מסכת

חולין

מן

תלמוד בבלי

עם כל המפרשים כאשר נדפס מקדם ועם
הוספות חדשות כמבואר בשער השני.

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת הבריאה תזבחו (יחזקאל נ״ב ג׳) לפ״ק

ХУЛИНЪ,
Трактатъ Вавилонскаго Талмуда
о закланіи животныхъ. Съ Вилен. изд.
1866 г. съ нѣкоторыми прибавленіями
въ комментаріяхъ.
1885.

Дозволено цензурою. — 4 Декабря 1885 г. Вильна.

ВИЛЬНА.
Типографія Вдовы и братьевъ Роммъ.
Жмуд. пер. собств. домъ № 325/2631.

מסכת
חולין
מן
תלמוד בבלי

עם פירוש רש"י, תוספות, ותוספות ישנים, ופסקי תוספות, רבינו אשר, קצור פסקי הרא"ש לבנו רבינו יעקב בעל הטורים ז"ל, והגהות אשר"י מהג"מ ישראל מקרעמז ז"ל, ופירוש המשניות להרמב"ם ז"ל. פירוש רבינו שמשון משאנץ ז"ל ופירוש רבינו אשר ז"ל למשניות סדר זרעים וטהרות. מבוא התלמוד לרבינו שמואל הנגיד הלוי ז"ל, ועליו נלוה קצור כללי התלמוד מלוקט מספרי הכללים ע"י הג"מ יהודה אריה ליב ז"ל דיין בפפד"מ. מסורת הש"ס, עין משפט (מראה מקומות הדינים בפוסקים הראשונים), ונר מצוה (סמני מנין הדינים שנסמנו בעין משפט) ותורה אור, כל אלה סידר וחיבר הג"מ יהושע בועז ז"ל בעה"מ שלטי הגבורים להרי"ף. חלופי גרסאות. הגהות לש"ס והוספות במסורת הש"ס ועין משפט להג"מ יוסף שמואל ז"ל אבד"ק פפד"מ (כמש"נ בש"ס אמ"ד ופפד"מ בשנות תע"ד—תפ"א), והגהות ותוספות מראה מקומות להג"מ ישעיה (פיק) ברלין ז"ל אבד"ק ברעסלויא, ומוקפים בחצאי רבוע.

ועליהם נוספו

א) ספר חכמת שלמה (מהרש"ל) להג"מ שלמה לוריא ז"ל.
ב) חדושי הלכות
ג) חדושי אגדות (מהרש"א) להג"מ שמואל אליעזר הלוי אידלש ז"ל אבד"ק אוסטרא.
ד) מאיר עיני חכמים (מהר"ם לובלין) להג"מ מאיר מלובלין ז"ל.
ה) חדושי הלכות מהר"ם שיף להג"מ מאיר שיף ז"ל אבד"ק פולדא. ועליו באור והגהות מהג"מ מרדכי מארדוש ז"ל אבד"ק פאריצק
ו) מעדני יום טוב (בתחלה נקרא מעדני מלך)
ז) דברי חמודות (בתחלה נקרא לחם חמודות) על הרא"ש למסכת ברכות והלכות קטנות וחולין ובכורות ונדה
ח) פלפולא חריפתא על הרא"ש סדר נזיקין. להג"מ יום טוב ליפמאן הלוי העליר ז"ל (בעה"מ תוספות יו"ט).
ט) תפארת שמואל (השלם) על הרא"ש, להג"מ אהרן שמואל קאיידנוור ז"ל (מהרש"ק).
י) קרבן נתנאל על הרא"ש לסדר מועד ונשים, להג"מ נתנאל ווייל ז"ל אבד"ק קארלסרוא.
יא) חסד אברהם פי' על שמונה פרקים להרמב"ם ז"ל, מהג"מ אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (אביו של בעל השל"ה).
יב) מסורות חדשות (הגהות בעל הלבוש) להג"מ מרדכי יפה ז"ל אבד"ק פוזנא. עם תקונים והגהות מהג"מ מרדכי זאב הלוי איטינגא ז"ל וגיסו הג"מ יוסף שאול הלוי נאטאנזאהן ז"ל אבד"ק לבוב (בעלי מפרשי הים).
יג) הגהות הב"ח להג"מ יואל סירקש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש).
יד) הגהות הגר"א להג"מ אליהו ז"ל הגאון מווילנא (הוגהו ונתקנו ע"פ כי"ק מגליון הש"ס שלמד בו וזכינו למסכתות רבות ממנו).
טו) מראה יחזקאל הגהות להג"מ יחזקאל הלוי לנדא ז"ל אבד"ק פראג (בעהמ"ס נודע ביהודה כו').
טז) מעשה ר"ב הגהות להג"מ בצלאל רנשבורג ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).
יז) גליון הש"ס להג"מ עקיבא איגר ז"ל אב"ד דק"ק פוזנן.
יח) גליון מהרש"א הגהות לבנו הג"מ שלמה איגר ז"ל אבד"ק פוזנן.
יט) הגהות הג"מ שאול קאצנעלנבוגן ז"ל מווילנא.
כ) הגהות הג"מ אלעזר לנדא ז"ל אבד"ק בראדי (בעהמ"ס יד המלך).
כא) חדושי והגהות הרש"ש להג"מ שמואל שטראשון ז"ל מווילנא. (ע' מעל ד סי' נח). וההשמטות שנשמטו ממקומן הושבו עתה למקומותיהן, ומוקפות בחצאי רבוע.

(ועוד נוספו בו מעלות ותוספות רבות על כל ספרי הש"ס בלעדו כמש"נ בש"ס תוצאת דפוסנו משנת תקצ"ה, ותוצאה השניה משנת תרי"ט).

וראה זה חדש הוא אשר הוספנו בו על כל אלה

שתים ושבעים הוספות חדשות נכבדות

כוללות פירושים חדושים והגהות מרבנן גאוני קדמאי ובתראי רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד בגנזי הספרים אשר להממשלות או ליחידים זה בכה וזה בכה, ועין הדפוס לא שזפתם עוד. ונקובים בשמותיהם מעבר לדף הזה:

ווילנא

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראם

שנת חמשת אלפים ושש מאות וארבעים ושש לב"ע

ואלה ההוספות החדשות שהוספנו בהש"ס הזה:

אלה מהם יודפסו בפנים הש"ס על גליון הדף. (מאלה ומאלה יש שלא יסבו רק על מסכתות פרטיות) ואלה ילוו על הש"ס בסוף המסכת.

א) **מסכת כלה רבתי**. בה תוספת מרובה על הנדפסת בכל ספרי הש"ס. (נמצאה בכ"י ויצאה לאור פ"א ע"י בעהמ"ס בית נתן).

ב) **מסכתות קטנות נוספות**: מסכתות ספר תורה, תפילין, מזוזה, וציצית, (נמצאו בכ"י ונדפסו בפפר"מ בשנת תרי"א).

ג) פירוש **רב האי גאון** ז"ל, למשניות סדר טהרות.

ד) — **רב נסים** (גאון) **בר יעקב** ז"ל (תלמיד רב האי גאון ומרבותיו של הרי"ף), למסכת ברכות שבת ועירובין (ונקרא בשם מפתח מנעולי התלמוד).

ה) [כ"י] — **רבינו חננאל בר חושיאל** ז"ל (ג"כ מרבותיו של הרי"ף), לחצי הש"ס.

ו) [כ"י] — **רבינו גרשם מאור הגולה** ז"ל (רביה דרביה דרש"י), למסכת תענית ובבא בתרא ולכל סדר קדשים (וחסר רק למס' זבחים).

ז) — **רש"י** למסכת אבות.

ח) — **רבינו זרחיהו הלוי** ז"ל (הרז"ה בעל המאור), למסכת קנים.

ט) — **רבינו אברהם בר דוד** ז"ל (הראב"ד בעל ההשגות), } למסכת תמיד

י) — **רבינו אשר בר יחיאל** ז"ל (הרא"ש), } מדות וקנים.

יא) [כ"י] **תוספות ר"י הזקן** ז"ל, למסכת קדושין (כך ייחסום לו רושמי הספרים, ולפלא שבשני מקומות מובא בהן ספר התרומה ומחברו הלא תלמידו של ר"י הזקן היה !).

יב) פירוש **רבינו שמשון משאנץ** ז"ל, למסכת עדיות ולתשלום מסכת בכורים, ולפרק אנדרוגינוס. ועליו נלוה גם פי' **הרמ"ע מפאנו** ז"ל.

יג) [כ"י] **תוספות הר"ש משאנץ** הנ"ל, למסכת סוטה.

יד) [כ"י] **תוספות ישנים**, למסכת יבמות.

טו) [כ"י] פירוש **ריב"ן השלם**, למס' נזיר. הפירוש שנדפס בש"ס למס' נזיר וייחסוהו לרש"י, הוא באמת לרבינו יהודה בר נתן ז"ל (כדמוכח מתוך הכ"י שמצאנוהו) אולם הנדפס משובש מאד, גם חסר ממנו הרבה, ועתה נמצא פירושו השלם בכ"י קדמון ומדויק [וההוספות והשנויים שמצאנו בו נדפסו בצד הפירוש הנ"ל הנדפס בשם רש"י ונקראו בשם **נוסחת הריב"ן**].

טז) [כ"י] פי' **רבינו יצחק בר מלכי צדק** סימפונטי ז"ל, למשניות סדר זרעים.

יז) [כ"י] פי' **רבינו יהודה בר בנימין הרופא** ז"ל **ממשפחת הענוים** (רבו של בעל שבלי הלקט), למסכת שקלים.

יח) [כ"י] — **רבינו מאיר** (מהר"ם) **מרוטנבורג** ז"ל, למסכת נגעים ואהלות.

יט) — **רבינו יונה החסיד מגירונדא** ז"ל, למסכת אבות.

כ) [כ"י] **תוספות רי"ד** מאת רבינו **ישעיה די טראני** (ר' ישעיה הראשון ז"ל), למס' כתובות ולמס' גיטין.

כא) [כ"י] **תוספות חד מקמאי** למסכת יבמות, והוא ניהו נכדו של **רבינו משלם** ז"ל. ובראש הספר כתוב בכתב ובחתימת הרחיד"א ז"ל בזה"ל: "חדושי יבמות לחד מקמאי ז"ל, מזכיר להרב אביו לשבח, הוא היה בזמן הראב"ד, ובא מעשה לפניהם. החיד"א ס"ט" עכ"ל.

כב) [כ"י] פירוש **הרא"ש** ז"ל למסכת נזיר, שהיה בכ"י ישן בעקר הספרים של הרחיד"א ז"ל, (והרחיד"א ז"ל חתום עליו בעצם כתב יד קדשו).

כג) **תוספות הרא"ש** ז"ל, למסכת הוריות.

כד) [כ"י] **שיטה מקובצת** לרבינו **בצלאל אשכנזי** ז"ל, קבוצת הגהות וחדושי הראשונים ז"ל לכל סדר קדשים (וחסר רק למס' חולין) ובהרבה מקומות מביא פי' **רש"י האמתי** שמצא בכ"י תחת המפרש האחר שנדפס על שם רש"י בכל השסי"ן. (נעתקו מכי"ק מגליון הש"ס שלו שנמצא בירושלים. והרחיד"א ז"ל בשה"ג ח"ב מזכירן לשבח בזה"ל: הגהות נפלאות אמתיות מתוך גפ"ת כ"י שהיו לו, ולא זכינו עדיין שיצאו לאור הדפוס עכ"ל).

כה) [כ"י] **חדושי מהרש"ל** על הרא"ש, למסכת שבת עירובין וגיטין.

כו) הגהות מס' **תמת ישרים**, על אדר"נ ועל מסכתות קטנות.

כז) הגהות מספר **ברכת הזבח** ומס' **צאן קדשים**, על סדר קדשים.

כח) פי' **קרבן העדה** על מס' שקלים, להג"מ **דוד** ז"ל אבד"ק דעסויא.

כט) — הג"מ **חיים יוסף דוד אזולאי** ז"ל (מספרו כסא רחמים), לאדר"נ ולמס"ק.

ל) ספר **תקלין חדתין** על מס' שקלים מתלמוד ירושלמי, מהג"מ **ישראל** בהר"ש ז"ל מ"מ דשקלאב (תלמידו של הגר"א), עם הגהות הגר"א ז"ל למס' ההיא.

לא) ספר **בנין יהושע** על אבות דרבי נתן, מאת הרב **יהושע פאלק** ב"ר יצחק אייזיק מליסא ז"ל.

לב) ספר **נחלת יעקב** למסכתות קטנות, מאת הרב **יעקב** (יאקב) ב"ר ברוך נוימבורג ז"ל.

לג) **אור זרוע הקצר** על מס' יבמות, להג"מ **חיים מנוואשטט** בן הריא"ז ז"ל בעהמ"ס אור זרוע (ונדפס פ"א על גליון פסקי הרא"ש בש"ס ד' וויניציאה).

לד) ספר **מהדורא בתרא למהרש"א**, עם חדושי הלכות ואגדות מחתנו הג"מ **משה** בר' יצחק בונם ז"ל אבד"ק לובלין.

לה) **חכמת מנוח**, חדושים מהג"מ **מנוח הענדל** ז"ל (בדורו של מהרש"ל).

לו) **מים חיים**, חדושים מהג"מ **יחזקיה די סילוא** ז"ל (בעהמ"ס פרי חדש).

לז) **כללי התלמוד**, להג"מ **חיים בנבנשתי** ז"ל (בעהמ"ס כנסת הגדולה).

לח) **תפארת שמואל**, חדושים לגפ"ת והשגות על מהרש"א להג"מ **אהרן שמואל קאיידנוור** ז"ל (מהרש"ק) (בעהמ"ס ברכת הזבח וכו').

לט) [כ"י] חדושי הג"מ **משה** ב"ר אברהם ז"ל אבד"ק הוראדנא (בעהמ"ס תפארת למשה).

מ) הגהות הג"מ **נתן בורגיל** ז"ל, לסדר קדשים ומס' הוריות (מספרו חק נתן).

מא) ס' **אורח מישור** למסכת נזיר, מהג"מ **יוחנן** ב"ר **מאיר** ז"ל מקרעמניץ.

מב) הגהות הג"מ **יחיאל היילפרין** ז"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

מג) [כ"י] חדושים מהג"מ **יעקב עמדין** (הריעב"ץ) ז"ל (מעצם כי"ק מגליון הש"ס שלו).

מד) [כ"י] — מהג"מ **גדליה ליפשיץ** ז"ל, מכי"ק ומספרו **רגל ישרה**, לאדר"נ ומס"ק. וחדושי בנו הג"מ **ישראל ליפשיץ** ז"ל (בעה"מ תפארת ישראל למשניות).

מה) [כ"י] חדושים מהג"מ **צבי הירש ברלין** ז"ל (נכד לבעל חכם צבי ז"ל).

מו) — מהג"מ **משה סופר** ז"ל אבד"ק פרעסבורג (בעה"מ שו"ת חתם סופר וכו').

מז) **שדה צופים** על הרא"ש להג"מ **בצלאל רנשבורג** ז"ל (בעהמ"ס הורה גבר).

מח) חדושים מהג"מ **זאב וואלף הלוי מבאסקוויץ** ז"ל (בעהמ"ס סדר משנה).

מט) — מהג"מ **ברוך פרענקיל תאומים** ז"ל (בעהמ"ס ברוך טעם וכו').

נ) [כ"י] — מהג"מ **יעקב צבי יאליש** ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

נא) [כ"י] **מצפה איתן** להג"מ **אברהם** ז"ל ממינסק (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו'). (עם תוספות מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס ד' זיטאמיר).

נב) [כ"י] חדושים מהג"מ **שלמה איגר** ז"ל, למסכתות שלא נדפסו עוד עליהן.

נג) — מהג"מ **צבי הירש חיות** ז"ל אבד"ק זאלקווא (בעה"מ שו"ת מהר"ץ כו').

נד) [כ"י] **קרני ראם** להג"מ **אהרן משה טויבש** ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם. נוסף עתה מכי"ק על הרבה מסכתות שנדפסו בלעדו). והגהות בנו הג"מ **שמואל שמעלקא טויבש** ז"ל אבד"ק יאסי.

נה) **ארץ צבי** על הגהות אשר"י מהג"מ **יהודה צבי** ז"ל (בעה"מ שו"ת מנחת יהודה).

נו) [כ"י] **שער הלקוטות** הגהות מהג"מ **יששכר** ז"ל (בעהמ"ס פתחי שערים).

נז) [כ"י] **חדושי הרד"ל** מהג"מ **דוד לוריא** ז"ל מביחאוו ישן (בעל ההגהות על המדרש רבה ופדר"א וכו').

נח) [כ"י] **הוספות לחדושי והגהות הרש"ש**, מעצם כי"ק. וחדושים מבנו הג"מ **מתתיהו שטראשון** שליט"א מווילנא.

נט) [כ"י] חדושים מהג"מ **יוסף חנינא ליפא מייזליש** ז"ל (בעה"מ שו"ת תפארת יוסף).

ס) [כ"י] **נמוקי הגרי"ב** להג"מ **יהודה בכרך** ז"ל אבד"ק סייני.

סא) [כ"י] הגהות למס' נזיר מהג"מ **אשר הכהן** ז"ל אבד"ק שערשב (בהמ"ס ברכת ראש).

סב) [כ"י] חדושים מהג"מ **שמחה** ז"ל אבד"ק דעסוי (בנו של הג"מ צבי חריף ז"ל).

סג) [כ"י] **מלאכת יום טוב** מהג"מ **יום טוב ליפמאן** ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יום טוב וכו').

סד) [כ"י] **בן אריה** מהג"מ **זאב בן אריה** ז"ל אבד"ק טעלז.

סה) חדושים מהג"מ **אליהו גוטמאכר** ז"ל אבד"ק גרידץ (בעהמ"ס צפנת פענח).

סו) [כ"י] — מהג"מ **יצחק אייזיק חבר** ז"ל אבד"ק טיקטין (בעה"מ שו"ת בנין עולם).

סז) [כ"י] — מהג"מ **נחמיה בירך** הלוי ז"ל מדובראוונע (בעה"מ שו"ת דברי נחמיה).

סח) [כ"י] **מראה כהן** להג"מ **בצלאל הכהן** ז"ל מו"ץ דווילנא.

סט) [כ"י] — מהג"מ **אלעזר משה הלוי הורוויץ** שליט"א אבד"ק פינסק.

ע) [כ"י] **פורת יוסף** להג"מ **יוסף** ב"ר **רפאל** שליט"א מווילנא

עא) [כ"י] **חשק שלמה** להג"מ **שלמה הכהן** שליט"א מו"ץ בווילנא.

עב) [כ"י] **יפה עינים** להג"מ **אריה ליב יעלין** שליט"א אבד"ק בילסק (בעהמ"ס קול אריה וכו'). כולל מ"מ לתלמוד ירושלמי, למדרשים, ילקוט, ספרא, ספרי ומכילתא ופדר"א ופסק"ר, עם הערות וחדושים בחלופי גרסאות ושנוים שבין תלמוד בבלי לירושלמי. (ובהם הגהות ומ"מ בירושלמי למס' ברכות ושבת להג"מ **ליב ברלין** ז"ל ויזכרם בשם הגרל"ב).

ומלבד כל אלה הוספנו: א) נוסחאות ישנות ונוסחת הבבלי למס' שקלים. ב) **נוסחת הירושלמי** להוריות. ג) **נוסחת כ"י** למס' סופרים. ד) **נוסחא חדתא** למס' גרים מספר **מראית העין** להרחיד"א ז"ל עם פירושו עליה מספרו ההוא. ה) **חלופי גרסאות בש"ס** ע"פ נוסחאות ישנות. ו) **פי' הרשב"ם העקרי** למס' ב"ב דף פ"ז, פ"ח, פ"ט, ק"ל, קל"א. שלא נדפס רק בדפוס פיזרו בשנת רע"א ובכל שאר הדפוסים נדפס בטעות פי' אחר בשמו כמ"ש בהעדה לפי' הרשב"ם בדף פ"ט סוף ע"א. ז) **חכמת שלמה** (מהרש"ל) לפרק חלק, אשר נשמט מכל ספרי הש"ס, ולא נדפס רק בס' ח"ש תוצאה הראשונה, בשנת ושלו"ה. ח) [כ"י] **הוספות להגהות הגר"א** ז"ל. וביותר בסדר זרעים ומסכת שקלים, מעצם כי"ק. ט) [כ"י] **הגהות** למס' שבועות מהג"מ **ליב ברלין** והג"מ **נח חיים צבי** ז"ל (בעהמ"ס מעין החכמה). י) [כ"י] **נוסחאות ישנות בפסקי תוספות** שנמצאו בכ"י ישן נושן לכל הש"ס. יא) **עין משפט, מסורת הש"ס, גליון הש"ס וציון ירושלים** כל אלה למסכת שקלים, מאת הגאונים בעלי מפרשי הים ז"ל. יב) **הגהות** על פי' הרמב"ם והר"ש לסדר זרעים מהג"מ **שמואל פריינד** ז"ל מדייני פראג (בעהמ"ס זרע קדש). ונדפסו על הגליון בצדם. יג) [כ"י] **לב חכמים** למסכת שמחות. יד) **פסקי תוספות, ומסורת הש"ס, ועין משפט, ותורה אור**, שכל אלה נשתבשו מאד בכל ספרי הש"ס, הוגהו ונתקנו בש"ס הזה ע"י גדולי התורה. טו) [כ"י] **המתרגם** כולל באור מלות הלועזות שברש"י, תוספות, והרא"ש, ובפי' המשניות להרמב"ם והר"ש. **ועוד נוספו בש"ס הזה הרבה הוספות ומעלות טובות** רבו מלספור.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדויקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וספרים מדויקים היותר קדמונים, וע"פ הגהות גדולי המפרשים. גם נגלה אור חדש לעינינו, הוא ניהו **ש"ס של הג"מ יעקב עמדין** ז"ל אשר סידרו והכינו להדפיסו בחייו ויעמול בו שנים רבות להגיהו ולנקותו מכל שבוש ושגיאה, והעיר עליו הערות יקרות ויעטרהו בהגהות וחדושים רבים בציונים וט"מ, **הכל בעצם כתב ידו הקדושה** מראש הש"ס עד סופו. **חכמה גנוזה הזאת מצאנוה** באמשטרדם, ומרגליות הטובות שבה שבצנו בעטרת הש"ס לכבוד ולתפארת, והגהתו המדויקת היתה להמגיהים לעינים.

הכל

אשוחטין ושחיטתן כשרה בחוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו *את שחיטתן *וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה: גמ׳ הכל שוחטין (א) לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכל הכל לכתחלה הוא אלא מעתה* גהכל ממירין אחד האנשים ואחד הנשים ה״נ דלכתחלה הוא והא כתיב °לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב התם כדקתני טעמא לא *שהאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר דוסופג את הארבעים ה] אלא *הכל מעריכין ונערכין נודרין ונידרין הכי נמי דלכתחלה והא כתיב °וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא וכתיב °טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם ותניא*טוב מזה ומזה השאינו נודר כל עיקר דברי רבי מאיר ר׳ יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם ואפי׳ רבי יהודה לא קאמר אלא באומר *הרי זו אבל

ויקרא כז
דברים כג
קהלת ה

רש״י

הכל שוחטין · כל היכא דתני הכל כולהו מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרש הכל לאתויי מאי והכל שוחטין דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמרא למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי כותי או מומר*: וכולן · בגמרא מפרש מאי וכולן: גמ׳ ושחיטתן כשרה דיעבד · בתמיה וקשה רישא תורה אור דמשמע דהוה דלאתרבי מהכל לכתחלה אתרבי ואילו סיפא משמע דכי מרבינן מהכל דיעבד מרבינן לה אבל לכתחלה לא אתרבי והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה וחדא קתני דכיון דתנא הכל שוחטין פשיטא דכשרה: וכל הכל לכתחלה הוא · דתקשה לך ולא תוכל לומר כולה דיעבד וה״ק הכל תורת שחיטה נוהגת בהן שאם שחטו אותן הפסולין דמתרבי תהא שחיטתן כשרה: אלא הכל ממירים · מי מלית למימר לכתחלה יביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים ויאמר זו תמורת זו הכל דתמורה מפרש התם לאתויי יורש שממיר בקרבן אביו לאחר מיתת אביו דהתם תנן אין ממירין בשל אחרים: טוב · תם: רע · בעל מום: התם כדקתני טעמא · דעקר להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא אבל הכל שוחטין בדוכתיה קאי דכל כמה דלא עקר ליה ותנא לא שיהו הפסולים רשאים לשחוט כדעקר התם משמע דלכתחלה רבינהו והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד: לא שהאדם רשאי · דכתיב לא יחליפנו ורישא הכי קאמר הכל ב] דין תמורה נוהגת בהם והא דתנא ברישא הכל ממירין ואיצטריך ליה תו לפרושי לא שהאדם רשאי כו׳ ולא נקט ברישא לשון קארה הכל שהמירו תמורתם תמורה לשון התנאים הוא זה כמו הכל שוחטין הכל סומכין הכל חייבין הלכך הכא אע״ג דהוצרך להאריך לא שינה התנא את לשונו: מומר · נתפסת השניה ושתיהן קדושות: וסופג את הארבעים · משום לאו דלא ימיר: הכל מעריכין · התם מפרש לאתויי מופלא סמוך לאיש קטן היודע להפלות ג] לשם מי מקדישין ואם סמוך לפרקו הוא כגון בן י״ב שנה ויום אחד דבריו קיימין אע״פ שעדיין קטן הוא עד י״ג שנה ויום אחד: מעריכין · תורת מעריכין עליהם שאם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי נדרו קיים ואע״ג דקטן הוא זה הנודר חייב ליתן כפי שנים של נערך והדמים קצובין בפרשה: הכל נערכין · יש להם ערך ואפילו מוכה שחין שאינו שוה כלום לימכר בשוק יש לו ערך הכתוב בפרשה ואם אמר על עצמו ערכי עלי או אמר על אחר ערך מוכה שחין זה עלי לא אמרינן הואיל ודמים אין לו ערך נמי אין לו: הכל נודרים · דמי עלי או דמי פלוני עלי והתם מפרש דאיידי דבעי למיתני הכל נידרין תנא נמי הכל נודרים: הכל נידרים · כל אדם השוה כלום יש לו דמים ואם אמר דמי עלי או אמר על אחר דמי פלוני עלי נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק ואפילו היה הנידר זה פחות מבן חדש ואמר דמי תינוק זה עלי יתן דמיו ואע״פ שאין פחות מבן חדש נערך ואם אמר ערכו עלי פטור מכלום שלא נתנה בו תורה ערך דכתיב (ויקרא כז) ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים דמים מיהא יש לו לפי שויו ואם אמר בתורת דמים נותן דמיו: לא יהיה בך חטא · הא אם תדור יהיה בך חטא: טוב אשר לא תדור · לעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא תשלם הכי מפרש ליה רבי מאיר: טוב מזה ומזה · מנודר ומשלם ומנודר ואינו משלם: שאינו נודר כל עיקר · שהרגיל בנדרים בא לידי לא יחל דברו: רבי יהודה אומר טוב מזה ומזה נודר ומשלם · דהכי משמע טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם אבל משתדור ותשלם לא שהוא טוב מכולם: ואפילו ר׳ יהודה לא קאמר אלא דאמר הרי זו · דאם מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה אי נמי כיון דלהפרשה תו לא הדר ביה: אבל

תוספות

הכל שוחטין · כתוב בהלכות ארץ ישראל דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה *כדאמרינן פרק כל הפסולין (זבחים דף לא:) כל הפסולים ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו׳ ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשים דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו ברישא אלא ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דלא קתני הכל שוחטין אחד אנשים ואחד נשים כדקתני בתמורה (דף ב׳) התם אצטריך למיתנייה ד] כדפירש בריש תמורה משום דכל הפרשה כולה נאמרה בלשון זכר אבל הכא אין חידוש באשה יותר מבאיש ובפרק כל הפסולין (דף לא:) גבי קדשים איצטריך למיתני נשים משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפילו כהנות: שמא יקלקלו כו׳ · בגמרא (לקמן יב:) דייק מדקתני שמא יקלקלו ולא קתני שמא קלקלו ש״מ אין מוסרין להן חולין לכתחלה ופ״ה אפילו אחרים רואין אותן וק׳ לפירושו דהא מסיפא שמעינן לה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן כו׳ דמשמע דיעבד דוקא וליכא למימר דדיעבד נקט משום טמא במוקדשין או אין מומחין אבל חש״ו אפילו לכתחלה שוחטין באחרים רואין אותן דהא רבא הוא דדייק שמא קלקלו לא קתני ולרבא לא קאי וכולן ששחטו אלא אחש״ו כדאמרינן בגמרא וי״מ דגרס לקמן רבה אבל רבא לא דייק בין יקלקלו לקלקלו כי היכי דלא חייש בהא דלא קתני ואם שחטו ור״ת מפרש דאין מוסרין להן חולין לכתחלה לשחוט אפילו כדי להשליך לכלבים דלמא אתי ה] למיכל שיטעו להכשיר שחיטתן מתוך שירא שמוסרים להן כדפטר לקמן* שחיטתן מכסוי דלמא אתי למימר שחיטה מעלייתא היא וניחא השתא דבאין אחרים רואין אותן ו] עסקינן ברישא: התם כדקתני טעמא · פירש בקונטרס דעקר ליה להכל דרישא דלא תימא לכתחלה הוא ולשון כדקתני טעמא לא משמע כפירושו ומה שפירש נמי במסקנא גבי דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי ואע״ג דבתמורה נמי תני והדר מפרש התם לא תנא כי האי גוונא הכל ממירין ותמורתן תמורה גבי הדדי ואי משום לא שהאדם רשאי להמיר משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה אין נראה דמשום וסופג את הארבעים לחודיה לא הוה ליה למיתני תרתי דיעבד דהוה מצי למיתני הכל ממירים והממיר סופג את הארבעים ועוד דבריש תמורה (דף ב׳) פריך הכל ממירים לכתחלה ולא שהאדם רשאי להמיר דיעבד ומשני התם רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסים בתמורה *אחד שוגג ואחד מזיד והוה ליה לשנויי דתנא ליה משום וסופג את הארבעים כדפירש בקונטרס כאן ונראה לרבינו תם דשינויא דהכא הוי כההיא דתמורה והכי קאמר התם כדקתני טעמא דלהכי תנא הכל ממירים דמשמע לכתחלה לאשמעינן שאפילו המיר במזיד דהיינו לכתחלה מומר דלא תימא ארבעים בכתפיה וכשר כדאמרן בהתודה (מנחות פא׳) וקשה לפירושו דבסוף פרק קמא דתמורה (דף יג׳) משמע דמן הדין ראוי להיות תמורה במזיד יותר מבשוגג דקאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד ויש לומר דלענין בהמה שתהא כשרה למזבח פשוט לן שוגג יותר ממזיד אי נמי התם איירי במזיד ולא אתרו ביה דלא הוו ארבעים בכתפיה וההוא מזיד פשוט לן יותר משוגג: וסופג את הארבעים · ול״ת הוה ליה למימר וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר ויש לומר דחד בשלו וחד בשל חברו כדאמר בתמורה (דף ט׳) וכגון דאמר חברו כל הרוצה להמיר בבהמתו ימיר דבענין אחר אין ממירין בשל אחרים והכי איתא בהדיא בתמורה פ״ק*: וכתיב טוב אשר לא תדור · מעיקרא מייתי מדברי תורה והדר מייתי מדברי קבלה: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר · פ״ה דלעיל מיניה כתיב את אשר תדור שלם ואפילו הכי טוב אשר לא תדור שמא תדור ולא תשלם וקשה לר״ת דלא מייתי בגמרא ההוא קרא כלל ונראה לר״ת דכולי מלתא דרים מהאי קרא דהוה ליה למיכתב טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם קאמר אלא להכי קאמר ולא תשלם לגלויי על משתדור דמשתדור כדרך הנודרין קאמר שנודרין ומשלמין כדאמר גבי שכיר ותושב בא זה ולימד על זה (קדושין דף ד׳): אבל

מסורת הש״ס

עי׳ רש״י שבריף

[במשנה שבמשניות וכ״ה בריף וברא״ש גרס׳ בשחיטתן]

תמורה ב׳

תמורה ב. ב״מ לא.

ערכין ב׳

נדרים ט׳ [תוספתא פ״ב וע״ש]

ר״ה ו׳ נדרים י׳ מגילה ח׳ קינין פ״א מ״א

עין משפט נר מצוה

[ועיין תוס׳ כתובות כד: ד״ה חד וכו׳ ומפורש יותר בקדושין עו: סד״ה אין בודקין וקל״ע]

א א מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הלכה ד סמג עשין סג טוש״ע י״ד סימן א סעיף א ועיין בהגה״ה:

ב ב מיי׳ שם הלכה ה טוש״ע שם סעי׳ ה:

ג ג מיי׳ פ״א מהלכות תמורה הלכה ז:

[לקמן לא:]

ד ד מיי׳ שם הלכה א:

ה ה מיי׳ פי״ג מהלכות נדרים הלכה כה סמג לאוין רמב טוש״ע י״ד סימן רג סעיף ג:

[דף ט.]

[וע״ע תוס׳ תמורה ג ד״ה וסופג]

שיטה מקובצת

א] אלא הכל מעריכין · נמחק מלת אלא: ב] ורישא ה״ק הכל תורת תמורה: ג] קטן היודע להפלות ולפרש לשם מי נדר ולשם מי הקדיש ואם סמוך: ד] איצטריך למיתני׳ כדמפרש בריש תמורה: ה] דילמא אתי למטעי להכשיר שחיטתן: ו] עסקינן כמו ברישא:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ הכל שוחטין (לכתחלה) תא״מ ונ״ב ס״א נמחק:

שם איתא אחד אנשים ואחד נשים.

רבינו גרשום

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה · כלומר הכל שוחטין משמע לכתחלה ושחיטתן כשרה דאיעבד וקשיא רישא לסיפא: התם כדקתני טעם כלומר [דאסור] לכתחלה: הכל מעריכין · דאמר ערך פלוני נותן הכל לפי שהוא אם בן חמשים כבן חמשים אם בן עשרים כבן עשרים אם בן חדש כבן חדש: ונערכין דיכול להעריך עצמו ונותן ערכו הכל לפי הזמן א) וזה הערך: נודרין · רשאי לומר דמי פלוני עלי ונותן (דמיו כו׳ עד נותן) דמיו ושמין אותו כעבד: ונידרין · רשאי לומר דמי עלי ונותן דמיו: טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר · כלומר טוב ממי שנודר ומשלם וממי שנודר ואינו משלם · ואיזה זה מי שאינו נודר כל עיקר ונותן בלא נדר שמי שנודר ואינו משלם חיישינן שמא יהא עובר בבל תאחר:

א) נראה דצ״ל הכל לפי הזמן ולפי זה הנערך כצ״ל · ור״ל לפי מה שהוא אם הוא איש או אשה דבאשה הוא ערך אחר כמש״כ בפרשה ·

תורה אור

א] אבל אמר הרי עלי לא וכל הכל לאו לכתחלה הוא אלא *הכל חייבים בסוכה *הכל חייבין בציצית הכי נמי דלאו לכתחלה חייבין לא קאמינא אלא ב] מעתה *הכל סומכין אחד האנשים *ואחד הנשים הכי נמי דלאו לכתחלה והא כתיב °וסמך ידו ונרצה (ויקרא א) איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל דיעבד אלא הכל דהכא ממאי דלכתחלה הוא דתקשי לך דלמא דיעבד הוא ולא תקשי לך א"ל אנא שחיטתן כשרה קשיא לי מדקתני שחיטתן כשר' דיעבד מכלל דהכל לכתחלה הוא דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי אמר רבה בר עולא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' ג] טמא בחולין טמא בחולין מאי למימרא בחולין שנעשו על טהרת הקדש וקסבר *חולין שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמו כיצד הוא עושה מביא סכין ארוכה ושוחט בה כדי שלא יגע בבשר ובמוקדשים לא ישחוט שמא יגע בבשר ואם שחט ואומר *ברי לי שלא נגעתי שחיטתו כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו בחולין גרידי דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אטמא בחולין הא אמרת לכתחלה נמי שחיט ואלא אטמא במוקדשים בברי לי סגי דליתיה קמן דנשייליה האי טמא במוקדשים מהכא נפקא מהתם נפקא **כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ובלבד שלא יהיו טמאין נוגעין בבשר הכא עיקר התם איידי דתנא שאר פסולין תנא נמי טמא במוקדשים ואב"א התם עיקר דבקדשים קאי הכא איידי דתנא טמא בחולין תני נמי טמא במוקדשים האי טמא דאיטמא במאי אילימא דאיטמי במת °בחלל חרב אמר רחמנא (במדבר יט) חרב

רש"י

אבל אמר הרי עלי לא · דלמא פשע ולא מקיים והכי מוקמינן לה בנדרים בפ"ק (דף י') לר' יהודה תני נודר ומשלם אלמא מעריכין ונודרין לכתחלה לא דהרי עלי הוא דליכא למימר בהו הרי זו עד דאמר בריש ערכי עלי והדר יהיב כפי הקצוב בפרשה ודמי עלי נמי דבעי למשיימיה כעבדא דהיכי מצי למימר הרי אלו לערכים אם לא נדר תחלה בערך : וכל הכל לאו לכתחלה הוא · וכי אין לך הכל שהוא לכתחלה : הכל חייבים בסוכה · לאתויי קטן שאינו צריך לאמו : הכל חייבים בציצית · לאתויי קטן היודע להתעטף : חייבין לא קאמינא · היכא דתני חייבין מוכח ודאי דלכתחלה קאמר : הכל סומכין · לאתויי יורש והא ודאי לכתחלה קאמר דמצוה רמיא עליה על כרחיה : תרתי דיעבד למה לי · הכי איבעי ליה למיתני שחיטת הכל כשרה חוץ מחש"ו דמשמע שפיר דהנך דמרבינן מהכל דיעבד קמרבינן אבל לא לכתחלה א"נ ניתני הכל שוחטין לחודיה כדתנן גבי מעריכין ונודרין ולא מפרש למה לי למיתני הכל שוחטין ואיצטריך לפרושי ושחיטתן כשרה למימר דשוחטין דרישא דיעבד הוא *ואי קשיא בתמורה נמי הא תני והדר מפרש התם לא קתני כה"ג הכל ממירין ותמורתן תמורה בהדי הדדי ואי משום לא שאדם רשאי משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים לאשמועינן דלוקין על לאו שאין בו מעשה : הכי קתני · לכתחלה ודיעבד דמתניתין הכל שוחטין לכתחלה לאתויי טמא בחולין : פשיטא · דהא לא הוזהרו ישראל על טהרת חוליהן : שנעשו על טהרת קדש · דקבל עליה לאכול בטהרת קדש שרוצה להרגיל עצמו בטהרת קדשים שאם יאכל שלמים או תודה יהא בקי בשמירתן : כקדש דמו · וחייב להבדל מדרבנן מכל טומאות הפוסלות בהן ואפילו הכי *(שחיט טמא) לכתחלה ובסכין ארוכה כדמפרש : ובמוקדשין · לכתחלה לא ישחוט ואפילו בסכין ארוכה ד] כיון דמוזהר מן התורה שלא יטמא כדכתיב (במדבר יח) ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי אלמא בעינן שמירה גזור בהו רבנן לכתחלה משום *לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב : שחיטתן כשרה · והייתו דיעבד דמתניתין ולקמן מפרש אמאי לא מטמא ה] גברא לסכין והדר ניטמייה לבשר : גרידי · שלא קבל עליו ו] טהרת כהן : שמא ישהו · והוי נבלה כדתנן לכולהו בפ"ב : דיעבד נמי לא שמא ישהו · כלומר שמא שהו ולקמן (דף יב:) מפרש אמאי נקט שמא יקלקלו במתניתין לשון עתיד לאשמועינן שאין מוסרין להן חולין לכתחלה ואפילו אחרים רואין אותם דמועדים הן לקלקל תמיד : דעלה קאי · מינייהו קא סליק מאי וכולן דמשמע דקאי נמי אאחריני ואם שחטו מבעי ליה : ואלא אטמא במוקדשין · דאמרת דאיירי בה מתניתין ואמר לא ישחוט מאי איריא אחרים רואין אותו הא אמרת איהו מהימן אי אמר ברי לי : מהכא נפקא · כלומר הכא סתמו רבי במתניתין הא בשחיטת קדשים סתמיה דלכתחלה לא ודיעבד כשר: כל הפסולין ז] · כגון זר ואונן טמא ובעל מום וכיוצא בהן : ששחטו · קרבן: בזרים · דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה לימד על שחיטת קדשים שכשרה בזרים וה"ה לשאר פסולין: הכא עיקר · דכולה פרקין בתורת שחיטה איירי : חרב

תוספות

אבל אמר הרי עלי לא · הך סוגיא כלישנא בתרא דפ"ק דנדרים (דף י') דקאמר דפליגי בנודב אבל ללישנא קמא *דקאמר בנדרים דפליגי בנודר אבל בנודב מודה רבי מאיר וא"ת כיון דקרא בנדר כתיב מנא ליה לרבי מאיר דאין נודב טוב *מנודר ומשלם ולרבי יהודה נמי אמאי אם אמר הרי עלי לא הא כל היכא דכתיב נדר הוי נדר דוקא ונדבה הוי נדבה דוקא כדמוכח בריש מנחות (דף ב:) וזבחים (דף ב:) גבי כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה דפריך האי נדבה נדר הוא וי"מ דהתם פריך משום דשני קרא בדבוריה וי"ל דקסבר כיון דחייש קרא לתקלה בנדר ה"ה בנדבה דהא איכא למיחש לתקלה דאפי' מביאה לעזרה ומקדישה יכול להנות ולמעול בה ולבא לידי תקלה בכמה ענינים דכ"ע לא בקיאי כהלל דמעולם לא מעל אדם בעולתו (פסחים דף סו:) ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע"ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר דנודר ומשלם טוב שהרי כתיב וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא הא אם תדור יהיה בך חטא וללישנא קמא דנדרים מפרשינן לקרא הא אם תדור אפשר שיהיה בך חטא אם לא תשלם וא"ת לרבי מאיר דאין טוב שיהא נודב ומשלם כל עיקר אפילו מביא כבשתו לעזרה להאי לישנא בתרא ח] דנדרים היאך אכלו ישראל שלמים במדבר וי"ל כיון שנאסרו בענין אחר בבשר ט] הוו כאילו נוה להם המקום לאכול על ידי שלמים וא"ת והא כתיב (בראשית כח) וידר יעקב נדר וכתיב (יונה ב) אשר נדרתי אשלמה וי"ל דבשעת צרה שרי כדאמרינן בבראשית רבה וידר יעקב נדר לאמר לדורות י] °שיהיו נודרים בעת צרה :

אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי · משמע שרב אשי הקשה אותה קושיא ואע"פ שהיא סוגיית הגמרא ומכאן ראיה שרב אשי סידר הגמרא אע"ג דאביי ורבא נמי אתו לשנויי הך קושיא והם קדמו הרבה לרב אשי שמא גם בימיהם הקשו' כבר :

טמא בחולין מאי למימרא · ואע"ג דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י *הייט דוקא בפירות דשייכא בהו תרומה אבל בשר לא ואפילו יהא אסור לטמאות גופו א] באוכלין טמאין א] כדדרשינן *) והתקדשתם והייתם קדושים אזהרה לבני ישראל שיאכלו חוליהן בטהרה מכל מקום יכול לטמאותן ולאוכלן בימי טומאתו :

ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר · אע"ג ב] דאמרינן לקמן (דף קכח:) יא] דמפרכסת הרי היא כחיה חיישינן שמא יגע אחר פירכוס א"כ דוקא לענין העמדה והערכה הויא כחיה אבל לענין טומאה כיון ששחט שנים או רוב שנים מקבלת טומאה דחשיב אוכל כדאמר בהעור והרוטב (לקמן פס) השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות* :

שמא יגע בבשר · אע"ג דדם קדשים אינו מכשיר איבת הקדש מכשרת או שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה כדקאמר בפ"ק דפסחים (דף כ:) וא"ת ואמאי לא קאמר דלא ישחוט משום דלמא אתי לימסך בפנים דאפילו טהור גמור לבן זומא דאמר (יומא דף ל.) הנכנס למקדש טעון טבילה ואסור לשחוט בסכין ארוכה דלמא אתי לאמשוכי וי"ל דבטהור איכא למגזר טפי דילמא אתי לאמשוכי אבל טמא מוזהר זהיר ומידכר אי נמי נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי הקשה רבינו אפרים איך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך מהר הבית עד עזרת ישראל דהאי טמא מוקמינן לה בסמוך אף בטמא מת ותנן בפ"ק דכלים (מ"ח) החיל מקודש מהר הבית שאין טמא מת ועובדי כוכבים נכנסים לשם עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם ואפילו למאן דמוקי לה בנטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קל"ה אמה א) ואיך יתכן שתהא סכין ארוכה כל כך וי"ל דלמאי דפיר"ת בעלמא דלא גזור היכא דנטמא בפנים ניחא וכן לפירוש ר"י דפירש דלא החמירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה ויציאה אבל בשאר מקומות יכול ליכנס עד סמוך למחנה שכינה ממש אתי נמי שפיר ואין כאן מקומו ב) וי"מ דהכא מיירי בבמה ובזה יתיישב נמי בסמוך :

שמא ישהו · ולהגרמה ועיקור לא חיישינן דמינכר ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מינכר :

אילימא אחש"ו עלה קאי · פירוש עלה לחודה קאי אבל הא פשיטא דעלייהו נמי קאי דדייקינן עלה לקמן (דף יב:) מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה :

דליתיה קמן דנשייליה · ואע"ג דעזרה רה"ר היא כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יט:) והיה לנו לטהר כאן מספק האי ספק לא דמי לשאר ספק טומאה ברה"ר משום דרוב פעמים לא יכול להזהר מליגע ואי איירי בבמה אתי שפיר : כגון

א) [מדות פ"ב מ"ה] ב) [עיין תוספות זבחים לה: ד"ה ובטמאים]

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"א מהלכות פסולי המוקדשין הלכה א :

נ"ל מנודר · מהר"ם

[חפשנו בכל המקומות ולא מצינו כן בשום מקום בש"ס והדרבה איפכא מצינו ואפילו לרבי יוסי ורבי שמעון אינו אלא רשות וצ"ע]

[חגיגה יט: נדה עא:]

[לאו דוקא דהא עזרה רשות הרבים היא וספיקו טהור תוס' נדה ה: ד"ה ואם אי אפשר כו' ועיין תוס' דהכא ד"ה דליתיה קמן כו' וצע"ק שלא הקדימו דבריהם אדהכא]

[עי' סוטה ל: וע"ע בע"ז עו: ובכ"מ ותוס' שם ועי' תוס' לקמן לד: ד"ה והלוים ותוספות כריתות יג: ד"ה סתירו *) [לא ידעתי מקומו ועי' ברכות נג: יומא לט: ובכתובות יז: דרשינן והתקדשתם לנטילת ידים ומילתא אחריתא לגמרי]

[עי' תוס' לקמן ל' ד"ה והתנן]

שיטה מקובצת

א] אבל אמר הרי עלי · נ"ב עי' תוס' מנחות (דף פא ע"א) : ב] אלא הכל סומכין ה"נ דלאו : ג] טמא בחולין · נ"ב עי' תוס' כריתות דף יג ע"א : ד] ואפי' בסכין ארוכה דכיון דמוזהר מן התורה לשמרן שלא יטמאו כדכתיב ואני : ה] אמאי לא מיטמא סכין מגברא : ו] שלא קבל עליו טהרה בהן : ז] כל הפסולין לעבודה כגון זר: ח] להאי לישנא בתרא כדאמרי' בנדרים היאך : ט] בענין אחר בבשר תאוה הוי כאילו : י] שיהיו נודרים בעת צרה · אבל אמר הרי עלי לא פי' בקונטרס וערך לא מתוקם אלא בהרי עלי וקשה דאשכחנא לה כגון דאמר הריני בערכין מעות שלפני ע"מ שלא אתחייב באחריותה א"נ כגון שהמעות כבר ביד הגזבר מקודם דתו ליכא תקלה ונודרין ונידרין בנדבה ותני נודב א"נ בעת צרה דשרי אלא סתם ערכין ונדרים לאו בהכי מיירו : זה הדיבור חסר מן התוספות ונמצא בתוס' כ"י אנא שחיטתן וכו' : יא] דאמרי' לקמן בפ' שני דמפרכסת : ועשאה

מסורת הש"ס

[ערכין ג:]

[שם: מנחות מג.]

[מנחות לג: ע"ש ערכין כ: ע"ש]

עיין מהרש"א ומהר"ם

זבחים לב:

[נ"ל שוחט טמא]

[שבת יג.]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אבל וכו' שיהיו נודרים בעת צרה · עיין תשובת מהר"ם פאדוו' סימן עט בסופו :

הגהות מהר"י לנדא

א] תד"ה טמא בחולין כדדרשינן והתקדשתם וכו' · נ"ב כדדרשינן בתנא דבי אליהו הובא בילקוט פ' כי תשא סוף רמז שפ"ו : ב] ד"ה ובמוקדשין וכו' דאמרינן לקמן דף ל' ע"א כצ"ל :

רבינו גרשום

ממאי · דלכתחלה הוא ותיקשי לך א) דיעבד כדאקשינן ברישא : וקסבר חולין שנשחט שנעשו על טהרת הקדש כקדש דמי ב) למימר אע"פ שוחט כענין זה דבעינן למימר כיצד הוא עושה : שמא ישהו כלומר שמא ישהו כשיעור שהייה דקה לדקה ונסה לגסה : שמא ידרוסו · לא יעשה הולכה והבאה כדין שחיטה ושמא יחלידו הסכין בין סימן לסימן ויחתכו הסימנים ממטה למעלה, ולמה לא תנן שמא יגרימו ושמא יעקרו בדין הוא דליתני ואמאי לא תני יש מהם דצריך לעמוד עליהם שישחטו [יפה] ואיזו זו שהייה ודרסה וחלדה שאי אפשר להבחין [אחר כך] אי שתה אי דרס והחליד או לא אבל הגרמה ועיקור אפי' לאחר ששחט אפשר לראות אם הגרים או עקר או לאו : אלא עד כמה ליתני וליזיל · עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה כלומר כיון דסליק מחרש שוטה וקטן אם שחטו מבעי ליה למיתנא : אלא

א) נראה דצ"ל ותקשה לך מסיפא דתני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד כדאקשינן וכו' . ב) אולי צ"ל ואיצטריך למימר דאעפ"כ שוחט כענין זה .

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה טמא וכו' באוכלין טמאין כדדרשינן · נ"ב בתנא דבי אליהו חלק א' פרק ט"ו דף כ"ב ע"א והובא בילקוט שמעוני פ' כי תשא סוף רמז שפ"ו דף ק"ו ע"ב יעוש"ה ועיין בטור א"ח סי' תר"ב מ"ש בשם הירושלמי ודו"ק ועיין במשנה למלך פט"ז מהל' טומאת אוכלין הלכה יו"ד ודו"ק · שוב ראיתי בש"ס חדש עם הגהות הגאון מהר"י פיק ונדפס על הגליון שלא מצא דרשה זו בשום מקום ותמיהני שלא עיין על זה בילקוט ותנא דבי אליהו :

*[א]חרב הרי הוא כחלל אב הטומאה הוא לטמייה לסכין ואזל סכין וטמיתיה לבשר אלא דאיטמי בשרץ ואי בעית אימא לעולם דאיטמי במת וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה דתניא *בכל שוחטים בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אביי אמר הכי קתני הכל שוחטין ואפילו כותי במה דברים אמורים כשישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא ישחוט ואם שחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת כשישראל עומד על גביו שחיט אפילו לכתחלה קשיא אמר רבא ויוצא ונכנס לכתחלה לא *והתנן [ב]המניח עובד כוכבים בחנותו וישראל יוצא ונכנס מותר התם מי קתני מניח המניח קתני דיעבד אלא מהכא *[ג]אין השומר צריך להיות יושב ומשמר אלא אע"פ שיוצא ונכנס מותר אלא אמר רבא הכי קתני הכל שוחטין ואפי' כותי בד"א כשישראל יוצא ונכנס אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו ושמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אכותי הא אמרת אפילו יוצא ונכנס שחיט לכתחלה קשיא רב אשי אמר הכי קתני הכל שוחטין [ד]ואפילו ישראל מומר מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא *דאמר רבא [ה]ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון

בודק

רש"י

חרב הרי הוא כחלל · טומאות של מת הראויות לטמא כלי כגון מת והנוגע בו דהוי מיהא אב הטומאה אם נגע בהם מתכות נעשה כיוצא בו ואם נגע במת הוי אבי אבות [הטומאה] ואם בטמא מת נגע הוי אב אבל ראשון ושני אין מטמאין כלים והאי סכין נעשה אב והאי חרב הרי הוא כחלל הכא לא איצטריך דבלאו הכי נמי מלי מטמא בשר דגברא הוי אב הטומאה וסכין ראשון ובשר שני אלא רבותא קאמר דאפילו ראשון הוי האי בשר: דאיטמי בשרץ · דהוי האי גברא ראשון ולא מטמא הסכין שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה דלא מצינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה כדכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס שהוא ראשון ועושה למה שבתוכו שני ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החיצון השני טהור והכי מפרש בשלהי פירקין*: קרומית של קנה · פשוטי כלי עץ ולא מקבלי טומאה: אביי מהדר לתרוצי לכתחלה ודיעבד דמתניתין: ואפילו כותי · מוסרין לו בהמה לכתחלה לשחוט דמצוה שהחזיקו בה היא אבל ישראל יוצא ונכנס לא ימסור לו לשחוט דאע"ג דהוחזקו בה לעצמם אין מקפידין אם יאכלו ישראל נבילות דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (שם יט) אלא כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עור להפילו: אכלו מותר לאכול · דהא לעצמו זהיר בה והיינו דיעבד דמתניתין: חוץ מחש"ו דאפילו דיעבד נמי לא · דהא אדיעבד קיימינן: שמא ישהו · לקמן מפרש אמאי נקט לשון עתיד: אפילו לכתחלה · והכא קתני באחרים רואין אותם ששחטו דיעבד: אמר רבא · והיכא דישראל יוצא ונכנס לא ימסור לכותי לכתחלה בתמיה: והא תנן · בפרק בתרא דמסכת ע"ז דאע"פ שישראל יוצא ונכנס מותר אלמא מסתפי עובד כוכבים דלמא אתי ישראל ולא נגע הכא נמי מסתפי השתא אתי וחזי ליה: מי קתני · מניח אדם עובד כוכבים בחנותו ויוצא ונכנס דמשמע לכתחלה: אין השומר · את היין: צריך שיהא יושב ומשמר כו' · רישא אסיפא לא תקשי דלא זו אף זו קתני כלומר לא בדיעבד דווקא אלא אפילו לכתחלה: רב אשי אמר גרס: לתיאבון · כי לא משכח היתר אכיל נבילות ומאחר שהסכין בדוקה ונתונה בידו שחיט שפיר דכל כמה דמצי למיכל היתירא לא אכיל איסורא וכי אין לו סכין בדוק לא טרח להדורי בתר סכין יפה אם זו פגומה:

כמלאת

תוספות

כגון דבדק קרומית של קנה · ואם תאמר והיאך ישחוט בקרומית של קנה והא בעינן כלי כדמוכח בסוף התודה (מנחות דף פב:) ובסוף דם חטאת (זבחים דף צז:) דדרים מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו דעולה טעונה כלי וילפינן כולהו מעולה וי"ל כגון דתיקנה לקרומית א] ועשאה כעין כלי ואע"ג דקיימא לן כרבי דאמר ב] פ' החליל (סוכה דף נ:) אין עושין כלי שרת של עץ ופליג אר' יוסי בר רבי יהודה דאמר בפרק החליל עושין כלי שרת של עץ לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת ג] דבפרק התודה (מנחות דף עח:) אמרי' דסכין מקדשה ככלי שרת וכן משמע בתוספתא* דקתני חומר בקמיצה מבשחיטה שהקמיצה טעונה כלי והשחיטה אינה טעונה כלי אלא אפילו קרומית של קנה ועל כרחך לא בעי למימר דאינה טעונה כלי כלל דהא ילפינן מעולה דטעונה כלי אלא דאינה טעונה כלי שרת קאמר מיהו יש לדחות דלא בעינן כלי יפה קאמר ולא פסלינן קרומית של קנה משום הקריבהו נא לפחתך (מלאכי א) כדפריך גמרא בסוטה (דף יד:) גבי כפיפה מצרית דהתם דורון הוא דדרך להביאו בכלי נאה אבל בשחיטה לא חיישינן אי נמי כפיפה מצרית מכוערת יותר מקרומית של קנה ורבינו אפרים היה מביא ראיה מדתנן בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מז.) שחיטתן בצפון וקבול דמן בכלי שרת בצפון ואילו שחיטתן בכלי שרת לא קתני כדקתני גבי קבלה ואין זה ראיה דגבי קבלה נמי לא הזכיר אלא לאשמועינן דבעי שיהא גם הכלי בצפון לאפוקי אם הכלי בדרום והבהמה בצפון והדם מקלח בתוכו תדע דבקדשים קלים דלא בעי צפון לא חש להזכיר קבלה בכלי שרת ובפ' כל הזבחים שקבל דמן (שם כו·) *דתנן קדשים קלים שחיטתן בפנים וקבול דמן בכלי שרת בפנים התם נמי אתא לאשמועינן דצריך שיהא הכלי בפנים לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ ומיעוטו בפנים ומקבל הדם במיעוט שבפנים אע"ג שאין נפסל ביוצא*: **המניח** קתני דיעבד · לאו לשנויי אליבא דאביי קאתי דהא אביי נמי לא שרי בדיעבד בלא חותך כזית בשר אלא בא להקשות על דברי רבא שמדקדק מכאן דשרי אף לכתחלה אי נמי כל זמן שיכול לתקן על ידי חותך כזית בשר יש לו לתקן אבל אי ליתא לכותי קמן שרי: **המניח** קתני דיעבד · לא בעי למימר דמשמע דיעבד ולא לכתחלה דהא מסיק דשרי לכתחלה אלא קאמר דאף דיעבד משמע וא"ת דלקמן (דף טו:) גבי השוחט במגל יד וגבי השוחט אחד בעוף (לקמן דף כז·) דייק השוחט דיעבד אין כו' וי"ל דאשחיטתן כשרה סמיך התם דמשמע דיעבד אבל קשה ד] ממתניתין דהמקנא לאשתו (סוטה דף ב·) ופ' חבית (שבת דף קמז·) גבי הרוחץ במי מערה דייק בגמרא דיעבד אין לכתחלה לא: [ועיין תוס' סוטה ב· ד"ה המקנא דיעבד]: **אלא** מהכא · גרס ולא גרס מסיפא דהך דהמניח בפ"ב דמסכת ע"ז (דף סט·) והיא דאין השומר היא בפ' ר' ישמעאל (שם סא·): **אין** השומר צריך כו' · משמע הכא דאין צריך משמע לכתחלה וקשה דבריש גיטין (דף ד:) גבי הא דאמר רבה לפי שאין בקיאין לשמה פריך עלה מהא דתנן המביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם הא באותה מדינה לא צריך ומשני לא תימא הא באותה מדינה לא צריך אלא הא ממדינה למדינה בא"י לא צריך ופריך הא בהדיא קתני לה המביא גט בא"י אין צריך כו' ומשני אי מההיא ה"א ה"מ דיעבד כו' והיכי ה"א דיעבד הא אין צריך משמע לכתחלה כדמשמע הכא ובקונטרס פי' שם דהכי פריך הא בהדיא קתני לה וכיון דאשמועינן לה מדיוקא דרישא סיפא למאי איצטריך ומשני דאי מרישא ה"א דוקא דיעבד להכי איצטריך סיפא לאשמועינן אפילו לכתחלה אבל לשון אי מההיא לא משמע הכי וי"ל דהתם כיון שיכול לתקן בדיעבד כדקאמר בההוא פרקא (שם ה:) שיטלנו הימנה ויחזור ויתננו לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם שייך למיתני אין צריך כלומר אין צריך לחזור וליטול אותו הימנה א"נ התם ה"א ה"מ דיעבד דלכתחלה צריך שיראה כתיבת הגט וחתימה ואם לא ראה ה"א אין צריך לחזור ולכתוב אלא יתן לה אע"פ שלא ראה קמ"ל דלכתחלה נמי אין צריך לראות ועי"ל דהכא דייק משום דקאי ארישא דקתני בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף סא·) בעיר שכולה עובדי כוכבים אסור עד שיהא שם שומר והדר תני אין השומר צריך כו' משמע שבא לפרש דיוצא ונכנס חשיב כשומר גמור והיינו כשומר דרישא: **אבל** בא ומצאו ששחט חותך כזית בשר ונותן לו · ואם תאמר כיון דרבא מדמה שחיטה ליין נסך בא ומצאו ליסתרי בלא חותך כזית בשר ונותן לו כמו ביין נסך דשרי במתניתין בפ' ר' ישמעאל (ע"ז דף ס·) בעובד כוכבים שנמצא בצד הבור כשאין לו מלוה עליו וי"ל כדפרישית לעיל כיון שיכול לברר על ידי כזית בשר יש לו לברר:

בודק

מסורת הש"ס

· [שבת קא:] נזיר נג: פסחים יד: [יט: עט:]

[לקמן טו: ושם נסמן]

[דף כד:]

ע"ז כט: ו[ע"ש]

שם סא.

לקמן ד·

רבינו גרשום

אלא דאיטמי בשרץ · והוי ארם ראשון ואין כלי מטמא אלא מחמת אב הטומאה: וכגון שבדק קרומית של קנה ושחט בה · דאין פשוטי כלי עץ מקבלין טומאה: אע"פ שיוצא ונכנס מותר · כלומר אע"פ שאין ישראל יושב ומשמר אלא יוצא ונכנס מותר הכא נמי לענין שחיטה אע"פ שיוצא ונכנס מותר: לאכול נבילה לתיאבון · כלומר מתאב לאכול בשר ואוכל נבילה לתיאבון:

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהלכות טומאת המת הלכה ג:

ח ב מיי' פי"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה יז סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סימן קכט סעיף א:

ט ג מיי' שם פי"ג הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סימן קלא סעיף א:

י ד ה מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה יד ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן ב סעיף ב:

[פ"א דמנחות]

שיטה מקובצת

א] ועשאה כעין כלי · נ"ב עי' תוס' מנחות (דף נו ע"ב): ב] ואע"ג דקי"ל כר' דאמר אין עושין: ג] לא בעינן כלי שרת אע"ג דבפ' התודה אמרי' וכו' (דף עח ע"ב): ד] אבל קשה דאמתני' דהמקנא:

[נ"ל דתני·]

[ועי' תוס' פסחים סו· ד"ה תותב ותוס' זבחים מז· ד"ה איזהו]

בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט *בודק סכינו אחריו נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אישראל מומר אי דבדק סכין ונותן לו הא אמרת שוחט לכתחלה אלא דלא בדק אי דאיתיה לסכין ליבדקיה השתא ואי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דלמא בסכין פגומה שחיט קשיא רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין מומחין ואע"פ שאין מוחזקין בד"א שיודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה אבל אין יודעין בו שיודע לומר הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי דליתיה לקמן דליבדקיה ואיכא דאמרי רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מוחזקין שוחטין מוחזקין אע"פ שאין מומחין בד"א ששחטו לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף אבל לא שחט לפנינו ב' וג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלף ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו ושמא יחלידו וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אשאין מוחזקין והאמרת בברי לי סגי דליתיה קמן דלישייליה רבינא ורבה בר עולא כאביי ורבא ורב אשי לא אמרי משום דקשיא להו וכולן כולהו כרבה בר עולא לא אמרי להך לישנא דאמרת הכא עיקר אדרבה התם עיקר דבקדשים קאי להך לישנא דאמרת התם עיקר והכא אידי דתנא טמא בחולין תנא נמי טמא במוקדשין טמא בחולין גופיה לא איצטריכא ליה *חולין שנעשו על טהרת קדש לאו כקדש דמו כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא *רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן להך לישנא דאמר מוחזקין אין שאין מוחזקין לא לעלופי לא חיישינן רבא לא אמר כאביי כי קושיה אביי לא אמר כרבא התם לא נגע הכא נגע רב אשי לא אמר כתרוייהו קסבר *כותים גרי אריות הן אביי לא אמר כרב אשי לא סבירא ליה הא דרבא אלא רבא מאי טעמא לא אמר כשמעתיה לדבריו דאביי קאמר וליה לא סבירא ליה: תנו רבנן שחיטת כותי מותרת במה דברים אמורים כשישראל עומד על גביו אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו כיוצא בו מצא בידו

דקוריא

רש"י

נמלאת סכינו יפה מותר · והיינו דיעבד דמתניתין : חוץ מחש"ו · דאפילו · נמלאת סכינו יפה לא דאיכא קלקולא אחרינא שהייה דרסה חלדה דלא ידעי לאזדהורי בהו ודוקא אוכל לתיאבון אבל להכעים אפילו נמלאת סכינו יפה לא דמועד לנבל בכוונה בידים : שוחט לכתחלה · אפילו בלא אחרים רואין אותו : ליבדקיה השתא · למה לי אחרים רואין : מאי הוי · הא לא בדקו הסכין : מומחין · ויודעין הלכות שחיטה : ואע"פ שאין מוחזקין · שלא שחטו לפנינו ג' פעמים לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפין בשחיטה שיבאו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך : בד"א · דחשיבי מומחין שיודעין בו אלו המוסרים לו בהמה לשחוט מכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה : דאפי' דיעבד · ויודעין הלכות שחיטה לא דתמיד הם מוחזקים לקלקל שאין בהן דעת : מוחזקים · שראינו ששחטו כמה פעמים יפה ולא קלקלו : ואע"פ שאין מומחין · דלא ידעינן בהו שיודעים לומר הלכות שחיטה אם לא : נתעלף · לשון עייפות וחלישות הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו תתעלפנה הבתולות (עמוס ח) : אביי ורבא ורב אשי · לא מצו לתרוצי לעיל וכולן דמתניתין : אדרבה התם עיקר · ולא איבעי ליה למתנייה הכא : ודקאמר איידי דתנא כו' : לאו כקדש דמו · ואין חייב ליזהר בהו ופשיטא דשוחטין טמאים לכתחלה: מומחין הן· הלכך לא בעי למיבדקיה : כי קושייה · דאותביה מהמניח עובד כוכבים בחנותו : ואביי לא אמר כרבא · דיליף מהשומר את החנות דיוצא ונכנס לכתחלה : התם לא נגע · ההוא עובד כוכבים ביין בשעה שהוא פורש ממנו : הכא · בהמה זו ביד הכותי נתונה כהרף עין שוהה או דורס הלכך לא סמכינן איוצא ונכנס : לא סבירא ליה הא דרבא · דאמר דיהא ישראל מומר שוחט לכתחלה בבדיקת סכין : אלא רבא · כיון דאמר ישראל מומר מותר לכתחלה בבדיקת סכין : אמאי לא אמר כשמעתיה · אמאי לא אוקמיה מתניתין בישראל מומר ולכתחלה דקתני בבדק סכין ודיעבד דקתני בשלא בדק כדאוקמה רב אשי בתר שמעתיה דרבא : לדבריו דאביי · דלא ס"ל הא דרבא ואוקמה בכותי ואוקי לכתחלה בישראל עומד על גביו ואוקי דיעבד ביוצא ונכנס ואמר ליה רבא לדידך דלא סבירת לך במומר ומוקמת ליה הכי אפילו ביוצא ונכנס מצית לאוקומי לכתחלה ודיעבד אוקי בבא ומצאו ששחט : מותר · לכתחלה :

דקוריא

תוספות

בודק סכין ונותן לו · ולא חיישינן שמא ישהה וידרוס דלא שביק היתירא ואכיל איסורא ואפילו לא יאכל ממנה דחיים אלפני עור לא תתן מכשול אפי' אין אחר עומד על גביו ולא יוצא ונכנס אבל כותי יש לו דין אחר דאי ישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת סכין דמרתת דלא מגיע בשום מקום גבי כותי שיהא צריך בדיקת סכין ואי אין ישראל יוצא ונכנס אפי' בדק סכין לא מהני דחיישינן שמא שהה ושמא דרס דלא חייש אלפני עור לא תתן מכשול ותימה דאמאי לא מהני נמי במומר יוצא ונכנס כמו בכותי דקאמר בסמוך אי דליתא לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי וי"ל דישראל מומר לא מירתת דאין סבור שיבדקו הסכין אחריו לפי שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו ואין להקשות דאמאי צריך לכתחלה לבדוק הסכין במומר ולהיות יוצא ונכנס גבי כותי יניחנו לשחוט לכתחלה ואחרי כן יבדוק הסכין או לכותי יתן כזית בשר וי"ל דחיישינן דלמא משתלי ואכיל כמו שפירש ר"ת גבי חרש שוטה וקטן דאין מוסרים להן חולין לכתחלה : ואם שחט בודקין אותו · ואע"ג דאיכא ברייתא לקמן (דף יב·) א] דסבר דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן גבי מצא תרנגולת שחוטה הא מייתי תנאי בתר הכי אע"ג דהתם דחי לה : דליתיה קמן דלבדקיה · תימה דמשמע הא איתא קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה אע"ג דאחרים רואין אותו דשחט שפיר ולקמן בפירקין (דף יב·) גבי הא דאמר רב נחמן ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור פריך אי דידע דלא גמיר פשיטא* : אע"פ שאין מומחין · פירוש דלא ידעינן אי גמיר אי לא גמיר דאי ידעינן ביה דלא גמיר אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה כדאמר רב יהודה לקמן (דף ט·) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה כו' : חולין שנעשו על טהרת קדש לאו כקדש דמו · הלי טעמא הוה מצי למימר נמי ללישנא קמא : רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן : ושוחטין אף לכתחלה אבל אין לפרש דדיעבד הוא דהויא שחיטתו כשרה אע"פ שאין אחרים רואין אותו ולא מצי לאוקומי מתניתין בהכי משום דקשיא ב] לן וכולן דהא לאביי ורבא ורב אשי לא מיתוקם נמי וכולן אלא אחרש שוטה וקטן : קסבר כותים גרי אריות הן · ושחיטתן פסולה כמו של עובדי כוכבים *מוזבחת מה שאתה זובח אתה אוכל כלומר אותו שהוא בר זביחה לאפוקי עובד כוכבים ואוכל נבלות להכעים ואע"ג דאמר בסוף פ"ב דיבמות (דף כד:) אחד גרי אריות ואחד גרי חלומות כולם גרים גמורים היינו כשמתגייר לגמרי מפחד אריות אבל כותיים לא נתגיירו לגמרי כדכתיב במלכים (ב יז) את ה' היו יראים ואת אלהיהם היו עובדים ומאן דאמר גרי אמת הן קסבר דשוב נתגיירו לגמרי :

מאי טעמא לא אמר כשמעתיה · תימה דהא קתני במתניתין תרי הכל שוחטין ומפרש רבא לקמן (דף יז·) חדא לאתויי כותי וחדא לאתויי ישראל מומר אלמא מוקי חדא כשמעתיה וי"ל דהכי פריך דקמייתא איבעי ליה לאוקומי כשמעתיה :

דקוריא

עין משפט נר מצוה

יא א (מיי' שם) סמג עשין סז טוש"ע יו"ד סי' ב סעיף ב :

יב ב מיי' פי"א מהלכות אבות הטומאות הלכה ט :

יג ג ד מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן א סעיף א :

שיטה מקובצת

א] דסברא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן : ב] משום דקשיא להו וכולן :

[ופירש"י לקמן פשיטא ד"ה אם מותר ולא ראה אסור ע"ש רש"ל]

[לקמן יג·]

רבינו גרשום

הכל מומחין שוחטין שיודעין הלכות שחיטה אע"פ שאין מוחזקין שאין בקיאין עדיין : דליתיה קמן דליבדקיה · כלומר לפיכך אם אחרים רואין אותן כשהן שוחטין שיאמרו דשפיר שחטי אוכלין משחיטתן ואם לאו אין אוכלין : ולא נתעלף · לשון עיוף ואיכא דאמרי ולא נתבייש לשון ויתעלף : בחולין נמי לא איצטריכא ליה כלומר לא איצטריכא ליה למיתני דטמא יכול לשחוט בחולין מ"ט חולין שנעשו על טהרת הקדש לאו כקודש דמו דלאו כולי עלמא אוכלין חוליהן בטהרה : רבא לא אמר כאביי כי קושיא · כלומר דקשיא ליה לאביי : אביי לא אמר כרבא · התם נוגע כלומר הא דאקשת לי יוצא ונכנס לכתחלה [לא] והא המניח נכרי בחנותו דמותר אפילו ישראל יוצא ונכנס (מותר) לכתחילה משום דהתם בחנות לא נגע הנכרי אבל הכא נגע דכותי עצמו שוחט ולפיכך יוצא ונכנס לכתחלה לא : רב אשי לא אמר כתרוייהו קסבר כותים גירי אריות הם לא סבירא ליה לרב אשי שכותי יכול לשחוט לפיכך לא סבירא ליה לדאביי ולהרבא דמוקמי הכל שוחטין בכותי : אביי לא אמר כרב אשי · לא סבירא ליה הא דרבא דמומר אוכל נבילות לתיאבון יכול לשחוט דכיון דאוכל נבילות הוא לא קפיד אשחיטה : אלא רבא מ"ט לא אמר כשמעתיה · כלומר רבא אדמוקי הכל שוחטין בכותי אמאי לא מוקי בישראל מומר כשמעתיה : לדבריו דאביי קאמר · כלומר לדידי מקמינן הכל שוחטין בישראל מומר לאכול נבילות אלא לדידך דמוקמת ליה בכותי וישראל עומד על גביו מצית לאוקמא למתניתין הכל שוחטין בכותי ואפי' יוצא ונכנס :

[נדה עא:]

[לקמן יב·]

[קדושין עה: ב"ק לח: סנהדרין פה: נדה נו; וע"ע יבמות כד:]

דקוריא של צפרים קוטע ראשו של אחד מהן ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו אביי דייק מרישא רבא דייק מסיפא אביי דייק מרישא טעמא דישראל עומד על גביו אבל יוצא ונכנס לא רבא דייק מסיפא טעמא דבא ומצאו ששחט אבל יוצא ונכנס שפיר דמי ולאביי קשיא סיפא אמר לך יוצא ונכנס נמי בא ומצאו קרי ליה ולרבא קשיא רישא אמר לך יוצא ונכנס נמי כעומד על גביו דמי כיוצא בו מצא בידו דקוריא של צפרין קוטע ראשו כו' אמאי ליחוש דלמא האי הוא דהוה שחיט שפיר אמר רב מנשה (סימן מכני"ס איזמ"ל בזכרי"ם) במכניסן תחת כנפיו ודלמא סימנא הוה יהיב ליה בגויה אמר רב משרשיא דממסמס ליה מסמוסי ודלמא קסברי כותים *אין שחיטה לעוף מן התורה ולטעמיך °שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מי כתיבן אלא כיון דאחזיקו בהו אחזיקו בהו ה"נ כיון דאחזיקו אחזיקו ואחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא תנאי היא *דתניא מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ר"א אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות כישראל רשב"ג אומר *כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל אמר מר מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח פשיטא מהו דתימא לא בקיאי בשימור קמ"ל ר"א אוסר לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות קסבר לא בקיאי בשימור רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקין בה יותר מישראל היינו ת"ק איכא בינייהו דכתיבא ולא אחזיקו בה ת"ק סבר כיון דכתיבא אע"ג דלא אחזיקו בה ורשב"ג סבר אי אחזוק אין אי לא אחזוק לא אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מיבעי ליה אלא איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזיקו בה תנא קמא סבר כיון דלא כתיבא אע"ג דאחזיקו בה נמי לא רשב"ג סבר כיון דאחזוק אחזוק גופא *אמר רבא ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו מאי טעמא כיון דאיכא התירא ואיסורא *לא שביק התירא ואכיל איסורא אי הכי כי לא בדק נמי מיטרח לא טרח אמרו ליה רבנן לרבא תניא דמסייע לך *חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר

רש"י

דקוריא · מחרוזות של צפרים שחוטין רייס"ט בלעז : אביי · דאמר לעיל יוצא ונכנס לכתחלה לא שרינן גבי שחיטה דייק מרישא : ורבא · דשרי דייק מסיפא דלא מצריך תנא בדיקה אלא היכא דבא ומצאו : כעומד על גביו דמי · ועומד על גביו דקתני תנא היינו יוצא ונכנס : האי הוא דהוי שחיט שפיר · אותו עוף לבדו שחט יפה וזה היה מכירו ואכלו ואנן היכי נסמוך לאכול האחרים : במכניסן תחת כנפיו · ישראל זה הבודקו מכניס כל הצפרים תחת כנפי כסותו ואין הכותי מכיר איזה נתן לו : ממסמס · ממעכו ומכתשו : אין שחיטה לעוף מן התורה · משום דלא כתיב זביחה בהדיא אלא בבקר וצאן דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך ואנן ילפינן בהקישא לקמן (דף כז:) מזאת תורת הבהמה והעוף: ולטעמיך· הך זביחה דכתיב בבקר ובצאן מי מפרשן הלכותיה בתורה ואפ"ה סמכי עלייהו משום דאחזיק להו דאחזיקו בה : ואחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא תנאי היא · מצוה שאינה כתובה בפירוש בתורה ורואינו שהחזיקו בה אי אמרינן כיון דאחזוק לדידהו אחזוק נמי לדידן לסמוך עלייהו כי עבדי לצורך עצמן או אי אמרינן אע"ג דאחזוק לדידהו לא אחזוק לדידן כלומר לא חשבינן ליה חזקה למסמך עלייהו תנאי פליגי בה · אחזוק ולא אחזוק כלומר חזקה או אינה חזקה: א] מותר· לאוכלה ולא חיישינן לחמץ בפסח : ואדם יוצא ידי חובתו · שהכתוב קבעו חובה לאכול מצה בלילה ראשונה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות ואם ישב ולא אכל עבר בעשה ולקמן פריך כיון דתנא מותר פשיטא דיוצא בה : אסור · אפילו לאוכלה : שאין בקיאין · אין יודעין לשומרה ולהבחין בין סיאור לסידוק בין הכסיפו פניו ללא הכסיפו פניו : פשיטא · דיוצא בה כיון דמותרת : מהו דתימא· אע"ג דפשיטא לן דלא הניחוה להחמיץ ומותרת באכילה מיהו לא בקיאי בהא דבעי למיעבד שימור לשם מצה של מצוה וכיון דלא עביד בה שימור לא נפקינן בה מידי דהוה אקמחין ובצקות של עובדי כוכבים הבאים לפנינו קודם שאפאה עובד כוכבים, א] ורואינו שלא החמיץ דקיימא לן דמותר ולא נפקינן בהו ב] *) (דתנן) הקמחין ובצקות של עובדי כוכבים אדם ממלא כריסו מהם ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה : ורבי אליעזר אוסר · אפילו לאוכלה : קסבר לא בקיאי בשימור · לא גרסינן וטעמו משום חימוץ ולמאן דגרים ליה הכי מפרש לא בקיאי לשומרו מלהחמיץ וי"מ ור"א אוסר לצאת בה ידי חובתו בפסח ולאו מילתא היא שאין זה לשון איסור : איכא בינייהו · מילתא דכתיבא באורייתא ולא ידעינן בהו דאחזיקו בה : ת"ק · דלא איירי בחזקה כלל אכתיבא דאורייתא קפיד ותנא מצה וה"ה לכל הכתובים בתורה אע"ג דלא ידעינן אי אחזיקו בה אי לא אחזוק סמכינן עלייהו דכיון דכתיבא ודאי אחזוק בה ור"א אוסר אפילו אחזיקו בה דהא ג] אינם בקיאין בדקדוקי מצות ורשב"ג אתא למימר אחזוק אין לא אחזוק לא ולאו היינו תנאי ד] דאמר לעיל עד מסקנא דמילתא : כל מצוה · משמע דלרבויי אתא אפילו הנך דלא איירי בהו וכיון ה] דאוקמן דהני דאיירי בהו לעיל קאי דהיינו בדכתיבי למעוטי אתא : אם החזיקו מיבעי ליה · דהשתא הוי משמע שפיר דפליג אתרוייהו לת"ק דשרי בלא חזקה ולר"א דאוסר אפילו החזיקו ואתא איהו למימר אם החזיקו מדקדקין בה ומותר ולא כר"א אף לא החזיקו אסור ולא כת"ק דשרי בלא אחזיקו אבל השתא דקתני כל משמע דאפילו הנך דלא כתיבין נמי קאמר דסמכינן אחזקייהו : אלא איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזוק בה ת"ק סבר · מצה וכל דדמיא ליה דכתיבא סמכינן עלייהו בין אחזוק בין לא אחזוק ודלא כתיבא לא סמכינן עלייהו ואפילו אחזוק ור"א סבר אפילו כתיבא ואחזוק לא סמכינן עלייהו ורשב"ג סבר כל מצוה שהחזיקו ואע"ג דלא כתיבא סמכינן עלייהו כיון דאחזוק אחזוק והיינו תנאי דלעיל ת"ק ורשב"ג : כיון דאיכא התירא ואיסורא · קמיה שבידו להכשירה ובידו לנבלה : מטרח לא טרח · אם לא ימלאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת : תניא דמסייע לך · דכל מי שאינו עושה להכעיס ואיכא התירא ו] קמיה לא שביק התירא ואכיל איסורא : של עוברי עבירה · שאין מבערין חמץ בפסח מפני הפסידה :

*) [נ"ל דאמרינן בפסחים מ']

תוספות

דקוריא · של כמו דקוריא דפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף פד·) ודמפנין (שבת קכז·) : מכנים איזמל בזכרים· סימני שמעתתא דרב מנשה ז] דהא מכילתא הן הך דמכנים תחת כנפיו ולקמן בפרק שני (דף נא·) איזמל שאין לו קרנים ובפרק אלו טרפות (לקמן דף נא·) הנהו דיכרי דגנבי גנבי אין חוששין לריסוק אברים מיהו גם במקומות אחרים יש כדאשכחנא בפרק ב' דיבמות (דף כה·) דאמר רב מנשה גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ובפרק מי שהחשיך (שבת קנו·) אמר רב מנשה חדא קמי חדא תרי קמי תרי שפיר דמי : מצת כותי מותרת · וא"ת והלא גזרו על פתן *לפי שהיו מבטלין בנין בית המקדש בימי עזרא (א) כדאמר בפירקין דר"א (פ' נח) וליכא למימר דהיינו בכותים ראשונים דכתיב בהם ואת אלהיהם היו עובדים ב] דהא קאמר התם מכאן אמר ר"א כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר ותניא נמי לקמן (דף יג·) שחיטת צדוקי לעבודת כוכבים פתו פת כותי ואומר ר"ת דמיירי הכא בעיסה דישראל שעשה הכותי ממנה מצה וא"ת והיאך יוצא בה ושמא הוא לא שמר לשם מצה דהא חשידי אלפני עור לא תתן מכשול וי"ל כגון שלא אכל הכותי מצה אחרת כל הלילה : איכא בינייהו דלא כתיבא ואחזיקו בה כו'· בפ"ק דגיטין (דף י·) מוכח דכתיבא ולא אחזיקו בה נמי איכא בינייהו דלת"ק מהני ולרשב"ג לא מהני והכא לא נקט אלא לא כתיבא ואחזיקו בה משום דאשחיטת כותי בעי לאתויי תנאי א"נ דלא אתא לשנויי אלא מה שהקשה אם החזיקו בה מבעי ליה וכבר פירשנו :

מסורת הש"ס

[לקמן כ: כז: כח: פה: פו: קדושין עו. נזיר כט]

קדושין עו: גיטין י' [תוספתא פסחים פ"ב]

ג"ז שם ברכות מז:

[עיין תוי"ט שביעית פ"ח מ"י]

[לעיל ג.]

[גיטין לז: וש"נ]

[תוספתא פסחים פ"ב]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מצת וכו' בימי עזרא כדאמרי' בפירקי דר' אליעזר וליכא:

שיטה מקובצת

א] מותרת לאכילה ולא חיישינן לחמץ: ב] דתניא הקמחין ובצקות : ג] דהא באין בקיאין בדקדוקי מצות תליא טעמא והם אינם כו' ורבן שמעון בן גמליאל אתא : ד] ולאו היינו תנאי דאמרי' לעיל אחזוק ולא אחזוק תנאי היא אלא עד מסקנא : ה] וכיון דאוקמינן דאהנך דאיירי בהו לעיל קאי דהיינו בדכתיבן למעוטי אתא היכא דלא אחזוק : ו] ואיכא היתרא ואיסורא קמיה לא שביק : ז] דרב מנשה דהך מכילתאן הן :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מהו דתימא אע"ג וכו' ורואים שלא החמיץ דקיימא לן דמותר ולא נפקינן בהו דתנן הקמחין· מן תיבת ורואינו עד הקמחין נמחק · וכ"ב ורואינו שלא החמיץ דמותר ולא נפקינן בהו דקי"ל הקמחין ובצקות וכו' עכ"ל וכל"ל · ומלת דתנן הוא טעות · דאין זה משנה בשום מקום ומימרא דר"ה היא בפסחים מ' ע"א · ובעל תורת חיים שגה בזה וחשב דמשנה שלימה היא וטעות הדפוס הטעהו : ב] תוס' ד"ה מצת וכו' דהא קאמר התם מכאן · נ"ב עי' שביעית פ"ח משנה י' ובתוס' י"ט שם :

רבינו גרשום

דקוריא של צפורין · קישור של עופות שחופין מצא בידו של כותי : אמר רב אשי במכניסן תחת כנפיו · כלומר במכניסן הצפרים תחת גלימא שלו וקוטע ראשו של אחד מהן' דהכותי אינו יודע מאיזה מהם נתן לו : דממסמסי ליה מסמוסי · כלומר שמלכלכו במים שאפי' יש לו סימן אין מכיר הסימן : ולטעמיך שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור מי כתיבן · כלומר את אמרת ודלמא קא סברי כותים אין שחיטה לעוף מן התורה ובהמה דאכלינן משחיטת' דמן התורה [הוא] שהייה דרסה חלדה הגרמה ועקור מי כתיבן דיהו בקיאין בהו דמצוינן למימר דמזהירין בהן לפיכך אכלינן בהמה ששחטו והא לא כתיבי באורייתא לענין בהמה אלא כיון דאחזיקו בהו אחזוק ואכלינן משחיטתן אפי' מבהמה הכא נמי לענין עוף כיון דאחזוק אחזוק ולא אחזוק בדלא כתיבא · כלומר אי חשיבא חזקתן חזקה במילתא דלא כתיבא כגון עוף אי לא חשיב : תנאי היא · לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות · כלומר אין בקיאין בשימור דלא כדאמרינן בפס' פסחים שלש נשים עוסקות בבצק: רשב"ג אומר כל מצוה שהחזיקו בה כותים · א) כלומר היינו תנא קמא דרבי אלעזר : אי הכי כל מצוה שהחזיקו בה כותים אם החזיקו מבעי ליה · כל מת"ק אם החזיקו מיבעי : כיון דאיכא היתירא ואיסורא · כלומר דיכול לשחוט שפיר לא שביק היתר ואכיל [איסורא] שלא ישחוט יפה : חמצן של עוברי עבירה · מניחין חמצן אחר הפסח

א) נ"ל היינו ת"ק · כלומר וכו'

גליון הש"ס

גמ' שהיי' דרסה וכו' אשגירות דלישנא הוא דהא דרסה כתיבא בקרא כדדרשינן לקמן דף ל ע"ב אין ושחט אלא ומשך [וכ"כ רש"י לקמן דף כז ע"א ד"ה דלא] אלא כיון שהוא שגור להזכיר אלו ה' ביחד נקט נמי · רשב"א במשמרת הבית הלכות שחיטה דף ז' ע"ב · אבל בחידושו לקמן רפ"ב כתב דהך דרסה הנ"ל היא אסמכתא ודרסה ג"כ מהלכה למשה מסיני :

מותר מיד מפני שהן מחליפין סברוה הא מני רבי יהודה היא דאמר חמץ אחר הפסח דאורייתא וקתני מפני שהן מחליפין אלמא לא שביק התירא ואכיל איסורא ממאי דלמא ר"ש היא דאמר חמץ אחר הפסח דרבנן וכי מקילינן בדרבנן בדאורייתא לא מקילינן ותיהוי נמי ר"ש מי קתני שאני אומר החליפו מפני שמחליפין קתני דודאי מחליפין ומה בדרבנן לא שביק התירא ואכיל איסורא בדאורייתא לא כ"ש לימא מסייע ליה *הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר האי ערל ה"ד אילימא מתו אחיו מחמת מילה *האי ישראל מעליא הוא אלא פשיטא מומר לערלות וקא סבר מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה אימא סיפא ואפילו ישראל מומר האי מומר ה"ד אי מומר לדבר אחר היינו מומר לערלות אלא לאו מומר לאותו דבר וכדרבא לא לעולם אימא לך מומר לאותו דבר לא מ"ט כיון דדש ביה כהתירא דמי ליה אלא מומר לעבודת כוכבים וכדרב ענן דאמר רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו גופא אמר רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב שנאמר °ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד ודלמא מיזבח זבח מיכל לא אכל ויסיתהו כתיב ודלמא בדברים אין הסתה בדברים ולא והכתיב °כי יסיתך אחיך באכילה ובשתיה והכתיב °ותסיתני בו לבלעו חנם למעלה שאני ודלמא משתא אשתי מיכל לא אכל מאי שנא שתיה דאמרינן מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה אכילה נמי מומר לעבודת כוכבים לא הוי מומר לכל התורה כולה הכי השתא שתיה סתם יינן הוא *ועדיין לא נאסר יינן של עובדי כוכבים אבל אכילה אימא לך מומר לעבודת כוכבים הוי מומר לכל התורה כולה איבעית אימא לאו אורחיה דמלכא משתיא בלא מיכלא ואיבעית אימא ויזבח ויסיתהו כתיב במה הסיתו בזביחה ודלמא עובדיה זבח לרוב כתיב עובדיה לא הוה ספיק ודלמא שבעת אלפים זבוח דכתיב °והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וגו' טמורי הוו מיטמרי מאיזבל ודלמא גברי דאחאב הוו מעלו *לא ס"ד דכתיב °מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים ודלמא גברי דיהושפט נמי לא הוו מעלו זבוח גברי דאחאב אכול גברי דיהושפט זבוח עובדיה אכל יהושפט לא סלקא דעתך מדמושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים הא לדבר אמת משרתיו צדיקים ודלמא זבוח גברי דאחאב אכל אחאב וגבריה זבוח גברי דיהושפט אכל יהושפט וגבריה

לא

[מלכים ב' יח] [דברים יג] [איוב ב] [מלכים א' יט] [משלי כט]

רש"י

מותר מיד · ואע"ג דלא שהה כדי לאפות דודאי עבר עליה הפסח מותר לכשרים לאכול מחמץ מיד : מפני שהן מחליפין · בשל עובדי כוכבים דכיון דמצי לאכול התירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור ואע"ג דהשתא נמי איסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לא דיהיב ליה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפ"ה כל מה דמצי למעבד בהיתרא פורתא עביד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס חליפין חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה מוכרו לעובד כוכבים ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומין ומדמי עצים* : א] (*כרבי) יהודה · בפ' כל שעה (פסחים כח:) : איסור דאורייתא · ואע"ג דאורייתא היא סמכינן אהחליפו : בדאורייתא לא מקילינן · כגון נבלה : מי קתני שאני אומר החליפו · דהוי משמע דלא פשיטא לן דהחליפו ואנן הוא דתלינן לקולא משום דאיסור דרבנן הוא : מפני שהן מחליפין קתני דודאי מחליפין · וא"כ אוקמינן לה כר"ש כ"ש דמסייע ליה טפי לרבא דהשתא ומה בדרבנן דקילא איסורא ידעינן בהו דהיכא דמשכח היתרא לא אכל איסורא דרבנן כ"ש נבלה דאורייתא : לימא מסייע ליה · לרבא : מומר לערלות · מבעט במצוה זו : לא הוי מומר לכל התורה כולה · ושחיט שפיר : אי מומר לדבר אחר · למצוה אחרת דלא לשחיטה ולא דאיתיה מומר לנבלות : לאותו דבר · לנבילות לתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דאפילו למצוה דחשיד עלה כי מזמנין ליה היתירא סמכינן עליה : כהיתירא דמי ליה · וליכא למימר לא שביק היתירא ואכיל איסורא דהא (א) היתירא חשיב ליה : אלא מומר · דקתני לעבודת כוכבים ואיצטריך לאשמועינן משום דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל ב] הכופר בה כמודה בכל התורה כולה ואפ"ה סמכינן עליה כרב ענן כו' : אחאב וסיעתו חזינן בהו דעובדי עבודת כוכבים הוו ובנבלה לא אשכחן בהו דפקרי ואיכא למימר דיצרא דעבודת כוכבים תקיף עלייהו ג] ויהושפט צדיק גמור היה : מיזבח זבח · שהיה סבור שיאכל ד] עמו : מיכל לא אכל · יהושפט : ויסיתהו · לעלות ה] על רמות (לראות) גלעד : למעלה שאני · דאין אכילה לפניו אבל אדם דצריך לאכילה עיקר הסתה דידיה באכילה ושתיה : מאי שנא שתיה · תירוצא הוא : אכילה נמי · בניחותא : סתם יינם הוא · שלא ראינוהו שנסכו לעבודת כוכבים דליתסר ו] דכתיב (דברים לב) ישתו יין נסיכם ואפילו חשבת ליה מומר לכל התורה כולה שרי דעדיין לא נאסר ז] יינם של עובדי כוכבים דמי"ח דבר דתלמידי שמאי והלל הוא : לא הוה ספיק · לא היה מספיק לבדו לשחוט לכולם : שבעת אלפים (ב) הברכים אשר לא כרעו לבעל · באחאב כתיב : גברי דאחאב · הממונים על ביתו ושוחטין לו וכיון דהוו בבית אחאב לא הוו יראין מאיזבל דהא עובדיה ממונה על ביתו וצדיק גמור היה :

לא

תוספות

מותר מיד מפני שהן מחליפין · פירוש מותר בהנאה למוכרו או להאכילו לפועלים עובדי כוכבים או לכלבים אבל לישראל אסור באכילה דגזרו על פתן של עובדי כוכבים *א"נ כדפירש ר"ת דבבלק איירי דמותר באכילה והשתא א"ש דלא תקשי *היכי סברוה דאתיא כרבי יהודה הא אית ליה בפ' כל שעה (פסחים דף כח:) דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח אסור בהנאה אלא בבלק איירי ומחלפי בבלק של עובדי כוכבים שלשו אחר הפסח ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור לישה ומה שפירש בקונטרס שמרויחין דלדידן מיהא שרי דאין תופס את דמיו דדוקא לדידיה אסור שבא לו מחמת חמץ בפסח ונראה שמרויחין נמי לגבי דידהו למאי דס"ד השתא דהוי דאורייתא דבחליפין לא אסור אלא מדרבנן כמו שפירש בקונטרס בע"ז בפרק רבי ישמעאל (דף נד:) גבי כי חרש הוא ודרש הוא למעוטי ערלה וכלאי הכרם שאם מכרם וקדש בדמיהם מקודשת ופי' בקונטרס דדוקא בקדושי אשה אבל בשאר חליפין אסור מדרבנן ונראה שפשוט לו לרש"י דאסור מדרבנן מטעם שפירש כאן דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ואין זה דיוקא דאפילו יהיו הדמים מותרין כשמכרן מ"מ כיון דלכתחלה אסור למכור לאו בר דמים הוא ומיהו נראה שיש לאסור מדרבנן דבנדרים פרק השותפין (דף מז:) בעי רמי בר חמא קונם פירות הללו על פלוני מהו בחליפין ת"ש המקדש בערלה ט' מכרן וקדש בדמיהן מקודשת ש"מ דחליפי איסורי הנאה מותרין ודחי דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ח] *ומיהו אע"ג דבשאר חליפין אסור באשה שרי משום פריה ורביה א"כ לא אסרו אלא כגון פירות וכלים שהוא דבר הניכר ונראה וא"ת מאי פריך בריש פרק בתרא דע"ז (דף סב·) גבי השוכר ט] הפועל לעשות עמו (ג) יין נסך שכרו אסור מ"ט אילימא משום דיין נסך אסור בהנאה שכרו נמי אסור והרי ערלה וכלאי הכרם דאסור בהנאה ותנן מכרם וקדש בדמיהם מקודשת ומאי קשיא הא לכתחלה אסור ליהנות וי"ל דמשמע ליה שכרו אסור גם לאחרים כמו יין נסך עצמו ולהכי פריך שפיר דאי אסור גם לאחרים כמו יין נסך אמאי מקודשת כיון דגם היא אסורה ליהנות וכהי דאמרינן בריש כל שעה (פסחים דף כא:) דהמקדש בשעות דרבנן וחמץ דרבנן דחוששין לקדושין מ"מ מקודשת גמורה לא הויא דאם בא אחר וקדשה חוששין לקידושי שניהם : **שמתו** אחיו מחמת מילה · שנימולו כשהן גדולים ומתו דאי בשמיני דלמא משום דלא נבלע בהם הדם כדאמר במסכת שבת (דף קלד·) א"נ אפילו בשמיני וכגון שהלינו בהן וראו שנבלע בהן דמן : **אלא** מומר לאותו דבר · ולתיאבון דאי להכעיס פשיטא דפסולה: **מומר** לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו · תימה דבפרק בתרא דהוריות (דף יא·) פליגי בה רב אחא ורבינא במומר להכעיס אי הוי צדוקי או מומר אבל עובד עבודת כוכבים לכולי עלמא הוי צדוקי ולקמן (דף יג·) תני שחיטת צדוקי לעבודת כוכבי' י"ל דצדוקי דלקמן היינו לעבודת כוכבים שעובד לכוכבים תמיד:

טל

עין משפט נר מצוה

עיין ר"ש

[עיין תוס' פסחים כט: ד"ה הדר ביה]

יד א ב טוש"ע י"ד סימן ב סעיף ז :

מסורת הש"ס

[פסחים לח:] [תוס' רפ"א לקמן ס"]

נ"ל כרבי

[סנהדרין קו.]

שיטה מקובצת

א] ר' יהודה בפ' כל שעה חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור מדאורייתא ואע"ג דאיסורא דאורייתא היא סמכינן אהחליפו ש"מ פשיטא לן דמחליפין · בדאורייתא לא מקילינן וכו' : ב] דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה ואפי' הכי : ג] דעבודת כוכבים תקיף עלייהו ויהושפט · נ"ב נ"א בס"י עלייהו יהושפט וכו' : ד] שהיה סבור שיאכל יהושפט עמו : ה] ויסיתהו לעלות לרמות גלעד הס"ד ומה"ד באכילה ושתיה תירוצא היא הס"ד ומה"ד למעלה שאני : ו] שנסכו לעבודת כוכבים דלית סר מדאורייתא דכתיב ישתו יין נסיכם : ז] דעדיין לא נאסר סתם יינם : ח] הא דיעבד עבד ואע"ג דבשאר חליפין אסור באשה : ט] גבי השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כהיתירא וכו' דהא כהיתירא : (ב) ד"ה ז' אלפים כל הברכים : (ג) תוס' ד"ה מותר וכו' לעשות עמו ביין נסך :

גליון הש"ס

גמ' לא ס"ד דכתיב מושל מקשיב וכו' · אין למדין מן הכללות לא ולמד מדורו של יהויקים ודורו של צדקיה כדאיתא בסנהדרין דף קג ועיין מאמר מקור הדין ח"א פ"ב :

רבינו גרשום

עוברי עבירה ולמה קורא אותן עוברי עבירה שעוברין בלאו דלא יראה : הא מני ר' יהודה היא דאמר חמץ אחר הפסח וכו' · במסכת פסחים דר' יהודה סבר תלתא לאוי כתיבי חד לפני זמנו משש שעות ולמעלה וחד בתוך זמנו וחד לאחר זמנו דאי הניח אותו ועבר עליו הפסח אסור : וכי מקילינן בדרבנן · כגון חמץ אחר הפסח אבל שחיטה דאורייתא לא מקילינן : לימא מסייע' ליה הכל שוחטי' כלומר לרבא מסייעא דאמר מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו: אלא פשיטא מומר לערלות · כלומר ישראל הוא אלא שאינו רוצה למול : כיון דדש ביה · כלומר דרגיל לאכול נבילות : סתם יינם הוא · כלומר זהו סתם יינם שלא פירש לנסך יינו לע"ז : ועובדיה לא הוה ספק לזבוח ליהושפט ולגבריה: ודלמא גבריה דאחאב הוו מעלו · כלומר והם שחטו ליהושפט וגבריה

טו א מיי' פ"א מהלכות סנהדרין הלכה ג :

טז ב מיי' פ"ב מהלכות ע"ז הלכה ד :

יז ג מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הלכה ד :

יח ד ומיי' שם הלכה ג •

יט ה מיי' שם הלכה ד • [ז] טוש"ע י"ד סימן ב סעיף ה :

לא הוה מפליג נפשיה מיניה מנלן אילימא מדכתיב °כמוני כמוך כעמי כעמך אלא מעתה כסוסי כסוסיך הכי נמי אלא מה דהוי אסוסיך תהוי אסוסי ה"נ מאי דהוי עלך ועילוי עמך תיהוי עלי ועילוי עמי אלא מהכא °ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגורן פתח שער שומרון מאי גורן אילימא גורן ממש אטו שער שומרון גורן הוה אלא כי גורן *דתנן °סנהדרין היתה כחצי גורן עגולה כדי שיהו רואין זה את זה לימא מסייע ליה °והעורבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב *ואמר רב יהודה אמר רב מבי טבחי דאחאב על פי הדבור שאני מאי עורבים אמר רבינא עורבים ממש א"ל רב אדא בר מניומי ודלמא תריגברי דהוי שמייהו עורבים מי לא כתיב °ויהרגו את עורב בצור עורב ואת זאב וגו' א"ל איתרמאי מילתא דתרוייהו הוה שמייהו עורבים *ודלמא על שם מקומן מי לא כתיב °וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה וקשיא לן קרי לה נערה וקרי לה קטנה וא"ר פדת קטנה דמן נעורן אם כן עורביים מיבעי ליה לימא מסייע ליה *הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר האי ערל ה"ד אילימא שמתו אחיו מחמת מילה האי ישראל מעליא הוא אלא פשיטא מומר לערלות אימא סיפא ואפילו ישראל מומר ה"ד אי מומר לדבר אחד היינו מומר לערלות אלא לאו מומר לעבודת כוכבים וכדרב ענן לא לעולם אימא לך מומר לעבודת כוכבים לא דאמר מר* °חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה אלא מומר לאותו דבר וכדרבא מיתיבי °מכם *ולא כולכם °להוציא את המומר מכם בכם חלקתי °ולא באומות מן הבהמה להביא בני אדם שדומים לבהמה מכאן אמרו °מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בהן בתשובה חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבתות בפרהסיא הא גופא קשיא אמרת מכם ולא כולכם להוציא את המומר והדר תני מקבלין קרבנות מפושעי ישראל הא לא קשיא רישא [א] מומר לכל התורה כולה מציעתא מומר לדבר אחד אימא סיפא חוץ מן המומר ומנסך את היין ומחלל שבת בפרהסיא האי מומר היכי דמי אי מומר לכל התורה כולה היינו רישא ואי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא אלא לאו °הכי קאמר חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות בפרהסיא [ז] אלמא מומר לעבודת כוכבים הוה מומר לכל התורה כולה ותיובתא דרב ענן תיובתא והא מהכא נפקא מהתם נפקא

מעם

(מ"א כב; שם; שם יז; שופטים ז; מלכים ב ה; ויקרא א)

רש"י

לא הוה מפליג נפשיה מיניה • לא היה יהושפט נזהר ונבדל ממנו משום חסד כלל אלמא אע"ג דמומר לעבודת כוכבים היה לא הוי מומר לכל התורה כולה: כעמי כעמך • דמשמע הרי ב] אתה כמותינו דסומכין עלייהו: כסוסי כסוסיך ה"נ • דלענין איסור והיתר קאמר אלא על כרחך לענין המלחמה קאמר ליה: בגורן • כי גורן היו יושבים בחיבה וברעות ובאגודה א' כסנהדרין שאין חושדין זה את זה: שיהו רואין זה את זה • להיות שומעין איש את חבירו ומתווכחין זה עם זה עד שתצא הוראה כהלכה שאילו היו יושבין כשורה שלא בעגולה אין בני ראש השורה רואין בני סוף שורתו וכעגולה שלימה לא היו יושבין כדי שיהא מקום לצאת ולבא: מסייע ליה • לרב ענן: על פי הדבור שאני • שהקב"ה התירו לפי שעה דכתיב (מלכים א יז) ואת העורבים צויתי שם לכלכלך: ואתרמי מילתא כו' • בתמיהה: ודלמא על שם מקומן • שהיו מגור עורב: מי לא כתיב • שאדם נקרא על שם מקומו ואפילו יחיד ואף ע"פ שאין מדבר בכל אנשי המקום כגון פלשתים גבעונים אלא באיש אחד כדכתיב נערה קטנה: וקשיא לן קרי לה נערה • דהביאה ב' שערות וקרי לה קטנה דמשמע שלא הביאה שתי שערות: וא"ר פדת • האי נערה לאו נערה ממש אלא על שם מקומה דמן נעורן וה"נ אע"ג דלאו בכל בני המקום קאמר שהרי ודאי לכולן לא גילה שהרי נחבא היה מ"מ איכא למימר דתרי גברי הוו וקראן על שם מקומן ואין מזכיר שמם: עורביים מבעי ליה • דלא אתי למטעי בעורבים ממש: ישראל מעליא הוא • דאנוס הוא: אי נימא מומר לדבר אחד • לאחד מכל המצות לאשמועינן דלא הוה מומר לכל התורה כולה: שכל הכופר בה כמודה בכל התורה • כדכתיב (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו' וילפינן בהוריות (דף ח) דבעבודת כוכבים מיירי: מומר לאותו דבר • לשחיטה ולתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון דדש ביה כהיתירא דמי ליה אלא ודאי כאיסורא דמי ליה ולתיאבון הוא דעבר עליה וכי מזמנינן ליה סכין לא שביק היתירא ואכיל איסורא: מכם • אדם כי יקריב מכם קרבן וגבי נדר או נדבה כתיב דהא כי יקריב משמע כשירצו להקריב: להוציא המומר • שאין מקבלין נדבתו: מכם בכם חילקתי • כלומר מדכתיב האי מיעוטא בישראל ולא באומות דכתיב איש איש ג] מבית ישראל אשר יקריב קרבן לכל נדריהם וגו' בפרשת מומין (ויקרא כב) ותניא לקמן בפירקין (דף יג:) איש מה תלמוד לומר איש איש לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל וגבי דידהו לא כתיב מיעוטא דלכתוב מן האדם כי יקריב קרבן דמשמע ולא כל האדם שמע מינה בכם חלקתי שכשרין מביאין ולא המומרין ולא באומות שכולן מתנדבין ומקבלין מהם : ד] עם הדומה לבהמה • שאין מקיימין את המצות : מן דכתיב גבי בהמה למעוטי רובע ונרבע ה] הכי דריש ליה בבבא קמא (דף מ:) ובבכורות (דף מא·) ובתמורה (דף כח·) : מפושעי ישראל • משמע מזידין כדתניא במסכת יומא (דף לו·) פשעים אלו המרדים וכן הוא אומר מלך מואב פשע בי והיינו מומר ולקמן מפרש לה ואזיל: ומנסך את היין • לעבודת כוכבים ו] : אי מומר לדבר אחד קשיא מציעתא • דקתני מקבלין הסיפא : אלא לאו ה"ק מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות דהני חמירי אלמא מומר לעבודת כוכבים כמומר לכל התורה כולה דמי • והאי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית : והא מהכא נפקא מהתם נפקא • דאין מקבלין קרבן מן המומרין :

מעם

תוספות

על פי הדבור שאני • וא"ת ולמאי דס"ד א] דלא הוי ע"פ הדבור תקשי דהא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור לקמן (דף צה·) ויש לומר דזה היה יודע שהיה סומך ע"פ הדבור דלאו משל עובד כוכבים קא מייתי אבל לא ס"ד שבא הדבור להתיר האיסור שחיטת טבחים דאחאב :

קרי לה נערה וקרי לה קטנה • בפרק בתרא דסוטה (דף מו:) דריש נערים שהיו מנוערים מן המצות והכא לא שייך למדרש הכי : דמן נעורן • שם מקום דכתיב (בד"ה א ז) למזרח נערן ולמערב גזר : עורביים מבעי ליה • ואף על גב דכתיב עברים מצרים ולא כתיב עבריים מצריים התם ליכא למיטעי : מכם ולא כולכם להוציא את המומר • תימה דהא איצטריך לכדדרשינן בריש לולב הגזול (סוכה דף ל·) אי לפני יאוש אדם כי יקריב מכם אמר רחמנא והאי לאו דידיה הוא וי"ל דהתם לאו משום דתיפוק לן מהאי קרא גזול לפני יאוש דהאי מביתו נפקא כדאמרינן במרובה (ב"ק דף סז:) קרבנו ולא הגזול אימת אילימא לפני יאוש נ"ל קרא כלומר וכי יכול להקדיש ביתו אמר רחמנא ולא מייתי התם קרא דכי יקריב ז] אלא לומר דקרבן אמר רחמנא והאי לאו קרבן הוא שאין בידו להקדישו לפני יאוש ח] *ועוד י"ל דתרתי שמעינן ממכם ולגזילה מקודשת איצטריך (א) ומביתו לא נפקא אלא שלא עלתה לשם חובה :

כדי שיחזרו בהם בתשובה • לאו טעמא דקרא קא דריש אלא נותן טעם לדבר ט] מדרבינן מהא מומר לדבר אחד טפי ממומר לכל התורה כולה ולא מוקמינן קרא במילתא אחריתי וקאמר דמומר לדבר אחד בקל יחזור בתשובה ולכך מקבלין מהם כדי שיחזרו :

מעס

סנהדרין לו:
שם קי:
סוטה מו:
[לעיל ד:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מכם וכו' ולגזילה מקודשת איצטריך שלא עלתה לבעלים לשם חובה ומביתו לא נפקא אלא שאין יכול להקדיש הס"ד •

עי' במהרש"ל מהרש"א ומהר"ם שנוי גרסאות

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה על פי הדבור וכו' דלא הוי על פי הדבור • נ"ב עיין תפארת שמואל בהשגותיו על מהרש"א :

[שבועות כט· נדרים כה· קדושין מ·]

(שבועות כט·) [לקמן יג: עירובין סט:]

שיטה מקובצת

א] הא לא קשיא רישא במומר לכל התורה מציעתא במומר לדבר אחד : ב] דמשמע הרי אתם כמותינו: ג] דכתיב איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם בפרשת : ד] עם הדומים לבהמה נמחק תיבת עם : ה] למעוטי רובע ונרבע כדדריש ליה בב"ק : ו] ומנסך לעבודת כוכבים• נ"ב נ"א בס"י ומנסך את היין עובד ע"ז : ז] אלא לומר דקרבן אמר רחמנא • נ"ב נ"א בס"י דקרבנו אמר רחמנא והאי לאו קרבנו הוא וכו' : ח] ועוד י"ל דתרתי שמעינן ממכם ולגזלה המקודשת אצטריך דמביתו לא נפקא • ונ"ב נ"א בתוס' כ"י ועי"ל דתרתי ש"מ ולגזלה המקודשת אצטריך שלא עלתה לשם חובה דמקרא נדרש לפניו ולאחריו דהיינו אארם וקרבן • ובס"י אחר כתוב נ"א ועי"ל דתרתי שמעינן ממכם וגזלה מקודשת איצטריך שלא עלתה לו לשם חובה : ט] אלא נותן טעם לדבר אתא דמרבינן מומר לדבר אחד :

רבינו גרשום

דלאו עע"ז הוו : אלא מעתה כסוסי כסוסיך הכי נמי כן דלא הוו מפלגי סוסיו דיהושפט מסוסיו דאחאב • הכא נמי מאי דהויא עלי ועילוי עמי תהוי עלך ועילוי עמך ועדיין אומר לך דיהושפט לא אכיל בהדי אחאב ומומר לע"ז הוי מומר לכל התורה : אלא מהכא ואחאב מלך ישראל כו' • דלא הוה מפליג נפשיה מיניה : נימא מסייעא ליה והעורבים מביאין לו לחם·כלומר סייעתא לרב ענן דאמר מומר לע"ז לא הוי מומר לכל התורה דכתיב והעורבים : לא על פי דיבור שאני • כלומר גזרת הקב"ה הוה אבל דבר זה במקום אחר אימא לך מומר לדבר אחד הוי מומר לכל התורה כולה : חמורה ע"ז שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה דכתיב ועשה אחת מכל מצות ה' איזוהי מצוה ששקולה ככל המצות הוי אומר זו ע"ז : מיתיבי מכם ולא כולכם להוציא וכו' אדם כי יקריב מכם קרבן לה' בכם חלקתי ולא באומות כלומר האומות כולן יכולין להקריב דקיימא לן ערל משלח קרבנותיו טמא משלח קרבנותיו •

מעם

כ א מיי׳ פ״ג מהלכות מעשה קרבנות הלכה ד :

כא ב מיי׳ פ״ב מהלכות אבות הטומאה הלכ׳ י טוש״ע י״ד סימן ב סעיף ח :

°מעם הארץ *פרט למומר ר״ש בן יוסי אומר משום ר״ש °אשר לא תעשינה בשגגה ואשם *השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו ואמרינן מאי בינייהו ואמר רב המנונא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי דאי אשמעינן חטאת משום דלכפרה הוא אבל עולה דדורון הוא אימא לקבל מיניה ואי אשמעינן עולה משום דלאו חיובא הוא אבל חטאת דחיובא הוא אימא לקבל מיניה *צריכא וכל היכא דכתיב בהמה גריעותא היא והכתיב °אדם ובהמה תושיע ה׳ ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה התם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה לחודיה כתיב וכל היכא דכתיב אדם ובהמה מעליותא היא והא כתיב °וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה התם הא חלקיה קרא זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד (סימן נקלף) א״ר חנן א״ר יעקב בר אידי א״ר יהושע בן לוי משום בר קפרא ר״ג ובית דינו [ה]נמנו על שחיטת כותי ואסרוה א״ל רבי זירא לרבי יעקב בר אידי שמא לא שמע רבי אלא א] בשאין ישראל עומד על גביו א״ל *דמי האי מרבנן כדלא גמירי אינשי שמעתא בשאין ישראל עומד על גביו למימרא בעי קבלה מיניה או לא קבלה מיניה ת״ש ב] דאמר ר״נ בר יצחק א״ר אסי אני ראיתי את רבי יוחנן ג] שאכל משחיטת כותי אף רבי אסי אכל משחיטת כותי ותהי בה רבי זירא לא שמיעא להו דאי ד] הוה שמיעא להו הוו מקבלי לה או דלמא שמיע להו ולא קבלוה הדר פשיט לנפשיה מסתברא דשמיע להו ולא קבלוה דאי ס״ד לא שמיע להו ואי הוה שמיע להו הוו מקבלי לה היכי מסתייעא מילתא למיכל איסורא *השתא בהמתן של צדיקים אין הקב״ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן ואי

רש״י

מעם · ולא כל עם וגבי חטאת כתיב שבא ה] ע״י השוגג : ר״ש בן יוסי אומר · מכאן אתה למד : אשר לא תעשינה בשגגה ואשם · וסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא: השב מידיעתו · שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו ולא״ם דגרים השב והוא כמי הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור ובת״כ גרס היושב : מאי בינייהו · מ״מ מומר לא מקבלינן מיניה בין למר בין למר ואפילו שוגג דהא אילו היה יודע מתחלה כמי היה אוכלו ואין שב מידיעתו : והביא קרבן על הדם · ששגג בו ואילו היה יודע שהוא דם לא היה אוכלו לת״ק מומר שמו ולא מקבלינן מיניה ולר״ש שב מידיעתו הוא בדם ומקבלינן מיניה : מכם ולא כולכם · דלעיל בעולת נדבה משתעי קרא דכתיב בתריה אם עולה קרבנו וגו׳ : דלכפרה הוא · וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו ובהא מיהא אתרמי דשגג ולא הזיד א״כ אמאי נקבל מיניה הא לאו בר כפרה הוא : דלאו חובא · ולאו אורח ארעא לקבולי דורון מיניה דכתיב זבח רשעים תועבה (משלי כא): אבל חטאת דחובה · רמיא עליה : אימא נקבל מיניה · שלא יהא חוטא נשכר : גריעותא הוא · דאוקמת לעיל דפושעים קרי בהמה : שהן ערומים בדעת · כאדם הראשון ומשימין עצמן כבהמה דכאי רוח : וזרע בהמה · ומוקמינן לה במסכת סוטה (דף כב·) לא קרא ולא שנה ולא שמש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה כלומר החכמים והבורים כולם אזרעם לפרותם ולרבותם : ר״ג · בנו של ר׳ יהודה הנשיא שהיה מן האחרונים ובית דינו נמנו על שחיטת כותי לאחר שנשנית משנתינו דהכל שוחטין ואפילו כותי ואסרוה : לא שמע רבי כו׳ · והיינו נמי כי מתניתין: למימרא בעי · ו] וכי לא פשיטא לן דלית להו לפני עור לא תתן מכשול (ויקרא יט) : קבלה מיניה · רבי זירא מר׳ יעקב דאפילו כשישראל עומד על גביו אסור או לא קבלה : אכל משחיטת כותי · בישראל עומד על גביו או ע״י שחתך כזית בשר ונתן לו ואכל : ואף ר׳ אסי אכל · ותהי בה רבי זירא גרסינן מתמיה עליהן שאכלוה ומבעיא ליה בלביה הכי : לא שמיע להו · הא ז] דנמנו ר״ג דאי שמיע להו הוו מקבלי או דלמא שמיע ולא קבלוה : והדר פשיט · ר׳ זירא לנפשיה : מסתברא שמיע להו ולא קבלוה · דאי ס״ד לא שמיע להו ואי שמיע להו הוו מקבלי לה : היכי מסתייע מילתא למיכל ח] כו׳ · היאך יגרום שום שטן לפני צדיקים ע״י שוגג שום דבר עון : השתא בהמתן של צדיקים · אמרה דר׳ פנחס בן יאיר לקמן : אין הקב״ה מביא תקלה על ידן · שתאכל הבהמה דבר האסור לה : ואי

תוספות

מעם הארץ פרט למומר · תימה דמאי קאמר הא מהכא נפקא מהתם נפקא ט] הא אדרבה הך פליגא דאפילו מומר לדבר אחד קאמר ת״ק דאין מקבלין דהא מוקמינן י] דפליגי באוכל חלב והפריש קרבן על הדם ודוחק לומר דפריך מדר״ש ומפרש ר״ת דמומר לאכול חלב היינו מומר לכל התורה חוץ מדם כדאשכחן שכולל כל החטאות בכלל חטאת חלב בפ״ק דמנחות (דף ו·) ובפרק היה מביא (סוטה דף טו·) דאמר בדין שתהא חטאת חלב טעונה נסכים והשתא קאמר דלת״ק כשהוא מומר לכל התורה כולה חוץ מדם אינו מביא קרבן על הדם ולר״ש מביא כיון שהוא שב מידיעתו מדם אבל מומר לדבר אחד דברי הכל מביא ועוי״ל דדוקא בחלב ודם פליגי לפי שהם שוין שיש כרת בשניהן ועולין לגבוה ונאמרו בלאו אחד כל חלב וכל דם לא תאכלו דלת״ק חשיב ליה מומר לאותו דבר כאילו הוא מומר לדם עצמו יא] ואינו מניח בשביל האיסור אלא משום דנפשו קצה לאכול דם אבל מומר לאחד משאר איסורים פשיטא דמביא קרבן על הדם ולר״ש אפילו מומר לאכול חלב מביא קרבן על הדם:

אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו · תימה מה צריך קרא למעט לאינו שב מידיעתו ועומד ברשעו הא הוי זבח רשעים והיכי תיסק אדעתין לומר דמביא ויש לומר דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה אח״כ ובשעה שאכל לא היה שב מידיעתו : **ר״ג** ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה · פירש בקונטרס ר״ג בנו של ר׳ יהודה הנשיא שהיה אחרון וכן משמע קצת דקאמר בסמוך ר״ג ובית דינו כר״מ ס״ל דחייש למיעוטא משמע שהוא ר״ג אחרון שהיה אחר ר״מ ומיהו קשה דא״כ הויא ליה לפרושי בהדיא ר״ג בנו של ר״י הנשיא כדתנן במס׳ אבות (פ״ב מ״ב) ר״ג בנו של ר׳ יהודה הנשיא אומר יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ ועוד תימה דגזר ר״מ על סתם יינם ולא גזר על שחיטה דאורייתא אבל אם הוא ר״ג דיבנה ניחא והא דקאמר כר״מ סבירא להו משום דר״מ ס״ל הכי בהדיא אבל קשה דא״כ סבר ר״ג דיבנה דכותים גרי אמת הן כיון דשחיטתן הויא שריא קודם גזירה ובריש הדר (עירובין סא·) תנן הדר עם העובד כוכבים או עם מי שאינו מודה בעירוב ה״ז (א) אסור פירוש אינו מודה בעירוב היינו כותי כדאמר בפרק בכל מערבין (שם לא:) ר״א ב״ר יעקב אומר עד שיהיו שני ישראלים אוסרים זה על זה ר״ג אומר צדוקי אינו כעובד כוכבים ופירש בקונטרס אבל כותי הוי כעובד כוכבים דקסבר כותים גרי אריות הן מיהו ע״כ א״א לומר כפירוש הקונטרס דהא ר״ג דיבנה אית ליה בהדיא בפ״ק דגיטין (דף י·) דגרי אמת הן שהכשיר גט שעדיו עדי כותים והיינו יכולין לפרש אבל כותי הוי כעובד כוכבים משום דאינו מודה בעירוב דהיינו נמי טעמא דת״ק דאסר שהוא ר״מ כדמוכח התם בגמרא ור״מ אית ליה התם (*בבכורות) דכותים גרי אמת הן אבל קשה כיון דלכ״ע כותי אוסר אע״ג דגרי אמת הן א״כ מה באו לחדש ר׳ אמי ור׳ אסי שעשאום עובדי כוכבים גמורין לבטל רשות וליתן רשות הא מעיקרא נמי הכי הוה לכ״ע אלא י״ל דלר״ג כותי נמי אינו כעובד כוכבים וה״ה לכותים דגרי אמת הן והיו סבורין דגרי אמת הן כר״ג עד שעשאום (ב) רבי אמי ור׳ אסי עובדי כוכבים גמורין יב] אע״ג דרבי יוחנן פסק כר׳ אליעזר בר׳ יעקב ור׳ אליעזר בר׳ יעקב לא פליג את״ק שאוסר כותי ר׳ יוחנן לא בא לפסוק כמותו אלא במה שצריך שיהו שני ישראלים אוסרים זה על זה : **צדיקים** עצמן לא כ״ש · תימה דהא אשכחן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם בפ״ק דמכות (דף ה:) ור׳ ישמעאל שקרא והטה בפ״ק דשבת (דף יב:) ואור״י דדוקא במידי דאכילה אין הקב״ה מביא תקלה על ידן שגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור ולספרים דגרסי (*בפ״ק) דכתובות (דף כח:) גבי העלה עבד לכהונה על פיו השתא בהמתן של צדיקים כו׳ משום דאתי לידי אכילת איסור שמאכיל בת ישראל שנשאת לו בתרומה והוא עבד ואין לו בה קדושין ומיהו ברוב ספרים לא גרסינן ליה והיינו משום דליכא למפרך אלא כשהצדיק עצמו אוכל האיסור וכר״ה (דף כא·) דאמר כמה בשים תבשילא דבבלאי בלומא רבא דמערבא ובערבי פסחים (דף קז·) ר׳ ירמיה בר אבא איקלע לבי רב אסי ואשתלי וטעם קודם הבדלה אע״ג דמיתתו באסכרה התם אכילת היתר הוא אלא שאוכל בשעה האסורה ובבראשית רבה* גרס ר׳ ירמיה דשדר לר׳ זירא כלכלה דפירי בין דין לדין אתאכיל פירי בטבלייהו ומיהו ההוא עובדא איתא במסכת שקלים (דף ח·) וקאמר עלה *ר׳ זירא אם הראשונים כמלאכים אנו כבני אינש ואם הראשונים כבני אינש אנו כחמורים ולא כחמורו דר׳ פנחס בן יאיר : [ע״ע תוס׳ שבת דף יב: ד״ה רבי נתן ותוספות פסחים קז: ד״ה אישתלי ותוספות יבמות לט: ד״ה ס״ד ותוספות גיטין ז׳ ד״ה השתא] :

אשכחיה

רבינו גרשום

מעם הארץ פרט לאפיקורוס׳ כלומר מעם הארץ בעשותה אחת מכל מצות ה׳ ואמר רב המנונא אפיקורוס לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו למ״ד פרט למומר כיון דמומר לאכול חלב אין מקבלין ממנו קרבן על הדם · ולמ״ד השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו׳ כיון דמדם שב מידיעתו אם הביא קרבן על הדם מקבלין ממנו : חדא בחטאת וחדא בעולה וצריכי · כלומר מכם זהו בעולה מעם הארץ זהו בחטאת וצריכין תרוייהו להוציא את המומר : והכתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה׳ כלומר בין זרע חכמים ובין זרע עמי הארץ אשבח את זרעם כאדם שזורע תבואתו בשדה ומשבית כך אשבח את זרעם ומכל מקום חזינן הכא זרע בהמה אלו עמי הארץ שדומים לבהמה : קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה · דאפילו ישראל עומד על גביו אסור לאכול משחיטתו : תהי בה ר׳ זירא לא שמיע ליה וכו׳ לא שמיע ליה דרבן גמליאל ובית דינו אסרוה : ואי ס״ד דלא קיבלה׳ כלומר דישראל עומד על גביו שרי כי תהי ר׳ זירא כששמע שר׳ יוחנן ורב אסי אכלו משחיטת כותי לישני ליה כאן כשישראל עומד על גביו כו׳ אמאי תהי לישני לי׳ מה דאכלו ר׳ יוחנן ורב אסי כשישראל עומד על גביו ומה דאסר ר״ג כשאין ישראל עומד על גביו ·

אלא

שיטה מקובצת

א] שמא לא שמע רבי אלא כשאין ישראל עומד על גביו אמר דמי האי : ב] דאמר רב נחמן בר יצחק · נ״ב נ״א בס״י בר כהן : ג] אני ראיתי את ר׳ יוחנן נ״ב עי׳ תוס׳ בכורות (דף כו ע״ב) : ד] דאי הוה שמיעא נמחק תיבת הוה : ה] כתיב שבא על השוגג: ו] למימרא בעי בתמיה וכי לא פשיטא : ז] לא שמיעא להו הא דאימני עלה ר״ג דאי : ח] מילתא למיכל איסורא היאך יגרום שום שטן תיבת כו׳ נמחק : ט] מהתם נפקא אדרבה: י] דהא מוקמינן לה דפליגי : יא] לדם עצמו דאינו מניח : יב] עובדי כוכבים גמורים כר״ג אע״ג׳ נ״ב פי׳ כר״ג דהכא דס״ל כר״מ :

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה ר״ג ובית דינו וכו׳ ה״ז אסור פי׳ אינו מודה : (ב) בא״ד רב אמי ורב אסי עובדי כוכבים גמורים ולספרים דגרסי בפ׳ הדר דשב״ג ור׳ יוחנן ס״ל בכל דוכתי הלכה כרשב״ג במשנתינו אע״ג דר׳ יוחנן פוסק כר׳ אליעזר ב״י נ״ב כצ״ל להגיה ועיין תוס׳ פרק הדר :

הוריות ב׳ ע״ב

יומא פ. [שבת סט: ע״ש שבועות כו:]

[עירובין טו׳ וס״ג]

[יבמות לט. כתובות כח: גיטין ז. לקמן ו׳ ז׳]

[בכורות לא ידעתי מקומו אלא בב״ק לח:]

נ״ל בפ״ב

[פרשה ס׳]

[גם בב״ר מוסיף קאמר עלה אם הראשונים כמלאכים וכו׳]

ואי סלקא דעתיך לא קבלה מיניה לישני ליה כאן כשישראל עומד על גביו כאן כשאין ישראל עומד על גביו אלא לאו ש"מ קבלה מיניה ש"מ ומ"ט גזרו בהו רבנן °כי הא דר"ש בן אלעזר שדריה ר"מ לאתויי חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא א"ל °ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה הלך ר"ש בן אלעזר וספר דברים לפני ר"מ וגזר עליהן מאי טעמא אמר רב נחמן בר יצחק דמות יונה מצאו להן בראש הר גריזים שהיו עובדין אותה *ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא וגזר רובא אטו מיעוטא ורבן גמליאל ובית דינו נמי כר"מ סבירא להו *פשטיה דקרא במאי כתיב בתלמיד היושב לפני רבו דתני רבי חייא °כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה אם יודע תלמיד ברבו שיודע להחזיר לו טעם בין ואם לאו תבין את אשר לפניך ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה פרוש הימנו רבי יצחק בן יוסף שדריה רבי אבהו לאתויי חמרא מבי כותאי אשכחיה ההוא סבא א"ל לית כאן שומרי תורה הלך רבי יצחק וספר דברים לפני רבי אבהו והלך רבי אבהו וספר דברים לפני רבי אמי ורבי אסי °ולא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורין למאי אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזרו בהו רבנן אינהו גזור ולא קבלו מינייהו אתו רבי אמי ורבי אסי גזרו וקבלו מינייהו מאי עובדי כוכבים גמורין אמר ר"נ בר יצחק [ב]לבטל רשות וליתן רשות *וכדתניא [ג]ישראל מומר משמר שבתו בשוק [א] מבטל רשות ונותן רשות ושאינו משמר שבתו בשוק אינו מבטל רשות ונותן רשות מפני שאמרו [ד]ישראל נותן רשות ומבטל רשות [ה]ובעובד כוכבים עד שישכור כיצד אמר לו רשותי קנויה לך רשותי מבוטלת לך קנה [ו]ואינו צריך לזכות רבי זירא ורב אסי איקלעו לפונדקא דיאי אייתו לקמייהו ביצים המצומקות ביין רבי זירא לא אכל ורב אסי אכל א"ל רבי זירא לרב אסי ולא חייש מר לתערובת דמאי א"ל *לאו אדעתאי א"ר זירא אפשר גזרו על התערובת דמאי ומסתייעא מילתא דרב אסי למיכל איסורא *השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן נפק רבי זירא דק ואשכח *דתנן [ז]*הלוקח יין לתת לתוך המוריים או לתוך האלונתית כרשינין לעשות מהן טחינין עדשים לעשות מהן רסיסן חייב משום דמאי ואין צריך לומר משום ודאי והן עצמן מותרין מפני שהן תערובת ולא גזרו על תערובת דמאי והתניא [ח]הנותן לשכנתו עיסה לאפות וקדירה לבשל [ב] אינו חושש לשאור ותבלין שבה °לא משום שביעית ולא משום *מעשר [ג] ואם אמר לה עשי לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר שאני התם [ט]דכיון דקאמר לה עשי לי משליכי כמאן דעריב בידים דמי רפרם אמר שאני שאור *ותבלין דלטעמא עביד [י]וטעמא לא בטיל ולחלופי לא חיישינן והתנן *[כ]הנותן לחמותו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל ממנה מפני שחשודה מחלפת המתקלקל התם *כדתניא טעמא א"ר יהודה *רוצה היא בתקנת בתה ובושה מחתנה ולעלמא

רש"י

ואי ס"ד לא קבלה · רבי זירא מרבי יעקב דר"ג לגמרי אסר מאי קשיא ליה: לישני ליה · לנפשיה כי אסר ר"ג כשאין ישראל עומד על גביו דלית ליה לפני עור לא תתן מכשול וכי אכל רבי יוחנן כשישראל עומד על גביו: ושמת סכין בלועך · פסוק הוא בספר משלי: אם בעל נפש אתה · אם אדם כשר אתה כדאמר בפסחים (דף מ:) בעל נפש לא ילתות אדם כשר: בלועך · בלחייך כלומר התחזק על יצרך ולא תעשה זאת: [ד] מצאו להן · אותם היושבים בהר גריזים ונעשו מומרים לעבודת כוכבים ואע"ג דרוב כותים לאו מהר גריזים הוו רבי מאיר לטעמיה דחייש למיעוטא ביבמות (דף סא:) קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין דברי ר"מ אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולצין אם כתיב בפרשה מפני מה לא מיבמין אמר להן קטן שמא ימצא סריס קטנה שמא תמצא איילונית ונמצאו פוגעים בערוה ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים: את מושל · גדול בתורה: אם יודע ברבו · שאם ישאלנו ישיב לו [ה] טעם: בין · שאל: ואם לאו תבין את אשר לפניך · מעלמך ואל תשאל ותביישנו ושמת סכין בלועך בתריה דהאי קרא כתיב כלומר התחזק עצמך ועצור פיך מלשאול: אם בעל נפש אתה · ומתאוה לשאול ולעמוד על העיקר מאי תקנתיה פרוש הימנו: מהתם גזרו · ר"מ על היין ורבן גמליאל אחריו על השחיטה: וקבלו מינייהו · לא שאלו גדולים [ו] הימנו אלא שבדורו של ר"מ לא רצו לקבל עליהם לפרוש מן הכותיים לפי שהיו רגילים בהם ובדורו של רבי אמי היה אפשר להם לפרוש: לבטל רשות · אם דר כותי במבוי צריך לשכור את רשותו ואפילו [ז] נתן להם במתנה אינה מבוטלת עד שישכור והיינו כעובד כוכבים וישראל ששכח ולא נתן בערוב עם בני המבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו ועובד כוכבים עד שישכור ישראל הימנו וטעמא מפרש בהדר את העובד כוכבי' (דף סב:): משמר שבתו בשוק · בפרהסיא אעפ"י שהוא מומר לחללו בצנעה הרי הוא כישראל ואם לא עירב עם שכניו בחצר או במבוי טתן להם רשותו ודיו: לזכות · בקנין חליפין: לפונדקא דיאי · שם העיר ועמי הארץ היו וחשודין על הדמאי ומשום דאייתינן לעיל בהמתן של צדיקים כו' נקט [ח] ואתי להנך שמעתא דמיירי נמי בכי האי גוונא: מצומקות · צלויות הרבה לשון מצטמק ויפה לו דשבת (דף לז:): ביין · ואח"כ ערבוס וטרפוס ביין ואיכא ביין משום דמאי והכא משום דליתיה בעיניה וע"י תערובת אייתי לקמייהו לא חשו למילתא: אפשר · אי איתא דגזרו חכמים על תערובת דמאי מסתייע מילתא דיגרום עון שלא ישים על לבו דגזרו עליו וישכח הגזרה ויאכל בשוגג: דק ואשכח · דלא גזרו: לתת לתוך המוריים · דסופו לאוכלו ליין זה על ידי תערובת דמוריים וכן לתת לתוך אלונתית פזומו"ן שנותן מים ויין ושמן אפרסמון כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף ל:): טחינין · מאכל של גריסין ותבלין מעורבין בו וכן רסיסין מעדשים אע"פ שסוף כל אלו לערב הואיל ובאין לידו של חבר מעם הארץ בעינייהו שלא בתערובת חייב להפריש [ט] דמאי אם ספק הוא כגון שלקחו מעם הארץ ואין צריך לומר משום ודאי אם אמר לו המוכר לא הפרשתי מהם: והם עצמם · הלוקח מעם הארץ את האוכלין עצמן אין צריך להפריש דמאי הואיל ובתערובת באו לידו: לשכנתו · אשת עם הארץ: עיסה לאפות · ומסר לה שאור: וקדרה לבשל · ונתן לה התבלין אינו חושש שמא החליפה ונתנה משלה שאין מתוקן לפי שאין חשודין על הגזל: עשה לי משליכי · השאור והתבלין: חושש · וצריך להפריש עליהם דמאי ואע"ג דתערובת הוא: כיון דאמר לה עשי לי משליכי · הוי כמו שלקחן הימנה קודם תערובתן ואח"כ נרפן דהא ע"פ עשתה ונעשית שלוחו: וטעמא לא בטיל · לפי שהוא מתקן הכל והוא עיקר ואפילו לקח קדרה מבושלת מעם הארץ שלא נעשה שלוחו כשעירבן אסור אבל יין במוריים ויין בבלים הוא עיקר: ולחלופי לא חיישינן · דקתני אם נתן לה הכל אין חוששין שמא החליפה: הנותן לחמותו · עיסתו לאפות: מפני שחשודה מחלפת המתקלקל · אם יתקלקל הלחם מחליפתו הלכך מעשר את שהוא נותן לה דאי מיחלפא ליה שלא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול: ואת שהוא נוטל הימנה · שמא החליפה אלמא מיחלפא: התם כדקתני טעמא · דלטובה היא מתכוונת אבל על הגזל כגון לאדם נכרי שאין דעתה להחליף להטיב לו אף לגרע אינה חשודה: ולעלמא

תוספות

אשכחיה ההוא סבא · י"מ דכל מקום שהוא מזכיר ההוא סבא הוא אליהו ואי אפשר לומר כן בפרק במה מדליקין (שבת דף לג:) בעובדא דרבי שמעון בן יוחאי:

בראש הר גריזים · במדרש יש שהיא עבודת כוכבים שהטמין יעקב תחת האלה בהר בשכם (בראשית לה): אם בעל נפש אתה פרוש הימנו · דבסיפא דקרא כתיב ואל תתאו למטעמותיו: אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום מעשר ולא משום שביעית · משמע דתבלין חייבין במעשר ותימה דבפרק בא סימן (נדה נ:) תנן כל שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלים ובהעור והרוטב (לקמן דף קיז:) תנן והקיפה מצטרפין לטמא טומאת אוכלין וקאמר בגמרא *מאי קיפה תבלין אלמא תבלין אין להם טומאת אוכלין אלא על ידי צירוף אע"ג דחייב במעשר ויש לומר דמשום מעשר דקאמר הכא לא קאי אתבלין אלא אשאור ושביעית קאי אף אתבלין דהא במאכל בהמה נמי נהגה שביעית*: התם

רבינו גרשום

אלא לאו ש"מ קיבלה מיניה ר' זירא מר' יעקב בר אידי דאפילו בשישראל עע"ג אסור: דמות יונה מצאו בראש הר גריזים· כלומר בארץ ישראל שהיו עובדין אותה לשום ע"ז · ולמה אמר בראש הר גריזים לפי שבחוצה לארץ לאו חשובה ע"ז אלא מנהג אבותיהם בידיהם ואלו מצאו בא"י ועובדין אותה: ור' מאיר לטעמיה דחייש למיעוט· כלומר והיכא ר' מאיר חייש למיעוט לענין תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מאיר מטהר העיסה ורבנן מטמאין ואמרינן מ"ט דרבי מאיר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין סמוך מיעוטא לחזקה דעיסה זו בחזקת טהרה עומדת ואיתרע לה רובה הכא נמי לענין כותים חיישינן למיעוט וגזר רובה אטו מיעוטא: ואם לאו תבין את אשר לפניך· כלומר ראה מורה שלפניך ואל תלבין פניו ואם לאו דלא תזוז מיניה ותלבין פניו: ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה· דדעתך ללמוד פרוש ממנו לר' אחר: אי לשחיטה ויין נסך מהתם גזרו בהו' כלומר רבן גמליאל ור' מאיר גזרו עליהן: משמר שבתו בשוק· כלומר בפני בני אדם משמר שבת· בצנעא לא משמר כיון דבפני בני אדם משמר שבת מבטל רשות אם שכח ולא עירב עם בני חצר מע"ש אוסר עליהן עד שיבטל להן רשותו בשבת דדינו לענין ביטול רשות כישראל אבל אם עובד כוכבים דר עמהם בחצר ושכחו ולא שכרו מע"ש אסור בשבת שאין יכולין לשכור מן העובד כוכבים בשבת ובני חצר אין יכולין לטלטל בחצרו עד שישכרו מן העובד כוכבים: ואין צריך לזכות· בקנין: לפונדקא דיאי· כלומר עמי הארץ היו והיין ספק מעושר ספק אינו מעושר: ביצים מצומקות· של עמי הארץ: ורפרם אמר משום טעמא דעבידי לטעמא וטעמא לא בטיל ומשום הכי לא היה אסור בשאור כו': ומשום חילוף לא חיישינן· ולא והתנן מעשר את שנותן לה ואת שהוא נוטל הימנה כלומר את שהוא נותן לה מעשר וכן כשהוא נוטל הימנה מפני שחשודה שמתחלפת המתקלקל הלחם כלומר אם מתקלקל כלומר שנשרף בתנור היא נוטלת המקולקל ונותנת לו יפה: התם משום טעמא דקתני· דאמ"ר יהודה כו' והכא

מסורת הש"ס

[לקמן יא: פרי יבמות סא: קיט: גיטין כ: ע"ז לד: מ: בכורות יט: מב: נדה לא: מח:]

[לקמן קלג: עירובין כג: כתובות קיא: קדושין פ: ערכין ת:]

עירובין סט: ע"ז סד:

[ברכות כו: ושם נסמן]

[לעיל ה: ושם נסמן]

[נ"ל דתניא] תוספתא פ"א דדמאי

[עיין תוס' בכורות ל: ד"ה מעשרות]

[ביצה לח:]

דמאי פ"ג מ"ז גיטין סא: כל הסוגיא

[דמאי שם][נ"ל כדקתני]

עין משפט נר מצוה

כב א מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה י טוש"ע י"ד סי' ב סעיף ח [וברב אלפס בגיטין פ"א דף קמו:]

כג ב טוש"ע א"ח סי' שפה סעיף ג [וברב אלפס שם]:

כד ג מיי' פ"ב מהלכות עירובין הלכה טז סמג עשין מד"ס טוש"ע א"ח סי' שפה סעיף ג:

כה ד מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' שם סעיף א:

כו ה מיי' שם הל"י וסמג שם טוש"ע א"ח סימן שפב סעיף א [וברב אלפס שם]:

שם דף קכ:

כז ו מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע שם סי' שם סעיף א:

[וע"ע תוס' יומא סא: ד"ה שהפלפלין ותוס' נדה כ: ד"ה כל]

כח ז מיי' פי"ג מהלכות מעשר הלכה יח:

כט ח ט מיי' שם פי"א הלכה יב:

ל י מיי' שם פי"ג הלכה יח:

לא כ מיי' שם פי"א הלכה יב וע"ש טוש"ע י"ד סי' קיט סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] מבטל רשות ונותן רשות וכו' נ"ב בקצת ס"י לא גרסי' ונותן רשות: ב] אינו חושש לשאור ותבלין וכו' · נ"ב עי' תוס' כתובות דף כד ע"א: ג] ואם אמר לה עשי לי וכו' · נ"ב נ"א בקצת ס"י בר"א בזמן שאמר לה עשי לי משלי אבל אמר לה עשי לי משליכי חושש וכו': ד] מצאו להם אותם · נ"ב נ"א בס"י מצאו להם לאותם היושבים בהר וכו': ה] ישיב לו דבר טעם: ו] לא שאלו גדולים מאלו אלא: ז] רשותו ואפילו בטלה להם: ח] נקיט ואייתי להנך שמעתא: ט] חייב להפריש משום דמאי:

גליון הש"ס

גמ' כי הא דרשב"א וכו'· וכ"ה במד"ר פרשת הלא כשינוי לשון קצת: שם לא משום שביעית · עיין כתובות דף כד ע"א תוס' ד"ה שלי חדש ובבכורות דף ל ע"ב תוס' ד"ה מתני' ·

ולעלמא לא חיישינן והתנן *א"הנותן לפונדקית שלו מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשודה א] מחלפת התם נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ולחלופי לא חיישינן *והתניא אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחון מפני שחבירתה נותנת לה ואוכלת השתא מיגזל גזלה חלופי מיבעיא אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה *קאכיל העיד רבי יהושע בן זרוז בן חמיו של רבי מאיר לפני רבי על ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן *ב]והתיר רבי את בית שאן כולה על ידו חברו עליו אחיו ובית אביו אמרו לו מקום שאבותיך ואבות אבותיך נהגו בו איסור אתה תנהוג בו היתר דרש להן מקרא זה °וכתת (מ"ב יח) נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחושתן *אפשר בא אסא ולא ביערו בא יהושפט ולא ביערו והלא כל עבודה זרה שבעולם אסא ויהושפט ביערום אלא

התם נמי מוריא ואמרה בר בי רב ליכול חמימא והנא איכול קרירא · פירש בקונטרס מורה הוראת היתר לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא בניחותא ואין הלשון משמע כן דמוריא משמע שמורה לעצמה היתר לעכב משלו כמו מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל ועוד תנן במתניתין מעשר את שהוא נותן לה ואת שהוא נוטל הימנה מפני שחשודה שמחלפת רבי יוסי אומר אין אנו אחראין לרמאים ומפרש רבינו מנחם דבתמיה קאמר בר בי רב ליכול חמימא ואנא איכול קרירא ואני טרחתי בשבילו אבל גבי שכנתו אין לחוש לחילוף אע"פ שטורחת בשבילו דדרך שכנים שטורחים זה בשביל זה:

אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ · פי' בקונטרס טוחנת תבואה של עם הארץ בזמן שהיא טמאה אשת חבר דליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר דכיון דטמאה היא אינה נוגעת ומסתמא עומדת מרחוק וקשה דהך [א *משנה מתניא במסכת טהרות (פ"ז) ולפי' הקונטרס הוה ליה למיתני במסכ' דמאי ועוד קשה דפי' דחברתה נותנת לה ואוכלת אלמא חשודה לגנוב משל בעלה ואין זה גזלה דאין הבעל מקפיד בדבר מועט *כדתנן בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיט·) מקבלין מן הנשים דבר מועט לצדקה וגם זה דוחק מאד שמחלק בין אשת חבר לאשת עם הארץ דעביד איניש דמיגנבי ואכיל מה דיהבי ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דרגילה בגזל לא מיגנביא ועוד היאך טוחנת עמה אשת חבר הרי היא מסייעת (א) עוברי עבירה ובסוף הניזקין (גיטין דף סא·) מוכח דאסור לרבא דמפרש מתניתין דמשאלת אשת חבר לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת עמה בעם הארץ דרבי מאיר וטומאה וטהרה דרבנן אבל בסתם עם הארץ לא כי היכי דלא תטחון עם חברתה החשודה על השביעית ולאביי דאמר רוב עמי הארץ מעשרין הן שרי לסייעה בכל ענין והכא הא אסרינן בזמן שהיא טהורה וליכא לאוקומי שהיא בזמן שהיא טמאה ולא כרבי שמעון בן אלעזר דהא בהדיא קתני בוררת ובוררת נוגעת היא ומפרש ר"ח וכן ר"ת שבתבואה של [חבר] איירי בזמן שהיא טמאה בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עצמה כטמאה שאז היא נזהרת מליגע בתבואה אבל לא בזמן שמחזקת עצמה בטהורה דאז אין נזהרת מליגע בתבואה ומטמאה לה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בזמן שמחזקת עצמה בחזקת טמאה לא תטחון מפני שחברתה אשת עם הארץ אחר שסבורה להיות טהורה נותנת לה ואוכלת ובתוספתא דטהרות פ"ח קתני אע"פ שאינה אוכלת נותנת לאחרים ואוכלים והשתא פריך שפיר השתא מגזל גזלה תבואה של אשת חבר חילופי מיבעיא: **והתיר** רבי את בית שאן כולה על ידו · משמע דאין מעשר נוהג בחוצה לארץ וכן משמע בע"ז בפ' רבי ישמעאל (דף נח:) דקאמר ר"ש לקיש איקלע [לבצרה] חזינהו דאכלי פירי דלא ד] עשרו אסר להו אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל אדמקטורך עלך זיל הדר [דבצרה] בחוצה לארץ היא ואינה חייבת במעשר ותימה דבפרק עד כמה (בכורות כז·) מוכח כולה שמעתתא דתרומה נוהגת בחוצה לארץ ואין נומר כדפי' הכא בקונטרס דדוקא תרומת דגן תירוש ויצהר דהוי בארץ דאורייתא בחוצה לארץ הוי מדרבנן אבל בשאר פירות לא דהא בפ"ק דבילה (דף יב:) גבי אושפיזכניה דרבה בר בר חנה הוה ליה איסורייתא דחרדלא משמע הסוגיא דחייב במעשר וברים כילד מברכין (ברכות לו·) רבי אליעזר אומר צלף מתעשר האביונות והקפריסין רבי עקיבא אומר אין מתעשרין אלא האביונות בלבד ואמר רב יהודה צלף ערלה בחוצה לארץ זורק את האביונות ואוכל את הקפריסין ופריך ולימא הלכה כרבי עקיבא ומשני ה"א אפילו בארץ קא משמע לן בחוצה לארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ ולימא כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחוצה לארץ אי אמר הכי ה"א הני מילי מעשר ירק וצלף דבארץ גופה דרבנן אבל ערלה דבארץ דאורייתא לא משמע בהדיא דמעשר ירק וצלף נוהג בחוצה לארץ ואומר ר"ת דהכא ובפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נח:) איירי בדמאי דאינו נוהג בחוצה לארץ כדתנן במסכת דמאי (פ"א מ"ג) מכזיב ולהלן פטור מן הדמאי אבל ודאי טבל חייב בכל מקום וכן משמע דמיירי הכא בדמאי מדפריך לקמן ודילמא רבי מאיר נתן עיניו בלד זה ואכל בלד אחר דלא שרי אלא בדמאי וקשה מירושלמי דפרק ג' דדמאי רבן שמעון בן גמליאל שלח ליה רבי יוסי ברבי אתרוג ואמר ליה זה בא לידי מקסרין ולמדתי ממנו שלשה דברים שהוא ודאי שהוא טמא ושלא בא לידו אחר שהוא ודאי שפירות קסרין ודאי ושהוא טמא שמרבילין עליו מים פי' והוכשר ולא בא לידו אחר שאילו בא לידו אחר היה מעשר ממנו עלי' ה ואם תאמר ודילמא עישר והולך להודיעו משום הכשר ויש לומר דאם לא היה אלא דבר אחד היה רבי יוסי מודיעו בפירוש ופריך וליעשר ממנו עליו ומשני אין דרך בני אדם ששולחין לחביריהן דברים חסרים ופריך ולאו מתניתין היא רבי יוסי מתיר בודאי ובלבד שיודיעו משנה היא בהוא פרק שר' יוסי מתיר לשלוח לחבירו ודאי טבל ובלבד שיודיעו שאינו מעושר ושמא היה ביד רבי יוסי אחר ומה שלא עישר לפי שהודיעו שעל כן היה אומר זה בא לידי מקסרין ומשני אע"ג דפליג אדרבנן לא הוה עבד עובדא כוותיה ופריך ולאו מפירות המותרין בקסרין הם דרבי התיר קסרין והתיר בית שאן ומשני רשב"ג קודם רבי הוה משמע דלאחר שהותר היה פטור אפילו ודאי דההוא אתרוג ודאי הוה *וי"ל ולאו מפירות דמותרין בקסרין דהתם בירושלמי בפרק ב' דדמאי אמרינן אלו המינין האסורין בבית שאן ואלו המינין האסורים בקסרין פי' משום דמאי משום דאלו מינין היו רגילין באלו המקומות לבא מא"י והידועין שלא באו מארץ ישראל פטורין משום דמאי וחייבין משום ודאי כפי' ר"ת ופריך והלא אתרוג מפירות המותרין שאין מביאין אותן מא"י אלא בקסרין עצמה גדל ומודו רבנן דמותר לשלוח ודאי בחוצה לארץ בהודעה ולא נחלקו אלא בטבל בא"י וא"כ מנא לן שלא בא ליד רבי יוסי אחר ואפילו היה בידו אחר היה יכול לשלוח ודאי טבל בהודעה בחוצה לארץ אפילו לרבנן ומשני דעדיין לא הותרה קסרין בימי רבי יוסי והיו מחזיקין אותה בחזקת א"י ומיהו במקום אחר מלא ר"י בירושלמי במסכת חלה פ' שתי נשים

ולעלמא · דליכא למימר להטיב מתכוונת: לא חיישינן · שמא תחליף ליטול היפה לעצמה: והתנן הנותן לפונדקית שלו · לתקן לו עיסה וקדירה: מפני שחשודה מחלפת · והא הכא דלאו לטובה היא דאיש נכרי הוא ובמסכת דמאי תניא לה ולא קתני המתקלקל אלמא תורה אור על הגזל חשודה: התם נמי מוריא כו'· התם נמי לטובה היא מתכוונת והא דלא תנא בה המתקלקל משום דאפילו אין מתקלקל נמי אם נלטנן הלחם קודם שאכלו מחלפת ליה דמוריא הוראה לעצמה לטובה אני מתכוונת בר בי רב ליכול חמימא כו' אבל נותן לשכנתו אין לה לחוש עליו ולא מחלפת לטובה שהרי אין סמוך עליה תמיד כאכסנאי ולהרע נמי לא חשידא אגזל: ולאיחלופי · לגזול לא חיישינן: טוחנת · מסייעת להנהיג את הרחיים כשהיא טוחנת את התבואה של עם הארץ: בזמן · שאשת חבר טמאה ליכא למיחש שמא תשכח ותתן לתוך פיה דבר שאינו מעושר דכיון דטמאה היא אינה רגילה ליגע במה שהיא עסוקה בו שמא תטמאה וסתמה עומדת מרחוק היא ולא נגעה: אבל לא בזמן שהיא טהורה · דהואיל וסתמה נוגעת חיישינן שמא תשכח ותאכל: שחבירתה נותנת לה ואוכלת · אלמא שחשודה לגנוב משל בעלה ולהאכיל את חבירתה ואשת חבר אע"פ שאינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חיישינן לשכחה דעביד איניש דמיגנבי ואכיל מאי דיהבי ליה אבל לתת לאחרים אי לאו דחשודה ורגילה בגזל לא מיגנביא: מוריא · היתר לעצמה: תורא מדישיה קאכיל · וזו הואיל ומסייעת אותה (זו) לא הוי גזל: העיד רבי יהושע · הא נמי משום אין הקב"ה מביא תקלה על ידי הצדיקים נקט לה: עלה של ירק · ולא עישר: והתיר רבי · על פי עדות זו: את בית שאן כולה · לאכול ירק שלה ופירות האילן בטבלן קס"ד קסבר רבי מאיר לאו מארץ ישראל היא ומעשר דגן בחולה לארץ הוא טהג מדרבנן הואיל ובארץ דאורייתא אבל מעשר ירק דבארץ גופיה דרבנן לא גזור מידי בחוצה לארץ דאי מא"י היא אע"ג דרבי מאיר ורבי אחר חודבן הוו ב] הא קיימא לן מעשר דגן דאורייתא וירק דרבנן דקדושה אחרונה דעזרא קדשה אף לעתיד לבא כדקתני התיר רבי את בית שאן ג] מכלל דשאר מקומות טהג בהן: וכתת נחש הנחשת · בחזקיהו מלך יהודה כתיב: מקום

רבינו גרשום

והכא חיישינן אבל לעלמא לא חיישינן כלומר בשאור ותבלין: ולעלמא לא חיישינן והתנן הנותן לפונדקית' כלומר אכסנית מעשר את שהוא כו' מפני שחשודה שמחלפת המתקלקל כלומר מחלפת טוב ונותנת לו רע · התם בפונדקית דהיא אומרת בר בי רב אכיל חמימא ואנא איכול קרירא ומשום הכי חיישינן ואי פרכינן (לו) למה מי שנותן לשכינתו לא חיישינן לחלופי ולפונדקי' חיישינן לחלופי והכי תרצינן אכסניא כאן היום ולמחר הולך לדרכו: אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה וכו' למה בזמן שהיא טמאה ולא בזמן שהיא טהורה שבזמן שהיא טמאה רגילה עם בעלה שאינה נוגעת בשום דבר ועכשיו כשהיא טמא' לא תגע בשום דבר לא תאכל (על הכל) מכל אשר לה מאשת ע"ה ולא חיישינן שמא תקח מן החטים או מן הקמח שלה ותתן לתוך פיה ואוכלת דבר שהוא דמאי אבל כשהיא טהורה לא תיטחן עמה שמא תקח ותתן לתוך פיה דמאי: ר' אלעזר אומר אף בזמן שהיא טמאה: השתא מגזל גזלה כלומר לבעלה ויאמרינן חברתה נותנת לה ואוכלת וגוזלת לבעלה חלופי מיבעיא שתחלף לאחרים טוב ברע: אמר רב יוסף לאו חשוב גזל הוא מה שהיא נותנת לאשת חבר שטוחנת עמה דמוריא ואמרה תורא מדישיה קא אכיל · והא איתתא נמי דטוחנת עמי בדין הוא שאתן לה ועדיין לחלופי לעלמא לא חיישינן (אלא) [והלכך] הכא בשאור וכו' לא חיישינן: בן זירוז גרסינן שאכל עלה של ירק בבית שאן כלומר בלא מעשר אכל והתיר ר' את בית שאן על ידו של ר' מאיר כלומר דכיון דאכל ר' מאיר בלא מעשר ודאי לא מארץ ישראל א) בית שאן נהגו בו איסור כלומר שמעולם לא אכלו בבית שאן בלא מעשר דרש להו מקרא הוה' כלומר ר' דנהג בו היתר' (ותוקיהו הוה) והוא כיתת נחש הנחשת) אלא מקום הניחו לו אבותיו כלומר (מה לעשות גדר) [להתגדר בו] כלומר שיהא נקרא על שמו ועל ידו אף אני מקום הניחו לי אבותי מה שהיו אוסרים

א) נראה דצריך לציין אמרו לו מקום שאבותיך וסי' בית שאן וכו' · ב) צ"ל בחזקיה כתיב: אלא וכו'.

לב א מיי' פי"א מהלכות מעשר הלכה יב:
לג ב מיי' פ"א מהלכות תרומות הלכה ה:

לא מצאתי זו בשום משנה רק בתוספתא פ"ח דטהרות מצאתי בנוסחא אחרת ועיין ר"ש פ"ו דטהרות מ"ד
[צ"ל כדתניא]

שיטה מקובצת

א] מפני שחשודה ומחלפת: ב] הא קי"ל מעשר דגן בזמן הזה דאורייתא: ג] את בית שאן כולה מכלל: ד] דאכלי פירי דלא מעשרן ואסר:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אשת וכו' מסייעת ידי עוברי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה אשת חבר וכו' וקשה דהך תוספתא מתניא וכו' כצ"ל:

מי' ר"ש פ"ו דמסכת דמאי

דמאי פ"ג משנה ס
(טהרות פ"ז) [תוספתא דטהרות פ"ד בנוסחא אחרינא]
[עד כאן הכל נגיעין ע"ס]
[עיין תוספות פסחים נא. ד"ה אתם ותוס' מגילה ה: ד"ה דברים]
[שבת נו:]

עין משפט נר מצוה

לד א ב ג מיי' פ"א מהלכות תרומות הלכה ה:

לה ד מיי' פי"ג מהלכות מעשר הלכה ט:

גמרא

תורה אור

אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו אף אני מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו מכאן לתלמיד חכם שאמר דבר הלכה שאין מזיחין אותו ואמרי לה אין מזניחין אותו ואמרי לה אין מזחיחין אותו מאן דאמר מזיחין כדכתיב °ולא יזח החשן ומאן דאמר אין מזניחין דכתיב °כי לא יזנח לעולם ה' ומאן דאמר מזחיחין *דתנן משרבו זחוחי הלב רבו מחלוקות בישראל מתקיף לה *יהודה בריה דר' שמעון בן פזי ומי איכא למאן דאמר דבית שאן לאו מארץ ישראל היא והכתיב °ולא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה ואת תענך ואת בנותיה אישתמיטתיה הא דאמר ר' שמעון בן אליקים משום ר' אלעזר בן פדת שאמר משום ר' אלעזר בן שמוע *[א]הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל *וקסבר [ב]קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא [ג]והניחום כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית אמר ליה ר' ירמיה לרבי זירא והא ר' מאיר עלה בעלמא הוא דאכיל אמר ליה מאגודה אכליה *ותנן [ד]ירק הנאגד משיאגד ודלמא לאו אדעתיה *השתא בהמתן של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה על ידן צדיקים עצמן לא כל שכן ודלמא עישר עליהם ממקום אחר *לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ודלמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר אמר ליה *חזי מאן גברא רבה קמסהיד עליה מאי בהמתן של צדיקים דרבי פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויין פגע ביה בגינאי נהרא אמר ליה גינאי חלוק לי מימך ואעבור בך אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך ואני הולך לעשות רצון קוני אתה ספק עושה ספק אי אתה עושה אני ודאי עושה אמר ליה אם אי אתה חולק גוזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם חלק ליה הוה ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דבמצוה עסיק חלק ליה הוה ההוא טייעא דלווה בהדייהו אמר ליה חלוק ליה נמי להאי דלא לימא כך עושים לבני לויה חלק ליה אמר רב יוסף כמה נפיש גברא ממשה ושתין רבוון דאילו התם חד זימנא והכא תלתא זימנין ודלמא הכא נמי חדא זימנא אלא כמשה ושתין רבוון אקלע להוא אושפיזא רמו ליה שערי לחמריה לא אכל חבטינהו

שמות כח | ולט | איכה ג | שופטים א

רש"י

מקום הניחו · כשיבאו בניו אחריו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם: להתגדר · להתגדל: מכאן · שראינו שקבל רבי עדות זו ולמד הימנה אע"פ שדבר תימה הוא שהרי מעולם היו נוהגין בו איסור למדנו שאין מזיחין תלמיד חכם האומר דבר הלכה [א] חידוש לאמר לא שמעת · אין מזיחין אין מבדילין אותו משמועתו לאמר חזור בך: מזניחין · [ב] משקלים את דבריו: מזחיחין · לומר גאותך גרמה לך שלא הטית אוזן לשמוע דבר כהלכתו מפי רבך ליסנא אחריתא מגביהין ומסלקין אותו מדבריו: זחוחי · לשון גבוהי הלב שלא דקדק מפי רבו כל צרכו וסמכו על לבם: (א) [ג] הוריש וגו' · אלא הניחום למס עובד ויושבים ביניהם: אשתמיטתיה · ליהודה בריה דר"ש בן פזי: הרבה כרכים כבשו עולי מצרים · וקדשום בקדושת הארץ ולא כבשום עולי בבל לקדשם בשניה ולכך לא כבשום דקסברי הואיל והותרו הותרו דקדושה ראשונה בטלה דכי קדשה יהושע לשעתה קדשה ולא לעתיד לבא [ד] כשגלו בימי נבוכדנצר ולא רצו להחזיר קדושתה כדי שיהא מותר לחרוש ולזרוע שם בשביעית שאין נוהגת בחולה לארץ ויסמכו עליהן עניים ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני ובית שאן מהן היתה ואותן שקדשו הן לא בטלו בחורבן שני כדאמרינן ביבמות בהערל (דף פב:) והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה ירושה ראשונה ושניה יש להם שבטלה ירושה ראשונה ונקראת שניה ירושה אבל ירושה שלישית אין להם שהשניה לא פסקה הלכך בימי רבי נהגו איסור בארץ: עלה בעלמא · דאכילת עראי היא ושריא בארץ: מאגודה [ה] אכליה · דמשנאגד אסור לאכול עראי: הנאגד · שדרכו לאוגדו: משיאגד · הוקבע למעשר ונאסר באכילת עראי: לאו אדעתיה · שכח ר' מאיר ולא עשרו ולעולם סבירא ליה דבעי עשורי: ממקום אחר · שמא הוי ליה ירק תלוש בביתו ואמר הרי הוא מעשר על אגודה זו: לתרום שלא מן המוקף · מן [ו] המחובר וסמוך לו כגון אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לג:) וכמו מקפת וקורא לה שם (נדה דף עא:) לשון מקריב ומגיען זה לזה ואסור לחבר להפריש ממה שאין לפניו על מה שלפניו דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין שנאבד או נרקב ונמצא שאין אומר כלום ואוכל טבלים: נתן עיניו בצד זה · לקרות לו שם מעשר על צד שני ואכל מצד שני: חזי מאן גברא רבה אסהיד עליה · ראה כמה אדם גדול העיד עליו דהיינו רבי יהושע הואיל ובא להעיד על זאת יפה כוון ודקדק בדבר אל נכון: גינאי · שם הנהר: רצון קוני · כל הנחלים הולכים אל הים בגזירת המלך: ספק עושה · שמא לא יתנו לך בפדיון: דבמצוה עסיק · דכתיב (שמות יב) ושמרתם את המצות דמתחלת טחינה והרקדה בעיא שימור לשם מצה: דלווה בהדייהו · נתחבר עמם בדרך: טייעא · סוחר ערבי: כך עושין בתמיה: לבני לויה · לבני חבורה שמניחן והולך: דלמא ה"נ חדא זימנא · אלא מתיירא היה שלא יחזרו המים וישטפו השנים והיה מדבר עליהם שימתין להם הנהר: כמשה ושתין רבוון · שנחלק להן ים סוף: חבטינהו

תוספות

[נשים] דירק בחולה לארץ אינו נוהג בו לא מעשר ולא תרומה ובשאר פירות נוהגת תרומה גדולה אבל לא מעשר אבל דגן תירוש ויצהר חייבין לגמרי בין בתרומה בין במעשר והכי איתא התם אמר ר' יוחנן רבותינו שבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות עד שבאו הרובים ובטלום מאן נינהו הרובים תרגמוניא א"ר זעירא רב יהודה בשם שמואל אומר חלת חולה לארץ ותרומת חולה לארץ אוכל והולך ואחר כך מפריש ר' אבא בשם רבי שמואל אמר לא חשו אלא לתרומת דגן תירוש ויצהר ומשמע דקאי אר' יוחנן דאמר דבגולה היו מפרישין תרומות (ב) [ז] ואתא רבי אבא לאשמועינן דדוקא בדגן תירוש ויצהר היו מפרישין תרומות ומעשרות ולאו דוקא נקט תרומה דהוא הדין מעשר אבל שאר פירות לא חשו לענין מעשר אלא לתרומה גדולה כמו שמפרש רבי סילא בשם ר"ש אח"כ ר' סילא בשם ר"ש אמר לא חשו אלא לתרומה גדולה אבל לירקות אפילו לתרומה גדולה לא חשו דתני איסי בשם רבי עקיבא מעשרות לירק מדבריהם פירוש שאין להם אסמכתא מן הפסוק כמו שיש לשאר פירות דאסמכו רבנן אקרא ולפי זה לא קשיא מידי מהך דשמעתין דרבי מאיר אכל עלה של ירק וההיא דמסכת ע"ז דאכל פירי דלא מעשרן בשאר פירות קאמר שהורמה מהן תרומה גדולה אבל לא מעשר ובברכות (דף נו·) לא גרסינן ירק דבלפת איירי ולאו ירק הוא ול"ג נמי מעשר אלא הני מילי גבי לפת דכל שאר פירות אינו נוהג מעשר אלא תרומה וכן הוא בספרים מדויקים וההיא דבירושלמי דקאמר שבאו הרובין ובטלום שמכינן עכשיו שאין אנו מפרישין תרומות ומעשרות ור"ת מפרש דאין השדות חשובות כמו שלנו לפי שנותנין מהן מס ולפי זה בימיהם לא היו מפרישין אלא מהנהו דלא יהבי טסקא דאיכא דלא יהבי כדאמר בהמקבל (ב"מ קי·) ארעא דלית לה כרגא וטסקא מאי ועוד יש לפרש שמא הרחוקים מארץ ישראל כמותו לא תקנו חכמים ועוד יש מפרשים שכמלא בירושלמי דהא דקאמר דמכזיב ולהלן פטור מן הדמאי לאו דוקא דמאי אלא אף מן הודאי והאי סמכינן:

אלא מקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו · תימה דלא משני הכי בפרק במה בהמה (שבת דף נו:) דדרשינן ואת הבמות אשר על פני ירושלים אשר בנה שלמה (אותם בער יאשיהו) כו' אפשר בא אסא כו' אלא מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו והלא בהן אף כו' ואמאי לא משני דמקום הניחו לו אבותיו להתגדר בו כדמשני הכא ויש לומר דבשלמא הכא גבי נחש הנחושת לפי שנעשה על פי הדבור טעו בו הראשונים והיו סבורים שהיה אסור לבערו אלא התם במה היו טועין שלא לבער אותן הבמות:

ודילמא נתן עיניו בצד זה ואכל בצד אחר · [ח] וא"ת דתנן בפרק במה מדליקין (שבת דף לד·) ספק חשכה מעשרין את הדמאי הא ודאי חשכה לא אמאי כיון דאפשר ע"י נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר אם כן יהא מותר להפריש בשבת כדמוכח בפרק נוטל (שם דף קמא:) דתנן רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה ופריך בגמרא (שם דף קמב·) והא מתקן הוא ומשני הא מני רבי שמעון בן אלעזר היא דאמר נותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ולהכי לא חשיב תקון בשבת כשמעלה ויש לומר דשאני מדומע שכבר היה נתקן אבל תחלתו של טבל לא שרי על ידי דאפשר ליתן עיניו בצד זה ולאכול בצד אחר · [וע"ע תוספות גיטין לא· ובמנחות נה· ובבכורות נט· ד"ה במחשבה]:

אמר ליה אתה הולך לעשות רצון קונך כו' · שמא שר של ים השיב לו כך אי נמי רבי פנחס היה מחשב בלבו שלכך היה מניח מלחלוק לו וכענין זה צריך לפרש בפרק קמא דמסכת ע"ז (דף יז·) גבי רבי אליעזר בן דורדייא דאמר שמים בקשו עלי רחמים:

הא

רבינו גרשום

אשפרים שאני עתיד להתיר · מזהיחין לשון גסות משרבו זחוחי הלב שלא חזרו תלמודן כל צורכן (הלב) ולא דקדקו בפני רבן כל צורכן רבו מחלוקות בישראל דאחד אוסר ואחד מתיר אחד מטהר ואחד מטמא: הכתי' לא הוריש מנשה את בית שאן ואת בנותיה כלומר לכדה ולא הוריש יושבי העיר אבל היו להם למס עובר: ולא קידשום עולי בבל וקא סברי קדושה ראשונה וכו' קדושה ראשונה שקידשה יהושע קידשה לשעתה כלומר במקדש ראשון ולא קידשה במקדש שני והניחום שלא קידשום בפעם שניה כשעלו מבבל שלא יהו לא בכלל מעשר ולא בכלל שביעית שיחרשו ויזרעו בשביעית שיסמכו עניים עליהם בשביעית ובית שאן נמי לא כבשוה עולי בבל דמשום הכי לא היתה חייבת לא במעשר ולא בשביעי' ולפיכך אכל ר' מאיר עלה של ירק בלא מעשר: ודילמא ממקום אחר עשר ליה · כלומר שהוא היה במדינה [אחרת] ונתן עשור לשם להתיר עלה זו שבמדינה זו: לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף · כלומר [א] לא נחשדו אותו שום אדם שבעולם דהוא הוה תורם אלא משלפניו ומשום הכי אכל עלה · אלא תדע שמותר היה לאכול בלא מעשר · ודילמא נתן עיניו בצד זה ואכל וכו' כלומר מאגודה עצמו נתן מעשר שהוא אכל בצד זה ונתן מעשר מצד אחר · חזי מאן גברא אסהיד עליה שלא נתן מעשר על הכל · אני הולך לעשות כלומר אני הולך כמה שגזר עלי הקב"ה דכתיב כל הנחלים וכו' דלא לימא כך עושים לבני לויה כשבא למברא הוא עבר ואותו שלוה זה לא עברו: ממשה רבינו ושיתין ריבוואן כלומר שחלק להן הקב"ה היינו שהיו ישראל ששים רבוא שש מאות אלף רגלי אלו ששים רבוא נקרינהו

[א] נראה דצ"ל לא נחשד שום חבר שבעולם לתרום שלא מן המוקף אלא ודאי דלא היה תורם אלא משלפניו והיכי אכל העלה אלא ודאי שמותר וכו'

שיטה מקובצת

[א] ת"ח האומר דבר הלכה של חדוש: [ב] משקצים את דבריו · נ"ב נ"א משקעין: [ג] מה"ד ולא הוריש וגו' אלא הניחום למס עובד וישבו ביניהן: [ד] ולא לעתיד לבא כשגלו בימי נבוכדנאצר: [ה] מאגודת אכליה דמשנאגד אסור למיכליה אכילת עראי: [ו] לתרום שלא מן המוקף מן שאינו סמוך לו: [ז] דבגולה היו מפרישין תרומות ומעשרות ואתא ר' אבא: [ח] וא"ת דתנן בפ' במה מדליקין · נ"ב עי' תוס' מנחות דף נה ע"א ובכורות דף נט ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולא הוריש: (ב) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) והתיר כו' מפרישין תרומות ומעשרות וכו':

מסורת הש"ס

סוטה מז: [וכס איתא דתניא] [כתובות מ: מכר רבי יהודה בריה דר"ש בן פזי]

חגיגה ג:

שם: מגילה י: ערכין לב: תמורה כא: זבחים ס: קז: מכות יט: שבועות טז.

מעשרות פ"א מ"ה ר"ס יד:

[יבמות לג: כתובות כח: גיטין ז. לעיל ה: ו.]

[עירובין לב: וש"נ]

[ברכות לג:]

עין משפט
נר מצוה

לו א מיי' פי"ג מהלכות מעשר הלכה יד סמג עשין קלה :

לז ב ג מיי' שם הלכה טו:

[לח ד מיי' פ"ה מהל' דיעות הלכה ב] :

מסורת הש"ס

דמאי פ"א משנה ג

סנהדרין מג. וע"ש

יומא מט.

סנהדרין סז:

[סוטה ע"ש ג"י ערוך שם]

תורה אור

חבטינהו לא אכל נקרינהו לא אכל אמר להו דלמא לא מעשרן עשרינהו ואכל אמר ענייה זו הולכת לעשות רצון קונה ואתם מאכילין אותה טבלים [א] ומי מיחייבא והתנן *הלוקח לזרע ולבהמה וקמח לעורות ושמן לנר ושמן לסוך בו את הכלים פטור מהדמאי התם הא אתמר עלה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שלקחן מתחלה לבהמה אבל לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה חייב לעשר והתניא הלוקח פירות מן השוק לאכילה ונמלך עליהן לבהמה הרי זה לא יתן לא לפני בהמתו ולא לפני בהמת חברו אלא אם כן עישר שמע רבי נפק לאפיה אמר ליה רצונך סעוד אצלי אמר לו הן צהבו פניו של רבי אמר לו כמדומה אתה שמודר הנאה מישראל אני ישראל קדושים הן יש רוצה ואין לו ויש שיש לו ואינו רוצה וכתיב °אל תלחם [את] לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו כי כמו שער בנפשו כן הוא אכול ושתה יאמר לך ולבו בל עמך ואתה רוצה ויש לך מיהא השתא [ב] מסרהיבנא דבמלתא דמצוה קא טרחנא כי הדרנא אתינא עיילנא לגבך כי אתא איתרמי על בההוא פיתחא דהוו קיימן ביה כודנייתא חוורתא אמר מלאך המות בביתו של זה ואני אסעוד אצלו שמע רבי נפק לאפיה אמר ליה מזבנינא להו אמר ליה °ולפני עור לא תתן מכשול מפקרנא להו מפשת היזקא עקרנא להו איכא צער בעלי חיים קטילנא להו איכא °בל תשחית הוה קא מבתש ביה טובא גבה טורא בינייהו בכה רבי ואמר מה בחייהן כך במיתתן על אחת כמה וכמה *דאמר ר' חמא בר חנינא גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן שנאמר °ויהי הם קוברים איש והנה ראו [את] הגדוד וישליכו את האיש בקבר אלישע וילך ויגע האיש בעצמות אלישע ויחי ויקם על רגליו אמר ליה רב פפא לאביי ודילמא לקיומי ביה ברכתא דאליהו דכתיב °ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אמר ליה אי הכי היינו דתניא על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במה איקיים כדאמר ר' יוחנן שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמת שנאמר °אל נא תהי כמת אמר ר' יהושע בן לוי למה נקרא שמן ימים שאימתם מוטלת על הבריות *דאמר ר' חנינא מימי לא שאלני אדם על מכת פרדה לבנה וחיה והא קחזינא דחיי אימא וחיית והא קחזינא דמיתסי דחיוורן ריש כרעייהו קא אמרינן °אין עוד מלבדו אמר רבי חנינא ואפילו כשפים ההיא איתתא דהות קא מהדרא למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא אמר לה שקולי לא מסתייעא מילתיך אין עוד מלבדו כתיב *והאמר ר' יוחנן למה נקרא שמן כשפים °שמכחישין פמליא של מעלה שאני ר' חנינא דנפישא זכותיה ואמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה שנאמר °מה' מצעדי גבר כוננו °ואדם מה יבין דרכו א"ר אלעזר דם ניקוף מרצה כדם עולה אמר רבא בגודל ימין ובניקוף שני והוא דקאזיל לדבר מצוה. אמרו עליו על ר' פנחס בן יאיר [ד] מימיו לא בצע על פרוסה שאינה שלו ומיום שעמד על דעתו לא נהנה מסעודת אביו :

א"ר

משלי כג · ויקרא יט · דברים כ · מלכים ב יג · שם ב · במדבר יב · דברים ד · תהלים לז · משלי כ

הא אתמר עלה אמר רבי יוחנן כו' · במסכת שקלים (דף ח:) ובמסכת דמאי בירושלמי ובבראשית רבה (פ' ס') לא משני מידי אלא השיב להם דמחמרא אנפשה : ויש שיש לו ואינו רוצה · ואפ"ה איקרו קדושים שמזמן את חבירו לאכול אצלו מפני הבושת : מסרהבנא · ממהר אני כדמתרגמינן וימהרו לשפוך דם (ישעיה נט) ויסרהבון : גדולים לדיקים במיתתן יותר מבחייהם כו' · פירש בקונטרס דדריש ממה שהחיה בנגיעה בעלמא כדכתיב ויגע ויחי וקשה דא"כ מאי פריך ודילמא לקיומי ברכתא דאליהו מ"מ היה גדול במה שטרח להחיותו בחייו יותר מבמותו ונראה דנפקא ליה ממה שבחיי הלדיקים נוגעים בהם כמה רשעים ויושבים אצלם ושם לא היה ע רשות להתעכב אצלו :

והא

חבטינהו · בנפה חבטינהו לנקותם וויניר"א בלע"ז וליכא למימר לשון דישה דמעיקרא היו עומדים בקליפתן דאם כן אמאי לא אכלה מעיקרא הרי לא נתחייבו במעשר עד שיתמרחו בכרי דכתיב ראשית דגנך ותנן בהדיא (פאה פ"א מ"ו) מאכיל לבהמה לחיה ולעופות עד אשר ימרח דכל אכילת בהמה חשיב אכילת עראי : נקרינהו · בירים מן האבנים והפסולת : ומי מיחייבא · מאכל בהמה הנלקח מעם הארץ כלום גזרו עליו משום דמאי ואע"פ שאילו ודאי לא עישרו היה מחייב לעשר על ספק מיהא לא (א) גזור דתנן הלוקח מעם הארץ פירות מן השוק לזרע ולבהמה אע"פ שהזרע ומאכל בהמה בכלל שאר תבואה הן וחייבין במעשרות לא גזרו עליהם משום דמאי דמסתמא רוב עמי הארץ מעשרין הן ולא החמירו חכמים על הדמאי כל כך : לעורות · לעבדן : והתניא · בניחותא והנך שעורים לאדם לקחום מתחלה : שמע רבי · דהוה קאתי ר' פינחס : רצונך סעוד אצלי · יהי רצונך לסעוד אצלי : צהבו פניו · שמח מפני שלא היה ר' פינחס רגיל ליהנות משל אחרים כדלקמן : אמר ליה · רבי פינחס וכי סבור היית שמודר הנאה מישראל אני : ישראל קדושים הם · וראויין ליהנות מהם : אבל יש רוצה · להנות אחרים משלו ואין יכולת בידו וממנו איני רוצה ליהנות שלא אכביד עליו : ויש שיש · יכולת בידו ואינו רוצה להנות אחרים ואע"פ שאומר בא וסעוד אין לבו חפץ ואיני נהנה ממנו משום דכתיב אל תלחם לחם רע עין : אל תלחם · אל תסעוד · לחם לשון סעודה כדכתיב (שמואל א כ) לא בא אל הלחם וכתיב (דניאל ה) בלשאצר מלכא עבד לחם רב : כמו שער · כאילו אתה פותח שער בבטנו וי"א לשון מרירות כמו (ירמיה כט) כתאנים השוערים : מסרהיבנא · לשון בהלה ומהירות כלומר לריך למהר ולילך לדבר מצוה ואין פנאי לסעוד : כודנייתא · פרדות ושל רבי היו : מלאך המות · שמכה ושוב אין המכה חיה כדלקמן : ולפני עור וגו' · דכי היכי דאסירן לך אסירן לאחריני והא ליכא למימר דמזבן להו לעובדי כוכבים דתנן אין מוכרין להם בהמה גסה (ע"ז דף יד:) : מפקרנא להו · אשלחם ביערות דעלמא להפקר : מפשת היזיקא · דמתוך שלא יהיו נשמרות ירבו נזקיהן : עקרנא · שלא יוכלו לבעט ובל תשחית ליכא שיהו ראויות לדישה : עקרנא · מנשר פרסותיהן ועדיין הן יכולין לילך : מבתש · מפליר וחברו בשבועות (דף נ:) *מבתש גרסינן בבי"ת ולא בכ"ף : גבה טורא בינייהו · והבדילן : בחייהן · של לדיקים כך נותן הקדוש ברוך הוא לבו על תאותם שלא להעביר דעתם שגרם הדבר שנכנס בפתח הפרדות שיפרוש ולא יעבור על דעתו הראשונה שאין דרכו לסעוד משל אחרים כדלקמן : על אחת כמה וכמה · שהרי במיתתן גדולים יותר מבחייהן כדאמר רבי חמא : קוברים איש · רשע היה ולא ניתן להיקבר אלא לדיקים : ויגע האיש בעלמות אלישע ויחי · ואילו בחייו כשרלה להחיות בן השונמית הולרך לשום פיו על פיו ועיניו על עיניו ולבקש רחמים : ודלמא לקיומי ברכתא דאליהו · דלא סגי שלא תתקיים דכתיב בלדיקים (איוב כב) ותגזר אומר ויקם לך ולאו משום אלישע הוה : פי שנים · אליהו החיה בן הלרפית ואלישע בן השונמית ולריך להחיות עוד אחר : אי הכי · לקיומי ברכתא דאליהו : היינו דתניא · בתמיה (ב) ואי משום ברכתא דאליהו היה לריך להחיות ממש כמו שעשה אותו שהחיה אליהו אלא לאו ש"מ משום אלישע הוה ולא הוה לריך לאלישע אלא לסלקו מאצלו והחייהו עד שנסתלק משם : אל נא תהי כמת · בלרעת מרים כתיב : למה נקרא שמם · דכודנייתא ימים דכתיב (בראשית לו) אשר מלא את הימים : לא שאלני · רבי חנינא רופא היה ומהלא מייתי לה במסכת יומא בהוציאו לו : וחיה · משמע שמת המוכה : וחיית · לשון נקבה והמכה קאי שאין המכה מתרפאת : אין עוד מלבדו · משום רבי חנינא נקט לה : אפילו כשפים · אינן מלבדו כלומר שלא מדעתו שאם אין גזירה מלפניו אין מריעין לו לאדם : מהדרא · מחזרת וטורחת שלא יבין : למשקל עפרא · ולעשות לו כשפים להמיתו : כשפים · נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפים : נוקף · נוגף אשופיי"ר בלע"ז : מכריזין · גזרו עליו : מרצה · מכפר : גודל ימין · מפני שהוא נוגף בכח ומצטער הרבה : ובניקוף שני · קודם שנתרפא הראשון : בצע : ברכת המוציא שלא רצה לאכול כזית משל אחרים :

ליבן

שיטה מקובצת
א] ומי מיחייבא · נ"ב ומי מחייב: ב] מסרהיבנא דבמילתא · נ"ב נ"א מסרהיבנא במילתא דמצוה כי הדרנא כו' :

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ומי מיחייבא וכו' לא גזור סה"ד ואח"כ מ"ה והתנן: (ב) ד"ה היינו וכו' דאי משום וכו' לאחיותו ממש :

גליון הש"ס
גמ' שמכחישין פמליא של מעלה · עיין תשובת מהרי"ט סי' לב :

סנהדרין סז:

רבינו גרשום
נקרינהו ולא אכל כלומר שבירום מן הצרורות ומן הפסולת ועדיין לא אכל (בחשינה) · [חבטינהו] שכברום בכברה : לזרע לזרוע בשדה וכו' פטורין מן הדמאי וכן הכי בבהמה והא איתמר עלה לא שנו כו' · והא תניא הלוקח וכו' כלומר בניחותא:קא אתי ושמ' ר' נפק לאפיה דרבי פינחס שהלך לפדיון וכו' צהבו פניו של רבי כלומר שמח · אמר ליה כמדומה אתה כו' כלומר למה שמחת כל כך: כי כמו שער בנפשו כו' כלומר רע עין דומה בעיניו מי האוכל בלחמו (כלומר)כמו שיש לו שער בנפשו ושער לשון כמו שחורים שערוריתא ויאכל כל מה שיש בשלחנו · ומי הא כלומר מכל מקום מסרהבנא בדבר מצוה כלומר עכשיו אני ממהר לדבר מצוה ואיני יכול עכשו לסעוד אצלך : כודנייתא חוריתא כלומר פרדות לבנות : עקרנא להו לשון ואת סוסיהם תעקר · הוה קא מבתש ביה טובא כלומר מבקש ממנו יותר מדי עד שכועס · גבה טורא בינייהו · ויגע האיש בעצמות אלישע כו' האיש שקוברין היה רשע ולא רצה הב"ה שיגע בעצמות אלישע ושיקבר בקרוב לו והחייהו קבה"ו שיעמוד ויסתלק מעל אלישע ועמד מקברו ולאחר שעמד מקברו ונסתלק משם מיד נפל ומת דכתיב ולביתו לא הלך ואי כדקא אמרת משום ברכתא דאליהו היה הולך לביתו כשאר בני אדם אלא ודאי לא חי אלא כדי שיסתלק מעל אלישע: אי הכי היינו דכתי' על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא במאי בו התקיים ברכתא דאליהו' שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה וכו' : אימא וחיית כלומר שהיא חיה אלא המכה לא מיתסי: דחיורן רישי כרעיהו קא אמרינן' כלומר דהיא עצמה שחורה ורישי כרעייהו חיוורן' (אין עוד שמכחישין) אין אדם נוקף אצבעו מלמטה' לשון ניקוף כשמכה אדם רגלו באבן ויוצא ממנו דם והוא ניקוף : בגודל ימין ובניקוף שני כלומר דברגל של ימין שסע אדם ביותר מן שמאל וכשמכה אדם ברגלו באבן ומנקפו ביותר ובניקוף שני שפעם אחת כבר ניקף ויש לו מכה וניקף בו בפעם שניה

(א) גרסת רש"ל דומה בעיניו כי האוכל בלחמו כמו שיש לו שער בנפשו ושער לשון מרורים כמו כתאנים השוערים כלומר שחושב שיאכל וכו' ·

*א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה חידודה קודם לליבונה והאיכא צדדין בית השחיטה מירווח רווח איבעיא להו ליבן שפוד והכה בו משום שחין נדון או משום מכוה נדון למאי נפקא מינה לכדתניא *שחין ומכוה מטמאין בשבוע אחד בשני סימנין בשער לבן ובפסיון *ולמה חלקן הכתוב לומר שאין מצטרפין זה עם זה *ותניא *איזהו שחין ואיזהו מכוה לקה בעץ באבן בגפת בחמי טבריא ובכל דבר שלא בא מחמת האור לאתויי אבר מעיקרו זהו שחין ואיזהו *מכוה נכוה בגחלת ברמץ בסיד רותח בגפסית רותח ובכל דבר הבא מחמת האור לאתויי חמי האור זו היא מכוה ותניא *שחין ומכוה אם שחין קודם למכוה בטל מכוה את השחין ואם מכוה קודמת לשחין בטל שחין את המכוה והכא היכי דמי כגון דהוה ביה חצי גריס שחין מעיקרא וליבן שפוד והכה בו ונפק ביה חצי גריס אחר מאי חבטא קדים ואתי הבלא ומבטל ליה לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרפין או דלמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטל ליה להבלא והוה ליה שחין ושחין ומצטרף ת"ש דאמר ר' זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה חידודה קודם לליבונה אלמא חבטא קדים חדוד שאני ת"ש ליבן שפוד והכה בו נדון משום מכות אש אלמא חבטא קדים התם נמי דברזייה מיברז דהיינו חדוד: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר מותר לשחוט בה מקלקל הוא ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא אמר רבא פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמי דקיימין לקורבנא ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא בחדשה

רש"י: ליבן · באור בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזים קורין בלדמותי' : שחיטתו כשרה · ולא אמר טריפה היא זו ולא שחיטה : חידודה קודם לליבונה · מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור : והאיכא צדדין . דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתשחט רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפה קודם שחיטה שהרי שם נקובתו במשהו ליטרף ושריפה כנקב הוא : מירווח רווח · מתרחב החתך מצדי הסכין מכאן ומכאן ואין נוגע א] הסימן אלא חידודו של סכין : והכה בו · ב] את האדם מכה בכח : משום שחין נדון · לענין נגעים כדמפרש לקמן שחין בא ע"י חום שמתחמם מחמת כח ההכאה ומכוה באה מחמת האור והכא דאיכא תרוייהו בהי מינייהו דיינינן ליה : למאי נפקא מינה · באיזה דבר חלוק דין מכוה משחין דתיבעי לך : מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון · שאין בהן הסגר שני כמו שכתוב (ויקרא יג) בשאת ובספחת ב' הסגרות שאם עמד בעיניו ולא פשה שבוע ראשון מסגיר אותו בשניה שמא יפשה ויחליטנו אבל בשחין ומכוה לא נאמר אלא הסגר אחד ואם עמד בעיניו בשבוע ראשון שוב אין מסגירו לטמאו אלא פוטרו והולך : בשני סימנין · הנך דמפרש : שער לבן ופסיון · אם פשה ולא כנתק שסימן טומאתו בשער זהוב : ולמה חלקן הכתוב · בשתי פרשיות ופירש משפט כל אחת בה ולא נירפס יחד שהרי משפטן שוה והיה לו לכתוב כי יהיה בו בעורו שחין או מכוה : שאין מצטרפין זה עם זה · לשיעור נגע כגריס חצי פול שאם עלה בו חצי גריס מחמת חום מכה שלא ע"י האור וחצי גריס אחרת ע"י כויית האור אין מצטרפין ג] : שחין · לשון חמימות כמו (יומא דף נג:) שנה שחונה וכדמתרגם יונתן חמותי ראיתי אור שחינית (ישעיה מד) : לקה באבן · הכהו ד] בכח באבן אפילו בלא חבורה דכל מכה מתחמם הבשר מיד ע"י ההכאה: בגפת · שהטמין ידו בפסולת של זיתים והוא חם מאד מאליו ונכוה: אבר מעיקרו · ממקום שעוקרים העופרת והוא חם : גחלת · פחם שלא כבה : רמץ · אפר חם וכך שמו בלשון ערבי : גפסית · מין סיד ושורפין אותו כמין סיד : ותניא שחין ומכוה כו' · כולהי הנך מתנייתא מצטרכי הכא לפרושי מאי תיבעי לן דהא בעיא דלעיל הכי איבעיא לן ליבן שפוד והכה בו איזה הבל קודם לבא הבל המכה או הבל האור ונפקא מינה לכדתניא דהולכין אחר האחרון דתניא שחין ומכוה במקום אחד באותו מקום שלקה בראשון לקה בשני באותו גריס עצמו : ביטל אחרון את הראשון · ונפקא מינה לענין צירוף שאם היה בו חצי גריס שחין ולקה באור באותו חצי גריס נהפך אותו ה] *גריס ונעשה מכוה ואם חזר ולקה לאחר זמן אצל מכוה זו שלא ע"י האור ונולד בו חצי גריס שחין אחר ונעשה שלם אין מצטרף עם הראשון וטהור והשתא אהני ליה ביטול שאילו לא ביטל חצי גריס הראשון היה זה מצטרף עמו : והכא ה"ד · לענין בעיא דלעיל ו] היכי מתבעי לן : וליבן שפוד והכה בו · ובהכאה זו יש תורת שחין ותורת מכוה ואיבעיא לן הי קדים ואתי דליתי בתרא ונבטליה : חבטא קדים · כח ההכאה קדים להרע לו לאדם והוי שחין ואתי הבל ז] האור אחרון ומבטל ליה וה"ל מכוה ולא מצטרף בהדיה חצי גריס קמא דה"ל שחין ומכוה : חידוד שאני · דמתוך שהוא חד אין הבל האור שבו חזק וחתיכתו קדם להבלו : אלמא חבטא קדים · ואתי הבלא ומבטל ליה : דברזייה מברז · שלא הכהו בכח אלא דקרו ואין כאן חבטא אלא הבל אבל הכהו דאיכא חבטא אימא דהא הוה בתרא ומבטל הבלא : מברז · פויי"ט בלע"ז : של עבודת כוכבים · שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמרינן במסכת ע"ז (דף נא:) אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר : מקלקל הוא · ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובין מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג' דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה : לחתוך · מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא : במסוכנת · דהוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחטנה תמות : באטמי דקיימי לקורבנא · נתחים טובים ירך וכתף וחזה ח] דקיימי לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שמחתכן הפסידן : ותיפוק ליה · אף על גב דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלעו בסכין : בחדשה

[צ"ל חצי גריס]

תוספות: והא איכא צדדין · משמע מכאן שאם בשעת שחיטה ניקב הוושט כנגד מה ששחט טריפה דהכא הוה בעי למיסר משום צדדין אי לאו משום דמרווח רווח : מטמאים בשבוע אחד בשני סימנים בשער לבן ובפסיון · כך דינו דבסוף שבוע ראשון מטמא אם פשה או אפי' לא פשה מטמא כי איכא שער לבן וכן בתחלה מטמא בשער לבן אבל בסוף שבוע אם אין שער לבן ולא פשה אע"ג דעמד בעיניו ולא כהה טהור אבל שאר נגעים בעי הסגר פעם שנית והלשון קשה דלא הוה ליה למימר מטמאים אלא מטהרים שאין כן בשאר נגעים דבעו הסגר ט] וי"ל דה"נ קאמר מטמא בשער לבן ובפסיון דוקא אבל אי אין שער לבן ולא פשה אע"ג דלא כהה טהור : בחמי טבריא וכל דבר שלא בא מחמת האור · אפילו רבי יוסי דחשיב ליה בפ' כירה (שבת דף לט·) תולדת האור משום דמיחלפא אפיתא דגיהנם שמא כאן היה מודה דנדון משום שחין ולא משום מכוה כיון דהאי אור בידי שמים : מותר לשחוט בה מקלקל הוא · אע"ג דבסוף פרק אלו דברים בפסחים (דף עג·) מחייב לענין שבת גבי שוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים משום תיקון כל דהו דתקן להוציא מידי אבר מן החי שאני שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה וכיון שיש תקון פורתא חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוין אע"פ שקלקולו יתר על תקונו אבל לענין הנאה מעבודת כוכבים לא חשיב הנאה כיון שקלקולו יתר על תקונו : *שלבנה באור · הא דתנן בסוף מסכת ע"ז (דף עה:) סכין שפה בקרקע והיא טהורה דסגי בנעיצה בקרקע עשר פעמים ולא בעי ליבון הייט לחתוך בה צונן כדאמר התם בגמרא והכא דמוקי לה כשליבנה באור כדי לייבש אפילו יהא בית השחיטה רותח ותימה דמשמע הכא דבעי ליבון וכן משמע נמי התם בתוספתא דמסכת ע"ז (פ"ט) דקתני השפודים והאסכלאות והסכינים מלבנן באור ותימה דבפרק כל שעה (פסחים דף ל:) משמע דסגי בהגעלה דקאמר הני סכיני דפיסחא היכי עבדינן להו ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין ואור"ת דיש לחלק גבי חמץ משום דהיתירא בלע דבענין זה מחלק בסוף מסכת ע"ז (דף עו·) אע"ג דהשתא *) דבליעי הוי איסורא מ"מ בשעת בליעה הוי היתרא אע"ג דרב אשי גופיה מחלק כן במסכת ע"ז (דף עו·) ובפסחים (דף ל:) קאמר רב אשי לדידי חדתי עבדי לי מחמיר על עצמו היה ונראה דהא דמסיק והלכתא אידי ואידי ברותחין הוי מסקנא דמילתא דרב אשי ועוד אור"ת דהכא ובתוספתא איירי בסכינין גדולים שצולין בהן בשר והוי תשמישן על ידי האור ולהכי בעי ליבון ודיקא נמי דקא חשיב להו בתוספתא בהדי שפודין ואסכלאות אבל סכיני דפיסחא מיירי בקטנים והסכינים ישנים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים היה אומר הר"י בן ה"ר מאיר שצריכין ליבון מפני שדרך העובדי כוכבים לתקן בהן נר שדולק בהן חלב וגם מהפכין בהן בשר על גבי גחלים וחותכין ור"ת היה אומר כיון דאין עיקר תשמישן לכך לא חיישינן דלמא אתרמי ועבד הכי ועוד אפילו אתרמי ואשתמש בו על ידי האור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט על ידי רותחין פולט בהגעלה ראשונה ואין זה דיוק דדילמא כיון שנשתמש בו על ידי האור אין יוצא מידי דופיו לעולם בהגעלה בלא ליבון ופולט תמיד בכל הגעלותיו מידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה בהגעלה ולא אמר כל מה שעתיד לפלוט פולט בהגעלה ראשונה אלא אינו יוצא מידי דופיו לעולם* :

*) [נ"ל דפליט]

השוחט

[וע"ע תוס' ע"ז עו: ד"ה אמר]

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה כב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן ט :

לט ב מיי' פ"ט מהלכות טומאת צרעת הלכה ד:

מ ג ד מיי' שם הלכה ה:

מא ה מיי' שם הלכה ו:

מב ו ז ח מיי' שם הלכה ב :

[תוספתא דנגעים פ"ג]

נגעים פ"ט מ"א ע"ש

מג ט מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה יט סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סימן י סעיף א :

מסורת הש"ס: [לקמן יז:] · נגעים פ"ג מ"ד ופ"ט מ"א · [צ"ל ותנן] · פסחים עה: · תוספתא דנגעים פ"ג

רבינו גרשום

שניה עכשיו כואב לו ביותר והוא מרצה כדם עולה כי אויל לדבר מצוה · לא בצע על פרוסה כלומר לא היה נהנה : ליבן סכין ששרפו באור עד שהיה אדום · חידודה קודם לליבונה כלומר מחמת חידוד נשחטה לא מחמת האור שזו ליבון: מטמאין בשבוע אחד כלומר דבשניהם כתיבי והסגירו שבעת ימים שנאמר בשתי סימנים בשער לבן ובפסיון כלומר דבשניהם כתיב אם פשה תפשה והנה נהפך שער לבן בבהרת אלא למה חלקום זה מזה כלומר עכשיו ששניהם יש דין אחד לומר שאין מצטרפין זה עם זה שאם היה חצי גריס שחין וחצי גריס (בהרת) [מכוה] אין מצטרפין : לקה בעץ או באבן כלומר שהם אותו עץ או אבן במקום שחותכין אותו : בגפת פסולת דזיתים · לאייתויי אבר מעיקרו כלומ' כשחותכין אבר מעקרו חם הוא ביותר והוא שחין ואי זהו מכוה[נכוה] ברמץ באפר עם גחלים דקים בסיד רותח כשעושין הסיד חם הוא כמה ימים לאחר עשייתו · בגפסים רותח פסולת הברזל שהנפח משליך מכירתו וכל דבר הבא מחמת האור כגון אלו זו מכוה' ותניא אם שחין קודם למכוה כלומר שאם הוה שחין עליו והיה מוסגר ב' ימים או ג' ואח"כ בא על השחין מכוה ביטל מכוה את השחין ומתחיל ימי הסגירו והכא היכי דמי כגון דהוה חצי גריס וכו' כלומר מאי חבטא קדים כלומר הטכה והיינו שחין ואתי הבלא כלומר הלבון והיינו מכוה ומבטל ליה לחבטא כמו דלא היה שם כלל עכשיו הוה ליה שחין ומכוה ולא מצטרף או דילמא הבלא קדים ואתי חבטא ומבטלי להבלא והוה ליה חבטא ושחין ומצטרפין : ת"ש דאמר זירא ליבן סכין ושחט כו' אלמא חבטא קדים וכך הכא דחבטא קדים ואתי הבלא ומבטל לחבטא והוה ליה שחין ומכוה ואין מצטרפין לא חדוד שאני ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם אמרינן דהבלא קדים ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ועדיין שואל אני שאלתי דלא יכלינן למילף מהכא · ת"ש ליבן שפוד והכה בו כו' אלמא חבטא קדים וילפינן זה מזה התם נמי דברזיה פיברז דהיינו חדוד כלומר בדין הכא דחבטא קדים דנעץ אותו בשפוד ומשום הכי אמרינן הכא דחבטא קדים אבל התם לא אמרינן דחבטא קדים אלא חבלא ואתי חבטא ומבטל להבלא והוה ליה שחין ושחין ועדיין לא יכלינן למילף מהכא: סכין של ע"ז מותר לשחוט בה·מפני שמקלקל: ואסור לחתוך בה בשר· מפני שמתקן: פעמים שהשוחט אסור במסוכנת· כלומר דמתקן הוא:באטמי דקיימי לקורבנא כלומר דהוי רוצה ליתנם ואינו רוצה שיתחתכו איברים [אברים]עכשיו כשיתחתכם מקלקל הוא:ותיפוק לי משום שמנונית דאיסורא אסור לשחוט)בהמה אחרת ולא משום דאסור לחתוך בה בשר דמתקן'לא בסכין חדש כלומר שאינו אסור

שיטה מקובצת

א] ואין נוגע בסימן אלא חדודו של סכין : ב] והכה בו מכה בכח כצ"ל : ג] אין מצטרפין לרונו צרעת אלא טהור הוא הס"ד : ד] לקה באבן הכהו האבן בכח אפי' כצ"ל : ה] נהפך אותו חצי גריס ונעשה : ו] לענין בעיין דלעיל דתבעי לן : ז] ואתי הבל שבאאחרון ומבטל: ח] ודקיימי לשלחן דורון נ"ב בס"י נ"א והוה מקיימן לשלחן וכו' : ט] דבעו הסגר שנית וי"ל דה"נ קאמר :

א) נראה דצ"ל אסור לשחוט בה וגם לחתוך בה בשר בלאו איסור דמתקן .

*בחדשה חדשה בין לר' ישמעאל בין לר' עקיבא *משמשי עבודת כוכבים הן ומשמשי עבודת כוכבים אינן אסורין עד שיעבדו איבעית אימא דפסק ביה גוזא לעבודת כוכבים ואיבעית אימא בישנה שליבנה באור אתמר השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף ורבה בר בר חנה אמר מדיח לימא בהא קמיפלגי דמר סבר בית השחיטה (א) צונן ומר סבר בית השחיטה רותח לא דכ"ע בית השחיטה רותח הוא מאן דאמר קולף שפיר ומאן דאמר מדיח איידי דטרידי סימנין לאפוקי דם לא בלעי איכא דאמרי דכ"ע בית השחיטה צונן מאן דאמר מדיח שפיר מאן דאמר קולף אגב דוחקא דסכינא בלע סכין טריפה פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בחמין וחד אמר בצונן והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא למיכפריה לא צריך ולמאן דאמר בחמין מ"ט משום דקא בלעה איסורא דהיתירא נמי בלעה אבר מן החי אימת בלעה לכי חיימא אימת קא חיימא לכי גמרה שחיטה ההיא שעתא היתירא הוה: אמר רב יהודה אמר רב הטבח צריך *שלשה סכינין אחת ששוחט בה *ואחד שמחתך בה בשר *ואחד שמחתך בה חלבים וליתקן ליה חדא וליחתוך בה בשר והדר ליחתוך בה חלבים גזירה שמא יחתוך חלבים ואחר כך בשר השתא נמי מיחלף ליה כיון דאצרכינהו תרי אית ליה היכרא וא"ר יהודה אמר רב הטבח צריך שני כלים של מים אחד שמדיח בו בשר ואחד שמדיח בו חלבים וניתקן ליה חדא ונדיח בו בשר והדר נדיח בו חלבים גזירה שמא ידיח חלבים ואח"כ בשר השתא נמי מיחלפי ליה כיון דאצרכיניה תרתי אית ליה היכרא אמר אמימר משמיה דרב פפא לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בישרא דדאיב תרבא ובלע בישרא אי הכי *תריצי נמי דאיב תרבא ובלע בשרא קרמא מפסיק מתתאי אי הכי מעילאי

רש"י

בחדשה · שלא חתכו בה מעולם : חדשה · אמאי מיתסרא משום עבודת כוכבים דהא האי סכין לאו עבודת כוכבים עצמה היא אלא משמשי עבודת כוכבים ובין לרבי ישמעאל ובין לר"ע דפליגי בפרק רבי ישמעאל (ע"ז נא:) בעבודת כוכבים עצמה איכא למ"ד אסורה מיד ואיכא למ"ד לכשתעבד כולהו מודו בכלים דאינם אסורים עד שיעבדו עד שיעשו בהם שימוש לעבודת כוכבים : גוזא · חתיכות עצים : ואיבעית אימא אפילו בישנה · וכגון שליבנה באור ואין כאן איסור שמנונית: קולף · בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין : א] מדיח · במים : בית השחיטה רותח · ובלע : צונן · כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנח בה שמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שא"א לדופני הסכין בלא שמנונית: טרידי סימנים לאפוקי דם · כלומר בהוצאת דם הם עסוקים ולא בבליעה : דוחקא דסכין · שמפספסו בבשר בדוחק בלעה וכיון דלא איפסיק הלכתא ואיסורא דאורייתא הוא עבדינן לחומרא דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט קאמר : סכין טריפה · ששחט בה טריפה : בחמין · צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטריפה: בצונן · קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם : ב] והלכתא אפילו בצונן · וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא איתסר בבליעה זו ג] וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של עובדי כוכבים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע: בליתא דפרסא למיכפריה · חתיכת בגד ישנה ד] קשה אספר"א בלעז ויפה לקנח : בליתא · חתיכה בלויה · דפרסא ה] כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא (שמות לה) : למיכפריה · לקנחו וחבירו בגיטין (דף נו:) (*בנבוזראדן) ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא ובעזרא (א) קרי למזרקים כפורי (ב) זהב על שם שמקנח בהם באצבעו מן הדם* : משום דקא בלע · שמנונית דטריפה אבל אבליעת דם לא חיים שהסכין קשה הוא ואין דם נבלע בו אלא שמנונית שהיא נבלעת בין ברך בין בקשה : דהיתירא נמי · כי שחיט בה בהמה כשרה נבעי הגעלה דהא בלעה שמנונית דאבר מן החי קודם גמר שחיטה : אחת שוחט בה · ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחט בלא בדיקה : חלבים · למכור בשוק : ונתקן חדא · לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים* ו] : ואחר כך · יחתוך בה בשר בבהמה אחת מחמת שהוא טרוד במלאכתו א] ויסכח ולא יקנח ואתי לאיחלופי של חלבים בשל בשר ויחתוך בלא קינוח שסבור הוא שהוא סכין של בשר : היכירא אית ליה · עושה בה סימן : שמא ידיח חלבים · תחלה ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע"י שפשוף הידים ואע"ג שהוא צונן ואחר כך ידבק בדפנות הבשר ואע"ג שאין נבלע בו נדבק הוא מבחוץ : לא ליסחוף איניש כפלי · כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם לא יהא כופה אותם על גבי בשר אחר שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר : כי תריצי נמי · כשהן מונחים על הדף כדרכן החלב למעלה הא בלעי כפלי גופייהו מחלב הדבוק בהן : קרמא · קרום טיל"א : מפסיק · בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מן הכסלים שקורין פלאנק"ש ועב וחזק הוא לכך אסור שהחלב נבלע בו אבל אין נבלע כל כך שיהא זב לבשר שתחתיו : מעילאי

תוספות

השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף · צריך להעמיד ביודעין בה שהיא בת יומא דאי לאו הכי אמאי קולף לרב הא סתם כלים של עובדי כוכבים אינן בני יומן וגבי עכברא בשיכרא בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סח:) מסופק ליה לגמרא אם סבר רב נותן טעם לפגם מותר או אסור ורא"ה דסתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומן משמן של עובדי כוכבים דתנן בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לה:) דאסור ומפרש שמואל בגמרא משום דזליפתן של כלים אוסרתן וקאמר דרבי יהודה נשיאה ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דקסברי נותן טעם לפגם מותר וטעם לפגם דקאמר היינו משום דאינן בני יומן דאין לומר דאפילו הוה השמנונית בעין הוא נותן טעם לפגם בשמן דא"כ קשיא מתני' דהתם* דשריא דבש ומפרש בגמרא למאי ניחוש לה אי משום איערובי משרי סרי ואי משום גיעולי עובדי כוכבים נותן טעם לפגם מותר וגבי שמן אסורה אלא היינו טעמא דגבי דבש אפילו שמנונית בעין נותן טעם בדבש לפגם אבל השמן אין הפגם אלא משום שאינו בן יומו ועוד דמפרש התם* טעמא דקורט של חלתית דאסור משום דמפסקי ליה בסכינא אע"ג דנותן טעם לפגם מותר אגב חורפא דחילתית מחליא ליה ומשויא ליה לשבח ואי סתמייהו בני יומא ניהו לא הוה צריך לאותו טעם*: אגב דוחקא דסכינא בלעה · הר' יצחק בר מאיר היה מצריך מתוך כך לאחר שנקרו החלב מן הבהמה לחזור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין משום דבלע מן החלב אגב דוחקא דסכינא וכן כשמביאין בשר מטבחי עובדי כוכבים מצריך לקלוף בכל מקום שחתך עובד כוכבי' בקופין שלו או בסכינו ויש למצוא טעם על המנהג שלנו שנהגו להקל ודילמא בית השחיטה דוקא שרותח קצת מהני דוחקא דסכינא תדע מדדייקינן בסמוך דהתירא נמי קא בלע מאבר מן החי ומשני לאימת קא בלע לכי חיימא כו' והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא תקשי ליה הכי דהתירא נמי אגב דוחקא דסכינא קא בלע דלא מצי לשנויי הכי אלא ודאי אגב דוחקא דסכינא נמי לא בלע אלא בסוף השחיטה דחיימא ועוד אמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיא:) לגון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח דאגב חורפא דלגון פליט הסכין ובלע לגון אבל משום דוחקא לא:

סכין טריפה פליגי כו' · משמע דסכין כשרה לכולי עלמא בצונן והיינו דוקא לענין לשחוט בה פעם אחרת ואע"פ דמלוכלך הסכין בדם הרבה בלאו הכי יש דם הרבה בבית השחיטה מן הבהמה עצמה ולא בלע ליה משום דטרידי סימנין לפלוט דם אבל לחתוך בה רותח אפילו שחט בה כשרה אסור ואמר בפרק כל הבשר (ג"ז שם) סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח : והלכתא אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא כו' · והא דבעי בסוף מסכת ע"ז (דף עו: ושם ד"ה אמר) נעיצה י' פעמים בקרקע לחתוך בה צונן בסכין של עובדי כוכבים לא דמי לסכין טריפה דהכא דאקראי בעלמא אבל בסכין של עובדי כוכבים מתוך שחותכין בו איסור תמיד נדבק בו השמנונית ואין יוצא ממנו בלא נעיצה ור"ת פירש משום דהתם חותך בו איסור רותח אבל הכא קסבר בית השחיטה צונן וקשה לפירושו דבפ' כל הבשר (לקמן דף קיא:) אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח ואפילו הדיחה כדמשמע בתר הכי דקאמר לחתוך בה צונן אמרי לה בעי' הדחה פירוש הסכין ולא כפי' הקונטרס דפירש התם דאבשר קאי מדנקט בעיא לשון נקבה ועוד דתקנת סכין אתא לאשמועינן כדקאמר אסור לחתוך בה רותח וכן לחתוך בה צונן אלמא קסבר בית השחיטה רותח ז] אפילו הכי לחתוך בה צונן לא בעי נעיצה ויש לומר שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ודם (צונן) לא בלע כל כך דדם מסרק סריק ומכל מקום אסור לחתוך בה רותח או אפילו צונן בלא הדחה או קינוח לאמרי לה דלא בעי הדחה משום שיש רוב דם על הסכין כמו כבדא עילוי בישרא דאסור לכתחלה ולא אמר מסרק סריק לפי שיש רוב דם בכבד : וליתקן חדא ולחתוך בה בשר כו' · ופעם אחרת כשירצה לחזור ולחתוך בשר יהא זכור להכשירה ועל הסכין ששחט בה לא פריך שישחוט והדר יחתוך דסכין ששוחטין בה רגילין לשומרה שלא תתקלקל ולענין שבת נמי אמר* דכיתד של מחרישה דמי : לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בישרא · היינו לאחר ניתוח מיד קודם שנלטגן הבשר אבל לאחר שנלטגן אין לחוש כדכתיב (ויקרא ט) וישימו את החלבים על החזות : ואידך

מד א טוש"ע יו"ד סימן י סעיף א :

מה ב מיי' פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ד סמג לאוין מה טוש"ע י"ד סי' קלט סעיף א :

מו ג מיי' פי"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סימן י סעיף א :

מז ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ג :

מח ה שם סעיף ב :

מט ו ז מיי' פ"ז שם הלכה יח סמג שם טוש"ע י"ד סימן סד סעיף טו :

נ ח מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף יח :

[דף לט:]

[דף לט']

[ועי' תוס' ע"ז לח: ד"ה אי משום]

[נ"ל ואחת]

שיטה מקובצת

א] מדיח במים · נ"ב נ"א בס"י מדיח במים את בית השחיטה : רותח · ובולע בשר את שמנונית הנדבק בו בדפני הסכין : ב] והלכתא אפי' בצונן וגבי וכו' · נ"ב נ"א בס"י ואע"ג דאיפסיקא הלכתא בית השחיטה צונן גבי סכין של היתר הוא דפסק וכו' : ג] דלא איתסר בבליעה זו דקשה הוא לבלוע : ד] בגד ישנה של וילון שהוא קשה וכו' : ה] דפרסא וילון כדמתרגמינן : ו] ונתקן חדא לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים ואע"ג דהדר מחתך בה בשר כשתבא בהמה אחרת כיון דחלבים צונן הן בהדחה סגי ליה או בקינוח חס"ד ומה"ד גזרה שמא יחתוך בה חלבים ואח"כ בשר בבהמה אחת ומחמת שהוא טרוד במלאכתו : ז] אלמא קסבר בית השחיטה רותח ואפ"ה לחתוך בה צונן :

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמר סבר בית השחיטה רותח ומר וכו' השחיטה צונן לא דכ"ע : (ב) רש"י ד"ה למיכפרי' וכו' כפורי זהב:נ"ב זכמים דף כ"ה ע"א בתוספ :

ר"מ מ"ז

[שבת קכג:]

[ע"ז יט: וש"נ]

[נ"ל שלש]

[נ"ל ואחת]

[נ"ל כנירון קיסר]

[זכחי' כה: ע"ש ברש"י]

[כשלום וכמישור תרגומו בשלמא ובתרוצא ועיין בערוך ערך תרץ]

עיין רש"י שברי"ף

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ולאחר כך יתחתך וכו' ויסכח ולא יקנח · נ"ב כאן סס"ד ולאח"כ מס"ד מיחלף ליה וכו' עכ"ל וכנ"ל · ומלות ואתי לאחלופי נמחק :

רבינו גרשום

אסור אלא משום שאסור להנות מע"ז : איבעי תימא דפסק ביה גווא לע"ז · כלומר שחתך חתיכה של עץ לע"ז איבעי תימא שליבנה באור כלומר דאין לחשוש משום שמנונית אלא משום שאסור להנות מע"ז: קולף כלומ' קולף בית השחיטה רבה בר בר חנה אומר מדיח כלומ' בית השחיטה אגב דוחקא דסכינא כלומר דסכין דוחק לשחיטה בלעי [בית השחיטה] מסכין (לשחיטה) ואסור' סכין טרפה כלומר ששחט בה טרפה : ואי איכא בליתא דפריסא למיכפריה כלומר אי איכא בגד בלוי טריפה לקנחו לא צריך להדיח : מ"ט משום דקא בלע דאיסורא כלומר דקא בלע דטריפה: דהיתירא נמי דקא בלע אבר מן החי כלומר אפי' שהם בהמה דהיתירא נמי דקא בלע אבר מן החי ולצריך נמי חמין' אימת קא חיימא כלומר אימת בית שחיטה רותח לכי גמרי שחיטה האי שעתא היתירא הוה כלומר שהיא מתה ואינה אבר מן החי : לא ליסחוף איניש כפלי משמע זו כפלי שהוא גוטל מבשר אחד ואינו טריבונו בלשון כנען לא ליסחוף על בשר אחד שהיא טְרֵיבוֹנוֹ כלומר לא לנח כפלי עילוי בשרא כלומר אֲלֵיָיד : אי הכי כי תריצי נמי' כי תריצי משמע אנמיר בלשון לעז כלומר את אמרת לא לנח איניש כפלי עילוי בשרא כלומר משום דדאיב תרבא דבלע בשרא דכפלי מונח עליו אי הכי אפילו אין מניחן על שום בשר אלא אפילו מניחן לחודייהו דייב תרבא ובלעי כפלי : קרמא שמפסיק מתתאי כלומר קרמא מפסיק בין החלב ובין הבשר מתתאי הכי' אי (קרמא נמי) · מעלאי

מעילאי נמי קרמא איכא *אידי דממשמשא ידא דטבחא מפתת ואמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם צריך שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה ורב חנניא בר שלמיא משמיה דרב אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני שכיחן ואמר רב יהודה אמר שמואל ²כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מאי קמ"ל כולהו תנינהו לא צריכא ששחט לפנינו ב' וג' פעמים ושחט שפיר מהו דתימא מדאידך שחט שפיר האי נמי שחט שפיר קמ"ל כיון דלא גמר ³זימנין דשהי ודריס ולא ידע ואמר רב יהודה אמר שמואל ⁴הטבח צריך שיבדוק בסימנים לאחר שחיטה אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא *ר"ש אומר אם שהה כדי ביקור מאי לאו כדי ביקור סימנין א"ל אביי לא הכי *א"ר יוחנן כדי ביקור חכם א"כ *נתת דבריך לשיעורים אלא כדי ביקור טבח חכם לא בדק מאי ר' אליעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי אמר טרפה ואסורה באכילה במתניתא תנא ⁵נבלה ומטמאה במשא במאי קמיפלגי בדרב הונא *דאמר* (א) ⁶בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא ומר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן גופא אמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה ולימא נשחטה הותרה הא קמ"ל דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא כדבעא מיניה רבי אבא מרב הונא בא זאב ונטל בני מעים מהו נטל הא ליתנהו אלא נקב בני מעים מהו נקב הא קא חזינן דהוא נקבינהו אלא נטלן והחזירן כשהן נקובין מהו מי חיישי' שמא במקום נקב נקב או לא א"ל *⁷אין חוששין שמא במקום נקב נקב איתיביה *⁸ראה צפור המנקר בתאנה ועכבר המנקר באבטיחים חוששין

רש"י

מעילאי נמי · כי סחיף להו על גבי בשר איכא קרמא מפסיק שאין חלב שאין לו קרום דק מלמעלה: ממשמשא · מניי"ר: מפתח · לשון פתות אותה פתים (ויקרא ב): כתב · לכתוב שידע לחתום שמו אילו ישב בדין או לעדות: שחיטה · לאמן ידו לכך אפילו שבקי בהלכותיה: קשר של תפילין · יש בו אומנות שעשוי כמו אות דלי"ת שיהא נראה בה שדי השי"ן חקוקה בקמטי התפר כעין שי"ן ורצועה קטנה כפולה א] ותלויה כעין יו"ד והקשר עשוי כעין ד': הני שכיחן · תפילין וציצית וברכת חתנים מצויין תדיר הלכך הכל בקיאין בהם ואין צריכין לימוד שמעצמו יהיה בקי בהם: שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור · בפרק השוחט תנן לכולהו שהייה (לקמן לב·) אם שהה כדי שחיטת בהמה כו' *שחט והתיז הראש בבת אחת שלא הוליך והביא היינו דרסה *שחט הוושט ופסק ב] הגרגרת הרי עיקור *או שהחליד את הסכין תחת חלדה כתולדה זו התחובה בחורין *השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם מפרש לה והזיל ולשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה וכמו היה שוקל עין בעין נותן לו גירומיו ג] גבי הכרעה בבבא בתרא (דף פח:): כולהו ד] תנן · במתניתין פרק השוחט* שבהמה מתנבלת בהן וכיון שאין בקי בהן פשיטא דאסור לאכול וכי שמואל דאמורא הוא מתני' אתא לאשמועינן שכבר המשנה שנויה ועומדת: ולא ידע · אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו: אם שהה כדי ביקור · והוא שיעור שהייה: לאו כדי ביקור סימנין · אלמא יש בהן תורת ביקור: כדי ביקור חכם · לבדוק הסכין שהטבח צריך להראות הסכין לחכם העיר מפני כבוד החכם כדאמרינן לקמן (דף י:) אע"ג שהטבח בקי בהלכות בדיקה: אם כן נתת דבריך לשיעורים · פעמים שהחכם רחוק מהטבח פעמים שהוא קרוב: טבח חכם · שהשוחט תלמיד חכם ואין מופלא בעיר ממנו כלומר לא תלוי השיעור אלא בשהיית בדיקת סכין לחודיה: לא בדק · בסימנים ה] מאי: טרפה שחוטה אינה מטמאה·כדאמרי' בהעור והרוטב (לקמן קכח:) מן הבהמה מקלת בהמה מטמאה ומקלתה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה: נבלה · דלאו בחזקת שחוטה מחזקינן לה כדרב הונא ו] בפירקין: בהמה בחייה בחזקת איסור · שהרי אסורה משום אבר מן החי הלכך אם נולד ספק בשחיטה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל ז] דבר אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאין יכול להוציאה ממנה על ידי ספק נמצאת אומר שבהמה זו אסורה שהרי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי: נשחטה הרי היא בחזקת היתר ח] עד שיודע לך במה נטרפה · ולקמן מפרש מאי נפקא מינה ובריגא דמילתיה קמיפלגי דהשתא נולד לנו ספק בשחיטה שמא לא נשחט הרוב: מר סבר בחזקת איסור · הראשון עומדת שלא היתה שחוטה וכיון דבחזקת שאינה שחוטה ט] מוקמית לה הרי מתה ומטמאה: ומר סבר בחזקת איסור אמרינן · ולאכילה הוא י] שנאסרה קודם שחיטה: לא אמרינן · שהרי בשר מן החי אינה מטמאה: ולימא נשחטה הותרה · דלשון חזקה לא שייך אלא בדבר ספק דנימא העמד דבר על חזקתו: דאע"ג דאיתיליד בה ריעותא·שנולד בה ספק טריפות ספק קודם שחיטה היה בא ויש לתלותו בלאחר שחיטה מוקמינן לה אחזקת היתר דסתם בהמה אינה טרפה ותלינן בלאחר שחיטה וכשרה: נטל הא ליתנהו · ולא חזינן בהו שום ריעותא ומאי ספקא איכא: מי חיישינן שמא במקום נקב · שהיה בו תחלה אתרמי ליה השתא שהכניס בו שיניו וטרפה דנקבו הדקין אחד משמונה עשר טרפות הוא: מנקר · לשון נקבים קרו"ט בלע"ז: שמא

תוספות

ואידך הני שכיחן · כדאמר (ב"מ דף כט:) תפילין בי בר חבו משכח שכיחי מכאן מדקדק רבינו תם דאין צריך לקשור בכל יום תפילין כשמניחן שרבינו אליהו היה מצריך לקושרן מדקאמר בהקומץ רבה (מנחות לה: ע"ש בתוס' ד"ה משעת) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה ועד שעת קשירה ולרבינו תם נראה דההיא קשירה היינו הידוק שמהדקו סביב ראשו כמו (נדה דף כו:) שליא קשורה בו וכמו (ע"ז דף ה·) קשורה בו ככלב דאי קשירה ממש וכי בכל יום ילך אצל בר חבו ועוד דברים המוצא תפילין (עירובין דף לז· ושם) משמע דאסור לקשור קשר של תפילין בשבת משום דהוי קשר של קיימא דקאמרינן ישנות מכניסן זוג זוג אבל חדשות לא ומפרש בגמרא דחדשות קרי שאינן מקושרות ואם היה עשוי לקשור ולהתיר בכל יום א"כ לא הוי קשר של קיימא:

כולהו תנינהו · פירש בקונטרס עקור דתנן שחט את הושט ופסק את הגרגרת ותימה דאין זה שייך להלכות שחיטה דזה פסול מפני שלא שחטו ולא דמי לשאר הלכות שחיטה ויש לומר דאיירי ששחט בסכין פגומה או במגל וזה נקרא פסק את הגרגרת ופסולה הוי משום דאין שוחטין אלא חונקין כדתנן בפירקין (לקמן דף טו:) חוץ מן המגל והמגירה כו' ובהלכות גדולות פירש עקור שנעקר הסימן *ונשחט חוץ ממקומו ותימה דמה ענין זה להלכות שחיטה והלא לא עשה כלום אלא שהסימן נשמט מאליו ואפילו *שחטו בסכין תיפוק ליה מטעם הגרמה ויש לומר דאיירי כשנשמט הסימן ואחר כך שחטו וכולהו תנינהו דקאמר היינו מדתנן בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה·) הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואם תאמר פשיטא דלא מהניא ביה שחיטה שכבר נטרף ויש לומר לדברי הלכות גדולות לאו טרפה היא אלא שכן הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת בסימן שמוט הנשמט חוץ למקום חיבורו בין בושט בין בקנה ואפילו עוף שהכשרו בסימן אחד אם נשמט האחד אין שחיטה מועלת בשני ואם תאמר ולמה אינו מונה בהלכות שחיטה פסק הגרגרת בסכין פגומה כמו שמונה לפירוש הקונט"ס ויש לומר דהתם אין כאן שחיטה שאינו אלא חונק ולפירוש הקונטרס ניחא שאינו מונה שמוטה דהלכות גדולות דהוי טרפה ששחטה ואין צריך להזכירו ומיהו לא הוי השתא עקור לפירוש הלכות גדולות מעין שאר הלכות שחיטה שהן בגוף השחיטה ועקור אינו בגוף השחיטה אלא שוחט סימן שנעקר וגם קצת קשה לשון נוחר ומעקר משמע שאינו אלא מעקר הסימן ואין עושה שחיטה אחרת רק שמיתתו בעיקור כמו בנחירה ואינו כן שבכך לא היה מת ומה שקשה מלקמן (ב) לפירוש הקונטרס ומפרק אלו טרפות ולייתב הלכות גדולות אפרש כל אחד במקומו בעזרת השם יתברך:

כדי ביקור טבח חכם · ואף על פי שיש סכין גדולה וסכין קטנה משערינן לכל בהמה בסכין שיש בה כמלא צואר ותוך לצואר כמלא צואר:

ואסורה באכילה · משום דרוב פעמים שוחט שפיר וסריא מדאורייתא לא החמירו לעשות נבלה:

אמר ליה אין חוששין שמא במקום נקב נקב · ואפילו יש שם נקבים הרבה שלא במקום שיניו מסתברא דתלינן כולהו בזאב כי היכי דמכשרינן (לקמן מט·) היכא דממשמשא ידא דטבחא: התם

עין משפט נר מצוה

נא א מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה יא ·

נב ב ג מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה א ב סמג עשין סג א] טוש"ע י"ד סימן א סעיף א וסימן כג סעיף א :

נג ד מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה יב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן כה סעיף א :

נד ה מיי' שם הלכה יג :

נה ו מיי' שם הלכה יג טוש"ע י"ד סימן כה סעיף ג בהג"ה :

נו ז מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יד סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן כה סעיף ג :

נז ח מיי' פי"ב מהלכות רוצח הלכה ב סמג עשין עט טוש"ע י"ד סימן קטז :

נ"א ונשמט · ר"מ

נ"א שמטו ר"מ [עיין תוס' יבמות ל: ד"ה אשה וע"ע תוספות נילה כה· שהשיגו על פרש"י דהכא]

שיטה מקובצת

א] ורצועה קטנה כפולה תלויה בה כעין יוד : ב] ופסק את הגרגרת היינו עיקור : ג] נותן לו גירומיו הכרעות בבבא בתרא : ד] כולהו תננהי במתני' פ' השוחט: ה] לא בדק בסימנים לאחר שחיטה מאי : ו] כדרב הונא בפירושא דמילתיה הס"ד : ז] שהרי בכל ספק אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאינך יכול: ח] נשחטה הרי היא בחזקת היתר דרוב בהמות שנשחטו הרי הן בחזקת היתר ולקמן מפ' מאי נפקא מינה : ט] מוקמינן לה הרי היא מתה ומטמאה: י] הוא שנאסרת קודם שחיטה : לא אמרינן שהרי בשר מן החי אינה מטמאה נ"ב שבפ"י לא נמצא כל זה :

מסורת הש"ס

[דף נ:] [דף נג.] [שם] [דף יח:] לקמן נג. [שם·] [דף נ:] [שבת לה: וש"נ] נילה כה. [לקמן מט·] [תוספתא תרומות פ"ז]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר רב הונא בהמה: (ב) תוס' ד"ה כולהו וכו' ומה שקשה מלקמן דף כ לפי' הקונט' ומפ' אלו טרפות דף מד ולייתב :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בעין משפט סי' כ"ב טוש"ע י"ד סי' א' סעיף ג' וסי' כ"ג סעיף א' וסעיף ב' וסי' כ"ד ס"א וס"ז וסי"ב יעו"ש כנ"ל :

רבינו גרשום

מעילאי נמי קרמא איכא ולא א) יכול לומר ולא לסתוף:לאאידי דמשמשי' וכו' · מיפרכת כלומר ששומפין אותה ולא שומפין קרמא תתאה : ואידך הני שכיחי כלומ' אלו אין צריך ללמוד דהני שכיחן שאנשים אחרים יודעין את דא' כתב שחיטה ומילה שכיחי בכל עידנא: מאי קמ"ל כולהו תנגהי · כלומר והא אמרינן לעיל בודק אם יודע לומר הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו : אם שהה כדי ביקור כלומר דיבדוק הסימנין כו' לא כדי ביקור חכם לא כדסברת כדי ביקור סימנים אלא שיבדוק אותו סכין חכם: אם כן נתת דבריך לשיעורין · כלומר פעמים שהוא עומד בקרוב ופעמים ברחוק וזו היא שעורין: אלא כדי ביקור טבח חכם' טבח עצמו ששחט שהוא חכם : והשתא מתה היאי כלומר נבלה: ומר סבר בחזקת איסור קאמרינן ולא נבלה · ולימא נשחטה הותרה מפני מה את אמרת בחזקת היתר · הא קמ"ל דאע"ג דאיתיילידא בה ריעותא כדבעא מיניה ר' אבא [מרב הונא] משום זה בעיא צריך לומר בחזקת היתר עומדת עד שיודע במה נטרפה: נטל הא ליתנהי · כלומר מה אנו יודעין אם נקבן ואם לאו ומשום הכי ב) אמר בחזקת היתר עד שיודע כו' · חיישינן שמא במקום נקב נקב כלומר ואסור שטרפה שנקובה היתה או דילמא דזאב עצמו עשה נקב זה ומותר · אמר ליה לא חיישינן שמא מעיקרא היתה נקובה ומותרת: המנקר · כלומר דאכל בתאנה: באבטיח כמו אבטיחין' חיישינן שמא במקום נקב של נחש נקב

א) אולי צ"ל ותמאי אמר דלא נסתוף · ב) נראה דצ"ל ומשום הכי לא הוי הוכרך לומר דבחזקת היתר עומדת ·

עין משפט
נר מצוה

נח א מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכ' ח:
עיין ר"פ נוס כדינור

נט ב (מיי' פי"ב ופי"ג מהלכות רוצח סמג עשין מט טוש"ע י"ד סי' קטז סעיף א) [נ"ל מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז] :

ס ג (מיי' פט"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז) [נ"ל מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה טז] :

סא ד מיי' פ"ט מהלכות פרה הלכה טז :

חוששין שמא במקום נקב נקב אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא סכנה שאני א"ל רבא מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא נמי לחומרא א"ל אביי ולא שאני בין איסורא לסכנתא והא אילו *ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסורין א"ל התם *הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה ברה"י אף טומאה ברה"י מתיב רב שימי *שרץ בפי חולדה וחולדה מהלכת על גבי כברות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואילו ספק מים מגולין אסורין התם נמי הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בה דעת לישאל אף הכא נמי דבר שיש בו דעת לישאל אמר רב אשי ת"ש *צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכיסה הניחה מכוסה ובא ומצאה מגולה אם יכולה חולדה לשתות ממנה או נחש לדברי רבן גמליאל או שירד בה טל בלילה פסולה ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם מפני

רש"י

שמא במקום נקב · של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות א] : ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור · כדמפרש לקמן : ספק מים מגולין · מים שנשארו מגולין בלילה ספק שתה מהן נחש ספק לא שתה וקיימא לן דאסירי : הלכתא גמירי לה מסוטה · דברה"ר ספקו טהור וגזרת הכתוב הוא דהא ברה"י לחומרא אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא בעינן למיזל שמא יעבור : מה סוטה · שקינא לה בעלה אל תסתרי עם פלוני ונסתרה ב] כתיב ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל כו' שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקוה המים וכל סתירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל ברה"ר שריא דלאו סתירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא: שרץ · מת : ספק נגע · השרץ המת בתרומה : ספקו טהור · ואפילו ברה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא : שיש בה דעת לשאל · אם נטמאה אם לאו ואסורה מן הספק ברה"י : אף כל · ספק טומאות המאורעות במי שיש בהן דעת לישאל כגון אדם שעבר (*אבל שרץ או נבלה ספק נגע ספק לא נגע ברה"י ספקו טמא אבל ככרות שאין בהן דעת לישאל לא: צלוחית · שמלאוה מים חיים למי חטאת ועדיין לא נתקדשו באפר דאם נתקדשו טמאה דקתני למאי אי לאיפסולי ליתני פסולה אי לטמויי אחריני בלאו הכי מי חטאת מטמאין אפילו במשא : טמאה · ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה לקידוש דהא כל מעשיה במעלות טהרה הם דחטאת קרייה רחמנא : אם יכולה חולדה לשתות ממנה · דתנן (פרה פ"ט מ"ג) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא *(מקיאה רבן גמליאל אומר אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשתות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת כדאמרינן במסכת גיטין (דף נג·) ואית דתלי טעמא משום דמים חיים בעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שתהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעתי והגון הוא: אם יכולה חולדה לשתות · שאין תלוי באויר: או נחש לדברי ר"ג · שהוא אומר אף הנחש כחולדה: או שירד בה טל בלילה · דרך טל לירד בלילה: פסולה · דלאו מים חיים נינהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני : ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם · לא חיישינן שמא אדם טמא גילה אותה ותטמא אחרים :

תוספות

התם הלכתא גמירי לה מסוטה · תימה דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה *וקשה דבפרק ב' נזירים (נזיר נז· ושם) תנן אמר להם אחד ראיתי א' מכם שנטמא (א) שניהם מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך בגמרא דהני ב' נזירים והך דקאי גבייהו הרי תלתא והוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספקו טהור ולא היה להם להביא כלל קרבן טומאה אלא קרבן טהרה ומשני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ואכתי מאי תירץ דהשתא הוה ליה ספק טומאה ברה"י והוה ליה ודאי טמא כדמוכח בריש נדה (דף ג: ושם) גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר דקאמר ר' שמעון ברה"י תולין ופריך הש"ס ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואם כן תרוייהו לייתי קרבן טומאה ולא קרבן טהרה כמו מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר דפריך דלייתי קרבן טהרה אלא ודאי הייט טעמא דלא מייתו קרבן טומאה גרידא כי הוי רה"י משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה וזה ודאי שלא נטמאו שניהם אבל מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר ניחא דמייתו שניהם קרבן טהרה אע"ג שודאי האחד מהן נטמא דלאו מסוטה גמרינן להו אלא מטהרין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר היכא דליכא חזקה לטהרה כי ההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דליכא חזקה לטהרה דאי משום העמד המקוה בחזקת שלם אדרבה העמד טמא על חזקתו ומטהר ר' שמעון ברה"ר משום דגמרינן מסוטה והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כמו בסכנתא אפילו היכא דאיכא חזקה ילפינן מסוטה והיכא דלא אפשר למילף מסוטה כי ההיא דשני נזירים (דף מו·) לא נטהר מספק מכח חזקה וההיא פרכא דהתם הוי לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה וכן דבר שאין בו דעת לישאל דהוי ספקו טהור דילפינן מסוטה הייט היכא דליכא חזקה כי ההיא (טהרות פ"ג מ"ח) דתינוק שנמצא בלד העיסה דמטהר רבי מאיר משום דאין בו דעת לישאל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה והויא ליה פלגא ופלגא כדאמרינן ביבמות (דף קיט:) ואם תאמר ומסוטה היכי מצי למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל כיון דקינא לה ונסתרה יש רגלים לדבר ואתרע לה חזקתה ואם תאמר כל ספק טומאה ברה"י מנא לן דטמא היכא דאיכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתרע לה חזקה וי"ל דגמרינן שפיר מסוטה דעשאה הכתוב ודאי ולא מוקמינן לה אחזקתיה דאע"ג דאיתרע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינן לה אחזקתה לא היה לה להיות ודאי טמאה והא דקאמרינן בפרק כשם (סוטה כח· ושם) דאיצטריך סוטה לטהר ברה"ר דאי מדרב גידל ה"א דבר שיש בו דעת לישאל אפילו ברה"ר ספקו טמא ה"מ למימר דאיצטריך לטומאה ברה"י אפילו היכא דאיכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא הייט היכא דליכא חזקה דטהרה: טמאה שאני אומר כו' · פירוש גם הצלוחית דאע"ג שכל מעשה פרה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ב·) ובריש פרק הישן (סוכה כא·) הייט קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"א ב) ז' ימים קודם שריפת הפרה היו מביאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המביא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך איצטריך סד"א לאו כלים נינהו כדאמרינן בפ"ק דשבת (דף טז·)*: שאני אומר אדם וכו' · וא"ת דהכא תלינן באדם טמא וכן בפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדום שאבד בבית ואילו בפ"ק דנדה (דף ד·) גבי ככר הנתונה על גבי הדף תלינן באדם טהור ואומר ר"ת דהייט טעמא דהכא ודפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דההיא דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שייך לתלות באדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן בההיא דכסוי הדם (לקמן פו·) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין בעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן באדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא התינוק את העיסה*: אם יכולה חולדה לשתות · פירוש בקונטרס בלשון א) (אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשתות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה ג] לפירושו וכי מה מלאכה שייכא בשתייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפירש בקונטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שבפיהן המעורב במים וקסבר יש בילה והזאה צריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערובת (זבחים פ·) דאמר יזה שתי הזיות ד] אי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי בה שהוא מוסיף אף העכבר ה"נ מפרש בתוספתא* ה] טעמא דר' יהושע דאמר במיסמקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה (ב) ומפסלי משום משקה פיו המעורב במים ולכך אם גירגר כשר הייט ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד בה טל בלילה דמפסלי מטעם תערובת*: או נחש לדברי ר"ג · משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"ג) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא: או שירד בה טל בלילה פסולה · ברייתא היא זו דבמשנה במסכת פרה* ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הביא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להביא הברייתא שמפורש בה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה איט כן ואע"ג דבמשנה תני ברישא נמי פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דאיכא למ"ד בפרק דם חטאת (זבחים צג·) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגם הצלוחית עצמה טמאה כיון דתלינן באדם טמא אבל בסיפא שצלוחית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שנטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח) :

א) [נ"ל כראשון] ב) שם איתא מלקת

וישתה

[טהרות פ"ד מ"ו]

[פ"ו לג:]

[טהרות פ"ד מ"ב עדיות פ"ב מ"ו]

פרה פרק יא [מ"א ע"ש]

[נ"ל מקיא רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהיא מקיאה]

רבינו גרשום

נקב צפור זה · וכך הכא חיישינן בבני מעין וטרפה: אמר ליה מי קא מדמית איסורא לסכנתא· כלומר בני מעיים [שזו] איסורא לנחש שזו סכנתא· מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא לחומרא כלומר דהכא באיסורא אתה אומר לא חיישינן·הא ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו כו' כלומר כגון זב שהיה הולך ברשות הרבים ונפל מידו שום חפץ או מהם או שום דבר ונמצא אחרא)(אותו אמרינן לא נפל חפץ מזב אלא מאדם טהור נפל ספקו טהור · אלא ברשות היחיד נפל ספקו טמא דאמר מר מזב היה כו') וגמרינן לה מסוטה מה סוטה ברה"י · כלומר דהיא עצמה ב) מן יחיד היא וספקו טמא דמספק משקה לה ממים המאררים ומאותה שעה דקינה לה בעלה [ונסתרה] היתה טמאה לו אף כל טומאה ברשות היחיד ספקו טמא: מתיב' לזה שאמר לא שני בין איסורא לסכנתא וכו' [התם נמי] ועדיין לא יכול למילף מהכא משום דגמירי לה מסוטה מה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל (כלומר) וספיקא טמא אף כל דבר שיש בו דעת לישאל ספיקו טמא ותולדה אין בו

דעת לישאל אי נגעא אי לא נגעא לפיכך ספיקו טהור· אבל בזאב הבא אין דיני כך [ולא שני] בין איסור לסכנתא:צלוחית שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה· כלומר צלוחית של מי חטאת· או שירד טל בלילה ששואבין הן או נחש לדברי רבן גמליאל כלומר דאמרינן כל השרצים אינם פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה אם שתת מהן [מפני] שמקיאה בשעת שתייתה ונופל מפיה המשקה לתוך הכלי והוו להו מים שאובין ופוסלין ומנין ששאובין פוסלין דכתיב מים חיים אל כלי שתהא הווייתן בכלי (חוץ מן הנחש מפני שהוא שותה ואינו מקיא) רבן גמליאל אומר אף הנחש ששותה ומקיא ופוסל כשאר שרצים ואמר ריב"ל מה טעם מפני

שיטה מקובצת

א] משום סכנת נפשות אם היה במקום מגולה · הס"ד : ב] ונסתרה כתב קרא ונטמאה : ג] וקשה לפי' זה וכי מה מלאכה שייכא בשתיה ונראה לפרש דאי קודם : ד] אי נמי פסולה בהזאה אחת קאמר כמו וכו' · נ"ב לשון הרא"ש ז"ל כי ההיא דהולדה דמודה בה ר' אליעזר: ה] טעמא דר' יהושע דאמר דאף במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשישתה משום משקה פיו :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה התם וכו' א' מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם שניהם : (ב) ד"ה אם יכולה וכו' אלא כשישתה הייט משקין דמיפסלי משום משקה :

[וע"ע תוס' חגיגה כג· ד"ה שטפרת ויומא ב· ד"ה שכל ותוספות סוכה לו· ד"ה נפלן]

[ועיין תוס' פסחים י: ד"ה שאני]

ס"ת דפרה]

[וע"ע תוס' פסחים יח· ד"ה בטט ותוספות גיטין כו: ד"ה כלן]

[פי"א מ"א]

א) אולי צ"ל ונמצא אח"כ חפץ ברה"ר אמרינן דלא נפל זה החפץ מהזב אלא מאדם טהור וספיקו טהור אבל אם ברה"י נפל ספיקו טמא דאמרינן דמזב הוא · ב) אולי צ"ל דהיא עצמה נסתרה עם הבועל והוי ברה"י :

מפני שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות (אי נמי טעמא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה ובא ומצאה מגולה הא מצאה כמה שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא) ואילו ספק מים מגולים אסורין ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ *תנן התם [א]ג' משקין אסורין משום גלוי מים ויין וחלב כמה ישהו ויהיו אסורין כדי שיצא הרחש ממקום קרוב וישתה [ב]וכמה מקום קרוב א"ר יצחק בריה דרב יהודה כדי שיצא מתחת אוזן כלי וישתה ישתה הא קא חזי ליה [ג]אלא ישתה ויחזור לחורו: *איתמר השוחט בסכין ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר בה עצמות כל היום פסולה חיישינן שמא בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמא בעצם נפגמה בשלמא רב הונא כשמעתיה אלא רב חסדא מאי טעמא אמר לך עצם ודאי פוגם עור ספק פוגם ספק לא פוגם הוי ספק וודאי *ואין ספק מוציא מידי ודאי מתיב רבא לסיועיה לרב הונא [ד]טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן והא הכא דודאי טבל ספק הוה עליה ספק לא הוה עליה וקאתי ספק ומוציא מידי ודאי שאני התם [ה]דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל ה"נ העמד בהמה על חזקתה ואימר לא נשחטה הרי שחוטה לפניך ה"נ הרי טבל לפניך הא איתילידא ביה ריעותא ה"נ איתילידא בה ריעותא סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי מיתיבי *[ו]שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה [ז]שחט את הושט ונמצא הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסול כל ספק בשחיטה לאתויי מאי לאו [ח]לאתויי כה"ג לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ומאי

רש"י

מפני שדרכן של שרצים לגלות · ואע"ג דאדם נמי דרכו לגלות איכא למיתלי באדם טהור ובשרצים לטהר ובאדם טמא לטמא תלינן בתר רובא לטהר : ואין דרכן לכסות · הלכך ריבא ליכא למיתלי בשרצים וטמאים וטהורים שכיחי וחיישינן לטמאים אלמא במידי דאיסורא תלינן בתר רובא דשכיחי ואף על גב דלקולא· אי נמי טעמא דהניחה מגולה ומצאה מכוסה ומצאה מגולה הא מצאה כמו שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא ואילו ספק מים מגולין אסורין גרסינן ואע"ג דאיכא למימר אדם נכנס לשם שגילה אותה ושאר שרצים גילו אותה שאין בהן סכנה והוו להו נחשים מיעוטא תלינן בנחשים ואסירי אי נמי פשיטא ליה דהוא עצמו גילה אותה ושהה בגילוי כדי שיכול נחש לשתות מהן אמרינן לקמן דאסירי ואע"ג דמצאה כמו שהניחה : ש"מ חמירא סכנתא מאיסורא ש"מ · ואית דילפי להא דרב אשי דחמירא סכנתא מאיסורא מדקתני אם יכולה חולדה לשתות כו' פסולה ולא קתני טמאה דניחא ליה לתנא למיתלי בשרצים דשמעינן ממילא דאסורה משום סכנת נפשות ואע"ג דלגבי איסור קולא היא דלא מטמא ולא א] מיתלי באדם טמא ואע"ג דדרכו נמי לגלות משום דאי הוה קתני טמאה לא הוה שמעינן מיניה איסור סכנת נפשות ולא גרים ואילו ספק מים מגולין אסורין וקשיא לי בגויה טובא חדא דהא לרבנן חולדה קתני ולא נחש ולר"נ גופיה או חולדה או נחש קתני ואם יכולה חולדה לשתות ולא נחש כגון שמונחת על דף גבוה קתני נמי פסולה ולא טמאה והכא איבעי ליה למיתני טמאה דמאי סכנת נפשות ב] איכא דאקילו ביה גבי איסור טומאה ועוד בנחש נמי ליתני פסולה משום שרצים וטמאה משום אדם טמא ואשמועינן תרווייהו וניחוש נמי לאיסורא דהא ריבא ג] מאי למיתלי באדם טהור ובאדם טמא ותלינן באדם טמא לחומרא אלא לאו שמע מינה טעמא לאו משום סכנה הוא אלא משום דתלינן ברובא דשכיחא: כמה ישהו · המים בגלויין שיהא דהוא עצמו הניחן מגולים : הרחש · הנחש רחש תרגום של שרץ : מתחת אוזן כלי · חוששין שמא היה שם שרץ ושתה: הא קא חזי ליה · כיון שלא שהה ד] לשם (א) הנחש שיעור שיכול לחזור לחורו אלא כדי שיוכל לבא לשתות הא ודאי לא אתא דאי אתא הא קא חזי ליה ה] בחזרתו לחורו תחת אוזן הכלי בקרקע : השוחט בסכין ואח"כ נמצאת ו] פגומה · וידוע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה ז] והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד : אפילו שבר בה עצמות · בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למיתלי בעצמות פסולה השחיטה : שמא בעור· ח] השחיטה : נפגמה · ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרעו שהפגם קורע ט] וזבחת כתיב (דברים יב) : בעצם נפגמה · באותו ששיבר בה : כשמעתיה · דאמר לעיל (דף ט·) בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וזו נולד בה ספק בשחיטה : כל היום כולו · לאחר טבילה : בהמה לא אתרעאי · וכיון דלאו בגופה ממש אתיליד אלא בדבר אחר לא דמי לטבילה ולא אתי ספק דריעותא דסכין ומוציא אותו מידי שחיטה ודאית דודאי עלה פגם : שחט את הושט · בעוף שהכשרו בסימן אחד תו לא חיישינן לעיקור דשני והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגרגרת הוא הדין דאפילו איפכא נמי אלא משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי והכי מיתוקמא בהשוחט (לקמן כח·) : נשמטה הגרגרת · תחלה הרי נטרפה : כהאי גוונא · שנולד בה ספק בסכין : ומאי

תוספות

וישתה הא קא חזי ליה · בירושלמי מתרץ כחוש השערה ושפיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו : טבל ועלה כו' · הך דהכא לא שייך לאתויי בפ' כל היד (נדה דף טו:) ובפרק כל הצלמים (ע"ז דף מא:) ובפ"ק דפסחים (דף ט·) דהתם נמי פריך ואין ספק מוציא מידי ודאי דשאני הכא דלחומרא אתא ספק איסורא ומוציא מידי ודאי היתר והנך דמייתי התם לא שייך לאתויי הכא דהתם הוי משום דהוי ספק הרגיל : עד שיאמר ברי לי · הכא לא מפליג בין טבל סמוך לחפיפה ללא טבל סמוך לחפיפה כדמפליג בפרק בתרא דנדה (דף סז:) דאמר רבא טבלה ועלתה ונמצאת עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפיפה טבלה אינה צריכה לחזור לחוף ולטבול ואם כו' ואומר ר"ת דהכא מיירי בנמצא בגוף והתם מיירי בנמצא בראש דחפיפה לא תקן עזרא אלא בראש כדאמרינן במרובה (ב"ק דף פב·) דאורייתא לעיוני דילמא מיקטר ומיקטר לא שייך אלא בראש ועוד נמי תנן *נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק ובפ' בתרא דנדה (דף סו:) אמר דאשה לא תחוף אלא בחמין אבל בקרירי לא משום דמשרו מזייה אבל בשאר הגוף שייך לומר לשון הדחה כדאמר התם רבה לעולם ילמוד אדם בתוך ביתו שתהא מדיחה קמטיה במים ומשמע נמי קמטים דוקא אבל לא שאר הגוף ואע"ג דאיכא למימר דנקט קמטים לרבותא דאע"ג דביאת מים לא בעיא ראוי לביאת מים בעינן ליכא למימר הכי מדלא נקט אפילו קמטים משמע קמטים דוקא והא דאמר רב נחמן לחמותו דודי חסרת (נדה דף סח·) משמע דכל הגוף בעי חפיפה התם לאו משום חובה אלא משום שהיתה רגילה לרחוץ בחמין כמו שנוהגים גם עכשיו לרחוץ כל הגוף בחמין ועוד אומר רבינו תם דהכא מיירי לטהרות ובנדה איירי לבעלה שהחמירו לטהרות יותר מלבעלה כמו שמשמע בנדה בכמה מקומות ועוד יש להעמיד הך דשמעתין בכהנים דאין בהן חפיפה משום שטובלין תמיד כדמשמע בירושלמי בריש פסחים : והא הכא דודאי טבל · פירוש קרוב לודאי הוא דטבל שפיר כיון שנתעסק באותו המין אח"כ : סכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי · תימה דליכא לשנויי הכי אההיא דמקוה שנמדד ונמצא חסר דבריש נדה (דף ב:) דקאמר התם דכל הטהרות שנעשו על גביו למפרע כולן טמאות משום דהא חסר לפניך והעמד טמא על חזקתו ולא אמרינן מקוה אתרעאי אדם לא אתרעאי והכא נמי נימא העמד בהמה על חזקתה ואימא לא נשחטה דהרי הסכין פגום לפניך וי"ל דשאני התם דאיכא למימר חסר ואתאי כדקאמר התם ועי"ל דהכא טעמא משום דעצם ודאי פוגם וכ"ת התם נמי ודאי טבל כדאמר הכא גבי טבל ועלה לא דמי דמה שנתעסק באותו המין אחר כך עושה אותו ודאי טבל דמסתמא מאותו מין שנתעסק בא אבל התם מה שייך לומר ודאי טבל הרי במקוה חסר טבל ואין זו טבילה והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דטרף עד תליסר חיותא י] איכא למימר דלא כרב חסדא דלרב חסדא אפילו בתרייתא כשרה לפי שקרוב לודאי דבעצם של מפרקת של בתרייתא אפגים לפי שבראשונות רגיל להזהר שלא לדחוק את הסכין בכח במפרקת לפי שעדיין צריך לשחוט אחרות אבל באחרונה לא חיים ועי"ל דמה לי אתיליד ריעותא בסכין ומה לי אתיליד ריעותא בבהמה אלא על כרחך הכי קאמר סכין אתרעאי פירוש ואיכא ספיקי טובא שמא בעצם נפגמה ואפילו בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג דמשמע שבא לרבות אפילו דבר שנוטה להתיר יותר מלאסור ומשני לא לאתויי ספק שהה ספק דרס ואף על גב דלא עביד דשהי ודריס דמסתמא שחט כדרך השוחטין ופריך מאי שנא כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר : ודילמא

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פי"א מהלכות רוצח הלכה ו סמג עשין סט טוש"ע י"ד סימן קטז סעיף א [וברב אלפס ע"ז פרק שני דף שמ']

סג ב ג מיי' שם הלכה יא [וברב אלפס שם] :

סד ד מיי' פ"ב מהלכות מקואות הלכה כג סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סימן [קצח] סעיף א ועיין בבאר הגולה :

סה ה מיי' שם הלכה כג :

סו ו מיי' פ"ג מהלכות שחיטה הלכה יד טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן כד סעיף טו :

סז ז מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יז :

סח ח מיי' שם הלכה יח :

מסורת הש"ס

[רמ"ל מ"ו וע"ש]

תרומות פ"ח מ"ד לקמן מט:

[לקמן מג:]

פסחים ט' ע"ז מא: נדה טו: [יבמות יט: לח:]

[נזיר מב:]

לקמן כח: [תוספתא פ"ב]

הגהות מהרי"ב רנשבורג

א] כאן מתחיל הר' כו' טוש"ע יו"ד סי' י"א וסי' קט"ז וע"ש בבאר הגולה וכו' ש"ך ס"ק ז' כנ"ל :

שיטה מקובצת

א] ולא למתלייה באדם טמא : ב] דמאי סכנת נפשות אשמועינן בה דאקיל לן גבי איסור טומאה : ג] דהא רישא איכא למיתלי : ד] כיון שלא שהה שיעור שיכול הנחש לחזור לחורו : ה] הא קחזי ליה האי בחזרתו : ו] פגומה וידוע הוא שכששחט · נ"ב נ"א וידוע השוחט שבדקה קודם וכו' : ז] קודם שחיטה והיתה יפה : ח] שמא בעור הבהמה נפגמה ונמצא : ט] שהפגם קורע וקרא כתיב וזבחת והס"ד : י] עד תליסר חיותא איכא דאמרי דלא כרב חסדא :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הא קא חזי וכו' לשם שיעור שיכול הנחש לחזור :

רבינו גרשום

מפני שדרכן של שרצים וכו' · והכא דתלינן בשרצים ולא תלינן באדם טמא דאי (נותן) הוי תלינן באדם טמא הוה להו תקנתא בהשקה כדאמרינן במס' פסחים השיקו ואחר כך הקדישן טהורים כלומר שמניחין הצלוחית במעין דצף על מים חיים ומיד הם טהורים אבל אי תלינן בשרצים לעולם לית להו תקנתא אלא ש"מ סכנתא חמירא מאיסורא · אלא ישתה ויחזור לחורו דלא ידעינן אם שתה אם לאו וספק סכנתא לחומרא : בשלמא רב הונא כשמעתיה כלומר רב הונא דאמר חיישינן בעור נפגמה ואסור הוא דאמר כשמעתיה דאמר בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך וכו' והלא נודע לך דאיפגים סכין וקא אתי ספק [ומוציא] מידי ודאי כלומר אף דודאי יש לנו לומר שעצמות עשה סכין פגום ועור ספק פוגם ספק לא פוגם אפ"ה אמרינן דמעור איפגים : ורב חסדא אמר לך עצם ודאי פגים כו' והוי ספק (והוי) וודאי (ועכשיו) ואין ספק מוציא מידי ודאי כלומר דבתר וודאי אזלינן : ונמצא עליו דבר חוצץ · כלומר (כמו) שהסופר הוא אומנותו נמצא (עליו כלומר) על בשרו מעט מדיו כו' והא הכא דקא אתי ספק מוציא מידי ודאי כלומר דלא עלתה טבילה עד שיאמר ברי לי: סכין איתרעאי [בהמה לא איתרעאי] כלומר דאיפגים ובהמה עצמה היתה שחוטה שפיר ומשום הכי אמרינן(א) הכא העמד טמא על חזקתו והכא אמרינן בבהמה בחזקת היתר עומדת: עד שיודע לך סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי ומשום הכי אמרינן בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה וכו' : מיתיבי שחט וכו' נשמטה הגרגרת·כלומר דומפייר : לאו לאיתויי כי האי גוונא כלומר דנמצאת סכין פגומה לאחר שחיטה פסול וקשיא לרב חסדא דאמר כשרה ב) (מ"פ שמא בעצם נפגמה וכו' ומפני שאמר שמא משמע שספיקה כשרה) לא לאיתויי ספק שהה ספק דרס דפסול אלא רב חסדא עדיין הוא אומר דאין ספק מוציא מידי ודאי בסכין וכשרה · מאי

א) נראה דצ"ל ומשו"ה אמרינן דבחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אבל התם גבי טבילה אמרינן העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל · ב) נראה דר"ל דאף אם נימא דהברייתא מיירי בנמצא פגום ולא שיבר בה עצמות דהוי ספק גמור מ"מ קשה לרב חסדא דכיון דרב חסדא אמר שמא בעצם נפגמה משמע דבספק גמור ג"כ כשר דתלינן דבעצם המפקת נפגמה.

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה כה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן יח סעיף טו:

ע ב מיי' שם הלכה כד ועיין בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג שם טוש"ע שם סעיף יא:

עא ג מיי' פי"א מהלכות עדות הלכה ז טוש"ע י"ד סימן קכז סעיף ג ובהג"ה:

עב ד מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הלכה ה:

עג ה מיי' פ"ד מהלכות עבודת יוה"כ הלכה א:

עד ו ז מיי' פי"ד מהלכות טומאת צרעת הלכה ה:

[ועיין תוס' נדה ב: ד"ה התם וכו' כתבו ישוב על זה]

[צ"ל בתוך וכ"ה בס"י]

[כדמפורש ביומא נג: ופ"ע תוס' יומא נג: ד"ה יצא]

מסורת הש"ס

[גיטין ב: ג:]

[לקמן יז:]

סנהדרין לב: נגעים פ"ב מ"ג

[יומא נב:]

ומאי שנא התם איתילידא בה ריעותא בבהמה הכא סכין איתרעאי בהמה לא איתרעאי והילכתא כוותיה דרב הונא כשלא שיבר בה עצם והילכתא כוותיה דרב חסדא כששיבר בה עצם מכלל דרב חסדא אע"ג דלא שיבר בה עצם אלא במאי איפגים אימא בעצם דמפרקת איפגים הוה עובדא וטרף רב יוסף עד תליסר חיותא כמאן כרב הונא ואפילו בקמייתא לא כרב חסדא ולבר מקמייתא ואיבעית אימא לעולם כרב הונא דאי כרב חסדא מכדי מתלא תלינן ממאי דבעצם דמפרקת דקמייתא איפגים דלמא בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגים אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי רב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא כמאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם *עד אחד נאמן באיסורין אי הכי מעיקרא נמי לא האמר רבי יוחנן *לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם מנא הא מלתא דאמור רבנן אוקי מילתא אחזקיה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן אמר קרא °ויצא הכהן מן הבית אל פתח הבית והסגיר את הבית שבעת ימים דלמא אדנפיק ואתא בצר ליה שיעורא אלא לאו משום דאמרינן אוקי אחזקיה מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא כגון שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כי נפק אמר ליה אביי שתי תשובות בדבר חדא דיציאה דרך אחוריו לא שמה יציאה ועוד אחורי הדלת מאי איכא למימר וכי תימא דפתח ביה כוותא *והתנן בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו א"ל רבא דקאמרת יציאה דרך אחוריו לא שמה יציאה כהן גדול ביום הכפורים יוכיח דכתיב ביה יציאה ותנן *יצא ובא לו דרך כניסתו ודקאמרת בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו הני מילי היכא דלא איתחזק אבל היכא דאיתחזק איתחזק תניא דלא כרב אחא בר יעקב א) ויצא הכהן מן הבית יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר תלמוד לומר אל פתח הבית אי פתח הבית יכול יעמוד תחת המשקוף ויסגיר תלמוד לומר מן הבית עד שיצא מן הבית כולו הא כיצד עומד בצד המשקוף ומסגיר ומנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר או שעמד בתוך הבית והסגיר שהסגרו מוסגר תלמוד לומר והסגיר את הבית מכל מקום ורב אחא בר יעקב כגון

תורה אור: ויקרא יד

א) נגעים פי"ב מ"ו נדרים מ:

ודילמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא כו' · אין להקשות היכי מוכח מהכא דאוקי מילתא אחזקיה דלמא הכא טמא מספק דספק טומאה ברה"י ספיקו טמא דבכל ענין טימא הכתוב אפילו הוי רה"ר שיש בו הרבה בני אדם ואפילו דבר שאין בו דעת לישאל אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכא דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה וכן אחד משנים שנטמא ודאי ברה"ר דמטהרין שניהם מטעם חזקה כה"ג מנלן דאזלינן בתר חזקה וי"ל דה"נ יש ריעותא גדולה דאע"ג דאישתכח שחסר לאחר שבעה אפ"ה לא מטהרים למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי הסגר ומיהו קשה דהך מילתא דמיא למקוה שנמדד ונמצא חסר דשבקינן לחזקה דמקוה ומטמאינן לגברא שטבל משום העמד טמא על חזקתו והרי חסר לפניך וה"נ הוה לן למימר דשבקינן חזקת נגע ואזלינן בתר גברא דאוקמינן בחזקת טהרה והרי חסר לפניך*: אלא לאו משום דאמרינן אוקמיה אחזקיה · ואין לומר דשאני הכא דאזלינן לחומרא דמדאורייתא אין לחלק ועוד דאף לקולא מטמאין ליה לשרוף קדשים ולהביא קרבן אם נכנס למקדש וקא מייתי מספק חולין לעזרה ועוד דאף לקולא מוקמינן הכא אחזקיה דאי היה נגע גדול ובסוף השבוע היה חסר ממה שהיה מטהרין וניחוש דלמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא והיה כשיעור שהיה *בסוף שבוע ונמצא שהנגע עומד בעיניו ובעי הסגר שני אלא משום דמוקמינן ליה בשעת הסגר אחזקיה: כהן גדול ביום הכפורים יוכיח · תימה דבפרק ידיעות הטומאה (שבועות יז:) אמרינן הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו אפילו כולו מבפנים חוץ מחוטמו טהור ה] והבא אל הבית אמר רחמנא דרך ביאה אסרה תורה ויש לחלק בין כניסה ליציאה דאורחא דמילתא ביציאה כתלמיד הנפטר מרבו*: דקיימי

ומאי שנא · הא ספק והא ספק: הלכתא כרב הונא · דחיישינן לעור ועל ידי היה מעשה והורה לי רבינו יעקב ב"ר יקר בעוף לאיסור: מכלל דרב חסדא אפילו כשלא שיבר בה עצם · לאחר שחיטה מכשיר מדאצטריך למימר הלכתא כרב הונא כשלא שיבר מכלל דפליג רב חסדא עליה: בעצם מפרקת · לאחר שחיטה שנגע בעצם הצואר והיא המפרקת דכתיב (שמואל א ד) ותשבר מפרקתו ולא סבירא לן כוותיה למתלי לקולא דההיא נגיעה דעצם מפרקת לא פגמה לסכין טפי מעור אבל שבירת עצמות א] בההוא ודאי תלינן: תליסר חיותא · שלא בדק בין זו לזו ולאחר שחיטת כולן נמצאת פגומה: כמאן · ס"ל: כרב הונא ואפילו בהמה קמייתא · נמי טרפה דחיישינן לעור ולשון בעיא הוא: לא כרב חסדא · ומשום עצם מפרקת דקמייתא טרפינהו לכולהו בתרייתא: מכדי מיתלא תלינן · דהא ודאי נגיעת סכין במפרקת לא פגמה טפי מעור שהרי אינו מכה עליו בכח ואפילו הכי תלי ביה לקולא הלכך כי שחט בהמות טובא תלי נמי רב חסדא במפרקת דבתרייתא ומכשר להו: למפסל קמייתא · בעיא היא הא דמצריך בדיקה לאחר שחיטת הראשונה מיד משום דאי משכח לה פגומה טריף לה כרב הונא: לא כרב חסדא · ס"ל דלא חייש לעור ומצריך בדיקה שאם תמצא פגומה יתקננה ויהיו האחרונות כשרות עם הראשונה דאי לא בדק ושחיט ליה לאידך ומשכח לה פגומה חיישינן למפרקת דקמייתא ואסירי בתרייתא ולית ליה הא דאמרן לעיל מכדי מתלא תלינן כו' ואע"ג דמשנינא הכי דיחויא בעלמא הוא כלומר לעולם אימא לך כרב חסדא סבירא ליה אבל רב כהנא ודאי כרב הונא קאמר למפסל קמייתא כדאוקמינן לעיל הלכתא כוותיה והשוחט אפילו בהמה אחת צריך לבדוק הסכין אחר שחיטה ואם שחט הרבה ולא בדק בינתים ואחר כך נמצאת פגומה אף הראשונה אסורה: אי הכי · דמשום הא דבעי למישחטיה קא בדיק הוי ליה בדיקה דקודם שחיטה ותיבעי חכם להראות לו את הסכין ב] דילפינן (לקמן יז:) מושחטתם בזה ואכלתם ומדלא בעי ג] למחוי לחכם ש"מ לאו בדיקה דקודם שחיטה חשיב ליה: עד אחד נאמן באיסורין · דכל יחיד ויחיד האמינתו תורה וזבחת מבקרך ומצאנך* ושחט את בן הבקר (ויקרא א) ואכלי כהנים על ידו ולא הזקיקו להעמיד עדים בדבר ולא הצריכה תורה עדים אלא לעונש ממון או מיתת בית דין ולעריות דגמרינן (גיטין ב:) דבר דבר מממון: האמר רבי יוחנן · תירוצא הוא: הא דאמור רבנן כו' · במקומות הרבה סמכו על החזקה לאסור ולהתיר כי ההוא דלעיל: ויצא הכהן וגו' · דבעינן דניפוק מכל הבית ואח"כ יסגיר את הדלת ואע"ג דאיכא למימר דלמא עד דנפיק ואתי בציר ליה ד] שיעוריה מכגרים ונמצא שלא היה נגע בשעת הסגר ואין הסגרו הסגר דכמאן דליתיה דמי: ועוד אחורי הדלת · אם היה נגע אחורי הדלת ביציאתו היכי חזי ליה: דפתח ביה כוותא · חלון בדלת קודם הסגר: אין פותחין בית אפל · שצריך לפתוח לו חלונות לראות הנגע פוטרין אותו לגמרי כדכתיב (ויקרא יד) כנגע נראה לי בבית לי ולא לאורי שאם עמד במקום אפל וצריך שם להדליק את הנר אינו נגע: כהן גדול ביום הכפורים · כשהוא יוצא מבית קדשי הקדשים לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא ועשה עולתו וגו' באחרי מות: ותנן במסכת יומא (דף נב:): יצא ובא לו דרך כניסתו · פניו כלפי לפני ולפנים כדרך שנכנס כך מחזר ויוצא דרך אחוריו: דלא אתחזק · כל זמן שלא ראה הכהן את הנגע במראותיו שהיה מקום אפל ואין מראהו ניכר אבל נגע שעומד אחורי הדלת וכבר הכיר שהוא נגע ואין צריך חלון אלא להעמידו בחזקתו פותחין: תניא דלא כרב אחא בר יעקב · דאמר דלא מוקי אחזקתו אלא ביצא דרך אחוריו דחזי ליה עד שעת הסגר דהכא קתני שאם הלך לביתו והסגירו הסגרו הסגר והכא ודאי איכסי נגע מיניה ומוקמי ליה אחזקיה: יכול · יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור ולסגור הדלת*: תחת המשקוף · מפתן העליון: *) (הלך לביתו והסגיר · על ידי חבל ארוך כגון שהיה ביתו סמוך לשם): בתוך הבית · תחת המשקוף: ורב אחא · אמר לך מהא לא תותבן דאיכא לאוקמי: כגון

*) [רש"ל מ"ז]

שיטה מקובצת

א] אבל שבירת עצמות בכח בההוא ודאי תלינן: ב] להראות לו את הסכין דילפינן לקמן נ"ב לכל חיותא דילפינן לקמן: ג] מושחטתם בזה ואכלתם ומדלא בעי וכו' נ"ב נ"א דנהי דקמייתא מתכשרא דלחיותא חדא בדיק סכינו אלא לאחריני לא ימצא חכם אלא מדלא בעי חכם לאחויי בין כל חדא וחדא אלא לחיותא קמא לחודה ש"מ לאו בדיקה וכו': ד] דלמא עד דנפיק ואתי בציר ליה שיעור הנגע מכגרים: ה] חוץ מחוטמו טהור דהבא אל הבית אמרה רחמנא דרך ביאה ויש לחלק וכו':

ורש"ל הגיה כאן א"נ ע"י חבל ארוך כגון שהיה ביתו סמוך לשם ועיין בנדרים דף נו: ושם פי' רש"י בע"א

רבינו גרשום

מאי שנא דספק שהה כו' דטרפה ומ"ש בסכין דאמרינן בחזקת היתר עומדת וכו': והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שיבר כלומר דאמרינן בעור של צואר פגמה מכלל דרב חסדא אע"ג דלא שיבר הוא אומר כשרה א) כלומר אימא בעצם דמפרקת איפגים: לעולם כרב הונא · ואפילו בקמייתא דאמר בעור דאי כרב חסדא דאמר בעצם דמפרקת איפגים מיכדי מיתלא תלינן דילמא בעצם מפרקת דבתרייתא איפגים אלא דמשמע כרב הונא ומשום הכי טרף כולהו: אמר ליה וכו' כרב הונא דמצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא כלומר דצריך לבדוק הסכין ואי לא בדק פסול אפי' קמייתא דאמרינן בעור של קמייתא איפגים: לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא'דאמרינן בעצם דמפרקת דבתרייתא איפגים: אי הכי תיבעי נמי בדיקת חכם' כלומר דמצריך בדיקותא אבל חדא וכו' עד אחד נאמן באיסורין' כלומר בטבח עצמו סגיא אי הכי מעיקרא נמי לא תיבעי כלומר השתא דאמרת עד אחד נאמן באיסורין ובטבח עצמו סגי מעיקרא נמי לא יהא צריך להראות סכין לחכם: מנא הא מילתא דאמור רבנן אוקים מילתא אחזקתי' כלומר כדאמרינן לעיל העמד טמא על חזקתו וכו' דכתיב ויצא הכהן מן הבית והסגיר את הבית שבעת ימים · י"ם דילמא איתבצר שיעוריה ליה מן הנגע)ועכשיו אין בו דינו של נגע דהוא פחות מכגרים ולא צריך להסגיר אלא תדע דאוקים מילתא אחזקתיה דלא בצר כלומר וצריך להסגיר · א"ל רב אחא ודילמא שיצא דרך אחוריו דקא חזי ליה כדנפיק דלא בצר כלל דמשום הכי צריך להסגיר אלא עדיין אומר אני דלא אוקים מילתא אחזקתיה אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דכתי' ביה יציאה וכו' אלא תדע דאע"פ דלא ראה(תדיר)[אמרינן] דמוקים מילתא אחזקיה ועוד אחורי הדלת דלא ראה כלל מי איכא למימר כגון שיצא דרך אחוריו כו"אלא תדע דאוקים מילתא וכו' וכי תימא דפתח ליה כוותא לא' לראות נגעו כלומר דאתה יכול לאקשי לי דתדיר ראה ולא אוקים מילתא אחזקתיה · והא תנן אין פותחין אלא תדע דאוקים מלתא אחזקתיה: א"ל רבא דקאמרת יציאה דרך אחוריו וכו' כהן גדול יוכיח דשמה יציאה ומשום הכי אוקים מילתא אחזקתיה'(אלא) [אבל] אי דלא קא חזי ליה לא אוקים מילתא אחזוקיה'ודקאמרת אין פותחין לו חלונות לראות וכו' הני מילי היכא דלא איתחזקא שיש בו נגע אבל היכא דאיתחזק שיש בו נגע איתחזק כלומר שיכולין לפתוח לו חלונות ולא מצית מהכא למילף דאוקים מילתא אחזוקיה:תניא דלא כרב אחא בר יעקב מה דאמרינן לזמן כלומר רב אחא בר יעקב לא ס"ל דאוקים מילתא אחזוקיה'ובהא ברייתא (דאינן) [חוינן דאמרינן]דאוקים מילתא אחזוקיה דאפי' הכהן הלך לביתו ולשם צוה להסגירו מוסגר [אלמא]דאמרינן אוקים מלתא'ורב אחא בר יעקב דלא סבירא ליה דאוקים מילתא אחזוקיה הוא סבר אדהכי

א) נראה דחסר כאן וצ"ל אלא במאי איפגים ומשני בעצם המפרקת איפגים כלומר וכו'. ב) ועכשיו אין נוהג בו דין נגע דהוא פחות מכגרים ואינו צריך לסגור.

תורה אור

כגון דקיימי דרא דגברי ואמרי א] כדקאי קאי מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא מנלן דכתיב °אחרי רבים להטות ב] *רובא דאיתא קמן כגון ט' חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לן כי קא מיבעיא לן רובא דליתיה קמן כגון קטן וקטנה מנלן א"ר אלעזר (סימן זמן שבח מכנש) אתיא מרישא של עולה דאמר קרא °ונתח אותה לנתחיה אותה לנתחיה **ולא נתחיה לנתחים וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ממאי דילמא דפלי ליה ובדק ליה ואי משום אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ה"מ היכא דחתיך ליה לגמרי אבל היכא דלייף לית לן בה מר בריה דרבינא אמר אתיא משבירת עצם בפסח דאמר רחמנא °ועצם לא תשברו בו וניחוש שמא ניקב קרום של מוח אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ממאי דלמא דמנח גומרתא עליה וקלי ליה ובדיק ליה דתניא ג] *המחתך בגידים והשורף בעצמות אין בו משום שבירת עצם ר"נ בר יצחק אמר אתיא מאליה דאמר רחמנא °חלבו האליה תמימה וליחוש שמא נפסקה חוט השדרה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דמתתאי פסיק לה °לעומת העצה אמר רחמנא *מקום שהכליות יועצות ממאי דלמא דפתח לה ובדיק לה ואי משום תמימה הני מילי היכא דחתכה לגמרי אבל היכא דלייף לית לן בה רב ששת בריה דרב אידי אמר אתיא מעגלה ערופה דאמר רחמנא °הערופה כשהיא שלמה תיהוי וליחוש דלמא טרפה היא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא מאי נפקא מינה הא *אמרי דבי רבי ינאי כפרה כתיב בה כקדשים רבה בר רב שילא אמר אתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא °ושחט ושרף מה שחיטתה כשהיא שלמה אף שריפתה כשהיא שלמה וליחוש דילמא טרפה היא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא מאי נפקא מינה חטאת קרייה רחמנא רב אחא בר יעקב אמר אתיא משעיר המשתלח דרחמנא אמר °ולקח את שני השעירים שיהו שניהם שוים וליחוש דילמא

רש"י

כגון דקיימי דרא דגברי · שאחד עומד במפתן ורואה ומגיד לזה וזה לזה עד הכהן דלא בציר : מנא הא מילתא · אהידי דאיירי במנא הא מילתא דחזקה נקט נמי הא : מנלן · בתמיה : תשע חנויות · כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ונמצא בשר בארץ הלך אחר הרוב דהא קמן חזינא דרובא דהיתירא : וסנהדרין · דתנן (סנהדרין דף מ·) י"ב מזכין וי"א מחייבין זכאי : קטן וקטנה · דפליגי רבנן עליה דר"מ ביבמות (דף סא:) דתנן *יבם קטן שבא על יבמה קטנה יגדלו זה עם זה ולא חיישינן שמא תמצא אילונית או הוא סרים ונמצא פוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה דבעי להקים לאחיו שם והאי לאו בר הכי הוא אלא אמרינן זיל בתר רוב קטנים דעלמא דאינם סריסים והיינו רובא דליתיה קמן : אתיא מרישא של עולה · שאין יכולין לחלותו ולבדוק בקרום של מוח שמא ניקב והוא אחת מי"ח טרפות משום דכתיב (ויקרא א) ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים שאסור לחתוך נתחיה אחד לשנים וקרבן טרפה פסולה במשנה קמייתא דמנחות (דף ה:) שכשהוא אומר למטה מן הבקר שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה: דפלי ליה · ד] קורעו ותולהו ולא יבדיל : פלי · פרטי"ר בלע"ז : ה] לייף · מחובר תרגום וחברת* ותלפף : גומרתא · גחלת : וקלי ליה· לעצם הגולגולת לבדוק ליה לקרום : המחתך בגידין · אע"פ דקשין כעצמות: מאליה · המקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל קרב אליה עם האימורים מן הכליות ולמטה לצד הזנב והזנב קרי ליה אליה ו] : חוט השדרה · שנפסק טרפה וכולהו תנהו באלו טריפות (לקמן מב·):דמתתאי פסק ליה· שמשפיל לחותכה סמוך לזנב שאפילו נפסק החוט בתוכו אליה אין הבהמה נטרפה בו כדאמרינן באלו טריפות (שם מה:) עד היכן חוט השדרה עד בין הפרסות דהיינו כנגד הירכים שהחוט מתפצל שם לג' האחד פורש לצד עצם ימין האליה שקורין הנק"ש בלע"ז והשני לשמאלו והאמצעי הולך כדרכו עד סוף הזנב ומבין הפרסות והלאה לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר ז] הבהמה נסמך על ירכה ולא על חללה ואין צריך לחוט והא נמי מבין הפרסות ולמטה פסיק לה לאליה ובודק כל החוט הנשאר מבין הפרסות ולמעלה עד המוח של ראש שהוא יוצא משם : מקום שהכליות יועצות · למעלה מן הפרסות הוא בברכות (דף סא·) אמרינן לב מבין כליות יועצות : היכא דלייף · שמחובר מבחוץ לצד הגב ואינו פותח לצד הגב אלא לצד החלל מבקע את השדרה כולה לארכה : שלמה תהוי · אפילו לאחר עריפה עולמית אלמא לא מצינו למיתבר גרמי ולמיבדק אי טרפה היא דניתי אחריתי : מאי נפקא מינה · אי טרפה היא הא לאו קרבן הוא ומהערופה ח] לא נפקא אלא שתהא לעולם כעין עריפה שלא ינתחנה לאברין אבל טרפות מחיים לא שמעינן מינה : האמר ט] ר' ינאי · בקדושין (דף נז·) לענין לאסור בהנאה: כפרה כתיב בה כקדשים· כפר לעמך ישראל מה קדשים אסורין בהנאה אף היא אסורה בהנאה וה"נ לענין טרפה מהתם תיפוק : כשהיא שלמה · שלא ינתחנה : חטאת קרייה רחמנא · (במדבר יט) גבי נדה חטאת היא :
ודילמא

תוספות

דקיימי דרא דגברי · בלא זה היה יכול לומר כגון שהיה אדם אחד עומד לשם בשעת הסגר ורואה שלא חסר אלא רוצה לפרש בענין שאף הכהן עצמו היה יכול לידע : מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא · וא"ת כיון י] דאמרינן זיל בתר חזקה כ"ש בתר רובא דרובא וחזקה רובא עדיף* וי"ל דלרב אחא בר יעקב בעי דלא קים ליה חזקה מקרא ולמאי דמפרש רבינו חיים דהא דרובא עדיף מחזקה לא יא] מסברא אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד הרוב דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טמא אתי שפיר הכא : אבל היכא דלייף לית לן בה · מקשין אמאי לא יליף מכל קרבנות דדחו שבת ולא חיישינן שמא ימצא קרבן טרפה ונמצא שחלל שבת וכ"ל דאין יכול להוכיח מהם דאיכא למימר דמספק נמי אמר רחמנא דלדחי שבת מצות קרבן כמו שבפיקוח נפש אמרינן בספ"ק דכתובות (דף טו:) דלא הלכו בו אחר הרוב : דמנח גומרתא כו' · ואפילו חל ערב פסח להיות בשבת מלאכה שאי אפשר לעשות מע"ש דוחה את השבת : אתיא מעגלה ערופה · תימה דלא דמי גבי פרה ועגלה כיון דלייף לית לן בה וי"ל *דמשמע דבשעת עריפה ולאחר עריפה תהיה שלימה כמו בשעת שחיטה ועריפה : הערופה כשהיא שלמה · לקמן בפרקין (כד·) דרשינן נמי מהערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ובסוף פרק כל הבשר (לקמן קיז:) גבי דבר שנעשה מצותו יב] אמר תרי מיעוטי כתיבי ושמא הערופה וי"ל דמהערופה משמע ספיר ההוא מיעוטא דזאת בעריפה ומדסמך העגלה להערופה דרשינן העגלה שלמה : אתיא מפרה אדומה · וא"ת כיון דפרה בת שתי שנים א"כ דילמא היינו משום דאוקמיה אחזקה שאינה טרפה למ"ד *טרפה אינה חיה ומיהו כאן י"ל דאיכא חזקה אחרת כנגדה דהעמד טמא על חזקתו אבל לקמן דיליף מעדים זוממים קשה וי"ל דכל חזקה שלא נתבררה ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אזלינן בתרה ויש ללמוד מתוך כך הלכה למעשה דאם עשה גבינות מכמה בהמות ואח"כ נשחטה האחת ונמצאת טרפה שכולם אסורות דאין לי להעמיד פרה אחזקתה ולומר השתא הוא דנטרפה מיהו בטרפה מחמת שהריאה היא סרוכה דאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שהיה לה היתר אין לאסור דהוה ליה ספק ספקא ספק איכא טרפה א] ואם תמצא לומר טרפה אימא דלאחר כך נטרפה : חטאת קרייה רחמנא · תימה דלא קאי האי טעמא ברים אין מעמידין (ע"ז כג:) דדייק התם גבי פלוגתא דרבי אליעזר ור' יהושע עד כאן לא פליגי אלא בחששא אבל היכא דודאי רבעה פסולה ש"מ דפרה קדשי מזבח היא ומשני דשאני פרה דקרייה רחמנא חטאת אלא מעתה תפסל ביוצא דופן אלמה תניא הקדישה יוצא דופן פסולה ור"ש מכשיר פירוש ואי איתא להאי דרשה דחטאת מסתמא אקרא לא הוה פליג ר"ש ומסיק אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בה לכך פסולה ברביעה וביוצא דופן כשרה ורבנן דפסלי ביוצא דופן משום דסברי דקדשי מזבח היא ומיהו על כרחיך אי אפשר לפרשה כן דבכל דוכתא אמרינן שאני פרה דקדשי בדק הבית היא א"כ הוה אתי כר"ש ונראה לפרש דהכי פריך אלא מעתה תפסל ביוצא דופן ופריך לכולהו טעמי בין נפרש דטעמא דרביעה משום דקדשי מזבח היא בין נפרש משום דחטאת קרייה רחמנא דמסתמא ר"ש לא פליג ארבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע ומשני שאני פרה הואיל ומום פוסל בה ולא גרסינן אלא ובספרים לא היה כתוב אלא שבקונטרס הגיה וכתב ה"ג אלא וטעמא דחטאת קרייה רחמנא לעולם קאי לרבנן דפסלי ביוצא דופן ואם תאמר לרבי שמעון
דלית

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' פ"ו מהלכות מעשה קרבנות הלכה יג :
עו ב מיי' פ"ו מהלכות ק"פ הלכה ט :
[קידושין סו: יבמות קיט:]
[בכורות יט: יבמות קיט:]
עז ג מיי' פ"א מהלכות מעשה קרבנות הלכה יח :
עח ד מיי' פ"י מהלכות רוצח הלכה ב :
[עי' תוס' לקמן כו: ד"ה תנין]
עט ה מיי' פ"א מהלכות עבודת יוה"כ הלכה יד :
וגי' מהר"מ דמשמע דבשעת שחיטה ועריפה תהיה כו' ומוחק תיבת ולאחר

שיטה מקובצת

א] כגון דקיימי דרא דגברי ואמרי לא בצר לא בצר כדקאי קאי : ב] אחרי רבים להטות רובא·עי' נ"ב תוס' בכורו' דף יט ע"ב : ג] וקלי ליה ובדיק ליה דתניא אבל השורף בעצמות והמחתך בגידים אין בו: ד] דפלי ליה מבקעו וחוצהו ולא יבדיל: פלי פנדיר בלע"ז : ה] לייף מחובר תרגום וחברת ותלפף ונ"ב בקצת ס"י נמצא דפלי ליה חברו בגט פשוט ההוא גם מקושר דאתא לקמיה דרב סלא חסידא כל יומא הוה פלי ליה לקמיה כך מצאתי בס"י: ו] והזנב קרי ליה אליה תמימה שאין רשאי לבקעה ולחלקה ואפילו לבודקה הס"ד : ז] לא מתקרי חוט השדרה להטריף בו שכבר כלה כחו שכבר הבהמה נסמך גבה על ירכה ולא על חללה : ח] הא לאו קרבן הוא ומהערופה נמי לא נפקא לן אלא שתהא לעולם: ט] האמר דבי ר' ינאי בקדושין וכו' נ"ב נ"א בקצת ס"י האמר דבי ר' ינאי ילפי' מקדשים ליאסר בהנאה: י] וא"ת כיון שלמדנו דאזלינן בתר וכו' : יא] מחזקה לא ילפינן מסברא : יב] גבי דבר שנעשה מצותו אין מועלין בו אמרינן תרי מיעוטי כתיבי :

[יבמות קיט:]

גליון הש"ס

גמ' ולא נתחיה לנתחים · ע"ל דף כו ע"א תוס' ד"ה מנין

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה אתיא מפרה אדומה וכו' ולא תמצא לומר טרפה · נ"ב עיין בעיונג"א דאיתא למהר"א לפנדלרי בספר סדר אליהו רבה ווטוף דף ל"ח ע"ד מ"ש בזה :

פסחים פה: [תוספתא פסחים פ"ו]
[שמות יב]
[ברכות סא·]
קידושין נז: [זבחים ע: מגילה כא: ע"ז כג:]

רבינו גרשום

ארחכי דכהן הלך לביתו עמדו לשם דרא דגברי והם ראו דלא בצר כלל ומשום הכי צריך להסגיר ועדיין א' אני דלאו ארקים מילתא אחזקה: כגון תשע חנויות וסנהדרין לא קא מיבעיא לייתשע חנויות כיצד כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ומצא אדם חתיכה של בשר בארץ אמרינן דכל דפריש מרובה פריש וכשרה · סנהדרין כיצד אי שלשים וששה לזכות שלשים וה' לחובה אחרי רבים להטות · אלא כי קא מיבעיא כגון קטן וקטנה כלומר דאמרינן קטן וקטנה לא חולצין ולא מיבמין קטן שמא ימצא סרים חמה ומאי סרים חמה שאירע לו מחמת חולי כלומר שנפלו לו בני מעים שלו בביצים וזו גרב' ומאי קטנה שמא תמצא אילונית שאין לה דדין ואינה ראויה לילד ואינה ראויה ליבום ומדליבום אינה ראויה לחליצה נמי אינה ראויה והשתא קא מיבעיא ליה חולצין או מיבמין אי לא מי אזלינן בתר רובה ורובה אין נמצאין לא סרים חמה ולא אילונית אי לא אזלינן בתר רובה ויכולין לחלוץ וליבם : ונתח אותה לנתחיה אותה לנתחים· כלומר הראש יפריש מן גופת ולא הראש עצמה לנתחים וליחוש שמא וכו'(וגרוע) [ופסול] הוא לעולה אלא תרע דאזלינן בתר רובה דאינו ניקב קרום של מוח:ממאי דלמא דפלי ליה ובדיק ליה·כלומר בקעו לצד אחד אבל היכא דלייף שמחובר היה עדיין מתחת דלא ניתח אותה כולה לנתחים לית לן בה ולא מצית מהכא למילף דזיל בתר רובה: דמנח גומרתא עליה וקלי ליה · כלומר על העצם של ראש מניח גחלת ושורף העצם כנגד קרום של מוח ורואה אם ניקב קרום של מוח ואם לאו ועכשיו אין בו משום שבירת עצם · ועדיין לא מצית למילף מהכא דזיל בתר רובה : וכי תימא דמתתי ופסיק לית כלומר דפסיק ליה במקום חוט השדרה למטה מן העצה כלפי הראש · לעומת העצה אמר רחמנא וכו' : אבל היכא דלייף כלומר שמחוברת א) שצריכה תמימה מצד אחד לית לן בה : אתיא מעגלה ערופה וכו' · וליחוש שמא טרפה אלא תרע דזיל בתר וכו' :
וכי

א) נראה דצ"ל שמחוברת מצד אחד דעדיין היא תמימה לית לן בה ·

עין משפט
נר מצוה

פ א מיי' פ"ג מהלכות עבודת יוה"כ הלכה ז:

פא ב מיי' פ"כ מהלכות עדות הלכה ג :

מסורת הש"ס

תורה אור

דילמא חד מינייהו טריפה הוא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא מאי נפקא לן מינה הא *אין גורל קובע לעזאזל אלא בדבר הראוי לשם וכי תימא דבדקינן ליה והתנן **לא היה מגיע למחצית ההר עד שנעשה אברים אברים רב מרי אמר אתיא °ממכה אביו ואמו דאמר רחמנא קטליה °וליחוש דלמא לאו אביו הוא אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא *ורוב בעילות אחר הבעל ממאי דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין אפילו הכי *אין אפוטרופוס לעריות רב כהנא אמר אתיא מהורג את הנפש דאמר רחמנא קטליה וליחוש דלמא טרפה הוה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דבדקינן ליה הא קא מינוול וכי תימא משום איבוד נשמה דהאי נינווליה וניחוש שמא במקום סייף נקב הוה רבינא אמר אתיא מעדים זוממין דאמר רחמנא °ועשיתם לו כאשר זמם וגו' וליחוש דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא וכי תימא דבדקינן ליה והתניא *ברבי אומר לא הרגו נהרגין הרגו אין נהרגין רב אשי אמר אתיא משחיטה עצמה דאמר רחמנא שחוט ואכול וליחוש *שמא במקום נקב קא שחיט אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא אמר רב אשי אמריתא לשמעתא קמיה דרב כהנא ואמרי לה רב כהנא קמיה דרב שימי ואמר ליה ודלמא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר דאי לא תימא הכי *לר"מ דחייש למיעוטא °הכי נמי דלא אביל בישרא *וכי תימא הכי נמי

פסח

[שמות כא] [דברים יט]

רש"י

ודילמא חד מינייהו · האי דעזאזל טרפה הוא דבשלמא הך דלשם בדיק ליה לאחר שחיטה אלא חבירו משתלח לצוק ואין נשחט : אין הגורל קובע לעזאזל אלא בראוי לשם · שהרי בשעת הגורל אין ידוע איזה יעלה לשם הילכך שמעינן ממילא דטרפה לא מייתינן : בדקינן ליה · לאחר דחייתו לצוק : אברים אברים · ותו לא מצי בדק ליה דאין יכול לידע איזו שבירה מחיים : קטליה · הורגהו : בבית האסורין · שם עברתו אמו ואין לחוש שמא בא עליה אחר שסניהן לבדם היו עד הוכר העובר : טרפה הוה · ההרוג ואין זה ראוי ליהרג דגברא קטילא קטיל : וכי תימא משום איבוד נשמה · דהאי רוצח דלא לימות משום דבעינן ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) : ניטווליה · להאי נהרג ואי לאו משתכח טרפה יהרג רוצח זה : ואמאי · ליחוש במקום סייף שהרגו בה נקב היה תחלה וטרפה הוא וגברא קטילא קטיל : וכי תימא דבדקינן ליה · כלומר דכשנהרג על ידי עדותן ואח"כ הוזמו מישתעי קרא ונבדקיה קודם שנהרגם : והתניא ברבי אומר · לא ידעינן מנו אלא אחד גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא ברבי כדאשכחן בכילד מעברין בעירובין (דף נג·) אמר רבי אושעיא ברבי ובפ"ב (לקמן כח·) רבי אלעזר הקפר ברבי : הרגו · קודם שהוזמו : אין נהרגים · דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה : אתיא משחיטה עצמה · דאיירי בה עד השתא : דלמא במקום נקב קא שחיט · נקובת הושט במשהו אבל גרגרת ברובא ואם חסרה בכאיסר טרפה באלו טרפות (לקמן דף מה·) : היכא דאפשר · לעמוד על בירור בודקין ולא סמכינן ארובא וצריכין לבדוק בהמה מכל י"ח טרפות אי נמי כגון קטן וקטנה דאפשר לנו להמתין עד שיגדלו ונדע שאינו סריס נמתין והנך כולהו משום דלא אפשר הוא א] : לרבי מאיר · דלא אזיל בתר רובא הכי משום דשמא במקום נקב קא שחיט :

תוספות

דלית ליה דחטאת קרייה רחמנא מנא ליה דטרפות פוסל בה וי"ל דנפקא ליה מדכתיב תמימה כדדרשינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף ו·) דנח גופיה לאו טרפה הוה מדכתיב תמים ורבנן אצטריך תמימה לכדדרשינן בספרי תמימה דאף שתי שערות שחורות פוסלות בה ולרבי שמעון תרתי ש"מ מדכתיב תמימה ב] בין אדומה לאשר אין בה מום ועוד יש לומר דבפסול התלוי בגופה מודו כולי עלמא כדתנן (פרה פ"ד מ"א) שחטה שלא לשמה פסולה והיינו מחטאת היא ובספרי נמי *דרשינן חטאת היא דמועלין בה וכמה דרשות ואם תאמר בכל דוכתין דמשני קדשי בדק הבית ג] אמאי לא חשיב ליה כקדשי מזבח משום דחטאת קרייה רחמנא ויש לומר דבכל דוכתין מסלק לה בקושיא אחריתי ובפרק אלו קדשים (תמורה כ·) דקאמר דאין פרה עושה תמורה משום דקדשי בדק הבית היא כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה לא שייך דרשה דחטאת קרייה רחמנא ובבכורות (דף כה·) נמי דקאמר דאין בה איסור גיזה ועבודה לאחר שנפדית משום דקדשי בדק הבית היא ולא הויא כפסולי המוקדשים שנפדו משום דלאחר פדיון שאין תורת פרה עליה לא קרייה רחמנא חטאת אי נמי מה שנפדית היינו משום דלב בית דין מתנה עליה דאי לא הוצרכה תהא לדמיה כדאמרינן בפרק קמא דשבועות (דף יא.) : *ושחט ושרף · אע"פ שיש פסוק אחד ביניהם מכל מקום משמע ושרף את הפרה כמו שהיתה בשעת שחיטה מדלא כתיב ושרף אותה : כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין · ועוד הוה מצי למידק ודילמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת נדקת : וכי תימא דבדקינן ליה · מקשינן דנילף מרוצח גופיה דאזלינן בתר רובא דדילמא הרוצח הוא טרפה וטרפה שהרג את הנפש פטור* ושמא דאזלינן בתר רובא מדלא חיישינן להרוג את הטרפה לא נילף בעלמא ועוד נראה לי דטעמא דטרפה שהרג פטור דהיינו נמי דלא אכל בשרא משום דשמא במקום נקב קא שחיט : משום דהוי עדות שאין אתה יכול להזימה ואי קטלינן עדים כשהוזמו לא שפיר קטלינן ואם כן אין להוכיח אלא ד] במאי דקטלינן לעדים ולא חיישינן דלמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה כדקאמר בסמוך וכן מלינו בשם רבינו מנחם הקדוש אך קשה לי מאי קאמר וכי תימא דבדקינן ליה הא מכל מקום הויא ליה התראת ספק אי לא אזלינן בתר רובא ושמא קסבר דשמה התראה : ליחוש דלמא במקום סייף נקב הוה · אין להקשות משכחת לה כגון שהטביעו בנהר דאפשר בתר הכי למיבדקיה דהא קרא בכלי עץ ובכלי ברזל ואבן כתיב אבל קשה דמשכחת לה כגון שהיה קרום של מוח מגולה וראו שהיה שלם ובא זה ונקבו והרגו ויש לומר דדוחק הוא להעמיד הפסוק בכך ואם תאמר ובספ"ק דמכות (דף ז·) דאמרי רבי טרפון ורבי עקיבא אילו הייתו בסנהדרין לא היה אדם נהרג ומפרש דהוו בדקו להו ואמרי ראיתם שטריפה הרג או שלם הרג ואם תמצא לומר שלם הרג שמא במקום סייף נקב הוה והכא משמע דלא חיישינן דאזלינן בתר רובא ויש לומר דרבי עקיבא לטעמיה דאמר דחיישינן למיעוטא בפרק הלוקח בהמה (בכורות כ:) דקסבר חלב אינו פוטר בבהמה בבכורה אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות ואע"ג דאפילו רבי מאיר דחייש למיעוטא מודה היכא דלא אפשר רבי עקיבא חשיב ליה אפשר דהיכא לאוקמי קרא שהיה קרום מוחו מגולה ונקבו כדפירשנו ורשב"ג דפליג עלייהו ואמר אף הם מרבים שופכי דמים בישראל אפילו חייש למיעוטא מ"מ חשיב ליה לא אפשר דדוחק הוא להעמיד הפסוק בכך ה] ועוד אור"ת דאף על גב דאי לא שיילינן לעדים קטלינן ליה דסמכינן ארובא היכא דלא אפשר היכא דשיילינן להו ואמרי דלא ידעי פטור מידי דהוה אסייף ואריכן* דאי לא שיילינן להו חייב ואי שיילינן להו ואמר אחד בסייף ואחד ו] באריכן פטור אע"ג דבסייף ואריכן כשאומרים אין אנו יודעין חייב עד דמכחשי אהדדי היינו משום דסייף ואריכן לא שייך כל כך בגוף העדות דמה לי הרגו בסייף ומה לי באריכן אבל במקום סייף נקב הוה דשייך לגוף העדות טפי אי בדקינן להו ואמרו אין אנו יודעין פטור ואחד אומר כליו שחורים ואחד אומר כליו לבנים דלא שייך לגוף העדות אע"פ דמכחשי אהדדי חייב הקשה רבינו יצחק ברבי מרדכי דהכא ילפינן מרוצח ועדים זוממים דאזלינן בתר רובא אף בדיני נפשות וכן מוכח בריש פ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט·) ובאלו הן הנשרפין (שם דף עט:) אמרינן נסקלין בנשרפין ידונו בסקילה הקלה אע"ג דרוב נשרפים ניניהו ותירץ ר"ת דכיון דממה נפשך הוא נהרג לענין באיזו מיתה הוא נהרג לא אזלינן בתר רובא ועוד יש לומר דהוי קבוע וכמחצה על מחצה דמי והא דפריך התם מעיקרא כי הוה תני הנשרפין בנסקלין תיפוק ליה דרובא נסקלין ניניהו הכי פירושו לכל הפחות לא גרע משום דהוו רובא דנסקלין* : ודילמא הך דאסהידו ביה טרפה הוה · ואם תאמר דחובשים אותו י"ב חדש ואם יחיה לאו טרפה הוא ויש לומר דשמא קסבר טרפה חיה ועוד נראה לי דאי אין הורגין העדים כשהוזמו אלא אחר י"ב חדש דדילמא הך דאסהידו ביה טרפה א"כ גם אותו שמעידין עליו אין להורגו עד לאחר י"ב חדש וכיון דלא באו להורגו אלא אחר י"ב חדש א"כ לא יהרגו הם אף לאחר י"ב חדש דדילמא נעשה טרפה הך דאסהידו ביה בסוף י"ב חדשים והרי לא באו אלא להרוג את הטריפה : לרבי מאיר דחייש למיעוטא כו' · מדקאמר לרבי מאיר ולא קאמר היכי אכלינן משמע דלא קיימא לן כר' מאיר דחייש למיעוטא וקשה דבפרק הלוקח בהמה (בכורות כד·) פסיק רבי יוחנן כרשב"ג דאמר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים דפטורה מן הבכורה כשבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא ליה אא"כ ילדה אבל מטעם חלב לא מיפטר אע"ג דרוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות אלמא חיישינן למיעוטא אע"ג דליכא חזקה בהדי מיעוטא דאי אמרינן אוקי בהמה בחזקת שלא ילדה אדרבה העמד וולד בחזקת שאינו קדוש בבכורה שהיה חולין במעי אמו ז] ויש לומר דרבי יוחנן לא פסיק כוותיה אלא בהא דלא מרחמא אלא אם כן ילדה :

ונפקא

[וכ"א מנחות נא:]

[לעיל ו· ושם נסמן]

[עי' תוס' לקמן כח:סד"ה אתא כי ממסמס]

[סנהדרין עח·]

[יומא סב: תמורה ה:]

יומא סו:

[סוטה מו:]

[כתובות יג: נדה לב:]

מכות ה:

[לקמן כח:]

[סנהדרין מא.]

[וע"ע תוס' סנהדרין פ: ד"ה הנסקלין והתוס' בזבחים עג: סוף ד"ה אפי' אחת]

שיטה מקובצת

א] משום דלא אפשר הוא דאלת"ה דהני דקתני משום דלא אפשר הוא הס"ד : ב] מדכתיב תמימה , ולאשר אין בה מום : ג] דמשני קדשי בדק הבית היא אמאי לא חשיב : ד] וא"כ אין להוכיח אלא ממאי דקטלינן : ה] ועוד אמר ר"ת דאף על גב וכו' נ"ב עי' תוס' בכורות דף כא ע"א : ו] ואחד אמר באריכן פטור : ז] וי"ל דר' יוחנן לא פסיק כותיה אלא · נ"ב נ"א בס"י א) ואתי אלא וכו':

א) אולי צ"ל נ"א בס"י כוותיה בהא וכו' ולא גרסינן אלא .

גליון הש"ס

גמ' וליחוש דילמא לאו אביו הוא · עיין ברמב"ם פ"א הלכה ג מהלכות איסורי ביאה ובחידושי בכור שור קדושין דף פ ע"א : שם דלא אכיל בשרא · עיין לקמן דף כח ע"ב תוס' ד"ה אתא :

רבינו גרשום

וכי תימא מאי נפקא לה מינה דלא איכפת לן בין טרפה ובין כשרה הא אמרי דבי ר' ינאי כפרה כתיב בה כקדשים דכתיב כפר לעמך ישראל וגו' וצריך שלא יהא בו מום בקדשים והכא זיל בתר רובה : והתנן לא היה מגיע למחצית ההר כלומר השעיר וכו' ועכשיו לא מצית למיבדק אותו אלא זיל בתר רובה שאינן טרפות: ורוב בעילות אחר הבעל' כלומר שמבעלת עצמה הוא:וממאי דלמא כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין' כלומר דקים לן דלא בא עליה אלא בעלה דודאי לנו דאביו של זה הוא ומשום הכי אמרינן הכא דחייב לקטול את זה אבל במקום אחר לא אמרינן זיל בתר רובה : וניחוש שמא טרפה היה'כלומר הנרצח ולא קטלינן את הרוצח: וכי תימא דבדקינן ליה הא קא מנוול (מדמו של רוצח) וכי תימא משום איבוד נשמה כו' כלומר משום דקטלינן הרוצח בדקינן ליה ואי טריפה הוא לא קטלינן הרוצח ואי לא קטלינן · דלמא במקום הסייף הוא נקב אלא תדע דזיל בתר רובה שאינן טרפות וקטלינן הרוצח : וכי תימא דבדקינן ליה אי טרפה הוא על מי שהעדים זממו: והתניא ברבי אומר לא הרגו נהרגין העדים דבעינן לקיומי ועשיתם לו כו' ואם העידו עדות שקר דאמרי פלוני הרג את פלוני והוזמו ועדיין לא נהרג הרוצח על מי שהוזמו על פיהם הם עצמם נהרגין דאיכא כאשר זמם ולא כאשר עשה ועכשיו לא מצית אמרת דמשום איבוד נשמה דעדים זוממין ניניווליה לנהרג על פיהן א) דרוצח ניטווליה לנרצח דאין הורגין הרוצח העדים זוממין אלא בחייו (של נרצח) של מי שהעידו עליו שהרג ואם ניטווליה לא מהני ליה אעפ"כ (לא) קטלינן (את זה) לעדים זוממין אלא זיל בתר רובה: דלמא במקום נקב קא שחיט·כלומר שמא תחת העור ניקב הושט או [נפסק] הגרגרת במקום שחיטה: דלמא היכא דאפשר אפשר' כלומר לעולם לא אזלינן בתר רובה והיכא דאפשר למיבדקא בדקינן ליה והיכא דלא אפשר למבדקיה אזלינן בתר רובה : לר' מאיר דחייש למיעוטי כדאמרינן לעיל דחייש למיעוט' לענין עיסה,כלומר משום שהוא גזר רובה אטו מיעוטא כולן פסולות שמיעוט נקבות אמרינן הכי מכולם

אלא

א) אולי צ"ל לנהרג על פיהן כמו דאמרינן לעיל דבשביל איבוד נשמה דרוצח ניטווליה לנהרג דאין הורגין לעדים זוממין אלא בחייו של מי וכו' ·

פסח וקדשים מאי איכא למימר אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר ה"נ היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר: א"ר נחמן אמר רב ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו היכי דמי אי דידע דגמיר למה לי ראה ואי דידע דלא גמיר פשיטא ואלא דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר א] לימא *רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מי לא תניא *הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו צא שחוט והלך ומצא שחוט חזקתו שחוט אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הכא נמי לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לעולם דידע דלא גמיר וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר מהו דתימא מדהאי שפיר הך נמי שפיר קמ"ל האי אתרמויי איתרמי ליה אידך שמא שהה שמא דרס בעא מיניה רב דימי בר יוסף מרב נחמן האומר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצא שחוט מהו אמר לו חזקתו שחוט האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצא תרום מאי אמר ליה אין חזקתו תרום מה נפשך אי *חזקה שליח עושה שליחותו אפילו תרומה נמי ואי אין חזקה שליח עושה שליחותו אפילו שחיטה נמי לא אמר ליה *לכי תיכול עלה כורא דמלחא לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו ושחיטה אי נמי (א) דילמא איניש אחרינא שמע ואזל שחט רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תרומה דילמא איניש אחרינא שמע ואזל תרם הוה ליה תורם שלא מדעת והתורם שלא מדעת אין תרומתו תרומה לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן תנאי היא *דתניא הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטים רבי יהודה אוסר רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דברים של רבי יהודה שמצאן באשפה ודברי רבי חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי שמצאן בבית מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומר סבר לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אמר רב נחמן בר יצחק לא דכולי עלמא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ובבית דכ"ע לא פליגי דשרי באשפה שבשוק דכולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי באשפה שבבית מ"ס אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית ומר סבר אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית אמר מר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה שמצאן באשפה מאי אשפה אילימא אשפה שבשוק הא אמרת דכולי עלמא לא פליגי דאסור אלא לאו פשיטא באשפה שבבית אימא סיפא ודברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי שמצאן בבית מאי בית אילימא בית ממש האמרת דכולי עלמא לא פליגי דשרי אלא פשיטא באשפה שבבית קשיא דרבי אדרבי הכי

רש"י

פסח · דאמר רחמנא (שמות יב) ואכלו את הבשר ושלמים דאמר רחמנא (שם כט) ואכלו אותם אשר כופר בהם מלמד שהכפרה תלויה אף באכילה מאי איכא למימר אלא ודאי אכיל דסמיך ארובא היכא דלא אפשר ואפי' הכי פליג בקטן וקטנה משום דאפשר לדידן נמי היכי ילפינן מיניה *אלא ודאי הלכה למשה מסיני ב] (ב) הא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר אי נמי אחרי רבים להטות (שם כג) משמע בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנא האי מהאי והא מלתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טרפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי ג] דאיפרסה ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר (לעיל דף ט·) נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר: אי דידע דגמיר · שמכיר בו שמלומד בהלכות שחיטה: דידע דלא גמיר · שמכיר בו שאין יודע הלכות שחיטה: פשיטא · דראה מותר דהא לא שהה ולא דרס ולא ראה אסור שמא שהה או דרס: דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר · ואשמועינן דלא סמכינן אסתמא עד שיהא מכיר בו שיודע: ד] מומחין הן · שאם לא היה מומחה לא היה שוחט: רוב מצויין אצל שחיטה · כלומר רוב השוחטין: ה] והלך · בעל הבית: ומצא תרום · ולא ידע מי תרמו: חזקה שליח ו] עושה שליחותו · כל השלוחין עושין שליחותן ומחזקינן להו בכך מאחר שנתרצו בשליחותם: ואם אין עושה שליחותו אפילו בשחיטה נמי לא · דשמא לא שלוחו שחט אלא אחר שאינו בקי בהלכות שחיטה: לכי תיכול עלה כורא דמלחא · כשתמדוד לי כור של מלח בשכר שאומר לך ובדיחותא בעלמא הוא: אין חזקה כו' · אלא ספק עושה ספק אינו עושה: אי נמי שמע איניש וכו' · אפילו שמע איש אחר: תורם שלא מדעת אינה תרומה · דשליחות דתרומה מגם אתם אתרבי (*גיטין דף כג:) אתם גם אתם לרבות שלוחכם ומינה מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם: דרך נבלות להשליך לאשפה: מדקאמר רבי נראין דברי ר' יהודה באשפה מכלל דפליג רבי חנינא אפילו באשפה ומדקאמר דברי ר' חנינא בבית מכלל דפליג ר' יהודה אפילו בבית: דכולי עלמא לא פליגי דשרי · דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם: דאסור · דכיון דהשליכם שם ודאי נתנבלה בשחיטתה בשהייה או בדרסה: אין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית · משום דמסרח ואיכא ריח רע: והא אמרת דכולי עלמא וכו' · ומאי נראין דברי פלוני ז] או דברי פלוני והלא שניהם שוין בה: אלא · פשיטא באשפה דקתני היינו אשפה שבבית דפליגי בה ואשמועינן דכרבי יהודה סבירא ליה: הא אמרת לכולי עלמא שרי · ומאי נראין דברי רבי חנינא דמשמע אבל דברי ר' יהודה אין נראין ר' יהודה נמי שרי בה: אלא פשיטא · מאי בית באשפה שבבית ובה פליגי ואשמועינן רבי דכרבי חנינא סבירא ליה: קשיא דרבי אדרבי · דברישא נראו לו דברי רבי יהודה דאסר באשפה שבבית ובסיפא נראו לו דברי רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דמתיר באשפה שבבית אם כן קשיא דרבי אדרבי: הכי

תוספות

ונפקא מינה להיכי שרלוה שהיה לה חלב קודם לידה דהויא לא מפטרינן מטעם חלב ואפשר דאף רשב"ג סבר דחלב פוטר והשתא אתי שפיר דאשכחן רשב"ג דלא חייש למיעוטא בריש כל הצלמים (ע"ז דף מ:) דלא גזר שאר מקומות אטו אותו מקום כדגזר ר"מ התם ורבי יוחנן נמי אכל לעיל (דף ה:) משחיטת כותי ולא גזר בהו כדגזר ר"מ ובעשרה יוחסין (קידושין דף פ·) גבי שני דברים שאין בהן דעת לישאל ועשאן הכתוב כו' משמע נמי דרבי יוחנן כרבנן דר"מ ס"ל והא דא"ר יוחנן בסוף אין מעמידין (ע"ז דף לט:) למעוטי מוריים וגבינות בית אונייקי וסתמא כר"מ התם הוי סתם ואח"כ מחלוקת בריש כל הצלמים (שם מ:) והא דאמר רשב"ג כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל הא לא שהה ספק הוי אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי בפרק ר' אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) וקיימא לן התם כוותיה אע"ג דרובן אינן נפלים וכן תוך שמנה ימים בבהמה אסרינן התם ולא אזלינן בתר רובא התם משום דלא יבא להקל בערוה והצריכוה חליצה במת תוך שלשים ולא רצו לסמוך על הרוב ולהתירה לשוק בלא חליצה שלא יאמרו העולם שפיהק ומת ויבא לידי לעז וקלקול ולכך גם לענין אבילות פטור שלא יבא להקל בערוה ועוד דבלאו הכי יש להקל באבילות דקי"ל (מו"ק דף [יח·] כ·) הלכה כדברי המיקל באבל ואסרו כמו כן בבהמה דגזרו בהמה אטו אדם דאי לאו הא לא קיימא הא אי נמי אסור בבהמה אפי' בבריא שלא יבא להתירה בחולה שיהא קרוב לפיהק ומת:

פסח וקדשים מאי איכא למימר · ח] מבשר תאוה לא פריך משום דנראה דמדאורייתא לא חייש רבי מאיר למיעוטא אלא מדרבנן* ולהכי פריך הכי נמי שמחמיר שלא לאכול בשר כלל ואפילו מחמיר בשאר בשר פסח וקדשים אין יכול להחמיר ומדקדק כי היכי דלר"מ יש חילוק מדרבנן בין אפשר ללא אפשר ה"ה לרבנן*: **אן** שאמר לשלוחו כו' · מעיקרא תנא מלא תרנגולת שחוטה בשוק דאיכא למימר בעליה שחטוה והדר אמר דאפי' אמר לשלוחו ומצאו השליח שהיא שחוטה דהשתא שלא ברשות נשחטה אפ"ה חזקתו שחוטה: **הכי** גרסינן לעולם אין חזקה שליח כו' · מפורש בפ' בכל מערבין (עירובין לא:): **הרי** שאבדו לו גדייו · ה"ה נגנבו דמשום דחשיד אגנבה לא חשיד אנבלה ובתוספתא קתני בהדיא נגנבה לו תרנגולת ומצאה כו': **כי** פליגי באשפה שבבית · הוא הדין דפליגי בשוק בלא אשפה כדמוכח באלו מציאות (ב"מ דף כד:) גבי ר' חנינא שמצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי: מאן

[לעיל ג:] [תוספתא פ"ב] גיטין סד: עירובין לא: [ע"ש] לקמן קיג: שבת די: [פסחי' קיד:] [עירובין לו·] [קדושין מא:] ב"מ כד: [תוספתא פ"ב]

עין משפט נר מצוה

פב א ב מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן א סעיף א וסעיף ד:

פג ג ד טוש"ע שם סעיף ג:

פד ה ו מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה ו:

פה ז מיי' שם הלכה ג:

פו ח ט י מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכ' ח ועיין בכ"מ שהאריך סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' א סעיף ד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"נ אינש כצ"ל ותיבת דילמא נמחק: (ב) רש"י ד"ה פסח וכו' מסיני הוא דסמכינן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה פסח וכו' אלא ודאי הלמ"מ · עיין לקמן דף כ ע"ב ברש"י ד"ה מאי ולע"ק:

[ועיין תוס' לקמן פו: בסוף ד"ה סמוך]

[ועי"ע תוס' בכורות כ. ד"ה ולאי בעית אימא]

שיטה מקובצת

א] לימא רוב מצויין אצל שחיטה · נ"ב עי' תוס' בכורות דף כ ע"ב: ב] הלכה למשה מסיני הוא הא: ג] והיכא דאתרמי דאיתפקא ריאה: ד] מומחין הן שאם לא היה וכו' · נ"ב בקצת ס"י כתיב (רוב מצויין) כלומר רוב השוחטים מומחים הם שאם לא היה מומחה לא היה שוחט: ה] והלך בעל הבית · (עוד) נ"ב בכל הספרי יד נמצא והלך אח"כ בעל הבית ומצאו שחוט ולא ידע מי שחטו אם שלוחו אם אחר: דשחט חד סימן קמיה שפיר והלך לו הרואה וגמר זה שחיטתו והלך וכו': ו] חזקת שליח וכו' · נ"ב בקצת ס"י עושה שליחותו כל השלוחין מוחזקין בכך דלאחר שנתרצו בשליחותן ודאי עושים שליחותן: ז] ומאי נראין דברי פלוני ולא דברי פלוני והלא: ח] מבשר תאוה לא פריך · נ"ב עי' תוס' בכורות (דף כ ע"ב):

רבינו גרשום

(אלא תדע) [ודילמא] היכא דאפשר למבדקיה אפשר [והיכא דלא אפשר לא אפשר] ולא אמרינן במקום נקב קא שחים: וכי תימא) בפסח וקדשים רובא אזלינן מאי וכו' אלא היכא דאפשר וכו' הכא נמי (בשחיטה)[לדידן] היכא דאפשר אפשר ולעולם לא אזלינן בתר רובא היכא דיכלינן (למיבדקא) למיבדקיה: ב) אמר ליה חזקתו שחוט כלומר דאמרינן שלוחו שחט או ישראל אחר מומחה שחט ורוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הכא נמי (בשחיטה) [בראה אחד ששחט נימא] דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולמה ליה לראות מתחלה ועד סוף: לעולם [דידע דלא גמיר וכגון וכו'] שמא שהה ושמא דרס ומשום הכי צריך לראות מתחלה ועד סוף: אמר לו אין חזקתו תרום כלומר אע"פ שמצא תרום צריך לתרום פעם אחרת כדבעינן לפרושי לקמן לעולם אין חזקת שליח וכו' אבל בשחיטה אי נמי איניש וכו' אבל בתרומה (קאמר)[דילמא]איניש אחרינא עושים שליחותן: שמע כו' [והתורם שלא מדעת וכו'] דכתיב והרמתם גם אתם · ר' יהודה [ס"ל] אסור [דלא אמרינן] דרוב מצויין אצל שחיטה וכו' ור' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי סבר דרוב מומחין הן כו': אמר רבי נראין דברי רבי יהודה שמצאו וכו' (ודמר סבר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן) לעולם דכ"ע רוב מצויין אצל שחיטה מומחין באשפה בשוק כולי עלמא לא פליגי דאסור דודאי נתנבלו בשחיטה(נמי) [והשוחטו] (ושחטו) חשליכן לשום

א) נראה דצ"ל וכי תימא אה"נ דלא אכיל בשרא בפסח וקדשים מאי וכו' · ב) נראה דצ"ל אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כלומר דאמרינן וכו'.

פז א מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה ד סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן א סעיף ס:

פח ב ג ד מיי' פ"ב שם הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סימן ג:

פט ה מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:

צ ו מיי' פ"ב מהלכות כלים הלכה א:

[עיין תוס' לעיל ג. ד"ה שמא] לקמן לא.

כלים פי"ז מט"ו

הכי קאמר נראין דברי רבי יהודה לרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי באשפה שבשוק שאף רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי לא נחלק עליו אלא באשפה שבבית אבל באשפה שבשוק מודי ליה ונראין כו': חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתן: שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבא "זאת אומרת *אין מוסרין להן חולין לכתחלה: וכולן ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה: מאן *תנא "דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא רבי נתן היא דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה רבי נתן מכשיר וחכמים פוסלין הוא תני לה והוא אמר לה "הלכה כרבי נתן והא בעינן מוליך ומביא "שהלכה ובאה כדרכה: א"ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה א"ל רבי אמי ותיבעי ליה מעשה מ"ש מעשה דלא קא מבעיא ליה דתנן יש להן מעשה מחשבה נמי לא תיבעי ליה דתנן "אין להן מחשבה *דתנן "האלון והרמון והאגוז שחקקום תינוקות למוד בהן עפר או שהתקינום לכף מאזנים טמאין מפני שיש להן מעשה ואין

רש"י

הכי קאמר · האי נראין דקאמר לא סברא דידיה הוא דאשמעינן ולא רואה אני קאמר אלא פלוגתייהו קמ"ל במאי פליגי והכי קאמר נראין דברי ר' יהודה האוסר אפילו לר' חנינא כשמלאן באשפה שבשוק דמודי רבי חנינא לאסירי ודברי רבי חנינא כו' כלומר שאף רבי חנינא המתיר אינו אלא כשמלאן באשפה שבבית ובה חולקין אבל באשפה שבשוק מודה רבי חנינא וממילא שמעינן מדאוקי פלוגתייהו באשפה שבבית מכלל שבבית שרו: שמא קלקלו לא קתני · ואע"ג דבדיעבד קמיירי כדקתני ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן: אלא שמא יקלקלו · דמשמע דמועדים הם לקלקל: זאת אומרת אין מוסרין להם חולין · כלומר אפי' חולין לכתחלה ואפילו אחרים עומדים על גבן: מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה · דהא חרש שוטה וקטן לחתיכה בעלמא מכווני ואין להם דעת להתכוין לשחיטה וקתני וכולן ששחטו וכו' דקאי נמי אחרש שוטה וקטן והא דפרכינן בריש פירקין (דף ב:) אי נימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה הכי פרכינן אי נימא אחרש שוטה וקטן לחודיה קאי עלה קאי מיניה קא סליק ואם שחטו מיבעי ליה: דמן חבריא · (א) בני הישיבה: כדרכה · כהוגן: הוא תני לה · דאשכח מתניתא וגרסה: והוא אמר לה הלכה כרבי נתן · הוא אמר לה מדעתו שהלכה כרבי נתן: והא בעינן מוליך ומביא · כדתנן בפרק שני (לקמן ל:): שהלכה ובאה כדרכה · שחתכה בהליכתו והכתה בכותל וחזר וחתכה והוא הדין נמי דמצי לתרוצי בסכין שיש בו תוך לנוקר כמלא נוקר דסגי ליה בהליכתו לחודא כדלקמן (דף ל:) אלא בכל דהו מהדר לאוקמי אפילו באיזמל: קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה · כגון בשחיטת קדשים דבעי כוונה כדילפינן במתניתא קמייתא דזבחים (דף ב:) ושחט קטן עולה לשמה מי הויא כוונה או לא: אמר ליה רבי אמי · לר' חייא בר אבא ותבעי ליה מעשה אי לא שמיע לר' יוחנן הך מתניתין דלקמן האלון והרמון דתנן בה דיש להן מעשה תבעי ליה נמי אפילו א] אם יש מחשבה עם מעשה המוכיח עליה שכן הוא כגון דקיימא עולה בדרום ואמר הריני מביא לצפון לשחטה לעולה שאינה כשרה בדרום תבעי ליה נמי אי משוי להאי מעשה כוונה או לא: מ"ש מעשה · דפשיטא ליה משום דשמיע ליה הא דתנן באלון והרמון דיש להם מעשה: מחשבה נמי לא תבעי ליה · ותיפשוט לה מהדא מתני' גופה דתנן בה אין להם מחשבה: האלון · פרי הוא שקורין גלאנ"ץ: שחקקום · נקבו נקב קטן בצדיהן והוציאו האוכל מתוך ב] הנקב: למוד בהם עפר · כדרך שהתינוקות עושין לשחוק: טמאין · מקבלין טומאה: שיש להן מעשה · כגון זה שמעשיהן מוכיחין דלשם כלי נתכוונו וגם הם אומרים כן ויש כאן מעשה ומחשבה המורידים אותו לתורת כלי: ואין

תוספות

מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה · תימה דמשמע הכא דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו אפילו אחרים עומדים על גבן ובסוף פ"ב דגיטין (דף כג:) תנן הכל כשרים לכתוב את הגט אפי' חרש שוטה וקטן ופריך בגמרא והלא לאו בני דעה נינהו ומשני שגדול עומד ע"ג אלמא בני כוונה לשמה נינהו כשגדול עומד ע"ג וי"ל (ב) בגדול עומד ע"ג הייט שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה אבל הכא אחרים רואים אותם בעלמא קאמר אע"ג דברים פירקין (לעיל דף ג·) קרי לאחרים רואין אותו גדול עומד על גביו וא"ת דבפ' מצות חליצה (יבמות קד:) אמר החרש שנחלץ והחרשת שחלצה והחולצת מן הקטן חליצתה פסולה ומפרש התם חרש וחרשת משום דלאו בני קרייה נינהו וקטן משום דאיש כתיב בפרשה והשתא תיפוק ליה דבעינן כוונה כדאמרינן התם (דף קו·) דחליצה פסולה עד שיכוונו שניהם וי"ל דחליצה בבית דין הוה כגדול עומד על גביו שמזהירין אותו לעשות לשמה ומיהו קשה מדתניא בתוספתא* דשוטה לאו בר חליצה הוא ואי חשיבי ב"ד כמו גדול עומד על גביו אפילו שוטה נמי כמו גבי גט וי"ל דלגבי גט מהני דבגט מוכחא מילתא טפי דעביד לשמה ג] כשמניחין לכתוב שמו ושמה ושם עירו ושם עירה הלכך אפילו בשוטה מהני כשגדול עומד על גביו*: דמן חבריא · שם מקום כדאמרינן בבראשית רבה *אבימי חבריא מבקר בישיא הוה: זרק סכין לנועצה בכותל · הא חשיב מתכוין לחתיכה כדמוכח לקמן בפ"ב (דף לא·) גבי נפלה סכין ושחטה ונקט לרבותא דרבנן דאע"ג דמתכוין לחתיכה פסלי עד שיתכוין לחתיכת סימנין אבל רבי נתן מכשיר אפילו לא מתכוין לחתיכה כגון הפיל את הסכין ושחט כדמוכח לקמן בפ"ב (שם):

קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה · פירש בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דיליף בריש זבחים (דף ב·) דבעיא לשמה ושחט קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לאו וא"ת הא התם משמע דסתמא נמי כשר משום דזבחים סתמא לשמן קיימי ואינו פוסל עד שיכוין שלא לשמן ויש לומר דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להבין שהם קדשים וסבר שהם חולין והוה ליה מתעסק ופסול כדאמרינן בזבחים בסוף פרק ד) *(ב' (דף מו) ב"ש (ג) אומרים) לשם חולין כשרה משום חולין פסולה ואפילו אומר הקטן יודע אני שהם קדשים ולשמן אני מתכוין מבעיא לן אם כוונתו כוונה ודילמא לא מהניא אם אין מעשיו מוכיחין:

ותיבעי ליה מעשה · כל הסוגיא פירש בקונטרס דמעשה עם הדבור חשיב מעשה ומחשבה גרידא הייט דבור בלא מעשה ומחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הייט מעשה בלא דיבור ואין לשון הש"ס משמע כדבריו דיש להם מעשה משמע מעשה גרידא אף ע"פ שלא אמרו כלום דאת"ל שתלוי באמירה כמו במעשה א"כ כי היכי דקתני יש להם מעשה דהייט מעשה עם המחשבה ואין להן מחשבה הייט מחשבה גרידא הכי נמי הוה מצי למימר יש להם מחשבה דהייט מחשבה עם המעשה ואין להם מעשה גרידא ועוד דלמה ליה למינקט כי קא מיבעיא ליה מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו כגון דקיימא עולה כו' ה"ל למימר כגון אלון ורמון שחקקום סתם ולא פירשו למוד בהם עפר ולכף מאזנים ומיהו לפי המסקנא דבעי מדאורייתא ניחא הא דנקט דקיימא עולה כו' ועוד הא דקתני העלום חרש שוטה וקטן אע"פ שנתכוונו לכך אינן בכי יותן והלא יש מעשה ודבור ובקונטרס דחק לפרש אע"פ שנתכוונו לכך אחר העלאה ואין משמע כן אלא משמע אפילו נתכוונו בשעת העלאה קאמר ועוד אפילו העלום סתם ולא פירשו מפני הכנימה ליהוי בכי יותן לר' יוחנן דאמר מחשבה ניכרת מתוך מעשה מועלת דהייט מעשה בלא דבור ומיהו שמא אותו מעשה גרע יותר מדאי דשמא מפני הכנימה העלום ועוד קשה מדקאמר או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה משמע דאי לאו משום דאית לאו משום דאית לן למיתלי בהכי לא הוה קא מיבעיא לן אע"פ שהוא מעשה בלא דיבור ונראה לפרש דאמירתו לא מועלת ולא מורדת אלא מעשה גמור כגון ההיא דאלון ורמון דפשיטא דהם חוקקים לצורך בית קיבול ולמוד עפר ולכף מאזנים דנקט אורחא דמילתא נקט וה"ה לשום צורך אחר וכיון דאין חוקקים אלא כדי לקבל חשיב מעשה גמור אע"פ שלא פירש ומעשה גרוע כמו ההיא דהעלום חרש שוטה וקטן אינו מועיל ה] דבור כדקתני אע"פ שנתכוונו לכך אינם בכי יותן אבל מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הייט שמוכיח קצת כגון עולה דקיימא בדרום ואתייה בצפון ושחטה קמיבעיא ליה אי חשיב מעשה שכן נראה יותר שלכך נתכוין ומהני אע"פ שלא פירש או דילמא לאו מעשה גמור הוא שאני יכול לתלות משום דמקום הוא דלא איתרמי ליה ואפילו פירש לא מהני כי ההיא דהעלום ופשיט מההיא דקא"ר יוחנן אם היפך בהן הרי הן בכי יותן אע"פ שגם שם יש לתלות קצת מפני הכנימה ו] כדי שילא לצד השני אלא שיותר ראוי לתלות מפני הטל כיון דלאחר שירד הטל מצד אחד מהפך לצד אחר אבל העלאת קטן סתם לא הוי בכי יותן ואפילו העלאת גדול סתם שמא לא היתה מועלת ואין לדקדק מפני הכנימה אינן בכי יותן הא סתמא הרי הוא בכי יותן דאדרבה דייק מסיפא דקתני אם נתכוונו לכך הרי הם בכי יותן הא סתמא אינן בכי יותן ומיהו אם בשעת הטל העלום התינוקות משמע בירושלמי שהן בכי יותן דברים מסכת תרומות מייתי הך משנה ומפרש ואיזהו מעשה שלהן אמר רב הונא בתפוס בהן בטל ושמא האי תפוס בהן בטל הייט היפך בהן דקא"ר יוחנן הכא אי נמי כשהטל יורד מעלה אותן וכשהטל פוסק מורידן ובירושלמי גבי חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתם תרומה חרש

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דמן חבריא בני נ"ב ע"ל דף ל"א: (ב) תוס' ד"ה מאן וכו' וי"ל דגדול: (ג) ד"ה קטן וכו' בסוף פ' ב"ש לשם חולין כנ"ל ותיבת אומרים נמחק:

פי"א דיבמות

[ועיין תוס' גיטין כב: ד"ה והא ותוס' יבמות קד: ד"ה והא אמרי]

[סוף פרשה יג אבימי מן חבריא מבקר וכו']

[נ"ל ב"ש דף מו:]

שיטה מקובצת

א] תבעי ליה נמי אפי' יש עם המחשבה מעשה: ב] בצדיהן והוציאו האוכל דרך הנקב: ג] שפי דעביד לשמה כשמבחין לכתוב: ד] כדאמרי' בזבחים בס"פ ב"ש חטאת לשם חולין כשרה: ה] דהעלום חש"ו אינו מועיל אפילו עם דבור כדקתני: ו] כדי שיצא לצד השני אלא שיותר · נ"ב נ"א כדי שיצא מצד אחר:

רבינו גרשום

לשום נבלות באשפה אלא פשיטא באשפה שבבית יש מחלוקת שזה אוסר וזה מתיר: קשיא דרבי אדרבי (ר' התם) [דמתחלה אמר] נראין דברי ר' יהודה דאוסר באשפה שבבית (והכא) [ואח"כ] אמר נראין דברי ר' חנינא דמתיר באשפה כלומר דהכא מטה והכא מטה כלומר כמו להטות הכי קאמר נראין דברי ר' יהודה דאסר (אפי') לר' [חנינא בנו של רבי] יוסי הגלילי באשפה שבשוק וכו': שמא יקלקלו דמשמע להבא · זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחילה כלומר חבר שאוכל חולין בטהרה אין מוסר להן: וכולן ששחטו מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה· כלומר חש"ו ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה אע"פ שאין מתכוונין לשום שחיטה: ר' נתן כו' · (כלומר) שהלכה ובאה כדרכה· כלומר שנתכוון לנעוץ הסכין בכותל ולא נעצה ונתגלגלה לאחוריה ועשתה הולכה והבאה כדרכה: קטן יש לו מחשבה או אין לו מחשבה כלומר כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ועכשיו חושב קטן לעשות כלי מחתיכה של עץ יורד לידי טומאה במחשבתו אי לא ותיבעי לך מעשה כלומר אם עשה קטן כלי אחד אם מקבל טומאה ואם לא דגדול לא מיבעיא לך משום דלא צריך אלא דקטן קא מיבעיא לך ·

תורה אור

ואין להן מחשבה אמר ליה מחשבה גרידתא לא קא מיבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה *מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו אכגון דהוה קיימא עולה בדרום ואתיוה בצפון ושחטה מאי מדאתייא בצפון ושחט איכוין לה או דילמא מקום הוא דלא איתרמי ליה הא נמי אמרה רבי יוחנן חדא זימנא דתנן *בהמעלה פירותיו לגג מפני הכנימה וירד עליהם טל אינן בכי יותן ואם נתכוין לכך הרי הן בכי יותן העלום חרש שוטה וקטן אף על פי שנתכוונו לכך אינן בכי יותן מפני שיש להן מעשה ואין להן מחשבה וא"ר יוחנן גל"ש אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן הרי זה בכי יותן הכי קא מיבעיא ליה דאורייתא או דרבנן רב נחמן בר יצחק מתני הכי א"ר חייא בר אבא בעי רבי יוחנן קטן יש לו מעשה או אין לו מעשה אמר ליה רבי אמי ותיבעי ליה מחשבה מאי שנא מחשבה דלא קא מיבעיא ליה דתנן אין להן מחשבה מעשה נמי לא תיבעי ליה דתנן יש להן מעשה הכי קא מיבעיא ליה דאורייתא או דרבנן ופשיט דיש להן מעשה ואפילו מדאורייתא האין להן מחשבה ואפי' מדרבנן מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו ומדרבנן יש לו בעא מיניה שמואל מרב הונא *זמנין למתעסק בקדשים שהוא פסול שנאמר (ויקרא א) ושחט את בן הבקר שתהא שחיטה לשם בן בקר אמר לו זו בידינו היא לעכב מנין (*ת"ל) (שם יט) לרצונכם תזבחוהו לדעתכם זבוחו: מתני' חשחיטת עובד כוכבים *נבלה ומטמאה במשא: גמ' נבלה אין איסור הנאה לא מאן תנא א"ר חייא ברבי אבא א"ר יוחנן דלא כרבי אליעזר דאי ר"א *האמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים רבי אמי אמר הכי קתני שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים תנינא להא דת"ר שחיטת מין לעבודת כוכבים פיתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמין פירותיו טבלין וי"א אף בניו

ואין להן מחשבה · כגון מלא לקליפת אגוז כמו שהיה וחשיב עליה למוד או אפילו מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי א] ואם בן דעת חשב עליהן טמאין במחשבה דתנן (כלים פכ"ה מ"ט) כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה: מחשבה גרידא לא קא מבעיא ליה · דשמיע ליה הא: מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו · לפי ראות עינינו אבל אין אנו יודעין אם עשה מעשה זה לשם מחשבה זו: ואתיוה לצפון · ולא אמר על שם כך אני מוליכה לשם לפי שאינה כשרה בדרום: או דלמא מקום הוא דלא איתרמי ליה · לא נראה בעיניו מקום הראשון ב]: מפני הכנימה · פלוג"ש שבפולים ועדשים כמו ותהי הכנם (שמות ח): אינן בכי יותן · דלא ניחא ליה בהאי טל ולא הוה הכשר להורידן לידי טומאתן אם יגע בהם שרץ לאחר זמן דבעינן כי יותן דומיא דכי יתן דניחא ליה: ואם נתכוון לכך · בין בשעת העלאה ובין לאחר מכאן קודם שינגב הטל מעליהם: הרי הן בכי יותן · דהכי (א) אמרינן בדוכתא אחריתי *עודהו הטל עליהן ושמח הרי הן בכי יותן ואע"פ שלא נתכוון קודם לכן אלא כשראה שמח: העלום חש"ו · מפני הכנימה: אע"פ שנתכוון לכך · לאחר ג] שירד הטל עליהם: אינן בכי יותן · שאין מחשבתם מחשבה והכשר במחשבה תלוי והאי מעשה (ב) דעלייה לאו מעשה הוא דמפני הכנימה העלום: לא שנו · ד] דאפילו נתכוונו לא הויא כוונה: אלא שלא היפך בהן · לאחר שירד הטל עליהם מצד זה כדי שיפול עליהם מצד אחר: אבל היפך בהן · דמעשיו מוכיחין ה] אע"פ שלא פירש מחשבתו הואיל וניכר שדעתו לכך הרי הן בכי יותן דאי בשפירש מחשבתו בשעת מעשה לא איצטריך רבי יוחנן לאשמועינן דהא בהדיא תנן דיש להן מעשה: הכי קא מיבעיא לדאורייתא או דרבנן · הא דאמרינן ו] ושמעתי מרבותי דמחשבתו ניכרת מתוך מעשיו הויא מחשבה כאילו פירשה בשעת מעשה: דאורייתא היא · וסמכינן עלה אפילו לקולא כגון בעיין דלעיל בהביא עולה מדרום לצפון ז] ומכשרי: או דרבנן · היא וחומרא בעלמא הוא דאמור רבנן ניהוי מעשה וכי היפך בהן ניהוי הכשר אבל מדאורייתא לא הוי מעשה וגבי עולה דקולא הוא לא אמרו כן שלא אמרו חכמים דבריהם להקל מדברי תורה דנמלאו עוקרין אלא להחמיר ולעשות סייג: יש להן מעשה · אם עשו מעשה מוכיח על מחשבתן ופירשו שעל דעת כן עשים וכדפרשינן לעיל שהביא עולה לצפון ופירש שמפני שדרום פסול לה הוא מביאה לצפון: ותיבעי ליה מחשבה · שחיטה גרידתא ופירש לשם עולה ושחיטה לאו מעשה מוכיח על המחשבה הוא שכל השחיטות שוות: הכי קא מיבעיא ליה · הא דתנן (כלים פי"ז מט"ו) גבי חקיקת אלון ורמון יש להם מעשה: דאורייתא היא · וסמכינן עלה גבי שחיטת עולה ומכשרינן ח]: או דלמא דרבנן הוא · וחומרא הוא דאחמור רבנן לשוויה כלי ליטמא אבל גבי עולה דקולא הוא לא: מדרבנן יש לו · ולחומרא ט] גבי היפך בהם דהכשירן: מדאורייתא אין לו · וגבי בעיין קמייתא דעולה לא סמכינן עלה: מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול · כלומר מנין למתעסק שפסול בקדשים כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזורקו ושחט בקדשים שלא נתכוון לשום שחיטה א] אבל נתכוון לשום שחיטה בעלמא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה: זו בידינו היא · מקרא זה הייתי יודע ומכאן אנו למדים שמצוה להתכוין ואני שאלתי לעכב מנין שאם לא נתכוון יהא פסול: לרצונכם תזבחוהו · שנה עליו הכתוב לעכב: מתני' שחיטת עובד כוכבים · אפילו כהלכה ואחרים רואין אותו: ומטמאה במשא · בגמרא פריך פשיטא: גמ' הא אמרי לקמן בהשוחט (דף לח:) דאפי' שחטה ישראל לצורך עובד כוכבים אסורה בהנאה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: ר' אמי מתני הכי שחיטת עובד כוכבים נבלה הא דמין לעבודת כוכבים · במין ישראל קא מיירי והך דוקיא דמתניתין הכי דייק מינה ולסיועי להנא דברייתא ורבי אמי לא פליג אדרבי חייא דודאי מתניתין דלא כרבי אליעזר אלא לא אצטריך ליה למידק דממילא שמעינן לה דמדקרי ליה נבלה ש"מ מותרת בהנאה: תנינא להא דת"ר · וש"מ דהלכתא כברייתא מדמסייע ליה דוקיא דמתניתין: שחיטת מין · דישראל וכ"ש דעובד כוכבים והא מתניתין מיהא בישראל קיימא מדקאמר פירותיו טבלים ובניו ממזרים: בסדר זרעים שנינו אומר היה רבי אליעזר פת כותי כבשר חזיר במסכת שביעית (פ"ח מ"י): ספריו · תורה נביאים וכתובים שכתבן מין: כספרי קוסמין · כגילוי הבעל דלשם עבודת כוכבים י] כתבו והכי נמי אמרינן במסכת גיטין (דף מה:) ספר תורה שכתבו מין ישרף:

חרש שוטה וקטן כו' פריך ויוכיח מעשה שלהן על מחשבתן דתנינן תמן העלום חרש שוטה וקטן כו' וקלת תימה מה מקשה דבתחלת סוגיא דריש מקראי דאין תרומתן תרומה דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה פרט לעובד כוכבים מאת כל איש פרט לקטן אשר ידבנו פרט לחרש שוטה (וקטן) ושמא אסמכתא בעלמא היא ומתרץ שם ונחשב לכם תרומתכם את שכתוב בו מחשבה אין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו ושאין כתוב בו מחשבה מעשה שלו מוכיח על מחשבתו פירוש כיון שעיקר תרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו והדר פריך רבי יוסי קומי דשמואל והרי גיטין שאין כתוב יא] בו מחשבה ואין מעשה שלו מוכיח על מחשבתו דתנינא הכל כשרין לכתוב את הגט ואפי' חש"ו ואמר רב הונא והוא שיש פקח עומד על גביו כו' מתרץ תמן זה כותב וזה מגרש הכא הוא החושב והוא התורם ותימה לר"י שבא לתרץ מגט אתרומה ומזה לא הקשה אלא הקשה מגט אההיא דקטן יש לו מעשה ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו דכיון דקטן יש לו מעשה להוכיח על מחשבתו לענין גט נמי יועיל בלא גדול עומד על גביו (ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו):

בעא מיניה שמואל מרב הונא · משמע שהיה שמואל קטן מרב הונא וכן בריש גיטין (דף ה·) ובפ' יש בערכין (ערכין טז:) הוו יתבי רב הונא וחייא בר רב קמי שמואל משמע כתלמיד היושב לפני רבו ובפרק קמא דגיטין (דף יא:) יתיב רב הונא קמי רבי ירמיה ורבי ירמיה חבירו של רבי זירא הוה כדמוכח בנדה (דף כג·) בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא כו' עד כאן הביאו רבי ירמיה לרבי זירא לידי גיחוך ולא גחך ורבי זירא תלמידו של רב יהודה דהוה *משתמיט מיניה למיסק לארעא דישראל ורב יהודה תלמידו של רב ושמואל והיה קורא רבי ירמיה לרב הונא דרדקי (גיטין דף יא:) ויש לומר דתרי רב הונא הוו ומיהו ההוא דערכין (דף טז:) על כרחך תלמידו של רב הוה כדמוכח התם:

מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול · פירש בקונטרס מתעסק בסכין להגביהו ולזרוק אותו וקשה דבכה"ג אפילו בחולין פסול לרבנן אפילו מתכוין לחתיכה כגון לנעלה בכותל כדמוכח בפרק ב' (לקמן לא·) עד שיתכוין לחתיכת סימנין ונראה דהאי מתעסק בקדשים היינו דמתכוין לחתיכת סימנים ולא לשם זביחה דבחולין כשר ובקדשים פסול ועוד יש מתעסק אחר כגון של קדשים שסבור שהוא חולין ושחטו דפסול מטעם מתעסק כדאמרינן בזבחים בסוף פרק ב"ש (דף מו:) דמשום חולין פסולה ותרוייהו מושחט את בן הבקר נפקא*: פיתו פת כותי · בפירקי דרבי אליעזר (פ' לח) יש דעזרא וזרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק נידו אותן בשלש מאות כהנים ובשלש מאות תינוקות ובשלש מאות ספרי תורה והיו תוקעין והלוים משוררים ומסיימים בה מכאן אמרו כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר*:

צא א מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:
צב ב ג מיי' פי"ד מהלכות טומאת אוכלין הלכה ב:
צג ד ה ו מיי' שם ופ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ו:
צד ז מיי' פ"א מהלכות פסולי מוקדשין הלכה ג:
צה ח מיי' פ"ב מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה י ופ"ד מהלכות שחיטה הלכה יא טוש"ע י"ד סימן ב סעיף א:

רש"ל מ"ז ועיין רש"א ור"מ

שיטה מקובצת

א] מדד בה אלא שלא עשה בה מעשה לשם כלי אין יורדין לתורת כלי ואם בן דעת חשב: ב] לא נראה בעיניו מקום הראשון פני הס"ד: ג] אע"פ שנתכוין לכך לאחר העלאה הס"ד ומה"ד אינן בכי יותן: ד] לא שנו הא דקתני דאפילו נתכוונו: ה] מוכיחין ואע"פ שלא פירש: ו] הא דאמרינן ששמעתי: ז] עולה מדרו' לצפון דקולא [הוא] ומכשרינן (או דרבנן): ח] גבי שחיטת עולה ומכשרינן ליה: ט] ולחומרא כגון גבי היפך: י] דלשם עבודת כוכבים כותבין וה"נ: יא] והרי גיטין שאין כתוב בהן מחשבה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הרי הן וכו' אמרינן · נ"ב עיין פ' אלו מציאות דף כב: (ב) ד"ה אינן בכי וכו' והאי מעשה דהעלאה לאו:

[ועי' תוס' זבחים מו: ד"ה מנין]

[ועיין היטב תוס' לעיל ד. ד"ה מלת ועיין תוס' גיטין יוד: ותוס' קדושין שו·]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול וכו' אבל נתכוון לשום שחיטה בעלמא כשר · נ"ב עיין ראש יוסף לפר"מ:

רבינו גרשום

אמר ליה מחשבה גרידתא לא מבעיא לך דודאי אין מחשבתו מחשבה: ואתייה לצפון ושחטה כלומ' ששחיטתן בצפון עכשיו מדאתייה לצפון איכווני איכוון ליה כלומר לשום עולה שרינה לישחוט בצפון: או דילמא מקום דלא איתרמי ליה בדרום ומשום הכי אתייה לצפון ולא חשובה עולה: הא נמי אמרה חדא זימנא למה למימר פעם אחרת' מפני הכנימה כלומר שרוצה לשוטחן שהיו מרקיבין ושוטחן לייבשן שישלום בהן הרוח וירד עליהן טל אינו בכי יותן כלומר דלא נתכוון לטל ואנן בעינן לדעת' ואם נתכוון לכך הרי זה בכי יותן' כלומר אם נתכוון לטל (ומוכשר) [הוכשר]' ואם נגע בהן שרץ טמאין דדמו כמו שנותן עליהן ממש' העלום לאלו חש"ו וכו': לא שנו דאינו בכי יותן אלא שלא היפך בהן בשעת הטל דלא גלו דעתיהו דניחא להו בטל שעליהם שלא היתה מחשבתו נכרת מתוך מעשיו אבל היפך עליהן דעשו מעשה עכשיו יש מחשבתו נכרת מתוך מעשיו דגלו דעתיהו דניחא להו בטל שעליהן:לא צריך ליבעי לך' ודאי זו א) לא קא מבעיא ליה (הא) כי קא מבעיא ליה דאורייתא או דרבנן כלומר [הא]דיש להן מעשה' דאורייתא או דרבנן' מחשבתו נכרת מתוך מעשיו מדאורייתא אין לו כלומר כגון שהעלה פירותיו לגג מפני הכנימה והיפך בהן: מניין למתעסק בקדשים שפסול' כלומר שנתכוון לחתוך שום דבר ושחט בקדשים חטאת או עולה אינו כשר עד שיתכוון לשחיטה שנא' ושחט את בן הבקר וגו' אמר לו זו בידינו ששחיטת קדשים צריכי כונה אלא לעכב שפסולין הם כיון דלא מכוין לשום שחיטה מנלן:ת"ל לרצונכם [תזבחוהו] לדעתכם זבוחו שאם חייב חטאת או אשם או עולה אין מקריבין אותו בע"כ אלא מכין אותו עד שיאמר רוצה אני:דלא כר' אליעזר דאי כר' אליעזר האמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כלומר דאסור אפי' בהנאה הכי קתני מתניתין שחיטת נכרי וכו' הא דמין לעבודת כוכבים כלומר ישראל משום שזו

א) נראה דגי' רבינו היה בגמרא זו לא קמבעי ליה כי קמבעי ליה דאורייתא וכו'

[נזיר יט.] מכשירין פ"ו מ"א [ב"מ כב:] לקמן לא: זבחים מז: מנחות קי [נ"ל אמר ליה וכ"א זבחים מו:] לקמן לח: [גיטין מה. ע"ז לב: ע"ש]

בניו ממזרין ות"ק *אשתו לא מפקר אמר מר שחיטת עובד כוכבים נבלה וניחוש שמא מין הוא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אין מינין באומות עובדי כוכבים והא קאחזינן דאיכא אימא אין רוב עובדי כוכבים מינין סבר לה כי הא דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אין מינין באומות עובדי כוכבים למאי אילימא לשחיטה השתא שחיטת מין דישראל אמרת אסירא דעובד כוכבים מבעיא אלא למורידין השתא דישראל מורידין דעובדי כוכבים מבעיא אמר רב עוקבא בר חמא לקבל מהן קרבן *דתניא °מכם ולא כולכם להוציא את המומר מכם בכם חלקתי ולא בעובדי כוכבים ממאי דלמא הכי קאמר מישראל מצדיקי קבל מרשיעי לא תקבל אבל בעובדי כוכבים כלל כלל לא לא ס"ד דתניא *איש מה ת"ל איש איש לרבות העובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: ומטמאה במשא: פשיטא כיון דנבלה היא מטמאה במשא אמר רבא הכי קתני זו מטמאה במשא ויש לך אחרת שהיא מטמאה אפילו באהל ואיזו זו תקרובת עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בתירא איכא דאמרי אמר רבא הכי קתני זו מטמאה במשא ויש לך אחרת שהיא כזו שמטמאה במשא ואינה מטמאה באהל ואיזו [א]זו תקרובת עבודת כוכבים ודלא כר' יהודה בן בתירא *דתניא ר' יהודה בן בתירא אומר מנין לתקרובת עבודת כוכבים שהיא מטמאה באהל שנאמר °ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל אף תקרובת עבוד' כוכבי' מטמאה באהל: **מתני'** *השוחט בלילה *וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה: **גמ'** השוחט דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהי *לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה אר"פ [ב]בשאבוקה כנגדו אמר רב אשי דיקא נמי דקתני התם דומיא דיום והכא דומיא דסומא ש"מ:

מתני'

(ויקרא א) (תהלים קו)

רש"י

בניו ממזרים שאינו מקפיד על אשתו ומפקירה: מין · זה האדוק בעבודת כוכבים ומין ישראל חמור ממומר לעבודת כוכבים שהמין אדוק בה וכל מחשבותיו לה: אין רוב עובדי כוכבים מינין · הלכך הוו לאו מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן: אמר רב יוסף בר מניומי אין מינין באומות עובדי כוכבים · כלומר אין תורת מין על מין עובד כוכבים: דעובד כוכבים מבעיא · כ"ש שאדוק [א] דסתם מחשבותיו לה ואסורה בהנאה: למורידין · בבור דאמרינן באין מעמידין (ע"ז דף כו:) *המינים מורידין אותן לבור כו' אבל העובדי כוכבים והרועים בהמה דקה אפילו ישראל לא מעלין ולא מורידין: לקבל מהן קרבן · דמקבלין קרבן מכולן ומקריבין אותו למזבח אבל במין ישראל לא כדקתני סיפא דהך מתניתא חוץ מן המומר לנסך את היין ואע"פ שאינו מומר לשאר מצות והביא קרבן אין מקבלין הימנו כדתריגנא לעיל בפירקין (דף ה:): בכם חלקתי · להוציא את המומר: ולא בעובדי כוכבים · דאפילו המינין כשרין ואע"ג דבהדיא תנא לה בהא מתניתא ליכא למיפרך תנינא משום דלאו לכולי עלמא שמיע להו מתניתא אבל במידי דתנא במתניתין כי אמר לה אמורא פריך עליה מאי קמ"ל תנינא: איש איש · מבית ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגו': מטמאה במשא · כדכתיב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה ואע"פ שלא נגע: הכי קתני · שחיטת סתם עובד כוכבים אין מטמא אלא במשא אבל יש שחיטת עובד כוכבים שמטמאה אפילו באהל: כר' יהודה בן בתירא · לקמן מפרש ואזיל: איכא דאמרי וכו' · הכי משמע מתניתין אין טומאה בשחיטת עובד כוכבים אלא כשאר נבילות דמטמאין במשא אבל אין אהל בשום שחיטת עובד כוכבים ואפילו שחט לעבודת כוכבים לישנא אחרינא הכי משמע שחיטת עובד כוכבים נבלה וטומאתה כשאר נבילות והא דקתני ומטמאה במשא אתקרובת עבודת כוכבים קאי והכי קאמר ועוד יש שחיטה אחרת שהיא כזו כלומר אינה חמורה מזו שאינה מטמאה אלא במשא כזו: לכתחלה לא · ישחוט בלילה שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע: בין בראש הגג בין בראש הספינה · ואע"ג דתנן בהשוחט (לקמן דף מא·) אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזורקו לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין חוששין לשמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לטנף את [ב] הגג ואין כאן חשד ובספינה נמי הכל יודעים דכיון דבספינה הוא על כרחו הוא שוחט לתוך הים שאי אפשר לו לטנף את הספינה: אר"פ · הא דקתני שוחטין בלי לה לכתחלה בשאבוקה כנגדו ומתניתין בלא אבוקה: מתניתין תנא לילה וסומא בהדי הדדי:

מתני

תוספות

נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הם · הלכך בארץ ישראל נמי אין אדוקין כל כך שיהיו מעשיהם לשם עבודת כוכבים: **שחיטת** מין דישראל אסורה דעובד כוכבים מיבעיא · וא"ת ודילמא מין ישראל גרע דהא עובד עבודת כוכבי' הוי מין לכ"ע בפרק בתרא דהוריות (דף יא·) ונכרים אף על פי שרובם עובדי עבודת כוכבים לא אמרינן שחיטתן לעבודת כוכבים וי"ל דמכל מקום מין עובד כוכבים דאדוק בעבודת כוכבים יותר פשוט דשחיטתו לעבודת כוכבים ממין ישראל*: **אבל** מעובדי כוכבים כלל כלל לא · וא"ת א"כ ליפוק קרא מיניה *דמהיכא תיתי דמקבלין הא אילטריך איש איש לרבוייהו וי"ל דמ"מ ס"ד דמצדיקי עובדי כוכבים נקבל להכי אתא קרא למעוטינהו לגמרי [א] ואם תאמר והא כתיב (ויקרא כב) ומעוך וכתות ונתוק וכרות וגו' וכתיב (שם) ומיד בן נכר לא תקריבו את אלה הא תמימים תקריבו *ויש לומר דלעולם תמימים נמי לא והאי קרא בבעלי מומין לעבור עליהם בלאו ועשה: **תקרובת** עבודת כוכבים ודלא כרבי יהודה בן בתירא · משמע הכא דרבנן לא מקשי תקרובת עבודת כוכבים למת וכן משמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לב:) גבי בשר הנכנס לעבודת כוכבים מותר והיוצא אסור וקאמר בגמרא והיוצא אסור אי אפשר דליכא תקרובת מני רבי יהודה בן בתירא היא והקשה ר"ת דלעיל בההוא פירקא (דף כט:) גבי יין של עובדי כוכבים דאסור בהנאה מפרש בגמרא דנפקא לן מדאיתקש לזבח וזבח למת ולא קאמר רבי יהודה בן בתירא היא כדקאמר גבי בשר היוצא ועוד הקשה ר"ת דלעיל במתניתין דייק נבלה אין איסור הנאה לא מתניתין דלא כר' אליעזר דאי ר"א האמר סתם מחשבת עובד כוכבי' לעבודת כוכבים ומאי קושיא לעולם מתניתין כר"א והא דלא אסור בהנאה משום דלא אתיא כרבי יהודה בן בתירא ומיהא יש לדחות ולפרש דקאמר מתניתין דלא כר' אליעזר למאי דמוקי מתניתין כרבי יהודה בן בתירא ונראה לפרש דלענין איסור לא פליגי דמקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה דהא כתיב אכילה בקרא (תהלים קו) ויאכלו זבחי מתים ובטומאה הוא דפליגי דרבי יהודה בן בתירא מקיש לגמרי למת אפילו לענין טומאה וכן משמע דרבי יהודה בן בתירא לא נקט אלא טומאה וגבי בשר היוצא דמוקי לה כר' יהודה בן בתירא משום דקתני מפני שהוא כזבחי מתים דלא הוה צריך למתני כיון דתנא אסור אלא מיתור לשון משמע דמטמא באהל המת ומיהו אי לאו מיתורא מלשון זבחי מתים אי אפשר לדקדק מדדייק לקמן בפ"ב (דף מ·) גבי השוחט לשם הרים שחיטתו פסולה פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהו השוחט לשם הרים כו' הרי אלו זבחי מתים ומאי קושיא דלמא ההיא כרבי יהודה בן בתירא ומתניתין כרבנן אלא ודאי כיון דאסור בהנאה משום תקרובת פייך למיתני זבחי מתים אף על גב דלא מטמא באהל ואף על גב דלרבנן ליכא טומאת אהל טומאה בעלמא [ג] מיהו מדרבנן איכא כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) איסור דאורייתא לא בטלה טומאה דרבנן בטלה אבל לרבי יהודה הויא טומאת אהל דאורייתא והא דתנן בפרק כל הצלמים (שם דף מח:) לא יעבור תחתיה ואם עבר טמא ומפרש בגמרא משום דאי אפשר דליכא תקרובת ומני רבי יהודה בן בתירא היא וקתני סיפא ואם היתה גוזלת את הרבים טהור אע"ג דטומאת אהל דאורייתא התם ליכא תקרובת ודאי אלא חששא בעלמא היא והיכא דגוזלת רבים לא גזרו רבנן והא דאמר בפרק הטור והרוטב (לקמן קכט·) הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלים מטמא [א] טומאתה לאו דאורייתא דאי ס"ד דאורייתא מלינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה ומשני כששימש מעשה עץ שימש דיתוי בעלמא הוא אי נמי כרבי יהודה בן בתירא וא"ת דאמר בפסחים פ' אלו דברים (דף סט·) השוחט בשבת בתוך לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ובעי מאי תיקן פירוש דלא מצית אמרת תיקן להוציאו מידי נבלה דהא אית ליה טומאה מכח תקרובת עבודת כוכבים משמע דאיכא טומאה דאורייתא דאי מדרבנן א"כ תיקן להוציאו מידי טומאה דאורייתא ואם אכל קודש או נכנס למקדש פטור ומשמע דאפילו לרבנן מיירי מדלא קאמר לרבי יהודה בן בתירא מה תיקן כדאמר התם (לעיל) (שם סט·) לדברי האומר מקלקל בחבורה פטור מה תיקן וי"ל דהוי מצי לשנויי הכי אלא אין רוצה לדקדק מכאן שיהא טומאת התקרובת לאו דאורייתא לפי שהגמרא רוצה לדקדק בהעור והרוטב [ד] דטומאה לאו דאורייתא ודחי לה דאורייתא ודחי לה ור"ת תירץ בענין אחר וקשה לפירושו ואין להאריך כאן: **בין** בראש הספינה · פירש בקונטרס אע"ג דאמרינן לקמן (דף מא·) דאין שוחטין לתוך ימים אפילו הכי בראש הספינה שוחטין דהכל יודעין דכיון דבספינה הוא על כרחך הוא שוחט לתוך הים שלא לטנף ספינתו ואי אפשר לומר כן דאפילו עומד בספינה אסור לשחוט לתוך הים כדאמרינן לקמן בסוף פרק שני (שם:) אלא מוליא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני ספינה:

השוחט

עין משפט נר מצוה

צז א מיי' פ"ו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז:

צז ב מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה כח סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף א:

צח ג מיי' פ"ד שם הלכה י סמג שם טוש"ע י"ד סימן א סעיף ט:

[ועיין תוס' ע"ז כו: ד"ה איהו]

נ"ל דמהיכא תיתי דמקבלין ולא אילטריך איש איש כו' ועיין רש"א ומהר"מ שהאריכו כאן

צט ד מיי' פ"ד מהלכות שחיטה הלכה כח סמג שם טוש"ע י"ד סי' יא סעיף א:

[ועיין תוס' תמורה ז: ד"ה מיד ותוס' מנחות עג: ד"ה איש]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תקרובת וכו' של אוכלין מטמא באהל טומאתה לאו:

שיטה מקובצת

א] כ"ש שאדוק וסתם מחשבותיו: ב] לטנף את גגו ואין כאן חשד ובראש הספינה נמי הכל יודעים דכיון דבספינה ונ"ב נ"א בקצת ס"י דכיון דבראש הספינה הוא וכו': ג] טומאה בעלמא מיהא מדרבנן איכא: ד] לרקדק בהעור והרוטב דטומאת תקרובת עבודת כוכבים לאו דאורייתא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה אבל וכו' וא"ת והא כתיב · נ"ב עיין שו"ת מהרי"ט חלק ח"מ סי' קכ"ס:

מסורת הש"ס

[סנהדרין סב·]

דין זה היה נוהג בימי חכמי הש"ס

לעיל ה· [עירובין סט:]

[נזיר סב· מנחות עג: תמורה ב:]

ע"ז לב: מח:

[תוספתא פ"א לקמן יג.]

רבינו גרשום

שור אסור בהנאה ולא קשיא לר' אליעזר · ותנא קמא אשתו לא מפקרה כלומר תנא קמא אמאי לא אמר בניו ממזרים דאשתו לא מפקרה לבני אדם · וניחוש שמא כופר בעיקר הוא כלומר כומר לעבודת כוכבים הוא ולעבודת כוכבים בעי לה ויהא (מטמא) אסור בהנאה (במשא) אין מינין באומות כלומר אין חשובין עע"ז באומות · והא קא חזינן דאיכא כלומר דעע"ז הם: אימא אין רוב אומות מינין וכו' השתא שחיטת כופר בעיקר דישראל אסורין כלומר כדאמרינן לעיל דעובדי כוכבים מיבעיא ממאי דבאומות דכולהו יכולין לקבל קרבניהם דלמא הכי קאמ' מישראל מצדיקי וכו': ורמינהי לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה · אמר רב פפא בשאבוקה כנגדו וכו' התם דומיא דיום כלומר בשאבוקה כנגדו והכא דומיא דסומא כלומר (בין בלילה) [בלילה דומיא דסומא] שאינו רואה כל עיקר

מתני' **השוחט** בשבת וביום הכיפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה:

גמ' *אמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא הי רבי יהודה א"ר אבא רבי יהודה דהכנה היא דתנן *מחתכין את הדילועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מערב שבת אסורה לפי שאינה מן המוכן אלמא כיון דלא איתכן מאתמול אסורה ה"נ כיון דלא איתכן מאתמול אסורה א"ל אביי מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לכלבים הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם מי סברת בהמה בחיה לאכילה עומדת בהמה בחיה לגדל עומדת א"ה בהמה לרבי יהודה בי"ט היכי שחטינן אמר לו עומדת לאכילה ועומדת לגדל *נשחטה הוברר דלאכילה עומדת לא נשחטה הוברר דלגדל עומדת והא לית ליה לרבי יהודה ברירה מנא לן אי נימא מדתניא *הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון תשעה מעשר שני ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ רבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אוסרין התם

רש"י

מתני' ביום הכפורים: מתחייב כרת: גמ' אסורה באכילה. משום שחיטת שבת: ליומא. א] ואפילו בא לאכול בשר חי: ונסבין חבריא. בני הישיבה עלה על דעתם לומר דמתני' דפירשה רב דאסורה באכילה ליומא משום דקסבר מתני' רבי יהודה היא ודייק טעמא לקמן מדקתני שבת דומיא דיום הכפורים אלמא אסורה באכילה ליומא ב] ס"ל לתנא דמתניתין: הי רבי יהודה. מאיזו משנת רבי יהודה שמע רב דאסורה באכילה ליומא: את הדילועין. התלושין: ואת הנבלה. אפילו מתה היום בשבת: שאינה מן המוכן. אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים: דלא איתכן. דלא אזדמנה לכך: הכא. במתניתין נמי אתמול לא היתה עומדת לכך כדמפרש ואזיל לקמיה דלגדל ולדות היתה עומדת ואסורה משום מוקצה ומוקצה אסורה מדרבנן: נשחטה. כשהיא שחוטה מבורר דלאכילה עומדת: לא נשחטה. כגון זו שלא שחטה אתמול ומסתמא לא הניחה על מנת לשחטה בשבת הלכך הוברר כשקדש היום דלגדל עומדת: והא לית ליה לרבי יהודה ברירה. ואי בהמה בחייה לאו לאכילה לחודה קיימא כי שחיט לה ביום טוב היכי מישתריא דלמא מאתמול דעתיה לגדל הוה: הלוקח יין מבין הכותים. לאשמועינן דכותים חשודין על התרומה ואינן כעמי הארץ שהלוקח מהן א"צ להפריש תרומה גדולה כדתנן (סוטה דף מח.) לפי שסלח יוחנן כהן גדול בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה גדולה בלבד אלמא אתרומה לא חשידי ואשמועי' הכא דכותים חשידי אתרומה כדקתני שני לוגין שאני עתיד להפריש כו' ומשנה זו קודם תקנה דגזרו על יינם נשנית: אומר שני לוגין כו'. אם אין לו כלים להפריש (כו') או שהיתה חשיכה בליל שבת שאין שהות להפריש: הרי הן תרומה. בסופו למאה לוג: ומיחל. המעשר שני הואיל ויכול לתקנו באמירה בעלמא ולומר הרי הוא מחולל על מעות שיש לי בתוך הבית לא התירו לו חכמים לסמוך על הברירה אבל בתרומה ושאר מעשרות סמכינן אברירה ולאחר השבת כשיפרישם אמרינן הוברר הדבר שזו היא התרומה וזה לא שתה אלא חולין: אוסרין. אלמא לרבי יהודה לית ליה ברירה וחיישינן שמא תרומה שתה:

תוספות

השוחט בשבת כו'. אפילו במזיד בעי ג] לאוקומי* תימה אי במזיד היאך שחיטתו כשרה והא מומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו כדמוכח לעיל (דף ה.) ועוד דבגמ' בעי ד] לאוקומי במזיד ורבי מאיר °ורבי מאיר אית ליה בפ' עד כמה (בכורות ל.) ובפ' זה בורר (סנהדרין דף כז.) דמומר לדבר אחד הוה מומר לכל התורה כולה וי"ל דהתם בפרהסיא והכא בצינעא ומיהו למאי דמוקי כרבי מאיר קשה ועוד י"ל דמשום פעם אחת לא חשיב מומר וכן משמע בפרק ב' לקמן (דף לט.) דאמר השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ר"ל אמר מותרת ופירש בקונטרס מותרת באכילה והתם גברא בר קטלא הוא כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סא.) דמודה ר"ל דבר קטלא הוא מידי דהוה אמשתחוה לאגר דהגר מותר ועובדו בסייף ועוד אמרינן לקמן בסוף פרק שני (דף מא.) אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי בעלמא קא מכוין ופריך מב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה ומשני הכא במאי עסקינן בישראל מומר והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו תיפוק ליה דפסול אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא*: **אמר** רב הונא דרש חייא בר רב משמיה כו'. תימה דבכל דוכתי משמע דרב הונא היה גדול ממנו בפ' יש בערכין (ערכין דף טז:) דהוה מלטר ליה רב הונא לחייא בר רב ובפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כד.) דא"ל חייא בר רב לרב הונא רבי פרש את דבריך*: **ונסבין** חבריא למימר רבי יהודה היא. אבל לרבנן שרי באכילה אפילו בו ביום ואת"ת והא אין יכול למולחה בשבת וי"ל כגון שעבר ומלחה אי נמי בלא מליחה נמי שריא באומצא אע"ג דאיכא לאו בדם הנבלע באברים כדאמר בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) ה"מ היכא דפירש לחוץ °אבל כל זמן שלא פירש מותר כדמוכח בפ' כל הבשר (לקמן דף קיא.) שהיו אוכלין כבד עד שלא נפלט דמו דחלטי ליה בחלא ה] ואיהו שרי וחלייה (א) דאי חלייה אסור איהו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע ו] ואמר נמי התם *ככר שחתך עליה בשר אסור לאוכלה אבל הבשר עצמו מותר ובפרק מפנין (שבת דף קכח.) גבי בשר תפל אסור לטלטלו אמרינן דבר אוזה שרי משום דחזי לאומצא ולקמן במעתין* אמר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא ומתוך כך נראה דבשר נצלי לא בעי מליחה כלל דדם האברים שלא פירש שרי וכן אומר ר"ת ולא מבעיא כשנצלה הבשר יפה ונפלט כל הדם מן הבשר דשרי ז] אלא אפי' לא נצלה כ"כ מותר ואע"פ שנפלט מבפנים מצד זה לצד זה אינו אסור עד שיפרוש לחוץ כדאמרינן *(כריתות דף כא) גבי ככר שחתך עליה בשר דאפי' מאן דאסר הככר שרי הבשר אע"פ שלא יצא דמו עדיין °והא דאמרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא תרי מ"ט לא משום דפריש מהאי ובלע האי חדא נמי פריש מהאי גיסא ובלע בהאי גיסא התם פריש לגמרי לחוץ מהאי גיסא קאמר והא דאמרינן בפ"ק דביצה (דף יא.) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לא משום דליתסר בלא מליחה אלא מנהג הוא למלוח בשר לצלי ובהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דאמר מולחו והופכו וחוזר ומולחו גרסינן אמר רבה וכן לקדירה ולא גרסינן וכן לצלי*:

מחתכין את הדילועין לפני הבהמה. אומר ר"ת דמיירי ח] כשנתלש מן המחובר בשבת דומיא דנבלה שנתנבלה בשבת וצ"ל לפירושו דאיירי בענין שאין לאסור הדילועין לא משום שמא יעלה ויתלוש ולא משום דלהוי כגרוגרות וצימוקין דתרי טעמי איכא לאסור דבר הנלקט מן המחובר דבריש ביצה (דף ג.) אסרינן פירות הנושרין משום שמא יעלה ויתלוש ובריש אין לדין (שם דף כד:) גבי עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש מאותו מין במחובר אסור ופי' בקונטרס דאפילו רבי שמעון מודה דהוי כגרוגרות וצימוקין דמדלא לקטן מאתמול אקצינהו וכן נראה דבספק מוכן איירי כולה שמעתא ואיירי הכא כגון שיש לו בהמה דהוי מוכן לבהמה אפילו במחובר והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת דף קכב.) דלא יעמיד אדם בהמתו על גבי מוקצה פי' עשבים שנתלשו בשבת הא פירש בקונטרס התם כגון שהיו עומדין בחיבורן במקום שלא היתה הבהמה יכולה לבא שם אי נמי הכא איירי ביושב ומלפה מתי יתלשו ובהמה נמי איירי ביושב ומלפה שמא ישחטנה חש"ו ואחרים רואין אותם וכן צ"ל על כרחך דהא בריש המביא בביצה (דף ל:) מוכח דכל היכא דאין יושב ומלפה אית ליה לרבי שמעון מוקצה וליכא למיחש נמי שמא יתלוש אלא בפירות האילן שהם קלים להסיר ועוד דאדם מתאוה להם ושוכח וכן במשקה שמא יסחוט שקל לסחוט אבל בדבר דבעי מרא וחצינא לא וכן דגים שנצודו בי"ט דאסירי לא משום שמא יצוד אלא משום מוקצה כגרוגרות תדע דהא עובד כוכבים שמילא מים לבהמתו דסוף כל כתבי (שבת דף קכב.) ועשה כבש לירד בו לא אסרינן לישראל גזרה שמא יעשנו ומה שמדמה לקמן שמא יסחוט לשמא יסחוט אפרש לקמן בע"ה ועוד יש לפרש דאיירי בנתלשו מע"ש וכי תימא מאי למימרא קמ"ל דשרי למטרח באוכלא או לשוייה אוכלא לרב הונא כדאית ליה בפרק בתרא דשבת (דף קנה.) ולרב יהודה כדאית ליה והא דלא תנא ליה התם גבי פקיעי עמיר ואיצך דלעיל משום דמילי דחיתוך תני בהדי הדדי ט]:

אם לא היתה נבלה מע"ש. גרסינן ולא גרסינן מעיו"ט כדמוכח בריש מס' ביצה (דף ב:) דקאמר גבי שבת שהם לן תנא כר"ש דתנן מחתכין את הדילועין כו' והא דקרי ליה מוכן לאדם לא שהיה ראוי לשוחטה אלא כלומר עומדת לאדם ואם תאמר בפ"ק דביצה (דף ו.) גבי אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור וקאמר התם אמרו לו מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה שתיק רב ופריך אמאי שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים ומשני השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן אם לא היתה נבלה כו' מוכן לכלבים הוי מוכן לאדם והשתא אמאי לא מפרש טעמא משום דהוי מוקצה מחמת איסור וכי תימא בעוף ועגל שראוי ליתנו חי לפני כן והרי למה ליה לאוקמיה בכי האי גוונא לוקמה דאין ראוי להאכילו חי דהוי מוקצה מחמת איסור ומפרש ה"ר יוסף דממשנה יתירא דייק דכיון דתנא אסור למה ליה למתני תו לפי שאינו מן המוכן אלא משמע דאי ליכא טעמא דמוקצה מחמת איסור כגון בדבר שראוי להאכילו חי או בי"ט אסור מטעם שאינו מוכן ועומד למה שהיה עומד בתחלה:

בהמה לרבי יהודה בי"ט היכי שחטינן. משמע דקסבר אביי דסתמא לאכילה עומדת י] וגבי תרנגולת אמר אביי בריש ביצה (דף ד.) לעומדת לאכילה ועומדת לגדל ביצים:

מדתניא הלוקח יין. לא גרסינן דתנן דבמשנה לא תני אלא מילתיה דרבי מאיר וכולה ברייתא מפורש בפרק כל הגט (גיטין דף כה.) ובמרובה (ב"ק דף סט:) ובפרק בכל מערבין (עירובין דף לו:):

התם

[לקמן טו.]

עין משפט נר מצוה

קא א מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה כט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן יא סעיף ב:

קא ב מיי' פכ"א מהל' שבת הלכה יח ועי' כמ"מ וככ"מ סמג שם טוש"ע א"ח סימן שכב סעי' ו ג:

[ועיין תוס' זבחים יוד ותוס' סנהדרין סא: ד"ה ריש לקיש]

[ועי' היטב תוס' מ"ק כה: ד"ה ורבי חייא וכו' ועי' תוס' לעיל יב: ד"ה בעא]

[דף קיב:]

[דף טו:]

[לקמן קיג:]

[וע"ע תוספות פסחים עד: ד"ה האי מולייתא]

שיטה מקובצת

א] ליומא כל היום ואפי' בא לאכול בשר חי: ב] אלמא אסורה באכילה ליומא ס"ל נ"ב נ"א אלמא אסורה באכילה ליומיה משום דקסבר דס"ל לתנא דמתני' כר' יהודה: ג] אפי' במזיד בעי לאוקימיה בגמ' תימה אי במזיד: ד] בעי לאוקימיה במזיד דר"מ ורבי מאיר אית ליה: ה] דחלטי ליה בחלא ושרי איהו וחלייה: ו] ואמרי' נמי התם ככר שחתך עליו בשר אסור לאוכלו אבל: ז] ונפלט כל הדם מן הבשר דשרי באכילה לכתחילה אלא אפי' לא נצלה: ח] אומר ר"ת דמיירי כשנתלשו מן המחובר: ט] דמילי דחיתוך תני בהדי הדדי ואצטריך לאשמועינן דלועין משום דאקושי טפי: י] משמע דקסבר אביי דסתמא לאכילה עומדת אע"ג דגבי תרנגולת קאמר אביי:

ואין

מסורת הש"ס

ב"ק עא: כתובות לד:

[לקמן טו.]

ביצה ב: ו: כו: שבת קנו: פסחים ט:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ונסבין וכו' וחלייה שרי דאי:

[ביצה ד.]

ב"ק סט: דמאי פ"ז מ"ד סוכה כג: עירובין לו: מגילה כה: גיטין כה: [כתי' יומא נה: תוספתא דמאי פ"ח]

גליון הש"ס

תום' ד"ה השוחט וכו' ור"מ אית ליה וכו'. עי' תשובת מהרי"ק שורש קס: ד"ה ונסבין וכו' אבל כל זמן שלא פירש. עי' תוי"ט פי"א מ"ז דמנחות ד"ה אוכלים: בא"ד והא דאמרי' כו' גבי רב ששת דמלח גרמא גרמא. שמים לי כיון דדין דבלע מהאי גיסא ולא יצא ע"י מליחה מה בכך דהוי עתה דם שלא פירש מ"מ איך מבשלין אותו דאו יהיה פרוש וצ"ע:

רבינו גרשום

מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן כו' כלומר לענין נבלה והוה ליה כנולד ואסיר והתם רבי יהודה אוסר אבל הכא מעיקר' מוכן לאדם לעיקר שחיט' ולאו הלכה זו כמותו מה דאמרי' שאסורה באכילה ליומיה: מי סברת בהמה בחייה לאכילה עומדת דאת אמרת הכא מעיקרא מוכן לאדם וכו' ולאו הלכה זו כמותו בהמה בחייה לגדל עומדת ולאו מעיקרא מוכן לאדם [והוי] דומיא דנבלה דמעיקרא לא מוכן לכלבים ואסר ר' יהודה דאמר אם לא היתה נבלה מע"ש שאסורה היא לפי שאינה מן המוכן הכא נמי כיון דמע"ש לא היתה מוכנת לאדם אסורה והלכה זו כמותו סבירא: אי הכי בהמה לר' יהודה היכי שחטינן כלומר כיון דבהמה בחייה לגדל עומדת ולאו הוו מוכן לר' יהודה דבעי הכנה היכי שחטינן ביו"ט מוקצה הוא אלא תדע המוכנת היתה לר' יהודה כגון הכי: עומדת לאכילה ועומדת לגדל נשחטה הוברר [דלאכילה עומדת] והלכה זו דאסורה באכילה לר' יהודה סבירא ליה דהוא בעי הכנה מע"ש: אי הכי הא לית ליה ברירה מדתנן הלוקח וכו' (ע"ש) [עשרה] מעשר ראשון כלומר ממאה חייב ליתן עשרים ואחד חלקים צריך לאפרושי תרומה תרי ממאה וצריך לאפרושי י' מעשר ראשון וצריך לאפרושי מתשעים פחות שנים שנשתיירו תשעה שזו מעשר שני ועולה ואוכלו בירושלים ואם ברחוק מקום הוא עליו נאמר ונתת הכסף וצרת הכסף וכו' ועכשיו מיחל ושותה כלומר דהוא אומר אפיק זו לחולין ואשתה מהן והשאר שנשתיירו יהא תרומה(כולו)[ומעשר] ורבי יהודה אוסר כלו' מטעם זה אומר דלית ליה ברירה הי מעשר והי תרומה והי חולין לפיכך אינו רשאי לאכול עד דיפריש כולו דאינו יודע מאי זה אוכל ונמצא שזה שותה טבלים: לא לעולם לרבי יהודה אית ליה ברירה והתם

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פכ"ח מהל' שבת הל' יג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סי' שח סעיף ו:

קג ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' יב טוש"ע א"ח סימן שכ סעיף א:

[ב"ב כז: וש"נ]

גמרא

התם כדקתני טעמא *אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע אמר להן לכשיבקע אלא מדתני איו *דתני איו רבי יהודה אומר אין אדם מתנה על שני דברים כאחד אלא אם בא חכם למזרח עירובו למזרח למערב עירובו למערב ואילו לכאן ולכאן לא והוינן בה מאי שנא לכאן ולכאן דלא *דאין ברירה מזרח ומערב נמי אין ברירה ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם אלא אמר רב יוסף רבי יהודה דכלים היא *דתנן *כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה שברי עריבה לכסות בהן פי חבית שברי זכוכית לכסות בהן פי הפך רבי יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן שברי עריבה לצוק לתוכן מקפה שברי זכוכית לצוק לתוכן שמן מעין מלאכתן אין מעין מלאכה אחרת לא אלמא כיון דלא איתכן מאתמול להך מלאכה אסירי הכא נמי כיון דלא איתכן מאתמול אסורה אמר ליה אביי מי דמי התם מעיקרא כלי והשתא שבר כלי והוה ליה נולד ואסור הכא מעיקרא אוכלא ולבסוף אוכל אוכלא דאיפרת הוא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר אוכלא דאיפרת שפיר דמי *דתנן [ב]אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין ואם יצאו מעצמן אסורין רבי יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהן מותר ואם למשקין היוצא מהן אסור לאו אתמר עלה *אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים *בסלי זיתים וענבים אלמא כיון דלסחיטה קיימי יהיב דעתיה הכא נמי כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה מידי הוא טעמא אלא לרב האמר רב חלוק היה רבי יהודה אפילו *בסלי זיתים וענבים אלא אמר רב ששת בריה דרב אידי רבי יהודה דנרות היא *דתניא מטלטלין נר חדש אבל לא ישן דברי רבי יהודה אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס מוקצה מחמת איסור מי שמעת ליה אין *דתנן רבי יהודה אומר
כל

תוספות

התם כדקתני טעמא וכו' · קשיא לי דהכא אליבא דרב קיימינן ורב לית ליה דטעמא משום בקיעת הנוד בפ' בכל מערבין (עירובין דף לו:) דקאמר ליתא למתניתין מקמי איו והלוקח יין ואית ליה דטעמא דרבי יהודה משום דאין ברירה ורבינו שמשון מקוצי הקשה דהיכי מייתי הכא ההוא דאיו אחר שדוחה ההיא דהלוקח הא בפ' בכל מערבין (גם זה שם) משמע דאי לאו ההיא דהלוקח הוה אמינא דליתא לדאיו מקמי מתניתין דפריך התם לרב אדרבה ליתא לדאיו מקמי מתני' ומשני לא ס"ד דשמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה דתניא הלוקח יין כו' ונ"ל דהכא דיחויא בעלמא הוא דקאמר התם כדקתני טעמא ועיקר סמיך אדאיו דאין להוכיח מההיא דהלוקח דלית ליה ברירה כל כמה דלא מייתי לדאיו דליתיה מקמי מתניתין דעירובין להכי מייתי לדאיו דהשתא ליתא מתניתין מקמי תרווייהו:

מודה רבי יהודה בסלי זתים וענבים · תימה בלאו הכי אמאי לא מדמה למשקים דגזרינן שמא יסחוט ה"נ גבי בהמה נגזור שמא ישחוט ועוד אמאי נסבין חבריא למימר דרבי יהודה היא כ"ש דאתיא כרבנן דגזרי שמא יסחוט אפי' בשאר פירות ועוד דהיכי מדמה שמא יסחוט לשמא ישחוט שקל הרבה לסחוט מלשחוט וי"ל דודאי לא דמי ולהכי לא מדמה לה למשקין אבל מדמה שמא ישחוט דבהמה העומדת לשחיטה לשמא יסחוט דפירות העומדות לאכילה אבל כרבנן לא אתיא דלא אשכחן דגזרינן שמא יסחוט אלא בעומדים למשקין והא דאסרי לכולהו משום דגזרינן עומדין לאכילה אטו עומדין למשקין אבל לרבי יהודה דשרי בשאר פירות העומדין לאכילה ואסר בזיתים וענבים ואף על גב דעומדים לאכילה משום דנימלך וסחיט וה"ה בבהמה דגזרינן:

אימר דשמעת ליה לרבי יהודה במוקצה מחמת מיאוס כו' · דיחויא בעלמא הוא דמוקצה מחמת איסור יותר חמור ממוקצה מחמת מיאוס דהא לקמן אמר עד כאן לא שרי רבי מאיר אלא במבשל אבל שוחט דאיתו ראוי לכוס לא ובהדיא שמעינן ליה לרבי מאיר בפרק כירה (שבת דף מד·) דלית ליה מוקצה מחמת מיאוס דקאמר כל הנרות מטלטלין אפילו נר ישן חוץ מנר שהדליקו בה באותה שבת (ב) ומוקי מתני' כרבי יהודה דמבשל משום דלא מיתוקמא מתניתין משום מוקצה מחמת איסור דמשמע ליה ג] שבת דומיא דיום הכפורים אפילו היה לו חולה והבריא כמו שאפרש בסמוך : המבשל

רש"י

התם · טעמא לאו משום דאין ברירה הוא אלא דחיים לשמא יבקע הנוד והוברר שלא היה עתיד לבא לידי הפרשה ושתה טבלים למפרע : לכשיבקע · נראה כלומר דלא חיישינן להכי : איו · שם חכם : אין אדם מתנה · בעירובין (דף לו:) אמרינן מתנה אדם על עירובו ומניח שני עירובין אחד בסוף אלפים למזרח עירו ואחד בסוף אלפים למערב ואומר אם בא חכם למזרח שהיה חכם עתיד לבא ממקום אחר ולשבות חוץ לתחום ולדרוש עירובי של מזרח יקנה לי שביתה למזרח ואהיה בשבת במקום עירובי ויש לי משם והלאה אלפים ואם יגידו לי שבא חכם למערב יקנה עירובי שבמערב בא לכאן ולכאן אם יבאו שני חכמים זה למזרח וזה למערב לאיזה מהם שארצה אבחר הליכתי ועל שם ברירה של מחר יקנה לי עירובי היום דכל קניית עירוב בין השמשות היא ותני איו דפליג רבי יהודה אסיפא דקתני בא לכאן ולכאן וקאמר רבי יהודה אין אדם מתנה על שני דברים שני חכמים : אלא אם בא חכם כו' · על חכם אחד שבא ואין ידוע לו לאיזו רוח יבא מתנה : והוינן בה מאי שנא כו' דאין ברירה · (א) כשיבא למחר למזרח שמא בין השמשות לא היתה דעתו לכך וקנה לו עירובו של מערב והרי הוא כמי ששבת במערב וממקום אותה שביתה יש לו אלפים לכל רוח ונמלאו האלפים האחרונות המזרחיות כלות לביתו ואין לו מביתו ולמזרח אפי' פסיעה אחת : מזרח ומערב נמי · כשהתנה על חכם אחד ותלה תנאו בביאת חכם נמי אין ברירה דאם בא חכם למזרח לאחר שקדש היום שמא כשקדש היום היה בדעתו למערב וזה תלה בדעתו של חכם *והחכם יכול לילך בשבת ארבעת אלפים אמה כדאמרינן בעירובין (דף מה:) אם ראה שחשכה והיה מכיר אילן או גדר שהוא בסוף אלפים אמה אומר שביתתי בעיקרו ומהלך ממקום רגליו ועד עיקרו אלפים ומעיקרו ולהלן אלפים והכא נמי איכא למימר חכם זה בשעת קניית עירוב לא בא למזרח עדיין ודעתו היה למערב : ואמר רבי יוחנן וכבר בא חכם · מתניתין בהכי עסקינן שכבר בא חכם קודם קנין העירוב אבל זה לא ידע להיכן בא ואין כאן צריך ברירה שכך מתנה לגד שהחכם בא יהא עירובי קונה ואין הדבר תלוי אלא א] גלויי מילתא כשיגידו למחר שבמזרח בא נמצא שקנה עירוב המזרחי : שבריהן ניטלין · אפילו נשתברו היום בשבת : שיהו עושין בהן מעין מלאכה · שתהא תורת כלי עליהם : מעין מלאכה · כלומר אע"פ שאין ראויה למלאכה ממש אלא לכסוי בעלמא : מעין מלאכתן · הראשונה : מקפה · תבשיל עב דהיינו מעין עיסה : הכא נמי · כיון דלא איתכן מאתמול לאכילה : הכא מעיקרא אוכלא · דע"כ בהמה בחייה לאכילה עומדת כדאוקמינן לעיל דאי לגדל בהמה לרבי יהודה היכי שחטינן בי"ט : דאיפרת · נשבר ונפרש וחבירו [בפרק בהמה המקשה] (לקמן דף ענ·) חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמו : ס"ד · דלאו נולד חשבינן ליה : שחיטה · *אב מלאכה היא : אסורין · וטעמא דמשקין שזבו אסורין מפרשינן בשמעתא קמייתא דבילה (דף ג·) גזירה שמא יסחוט : אם לאוכלין היוצא מהם מותר · אם היו עומדין לאכילה ולא לסחוט היוצא מהם מותר דכיון דלא ניחא ליה ליכא למיגזר אי שרית להו בשתייה היום אתי לסחוט דהא לאו להכי קיימי : ואם למשקין · הואיל ונתקיימה מחשבתו אי שרית להו כשזבו איכא למיגזר בהו שמא יסחוט דהא להכי קיימי שמע מינה מיהא דמשום נולד לא אסר להו רבי יהודה : מודה רבי יהודה בסלי זיתים וענבים · שאפילו הכניסן לאכילה הואיל ורוב בני אדם סוחטין אותם האי נמי ממליך עלייהו ואי שרית למשקין שזבו מהן אתי למיסחט : כיון דלהכי קיימי · סתם ענבים : יהיב דעתיה · עלייהו למשקין וכי הוו משקין הוה ליה נתקיימה מחשבתו וגזרה שמא יסחוט ופלוגתייהו בתותים ורימונים : ה"נ כיון דלשחיטה קיימא יהיב דעתיה · דאי משחטה אכיל לה וכיון דדעתיה בהכי גזרינן בה נמי אי שרית ליה באכילה אתי לכתחלה למישחט : מידי הוא טעמא אלא לרב · האי שניא אליבא דרב משנינן לה דאיהו אמר לרבי יהודה אסורה באכילה ליומא : חלוק היה · ומתיר והכא נמי אמאי אסורה ליומא : נר חדש · שלא הדליקו בו מעולם נר של חרס וכשהוא חדש חזי למרמי ביה פירי : אבל לא ישן · דמוקצה הוא מחמת מיאוס שהדעת קלה בו והך בהמה נמי כשקדש היום היא מוקצה מחמת אבר מן החי שלא נשחטה : אימר דשמעת ליה כו' · דמידי דמאיס מקצה איניש מדעתיה לגמרי :

מסורת הש"ס

[עירובין לו: וש"נ]

ביצה לז: עירובין לה [יומא נו:]

שבת קכד:

ביצה ג: שבת קמג:

עיין מהרש"א

שבת שם

[שם איתא בזיתים]

[בשבת קמג: איתא בזיתים]

שבת מד:

[צ"ל דתניא]

[עיין תוס' ביצה ג: ד"ה שמא ישחוט ועי' תוס' בשבת קמג: ד"ה אין סוחטין דס"ל מפרק תולדס דדיסם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והוינן וכו' דאין ברירה כשילך למחר : (ב) תוס' ד"ה אימר וכו' באותה שבת והא דמוקי מתני' :

שיטה מקובצת

א] ואין הדבר תלוי אלא בגלויי מלתא: ב]דמשמע ליה מתני' שבת דומיא דיוה"כ :

רבינו גרשום

מאי טעמא לא אמר ברירה כדקתני טעמא אמרו לו לרבי מאיר אי אתה מודה לאחר שפת שמא יבקע הנוד וישפך הכל לארץ ואין לו יין להפריש ונמצא זה שותה טבלין למפרע·ור' יהודה עדיין אומר (אני) דאית ליה ברירה ומדתני איו ל"ל ברירה אין אדם מתנה על שני דברים כאחד כו' · כלומר אין יכול להניח עירובו למזרח ולמערב ולומר למחר אלך כנגד רבי למקום שירצה אלא אם בא חכם למזרח כו' מזרח ומערב נמי אין ברירה כלומר אם בא חכם למזרח עירובי למזרח למערב עירובי למערב הא לית ליה ברירה מאיזה רוח יבוא אמאי מתיר ר' יהודה ואמר ר' יוחנן כבר בא חכם כלומר לאו כדסברת דהוא יכול להתנות אם בא חכם למזרח ואם בא חכם למערב אלא אנן קאמרינן לר' יהודה אם כבר בא חכם כלומר שכבר בא למזרח מע"ש עירובי למזרח ואם כבר חכם בא למערב מע"ש עירובי למערב ועכשיו לית לרבי יהודה ברירה והלכך (באיסור ליומיה כולו ולא הלכה כמותו) א) אלא אמר רב יוסף ר' יהודה היא והלכה כמותו בהלכה דכלים ר' יהודה אמר ובלבד שיהו עושין[מעין] מלאכתן כלומר מעין מלאכתן שהיו עושין מתחילה קודם שבירתן: לצוק לתוכן מקפה וכו' אלמא כיון דלא איכוון להאי מלאכה מע"ש וכו' והלכה זו דאמרי' אסורה באפילה ליומ'ה הלכה כמותו: ולבסוף אוכלא אוכלא דאיפרת הוא' כלומר כענין פרו ורבו ושמעינן לה לרבי יהודה דאוכלא דאיפרת שפיר דמי ומותר אע"פ שאינו מוכן מע"ש : דתנן אין סוחטין כו' רבי יהודה אומר אם לאוכל היוצא מהן מותר' כלומר מה דאמרת אם יצאו מעצמן אסורה אם לאוכלין היה רוצה הפירות היוצא מהן מותר כלומר דאוכלא דאיפרת הוא אם למשקין היוצא מהן אסור דהוה ליה נולד ואסיר : ולאו איתמר עלה מודה היה ר' יהודה בסלי זיתים כיון דלסחיטה קיימי וכו' ואסור בהנאה הכא נמי כיון דלשחיטה וכו' · והא אסורה לשחוט (בי"ט) [בשבת] · מידי הוא טעמא אלא לרב כלומר לדעת מי באה כולה הלכה אלא לרב והאמר רב חלוק היה ר' יהודה אפי' בסלי זיתים וענבים דלסחיטה קיימי שמותר : אלא רבי יהודה דנרות היא · כלומר כשם דאית ליה מוקצה לענין נרות כך אית ליה מוקצה לענין שחיטה . אין דהא תנן רבי יהודה אומר
כל

א) אינו מוכן ואולי צ"ל והילכך הו לית לן ראיה דאסורה באכילה ליומא לר"י ממשנה דאם לא היתה נבלה מע"ש וכו' ·

*כל נרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בו באותה שבת ודלמא שאני התם דהוא דחי ליה בידים אלא אמר רב אשי רבי יהודה דמבשל היא *דתנן *המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר *בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית רבי יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים ונוקמה במזיד ורבי מאיר לא סלקא דעתך דקתני דומיא דיום הכפורים מה יום הכפורים לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל אף הכא נמי לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל ומי מצית מוקמת לה בשוגג ורבי יהודה והא אף על פי שמתחייב בנפשו קתני הכי קאמר אע"פ דבמזיד מתחייב בנפשו הוא הכא דבשוגג שחיטתו כשרה ונוקמה כרבי יוחנן הסנדלר דאמר לא שנא בשוגג ולא שנא במזיד לא אכיל רבי יוחנן הסנדלר קמפליג במוצאי שבת לאחרים ולא לו תנא דידן שחיטתו כשרה קתני לא שנא לו ולא שנא לאחרים תני תנא קמיה דרב *המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ומשתיק ליה רב מאי טעמא משתיק ליה *אילימא משום דסבירא ליה כרבי יהודה ותנא תני כרבי מאיר משום דסבירא ליה כרבי יהודה מאן דתני כרבי מאיר משתיק ליה ועוד מי סבר לה כרבי יהודה והאמר רב חנן בר אמי כי מורי להו רב לתלמידיה מורי להו כר' מאיר וכי דריש בפירקא דריש כרבי יהודה משום עמי הארץ וכי תימא תנא בפירקיה תנא קמיה אטו כולי עלמא לתנא צייתי לאמורא צייתי אמר רב נחמן בר יצחק תנא שוחט תנא קמיה דרב השוחט בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל אמר ליה מאי דעתיך כרבי מאיר עד כאן לא קשרי רבי מאיר אלא במבשל דראוי לכוס אבל שוחט דאין ראוי לכוס לא והא מתניתין דשוחט הוא *ואמר רב הונא דרש חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא הא רבי מאיר שרי כי שרי רבי מאיר כגון

רש"י

כל הנרות של מתכת מטלטלים · דשל מתכות לא מאיסי אפילו ישנים כגון של נחושת וכיוצא בהן : א] הדולק בשבת · שהיה נר דולק בו בין השמשות דמוקצה מחמת איסור שאסור לכבות הנר נאסר גם הוא לטלטל וכיון שהוקצה לבין השמשות הוקצה לכל היום : בידים · שהדליקו בו הנר אבל בהמה דממילא מידחיא אימר דהדר חזיא : יאכל · הוא עצמו ובו ביום ואין צריך להמתין עד הערב בכדי שיעשו דהא דאמרינן בעלמא לערב בכדי שיעשו לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דאיכא חיובא דלא נמטייה הנאה מאיסורא אבל בשוגג לא : במזיד · דאיכא איסורא : לא יאכל · בו ביום עד שתחשך ובכדי שיעשו והוא הדין לאחרים נמי דאסור למיכליה בו ביום דטעמא משום דלא נמטייה הנאה מאיסורא הוא וכי שרי לאורתא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה ואיידי דתנא רישא בדידיה דאשמעינן רבותא להתירא תנא נמי סיפא בדידיה : רבי יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת · ולא בשבת וה"ה לאחריני דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעשו דלא נימטיה הנאה מעבירה ואיידי דבעי למתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה אבל לאחריני שרי דאיהו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחריני לא תנא רישא נמי בדידיה ומתניתין נמי דקתני אסורה באכילה ליומיה לדידיה ולאחריני בשוגג מתוקמא ורבי יהודה היא ולקמן פריך והא מתחייב בנפשו קתני *והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו אבל אחריני שרו בו ביום ואיהו אסור משום דקנסו שוגג אטו מזיד ומתניתין דאסר ליה ליומיה אפילו לאחריני לאו רבי יהודה היא דא"כ דקנסא דרישא אטו מזיד הוא אמאי מישתרי הוא לאורתא הא קתני גבי מזיד לא יאכל עולמית אלא טעמא משום דלא ליתהני מעבירה הוא ולא שנא הוא ולא שנא אחריני : ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת · בכדי שיעשו כר' יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג ועדיפא מדרבי יהודה דאילו רבי יהודה שרי ליה לאורתא אפי' לדידיה דלא קניס שוגג אטו מזיד ורבי יוחנן קניס שוגג אטו מזיד הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן אחריני דלא עבדי איסורא לא קנסו אלא בכדי שיעשו ימתינו דלא ליתהני מעבירה : במזיד לא יאכל עולמית כו' · לאו משום קנסא הוא דהא אחריני לא עבוד איסורא אלא מקראי יליף לה רבי יוחנן בכתובות באלו נערות (דף לד:) ובב"ק בפרק מרובה (דף עא·) ושמרתם את השבת כי קדש וגו' מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה (א) יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי ולא בשוגג : ונוקמה במזיד ור"מ היא · דאמר אסורה ליומא : מה יום הכפורים כו' · לא יאכל בו ביום דהא יום עינוי הוא : ונוקמה כר' יוחנן הסנדלר דאמר כו' · לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים · ואית דמפרשי דהאי במזיד לא יאכל דרבי מאיר ובשוגג לא יאכל דרבי יהודה לא יאכל הוא אבל לאחרים שרי והאי אסורה באכילה ליומיה דקאמר רב נמי לדידיה קאמר אבל לאחריני שרי ולאו מילתא דהא דומיא דיום הכפורים קתני דלא שנא לו ולא שנא לאחרים אסור ועוד אסורה באכילה ליומא לגמרי משמע : כי מורי להו רב לתלמידיה · במבשל בשבת הוראה ביחיד מורי להו כרבי מאיר דמיקל : בפירקא · ביום השבת ברבים : וכי תימא תנא בפירקיה תנא קמיה · ברבים היה שונה משנה זו ביום הדרשה וחייש רב לעמי הארץ שלא ישמעו קולו : אטו · בני הכנסת הבאים לשמוע מה שהיה רב דורש : לתנא צייתי · כלומר הם מטין אוזן לשמוע מן התלמידים היושבים שם ושונין איש משנתו לעצמו : לאמורא · שהיה עומד בפני רב ומשמיע לרבים מה שרב הדרשה לוחש לו אליו היו שומעין : עד כאן לא קשרי ר"מ · אלא במבשל בשוגג דכיון דלאיסור שבת ליכא דשוגג הוא איסור מוקצה נמי ליכא דמעיקרא הוי חזי לכוס חיה : אבל שוחט בשוגג · נהי דלאיסור שבת ליכא משום מוקצה מיהא אסורה דבין השמשות לא הויא חזיא לכוס · כל אכילה שלא כדרכה קרי כוסס כמו (ברכות דף לז·) הכוסס את החיטין הכוסס את האורז כס פילפלי ביומא דכפורי (שם דף לו:) : הא ר"מ שרי · מדאיצטריך לאוקמה כרבי יהודה מכלל דקסבר רב דר"מ שרי : שהיה

תוספות

המבשל בשבת בשוגג יאכל · אפילו ג] בו ביום דר"מ לא קניס כלל שוגג אטו מזיד כדמוכח בהניזקין (גיטין נג:) ובפ' כירה (שבת דף לח·) נמי משמע דשרי בו ביום גבי הא דבעי מרבי חייא בר אבא שכח קדירה ע"ג כירה כו' במזיד לא יאכל לא הוא ולא אחרים בו ביום אבל במוצ"ש שרי אפי' לדידיה מדבעי לאוקמי מתניתין כר"מ ובמזיד ומתניתין דומיא דיוה"כ קתני דאסור בו ביום בין לו בין לאחרים ושחיטתו כשרה קתני לא שנא לו ולא שנא לאחרים כדאמרינן בסמוך ועוד אי במזיד לא יאכל עולמית לר"מ א"כ הייט מזיד דרבי יהודה כמו שאפרש וכן שוגג דרבי יהודה דהא מוקי מתניתין בשוגג ורבי יהודה ובמזיד לא יאכל עולמית הוא אבל אחרים אוכלים למוצאי שבת דאי לא יאכלו עולמית א"כ הייט מזיד דרבי יוחנן הסנדלר ועוד דבמרובה (ב"ק דף עא·) מוקי דרבנן דפטרו בטבח בשבת מתשלומי ד' וה' כרבי יוחנן הסנדלר ולא מוקי לה כר' יהודה ובעי נמי התם מאי טעמא דר' יוחנן הסנדלר ולא בעי ג] מ"ט דר' יהודה כללא דמילתא מזיד דר"מ שוגג דר' יהודה מזיד דרבי יהודה שוגג דרבי יוחנן הסנדלר : מורי להו כר"מ · משמע שכן הלכה וכן דרש רבא בפ' כירה (שבת דף לח· ע"ש) כר"מ וקשה מכאן לפי' הקונטרס דבריש אין צדין (ביצה דף כד:) גבי עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש מאותו המין במחובר אסורין ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו ופירש הקונט' דטעמא דאסורין בכדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט והרי מבשל בשבת דבשוגג יאכל אע"ג דנהנה ממלאכת שבת ומיהו י"ל דאין נהנה כ"כ כיון דבלאו בישול ראוי לכוס אבל קשה משוחט בשבת בשוגג דיאכל לר"מ היכא דהיה לו חולה מבעוד יום והבריא כדאמרינן בסמוך משום דלא הוי מוקצה ולא אסר מטעם שנהנה ממלאכת שבת א]וי"ל דבמילתא דלא שכיח לא גזרו ד]:

כי שרי ר"מ כגון שהיה לו חולה מבעוד יום · וא"ת ונוקי מתניתין בשוגג ור"מ ולא היה לו חולה כלל וי"ל דדומיא דיוה"כ קתני דאסור אף על גב דהיה לו חולה וא"ת והא על כרחיך לא הוה נגמרי דומיא דיוה"כ דבשבת אם לא הבריא מותר אפי' לרבי יהודה וי"ל דבמקום שפייך חיוב קא מדמה שבת ליוה"כ כדתני אע"פ שמתחייב בנפשו : כגון

רבינו גרשום

כל הנרות של מתכת מטלטלין כו' · והא הכא בנרות של מתכת של זהב ושל כסף ושל נחשת אין בו משום מיאום וקאמר דמוקצה מחמת איסור שהדליקו בו באותה שבת : שאני הכא דדחייה בידים כלומר דלא רצה לנגוע בו כלל אבל במקום אחר הוא אומר דמותר ולאו הלכה זה כמותו) דאמרי' אסור באכילה ליומיה אלא מהלכה דמבשל כלומר דרבי יהודה סבר בשוגג יאכל במוצאי שבת אבל שבת עצמה אסור וכך הכא הוא אמר דאסור: ונוקמה במזיד ורבי מאיר כלומר מתנית' דאמר דאסורה באכילה נוקמה ששחט במזיד ורבי מאיר דהוא א' במזיד לא יאכל · לא ס"ד דקתני במתנית' (דאמר) השוחט בשבת ויוה"כ ודומיא דיוה"כ מה יוה"כ לא שנא שוגג (לאיסור) [ל"ש מזיד לא אכיל] ה"נ לא אכיל : ומי מצית מוקמת [לה] בשוגג ור' יהודה · והא מתנית' אע"פ שמתחייב בנפשו [קתני] ב) במזיד הכא בשוגג שחיטתו כשרה ויכול לאוקמי כר' יהודה : ר' יוחנן הסנדלר קא מפליג וכו' הכא שחיטתו כשרה לא שנא לו ולא שנא לאחרים כלומר שמותרת למוצאי שבת אפי' מזיד ולא יכול לאוקמי כר' יוחנן הסנדלר: משום דסבירא ליה כרבי יהודה ותנא הוא תני כר' מאיר לעיל המחלוקת ומשום דרב סבר ליה כרבי יהודה וכו' : ומי סבר לה רב כרבי יהודה והאמר רב חנן כי מורי וכו' כלומר וכך הלכה כרבי מאיר וס"ם משתיק וכי תימא משום עמי הארץ טעמא דמשתיק אותו דתנא בפרקא תנא קמיה כלומר בבית המדרש קדם כולי עלמא כלומר בפני עמי הארץ משום קילותא דע"ה כו"ע לתנא בלשון הקודש צייתי לאמורא צייתי כלומר למתרגם ועדיין מ"מ משתיק אותו אמר רב נחמן שוחט תנא קמיה דמשום הכי משתיק אותו וכו' אלא במבשל ראוי לכוס כלומר בלשון לעז משייר אבל שוחט ואינו ראוי לכוס כלומר דבשחיטה קיימי ושחיטה אסורה ביום · לא כגון

מסורת הש"ס

שבת מד·

ב"ק עא· גיטין נג: ביצה יז: תרומות פ"ב מ"ג שבת לח· כתובות לד· [תוס' דשבת פ"ג]

[נ"ל דתניא וכן איתא בגיטין ועמ"ש שם]

עי' רש"ל ורש"א

[תרומות פ"ב מ"ג]

[שבת קכ:]

[לעיל יד·]

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה כג סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן שיח סעיף א :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה במזיד וכו' אי מה קדש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסורין בהנאה ת"ל לכם שלכם יהא יכול אפילו בשוגג :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה מורי וכו' וי"ל דבמילתא דלא שכיח · נ"ב עי' ב"ח בא"ח סי' שי"ח מ"ש בזה :

שיטה מקובצת

א] הדולק בשבת · נ"ב שהדליקו בו באותו שבת : ב] המבשל בשבת בשוגג יאכל אפי' הוא ואפי' בו ביום דר"מ : ג] ולא בעי נמי מ"ם : ד] דבמלתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן והס"ד :

א) נראה דצ"ל אלא הא דאמרינן דאסורה באכילה ליומא ר"י הוא שמעינן לה מהלכה דמבשל כלומר וכו' : ב) נ"ל הכי קאמר אע"פ דבמזיד מתחייב בנפשו הכא דבשוגג וכו' :

עין משפט
נר מצוה

[א מיי' פ"ב מהל' שבת הל' ט טוש"ע א"ח סי' שיח סעיף ב] :
קה א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כב סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ו סעיף א:
קו ב מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע י"ד סימן יא סעיף א:
קז ג מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן ו סעיף א:
קח ד מיי' שם והל' יט ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעיף ב:
קט ה ו ז מיי' שם הל' יד כג טוש"ע שם סעי' א:
קי ח ט מיי' שם הלכה יט כ טוש"ע שם סעיף ב:
קיא י מיי' פ"ב שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' ז:
קיב כ מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע שם סימן ו סעיף ד:

כגון שהיה לו חולה מבעוד יום אי הכי מאי טעמא דרבי יהודה דאסר כגון שהיה לו חולה והבריא וכי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רבי יצחק בר אדא אמר רב השוחט לחולה בשבת אסור לבריא המבשל לחולה בשבת מותר לבריא מאי טעמא האי ראוי לכוס והאי אינו ראוי לכוס אמר רב פפא פעמים שהשוחט מותר כגון שהיה לו חולה מבעוד יום מבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת אמר רב דימי מנהרדעא הלכתא השוחט לחולה בשבת [א] מותר לבריא באומצא מ"ט כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו: **מתני'** *השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין *חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והציפורן מפני שהם חונקין: **גמ'** השוחט דיעבד אין לכתחלה לא בשלמא במגל יד דלמא אתי למעבד באידך גיסא אלא צור וקנה לכתחלה לא ורמינהי *בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר דאמר רב כהנא השוחט במחובר לקרקע רבי פוסל ור' חייא מכשיר עד כאן לא קא מכשיר רבי חייא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא במאי אוקימתא כרבי חייא ודיעבד אלא הא דתניא *בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר *בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה מני לא רבי ולא ר' חייא אי ר' חייא דיעבד אין לכתחלה לא אי רבי דיעבד נמי לא לעולם רבי חייא ואפילו לכתחלה והאי דקמיפלגי בדיעבד להודיעך כחו דרבי ואלא מתניתין דקתני השוחט דיעבד אין לכתחלה לא מני לא רבי ולא רבי חייא אי רבי חייא אפילו לכתחלה אי רבי דיעבד נמי לא לעולם רבי חייא ואפילו לכתחלה ומתניתין דקתני השוחט רבי היא קשיא דרבי אדרבי לא קשיא כאן במחובר מעיקרו כאן בתלוש ולבסוף חיברו ומנא תימרא דשני לן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חיברו דתניא השוחט במוכני שחיטתו כשרה *במחובר לקרקע שחיטתו כשרה *נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה *היה צור יוצא מן הכותל או [א] קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה

קשיין

שהיה לו חולה · מע"ש דכיון דשוגג הוא כדאוקמינן וליכא איסור שבת איסור מוקצה נמי ליכא דעומדת לשחיטה היתה בין השמשות ואפילו בשבת משום דחולי דפיקוח נפש דוחה את השבת: מ"ט דרבי יהודה · הא אפי' במזיד איסור שבת ליכא וכ"ש בשוגג: והבריא · היום בשבת איסור מוקצה ליכא דהא בין השמשות חולה היה הלכך לר"מ דלאו משוי שוגג דאיסור שבת שרי ולרבי יהודה אסור דאיסור שבת דשוגג איכא דהא הבריא: וכי הא· כלומר הא דאוקימנא דמשום איסור מוקצה שתקיה רב לתנא ואע"ג דבאיסור שבת שוגג הוה הייט כי הא דאמר רב: השוחט לחולה · שנחלה ביום השבת: אסור · לאכול בריא מאותה בהמה בו ביום דאע"ג דאיסור שבת ליכא דפיקוח נפש דוחה את השבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה הואי ולא היתה [ב] ראויה לישחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה: המבשל · בשר שהיתה שחוטה מאתמול ובשלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא: מ"ט האי · בשר הוה חזי להאי בריא בין השמשות לכוס חי הילכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת נמי אין כאן דהא לחולה בשלה: והאי · שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא: פעמים שהשוחט · לחולה מותר לבריא לכוס כגון שהיה לו חולה מבעוד יום דאין כאן לא איסור מוקצה ולא איסור שבת: והמבשל · לחולה שנחלה היום אסור לבריא: כגון שקצץ דלעת · מן המחובר ובשלה לו דיש כאן איסור מוקצה דמחוברת היתה בין השמשות ואית דמפרשי בדלעת תלושה ומוקצה דידה משום דקשה היא ולא היא חדא דדלעת רכה היא יותר מן הבשר ועוד [ג] קצץ מן המחובר משמע דאי בתלושה לא שייך קצירה אלא חיתוך [ד] כגון (שבת דף קנו:) מחתכין את הדילועין לפני הבהמה: הלכתא השוחט לחולה בשבת · לחולה מבעוד יום: באומצא · לכוס: אדעתא דחולה קא שחיט · וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום ההוא זית דחולה בעי למשחט כולה: **מתני'** במגל יד · רפס"א בלע"ז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות: הכל שוחטין ובכל שוחטין · כולה מפרש בגמרא: מגל קציר · שקוצרין בה התבואה פלניל"א בלע"ז שפגימותיה נטות כולן לצד אחד בשיפוע: מגירה · סכין מלא פגימות ואין משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כסתם פגימות אוגרת ומגירה בלעז סייג"א: שינים · התחובים בלחי של בהמה: והצפורן · מחוברת: שהם חונקין · שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אשארא קאי ולאו אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמרא משום מחובר: **גמ'** דלמא אתי למעבד באידך גיסא · במקום הפגימות ושמעינן מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם וגהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכל שכן הכא דבההיא גיסא גופה פגומה: קרומית · גלע של קנה: רבי פוסל · לקמן נפקא לן מויקח את המאכלת: ורבי חייא מכשיר · ומתניתין דקתני שחיטתו כשרה לא מתוקמא כרבי אלא כרבי חייא ולכתחלה מיהא לא שחטינן ואשמועינן מתני' דעד כאן כו' : בין שהסכין למעלה · כעין כל השחיטות : ובין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה · ולא חיישינן שמא יכבד הצואר על הסכין ויתיז בבת אחת קודם שיוליך ויביא : לעולם רבי חייא ואפי' לכתחלה · נמי מכשר : קשיא דרבי אדרבי · דהא קתני בברייתא רבי פוסל דמשמע דיעבד : מחובר מעיקרו · פוסל ואפילו בדיעבד : במוכני · גלגל שקורין טו"ר והשכיב בו הסכין חודו למעלה וגלגל ושחט : נעץ סכין בכותל · והוליך והביא צואר בהמה עליה :

כגון שהיה לו חולה והבריא · וא"ת אם יש מוקצה לחצי שבת אמאי שרי לר"מ בשוחט לחולה והבריא ור' יהודה נמי אמאי לא אסר משום מוקצה דלא אסר אלא משום דקנים שוגג אטו מזיד כדאמרינן בהניזקין (גיטין נג:) דבעיא היא בשילהי אין לדין (ביצה דף ט:) אם יש מוקצה לחצי שבת אם לאו וי"ל כיון שרגילות הוא שחוזר לחוליו לא הוי מוקצה כמו גמרו בידי אדם דשרי התם אי נמי רב גופיה מספקא ליה דשמא אין מוקצה לחצי שבת ולהכי לא אוקמיה כר"מ אלא כר' יהודה דאסר משום דקנים שוגג אטו מזיד: **כגון** שקצץ לו דלעת · פירש בקונטרס מדנקט קצץ משמע דאיירי מן המחובר וקשה דא"כ מאי איריא מבשל אפילו כי לא נתבשל נמי אסור ואומר ר"ת דבתלושה איירי ושייך נמי בתלושה לשון קצילה כמו כאן קיצץ בן עזאי תורמוסי תרומה בפ' במה מדליקין (שבת דף לד·) ובריש פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג:) אדמוקדך יקוד קוץ קצך וגלי דבתלושה איירי והא דלא נקט לשון חתיכה כדתנן (שבת דף קנו:) מחתכין את הדילועין א] לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות כשבאין לבשל שייך בו לשון קצילה ומבשל אסור משום דדלעת לא חזיא לכוס כדאמרינן במס' תמיד (דף כז:) כל מידי לא תפלט קמי רבך בר מקרא חייא דכפתילה של אבר דמיא וא"ת והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם כדמסיק בפ"ק דביצה (דף ו:) גבי אפרוח שנולדה בי"ט וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם ואינה ראויה לאדם הוי מוקצה אע"ג דחזיא לבהמה: **אלא** צור וקנה לכתחלה לא · וא"ת ודלמא נקט לשון דיעבד משום מגל יד כדאשכחן בריש כל הפסולין (זבחים דף לב·) דנקט בשחט משום טמא אע"ג דזרים ונשים ועבדים שוחטין לכתחלה וי"ל דהתם ניחא ליה למינקט כל הפסולין בעבודה יחד דשחיטה כשרה אבל כאן מה לו לשנות יחד כשרים לכתחלה עם כשרים בדיעבד וא"ת דבפ' חבית (שבת קמז·) קתני הרוחץ דיעבד משום מי מערה אע"ג דחמי טבריא אפי' לכתחלה וי"ל דמש"ה קתני חמי טבריא בהדי מי מערה למידק נמי דמי מערה חמין דומיא דמי טבריא כדאמר התם* : **ורמינהי** בכל שוחטין בין בצור · הוה מצי למימר בשלמא קנה אקנה לא קשיא הא בסימוניא דאגמא הא בשאר קנה כמו שמחלק לקמן (דף טז:) אלא צור אצור קשיא : **להודיעך** כחו דרבי · ולא חייש לאשמועי' כח דהיתירא דרבי חייא דכבר אשמועינן בברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר : **כאן** במחובר מעיקרו · לעיל גבי רבי חייא לא הוה מצי לשנויי הכי דכיון דמחובר מעיקרו כשר בדיעבד למה יאסור לכתחלה דאי משום שמא ידרוס א"כ תלוש ולבסוף חיברו נמי : **אין** שהיה קנה עומד מאליו · לאו למעוטי נטעו אדם קאתי דההוא נמי חשיב מחובר מעיקרו דאפי' למאן דאמר המשתחוה לבית אסרו ה] המשתחוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא ולא נקט הכא עולה מאליו אלא לגלות על צור היוצא מן הכותל דאיירי בכותל מערה דומיא דקנה העומד מאליו :

אבל

[לקמן יח:]
ב"ק מח: [לעיל ג: לקמן טז: יומא יב: קדושין מ: תוספתא פ"א]
[תוספתא פ"א]
[לקמן טז:]
[ועי' תוס' שבת קט· ד"ה רוחצין ותוס' שם קמז: ד"ה דיעבד]
[לקמן טז:]
[שם]
[שם]

שיטה מקובצת
א] צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עולה מאליו : ב] מוקצה הואי ולא היתה עומדת לישחט בשבת : ג] מן הבשר ועוד שקצץ מן המחובר : ד] אלא חיתוך כמו מחתכין את הדלועין : ה] המשתחוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא' נ"ב ע' פ' כל הצלמים דף מה ע"א · ועיין תוס' שם דף מה ע"ב :

גליון הש"ס
תוס' ד"ה כגון כו' וי"ל כיון דדלעת עומדת לאדם · לפ"ז למאי דמקשו לעיל דף יד ע"א ד"ה מחתכין הא בפשיטות י"ל בתלושה ואליא שפיר בפלוגתא דר"י ור"ש דכיה"ש היה עומד לאדם וכיון דא"י לבשל בשבת הוי מוקצה וכשבא בשבת לחתכו לכלבים מעשה עתה מוכן לבהמה והוי כמו נבילה דפליגי אי אמרינן מגו דאתקצאי לבין השמשות וצ"ע :

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תד"ה כגון שקצץ וכו' לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות · מלת גדולות נמחק · וצ"ב קטנות כצ"ל לענ"ד ועיין חידושי רשב"א ושם מוכרח הכי :

רבינו גרשום
כגון שהיה לו חולה מבעוד יום וכו' כלומר מע"ש היה חולה שיש לו סכנה דראוי לחלל עליו את השבת: אמר רבא פעמים שהשוחט[בשבת] מותר לבריא כלומר מה שנותר לחולה מן הבשר כגון שהיה לו חולה מע"ש ומוכנת היה לשחוט מע"ש ולא הבריא החולה ומבשל אסור כגון שקצץ לו דלעת במחובר דלא היה ראוי מע"ש וביום השבת קצץ ובישל ועכשיו עשה איסורא: אמר רב דימי הילכך השוחט לחולה בשבת וכו' באומצא חי לכוס כלומר חתיכה קטנה של בשר : במגל יד סכין של פועלים שחותכין הכרמים שמקופל ראשו לפניו להתוך חפציו : דילמא אתי למעבד באידך גיסא שהיא עשויה כמו ברזל ואתי לידי דרסה: לא קשיא כאן בתלוש כשרה כאן במחובר[פסולה]: להודיעך כחו דרבי דאפילו בדיעבד פוסל קשיא דרבי אדרבי דמתנית' א' השוחט במחובר דאיעבד כשרה (ור' פוסל) והכא א) במחובר לקרקע ודאיעבד ופוסל וכו': במוכני' כלומר גלגל שקשר הסכין במוכני וכדרך גלגולו שהות מגלגלו שחט ועכשיו כיון דבא מכח אדם שחיטתו כשרה: קשיין אהדדי רישא וסיפא כלומר דרישא משמע במחובר לקרקע שחיטתו כשרה וסיפא א' היה צור יוצא מן הכותל וכו' כלומר דמחובר הוא ופסול :
אלא

א) נראה דצ"ל וככה א בברייתא פוסל רבי במחובר לקרקע אפי' דיעבד :

קשיין אהדדי אלא לאו ש"מ שאני בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חברו ש"מ אמר מר השוחט במוכני שחיטתו כשרה והתניא שחיטתו פסולה ל"ק הא בסרנא דפחרא הא בסרנא דמיא ואיבעית אימא הא והא בסרנא דמיא ולא קשיא הא בכח ראשון הא בכח שני וכי הא דאמר רב פפא האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה בידקא דמיא ומית חייב מ"ט גירי דידיה הוא דאהני ביה וה"מ בכח ראשון אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא יתיב רב אחוריה דרבי חייא ורבי חייא קמיה דרבי ויתיב רבי וקאמר מנין לשחיטה שהוא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת לשחוט א"ל רב לרבי חייא מאי קאמר א"ל וי"ו דכתיב אאופתא קאמר והא קרא קאמר קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל אמר רבא פשיטא לי תלוש ולבסוף חברו לענין עבודת כוכבים הוי תלוש דאמר (א) מר המשתחוה לבית שלו אסרו ואי ס"ד הוי מחובר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לענין הכשר זרעים תנאי היא דתנן הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח הרי זה בכי יותן ב] בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן הא גופא קשיא אמרת בשביל שתודח הרי זה בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל אין זה בכי יותן והדר תני בשביל שלא ילקה הכותל אינו בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל ה"ז בכי יותן א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו רב פפא אמר כולה חד תנא הוא הא בכותל מערה הא בכותל בנין וה"ק הכופה קערה על הכותל בשביל שתודח ה"ז בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל אין זה בכי יותן בד"א בכותל מערה אבל בכותל בנין בשביל שלא ילקה הכותל הוא דאינו בכי יותן הא בשביל שיודח הכותל ה"ז בכי יותן בעי רבא

תלוש

רש"י

קשיין אהדדי . דקתני רישא במחובר לקרקע שחיטתו כשרה אלמא בדיעבד שפיר דמי והדר תני היה צור יוצא כו' : אלא לאו ש"מ כו' . והא מתניתין רבי היא דאי רבי חייא אפילו לכתחלה מכשיר : צור יוצא מן הכותל . היינו מחובר מעיקרו דמוקמי' ליה לקמן בכותל מערה שלא נבנה הכותל ע"י אדם אלא חוקק בקרקע והכותל עומד מאליו ורישא בתלוש ולבסוף חברו והאי דהדר תנא נעץ סכין בכותל איצטריך לאשמועינן דאף על גב דלא מבטל ליה אפילו הכי לכתחלה לא ישחוט ג] קנה עומד מאליו שלא נטעו אדם שם אלא מעצמו עלה : בסרנא דפחרא . גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקין את הכלי : פחרא . חרס וחבירו בדניאל (ב) בחלומו של נבוכדנצר חסף די פחר : סרנא דפחרא . שחיטתו כשרה שאדם מגלגלו : דמיא . שחיטתו פסולה שהמים מגלגלין אותו ואין שחיטה זו מכח אדם ותנן לקמן (דף לא.) נפלה ושחטה שחיטתו פסולה דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל כו' : בכח ראשון . מיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו שחט ד] מכח אדם שנטל הדף : בכח שני . לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה : דכפתיה . קשרו : דאשקיל עליה בידקא דמיא . שהפנה המים לעבור עליו וניערוהו : חייב . דהרגו ממש באותן המים והן הן כלי זיינו ולא הוי גרמא : בכח ראשון . שקשרו סמוך לשפת המים וכיון שנקב נקב בשפת המים מיד באו המים לפיו : אבל בכח שני . שקשרו ברחוק והמים הלכו שם אע"פ שהוא נקב הנקב והפכו לשם פטור דגרמא בעלמא הוא : מאי קאמר . היכי יליף טעמא מהכא : אמר ליה וי"ו דכתיב אאופתא קאמר . כלומר טעם שאינו נכון קאמר כמו שכותב וי"ו על הבקעת ה] וכולה מטותתת לפרקים מפני שיני הבקעת שהן עשויין חריצין ואינה חלקה לשון אחר אותן חריצין קרי וי"ו רבי חייא לטעמיה דמכשיר לעיל שחיטה במחובר : וקפריך גמרא והא קרא קאמר : קרא זריזותיה דאברהם קמ"ל . שחש ונזהר שמא לא ימצא צור אפילו מחובר והביא עמו מאכלת : ל"א רב לא שמע דבריו של רבי אלא מקרא שמע יוצא מפיו ולא ידע על מה ואמר ליה רב לרבי חייא מאי קאמר רבי אמר ליה טעם הביא לשחיטה שנפסלה במחובר ו] ומן המקרא אבל אינו עיקר אמר ליה והא קרא קאמר כו' : לענין עבודת כוכבים . דקיימא לן (ע"ז דף מה:) שעובד את ההרים אין נאסרים ההרים בכך דכתיב את אלהיהם על ההרים ז] ולא ההרים אלהיהם ה"מ הר דמחובר מעיקרו אבל תלוש ולבסוף חברו ומשחברו עבדו נאסר משום לא ידבק בידך : המשתחוה לבית שלו . אבל של חברו אינו יכול לאסור : לענין הכשר זרעים תנאי היא . אי הוי מחובר אי הוה תלוש דאי אחשבינהו לגשמים בירידתן לצורך שום דבר ואחר כן נפלו פירות לתוכה אע"פ שלא ידע כשהוכשרו אותן פירות ולא ניחא ליה בהאות הכשר הוו מוכשרין דתנן בתחלת מסכת מכשירין (משנה א) כל משקה שתחלתו לרצון אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר וה"מ כי אחשבינהו בירידתן לצורך דבר תלוש אבל אי אחשבינהו לצורך מחובר לא מכשרי דהכי תניא בת"כ אשר יבא עליו מים אין לי אלא מים וכו' יכול אפילו הן בבורות שיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל כלי אין לי אלא שמלאן בכלי ח] לשתות מנין לגבל בהן את הטיט ולכבס בהן את הכלים ת"ל בכל יטמא אי בכל יטמא יכול אפילו בבורות שיחין ומערות ת"ל כלי מה כלי מיוחד שהוא תלוש מן הקרקע אף כל כו' יכול אפילו חישב עליהם שירדו בבורות ושיחין ומערות יהו מכשירין ת"ל אשר ישתה אין לי אלא ט] שמלאן לשתיה מנין שאם חישב עליהן להדיח עלים ואבנים ת"ל מים כו' אלמא אחשבינהו לצורך תלוש מכשירין לצורך מחובר לא מכשירין אא"כ ניחא ליה בנפילת הפירות לתוכן דהיינו הדר אחשבינהו לתלוש י] והא דאמרינן בפסחים (דף טז.) מחוברין מכשירין היינו דניחא ליה שיפלו פירות לתוכן או להוסיף ידיו להדיחן כשוליא הפירות מן המים : בשביל שתודח . הקערה הרי הן בכי יותן אם נפלו אחר כך על הפירות אפילו לאחר זמן הוכשרו דאחשבינהו להנך מסקין להדחת קערה וניחא ליה בהך נפילה אפילו לא אחשבינהו לצורך הנך פירות כי יותן קרינא ביה דניחא ליה בהך נפילה : בשביל שלא ילקה הכותל . ונפלו על הקערה וממנו לפירות לא הוכשרו דלא ניחא ליה בהנך גשמים ובנפילתן : הא בשביל שיודח הכותל . כגון שהיו טפלין סמוך לכותל ונתן שם קערה שתביאם לכותל : אינו בכי יותן . ואע"ג דאחשבינהו לצורך הכותל חשיבות דמחובר לאו חשיבות הוא עד דליחשבינהו לצורך דבר תלוש כדאמרן : תברא . קשיא הך רישא לסיפא ותרי תנאי נינהו מר חשיב ליה תלוש להאי כותל ומר חשיב ליה מחובר מר חשיב ליה תלוש הואיל ולאו מחובר מעיקרו הוא שכבר היו אבניו תלושות וחברם בבנין ומר חשיב ליה מחובר והיינו תנאי דאמר לעיל : חד תנא הוא . ודכ"ע תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש : בכותל מערה . שהוא עשוי מאליו שחוקק הקרקע והכותל עומד מאליו ומחובר מעיקרו הוא אבל בכותל בנין שהוא תלוש בשביל שלא ילקה הכותל דלא ניחא ליה בהו אינו בכי יותן אבל בשביל שיודח דאחשבינהו לצורך כותל מכשרי זרעים לטומאה :

לענין

תוספות

אבל בכח שני גרמא בעלמא הוא . ואכפיתה לא מיחייב דלא מיבעיא היה עומד שם וכפתו במקומו דפטור אפילו היה סוף מים לבא עליו דלא רביה רחמנא מלמלם אלא במקום שהתחיל ההיזק כבר כגון כבש עליו לתוך האש או לתוך המים כדתנן בהנשרפין (סנהדרין עז. ושם ד"ה סוף) אבל סוף חום לבא וסוף מים לבא פטור אפילו כפתו במקום אחר והביאו שם פטור אע"ג דאם היה סוף מים לבא עליו היה חייב למאן דאמר אשו משום חציו דמאי שנא מאשו ברוח מצויה דאין חילוק בין מקרב האש אצל הדבר למקרב הדבר אצל האש דהא כופף קומתו של חבירו לפני הדליקה שיכולה לבא ברוח מצויה חייב כדאמר בריש הכונס (ב"ק נו. ושם ד"ה אילימא) מ"מ הכא פטור שבשעה שהביאו שם לא היה סוף מים לבא אי לאו דאשקיל יא] אחר כך ואמה דאשקיל לא מיחייב בכח שני ודומה לזרק חץ ותריס בידו וקדם בעצמו וסילק את התריס דפטור :

מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת . ואם תאמר והאי קרא בקדשים כתיב דבפרק התודה (מנחות דף פב: ושם ד"ה ויקח) ובסוף פ' דם חטאת (זבחים דף צז: ושם ד"ה והתם) נפקא לן מהכא דקדשים טעונין כלי ואומר ר"ת דלענין תלוש גמרינן נמי אחולין מדכתיב לשחוט את בנו ולא כתיב לשחוט את העולה אבל כלי לא שייך למילף בחולין אלא בקדשים כשאר עבודות דבעו כלי שרת ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין דרשינן תלוש בחולין ומדכתיב מאכלת ולא כתיב המחתך דרשינן כלי בקדשים ואע"ג דהכא דחי רבי חייא] דזריזותיה דאברהם קמ"ל התם לא שייך יב] למימר הכי :

לענין עבודת כוכבים הוי תלוש דאמר רב' המשתחוה לבית כו' . לא בעי לאתויי הכא פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דפליגי במשתחוה לאילן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מח.) יג] דאפילו רבנן דשרו התם היינו דוקא אילן שנטעו (ג) ויוצא מן הקרקע וחשיב כמחובר מעיקרו ולא דמי לבית ומתניתין דכל הצלמים (שם דף מז.) דמי שהיה כותלו סמוך לעבודת כוכבים ונפל כו' אבניו ועציו ועפרו מטמאין כשרץ לא מצי נמי לאתויי דהתם כשבנאו מתחלה לשם עבודת כוכבים או השתחוה מקודם לכל אבן ואבן :

אמר רבי אלעזר תברא כו' . לא שייך לשנויי הכא הא בשביל שיודח הכותל נעשה כמי שלא ילקה הכותל כיון דאין לו לתלות זה בזה דאין הטעמים שוין דהא דלא הוי בכי יותן בשביל שיודח היינו משום דחשיב כמחובר ובשביל שלא ילקה הוי משום דלא ניחא ליה ולא דמי לנתן הוא ואמרה היא דבפ"ק דקדושין (דף ה:) דמשני התם נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא דחד טעמא הוא משום דכתיב (דברים כד) כי יקח איש אשה ולא שתקח את עצמה ואם תאמר דהכא משמע דפליגי תנאי בתלוש ולבסוף חברו לענין הכשר זרעים ולרב פפא הוי לכ"ע כתלוש וא"כ מאי קא מבעיא ליה לרב יוסף בפ' המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ושם ד"ה בעי) מי גשמים שחשב עליהם להדיח את האיצטרובל מהו להכשיר בהן את הזרעים וי"ל דלרבי אלעזר דאמר תברא למ"ד מחובר הוי מבעיא ליה דשמא איצטרובל לא הוי מחובר כמו בית :

תלוש

עין משפט נר מצוה

קיג א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג :

קיד ב מיי' שם הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו :

קטו ג מיי' פ"ג מהל' רוצח הל"ט :

קטז ד מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב :

קיז ה מיי' פ"ח מהל' ע"ז סמג עשין טוש"ע יו"ד סי' קמה סעיף ג :

קיח ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד :

קיט ז ח מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה ג :

מסורת הש"ס

סנהדרין עז:

מנחות פב: זבחים לו:

[זבחים יט:]

ע"ז מח: [מעילה כ.]

שבת יג: מכשירין פ"ד [מ"ג]

רבינו גרשום

שיטה מקובצת

א] דאמר רב המשתחוה לבית : ב] בשביל שלא ילקה הכותל . נ"ב ע"י תוס' בכריתות (דף טו ע"ב) : ג] קנה שעומד מאליו שלא נטעו אדם אלא מעצמו עלה [illegible]

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאמר רב המשתחוה לבית : (ב) רש"י ד"ה פחרא וכו' בדניאל : (ג) תוס' ד"ה לענין וכו' שנטעו ויוצא מן הקרקע :

גליון הש"ס

גמ' אמר רבי אלעזר תברא . עיין כתובות דף עז ע"ב כריתות דף כד ע"ב :

הגהות מהר"ב רנשבורג

[illegible]

ולמאן דאמר אינו בכי יותן הוא סבר התלוש ולבסוף חיברו הוי תלוש : רב פפא אמר לעולם כולה חד תנא היא ולא קשיא הא בכותל מערה והא בכותל בנין . בד"א בכותל מערה דאינו בכי יותן

א) נראה דצ"ל אלא לאו ש"מ שאני וכו' כלומר רישא דאמר במחובר לקרקע שחיטתו כשרה מיירי בתלוש ולבסוף חברו והדר דמיירי בתלוש ולבסוף חברו דקתני נעץ סכין בכותל .

עין משפט
נר מצוה

קכ א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' יט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג:
עי' רש"ל ורש"א

קכא ב ג מיי' שם פ"ב הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ד:

קכב ד מיי' שם פ"א הלי"ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' א בהג"ה:

קכג ה מיי' פ"ב מהל' מילה הל"א סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רסד סעי' ג:

קכד ו מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' א:

מסורת הש"ס

[לעיל טו:]

[שם]

[שם]

[עיין תוס' בכורות לג: ד"ה אם]

שבת פב: ע"ש

תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי תא שמע *היה צור יוצא מן הכותל או שהיה קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה הכא במאי עסקינן בכותל מערה דיקא נמי דקתני דומיא דקנה עולה מאליו ש"מ ת"ש *[א]נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה שאני סכין דלא מבטל ליה ת"ש *במחובר לקרקע שחיטתו כשרה דלמא *פרושי קא מפרש לה מאי מחובר לקרקע סכין דלא מבטל ליה אמר מר נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב ענן אמר שמואל לא שנו אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אמר רב זביד לצדדין קתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלוש סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחובר רב פפא אמר בעופא דקליל אמר רב חסדא א"ר יצחק ואמרי לה במתניתא תנא ה' דברים נאמרו בקרומית של קנה אין שוחטין בה ואין מלין בה ואין מחתכין בה בשר ואין מחצצין בה שינים ואין מקנחים בה אין שוחטין בה והתניא *בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה אמר רב פפא בסימונא דאגמא ואין מחתכין בה בשר רב פפא מחתך בה קרבי דגים דזיגי רבה בר רב הונא מחתך בה עופא דרכיך ואין מקנחין בה תיפוק ליה משום דאמר מר *המקנח בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות אמר רב פפא קינוח פי מכה קאמרינן: הכל שוחטין ולעולם שוחטין: הכל שוחטין הכל בשחיטה ואפילו עוף לעולם שוחטין מאן תנא אמר רבה רבי ישמעאל היא דתניא °כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך ואמרת אוכלה בשר וגו' ר' ישמעאל אומר לא בא הכתוב אלא להתיר להם בשר תאוה שבתחלה נאסר להם בשר תאוה משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה ועכשיו שגלו יכול יחזרו לאיסורן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין מתקיף לה רב יוסף האי לעולם שוחטין לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה ועוד מעיקרא מאי טעמא איתסר משום דהוו מקרבי למשכן ולבסוף מאי טעמא אישתרו דהוו מרחקי ממשכן וכ"ש

דברים יב

רש"י

לענין שחיטה מאי. ומההיא דלעיל לא משמע ליה לרבא כדמפרש ואזיל: תא שמע במחובר לקרקע כו'. ואוקימנא לעיל בתלוש ולבסוף חברו: דלמא פרושי קא מפרש לה. בסיפא מאי מחובר לקרקע דאמינא לך כשרה כגון נעץ סכין בכותל דלאו חבור הוא דודאי לא מבטל ליה התם דהא גבי הדדי קתני להו לעיל [א] ונעץ סכין בכותל סיפא דהסוא דמחובר לקרקע הוא ואיכא למימר דפירושא דרישא הוא: לא שנו. דנעץ סכין בכותל כשרה: אלא שהסכין למעלה. פיו כלפי קרקע: וצואר בהמה למטה. ומוליך ומביא צואר בהמה: חיישינן שמא ידרוס. מתוך שהצואר מכביד על הסכין: והא קתני. לעיל (דף טו:) גבי מחובר בין שהסכין למעלה כו': לצדדין קתני. דהא רישא דברייתא תנא תלוש ומחובר כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר וסיים סיפא בין שהסכין למעלה כו' לאו תרווייהו אתלוש ותרווייהו אמחובר קיימי אלא חדא אתלוש וחדא אמחובר: סכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש. דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא הסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף אמחובר: רב פפא אמר. לא תוקמא בשינויא דחיקא אלא תרווייהו אתלוש ואמחובר קיימי ואפילו הכי לא תקשי לרב ענן דהא דקתני סכין למטה וצואר למעלה במחובר בעופא דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא: ה' דברים כו'. כולהו משום שכשדוחקין אותם קיסמין ניתזין ומפרשים הימנה ואיכא סכנתא במילה שלא תנקוב הגיד ומשוי ליה כרות שפכה וגבי שחיטה דלמא מנקבא להו לסימנין וכן לגבי קינוח דלמא מנקבא לכרכשיה: בסימונא דאגמא. עשב הגדל באגמי מים וקרי ליסק"א וכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קיסמין נבדלים הימנו: דזיגי. צלולים ואם יכנס בהם קיסם נראה: זיג. קלי"ר בלע"ז כעין מראה שקורין מירדוי"ר: דרכיך. ואין צריך לדוחקו בחתיכתו ואין קסמין נבדלין: שיניו נושרות. [ב] שיני הפרק ושיני הכרכשא שהיא מחוברת בהן לעצמותיהן כעין תלתולי בשר: הכל בשחיטה. והכי משמע את הכל צריך לשחוט ואפילו עוף ואע"ג דלא כתיב ביה שחיטה בהדיא: לעולם שוחטין. לעולם מותר לשחוט ולאכול: מאן [ג] תנא. דמתניתין דאיצטריך ליה למימר דישראל מותרין לשחוט ולאכול [א] דהא תנא ליה רישא הכל שוחטין לאתויי כל הנך דאיצטריכו לאתויי שרא‍וין לשחוט כגון כותי ומומר וטמא בחולין: להתיר להם בשר תאוה. כשיבואו לארץ יוכלו לאכול בשר לתאותן בלא שום הקרבה: שמתחלה. כשהיו במדבר משהוקם המשכן: נאסר להם בשר תאוה. שאין יכולין לאכול אלא בשר שלמים ואם היו שוחטין בלא קרבן היו ענושים כרת כדכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו': נכנסו לארץ. [ד] נתרחקו מן המזבח: הותר להם. מן המקרא הזה שיזבחו בשר לתאותן ויאכלו: ועכשיו שגלו כו'. לאו רבי ישמעאל קאמר ליה אלא רבה קאמר ליה לאוקמי דמתניתין דרבי ישמעאל היא כלומר ולהכי תנא [ה] לעולם שוחטין דלא תימא עכשיו שגלו יחזרו לאיסורן כמו שהיו קודם שנכנסו לארץ: לכך שנינו כו': לעולם שוחטין ואוכלין מבעי ליה. כיון דלאו להלכות שחיטה אתי לאורויי אלא להתיר אכילת בשר חולה לארץ ליתני לעולם שוחטין ואוכלין והיכי שבק לעיקר מילתא ונקט שחיטה לחודה ומדשבק לאכילה ש"מ לא איצטריך לאורויי לן אלא מידי דשחיטה ועוד למה ליה לאשמועינן הא וכי מהיכן תיסק אדעתין למימר יחזרו לאיסורן הראשון: מעיקרא. במדבר: מאי טעמא איתסר מפני דהוי מיקרבי למשכן. והיו יכולין להקריב קרבנות מכל בשר תאותן ויקריבו הדם והחלב לבדו ואוכלין הבשר ולבסוף כשנכנסו לארץ והיתה ארץ רחבה והרחוקים לא היו יכולים לבא בירושלים בכל יום: וכל

תוספות

תלוש ולבסוף חברו לענין שחיטה מאי. תימה מאי קמיבעיא ליה הא אסיקנא לעיל (דף טו:) דלרבי דיעבד כשר ולרבי חייא כשר נמי לכתחלה ואי לא ידע הנהו ברייתות מכל מקום על כרחך *יש להוכיח ממתניתין דתלוש ולבסוף חברו בדיעבד כשר ולא לכתחלה דאפילו נוקי מתניתין במחובר מעיקרו ואסור לכתחלה שמא ידרוס ה"נ תלוש ולבסוף חברו יאסר לכתחלה מהאי טעמא ויש לומר דאליבא דרבי מבעיא ליה דדלמא הוי כתלוש וכשרה כדאמרי' לעיל או שמא לרבי אין חילוק בין תלוש ולבסוף חברו למחובר מעיקרו ופסולה ומתניתין דמכשיר דיעבד כרבי חייא ולכתחלה לא שמא ידרוס וברייתא דמכשר לכתחלה בעופא דקליל כדמשני לקמן אע"ג דקתני בה בהמה אי נמי כרב זביד דאמר לצדדין קתני ובצואר בהמה למטה שרי לכתחלה אפילו במחובר מעיקרו וכשצואר בהמה למעלה אסור לכתחלה שמא ידרוס ובכל מחובר איירי וקא בעי למיפשט מברייתא דהיה צור יוצא מן הכותל דשחיטתה פסולה ע"כ רבי היא אבל קשה דהיכי מצי לאוקומי מתניתין כרבי חייא הא פסול צפורן [ו] במחוברת במתניתין אפילו דיעבד ואמאי דהוה בעי לאוקומי לעיל מתניתין כרבי חייא לא קשיא דלא קיימא מסקנא הכי: **אמר** שמואל לא שנו אלא שהסכין למעלה כו'. משמע דאפילו בכי האי גוונא לא מכשר אלא בדיעבד דאברייתא דנעץ סכין קאי ולא אההיא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר ואם כן בצואר בהמה למעלה וסכין למטה קא פסול אפילו בדיעבד וקשה דאם כן הוה ליה למימר חיישינן שמא דרס כיון דאתא לפסול דיעבד ויש לומר דאפילו אמר ברי לי שלא דרסתי פסולה שמא ידרוס פעם אחרת וכהאי גוונא אמרינן גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית הלל מכשירין ואמר רבי יוחנן אף בית הלל לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה אף על גב דלא שחט אלא דרך הליכתה דגזרינן זימנא אחריתי שמא יוליך ויביא:

שבתחלה נאסר להם בשר תאוה. פירש בקונטרס מדכתיב (ויקרא יז) אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו וקשה דההוא קרא לא איירי אלא בקדשים ובשחוטי חוץ ולקמן נמי דקאמר אלא לרבי ישמעאל דאמר בשר תאוה איתסר להו לגבי והיל גופייהו מי הוי שרי הא פשיטא דההוא קרא לא איירי אלא בקרבן בשמה ונראה לפרש מדאיצטריך קרא להתיר להם בשר תאוה דייק מכלל דמעיקרא אסור ומהאי טעמא דייק נמי רבי עקיבא שבתחלה הותר להם בשר נחירה מדאיצטריך קרא לאסור: וכל

שיטה מקובצת

א] ונעץ סכין בכותל סיפא דההיא. נ"ב בקצת ס"י כתוב ונעץ סכין בכותל דלאו חבור הוא סיפא דההיא וכו': ב] שיניו נושרות שיני הפה ושיני בית הנקב שהכרכשא מחוברת בהן לעצמות והן כעין תלתולי בשר: ג] מאן תנא דמתני' דאצטריך ליה למתני לעולם ישראל מותר: ד] נכנסו לארץ שנתרחקו: ה] ולהכי תנא דלעולם שוחטין ואוכלין דלא תימא: ו] הא פסול צפורן מחוברת דמתני' אפי' דיעבד דבמחוברת מוקי לה לקמן ואמאי דהוה בעי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מאן תנא דמתניתין וכו' עד סופו. נ"ב מן תיבת דהא עד בחולין זה שייך לעיל סוף ד"ה הכל בשחיטה והבן ודו"ק:

רבינו גרשום

יותן כלומר דמחובר מעיקרו אבל בכותל בנין כלומר שהוא תלוש ולבסוף חיברו בשביל שלא ילקה וכו' הא בשביל שיודח הכותל הרי זה בכי יותן: ת"ש היה צור יוצא מן הכותל. כלומר דמשמע בתלוש ולבסוף חיבר ו (הכא לאו ואין סכנה): בדבר שהאור שולט בו שיניו נושרות. כלומר (שיני) דכרכשא אתלת שיני קאי: אמר רב פפא קינוח פי מכה קא אמרי' דאין מקנחין: שבתחילה נאסר להן בשר תאוה כלומר במשכן כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב וגו' דדינן להקריב אימורין מכל הבהמה ששוחט לצורכו שאם תאוה לאכול בשר אינו יכול לאכול עד שיקרי' אימורין משנכנסו לארץ הותר להם בשר תאוה בלא אימורין וכו': א) (וכ"ש השתא דאיתרחקי להו טפי ועדיין). אני אומר דלא צריך לומר לעולם שוחטין: אלא מה דאמרי' לעולם שוחטין לר' עקיבא דתניא כי ירחק ממך המקום וגו' (הפסוק) וזבחת ומשום הכי לעולם שוחטין: לר' עקיבא סבר בשר תאוה כו' ולא צריך לומר לעולם שוחטין ור' ישמעאל סבר בשר נחירה לא אישתרי ומשום הכי צריך לומר לעולם שוחטין: אלא לר' עקיבא דאמר לא איתסר כלל מאי ושחט קדשים שאני כלומר משום קדשים דצריכי שחיטה: בשלמא לר' ישמעאל דאמר בשר נחיר' לא אישתרי כלל משום הכי היינו דכתיב ישחט וכו') ב) אלא הכא במאי עסקינן בכותל מערה [דיקא נמי] דמשמע דמחובר מעיקרא דקתני סמוך לו או שהיה קנה עולה וכו': שאני סכין דלא מבטיל ליה כלומר הוא לא הניח לעולם סכינו בכותל וחשיב כתלוש אלא במקום דמבטל עדיין לא ידעינן אי כתלוש אי כמחובר: ת"ש במחובר לקרקע שחיטתו כשרה כלומר במחובר מעיקרו: דילמא פרושא וכו' והא תלוש ועדיין א' אני דלא ידעינן וכו': והתניא בין שהסכין מחובר לקרקע הוא רישא ונעץ סכין בכותל זו סיפא: הכי גרסי' גופא נעץ סכין בכותל וכו' והתניא בין שהסכין למטה וכו' דשפיר שחיטה היא: אמר רב זביד לצדדין קתני כלומר לחלקים קתני כלומר סכין למטה וצואר בהמה וכו' בתלוש ושחיט' שפיר: סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחובר דשפיר שחיטה היא. רב פפא אמר בעופא דקליל מה דאמרינן בין שהצואר בהמה וכו' ובין שצואר בהמה למעלה וסכין בהמה למטה. בעופא דקליל שקל הוא להחזירו בכל עניינים שהוא רוצה. כי תניא ההיא בסימונא דאגמא כלומר ברוחב עלה שגדל באגמא כלומר דרדומה כמו לשקא בלע"ז: דזיגי כלומר צלולים הם כלומר שהוא יכול למיחזי אם נשתייר בו כלום ואם לאו ואין בו סכנה: בדבר שהאור שולטת בו שיניו נושרות וכו'. אינו אומר בדבר שהאור שורף שכל דבר האור שורף אלא דבר שבמהרה האור שורפו כגון קרומית של קנה יבש. (שיניו נושרות שיני דכרכשתא דהאי כרכשא אתלת שיני קאי. אמר רב פפא קינוח פי' מכה קאמרי' כלומר דאין מקנחין: שבתחילה נאסר להן בשר תאוה כלומר במשכן כתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו דדינו להקריב אימורין מכל בהמות

א) מן תי' וכ"ש עד תי' ישחט וכו' שייך לדף יז ע"א. ב) מכאן עד תי' של קנה יבש שייך לעיל.

וכ"ש השתא דארחיקו להו טפי אלא אמר רב יוסף רבי עקיבא היא דתניא °כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא "לאסור להן בשר נחירה שבתחלה הותר להן בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להן בשר נחירה ועכשיו שגלו יכול יחזרו להתירן הראשון לכך שנינו לעולם שוחטין: במאי קמיפלגי רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל ר' ישמעאל סבר בשר נחירה לא אישתרי כלל בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב °ושחט את בן הבקר אלא לרבי עקיבא מאי ושחט קדשים שאני בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב °הצאן ובקר ישחט להם אלא לר' עקיבא מאי הצאן ובקר ישחט להם ינחר להם מיבעי ליה נחירה שלהן זו היא שחיטתן בשלמא לר' ישמעאל היינו *דתנן השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור מלכסות אלא לר' עקיבא אמאי פטור מלכסות הואיל ואיתסר איתסר בשלמא לר' עקיבא דאמר בשר תאוה לא איתסר כלל היינו דכתיב °אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו אלא לרבי ישמעאל צבי ואיל גופיה מי הוי שרי כי אסר רחמנא בהמה דחזיא להקרבה אבל חיה דלא חזיא להקרבה לא אסר רחמנא בעי רבי ירמיה א] אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו אימת אילימא בשבע שכבשו השתא דבר טמא אישתרי להו דכתיב °ובתים מלאים כל טוב ואמר ר' ירמיה בר אבא אמר רב *כתלי דחזירי בשר נחירה מבעיא אלא לאחר מכאן ואיבעית אימא לעולם בשבע שכבשו כי אשתרי להו שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי תיקו אמר *רבה שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין בכל שוחטים מאי משנית ליה וכי תימא בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה הא דומיא דהנך קתני אי הנך בשוחטין האי נמי בשוחטין ואי הנך בנשחטין האי נמי בנשחטין אלא אמר רבא הכל שוחטין *חדא לאתויי כותי והדא לאתויי ישראל מומר *לעולם שוחטין בין ביום בין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה *בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה: חוץ ממגל קציר והמגירה: אבוה דשמואל פגם ושדר פגם ושדר שלחו ליה כמגירה שנינו תנו רבנן

סכין

(גליון: דברים יב | ויקרא א | במדבר יא | דברים יב | שם ו | לקמן פה. [ודף כז:] | [נ"ל קהלי עמון] | [נ"ל רבא] | [ערכין ג.] | [לעיל יג:] | [לעיל סו: ושם נסמן])

רש"י

וכל שכן השתא. כשגלו: לאסור להם בשר נחירה. כדכתיב בההוא קרא דכי ירחק ממך המקום וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך וגו': שבתחלה. במדבר: הותר להם בשר נחירה. מהאי קרא נפקא ליה דכתיב כי ירחק וזבחת מכלל דעד השתא לא נצטוו על הזביחה: ועכשיו שגלו. רב יוסף קאמר ליה: בשר תאוה לא איתסר כלל. וקרא ואל פתח אהל מועד לא הביאו (ויקרא יז) בקדשים כתיב והאי דכתיב (דברים יב) בכל אות נפשך תאכל בשר לאו לאורויי היתירא בבשר תאוה אתא אלא כדדריש ליה רבי אלעזר בן עזריה בפרק כסוי הדם (לקמן דף פד.) לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון וכי ירחק וזבחת בא להזהיר על השחיטה כשיכנסו לארץ ואע"ג דקרא בפסולי המוקדשין שנפדו על ידי מומין משתעי כדמוקמינן בבכורות (דף טו.) אפילו הכי גמרינן חולין מינייהו כדאמרינן בפ"ב (לקמן דף כח.) מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשי' מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ולצבי ואיל חולין נינהו: בשר נחירה לא אישתרי כלל. הילכך לא תלה הכתוב בביאת הארץ אלא היתר בשר תאוה וזביחה דכתיב בהאי קרא לאו בביאת הארץ נתלית אלא אורחא דקרא למכתב זביחה באכילת בשר אי נמי למאי דדרשינן בבכורות (ד' טו.) וזבחת ואכלת אין בפסולי המוקדשין שנפדו אלא היתר זביחה ואכילה ולא גיזה ועבודה אי נמי לאסור שחיטת חולין בעזרה כדדרשינן ליה בקדושין (דף נז:) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח בקירוב מקום: ושחט. אלמא נצטוו על השחיטה באהל מועד שבמדבר: ונתנבלה. כגון על ידי פגימת סכין או שהייה או דרסה: והנוחר. מדעת ולשון נחירה שקורעה לאורכה מנחיריה ועד החזה: והמעקר. סימנין ובחיה קאי דטעונה כסוי כגון צבי ואיל: פטור מלכסות. דכתיב אשר יאכל ושפך וכסה בראוי לאכילה הכתוב מדבר ואפילו מאן דמחייב כסוי בשוחט ונמצאת טרפה הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ והתם שחיטה כתיב בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.): אלא לר' עקיבא. על כסוי הדם במדבר נצטוו ונחירתן היתה שחיטתן והנוחר בזמן הזה נמי בעי כסוי: אך כאשר יאכל. עכשיו צבי ואיל בטומאה כן תאכלנו לבקר ולצאן משתכנסו לארץ שאע"פ שאני מטעינן שחיטה לחולין משתכנסו לארץ כקדשים של עכשיו אין צריכין ליאכל בטהרת הקודש א] אלא כצבי ואיל של עכשיו שהטמא והטהור אוכלין בקערה אחת אלא לר' ישמעאל כו': כי אסר רחמנא. בשר תאוה במדבר: שהכניסו ישראל. אליבא דר' עקיבא מהו לאוכלן אחר כניסתן ב] מי אמרינן כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאה הני מילי לנחור אחרי כן לאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה תו לא מתסרי או דלמא לא שנא ודרוש וקבל שכר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שכבר עבר: כתלי דחזירי. חזירים יבשים שקורין בקינ"ש: ובתים מלאים כל טוב וגו'. סיפיה דקרא ואכלת ושבעת: ג] אלא לאחר מכאן. דהיינו בשבע שחלקו דלא שרא להו רחמנא טומאה אלא בשעת שלל כדכתיב (דברים כ) ואכלת את שלל אויביך וגו' שבע שנים כבשו ושבע שנים חלקו כדאמרי' בפרק אין נערכין (ערכין דף יג:): שלל של עובדי כוכבים. כדכתיב (שם ו) אשר לא מלאת וכתיב נמי את שלל אויביך: שנית הכל שוחטין. ומוקמת לה בנשחטין כדאמרן הכל טעונים שחיטה ואפי' עוף: ולעולם שוחטין. נמי מוקמת ליה כדאמרן דאשמעינן דאע"פ שגלו לא חזרו להיתירן הראשון ואין בשר נאכל אלא בשחיטה: וכי תימא בין בצור כו'. דלאו בנשחטין אתא לאורויי אלא בשוחטין: אלא אמר רבא. כולה בשוחטין והכל שוחטין תרתי דתני במתני': חדא לכותי וחדא למומר. כדאמרן בריש פירקין (דף ג.): בין בלילה. כשאבוקה כנגדו כדאוקימנא (לעיל דף יג:): בין בראש הגג. ולא חיישינן דלימרו לגבא השמים עולה לשחוט: בין בראש הספינה. ואע"ג דתנן לקמן (דף מא.) אין שוחטין לתוך ימים בראש הספינה שרי דמוכחא מילתא דלנקר ספינתו הוא צריך: פגם ושדר פגם ושדר. עשה בסכין פגימות הרבה שאינן דומות זו לזו ושדר לא"י לידע איזו אסורה ואיזו כשרה כן עשה פעמים ושלש: שלחו ליה. סימן זה יהא לך בפגימות: כמגירה שנינו. שפגימותיה מכוונות לעומקן ויש לפגם שני עוקצים ד] כשאתה מוליך לפרנך מסוף הסכין לראשה לפרנך חוגרת בעוקץ של צד הראש וכשאתה בודק מראשה לסופה ה] לפרנך חוגרת בעוקץ של סופה:

סכין

תוספות

וכל שכן השתא דארחיקו להו טובא. לספרים דגרסי באלו הן הלוקין (מכות דף יט.) לעולם לא קידשה לעתיד לבא אם כן לר' ישמעאל הותרו הבמות וקשה דאם כן מאי קאמר הכא לר' ישמעאל דארחיקו להו טפי אדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות:

רבי עקיבא סבר בשר תאוה לא איתסר כלל. תימה מנא ליה הא דלמא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וי"ל אי לרבי עקיבא מיתסר בשר תאוה אם כן היכי הותרה להם בשר נחירה דבקדשים מודה דבעיא שחיטה כדמשמע בסמוך ואי בצבי ואיל הא בקרא דדרשינן מיניה היתר נחירה כתיב בקר וצאן כדכתיב כי ירחק ממך וזבחת מבקרך ומצאנך מכלל דמעיקרא לא בעו זביחה ומיהו קשה דהוה ליה לאוקומי קרא דהיתר נחירה בבעלי מומין דלא חזו להקרבה: כי אישתרי שלל של עובדי כוכבים דידהו לא אישתרי. לא גרסינן או דלמא לא שנא דהלשון היה משמע שהיה מסתפק אי אישתרי כתלי דחזירי דידהו אי לא וזה אינו דמתחלה לא נסתפק מכתלי דחזירי דידהו או במה שנחרו כשבאו אלא במה שנחרו במדבר בהיתר והש"ס הקשה לו דאפי' דבר טמא אשתרי להו כלומר דאפילו לנחור בתחלה הם מותרים כל שכן מה שנחרו קודם ומשני דלמא שלל של עובדי כוכבים אישתרי להו ולא דידהו ולכך אסור לנחור והשתא שפיר מיבעיא לן במה שנחרו בהיתר:

כלן

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי' פ"ד מהל' שחיטה הלי"ז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ. ע"ב עיין ספר צרור הכסף דף קיד ע"ב ע"ג על זה:

שיטה מקובצת

א] אין צריכין ליאכל בטהרת הקדש כקדשים אלא כצבי: ב] ודרוש וכו' ואע"פ שכבר עבר מי אמרי' כי אסר רחמנא בשר נחירה לאחר ביאה ה"מ לנחור אח"כ ולאכול אבל הנחורות ובאות מן המדבר הואיל ובשעת נחירתן היתר היתה תו לא מתסרי או דלמא לא שנא הס"ד ומה"ד כתלי דחזירי: ג] הדבור המתחיל אלא לאחר מכאן נמחק כולו משם: ד] ויש לפגם שני עוקצים שכשאתה מוליך: ה] צפרנך חוגרת בעוקץ של סופה. נ"ב וכתוב בס"י לשון קצר שהצפורן נכנסת בתוך הפגימה ועוקצי הפגם מעכבין אותה לצאת לראשה של סכין ולא לסופה כך מצאתי בס' ישן מפי' רש"י ז"ל:

כי

רבינו גרשום

בהמות ששוחט לצורכו שאם תאוה לאכול בשר אינו יכול לאכול עד שיקרי' אימורין משנכנסו לארץ הותר להן בשר תאוה בלא אימורין): בשלמא לר' ישמעאל היינו דתנן השוחט ונתנבלה בידו כלומר דמעולם לא היתה נחירה במקום שחיטה לפיכך הנוחר פטור מלכסות אלא לר' עקיבא לא כבר היתה נחירה במקום שחיטה [ואמאי] פטורה מלכסות: אלא לר' ישמעאל צבי ואיל גופיהו וכו' כלומר מי הוכשרו בלא אימורין: קתלי דחזירי. חזירים יבשים שקורין בקונ"ש בלע"ז: שנית הכל שוחטין ולעולם שוחטין וכו' כלומר הכל שוחטין תרצינן כהלכתא קמייתא אליבא דאמוראי לעולם שוחטין לר' ישמעאל כדאית ליה לר' עקיבא כדאית ליה: אי הנך בשוחטין וכו' כלומר [אי] מוקמת הני תרתי הכל שוחטין ולעולם שוחטין בנשחטין הכל בשחיטה ואפי' עוף: אלא אמר רבא הכל שוחטין חדא לאייתויי כותי וכו': דתרין זמנין במתניתין הכל שוחטין חד בתחלת הפרק וחד הכא. לעולם שוחטין כו' כלומר וכולהו תלתא מוקמינן בשוחטין: חוץ ממגל קציר והמגירה מגל קציר שישלא בלע"ז. מגירה עשוי כמגל קציר לחתוך הפציו: אוגרת פסול וכו' א) בזה ענין: מסכסכת מרוח

א) נראה דל"ל מפתי רוחות בזה ענין מסוכסכת וכו'.

קכו א (מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ו) סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' ה:
קכז ב מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ב:
קכח ג מיי' שם הלכה יז ופ"ח טוש"ע שם סעי' ד:
קכט ד ה ו מיי' שם טוש"ע שם בהגה"ה:
קל ז מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' טו:
קלא ח מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ו:
קלב ט מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעי' יב:
קלג י כ מיי' (פ"א מהל' כלי המקדש הל"ג) ופ"ב מהל' איסורי מזבח הל"א והל"ד ופ"ב מהל' בכורות הל"א טוש"ע יו"ד סי' שט סעי' ג:

כאן שהוליך והביא. הא מני לפניה הא דקיימא אריסא דסכינא והא דקיימא באמצע: **אבישרא** ואטופרא. אבישרא משום ושט ואטופרא משום קנה: **פגימת** אוזן בבכור פגימה מום בקדשים. ואצטריך תרוייהו פגימה אוזן בבכור לשחוט עליו במדינה וקדשים אצטריך משום ערוה של נקבה דלא הויא בכלל בכור אי נמי אצטריך קדשים דלא נימא פגימת מום ליפסול מעל גבי המזבח הויא פסול מתגירא אלפורן והא דלא חשיב בהדייהו פגימת מזבח ולימא ד' פגימות הן משום דלא מצי למימר משום דפגימת מזבח בהדיא כתיב (דברים כז) אבנים שלמות אע"ג דבקדשים נמי כתיב תמים לא משמע ממש בלא פגימה דבכמה מקומות לא קיימא אם נחתך ממנו הבשר או הצפורן:

וכמה

סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה. ואין בה חלוק בין אוגרת למסוכסכת שלפי' שלם מסוכסכות פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא שוק אחד ושוק השני שהולך במתחות ומתגרין לה לקמן כי ליכא אלא פגימה א) בשהוליך ולא הביא שלא פגמה תורה אור הפוסק בשוק מגהינים לסימן*: והא דקיימא אריסא דסכינא. שהמגהינים לשוק מדין לא נחתכו השער והבשר שיקרע השוק את הסימן בירידתו אבל כאן שיש פגימות הרבה אפילו טוק מסוכסכות שוקן על פגם הראשון מחלים השער והבשר והפגם השני בא לסימן וקורעו *והא דתנן (לקמן דף יח.) השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית הלל מכשירין (א) מפני שמגל קציר שוקי' הפגימות כפופים אחד אחד ואין קורעים דרך הליכתם כלל אבל שוקן שאינו כפוף קורע אפי' בירידתו ב) שהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם מסוכסכת כשרה וכדמפרש ואזיל: משני רוחות. שיש ב' שוקים לפגם אחד לראשו ואחד לסופו ג) אוגרת לשון (משלי ו) אוגרה בקציר מאכלה לשון אסיפה שאוגרת אליפנן לשוכה בין ב' שוקים: מרוח אחת. שאין לפגימה אלא שוק אחד והשני שוהלך במתחות ואינה אוגרת אלא ד) מסוכסכת הסכין והבשר ולשון סכסוך אגמל"ר בלע"ז כמו (ישעיה יט) וסכסכתי מצרים במצרים: מורשא קמא מחליש. שער והבשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורעו: מורשא דסכינא. קודם שיגיע לפגם: מחליש. אגריבו"ש בלע"ז כמו (כתובות דף סו.) הפלי דודי וכמו דהפלי מנייהו כלי זיין בפ' נפלי אודיקן (פ"ק דף מו.) וכל שוקי הפגם קורעין כן ואין חותכין בין בפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו כן שמעתי וכן הוא שהרי אינו סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ואפי' מסוכסכות קאמר מדקמפליג בהדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובה לא מפליג ומשמע אפילו כל שוקיה נגד אחד נגד ראש הסכין והוליך ולא הביא אגמא בירידתו נמי קורע: דקיימא אריסא דסכינא. שבשהחזיל להוליך לא היה כח לסכין להחליש עד שעבר הפגם ואין כאן ספק שמא נגע השוק בסימן: שחיטתו כשרה. ה) וכדאוקמא (ב) בריסא דסכינא ובשהוליך ולא הביא ואפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא: עולה ויורד. כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו השוקים במתחות ושני הסכין נמוך שם: מסוכסכת פסולה. אפי' דיעבד: דמיא לסאסא. אריסע"א זקן השבלים שאינו חלק קך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אספר"א בלע"ז: ושחטתם בזה. בשלו כתיב ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק לשם: דכיון דהוי נקב. טושט מיטרפא פשיטא דבעינן בדיקה דשא אי איכא פגם נקיב: לא אמרו כו'. ואגן מקרא ילפינן לה: בשימשא. טיגרים אותה בשמש ורואין בחודה. מ"ר. ליסנא אחרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסת בפגם: במיא. סופך חודה למטה ושולפה על פני המים ונוגעה מעט ואם יש פגם עוקץ שוטה כמין חריץ במים בהליכתה ל"א הופך חודה למעלה ואוחז בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה באגבעו אם יש שם פגם ו) נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה. לשון מורי: בישרא אכלה. היא באה לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או ברים ליסנא או בבשר אגבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן והוא חוגר ז) או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאין פגם לקלקל הסימן: אבישרא. בשר האגבע: ואתלתא רוחתא. באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצידה ונאחז הסימן בשוק ונקרע: יישר. יפה עשית: וכן אמר רב כהנא. דבך צריכה: כל היכא דאמר משמיה דפלוני לא שמעה ממנו כי הא דרב אשי לא ראה את רבא משולם כדאמר בעסרה יוחסין (קדושין דף עב:) יום שמת רבא נולד רב אשי: אתלתא רוחתא לא צריכי. ואם יש שם פגם בצידה לא איכפת לן דאין צידי הסכין נוגעין בסימן מכיון שחתכו חודה של סכין הוא מתרווח לכאן ולכאן: שחודדה קודם לליבונה. קודם שיטינה הסימן בליבון הוא נחתך בחידוד: הא איכא צדדין. ח) שגכנו בצידי הסכין קודם שתגמר שחיטה והרי סימני טרפות עלדין בה כיון שהוזמם נטרף ואפ"ה קי"ל כרב אחא ורב כהנא ורב אשי ונלוא אמוראי דאמרי צריכה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא ואם שכח ולא בדק קודם שחיטה בודק לאחר שחיטה: ג' פגימות הן. לשיעור אחד: פגימת עצם בפסח. לשבור עליו בגלוי דעצם לא תשברו בו: פגימת אוזן בבכור. להיות בו מום לישחט עליו במדינה דתנן (בכורות דף לג.) נפגמה אזנו מן הסחוס וה"ה לשאר מומין של פגימה הנזכרים שם וקמייתא נקט: פגימת מום בקדשים. נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימות שאינן טומות בבכור וכדתנן התם בבכורות (דף לט:) נפגם ס) הוזבן בבכור או הערוה שפת בית הרחם של נקבה במוקדשין ואיצטריך למנקט הכא לאשמועינן דאע"ג דלא מינכרא ביה פגימה טובי ספי אפילו הכי שיעוריה בכדי שתתגור בה צפורן ואי קשיא ליתני פגימת מום בקדשים וטון בכלל דהא בכור בכלל כל הקדשים הוא אי הגא הכי ה"א ליפסל מהקרבה הוא י) בכדי תגירת צפורן מיפסלא אבל מום גמור לא הוי לישחט עליו במדינה דמומין הרבה פוסלין בבהמה ואין הבכור נשחט עליהן כדתנן (שם דף מא.) ואלו שאין שוחטין עליהם לא במקדש ולא במדינה כו' ולהכי הגא פגימת אוזן בבכור שהוזכרה בבכורות לענין לישחט במדינה: מזבח. שנפגם פסול כדילפינן בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (דף נט.) חבחת עליו את שלמיך וגו' וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר והאי עליו בשבילו הוא כלומר כשהוא בתוקנו:

שהתגור

**סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ושאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה היכי דמיא אוגרת היכי דמיא מסוכסכת א"ר *אליעזר אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת מאי שנא משתי רוחות דמורשא קמא מחליש ומורשא בתרא בזע מרוח אחת נמי חודפא דסכינא מחליש מורשא בזע דקאים ארישא דסכינא סוף סוף כי אולא מחלשא כי אתא בזע כגון שהוליך ולא הביא אמר רבא ג' מרות בסכין אוגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה מסוכסכת לא ישחוט בה לכתחלה ואם שחט שחיטתו כשרה עולה ויורד בסכין שוחט בה לכתחלה א"ל רב הונא בריה דרב נחמיה לרב אשי אמרת לן משמיה דרבא מסוכסכת פסולה והא *(אמר רבא) מסוכסכת כשרה לא קשיא כאן שהוליך והביא כאן שהוליך ולא הביא אמר ליה רב אחא בריה דרב איא לרב אשי דמיא לסאסאה מאי אמר ליה מאן יהיב לן מבשריה ואכלינן אמר רב חסדא מנין לבדיקת סכין מן התורה שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם פשיטא כיון דכי נקב טריפה בעיא בדיקה לחכם קאמרינן והאמר *רבי יוחנן לא אמרו להראות סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא במערבא בדקי לה בשימשא בנהרדעא בדקי לה במיא רב ששת בדק לה בריש לישניה רב אחא בר יעקב בדק לה בחום השערה בסורא אמרי בישרא אכלה בישרא לבדקה אמר רב פפא צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא (*ואתלתא רוחתא) אמר ליה רבינא לרב אשי אמר לן רב סמא בריה דרב משרשיא משמך דאמרת ליה משמיה דרבא צריכא בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא אמר ליה אבישרא ואטופרא אמרי ואתלתא רוחתא לא אמרי איכא דאמרי אבישרא ואטופרא ואתלתא רוחתא אמרי משמיה דרבא לא אמרי רבינא ורב אחא בריה דרבא הוו יתבי קמיה דרב אשי איתו סכין לקמיה דרב אשי לבדקה אמר ליה לרב אחא בריה דרבא בידקא בדקה אטופרא ואבישרא ואתלתא רוחתא אמר ליה *יישר וכן אמר רב כהנא רב יימר אמר אטופרא ואבישרא צריכא אתלתא רוחתא לא צריכא מי לא *א"ר זירא אמר שמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה שחודה קודם ללבונה וקשיא לן האיכא צדדין ואמרינן בית השחיטה מרווח רווח הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח אמר רב הונא בר רב קטינא אמר רבי שמעון בן לקיש שלש פגימות הן פגימת עצם בפסח פגימת אוזן בבכור פגימת מום בקדשים ורב חסדא אמר אף פגימת סכין ואידך בחולין לא קא מיירי וחולין פגימתן כדי פגימת המזבח

וכמה

תגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה והא דקיימא וכו' ב"ה מכשירין היינו מפני: (ב) ד"ה שחיטתו כשרה וכדאוקמא דקיימא בריסא:

שיטה מקובצת
א] כי איכא חדא פגימה מסוכסכת בשהוליך: ב] אפי' בירידתו כשהסימן: ג] ואחד לסופו ולשון אוגרת כמו אגרה: ד] ואינה אוגרת אלא מסכסכת הסכין: ה] שחיטתו כשרה וכדקיימא ברישא: ו] אם יש שם פגם המים נופלים: ז] ואינו חותך בו או דבר: ח] הא איכא צדדין שנכנסין בצדי הסכין: ט] התם בבכורות נפגם הוזבן בבכור או הערוה דהיינו שפת בית הרחם של נקבה. ת"ב הוזבן פי' נרתק שהביצים תלוי בו: י] ה"א ליפסל מהקרבה הוא דבכדי תגירת צפורן:

רבינו גרשם
אחת בה תנן: עולה ויורד. סכין שאינו שוה בחידודה: דמיא לסאסא מאי. כלומר דדמי לשערי שבולת דאינו פגום ודומה כפגום: פשיטא דכיון דכי ניקבת טרפה בעיא בדיקה כלומר כיון ששוחט בסכין פגומה הוי כמו שניקבה: במערבא בדקי לה במיא. הוכי בדקי לה במיא שמשימין הסכין תוך המים והוכן שהמים נשפכין מחוד של סכין והאי שם נפגם: א) ואתלת רוחתא כלומר לפיכך לא צריך לבדוק הסכין מצד זה ומצד זה אלא במקום חודו: ופגימת אוזן בבכור שהוא מום קבוע: ופגימת מום בקדשים. איכא דאמרי קדשים ממש ואיכא דאמרי בקדשי המשכן דכתיב בהו תמים:

א) נראה דצ"ל הכא נמי בית השחיטה מרווח רווח כלומר לפיכך וכו'.

וכמה פגימת המזבח *[א]כדי שתחגור בה צפורן מיתיבי כמה פגימת המזבח ר' שמעון בן יוחאי אומר [ב]טפח ר"א בן יעקב אומר כזית לא קשיא הא בסידא הא באבנא אמר רב הונא האי [ג]טבחא דלא *סר סכינא קמי חכם משמתינן ליה ורבא אמר [ד]מעברינן ליה ומכרזינן אבשריה דטרפה היא [ה]ולא פליגי כאן בשנמצאת סכינו יפה כאן בשלא נמצאת סכינו יפה רבינא אמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה ממסמס ליה בפרתא דאפי' לעובד כוכבים נמי לא מזדבן ההוא טבחא דלא סר סכינו קמיה דרבא בר חיננא שמתיה ועבריה ואכריז אבשריה דטרפה היא אקלעו מר זוטרא ורב אשי לגביה אמר להו ליעיינו *רבה במלתיה דתלו ביה טפלי בדקה רב אשי לסכיניה ונמצאת יפה ואכשריה אמר ליה מר זוטרא ולא ליחוש מר לסבא א"ל שליחותיה קא עבדינן אמר רבה בר (א) הונא *שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה [ו]והא אנן תנן *חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן מפני שהן חונקין שן אשן לא קשיא [ז]הא בחדא הא בתרתי צפורן אצפורן לא קשיא הא בתלושה הא במחוברת:

מתני' השוחט במגל קציר בדרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ואם החליקו שיניה הרי היא כסכין: **גמ'** א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבילה אבל באבילה אסורה א"ר אשי דיקא נמי דקתני ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין ולא קתני ב"ש אוסרין וב"ה מתירין וליטעמיך ליתני ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין אלא פוסלין ומכשירין ואוסרין ומתירין חדא מילתא היא:

מתני' השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה *ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא חוט על פני רובה: **גמ'** רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר אלא בטבעת הגדולה הואיל ומקפת את כל הקנה אבל בשאר טבעות לא ובשאר טבעות לא והתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר

השוחט

רש"י

שתחגור. אריסטי"ר: באבנא. כל דהו כדכתיב אבנים שלמות: דלא סר סכינא. שלא הראה סכינו לחכם: מעברינן ליה. מאומנותו שלא ימכור בשר עוד: נמצאת סכינו יפה. משמתינן ליה משום אפקירותא שהחליף פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט.): בפרתא. פרש. פרתא תרגום של פרש: דאפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן. והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולעובדי כוכבים מיהא שבקינן ליה לזבונה: שמתיה ועבריה. דקסבר כי אמר רבא מעברינן ליה אפי' נמצאת סכינו יפה קאמר: לגביה. דרבא בר חיננא: במילתיה. של טבח זה אולי תמצאו לו זכות: טפלי. בנים קטנים תלויים עליו לזון וצריך להשתכר טפלא תרגום של טף: ואכשריה. *דקסבר הא דאמר רבא מעברינן ליה בשלא נמצאת סכינו יפה קאמר: לסבא. לרבא בר חיננא שהעבירו ואתה מכשירו: שליחותיה קעבדינן. שהרי ציונו למצוא לו זכות ועכשיו שמצינו אין אנו צריכין לחזור ולהימלך בו: שן תלושה. שנתלש הלחי מן האדם או מן הבהמה לאפוקי מחוברת דבעלי חיים: הא בתרתי. דאפי' תלושות מן הלחי וקבועות בלחי הוו כסכין פגומה שיש הפרש בין זו לזו: בחדא. כשרה ואע"ג דאין בה רוחב הא קיימא לן היכא דהוליך והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה: מחוברת. לבעלי חיים כרבי דאמר אין שוחטין במחובר: **מתני'** מגל קציר. דרך הליכתה א] אינה קורעת לבית הלל מפני שראשיה כפופים מאד: **גמ'** אבל באכילה אסורה. גזירה הולכה אטו הובאה: איסור והיתר שייך לענין אכילה: אלא פוסלין ומכשירין כו'. ולשון פסול והכשר אשחיטה קאי לבית שמאי פסולה שחיטתו ונבלה היא ולב"ה שחיטתו כשרה אף באכילה ולא תידוק מינה סייעתא לרבי יוחנן ומיהו דר' יוחנן איתא דגמרא גמיר ליה מרבו: **מתני'** השוחט מתוך הטבעת. בטבעת גדולה שהיא עליונה לכון קאמר שאין טבעת למעלה הימנה: ושייר בה מלא החוט על פני כולה. לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה: מלא החוט. כלומר כל דהו אבל אם קודם שגמר את כולה הגריס את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרו בפסול: רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגריס ויצא ממנו לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובא איתכשרת לה שחיטה ואידך כי קשחיט מחתך בשר בעלמא הוא ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא ב] תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא (פ"א) מצות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה (ב) כו' משם ולמעלה ורבי חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי ברבי יהודה ג] אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא ד] שאינן שלמות אלא רצועות בשר מהלכות לארכו של קנה ומחברים ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חיים אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא: **גמ'** הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה. דרובא ככולה: ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר. כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא ככולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת: אלא בטבעת גדולה שמקפת את כל הקנה. הלכך חשיבא קנה: אבל בשאר טבעות. אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרישית שרצועת הבשר מחברתן לאו קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דכי אית ליה לרבי יוסי רובו ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא להא מילתא אמרינן רובו ככולו אבל לשוויה מקום כשר לשחיטה משום האי טעמא לא אמרינן רובא ככולה טבעת לא איקרי קנה מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה:

השוחט

תוספות

וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. וא"ת והיאך בנו המזבח דאנה ימלאו אבנים בלא פגימה ואם יחליקו בברזל היכא איסורא דלא תניף עליהן ברזל וליכא למימר נמי ע"י שמיר דע"כ ע"י שמיר נמי לא יהיו חלקות שלא תחגור בהן הצפורן מדאמר במסכת ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נב:) גבי אבני מזבח ששקצום אנשי יון וגנוס בית חשמונאי היכי נעביד נתברינהו אבנים שלימות אמר רחמנא ניכסרינהו פירוש לעשות בלא פגימה לא תניף עליהן ברזל אמר רחמנא ה] והשתא ליעבדינהו ע"י שמיר אלא ודאי שמיר אין עושה אותם חלקות שלא תחגור בהן הצפורן וים לומר דבפרק איזהו מקומן (זבחים דף נד.) משמע שבנו אותם באבנים קטנות חלקות שלא היה בהם שום פגימה כגון חלוקי אבנים של נחל ומיהא קשה דגבי בית המקדש (ג) כתיב (נמי) אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) דבית המקדש נבנה ע"י שמיר*: **הא** בתלושה הא במחוברת. גבי שן ה"מ לשנויי הכי אלא משום דבמתני' תני והשינים דמשמע תרי משום הכי נמי מוקי לה בתלושים ופסולין מפני שהם חונקים: **ולא** קתני אוסרין ומתירין. בכמה דוכתי קתני כשר ושריא באכילה אלא הכא שאני דאיכא למיטעי: **אבל** בשאר טבעות לא פירש בקונטרס דאין שחיטה כשירה בהן כלל אלא בין הטבעות ולא אמר ר' יוסי רובו ככולו אלא במקום שחיטה אבל לשויי מקום שחיטה לא ו] אמרינן רובו ככולו והשתא כל שכן לרבנן שאין השחיטה כשרה בשאר הטבעות לפירושו ומה שאין אנו נזהרין עכשיו לשחוט בתוך הטבעות משום דאין הלכה כן כדפי' בקונטרס וברייתא דתוספתא שהביא בקונטרס דקתני מצות שחיטה מן הטבעת עד הריאה צריך לאוקומי כר' יוסי ברבי יהודה דמסקינן בסמוך דבשאר (ד) נמי מכשיר אי נמי מטבעת הגדולה עד כנפי הריאה במקום קנה קאמר ובתוך שאר טבעות לא איקרי קנה כדפי' בקונטרס ומסיפא דקתני שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ומדקדק בקונטרס מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חיים אי נפיק מינה ולמטה אלא ממנה ולמעלה ומתוך כך סתר דברי המפרש דבכל טבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי דמכיון שהתחיל השחיטה בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה בתוכה ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה מסם דאע"ג דאפשר דיפסל נמי לצד מטה אם היה יוצא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ אין צריך לשייר מלא החוט כלפי מטה דאדרבה טוב הוא שלא ז] היה כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת ומ"מ דחוק הוא לפי' הקונטרס ונראה לפרש *דהכי קאמר דאף רבי יוסי ברבי יהודה לא אמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובה אלא בטבעת הגדולה דברובה יש רוב קנה דהא מקפת כל הקנה אבל בשאר טבעות לא מהני ח] רובה דאין ברוב שלהם רוב הקנה שהרי אין מקיפין כל הקנה:

יוסף

עין משפט נר מצוה

קלד א ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה יד ופ"ב הל' יח:

קלה ג ד ה מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' כו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יח סעי' יז ובהג"ה:

קלו ו ז מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ו סעי' ג:

ר"מ מ"ז

[ועי' תוס' בע"ז כג: ד"ה בקשו ותוס' זבחים נד: ד"ה אבנים ותו' סוכה מט. ד"ה שכל ותוס' גיטין סח. ד"ה איכא]

גליון הש"ס

גמ' כדי שתחגור. לשון עכנה מלס"כ שארים חמות תחגור (תהלים עו) עיין ברש"י שם:

עיין ר"פ

שיטה מקובצת

א] אינה קורעת לבית הלל. נ"ב כן נמצא בשני ס"י ובס"י אחד אינו כתוב לב"ה: ב] תניא בתוספתא דאין חלוק מקום שחיטה בכל הקנה: ג] ור' יוסי בר' יהודה סבר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה: ד] אלא היא שאין הטבעות שלמות אלא רצועות בשר: ה] והשתא לעבדינהו ע"י שמיר. נ"ב ובבית שני היה שמיר כמו שהוכיחו התוס' בזבחים דף נד ע"א ע"ב: ו] אבל לשויי מקום שחיטה לא אמר רובו ככולו: ז] דאדרבא טוב הוא שלא ישחוט כלל בתוך הטבעות: ח] אבל בשאר טבעות לא מהני רוב טבעות דאין:

מסורת הש"ס

[מנחות לו:]

[עיין פרש"י דתענית כ: ד"ה וסייר]

עיין רש"ל

ר"ל רבנן

[תוס' פ"א]

[לעיל טו:]

[ב"ק נט.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה בר רב הונא: (ב) רש"י ד"ה ר' יוסי וכו' פסולה כולה משם ולמעלה: (ג) תוס' ד"ה וכמה וכו' בית המקדש נמי כתיב אבן: (ד) ד"ה אבל וכו' דבשאר טבעות נמי מכשיר:

רבינו גרשום

כדי פגימת המזבח. שאם היה מזבח פגום נפסל מלהקריב עליו: לא קשיא הא בסידא הא באבנא א) שתחגור בה ציפורן דכתיב אבנים שלמות: דלא סר סכינא. כלומר שלא הראהו לחכם: כאן שנמצאת סכינו יפה. לא מעברינן ליה: ממסמסינן ליה. לבישריה בפרתא כלומר מלכלכינן ליה לבישריה בפינא: הכי גרסינן אמר להו ליעיינו רבנן במילתיה ולישרו ליה: הא במחוברת. כלומר מחוברת לא. ואוסרים ומתירים חדא מילתא היא כלומר ואפי' באכילה מתיר: השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט וכו'. כלומר כל השוחט בעינן דלא לשחוט בין הטבעות אלא בתוך אחת מן הטבעות צריך שישחוט ואי שחט בתוך אחת מן הטבעות ושייר בה מלא החוט על פני כולה: ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. כלומר אפי' לא שייר אלא מלא החוט על פני

א) נראה דחסר כאן וצ"ל בסידא כדי שתחגור בה ציפורן באבנא כל דהוא דכתיב אבנים שלמות.

השוחט בשאר טבעות אע"פ שאין מקיפות את כל הקנה הואיל ומקיפות את רוב הקנה שחיטתו כשרה *ומוגרמת פסולה "העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה אמר רב יוסף רבי יוסי בר יהודה תרתי קאמר רב ושמואל סברי כוותיה בחדא *ופליגי עליה בחדא והא לא אמר קאמרי הכי קאמר הלכה כמותו בטבעת הגדולה ואין הלכה כמותו בשאר טבעות כי סליק רבי זירא אכל מוגרמת דרב ושמואל אמרי ליה לאו מאתריה דרב ושמואל את אמר להו מאן אמרה יוסף בר חייא יוסף בר חייא מכולי עלמא גמיר שמע רב יוסף איקפד אמר אנא מכולי עלמא גמירנא אנא מרב יהודה גמירנא דאפי' ספיקי דגברי גרים *דאמר רב יהודה אמר ר' ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ור' זירא לית ליה *נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם *אמר אביי הני מילי מבבל לבבל ומארץ ישראל לארץ ישראל אי נמי מארץ ישראל לבבל אבל מבבל לארץ ישראל כיון דאנן כייפינן להו עבדינן כוותייהו °רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לארץ ישראל הני מילי היכא דדעתו לחזור ר' זירא אין דעתו לחזור הוה אמר ליה אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי (א) אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת כשרה א"ל *נהרא נהרא ופשטיה רבי שמעון בן לקיש אכשר בחודא דכובעא קרי עליה רבי יוחנן גיסא גיסא אמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחיטי טרפה איבעיא להו פגע ונגע בהן דכתיב °ויפגע בו וימת או דלמא פגע ולא נגע כדכתיב °ויפגעו בו מלאכי אלהים איתמר אמר רב פפא משמיה דרבא שייר בחיטי כשרה אמר רב אמימר בר מר ינוקא הוה קאימנא קמיה דר' חייא בריה דרב אויא ואמר לי שייר בחיטי כשרה א"ל רבינא לרב אשי אמר לי רב שמן מסוברא איקלע מר זוטרא לאתרין ודרש °שייר בחיטי כשרה מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה והלכתא

[מלכים א ב] [בראשית לב]

רש"י

השוחט בשאר הטבעות. כל הקנה או רוב חללו : הואיל ומקיפות את הרוב. להא מילתא נמי אמרינן רובא ככולה לשוויינהו קנה ומקום כשר לשחיטה : ומוגרמת. אפילו רובא בתוך הטבעת ומיעוטא למעלה מטבעת הגדולה ומילתא באנפי נפשה היא וסתמא היא ורבנן קאמרי לה : על מוגרמת שהיא כשרה. ואפי' כולה למעלה מן הטבעת הגדולה וכי אגמריה רחמנא הגרמה הלכה למשה מסיני משיפוי כובע ולמעלה אגמריה כדלקמן (דף יט.) והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא : תרתי אמר. לענין חתיכת הקנה אית ליה רובא ככולה דכיון דחותך הרוב בהכשר כשרה ולענין לשווי לשאר הטבעות מקום שחיטה משום הקפת הרוב א] אמרינן נמי רובא ככולה : ורב ושמואל סברי לה כוותיה בחדא. דחתיכת רובא במקום שחיטה כחתיכת כולה : ופליגי עליה בחדא. דלשוייה שאר הטבעות מקום שחיטה משום טעמא דרובא ככולה לא משוינן : והא לא אמר קאמרי. והא הכי קאמרי רב ושמואל ואף ר' יוסי לא אמר אלמא טעמא דידיה קאמרי ולאו טעמא דידהו : הכי קאמרי הלכה כו'. והאי דקאמרי לא אמר הכי משמע לא אמר ולא כלום שאין הלכה כמותו אלא בטבעת גדולה ולישנא אחרינא דפרישנא לעיל דהיולא מטבעת שהתחיל לשחוט בה חשיב הגרמה עד שיחתוך כולה לרבנן או רובא לר' יוסי מפרש ב] לרב ושמואל הכי אבל בשאר טבעות לא אמר ר' יוסי שאם חתך רובו בתוך הטבעת והגריס וילא מודה דפסול דרוב הטבעת לא הוי רוב הקנה דהא אין מקיפין את כולה וליכא למימר הכי דא"כ מאי קמותיב לה הא ודאי שפיר קאמרי וברייתא דקמותיב מינה לא קתני הגריס וכ"ת הגריס לא איצטריך ליה למיתני דאם לא הגריס מאי קא משמע לן ובהגריס היכי מלי לאכשורי הא ודאי לא שחיט רובא וכי תימא משום דקא משמע לן דיליאה ג] דשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ מאי קאמר הואיל ומקיפין את רוב הקנה האי טעמא לאו משום רובא ומיעוטא הוא אלא משום דאין כאן תורת הגרמה. לשון שלישי אבל בשאר טבעות לא קאמר שאם שחט בשאר טבעות רוב כל חלל הקנה והגריס מודה שהיא פסולה גזירה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה ולא היא חדא דאם כן בהדיא הוו מפרשי לה ועוד מהך ד] מאי קמותיב לה דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בשהגריס מוקמת לה אמאי תלי טעמא בהואיל ומקיפין את רוב הקנה הקפה דידהו מאי אהניא הא בתר חתיכת רוב הקנה אזלינן ולשון ראשון נ"ל ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא ככולהו אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס : מוגרמת דרב ושמואל. שחוטה בתוך שאר הטבעות דחשבי ליה אינהו הגרמה דאמרי שאר הטבעות לאו מקום שחיטה נינהו וכל שלא במקום שחיטה קרי הגרמה כדאמרינן לקמן (דף יט.) הגריס שליש ושחט שליש אלמא תחלת שחיטה שהיא שלא במקומה קרי הגרמה ועדיין אין כאן הטיה : מאן אמרה. להא מילתא משמיה דרב ושמואל אמרו לו יוסף בר חייא אמרה דתרין לעיל דרב ושמואל סברי להו כוותיה בחדא כו' דהיינו רב יוסף דכולה הש"ס : מכולי עלמא גמיר. ושמא שמע דבר מפי אחר שלא דקדק בדברים כמו שנאמרו : דאפילו ספיקי דגברי גרים. כשהיו אומרים לו שמועה והאומרה לו שכח ממי שמעה היה שונה רב יהודה בשמועתו קבלתיה מפי פלוני וספק היה בידו אי מפלוני קבלה או מפלוני קבלה דאמר רב יהודה אמר לי ר' ירמיה ספק משמיה דרב ספק כו' : שלשה. הדיוטות : מתירין את הבכור. לישחט במדינה במום מבואר וגלוי לכל שהוא מום דקיי"ל בבכורות (דף כח.) דאפילו מום הגלוי צריך להראות לחכם כדתנן השוחט את הבכור ואח"כ הראה את מומו ר"מ אומר הואיל ונשחט שלא על פי מומחה אסור ואוקימנא במומין שבגוף ואע"פ שאין משתנין במסכת בילה באין לדין (דף כז.) : לית ליה כו'. בתמיה והא מתני' היא בפסחים במקום שנהגו (דף נ.) : מבבל לבבל. שם המדינה בבל ובה מקומות הרבה : דכיון דאנן כייפינן להו. לבני ארץ ישראל לקידוש החדש ולעיבור שנה כדאמרינן במעשה בתרא דהוריות (דף יא:) ולדיני קנסות שאין סמיכה בבבל : עבדינן כוותייהו. כי אזלינן גבייהו ואין אנו צריכין לחלוק כבוד למקומינו ובא"י הוו אכלי ליה : הא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר רבי זירא משמיה דרב נחמן מוגרמת. דרב ושמואל כשרה ואנו מבבל נהיגין ביה איסורא : נהרא נהרא ופשטיה. כל נהר מתפשט במקום שהוא רגיל שם כלומר כל מקום הולך אחר מנהגו אית דוכתא בבבל דנהיגו כרב ושמואל ואית דוכתא דלא נהיגו כוותייהו : בחודא דכובעא. כמין כובע יש למעלה מן הקנה ככובע על הראש ואין זה אותו בשר קטן שנופל ע"פ הקנה לעכב את הקול אלא כמין כובע ממש הוא עשוי ומאמלעיתו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חדוד כמין קולמוס שקורין הל"ס ואותו שיפוי נקרא שיפוי כובע בחודא בעליונו של כובע בגגו : גיסא גיסא. הגם הגם כלומר יותר מדאי הכשרת דאין כשר אפי' לר' חנינא אלא ממקום שחידודו מתחיל לעלות : חיטי. גלאנ"ך דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע : פגע ולא נגע. אבל סמוך להם מאד חתך : שייר בחיטי. הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהייתו פגע ונגע : ה"ג מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה : והלכתא

תוספות

יוסף בר רבי חייא מכולי עלמא גמיר. כלומר לא שמעה מרב ושמואל ומה שאין אוכלין אותו במקומו אומרא בעלמא היא ולא על פי רב ושמואל ופריך ולית ליה לרבי זירא כו' דנהי דלא אמר רב ושמואל מ"מ היה אסור כיון שנהגו במקומו איסור :

כיון דאנן כייפינן להו כו'. בפ"ק דסנהדרין (דף ה.) משמע איפכא לענין ליטול רשות לדון להיות פטור מלשלם דקאמר מהכא להתם מהני מהתם להכא מאי ואומר ר"ת דלענין איסור והיתר בני ארץ ישראל עדיפי דחכימי טפי אבל לענין הפקעת ממון ראש הגולה עדיף כדאמרינן התם דהכא שבט והתם מחוקק ואמרינן נמי לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודים את העם במקל ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדים תורה ברבים ואמרינן בפרק ב' דהוריות (דף יא:) נשיא שבא"י אין מביא שעיר משום דאיכא בבבל ראש גולה ועדיף ממנו : הני מילי היכא דדעתו לחזור. לפי האי שינויא משמע דחומרי מקום שהלך לשם נותנין עליו אע"ג דדעתו לחזור ואי אפשר לומר כן דרב אשי גופיה דמשני הכא מוקי לה בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נא.) באין דעתו לחזור גבי רבה בר בר חנה דאכל דאייתרא ואין לחוש במאי דקתני לנדדין דלעולם נותנין עליו חומרי מקום שדעתו להיות שם אי נמי מה שמחלק בין דעתו לחזור לאין דעתו הני מילי מבבל לא"י ומארץ ישראל לבבל שהולכים אחר מקום שדעתו לישאר שם אבל מבבל לבבל ומא"י לא"י נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם בין דעתו לחזור בין אין דעתו לחזור : או דלמא פגע ולא נגע. פי' בקונטרס שחט למטה מן החיטי וקשה דא"כ הוה ליה למימר תיקו דהא רב פפא דאמר שייר בחיטי כשרה ממה נפשך פליג אדרב פפי דהא אפי' פגע ונגע מכשיר וכל שכן פגע ולא נגע ועוד כיון דאתא לפלוגי לא הוה ליה למימר איתמר אלא

רב

מסורת הש"ס

[לקמן קלו:]
[עיין תוס' ב"ק לט: סוף ד"ה מנעך מספק]
[בכורות לה]
[לקמן קי. פסחים נ.]
[פסחים נא.]
[לקמן מ. ע"ש בפרש"י]

עין משפט נר מצוה

קלו א ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ז ועי' בכ"מ ובפ"ג שם הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן כ סעיף א :

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאתו ממחוזא אמרי משמיה דרב נחמן כצ"ל ותיבות אמר רבי זירא נמחק :

גליון הש"ס

גמ' רב אשי אמר אפילו תימא מבבל לא"י. עיין לקמן דף לג ע"ב תוס' ד"ה משום :

שיטה מקובצת

א] משום הקפת הרוב אמר נמי רובא כצ"ל : ב] מפ' לדרב ושמואל הכי : ג] דקמ"ל דיציאה משאר טבעות : ד] ועוד מהך ברייתא מאי קמותיב להו דהא :

רבינו גרשום

פני רובה כשרה: ובשאר טבעת לא אמר והתניא א"ר יוסי בר' יהודה כו'. כלומר השוחט בשאר טבעות ושייר בה מלא החוט על פני רובו שחיטתו כשרה : ומוגרמת פסולה. מטבעת גדולה ולמעלה לבד שיהא משפוי כובע ולמטה : אמר רב יוסף ר' יוסי בר' יהודה תרתי קאמר. כלומר ר' יוסי בר' יהודה מכשיר בין בטבעת גדולה בין בשאר טבעות מלא החוט על פני רובה : כי סליק ר' זירא אכל מגרומתא דרב ושמואל. כלומר דחזינן דרב ושמואל סברי ליה כוותיה [כר"י ב"ר יהודה] בטבעת גדולה מלא החוט על פני רובה אבל לא שייר על פני רובה מוגרמת היא וטרפה אע"ג דמשפוי כובע ולמטה היא ור' זירא אכל מאותה בהמה דלא נשתייר מלא החוט על פני רובה : מאן אמרה לשמעתיה יוסף בר' חייא: שלשה מתירין את הבכור במקום שאין מומחה. כלומר במום קבוע : אנן כייפינן להו. בני בבל לארץ ישראל דנשיא היה בא"י : א"ל אביי לרב יוסף והא רבנן דאתו ממחוזא אמרי אמר ר' זירא משמיה דרב נחמן

והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה והיינו דשייר בחיטי רב נחמן אכשר משיפוי כובע ולמטה אמר ליה רב חנן בר רב קטינא לרב נחמן כמאן לא כרבנן ולא כרבי יוסי ברבי יהודה [א] אמר ליה אנא לא חילק ידענא ולא בילק ידענא אנא שמעתא ידענא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אבא בר זבדא א"ר חנינא ואמרי לה א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי משיפוי כובע ולמטה כשרה ואריב"ל מוגרמת דרבנן כשרה לרבי יוסי בר' יהודה ודרבי יוסי ברבי יהודה כשרה לרבי חנינא בן אנטיגנוס פשיטא מהו דתימא ר"ח בן אנטיגנוס אדרבנן קאי קא משמע לן ואימא ה"נ א"כ העיד עליה מיבעי ליה והלכתא כר' חנינא בן אנטיגנוס דקאי רב נחמן כוותיה אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת בששחט שני שליש והגרים שליש דרבנן סברי כולה שחיטה בעינן בטבעת גדולה ורבי יוסי ברבי יהודה סבר *רובו ככולו אבל *הגרים שליש ושחט שני שליש דברי הכל פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא א"ל רב חסדא אדרבה לימא מר איפכא מחלוקת כשהגרים שליש ושחט שני שליש דרבי יוסי ברבי יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה אבל שחט שני שליש והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן *רובו של אחד כמוהו א"ל רב יוסף מאן נימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דלמא רבי יוסי בר' יהודה קתני לה אמר ליה אביי °אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו אמר ליה אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא אמר רב אסי מחלוקת שהגרים שליש ושחט שני שליש דרבי יוסי בר ר' יהודה סבר [ב]מידי דהוה אחצי קנה פגום ורבנן התם מקום שחיטה הכא לאו מקום שחיטה אבל שחט שני שליש והגרים שליש דברי הכל כשרה דהא תנן רובו של אחד כמוהו מתקיף לה רב חסדא מאן לימא לן דההוא רובא דהתם לאו רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה דלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני לה א"ל רב יוסף אטו כל רובי דעלמא רבי יוסי ברבי יהודה קתני להו אמר ליה אנא רובא דשחיטה קאמינא דשמענא להו דפליגי הגרים שליש ושחט שליש רב הונא אמר רב כשרה רב יהודה אמר רב [ג]טרפה רב הונא אמר רב כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה אמר רב [ד]כשרה אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה שמע רב יהודה איקפד אמר טריפנא ומכשרנא טריף אמר רב הונא שפיר קא מיקפד חדא איהו שמיע ליה מיניה דרב ואנא לא שמיע לי ועוד האיכא רובא בשחיטה א"ל רב חסדא לא תהדר בך

דא"כ

רש"י

והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה. קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות כשרה משם ולהלן טרפה: והיינו דשייר בחיטי. כלומר כמ"ד שייר בחיטי כשרה: לא כרבנן ולא כר' יוסי. דאפי' ר' יוסי לא מכשר אלא היכא דהואי רובא דשחיטה בתוך הטבעת אבל כולה למעלה מטבעת הגדולה מודה דפסולה והא כולה למעלה מן הטבעת היא: לא חילק ידענא ולא בילק ידענא. לא כרבנן שמעתי דמיירי במחלק טבעת לשנים ולא כר' יוסי שמעתי דמיירי במבלק הסימנין דקרניי"ר בלעז לשון מבולקה כך שמעתי אבל ראיתי בחלק (סנהדרין דף צח:) עתידים ישראל דאכלי שני משיח ופרכינן פשיטא אלא מאן אכיל להו אטו חילק ובילק אכלי ליה ולפי הדברים לישנא בעלמא הוא: שמעתא. דאמוראי ידענא דמכשרי למעלה מן הטבעת ובלבד שיהא משיפוי כובע ולמטה והני אמוראי סמכי אדרבי חנינא בן אנטיגנוס שחלק על רבנן ורבי יוסי ומכשר מוגרמת דידהו: מוגרמת דרבנן. שהגרים מיעוט הקנה לאחר ששחט רובה: מוגרמת דר' יוסי. ששחט רובה למעלה מן הטבעת או כולה: מהו דתימא רבי חנינא. דמכשיר: אמוגרמת דרבנן קאי. אבל היכא דכולה למעלה מן טבעת פסולה קמ"ל: א"כ העיד עליה מיבעיא ליה. דמשמע דאסתמא דלעיל מיניה קאי דקתני מוגרמת פסולה ורבנן היא העיד עליה רבי חנינא כו' ומדמהדר ונקט על מוגרמת ש"מ אתרוייהו מוגרמת דלעיל מיניה קאי והכי קאמר לא מיבעיא מוגרמת דרבנן דרובה בטבעת כשרה אלא אף מוגרמת דר' יוסי דכולה למעלה מן הטבעת כשרה: דקאי רב נחמן כוותיה. דאכשר משיפוי כובע ולמטה כדאמרן: מחלוקת. דרבנן ורבי יוסי: בששחט. תחלה בתוך הטבעת שני שליש הגרגרת דהיינו מלא החוט של רובה אח"כ הגרים שליש האחרון: כולה שחיטה בעינן בטבעת הגדולה. כלומר במקום הראוי לשחיטה וכ"ש למטה הימנה: רובו ככולו. וגמרה לה שחיטה ברובה ומכאן ואילך מתתך בבשר שחוטה בעלמא הוא: אבל הגרים שליש. תחלה שהתחיל לשחוט למעלה מן הטבעת ושחט רוב אחרון במקום שחיטה: פסולה. אפי' לרבי יוסי דיציאת חיותא של בהמה ברוב סימן הוא וכשנחתך רוב הסימן לא נחתך אותו הרוב בשחיטה: בעינן רובא בשחיטה. כלומר ההוא רובא דמפיק חיותא ביה בעינן בשחיטה: מידי דהוה אחצי קנה פגום. דאמר לקמן (דף כח.) הרי שהיה חצי קנה פגום מאליו והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה ואע"ג דכי נפקא חיותא לאו רובא בשחיטה והאי הגרמה דמיעוטא נמי כפגימה בעלמא הוא וכי מוסיף עליה ושחט רובא לא מיפסלא ומיהו הכא בתוספת כל שהו לא סגי ליה דלא מצטרפא הגרמה לאכשורי לשחיטה הואיל ולאו מקום שחיטה הוא: ורבנן. התם הואי פגם במקום שחיטה הוא וכיון דאין דאין טרפות בקנה עד שתפסק רובא כדאמרינן באלו טרפות (לקמן דף מד.) הויין לה כמי שלא נפגמה ואע"ג דכי נפקא ליה חיותא לאו כוליה רובא בשחיטה נפק מיהו במקום שחיטה מיהא נפקא כוליה חיותא אבל הגרמה לאו שחיטה הוא ולאו מקום שחיטה הוא וכי נפקא חיותא ברוב הראשון של סימן בפסולא נפק דשלא במקום שחיטה הואי פלגא דמפיק חיותא: דהא תנן. בפ' ב' (לקמן דף כז.): רובו של אחד כמוהו. ואם לא שחט אלא רוב הסימן והלך לו כשרה אלמא רובא ככולה ולענין הגרמה נמי הא אתכשר ברובו ומתני' דקתני מלא החוט על פני כולה למעוטי הגרים שליש תחלה קאתי ולא למעוטי היכא דהגרמה בסוף: אנא רובא דשחיטה קאמינא. כל תנא דאזיל בשחיטה בתר רובא קאמינא דרבי יוסי ברבי יהודה היא ולאו רבנן דהא שמעינן להו דפליגי בה ואמרי דלא אזלינן בשחיטה בתר רובא: מיפק חיותא. שליש אמצעי ברוב סימן הוא: ה"ג רב יהודה אמר רב טרפה בעינן רובא בשחיטה. ולא גרסינן כי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה דהא רב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא דקאמר בסיפא שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש כשרה הואיל ורובא בשחיטה ואף על גב דרובא קמא דהוא מיפק חיותא לאו בשחיטה הוא: אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה. מסברא דנפשיה אמרה ולאו משמיה דרב מדלא קאמר להו הכי קאמר רב טרפה ורב יהודה אמרה משמיה דרב:

דא"כ

תוספות

רב פפא אמר ועוד לקמן גרים בקונטרס מר בר רב אשי אמר פגע בחיטי כשרה שייר בחיטי טרפה וע"כ ההוא פגע היינו פגע ולא נגע דשייר בחיטי היינו פגע ונגע א"כ תפשוט מינה דהאי פגע דהכא היינו פגע ולא נגע דאע"ג דפליגי דמר סבר טרפה ומר סבר כשרה בלשון מיהא לא פליגי דכי היכי דהאי פגע ולא נגע האי נמי פגע ולא נגע וג"ל דפגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החיטי והשתא מייתי דרב פפא לפשוט הבעיא דהא (א) דקאמר מאמיה דרבא שייר בחיטי כשרה דהיינו פגע ונגע א"כ הא דקאמר רב פפי משמיה דרבא פגע בחיטי טרפה פגע ולא נגע הוא ששחט למעלה מחיטי ובדמר בר רב אשי גרסינן פגע בחיטי טרפה שייר בחיטי כשרה אך קשה קצת ללשון מר בר רב אשי אמר משמע שבא לחלוק על רבינא שלפניו ושמא לפי שבא להוסיף פגע בחיטי שלא הזכיר רבינא קאמר הכי: **אמר** רב הונא אמר רב אסי. היינו רב אסי חברו של רב כהנא שהיו גדולים *דלסבריה דרב לא היו צריכין אבל רבי אסי לאו היינו רב אסי דקטן מרב הונא היה כדאמרי' בהניזקין (גיטין נט:) רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דארעא דישראל מיכף כייפי ליה לרב הונא:

דילמא רבי יוסי ברבי יהודה היא. תימה דלא משני רובו של אחד היינו ווסט ומאי אחד מיוחד שבסימנים כרב אדא בר אהבה דלקמן בפ"ב (דף כח.) ושמא רבנן דרבי יוסי ברבי יהודה פליגי בוושט כמו בקנה:

הגרים שליש ושחט שליש כו' רב הונא אמר רב כשרה. והא דפסיל רב הונא לעיל הגרים שליש ושחט שני שליש התם משמיה דרב אסי והכא משמיה דרב: שחט

רבינו גרשום

כלפי הראש: רב נחמן אכשר משפוי כובע ולמטה כלומר אפי' חוץ מטבעת גדולה כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי בר' יהודה לרבנן א) צריך שישייר מלא החוט על פני רובו: א"ל אנא לא חילק ידענא. כלומר מה דאמרת לרבנן צריך לחלק הטבעת ואין השחיטה כשרה אם שחט למעלה מן הטבעת ולר' יוסי בר' יהודה דאמרת אע"פ שמבלק הטבעת דשחט מקצת בטבעת ומקצת למעלה היכי דמי ששחט ושייר ע"פ רובו לא ידענא. בלק לשון מבולקה דבר המתקלקל: מוגרמת דרבנן כשרה לר' יוסי וכו'. כלומר דרבנן אמרי מלא חחוט ע"פ כולה. אבל אי שחט חוץ לטבעת מוגרמת היא ופסולה. כשרה לר' יוסי בר' יהודה דהוא אמר מלא החוט ע"פ רובה ודר' יוסי בר' יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס: [פשיטא הא] דקא חזינן דהעיד ר' חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה: א"כ העיד עליה מיבעי ליה. כלומר דמשמע על מוגרמת דרבנן מאי על מוגרמת ש"מ על מוגרמת דר' יוסי בר' יהודה קאמר: והתניא ר' יוסי בר' יהודה אומר השוחט בשאר טבעות וכו' ומוגרמת פסולה העיד ר' חנינא בן אנטיגנוס על אותה מוגרמת שהיא כשרה: והלכתא כותיה דר' חנינא בן אנטיגנוס דקם ליה רב נחמן כותיה. כלומר דחזינן א"ר זירא משמיה דרב נחמן אמרי מוגרמת כשרה כלומר אותה מוגרמת דרב ושמואל מטבעת גדולה ולמעלה שהוא משפוי כובע ולמטה עליה א"ר זירא משמיה דרב נחמן (אמרי) מוגרמת כשרה ואותה מוגרמת מכשיר ר' חנינא בן אנטיגנוס כדאמרן דמוגרמת דר' יוסי בר' יהודה כשרה לר' חנינא בן אנטיגנוס בשחט שני שליש והגרים שליש. כלומר שחט שני שליש בטבעת גדולה והגרים שליש חוץ לטבעת כלפי הראש: דכי נפקא חיותא בעינן רובה בשחיטה וכו'. כלומר והכא בשליש אמצעי נפקא חיותא וליכא רובא בשחיטה: דר' יוסי בר' יהודה סבר מידי דהוה אחצי קנה פגום כלומר אם היה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא שחיטה כשרה אע"פ שפסול היה בתחילה כשרה: ורבנן התם מקום שחיטה. כלומר מה דאמרינן חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא התם מקום שחיטה בחצי קנה פגום באותו מקום שחיטה הכא במקום שהגרים לא הוי מקום שחיטה: מתקיף לה רב יוסף מאן לימא לן דההיא רובה דהתם כו'. כלומר לר' יוסי בר' יהודה רובו של אחד כמוהו ולא רבנן דשמעינן להו דפליגי דלר' יהודה רובו ככולו כדאשכחן בטבעת גדולה ולא לרבנן דכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא כלומר באמצע שחיטה ובאמצע היתה הכשר שחיטה: התם מ"מ קא מכשרת בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש

א) נ"ל דאפילו לר"י צריך שישייר מלא החוט על פני רובה.

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ז וסי"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

קלט ב ג ד מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ט ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף יג:

הגהות הב"ח

(א) תד"ה (בעמוד הקודם) או דלמא וכו' סבעיא דהא קאמר כצ"ל ותיבת ד' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' אטו כל רובי דעלמא. עיין טור דף מב ע"ב ונדה דף כט ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' א"ל אנא לא חילק ידענא. ג"ב עיין בערוך ערך חלק:

מסורת הש"ס

[טור מב: וסם נסמן] [לקמן כ.] [לקמן כג.] [סנהדרין לו:] עיין רש"ל ורש"א

עין משפט נר מצוה

עיין ר"מ ורש"א

קמ א ב מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ד :

עיין רש"א

קמא ג מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף ה:

קמב ד מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף ג :

קמג ה ו מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כג :

קמד ז מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ז סמג עשין ס טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף א :

מסורת הש"ס

[לקמן ל.]

[לקמן קכא:]

[עירובין עה.]

במדבר כב

ויקרא ה

ירמיה ב

[כפ"א מו. כתב רש"י בני רבי חייא יהודה וחזקיה שמן]

דא"כ מפסדת לה לקמייתא התם מ"ט קא מכשרת דכי נפקא חיותא בהכשירה קא נפקא הכא נמי כי נפקא חיותא בהגרמה קא נפקא איקלע רב נחמן לסורא בעו מיניה שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מהו אמר להו לאו היינו דר' אלעזר בר מניומי דא"ר אלעזר בר מניומי *שחיטה העשויה כמסרק כשרה ודלמא במקום שחיטה במקום שחיטה מאי למימרא מהו דתימא בעינן *שחיטה מפורעת וליכא קמ"ל א] *(סימן בכ"ד) יתיב רבי אבא אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מהו א"ל שחיטתו כשרה הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש מהו א"ל שחיטתו פסולה שחט במקום נקב מהו א"ל שחיטתו כשרה שחט ופגע בו נקב מהו א"ל שחיטתו פסולה אזל רבי אבא אמרה קמיה דר' אלעזר אזל ר"א אמרה קמיה דר' יוחנן א"ל מאי שנא א"ל שחט במקום נקב נעשה כמי *ששחט עובד כוכבים וגמר ישראל שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים קרי עליה *עובד כוכבים עובד כוכבים אמר רבא שפיר קרי עליה עובד כוכבים עובד כוכבים בשלמא התם מדהוה ליה לישראל למשחט רובא ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דעובד כוכבים קא נפקא אלא הכא מכדי משחט שחיט מה לי במקום נקב מה לי פגע בו נקב : **מתני'** השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה המולק מן הצדדין מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשירה השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה שכל העורף כשר למליקה וכל הצואר כשר לשחיטה נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה : **גמ'** מאי עורף אילימא עורף ממש מאי אריא שוחט אפילו מולק נמי °ממול ערפו אמר רחמנא ולא ערפו אלא מאי עורף ממול עורף כדקתני סיפא כל העורף כשר למליקה מנהני מילי דתנו רבנן ממול ערפו מול הרואה את העורף וכן הוא אומר °והוא יושב ממולי ואומר °כי פנו אלי עורף ולא פנים מאי ואומר וכי תימא עורף גופיה לא ידעינן היכא דנדע מול דידיה היכא תא שמע כי פנו אלי עורף ולא פנים מכלל דעורף להדי פנים אמרי *בני ר' חייא מצות מליקה מחזיר סימנים לאחורי העורף ומולק איכא דאמרי אף מחזיר ואיכא דאמרי מחזיר דוקא ומסתברא כמאן דאמר אף מחזיר ממאי מדקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה ואי

תוספות

שחט במקום נקב מהו . תימה פשיטא דכשרה מידי דהוה אחצי קנה פגום וגמרו וי"ל דלא נקטיה אלא משום דבעי למיבעי אחריתי : **שחט** ופגע בו נקב מהו אמר ליה טרפה . ולא דמי לשחט שליש והגריס שליש ושחט שליש דכשרה לרב יהודה גופיה דהתם שלא במקום שחיטה אבל שחט במקום נקב עדיף טפי לפי שהוא במקום שחיטה מהגריס שליש ושחט שליש הריב"א : **השוחט** מן הצדדין . מצינן למימר דוקא דיעבד ואפי' החזיר סימנין גזירה אטו לא החזיר ובקונטרס לא פירש כן : **מסתברא** כמאן דאמר אף מחזיר . תימה דלא הוה ליה למימר מסתברא דהא תיובתא גמורה היא ממתני' למ"ד מחזיר דוקא ויש לומר דלכתחלה פליגי אבל לכולי עלמא בדיעבד כשרה בכל ענין ולהכי קאמר מסתברא דהמולק מן העורף משמע כדין מליקה לכתחלה שהיא מן העורף :

רש"י

דא"כ מפסדת לקמייתא . דאמרת משמיה דרב הגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש כשרה אלמא לאו ברובא דשחיטה תליא אלא דניפוק חיותא בשחיטה דהיינו שליש האמצע : הכא נמי . במיפק חיותא בעי למיתלי ובהגרמה נפקא וכל הנך הגריס דקאמרי רב הונא ורב

תורה אור

יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ור' יוסי קאמרי ולא אפלוגתייהו קיימי דא"כ קשיא דרב הונא אדרב הונא דאפי' בהגריס שליש ושחט שני שלישי טריף רב הונא לעיל לדברי הכל וכ"ש בהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש אלא ההיא אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי קיימא ורב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והא אמוגרמת דסיפוי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה : לאו היינו דרבי אלעזר כו' . דשחיטה זו יש לה שינים כמסרק : ודלמא במקום שחיטה . הוא דקא מכשר לה בהגרמה חוץ למקום שחיטה לא מכשר רבי אלעזר בר מניומי : מפורעת . מגולה ונכרת כמו (במדבר ה) ופרע את ראש האשה : ויתיב וקאמר כו' . רב כהנא קא בעי לה מרב יהודה : שחיטתו כשרה . משום דרובא בשחיטה ורב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא כדאמר לעיל : שחט במקום נקב . שהיה חצי קנה פגום בצדו החיצון : שחט ופגע בו נקב . שהיה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת : שחט במקום נקב . נעשה כמי ששחט עובד כוכבים חצי קנה וגמר ישראל דקא נפקא חיותא בידא דישראל ובפלגא קמייתא לא מיטרפא דפסוקת הגרגרת שיעוריה ברובא : שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים . דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא : קרי עליה . רבי יוחנן על רבי אלעזר : עובד כוכבים עובד כוכבים . לא שהיה קורא לו עובד כוכבים אלא ליגלג עליו עובד כוכבים עובד כוכבים כלומר בשחיטת עובד כוכבים אתה תולה טעמך וכל היום אתה יכול לומר עובד כוכבים עובד כוכבים ואין הטעמים דומים כדמפרש רבא : בשלמא . שחט ישראל וגמר עובד כוכבים פסולה : מדהוה ליה לישראל למשחט רובא . שהיה הקנה שלם לפניו : ולא שחט . אלא חציו לאו מידי עבד דחיותא בחצי קנה לא נפקא והוה ליה כקנה שלם וכי אתא עובד כוכבים בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא : אלא הכא . דשחט ופגע בנקב : מכדי משחט שחיט . כל הנמצא בה וטרפות בחצי קנה לא הוי והויא לה תחלה כקנה שלמה והרי שחוט לפניו מה לי במקום נקב כו' : **מתני'** השוחט מן הצדדין . לצד הצואר : שחיטתו כשרה . ואפי' לכתחלה נמי ואיידי דבעי למתני המולק מן הצדדין א] תנא נמי השוחט בדיעבד : המולק מן הצדדין מליקתו פסולה . דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו מאחוריו : השוחט מן העורף מוקי לה בגמרא כלומר מאחורי הצואר : שחיטתו פסולה . ובגמרא מוקמינן לה בשלא החזיר הסימנין אחורי העורף אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנין וקודם שהגיע לסימנין נטרפה בשבירת המפרקת ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שנגמרת שחיטתה אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה והשוחט מן הצדדין דקתני רישא ב] אפי' בדלא אהדר דהא מישחטי סימנין שפיר קודם חתיכת מפרקת : המולק מן העורף . וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנין : מליקתו כשרה . דזו היא מצות מליקתו לכתחלה וכדתניא לקמן (דף כא.) בברייתא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה כו' ואיידי דתנא השוחט מן העורף פסולה דאפי' בדיעבד תנא נמי המולק בדיעבד : השוחט מן הצואר . תחת הגרון קרי צואר והיא דרך רוב השחיטות : וכל העורף . כל מול העורף : **גמ'** אי נימא עורף ממש . מה שיש מן העורף אחורי הפרצוף קרי עורף כדיליף לקמן בסמוך להדי פנים כנגד פנים : כדקתני סיפא . וכל העורף כשר למליקה ואי בעורף ממש מאי כל העורף והרי דבר מועט הוא אלא ש"מ מול עורף קאמר שהוא ארוך : והוא יושב ממולי . אלמא כל היכא דכתיב מול לאו עליו ממש הוא אלא בראייתו דהא לאו עליו ממש היו יושבים אלא בראייתו שהיה בלק רואה אותם : עורף ולא פנים . מדכתיב עורף ולא פנים ולא כתיב כי פנו אלי עורף ולא צואר דהיינו גרון ש"מ עורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא אלא כנגד הפנים ומול הרואה את העורף הוי כנגד הגרון : מאי ואומר . הא נפקא ליה שפיר מוהוא יושב ממולי ומהאי קרא בתרא לא משתמע דמול עורף דקרא לאו עורף ממש הוא דהאי קרא לא משמע לן אלא מקום עורף היכא : ומשני הכי קאמר וכי תימא. כלומר אם תאמר השתא דאמרת ג] דקרא היינו רואה את העורף אכתי לא ידעינן עורף מאי ניהו דנדע מול דידיה היכא : מחזיר סימנין כו' . ותוחך הסימנין לבדן ולקמיה מותיב ד] לה ממתניתין : אף מחזיר . מצותו למלוק שדרה ומפרקת ה] כולה תחלה עד שמגיע לסימנין ואם החזיר הסימנין ומלקן לבדן אף זו היא מצותה : ואיכא דאמרי דוקא מחזיר . ואם לא החזיר אלא חתך השדרה ו] פסולה : ומסתברא כמ"ד. דבני ר' חייא אף מחזיר אמרו דאי דוקא מחזיר אמרו הויא מתני' תיובתייהו דקתני השוחט מן העורף כו' : ואי

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' סימן בכ"ד נמחק:

רבינו גרשום

שליש הכא נמי כי קא נפקא חיותא כלומר נשחט שליש והגרים שליש ונשחט שליש : שחיטה העשויה כמסרק. כלומר כמסרק הזה של מתכת ששיניו (ששיניו) אינן שוות אלא שן אחד במקום זה ושן אחד במקום זה כך שחיטה שאינה שוה ומפורעת אעפ"כ כשרה : דילמא במקום שחיטה . כלומר הא דאמרי' שחיטה העשוית כמסרק כשרה שהכל היה במקום שחיטה אבל היכא דהגרים כלפי הראש למעלה משפוי כובע לא מצית אמרת דכשרה : שחט במקום נקב מהו. כלומר שהיה בו נקב בקנה ושחט והוסיף עליו : שחט ופגע בנקב . שנקב היה בסוף שחיטה : השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה . כלומר שהחזיר הסימנין לצד הצואר ושחטן שחיטה כשרה : המולק מן הצדדין וכו'. כלומר דדינה של מליקה דשובר מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין וחולקן בציפורן: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה . כלומר ששוחט כעין מולק שחותך הצואר עד שמגיע לסימנין ואח"כ שוחטו שחיטתו פסולה: אילימא עורף ממש אחורי הראש כנגד הפנים זהו עורף . מול עורפו זהו הצואר אחריו כנגד הגרון : אלא מאי עורף מול עורף. כלומר (מהוא) עורף דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה והמולק מן העורף מליקתו כשרה מול עורף והכי קאמר השוחט ממול עורף וזהו צואר מאחריו כנגד הגרון שחותך מפרקת ואח"כ הסימנים שחיטתו פסולה המולק ממול ערפו מליקתו כשרה : איכא דאמר אף מחזיר. כלומר עיקר מליקתו בלא חזרת סימנים אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר ואם רוצה אף מחזיר סימנין לאחורי העורף ומולק בלא שבירת מפרקת ואיכא דאמר דוקא מחזיר אבל שובר מפרקת עד שמגיע לסימנין לא סבירא להו : אלא ש"מ אף מחזיר ובלא מחזיר עיקר מליקה אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין ומתניתין בדלא אהדר כלומר ומתניתין דקתני כשר במליקה פסול בשחיטה בדלא אהדר אלא שובר מפרקת וכענין זה פסול בשחיטה

שיטה מקובצת

א] ואיידי דבעי למיתני המולק מן הצדדים מליקתו פסולה תנא נמי : ב] והשוחט מן הצדדים דקתני רישא כשרה ואפי' בדלא אהדר משום דהא משחטי סימנים : ג] וכי תימא כלומר אם תאמר השתא דאמרת דמול דקרא היינו רואה : ד] ולקמיה מותיב להו ממתני' : ה] אף מחזיר מצותו למלוק שדרה ומפרקת שלו תחלה עד : ו] ואם לא החזיר אלא חתך השדרה תחלה פסולה :

ואי ס"ד מחזיר דוקא מאי איריא מולק אפי' שוחט נמי אלא לאו שמע מינה אף מחזיר ומתני' בדלא אהדר א"ר ינאי יקבלו הרובין את תשובתן דקתני נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי מאי לאו למעוטי מחזיר סימנין לאחורי העורף דלא אמר רבה בר בר חנה לא למעוטי שן וצפורן שן וצפורן בהדיא קתני להו אלא א"ר ירמיה למעוטי מוליך ומביא הניחא למ"ד מוליך ומביא במליקה פסול אלא למ"ד כשר מאי איכא למימר בני ר' חייא סברי לה כמ"ד מוליך ומביא במליקה פסול אמר רב כהנא מצות מליקה קוצץ ויורד וזו היא מצותה סבר רבי אבין למימר קוצץ ויורד אין מוליך ומביא לא א"ל ר' ירמיה כ"ש דמוליך ומביא במליקה כשר ומאי זו היא מצותה אימא אף זו היא מצותה: א"ר ירמיה אמר שמואל כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה הא פסול בשחיטה פסול במליקה למעוטי מאי אילימא למעוטי עיקור סימנין והא תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף אמר רב פפא למעוטי ראשו פשיטא ממול ערפו אמר רחמנא ולא בראשו מאי ראשו שיפוי ראשו כגון דנקט משיפוי ראשו והגרים ואזל עד דמטא תתאי וכדרב הונא אמר רב אסי דאמר רב הונא אמר רב אסי הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל

תורה אור: ויקרא ה

ואי ס"ד מחזיר דוקא. ומתני' דקתני א] מליקה כשרה בשהחזיר קמיירי דאי לא החזיר פסולה שוחט אמאי פסולה מאי שנא עורף מצדדין אלא לאו ש"מ אף מחזיר קאמרי ומתני' בדלא אהדר ולא הויא מתני' לא תיובתייהו ולא סייעתייהו: יקבלו הרובין את תשובתן. הנערים בני ר' חייא: למעוטי מאי. אי משום דעורף פסול בשחיטה וכשר למליקה וצואר כשר לשחיטה ופסול במליקה הא תנא ליה: לאו למעוטי חזרת סימנים. דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיידי דתנא ב] כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי כשר במליקה פסול בשחיטה: לא למעוטי שן וצפורן. ומשום סיפא נקט לה כשר במליקה פסול בשחיטה למעוטי שן מחוברת וצפורן מחוברת דפסולה בשחיטה והכי קאמר כשר במליקה כגון צפורן מחוברת פסול בשחיטה וכיון דאשמועי' צפורן הוא הדין לשן דטעמא משום מחובר הוא ואיידי דתנא סיפא תנא נמי רישא: שן וצפורן בהדיא תנא להו. לעיל (דף טו:) במתני' חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן ואוקמינן במחוברת ואית דמפרשי דמרישא ממעט שן תלושה וצפורן תלושה דכשר בשחיטה ופסול במליקה ולאו היא דא"כ למה הוזכר שן וצפורן לימא הכי למעוטי תלוש דפסול במליקה אלא תלוש לאו מילתא היא דנימא כשר בשחיטה ופסול במליקה דהא בתלוש לא מיקריא מליקה ואפי' מליקה פסולה לא מיקריא דהא פירש לן קרא דמליקה בעצמו של כהן היתה ובכלי לא מיקריא מליקה דלא אשכחן בכלי דמיקריא מליקה ומנא תימרא דמליקה בעצמו של כהן דתניא בשחיטת קדשים בפרק קדשי קדשים (דף סה.) והקריבו הכהן אל המזבח ג] וכי תעלה על דעתך שזר קרב גבי מזבח אלא מגיד שלא תהא מליקה אלא בעצמו של כהן ולההוא לישנא פרכינן שן וצפורן בהדיא קתני להו בתורת כהנים כדפרישית והא נמי ליתא דלא פרכינן בהדיא קתני לה אלא א"כ שנויה במשנה דרוב ברייתות שבתורת כהנים ושבתוספתא שנאום חכמים במשנתינו ולא פרכינן הכי אלא היכא דסתם במתניתין תרי זמני או בחד מסכתא או בתרתי: למעוטי מוליך ומביא. דכשר בשחיטה ופסול במליקה ומשום רישא נקט לה ואיידי דתנא רישא תנא סיפא: הניחא למאן דאמר כו'. פלוגתא דרב הונא ורבה היא לקמן בשמעתין: סברי לה כמ"ד פסול. ומוקמינן למתני' למעוטי מוליך ומביא: קוצץ ויורד. בלא הולכה והובאה: כ"ש כו'. דכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין וצואר כי עביד מליקה בשחיטה טפי עדיף: אמר שמואל כל הכשר כו'. שמואל לאו בהלכות שחיטה איירי דא"כ איכא למפרך טובא דאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול הא איכא מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה ואיכא תלוש ואי קסבר מוליך ומביא במליקה כשר ד] וכל שכן קוצץ ויורד כדאמרינן קשיא סיפא דדייקינן הא פסול פסול והא איכא קוצץ ויורד דפסול בשחיטה וכשר במליקה אלא שמואל בהכשר מקום שחיטה קא מיירי כל מקום הראוי בצואר לשחיטה ראוי למליקה לעומתו מאחוריו במול עורף*: ופרכינן הא פסול פסול. דעל כרחין שמואל משום הך דיוקא נקט לה דאי משום היא גופה לאשמועינן דכל מול העורף כשר למליקה הא בהדיא תני לה במתני' אלא שמואל פסול אתא לאשמועי' ולמעוטי מאי דכיון דפסול בשחיטה יהא פסול במליקה למעוטי למעלה מן הצואר דפסול במליקה לא אצטריך דהיינו עורף ממש ובהדיא כתיב ממול ערפו ולא ערפו: אילימא למעוטי סימנים שנעקרו. דכיון דאין אותו צואר כשר לשחיטה אין עורף כנגדו כשר למליקה: והא תני רמי. דאפי' לשחיטה כשר: ראשו פשיטא. קרא בהדיא כתיב: שיפוי ראשו. משהתחיל הראש לשפע *ואי נמי שיפע מליקתו: והגרים ואזל עד דמטא תתאי. לסימנים נגד מקום שחיטה וגמר ה] מליקתו שם דאי עבד רובא בשיפוי הראש דהיינו עורף ממש לא איצטריכא ליה לשמואל דהא מול בהדיא כתיב אלא מיעוטא הוא דעבד התם ואשמועי' שמואל דכי היכי דמיפסלא שחיטה משום התחלת אותו מקום וכדרב הונא כו' אף על גב דרובא במקום שחיטה מיפסלא נמי מליקה: למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. אלא מדברי סופרים ו] רבי אלעזר אמרה בפרק השוחט (לקמן דף כח.): אבל

לא למעוטי שן וצפורן. מה שהקשה בקונטרס לאותן שמפרשים דאיירי בתלושים ז] לא שייך למפרך תניא מברייתא אלא אם כן שנוייה במשנה נראה דלא קשה דהא נמי שמעינן ממתני' בזבחים בפרק חטאת העוף (דף סח.) דתנן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה אלמא תלוש פסול במליקה ומיהו קשה קושיא אחרת שהקשה דה"ל למימר למעוטי תלוש והוי כל תלוש בכלל וא"ת ולפירושו דאיירי במחוברין היאך שן כשרה במליקה הא בעי ימין למלק בשמאל פסול כדתנן בפרק חטאת העוף (ג"ז שם) וי"ל דלא נקט שן שיהא שן כשרה למליקה אלא כלומר דלא מיפסל מטעם מחובר כמו בשחיטה ועי"ל דשמאל גרע משן כדאשכחן לענין חליצה דאמרינן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קה.) דגידמת חולצת בשיניה ובירושלמי משמע דחליצה בעי ימין דאמרינן בירושלמי כילד היא עושה מתירתו בימין ותופסתו בשמאל וגוררתו בימין כדי שתהא חליצה בימין והתרה בימין ושמא אין כל כך ראיה דדלמא ליכא עיכובא בימין אלא לכתחלה בעי ימין והוא הדין אם חלצה בשמאל דחליצתה כשירה והא דלא קאמר למעוטי דורס דכשר למליקה ופסול לשחיטה משום דבהדיא קתני לה גבי שחיטה בפ' ב' (לקמן ל:) דפסולה דתנן אם התיז את הראש בבת אחת פסולה ואי אשמעינן דכשר במליקה א"כ ה"ל למתני אפכא פסול בשחיטה כשר במליקה דהוה משמע שפשוט לנו בשחיטה: אילימא למעוטי עיקור סימנים. לפירוש הקונטרס* דבעיקור סימנין הוי טרפה תימה אמאי אצטריך לאשמועי' דפי היכי דעיקור פסול בשחיטה פסול נמי במליקה מאין היה לנו להכשיר במליקה יותר מבשחיטה והלא מלק וגמצא טרפה פסול לכולי עלמא אלא דפליגי בזבחים בפרק *(קדשי קדשים) (דף סט.) אי מליקה מטהרת מטומאת נבלת עוף טהור או לאו וכן תימה לרבא בר קיסי דקאמר לא אמר רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים לעוף אלא במליקה ולא בשחיטה מאי שנא דנקט עיקור מכל שאר טריפות וכן תימה דקאמר בסמוך (א) ח] [אלא] למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין עיקור (אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור) היאך תלוי זה בזה מ"מ הוא אסור משום טרפה דמה לי טרפה זו ומה לי טרפה אחרת דכיון שנטרף העוף שוב אין מועיל לו נחירה אלא להוציא מידי נבילה למאן דאמר אין שחיטה לעוף מן התורה כדמוכח בריש השוחט (לקמן כח.) אבל לדברי הלכות גדולות אתיא כולה סוגיא שפיר דלא הוי טרפה על ידי *שחיטת סימנין והכי קאמר אילימא למעוטי עיקור סימנין כי היכי דהלכתא גמירי לה דאין השחיטה מועלת שם אף על פי שאינו נטרף בכך כמו כן במליקה שוב אינו נמלק אף על פי שאינו טרפה והא תני רמי בר יחזקאל כו' ופליג אההיא דנשמטה הגרגרת כדפירש בקונטרס אבל אהך דתני לוי* כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדו בעוף לא פליג דאפילו בבהמה אינה טרפה בכך אבל לפירוש הקונטרס פליג נמי אלוי וניחא השתא דרבא בר קיסי וכולה סוגיא:

לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה. אין להקשות לדידיה היכי משכחת נבלת עוף טהור דמטמא בגדים אבית הבליעה דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי בסימנין כדמוכח לקמן בריש פרק ב' (דף כח.) דקאמר מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה ט] כיון דתבר שדרה ומפרקת הויא טרפה תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה אלמא סימנין דוקא מטהרין א] ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה י] והשתא (משכחת נבלת עוף טהור כשחתך שדרה ומפרקת ורוב בשר קודם שהגיע לסימן) תיהני ליה סכין לטהורי מידי נבילה והא דנקט בהתכלת (מנחות מה.) גבי נבלה וטרפה לא יאכלו הכהנים דאצטריך סד"א הואיל ואשתרי מליקה גבייהו אשתרי נמי נבלה לאו דוקא דנבלה לא הוי כדמוכח לקמן יא] כמו שהבאתי מפרק ב' (לקמן דף כח.) אלא כלומר טרפה וקרא נקט נבלה אגב טרפה: מפני

[נ"ל חטאת העוף]
רש"ל מ"ז
נ"ל משמעות
[לקמן עו:]
ס"א לא גרסינן

עין משפט נר מצוה

קמה א ב ג מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כג:

שיטה מקובצת

א] ומתני' דקתני מליקתו כשרה כשהחזיר: ב] ואיידי דתנא רישא כשר בשחיטה ופסול במליקה תנא נמי סיפא כשר: ג] והקריבו הכהן אל המזבח ומלק וכו' וכי תעלה: ד] וכ"ש קוצץ ויורד. נ"ב נ"א וה"ה קוצץ וכו': ה] וגמר רוב מליקתו שם דאי עבד: ו] אלא מד"ס ור' אלעזר הקפר אמרה: ז] דאיירי בתלושין דלא שייך: ח] וכן תימה דקאמר בסמוך הא דתני אין עיקור וכו' לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל למ"ד: ט] ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכיון דתבר שדרה ומפרקת: י] ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה והא דנקט בהתכלת: יא] כדמוכח לקמן מה שהבאתי מפ' שני אלא כלומר:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אילימא וכו' דקאמר בסמוך לא אמרן אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל למ"ד:

רבינו גרשום

א"ר ינאי יקבלו הרובין את תשובתן שאומרי' אף מחזיר ומתניתין בדלא אהדר שכן מצינו כשר בשחיטה פוסל במליקה דקתני כשר וכו' וכשר למעוטי מאי שאינו כשר א) בשחיטה מאי לאו למעוטי שאינו מחזיר סימנים לאחורי העורף ושוחט כלומר שאינו שוחט מאחורי הצואר וזו כשר במליקה לאחורי הצואר וזו היא שאמרן כשר במליקה פסול לא למעוטי שן וציפורן כלומר דשן וציפורן דפסול בשחיטה: שן וצפורן בהדיא קתני להו חוץ מסגל קציר והמגרה והשינים והציפורן וכו' למעוטי מוליך ומביא דכשר בשחיטה ופסול במליקה: למעוטי מאי למעוטי עיקור סימנין. כלומר דבשחיטה פסול ולמליקה כשר: והתני רב יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף כגון דנקט מראשו כו'. כלומר דלא שבר המפרק' ממש במליקה אלא כגון דנקט מראשו והגרים ואזיל עד דמטא תתאי וכדרב הונא אמר רב אשי וכו' כלומר כשם שהגרמה פסול בשחיטה כך במליקה:

א) נראה דמפרש דר' ינאי פליג על הא דאמרי הרובין דמתני' בדלא אהדר דמשמע דמחזיר סימנין לאחורי העורף ושוחט כשר וע"ז הוכיח ממתני' דפסול. ולכן אפשר להגיה בדברי רבינו בכ"מ שכתוב לשון שחיטה צ"ל לשון מליקה ובמקום מליקה צ"ל שחיטה ובזה יהי' עולה פירושו מכוון כפירש"י.

לקמן כז: [כת. עה: קדושין עת. נזיר כט. לעיל ד.]
[נ"ל ורבא]
[נ"ל דכור אחד]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה לא אמרן וכו' ובשדרה ומפרקת חשיב טרפה. נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד תיהני ליה סכין לטהורי וכו' ושייך לעמוד ב' כנלע"ד:

בס"י והוא נמי

אבל למ"ד [א]יש שחיטה לעוף מן התורה יש עיקור אמר ליה אדרבה איפכא מסתברא למאן דאמר יש שחיטה לעוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה דאין עיקור ואפי' למאן דאמר כבהמה לענין עיקור לא ליהוי כבהמה אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים מהיכא גמירי לה מבהמה כולה מילתא כבהמה אמר רבינא אמר לי *רבין בר קיסי הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין בעוף לא אמרן אלא במליקה [ב]אבל בשחיטה יש עיקור והא"ר ירמיה אמר שמואל כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר במליקה הא פסול פסול ההוא פליגא אמר זעירי [ג]נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה אמר רב חסדא אף אנן נמי תנינא *[ד]מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת טרפה הויא מליקתה זו היא שחיטתה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה אמרי התם משום דלאו שחיטה היא כלל מאי טעמא רב הונא אמר מפני שהוא מחליד רבא אמר מפני שהוא דורס מ"ד מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס קסבר מוליך ומביא במליקה כשר ומ"ד מפני שהוא דורס מאי טעמא לא אמר מפני שהוא מחליד אמר לך חלדה היכי דמי *כחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסיא הכאהא מיגליא אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי וכי מתה עומד ומולק א"ל אביי ותקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנין וכי מתה עומד ומולק אמר ליה התם כדי לקיים בה מצות הבדלה אי הכי עור נמי כל המעכב בשחיטה מעכב בהבדלה וכל שאינו מעכב בשחיטה אינו מעכב בהבדלה והא מיעוט סימנין לרבנן דלא מעכבי בשחיטה ומעכבי בהבדלה אלא אימא כל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה וכל שאינו בשחיטה אינו בהבדלה

מכל

אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה. מתורה שנמסרה למשה על פה דהיינו הלכה למשה מסיני ורבי אמרה דפליג אדרבי אלעזר בפ' השוחט (לקמן דף כח.) דתניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטווה משה על הלכות שחיטה בעל פה ואע"פ שלא כתבו בתורה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה אלמא יש שחיטה לעוף [א] : אדרבה איפכא מסתברא למ"ד [יש] שחיטת העוף מן התורה איכא למימר דהכי אגמריה דאין עיקור : ואפי' למ"ד. דיליף ליה התם בהיקישא מזאת תורת הבהמה והעוף וגמר לעוף מבהמה מצי' למימר דכיון דהוזכרה שחיטת העוף בסיני דהא היקישא בסיני כאמרה אגמריה רחמנא למשה על פה לענין עיקור לא ליהוי כבהמה : אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אלא מדברי סופרים מהיכן גמר לה. כלומר היכא *סמכי דאנן דתקון ליה שחיטה מבהמה גמרו הילכך כולה מלתא ב] כבהמה תקון : *רבין בר קיסי. שם אדם : לא אמרן אלא במליקה. דכיון דדרסה וחלדה לא פסלי בה עיקור סימנים נמי לא פסלי בה אבל בשחיטה כו' : כל הכשר כו'. כל הנואר הכשר לשחיטה כשר למליקה מאחוריו : הא פסול פסול. ואי נואר שנעקרו סימנין פסול לשחיטה היכי מתכשר במליקה : ההוא. דרבי ירמיה פליגא *אדרבין בר קיסי דרבי ירמיה סבר דאף לשחיטה אין עיקור ולית הילכתא כמתניתא דרמי בר יחזקאל דהא תניא בפירקין דלקמן (דף כח.) שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אלמא יש עיקור בעוף דהא בעוף קמיירי מדקתני שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה דעוף הכשרו בסימן אחד ואי קשיא לך מתניתא אמתניתא דהא דרמי בר יחזקאל מתניתא היא תריץ הא כמאן דאמר יש שחיטה בעוף מן התורה וכיון דלא איפסיק הילכתא קיימא לן בשל תורה הלך אחר המחמיר : ורוב בשר. שעל המפרקת מאחורי הנואר נפסקה עמו : נבלה. ומטמאה מיד אע"פ שהיא מפרכסת דמתה ממש היא ושחיטה דלאחר מכאן לא מטהרה לה מידי נבלה : מלק. עוף קדשים בסכין נבלה היא והאוכל נבלת עוף טהור מטמא בגדים שהוא לבוש בשעה שבולעה ולא בגדים שקודם לכן ולא בגדים שלבשם אחר שהיא במעיו ואין לה טומאת מגע לגמרי אלא טומאת בליעה זו לבדה וכולה ילפינן לה בתורת כהנים מנבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה (ויקרא כב) וכתיב נמי (שם יז) והנפש אשר תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא עד הערב וטהר ובעוף משתעי קרא דתניא (*לקמן דף ק) יכול תהא נבלת בהמה מטמאה אבית הבליעה כגון תחב לו חבירו בבית בליעתו והוא לא נגע בה ג] שלא נטמא במגעה וטומאת בית הסתרים לא מטמיא טומאת מגע ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא זז עד שבלעה ת"ל לא יאכל לטמאה בה בה משמע מיעוטא מי שאין לה טומאה אלא אכילתה כדכתיב לא יאכל וכתיב בה כלומר בזו ד] בבליעה ולא באחרת יצאת נבלת בהמה שמטמאה במגע ה] כדכתיב (ויקרא יא) והנוגע בנבלתה וגו' הלכך על כרחך בעוף משתעי יכול נבלת העוף תטמא מן הכתוב מהאי קרא ונבלת בהמה מק"ו מה העוף שאינו מטמא במגע ובמשא מטמא בבית הבליעה בהמה שמטמאה כו' ת"ל בה בה אתה מיטמא בבית הבליעה ואי אתה מיטמא בנבלת בהמה בבית הבליעה ואם כן למה נאמר בבהמה והאוכל מנבלתה (שם) ליתן שיעור לנוגע ולנושא כשיעור אכילה דהיינו כזית וכולה מילתא מפרש התם דאין לה טומאה לנבלת עוף טהור אלא זו בלבד : ואי אמרת. נשברה מפרקת ורוב בשר עמה טרפה בעלמא הוה ולא נבלה והא מליקת סכין כיון דלאו מליקה היא הוה ו] כשובר מפרקתו כשמגיע לסימנין וחותכן בסכין הרי זו כשוחט את הטרפה וקיימא לן *בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) טרפה ששחטה אינה מטמאה ואע"ג דבשל מוקדשים אמרינן התם (קכג:) דמטמאה והאי עוף נמי דקדשים היא ההיא מדרבנן היא ובהמה אבל טומאת בית הבליעה דעוף דמדאורייתא היא לית לה דהתם אמרינן דטומאה מדרבנן בעלמא הוא : מליקתה זו היא שחיטתה. דהא בסכין היא וכשר לשחיטה : תהני לה סכין. כשמולק הסימן בסכין לטהרה מידי נבלה ואי קשיא לותביה ממתני' דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה טעמא משום שבירת מפרקת היא ואיכא למימר דטרפה היא ולא נבלה : שהוא מחליד. לאחר שנתפרקו פרקי העצם ננעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכשחותך הסכין תחת העצם הויא לה חלדה : מפני שהוא דורס. ממש ולא מוליך ומביא כדאמרן לעיל (דף כ.) קוצץ ויורד וזו היא מצותה : מוליך ומביא במליקה כשר. והיא דמלק בסכין סתמא קתני לא שנא קוצץ ויורד ולא שנא מוליך ומביא : בעיקרי בתים. קרו"ט בלעז : הא מיגליא. דאע"פ שאין העצם מתפשט כל כך לגלות בית השחיטה מיהו הסכין נראה ומגולה כל זמן הליכתו : אי קשיא. בהא מילתא דזעירי : הא קשיא לי. כיון דאמרת נבלה אלמא מתה היא הא דאמר רחמנא מליקה כשרה בקדשים ובעינן חתיכת סימנין כדלקמן (דף כא.) : וכי. לאחר שהיא כמתה בשבירת העצם ורוב בשר למה עומד ומולק שוב הסימנין אי אמרת בשלמא טרפה בעלמא הואי אי נשברה בלא מליקה אבל חותא מיהא אית בה מש"ה הויא מליקת סימנין מליקה וטרפה ליכא למימר ז] שזה דרך הכשרה דאם לא שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה (א) אין כאן טרפות וכן בכל השוחטין מתעקב הוושט יש כאן מעשה טרפה וכי גמר שחיטתו מיתכשרא אם לא שהה שיעור שהייה אלא לזעירי דחשיב לה מתה מה הוא עומד ומולק : ותקשי לך עולת העוף. דאמרינן לקמן במתניתין דבעיא ב' סימנים : וכי מתה עומד ומולק. דהא ח] ודאי עוף בחד סימן מתה ואמאי מעכב שני : התם. לאו משום מליקה הוא אלא לקיים מצות הבדלה כדילפינן לקמן במתניתין מומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו : אי הכי עור נמי. לבדיל ויחתוך כל הראש אלמה תניא לקמן (דף כא:) שנים לרבנן ורוב שנים לר' אלעזר בר ר"ש אבל עור ליכא למ"ד : כל המעכב בשחיטה. עור אינו מעכב בשחיטה שאילו קודם שחיטה ניטל כל העור כשרה אבל סימנין שחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולהו בעי כדתנן לקמן בהשוחט (דף כז.) הלכך גבי הבדלה מעכבי : והא מיעוט סימנים. לרבנן דפליגי לקמן במתניתין אדרבי אלעזר בר ר"ש ואמרי דלא תסגי ברוב שנים אלא א"כ גמר כולן ואף על גב דלא מעכבי בשחיטה :

מ"מ

מפני שהוא מחליד. פירש בקונטרס לאחר שנפרקו פרקי העצם ט] כשנעץ הסכין תחת העצם לפי שאין העצם מתפשט לכאן ולכאן כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו וכשחותך הסכין תחת העצם הויא חלדה (ולפיכך) [ולפירושו] לא איירי בסכין רחבה ונראה דחשיב חלדה לפי ששוחט הסימנין ממטה למעלה ואפי' בסכין רחבה ובזבחים פרק חטאת העוף (דף סח:) פי' בקונטרס דמחליד לפי שנועץ ראשו של סכין משום שאינו רוצה לחתוך רוב בשר קודם הסימנים וכאן א"א לומר כן דקרי ליה מחליד אף על גב דס"ד שחותך רוב בשר :

ותיקשי לך עולת העוף דבעיא שני סימנין. בין לרבנן בין לר' אלעזר (ב) פריך כדפי' בקונט':

כי

עין משפט נר מצוה

קמו א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"א סמג עשין קג טוש"ע יו"ד סי' יג סעי' א :

ר"מ

קמז ב מיי' פ"ג שם הלי"ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף טו :

קמח ג מיי' שם הלי"ט ופ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הל"א סמג שם טוי"ד סימן כז :

קמט ד מיי' פ"ז מהל' פסולי מוקדשין הל"ג:

כ"א רבא רש"ל

[זבחים סח.] לקמן כח.

מסורת הש"ס

סמכי רבנן רש"ל

רבא רש"ל

[פסחים קיח:]

אדרבא

[נדה מב:]

[לקמן עד. פח:]

שיטה מקובצת

א] אלמא יש שחיטה לעוף מן התורה הס"ד : ב] הלכך כולה מלתא דעוף כבהמה תקון הס"ד ומה"ד רבא בר קיסי : ג] בה שלא נטמא במגעה דמגע בית הסתרים לא מטמאה ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא זז משם עד שבלעה : ד] וכתיב בה כלומר בזו ולא באחרת וכו'. נ"ב נ"א בקצת ס"י כלומר בבליעה : ה] שמטמאה במגע עד שלא יאכלנה כדכתיב והנוגע בנבלתה וגומר : ו] הוה ליה כשובר מפרקתה וכשמגיע לסימני' וחותכן בסכין הרי זה כשוחט : ז] מליקה וטרפה ליכא למימר שזהו דרךהכשרה דאע"ג דאם שהה והניחה לאחר שעשה בה מעשה הויא טרפה היכא דגמריה למלתיה אין כאן טרפות : ח] וכי מתה עומד ומולק דהא האי עוף : ט] שנפרקו פרקי העצם נינעץ הסכין :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכי לאחר וכו' מעשה טרפות אין כאן : (ב) תוס' ד"ה ותיקשי וכו' לר' אלעזר בר' שמעון פריך :

רבינו גרשום

אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה בפרק השוחט מחלוקת: נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה . כלומר אע"ג דשחטה חשובה כמתה: מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה דדינו למלוק בצפורן וכיון דמלק בסכין פסל את המליקה וחשוב כמת מאליו דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה : ואי אמרת טרפה וכו' כלומר ואי אמרת נשברה מפרקת ורוב בשר עמה ושחטה טרפה תהני לה סכין במליקה דנשבר' מפרקת לטהרה מידי נבילה : אמרי התם בשנשברה משום דלאו שחיטה היא כלל כו' כלומר אפי' תימא נשברה מפרקת ורוב בשר עמה ושחטה אינה אלא טרפה ואי אמרת במליקה נמי תיהני לה סכין לטהרה מידי נבילה משום דלאו שחיטה היא מפני שהוא מחליד שחותך הסימנים ממטה למעלה : רבה אמר מפני שהוא דורס. כלומר שאינו מוליך ומביא דאין דינה של מליקה להיות מוליך ומביא : מאן דאמר מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס קסבר מוליך ומביא במליקה כשר והוא היה מוליך ומביא: לאפוקי הך דמגלי. כלומר שובר מפרקת ואח"כ מוליך[נ"א מולק]הסימנין: וכי מתה עומד ומולק כלומר אנן אמרינן נשברה מפרקת ורוב בשר עמה [נבלה] והוא שובר מפרקת ורוב בשר עמה מתחילה קודם שימלוק: אי הכי עור נמי. כלומר עור נמי יהא מבדיל : כל המעכב בשחיטה וכו' ועור אינו מעכב בשחיטה דאי העור פגום במקום שחיטה אין שחיטתן פסולה אלא אימא כל שישנו בשחיטה וכו' ויער אינה בכלל שחיטת

אבל

גמרא

מכל מקום קשיא אמר רבא אימא וכן הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר כי סליק רבי זירא אשכחיה לר' אמי דיתיב וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה וכי מתה
דניאל ד עומד ומולק אשתומם כשעה חדא אמר ליה אימא כך הוא עושה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר תניא נמי הכי *כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים מני אי רבנן הא אמרי שנים דוקא אי כר"א בר"ש האמר רוב שנים אימא שנים לרבנן רוב שנים לרבי אלעזר בר"ש ואיבעית אימא הא והא ר' אלעזר בר"ש ומאי שנים שדומין לשנים אמר רב יהודה אמר שמואל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באהל וא"ת אותו מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הואי זקנה
שמואל א ד שאני דכתיב ויהי כהזכירו את ארון האלהים ויפול מעל הכסא אחורנית בעד יד השער ותשבר מפרקתו וימת כי זקן האיש וכבד וגו' אמר ר' שמואל בר נחמני א"ר יוחנן קרעו כדג מטמא באהל א"ר שמואל בר יצחק ומגבו אמר *שמואל *עשאה גיסטרא נבלה *א"ר אלעזר ניטל הירך וחלל שלה (ניכר) נבלה ה"ד חלל שלה (ניכר) אמר רבא כל שרבוצה ונראית חסרה תנן התם *הותזו ראשיהן אע"פ שמפרכסין טמאים *כזנב הלטאה שמפרכסת מאי הותזו ר"ל אמר הותזו ממש ר' אסי אמר רבי מני כהבדלת עולת העוף א"ל ר' ירמיה לרבי אסי כהבדלת עולת העוף לרבנן ולא פלגיתו או דלמא *כהבדלת עולת העוף לר"א בר"ש ופלגיתו א"ל כהבדלת עולת העוף לר"א בר"ש ופליגינן איכא דאמרי ר"ש בן לקיש אמר הותזו ממש ר' אסי א"ר מני כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר בר"ש ברוב שנים מאי רבנן ומאי רבי
ויקרא ה אלעזר בר"ש דתניא ואת השני יעשה עולה כמשפט כמשפט חטאת בהמה אתה אומר כמשפט חטאת בהמה א] או אינו אלא כמשפט חטאת העוף כשהוא אומר והקריבו חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף ומה אני מקיים כמשפט חטאת בהמה מה חטאת בהמה אינה באה
אלא

רש"י

מ"מ קשיא. וכי מתה עומד ומולק: בלא רוב. רוחב הבשר של מפרקת דאכתי לאו מתה היא דהא זעירי מפרקת ורוב בשר קאמר: להא שמעתא. דזעירי: א"ל. הואיל ומתה חשוב כל מליקות דאמר רחמנא דבעי לחתוך סימנים וכי מתה עומד ומולק: אשתומם. שתק והיה מחשב מה יענה: בחטאת העוף. כתיב ולא יבדיל גבי שמיעת הקול בויקרא הילכך בחד סימן סגי דעוף הכשרו בסימן אחד: ורוב בשר עמו. לאחר מליקת הסימן: ובעולה. דבעי הבדלה כדלקמן שנים או רוב שנים: פלוגתא דר' אלעזר בר"ש ורבנן לקמן בשמעתין: האמר רוב שנים. דוקא ולא יותר כדקתני לקמן (דף כב.) דבעינן שיהא אוחז בראש ובגוף כשהוא מזה: שדומים לשנים. דלכתחלה בעינן שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שהוא רוב או רוב שנים ואפי' רוב מגומגם: נשברה מפרקת. באדם: וא"ת. הא עלי מפרקת בלא רוב בשר הוה וקרי ליה מת ותשבר מפרקתו וימת: מטמא באהל. ואפי' מפרכס: עשאה גיסטרא. שחתכה לרחבה או באורכה כולו או בשדרה עד החלל כל דבר החלוק לשנים קרי גיסטרא: ניטל הירך. ממקום חיבורו בבוקא דאטמא: וחלל שלה. כלומר לא שניטל העצם עם קצת הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שליש וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהויא כדתנן (לקמן דף עו.) בהמה שנחתכו רגליה דהיינו אחרונים מן הארכובה ולמטה טרפה אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלל קידור"א בלע"ז: נבלה. ואפי' בחייה מטמאה: כל שרבוצה ונראית חסרה. דרך הבהמה לרבוץ על יריכה ומתכסת יריכה ברבילתה ואם נראית חסרונה כשהיא רבוצה: הותזו ראשיהן. במשנה שרצים קמיירי בסדר טהרות: טמאים. דכיון דעשוין גיסטרא אע"פ שלא הובדלו לגמרי כדמפרש ואזיל הרי הם כמתים: כזנב הלטאה שמפרכסת. כלומר דאע"פ שמפרכסת אין זה חיות שהרי זנב הלטאה חותך אותה לגמרי והיא מפרכסת מיתוך הזנב מפרכס: כהבדלת עולת העוף לרבנן. דבעו כל הסימנין: ולא פליגיתו. את ור"ל דהייתו נמי הותזו ממש: איכא דאמרי. דבהדיא אמר רב אסי למילתיה כהבדלת רבי אלעזר בר"ש ולא בעי רבי ירמיה מיניה: ואת השני וגו'. בעולת העוף של חובה כתיב גבי שמיעת הקול כשהוא מביא בדלות בפרשה עליונה כשהוא מביא בעשירות דיבר בחטאת בהמה: כמשפט. משמע שקבוע המשפט במקום אחר והיכא קאי אחטאת בהמה דלעיל קאי שהרי עולה זו באה חליפין לה הלכך לה אקשה ויליף מיניה כדמפרש לקמיה דאינה באה אלא מן החולין כו': או אינו אלא כמשפט חטאת העוף. שלא תיטען הבדלה במליקתה כדכתיב (ויקרא ה) בחטאת העוף ממול ערפו ולא יבדיל: כשהוא אומר והקריבו. בעולת העוף של נדבה בויקרא והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו וגומר מדלא כתיב *הקריב אלא והקריבו משמע חלוקה הקרבתו של זה מהקרבת אחרים גילה לך הכתוב שלא תלמד מליקת עולה ממליקת חטאת:
אלא

תוספות

כי סליק ר' זירא אשכחיה לרבי אמי דקאמר להא שמעתא. פירוש דזעירי. ורבי אמי גרסי' ולא גרסי' (א) אסי דרבי אסי הוא דאמר לקמן גבי הותזו ראשיהן דהיינו כהבדלת עולת העוף:

הותזו ראשיהן. גבי בהמה חיה ועוף מיתניא במסכת אהלות ולא גבי שרצים כדפירש בקונטרס:

ב] הותזו ממש. נראה דפליגי אזעירי דלעיל דסגי ליה במפרקת ורוב בשר לחוד:

כשהוא אומר והקריבו חילק הכתוב כו'. פירוש להצריך הבדלה בעולת העוף וא"ת דבפרק קדשי קדשים (זבחים דף סה.) דריש ליה למילתא אחריתי דקאמר לפי שנאמר מן התורים או מן בני היונה יכול לא יפחות מב' פרידים ת"ל והקריבו וי"ל דהכא מדסמך והקריבו למולק דרשינן דחלוקה מליקת עולת העוף ממליקת חטאת עוף לענין הבדלה:

כמשפט חטאת בהמה. הקשה בקונטרס למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה ג] בחטאת העוף דסליק מיניה דבאה מן החולין וכולהו איתנהו בה וחילוק דוהקריבו ד] למילתיה אתא כדקאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה כדקאמר ה]רבי ישמעאל ור"א בר"ש ותירץ דבחטאת העוף לא כתיב בה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהיקשא יליף מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש גבי קדשים ו] והדין עמו דחשיב כמשפט היקש ולא כתוב בהדיא דהא כאשר יורם וכן יעשה לפר כאשר עשה לפר החטאת חשיב ליה היקש פרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) וקשיא לפירושו דא"כ מחטאת בהמה גופיה היכי יליף הא כמשפט חטאת בהמה דקאמר ע"כ לאו אפרו של אהרן קאי דמה עניינו לכאן אלא אחטאת בהמה דלעיל קאי כדפירש בקונטרס שהרי עולה זו באה חליפים לה וחטאת בהמה מפרו של אהרן יליף מדאיקרי חטאת והיינו נמי למד מן הלמד ואמאי חשיב חטאת העוף למד בהיקש יותר ז] מן בהמה ועוד דבפ"ב דבילה (דף כ.) דריש ויקרב את העולה ויעשה כמשפט לימד על עולת חובה שטעונה סמיכה כעולת נדבה והשתא ל"ל כמשפט תיפוק ליה מדאיקרי עולה ועוד דבפ"ק דזבחים (דף ה.) לא ילפינן חטאת נזיר מחטאת חלב ולא גמרי מהדדי מדאיקרי חטאת כיון דאיכא למיפרך וה"נ חטאת העוף היכי יליף מפרו של אהרן דאיכא למיפרך שכן טעונה כלי בשחיטה וד' מתנות על ד' קרנות ושכן כפרתו מרובה ונכנס דמה לפני ולפנים דהכי פריך פרק קמא דשבועות (דף ט.) וע"ק דחטאת בהמה גופיה היכי ילפינן מפרו של אהרן דאי במה מצינו איכא למיפרך שכן כפרתו מרובה ונכנס דמה לפני ולפנים כדפרישית ואי מהיקשא דזאת התורה מהתם נמי תיפוק ליה עולת העוף ול"ל כמשפט *ונראה לפרש דמיתורא דרשינן דגבי פרו של אהרן לא הוה צריך למכתב את פר החטאת אשר לו אלא את פר ח] החטאת ותו לא דפרו של אהרן ידעינן שפיר דאינו בא אלא מן החולין כיון דנשרף מידי דהוה אעולות דאין באין אלא מן החולין כדאמרינן בסיפרי בפרשת ראה משום דמעשר טעון אכילה ועולה אינה נאכלת אלא כתיב (ויקרא ט) החטאת אשר לו ללמד על כל חטאת אפילו על חטאת העוף שיהא משלו ולא משל מעשר ומיהו קשה ל"ל כמשפט לענין חולין בעולת העוף תיפוק לי מדרשא דסיפרי דהא אינה נאכלת וי"ל דס"ד דאתא והקריבו לחלק אף לענין חולין וא"ת א"כ מאי פריך לקמן (דף כב.) מביום צותו נפקא דלמא הייתי מחלק מוהקריבו ט] וי"ל דביום צותו כתיב על זאת התורה לעולה י] ומשמע כל עולה אפילו עולת העוף וא"ת כי היכי דילפי' הכא הבדלה בעולת העוף חובה מוהקריבו אע"ג דכתיב בעולת עוף נדבה אמאי לא ילפינן נמי בפ"ב דבילה (דף כ.) עולת חובה
מנדבה

עין משפט נר מצוה

קנ א ב מיי' פ"ז מהל' מעשה קרבנות הלכה כג:

קנא ג ד ה מיי' פ"א מהל' טומאת מת הלט"ו [וכרב אלפס עוד בהל' טומאה דף סה]:

קנב ו ז מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלי"ט ופ"ב מהל' אבות הטומאה הלכה א:

קנג ח מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' יט:

קנד ט י מיי' פ"ד מהל' אבות הטומאה הלי"ד:

קנה כ מיי' פט"ז מהל' מע"ק הל' טו ופ"ב מהל' חגיגה הל"א:

גליון הש"ס

גמ' או רוב שנים. עיין לקמן דף קכג ע"ב ובתוס' שם ד"ה עולת:

לקמן לג: ע"ש

גם זה שם נדה כה. [תמורה יא:] ס"א ל"ג אהלות פ"א משנה ו

שיטה מקובצת

א] או אינו אלא כמשפט חטאת העוף דהכי משמע טפי דהא מיניה סליק דכתיב לעיל מיניה והזה מדם החטאת וגו' וקאמר השתא שתהא עולת העוף כחטאת העוף שלא תטען הבדלה: ב] הותזו ממש נראה. נ"ב נ"א בס"י לזעירי דלעיל סגי במפרקת ורוב בשר וכו': ג] לוקמיה אחטאת דסליק: ד] (למילתיה אתא כדקאמר חלוקה עולה מחטאת) כל זה נרשם עליו: ה] לענין הבדלה כדקאמר ותירץ כך כתוב בתוס' כ"י. ובתוס' שאנץ כתוב כדקאמר וכה"ג דרשי ר' ישמעאל ור"א בר"ש ותירץ וכו': ו] והדין עמו דחשיב כמשפט היקש ולא בהדיא דהא כאשר יורם וכן ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת חשיב ליה היקש פ' איזהו מקומן נ"ב שכל זה היא הגהה: ז] למד בהיקש יותר מן חטאת בהמה: ח] אלא את פר ותו לא דפרו של אהרן ידעינן כו' ונ"ב עיין תוס' ריש מנחות: ט] דלמא הייתי מחלק מוהקריבו דבאה אפי' בלילה וי"ל דביום צוותו כתיב: י] לעולה דמשמע כל:

מסורת הש"ס

לקמן כח. זבחים סה:

[בערוך ערך גסטר' איתא חזקיה וכן לקמן לג: וכ"א ברי"ף ורא"ש ובשאלתות פרשת אמור סימן קג איתא אמר רבי שמואל בר יצחק אמר חזקיה עשאה גיסטרא וכו']

[ב"ב קמב: וש"נ]

[לקמן קכג:]

[עיין ברש"י ותוס' בזבחים סס. ד"ה והקריבו]

הגהות הב"ח

(א) תד"ה כי וכו' ולא גרסינן ר' אסי:

רבינו גרשום

אבל מיעוט סימנין אע"ג דלא מעכבי בשחיטה ישנו בכלל שחיטה וישנו נמי בכלל הבדלה: מ"מ קשיא. וכי מתה עומד ומולק. עשאה גסטרא שהכה בסייף אפסקיה מגבה (מעיה) [נבלה] ותתכה בין צלעותיה דחשובה כמתה דלא תחיה: תנן התם הותזו ראשיהם של שרצים טמאים דחשובין כמתים: כהבדלת העוף לרבנן ולא פליגיתו. כלומר שנים ממש: או דלמא כהבדלת עולת העוף לר' אלעזר ב"ר שמעון ופליגיתו דהוא אמר דרוב שנים: חלק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף וכו' כלומר וכשהוא א' והקריבו בעולת העוף חלק הכתוב וכו':

עין משפט
נר מצוה

קנו א מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הל' א :

קנז ב מיי' שם פי"ב הלכה ז ופ"ה מהל' ביאת מקדש הלכה יח :

קנח ג ד מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כ :

אלא מן החולין °וביום °ובידו הימנית אף עולת העוף אינה באה אלא מן החולין וביום ובידו הימנית אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל °ומלק והקטיר *מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה הראש בעצמו והגוף בעצמו רבי ישמעאל אומר *כמשפט כמשפט חטאת העוף מה חטאת העוף ממול עורף אף עולת העוף ממול עורף אי מה להלן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד אף כאן מולק ואינו מבדיל בסימן אחד תלמוד לומר °והקריבו רבי אלעזר ברבי שמעון אומר °כמשפט כמשפט חטאת העוף מה להלן

אוחז

אלא מן החולין . ולא ממעות מעשר שני ולקמן (דף כב.) יליף לה בחטאת א] גופה מנלן : וביום . שאין חטאת קרבה אלא ביום כדכתיב בפרשת יה"כ (ויקרא יז) כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' : ובידו הימנית . שאין עבודותיו כשרות אלא בימין דכתיב בה (שם ד) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו וקיימא לן במנחות בפ"ק (דף י.) כל מקום שנאמר אצבע וכהונה אינו אלא ימין ואי קשיא למה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמיה אחטאת העוף דסליק מיניה ולילף להא מילתא ב] מה חטאת העוף מן החולין כו' דהא כולהו נמי איתנהו בה וחלוק דוהקריבו למלתיה אתא כדאמר חלוקה עולה מחטאת לענין הבדלה לאו פירכא היא דהא חטאת העוף לא כתיבא ביה חולין בהדיא אלא בבהמה כתיב כדלקמן ובהיקש ילפא מדאיקרי חטאת ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ג] ולומד בהיקש בקדשים דקיימא לן (זבחים דף מט:) בכל התורה למידין למד מלמד חוץ מקדשים : אי מה . בהמה כשרה ברוב שנים אף עולת העוף ברוב שנים : ת"ל . בעולת נדבה ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו וכי ד] אפשר לומר כן מאחר שהוא מקטיר הוא מולה אלא מולקו כדרך הקטרתו מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו כו' כך שנויה בת"כ והתם מפרש מנין להקטרה שהראש בעצמו והגוף בעצמו כשהוא אומר לאחר הקטרה זו ושסע אותו בכנפיו והקטיר אותו הרי הקטרת הגוף אמורה הא מה אני מקיים הקטרה ראשונה בהקטרת הראש אלמא ב' הקטרות הן והשסוע מבדיל ביניהן : אף מליקת עולת העוף הראש בעצמו וכו' . והיינו שנים ואפילו מחובר בעור הבדלה חשיבא כדאמרן לעיל (דף כ:) ה] דבמליקה כתב רחמנא הך הבדלה ומליקה כשחיטה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה ועור שאין שחיטה ו] נזכרת בו בהבדלה נמי לא מעכב ולקמן (דף כב.) פריך כיון דנפקא ליה הבדלה בעולה מהכא ל"ל והקריבו לחלק בין חטאת לעולה הא הכא בהדיא כתיב דיבדיל והכא בהדיא כתיב דלא יבדיל : ר' ישמעאל אומר כמשפט חטאת העוף . דסליק מיניה ולהכי אתקש משום דבחטאת כתיב (ויקרא ה) ממול ערפו ובמליקת עולת נדבה לא כתיב אלא ומלק את ראשו והקטיר (שם א) ואין מליקה כתיב בעולה אלא בשל נדבה וזו למידה מזו ולקמן פריך ת"ק הא מנא ליה והך סברא דמן החולין וביום ובידו הימנית נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהיקשא דזאת התורה לעולה ולמנחה וגו' דאיתקש כולהו להדדי וילפי כולהו מחטאת והכי גמרי ליה בשילהי התודה (מנחות דף פב:) ומשתמע ליה בין עולת בהמה בין עולת העוף ות"ק לא משמע ליה מההיא היקשא אלא קרבנות בהמה דומיא דשלמים ואשם : ז] ואינו מבדיל בסימן אחד. שמחובר בסי' אחד דכיון דכתיב ולא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל מה דעביד טפי מהכשר הבדלה היא וכל הסימן הוי מצות שחיטה בעוף לכתחלה הלכך במליקה כי מליק לכולו סימן לאו הבדלה היא אבל בסימן ב' אפי' מצוה לכתחלה ליכא כדתניא לקמן (כז:) לחייבו בב' סימנין א"ת שכבר הוקש לדגים : ת"ל והקריבו . משמע שנתן לה הכתוב הקרבה לעצמה וחלוקה מדין הקרבת חטאת ומאחר שכתוב אחד הקישן וכתוב אחד חלקן מסתבר כי אקשינהו למול עורף אקשינהו וכי פלגינהו מהבדלה פלגינהו דרבי ישמעאל נמי אומלק והקטיר דת"ק סמיך ונפקא ליה מיניה הראש בעצמו והגוף בעצמו והא דנקט טעמיה מוהקריבו משום דמומלק והקטיר לחודיה בלא והקריבו לא מצי יליף כדאמר לקמן (דף כב.) אליבא דת"ק דהא ע"כ ס"ל לר' ישמעאל שנים דוקא כרבנן דכיון דמוקי היקשא דכמשפט אמול עורף וחילוקא דוהקריבו אהבדלה ליכא למימר מסימן אחד פלגיה ואוקמיה ארוב שנים דהא לא שנים כתיב בקרא ולא רוב שנים כתיב בקרא אלא הבדלה כתיבא ולא יבדיל וכי כתיב והקריבו בעולה לחלק וליתן לה הקרבה אחרת להטעינה הבדלה בא וכל שישנו בשחיטה צריך להבדילה ומיעוט ב' סימנין דישנו בשחיטה ישנו בהבדלה דבשלמא לרבי אלעזר ברבי שמעון דגמר מול עורף מגזירה שוה כדלקמן לא מיבעי ליה היקישא דכמשפט אמול עורף וכמשפט חטאת בהמה לא ניחא ליה למימר משום דמעוף סליק גמרה מהיקשא דכמשפט אחיזת חיבור ראש וגוף במיעוט סימנים כדלקמן וחילוקא לרוב שנים דלא מתכשר בסימן אחד אלא לרבי ישמעאל דמפיק היקשא למול עורף והבדלה לגמרי משמע אחיזת ראש וגוף במיעוט סימנים מנא תיתי אלא כרבנן ס"ל :

אוחז

תורה אור

מנדבה לענין סמיכה וי"ל דסמיכה מילתא אחריתי היא אבל הכא ח] שניהן צריכין מליקה ואינו אלא גילוי מילתא בעלמא דמגלה לנו הכשר מליקת העוף והבדלה הויא כמו גמר מליקה ובהקישא דזאת התורה לא ילפינן לענין סמיכה דלא ילפינן בהקישא אלא לענין דבר שיכול לנהוג בכל הנזכרים בפסוק וסמיכה ליכא בבכור ומעשר כדתנן בפ' ב' מדות (מנחות דף נב:) קרבנו ולא הבכור קרבנו ולא המעשר [ובזבחים (ז:)] מלהקריב את קרבניהם דרשינן זה בכור ומעשר ופסח : **מה** חטאת העוף ממול עורף . פי' בקונטרס ט] דהא סברא דמן החולין נפקא ליה לרבי ישמעאל בעולת חובה בהקישא דזאת התורה דאיתקש כולהו להדדי וילפי' כולהו מחטאת והכי גמרינן בשילהי התודה (מנחות פב.) ומשמע ליה בין עולת העוף בין עולת בהמה ות"ק לא משמע ליה מההוא היקישא אלא קרבנות בהמה דומיא דאשם ושלמים וקשה דבסמוך פריך מביום נותו נפקא אלמא עולת העוף נמי בכלל ונראה דטעמייהו דרבנן דקסברי דלא מתוקמא הקישא דזאת התורה לחולין משום דלא שייך בכל הקרבנות דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין כדאשכחן נמי לר"א בסוף התודה (שם דף פב:) דגמר י] פסח דורות חולין מפסח מצרים אע"ג דפסח כתיב בההיא הקישא כדדרשינן (זבחים דף ז:) להקריב את קרבניהם זה הבכור מעשר ופסח וש"מ היינו טעמא כדפרישית לעיל משום דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו מחולין ור' ישמעאל סבר דגמרינן הקישא לחולין כיון דמ"מ כל קרבנות חובה או נדר אתו מחולין : **ואינו** מבדיל בסימן אחד . פ"ה דכיון דכתיב לא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד כל כמה דעביד טפי מהכשרו הבדלה הוא וכל הסימן הוי מצוה בעוף לכתחלה הילכך במליקה כי מליק כל הסימן לאו הבדלה הוא אבל סימן השני אפי' מצוה לכתחלה ליכא וקשה לפירושו דלקמן בריש פ"ב (דף כז.) אמרינן בהדיא דהא דקתני השוחט דיעבד אאחד בעוף ונראה לפרש כיון דדיעבד לא בעי שחיטה בסימן שני שייך בו הבדלה אבל במיעוט הנשאר בסימן ראשון לא חיישינן כיון דבעי שחיטת רוב אותו הסימן וא"ת דהכא משמע דלר' אלעזר בר' שמעון אינו מולק בחטאת העוף אלא סימן אחד והשני מניח מחובר דיליף מיניה עולת העוף שאין חותך אלא רוב שנים ובזבחים פרק קדשי קדשים (דף סה:) תניא א"ר אלעזר בר' שמעון שמעתי שמבדילין בחטאת העוף והאי דכתיב לא יבדיל מפרש התם היינו דאין צריך להבדיל ואין לפרש דהא דקאמר דכשהוא אוחז הראש בגוף מזה היינו אם ירצה והא דקאמר אי מה להלן בסימן אחד היינו נמי אם ירצה לא יחתוך אלא סימן אחד דהא אברייתא דלעיל דקתני שנים או רוב שנים מפרש ב' לרבנן או רוב ב' לר' אלעזר ב"ר שמעון ולוקמה כולה כראב"ש ואי בעי ב' ואי בעי רוב ב' ובפרק העור והרוטב (לקמן דף קכג.) נמי גבי טלית שנקרע רובה שוב אינו חיבור וטהורה ומוקי לה בטלית טבולת יום דכיון דלא חס עליה (א) ולא טבלה ליכא למיגזר דלמא חיים ולא קרע רובה ופריך אלא מעתה עולת העוף לראב"ש לגזור דלמא לא אתי למעבד רובא והשתא בשלמא אי אמרת שאסור לחתוך כל הסימנים פריך שפיר דלא סגי ברוב מלומלם עד שיפסוק רוב הגרגרת לעינים פן יחוש לנמלם לפי שירא שלא יחתוך כל הב' אלא אי שרי לחתוך כל הב' למה יש לגזור שם כלל דלמא חיים ונראה לפרש דדוקא ר"ש בן אליקים הוא דאית ליה האי סברא אליבא דראב"ש דאית ליה בזבחים (דף סה:) דלא יבדיל הייט דאין צריך להבדיל כל השנים ויכול להבדיל כל השנים אפילו קודם הזאה והסוגיא דלעיל ודהעור והרוטב לא אתיא כותיה אלא כרב חסדא ורבא ואביי דהתם (ב) ומוקמינן לא יבדיל לראב"ש קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא אין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי לה קודם הזאה והכי איתא התם הבדיל בחטאת העוף ולא הבדיל בעולה פסולה וקאמר בגמרא מתני' דלא כראב"ש דתנן א"ר אלעזר בר"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף מאי בינייהו אמר רב חסדא מילוי חטאת העוף מעכב איכא בינייהו דמצות חטאת העוף מולק מזה (בו) ומולה ובעולה מולק ומולה ואינו מזה כדתנן התם השתא קא סברי רבנן מילוי חטאת העוף מעכב וכשהזה עדיין לא נגמרה כל מצותו הלכך כשהבדיל סימן שני לאחר הזאה לא חשיב מחתך בשר בעלמא ופסול שעשה מעשה עולה בחטאת שיש כאן הבדלה ומילוי כמו גבי עולה ור"א בר' שמעון סבר מילוי חטאת העוף לא מעכב וכבר נגמר כל מצותו וכשמבדיל אחר הזאה אינו אלא מחתך בשר בעלמא ורבא מפרש התם שסייה בסימן שני בעולת העוף מעכב איכא בינייהו דלרבנן לא מעכב ולרבי אלעזר בר"ש מעכב דה"א לעשות הזאה בין סימן ראשון לסימן שני שלא ישהה ואביי מפרש התם רוב בשר יא] עם סימן העוף מעכב איכא בינייהו דלרבנן לא מעכב ולכך זימנין לא חתיך רוב בשר עם סימן הראשון דקודם הזאה וכשמבדיל אחר הזאה יש כאן מעשה עולה בחטאת ואפי' חתך רוב בשר (ג) יב] סימן הראשון גזרינן אטו היכא דלא חתך ופסול ור"א ב"ר שמעון סבר דרוב בשר מעכב ולכך לא פסול דאין כאן מעשה עולה דכיון דחתך רוב בשר עם סימן הראשון כשמבדיל אחר ההזאה מתה עומד ומבדיל וכי האי גוונא בעולה לאו הבדלה היא ואביי לטעמיה דס"ל דמתה אינו עומד ומבדיל דהא פריך לעיל ותקשי לך עולת העוף דבעי ב' סימנין וכי מתה עומד ומולק ולית ליה טעמא כדי לקיים מצות הבדלה והדר קאמר אמרוה קמיה ר' ירמיה פי' הנך טעמי דרב חסדא ורבא ואביי אמר להו לא שמיע להו הא דאמר ר"ש בן אליקים כו' מאי לא יבדיל אין צריך להבדיל

ואפילו

שיטה מקובצת

א] ולקמן יליף לה בחטאת בהמה גופה מנלן : ב] ולילף להא מלתא דיליף מה חטאת העוף : ג] ודבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש : ד] וכי מאחר שהוא מקטיר מה הוא מוצה : ה] כדאמרן לעיל דומלק כתב רחמנא : ו] ועוד שאין שחיטה נזכרת בו. נ"ב נ"א נאסרת בו : ז] ואינו מבדיל בסימן אחד שמחובר. נ"ב נ"א ואינו מבדיל כלומר שמולקו בסימן אחד ומניחו מחובר בסימן אחד דכיון וכו' : ח] אבל הכא ששניהם צריכים מליקה אינו אלא גילוי : ט] פי' בקונטרס דהך סברא : י] דגמר בפסח דורות : יא] ואביי מפרש התם רוב בשר מעכב איכא בינייהו : יב] ואפי' חתך רוב בשר עם סימן הראשון:

מסורת הש"ס

[זבחים סה.]

כמשפט חטאת העוף בנ"ל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואינו וכו' דלא חס עליה ואטבלה ליכא למיגזר : (ב) בא"ד ואביי דהתם דמוקמי לא יבדיל וכו' ליה לקרא וכו' איכא בינייהו פי' דמצות: (ג) בא"ד ואפי' חתך רוב בשר עם סימן :

תורה אור

אוחז בראש ובגוף ומזה אף כאן אוחז בראש ובגוף ומזה מאי קאמר הכי קאמר מה להלן כשהוא אחוז הראש בגוף מזה אף כאן כשהוא אחוז הראש בגוף מזה אי מה להלן בסימן אחד אף כאן בסימן אחד ת"ל והקריבו ות"ק וכי מאחר דנפקא לן מומלק והקטיר והקריבו למה לי אי לאו והקריבו הוה אמינא מאי כמשפט כמשפט חטאת העוף ואי משום ומלק והקטיר הוה אמינא *מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח השתא דכתב רחמנא והקריבו דרוש ביה נמי הא *חטאת בהמה דאינה באה אלא מן החולין מנלן אמר רב חסדא דאמר קרא ויקרא טז °והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו *[א]משלו ולא משל צבור ולא משל מעשר ביום °מביום צוותו נפקא *כדי נסבה ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא *דאמר רבה בר בר חנה אר"ש בן לקיש כל מקום שנאמר אצבע או כהונה אינה אלא ימין ואידך כהונה בעיא אצבע אצבע לא בעיא כהונה ותנא קמא ורבי אלעזר בר' שמעון ממול העורף מנא להו גמרי מליקה ממליקה: **מתני׳** [ג]כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין תחלת הציהוב בזה ובזה פסול: **גמ׳** ת"ר [ד]תורין גדולים כשרים קטנים פסולים בני יונה קטנים כשרים גדולים פסולין נמצא כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין תנו רבנן תורים גדולים ולא קטנים שיכול והלא דין הוא ומה

אוחז בראש ובגוף ומזה. לאחר מליקה הויא הזאה כדכתיב בחטאת העוף גבי שמיעת קול (ויקרא ה) והזה מדם החטאת וגו': מאי קאמר. דהא אוחז בראש ובגוף משמע שצריך לאוחזן שניהן בתוך כף ידו ולא סגי ליה לאחוז בראש או בגוף ומנא ליה הא בחטאת: כשהוא אחוז הראש בגוף. שמחובר הראש בגוף בשעת הזאה דהא כתיב ולא יבדיל: אף כאן כו'. דע"כ היקישא להכי אתא דהא מול עורף מג"ש נפקא ליה לקמן וכמשפט חטאת בהמה לא אמרינן דהא מעוף סליק: והקריבו. דבעי הבדלה במקצת: והקריבו למה לי. לחלק דלא נימא כמשפט חטאת העוף בסימן אחד דהא אתקש מליקה להקטרה: ה"א כמשפט חטאת העוף. דסליק מיניה: ואי משום ומלק והקטיר. ההוא הוה מפקינן ליה לדרשא אחרינא דמיניה נפקא לן א] מליקת עולת העוף דלמעלה מחוט הסיקרא היא בראש המזבח דאילו מליקת חטאת העוף למטה כדילפינן לה בזבחים (דף סד:) על קיר המזבח זה קיר התחתון כו' בפרק קדשים וכיון דמיבעי לן למילתא אחריתא לא אלים למעקר היקישא דכמשפט מההוא דסליק מיניה דאיכא למדרש היקישא דמליקה והקטרה לענין ראש המזבח והיקישא דכמשפט לענין אחיזת ראש וגוף: השתא דכתיב והקריבו. על כרחך עקריה מיניה דחילוק לגמרי משמע ליה לתנא קמא דלא תיגמר מיניה כלל ואוקמיה אחטאת בהמה ומהשתא דריש ב] מומלק והקטיר דלגמרי איתקש הקטרה למליקה בין לענין ראשו של מזבח בין לענין הראש בעצמו והגוף בעצמו: משלו ולא משל ציבור. מתרומת הלשכה: משלו ולא משל מעשר. דהרי אשר לו כתובים בפרשה ואפילו לרבי יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא להכי אתא אשר לו למעטיה וביום ובידו הימנית נמי בפר יום הכפורים כתיב כי ביום הזה יכפר וכתיב ביה אצבע וכהונה והזה באצבעו אל פני וגו': מביום צוותו נפקא. למה ליה למילף מחטאת בהמה הא בכולהו קרבנות כתיב ביום צוותו להקריב דמשמע ביום ולא בלילה וכל הקרבנות במשמע: כל מקום שנאמר אצבע וכהונה. ומוקמינן בפ"ק דמנחות (דף י.) או אצבע או כהונה וגמר ממצורע עני דכתיב ביה וטבל הכהן אצבעו הימנית ומיניה ילפינן לכל היכא דכתיב כהן או אצבע שתהא עבודה בימין ובעולת נדבה כתיב כהן והקריב הכהן: ואידך. הא דאוקמינן במנחות או אצבע או כהונה הני מילי לרבנן אבל לרבי שמעון אוקימנא התם דכהונה בעיא אצבע דאע"ג דכתיב כהונה אי לא כתיב בה אצבע לא גמרינן בה ימין ות"ק דלעיל כר"ש סבירא ליה: ות"ק. דאמר כמשפט חטאת בהמה: ור"א בר"ש. דאמר כמשפט חטאת העוף ומפיק היקישא לאחיזת ראש וגוף: מול עורף. בעולה מנא להו תרתי לא מצי גמרינן מיניה דאי מלטרכא לן היקישא למול עורף תו לא ילפת מיניה אחיזת ראש וגוף דחילוקא דוהקריבו לגמרי ממעט להבדלה בעולה מדין חטאת דהכי משמע חלק הכתוב בעולה ממליקת חטאת והטעינה הבדלה וכל שישנו בשחיטה ישנו בהבדלה: גמרי מליקה ממליקה. במה מליקו מה מליקה האמורה בחטאת פירש לך בה הכתוב מול עורף אף כל מליקה אינה אלא ממול עורף: **מתנ׳** בתורין. לשון משנה: ה"ג במתניתין תחלת הציהוב שבזה ושבזה פסול. תחלת הציהוב כשמתחילין להביא נוצה יפה צהובה סביב לצואר פסולין בזה ובזה ג] כך מפרש בגמרא דבבני יונה פסולין משום גודלן ובתורין מפני קוטנן דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו: **גמ׳** *) תורין גדולים ולא קטנים. אתורים דקרא קאי: גדולים ולא קטנים. לקמיה מפרש מאי משמע: שיכול והלא דין הוא. אי לאו דכתיב תורים הוה ילפינן מדינא דקטנים כשרים:

*) נ"ל תורים

ומה

ואפילו קודם הזאה פליגי וא"ת לרב חסדא ולרבה ואביי אמאי מוקמי מתניתין דלא כר"א ב"ר שמעון הא לכאורה מתניתין קודם הזאה איירי דומיא דרישא דקתני חטאת העוף כיצד הוא עושה מולק ראשו ממול ערפו ואינו מבדיל ומזה כו' וי"ל דמשמע (א) ליה דמתניתין פוסל בכל ענין אפילו לאחר הזאה משום דקא"ר אלעזר ב"ר שמעון שמעתי שמבדילין ומשמע דקאי אמתניתין ובא לחלוק עליה ור"ת פירש דהא דקאמר רבי שמעון בן אליקים מאי לא יבדיל דקרא אינו צריך להבדיל היינו בשעת מצוי דלדם הוא צריך וכשמבדיל כל שכן ד] שמוציא דם ובשעת הזאה דוקא קאמר קרא לא יבדיל כלל אבל אשעת מצוי קאמר קרא לא יבדיל אין צריך להבדיל ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה ותרווייהו משתמעי מיניה דמדאפקיה בלשון לאו קדריש דבשעת הזאה לא יבדיל ולאסור אף בשעת מיצוי ה] לא אתא קרא דמוהקריבו (ב) נפקא דחילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף ולכך י"ל דאתא קרא למימר נמי דבשעת מיצוי אם ירצה לא יבדיל והא דקאמר לא שמיע להו דר"ש בן אליקים דמשמע שבא לחלוק על רב חסדא ורבה ואביי היינו משום דלר"ש בן אליקים אין לחוש כשמבדיל אחר הזאה שעושה מעשה עולה בחטאת דמצות חטאת נמי כך היא דקרא אין צריך להבדיל קאמר וא"ת ולרב הונא דאמר משמיה דרב במעילה בפרק חטאת העוף (דף ח:) דמיצוי חטאת העוף לא מעכב אמאי פסלי רבנן כשמבדיל אחר הזאה והא אין כאן מעשה עולה ומחתך בשר בעלמא הוא כדפרישית לעיל ולמאי דפירשתי ניחא דדלמא רב הונא סבר (ג) כרשב"א דפי' קודם הזאה ופליגי קודם הזאה אבל לפירוש ר"ת קשה דאפילו לרשב"א לא פליג אלא לאחר הזאה וליכא למימר דלרבנן דמתניתין דזבחים (דף סד:) מיצוי חטאת העוף מעכב דרב הונא סבר כר"א ברבי שמעון דהא מהדר הש"ס במעילה לאוקמי כל סתמא דמתניתין כוותיה וי"ל דיעמיד מתניתין דקתני הבדיל פסול קודם הזאה ואתי אפילו כר"א ברבי שמעון וסוגיא דזבחים דקאמר מתניתין דלא כרשב"ש אתי כרב אדא בר אהבה דקאמר במעילה דדם מיצוי חטאת העוף מעכב ואיכא רבנן (ד) דפליגי עליה דרשב"ש אפילו לרב הונא דמדקאמר שמעתי שמבדילין משמע דפליגי רבנן עליה וסברי דמיצוי מעכב אבל סתם מתניתין דזבחים אתי שפיר כוותיה כדפירשנו: **ת"ל** והקריבו. מה שפירש בקונטרס דאיפכא ליכא למימר דרבי ישמעאל אקרא דומלק והקטיר סמיך אין נראה דמומלק והקטיר ליכא לאוכוחי מיניה דלא נימא איפכא דהא איצטריך לראשו של מזבח אלא מסברא בעלמא אית ליה לרבי ישמעאל דלמול עורף אקשינהו תדע דלת"ק ורבי אלעזר לא בעו קרא למול עורף אלא ילפינן במה מליקו מליקה ממליקה: **ואידך** כהונה בעי אצבע. בסוף התודה (מנחות פג.) משני ידו הימנית כדי נסבה ובסוף דם חטאת (זבחים דף נח.) משני תרווייהו (ה) כי הכא *ונראה דלמ"ד דבר הלמד בג"ש אינו חוזר ומלמד בהיקש נ"ל דכדי נסבה דאצבע *חטאת גופיה יליף בגזרה שוה ממצורע דהיינו ימין *בפ"ק דזבחים (דף יג) ובפ"ק דמנחות (דף י.) ואם כן היכי מצי למילף עולת העוף מחטאת מהיקישא דכמשפט: **נמצא** כשר בתורין כו'. אברייתא דהכא לא שייך למידק האי נמצא למעוטי מאי כדדייק לעיל *אמתניתין דנמצא כשר בשחיטה פסול במליקה דהך ברייתא אמתניתין קיימא לפרושי דתורין גדולים כשרים כו' והדר מסיים נמצא כמו שאמרה משנתינו ו] אבל לעיל לא צריך למתני כלל נמצא דכבר אשמועינן רישא דשחיטה מן הצואר ומליקה מן העורף ואם שינה בזה ובזה פסול: **שיכול** והלא דין הוא. בשום דוכתא ל"ג תרווייהו דשיכול משמע דאי לאו האי קרא לא הוה אמינא הכי אבל והלא דין הוא משמע דבלאו האי קרא היה לו לומר כן: **שיכול** ומה בני יונה כו'. פירוש אי לאו קרא דתורים הייתי מכשיר אפילו קטנים מקל וחומר ואם תאמר ואי לא כתיב קרא דתורים לא הוה ידעינן תורין כלל דכשרים לקרבן ויש לומר דהכי פירושו שיכול אי לאו דאקיש רחמנא תורים לבני יונה דמינה ילפינן בסמוך דתורין קטנים לא אלא היה כתוב תורים רחוק מבני יונה דהשתא היה משמע תורים בין גדולים בין קטנים ואפילו בלא קל וחומר הוה ידעינן אלא דניחא ליה למנקט למילף בקל וחומר אי נמי דהוה מצי למכתב בני יונה ותורים דהשתא לא הוה מקיש תורים לבני יונה דאיכא למימר דקאי נמי בני אתורים ומכל מקום גדולים כשרים מדלא כתוב בהדיא בני יונה ובני תורים והוה אמינא מקל וחומר דכולם כשרים ת"ל תורים דמשמע גדולים דוקא כדמפרש לקמן דומיא דבני יונה:

ומה

[זבחים סה.]

זבחים נח. מנחות פג.

יומא ג.

[ר"ה ה. וש"נ]

יומא ג. זבחים כד: נח. מנחות י ע"ש ודף פג.

[ועיין תוס' סנהדרין סה. ד"ה יצא] נ"ל הטעות

[נ"ל בפ"ב דזבחים דף כד:]

[דף כ.]

קנט א מיי' פ"ה מהל' עבודת יוה"כ הל' ג:

קס ב ג מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ב:

שיטה מקובצת

א] דמיניה נפקא לן למליקת עולת העוף דמצותו למעלה: ב] ומהשתא דריש ביה נמי מומלק והקטיר דלגמרי אתקש מליקה להקטרה בין לענין: ג] פסולין בזה ובזה כדמפרש בגמ': ד] וכשמבדיל כ"ש שמתמצה כל הדם ובשעת הזאה דוקא קאמר קרא דלא יבדיל כלל אבל אשעת מצוי בעי למימר קרא: ה] לא אתא קרא דמוהקריבו נפקא דחילק ונ"ב נ"א דמוהקריבו הוה נפיק דחילק: ו] אבל לעיל לא צריך למיתני כלל וכו' עד סוף הדבור. נ"ב של"ז נמצא בס"י:

הגהות הב"ח

(א) תד"ה (כדף סקודס) ואינו וכו' וי"ל דמשמע להו דמתני': (ב) בא"ד דמוהקריבו הוא נפקא: (ג) בא"ד דילמא רב הונא סבר כרשב"א דמוקי פלוגתייהו קודם הזאה אבל לפי' ר"ת כצ"ל ותיבות ופליגי קודם הזאה נמחק: (ד) בא"ד ואיכא רבנן ודאי דפליגי: (ה) תוס' ד"ה ואידך וכו' משני תרווייהו כדי נסבה ולא בעיא אימא כי הכא ונראה:

רבינו גרשום

ות"ק וכי מאחר דנפקא לן מומלק והקטיר. כלומר מאחר דנפקא לן הבדלה בעולת העוף מומלק והקטיר מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה וכו' כלומר והקריבו למה לי השתא דכתיב והקריבו שרינו מובדל מחטאת העוף דרוש ביה נמי הא מה הקטרה הראש בעצמו והגוף בעצמו אף מליקה כו': ידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא. כלומר ובחטאת בהמה כתיב בה כהונה: ואידך כהונה בעיא אצבע. כלומר אע"ג דכתיב כהונה לא נימא יד ימנית עד דכתב אצבע אבל אי כתב אצבע אע"ג דלא כתב כהונה משמע יד ימנית והכא בחטאת בהמה כהונה איכא אצבע ליכא: דלא לישתמיט קרא וליכתוב מן [בני] התורים או מן [בני] היונה וכו' כמה פעמים בתורה [כתיב] מן התורין או מן בני היונה לא לישתמיט קרא פעם א' וליכתוב מן בני התורים או מן היונה. אלא מדכתב מן התורים או מן בני היונה

עין משפט
נר מצוה

קסא א ב מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ב:

קסב ג מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה ב:

[עיין תוס' זבחים סז: ד"ה כל מדה כו' ותוס' לקמן כג: ד"ה ותהא]

*ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים הוכשרו בקטנים תורים שהוכשרו בגדולים אינו דין שהוכשרו בקטנים ת"ל °תורים (ויקרא א) גדולים ולא קטנים בני יונה קטנים ולא גדולים שיכול *והלא דין הוא ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים הוכשרו בגדולים בני יונה שהוכשרו בקטנים אינו דין שהוכשרו בגדולים תלמוד לומר בני יונה קטנים ולא גדולים מאי תלמודא אמר רבא לא לישתמיט קרא ולכתוב מן בני התורים או מן היונה אימא בני יונה דכתב בהו רחמנא בני קטנים אין גדולים לא תורים אי בעי גדולים לייתי אי בעי קטנים לייתי דומיא דבני יונה מה בני יונה קטנים אין גדולים לא אף תורים. גדולים אין קטנים לא ת"ר יכול יהו כל התורים וכל בני היונה כשרים תלמוד לומר מן התורים ולא כל התורים מן בני היונה. ולא כל בני יונה פרט לתחילת הציהוב שבזה ושבזה שפסול מאימתי התורים כשרים "משיזהיבו מאימתי בני יונה פסולין משיצהיבו תני יעקב קרחה מאימתי בני יונה כשרים משישלעו הוא תני לה והוא אמר לה °אפרוחיו יעלעו דם (איוב לט) אימת אמר אביי "מכי שמיט גדפא מיניה ואתי דמא בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני היונה והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה מהו "ספיקא הוי ונפיק או דילמא בריה הוי ולא נפיק אמר רבא תא שמע פרט לתחילת הציהוב שבזה ושבזה שפסול אי אמרת בשלמא בריה הוי שפיר אלא אי אמרת ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא כי

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים. דהא בני קטנים משמע ועיכובא דגדולים פסולין לקמן יליף: ת"ל תורים. לקמיה מפרש מאי תלמודא: מאי תלמודא. כלומר מאיזה מקרא אנו א] לומדים כאי נמי דבני משמע קטנים מיהו עיכובא מנלן דלא מרבינן גדולים מק"ו: לא לישתמיט קרא. אי סלקא דעתך גדולים נמי כשרים מכל הנך קראי דמשתעו בקינים כגון האי דנדבה ובשמיעת קול וביולדת וכזב וכזבה ובמצורע לא לשתמיט חד קרא ב] דנכתוב מן בני התורים או מן היונה ומדכתיב בכולהו בני ש"מ לעכב: ואימא בני היונה דכתיב בהו בני. לעיכובא ודאי גדולים פסולין אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע הלכך אי בעי גדולים לייתי אי בעי קטנים לייתי: מה בני יונה. אינם כשרים בהכשר תורים: אף תורים. אינם כשרין בהכשר בני יונה: יכול יהו כל התורים כשרים. משיצאו מכלל קטנות: ויהיו כל בני יונה כשרים. כל זמן שלא באו לכלל גדולים: תחלת הציהוב. כשמתחילין לצהב כנפים שסביבות צוארם פסולים בזה ובזה דיצאו מכלל קטנים ונפסלו מבני יונה ולכלל גדולים לא באו שיוכשרו בתורים: משיזהיבו. שיהא כנפי גופן גדולים ואדומים ומזהיבים כזהב: משיצהיבו. משיתחילו לצהב: מאימתי בני יונה כשרים. דביום שנולדו מאוסים הן ומאימתי כשרים: משיעלעו. כדמפרש לקמיה: הוא תני לה. שונה היה המשנה מפי רבו משיעלעו והוא אמר לה מפרש המשנה מדעתו דמשיעלעו לשון אפרוחיו יעלעו דם משיהא להם דם מצוי ג] בבשר דכי שמיט גדפא מיניה אתי מיניה דמא: מן התורים או מן בני היונה. מאיזה מהן שארצה והביא משניהן תחלת הציהוב מהו יצא ידי נדרו או לא הא דתנן תחלת הציהוב פסול בשניהם משום ספיקא הוא שמא גדולים שמא קטנים הלכך הנודר תורים לא יצא שמא קטנים הם והנודר בני יונה לא יצא שמא גדולים הם אבל זה שנדר איזה שירצה והביא שניהם יצא ממה נפשך אם גדולים הם יצא משום תורים ואם קטנים הם יצא משום בני יונה: או דלמא. לא גדולים נינהו ולא קטנים הוו אלא בריה בעלמא הוו דיצאו מכלל קטנים ולכלל גדולים לא באו: אמר רבא תא שמע. מדאיצטריך קרא למעוטינהו: אי אמרת בשלמא. אשמועינן קרא דבריה נינהו ואפילו היכא דליכא למיחש לספיקא כגון בבעיא דידן דפסול שפיר אתא קרא: אלא אי אמרת ספיקא נינהו. וקרא לא פסלינהו אלא היכא דמיחייב תורין בהדיא או בני יונה בהדיא: איצטריך קרא למעוטי. מי איכא ספיקא קמי קודשא בריך הוא אי פשיטא לך דגדולים נינהו אייתינהו בתורים ואי פשיטא לך דקטנים נינהו אייתינהו בבני יונה וכיון דלא פשיטא לן לא הא ולא הא מהיכא תיסק אדעתין לאכשורינהו: למעוטי

ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים. כדמפרש בסמוך דלא לישתמיט קרא דליכתוב מן היונים: ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים. תימה כיון דאכתי לא קיימא לן דבני יונה הוי קטנים דוקא א"כ מנא ליה דתורים לא הוכשרו בקטנים דהיא גופה לא ידעינן אלא מדומיא דבני יונה ויש לומר דהכי קאמר דאי מצית למילף מדוכתא אחריתא דתורים משמע ד] גדולים הוה אמינא מק"ו דבני יונה אפילו גדולים ובקונטרס פירש דלא בעי אלא לעיכוב מנלן דהוה לן למילף מק"ו דלא מעכבא אבל לעולם לשון תורים משמע גדולים וקשה לפירושו דאי משמע גדולים היכי בעי למדרש בק"ו לאפוקי קרא ממשמעותיה ולמימר דלא מעכב: לא לשתמיט קרא כו'. על כרחיה לאו משום דאיכא הרבה מקראות קא דריש דאפילו לא היה כתוב אלא בחד דוכתא תורים ובני יונה הוי מצי למדרש מדכתיב בהאי בני יונה ובהאי לא כתיב בני דלמה יש לו לפסוק לייתר לשונו ולכתוב בני בחנם והא דנקט ה] דלא לשתמיט לרבותא בעלמא נקטיה: יעלעו דם. ללע מתרגמינן עילעא והיינו משיעלעו דשמיט גדפא ואתי דם מללעות ומנחם פתר במחברת יעלעו דם ענין בליעה כמו (עובדיה א) ושתו ולעו: והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה מהו ספיקא הוי ונפיק. וא"ת כיון דממה נפשך האחד פסול היאך יכול להקריב וי"ל דמיבעיא ליה כגון דאם עבר כהן והקריב *אי נמי כיון שהביאן ליד הכהן יצא ידי נדרו מאחר דמ"מ האחד מהן ראוי להקריב וי"מ דבבמה איירי דמשמע בירושלמי דמסכת מגילה שכל עופות כשרין בבמה ואפילו תרנגולים ואפילו חיה ולא מיעט אלא טמאין וליתא דהתם מיירי בבמה לבני נח דבהדיא יליף לה בסוף זבחים (דף קטו:) מויבן נח מזבח ויקח מכל הבהמה הטהורה וגומר אבל בשאר במות איכא למ"ד דאין שום עוף קרב בבמה ואפילו תורים ובני יונה ועוד דקאמר בירושלמי דעולה אינה צריכה הפשט ונתוח ובסוף זבחים (דף קכ.) חשיב דשוותה במה גדולה לבמה קטנה לענין הפשט ונתוח אלא ודאי בירושלמי איירי בבמת בני נח: איצטריך קרא למעוטי ספיקא. תימה דגבי קפץ אחד מן המנויין (א) לתוכו' דריש פ"ק דב"מ (דף ו:*) דכולן פטורין דעשירי ודאי אמר רחמנא ולא עשירי ספק וגבי ספק קדמה בהרת לשער לבן ספק שער לבן קדם דרשינן בסוף נזיר (דף סה:) דטהור מדפתח בה הכתוב בטהרה תחלה דכתיב לטהרו או לטמאו ומיהו מהכא לא קשיא דהכא הכי פירושו איצטריך קרא למעוטי ספיקא שלא מיעט אותם ודאי אלא מספק דקאמר ספקא הוי ונפיק כשהביא מזה ומזה אבל התם כולם פטורין ודאי ולא מספק וכן ספק קדמה בהרת לשער לבן ודאי טהור אבל גבי כוי בפרק בתרא דיומא (דף עד.) מכח פירכא מדאיצטריך קרא לרבויי ספקא קאמר דכוי בריה הויא ולא ספקא והשתא מנא ליה דלמא לעולם ספקא הוי ואצטריך לרבויי מכל חלבו לאסור ודאי חלבו ולא מספק וכן בפרק שתי מדות (מנחות דף נא:) גבי פלגס דבסמוך וי"ל דכל ספקא דאי אפשר להתברר כמו גבי בהרת ומעשר דלפעמים שהוא כך ולפעמים שהוא בענין אחר שייך למעוטי מקרא שפיר מטעם שהם ספק אבל הכא אפשר לברר ספקא זו דכל תחלת הציהוב שוין וקמי שמיא גליא אם הם קטנים או גדולים וכן בכוי ופלגס כולן שוין הלכך לא אתא קרא למעוטי מטעם שהם ספק שאינו ספיקא קמי שמיא וכן בסוף על אלו מומין בבכורות (דף מא:) גבי הא דתניא כשהוא אומר למטה הזכר שאין ת"ל אלא להוציא טומטום ואנדרוגינוס ופריך מני אילימא ת"ק ספק הוא איצטריך קרא למעוטי ספקא התם נמי פריך מאנדרוגינוס שכולן שוין או כולן זכרים או כולן נקבות וקמי שמיא גליא וא"ת והא רב סבר דאנדרוגינוס ספק ו] כדאמרינן בסוף המפלת (נדה דף כח.) מדמטמא בלובן ובאודם ובסוף הערל (יבמות דף פג.) פסיק כרבי יוסי דלא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה ובריה בפני עצמה דקא"ר יוסי בברייתא לאו דוקא ואפ"ה ממעט ליה רב לענין ביאת המקדש מדכתיב (במדבר ה) מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס והיכי אתא קרא למעוטי ספקא וי"ל דבההיא דרב תרי מיעוטי כתיבי דה"מ למכתב מזכר ועד אדם או מנקבה ועד אדם ואתי חד מינייהו לאנדרוגינוס וחד לטומטום ואם אנדרוגינוס הוא זכר אתי מזכר למעוטי מטעם שהוא מגונה ואם הוא נקבה אתיא מנקבה למעוטי מטעמא שהיא מגונה והא דפריך בבכורות גבי הא דממעט אנדרוגינוס מזכר הזכר יתירא דכתיב גבי עולה מני אי ת"ק ספקא הוא אתי קרא למעוטי ספקא התם פריך שפיר דאם בא למעוטי אפילו הוא זכר משום דמגונה הוא משאר זכרים א"כ מדממעט ליה מהזכר ש"מ דזכר הוא ולא ספק אלמא לא אתי כת"ק דאמר ספק הוא וא"ת והרי טומטום דיש מהן זכר ויש מהן נקבה וא"א לברר וקאמר רב חסדא בסוף על אלו מומין (בכורות דף מב.) שמי מכאן טומטום משמע דטעמא משום דספקא הוא ולא אצטריך קרא למעוטי וי"ע דקסבר רב חסדא דלא אתא קרא למעוטי מטעם ספק כיון דאם הוא זכר הרי הוא כשאר זכרים ולכך אין להעמיד המיעוט אטומטום כיון שיש להעמידו אאנדרוגינוס והכי פירושו התם מחלוקת באנדרוגינוס דלרבנן אינו בכור אבל טומטום דברי הכל קדוש מספק דהזכרים תקדיש דכתיב גבי בכור איכא לאוקמי למעוטי אנדרוגינוס ולא טומטום כדפירשנו ולכך פריך אלא מעתה בערכין יערך דלא נותי

[ועס ו. ד"ה ולא עשירי]

שיטה מקובצת
א] מאיזה מקרא אנו למדים הכי נהי נמי: ב] דנכתוב מן בני התורים או מן היונה נ"ב בקצת ס"י כתוב מן בני התורים או מן בני היונה ומדכתיב: ג] דם מצוי בבשרם דכי שמיט גדפא מנייהו ואתי: ד] אחרינא דתורים משמע דוקא גדולים: ה] והא דנקט לא לישתמיט כו': ו] וא"ת והא רב סבר דאנדרוגינוס ספק כדפרישנ' בסוף המפלת:

רבינו גרשום
ש"מ תורים גדולים בני היונה קטנים ותחלת הציהוב כו' כשמתחילין לצהב הנוצה לענין תורים עדיין קטנים ולענין בני יונה חשובים גדולים ושניהם פסולין:

[עיין תוס' לעיל ע"א ד"ה שיכול]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה איצטריך כו' מן המנויים לתוכן:

גליון הש"ס
תוס' ד"ה והביא וכו' א"נ כיון שהביאן ליד הכהן. עיין משנה למלך פי"ד מהל' מעשה"ק הל' ה ועיין לקמן דף קלט ע"א ברש"י ד"ה דמיתסר הקרבה:

כי איצטריך קרא [א] למעוטי נרבע ונעבד סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב °כי משחתם בהם מום בם (ויקרא כב) *ותנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודת כוכבים דבר ערוה דכתיב °כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ (בראשית ו) עבודת כוכבים דכתיב °פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל (דברים ד) כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודת כוכבים פוסלין בו והני עופות הואיל ולא פסיל בהו מומא דאמר מר *תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות אימא דבר ערוה ועבודת כוכבים נמי לא לפסול בהו קא משמע לן בעי רבי זירא האומר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס מהו אליבא דרבי יוחנן לא תבעי לך דאמר בריה הוי °דתנן *הקריבו מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו וא"ר יוחנן °או לאיל (במדבר טו) לרבות את הפלגס כי תבעי לך אליבא דבר פדא דאמר

למעוטי נרבע ונעבד. ואף על גב דתנא קתני פרט לתחלת הציהוב אסמכתא בעלמא הוא ולעולם פסולייהו משום ספיקא רובע ליכא למימר בעופות דאין לך עוף רובע: הואיל וכתיב. גבי קרבנות: כי משחתם בהם מום בם. לא ירצו לכם דבין השחתה בין מום פוסלים בהם ותנא דבי רבי ישמעאל וכו': דבר ערוה. רובע ונרבע: עבודת כוכבים. נעבד שהשתחוה לבהמתו: כי השחית כל בשר. בדור המבול כתיב ודור המבול בערוה קלקלו כדכתיב (בראשית ו) ויקחו להם נשים וגו' שהיו נזקקין לנשי ריעיהן ולכל בהמה וחיה: בבהמה. כתיב תמים זכר אבל עוף לא כתיב ביה (א) לא תמים ולא זכר הלכך לא פסלי בהו מומין קטנים כגון דוקין שבעין אלא מומין גדולים כגון מחוסר אבר ב] משום הקריבהו נא לפחתך: מן האיל או מן הכבש. מאיזה שארצה: פלגס. כבש בן שנה בתוך שנתו קרוי כבש ואיל משעברו י"ג חדשים שנכנס חדש שלם בתוך שנה שניה קרוי איל עד עולם פלגס בתוך חדש ראשון של שנה שניה: הקריבו. משנה היא במסכת פרה (פ"א מ"ג) ובפלגס קא מיירי: ואין עולה לו מזבחו. אם היה מחוייב איל לבדו או כבש לבדו וטעמא לא מפרש הנא אי משום ספיקא אי משום בריה: וא"ר יוחנן. מנא לן דמביא עליו נסכי איל של שני עשרונים ג] ושלישית ההין יין דכתיב בפרשת נסכים בשלח לך אנשים ד] או לאיל האחד וגו' או לרבות את הפלגס בנסכים הללו ומדאיצטריך קרא לרבויי ש"מ קסבר רבי יוחנן ה] דת"ק דאמר אין עולה לו מזבחו משום דבריה הוא ולענין נסכים רחמנא רבייה דאי ספיקא הוא לא מרבייה קרא דכיון דספק איל הוא פשיטא דבעי אתויי נסכי איל ואתנויי דאי איל הוא ליהוי דידיה ואי כבש הוא יהא היתר נדבה שהרי מתנדבין נסכים בלא קרבן כדאמרינן במנחות בפרק בתרא (דף קז.) ו] ואע"ג דתני *אין מתנדבין לוג אחד ולא ב' וה' אלא שלשה כדי שיהו קרויין נסכי כבש או ארבעה שיהו קרויין נסכי איל או ששה הראוין לפר הכא כי האי גוונא בהדי אחריני קרבי:

מייתי

טקי הזכר אלא למעט אנדרוגינוס ולא טומטום אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס ומשני סמי מכאן טומטום אע"ג דבערכין איכא תרין מיעוטי הזכר ואם נקבה צריכין תרווייהו לאנדרוגינוס דאי כתיב הזכר למעוטי ה"א דלא גרע מנקבה ויהיה בערכך אשה וא"ת מאי פריך לרב חסדא מאם זכר ואם נקבה דכתיב גבי שלמים דאיכא תרי מיעוטי דאם מיעוט הוא כדאמרינן בפרק המפלת (נדה כח:) אם נקבה על כרחך למעוטי טומטום ויש לפרש דהתם גרסינן זכר או נקבה דכתיב בויקרא גבי שלמי צאן דהכי דרשינן להו בת"כ הנהו מיעוטי דכתיב בשלמים ז] ובפ"ב דבכורות (ד' טו:) ובתמורה (ד' יז:) אבל אם זכר אם נקבה דכתיב גבי שלמי בקר דריש ליה בת"כ ובפרק ב' דבכורות (ד' טו:) ובתמורה פרק אלו קדשים (דף יז:) לרבות ולד בעלי מומין ותמורת בעלי מומין והשתא פריך שפיר לרב חסדא דבההוא קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא דהוי או למעט כמו או כשב פרט לכלאים וא"ת דלעיל אמרינן היכא דספק מחמת שאינו שוה איצטריך קרא למעוטי ובפ"ק דחגיגה (דף ד.) קאמר זכורך להוציא טומטום ופריך איצטריך קרא למעוטי ספיקא אע"ג דאין כולם שוין התם פריך משום דבלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראייה משום דאינו יכול לסמוך אע"ג דסמיכה לא מיעכבא מכל מקום לכתחלה צריך כדאשכחן בפסחים בפרק האשה (דף פח:) גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם ונמצא יבלת באחד מהן דפטורין מלעשות פסח שני משום סמיכה ואע"ג דגבי בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר* אמרינן זכרים עולות נקבות זבחי שלמים ומקריב אותן בלא סמיכה לפי שאין מכירין מי הם בעלים שאני התם דקדושות כבר ואין להם תקנה בענין אחר וספק מצורע דמייתי אשמו ולוגו התם תיקון גברא שאני וא"ת דאשכחן קרא בשביל שלא נטעה אע"ג (דגבי) דקמי שמיא גליא בסוף אלו טרפות (לקמן סו:) דפריך מכדי אכן אקשקשת סמכינן סנפיר דכתב רחמנא ל"ל ומשני אי כתב רחמנא קשקשת ולא סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפילו דג טמא נמי השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דאיכא סנפיר וקשקשת ויש לומר דלשון קשקשת משמע דבר שאינו שוה וחלק דבר שהיד מסכסכת בו וסנפיר כך הוא ונופל בו לשון קשקשת: **כי** איצטריך קרא למעוטי נרבע ונעבד. תימה דסותר ח] סתמא דש"ס דרשא דברייתא כדי לדחות ראייתו ומוקי ליה קרא לדרשא אחרת ויש לומר דקים ליה דאצטריך קרא להאי דרשא דהא רבי עקיבא אית ליה דרשא דמשחתם בפרק בתרא דבכורות (דף נז.) דקסבר מעשר בהמה חל על רובע ונרבע כמו שחל על בעלי מומין ומשמע בפרק המזבח מקדש (זבחים דף פה:) דלית ליה ט] נרבע בעופות דקאמר רבי עקיבא מכשיר בעלי מומין ולא קאמר ובנרבע הואיל וכשר בעופות ומנא ליה אלא ע"כ מהאי קרא וא"ת א"כ תפשוט דספיקא הוי דאי בריה הוי אצטריך קרא למעוטי וא"כ מגלן דיש נרבע בעופות וכ"ל דמעיקרא ס"ד ודאי דאיצטריך קרא למעוטי אי הוה בריה אבל השתא דמסיק דאצטריך קרא לנרבע ונעבד ס"ל דלבריה לא אצטריך קרא למעוטי דממילא אימעיט מבתורים דומיא דבני יונה מה בני יונה דוקא קטנים אף תורים דוקא גדולים למעוטי תחלת הציהוב שבזה ושבזה דלא הוי לא קטנים ולא גדולים ודרשא דברייתא אסמכתא בעלמא היא ומורי ה"ר אהרן מריגנשפור"ק תירץ דאינו סותר השתא דרשא דברייתא דתרי מיעוטי כתיבי מן התורים או מן בני היונה חד למעוטי נרבע ונעבד ולאפוקי מדרשא דמשחתם ואידך למעוטי תחלת הציהוב וקמי שמיא ודאי גליא אי קטנים הוו אי גדולים הוו ואי קטנים הוו ממעטינהו מן התורים ואי גדולים הוו ממעטינהו י] מבני היונה ואנן הוא דלא ידעינן מהי ממעטינהו והשתא אי בריה הוו אתי נמי שפיר (ב) יא] כמו שפירש לפי המסקנא דחד למעוטי בריה וחד למעוטי נרבע ונעבד ומעיקרא ס"ד דאצטריך תרווייהו לבריה דאי לא הוה כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה יב] ממעטי להו אלא או מגדולים או מקטנים ואם הביא משניהם הוה נפיק ממה נפשך אבל ק"ק על פירושו דאי אתא קרא לאשמועינן שהם או גדולים או קטנים אף ע"ג דקמי שמיא גליא א"כ מאי פריך בסוף אלו מומין שהבאתי לעיל מני אילימא ת"ק ספק הוא איצטריך קרא למעוטי ספיקא נימא דקרא מיעט לאנדרוגינוס או משום שהוא זכר משונה או משום דאשמעינן שהוא נקבה ואנן הוא דלא ידעינן *יג] הוי ספק אלא משמע אם קמי שמיא גליא שהוא נקבה לא היה לו להשמיענו והא דאיכא תרי מיעוטי איכא למימר דאתא חד לנרבע וחד לנעבד ויותר נראה דנרבע ונעבד נפקי מחד מיעוטא אלא אצטריך חד מיעוטא לתורים וחד לבני יונה ולמאי דס"ד נמי מעיקרא דאתא למעוטי בריה אצטריך תרי מיעוטי חד למעוטי תורים וחד לבני יונה: **כי** משחתם בהם מום בם. כאן משמע דלכ"ע אית להו הך דרשא דמשחתם דאי פליג אדרשא זו ההוא תנא דדריש מן הבהמה להוציא את הרובע אם כן לידוק דבריה הוי יד] למאן דלא דריש דרשא דמשחתם אלא ודאי כולהו דרשי להו ואפילו הכי איצטריך מן הבהמה ומן הבקר להוציא רובע ונרבע ולא הוי דרשינן ממשחתם דהא בהא תליא אלא משום דאשכחן כבר בקדשים שעוים בהן דבר ערוה ועבודת כוכבים ומום וכ"מ דרשא דמשחתם למעשר בהמה *דחל על רובע ונרבע כמו שחל על בעל מום טו] (ולרבי ישמעאל) [ולר"ש] *כ"מ גם לפרה וא"ת בריש כל האסורין (תמורה דף כח:) אמרינן דתנא דמשחתם מוקי קרא דמן הבהמה פרט לזקן וחולה ומזוהם ויש לומר דתנא דמשחתם ודאי משמע ליה לש"ס דמפיק רובע ונרבע ממשחתם לחודיה אבל שאר תנאי דנפקי ממן הבהמה אית להו דרשא דמשחתם כדפרישית וכן משמע בפרק בתרא דבכורות (דף נז.) דפליגי התם כמה תנאי גבי מעשר בהמה טז] גבי טומטום ואנדרוגינוס ובמחוסר זמן ויוצא דופן אבל בנרבע ורובע ומוקצה ונעבד לא אשכחן שום פלוגתא ומשמע דכולהו מודו דמתמעטין כדדרשינן התם ממשחתם ומיהו מהכא איכא למדחי דאפילו מאן דלית ליה דרשא דמשחתם איצטריך מן התורים למעוטי נרבע דסלקא דעתך כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע דכה"ג אמר בפרק המזבח מקדש (זבחים פה:): **תמות** וזכרות בבהמה. בת"כ דריש לה מדכתיב תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות ומחוסר אבר דפסול בעוף נפקא ליה מדכתיב מן העוף ולא כל העוף בפ"ק דקדושין (דף כד:) ולא כמו שפירש כאן בקונטרס משום הקריבהו נא לפחתך וא"ת ל"ל קרא לפסול מחוסר אבר והא אפילו לבני נח נמי אסור דליכא מידי דלישראל שרי ולבני נח אסור וי"ל משום דאמרינן בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) דכל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח ולכך הוצרך לשנותה כדי לאסור לזה ולזה *וא"ת ל"ל קרא דאין תמות וזכרות בעופות מדאצטריך מן העוף לאסור מחוסר אבר ידעינן דאין מום פוסל בעוף דאי פוסל למה לי מן העוף ויש לומר דאי לאו קרא דאין תמות וזכרות בעופות ה"א דמום פוסל בעוף ומן העוף אתא לאסור אפילו הנך מומין דשרו בבהמה דקרא דמן העוף לאסור אתא ולא להתיר ואין להקשות נמי מדאיצטריך מן התורים לנרבע ונעבד שמעינן שפיר דאין מום פוסל בעופות דאיכא למימר דאיצטריך מן התורים משום דסלקא דעתין כיון דעופות ליתנהו ברובע ליתנהו נמי בנרבע כדפרישית לעיל: **כי** תבעי לך אליבא דבר פדא. בפ' שתי מדות (מנחות דף נא:) איתותב בר פדא מהאי קרא דאו לאיל דמרבה פלגס דלא אתא קרא לרבויי ספיקא:

דאמר

מסורת הש"ס

[ע"ז כג: סנהדרין נז. בכורות נז. תמורה כח:]

[קידושין כד: זבחים קטז. מנחות ו. כט. תמורה יד.]

[פרה פ"א מ"ג מנחות נא:]

[מנחות קד.]

ס"א לא וגי' מהרש"ל ולכך הוי

[כדאיתא בכורות נז.]

[ע"ז כג:] רש"ל

[קידושין נה.]

[וע"ע תוס' ע"ז ס: מנין ובתוס' זבחים ד"ה ושנסמת]

עין משפט
נר מצוה

קסג א ב מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ו:

קסד ג מיי' שם הל"א:

קסה ד מיי' פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הל"ב ועיין בכ"מ:

קסו ה ו מיי' שם פ"ב הלכה ו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בבהמה וכו' לא תמים נ"ב עיין פירש"י בקידושין דף כד ע"ב ד"ה ואין תמות: (ב) תוס' ד"ה כי איצטריך וכו' אתי נמי שפיר לפי המסקנא כצ"ל ותיבות כמו שפירש נמחק:

גליון הש"ס

גמ' דתנן הקריבו. עיין תוספות ר"ה דף ע"א ד"ה בן כ"ד חודש:

שיטה מקובצת

א] למעוטי (רובע) נרבע. נ"ב עי' תוס' זבחים (דף פח ע"ב): ב] כגון מחוסר אבר וטעמא משום הקריבהו נא: ג] של שני עשרונים סלת ושלישית: ד] או לאיל האחד וגו'. נ"ב כן כתוב בקצת ס"י ובקצת ספרים אחרים כתיב או לאיל תעשה מנחה והכי טוכח בפ' שתי מדות ע"ש: ה] קסבר ר' יוחנן טעמא דתנא דאמר אין עולה לו: ו] בפ' בתרא דאע"ג: ז] בת"כ הנהו מעוטי דכתיב בשלמים אבל אם זכר כו' והשאר נמחק: ח] תימה דסותר דרשא דברייתא כדי לדחות ראייתו ומוקי קרא לדרשא אחרת: ט] בפרק המזבח מקדש דאית ליה דיש נרבע בעופות דקאמר ר"ע מכשיר בבעלי מומין: י] הוו ממעטינהו מבני היונה: יא] אתי נמי שפיר לפי המסקנא דחד ותיבות כמו שפירש נמחק: יב] הוה ממעטינן להו אלא או: יג] ולכך הוי ספק אלא: יד] א"כ לידוק דבריה הוי למ"ד דלא: טו] ולר"ש נפקא מינה גם לפרה וא"ת דבריש. ונ"ב עי' תוס' לעיל (דף יא ע"א וע"ב): טז] גבי מעשר בהמה בטומטום ואנדרוגינוס:

רבינו גרשום

למעוטי נרבע (ונעבד) כלומר לאדם ונעבד כלומר שהיא ע"ז א) אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קדש. (נרבע לאדם ונעבד כלומר שהיא ע"ז): תמות וזכרות בבהמה דכתיב שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם: והביא פלגס מהו. כלומר כבש דינו בן שנה איל בן ב' שנים והביא בן שנה וחצי מהו: דתנן הקריבו מביא עליו כו'. כלומר אמר הרי עלי עולת בהמה מן האיל או מן הכבש והביא פלגס והקריבו אותו פלגס מביא נסכי איל ואין עולה לו מזבחו. וא"ת כיון דאין עולה לו מזבחו למה מביא נסכים. דאמר ר' יוחנן או לאיל תעשה מנחה סלת שני עשרונים בלול בשמן שלישית ההין לרבות את הפלגס שמביא עליו נסכי א[יל]

הוי

א) נראה דצ"ל כלומר שדינו שוה לרובע אדם את הבהמה שהיא פסולה לגבי קודש: תמות וזכרות וכו'.

עין משפט
נר מצוה

קסז א ב מיי' פי"ז מהל' מעשה הקרבנות הלכה יא:

[עי' תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי וכו' ועי' כוגיא דזבחים לא: ול"ע]

קסח ג מיי' פ"א מהל' פרה אדומה הל"ט:

קסט ד מיי' פ"ט מהל' רוצח הל"ג:

[מנחות פט:]

[זבחים פד. מנחות קד: קז.]

[ועי' תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי]

רס"ל מ"ח

[מנחות נד:]

ר"מ מ"ז

נ"י ר"מ אכל

[קדושין יד.]

[ועי' תוס' זבחים טז: ד"ה כל חדא]

עי' רש"א ורימ שכתבו שמכאן עד סוף הדיבור הוא גליון

דאמר מייתי ומתני מי אמרינן איל וכבש מתנה בבריה לא מתנה או דלמא בבריה נמי מתנה דאמר אי בריה הוה ליהוי כוליה נדבה תיקו בעי רבי זירא האומר הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא *שיאור מהו שיאור דמאן אי שיאור דר"מ לרבי יהודה מצה מעלייתא היא אי דרבי יהודה לר"מ חמץ הוא ואי דר"מ לר' מאיר מדלקי עליה המץ הוא אלא דרבי יהודה לרבי יהודה מאי ספיקא הויא ונפיק ממה נפשך או דלמא בריה הוא ולא נפיק והאמר רב הונא *האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה וכיון דאיחייב ליה בתודה ולחמה הא לא ידע האי גברא אי חמץ הוא דליתי מצה אי מצה הוא דליתי חמץ לא צריכא דאמר הרי עלי חלה א] לפטור תודתו של פלוני סוף סוף הא לא ידע האי גברא אי חמץ הוא דליתי מצה אי מצה הוא דליתי חמץ לא צריכא דלא אמר לפטור מיפק גברא ידי נדרו נפיק או לא נפיק תיקו: **מתני'** *כשר בפרה פסול בעגלה כשר בעגלה פסול בפרה: **גמ'** תנו רבנן פרה בשחיטה כשרה בעריפה פסולה עגלה בעריפה כשרה בשחיטה פסולה נמצאת כשר בפרה פסול בעגלה כשר בעגלה פסול בפרה ותהא פרה כשרה בעריפה מק"ו ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה הוכשרה בעריפה פרה שהוכשרה בשחיטה אינה דין שהוכשרה בעריפה

אמר

דאמר מייתי ומתני. הקשה ריב"א בשלמא נסכים יכול להביא שיעור נסכי איל ולהתנות שאם הוא כבש שיהא המותר לנדבה כרבי עקיבא דאמר בפרק כל התדיר (זבחים דף צא:) המתנדב יין מנסכו לספלים *ואפילו לרבי טרפון דאמר לאישים משמע דלא פליגי אלא באומר הרי עלי יין סתם ולא פירש לנסכים אבל אם פירש מודה דאזיל לספלים אבל במנחה היכי מתני הא אין בלילתן שוה דשל כבש בלילתו רכה שלש לוגין לעשרון ושל איל בלילתו עבה שני לוגין לעשרון ותנן פ"ק דמנחות (דף יח.) ריבה שמנה או שחיסר פסולה ותנן נמי *אין מערבין מנחת כבשים בשל אילים ופרים וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד ושיעור מנחת איל בכלי אחד ומתנה שהאחד מהן יהיה נדבה אי אפשר לעשות כן דמנחת נדבה נקמצת ומנחת נסכים כולה כליל כדתניא בהדיא בפרק אלו מנחות (דף עד:) ותירץ ריב"א דודאי כשמתנדב מנחה סתם אז היא נקמצת אבל אם מפרש מנחת נסכים הויא כולה כליל ואמרינן *מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום והשתא יכול להתנות שפיר*: **אי** שיאור דר"מ לרבי יהודה מצה מעלייתא היא. וא"ת והא בפרק אלו עוברין (פסחים דף מג.) תניא שיאור ישרף ונותנו לפני כלבו ומפרש התם דהיינו שיאור דר"מ לרבי יהודה משמע דאסור באכילה וי"ל דמדרבנן בעלמא אסור דמדשרי ליתנו לפני כלבו שמע מינה דהוי מצה מעלייתא: **ואי** דר"מ לר"מ מלקי עליה חמץ הוא. וא"ת ודילמא שאני לענין פסח דרבייה קרא בפרק אלו עוברין (שם דף מג.) מדכתיב כל וכי תימא נילף חמץ דתודה מחמץ דפסח דלמא מחמץ גמור דחייב כרת גמרינן אבל האי דלא חשיב חמץ גמור לענין פסח לא חשיב חמץ לענין תודה מיהו מצינו לפרש דהכי קאמר דפשיטא דלא יצא משום מצה דלענין מצה ילפינן תודה מפסח אבל קשה דבריש כל המנחות באות מצה (מנחות נג.) קאמר ואימא לא תאפה חמץ אלא שיאור וקאמר שיאור דמאן כו' ואי דר"מ לרבי מאיר מלקי עליה חמץ הוא ומאי קושיא גבי פסח הוא דחשיב חמץ דרבייה קרא ונראה דיש שום יתור (כתוב) בתודה ובמנחות דחמץ נוקשה חשיב חמץ גבייהו והא דמשמע התם* דלכולי עלמא אין מחמיצין בחמץ נוקשה גבי תודה דקאמר אין מחמיצין בתפוחים והתם משמע דחמץ נוקשה הוי ז) (*גבי תודה) היינו לכתחלה דכשבא לחמץ שתי הלחם וחלות תודה מצוה לעשות בחמץ גמור: **ותהא** פרה כשרה בעריפה מק"ו. והוא הדין דה"מ למפרך הכי *אצל חולין וקדשים אבל נקט פרה ועגלה שענינן ענין אחד דשניהם קדשים הנשחטים בחוץ ודמו אהדדי ליפסל בעול וכמה דברים וא"ת למה לי הנך מיעוטי למעוטי פרה מעריפה ועגלה משחיטה נימא כיון דאיכא למעבד ק"ו הכי ואיכא למעבד ק"ו איפכא כדעביד בסמוך כל חד וחד תיקום אדוכתיה כדאמרינן בפ"ב דזבחים (דף יז:) גבי ותותר אנינות אצל כהן הדיוט בקרבן צבור מק"ו וי"ל דהתם כל ק"ו סותר את חבירו לגמרי שבתחלה אומר ותותר אנינות אצל כהן הדיוט בקרבן ציבור מק"ו דכהן גדול שהותר אנינות אפילו בקרבן יחיד וא"כ עושה ק"ו להפך דלא תותר אנינות אצל כהן גדול בקרבן יחיד מק"ו וכן אחריני דהתם להכי קאמר כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי כל חד וחד תיקום אדוכתיה אבל הכא גבי פרה ועגלה שבא ליתן את האמור של זה בזה ולא הוי ח] ק"ו אלא כמו מה מצינו לא שייך למימר הכי דאי לאו מיעוט הייתי לומד זה מזה במה מצינו ואי הוה עביד ק"ו לא תותר פרה בשחיטה אז הוי כההיא דזבחים וכן *תהא אשה יוצאה בחליצה מק"ו או יבמה בגט מק"ו הוי כמו מה מצינו וא"ת מה לעגלה שכן אינה מטהרת וכמה חומרות יש בזה מה שאין בזה וי"ל דלא עביד ק"ו מכח עגלה ופרה אלא מכח שחיטה ועריפה ומה שחיטה שאינה מכשרת בעגלה מכשרת בפרה כו' אבל קשה דא"כ ק"ו גמור הוא ולא מה מלינו דשחיטה מעריפה ליכא למילף במה מלינו אלא מק"ו א"כ נימא כל חד וחד תיקום בדוכתיה וי"ל דבכל מקום דעבד ק"ו הכי והכי כגון הכא ולקמן (ד' כה.) גבי אויר כלי חרס וגבי כהנים ולוים ובפ"ב דבבא קמא (ד' כה:) גבי ותהא שן ורגל חייבין ברה"ר מק"ו והדר קאמר לא תהא שן ורגל חייבין ברשות הניזק אלא חצי נזק צריך לומר דיש שום סברא או קולא או חומרא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר וכיון שהייתי עושין ק"ו אחד אצטריך קרא למעוטי מעתה הייתי עושין ק"ו להפך*: **פרה** שהיא כשרה בשחיטה. אין ללמוד בענין זה מק"ו שתהא פרה כשרה במליקה מק"ו מעוף שלא הוכשר בשחיטה הוכשר במליקה דהא לקמן בריש השוחט (ד' כז:) דרשינן ראשו של זה ממול עורף ולא ראשו של אחר ואין ללמוד בעוף שיוכשר בשחיטה מק"ו דבהמה שלא הוכשר במליקה דלמאן דיליף רוב שנים מהלכה אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה כדתנן בנזיר בפ' כהן גדול (דף נו:) *וצ"ל דכיון דאיכא מיעוטי בפרה ובעגלה לענין שחיטה ועריפה תו לא מצי למילף עוף מבהמה ובהמה מעוף לענין שחיטה ומליקה דאיכא למימר עריפה תוכיח שאינה כשרה בפרה וכשרה בעגלה ואפ"ה אין שחיטה כשרה בה אף אני אביא מליקה וכן איפכא:

אמר

מייתי ומתני. דסבירא ליה ספק הוא והכא קא מבעיא לן אליבא דבר פדא במאי מספקא ומאי מתני ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרינא במנחות בפרק שתי מדות (דף צא:) וקא מיבעיא לן הכא מאי מתני מי פשיטא ליה לבר פדא דלאו בריה הוא אלא ספק איל ספק כבש הוא וכי מתני ב] איל וכבש הוא דמתני אי איל הוא ליהוי כוליה דידיה ואי כבש הוא עשרון סולת (א) רביעית היין ליהוי דידיה ואידך לנדבה אבל בבריה לא צריך לאתנויי ולמימר אי בריה הוא ואינו ראוי לנסכים ליהוי כולהו לנדבה וגבי בעיין דלעיל כיון דודאי לאו בריה הוא יוצא ידי נדרו ממ"נ דהא או כבש או איל הוא והוא נדר באיזה שירצה: **או** דלמא בבריה נמי. מספקא ליה לבר פדא דלמא בריה הוא ג] וגבי נסכים מייתי ומתני דאי בריה הוא ליהוי כולהו נדבה וגבי בעיין נמי לא נפיק דדלמא לאו איל ולאו כבש הוא: **תודה** טעונה מ' חלות שלשים של מצה וי' של חמץ: **מן** החמץ או מן המצה. י' חלות מאיזה מין שארצה ולקמן בעי היכי מייתי י' חלות לחודייהו: **שיאור**. שיצא מכלל מצה ולכלל חמץ לא בא: ר"מ ורבי יהודה פליגי באלו עוברין (פסחים מח:) לר"מ הוי שיאור בהכספת פנים ואפילו אין שם סדק ואם נסדק אפי' כקרני חגבים מיקרי סידוק וחייב כרת ושיאור בהכספת פנים אמרינן בריש אלו עוברין (שם) דר"מ חייב מלקות ורבי יהודה אית ליה תרי קולי חדא דהכסיפו פניו אפילו שיאור לא מיקרי וכקרני חגבים הוא דמקרי שיאור ועוד קולא אחריתי דהא דקרי ליה ר' יהודה שיאור לא מחייב עליה מלקות: **שיאור** דמאן אי שיאור דר"מ. דהכסיפו פניו: **לרבי** יהודה. כלומר וקא מיבעיא לן אליבא דרבי יהודה אי נפיק בהאי שיאור אי לא הא ודאי לרבי יהודה מצה מעליא הוא ונפיק משום מצה: **אי** שיאור דרבי יהודה. דקרני חגבים ומיבעי לך אליבא דרבי מאיר הא ודאי לרבי מאיר יצא ידי נדרו ונפיק משום חמץ: **ואי** דר"מ. דהכסיפו פניו וקא מיבעיא לך אליבא דר"מ: **מלקי** עליה. דאמרינן התם האוכלו במ': **חמץ** הוא. ואע"ג דכרת לא מיחייב משום דלאו חמץ הראוי לאכילה הוא מיהו חמץ נוקשה מיקרי מדקא מיחייב עליה מלקות ולענין נדר יצא ידי נדרו שהרי הביא חמץ: **אלא** דרבי יהודה. דקרני חגבים ומבעיא לן אליבא דרבי יהודה דאמר בשיאור דידיה ישרף אלמא יש בו צד חמץ וקאמר האוכלו פטור אלמא לאו ודאי חמץ הוא והויא התראת ספק: **מאי** ספק הוי. ונפיק ממה נפשך או דלמא בריה הויא ולא נפיק: ה"ג והא א"ר הונא האומר הרי עלי לחמי תודה מביא תודה ולחמה. דאדם יודע דאין לחם בלא תודה וכיון דאיחייב בכולהו ד] נהי נמי דלאו בריה הוא היכי נפיק: **הא** לא ידע אי חמץ אייתי דלוסיף עליה ולייתי מצה אי מצה היא דלייתי חמץ. ועל כרחו יביא ה] חלות כשרים ובהן יוצא ידי נדרו שהרי הביא עשר שנדר וגם הוסיף עלייהו: **לא** צריכא דאמר הרי עלי י' חלות. לפטור תודתו של פלוני דלא מיחייב עליה בכולהו מ': **סוף** סוף. כיון דאמר לפטור לא נפיק עד דפטר ליה לההוא פלוני מי' חלות והאי לא מצי פטר ליה בהאי שיאור דלא ידע ההוא פלוני מאי אייתי האיך דלוסיף עלייהו: **לא** צריכא דלא אמר לפטור. אלא הרי עלי י' חלות לתודתו של פלוני דכיון דאמר לתודתו של פלוני לא איחייב ליה בתודה ולחמה אלא בעשר והא ודאי פשיטא לן דההוא פלוני לא מיפטר בהאי שיאור ואיהו נמי לא ו] מקבל עליה למפטריה אלא לאתויינהו בעלמא וכסבור שיוכלו ליקרב עם המצה של חבירו: **מיפק** גברא ידי נדרו נפיק. ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת או לא נפיק תיקו: **ומה** עגלה שלא הוכשרה בשחיטה. כדיליף לקמן (דף כד.):

ושחט

מסורת הש"ס

[מנחות נג. ושם עוד פסחים מג. מח:]

[כריתות כב. ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מייתי וכו' עשרון סולת ורביעית היין ליהוי:

שיטה מקובצת

א] לפטור תודתו של פ'. נ"ב עי' תוס' ערכין (דף ד ע"ב): ב] וכי מתני באיל וכבש: ג] לגבי נסכים מתנה: ד] וכיון דאיחייב בכולהו מ' נהי נמי דלאו: ה] וע"כ יביא מ' חלות כשרות: ו] ואיהו נמי לא קביל עליה למפטריה: ז] והתם משמע דחמץ נוקשה הוי היינו לכתחל': ח] ולא הוי האי ק"ו אלא כמו:

רבינו גרשום

הרי עלי להמי תודה מן החמץ כו': שאור דמאן אילימא דר' מאיר כו' מאי ר' מאיר ומאי ר' יהודה דתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב (מיתה) [כרת] איזהו שיאור ואיזהו סידוק שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקיו זה בזה דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר זה וזה האוכלו חייב (מיתה) [כרת] אלא איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו והכי קא מיבעי' ליה שיאור דמאן אילימ' דר' מאיר לר' יהודה מצה מעליא הוא ועכשיו יש לו מצה יביא חמץ שדינו להביא ארבעים חלות עשר חמץ ועשר מצה עשר רקיקין ועשר רביכין התחלות היו (רקיקין) בלולות בשמן רקיקין כמין כי יונית וזו היא כי יונית כמו גם: אי דר' יהודה לר' מאיר חמץ מעליא הוא. דקא חזינן שיאור דפטר ר' יהודה סבירא ליה לר' מאיר דזה וזה חייב כרת אי דר' מאיר לר' מאיר א) (מה שבדעת ר' מאיר חמץ וחייב בפסח לר' יהודה מצה מעליא ולא צריך להביא עשר ממצה) מדלקי עליה חמץ (מדלקי עליה) וכו' (כ הלכתא) [ובהך הילכתא] גופא במס' פסחים מצינו למיחוי דלקי עליה על שיאור דר' מאיר לר' מאיר: מה הן אלא דר' יהודה לר' (יהודה)[מאיר]חמץ הוא כלומר מה שחשוב לר' יהודה מצה לר' מאיר הוי חמץ ולא צריך להביא אלא מצה (איני) הא לא ידע האי גברא אי מצה היא אי חמץ היא או כלומר שספיקא לו:

א) נראה דמתיבת מה עד תיבות עבר ממלה אין כאן מקומו רק שייך לעיל אחר תיבות מלה מעליא הוא.

אמר קרא ושחט וחוקה בשחיטה אין בעריפה לא וכל היכא דכתיב ביה חוקה לא דרשינן ק"ו והא גבי יום הכפורים דכתיב ביה חוקה *ותניא °ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול *והלא דין הוא ומה במקום שלא קדש הגורל קדש השם מקום שקדש הגורל אינו דין שקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת טעמא דכתב רחמנא ועשהו חטאת הא לאו הכי דרשינן ק"ו מיעט רחמנא גבי עגלה הערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה ותהא עגלה כשרה בשחיטה מק"ו ומה פרה שלא הוכשרה בעריפה כשרה בשחיטה עגלה שכשרה בעריפה אינו דין שהוכשרה בשחיטה אמר קרא °וערפו העגלה בעריפה אין בשחיטה לא:

מתני' כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים:

גמ' ת"ר כהנים במומין פסולים בשנים כשרים לוים במומין כשרים בשנים פסולים נמצא כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים מנה"מ דת"ר °זאת אשר ללוים מה ת"ל לפי שנאמר °ומבן חמשים שנה ישוב למדנו ללוים שהשנים פוסלין בהם יכול מומין פוסלין בהם ודין הוא ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהן מומין פוסלין בהן לוים שהשנים פוסלין בהם אינו דין שיהו מומין פוסלין בהם ת"ל זאת אשר ללוים זאת ללוים ואין אחרת ללוים יכול יהו הכהנים פסולין בשנים והלא דין הוא ומה לוים שאין מומין פוסלין בהם שנים פוסלין בהם כהנים שהמומין פוסלין בהם אינו דין שיהו שנים פוסלין בהם ת"ל אשר ללוים ולא אשר לכהנים יכול אף בשילה ובבית עולמים ת"ל °לעבוד עבודת עבודה ועבודת משא לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף *כתוב אחד אומר °מבן חמש ועשרים שנה ומעלה וכתוב אחד אומר °מבן שלשים אי אפשר לומר שלשים שכבר נאמר כ"ה ואי אפשר לומר כ"ה שכבר נאמר שלשים הא כיצד כ"ה ללמוד ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה ר' יוסי אומר ג' שנים שנאמר °ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון כשדים ואידך שאני לשון כשדים דקליל ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפין ת"ר כהן משיביא שתי שערות עד שיזקין כשר לעבודה ומומין פוסלין בו בן לוי מבן שלשים ועד בן חמשים כשר לעבודה ושנים פוסלין בו בד"א באהל מועד שבמדבר אבל בשילה ובבית עולמים אין נפסלין אלא בקול א"ר יוסי מאי קרא ויהי

רש"י

ושחט וחוקה. ושחט אותה לפניו וכתיב זאת חוקת התורה: וכל היכא דכתיב חוקה. לעיכובא ואיכא לרבויי מלתא אחריתא בק"ו מי לא דרשינן ק"ו לרבויי ועיכובא דחוקה למילי אחרנייתא: הא גבי יום הכפורים. דכתיב גורל ונתן אהרן על שני וגו' וכתיב חוקה בסוף הפרשה ואי לאו דכתיב מיעוטא בהדיא דלא מקדיש בלא גורל הוה מרבינן בק"ו דקדיש על ידי קריאת שם בלא גורל: *דתניא. הגורל לה' ועשהו חטאת דמשמע הגורל עושהו חטאת בנפילתו עליו ואין קריאת השם עושהו חטאת שאם אמר זה לשם וזה לעזאזל אין נקבעים בכך ומגריל עליהם אם הגורל משנה את קביעות קריאת שם הולכים אחר הגורל: שיכול והלא דין הוא. אי לא כתיב הגורל ועשהו אלא קרא קמא דונתן אהרן על שני וגו' הייתי יכול לומר והלא דין הוא דהואיל והגורל קובען יהא אף קריאת השם קובען: ומה במקום שלא קדש הגורל. כגון קיני זבים ויולדות דאחד לחטאת וא' לעולה שאם הגריל עליהם שכתבו על אבן אחת חטאת ועל אבן אחת עולה והטילו עליהם בגורל לא מצינו שיהא הגורל קובען ואם רצה לשנות הרשות בידו: קידש השם. דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב (דברים כג) מוצא שפתיך תשמור אלמא שם קבע ואם משנה נמצאת חטאת למעלה ועולה למטה מקום שקדש כו': טעמא דכתיב הגורל ועשהו. דאמעיט ליה להא מלתא בהדיא: הא לאו הכי הוה מרבינן מקל וחומר. ומוקמינן לחוקה למילי אחרנייתא: הערופה. משמע זו ערופה ואין אחרת ערופה: וערפו העגלה. שנה עליה הכתוב לעכב: לוים בשנים פסולים. פחות מבן שלשים ויותר מבן נ' כדכתיב זאת אשר ללוים וגו' זאת משמע מיעוטא: ומה כהנים שאין השנים פוסלין בהם. כדיליף לקמיה אשר ללוים ולא אשר לכהנים: זאת אשר ללוים. כוליה יתירא הוא דכולה פרשתא בלוים היא והוה ליה למכתב מבן חמש ועשרים כו': יכול אף בשילה ובית עולמים. שאין עבודת לוים אלא שוערים ומשוררים (א) יהו נפסלין בשנים: ללמוד. ללמוד הלכות עבודה: שלא ראה סימן יפה. לומד ושוכחו: רבי יוסי אומר בשלשה שנים. צריך שיהא רואה סימן יפה במשנתו: דתקיפין. להוריד המשכן לפרקו ולטעותו להעמיד קרסיו וקרשיו והסיר לקרבן בפה ובכלי: משיביא שתי שערות. אבל מקמי הכי לא כדיליף לקמן איש איש מזרעך וגו': במה דברים אמורים. שהשנים פוסלות בהן: ירושלים נקראת בית עולמים דמשנחרבה לא היתה אחריה היתר לשאר מקומות אבל קדושת שילה היתה אחריה היתר לבמות כל ימי נוב וגבעון:

תוספות

אמר קרא ושחט וחוקה. אומר רבינו תם דמשמע בפרק שני דזבחים (דף יח.) דחוקה לא הוי עיכוב ממשמעו אלא מגזרה שוה דילפינן התם מגזרה שוה דלא רחוץ ידים חלל מגזירה שוה חוקה חוקה משתויי יין: ומה במקום שלא קדש הגורל כו'. ואם תאמר קינים גופייהו מנא לן שלא קדש הגורל אימא ק"ו איפכא ויש לומר דאיכא שום מיעוט: טעמא דכתב רחמנא ועשהו הא לאו הכי דרשינן ק"ו. תימה דבפרק טרף בקלפי (יומא דף מא.) מוקי הא ברייתא כרבי יהודה משום דסתם *ספרי רבי יהודה היא ורבי יהודה אית ליה בפרק הוציאו לו דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים בבגדי לבן והגרלה בחוץ הויא ואין לומר דשום תנא לא פליג אדרשא דועשהו ולא פליג עליה רבי נחמיה דאית ליה דכתיב חוקה אנעשה בחוץ דהא אשכחן רבי שמעון בפרק טרף בקלפי (שם דף מ. ושם) דסבר דהגרלה לא מיעכבא וי"ל דפריך משום דבפרק טרף בקלפי (שם דף לט:) דריש רבי ינאי מאשר עלה אשר עלה תרי זמני לעכב ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג ב] דאיכא עיכובא (א) אלא אמרת טוקמה אשר עלה לדרשא אחריתי משום ק"ו והשר מקולי תירץ דהתם יליף מדכתיב זאת דלא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים והשתא פריך הכא שפיר דאי לא דרשינן ק"ו אמאי אצטריך זאת למעוטי דלא *קאי חוקה בדברים הנעשים בחוץ דהא על כרחך לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בפנים דאי כתיב נמי בדברים הנעשים בחוץ אמאי אצטריך ועשהו אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפילו כתיב נמי בחוץ הוה דרשינן ק"ו אי לאו דכתיב ועשהו ולכך אצטריך (ב) בזאת אבל מכל מקום הקשה ה"ר מנוח דמאי פריך והא לא כתיב חוקה אלא אעבודה והגרלה לאו עבודה היא וצריך עיון שם*: זאת ללוים ולא אחרת ללוים. תימה דבפרק כילד הרגל (ב"ק דף כד.) דריש מוזאת תהיה טומאתו למעוטי זבה מראיות ופריך ואימא למעוטי זב מימים ומשני קאי בראיות ממעט ראיות קאי בראיות ממעט ימים ואמאי לא קאמר קאי בזב ממעט זב קאי בזב וממעט זבה דהכי מסתבר טפי כדמשמע פשטיה דקרא וזאת תהיה טומאתו ולא אחרת כדדרשינן הכא זאת ללוים ולא אחרת ללוים *ויש לומר דהכא נמי הוה דרשינן זאת אשר ללוים ולא לכהנים אי לאו דדריש ליה מאשר ללוים אי נמי הכא דרשינן הכי משום דמזכיר ללוים בקרא אבל התם אי למעוטי זב קא אתי הוה ליה למכתב זאת *שהיא טומאת הזב להזכיר הזב בקרא ור"י תירץ דזב וזבה שם אחד הוא ולהכי לא שייך למימר קאי בזב ממעט זב כו' דקדים לי למעט זבה כמו זב: **יכול** אף בשילה ובית עולמים כן. משמע דאי לאו מיעוט הוו גמרי מהדדי וכן בריש ערכין (ד' ג.) דפריך והא קרא במשכן כתיב ומשני אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש ותימה דבפ' ידיעות (שבועות דף טז: ושם) משמע דלא גמרינן מהדדי אי לאו דכתיב תרי קראי דקאמר התם לכתוב או הידי והידי מקדש או הידי והידי משכן וכן בסוטה בפרק היה מביא (ד' טז.) מצריך תרי קראי לאתויי שילה ובית עולמים ובפרק שני שעירי (יומא ד' סז:) גבי מדבר המדברה ובפרק טרף בקלפי (שם ד' מד.) גבי וכל אדם לא יהיה באהל מועד ובפרק הוציאו לו (שם נג.) גבי מעלה עשן ותירץ ה"ר נתנאל דבעירובין לא צריך קרא למקדש דעיקר דרשא באה על המקדש דבמשכן לא היו לאותו והא דהכא סברא היא אם לא היה הפסוק שיפסלו אף בשילה ובית עולמים הואיל ואינו תלוי בקדושת המשכן:

[וע"ע תוס' ערובין ב. ד"ה אשכחן ותוס' יומא דף מד. ד"ה בשילה ותוס' סוטה ד' טז. ד"ה ובית ותוס' שבועות טז: ד"ה או אידי]:

תורה אור: ויקרא טז · דברים כא · במדבר ח · שם · שם ח · שם ד · דניאל א

מסורת הש"ס: נ"ל ותניא · יומא מ: מא. [קדושין יד. כריתות כח.] · [תוספתא פ"ג]

עין משפט נר מצוה

קע א מיי' פ"ג מהל' עבודת יוה"כ הלכה ג:

קעא ב מיי' פ"ו מהל' ביאת מקדש הל"א סמג לאוין שו:

קעב ג ד מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל"ח סמג עשין קסט:

קעג ה מיי' שם הל"ז:

קעד ו מיי' שם הל"ח:

[עיין תוס' לעיל כב. ד"ה שיכול וכו' בשם דוכתא ל"ג וכו']

[וע"ע תו' יומא מא. ד"ה ססם ותוס' קדושין יד. ד"ה הא]

רבינו גרשום

במקום שלא קדש הגורל קדש השם כו' כל השנה כולה באומר זו לחטאת וזו לעולה וזה לאשם סגיא ולא צריך גורל: כהנים במומין פסולין כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו' לוים פסולין בשנים. מבן שלשים שנה ומעלה יבא לצבוא צבא וגו' ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וכו': יכול אף בשילה ובבית עולמים כן. כלומר שנים פוסלים בהו ת"ל לעבוד וגו' ועבודת משא וגו' לא אמרתי אלא בזמן שהעבודה בכתף שנים פוסלות בהן שאין יכולין לישא: ואידך שאני הלכות עבודה דתקיפן. כלומר התם צריכי חמש שנים ללמוד: משיביא שתי שערות וכו'. שתי שערות שתים בגבו של יד או שתים בבריתו: אמר ר' יוסי מאי קראה:

שיטה מקובצת

א] אלא שוערים ומשוררים שאין להם משאת כתף יהו נפסלים בשנים: ב] ופריך אלמא דרשינן ק"ו אע"ג דכתיב עכובא אלמא אמרינן. ונ"ב וחוקה דנקט הכא לאו דוקא אלא משום דבכפרה נקט חוקה. הרא"ש ז"ל:

נ"א קיימי חוקה אדברים וכו' רש"א ועיין ר"מ

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה טעמא וכו' אע"ג דליכא עיכובא ואמרת אלא כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) בא"ד ולכך א"צריך זאת כצ"ל ואות ב' נמחק:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה זאת וכו' ויש לומר דהכא נמי וכו'. עיין לקמן קל ע"א תוס' ד"ה זה:

נ"א היא ר"מ

°ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד: עד שיזקין עד כמה אמר רבי אלעא אמר ר' חנינא א'עד שירתת *תנן התם ב'בעל קרי שטבל ולא הטיל מים לכשיטיל טמא ר' יוסי אומר ג'בחולה ובזקן טמא בילד ובבריא טהור ילד עד כמה אמר רבי אלעא אמר רבי חנינא ד'כל שעומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמרו עליו על רבי חנינא שהיה בן שמונים שנה והיה עומד על רגלו אחת וחולץ מנעלו ונועל מנעלו אמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי הן עמדו לי בעת זקנותי ת"ר *ה'נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו *מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים א"ר חסדא מ"ט דרבי *דכתיב א] °ויעמידו [את] הלוים מבן עשרים שנה ומעלה לנצח על מלאכת בית ה' ואידך לנצח שאני והא האי קרא בלוים כתיב כדר' יהושע בן לוי *דאמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים לוים וזה אחד מהן °והכהנים הלוים בני צדוק ת"ר °איש מזרעך לדורותם מכאן אמר רבי אלעזר ו'קטן פסול לעבודה ואפי' תם מאימתי כשר לעבודה משיביא שתי שערות ז'אבל אחיו הכהנים אין מניחין אותו לעבוד עד שיהא בן כ' איכא דאמרי הא רבי היא ואפי' פסול דרבנן לית ליה ואיכא דאמרי רבי אית ליה פסול מדרבנן והא רבנן היא ולכתחלה הוא דלא אבל דיעבד עבודתו כשרה: **מתני'** ח'טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש: **גמ'** ת"ר *ט'אויר כלי חרש טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהור וגבן טמא נמצא טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים טמא בכלי חרש מנהני מילי דת"ר תוכו ואע"פ שלא נגע אתה אומר אע"פ שלא נגע או אינו אלא אם כן נגע רבי יונתן בן אבטולמוס אומר נאמר °תוכו לטמא ונאמר תוכו ליטמא מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע אף תוכו האמור ליטמא אע"פ שלא נגע והתם מנלן אמר רבי יונתן *°התורה העידה על כלי חרס ואפילו

ויהי כאחד. אפילו זקנים במשמע: קול אחד. שצריכין לבשם את קולם שיהא נראה כקול אחד: שירתת. ידיו ורגליו רותתין מאין כח: ולא הטיל מים. קודם טבילה: לכשיטיל מים טמא. שמא נשאר בפי האמה לחלוחית קרי ויוצא עם מי רגלים ושכבת זרע מטמאה תורה אור בכל שהוא אפילו בכעין חרדל כדתנן במסכת נדה (דף מ.): בילד ובבריא טהור. דמעיקרא נפיק כוליה: שליח ציבור. לכל צרכיהם לתקוע שופר ב] ולגדות (א) ולמנות פרנס: משיביא שתי שערות. אבל קטן לא דכתיב איש מזרעך כדלקמן: לנצח שאני. דמשמע לעבוד עבודות כבדות הצריכות נצוח: והא האי קרא בלוים כתיב. ואמרן בהו דאין נפסלים אלא בקול: וזה אחד מהם והכהנים הלוים בני צדוק. דע"כ צדוק כהן הוה וקרי להו לבניו לוים על שם שמשבט לוי הם ואני שמעתי לשון לוים שמשים כמו (במדבר יח) וילוו עליך וגו': איש ולא קטן. דהכי משמע איש הוא דבעי מומא לאיפסולי ואשר יהיה בו מום לא יגש הא קטן אפילו תם לא יגש: אבל (ב) אין אחיו הכהנים. הוא דאין מניחין אותו אבל רבנן לא פסלוהו: איכא דאמרי הא רבי היא. דאמר לעיל אומר אני עד שיהיה בן כ' ואשמועינן הכא דרבי גופיה לא פסיל ליה בדיעבד ואפילו מדרבנן אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו לכתחלה: ואיכא דאמרי לרבי פסול מדרבנן. אפילו בדיעבד עד שיהא בן כ': והא. מתניתין דמכשיר ליה אלא שאין אחיו הכהנים מניחין אותו רבנן היא ואשמעינן דאפילו רבנן מודו דלכתחלה לא והא דמכשרו לעיל בדיעבד: אויר. הגיע טומאה לאוירו ולא נגעה: וגבו טהור. אפילו נגעה טומאה בגבו אינו מקבל טומאה בכך: אויר כל הכלים טהור. כל זמן שלא נגעה בהן הטומאה אע"פ שנתלית באוירו: תוכו. וכל כלי חרש אשר יפול מהם ג] וגו': נאמר תוכו לטמא. כשהכלי מטמא אוכלין שבתוכו דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא: ונאמר תוכו ליטמא. כשהכלי מקבל טומאה מן השרץ דכתיב כל אשר יפול מהם אל תוכו: מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע. הכלי למה שבתוכו הוא מטמא כל אוכלין ומשקין הנתונין באוירו כדמפרש לקמיה: אף תוכו האמור. לענין הורדת טומאה לכלי: אע"פ שלא נגעה. טומאה בו: העידה. דכתיב כל אשר בתוכו: ואפילו

נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו. תימה דבפ' הקורא את המגילה (מגילה דף כד.) אמרינן קטן קורא בתורה ואינו פורס על שמע ולא יורד לפני התיבה ולא נושא את כפיו משמע הא הביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ויש לומר דכשהביא ב' שערות יכול לירד לפני התיבה אבל ליעשות שליח ציבור קבוע או להתפלל בתעניות ובמעמדות אינו נעשה עד שיתמלא זקנו כדאמרי' במסכת תענית (דף טז.) אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל וא"ת דבסוף לולב הגזול (סוכה דף מב.) משמע דאפילו קטן נושא את כפיו דאמרינן קטן שיודע לישא את כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות ובקונטרס פירש לאו דוקא קטן אלא מיירי כשהביא שתי שערות ולא משמע הכי אלא קטן ממש דומיא דקטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה והיודע לשחוט אוכלין משחיטתו דמוקי לה בגדול עומד על גביו וי"ל דהא דקטן נושא את כפיו היינו עם הגדולים כדאמרינן גבי שיר בין רגלי ד] הלוים היו עומדין *וצערי הלוים היו נקראים בפ' אין בערכין (ערכין יג:) אבל בפני עצמו אינו נושא את כפיו עד שיביא ב' שערות:

וגבו טהור. הייגו דלא מיטמא מגבו אבל אם נטמא מתוכו נטמא נמי גבו ומטמא אחרים כדאמרינן בת"כ מרובה מדת דלטמא מליטמא שכלי חרס מטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ואמרינן נמי בפרק על אלו מומין (בכורות דף לח.) כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו ונראה דגבו טהור אפילו נגע שרץ ביד (ג) ה] שבו דלא אמר יד להכנים בכלי חרס והא דפריך בריש העור והרוטב (לקמן דף קיח.) ואימא יד להוציא אבל להכנים לא ומשני יד יתירא כתיב תנור וכירים יותץ טמאים הם וטמאים יהיו לכם לרבות את הידות ה"ק לרבות את הידות להוציא ואייתר יד דזרעים להכנים אבל יד דתנור וכירים לא מכנים כדמשמע בתוספתא דכלים דאמר אין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו (ד) ובהיסט (הזב) ע"ג אבן מסמא ולא חשיב שיש לו טומאה מידו ועוד דקרא דמטהר כלי חרס המוקף צמיד פתיל משמע אפילו יש לו ידים*: **אף** אינו אלא אם כן נגע. וא"ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו שמע מינה דמקבל טומאה מאוירו וי"ל דאפילו לא מקבל טומאה מאוירו כיון דמטמא אחרים מאוירו אצטריך שפיר לאוכלים הנתלים תוך תוכו דטהורין ומיהו קשה מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ש"מ דמטמאין מאוירן וי"ל דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא תוכו של זה מטמא אחרים מאוירו ולא תוכו של אחר אי נמי ה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר ולא יקבלו טומאה שאר כלים אפילו במגע אלא מגבן (ולי נראה דקרא קמא [הוי] מוקמינן שמקבל טומאה מאויר ולא דרשינן תוכו של זה ולא תוכו של אחר אלא [בתר] (בתרא) דקיימא לן מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאוירו) (גליון): **אלא** א"כ נגע. ותוכו דכתב רחמנא ע"כ למעוטי גבו וא"ת והא מקרא דצמיד פתיל נפקא ועוד הקשה הר"י כהן אם כלי חרס אינו מקבל טומאה מאויר למה לי הוא דכתיב גבי צמיד פתיל למימר הא שאר כלים אפילו מוקפות צמיד פתיל טמאים הא כיון דכלי חרס אינו מטמא מאוירו תו ליכא למעבד ק"ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה ומיהו לשינויא קמא שפירשנו לעיל דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא אתי שפיר דהכתי איכא ק"ו שלא יהו שאר כלים מיטמאין מגבן ומה כלי חרס שמטמא אחרים מאויר אינו מקבל טומאה מגבו שאר כלים לא כ"ש אבל ו] למה *דפריך דה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה וי"ל דכל כמה דלא ידעינן דכלי חרס מיטמא מאוירו לא מצינן למידרש מכל כלי פתוח הא דדרשינן בסמוך איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו והשתא ודאי לא הייגו יודעים היאך לדרוש הפסוק (ה): **התורה** העידה על כלי חרס ואפי' מלא חרדל. לפי מה שמפרש ר"ת דאין אוכל מקבל טומאה מדאורייתא פחות מכביצה לא נקט חרדל דוקא אלא כלומר ואפילו מלא בילים ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא ז] *הקשה רבינו אפרים מנלן דהייגו מטעם אויר דלמא הוי מטעם שכלי חרס מצרף כשכולן נוגעין זה בזה ונוגעין בכלי אבל נתלים באויר לא וכ"ת אם כן לירוף דכתיב גבי קדשים למה לי דדרשינן (פסחים דף יט.) כף אחת הפסוק עשה לכל מה שבכף אחת איצטריך משום כלי שטף ויש לומר מדכתיב הכא כל משמע אפילו נתלה באויר ועוד התם דרשינן לירוף מדכתיב אחת משמע שהכף מצרף ועשה לכל אחת אבל הכא לא כתיב אחת: איזהו

עין משפט נר מצוה

קעה א מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הלי"ב:

קעו ב ג ד מיי' פ"ס מהל' שאר אבות הטומאה הל"ז:

קעז ה מיי' פ"ח מהל' תפלה הל' יא סמג עשין יט טוש"ע או"ח סי' נג סעיף ו [וברב אלפס פרק הקורא את המגילה דף רעג.]

קעח ו ז מיי' פ"ס מהל' כלי מקדש הלט"ו:

קעט ח ט מיי' פ"ג מהל' כלים הלכה א:

גליון הש"ס

גמ' התורה העידה. עיין לקמן דף קיח ע"ב תוס' ד"ה אין יד:

נ"א וצועיי רש"ל

שיטה מקובצת

א] דכתיב ויעמידו את הלוים: ב] שליח צבור לכל צרכיהם לתקוע שופר ולהלקות ולנדות ולימנות פרנס ולירד לפני התיבה ולהתפלל. משיביא וכו': ג] אשר יפול מהם אל תוכו הס"ד: ד] בין רגלי הכהנים היו עומדים וצועיי לוים היו נקראים: ה] אפי' נגע שרץ ביד שבגבו דלא אמר יד: ו] לא כ"ש אבל למאי דפרישית דה"א תוכו של זה: ז] ונקט חרדל משום דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא אי נמי משום דבחרדל איכא טובא ראשון ושני הקשה רבינו אפרים:

ר"מ מ"ז

[וע"ע תוס' שבת לח. ד"ה ס"ג הס"ו ותוס' בכורות לח. ד"ה הרי]

ר"מ

[נ"ל הפריסית]

[עי' תוס' שבת לא. ד"ה אי לענין ותוס' נדה יז: ד"ה אפילו]

מסורת הש"ס

מקואות פ"ח מ"ד [נדה מג.]

[תוספתא חגיגה פ"א]

[תוספתא זבחים פי"א וע"ש]

[תוספתא שם]

יבמות פו: בכורות ד. [תמיד כז.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שליח לבור וכו' ולהמנות פרנס. נ"ב כ"כ התוס' בפ' הקורא עומד ע"ש פרש"י: (ב) ד"ה אבל אחיו כל"ל ותיבת אין נמחק: (ג) תוס' ד"ה וגבו וכו' אפי' נגע שרץ ביד שבגבו דלא: (ד) בא"ד ובהיסטו הזב נ"ב פי' אפי' על גבי אבן מסמא ועיין בערוך ערך אבן מסמא ובר"פ דם הנדה ובפ' תינוקת בדף סט ע"ב ועיין עוד ריש פ' ר"ע: (ה) ד"ה אלא וכו' האיך לדרוש הפסוק ומאי למדרש מהוא הס"ד:

רבינו גרשום

ויהי כאחד למחצרים ולמשוררים כו'. כלומר מאי קראה דנפסלין בקול שנאמר ויהי כאחד למחצרי' כו': עד שירתת. כלומר שמרתתין ידיו מחמת זקנה: בעל קרי שטבל ולא הטיל מ"מ. כלומר ולא הטיל מים קודם לכן לכשיטיל מים לאחר טבילה טמא דאמרינן עם מי רגלים יוצא קרי: ר' יוסי אומר בחולה ובזקן טמא. כלומר שלא היה בו כח כשראה קרי שיצא קרי כולו בפעם אחד ועכשיו כשיטיל מים יצא עם מי רגלים: בילד טהור. כלומר בילד אע"פ שלא הטיל מים קודם טבילה אע"פ כן טהור דאמרינן כי ראה קרי ראה כולו דיצא בכח: שליח צבור. פרנס: ואידך לנצח שאני. כלומר שהיו מחזיקים ברמחים. איכא דאמרי ר' היא. כלומר הא דאמרינן מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות אבל אין אחיו הכהנים מניחין אותו לעבוד הא ר' הוא דתנינן דר' אמר אומר אני עד שיהא בן עשרים והכי סברינן דלר' כשר משיביא ב' שערות והאי דאמר א' אני עד שיהא בן עשרים דאין אחיו הכהנים מניחין אותו: ואיכא דאמר ר' אית ליה דפסול מדרבנן דת"ק אומר פחות מבן עשרים והוא אומר עד שיהא בן עשרים והא דאמרינן כשר משהביא ב' שערות רבנן היא דאמרי מאימתי כשר לעבודה משיביא ב' שערות: לכתחלה הוא דלא. כלומר לרבנן אע"פ שאומרין כשר משיביא ב' שערות אעפ"כ לכתחלה אין אחיו הכהנים מניחין אותו וכו'. מנהני מילי דאויר כלי חרס טמא אע"פ שלא נגעו אוכלין בכלי חרש אלא באויר מנאין דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע הטומאה אלא באויר (אוירו) טמא אתה אומר אע"פ שלא נגע או אין טמא אלא אם כן נגע בכלי חרש נאמר תוכו ליטמא כלומר כלי חרש עצמו ונאמר תוכו לטמא אוכלין שבתוכו מה לטמא אע"פ שלא נגע אמרי טמא כדחזינן בחרדל שאמצעי טמא מאויר כלי חרש מכלל דאוירו טמא ומטמא האוכלין מאויר: ואיזהו

ואפילו מלא חרדל א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ויהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן מיטמאין מגבן כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו דין שיטמא מגבו אמר קרא °וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא *הא יש צמיד פתיל עליו טהור ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו ומה *כלי חרס שאין מיטמא מגבו מיטמא מאוירו כל הכלים שמיטמאין מגבן אינו דין שמיטמאין מאוירן אמר קרא תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר והני תוכו הא דרשינהו *ארבעה תוכו כתיבי °תוכו תוך תוכו תוך חד לגופיה וחד לג"ש וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר וחד תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף (א) ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו מיטמא מגבו כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן אינו דין שאין מיטמאין מגבן אמר קרא °וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא האי הוא דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מיטמאין: **מתני'** טהור בבלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: **גמ'** תנו רבנן *גולמי כלי עץ טמאין פשוטיהן טהורין גולמי כלי מתכות טהורין פשוטיהן טמאין נמצא טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ ואלו הן גולמי כלי עץ כל שעתיד לשוף לשבץ לגרר לכרכב להטיח בטונם מחוסר כן או אוגן או אוזן טמא מחוסר חטיטה טהור מחוסר חטיטה פשיטא לא צריכא *דחק קפיזא בקבא ואלו הן *גולמי כלי מתכות כל שעתיד לשוף

רש"י

ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה א] שהרי אין כביצה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים: ויהא כלי חרס מיטמא מגבו. בנגיעה: מק"ו. דתוכו גלי לך קרא ב] מה שאין כן בשאר כלים (ב) וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר: מיטמאין מגבן. בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו: כלי פתוח. מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו באיזה ג] כלים הרגילה תורה את הטומאה להשכים ולמהר ולבא דרך פתחו: הוי אומר זה כלי חרס. דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי אל תוכו: הא יש צמיד פתיל עליו. שמלומדת מגופתו עליו לפיו יפה: פתיל. מגופו: טהור. ואף על פי שהוא באהל המת דקרא באהל המת מישתעי אלמא לא נטמא מגבו: ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו. כדאמרן: הא דרשינהו. חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו': ארבעה קראי כתיבי. תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו: חד לגופיה. תוך האמור לטמא לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו אע"פ שלא נגע: וחד לג"ש. ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרינן לעיל (דף כד:) נאמר תוכו לטמא כו': תוכו ולא תוך תוכו. ואפילו כלי שטף מציל. אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים ואוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס נינהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מציל (ג) ולא מיבעיא ד] פנימי אם גם הוא של חרס דמציל דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו ה] כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ בפני הטומאה מציל על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוצץ דאי משום דנגע בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתיב (ד) וכל אשר בתוכו יטמא ה"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין ו] דתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס: כלי שטף. כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה: אלא מתוכן ובנגיעה. עד שיפול לתוכן ויגע בהן ונימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופנותיו מתוכו קאמר: מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו. בלא נגיעה: אין מיטמא מגבו. אפילו בנגיעה כו': אמר קרא וכל כלי פתוח. דמאדכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאידך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין אלמא מגבן ז] נטמאו: גולמי. שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן וראויין הן לתשמיש: פשוטיהן. אפילו נגמרה מלאכתן: טהורין. דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן: גולמי כלי מתכות טהורין. ולקמן מפרש טעמא: פשוטיהן טמאין. אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': לשוף. לשפשף בדבר המחליקו ומלאכתן כמו שעושין בעשב שקורין אשפרי"ל: לשבץ. לשון משבצות מרמלן עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמלא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לנוי כמו שעושים בארגז הנשים: לגרר. ברהיטנא להחליק: לכרכב. *שחוקק בהן חקיקות ח] גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים: להטיח בטונם. דג הוא כמו שסניטו באלו טרפות (לקמן סו:) אפונס ולטונס שפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משפשף בעור הדג: או שמחוסר כן. בסיס לישב עליו: אוגן. שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לנוי: אוזן. אנס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה: מחוסר חטיטה. טהור דלאו כלי הוא: דחק קפיזא בקבא. כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה: לשוף

תוספות

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס. אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוא: (לעיל) ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן כו'. וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה ובסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפרישית לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תקשה כל חד וחד תיקום אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דהיכא למיפרך כדפרישית ויש לומר כדפרישית לעיל שיש כאן שום סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבשאר כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעט כלי חרס ולשאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו היינו מכח גב ואויר ולהכי איצטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר: ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו. ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו דהשתא מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא: *וחד לגזירה שוה. מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו: ואפילו כלי שטף מציל. פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מציל שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בפסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס חיצון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה לפרש דקרא איצטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מיניה הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמיניה הוא בלאו קרא ידעינן דחוצץ ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג:) דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מציל ומשני התם גלי קראי דארבעה תוכו כתיבי: להטיח בטונם. הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין (ד' כ:) ט] אמר כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה העריסה והמטה משישופם בעור הדג ותירץ דשיפה דהתם היינו להסיר את הקשמים הגדולים שמזיקין ליסב עליה אבל שפייה דהכא אינה אלא לנוי בעלמא להחליקו ולנאותו: מאי

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין מטמא מגבו אלא דרך פתחו: אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרש וכו': הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל: לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא: חד לג"ש. כדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפי' כו': כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרש [הוא] וכלי שטף א) זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפי' כלי שטף כלומר לא מבעיא כלי חרש דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפי' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפי' הכי מציל לפירות שבתוכו: ובנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרש האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרש וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו': גולמי כלי עץ כדבעינן לפרושי לקמן: וכל שעתיד לשוף אפלנ"יר בלע"ז. לשבץ קליני"ר. לכרכם לשון צרקלי"ש: להטיח בטונם שטחין אותו להיות אדום: מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב: אוגן

א) נראה דצ"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה בתוך התנור כל הפירות שהיו בתוך כלי שטף טהורין דכלי וכו'.

עין משפט נר מצוה

קפ א מיי' פי"ד מהל' כלים הל"א:
קפא ב מיי' שם הל"ח ט:
קפב ג מיי' שם פ"א הל"ט י ופ"ה ה"א ופ"ח ה"א:
קפג ד מיי' שם פ"ה הל"א:
קפד ה מיי' שם פ"א הלכה י:
קפה ו מיי' שם פ"ח הל"א:
קפו ז מיי' שם פ"א הל"ט:
קפז ח מיי' שם פ"ה הל"א:
קפח ט מיי' שם פ"ח הלכה ג:

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי שטף מציל ולא: (ב) רש"י ד"ה מק"ו וכו' בשאר כלים וגם בנגיעה ליתו בק"ו הס"ד: (ג) ד"ה תוכו וכו' ואפי' כלי שטף. מציל דלא מיבעיא אם פנימי גם הוא וכו': (ד) בא"ד וכתיב כל כצ"ל ואות ו' נמחק:

עיין רש"א

שיטה מקובצת

א] שהרי אין כביצה בכל אחד. נ"ב פי' ואין פחות מכביצה מטמא כך מצאתי בס"י: ב] מק"ו דתוכו גלי לך: קרא שמיטמא מאוירו מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מכלי שטף שאין: ג] באיזה כלי הרגילה תורה: ד] ולא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל דכיון: ה] אלא אפי' פנימי כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ. ונ"ב פי' ואיכא למימר כיון דבחיצון שרץ תלוי באויר כמאן דמליא טומאה הוי וכאילו נגע בה [השרץ] בכלי שטף קמ"ל דמציל. [כ"מ בגליון רש"י ז"ל כתב יד ישן]: ו] אבל כלים אין מיטמאים מאויר כלי חרס דתניא בפסחים יכול: ז] אלמא מגבן מיטמאים הס"ד: ח] לכרכב שחוקק בהם חקיקות עגולות ככרכוב כדרך שעושים בכסוי תיבות ובספסלים: ט] הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין אמרינן

מסורת הש"ס

[שבת פד:] [נ"כ כ.] זבחים צג: [תוספתא פ"א] שבת קג. ע"ש [תוספתא דכלים פ"ב דב"מ] [עיין פרש"י פרשה תרומה כז פ"ה]

עין משפט נר מצוה

קפט א מיי' פ"ה מהל' כלים הל"א ועי' השגות וכ"מ:
קצ ב ג מיי' שם פ"א הל"א:
קצא ד מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה ופ"א הלכה ט:
קצב ה מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל"ג:
קצג ו מיי' פ"ז מהל' מקואות הל"ד סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף כד:
קצד ז מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה י"א ופ"ג מהל' שקלים הל' ד ה:
קצה ח מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ו:

גמרא

תורה אור

לשוף לשבץ לגרר *לכרכר להקיש בקורנס מחוסר כן או אוגן או אוזן טהור מחוסר כסוי טמא מאי שנא הני ומאי שנא הני רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין רב נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו *כלי עצם ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מתכות דמו מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה אין דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מה תלמוד לומר °וכל מעשה עזים תתחטאו [במדבר לא] להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה א"כ מה ת"ל עזים *פרט לעופות: **מתני'** *החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים: **גמ'** *ת"ר שקדים המרים קטנים חייבין גדולים פטורין מתוקים גדולים חייבין קטנים פטורין רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב אמר רבי אלעא הורה רבי חנינא בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור *ולמאן דאמר זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו א"ר יוחנן הואיל ויכול למתקן ע"י האור: **מתני'** *התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר ופוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה *האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה כשחייבין במעשר בהמה[א] פטורין מן הקלבון: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבנן *דתניא *המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב מני אי רבנן אע"ג דהחמיץ אי ר' יהודה אע"ג דלא החמיץ אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה בשהחמיץ

רש"י

לשוף. בסופינא לימ"א בלעז: לשבץ. במשבלות זהב לנוי: לגרר. גרוטוסיי"ר לשוף שייך בכלי ברזל לגרר שייך בכלי זהב וכסף: לכרכר. בלויריס שקורין ניי"ל: להקיש בקורנס. ג] שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס: טהור. הואיל ולא נגמרה כל מלאכת טויו ולקמן מפרש טעמא: מחוסר כסוי טמא. שאין הכסוי ממלאכת הכלי שהכסוי כלי אחר הוא ובלא כסוי הוא בנויו: מאי שנא. גולמי כלי מתכות דטהורין ומאי שנא של עץ דטמאין: הואיל ולכבוד עשויין. הנך דמתכת הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת כיבודן: הואיל ודמיהן יקרים. ועד דעבידי לנוי לא חזו למילתייהו לימכר ביוקר כראוי להם: כלי עצם. דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד לרב נחמן הוו ככלי מתכות ולר' יוחנן הוו ככלי עץ: דכלי עצם מקבלים טומאה. בתמיה ג] והיכא רמיזא: להביא דבר הבא מן העזים. מקרניהם ומטלפיהם דהא כלי עור בהדיא כתיב ברישא דקרא: מן הקרנים גרסינן ולא גרסינן ומן הקרנים: פרט לעופות. כגון לפרני גריפו"ן שעושין מהם כלים: קטנים חייבין. במעשר שדרכן לאוכלן בקוטנם קודם שיהו מרים: מתוקים גדולים חייבין. שנגמר פריים: קטנים פטורין. שאין דרך אכילתן כך: זה וזה לפטור. קטנים פטורים בין מרים ובין מתוקים: זה וזה לחיוב. גדולים בין מרים ובין מתוקים ולקמן מפרש גדולים מרים למאי חזו: **מתני'** התמד עד שלא החמיץ. הא נמי להכי תנייה הכא משום דדמיא להנך דלעיל אלא דעד השתא איירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו ומהשתא מיירי בחדא מילתא ויש בה חלוק פרקים ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה: יין הוזכר לענין קיחת מעשר בירושלים ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירובין (דף כז:) ומים הוזכרו לענין לפסול את המקוה בשלשה לוגין מים שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה: תמד. מים הנתנים בחרצנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמד עד שלא החמיץ מים בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ ינהוג בו קיחת מעשר ולא ינהוג בו פסול מקוה: וכן האחין השותפין כשחייבים כו'. האחין שהן שותפין בירושתן: כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה. חלקו ולבסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חלאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל שלם נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחלאין: ופטורין ממעשר בהמה. כל הנולדים להם כל ימי שותפותם שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף נו:) יהיה לך ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב: וכשחייבין במעשר בהמה. כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי שסוקלין בין שניהם שקל שלם שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק א משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו נמי אין מלות שקליהם עליו והוו ליה כשכנו ובן עירו: **גמ'** כדי מדתו. ולא יותר שאם מצא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי יש כאן יין: ר' יהודה מחייב. במעשר דכוליה פירא היא וחכמים פוטרים הואיל ולא טסף בו כלום אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום: בשהחמיץ

תוספות

מאי שנא הני כו'. אגולמייהו קאי דפשוטייהו פשיטא דכלי עץ הוא דאיתקש לשק: **מכלל** דכלי עצם מקבלי טומאה. מדאורייתא קא בעי לאתויי דהא פשיטא שיש בהן טומאה דמהניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין: **שאר** בהמה וחיה מנין ת"ל וכל מעשה. ואם תאמר דבפרק במה אשה (שבת דף סד.) דריש דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה מבגד ועור תיפוק ליה מוכל וי"ל דאין לרבות מוכל אלא עצמות שדומין זה לזה של עזים ושל בהמה אבל בשער לא דמו ואם תאמר והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור וי"ל דלא ידעינן אלא דומיא דבגד ועור: **זה** וזה לפטור. פירוש מרים בין גדולים ובין קטנים גדולים מפני שמרים ביותר וקטנים מפני שלא נגמרו ואמרי לה זה וזה לחיוב גדולים מפני שנגמרו קטנים לפי שטובים יותר ופירוש הקונטרס דחוק דפירש זה וזה לפטור קטנים מרים ומתוקים זה וזה לחיוב גדולים מרים ומתוקים והשתא לא הויא מענין אחד ועוד דכי בעי גדולים למאי חזו הוי ליה לפרושי גדולים מרים כיון דאיירי נמי במתוקים: **התמד** כו'. פירש בקונטרס מים הנתנים בחרצנים ונראה דמיירי במים הנתנים בשמרים דומיא דהמתמד ונתן מים במדה דמייתי עלה בגמרא דמיירי דנתנים בשמרים כדמשמע בפרק המוכר פירות (ב"ב צז.) ואינם שוים לגמרי כדמשמע בפ' אלו עוברין (פסחים מב:): **ופוסל** את המקוה. היינו מקוה חסר אבל שלם אינו נפסל בשום ענין כדפירשנו בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ד"ה מכלל): **המתמד** ונתן מים במדה. ואם תאמר ולוקמיה ברמו תלתא ואתא ארבעה ויש לומר דלכולי עלמא חייב אפילו לא החמיץ ואם תאמר ומאי טעמא דרבנן דפטרי שמרים שיש בהם טעם יין ואף על גב שלא החמיץ והלא כל איסור שבתורה שלא במינו בנותן טעם ד] וטבל חמור לענין א] שלא במינו *ועוד שאפילו החמיץ פוטרין חכמים למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת ואפילו בטבל ודאי איירי כדמשמע בפ' המוכר פירות (ב"ב דף צז.) ויש לומר דיין במים אפילו בפחות משש אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לא חשיב טעם גמור לרבנן כבשאר איסורין דהכא לא הוי אלא קיוהא בעלמא*: **א"ר** רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ. אף על גב דרבי יהודה להחמיר איירי להתחייב במעשר והכא להקל הוא דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה קסבר הש"ס דלא שנא וקשיא לפירוש רשב"ם דבהמוכר פירות (דף צו:) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן בבורא פרי הגפן דקאמר הש"ס דברמא תלתא ואתא תלתא לא פליגי אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדתו ולא יותר ומשני ביתר נמי פליגי וכדי מדתו ה] נקט להודיעך כחו דרבי יהודה והשתא קשיא דמאי משני תקשי אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים בכדי מדתו כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן ותירץ שם רשב"ם דרבי יהודה דמחייב בכדי מדתו היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן כדמשמע הכא וצריך לפרש דגמרא ס"ל כרבנן דפטרי בכדי מדתו ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי יהודה אי נמי משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדתו ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא:

רבינו גרשום

אונן. כלומר שפתו או אוזן טמא כלומר לבד שיהא חסום כל צרכו כו' לא צריכא דחק קפיזא חצי קב ועדיין לאו נגמר כלי הוא וטהור: א) מחוסר כסוי טמא דאע"פ שאין לו כסוי נגמר כלי יש בו וטמא. ור' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין כלומר כלי מתכת משום הכי [אינם] מקבלים טומאה [כשהם גולמי] ורב נחמן (מדבריהן) [אמר הואיל ודמיהן יקרים] כו' מאי בינייהו ט"מ לדברי הכל פוסלין איכא בינייהו כלי (עץ) [עצם] כלומר הוד"ליגא"י. למ"ד הואיל ולכבוד עשויין ולא לאישתמושי אע"ג דלא הוי נגמר מלאכה יכולין לשתות בהן בכלי עצם לפיכך גולמיהון טמאין: למ"ד הואיל ודמיהן יקרים ה"מ בשנגמר מלאכה בהן דמיהן יקרין אבל אי לא הוי נגמר כלי אין דמיהן יקרים לפיכך גולמיהן טהורים: מכלל דכלי עצם מקבל טומאה. כלומר [מנ"ל מקרא]. מה ת"ל כל מעשה עזים להביא דבר הבא מן הקרנים כלומר זהו כלי עצם פרט לעופות כלי הבא מן העצם דעופות דאינן מקבלין טומאה: ת"ר שקדים המרים. כלומר מין אחד. שאפי' בשעת גמר פרי מרים ואותו מין כשהם קטנים חייבין במעשר דחשובין אוכל שקטנים יכולין לאוכלן שאינן מרים כ"כ אבל כשהן גדולים אין יכולין לאוכלן כ"כ ולא חשיב אוכל ופטורין מן המעשר: מתוקין גדולים חייבין כלומר מין מתוקין כשהן גדולים הן חייבין במעשר אבל כשהן קטנים מרים הם ולאו בני אכילה הם ופטורים מן המעשר: זה וזה לפטור. כלומר מרים בין קטנים בין גדולים פטורין מן המעשר. ואמרי לה זה וזה לחיוב מרים בין גדולים ובין קטנים [הן חייבין] ב) התמד עד שלא החמיץ כלומר שזו ישנים חרצנים שיוצאין מהם יין הם אינו נלקח בכסף מעשר כלומר ששורין אותם במים ויש בו טעם יין מן הזגים עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר כדפרשינן במסכת עירובין הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח. ועד שלא החמיץ חשוב מים ופוסל את המקוות דחשובין מים שאובין: ומצא כדי מדתו פטורה מן המעשר. דלא הוסיף מתמד כלום על המים כלומר דלא יצא ממנו יין כלום ואינו אלא מים: ור' יהודה מחייב. כלומר קא סבר ר' יהודה אפי' לא מצא אלא כדי מדתו אי לא הוסיף לו יין לא היה מוצא בו מרתו שהוא שפך בתמד: רבא

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה המתמד ונתן וכו' וטבל חמור לענין (שלא) במינו. ונ"ב כצ"ל למחוק תיבת שלא וכדמוכח בע"ז דף ע"ג ע"ב דווקא לענין במינו חמור הטבל ועיין במעשרות פ"ה משנה ו' בר"ש ובתוי"ט שם בד"ה פטור וכו' יעוש"ה:

שיטה מקובצת

א] פטורין מן הקלבון. ב"ב ע"ש ע"י תוס' בכורות דף נ ע"ב: ב] להקיש בקורנס שהיו בה פחיתות ומרתקין ומקישין ופושטן בקורנס: ג] בתמיהה דהיכא רמיזא: ד] וטבל חמור לענין מינו ועוד שאפי' בהחמיץ פוטרים: ה] וכדי מדתו דנקט להודיעך:

מסורת הש"ס

[גי' הערוך ולרכרב]
[עיין תוס' ב"ק כה. ד"ה קרן לגבי]
[מעשרות פ"א מ"ד]
[תוספתא פ"א] עירובין כח.
[עירובין שם]
[מעשר שני פ"א מ"ג]
בכורות נו: נזיר לא: [שקלים פ"א מ"ו]
ב"ב צז. פסחים מב: מעשרות פ"ס מ"ו
[צ"ל דתנן]
[ע"ז עג:]
[וע"ש תוס' ב"ב צו. ד"ה הוא]

א) עד כאן שייך לעמוד הקודם. ב) נראה דצ"ל התמד כלומר שזו נעשה מחרצנים ששורין אותם במים ויוצא מהם טעם יין עד שלא החמיץ אינו ניקח וכו'.

בשהחמיץ מחלוקת ומתניתין ר' יהודה וכן א"ר יוסי ברבי חנינא בשהחמיץ מחלוקת וא"ר נחמן אמר רבה בר אבוה *תמר שלקחו בכסף מעשר ולבסוף החמיץ קנה מעשר מ"ט איגלאי מילתא למפרע דפירא הוא אלא מתניתין דקתני החמיץ אין לא החמיץ לא דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ אמר רבה כששייר ממנו בכוס ולא החמיץ רבא אמר הא מני ר' יוחנן בן נורי היא *דתנן ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו ג' לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו רבי יוחנן בן נורי אומר הכל הולך אחר המראה לאו א"ר יוחנן בתר חזותא אזלינן הכא נמי זיל בתר חזותא וטעמא וחזותא דהאי מיא נינהו ופליגא דרבי אלעזר דא"ר אלעזר הכל מודים שאין מפרישין עליו ממקום אחר אא"כ החמיץ קסבר בלא החמיץ מחלוקת ועד כאן לא מחייב רבי יהודה אלא מיניה וביה אבל מעלמא לא דלמא אתי לאפרושי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיוב: ת"ר התמד עד שלא החמיץ

משיקו

רש"י

בשהחמיץ מחלוקת. אבל בשלא החמיץ רבי יהודה מודה דלאו פירא הוא ורבנן אפילו בשהחמיץ פליגי: ומתניתין רבי יהודה היא. ובשלא החמיץ לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתייהו ותיקום מתניתין כרבנן דקסבר ר"נ דכיון דבשלא מגא אלא כדי מדהו קא מיירי אי לא החמיץ לא מחייב עליה רבי יהודה:

קנה מעשר. ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמד דאילו לא החמיץ הוו הנך מעות קיימי בקדושתייהו ביד המוכר: איגלאי מילתא. דבשעת לקיחה פירא הוה דנכנס בהם כח החרצנים אלא שעדיין לא נגמר וחילול מעליא הוא שאם לא היה יין בחרצנים לא היה מחמיץ לעולם: אלא מתניתין דקתני. לא החמיץ אין נקח בכסף מעשר ומשמע דאיכא לקיחה והדמים קדושים ביד המוכר: דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ. היכא דליתיה קמן ניזיל בתר רובא ורובא מחמילין הן ומדקתני אין נקח ופוסל ש"מ כל כמה דלא החמיץ אע"פ שעתיד להחמיץ השתא שעתא מיהא לאו פירא הוא ולא הוי חלול: כששייר ממנו. מוכר זה בכוס ולא החמיץ: *רבא אמר. מתניתין דקתני א] עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר ואע"ג דפירא הוא: ר' יוחנן בן נורי היא. דאזיל בתר חזותא ואמר קורטוב חלב משלים לג' לוגים לפסול מקוה משום דיש ב] לו מראה מים והכא נמי אע"ג דפירא הוא עד שלא החמיץ הואיל וחזותיה מיא פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותיה וטעמא מיא אינו נקח *ורב נחמן דאמר כרבנן דאמרי קורטוב חלב לא משלים לפסול את המקוה ואף ע"ג דחזותא דכולהו מיא הוא והכא נמי אע"ג דחזותיה מיא הואיל ופירא הוה לא פסיל מקוה ולגבי מעשר נמי נקח: לא פסלוהו. דאע"ג דאיכא שלשה לוגין שלמים כיון דחזותייהו דחמרא לא פסלי: שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב. שאינו דוחה את מראה המים: ומראיהן כמראה מים. כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי בעו שיעורא וחזותא: הכל הולך אחר המראה. דכי היכי דאזלת ברישא בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו סיפא נמי זיל בתר חזותא ואימא פסלוהו: לאו א"ר יוחנן כו'. רבא הוא דמסיים לה למילתיה דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי: והכא נמי. דתמד עד שלא החמיץ ואע"פ שעתיד להחמיץ והשתא פירא הוא הואיל וחזותיה מיא פסיל מקוה ואינו נקח ורב נחמן כרבנן דאף ע"ג דחזותיה מיא לא פסיל דתרתי בעינן לפסול מקוה [שיעורא וחזותא] ולענין מעשר נקח דאפירא קפיד רחמנא והא פירא הוא והכא לא בעי תרתי ולבי מהשם [משום דרישא משמע דאזיל בתר חזותא וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא] ונראה בעיני דרבא חסר קורטוב תני ברישא ומשום דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו אבל שלשה לוגין שלמים אפילו מראיהן כמראה יין פסלי דרבנן לא קפדי אחזותא כלל והשתא מיתוקמא שפיר דרב נחמן [דאזיל בתר בסוף אף ע"ג דהשתא חזותא מיא דאמר כת"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י] (דאמר כרבנן) והכי אמרינן בפרק קמא דמכות אליבא דרבא דחסר קורטוב תנינן ברישא ות"ק לא זו אף זו קאמר ור' יוחנן בן נורי ארישא נמי פליג ואתא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמים ומראיהן כמראה יין לא פסלי ובסיפא אף ע"ג דליכא שלשה לוגין שלמים מים הואיל דאיכא ג] מראה מים פסלי: ופליגא דר' אלעזר. הא דאמר רב נחמן לעיל בשהחמיץ מחלוקת פליגא אדר' אלעזר: הכל מודים. אפילו רבי יהודה: שאין מפרישין עליו ממקום אחר. מתמד אחר: אלא א"כ החמיץ. תמד זה שהוא בא לתקן ולהפריש עליו ממקום אחר ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרישין עליו ממקום אחר מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בלא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אלא מיניה וביה אבל ממקום אחר אפילו הוא כיוצא בו שלא החמיץ לא שמא זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ וקא מפריש מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור והמפריש מן הפטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ונמצא שלא נתקן זה שהפריש עליו והמפריש מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שבוא מפריש עליו א"נ לכך נמצא שנותן לו מטבל זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם וטבל במיתה אף לכהן כדאמרינן באלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.):

תוספות

בשהחמיץ מחלוקת. לאו דוקא בשהחמיץ אלא כיון שסופו להחמיץ אע"ג דלא החמיץ כדאמר בסמוך ובודאי יין חשיב לר' יהודה מדנקח בכסף מעשר ואפילו יש בו ג' לוגין מים מלבד היין אינו פוסל את המקוה (א) כי היכי דנחשבינן המים כפרי להיות נקחים בכסף מעשר לענין מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה ואין לומר הא דנקחין משום דהוו כקנקן שנקח אגב היין* לא דמי דעל ידי הקנקן משתמר היין אבל במים שבתמד אין נקחין אלא משום דחשיב כיין לפי שיש בה טעם כמו יין מזוג ואפילו למאן דתנא חסר קורטוב ברישא במשנה דמייתי בסמוך הא שלש לוגין של מים פסלי ליה לא דמי דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חזותא לבד ולא חיישינן בחזותא כיון דליכא טעמא אבל הכא דאיכא טעמא חמרא מזגא איקרי והיכא דלא החמיץ חשיב ליה כודאי מים מדפוסלין את המקוה דספק מים שאובין למקוה כשר: ומתני' רבי יהודה היא. והא דלא מוקי פלוגתייהו בשלא החמיץ ומתניתין כרבנן משום דלאו רבי יהודה היה פוטר בלא החמיץ: דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ. לאו דאין נקחין בכסף מעשר פריך דבדין הוא דאין נקחין מספק אלא אפוסל את המקוה פריך דמספק אין לפסול כדתניא בתוספתא* מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שהוא ספק מים שאובין למקוה וכן מוכח בכמה מקומות: רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא. רבא בא לומר שאפילו שייר ממנו בכוס והחמיץ חשיב מים כל זמן שלא החמיץ לפסול את המקוה כרבי יוחנן בן נורי דאמר שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב חשיב כמים לפסול את המקוה כיון דטעמא וחזותא מיא והכא נמי טעמא וחזותא מיא ואף ע"ג דלא דמי לגמרי דהתם אותו חלב אין סופו להיות בו טעם חלב וגם לא היה נקח בכסף מעשר אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמיץ והמים עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר כדאמר בעירובין (דף כז:) בשכר לרבות תמד משיחמיץ מ"מ מדקדק רבא כיון דאפילו חלב עצמו נחשב כמים להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה ה"ה דהכא הוה פוסל את המקוה אע"ג דסופו להחמיץ כיון דהשתא מיהא טעמא וחזותא מיא: ומטעמא וחזותא דהאי מיא נינהו. אע"פ שלא הזכיר רבי יוחנן בן נורי אלא חזותא מ"מ צריך שלא יהא בו טעם יין ולכך נקט רבא טעמא וחזותא דפשיטא דיין לבן שהיה דומה למים לא היה פוסל את המקוה ואפילו מזוג בג' לוגים מים והא דלא נקט רבי יוחנן בן נורי הכל הולך אחר הטעם והמראה למאן דגרים ברים מכות (דף ג:) חסר קורטוב דמשמע הא יש בו ג' לוגין פוסל את המקוה ואף ע"ג דמראיהן יין ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על רישא ולומר דאין פוסל כיון שיש בו מראה יין אע"פ שיש בו טעם מים לכך לא הזכיר טעמא אלא מראה ולמאן דלא גרים ברישא חסר קורטוב דהשתא לא *קא"ר יוחנן בן נורי אלא אסיפא נקט מראה למימר דבין ברישא בין בסיפא הולך אחר המראה כלומר כי היכי *דמודה ליה ברישא דאזלינן אחר המראה אודי ליה נמי בסיפא דאזלינן בתר טעמא ומראה: ופליגא דר' אלעזר דאמר ר' אלעזר הכל מודים כו'. וא"ת אמאי פליג הא אתי שפיר כרב נחמן דהכי קאמר אע"ג דר' יהודה מחייב במעשר משהחמיץ או שסופו להחמיץ מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר אלא א"כ החמיץ זה וזה משום ד] דלמא זה סופו להחמיץ וזה אין סופו להחמיץ והוה ליה כו' וי"ל דלכך קאמר דפליגי דמשמע הלשון דמודו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו רבנן ה] אמרו זה הלשון שאין מפרישין עליו ממקום אחר אלא א"כ החמיץ אבל החמיץ מפרישין ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר פטרי רבנן אפי' החמיץ: התמד עד שלא החמיץ משיקו במים וטהור משהחמיץ אין משיקו במים. וא"ת לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמיץ אע"ג דלא החמיץ כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן וי"ל *(סיפא) עד שלא החמיץ דהכא אין סופו להחמיץ ששייר ממנו בכוס ולא החמיץ כדפרישית לעיל עד שלא החמיץ דמתניתין:

הכל

עין משפט נר מצוה

קצו א מיי' פ"ז מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל"ו:

קצז ב ג מיי' פ"ז מהל' מקואות הל"י והלי"א סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף כג:

[עירובין כז:]

קצח ד מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה כד:

[רפ"ב דמקוואות]

קאי ר' יוחנן ר"מ

נ"ל דמודיתו לי כו' אודו לי

נ"ל סיפרא

שיטה מקובצת

א] עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח. נ"ב נ"א בקצת פירושים פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותא וטעמא מיא אינו נקח בכסף וכו': ב] משום דיש להם מראה מים והכא נמי: ג] הואיל דאיכא שלשה לוגים מראה מים פסלי: ד] זה וזה משום דדלמא זה סופו להחמיץ: ה] שאפי' רבנן יאמרו זה הלשון:

מסורת הש"ס

מכות ג: מקואות פ"ז מ"ה

נ"א רבה אמר לא נריכין לאוקמא מתני' בשייר בכוס כדאוקמה רבה דאפילו בלא שייר נמי כי לא החמיץ ומתני' דקתני וכו' ס"י רש"א

גירסת רש"א ורב נחמן דאזל בתר בסוף כרבנן

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשהחמיץ וכו' דכי היכי דנחשבין כמים:

רש"א

רש"א

רש"א

רבינו גרשום

רבא אמר הא מני ר' יוחנן היא. כלומר הא מני דתנן עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר ר' יוחנן בן נורי שהולך אחר המראה דתנן שלשת לוגין מים וכו': קורטוב מדה קטנה ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר משום דמראיהן כמראה יין ויין אינו פוסל את המקוה. שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר כיון דלא הוו מן המים ג' לוגין שלימים אע"פ שמראה כמראה מים לא פסלוהו: ר' יוחנן אומר הכל הולך אחר המראה כיון שמראיהן כמראה מים פסלוהו דהולך אחר המראה: לאו אמר ר' יוחנן בן נורי בתר חזותא אזלינן. הכא נמי בתמד אזיל בתר חזותא וכיון דלא החמיץ טעם וחזותא מים נינהו: ומה דאמר רב נחמן א"ר יוסי בר' חנינא כשהחמיץ מחלוקת (זו) פליגי דר' אלעזר: שאין מפרישין עליו. כלומר מן מעשר של יין על התמד שעדיין לא החמיץ אלא אם כן החמיץ והכל מודים מטענה זו אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא החמיץ. קסבר בלא החמיץ מחלוקת דר' יהודה ורבנן ומה דמחייב ר' יהודה לא מיחייב אלא מיניה וביה כלומר להפריש עליו מעשר מתמד עצמו שעדיין לא החמיץ אבל מתמד אחר אין מפרישין עליו שמא אתי לאפרושי מן הפטור על החיוב

משיקו במים משהחמיץ אין משיקו במים אמר רבא לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו אבל טמאים מעיקרא לא אזל רב גביהה מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי מ"ש טמאין מעיקרא דלא דאמרינן איידי דמיא יקירי שבני תתאי ופירא קפי מלעיל ולא קא סלקא להו השקה למיא א"ה טהורים ולבסוף נטמאו נמי אלא מבלבלי *ה"נ מבלבלי: מתני' *כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר: גמ' *אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אמרו יש קנס במקום מכר *דתניא ב קטנה מבת יום אחד עד שתביא ב' שערות יש לה מכר ואין לה קנס משתביא ב' שערות עד שתיבגר יש לה קנס ואין לה מכר דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס אין מכר וחכ"א ג קטנה מבת ג' שנים ויום אחד עד שתיבגר יש לה קנס קנס אין מכר לא אימא אף קנס במקום מכר: מתני' כל מקום שיש מיאון ד אין חליצה וכל מקום שיש חליצה ה אין מיאון: גמ' אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה א] *דתניא ו עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן: מתני' כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה *יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מבדילין במ"ש מבדילין ולא תוקעין כיצד מבדילין ז המבדיל בין קודש לקודש ר' דוסא אומר בין קודש חמור לקודש הקל: גמ' היכי תוקע אמר רב יהודה תוקע ומריע מתוך תקיעה ורב אסי אמר תוקע ומריע בנשימה אחת אתקין רב אסי בהוצל כשמעתיה מיתיבי *יו"ט שחל להיות בע"ש תוקעין ולא מריעין מאי לאו לא מריעין כלל לא רב יהודה מתרץ לטעמיה ורב אסי מתרץ לטעמיה רב יהודה מתרץ לטעמיה לא מריעין בפני עצמה אלא מתוך תקיעה ורב אסי מתרץ לטעמיה לא מריעין בשתי נשימות אלא בנשימה אחת: ובמוצאי שבת כו': היכא אמר לה א"ר יהודה ח בחתימתה וכן אמר ר"נ בחתימתה ורב ששת בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה ולית הלכתא כוותיה: רבי דוסא אומר בין קדש חמור לקדש הקל: ולית הלכתא כוותיה א"ר זירא ט יו"ט שחל להיות באמצע שבת אומר המבדיל בין קדש לחול ובין אור לחשך ובין ישראל לעמים ובין יום השביעי לששת ימי המעשה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה:

הדרן עלך הכל שוחטין

רש"י

משיקו במים. אם נטמא דמיא בעלמא הוא: משהחמיץ אין משיקו במים. דחמרא הוא וכלים ואדם ניתנה להם תורת טהרה במקוה אבל באוכל ומשקה לא נאמר בהן טבילה ומים מיטהרים בהשקה שאם יש לו מים יפים לשתיה ונטמאו נותן בכלי ומשקען במי המקוה עד שנושקין המים והוי חיבור ובטלי לגבי מקוה ב] כתרומה טמאה שזרעה בקרקע שבטלה טומאתה והיא טהורה והכי מפרש בכל שעה (פסחים דף לד.) אבל יין במים לאו זריעה היא דטעמא לא בטיל: לא שנו. דמשיקו במים: אבל טמאין מעיקרא לא. ורב גביהה פריך עלה מאי שנא: לשמעתא. כלומר טעמא דהא מתניתין בעא מיניה מרב אשי: יקירי. כבדין: קפי. צף. ויצף הברזל מתרגמינן וקפא פרזלא (מלכים ב ו): מבלבלי. הכל יחד המים והיין של תמד הלכך מהניא ליה השקה: מתני' כל מקום שיש מכר. כל זמן שהבת קטנה ואביה זכאי למוכרה: אין קנס. אם נאנסה או נתפתתה אין לאביה חמשים כסף דנערה כתיב (דברים כב) ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף: וכל מקום שיש קנס. דהיינו כשהיא נערה: אין מכר. דתניא בערכין (דף כט:) יכול ימכור אדם בתו כשהיא נערה אמרת ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו בסימני נערות שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר: גמ' זו דברי ר"מ. דאמר קטנה אין לה קנס אבל חכמים אומרים יש לה קנס לקטנה וטעמא מפרש בכתובות (דף מ:) כל מקום שנאמר נער בלא ה"א אפילו קטנה במשמע: בת שלש שנים. ראויה לביאה: הכי גרסינן קטנה מבת יום אחד עד שתביא שתי שערות יש לה מכר ואין לה קנס וחכמים אומרים קטנה (א) בת ג' שנים שהיא ראויה לביאה יש לה קנס: מכר לא. בתמיה והלא קטנה היא עד שתביא שתי שערות: אימא אף קנס. יש לה ואע"פ שיש מכר משתראה לביאה עד שתביא ב' שערות וקודם שתראה לביאה יש מכר ואין קנס ומשתביא שתי שערות ועד שתיבגר יש קנס ולא מכר ובין בגרות לנערות ששה חדשים: מתני' מיאון. יתומה שקדשוה אמה או אחיה ואפילו לדעתה יכולה למאן ויוצאה בלא גט עד שתביא שתי שערות וכל ימי קטנותה אינה ראויה לחליצה אם יבמה היא דאיש כתיב בפרשה ואם לא יחפוץ האיש ומקשינן אשה לאיש ומשנראית לחליצה אינה יכולה למאן: גמ' זו דברי ר"מ. דאמר נערה לא ממאנת: במקום חליצה. דאפילו נערה יכולה למאן: עד שירבה השחור. שיוקף אותו מקום בשער ובמסכת נדה (דף נב:) מפרש לא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות ארוכות שוכבות ונראה כמו שרבה השחור: מתני' תקיעה. ערבי שבתות וימים טובים להבטיל את העם מן המלאכה ובין השמשות תוקעין להבדיל בין קדש לחול: הבדלה. בתפלה ועל הכוס במוצאי שבתות וימים טובים: תוקעין. אע"פ שגם היום יו"ט היה ואין בו מלאכה תוקעין להבדיל ממלאכת אוכל נפש: ולא מבדילין. מפני שהנכנס חמור מן היוצא: חל להיות במוצאי שבת מבדילין. לפי שהיוצא חמור מן הנכנס ותקיעה אין כאן: כיצד מבדילין. בין שבת ליום טוב כשהוא במוצאי שבת: גמ' היכי תוקע. ביו"ט שבע"ש כשהוא תוקע להבדיל בין קדש לחול דבעי שינוי משאר ערבי שבתות שהרי אין קדושה הנכנסת חמורה מקדושה היוצאה כל כך: מתוך תקיעה. קודם שיסיים התקיעה הוא מריע בסופה: בנשימה אחת. ומכל מקום מפסיק הוא בינתיים: היכא אמר לה. להאי בין קדש לקדש: בחתימתה. של הבדלה אבל בפתיחתה הוא אומר בין קדש לחול וכך אנו נוהגים: אף בפתיחתה. מתחיל המבדיל בין קדש לקדש בין אור לחושך: ולית הלכתא כוותיה. שהרי למנות סדר הבדלות הוא בא בתחלה והבדלה דכתיבה באורייתא בקודש וחול כתיבה וכרבי דוסא נמי לית (ליה) הלכתא דלא מזלזלינן ביום טוב לקרותו קודש הקל: באמצע שבת. אפ"ה אמרינן בין יום השביעי אע"ג דלא שייך יום השביעי הכא כלל: סדר הבדלות. האמורות בתורה הוא מונה ולהבדיל בין הקדש וגו'. ויבדל בין האור ובין החושך. ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי ובין יום השביעי כו' היינו בין קדש לחול ומשום דבעי למימר מעין חתימה סמוך לחתימתה:

תוספות

הכא נמי מבלבלי. ורבא סלקא דעתך דכי נטמאו מעיקרא בפני עצמן אינו מועיל להן השקה אלא בפני עצמן הקשה ה"ר אליעזר ממיץ למה לי טעמא דמבלבלי כי נמי קפי פרי מלעיל סלקא להו השקה כדאשכחן בפרק התערובת (זבחים עח:) גבי יין וחלב לחין אין חוללין שדרך היין עוברים המים אל גוף האדם ועלתה לו טבילה ונראה דלא קשה מידי דלא דמי דודאי אגבא דגברא או אגבא דמנא מחלחלי בהו מיא אבל דרך השקה לא: אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה דתניא. מתני' דבא סימן *הוה מצי לאתויי אבל מייתי ברייתא משום דמפורש בה ר' מאיר: עד שירבה השחור על הלבן. פירוש הבשר לבן הוא וקאמר ר' יהודה דבעי שישחיר אותו המקום מן השערות ובשתי שערות סגי כדמפורש בפרק בא סימן ולא שירבה ממש אלא שיהו שתי שערות שוכבות ונראה כמו שריבה השחור כלומר דומה כמו שיש שם שערות הרבה ושם פירש בקונטרס דלא גרסינן על הלבן*:

הדרן עלך הכל שוחטין

עין משפט נר מצוה

קצט א מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' כד:

ר ב מיי' פ"ד מהל' עבדים הל"א סמג עשין פה:

רא ג מיי' פ"א מהל' נערה בתולה הל"ח סמג עשין נד טוש"ע אה"ע סי' קנז סעיף א בהגה"ה:

[נדה נב.]

רב ד מיי' פ"א מהל' יבום הל"ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קסז סעיף ד:

רג ה ו מיי' פי"א מהל' גירושין הל"ד (ומיי' פ"ד מהל' עבדים הל"א) סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קנה סעי' יב:

[וע"ע תוס' ב"ב קנו. ותוס' כתובות לו. ד"ה עד]

רד ז מיי' פ"ה מהל' שבת הל' כא:

רה ח ט מיי' שם פכ"ט הל' כב סמג עשין כט טור או"ח סי' תעג:

רו י מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע או"ח סי' רצט סעיף א:

שיטה מקובצת

א] אבל חכמים אומרים יש מיאון במקום חליצה ומאן חכמים ר' יהודה היא דתניא עד מתי: ב] והוי חבור ובטלי לגבי מקוה כתבואה טמאה שזרעה:

מסורת הש"ס

כתובות מ:

[שם]

גז"ש

כתובות לו. יבמות יב: נדה נב. [וע"ש תוס' ד"ה אבל] ב"ב קנו.

שבת קיד:

[תוספתא סוף פ"ה תוספתא סוכה פ"ד]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי גרסינן וכו' מבת ג':

רבינו גרשום

החיוב כלומר שמא אתי לאפרושי מתמד שמעולם לא היה מחמיץ על התמד הזה שאם משיירין אותו עדיין היא מחמיץ: משיקו במים. כלומר אם נטמאו בשרץ או באוכלין הם טמאין: עד שלא החמיץ משיקו במים. כיצד משיקו נוטל כלי שפיו קצר וממלאו מן התמד שהוא טמא ומשים הכלי בתוך המקוה ומציף המים על פי הכלי וחשוב להו כטבילה והכי קאמר עד שלא החמיץ דחשוב כמים עושה להו השקה: אבל משהחמיץ אין משיקן דחשוב יין וליין אין עושין השקה: לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו ועכשו יועיל להן השקה. אלא מבלבלי בין שתמדו במים טהורין לכתחלת ובין שלא תימדו במים טהורין לכתחלה ומועיל להן השקת בין (לאחר) [נטמאו מעקרא] ובין לבסוף: האחין השותפין שחייבים בקולבון. כלומר קולבון זוהי מעה קטנה שכל ישראל חייבין מחצית השקל בכל שנה ושנה ושני מחצית השקל יתירא משקל ואם בין שני אדם נותנין שקל חייבין להוסיף קולבון ואם אדם אחד חייב שקל להקדש ונותן שקל אין להוסיף עליו כלום והכא הכי קאמרינן האחין שבענין זה הוויין שותפין שהניח להן אביהן ביחד ירושתן ואח"כ לא חלקו דומין לאדם אחד ואין חייבין בקולבון אם נותנין בין שניהם שקל שלם בשביל שני מחצית השקל וחייבים במעשר בהמה דאין דומין כלקוחות אבל אם חייבין בקולבון דהניח להן ירושה יחד קרקע ובהמות וחלקו ואח"כ נשתתפו דומין כלקוחות שלקח זה חלקו כנגד חלק חברו ודומין כמין שני בני אדם וחייבין בקולבון ופטורין ממעשר בהמה: כל מקום שיש מכר אין לה קנס. כלומר באותו זמן שיכול למכור אדם את בתו לאמה אם אדם אחד תפשה ושכב עמה אין לה חמשים כסף שכתוב בפסוק הנערה והאב אינו יכול למוכרה נערה אלא קטנה וקטנה אין לה קנס ובכמה שנים היא חשובה נערה מבת אחת עשרה שנים וחצי עד שתים עשרה שנה חשובה נערה ואם מביאה ב' שערות ואלו הן ששה חדשים ומכאן ואילך חשובה בוגרת: וכל מקום שיש קנס אין מכר. כלומר בזמן נערות שיש קנס אין האב יכול למוכרה אבל חכ"א יש קנס במקום מכר כלומר אפילו בימי קטנותה שהאב יכול למוכרה אם אדם תפשה באותו זמן ושכב עמה יש לה קנס: כל מקום שיש מיאון אין חליצה. כלומר באותו זמן שהבת יכולה למאן קודם שתביא ב' שערות אינה יכולה לחלוץ ולא ליבם ואינה ראויה לחליצה אלא א"כ יכולה ליבם שמא לאחר זמן תמצא איילונית דאינה ראויה לוולד ונמצא פוגם בערוה באשת איש שלא כדין שיבום איילונית אין חשוב ייבום מ"ט דבעינן להקים לאחיו שם וליכא דאיילונית היא: וחכ"א עד שירבה השחור. כלומר עד שישחיר באותו מקום לרוב שערות ובאותה זמן יכולה לחלוץ: כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה. כיצד יו"ט שחל להיות בע"ש כו' תוקעין להבדיל את העם מן המלאכה שביו"ט בע"ש מותרין הוו באוכל נפש והיו תוקעין לערב להבטיל את העם ממלאכת אוכל נפש ולא מבדילין בין קדש לקדש שאין מבדילין בין קדש הקל לקדש חמור אבל חל יו"ט במו"ש מבדילין בין שבת ליו"ט ולא תוקעין את העם להבטיל ממלאכה שאינו צריך ששבתו בשבת ולא עשו שום מלאכה: היכא אמר לה. רב יהודה א"ר בחתימתה וכו' כלומר היכא אמר לה להבדלה בין קדש לקדש בחתימתה כלומר בחתימת הבדלה כשאנו עושין: רב שישא בריה דרב אידי אמר אף בפתיחתה כלומר אף בפתיחת הבדלה מבדיל בין קדש לקדש ולית הלכתא כוותיה מ"ט סדר הבדלות הוא מונה וכו' כלומר כל הבדלות האלו כתובות בתורה ולהבדיל בין הקדש ובין החול ולהבדיל בין האור ובין החשך ואבדיל אתכם מן העמים ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו וכתיב להבדיל בין הקדש ובין החול: סליק פירקא

תורה אור

השוחט °אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה *ורובו של אחד כמוהו רבי יהודה אומר ג)עד שישחוט את הוורידין *ג)חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה ד)רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה: **גמ'** השוחט דיעבד אין לכתחלה לא שנים בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל איבעית אימא °אאחד בעוף א] ואיבעית אימא ארובו של אחד כמוהו (כמ"ש סימן) אמר רב כהנא מנין לשחיטה ה)שהיא מן הצואר שנאמר (ויקרא א) °ושחט את בן הבקר ממקום °ששח חטהו *ממאי דהאי חטהו לישנא דדכויי הוא (שם יד) ו)דכתיב °וחטא את הבית ואיבעית אימא (תהלים נא) מהכא °תחטאני באזוב ואטהר ואימא מזנבו שח מכלל שזקוף בעינן והא שח ועומד הוא ואימא מאזנו בעינן דם הנפש וליכא ואימא דקרע ואזיל עד ב] דם הנפש ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא ז)גמרא שחיטה מן הצואר נמי ז)גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא רב יימר אמר (דברים יב) אמר קרא °וזבחת ממקום שזב חתהו מאי משמע דהאי חתהו לישנא דמתבר הוא דכתיב (שם א) °אל תירא ואל תחת ואימא מחוטמו זב על ידי חתוי בעינן והאי זב מאליו הוא ואימא מלבו ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא דבי ר' ישמעאל תנא ושחט אל תקרי ושחט אלא וסחט ממקום ששח חטהו ואימא מלשונו בעינן דם הנפש וליכא ואימא דקרע ואזיל עד דם הנפש ותו שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מנלן אלא גמרא שחיטה מן הצואר נמי גמרא וקרא למאי אתא דלא לשוייה גיסטרא ותנא מייתי לה מהכא דתניא ר' חייא אמר מנין לשחיטה מן הצואר שנאמר (ויקרא א) °וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים שאין ת"ל את הראש ואת הפדר מה ת"ל את הראש ואת הפדר והלא ראש ופדר בכלל כל הנתחי' הוו למה יצאו לפי שנאמר (שם) °והפשיט את העולה ונתח אין לי אלא נתחים שישנן בכלל הפשטה ג] מנין לרבות את הראש שכבר הותז תלמוד לומר (שם) °את ראשו ואת פדרו וערך מדקאמר את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר ותנא פתח בראש ופדר ומסיים בראשו ופדרו הכי קאמר מנין לרבות את הראש שכבר הותז ת"ל (שם) °את הראש ואת הפדר וראשו ופדרו למה לי מיבעי ליה לכדתניא *מנין לראש ופדר ח)שקודמין לכל הנתחים ת"ל את ראשו ואת פדרו וערך

ופדר

[רש"י]

השוחט. שחיטתו כשרה. בגמרא פריך שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישחוט וילך: אחד בעוף. בגמרא תני טעמא: ורובו של אחד. של כל אחד ואחד: ורידין. חוטי הצואר שמקלחין את הדם ובגמרא (לקמן דף כח:) מפרש לאטוף קאי ומשום להוציא את הדם: רוב אחד בעוף כו'. בגמרא (שם דף כט.) פריך הא תנא ליה רישא: **גמ'** השוחט. על כרחך דיעבד משמע הלכך קשיא לן ב' בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי בתמיה: אאחד בעוף. קאי השוחט דלכתחלה אצרכוה רבנן תרוייהו משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד: מן הצואר. מן הגרון: ששח. שכופף: חטהו. הכשירהו לאכילה וטהרהו לישנא אחרינא חטהו הוציא את דמו ונקהו ולהאי לישנא גרסינן חטהו לישנא דדכויי הוא וללישנא קמא גרסינן דאכשורי הוא: ואימא מזנבו. שכפוף תמיד: ששח. משמע כופף ולא ד] כפוף מכלל שבדרך הליכתו הוא זוקף: מאזנו. שהוא כופפה כשהוא רוצה: דם הנפש. דהא בקדשים כתיב ודם הנפש בעינן לזריקה דכתיב דמו בנפשו הוא ואני נתתיו לכם על המזבח וגו' דם שהנפש יוצאה בו מכפר: ה"ג ותו שהייה דרסה חלדה כו'. ולא גרסינן וליטעמיך: וקרא למאי אתא. כיון דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן: דלא לשוייה גיסטרא. שלא יחתוך כל המפרקת לשנים דהכי משמע חטהו הוצא את דמו ותו לא ולאידך לישנא ה] הכשר אכילתו דהיינו הסימנין ותו לא לישנא אחרינא דלא לשוייה גיסטרא שלא ידרוס אע"ג דהלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הם יש מהם שנכתבו כגון דרסה דמפקינן לקמן מושחט אין ושחט אלא לשון ומשך וכי גמירי הלכתא אאחרא ודרסה קרי גיסטרא כדתנן במתניתין *היה שוחט והתיז [לקמן לב:] את הראש בבת אחת אלמא דרסה לשון התזת ראש בבת אחת קרי לה דהיינו גיסטרא מפני שהמוליך ומביא אינו חותך אלא לפי דעתו וכשהוא רוצה מושך את ידיו אבל הדורס זה החותך כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט שחותך בכח ומתיז להלן: שזב. שדמו זב: חתהו. שברהו כלומר חתכהו: מחוטמו. שהוא זב ליחה תמיד דהא דם בקרא לא כתיב: לבו. אם תתקע בו סכין הוא זב דם הרבה: דלא לשוייה גיסטרא. ולא ידרוס דהכי משמע חתהו עד שיזוב ותו לא אבל דורס אין בידו למעט ולמשוך ידו ובלישנא אחרינא כדפרישית חתהו עד מקום שהוא זב ותו לא מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא: ששח. שמוציא קול: לשון. מסייע להוציא קול ובבכורות (דף מ.) נמי לענין מומין בבהמה תנן שניטל רוב המדבר בלשונו: ותנא מייתי לה מהכא. אמוראי מייתי לה מקראי דלעיל או מגמרא כדאמרן אבל תנא דתורת כהנים מייתי לה מהכא: אין לי. שקרויין נתחים: אלא אותן שישנם בכלל הפשטה. כדכתיב והפשיט ונתח וגבי עריכה דכתיב נתחים בנתחים הנפשטים משמע: מנין לרבות. בכלל עריכה גם את הראש שאינו בכלל הפשטה שהרי ו] הותז בשחיטה קודם הפשטה דכיון דנחתכו סימנין קרי ליה הותז מפני שכל חיותו תלוי בהן וכמנח בדיקולא דמיא ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כדאמרינן בזבחים (א) (דף פה:) למר [שבראשי הכבשים ושער] שבזקן התיישים [והעצמות והגידין] והקרנים והטלפים ז] [שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה]: תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וגו'. ולקמיה פריך תלמוד לומר את הראש ואת הפדר מיבעי ליה למיתני דהא ביה קיימינן: מכלל דשחיטה מן הצואר. דאי לאו הכי במאי הותז: ופרכינן תנא פתח בראש ופדר. למה נאמר את הראש ואת הפדר וסיים בראשו ופדרו דקאמר תלמוד לומר את ראשו ואת פדרו וערך: הכי גרסינן וראשו ופדרו מיבעי ליה לכדתניא כו'. והכי מסיים תנא למתניתין:

ופדר

[תוספות]

השוחט. ר' יהודה אומר עד שישחוט את הוורידין. דוקא בעוף הואיל ולולא כולו כאחד מוקי לה בגמרא וכרבי יהודה קיימא לן כדאמר בפ"ק דברכות (דף ח:) הזהרו בוורידין כר' יהודה ונראה דדוקא לכתחלה קא"ר יהודה אבל אם לאו דיעבד ולא נחתכו הוורידין שרי כדמוכח בגמרא דקאמר רב פפא רישא בחולין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הוורידין ופליגי רבנן עליה ואי אמרת בקדשים אמאי פליגי עליה הוא עצמו לדם הוא צריך ח] ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דלמא לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה לכך נראה דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה והא דקאמר בתוספתא דרבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הוורידין לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אסור: **חצי** אחד בעוף. ה"ה חצי כל אחד ואגב רוב אחד נקט חצי אחד ומרישא נמי שמיע ליה דדוקא רוב בעינן ולא נקטיה אלא אגב דבעי למתני אחד וחצי בבהמה אע"ג דהוי טפי מרוב השנים בין הכל שחיטה פסולה: **שנים** בבהמה לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזיל. ואי משום ורידין אפילו ר' יהודה מודה בבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר כדלקמן (דף כח:): **ותו** שהייה דרסה וחלדה כו'. בכל הספרים גרסינן וליטעמיך ובקונטרס הגיה ותו וקשה לפירושו דאי הש"ס קאמר לה ומסיק דקרא אתא דלא לשוייה גיסטרא וכן בסמוך גבי קרא דוזבחת מוקי לקרא דלא לשוייה גיסטרא למה לי תרי קראי להכי ועוד דמפרש דלא לשוייה גיסטרא שלא יחתוך הצואר עם הסימנין היכי משמע ט] מושחט ועוד אמאי ס"ד שיחתוך המפרקת אחר שחיטת הסימנין ונראה כגירסת הספרים דגרסי וליטעמיך ורב כהנא קאמר לה י] שחיטה מן הצואר כמי גמרא ולא מאזנו ולא מחוטמו אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל אי מן העורף כמליקה או מצד הגרון בסימנים ולהכי אתא ושחט לומר ממקום ששח וקיימא (ב) מילתא דרב כהנא דקאמר מנין לשחיטה מן הצואר דהיינו גרון כדתנן לעיל (דף יט:) שכל הצואר כשר לשחיטה וכל העורף כשר למליקה: **מנין** לרבות את הראש שכבר הותז כו'. משמע דלא הוי בכלל ונתח אותה לנתחיה ותימה דבפ"ק (לעיל דף יא.) אמר אתיא מראשה של עולה דרחמנא אמר יא] לנתחיה ולא נתחיה לנתחים ויש לומר דהדר ערביה וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים ואת הראש: **מדקאמר** את הראש שכבר הותז מכלל דשחיטה מן הצואר. לא אתא האי תנא אלא למעוטי זנבו אבל אכתי לא ידעינן אי מן הצואר אי מן העורף:

ופדר

[עין משפט נר מצוה]

א א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' א:

ב ב טוש"ע יו"ד סי' כב סעיף א:

ג ג מיי' שם הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ב:

ד ד מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעיף א:

ה ה מיי' שם הל"ה ופ"ש סמג שם טוש"ע שם סי' כ סעי' א:

ו ו ז מיי' שם הל"ד טוי"ד סי' א:

ז ח מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הל"א:

גליון הש"ס

גמ' אאחד בעוף. עיין לעיל דף כא ע"ב תוס' ד"ה ואינו מבדיל: שם ששח חטהו. עיין בתורת חיים סנהדרין דף קיב ע"א ד"ה מאי דתני:

שיטה מקובצת

א] ואיבעית אימא ארובו של א' כמוהו. נ"ב נ"א בס"י ארוב שנים בבהמה: ב] ואימא דקרע ואזיל עד דמטי לדם הנפש ותו: ג] מנין לרבות את הראש שכבר הותז. נ"ב רש"י זבחים דף לה ע"א: ד] ששח משמע כופף ולא משמע כפוף (כופף) מכלל שבדרך הליכתו: ה] ולאידך לישנא עשה לו הכשר אכילתו דהיינו: ו] שהרי כבר הותז בשחיטה קודם הפשטה: ז] והקרנים והטלפים יעלו בזמן שמחוברים שנאמר והקטיר הכהן את הכל וכו': ח] ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דילמא לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי עליה ואין לומר אפי' [בדיעבד] ס"ל שיש לפסול משום דלדם [הוא] צריך דהא בדיעבד אפי' בקדשים כשר ולא מצריך שיחתוך כל השנים אפי' בדיעבד [אלא לכתחילה] מיהו צריך והא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הושט ואת הורידין בברייתא בגמ' לפי מאי דפרישית דר' יהודה איירי לכתחלה ה"פ שחט כבר קנה שהוא סימן ראשון עדיין צריך לכתחלה שישחוט גם את הושט ואת הורידים ומיהו לפי מאי דהות ס"ד לסיועי מינה לרב אדא בר אהבה דאמר וושט ולא קנה הוי צריך [לפרש] עד שישחוט את הוושט בדיעבד ואת הורידים לכתחילה לכך נראה דפשיטא ליה דר' יהודה וכו' ע"כ מצאתי בתוס' כ"י: ט] היכי משמע זה מושחט' ועוד: י] שחיטה מן הצואר נמי גמרא נ"ב בתוס' כ"י זהו דבור בפני עצמו הוא מקושר עם הדבור האחר: יא] דרחמנא אמר אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים וי"ל דהדר ערביה וערכו בני אהרן:

[מסורת הש"ס]

[לעיל יט.] [לקמן כח:] [נדה לה: ע"ש] [יומא כה:]

רבינו גרשום

ושנים בבהמה לכתחלה לא. כלומר בתמיה עד כמה לשחוט וליזיל. איבעי תימא אאחד בעוף. כלומר [קאי] השוחט: ממקום ששח חטהו. כלומר לשון וישח אדם וגו': וקרא למאי אתא. כלומר ושחט את בן הבקר וכו': אימא מלבו שנועץ סכין (לו דמו) [בלב ותזוב דם] הרבה: מקום שפת חטייהו. כלומר שגועה זהו גרונו: ואימא מלשונו. כלומר שגועה מלשונו: ותנא דמתניתין מייתי לה מהכא וכו' מנין לרבות את הראש שכבר הותז כלומר (מתי) [כבר] הותז בשעת שחיטה קודם דהפשיט העולה. ראשו ופדרו מה ת"ל הא נפקא ליה מאת הראש ואת הפדר מיבעי ליה וכו':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנין וכו' כדאמרינן בזבחים והקריב הכהן את הכל לרבות למר: (ב) תוס' ד"ה ותו וכו' וקיימא השתא מילתא דרב כהנא:

ופדר קמא דכתב רחמנא למה לי מיבעי ליה *לכדתניא כיצד הוא עושה חופה את הפדר על בית השחיטה ומעלהו וזהו דרך כבוד של מעלה והאי תנא מייתי לה מהכא *דתניא °זאת תורת הבהמה והעוף וכי באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה בהמה מטמאה במגע ובמשא עוף אינו מטמא במגע ובמשא עוף מטמא בגדים אבית הבליעה בהמה אינה מטמאה בגדים אבית הבליעה באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה לומר לך מה בהמה בשחיטה אף עוף בשחיטה אי מה להלן ברוב שנים אף כאן ברוב שנים ת"ל זאת ר' אליעזר אומר באיזו תורה שוותה בהמה לעוף ועוף לבהמה לומר לך מה עוף הכשרו מן הצואר אף בהמה הכשרה מן הצואר אי מה להלן ממול עורף אף כאן ממול עורף ת"ל °ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל ראשו של זה ממול עורף ואין ראשו של אחר ממול עורף ור' אליעזר האי זאת מאי עביד ליה אי לאו זאת הוה אמינא מה עוף בסימן אחד אף בהמה בסימן אחד כתב רחמנא זאת תני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף הטיל הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים לפוטרו בלא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד דגים דלאו בני שחיטה נינהו מנלן אילימא משום דכתיב °הצאן ובקר ישחט להם אם את כל דגי הים יאסף להם באסיפה בעלמא סגי להו אלא מעתה גבי שליו דכתיב °ויאספו את השליו הכי נמי דלאו בשחיטה והא אמרת לפוטרו בולא כלום אי אפשר שכבר הוקש לבהמה התם לא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני הכא כתיבא אסיפה במקום שחיטה דאחריני: **דרש** עובר גלילאה בהמה שנבראת מן היבשה הכשרה בשני סימנים דגים שנבראו מן המים הכשירן בולא כלום עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד אמר רב שמואל קפוטקאה תדע שהרי עופות יש להן קשקשת ברגליהם כדגים: ועוד שאלו כתוב אחד אומר °ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף אלמא ממיא איברו וכתיב °ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים אלמא מארעא איברו אמר לו *מן הרקק נבראו ראה תלמידיו מסתכלים זה בזה אמר להם קשה בעיניכם שדחיתי את אויבי בקש מן המים נבראו ולמה הביאן אל האדם לקרות להן שם ויש אומרים בלשון אחר אמר לאותו הגמון ובלשון הראשון אמר להן לתלמידיו משום דכתיב על ויצר אמר רב יהודה משום ר' יצחק בן פנחס *אין שחיטה לעוף מן התורה שנאמר ושפך בשפיכה בעלמא סגי א"ה חיה נמי א] איתקש לפסולי המוקדשין עוף נמי איתקש לבהמה דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף הא כתיב °ושפך את דמו ומאי חזית דשדייה ליה על עוף שדייה אחיה מסתברא משום דסליק מיניה (סימן נתנבל דם במליקה) מיתיבי *השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נחירתו זו היא שחיטתו ליבעי כסוי מי סברת בעוף לא בחיה ת"ש *השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד הוא עושה או נוחרו או עוקרו מאי

ופדר קמא למה לי. בשלמא ראש איצטריך לרבויי משום שכבר הותז אלא הפדר למה לי: דרך כבוד. שכשמקריב הראש חופה הפדר על מקום החתך מפני שמלוכלך בדם: מייתי לה מהכא. שחיטה מן הצואר: וזאת תורת הבהמה. לעיל מיניה איירי בטומאת נבילות: עוף אינו מטמא במגע ובמשא. דכתיב לטמאה בה אין לך אלא מה שאמור בה לא יאכל לטמאה בה: בהמה אינה מטמאה בבית הבליעה. אם תחבה לו חברו דתניא *יכול תהא נבלת בהמה מטמאה בבית הבליעה ת"ל לא יאכל לטמאה ב] מי שאין לה טומאה אלא דרך אכילתה יצתה זו שיש לה טומאה קודם שיאכלנו: מה בהמה בשחיטה. יוצאה מידי נבלה דכתיב (ויקרא א) ושחט את בן הבקר: אי מה בהמה ברוב שנים. מדאצטריך לעיל לרבות את הראש שכבר הותז דאי בסימן אחד לאו הותז קריא ליה ולא איצטריך לרבוייה: זאת. מיעוטא הוא: מה עוף הכשרו מן הצואר. מליקתו: אף בהמה הכשרה מן הצואר. שחיטתה והיינו דאמרן ותנא מייתי לה מהכא: זאת מאי עביד ליה. כיון דעוף לאו מבהמה יליף אלא בהמה מעוף ילפא מיעוטא מאי ניהו: בסימן אחד. דכתיב (שם ה) בחטאת ולא יבדיל זאת ממעט שלא לכל דבריהם הוקשו אלא לדבר אחד: הבהמה והעוף. וכל נפש החיה הרומשת במים דגים: לחייבו בשני סימנים. כבהמה דנפקא לן ממנין לרבות את הראש שכבר הותז: אי אפשר שכבר הוקשו לדגים. דלאו בני שחיטה נינהו כדלקמן: הכא כתיבא אסיפה. דידהו אגב שחיטת בהמה ומדשני בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא: מן היבשה. לפיכך יש לו חיות בריא וחזק: רקק. גרביל"א שיש בה מים ויבשה: תדע. שמן הרקק נבראו: ועוד שאלו. קונטריקון ההגמון את רבן גמליאל שאלות הרבה והן בבכורות (דף ה.) וגם זאת שאלו והכא תניי' משום גררא דעופות: שרץ נפש חיה ועוף. אלמא ממיא איתבריאו עופות: ולמה הביאן אל האדם. ר"ג קאמר לה כלומר ולמה נכתבו כאן משום קריאת שם: לקרות להם שם. והכי קאמר ויצר מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים לראות מה יקרא לו ולא איצירה קאי: משום דכתיב. ואת כל עוף השמים על ויצר דמשמע דאיצירה נמי קאי ליסנא אחרינא משום דכתיב על ג] כלומר מקרא קמא גופיה משתמע דמן הארץ נבראו דכתיב על הארץ דמשמע דמינה איתבריאו וכתיב נמי בקרא בתרא ויצר מן האדמה זה שמעתי וראשון נראה בעיני: אין שחיטה לעוף מן התורה. והיקשא דזאת תורת לאקושי בהמה למליקת העוף שתהא שחיטתה מן הצואר כדאמרינן לעיל ואפילו מתורה שבעל פה מהלכה למשה מסיני אין לו אלא מדברי סופרים ואין נבלת עוף קרויה נבלה אלא אם כן מתה מאליה או הרגה במכה שלא על ידי סימנים אבל נחירה או עיקור סימנין כשר בו: חיה נמי. דהא חיה נמי בהאי קרא כתיבא: לפסולי המוקדשין. כדאמרינן לקמן בשמעתין מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין: איתקש לבהמה. ונימא אין היקש למחצה: דסליק מיניה. או עוף אשר יאכל ושפך את דמו: ונתנבלה בידו. שלא מדעת: הנוחר והמעקר. מדעת: פטור מלכסות. דאשר יאכל כתיב (ויקרא יז): ליבעי כסוי. דהא כתיבא כסוי אנחירה דידיה ומהיכי תיתי למיפטריה: מי סברת בעוף. קאי בחיה קאי דכסוי דידה כי כתיב אהכשרה כתיב והכשרה דידה שחיטה היא: השוחט. דבר הצריך כסוי: וצריך לדם. ד] כדמפרש: חייב לכסות. על כרחו ושוב לא ירצה למלאכה: כיצד עושה. להפטר מן הכסוי נוחרו או עוקרו: מאי

ופדר קמא למאי אתא. מה שמקשין לכתוב חד ראש ותרי פדר דמחד ראש ידעינן שהוא בכלל עריכה ופדר קמא דדרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה ידעינן דראש קודם לכל אברים נראה דאי לא כתיב אלא חד ראש לא הוה דרשינן מיניה שכבר הותז אלא הוה דרשינן [מיניה שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן ה] מיניה] (א) שקודם לכל האברים אבל השתא מיתורא דכתיב ראש שני אשמועינן דשחיטה מן הצואר: **באיזו** תורה שוותה בהמה לעוף. בפרק חטאת העוף בזבחים (דף סט:) דרשינן מינה מה בהמה דבר שמכשירה לאכילה מטהר טרפתה מטומאתה אף עוף כו' תרתי שמע מינה: **מה** עוף בסימן אחד. דכתיב ומלק ולא יבדיל: **דרש** בר קפרא. לדידיה איצטריך זאת לסוף דרשא: **תדע** שהרי יש להם קשקשת. תימה מה צריך ראיה על זה דקרא כתיב בהדיא ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף וי"ל דמייתי ראיה דכיון דבריאת המים ניכרת בהם ראוי לדמותם לדגים לענין שחיטה: **ועוד** שאלו. פירוש קונטריקון ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי ולא כמו שפירש בקונטרס את רבן גמליאל ובכל דוכתי דאיכא ועוד שאלו עליה קאי ואע"ג דלא מייתי התם כמו בו ביום שבכל הש"ס דהוי ביום שמינו בו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא כדאמרינן בפרק תפלת השחר (ברכות דף כח.): **בשפיכה** בעלמא. ואפילו לר' מאיר דיליף לקמן בפרק כסוי הדם (דף פה.) דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ מכל מקום אין מקרא יוצא מידי פשוטו: תיהני

ח א מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה ט והלכה יא:

ט ב מיי' פ"א מהל' אבות הטומאה הל"א ב:

י ג ד מיי' שם פ"ב הל"ה:

זבחים סט:

יא ה מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ג ועיין בכ"מ ובלח"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' יג סעיף א:

שיטה מקובצת
א] אי הכי חיה נמי חית איתקש: ב] ת"ל לא יאכל לטמאה בה מי שאין לה: ג] ל"א כלומר מקרא: ד] וצריך לדם למלאכתו כדמפרש: ה] והוה שמעי' מיניה נמי שקודם:

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה ופדר וכו' הוה דרשינן שקודם לכל האברים. נ"ב ס"א ואי נמי הוה כתוב חד ראש אלא פדר קמא הוה דרשינן שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן מיניה שקודם לכל האברים אבל שכבר הותז לא שמעינן אבל השתא כו' ע"ש:

[יומא כו.] [נדה מב:] [עירובין כח.] [לעיל ד. וש"נ] [לעיל יז. לקמן פה.] [לקמן פה. [תוספתא פ"ו פ"ט]]

רבינו גרשום
ופדר קמא דכתב רחמנא. דאמר את הראש ואת הפדר. לזו צריך דחופה את הפדר כלומר את החלב אשר על הקרב: בהמה מטמאה במגע ובמשא. כלומר כשהיא נבלה ועוף אינו מטמא כו' עוף מטמא בגדים אבית הבליעה דאוקימנא והאוכל מנבלתו יכבס בגדיו בעוף דאינו מטמא בגדים אלא בשעת אכילה ואיזו היא בשעת אכילה כשהיא אבית הבליעה אבל לא קודם ולא אחר כן אינו מטמא בגדים: כו' ת"ל זאת בשנים כלו' הבהמה וזה יש דינה כלומר עוף: א) ור' אלעזר מה עוף הכשירו בסי' אחד מן הצואר כלומר במליקה כך בהמה הכשירה מן הצואר כלומר בשחיטה: ת"ל ראשו של זה במליקה ואין ראשו של אחר כלומר ולא של בהמה. ור' אליעזר דלא יליף מזאת מאי עבדי ליה. זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים ועכשו הטיל הכתוב עוף בין הבהמה לדגים. הכא לא כתיב אסיפה במקום שחיטת אחריני כלומר בשליו דמשמע דבשחיטת הם אבל הכא בדגים בצאן [כתיב] שחיטה לבד ובדגים אסיפה לבד. מן הרקק מים ואדמה מעורבין זה בזה: ועוד שאלו קונטרקום ההגמון את רבן יוחנן בן זכאי שאלות מרובות ועוד שאל שאלה זו. ולמה הביאן אל האדם לקרות להם שם כלומר מן המים נבראו. ואם תאמרו למה נאמר ויצר ה' אלהים מן האדמה ועוף בכלל לא נכללו עופות עם הבהמה אלא לקרות להם שם משום דכתיב על ויצר כלומר בלשון ראשון אמר להן לתלמידיו כלומר מן הרקק נבראו משום דכתיב על וייצר כלומר ויצר ה' אלהים מן האדמה וכתיב ועוף יעופף על הארץ ולא כתב מן הארץ אלמא ממיא נבראו והשתא דכתב על ויצר ש"מ מן הרקק נבראו. חיה איתקש לפסולי המוקדשין דכתיב כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף חיה בשחיטה. מיסתברא משום דסליק מיניה כלומר דסליק קרא מעופות דכתיב או עוף ושפך כלומר ששפך סמוך לעוף. מי סברת בעוף לא בחיה כלומר הנוחר והמעקר פטור

א) אולי צ"ל רא"ה באיזה תורה שוותה בהמה לעוף. כלומר באיזה דין שוותה. מה עוף כו':

מאי לאו בעוף דקא בעי ליה לדמיה *ליניבא **לא בחיה דקא בעי ליה לדמיה ללכא: ת"ש** *מלק **בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה נהי נמי דכי תבר ליה שדרה ומפרקת הויא לה טרפה תהני לה סכין לטהרה מידי נבלה הוא דאמר כי האי תנא** א] **דתניא** דברים יב *ר"א הקפר ברבי אומר מה ת"ל °אך כאשר יאכל את הצבי וגו' וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה *הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ועוף אין לו שחיטה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאן תנא דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר רבי היא** שם *דתניא רבי אומר °וזבחת כאשר צויתיך *מלמד *שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה: **אחד בעוף: איתמר ר"נ אמר** ב או וושט או קנה **רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה ר"נ אמר או וושט או קנה אחד קתני אחד כל דהו רב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה מאי אחד מיוחד (סימן שחט חצאין גרגרת פגימה דחטאת העוף) מיתיבי** *ג שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו *כל ספק בשחיטה פסולה ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי **ת"ש** *שחט [ג] **שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה ר' יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין משום דושט סמוך לורידין ת"ש** *ד שחט חצי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמר שחיטתו כשרה **מאי לאו** ה בעוף **ומאי גמרה גמרה לגרגרת לא** ו בבהמה **ומאי גמרה גמרה לשחיטה כולה ת"ש** *ז הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה **מאי לאו בעוף ומאי גמרו גמרו לקנה לא בבהמה ומאי גמרו גמרו לוושט ת"ש** *כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד ורוב בשר עמו ובעולה שנים או רוב שנים **תיובתא דרב אדא בר אהבה תיובתא מאי הוי עלה כדקאמרת דלמא שאני התם דאיכא שדרה ומפרקת מאי ת"ש דההוא בר אווזא דהוה בי רבא אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד נשחטיה**

רש"י

מאי לאו בעוף. קאי שהרי דמו ראוי ליניבא לתולעת הגדלה בבגדי צמר שקורין טיני"א כדכתיב *כבגד אכלו עש וקאמר נוחרו ויפטר מן הכסוי ואי אין שחיטה לעוף נוחרו צריך כסוי שזו היא שחיטתו: ללכא. צבע עור אדום שקורין פרק"א: מלק. עוף קדשים בסכין נבילה דאין מליקה אלא בציפורן: נהי נמי [דכי תבר] שדרה ומפרקת. בלא רוב בשר כדאמרינן בפ"ק (לעיל דף כא.) הויא טרפה משום דסכין לאו מליקה הוא: תיהני לה סכין. שחותך סימנין לאחר שנטרפה: לטהרה מידי נבילה. דהא טרפה ששחטה אינה מטמאה *(ועוד)נחירתו זו היא שחיטתו והך שחיטה מן הצוואר בין שהוא מחליד ובין שהוא דורס כדאמרינן בפ"ק (שם דף כ:) מ"מ לא גרעה מנחירה וטרפה מיהא הויא דמודה רבי יצחק שיש טריפה לעוף כדתנן (לקמן דף נו.) אלו טרפות בעוף ואין כשר בו אלא נחירה שהיא בסימנין כדכתיב ושפך או עיקור אבל הריגה בעלמא לא: הוא דאמר. רבי יצחק בן פנחס דאמר כי האי תנא ב] עוף אין לו שחיטה וכו': ברבי. גדול בדורו: אך כאשר יאכל וגו'. בפסולי המוקדשין שנפדו במומן קאי: מה למדנו מצבי ואיל. הכי (א) לכתוב אך הטמא והטהור יחדו יאכלנו: מה פסולי המוקדשין בשחיטה. דלעיל מההוא קרא כתיב וזבחת מבקרך וגו' בספרי גרסינן מקיש צבי ואיל לבהמה מה בהמה בשחיטה כו' ולא מוקי להאי קרא דכי ירחיב בפסולי המוקדשין אלא בבשר תאוה של חולין: מאן תנא. דלעיל דקתני נוחרו או עוקרו דפליג עליה דרבי אלעזר הקפר: כאשר צויתיך. למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה דהיכן ציוהו בכתב: רוב אחד כו'. לאו מקרא יליף אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטוה: וושט. מיוחד שבסימנים הוא שחיות הבהמה תלוי בו דהא בנקב במשהו מיטרפא ואילו קנה עד דמיפסק רובא: שחט את הוושט. בעוף: ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני. דנימא שחט גרגרת ואח"כ נשמט הוושט כשרה אלמא לא מיתכשרא בקנה לחודיה: משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי. להכי נקט שחיטה בוושט והשמטה בגרגרת: שני חצאי סימנין. פסול דכמו דלא עביד מידי דמי דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא: בעוף. שלולהו כולו כאחד וצריך שיוליא דמו בשחיטה יפה: עד שישחוט כו'. ות"ק לא פליג אלא אורידין: משום דושט סמוך לורידין. נקט ליה ומיהו הוא הדין לקנה. הוושט הוי בין קנה למפרקת סמוך לורידין: ושהה בה כו' כשרה. משום דתלי גרגרת לאו התחלת שחיטה היא שאפילו נקרע חציו לא מיטרפא בהכי: לא בבהמה. כלומר הא אפילו בבהמה קאמר דהא גמרה לאו אגרגרת קאי אלא אכולה שחיטה קאי: וגמרו. סלקא דעתין וגמרו בהאי כל שהוא שהרי נשחט הרוב דפגימה קמייתא כשלימה דמיא והאיכא רוב קמן: גמרו לוושט. והכי קאמר והוסיף עליו כל שהוא דה"ל רובא וגמרו לו לוושט לאחר מכאן: בלא רוב בשר. כדאמרן בפ"ק (לעיל כא.) דאי חתיך רוב רוחב הבשר עם המפרקת קודם לסימנין הויא לה מתה קודם חתיכת הסימנין ותו מאי מליק: בעולה. דבעי הבדלה כדאמרן בפ"ק (שם) חותך שנים קתני מיהא לוושט או לקנה כר"נ: מאי הוי עלה. לענין שחיטה: כדקאמרת. במליקה: דלמא. מליקה שאני דאיכא חתיכת שדרה ומפרקת ואזיל ליה חיותיה בכל דהו: ממסמס קועיה. מלוכלך צוארו בדמא שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן התם (לקמן דף נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא:

תוספות

תיהני לה סכין לטהרה מידי נבלה. הך פירכא ליתא לר' יוסי דאמר בזבחים פרק חטאת העוף (דף סט:) גבי מלק ונמצאת טרפה דאין מליקה מטהרת מידי נבלה דדווקא ג] שחיטה מטהרת (ג) בבהמה אלא לרבי מאיר פריך דקאמר התם נמי דמליקה מטהרת: **רבי** היא דתניא כו'. הוה מצי למימר בר קפרא היא אלא דניחא ליה לאוקמי מסניות דלעיל כרבי *הקשה רבינו אפרים דהלכה ס"ל כרבי דיש שחיטה לעוף מן התורה ובפרק מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני (נזיר כט:) קאמר גבי פלוגתא דרבי ורבנן דכ"ע כדי לחנכו במצות וא"כ לרבי הא קא אכיל כהן מליקה דה"כ פריך ד] לעיל מיניה למ"ד כדי לחנכו במצות קאכיל כהן מליקה ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ולרבי ליכא לשנויי הכי אם כן תיקשי ואפילו יחזיר סימנין ויוליך ויביא נבלה היא לרבי דבעי שחיטה בתלוש בפ"ק (לעיל טז.) מויקא את המאכלת ועוד דמ"ד מחזיר קסבר מוליך ומביא במליקה פסול דבענין אחר לא מיתוקמא מתניתין דפ"ק (שם יט:) דנמצא כשר בשחיטה וא"כ ה"ל דורס וי"ל דהתם בנזיר דיחויא בעלמא הוא דמההיא ליכא למידק דתהוי פלוגתא דתנאי אי הלכה הוא בנזיר או כדי לחנכו אבל מ"מ אמת הוא דרבי סבר דהלכה הוא בנזיר כיון דסבר דיש שחיטה לעוף מן התורה א"כ קסבר כדי לחנכו ומביא חטאת העוף ואינו נאכל מידי דהוה אחטאת העוף הבאה של הספק: **ועל** רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה. י"מ דדרים בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה רי"ש רובו של אחד כמוהו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ה] ראשי תיבות למפרע של כאשר הוי רובו של אחד כמוהו: **אתא** כי ממסמס קועיה דמא. פירש בקונטרס וצריך בדיקה בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט ומשום ספק דרוסה לא בעי בדיקה דתלינן בכלבא או בקנה דאמר באלו טריפות (לקמן נג.) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא וא"ת למאי נפקא מינה ו] אי תלינן בכלבא או בקניא כיון דאפילו קניא בעי בדיקה וי"ל דנפקא מינה דאי הוה תלינן בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אע"ג דליכא ריעותא אלא כנגד הסימנין ה"נ לענין ספק דרוסה אפי' לא האדימו הסימנין אלא משהו טריפה כדאמר לקמן (דף נג.) דגרגרת דרוסתו במשהו דזיהרא מיקלא קליא וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הויא ז] משום

והדר

רבינו גרשום

פטור מלכסות דנחירתו לאו זו היא שחיטתו: מיתיבי השוחט וצריך לדם חייב לכסות. עכשיו כיצד הוא עושה דיהא פטור נוחרו או עוקרו. מאי לאו בעוף דקא בעי לדמיה ליניבא כלומר עש והיאך אמרת דנחירתו זהו שחיטתו וחייב לכסות: לא בחית דקא בעי לדמיה ללבא כלומר פרייא ופטור אבל בעוף מחייב: מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה. כלומר מי שמולק דינו ששובר מפרקת וכיון דמלק בסכין לא חשוב מליקה ועכשיו חשובה נבלת עוף ומטמא (בנבלת עוף) אבית הבליעה ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה וכו' דכי תבר ליה א) כלומר שזו שחיטתו תיהני ליה סכין וכו': הוא דאמר אין שחיטה לעוף כו' סבירא ליה כר' אלעזר הקפר וכו': הרי זה בא ללמד כלומר דכתב כאשר יאכל וכו' כן תאכלנו כלומר ילפינן דבר אחר ממנו והוא עצמו ילפינן מפסולי המוקדשין וכו' ור' פליג עליה דהוא א' דשחיטה לעוף מן התורה: קתני אחד כל דהו דמשמע בין ושט בין קנה. (וכ') : מאי אחד מיוחד שבסימנין כלומר שזהו ושט שהוא חמור לענין טרפה יותר מקנה שזה אפי' ניקב כל שהוא טרפה וקנה בכאיסר האיסמלקי וכו': ואילו שחיטה בגרגרת לא קתני אלא בושט וקשיא לרב נחמן. לא משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי שקשה היא ונשמטה ומה לשון נשמטה דעקירה: ועדיין אומר אני או ושט או קנה: ר' יהודה א' עד שישחוט את הושט ולא אמר קנה והיאך אמרת או ושט או קנה: לא משום דושט סמוך לורידין ועדיין א' אני או ושט או קנה:מאי לאו בעוף ומאי גמרה גמרה לגרגרת וש"מ או ושט או קנה ומאי גמרו גמרו לקנה והיאך אמרת ושט ולא קנה וכו':קתני מיהת הגיע לושט או לקנה וקשיא לרב אדא בר אהבה:מאי הוי עלה כלומר השתא באיזה ענין אמרינן(אמרינן) או ושט או קנה [או ושט]ולא(ושט)[קנה]אמר ליה כדקאמרינן כלומר כדאקשינן או ושט או קנה לא דלמא שאני התם

א) נראה דצ"ל תבר ליה וכו' תיהני ליה סכין וכו' כלומר שזו שחיטתו: הוא דאמר וכו'.

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ד טוש"ע יו"ד סי' א:

יג ב מיי' שם הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' א:

עיין מהר"ם

יד ג מיי' שם פ"ג הל"ד טו ועיין שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו וברב אלפס פרק זה דף רסא: [ג] [מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה יא טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ב]:

טו ד ה ו מיי' שם הל"ס ו ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ה ועיין בהג"ה בסעיף ב:

טז ז מיי' שם פ"א הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סימן כא סעיף ה:

מסורת הש"ס

[איוב יג]

[צ"ל ליניבא וכ"ה לקמן סג: וכן גרס הערוך]

לעיל כ: [זבחים סח.]

צ"ל ועוף

[בכורות לג.]

[פסחים סו: וש"נ ועיין תוס' סנהדרין עג. ד"ה הכי זה]

יומא עה: לקמן פה:

[עי' רש"י בפי' החומש וזבחת כאשר צויתיך למדנו שיש צוויי בזביחה היאך ישחוט וכן הלכות שחיטה שנאמרו למשה מסיני ע"כ]

[לעיל י. תוספתא פ"ב]

[עיין תוס' לקמן נד. ד"ה יביא ויקיף]

[תוספתא ריש פ"ב]

[תוספתא ריש פ"ב]

[לקמן כט.]

לעיל כא. [זבחים סה:]

שיטה מקובצת

א] דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף לב ע"ב: ב] דאמר כי האי תנא דקתני עוף אין לו שחיטה: ג] דדוקא שחיטת בהמה מטהרתה מידי נבלה אלא לר"מ: ד] דהכי נמי פריך התם לעיל מיניה ולמ"ד כדי לחנכו: ה] וראשי אותיות למפרע של כאשר הוי: ו] וא"ת למאי נ"מ במאי דתלינן בכלבא וקניא כיון דאפי' קניא וכלבא בעי בדיקה: ז] דהכא בשמעתין הויא בדיקה משום ספק דרוסה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה למדנו וכו' הכי ה"ל לכתוב: (ב) תוס' ד"ה תיהני וכו' מטהרת כמו בבהמה:

נשחטיה והדר נבדקיה *דלמא במקום נקב קשחיט נבדקיה והדר נשחטיה האמר רבה *[א]וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אמר ליה רב יוסף בריה [ב]נבדקיה לקנה ונשחטיה לקנה ולכשריה והדר לפכוה לוושט ולבדקיה אמר רבא *חכים יוסף ברי בטרפות כר' יוחנן אלמא אחד דקאמר או האי או האי: ר' יהודה אומר עד שישחוט: אמר רב חסדא [ג]לא א"ר יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד אבל בהמה כיון דמנתחה אבר אבר לא צריך למימרא דטעמא דרבי יהודה משום דם הוא והתנן רבי יהודה אומר עד שישחוט את הוורידין אימא עד [ד]שינקב את הוורידין ומאי עד שישחוט עד שינקוב בשעת שחיטה תא שמע וורידין בשחיטה דברי ר' יהודה אימא וורידין צריך לנקבן בשעת שחיטה דברי רבי יהודה תא שמע אמרו לו לרבי יהודה מאחר שלא הוזכרו וורידין אלא להוציא מהן דם מה לי בשחיטה מה לי שלא בשחיטה מכלל דרבי יהודה סבר בשחיטה הכי קאמרי (א) לה מה לי לנקבן בשעת שחיטה מה לי לנקבן שלא בשעת שחיטה והוא סבר [ה]בשעת שחיטה אתי דם דחיים שלא בשעת שחיטה לא אתי דם דקריר בעי ר' ירמיה וורידין לרבי יהודה שהה בהן דרס בהן מהו א"ל ההוא סבא הכי אמר רבי אלעזר ואמרי לה אמר ליה ההוא סבא לרבי אלעזר הכי אמר רבי יוחנן מנקבן בקוץ והן כשרין תניא כוותיה דרב חסדא [ו]שחט שני חצאי סימנין בעוף פסול ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הוושט ואת הוורידין: חצי אחד בעוף וכו': אתמר רב אמר מחצה על מחצה כרוב רב כהנא אמר מחצה על מחצה [ז]אינו כרוב רב אמר מחצה על מחצה כרוב הכי אמר ליה רחמנא למשה לא תשייר רובא רב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב הכי אמר ליה רחמנא למשה שחוט רובא (סימן חצי קטינא גרגרת פגימה) תנן *חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה (ב) אי אמרת מחצה על מחצה כרוב אמאי פסול הא עבד ליה רוב מדרבנן דלמא לא אתי למעבד פלגא א"ר קטינא ת"ש *[ח]חלקו לשנים והן שוין שניהם טמאין לפי שאי אפשר לצמצם *הא אפשר לצמצם טהורין אמאי טהורין זיל הכא איכא רובא זיל הכא איכא רובא אמר רב פפא תרי רובי בחד מנא ליכא ת"ש שחט חצי גרגרת ושהה בה כדי

רש"י

והדר ניבדקיה. למעלה מבית השחיטה ולמטה: אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שהוא טריפה בנקב משהו ואינו ניכר וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום: ונבדקיה לקנה. שהקנה נבדק מבחוץ לפי שאינו נטרף אלא ברוב והדר נשחטיה לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח"כ יטלו הוושט כולו ויעקרוהו מן הלחי ויהפכוהו ויבדקוהו: חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן. דאמרינן בפרק גיד הנשה (לקמן דף צה:) דשדר ליה שמואל תליסר גמלי ספיקי דטריפתא למיבדקיה בגווייהו ליסגא אחריגא כרבי יוחנן בכל מילי: הואיל וצולהו כולו כאחד. לפיכך צריך להוציא את כל דמו: עד שישחוט. ואי ליתנהו בשחיטה אלא משום הוצאת הדם בנקיבה בעלמא סגי: בשעת שחיטה. שהדם חם ויוצא: מאחר שלא הוזכרו וורידין. כלומר אין חיות תלויה בהן ואין צריך להזכירו אלא משום דם למה אתה מצריכו שחיטה: דרס בהן מהו. שחיטה ממש בעי ר' יהודה או לא רבי ירמיה לא שמיע ליה הא דרב חסדא: מחצה על מחצה. קס"ד לענין שחיטה קאמר כלומר סימן שחציו שחוט וחציו אינו שחוט הוי כאילו רובו שחוט וכשר: רחמנא למשה. כשמסר למשה הלכות שחיטה על פה לא תשייר רובא והא דאמר א] שנצטוה משה לשחוט רוב היינו מחצה על מחצה דכיון דלא אישתייר רובא רוב שחוט קרי ליה: מדרבנן. אבל מדאורייתא כשר ונפקא מינה דלא מטמא בנבלה: חלקו לשנים. תנור שנטמא אין לו טהרה אלא נתיצה כדכתיב יותץ ואם נשתייר רובו שלם לאו נתיצה הוא: שאי אפשר לצמצם. שיהו מכוונים אלא ודאי בחד מינייהו איכא רובא ולא ידעינן בהי מינייהו הילכך לא סלקא טומאה מינייהו: תרי רובי ליכא למימר בחד מנא. דאי האי רובא האי מיעוטא אבל לענין שחיטה לא הוזכר רוב אלא בחתיכה וכי קרינא פלגא רוב חתוך ליכא דמכחיש ליה דהאי פלגא דקאי לא מיקרי רוב שלם:

תוספות

משום ספק דרוסה ואתי שפיר דקאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים והיינו משום דאין אדמומית הדרוסה ניכרת בעור הוושט החיצון האדום אבל ב] בנקובה יש לוושט בדיקה אף מבחוץ וכן משמע באלו טרפות (לקמן דף מג.) דקאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ולמאי נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקוב ועוד אמרינן (שם) שני עורות יש לו לוושט ניקב זה בלא זה כשר וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון אי לאו כיון דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת חולי ובחיצון אין ניכר שום חולי והר"ר אלחנן הקשה אי וושט יש לו בדיקה מבחוץ אם כן מאי פריך *ור"מ היכי אכל בשרא דלמא במקום נקב שחט ונימא דהוה אכיל ע"י בדיקה ונראה לי שיש שום חולי שיאדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ אי נמי הכי פירושו וכי תימא דלא הוה אכל בלא בדיקה פסח וקדשים מאי איכא למימר דאי אפשר ג] להפריד העור ולבדוק דאין מום גדול מזה: רב אמר מחצה על מחצה כרוב. ובפרק אלו טריפות (לקמן דף מד:) גבי *(פסק את) הגרגרת דאתא לקמיה דרב ובדקה ברוב עוביה מחלה נמי קרי ליה רוב ובמסקנא דאמר דכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב ניחא טפי:

לפי שאי אפשר לצמצם. אפילו לר' יוסי הגלילי דאמר בפרק שני דבכורות (דף יז.) אפשר לצמצם מודה הוא בכלי חרס כדקאמר התם הואיל ואית בו גומות ויש להוכיח מכאן דהלכה דבידי אדם אפשר לצמצם מדאפליגו אמוראי ד] במחצה על מחצה ובפ"ק דעירובין (דף טו:) בפרוץ כעומד ואם אי אפשר לצמצם היכי שריא מספק ה] ואפילו למאן דאסר לא אסר אלא משום דהכי אגמריה למשה שחוט רובא גדור רובא ומיהו בידי שמים נראה דהלכה דאי אפשר לצמצם דאמר בפ' ד' אחין (יבמות דף כח.) לר' יוחנן דאמר אחיות איני יודע מי סגאן ונימא [כו'] ר"י הגלילי היא לא סתם תנא כר' יוסי הגלילי דאמר אפשר לצמצם ובפרק הזורק בגיטין (דף עח.) דפריך והא אי אפשר לצמצם גבי מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת דמפרש דאתו תרווייהו בהדי הדדי בארבע אמות התם נמי הוי כבידי שמים דמסתמא לא כוונו לבא בבת אחת וא"ת בריש עירובין (דף ה:) גבי לחי ו] המושך מדפנו של מבוי דקאמר רב אשי אפילו תימא במבוי שמונה מה נפסק אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה ואי פרוץ נפיש נידון משום לחי מאי אמרת דשוו תרווייהו כי הדדי הוה ליה ספק דבריהם וכל ספק דבריהם להקל משמע דאי אפשר לצמצם ולברר הדבר וי"ל דלעולם אפשר לברר ולמדוד בצמצום ע"י טורח אבל לא הטריחוהו חכמים למדוד שם מספק כיון דבין עומד נפיש ובין פרוץ נפיש ליכא חשש איסור אע"כ הוא שוה ומילתא דלא שכיחא הוא ואין להקשות על רב אשי דאפילו כי שוו כי הדדי לשתרי דקי"ל פרוץ כעומד מותר דרב אשי קאי אליבא דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר התם לא אמרו אלא במבוי שמונה אבל במבוי ז' ניתר בעומד מרובה על הפרוץ כו' ואיהו סבר התם דפרוץ כעומד אסור והר"ר שמעון היה מפרש דאמוראי דהכא ודפרוץ כעומד אלו סברי כרבנן דאי אפשר לצמצם אפילו בידי אדם ופליגי כשדומה לנו דהוי מחצה על מחצה ומאן דשרי משום דאימא דשחט רובא ואפילו הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא ומאן דאסר משום דאימא נשאר רובא קיים ואפילו הן שוין רחמנא אמר שחוט רובא וכן גבי פרוץ כעומד והשתא ניחא טפי ההיא דספק דבריהם להקל דאי אפשר לכוין אבל קשה דמשמע דבספק דאורייתא הוי אסור משום חששא שמא הן שוין אע"ג דאי עומד נפיש או פרוץ נפיש הוה שרי והכא שריא אפילו באיסור דאורייתא כשהיתר מצוי יותר מן האיסור וכן גבי פרוץ כעומד ואם כן בההיא דלחי אפילו הוי ספיקא דאורייתא תשתרי ונראה לי דאיכא התם למיחש שמא ח' אמות אינם מלומלמות ואפילו פרוץ מרובה לא יהא נידון משום לחי ולהכי דווקא בספק דבריהם יש להקל *אבל קשה לפירושו דהיכי דייקא בפ"ב דבכורות (דף יז:) מההוא דנמצא מכוון בין שתי עיירות דבידי אדם *אפשר לצמצם התם נמי אע"ג דאי אפשר לצמצם ולכוין מכל מקום מודים רבנן דמביאין שתי עגלות משום דכל אחת מביא עגלה ממה נפשך שמא היא קרובה ואפילו הן מלומלמות הקרובה אמר רחמנא ואפילו קרובות ולפירוש קמא אתי שפיר דלעולם אי אפשר לצמצם ולהיות שיהיו שוין אלא אחת מהן קרובה יותר ויוצאין בשל תנאי ויש לומר דלפי' הר"ר שמעון נמי יוצאים בשל תנאי ממה נפשך דאם קרובה היא יוצאה בה ואם רחוקה היא תביא בשביל חבירתה מאי אמרת שמא מלומלמות הן זה אינו מצוי ואין להאריך כאן יותר ובעירובין (דף ה: ד"ה וספק) אפרש בע"ה יותר. [ויותר מבואר בסוכה טו: תד"ה פרוץ כו' ותוספות בכורות יז: ד"ה אפשר]:

רבינו גרשום

התם דאיכא וכו' ומשום הכי אמרינן או וושט או קנה אבל בשחיטה (אחרת) מאי: ת"ש דההוא אווזא דאתא כי מסמסם קועית דמא. כלומר ראשו וגרונו כו': ושם אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים שבפנים לבן הוא: חכים יוסף ברי בטרפות כר' יוחנן. בכל התורה אלמא או האי או האי: הואיל וצולהו כולו ביחד. למימרא טעמיה דר' יהודה משום דם הוא דאמר עד שישחוט את הוורידין והתנן ר' יהודה אומר עד שישחוט מכלל דר' יהודה סבר משום שחיטה ולא משום דם: לא אימא עד שינקוב ומאי עד שישחוט שינקוב בשעת שחיטה וכו': לא אתי [דם] דקריר דר' יהודה משום דם ולא משום שחיטה. תניא כותיה דרב חסדא [ולעולם] בעוף ולא בבהמה ומשום דם: רב אמר מחצה על מחצה. כלומר אם שחט מחצה מיחזי כמאן דשחט רובא דאמר רחמנא למשה דלא תשתייר רובא כלומר דאמרינן שנצטוה משה על הושט ועל הקנה דלא תשתייר רובא מכלל דאם תשתייר מחצה חשוב הוא כרוב וכו': גזרה דלא אתי למעבד פלגא. חלקו לשנים והן שוין. כלומר תנור שחלקו לשנים שהיה טמא בתחלה והן שוין: טמאין. כלומר א) שנגע בו שרץ דאמרינן ב) בכל אחד ואחד יש לו רוב כלומר דודאי יש לו רוב ומשום הכי טמאה ולא אמרינן מחצה כרוב: אמר רב פפא תרי רובי בחד וכו' ומשום

א) נ"ע דכיון שהיה טמא מתחילה עדיין לא יצא מידי טומאתו כדאשכחן כיון דנשתייר רובו ואולי דצ"ל ואפילו לא נגע בו שרץ כו'. ב) נראה דצ"ל דאמרינן דבחד מינהון איכא רובא ולא ידעינן הי מינייהו והלכך טמאין אבל אם אפשר לצמצם טהורין ולא אמרינן מחצה כרוב.

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ח ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן כג סעיף ו ז ח:

יח ב מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ו:

יט ג ד ה טוש"ע יו"ד סימן כב סעיף א:

כ ו ז מיי' שם פ"א הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ב:

כא ח מיי' פט"ז מהל' כלים הל"ב:

מסורת הש"ס

[לעיל יח:] [לקמן מג.] [לקמן צה:] [לעיל יח:] נ"ל פסוקת [לעיל כט.] בכורות יז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכי קאמרי ליה מה: (ב) שם אי אמרת:

שיטה מקובצת

א] והא דאמר רבי שנצטוה משה: ב] אבל בקניא יש לוושט: ג] דאי אפשר להפשיט העור ולהפריד הסימנים ולבדוק דאין מום גדול מזה: ד] אמוראי הכא במחצה על מחצה: ה] היכי שריא מספק והא שמא שייר רובא ואפי' מאן דאסר לא אסר אלא משום: ו] גבי לחי הבולט מדפנו של מבוי:

גליון הש"ס

גמ' הא אפשר לצמצם טהורין. עיין פי"ב מ"ו דכלים ור"ע:

ר"מ: אפשר

זיל

כדי שחיטה אחרת וגמרה שחיטתו כשרה ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב איטרפא לה מי סברת בבהמה לא בעוף ממה נפשך אי מחצה על מחצה כרוב הא עביד ליה רובא אי מחצה על מחצה אינו כרוב לא עבד ולא כלום ת"ש *הרי שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו שחיטתו כשרה ואי אמרת מחצה על מחצה כרוב טרפה הויא אמר רבא [א]שאני לענין טרפה דבעינן רוב הנראה לעינים א"ל אביי ולא כל דכן הוא ומה טרפה דבמשהו מיטרפא היכא דבעינן רובא בעינן רוב הנראה לעינים שחיטה דעד דאיכא רובא לא מיתכשרא לא כ"ש דבעינן רוב הנראה לעינים אלא דכולי עלמא מחצה על מחצה אינו כרוב וכי איתמר דרב ודרב כהנא לענין פסח אתמר *הרי שהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים רב אמר [ב]מחצה על מחצה כרוב ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב והתם מ"ט דרב דכתיב °איש איש כי יהיה טמא לנפש *[ג]איש נדחה ואין ציבור נדחין: רוב אחד בעוף: תנינא חדא זימנא רובו של אחד כמוהו (הכש פשח סימן) אמר רב הושעיא חדא בחולין [ד]וחדא בקדשים וצריכא דאי אשמועינן חולין התם הוא דסגי ליה ברובא משום דלאו לדם הוא צריך אבל קדשים דלדם הוא צריך אימא לא תיסגי ליה ברובא עד דאיכא כוליה ואי אשמועינן קדשים משום דלדם הוא צריך אבל חולין דלדם לא צריך אימא בפלגא סגי ליה קמ"ל הי בחולין והי בקדשים אמר רב כהנא מיסתברא רישא בחולין וסיפא בקדשים ממאי מדקתני השוחט ואי סלקא דעתך רישא בקדשים המולק מיבעי ליה אלא מאי סיפא בקדשים שחיטתו כשרה מליקתו כשרה מיבעי ליה הא ל"ק איידי דסליק מבהמה תנא נמי שחיטתו כשרה אלא רישא מכדי על עוף קאי אי ס"ד בקדשים המולק מיבעי ליה רב שימי בר אשי אמר רישא בחולין מהכא דקתני אחד בעוף ואי ס"ד בקדשים הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים אלא מאי סיפא בקדשים רוב אחד בעוף הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנין מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד ובדין הוא דליתני רוב שנים כיון דאיכא חטאת דסגי ליה בחד סימן מש"ה לא פסיקא ליה רב פפא אמר רישא בחולין מהכא דקתני רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין ופליגי רבנן עליה אי אמרת בשלמא בחולין שפיר אלא אי אמרת בקדשים [ה]אמאי פליגי רבנן עליה *הוא עצמו לדם הוא צריך רב אשי אמר סיפא בקדשים מהכא דקתני *השוחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשרה השוחט דיעבד אין לכתחלה לא אי אמרת בשלמא [ו]בקדשים היינו דלכתחלה לא משום דתני רב יוסף תזבח [ז]שלא יהא שנים שוחטים זבח אחד °תזבחהו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים ואמר רב כהנא תזבחהו כתיב אלא אי אמרת בחולין אפילו לכתחלה נמי ואף רשב"ל סבר רישא בחולין וסיפא בקדשים *[ח]דאמר רשב"ל מאחר ששנינו רובו של אחד כמוהו למה שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה לפי ששנינו *[ט]הביאו לו את התמיד קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו יכול לא מירק יהא פסול לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אמר מר יכול לא מירק יהא פסול אם

במדבר ט ויקרא יט יומא לג: [שם לג:]

כדי שחיטה אחרת. היינו שיעור שהייה: וגמרה. קס"ד בבהמה קאי דבעיא רוב שנים ומאי גמרה לשחיטה: ואי (א) מחלה כרוב. כיון דשהה בחצי אזלא לה שחיטה והויא לה כפגימה בעלמא ואיטרפא לה בפסוקת הגרגרת אלא ש"מ אינו כרוב ופסוקת הגרגרת ברובא בעינן: לא בעוף. דממה נפשך כשרה כדמפרש: הא עבד ליה רובא. ואיתכשרא מקמי שהייה: לא עבד ליה כלום. מעשה טרפה: חצי קנה פגום. בעוף: רוב הנראה לעינים. כלומר רוב גמור שהוא ניכר: מה טרפה. דאיכא מקומות טובא דמיטרפא בהו במשהו כגון נקובת הוושט והריאה והדקין: בעינן רוב הנראה לעינים. במקומות שהוזכר בהן רוב כגון בקנה ובחוט השדרה: שחיטה דעד דאיכא רובא לא מתכשרא. דאפילו מאן דמכשר משום דקרי ליה רובא הוא ובמיעוטא כולהו מודו: מחלה על מחלה כרוב. וטהורים עושין לעצמן בטהרה וטמאין עושין לעצמן בטומאה ולא מידחו לפסח שני כיחידין: אינו כרוב. ונדחין הטמאין לשני: והתם מאי טעמא דרב. הא בעלמא אמרת דלא הוי רובא: דכתיב איש איש כי יהיה טמא א]. ידחה לשני ופלגא נמי דרובא לא מיקרי אינהו מכלל יחידין נפקי להו ולא מידחו: לדם הוא צריך. לזריקה: מליקתו כשרה מיבעי ליה. כלומר אעוף איבעי ליה למיתני מליקתו כשרה והדר ליתני אבהמה שחיטתה כשרה: הא לא קשיא. גבי הדדי תננהו וכי סליק מבהמה נקט שחיטה: אלא רישא. כי תנא השוחט: מכדי ב] בעוף קאי. ובו התחיל להורות והיכי סמך ליה שחיטה ג] בעוף קדשים המולק מיבעי ליה: ה"ג מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד ולא גרסינן אלא: לא פסיקא ליה. ותנא מילתא דמישתמע בתרוייהו דהכי משמע רוב כל אחד בעוף כשרה היכא דסגי בחד כגון חטאת הוי רובו ככולו והיכא דבעי תרתי הוי רוב כל אחד ככולו: שפיר. מש"ה פליגי רבנן עליה דכיון דלא הוזכרו ורידין אלא משום דם מה לי בשעת שחיטה ומה לי לאחר שחיטה: אלא בקדשים. היכי פליגי רבנן עליה: הוא עצמו. כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה: תזבח. לרצונכם תזבחוהו ואמרינן לקמן תזבחהו כתיב ויש אם למסורת תזבח משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא לשנים מדלא כתיב תזבחוהו ומדכתיב הוא משמע כמי אזבח שאף הוא יהא יחידי: ואמר רב כהנא. גרסינן א] הא דר"ל בסדר יומא (דף לב:) גבי הביאו לו לכ"ג את התמיד: קרצו. מפרשינן התם ברוב שנים שלא היה יכול ד] למרק ולגמור את השחיטה כולו לפי שכל עבודת יה"כ אינה כשרה אלא בו דכתיב באחרי מות וכפר הכהן אשר ימשח אותו והיה צריך לאחוז מהר את המזרק ולקבל הדם לפיכך חותך בו כדי הכשר שחיטה ומניחה וממהר לקבל: ומירק. כהן אחר ה] שחיטה: על ידו. בשבילו כמו (עירובין דף פב:) מערב אדם על יד בנו ובתו בשבילם ומפני ששנינו שם דצריך למרק יכול לא מירק יהא פסול דבקדשים לא סגי ברוב שנים: לכך. הוצרך לשנות כאן רוב אחד בעוף וכו' דרישא חולין הוה שמעינן מינה ותנא סיפא משום קדשים. ופרכינן יכול לא מירק יהא פסול בתמיה הא א"כ הויא לך הא מריקה עבודה בהדם אחר שלא בכ"ג ותניא כל עבודת יה"כ כו' ברייתא היא בשילהי הוריות:

מצוה

לעיל כח. פסחים עט. [פסחים סו: סז.] [לקמן לג.] [לקמן ל:]

זיל הכא איכא רובא. וא"ת מאי קשיא ליה דכי אמר נמי הכא הכי אגמריה רחמנא למשה לא תשייר רובא כדלעיל הרי אין כאן רוב וטהורין וי"ל דתלוי הדבר בחשיבות דמשום דחשיב ליה מחלה כרוב הוי לעיל דיש כאן שיעור הכשר שחיטה וכאן נמי יש חשיבות מחלה דינו כרוב: דכולי עלמא מחלה על מחלה אינו כרוב. וא"ת דבפ"ק דעירובין (דף טז: ושם) פסקינן כרב פפא דאמר פרוץ כעומד מותר והיה נראה לחלק בין שאר איסורין בדבר התלוי בחיות אי לאו דמייתי עלה לעיל דתנור וגם תימה דבעירובין לא מייתי לה והנהו דמייתי התם לא מייתי הכא ושמא יש לחלק דהכא איסור וטומאה והתם לענין מחיצות ולא דמי: איש נדחה ואין ציבור נדחין. תימה דבפ"ק דסנהדרין (דף טז.) גבי והוצאת את האיש ההוא וגו' דרשינן איש ואשה אתה מוציא לשעריך ואי אתה מוציא כל השבט כולו לשעריך והכא לא ממעטי מאיש אלא רוב ישראל וי"ל דהתם מגינו שחילק הכתוב בין יחיד למרובים משום עיר בעלמא לענין עיר הנדחת לפיכך מסתברא לחלק משום שבט ונומר דלא מיקרי איש א"נ טובא איש ואשה כתיבי התם: אבל בחולין דלאו לדם הוא צריך אימא בפלגא סגי. והא דקתני אלי אחד בעוף ואחד ואלי בבהמה שחיטתה פסולה היינו סיפא דאיירי בקדשים: ומירק אחר שחיטתו על ידו. מירק לשון גמר כדאמרינן במדרש *מי שהתחיל במצוה אומרים לו מרוק:

אם

[ועי' תוס' פסחים סו: ד"ה ואין] [ירושלמי סוף פ"ק דר"ה]

[שייך לדף כח:]

כב א מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"א ועיין לחם משנה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' א:

כג ב מיי' פ"ז מהל' קרבן פסח הל"ב:

כד ג מיי' שם הל"א:

כה ד ה מיי' פ"ד מהל' מעשה קרבנות הלכה ח:

כו ו ז מיי' פ"א מהל' פסולי מוקדשין הל"ד:

כז ח מיי' פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הל"א:

שיטה מקובצת

א] דכתיב איש איש כי יהיה טמא לנפש איש ידחה לשני: ב] מכדי עוף קאי וכו' ג] שחיטה לעוף קדשים המולק: ד] ברוב שנים שלא היה יכול לגמור ולמרק את השחיטה כולה: ה] ומירק כהן אחר את השחיטה הס"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואמר רב כהנא גרסינן. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד הא דר"ל וכו' כנ"ל:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואי מחלה על מחלה כרוב:

רבינו גרשום

ומשום הכי טהורין ולא אמרינן הכא מחצה כרוב אבל במקום אחר אמרינן מחצה כרוב. אמר רב פפא תרי רובי בחד מנא ליכא (א) וטהורים החלקים אבל במקום אחר אמרינן מחצה על מחצה כרוב: אי אמרת מחצה על מחצה כרוב אי טרפה ליה הבהמה ששהה ברוב הסימן דאי אמרינן דאינו חשוב כרוב לא איטרפא באותה שהייה ששהה בחצי סימן דאמרינן שעדיין לא חשובה התחלת שחיטה אבל אי אמרינן מחצה כרוב התחלת שחיטה היא: מי סברת בבהמה וחצי גרגרת כרוב לא בעוף ממה נפשך כלומר שכולה חדא טענה היא ובניחותא אמרינן כלומר באיזה ענין שאתה אומר היא (יש) כשרה כלומר אי מחצה על מחצה כרוב הא עבד ליה רובא וכשרה אי מחצה על מחצה אינו כרוב לא עבד לא כלום וכשרה דחשבינן כאין. אמר רבה שאני לענין טריפה הכא בחצי קנה פגום דבעינן רוב הנראה לעינים: ומה טרפה שבמשהו וכו' לענין שחיטה דאינה כשרה עד דאיכא רובה לא כ"ש דאינה כשרה אלא ברוב ולא אמרינן מחצה על מחצה אינו כרוב. דאיתמר הרי שהיו כו' ורב אמר מחצה על מחצה כרוב הללו עושין לעצמן (אפי' פסח ראשון) [בטומאה] והללו עושין לעצמן (כלומר טהורים) [בטהרת] ורב כהנא אמר מחצה על מחצה אינו כרוב כלומר שטהורין עושין פסח ראשון וטמאין עושין את שני ועכשיו מאי טעמא דרב דכתיב איש נדחה כלומר טמא ואין צבור נדחים (וזו) ופירוש אחר [יש] דרב אמר מחצה על מחצה כרוב וכו' כלומר וטמאין אין עושין לא את הראשון ולא את השני. ראשון לא דהוו להו טהורי' רוב ורובו לא עבדי בטומאה אלא בטהרה שני לא עבדי דמחצה טמא חשוב כרוב ורובא לא מידחי לפסח שני: הא לא קשיא איידי דמתניתין סליק מבהמה דקתני רוב אחד ורוב שנים בבהמה כלומר דבהמה יש סמוך לשחיטתו כשרה ועכשיו ושחיטתו כשרה דמתניתין תני על בהמה ולא על עוף. אלא מכדי רישא דקאי אעוף דקתני השוחט אחד בעוף אי ס"ד בקדשים וכו': אלא מאי אחד רוב כל אחד ואחד ובדין הוא דעולת העוף בעי למיתנא רוב שנים כיון דאיכא כו' משום הכי לא פסיק ליה דתני רוב אחד ומאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד: ופליגי רבנן דלא צריך לשחוט ורידין. אי אמרת בשלמא בחולין (דחללי) שפיר דפליגי וכו' אלא תדע כיון דפליגי ברישא דבחולין [מיירי]. וקרצו כלומר ששחטו ומאחר ששחט בא אחר ומירק על ידו כלומר (שטיהר) [שגמר] אותה כלומר שקרץ היה בתמיד של יוה"כ ולא היה מופנה הכהן שקרץ לגמור השחיטה שהיה מטהר עצמו (להקטיר קטרת) [לקבל הדם]. יכול אם לא מירק אחר שיהא פסול

א) נראה דצ"ל והלכך דאי לאו דא"א לנמנם הוי מטהרינן החלקים.

תורה אור

אם כן הויא ליה עבודה באחר א] *ותניא *כל עבודת יוה"כ אינן כשרות אלא בו ה"ק יכול יהא פסול מדרבנן דס"ד אמינא איכא פסול מדרבנן לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ומאחר דאפילו פסולא דרבנן ליכא למה לי למרק מצוה למרק: *אמר ר"ש בן לקיש משום לוי סבא *אינה לשחיטה אלא בסוף ורבי יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עובד כוכבים וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים בעולת העוף נמי היכא דמליק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב א"ל רבה בר שימי מר לא אמר הכי ומנו רב יוסף היכא דשחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים נמי פסול שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ לא נחלקו אלא כגון ששחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לא מיחייב מתיב רבי זירא *כל העסוקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים ופוסלין אותה במלאכה אחרת אירע בה פסול בשחיטתה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים בהזאתה קודם פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים ואי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפלוג נמי בשחיטתה אירע בה פסול בשחיטתה קודם פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים אמר רבא נתקלקלה שחיטה קאמרת שאני התם דאגלאי מלתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לפלוג בהכשרה דפרה כגון דשחטוה בתרי גברי דגברא קמא לא מטמאה וגברא בתרא מטמאה אמר רב יוסף תרי גברי בחד זיבחא קאמרת בר מיניה דההוא דתנינא (דברים יב) א] *°תזבח שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד °תזבחהו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים (ויקרא יט) ואמר רב כהנא תזבחהו כתיב א"ל אביי לאו אתמר עלה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי רבי אלעזר ברבי שמעון סתימתאה

מצוה למרק. משום דם ואני שמעתי ביומא משום ברוב עם הדרת מלך ואין לבי ג] כך דא"כ כל עבודות נמי והרי הכתוב הקפיד בכ"ג ונירש את רוב עם: אינה לשחיטה. אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה ולקמיה מפרש למאי הלכתא: ישנה לשחיטה. הכל קרוי שחיטה: פסולה. ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מיקרי שחיטת עובד כוכבים מיהו שחיטת ישראל נמי לא הויא והויא לה כקוץ בעלמא ואיטרפא לה: מעשה טרפה. מעשה שהיה כדי וכשיעור לטורפה בו נעשה בה ביד עובד כוכבים: עולת העוף למעלה מחוט הסיקרא חטאת העוף למטה כדאמר בזבחים (דף סד: סה.): שהרי עשה בה [מעשה חטאת העוף] למטה. במקום פסולה מעשה שהוא חשוב בחטאת העוף להכשירו בכך שמליקת חטאת העוף בסימן אחד הילכך ה"ל חשיב לפסול אע"ג דבעולה לא הוי סוף מליקה עד גמר השני: מיחייב. משום שחוטי חוץ: מר לא אמר הכי. דאילו בעוף אם שחט סימן ראשון בחוץ מיחייב שהרי דכוותה כשר בפנים במליקת חטאת העוף השוחט עוף קדשים בחוץ חייב דיליף מריבויא דאשר ישחט בשחיטת קדשים בפרק השוחט (דף קז.) אבל המולק (א) את העוף פטור: כל העסוקין בפרה. אדומה: ג] מתחלה ועד סופה. באחת עבודותיה בין באמצע ובין בתחלה ובין בסוף: מטמאין את הבגדים. כדכתיב (במדבר יט) עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה וסמיך ליה וכבס בגדיו הכהן וגו'. וכתיב בשריפתה והשורף אותה וגו' ותניא בסיפרי אם המשליך את האזוב מטמא בגדים השורף לא כ"ש מה ת"ל והשורף בא הכתוב ולימד על כל העסוקים בפרה מתחלה ועד סוף שיהו טעונים תכבוסת בגדים: ופוסלין אותה במלאכה. אם נתעסקו עמה במלאכה אחרת כגון ששחט וחתך עמה דלעת דתניא (ספרי פ' חקת) ושחט אותה בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא מלאכה פוסלתה בשחיטתה ושרף את הפרה בא הכתוב ולימד שתהא מלאכה פוסלת בשריפתה: בשחיטתה. כגון שנתנבלה: אינה מטמאה בגדים. שאין כאן עבודה ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה או אפילו נגע בה בפשוטי כלי עץ שלא טמאתו משום נבלה אינו טמא משום מתעסק בפרה שאין כאן פרה אדומה: בהזאתה. בהזאת דמה שהיה מזה הימנה ז' פעמים כנגד פתח של היכל כדכתיב (שם יט) והזה אל נכח פני וגו': קודם פסולה מטמאה בגדים. דמתעסק בפרה הוא וכבר נעשית שחיטתה בהכשר: דלאו שחיטה היא כלל. שהרי סופה הוכיח אבל היכא דנגמרה שחיטה ממש אימא לך דכולה קרויה שחיטה מתחלה ועד סוף: לפלוג נמי. האי תנא בהכשרא דפרה אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק בין בגדים לבגדים: סתימתאה

אם כן הוי ליה עבודה באחר. הוה מצי נמי למיפרך א"כ הויא ליה שחיטה בשנים כיון דאם לא מירק פסול ואין שנים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה כדמוכח לקמן בשמעתין וא"ת ומאי קפיא ליה מעבודה באחר הא בפרק טרף בקלפי (יומא דף מב.) איכא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כ"ג בזר ואפילו מאן דפסיל היינו דוקא פרו דקאי לחובת יוה"כ וקאי עליה אהרן וחוקה אבל תמיד דלא שייך לחובת יוה"כ ולא קאי עליה אהרן וחוקה לא וי"ל דמ"מ פסול מדרבנן*: למה לי למרק. ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה מ"מ כיון שיש דוחק בדבר לא היה לנו לעשות ע"י אחר*: אמר ר"ל משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף. ד] אע"ג דרבא ס"ל הכי בפ"ב דזבחים (דף ל.) אפ"ה לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כר"ל לגבי רבי יוחנן בריש פרק החולץ (יבמות דף לו.) משום דהך משמיה דלוי אמרה ר"ל*: כגון ששחט סימן אחד בחוץ. פי' בקונטרס בעוף קדשים וקשה לפירושו דמ"ט דמאן דפטר כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה והרי עשה הכשר שחיטה בחוץ ורב יוסף נמי למה ליה למינקט שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף הוה ליה למימר משום דהכשר שחיטת העוף בסימן אחד ועוד דנקט רב יוסף דאחד בחוץ ואחד בפנים נמי פסולה משמע הא שניהם בפנים כשרה ואי בעוף הא אין הכשרו אלא במליקה וחייב ה"ל למינקט ולא פסולה ונראה לפרש דאיירי בבהמה (ב) ופסולה דנקט רב יוסף לאו דוקא דחייב נמי לכולי עלמא דאי חיובא ליכא א"כ לוקי פלוגתייהו בסימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים ופליגי בחיובא ואמאי מוקי לה במיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים וא"ת ובסוף פרקין (דף מ:) גבי הא דתניא השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב ג' חטאות ומוקי לה בחטאת העוף שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כלשהוא דאתו כולהו בהדי הדדי ולהכי נקט חטאת ולא נקט זבח שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודת כוכבים אסרה ותו לא מחייב משום שחוטי חוץ והשתא אכתי כיון דבבהמה נמי מיחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ לשמעינן זבח ובחצי קנה פגום ואע"ג דסימן אחד לא מיחייב משום שבת שלא תקן כלום מה בכך מ"מ כשיגמור סימן שני מיהא ליחייב משום שבת ויש לומר דהא דמחייב בסימן אחד הכא היינו משום דגמר השני בפנים אבל התם דאיירי בשוחט לעבודת כוכבים מכיון דנאסרה בסימן ראשון לא חשיב סימן שני אלא כמחתך ה] בעפר והוי כמו נתקלקלה בשחיטה דאמר בסמוך דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל גבי פרה לכך נקט עוף דהכשרו בסימן אחד וכן פירש לקמן בקונטרס: אירע פסול בשחיטתה. פ"ה כגון נתנבלה ור"ת מפרש פסול של מלאכה אחרת דומיא דהזאה דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה ב] א"כ לפלוג בשחיטה עצמה ואמאי נקט הזאה ואע"ג דאיירי בפסול מלאכה מ"מ קאמר שפיר בסמוך שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל דכיון דנתקלקלה א"כ לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות אבל אירע פסול בהזאתה אין לחוש דכבר נעשית השחיטה בכשרות: תרי גברי בחד זיבחא קאמרת. תימה הא ע"כ שלא יהיו ב' שוחטין זבח אחד היינו לכתחלה אבל בדיעבד כשר כמו אחד שוחט ב' זבחים דמוקי לעיל מתניתין דשוחט ב' ראשים כאחד שחיטתו כשרה בקדשים וא"כ אכתי לפלוג בהכשר דפרה וי"ל דכיון דלכתחלה אסור מילתא דלא שכיחא היא אע"ג דפריך לפלוג בב' כודרים הא שכיחא טפי:

והוינן

כח א מיי' פ"א מהל' עבודת יוה"כ הל"ב:

כט ב מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל"ג ופ"א מהל' פסולי מוקדשין הלכה יח:

ל ג מיי' פ"ד מהל' שחיטה הלי"ג סמג עשין סג. טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף א:

[וע"ע תוס' יומא לב: ד"ה אי"כ]

[ביומא לג. תוס' ד"ה למה וכו' ביארו היטיב ע"ש]

[וע"ע תוס' ב"מ מח. ד"ה נתנה ותוס' ע"ז עא. והוס' בכורות יב: ד"ה רב אבי]

לא ד מיי' פ"ז מהל' פסולי מוקדשין הל"ו:

לב ה מיי' פ"א שם הלכה יח:

לג ו מיי' פ"ה מהל' פרה אדומה הל"א:

לד ח מיי' שם פ"ד הלכה יז:

לה ט מיי' שם פ"ה הלכה ג:

שיטה מקובצת

א] ותניא כל עבודת יוה"כ. נ"ב בכל הספרי יד כתוב ותנן בן כתוב שם ביומא: ב] ואין לבי אומר כך דא"כ: ג] מתחלת ועד סופה באחת מכל עבודותיה: ד] אע"ג דרבא ס"ל הכי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יד ע"א: ה] אלא כמחתך בשר. בעלמא והוי כמו נתקלקלה:

עיין בפרש"י דברים יב ד"ה תזבח

יומא לב: הוריות יב:

ב"ק עב.

זבחים ל. [פסחים סג. לקמן לו. קכח. ב"ק עב.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מר לא וכו' בפרק השוחט דף קז אבל המולק. נ"ב שם במשנה דף קי"א: (ב) תוס' ד"ה כגון וכו' ונראה לפרש דאיירי בבהמה ופטור למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף ורב יוסף לכ"ע מחייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ופסולה דנקט רב יוסף:

פרה פ"ד מ"ד ע"ש

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דתניא תזבח בתודה אור ציון דברים יב וכולא נמחק: ב] תד"ה אירע וכו' בין קודם פסולה בין לאחר פסולה. נ"ב עיין תירוצי רשב"א והר"ן:

רבינו גרשום

פסול התמיד א"כ הויא ליה עבודה באחר ותנן כל עבודה כו' הכי קאמר יכול יהא פסול מדרבנן אם אחר מירק כלומר דגמר השחיטה לכך שנינו רוב אחד ורוב שנים דיכול אפי' אחר ועכשיו סיפא זו היא בקדשים. שהרי עשה בה מעשה טרפה ביד עובד כוכבים כלומר שפסולה היה בראשון היכא דשחט עובד כוכבים. עולת העוף נמי היכא דמלקה סימן אחד למטה מן הסקרא וסימן אחד למעלה מן הסיקרא וזו לא דינו הוא ודינו שכלו למעלה מן הסיקרא של עולת העוף. ושל חטאת העוף למטה מן הסיקרא וסיקרא חוגרת סביבו של מזבח באמצע. ומאי סיקרא ארמונית שמהן עושין מגינים. שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף: למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מיחייב דחשוב ככולו בחוץ אבל למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף (עכשיו) לא מיחייב שסופה של שחיטה היתה בפנים וחשוב כאילו לא שחט בחוץ כלום: כל העוסקים בפרה מטמא בגדים מתחלה ועד סוף כדכתיב בתורה ששבעה היו עסוקין בפרה כלומר אחד שחט ואחד שורף ואחד מזה וכל העסוקין עד ז' ופוסלין אותה במלאכה כלומר לפרה אדומה כיצד שאם התך שום דבר או עץ או שחט בהמה בתוך כך שהיו עסוקים בפרה פסולה הפרה כיצד אירע בה פסול בשחיטה כלומר כששחט קצת וחתך הפק אחר בתוך כך ועכשיו כיון שאירע בה פסול בשחיטה אמרינן אינה לשחיטה אלא לבסוף אפילו אירע בה פסול א) בתחלת שחיטה שעשה עמה מלאכה לא חשובה שחיטה ואינה מטמאה בגדים אבל בהזייתה אירע בה פסלות שזו לבסוף קודם פסלות מטמאה בגדים דאנן אמרינן דכל העוסקים בפרה מטמא ואחר פסולה היא חשובה כאין אלא אי אמרת ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לפלוג בשחיטתה וכו':נתקלקל בשחיטה[קאמרת.]כלומר דפסולת אירע בשחיטה ועכשיו אגלאי וכו' ומשום הכי פסולה(אלא)[אבל]במקום אחר עדיין אומר אני דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף:אלא אי קשיא הא קשיא למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ליפלוג נמי בהכשרה וכו' כלומר אפי' דלא אירע בה פסול בשחיטה כגון דשחטוה בתרי גברי דגברא קמא לא מטמא כלומר דעדיין לא חשוב שחיטה וגברא בתרא מטמא משום דאינה לשחיטה אלא לבסוף: בר מינה דההיא כלומר הא לא קשיא לא מצית למיפרך ודאי הכא אינה לשחיטה אלא לבסוף אבל במקום אחר עדיין א' אני אפי' ב) פסול שאירע (בשחיטה) דאינה לשחיטה אלא לבסוף: א"ל אביי ולאו איתמר עלה דתרצת דהתם דאינה לשחיטה אלא לבסוף: ג)דמחלוקת בין ר' אליעזר בר' שמעון ובין חכמים דחכ"א שנים שוחטין וכו' דישנה לשחיטה מתחלת וכו' ולר' שמעון בן אלעזר

א) לכאורה נראה דצ"ל אפי' אירע בה פסול בסוף שחיטה שעשה עמה וכו'. ב) אפי' שחט מקצת סימנים בחוץ וגמרה בפנים ג"כ חייב משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. ג) דברי רבינו אלו הם מבוללים הבנה מאי ענין מחלוקת ראב"ש וחכמים ליבנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או לא דטעמא דראב"ש דיליף מקרא וגזה"כ הוא וצ"ע.

סתימתאה אבל חכמים אומרים ב' שוחטים זבח אחד ולרבי אלעזר ברבי שמעון נמי לפלוג כגון דשחט חד גברא בשני סודרים דסודר קמא לא מטמא וסודר בתרא מטמא אלא בפסולא דפרה קא מיירי בהכשרה לא קא מיירי מתיב רב אידי בר אבין *ובמועד לשמו פטור שלא לשמו חייב והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור ואמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ש"מ פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה *ואמר ר' חייא בר גמדא נזרקה מפי חבורה ואמרו הכא במאי עסקינן כגון שהיו בעלים טמאי מתים דנדחין לפסח שני דסתמא לשמו קאי והאי הוא דבעי עקירה הא אחר לא בעי עקירה אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף איפסיל ליה מתחלת שחיטה אלא אי אמרת אינה לשחיטה אלא בסוף כיון דשחט ביה פורתא אידחי ליה מפסח אידך כי קא שחיט שלמים קא שחיט אמר ליה אביי נהי דאידחי ליה מפסח מדמי פסח מי אידחי [א] וכי תימא בעי העמדה והערכה *והתנן שחט בה שנים או רוב שנים *ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה אמר רב יהודה אמר רב השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשרה כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי *בעינן שחיטה מפורעת וליכא ואף ר"ש בן לקיש סבר בעינן שחיטה מפורעת דא"ר שמעון בן לקיש מנין לשחיטה שהיא מפורעת שנאמר °חץ שחוט לשונם מרמה דבר מתיב רבי אלעזר *ב' אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתו כשרה אמאי והא ליכא שחיטה מפורעת אמר ליה ר' ירמיה משנתינו בסכין אחד ושני בני אדם אמר ליה רבי אבא אי הכי היינו דתני עלה אין חוששין שמא יטרפו זה על זה אי אמרת בשלמא בשתי סכינין ושני בני אדם שפיר מהו דתימא ליחוש דלמא סמכי אהדדי והאי לא אתי למעבד רובא והאי לא אתי למעבד רובא קא משמע לן דאין חוששין אלא אי אמרת בסכין אחת ושני בני אדם האי אין חוששין שמא יטרפו זה על זה שמא ידרוסו זה על זה מיבעי ליה אמר ליה רבי אבין תני אין חוששין שמא

פסחים סג. | פסחים סד. ודף עג: | [לקמן קיז: | [עיין תוס' ערכין ד. ד"ה לא ותוס' סוטה כז. ד"ה רב אבין] | [לעיל יט:] | [לקמן עמוד ב'] | ירמיה ט

רש"י

סתימתאה. שיש משנה ובריית' הרבה שאמר ר' אלעזר בר' שמעון ורגילים התנאים לסדרן במשנה בלשון סתם והאי סתמא דתזבח הוא נמי אמרה וגמרא גמיר לה ר' יוחנן מרביה דהא ר' אלעזר אמרה: זבח אחד. ולרבנן ליפלוג ועוד לר' אלעזר גופיה ליפלוג כגון דשחטה חד גברא בתרי סודרי שבאמצע שחיטה בא חברו ונטל סודרו ב] מראשו ועטפו בסודר אחר ומדלא מפליג ש"מ תרווייהו מיטמו דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף: אלא. לא מתרץ כרב יוסף אלא הכי תריץ דתנא בפרה פסולה איצטריך ליה לפלוגי ולאשמועינן דאע"ג דנפסלה מיהו קודם פסולה תורת פרה עליה והעסוקין בה נטמאו ובהכשרה לא הם לאורויי אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אי אינה אלא לבסוף: ובמועד לשמו פטור. בשוחט הפסח על החמץ קאי בפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) ומרבינן התם לשאר זבחים ששחטן בפסח על החמץ שלוקה עליהן משום לא תשחט על חמץ וקאמר ר' שמעון שהשוחט פסח בתוך המועד כגון שאבד בארבעה עשר והקריב אחר תחתיו ונמצא הראשון במועד ושחטו לשמו על החמץ פטור דהא זבח פסול הוא דלא חזי שלא בזמנו לשמו: שלא לשמו. דשחטו לשם שלמים: חייב. דפסח לאחר זמנו קרב שלמים וזה שנשחט לשלמים זבח כשר הוא ומדקתני שלא לשמו חייב מכלל דרישא דקתני לשמו פטור היינו דשחטיה סתמא וסתמא קרי לשמו דאי לשמו דוקא קאמר הא סתמא חייב קשיא סיפא דלא מחייב ליה אלא בשלא לשמו בהדיא וגרסינן והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור: והוינן בה. בסתמא אמאי פטור: הא סתמא שלמים הוא. דנפקא לן מוזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר דמותר פסח קרב שלמים בפסחים (דף ע:) ובמנחות (דף פג:) ובזבחים בפ"ק (דף ט.): ש"מ. מדקרי ליה ג] פסול דפסח בשאר ימות השנה בעי למיעקר שם פסח מיניה וכל כמה דלא עקר פסח הוא וכי שחיט ליה שלא בזמנו הוי פסח פסול ומיפלג פליגי בה בפסחים (דף עג:): וא"ר חייא בר גמדא נזרקה. תשובה זו שאני משיב מפי חבורה ואמרו לעולם לא בעי עקירה והאי דמשמע דבעי עקירה: כגון שהיו בעלים. בפסח ראשון טמאי מתים ופסח זה לא נדחה מחמת איבוד אלא מחמת בעלים שנדחו מחמת טומאה לפסח שני והאי פסח חזי ליקרב באייר הלכך בעי עקירה: אי אמרת בשלמא ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. אפסיל ליה בתחלת שחיטה דסתמיה הוי לפסח דתחלת שחיטה נמי פסלה: אלא אי אמרת לא פסלה עד גמר שחיטה. הא גמר שחיטה לאו פסח הואי דכיון דשחט ביה פורתא ולא איחזי לשהוייה לפסח שני אידחי ליה מפסח וכיון דלא חזי לפסח הא אמרת דלשלמים קאי וגמר שחיטה דידיה לשלמים הוא ובפורתא קמא לא איפסל משום שחיטת פסח שלא בזמנו דהא אינה לשחיטה אלא לבסוף: לשם פסח קא שחיט לא גרסינן: מדמי פסח. ראוי הוא לימכר קודם גמר שחיטה ולצאת לחולין שאין לך מום קבוע גדול מזה ודמיו לפסח וכיון דחזי לדמי פסח סתם שחיטה דידיה כולה לפסח: וכי תימא. אין קדשים נפדין בלא העמדה והערכה כדכתיב (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה וזו אין יכולה לעמוד על רגליה: בשנים ושלשה מקומות. שחתך כאן ד] וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה: מפורעת. מגולה וניכרת דהיינו במקום אחד: חץ שחוט. שחיטה דומיא דחץ שאינו חותך בב' מקומות: ב' אוחזין בסכין. קס"ד בב' סכינין אחד למעלה לצד הראש ואחד למטה לצד החזה: בסכין אחד. ומאי אחד למעלה ואחד למטה דנקטי סכינא באלכסון: אי הכי. לשון קושיא הוא: שמא

תוספות

והוינן בה טעמא דשלא לשמו הא סתמא פטור. כך היא גירסת הקונטרס וקשה דאדדייק מסיפא נידוק מרישא איפכא טעמא דלשמו הא סתמא חייב אלמא דלא בעינן עקירה וברוב ספרים ישנים גרסינן והוינן בה לשמו אמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא ש"מ בעי עקירה פי' דאי סתמא לא בעי עקירה א"כ סתם הוי שלמים וכשר כששחטו לשם פסח מידי דהוה אשלמים ודאי ששחטן לשם פסח דכשרין: מדמי פסח מי אידחי. ואם תאמר ממה נפשך אידחי גם מדמי פסח דמכי שחיט פורתא אינה ראויה לפדות אלא לכלבים ואין פודין קדשים להאכילן לכלבים ואם לאחר פדיון גומר שחיטתו אם כן הויא לה חולין בעזרה ואסורה באכילה וי"ל דמיד אחר פדיון יוליאנו חוץ ויגמור שם שחיטתו: והתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה. °אין המשנה כן בשום מקום אלא דדייק לה מתניתין דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין °אבל לא טומאת נבלות*: השוחט בשנים או בג' מקומות. פירש בקונטרס חתך כאן וחזר והתחיל לחתוך למעלה או למטה וקשה דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשרה ואם יש רוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא וי"ל דאע"ג דיש רוב במקום אחד לא הוי שחיטה מפורעת דבשלא נחתך הסימן לא למעלה מבית השחיטה ולא למטה אז הויא שחיטה מפורעת דבית השחיטה מירווח רווח אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מירווח ואינה מפורעת וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין לא הוי מצי לשנויי דהתם כששחט כל אחד רוב והרי היא מפורעת דמ"מ כשקדם האחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט אינה מפורעת ונפסלה וכיון דכבר נפסלה תו לא הדרא ומתכשרא כשגם חבירו גמר הרוב ובשאלתות דרב אחאי *מפרש ב' או ג' מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקף של סימן כגון שחתך סביב סביב כאן מעט וכאן מעט בטבעת אחת בקנה וכולא בו בוושט ובין הכל יש רוב ועוד פירש בשאלתות שאפילו חתך מיעוט הקנה למעלה נגד העור וחזר ושחט מיעוטו למטה נגד אחר זה שלא כנגד זה דכשרה כיון דבין הכל יש רוב ורבינו חננאל פירש ב' או ג' מקומות כגון רוב הקנה למעלה ורוב הוושט למטה ולפירושו לא משכחת שלשה מקומות: מתיב רבי אלעזר שנים אוחזין בסכין ושוחטין. לפירוש רבינו חננאל והשאלתות לא בעי לשנויי דהכא כששחט האחד הרוב דהא משמע שהשחיטה כשרה על ידי שניהם: דלמא סמכי אהדדי ולא עבדי רובא. לפירוש הקונטרס כל אחד לא ישחוט רוב ולפירוש השאלתות בין שניהם לא יעשו רוב: למדתנו

עין משפט נר מצוה

לו א מיי' פ"א מהל' פסולי מוקדשין הל"ט:

לז ב מיי' פ"ה מהל' ערכין וחרמין הל"ב סמג עשין קלא:

לח ג מיי' שם הל"ג וס"ב מהל' שאר אבות הטומאה הל"א:

לט ד ה ו ז מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:

[ועיין תוס' ב"ק עו. ד"ה שחיטה]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והתנן וכו' אין המשנה כן וכו'. י"ל דמתניתין היא פ"ט מ"ב דמעילה דטעמייהו דרבנן משום דמפרכסת כו' טעמדה והערכה. עיין בכ"מ פ"א מהל' איסורי מזבח: בא"ד אבל לא טומאת נבלות. עיין לקמן פד ע"א תוס' ד"ה בעינן. ובב"ק עו ע"א תוס' ד"ה שחיטה שא"ר. ושם ע"ב תוס' ד"ה בשוחט. וערכין ד ע"א תוס' ד"ה ולא:

[פרשה בשאלתות סימן קכד]

שיטה מקובצת

א] וכי תימא בעי העמדה והערכה והתנן. נ"ב עי' תוס' ערכין דף ד ע"א: ב] מראשו ועטפו בסודר אחר. נ"ב נ"א וגמרה: ג] ש"מ מדקרי ליה זבח פסול: ד] וחזר והתחיל לשחוט למטה או למעלה כגון שלא שהה שיעור שהיה בין חתיכה לשחיטה. כן מצאתי בגליון רש"י כת"י ישן:

רבינו גרשום

אלעזר דאמר דאינה לשחיטה אלא לבסוף לפלוג בהכשירה דפרה כגון דשחטה חד גברא בשני סודרין כלומר כששחט סימן ראשון היה עטוף סודר אחד וכששחט סימן אחר נתעטף בסודר אחר דסודר קמא לא מטמא וסודר בתרא מטמא דאינה לשחיטה אלא לבסוף: לא לעולם אינה לשחיטה אלא לבסוף. אם תקשי לך מפני מה לא פליגי בזה שהענין בפסול דפרה קא מיירי וכו': אותיב רב אידי בר אבין ובמועד לשמו פטור וכו' הכי סברינן פסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא במועד (כלומר) אם שחטו במועד [על החמץ] לשם פסח פטור שפסח פסול הוא שלא לשמו ששחטו לשום שלמים על חמץ חייב דמארבעה עשר ואילך כשמתחיל תמיד של בין הערבים אין שוחטין שום זבח על חמץ אפי' תמיד ואפי' שלמים. שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה כלומר דלא חשוב שלמים אא"כ עקר שמו מפסח ושוחטו לשום שלמים ולפיכך פטור [דהוי כמו] ששחטו לשמו ולאו חשוב שלמים אלא פסח פסול שכבר עבר זמנו של פסח והא קי"ל דכי האי גוונא פסח שאבד והפריש אחר תחתיו ונמצא במועד דלא בעי עקירה דבלא עקירה חשוב שלמים ואמאי פטור כי שחטו על חמץ ואמר ר' חייא בר גמדא אמר רב נזרקה מפי חבורה [illegible] אמרו בחבורה של רבנן כגון שהיו בעלים טמאי מתים [illegible] דהוא ודאי חייב דחשוב שלמים בלא עקירה [illegible]

[illegible]

א) נראה דל"ל לעולם דאינה לשחיטה אלא בסוף ולאו אמרת וכו'.

שמא ידרוסו זה על זה מתיב רבי אבין שחט את הוושט למטה ואת הקנה למעלה או את הוושט למעלה ואת הקנה למטה שחיטתו כשרה אמאי והא ליכא שחיטה מפורעת הוא מותיב לה והוא מפרק לה "בשחיטה העשויה כקולמוס ההוא תורא דאישחט בשנים ושלשה מקומות על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי א"ל רבי זירא למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינין וב' בני אדם אמר רב יהודה אמר רב "החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה תחת העור כשרה מאי קמ"ל תנינא *או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר "נבלה ר"ע אומר טרפה אי ממתני' ה"א ה"מ מלמטה למעלה דלא קעביד כדרך שחיטה אבל מלמעלה למטה דקעביד כדרך שחיטה אימא שפיר דמי "קמ"ל תחת העור כשרה בי רב אמרי תחת העור "איני יודע איבעיא להו לבי רב דאמרי תחת העור איני יודע תחת מטלית מהו "תחת א] צמר מסובך מהו "תיקו בעי רב פפא החליד במיעוט סימנים מהו "תיקו: **מתני'** *"השוחט ב' ראשין כאחד שחיטתו כשרה "שנים אוחזין בסכין ושוחטים אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתו כשרה "התיז את הראש בבת אחת פסולה "היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר כשרה "היה שוחט והתיז ב' ראשין בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר אחד כשרה בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך "אבל אם הוליך והביא אפי' כל שהוא אפי' באיזמל כשרה: **גמ'** מה"מ אמר שמואל דאמר קרא "חץ שחוט לשונם מרמה דבר תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך וכן הוא אומר "זהב שחוט ואומר חץ שחוט לשונם מרמה דבר מאי ואומר וכי תימא זהב שחוט שנטווה כחוט הוא ת"ש חץ שחוט לשונם רבא הוה בדיק ליה גירא לר' יונה בר תחליפא ושחט בה עופא בהדי דפרח ודלמא עביד חלדה חזינן גידפי

ירמיה ט
מלכים א' י

רש"י

שמא ידרוסו. דמתוך שזה מושך לכאן וזה לכאן ושניהם דוחקים סכין על הצואר יש לחוש שלא יתיזו הראש בבת אחת: ב] כקולמוס. באלכסון דכוליה חד מקום הוא ומפורעת קרינא ביה והתחיל בקנה למעלה וחתך ושיפע כלפי מטה במקום שנגמרה שחיטת קנה התחילה שחיטת וושט וכן מלמטה למעלה ג]: למדתנו רבינו. בלקיחה זו: משנתינו. דקתני שנים אוחזין בסכין אפילו בשני סכינין קמכשר: ופסקו. לתחתון כהלכתו אלא שהחליד וחזר והוציא את הסכין וחתך העליון כדרכו: תחת השני. שכבר שחט את הראשון: נבלה. ומטמאה: מלמטה למעלה. דכיון דתחת השני החליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה: תחת מטלית. הכרוכה לה סביבות צוארה: מהו. דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא ומספקינן ליה משום חלדה הכא נמי לא שנא או דלמא האי גופה והאי לאו גופה: מסובך. פלטרי"ר: תיקו. וכל תיקו דאיסורא לחומרא: החליד במיעוט סימנין. לאחר ששחט רובו בהכשר מי אמרינן הא אישתחיט שפיר ברוב סימנין או דלמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי: תיקו. ולחומרא וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא (לעיל יט.) בין שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש בין הגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש בין שחט שני שלישי והגריס שליש מספקא לן דלמא סבירא לן כרבנן טרופאי דמיטרפי בכל חדא מינייהו ועבדינן לחומרא ואע"ג דשנינן לעיל (דף כט.) שחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה ואוקימנא בעוף ואכשרנא ממה נפשך דאי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חיישינן לפסולא דמיעוטא לא סמכינן אההוא שנויא דדיתוי הוא דדחייה וטעמא משום דמחלה על מחלה איננו כרוב ובשחיטה קמייתא לא מידי עביד וכי שהה בפלגא (א) קנה לא איטריף אבל במיעוטא בתרא בין דקנה ובין דוושט ובמיעוטא קמא דוושט מיטרפא ואף בהלכות גדולות כתוב והיכא דשהה ד] בסימנין בין בתחלה ובין בסוף אסור דכיון דלא אפשיט לן עבדינן לחומרא: **מתני'** שנים אוחזין בסכין ושוחטין. בהמה אחת: התיז את הראש בבת אחת. כאדם המתיז קנה או דלעת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה: היה שוחט. במשיכה: והתיז את הראש. בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה ובמשיכה הותז הראש עד שלא הספיק להביא: אם יש בסכין מלא צואר. חוץ לצואר כדמוקי בגמרא יש כאן הולכה או הובאה וכשר שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל אם אין אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משהו דרסה היא שאין הסימנין נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה: אם יש בסכין מלא צואר אחד. מפרש בגמרא חוץ לשני הצוארים דיש בו שיעור שלשה צוארין: איזמל. תער דק וקטן מאד: אפי' באיזמל. אע"ג דאיכא למיגזר אטו יש לו קרנים כדלקמן: **גמ'** חץ שחוט. מה חץ הולכת במשיכה אף שחיטה במשיכה: זהב שחוט. משוך שהוא רך המושכין אותו כעין שעושין צורפי נחושת חוטין שעושין מהן מחטין: שנטווה כחוט. ושחוט כמו שחוט אבל שחט לאו לשון משיכה הוא: בדק להו גירי. מפגימה: גידפי

[לקמן לב.]
[לעיל כט.]

תוספות

למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינים ובשני בני אדם. משמע שכן הלכה דבשנים ושלשה מקומות שחיטה כשרה ובה"ג גרים למדתנו רבינו משנתינו בסכין אחד וב' בני אדם כלומר והילך אתה אוכל ומ"מ כיון דלא חש לדבריו ואכל משופרי שופרי ש"מ שכן הלכה שהרי חזר בו ממה שהיה רגיל לפרש במתניתין סכין אחד: **החליד** הסכין בין סימן לסימן. לקמן (דף לב.) גבי מתני' דחלדה היה ראוי להביאה אלא אגב דאכשר רב לעיל שחיטה שאינה מפורעת (ב) ה] כזאת פסולה מטעם חלדה: **או** שהחליד הסכין תחת השני ופסקו. רבותא נקט אע"ג שכבר נשחט האחד ונקט נמי אורחא דמילתא דכששחט סימן ראשון בהובאה כשחוזר ובא לעשות הולכה (ג) תחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר: **החליד** במיעוט סימנין מהו. פי' בקונטרס במיעוט בתרא אבל במיעוט קמא פשיטא לן דהויא נבלה ו] והגרמה נמי פסק דאפי' שחט שני שלישי והגריס שליש דעבדינן לחומרא מדקאי הכא בתיקו ורבינו יצחק ברבי מאיר אומר דבהגרמה פסקינן כפ"ק (לעיל יט.) כרבי יוסי בר יהודה והיכא דמכשר נמי לרבנן שחט שני שלישי והגריס שליש ולא דמיא להכא דהתם שלא במקום שחיטה הוא והוי כאילו שוחט ברגלה אחר שחיטת הסימן (וכאן) [וכן] נמי אם לאחר שחיטת הרוב עקר א] (הרוב) המיעוט שחיטתו כשרה כיון דהוי שלא כדרך שחיטה ור"ת הקשה לפירוש הקונטרס דתניא בתוספתא שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה שחיטתו כשרה ומפרש ר"ת דהכא בעי במיעוט קמא ובעי לרב יהודה דמכשר תחת העור דדלמא אם תחב הסכין (ד) ז] במיעוט הסימן ושחט ברוב שלמטה כדרכו הויא חלוד טפי ואפילו לאמרי בי רב דאמרי תחת העור איני יודע הייט משום דשחיטה לא שייכא בעור והוי חלדה לפי שהוא שלם אבל ח] סימן דשייכי בהו שחיטה ואפילו הכי אין צריך לשחוט אלא הרוב המיעוט שעל הסכין הוי כאילו נחתך לא הוי חלדה א"כ מיבעיא ליה (ה) בתחב הסכין תחת מיעוט קמא ופסקו מלמטה למעלה א"כ שחט הרוב וכן שהה במיעוט סימנים דלקמן (דף לב.) מפרש ר"ת במיעוט קמא והשתא אתי שפיר האי דקאמר לעיל (דף כט.) אי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא דבמיעוט בתרא פשיטא ליה דכשר והשתא לפירושו א"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה כיון דהכשרו בסימן אחד והא דקאמר לקמן בפירקין (דף לב.) דשהייה הוי (ו) מבהמה לבהמה ועוף לעוף הייט מדרבנן ובקנה לא שייכא שהייה בעוף אפילו מדרבנן דשהה במיעוט קמא כשרה מידי דהוה אמגלא חלי קנה פגום ומה שכתוב בתוספתא שחט חצי הגרגרת ושהה כדי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה טעות סופר הוא וגרסינן כשרה דהא לעיל מייתי לה גבי מחלה על מחלה כרוב ומיהו גם לפירוש רבינו תם קשה מתוספתא דתניא שחט מיעוט ושט ושהה כדי שחיטה פסולה אלמא יש שהייה במיעוט ט] סימנים קמא ולקמן קאי בתיקו ואם נאמר דלא ידע א"כ גם לפירוש הקונטרס נאמר דלא ידע ההיא תוספתא שהקשה ממנה ר"ת וה"ר אושעיא מפרש החליד במיעוט סימנים הייט לאחר ששחט רוב האחד והחליד תחת המיעוט שנשאר ושחט סימן שני ושהה במיעוט סימנים דלקמן מפרש דקאי אשוחט בסכין רעה דקאמר התם אפילו הוליך והביא כל היום כולו כשר ומבעיא לן אם שחט רובו של אחד והוליך והביא כל היום כולו במיעוטו מהו דלמא הא דמכשיר בסכין רעה אפילו הוליך והביא כל היום כולו שמא הייט במתעסק לחתוך הסימן אבל כאן שכבר חתך רובו הרי הוא כאילו נחתך כולו וכשמוליך ומביא כל היום כולו באותו מיעוטא הוי כאילו מוליך ביד וברגל ויש כאן שהייה ופסולה:

תנא דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך. ולא"ג דאיהו גופיה דריש בריש פירקין (לעיל כז.) ושחט במקום שחט חטהו תרתי ש"מ:
חוץ

רבינו גרשום

השום כומך על חבירו. ששוחט את הקנה (והאי) ולא אתי למעבד רובא [בוושט] כו'. אלא אי אמרת בסכין אחד ושני בני אדם אין חוששין שמא ידרוסו זה על זה מבעי ליה כלומר אין חוששין שמא מכח שניהם יתיזו את הראש בבת אחת ולא יוליכו ויביאו בזו השחיטה: תני אין חוששין שמא ידרוסו זה על זה וכשרה. בשחיטה העשויה כקולמוס שחותך הסופר באלכסון והא הויא שחיטה מפורעת: א"ל ר' זירא לימדתנו רבינו משנתנו בב' סכינין וב' בני אדם. כלומר תורא אישתחים בשנים ושלש' מקומות קנה למעלה ושם למטה ושקל מינה רב יצחק משופריה שופריה א"ל ר' זירא למדתנו רבינו מדחזינן דתורא אישתחים בשנים ושלשה מקומות ושקלת מיניה לאכילה דמשנתנו דקתני שנים אוחזין בסכין (א' כלומר) ושוחטין אחד מלמעלה ואחד למטה בב' סכינין וב' בני אדם ואע"פ כן מותר: אמר רב יהודה אמר רב החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסול כלומר הוליד הסכין בין קנה לושט ופסק את הושט תחלה כדרכו ואח"כ פסק את הקנה שחיטתו פסולה שהיה לו לשחוט כדרכו קנה ברישא והדר ושט: אבל מלמעלה למטה דקא עביד כדרכה דשחיטה אימא אפי' ברישא ושט ולבסוף קנה אימא שפיר דמי קמ"ל דפסולה: תחת העור כשירה כלומר אם החליד הסכין תחת העור ושחט הסימנין כשרה תחת מטלית מהו כלומר ששחט [תחת] גלימא שלו. תחת צמר מסובך שהחליד הסכין תחת צמר העור שעל גבי הגרון. החליד במיעוט סימנין מהו כלומר ששחט מיעוט סימנין והחליד את הסכין בין סימן לסימן באותו מיעוט וברוב סימנין שחט כדרכו מהו מי אמרינן כיון דלא שחט אלא מיעוט סימנין עדין לאו חשוב התחלת שחיטה כיון דרוב שחט שחיטה כשרה. או דילמא כיון דהחליד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תיקו וכו' וכי שהה כפלגא קמא דקנה לא: (ב) תוס' ד"ה החליד הסכין וכו' שאינה מפורעת קא משמע לן דאינה מפורעת כזאת פסולה: (ג) ד"ה או וכו' כתב ראש: (ד) ד"ה החליד במיעוט וכו' דדילמא אם תחב הסכין תחת מיעוט הסימן ושחט ברוב: (ה) בא"ד מיבעיא ליה בתחב: (ו) בא"ד דשהייה הוי כדי בהמה:

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ד:
מא ב מיי' פ"ג שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סימן כד סעיף ז:
מב ג מיי' שם ופ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' ג טור יו"ד סי' כז:
מג ד מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף ז:
מד ה ו מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ח:
מה ז מיי' שם ועיין בכ"מ ובל"מ טוש"ע שם סעי' י:
מו ח מיי' פ"ב שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' ג:
מז ט מיי' שם הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כא סעי' ג:
מח י מיי' שם הל"ט ופ"ג הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף א:
מט כ מיי' שם פ"ב הל"ט טוש"ע שם סעיף ג:
נ ל מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעי' ג:
נא מ מיי' שם הל"ט ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ג:

גליון הש"ס

גמ' תחת צמר מסובך. עיין בכורות כו ע"ב תוס' ד"ה כשוחט:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה החליד במיעוט וכו'. אם לאחר שחיטת הרוב: עקר המיעוט וכו' כצ"ל:

שיטה מקובצת

א] צמר מסובך מהו. נ"ב ע' תוס' בכורות דף כד ע"ב: ב] כקולמוס באלכסון וכו'. נ"ב בשני רש"י כת"י מצאתי שהם את הושט למעלה ואת הקנה למטה קס"ד ששחט בשני מקומות למטה סימן א' ולמעלה סי' אחר ובדלא שהה ע"כ: ג] וכן מלמטה למעלה ואותם חתיכת סימנים שבין שחיטות אלו נופלת לכאן ולכאן ומכסה את השחיטה שאינה נראת ומיהו במקום אחד הויא והויא לה שחיטה שחיטה מפורעת הס"ד: ד] והיכא דשהה במיעוט בין בתחלה ובין בסוף: ה] שחיטה שאינה מפורעת כזאת פסולה מטעם חלדה: ו] דהויא נבלה ובהגרמה נמי פסק: ז] דדילמא אם תחב הסכין תחת (הסימן) מיעוט הסימן ושחט הרוב שלמטה: ח] אבל סימנים דשייכי בהו שחיטה: ט] אלמא יש שהיה במיעוט קמא:

גידפי דמיפרמי והא בעי כסוי וכי תימא דמכסו ליה *והאמר רבי זירא אמר רב *השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר °וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה דמזומן ליה לעפר דכולה *פתקא: היה שוחט והתיז [וכו']: אמר רבי זירא מלא צואר וחוץ לצואר °איבעיא להו מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר דהוו לה תרי צוארי או דלמא מלא צואר וחוץ לצואר משהו תא שמע היה שוחט והתיז שני ראשין בבת אחת אם יש לסכין מלא צואר אחד כשר מאי מלא צואר אחד אילימא מלא צואר אחד ותו לא השתא בבהמה אחת בעינן מלא צואר וחוץ לצואר בשתי בהמות סגי להו כמלא צואר אחד אלא פשיטא מלא צואר חוץ לשני צוארין ש"מ מלא צואר חוץ לצואר ש"מ: בד"א בזמן שהוליך ולא הביא וכו': אמר רב מנשה באיזמל שאין לו קרנים אמר ליה רב אחא בריה דרב אויא לרב מנשה מחטא מאי אמר ליה מחטא מבזע בזע מחטא דאושכפי מאי אמר ליה תנינא אפילו כל שהוא מאי לאו מחטא דאושכפי לא איזמל איזמל בהדיא קתני לה פרושי קא מפרש מאי כל שהו איזמל ה"נ מסתברא דאי ס"ד מחטא דאושכפי השתא מחטא דאושכפי שריא איזמל מיבעיא איזמל אצטריכא ליה ס"ד אמינא ליגזור איזמל שאין לו קרנים אטו איזמל שיש לו קרנים קא משמע לן: **מתני'** נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה שנאמר °וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל: **גמ'** טעמא דנפלה *הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא ר' נתן היא *דתני אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנועצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלים הוא תני לה והוא אמר לה הלכה כר' נתן והא אמרה רבא חדא זימנא דתנן *וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה ואמרינן מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה ואמר רבא רבי נתן היא צריכא דאי אשמועינן התם משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם אבל הכא דלא קא מיכוין אימא לא ואי אשמעינן הכא משום דקאתי מכח בן דעת אבל התם דלא קאתי מכח בן דעת אימא לא צריכא: אתמר נדה שנאנסה וטבלה אמר רב יהודה אמר רב טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה ור' יוחנן אמר אף לביתה לא טהרה א"ל רבא לר"נ לרב דאמר טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה עון כרת הותרה איסור מיתה מיבעיא אמר ליה בעלה חולין הוא וחולין לא בעי כוונה ומנא תימרא *דתנן גל שנתלש ובו ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים טהורין מאי לאו אדם דומיא דכלים מה כלים דלא מיכווני אף אדם נמי לא בעי כוונה ממאי דלמא ביושב ומצפה עסקינן אימתי יתלש הגל וכלים

רש"י

גידפי. טלה שסביב הצואר: דמיפרמי. כרותות מינצייר"ש בלע"ז דאי עבד חלדה מכפנים היה יוצא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו: צריך שיתן עפר (א). תיחוח למטה דאם א] העפר קשה לא מקרי עפר למטה: בעפר. משמע כולו טמון בעפר: דמזומן ליה לעפרא דכולה ב] פתקא. עפר כל הבקעה היה מסיע וכותש או שהיה עפר תיחוח ומזמנו ג] [בפה] לכך: פתקא. בקעה: א"ר זירא מלא צואר. דמתניתין חוץ לצואר בעינן ולא תימא מלא צואר דוקא: איבעיא להו. האי חוץ לצואר דרבי זירא משהו קאמר או מלא צואר קאמר: אלא פשיטא מלא צואר חוץ לשני צוארים. וש"מ מלא צואר דקתני מתניתין נמי ברישא אחוץ לצואר קאי: שאין לו קרנים. דרגילין היו לעשות כמין קרנים לאזמילין לנוי על גביהן מטין לצד האחן ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא ד] יש לחוש שמא יחלידו הסימנין או ינקבו אותן הקרני': מיבזע בזע. כשמוליך ומביא מתוך שהוא חד הוא נוקב וקורע ולא חותך: מחטא דאושכפי. מרצע הרצענין שפיותיו חדודין וחותכין חוטי התפר: ואע"ג דלא מיכוין. לשחוט אלא להפלת סכין מאן תנא: זעירא דמן חבריא. צעיר הישיבה ולי נראה דאושעיא זעירא היה נקרא דמן חבריא שמבני הישיבה: הוא תני לה. שונה המשנה מרבו: והוא אמר. מדעתו שהלכה כרבי נתן: וכולן ששחטו. חרש שוטה וקטן: והא אמרה רבא חדא זימנא. ולמה ליה לרבא למידק ממתניתין ולמימר הא הפילה הוא כשרה ולאשמועינן דסתם לן תנא כר' נתן הא אשמועינן רבא חדא זימנא דסתם לן תנא כרבי נתן: צריכא. ליה לרבא לאשמועינן בתרווייהו: אבל הכא דלא מיכוין. אפילו לחתיכה בעלמא אי לאו דאשמועינן רבא לא הוה דייקנא מיניה הא הפילה הוא כשרה דאפילו הפילה הוא הוה אמינא דפסולה והיא גופה איצטריכא לאשמועינן מה שאתה זובח אתה אוכל דבעינן שחיטה מכח אדם קמ"ל רבא דהא נמי דייקנא מינה מדלא קתני הפיל סכין או זרק סכין והא דפריך והא אמרה רבא חדא זימנא ולא פריך תנינא חדא זימנא משום דבמתניתין לא תני בהדיא הפילה הוא דכשרה אלא רבא דייק לה: נדה שנאנסה וטבלה. לקמיה מפרש היכי נאנסה: לביתה. ליזקק לבעלה: טמא שאכל תרומה במיתה בידי שמים באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.) וכרת חמור ממיתה ס] דימיו נכרתים וזרעו נכרת כדכתיב (ויקרא כ) °ערירים יהיו: ומנא תימרא. דלחולין לא בעינן כוונה: שנתלש. מן הים: ה"ג מה כלים דלא מיכווני. דהא לית להו דעת: ה"ג

תוספות

חוץ לצואר כמלא צואר. לכאורה נראה שצריך להוליך כל אותו מלא צואר שחוץ לצואר ולכך צריך אותו שיעור ומיהו נראה דאין צריך ולא הוצרך שיעור זה אלא כדי שישחוט בריוח ופעמים שהסכין חריף ושוחט הרוב בלא הולכת כמלא צואר: **והא** אמרה רבא חדא זימנא. אמתניתין לא פריך הא תנינא חדא זימנא כדפירש בקונטרס משום דבמתניתין לא תנא בהדיא ו] הא הפילה הוא כשרה אלא רבא הוא דדייק לה ועוד דאפילו אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול להקשות דהא לא פריך ארבא למה ליה למידק הא הפילה הוא כשרה הא תנינא לעיל מדמכשרינן שחיטת חרש שוטה וקטן דאי לאו דאמר רבא אמתני' דחש"ו רבי נתן היא לא היה מקשה כלום דלמא בחש"ו מכשרינן טפי ואפילו רבנן מודו דמיכווני לחתיכת בשר אלא פריך משום דאוקמינן להא כרבי נתן אלמא מכשרא מתניתין אפילו היכא דלא מיכוין לחתיכת בשר כמו זרק סכין לנועצה בכותל ואם כן למה ליה לרבא למידק הא הפילה הוא כשרה ומשני דה"א ז] לנועצה עדיף דמיתכוין מיהא לחתיכה בעלמא אבל הפילה לא מכוין כלל לשום חתיכה: **ואי** אשמועינן הפילה. השתא הך צריכותא לא הויא דומיא דאידך דלא בא לפרש טעם אמאי איצטריך ליה לרבא למימר גבי חרש שוטה וקטן רבי נתן היא דא"כ מאי קאמר אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא הא בהדיא תנן דכשרה אלא אמתניתין גופא עביד צריכותא אמאי ח] איצטריך ורבא איצטריך לאשמועינן דר' נתן היא דאי לאו דאשמועינן הוה אמינא דהתם אפילו רבנן מודו דהא מיכווני לחתיכת בשר להכי אשמועינן דאפ"ה פסלי רבנן והא דקאמר רבא לקמן ורבנן כהי דלא בעי כוונה לזביחה לחתיכה מיהא בעיא היינו לחתיכת סימנים: **ואסורה** לאכול בתרומה. אפילו למעשר אסורה כדאמרי' בסמוך אלא נקט תרומה דנוהגת בזמן הזה א]: **עון** כרת התרת. איפכא הוה ליה למימר עון מיתה אסרת עון כרת מיבעיא דהא פשיטא דבעינן כוונה בתרומה וכדתנן *בחומר בקדש (חגיגה דף יח:) טבל לחולין אסור במעשר ואף בחולין בעי רבא למימר דטבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ויש לומר משום דנקט מעיקרא טהורה לביתה קאמר הכי אי נמי נאנסה עדיף מטבל לחולין שאם היתה יודעת היתה מתכוונת אף למעשר ומדקאמר טהורה לביתה אלמא חשיבא ליה כוונה אם כן אף לתרומה תהא מותרת: וכי

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כד סעיף ג:
נג ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:
נד ג ד מיי' שם פ"ב הל"ב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ג סעי' א:
נה ה מיי' פ"א מהל' מקוואות הל"א סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קלח סעיף מח:
נו ו מיי' שם הל"ח:
נז ז מיי' שם פ"ט הל' יז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף ב:

שיטה מקובצת

א] למטה דאם הקרקע קשה לא מיקרי עפר הס"ד: ב] דכולה פקתא עפר כל הבקעה: ג] ומזמנו בפה לכך הס"ד ומה"ד פקתא בקעה: ד] יש לחוש שמא יחלידו הסימנים וכו'. נ"ב נ"א שמא יחליד את הקרנים וינקבו: ס] דימיו נכרתים וזרעו נכרת. נ"ב נ"א דהוא ובניו נכרתים כדכתיב וכו': ו] משום דבמתני' לא תנא בהדיא הפילה הוא כשרה אלא רבא הוא דדייק לה ומיהו נראה דאפי' אי תנן לה: ז] ומשני דה"א דסכין לנועצה עדיף דמכוון מיהא: ח] אמאי אצטריכא ורבא אצטרי' לאשמועינן:

נ"ל בלין זורשין

גליון הש"ס

גמ' איבעיא להו מלא צואר. כעין זה בב"ק קיט ע"ב: שם הא הפילה הוא כשרה. עי' סנהדרין עז ע"א תוס' ד"ה סוף: רש"י ד"ה טמא כו' ערירים יהיו. עי' בתרע"ב ספ"ט דסנהדרין:

חגיגה יט. מקוואות פ"ה משנה ו

מסורת הש"ס

לקמן פג: ע"ש כילה ז:
[ברב אלפס פ"ו דמכילתין דף רפה. איתא השוחט צריך שיתן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה וכ"א בר"א"ש שם]
[צ"ל פקתא וכ"א לקמן נו. ובכרכות כד. ובנזיר מג: ופרש"י פקתא בקעה וכ"א בערוך גם בילקוט פרשה אחרי פקתא]
[עיין תוס' סנהדרין עז. ד"ה סוף חמס]
לעיל יב:
לעיל ב.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה צריך שיתן עפר למטה עפר תיחוח דאם העפר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ואסורה וכו' עד בזה"ז. נ"ב דבימי האמוראים היו אוכלין תרומה טהורה בא"י כי היה להם אפר פרה וכמ"ש הרא"ש לקמן פ"ח ססי' ד' אבל מעשר שני לא היה נוהג משחרב הבית דלא הוי מחיצות ודו"ק:

רבינו גרשום

דהחליד שחיטתו פסולה תיקו: התיז את הראש בבת אחת שחיטתו פסולה מנהני מילי אמר שמואל דאמר קרא חץ שחוט לשונם כלומר לשון משך: פקתא פלוא בלע"ז. ובאיזמל שאין לו קרנים כלומר אבל יש לו קרנים אסור דחיישינן שמא דרך שחיטתו ינקב הסימנין בקרנים: מחט דאושכפי מאי כלומר מחטא דאושכפי (הותך)[שחט] בסכין שעשוי לחתוך החוט שתופר בו: איזמל שאין לו קרנים שמוכפלין קרנים לאחוריהן: אבל הכא דלא קא מיכוון כלומר דלא קא מיכוון אלא לנועצה בכותל: טהורה לביתה כלומר מותרה לשכב עם בעלה בתשמיש המטה: עון כרת התרת כלומר נדה שהוא חייב כרת. איסור מיתה. זו תרומה שהיא מיתה בידי שמים דכתיב ומתו בו כי יחללוהו: מה כלים דלא בעו כונה כלומר כלים לאו בני כונה נינהו: משום חרדלית של גשמים דחשובין א) כמים שאובין ולא כמי מקוה אי נמי ניגזור ראשין אטו

א) דברי רבינו אלו צריך ביאור חרדלית של גשמים אינו מים שאובין רק דפסולין משום דהוו זוחלין ומי גשמים אינן מטהרין רק באשבורן וצ"ע.

תורה אור

וכלים דומיא דאדם מה אדם דבעינן כוונה אף כלים נמי דקא מכוין להו אדם וכי תימא ביושב ומצפה מאי למימרא מהו דתימא ליגזר משום תחילת של גשמים א"נ ליגזר ראשון אטו כיפין קמ"ל דלא גזרינן ומנא תימרא דלא מטבלינן בכיפין דתנן מטבילין בראשון ואין מטבילין בכיפין שאין מטבילין באויר אלא חולין דלא בעי כוונה מהא מנלן דתנן פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טהורות ופירות אינן בכי יותן ואם בשביל שיודחו ידיו טהורות ופירות בכי יותן איתיביה רבא לרב נחמן טבל לחולין והוחזק לחולין אסור למעשר הוחזק אין לא הוחזק לא הכי קאמר אע"פ שהוחזק לחולין אסור למעשר איתיביה טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל מאי לאו כאילו לא טבל כלל לא כאילו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין הוא סבר מיהדר קא מהדר ליה נפק דק ואשכח דתניא טבל ולא הוחזק מותר לחולין ואסור למעשר אמר ליה אביי לרב יוסף לימא תיהוי תיובתא דרבי יוחנן מהא א"ל רבי יוחנן הא דאמר כרבי יונתן בן יוסף דתניא רבי יונתן בן יוסף אומר וכבס מה ת"ל שנית מקיש תכבוסת שניה לתכבוסת ראשונה מה תכבוסת ראשונה לדעת אף תכבוסת שניה לדעת אי מה להלן בעינן דעת כהן אף כאן בעינן דעת כהן ת"ל וטהר מכל מקום מתקיף לה רב שימי בר אשי ומי אמר רבי יוחנן הכי והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה פסולה והוינן בה טעמא דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מכוין ואמרינן מאן תנא דלא בעי כוונה לשחיטה (א) אמר רבא רבי נתן היא בשחיטה אפילו רבי יונתן בן יוסף מודה דגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעינן כוונה ורבנן נמי דלא בעינן כוונה לזביחה לחתיכה בעינן אמר רבא בדא ובנתו רבי נתן לרבנן מי כתיב ותחתך וזבחת כתיב אי בעינן כוונה לחתיכה אפילו לזביחה נמי ליבעי אי לא בעינן כוונה לזביחה לחתיכה נמי לא ליבעי והכי דמי נדה שנאנסה וטבלה אילימא דאנסה חבירתה ואטבלה כוונה דחבירתה כוונה מעלייתא היא ועוד בתרומה נמי אכלה דתנן החרשת והשוטה והסומא ושנטרפה דעתה אם יש להן פקחות מתקנות אותן אוכלות בתרומה א"ר פפא לר' נתן שנפלה מן הגשר ולרבנן שירדה להקר: אמר רבא שחט פרה ושחט בהמה אחרת עמה לדברי הכל פסולה נשחטה

שיטה מקובצת

הגהות הב"ח

רבינו גרשם

נשחטה בהמה אחרת עמה . בלא מתכוין : לרבי נתן . דמכשיר שחיטת חולין בלא כוונה בהמה כשרה ופרה פסולה ואע"ג דבלא בכוונה לא מסח דעתיה ולא מיקרי מתעסק במלאכה אחרת הואיל ושחיטתו כשרה מיפסלא משום ושחט אותה ולא אותה וחבירתה : לרבנן פרה כשרה . דהא שחיטת בהמת חולין לאו שחיטה היא ומשום מלאכה ליכא למיפסל דבלא במתכוין לא מיקרי עוסק במלאכה אחרת דטעמא דמלאכה אחרת משום דמסח דעתיה מפרה הוא והיכא דלא איכוין למלאכה אחרת ליכא היסח הדעת והכי אמרינן לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה : פשיטא . אכתי לא שמעינן דכל העוסקים בפרה פוסלין אותה במלאכה : נשחטה בהמה אחרת לר' נתן איצטריכא ליה . דכיון דמלאכה לא מיקריא שלא בכוונה כדאמרינן לקמן נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה [לעיל ט.] משום שחיטת חבירתה נמי אע"ג דשחיטה שלא בכוונה שמה שחיטה הוה אמינא לא תפסול דושחט אותה משמע ולא אותה וחבירתה והיכי דמי כגון ששחט שתי פרות אדומות בהדי הדדי : קמ"ל . דחולין נמי משמע אבל רישא דנתכוין א] לאחרת לא איצטריכא דנהי נמי דאותה וחבירתה משמע שתי פרות אדומות מיהו כיון דנתכוין למלאכה אחרת מיפסלא משום [נ"ל חנינא] היסח הדעת דלא גרעה מחתיכת [לעיל ט. וש"נ] דלעת : חתך דלעת עמה דברי הכל פסולה . דהא מלאכה היא : נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה . דשלא בכוונה לא מיקרי עוסק במלאכה וריפא לרבי נתן טעמא ב] דכתיב ושחט אותה ולא חבירתה עמה ושלא בכוונה נמי שמה שחיטה : מתני' נפלה סכין והגביהה . ושהה בהגבהה זו : כליו . בגדיו : או שהשחיז את הסכין . קודם שחיטה : ועף . נתייגע [עיין תוס' לעיל ל: ד"ה שהליד] וכשהתחיל לשחוט לא היה בו כח [לעיל ט.] ופסק שחיטתו ובא חבירו ושחט : כדי ביקור . מפרש בגמרא : גמ' מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטת בהמה אחרת . ולא תימא כדי שיגמור שחיטתו ותו לא : בהמה לבהמה ועוף לעוף . כדי שחיטת בהמה אחרת [לעיל ל:] משערין לשהיית שחיטת בהמה ובכדי שחיטת עוף אחר משערינן לשהיית שחיטת עוף : או דילמא אפילו . בכדי שחיטת בהמה משערינן לשהיית שחיטת העוף דהיינו קולא : אמר להו לא הוה בדיחנא בחביבי דאישייליה. [לקמן מב.] לא היתה דעתי גסה בדודי רבי חייא כשלמדתי הלכה זו ולא היה בסבר [פסחים ד.] פנים עמי שאשאלנו דבר זה . רב בר אחוה ובר אחתיה דרבי חייא הוה *: אף בהמה לעוף . קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו : לשיעורין . פעמים שהיא רחוקה ופעמים קרובה : עומדת . כאן ומחוסרת הטלה לארץ : איכא . בין רבי חנינא לרבי יוחנן רבי יוחנן משער בשחיטה לחודה ורבי חנינא בעי הטלה ושחיטה : דקה לדקה . לשהיית בהמה דקה משערין בכדי שחיטת בהמה דקה דכוותה ואף על גב דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן כיון דקים ליה רבי יוסי בר רבי חנינא בשיטתיה דרב דאמר דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן ועוף לעוף ועבדינן לחומרא : בסכין רעה . שאין חידודה חותך יפה : אפילו כל היום כולו . ומאריך ושוהה בשחיטה אחת : כשרה . הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו : שהיות מהו שילטרפו . הפסיק ב' ושלש פעמים בשחיטה אחת ושהה בין כולם כדי שיעור שלם : מדידיה . השוחט בסכין רעה אלמא לא מצטרפי דקא ס"ד ג] ואפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור : התם בדלא שהה . כלל : במיעוט סימנים . שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו : מהו . מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דלמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא : תיקו . ולחומרא ד] ובמיעוט קמא אי דגרגרת לאו מידי עביד ולא שהייה היא ואי דוושט דנקובתו במשהו מיטרפא ממה נפשך דהא כיון דשהה אזיל ליה מעשה קמא והוה ליה נקב בעלמא וטרפה ונראה דהשוחט רוב סימנין והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיהא על הצואר בסכין או ימתין עד שימות : כדי ביקור חכם . בדיקת סכין : לשיעורין . פעמים דחכם רחוק ופעמים קרוב : טבח חכם . שזה השוחט חכם הוא : מתני' ופסק את הגרגרת . היינו עיקור ובבהמה קאי : תחת השני . בין הסימן לצואר : ופסקו . מלמטה למעלה : ה] ישבב . שם חכם וכן הוא בדברי הימים (א' כד) גבי משמרות : גמ'

תורה אור

א נשחטה בהמה אחרת עמה לרבי נתן פרה פסולה בהמה כשרה לרבנן פרה כשרה בהמה פסולה פשיטא נשחטה בהמה אחרת לרבי נתן איצטריכא ליה סד"א °ושחט אותה [במדבר יט] אמר רחמנא ולא אותה וחבירתה והיכי דמי כגון ששחט שתי פרות בהדי הדדי אבל בהמה דחולין אימא לא קמ"ל ב חתך דלעת עמה דברי הכל פסולה ג נחתכה דלעת עמה דברי הכל כשרה : מתני' נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן השחיז את הסכין ועף בא חבירו ושחט ד אם שהה כדי שחיטה פסולה *רבי שמעון אומר אם שהה כדי ביקור : גמ' מאי כדי שחיטה אמר רב כדי שחיטת בהמה אחרת אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף או דלמא אף בהמה לעוף אמר להו לא הוה בדיחנא ביה בחביבי דאישייליה אתמר אמר רב ה כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף ושמואל אמר אפילו בהמה לעוף וכן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן אפילו בהמה לעוף רבי *חנניא אמר כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט יביא אפילו מעלמא *נתת דבריך לשיעורין אמר רב פפא עומדת להטיל איכא בינייהו אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי ברבי חנינא ו כדי שיגביהנה וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה אמר רבא ז השוחט בסכין רעה אפילו כל היום כולו כשרה בעי רבא שהיות מהו ח שיצטרפו ותפשוט לה מדידיה התם בדלא שהה בעי רב הונא בריה דרב נתן *ט שהה במיעוט סימנים מהו תיקו : ר"ש אומר אם שהה [כדי ביקור] : מאי כדי ביקור *אמר רבי יוחנן כדי ביקורו של חכם אם כן נתת דבריך לשיעורין אלא כדי ביקור טבח חכם : מתני' שחט את הוושט ופסק את הגרגרת או פסק את הגרגרת *ואח"כ שחט את הוושט או שחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה *או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טרפה כלל אמר רבי ישבב משום רבי יהושע י כל שנפסלה בשחיטתה נבלה כל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גרם לה ליפסל טרפה והודה לו רבי עקיבא : גמ' שחט את הוושט וכו' והודה לו רבי עקיבא ורמינהי *אלו טרפות בבהמה נקובת

נשחטה בהמה אחרת עמה לרבנן פרה כשרה . ואם תאמר ואותה ולא אותה וחבירתה לרבנן למה לי אי לשוחט בהמה אחרת עמה תיפוק ליה מטעם מלאכה כמו חתך דלעת עמה ויש לומר דאיצטריך לשוחט שתי פרות ונתכוין לשחוט דמשום מלאכה אחרת לא מפסלו כיון דשתיהן לשם פרה : אבל פרה דחולין אימא לא קמ"ל . וא"ת דאמר בריש זבחים (דף ז.) (א) שחט אחת על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה דכתיב וכפר עליו ולא על חבירו חבירו דומיא דידיה שמחוייב חטאת כמותו והכא נמי נימא אותה ולא אותה וחבירתה דומיא דידה ויש לומר דהתם וכפר עליו משמע עליו מכפר ולא על חבירו מכפר על המחוייב חטאת כזה דשייכא ביה כפרה זו :

ושמואל אמר אף בהמה לעוף . ר"ח פסק כשמואל ורבי יוחנן דאמרי בהמה לעוף ובקונטרס פסק לחומרא כרב דאמר עוף לעוף דקיימי אמוראי דמערבא כוותיה דאמרי דקה לדקה וגסה לגסה וכ"ש עוף לעוף דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקין דקה מגסה וגם בה"ג פסק גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף: כדי ביקור טבח חכם . ובסכין הראוייה לאותה בהמה חוץ לצואר כמלא צואר : ורמינהי אלו טרפות בבהמה פסוקת הגרגרת . וא"ת נהי דנבלה הויא מ"מ לא פקע מינה איסור טרפות וחייב אף משום טריפות כדמשמע בשמעתין דמסוכנת (לקמן לז.) והא דאמר בפרק חטאת העוף (זבחים דף סט:) ילא עוף טמא שאין במינו טרפה לא משום דלא שייכא ביה שחיטה ואפילו נשחטה הויא נבלה ופקע מינה איסור טרפה כי אתא איסור נבלה אלא פירוש שאין במינו טרפה היינו טרפה לחודיה דאף כי נשחט לקי אף משום נבלה וי"ל דהכי פריך דאי איתא דלא מהניא ביה שחיטה והויא ליה נבלה לא הוה ליה למיתני אלו טרפות אלא הוה ליה למיתני ואלו נבלות שהוא עיקר האיסור ואם תאמר דנקט איסור טרפה לאשמועינן שאם חתך כזית בשר מחיים דלקי אף משום טרפה ויש לומר דמתניתין דאלו טרפות משמע ליה לאחר שחיטה מדקתני סיפא כל שאין כמוה חיה ולא קתני כל שאין חיה :

וליחשוב

סו א מיי' פ"ד מהל' פרה אדומה הל"ח ועיין בכ"מ :

סז ב מיי' שם הל"ח :

סח ג מיי' שם הל"ח :

סט ד ה ו מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' ב ג ועיין בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כג סעיף ב :

ע ז מיי' שם פ"א הל"ז סמג שם טוש"ע יו"ד סימן יח סעי' ז :

עא ח מיי' שם פ"ג הל"ד ועיין בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כג סעי' ג :

עב ט מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד וסעיף ו בהג"ה :

עג י מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל"ח ופ"א מהל' אבות הטומאה הל"ג טוי"ד סימן כו :

שיטה מקובצת

א] אבל רישא דנתכוון אף לאחרת : ב] ורישא לר' נתן טעמא משום דכתיב : ג] דקס"ד דאפי' הפסיק : ד] מתיבת ובמיעוט קמא אי דגרגרת עד תיבת ימתין עד שימות נרשם עליו . ונ"ב שבס"י לא נמצא : ה] יְשֵׁבָב וכן הוא בדברי הימים גבי משמרות כהונה תס"ד :

[עיין בר"פ ובהרא"ש ובמשנה שבמשניות דלא גרסי ואח"כ במתניתין ועיין רש"ש]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אבל וכו' בריש זבחים חטאת ששחט' על מי כל"ל ותיבת אחת נמחק :

רבינו גרשום

בעינן לשחיטת [חולין] כוונה (לשחיטת חולין) בהמה פסולה ופרה כשירה דלא חשיבא מלאכה (דידה) : נחתך דלעת עמה דברי הכל כשרה אפי' לר' נתן דפוסל פרה בשחיטת בהמה דחולין כשנשחטה בלא כוונה דהיא בת מינה וכיון דחשובה שחיטה דבהמה [שחיטה] כשרה לדבריו פסולה הפרה אבל נחתכה דלעת בלא כוונה אפי' לר' נתן דפוסל בשחיטת בהמה מכשיר בחתיכת דלעת בלא כוונה דאין חשובה (על) [לדברי] הכל מלאכה : נפלו כלים והגביהן כו' כלומר שנפלה מעפרתו ממנו : או דלמא אף בהמה לעוף כלומר כדי שחיטת בהמת לעוף : בחביבי זהו ר' חייא . עומדת להטיל איכא בינייהו כלומר ר' יוחנן דאמר אפי' בהמה לעוף שנפלה לארץ ואין לעשות לה אלא לשחוט וזהו שיעור קטן . ור' חנינא אמר כדי שיביא בהמה אחרת כו' כלומר לא שיביא ממש אלא שתהא עומדת לשם ויפהא שיעור להפילה ולשחטה וזהו שיעור גדול . כדי שירביצנה ויגביהנה וישחוט כלומר ויגביה צוארה לשחוט : שהיות מהו שיצטרפו כלומר ולא שהה בבת אחת כדי שחיטת חברתה אלא שהה לפרקים שיעור כדי (שחיטתה) שחיטת אחרת . ותפשוט ליה מדידיה כלומר דהוא עצמו א' השוחט בסכין רעה דדמי כשהיות : שהה במיעוט סימנין מהו כלומר עדיין לא שחט אלא מיעוט סימנין ושהה מהו מי אמרינן כיון דעדיין לא שחט הרוב לא חשיבא התחלת שחיטה וכשרה או דילמא כיון דשהה בשחיטה פסולה : כדי ביקור טבח חכם כלומר הסכין : ורמינהו אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת והא הכא דנפסלת בשחיטה

גמ' נקובת הושט ופסוקת הגרגרת אמר רבא לא קשיא כאן ששחט ולבסוף פסק כאן שפסק ולבסוף שחט שחט ולבסוף פסק נפסלת בשחיטתה היא פסק ולבסוף שחט כי דבר אחר גרם לה ליפסל דמיא איתיביה רב אחא בר הונא לרבא שחט את הושט ופסק את הגרגרת פסק את הגרגרת ואחר כך שחט את הושט נבלה אימא וכבר שחט את הושט מעיקרא אמר ליה שתי תשובות בדבר חדא דהיינו קמייתא °ועוד °הא (א) תנן ואח"כ אלא אמר רבא אלו אסורות קתני ויש מהן נבלות ויש מהן טרפות וליחשוב נמי דחזקיה *דאמר חזקיה עשאה גיסטרא נבלה וליחשוב נמי דרבי אלעזר *דאמר רבי אלעזר נטלה ירך *וחלל שלה נבלה כי קתני נבלה דלא מטמאה מחיים אבל נבלה דמטמאה מחיים לא קתני רבי שמעון בן לקיש אמר כאן ששחט במקום חתך כאן ששחט שלא במקום חתך שחט במקום חתך נפסלה בשחיטה היא שלא במקום חתך כי דבר אחר גרם לה ליפסל דמיא ומי אמר רבי שמעון בן לקיש הכי והאמר רבי שמעון בן לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה אלמא כמאן דמנחא בדיקולא דמיא הכא נמי כמאן דמנחא בדיקולא דמיא אלא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה *ומשנה לא זזה ממקומה גופא אמר רבי שמעון בן לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה אמר רבא לא אמר רבי שמעון בן לקיש אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויה בקנה אבל בבני מעיים לא מתקיף לה רבי זירא מאחר שנולדו בה סימני טרפה התרת מה לי בריאה מה לי בבני מעיים והדר ביה רבי זירא (ב) [א] דבעי רבי זירא ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן מהו מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא ואמרינן לאו היינו *דבעי אילפא הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו

מי

גמ' נקובת הושט (ג). אלמא טרפה היא ולאו נבלה וכיון דחזר בו רבי עקיבא הויא דאלו טרפות מני: ששחט. את הושט ולבסוף פסק את הגרגרת: כדבר אחר גרם לה דמיא. דהא קודם שהתחיל בשחיטה נפסל אע"ג דבחדא שעתא היא: פסק את הגרגרת כו'. אלמא אפילו פסק ולבסוף שחט קרי ליה רבי ישבב נבלה והודה לו רבי עקיבא: אלא. הויא דאלו טרפות לאו טרפות דוקא קאמר אלא אלו אסורות קאמר: ויש מהן נבלות. כגון נקובת הושט ופסוקת הגרגרת דאיתרע מקום שחיטה דידהו ואינך הוו טריפות: וליחשוב נמי דחזקיה. דכיון דאמרת נבלות מיתנו התם ליחשוב נמי הך: נבלה. ואפילו מפרכסת: רשב"ל אמר. לא תתני אלו אסורות אלא אלו טרפות ולא תיקשי: כאן ששחט במקום חתך. ב] כלומר מתניתין דהכא ששחט במקום חתך במקום שנפסק רוב הגרגרת כבר: ואח"כ ניקבה הריאה. בין שחיטת קנה לשחיטת הושט: אלמא. כיון דריאה תלויה בקנה ונשחט הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בסל ותו לא מיטרפא בה בהמה וגבי פסק ולבסוף שחט א] נמי כיון דרובא נפסקה דהא פסוקת הגרגרת ברובא הוא הויא לה כמנחא בדיקולא ושוב אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד ובה אינה יוצאה מידי נבילה: אלא אמר רבי יוחנן. משנה זו דאלו טריפות רבי עקיבא אמרה קודם שחזר בו ומשנתינו דקתני והודה לו רבי עקיבא לאחר חזרה: ומשנה. דאלו טרפות אחר שנשנית בבית המדרש לא זזה ממקומה לא שכחוה התנאים ולא עקרוה ממשנתם אע"פ שחזר בו רבי עקיבא וחזרו ושנו וקבעו ג] במשנתם אף לאחר החזרה ואע"פ שזו קודמת לזו אין סדר למשנה ואע"ג דבחדא מסכת אמרינן בלפני אידיהן (ע"ז ז.) יש סדר למשנה ה"מ ד] סתם ואח"כ מחלוקת או מחלוקת ואח"כ סתם שהקפידו החכמים בסדורו משום דמחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אבל במילי אחרנייתא לא קפדינן אסידרא: אבל בבני מעיים לא. אם נקבו בני מעיים בין קנה לוושט אחר שחיטת הקנה טרפה דחיותא דבני מעיים לא בקנה תלי אלא בוושט. לעולם דרך קנה לישחט תחלה לפי שהוא סמוך לעור והוושט סמוך למפרקת: התרת. דסבירא ה] לן כיון דמקלתה אשתחיט תו לא מיטרפא שאין טרפה לחצי חיות דהא לא סבירא ו] לרבי זירא לטעמא משום דאמרינן כמאן דמנחא בדיקולא דמיא: והדר ביה רבי זירא. מהאי טעמא ואודי דטעמא משום דכמנחא בדיקולא דמיא בריאה אבל בבני מעיים מיטרפא שהוושט עדיין קיים ומנלן דהדר ביה מדבעי רבי זירא ניקבו בני מעיים בין סימן לסימן לאחר שחיטת הקנה דהוא לעולם ראשון: מי מצטרף. סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא. מי אמרינן סימן ראשון נשחט לב' דברים [להיתר] אכילה ולטהרה מידי נבלה וסימן שני לא בא להתירה באכילה שהרי נטרפה אלא לטהרה וכיון דאיכן שוין אין שחיטתן מצטרפות ואע"ג דסימן ראשון לטהר מידי נבלה נמי נשחט או דלמא כיון דראשון אף לטהרה מידי נבלה נשחט מצטרף לשני: סימן ראשון לסימן שני. גרסינן ולא גרסינן סימן שני לסימן ראשון דראשון הוא דמצי לאיצטרופי לשני לטהר אבל שני לא. מצי אצטרופי בהדי ראשון להיתר: הכי גרסינן ואמרינן לאו הייט דבעי אילפא הוציא העובר את ידו בין סימן לסימן מי מצטרף סימן ראשון כו'. והאי דאילפא בבהמה המקשה (לקמן סח:) עובר ניתר בשחיטת אמו אבל הוציא ידו קודם שחיטה אמרינן התם דאותו אבר דין טרפה שחוטה יש לו שאינו מטמא דמהניא ליה שחיטה לטהרו ז] דתנן התם שחט את אמו ואח"כ חתכה מגע נבלה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה וקבעי אילפא (שם סט.) הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו סימן ראשון נשחט להתיר ולטהרה וסימן שני לא בא לאותו אבר אלא לטהר:

מי

וליחשוב נמי דחזקיה. ואם תאמר אמאי לא פריך וליחשוב דזעירי דאמר (לעיל דף כ:) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה וי"ל דאינה נבלה אלא אם כן נפסק נמי חוט השדרה והא תני לה דבנפסק חוט השדרה לחוד אסור אבל מחזקיה פריך שפיר דמשכחת ליה גיסטרא דנבלה אפילו חוט השדרה קיים כגון נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוט השדרה קיימת דקרי ליה רב גיסטרא באלו טרפות (לקמן נב.) אי נמי שעשאה גיסטרא למטה מבין הפרסות דלא מיטרפא בפסיקת חוט השדרה וא"ת אמאי קשיא ליה דניחשוב דחזקיה ודרבי אלעזר והא לקמן באלו טרפות (דף מב:) מפרש דלא חשיב בסג"ר ושב שמעתתא משום דאתיא בזה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה דטרפה הייט אסורה כמו אלו טרפות דאמר אלו אסורות קתני ויש לומר דלא משמע ליה לרבויי נבלה מזה הכלל דקתני כל שאין כמוה חיה דמשמע הלשון דעכשיו היא חיה אלא שאין יכולה לחיות עוד משום טרפות וא"ת אמאי פריך וליחשוב דרבי אלעזר והא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה אתי בזה הכלל דהייט בסג"ר ואם כן שפיר שמעינן מיניה ניטל הירך וחלל שלה דאסורה ולא צריך למחשביה וי"ל דדלמא דמן הארכובה ולמעלה דאסורה הייט סמוך לצומת הגידים אבל למעלה ברחוק שרי וכן נשבר העצם דאמר בפרק בהמה המקשה (לקמן דף עו:) דהויא טרפה כשאין עור ובשר חופין את רובו שמא הייט בעצם שני אבל בעצם שליש המחובר לגוף לא מיטרפא שום שבירת העצם גרידא ומיהו בפ"ק (לעיל דף כא.) פ"ה ניטל הירך והבשר והעור חופין עד חצי הירך או שלישו הויא טרפה: והדר ביה רבי זירא. פ"ה ממה שהקשה מה לי בריאה מה לי בבני מעיים אלא טעמא ח] משום דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא ופירש הא דבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן דהייט בין קנה לוושט דאי נשחט הוושט תחלה הוו בני מעיים כמאן דמנחא בדיקולא דמיא ונראה דדעת הקונט' שאין ט] נ"ל דרבי זירא פליג אר"ל וקשה דנקבו בני מעיים בין סימן לסימן משמע אפילו בין וושט לקנה ועוד דמשני רבי זירא לדבריו דרבא קאמר ליה הוה ליה למימר קמיבעיא ליה ועוד דקאמר דהדר ביה רבי זירא מדבעי רבי זירא י] נקבו לא הוה ליה למימר טפי אלא והדר ביה רבי זירא דבעי רבי זירא כו' אבל מדנקט מדבעי רבי זירא משמע שמן הבעיא חזר בו והכי פריך מדמקשה לרבא מה לי בריאה מה לי בבני מעיים שבכל מקום יש להתיר ש"מ דסבר דאין טרפות לחצי חיות ולא שייך למיבעי נקבו בני מעיים בין סימן לסימן ומתחלה מיבעי ליה נקבו אפילו נשחט הושט תחילה דהוי פשיטא ליה דיש טרפות לחצי חיות ומשני יא] לעולם לא חזר מן הבעיא ואליבא דרבא שהתיר בריאה פריך כיון דשרי בניקבה הריאה אחר שחיטת קנה זה אי אפשר יב] אלא מטעם שאין טרפות לחצי חיות ואם כן גם בבני מעיים התיר: ואמרינן לאו היינו דבעי אילפא. לכך הוצרך כאן להביא ראייה מאילפא משום דרבי זירא סתם דבריו ולא אמר אלא מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני או לא ולטהרה מידי נבלה גמרא הוא דקאמר לה לכך מדקדק מדקאמר לאו היינו דבעי אילפא ש"מ דלטהרה מידי נבלה קמיבעיא ליה:

מולחו

שיטה מקובצת

א] והדר ביה ר' זירא מדבעי ר' זירא דבעי ר' זירא: ב] כאן ששחט במקום חתך וכו' מתני': ג] וחזרו ושנו וקבעו במשנתם החזרה: ד] ה"מ לענין סתם: ה] התרת דסבירא לך כיון: ו] דהא לא סבירא ליה לר' זירא: ז] דמהניא ליה שחיטה לטהרו מידי נבלה דתנן התם: ח] אלא טעמא הויא משום: ט] ונראה דדעת הקונטרס שאין נראה לו לומר דר' זירא פליג: י] מדבעי ר' זירא דבעי ר' זירא נקבו: יא] ומשני דלעולם לא חזר בו מן הבעיא: יב] זה אי אפשר להיות אלא מטעם:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ועוד הא תניא ואחר כך: (ב) שם מדבעי ר' זירא: (ג) רש"י ד"ה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת אלמא:

גליון הש"ס

גמ' ועוד הא תנן. בכסף משנה פ"ג מהל' ... שם הא תנן ואח"כ. ועיין יומא ... ע"א:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה אלמא וכו'. ולבסוף שחט שלא במקום חתך נמי וכו' כצ"ל:

לעיל כה. ע"ש
[לעיל כח. תמורה יא:] נדה כד.
גי' רש"ל וחלל שלה ניכר נבילה
[יבמות ג. ושם נסמן]
לקמן סח.

רבינו גרשום

בשחיטתו והא קרי לה טרפה. איתיביה רב אחא בר הונא לרבא כלומר כיצד אמרת (שחטה תחלה זו פסק ולבסוף) [שאם פסק ולבסוף שחט] טרפה: והא הכא דקא חזינן אפי' פסק ואח"כ שחט נבלה איכא וכבר שחט ונפסלה בשחיטה ומשום הכי נבילה(וזו ר' ענה תלמוד) חדא דהיינו קמייתא. כלומר שחט את הושט וכבר שחט חדא לישנא היא ולא יכול לתרץ [כן] ועדיין אומר אני דקשיא מתניתין: אלא אמר רבא אלו אסורות קתני:לעולם בין שחט את הושט ופסק את הגרגרת בין פסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הושט הוי נבלה ואי פרכת אלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת פסוקת הגרגרת נבלות והשאר כאן משמונה עשר כולן טרפות. וליחשוב נמי דחזקיה כלומר לדבריך השתא ששונין אנו במשנת נבלות נחשוב נמי במשנה דחזקיה: ריש לקיש אמר כאן ששחט במקום חתך כו' כלומר המשנה דשנינן ושחט את הושט ופסק את הגרגרת כו' נבלה ששחט במקום חתך: ומי אמר ריש לקיש הכי והאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כו' כלומר כיון דנשחטה הקנה אע"פ שעדיין לא נשחט הושט כל פסול שאירע בריאה אין אנו חוששין דאמרי' כיון דנשחט הקנה כמאן דמנחא הריאה בדיקולא דמיא כלומר כמי שמונח בסל ולשם יהא נקב הכא נמי כיון ששחט במקום חתך ליחשוב קנה כמו דמנח בדיקולא א) ולשם נחתך ויהא כשר. אלא א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חזרה כו' כלומר מה ששנינו אלו טרפות נקובת הושט נשנית קודם שחזר והודה ר' עקיבא לר' ישבב ומה ששנינו שחט את הושט ופסק את הגרגרת או שפסק את הגרגרת ואח"כ שחט את הושט נבלה נשנית לאחר חזרת ר' עקיבא לר' ישבב ומשנה לא זזה ממקומה כלומר אע"פ שחזר ר' עקיבא לר' ישבב אלו טרפות שקודם לא זזה ממקומה אמר רבא לא אמר ר' שמעון בן לקיש אלא בריאה כו' כלומר לא א"ר שמעון בן לקיש דכשירה אם ניקב לאחר שחיטת הקנה אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלויין בקנה והקנה כבר נשחט. (אי) אבל בני מעים לא. כלומר אבל אם ניקבו בני מעים בין סימן לסימן [טרפה] הכי גרסינן מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרת מידי נבילה: א"ל רב אחא בר רב לרבינא דילמא

א) דברי רבינו אלו המוסגרים דכיון דכבר מתחך הגרגרת שלא כדרך שחיטה ... במקום חתך דג"כ ... נבלה וכמו שפירש"י וליע"ש,

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאה הל"ט:

עד ב מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כו סעיף ב (סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כו ועיין בטור):

עה ג עיי' במיי' פ"ט מהל' מלכים ומה שכתב בזה הכ"מ בהל"ג ועי' בטור יו"ד סי' כו:

עו ד מיי' פ"א מהל' שחיטה הל"ב טוש"ע יו"ד סי' כו ועיין בטור:

עז ה מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כח סעיף כב:

עח ו מיי' פ"ח מהל' אבות הטומאה הל"ב:

עט ז מיי' שם פרק יא הלכה ב:

פ ח מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הלט"ו:

פא ט מיי' שם הל"ז ופי"ב מהל' אבות הטומאה הל"ג:

תורה אור

מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהרה מידי נבלה או לא עד כאן לא איבעיא לן אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה א"ל רב אחא בר רב לרבינא דלמא לעולם לא הדר ביה ור' זירא לדבריו דרבא קאמר וליה לא סבירא ליה אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מדר' שמעון בן לקיש מזמנין ישראל על בני מעיים *ואין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים מאי טעמא ישראל דבשחיטה תליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישתרי להו עובדי כוכבים דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא הני כאבר מן החי דמו אמר רב פפא הוה יתיבנא קמיה דרב אחא בר יעקב ובעי דאימא ליה מי איכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ולא אמרי ליה דאמינא הא טעמא קאמר תניא דלא כרב אחא בר יעקב *הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו מסייע ליה לרב אידי בר אבין *דאמר רב אידי בר אבין אמר ר' יצחק בר אשיאן הרוצה שיבריא חותך כזית בשר מבית שחיטתה של בהמה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו:

מתני' השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כשרים ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם *ר' שמעון אומר הוכשרו בשחיטה:

גמ' טעמא דלא יצא מהן דם הא יצא מהן דם אין נאכלים בידים מסואבות אמאי ידים שניות הן ואין שני עושה שלישי בחולין וממאי דבחולין עסקינן דקתני חיה דאילו קדשים חיה בקדשים מי איכא ותו אי בקדשים כי לא יצא מהן דם כשרה *הוא עצמו לדם הוא צריך ותו אי בקדשים כי יצא מהן דם מי מכשיר *והאמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר (דברים יב) על הארץ תשפכנו כמים דם שנשפך כמים מכשיר שאינו נשפך כמים אינו מכשיר ותו אי בקדשים כי לא יצא מהם דם לא מתכשרי ליתכשרי בחיבת הקדש דקיי"ל *חיבת הקדש מכשרתן א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר עסקינן ודלא כר"מ דתנן כל

רש"י

מי מצטרף ראשון לשני. הואיל וגם הוא לטהר נשחט או לא ופשיט התם אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר שאר השובר באכילה לא יצטרף עמו לטהר אותו אבר מידי נבלה ולענין ניקבו בני מעיים נמי תפשוט דמצטרף דלא מהני חילוק לפסול בשחיטה הואיל ובסימנין לא איתיליד ריעותא: עד כאן לא איבעיא כו' א]. והשתא אהדרינן לשמעתין דאמרינן הדר ביה ר' זירא מההיא דלעיל מדבעי מהו לטהרה מידי נבלה מכלל דפשיטא ליה דאיטרפא בנקיבה דביני ביני: לא הדר ביה. ופשיטא ליה לרבי זירא דאף באכילה שריא דאין טרפה לחצי חיות והא דבעי רבי זירא לענין טומאה: לדבריו דרבא. דאמר לעיל לא אמר ר"ש לקיש אלא בריאה אבל בבני מעיים טרפה מיבעיא ליה לר' זירא אם טהורה מיהא מידי נבלה או לא: מדריש לקיש. דאמר כיון שנחתך קנה הוי ריאה כמנחא בדיקולא שמע מינה אין מזמנין עובד כוכבים על בני מעיים משום ריאה ב] דהוי כמי שהוציאה מן הבהמה בעודה מפרכסת ועובד כוכבים לאו בשחיטה תלי היתר אכילה דידיה שלא הוזכרה שחיטה אצלו ואבר מן החי נאסר להן ואין יוצאה להן מידי אבר מן החי עד שתמות אבל לישראל יצתה מידי אבר מן החי ע"י שחיטתה: הוה יתיבנא קמיה דרב אחא. כי אמר להא מילתא: ולא אמרי ליה. ונחמתי בעצמי ולא הקשיתי לו: הרוצה לאכול כו'. משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא: מבית השחיטה. שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת הנפש וממתין לה עד שתצא נפשה דאמרינן בארבע מיתות (סנהדרין דף סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם: אחד עובד כוכבים כו'. ולא ג] אמרינן במיתה תליא מילתא והויא אבר מן החי לגבייהו והיינו דלא כרב אחא: ומדיחו יפה יפה. מפני שעדיין נבהל הדם לצאת ולא יצא: מתני' בידים מסואבות. כלומר בלא נטילה דגזרו עליהם להיות שניות ובגמרא פריך אפילו הוכשרו נמי אין שני עושה שלישי בחולין: הוכשרו בשחיטה. מגו דשריא שחיטה להך בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה: גמ' כי לא יצא מהן דם כשרה. בתמיה זריקת דם הוא דשריא להו דכתיב (דברים יב) ודם זבחיך ישפך והדר והבשר תאכל: שאינו מכשיר. אם נפל על הזרעים: דם הנשפך כמים. הוי כמים ד]: דקיימא לן חיבת הקדש מכשרתן. למיהוי אוכלא ולקבולי טומאה דתניא בפסחים (דף לה.) והבשר לרבות עצים ולבונה דאע"ג דלאו אוכלא נינהו חיבת הקדש משויא להו אוכלא: בכסף מעשר. בירושלים דכתיב (שם יד) ונתת הכסף וגו' ואשמועינן דשני עביד בהו שלישי דלא כר"מ:

תוספות

מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה. הא דלא אדכר הדחה קמייתא כגון דהלליה בי טבחי כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג.) אי נמי משום דאיירי בבשר בית השחיטה ולא הוצרך להזכיר ולקדירה איירי אי נמי איירי נגלי אף ע"ג דנגלי לא בעי מליחה שאני הכא שנחתך קודם שתצא נפשה מבית השחיטה ועדיף מבישרא דאסמיק בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:):

אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו. משמע דטעמא משום דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דבפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) פריך והא איכא יפת תואר ומשני שאני עובדי כוכבים דלאו בני כיבוש נינהו וה"נ ה] שאני עובדי כוכבים דלאו בני שחיטה נינהו כדאמר לעיל ואין להקשות מהא דאמר פרק ד' מיתות (שם דף נח:) עובד כוכבים ששבת חייב וכן העוסק בתורה דבדבר שהוא מצוה לישראל לעשות לא שייך למימר מי איכא מידי דלישראל שרי וכו' ואע"ג דאמר אפילו ששבת בשני בשבת חייב מכל מקום לא דמי הואיל ויש מצות שביתה לישראל כמו בשבת ואע"ג דבן נח נהרג על העוברים כדאמר התם וישראל אינו נהרג נהי דפטור מ"מ לא שרי וא"ת דבפרק גיד הנשה (לקמן דף קב.) דפליגי אם נוהג אבר מן החי בטמאה ואמרינן מחלוקת בישראל אבל בבני נח דברי הכל מוזהרין על ו] הטמאה כטהורין בשלמא לרבנן אע"ג דאין ישראל מוזהר על אבר מן החי דטמאה מ"מ אסיר ליה משום טמא ולא אשכחת דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אלא לר' מאיר דאמר דאין נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד והא איכא אבר מן החי דחיות ועופות הטהורין לישראל שרי ולעובד כוכבים אסור וכי תימא דלא חיישינן כיון ז] דסתם אבר מן החי אסור לישראל א"כ מאי פריך התם בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) מגזל דפחות משוה פרוטה וי"ל דמכל מקום ח] אבר מן החי דידהו אסור משום דבעיא שחיטה אע"ג דעובד כוכבים אסור במשהו בשר וגידים ועצם וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר הא אמר ר' יוחנן *דחצי שיעור אסור מן התורה ולריש לקיש דאמר חצי שיעור מותר מן התורה דלמא לית ליה ההוא כללא אלא סבר לה כמ"ד הכא אין מזמנין עובדי כוכבים על בני מעיים:

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא כו'. משמע דדם חיה ועוף מכשירין וקשה להר"ר יעקב מאורלינ"ש דבגמרא דריש דדם קדשים אינו מכשיר מדכתיב על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר כו' ובפרק כסוי הדם (לקמן דף פד.) אמרינן דלא אמרינן בהמה בכלל חיה לכסוי משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כסוי אף האי נמי לא בעי כסוי אלמא בדם חיה ועוף דכתיב כסוי לא הוי בכלל תשפכנו כמים ויש לומר דכל דם הנשפך על הארץ שאין מקבלים אותו בכלי כגון דם חיה ועוף הוקשה למים בין לענין הכשר בין לענין פטור כסוי אלא דלענין כסוי גלי רחמנא דדם חיה ועוף בעי כסוי אבל מכל מקום הוקש למים לענין הכשר כיון דנשפך על הארץ:

ונאכלין בידים מסואבות. לגלי איירי דלא בעי הדחה אי נמי לקדירה והודחו כמו פירות: דם שאינו נשפך כמים אינו מכשיר. הקשה הר"ר יעקב מאורלינ"ש דבפרק כל שעה (פסחים דף כב.) פריך והרי דם דכתב רחמנא וכל נפש מכם לא תאכל דם ותנן אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרים לגננין לזבל ומשני אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותרין בהנאה אף דם מותר בהנאה והשתא היכי דייקי היתר הנאה מהאי קרא לדם קדשים הא לא איתקש למים ויש לומר דמכל מקום כיון דדם חולין שרי בהנאה אם כן אכילה דכתיב גבי דם הויא אכילה ממש. [וע"ע תוספות פסחים דף כב. ד"ה מה]: ודלמא

שיטה מקובצת

א] ע"כ לא איבעיא וכו' השתא אהדר"ה: ב] דהויא כמי שהוציאה מן הבהמה: ג] ולא אמרן במיתה תליא להו מלתא: ד] דם הנשפך כמים הוי כמים ומכשיר הס"ד: ה] והכא נמי נימא שאני עובדי כוכבים דלאו: ו] של הטמאים כטהורים בשלמא התם לרבנן אע"ג: ז] כיון דשם אבר מן החי אסור לישראל: ח] וי"ל דמ"מ איסור אבר מן החי דידהו משום דבעיא שחיטה ואע"ג:

[יומא עד.]

גליון הש"ס

גמ' חיה בקדשים מי איכא. עיין יומא סד ע"א תד"ה דחייתו:

[עיין תוס' לקמן קב. ד"ה אלא נאן]

לקמן קכא:

ג"ז שם

[לקמן עד:]

[לעיל כט.]

פסחים כב: [מו כ. לקמן לו:]

רבינו גרשום

לעולם לא הדר ביה א) כלומר לא אמר דמותר כלומר והא אמר שענה ז בעי למיהדר: אמר רב אחא בר יעקב שמע מינה מדר' שמעון בן לקיש מזמנין כו'. כלומר לריש לקיש דסבירא ליה שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה דאמרינן כמו דמנחא בדיקולא דמיא הכא נמי כיון ששחט הסימנין אמרינן בני מעין שתולין (בקנה אמרינן) [בושט] כמה דמנחא בדיקולא דמיא: אין מזמנין עובד כוכבים עליהן ב) מחיים דלא נמר בהו מיתה וכאבר מן החי דמי ולהן אסור אבר מן החי אבל לישראל דבשחיטה תליא מילתא לית לן בה: תניא דלא כרב אחא בר יעקב. כלומר דחזינן דמזמנין עובד כוכבים אפי' (מחיים) [אבני מעיים]: הרוצה שיבריא. כלומר לשון בריא דאוכל מבית טביחתה קודם שתצא נפשה שטוב לאכול לכל אדם: אין נאכלין בידים מסואבות. זה שלא נטל ידיו: ידים שניות הן ואין שני כו'. כלומר מאי קרינן ידים שניות שהגוף טהור וידים חשובות טמאות אי נגע בשרץ כל הגוף טמא אלא איזהו שגופו טהור וידיו טמאות שנגע באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידיו שניות ואין שני עושה שלישי בחולין: הכא בחולין שלקחן בכסף מעשר כו' אי מה חולין אמרינן הא יצא מהם דם דאין נאכלין בידים מסואבות בחולין שלקחן בכסף ודלא כר' מאיר כו' דהא קא

א) לשון זה אין לו הבנה כלל ונראה דצ"ל כלומר לא אמר ר"ש טרפות לחצי חיות דודאי ס"ל דמותר והא דשאלו שאלה זו לדבריו דר' זירא אמר. ב) נראה דצ"ל דהוי כמו שנתלשו מחיים דעדיין לא גמר בהו מיתה וכו'.

*°כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים מטמא את הקדש ופוסל את התרומה ומותר בחולין ובמעשר דברי ר"מ וחכמים [ב]אוסרים במעשר מתקיף לה רב שימי בר אשי ממאי דלמא עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילת מעשר אבל בנגיעה דמעשר ואכילה דחולין לא פליגי והא נגיעה היא מדקתני נאכלין בידים מסואבות מי לא עסקינן דקא ספי ליה חבריה אלא אמר רב פפא הכא בידים תחלות עסקינן ורבי שמעון בן אלעזר היא *דתניא אין ידים תחלות לחולין רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר ידים תחלות לחולין ושניות לתרומה תחלות לחולין אין לתרומה לא הכי קאמר תחלות אף לחולין שניות לתרומה אין לחולין לא ומי איכא ידים תחלות אין *דתניא *הכנים ידיו לבית המנוגע ידיו תחלות דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים [ג]ידיו שניות דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה והכא בגזירה ידיו אטו גופו קא מיפלגי מר סבר ידיו כגופו שוינהו רבנן ומר סבר ידים כידים דעלמא שוינהו רבנן ולוקמה כרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות הויין דלמא כי קאמר רבי עקיבא הני מילי בתרומה וקדשים דחמירי אבל לחולין שניות הויין וליהויין נמי שניות דהא שמעינן ליה לר"ע דאמר שני עושה שלישי בחולין *דתנן בו ביום דרש רבי עקיבא °וכל כלי חרש וגו' יטמא טמא לא נאמר אלא יטמא לטמא אחרים לימד על ככר שני שהוא עושה שלישי בחולין דלמא הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בדרבנן לא אמר ר"א א"ר הושעיא הכא בחולין שנעשו על טהרת הקדש עסקינן ודלא כרבי יהושע *דתניא *רבי אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון שני שני שלישי שלישי רבי יהושע אומר [ה]האוכל אוכל ראשון ושני שני [ו]שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה [ז]בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא קסבר [ח]חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי ולוקמה
בחולין

[ויקרא יא]

תוספות

ודלמא עד כאן לא פליגי אלא באכילה . אע"ג דנקט לשון דלמא נראה שכן הוא האמת וברייתא מוכחת כן ט] (ב) דאסורין במעשר משמע באכילה ובפרק *חומר בקדש (חגיגה דף יח:) לא גרים ודלמא בשום ספר : ובאכילה דחולין לא פליגי. לא היה צריך כאן לאכילה דחולין אלא אגב דנקטיה במס' חגיגה (ג"ז שם) נקטיה הכא : *והא נגיעה היא מדקתני נאכלין . וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין יכול לדקדק דבנגיעה איירי דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל בשילא מהן דם כיון דאין גופו טמא ומותר ליגע ויש לומר י] דהחמירו חכמים שלא לאכול כשיש לו ידים מסואבות אף על גב דמותר ליגע : דכולי עלמא ביאה במקצת לא שמה ביאה . ואפילו לריש לקיש דאמר (זבחים דף לב:) טמא שהכניס ידו לפנים לוקה הייטו דוקא במקדש דדרשינן מדכתיב בכל קדש לא תגע ואל המקדש לא תבא עד מלאת ימי טהרה מה נגיעה במקצת שמה נגיעה אף ביאה במקצת במקדש שמה ביאה *: הני מילי בטומאה דאורייתא אבל בטומאה דרבנן לא . תימה דבפרק יא] ה' דסוטה (דף ל.) א"ר אסי רבי מאיר ורבי יהושע סברי אין שני עושה שלישי בחולין רבי מאיר דתנן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כו' ומותר בחולין ומאי ראיה מייתי מיניה הא רבי עקיבא מודה בטומאה דרבנן כדאמר הכא דמשמע דאתא לאפוקי מדר' עקיבא דאמר התם לעיל שני עושה שלישי בחולין וי"ל דרבי אסי לית ליה דיחוי דהכא והשתא לרבי אסי ההיא דפרק קמא דשבת (דף יג:) דאלו פוסלין את התרומה דמשמע תרומה ולא חולין אתא דלא כר"ע דאפילו בטומאה דרבנן סבר דשני עושה שלישי בחולין : האוכל אוכל ראשון ראשון. בפ"ק דשבת (דף יד.) מפרש טעמא משום דזימנין דאכיל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה ושדי בפומיה וא"ת ואמאי הוי ראשון בשני שני וכ"ת משום מעשר שני דאין שני פוסלו והלא אפילו משקים חולין נעשים ראשונים על ידי שני ויש לומר דרבי אליעזר משוה מדותיו לעשות אוכל כמאכל לגמרי :
מאן

רש"י

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים . כל שהוא מן התורה טהור וסופרים גזרו עליו טומאה כגון הידים והכלים שנטמאו במשקין והבא ראשו ורובו במים שאובין וכל האמורים בגזירות השבת אצל שמונה עשר דבר כולם טומאת שני א] לטומאה גזרו עליהם ומטמא את הקדש עד שעושהו שלישי ומטמא הוא שעושהו רביעי : ופוסל את התרומה . דשלישי בתרומה פסול ולא עביד רביעי במסכת סוטה נפקא לן מטבול יום בקל וחומר : וחכמים אוסרים במעשר . אלמא שאני מעשר מחולין : ממאי . יליף מדרבנן דשני עושה שלישי במעשר : דלמא עד כאן . לא (א) קאסרי רבנן אלא לאסור לאכול מי שידיו מסואבות או הבא במים שאובים לא יאכל במעשר דאסורין במעשר אכילה משמע אבל באכילה דחולין מודו ובנגיעה דמעשר נמי לא אסרי ומתניתין אסר להו אפילו בנגיעה : מדקתני נאכלין . ולא קתני אוכלין מי שידיו מסואבות לידוק מינה הא ילא דם לא יאכלם אלא נאכלין לאחרים על ידי מי שידיו מסואבות : דקספי ליה חבריה . ובהא דייקינן הא הוכשרו אין נאכלין לאחרים אלמא פסלא בהו נגיעת שני והא ליכא למאן דאמר : מי לא עסקינן כו' . כלומר מי לא משמע נמי נאכלין לאחרים ואפילו הכי דייק מתניתין הא יצא מהן דם אין נאכלין : הכא . מתניתין דדייק הא הוכשרו פסלא בהו נגיעת ידים מסואבות לאו בידים שניות קאמר אלא בידים תחלות ולקמיה מפרש הי ניהו ידים תחלות ומתניתין דקאמר דידים תחלות הוכשרו אף להיות ראשונות לחולין רבי שמעון בן אלעזר היא : דתניא אין ידים תחלות לחולין . במקום שהוזכר ידים תחלות כגון ידים שהוכנסו לבית המנוגע דמיקרו תחלות לא הוזכרו אלא חולין דבחולין לא הוו אלא שניות ב] אלא לענין תרומה וקדשים שווינהו תחלות מש"ה בשאר ידים דאפילו לתרומה שניות הויין : רבי שמעון בן אלעזר אומר ידים תחלות . הוזכרו אצל חולין וידים שניות כגון סתם ידים הוזכרו אצל תרומה לעשותה שלישי ולפוסלה : הכנים ידיו . כשנטלן וטיהרן מטומאת סתם ידים : ביאה במקצת לא שמה ביאה . דאי שמה ביאה הוי כל גופו טמא ובעי טבילה משום והבא אל הבית (ויקרא טו) ולאו ידים הוא דמטמינן וטעמא דתרווייהו משום דגזרו ידיו אטו ביאת כל גופו ובהאי גזרה פליגי איזו טומאה גזרו על ידיו ר"ע סבר ידיו גזרו רבנן שיהו תחלות כגופו אם נכנס שם דהוי ראשון מדאורייתא : כידים דעלמא . וכ"מ דאפילו נטלן ומיד הכניסן ולא נגעו בשום דבר הוו שניות מחמת ביאה : ולוקמה . למתניתין כר"ע דהא סתימתאה הוא ורובא דסתמי ג] אליבא דר"ע דסתם משנה רבי מאיר וסתם ספרא רבי יהודה* וכולהו אליבא דרבי עקיבא וכיון דשמעת לרבי עקיבא דאמר ידיו תחלות אוקי למתניתין בדידיה : אבל לחולין שניות הויין . הלכך מוקי לה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר בהדיא אף לחולין הן תחלות : וליהויין נמי שניות . וכרבי עקיבא מתוקמא שפיר : דהא שמעינן ליה דאמר שני עושה שלישי בחולין . הלכך ד] יצא מהם דם פסלו בהו ידים : דתנן . בפרק כשם שהמים (סוטה דף כז:) : בו ביום . יום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה נשיא וכל היכא דתני בו ביום סתמא ההוא יומא הוה והכי אמרינן בברכות (דף כח:) : שרץ שנפל לאויר תנור ה] והרי הוא ראשון והתנור מטמא מה שבתוכו והוי שני וכתיב ו] יטמא ומשמע יטמא אלמא עביד שלישי : על ככר . דסתם תנור ככרות בתוכו : שמטמא את השלישי . וקרא משמע בין חולין ובין תרומה : בטומאה דאורייתא . כגון שרץ : אבל בטומאה דרבנן . כגון ידים דמדרבנן הוא דהויין שניות : על טהרת הקדש . כגון אדם הרגיל לאכול קדשים ורוצה להיות רגיל תדיר בשמירת טהרתן ושומר אף חולין מכל טומאות הפוסלות בקדש ואשמעינן דשני עביד בהו שלישי : ודלא כרבי יהושע . דאמר חולין שנעשו על טהרת הקדש לא פסיל בהו שלישי דבטלה דעתו ואין יכול להתפיס על חולין טהרת הקדש : האוכל אוכל ראשון . נעשה גופו ראשון להיות מגעו שני והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני להיות מגעו שלישי והאוכל ז] שלישי שלישי ולקמיה מפרש טעמא דר"א דמשוי אוכל כמאכל עצמו ודוקא שאכל חצי פרס שזהו שיעור אוכלין טמאין לפסול את הגוייה והן שתי ביצים כדאמר בעירובין (דף פב:) אבל בנגיעה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם וכלים מיטמאין אלא מאב הטומאה : רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון או אוכל שני הוי שני דסבירא ליה לרבי יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל ולקמיה מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משוי ליה שני : שלישי שני לקדש . האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי ולקמיה מפרש טעמא : ואין שני לתרומה . דאי נגע ח] לתרומה לא פסל לה אבל מיכל תרומה אסור דשלישי מיהא הוי ליאסר באכילה דאף ע"ג דאמר רבי יהושע אין אוכל נעשה כמאכל ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני אבל לאיסורי באכילה מודה דשלישי עביד האוכלו שלישי וה"נ אמרינן לקמן (דף לג:) במשנתין :
בחולין

רבינו גרשום

קא חזינן כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים כגון שצריך ליטול ידיו קודם שיאכל אם לא נטל ידיו : מותר בחולין ובמעשר. והני חולין שלקחן בכסף מעשר חשובין כמעשר: מי לא עסקי' דקא ספי ליה לחבריה . כלומר שאינו אלא נגיעה וקא תני דאין נאכלין כלומר שאינו יכול אפי' להאכיל ולא מוקמת ליה א)אליבא דרבנן סברי אפי' יצא מהם דם נאכלים בידים מסואבות דמוקמינן מתניתין דלכול בנגיעה : אלא אמר רב פפא הכא בידים תחילות עסקינן . כלומר מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות בידים תחילות כגון שהכנים ידיו לבית המנוגע כרבעינן לפרושי ור' שמעון בן אלעזר היא דאמר תחילות לחולין ומטמאות חולין : כידים דעלמא שוינהו רבנן . כלומר מה ידים דעלמא שהגוף טהור אין ידיו אלא שניות (אף הכא שנגעו באוכלין טמאין שהאוכל ראשון וידים שניות) אף הכא נמי כיון שהגוף טהור כידים דעלמא שוינהו רבנן ואינן אלא שניות : ונוקמה כר' עקיבא. כלומר ונוקמה מתניתין דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלים בידים מסואבות כר' עקיבא דאמר דידים חשובות תחילות ומטמאות לחולין : אינו אומר טמא אלא יטמא לטמא טומאת אחרים . כלומר ככר שבתוך התנור טמא ומטמא ככר אחר שהוא שלישי: הני מילי בדאורייתא אבל בדרבנן לא . כלומר בטומאה דאורייתא כגון שרץ אבל בדרבנן כגון נטילת ידים לא אמר שעושה שלישי : ור' אלעזר אמר ר' אושעיא הכא בחולין כו'. כלומר מתני' דקתני הא יצא מהם דם אין נאכלין בידים מסואבות (הכא) בחולין שנעשו על טהרת הקדש [מיירי]: ודלא כר' יהושע כו' כלומר ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני . כלומר בין שאוכל אוכל ראשון בין שאוכל אוכל שני שני : שלישי שני לקדש . כל גופו חשוב שני לקדש ומטמא קדש אבל אין פוסל תרומה : בחולין שנעשו על טהרת תרומה . כלומר באיזה אוכל אמרינן דאם אכל אוכל שלישי דחשוב גופו שני לקדש ומטמא קדש שאכל אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה אבל אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש אין חשוב גופו שני לקדש ואין עושה שלישי בקדש קסבר חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו דין שלישי כלו' לית בהו דין שלישי דאין עושין שלישי ואין מקבלין שלישי ולדבריו דר' יהושע כיון דידיו שניות יכול לאכול חולין שנעשו על טהרת הקידש

א) נראה דצ"ל ולא מוקמת לה גם אליבא דרבנן דסברי דבילא מהן דם אינן נאכלין בידים מסואבין דהא מתני' לא מיירי באכילה רק בנגיעה .

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דילמא ע"כ לא קאסרי רבנן וכו' : (ב) תוס' ד"ה ודילמא וכו' מוכחת כן דאסורין במעשר :

[פרה פי"א משנה ה] [סוטה ל. חגיגה יח:] [תוספתא דטהרות פ"א ע"ש] [ידים פ"ג משנה א] [פסחים יח. סוטה כז.] [שבת יד. סוטה ל. טהרות פ"ב משנה ב] [סנהדרין צו.]

שיטה מקובצת

א) דבר כולם טומאת שני גזרו עליהם : ב) דבחולין לא הוו אלא שניות אבל לענין תרומה וקודשים : ג) ורובא דסתמי אליבא דסתם משנה ר"מ : ד) הלכך כי יצא מהם דם : ה) שרץ שנפל לאויר תנור שהוא כלי חרס נטמא תנור והרי הוא ראשון : ו) וכתיב יִטְמָא ומשמע יְטַמֵּא עביד שלישי : ז) והאוכל אוכל שלישי שלישי : ח) דאי נגע בתרומה לא פסל לה : ט) ובברייתא מוכחת כן דאוסרין במעשר : י) ומותר ליגע וי"ל דה"א דהחמירו חכמים שלא לאכול : יא) תימה דבפ' כשם שהמים א"ר אסי :

בחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יהושע לא ס"ד דקתני בשר דאי בתרומה בשר מי איכא אלא מאי בקדשים חיה בקדשים מי איכא בשר בבשר מיחלף בשר בפירי לא מיחלף אמר עולא חבריא אמרין בחולין שנעשו על טהרת הקדש ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא רבי יהושע היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חולין שנעשו על טהרת קדש דחמירי דאית בהו שלישי אלא אפילו חולין שנעשו על טהרת תרומה נמי אית בהו שלישי מאן חבריא רבה בר בר חנה היא דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מאי אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי אמר לו ר"א לרבי יהושע מצינו אוכל חמור מן האוכל דאילו נבלת עוף טהור בחוץ לא מטמא ואילו אוכלה מטמא בגדים אבית הבליעה ואנו היאך לא נעשה אוכל *כמאכל ורבי יהושע מנבלת עוף טהור לא גמרינן דחידוש הוא אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכל דאילו מאכל בכביצה ואוכל עד דאכיל כחצי פרס ואנו היאך נעשה אוכל כמאכל ור"א טומאה משיעורין לא גמרינן ועוד לדבריך שאתה אומר על ראשון שני יפה אתה אומר שני שני למה אמר לו *מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין אמר לו והא משקין נמי תחלה הוו דתנן* כל הפוסל בתרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום ועוד שלישי שני למה אמר לו אף אני לא אמרתי אלא בתרומה שטהרתה

טומאה

רש"י

*בחולין שנעשו על טהרת תרומה. כלומר האי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני בחולין מיירי במסכת טהרות (פ"ב מ"ב) ובאיזו אוכל חולין אתה מוצא שלישי הא שני לא עביד שלישי בחולין אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה: *על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש לא. דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקדש נתפסת עליהם אבל בטהרת תרומה א] נתפסין אלמא מתניתין דלא כרבי יהושע אבל כר"א אתיא דהא סתם קאמר שלישי אפילו בחולין שנעשו על טהרת הקדש: דקתני בשר. מתניתין בבשר חולין קאי ובשלמא פירות חולין אדם מתפיסן בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל להתנהג בטהרת תרומה שאם תתחלף לו תרומה בחולין ויאכל תרומה בחזקת חולין יהא אוכלה בטהרה אבל בשר ליתא בתרומה ואין כאן מתפיס לבשר חולין טהרת תרומה משום דלא מיחלפא ליה תרומה בבשר חולין שיבא לאוכלה כדרך החולין: בשר בבשר מיחלף. לפיכך דרך אוכלי קדש לאכול בשר חולין אפי' של היה בטהרת הקדש שאם תתחלף לו בשר הקדש בה שיהא אוכלה בטהרה: בשר בפירי לא מיחלף. תרומה אינה אלא בפירות ואינו נחלף בבשר לפיכך אין דרך הכהנים להתפיס לבשר חולין שלהן טהרת תרומה: אמר עולא חבריא אמרין. ב] כדאמר במתני' דקתני שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש קמיירי ודלא כרבי יהושע ואנא אמינא דרבי יהושע נמי ס"ל הכי דחולין שנעשו על טהרת הקדש אית בהו שלישי והאי דקאמר רבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפ"ה אית בהו שלישי וכ"ש חולין שנעשו על טהרת הקדש: מאן חבריא. דסבירא להו דדוקא נקט רבי יהושע חולין שנעשו על טהרת תרומה: מה אהדרי רבי אליעזר ורבי יהושע להדדי. מה השיבו זה לזה איש על דברי חברו: מצינו שהאוכל חמור מן האוכל. האדם האוכל המאכל חמור מן המאכל: היאך לא נעשה אוכל *כמאכל. דהאוכל אוכל ראשון לא יהא ראשון: לחידוש הוא. שאין לו טומאה בגלוי וכשהיא בבית הסתרים היא מטמאה האדם עד שהוא מטמא בגדיו וכל שאר טומאות מטמאות בגלוי ואין מטמאות בבית הסתרים הלכך גזרת הכתוב היא ואין למדין הימנה ור"א סבר למדין: אלא מצינו שהמאכל חמור מן האוכלו. דאילו המאכל ג] קיבל טומאה בכביצה (א) אוכלין טמאין שנגעו בו: והאדם האוכל. אוכלין טמאין אינו טמא אא"כ אכל חצי פרס כדתנן בעירובין (דף פב:) ותלי תליה לפסול את הגוייה והן ב' ביצים: טומאה משיעורין לא גמרינן. דשיעורין מילתא באנפי נפשיה היא ולאו משום חומרא וקולא אלא אוכל דמטמא בכביצה כך שיער בו הכתוב מכל האוכל אשר יאכל ואמרינן ד] בפ"ח דיומא (דף פ:) אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת ופסול גוייה בכחצי פרס הכי תקון רבנן: ועוד לדבריך. שאתה למד טומאה משיעורין לעשות מאכל חמור מן האוכל מה שאתה אומר האוכל אוכל ראשון נעשה שני יפה אתה אומר אלא שני שני למה: אמר לו מצינו. שאוכל שני עושה את חברו שני ע"י משקין. אם נגע אוכל שני באוכל שהמשקה טופח עליו נעשו משקין תחלה כדקתני ואזיל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה וחוזר המשקה ועושה האוכל שני וכיון דאשכחן ע"י משקה דשני עושה שני בשום דוכתא מחמרינן גבי אדם האוכלו למהוי כותיה דאכילה חמירא ממגע: וא"ל. ר"א אי ממשקה ילפינן תחלה נמי בעית למיעבדיה להאי אדם כי היכי דמשקה נעשה ראשון ורבי יהושע לא יליף מן המשקה דהתם חומרי דמשקין הוא שנוחין לקבל טומאה אבל מן האוכל יליף: חוץ מן הטבול יום. דאיקלשא טומאה מיניה ואע"ג דפסיל תרומה לא עביד משקה ראשון: אף אני לא אמרתי. האוכל אוכל שלישי נעשה שני: אלא. באוכל של תרומה כלומר בחולין שנעשו על טהרת תרומה וכדאמר רבי יהושע בהדיא לעיל וכיון דעל טהרת תרומה נעשו עבדי לאוכלן שני: *) מפני שטהרתה של תרומה טומאה היא אצל הקדש. כדאמרינן *בחומר בקדש (חגיגה דף יח:) בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אלמא אין שמירת תרומה חשיבא שמירה אצל הקדש דהא מדרסות לגבי תרומה מטמאין ואפילו בחולין דהא טומאה דאורייתא היא והאוכל תרומה נשמר הוא מן המדרס ואפ"ה לגבי קדש לא חשיבא שמירה וחיישינן שמא ישבה עליהן אשתו נדה ה"נ שלישי דתרומה לגבי קדש מספקינן ליה בשני הלכך האוכל שני לקדש שמצינו שני עושה שני ע"י משקין מדקאמר רבה בר בר חנה דאותביה ר"א לרבי יהושע שלישי שני למה ואמר אף אני לא אמרתי כו' ש"מ דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה ה"ק באלו חולין יש שלישי בנעשו על טהרת תרומה ועלה קאמר אף אני לא אמרתי דדוקא קאמר ולא רבותא דאי טעמא יהיב למילתיה ואמר באיזו חולין הוא נעשה שני לקדש בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומשום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש ולעולם שלישי בחולין שנעשו על טהרת הקדש איכא מאי קא מותיב ליה ר"א שלישי שני למה הא אשמועינן רבי יהושע טעמיה ועולא דאמר לעיל דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת הקדש נמי אית ליה שלישי סבר דהא דקתני במילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה טעמא הוא דיהיב למילתיה דבחולין דטהרת תרומה הוא דאמרינן נעשה גופו שני לקדש משום דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל לא בחולין דטהרת הקדש ולעולם אשמועינן דיש שלישי ה] בנעשין על טהרת תרומה וכ"ש בנעשין על טהרת הקדש והאי מהדרי ליה לא שמיע ליה דאינו לא במשנה ולא בברייתא מה שהשיבו זה לזה אלא רבה בר בר חנה שמיע ליה מרביה א"כ ס"ל לעולא דהאי אף אני לא אמרתי לא היו דברים מעולם דלרבי יהושע בתרוייהו קאמר דנעשה גופו שני לקדש וטעמא משום דטהרת שניהם בין נעשין על טהרת תרומה ובין בנעשין על טהרת הקדש טומאה היא אצל הקדש והאי דקתני לעיל בחולין שנעשו על טהרת תרומה רבותא אשמועינן דאפילו בהני איכא שלישי:

על

*) עיין רש"א

תוספות

מאן חבריא רבה בר בר חנה. לא ר"ל רבי אלעזר דלעיל דלא הוה קרי ליה חבריא דרבו הוה כדאמר בפ"ק דב"ק (דף יא:) וביש נוחלין (ב"ב דף קכח.) דאמר עולא אמר רבי אלעזר הלכה גובין מן העבדים אבל קשיא אמאי לא קאמר עולא רבותי אומרים ונראה דרבי אלעזר לא קאמר לעיל יותר אלא הכא בחולין שנעשו על טהרת קדש עסקינן והש"ס הוא דמסיים ודלא כרבי יהושע:

ואוכל עד דאכיל חצי פרס. אע"ג דמפרש ר"ת דבי"ח דבר גזרו על אדם האוכל כבילה שיהא טמא מ"מ מייתי ראיה מפסול גוייה שהיא מתחלה בחצי פרס:

טומאה משיעורין לא גמרינן. תימה הרי מצינו נבלת בהמה דמטמאה ואוכלה טהור אלמא מאכל חמור מן האוכל:

שני שני למה. דאע"ג דאיכא למיגזר דבהדי דאכיל אוכלין טמאין שדי לפיו משקין (ב) דמעשר מ"מ אי לאו דאשכחן בעלמא שני דעביד שני לית לן למיגזר דלא להוו מילי דרבנן חוכא ואיטלולא:

מצינו שני עושה שני ע"י משקין. וא"ת ואמאי לא קאמר ע"י ספר דאמרינן בפ"ק דשבת (דף יד.) דהוי מי"ח דבר וידים הבאות מחמת ספר נמי פוסלות תרומה כדאמר התם וי"ל דלא בעי לאתויי אלא ממאכל דעביד מאכל אחר שני דומיא דמאכל דעביד אדם שני ועוד דהא דספר עביד ידים שניות וגם פוסלות את התרומה לאו משום טומאה אלא משום חומרא:

משקין תחלה נמי הוו כדתנן וכו'. לא בא להקשות שכמוהו יעשה האדם ראשון דלמה יש לו להיות ראשון אלא רצה לומר דהא דעביד שני היינו דווקא ע"י משקין שהן תחלה ול"ג מה שכתוב בספרים אמר ליה רבי יהושע שאני משקין דעלולים לקבל טומאה דמ"מ לא תירץ כלום:

אף אני לא אמרתי כו'. י"מ כי מהכא דייק דחבריא

סברי

עין משפט נר מצוה

פח א מיי' פי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה י וס"ז הלכה ... ס:
פט ב מיי' שם פ"ו הלכה ...:
צ ג מיי' שם פי"א הלכה ב:

שיטה מקובצת

א] אבל בטהרת תרומה יכול להתפיסן ונתפסין: ומתניתא אלא מתני' כו' עד סוף הדבור נרשם עליו וג"ב שלא נמצא בס"י: ב] אמר עולא חבריא אמרין כדאמרי' דמתני' דקתני שני עושה שלישי בחולין: ג] דאילו המאכל מקבל טומאה בכביצה אוכלין: ד] ואמרי' בפ' בתרא דיומא אוכל הנאכל: ה] ולעולם אשמעי' דיש שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה:

מסורת הש"ס

[שייך לעיל לסוף ע"ב]

[ג"ז שייך שם]

נ"א כאוכל רש"ל

[עי' תוס' שבת יד. ד"ה רבי יהושע]

[פרה פ"ח מ"ז ס. שם:יד:]

נ"א כאוכל רש"ל

נ"א כאוכלין

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אלא וכו' מאוכלין: (ב) תוס' ד"ה שני וכו' שדי לפיו משקין דתרומה מ"מ אי לאו:

רבינו גרשום

הקדש בידים מסואבות: ולוקמה בחולין שנעשו על טהרת תרומה כו'. כלומר ולוקמה מתניתין דאין נאכלין בידים מסואבות בחולין שנעשו על טהרת תרומה ור' יהושע כלומר דהא מודי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דאית בהו שלישי: לא סלקא דעתך דקתני בשר. כלומר השוחט בהמה חיה ועוף דהוא בשר: אין בשר בבשר מיחלף. כלומר אע"פ שאין חיה בקדשים גזרינן חיה אטו בהמה דאיתה בקדשים אבל בשר בפירי לא מיחלף ואי בתרומה היאך גזרינן בשר אטו פירי: מאן חבריא רבה בר בר חנה. כלומר דרבה בר בר חנה סבר לר' יהושע חולין שנעשו על טהרת הקדש לית בהו שלישי כדבעינן למימר בסוף ההלכה: א"ל ר' אליעזר לר' יהושע מצינו שהאוכל חמור מן (החולין) [האוכלין]. ואנו היאך לא נעשה אוכל כאוכלין כלומר ולמה אמרת האוכל אוכל ראשון דאינו אלא שני: מנבלת עוף טהור לא גמרינן. כלומר דחדוש הוא דאינו מטמא אלא אבית הבליעה: אלא מצינו שהאוכלין חמור מן האוכל דאילו אוכל בכביצה. כלומר דאילו אוכלין מטמאין בכביצה כו': אלא שני שני למה. כלומר לדבריך שאתה אומר שהאוכלין חמור מן האוכל לפיכך האוכל אוכל ראשון אינו אלא שני אלא האוכל אוכל שני למה הוא שני כמוהו והא לדבריך אין חמור אוכל כאוכלין: א"ל מצינו שהשני עושה שני ע"י משקין. כלומר שאם נגעו משקין באוכלין שניים הרי הם כמוהו: משקין נמי תחלה (הא)[הוו] דתנן כל הפוסל את התרומה כו' ואיזהו דבר הפוסל את התרומה זהו שני ועושין משקין תחלה: חוץ מטבול יום כלומר שטבול יום פוסל תרומה ואין עושין משקין תחלה: ועוד שלישי שני למה. כלומר לדבריך שאתה אומר שהאוכלין חמור מן האוכל

עין משפט
נר מצוה

צא א מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה הל"ב:
צב ב מיי' שם הל"א :
צג ג מיי' שם הל"ב :
צד ד ה מיי' שם הל"ג:

מסורת הש"ס

טומאה היא אצל הקדש אמר רבי זירא א"ר אסי א"ר יוחנן א"ר ינאי האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש נעשה גופו שני לקדש איתיביה רבי זירא לרבי אסי שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה על טהרת תרומה אין [א]על טהרת הקדש לא אמר ליה לא מיבעיא קאמר והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה קאמר אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן אמר עולא [ב]האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה מאי קמ"ל תנינא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה שני הוא דלא הוי הא שלישי הוי אי מהתיא הוה אמינא לא שני הוי ולא שלישי הוי ואיידי דאמר שני בקדש אמר נמי אין שני בתרומה קמ"ל איתיביה רב המנונא לעולא *[ג]הראשון שבחולין טמא ומטמא והשני פוסל ואינו מטמא [ד]והשלישי נאכל בנזיד הדמע ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה אמר ליה [ה]הנח לנזיד הדמע דליכא

על טהרת הקדש לא. כלומר לית בהו שלישי : לא מיבעיא קאמר. כלומר אפילו בהני איכא שלישי : והא אף אני לא אמרתי קאמר. ורבה בר בר חנה אמרה לכך אהדרתה דר"א ורבי יהושע משמיה דרבי יוחנן וקשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן : אמוראי נינהו. רבה בר בר חנה ור' אסי דלית ליה לר' אסי האי אף אני לא אמרתי אלא בתרווייהו אית ליה לרבי יהושע דנעשה גופו שני לקדש : בחולין שנעשו על כו'. כדפרישית דבשלישי של חולין אנו קאמר הא שלישי לתרומה הוי וכיון דשלישי הוא פסול מיקרי וכהי דמלי למינגע בתרומה מיכל מיהא לא מלי אכיל : לא שני הוי ולא שלישי הוי. שאין שלישי עושה שלישי דהא קאמר רבי יהושע המאכל חמור מן האוכל חוץ מן השני או שלישי ולענין קדש : קמ"ל. דשלישי מיהא הוי וכי א"ר יהושע שאין נעשה אוכל כמאכל לנגיעה הוא דקאמר כגון האוכל אוכל ראשון דאי הוית מטוית ליה ראשון הוי מגעו שני אבל האוכל אוכל שלישי דכי עבדת ליה שלישי שרי בנגיעה לענין אכילה מודי דאסור א] ומדיוקא דייקינן מילתיה דאמר אין שני לתרומה אבל שלישי הוי : הראשון שבחולין טמא ומטמא. תרומה דעביד ליה שני לפסול את השלישי : והשני. שבחולין : פוסל. את התרומה : ואינו מטמא. דשלישי דתרומה לא עביד רביעי הלכך שלישי דתרומה לא מיקרי טמא אלא פסול : והשלישי. של חולין : נאכל בנזיד הדמע. בתבשיל שתרומה מעורבת בו כגון שלישי זה אם מקפה של חולין הוא מותר לתת לתוכו תבלין של תרומה ושום ושמן דתרומה ב] לאוכלו ומדקתני בהו שלישי ש"מ בחולין שנעשין על טהרת תרומה קאמר וקתני נאכל בנזיד הדמע : ואי אמרת נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן. להאי כהן מידי דפסיל לגופו והדר אכיל בהדיה תרומה כגון הנך תבלין : הנח לנזיד הדמע. דלא איכפת לן אי אכיל תבלי תרומה בפסול הגוף : דליכא

סברי דאין שלישי בחולין שנעשו על טהרת קדש דהאי אף אני לא אמרתי היינו האי דקתני בברייתא בסוף מילתיה דרבי יהושע בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל בתחלה לא פירש רבי יהושע עד ששאלו ר"א ואם איתא דחולין שנעשו על טהרת קדש יש בהן שלישי היה לו לפרש דלא מיירי בהו כדי שלא יבא לטעות ולומר דאיירי בכל דבר שיש בו שלישי אלא ודאי אין בו שלישי ולכך לא הוצרך לפרש דאיירי בתרומה ואע"ג דאיכא קדש עצמו שיש בו שלישי סתמא דמלתא לאו בדידיה איירי דאין דרך לאכול קדש שנטמא ובני אדם בדילין ממנו :

אמוראי נינהו ואליבא דרבי יוחנן. לא ר"ל הא דידיה הא דרביה דמסתמא דהא דקאמר לעיל מאי אהדרו ר"א ורבי יהושע אהדדי לא מסברא אומר כן דאין זה הדבר תלוי בסברא אלא קבלה היתה בידו :

והשלישי נאכל בנזיד הדמע. בלשון שני פירש בקונטרס ונראה לו עיקר דאיירי בחולין גרידי ומטמא ופוסל דקאמר היינו את התרומה השלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה דה"ל שלישי מותר לאוכלו אבל נגע בשני קודם ג] שיערבו בו תרומה לא צריכא לאשמועינן דהכתי הוו חולין גרידי ולית בהו שלישי ודייק ע"כ כיון דנזיד הדמע הוא על טהרת תרומה בעי מיכליה והוי חולין שנעשו על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל לגופיה לתרומה ספינן להאי (א) ופריך לאוכלו הלא נפסל גופו ע"י כן ואסור לטמא גופו ועוד הוה יכול להקשות היאך אוכל תרומה דקתני נאכל בנזיד הדמע ומשני הנח לנזיד הדמע דליכא כזית כו' הלכך לא בעי ד] לאכלינהו בטהרת תרומה דהוו להו חולין גרידי וקשיא לפי' זה דהיה לו לפרש מטמא ופוסל את התרומה כיון דמיירי בחולין ועוד דמעיקרא דס"ד דאיכא כזית בכדי אכילת פרס בלאו מילתיה דעולא תיקשי ליה היאך נאכלין והא תרומה טמאה קאכיל ומפרש ר"ת דבחולין גרידי איירי כדפירש בקונטרס ומטמא דקאמר היינו פוסל והשני פסול ואינו מטמא כלומר ואינו פוסל דאינו עושה שלישי והשלישי נאכל בנזיד הדמע דכיון דהיה דעתו לערב בו תרומה צריך לשומרו על טהרת תרומה והוו ה] חולין שנעשו על טהרת תרומה ולכך אית בהו שלישי ואותו שלישי יכול לערב בו נזיד הדמע ולאוכלו והשתא פריך דהיכי ספינא ליה מידי דפסיל ליה לגופיה ואסור לטמא גופו כדפי' בקונטרס ומשני דלית בהו כזית כו' ואין צריך לשומרו על טהרת תרומה כיון דאין דעתו לערב אלא מעט שלא יהא כזית בכדי אכילת פרס וחולין גרידי נינהו ואין בהן שלישי ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני או משום שאם היה דעתו לתת בהן תבלין של תרומה הרבה עד שיהא כזית בכדי אכילת פרס יצטרך לשומרו על טהרת תרומה ונראה דוחק ונראה לפרש כפירוש קמא דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומטמא ופוסל את החולין שנעשו על טהרת תרומה דאיירי בהו דיש בהו שלישי ושלישי שבהן פסול ונאכל בנזיד הדמע ויכול לערב ו] תבלין של תרומה ופריך היכי ספינן ליה מידי דמפסיל ליה לגופיה והדר אכיל תרומה כדפירש הקונטרס ז] בפירוש קמא ומשני דלית ביה כזית כו' ולא חיישינן אי אכיל ליה בפסול הגוף אע"ג דחצי שיעור אסור מן התורה הכא דפסול הגוף דרבנן לא החמירו ומה שהקשה דמ"מ היכי שרי לפסול גופו הא ח] אמר *בפ"ק דיומא (דף טז) לא תטמאו בהם ונטמתם בם מכאן לטומאת הגויה מן התורה נראה דמהתם לא ילפינן ט] גופו שהרי אפילו כהנים אמרינן בפ"ק דר"ה (דף טז:) דמותרים ליגע בשרץ ונבלה ולא דרשינן מההוא קרא אלא דאם אכל אוכלין טמאין דנפסל גופו מלאכול תרומה וטהרות וכן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) דאמר התירו לה למעוברת לאכול פחות מכשיעור אוכלין טמאין מפני הסכנה דמשמע דוקא פחות מכשיעור מפני הסכנה דוקא היינו נמי כשבאה לאכול בתר הכי תרומה וטהרות ובפרק ב' דטהרות בתר ההיא דהכא קתני הראשון והשני שבתרומה טמאים ומטמאין שלישי בתרומה פוסל ולא מטמא הרביעי נאכל בנזיד הקדש ההיא בבא איירי בתרומה שנעשו על טהרת קדש והפסול וטומאה דקתני הוו בתרומה עצמה והרביעי שלה יכול לערב בתבשיל של קדש גמור והדר קתני הראשון והשני ושלישי שבקדש טמאין ומטמאין רביעי פוסל ולא מטמא חמישי נאכל בנזיד הקדש האי בבא איירי בקדש גמור שנעשה על טהרת חטאת ועל טהרת פרה אדומה כדאמר בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת ואמר נמי במסכת חגיגה (דף יח:) יוסף חסיד שבכהונה י] היתה מטפחתו מדרס לחטאת לכך קאמר דאף הרביעי פוסל והחמישי עצמו יכול לערב בו מאכל קדש שהוא קדש גמור אבל תרומה לחודה דלאו על טהרת קדש אין בה רביעי וקדש לחודיה דלאו יא] לטהרת חטאת אין בו חמישי כדאמר בסוף פרק קמא דפסחים (דף יט.) דלא לישתמיט תנא וליתני רביעי בתרומה וחמישי בקדש ואין לתמוה על התרומה ועל הקדש היאך נאכלין כיון דטמאין הם דמאחר דבתרומה עצמה אין בה רביעי ולא בקדש חמישי ליכא איסורא ולפירוש רבינו תם איירי בבא דתרומה בתרומה גרידא וקורא לה רביעי לפי שרוצה לערב נזיד הקדש ושומרה מהיות רביעי ובבא דקדש איירי בקדש גרידא וחמישי נאכל בנזיד הקדש לפי שרוצה לאכול עמו קדש הנשמר בטהרת חטאת ומטמא היינו פוסל כדפירש בבבא דרישא : **הנח** לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס. לא בשביל שיהא סתם נזיד כן דבפרק אלו עוברין (פסחים דף מד.*) יב] משמע דאיכא בסתמא כזית בכדי אכילת פרס גבי מקפה של חולין ושום ושמן של תרומה דקאמר התם ובפרק שלשה מינין (נזיר דף לו.) הואיל וזר לוקה עליו בכזית בכדי אכילת פרס אלא דבעי למימר דהכא איירי בכה"ג דליכא כזית בכדי אכילת פרס : אבל

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה והשלישי וכו' ספינן להאי כהן ופריך :

שיטה מקובצת
א] מודי דאסור מדיוקא דדייקינן מיניה דאמר : ב] ושום ושמן דתרומה ולאוכלו ומדקא מני ביה שלישי שמעת מינה בחולין : ג] אבל נגע בשני קודם שעירב בו תרומה : ד] הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת : ה] וה"ל חולין שנעשו : ו] ויכול לערב בו תבלים של תרומה : ז] כדפי' הקונטרס בפי' קמא נמחקו מלות בפי' קמא: ח] אמרי' בפ' בתרא דיומא אל תטמאו בהם : ט] דמהתם לא ילפי' שיהא אסור לפסול גופו שהרי אפי' כהנים : י] חסיד שבכהונה היה והיתה מטפחתו : יא] וקדש לחודיה דלאו על טהרת חטאת : יב] דבפ' אלו עוברים משמע דבסתמא איכא כזית בכדי אכילת פרס :

טהרות פ"ב משנה ג

[צ"ל בפ' בתרא דיומא פ:]

[ע"ש בתוס' ד"ה דאיכא]

רבינו גרשום
האוכל אוכל שלישי למה גופו שני : נעשה גופו שני לקדש. כלומר ואינו יכול לאכול קודש: והא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה כו'. כלומר והא סבירא ליה לר' יוחנן דסבר ר' יהושע אף אני לא אמרתי אלא בתרומה א) הא אף אני לא אמרתי אלא בתרומה וכו' ועכשיו הוא אומר חולין שנעשו על טהרת הקדש וקשיא דר' יוחנן [אדרבי יוחנן] : אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן איכא דאמר אליבא דר' יוחנן אפי' אוכל שלישי שנעשו על טהרת הקדש נפסל גופו מלאכול בקדש. ואיכא דאמר לא אמר אלא בתרומה הוא"ל וטהרתה טומאה היא אצל הקדש כדבעינן למימר לקמן בשילהי דהילכתא : שני הוא דלא הוי הא שלישי הוי. כלומר אין שני לתרומה הא גופו חשיב שלישי ונפסל מלאכול בתרומה : הראשון שבחולין טמא ומטמא. כלומר ואיזהו ראשון שנגע בשרץ השני פוסל ואינו מטמא (קדש) [תרומה] : והשלישי נאכל בנזיד הדמע. כלומר נאכל עם דמע של תרומה ואינו חושש שרביעי בתרומה ליתא לדברי הכל ומאי קרי דמע תרומה שנדמע במאה חולין: (א"ל הנח לנזיד הדמע כו' כיון דמדמע אחד במאה) ואי אמרת נפסל גופו מלאכול תרומה ספינן ליה כו' כלומר כיון דאותו חולין שהוא שלישי נתערב בדמע של תרומה דמי כחולין שנעשו על טהרת תרומה ואי אמרת (הא אני) דהאוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה נפסל גופו מלאכול בתרומה ספינן ליה כו' א"ל הנח לנזיד הדמע כו' כלומר כיון דתרומה נדמע באחד ומאה כי קא אכיל פרס מחולין דהן כארבעה ביצים לא אכיל כזית מתרומה דלא חשיב על הכל חולין שנעשו על טהרת תרומה :
אמור

א) מלה דל"ל וא"כ משמע דבחולין שנעשו על טהרת הקודש אין נעשה גופו שני לקודש .

דליכא כזית בכדי אכילת פרס *א"ר יונתן אמר רבי *האוכל שלישי של תרומה עצמה אסור לאכול ומותר ליגע ואיצטריך דעולא ואיצטריך דרבי יונתן דאי מדעולא הוה אמינא הני מילי בחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל תרומה בנגיעה נמי אסור איצטריך דרבי יונתן ואי מדרבי יונתן הוה אמינא הני מילי תרומה אבל חולין באכילה נמי שרי צריכי יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דר"נ ויתיב וקאמר האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש בלבד מתיב רמי בר חמא שלישי שני לקדש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה אמאי הא לאו קדש מקודש הוא א"ל הנח לתרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש ומנא תימרא *דתנן בגדי עם הארץ מדרס לפרושין בגדי פרושין מדרס לאוכלי תרומה בגדי אוכלי תרומה מדרס לקדש אמר רבא מדרסות קאמרת שאני מדרסות

שמא

רש"י

דליכא כזית בכדי אכילת פרס. דחיוב אוכל תרומה בטומאת הגוף לא הוי אלא בכזית ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת בין כזית דכל איסורין ובין כותבת ליה"כ אם שהה מתחלת אכילת השיעור ועד סופה יותר מכדי אכילת פרס שכך נתנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המנוגע שהקפידה תורה בשוהה בו שיעור אכילה לטמא בגדים ואותה אכילה נשתערה בחצי ככר של עירוב והיא ד' ביצים ובנזיד הדמע תבלי תרומה מועטין וכי אכיל מן המקפה פרס לא אכל מן התבלין כזית עד דאכל מן המקפה טפי מאכילת פרס ובטפי לא מצטרף כזית ואין כאן אכילת תרומה בטומאה אבל ראשון ושני אין נאכל בנזיד הדמע דאפילו בחולין מהני שני (א) ועוד דשני פסיל ליה לתרומה דפתיכא ביה כך שמעתי וקשיא לי מ"מ היכי ספינן ליה מידי דפסיל לגופיה לתרומה והא מוזהר הוא מלפסול את גופו דאמרינן א] בפ"ח דיומא (דף פ:) אל תטמאו בהם ונטמתם בם מכאן לטומאת גוייה דאורייתא ואפילו למ"ד דרבנן איסורא מיהא איכא ועוד לישנא דהש"ס דפריך ספינן ליה מידי דפסיל ליה לגופיה משמע דלאו מתבלי תרומה פריך אלא מדספינן ליה שלישי של חולין וכ"ל דבחולין גרידא קאי רישא דמתניתין הראשון שבחולין כו' והשלישי נאכל אפילו הוא נזיד הדמע ונגע בשני לטומאה וה"ל שלישי מותר לאוכלו והא הכא כיון דנזיד הדמע הוא *על כרחיך שנעשה על טהרת תרומה בעי למיכליה וה"ל חולין שנעשין על טהרת תרומה ואי אמרת שלישי דידהו פסיל גופא לתרומה ספינן ליה להאי כהן מידי דפסיל לגופיה ואתי למיכל תרומה אבתריה. הכא לנזיד הדמע דליכא כזית בכדי אכילת פרס הלכך לאו חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא דאמאי קרית ליה בטהרת תרומה משום תבלין דפתיכי ביה הנהו לית בהו כזית תרומה בכדי אכילת פרס דמקפה הלכך לא בעי למיכלינהו בטהרת תרומה והוו להו חולין גרידי: אסור לאכול. בתרומה: ומותר ליגע. והייתו נמי כדעולא אלא דעולא איירי בשלישי דחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יוחנן איירי בשלישי דתרומה עצמה: ה"מ. דאמרינן נפסל מלאכול דמשמע אבל מותר ליגע היכא דשלישי שאכל הוה חולין אבל תרומה לא ואי מדרבי ב] כו': אלא קדש מקודש. אא"כ היה שלישי של קדש מקודש דהאי שלישי (ב) עביד רביעי בקדש מעלה היא דרבנן דהא גבי מעלות דחומר בקדש קתני להו (חגיגה דף כ:) בה' מעלות אחרונות דאמרינן התם (שם כא:) דלית להו דררא דטומאה מדאורייתא וכי תקינו רבנן בשלישי דקדש מקודש הוא דתקון ואע"ג דמייתינן לה בק"ו ממחוסר כיפורים לאו ק"ו דאורייתא הוא דהא משלישי דתרומה הוא דמייתינן ג] והיא גופה לאו כתיבא בהדיא ואסמכתא בעלמא הוא תדע דהא גבי מעלות תניא וק"ו דכוותיה אמרינן במסכת סוטה בפרק כשם (דף כט:) דאמרינן ק"ו מאוכל הבא מחמת טבול יום דעביד רביעי בקדש והוא גופיה לאו מכתב כתיב ולא בק"ו אתי: קדש מקודש. קדש גמור שקדש גופו כגון בשר קרבן וחלות התודה שנשחט הזבח עליהם ומנחות שקדשו בכלי אבל שלישי של קדש המקודש בקדושת פה לא והכי מפרש בברייתא דמסכת טהרות בפ"ק וכיון דלא עביד רביעי לא פסיל לגברא וקס"ד ד] וכ"ש חולין שנעשו על טהרת תרומה: והא לאו קדש מקודש הוא. וקפסיל ליה לגברא ואפילו שני נמי עביד ליה: טומאה היא אצל הקדש. ושלישי דידיה מספקינן ליה בשני לגבי קדש ומש"ה פסיל לגברא: מדרס לפרושין. הרי הן אצל פרושין כמדרס הזב דמטמא אדם והני נמי מטמו להו מדרבנן: פרושין. אוכלי חולין בטהרה:

שמא

תוספות

אבל תרומה בנגיעה נמי אסור. אע"ג דאין עושה רביעי ה"א דאסור ליגע דגזרינן שלא יבא לאכול: האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש. כמו שאינו עושה רביעי והא דנקט אוכל ולא נקט מגע שאינו עושה רביעי אם נגע בקדש רבותא נקט א] דהאוכל חמור ממגע דהא אוכל את שלישי הוי שני לקדש וא"ת לענין מאי הוי שלישי כיון דאוכלו הוי טהור אפילו לאכול בקדש וגם אם נגע בקדש אינו עושה רביעי ונראה דנ"מ לכי הא [דתנן] (דתניא) בפרק קמא דטהרות השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש באיזה קדש אמרו בקדש מקודש כמו חלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהם הזבח ומנחות שלא קדשו בכלי אינן לא כקדש ולא כחולין אלא הרי הן כתרומה והשרץ מטמא בהן שנים ופוסל אחד והשתא לענין זה יש בהן שלישי דשוב אין שוחטין עליהם הזבח ואין מקדשין המנחות בכלי דתו לא חזו לקדושת הגוף וא"ת רבי יצחק כמאן לא כר"א ולא כרבי יהושע דלרבה בר בר חנה לרבי יהושע אין בהן שלישי כלל ולעולא הא דקאמר רבי יהושע שלישי שני לקדש ב] הייתו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש אי כר"א הא אמר שלישי שלישי וכ"ל דקסבר רבי יצחק דר"א ורבי יהושע לא איירו אלא בשלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה שטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל (ג) אוכלין שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקדש טהור לאכול בקדש וא"ת תקשה מתניתין דטהרות לרבי יצחק דקתני שלישי שבתרומה פוסל ופירשתי לעיל דאיירי בנעשה על טהרת הקדש וי"ל דמסקינן תנאי היא:

אין לך דבר כו' אלא קדש מקודש בלבד. מה שפירש בקונטרס דרביעי בקדש מעלה דרבנן היא מדקתני לה בה' מעלות אחרונות בחומר בקדש דאמר התם דלית להו דררא דטומאה דאורייתא אין נראה דהא חשיב נמי בה' מעלות אחרונות כלי מצטרף מה שבתוכו לקדש וצירוף הוי דאורייתא לרבי (ד) יוחנן דספ"ק דפסחים (דף יט.) ואפילו רבי חייא בר אבא דפליג עליה התם ואמר צירוף דרבנן הוא הא איהו מוקי לה כר"ע ור"ע ס"ל שלישי בחולין דאורייתא וא"כ רביעי בקדש נמי דאורייתא דקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל *והא דקרי לרביעי בקדש בפרק א) כל שעה (דף כד.) מעלה בעלמא לאו משום דהוי מדרבנן דהא הביא כפרתו אוכל בקדשים קרי ליה נמי התם *מעלה אע"ג דהוי דאורייתא כדדרשינן בהערל (יבמות עה:) וקאמר נמי התם והבשר לרבות עצים ולבונה הוי מעלה ולקמן (דף נו.) מוכיח מיניה דחיבת הקדש מכשרת דאורייתא והא דאמר בפ' ה] *(כל הפסולים) (זבחים דף לד) גבי והבשר לרבות עצים ולבונה לפסולא בעלמא לאו פסולא בעלמא דרבנן אלא למימר דלאו למלקות דלא יאכל מרבה ליה אלא ליפסל מהקרבה קאמר דמקבל טומאה ולעולם פסולה דאורייתא והא דאמר בפרק חומר בקדש (חגיגה דף כא:) דה' אחרונות לית להו דררא דטומאה דאורייתא ר"ח ל"ג דאורייתא ואפילו גרסינן דאורייתא ה"פ דכה"ג בחולין ליכא דררא דטומאה דאורייתא דרחוק הוא מטומאה ומה שמדקדק בקונט' בפסחים דלא משכח רביעי בקדש למ"ד טומאת משקה לטמא אחרים לאו דאורייתא ואין אוכל מטמא אוכל דהיאך יכול לבא לידי רביעי שרץ כלי וכלי אוכל ואוכל משקה הרי אין כאן אלא שלשה ואין זה קושיא דמשכחת ליה שפיר ע"י עצים ולבונה ואע"ג דר"ל מיבעי ליה לקמן אי מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני ההוא אמורא דאמר בפסחים דאין אוכל מטמא אוכל סבר דמונין בו ראשון ושני ור"ל סבר דאוכל מטמא אוכל:

בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואמאי הא לאו קדש מקודש הוא. נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא] הוא דהאוכל שלישי שני הוי משום דכיון דלא נזהר לשומרו מליטמא וליגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון וסבר כעולא דבנעשו על טהרת הקדש נמי שלישי שני מהאי טעמא ולית ליה דטהרתה של תרומה טומאה היא אצל קדש אלא שמירת תרומה חשיבא לשמירה אצל קדש ורבי יצחק משני דוקא בשלישי הנעשה על טהרת תרומה הוי אוכלו שני דטהרתה טומאה היא אצל הקדש אבל שלישי הנעשה על טהרת הקדש הוי אוכלו טהור לאכול בקדש כמו שאינו עושה רביעי ולדידיה תרומה טהורה נמי מטמאה קדש ולהכי קאמר מנא תימרא דממאי דשלישי שני אין להוכיח לפי סברת המקשה ומייתי מבגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי קדש ואין נראה לו לחלק בין מדרסות לפירי ורבא משני דיש לחלק ולא חיישינן בפירי שמא נגע במדרס כ"ל:

א) נ"ל חומר בקודש

שמא

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה יא:

צו ב מיי' שם הלי"ב:

צז ג מיי' שם פי"ג הל"ג ופ"י מהלכות מטמאי משכב ומושב הלכה א:

צח ד מיי' פי"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה א:

צט ה מיי' שם ופי"ב שם הלכה ד:

שיטה מקובצת

א] דאמרינן בפ' בתרא דיומא אל תטמאו בהם: ב] ואי מדר' יונתן וכו': ג] הוא דמייתינן לה והיא גופה: ד] וקס"ד דכ"ש חולין: ה] והא דאמרי' בפ' ב"ש גבי והבשר לרבות: ו] נ"ל דהאי מקשה סבר דטעמא דהאוכל שלישי הוי שני משום דכיון:

מאי לאו דנגע בו רש"ל

נ"ל בפ' כל שעה דף לה.

[נ"ל בית שמאי דף טו:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה האוכל וכו'. דהאוכל חמור ממגע דהא. נ"ב עיין מהרש"א מהדו"ב בתרא שכוון לאמת ודלא כהגהת מהר"ם שם: ב] בא"ד הייתו אף לחולין שנעשו על טהרת הקדש. נ"ב עיין מהרש"א מהדורא בתרא והוא שם שלא במקומו:

מסורת הש"ס

[זבחים נט:]

חגיגה יח: [נדה לג:]

ע"ב על טהרת תרומה כצ"ל

רבינו גרשום

אסור לאכול ומותר ליגע. כלומר אסור לאכול תרומה ומותר ליגע: אלא קדש מקודש בלבד. כלומר אם אכל שלישי של קדש ממש: מדרס לפרושים. כלומר טמאים לחכמים בבגדים שהן מושב הזב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דליכא כזית וכו' ואפי' בחולין מהני שני כ"כ בפ"ב כצ"ל ועוד דשני פסיל ליה לתרומה: (ב) ד"ה אלא וכו' דעביד: (ג) תוס' ד"ה האוכל וכו' אבל אוכלין שלישי: (ד) ד"ה אין לך וכו' לרבי יוחנן דספ"ק דפסחים ואפי' רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן דפליג:

[וע"ע תוס' פסחים יט. ד"ה אלמא ותוס' חגיגה כג: ד"ה והא ותוס' מנחות כה. ד"ה יצאו ותוס' זבחים לד. ד"ה ואפילו]

שמא תשב עליהן אשתו נדה אבל בפירי לא אמרינן ורבי יצחק בפירי נמי אמר. מתיב רבי ירמיה מדיפתי ומי אמרינן בפירי והתנן *אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן ולא קא מטמא ליה תרומה לקדש ואי אמרת טהרתה טומאה היא אצל הקדש תטמא תרומה לקדש א"ל טומאה בחבורין קאמרת טומאה בחבורין שאני דמגו דמהימן אקדש מהימן נמי אתרומה מתיב רב הונא בר נתן *השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי מטמא משקה קדש ופוסל אוכלי קדש בחולין שנעשו על טהרת הקדש תנאי היא דתניא *חולין שנעשו על טהרת קדש הרי הן כחולין ר"א ברבי צדוק אומר הרי הן כתרומה לטמא שנים ולפסול אחד: ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה: אמר רב אסי אומר היה ר"ש שחיטתו מכשרת ולא דם לימא מסייע ליה ר"ש אומר הוכשרו בשחיטה מאי לאו בשחיטה ולא בדם לא אף בשחיטה ת"ש אמר להן ר"ש וכי הדם מכשיר והלא שחיטה מכשרת ה"ק להן וכי דם בלבד מכשיר אף שחיטה נמי מכשרת ת"ש *ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר מאי לאו הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לישמעינן דם שחיטה וכ"ש דם המת דם המת איצטריכא ליה ס"ד אמינא מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות קמ"ל ת"ש ר"ש אומר דם מגפתו אינו מכשיר מאי לאו הא דם שחיטה מכשיר לא הא דם חללים מכשיר אבל דם שחיטה מאי לא מכשיר לשמעינן דם שחיטה וכ"ש דם מגפתו דם מגפתו איצטריכא ליה ס"ד אמינא *מה לי קטליה כולה מה לי קטליה פלגא ומאי שנא דם חללים דמכשיר דכתיב °ודם חללים ישתה דם שחיטה נמי כתיב °על הארץ תשפכנו כמים חהוא למישרי דמן דפסולי המוקדשין בהנאה הוא דאתא

במדבר כג | דברים יב

סליק

רש"י — שמא תשב. שמא ישבה ואע"ג דאוכלי תרומה מזהרי בה שפיר מיהו לגבי קדש לא הויא שמירה וחיישינן הואיל וטומאה מצויה היא: אבל בפירי. דאין טומאתן מצויה הויא שמירת תרומה שמירה לקדש למאי דנטריה דא"כ תרומה טהורה נמי א) תימא דמטמאה קודש: תורה אור אם אמר הפרשתי לתוכה כו'. בחומר בקדש (חגיגה דף כה:) תנן ביהודה נאמנין עמי הארץ על טהרת יין לנסכים אם אמרו טהורין ב) הן והימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה אדומה לעצמו אבל על התרומה אין נאמנין אלא בשעת הגיתות והבדים עברו הגיתות והבדים והביאו לו חבית של יין דתרומה ה"ז לא יקבל הימנו ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית ג) זה רביעית לנסכים נאמן על כולה ומקבלה כהן ושותה: בחיבורין. שניהם בכלי אחד ד) תמיד: מטמא משקה חולין. כדאמרן לעיל (דף לג.) דעביד להו תחלה: והשלישי. שבחולין: בחולין שנעשו כו'. כלומר באלו חולין אמרו ה) כשנעשה על טהרת הקדש וקתני דעביד רביעי בקדש: הרי הן כחולין. ואין באין לכלל שלישי: הרי הן כתרומה. כדמפרש לטמא שנים ולפסול אחד כלומר הראשון והשני טמא בהן והשלישי פסול ואינו טמא לעשות רביעי אפילו בקדש וכיון דאשמועינן בדידהו דלא שייך בהו רביעי תו לא מיקרי שלישי דידהו טמא אלא פסול ולא עביד רביעי בקדש והאי תנא ס"ל כרבי יצחק ותנא דמתניתין קמייתא פליג עליה כדקתני ופוסל אוכלי קדש: שחיטה מכשרת. את הבשר לטומאה דמשויא ליה אוכלא: ולא בדם. ונפקא מינה דאילו נפל דם שחיטה על הזרעים לא הוכשרו דלא מיקרי דם שחיטה משקה: אף בשחיטה. היכא דליכא דם ולעולם כי איכא דם נמי מכשיר את הזרעים: דם המת. בהמה שמתה מאליה: דם חללים. שנהרגה ולקמיה מפרש טעמא: לשמעינן דם שחיטה דלא מכשר. ואע"ג דאיתקש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים: ס"ד אמינא. דם המת עדיף דהוי כדם חללים דמה לי קטלה איהו כולה אבל דם שחיטה לא מיקרי חלל אלא זבוח: מגפתו. לשון (תהלים צא) פן תגוף באבן רגלך כלומר דם מכת בהמה: אינו מכשיר. דלא מיקרי משקה אלא דם חללים דכתיב ו) ישתה: דפסולי המוקדשין. לאחר שנפדו מה מים מותרים בהנאה אף דם פסולי המוקדשין מותרים בהנאה דהאי קרא בפסולי המוקדשין מוקמינן ליה בספרי: הואיל

מסורת הש"ס: חגיגה כה: | טהרות פ"ב מ"ח | [חגיגה כ:] | [מכשירין פ"ו מ"ו] | [נדה סג:]

תוספות — שמא תשב עליהן אשתו נדה. אבגדי עם הארץ מדרס לפרושין לריך נמי האי טעמא דע"ה אינו עושה מדרס ולא מטמא בהיסט כדתנן בהדיא במסכת טהרות בפ"ז (משנה ו) הגנבים שנכנסו לבית אינו טמא אלא מקום רגלי הגנבים ומה הם מטמאים אוכלין ומשקין וכלי חרס פתוחים אבל לא המשכבות והמושבות וכלי חרס המוקפין למיד פתיל ואם יש עמהן עובד כוכבים או אשה הכל טמא משמע בהדיא דע"ה אינו עושה משכב ומושב ואינו מטמא בהיסט *ובהנחנקין (דף סא:) נמי פריך גבי מוקף למיד ופתיל ואינוש שמא תסיטנו אשתו נדה משמע דהוא עצמו אין מטמא בהיסט וצריך ליתן טעם דמ"מ דלענין ציורא שלו עשאוהו כזב שמטייעותיו טמאים כדמשמע בפ' בנות כותים (נדה דף לג:) ובפ' חומר בקדש (חגיגה דף כג.) ולענין מדרס והיסט לא עשאוהו כזב ונראה דטעמא משום דאין גוזרין גזירות על הציבור אלא א"כ רוב הציבור יכולין לעמוד בהם ובציורא שלו אפשר ליזהר אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב ז) בהיסט לא רצו חכמים להחמיר ובפרק בנות כותים (נדה דף לג:) יש להאריך יותר ולא כאן:

ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן. וא"ת היאך יאכל כהן תרומה כיון דקדש מעורב בה וי"ל דע"י ברירה שיאמר רביעית שאני עתיד להפריש יהא קדש*:

[פי' תוס' זבחים פח: ד"ה מן]

תטמא תרומה לקדש. וא"ת שאני הכא ששמרה על טהרת קדש וממ"נ כיון דמהמנית ליה אקדש מהימן נמי אתרומה וי"ל דס"ד כיון דתרומת חבר נמי מטמא קודש משום דטהרתה טומאה אצל הקדש לא שייך הכא להימניה לעם הארץ משום שלא יהא בונה במה לעצמו אי נמי פריך דה"ל למיחש שמא נתן קדש בחבית אחר שנתן בה תרומה:

שחיטה מכשרת ולא דם. וטעמא משום דמתרת בשר באכילה וכן פירש בקונטרס:

דם המת אינו מכשיר. פירש בקונטרס בהמה שמתה מאליה ובסמוך נמי גבי דם מגפתו אינו מכשיר פירש כמו כן דם מכת בהמה וקשיא לר"ת דא"כ הל"ל דם מיתה דם מגפתה ועוד דגבי אדם תנן לה במסכת מכשירין (פ"ו משנה ו) והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין זובו ורוקו שכבת זרעו ומימי רגליו ורביעית דם מן המת ודם הנדה ס' רבי שמעון אומר דם המת אינו מכשיר ועוד דדם מגפתה של בהמה אפילו רבנן מודו דלא מכשיר דאמר בפרק חבית (שבת דף קמג:) לא אם טמא חלב אשה שלא לרצון שכן דם מגפתה טהור ומסתמא כרבנן אתי דלא מסתבר לאוקומי כרבי שמעון ולא כרבנן ועוד דלא שייך דם חללים בבהמה מאי שנא גבי אדם דאמר מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא דדם מגפתו מכשיר ומאי שנא גבי בהמה דלא אמרינן ועוד דאמרינן בסמוך רבי חייא סבר דאינה לשחיטה אלא לבסוף והא דם מכה היא ולא מכשר והתם כרבנן דהא מכשר דם שחיטה ובפרק העור והרוטב (לקמן קכא.) אמר סונין ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה צריכי מחשבה (בה) והכשר ממקום אחר ואמאי לא מכשר מטעם דם חללים מיהו פירש בקונטרס שם דלא מקרי דם חלל אלא על ידי גיסטרא ומגואר כדקאמר בסוטה לתת אותה על חללי צוארי רשעים ואין נראה דהא ח) צד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר כדמשמע בפ"ק (לעיל דף יט:) לכך נראה לר"ת דכולה שמעתא איירי באדם דשייך ביה דם חללים ולא בבהמה:

לישמעינן דם השחיטה וכ"ש דם המת. וא"ת ומאי כ"ש דמה ענין זה אצל זה הא מתרי קראי נפקי לרבנן דם המת מדם חללים ישתה ודם שחיטה מתשפכנו כמים וכן קשה בסמוך גבי דם מגפתו וי"ל דס"ד דאפילו לרבנן אי לאו דנפקא לן ט) שחיטה מתשפכנו כמים הוה אמינא דדם חללים דוקא מכשיר דהיינו שנהרג ולא מת מאליו דלא אמרינן מה לי קטליה איהו מה לי קטליה מלאך המות דאין לך בו אלא חידושו דלא מליט דם מכשיר אלא דם חללים אבל השתא דדם שחיטה מכשיר לא הוי חידוש מאי דמכשיר דם חללים ואמרינן מה לי קטלה כו' וכן בסמוך:

למישרי דמן דפסולי המוקדשין. ולר' אבהו דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף כב:) דלא תאכלו משמע איסור הנאה אילטריך למישרי כל דם והכא נקט פסולי המוקדשין משום לחזקיה דפליג עליה ואמר דלא תאכלו לא משמע ליה איסור הנאה והוה מלי נמי למימר דאלטריך קרא לדם בהמה דלא בעי כסוי כדאמרינן בריש כסוי הדם (לקמן דף פד.) ואומר ר"י אע"ג דאין היקש למחצה לא מסתבר ליה לר' שמעון מתשפכנו כמים אלא לענין שפיכה דלא בעי קבורה ולא כסוי אבל הכשר לא שייך מידי לשפיכה:

סלקא

שיטה מקובצת

א] דא"כ תרומה טהורה נמי נימא דמטמאה: ב] אם אמרו טהורין טהימני והימנוהו רבנן: ג] ואם אמר לו הפרשתי לתוך חבית זו רביעית לנסכים נאמן על כולה ומקבלה כהן ושותה: ד] בכלי אחד יחד הס"ד: ה] כשנעשו על טהרת הקדש והאי לאו קדש מקודש הוא וקתני דעביד: ו] אלא דם חללים דכתיב ודם חללים ישתה: ז] כגון משכב ומושב והיסט לא: ח] ואין נראה דהא צד בית השחיטה הוא דאיקרי צואר: ט] אי לאו דנפקא לן דם שחיטה מתשפכנו:

עין משפט נר מצוה

ק א מיי' פי"א מהל' משכב ומושב הל"ד:

קא ב מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה הל"ג:

קב ג מיי' שם הל"ט ופי"ב הלכה טו:

קג ד מיי' פי' מהל' טומאת אוכלין הל"ג:

[נ"ל ובהניזקין]

רבינו גרשום

אבל בפירי לא אמרינן. כלומר פירי דתרומה לא אמרינן שעושה רביעי בקדש: והתנן אם [אמר] הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן כו' דאמרי' במסכת חגיגה ביהודה נאמנין על טהרת יין ושמן כל השנה כולה כלומר אפי' עמי הארץ יין לצורך ניסוך ושמן לצורך מנחות ובשעת הגיתות והבדים אף על התרומה עברו הגיתות והבדים אין נאמנים ואם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קדש נאמן דאמרינן מגו דמהימן אקדש נאמן אתרומה אפי' לאחר הגיתות והבדים ואי אמרת טהרתה וכו' גיתות דיין בדים דשמן: טומאה בחבורין קא אמרת. כלומר כיון א) דפים בה לקדש ודאי עשה לה לתרומה קודם לכן שמירה מעולה בקדש: השני שבחולין מטמא משקה חולין כו'. כדאמרי' לעיל מצינו שני שעושה שני ע"י משקין דעלולין הן לקבל טומאה ופוסל אוכלי תרומה דחשוב שלישי ופוסל בתרומה והשלישי מטמא משקה קודש דעושה משקה קודש כמותו ופוסל אוכלי קודש שעושה האוכלין רביעי קשיא לרב יצחק בר שמואל דהא לאו קדש מקדש הוא: ר' אלעזר בר' צדוק [אומר] הרי הן כתרומה לטמא שנים. כלומר לטמא שנים לבדו דזהו שלישי ולפסל אחד זהו רביעי וכיצד תנאי היא דת"ק דר' אלעזר בר' צדוק סבר הרי הן כחולין ולא עושה רביעי בקדש שאין לך דבר שעושה רביעי בקדש אלא קדש מקודש ור' אלעזר בר' צדוק סבר חולין שנעשו על טהרת הקדש עושה רביעי בקדש: דם המת אינו מכשיר. כלומר בהמה שמתה מאליה: הא דם חללים מכשיר. כלומר שנהרגה ולא נשחטה דגזרת הכתוב הוא ודם חללים ישתה: דם מגפתה. כלומר מיתת:

א) נראה דצ"ל כיון דהיכרה לקודש ודאי עשה וכו'.

גמרא

ס"ד אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה דמן לבעי קבורה קמשמע לן *תנא דבי רבי ישמעאל °ודם חללים ישתה פרט לדם קילוח שאינו מכשיר את הזרעים ת"ר השוחט והתיז דם על הדלעת רבי אומר הוכשר רבי חייא אומר תולין א"ר אושעיא מאחר שרבי אומר הוכשר ור' חייא אומר תולין אנו על מי נסמוך באו ונסמוך על דברי ר"ש שהיה ר"ש אומר שחיטה מכשרת ולא דם אמר רב פפא הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף כולי עלמא לא פליגי דמכשיר כי פליגי בנתקנח הדם בין סימן לסימן רבי סבר *ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא רבי חייא סבר *אינה לשחיטה אלא בסוף והאי דם מכה הוא ומאי תולין תולין הדבר עד גמר שחיטה אי איתיה לדם בסוף שחיטה מכשיר ואי לא לא מכשיר ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא מכשיר בנתקנח מיהו (א) אשוו להדדי מר לא מכשיר ומר לא מכשיר הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים רב אשי אמר תולין לעולם משמע ונתקנח לר' חייא ספוקי מספקא ליה אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או אינה לשחיטה אלא בסוף ומאי תולין לא אוכלין ולא שורפין ומאי באו ונסמוך על דברי ר"ש לר"ש לא מכשיר לרבי חייא ספיקא לענין שריפה מיהו שוו להדדי מר לא שרפיה ומר לא שרפיה הוה ליה רבי חד ואין דבריו של אחד במקום שנים והכי קאמר כגון זאת תולין לא אוכלין ולא שורפין *בעי ר"ש בן לקיש א] צריד של מנחות מונין בו ראשון ושני או אין מונין בו ראשון ושני כי מהניא חבת הקדש לאפסולי גופיה למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא א"ר אלעזר ת"ש °מכל האוכל אשר יאכל וגו' אוכל הבא במים הוכשר אוכל שאינו בא במים לא הוכשר אטו רבי שמעון בן לקיש לית ליה אוכל הבא במים רבי שמעון בן לקיש הכי קמיבעיא ליה חבת הקדש כאוכל הבא במים דמי או לא רבי אלעזר נמי מיתורי קראי קאמר מכדי כתיב °וכי יותן מים על זרע מכל האוכל אשר יאכל למה לי לאו

רש"י

הואיל ואסירי בגיזה ועבודה. דכתיב תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב בפ"ב דבכורות (דף טו.): פרט לדם קילוח ב]. שמקיז את הבהמה בתחלה הדם שותת בטיפה אחת או שתים ואח"כ הוא מקלח ואח"כ הוא משחיר והכי קיימא לן בכריתות (דף כב.) ותניא התם איזהו דם היקז שהנפש יוצאה בו מטיפה המשחרת ואילך אבל דם קילוח לא הוי דם הנפש: את הזרעים. לישנא דקרא נקט וכי יותן מים על זרע (ויקרא יא): ג] והתיז. בתחלת שחיטה: על הדלעת. ד] תלושה של תרומה: רבי ה] חייא אומר תולין. לקמיה מפרש מאי תולין: באו ונסמוך על דברי ר"ש. שהוא מסייע את רבי חייא שאמר אין דם מכשיר והוה ליה רבי יחיד במקום שנים: היכא דאיתיה לדם. על הדלעת עד גמר שחיטה שלא נתקנח: דמכשיר. דדם שחיטה הוא ואיתקש למים: אינה לשחיטה אלא לבסוף. וכשנתקנח קודם סימן שני עדיין לא היה קרוי דם שחיטה אלא דם מגפתו: תלוי הדבר. אי הוי הכשר אי לא: לר"ש לא מכשיר. לעולם ואינו מסייע את רבי חייא: בנתקנח. דפליגי ביה רבי ורבי חייא: מיהא. מסייע ליה לר"ש דבין למר ובין למר לא מכשרא: לעולם משמע. עד שיבא אליהו ויודיענו ולא תני תנא תולין הדבר שגמרו מוכיח עליו: לא אוכלין ולא שורפין. אם נתקנח קודם גמר שחיטה ואחר כך נגעה טומאה בזרעים: והכי קאמר כו'. גירסא דלא צריכה היא: צריד של מנחות. קורטי קמח הצבור ו] במנחה ואין שמן נכנס לתוכו. צריד לשון יבש ודוגמתו בראש השנה (דף כז:) היה קולו דק או עב או צרוד: קיימא לן דחיבת הקדש מכשרת. דתניא והבשר לרבות עצים ולבונה כדלקמן: מונין בו ראשון ושני. כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא ז]: לאפסולי גופיה. ליתסר באכילה: אטו ריש לקיש. דבעי לה לא ידע להאי קרא דהכשר על ידי מים הוא: ריש לקיש. בקדשים מיבעי ליה אי הויא חיבת הקדש כהכשר מים בחולין או לא ומהדר גמרא לשנויי ורבי אלעזר נמי דפשיט ליה ניהליה מיתורא דקרא ח] פשטיה ניהליה: לאו

תוספות

סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כו'. תימה הא גיזה עלמה שריא כשעבר וגזז דתזבח ולא תגוז קאמר כדתנן בפרק הלוקח בהמה (בכורות כה.) שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואח"כ שחטו עקביא בן מהללאל מתיר (ב) ובתלוש נמי פליגי כדמוכח התם בסוף פירקין (דף כו.) ואפילו רבנן דאסרי מפרש התם בגמרא גזירה משום דלמא אתי לאשהויי אבל מדאורייתא שרי א"כ אפילו דם שילא מחיים קודם שחיטת הרוב למה יאסר וכל שכן אחר שחיטה דהא שרי אפילו לגוז כדמשמע בפ"ב דבכורות (דף טו:) וי"ל דס"ד למיסר דם משום דדרשינן בשר ולא חלב והוא הדין דהוה דרשינן ולא דם ולא דמי לגיזה דשריא דגיזה מתזבח נפקא דמשמע תזבח ולא תגוז אבל כאן ואכלת בשר כתיב משמע בשר ט] ולא חלב ודם ולאסור אף בהנאה אתא אע"ג דאין הדרשה מיוסבת על דם כמו של חלב דשרי באכילה מ"מ דם נמי בר אכילה הוא והא דלא מייתי הכא בשר ולא חלב רישא דמילתא נקט אי נמי הכי פירושו הואיל ואסירי בגיזה ועבודה ואפי' לענין מלקות כמו קודש שנפסלו א] *כדתנן (בכורות דף טו:) הגוזז והעובד סופג את הארבעים וכיון דהחמירה תורה כל כך ראוי לדרוש נמי בשר ולא דם וכן משמע בפ"ק דבכורות (דף ו:) דלאיסור חלב אתא קרא ולא לאסור לחלוב דבעי למידק מיניה דחלב חולין שרי מדאצטריך לאסור חלב בפסולי המוקדשין מבשר ולא חלב*: **ודם** חללים ישתה פרט לדם קילוח. פירש הקונטרס דדם חללים משמע שהיא נעשית חלל ממנו ודם קילוח אין הנפש יוצאה בו אלא מטיפה המשחרת ואילך שהוא אחר הקילוח וקשה דבכריתות (דף כב.) משמע דלמ"ד מטיפה המשחרת ואילך לא אתא למעוטי דם הקילוח והכי איתא התם בפרק דם שחיטה (ג"ז שם) איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו רבי יוחן אמר כל זמן שמקלח וריש לקיש אמר מטיפה המשחרת ואילך מיתיבי איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו כ"ז שמקלח יצא דם התמצית מפני שהוא שותת מאי לאו אפילו ראשון ואחרון לא למעוטי טיפה המשחרת ואי לר"ל למעוטי דם קילוח קאתי לעולם תקשי ליה ברייתא אלא לכ"ע דם קילוח נשמה יוצאה בו ודם הקזה בתחלה יוצא שחור ואח"כ יוצא אדום הכל בלא קילוח ולבסוף מקלח ואחר הקילוח מתמעט ושותת ויורד בסמוך וכל זמן שמקלח דקאמר ר' יוחנן היינו אמלעי ולריש לקיש הוי דם שהנשמה יוצאה בו משכלה המשחיר ומתחיל להאדים אע"ג שעדיין אינו מקלח והשתא פריך לריש לקיש מברייתא דקתני יצא דם התמצית מפני שהוא שותת וה"נ שותת ומשני לא למעוטי דם המשחיר והכא לגבי הכשר זרעים לכך אינו מכשיר משום דדם חללים כתיב ולא מיקרי דם חלל אלא אותו שיוצא אחר מיתה שנעשה כבר חלל פרט לדם קילוח שאינו לאחר מיתה וכן פירש בקונטרס בכריתות (דף כב.) ודם שחיטה הוי איפכא דלא חשיב דם שחיטה אלא דם שהנשמה יוצאה בו אבל לאחר מיתה אינו קרוי דם כדאמר בפ"ק דפסחים (דף טז:) והרי דם התמצית שנשפך כמים ואינו מכשיר א"ל הנח לדם התמצית דאפילו בחולין נמי לא מכשיר דאמר קרא כי הדם הוא הנפש דם שהנפש יוצאה בו קרוי דם וכו': **צריד** של מנחות מונין כו'. פירש בקונטרס קורטי קמח הנבורין במנחה ואין שמן נכנס לתוכו וא"ת י) וילטרף כלי לענין הכשר כאילו הוכשר כולו כמו שמצרף לענין טומאה מדכתיב כף אחת יא] דרשינן *עשה הכתוב לכל מה שבכף אחת דמנחה נבללת בכלי שרת כדמוכח בפרק קמא דמנחות (דף ט.) דאמר רבי יוחנן בללה זר כשרה חוץ לחומת העזרה פסולה ומפרש טעמא דכיון דקדושת כלי היא נהי דכהונה לא בעי פנים מיהא בעיא ועוד דלא שייך חיבת הקדש אלא היכא שנתקדש בכלי שרת כדמוכח בריש המנחות והנסכים (שם קא.) דקאמר עצים כל כמה דלא מספי להו בגיזרין לא מתכשרי ולבונה נמי כל כמה דלא מקדש בכלי לא מתכשרא והא דאמר בההיא פירקא (קב:) גבי פרה דמיטמא אע"ג דכל העומד לשרוף כשרוף דמי והויא כעפרא משום דחיבת הקדש מטויא ליה אוכל והתם ליכא קדוש כלי שאני פרה הואיל ועשו בה שחיטה והזאה כעין קרבן וגם משום תומרא דפרה החמירו שתהני בה חיבת הקדש וי"ל דמיירי הכא בשלא נתן עדיין שמן במנחה בתחלה כשהסולת *בבישה וכמ"ד *) מדת יבש נתקדשה והויא מנחה קדושה בלא שמן או במנחת חוטא או במנחת קנאות דליכא שמן ונתקדש הסולת בכלי ולא נתן בו מים כלל ומיהו לשון צריד משמע מקלתה לחה ומקלתה יבשה וה"ה דהוה מלי למיבעי בבשר קדש שלא בא במים דדם קדשים לא מכשיר (ג):

*) [מנחות ה.]

תד

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"א מהל' מעילה הל"ט:

קה ב ג ד מיי' פ"י מהל' טומאת אוכלין הל"ב:

קו ה מיי' פי"א מהל' אבות הטומאה הל"ג ופי"ב הלי"ד ועיין בכ"מ:

קז ו מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלין הל"ב:

[ג"ל כדתניא]

[ועי' תוס' בכורות כה. ד"ה שער]

[פסחים יז.]

[פירש"י הוא כלי שרת שבולין בו המנחה ועיין רש"א פי' סמוך]

שיטה מקובצת

א] צריד של מנחות. נ"ב בערך צרד פי' פסולת הסלת כמו סובין וכיוצא בו: ב] פרט לדם קילוח דהכי משמע דם שהוא נעשה חלל ממנו הוא דהוי משקה פרט לדם קלוח המקיז את הבהמה: ג] וניתז בתחלת שחישה: ד] על אדלעת של תרומה: ה] ר' אחייא אמר תולין: ו] קורטי קמח הצבור במנחה נ"ב נ"א במחבת: ז] כלומר אם נטמא מטמא אחרים או לא אבל בעצים ולבונה פשיטא דאין מונים. כך מצאתי בקצת פירושי כתיבת יד: ח] פשטה נהליה: ט] כתיב משמע בשר תאכל ולא חלב ודם: י] וא"ת ויצרף כלי לענין הכשר: יא] מדכתיב כף אחת דדרשי' עשה:

מסורת הש"ס

[כריתות כב.]

במדבר כג

ויקרא יא

שם

[לעיל כט: וש"נ]

ר"ה כז.

רבינו גרשום

הואיל ואסורין בגיזה ועבודה כלומר דכתיב לא תעבד בבכור שורך וכו' אפי' בעל מום: פרט לדם קילוח. אפי' בתחלת שחיטה כשמקלח הדם מחמת חיותא של בהמה דלאו חשוב דם חללים: ר' אחייא אמר תולין. כלומר תולין לא אוכלין ולא שורפין: הכל מודים היכא דאיתיה לדם מתחלה ועד סוף [מכשיר]. כלומר דהשוב לדם שחיטה ודם חללים הוא: צריד של מנחות. כלומר יבש שאינו בלול בשמן ונטמא: מונין בו ראשון ושני. כלומר דאם הוא ראשון מטמא שני בקדש ואם שני מטמא שלישי או לא:

פסחים כ. מנחות קב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיהו שוו כצ"ל ואות א' נמחק: (ב) תוס' ד"ה סלקא וכו' עקביא ב"מ מתיר ובתלוש נמי: (ג) ד"ה צריד וכו' דדם קדשים לא מכשיר ויש לומר דנקט צריד של מנחות לפי שרגילים ליזהר שלא יגע בהם מים מאוס פתן הסי"ד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה ס"ד אמינא וכו'. כמו קודש שנפסלו כדתנן. נ"ב עיין בכורות דף טו ע"ב ודף כה ע"א:

לאו למעוטי חבת הקדש לא חד בטומאת מת וחד בטומאת שרץ וצריכי דאי אשמעינן טומאת מת התם הוא דבעי הכשר משום דלא מטמא בבעדשה אבל שרץ דמטמא בבעדשה אימא לא ליבעי הכשר ואי אשמעינן שרץ משום דלא מטמא טומאת שבעה אבל מת דמטמא טומאת שבעה אימא לא ליבעי הכשר צריכא מתיב רב יוסף רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה הוכשרו ואפילו למימי בהו ראשון ושני אמאי והא לאו אוכל הבא במים הוא א"ל אביי עשאוהו כהכשר מים מדרבנן אמר רבי זירא ת"ש *הבוצר לגת *שמאי אומר הוכשר הלל אומר לא הוכשר ושתיק ליה הלל לשמאי אמאי והא לאו אוכל הבא במים הוא אמר ליה אביי עשאוהו כהכשר מים מדרבנן א"ל רב יוסף אמינא לך אנא הוכשרו בשחיטה ואת אמרת לי עשאוהו כהכשר מים ואמר לך רבי זירא ואמרת ליה עשאוהו כהכשר מים לר"ש בן לקיש נמי עשאוהו כהכשר מים אמר ליה אמו ר' שמעון בן לקיש לתלות קמיבעיא ליה כי קא מיבעיא ליה לשרוף מכלל דחבת הקדש דאורייתא מנא לן אילימא מדכתיב °והבשר אשר יגע בכל טמא האי בשר דאתכשר במאי אילימא דאתכשר בדם *והאמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לדם קדשים שאינו מכשיר שנאמר °לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים דם הנשפך כמים מכשיר שאינו נשפך כמים אינו מכשיר אלא דאתכשר במשקי בית מטבחיא והא *א"ר יוסי ברבי חנינא משקי בית מטבחיא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין וכי תימא תרגמא אדם והא משקי קאמר אלא לאו דאתכשר בחבת הקדש ודלמא כדרב יהודה אמר שמואל *דאמר רב יהודה אמר שמואל כגון שהותה לו פרה של זבחי שלמים והעבירה בנהר שחוטה ועדיין משקה טופח עליה אלא מסיפא *והבשר לרבות עצים ולבונה עצים ולבונה בני אכילה נינהו אלא חבת הקדש מכשרא להו ומשויא להו אוכל הבא נמי *חבת הקדש מכשרתה

מאי

מאי כי מהניא חבת הקדש לפסולא דגופיה אבל למימנא ביה ראשון ושני לא או דלמא לא שנא תיקו: **מתני'** השוחט את המסוכנת *רשב"ג אומר עד שתפרכס ביד וברגל ר"א אומר דיה אם זינקה אמר ר"ש השוחט בלילה ולמחר השכים ומצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמדת ר"א וחכ"א [א]עד שתפרכס או ביד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה *בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד [ב]במה דברים אמורים שהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היתה בחזקת בריאה אפי' אין בה אחד מכל הסימנים הללו כשרה: **גמ'** מסוכנת ממאי דשריא וממאי תיסק אדעתין דאסירא דכתיב (ויקרא יא) °זאת החיה אשר תאכלו *חיה אכול ושאינה חיה לא תאכל והא מסוכנת אינה חיה (דברים יד) מדאמר רחמנא °נבלה לא תאכל מכלל דמסוכנת שריא דאי ס"ד מסוכנת אסירא השתא מחיים אסירא לאחר מיתה מיבעי ודלמא היינו נבלה היינו מסוכנת לא ס"ד (ויקרא יא) דכתיב °וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבלה מחיים לא אקרי נבלה ודלמא לעולם אימא לך היינו נבלה היינו מסוכנת מחיים בעשה לאחר מיתה בלאו (שמות כב) אלא מדאמר רחמנא °טרפה לא תאכל מכלל דמסוכנת שריא דאי ס"ד מסוכנת אסירא השתא מסוכנת דלא מחסרא אסירא טרפה מיבעיא ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת ולעבור עליו בעשה ולא תעשה א"כ נבלה דכתב רחמנא ל"ל ומה מחיים קאי עלה בלאו ועשה לאחר מיתה מיבעיא ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת ולעבור עליו בשני (ויקרא ז) לאוין ועשה אלא מהכא °וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל לא תאכלוהו *ואמר מר למאי הלכתא אמרה התורה (א) [ג]יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב

רש"י

אי. לגופיה הוא דאהני אבל דליטמי איהו אחריני לא או דלמא נ"ש: **מתני'** עד שתפרכס. דאי לא מפרכס קים להו לרבנן דנטולה נשמתה קודם גמר שחיטתה כדאמרינן בגמרא: אם זינקה. כדרך שהבהמות טופחות בגרונם ב] והדם מקלח ומזנק בכח: זינוק. בלשון ... קילוח: השוחט בלילה. ג] בהמה מסוכנת שצריכה פירכוס ולא ידע אי פירכסה: ולמחר השכים ומצא כותלי. בית שחיטת הצואר מלאים דם כשרה מפני שזינקה: וכמדת ר"א. דמכשר לה בזינוק אמרה ר"ש: אחד בהמה דקה ואחד בהמה גסה. צריכות פירכוס אם היא מסוכנת: שפשטה ידה. בגמר שחיטתה: ולא החזירה. פסולה אם היתה מסוכנת לפי שאין זה פירכוס אלא כן דרכה בשעת צאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי: **גמ'** ממאי דשריא. ואפילו בפירכוס: ומהדרינן וממאי תיסק ד] אדעתין למיסרי דבעי קרא למשריא: לאו חיה היא. ואפילו מפרכסת ומנא לן דשריא: מדאמר רחמנא נבלה לא תאכל. וסתם נבלה מסוכנת הואי קודם מיתתה: מכלל. דקודם מיתה כי הוה מסוכנת שריא דאי קודם מיתה אסירא מזאת החיה לאחר מיתה מיבעיא מי שריא לה: ופרכינן דלמא היינו נבלה היינו מסוכנת. וקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה ואשמועינן רחמנא דקאי עלה ה] בלאו נמי דאי מזאת לאו הבא מכלל עשה עשה: מחיים לא איקרי נבלה. והלכך למה לי לאזהורי עלה דנבלה פשיטא דאיסור מסוכנת להיכא אזיל: דלמא לעולם היינו נבלה היינו מסוכנת. כלומר לעולם כדקאמר דנבלה היינו בהמה שנסתכנה ונאסרה קודם מיתה ואפ"ה איצטריך קרא דאילו מחיים איסור מסוכנת עשה בעלמא הוא ואשמועינן קרא דלאחר מיתה קאי נמי בלאו: טרפה. ניקב קרום של מוח או נחתכו רגליה מחוסרת היא: ולאי ס"ד מסוכנת. מחמת חולי דלא מחסרא אסורה דדרשינן שאינה חיה לא תאכל: מסוכנת מחמת טרפות שחסרה היא מיבעיא. דהך טרפה נמי אינה חיה אלא מדאיצטריך למיסר טרפה ש"מ מסוכנת מחמת טרפות דמיחסרא אסורה אבל שאר מסוכנת שריא דלא דרשינן שאינה חיה לא תאכל: ודלמא היינו טרפה היינו מסוכנת. ובין מחסרא ובין לא מחסרא מעתה שאינה חיה טרפה קרי לה דטרפה לשון מסוכנת היא כלומר קרובה למות ואיצטריך לעבור עליה בעשה דשאינה חיה ולא תעשה דטרפה: אם כן נבלה. דאוקמא לעיל דמשום לעבור עליה בלאו נמי אצטריך: ל"ל השתא מחיים. כשהיא מסוכנת קרייה רחמנא טרפה וקאי עלה בלאו ועשה: לאחר מיתה מיבעיא. איסורא להיכא אזל: ודלמא היינו נבלה היינו טרפה היינו מסוכנת. כלומר אפילו בנבלה שמתה לאחר שנטרפה ונסתכנה מצית מוקמת לה ואפ"ה איצטריך ולמיקם עלה לאחר מיתה בשני לאוין לאו דנבלה ולאו דטרפה ועשה דחיה אכול: ואמר מר. בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): למאי הלכתא. כלומר הא' ואכל לא תאכלוהו לא צריך דהא כתיב (ויקרא ג) כל חלב וכל דם לא תאכלו ומשום דנתנבלה או נטרפה מי אזיל ליה איסור חלב ולמאי אצטריך אלא התורה אמרה דחייב משום שני לאוין משום לאו דחלב ומשום לאו דטרפה דלא תימא אין איסור חל על איסור:

אי

תוספות

כי מהניא חיבת הקדש לפסולי גופיה. השתא מסקינן דמדאורייתא קמיבעי ליה אבל מדרבנן מודו דמונין בו ראשון ושני וכן משמע נמי פרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) דקאמר טהר ו] עפרא בעלמא הוא אמאי מטמא טומאת אוכלין ומשני בחיבת הקדש תפשוט דבעי ר"ל כו' ומשני (א) קמיבעיא ליה דאורייתא כי אמרינן דרבנן והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף כ.) גבי מחט שנמצאת בבשר הבשר טמא הא' בשר דאתכשר במאי אי בחיבת הקדש אימר דמהני חיבת הקדש לפסולא דגופיה למימני ביה ראשון ושני מי מהני וכ"ת ה"נ תפשוט הא דבעי ר"ל כו' הוה מצי לשנויי ז] הא דר"ל מדאורייתא בעי אלא שפיר משני שם כגון שהעבירה בנהר ועוד משום דלרב יוסף דלעיל בעי נמי מיניה מדרבנן וא"ת תפשוט דר"ל מדרבי יוסי ב"ר חנינא דאמר משקי בית המטבחים אינו מכשיר ואם מהני חיבת הקדש למימני ביה ראשון ושני מנ"מ בהכשרו וי"ל דנפקא מינה לענין כמה דברים שהיו מביאים בעזרה וגם חולין היו מביאים לאכול עם המנחות והזבחים כדי שיהו נאכלים על השובע כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:):

השוחט את המסוכנת. אפילו לכתחלה שרי ונקט לשון דיעבד משום דבעי למיתני עד שתפרכס: **שאינה** חיה לא תאכל. ברים אלו טרפות (לקמן דף מב.) דרים מהאי קרא דטרפה אינה חיה והיינו לפי המסקנא דשמעתין דלא מיתוקמא במסוכנת: **השתא** מחיים אסורה לאחר מיתה מיבעיא. השתא סבר דסתם נבלה מסוכנת היא קודם מיתה ולהכי דייק שפיר דאי קודם מיתה אסורה פשיטא דמיתה לא שריא לה כדפירש בקונטרס ומיד הוה מצי למפרך דלמא אתי קרא לנבלה דלא ח] מכח מסוכנת וכגון ששאה גיסטרא אלא דנקט עד סוף המסקנא אבל אין לפרש דאפילו אפשר לנבלה שלא היתה מסוכנת מעיקרא מ"מ דייק דמדאסר רחמנא מסוכנת משום דקרובה למיתה כ"ש בהמה שמתה לגמרי דאע"ג דאסר רחמנא טרפה אפ"ה איצטריך לאסור נבלה משום דטרפה מיחסרא אין לפרש כך דא"כ ט] אמאי פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא אתא מכח מסוכנת מעיקרא כגון ששאה גיסטרא אלא פשיטא דאין זה קל וחומר דאיסור מסוכנת חמיר דחל מחיים כדאמר בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) דלא ילפינן נבלה מטרפה משום דחמירא דאסורה מחיים וא"ת למאי *דפריך אי אמרת נמי מסוכנת שריא תקשי אמאי אצטריך קרא לאסור נבלה הא אסורה מחיים משום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר וזבחת וזו לא נשחטה דממ"כ אף לאחר שנתנבלה איכא עשה דשאינה זבוחה כדמשמע בפרק כל שעה (פסחים דף לו.) ובפ"ק דנזיר (דף ד.) דר"ש אומר האוכל נבלה ביוה"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור י] משמע אפילו נתנבלה ביוה"כ פטור משום דאין איסור חל על איסור והשתא כשמתה פקעה איסור אבר מן החי אמאי לא חל איסור יוה"כ עם איסור נבלה בבת אחת אלא ודאי לעולם איכא איסור דשאינה זבוחה ולהכי לא חייל עליה איסור יוה"כ דמחיים נמי הוה בה איסור זה ולהכי לא פקע *ויש לומר דהוה מצי למימר ולטעמיך: **דלמא** היינו נבלה היינו מסוכנת. אין יא] לפרש כההיא דבסמוך דהשתא בעי למימר דקודם מיתה משנסתכנה קרי לה נבלה: **השתא** מסוכנת דלא מחסרא אסורה טרפה מיבעיא. וכ"ת איצטריך לטרפה דלא מחסרא כגון דיתיר כיון דכל יתר כנטול דמי הא נמי מיחסר ונפלה נמי חשובה כמחסרא: **ודלמא** היינו טרפה היינו מסוכנת. יב] הא פירושו כההיא דלעיל דהשתא בעי למימר דכל מסוכנת קרי לה טרפה דטרפה לשון מסוכנת כלומר קרובה למות בין מיחסרא בין לא מיחסרא וק"ק דלעיל דפריך היינו נבלה היינו מסוכנת לא קאמר לעבור עליו בעשה ולא תעשה כדקאמר הכא:

ומה

עין משפט נר מצוה

קיב א ב מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ד סמג לאוין קלג טוש"ע יו"ד סי' יז סעיף א:

קיג ג מיי' שם פי"ג הל"ב:

שיטה מקובצת

א] יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב נ"ב עי' תוס' כריתות דף כג ע"א: ב] נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח: ג] השוחט בלילה כדאמרי' בפרקין דלעיל השוחט בלילה שחיטתו כשרה בדיעבד אבל לכתחלה לא הס"ד ומה"ד בהמה מסוכנת שצריכה פרכום וכו': ד] וממאי תיסק אדעתך למיסרא דבעית קרא למשרייה: ה] ואשמעי' רחמנא דקאי עלה נמי בלאו דאי מזאת החיה לאו: ו] דקאמר נותר ופרה עפרא בעלמא הוא כו' דבעי ר"ל וכו' ומשני כי קא מיבעי' ליה דאורייתא כו': ז] ה"מ לשנויי דריש לקיש: ח] דלמא אתא קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת קודם מיתתה כגון שעשאה גיסטרא: ט] דא"כ מאי פריך במסקנא דלמא אתא קרא להך נבלה דלא הויא מסוכנת מעיקרא: י] משום דאין איסור חל על איסור ומשמע אפי' כו'. וע"ב רש"י כריתות דף כג ע"א ע"ש: יא] אין פירושו כההיא דבסמוך: יב] האי פירושו כההיא דלעיל:

זבחים ע. [לקמן קג.]

דפריסית רפ"א

[ועיין תוס' לקמן קג: ד"ה מה וכו']

מסורת הש"ס

גי' רש"ל ורש"א רבן גמליאל

[לקמן לח:]

[לקמן מב.]

רבינו גרשום

טמא לא יאכל אלא מסיפא כל טהור יאכל בשר כו' כלומר לרבות עצים ולבונה כיו"ב דמקבלין טומאה. כלומר עצים של מערכה: וממאי תיסק אדעתין דאסירא. כלומר מינה תלמד ומאי תיסק אדעתין דאסירא: זאת החיה אשר תאכלו. כלומר למה אמרת מאי תיסק אדעתין דאסירא דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כו': ומחיים בעשה. כלומר חיה אכול [שאינה חיה לא תאכל] טרפה מיבעיא: כלומר דמחסרא כגון ניטל המחול א) ניטלו הכליות ניטל ירך החלל שלה: ולעבור עליו בעשה ולא תעשה. כלומר בעשה חיה אכול לא תעשה ובשר בשדה טרפה לא תאכלו:

א) דבר נ"ע דהא בניטל הטחול או דניטל הכליות תנן בהדיא דכשרה ונראה דט"ס הוא וצ"ל ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום או שניטלו צומת הגידין ניטל סירך וכו':

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כי מהניא וכו' ומשני כי קמיבעיא:

ואי סלקא דעתך טרפה היינו מסוכנת לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה *וחלב טרפה לא תאכלוהו ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב לאחר מיתה מיבעיא אלא מדכתב רחמנא °נבלה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת [ויקרא ז] מתקיף לה מר בר רב אשי ודלמא לעולם אימא לך היינו טרפה היינו מסוכנת ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא ל"ל להך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת והיכי דמי שעשאה גיסטרא התם נמי אי אפשר דלא הוי מסוכנת פורתא מקמי דליפסק לרובא ואיבעית אימא א"כ לימא חלב נבלה וטרפה חלב חלב למה לי זו היא שאין חלבה חלוק מבשרה ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה ואיזו זו מסוכנת ואיבעית אימא מהכא °*ואומר אהה ה' [יחזקאל ד] אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול הנה נפשי לא מטומאה [א]שלא הרהרתי ביום א] לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי [ב]שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם משום רבי נתן אמרו *שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה אי אמרת בשלמא שריא היינו רבותיה דיחזקאל אלא אי אמרת אסירא מאי רבותיה דיחזקאל ה"ד מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב [ג]כל שמעמידין אותה ואינה עומדת רב חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר א] [ד]אפילו אוכלת בקעיות רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות בסורא מתני הכי בפומבדיתא מתני הכי היכי דמיא מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפילו אוכלת בקעיות רמי בר יחזקאל אמר אפילו אוכלת קורות אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מאי אמר רב במסוכנת אמרו ליה הכי אמר רב

גועה

אי ס"ד טרפה היינו מסוכנת. לכתוב רחמנא חלב נבלה יעשה לכל מלאכה לאשמועינן דלא מטמא חלב משום נבלה ולשתוק מאזהרת אכילתו ובחלב טרפה ג] מסוכנת לחודה לכתוב לא תאכלוהו לאשמועינן דחייל איסור מסוכנת אאיסור חלב ואנא ידענא דכ"ש דכי מייתא תורה אור אתי נמי איסור נבלה וחייל עליה : ומה מחיים. דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה ואתי וחייל אאיסור חלב נבלה גופה מיבעיא : אלא. מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה ג] דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב: מכלל דמסוכנת לאו טרפה מיקרי. ואצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב ומק"ו דטרפה דאמרינן ומה מחיים כו' לא מצינן למילף גבי נבלה דאיסור נבלה חייל אאיסור חלב דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמגרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) : *כגון שעשאה גיסטרא. והיא עדיין מפרכסת דאמר בפ"ק (לעיל דף כא.) עשאה גיסטרא נבלה דזו לא נסתכנה קודם נבלותה ואיצטריך לאשמועינן דתיחול איסור נבלה אאיסור חלב : עשאה גיסטרא. חתכה לשנים לרחבה : א"כ. דמסוכנת אסירא : לימא קרא חלב נבלה וטרפה וגו'. ולאשמועינן דאתי איסור נבלה וטריפה וחייל אאיסור חלב ל"ל למכתב וחלב טרפה למידרשיה אייתר ולמימר דטרפה הוא דקאמינא לך דהיא וחלבה אסורים ד] וכדמזהרנא לך דחייל איסור טרפה אחלב אלמא שני איסורים יש בה אבל יש לך אחרת שהיא קרובה למיתה כזו ואין בה אלא איסור חלב לבדו ה] : שחלבה חלוק מבשרה. שאיסור חלב נוהג בה משנולדה ותו לית בה איסורא אחרינא: הנה נפשי לא מטומאה. יחזקאל קאמר ליה להקב"ה לפי שהיה אומר לו קח לך חטים ושעורים וגו' ועוגת שעורים תאכלנה והיא בגללי צואת האדם תעוגינה לעיניהם : מקרה יום ומקרה לילה לא כתיב בקרא ולא גרסינן ליה : לידי טומאה. קרי : כוס כוס. שחוט שחוט שלא תמות לפי שמסוכנת היא ו] נבלה ממש ליכא למימר דא"כ מאי רבותיה : שהורה בה חכם. שנולד בה ספק והוצרך לשאול לחכם להתירו : מתנותיה. הזרוע והלחיים והקבה ז] ואע"פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה : שריא. מסוכנת : היינו רבותיה. דאע"ג דשריא כיון דמאיסה לא אכלתיה : אפילו אוכלת בקעיות. שיש ח] לה כח בשיניה דכיון דאינה עומדת מסוכנת היא : ט] רמי בר יחזקאל. לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא: בסורא מתני הכי. כדאמר דרב חנינא הוסיף אדרב יהודה אפילו אוכלת בקעיות ובפומבדיתא מתני דרב יהודה גופיה סיים בה הכי :

גועה

ומה מחיים אתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב. פי' בקונטרס ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה חל על איסור חלב נבלה גופה מיבעיא ומדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת לאו טרפה מקרי ואיצטריך לאשמועינן בהך נבלה דאתיא מכח מסוכנת ולא אתיא מכח טרפה שלא נטרפה קודם לכן דתיחול אאיסור חלב ומק"ו דטרפה לא אתיא דטעמא דטרפה לאו משום קירוב מיתה הוא אלא משום חסרון כדמגרכינן לתרוייהו בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.) וקשה לפירושו דאמאי לא ילפינן שפיר שיחול איסור נבלה על איסור חלב מק"ו דטרפה דאי משום דטרפה מחסרא נבלה נמי כיון דמתה אין לך חסרון גדול מזה ועוד מאי פריך בתר הכי ודלמא איצטריך קרא לנבלה דלא אתיא מכח מסוכנת ההיא נמי אתיא מק"ו ב] י] לעיל ועוד קשה נהי נמי דמסוכנת לא הוי בלאו דטרפה מ"מ תאסר בעשה מקרא דזאת החיה דמשמע שאינה חיה לא תיכול ומיהו בזה י"ל אי הוה מוקמא קרא דזאת החיה במסוכנת לאוסרה הוה מסתבר יא] ליה נמי לאוקומי בה לאו דטרפה (א) וכי היכי דעשה דזאת החיה מתוקמא בתרוייהו דתרווייהו מיקרו אינה חיה ה"נ לאו דטרפה מתוקמא בתרוייהו וא"כ נבלה יב] דכתיב דחל על איסור חלב ל"ל גר"ת מפרש דה"ק ומה טרפה דמחיים לא מטמא חייל על איסור חלב נבלה דלאחר מיתה יג] מטמא מיבעיא וליכא למיפרך כדפריך בפרק חטאת העוף (ג"ז שם) דטרפה חמורה דחייל איסורה מחיים דהתם קאמר לפי המסקנא דהכא דמסוכנת שריא אבל למאי דבעי למימר השתא דאיסור נבלה נמי מתחיל איסור שלה מחיים דא"א שלא היתה מסוכנת ומסוכנת אסירא מטעם נבלה מחמת קירוב מיתה ואפילו אם נאמר שלא יהא יד] מסוכנת אלא איסור עשה לא שייך למיפרך מה לטרפה שכן מחיים בלאו כיון דמ"מ איסור נבלה מחיים שפיר הוה ידעינן לה שיחול על איסור חלב מק"ו דטרפה אבל השתא דמסוכנת שריא שייך שפיר למיפרך מה לטרפה שכן חל איסור שלה מחיים תאמר בנבלה שאין כאן איסור מחיים כלל והשתא פריך שפיר בתר הכי דלעולם אימא לך מסוכנת אסורה ואצטריך קרא שיבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב (ב) ונבלה דלא הוי מסוכנת מעיקרא כגון שעשאה גיסטרא דההיא לא נאסר מחיים ולא אתי בק"ו דטרפה ורבינו גרשום היה מפרש ומה מחיים אתי איסור טרפה חייל אאיסור חלב אע"ג דליכא למימר דטרפה מגו דחייל אהאי איסור חייל נמי אהאי איסור דחלב נבלה של אחר מיתה שהיתה מסוכנת בתחלה דאיכא למימר מגו דחייל האי איסור נבלה אאיסור מסוכנת חייל נמי אאיסור חלב לא מיבעיא אלא ודאי מדאיצטריך קרא למכתב נבלה מכלל דמסוכנת שריא לגמרי והשתא פריך שפיר ודלמא איצטריך לעשאה גיסטרא דליכא מגו שהרי לא היתה מסוכנת וקשה לפי' שאין הש"ס מזכיר מגו זה כלל ועוד דאיכא למיפרך דאיכא נמי מגו בטרפה דחייל נמי אאיסור שאינו זבות ולמ"ד בפרק גיד הנשה (לקמן דף קג.) בהמה בחייה לאברים עומדת חייל נמי איסור טרפה אאיסור אבר מן החי ואיכא מגו ועוד אפילו כי אמרת דמסוכנת אסירא ואיכא מגו בנבלה לא שייך למילף מק"ו דטרפה כיון דאיכא למיפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים כדפריך בזבחים (דף ע.) : **שלא** הורמו מתנותיה. ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר לקמן בפרק הזרוע (דף קלב:) האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים מאי רבותיה דיחזקאל אע"ג דיחזקאל כהן היה כהן עצמו צריך להפריש תרומות ומעשרות ואסור לאכול טבל ויש לומר דרבי יוחנן סבר כמ"ד שלא אכל מבהמה שהורה בה חכם: **שלא** הרהרתי ביום כו'. ואם תאמר מאי רבותיה דיחזקאל והלא כל אדם נמי אסור כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ:) ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות דף מו.) ונשמרת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום כו' וי"ל דאפ"ה חשיב ליה רבותא משום דאמרינן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסד:) שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום הרהור עבירה ולשון הרע ועיון תפלה :

גועה

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פכ"א מהל' אסורי ביאה הל' כא סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כג סעיף ג :

קטו ב מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' י"ב סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' י"ז סעי' ג:

קטז ג ד מיי' שם הל' י"ג סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף א :

שיטה מקובצת

א] שלא הרהרתי ביום ותאתי לידי טומאה : ב] ובחלב טרפה לחודה לכתוב : ג] אלא מדאיצטריך לאשמועינן בנבלה מכלל דמסוכנת : ד] וכדמזהרנא לך. נ"ב נ"א וכדאוקימנא לה דחייל וכו' : ה] חלב לבדו הס"ד ומה"ד שאין חלבה חלוק מבשרה ששניהם אסורים הס"ד ומה"ד יש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה שאיסור וכו' : ו] לפי שמסוכנת היא דנבלה ממש : ז] (ואע"פ שהוא היה כהן ובלא הרמה יכול לאוכלה) נרשם עליו ונ"ב לא נמצא בס"י : ח] אפי' אוכלת בקעיות שיש לה חיות וכח בשיניה שאוכלת בקעיות עצים י"ל מחמת דוחק מיתה היא עושה כן וכיון דאינה עומדת מסוכנת היא : ט] (רמי בר יחזקאל לא פליג אדרב יהודה אלא לטפויי אתא וכן רב חנינא) נרשם עליו ונ"ב שבס"י לא נמצא : י] אתיא מק"ו לפירושו : יא] הוה מסתבר נמי לאוקומי בה לאו דטרפה דכי היכי דעשה : יב] וא"כ נבלה דכתב רחמנא דחל על איסור חלב : יג] דלאחר מיתה ומטמא מיבעיא וליכא למפרך : יד] שלא יהא במסוכנת אלא איסור עשה :

מסורת הש"ס

זבחים ע.

עיין רש"א

לקמן מה:

[שם: מגילה כח.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ומה וכו' דכי היכי : (ב) בא"ד ויחול על איסור חלב לנבלה וכו' למימר כנ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אפי' אוכלת בקעיות כ"כ פי' חתיכות של עצים כן פי' הערוך בערך בקע ג': ב] תד"ה ומה מחיים וכו' הכיא נמי אתיא מק"ו כדכתיבנא לעיל כנ"ל וכ"כ מהרש"א במהדורא בתרא וכעל קיקיון דיונה ובווגתם למ"ש התוס' לעיל בד"ה השתא מחיים וכו' ודלא כמהרש"א במהדורא קמא ודו"ק :

רבינו גרשום

ואנא אמינא מחיים אתי איסור טרפה וכו'. כלומר מסוכנת מחיים דהיינו טרפה אתי איסור טרפה וחייל על איסור חלב מסוכנת לאחר מיתה דהיינו נבלה מיבעיא : אלא מדכתיב רחמנא נבלה וכו'. כלומר מדאיצטריך רחמנ' למיכתב נבלה דלאחר מיתה מכלל דטרפה לאו היינו מסוכנת : התם נמי אי אפשר דלאו הויא מסוכנת כו'. ועדיין אימא לך דאי טרפה היינו מסוכנת לא הוה איצטריך למיכתב נבלה דלאחר מיתה כדאמרינן לעיל : זו היא שאין חלבה חלוק מבשרה דתרווייהו אסירי. חלב ובשר : ויש לך אחרת שחלבה חלוק מבשרה. כלומר שהחלב אסור טמא והבשר מותר : כוס כוס זו היא מסוכנת שאמר כוס כוס מהרה שמיד תמות : שהורה בה חכם. כלומר שצריך חכם להורות בה (הכם) שלא היה בה שום ספיקא לאסור : שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה : אפי' אוכלת בקעיות. כלומר אפי' אוכלת החתיכות של עץ אם אינה עומדת אסורה :

גועה והטילה ריעי וכשכשה באזנה הרי זה פירכוס אמר להו אצטריכא ליה לאבא לאזוזי אוני שאני אומר כל א] שאינו דברים שהמיתה עושה מאי נינהו דברים שהמיתה עושה אמר רב ענן לדידי מפרשא לי מיניה דמר שמואל היתה ידה כפופה ופשטתה ב] דבר שהמיתה עושה פשוטה וכפפה דברים שאין המיתה עושה מאי קמ"ל תנינא בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש הא החזירה כשרה אי ממתני' הוה אמינא דוקא ג] דכייפה ופשטה והדר כייפה לה אבל פשוטה וכפפתה לא קמ"ל מיתיבי *ר' יוסי אומר היה ר"מ אומר גועה בשעת שחיטה אין זה פירכוס ר"א ברבי יוסי אומר משמו אפילו הטילה ריעי וכשכשה בזנבה אין זה פירכוס קשיא גועה אגועה קשיא ריעי אריעי גועה אגועה לא קשיא הא דעבי קלה הא דעמי קלה ריעי אריעי נמי לא קשיא כאן בשותתת כאן במתרזת אמר רב חסדא פירכוס שאמרו בסוף שחיטה מאי בסוף שחיטה באמצע שחיטה לאפוקי תחלת שחיטה דלא אמר רב חסדא ד] מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה אימת אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל אלא לאו באמצע שחיטה א"ל רבא לעולם בסוף שחיטה שאני אומר כל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה הימנה קודם לכן ר"נ בר יצחק אמר פירכוס שאמרו בתחלת שחיטה אמר ר"נ בר יצחק מנא אמינא לה דתנן אמר ר"ש השוחט בלילה ולמחר מצא כתלים מלאים דם כשרה שזינקה וכמדת ר"א ואמר שמואל כותלי בית שחיטה שנינו אי אמרת בשלמא בתחלת שחיטה שפיר אלא אי אמרת בסוף שחיטה ליחוש דלמא בתחלת שחיטה זינקה ודלמא שאני זינוק דעדיף ומי עדיף והתנן ר"א אומר דייה אם זינקה קל מדרבן גמליאל ועדיף מדרבנן אמר רבינא אמר לי סמא בר חילקאי אקשי בה אבוה דבר אבוברם ואמרי לה אחוה דבר אבוברם ומדרבנן מי עדיף והא תנן וחכמים אומרים עד שתפרכס או ביד או ברגל רבנן אהייא קיימו אילימא אדר"ג כיון שפירכסה מיבעי ליה אלא פשיטא אדר"א ואי עדיף מאי עד ה] רבא אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה אמר רבא מנא אמינא לה דתניא שור

או

רש"י

גועה והטילה ריעי. או זה או זה גועה צועקת כמו אם יגעה שור על בלילו (איוב ו): לאבא. ו] לרב הוה קרי ליה שמואל הכי משום כבוד: לאזוזי אוני. לפרכס האוזן בתמיה דפירכוס חיות גדול הוא זה. אזוזי לשון מזיזין אותו ממקומו (אבות פ"ג מי"ז): שאני אומר. שאינה צריכה כל כך אלא כל פירכוס ז] שמסוכנת מפרכסת שאינה עושה דבר שהוא הולאת נפש הוי פירכוס כדלקמן: שאין ח] המיתה עושה. בשעת הולאת נפש קרי לה מתה ובבהמה דקה קאי דאילו גסה אפילו כפופה ופשטה הוי פירכוס: אי. מדוקיא דמתניתין הוה גמרינן לה כדקדייקת הא החזירה כשרה משמע שפשטה מכפיפותה והחזירה: אבל פשוטה. מעיקרא וכפפתה לא: קמ"ל. ט] דהיכא דהויא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פירכוס: משמו. של ר' יוסי: י] הא. דאמר רב לעיל גועה הוי פירכוס: דעבי קלה. שהיה קולה עבה וחזקה דודאי אתי מכח חיות: דעמי קלה. כהה מתרגמינן עמיא (ויקרא יג): שותתת. בסמוך: מתרזת. למרחוק וחיות הוא זה: אמר רב חסדא פירכוס שאמרו. אני שמעתי בסוף שחיטה ואני מפרש יא] מאי סוף ששמעתי אמלע שחיטה היא והאי דקרי ליה סוף לאפוקי אם בתחלת שחיטה פירכסה כיון דבאמלע שחיטה יב] לא פירכסה לא הוי לה חיותא כי האי אסיר משום נטילת נשמה: מנא אמינא לה. דהאי סוף ששמעתי אמלע הוא: יג] אימת. פשטה ולא החזירה דאמרינן פסולה: כל היכי תיתי ותיזיל. דלאחר ששחטה לא תסגי בפשיטת יד בלא כפיפה יד] וחזרה בתמיה: א"ל רבא לעולם סוף שחיטה. דוקא ודקאמרת כל היכי תיתי ותיזיל לאחר שחיטה שתפשוט ותחזיר: שאני אומר כל שאינה עושה כן. פשטה וחזרה לאחר שחיטה בידוע כו': בתחלת שחיטה. כלומר אפי' פירכסה בתחלת שחיטה דייה א] כשרה אע"ג טו] דהויא מסוכנת כיון דמלאים כותלי בית השחיטה דם בידוע שזינקה: וכמדת ר"א. דאמר זינוק הוי פירכוס: טז] ואמר שמואל כו'. להכי אילטריך לפרושי דכותלים דהכא לא הוו כותלים ממש אלא כותלי בית השחיטה דאי הוו כותלים ממש למחר הייטו יכולים להבין אי האי זינוק הוה בתחלת שחיטה או באמלע שחיטה דאי הוה בתחלת שחיטה ימלא הזינוק למעלה בכותל דמחמת כח וחיות שהיה עדיין בבהמה זינקה למרחוק ואם ימלא הזינוק למטה בכותל בידוע שבאמלע שחיטה זינקה שלא היה בה כח כל כך לזנק הדם למרחוק אבל השתא דאמר שמואל דהכי כותלי לא הוו כותלי ממש אלא כותלי בית השחיטה לא מציטו למידע אי תחלת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה ולהכי קאמר אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס אפילו בתחלת שחיטה הוי פירכוס: שפיר. דהא חזינן למחר ע"י זינוק דפרכיס באורתא: אלא אי אמרת באמלע שחיטה בעינן מאן לימא לן למחר דזינוק דלאורתא באמלע שחיטה הוה דלמא בתחלת שחיטה זניק: ודלמא. לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמלע או בגמר שחיטה ושאני זינוק דעדיף חיותיה ופירכוס גדול הוא הלכך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפיר דמי: דייה אם זינקה. ומדקתני דייה מכלל דקיל: קיל מדרבן גמליאל. דבעי ביד וברגל יז] בשניהם: ועדיף מדרבנן. דאמרי ביד או ברגל: אבוברם. שם האיש: אבוה *) בר אבוברם. זהו אבוברם עצמו ומכירין היו את הבן ולא יח] את האב והיו קורין אותו על שם בנו שעשו את בנו סימן לו: עד. משמע דחמיר האי פירכוס דרבנן מהנך דלעיל ואי דר"א עדיף מאי עד דרבנן משמע דעדיף כיון מיבעי להו למימר אלא ש"מ זינוק קיל ואפ"ה סגיא ליה כי הוי בתחלת שחיטה: בסוף שחיטה. סוף ממש שתפרכס בגמר שחיטה דתאוי בה חיות אחר שחיטה:

*) נ"ל דבר

פרכס

תוספות

גועה או הטילה ריעי וכשכשה באזנה ה"ז פירכוס. אפילו יט] *לר"ג דמחמיר ובעי פירכוס יד ורגל חשיב האי פירכוס ולהכי פריך שפיר מברייתא דקתני בסמוך גועה והטילה ריעי אין זה פירכוס ושמואל דאמר אילטריך ליה לאבא אזוזי אוני סבר כרבנן דאמרי או יד או רגל ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מילתיה דשמואל תנינא דפשיטא דאליבא דרבנן פשוטה וכפפה ה"ז פירכוס כפופה ופשטה לא הוי פירכוס:

אצטריך ליה לאבא. פי' בקונטר' דשמואל הוה קרי הכי לרב בלשון כבוד ובערוך *פירש שכך שמו ורב היו קורין אותו על שם חשיבותו כמו דבכל דוכתי הוו קרו ליה רבי לר' יהודה הנשיא ושמואל שהיה חבירו היה קורהו בשמו וכן לקמן* אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום כ] ובערבי פסחים (פסחים דף קיט:) *גבי גוזלייא ואוזילייא לאבא ובפרק כל גגות (עירובין דף לד.) אי קפיד אבא קטרו ביה המיינא *ובפירוש משמע סוף פרק ראשית הגז (לקמן דף קלז:) דאמר רבי יוחנן לאיסי מאן ריש סדרא בבבל א"ל אבא אריכא וכעס עליו ר' יוחנן על שקראו כן משמע בהדיא דאבא לאו לשון חשיבות ומיהו ממה שהיה קורהו בשמו לחודיה לא היה כועס אי לאו משום דאמר אריכא שזהו לשון גנאי דר' יוחנן גופיה היה קורהו אבא בפרק כסוי הדם (לקמן פד.) אבא ממשפחת בריאים הוה אע"פ שרב היה חשוב הרבה מר' יוחנן מיהו על רב *המנונא דאמר בפ' יה"כ (יומא דף פז.) קא אזיל אבא למיקטל גברא קשה שהיה תלמידו וקורהו בשמו ואמר בחלק (סנהדרין ק.) מפני מה כא] היה נענש גחזי מפני *שקורהו לרבו בשמו ולפירוש הקונט' דאבא לשון חשיבות ניחא*:

אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיתי ותיזיל. ומפרש רבינו תם דמדקתני שאינה אלא הולאת נפש דייק דאטו מי לא היתה הרבה אם לא הוליאה נפשה עד סוף שחיטה:

רבא אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה. והא דלא חיישינן דלמא בתחלת שחיטה זינק משום דלא שכיחא שיהיה זינוק אלא בסוף:

*כי יולד פרט ליוצא דופן. לאו מלשון לידה דריש אלא גמר לידה לידה מבכור כדאמרינן בריש פרק יוצא דופן (נדה דף מ.) והא דדרשינן התם אשה כי תזריע וילדה עד שתלד ממקום שמזרעת דמשמע דצריך מיעוט למעט יוצא דופן ולא ממעטינן ליה מלידה לידה מבכור משום דאי לאו כי תזריע הוה דרשינן תלד לרבות יוצא דופן כרבי שמעון:

או

רבינו גרשום

גועה והטילה ריעי כו'. כלומר אם עושה אחת משלשתן: איצטריכא ליה לאבא. כלומר אבא זהו רב והכי קאמר ליה איצטריכא ליה לרב לאזוזי אוני. כלומר שלא תהא כשרה עד שתזוז אודניה: אמר להו שאני אומר כל שאינו עושה דברים כו'. כלומר כל שאינה עושה דברים של חיות אלא עושה דברים שהמיתה עושה טרפה: אי ממתניתין הוה אמינא דוקא דכייפא כו'. כלומר דמשמע בהמה דקה שפשטה ידה והחזירה. כלומר שהיתה כפופה ופשטה ואח"כ החזירה אבל פשוטה וכפפתה אימא לא ליהוי כשרה קמ"ל: הא דעבי קלא הא דעמי קלא. כלומר עבי קלא הרי זה פרכוס: כאן בשותתת כו'. כלומר במתרזת הוי פרכוס אבל (במשתנת)[בשותתת]לא הוי פרכוס: ואמר שמואל כותלי בית השחיטה שנינו. כלומר דפרכוס מעולה הוא שקילחה הדם מחמת בריאות: אלא אי אמרת בסוף שחיטה. כלומר בסוף שחיטה בעיא לפרכוס אמאי חשוב פרכוס דילמא בתחילת שחיטה זינקה: ודילמא שאני זינוק דעדיף. כלומר לעולם אימא לך בעינן פרכוס בסוף שחיטה ואי פרכת דילמא בתחלת שחיטה זינקה דלמא שאני זינוק דעדיף ואפי' זינקה בתחלת שחיטה כשרה אבל פרכוס אחד ביד וברגל בעינן בסוף שחיטה: ומי עדיף והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ומי עדיף זינוק מפרכוס דרגל והתנן ר' אליעזר אומר דייה אם זינקה. כלומר ר' אליעזר ענה לרבן גמליאל דאמר עד שתפרכס ביד וברגל ואמר לו ר' אליעזר (א') דייה אם זינקה אלמא פרכוס יד ורגל עדיף: אבוברם גרסי': קיל מרבן גמליאל כו'. כלומר דרבן גמליאל סבר עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל (אלמא אדרבן גמליאל עד שתפרכס ביד וברגל ורבנן סברי או ביד או ברגל): אילימא אדר"ג כיון דפירכסה מבעי ליה. כלומר דר"ג סבירא ליה עד שתפרכס ביד וברגל הוה ליה למימר לרבנן כיון שפירכסה ביד או ברגל כשרה:

עין משפט נר מצוה

[זהו ג' סרי"ף והרא"ש אבל בספרים שלפנינו גרסינן לשב"ג במתני']

קיז א ב ג מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכ"ד סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:

[ערך אבא]

[דף מט:]

[וכן בכתובות מג.]

נ"ל וכפירוש

[נ"ל רב סונא]

[נ"ל שקראו]

[וע"ע היטב תוס' יבמות מ:ד"ה אמר שמואל]

שייך לע"ע

(תוספתא פ"ב ע"ש)

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בתחלת שחיטה וכו' בתחלת שחיטה דייה כאן הס"ד ואח"כ מה"ד כשרה:

שיטה מקובצת

א] שאני אומר כל שעושה דברים שאין המתה עושה מאי נינהו: ב] ופשטתה דברים שהמתה עושה פשוטה וכפפה דברים שאין המתה עושה מאי קמ"ל: ג] ה"א דוקא כגון שהיתה ידה כפופה ופשטה: ד] מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה נ"ב בקצת ספרים ישנים קלף גרסי' פסולה שאינה אלא הוצאת נפש הא החזירה כשרה אימת וכו': ה] ואי עדיף מאי עד אמר רבא פרכוס: ו] לאבא לרב שמואל הוה קרי ליה הכי משום כבוד: ז] אלא כל פרכוס שמפרכסת שאינה עושה: ח] שאין המתה עושה: ט] (דהיכא דהויא פשוטה מעיקרא וכפפתה הוי פרכוס) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: י] (הא דאמר רב לעיל גועה הוי פרכוס דעבי קלה שהיה קולה עבה וחזקה דודאי אתי מכח חיות) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: יא] ואני מפרש דמאי סוף שחיטה ששמעתי: יב] כיון דבאמצע שחיטה לא הוי לה חיותא כי האי וכו' ונ"ב נ"א בפי' כ"י כיון דבאמצע שחיטה לא הוות לה חיותא כי האי אסירא דההוא פרכוס הוי משום נטילת נשמה: יג] (אימת פשטה ולא החזירה דאמרינן פסולה) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י: יד] בפשיטת יד בלא כפיפה בתמיה: טו] אע"ג דהוות מסוכנת כיון דמלאים דם בידוע שזנקה: טז] מתיבת ואמר שמואל וכו' עד אי אמרת בשלמא כל כמה דפרכס ולא עד בכלל נרשם עליו ונ"ב לא נמצא בס"י והכין משמע מדברי המפרשים שהקשו קושיא זו ותרצו בענין אחר ולא הזכירו לרש"י ז"ל כלל ולא נעלם מהם דברי רש"י ז"ל אלא ודאי שאינו מפירושי רש"י ז"ל אלא גליון מפירושי האחרונים הוא והכניסוהו בפרש"י ז"ל ובשלשה פירושי רש"י ז"ל שבידי לא נמצא: יז] קיל מדר"ג דבעי ביד וברגל ועדיף וכו': יח] ומכירים היו את הבן ולא ראו את האב: יט] אפי' לרשב"ג דמחמיר כו' ולהכי פריך שפיר מברייתא: כ] שם וכן בערבי פסחים כגון גוזלייא: כא] מפני מה נענש גחזי כצ"ל:

עין משפט נר מצוה

קיח א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ד:
קיט ב מיי' שם הל"ה:
קכ ג ד ה מיי' שם הלכה ד:
קכא ו מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלי"ד סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' יז סעי' א:
קכב ז מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעיף ג:
קכג ח מיי' פי"ד מהל' פסולי מוקדשין הלכה א:
[תוספתא פ"ב ע"ש]
קכד ט מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעיף ג:
[וע"ע תוס' ב"ב קמב: ד"ה דהוא]
[ובבכורות יז: מספקא להש"ס בהכי]
עי' בנדה לג. [פסחים נט:]
[וע"ע תוס' סוכה טו. ד"ה פרוך ותוס' עירובין טו: ד"ה פרוך ותוס' בכורות יג: ד"ה אפשר]

תורה אור

°או כשב *"פרט לכלאים או עז "פרט לנדמה (ויקרא כב) כי יולד "פרט ליוצא דופן א] שבעת ימים "פרט למחוסר זמן תחת אמו "פרט ליתום האי יתום ה"ד אילימא דילידתיה אמיה והדר מתה לעולם תיחי ותיזיל אלא דמתה והדר ילידתיה מכי יולד נפקא אלא פשיטא *זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה למה ליה מכי יולד נפקא אמר רבא "הלכתא כי האמתניתא *בהמה *דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה ב] במה דברים אמורים ביד אבל ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין פשטה ולא כפפה בין כפפה ולא פשטה כשרה ועוף אפילו לא רפרף אלא *גפו ולא כשכש אלא זנבו הרי זה פירכוס מאי קמ"ל כולהו תנינהו *בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש יד אין רגל לא דקה אין גסה לא עוף איצטריכא ליה דלא תנן:

מתני' *"השוחט לעובד כוכבי' שחיטתו כשרה ור"א פוסל אמר ר"א אפילו שחטה לאכול לעובד כוכבים מחצר כבד שלה פסולה *שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין "אין הכל הולך *אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט:

גמ' הני תנאי אית להו דר' אליעזר ברבי יוסי דתניא *אמר ר' אליעזר ברבי יוסי שמעתי שהבעלים מפגלין מיהו ת"ק סבר אי שמעיניה דחשיב אין אי לא לא סתם *מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן ור"א סבר אע"ג דלא שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אמרינן ואתא רבי יוסי למימר אע"ג דשמעיניה °דחשיב זה מחשב וזה עובד לא אמרינן איכא דאמרי בדשמעיניה דחשיב פליגי ת"ק סבר כי אמרינן זה מחשב וזה עובד הני מילי בפנים אבל בחוץ לא חוץ מפנים לא

רש"י

פרט לכלאים. בן רחל ותיש שפסול לקרבן ומרבויא דאו דריש ליה: נדמה. עז שילדה מתיש כמותה ובנה דומה לרחל: פרט ליוצא דופן. שקרעוה והוציאוה פעמים שמתה ופעמים שחיה: ז' ימים פרט למחוסר זמן. ג] שלא הגיע לז' ימים ואפילו אמו קיימת: תחת אמו. ד] היה שעה אחת פרט ליתום וה"ד האי יתום אילימא דילידתיה אמיה ולאחר שעה מתה לעולם תיחי בתמיה וכי לעולם צריכה לחיות והא תחת אמו קרינן ביה והא ליכא למימר דאשמועינן קרא שתהיה אמו כל ז' דתניא בת"כ ר' יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר תחת אמו לפי שנאמר ז' ימים יהיה עם אמו יכול ה] כל ז' ת"ל תחת אמו אי תחת אמו יכול אפילו יצא ממנה כשהיא מתה ת"ל עם אמו. משמע שניהם בעולם אחד שתהא קרויה אמו הא כיצד אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת והאי תחת אמו משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חליפי אמו שמתה אמו והוא נשאר במקומה: אלא דמתה והדר ילידתיה. היינו יוצא דופן דכל שקרעוה והוציאו את ולדה בין מתה ובין חיה הוי יוצא דופן: זה פירש למיתה. אמו כלומר בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם ואשמועינן קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט ואי לא ה"ל יתום דעל כרחיה האי תחת אמו למעוטי היה באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי ו]: אי אמרת בשלמא. אחר סוף לידה אשמועינן דבעינן חיותא שיצא כולו מחיים ולמעוטי מתה בגמר לידה: היינו. דלא אימעיט ליה מתה בסוף לידה מכי יולד פרט ליוצא דופן דהאי נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה: אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה. וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא: למה לי קרא מכי יולד נפקא. דהכתיב ה"ל יוצא דופן ז] אלא ש"מ כל מלתא דבעו בה רבנן חיותא בעינן שיהא חיות בגמר דיליה: פסולה. אם מסוכנת היא דדרכה לעשות כן בהוצאת נפש: גסה. לאו אורחה בהכי ותיותא הוא: רפרוף. בליר מכשכוש: כולהו תנינהו. לשון קושיא הוא כלומר למה ליה *לרבה לאשמועינן דהלכתא הכי הא סתם מתניתין היא: מתני' ורבי אליעזר פוסל. דכיון דבהמה דעובד כוכבים היא אע"ג דישראל קשחיט מהניא ביה מחשבת עובד כוכבים דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים: חצר כבד. טרפשא דכבדא איברר"ש בלע"ז: אמר רבי יוסי קל וחומר. דלא מהניא בה מחשבת בעלים הואיל וישראל שחיט לה: ומה במקום שמחשבה פוסלת. דהיינו במוקדשין כדכתיב (ויקרא ז) לא יחשב קרי ביה לא *יחשב לאוכלה ביום השלישי כי פגול יהיה והכי מפרש בזבחים (דף כט:): אין הכל הולך אלא אחר העובד. דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן: מקום שאין המחשבה פוסלת. כגון בחולין כלומר חולין שאין המחשבה פוסלת בהם ובגמרא מפרש מאי קאמר דהא מחשבת עבודת כוכבים פסלה בהו דהא זבחי מתים איקרו מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה: גמ' והני תנאי. תנא קמא ורבי אליעזר אית להו דר"א בר' יוסי ח] כלומר דטעמיה דתנא קמא דמכשר לאו משום דאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד דא"כ היינו ר' יוסי אלא כר"א בר"י סבירא להו ט] טעמיה מפרש ואזיל: שמעתי. מרבותי: שהבעלים מפגלין. וטעמא מפרש בזבחים בפרק ב"ש (דף מז.) בסופו דכתיב והקריב המקריב וגו' אלמא בעלים קרי מקריב הלכך איתנהו בכלל המקריב לא יחשב אם חשבו על שחיטת כהן או על זריקתו ע"מ לאכול חוץ לזמנו הוי פיגול: מיהו תנא קמא. דמכשר: סבר אי הוה שמעיניה. לעובד כוכבים דחשיב על שחיטת ישראל ואמר שחיטת בהמה זו לעבודת כוכבים תהא אסורה דמהניא מחשבת בעלים כר' אליעזר בר' יוסי ואי לא י] שמעיניה דחשיב סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים לא אמרינן: זה עובד. משום שחיטת פנים נקט לה דאפילו בקרבן ס"ל לר' יוסי דאין הבעלים מפגלין יא] ורבי יוסי פליג אתנא קמא ואר' אליעזר: איכא דאמרי אפילו בדשמעיניה. לעובד כוכבים דחשיב פליגי רבנן עליה דר"א ואית להו לתרוייהו בעלים מפגלין בקרבן כר' אליעזר בר' יוסי וגבי חולין פליגי: חוץ מפנים. מחשבת עבודת כוכבים בחולין ממחשבת פיגול בקרבן: לא

תוספות

אך כשב פרט לכלאים. תימה דהכא או למעט ובפ"ק (לעיל דף כג.) קאמר או לרבות פלגס וגבי אותו ואת בנו נמי דרשינן (לקמן דף עח:) או שה לרבות כלאים ויש לומר דגבי פלגס ממילא אימעיט ולא צריך קרא אלא לרבות וכן לגבי אותו ואת בנו ממילא אימעיט כלאים דשור ושה אי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם אבל הכא כשב ועז כתיב שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם וממילא איתרבו להכי כתיב או למעט ובכי האי גונא משני במרובה (ב"ק דף עז:) גבי וטבחו או מכרו ואם תאמר אם כן מאו עז היה למעט כלאים שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם ומאו כשב נדמה ויש לומר דנדמה אינו ראוי כל כך למעוטי כמו כלאים ולהכי מעוטא קמא מוקמינן בדדמי טפי בכלאים והדר ממעטינן נדמה דנדמה לא ממעטינן אלא משום דדמי לכלאים:

אלא דמתה והדר ילידתיה. והא דאמר בפרק יוצא דופן (נדה דף מד.) ובפרק מי שמת (ב"ב דף קמב:) דעובר מיית ברישא היינו היכא דמתה מעצמה כדאמר בפ"ק דערכין (דף ז.) דוולד איידי דזוטר חיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומחתכא לסימניו אבל נהרג לא*:

אלא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים. יב] אין להוכיח מכאן דאפילו בידי שמים אפשר *לנמנס דקרא איכא למימר דאיצטריך אם יבא אליהו ויאמר שבנמנוס נעשה ושבקינן לקרא *דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה*:

מחצר כבד שלה. לאו דוקא נקט יותרת הכבד משום דעולה לגבוה והויא כחלב ודם אלא אפילו כזית של שאר בשר נמי כדאמרינן בגמרא יהיב זוזא לטבחא ישראל מאי ואורחא דמלתא הוא דנקט:

פסולה שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. ואם תאמר לקמן (דף לט: ושם) גבי השוחט לשם הרים דקתני פסולה ודייק עלה פסולה אין זבחי מתים לא פירוש ולא מיתסרי בהנאה והכא קתני רבי אליעזר אומר פסולה ואע"ג דאסור אף בהנאה כדקתני שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ויש לומר דלקמן דייק מדלא קתני הרי אלו זבחי מתים אבל הכא איידי דאמרי רבנן כשרה אמר רבי אליעזר פסולה:

הני תנאי אית להו דרבי אליעזר בר' יוסי. פירוש רבנן ורבי אליעזר דמתניתין אבל ר' יוסי לא סבר ליה כוותיה דהא אמר דאין הכל הולך אלא אחר העובד:

מסורת הש"ס

ב"ק עז: נדה מא. [בכתובות יב. יג.]
[נ"ל א]
[בתוספ' לא גרי' דקה וכ"ה בר"ף וברא"ש וכל"ב]
[ס"א בעינו מעינו כסרף עין ערוך ערך רפרף וכ"א כגוש"ש ועיין ב"י]
[לעיל לג.]
זבחים מז.
[לעיל יג. לקמן קנו: גיטין מה: עיין ע"ז: ע"ש]
[זבחים מז:]
[שם מז.]
לעיל יג. לקמן קנו:
[נ"ל לרבא]
[נ"ל יתשוב עיין תוי"ט]

שיטה מקובצת

א] פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים: ב] ולא החזירה פסולה החזירה כשרה בד"א וכו': ג] ז' ימים פרט למחוסר זמן ואפי' אמו קיימת: ד] תחת אמו יהיה שעה אחת וכו' אילימא דילידתיה אמיה בוליה ולאחר שעה מתה: ה] לפי שנאמר ז' ימים יהיה עם אמו יכול שיהא עם אמו כל שבעה ת"ל תחת אמו: ו] בגמר לידה אתי דאי אמרת בשלמא אחר לידה: ז] דאכתי ה"ל יוצא דופן ש"מ כל מלתא: ח] אית להו דר' אלעזר בר' יוסי וכו' דמעמית: ט] ס"ל ומעמיה כדמפרש ואזיל: י] ואי לא סתם מחשבת נכרי: יא] ור' יוסי פליג את"ק ואר' אליעזר כל זה נמחק: יב] אין להוכיח מכאן. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יח ע"א:

רבינו גרשום

פרט לכלאים שהוא מן האיל ומן העז דבעינן כבש ממש: או עז פרט לנדמה. כלומר שאינו דומה לאמו: פרט ליוצא דופן בן פקועה שאינו יוצא דרך בית הרחם שאינו נולד כדרכו: האי יתום היכי דמי[כו'] אלא דמיתה אימא והדר ילידתיה כו'. כלומר בזה הענין מכי יולד נפקא דכיון דמתה אימיה אין נולד כדרכו כדרך רוב הנולדים דרוב נולדים בחיי אמם נולדים אלא פשיטא זה פירש למיתה כו' אי אמרת בשלמא בעינן חיותא בסוף לידה כו' היינו דאיצטריך בזה ענין בזה פירש למיתה וזה פירש לחיים למעט מתחת אמו דמכי יולד לא נפקא דבזה ענין יהא פסול דכי אית ביה חיותא בתחלת לידה אע"ג דבסוף לידה לא הוי חיותא כי יולד קרינן ביה אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה וכי אתא תחת אמו פרט ליתום דמתה אימיה והדר ילידתיה למה לי תחת אמו מכי יולד נפקא דכי מתה אימיה והדר ילידתיה לא קרינן ביה כי יולד ופסול אלא ודאי בעינן חיותא בסוף לידה. וממעט זה צריך תחת אמו דמכי יולד לא מצינן למפסל: בר"א ביד כו'. כלומר דקילה הבהמה לפשוט ולהחזיר ביד מברגל: יד אין רגל לא. כלומר רגל אע"פ שלא החזירה דקה אין גסה לא. כלומר גסה בין פשטה ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה: השוחט לנכרי שחיטתו כשרה. כלומר ישראל השוחט לנכרי שחיטתו כשרה ור' אליעזר פוסל דסתם מחשבת נכרי לע"ז: מחצר כבד שלו שקורין אברא בלע"ז. מקום (שאין) שהמחשבה פוסלת עליהם במוקדשים שאם חישב בזריקת דם על מנת להקטיר אימורים חוץ לזמנו פסול: אין הכל הולך אלא אחר העובד שאם בעלים חישבו לפסל אין במחשבתו כלום. הני תנאי אית להו דר' אליעזר בר' יוסי. כלומר ת"ק ור' אליעזר אית להו דר' אליעזר בר' יוסי דתניא אמר ר"א ב"ר יוסי שמעתי שהבעלים מפגלים. כלומר מחשבת בעלים אם מחשבים לפסול כשהכהן עובד מהני מחשבתן לפסול במחשבת כהן ולענין חולין אע"ג דישראל שוחט מצי נכרי בעל הבהמה לפסול כשמחשב לע"ז: זה מחשב וזה עובד לא אמרינן וכיון דישראל שחט לאכול לאו כמיניה לפסול: כי אמרינן זה מחשב וזה עובד בפנים. כלומר בקדשים דיכולין לפסול ולפגל הבעלים אבל חולין בחוץ ששוחט

לאילפינן ואתא רבי אליעזר למימר ילפינן חוץ מפנים ואתא רבי יוסי למימר אפילו בפנים נמי זה מחשב וזה עובד לא אמרינן אתמר *השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים רבי א] יוחנן אמר *פסולה ר"ש בן לקיש אמר מותרת רבי יוחנן אמר פסולה ב מחשבין מעבודה לעבודה ג וילפינן חוץ מפנים ריש לקיש אמר מותרת אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן חוץ מפנים ואזדו לטעמייהו *דאתמר שחטה לשמה לזרוק דמה שלא לשמה רבי יוחנן אמר ד פסולה ר"ש בן לקיש אמר כשרה רבי יוחנן אמר פסולה מחשבין מעבודה לעבודה וגמרינן ממחשבת פיגול ר"ש בן לקיש אמר כשרה אין מחשבין מעבודה לעבודה ולא גמרינן ממחשבת פיגול וצריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר ר"ש בן לקיש משום דחוץ מפנים לא ילפינן אבל פנים מפנים אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי אתמר בהך בההיא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודי ליה לר"ש בן לקיש צריכא מתיב רב ששת א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט מאי אין מחשבה פוסלת בחולין אילימא דלא פסלה כלל אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה אלא פשיטא מעבודה לעבודה וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה אלא באותה עבודה אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט פנים קשיא לר"ש בן לקיש חוץ קשיא לרבי יוחנן בשלמא פנים לר"ש בן לקיש לא קשיא *הא מקמי דשמעה מרבי יוחנן הא לבתר דשמעה מרבי יוחנן אלא חוץ קשיא לרבי יוחנן הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות וה"ק ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין בארבע עבודות אין הכל הולך אלא אחר העובד
מקום

רש"י

לא ילפינן. למימר בעלים אוסרין אלא כדכתיב קרא (תהלים קו) זבחי מתים שנזבח לעבודת כוכבים דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) והקריב המקריב דבעלים קרי מקריב אבל בחוץ לא אמרינן הכי: ור"א סבר ילפינן. במה מצינו דבעלים פוסלים במחשבת עבודת כוכבים בחולין ואפילו אחר שוחט וגבי עובד כוכבים אפילו בהמה דשם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים: זה מחשב וזה עובד לא אמרינן. דהמקריב לא יחשב מקריב ממש קאמר: לזרוק דמה לעבודת כוכבים. ב] ודאשחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו דברי הכל אסורה דהא זבחי מתים הוא אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו ע"מ שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה: פסולה. אסורה בהנאה: מחשבין מעבודה לעבודה. כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת כגון שחישב בשחיטה על הזריקה הויא מחשבה לגבי עבודת כוכבים: דגמרינן חוץ. איסור עבודת כוכבים: מפנים. ממחשבת פיגול של פנים שהשוחט ע"מ לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר זהו עיקר פיגול: שחטה לשמה. בחטאת מיירי דכל שאר זבחים כשרין שלא לשמן אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה וכן פסח שנשחט שלא לשמו ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה: רבי יוחנן אמר פסולה. דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול דעיקרו מעבודה לעבודה: וצריכא. לאשמועינן בתרווייהו מחלוקת דרבי יוחנן ור"ש: דאי איתמר בהא. מילתא קמייתא דהשוחט את הבהמה: בהא קאמר ר"ל. דאין מחשבין: פנים מפנים. פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול: אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא. בהנאה כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף נב:) תקרובת עבודת כוכבים מיקרי זבחי מתים כדכתיב ויאכלו זבחי מתים מה מת אסור בהנאה אף תקרובת עבודת כוכבים אסורה בהנאה ומת גופיה מנלן דאסור בהנאה אתיא שם שם נאמר כאן ותמת שם מרים ונאמר להלן גבי עגלה ערופה וערפו שם את העגלה מה עגלה ערופה אסורה בהנאה כדאמר שם תהא קבורתה אף מת אסור בהנאה ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל אף תקרובת עבודת כוכבים נמי: אלא פשיטא. האי אין מחשבה פוסלת בחולין מעבודה לעבודה קאמר: שמחשבה פוסלת במוקדשין. כדפרישית דעיקר פיגול מעבודה לעבודה הוא: אלא באותה עבודה בלבד. אם אמר שחיטה עצמה לעבודת כוכבים: פנים קשיא לריש לקיש. דקתני מחשבה פוסלת במוקדשין ולא קתני מפגלת ש"מ בשאר פסולי פנים נמי כגון זריקת דם (א) וחטאת שלא לשמה קתני דמחשבין: חוץ קשיא לרבי יוחנן. דקתני הכא בחולין אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה: בשלמא פנים לר"ל לא קשיא. דאיכא למימר מקמי דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה הוה פליג אסברא דרביה ואמר מסתברא דלא ילפינן ולבתר דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה וידע דלאו סברא דרבי יוחנן רביה (ב) אלא מתניתא הוא דגמרינן פסול מפיגול איכא למימר דהדר ביה להכי נקט רבי יוחנן משום דרביה הוה ולגמריה משנה וברייתא. ל"א לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר מחשבין איכא למימר דהדר ביה: בארבע עבודות. הא דקתני אין מחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע עבודות קאמר: וה"ק ומה. מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות שחיטה וקבלה *זריקה והולכה באיזו מהלו בחישב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו. פיגול הוא אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד:
חולין

תוספות

ריש לקיש אמר מותרת. מודה ר"ל דחייב מיתה כדאמרינן בפ' ד' מיתות (סנהדרין סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה היאך נהרג הא דלמא מימלך ולא זריק דם לעבודת כוכבים כדאמרינן בפרק ד' מיתות (ג"ז שם:) דמסית שאמר אלך ואעבוד פטור דמימלך ולא עביד ג] הכא ודאי לא מימלך כיון דעביד מעשה ששחט ע"מ לזרוק ועוד דהכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק חייב דחשיב עובד עבודת כוכבים בשחיטה זו מה ששוחט ע"מ לזרוק:

אלא זביחה דעבודת כוכבים דמיתסרא היכי משכחת לה. תימה *אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור אם כן משכחת זביחת עבודת כוכבים דמתסרא בדיבור שפירש בפירוש ששוחט לעבודת כוכבים:

פנים קשיא לר"ש בן לקיש. פירש בקונטרס דלא מצי למימר ק"ו שלו מפגול דלא הויא ליה לומר פוסלת אלא מפגלת ואע"ג דמלינו דקרי ליה לפיגול פסול דתניא בפ"ב דזבחים (דף כח.) חוץ למקומו פסול ואין חייבין עליו כרת הכא דאיכא למטעי ה"ל למיתני מפגלת כדאמרינן *בפ"ב דזבחים (גם זה שם) גבי הא דתנן שהזבח נפסל בד' דברים כו' א] ודייק בגמרא דיקא נמי דקתני שהזבח נפסל ולא קתני שהזבח מתפגל אבל קשה אמאי לא מוקי לה בשינוי בעלים דמודה ר"ל דמחשבינן מעבודה לעבודה אם אמר הריני שוחט ע"מ לזרוק דמו לשם פלוני דפסול כדאמרינן בפרק *ב' דזבחים (ג"ז שם) לכ"ג דליכא לאוקמי ק"ו לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה שאם אמר הריני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו או לשם פלוני כשר כדאמרינן בפ"ק דזבחים (דף י.) ורבינו חננאל גרים פנים לריש לקיש לא קשיא דמוקי לה במחשבת פיגול:

חוץ קשיא לרבי יוחנן. וא"ת ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן דכי היכי דילפי רבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד ה"נ ילפינן לענין דמחשבין מעבודה לעבודה ולליסנא בתרא לימא דקאי כר"א וי"ל דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוי מקריב והוא הדין בחוץ דכתיב (תהלים קו) זבחי מתים דאם בעלים מחשבין חשיב זבחי מתים כיון דבעלים קרוי מקריב בפנים ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה לא אשכחן דילפינן כלל והא דמחשבין בפנים גזירת הכתוב בעלמא הוא:

הא מקמי דשמעה מר' יוחנן. תימה מאי תירוץ הוא זה שמתרץ שאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה*:
מקום

סנהדרין ס: ע"ז נד: זבחים י:
זבחים ט:
[לקמן קלט.]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה פנים וכו' דם חטאת כצ"ל ואות ו' נמחק: (ב) ד"ה בשלמא וכו' רביה היא אלא מתניתין היא:

עין משפט נר מצוה
קכה א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ' ט' סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' א:
קכו ב מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:
קכז ג מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכ' ט':
קכח ד מיי' פט"ו מהל' פסולי מוקדשין הלכה י:

[עיין תוי"ט פ"ג דב"מ מי"ב ד"ה סחושב וכו' שתמה על תמיהת תוס']
[נ"ל בפרק ראשון דזבחים דף יג.]
[נ"ל קמא דזבחים דף י.]

שיטה מקובצת
א] ר' יוחנן אמר פסולה. נ"ב בסנהדרין בדף סא כתוב אסורה: ב] לזרוק דמה לע"ז דאי שחטה לשם: ג] דמימליך ולא עביד דהכא ודאי:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תד"ה פנים קשיא וכו' ודייק בגמ' דיקא נמי. נ"ב ויעוי' דף יג ע"א בתו' ד"ה דיקא נמי וכו' ודו"ק:

[ועי' תוס' מנחות ס. ד"ה חסר כלוג]
[עיין תוי"ט משנה ז דפירקין ד"ה במחשבה]

רבינו גרשום
ישראל לנכרי חוץ מפנים לא ילפינן: השוחט את הבהמה לזרוק דמה לע"ז. כלומר ישראל ששוחט בהמת חולין לזרוק דמה לעבודת כוכבים: מחשבין מעבודה לעבודה. כלומר אם כששוחט כהן קדשים ומחשב בשחיטה על מנת לזרוק דמו חוץ לזמנו או להקטיר אימורין חוץ למקומו או חוץ לזמנו מהני מחשבה לפסול וגמרינן נמי בהמת חולין ששוחט ע"מ להקטיר חלבה לע"ז מקדשים שהן בפנים: וגמרי' ממחשבת פגול. כלומר בפיגול חזינן בפירוש לא יחשב לו פגול יהיה דמתניא מחשבה אפי' מעבודה לעבודה דאי זורק את הדם על מנת להקטיר איסוריהן חוץ לזמנו (פסול)[פיגול]: אבל פנים מפנים. כלומר קדשים מקדשים: אבל בהא מודי ליה לר' שמעון בן לקיש. כלומר דחוץ מפנים לא ילפינן: אילימא דלא פסלה כלל. כלומר דאי מחשב בשחיטה א) ע"מ לזרוק דמה לע"ז דלא פסלה כלל. מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין מע"ז אלא באותה עבודה: כלומר דאי מחשב כששוחט ע"מ לזרוק דמה לע"ז לא מהניא מחשבה לפסול אי לא מחשב בזריקה עצמה: פנים קשיא לריש לקיש כיצד דשמעינן ליה לריש לקיש דאמר אין מחשבין מעבודה לעבודה והכא חזינן דמחשבין מעבודה לעבודה: חוץ קשיא לר' יוחנן. כלומר דשמעינן ליה לר' יוחנן (הא) דהשוחט בהמה לזרוק דמה לע"ז כו' ר' יוחנן אמר אסור. כלו' ישראל (בה') השוחט בהמת חולין בחוץ דמחשב בשחיטה לזרוק דמה [לע"ז] פסול והא הכא חזינן דלא פסל אלא באותה עבודה: בשלמא לר' שמעון בן לקיש לא קשיא כו'. כלומר מיקמי דלישמעיה מר' יוחנן לא אמר דפסל בפנים מעבודה לעבודה אבל לבתר דשמעה אמר איהו נמי דפסול מעבודה לעבודה אלא לר' יוחנן קשיא: הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבעה עבודות.
כלומר

א) נראה דצ"ל דאי מחשב בשחיטה גופה לע"ז דלא פסלה כלל.

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט תניא כוותיה דרבי יוחנן *[א]השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי אלו זבחי מתים [ב]שחטה ואח"כ חישב עליה זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר אמר רב חסדא לא אמרו בה איסור משום כבודן דרבנן לא היתר משום כבודו דרבי אליעזר ממאי דלמא עד כאן לא קאמרי רבנן התם אלא דלא שמענא דחשיב אבל הכא דשמענא דחשיב *הוכיח סופו על תחלתו אינמי ע"כ לא קאמר ר"א התם אלא גבי עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים אבל ישראל הוכיח סופו על תחלתו לא אמרינן אלא אמר רב שיזבי לא אמרו בה היתר משום כבודו דרשב"ג הי רשב"ג אילימא רשב"ג דגיטין *דתנן [ג]הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה ומעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג [ד]אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט והוינן בה מעשה לסתור חסורי מיחסרא והכי קתני אם הוכיח סופו על תחלתו ה"ז גט ומעשה נמי בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה לגג ונפל ומת אמר רשב"ג אם מעצמו נפל ה"ז גט ואם הרוח דחתו אינו גט ודלמא שאני התם דקאמר כתבו אלא אמר רבינא משום כבודו דרשב"ג דהכא *דתניא [ה]הכותב נכסיו לאחרים והיו בהן עבדים ואמר הלה אי אפשי בהן אם היה רבו שני כהן הרי אלו אוכלין בתרומה רבן שמעון בן גמליאל אומר כיון שאמר הלה אי אפשי בהן כבר זכו בהן יורשין והוינן בה לת"ק אפילו עומד וצווח אמר רבה ואיתימא רבי יוחנן בצווח מעיקרא דכ"ע לא פליגי דלא קנה בשותק ובסוף צווח דכ"ע לא פליגי דקנה [ו]כי פליגי שזיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח ת"ק סבר מדשתיק קנגהו והאי דקא צווח מיהדר קא הדר ביה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחילתו והא דלא צווח מעיקרא סבר כי לא אתי לידיה אמאי אצווח אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הנהו טייעי דאתו לציקוניא יהיב דיכרי לטבחי ישראל אמרו להו דמא ותרבא לדידן משכא ובישרא לדידכו שלחה רב טובי בר רב מתנה לקמיה דרב יוסף כי האי גוונא מאי שלח ליה הכי א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי א"ל רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי לר"א יהיב ליה זוזא לטבח ישראל מאי אמר ליה חזינן אי איניש אלמא הוא דלא מצי מדחי ליה אסור ואי לא א"ל רישך והר: **מתני'** [ז]השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה

שנים

רש"י

חולין. לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בכהן בד' עבודות אלא בשנים בשחיטה ובזריקה דהכי הוא דכתיבן (שמות כב) זובח לאלהים יחרם בל אסיך נסכיהם מדם (תהלים טז) אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו והקטרה אע"ג דשייכא בעבודת כוכבים מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודת כוכבים היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לעבודת כוכבים דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חישב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים: ואח"כ חישב עליה. לזרוק דמה או להקטיר חלבה: משום כבודן דרבנן. דאמרי לא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והאי נמי אף על גב דאיגלאי מילתא דמומר הוא לא אמרינן מסתמא כי שחטה ברישא להכי שחטה דסתם מחשבתו לעבודת כוכבים לא אמרינן: אלא דלא שמעינא דחשיב. לא בתחלה ולא בסוף: אלא גבי עובד כוכבים. דבשעת שחיטה בחזקת עובד כוכבים הוה: אבל ישראל. כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה: הוכיח סופו לא אמרינן. דדלמא אחר השחיטה נכנס בו יצה"ר והמיר דתו: דרשב"ג. דאמר הוכיח סופו על תחלתו: הבריא שאמר כתבו גט לאשתי. ולא אמר כתבו ותנו והלך לו: רצה לשחק בה. שלא תפליג בו לתת לה גט לפוטרה מיבם אם ימות והפליגה בדברים ואין אלו נעשין שלוחו לגרש דהא לא אמר תנו להכי נקט בריא דאילו מסוכן קיימא לן הלכה כר"ש שזורי דאמר כותבין ונותנין דתנן (גיטין דף סה:) בראשונה היו אומרים היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו כותבים ונותנים שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו וחזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש שזורי אומר אף המסוכן וא"ר חנינא הלכה כר"ש שזורי: ונפל ומת. וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו: אם מעצמו נפל. ודאי מתחלה היה דעתו לעלות וליפול וה"ל בהול כמסוכן: מעשה לסתור. הא אמרת רישא רצה לשחק בה ולא נתת חילוק בדבר: ודילמא שאני התם. דקאמר ברישא כתבו ואיכא קלת הוכחה בתחלה ונפילתו גלויי מילתא בעלמא הוא דהאי דאמר ברישא כתבו ע"מ ליתן קאמר: ואמר הלה. זה שניתנו לו: אי אפשי. אין רצוני: אם היה רבו שני כהן. זה האומר אי אפשי בהן על כרחו שלו הן ויאכלו בתרומה ולקמיה פריך ואפילו עומד וצווח: כבר זכו בהן יורשי ראשון. שהוא ישראל: אפילו עומד וצווח. בתמיה והיכן מצינו מקבל מתנה בעל כרחו: בשותק. וקבל השטר: שזיכה לו ע"י אחר. שמסר שטר המתנה לאחר בפניו ואמר לו זכה בשטר זה לשם פלוני: כרבי יוסי. דאין הכל הולך אלא אחר השוחט ואפילו שמעיניה דחשיב לא פסול: טייעי. ישמעאלים ואינן אוכלין אלא בשר שחוטה ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה וכן דרכן: דיכרי. אילים: דמא ותרבא לדידן. לעבודת כוכבים דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפשיט: כרבי יוסי. ומותרין: לר"א. דאמר מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט: יהיב ליה. עובד כוכבים זוזא לטבח ישראל בשביל בשר ואמר לו כשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר מי מיתסר (כו') בהמה בהכי מי אמרינן כי אמר רבי אליעזר היכא דהואי בהמה בשותפות מכי זבנוה מעיקרא או שהיתה כולה של עובד כוכבים ונתנה לישראל חוץ מחלק כבד שלה אבל כי האי גוונא לא או דלמא לא שנא: אי איניש אלמא. האי עובד כוכבים ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו איסתכח דקנייה גמורה היא: ואי לא מצי א"ל רישך והר. הרי ראשך והרי הר הכה זה על זה או קבל דינר שלך וכיון דמצי לדחויי ואסתכח דכי שחיט ישראל לאו אדעתא דעובד כוכבים קשחיט ואינו נעשה שלוחו על כרחו דמימר אמר האי ישראל אי בעינא מהדרנא ליה זוזיה הילכך שריא ואי בעי יהיב ליה ואע"ג דקי"ל (בכורות דף יג.) מעות העובד כוכבים קונות ויש לו חלק בה מיהו ישראל כי שחיט מסלק ליה לעובד כוכבים ואינו נעשה שלוחו דה"ל לא לעוותי שיתפתיך אבל באינים אלמא על כרחו שחיטה אף בשבילו היא ועובד כוכבים מחשב עליה: **מתני'** לשם ימים. שעשה הים עבודת כוכבים:

שנים

תוספות

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות. פירש בקונטרס בשחיטה ובזריקה (א) דכתיב וקשה לריב"א דבזריקת דם לעבודת כוכבים לא מיתסר בשר כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי להו דמא ותרבא לדידן ובישרא לדידכו ומסיק דכשרה דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ובמה שזרקו דם לעבודת כוכבים אחרי כן לא חיישינן עוד תניא בהדיא בתוספתא אם משחטה זרק דם לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר והיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו כדבסמוך אבל בזריקה מיהא לא מיתסרא וצ"ל נמי דבהמה לא מיתסרא דם מיהא איתסר:

עד כאן לא קא סברו רבנן אלא דלא שמעינן דחשיב. ולישנא בתרא דלעיל ע"כ לא סברו רבנן אלא בזה מחשב וזה עובד אבל הכא אותו עצמו ששחט זרק אחרי כן דם לעבודת כוכבים:

אם היה רבו שני כהן אוכל בתרומה. בפרק המביא אשם תלוי (כריתות דף כד:) מפרש דקסברי רבנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור ומעוכב גט שחרור אוכל בתרומה:

כי לא אתי לידיה אמאי אצווח. הא דבעי בפ"ק דב"מ (דף ו.) תקפה אחד בפניו מהו ומוקי בשתק ולבסוף צווח שפיר בעי בין לר"ש בין לרבנן דהאי טעמא כי לא אתי לידיה אמאי אצווח לא שייך התם ואיכא טעמא אחרינא התם דקסבר אמאי אצווח הא קא חזו ליה רבנן:

רישך והר. אפילו למ"ד מעות בעובד כוכבים קונות הכא לא סמכא דעתיה כיון דמצי מדחי ליה ואי אלמא הוא אסור מדרבנן ואפילו למ"ד בפ' שני דבכורות (דף יג.) דמשיכה בעובד כוכבי' קונה ולא מעות:

הא

עין משפט נר מצוה

קכט א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלט"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעי' א:

קל ב מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעי' ב ולגומרא:

קלא ג מיי' פ"ב מהל' גירושין הלי"ג סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף סו:

קלב ד מיי' שם הלי"ג טוש"ע שם סעי' יז:

קלג ה מיי' פ"ט מהל' תרומות הל"ו:

קלד ו מיי' פ"ד מהל' זכייה הל"ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמה סעי' יא:

קלה ז מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלי"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד סעיף ה:

מסורת הש"ס

[תוס' פ"ב ע"ש]

[זבחים כ: גיטין סו. נדרים מח.]

גיטין סו.

ב"ב קלג. כריתות כה:

[נ"ל טלה]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מקום וכו' בשחיטה ובזריקה דהכי הוא דכתיבי וקשה:

רבינו גרשום

כלומר אבל בשתי עבודות פסל לזרוק דמה ולהקטיר חלבה ואלו הן ארבע עבודות קבלה הולכה זריקה והקטרה: שחטה ואח"כ חישב עליה. כלומר ששחטה (א): רצה לשחק בה כלומר ואין כותבין. (כלומר) שאינו עושה אלא שחוק: והוינן בה מעשה לסתור כלומר ברישא אמרינן רצה לשחוק בה ובסיפא אמר הוי גט: אם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט. כלומר כגון הכא דעלה לגג ונפל ומת: אמר רשב"ג אם מעצמו נפל הרי זה גט. כלומר דהוכיח סופו על תחילתו הכא נמי שחט ואח"כ חישב הוכיח סופו על תחילתו ופסול: אם היה רבו שני כהן כו'. כלומר שהרי הן שלו וקנאן: ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו. כלומר כשם שאמר הוכיח סופו על תחלתו לענין עבדים כך אמרינן סופו על תחילתו לענין שחיטה: הלכה כר' יוסי כלומר כר' יוסי דמתני' (כלומר) דנכרי אינו יכול לפסול. הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי כלומר דאין הולך אלא אחר השוחט וכיון דישראל שוחט לית לן בה למחשבתו דנכרי: ייהב ליה זוזא לטבח ישראל מאי כלומר שיהא לו חלק בבהמה ששוחט: דלא מצי מדחי ליה אסור. כלומר דאמרינן מחשבתו לע"ז ואי לא א"ל רישא והר כלומר א"ל אם אתה רוצה לקבל זוזא לחיי ואי לא הכה ראשך בהר.

אין

א) נראה דצ"ל ששחטה סתם בלא מחשבה.

*שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: **גמ'** פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי *השוחט לשום הרים לשום גבעות לשום (א) נהרות לשום מדברות לשום חמה ולבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל השר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר היקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ *אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן *אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה איתיביה רב נחמן לרב הונא *השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואי אמרת כיון ששחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ לא ליחייב

מחתך

שנים אוחזין. זה בראשו וזה בקתו: לשום דבר כשר. שחיטה סתם: **גמ'** זבחי מתים. ליאסר בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסורה כמת ומת אסור בהנאה דנפקא לן במסכת ע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה: מיכאל ושילשול קטן. כלומר לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן שבכולן: שילשול. תולעת: דאמר לשום הר. הר אינו נעשה עבודת כוכבים דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם במס' ע"ז (דף מה:) הלכך לשמן לא מיקריא זבחי מתים ומיהו פסולה מלאכול משום דדמיא לשחיטת עבודת כוכבים מיהלפא בה וכדתנן לקמן (דף מא:) השוחט לשום נידר ונידב שחיטתו פסולה משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ: לגדא דהר. למלאך הממונה על ההרים: דומיא דמיכאל. דלא מחובר הוא ובעלי חיים אף על גב דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים וכתיב (דברים ד) וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים: היתה בהמת חבירו. לא מיבעיא שלו דמיתסרא משום תקרובת עבודת כוכבים בשחיטת סימן אחד דאע"ג דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט לא משום נעבד א] שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצו לתקרובת עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה כדתניא (ב"ק דף מ:) מן הבקר להוציא את הנעבד ומן הצאן להוציא את המוקצה מכלל דלהדיוט שרי מיהו כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי כדאמרינן בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נד:) אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות ושיחין ומערות והשתחוה להן אסרן והכא נמי אע"ג דהכתי בעלי חיים ניניהו ב] מיתסרי והאי סימן אחד לאו דוקא דה"ה לחצי סימן ובהמת חבירו נמי אע"ג דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו: רבוצה. לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרבילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו אלא אע"ג דרבוצה ולא קנאה אסר לה במעשה: המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה. אפילו למזבח משום נעבד: עשה בה מעשה אסרה. אף להדיוט וטעמא יליף במסכת ע"ז (דף נד:) מכל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו ואמר מר מאי הכנו שגנזום דאסירי בהנאה ואף על גב דלאו דידיה הוו שהיו כלי שרת: השוחט חטאת. לקמיה מפרש מאי שנא חטאת דנקט: שלש חטאות. בשוגג משום שבת ומשום שוחט קדשים בחוץ ומשום עבודת כוכבים שבלשתן בכרת ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת שהרי מתקנה הוא אצל בני נח שאבר מן החי אסור להם וחטאת כי שחטי להם בעלים דבר שאינו שלו הוי דשל גבוה הוי:

הא דאמר להר. שאינו נעשה עבודת כוכבים כדפירש בקונטרס ואע"ג דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת מכל מקום עובדו בסייף כדתניא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו.) הנכרים העובדים את ההרים הם מותרים ועובדיהם בסייף ואמרינן נמי בפרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סא.) מידי דהוה אמשתחוה להר דהר מותר ועובדו בסייף ואין לתמוה דכיון דלא מיקרי אלוה אמאי עובדו בסייף דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה ג] דכתיב (דברים יב) ברישיה דקרא אבד תאבדון וא"כ ה"פ אלהיהם שעל ההרים תאבדון ולא ההרים שהם אלהיהם ועובדים אותם תאבדון ומה שתקרובת הר מותר הייתו משום דגמרינן מכלים דכתיב אבד תאבדון וגו' ואמרינן בפ' רבי ישמעאל (ע"ז דף נא:) בכלים שנשתמשו בהן לעבודת כוכבים הכתוב מדבר ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים ולא ההרים עצמן אלהיהם אי נמי מש"ה העובדן בסייף אע"ג דלא מיקרי אלוה ד] שהרי מחובר הוא משום דגלי רחמנא בעובדי מזלות דמתחייב כדכתיב (דברים ד) וראית את השמש וגו' ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע והא דקתני הכא לשם חמה ולבנה דהוי זבחי מתים הייתו לגדייהו שהם תלושים ה] המלאכים המנהיגים אותם כדאמרינן *במדרש י"ב מלאכים מנהיגים את החמה ומיהו בקונטרס לא פירש כן דמוקי האי קרא דוראית את השמש וגו' בתלושים ומייתי ראיה מיניה דאע"ג דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודת כוכבים מכל מקום מיקרי אלוה ואסירי תקרובת דידהו וא"ת ומ"ש תקרובת הר מלפוי הר דפליגי בה תנאי בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מה.) דתנן ומה שעליהן אסור דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם רבי יוסי (ב) אומר על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם ואמר בגמרא דפליגי בלפוי הר כהר וי"ל דהתם מיירי כשעובדים ו] את הלפוי ואפ"ה שרי ליה לרבי יוסי הגלילי משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר ובטיל לגביה דלא יהא טפל חמור מן העיקר ורבנן נמי אי לאו קרא ז] הוו שרו מהאי טעמא אי נמי רבנן אסרי משום שעובדים אותו וקרא אסמכתא בעלמא *וא"ת דמשמע בריש פרק כל האסורין (תמורה דף כח:) דלפוי בעלי חיים מותרים להדיוט ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים אבל בדבר שיש בו רוח חיים הואיל והוא מותר לפויו נמי מותר ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי אי לאו דכתיב בו מן הבקר ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו מ"מ מתקרובת בעלי חיים דלאסור וי"ל דלפוי שרי טפי דבטיל אגבייהו ח] דהוה כנעבד עצמו דשרי לפי שהוא ב"ח ומיהו נראה דלפוי ב"ח אסור אפילו להדיוט מדפריך התם טעמא דרבינהו קרא הא לא רבינהו קרא לפוי מותר והא דכתיב (דברים יב) ואבדתם את שמם מן המקום ההוא כל העשוי לשמם והשתא למה לי למידק *טעמא דרבינהו קרא השתא נמי דרבינהו קרא תקשה ליה היאך מותר להדיוט דקרא דמן הבקר לגבוה כתיב אלא ודאי אף להדיוט אסור והיינו טעמא ט] כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה בא הכתוב דלא תחמוד לאסור לפוי אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה אע"ג דהר נמי חשוב נעבד לענין גבוה כדמוכח בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מו:) דהמשתחוה להר אבניו אסורין למזבח מ"מ לפוי מותר דילפינן מכלים דלא מיתסרי כי היכי דילפינן תקרובת מכלים כדפרישית ואין להאריך כאן יותר:

רבוצה לפני עבודת כוכבים. פירש בקונטרס לא מיבעיא עומדת דכשהגביהה והרבילה קנאה בהגבהה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו כו' ולקמן (דף מא.) נמי דאמר רב נחמן אין אדם אוסר דבר שאינו שלו פריך ליה מהמנסך ומאי פריך מהמנסך והא מנסך מכי אגבהיה קנייה כדאמר בהניזקין (גיטין דף נב:) אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא דאף על גב דלא הרבילה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך אסרה:

***לפני** עבודת כוכבים. אין לפרש דוקא לפני עבודת כוכבים וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (דף מא.) אין מנסכין יין אלא לפני עבודת כוכבים והוא הדין שאר עבודות דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט לפני עבודת כוכבים ועוד דאמאי פריך בסמוך אשחוטי חוץ לא ליחייב דמחתך בעפר הוא התם בשלא שחט לפני עבודת כוכבים ולא מתסרא ומ"מ חייב העובד מידי דהוה אעובד להר אלא ודאי אע"פ שלא בפני עבודת כוכבים נמי מתסרא והא דנקט הכא לפני עבודת כוכבים אורחא דמלתא נקט א"כ כיון דלפני עבודת כוכבים הוא מסתמא לשם עבודת כוכבים מתכוין אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר והשתא מצי למימר דנקט רבוצה דלא מבעיא הרבילה לפני עבודת כוכבים דודאי לשם עבודת כוכבים נתכוון אלא אפי' רבוצה כבר כיון דישראל מומר הוא ושוחט לפני עבודת כוכבים מתכוין לעבודת כוכבים: **כי** הא דאמר עולא. לא מייתי סייעתא מעולא אלא מהא דמיתסרא בהמת חבירו ע"י מעשה אבל דמיתסרא במעשה זוטא אין יכול לדקדק דדלמא עולא מעשה רבה קאמר כדאמר בסמוך והא דקאמר בסמוך ועולא מעשה כל דהו קאמר הייתו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וא"כ על כרחך מעשה כל דהו קאמר דאי סימן אחד בעי א"כ הוה ליה לפרושי: **חייב** שלש חטאות. לא נחת למניינא דא"כ ליתני ארבעה וכגון שהוא יוה"כ אלא בהכי אשמועינן חידוש דלענין שבת חייב אע"פ שלא תיקן אלא להוציא מידי אבר מן החי כדאמר בפסחים בפרק אלו דברים (דף עג.) ובחוץ לעבודת כוכבים הוי חידוש כדמוכח בשמעתא וא"ת ואמאי חייב משום שחוטי חוץ והא אינו מתקבל בפנים דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד ואין קרבן יחיד קרב בשבת וי"ל דכיון דאם זרק הורצה כדאשכחן בפ"ב דבילה (דף כ:) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנן יש לו להתחייב משום שחוטי חוץ דבפ' השוחט והמעלה (זבחים דף קט.) מרבינן מקראי לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו ואף על גב דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן* שבת לא חשיב מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא תעשה דשבת:

אי

קלו א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה כא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ג:
קלז ב ג מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ו:
קלח ד ה מיי' פ"ד מהל' שגגות הל' א [ופ"ח מהל' פ"ו הל' א עי' כסמ"ג וכל"מ] טוש"ע י"ד סי' קמט סעיף א]:

שיטה מקובצת

א] לא משום נעבד שעשאו עבודת כוכבים ולא משום מוקצה שהקצו לתקרובת עבודת כוכבים: ב] (וליתסרא) [מיתסרו] והאי סימן אחד: ג] דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא אבד תאבדון אי נמי הר מיקרי אלוה וה"פ אלהיהם שעל: ד] אע"ג דלא מיקרי אלוה משום דגלי רחמנא: ה] שהם תלושים והם המלאכים: ו] וי"ל דהתם מיירי כשעובדין אף את הצפוי: ז] ורבנן נמי אי לאו קרא דלא תחמוד הוו שרו מהאי טעמא: ח] אגבייהו והוי כנעבד עצמו: ט] והיינו טעמא דכיון דאשמועינן:

[נ"ל במדרש רבה קהלת בפסוק וזרח השמש איתא שמונה מלאכים מנהיגים את השמש]

עיין ר"פ

עי' סוגית הגמ' דשם כי דברי התוס' בכאן צ"ע ועיין תוס' שם ד"ה ת"ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' לשום גבעות לשום ימים לשום נהרות: (ב) תוס' ד"ה הא דאמר וכו' ר' יוסי הגלילי אומר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם:

[לקמן מא.]

ע"ז מב. [תוספתא פ"ב]

ע"ז נד.

גם זה שם

פסחים עג.

רבינו גרשום

אין שוחט לא לתוך ימים. כלומר משום ע"ז דאמרינן א) לאיסורא דימא קא שחט אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים כדבעינן לפרושי: הרי אלו זבחי מתים. כלומר ואסור אפי' בהנאה: הא דאמר לגדא. כלומר לשר של הר ודאי הרי אלו זבחי מתים: אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר. כלומר הכי סברינן חטאת בהמה דאינה ניתרת אלא אי בשנים אי ברוב שנים ואי אמרת כיון דשחט בה סימן אחד אסרה אשחוטי חוץ כו' כלומר דלא חשוב חטאת ולא יהא חייב אשחוטי חוץ דבסימן אחד אין מתקבל בפנים:

א) נראה דצ"ל לאיסריה ור"ל שר של ים וכעין זה בע"ז (דף מ"א ע"ב) שנקיה איסריה לדגון ופירש"י שר שלו כמו איסריה דעניותא.

צי' מהרש"ק בספר תפארת שמואל בזה הדיבור

[כדאיתא לקמן פח.]

ר"מ

קלט א ב מיי' פ"ד מהל' שגגות הלכה א:

קמ ג מיי' פ"ח מהל' ע"ז הל' ב ועיין בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג לאוין א טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ד וסי' קמט סעיף ח:

מחתך בעפר הוא אמר רב פפא הכא בחטאת העוף עסקינן דכולהו בהדי הדדי קאתי מכדי רב הונא כמאן אמרה לשמעתיה כעולא ועולא מעשה כל דהו קאמר *אלא *באומר בגמר זביחה הוא עובדה אי הכי מאי איריא חטאת לישמעינן זבח אלא אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הכא במאי עסקינן *כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו דכולהו בהדי הדדי קאתיין אמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן אחד לא הויא חטאת תיובתיה מאי מעשה מעשה רבה ואמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חברו לא הויא חטאת תיובתיה מאי טעמא דידיה מצי אסר דחבריה לא מצי אסר פשיטא מהו דתימא כיון דקני ליה לכפרה כדידיה דמיא קמ"ל (נעץ סימן) רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי *אין אדם אוסר דבר שאין שלו מיתיבי השוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ואוקמינן בחטאת העוף ובחצי קנה פגום טעמא דחטאת העוף הוא דכולהו בהדי הדדי קאתיין אבל

מחתך בעפר הוא. דכיון דנאסר משום עבודת כוכבים פקע שם קדשים מינה ונעשית של עבודת כוכבים ועפרא בעלמא היא ותו לא מחייב עליה משום שחוטי חוץ *ואע"ג דאמרינן בפירקין (לעיל דף כט:) שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ ליכא למימר דבגמר הסימן חייל בהדי הדדי איסור עבודת כוכבים ושחיטת חוץ דכי אמרינן א] (א) סימן אחד מחייב הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים כדקתני וסימן אחד בפנים דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אבל הכא דסימן שני לא אשתחיט כלל דחיתוך עפרא בעלמא הוא קמא נמי לאו שם שחיטה עליה ולענין שבת דחיוביה ב] אנטילת נשמה הוא דמחייב אע"ג דלאו שחיטה היא וכן משום עבודת כוכבים דשחיטת עבודת כוכבים היא אבל לענין שחוטי חוץ לאו שחיטת קדשים היא: הכא בחטאת העוף עסקינן. דמליקתה בסימן אחד בפ"ק (לעיל דף כא.) וחיוב שחיטה דידיה נמי בחוץ בסימן אחד דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב והמולקו בחוץ פטור כדתנן בזבחים בפרק השוחט והמעלה (דף קיא.) ויליף מאו אשר ישחט לרבות את העוף: דכולהו ג] בהדי הדדי. דכיון דשם עבודת כוכבים לא חייל עד גמר סימן אישתכח דכולה שחיטה בקדשים הואי: ועולא מעשה כל דהו קאמר. דכיון דאמר רב הונא סימן אחד ואסמכא למילתיה אדעולא אשמועינן רב הונא דעולא מעשה כל דהו קאמר דהא סימן אחד בשחיטת עבודת כוכבים לאו גמר מעשה הוא הלכך ע"כ סימן אחד דרב הונא לאו דוקא דהוא הדין לחצי סימן ואפילו מוקמת לה בחטאת העוף הוי תיובתיה (ב) מכי שחיט בה פורתא פקע שם קדשים מינה וחיוב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן וחיתוך עפר הוא: אלא. אפילו בחטאת בהמה מתוקמא ובאומר איני רוצה לעבוד עבודת כוכבים בשחיטה זו עד שתגמר ד] דהשתא לא פקע שם (ג) זבחים עד גמר זביחה ומתחייב בכולהו: אי הכי. דטעמא דשחיטת חוץ לאו משום סימן אחד דחטאת העוף הוא אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה: מאי איריא חטאת. דנקט ליתני השוחט את הזבח דמשמע כל זבחים ומדנקט חטאת דאיתיה נמי בעוף שמע מינה בחטאת העוף קאי ועולה לא מצי למינקט משום דעולת העוף בעי שני סימנין ולאו באומר בגמר זביחה הוא עובדה דאי אינו עובדה אלא בגמר זביחה אמאי איכפל לאשמועינן עוף בבהמה נמי חייל והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה דכי מדלית רב הונא מהכא ותימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה איכא למיפרך נמי מאי שנא חטאת דנקט אלא הכי קפריך אי איתא דטעמא משום גמר זביחה הוא מאי שנא עוף אלא על כרחך טעמא אחרינא הוא: אלא אמר מר זוטרא. הא מתניתא מסייע ליה לרב הונא ומש"ה נקט חטאת העוף דהכשרו בסימן אחד דאי תנא זבח ליכא לחיוביה בשחיטת חוץ משום דמיתסר בתחילת שחיטה ופקע שם קדשים מיניה כרב הונא אבל בעוף משכחת שלש חטאות וכגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא ה] דמתכשר בפנים ומחייב עליה משום שחיטת חוץ וחיוב חוץ ומעשה כל דהו דעבודת כוכבים ונטילת נשמה דשבת בהדי הדדי אתו: אי לאו דאמר רב הונא (כו') סימן אחד. ואסהיד אדעולא דמעשה כל דהו אמר: לא הויא חטאת תיובתיה. דעולא מרישא כי הוה ס"ד דבבהמה קאי דאיכא למימר מעשה רבה קאמר עולא דהיינו גמר מעשה: אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו. ואפילו הוה אמר מעשה כל דהו אסר בבהמתו: לא הויא חטאת תיובתיה. אפילו כדהוה ס"ד ברישא דבבהמה קאי: דחבריה לא מצי אסר. והאי חטאת דכהנים הוא: דקני ליה לכפרה. שהבעלים מתכפרין בה. ל"א אי הכי דבגמר זביחה הוא עובדה מאי איריא חטאת דמשמע דאיכפל תנא לאשמועינן מידי דלית ליה חלק בו שהבעלים שוחטין אותה והיא כולה לכהנים ליתני זבח דלישתמע אפילו שלמים שהן שלו מחייב שלש חטאות דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר זביחה ומדנקט חטאת ש"מ בעובד עבודת כוכבים בתחלת שחיטה קאמר ומשום טעמא דחטאת אינו שלו ולא מצי אסר במעשה זוטא דאילו שלמים הוה אסר במעשה זוטא ומ"מ לרב הונא קשיא דהא מדנקט חטאת ש"מ טעמא דתנא משום דדבר שאינו שלו לא אסר אלא אמר מר זוטרא לעולם בעובד בתחלת זביחה ולא תיקשי לרב הונא דהכא בחטאת העוף קאי ובחצי קנה פגום דבההוא מעשה כל דהו דאיתסרא ביה איחייב משום שחיטת חוץ והיינו דנקט חטאת משום דאיתא בעוף ועולה לא מצי למינקט משום דאפילו בעוף בעיא שני סימנין: לא הויא חטאת תיובתיה. דמאי מעשה דעולא מעשה רבה ולא הוה מילטריך ליה לאוקמי בחטאת העוף דהאי דנקט חטאת ולא תנא זבח משום דאילו שלמים כיון דדידיה נינהו הוו מיתסרי במעשה כל דהו וליכא חיוב שחיטת חוץ אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטה דאיכא מעשה רבה ולשון זה נראה בעיני דהכי מסתבר לישנא דתלמודא דלרב הונא נמי מודיה קמותיב: דחבריה לא מצי אסר. במעשה כל דהו ולהכי תנא חטאת דכהנים היא דאילו שלמים דידיה נינהו ומיתסרי במעשה כל דהו: כדידיה דמיא. ואפ"ה קתני דלא מיתסר: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אפילו בגמר מעשה ואית דמפרשי במעשה כל דהו ולא היא דא"כ לא הוי מנכך תיובתייהו דהא מעשה גמור הוא ולקמן מותיב להו ממנכך: ואוקימנא. על כרחין בחטאת העוף מדלא תנא זבח ואע"פ דלהנך רבנן לא מצי למיתני זבח דכיון דשלמים דידיה נינהו הוו מיתסרי בתחלת (ד) חתיכה ותו ליכא חיוב שחיטת חוץ וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו ולא מיתסר ולא פקע שם קדשים מיניה אפילו הכי מדלא נקט עולה דשכיח ולא הוי נמי דידיה ונקט חטאת דמידי דאיתיה בעוף בסימן אחד ודאי טעמא משום סימן אחד דעוף הוא ובחצי קנה פגום כדאמרן:
אבל

אי הכי מאי איריא חטאת לישמעינן זבח. לפירוש שני שבקונטרס דלרב הונא פריך ו) [דאי] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש דנקט חטאת לאפוקי שלמים שהם שלו נ"ל דסבר הש"ס דאתיא כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הן ולרבנן לא חשיב שום זבח שלו כדמוכח בזבחים בפ' בתרא (דף קיד.) דפריך בשלמא רובע שהקדישו ולבסוף רבעו אלא מוקצה ונעבד היכי משכחת לה הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומשני בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי משמע דלרבנן אין אדם יכול לאסור ומיהו קשה לפירוש זה דבסמוך פריך מהאי ברייתא לרב נחמן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ודייק מדאוקמינן בחטאת העוף טעמא דחטאת העוף אבל זבח אחר לא ומאי קושיא הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ושמא מתחלה ניחא ליה בחטאת בהמה כל כמה דלא אסיק אדעתיה שינויא דחטאת העוף ובחצי קנה פגום אבל לסוף מסתבר ליה שינויא דחטאת העוף דאי בחטאת בהמה ונקט חטאת לאפוקי שלמים ה"ל למנקט עולה כדפי' בקונט': *לא הויא חטאת תיובתיה דמאי מעשה מעשה רבה. תימה לפי' לשון שבקונטרס שלא ז] להקשות על רב הונא מדקדק לאשמועינן זבח א"כ היכי מצי למימר מעשה רבה הא ע"כ מדנקט חטאת דייקינן מיניה סייעתא לרב הונא דמעשה כל דהו ושמא יש לומר דהא דנקט חטאת לאשמועינן דאע"ג דקניא ליה לכפרה אפ"ה לא חשיב כדידיה לאוסרה במעשה כל דהו: רב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובמס' ע"ז פרק רבי ישמעאל (דף נד.) אמילתיה דעולא דלעיל דאמר להו רב נחמן אמרו ליה לעולא כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל לאו משום דסבר כרב הונא אלא כלומר לא הודעתו שום חידוש שכבר השמיעו זה רב הונא ואם תאמר בעובדא (ע"ז דף נז:*) דעל עובד כוכבים לחנותא והוה חמרא בדוולא שדא ביה עובד כוכבים ידא ושיכשך ביה ואתא מריה דחמרא וסקליה בריתחיה ושדייה לדנא וגרסינן התם איקלע רב נחמן למחוזא ואסריה בהנאה אמאי אסריה והא אין אדם אוסר דבר שאין שלו ולמסקנא דקאמר אפילו למ"ד אוסר א"נ דבר שאינו שלו הני מילי עובד כוכבים ורב נחמן מני סבר כתנא קמא ניחא אבל למאי דסלקא דעתך דאתי רב נחמן כר"י (ה) ולא כתנא קמא קשה:
כיון

לא הויא טי'. כ'אמר אי [הוי אמר] רב הונא היתה בהמתו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה לא הויא חטאת תיובתיה מ"מ דלא הוה מצי למימר אשחוטי חוץ לא ליחייב דכהן לא מצי אסר בהמת של ישראל דלאו דידיה הוא אבל כיון דאמר היתה בהמת חבירו רבוצה לפיכך הוי חטאת תיובתיה: פשיטא (מהו דתימא). כלומר דאי לא אמר בהמת חבירו דלא הויא חטאת תיובתיה דכהן לא מצי אסר דלאו דידיה:

עיין רש"א

[כתובות לד וש"נ]

[יבמות סב]

רבינו גרשום
הכא בחטאת העוף עסקינן דכולהו בהדי הדדי קא אתיין. כלומר דחטאת העוף ניתר בסימן אחד ולפיכך חייב שלש חטאות: עולא מעשה כל דהו קאמר. כלומר אפי' מוקמת לה בחטאת העוף תקשי לך משחוטי חוץ וכו' שכיון דשחט בה כל שהוא מסימן אסרה ואידך מחתך בעפר הוא: אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה מאי אריא דאוקי ליה בחטאת העוף אפילו שלמים נמי שאינו ניתר אלא בב' סימנין מצי לאוקמי באומר בגמר זביחה הוא עובדה דכולהו בהדי קאתיין: אלא אמר רב זוטרא כו'. הכא במאי עסקינן כגון שהיה (לה) חצי קנה פגום כו'. כלומר לא תוקים אלא בחטאת העוף דכולהו בהדי הדדי קאתי ולא תוקי כגון שאמר בגמר זביחה הוא עובדה אלא כגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו דבאותו משהו שאסרו חשובה (מליקה) [שחיטה] והוה מתקבל בפנים וכולהו בהדי הדדי קא אתיין ולפיכך חייב ג' חטאות: אמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן א' כו'. כלומר אי הוה אמר בסתם היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה אסרה לא הויא חטאת תיובתיה דהוה אמרי' עולא לא הוה סבר דאסרה עד שיעשה בה מעשה רבה כו'. כלומר עד שישחטנה כולה דאתיין כולהו בהדי הדדי והוא סבר לה כעולא: ואמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו
מהו

שיטה מקובצת
א] דכי אמרי' בסימן א' מחייב: ב] ולענין שבת דחיובי' בחבורה בעלמא או בנטילת נשמה: ג] דכולהו בהדדי אתו דכיון דשם עבודת כוכבים: ד] דהשתא לא פקע שם קדשים עד גמר זביחה: ה] והוסיף עליו כל שהוא דבהאי כל שהוא מתכשר בפנים: ו] לפי' שני שבקונטרס דלרב הונא פריך דס"ל אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואתי שפיר דנקט חטאת: ז] תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא בא להקשות על רב הונא לישמעינן זבח א"כ היכי מצי:

[ע"ש תוס' נח. סד"ה איקלע]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מחתך וכו' בסימן א' מחייב: (ב) ד"ה ועולא וכו' דמכי שחיט: (ג) ד"ה אלא אפי' וכו' לא פקע שם קדשים מינה עד גמר: (ד) ד"ה ואוקימנא וכו' בתחלת שחיטה ותו ליכא: (ה) תוס' ד"ה רב נחמן וכו' כר"י בן בגא ולא כת"ק:

אבל זבח לא ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי אריא חטאת העוף אפי' חטאת בהמה נמי כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא ת"ש *ב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה הכא במאי עסקינן [א]דאית ליה שותפות בגוה ת"ש *[ב]המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב הכא נמי [ג]דאית ליה שותפות בגוה כתנאי *[ד]עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל שלא בפני עבודת כוכבים אסרו ר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא מתירין אותו מפני שני דברים אחד שאין מנסכין יין אלא בפני עבודת כוכבים ואחד שיכול לומר לו לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו [ה]ה"מ כותי אבל ישראל [ו]לצעוריה קא מיכוין ת"ש ב' אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה הכא במאי עסקינן [ז]בישראל מומר ת"ש המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב [ח]הכא נמי בישראל מומר אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי התרו בו וקבל עליו התראה מאי אמר ליה [ט]התיר עצמו למיתה קאמרת אין לך מומר גדול מזה: **מתני'** [י]אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך כלים אבל שוחט הוא לתוך *עוגה של מים [כ]ובספינה על גבי כלים [ל]אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה

רש"י

אבל זבח. דבר הזבוח בסכין דהיינו בהמה דעוף מלוק הוא: ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי איריא. דתני עוף אפי' בהמה נמי דהא לא פקע שם קדשים מיניה ומיהו איהו מיחייב משום עובד עבודת כוכבים דמ"מ אע"ג דלא מיתסרא מיפלח פלחא: כיון דקניא ליה לכפרה. שהרי הבעלים מתכפרים בה: כדידיה דמיא. הלכך לא מצי למיתני שום זבח דאילו עולה מכפרת אעשה וחטאת ואשם על חטאים ושלמים ושאר קדשים קלים דידיה נינהו להכי נקט עוף וכתני קנה פגום דמיחייב בשחיטת חוץ בההוא פורתא דמיתסר ביה: אחד לשום אחד מכל אלו. אפילו בהמה דלאו דידיה אלא דאידך ששחט לשום דבר כשר: המטמא. טהרות של חבירו: והמדמע. תרומה בחולין של חבירו דמוזיל להו דמיבעי ליה לזבוניהו לכהנים בדמי תרומה דהיינו בזול דלא חזו אלא לכהנים: והמנסך. יין של חבירו לעבודת כוכבים: בשוגג. שלא ידע שהיא תרומה ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה או כסבור יין שלו הוא: פטור מלשלם. ואע"ג דמזיק בשוגג חייב כדקיימא לן (ב"ק דף כו.) אדם מועד לעולם בין ער ובין ישן בין שוגג ובין מזיד הכא היזק שאינו ניכר הוא ולא שמיה היזק ובמזיד חייב לשלם דקנסוה רבנן ומשום דקם ליה בדרבה מיניה לא מיפטר ואע"ג דחייב מיתה משום עבודת כוכבים ואפילו לא התרו בו דלא מיקטיל קיימא לן (כתובות דף לד:) חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם הכא חייב אפי' אתרו ביה כדאוקימנא טעמא במסכת גיטין (דף נב:) משעה דאגבהיה ע"מ לאוסרו מיחייב לשלומי ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך: שניסך. שהכשך ידו לתוכו לעבודת כוכבים: שלא בפני עבודת כוכבים. רבותא אשמועינן: אסרו. אף בהגהה דאדם אוסר דבר שאינו שלו: ועוד שיכול לומר לו. אפילו ניסכו א] לעבודת כוכבים: לא כל הימנך כו'. דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו: לאונסי. על כרחי שתאסר: ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי לך. הא דרב הונא תוקים כתנאי דהא ר' יהודה בן בבא פליג אבל מילתא דידן לא תוקים כתנאי דאנן אמרינן שפיר אפילו לת"ק דאפילו לדידיה דאדם אוסר ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי לחבריה עביד ואין דעתו לעבודת כוכבים: בישראל מומר. וה"ה דמצי לאוקמא בדאית ליה שותפות בגוה כדאוקמוה אינהו לעיל השתא מיהא כיון דאתינן להכי דעובד כוכבים אוסר מוקמינן לה בגוה ואליבא דתנא קמא: התרו בו. בישראל שלא ישחט לעבודת כוכבים ושחט לאחר שקבל התראה וקודם לכן לא היה בחזקת מומר: מאי. מי אסר או לא קבלת התראה שמתרין בו הוי יודע שאתה מוזהר על כך והתורה אמרה שאתה חייב מיתה והוא אומר יודע אני וע"מ כן אני עושה שאמות והכי אמרינן בסנהדרין (דף מא.) מות יומת עד שיתיר עצמו למיתה: **מתני'** לתוך ימים. דלא לימרו לשרא דימא קא שחיט: ולא לתוך הכלים. שלא יאמרו מקבל דם לעבודת כוכבים הוא: לתוך עוגה של מים. גומא כמו עוגיות לנפנים דמ"ק (דף ג.) לשון מורי. ליסנא אחריגא לתוך העוגל והיא היא: ובספינה. יכול לשחוט על גב הכלים והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך את הספינה ולא מיחזי כשוחט לתוך ימים: אבל עושה גומא. משמע שוחט לתוכה ובגמרא פריך הא אמרת אין שוחטין לגומא וטעמא דגומא משום שהוא חוק הצדוקים לעבודת כוכבים:

תוספות

כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא. והא דפריך בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) מוקצה ונעבד אינו שלו הוא ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו ומוקי לה בקדשים קלים היינו כרב הונא דלעיל דלהני אמוראי דהכא מתוקמא אף בחטאת דכדידיה דמיא:

תא שמע ב' אוחזין בסכין ושוחטין כו'. משמע הכא דרב הונא ועולא דלעיל (דף מ.) אסרי אף להדיוט דהך דשנים אוחזין והיא דר' יהודה בן בתירא ורבנן דבסמוך איירי אף להדיוט ומשמע דלדידהו ניחא והשתא הא דמייתי ראיה בפרק רבי ישמעאל (ע"ז דף נב:) מכלים שהזניח המלך אחז דאמר מר הכנגוס שגנזום והקדישו אחרים תחתם הוי אסור אף להדיוט ותימה דהתם לעיל בההוא פירקא (דף נב:) בעי מיניה ר' יוסי בן שאול מרבי כלים שנשתמשו בהן בבית חוניו מהו שישתמשו בהן בבהמ"ק אליבא דמ"ד עבודת כוכבים הוא לא תיבעי לך השתא להדיוט אסירי כו' ומסיק דאסורין ודריש ליה מקרא דהכנגוס שגנזום ומה ראייה היא התם אסירי אף להדיוט כלים שהזניח אחז והנך דבית חוניו שרו להדיוט למ"ד *לעבודת כוכבים הוא וי"ל דקרא דכל הכלים ולאו איירי לגבוה ומייתי מיניה ראיה לעולא דכיון דאסירי אע"פ שלא עשה בהן אחז שום שנוי אלא שנשתמש בהן לעבודת כוכבים א"כ היכא דעביד מעשה גמור שמתחיל לשחוט הבהמה אית לן למימר דאסור אפילו להדיוט:

ת"ש המטמא והמדמע והמנסך כו'. למ"ד בהניזקין (גיטין דף נב:) מנסך ממש פריך וא"ת ומאי קא משני דאית ליה שותפות בגוה הא אמר התם למ"ד דמנסך ממש לא בעי למימר מערב משום דהיינו מדמע וכיון דאוקמיה דאית ליה שותפות בגוה ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמערב בשלו וא"כ הא אכתי היינו מדמע וי"ל דמכל מקום קמ"ל דאף על גב דחייב מיתה לא אמרינן קם ליה בדרבה מיניה כדאמרינן התם ואי לא תנא מדמע הוה אמינא דבדבר מועט לא מיחייב:

לאו כל כמינך שתאסר ייני לאונסי. תימה דמשמע הכא דר' יהודה בן בתירא שרי לזבוני לכל עובד כוכבים שירצה מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו ובמס' ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נט: ושם ד"ה אמר) משמע דלא שרי לזבוני אלא לההוא עובד כוכבים דנסכיה דמינה מייתי ראיה אהא דקאמר התם האי עובד כוכבים דנסכיה לחמריה דישראל אע"ג דאסור בהנאה למשקל דמי מההוא עובד כוכבים דנסכיה שרי דמקלא קלייה וי"ל דהכי מייתי התם כיון דר' יהודה בן בתירא שרי לזבוניה לכל עובד כוכבים שירצה לרבנן נמי דפליגי עליה שרי לזבוניה לההוא עובד כוכבים דנסכיה:

בישראל מומר. פי' בקונטרס דה"ה דהוה מצי לאוקומי דאית ליה שותפות בגוה כדאוקים לעיל וקשה דא"כ אמאי חזר והקשה קושיות שכבר תירץ אלא נראה דאף על גב דאית ליה שותפות בגוה אכתי איכא למימר לצעוריה קמיכוין:

הכא נמי בישראל מומר. להנך אמוראי הוה מצי למימר בהנזקין (גיטין דף נב:) מנסך היינו שנגע בו:

אין שוחטין לתוך הגומא. אומר רבינו תם דהיינו גומא נקייה דנראה כמקבל דם לעבודת כוכבים וקשה דאם כן בלא עושה לו מקום חוץ לגומא ב] איכא תקנה לנקר חצרו ולפיכך טוב ליזהר מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקיה:

ובשוק לא יעשה כן. אע"ג דאמר רב (שבת דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו כמו שוחטן בחמה אבל לא כנגד העם שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק אבל כאן הרואה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושה [ס]ומיהו בירושלמי יש דהך משנה פליג אדרב מההיא ונראה שאין הש"ס שלנו סובר כן מדלא הקשה ממתניתין לרב כמו שהקשה מזוג שבצואר ומשני תנאי היא בפרק במה אשה (שם דף סד:) וכל הנהו דפריך לרב בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יב.) מי שנתפזרו לו מעותיו לפני עבודת כוכבים וישב לו קוץ ברגלו ומשני להו קאמר בירושלמי דפליגי אדרב והא דאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס.) גיעול שעלו בו קשקשים בשבת ממעכו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד דהא מדאורייתא שרי למעכו לכתחלה בשבת:

ורבי

עין משפט נר מצוה

קמא א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ה סעיף ג:

קמב ב מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה ג ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפה סעיף ה:

קמג ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ב:

קמד ד מיי' פי"ג מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קלב סעיף א:

קמה ה (מיי' פ"ב מהל' שחיטה) [מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הל' ו] סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ד סעיף ד וסי' קמה סעיף ח:

קמו ו מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' כא ופ"ח מהל' ע"ז הל' א ופ"ז מהל' חובל הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד שם וטוש"ע ח"מ סי' שפה סעיף ב:

נ"ל נאו לעבודת כוכבים

קמז ז ח ט מיי' פ"ז מהל' חובל הל' ו סמג עשין ע טוש"ע שם:

קמח י מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ס סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ג:

קמט כ מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ד:

קנ ל מיי' שם הל' ס ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' יב סעיף א:

שיטה מקובצת

א] ועוד שיכול לומר לו אפי' ניסכו בפני עבודת כוכבים: ב] וקשה דא"כ בלא עושה לו מקום חוץ לגומא לנקר חצירו איכא תקנה ולפיכך:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ובשוק כו' ומיהו בירושלמי. פ"ע דכלאים הלכה א:

מסורת הש"ס

לעיל מ.

גיטין נב:

ע"ז נט:

[וכן הגירסא במשנה שבמשניות וכן איתא בהרא"ש אבל בערוך ערך אגן ב' גרים אגן פי' ספל מלשון ויפם באגנות וכן גרים הרי"ף והרמב"ם ועי' כסף משנה]

רבינו גרשום

מהו דתימא כיון דקניה ליה כו': ואי אמרת אין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפי' חטאת בהמה [נמי]. הא לא מצי אסר הכהן שאינו שלו: המטמא והמדמע. כלומר טימא טהרותיו של חבירו מדמע חולין של חבירו עם תרומה שהפסידו ממנו שתרומה אינה ראויה לישראל: והמנסך. כלומר שניסך יינו לעבודת כוכבים אבל ישראל לצעורי קא מיכוון ואין אסור: התרו בו וקבל התראה מהו. כלומר את אמרת דישראל לצעורי קא מיכוון [והיאך הדין אם] התרו בו אל תנסך לעבודת כוכבים שאם אתה עושה כן חייב מיתה אתה: קבל התראה. ואמר אני יודע אעפ"כ אני עושה מהו יכול לאסור אי לא:

עין משפט נר מצוה

מסורת הש"ס

יחקה את הצדוקים: **גמ'** אין שוחטין לא לתוך וכו': מאי שנא לתוך ימים דלא דאמרי לשרא דימא קא שחיט לתוך עוגה של מים נמי אמרי לבבואה קא שחיט אמר רבא [א]בעכורים שנו: אין שוחטין לגומא וכו': והא אמרת אין שוחטין לגומא כלל אמר אביי רישא בגומא שבשוק אמר ליה רבא והא מדקתני סיפא ובשוק לא יעשה כן מכלל דרישא לאו בשוק עסקינן אלא אמר רבא הכי קאמר [ב]אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את הצדוקים תניא כוותיה דרבא [ג]היה מהלך בספינה ואין לו מקום בספינה לשחוט מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דופני הספינה ואין שוחט לגומא כל עיקר והרוצה לנקר חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא ושוחט ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן משום שנאמר °ובחוקותיהם לא תלכו [ד]ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו: **מתני'** *[ה]השוחט לשם עולה לשם זבחים לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה ור"ש מכשיר [א] [ו]שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו ואחד לשום דבר כשר שחיטתו פסולה [ז]השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה [ח]זה הכלל כל דבר שנידר ונידב השוחט לשמו *אסור ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר: **גמ'** השוחט לשם עולה אשם תלוי בר נידר ונידב הוא אמר ר' יוחנן *הא מני רבי *אלעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום פסח בר נידב ונידר הוא זמנא קביעא ליה אמר ר' אושעיא [ט]שאני פסח הואיל והפרשתו כל השנה כולה א"ר ינאי לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומין מידע ידיע ור' יוחנן אמר [י]אפי' בעלי מומין נמי זימנין דרמי ליה מידי אמומא ולא ידיע: השוחט לשם חטאת: א"ר יוחנן לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת [כ]אבל מחוייב חטאת אימא לשום חטאתו הוא עושה והא לא קאמר לשם חטאתי אמר ר' אבהו [ל]באומר לשם חטאתי: לשם תמורה: אמר ר"א לא שנו אלא שאין לו זבח בתוך ביתו [מ]אבל יש לו זבח בתוך ביתו אימא אמורי אמיר ביה והא לא קאמר לשם תמורת זבחי א"ר אבהו [נ]באומר לשם תמורת זבחי: זה הכלל: לאתויי מאי [ס]לאתויי עולת נזיר דמהו דתימא הא לא נדר אימר נדר בצינעא ושאינו נידר ונידב [ע]לאתויי עולת יולדת א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין לו אשה אבל יש לו אשה אימר לשמה הוא עושה והא לא קאמר לשם עולת אשתי א"ר אבהו באומר לשם עולת אשתי פשיטא

מהו

תורה אור: °ובחוקותיהם לא תלכו — ויקרא יח

יחקה את הצדוקים. ימזיק ידיהם בחוקותיהם. יחקה לשון חוק: **גמ'** לבבואה. פרצוף שלו הנראה במים: עכורין. לא מינכר בהו בבואה: והאמרת אין שוחטין לגומא. והדר תני אבל עושה גומא: כל עיקר. ואפי' בבית דמיחזי כמנהג צדוקים: על דופני הספינה. ומדופני הספינה למים: לנקר. לנקות: מקום. חריץ קטן: ובשוק לא יעשה. שאין אדם חש לנקר את השוק: בדיקה אחריו. שמא מין הוא לעבודת כוכבים ויבדלו מפתו ומייני: **מתני'** השוחט. חולין בחוץ: לשם עולה. דכיון דבאה בנדר ובנדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה וקדשים בחוץ מותרים וגזור רבנן [א] עליה פסול וכן שלמים וכו': אשם תלוי. בא על ספק חיוב כרת כגון ב' חתיכות לפניו ואכל אחת מהן ובאו עדים ואמרו אחת מהן של חלב היתה ואין ידוע איזו אכל אשתו ואחותו עמו בבית כסבור [ב] שבא על אשתו ונחלף ולא ידע לומר על איזו מהם בא שהיו שתיהן במטה [ג] והוא לא היה יודע מביא אשם תלוי להגין מן היסורין עד שיודע לו אם חטא ודאי מביא חטאת ובגמ' פריך והא לאו נידר ונידב הוא והרואה יודע שאין בדבריו כלום שאין שם אשם תלוי אא"כ היה מתוייב והוא קלא אית ליה ופסח נמי בגמ' פריך: ור' שמעון מכשיר. לא חייש למראית העין: אשם ודאי. אשם גזילות דהיינו נשבע לשקר לכפירת ממון אשם מעילות אשם שפחה חרופה ועל [ד] שם שאשם תלוי בא על ספיקו קרי להו להני אשם ודאי: לשם בכור לשם מעשר. מידע ידעי דשקר הוא דבכור ומעשר מידע ידעי מקמי הכי דאילו הוה שעתא להו בני אפרושי ניגהו דנימא השתא קמקדיש להו: זה הכלל. בגמ' מפרש לאתויי מאי דהא חשבינהו לכולהו: **גמ'** בר נידר ונידב הוא. בתמיה: בכל יום. שבכל יום הוא עומד בספק חטאת ולבו נוקפו שמא חטא ומליט שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא דהוחזק ספק חטא בעדים והאי נמי אנן סהדי [ה] דכל יומא בספק חטא קאי: זימנא קביעא ליה. בערב הפסח הלכך מידע ידעי דדברי רוח הן: הואיל והפרשתו כל השנה. כל ימות השנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו הלכך השתא נמי אמרי השתא מפריש ליה וקשחיט פסח בשאר ימות השנה וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קשחיט שלמים בחוץ ואכיל להו: מידע ידיע. דמשקר ולא נפיק חורבה מיניה: דרמי מידי אמומא. שיהא נכסה בצמר או בטיט ולא חזו ליה וסברי תם הוא: לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת. דלא אמרי איגשי השתא מפריש לה דהא חטאת לאו בנדר ובנדבה אתי והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחזי סבר מחוייב חטאת הוא דההוא קלא אית ליה דמי שבא לידו דבר עבירה °בשוגג אינו מחפה עליה כדי שיתכפר ומתכפר לו: אבל מחוייב חטאת. מאן דחזי סבר לשם חטאת הוא מפרישה עכשיו: והא לא קאמר לשם חטאתי. דמשמע שאני חייב אלא לשם חטאת דמשמע לשון נדר ומידע ידיע דאין בדבריו כלום דבשלמא דבר הנידר ונידב איכא למימר השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה ולא בעי למימר לשם עולתי אבל הכא כל כמה דלא אמר לשם חטאתי לא משמע לשם אותה שאני מחוייב: באומר לשם חטאתי. והיכא דאינו מחוייב חטאת אפי' [אמר] לשם חטאתי מידע ידעי דמשקר: שאין לו זבח. דליכא למימר השתא עביד לה תמורה דבמאי מימר לה דהא ליכא למיגזר מאן דחזי סבר יש לו זבח אחר דההוא קלא אית ליה: אימר אמורי אמיר ביה. ומאן דחזי סבר השתא מימר לה בהך אמירה דבשעת שחיטה ואע"ג דלא מוקי לה בהדי זבח חייל עלה שם תמורה דתנן בתמורה (דף כו.) תחת חטאת תחת עולה שיש לי בבית היה לו דבריו קיימין: והא לא קאמר לשם תמורת זבחי. דלהוי משמע שימירנה בו אלא לשם תמורה דמשמע דבשמא בעלמא בעי לשויי תמורה ואיהו ליתא אלא היכא דמימר לה בזבח דתנן בתמורה (שם) תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום: לשם תמורת זבחי. ואשמועינן מתני' דהיכא דאין לו זבח כשר ולא חיישינן דלמא מאן דחזי סבר דאית ליה מ"מ דאי הוה ליה מידע הוו ידעי: עולת נזיר. דאי אמר הריני שוחט לשם עולת נזיר פסולה דמאן דחזי סבר נדר הוא והשתא קמפריש ושחיט לה ואע"ג דנזיר נידר ונידב הוא דע"י נדר הוא בא אי לא הוה תני זה הכלל לאתויי לא שמעינן ליה מעולה דרישא: דמהו דתימא. ליכא למיחש לחורבה דמידע ידעי דהא לא נדר: קא משמע לן. דמימר אמרי דלמא נדר בצינעא זה שלשים יום שהוא סתם נזירות ובשלשים יום לא מינכרא מילתיה לשכניו: לאתויי עולת יולדת. שאם אמר לשם עולת יולדת בפירוש כשרה דמידע ידעי דהשתא לא נדר לה וכדמפרש בשאין לו אשה: מהו דתימא. כלומר ואיצטריך רבי אלעזר לאשמועינן דכי יש לו אשה פסולה אף על גב דאמרה רבי אלעזר לעיל גבי תמורה:

מהו

ורבי שמעון מכשיר. פי' הקונט' דלא חייש למראית העין וריב"א מפרש דלא שייך כלל לר' שמעון מראית העין דדומה כמקדיש על מנת לשחוט בחוץ ור' שמעון לטעמיה דמפרש בפ' הרי עלי עשרון (מנחות דף קט.) הרי עלי עולה על מנת שאקריבנה בבית חוניו יקריבנה לבית המקדש ר"ש אומר אין זה עולה וטעמא שלא התנדב כדרך המתנדבים כדתנן בפ' המנחות והנסכים (שם דף קג.) הרי עלי מנחה להביא מן השעורין כו' ר' שמעון פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים ובהדיא תנא בתוספתא אהך דהכא ר' שמעון מכשיר שאין כיוצא בזה מתנדב אמר ר' שמעון ומה אם אמר הרי עלי עולה לשוחטה בעבר הירדן שמא עולה היא:

והא לא אמר לשם חטאתי. *אם לא אמר לשם חטאת ואפי' אם אמר הרי זו חטאתי לא אמר כלום כדאמרינן בפ"ק דנדרים (דף ו.):

אימר נדר בצינעא. ולעיל דלא חיישינן שמא יש לו זבח בתוך ביתו בצינעא דאית ליה קלא שרגיל להודיע שלא יבואו לידי מעילה:

לא שנו אלא שאין לו אשה. מה שהקשה בקונטרס אי שאין לו אשה למה לו למתנייה זה הכלל פשיטא למאי נחוש לה יש לומר אין לו אשה היינו שאין אנו יודעין אם יש לו אשה אם לאו וכן אין לו זבח דלעיל אבל בידוע דאין לו לא איצטריך:

הדרן עלך השוחט

עין משפט נר מצוה

קנא א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ג:

קנב ב מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' יב סעיף א:

קנג ג מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' יא סעיף ד:

קנד ד מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' יב סעיף ב:

קנה ה מיי' שם הל' יז יח סמג שם טוש"ע י"ד סי' ה סעיף א:

[ועי' ט"ז בי"ד סי' ה ס"ק ד שהגיה בדברי תוס' כאן ע"פ סוגיא דנדרים ובש"ך פלפולא בדברי תוס' כאן]

קנו ו מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ג:

קנז ז ח ט י כ ל מיי' שם הל' יז יח טוש"ע שם סעיף א:

קנח מ נ מיי' שם הל' יט:

קנט ס ע מיי' שם הל' כ וכליסנא בתרא דרש"י ז"ל:

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ג]

[עי' פי"ס מיהו דע דכהא"ש ור"ן שפטיקו פסול]

[כריתות יח. כה. זבחים עז.]

[נ"ל אליעזר]

שיטה מקובצת

א] תגזור רבנן עלה ופסלוה וכן שלמים וכו': ב] כסבור לבא על אשתו ונחלף: ג] שהיו שתיהן במטה אחת והוא לא היה יודע מביא אשם תלוי להגין עליו מן היסורים: ד] ועל שם שאשם תלוי נקרא על שם ספקו קרי להו להני אשם ודאי: ה] והאי נמי אנן סהדי דבכל יומא בספק:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה לא שנו וכו' בשוגג אינו מחפה. פי' מג"א סי' תרז ס"ק ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] מתני' שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשום אחד מכל אלו. כ"כ עי' ב"י סוף סי' ה בד"ה ודע שכתב הרמב"ם וכו' עד סוף הסי' ודו"ק:

רבינו גרשום

לבבואה קא שחיט. כלומר כשאדם שוחט לתוך מים צלולין ורואה במים דמותו ואמרי לאותו דמות קא שחיט: אמר רבא בעכורים שנו. כלומר שאינו רואה שום דמות: אין שוחטין לגומא. כלומר דמיחזי כמאן דשחיט לעבודת כוכבים שאינו רוצה לשפוך הדם: מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט. כלומר לא בתוך המים דלא נאמרו לבבואה קא שחיט: משום שנאמר ובחקותיהם לא תלכו. כלומר שהם עושים לשום עבודת כוכבים: מינין. הן כומרין לעבודת כוכבים: השוחט לשום עולה לשום שלמים כו'. כלומר ישראל השוחט בחוץ לשום עולה לשום שלמים שחיטתו פסולה דדבר נידר ונידב הוא שמא נידב עולת נדבה ושוחט קדשים בחוץ לפיכך שחיטתו פסולה: אבל השוחט לשום חטאת לשום אשם ודאי כו'. דבר זה אין נידר ונידב כדבעינן לפרושי בגמ' ושחיטתן כשרה דאינו אלא כמשחק: אשם תלוי בר נידר ונידב: השוחט לשמו פסול. כגון א) אשם תלוי: אשם תלוי בר נידר ונידב הוא והא אין חשוב אשם תלוי אם אינו חייב אשם תלוי: אמר ר' יוחנן ר' אליעזר היא. כלומר מה דאמרי' דפסול דמיחזי כקדשים בחוץ ר' אליעזר היא: לא שנו אלא תמימים. דפסולין דאמרי' לשום קדשים הוא: אבל בעלי מומין מידע ידיע. כלומר מידע ידיע שאינן קדשים אלא כמשחק הוא: ור' יוחנן אמר אפי' בעלי מומין נמי. כלומר זימנין דרמי מידי אמומין ולא ידיע אי מום עובר הוא וקדישי ופסולה משום קדשים: אימור לשם חטאת הוא עושה ופסול משום קדשים. אימור אמורי אמיר ביה וחשיב תמורה ופסול משום קדשים בחוץ: מהו דתימא הא לא נדר. כלומר ואינו אלא כמשחק: מהו דתימא ילודי ילדה

א) נראה דצ"ל כגון עולה וזבחים ואשם תלוי ואידך דתשיב ברישא דמתניתין

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה קא משמע לן אימר אפולי אפיל:

הדרן עלך השוחט

*אלו טרפות בבהמה [א]נקובת הוושט [ב]ופסוקת הגרגרת [ג]ניקב קרום של מוח [ד]ניקב הלב לבית חללו [ה]נשברה השדרה ונפסק החוט שלה *[ו]ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כלום *[ז]הריאה שניקבה או שחסרה ר"ש אומר *עד שתינקב לבית הסמפונות [ח]ניקבה הקבה [ט]ניקבה המרה [י]ניקבו הדקין *[כ]הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה רבי יהודה אומר [ל]הגדולה טפח והקטנה ברובה [מ]המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ [נ]נפלה מן הגג [ס]נשתברו רוב צלעותיה [ע]ודרוסת הזאב רבי יהודה אומר [פ]דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת *הגס [א] בעוף הגס [צ]זה הכלל כל שאין *כמוה חיה טרפה: **גמ׳** א"ר שמעון בן לקיש רמז לטרפה מן התורה מנין מנין (שמות כב) ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אלא רמז *לטרפה שאינה חיה מן התורה מנין דקתני סיפא זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה מכלל [ק]דטרפה אינה חיה מנא לן דכתיב (ויקרא יא) וזאת החיה אשר תאכלו *חיה אכול שאינה חיה לא תיכול מכלל דטרפה לא חיה ולמאן דאמר *טרפה חיה מנ"ל נפקא ליה מזאת החיה אשר תאכלו זאת החיה אכול חיה אחרת לא תיכול מכלל דטרפה חיה ואידך האי זאת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל זאת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב"ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תיכול ואידך נמי מבעי ליה לכדתנא דבי ר' ישמעאל אין ה"נ אלא טרפה חיה מנא ליה נפקא ליה מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל (שם) בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל אלו שמונה עשרה טרפות שנאמרו למשה מסיני ותו ליכא והא איכא *בסגר ושב שמעתתא בשלמא

רש"י

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה . ומידע ידעי דמסקר: קמ"ל . ר' אלעזר דאמר אפילו אפיל ליסנא אחריכא הא דר' אלעזר ור' אבהו לא גרסינן וה"ג לאתויי עולת יולדת מהו דתימא אימא ילודי יליד קמ"ל דאם איתא דאוליד קלא אית לה ובפיש לו אשה מתוקמא מתניתין ואיצטריך לתנא למתנייה בזה הכלל דמהו דתימא ניחוש לה למאן דחזי סבר בלינעא אוליד קמ"ל זה שמעתי ועיקר הוא חדא דהא לא ב] אמרו והאי מהו דתימא בכל הנך שמעתתא דאמוראי דלא שאנו דלעיל אמתניתין דזה הכלל *קמא אמרו מהו דתימא ואורחא דגמרא למימר מהו דתימא אכלל דמתניתין ועוד בשאין לו אשה למה ליה למתנייה זה הכלל לאתויי פשיטא למאי ניחוש לה:

הדרן עלך השוחט

אלו טריפות . כל נקב במשהו: פסוקה . לרחבה ברובה: לבית חללו . ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא* דכשרה: נשברה השדרה ונפסק החוט . חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת החוט ע"י שבירת שדרה היא: או שחסרה . בגמרא פריך (לקמן דף מז:) היינו נקב: סמפונות . קטוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהדם טובע ג] בה כשחותכים אותה: הכרס הפנימית . בגמרא (לקמן נ:) מפרש: שניקבה . במשהו: רוב החיצונה . בגמרא (שם דף נ:) מפרש: ד] גדולה וקטנה . לא גסה ודקה קאמר אלא א] על [שור] קטן ושור גדול אם נקרע טפח בשור אע"ג דלא הוי רובא: המסס . ליכפויי"ל: ובית הכוסות . סוף הכרס שקורין פנצ"א עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס ס] מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקבה ומהקבה לדקין: שניקבו לחוץ . שהנקב נראה מבחוץ וכגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חיבורן לאפוקי (א) שניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: נפלה מן הגג . ושחטה מיד טרפה אף על פי שאין סבר נראה בה חוששין שנתרסקו ונתפרקו אבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הן ובגמרא (לקמן דף נא:) אמר שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואע"פ שלא עמדה: נשתברו רוב צלעותיה . בלא שום נפילה טרפה ובגמרא (שם דף נב.) מפרש מאי רוב: דרוסת הזאב . ששכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה בדקה אבל בגסה לא אלים זיהריה למיקלייה: ודרוסת ארי בגסה . וכל שכן בדקה ותנא קמא סבר אלים זיהריה דזאב למקלייה נמי לגסה: הנץ . *אספרווי"ר: בעוף הדק . לפרים ויונים: ודרוסת הגס . אוסטוי"ר: בעוף הגס . אווזות ותרנגולים: זה הכלל . בגמרא (לקמן נד.) מפרש לאתויי מאי: כל שאין כמוה חיה . שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות: **גמ׳** ובשר בשדה טרפה . ואע"ג דילפינן מיניה בעלמא (מכות דף יח.) בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו מ"מ טרפה ו] משמע טרפה ממש: אלא . מנין לטרפה שאין סופה לחיות לפרושי מתניתין דקתני כל שאין כמוה חיה טרפה אלמא טרפה אינה חיה: זאת החיה . קרי ביה זאת חיה:ולמ"ד טרפה חיה.לקמן בפרקין (דף נז:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים: זאת החיה . זאת מיעוטא הוא והכי משמע זאת סתם בהמות שהן חיות אכול: חיה אחרת . כגון טרפה ז] דאע"פ שהיא חיה לא תאכל: ובין החיה אשר לא תאכל . אע"פ שחיה לא תאכל: שמונה עשרה טרפות . לאו מקרא קמישתמעי אלא הלכה למשה מסיני הן: ותו ליכא . אלא שמונה עשר: בשלמא

תוספות

אלו טרפות . לא גרסינן ואלו ניחא ואי גרסינן ואלו יש לפרש דקאי אפלוגתא דר' ישבב ור' עקיבא* והודה לו ר' עקיבא דנבלה או קאי אכל הני ח] שחיטתו פסולה דלעיל דהוה פסול שאירע בשחיטה והוי נבלה וקאמר הכא ואלו הן ט] טרפות: **ניקב** הלב לבית חללו . בשאר נקובי לא איצטריך למיתני לבית חללו שהן דקין י] ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו אבל לב שהוא עב ס"ד שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב וניטל הלב והריאה והדקין לא איצטריך למיתני דבכלל נקובים הוא דאף על גב דבטחול אמר בגמרא* דניטל כשר וניקב טרפה בכל הני נקובים דתנא פשיטא דכל שכן ניטל וניקבה המרה נמי נראה דכ"ש ניטל דטריפה ומ"מ ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איצטריך דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה שניטל כל בשר הכבד ונשאר המרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות והא דתנן (לקמן דף נד.) גבי ואלו כשרות ניקב הלב ולא לבית חללו צריך לומר דמהכא לא הוה שמעינן דהוה אמינא יא] ה"ה סמוך לבית חללו דסופו ליינקב עד בית החלל והא דקתני ניקבה הגרגרת כשרה היינו משום דבעי למיתני נסדקה ונשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה איצטריך דאי מהכא ה"א או הא או הא אי נמי ה"א דבעיא תרתי קא משמע לן דבחוט תלי מילתא וניטל הכבד יב] *ולא נשתייר הימנה כזית פריך בגמרא (לקמן מו.) רישא לסיפא: **או** שחסרה. מפרש בגמרא* או שחסרה מבפנים ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון מפרש ניקבה לרבנן או שחסרה לר"ש דאמר עד שתינקב לבית הסמפונות ובחסרון כל שהוא מודה: **דרוסת** הנץ . גבי טרפות עוף הוא שייך למיתני אלא משום רבי יהודה תנא ליה הכא: **דרוסת** הנץ . גרסי' בתוספתא [פ"ג] ובערוך [ערך נץ ד'] וכן יסד הפייט בסליחות* תוחלת ישראל מדרס *הגס וכן אפרוחים קרולים וטעמא לא משום דסופו ליינקב דא"כ בכלל נקובה היא ומהאי טעמא לא תני במתניתין דמיא לדיותא ודמיא לבישרא* אלא טעמא דדרוסה שהארס שורף וסופה למות יג] : **זאת** החיה מלמד שתפס הקב"ה כל מין ומין והראה למשה . והא דלא חשיב ליה בהקומץ רבה (מנחות דף כט.) גבי שלשה דברים שנתקשה משה מנורה ראש חדש ושרצים יד] ולא חשיב נמי הא דאמר במדרש* כמין מטבע אש הראה הקדוש ברוך הוא למשה דכתיב זה יתנו *שמא לא חשיב אלא מידי דנתקשה אבל הני אע"פ שהראהו לא נתקשה בהן אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו הראהו הקב"ה להבחין היטב ולהודיע לישראל וכן הכא להראות לישראל איזו היא אסורה ואיזו היא מותרת: והא

רבינו גרשום

ילדה ולויתי חשוב עולה ולויתי פסול משום קדשים קמ"ל דאם אולידה קלא אית לה: **הדרן עלך השוחט** **אלו טרפות. נקובת** הושט.כלומר בכל שהוא: מנלן דכתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כל בשר שהוא חי (מן השדה) [והיא] טרפה לא תאכלו וכולל בין בהמות ובין חיות ובין עופות. ולמ"ד דטרפה חיה מנא ליה כלומר מנא ליה דחיה . וזאת החיה אכול . כלומר בריאה : חיה אחרת לא תאכל . מכלל דטרפה חיה : ואידך האי זאת מאי עביד ליה : והא איכא בסגר ושב שמעתתא . כלומר ותו ליכא אלא שמונה עשרה ומאי

שיטה מקובצת

א] בעוף הגס . נ"ב עי' תוס' זבחים דף ע ע"ב : ב] חדא דהא לא אמרן האי מהו דתימא : ג] שהדם נובע מהם כשחותכין אותה : ד] מתיבת גדולה וכו' עד סה"ד נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בס"י : ס] מבית הכוסות להמסס נ"ב בקצת ס"י כתוב למסס : ו] ואע"ג דילפי' מיניה בעלמא בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו מ"מ טרפה כמשמעו . כך מצאתי בס"י ובקצת פירושים כתב יד מסיים בה דהא מצי למכתב ובשר בשדה טרפה למה לי ע"כ : ז] חיה אחרת כגון טרפה אע"פ שהיא : ח] או קאי אכל הני דשחיטתן פסולה דלעיל דהוי פסול שאירע ט] וקאמר הכא ואלו הן הטרפות כך מצאתי בתוס' כ"י וכן הוא בתוס' שאנץ : י] ופשיטא שאין נקב חשוב . נ"ב נ"א בקצת תוס' כ"י שאין הנקב נראה בהן כלל אלא לבית חללם : יא] דה"א דה"ה סמוך : יב] וניטל הכבד ונשתייר הימנה כזית : יג] שהארס שורף וסופה למות מחמתו כצ"ל והס"ד : יד] ושרצים דלא חשיב אלא היכא דכתיב זה אבל הכא כתיב זאת ומיהו קשה דלא חשיב נמי הא דאמרי' וכו' כך כתוב בתוס' כ"י :

עין משפט נר מצוה

[לעיל לב.]

א א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה יט ופ"ז הלכה א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לג סעיף ג :

ב ב מיי' שם פ"ג הלכה כג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' א:

ג ג מיי' שם פ"ו הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לא סעיף א :

ד ד מיי' שם הל"ה סמג שם טוש"ע שם סי' מ סעיף א :

ה ה מיי' שם פ"ט הל"א סמג שם טוש"ע שם סימן לב סעי' א:

ו ו מיי' שם פ"ח הל' כא סמג שם טוש"ע שם סי' מא סעי' א :

ז ז מיי' שם פ"ו הל"א ופ"ז הלכה א סמג שם טוש"ע שם סי' לו סעי' א :

ח ח מיי' שם פ"ז הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' א :

ט ט מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מב סעי' א :

י י מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף א :

[ונשתייר הימנה שית כצ"ל]

[לקמן מח:]

יא כ ל מיי' שם הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ב ג :

יב מ מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז :

יג נ מיי' שם פ"ט הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' א :

[ליום שני של עשרת ימי תשובה]

[צ"ל הגז]

יד ס מיי' שם פ"י הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א :

[לקמן מז:]

טו ע פ מיי' שם פ"ה הל"ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נז סעי' א :

[וכן בשקלים ג.]

[עיין תוס' מנחות כט. ד"ה שלשה]

טז צ ק מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל"ט טוי"ד סי' כט :

מסורת הש"ס

לעיל לב.

נ"א קא

גיטין סט.

[לקמן מח: מח: גיטין סט.]

[לקמן מה:]

[לקמן נב:]

[לקמן נד.]

[גרס' ערוך ערך גז א' הגז]

[עיין תוס' לעיל לב. סוף ד"ה ולמינכו]

[לקמן עה. קח. תמורה יא: נדה כד. בכורות ג.]

[לעיל לג.]

[לקמן נז: עח. קח. תמורה יא: נדה כד. בכורות ג.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שניקבו וכו' לאפוקי נ"ב ועיין לקמן בדף נא ע"א :

[פירוש רש"י על זה שמצא בריש ע"ב]

[עיין תוס' לקמן סג. ד"ה נץ וכו']

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה גדולה וקטנה וכו'. אלא על קטן וכו' כצ"ל :

יז א מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"א :

יח ב מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ד :

יט ג מיי' שם פ"ט הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו וסי' לג סעי' י :

כ ד מיי' שם פ"י הלכה ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נד סעיף ג :

כא ה מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע שם סי' ל סעי' א :

כב ו מיי' שם פ"ט הלכה ס סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעיף ג :

בשלמא לתנא דידן דתנא תנא ודשייר אתיא בזה הכלל אלא לתנא דבי ר' ישמעאל דאמר י"ח טרפות ותו ליכא והא איכא *בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טרפה סבר ליה כרבי שמעון בן אלעזר דאמר *יכולה היא ליכוות ולחיות אע"ג דיכולה ליכוות ולחיות למאן קאמר לתנא דבי רבי ישמעאל תנא דבי ר' ישמעאל טרפה חיה ס"ל אלא סבר להכר"ש בן אלעזר דאמר כשרה היא והאיכא חסרון בשדרה דתנן *כמה חסרון בשדרה בש"א שתי חוליות ובה"ה אומרים *חוליא אחת ואמר רב יהודה אמר שמואל [ב]וכן לטרפה המסס ובית הכוסות דקא חשבת להו בתרתי חשבינהו בחדא אפיק חדא ועייל חדא והאיכא *גלודה סבר לה כר"מ דמכשיר והא איכא *חרותא מרה מאן קתני לה *ר' יוסי ברבי יהודה אפיק מרה ועייל חרותא והאיכא שב שמעתתא *דאמר רב מתנא האי *בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה *ואמר רכיש בר פפא משמיה דרב לקתה בכוליא אחת טרפה ותנן *ניטל הטחול כשרה *ואמר רב עוירא משמיה דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה *ואמר רבה בר בר חנה אמר שמואל [ג]סימנים שנדלדלו ברובן טרפה *ואמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנא אמר שמואל [ד]נעקרה צלע מעיקרה *טרפה [ה]וגולגולת שנחבסה ברובה [ו]ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה נקובי תמניא הוו חשבינהו בחד אפיק שב ועייל שב אי הכי פסוקי נמי תרי הוו חשבינהו בחד בצר להו חדא ועוד דרב עוירא משמיה דרבא נמי נקובה היא אלא

רש"י

בשלמא לתנא דידן. אע"ג דלא תנא אלא י"ח מ"מ לא תנא מניינא ואיכא למימר דתנא תנא ודלא תנא אתיא בזה הכלל: אלא לתנא דבי ר' ישמעאל. דתנא מניינא קשיא והא איכא בסגר סימן הוא ומשנה ובריית' הן בהמה שנחתכו רגליה בפרק בהמה המקשה (לקמן עו.) כמה חסרון בשדרה באהילות גלודה בפרקין וכן חרותא. ושב שמעתתא שבע טרפות שמעו האמוראים ולא נשנו במשנה והן היו מקובלים מרבן. האחרונים קרי רגלים ושלפנים קרי ידים ארכובה יגוי"ל מקום חיבור השוק והירך שמפרקין אותה משם בשעת הפשטה: ר' שמעון בן אלעזר. בתוספתא קתני לה הכי רבי שמעון בן אלעזר מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות והכא נקט סיפא דמילתיה ולא נקט השתא ר' שמעון בן אלעזר מכשיר: ופרכינן אע"ג דיכולה ליכוות ולחיות קשיא היא דאפי' הכי איכא למימר דאטרפה לא פליג ר"ש דלמאן קא מותבינן אתנא דבי רבי ישמעאל דתנא מניינא ואיהו טרפה חיה סבירא ליה דקאמר ובין החיה אשר לא תאכל דקרי לה לטרפה חיה אלא הכי פריך סבר לה כרבי שמעון דאמר כשרה היא כדקתני התם רבי שמעון בן אלעזר מכשיר: כמה חסרון בשדרה. שלא תטמא באהל אלא במגע ובמשא כדין עלם כשעורה דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מנייתו ורוב בנייתו תנן באהילות (פ"ב מ"א) דמטמאין באהל ואע"פ שאין עליהן בשר: וכן לטרפה. לב"ש לא הויא טרפה בבציר משתי חוליות ולב"ה בחוליא אחת מיטרפא: חשבינהו כחד. דהא גבי הדדי סמכי וכחד דמי: והאיכא גלודה. שניטל עורה והופשטה כולה או מחמת שחין או מחמת מלאכה דקתני מתני' (לקמן דף נד.) וחכמים פוסלים: ומשני סבר לה כר"מ דמכשיר: והאיכא חרותא. דקתני מתניתין א] (שם) אלו כשרות חרותא בידי שמים ותניא לקמן (דף נה:) בידי אדם טרפה ואיזו היא חרותא כל שנצמקה ריאה שלה ונתקשה כחריות של דקל מחמת שהבעיתה אדם בקולו ופעמים שנצמקת מקולות וברד והיא בידי שמים והדרא בריא אבל בידי אדם תו לא הדרא בריא: מרה מאן קתני לה. דחשבה ניקבה המרה במניינא די"ח טרפות במתניתין יחידאה היא ור"י ברבי יהודה קתני לה ב] לקמן בפרקין (דף מג.) בשמעתין ותנא דבי ר"י לית ליה מרה ואפיק מרה ועייל חרותא: בוקא דאטמא. ג] קולית הירך: דשף מדוכתיה. שקפץ ממקומו חור שבעלם אליה שהוא תחוב בו ולקמן (דף נד:) מסיים והוא דאיעכול ניבי. בוקא כמו בוכנא עגול ראשו ותחוב בחור כעלי זה התחוב בחור המכתשת: לקתה בכוליא אחת. וכ"ש בשתיהן ולקמן (דף נה.) מסיים בה והוא דמטיא לקותא למקום חריץ: אבל ניקב טרפה. ולקמן (א) מפרש ניקב בטליותו מקום שהיא עבה אבל בקולסיה כשרה: נדלדלו. נתלשו בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט: נעקרה צלע. אע"ג דתנן במתניתין נשתברו רוב צלעותיה דוקא נשתברו התם בעינן רובא אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה *עד חצי חולייתה כדמפרש לקמן (דף נב.) טרפה: וגולגולת שנחבסה. שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום אם רובה נחבסה טרפה נחבסה דמיגלי"ר בלע"ז: ובשר החופה את רוב הכרס. זהו קרום עב שקורין טנפל"א כשפותחין את הבהמה וחותכין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה והאי דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס מפני שמיעוט הכרס נחבא בתוך צלעות החזה והסחוס ורובו מכוסה בבשר: כרס. פגל"א לבדה בלא בית הכוסות והמסס ואם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס אף ע"ג דכי מטערת להווא קרע לגבי כוליה בשר הוי מיעוטא שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעים והולך עד הירכים לא מטערינן אלא במה שכנגד הכרס ואם מיקרע רובא דההוא טרפה ושמואל לא סבירא ליה כמאן דפריש לקמן (דף נ:) רוב החיצונה דמתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס דאם כן מה אתא שמואל לאשמועינן ואיהו מפרש למתניתין לקמן במילתא אחריתי: נקובי תמניא הוו. ד] וכי חשבת להמסס ובית הכוסות בחד ומדלית לה למרה אכתי פשו להו תמניא נקובי דמתניתין: פסוקי תרין. גרגרת וושט: דרב עוירא. ניקב הטחול:

אלא

תוספות

והא איכא בהמה שנחתכו רגליה. תימה דלא פריך מניטל צומת הגידים ה] (ב) דתניא בהדיא בפ' בהמה המקשה (לקמן עו.) דטרפה ויש לומר דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגליה: ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. מסיפא דייק רב יהודה דקתני גבי גולגולת כמה חסרון בגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות ו] משום דממתניתין דייק ולא חשיב לה בהדי שמעתא כדחשיב מלתא דרב עוירא אע"ג דאמתניתין אתמר וא"ת א"כ אמאי לא פריך נמי והא איכא גולגולת כיון דרב יהודה אכולהו קאי ואומר ר"ת דרב יהודה לא קאי אגולגולת דס"ד דחסרון דגולגולת הוי עם הקרום ובהמה מיטרפא בנקיבת הקרום לחודיה °אבל אדם דאית ליה מזלא בעי חסרון גולגולת עם נקיבת הקרום והא דאמר בעירובין (דף ז:) דחשיב תרי חומרי דסתרי אהדדי כגון שדרה וגולגולת אגב שדרה נקט גולגולת אי נמי לענין טרפות אדם קאי וכן לטרפה נמי אגולגולת דמסכת ביה חומרא וקולא חומרא לענין הורג את הנפש וקולא לענין פדיון בכור אם נטרף תוך שלשים שאין הכהן צריך להחזיר אם קבלו ולענין עשה חבירו טרפה ומיהו קשה דבסמוך* גבי הא דאמר ר"י בר' יהודה ניקבה המרה טרפה דמקשו ליה רבנן מאיוב משמע דאין בהמה מיטרפא בכך כמו בן אדם ועוד לקמן (דף מז:) גבי אדומה וירוקה כשרה מייתי מדרבי נתן שבאת לפניו אשה שמלה את בנה כו' אלמא מאי דחיי באדם חיי נמי בבהמה והיה נראה לפרש דחסרון הגולגולת בלא הקרום וטרפה לפי שסוף הקרום ליפסק ולהכי לא פריך הכא מגולגולת דהא קתני לה ניקב הקרום של מוח אבל אי אפשר לפרש כן שהרי יש ב"ה הרבה שניטל מגולגולת שלהם יותר ממלא מקדח ועדיין חיים ונראה דחסרון הגולגולת הוי עם נקיבת קרום העליון דסוף תתאה ליפסק אבל בלא חסרון עלם אם ניקב קרום העליון אין סוף תתאה ליפסק וכן בבהמה איכא למ"ד (לקמן דף מה.) תתאה מגין ואפילו למ"ד קרמא עילאה אע"ג דלא איניקיב תתאה טרפה יש לחלק בין אדם לבהמה ולא מטעם ר"ת אלא משום דבאדם הקרום התחתון קשה וחזק יותר מבהמה ומשום הכי בעי חסרון עלם עם נקיבת העליון ובבהמה התחתון רך ואין צריך חסרון עלם עם העליון אבל בדבר שזה בזה ובזה אין לחלק ביניהן כלל*: אפיק חדא ועייל חדא. ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמיה חסרון וחסרון דמתניתין לר' שמעון דלרבנן הוי בכלל נקובה צ"ל דהך סוגיא כר' שמעון דלרבנן ליכא אלא י"ז: סימנין שנדלדלו ברובן טרפה. פירש ר"ח דלמאי דמסיק לקמן (דף מד.) ומוקי לה באיפרוק אפרוקי נדלדלו היינו שנתפרדו זה מזה: אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה. לקמן (דף נב.) פליג עליה בר זכאי ואמר נעקרו ברוב בצד אחד ונשתברו ברוב שני צדדין והכא נקט טפי מילתיה דשמואל משום איך דקאמר גולגולת שנחבסה ובשר החופה את רוב הכרס ואם תאמר לרבי יוחנן דאמר התם בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין חסר להו מי"ח טרפות דליכא למיחשבינהו בתרתי כיון דבזה ובזה צריך רוב שני צדדין ויש לומר דמכל מקום תרתי נינהו שזו עקורה וזו (ג) נטולה:

הנך

[לקמן נד.] [שם] [לקמן נד. שם נה.] [לקמן נד.] [דף מג.]

שיטה מקובצת

א] דקתני מתני' גבי ואלו כשרות : ב] ור' יוסי בר' יהודה קתני לה בברייתא לקמן בשמעתין וכו' : ג] בוקא דאטמא ראש עצם קולית הירך : ד] נקובי תמניא הוו דהכי חשבת : ה] דתנן בהדיא בפ' בהמה המקשה : ו] ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות דבמנ"ע משום

[ועיין תוס' עירובין ז. ד"ה כגון שדרה וכו' ותוס' שם ס"ה ומיהו וכו' ותוס' גיטין ט: ד"ה ונקר ותוס' ב"ק נא. ד"ה נעביד ותוס' זבחים קפז. ד"ה דילמא ותוס' בכורות לג: ד"ה כדי]

לקמן נו. עה.

[תוספתא פ"ג ע"ש]

עירובין ז. בכורות לז. אהלות פ"ב מ"ג [לקמן נב:]

[לקמן מג.]

[גירסת הערוך ערך פסס בוכנא] עיין ערך בקא

[לקמן נה.]

[לקמן מד. נג:]

[לקמן נב.]

[סימן טרפה מיותרים וכן לקמן נב. ליתא]

[נ"ל עם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל וכו' ולקמן נ"ב דף נה : (ב) תוס' ד"ה והא וכו' דתנן בהדיא : (ג) ד"ה אמר שמואל וכו' שזו עקורה וזו שבורה סס"ד :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ואמר וכו' אבל אדם דאית ליה מזלא. עיין זבחים קטז ע"א תוס' ד"ה ודלמא :

רבינו גרשום

ומאי בסבר אלו סימני ד' טרפות כדבעינן למימר לקמן : סבר לה כר' שמעון [בן אלעזר] דאמר יכולה היא ליכוות ולחיות . כלומר ואינה טרפה : והא איכא חסרון בשדרה כלומר כמה חסרון בשדרה של מת שלא יהא נזיר מגלח עליו שאין דין לנזיר לגלח אלא על מת שלם או על רוב בניינו או על רוב מניינו דכתיב וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וגו' ושדרה היא רוב בניינו. וכמה תיחסר שאינו צריך לגלח דאין חשוב רוב בניינו: בש"א ב' חוליות לעולם מגלח עליה עד שתחסר ב' חוליות ובה"א אפי' לא חיסר אלא חוליא אחת אין צריך לגלח: ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. דלבית הלל אפי' לא חיסר אלא חוליא אחת טרפה: והא איכא גלודה. שתהא מלאה שחין שלא ישתייר עור שלם עליה. והא איכא חרותא כלומר בעיתא בידי (שמים) [אדם] דטרפה. וצמיק ריאה דידיה או חרותא מחיות רעות שראתה דובים ואריות ונבעתה וצמיק ריאה דידיה. מרה מאן דקתני לה ר' יוסי בר' יהודה כלומר כדבעינן למימר קמן. בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. קולית שקורין פששל: סימנין שנדלדלו כלומר שנדלדלו ממקומן. וגולגולת שנחבסה לשון נפחתה ובשר החופה את הכרס ברובו כלומר אם נקרע ברובו טרפה. ועוד דרב עוירא נמי נקובה היא כלומר ואי חשבת ליה בהדי שאר ניקובי

בצר

אלא הנך תרתי דאפקת לא תיפוק אמר עולא *ח' מיני טרפות נאמרו לו למשה בסיני נקובה ופסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושבורה לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא אמר חייא בר *רבא ח' טרפות יש בנקובה אם תאמר ט' מרה ר' יוסי ברבי יהודה קתני לה דתניא ניקבה הקיבה ניקבו הדקים טרפה רבי יוסי בר' יהודה אומר אף ניקבה המרה (הלכות חבר כזית מרה וקורקבן סימן) אמר רבי יצחק בר' יוסף אמר רבי יוחנן הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואמר רבי יצחק בר' יוסף אמר רבי יוחנן מאי אהדרו ליה חבריה לר' יוסי בר' יהודה °ישפוך לארץ מררתי ועדיין איוב קיים אמר להם *אין מזכירין מעשה נסים דאי לא תימא הכי °יפלח כליותי ולא יחמול מי קא חיי אלא ניסא שאני דכתיב* °רק את נפשו שמור הבא נמי ניסא שאני ואמר ר' יצחק ברבי יוסף אמר ר' יוחנן הלכה כדברי האומר כזית ומי אמר רבי יוחנן הכי [א] והאמר *רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן *הלכה כסתם משנה ותנן ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום הא נשתייר כשרה אע"ג דלא הוי כזית *אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן *דאמר *ר' יצחק בר' יוסף אמר ר' יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה ואמר רבי יצחק בר' יוסף אמר ר' יוחנן ניקב הקורקבן וכיס שלו קיים כשר איבעיא להו ניקב הכיס וקורקבן קיים מאי תא שמע דאמר רב נחמן ניקב זה בלא זה (א) כשר אמר *רבא שני עורות יש לו לוושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה כשר למה לי למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טרפה אבעיא להו ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה מהו אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא בוושט כשר בקורקבן *פסול מתקיף לה רב אשי אדרבה וושט דאכלה ביה ופעיא ביה *רווח גמדא ליה ופשטה ליה זמנין דמיהגרזין בהדי הדדי קורקבן דמינח נייח כדקאי קאי א"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי הכי אמרינן משמיה דמר זוטרא דאמר משמיה דרב פפא כוותיך ואמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בוושט אינו קרום *ואמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא בפנים למאי נפקא מינה
לספק

תורה אור
איוב טז
שם
שם ג

אלא הנך דאפקת. בהמה שנחתכו רגליה והגלודה: לא תיפוק. א] כדרבנן סבירא ליה לתנא דבי ר' ישמעאל ותשיב נקובי וקן דרב שירא בחד ותרין פסוקי בחד ומשכחת להו ספיר וכל הנך טרפות דמנינן לקמן (דף מז.) בריאה כגון חליף דאוני ודמיא לבשרא ולביעתא ואטום בריאה כולהו בכלל ריאה שניקבה או שחסרה נינהו חליף היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם והנך חזותא לקותא נינהו וכל לקותא סופה לינקב והויא לה נקובה וחליף דשני קרומים דוושט שניהם נטולים ממקום שהן ראויין להיות ואין לך נקובה גדולה מזו: נטולה. ניטלה הכבד: נפולה. נפלה מן הגג וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה ונחתכו רגליה בכלל חסורה וסף מדוכתיה בכלל נטולה וכן נדלדלו סימנים ועקירת צלע וחביסת גולגולת בכלל שבורה ובשר החופה הייט קרועה: למעוטי לקותא דרכיש. דכוליא שאינה בכלל אלו ופליג עולא עליה ואם תאמר ישנה בכלל נקובה כי היכי דאמרינן בלקותא דריאה לאו מילתא היא דהוה ליה ניקבה הכוליא והא ליכא למ"ד דאפי' רכיש מודי דניקבה הכוליא כשרה ובלקותא הוא דטריף: שמונה מיני טרפות בנקובה. נקובת הוושט והקרום והלב והריאה והקיבה והדקין כרס הפנימי והמסס ובית הכוסות חדא הוא הא תמניא: ואם תאמר ט'. יש דהא איכא נמי מרה ההיא יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה ודרב עוירא לית ליה לחייא: יפלח כליותי. היינו לקותא וטרפה: אין מזכירין מעשה נסים. להביא ראייה מהן: רק את נפשו שמור. מכות מות הכהו ולכך נצטווה לשמור נפשו כדאמרינן בהשותפין (ב"ב דף טז.) גדול צערו של שטן משל איוב משל לאומר לעבדו שבור חבית ושמור יינה: הלכה כדברי האומר בכזית. דבעינן כזית שיור בניטל הכבד ופלוגתא היא בפרקין (ד' מו.) ב] דרמינן סתמי דמתני' אהדדי דקתני רישא אלו טרפות ניטל הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הא נשתייר כשרה ואע"ג דליכא כזית והדר תני אלו כשרות ניטל הכבד ונשתייר ממנה כזית ומוקמינן לה כתנאי והכא מייתי לה משום שמעתא דרבי יצחק בר יוסף משמיה דרבי יוחנן: והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. והא נמי סתמא היא ומאי אולמא דסיפא מרישא: אמוראי נינהו. ורבי יצחק סבר דלא כייל רבי יוחנן למימר הלכה כסתם משנה אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו ואמורא אחרינא אמר משמיה דר' יוחנן הלכה כסתם משנה והיכא דאיכא תרי סתמי דסתרן אהדדי אי איכא טעמא לאלומי חדא מחברתה כי ההיא דסנהדרין דאחד דיני ממונות (דף לב:) אזיל רבי יוחנן בתרה ואי לא מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנייהו ובהני תרי אי הוה משכחינן טעמא בהא דרבי יצחק לא הוה מוקמינן לה באמוראי ומשום דליכא לאלומי איצטריך לן לשנויי דרבי יצחק לית ליה האי כללא דר' יוחנן: וכבד סותמתה. שנקובה במקום דיבוקה בכבד וחבור הכבד סותם את הנקב: כשרה. אפילו לר' יוסי בר' יהודה: כיס שלו. קליפה הפנימית: זה שלא כנגד זה. כגון זה למעלה וזה למטה: בקורקבן פסול. הכי ס"ל משום שהמאכל מתאסף שם ומתלחלן ונכנס בנקב עד שיוצא דרך נקב השני: ופעיא ביה. צועקת שאע"פ שהקנה מוליא קול אי אפשר שלא יהא הוושט מתפשט עמו ואני שמעתי פעיא מגסמת: גמדא. כווצת רטי"ר בלע"ז: מיהגרזין. מיתרמן דמיכווני אהדדי: אינו קרום. ואם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת כדאמרינן ביבמות (דף עו.) בכרות שפכה ניקב פסול נסתם כשר וחוזר פסול שחוזר להכשרו וזהו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה דסלקא בהו לאחר זמן ולא דמי לריאה שניקבה (ג) ודופן סותמתה ולסתימת כבד במרה ולסתימה דירכים בחלחולת דלקמן (דף נ.) דההיא סתימה מעיקרא היא: אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שהעור החיצון אדום ואין טפת דם נכרת בו:
לספק

הנך דאפקת לא תיפוק. וא"ת למאן דלית ליה לקמן (דף נד.) ההיא דרב מתנא דבוקא דאטמא מאי נינהו י"ח טרפות וי"ל דבאיטכול ניבי הוי טרפה לכולי עלמא ואם תאמר לעולא דאמר בסמוך ח' מיני טרפות יש ולית ליה דרכיש בר פפא מאי נינהו י"ח טרפות וי"ל דניטל צומת הגידין חשיב חדא ולרכיש הויא בכלל נחתכו רגליה ועוד קשה למ"ד נקרע רוב חילונה זהו בשר החופה את רוב הכרס חשב להו חדא דהכא חשיב להו בתרתי לכן נראה דעולא והויא דלקמן סברי כמתני' וכרבי יוחנן* דאמר אלו טרפות דווקא ואתא אלו למעוטי דרב מתנא אע"ג דדמיא לנטולה במתני' וכ"ש דרכיש דלא דמיא כלל להנך דמתני' ולית ליה י"ח טרפות נאמרו למשה מסיני ג] ומצי למימר נמי דלית ליה בשר החופה בתרתי ואם תאמר וכי היכי דחשיב תרי פסוקי כחדא א"כ ריאה שחסרה וחסרון דשדרה נחשוב נמי כחד וי"ל לפי דאין שיעורן שוה דחסרון דריאה בכל שהוא וחסרון דשדרה פלוגתא ד] ב"ש וב"ה אי נמי לפי שזה בבשר וזה בעצם ואם תאמר נקרע רוב החילונה ובשר החופה את רוב הכרס נמי נחשוב כחד וי"ל דרוב החילונה הוא רוב הכרס ובשר החופה את רוב הכרס איט רוב בשר אלא רוב ממה שכנגד רוב הכרס וא"ת ואמאי לא חשיב חסרון הגרגרת דהוי בכאיסר וי"ל דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק ה] דהוי כרוב:

יפלח כליותי מי קא חיי. פירש בקונטרס והאי לקותא הוא וקשה דמנא ליה דהאי לקותא דאיוב הוי לקותא דהויא ביה טרפה הא איכא לקותא דכשרה כדאמר לקמן (דף נה:) מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה אלא הכי פריך יפלח כליותי מי קא חיי בלא רפואה הא קאמר לקמן (דף נד.) דמחו בכוליתא וקטליה ואי בדרו ליה סמא חיי ואיוב לא מצינו שעשו לו שום רפואה:

והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה. אע"ג דסיפא דמתני' (לקמן דף נד.) דאלו כשרות מסייע ליה מכל מקום פריך מכח דמאי אולמיה הך סתמא מהך סתמא כדפירש בקונטרס ואי משום שהאחרון הוא עיקר במקום שיש סדר למשנה כגון בחדא מסכתא מ"מ הך משנה דאלו טרפות ואלו כשרות כחדא בבא חשיב ואין סדר וה"ר יעקב מאורלינ"ש תירץ דהכי פריך והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וע"כ סתמא דאלו כשרות לאו סתמא מעלייתא היא דאי סתמא מעלייתא היא אמאי איצטריך ר"י לומר הלכה כמותו הא אמר ר' יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה*:

ההיא

[נ"ל רב]
[ברכות ס. יבמות קכא:]
נקרא הנוסחא אך
[שבת מו. וסם נסמן]
[יבמות עז. וש"נ]
[נ"ל ואמר]
[נ"ל רבה וכ"א בכי"ף ורא"ש]
[נ"ל טרפה]
[מלת רווח ליתא בערוך עיין ערך גמד א']

כג א מיי' פ"ה מהל' שחיטה הלכה ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כט:
כד ב מיי' שם פ"ו הלכה ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מב סעיף א:
כה ג מיי' שם סמג שם טוש"ע שם:
כו ד מיי' שם הל' יח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מט סעיף א [וברב אלפס לקמן בפירקין ד' רעד: ובהרא"ש לקמן סי' מח]
כז ה מיי' שם פ"ג הלכה ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג סעיף ד וסעיף ה:
כח ו מיי' שם פ"ז הלכה כא סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:
כט ז מיי' שם פ"ג הלכה כ סמג שם טוש"ע שם סעיף ד:
ל ח מיי' שם פ"ו הלכה יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מט סעיף א [וברב אלפס שם]:
לא ט מיי' שם פ"ג הלכה כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג סעיף ד:
לב י מיי' שם הלכה כב סמג שם טוש"ע שם סעי' ו:

[עיין גיטין פא: דמסיק שם דרבה בר בר חנה לא ס"ל דא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה וצריך ישוב גדול]

[לקמן מח.]

שיטה מקובצת
א] לא תפיק דכדרבנן ס"ל: ב] דרמי סתמי דמתני': ג] ומצינן למימר נמי דלית ליה בשר החופה את רוב הכרס ושנקרע רוב החיצונה בתרתי ואם תאמר וכי היכי: ד] וחסרון דשדרה פלוגתא דב"ש וב"ה: ה] וי"ל דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק ברוב הס"ד:

הגהות הב"ח
(א) גמ' דאמר ר"נ ניקב זה בלא זה או זה שלא כנגד זה כשר: (ב) רש"י ד"ה אינו קרום וכו' לריאה שניקבה. נ"ב לקמן דף מח ע"א:

לעיל כח:

[ועיין תוס' שבועות ד. ד"ה והדר סבר]

הגהות מהר"י לנדא
[א] גמ' והאמר רבב"ח א"ר"י הלכה כסתם משנה. יש למחוק רבב"ח. ועיין גיטין פא: וצ"ל והאמר ר"י הלכה כסתם משנה. והוא גי' נכונה וגם רש"י ציין והאמר ר"י הלכה כסתם משנה והשמיט רבב"ח:

רבינו גרשום
בצר להו תרתי חדא דפסוקי וחדא דרב עוירא. הנך דאפקת לא תפיק הוושט ומרה: שמונה מיני טרפות יש בנקובה כלום' במתנית': וא"ר יצחק בר' יוסף הלכה כד' האומר בכזית. כלומר ניטל הכבד ולא נשתייר הימנו כזית טרפה. כלומר דמתניתין באותה בבא דאלו כשרות בבהמה. וכים שלו קיים כו' חכים שהוא נקלף: גמרא גרסינן זמנין דמהגרזין בהדדי כו' זימנין דשוין הנקבין וליכא מידי דסתים: למאי נפקא מינה

לספק דרוסה ההיא ספק דרוסה דאתאי לקמיה דרבה הוה קא בדיק ליה רבה לוושט מאבראי אמר ליה אביי והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה אלא מבפנים אפכיה רבה ובדקיה ואישתכח עליה תרי קורטי דמא וטרפה *ורבה נמי לתהודי לאביי הוא דבעי אמר עולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין שמא *הבריא (דרס חתיכות בסכין טמאה סימן) ולעולא מ"ש מספק דרוסה קסבר עולא *אין חוששין לספק דרוסה ומאי שנא משתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן התם איתחזק איסורא (א) ומאי שנא *מהשוחט בסכין ונמצא' פגומה התם איתייליד לה ריעותא בסכין ומאי שנא מספק טומאה ברשות היחיד דספקו טמא וליטעמיך נידמייה לספק טומאה ברשות הרבים דספקו טהור אלא התם הלכתא גמירי לה מסוטה יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב כהנא ויתיב וקאמר *נמצאת אתמר אבל ישב חיישינן אמר להו רב כהנא לא תציתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא איצטריך ליה לעולא דכולהו *חיוי ברייתא קוצי אכלן איתמר תורבץ הוושט רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו רב אמר במשהו מקום שחיטה הוא ושמואל אמר ברובו לאו מקום שחיטה הוא הי ניהו תורבץ הוושט אמר מרי בר מר עוקבא אמר שמואל כל שחותכו ומרחיב זה הוא תורבץ הוושט חותכו ועומד במקומו זהו וושט עצמו אמר להו רב פפי מר לא אמר הכי ומנו רב ביבי בר אביי אלא כל שחותכו ועומד במקומו זה תורבץ הוושט אלא איזהו וושט עצמו כל שחותכו וכויץ *יונה אמר זירא מבלעתא וכמה אמר רב אויא פחות משערתא ועדיף מחיטתא ההוא תורא דהוה לבני רב עוקבא דאתחיל ביה שחיטה בתורבץ הוושט וגמר בוושט אמר רבא רמינא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל וטריפנא ליה חומרי דרב דאמר רב במשהו והאמר רב מקום שחיטה הוא כשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא אי שמואל האמר ברובו כרב דאמר במשהו איגלגל מילתא מטאי לקמיה דר' אבא אמר להו תורא בין לרב בין לשמואל שרי זילו אמרו ליה לבריה דרב יוסף בר חמא דלשלים דמי תורא למריה אמר מר בריה דרבינא מתבינא תיובתא כלפי סנאיה דרבא *לעולם הלכתא כדברי ב"ה והרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה כדברי בית הלל עושה מקולי בית שמאי ומקולי ב"ה רשע מחומרי

ההיא ספק דרוסה. פירש בקונטרס דבבהמה נמי איכא תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומה מאדים אפי' שחט בה יש היכר במשהו ולפי מה שפירשתי בפ"ב (לעיל דף כח.) גבי בר אווזא דקאמר נשחטיה לוושט דלמא במקום נקב שחיט דבספק דרוסה איירי לא יתכן לומר כן: **ישב** לו קוץ בוושט. פירש בקונטרס וקורט דם אין בו מבפנים ונראה דאין לחוש אפילו יש מבפנים אם אין מבחוץ כיון דלא חיישינן שמא הבריא: **קסבר** עולא אין חוששין לספק דרוסה. לקמן (דף נג:) פסקינן דחיישינן לספק דרוסה ואם כן ישב לו קוץ בוושט חוששין נמי שמא הבריא ואם תאמר ואמאי נימא נשחטה הותרה כדאמרינן בפ"ק (לעיל ט.) גבי בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובים וכי תימא שאני הכא שנולדה ספיקא מחיים הא אמר בפ' ד' אחין (יבמות דף ל: ושם) ואילו גבי גירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני פירוש ומותרת צרת ערוה לשוק בלא חליצה ומפרש טעמא משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ואל תאסרנה מספק אלמא השתא דמת בעלה מוקמינן לה בחזקת מה שהיתה ט] בחיי בעלה קודם שזרק גט לערוה והכא נמי כי נשחטה נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה והעמידנה בחזקת שאינה דרוסה וי"ל דשאני הכא דדרוסה שכיחא והא דאמרינן לקמן (דף נג.) גבי ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן על גבו של אחד מהם כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי תורא אחזקיה רב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה אבל למ"ד חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסה הרי כמו בספק דרוסה בעלמא: **שאני** התם דאיתחזק איסורא. ובחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואע"ג דלא איתחזק איסורא לא איתחזק נמי היתרא אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה: **כשמואל** דאמר לאו מקום שחיטה הוא. ואפי' למאן דמכשיר בפ"ק (לעיל יט.) הגרים שליש ושחט שני שלישים שאני גרגרת דלא מיצטרפא במשהו עד דאיכא רובא: **אי** כשמואל הא אמר ברובו. אע"ג דשמואל פוסל בפ"ק (לעיל כ.) הגרים שליש ושחט שני שלישים גבי כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה הכא בעי למימר דרבא לא פסיל מהאי טעמא אלא משום חומרי דרב וחומרי דשמואל: **זיל** שלים דמי תורא למריה. ואע"ג דטעה בדבר משנה י]הוא *)לא עבדינן כתרי חומרי דסתרי אהדדי בידים האכילו לכלבים:

*) [צ"ל דלא] ורבי

לספק דרוסה. כגון הך דאיכא למיחש להו כדלקמן איזו קשתיק ואינהו קא מקרקרן ואמרינן לקמן (דף נג:) דרוסה שאמרו צריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדים ב] כנגד החלל ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן ולא שניקב אלא שהארס מאדים הסימן ומחלחל ויורד לחללו ובוושט אינו ניכר האדמימות אלא מבפנים שהעור לבן: ההיא ספק דרוסה וכו'. אם עוף היה בודק הקנה תחלה כדאמרינן בפרק שני (לעיל כח.) ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדק הוושט ואם בהמה היא נמי אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דילמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו ג]: קורטי דמא. שחילחל הארס ונכנס: לתהודי לאביי. כדי שישאל: ישב לו קוץ. כגון שאכל קוץ ונתחב לתוך הוושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ וקורט דם אין בה בפנים: אין חוששין. שמא נקב היה והבריא והוה קרום שעלה מחמת מכה בוושט ואינו קרום ואני שמעתי והבריא לשון ניקב כמו וברא אותם בחרבותם (יחזקאל כג): מאי שנא מספק דרוסה. דמשום דעל אריא ביניהו אמרינן שמא דרס ומצרכינן ליה בדיקה והכא לא אפשר למיבדקה דנקב משהו בעור חיצון של וושט לא מינכר: קסבר אין חוששין לספק דרוסה. דפלוגתא דרב ושמואל היא בפרקין (דף נג.): משתי חתיכות. שאם אכל ד] אחת מהן ואינו יודע איזו היא דמביא אשם תלוי על הספק: הכא לא איתחזק איסורא ה]. שישיבת קוץ בלא נקיבה אין כלום: השוחט בסכין בדוקה. דלא איתחזק איסורא קודם שחיטה: איתיליד ריעותא. ואי לא איתחזק ברישא הא איתיליד לבסוף. אתחזק שייך למימר במידי דמעיקרא איתייליד שייך למימר במידי דלבסוף: ה"ג אלא התם הילכתא גמירי לה מסוטה. בין לענין טומאה ובין לענין טהרה ואין טעם בדבר ולא גמרינן מינה דהכי גמירי לה מסוטה במסכת סוטה (דף כח:) ובפ"ק דנדה (דף ג.) דמה סוטה סתירתה ברשות היחיד ואסורה מספק אף ספק טומאה ברה"י ספקו טמא: נמצאת איתמר. בלא תחיבה: חיישינן. שמא ב' העורות ניקבו והבריא החיצון: ברייתא. ברועות באפר וביערים: תורבץ הוושט. מקום דבוקו בלחי: במשהו. אם ניקב שם: מקום השחיטה הוא. ואם שחט שם כשרה הלכך דינו כוושט וכי גמירי הגרמה בקנה הוא דגמירי אבל בוושט לא שייכא הגרמה: ומרחיב. נפתח פי הנקב כמין פי אמתחת והאי מרחיב לא אחתך קאי אלא אטוגל פי חלל הוושט: חותכו ועומד במקומו. שהוושט רך הוא וכשחותכין אותו אינו מרחיב ו] אבל לצד הראש הוא מתקשה דריי"ש בלע"ז: וכויץ. רטיי"ש וכופל פי הנקב בצד חללו ונסתם שוגל פי החלל: מר לא אמר הכי. רבי אינו אומר כן: מבלעתא. מקום בית הבליעה קרוי תורבץ סמוך לראש הנקב מאד: פחות משערתא. מתוך שטורה: דאתחיל ביה. שחיטה משהו: דאמר במשהו. והאי לאו מקום שחיטה הוא: כשמואל. והוי ז] נקב: בין לרב ובין לשמואל מישרא שרי. לרב מקום שחיטה הוא ושחיטה מעלייתא היא ולשמואל דאמר נקב הוא *דאמר נקובתו ברובו: רבא בריה דרב בר יוסף *בר חייא הוא והוא רבא דכולי גמרא בר פלוגתיה דאביי: דמי תורא למריה. שכבר האכילו לכלבים דאילו הוה קמן הוה הדר ביה ומיבתרי באכילה דקיי"ל (בסנהדרין דף ו.) טעה בדבר משנה חוזר ח] והא דבר משנה מפורשת היא דלא עבדינן כתרי חומרי: כלפי סנאיה דרבא. לישנא מעליא משום דבעי לאותובי והכסיל בחושך הולך: מחומרי

לג א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כא סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ט:
לד ב מיי' שם פ"ג הל"ב טוש"ע יו"ד סי' לג סעיף ג:
לה ג מיי' שם פ"א הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' ג:
לו ד ע"ש בכ"מ:

שיטה מקובצת

א] כל שחותכו וכויץ ר' יונה א"ר זירא מבלעתא: ב] ואינה אסורה עד שיאדים בשר כנגד החלל: ג] אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפי' שחט בו יש היכר במשהו. והכי נמי הוה מצי למימר נפקא מינה לדרוסה דהא דרוסה ודאית נמי בדקינן לה בהאדמה כדלקמן אלא אשמועי' דחוששין לספק דרוסה. כך נמצא בפי' וכן כתב הרשב"א ז"ל בשם רש"י ז"ל: ד] משתי חתיכות שאם אכל כזית מאחת מהן ואינו יודע מאיזו היא: ה] הכא לא אתחזק איסורא קודם שחיטה שישיבת קוץ: ו] אינו מרחיב אלא לצד הראש הוא: ז] כשמואל והוי כנקב: ח] דקי"ל טעה בדבר משנה חוזר ומשתרי בשר באכילה והא דבר משנה מפורשת היא: ט] מוקמי' לה בחזקת מה שהיתה קודם שזורק גט לערוה והכא נמי: י] ואע"ג דטעה בדבר משנה חוזר הוא דהא לא:

פיתחין ו: ר"ס יד: [תוספתא סוכה פ"ב ותוספתא עדיות פ"ב ותוספתא יבמות פ"א]

*[צ"ל טאמר]
*[צ"ל בר חמא ועיין לקמן ס. ובעירובין נג. ובנדרים נה. ובמגלה כי רבא בנו של רב יוסף בר חמא הוא ודע דרב יוסף סתם המוזכר בכל הש"ס היינו רב יוסף בר חייא עי' לעיל יח:]

[כרתות לג: וש"נ]
[פי' יצא לחוץ כדמתרגם תוך כרא ענך ענך כרד']
[לקמן מג.]
[לעיל י.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' התם איתחזק איסורא הכא לא אתחזק איסורא ומאי שנא:

[לקמן מז. ע"ש בפרש"י ועוד לקמן נח:]

לפי פירש"י משמע שם הכא אבל עיין בב"י סי' כ שהביא פוסקים שקא על יונה ממש ועי' רש"י

רבינו גרשום

לספק דרוסה כלומר דריסה כמין טיפה של דם והוושט אדום ולא מינכרא דם של דריסה: ולא היא רבה לתהודי לאביי כו' כלומר רבה לא בדקיה מבחוץ אלא בשביל אביי אם יאמר לו שום דבר: ישב לה קוץ בושט. כלומר נעץ לה קוץ בושט כשרה אין חוששין שמא הבריא כלומר שמא נקב לשון וברא אותם בחרבותם: אלמא קסבר שלא אין חוששין לספק דרוסה. שהכא מיקל בספק דרוסה: אלא התם הלכתא גמירי לה מסוטה מה סוטה רשות היחיד וכו': וקאמר נמצא איתמר כלומר לא איתמר ישב לה קוץ בושט אלא נמצאת בושט ולא נעץ בו: כל שחותכו ומרחיב זהו תורבץ הושט כו' קרוב לבית הבליעה: והא שמואל ברובו [קאמר]. כלומר וזה לא היה ברובו דלא הוה אלא התחלה דשחיטה וזהו משהו. תורא בין לרב בין לשמואל מישרא שרי. כלומר לרב שרי אע"ג דאמר רב תורבץ הושט שניקב במשהו לדבריו מי ששוחט בתורבץ הושט לאו חשוב נקב דהוא ולשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא סבר דאין הבהמה פסולה עד שניקב ברובו והא לאו ברובו הוא דלא הויא בתורבץ הושט אלא אתחלתא דשחיטה. זילו ואמרו לבריה דרב יוסף בר חמא כו' זהו רבא:

מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל עליו הכתוב אומר °הכסיל בחושך הולך אלא אי כבית שמאי כקוליהן וכחומריהן אי כבית הלל כקוליהן וכחומריהן הא גופא קשיא אמרת לעולם הלכה כדברי ב"ה והדר תני והרוצה לעשות כדברי ב"ש יעשה לא קשיא *כאן קודם בת קול כאן לאחר בת קול ואי בעית אימא אף לאחר בת קול *ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול מכל מקום קשיא אמר רב טבות כולה כרב עבדא דכי אתא רמי בר יחזקאל אמר לא תציתו להו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דרב הכי אמר רב וושט נתנו [בו] חכמים שיעור (א) מכלל דתורבץ הוושט לאו מקום שחיטה הוא וקאמר במשהו למעלה עד כמה אמר רב נחמן [א]עד כדי תפיסת יד למטה עד כמה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]עד כדי שישעיר איני *והאמר רבינא אמר גניבא משמיה דרב טפח בוושט סמוך לכרס זהו כרם הפנימי אמאי כי קא שחט בכרס קא שחיט אימא טפח בכרס סמוך לוושט זהו כרם הפנימי איבעית אימא כי קאמר רב בתורא דמשעיר טפי אמר רב נחמן אמר שמואל [ג]תורבץ הוושט שניטל כולו מלחי כשר ותנא תונא *ניטל לחי התחתון כשר מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים ולרב פפא קשיא מתניתין [ד]ניטל לחי התחתון כשר בשלמא מתניתין לרב פפא לא קשיא [ה]הא דאיעקור איעקורי הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים אלא לשמואל קשיא לא תימא כולו [ו]אלא אימא רובו (ב) *והאמר רבה בר בר חנה אמר שמואל [ז]סימנים שנדלדלו ברובן טרפה אמר רב שישא בריה דרב אידי [ח]הא דאקפל איקפולי *התם דאפרוק אפרוקי: ופסוקת הגרגרת: תנא כמה פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר

רוב

רש"י

מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל. מפרש בפ"ק דעירובין (דף ז.) בתרי חומרי דסתרן אהדדי כגון דאפלוג בית שמאי ובית הלל לגבי אהל דהוו להו בית שמאי לחומרא א] ואמרי עד שתחסר שתי חוליות מטמא באהל ובית הלל לקולא וקאמרינן וכן לטרפה דלבית הלל בחדא חוליא הוי חסרון וטרפה ולב"ש כשרה והוו להו ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ומאן דעביד בטרפות כחומרי ב"ה ובטומאה כחומרי ב"ש כסיל הוא דהכא חשיב ליה חסרון והכא לא חשיב ליה חסרון והני דרבא נמי סתרן אהדדי דכיון דאמר נקובתו במשהו טעמא משום דמקום שחיטה הוא וחומרי דשמואל דאמר לאו מקום שחיטה הוא ואשתכח דסתרן מילתיה דרבא אהדדי: בת קול. בפרק קמא דעירובין (דף יג:) יצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל: דרבי יהושע. בבבא מציעא בהזהב (דף נט:): מכל מקום קשיא. דכתרי חומרי לא עבדינן: סתם שמעתתיה דרב בדרי בתראי רב יהודה הוה אמר להו בבי מדרשא: נתנו בו שיעור. עד כמה הוא כשר לשחיטה: לאו מקום שחיטה הוא. אפ"ה אמר רב במשהו מידי דהוה אגרגרת דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה שיעוריה: עד כדי תפיסת יד. צריך להניח לצד הראש כשלש אצבעות וארבע לשון מורי הזקן ואני שמעתי אחיזת חודי לפרניס והראשון נראה בעיני דכי האי גוונא לא מיקרי תפיסת יד: עד מקום שישעיר. שיש שם שער שגוררין בסכין מכרס הפנימי: טפח בוושט. מיקרי כרם (ג) וקא סלקא דעתך דלא אזיל שער בתוך הוושט ולא מידי ואת אמרת עד מקום שישעיר ב] דהא עד סוף הוושט כולו מצי שחיט וכיון דלאו וושט הוא היכי מצי שחיט ביה: אימא טפח בכרס סמוך לוושט. דהיינו טפח ראשון של כרס הוי כרס הפנימי ונקובתו במשהו ולפי שהוא נחבא במקום המיצר בין צלעות החזה קרי ליה פנימי וכל שאר הכרס קרוי במתני' החיצונה וגידונית בקריעת רובו: כי קאמר רב. טפח בוושט מקרי כרם: בתורא דמשעיר טפי. שהשער נכנס בתוך הוושט טפח ולעולם מקום שחיטה הוי בושט עד מקום השער: תורבץ הוושט שניטל כולו. לקמיה פריך והא איכא עיקור סימנים: ותנא תונא. תנא דמתניתין דפרקין* מסייע ליה. תונא כמו תנא דידן: ניטל לחי התחתון כשר. וכיון שניטל הלחי נתלשו הסימנים שבלחי התחתון הם מחוברי': קשיא מתני'. דקתני כשר: הא דאיעקור איעקורי. עיקור סימנים נ] כשנעקר הוושט מן הלחי ומן הבשר: הא דאיגום איגומי מעילוי סימנים. שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימן דלאו עיקור הוא שהסימנים מעורין בבשר: אלא לשמואל קשיא. הא דרב פפא דלדידיה איכא עיקור סימנים דקאמר תורבץ הוושט שניטל דמשמע שהוושט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר: דאקפל אקפולי. שנקלף מעל הבשר אקפל כמו ונקלף ודומה לו וקפלו את האבנים דמסכת סוטה (דף מה:*): דאיפרוק אפרוקי. כדבר הנעקר בכח שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הילכך לאו חבור הוא דלא הדר בריא:

רוב

תוספות

ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול. תימה דקיימא לן כבית הלל משום בת קול וקיימא לן* דרבי אליעזר שמותי הוא ולא חיישינן בבת קול שפסק כוותיה בפרק הזהב (ב"מ דף נט:) ויש לומר דשאני התם שלא יצתה אלא לכבודו דרבי אליעזר דאמר מן השמים יוכיחו ועוד דבת קול דבית הלל מסייע קרא דכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות דבית הלל רובא הוו אלא דמעיקרא מספקא לן משום דבית שמאי מחודדין טפי אבל בת קול דרבי אליעזר רבנן דפליגי עליה הוו רובא ואם תאמר אמאי קאמר הכא הא מני רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול הא איהו לא קאמר אלא אעובדא דרבי אליעזר דהכן נמי לא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר וי"ל דכיון דקאמר לא בשמים היא משמע דאית ליה דבשום דוכתא אין משגיחין בבת קול: **כולה** כרב עבדא. והא דאמרינן לעיל רמינן עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל היינו למאי דס"ד והוה מצי למימר כולה כשמואל עבדא דלאו מקום שחיטה הוא ואסר נמי בהגרים שלים ושחט שני שלישי אלא נקט כרב משום דקי"ל כרב באיסורי*: **מדקאמר** נתנו בו חכמים שיעור כו'. ולא בעי למימר דנתנו בו שיעור למטה דמדלא פירש דבריו מסתמא בין למעלה בין למטה קאמר: **כדי** תפיסת יד. פירש בקונטרס ארבע אצבעות תימה דבטוף מאי ופירש רבינו יצחק בן רבינו מאיר ארבע אצבעות בראשים גדולים מכאן ואילך כל חד וחד לפי ד] מה שהוא גדול ובה"ג מפרש כדי שפיסת יד כדנקיט איניש בשתי אצבעותיו ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם והאי דקרי לקמן (דף נ:) גבי חלחולת ה] בתפיסת יד כמלא בטדא *דתורא דהיינו ארבע אצבעות התם נקט כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר דמשמע כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעות ואפי' כל שהוא: *והאיכא** עיקור סימנים. לפירוש הקונטרס דפ"ק (לעיל כ.) דבעיקור סימנים הויא טרפה תימה ו] דהיכי פשיטא ליה דהויא טרפה על כרחך איכא נטרפה בתורבץ הוושט בנקב בעלמא כמו בוושט עצמו ז] וכמו כן נימא דניטל כולו כשרה וכי תימא דסבירא ליה דלא גרע משמוטת הגרגרת שהיא טרפה זהו דוחק גדול ועוד דקא משני דברובו כשרה אף על פי דפסוקת הגרגרת תנן ברובו טרפה ולפירוש הלכות גדולות פריך שפיר והא איכא עיקור סימנים אף ע"ג דלא הויא טרפה בשמוטה זו מ"מ במה יכשר כיון דאין לו היתר בשחיטה ומיהו קשה לפי' ה"ג דמאי פריך והאמר רבה בר בר חנה סימנים שנדלדלו ברובן טרפה לפי המקשן תקשה ליה ארבה בר בר חנה גופיה דאי טרפה הויא בהכי אם כן מהו עיקור דקיימא לן דלא הויא טרפה אלא שאין שחיטה מועלת בו ומיהו ח] ספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא (הא דאקפל אקפולי) והא דאדלדול אדלדולי *וי"ל שיודע המקשן כדמסיק לבסוף דרבה בר בר חנה איירי דאיפרוק אפרוקי בכח כאן מעט וכאן מעט דלא הדרא בריא והוי טרפה ועיקור סימנין דלא הוי טרפה דאקפול אקפולי בנחת מעל הבשר ומ"מ פריך מדלדול דרבה בר בר חנה אלשון דלדול שהזכיר המתרץ וחוזר ומפרש לו דדלדול שאמרתי איט כשל רבה בר בר חנה אבל לספרים דגרסי בתר והא אמר שמואל ברובו לא קשיא הא דאנקוב אנקובי הא דאקפל אקפולי קשה וכן קשה לפירוש רבינו חננאל דמפרש דאפרוק איפרוקי שנפרדו הסימנין זה מזה ליכא למימר שהמקשן היה יודע האמת דא"כ לא הוה פריך מידי וי"ל דכי פריך מרבה בר בר חנה הוה מצי למימר וליטעמיך תקשה לך דרבה בר בר חנה גופיה אי טרפה הויא עיקור ט] סימנים היכי משכחת לה:

היכי

הגהות הב"ח

(א) גמ' נתנו בו חכמים שיעור מדקאמר נתנו בו חכמים שיעור מכלל דתורבץ: (ב) שם אלא אימא רובו (והאמר רבה וכו' דאפרוק אפרוקי) תא"מ ונ"ב ס"א והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו הא דאקפול אקפולי הא דאינקוב אינקובי והאמר רבה בר בר חנה אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה אמר רב שישא בריה דרב אידי התם דאפרוק אפרוקי: (ג) רש"י ד"ה טפח וכו' דקא סלקא אדעתיה דלא:

עין משפט נר מצוה

[שבת קל: מ"ם ז:]

לז א ב מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' ו וכפ"י כס"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' ב:

לח ג מיי' שם פ"ט הל' כא ופי' סיטב בכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' טו:

לט ד ה מיי' שם פ"ח הל' כג סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לג סעי' א:

ברכות נב. ב"מ נט: פסחים קיד. יבמות יד. [עירובין ז:]

מ ו מיי' שם פ"ט הל' כא ועיין בכ"מ סמג שם טוש"ע שם סי' כד סעיף טו:

מא ז ח מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד שם וסי' לג סעי' י:

[כדאיתא בבכורות מט:]

[לקמן מד.]

[נ"ל כתורא] [לעיל מב: לקמן נג:]

ג"א והא רש"ל

עיין רש"א ורש"ל ובספר תפארת שמואל בהגהות על רש"א

[עיין תוס' ערכין ב: ד"ה מי שמאיו]

[לקמן ב ע"ש]

[דף מד.]

[שם לפנינו איתא וקילפו הסיד אבן כדף לו. איתא]

[נ"י ישן]

רבינו גרשום

ור' יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול בבבא מציעא פרק הזהב: לא תציתו להני כללי דכייל יהודה אחי משמיה דרב כו' דהכי סברינן מה דאיתמר תורבץ הושט רב אמר במשהו מקום שחיטה הוא רב יהודה היא דאמר משמיה דרב: למעלה עד כמה עד מקום תפיסת יד קרוב לראש והשאר כשר לשחיטה: עד מקום שישעיר מקום יש בכרם שמולגין אותו מפני השער שמגרדין. ואיכא דגרסי יסעיר לשון רונזיד בלע"ז דכרץ: והא רבינא אמר גניבא משמע דרב טפח בושט כו' והיאך אמרת דכשר לשחוט עד מקום שישעיר: ואיבעית אימא כי איתמר ההיא דרב כו' כלומר לעולם עד מקום שישעיר ומה דאמרת טפח בושט סמוך לכרס זהו כרם הפנימי: בתורא דנפיש שערתיה אבל בבהמה בינונית חשוב ושם: תורבץ הושט שניטל כולו מלחי כשר כלומר מבלעתא: הא דאיתעקור איתעקורי. כלומר איתעקור איתעקורי איכא ודאי עיקור סימנין אבל איגום איגומי. כלומר שנתחך מעילוי סימנין ליכא עיקור סימנין. אלא לשמואל קשיא לשמואל דאמר שנטל כולו מלחי. האיכא עיקור סימנין לא קשיא א) התם דאינקוב אינקובי כלומר מה דאמר שמואל ברובו טרפה דאינקוב אנקובי הכא דאמר כשר דאידלדל אידלדולי כלומר שלא ניקבו אלא נדלדלו ברובא: התם דאיתפריק איתפרוק'. כלומר שנתפרקו הסימנין עצמן [טרפה] והא דאמרינן שנדלדלו ברובן [כשרה] שנדלדלו מן הלחי ולא נתפרקו:

רוב

שיטה מקובצת

א] דהוו להו ב"ש לחומרא דאמרי עד שתחסר: ב] ואת אמרת עד מקום שישעיר דהוא עד סוף הוושט כולו: ג] סימנים הוי כשנעקר הושט: ד] כל חד וחד לפי קוטנו ובעל ה"ג מפרש: ה] גבי חלחולת כדי תפיסת כמלא בטדא: ו] תימה דהיכא פשיטא ליה דהויא טרפה הא על כרחך: ז] כמו בוושט עצמו אלא ברובו וכמו כן נימא: ח] ומיהו לספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא הא דאנקוב אנקובי והא דאדלדול אדלדולי י"ל שיודע המקשן. ונ"ב כך מצאתי מוגה בתוס' כ"י: ט] גופיה אי טרפה הויא עיקור היכי משכחת לה:

א) גירסת רבינו היא כמו גי' הס"א שהביא הב"ח כאן בהגהותיו דגרסי והאמר שמואל תורבן הוושט ברובו הא דאינקוב וכו'.

רוב עוביה ואמרי לה רוב חללה ההיא פסוקת הגרגרת דאתאי לקמיה דרב יתיב וקא בדיק לה ברוב עוביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב לימדתנו רבינו ברוב חללה שדריה לקמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבן מינה *בתליסר איסתירי פשיטי בישרא והיכי עביד הכי *והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר [ג] אסר אין חבירו רשאי להתיר שאני הכא דרב לא אסר מיסר וכיון דאורי בה חכם היכי אכל מינה והא כתיב °ואומר (יחזקאל ד) אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול *הנה נפשי לא מטומאה שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה ונבלה וטרפה לא אכלתי שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה [ד] שהורה בה חכם משום ר' נתן אמרו *שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה הני מילי מילתא [ה] דתליא בסברא רבה בר בר חנה אגמריה סמך ותיפוק ליה משום חשדא דתניא *דן את הדין זיכה וחייב טימא וטיהר אסר והתיר וכן העדים שהעידו כולן רשאין ליקח אבל *אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו ה"מ דמזבין *משומא הכא מתקלא מוכח כי הא *דרבה שרא טרפתא וזבן מינה בישרא אמרה ליה בת רב חסדא אבא שרי בוכרא ולא זבן מיניה בישרא אמר לה ה"מ בוכרא דאשומא מזדבן הכא מתקלא מוכח מאי איכא משום אומצא מעלייתא כל יומא אומצא מעלייתא זבנו לי אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם זה הרואה טרפה לעצמו ואמר רב חסדא איזהו °שונא (משלי טו) מתנות יחיה זה הרואה טרפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקורא ושונה ורואה טרפה לעצמו ושימש תלמידי חכמים עליו הכתוב אומר °יגיע (תהלים קכח) כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך רב זביד אמר זוכה ונוחל שני עולמות העולם הזה והעולם הבא *אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא *ר' אלעזר כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה מידי לא שקיל וכי הוו מזמני ליה לא אזיל אמר לא קא בעי מר דאיחי דכתיב ושונא מתנות יחיה רבי זירא °כי משדרי ליה לא שקיל כי הוו מזמנין ליה אזיל אמר אתייקורי

רש"י

רוב עוביה. יש אומרים רוב עובי הדופן אע"פ שלא הגיע לחלל ושיעור הוא דאם כן תמור הקנה מן הוושט דאילו וושט ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שינקב לחלל.[א] רוב עוביה כלומר כי משערינן רובה ברוב עוביה משערינן ועובי הקנה הייט מן העור

תורה אור

ולצואר דאיט מן הראש ולחזה הוי אורך ולרוחב הצואר הוי רוחב הקנה ולעובי הצואר קרי נמי עובי הקנה בשיעור זה נמדד עובי התוך וקודם שיגיע לחצי חלל הוי רוב עוביה עם הדפנות והחלל מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק וסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא נפסק ומהני עובי התוך לאשלומי לרובא [א] ובמיעוט התחתון הוי חצי החלל או רובו: רוב חללה. אינה טרפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התוך אינו משלים לרוב: ואמרי לה ברוב חללה. אליבא דרב פליגי אמוראי: שדריה. רב לקמיה דרבה: בתליסר איסתרי פשיטי. איסתרי סלעי מדינה שהם פשוטים וקלים איסתרי סתם הייט סלעין צורי שהסלע ארבע דינרים ואיסתרי פשיטי הוא סלע מדינה שמינית שבסלע צורי דהייט חצי דינר כדאמרינן [ב] בהחובל את חבירו (ב"ק לו:) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה התם סלע מדינה: לא [ג] מיסר אסר. דהכי הוה בעי למיבדקיה ברוב עוביה ולא שבקוה תלמידים ושדרוה לקמיה דרבה: דתליא בסברא. דהתם איכא לספוקי דלמא לא הוי סברא מעליא והכא רבה אגמריה סמוך דהכי גמיר מרביה דפסוקת הגרגרת ברוב חללה מלתא דתליא בסברא כגון מקיפין בריאה דאיכא למימר דלמא לא מידמו חזותא שפיר וכגון דמיא לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא לביעתא ודמיא למוריקא דאיכא מינייהו כשרות ואיכא מינייהו טרפות ופעמים שאדם טועה במראותיהן: משום חשדא. דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה ונראה כנוטל שכר על הוראתו: דן את הדין. על שדה או על טלית בין זה לזה: וכן עדים שהעידו. על שדה או על טלית שהן של פלוני: כולן רשאים ליקח. [ד] אותו חפץ: הרחק מן הכיעור. שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה שיתננה לו בזול: שרי בוכרא. כשהיה כהן מביא לפניו בכור לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח ממנו מבשר אותו בכור. בכור טהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכלום דשוחט קדשים בחוץ: רב חסדא. כהן הוה כדאמרינן *בגיטין בהניזקין (דף נז) שמונים זוגים אחים כהנים נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות: בכור נמכר באומד ולא במשקל כדאמרינן בבכורות (דף לא.) כל פסולי המוקדשין נשחטין ונמכרין באיטליז ונמכרין בליטרא חוץ מן הבכור והמעשר: מתקלא מוכח. שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד: מאי איכא. במה יכולין לחשדני: משום אומצא מעלייתא. ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר: כל יומא נמי. חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן המיטב: זה הרואה טרפה לעצמו. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה: הרואה טרפה לעצמו. ודאי שונא מתנות אחרים הוא שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר: ושמש תלמידי חכמים. גמר לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו והייט גמרא: יגיע כפיך כי תאכל. דכיון דעל שלו אינו חומד כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול: מזמני ליה. לאכול אצלם: אתייקורי

תוספות

היכי עביד הכי והא תניא חכם שטימא כו'. וא"ת דלקמן (דף מט.) גבי ההיא מחטא דאישתכח בסמפונא דכבדא הוגא מר בריה דרב אידי סריף רב אדא בר מניומי מכשיר וי"ל דהתם אגמריה סמיך כדאמרינן בסוף פ"ב דנדה (דף כ:) גבי ילתא דאייתית דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה ואייתית קמיה דרב יצחק בר' יהודה ודכי לה ופריך עליה מחכם שטימא כו' ומשני דמעיקרא (א) טמי טמוי לה כיון דאמרה כל יומא הוה דכי לי רבה בב"ח כה"ג והאידנא [ה] חש בעיניה הוה דכי לה ובעי התם כזה התיר לי פלוני חכם מהו פירוש נאמנת או אינה נאמנת ובעי למיפשט מעובדא דילתא דנאמנת ומשני רב יצחק בר' יהודה אגמריה סמך [ו] *ופירש שם בקונטר' דהדר ביה מאידך שנויא דשני מעיקרא טמויי טמי לה דכיון דאגמריה סמך רשאי להתיר מה שאסר חבירו [ז] וכי אמר דאין חבירו רשאי להתיר היינו מסברא ולפירושו במסקנא נמי למאי דמסיק דאגמריה סמך לא צריך למאי דמשני רב לא אסר ולא מידי אלא דהאמת מתרץ ולכאורה היה נראה פשט ההלכה [ח] דנדה אגמריה סמך ולכן האמין לדבריה ולעיל צריכין לשנוייא קמא דמעיקרא טמויי טמי לה והיא עובדא דלקמן (דף מט.) דמחט שנמצאת בסמפונא דכבדא שמא היו שניהם בבית המדרש ונשאלה השאלה לפניהם לשניהם אי נמי לא ידע שאסר חבירו*: וכן העדים שהעידו כולם רשאין ליקח כו'. דשנים אינם חשודים כדאמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) ומ"מ לבעל נפש טוב להרחיק [ט] ואם תאמר ועדים היאך רשאין ליקח [י] כו' בשלמא חתומים על גט אשה או על שטר מקח לא חשו חכמים [יא] למעשה דמעשה לא עבדי אבל דבורא אמרי כדאמרינן בפרק התקבל (גיטין דף סו.) אמר לעדים אמרו לסופר לכתוב ולעדים ויחתמו לא תעשה בישראל כזאת דחיישינן שמא תסכיר עדים וכן מיאנה או שחלצה בפניו היאך ישאנה הא לא עבדי התם מעשה ויש לומר דכל דבר שנגמר על פיהם חשיב מעשה אבל התם שאינו אלא דבור בעלמא שאומר [יב] מן הבעל אל הסופר לכתוב ולעדים לחתום ואפשר שהם לא יעשו ולא תתגרש וגם אם אין גומרין הדבר אינם חוששין ואם תאמר דן את הדין דהכא היאך רשאי ליקח והלא יחיד הוא מדקתני דן דמכא מתני' דבכורות (דף כח:) דתנן דן את הדין מייתי בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דשנים שדנו דיניהם דין ולאו דוקא ב' אלא ה"ה אחד ואין לומר דדיין לא חשיד דהא אמרינן בפ"ב דיבמות (דף כה:) החכם שאסר את האשה בנדר דלא ישאנה ושמא חיישינן התם טפי שמא עיניו נתן בה ועוד יש לומר דההיא דבכורות מוכחא טפי דביחיד איירי דקתני רישא מי שאינו מומחה וראה את הבכור כו' בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) ולהכי דייק מינה בסנהדרין*: איזהו תלמיד חכם. דמהדרי ליה אבידתו בטביעת עין* זה הרואה טרפה לעצמו: מלטרפין

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' א.

מג ב מיי' פי"ג מהל' זכייה הל' יא סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רמט סעי' ה: [ג] [ש"ע יו"ד סי' רמב סעי' לא בהגה"ה:][ד] [ש"ע יו"ד סוף סימן קטו בהג"ה]: [ה] [ש"ע שם]

[ברש"י שלפנינו שם אינו כן אלא שמפרש כמו שמפרשים תוס' בסמוך בדיבור זה אגמריה סמך ולכן האמין לדבריה]

[ועיין היטב תוס' נדה כ: ד"ה אגמריה ותוס' ע"ז ז. ד"ה שכבר]

[ועיין תוס' בכורות כח: ד"ה דן] [בבא מציעא כג:]

מסורת הש"ס

[עיין תוס' ברכות כ. ד"ה תליסר]

נדה כ: ע"ז ז. ע"ש ברכות סג: [תוספתא עדיות פ"ח]

לעיל לז

[מגילה כח.]

[תוספתא דיבמות פ"ד]

[אבות דר"נ פרק ב]

[נ"ל בשומא]

[נ"ל דרבא וכ"א ברי"ף וברא"ש]

[ברכות ח. אבות פ"ד מ"א]

[מגילה כח.]

[ליתא שם אלא נ"ל בבכורות לא.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה היכי וכו' דמעיקרא טמויי טמי לה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה רוב עוביה וכו' ומהני עובי התוך לאשלומי לרובא אע"פ שבמיעוט וכו' כצ"ל. וכן למדתי מלשון הרב"י רס"י ל"ד ומלשון הדרישה שם ס"ק ב':

שיטה מקובצת

א] עד שינקב לחלל הרוב עביה כלומר : ב] כדאמרי' בהחובל אסתירא פלגא דזוזא : ג] לא אסרה דכי הוה בעי : ד] כולן רשאין ליקח לקנות אותו חפץ : ה] והוא יומא הוה חש בעיניה הדר דכי לה : ו] ופי' בקונטרס דהדר ביה מאידך . נ"ב לא מצאתי כי אם כמו שכתבו התוספות למטה : ז] רשאי להתיר מה שאסר חברו כיון שכבר קבל וכי אמרי' : ח] היה נראה פשט ההלכה דההיא דנדה דאגמריה סמך : ט] ומ"מ לבעל נפש טוב להרחיק מן הביעור וא"ת : י] ליקח בשלמא חתומים : יא] תיבת למעשה נמחק : יב] שאומר משם הבעל אל הסופר :

רבינו גרשום

רוב עוביה רוב הקיפה רוב חללה שנפסקה ברוב חציה : בדקה ברוב חללה ואכשרה כלומר שלא נפסק רוב חללה:בתליסר איסתירא בישרא איסתרא פלגא דזוזא : וכיון דאורי ביה חכם היכי אכיל מינה : כוס כוס שהיתה מסוכנת ואומרין שחוט שמיד מתה : שהורה בה חכם שצריך להורות בה חכם . שלא הורמו מתנותיה הזרוע והלחיים והקיבה. זיכה וחייב כלומר זיכה לאחד וחייב לאחד טימא וטיהר טימא לאחד וטיהר לאחד אסר לאחד והתיר לאחד . וכן העדים שהעידו כלומר על דבר אחד העידו שמותר שפלוני חכם התירו. הני מילי מלתא דבשומא מזדבן ודאי לא יקח משום חשדא דבני אדם שיאמרו בשכר שהתיר נותן לו יותר מאחרים הכא מתקלא מוכח שאינו נותן לו יותר משקל מאחרים . א"ל בת רב חסדא כלומר אשתו הזהת הני מילי בוכרא דבשומא מיזדבן כו' דקי"ל כל פסולי המוקדשין נמכרין באטליז ונשקלין בליטרא לפי שהנאתן להקדש ואם ימכרו ביותר יהא להקדש אבל בכור דמתנת לכהן והנאתו לכהן אין דין שיתבזה הקדש בשביל הנאתו של כהן אלא נמכר בתוך הבית ונמכר בשומא . אי משום אומצא שמינה כלומר שתושרין אותו בני אדם אע"ג שאינו נותן לו אלא מתקלא כמו שנותן לאחרים יתן לו בשר טוב יותר ממה שנותן לאחרים כל יומא נמי אומצא שמינה כו'. כלומר כל הימים אם אני משגר שלוחי לשוק נותן לי בשר טוב יותר ממה שנותן לאחרים בשביל כבודי . זה הרואה טרפה לעצמו ואין מראה לאחרים להקל :

אתייקורי הוא דמתייקרו בי אמר רב יהודה אמר רב ניקבה כנפה מצטרפים לרובא מתיב רב ירמיה *ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך אפילו יש בה נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח אלמא כיון דשיעורה מלא מקדח למלא מקדח מצטרפין ה"נ כיון דשיעוריה כאיסר לכאיסר מצטרפין אישתמיטתיה הא דאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא אמר רבה בר בר חנה א"ר יהושע בן לוי ניטלה הימנה רצועה מצטרפת לכאיסר בעא מיניה רבי יצחק בר נחמני מרבי יהושע בן לוי ניקבה כנפה מהו אמר ליה הרי אמרו נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא בעופא מאי אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מפרשא לי מיניה דרבי אלעזר מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה את רוב הקנה טרפה ואם לאו כשרה אמר רב פפא וסימניך נפיא נפחתה כדלת אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו *נסדקה אמר רב אפילו לא נשתייר בה אלא חוליא אחת למעלה וחוליא אחת למטה כשרה אמרוה קמיה דרבי יוחנן אמר מה חוליא ומה חוליא דקאמר רב אלא אימא אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי אמר להו *ידעין חברין בבלאי לפרושי כי האי טעמא תנא רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה אמר רבא תחתונה שהיא עליונה שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה ובלבד שלא תאנס בעי רב חנינא ואיתימא רב חנניה אנסה עצמה מהו תיקו יתיב רבי יוחנן ורשב"ל נפק מילתא מבינייהו אנס בסימנים ושחט פסולה ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה תנו רבנן *איזהו חזה זה הרואה את הקרקע למטה עד הצואר למעלה עד הכרס חותך שתי צלעות משתי דפנות אילך ואילך וזהו חזה הניתן לכהנים: ניקב קרוב של מוח: רב ושמואל דאמרי תרוייהו קרמא *עילאה אע"ג דלא אינקיב תתאה ואמרי לה עד דאינקיב תתאה אמר רבי שמואל בר נחמני וסימניך חייתא דמתנח ביה מוחא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי כנגדו בביצים ניכר א"ר שמעון בן פזי אמר ריב"ל משום בר קפרא מוח כל מה שבקדירה נדון כמוח התחיל למשך נדון כחוט השדרה ומהיכן מתחיל לימשך אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי כמין שני

פולין

רש"י

אתייקורי מתייקרי בי. נכבדין הם במה שאני סועד אצלם והנאתם היא ואין זו מתנה: כנפה. הגרגרת סביב סביב להיקפה נקבים דקים כנפה: מצטרפין הנקבים לרובא. אילו היו כולן מחוברים יחד היה רובא נפסק טרפה: ובגולגולת. לגבי אהל המת תניא (אהלות פ"ב משנה ג) בההיא דכמה חסרון בשדרה קתני סיפא *ובגולגולת כדי שינטל מן החי וימות הוי חסרון ולא מטמא ואמרינן בבכורות (דף לח.) כמה ינטל מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים ותני עלה דאם יש בו נקב אחד ארוך שאין עגול רואים אותו אם יעשו ארכו לעגלו והוי כמלא מקדח הוי חסרון או אפילו יש בו נקבים קטנים הרבה כולן מצטרפין לכמלא מקדח: אלמא. כיון דשיעור חסרון גולגולת כמלא מקדח הוא מצטרפין נקבים הקטנים לכמלא מקדח כאילו הוי חד נקב ולא יהבינן בהו שיעורא אחרינא: והכא נמי. אע"ג (א) דבפסוקות שיעורא לרובא גבי נקובה תנן במתניתין (לקמן דף נד.) עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי אלמא נקב הקנה טריפתו בכאיסר וגבי נקבים קטנים א] בעי כאיסר לשעורינהו: אישתמיטתיה. להאי מקשה: מצטרפין לרובא. דהוו כפסיקה בעלמא דלא מיחסרא וניקבה כנפה נמי בדליכא חסרון: ניטלה הימנה רצועה. דאיכא חסרון: מצטרפת לכאיסר. אי (ב) כי מעגלת לה הויא איסר טרפה: בעופא. נקבים דחסרון בעוף דליכא למימר בגרגרת דידיה כאיסר בכמה הוי שיעוריה: מקפלו. חותך למטה מן הנקבים ובצדיהם עד שיוכל לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים ע"פ הקנה: אם חופה. בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גרידי ליכא רובא: טריפה. הואיל ויש בהן חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה דהא אניקבה כנפה קיימינן: וסימניך. שלא תשכח שמועה זו ולא תימא כאיסר או מצטרפין לרובא: נפיא. כעין שעושין הנפה שמניחין שם יריעות זנב הסוס על פי העוגל וזה סימן יהא לך נקבה כנפה שאלת ומעשה נפה הסיבוך: נפחתה כמין דלת. ולא נטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו: כדי שיכנס איסר לרחבו. ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעינן נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב: נסדקה. לארכה וקילא מכולהו דהיכא דנפסק לרחבה ברובא מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חלים שולדר"א בלע"ז אבל לארכה כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך הדר חלים: חוליא. טבעת שמעתי ובעיני נראה שהן שלש טבעות כדאמרינן במנחות (דף לט.) כדי שיכרוך וישנה וישלש הויא חוליא לגבי ציצית: מה חוליא ומה חוליא. למה לכם החוליות הללו דקאמר רב: הכי גרסינן אמרוה קמיה דרבי יוחנן משמיה דרבי יונתן הכי ולא גרסינן איכא דאמרי: הכי. כדקאמר רבי יוחנן משהו למעלה ומשהו למטה אמרוה קמיה משמיה דרבי יונתן: חברין בבלאי. רבי יונתן מבבל סליק: כי האי טעמא. לשבח קאמר: מטבעת הגדולה. כרבי יוסי ברבי יהודה ומחלוקתו בפ"ק (לעיל דף יח.) נקט לה מיהו אנן קיימא לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס דמשפוי כובע ולמטה כשרה דהיינו למעלה מן הטבעת: כנפי ריאה. אוני ריאה: התחתונה. כדמפרש רבא תחתונה כשהבהמה תלויה דהיינו אונות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה: כנפי. כמות שהן נמתחין ופורשין כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן: שאני אומר כל שפושטת צוארה ורועה. ולא יותר לכך אני מפרש תחתונה שהיא עליונה שלא תאמר תחתונה כשאוחזין הקנה דהיינו כנגד כל הריאה: שלא תאנס. למשוך הסימנים חוץ לחזה בידי אדם: אנסה עצמה. לפשוט מאד צוארה בשעת שחיטה מהו: תיקו. ולחומרא וכן הלכה: למטה מן החזה. למקום שאין ראוי לשחיטה: נידון כריאה. בנקב משהו ולא ברוב כגרגרת: ת"ר איזהו חזה. לגבי חזה ושוק של שלמים הניתן לכהנים: הרואה את הקרקע. אינו מעבר מן הצלעות בגובה הלדדין כלום אלא השומן התחתון כמות שהוא ב] בחסחוס שבראשי הצלעות: למעלה עד הכרס וכו'. ושיעור ארכו למעלה עד הכרס כשהבהמה תלויה להפשיט היו נוטלים אותו וחותך ב' צלעות הקטנות העליונות עמו משתי דפנות אחד מכאן ואחד מכאן והן שסביב הקנה ונקראין פורציל"א: קרמא עילאה. המחובר לגולגולת מבפנים: ואע"ג דלא אינקיב תתאה. הקרום הרך ג] שהמוח מונח בתוכו: חייתא. שק כמו (ב"מ דף יד:) חייתא דקיטרי: דמתנח ביה מוחא. שהמוח מונח בתוכו: כנגדו בביצים ניכר. בביצי זכר אתה יכול להכיר ד] *רבילת המוח שגם להן יש שני קרומים לבד הכיס והאחד חילון ואחד שהביצים מונחים בו ומתוך שקרום התחתון של מוח דק מאד ואין ניכר לגמרי ונראה כמות עצמו הוא נותן לו סימן בביצים: כל מה שבקדרה. בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט שקרי חוט השדרה מן המוח הוא בא: נידון כמוח. בנקב משהו: לימשך. לצאת מן הקדרה לגד החוט: נידון כחוט. בפסיקת הרוב:

תוספות

מצטרפין לכמלא מקדח. לאו משום דבעו למיסתם כב"ש* אלא משום דב"ש פירשו ה] שיעור נקט שיעורא דב"ש: אישתמיטתיה הא דאמר כו'. ה"ר דרב ירמיה דאפילו בנקבים שיש בהם חסרון קאמר דמצטרפין לרובה מדנקט כנפה דמשמע כנקבי נפה שיש בהם חסרון איירי ו] ומסיק דבשאין בהן חסרון איירי ולא נקט נפה אלא לומר דמלאה נקבים כנפה ולשון אישתמיטתי' קשה: ניטלה ממנה רצועה מצטרפת לכאיסר. תימה לישמועינן ניקבה וכ"ש רצועה: כדי שיכנס איסר לרחבו. פירוש לרחבו של איסר שיושיבוהו שם על רחבו ויכנס לאפוקי דרך עוביו: אנסה עצמה. שפשטה ז] ראשה יותר מדאי ליטול ירק בבור: חותך שתי צלעות מכאן ומכאן. פירש ר"ח שתים מכאן ושתים מכאן והאי חזה לא הוי כההוא דמסכת תמיד (דף לא.) שלא היו שם שום צלעות כדתנן בפ' לא היו כופתין:

עין משפט נר מצוה

[באהלות פ"ב משנה ג]

מד א מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ח:

מה ב מיי' פ"ג מהל' שחיטה הל' כג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד סעיף ג:

מו ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

[לקמן מז:]

מז ד מיי' שם ועיין בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף ה וסעיף ו:

מח ה ו מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעיף ז:

מט ז ח ט מיי' שם פ"א הלכה ו ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כ סעי' א:

נ י מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' י:

נא כ מיי' פ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל"י:

נב ל מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לא סעיף א:

נג מ נ מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:

מסורת הש"ס

ב"י רש"ל ובגולגולת בש"א כמלא מקדח ובה"א כדי וכו' וע' ש שכתב שט"ס גרש"י ועיין רש"א

[לקמן נד.]

[שבועות פט: וש"נ]

[תוספתא פ"ט]

[לקמן נו.]

[נ"א המוח דבילים גם להן וכו' ונמחק תיבת רבילת רש"ל]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והכא נמי אע"ג דבפסוקת הגרגרת שיעורא: (ב) ד"ה מצטרפ' לכאיסר אי כד מעגלת:

רבינו גרשום

ניקבה כנפה. כלומר הגרגרת שניקבה ולא ניקבה במקום אחד אלא ברוב מקומות ניקב נקבים דקין מצטרפת לרובה כלומר אם בין כל הני נקבים שיעורן כרוב הללה טרפה. מתיב ר' ירמיה בר אבא ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח דשיעור נקב לגולגולת לענין טרפה כמלא מקדח: הכא נמי כיון דשיעורו באיסר כו' כדבעינן למימר לקמן: נפחתה כדי שיכנס איסר לרחבו: בעופא מאי. כלומר בעופא דאין אנו יכולין לשער נקבים שיש בהן חסרון בכאיסר שהקנה אינו רחב כל כך היכי משערינן. מקפלו ומניחו על פי הקנה כו'. כלומר [ע"פ נקב הקנה]: וסימניך נפיא. כלומר כשם ששוטחין נפיא ע"פ העוגל כך שוטחין הכא ומניחו על פי הקנה: נסדקה. כלומר באורך הקנה: הכי גרסינן א) איכא דאמרי אמרוה רבנן קמיה דר' יוחנן משמיה דר' יונתן כו' כלומר כשאמרו משמיה דר' יונתן שבחה ואמר להו ידעין חברין בבלאי כו': אמר רבא תחתונה שהיא עליונה כשהבהמה מהלכת וכשתולין אותה תחתונה א"ל ר' יוחנן א"ל ר' יצחק בר יוסף ובלבד שלא תיאנס כלומר שלא יהא שום בר אדם אונסה אלא כדי שהיא עצמה תפשום: אנסה עצמה מאי כלומר מי אמרי' כיון דלאו כל שעתא אין צוארה כ"כ [פשוטה] אסור דלאו מקום שחיטה הוא או דילמא כיון דיכול לפשוט עד אותו מקום מקום שחיטה מקרי תיקו: נידון כריאה ונקובתו במשהו. כנגדו בביצים ניכר כלומר בביצים בהמה שיש שם שני קרמות וכל מה שבקדירה נידון כמוח עצם שהמוח מונח בו זו היא קרירה ואין מונח במקום אחר אלא חורין יש בעצם שמונחת בשנים ושלשה מקומות והכי קאמר מוח שבמקום אחד וכל מה שסביב המוח בחורין כולן נידונין כמוח ומה דינו של מוח ניקב קרום של מוח בכל שהוא טרפה: נידון כחוט השדרה ברוב עורו של מוח דליבא

שיטה מקובצת

א] וגבי נקבים קטנים נמי בעי כאיסר: ב] שהוא מתפרש בחסחוס שבראשי הצלעות: ג] הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו הס"ד ומה"ד וסימניך למ"ד קרמא תתאה הס"ד: ד] יכול להכיר רבוצת המוח: ה] משום דב"ש פירשו שיעורן נקט: ו] שיש בהם חסרון איירי ומשני דבשאין: ז] אנסה עצמה שפשטה צוארה יותר מדאי:

א) וכ"ה גירסת ספר התרומה לרבינו ברוך בגמ' כאן ועי' בב"ח ביו"ד סימן ל"ד. ב) נראה דצ"ל אמר ליה ר"ח בר יוסף לר"י

עין משפט נר מצוה

[צ"ל דקם]

נד א מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' ג סמג עשין סג. טוש"ע יו"ד סי' לא סעיף ד:

נה ב מיי' שם הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' א:

נו ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד וסי' לד סעיף י:

נז ה מיי' שם פ"ט הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' לג סעיף א:

נח ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

נט ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

[עיין בתורת חיים כתב ישוב על תמיה זו]

ס ח ט י כ מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ג:

סא ל מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעיף ד:

סב מ מיי' שם הלכה ג ד ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ס:

מסורת הש"ס

פולין יש מונחין על פי הקדרה מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן איני יודע ומסתברא כלפנים רבי ירמיה בדק בעופא ואשכח כמין שני פולין מונחין על פי הקדרה: ניקב הלב לבית חללו: בעי רבי זירא לבית חלל קטן או לבית חלל גדול א"ל אביי מאי תיבעי לך מי לא תנן *ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסמפונות *ואמר רבה בר תחליפא אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב עד שתנקב לסמפון גדול הכי השתא התם לבית הסמפונות קתני להיכא דשפכי סמפונות כולהו והכא לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן קנה הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו הי ניהו קנה הלב °אמר רבה בר יצחק אמר רב חלב שעל גבי דפנות דפנות סלקא דעתך אלא שעל גבי דופני ריאה אמר אמימר משמיה דרב נחמן תלתא קני הוו חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא דריאה כריאה דכבדא ככבדא דליבא פליגי מר בר חייא מתני איפכא דריאה ככבדא דכבדא כריאה דליבא פליגי אזל רבי חייא בר יוסף אמרה לשמעתא דרב קמיה דשמואל א"ל אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות ולא כלום: נשבר השדרה: ת"ר *חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו ניקב הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב וכמה רובו רב אמר רוב עורו ואמרי לה רוב מוחו מאן דאמר רוב מוחו כ"ש רוב עורו למאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי ת"ש דאמר ניולי אמר רב הונא רובו שאמרו רוב עורו מוח זה לא מעלה ולא מוריד רב נתן בר אבין הוה יתיב קמיה דרב בדק ברוב עורו וקא בדיק ברוב מוחו א"ל אם רוב עורו קיים מוח זה אינו מעלה ואינו מוריד אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי נתמרך פסול נתמסמס פסול ואיזוהי המרכה ואיזוהי המסמסה המרכה כל שנשפך בקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד בעי רבי ירמיה אינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי תיקו בי רב אמרי נתמסמס פסול נתמזמז כשר מיתיבי *רשב"א אומר בהמה שנתמזמז מוחה טרפה ההיא נתמסמס איתמר איני והא לוי הוה יתיב בי מסותא חזייא לההוא גברא *דטרייה לרישיה אמר נתמזמז מוחיה דדין לאו דלא חיי אמר אביי לא לומר שאינו מוליד עד היכן חוט השדרה אמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשות רב דימי בר יצחק הוה קא בעי למיזל לבי חוזאי אתא לקמיה *דרבי יהודה אמר ליה ליחוי לי מר בין הפרשות היכא א"ל זיל אייתי לי גדי ואחוי לך אייתי ליה גדי שמינה א"ל בליעה טפי ולא ידיע אייתי ליה כחוש א"ל בליטן טפי ולא ידיע א"ל תא אגמרך גמרא °הכי אמר שמואל עד אחת טרפה שלישית כשרה שניה איני יודע בעי רב הונא בריה דרב יהושע

רש"י

פולין. גלנ"ץ: על פי הקדרה. למקום חבור הצואר והגולגולת: ופולין עצמן. מוח שכנגד הפולין: חלל גדול. חלל האמצעי: חלל קטן. הרבה חדרים קטנים יש לו סביב: סמפון גדול. אמצעי שבאומה: התם לבית הסמפונות קתני. ולא תני לבית הסמפון אבל הכא לא תני לבית החללים אלא לבית חללו: קנה הלב. לקמן מפרש: במשהו. אם ניקב: כל חלב מקרי חלב בין טמא בין טהור ושומן אינו אלא לשון חכמים כגון גבי שתי חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן דעל א] כרחך קרי ליה שומן משום דגבי חלב תנייה: על גבי דפנות. היורד על הצלעות מן השדרה: על גבי דפנות ס"ד. ומאי מיותא תליא ביה: שעל גבי דופני ריאה. קנה שומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב: תלתא קני הוו. לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה: חד פריש לריאה. ומתחלק בתוכה והן הן סמפונות: דריאה כי ריאה. בנקב משהו: דכבדא כי כבדא. עד שינטל כולו כדתנן (לעיל מב.) גבי כבד ולא נשתייר ממנה כלום: דליבא פליגי. רב ושמואל לעיל: מתני איפכא. דריאה עד שינטל ככבדא ודכבדא כי ריאה במשהו ודליבא פליגי רב ושמואל וכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב ב] למטה מן החזה נידון כריאה: אמרה לשמעתא דרב. דאמר במשהו קמיה דשמואל ואכתי לא הוה שמיע ליה דרב בסורא הוה ראש ישיבה והתם הוה אמר שמעתיה ושמואל הוה בנהרדעא: אבא. רב הכי הוה קרי ליה שמואל דרב (א) הוה עדיף מיניה אני שמעתי אבא ואית דגרסי *אבא תברי: הורה רבי. שבא מעשה לידו והורה להחמיר ולא סמך על דבריו: רוב עורו. אם נחתך רוב היקף עורו סביב אע"פ שהמוח לא נפרד כלום טרפה: ואמרי לה רוב מוחו. דכיון שנפסק ונפרד המוח מבפנים אע"ג שהעור כולו קיים טרפה: כ"ש רוב עורו. שהרי ג] רוב העור מחזיקו וכיון שנפסק העור סוף המוח *לפרד ולצאת: ניולי. שם חכם: בדיק ברוב עורו. ואשכח דלא איפסיק רוביה והדר בעי למיבדק ברוב מוחו דניהוי כמי קיים: נתמרך פסול נתמסמס פסול. גרסינן ואחוט השדרה קאי אע"ג דהמסמסה קילא מהמרכה כדמפרש ואזיל אפילו הכי תנא תרווייהו דאי תנא המסמסה לחודה הוה מפרשינן דהיינו נשפך כקיתון. המרכה לשון מורך שנתרככה ונעשית המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב: ואינו יכול לעמוד. מפני שנעשה נגול אבל לא כל כך שיהיה נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל: מפני כבדו. שהוא עב וכבד אבל לא נתרכך מבפנים מהו חולי הוא זה שמכבידו או לא וכל הני נתמרך ונתמסמס בכלל נפסק החוט הן דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק אי נמי אין פיסוק גדול מזה אע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בהפרדה אבל בהמרכה ד] לא: תיקו. וכל תיקו דאיסורא לחומרא: נתמסמס פסול. כדקאמרת: נתמזמז כשר. ולהכי הדר נקט נתמסמס פסול דלא תימא נתמזמז ונתמסמס חדא הוא ולאיפלוגי עליה אתא: נתמזמז. נתרוקן מהמוח מקצתו מאליו: ה] טרייה. מיגלי"ר בלע"ז: נתמזמז מוחיה דדין. דולג היה עליו ואומר אוי ו] לו לזה שנתמזמז מוחו: שאינו מוליד. תולדות האיש מן המוח היא באה שגיד הנשה של ירך וגיד הגוייה כולן מחוברין לחוט השדרה שהוא מתפצל ויוצא מתחת השדרה ונעשה גיד אצל הירכים ונכנס לתוכו: עד היכן חוט השדרה. עד היכן כחו של חוט ז] להיות בהמה טרפה בפסיקתו החוט יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב: עד בין הפרשות. עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולין. כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש א' לירך זו ואחד לזו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג' ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והירכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך: אייתי ליה גדי שמן. שחוט ומופשט ולא היה לו שהות לעכב עד שיקרענו ויראה לו הפיצולין מבפנים והיה מראה לו מבחוץ שהחוט לבן הוא *ונפרד מבחוץ כשנכנס בבשר האליה לכאן ולכאן מתחת לעצם: ולא ידיע. החוט מבחוץ והוא צריך לכוון עד מלא חוט השערה שאם נפסק לכאן טרפה ואם נפסק לכאן כשרה: בליטן טפי. והעצם של בוקא דאטמא דוחק הבשר ומדובק ודוחק בו את מוח החוט הנפצל עליו עד שנעשה דק ואינו ניכר: עד אחת. כ"מ שיפסק מן הצואר עד בין הפרשה ראשונה טרפה נפסק בין הפרשה שלישית כשרה שניה איני יודע:

תוספות

מר בר חייא מתני איפכא. פי' בקונטרס דמסתברא כלישנא קמא *דקים ליה רבי יוחנן כשיטתיה לעיל דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ונראה דאזלינן בכולהו לחומרא מדלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וגם רבי יוחנן דאמר ניקב הקנה למטה מן החזה משמע בין דריאה בין דכבדא נדון כריאה וכן רבינו חננאל פסק לחומרא דשלשתן נקובתן במשהו בין דכבד בין דלב בין דריאה:

מאן דאמר רוב עורו רוב מוחו מאי. דדלמא ה"ה ברוב מוחו לבד טרפה ונקט רוב עורו לאשמועינן דאפילו עורו בעי רוב ורבינו תם מפרש דמבעי ליה אי בעי נמי רוב מוחו ועורו דנקט מפני שהוא עיקר ומכל מקום בלא מוחו נמי אינה טריפה:

נתמזמז מוחיה דדין. תימה לריב"ם דמייתי ראיה ממוח דראש דשיעורו בנקב משהו למוח ח] חוט השדרה דשיעורו ברובו*:

לעיל מב. [לקמן מה.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבא רב וכו' הוה עדיף. נ"ב ע"ל דף לח:

כתובות ג. [תוספתא פ"ג]

עיין ברש"י בשבת ע.

[תוספתא פ"ג]

[פי' דטרייה לרישיה דנפל במרחץ והכה ראשו בכותל או בקרקע ונתבדבד מוחו. ערוך ערך טר ס']

[צ"ל דרב]

[צ"ל לפרד]

גליון הש"ס

גמ' אמר רבה בר יצחק (אמר רב). בהרא"ש ליתא וכן עלה מדברי הר"ן במ"ש דאמימר מסמיה דר"נ פליג על רבה ב"י ואיהו ס"ל דקנה הלב דפליגי רב ושמואל הם דנפיק מגרגרת ופרים לליבא:

שיטה מקובצת

א] דעל כרחיה קרי ליה שומן: ב] דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה: ג] כ"ש רוב עורו שהרי העור מחזיקו: ד] ה"מ בהפרדה אבל בהמרכה הפסק הוא: ה] מקצתו מאליו הס"ד ומה"ד דטרייה לרישיה הכה והטית ראשו בכותל לשון מכה טריה הס"ד ומה"ד טרייה וכו': ו] אוי לזה שנתמזמז מוחו הס"ד ומה"ד שאינו מוליד תולדת האבר מן המוח הוא שגיד הנשה וכו': ז] היכן כחו של חוט השדרה להיות בהמה טרפה: ח] דשיעורו בנקב משהו למוח דחוט השדרה דשיעורו ברוב:

רבינו גרשום

דליבא פליגי רב ושמואל: אמרה לשמעתיה דרב לקמיה דשמואל כלומר הא דאמר רב עד שתינק' לסימפון גדול: וקא בדיק ברוב מוחו כלומר אם רוב מוחו קיים: נתמרך פסול כלומר חוט השדרה: בעי ר' ירמיה אוחזו ואינו יכול לעמוד כו' כלומר אמרת כל שמעמידו ואינו יכול לעמוד. אוחזו ואינו יכול לעמוד מפני כבדו מאי תיקו: נתמסמס פסול כו' כלומר חוט השדרה. נתמזמז כשר לשון שבר: עד בין הפרשות כלומר עד העצם. האי בליע ולא ידיע כלומר ולא ניכר חוט השדרה שלו ואותה חוליא לא ניכרת שיש בה חוט השדרה. דבליעה ואע"פ שיש בה חוט השדרה בחוליא דומה כמי שאין בה דבליעה טפי: אזל אייתי ליה כחוש א"ל הא בליטה טפי ולא ידיע כלומר הני חוליות בליטי טפי ואותה חוליא שאין בה חוט השדרה דומה כמי שיש בה דבליטי טפי: הכי אמר שמואל עד אחד כלומר עד חוליא ראשונה של אליה טרפה דבה יש חוט השדרה: שלישית כשרה. כלומר שלישי' אם שם נשברת החוליא כשרה דבה אין חוט:

*עד ועד בכלל או דלמא עד ולא עד בכלל בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו בעי רבי ירמיה את"ל [א]עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו ת"ש [ב]הפרשה תידון כבשר מאי לאו פרשה ראשונה ושניה לא [ג]שלישית בעופא ר' ינאי אומר (א) *למטה מן האגפים ור"ל אמר [ד]עד בין אגפים אמר עולא הוה קאימנא קמיה דבן פזי ואייתו לקמיה עופא ובדק עד בין אגפים ושלח ליה דבי נשיאה וקם ואזל ולא ידענא אי משום דלא צריך למבדק טפי אי משום כבוד נשיאה: ניטלה הכבד וכו': הא נשתייר הימנה כלום כשרה אע"ג דלא הוי כזית והתנן *ניטל הכבד ונשתייר הימנה כזית כשרה אמר רב יוסף לא קשיא הא ר' חייא הא ר"ש בר רבי כי הא דר' חייא זריק לה ור"ש בר רבי מטביל לה *וסימניך עשירין מקמצין ההוא פולמוסא דאתא לפומבדיתא ערקו רבה ורב יוסף פגע בהו ר' זירא אמר להו ערוקאי כזית שאמרו במקום מרה רב אדא בר אהבה אמר במקום שהיא חיה אמר רב פפא [ה]הלכך בעינן כזית במקום מרה ובעינן כזית במקום שהיא חיה [ו]בעי ר' ירמיה מתלקט מהו כרצועה מהו בעי רב אשי כזית מרודד מהו [ז]תיקו בעא מיניה ר' זריקא מר' אמי נדלדלה כבד ומעורה בטרפשיה מהו אמר ליה [ח]דלדול זה איני יודע מהו אי למ"ד במקום מרה הא איכא אי למ"ד במקום שהיא חיה הא איכא: הריאה שניקבה: רב ושמואל ורב אסי דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן וסימניך כיתונא דורדא דמנהא ביה ריאה [ט]פשיטא אי אינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה מגין *כדרבה דאמר *רבה [י]האי ריאה דאגליד כאהינא

רש"י

עד ועד בכלל. והכי קאמר מן הראש ועד בין הפרשה ראשונה וכל אותו בין א] בכלל טרפה או דלמא הכי קאמר עד ולא עד בכלל טרפה שלישית כשרה שניה איני יודע ה"ה לראשונה דמספקא ליה וממילא משתמע ולא אצטריך לפרושי ראשונה ושניה איני יודע דכיון דאמר ודאי טרפה עד אחת ולא היא בכלל מכלל דמכאן ועד שלישית מספקא ליה וחדא מינייהו הוא דנקט דלא תימא שניה כשלישית לקולא: את"ל עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו. נפסק החוט הגדול כנגד פי הפלולין הראשונים במקום פילול מהו בכלל טרפה הוא או בכלל איני יודע הוא מי אמרינן עד בין דוקא ופי הפרשה טרפה או לאו דוקא: ואת"ל עד ועד בכלל. ליכא למיבעי בפי הפרשה מידי דודאי טרפה דאפילו חוט שכנגד הפסק שבין שני הפילולים טרפה וכ"ש פי פילול הראשון אלא הכי קא מיבעיא *ליה נפסק הפילול עצמו מן החוט מהו ובפרשה ראשונה קאי: תידון כבשר. שאם נפסק הפילול כשרה: ה"ג מאי לאו ראשונה ושניה לא שלישית. מאי לאו פילול ראשון ואע"ג דחוט של אחריה עדיין בכלל טרפות או בכלל ספק הוא וכן שני לשון מורי. לשון אחר בין הפרשות הן צלעות קטנות של אליה. פרשות הוא בשר המפריש בין צלע לצלע. (בין) [פי] הפרשות צלעות שבין פרשה לפרשה: גדי שמן. חי: בליעה טפי. הצלעות נבלעין ואין ניכרין כשהוא חי: בליעי טפי. ונפשט הבשר והכל דומה לצלעות וכל לשון זה אינו נראה לי ומפי גאון שמעתיו: עד אחת. עד בין הפרשה ראשונה דהיינו צלע ראשונה של אליה: טרפה. אם נפסק החוט: בעי רב הונא עד ועד בכלל. שאם נפסק החוט כנגד צלע הראשון טרפה דאיהו נמי קאי בין שתי פרשות שיש הפרש בינו לצלעות הגדולות: ולא עד בכלל. ובכלל איני יודע הוא: פי פרשה. נפסק החוט אצל תחלת העצם ולא כנגדו ממש מאי בהדי עצם חשיב ואיני יודע או בהדי פרשה קמייתא חשיב וטרפה ולא נהירא דהא ודאי מן הפרשה היא ולא מבין הפרשה: פרשה עצמה. נפסק החוט כנגד פרשה שניה בשר שבין צלע ראשון לשני מהו בהדי ראשון שדינן ליה וטרפה או בתר צלע שני שדינן ליה ואיני יודע: תידון כבשר. אם נפסק החוט כנגדו ולהאי לישנא גרס מאי לאו פרשה שניה ומפי גאון אחר שמעתי פרשה עצמו כשבר הצלע עצמו ולשון מורי הראשון הגון וסייג מצאתי לו בהלכות גדולות והוא עיקר: עד למטה. מכנפיו הוי כח חוט השדרה דיליה: וצריך לקיים עד כנגד בין אגפים. ותו לא: ושלחו ליה דבי נשיאה. שלחו בשבילו שילך אצלם: והא אנן תנן. גבי אלו כשרות במתני' (לקמן נד.): זריק לה. לבהמה שלא נשתייר בה כזית מן הכבד דקסבר טרפה: מטביל לה. אוכלה וכל מאכלם ע"י טיבול הומץ או חרוסת כך שמעתי אבל נראה בעיני דבאיסור והיתר טריף ומכשר הוא שייך למיתני וזריק ומטביל לא שייך ביה ומסתברא דהכי קאמר רבי חייא זריק לה לכבד של כל בהמה ולא היה אוכלו דלא הוה חשיב ליה ורבי שמעון מטביל ליה דאף על גב דלאו בשר הוא קאכיל ליה משום בריאותא דקסבר נשמה תלויה בו כדקי"ל ברכות (דף מד:) כל נפש משיב נפש וכדאמרינן (לעיל דף לג.) הרולה שיבריא חותך כזית בשר קודם שתצא נפשה שילך אם לא נשתייר כזית להעלות ארוכה שיחזור ויתרפא טרפה ולר' חייא לא בעי כדי להעלות ארוכה אלא שיורא פורתא מקום תליא דמרה דשיורא במקום מרה בעינן כדלקמן: עשירין מקמצין. רבי שמעון בן רבי בנו של נשיא היה ומקמץ לשון עלרן: פולמוסא. חיל השלטון: ערוקאי. גמירו מינאי הא מילתא כזית שאמרו במקום מרה יהא: במקום שהיא חיה. שהכבד חיה משם דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה ב] דבוקה תחת הכליות זה נראה לי ומצאתיו לישנא אחרינא ביותרת הכבד אובר"ש בלע"ז והן טרפשין: מתלקט מהו. כזית מתלקט ולא במקום אחד אלא חצי כזית כאן וחצי כזית כאן: מרודד. מרוקע טינב"א בלע"ז וגרע מכרלועה: נדלדלה. נעקרה במקומות הרבה: ומעורה בטרפשיה. כאן מעט וכאן מעט וכולה קיימת: הא איכא. ג] הרי כולה קיימת: רב נחמן קרמא תתאה ס"ל: כיתונא דורדא. מלבוש אדום שהריאה מונחת בו. ורדא על שם שקרום ד] התחתון אדום הוא כדאמרינן לקמן (עמוד ב) כאהינא סומקא: דאגליד. שניטל קרום העליון והופשט כמו גלודה דמהגיתין (לקמן דף נה.): כאהינא

תוספות

עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל. מדאמר בפירקין (לקמן דף נה.) כל שיעורא דשיערו חכמים להחמיר ליכא למפשט מידי דהני מילי במשנה או בברייתא אבל הכא מימרא היא: **ואם** תימצי לומר עד ולא עד בכלל פי פרשה מהו. אף על פי שאמר שמואל עד בין הפרשות מ"מ מספקא ליה דדלמא מתחלת עובי פילול ראשון עד פילול שני שלמטה הימנו קרוי בין הפרשות ראשון ועד ולא עד בכלל ואיני יודע או שמא מסוף עובי פילול ה] קרוי בין הפרשות שזהו בין הפרשות ממש אבל מה שהוא כנגד עובי החוט המתפצל לא מיקרי בין הפרשות וטרפה אי נמי משום הכי מספקא ליה שמא פי פרשות עצמן דהיינו עובי פילול ראשון הוי בין הפרשות דקאמר שמואל לפי שהוא בין חוט המתפצל לשמאל לחוט המתפצל לימין והא דנקט שמואל עד בין הפרשות ולא נקט עד הפרשות לפי שהאחד מתחיל לצאת ולהתפצל קודם לחבירו ודוקא אם עד ולא עד בכלל איבעיא ליה בפי פרשה ראשונה אבל אם עד ועד בכלל לא מצי למיבעי פי פרשה שניה מהו דממה נפשך הוי בכלל איני יודע כמו בין הפרשות שני דהא עד בין הפרשות ראשון קאמר דטרפה ותו לא ואם איתא דפי פרשה אינו קרוי בין הפרשות הרי לא אמרינן שיהא טרפה אלא עד בין הפרשות ואין זה בין הפרשות ואם הוא קרוי בין הפרשות האמר שניה איני יודע ובכלל שניה יש לו להיות: **ואם** תימצי לומר עד ועד בכלל פרשה עצמה מהו. פירש בקונטרס נפסק הפילול עצמה מן החוט מהו ונראה דאפילו דאם תימצי לומר דעד ולא עד בכלל הוה מצי למיבעי בפרשה עצמה את"ל דפי פרשה טרפה אבל אי פי פרשה כשרה אז ודאי ליכא למבעי דכ"ש פרשה עצמה ועוד י"ל דמבעיא ליה אם נפסק הפילול ברחוק ממקום חיבורו כנגד חוט השדרה שבין פילול ראשון לפילול שני שהוא בין הפרשות ראשון והשתא לא מצי למבעי אלא את"ל עד ועד בכלל: *מאי לאו ראשונה ושניה. הא דנקט שניה משום דאי הויא טרפה הוה שייך למבעי כל הנך בעיות בשניה כמו בראשונה: **למטה** מן האגפים. יש להסתפק אם למטה ממקום חיבורן בגוף קאמר אם למטה ממקום ששוכבות על ו] הגוף דהיינו למטה מסוף עצם של כנף המחובר בגוף: **ערוקאי**. רבי זירא לא היה צריך לברוח דאביו גבאי של מלך היה דנהג בגבואתא תליסר שנין כדאמר בפרק זה בורר (סנהדרין כה:) דכי הוה אתי ריש נהרא למתא כי הוה חזי רבנן אמר להו לך עמי בא בחדריך: **הלכך** בעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה. הכי קיימא לן כדפסקינן לעיל (דף מג.) הלכה כדברי האומר בכזית: **ואמרי** לה קרמא תתאה. כלומר עם עילאה דאי תתאה גרידא הא פסקינן בסמוך דבעינן תרווייהו ואם כן לא הוה ליה לא כרב *ולא כשמואל: אינקיב

עין משפט נר מצוה

סג א ב ג ד מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל' ג ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נב סעיף ה ועיין בהג"ה:

סד ה מיי' שם פ"א הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף א:

סה ו ז מיי' שם הל' כב ולתומרא ועיין בכ"מ ובל"מ:

סו ח מיי' שם הל' פא טוש"ע שם סעי' ה:

סז ט מיי' שם פ"ז הלכה א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף א:

סח י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב:

שיטה מקובצת

א] וכל אותו בין הפרשה טרפה: ב] כשהיא מעורה ודבוקה: ג] הא איכא שהרי כולה קיימת: ד] על שם שקרום התחתון אדום: ה] ואיני יודע או שמא מסוף עובי פצול ראשון עד פצול ב' קרוי בין הפרשות: ו] ממקום ששוכבות על הגוף דהיינו למטה:

מסורת הש"ס

[ברכות מ: וש"נ סמכן]

[גירסת הרי"ף והרא"ש ר' ינאי אומר עד בין כנ' ר"ל אמר עד למטה כו']

[צ"ל ני' [לקמן נד.]

[שבועות פו.]

[צ"ל כדרבא כדאיתא בע"ב]

[צ"ל רבא]

עיין רש"ש

[עי' מהרש"ל]

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבי ינאי אומר עד למטה:

רבינו גרשום

עד ועד בכלל כו' כלומר אמרת עד אחת טרפה עד ועד בכלל כו' אם תמצא לומר עד ולא עד בכלל שהראשונה אינה בכלל מות פי פרשה ראשונה מהו שהיא בינתים בין סוף השדרה לתחלת פרשה של ראשונה מהו ישנה בכלל חוט השדרה אי לא: אם תמצא לומר עד ועד בכלל פרשה (ראשונה) [עצמה] בכלל מות [או לא] א) אבל לא שניה. אם ניטלה פרשה שניה עצמה עצם תם מות תידון כבשר ולא כחוט השדרה: עד בין אגפים. עד כנפי העוף: כי הא דר' חייא זריק ליה כלומר ר' חייא זריק ליה וטריף הבהמה שלא נשתייר ממנה כזית ור' שמעון ב"ר מטביל ביה כלומר אכיל ליה ע"י טיבול ומכשר לבהמה אע"ג דלא הוי כזית: במקום שהיא חיה כלומר באותו מקום שהוא תולה: הילכך בעינן כזית במקום מרה כו' כלומר הן במקום מרה והן במקום שהיא חיה: מתלקט מהו כלומר דלא הוי כזית במקום אחד אלא מתלקט מכמה מקומות: כרצועה מהו כלומר ארוך וקצר: מרודד מהו דלא הוי כזית עב אלא מרודד: אי למ"ד כזית במקום מרה האיכא כלומר כיון דמעורה בטרפשה: ואמרי לה קרמא תתאה דשתי קרמות יש בריאה וסימניך כיתונא דוורדא כו' כלומר דאדום הפנימי כוורד. תתאה מגין מדרבא דאמר רבא

א) לפי הגירסא שלפנינו בגמ' אינו מובן מש"כ אבל לא שניה ואולי דגירסא אחרת היה לו דפרשה ראשונה בכלל מות אבל לא שניה וכו'.

כאהינא סומקא כשרה אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מגין או לא מגין פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר לא מגין וחד אמר מגין והלכתא מגין כדרב יוסף *דאמר רב יוסף האי ריאה דאוושא אי ידעינן היכא אוושא מותבינן עלה גדפא או רוקא או גילא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן היכא אוושא מייתינן *מתיכלתא דמיא פשורי ומותבינן לה בגוה בחמימי לא דכווצי בקרירי לא דמטרשי אלא מותבינן בפשורי ונפחינא לה אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאוושא זיקא דביני ביני הוא (אהיני סומקא דיבש גילדי סימן) גופא אמר רבא האי ריאה דאיגליד כאהינא סומקא כשרה ואמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה כשרה כולה טרפה א"ל רבינא לרבא מקצתה מ"ט דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהם דם וכי תימא לשמונה שרצים מדמינן לה דתניא *נצרר הדם אף על פי שלא יצא אי הכי אפילו מקצתה נמי אלא לא שנא ואמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה וכמה אמר רב פפי משמיה דרבא כדי שתפרך בצפורן כמאן כרבי יוסי בן המשולם *דתניא *איזו היא יבשה שאם תינקב ואינה מוציאה טיפת דם רבי יוסי בן המשולם אומר יבשה כדי שתהא נפרכת בצפורן אפילו תימא רבנן גבי אוזן בכור דקא שליט ביה זיקא לא הדרא בריא אבל ריאה דלא קא שליט ביה אוירא הדרא בריא ואמר רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה אמר אמימר משמיה דרבא אין מקיפין בבועי *ואמר רבא הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה ולא אמרן אלא שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו ואמר

רש"י

כאהינא סומקא. שנשארת בקרום התחתון והיא כתמרה אדומה: דאוושא. כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה: ה"ג אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא. מושיבין על אותו מקום כנף פלומ"ה בלעז: גילא. קש: אי מבצבצא. שהיא רוקא מחמת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם: טרפה. משום ריאה שנקבה: ואי לא. ידעינן מהיכא אוושא פעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע: מייתינן משיכלתא. קוויי"א בלעז: דמיא פשורי ומותבינן. לכולה ריאה לתוכה שכל מקום שיש בה נקב יבעבעו המים: דכוולן לה. והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה: דמטרשי לה. מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים הקרים מותחין אותה כשמתקשה שקורין דייר"ש: תתאה אינקיב. והרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני קרום העליון שמגין ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים לפיכך היא משמעת קול: שהאדימה. שנקוטר"א: מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים. קטנים כגון צפרדעים ודומה להם שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת משום חובל עד שתצא מהם טיפת דם ואע"פ שנצרר הדם והאדים עורן מבחוץ אין זה לקותא דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים וה"נ ממהר להאדים ולאו חשבת ליה נקב: וכ"ת לשמונה שרצים מדמינן לה. דתנא בהו בפ' ח' שרצים (שבת קז:) נצרר הדם. ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אף על פי שלא יצא וקרי ליה התם חבורה שאינה חוזרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מפנים וסופו ליקב ולצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש התם דבהנך דאית להו עור הויא חבלה ובהנך דלית להו עור לא חשיבא חבלה הך נצירת דם והך מתניתא קמייתא לא ידענא היכא תניא: אלא לא שנא. דבין כולה ובין מקצתה כשירה כדאמר לקמן (דף מז:) אדומה כשרה מדר' נתן: הכא נמי לא שנא ל"ג: איזו היא יבשה. לגבי מומי בכור קאי: רבי יוסי בן המשולם אומר. ואע"פ שאין מוציאה דם אין זו יבשה עד שתיבש כל כך שתהא נפרכת בצפורן: רוח ואויר מבאים ומקלקל את המכה: ה"ג הכא כיון דלא שליט בה אוירא הדרא בריא: גילדי גילדי. קליפות קליפות קרוסט"א בלעז כעין מכות מלג"ש: אוכמי אוכמי. טיי"ש בלעז שחורות: חזותא חזותא. גוונים גוונים ודוקא הנך גוונים דלא מיטרפא בהו כגון אדומה ירוקה והנך דלקמן בהלכות א]: אין מקיפין בבועי. בועה שניקבה בריאה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא דליכא למיתלייה בטבחא ואין ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנוקבה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרינן לקמן בפירקין (דף נ.) מקיפין בריאה דה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה לשון מקיפין מקרבין זו לזו כמו אין מקיפין שתי חביות דמסכת ביצה (דף לב:): לית להו בדיקותא. שסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום כך מצאתי בתשובת הגאונים ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא אמרן *קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר: שלא כסדרן. כגון שתים החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה: היינו רביתייהו. זו מגיה על זו והדרא בריא שמתוך ששוכבות זו על זו אינן מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק ונסתר וכן הלכה דליכא מאן דפליג עליה ואונה הסרוכה באומא והיא הלכה מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר רבי יקר והתירה לי לאכול ויש שאוסרין והוא אמר לי טעמו וטעמם. האוסרין אומרים הרי נקב יש ולא מצאנו שהותר אלא באוני כדאמר רבא אבל כסדרן היינו רביתייהו אבל אומי לא קאמר וטעמא דאוני משום שעומדין במילך החזה ומתחממות והדרא בריא ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה ובאומא טרפה כדלקמן (דף מח.) וטעם מורי לא מצינו אומא בגמרא ורבא לא אמר טעמו משום חום דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא שלט בה אוירא ורבא פי' טעמו משום דהיינו רביתייהו כלומר כך הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו הלכך ל"ש אוני ול"ש אומא ורבא דנקט אוני משום דעיקר מילתיה דאורי לן דשלא כסדרן טרפה ואע"ג דאי הואי סריכי אוני בדופן הוי כשרה כדאמרינן לקמן (דף מח.) אשמעינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון שהחלל צר הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו(א) זו מזו אבל דשלא כסדרן מתפרקות הן שהרי אמצעית מפרקתן ולא תימא דוחק הדופן מעמידן שלא יתפרקו זו מזו אבל באונא ואומא שלא כסדרן לא איצטריכא לן לאורויי דכיון דברוחב החלל הן עומדות מי יחזיק בה שלא יתפרקו וסייג מצאתי לדבריו בתשובת הגאונים וניכרים דברי אמת ועינוניתא דוורדא כל היכא דסבכא טריפה דכולהי לגבה דידה שלא כסדרן נינהו:

תרתי

תוספות

אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מאי. לעיל (דף מה.) גבי קרום של מוח לא בעי הכי דפשיטא דעילאה מגין שהוא עב וחזק: **והלכתא** מגין כדרב יוסף כו'. בכל דוכתי (לקמן נג:) קי"ל כרבינא לקולא ולא הוצרך לפסוק כאן אלא משום דבעי לאתויי דרב יוסף: **אלא** לא שנא. פירש ר"ח לא שנא וטרפה ולפירושו הא דאמר לקמן* אדומה כשרה מדר' נתן צריך לומר היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה וכן משמע מתוך הלכות טרפות דרבינו גרשום ובה"ג של רבינו תם ובקונטרס פירש לא שנא וכשרה כדלקמן וכן פסק בה"ג ורב אלפס ורבינו יעקב בר רבי אבין היה מודה: **אוכמי** אוכמי. פירש בקונטרס טיי"ש שיש בה מראות שחורות והא דאמרינן בסמוך כדיותא טרפה יש לפרש דהיינו כשרובה כך ומעשה בא לפני רבינו תם והכשיר כשלא היתה רובה שחורה אבל תימה דכיון דאמר לקמן (דף מז:) דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה א"כ מה לי רובה מה לי מקצתה כיון דע"י לקותא היא ונראה לפרש דאוכמא דהכא היינו כי כוחלא דאמר לקמן (שם) דכשרה וכן פירש בהלכות גדולות של ר"ת*: **אין** מקיפין בבועי. כשניקבה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא כדפירש בקונטרס דאי לא ניקבה כשרה בר מהיכא דאיכא תרי בועי דסמיכי להדדי כדבסמוך: **אבל** כסדרן היינו רביתייהו. נראה ב] די כסדרן דוקא באותו ענין כמו שהן שוכבות זו אצל זו אבל אם הם שוכבות זו על זו אע"פ שהם סמוכות זו לזו טרפה דאין זה כסדרן ועוד כתוב בערוך* בשם ר"ח כסדרן קבלה רב מפי רב אפילו סריכן תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקי מהדדי טרפה וכ"ש אם דבוקות זו ע"ג זו ג] הראשונה עם השניה או השניה עם השלישית דודאי טרפה ורבותינו הגאונים כתבו כיון דחדא סירכא *על גבי חברתה היא רביתא ולא איכפת לן בההיא סירכא והרבה תמיה רבינו יהודה על קבלת ר"ח וכתב שלא מצא בכל הלכות טרפות של רבותינו שראה שום חילוק בין מיפרקי מעיקרן ללא מיפרקי: **היינו** רביתייהו. על פירוש הקונטרס דפירש דהסירכא מחמת נקב היא באה קשה לר"י דאמאי כסדרן כשרה נהי דאינה נמשכת לכאן ולכאן לא יהא אלא קרום שעלה מחמת מכה בריאה שאינו קרום אע"פ שאין הקרום דבוק למקום אחר ד] ואי הוה אמרינן הא דכסדרן

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לו סעיף א:

ע ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד:

[דף מז.]

עא ג מיי' שם הלכה טו יט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לח סעיף ד:

עב ד עיין בזה במ"מ פ"ח מהל' שבת הל"ט ובכ"מ שם טוש"ע א"ח סי' שטז סעיף ח:

עג ה מיי' שם סמג לאוין סה טוש"ע א"ח שם:

עד ו ז מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף יג:

עה ח מיי' פ"ז מהל' ביאת מקדש הל"ג:

עו ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה יט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לח סעי' ה:

[עיין תוס' ב"ב דף טז: ד"ה ככוחלא דריסקא]

עז י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד:

עח כ מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לז סעיף ו:

עט ל מיי' שם פ"ח הלכה ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף ד:

[ערך אן ג']

עם חברתה כצ"ל רש"א

שיטה מקובצת

א] והנך דלקמן בהלכות גדולות הס"ד: ב] אבל כסדרן היינו רביתייהו נראה לפרש כסדרן דוקא באותו ענין שהן שוכבו': ג] וכ"ש אם דבוקות זו על גב זו או הראשונה עם השלישית: ד] אע"פ שאין הקרום דבוק למקום אחר וכ"ש כשהוא דבוק לאונה אחרת ואי הוה אמרי':

מסורת הש"ס

לקמן מג:

[יתכן להיות משיכלי עיין לקמן דף נה:]

שבת קז:

בכורות לז.

[לקמן מח. ע"ש]

[לקמן מח.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היינו רביתייהו וכו' ואינן מתפרקות ממנו אבל דשלא כסדרן מתפרקות הן זו מזו שהרי:

גליון הש"ס

גמ' גופא אמר רבא. כה"ג בב"ק דף קי ע"ג ובב"מ דף קט ע"ב.

רבינו גרשום

רבא האי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כלומר דאינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה דתתאה כאהינא סומקא: גילא קש. אי מבצבצא טרפה כלומר דאינקיב ואי לא מבצבצא כשרה. תתאה אינקיב עלאה לא אינקיב והאי דקא אוושא זיקא דביני וביני קא אוושא: דמטרשי לשון קשה. אי מבצבצא כו' דכיון דמבצבצא ודאי אינקיב: נצרר הדם כלומר שהאדים כנגד המכה. אלא לא שנא כלומר בין מקצת ובין כולה כשרה: איזה יבשה כלומר לענין בכור אוזן בכור שיבשה אינה חשובה יבשה עד שתהא נפרכת בצפורן: אפי' תימא רבנן כלומר אפי' רבנן דמחמירי לענין אוזן בכור דאמרי אפי' אין נפרכת בצפורן אלא שאינו יוצא ממנה דם חשובה יבישה אפי' לדבריהן אינה חשובה יבישה לענין ריאה עד שתהא נפרכת בצפורן מ"ט התם לענין אוזן בכור כיון דשלים בה זיקא כו' אבל הכא כיון דלא שליט בה זיקא הדרא בריא אפי' לא יצא ממנה דם ואינה חשבה יבישה עד שתהא נפרכת בצפורן. דאסיק גילדי גילדי לשון מכות ואבעבועות: אין מקיפין בבועי שאם יש נקב

בבועא

ואמר רבא "הני תרתי בועי דסמיכי להדדי לית להו בדיקותא "חדא ומתחזיא כתרתי מייתינן *סילוא ובזעינן לה אי שפכן להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי נינהו וטרפה ואמר רבא "ה' אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלתא מימינא ותרתי משמאלא חסיר או יתיר או חליף טרפה ההוא יתירתא דאתאי לקמיה דמרימר הוה יתיב רב אחא אבבא א"ל מאי אמר לך א"ל אכשרה ניהלה א"ל הדר עיילה קמיה א"ל זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא "לית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת והני מילי דקיימא בדרא דאוני אבל ביני ביני טרפה ההוא ביני ביני דאתא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למיטרפה א"ל רב הונא מר בר אויא "כל הני *חיוי ברייתא [א] הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא והני מילי מגואי אבל

רש"י

תרתי בועי דסמיכי אהדדי. קים ליה לרבא דאין סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו: חדא ומתחזיא כתרתי. ואם אחת היא ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לב': בזעינן לה. באחת מלדיה: תלת מימינא. דבהמה והיא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח: יתיר. סבירא ליה לרבא דכנטול דמי ולית הלכתא כוותיה כדאמרינן בסמוך וראיתי שהכשירה מורי רבינו יעקב אבל בחסיר וחליף הלכה כמותו דליכא מאן דפליג: אמר ליה. רב אחא לטבח כשילא מן הבית: מאי אמר לך. מרימר: אמר ליה. רב אחא לטבח: הדר עיילה קמיה. דלמא לא עיין בה שפיר דסבירא ליה לרב אחא הא דרבא: וה"מ. דיתרת כשרה דקיימא בדרא דאוני: אבל ביני ביני. כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דוורדא (א) [ג] שהיא בין שתי הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומא על גבה שלא כסדר חיתוכא דאוני טרפה: [ג] ברייתא. רועות באפר ואמרי לה ברייתא בריאות ושמנות: עינוניתא. כמו אינוניתא אונה קטנה דוורדא על שם [ד] קלישתה ואדומה: וה"מ מגואי. מתחת: *אפילו כטרפא דאסא. קטנה כעלה של הדס ומדסבר רב אשי למיטרפה שמע מינה לאו אורחה ובהני דידן דאית ברובא דידהו אי מסכחינא ריאה דלית בה עינוניתא כשרה ויש אומרים שאם חסרו אונות הימין מצטרפין לה בהדייהו הואיל ויתרת היא ובתשובת [ה] הבבליים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותם הראויות להיות [ו] חסרות והויא לה כחליף וטרפה וכדמשתכחן תרתי עינוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור ר' יהודה בן רבי ברוך וחביריו ולא פירש לי דעתו ונראה לי שהיא טרפה דהא יתרת דביני ביני היא ולאו אורחה דחדא גופה לא אכשרן אלא משום דכל הנך ברייתא הכי אית להו:

דדמיא

תוספות

דכסדרן כשרה היינו במקום שסמוכות האונות זו לזו דחברתה מגינה על הנקב [ז] אם כן בחנם הוה מחלק בין כסדרן לשלא כסדרן אם היה חילוק אפילו כסדרן ואם היינו מפרשים היינו רביתייהו שזהו גידולה שרגילה הסירכא לבא שם בלא נקב הוה ניחא אבל ר"ח פירש רביתייהו הוי כמו מרבעיתייהו כלומר היינו דרך רביעתו והיה נראה לפרש דרגילה הסירכא לבא בכל מקום בריאה בלא נקב מתוך שהיא שואבת כל מיני משקה והא דטרפה שלא כסדרן היינו משום שסופה להתפרק ותעשה כנקובה כיון שסופה לנקב אבל קשה מהא דאמר לקמן (דף מח.) גבי ריאה הסמוכה לדופן דרב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ומאי בדיקה שייך והא לעולם לא תבלבן כיון דהסירכא עולה בלא נקב ומיהו בלאו הכי קשה דכי אמרינן נמי דמחמת נקב היא בזה איך היה יודע ע"י שלא תבלבן שהסירכה זו מחמת דופן כי נמי ניקבה הריאה לא תבלבן שהקרום סותם את הנקב וטרפה היא דסופו ליפסק כשאינה סרוכה במילר החזה במקום רביתא דאוני כדלקמן אלא שאני התם דתומרא בעלמא הוא דעביד דמן הדין יש לתלות בדופן דליכא ריעותא והוא היה בודק להחמיר דאי מתרמי [ח] דהיא מבלבלא הוה טריף ומיהו קשה דקאמר מר זוטרא הא דרב נחמיה דבדיק לה בפשורי אדרבא מתניתן לה אתרי אוני דסריכי שלא כסדרן והאי בדיקה הויא כדי להכשיר אי לא מבלבלא והשתא והלא לעולם לא תבלבן ומיהו היינו הא דפריך עליה בשלמא הכא תלינן בדופן אבל התם אי הואי איתנקב טרפה ואי שאי איתנקב טרפה ופירש שם בקונטרס בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבלבלא לא אמרינן דניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתליה בדופן תלינן בדופן וכשרה אלא הכא גבי תרתי אוני מכדי סירכא זו מחמת מכה היתה ואי מינייהו דאינקוב טרפה והא דלא מפקא זיקא קרום עלה בה וסתמה ומיהו לפירושו שפירש שקרום עולה בלא נקב קשה הלשון דלא הוה ליה למימר אי האי איתנקיב אלא אי האי מינקיב ושמא איתנקיב הוי כמו מינקיב ויש ליישב פירוש הקונטרס אע"ג דקרום העולה מחמת מכה אינו קרום היינו כשאינו סרוך בשום מקום אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק ומיהו הא דפריך רב יוסף לרבינא גבי ריאה שניקבה ודופן סותמתה [ט] אי לא סביך (ב) אמאי טרפה כו' ה"נ הוה מצי לאקשויי אמאי דמכשר רבא תרי אוני דסמיכי אהדדי כסדרן כיון דניקבה אמאי כשר ע"י סתימת הסרכא אלא דרב יוסף שמע הא דרבינא ברישא ופריך עלה ואי הוה שמיע ליה מילתא דרבא הוה נמי פריך עלה ומתוך הלכות טרפות של רבינו גרשום ותשובת הגאונים שכתב הרב ר' יוסף ע"ע משמע נמי שהסרכא מחמת נקב היא באה שמצריכין נפיחה כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן או סמוכות וסרוכות בצלעות או בבשר שבין הצלעות והשתא אם הסרכות באות בלא נקב א"כ כסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא [י] תתפרק וכן בריאה הסרוכה לדופן במקום רביתא דאוני [יא] *אם לאו דאמר דאין סירכא אלא מחמת נקב ולאו אתי שפיר דבדקינן לה בנפיחה שמא עדיין לא נסתם הנקב ואונא הסרוכה לאומא והיא אללה פירש בקונטרס מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב ב"ר יקר והתירה לי לאכול ופירש לי טעמו וטעם האוסרין ונראה לו דברי ור"ת פסק לאיסור ואמר דכל המאכיל אונה סרוכה באומא מאכיל טרפות בישראל דנראה טעם האוסרין דרבא לא הכשיר אלא בתרי אוני ואומא אין שם אונא עליה אלא שם ריאה כדאמר רבא ה' אוני יש לה לריאה ואם איתא שבעה מבעי ליה ולכך קראוה ראשונים אומא לפי שאינה בכלל אונות דשם ריאה עליה שזהו עיקר הריאה ובאוני התיר רבא כמו שמפרש בקונטרס שעומדת במילר החזה כדלקמן ואינה מתפרקת אבל באומא דהיינו ריאה לא התיר ועל המתיר להביא ראיה וכן בה"ג ובתשובת הגאונים והר"ר משה דפונטייז"א [יב] וזכר בערוך עם הגאונים וכן נוהגים בכל מקום לאיסור חוץ ממקומו של רבינו שלמה שפשט היתר וכל רבותיו אוסרין חוץ מרבו (של) הזקן ואנו ממקום שפשט היתר של רש"י וכתב הר"י ז"ל שרבינו גרשום ורבינו נתנאל גאון ור"ח ורבינו שמואל ור"י בן רבינו יהודה מצאתי להתיר בשם ריב"א דאי לא הוה אומא בכלל אוני לא תמצא שלא כסדרן בשמאל ורבא אמר סתם בין בימין בין בשמאל והא דלא אמר שבעה אוני אית לה לריאה משום חסיר וחליף נקט חמשה דאומא אין דרכו להיות חסיר וחליף אלא [יג] לחמשה אוני ועוד נמי נראה דאפילו אם אין אומא שם אונא עליה מכל מקום נקט רבא אוני לאשמעינן דאפילו באוני שלא כסדרן טרפה כדמפרש בקונטרס ואי הוה נקט אונא הסרוכה לאומא הוה אמינא דאונא באונא אפילו שלא כסדרן כשרה: **אי** שפכי אהדדי חדא היא וכשרה. כתב בעל הלכות גדולות דבועות גדולות דהיינו בשיפולי ריאה דהיינו בשיפולי אונות או אומות טרפה ופירש הטעם דכל יתר כנטול דמי ותימה דמה ענין זה אצל זה ואי חשיב ליה יתר בסוף ריאה הכי נמי באמצע ואין לאסור מפני שנראה כשתי בועות דהא מכשרינן היכא דשפכי אהדדי ושמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליזהר שכל דבריהם דברי קבלה וכן פסק רבינו [יד] גרשום וכתב דאי מהדר לה הודרנא בישרא כשרה: **ואי** לאו טרפה. כתוב בהלכות טרפות של רבינו גרשום דאפילו יש הפסק ביניהם כחוט השערה טרפה משמע דאי איכא ביניהן כשני חוטין לא חשיב סמיכי אהדדי וכשרה וכתב רבינו יהודה דוקא בועות שיש בהן מוגלא אבל למחים קטן אפילו סמיכי כשרה וכן פירש רבינו שמואל: **כל** הני עיזי ברייתא הכי אית להו. והא דאמר דביני ביני טרפה היינו היכא דגדולה הרבה ואין דומה לעינוניתא דוורדא פירש בקונטרס דכי משתכחן תרתי דטרפה דהא יתרת דביני וביני לאו אורחה דחדא גופה לא [טו] אכשר אלא משום דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו ואם אין לה אפילו אחת כשרה ורבינו אפרים אומר דעל אחת לא היה אומר כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו [טז] ולא היה סבור רב אשי למטרפה דהא כולהו אית להו אלא ודאי אפילו על שנים קאמר דכשרה משום דהני עיזי ברייתא הכי אית להו ולפיכך אם אין לו אפילו אחת טרפה ונראה דאין ראיה מבהמות שלנו דשמא חלוקות מעלהם כדאשכחן בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף יט:) דפרה בת שלשה שילדה ודאי לכהן ובהמות שלנו יולדות לפעמים בשנה שניה *אם לא שנאמר דכשיולדת בשנה שניה תשש כחה ושוב לא תלד עד שנה רביעית ועמא דבר כרש"י מדקאמר וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא משמע כפירושו דאין שם אלא היא דלא מסתבר כלל לומר דקאי אשניה ובכל מקום שהיא סרוכה טרפה ואם חסר אחת מן האונות אין העינוניתא מצטרפת להשלים:

אבל

עין משפט נר מצוה

פ א ב מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' י"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' ג:

פא ג מיי' שם פ"ח הל' י"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ג וכהג"ה:

פב ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] כל הני חיוי ברייתא ואמרי לה כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו: ב] כעינוניתא דוורדא או בין שתי: ג] ברייתא רועות באפר ואמרי לה ברייתא בריאות ושמינות: ד] דוורדא על שם שהיא קלישתא ואדומה: ה] ובתשובת הגאונים הבבליים: ו] ואותן הראויות להיות חסרו והויא לה: ז] מגינה על הנקב ניחא אבל א"כ בחנם: ח] דאי מתרמי דמבצבצא הוה טריף: ט] אי לא סביך מאי טרפה כו' כשהאונות סרוכות זו לזו כסדרן או סרוכות ושוכבות אצל צלעות או בבשר: י] למה צריך נפיחה כיון דלא מתפרק: יא] אי לאו דאמרי' וכו'. נ"ב נ"א אבל אם אמרי' דאין סרכה אלא מחמת נקב אתי שפיר הא דבדקינן בנפיחה וכו': יב] והר"ר משה דפונטייזה הנזכר בערוך: יג] אין דרכו להיות חסיר וחליף אלא לאוני: יד] דברי קבלה וכן פסק רבינו חננאל וכתב דאי מהדר לה הדרנא כשרה הס"ד: טו] דחדא גופה לא אכשרינן אלא: טז] ולא הוה סבר רב אשי למטרפה דהא כולהו הכי אית להו אלא ודאי אפי' על חשניה קאמר דכשרה:

רבינו גרשום

בבועא דלא אמרינן נקבינן בועא אחריתי אם דמו תנקבים להדדי דאמרינן לאחר שחיטה ניקבה ותהא כשרה אבל אזלינן לחומרא ואמרינן קודם שחיטה הוא: הני תרתי בועי דריאה דסמיכין להדדי כו' דאמרינן כיון דסמיכין להדדי [חיישינן שמא יש] נקב בינתים ולא אתי מידי לסתומי הנקב: ואי לא תרתי אינון וטרפה כלומר דאמרינן נקב בינתיים: כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו ואיכא דאמרי כל הני עיזי ברייתא הכי אית להו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל ביני וכו' דוורדא או כו': (ב) תוס' ד"ה (כדף הקודם) הייט וכו' אי לא סביך מאי כו"ל ותוס' נמחק:

[גרסי' יומא עה: ד"ה כסלוים פירש קולים בלשון ארמי]

[לעיל מג: לקמן נח:]

שייך לע"ב

נ"א אבל אי אמרינן

[ועיין תוס' בכורות יט: ד"ה פרה ותוס' ע"ז כד: ד"ה פרה וכו']

א] **אבל** אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה . ונראה דאם נמלאת הטינוניתא נגד שמאל כיון דלאו אורחא בהכי טרפה דהא מפרש טעמא משום דעיזי ברייתא הכי אית להו והא דממעט אגבה ולא ממעט נגד שמאל נקט גבה למעוטי אפילו בימין ואם שינתה מקומה היה נראה להתיר מדממעט גבה דוקא ואף כי רבינו שלמה מטריף בתרי טינוניתא אע"פ שאחת אינה עומדת במקומה לא היה אוסר ז] אם לאו דאיתא שנים אך מורי הרב דודי ז"ל אמר שהיה מקובל לאסור ואפשר דטעמא משום דלאו אורחיה בהכי :

אפילו כטרפא דאסא טרפה . משום אבי העזרי וה"ר אב"ן כתב ה"ר יצחק בספרו דדוקא בשאר אונות וגב הריאה הויא טרפה אבל האונות שבנגד הימין התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לצואר כשרה דדרכה להתפצל וכתב בתשובה דאפי' לא הויא כטרפא דהסא אלא על ידי נפיחה טרפה ואי לא הויא אפילו בתר נפיחה כטרפא דהסא נראה לאבי העזרי שהיא כשרה :

דשיעא כאופתא . הייט שחלקה לגמרי אבל אם יש בה שום היכר בעלמא כשרה :

שלישי הביאתו לפני . נראה דסבר דבתרי זימני הויא חזקה כרבי (יבמות דף סד:) מדאמר לה המתיני : **אלא** ירוקה ח] ה"ד ככרתי . וי"ס שכתוב בהן ככרתן והכל אחד וכתב בערוך* דהוא צבע ירוק ותרגום של חציר הוא כרתי ט] ונראה דהוא צבע אינדי"ש בלע"ז דהוא דמי לרקיע דהא משמע שהוא דומה קצת לתכלת כדאמרינן (ברכות דף ט:) כדי שיכיר בין תכלת לכרתי ואמר* תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ומתוך כך אומר ר"ת דהא דפסלינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף לד:) אתרוג שירוק ככרתן דוקא בצבע אינדי"ש ומיהו נראה דמכח זה אין להכשיר שאר אתרוגים הירוקים דלא נקט ככרתן למעוטי שאר עניני ירקות וה"נ לא הוי דוקא ככרתן דלעיל גבי ירוקה כשרה מדרבי נתן פירש בקונטרס ירוקה כעשבים אלמא ככרתן לאו דוקא וכן נראה דלא אתי למעוטי אלא דדמיא לכשותא ומוריקא וביעתא דכל מיני קרו"ג ירוקים איקרי כדאמר במסכת *נגעים (פ"א) ירקרק ככנף טווס ואיכא למ"ד כשעוה ואמרינן בפרק ד' נדרים (דף לב.) וירק את חניכיו שהוריקן י] *(באבנים טובות ומרגליות) שלא יתנו עיניהם בממון ויתעסקו בהצלת נפשות ולא באבנים טובות ומרגליות* :

אבל נקב שיש בו חסרון אפילו רבי שמעון מודה . יא] ויש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסרה שיש קמט וסדק וחסרון על הריאה אפילו עולה בנפיחה והעור והבשר קיים והשיב להם ריב"א דטעות הוא בידם דא"כ הוה ליה לפנויי הכא הכי וכדברי הכל ולא הוה ליה לאוקמא כר"ש אלא ודאי כיון דעולה בנפיחה כשרה וכן פסק רבינו קלונימוס הזקן :

שלפוחית

"אבל אגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה *אמר רפרם האי ריאה דדמיא לאופתא טרפה איכא דאמרי [ג]בחזותא א] ואיכא דאמרי [ג]בגישתא איכא דאמרי [ד]דנפיחה ואיכא דאמרי *דפחיזא ואיכא דאמרי [ה]דשיעא דלית לה חיתוכא דאוני אמר רבא [ו]כבוחלא כשרה [ז]כדיותא טרפה ה] *דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה [ח]ירוקה כשרה מדרבי נתן [ט]אדומה כשרה מדרבי נתן *דתניא רבי נתן אומר פעם אחת הלכתי לכרכי הים באתה אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהיה אדום אמרתי לה בתי [י]המתיני לו עד שיבלע בו דמו המתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי ושוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא באתה אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני ראיתיו שהיה ירוק הצצתי בו ולא היה בו דם ברית אמרתי לה בתי [כ]המתיני לו עד שיפול בו דמו המתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי אמר רב כהנא [ל]ככבדא כשרה [מ]כבשרא טרפה וסימניך [נ]ובשר בשדה טרפה אמר רב סמא בריה דרבא [ס]האי ריאה דדמיא כבשותא וכמוריקא וכגון ביעתא טרפה אלא ירוקה דכשרה היכי דמיא [ע]ככרתי אמר רבינא [פ]אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לה אי איתבה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גרפא או רוקא אי מבצבצא כשרה ואי לא טרפה אמר רב יוסף **[צ]קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום *ואמר רב יוסף [צ]האי ריאה דאוושא אי ידעינן היכא אוושא מנחינן עלה גרפא או גילא או רוקא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן לה מייתי ג] *משיכותא דמיא פשורי ומותבינן לה בגוה בחמימי לא דבוצי בקרירי לא דמטרשי אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאוושא זיקא דביני וביני הוא אמר עולא *א"ר יוחנן [ק]ריאה שנשפכה בקיתון כשרה [ר]אלמא קסבר *חסרון מבפנים לא שמיה חסרון איתיביה רבי *אבא לעולא *הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים ושמע מינה חסרון מבפנים שמיה חסרון לא לעולם מבחוץ ודקא אמרת היינו ניקבה לא צריכא (א) לרבי שמעון דאמר עד שתנקב לבית הסמפונות ה"מ נקב דלית ביה חסרון אבל נקב דאית ביה חסרון אפילו רבי שמעון מודה ז] רבי חנניה חלש על לגביה רבי נתן וכל גדולי הדור אייתו קמיה ריאה שנשפכה בקיתון ואכשרה *אמר רבא [ש]והוא דקיימי סמפונות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מנא ידעינן אמר ליה [ת]מייתינן צעא דקוניא ושפכינן לה בגויה אי אית בה שורייקי חוורי טרפה ואי לא כשרה אמר רב נחמן ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה תנא נמי הכי *) ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים "**אפילו** מחזקת רביעית כשרה ניטלה

שלפוחית

*) [תוספתא פ"ג]

דדמיא לאופתא . בקעת עלים וכדמפרש : בגישתא . שקשה מגושה כמן : דפחיזא . קשה והיינו נמי כגישתא : דנפיחא . ד] נעשת לבנה כבקעת והיינו נמי כחזותא והיכא דלא מתכלא בחיתוך גמור ה] ובסדק אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה דלאו שיעא כי אופתא היא : כבוחלא . צבע כחול שהוא כמראה ג] לוז"ר לא ירוק ולא שחור : כדיותא . קורט דיו יבש והוא שחור : דרבי חנינא . לענין דם נדה : אלא שלקה . אלמא לקותא הוא וסופו לירקב ולינקב : ירוקה . כמין עשבים כדלקמן : אדומה . שנקוטרוד"א : כשרה . דהדרא בריא מדרבי נתן : המתיני לו . דאין לך דבר העומד בפני פיקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים : שיבלע בו דמו . שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה : ככבדא כשרה . ריאה שמראה שלה דומה לכבד כשרה : כבישרא טרפה . והכי קים להו דבהכי הויא לקותא ובהכי לא הויא לקותא : כבשותא . ירוקה ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומלו"ן או כמראה מוריקא כרכום או כמראה ביצה וכל אלה מין ירוק הן אלא שזה משונה מזה וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק : אטום בריאה . דוכתא דמטמטם ולא עייל זיקא בגויה : מוגלא . קווייטור"א : מניחים עלה . על אותו האטום לאחר שנקרע : אי מבצבצא . דנייד רוקא כשרה דהא עייל ביה זיקא : ואי לא . לקותא הוא וטרפה : אינו קרום . שסופו ליסתר וכל סירכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן הלכך אע"ג דלא נפיק זיקא טרפה : האי ריאה דאוושא . הא פרישית לעיל : דמכולי . סותמין הנקב : דמטרשי . לשון טרשים שמקשין אותה וקרום הדק כשהוא מתקשה נסתר במשמוש היד דזמנין דלא אינקיב עילאה ומינקב כי בדיק לה : שנשפכה כקיתון . בשר הריאה נימוח בתוך קרומים שלה ונשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה בתוך הקרומים וחסרון היא שמתחלה כולה מלאה ועכשיו חליה ריקנית : היינו ניקבה . שאי אפשר לחסרה שלא ינקב הקרום : לא צריכא לרבי שמעון . הא דאיצטריכא לאשמועינן ולמיתני חסרה לר' שמעון איצטריך לאשמועינן תנא דמתניתין דפליג רבי שמעון אניקבה ולא אחסרה דבנקב שיש בו חסרון מודי : דקיימי סימפונא . שלא נימוקו הקטוקטת : מנא ידעינן . שמא נימוקה אחת מהן : מייתינן צעא דקוניא . קערה של חרס המחופה באבר שקורין פלומי"ה בלע"ז דשיעא היא ונראה יפה : ושפכינן לה בגווה . קורעים הקרום והכל נשפך : שורייקי חוורי . טק"ש בלע"ז : טרפה . דהא ודאי נראה שמיחוי הסמפונות הוא : נימוקה . נתרוקנה מאליה ו] מקצתה ואינה נשפכה כקיתון אך במקצתה לא נשאר כלוס : אפילו מחזקת רביעית . חלל חסרון המחזיק רביעית הלוג :

שלפוחית

ז] אע"פ שאחת אינה עומדת במקומה לא היה אוסר אא"כ הוה תרתי אך מורי הרב ... ח] ... וכו' ה"ד ככרתי : ט] ותרגום של חציר הוא כרתי בשביל שהם ירוקים ובלע"ז פורלא ... דהוא צבע אינדי"ש בלע"ז דהוא דומה לרקיע דהא משמע :] וירק את חניכיו שהוריקן (א) ... כמו שמפרש בבראשית רבה שאמר מי האיש הירא ורך הלבב וכו' והיו פניהם מוריקות ... בזהב וקאמר בבראשית רבה ר' לוי אמר שהוריקן באבנים פירוש נתן להם זהב ואבנים ... שלא יתנו עיניהם בממון ויתעסקו בהצלת נפשות הדא דאת אמר כנפי יונה נחפה בכסף ... שהוריקן באבנים טובות ומרגליות : יא] אפי' ר"ש מודה יש שרצו לאסור כשנראת הריאה חסרה כשיש קמט :

(א) עי' סוגיא בתוס' סוכה דף לא ד"ה סירוק .

דם דא"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה מדחזינן דשחור לקי הכא נמי ריאה ... טריפה : עד שיפול בו דמו . כלומר עד שיפול דמו באברין מדחזינן הכא דירוק חי הכא נמי ... עד שיבלע בו דמו כלומר הדם היה מכונס למקום אחד ולא היה עדיין נבלע באברין . ... הומלין כמיל בלשון כנען : כגון ביעתא חלמון שבפנים . כי כרתי פרי"ש : האי אטום בריאה שאי ... קשיות אי מבצבצא כשרה דודאי שולט בו הרוח ואם לאו טרפה דלא שולט בו הרוח : אי נימ... ואי טרכת היינו ניקבה לא צריכא לר' שמעון כו' : מייתינן צעא דקוניא כו' כלי חרש שמעורב ... שוליו שוה דלא יהא בו קרטופני אבל יהא שוה מבפנים דיכילינן למיחזי כל מה שנ... ביה שורייקי חוורי ודאי מן הסמפונות הוא וטרפה : אע"פ שהיא מחזקת רביעי...

(א) נראה דצ"ל שדומה במראיתה למראה הכחול .

רבינו גרשום

ריאה דדמיא לאופתא טרפה כו' . כלומר היכי דמי דמיא לאופתא כלומר אמרי לה דפחיזה כלומר קשה כחתיכה עץ ואמרי לה דשיעא כאופתא כו' : כי כוחלא כשרה . כלומר ריאה (פירוש) (א) כי כוחלא : כי דיותא כמו דיו מ"ס כו' ... דאמר ר' חנינא כו' מ"מ אמרינן כי דיותא טרפה דחזינן לענין דם נדה ... דמים ... ושחור ... אמרינן שחור ...

שיטה מקובצת

א] כדיותא טרפה וסימניך דיותא אורתיתא דאמר : ב] משיכלתא דמיא כו' : ג] ר' חנניה חלש ... ר' נתן . נ"ב פ"א ר' אבי ... ר' יוחנן : ד] דנפיחה ונעשת לבנה כבקעת והיינו כמו בחזותא : ה] בחיתוך גמור ובסדק כמין מראה ... ו] נתרוקנה מאליה במקצתה כו' אפי' מחזקת רביעית חלל החסרון המחזיק רביעית הלוג : ז] ...

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא צריכא אלא לר' שמעון כו' וכן ברש"י :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ואיכא דאמרי בגישתא איכא דאמרי וכו' . נ"ב עיין ברא"ש בכיה רק כ' מכאי איכא דאמרי וכו' הכיה ד' ועי' ביאור הדברים בכנה"ג חלק י"ד סי' לו בגהגת הב"י אות פ"ס : ב] רש"י ד"ה כבוחלא . נ"ב בלו"ר . נ"ב פלו"ר כמראה רקיע :

[עין משפט נר מצוה – ציונים:]
פג א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ג :
פד ב מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לה סעיף ח :
פה ג (מיי' שם) טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' י :
פו ד מיי' שם פ"ח הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לו סעיף יב :
פז ה מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ח :
פח ו מיי' שם פ"ח הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סימן לח סעיף ד :
פט ז מיי' שם הל' יו טוש"ע שם סעיף ה :
צ ח מ מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ד :
צא י כ מיי' פרק א מהל' מילה הל"ח סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סימן רסב סעי' ח :
צב ל מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לח סעיף ד :
צג מ נ מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' ח :
[עיין כרת א']
צד ס מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעיף ד :
צה ע מיי' שם הל"ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ט :
[לקמן מט. ותוספות מג:]
צו פ מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע שם סעיף ג :
צז צ מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעיף ד :
צח ק מיי' שם הל"ט טוש"ע שם סעיף ו :
צט ר מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח :
ק ש ת מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו :
קא א טוש"ע שם סעיף ח בהג"ה :

[מסורת הש"ס – ציונים:]
[גרסת הרי"ף והרא"ש אמר רבא]
[פחוזה לאופתא פירוש פחוזה קלה כדכתיב ולאנשים רקים ופוחזים ערוך ערך לפי כ']
[שבת קלו. ע"ש תוס' דשנת פסק"ו ע"ש]
יבמות ש. [לקמן מח.] [לעיל מו:]
[יתקן לשות משיכל]
סוכה לו.
[לקמן מח: בכורות לט.]
[לעיל מב. לקמן מח: גיטין סט.]
[ר"ל בתוספתא]
[לפנינו שם ליתא הכי] [עיין תוס' לקמן מח: ד"ה סדרה וכו']
[ופ"ע תוס' סוכה לד: ד"ה סירוק]

*[א]שלפוחית שלה כשרה התליע כבד שלה זה היה מעשה ועלו עליה בני עסיא *ג' רגלים ליבנה לרגל שלישי [ב]התירוה להם: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן.ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר [ג]אחד זה ואחד זה חוששין לה היכי עבדינן אמר רבא רבין בר שבא אסברה לי מייתינן סכינא דחליש פומיה ומפרקינן לה אי איכא ריעותא בדופן תלינן בתר דופן ואי לא מחמת ריאה הוא וטרפה (א) ואע"ג דלא קא מפקא זיקא רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי אמר ליה מר זוטרא בריה דרב הונא בריה דרב פפי לרבינא הא דרב נחמיה בריה דרב יוסף אתון אהא מתניתו לה אנן אדרבא מתנינן לה *דאמר רבא הני תרתי אוני דריאה דסריכן להדדי לית להו בדיקותא לאבשורי רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי מתקיף לה רב אשי האי מאי בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה אבל התם אי האי נקיב טרפה ואי האי נקיב טרפה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא התם במקום רביתא הכא שלא במקום רביתא והיכא מקום רביתא חיתוכי דאוני גופא אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן [ד]ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה אמר רבינא [ה]והוא דסביך בבשרא אמר ליה רב יוסף לרבינא ואי לא סביך מאי טרפה אלמא אמרינן נקובה היא אי הכי כי סביך נמי דהא *[ו]תניא ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול שחוזר להכשירו וזהו למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי *[ז]קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום מתקיף לה רב עוקבא בר חמא אילו אינקיב בדופן *להדה מאי טרפה ליתני נקובת הדופן וליטעמיך הא *דאמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה אילו אינקיב כבד *להדה מאי טרפה ליתני נקובת הכבד אלא כי ניקבה דלאו מיניה מיטרפא לא קתני ה"נ כיון דלאו מיניה מיטרפא לא קתני בעא מיניה רבה בר בר חנה משמואל העלתה צמחין מהו א"ל [ח]כשרה א"ל אף אני אומר כן אלא שהתלמידים מזדנזין בדבר דאמר רב מתנא [ט]מליא מוגלא טרפה מים זכים כשרה אמר ליה ההיא בבוליא אתמר רבי יצחק בר יוסף הוה קאזיל בתריה דרבי ירמיה בשוקא דטבחי חזנהו להנך דקיימין צמחי צמחי אמר ליה לא בעי מר אומצא אמר ליה לית לי פריטי אמר ליה אקפן אנא אמר ליה מה אעביד לך דכי אתו לקמיה דרבי יוחנן משדר להו לקמיה דרבי יהודה ברבי שמעון דמורי בה משמיה דרבי אלעזר ברבי שמעון להתירא וליה לא סבירא ליה אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דרב נחמן *בשוקא דגלדאי

[ג"מ כה:] [אבות פ"ג]

רש"י

שלפוחית. א] קרום שאולד מונח בה ובלע"ז מרי"ן. לקמן בפירקין (דף נה:) תניא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית: ואסרו להם לא גרסינן ובשני הרגלים לא אמרו להם כלום ובשלישי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוהו: הסמוכה לדופן. דבוקה בצלעות: אין חוששין לה. שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן דופן זה מכה היתה בו וכשחיתה קלטה הריאה אללה: העלתה. הריאה: למחין. מגל"ן סביבות סמיכתה לדופן הואיל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בדידה: דחליש פומיה. פיו חדוד ודק וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במושכו ב] אותה מן הדופן: בדיק לה בפשורי. לאחר שפירקום ומלאו מכה בדופן מנפח בה אי מבלבלא מיא טרפה שהרי ניקבה: ה"ג בשלמא הכא תלינן בדופן וכשרה ולא גרסינן אי איכא ריעותא בדופן כלומר בשלמא הכא בדיק לה דאי לא מבלבלא לא אמרינן ניקבה ונסתמה דכיון דאיכא למיתלייה בדופן תלינן בה וכשרה: אלא הכא. גבי תרתי אוני מכדי סרכא זו מחמת מכה היתה הי מינייהו דאנקיב טרפה והאי דלא מפקא זיקא קרום עלה בה ונסתמה: ומי אמר ר"נ הכי. דהעלתה למחין חוששין לה מכלל דאי פשיטא לן דניקבה הריאה לא מהני לה סתימת הדופן: התם במקום רביתא. במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרק ההיא סירכא הילכך כשרה וכי אמר ר"נ חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא ההיא סתימה ואפילו הכי כי לא העלתה למחים אמר אין חוששין לה דתלי לה בדופן ובהא כאבימי סבירא לן דחוששין לה ולאומרא אזלינן בדאורייתא: מקום חיתוכי דאוני. שהן סמוך לצואר במילר *החלל ובהא הילכתא כרב נחמן דליכא דפליג עליה: דסביך בבישרא. שנסבכת ונאחזת הריאה בבשר שבין ב' הצלעות דהוי סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת: אלמא נקב הוא. ואפילו הכי כי סביך מכשרת לה אלמא דמהניא סתימה לריאה שנקבה: ניקב. הגיד של אדם: פסול. משום כרות שפכה: מפני שהוא שותת. ואינו יורה כחץ וקי"ל (נדה דף מג.) כל שכבת זרע שאינו יורה כחץ אינו מוליד: נסתם. הנקב אחרי כן: כשר. לבא בקהל מפני שהוא מוליד: דהינו קרום. אבל סתימת דופן סתימה מעלייתא היא: מתקיף כו'. השתא דאמרת נקב הוא בריאה אלא שהדופן סותמתו אילו אינקיב דופן ג] להדה ריאה כנגד דופן הריאה לאחר זמן מאי טרפה דאזלא לה סתימת דופן: ליתני. במתניתין נקובת הדופן בהדי שאר טרפות דיש בהמה שנטרפה בכך: דלאו מיניה מטרפה. דטרפות מחמת ריאה בא: למחין. מגל"ן: מזדנזין בדבר. מגמגמין: למחין: היינו מוגלא: לא בעי מר אומצא. רוצה היה לדעת אם יכשירנה ואם לאו: לית לי פריטי. דוחהו היה: אקפן אגא. הטבחים יקיפו לי באמנה כמו *החנווני מקיף לשון אמנה: וליה לא סבירא ליה. לרבי יוחנן לא סבירא ליה לאכשורי ומיטרף נמי לא הוה טריף לה מיקלייהו דלא שמיעא ליה מרביה: מסגינן. אזלינן ד] מסגי לשון פוסע: דגלדאי

תוספות

שלפוחית. היינו במקום שהולד מונח אבל ניקב כיס השתן או ניטל טרפה ומה שלא הוזכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ה]: מייתינן סכינא דחליש פומיה. ו] דהיינו כשלא העלתה למחים אבל העלתה למחים אפילו איכא ריעותא בדופן לא תלינן בדופן:

רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי. אאיכא ריעותא בדופן קאי כדפירש בקונטרס ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות ואין בודקין אותן לא בדופן ולא בפשורי:

אמר רבינא והוא דסביך בבשרא. פירוש נאחז ומסובך היטב בבשר כמו *למר מסובך ולהכי נקט סביך ולא נקט סריך ובתשובת רב שר שלום גאון כתב דבין סריך וסביך ובין לא סביך וסריך כשרה ולית הלכתא כרבינא אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ומשמע מתוך דבריו דרבינא לא בא לפרש דבריו של רב נחמן אלא סברא דנפשיה קאמר וכן נראה מדפריך ז] עליה דהעלתה למחים חוששין לה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ולא משני הא דסביך הא דלא סביך ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן משמע דלרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב פוסל שם שדופן סותמתו ומיהו לא ידעינן מנא ליה שלא יהא הלכה כרבינא שהוא בתרא ושמא אין זה רבינא סתמא ח] שהוא בכל הש"ס שהיה חבירו של רב אשי שנולד ביום שמת רבא מדבא רב יוסף להשיב על דבריו ובהלכות טרפות של רבינו גרשום כתב דריאה הסמוכה לדופן אף במקום רביתייהו דאוני וסרוכה וסבוכה בבשר שבין הצלעות או בצלעות עצמן בדקינא להו בנפיחה עם הצלעות או גוררין הבשר עם הסירכא ומנפחין לה אם עולה בנפיחה כשרה דכיון שהסירכא קיימת וסותמת כל הנקב לא יתפרק עוד כיון דבמקום רביתייהו קיימא ובקונטרס פירש דסביך בבשרא היינו דוקא בבשר שבין הצלעות אבל בצלעות עצמן לא: לא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ה"נ הוה מצי למימר למעוטי שלא במקום רביתייהו: העלתה למחין מהו אמר ליה כשרה. והא דאמר לעיל דחוששין לה היינו בסרוכה לדופן דמוכחא מילתא שהסירכא מחמת נקב:

[לעיל נ:] [גי' כה:]

[לקמן נה:] [עיין פרש"י ביבמות קכב. ד"ה מלתא] לעיל מו: ע"ש יבמות עו. [תוספתא יבמות פ"י] י"ג החוס וכ"ה מהריעב"ן [לעיל מו: יבמות עו.] [צ"ל להדיה] לעיל מג. [צ"ל להדיה]

עין משפט נר מצוה

קב א מיי' פ"ה מהל' שחיטה הל' כה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' ג:

קג ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ד:

קד ג מיי' שם פ"ז הל"ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לט סעיף כב וע"ש:

קה-ד ה מיי' שם הלכה ג ד טוש"ע שם סעיף יח:

קו ו מיי' פרק טז מהל' איסורי ביאה הל"ה סמג לאוין קי טוש"ע אה"ע סימן ה סעיף ד:

קז ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ג:

קח ח ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לז סעי' א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וטרפה (ואע"ג דלא קא מפקא זיקא) תא"מ ונ"ב ס"א אין זה:

שיטה מקובצת

א] שלפוחית האם שהולד מונח בה: ב] במושכו מן הדופן ומפרקי' לריאה מן הדופן הס"ד: ג] אילו אנקיב דופן להדי ריאה כנגד נקב הריאה: ד] מסגי לשון פוסע: ה] שמא הוי בכלל ניקבו הדקין ויש מתירין ומפרשין דהיינו שלפוחי' הס"ד: ו] דחליש פומיה היינו כשלא: ז] וכן נראה מדפריך לעיל עלה אהעלתה צמחים: ח] ושמא אין זה רבינא סתמא שבכל התלמוד:

רבינו גרשום

שלפוחית זו האם כדבעינן למימר [לקמן דף נה:]: ריאה הסמוכה לדופן כלומר דסרוכה לדופן. העלתה צמחין חוששין לה שמא ניקב. דחליש פומיה כלומר סכינא חריפא: כאן במקום רביתא כלומר שעומדת בדוחק זהו מקום חיתוכה דאוני דאמרינן מרוב דוחק נסרכה לדופן אבל[שלא] במקום רביתא מייתינן סכינא דחליש פומיה [באוני גופיה).ורב נחמן בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי כלומר אע"ג דאיכא ריעותא בדופן בדיק לה בפשורי אי לא שלט ביה זיקא כשרה ואי לא טרפה. אבל הכא אי האי אינקיב טרפה אי האי אינקיב טרפה כלומר אי האי אונא אינקיב טרפה אי האי אונא אינקיב טרפה: ניקב פסול מפני [שהוא] שותת כלומר ואינו יורה כחץ ולענין כרות שפכה מיירי. נסתם כשר מפני שהוא מוליד א) כלומר דאינקיב אפי' סביך בבשרא טרפה. אלא כל ניקבה דלא מיניה מיטרפא כלומר בשביל נקב הכבד ובשביל נקב הדופן לא איטרפא אלא ניקב הכבד כנגד המרה שניקבה טרפה בטעם שאין למרה דמגין לה נקב הדופן נמי לא מיטרפא בשביל דופן אלא מטעם שאין לריאה שניקבה להדיא לסתום הנקב. אקפך אנא כלו' אני אהיה לך ערב בשוקא דגילדאי

א) נראה דצ"ל מאי לאו למעוטי כה"ג. כלומר דאי נקיב אפי' סביך בבישרא טרפה.

שדרה לקמיה דרבי יצחק נפחא. לא מפני שקבל לקושיתם כדפרש בקונטרס דלעיל קשיא דלא צריכא אלא נר"ם אלא משום דדלמא אי הוה ריאה קמן הוה מנוקבה ואע"פ שרבי אמי סבירא ליה קושיא זו לשולא ממתניתין דהריאה שניקבה או שחסרה קבל הרוצה על שולא ויש ספרים דגרסי לעיל אותביה רבי אמי לשולא: **דלמא** אי הוה ריאה קמן הוה מנוקבה. לא משום דהך טושט מינקב ואתא וה"ל למימר מכשר בסמוך בחתיכה דכבדא אלא כפי למימר דרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ: **אי** קופא לגיו אי קופא לבר. אין נראה כשמעתי מקצתה תוך לכבד ומקצתה בחוץ אבל שלו בתוך הכבד כשרה בכל ענין דסמפונא נקיט ואתא וה"ל מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דעל כרחך שהם כשהוא בתוך בית הכוסות איירי דאי בחלל הגוף הוי קאמר מצד אחד שלא ניקבה אלא עד אחד כשרה הא תרי דרך טושט נקיב ואתא אלא אי קופא לגיו לגו השמין של כבד קאמר ואפילו שלה בתוך הכבד וריאה דחוקה נמי כבד יש חילוק בין קופא לגיו לקופא לבר אבל בריאה כשרה בכל ענין דקורבה נקבה וסמפונא דריאה יש לה ריוח וחלל גדול וקן אם נמצאת בתוך סמפונות כבר שדרך טושט בא מתוך פה שהולכת סמפונות פגר טושט: אבל

תגלגל. דלעיל: כנדי כנדי. למחט גדולים *כברים בריאה: מיגרי. למחט גדולים מכנדי וכבר עוקצו כסלע ולאו קן אותן המצוין בבהמות שלנו בריאה ואין מרליק דומה לריאה אלא דומין כמרלה מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם למה ולאו מבחנה מן הריאה אלא שאין שלה בנפיחה: מחט שנמצאת בריאה. ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא ממנה: חסרון מבפנים. שהברזל אוכל הבשר סביבותיו כשעוה שם ומחסרו: ס"ג לא דסלי עלמא לא שמיה חסרון. דהא הכי אוקימנא לעיל דאמרי ריאה שנשפכה כקיתון ועוד אי גרסי' דכ"ע שמיה חסרון אי נמי סמפונא נקט ואתא כדמפרש מ"מ כיון שנמצא בבשר הריאה אי אפשר בלא חסרון כדפרי': סמפונא נקט ואתא. דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא ניקב ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה מוכל דאיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקבא ע"כ סמפונא נקט ועל רישתא דלא חזינן לא מחזקינן: נקובי נקיב. דרך הוושט בא ונכנס שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקן ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנס לתוכה: והלכתא כהנך רבנן דמכשרי דהא רבי יוחנן ור"ש לקיש הלכה כרבי יוחנן ועוד דקם ליה בשיטתייהו רבי אמי ורב אשי דאמרי לקמן אי קופא לגיו סמפונא נקט ואתא אגמא עבידא קנה שיכנס לשם מחט ולא מחזקינן איסורא טולא ואין נקב ניכר בו דוקא כי איתא שלה ריאה לקמן אבל נתהפכה קודם שבא לפנינו חיישינן דלמא אי הוה ריאה קמן הוה נקובה והכי פסק רבי אמי לקמן בשמעתין: בחיתוכא. לאחר שנתהפכה נמצאת באחד החתיכות: סבר לאכשורה. דקסבר סמפונא נקט וחסרון מבפנים לא שמיה חסרון: שדרה קמיה דרבי יצחק. ולא משום דך קושיא דהא איכא לנטויה כדמגיך לעיל (מו:) לשלם מבחוץ ולרבי שמעון לא צריך אלא משום דנתהפכה הריאה לא סמך אגמריה למימר סמפונא נקט ועל דדלמא אי הוה ריאה לקמן הוי נקובה והדע דמשום הך ספיקא הדר

דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן חזי הנך דקימן כנדי כנדי *ולא אמר להו ולא מידי רבי אמי ורבי אסי הוו חלפי בשוקא דטבריא חזי הנך דקימי *טנרי טנרי ולא אמרי להו ולא מידי: אתמר מחט שנמצאת בריאה רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשרי רבי שמעון בן לקיש ורבי מני בר פטיש ורבי שמעון בן אליקים טרפי לימא בהא קמיפלגי דמר סבר *חסרון מבפנים שמיה חסרון ומר סבר *לא שמיה חסרון לא דכולי עלמא חסרון מבפנים לא שמיה חסרון והכא בהא קמיפלגי מר סבר סמפונא נקט ואתאי ומר סבר נקובי נקיב ואתאי ההיא מחטא דאשתכח בחיתוכא דריאה איתוה לקמיה דרבי אמי סבר לאכשורה איתיביה רבי ירמיה ואיתימא רבי זריקא *הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש"מ חסרון מבפנים שמיה חסרון הדר שדרה לקמיה דרבי יצחק נפחא סבר לאכשורה איתיביה רבי ירמיה ואיתימא ר' זריקא הריאה שניקבה או שחסרה מאי חסרה אילימא מבחוץ היינו ניקבה אלא לאו מבפנים וש"מ חסרון מבפנים שמיה חסרון הדר שדרוה לקמיה א) דר' אמי *וטרפה אמרי ליה והא רבנן מכשרי אמר להן הן הכשירו שיודעים מאיזה טעם הכשירו אנן מאיזה טעם נכשר דלמא אי הוה ריאה קמן מנקבה טעמא דליתא הא איתא ולא מנקבה כשרה והאמר רב נחמן האי סמפונא דריאה דאינקיב טרפה *ההוא לחבירו אתמר והאמר רב נחמן *האי הדורא דבכנתא דאינקיב להדי חבריה מגין עליה אמר רב אשי טרפות קא מרמי להדדי *אין אומרין בטרפות זו דומה לזו *שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ההיא מחטא דאישתכח בסמפונא רבה דריאה אתיוה לקמיה דרבנן טרופאי לא אמרו בה לא איסור ולא היתר היתר לא אמרי בה כשמעתייהו איסור נמי לא אמרי בה *כיון דבסמפונא רבה אישתכח אימא סמפונא נקט ואתאי ההיא מחטא דאישתכח בחתיכה דכבדא סבר מר בריה דרב יוסף למיטרפה אמר ליה רב אשי אילו אשתכח בבשרא כה"ג הוה טריף מר אלא אמר רב אשי *חזינא אי קופא ב) לבר נקובי נקיב ואתאי אי קופא לגיו *סמפונא נקט ואתאי *וה"מ באלימתא אבל קטינתא לא שנא קופא לגיו לא שנא קופא לבר נקובי נקיב ואתאי ומאי שנא *ממחט שנמצאת בעובי

ביה דהא כי הדר אהדרה קמיה טרפה שלא מעמא: והא רבנן. דלעיל מכשרי רבי יוחנן ורבי אלעזר ור' חנינא: שיודעין מאיזה טעם הכשירו. שהרי בלא כל הריאה לפנינו ולא ודאי שלמה שלא על כרחך דרך הקנה נכנסה: דלמא. הוה נקובה שרוב הנכנסין דרך הושט נכנסין ולא טושט נכנס ולאו ניקבה: הא ליתא. לריאה ולא ניקבה: כשרה. ומשום מעמא דסמפונא נקט ועל וכי נמי דדרך השמפן בא הכי לא בסמפונות נמצאת ועל כרחך ניקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה ואמר רב נחמן האי סמפונא דאינקיב טרפה: לחבירו אתמר. אגב פיטל כשמתפלל מחבירו ניקב אבל חופן של חבירו דכיון דחופן חבירו קשה הוא דיו"ט בלע"ז שומר ג] כנגדו והיא טורס הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיטל ברחוק בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו והא לא אמרינן דילמא אינקיב לחבריה דאתחזק רישא לא מחזקין או לא איתחזק כגון סיכא דליתא לריאה קמן דע"כ חוקה היא זו שרוב הנבלעין אין נבלעין אלא דרך הושט ותנם לא יצתה בתוך הריאה בלא נקבת דקן וריאה: בכנתא. אגמלי"ל בלע"ז חלב שסור: הדורא דבכנתא. דקן הסובב אותו סביב כטבעת: דאינקיב לחבריה. שניקב באותו גד שבינו לחבירו בלא ניקב אותן שבכולן: שהרי תותבה מכאן ומתה ותותבה מכאן וחיה. שתוק בשר רגלים למעלה מטומת הגידין ולא נשבר העלם כשרה נתהפכה למטה במקום טומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טרפה כדאמרינן לקמן וכן שניטל טומת הגידין בפ' בהמה המקשה (לקמן דף עו.) ואע"פ שלא נחתך העלם: רבנן טרופאי. הנך רבנן דלעיל רבי מני ור"ש לקיש ורבי שמעון דטרפי למחט שנמצאת בריאה: כשמעתיה. דמחזק רישא מספיקא דחיישינן שמא דרך הושט נכנסה ונקבה כרס או דקן ויצתה: כיון דבסמפונא רבה אישתכח. מי מצויה לאותו שמפון אם דרך הושט נכנסה הלכך דברים ניכרים על כרחו דבסמפונא נקט ועל דרך הקנה ובא לסמפונות הריאה: הוה טריף מר. בתמיה כלומר וכי נקובת הכבד טרפה היא: אי קופא לגיו. אם ראשו הטב שהוא נקובה בו נחבא בתוך הכבד ותחת שקורין פוגמ"ה יולא לתוך חלל הבהמה ודאי סמפונא נקט ואח"כ ניקב תודה את השמפון ויצא לכבד ומשם לחוץ ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הושט נכנסה חלה וניקבה הדקן ויצאה ונכנס פיה לכבד: באלימתא. מחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך קופא שלה אבל בקטינתא כגון מחטין שלנו שמנקבין בשר אפילו דרך קופא שלהן

שובי

שיטה מקובצת

הגהות מהר"ב רנשבורג

רבינו גרשום

בעובי בית הכוסות *מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה ^ב ולא אמרינן ליחזי אי קופא לבר אי קופא לגיו אמרי התם כיון דאיכא אוכלים ומשקים אימא אוכלים ומשקים דחקוה ההוא מחטא דאישתכח בסמפונא רבה דכבדא הונא מר בריה דרב אידי טריף *רב אדא בר מניומי ^ג מכשר אתו שיילוה לרבינא אמר להו שקילו גלימא דטרופאי ^ד ההיא קשיתא דאישתכח במרה אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר הא ודאי סימפונא נקט ואתאי אע"ג דלא קא נפקא מירבל הוא דרביל ליה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע א"ר יוחנן למה נקרא שמה ריאה שמאירה את העינים איבעיא להו לאבילה או ע"י סמנין ת"ש דאמר רב הונא בר יהודה אווזא בזוזא וריאה דידה בארבעה ואי ס"ד לאבילה לינקט בזוזא וליכול אלא ע"י סמנין אינקבה ריאה היכא דממשמשא ידיה דטבחא תלינן או לא תלינן *רב אדא בר נתן אמר תלינן מר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא תלינן והלכתא ^ה תלינן אמר רב שמואל בריה דרבי אבהו אבא מרישי כלי הדפרם הוה ואמר תלינן אמרוה (א) קמיה להא דמר זוטרא בריה דרב מרי ולא קבלה אמר רב משרשיא כוותיה דאבוה מסתברא דהא תלינן *^ו בזאב מורנא פליגי בה רב יוסף בר דוסאי ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר לאחר שחיטה פריש ^ז והלכתא לאחר שחיטה פריש: ר"ש אומר עד שתינקב: *אמר רבה בר תחליפא א"ר ירמיה בר אבא עד שתינקב לסמפון גדול יתיב רב אחא בר אבא קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רבי מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל מלוך ערבאה קאמרת אין הלכה כר"ש קאמר כי סליק רבי זירא אשכחיה לרב ביבי דיתיב וקאמר א"ר מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל חיי דמר דאנא ורבי חייא בר אבא ורב אסי איקלעינן לאתריה דרבי מלוך ואמרי ליה אי אמר מר הלכה כרבי שמעון ואמר לן אין הלכה כר"ש אמרי ואת מה בידך א"ל הכי א"ר יצחק בר אמי אריב"ל הלכה כר"ש ואין הלכה כרבי שמעון: ניקבה הקבה: אמר רבי יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב שע"ג קבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו וסימניך ^(במדבר ו) ישמעאל כהנא מסייע כהני מאי היא דתניא °כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מברך לכהנים רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם אלא רבי עקיבא ^(בראשית יב) ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק °מואברכה מברכיך ומאי מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל רבי ישמעאל ^(ויקרא ג) שאמר משום אבותיו מאי היא *דתניא °*את (ב) כל החלב אשר על הקרב וגו'

רש"י

עובי בית הכוסות. בסוף הכרס שקוריס פנצ"א יש בו שעשוי ככובע וספת דופנו כפולה שתי דפנות אדוקין זו בזו ושומן מחברן וקורין לו דובלו"ן: מצד אחד. שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית: כשרה. שחברתה מגינה עליה: משני צדדין. שנקבה א] השנית ויצאה לחלל הגוף: טרפה. ולא אמרינן היכא דלא נקבה אלא ב] את האחת אי קופא לבר שנמצאת קופא שלה תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הוושט או כרס או דקין ובאת לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לעובי בית הכוסות ועברה כבר כולה את הדופן החיצון ולא הספיקה קופא שלה לעבור את דופן הפנימי דאי מבפנים באתה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות אין דרך הקופא לנקב ונימא טרפה אלא מדקתני כשרה שמעינן מינה כל היכא ג] דמצינו למימר שמפונא נקט ועל כגון הכא דיו"ל דרך הוושט באת עד הלום ועכשיו היא מתחלת לנקב ואפילו קופא לבר לא טרפינן: אוכלין ומשקין דחקוה. ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה: הונא מר טריף. דקסבר נקובי נקיב שלא נכנסה אלא דרך הוושט ונקבה כרס או וושט או דקין ויצאה: מכשר. כיון דבסמפונא (ג) איסתכח אמרינן מי מיכוונה להכנס בסמפון זה אלא דרך הקנה נכנסה והקנה וקנה כבד סמוכין זה לזה בהתחלקן סמוך לריאה וגם קנה הלב וקנה הכבד מתחלקין לסמפונות ד] בראשון האחד וי"ל שנכנסה מסמפוני *הכבד לסמפוני קנה הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות: שקילו גלימא דטרופאי. שהאכילוה לכלבים: קשייתא. גרעין של תמרה: סימפונא. דכבד נקט ועל דרך הקנה נכנסה דאי דרך הוושט נכנסה אינה ראויה לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב: ואע"ג דלא נפקא. שאינה יכולה לצאת דרך הסמפון כשרוצין להוציאה לפי שהסמפון דחוק: מירבל הוא דרביל. על ידי נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה ^(במדבר) יכולה עכשיו לצאת. מירבל לשון כברה שמנענעים אותה כמו אייתי ארבלא וקמרבל בהלו מציאות (ב"מ כו:): מיבזע בזע. ה] *במחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא: לאכילה. האוכלין אותה כמו שהיא: או ע"י סמנין. כשמערבין ו] סממנין המאירין את העינים אף היא מסייעה עמם: אווזא בזוזא ריאה דידה בארבעה. כשהאווז נלקח בדינר ריאה שלה שוה ד' לפי שהסממנין מעורבין בה: ואי ס"ד. כמות שהיא מאירה לינקט אווז שלם עם הריאה בזוזא וליכול *ומאי דקאמר הכי גרסינן ואי ס"ד לאכילה ליקנט בזוזא וליכול: היכא דממשמשא ידא דטבחא. אני שמעתי במילר החזה שמתוך הדחק היד קורעת ז] בלפרניו וכמדומה אני בכל מקום שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב: והילכתא תלינן: מרישי כלי. מרים דרשנין המשמיעין לעם את דבריו כשהיה דורש: אבוה דאבא. רב אחא: דהא תלינן בזאב. דאמר בפ"ק (לעיל ט.) בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב נקב: מורנא. תולעת היוצאה מן הריאה ונקבה וטרפה: מלוך ערבאה. הדר בערביים: אין הלכה כרבי שמעון קאמר. לא אמר הלכה כרבי שמעון אלא אין הלכה כרבי שמעון קאמר: ואת מה בידך. רב ביבי שיילוה לרבי זירא: ואין הלכה כרבי שמעון. גמרא קא פסיק ליה ח] ובישיבה האחרונה נפסקו ההלכות הללו הפסוקות סתם בגמרא: כהנים. שהקבה ניתנה להם מאת זובחי הזבח נהגו בו היתר לאכלו ומשום רבי ישמעאל נקיט ליה: וסימניך. שהוא התירה ולא תשכח בשם מי נאמר: ישמעאל כהנא מסייע כהני. ט] תמיד הוא עוזרן ומיקל להם ולקמיה מפרש היכא: מאי היא. היכא מסייע להם: ואני אברכם. רבי ישמעאל מוקי ליה אכהנים ורבי עקיבא מוקי ליה אישראל: ומאי מסייע כהני. הואיל ורבי עקיבא נמי אית ליה ברכה לכהנים מקרא אחרינא: במקום ברכה לישראל. אלא ברכת ישראל דהכי עדיפא דמשמע שמתברכין הן עם השאר: חלב

תוספות

אבל דזיתא מבזע בזע. פירש הקונטרס ולמאן דחייש במחט חייש נמי הכא ואם כן הוה דלא כהלכתא דקיימא לן הלכתא כרבי יוחנן דמכשיר לעיל אבל נראה דאפילו רבי יוחנן במחט הוא דתלינן שבאתה דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסים ואינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות חיישינן שמא ניקבה הוושט וחזר ונכנס בכבד: **כהנים** נהגו בו היתר. ה"ה ישראלים וכהנים דנקט לפי שהקבה ניתנה לכהנים: **מאי** מסייע כהני. דמשום פעם אחת לא היה קוראהו מסייע כהני: **והקדוש** ברוך הוא מסכים על ידם. ולרבי ישמעאל לא איצטריך קרא להכי דפשיטא דמסכים כיון שצוה להם לברך: **ואברכה** מברכיך. ואפילו עובדי כוכבים המברכים את ישראל מתברכין כדאיתא בירושלמי דברכות דההוא עובד כוכבים דיהיב שלמא לרבי ישמעאל אמר לו מלתך כבר אמורה פירוש איני צריך להחזיר לך שלום שברכתך כתובה מואברכה מברכיך: **שאמר** משום אבותיו מאי היא דתניא כו'. פירוש קבלה היתה בידו של רבי אושעיא דרבי ישמעאל משום אבותיו התיר אבל לא מתוך ברייתא זו דקדק ולא גרסינן דברי רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו אלא דברי רבי ישמעאל סתם דהא במסקנא מהפכינן ליה ומפרש דמשום אבותיו דקאמר רבי אושעיא היינו משום אבותיו וליה לא ס"ל והא דקאמר הכא שאמר משום אבותיו מאי היא היינו אותה ברייתא שהתיר רבי ישמעאל חלב הקיבה שאתה אומר שהוא משום אבותיו מאי היא: להביא

עין משפט נר מצוה

קיז א ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מח סעיף ח:

קיח ג מיי' שם פ"ז הלכה ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מא סעיף ז:

קיט ד מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מג סעיף ט:

קכ ה ו ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה יג והלכה טו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נו סעיף ה:

שיטה מקובצת

א] משני צדדין שנקבה גם השנית: ב] דלא נקבה אלא האחת אי קופא: ג] כל היכא דמצינן למימר: ד] מתחלקין לסמפונות בריאה בראשון וי"ל שנכנסה: ה] מיבזע בזע כמחט ומאן: ו] כשמע־בין עמה סממנים המאירים: ז] קורעת הריא' בצפרניו: ח] ומישיבת האחרונים נפסקו ההלכות הללו: ט] ישמעאל כהנא מסייע כהני דר"י כהן היה דהיינו ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג ומסייע כהנים תמיד הוא עוזרן:

[צ"ל ואת וז"ל רפ"י סוריות ז: ד"ה כיון וכו' ואת החלב ור"ל יתירא לרבות חלב שע"ג הדקין]

[עיין תוס' לעיל מה: ד"ה סימי ותוס' ע"ז ג. ד"ה אגגא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרוה לקמיה דמר זוטרא: (ב) שם דתניא את החלב כל"ל ותיבת את נמחק: (ג) רש"י ד"ה מכשר כיון דבסמפונא איסתכח:

[צ"ל רב אחא בר נתן כך איתא בכת"י וכ"מ מפרש"י ד"ה פליגי]

[לעיל ט.]

צ"ל הקנה וכ"ה בפירש"י שבהלכות

[לעיל מב: ע"ש]

[צ"ל כמחט]

[תוספתא פ"ב ע"ש]

נ"ל למאי דקאמר ד"ג ומאי ד' דקאמר

רבינו גרשום

אי אחוריו לגאו ודאי אחוריו לא נקב שאין הדוד באחוריו אלא ודאי סימפונא נקט ועייל: מאי שנא מהא דתניא כו' מצד אחד דלא נקב חוץ: משני צדדים דניקב עד חוצה. ולא אמרינן ניחזי אי קופיה לגאו כו' כלומר למה מצד אחד כשרה ניחזי אי קופיה לבר אע"ג דלא נקב אלא מצד אחד נימא נקובי נקיב ועייל ולהוי טרפה. התם אידי דאיכא אוכלין ומשקין כו' כלומר היכא דלא ניקב אלא מצד אחד אמרינן קופיה לגאו הוה ואיידי דאיכא אוכלין ומשקין דחקוה ואפכוה קופיה לבר אבל בכבדא התם חזינן אי קופיה לבר אי קופיה לגאו: ההיא קשיתא דאישתכח במרה דתמרי. אע"ג דלא נפקא מירבל הוא דקא רביל כלומר הא ודאי גסה היא ולא מצי לנקובי אלא סיטפונא נקט ועייל ולא אמרינן ניתוי אי יכלא למנפק דרך סימפון ודאי עיילא דרך ואי לא מצי למיפק לא עיילא דרך סימפון אלא אע"ג דלא נפקא דרך סימפון הרי זה כצרורות דקין שבכברה שכוברין אותה ומרוב דוחק שכוברין אותה יוצאין הצרורות מרוב הרוחק ואם רוצה אדם להוציאן דרך אותו חור אין יכול להוציאן אף הכא נמי מרוב הילוך שהולכת הבהמה בכל עת מנענעה אותה קשייתא ונכנסה דרך סמפון: איבעיא להו לאכול או לסממנין כלומר שמייבשין אותה ועושין ממנה סממנין לרפואה. אלא לאו לסממנין דיקרה היא לענין סממנין שאין יודעין בני אדם לעשותה סממנין אחר מאלף: מי תלינן או לא תלינן כלומר מי אמרינן הטבח נקבה לאחר שחיטה דכשירה אי לא. דהא תלינן בזאב כלומר זאב שנטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אמרינן זאב נקבוה: מורנא. תולעת שמשתכח בריאה לאחר שחיטה ונקב בריאה ולא ידעינן אי קודם פריש מן הריאה ונקב קודם שחיטה וטרפה אי לאחר שחיטה: מלוך ערבאה קאמרת כו' אינו א' לשום גנאי אלא מאותו מקום: ואת מה בידך ר' זירא א"ל לר' ביבי בר אביי: כהנים נהגו בו היתר כו' ואי פרכת כהני מאן דכר שמייהו משום דהקיבה אזיל לכהנים. ומאי מסייע כהני כלומר כיון דלר' עקיבא ברכה לכהנים מפי הקב"ה. ר' ישמעאל מאי

להביא חלב שע"ג הדקין . לא היה צריך למיכתב (ויקרא ג) את החלב המכסה את הקרב דמואת כל החלב אשר על הקרב מרבינן אף שעל הדקין או שעל הקיבה לאידך ולמעט חלב שעל גבי דפעת כתביה כדדרים בתורת כהנים : **חלב** טהור סותם . לא איירי הכא בריאה ושומן סותמתה או נסרכה בשומן דפשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה ולא איירי הכא אלא כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא שומן שלהם ותמיד שוכבים בו ואדוק הוא מאד והויא סתימה מעלייתא וחלב העשוי ככובע נמי דאצטריך למימר דאינו סותם היינו כגון טרפשא דליבא ה] כדאמר לקמן שהן שם כל שעה אבל בריאה אין שום חלב סותם : **חלב** חיה מאי . נשאל לרבינו יצחק על מחט שנמצא בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו רק שהיה שומן סותם למעלה והתיר דלא מבעי לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר : **רב** ואיסורא דאורייתא וכו' . כדרב פפא הלכה ומסתברא דרבא נמי חזר בו דקאמר לקמן משמיה דרב נחמן חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים : **ושאר** כל המשקין מותרין . ואם תאמר כמאן הא אפילו רבנן דבסמוך לא סרו אלא חמשה ויש לומר דה"ה לכולן ואותן ה' דנקט משום דפליג רבי שמעון עלייהו אבל בשאר מודה :

חלב שעל הדקין . לקמן (דף נג.) אמרינן ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לדברי רבי ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכלל מואת כל החלב אבל חלב שעל הקיבה לרבי ישמעאל מותר והיינו מסייע כהני : קרום ונקלף. קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך : אף כל קרום ונקלף . והייט א] חלב שע"ג הקבה וכ"ש חלב שע"ג הדקין : תותב . היא שמלתו מתרגמינן היא תותביה (שמות כב) כשמלה הוא פרוש על הקרב וכן על הדקין בראשן אבל חלב הקבה אינו תותב אלא חתיכות חתיכות הוא אדוק ושעל הדקים מראשו והלאה היינו מן הכנתא כשמפרישין אותו מהן נשאר מן החלב ב] אצלם ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם : כך היא הצעה של משנה . כמו שהשבת ואיפוך קמייתא : כיון דקתני מה חלב כו' . שדורש את המקרא והוצרך לדקדק למר קרום ונקלף ולמר תותב קרום ונקלף : דווקא ג] הוא . ולא נחליף דברי של זה בזה : אי הכי כר' ישמעאל . בתמיה הא דאמרת לעיל נהגו בו היתר כר' ישמעאל והא רבי עקיבא הוא דשרי ליה ולא רבי ישמעאל : חלב טהור סותם . כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא : טמא אינו סותם . כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב : חלב חיה . המכסה את הקרב : מהו . שיסתום אם ניקב הכרס של חיה ולהא דבעי הא בעיא לא אפשיט ליה אכתי טעמיה דרב מהו : הא נמי טהור . דלא אסר רחמנא אלא כל חלב שור וכשב ועז : מהדק . מחובר יפה בבשר : התורה חסה כו' . בתורת כהנים נפקא לן מוצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' א"ר מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיהו הכלים נפנין וא"ת כלי עליו בגדיו ומתכת מטבילן והם טהורים ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכו שאין להן טהרה אלא שבירה וכל כך חסה תורה על ממונן של גרי

וגו' [א]להביא חלב שעל גבי הדקין דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר [ב]להביא חלב שע"ג הקבה ורמינהי *את החלב אשר על הקרב *ר"ש אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר [ג]מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף שלח רבין משמיה דר' יוחנן כך היא הצעה של משנה ואיפוך קמייתא מאי חזית דאפכת קמייתא איפוך בתרייתא שאני הכא כיון דקתני מה דווקא אי הכי כר' ישמעאל כר' עקיבא היא אמר רב נחמן בר יצחק שאמר משום אבותיו וליה לא ס"ל אמר רב [ד]חלב טהור סותם טמא אינו סותם ורב ששת אומר אחד זה ואחד זה סותם בעי רבי זירא חלב חיה מאי דוקא אמר חלב טהור סותם והאי נמי טהור הוא או דלמא משום דמהדק והאי לא מהדק אמר אביי מאי תיבעי ליה נהי דשרי באכילה [ה]אהדוקי לא מהדק ההוא נקב דסתמה חלב טמא דאתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דהא אמר רב ששת חלב טמא נמי סותם ועוד *התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב פפא לרבא רב °ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל מניומין כנדוקא איגלי ליה בסתקא דדובשא אתא לקמיה דרבא אמר רבא למאי ניחוש לה חדא *דתנן [ו]שלשה משקים אסורים משום גילוי היין והמים והחלב ושאר כל המשקים מותרים ועוד התורה חסה על ממונם של ישראל א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא ר' שמעון וסכנת נפשות ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל רבי שמעון מאי היא דתניא חמשה אין בהם משום גילוי *ציר וחומץ שמן ודבש ומוריים ר"ש אומר אף הן יש בהן משום גילוי וא"ר שמעון אני ראיתי נחש ששתה [ז]ציר בצידן אמרו לו שטיא הוה *ואין מביאין ראיה מן השוטים אמר ליה אודי לי מיהת בציר דהא רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבנן כי הוה להו גילויא שדו ליה בציר אמר ליה אודי לי מיהא בדבש דרבי שמעון בן אלעזר קאי כוותיה דתניא וכן היה ר"ש בן אלעזר אוסר [ח]בדבש אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה [ט]חיטי דכרכשא ואמרי לה [י]טרפשא דליבא אמר רבא שמעית מיניה דרב נחמן תרתי *חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים ולא ידענא הי מינייהו רב הונא בר חיננא ורב הונא בריה דרב נחמן אמר בר חימצא סתים חימצא לא סתים אמר רב טבות *וסימניך יפה כח הבן מכח האב הי חימצא והי בר חימצא ת"ש דאמר רב נחמן אינהו מיכל אכלי

עין* ק"ו על ממונן של צדיקים : א"ל רב פפא לרבא רב . כלומר הא רב דאמר לעיל טמא אינו סותם וטרפה איסורא דאורייתא היא ויש לנו לילך אחר המחמיר דקיימא לן (ע"ז ז.) בשל תורה הלך אחר המחמיר ואת אמרת כו': כנדוקא . מוכר כדים (פסחים דף ל.) שמעתי : בסתקא . כד של דבש : ר' שמעון . אוסר לה משום גלוי כדלקמן וגלוי סכנת נפשות היא ויש לנו לילך אחר המחמיר : אין בהן משום גלוי . שאין נחש שותה מהם : שוטה היה . אותו נחש שאין שאר נחשים עושין כן : בצידן . [שם מקום] : אמר ליה . רבא לרב נחמן בר יצחק : אודי לי מיהא . על כרחך בציר דלא קיימא לן ביה כרבי שמעון : דהא רב פפא כו' . וכי היכי דבציר לית הלכתא כוותיה בדבש נמי לית הלכתא כוותיה : כי הוי מיגלי להו גילויא . מים או יין הוו שדו ליה בציר לפי שהציר שורף הארס ושוב אינו מזיק ושותין אותו גלוי : אודי לי מיהא . דבדבש הלכתא כוותיה דהא קאי רבי שמעון בן אלעזר כוותיה דר' שמעון סתמא הוא רבי שמעון בן יוחי : חטי דכרכשא . חלב שעל הלחולת המוליאה ריעי שקורין טבחייא עשוי קרטין קרטין כעין חטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה ד] לא מהני וטרפה וקרטין עגולין הן כמו כובע : טרפשא דליבא . שומן הלב עשוי ככובע והלב נתבא בו אינו סותם אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואגלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דעל כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום : חימצא ובר חימצא . שניהם בחלב שעל הקיבה ולקמן מפרש להו : סתים . אם ניקבה הקיבה : ולא ידענא . רבא קאמר לה : יפה כח הבן מכח האב . ברייתא היא בשבועות בפרק כל הנשבעין (דף מח:) שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה והתם מפרש לה : אינהו . בני א"י : מיכל אכלי ליה . דקסברי חלב טהור הוא :
ולדידן

ערבינו גרשום

רבינו גרשום

מאי מסייע כהני יותר מר' עקיבא : להביא חלב שעל גבי הדקין כלומר שאסור . ורמינהי את החלב המכסה את הקרב מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף כו' וזהו חלב שעל גבי הקיבה קרום ויכול לקלפו אותו הקרום ביד . ר' עקיבא מה חלב המכסה כו' תותב קרום ונקלף כלומר וזהו חלב שעל גבי הדקין שאסור מהו לשון תותב שפרוש החלב על גבי הדקין כשמלה:ואיפוך קמייתא. כלומר אמור להביא חלב שעל הקיבה דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר להביא חלב שעל גבי הדקין;שאני הכא דקתני מה כלומר הכא קתני מה חלב ומה דווקא הוא . אי הכי ר' ישמעאל מיסר קא אסר ואנן אמרינן כהנים נהגו בו היתר (שאמר משום אבותיו) . חלב טהור סותם כגון הדרא דכנתא דמהדרק כלומר במקום דחוק דמיהדק אבל חלב טמא שעל גבי הקרב לא מיהדק ולא סתים : חלב חיה מהו כלומר חלב שעל הכליות או חלב שעל גבי הקרב דחיה מהו . רב ואיסורא דאורייתא כלומר רב דאמר אינו סותם ואיסורא דאורייתא איסורא דטרפה . כנדוקא עושה דבש למכור בסתוקא דדובשא כלי . התורה חסה על ממונן של ישראל דכתיב עשה לך שתי חצוצרות כסף ולא של זהב . הציר והחומץ כלומר ציר שעושין אותו משומן דגים ומן החומץ : מוריים מתלא בלשון לעז: ההוא שופה הוה ששתה דבר שאינו מתוק : אודי לן מיהא בציר כו' . כלומר שרובו ציר שמרוב חימוצו שורף את הארם אם שתה בו . הודי ליה מיהא בדבש כלומר דיש בו משום

עין משפט נר מצוה

קכא א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סימן סד סעיף טו :

קכב ב מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יד :

קכג ג טוש"ע שם סעיף ד :

קכד ד ה מיי' פי"ז מהל' שחיטה הל' כח סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מ סעיף א :

קכה ו ז ח מיי' פי"א מהל' רוצח הל' ... סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן קטז :

קכו ט י מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף א :

שיטה מקובצת

א] ונקלף והיינו נמי חלב שע"ג הקבה : ב] נשאר מן החלב אצלו ולאו תותב : ג] דוקא תנא דוקא הוא ולא תחליף דברי שלוה בזה : ד] לא מהני וטרפה ואותן קרטין עגולין הן כמין כובע : ה] כדאמרי' לקמן שהוא שם כל שעה :

גליון הש"ס

גמ' ואיסורא דאורייתא ואת אמרת . לקמן דף קט ע"א :

[לקמן סג. שבועות מח.]

שברי [illegible] מהרש"ל

מסורת הש"ס

[נ"ל ואת כל החלב]

[נ"ל רבי ישמעאל וכן איתא בילקוט]

[ר"ס כו. וסם נסמן]

נעיל י. תרומות פ"ח מ"ד

[תוספתא תרומות פ"ז]

[שבת קכ: נדה נג:]

[נ"ל הימצא עריך]

ולדידן מיסתם נמי לא סתים *דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי דאייתרא איכא דאמרי דאייתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי דאקשתא כי הא דאמר רב אויא אמר רבי אמי מקמצין וכן אמר רבי ינאי משום זקן אחד מקמצין אמר רב אויא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי קמצו והבו ליה ואכל שמעיה דרבי חנינא הוה קאי קמיה דרבי חנינא א"ל קמוץ הב לי דאיכול חזייה דהוי קמחסם אמר ליה בבלאה את גום שדי תניא *רשב"ג אומר בני מעיין שניקבו וליחה סותמתן כשרה מאי ליחה אמר רב כהנא שירקא דמעייא דנפיק אגב דוחקא *גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא ומנו רבי זירא ואמרי לה חבריא דרבי זירא מר' זירא ומנו רבי אבא *(אמר רבי אבא) בריה דרבי חייא בר אבא הכי אמר (רבי חייא בר אבא אמר) רבי יוחנן הלכה כרשב"ג בטרפה והלכה כרבי שמעון באבל הלכה כרשב"ג בטרפה הא דאמרן כרבי שמעון באבל מאי היא *דתנן *כל שלשה ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהן ממקום רחוק מונה לעצמו מכאן ואילך אפילו בא ממקום קרוב מונה לעצמו רבי שמעון אומר אפילו ביום השביעי בא ממקום קרוב מונה עמהן אמר *מאן דהוא איזכי ואיסק ואגמרה לשמעתא מפומיה דמרה כי סליק אשכחיה לרבי אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ל אמר מר הלכה כרשב"ג בטרפה א"ל הא אין הלכה אמרי כרבי שמעון באבל מאי א"ל פלוגתא נינהו דאיתמר רב חסדא אמר הלכה וכן אמר רבי יוחנן הלכה ורב נחמן אמר אין הלכה ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל בטרפה והלכה כרבי שמעון באבל *דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל אמר רב שימי בר חייא מקיפים בבני מעיים הנהו בני מעיים דאתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא אידמו אתא רב משרשיא בריה א] ממשמש בהו ואידמו אמר ליה מנא לך הא אמר ליה כמה ידי ממשמשו בהני מקמי דליתי לקמיה דמר אמר ליה *חכים ברי בטרפות כרבי יוחנן רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו מקיפים בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפילו מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה אבל לא מגסה לדקה ולא מדקה לגסה אביי ורבא דאמרי תרווייהו מקיפין בקנה אמר רב פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל מחוליא לחוליא לא והלכתא אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא אמר זעירי חלחולת שניקבה כשרה הואיל ויריכים מעמידות אותה וכמה אמר רבי אילעי אמר רבי יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו אמרוה רבנן קמיה דרבא משמיה דרב נחמן *אמר לאו מי אמינא לכו לא תתלו ביה

רש"י

ולדידן אפילו מיסתם נמי. לא סתים. בתמיה לדידן בני בבל נמי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזקינן ליה בחלב טהור להיות סותם שמע מינה ההיא דפליגי ביה בני א"י ובני בבל קרי ליה רב נחמן בר חימלא והיינו דאייתרא חלב שבמקום היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומבפנים לטוגל קרי דאייתרא חבל ובדאייתרא פליגי כדמפרש ואזיל: דאקשתא כולי עלמא לא פליגי. דבין לבני בבל ובין לבני מערבא אסור דאפילו רבי עקיבא דאמר לעיל (דף מט:) תותב קרום וקלף אסור דהאי נמי לתותב דמי שאינו מחובר אלא באמצע הקשת שקורין פיסט"א: כי פליגי דאייתרא. בני בבל סברי לה כר' ישמעאל דאמר כל קרום וקלף חלב טמא הוא והאי נמי קרום וקלף הוא ובני מערבא כר' עקיבא דבעי תותב קרום וקלף והאי לאו תותב הוא: איכא דאמרי. דאייתרא כולי עלמא [לא פליגי] דשרי דכר' עקיבא סברי להו: כי פליגי דאקשתא. מאן דאסר סבר תותב הוא ומאן דשרי סבר כיון דמחובר במקצת לאו תותב הוא ולהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן דכיון דבאקשתא דפליגי ביה אמר רב נחמן דסתים כ"ש דאייתרא דכולהו שרו ואם כן מאן לא סתים ודרב נחמן אלישנא קמא והכי מסתברא כלישנא קמא כדאמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נא.) כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאייתרא עול לגביה רב אויא וכסייה מן קמיה משום דבני בבל אסרי לה ולדידן תרווייהו אסירי דבתר בני בבל גררינן דאנן בני גולה אנן וכלישנא קמא ולחומרא דכל היכא דאיכא תרי לישני בגמרא אי מידי דאורייתא הוא זיל לחומרא ובדרבנן זיל בתר בתרא: כי הא. אלישנא קמא קאי: רבי אמי. מערבאה הוא ואמר מקמצין נוטלין ממנו מעט למעלה מההיא דאייתרא מפני שחלב הקרב שוכב עליו ואוכלין השאר: מחסם. לשון (דברים כה) לא תחסום מגמגם: בבלאה את. שנהגו בו איסור: גום. חתוך עד עיקרו טלו והשלך. גום כמו גוממו עם השופי לקמן (דף נג:): ליתה. מבפנים היא: שירקא דמעייא. גליד"א והדוקה בהן מבפנים ומוציאין אותה מהם בדוחק: גמירי חבריא דרבי אבא מרבי אבא. הא שמעתא לקמן דרבי אבא בריה דרבי חייא ולאו היינו רבי אבא קמא: כל שלשה ימים הראשונים. של אבלות: בא ממקום קרוב. אם לא היה אחד מן האבלים בבית והיה במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד וראוי הוא לדעת בו ביום אע"פ שלא ידע את אבלות עליו ובלבד שיבא בתוך שלשה ימים ומונה אבלותו מיום ראשון: אמר מאן דהוא. אחד מן התלמידים ולא היו זכורין אלו שסידרו הגמרא מי הוה: איזכי ואיסק. לארעא דישראל לאתריה דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא: ואגמרה. לשמעתא ב] דרבי חייא בר אבא ואגמרה משמיה ג] אי אמר הלכה כר' שמעון או לא: ואין הלכה כרבן שמעון [ב"ג]. הש"ס קא פסיק לה: מקיפין בבני מעיים. אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעין אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה נוקבין נקב אחר בצידו ורואין אם מראיהן שוין כשרה דבידוע שלאחר שחיטה היה: ממשמש בהו. ממשמש בהן בנקבים האחרים ונהפכו למראה אחד: ואדמו. ואכשרה: מנא לך הא. שידעת לעשות חכמה זו: א"ל. מעלמי הביטותי דאמינא כמה ידי ממשמשות בנקבין קמאי מקמי דליתי קמיה דמר: כר' יוחנן. בכל מילי. לישנא אחרינא רבי יוחנן חכים בטרפות דאמרינן לקמן סדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי דטריפתא בפרק גיד הנשה (לקמן דף צה:): מקיפין בריאה. היכא דליכא למיתלי בטבחא: ערוגה. דופן הריאה ימיני או שמאלי: מדקה לדקה. אפילו בהמה אחרת דוגמתה לישנא אחרינא מגסה לגסה מאומה לאומה ומדקה לדקה מאונא לאונא וזאת נראית לי שאין מקילין כל כך: מקיפין בקנה. אם נמצאת פסוקה *לאחר זמן או קדורה כאיסר: באותה חוליא. לענין קדורה כאיסר נקט לה. חוליא שלש טבעות דטבעת אחת אין עוגל כאיסר וקודרין עוד אחרת באותה חוליא עצמה ומקיפין: בר חוליא. הוא קליפות הקנה מן הגלדין ומתחתיה שרצועות הבשר מחברת ראשי הטבעות ואף התוך הולך ודק מעוביו מאמצעיתו ולגלדין לכאן ולכאן על פני כל הקנה: מחוליא לבר חוליא. ממקום עוביה של זו למקום קליפותה של זו: חלחולת. היא כרכשא טבחייא: מעמידות. סותמות אותה שהרי אדוקה בהן: מקום הדבק. שהיא דבוקה בירכים: ברובו. אפילו נקדר וניטל דופנה עליון או תחתון *ברובו כשרה שאין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לתוך חלל הגוף מפני ד] שמקום דחוק הוא הסדרה מלמעלה ועצמות האליה שקורין הנקא"ש ה] ומכאן ולמטה הן מחוברין בחכחום:

בוקי

תוספות

כי פליגי דאייתרא. ההיא דפסחים פרק מקום שנהגו (דף נא.) כי סליק רבה בר בר חנה אכל דאייתרא מיתוקם כי האי לישנא: דאייתרא כולי עלמא לא פליגי דשרי. ולהאי לישנא מפרש מילתא דרב נחמן בניחותא איניהו מיכל קא אכלי ליה השתא לדידן דלא אכלינן אפי' סותם הוא ולא כפירוש הקונטרס דפירש דלהאי לישנא בתרא לא מתוקמא מילתיה דרב נחמן: אפילו ביום שביעי בא ממקום קרוב מונה עמהם. לכאורה היה נראה דיום שביעי לאו דוקא אלא בלילה של שביעי דאכתי לא פסק אבלות מינייהו דאי ביום השביעי הא מקצת היום ככולו ואין צריך לומר מונה עמהם ומיהו אפילו ביום שביעי ממש איירי דבמועד קטן (דף כב.) מוקי לה כשעדיין המנחמים אצלו דאכתי קאי באבלותיה עד שילכו להם: מדקה לדקה ומגסה לגסה. פירש רבינו חננאל ו] מסתמא מבהמה דקה לבהמה דקה להקל דאי באונא ואומא הוה ליה למימר קטנה וגדולה כדאמר רבי יהודה גבי כרס: ואיזהו

עין משפט נר מצוה

קכז א ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ו וע"ש בכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' סד סעיף יד:

קכח ג מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל' יד סמג שם טוש"ע יו"ד סימן מו סעיף א:

קכט ד מיי' פ"ו מהל' אבל הל' ג סמג עשין כ טוש"ע יו"ד סי' שעה סעיף ח:

קל ה ו מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' ט טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף א:

קלא ז ח מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' יג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן לו סעיף ב:

קלב ט י מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה כב טוש"ע יו"ד סי' לד סעיף ט:

קלג כ מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל' יז סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מו סעיף ה:

מ"ק כה:

שיטה מקובצת

א] אתא רב משרשיא בריה משמש בהו ואידמו: ב] ואגמרה לשמעתא מפומיה: ג] אי אמר הלכה כר"ש אי לא. נ"ב נ"א בס"י אי אמר הלכה כר"ש או לא אי כרבן שמעון: ד] מפני שבמקום דחוק הוא: ה] שקורין הנקאש מכאן ומכאן ולמטה הן מחוברין: ו] פי' רבינו חננאל מבהמה דקה: ז) נראה דצ"ל או לאמר דאין הלכה כרבן שמעון

מסורת הש"ס

[תוספתא פ"ב מ"ק כב.] [מ"ק שם ע"ש] [במ"ק ליתא] [שם ליתא] [נ"ל דתניא] [ב"ק כג. מ"ק כב. נדה מח.] [מ"ק שם ושם נסמן] [לעיל כח:] [ב"ב נ. קמא: ע"ז לג:] [תיבות לאחר זמן מבולל הכנה קצת ובפרש"י בשל כרי"ף ליתא] נ"ל עד רומו רש"ל

רבינו גרשום

גילוי אוסר בדבש משום גילוי: ולא ידענא הי מינייהו כלומר ולא ידענא הי סתים הי לא סתים אי הימצא אי בר הימצא: אינהו מיכל אכלי. כלומר בארץ ישראל: דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיר. כלומר חלב שעל גבי הקיבה יש בו שעשוי כקשת ויש עליו חלב שעשוי כיתר כחיצים פשוט: כי פליגי דאיתר' כלומר דבבל וארץ ישראל וזהו הימצא דבבל לא סתים כדרב הונא בר חיננא גרב הונא בריה דרב נחמן דאמרי הימצא לא סתים: א) (יפה כח הבן מכח האב לענין שבועה שכי שחייב לחברו מנה ושטר בידו של מלוה אין צריך שבועה ובלא שבועה פורע חובו ואם מת לוה אין יכול לפרוע חובו מן היתום אלא בשבועה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה): כי פליגי דאקשתא כמו קשת. טעם אחר כמו נידל בלשון לעז וזהו הימוצא: מקמצין. כלומר נוטל מעליו קצת וקולפו והשאר מותר: קא מחסים. כלומר לא היה עושה ברצון: גום שרי כלומר החוך כולו ושרי. שירקא דמעינא דנפיק בדוחקא לחה כמו ריר שרבוצה כך בבני מעיים שגורדין בסכין. ואמרי לה חבריה דר' זירא מדר' זירא ומנו ר' אבא דא"ר אבא בריה דר' חייא בר אבא כו' כלומר תרי ר' אבא הם ר' אבא סתם אמר משמיה דר' אבא בריה דר' חייא[בר אבא]: שלשה ימים הראשונים כלומר דג' ימים הראשונים זו עיקר של אבלות והיכא דבא ממקום קרוב מונה עמהן דכיון דהיה במקום קרוב היה גם הוא בצער: כי סליק אשכחיה. כלומר אמרן לעיל גמירי חבריה דר' אבא מר' אבא ומנו ר' זירא דהלכה כר' שמעון בטרפות ובאבל כי סליק ר' זירא אשכחיה: מקיפין בבני מעיין. כלומר בני מעיים שניקבו ומספקא לן אי מקודם שחיטה או לאחר שחיטה נוקבין בצידו ורואין אי מדמו הנקבין ודאי לאחר שחיטה אי לאו מדמו ודאי קודם שחיטה. מקיפין בריאה כלומר הריאה שניקבה ומספקא לן אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה נוקבין בצידה ורואין אם דומין באותה ערוגה אם באומא נוקבין באומא ואם באונא נוקבין באונא. ומדקה לדקה כלומר אם נקב באונא ינקב באונא אחרת אבל לא מאומא לאונא ולא מאונא לאומא: אבל לא מחוליא לבר חוליא אם ניקב בטבעת גדולה. אין נוקבין בטבעת קטנה: חלחולת שניקבה. כרכשתא מקום הדבק בין ירכים שלא במקום הדבק במשהו שאין שום דבר לסתום אבל מקום הדבק ירכים סותמין אותו:

בוקי

א) זה שייך לדף שלפני זה:

בוקי סריקי הכי אמר רב נחמן *מקום הדבק אפילו ניטל כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא *בטדרא בתורא: הכרס הפנימי: אמר רב יהודה אמר רב *העיד נתן בר שילא ריש טבחיא דצפורי לפני רבי משום רבי נתן אי זו היא כרס הפנימי סניא דיבי וכן אמר רבי יהושע בן קרחה סניאדיבי רבי ישמעאל אמר איסתומכא דכרסא רב אסי אמר רבי יוחנן מקום צר יש בכרס ואיני יודע איזהו אמר רב נחמן בר יצחק נפל כרסא בבירא אמר רב אחא בר רב עוא אמר רב אסי מן המיצר ולמטה *רבי יעקב בר נחמני אמר שמואל מקום שאין בו מילת רבי *אבינא אמר גניבא משמיה דרב טפח בוושט סמוך לכרס זו היא כרס הפנימית *אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא [ב]כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימית ואיזהו כרס החיצון בשר החופה את רוב הכרס רבה בר רב הונא אמר מפרעתה מאי מפרעתה אמר רב אויא היכא *דפרעי טבחי בנהרדעא עבדי כרבה בר רב הונא א"ל רב אשי לאמימר כל הני שמעתתא מאי א"ל כולהו שייכן בדרבה בר רב הונא ודרב אסי א"ר יוחנן מאי א"ל כבר פירשה רב אחא בר עוא ודרבי אבינא ודבני מערבא מאי א"ל הני ודאי פליגי: רבי יהודה אומר בגדולה כו': אמר רבי בנימין בר יפת אר"א [ג]לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא זו היא ששנינו בגדולה טפח רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו בקטנה ברובא רובא ולא הוי טפח פשיטא לא צריכא דהויא טפח במשהו מהו דתימא עד דמיקרע בה טפח לא הוי טרפה קמ"ל אמר גניבא אמר רבי אסי *נקדרה כסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על הטפח אמר רבי חייא בר אבא לדידי מפרשא לי מיניה דגניבא אמברא דנהרדעא [ד]כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה וכמה יתר מכסלע אמר רב יוסף [ה]כגון דעיילן תלת קשייתא בציפא בדוחקא בלא ציפא ברווחא: המסס ובית הכוסות: *[ו]תנו רבנן מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה ונמצא עליה קורט דם

בידוע

רש"י

בוקי סריקי. כדים רקים כלומר דברים שאינן: תפיסה. אחיזת יד: בטלא. אגבע: בתורא. אפילו בשור גדול די בכך: סניא דיבי. קרסטי"א בודי"ל לשון מורי והוא עשוי כקים ושחוש בראשו וכך מצאתי בהאל"ף בי"ת של רבי מכיר בודי"ל שאללי"ר ולשון סניא דיבי לפי שהוא מקום מאוס וכחוש ואפילו לזאבים וכל שאר הכרס קרוי חיצון ושיעורו ברוב לישנא אחרינא שמעתי מן הפנג"א עצמה הוא מקום שמנקבים שם הטבחים הכרס ומוציאים הפרש מקום שהשנאוי זב והראשון נראה: איסתומכא דכרסא. אני שמעתי *איסתומכ"א בלע"ז א) ואיני יודע מהו: מקום צר יש בכרס. שהוא קרוי כרס הפנימי וכל שאר הכרס קרוי חיצונה: נפל כרסא בבירא. הואיל ואינך יודע היכן הוא לא פירשת לנו כלום: א"ר אחא. אני אפרש אותו מקום צר: מן המיצר ולמטה. ממקום שהכרס הולך ומיצר כלפי הוושט הוא קרוי פנימי מפני שנחבא בדופני החזה: ולמטה. כשהבהמה תלויה: מקום שאין בו מילת. מקום יש בכרס חלק שאין שם אותו צמר שגוררין ברותחים מן הכרס: בשר החופה. פירשתיו וזהו קרום עב העובר על כל החלל וקורין לו טינפ"א ויפשו מן החזה ועד הירכים והכרס הקרוי פנג"א מעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום ורוב החיצונה דקאמר מתניתין רואין כמה יש מן הקרום כנגד אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד הכרס טרפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה והיינו דאמרינן לקמן רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו כו' ואי בכוליה קרום משערינן אין לך בהמה קטנה שאין ברוב שלה יותר מטפח וכל אמוראי דלעיל קרו פנימית וחיצונה בכרס עצמה: מפרעתה. צד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא את המעיים והיינו דמפרש היכא דפרעי טבחי: כולהו שייכן בדרבה. סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו צד עומדים או למעלה או למטה וכי טרפת לה לכל אותו צד בנקב במשהו הנמצא בו מקיימת להו לכולהו: אמימר מנהרדעא הוה כדאמרינן ב) בשנים אוחזין (ב"מ דף טז:) אנא מנהרדעא אנא וסבירא לי שומא הדרא לעולם: דרב אסי אמר ר' יוחנן. דאמר לעיל ואיני יודע איזהו: מאי. אמריתו עלה הא איכא לספוקי בכל הכרס כולו: אמר ליה כבר פירשה רב אחא. דהיינו מן המצר ולמטה והוא כנגד מפרעתה היא: ודרבי אבינא. דאמר כרס הפנימי בוושט הוא: ודבני מערבא. דאמרי כל הכרס כולו קרוי פנימי ונידון בנקב משהו: מאי. וכיון דלא אפסיק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפינן בכל הכרס בנקב במשהו כבני מערבא ומיהו כל הנך טרפות אנן לא טרחינן למיבדקי בתרייהו דכל כמה דלא מישתכחן אזלינן בתר רובא כדנפקא לן בפרק קמא (לעיל יא.) מהאליה תמימה ומקראי טובא ובסירכי דריאה משום דשכיחן בדקינן בתרייהו*: גדולה ממש. גדולה שבגדולות: כל שנקרע בה וכו'. כלומר כל היכא דמשתכחא או טפח או רובא טרפה: רובא פשיטא. דרובו ככולו: הכי גרסינן לא צריכא דהויא טפח במשהו. אי הויא משהו טפי מרובא הוה מיקרע טפח: נקדרה. כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה כסלע מטבע רחב הוא: שאם תמתח. אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמלא בו טפח באותה קדירה: תלת קשייתא. גרעיני תמרה: בציפא. עם אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ציפא בהרווחה:

בידוע

תוספות

ואיזהו כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס. וא"ת אם כן חסר להו מי"ח טרפות דבשר החופה את רוב הכרס הוא משיב שמעתא דבריש פירקין וכריש פירקין (דף מג.) פירשתי:

רובא ולא הוי טפח פשיטא. פי' פשיטא דרוב מועיל לכולי עלמא וקשה תימה מאי קא משני לא צריכא דאיכא טפח במשהו מהו דתימא עד דמיקרע בה טפח לא הוה טרפה ואמאי ס"ד למימר הכי ורבינו חננאל גרים דאיכא טפח ומשהו ורוצה לפרש רובא דלא הוי טפח היינו כשאין בכל הכרס טפח ולכך פריך שפיר פשיטא דלא בעי טפח שהרי אין בכולה טפח ומשני כגון דאיכא טפח ומשהו מהו דתימא כיון דאיכא בכולה טפי מטפח לא מיטרפא עד דמקרע טפח:

לכשתמתח תעמוד על טפח. כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט יהיה בארכו טפח:

מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד אחד כשרה. אבל בהמסס אפילו מצד אחד שלא נקב מעבר לעבר טרפה ג) כך פירש רש"י במקום אחר ואפילו אם תמצא לומר דאין סברא שיהא טרפה הואיל ולא ניקב אלא חצי עור מגינו למימר דכוליה ניקב וחיישינן שמא הבריא כי היכי דחיישי' [גבי ושט] בריש פירקין (דף מג.) למאן דחייש לספק דרוסה והא דקתני במתניתין המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש לאו דוקא לחוץ שיהא מפולש אלא כלומר לחוץ כלפי חוץ ולאפוקי נקבו זה לתוך זה והא דקאמר מצד אחד כשרה בעובי בית הכוסות צריך לפרש ד) אותו צד אחד מבפנים כלפי הריעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טרפה דאמר נקובי נקיב ואתאי ואין נראה לר"ת לומר שיהא טרפה ה) בלא ניקב אלא חצי העור של המסס ונראה לו דהמסס נמי מצד אחד כשרה והא דנקט בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה רבותא קמשמע לן לפי שיש לו שני עורות וקמשמע לן דאע"ג שניקב עור אחד שלם אפילו הכי כשרה עד שניקבו שניהם ואגב דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי משני צדדין טרפה אע"ג דמילתא דפשיטא היא ועוד אומר ר"ת דהאי נמי חדוש הוא דס"ד אמינא אפילו משני צדדין כגון שניקבו שני העורות כשרה לפי שסוכב ע"ג המסס ומדובק שם בשומן *והוא הדין דאותו דבקות מגין שלא יצא הריעי מידי דהוה אחלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה דכשרה קא משמע לן ו) הכא דטרפה וא"ת הא אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף לו.) גבי הנהו תלת מילי דאישתנו שמייהו הוצלילא בי כסי ובי כסי הוצלילא למאי נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות והשתא מאי נפקותא איכא הא בתרוייהו אמרינן מצד אחד כשרה משני צדדים טרפה גם בהוצלילא וי"ל דנפקא מינה שלא תטעה לפרש מה שאמר מצד אחד כשרה זהו בהוצלילא דהיינו המסס שעתה קורין בית הכוסות אבל במה שקורין עכשיו הוצלילא היינו מה שהיו רגילים לקרות בית הכוסות אפילו מצד אחד טרפה הואיל וניקב עור שלם אי נמי שלא נטעה נמי במשני צדדים טרפה דהוי במה שקורין אותו עכשיו בית הכוסות דהוא המסס אבל במה שקורין עכשיו הוצלילא דהוא מה ז) שקורין מתחלה בית הכוסות אפילו משני צדדין כשרה דהויא כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה:

המוליא

עין משפט נר מצוה

קלד א מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה טז סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן מו סעיף ה:

קלה ב ג מיי' שם פ"ט הל' ה ופ"י שם הלי"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מח סעיף ג:

קלו ד ה מיי' שם פ"ט הל"ו טוש"ע שם סעיף ד:

קלז ו ז מיי' שם פ"ו הלי"ב טוש"ע שם סעיף ה [וכרב אלפס ע' לכב"כ פרק ו דף רא: וד]

שיטה מקובצת

א] תיבות ואיני יודע מהו נמחק: ב] בשנים אוחזין אמר אמימר אנא נהרדעא אנא: ג] כך פי' רש"י במקום אחר נ"ב פ' המדיר ופ' לולב הגזול: ד] צריך לפרש לאותו צד מבפנים: ה] ואין נראה לר"ת לומר שיהא טרפה כשלא ניקב: ו] קמ"ל דטרפה וא"ת הא אמרי' בפ' במה מדליקין גבי הנהו תלת: ז] דהוא מה שהיו קורין מתחלה:

גליון הש"ס

גמ' נקדרה כסלע. וכן לקמן דף נז ע"א נקדר כמין טבעת. עירובין נח ע"ב שמעתי שמקדרין בהרים. ע"ז דף לב ע"א וקדור כמין ארובה ובערוך ערך קד גרים בכל הני בב' דלתי"ן קדוד:

וכ"ה דאותו כצ"ל

[עיין תוס' לעיל מד. ד"ה כדי וכו']

[תוספתא פ"ג]

ס"א איסתומכא

[לקמן נג:]

[לעיל מה. ע"ש]

[לקמן נג:]

[פירוש מקום שפותחין בו הבהמה להוציא קרביה כדאמרינן בחיטה מפורעת כלומר פתוחה. ערוך ערך פרע א']

[גירסת הערוך נקדירה]

[תוס' פ"ג] כתובות צו. [לעיל מה: [תוס' לב: שבת נו.]

[וע"ע תוס' לעיל יב. ברש"י ד"ה פסח וכו' עד סופו]

רבינו גרשום

בוקי סריקי נודות רקים. בטדרא בתורא כמלא אצבע בשור. או שנקרע רוב החיצונה. כלומר כרס החיצונה כדבעינן לפרושי בגמרא: ר' יהודה אומר בגדולה טפח. כלומר בגדולה שנקרע כרס החיצונה ובקטנה ברובא. אפי' לא נקרע טפח אלא רובא טרפה. סניא דיבא ששונאין אותו הזאבים ולא יכלו ליה למיכל מיניה. לישנא אחרינא סניא דיבי כעין מסננת לשון זיבה. אסטומכא אישטמכל בלעז: מן המצר ולמטה מקום שמתחילין בני מעים הרחב לקצר: מקום שאין בו מילת זהו דבר שמגררין מן הכרס מאחר שמרתיחין אותו. היכא דפרעי טבחי (שוב הריע) כבר פירשה רב אחא בריה דרב אויא. כלומר מן המצר ולמטה א) ושייר במפרעתא: דר' אבינא ודבני מערבא מאי. כלומר דאמרי כל הכרס כלו זהו כרס הפנימי: זו היא ששנינו בגדולה טפח. וכל דמקרע רובא ולא הוי טפח. כלומר לא קטנה קטנה ממש אלא אם תהא קטנה כשתקרע רובא דכרס החיצונה ולא הויא טפח אע"פ שבמשהו הוי טפח כיון דאותו רוב שנקרע לא הוי טפח חשובה קטנה: נקדרה כסלע כו'. כלומר הכרס החיצונה נקדרה קשייתא נידל בלע"ז. קשייתא בציפא כו' כלומר כדעיילן תלת קשייתא עם שיורי האוכל שעליו כשאוכלין התמרים אין יכול לאוכלו (על הכל) [כולו] ונשאר על קשייתא קצת מן הפירי וזהו ציפא: בלא ציפא ערום [נ' בלא אוכל

א) אולי צ"ל והוא כנגד מפרעתא וכ"ה ברש"י.

בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה "הגליד פי המכה בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ומאי שנא מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דם טריף מר התם ליכא מידי למיסרך הכא כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך א"ל רב ספרא לאביי חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר רב עוירא שמני ואמר מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד וטרפה שלח ליה לא אתא לגביה אזל הוא לגביה הוה קאי אאיגרא אמר ניחות מר וניתי לא נחית סליק הוא לגביה א"ל אימא לי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה מפטיר כנסיות אנא לעילא מרבי רבה והוה רב הונא ציפוראה ורבי יוסי מדאה יושבין לפניו ובאת לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה רבי ומצא עליה קורט דם וטרפה ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין אמר ליה טרח *טרייה להההוא גברא מתניתין היא המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ: נפלה מן הגג: אמר רב הונא "הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוקי אברים ההוא גדיא דהו"ל לרבינא דחזא חושלא באיפומא דגר נפל מאיגרא לארעא אתיא לקמיה דרב אשי א"ל הא דאמר רב הונא הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוקי אברים משום דאית לה מידי למסרך והאי לית ליה מידי למסרך או דלמא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה אמר ליה "משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה ההיא אימרתא דהוה בי רב חביבא דהוו שרדן כרעיה בתרייתא אמר רב יימר האי *שיגרונא נקטיה מתקיף לה רבינא ודלמא חוט השדרה איפסיק בדקוה אשכחוה כרבינא ואפ"ה "הלכתא כרב יימר שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אמר רב הונא "זכרים המנגחין זה את זה אין חוששין משום ריסוקי אברים אף ע"ג דמידוו וקיימי צימרא בעלמא הוא דנקט להו "אי נפול לארעא ודאי חיישינן אמר רב *מנשי "הני דכרי דגנבי גנבי אין חוששין משום ריסוק אברים מאי טעמא כי שדו להו אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטי קמייהו אהדרינהו ודאי חיישינן והני מילי דאהדרינהו מחמת יראה אבל מחמת תשובה מעלייתא הוא דעבדי אמר רב יהודה אמר רב "הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה על זנבה והלכה לה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוקי אברים ואי שלים חוטרא אפלגי דגבא חיישינן ואי אית בה קיטרי חיישינן ואי מחיי אפסקיה חיישינן אמר ר"נ "בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים א"ל רבא לר"נ תניא דמסייע לך *"תינוק בן יום אחד מטמא

רש"י

בידוע שלפני שחיטה . וטרפה : הוגלד . קרוסט"א : בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה . ואם לקחה א) בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו : לא הוגלד פי המכה . איכא לספוקי אי קודם מקח הוי אי לאחר מקח הוי ועל הטבח ג) שהוא מוציא מידו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא ועליו להביא ראיה שקודם מקח הוה דמספיקא לא מפקינן ממונא מחזקיה: למאי נפקא מיניה לא גרסינן : התם ליכא מידי למיסרך . כשנמצא נקב בלא מחט כשהדם יוצא הוא מתקנח בצלוחית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לידבק : מיסרך הוה סריך . הדם במחט : רב עוירא שמני . רב עוירא שמי : שלח ליה . אביי דליתי לגביה : מפטיר כנסיות אנא . מכניס ומוציא תלמידים ומאספס ומעמידים לילך מבית המדרש : לעילא מרבי רבה . מר' יהודה הנשיא : רב הונא צפוראה ור' יוסי מדאה : מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות . מבפנים : מצד אחד . שלא היתה נראית מבחוץ: והפכה . לבית הכוסות לצד החיצון : ומצא . על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם : אמר אם אין מכה . זו יוצאת לחוץ דם זה מנין כאן : טרח טריה להווא גברא . כמה הטרחת לאותו האיש על עצמו היה אומר שהטריחו זה לבא אללו [נ"ל טריח] לישנא אחרינא טרח טרייה כמו דטרייה לרישיה דאמרן לעיל (דף מה:) כלומר בחנם טרחתי לבא שאין כאן דבר חדוש : למעלה. בגג : למטה . על הארץ : אין חוששין . הואיל ולא ראינוה שנפלה אין חוששין שמא נתרסקו אבריה להשהותה מעת לעת כדין נפולה ורסוקת אברים דאמרינן במתניתין (לקמן נו.) גבי עוף אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובקופצת מאליה לא חיישינן להכי : ההוא גדיא דהוה ליה לרבינא . בגג והוה ארובה בגג : חזא חושלא . שעורים קלופים : באיפומא . כנגד פי ארובה למטה בבית : דגר . קפץ : משום דאית לה מידי למסרך . שלא קפצה דרך ארובה אלא בצידי הגג מסרכת עצמה בכתלים וקופצת ומהניא לה סריכת הכתלים שמסרכת בידיה קצת : והאי לית ליה מידי למיסרך . שהארובה אינה סמוכה לכותל : דאמדה נפשה . אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת : דהוו שדרן כרעיה בתרייתא . רגליה האחרונים היו נגררין אחריה : שיגרונא . קרנפ"א : הלכתא כרב יימר . דלא מיזדקקינן למיבדק שאר בהמות ג) דשגרן כרעייהו : זכרים . אילים : דמדוו . דואגים וכואבים : צימרא . חמימות כמו (שבת דף סז.) איסתא צמירתא: דגנבי גנבי. ומשליכין אותם למעלה מכתלי החצר ונופלים לארץ: אמתנייהו. על מתניהן נופלין ואין נהפכין על גבן שיתפרקו חוליותיהן : אהדרינהו . דרך למעלה מן הכותל : ואי חיישינן. דלא איכפת להו כל היכי דנפלה: הכה על ראשה. שכפף המטה: והלכה לה כלפי זנבה. והכה על מתניה ולא על הצלעות וכן על זנבה והלכה כלפי ראשה והכה על צוארה:א) ואפילו ל"ג דדוקא(א) לא כפף המטה והכה על כל הצלעות כנגד כל השדרה קאמר: ואי שלים חוטרא אפלגא דגבא. שלא היה ארוך ככל השדרה חיישינן : קיטרי . במקל שיש בו שיורי ענפים : אפסקיה . בהפסק כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה : בית הרחם . עגל שנולד היום שיצא מבית הרחם לר : אין חוששין . שמא נדחק ונתרסקו אבריו ואין צריך להשהותו מעת לעת : מטמא

א)"עיין רש"א

תוספות

המוציא מחבירו עליו הראיה . פירוש על הלוקח להביא ראיה שברשות מוכר נטרפה ד] אע"פ שלא נתן מעות עדיין כאן נמצאו וכאן היו כדאמר בסוף פרק המדיר (כתובות דף עו:) והא דקרי ליה מוציא משום דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהיב ליה חיותא והקשה ה"ר י"ט דבנדה פרק הרואה כתם (דף נח.) תניא בדקה עצמה ונלוקה והשאילתה לחברתה היא טהורה וחברתה תולה ומפרש רב ששת דלענין דינא תנן דלא מיחייבא חברתה לשבם הבגד ואמאי לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו כמו גבי בהמה דהכא וגבי מומין דסוף המדיר וי"ל דלא דמי דודאי כדי לקיים המכר ה] ובקדושין סברא הוא דאמרינן הכי שאומר המוכר ללוקח קח פרתך שברשותך נטרפה והאב אומר לבעל קח אשתך שברשותך נולד המום ואין לנו לבטל המעשה הזה אבל גבי חלוק ליכא למימר הכי ועוד גבי חלוק לעולם הוא ברשות הראשונה בעלת חלוק שלא בא ליד השניה בתורת מכר אלא בתורת שאילה ולא שייך למימר ברשות שואלה נמצאת ולא ברשות בעלת חלוק* : **כיון** דאיכא מחט מסרך הוה סריך . ה"ה קוץ וכל דבר חדע מדקאמר התם ליכא מידי למיסרך : **דגר** ונפל . ולא הלך דלקמן פסקינן דהלכה אפילו בדיקה לא בעי : **דהוו** שגרן כרעיה בתרייתא . לא בנפילה מיירי : **נפל** לארעא חוששין . אף על גב דבנפילה בעינן עד שיפול מעשרה טפחים כדאיתא בפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ:) ומכריסא דתורא עד ארעא ליכא אלא ארבעה טפחים כדאמר התם (דף נא.) מ"מ חיישינן הכא משום דנפיל מחמת ההכאה שמנגחין זה את זה : **בית** הרחם אין בו משום ריסוק אברים. משום דאיכא ריעותא דאינו הולך איצטריך ליה לאשמועינן דאי לאו הכי פשיטא דאזלינן בתר רוב ולדות וא"ת א"כ מאי קא מסייע ליה מבן יום אחד דמטמא בזיבה התם ליכא ריעותא א"כ כשחיה הרבה אחרי כן וי"ל דאם איתא דאתרמי ריסוק אברים מחמת בית הרחם א"כ היה לנו לחושבו לאונס לענין זיבה ועוד דזובו מוכיח שנתרסקו אבריו בבית הרחם וכעין ריעותא הוא דמסתמא ו] דמחמת כך בא הזוב אלא ודאי לעולם אין בו ריסוק אברים :

ראשה וזנבה שלא יגע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אלא אפילו הכה על השדרה באורך אפ"ה לא חיישינן ע"כ. רש"ל בשם פירושים מדויקים

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פ"ב מהל' מכירה הלכ' ו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רלב סעי' יא [וברב אלפס עוד בב"ב פרק ו דף רס:]

קלט ב ג מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכה ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נח סעיף יא :

קמ ד מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לב סעיף ז :

קמא ה ו מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ו :

קמב ז מיי' שם הלי"א טוש"ע שם סעי' יב:

קמג ח מיי' שם הלי"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לב סעי' ו :

קמד ט מיי' שם הלי"ז וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד [סי' טו סעי' ב] וסימן נח סעי' ג :

קמה י מיי' פ"א מהל' מו"מ הלכה ד :

[ועיין היטב תוס' נדה נח. ד"ה ולענין]

שיטה מקובצת

א] ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים : ב] ועל הטבח להביא ראיה שהוא מוציא מחברו דמסתמא : ג] שאר בהמות דשדרן כרעייהו : ד] ואע"פ שלא נתן מעות עדיין דכאן נמצאו : ה] כדי לקיים המכר או הקדושין סברא : ו] וכעין ריעותא הוא דמסתמא מחמת כך בא :

[צ"ל מנשה עי' תוס' לעיל ד. ד"ה מכנים]

נדה מג:

ס"א הכה על ראשה אדם שהיה אוחז בידו שבט אחד והכה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט עד זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט עד כלפי ראשה ולא תימא שהכה על

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפי' לא גרסי' דדוקא כפף כנ"ל ותיבת לא נמחק :

[נ"ל טריח]

[גי' הערוך ערך שגדן שינדונא והפיר המוסף דבלשון יוני כאב הירך והוא באטמאה נקרא שגדונא]

רבינו גרשום

אוכל) (כו' כלומר אוכל): משני צדדין טרפה . והוא שניקבו לחוץ.תמצא עליו קורט דם בסוף המחט מצד (אחד) אחר . הגליד פי המכה שיבש פי המכה והיה בו מלנ"ט. למאי נפקא מינה למקח וממכר היכי דמי שבתוך ג' ימים שקנאו שחטו ומצא בו אותו מחט הוגלד פי המכה בידוע שקודם שקנאו היה בו ומקחו מקח טעות לא הוגלד פי המכה זהו אומר ברשותך אירע לה וזה אמר ברשותך אירע לה המוציא מחברו עליו להביא עדים שברשות מוכר אירע לה ואם לא יביא עדים א) ישבע המוכר שלא אירע לה ברשותו ופטור : אי הכי כולהו נקובי נמי ליבעו קורט דם כלומר ניקבה הריאה משני צדדין [אינו] פסול עד דאיכא קורט דם מצד אחד : שאני הכא דאיכא מחט . ואם איתא דקודם שחיטה סרוכי הוה מסרכא הדם בסוף המחט : שמני . לשון שמי : מפטיר כנסיות אני . משמש תלמידים שהיו נכנסין לפני ר' ללמוד : טרויי טריות להחוא גברא . כלומר הטרחת פסיעותיי בחנם : אין חוששין שמא משום ריסוקי איברים כו'. כלומר אין חוששין שמא בשקפצה למטה שיברה איבריה משום דאמדה נפשה:חזא חושלא באיפומא. כלומר היו שעורין קלופין כנגד החור שעליה והיה החור באמצע העליה כעין חור של אשטבא : טעמא דרב הונא משום דמסרכא ואין חוששין משום ריסוקי איברים כגון עומדה על הכותל וכשקופצת למטה מסרכא לצד הכותל והאי לא מסרכא דבאמצע העלית הוא:דהוה קא שדרן כרעא בתרייתא כו' כלומר מגררת רגליה אחריה ולא היתה יכולה לפסע כדרך כל הבהמה . שיגרונא הוא דנקיט לה חולי כלומר וכשרה לאחר זמן . כשתנצל מאותו חולי . דמדוו וקיימי אישטורדיר : צימרא בעלמא הוא דנקיט לה חולי : דפתקי גנבי כלומר כשגונבין בהמה דקה בלילה משליכין אותו דרך כותל . אין חוששין כו' כי שדו להו כלומר שמשליכין אותן אמתניהו שדו להו . אהדרינהו ודאי חיישינן דאהדרינהו לבעלים בלילה דרך כותל בלא ידיעת בעלים חיישינן משום ריסוקי איברים דודאי כשמשיבין אותו אין חוששין עליה אם נתרסק : תשובה מעלייתא עבדי ואין מרסקין אותו . בית הרחם אין בו משום ריסוקי איברים כלומר כשנולד הבהמה

א) הדבר צ"ע היאך יוכל לשבע בברי שלא אירע לה ברשותו ויש ליישב :

מטמא בזיבה ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים *איקרי באן מבשרו ולא מחמת אונסו הכא במאי עסקינן כגון שיצא דרך דופן ת"ש *"עגל שנולד בי"ט שוחטין אותו בי"ט ה"נ כגון שיצא דרך דופן ת"ש *ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וכי תימא ה"נ שיצא דרך דופן דרך דופן מי קדוש והא *א"ר יוחנן מודה היה ר"ש לענין קדשים שאינו קדוש הב"ע שהפרים על גבי קרקע ואמר ר"נ בית המטבחים אין בו משום ריסוקי אברים ההוא תורא דנפל ואישתמע קל *נגיחותיה על רב יצחק בר שמואל בר מרתא שקל משופרי שופרי אמרי ליה רבנן מנא לך הא א"ל הכי אמר רב צפרניו נועץ עד שמגיע לארץ *א"ר יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה מעת לעת בדיקה ודאי בעיא הלכה אינה צריכה בדיקה רב חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה אמר רב ירמיה בר אחא אמר רב פשטה ידה לעמוד אע"פ שלא עמדה עקרה רגלה להלך אע"פ שלא הלכה ורב חסדא אמר ניערה לעמוד אע"פ שלא עמדה (והלכתא היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה ואינה צריכה מעת לעת ואם הלכה אפילו בדיקה נמי לא צריכה) אמר אמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים אמר ליה מר זוטרא הכי אמרינן משמיה דרב פפא צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו א"ל הונא מר בר בריה דרב נחמיה לרב אשי סימנין מאי א"ל סימנין קשין הן אצל נפילה אמר רב יהודה אמר שמואל עוף שנחבט על פני המים כיון ששט מלא קומתו דיו ולא אמרן אלא ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה מיא הוא דאשפלו ואי מיא קיימי לית לן בה ואי שדא ציבי וקדמיה הא קדמיה גלימא מתיח חיישינן דלא מתיח לא חיישינן *עוף ומעופף לא חיישינן איזלא ומקרבי קיטרי חיישינן לא מקרבי קיטרי לא חיישינן כיתנא דעביד בטוני חיישינן דהאי גיסא ודהאי גיסא לא חיישינן אסורייתא חיישינן כיתנא דדייק ונפיץ לא חיישינן דייק ולא נפיץ חיישינן דעביד ביזרי כיון דאיכא ביה קטרי חיישינן דקתא חיישינן דקדקתא לא חיישינן נברא חיישינן תימחתא לא חיישינן קיטמא נהילא חיישינן לא נהילא לא חיישינן

חול

מטמא בזיבה. אם יצא ממנו זוב : ואי ס"ד יש בו משום ריסוקי אברים. הרי חולה הוא וזו אחד משבעה דרכים שהזב נבדק בהן דזב אינו מטמא באונס דכתיב (ויקרא טו) זב מבשרו שיהא בשרו כמות שהוא שלם ולא באונס : דרך דופן. פי' שם ובין הוא ובין אמו חיין ואין לומר שלאחר שמתה אמו הוציאוהו דקיי"ל במסכת נדה (דף מד.) הוא מיית ברישא : עגל שנולד בי"ט. אין כאן משום מוקצה שהרי מוכן היה אגב אמו ושוחטין אותו בו ביום אלמא משום ריסוקי אברים נמי לית ביה : ושוין. תנאי דפליגי במסכת ביצה (דף כו:) גבי בכור שנולד בו מום בי"ט ושוין דאפילו האוסר בנולד בו ביום מום משום דמוקצה היה בין השמשות מחמת איסור קדשים בחוץ אבל אם נולד היום ומומו עמו מוכן הוא שלא נאסר מעולם דהא במעי אמו היה מוכן אגב אמו ומותר דבכור אינו קדוש עד שיולד וכשנולד הרי מומו עמו וראוי לישחט בחוץ : דרך דופן מי קדיש. בבכורה דבעינן מום לישחט במדינה : מודה ר"ש. אע"ג דפליג במסכת נדה (דף מ.) גבי יוצא דופן ואמר הרי הוא כילוד ויושבת עליו ימי טומאה וטהרה התם הוא דאיתרבאי מואם נקבה תלד לרבות יוצא דופן אבל לענין קדשים מודה שאינו קדוש דכתיב כי יולד פרט ליוצא דופן (לעיל דף לח:) : הכא במאי עסקינן. הא דקתני מותר בו ביום ולא חיים לריסוק אברים : כגון שהפרים ע"ג קרקע. נגער לעמוד ותחב פרסותיו לעמוד דאמרינן לקמן גבי נפולה עמדה מנפילתה אינה צריכה מעת לעת : בית המטבחים. כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו ממקום גבוה : דנפל. בבית המטבחים : קל נגיחותיה. כמו (ב"ק דף פ.) גונח מלבו פלינדרי"ש בלעז שנשמע קול יללתו כשנפל : מנא לך הא. דלא חיישת לריסוק : צפרניו נועץ. כשהוא א] שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו נופל מגובה : עמדה. אמתניתין קאי שנפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת : אבל בדיקה בעיא. בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא והיכא דלא עמדה אפילו בדקוה ונמצאת שלמה טרפה משום החבט שנתפרקו פרקיה ותוליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעיא : אע"ג דלא עמדה. ואינה צריכה שהייה מעת לעת : ננערה לעמוד. אע"פ שלא פשטה ידה אלא נתחזקה ורצתה לעמוד : היכא דנפלה מן הגג. בלא ידעה דאי ידעה הא אמרינן דאמדה נפשה : כנגד בני מעיין. שמא נקרע רוב המטונה או ניקבו הדקין : כנגד כל החלל. משום שבירת רוב צלעות או עקירת חוליות : סימנין מאי. מי בעי בדיקה שמא נעקרו : עוף שנחבט. ב] ונפל על כרעו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק : כיון ששט מלא קומתו. הוה ליה כהליכה שאינה צריכה בדיקה : ואי מיא דקיימי. כגון אגמים : לית לן בה. דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי : ואי שדי ציבי. ואם היו קסמי עצים מושלכין בנהר : וקדמיה. איהו לציבי ג] מלמעלה למטה אפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה איהו לציבי איהו דקא שט : גלימא. פרוש על גבי יתדות באויר : ומתיח. שפיר ונפל עוף עליו : חיישינן. לריסוק ובעי שהייה דכיון דמתיח שפיר קשה הוא : עוף ומעופף. ואם כפולה הטלית ואפילו מתוחה : לא חיישינן : דאינה נמתחת יפה : איזלא. עוף שנפל ברשת הפרושה באויר : אי מיקרבי קיטרי. קשרי החוטין שבהם סמוכין זה לזה תמיד : חיישינן. שמא הקשרים רסקוהו : כיתנא דעביד בטוני. פשתן העשוי חבילות חבילות : חיישינן. שהרי קשה הוא : דהאי גיסא ודהאי גיסא. אם נפל על צדי החבילה מכאן ומכאן בהשמטה : לא חיישינן. דכי מטי עלייהו משתריק ומשתמיט ולא מלקי ליה : אסורייתא. חבילות של קנים : כיתנא דדייק (ונפיץ). חבוט בטוד"ה בלעז : ונפיץ. אשקוש"א : לא חיישינן. אם שטוח על גבי קרקע ונופל עוף עליו : דייק ולא נפיץ. שהרי הנבטולין מלקין העוף : דעביד ביזרי. פופיד"ש אפילו דייק ונפיץ חיישינן משום קטרי דאית ביה : דקתא. נעורת שהרי נבטולין הנגערין מן הפשתים כשמנפצין אותו : חיישינן. אם נפל עוף עליהן : דקדקתא. דקה מן הדקה וגם היא נעורת : לא חיישינן. אם יש ממנה כרי על גבי ד] קרקע ונופל עוף עליהן לא חיישינן לפי שהיא רכה : נברא. סיב הגדל סביב הדקלים ומייבשין אותו ונחלק לרצועות ומפשילין ממנו חבלים וכל זמן שלא נעשה רצועות הוא קשה : תימחתא. לאחר שחלקוהו לרצועות נהאי נברא כמו שעושין לקליפת עץ הקרוי טי"ל : קיטמא נהילא. מרוקד בנפה נכבש ונעשה קשה : לא נהילא. אינו נכבש וכל שעה הוא ה] צפוף ואינו קשה :

חול

מודה רבי שמעון לענין קדשים. לא הוה צריך כאן לדברי רבי יוחנן דבבכור עסקינן דתלי רחמנא בפטר רחם וקדשים גופייהו לא יליף ר"ש אלא מבכור לידה כדאמר בריש יוצא דופן (נדה דף מ.) ולרבותא נקט הכא כל קדשים : עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא. אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעיא נמי בדיקה כדתנן לקמן (דף נו.) דרוסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה צריך מעת לעת ואמר בגמרא משום ר"א בר' ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה וא"ת והא תניא בפ' התערובת (בזבחים דף עג:) נתערבה בשור שנעבדה בו עבירה בכלאים ובטרפה ובגמרא (דף עד:) פריך האי טרפה היכי דמי אי דידע ליה נשקלה אי דלא ידע ליה מנא ידע ומשני ר"ל דאיערב בנפולה ופריך בנפולה נבדקיה ומשני קסבר עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה והשתא על כרחך עיקר שינויא לא הוי מעמדה צריכה מעת לעת דאכתי ניבדקיה בהילוך ועוד דכיון דמעת לעת סגי אמאי קתני ירעו עד שיסתאבו אלא עיקר שינויא מהלכה צריכה בדיקה וכיון דאין מרויח שום דבר במה שאומר עמדה צריכה מעת לעת נ"ל למימר הכי הא כ"ע מודו הכא דעמדה אינה צריכה מעת לעת ונראה דגרסי' התם עמדה אינה צריכה מעת לעת אע"ג דלא צריך ליה התם נקטיה אגב הלכה בעיא בדיקה*: והלכתא היכא דנפלה מן הגג כו'. הא דלא קאמר הלכה כרב יהודה בריסוק אברים משום דבעי לאשמועינן דוקא עמדה למעוטי פסטה ידה לעמוד וננערה לעמוד :

קטניות

חול הדק לא חיישינן חול הגס חיישינן אבק דרכים חיישינן תיבנא ועביד בזגא חיישינן לא עביד בזגא לא חיישינן חיטי וכל דמינייהו חיישינן שערי וכל דמינייהו *חיישינן *כל מיני קטניות אין בהם משום ריסוקי אברים לבר מן רוביא חימצי אין בו משום ריסוק אברים חפצי יש בו משום ריסוק אברים כללא דמלתא כל מידי דמשריק אין בו משום ריסוק אברים לא משריק יש בו משום ריסוק אברים דבוק רב אשי שרי אמימר אסר בחד גפא דכולי עלמא לא פליגי דשרי כי פליגי בתרי גפי מאן דאסר אמר לך היכי ניקום ומאן דשרי אמר לך אפשר דניקום אעיקבי דגפי ואיכא דאמרי בתרי גפי כ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי בחד גפא מאן דשרי אמר לך אפשר דפרח בחד גפא ומאן דאסר כיון דבהאי לא מצי פרח בהאי נמי לא מצי פרח והילכתא "בתרי גפי אסיר בחד גפא שרי: נשתברו רוב צלעותיה: תנו רבנן "אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן אמר זעירי "ומחציין כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן "ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין רבי יוחנן אמר "בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין אמר רב "נעקרה צלע וחוליא עמה טרפה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב נעקרה צלע מכאן וצלע מכאן וחוליא קיימת מהו אמר להו גיסטרא קאמריתו והא רב נמי גיסטרא קאמר כי קאמר רב צלע בלא חוליא והא צלע וחוליא קאמר "צלע וחצי חוליא מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא אמרי ואמר להו גיסטרא קאמריתו והאמר עולא בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד נשתברו ברוב שני צדדין אמר לך התם זה שלא כנגד זה הכא זה כנגד זה והאמר רבי יוחנן ברוב שני צדדין וברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חד מינייהו זה כנגד זה התם בוכנא בלא אסיתא הכא בוכנא ואסיתא אי הכי היינו דרב לא שמיע להו דרב וליבעו מיניה כדרב סברי *ליבעי מיניה חדא דפריש לן תרת' דאי בעינן מיניה חדא הניחא אי אמר לן טרפה כל שכן תרתי אי אמר לן כשרה אכתי תרתי קא מיבעיא לן אי הכי השתא נמי דקא בעי מיניה תרתי הניחא אי אמר להו כשרה כל שכן חדא ואי אמר להו טרפה אכתי חדא מיבעיא להו סברי אם כן מירתח קא רתח חדא טרפה תרתי מיבעיא והא קא אמרי ליה ולא רתח כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו היינו ריתחיה *אמר רבה בר רב שילא אמר רב מתנא אמר שמואל נעקרה צלע מעיקרה וגולגולת שנחבסה ברובה ובשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה נעקרה צלע מעיקרה טרפה ורמינהו

כמה

חול הדק לא חיישינן. דמיסתריק ואינו נכבש לעולם: חול הגס. אבנים גדולות שבו מרסקין העוף כשנופל עליהם: אבק דרכים. גם הוא נכבש ונעשה קשה: תיבנא. איסתרי"ס בלע"ז תבן של חטים ושעורים: בזגא. חבילה: חיטי וכל דמינייהו. כגון שיפון שהוא קשה חיישינן אם נפל עליהם: כל מיני קטנית. לא חיישינן משום דמיסתרקי מהדדי ואינם נכבשים יחד: רוביא. תלתן: חימצי. פיסל"ש מחליקין הן ואינן נכבשים: חיפצי. ליגרו"ש ואינן עגולין ולא מיסתרקי: כל דמיסתריק. מחליק זה מזה ואינן נכבשים יחד והנופל עליהם נשמט והולך ואין כאן חבט: דבוק. גלוד"א בלע"ז וטחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ: בחד גפא. שלא נדבק אלא א] בגף אחת ופורח בשניה: היכי ניקום. במה יהא יכול להקים ולישא את עצמו הלכך כשנופל נחבט בנפילה ב] גמורה: אעיקבי דגפא. במקצת הוא נושא את עצמו בעקבי הגפיים והוא ראש הכנף מקום שחותכין הכנף מן האווז: בתרי גפי אסור. אלא אם כן עמד והלך. כתוב בהלכות גדולות כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה ושבורה ודרוסה דמיתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למיבדק אבל אנן לא בקיאינן ולא סמכינן אנפשין ולי נראה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב (דברים יז) ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאין בדבר כי היכי דנימטייה שיבא מכשורא: כ"ב צלעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב: ה"ג או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן ג]: ומחציין כלפי שדרה. ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב צלעות מחציין כלפי שדרה לפי ששם חוזקה ולא מחציה ולצד החזה: בר זכאי. לא ידענא מנו: נעקרו ברוב צד אחד. כיון שנעקרו שש מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בנשתברו לא מיטרפא אלא בי"ב דהיינו רוב שני צדדין: וחוליא עמה. ואפילו החוט קיים: אמרי ליה. בעו מיניה נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה ד] וחוליא קיימת מהו: גיסטרא קאמריתו. בתמיה בהמה שנפסקה באמצעיתה אתם שואלים הא נבלה נמי היא כדאמר בפ"ק (לעיל דף כא.): והא רב נמי גיסטרא קאמר. דכיון דנעקר צלע וחוליא עמה הרי צלע שכנגדו נשמטת ה] ונפלה וקרי לה רב טרפה: וחצי חוליא. והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: מכלל דרב כהנא ורב אסי. צלע מכאן וצלע מכאן וכל החוליא קיימת בעו מיניה דאי צלע וקצת חוליא הא שמעינן ליה דאמר דאפילו בחדא מיטרפא ואינהו בעו תרתי אלא ודאי צלע בלא חוליא קבעו מיניה: ואמר להו. אינהו עלה גיסטרא קאמריתו דאפילו נבלה נמי הויא בתמיה: *ואמר עולא וכו'. אלמא רובו בעינן למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מקריא נבלה: ולרבי יוחנן. דאמר אף נעקרו לא מיטרפא עד דאיכא רוב שני לדדין וכי מיעקרו שש מימין ושש משמאל ואפילו אלו לצד הטוחר ואלו לצד האליה אי אפשר דלא הוי אמצעית זה כנגד זה ואפילו הכי בעיא רובא למיטרפא וכל שכן דבחדא לא מיקריא נבלה דבשלמא מעיקרא הוה ס"ד דרב צלע וכולה חוליא קאמר ואינהו כעו מיניה צלע וקצת חוליא מכאן וכן מכאן ואמצעיתה של חוליא קיימת אבל השתא דאוקמת דרב צלע וחצי חוליא קאמר ואינהו על כרחך צלע בלא חוליא קבעו ליה וקאמר להו עלה גיסטרא קאמריתו קשיא לן הא דרבי יוחנן ומשני התם רב כהנא ורב אסי: בוכנא ואסיתא. כלומר צלע וקצת חוליא ורבי יוחנן צלע בלא חוליא: אי הכי. דרב כהנא ורב אסי צלע וקצת חוליא אמרי היינו דרב ו] הא שמעינן ליה דבחדא נמי טריף ומאי תיבעי להו בתרתי: *אסיתא. חור שבחוליא שהצלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: וליבעו מיניה ז] כרב בחדא. דהא חדא אכתי לא קאמר להו ותרתי קבעו מיניה: סברי אם כן מירתח קא רתח. ממהדורי דרב מלינן למפשט מאי דינא דחדא דאי מהדר לן כשרה כל שכן חדא ואי מהדר לן טרפה בלא ריתחא פשטינן מינה דבחדא סבירא ליה כשרה דאי סבירא ליה בחדא נמי טרפה כי בעינן בתרתי מהדר לן בריתחא למימר השתא בחדא טרפה תרתי מיבעיא לכו אבל אי בעינן מיניה חדא אפילו סבירא ליה בתרתי כשרה לא מהדר לן בריתחא למימר השתא בתרתי כשרה דלא איכפת ליה אי תיסק אדעתין דבתרתי טרפה: והא. בעו מיניה בתרתי וסבירא ליה דבחדא נמי טרפה כדאמר רב לעיל נעקרה צלע וחוליא עמה ואוקימנא בחצי חוליא ואפילו הכי לא אהדר להו בריתחא דנפשוט מינה לעקירת חדא: כיון דקאמר להו גיסטרא קאמריתו. בתמיה היינו ריתחיה דהכי קאמר להו הא לא איבעי לכו למיבעי דנבלה נמי הויא אלא בחדא טרפה: מעיקרה. אפילו בלא אסיתא: נחבסה. מינגלי"ר ולא נפחתה:

קטניות אין בהן משום ריסוק אברים כו'. אית ספרים דגרסי בתר הכי חמצי אין בהם משום ריסוק אברים חפצי יש בהם משום ריסוק אברים וכן ח] לגרסת הקונטרס משמע דלא הוו בכלל קטנית *וי"ל דקטנית מיירי בדברים דקים כמו עדשים ואורז ודוחן: והא רב נמי גיסטרא קאמר. מעיקרא הוה אתי ליה דרב שפיר דדלמא לא ס] חשיב גיסטרא אבל כיון דחשיב ההוא דרב כהנא נבלה משום גיסטרא דידיה נמי נבלה היא: אי הכי היינו דרב. לאו דרב ממש דההיא דרב לאו גיסטרא הוא ודידהו הוי גיסטרא ונבלה אלא כלומר י] מרב הוה להו למפשט דהא עדיפא מדרב: סברי מרתח רתח. אבל אי בעו מיניה חדא אפילו אי מכשר בתרתי לא רתח במה שבאים להחמיר ובסוף פרק שני דזבחים (דף כ:) אין מתיישב כמו בכאן גבי הא דבעי מיניה לוי מרבי כזית למחר בחוץ לרבי יהודה מאי: נעקרה צלע טרפה. פירש בקונטרס אפילו בלא אסיתא ור"ת מפרש עם האסיתא דהא משמע לעיל צלע בלא חוליא ליכא מאן דטריף עד דאיכא רוב צלעות דפריך לרב כהנא ולרב אסי מעולא בר *רבי זכאי ומרבי יוחנן: אילימא

קנד א מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכ"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נח סעיף ח:

[עי' רש"י יבמות סג. ד"ה חימלי]

קנה ב ג מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' א:

קנו ד מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' ב:

[גי' הערוך בע' חפן ב' וכל מיני קטניות לא חיישינן לבר מחימצי והפצי וכן כתב בערך חוף ד']

קנז ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' א:

קנח ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג:

מי' מהרש"ל פ"ק לא חיישינן

[זבחים לג:]

[לעיל מג:]

[נ"ל והאמר]

גי' תוס' בגמ' עולא בר ר' זכאי אומר. רש"ל

דבור זה שייך קודם ד"ה א"ה

שיטה מקובצת
א] שלא נדבק אלא כנף אחת ופורח בשניה: ב] הלכך כשנופל נחבט בנפילה גרידא הס"ד: ג] ה"ג או י"א מכאן ואחת מכאן ורוב צלעות קטנות הסמוכות לצד האליה לא חשיב הס"ד: ד] נעקרה צלע מכאן וצלע כנגדה מכאן וחוליא קיימת מהו: ה] הרי צלע שכנגדו נשמטת ונבלה וקרי: ו] היינו דרב ושמעי' ליה דבחדא: ז] וליבעו מיניה כדרב בחדא דהא חדא אכתי לא קמא להו ותרתי קבעו מיניה: ח] וכן גרסת הקונט': ט] דדילמא לא חשיבא הא דרב גיסטרא אבל: י] כלומר מדרב הות להו למפשט:

רבינו גרשום
דלא משריק: דבוקה אמימר אסר. כלומר שף שאוחזין אותו בדבק חיישינן משום ריסוק אברים: בחד גפא כולי עלמא לא פליגי דשרי. כלומר דסמיך אגפא אחריתי ולא משריק נפשיה: כי פליגי בתרין גפי. כלומר דביק בתרין גפי: אלו הן רוב צלעותיו שש מכאן ושש מכאן כלומר עשרין (ושלש) (ושתים) צלעות הן שיש בהן מוח ושתים עשרה הרוב. ומחציין כלפי שדרה כלומר היכא אמרינן דאי נשתברו רוב צלעותיה טרפה מחציין כלפי שדרה: נעקרו ברוב צד אחד כלומר א) אפילו שבע שנשתברו אין טרפות עד שישתברו ברוב שני צדדין. והא רב גיסטרא נמי קאמר כלומר נעקרה צלע וחוליתה עמה דהיא כגיסטרא: מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא קא אמרי כלומר דטרפה וזו היא שנשברה הצלע וחולייתא קיימת והא עולא בר זכאי א' ב) נשתברו ברוב שני צדדין כלומר דאינה טרפה עד שישתברו ברוב שני צדדין: הכא זה כנגד זה כלומר צלע מכאן וצלע מכאן זה כנגד זה דגיסטרא היא. והא כיון דאמר ר' יוחנן ברוב שני צדדין אי אפשר דלא קיימא חדא זה כנגד זה אלו הצלעות (השבורות) [העקורות]. בוכנא בלא אסיתא כלומר [illegible] שבורות שלא נעקרה חוליא כולה הכא נעקרה וחוליא עמה. ותיבעי להו לדרב כלומר השתא דאמרת דרב כהנא ורב אסי אמרי צלע מכן וצלע מכן עם חוליא. ותיבעי להו דרב [illegible] צלע וחוליא אם טרפה אם לאו: סברי ליבעו מיניה. חדא בעיא דמפשט לן תרתי בעי'. דאי בעינן מיניה חדא צלע וחוליא עמה ואמר לן טרפה סברי אם כן מירתח רתח כלומר אפילו אמר להו טרפה לא צריכי למיבעי חדא דאם כן דחדא [נמי] טרפה כי בעינן מיניה אלו טרפות מירתח רתח הדא טרפה תרתי מיבעיא: שנחבסה לשון נשברה: כמה חסרון בשדרה כלומר לענין נזיר לגלח שאינו מגלח אלא על מת שלם או על רוב [בניינו או על רוב מניינו והגולגולת זהו רוב מניינו: וכמה

א) נ"ל אפי' לא נעקרו רק ששה טרפה נשתברו אין טרפה וכו'. ב) נראה דצ"ל בן זכאי אמר נעקרו ברוב צד אחד כלומר דאינה טרפה עד שיעקרו ברוב מצד אחד.

*כמה חסרון בשדרה בית שמאי אומרים שתי חוליות ובית הלל אומרים [א]חוליא אחת ואמר רב יהודה אמר שמואל [ב]וכן לטרפה הכא צלע בלא חוליא התם [ג]חוליא בלא צלע בשלמא צלע בלא חוליא משכחת לה אלא חוליא בלא צלע היכי משכחת לה *בשילהי כפלי מתקיף לה רב אושעיא *ולתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל אמר ליה *רב כי איתשיל לענין טומאה איתשיל דהוו להו בית שמאי לחומרא: [ד]וגולגולת שנחבסה ברובה: בעי רבי ירמיה רוב גובהה או רוב היקיפה [ה]תיקו: ובשר החופה רוב הכרם ברובו: בעי רב אשי ברוב קרוע [ו]או ברוב נטול תפשוט ליה מדתנן *כרם הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה *ואמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר' חנינא כל הכרם כולו זו היא כרם הפנימי ואי זהו כרם החיצונה בשר החופה את רוב הכרם מידי הוא טעמא אלא לשמואל *(הכי אמר) רבי יעקב בר נחמני אמר שמואל *מקום שאין בו מילת: ודרוסת הזאב: אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעופות מן הנץ ולמעלה למעוטי מאי אילימא למעוטי חתול תנינא ודרוסת הזאב וכי תימא הא קא משמע לן דזאב בגסה נמי דרים והא תנן רבי יהודה אומר [ז]דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה וכי תימא רבי יהודה מפלג פליג והאמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי *אלעא [ח]לא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים *גברא אגברא קא רמית איבעית אימא לעולם למעוטי חתול מהו דתימא אורחא דמלתא קתני קא משמע לן אמר רב עמרם אמר רב חסדא [ט]דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים דרוסת חולדה בעופות מיתיבי דרוסת חתול נץ ונמייה עד שתינקב לחלל אבל דרוסה לית להו ותסברא נץ לא דרים והתנן ודרוסת הנץ הא לא קשיא כאן בעופות כאן [י]בגדיים וטלאים מכל מקום לרב חסדא קשיא הוא דאמר כי האי תנא דתניא בריבי אומר לא אמרו אין דרוסה אלא במקום שאין מצילין אבל במקום שיש מצילין יש דרוסה ובמקום שאין מצילין אין דרוסה והא ההיא תרנגולת דהואי בי רב כהנא דרהט חתול בתרה ועל *לאידרונא *ואיתחיד דשא באפיה ומחייה לדשא בסיחופיה ואשתכח עלה חמשה קורטי דמא הצלת עצמה נמי כהצלת אחרים דמי ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה [כ]איכא דאמרי הא מני בריבי היא דתניא בריבי אומר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מצילין אבל במקום שאין מצילין אין דרוסה ובמקום שאין מצילין אין דרוסה והא ההיא תרנגולת דהואי בי רב כהנא דרהט חתול בתרה ועל לאידרונא ואיתחיד דשא באפיה ומחייה לדשא בסיחופיה ואישתכח עליה חמשה קורטי דמא הצלת עצמה נמי כהצלת אחרים דמיא בעא מיניה רב כהנא מרב

יש

רש"י

כמה חסרון בשדרה. ולא תטמא באהל בלא בשר: וכן לטרפה. דלבית הלל מיטרפא בחדא חוליא אלמא לשמואל עקירת חוליא הוא דטרפה ולא עקירת צלע: בשילהי כפלי. יש חוליות שרבה שאין שם צלעות: ולתנייה גבי קולי בית שמאי. אי לענין טרפה נמי פליגי ליתנייה בעדיות דקחשיב התם כל קולי בית שמאי וחומרי בית הלל דהא לגבי טרפה הוו בית שמאי לקולא: כי איתשיל. חסרון שדרה בבית המדרש: לענין. טומאת אהל נשאלה לפניהם בכמה חסרונה דהתם בית שמאי לחומרא: רוב גובהה. מן העינים ולמעלה רוב היקפה גדול מרוב גובהה: ברוב קרוע. וכ"ש ברוב נטולה: או ברוב נטול. שניטל רובה אבל ברוב קרוע לא מיטרפא: תפשוט. דברוב קרוע קאמר דהא או שנקרע תנן ומפרשינן להאי רוב חיצונה דהיינו בשר החופה: מידי הוא טעמא. הא דמיבעיא לן ברוב קרוע או ברוב נטול: אלא לשמואל. דהא איהו אמרה להא שמעתא לעיל גלע שנעקרה וכו' ושמואל לא מפרש למתניתין כדאמרי במערבא אלא מקום שאין בו מילת דהיינו בכרם עצמו ואיהו מוסיף האי טרפות דבשר החופה אמתניתין דגמרא גמירי ליה ותנא דמתניתין מייתי לה בזה הכלל: מן הזאב ולמעלה. הוי דרוסה וזאב בכלל אבל מזאב ולמטה אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות: ובעופות. הגדרסין: מן הנץ ולמעלה. יש לו כח לדרוס עוף חברו: וכי תימא. אי לאו דרב הוה אמינא לעולם חתול נמי הויא דריסה בדקה ומתניתין קא משמע לן דזאב אפילו בגסה נמי דרים ומשום דאיירי בגסה נקט זאב: גברא אגברא קא רמית. א] דרבי אלעזר אדרב דרב סבר רבי יהודה פליג ות"ק אפילו בגסה קאמר ואיצטריך דרב לאשמועינן דמן הזאב ולמטה אפילו בדקה נמי לא דלא תימא האי דקתני זאב משום גסה אבל דקה אפילו חתול נמי: ואיבעית אימא לעולם. מתניתין נמי ממעט חתול אפילו מדקה דזאב גופיה דקתני בדקה קאמר כר' בנימין ואתא רב לפרושי א] דדוקא נקיט זאב במתני': מהו דתימא. האי דנקט זאב משום דאורחיה למידרס ולעולם הוא הדין לחתול קמ"ל רב: ב]נמייה. חיה היא ויש אומרים שהיא מרטריג"א בלע"ז: גדיים וטלאים. דקים שבדקה ומודה רב חסדא באילים ורחלים כמתני': עד שתינקב לחלל. כקון בעלמא ועד שניקבו הדקין ומדשוי להו כקון בנקובה מכלל דארס שלה אין מזיק אפילו לעופות וכל שכן לגדיים וטלאים: בריבי. שם חכם*: לא אמרו אין דרוסה. לחתול: אלא במקום שאין מצילין. לעוף או לגדי מידו דאינו כועס כל כך ולא אלים זיהריה: אבל במקום שיש ב] לה מציל. הוא כועס ויש לו ארס חזק וכשמכה בצפורן משליך בה ארס ודרב חסדא בשיש מצילין: בסחופיה. פלוט"א: חמשה קורטי דמא. ארס של חמש אצבעות: הצלת עצמה. שהיא עצמה מצלת גופה ובורחת: ורבנן. דפליגי עליה דבריבי דאמרי אפילו יש מצילין אין דרוסה בהאי דמא דמשתכח בדשא מפרקי לך: אית ליה זיהרא ולא קלי. אינו שורף: איכא דאמרי. דרב חסדא אפילו במקום שאין מצילין קאמר דיש דרוסה ומתניתין דנקט זאב משום אימרי דברבי נקט ג] והא מתניתין דנקט עד שתנקב לחלל בריבי היא ובמקום שאין מצילין ורבנן פליגי עליה: לא אמרו. יש דרוסה לחתול: אבל במקום שאין מצילין כו'. ורבנן סברי אף במקום שאין מצילין יש דרוסה:

אף

תוספות

אילימא למעוטי חתול. כלומר דוקא זאב דרים באימרי דברבי ולא חתול: וכי תימא קמשמע לן דזאב בגסה נמי דרים. כלומר דלהכי נקט מן הזאב ולמעלה לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה שוה דמה ארי בגסה אף ד] זאב בגסה: הכי גרסינן אמר רב חסדא דרוסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים. ולא גרסינן כן במילתיה דרב חסדא דאי גרס ליה א"כ כי פריך ליה מברייתא מנן נמי פריך וכי משני הוה דאמר כבריבי צריך לומר דקאי נמי בריבי אכן ואילו מתני' קתני כן דיש לו דרוסה ומתניתין איירי בכל ענין אף במקום שאין מצילין וכי תימא דמאי דמחלק בריבי היינו בגדיים וטלאים אבל בעופות לא א"כ מאי קא פריך מההיא תרנגולתא דהוה בי רב כהנא ואע"פ שטל כרחך אנו צריכין לחלק משום דלא תקשה ברייתא אמתניתין היינו משום דקסבר דבעופות קלי זיהריה ובגדיים וטלאים לא קלי זיהריה אבל בריבי סובר דמקום שיש לו מצילין קלי בין בעופות בין בגדיים וטלאים אבל במקום שאין מצילין אין לו כלל ארס ואי הוה גרסינן כן במילתא דרב חסדא אם כן אף בכן נמי הייתו צריכין לומר כן ועוד לאיכא דאמרי דמשני דברייתא כבריבי היא א"כ לרב חסדא יש דרוסה לנן בכל ענין אף בגדיים וטלאים ומאי איריא דתני מתניתין עוף הדק אפילו גדיים וטלאים נמי: מ"מ לרב חסדא קשיא. וא"ת ולישני ליה דברייתא באימרי דברבי וי"ל דדומיא דנן קתני דאף בגדיים וטלאים אין לו דרוסה ומיהו לפירוש איכא דאמרי דאוקי לברייתא כבריבי ובאין לו מצילין לא הוי חתול דומיא דנן דדרוסת הנץ בעופות בכל ענין ובגדיים וטלאים לא דרים בשום ענין ומתוך כך יתיישב אמאי לא מוקי ברייתא נמי לליסנא קמא כבריבי ובאין להן מצילין הא במצילין יש להן דרוסה משום דדומיא דנן קתני דאין לו דרוסה בכל ענין:

עין משפט נר מצוה

קנט א ב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל"ח סמג עשין רלג ומיי' פי' מהל' שחיטה הלכה ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נד סעיף ד:

קס ד ה מיי' פ"י מהל' שחיטה הל"ו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' א:

קסא ו מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ג:

קסב ז ח ט מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ד סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נז סעיף א:

קסג י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

קסד כ טוש"ע שם סעי' ד ואפילו כשאין מצילין יש דרוסה כרב חסדא אליבא דרבנן:

שיטה מקובצת

א] ואתא רב לפרושי מתני' דדוקא: ב] אבל במקום שיש מציל: ג] משום אימרי דברבי נקט ומתניתא דקתני עד: ד] ולמעלה שוה דמה ארי בגסה אף איתנהו נמי בגסה:

[תרגום של ויגל המדרס (ברכות מג פ"ל) ועאל לאידרון]

מסורת הש"ס

[לעיל מב: ושם נסמן] אהלות פ"ב משנה ג

[פי' סוף ויקן]

[יומא פ. זבחים לח: לקמן קס. בכורות לג: ערכין כז:]

ג"ל רבא

[לעיל מב.]

[לעיל ג:]

[ג"ל האמר]

[שם]

פי' מאליץ

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה גברא אגברא קא רמית דרבי אלעא אדרב כצ"ל: ב] ד"ה נמייה וכו'. נ"ב עיין שבת קמו ע"ב בד"ה משום ריתחא וכו' פרש"י דנמייה שרץ הוא:

[גי' הרא"ש רבי אלעזר וכן בפרש"י ד"ה גברא] [תענית ה: ושם נסמן]

רבינו גרשום

וכמה יהא חסרון.שאינו חשוב רוב בנינו: בש"א ב' חוליות ובית הלל אומרים אפילו לא חיסרו אלא חוליא אחת אינו סותר ימי נזרו ואינו מגלח ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה. אפילו לא חיסר אלא חוליא טרפה וכיצד אמרת דאינה טרפה עד שתיעקר צלע מעיקרה. בשלחי כפלי כלומר דחוליא א) לית בה צלע.א"כ הוה ליה מקולי דבית שמאי כו' כלומר אי אמרת וכן לטרפה הוו להו ב"ה לחומרא וב"ש לקולא: א"ל רבא כי אתשיל ההוא לענין כו' כלומר כי אתשיל כמה חסרון בשדרה לענין טומאה איתשיל ולא לענין טרפה דהוו להו ב"ש לחומרא: ברוב גובה או ברוב היקיפה כו' רוב גובה מקיום של מוח עד הפה רוב היקיפה מאזן לאזן: ותפשוט ליה.מהא דתנן או שנקרע רוב החיצונה ואמרי במערבא דכרם החיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרם וש"מ דבשר החופה את רוב הכרם ברוב קרוע מידי הוא טעמא אלא לשמואל כו' מי הוא אמורא שאמר בשר החופה את רוב הכרם ברובו שמואל והוא לא סבר דמה דתנן או שנקרע רוב החיצונה זה בשר החופה את רוב הכרם דחזינן(למיפרך) למימריה בזה הפרק יעקב אמר נחמני אמר שמואל מקום שאין בה מילתא זהו כרם הפנימי ושאר הכרם זהו הכרם החיצונה ומה דתנן או שנקרע רוב החיצונה לא אמר מבשר החופה את רוב הכרם אלא מכרם עצמו ועדיין תיבעי לך לשמואל בשר החופה את רוב הכרם ברוב קרוע או ברוב נטול: בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר כגון דוב וארי בעופות מן הנץ ולמעלה דורסין אבל אם פחות מנץ אין לו דרוסה נץ זה ארספויר בלע"ז: וכי תימא דזאב אפי' בגסה דורס כלומר אשמעינן.ואיבעית תימא למעוטי חתול ואי(מתניתא)[מתניתין] הוה אמינא אורחא דמלתא קתני כלומר מה דתנן ודרוסת הזאב אורחא דמלתא קתני כלומר ואפי' חתול ומה דקתני דרוסת הזאב לא מדכר זאב אלא דאורחא דמילתא דזאב דדרים קמ"ל רב זאב למעוטי חתול אבל דריסה ליה כהו. כלומר אי לא ניקב לאו טרפה בשביל (אדם)[ארס]. נמיה חיה קטנה.אלא במקום שאין מצילין כלומר במקום שאין מציל שום בר נש מידה שאין כועס עליה אבל במקום שיש מצילין שכועס על הבהמה יש דרוסה. דאישתכח עליה חמשא קורטא דדמא על בבא: הצלת עצמה כהצלת אחרים דמי. כלומר כיון דאיתחיד בבא באנפיה כעס ודרס. שאר

א) נראה דצ"ל דחוליות יש שם וצלעות ליתא.

יש דרוסה לחתול או אין דרוסה לחתול א"ל אף לתולדה יש דרוסה לתולדה או אין דרוסה לתולדה א"ל אף לחתול אין דרוסה לחתול ולתולדה יש להן דרוסה או אין להן דרוסה א"ל לחתול יש דרוסה לתולדה אין דרוסה ול"ק הא דא"ל אף לתולדה יש דרוסה בעופות הא דא"ל אף לחתול אין דרוסה באימרי רברבי הא דא"ל לחתול יש דרוסה לתולדה אין דרוסה בגדיים וטלאים בעי רב אשי שאר עופות טמאין יש להן דרוסה או אין להן דרוסה א"ל רב הלל לרב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר שאר עופות טמאין יש להן דרוסה והאנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק דרוסת הנץ בדכוותיה ואינך בדזוטרא מינייהו ואיכא דאמרי [א]דרוסת הנץ בדרבי מיניה ואינך בדכוותייהו אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי אין דרוסה לשועל איני והא כי אתא רב דימי אמר מעשה ודרס שועל רחל במרחץ של בית היני ובא מעשה לפני חכמים ואמרו יש דרוסה אמר רב ספרא ההיא חתול הוה איכא דאמרי אמר רב כהנא משמיה דרב שימי בר אשי [ב]יש דרוסה לשועל איני והא כי אתא רב דימי אמר מעשה ודרס שועל רחל במרחץ של בית היני ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין דרוסה אמר רב ספרא ההוא כלב הוה אמר רב יוסף *נקטינן [ג]אין דרוסה לכלב אמר אביי נקטינן [ד]אין דרוסה אלא ביד לאפוקי רגל דלא [ה]אין דרוסה אלא בצפורן לאפוקי שן דלא [ו]אין דרוסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת דלא [ז]אין דרוסה אלא מחיים לאפוקי לאחר מיתה דלא אמרי השתא שלא מדעת אמרת לא לאחר מיתה מיבעיא לא צריכא דדריס ופסקוה לידיה מהו דתימא בהדי דדריס שדי זיהריה קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהריה אמר רבה בר רב הונא אמר רב ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן בגבו של אחד מהן אין חוששין שמא ארי דרסו מאי טעמא רוב אריות דורסין ומיעוטן אין דורסין וכל הדורס אין צפרנו נשמטת וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימר בכותל נתחכך אדרבה רוב שוורים מתחככין ומיעוטן אין מתחככין וכל המתחכך אין צפורן יושבת לו בגבו וזה הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימר ארי דרסו איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי מילתא אחזקיה הו"ל ספק דרוסה ורב לטעמיה דאמר *אין חוששין לספק דרוסה אמר אביי לא אמרן אלא צפורן אבל מקום צפורן חוששין וצפורן נמי לא אמרן אלא לחה אבל יבשה עבדה דמשתמטא ולחה נמי לא אמרן אלא חדא אבל תרתי ותלת חיישינן והוא דקיימא בדרא דסיחופיה איתמר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר [ח]חוששין לספק דרוסה דכולי עלמא [ט]ספק על ספק לא על אימא לא על ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא [י]על שתיק ואיתוב בינייהו אימר שלמא שוי [כ]קטע רישיה דחד מינייהו נח מריתתיה [ל]איהו קא מעואי ואינהו קמקרקרן בעותי קא מבעתי אהדדי

רש"י

אף לתולדה. שהיא קטנה הימנו יש דרוסה וכ"ש לחתול: אף לחתול. שהוא גדול אין דרוסה וכ"ש לתולדה ולקמיה מתרצינן לה: באימרי רברבי. בבהמה דקה ס"ל אין דרוסה לחתול כדאמר רב לעיל (דף נב:) בבהמה מן הזאב ולמעלה: בגדיים וטלאים. דקים מאד: שאר עופות טמאים. חוץ מן הנץ והנץ: והא אנן תנן ודרוסת הנץ בעוף הדק. מכלל דשאר עופות אפילו בעוף הדק לא: בדרברבי מיניה. [א] ולאפ"ה עוף הדק הוא: בית היני. שם מקום: ביד. שהכהו בידו: רגל. אחרונה: אבל שן לא. דאין ארס החיה בשיניה: שלא מדעת. דכיון דשלא מדעת נפל כגון מן הגג על הבהמה אע"פ שנתקעה צפרנו בגבה אין משליך בה ארס: לאחר מיתה. קס"ד שמת הארי ואחר כך נפל על הבהמה: דדריס מחיים. ולא הספיק לשלוף צפורנו ממנה עד שפסקו את ידו ומיתה דקאמר מיתת האבר שנחתך: דשליף. כשחולץ ומוציא צפרנו מגבה: (א) ונמצאת צפורן. (א) תלושה בגב: רוב אריות דורסין. כלומר [ב] אע"פ שרוב אריות דורסין וקים לן שכל הדורס אין לך אחד בהן שתשמט צפרנו: נתחכך. השור וצפורן זו בכותל היתה: רב לטעמיה. לקמן: מקום צפורן. שלא נשמט ולא נמצא שם הצפורן אלא מקומה ומכתה ניכרת בשור: לחה. שהיה בה דם: עבידא דמשתמטא. ושמא דרס: בדרא דסיחופיה. שעומדות בגב השור כסדר שהן סדורות ביד הארי: אימר כלבא. והא אמרינן אין דרוסה לכלב דאין לו ארס: על. ארי בינייהו וישב שם: שלמא שוי. עשה שלום עמהם כדרך כמה חיות שנעשות מרבות וגדלות עם בני אדם ובהמות ואין מזיקין: נח ריתתיה. בהני ולא חיישינן לדריסה באחריני [ג]: מעואי. טהס: מקרקרין. גועות דלשון לעקת ארי לחוד ולשון לעקת כל בהמה לחוד כמו בלשון עברית טהס לארי וגועה לשור ונרוג לאיל ולהל לסוס ולפצוף לעופות ונרן לכלב: אהדדי

תוספות

יש דרוסה לחתול או לאו כו'. הרב ר' יצחק בר"מ מפרש דכל הנך בעיות הוי בכמה זימנין דפעם ראשונה היה עוסק בעופות ושאלו אם יש דרוסה לחתול והשיב לו רב אפילו לתולדה יש דרוסה ושוב היה עוסק באימרי רברבי ושאלו אם יש דרוסה לתולדה אם לאו והשיב לו אפילו לחתול אין דרוסה ושוב היה עוסק בגדיים וטלאים ושאלו תולדה וחתול יש להם דרוסה או לא וא"ל לחתול יש דרוסה ולא לתולדה וכן היה מפרש ההיא עובדא דשבת פ' תולין (דף קלח. ושם ד"ה בעא) גבי כילה מהו אמר לו אף מטה אסורה מטה מהו א"ל אף כילה מותרת כילה ומטה מהו א"ל כילה אסורה ומטה מותרת ולא קשיא כו' ועוד י"ל דכל הנך הוו בפעם אחת בתחלה שאלו יש דרוסה לחתול או לאו א"ל אתה שואל סתם יש דבר שאף לתולדה יש דרוסה והדר בעי מיניה אם לתולדה יש דרוסה בכל מקום וא"ל אף לחתול פעמים שאין דרוסה והדר בעי מיניה כיון דזה וזה פעמים יש דרוסה ופעמים שאין דרוסה שוים הן או לאו אמר לו יש דבר דלחתול יש דרוסה ולתולדה אין דרוסה וכענין זה יש לפרש ההיא דשבת: שאר עופות טמאים יש להן דרוסה או אין להן דרוסה. הך דרוסה היינו דשדי זיהריה כי שליף ואין זה כי ההיא דלקמן (נט.) דכל עוף הדורס טמא דהוי מסימני טומאה ולא מבעיא ליה הכא אלא בעופות טמאין אבל פשיטא דאין דרוסה לטהורים: ובא מעשה לפני חכמים ואמרו יש דרוסה. וא"ת וליסני ליה דהכא רחל קטנה היתה ורב כהנא איירי באימרי רברבי וי"ל דא"כ מאי איריא דנקט רב כהנא שועל אפילו חתול נמי: ובא מעשה לפני חכמים ואמרו אין דרוסה. וא"ת וליסני ליה דהכא רחל גדולה היתה וכן משמע מדלא נקט טלה וי"ל דא"כ לא הוה רב דימי משמיענו שום חדוש בהאי מעשה דאפילו לחתול אין דרוסה ברברבי: קא משמע לן דבהדי דשליף שדי זיהריה. יש שטועין להתיר לשחוט כשהנץ שוכב ע"ג העוף ולא הסיר רגליו עדיין דאכתי לא שליף ולא שדי ביה זיהריה ואסור לעשות כן דכשהנץ רודף אחר העוף ולוכדו מכהו כמה פעמים ברגליו ודריס ושליף כמה זימנין: רוב אריות דורסים. וא"ת אפילו אם תמצא לומר דצפורן זה מחמת חיכוך אתא מ"מ אפילו בשאר שוורים שאין בהם צפורן היה לנו לחוש כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין ובסמוך נמי דקאמר אביי אבל מקום צפורן חיישינן למה לי מקום צפורן כלל ואומר ר"ת דהכי פירושו רוב אריות דורסין כלומר ראויין לדרוס שהן בריאים ודורסים ומעוטן חולין ואין דורסים ורוב אריות הדורסים שהם בריאים אין צפורן נשמטת מהן וזו הואיל וצפורן יושבת לו על גבו מסתמא האי ארי חולה הוא ולא מחמת דרוסה בא צפורן זה לכאן אלא בכותל נתחכך והיה הארי שוכב אצל הכותל ומחמת שנתחכך השור בכותל וברגלו של ארי נשמטה ממנו הצפורן וישבה לו על גבו ופריך אדרבה אע"ג דרוב שוורים מתחככין מ"מ רוב שוורים אין מתחככין במקום שרגל ארי מונחת שם שתשב לו צפורן על גבו ויש לתלות הצפורן בדריסת הארי ואע"ג דרוב הבריאים הדורסים אין צפורן נשמטת ומסיק דאיכא למימר הכי והכי ורב לטעמיה דלא חיישינן לספק דרוסה [ד] דאוקמינן אחזקה קמייתא בחזקת שלא נדרס:

כל הדורס אין הצפורן נשמטת. האי כל לאו דוקא וכן כל המתחכך דבסמוך אלא כלומר רוב הדורסין רוב המתחכך*: [וע"ע תוס' יבמות לא. ד"ה אי] סרקפא

עין משפט נר מצוה

קסה א מיי' פ"ה מהלכות שחיטה הל' ה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן נז סעיף ג:

קסו ב ג מיי' שם הלכה ד ו טוש"ע שם סעי' א:

קסז ד ה מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' ו:

קסח ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

קסט ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ח:

קע ח מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יד:

קעא ט מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעי' יג:

קעב י כ ל מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' ט:

שיטה מקובצת

א] בדרברבי מיניה בגדולים ממנו ואפי' הכי עוף הדק הוא: ב] רוב אריות דורסין כלומר אע"ג דרוב אריות דורסין קים לן שכל הדורס: ג] לדריסה באחריני. ונ"ב נ"א לדריסה אחרינא: ד] לספק דרוסה דאוקמה אחזקתה:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ונמצא צפורן תלושה בגב כ"ה ברש"י שבאלפס:

[פרש"י על זה תמצא בעירובין ס. ד"ה והאמר ר"נ]

[לעיל מג: וע"ש תוס' ד"ה קסבר]

רבינו גרשום

שאר עופות טמאין. כלומר דרוסת הנץ חוינן במתניתין שאר עופות טמאין יש להן דרוסה: לאפוקי רגל דלא. כלומר של אחריו: אלא מדעת. כלומר שדעתו לדרוס אבל שלא מדעת אין חשוב דריסה: קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהרא. כלומר בהדי דשליף ידו מבהמה ובהדי דשליף כבר(ככר) ידו מתה: אוקי תורא אחזקתיה. כלומר ואין חוששין: ולא אמרן אלא צפורן. כלומר שנמצא צפורן בגבו של אחד מהן ולא ידעי אי ארי דרס ונשמט צפורנו דאין חוששין לספק דרוסה. אבל מקום צפורנו כו' כלומר אם נמצא מקום צפורן על גבו ודאי חיישינן: אלא בלחה. כלומר שהצפורן לחה דאמרי' אי דרוסה הוה והצפורן לחה לא הוה מישתמטא אלא ודאי בכותל נתחכך: והוא דקיימן בדרא דסיחופיה. כלומר דקיימן בשורת אצבעותיו: ספק על ספק לא על. כלומר ספק על זאב בין בהמות ספק לא

עין משפט
נר מצוה

קעג א טוש"ע יו"ד סימן ט סעיף ב:

קעד ב טוש"ע שם סעי' כא:

קעה ג מיי' פ"ה מהלכות שחיטה הלי"ב טוש"ע שם סעי' יג:

קעו ד מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכ"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נג סעי' י:

קעז ה ו מיי' פ"ה מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' טו:

קעח ז מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלי"ב טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יא: [וז טוש"ע יו"ד סי' נא סעי' א]:

קעט ח מיי' פ"ה מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' טו:

אהדדי כי פליגי דאיהו קא שתיק ואינהו קמקרקרן מר סבר מעשה קא עביד בהו ומר סבר מחמת בעתותיה הוא דקא עבדן אמר אמימר הלכתא חוששין לספק דרוסה א"ל רב אשי לאמימר האי דרב מאי א"ל *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי ואי בעית אימא הדר ביה רב לגבי דשמואל דההוא *שרקפא דספק דרוסות דאתא לקמיה דרב שדרינהו לקמיה דשמואל תנקינהו ושדנהו בנהרא ואי ס"ד לא הדר ביה לישרינהו אלא מאי הדר ביה ליסרינהו אלא *אתריה דשמואל הוה למה לי למיתנקינהו לישדינהו הכי בנהרא מפרחן וסלקן ולשהינהו שנים עשר חודש *א אתי בהו לידי תקלה וליזבנינהו לעובדי כוכבים ב אתו לזבנינהו לישראל וליתנקינהו ולישדינהו לאשפה וליטעמיך נישדינהו לכלבים אלא לפרסומי מלתא דאיסורא ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי על לביני קניא נפק אתא כי ממסמס קועיה דמא אמר רב אשי לא אמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא ה"נ ג ספק קניא ספק שונרא אימר קניא מחייה אמרי בני רבי חייא *דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים אמר רב יוסף הא דבני ר' חייא כבר פירשה שמואל דאמר שמואל משום ר' חנינא בן אנטיגנוס דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים בעי אילפא יש דרוסה לסימנים או אין דרוסה לסימנים א"ר זירא הא דבעי אילפא כבר פירשה רב חנן בר רבא דאמר רב חנן בר רבא אמר רב דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בית החלל כולו ואפילו בסימנין בעי אילפא סימנין שנדלדלו בכמה אמר רבי זירא הא דבעי אילפא כבר פירשה רבה בר בר חנה דאמר *רבה בר בר חנה אמר שמואל ד סימנים שנדלדלו *ברובן בעי רב אמי המסמסה מהו א"ר זירא הא דבעי רב אמי כבר פירשה רב יהודה דאמר רב יהודה אמר רב בדרוסה ה עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים ° ו נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו *ה"ד נתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אייתו קמן ההיא ריאה דכי הוו א] מיתבי לה יתבה שפיר וכי הוו מדלו לה הוה *(תלחה ונפלה תילחי תילחי) ז וטריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע רב נחמן אמר [זו] בקוץ עד שתינקב לחלל בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים רב זביד מתני הכי בדרוסה משיאדים בשר כנגד בני מעיים ח בסימנים עד שיאדימו סימנים עצמם אמר רב פפי בעי רב ביבי בר אביי

וושט

אהדדי. דכשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש: שרקפא. סל מלא עופות שנכנס אגן ביניהם: אתריה דשמואל הוה. ולאו אורח ארעא לאורויי קמיה באתריה בדבר שהן שוין בו אבל אי הוו פליגי בה לא היה משדר להו קמיה להפסיד ממון ישראל דכל מקום שיש נדנוד שטה אין חולקין כבוד לרב כך שמעתי ול"נ דה"ג אלא אתריה דשמואל הוה ומהכא לא תפשוט דהדר ביה רב דלאו אורח ארעא למישרי באתריה מלתא דאיהו אסר והכי אמרינן בעירובין (דף לד.) ורב אי ס"ל דאסור לימא ליה אתריה דשמואל הוה: לישדינהו הכי. ישליכם לנהר כמות שהם: מפרחן וסלקן. ולדין אותן ציידים וימכרו לישראל: ולשהינהו י"ב חדש. כדין ספק טרפה כדלקמן בפירקין (דף נח.): לידי תקלה. איידי דהוה בהו טובא לא מלי לאזדהורי בהו ואתי למיכל חד מינייהו: אתו. עובדי כוכבים והדרי ומזבני לה לישראל: לפרסומי מילתא. (א) וכי אזל לנהרא אוושא מילתא טפי ולפי שעופות דקים היו ומרובים היו לא יכול לבודקן ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחת מהן אי נמי איידי דקלים זיהריה דנן לא מאדים בשר ולא מינכר ודבר זה נראה לי: ממסמס. מלוכלך: דרוסה שאמרו. כגון ספק דרוסת ארי או שראהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ: צריכה לבדוק. גבה וכריסה ולידיה וכל שכנגד בני מעיים ואם האדים שם בשר שנקוטרוד"א זהו הארס וטרפה שסופו לשרוף עד שינקוב את בני מעיים ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים דלא מיטרפא במקום אחר: יש דרוסה לסימנין. אם דרסה כנגדם מי הוי טרפה מי אמרינן קשין הן אצל דרוסה וכשרה או לא: כנגד בית החלל כולו. לאפוקי עובי הצואר או הירכים: סימנים שנדלדלו. איידי דא"ר זירא בהנך תרתי דלעיל כבר פירשה פלוני קמסדר ואזיל לכל הנך דאמר בהו ר' זירא הכי: נדלדלו. נעקרו במקומות שרבה: המסמסה מהו. כגון דרסה בירך שלא כנגד החלל וראינו (ב) שניקב הבשר לאחר זמן מהו: כנגד בני מעיים. אפילו בהאדימה: נתמסמס הבשר. במקום אחד: רואין אותו כאילו אינו. ואם יש בו טרפות בניטל כולו כגון צומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי: גורדו. אם היה בא לרפאותו גורדו ומשליכו עד הבשר החי: *גורדו. בלע"ז: תלחה. מתפרקא וטפלין ממנה חתיכות חתיכות: מדרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר כל שהרופא גורדו קרוי המסמסה וכאילו אינו והויא לה ריאה שחסרה: בקוץ עד שתינקב לחלל. אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן: בסימנין. דרסה בסימנין: עד שיאדימו הן עצמן. אבל משום האדמת בשר שכנגדן לא מיטרפא דרוב סימנין קשין הן ואין ארס שולט בהן אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלה שסלט בהן:

וושט

שרקפא. קן של עופות ודרור קן לה (תהלים פד) מתרגמינן שירקפא ובקונטרס פירש סל מלא עופות: אתי בהו לידי תקלה. והא דאמר לקמן בפירקין (דף נח.) גבי ביצי ספק טרפה שיחלא קמא משהינן לה אי הדרא טענה בריא ולא חיישינן לתקלה וי"ל דהא אמר פ"ק דפסחים (דף כ:) דתקלה עצמה תנאי היא ועוד התם אי סופה לטעון ממהרת לטעון ועוד דלמאי דמסיק הכא דלפרסומי מילתא עביד הכי ניחא: ספק שונרא ספק קניא אימר קניא. לעיל בפ"ב (דף כח: ד"ה אתא) פירשתי וא"ת דבריש התערובת (זבחים דף עד:) אמרינן גבי נתערבה בטרפה האי טרפה ה"ד אי דידע ליה ניסקליה ואי דלא ידע ליה מהיכן ידע א"ר ינאי דאיערב נקובת הקוץ בדרוסת הזאב ור"ל אמר דאיערב בנפולה ורבי ירמיה אמר דאיערב בולד טרפה ורבי אלעזר היא ומפרש דכולהו כר' ינאי לא אמרי בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב מידע ידיע האי מסיך והאי עגיל וא"כ אפשר לברר כאן אי שונרא אי קניא וי"ל דדוקא התם מן הזאב ולמעלה אבל בשונרא לא ידיע ואם תאמר א"כ ליפני התם דאיערוב נקובת הקוץ בדרוסת חתול ובגדיים וטלאים וי"ל דניחא ליה לאוקומי בכל הבהמות והאי דלא משני דאיערוב דרוסת הכלב בדרוסת הזאב דלמא אפשר לברר:

דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו'. פ"ה כגון ספק דרוסת ארי או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ משמע דודאי דרוסה לא מהניא בדיקה וכן פירש הרב רבי יצחק בר' מאיר ז"ל דודאי דרוסה אין לה בדיקה שפעמים שמאדים הבשר ואין יכול לכוין יפה ונראה דיש בדיקה אפילו לודאי דרוסה מדאמר בסמוך בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמם אבל אם האדים הבשר שכנגד הסימנים ולא האדימו הסימנים כשרה אע"ג דודאי נדרסה שהרי האדים הבשר ב] וא"כ איכא ודאי זיהרא ועוד דקאמר בסמוך דמורי ביה רב מכפא עד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דרב לא חייש לספק דרוסה דלא הדר ביה כדפירש בקונטרס לעיל מהסיא דכל גגות (עירובין לד.) והא דאמר בריש פירקין (מג.) נפקא מינה לספק דרוסה ולא אמר לודאי דרוסה משום דאף לספק דרוסה קיימא לן דחיישינן ועוד מדבעי בסמוך ושט נקובתו במשהו דרוסתו נמי במשהו קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים במשהו ונדרס ודאי בעי למימר דכשר עד שיהא בו בכאיסר ונראה שגם בקונטרס לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה וכריסה ולדה וכל מה שכנגד בני המעיים אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום:

אילימא

שיטה מקובצת
א] דכי הוי מותבי לה יתבא שפיר: ב] שהרי האדים הבשר ואיכא ודאי זיהרא:

גליון הש"ס
גמ' נתמסמס וכו'. עיין לקמן דף עו ע"א תוס' ד"ה נתמסמס:

[נ"ל סיתלהא ונפלה תילהי תילהי כ"ה גרסת הערוך ערך תלה ב']

מסורת הש"ס

[עירובין קב: וש"נ]

[גי' הערוך דכפא ע"ש ומביא ראיה מן התרגום]

[עירובין לד.]

[פסחים כ: לג: ב"ק קמו:]

[לקמן מד.]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה לפרסומי מילתא דכי: (ב) ד"ה המסמסה וכו' ורואינו שניקב הבשר:

[לעיל מב: מד.]

[נ"ל ברובן טרפה]

[לקמן נח. פ"ש וגם ברש"י שם וברש"י דסכא]

נ"ל גודדו מל"ת רש"י

רבינו גרשום
לא על אימור לא על: בעותי קא מבעתי אהדדי. כלומר לא משום דקא דריס: דההוא שרקפא דספק דרוסות. כלומר סל מלא ספק דרוסות: ולישהנהו י"ב חדש. כלומר ולאחר י"ב חדש לישתרו: יש דרוסה בסימנין או אין דרוסה בסימנין: כלומר בהמה שדרסת חיה מי צריך למיבדקה בסימנין: סימנין שנדלדלו. כלומר נידלדלו ממקומן: המסמסה מהו. כלומר שתמסמס בשר בהמה מהו טרפה אי לא: נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו. יש אבר שמותר א) יש אבר שאסור: בסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן לא חשבינן לה דרוסה:

אר

א) ר"ל שמותר אף אם נחסר כמו הטחול והכליות.

ווושט נקובתו במשהו דרוסתו במשהו קנה נקובתו בכאיסר דרוסתו בכמה בתר דבעיא הדר פשטה *אחד זה ואחד זה במשהו מאי טעמא זיהריה מקלא קלי ואזיל יתיב רב יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן ויתיב וקאמר *דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים *(ר"נ אמר) האלהים מורי בה רב מכפא ועד אטמא מאי כפא אילימא כפא דידא היינו כנגד בני מעיים אלא [ג]מכפא דמוחא עד אטמא כי סליק רב חייא בר יוסף אשכחינהו לרבי יוחנן וריש לקיש דיתבי וקאמרי דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים אמר להו האלהים מורי בה רב מכפא ועד אטמא א"ל ריש לקיש מנו רב ומנו רב ולא ידענא ליה א"ר יוחנן ולא נהירא ליה לאותו תלמיד ששימש את רבי רבה ור' חייא והאלהים כל אותן שנים ששימש אותו תלמיד בישיבה אני שמשתי בעמידה ומאן גברא הוא גבר בכולא מיד פתח ריש לקיש ואמר ברם זכור אותו האיש לטוב שאמרו שמועה מפיו [ג]שמוטה ושחוטה כשרה שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה ור' יוחנן אומר [ד]יביא ויקיף אמר רב נחמן [ה]לא שנו אלא שלא תפס בסימנים אבל תפס בסימנים ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה: זה הכלל: לאתויי מאי לאתויי *שב שמעתא דבי יוסף רישבא מתו בגידא נשיא וקטלי אתו לקמיה דרבי יהודה בן בתירא אמר להו וכי להוסיף על הטרפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים (א) רב פפא בר אבא רישבא מתו בכוליא וקטלי אתו לקמיה דרבי אבא אמר להו [ו]וכי להוסיף על הטרפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים והא קא חזינן דקא מתה גמירי דאי בדרי לה *סמא חייא: מתני' ואלו כשרות בבהמה [ז]ניקבה הגרגרת [ח]או שנסדקה עד כמה תחסר רשב"ג אומר *[ט]עד כאיסר האיטלקי [י]נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח [כ]ניקב הלב ולא לבית חללו [ל]נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה *[מ]ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית [נ]המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה *[ס]ניטל הטחול [ע]ניטלו הכליות *[פ]ניטל לחי התחתון [צ]ניטלה האם שלה [ק]וחרותה בידי שמים *הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים [ר]פוסלין: גמ' אתמר רבי יוחנן אמר אלו טרפות דוקא ור' שמעון בן לקיש אמר אלו כשרות דוקא במאי קא מיפלגי בדרב מתנא *דאמר רב מתנא האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ר' יוחנן אמר אלו טרפות דוקא תנא טרפות ותנא זה הכלל

וחזייה

רש"י

וושט נקובתו במשהו. תנן (לעיל דף מג.) הלכך דרוסתו נמי פשיטא לי דבמשהו: קנה נקובתו בכאיסר. תנן: דרוסתו בכמה. רוחב צריך להאדים א]: אחד זה ואחד זה. וושט וקנה דרוסתו במשהו: מאי טעמא זיהרא מיקלא קלי ואזיל גרסינן: מורי בה רב. רב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא: כפא דידא. של יד דהיינו עצם רחבה של כתף אשפלדו"ן בלע"ז: עד אטמא. הירך דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן (דף נו:) גבי נחמרו בני מעיה: כפא דמוחא. כף הגולגולת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים: מנו רב ומנו רב. מי הוא זה רב שאומרים לפניו כל שעה: ולא נהירא ליה. אין אתה זכור מי הוא והלא ראיתי קודם שהלך לבבל שהיה משמש את הנשיא: בישיבה. הוא היה יושב ואני עומד שהיה חשוב ממני: ומאן גבר. במה הוא גדול: בכולא. בתורה ובחסידות: פתח ר"ל ואמר. נהירא לי וזכור הוא לטוב: שמוטה ושחוטה. כשמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה: כשרה. שאם נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינה נשחטת: ויקיף. יתחככה במקום אחר אם דומין מראיהן של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה: שב שמעתא. בריש פירקין (דף מג.): רישבא. צייד: מתו. לחיותא: בגידא דנשיא. ב] בחצים או במקל: וקטלי. שהיתה מתה בכך: אתו לקמיה דרבי יהודה. לשאלו על כך שאם לקתה בגיד הנשה שלה תהא טרפה אחרי שאנו רואין שהיא מתה במכה זו: אלא מה שמנו חכמים. ולקמיה פריך הא קא חזינן דמתה: מתו בכולייתא. מכין בחץ החיה בכולייתא מלמעלה ומכוונים שאין החץ נכנס ג] ויורדת למטה מן הכליות לחלל: וקטלי. מתה מאליה: אתו לקמיה. לשאול אם ישחטוה אחר המכה מהו: דאי בדרי לה סמא. אם מפזרין עליה סם: מתני' ניקבה הגרגרת. בלא חסרון איסר כדמפרש: או שנסדקה. לארכה וכדאמרן* אם נשתייר הימנה למעלה ולמטה: נפחתה הגולגולת. העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום: זה לתוך זה. שסמוכין הן ודופנן של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן נקובין זה לזה ואם חזרו ונקבו במקום אדיקת דופנותיהן אין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי: ניטל לחי התחתון. מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר: האם. מדרי"ן של נקבה שהוולד מונח בה: וחרותה בידי שמים. מפרש בגמרא (לקמן נה:) שלוקה ריאה שלה בידי שמים כגון שנבעתה מקול רעם וברקים חרותה קשה כחריות דקל ובגמ' (שם) מפרש מנא ידיע אם בידי שמים אם בידי אדם: הגלודה. שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ולא נשתייר כלום ובגמ' (שם) מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה: גמ' כל היכא דתני אלו. מיעוטא משמע אלו ותו לא: תנא טרפות. חשבינהו לטרפות: ותנא זה הכלל. לאתויי הנך דלא תנינהו:

וחזייה

תוספות

אילימא כפא דידא היינו כנגד בני מעים. פירש הקונטרס כפא דידא עצם רחב של כתף שקורין אשפלדו"ן בלע"ז עד אטמא הירך דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מיקרו בני מעיים לקמן (דף נו:) גבי נחמרו בני מעיים וקשה לפירושו דנהי דבלשון משנה וברייתא הוו בכלל בני מעיים בלשון אמוראי לא הוו בכלל כדמוכח לעיל (דף נא:) גבי נפולה דקאמר אמימר נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעים ומר זוטרא מוסיף כנגד כל החלל משמע דלא מיקרי בני מעיים אלא כרס ודקין ואתא מר זוטרא לאוסופי עד כנגד *הדפנות כגון ריאה ולב וכבד וקורקבן ובתר הכי *בעי רב הונא נגד הסימנין מאי ואמר ליה רב אשי דקשין הן אצל נפילה וכן לעיל (דף נ ג:) דקאמר שמואל דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ואח"כ מוסיף רב חנן בר רבא משמיה דרב כל החלל ונראה דכפא דידא דהכא ד] מסוף כפא דידא עד אטמא דאין בכלל זה אלא כרס ודקין ולהכי פריך היינו כנגד בני מעיים והא דלא משני מתחלת כפא שבא להוסיף אף ריאה וכבד משום דמשמע ליה כפא סוף כפא וגם הוה ליה למנקט כנגד כל החלל וגם ניחא ליה למימר מכפא דמוחא כדשמעינן ליה לרב לעיל (שם) דקאמר צריכה בדיקה נגד כל החלל ואפילו בסימנין: יביא ויקיף. יחתוך סימן זה עצמו שנשחט במקום אחר אם דומה מראית של חתכים טרפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון אחר עיקור נעשה והיא דפ"ב (לעיל כח.) דשחט את הוושט ונמצאת גרגרת שמוטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה אין יכול להקיף על ידי שיחתוך הוושט עדיין במקום אחר דממה נפשך לא יהו דומין החתוכין זה לזה אפילו נשמטה הגרגרת קודם שחיטה דאותה שעה היה עדיין חיות בוושט ועכשיו אין בו חיות כלל וא"ת ויביא עוף אחר וישחוט בו את הוושט ואח"כ ישמוט את הגרגרת ויראה אם מראיהן של השמוטות הללו שוין וי"ל דאין מקיפין אלא באותו עוף עצמו או באותה הבהמה עצמה ולמאי דגרסינן כאן בספרים יביא בהמה אחרת ויקיף קשה: ואלו כשרות בבהמה. כולהו צריכי כדפרישנא בריש פירקין (דף מג. ד"ה ניקב)*: (שייך לע"ב) וחזייה לדרב מתנא דאתיא בזה הכלל מ"ט דדמיא לכולי. וא"ת דהכא משמע בין לר"י בין לר"ל דלא מרבינן בזה הכלל אא"כ דמיא להנך דמתניתין ואם כן ההיא דרכים בר פפא דלקתה בכוליא אחת היכי אתיא האמר בריש פירקין (לעיל מג.) דלעולא דאמר ח' טרפות מנו חכמים דאתי למעוטי דרכים בר פפא דלא דמיא וי"ל דסבר רכים דמרבינן בזה הכלל אע"ג דלא דמי ורבי יוחנן ור"ל פליגי עליה כמו עולא א"נ סבר כר"ל דאלו כשרות דוקא ואתיא מאלו כשרות כי היכי דאתי דרב מתנא לר"ל אע"ג דלא אתיא בזה הכלל וא"ת ואמאי מוקי תלמודא פלוגתייהו בדרב מתנא לוקמה בדרכים דרבי יוחנן סבר חזייה לדרכים דאתיא בזה הכלל ואע"ג דלא דמיא ואתא אלו טרפות למעוטי ור"ל סבר דחזייה לדרכים דלא אתיא בזה הכלל משום דלא דמיא ותני אלו כשרות למימר דהני הוא דכשרות הא דרכים בר פפא טרפה וי"ל *דקים ליה למסדר הש"ס דפליגי בדרב מתנא:

אין

עין משפט נר מצוה

קפ א ב מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ח והל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' טז:

קפא ג מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלט"ז סמג שם [וכרב אלפס פרק שני דמכילתין דף רפא.]:

קפב ד ה מיי' שם הלי"ז טוש"ע יו"ד סי' כד סעי' יח [וכרב אלפס שם]:

ג"א סחלג

[לעיל נג: איתא הונא מר בריה דרבי נחמיה]

קפג ו מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה כו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ב:

קפד ז מיי' פ"ג מהל' שחיטה הלכה כג סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לד סעי' ב:

קפה ח מיי' שם הלכה כד טוש"ע שם סעי' ז:

קפו ט מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סעי' ב:

קפז י מיי' פ"ו מהל' שחיטה הלכה ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' ב:

קפח כ מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מ סעי' ב:

קפט ל מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נד סעי' ה:

קצ מ מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מא סעי' א:

קצא נ מיי' שם פ"ו הלי"א סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעי' ז:

קצב ס מיי' שם הל"כ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מג סעי' א:

קצג ע מיי' שם פ"ח הל' כה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' א:

קצד פ מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' א. [ועיין תוס' שבת ע ד"ה אילימא וכו' וקצ"ע]

קצה צ מיי' שם הל' כה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' א:

קצו ק מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה כח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יד:

קצז ר מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' א:

שיטה מקובצת

א] צריך להאדים מי אמרינן זיהרא קלי ואזיל עד ושם והוי במשהו הס"ד: ב] בגידא דנשיא בחץ או במקל: ג] החץ נכנס ויוצא ויורד למטה: ד] ונראה דכפא דידא דהכא היינו מסוף כפא:

מסורת הש"ס

[לעיל נג:]

[ר"ל אמר ליה רב נחמן ועיין בהרא"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שמנו חכמים דבי רב פפא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וחזייה וכו' דקים ליה. כעין זה בתוס' שבת דף ע ע"ב ד"ה כא וש"נ:

לעיל מג.

[גרש"ס נב"ב עד: גריס סבא ספתרי]

[לקמן מז:]

[לעיל מה.]

[לעיל מו.]

[לעיל מג:]

נדה כה.

לעיל מג.

רבינו גרשום

אי נימא מכפא דידא כו' שַׁלְצָא בלשון כנען. מכפא דמוחא עד אטמא כלומר כל הצואר כולו מן הראש ועד הירך. (כי א) הוה לר' רב ור' חייא כלומר שהיו אומר לר') שמוטה ושחוטה כשרה כלומר שחט את הבהמה ולאחר שחיטה נמצאת הגרגרת שנשמטה ממקומה כיון דנשחטה כשרה דאי נשמטה ממקומה קודם שחיטה לא היה יכול לשוחטה. ור' יוחנן אמר יביא בהמה אחרת ויקיף כלומר יביא בהמה אחרת וישמטנה לאחר שחיטה ויראה לו אם דומה אם לאו. אמר רב נחמן לא שנו אלא שלא תפס בסימנין ושחט ודאי דאמרי' אי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה אבל תפס בסימנין ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה וטרפה: רישבא. ציידי ואי פסיק

א) נראה דצ"ל ששימש את רבי רבה ור"ח כלומר שהיה לומד אצל רבי ור"ח.

וחזייה לדרב מתנא דאתיא בזה הכלל מאי טעמא דדמיא לנטולי תנא אלו טרפות הני הוא דטרפה הא דרב מתנא כשרה ור' שמעון בן לקיש אמר אלו כשרות דוקא תנא טרפות ותנא זה הכלל וחזייה לדרב מתנא דלא אתיא בזה הכלל מ"ט לאו לנקובי דמיא ולא לפסוקי דמיא ולנטולי נמי לא דמיא תנא אלו כשרות הני הוא דכשרות הא דרב מתנא טרפה גופא *אמר רב מתנא א] האי *בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ורבא אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טרפה והלכתא איפסיק נמי כשרה עד דמתעכלא אתעכולי: עד כמה תחסר [וכו']: אמר זעירי אתון דלא מיתחמי לכון שיעורא שיעוריה בדינרא קורדינאה והוי כפשיטא זוטרתי ומשתכחא ביני פשיטי דפומבדיתא אמר רבי חנא פתוראה עילא מינאי הוה קאי *בר נפחא ובעא מיני דינרא קורדינאה לשערי ביה טריפתא ובעי למיקם מקמיה ולא שבקני אמר לי שב בני שב *אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעסוקין במלאכתם ולא *והתנן כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן ואומרין להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם בשלום אמר רבי יוחנן מפניהם עומדין מפני תלמידי חכמים אין עומדין אמר רבי יוסי בר אבין *בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדין מפני תלמידי חכמים אין עומדין ממאי דילמא כדי שלא תהא נמצא מכשילן לעתיד לבא אמר רב נחמן כסלע כיתר מכסלע כאיסר כיתר מכאיסר אלמא קסבר רב נחמן *עד ולא עד בכלל איתיביה רבא לרב נחמן *חבל היוצא מן המטה עד חמשה טפחים טהור מאי לאו חמשה כלמטה לא חמשה כלמעלה ת"ש *מה' ועד עשרה טמא מאי לאו עשרה כלמטה לא עשרה כלמעלה תא שמע *הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודופנותיהם יושבין שלא מסומכין

שיעורן

רש"י

וחזייה. תנא לדרב מתנא דאי לא ממעט ליה אתיא ליה לכלל טריפות בזה הכלל: דדמיא לנטולי. דמתני' דהא נטולה היא ומן טרפות הוא כדאמרינן בניטל הכבד הילכך תנא אלו בטרפות למעוטי ואיידי דתנא אלו בטרפות תנא נמי אלו בכשרות ואע"ג דלא ממעט מידי: הני. נקובי הוא דטרפה אבל דרב מתנא כשרה: ולנטולי נמי לא דמיא. דהא לאו נטולה לגמרי היא: הני. נטולי הוא דכשרות ניטל הטחול והכליות אבל נטילת ירך דרב מתנא טרפה: ניביה. גיד שברגלו שמחובר בחור וקטן הוא מאד: מתעכל. נרקב: בוקא. ראש הקוליא התחובה בחור עגול האליה שקורין הנק"א: דלא מתחמי לכו שיעורא. שלא ראיתם איסר האיטלקי מימיכם: דינרא קורדינאה. אותו היו מכירים ומהרי ארעא הוא: ר' חנא פתוראה. שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה: אין בעלי אומניות. העוסקים במלאכת אחרים והוא שולחני היה משתכר בשל אחרים למחצה וצריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים והכי תניא בתוספתא *המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו: עומדין מפניהם. אמביאי בכורים קאי במס' בכורים (פ"ג מ"ג): מפניהם עומדין. לכבדן כדי שיהו רגילים לבא: חביבה מצוה בשעתה. צריכים אנו לחבבה: מכשילן. שאם לא יראום להם פנים להוכים ודרך כבוד לא ירגילום לבא מפני הטורח: כסלע כיתר מכסלע. היכא דשיערו רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון בשדרה כו' ובגולגולת בית שמאי אומרים כמלא מקדח ובית הלל אומרים כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל [בריש פרקין] (דף מב.) וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לז:) כמה כדי שינטל מן החי וימות כסלע ואית דאמרי התם דבמתניתא תנא כסלע ואשמועינן רב נחמן הכא דכי שיעור רבנן כסלע ב] סלע מלומלם קאמר דכי הוי מלומלם דינו כיתר מכסלע וטרפה: כאיסר כיתר מכאיסר. גבי מתני' דתנן עד כמה תחסר ונימא דאכתי כשרה דהא גבי אלו כשרות קיימינא וקתני עד כמה כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהוי כאיסר הרי היא כיתר מכאיסר וטרפה: אלמא קסבר. הא דקתני מתני' עד כאיסר כשרה לאו עד ועד בכלל קאמר אלא עד ולא עד בכלל וה"ק עד כאיסר כשרה ולא עד בכלל קאמר אבל כאיסר עצמו טרפה דע"כ עד דמתני' אכשרות קאי וה"ק עד כמה תחסר ונימא אכתי כשרה היא וקתני עד כאיסר דאי אטרפות קאי לא שייך למיתני עד אלא כמה תחסר ותהא טרפה כאיסר: חבל היוצא. לאחר שנסתרגה כל המטה נשאר מן החבל ותלוי במטה: עד ה' טפחים טהור. דקטן הוא ואינו ראוי לכלום הילכך לא הוי מן המטה ואם נטמאת המטה טהורה: מאי לאו חמשה כלמטה. כפחות מה' וטהור דקטן הוא אלמא עד ועד בכלל: לא חמשה כלמעלה. כיותר ג] מחמשה וטמא כדקתני טעמא במס' כלים (פי"ט משנה ב) מחמשה ועד עשרה טמא שבו קושרין את הפסחים זכר לפסח מצרים דכתי' ד] אסרו חג בעבותים וגו' וכתיב והיה לכם למשמרת ובו משלשלין את המטה: ועד עשרה טמא. כדפרשינן ומעשרה ולחוץ טהור דיותר מדאי יש ועומד ליקצץ וחבל בפני עצמו לא מקבל טומאה דטווי ואריג בעינן במסכת שבת (דף סד.): מאי לאו עשרה כלמטה. וטמא אלמא עד ועד בכלל: הדקין שבכלי חרס. כלי חרס דקין: הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכין כו'. בין שהן עצמן אין מחזיקין אלא כדי סיכת קטן או שנשברו ונשארו קרקרותיהן שולים שלהן או דופנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדו בלא סמיכה עדיין כלי הן ושיעורן אם מחזיקין שמן כדי סיכת קטן טמאין:

עד

תוספות

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפניהם. פ"ה בעלי אומניות שעוסקים במלאכת אחרים וליישב לשון רשאים פירש כן ונראה דאפילו עסוק במלאכתו לא מחייב כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף לג. ושם) מה [קימה] שאין בה חסרון כיס אף [הידור] שאין בה חסרון כיס והר"ר יעקב בר שמשון היה מיישב לשון רשאין *אפילו עסוק במלאכתו דאין רשאין כמו אין חייבין כי ההוא דתנן פרק המקדיש שדהו (ערכין דף כח:) שור זה עולה אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי ופירושו אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן לא תהיה לו כנושה לא תהא ליה כרשיא וכן יש לפרש ההיא דפ"ק דקדושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו מרובה משל שמים ולא שיהא אסור אלא אינו חייב לעמוד קאמר ומיהו ברוב ספרים גרס בההוא דערכין אע"פ שאינו חייב אבל בספר שהועתק מאותו ספר שכתב רבינו גרשום כתוב אע"פ שאינו רשאי וגם רש"י הביא ראיה בתשובה מספר רבינו גרשום דרשאי הוי כמו חיוב*: כסלע כיתר מכסלע. פ"ה דקאי אפלוגתא דשדרה וגולגולת דקאמרי בית הלל כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה [אמר שמואל] בריש פרקין (דף מב:) וכן לטרפה ואמרינן בבכורות פרק על אלו מומין (דף לז:) כמה ינטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואיכא דאמרי התם במתניתא תנא כסלע ור"ת מפרש דקאי אהא דאמר בסמוך (דף נה:) גבי גלודה ואם נשתייר בה כסלע כשרה וקשה לפירושם דמלתא דפשיטא הוא דסלע הוי כיתר מכסלע דלא קתני בהו עד וי"ל דאשכחן בכמה דוכתי דהוי כמו עד אע"ג דלא קתני בהו עד בפרק הזהב (ב"מ דף נא:) כמה תחסר *ויהיה בה אונאה ד' איסרין ופריך בגמרא ורמינהי כמה תחסר *ולא יהיה בה אונאה כו' ומשני תנא דידן קא חשיב *(מלמעלה למטה) ותנא ברא חשיב *(מלמטה למעלה) ובפרק הכונס (ב"ק דף סא.) עברה גדר ארבע אמות *(חייב) והתניא *(פטור) ומשני תנא *(ברא) חשיב מלמעלה למטה ותנא *(דידן) חשיב מלמטה למעלה ומיהו אכתי קשה דגלודה גבי כשרות מיתניא וכי חשבת מלמעלה למטה ד' סלעים ג' וב' כשרה עד כסלע הוה ליה עד ועד בכלל כיון דאמרת דכסלע כיתר מכסלע וכן גבי גולגולת דקאי אכמה חסרון ומהורה א"כ מאי פריך מחבל המטה ומהדקין שבכלי חרס וכי חשבת נמי בגלודה ובגולגולת מלמטה למעלה הויא ליה עד ולא עד בכלל ואם כן הוה להקל ובמסקנא מוכיח דכל דוכתי הוי להחמיר ונראה דקאי אנקדר כסלע דאמרינן לעיל (דף נ:) טרפה דלכשתמתח תעמוד על טפח ור' חייא בר אבא פליג ואמר כסלע כשרה יתר מכסלע טרפה ואתא רב נחמן לאשמועינן דכסלע כיתר מכסלע ולא איירי כלל לענין עד ועד בכלל אבל בכאיסר אשמועינן דעד ולא עד בכלל דע"כ מלמטה למעלה חשיב דהאלו כשרות קאי: הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודפנותיהם כו'. למאי דגרסינן הן משמע דכלי חרס בתחלתן לא חשיב כלי בפחות מכדי סיכת קטן ועד לוג דקתני לא מלי קאי *(אהך) אלא אשברים קאי אמנם לא מצינו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והא דתנן במסכת מקואות (פ"ד משנה ג) החוטט בצינור לקבל צרורות בשל עץ בכל שהוא בשל חרס ברביעית היינו דוקא לקבל צרורות והתם נמי פליג רבי *יהודה ואמר אף בשל חרס בכל שהוא ולא *קאמר רביעית אלא בשברי חרס ובסדר המשנה לא גרסינן הן במסכת כלים בפרק שני (משנה ב) אלא גרסינן התם הדקין שבכלי חרס וקרקרותיהן כו' ומשתמע כמו הן כיון דגרס וקרקרותיהן:

שיעורן

[נ"ל ולא יהא] [נ"ל ויהיה] [נ"ל מלמטה למעלה] [נ"ל מלמעלה למטה] [נ"ל חייב] [נ"ל פטור] [נ"ל דידן] [נ"ל אהן] [נ"ל ר' יוסי] [נ"ל אמרו]

עין משפט נר מצוה

[ומע"ש תוס' בכורות כח. ד"ה עד שלא]

קצח א מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ג ועיין בהשגות ובכ"מ סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ג:

קצט ב מיי' פ"ו מהל' תלמוד תורה הל"ט סמג עשין יג טוש"ע יו"ד סי' רמד סעי' ה [וברב אלפס קדושין פרק א דף רכא.]:

ר ג מיי' פ"ד מהל' בכורים הל"ז:

רא ד ה מיי' פכ"ח מהל' כלים הלכה ז:

רב ו מיי' פי"ט שם הלכה י יב יג יד:

[ורש"י בערכין כח: כ"כ בשם אית ספרים ע"ש ועי' תוס' שם ד"ה אומדין]

מסורת הש"ס

[גירסת הערוך בוקא עיין ערך פטס ועי' תוס' סוכה לג: בד"ה עלה כו' נכסו]

[ע' בסנהדרין ע. ובפרש"י שם]

קדושין לג.

בכורים פ"ג מ"ג. קדושין לג.

[קדושין לג. פסחים סח: קה: ע"ש מנחות עב. ע"ש]

[נעיל פו. ברכות סו: וש"נ] כלים פי"ט מ"ב

[שם]

כלים פ"ב מ"ב

שיטה מקובצת

א] האי בוקא דאטמא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף מ ע"א: ב] דכי שיעור רבנן כסלע אסלע מצומצם קאמרי: ג] לא חמשה כלמעלה כיותר מחמשה והא דקתני עד ה' טהור עד ולא עד בכלל שלא הגיע לה' אבל אם הגיע לה' הוי כיותר מה' וטמא כדקתני טעמא: ד] זכר לפסח מצרים דכתיב והיה לכם למשמרת וכתיב אסרו חג בעבותים וגו' ובו משלשלין את המטה:

רבינו גרשום

פסיק ניביה. הגיד: עד דאיעכול איעכולי כלומר מחמת חולי. קורדינאה מאותו מקום: כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלין בשלומן. כלומר אמרי' התם במסכת תענית גונבי עלי וקוצעי קציעות א) כל בעלי אומניות עומדין מפניהם ושואלין כו' ומה הן גונבי עלי נזר ירבעם הרשע שלא יהא שום בר אדם שוליך בכורים לירושלם והיו נוטלין עלי ובכורים בתוכו ועליהן קציעות וכשמגיעין אצל פרסדאו' אומרין להיכן אתם הולכין אומרין לעשות שני עיגולי דבילה במכתש שלפנינו וכשעוברין מפרסדאות נוטלין הבכורים ומעטרין אותם בסלין וכן עושין מן העצים לצורך המערכה עושין אותן כמין סולמות (ואומרין) כשמגיעין אצל פרסדאות [אומרין] לאנה אתם הולכים [ואומרין] להביא שני גוזלות משובך שלפנינו ומפניהם עומדין בעלי אומניות. ולא היא אלא כדי שלא יהו מכשילן לעתיד לבוא. כלומר אין עושין להן כבוד יותר מת"ח אלא כדי שלא יהו מכשילן לעתיד לבוא שיהו באין בפעם אחרת. אמר רב נחמן כסלע כיותר מכסלע כלומר מה דאמרינן נקדרה כסלע טרפה מכרם החיצונה כסלע יותר מכסלע וטרפה: כאיסר יותר מכאיסר. כלומר מה דאמרינן מגרגרת עד כמה תחסר ותהא כשרה עד כאיסר האיטלקי אי חסרה כאיסר טרפה כיותר מכאיסר. אלמא קסבר רב נחמן עד ולא עד בכלל איסר האיטלקי איסר גדול הוא: איתיביה רבא לרב נחמן. חבל היוצא מן המטה כו' מטה של חבלים לסוף הסירוג משייר חתיכת חבל והכי קאמר מטה של חבלים שנטמאת בטומאה שמטמאה באהל חבל היוצא ממנה עד חמשה טפחים אינו מקבל טומאה דלית ביה ממש. לאו חמשה כלמטה כלומר חמשה כשלשה כארבעה לקולא וש"מ עד ועד בכלל. לא חמשה כלמעלה עד ולא עד בכלל חמשה כששה לחומרא. ת"ש מחמשה עד עשרה טמא כלומר דהתם ודאי דבר חשוב הוא וצריכין לקשור מטנו שום דבר כגון שקנה סלה או שום בהמה דקה קושרו בו אבל יותר מעשרה ארוך ביותר ומחשבינן ליה כמאן (דנון) דחתיך ושרי מאי לאו עשרה כלמטה וש"מ עד ועד בכלל לא עשרה כלמעלה. מתיבי הדקין שבכלי חרס הן וקרקעותיהן כו' קרקעותיהן אלו השוליים: שלא מסומכין כלומר יושבין לבדם שאין סומכין אותם שיעורן בכדי סיכת קטן:

עד

א) לפנינו בתענית דף כח. גבי גונבי עלי ליתא כלל דבעלי אומניות עומדין מפניהם רק כ"ס בבכורים פ"ג מ"ג וצ"ע.

שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג מאי לאו לוג כלמטה לא לוג כלמעלה ת״ש *מלוג עד סאה ברביעית מאי לאו סאה כלמטה לא סאה כלמעלה ת״ש מסאה ועד סאתים בחצי לוג מאי לאו סאתים כלמטה לא סאתים כלמעלה והתניא לוג כלמטה סאה כלמטה סאתים כלמטה התם לחומרא *דא״ר אבהו א״ר יוחנן °כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל דיקא נמי דקתני עלה דההיא *חמשה כלמעלה עשרה כלמטה: ניטל הטחול: *אמר רב עוירא משמיה דרבא לא שנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה מתיב רבי יוסי בר אבין ואיתימא ר׳ יוסי בר זבידא *חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה הא בהמה גופא שריא הוא הדין דאפילו בהמה נמי אסירא איידי דתנא רישא מותר באכילה תנא נמי סיפא אסור באכילה *ואיבעית אימא ניקב לחוד ונחתך לחוד: ניטלו הכליות: אמר *רכיש בר פפא משמיה דרב *לקתה בכוליא אחת טרפה אמרי במערבא °והוא דמטאי לקותא

למקום

רש״י

עד לוג. שיעור זה ניתן לשברי כלים שלא היה תחלתן אלא עד לוג דאם היה תחלתן יותר מלוג א] הוי שיעור שבריו ברביעית הלוג כדלקמן: מלוג עד סאה. כלי שהיה תחלתו יותר מלוג כגון שנים או שלשה לוגין או יותר *עד סאה שיעור שבריו ברביעית הלוג: סאה כלמעלה. ושיעור שבריו בחצי לוג כדלקמן: סאתים כלמעלה. ושיעור שבריו בתורת כהנים ובמסכת כלים (פ״ב מ״ב) בלוג שלם: והתניא לוג כלמטה כו׳. אלמא בכולהו עד ועד בכלל: התם לחומרא. משום הכי אמרינן בהו עד ועד בכלל דאזלינן לחומרא דמטמינן לשברים בשיעור זוטא אבל כסלע וכאיסר דרב נחמן אי הוה אמרינן בהו עד ועד בכלל הוי קולא לאכשורה ואשמועינן רב נחמן דכל היכא דקתני עד זיל ביה לחומרא ואי עד ועד בכלל קולא היא אימא עד ולא עד בכלל: כל שיעורים של חכמים להחמיר. אי מלומלם חומרא הוא שעריכהו במלומלם ואי מלומלם קולא שעריכהו בשוחק: חוץ מכגרים של כתמים. שנינו בנדה (דף נח:) דהרואה כתם של דם בבגדה כגרים טמא דמספקינן לה בדם נדה אע״ג דכי משערת ליה במלומלם חומרא הוי לא הוית טמאה אלא ביותר מכגרים אבל כגרים עצמו מחזקינן ליה בדם מאכולת והייט להקל דאע״ג דכגרים שעורו בעינן כגרים ועוד והכי תניא בהרואה כתם (שם נח:) וטעמא משום דכתמים עצמן דרבנן דמדאורייתא עד דחזיא מגופה כדכתיב (ויקרא טו) דם יהיה זובה בבשרה: דיקא נמי. דהא דקתני לוג כלמטה סאה כלמטה משום חומרא הוא ולאו דנימא נמי במקום קולא עד ועד בכלל: דקתני עלה דההיא. דחבל היוצא חמשה טפחים כלמעלה טמא דעד דקתני עד חמשה טהור ולא עד בכלל: עשרה כלמטה. דהאי עד דקתני ועד עשרה טמא ועד בכלל קאמר אלמא בתר חומרא אזיל: חותך מעובר שבמעי. הבהמה ולא ילא מתוכה: מותר. ב] אבר באכילה וניתר בשחיטתה כעובר עצמו וטעמא מפרש בבהמה המקשה (לקמן סט:) מכל בבהמה תאכלו: מן הטחול ומן הכליות. של בהמה אם נחתך מהם אף על פי שלא הוציא החתיכה מתוכה אסור באכילה משום אבר מן החי והתם קא יליף טעמא מאותה תאכלו שלמה ולא חסרה כלומר כשהיא שלמה הוא דקאמינא לך כל בבהמה תאכלו להתיר דבר אחר שבגופה אבל כשהיא חסרה דהגמלא בתוכה מחסרונה הוא לא שרינא לך כל בבהמה דהיינו הגמלא בה ומכל מקום שמעינן מינה דהיא עצמה שריא אף על גב דנחתך מן הטחול ואין חיתוך בלא נקב דכל נקב משום חיתוך הוא: הוא הדין דבהמה נמי אסירא. דחמיר ניקב ונחתך מניטל לגמרי שעל ידי הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה: איידי דתנא רישא מותר. בחתיכה עצמה דאיצטריך לאשמועינן דלאו אבר מן החי הוא תנא איסורא דסיפא נמי בחתיכה: לקתה בכוליא. כגון מליא מוגלא: בכוליא אחת. וכ״ש בשתיהן:

למקום

תוספות

שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג. אבל אם היה תחלתן יותר מלוג בעינן שיעור גדול לשברים יותר מכדי סיכת קטן ואפילו יחדו בטלה דעתו אצל כל אדם ואין יחוד דאין דרך ליחד שברים הבאים מכלי גדול לצורך סיכת קטן וכן נראה °דע״י יחוד מיירי הכא דהיאך יקבלו שברים טומאה אם לא ע״י יחוד הא אמרינן בסוף המצניע (שבת צה:) דכלי חרס שניקב כמוציא זית טהור מלקבל בו זיתים ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים ושם פירש בקונטרס כלומר טהור הוא מלקבל טומאה עוד משום שהם כלי חרס ששיעורו בזיתים וגם אם היתה עליו טומאה נטהר ועדיין כלי הוא לקבל בו רמונים שאם יחדו שוב לרמונים מקבל טומאה מכאן ולהבא או אם מתחלה היה מיוחד לרמונים לא נטהר אלמא בעינן יחוד וא״ת דתנא בתוספתא דכלים בשלהי פרק מחט וטבעת שולי המחלין ושולי הפחתין וקרקרות הכלים ודופנותיהם [מאחוריהן] אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מזין מהן וכו׳ שפן ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי ר׳ מאיר וחכ״א כל כלי חרס שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם ואי בעינן יחוד לקבל בו רמונים כשניקב כמוציא זית הא מיד כשניקב נטהר וכשיחדו לרמונים אחר כך איך יקבל טומאה מכאן ולהבא אבל אי לא בעינן יחוד אתי שפיר דלא נטהר כל זמן שהוא ראוי לרמונים וי״ל דההיא דתוספתא מיירי בדלא חזי על ידי יחוד בלי תיקון *ולהכי בשברים הפחותין מכשיעור המפורש כאן במתניתין דמחמת גריעותא לא מהני יחוד אבל היכא דלא בעי תיקון דאין מחוסר אלא יחוד לא אמרן דכיון שטיהר שוב לא יקבל טומאה לעולם והא דתנן במסכת כלים (פ״ט מ״ח) חתכו חוליות פחות מארבעה טפחים טהור מירחו בטיט מקבל טומאה מסיסקנו לאפות בו סופגנין ג] משמע דאתא ביה טומאה ע״י תקון שאני התם דחשיב כלי גמור ע״י שנעשה אחר כך שלם כמתחילה ע״י תקון אבל שברים קטנים אין נחשבים להיות עוד כלים ע״י שום תקון וא״ת לפי מה שפירש דלא מהני ראויות לשברים לקבל טומאה עד שיחד הא בפרק כל הכלים (שבת דף קכד:) פליגי ר״מ ור׳ יהודה בכלי שנשבר בשבת וראוי למלאכה אחרת לענין טלטול דר׳ יהודה אוסר לטלטל משום נולד ור״מ שרי דלית ליה נולד אבל כ״ע מודו שאם נשבר מערב שבת דלא הוי נולד ושרי לטלטולי בשבת הואיל וראוי למלאכה אחרת אלמא מנא הוא לענין שבת ואם כן לענין טומאה נמי מנא הוא כדאמר רבא בפרק כל הכלים (שם דף קכג:) גבי מחט של יד מדלענין טומאה לאו מנא הוא לענין שבת נמי לאו מנא הוא ועוד מוכח התם* דלא בעינן יחוד לענין שבת גבי רבא דאיתווס מסאניה בטינא ואתא שמעיה ושקל חספא וקא מכפר ליה ומפרש טעמא משום דאילו הוה בחצר חזי לאיכסויי ביה מנא וי״ל דלעולם בעינן יחוד לענין טומאה והא דקאמר רבא מדלענין טומאה לאו מנא הוא היינו אפילו ע״י יחוד דכיון דניטל *חודה או עוקצה לא מהני בה יחוד והא דתנן במסכת כלים פרק י״ג (מ״ה) מחט שניטל *חודה או עוקצה טהורה ואם התקינה למיתוח טמאה לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון אבל היכא דהוי מנא לענין טומאה ע״י יחוד לענין שבת לא תקנו יחוד וכן משמע התם בההיא דתרגמא אביי אליבא דרבא בגולמי דזימנין דממליך עלייהו ומשוי להו מנא משמע דאע״ג דטהורה היא דהכתי לא מימלך עליה אפילו הכי מותר לטלטלה הואיל וראויה להיות כלי ע״י יחוד ומיהו קשה מההיא דאמר בפרק במה אשה יוצאה (שבת דף נח:) העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחת תינוקות יש להם עינבל טמאים אין להם עינבל טהורים נטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהם ומפרש* ר׳ יוסי בר׳ חנינא הואיל וראוי להקישו ע״ג כלי חרס רבי יוחנן אמר הואיל וראוי לגמוע בו מים לתינוק אלמא בראויות בעלמא בלא יחוד מקבל טומאה אע״פ שלא יחדו לגמוע דעל כרחך בלא יחדו מיירי מדפליג עלה ר׳ יוסי בר׳ חנינא ולא מטמא משום גימוע דבעינן מעין מלאכה ראשונה (א) ועוד אי יחדו מה לי לא היה לו עינבל מעולם מה לי היה לו עינבל וניטל ועוד מדפריך עליה ורבי יוחנן לא בעי מעין מלאכה ראשונה והא תניא יכול כפה סאה וישב עליה כו׳ וא״ר אלעזר אומרים במדרסות עמוד ונעשה מלאכתנו ואין אומרים בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו ורבי יוחנן אמר אף אומר בטמא מת עמוד ונעשה מלאכתנו והשתא ע״כ בלא יחוד דומיא דכפה סאה וישב עליה דאיירי כשלא יחדו לישיבה דממעט ליה מדכתיב אשר ישב עליו הזב מי שמיוחד לישיבה יצא זה שאומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו וי״ל דשאני גבי זגין דכיון שגם הדיוט יכול להחזיר העינבל כדקאמר התם אית לן למימר דחשיב כלי ע״י דבר מועט שעדיין ראוי לגמוע קודם חזרת עינבל ואפילו בלא יחוד ולמ״ד הואיל וראוי להקישו על גבי כלי חרס ניחא ממה נפשך אי בעלמא בעי מעין מלאכה ראשונה הכא נמי לא מהני לגמוע מים דהייטו מלאכה אחרת ואפילו את״ל דבעלמא טמא בלא יחוד הכא שעומד למלאכה ראשונה ע״י חזרת העינבל אי לא דראוי להקישו לא הוי טמא ולא סגי ליה בגימוע מים דהוי כמו עמוד ונעשה מלאכתנו: התם לחומרא. השתא חוזר בו מכל מה שתירץ והוי כמו אלא:

כל שיעורי חכמים להחמיר. וא״ת בפרק תפלת השחר (ברכות דף כו.) דקאמר רבי יהודה עד ד׳ שעות ובעי בגמרא *אי עד ועד בכלל אי לא עד ועד בכלל ופשיט דעד ועד בכלל דומיא דההיא דקאמר רבי יהודה גבי תפלת המוספים עד ד] *ז׳ שעות דהוי עד ועד בכלל כדמוכח התם והיינו קולא שיכול להמתין ולהתפלל עד סוף ארבע וי״ל דהיכא נמי חומרא דלא אמרינן עבר זמנו וחייב עדיין להתפלל כל שעה רביעית וא״ת והיכי פשיט ליה דעד ארבע שעות מתפלת המוספין דלמא האי עד ועד בכלל והאי עד ולא עד בכלל כדקאמר הכא גבי ההיא דחבל היוצא מן המטה דחמשה כלמעלה ועשרה כלמטה וי״ל דשאני הכא דשניהם שוים דתרווייהו לחומרא*:

והרי

רבינו גרשום

עד לוג כו׳ אם היה טמא אפי׳ החזיק לוג עד שלא נשבר ועכשיו מחזיק בכדי סיכת קטן טמא: מאי לאו לוג כלמטה כלומר אפי׳ החזיק לוג קודם שנשבר שעורו בכדי סיכת קטן השבר וטמא וש״מ עד ועד בכלל. לא לוג כלמעלה כלומר אם החזיק לוג עד שלא נשבר כמחזיק יותר מלוג ואינו טמא השבר בכדי סיכת קטן: מלוג ועד סאה ברביעית. כלומר אפי׳ החזיק סאה קודם שנשבר דיו השבר ברביעית ואם מחזיק ברביעית טמא דעדיין חשוב: (כלומר) מאי לאו סאה כלמטה. כלומר כפחות מסאה וש״מ עד ועד בכלל: לא סאה כלמעלה. כלומר דאם מחזיק סאה לא דיו לשבר ברביעית דאי אינו מחזיק יותר מרביעית אינו טמא: מסאה ועד סאתים בחצי לוג. כלומר דאפי׳ מחזיק סאתים עד שלא נשבר ונטמא והשבר מחזיק חצי לוג חשוב כלי וטמא מאי לאו סאתים כלמטה דאפי׳ מחזיק סאתים כפחות מסאתים ודיו לשבר בחצי לוג: סאתים כלמעלה דאי מחזיק סאתים לא דיו לשבר בחצי לוג דעד ולא עד בכלל: והתניא לוג כלמטה כו׳ כלומר וש״מ עד ועד בכלל: ההוא [לחומרא] אבל אי אמרינן כסלע כפחות מכסלע כאיסר (יותר) כפחות מכאיסר זהו לקולא לפיכך אמרינן כסלע יותר מכסלע כו׳: חוץ מכגרים של כתמים להקל כלומר דאמרינן אם ראתה כתם כגרים כפחות מכגרים דאם אינה רואה יותר מכגרים אינה טמאה: תניא נמי הכי כלומר דלחומרא חמשה כלמעלה כלומר דפחות מחמשה טהור ולא אמרינן חמשה כלמטה אלא כלמעלה. כלומר הא דאמרינן יותר מעשרה טהור לא אמרינן דעשרה כלמעלה אלא כלמטה לחומרא: הני הוא דאסירא הא בהמה גופה שריא כלומר [הא] הכא דחותך מן הטחול ומן הכליות דדמי לניקב וקאמרינן דהבהמה כשרה. וכיצד אמרת ניקב טרפה: במקום חריץ עד הלובן: ולית הילכתא כרב עוירא דאמר ניקב הטחול טריפה:

אלא

עין משפט נר מצוה

רג א ב מיי׳ פ״ח מהל׳ טומאת כלים הל׳ כ סמג עשין רנ טוש״ע יו״ד סי׳ מד סעי׳ ב:

שיטה מקובצת

א] דאם היה תחלתן יותר מלוג בעינן שיעור גדול לשבריו יותר מכדי סיכת קטן כלומר מלוג ועד סאה כן נמצא בס״י: ב] מותר אחר באכילה וניתר: ג] לאפות בו סופגנין דמשמע: ד] גבי תפלת המוספין עד שבע שעות:

הגהות הב״ח

(א) תוס׳ ד״ה שיעורן וכו׳ מלאכה ראשונה ואי יחדו מה לי כו׳ כצ״ל ותיבת ועוד נמחק:

גליון הש״ס

גמ׳ כל שיעורי חכמים וכו׳. עיין לעיל מו ע״א תוס׳ ד״ה שיעורן וכו׳ דע״י יחוד מיירי. עיין לקמן דף עב ע״ב תוס׳ ד״ה בכעדשה:

מסורת הש״ס

[נ״ל עד] [כלים פ״ב מ״ב] נדה נח: ע״ש [תוספתא ד׳ כלי׳ ב״מ פ״ט] [לעיל מב:] לקמן סח. [כתב הב״ח ס״י מג סוף ד״ה ... עכ״ל] [לעיל מב:] [כגון בשברים הפחותים כו׳ כצ״ל מהרש״ל] [דף קכג:] נ״ל חודו נ״ל חודו [שם נט.] [שם כו.] [נ״ל ז׳ שעות] [ועי׳ תוס׳ ברכות טו: ד״ה איבעיא להו]

ואמרי מים זכין דכשרים הכא והכא אלא אמר

(א) למקום חריץ א] והיכא מקום חריץ לחוורא דתותי מתני א"ר נחוניא שאילתינהו לכולהו טרופאי דמערבא ואמרו לי הלכתא כרביש בר פפא ולית הלכתא כרב עוירא *(דרב עוירא נמי) לא אמרן אלא בקולשיה אבל בסומכיה טרפה ואי אישתייר ביה ב] *כעובי דינר זהב כשרה אמרי במערבא כל הפוסל בריאה כשר בכוליא שהרי נקב פסול בריאה וכשר בכוליא וכל שכן היכא דכשר בריאה כשר בכוליא מתקיף לה ר' תנחומא וכללא הוא והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא והרי מים זכין דכשרים הכא והכא אלא אמר רב אשי *טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה ומים זכין כשרים לא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טרפה וכי צילי נמי לא אמרן אלא דלא סריח אבל סריח טרפה הכוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כענבה בינונית: *(ניטל לחי התחתון: *א"ר זירא לא שנו אלא שיכולה לחיות על ידי לעיטה והמראה אבל אינה יכולה לחיות על ידי לעיטה והמראה טרפה): ניטלה האם שלה: תנא היא האם היא טרפחת והיא שלפוחית: וחרותה בידי שמים כשרה: תנו רבנן *איזוהי חרותה כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בידי ג] כל הבריות איבעיא להו רבי שמעון בן אלעזר ארישא קאי ולקולא או אסיפא קאי ולחומרא תא שמע דתניא *חרותה בידי אדם טרפה רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בידי כל הבריות רבה בר בר חנה הוה קאזיל במדברא אשכח הנהו דיכרי דצמיק ריאה דידהו אתא שאיל בי מדרשא אמרו ליה בקיטא אייתי משיכלי חיורי ומלינהו מיא קרירי ואנחינהו מעת לעת אי הדרן בריין בידי שמים היא וכשרה ואי לא טרפה בסיתוא אייתי משיכלי שיחומי ומלינהו מיא פשורי ואנחינהו מעת לעת אי הדרא בריא כשרה ואי לא טרפה: הגלודה: תנו רבנן הגלודה רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלים וכבר העיד אלעזר ספרא ויוחנן בן גודגרא על הגלודה שפסולה אמר רבי שמעון בן אלעזר חזר בו רבי מאיר מכלל דלרבי שמעון בן אלעזר פליג רבי מאיר בגלודה והתניא *אמר רבי שמעון בן אלעזר לא נחלקו ר"מ וחכמים על הגלודה שפסולה וכבר העיד רבי אושעיא בנו של רבי יהודה הבשם לפני רבי עקיבא משום רבי טרפון על הגלודה שפסולה ואם נשתייר בו כסלע כשרה אמר רב נחמן בר יצחק מאי לא נחלקו לא עמד רבי מאיר במחלוקתו: אמר מר אם נשתייר בו כסלע כשרה היכא אמר רב יהודה אמר שמואל על פני השדרה כולה איבעיא להו דאריך וקטין דכי מצרף לה הוי כסלע או דלמא ברוחב סלע על פני השדרה כולה תא שמע דפריש רבי נהוראי משמיה דשמואל ברוחב כסלע על פני כל השדרה כולה רבה בר בר חנה אמר ראשי פרקים רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר ברבי ינאי אמר מקום טיבורו בעי רבי ינאי בר' ישמעאל ניטל ד] מקום השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכולו קיים ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו אמר רב כל העור כולו מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ורבי יוחנן אמר אפילו עור בית הפרסות נמי מציל בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן עור בית הפרסות מהו *שיציל בגלודה אמר ליה מציל אמר ליה למדתנו רבינו *אלו שעורותיהן כבשרן עור בית הפרסות אמר ליה א) אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה ב) דתניא השוחט את העולה להקטיר כזית מעור של תחת האליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת אליעזר בן יהודה איש איבלים אמר משום רבי יעקב וכן היה רבי שמעון בן יהודה *(איש) עיכום אומר משום רבי שמעון אחד עור בית הפרסות ואחד עור הראש של עגל הרך ואחד עור של תחת האליה וכל שמנו חכמים גבי טומאה אלו שעורותיהן כבשרן להביא

א) [לקמן עז. קכב: קלד. פסחים פד.] ב) זבחים כח. [ע"ש תוספתא זבחים פ"ב ע"ש]

רש"י

למקום חרין. שהגידין מעורין שם והוא אמצעית הכוליא: טרופאי. מורי הוראות על הטרפות: כרב עוירא. בניקב הטחול: ולא אמרן. דלית הלכתא כוותיה אלא דאינקב בקולשיה: בסומכיה. בעוביו למעלה: ואי אשתייר. בעובי דופנו ולא יצא המחט לחוץ ויש הגנה כנגדו כעובי דינר כשר: וכ"ש כו'. דוקיא הוא דדייקנא ממילתייהו: מוגלא כשרה בריאה. כדאמרן (לעיל מח.) דקיימן לימחי ה] טינרי: ופסול בכוליא. כדאמרן ברים פירקין (דף מח.) מליא מוגלא טרפה מים זכין כשרה ואוקימנא בכוליא: והרי מים זכין דכשרין הכא והכא. לא ידענא מאי קושיא: אלא. לא תימא כל שכן דאע"ג דנקב פסול בריאה וכשר בכוליא איכא מידי דכשר בריאה ופסול בכוליא דאין אומרים בטרפות כו' דיש אבר שחולי זה קשה לו ואין חולי זה קשה לו: שהרי חותכה מכאן ומתה כו'. חתוך סימנין או (ב) גיד צוארה ומתה חתוך כל כתפיה וחיה: הקטינה. הכוליא הקטינה מאליה מחמת חולי: היא האם. דמתני': היא טרפחת. דלקמן (דף ט:) הורו בטרפחת כרבי בזפק: היא שלפוחית. דאמר לעיל בפירקין (דף מח.): למקה. יבשה ושדים לומקים מתרגמינן דדין יבשין (הושע ט): בידי שמים. מקול ברד ורעם: בידי אדם. שהבעיתה אדם לא הדרא בריא: כל הבריות. שאגת אריה וקול שחל: ארישא קאי. אף בידי ו] כל הבריות כבידי שמים: ת"ש. דאסיפא קאי: משיכלי חורי. של כלי חרס לבן:שחימי. שחורות ואינן מצננות כל כך כלבנות ובלשון מורי שחימי של נחשת חיורי של חרס: מדקאמר חזר בו. מכלל דמעיקרא הוה פליג: הבשם. מוכר בשמים: ואם נשתייר בו כסלע. על ידי אותו שיור מעלה ארוכה: דאריך. על פני כל אורך השדרה וקצר כחוט ומאי כסלע דקאמר דאי מצטרפת לאורכו ומשוית ליה עגול הוה כסלע: במקום טיבורו. בעינן כסלע: ראשי פרקים. בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע: כל העור כולו. כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותו: חוץ מעור בית הפרסות. מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך: ואלו שעורותיהן כבשרן. לענין דמטמאין עורן כבשרן אלמא לאו עור הוא וקחשיב האי בהדייהו בהעור והרוטב (לקמן דף קכב.): אל תקניטני. מאותה משנה: שבלשון יחיד אני שונה אותה. כלומר יחידאה היא ולא קיימינן כוותיה דר' שמעון קתני לה ופליגי עליה דת"ק לא תנא אלא עור שתחת האליה לחודיה: קרבן שנשחט על מנת לאכול הימנו או להקטיר הימנו חוץ למקום אכילתו: פסול ואין בו כרת. לאוכל הימנו כהלכתו ואם שחטו על מנת לאכול או להקטיר הימנו: חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת. האוכל ממנו אפילו כהלכתו ומקרא נפקא לן בפרק שני דזבחים (דף כח.) ועור שתחת הזנב רך הוא ונפסל קרבן במחשבת אכילתו כבשר ובעולה שכולה כליל לא פסלה מחשבת אכילה אלא מחשבת הקטרה: איבלים. כפר: עיכום. בהעור והרוטב (שם) לגבי טורות כבשר: להביא

תוספות

והרי מים זכים דכשרים הכא והכא. פ"ה לא ידענא מאי קושיא וי"ל דהכי פירושא והרי מים זכים דאתו מחמת לקותא וכשרים בכוליא ולא גמרינן ממוגלא ואם כן אין לדמות הטרפות זו לזו:

בלשון יחיד אני שונה אותה. שבמשנה עלמה היה שונה דברי רבי שמעון אבל אין לפרש משום דאתיא כיחידאה דמה בכך האמר בפ' החולץ (יבמות דף מב:) סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם*: להביא

בסמ"ך: עגל הרך. מפרש בהעור והרוטב (שם) כל זמן שיונק: וכל שמנו חכמים. בהעור והרוטב (שם) לגבי עורות כבשר: להביא

עין משפט נר מצוה

רד א ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מג סעי' ב:

רה ג ד מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' כו וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מד סעי' ב:

רו ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

רז ו מיי' שם הל' כג וע"ש בכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לג סעי' ח:

רח ז מיי' שם הל' כה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מה סעי' א ב:

רט ח ט מיי' פ"ז מהל' שחיטה הל"ע סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו סעי' יד:

[ועי' עוד תוס' לקמן עז. ד"ה בלשון]

רי מיי' שם הל"י טוש"ע שם סעי' טו:

ריא כ ל מ נ ס מיי' פ"ט מהל' שחיטה הל"ז וע"ש בכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נט סעי' א':

ריב ע מיי' פי"ד מהל' פסולי המוקדשין הל"ז:

[תוספתא פ"ג ע"ש]

[תוס' שם]

שיטה מקובצת

א] למקום חריץ מאי ניהו חיוורא דתותי מתני: ב] כעובי דינר זהב נ"ב עי' תוס' בכורות ג ע"א: ג] אף בידי קול הבריות: ד] בעי ר' ינאי ב"ר ישמעאל ניטל על פני כל השדרה וכולו קיים ניטל מקום טבורו וכו': ה] דקיימן צימחי טינרי טינרי: ו] אף בידי קול הבריות:

[עיין תוס' לקמן קכב: ד"ה עור הראש וכו' על מעשה היה שואל וכו' ע"ש וכך יש ליישב הכא]

[נ"ל איש כפר]

מסורת הש"ס

[כל זה לא גרס רש"י אלא גרס ולא אמרן וכו' משום דמשולל סכנה]

[הא דנקט כעובי דינר זהב עיין תוספות כתובות דף לט. ד"ה נתן וכ"מ דף מד: ד"ה אחד ובשבועות מד: ד"ה המקבלת ובזבחים קטז: ד"ה גבה ובבכורות ג. ד"ה דמודנא]

לעיל מח: וש"נ

רש"ל מ"ו

[נ"ל הכ"י סי' לג ד"ה ומ"ש רבינו בשם הגאונים והוא שיכול לחיות פי' המראה והלעטה כו' כ"כ הרא"ש בשם הגאונים ובנוסחאות דידן איתא בגמ' בשם ר' זירא ודבר פשוט הוא דהגה"ה היתה בגליון וטעה הסופר וכתבה בפנים וקרא לה בשם רבי זירא]

[תוספתא פ"ג ע"ש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' למקום חריץ ומקום חריץ היכא חיורא דתותי מתני: (ב) רש"י ד"ה שהרי וכו' חתוך סימנים או צומת הגידין ומתה:

רבינו גרשום

אלא בקולשיה כלומר בקולשיה דטחול אבל אם ניקב בעובי שלו טרפה ואם נשתייר בה כעובי דינר זהב כו' כלומר דלא ניקב לחוץ: והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא כדאמרינן (למפרע) [לעיל דף מח.] דאמר רב מתנה מליא מוגלא טרפה מים זכין כשרה ואמר ליה שמואל כי איתמר בההיא בכוליא איתמר: והרי מים זכין דכשרין הכא והכא. כלומר אמרת כל הפסול בריאה כשר בכוליא והרי מים זכין דכשירין הכא והכא: הקטינה בדקה עד כפול כשרה בגסה עד כענבה בינונית כשרה: חרותה בעותה בידי שמים כלומר או מברקים או פרעמים. בידי אדם טרפה כלומר שבעתה אדם (מהרכו)[בחרבו]. ר' שמעון אומר אף בידי כל הבריות שזאב או דוב בעתה. איבעיא להו ר' שמעון בן אלעזר ארישא קאי ולקולא כלומר דקאמר ת"ק בידי שמים כשרה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות כשרה או דילמא אסיפא ולחומרא דקתני סיפא בידי אדם טרפה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות [טרפה](כשרה) א"ד אסיפא ולחומרא דקא תני סיפא בידי אדם טרפה ועליה אמר ר' שמעון בן אלעזר אף בידי כל הבריות). בקיטא אייתי משיכלי כלי חרס חיורי כלומר דקירירי: משיכלי שיחמי (כלומר חרס שורשמין) כלי חרס רחמימי. דפשורי לא ליהוי קרירי לעגל: הגלודה ר' מאיר מכשיר מהו גלודה (מליא פולא) כלומר גילדי מלכן בלעז שלא ישאר עור שלם עליה. ר' יהודה הבשם שהיה מוכר בשמים. ואם נשתייר בה כסלע כשרה כלומר ואם נשתייר בה מעור שלם כשרה או דילמא ברוחב סלע על פני כל השדרה. מקום ראשי פרקים כלומר על פני ארכובה ועל גב הרגל. ניטלו ראשי פרקים כלומר עור שעל גבי פרקים. כל העור כולו מציל בגלודה כלומר באיזה מקום ישתייר כסלע מציל בגלודה וכשרה חוץ מעור של בית הפרסות דאי בית הפרסות נשתייר כסלע. אין מציל וטרפה מ"ט דעור בית הפרסות דק וחשוב כבשר. חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת דכל חוץ לזמנו חשוב פיגול דכ' ואם האכל יאכל ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פגול יהיה וגו' חוץ לזמנו חשוב פיגול. שבלשון יחיד אני שונה אותה כדחזינן דאלעזר בן יהודה איש איבלים א' משום ר' יעקב דזהו יחיד נ מכנים

לְהָבִיא עור בית הבושת חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבים עליו כרת: **מתני'** ואלו טרפות בעוף "נקובת הוושט "ופסוקת הגרגרת "הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה "ניקב הקורקבן "ניקבו הדקין "נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם *ירוקים פסולים אם אדומים כשרים *"דרסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה ומפרכסת א] ושהתה מעת לעת ושחטה כשרה: **גמ'** רב ושמואל ולוי דאמרי "מכנים ידו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה טרפה ואם לאו כשרה הניחא למאן דאמר *עד דמנקיב קרמא תתאה אלא למאן דאמר אינקיב עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ניחוש דלמא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב אי איתא דאינקיב עילאה תתאה אגב רוכביה מיפקע פקע אמר זעירי אין בדיקה לחולדה מפני ששיניה דקות וכי שיניה דקות מאי הוי אמר רב אושעיא מפני ששיניה דקות ועקומות כי סליק לנהרדעא שלח להו *דברים שאמרתי לפניכם טעות הן בידי ברם כך אמרו משמיה דרבי שמעון בן לקיש בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר ורבי יוחנן אמר אף במסמר ובפלוגתא דר"י ורבי נחמיה חד בדיק בידא וחד בדיק במחטא מאן דבדיק בידא אמר ליה למאן דבדיק במחטא *עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל אמר ליה מאן דבדיק במחטא למאן דבדיק בידא *עד מתי אתה מאכיל לישראל נבלות נבלות והא שחוטה היא אלא טרפות שמא ניקב קרום של מוח תסתיים דרבי יהודה הוא דבדיק בידא דתניא *רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יהודה בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח תסתיים הא גופא קשיא אמרת בודקין לחולדה ביד אבל לא במסמר אלמא אית ליה בדיקותא והדר תני נשבר העצם אף על פי שלא ניקב קרום של מוח אלמא לית ליה בדיקותא סיפא אתאן "לעוף של מים הואיל ואין לו קרום סלקא דעתך אלא הואיל וקרומו רך אמר ליה רב נחמן לרב ענן מר אמר שמואל בדיק בידא ומכשר והונא חברין אמר רב בדיק בידא ומכשר *והתני לוי "טרפות שמנו חכמים בבהמה "כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה ההוא בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא הואיל וקרומו רך ההיא תרנגולתא דהואי בי רב חנא שדרה לקמיה דרב מתנא נשבר העצם ולא ניקב קרום של מוח הוא ואכשרה א"ל *והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אמר ליה התם בעוף של מים הואיל ואין לו קרום אין לו קרום ס"ד אלא אימא הואיל וקרומו רך רב שיזבי בדיק בשימשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב בדיק בגילא

רש"י

להביא עור בית הבושת · להכי מפרש ולאמר להביא עור בית הבושת משום דאין להביא אלא זה לבדו שהרי כל המנויין שם הראויין להיות בעולה שעיין כאן א] חוץ מזה *עור השליל אינו ראוי להיות בעולה דאין שליל לזכרים: בית הבושת· בית הרחם של נקבה: **מתני'** ואלו טריפות בעוף · אע"ג דכל טריפות דבהמה כנגדן בעוף הני אצטריכו ליה למיתני נקובת הושט משום פסוקת הגרגרת והוא איצטריך דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תיטרף במשהו והכתה חולדה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקיבת הקרום דלא תימא תיטרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום כדאמרי' לקמן בעוף של מים וניקבו הדקין משום דקבעי למיתני סיפא גבי אלו כשירות יצאו בני מעיה ולא ניקבו ב] ולא תימא עוף שחיותו מועט תיטרף ביציאה לחודה: הכתה חולדה על ראשה · חיישינן לנקיבת קרום: הכתה · נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרן לעיל (דף נג·) יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפה בה: נחמרו · ג] כוולו מחמת האור והפכה מראיתן לשון (איכה א) מעי חמרמרו: אם ד] הוריקו· מפרש בגמרא לב וקורקבן אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו (א) ה]: אם אדומים · הלב והקורקבן כמשפטן שלא נשתנה מראה שלהן: דרסה · אדם ברגליו: או שטרפה בכותל· הכה בה בכותל: או שריצצתה בהמה · דאיכא למיחש להני תלתא משום ריסוק איברים ועדיין מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובדיקה בעיא כדאוקמינן בפירקין (דף נא:): **גמ'** מכניס ידו · בפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי חיך העוף והמוח נדחק למעלה אם המוח מבצבץ ויוצא דרך נקב המכה: טרפה · שמא ניקב הקרום: הניחא למאן דאמר · לעיל (דף מה·) גבי ניקב הקרום עד דמינקיב עילאה ותתאה שפיר: אלא למאן דאמר · דטריף עילאה לחודיה כי לא מבצבץ אמאי כשרה דלמא עילאה אינקיב ב] ותתאה קיים: תתאה מיפקע · בדחיפת ו] אצבע כשדוחפו למעלה: אין בדיקה לחולדה · לנשיכת חולדה: מפני ששיניה דקות · ואפילו ניקב הקרום פעמים שאין המוח יוצא על ידי דחיפת אצבע בחיך: מאי הוי · אי אפשר דלא מבצבץ פורתא: ועקומות · ונוקב באלכסון וכשהמות נדחף למעלה העצם סותמו ועומד כנגדו שנקב העצם אינו כנגד נקב הקרום: כי סליק זעירי · מבבל לנהרדעא: ביד · כדמפרש לעיל מכניס ידו כו': אבל לא במסמר · מלמעלה מוליכו על הנקב לראות אם יחגור בקרום ופותח את הגולגולת תחלה לאחר שחיטה ופעמים שאינו נקוב והמסמר נוקבו ומפסיד ממון ישראל: אף במסמר· בודקין ולא חיישינן לדלמא איהו נקיב ליה·בידא כדמפרש: במחטא· כדפרישית במסמר: ניקב קרום · מתוך ששיניה דקות ועקומות אינו מבצבץ: אבל לא במסמר · מפני שמכלה ממונן של ישראל: נשבר העצם· לקמיה פריך: וקרומו רך · הלכך כי נשבר העצם *מו לא קאי קרום: אמר ליה רב נחמן לרב ענן · תמהני בזאת: מר אמר · אתה אמרת לי שראית שמואל שהוא בודק לנשיכת חולדה אלמא לא מטרף בעצם לחודיה ואף הונא חברין אמר לי דאיהו חזייה לרב דבדיק בידא וקשיא לי והא תני לוי כו': כנגדן בעוף· במידי דאיתיה בעוף המסס ובית הכוסות ליתנהו בעוף: בדיק בשימשא· נגד השמש מסתכל אם יראה ז] נקב שהאור יפה לבדיקה: במיא

תוספות

להביא עור של בית הבושת · לקמן בהעור והרוטב (דף קכב·) פירש רש"י הא דלא חשיב ליה בהדיא בהדי אינך בברייתא משום דמשולה מיירי שהוא זכר ומיהו איכא מאן דתני זבח בפרק כל הזבחים שקיבלו (זבחים כח· ושם) ולא קתני עולה ויש לומר דלא חשיב אלא מידי דהוה בכל הקרבנות ועור שתחת האליה אע"ג דאינה קרבה אלא בכבש מ"מ איתיה או באכילת אדם או באכילת מזבח וא"ת אמאי לא קאמר נמי להביא עור השליל דחשיב לקמן במתניתין בהעור והרוטב (דף קכב·) בהדי אלו שעורותיהם כבשרן ואומר ר"ת משום דאין מפגלים בשליל כדאיתא פרק כל הפסולין (זבחים לה·) פיגל בשליל לא נתפגל הזבח ואף השליל לא נתפגל*:

ורבי יוחנן אמר אף במסמר · וליכא משום מכלה ממונן של ישראל ובפלוגתא לאו דוקא דרבי יוחנן דאמר אף במסמר לא כרבי יהודה ולא כרבי נחמיה:

נבלות והא שחוטה היא · וא"ת והא שמעינן ליה לרבי יהודה דאמר פרק חטאת העוף (זבחים סט: ושם) דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה דקאמר נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה טרפה למה נאמרה להביא טרפה ששחטה *(שחלבה טהור מכלל שהיא מטמאה) וכן ריש מסכת טהרות גבי י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור שחיטתה ומליקתה מטהרת טרפתה מידי נבלה רבי יהודה אומר אינה מטהרת וי"ל דמ"מ כיון דלר' נחמיה מטהרת לא הוה ליה למימר שהיה מאכיל נבילות ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתיים דרבי יהודה הוא דבדיק בידא: **מר** אמר שמואל בדיק בידא וכן רב · ואף על גב דכבר אמרינן לעיל רב ושמואל ולוי דאמרי מכנים ידו לפנים ובודק מ"מ אשמועינן הכא דמעשה נמי עבד: **והא** תני לוי טרפות שמנו חכמים וכו' · בתמיה מקשה מברייתא ארב ושמואל דאלוי גופיה הוה מצי למפרך דאמר לעיל מכנים ידו לפנים ובודק:

בא"ו

רבינו גרשום

מכנים ידו לפנים ובודק' כלומר כיצד בדקינן אם ניקב קרום של מוח מכנים אצבעו לפנים ובודק אם מבצבץ ועולה המוח טרפה דודאי ניקב הקרום: אין בודקין לחולדה ביד · כלומר דאמרינן מכנים אצבעו לפנים אם מבצבץ ועולה טרפה: מפני ששיניה דקות כלומר ואע"פ שניקב קרום של מוח לא יהא המוח מבצבץ: וכי שיניה דקות מאי הוי · כלומר אעפ"כ (שניקבו) [אם ניקב] קרום של מוח [אי אפשר] שלא יהא מבצבץ: אבל לא במסמר · כלומר למעלה מראשו: עד מתי [אתה] מכלה ממונן של ישראל · כלומר כשמכנים המסמר אם לא נקוב המסמר מנקבו: אלא עד מתי אתה מאכיל טרפות לישראל · שמא אינקיב קרום של מוח ולא אדעתיה דלא בדיק יפה: אלמא אית ליה בדיקותא · כלומר אע"פ שנשבר העצם אם לא ניקב קרום של מוח (פסול) [כשר] והדר תני נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח: רב בדיק בידא ומכשר · כלומר מכנים ידו לפנים ובדיק אי לא מבצבץ המוח מכשר ליה אע"פ שנשבר העצם: בדיק בשימשא · כלומר כנגד השמש: בדיק במיא · שופך לתוך הנקב מים וחוזר ושופכן מן הנקב אם המים נתלבנו בידוע שניקב קרום של מוח אם צלולים בידוע שלא ניקב קרום של מוח: בעוף

מסורת הש"ס (בשולי הגליון):
[השמט זה המלה שכתבנו תוס' זבחים כח: ד"ה להביא]
[לקמן סג·] ב"ק לד·
[לעיל מה·]
[שבת סג: וש"נ]
[כתובות מ·]
[שם]
[תוספתא פ"ג ע"ש]
[לקמן ס·]

עין משפט נר מצוה

ריג א ב מטוש"ע לעיל דף מג:
ריד ג מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה ז סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' ל סעיף כ:
רטו ד ה מטוש"ע לעיל דף מג:
רטז ו מיי' פ"ז מהל' שחיטה הלכה כ ופ"י שם הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סימן נב סעיף א:
[ועיין היטב תוס' זבחים כח· ד"ה להביא]
ריז ז מיי' פ"ט שם הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סימן נה סעיף כ:
ריח ח ט מיי' פ"י שם הלכה ז סמג שם טוש"ע י"ד סימן ל סעיף ג:
ריט י מיי' פ"ג שם הלכה יז ופ"י שם הלכה י:
[נ"ל שמטמאה]

שיטה מקובצת

א] ומפרכסת אם שהתה: ב] ולא ניקבו דלא תימא: ג] נחמרו נכווצו מחמת: ד] אם ירוקים מפרש בגמרא: ה] וירוקים שהאדימו דקין: ו] בדחיפת האצבע כשדוחפו: ז] אם יראה שם נקב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אם הוריקו וכו' וירוקין שהאדימו טריפה הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' כנגדן בעוף. עי' לעיל ד' כ' ע"א תוס' ד"ה אילימא: רש"י ד"ה להביא וכו' להכי מפרש · עי' סו"ת נו"ב מ"ת סי' כו: ד"ה וקרומו רך וכו' מו לא קאי קרום · עי' לקמן דף עו ע"ב תוד"ה אפסיק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה להביא עור בית הבושת וכו' חוץ מזה עור · נ"ב עיין זבחים כ"ח ע"א תוס' ד"ה להביא וכו' וכמדומה שמהר"מ שיף כאן לא ראם: ב] ד"ה דלמא עילאה אינקיב· כאן הס"ד ואח"כ מה"ד תתאה [מיפקע]:

בגילא דחיטתא אמר רב שיזבי הני אווזי דידן כעוף של מים דמיין: נפלה לאור: אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן יהושע "שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו בעא מיניה רב יוסף בריה דרבי יהושע בן לוי מריב"ל הוריקה כבד כנגד בני מעיים מהו אמר ליה טרפה ולא יהא אלא ניטלה אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיים וטרפה: ריב"ל הויא ליה ההיא תרנגולת שדריה לקמיה דר' אלעזר הקפר בריבי א"ל ירוקין הוו ואכשרה והאנן תנן ירוקין פסולין לא אמרו ירוקין פסולין אלא בקורקבן בלב ובכבד תניא נמי הכי באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד רבי יצחק בר יוסף הוה ליה ההוא תרנגולתא שדרה לקמיה דרבי אבהו וא"ל ארומין הוו וטרפה והאנן תנן אדומין כשרים אמר ליה אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה לא אמרו אדומין כשרים אלא בלב בקורקבן ובכבד אמר רב שמואל בר חייא אמר רבי מני אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרין מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא איגלאי בהתייהו אמר רב אשי הלכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי ריעותא לא מחזקינן: דרסה וטרפה בכותל: *א"ר אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה: **מתני'** ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל יצאו בני מעיה ולא ניקבו נשתברו גפיה נשתברו רגליה נמרטו כנפיה *רבי יהודה אומר אם נטלה הנוצה פסולה: **גמ'** תנו רבנן מעשה ברבי סימאי ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא כרבי בזפק להתירא או דילמא הורו בטרפחת להתירא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו תיקו אמר רבה ואיתימא רבי יהושע בן לוי גגו של זפק נידון כוושט היכא אמר רב ביבי בר אביי כל שנמתח עמו: יצאו בני מעיה: אמר רבי שמואל בר רב יצחק לא שנו אלא שלא היפך בהן אבל היפך בהן טרפה דכתיב °הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם שאם נהפך אחת מהן אינו יכול לחיות תניא היה רבי מאיר אומר הוא עשך ויכוננך כרכא דכולה ביה ממנו כהניו ממנו נביאיו ממנו שריו ממנו מלכיו שנאמר °ממנו פנה ממנו יתד וגו' ההוא ארמאה דחזייה להההוא גברא דנפל מאיגרא לארעא פקעיה כרסיה ונפוק מעייניה אתייה לבריה ושחטיה קמיה באחוזת

דברים לב
זכריה י

רש"י

*במיא · מוליא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוץ השדרה וממלא הקרום מים ואם יוצא דרך ,המכה א] בידוע שניקב הקרום ל"א מכנים בנקב העלם מים וחוזר ומוליאו ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם: בגילא דחיטתא · כדפריסית במסמר: אווזי דידן · הואיל ותמיד הן במים: שיעור ירוקתן · מחמת האור: הוריקה כבד כנגד בני מעיים. ראשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיין וראשה אחד למעלה: אלא ניטלה · הא אמרן (לעיל דף מו·) ניטל הכבד כשר: בריבי · גדול שבדורו: ירוקים הוו · הדקים: אדומין הוו · הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה: אדומין שהוריקו· לב וקורקבן שהן תמיד אדומין נפסלין אם הוריקו אבל ירוקין כגון דקין נפסלין בהאדמה: לא אמרו אדומין כשרין אלא בלב וקורקבן וכבד · שדרכן להיות אדומין: קוטרא עייל בהו · מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחים: איגלאי בהתייהו · חרפתן דודאי נחמרו: הלכך · כיון דאמרן דזימנין דמגלי ריעותייהו כי שליק להו: לא ליכול איניש · עוף שנפל לאור אלא בשליקה: לא מחזקינן · והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אע"ג מיתרמי דשליק לה וחזי ריעותא: צריכה בדיקה · אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט: **מתני'** הזפק · ב] *כרס שהאוכל נקבץ שם: גפיה · עלמות הכנפים: נשתברו רגליה · מן הארכובה ולמטה או אפילו למעלה ולא יצא העלם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה (לקמן עו·) דהוי טרפה: נמרטו כנפיה · היינו נולה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלעז · נולה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מל"ש: **גמ'** ושבתו באונו · יום שבת שבתו שם: איבעיא להו · תרתי הוראות הוו והכי קאמר הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף נג·) והאכילה רבי טרפון לכלבים וכרבי בזפק נמי להיתרא דאפילו ניטל או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק ואמרו דאם ניטלה האם כשרה כמתניתין *אבל כרבי בזפק לא סבירא להו: ה"ג הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו: נידון כוושט · בנקב משהו: כל שנמתח עמו · ממקום שהוא מתחיל לימשך לגד הוושט להיות מילר והולך: עמו · עם הוושט: נמתח · נמשך דהיינו מן המילר ולמעלה כדאמרינן (לעיל דף מה·) גבי מוח *כל זמן שבגולגולת נידון כמוח התחיל לימשך נידון כחוט אלמא מקום מלר קרי משיכה: היפך בהן · כשהכניסן לתוכו היפך עליונו לתחתיתו או ג] עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה: כונניות · לשון ואת כנו (שמות לח) שברא להם בסים ליסב עליו ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתיישבים: כרכא דכולא ביה · כרך שהכל בו ועל כנסת ישראל נאמר שכל מושליהן מהן ולא מעם אחר: מעייניה · מעיו: ושחטיה קמיה · כדי שיתאנח וימשך מעיו אליו: לבריה · של זה הנופל:

באחוזת

תוספות

באלו בני מעיים אמרו בקורקבן בלב ובכבד · אבל ריאה לא חשיב כדאמרינן לקמן (דף מו·) דאין ריאה לשוף לא ליכפל ולא ליחמר ואף על גב דמסיק דחזקיה לגמרי הי"ה אומר דאין לו ריאה שלא היה בקי בתרנגולים מכל מקום הוא אמת כדאמר רב *חנא הואיל ורוב ללעות מגיעת עליה:

איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו · כן גרים רש"י ופירש דמספקא ליה אם הורו בטרפחת לאיסורא כרבי טרפון דסנהדרין (דף נג·) דהאכילה לכלבים וכן פירש ר"ח ופסק בטרפחת לחומרא מדמספקינא להאי הורו לחומרא וזהו תימה דהתם חשיב ליה טועה בדבר משנה ור"ט נמי חזר בו ומיהו שמא יש לחלק בין בהמה לעוף דמלי למימר דהכא מיירי בטרפחת של עוף דמיטריף טפי וליכא למיפסט מדתני לוי דלא חשיב טרפחת בהדי יתר עליהן בעוף משום דלא מיירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטלה הנולה לר' יהודה ומיהו יש לתמוה אמאי לא מבעיא לן הכא אם הורו בטרפחת ובזפק בתרוייהו להיתרא דכי האי גוונא מיבעיא לן פרק כירה (שבת מו·) גבי הורה במנורה כר' שמעון בנר דאיבעיא להו הורה במנורה להיתרא וכרבי שמעון בנר להיתרא או דלמא הורה במנורה לאיסורא וכרבי שמעון בנר להיתרא ונראה דגרסינן בספרים הכא הורו בטרפחת להיתרא וכרבי בזפק להיתרא או דלמא הורו בטרפחת להיתרא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו והשתא ניחא דלא מספקא ליה הכא אם הורו בטרפחת לאיסורא דמילתא דפשיטא היא דשריא כדמוכח במסכת סנהדרין (דף נג·) דאפילו ר' טרפון חזר בו וטועה בדבר משנה חשיב ליה והא דלא מיבעיא לן התם אם *הורו במנורה להיתרא כגון שלא הדליקו בה באותה שבת *התירו לטלטלה כר' שמעון דמתיר התם נר שהדליקו בו באותה שבת אבל כר' שמעון דנר לא סבירא *להו משום דדחייה בידים דלא שייך התם לתלות היתר של מנורה בהיתר של נר דמנורה שלא הדליקו בה באותה שבת לא שייך לאסור מטעם מוקצה אלא מטעם בנין כדאמר התם דאית ליה חידקי וגזרינן אטו דחוליות ונר שהדליקו בה באותה שבת משום מוקצה אבל הכא שייך לתלות זה בזה דכי היכי דרבי לית ליה טרפות בזפק כך לית להו טרפות בטרפחת ומיהו התם פ"ה דמיבעיא לן חדא הוראה היא וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה רבי שמעון מתיר נר ישן או דלמא תרי הוראות הוו הורה במנורה לאיסורא כדאמר בפירקין וגזר אטו חוליות וכרבי שמעון הורה בנר להיתרא ופירושו מגומגם:

אבל היפך בהם טרפה · בכלל נקובי דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב: שמוטת

נ"ל הורה
נ"ל התיר
נ"ל ליה

עין משפט נר מצוה

רכ א ב ג מיי' פ"ז מהלכות שחיטה הלכה כ סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן נב סעיף א:

נ"א חגא

רכא ד מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף ב:

רכב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

רכג ו מיי' פ"ט מהלכות שחיטה הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סי' נח סעיף ב ג:

רכד ז מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יז סמג שם טוש"ע י"ד סי' לג סעיף יא:

רכה ח מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה כ סמג שם טוש"ע י"ד סי' נג סעיף ב:

רכו ט טוש"ע י"ד סי' נט סעיף ב:

רכז י טוש"ע י"ד סי' לג סעיף יא בהג"ה:

רכח כ ל מיי' פ"ו שם הלכה יז סמג שם טוש"ע שם:

רכט מ נ מיי' שם הלכה טו סמג שם טוש"ע י"ד סימן מו סעיף ב:

רבינו גרשום

כעוף של מים דמיין · כלומר אם נשבר העצם אף על גב דלא ניקב קרום של מוח [טרפה]: אבל בלב וקרקבן וכבד דאין דרכן להיות ירוקין ונפלו לאור והיו ירוקין ודאי נחמרו וטרפת אבל בני מעים שהם הדקים אם נפלה לאור והיו בני מעיים ירוקין כשרה שכך דרכן להיות ירוקין: אדומים שהוריקו כו' · כלומר לב וקרקבן וכבד שדינן להיות אדומין והוריקו או בני מעים שדינן להיות ירוקין והאדימו טרפה: א) ירוקין שהאדימו כו' · כלומר בני מעיים שנפלו לאור והאדימו אע"פ ששלקן וחזרו והוריקו טרפת: מ"ט איגלאי מלתא בהתייהו קודם ששלקן: אדומין שהוריקו ושלקן · כלומר לב וקרקבן וכבד שנפלו לאור והוריקו ושלקן וחזרו והאדימו כשרה מ"ט קיטרא בעלמא הוא דעייל בהו כשנפלו לאור ולא נחמרו ממש: ולא היא אחזוקי איסורא · כלומר כיון דלא הוריק כשנפלו לאור לא נימא דלא ניכול אלא בשלקא דאחזוקי איסורא לא מחזקינן: דרסה או טרפה בכותל כו' · כלומר דרסה ברגליו או טרפה שהיכתה בכותל: אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה כלומר בין שדרסה או טרפה בכותל בין שריצצתה בהמה אע"ג ששהתה מעת לעת צריכה בדיקה משום ריסוקי איברי': ניקבה הגרגרת או שנסדקה' כלומר דגם בעוף אינה טרפה בניקב הגרגרת אלא) מרוב חללו של גרגרת כדאמרינן מקפלו ומניחו על פי הקנה: מקום שאין עושה אותו טרפה' שלא ניקב קרום של מוח: הנוצה כלומר נוצה הדקה שמגינה עליה מפני הצינה: הורו בטרפחת כרבי בזפק · כלומר כר' שהורה בזפק להתיר כדחזינן במתניתין אפילו ניטל כך הורה בטרפחת אם ניטלה מן הבהמה מותר: או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא כר' ושתי הוראות הורו בטרפחת לאיסורא ובזפק להיתירא: גגו של זפק נידון כושט · כלומר גגו של זפק שנמתח למעלה נידון כושט (שנמתח למעלה) וניקבו במשהו: שלא היפך בהן · כלומר שבן אדם לא נגע בהם ונכנסו מעצמן במעיה: כונניות · תיקונים: כרכא דכולא בה · כלומר מה הכרך הזה דכולה הוה (אם הגוף צורכו) [ביה כל צרכו של גוף]:

שיטה מקובצת

א] (בידוע שניקב הקרום ל"א מכנים בנקב העצם מים וחוזר ומוציאו ורואה אם נתלבנו בידוע): ב] הזפק כיס שהאוכל: ג] או עגולת זו למעלה מכמות שהיתה זו למעלה וזו למטה:

ההוא

א) נראה דגי' אחרת היה לרבינו ככאן דגבי ירוקין שהאדימו לא מהני שליקה להכשיר וכעין גי' זו הביא הב"ח בסי' נג בשם בעל העיטור דיש גורסין בסיפך בדרב שמואל טרפה ובדרב נחמן כשרה ע"ש · ב) נראה דצ"ל אלא אם מקום הנקבים הוא כשיעור רוב חללו של גרגרת וכדאמרינן לעיל בעופא מאי מקפלו ומניחו על פי הקנה כו':

באחזות עינים אינגיד ואיתנח עול למעייניה וחייטיה לכרסיה: נשתברו רגליה: ההוא צנא דאינקורי דאתיא לקמיה דרבא בדקיה רבא בצומת הגידין ואכשריה אמר רב יהודה אמר רב שמוטת יד בבהמה כשרה (שמוטת ירך בבהמה טרפה) שמוטת ירך בעוף טרפה שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תיבדק וכן אמר ר' יוחנן תיבדק חזקיה אמר אין ריאה לעוף ור' יוחנן אמר יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפים מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא קא חזינא דאית ליה אלא דלא מיטריף ביה *והתני לוי טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן עוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח אלא אין לו לא לינפל ולא ליחמר מ"ט אמר רב חנה הואיל ורוב צלעותיה מגינות עליה והא מדא"ר יוחנן יש לו וישנה כעלה של וורד בין אגפיים מכלל דחזקיה סבר דלית ליה אלא אמרי במערבא משמיה דר' יוסי ברבי חנינא מדבריו של בריבי ניכר שאינו בקי בתרנגולין אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל רבה ברב הונא לרב הונא והא רבנן דאתו מפומבדיתא אמרו רב יהודה משמיה דרב אמר שמוטת ירך בעוף טרפה אמר ליה ברי *נהרא נהרא ופשטיה אזל רבי אבא אשכחיה לרב ירמיה בר אבא דקא בדיק בצומת הגידין אמר ליה למה ליה למר כולי האי והא רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה אמר ליה אנא *מתניתין ידענא בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף אי הכי קשיא דרב אדרב אישתיק אמר ליה דלמא שני לה בין שמוטה לחתוכה א"ל ואת מפרשת שמעתתיה דרב בפירוש אמר רב שמוטה כשר' חתוכה פסולה *ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה כי סליק ר' אבא אשכחיה לרבי זירא דיתיב וקאמר אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה אמר ליה חיי דמר מיומא דסליק מר להכא

הוה

באחזות עינים · ולא נגע בו ולא הזיקו אלא נדמה לאביו כאילו נשחט לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא יהפך בהן : צנא · סל : דאנקורי · עופות שנשתברו רגליהן בארכובה למטה או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ ובתשובת הגאונים מצאתי עוף שחור הוא ושל מים הוא ובמלאו חברבורות לבנות ועל שם כך נקרא אינקורי שהוא מנומר כמו א] ניקוד פינטור"א ובעיר הזאת יש מהן : בצומת הגידין · שיהו שתי עשר חוטין קיימין כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (לקמן עו:) והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה: יד · כתף: שמוטת ירך · בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה: שמוטת גף · פרק עליון המחובר בגבה : טרפה · דחיישינן שמא ניקב הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה ב] מתנתקת הריאה עם הגף : תיבדק · הריאה מכניס קנה דק בגרגרת ונופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה: [לעיל מ׳] כעלה של וורד · דקה ואדומה : בין אגפים · בין כנפיה : דלא מיטריף בה · אם ניקבה : כנגדן בעוף · אלמא ניקבה הריאה דבהמה ה"ה לעוף : לא לינפל · אם נפלה מן הגג דאמרן צריכה בדיקה א"צ לבדוק בריאה : ולא ליחמר · בנפלה לאור שבודקין המעיים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה : ורוב צלעות מגינות עליה · ג] רוב ריוח הצלעות מגין עליה שהצלעות אין שוכבות על רחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם : של בריבי · [לעיל יט: ועיין בפרש"י דפסחים] חזקיה שהיה גדול בדורו : ניכר שאינו בקי בתרנגולים · אינו רגיל לאכול תרנגולים לפיכך לא ידע אם יש להן ריאה ולשון בדיחותא הוא : נהרא נהרא ופשטיה · אין פשטי הנהר דומין זה חריף וזה עומד כך אין [לעיל מב: לקמן עו׳] מנהג המקומות דומות ורב כשרה סבירא ליה וראה בני פומבדיתא שנהגו בו איסור ולא התירו בפניהם ורב יהודה מפומבדיתא הוה וסבר דרב טרפה ס"ל : צומת הגידין · מקום שהגידין צומתין מתחברין ומתהדקין לשון תומן צומתו דפסחים (דף מ׳) אשטרייינט"א בלעז : שמוטת ירך [ב"ב קל: לקמן פו׳ [לעיל מת: נה:]] בעוף כשר · והרי הכל ניטל וכל שכן אם ניטל צומת הגידין לבדן : מתניתין ידענא · בפרק בהמה המקשה (לקמן עו׳) וכן שניטל צומת הגידים לבדן וכל הארכובה קיימת : וכן בעוף · דאם ניטל צומת הגידין טרפה : אמר ליה · רבי אבא דילמא מדאגמריה רב לרב הונא דשמוטה כשרה והתם אמר וכן בעוף שני ליה בין שמוטה לחתוכה ובשמוטה כשרה ואפי' ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו צומת הגידין לבדן : אמר ליה · רבי ירמיה לרבי אבא : ואת מפרש שמעתין דרב · מדנפשיך לאו דידך הוא דבפירוש אמר רב : אמר ליה אין לא גרסינן : רבי זירא · ורבי אבא תרוייהו מבבל הוו וסלקו להתם ורבי זירא סליק ברישא וקאמר ליה ר' אבא חייך אחר שעלית מבבל הלוס :

הוה

שמוטת יד בבהמה כשרה · וה"ה נחתכו דדוקא נחתכו רגליה טרפה אבל ידיה כשרה ולקמן (דף נח:) נמי אמרינן בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלשה ה"ז מום ואמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ביד אבל ברגל טרפה נמי הוה :

שמוטת ירך · פי' בקונטרס בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה והדין עמו דכולה שמוטה דשמעתין באיעכול ניביה איירי בבהמה ובעוף אבל לא איעכול כשר כך פסיק לעיל (דף נד:) והלכתא אפילו אפסיק נמי כשרה עד דאיעכול איעכולי והשתא ניחא מה דנקיט בכוליה שמעתין שמוטה ולא נקט דשף מדוכתיה כדנקט רב מתנא לעיל (דף נד:) משום דרב מתנא אסר בלא איעכול ניביה אבל הכא דאיירי באיעכול ניביה שייך לשון שמוטה ולהכי מייתי לעיל דרב מתנא גבי אלו כשרות דוקא ולא מייתי דרב יהודה דהכא ועוד דרבי יוחנן קאמר לעיל אלו טרפות דוקא למעוטי הא דרב מתנא ורבי יוחנן קאמר לקמן שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה נמי טרפה מדתני לוי ולא חשיב ליה גבי יתר עליהן עוף ולא משמע דפליג עליה מדמקשינן לעיל מיניה אדרב ושמואל ועוד דלקמן בסוף שמעתא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה וה"ה בבהמה כדפירשי' ולעיל (דף נד:) פסקי' הלכה דאפילו אפסיק כשרה עד דאיעכול איעכולי ולכך נראה דכולה שמעתין איירי דאיעכול ניביה : **למה** ליה למר כולי האי והא אמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה · השתא ס"ד דשמוטה וחתוכה הכל אחד ואע"ג דבהמה טרפה כדמוכח מתניתין (לקמן דף עו׳) דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה מ"מ בעוף כשרה ושמא לא ידע השתא ברייתא דלוי דכל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף ולפי המסקנא דמחלק בין שמוטה לחתוכה ניחא ולרב הונא אמר רב דמכשיר שמוטת ירך בעוף כמו כן בבהמה מדתני לוי ומכשיר אפילו באיעכול ניביה כדפרישנא דכולה שמעתא באיעכול ניביה ואע"ג דאפילו מאן דמיקל לעיל גבי ואלו כשרות מודה באיעכול ניביה רב הונא אמר רב מיקל בכולהו ומיהו קצת תימה דלא מישתמיט בכולה שמעתין למינקט בחד דוכתא שמוטת ירך בבהמה כשרה ולא מסתבר למימר כלל דנקט עוף לרבותא וגם רבי ירמיה שהביא ראיה לדבריו וא"ל אנא מתני' ידענא לא דקדק אלא מהא דאמר רב עלה וכן בעוף אבל מהא דאסרה מתניתין בבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש בעוף דזוטר חיותיה ולכך נראה דדוקא בעוף מכשיר רב הונא אמר רב ולא בבהמה ולית ליה ברייתא דלוי ואע"ג דמקשינן מיניה לרב לעיל היינו אליבא דרב יהודה ודוחק : **דילמא** שני ליה בין שמוטה לחתוכה · פי' בקונטרס דשמוטה כשרה ואפילו ניטלה כולה ובחתוכה טרפה אפילו בצומת הגידין לבדן ותימה מה רוצה לומר שמפרש שאם ניטלה כולה כשרה אם רוצה לומר שאם ניטל הירך ממקום שהיתה מחוברת באליה כשרה וחתוכה דטרפה כגון באותו עצם האמצעי שבו צומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הוא תחוב בעצם הקולית שהוא עצם התחוב באליה ואע"ג דבאותו עצם האמצעי טרפה מ"מ בעליון שהוא עצם הקולית כשרה כדמפרש שחותכה מכאן ומתה וזהו תימה דאפילו נבלה נמי מקריא אם ניטלה ירך והלל שלה ניכר כדאמר רבי אלעזר פ"ק (לעיל כא׳) א] וליכא מאן דפליג ומה שייך לקרות זה שמוטה וזה חתוכה שיהיו חתוכות ניהו כיון דאיירי אפילו ניטלה כולה והיה לו לפרש כאן בפשיטות דשמוטה כשרה כגון דלא נחתכו רגליה אלא דשף מדוכתיה עצם הירך שקפץ ממקומו מחור שבעצם האליה שהוא תחוב בו אבל נחתכו טרפה אפילו בצומת הגידין :

מטלית

רל א ב מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן נה סעיף א :

רלא ג מיי' פ"י שם הלכה ד סמג שם טוש"ע י"ד סימן ע סעיף א :

רלב ד מיי' שם הלכה ד [טוש"ע י"ד סי' נה סעיף ב] :

רלג ה מיי' שם וסמג שם טוש"ע שם סעיף ג :

רלד ו טוש"ע י"ד סי' נב סעיף א :

שיטה מקובצת

א] שהוא מנומר כמו ניקור : ב] מתנתקת · נ"ב ס"א מתנקבת : ג] ורוב צלעות מגינות עליה רוב רוחב הצלעות מגין עליה שהצלעות של עוף אינם שוכבות על רחבן אלא על חודן ובולם רחבן לפנים :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה דלמא וכו' וליכא מאן דפליג · נ"ב עיין תמורה י"א ע"ב ובדה כ"ה ע"א דאיכא מאן דפליג וצ"ע ועיין כרו"פ סי' נ' ס"ק ב' הרגיש בזה ודבריו שם צ"ע דודאי כוונת התוס' דליכא מאן דפליג דטריפה מיהא הוי ודוק ותשכח :

רבינו גרשום

ההוא צנא דאינקורי · כלומר סל מלא עופות שנחתכו רגליהם : לא ליחמר ולא לינפל · כלומר שאם נפלה לאור לא נימא מחמרא הריאה ואם נפלה לא נימא ניקבה הריאה : מדבריו של ב"ר ניכר זהו חזקיה · שמוטת ירך רומפדרא בלע"ז : אי הכי קשיא דרב אדרב · כלומר הכא אמר שמוטת ירך בעוף כשרה והכא אמר וכן בעוף :

עין משפט
נר מצוה

[בערך טרסי א']
רלה א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה יא סמג עשין קלב טוש"ע י"ד סימן סו סעיף ס :
ג"י רש"א ומסתברא

[ועיין היטב בתוס' ע"ז טז: ד"ה אלמא ותוס' בכורות ב ד"ה דלא]

תורה אור

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא ושאילניה ואמר לן שמוטת ירך בעוף כשירה ואשכחתיה נמי לרב ירמיה בר אבא דיתיב וקא בדיק בצומת הגידין ואקשי ליה לא סבר לה מר הא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה א"ל אנא מתניתין ידענא *בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין ואמר רב עלה וכן בעוף ואמרי ליה אי הכי קשיא דרב אדרב אישתיק ואקשי ליה ודלמא שני ליה לרב בין שמוטה לחתוכה ואמר לי ואת מפרשת שמעתיה דרב בפירוש אמר רב שמוטה כשרה חתוכה פסולה ואת מה בידך הכי אמר רב חייא בר אשי אמר רב שמוטת ירך בעוף טרפה וכן אמר ר' יעקב בר אידי א"ר יוחנן שמוטת ירך בעוף טרפה ואמר ר' יעקב בר אידי אילמלי הוה רבי יוחנן באתרא דאורו בה חברוותא להתירא לא פרכים דאמר רבי חנינא אמר רבי שמוטת ירך בעוף כשרה ותרנגולת היתה לו לרבי חנינא שנשמטה ירך שלה והביאה לפני רבי והתירה לו ומלחה רבי חנינא והוה מורי בה הלכה לתלמידים זה התיר לי רבי וזה התיר לי רבי ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דשאל רבי יוסי בן נהוראי את ר' יהושע בן לוי קדירת קנה בבהמה אמר לו משנה שלמה שנינו *עד כאיסר האיטלקי אמר לו והלא רחל אחת היתה בשכונתנו שנקדר קנה שלה ועשו לה קרומין של קנה וחיתה אמר לו ועל דא את סמיך והלא הלכה רווחת בישראל שמוטת ירך בעוף טרפה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שנשמטה ירך שלה ועשו לה שפופרת של קנה וחיתה אלא מאי אית לך למימר תוך י"ב חדש הוה הכא נמי תוך י"ב חדש הוה אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן בדברים היה והיה עושה דבר להוציא מלבו של רבי יהודה שהיה *רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה ותרנגולת היתה לו לרבי שמעון בן חלפתא שניטלה נוצה שלה והניחה בתנור וטלה עליה במטלית של טרסיים וגידלה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים ודלמא קסבר רבי יהודה טרפה משבחת אם כן במידי דמיטרפא בה הגדילה כנפיים האחרונים יותר מן הראשונים מאי עסקן בדברים א"ר משרשיא דכתיב °לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה אמר איזיל איחזי אי ודאי הוא דלית להו מלכא אזל בתקופת תמוז פרסיה לגלימיה אקינא דשומשמני נפק אתא חד מינייהו אתנח ביה סימנא על אמר להו נפל טולא נפקו ואתו דלייה לגלימיה נפל שמשא נפלו עליה וקטליה אמר שמע מינה לית להו מלכא דאי אית להו הרמנא דמלכא לא ליבעו א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ודלמא מלכא הוה בהדייהו א"נ הרמנא דמלכא הוו נקיטי אי נמי בין מלכא למלכא הוה דכתיב °בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה אלא סמוך אהימנותא דשלמה אמר רב הונא סימן לטרפה י"ב חדש מיתיבי *סימן לטרפה כל שאינה יולדת רשב"ג אומר משבחת והולכת בידוע שהיא כשרה מתנוונה והולכת בידוע שהיא טרפה *רבי אומר סימן לטרפה שלשים יום אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים שלש שנים תנאי היא דתניא *ובגלגלת (עד) שיש בה נקב אחד ארוך אפילו נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח א"ר יוסי בן המשולם מעשה בענבול באחד שנפתחה גלגלתו ועשו לו חידוק של קרויה וחיה אמר לו ר' שמעון בן אלעזר *משם ראיה ימות החמה היה וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת אמר רב אחא בר יעקב הלכה טרפה יולדת ומשבחת אמר אמימר *הני ביעי דטרפה שיחלא

משלי ו
שופטים יז

הוה לן פתחון פה קמיה דרב הונא · כלומר הוזקקו לדבר בשמוטת ירך לפני רב הונא ואמר לן כשרה ואחרי כן אשכחתיה לרב ירמיה כו' : ואת מה בידך · עכשיו אמור לי אתה אם שמעת בה כלום אחר שבאת הלום : חברוותא · חברים : לא פרכים · לא היה יכול לנוד כנף ולקנתר אפילו רמז דבר מתוך שגדולים הם ויש לו ליראה מהם אם היה אצלם : ומלחה רבי חנינא · כדי להתקיים ויוכל להראות ימים רבים : ולית הלכתא ככל הני · דשרו שמוטת ירך בעוף : אלא כי הא · דקתני והלא הלכה רווחת היא שמוטת ירך בעוף טרפה : קדירת קנה · קנה שנקדר ממנה חתיכה כמין ארובה : קרומית · רחבה וסתמוהו בה : ועל דא את סמיך · מפני שראית שחיתה המכה אתה סומך להתיר והלא הלכה כו' : רווחת · כבר נתפשטה ונתרווחה לנהוג : תוך י"ב חדש · חיתה המכה ולסוף י"ב חדש מתה דטרפה עד י"ב חדש חיה : והיה עושה דבר · כדמפרש לקמן להוציא מלבו של רבי יהודה : וטלה עליה במטלית של טרסיים · כרכה במטלית של צורפי נחשת שנותנים לפניהם לקבל עפרורית שחקי נחשת ושל עור היא ותמיד היא חמה מתוך עוביה וגם הנחושת מחמם לעולם : במידי דמיטרפא בה כו' · בתמיה נהי דמשבחת בשאר אבריה מיהו ההיא מילתא דמיטרפא ביה מי הדרא ומשבחת כי הכא דגדלו אחרונים יותר מן הראשונים : מאי עסקן · למה נקרא שמו עסקן תחלה : אי ודאי לית להו מלכא · דכתיב אשר אין לה קצין והיינו עסקן דלא בעי למיסמך אהימנותיה דשלמה : הנמלים אוהבים צל ושונאים חום : דשומשמני · נמלים : נפק חד מינייהו · מתוך חורי הקן ובא לחוץ וראה הצל : אתנח ביה סימנא · להכירו לידע מה יעשו לו חבריו כשימצא שקרן : הרמנא א] הוו נקיטי · שכל המהתל בחברו יהרגוהו : אי נמי בין מלכא למלכא הוה · מת המלך ועדיין לא קם אחר והלך ארץ לעשות איש הישר בעיניו כדכתיב בימים ההם וגו' איש הישר בעיניו יעשה : אהימנותיה דשלמה · נאמן הוא על כך וברוח הקדש אמרה : סימן לספק טרפה : י"ב חדש · אם כך חיה בידוע שלא נטרפה : ב' ושלש שנים · וקשיא לרב הונא די"ב חדש ליכא למ"ד : תנאי היא · דאיכא דסבירא ליה כרב הונא דקתני לקמן ימות החמה היו וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת ב] ויש מכה שהיא נבערה ומת מתוך חום הלכך בעינן ימות החמה וימות הצנה : נקב אחד ארוך · ונקדרה בחסרון : מצטרפין למלא מקדח · ושוב אינה מטמאה באהל לבית שמאי פלוגתא דסדרה וגלגולת באהלות (פ"ב מ"ג) דהיינו כדי שינטל מן החי וימות דהכי אמרינן בפרקין (דף נב:) גבי סדרה וכן לטרפה : חידוק של קרויה · חתיכה של דלעת יבשה : דשיחלא

מטלית של טרסיים · פי' הקונטרס צורפי נחשת וכן פירש הערוך* והביא ראיה דאמר במגילה פרק בני העיר (דף כו·) מעשה בבית הכנסת של טרסיים שהיתה בירושלים ובנזיר פרק ג' (דף נב·) מעשה שהביא קופה מלאה עצמות מכפר טביא לבית הכנסת של טרסיים פירש בערוך *ומסתמא מפני שצורפי נחושת מזוהמים כבורסקי ועל כן היה להם ביהכ"נ לבד ובפ"ק דע"ז (דף יז:) חכם של טרסיים אני אייתו ליה תרי קיטורי חד דשיתיא וחדא דערבא משמע דטרסי וגרדי חדא הוא וקשה דבפ' החליל (סוכה נא:) משמע דגרדיים בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן ועוד דאמרי' באגדה דמגילה (דף יג:) בגתן ותרש שני טרסיים היו והיו מספרים בלשון טרסיים משמע שהיא אומה שיש לה לשון בפני עצמה : ודילמא סבר טרפה יולדת ומשבחת · ג] מסתברא דלא גרסינן יולדת דאין צריך לו כלל ועוד הא אמרינן פ"ק דע"ז (דף טז·) גבי רבי יהודה מתיר בשבורה אמרו לו והלא מרביעין עליה זכר אמר להן לכשתלד אלמא לא מקבלת זכר ומיהו יש לחלק בין טרפה חתוכה רגלים לשאר טרפות* : איזיל ואחזי היכי איתא מילתא · אע"ג דכה"ג חשיב בהמוכר הספינה (ב"ב עה·) מלגלג גבי ההוא תלמיד דאמר ליה רבי יוחנן אם לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה שאני הכא שבא לברר הדבר ולהודיע איך ידע שלמה : סימן לטרפה כל שאינה יולדת · יש כמה בהמות שפוסקות מלילד ולא מחזקינן להו בטרפות אלא בעי למימר אם יולדת בידוע שאינה טרפה:

[לקמן ס:]
[לעיל מ:]
[לעיל מ:]
[שבת כט: וש"נ]

שיטה מקובצת

א] הרמנא רשות להורגו הרמנא הוו וכו': ב] ויש מכה שהיא נבערת · נ"ב נ"א נצרבת : ג] (אית ספרים) [מסתברא] דלא גרסי' יולדת · נ"ב עי' תוס' בכורות דף ב ע"ב :

רבינו גרשום

הוה לו פתחון פה קמיה דרב · כלומר שאלנו לו ותו אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא כלומר ר' אבא הוא משתעי אשכחתיה לר' ירמיה בר אבא אמרי ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא אמר רב שמוטת ירך בעוף כשרה · כלומר אע"ג דניפסקו צומת הגידים : ואת מה בידך · כלומר ר' אבא א"ל לרב ירמיה בר אבא את מה בידך : באתרא דמורו ביה חברותיה להיתירא לא הוה פרכס · כלומר מאן חברותיה ר': ועשה לה קרומית של קנה וחיתה · כלומר תיקן לה קרומית של קנה באותו מקום שיהא סותם הנקב ועשו לה שפופרת של קנה במקום השבר וחייתה שהיתה מחזקת הירך במקום השבר וחיתה : אלא מאי אית לך למימר בתוך י"ב חדש הוה · כלומר לא עיברה שנתה : וטלה עליה במטלית של טרסיים. כלומר מוציאי הנחושת מעיקרו יש להן מטלית של עור בפניהם בשביל הנחושת שלא ישחרו בגדיהם והוא בכל עת חם ופרשה על התרנגלת והיימה מן המטלית תגדלה כנפים : ודילמא קסבר ר' יהודה טרפה יולדת ומשבחת · דאע"פ שמשבחת טרפה היא: אם כן במידי דמטרפא ביה כלומר במידי דמיטרפא ביה לא קאמר כגון נוצה ודאי באותו דבר דמיטרפא ביה אינה משבחת אבל מדחזינן דמשבחת ודאי לא טרפה היא : אתנח בה סמנא · כלומר בההוא שושמנא דנפק אתנח בה סימנא ר' שמעון בן חלפתא אמר להו נפל טולא. כלומר כבר בא השמש והצל בעולם כבר יכולין אתם לצאת : כדכתיב בימים ההם אין מלך בישראל · כלומר הכא נמי לענין שושמני איכא בין מלכא למלכא הוה : סימן לטרפה י"ב חדש · כלומר ספק טרפה אם חיה י"ב חדש ודאי אינה טרפה : מיתיבי סימן לטרפה כו' · והא הכא חזינן שתים ושלש שנים והיאך אמרת לטרפה סימן כל י"ב חדש : תנאי היא דתניא · כלומר תנאי היא דאיכא תנא דאמר דאינה מתקיימת י"ב חדש ואיכא תנא דאמר מתקיימת שתים ושלש שנים : דתניא ובגלגולת שיש בה נקב אחת ארוך כו' מצטרפין לכמלא מקדח · כלומר לענין טרפה : לר' יוסי בן משולם דאמר וחיתה לדבריו מתקיימת ב' וג' שנים : אמרו לו משם ראיה ימות החמה היה כו' · והא קא חזינן הכא

שיחלא קמא אסירא מכאן ואילך הוה ליה זה וזה גורם ומותר איתיביה רב אשי לאמימר *[א]ושוין בביצת טריפה שאסורה מפני שגדלה באיסור התם בדספנא מארעא ולישני ליה בשיחלא קמא אם כן גדלה גמרה מיבעי ליה אלא הא *דתנן *ולד טרפה ר' אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ור' יהושע אומר [ב]יקרב במאי קא מיפלגי *בשנטרפה ולבסוף עיברה ר' אליעזר סבר *זה וזה גורם אסור ורבי יהושע סבר זה וזה גורם מותר אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט להודיעך כחו דר' יהושע דאפילו לגבוה נמי שרי וליפלגו להדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר דאפילו להדיוט נמי אסור *כח דהיתרא עדיף ליה ומודים בביצת טרפה שאסורה בדספנא מארעא דחד גורם הוא רב אחא סבר לה כרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר כדאמרן רבינא לא סבר לה כדרב אחא בר יעקב ומתני לה לדאמימר בהאי לישנא אמר אמימר הני ביעי דספק טרפה דשיחלא קמא משהינן להו אי הדרה וטענה שריין ואי לא אסירן איתיביה רב אשי לאמימר ומודים בביצת טרפה שאסורה מפני שגדלה באיסור אמר ליה התם בדשיחלא קמא אם כן גדלה גמרה מבעי ליה תני גמרה אלא הא *דתנן ולד טרפה ר' אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ר' יהושע אומר יקרב במאי קא מיפלגי כשעיברה ולבסוף נטרפה °רבי אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא ור' יהושע סבר *עובר לאו ירך אמו הוא אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט להודיעך כחו דרבי יהושע וליפלגו בהדיוט להודיעך כחו דרבי אליעזר כח דהיתירא עדיף ליה ומודים ודאי בביצת טריפה שאסורה בדשיחלא קמא מאי טעמא גופה היא והלכתא [ג]בזכר כל שנים עשר חדש בנקבה כל שאינה יולדת אמר רב הונא כל בריה שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש אמר רב פפא שמע מינה מדרב הונא הא *דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסורה הני

רש"י

דשיחלא קמא · בלעז פושט"ה אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך אמו הוא ועמה נטרפו : מכאן ואילך · היא והזכר גורמין להם שיבאו ודבר שאיסור והיתר גרמו לו שיגדל מותר : ושוין · ר' אליעזר ורבנן דפליגי בולד בהמה טרפה : בדספנא מארעא · היא מעצמה מתחממת בארץ ויולדת והוא חד גורם הוא : גדלה · משמע כל גידוליה באיסור : אלא הא דתנן · כיון דאמרת דהאי מודים בבילת טרפה בדספנא מארעא דחד גורם הוא קאמר מכלל דפלוגתייהו בזה וזה גורם וע"כ בשנטרפה ולבסוף עיברה פליגי דאיכא זה וזה גורם : במאי קא מיפלגי · על כרחך בנטרפה ולבסוף עיברה : להודיעך כחו דרבי יהושע · תירוצא הוא : סבירא ליה כרב אחא בר יעקב · דאמר לעיל (דף נז:) הלכה טרפה יולדת : ומתני לה לדאמימר כדאמרינן · הני ביעי דטרפה כו' דאיכא לפלוגי בין שיחלא קמא לשיחלא בתרא אפילו בטרפה ודאית : רבינא לא סבר לה · כוותיה ולא מצי למימר דשיחלא בתרא דהא לא טענה הלכך מוקי לה לדאמימר בספק טרפה והכי קאמר דשיחלא קמא משהינן לה אי הדרה וטענה לאו טרפה היא ושרו קמאי : מפני שגדלה באיסור · אלמא טענה : במאי קא מיפלגי · על כרחך בעיברה ולבסוף נטרפה דאי בנטרפה ברישא תו לא טענה ובהא פליגי רבי אליעזר סבר [עובר] ירך אמו הוא והרי הוא כאחד מאיבריה : ור' יהושע סבר כו' · וכיון דהכי הוא אדמיפלגי כו' : ומודים · ודאי בבילת [טרפה]: בשיחלא קמא · דכיון דאגידא ביה דמעורה בגידין כגופה דמיא : והלכתא בזכר · ספק טרפה דידיה אי שהי שנים עשר חדש ודאי לא נטרף ושוב אין צריך לבודקו כגון אם ספק דרוסה או נפולה או שמא ניקב הקרום מחמת שראיטוהו שלקתה : כל בריה שאין לה עצם אינה מתקיימת י"ב חדש · ונפקא מינה כדמפרש רב פפא : קישות שהתליעה באביה · בעודה מחוברת : אסורה · התולעת באכילה דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורץ על הארץ קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שורץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי הקרקע כדמפרש באלהי פרקין (דף סז:) : שמע

תוספות

מכאן ואילך הוה ליה זה וזה גורם ומותר · אע"ג דבסוף כתובות (דף קיא:) פסקינן כר' יהודה בפרדות דמספקא ליה בפרק אותו ואת בנו (לקמן דף עט·) אי חוששין לזרע האב או לא היינו במילתא דשרי כל חד באפי נפשיה ולא שייך זה וזה גורם אבל הכא דחד אסור וחד שרי הוי ליה זה וזה גורם: ושוין בבילת טרפה שהיא אסורה · לא כמו שפירש הקונטרס דקאי אפלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע אלא קאי אפלוגתא דבית שמאי ובית הלל דפליגי במתניתין במסכת עדיות (פ"ה מ"א) דתנן התם בילת נבלה שכמותה נמכרת בשוק ב"ש מתירין ובית הלל אוסרין ומודים בבילת טרפה שאסורה מפני שגידולה באיסור ואם תאמר דהשתא חשבי בית הלל בילת נבלה כבשר דאסרי אפילו כמותה נמכרת בשוק ובפרק קמא דביצה (דף ו:) אמרינן השוחט את התרנגולת ומצא בה בילים גמורות מותרות לאכלן בחלב ואפילו רבי יעקב לא פליג* אלא דקאמר אם היו מעורות בגידים אסורות אבל בשאין מעורות מותר ותירץ בהלכות גדולות דגבי איסור נבלה דאורייתא החמירו אבל בשר עוף בחלב דרבנן הקילו ורבינו תם תירץ דבבילת נבלה החמירו משום דנבלה הוי דבר האסור אבל בשר עוף בחלב דהוי היתר דכל חד וחד באפי נפשיה שרי ולפירושו מתיישב מה שמפרש בערוך* דהא דאמר בריש פרק הדר עם הנכרי (עירובין דף סב:) דאפילו ביעתא בכותחא לא ליסרי איניש קמי רביה דהייט כגון ששחט התרנגולת ומצא בה בילים גמורות דאי בסתם בילים אותן אין צריכין היתר דאין לך ע"ה שלא ידע שמותר בחלב ולפי תירוץ הלכות גדולות קשיא מאי אפילו דקאמר אפילו ביעתא בכותחא הטו מי פשוט היתר זה כל כך טפי משאר מילי הא פלוגתא היא דלמאן דאמר בשר עוף בחלב דאורייתא אסירא מידי דהוה אבילת נבלה ויש לומר דלהכי קאמר אפילו שכל העולם היו נוהגין בו היתר ובפרק קמא דבילה (דף ו:) נמי פשיטא ליה לש"ס דשרי גבי הא דאמר רב בילה עם יליאתה רובה נגמרה דקאמר למאי הילכתא דשרי לאוכלה בחלב הא במעי אמה אסירא והתניא השוחט התרנגולת כו' משמע דפשיטא ליה דלא הוה פליג רב ועוד י"ל דהייט טעמא דאסרי ב"ה בילת נבלה גזירה אטו בילת טרפה ובילת טרפה אסורה משום דגמרה באיסור ומיהו אין נראה תירוץ זה דהא לא גזרינן [א] ביעי דשיחלא בתרא אטו ביעי דשיחלא קמא ואטו ביעי דספנא מארעא* : אלא הא דתניא ולד טרפה [ב] כו' · ברייתא היא והוי מצי לאתויי מתניתין דתמורה (דף ל:) כל האסורים לגבי המזבח ולדותיהן מותרין רבי אליעזר אומר ולד טרפה לא יקרב לגבי מזבח אלא ניחא ליה לאתויי ברייתא [ג] שרבי יהושע הוזכר בה : במאי קא מיפלגי בנטרפה · לשון הגמרא משמע דאי לאו דאמימר לא הוה קשה במאי קא מיפלגי אלא יש לומר משום דאסר אמימר דשיחלא קמא לא מיתוקם ליה פלוגתייהו בעובר ירך אמו ובעיברה ולבסוף נטרפה דאם כן קם ליה אמימר כרבי אליעזר דשמותי הוא ולאידך לישנא דלקמן יש לפרש משום דקסבר טרפה אינה יולדת קא קשה ליה במאי קא מיפלגי דלא מיתוקמא פלוגתייהו בזה וזה גורם אסור ואם תאמר ולמאי לא ניחא ליה לרב אשי השתא לאוקומי פלוגתייהו בזה וזה גורם הא שמעינן ליה לרבי אליעזר בהדיא בפרק כל שעה (פסחים דף כז:) דאסר דקתני וכן היה רבי אליעזר אוסר בכל איסורין שבתורה ויש לומר דשמא לא שמיע ליה לרב אשי ההיא ברייתא : ורבי אליעזר סבר זה וזה גורם אסור · כמו שהגירסא כאן כך יש לה להיות בפרק כל האסורין (תמורה דף לא·) ויש ספרים דגרסי התם למאן דאמר טרפה יולדת פליגי בשנטרפה ולבסוף עיברה דרבי אליעזר סובר עובר ירך אמו הוא וליתא : אי הכי אדמיפלגי לגבוה ליפלגו להדיוט · לשון אי הכי קשה דבכל ענין יכול להקשות כן וצריך למצוא טעם למה היה מתיישב הא דמיפלגי לגבוה אי הוה מפרש פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוא יותר מהשתא דמוקי לה בזה וזה גורם ולאידך לישנא איפכא* : והלכתא בזכר כל שנים עשר חדש · למאי דמסקינן השתא הלכתא דטרפה אינה יולדת לא מיתוקמא פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבי יהושע אלא בעובר ירך אמו ורבי יהושע סובר לאו ירך אמו הוא וגבי בילה מודה כיון דאגידא בגופה כגופה דמיא ותימה דברים שור שנגח את הפרה (ב"ק דף מז·) משמע איפכא דאמר *רבה פרה שהזיקה גובה מולדה מאי טעמא גופה היא תרנגולת שהזיקה אינו גובה מבילתה מאי טעמא פירשא בעלמא היא ומשמע דאפילו ליתא לפרה גובה הכל מולדה ואמאי הא אפילו אי סייע הולד בנגיחה *דאי וולדה נגחו לא היה יכול לגבות מן הולד כל הנזק היכא דליתא לפרה כיון דלאו ירך אמו הוא וגבי תרנגולת אמאי אינו גובה מבילתה ויש לומר דהתם מיירי בבילים גמורות דלא אגידי בגופה וגבי מזיק אמר ליה אייתי ראיה דההיא שעתא הוא אגידא בגופה ושקול וגבי טרפה אסור ולענין ולד הייט טעמא אף על גב דבעלמא עובר ירך אמו הוא לענין טרפות שאני דתלוי בחיות בהמה ולעובר יש לו חיות בפני עצמו ובבבא קמא (דף מז· ד"ה מאי) הארכתי בו : הני

עין משפט נר מצוה

רלו א מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הלכה יט סמג לאוין קלג טוש"ע י"ד סימן פו סעיף ג :

רלז ב מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה יב :

רלח ג מיי' פ"א מהלכות שחיטה הלכה ח סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן מ סעיף יח וסימן פו סעיף ט :

בכורות ז' תמורה ל [זבחים עד:]

[גם ז·]

[בערך כתח]

שיטה מקובצת

א] דהא לא גזרינן הכא ביעי : ב] אלא הא דתניא ולד טרפה ברייתא היא והוה מצי : ג] לאתויי ברייתא לפי שר' יהושע הוזכר בה :

גליון הש"ס

גמ' רבי אליעזר סבר עובר ירך אמו · עיין לקמן סד:

ועיין תוס' עירובין סב: ד"ה אפילו ותוס' ביצה ז: ד"ה ביצים:

[ועיין היטב תוס' גיטין עז: ד"ה הא גט]

[נ"ל דתנא]

[נ"ל דתנא]

מסורת הש"ס

עדיות פ"ה מ"א תמורה לא. ע"ש

[נ"ל דתניא]

[תמורה לא.]

[עי' סנהדרין פ"ו מע' פסחים כו:]

[כריתות ס: וש"נ]

[נ"ל דתניא]

[גיטין כג: מיר מה. ב"ק עח. סנהדרין סט: ... כ: נח:]

רבינו גרשום

הכא תנאי היא : הוי זה וזה גורם דתרנגול דהיתירא ותרנגולת (דספק)דטרפה:בדספנא מארעא · דליכא זה וזה גורם : א"כ גדלה גמרה מיבעי ליה · כלומר אי בשיחלא קמא שהיו הביצי' במעיה כשנטרפה זהו גמרה באיסור' ולא גדלה דגדלה משמע דלאחר כן שניטרפה גדלה באיסור : במאי קא מיפלגי כגון שניטרפה ולבסוף עיברה · כלומר השתא דסבירא לן דטרפה יולדת ומשכחת במאי קא מיפלגי ר' אליעזר ור' יהושע : כשניטרפ' ולבסוף עיברתי' אי ולד מותר באכילה דזה וזה גורם מותר לר' אליעזר ולרבי יהושע אסור : איתיביה רב אשי לאמימר ושוין בביצת טרפה כו' · כלומר היאך אמרת דטרפה אינה יולדת והא הכא דטרפה טענה ביצים : הכא במאי עסקינן בשיחלא קמא · כלומר שהיו במעיה קודם שנטרפה אבל לאחר שנטרפה לא טענה אלא הא דתנן ולד טריפה ר' אליעזר אמר לא יקרב כו' · כלומר השתא דאמרת דטרפה אינה יולדת ר' אליעזר ור' יהושע במאי קא מפלגי כו' : והלכתא בזכר עד י"ב חדש · כלומר ספק טרפה זכר כל שמתקיים י"ב חדש ודאי לא טריפה הוא : אמר רב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה כו' · כלומר ש"מ מדרב הונא דאמר כל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש הא דאמר שמואל קישות שהתליע במחובר אסורה משום שרץ השורץ על הארץ הני

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אמר רב לית בקא בר יומא ולית דידבא בת שתא אמר ליה רב פפא לאביי והא אמרי אינשי שב שני *אימרא בקתא מבקא דאמרה ליה חזיתיה לבר מחוזא דסחא במיא וסליק ואיכרך בסדינין ואותיבת עליה ומצת מיניה ולא הודעת לי א"ל וליטעמיך הא דאמרי אינשי *שיתין מני פרזלא תלו ליה לבקא *בקורנסיה מי איכא איהו גופיה כמה הוי אלא במני דידהו הכא נמי בשני דידהו *תנן התם בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלש ה"ז מום *אמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא מאי טעמא כל יתר כנטול דמי ההיא חיותא דהוה לה תרתי סניא דיבי אייתוה לרבינא וטרפה מדרב הונא ואי שפכן להדדי כשרה ההוא גובתא דהוה נפקא מבי כסי להובלילא סבר רב אשי למיטרפה א"ל רב הונא מר בר חייא לרב אשי כל הני *חווי ברייתא הכי אית להו ההוא גובתא דהוה מעברא מבי כסי לכרסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה אמר ליה רב אושעיא אטו *כולהו בחדא מחיתא מחתינהו היכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר העיד נתן בר שילא רב טבחיא דציפורי לפני רבי על שני בני מעים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה במה דברים אמורים שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר הוא דהדרי וערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי וערבי בשלמא למאן דאמר הוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למאן דאמר אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה: ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה: אמר רבי יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד ר' יהודה הא דאמרן ר' ישמעאל *דתנן רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא אלא לענין טרפה דליכא מידי דמגין עליה אבל לענין איפגולי כרבנן סבירא ליה ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם אלא לענין איפגולי אבל לענין טרפה אגוני לא מגין: **מתני'** אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים או ששתת מים הרעים כשרה אכלה סם המות או שהכישה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות: **גמ'** אמר שמואל הלעיטה חלתית טרפה מ"ט דמינקבה להו למעיינה מתיב רב שיזבי *אחוזת הדם והמעושנת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים ושתת מים הרעים הלעיטה תיעה חלתית ופלפלין אכלה סם המות כשרה הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות קשיא חלתית אחלתית קשיא סם המות אסם המות חלתית אחלתית לא קשיא כאן בעלין כאן בקרטין סם המות אסם המות לא קשיא הא דידה הא דאדם סם המות דבהמה היינו הרדופני תרי גווני סם המות מאי תיעה אמר רב יהודה

עיקרא

שמע מינה · מדרב הונא: הני תמרי דכדא · שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש: לבתר תריסר ירחי שתא שריין · דאי במחובר התליעו לא הוי חיי עד השתא: בקא · מין זבוב לינג"א והוא עשכת כלרעה: דידבא · זבוב: אימרא · לשון (איוב לט) כעת במרום תמריא נתגברה לו ומרדה עליו איכשלבי"ר: לבר מחוזא · על שם שהיו בני מחוזא מעונגים ושמנים* נאמר משל זה עליהם: ומצת מיניה · דמה מצאת דמו: מני · משקל ששים מני: בקורנסיה · מרטי"ל כלומר הוי זהיר בו שנשיכתו כבדה: במני דידהו · במשקל שלהן של בקי שהוא קל: בשני דידהו · רגעים הן: תנן התם · בבכורות לענין מומים: לא שנו · דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי: אלא שחסר ויתר ביד · שחסור זה דבעלת שלש או יתור זה דבעלת ה' ביד שאין לה אלא יד אחד או שיש לה ג' ידים: כנטול דמי · יתר אחד כחסר אחד והויא כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה: סניא דיבי · בודיל קרסטנ"* קורין לו: גובתא · כמו קנה בשר דהוה מעבר מבי כסי להובלילא · המסס: לאכשורה · כדאכשרנא בגובתא דבי כסי והובלילא: בחדא מחיתא מחתינהו · וכי בארוגה אחת ארגתם לכולם לשון (שמות לט בתרגום) עובד מחי דתיקון דבור קרו לו אינשי אריגה שמסדר את דבריו: היכא דאיתמר · דברייתא הכי אית להו איתמר: והיכא דלא איתמר לא איתמר · ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג ואע"ג דאמרן (לעיל דף מז:) בראוי דריאה לית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל בימי בני טרפה אלמא כנטול ידמי וגבי רגלים דלאו אורחייהו ודאי טרפה: היוצאים מן הבהמה כאחד · דאית לה תרתי הדורי דכנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה זה בראשה וזה באמצעה: וכנגדן בעוף כשרה · דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח להו הכי קים להו ויש מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיין אחד והוא קרי בני מעים ובראש הקורקבן יוצאין בני מעים גמורין: אבל יוצאין ממקום אחד · סמוכין זה לזה: וכלים עד כאצבע · וחוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע: פליגי בה · בהיכא דיוצאים ממקום אחד דקתני כשרה: מלמטה · סמוך לנקב הרעי מתחברין כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד: ר' יהודה · הא דאמר דחשיב לה כגלודה שניטל עורה ורבי ישמעאל נמי חשיב לנוצה כעור דאמר טלה מצטרפת לכזית לפגל בחטאת העוף אם מלקה ע"מ לאכול כזית בין טלה ועור ובשר חוץ לזמנו: אפגולי · גרסינן: אלא לענין אפגולי · דקסבר חזיא לאכילה: לא מגין · וכי ניטלה נמי לא איכפת לן: **מתני'** אחוזת הדם · שאחזה דם וחלתה: והמעושנת · נכנס עשן בגופה: והמצוננת · חולי מחמת צינה: הרדופני · סם המות לבהמה: מים הרעים · מים מגולים: אכלה סם המות · שהוא סם המות לאדם: **גמ'** קורט של חלתית: חד הוא ונקב את בני המעים חלתית לזר"א: תיעה · תור"א בלע"ז ועשב מר הוא מאד וכל אלו קשין לה: כלב שוטה · אמרינן בסדר יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו: קשיא חלתית · דהכא אחלתית דשמואל: וקשיא סם המות · דהכא אסם המות דמתני': הא דידה · ברייתא בסם המות דבהמה שאינו סם המות לאדם: בתרי גווני סם המות · דבהמה מיירי תנא דברייתא:

עיקרא

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי · רבינו שמואל גריס דכרים פירוש שהתליעו כמו ענבי דכרוס ושדה שלקתה בעמרים בפרק המקבל (ב"מ דף קו: ע"ש) ובנזיר בריש גמרא פרק שלשה מינים (דף לד:) לאתויי ענבים דכרוס ובאמצע הפרק זה (דף נח:) והא שייר ענבים דכרוס שהרי אין דרך פירות להניח בכד ועוד דהוה ליה למימר שהתליעו ור"ת מפרש שדרך להניח כל דבר בכד כדאיתא בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נה·) הני שטרי דכדא משתעבדי לכרגא ובהמפקיד (ב"מ דף מ·) הוה עובדא ופקע כדא ובפ' הזהב (שם דף נט·) במשלם שטרי מכדא נקיט ואתי תיגרא: **הנוצה** מצטרפת · פ"ה לענין פגול וגריס אבל לענין פגול כרבנן סבירא ליה ור"ת אומר שהוא משנה בטהרות (פ"א מ"ב) הכנפים והנוצה מטמאות ומיטמאות ולא מצטרפין רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת פירוש מצטרפת לכביצה דשומר הוא ותנן במסכת עוקצין (פ"א מ"א) כל שהוא יד ואינו שומר טמא ומטמא ולא מצטרף שומר אפילו שאינו יד טמא ומצטרף והשתא מייתי ראיה מדחשיב ליה כשומר לבשר אלמא הוי כמו עור וכשניטלה כאילו ניטל העור דהוי גלודה וטרפה ורבא דחי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא לענין אגוני אבל שומר לבשר לא חשיב שאין רגילות להצניע העוף עם הנוצה שלא יתלכלך ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל אלא לענין טומאה דחשיב שומר אבל לענין אגוני לא מגין:

עיקרא

רלט א מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סימן פד סעיף ח:

רמ ב מיי' פ"ב מהלכות אסורי מזבח הל' ס:

רמא ג מיי' פ"ח מהלכו' שחיטה הלכה יא סמג עשין סג טוש"ע י"ד סימן נה סעיף ד:

רמב ד ה מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה כ טוש"ע י"ד סי' מז סעיף ד:

[פי' נקרע ערוך]

רמג ו ז מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף א:

רמד ח מיי' פ"י מהל' שחיטה הלכה ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' ס סעיף א:

רמה ט מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב:

רמו י מיי' פ"ז שם הלכה יג וע"ש סמג שם טוש"ע י"ד סי' נא סעי' ד:

[כתאית ר"ה יו']

[גי' סערוך אמראי וכן משמע קלת מפרש"י דהכא ויותר מבואר בפרש"י דאיוב לט פסוק יח ע"ש]

[עיין תוס' ב"ק לב: ד"ה שיתין]

בכורות מי

[שם]

[לעיל מג: מז:]

[ברכות כדי וש"נ]

טהרות פ"א מ"ב [עיין תוס' וכ"כ הר"ש]

[תוספתא פ"ג ע"ש]

רבינו גרשום

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריא: כלומר הני תמרי שהתליעו בכד שמשימין אותן בתר תריסר ירחי שתא שתלשו אותן מן הקרקע שריין דאמרינן הני תולעין עכשיו התליעו ומקום רביתא [דידהו] (הן) מן הפירות עצמן הן ולא עלו עמם מן הקרקע שהן שעלו עמו מן הקרקע כבר מתים בתוך י"ב חדש והני תולעין דהשתא לא השריצו על הארץ: בקא מושקרון: דידבא מושקא: אימראי כעסא: ומצית מינה · כלומר מצית מיניה דמה ושבעת נפשך: שיתין מאני ליטרין בקורנסיה' לשון קורנס: אלא במאני דידהו · כלומר בליטרין שלהן זהו משהו: א) אבל ברגל טרפה' כלומר ניטל ירך וחלל שלה טרפה לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב: ואי שפכי להדדי כשרה' כלומר דאינו אלא אחת: ההוא גובתא דהוה נפקא' כלומר לשון בני מעיים היוצאים כלומר שני כרכשות: אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד באצבע כשרה · כלומר יוצאין ממקום אחד ואינן הולכין אלא באצבע עד שמצטרפין זה עם זה ושופכין זה לזה כשרה: כלין מלמטה · כלומר כלין קודם שיגעו למקום הדבק כשיעור אצבע אע"פ שפרודין זה מזה כחצי אמה במעיה · אבל קודם שיגיעו למקום הדבק כלין כשיעור אצבע כשרה: ר' ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת לכביצה · כלומר מטמא טומאת אוכלין דחשוב כבשר והיינו דא"ר יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד כשם שר' יהודה אמר ניטלה הנוצה פסולה דחשוב כבשר כך לר' ישמעאל חשוב כבשר אבל לענין טומאה כרבנן סבירא ליה דאין מצטרפין: כרבנן סבירא ליה דלא מגין · כלומר לא מגין עליה ולא חשוב כבשר: המעושנת היתה במקום עשן ונסתכנה: והמצוננת · נצטננה: או שאכלה הירדופני · סם המות דבהמה ומין עשב הוא: חלתית · לסרא בלעז: כלב שוטה · משוגע: קשיא חלתית אחילתית ולמתניתין קשיא סם המות אסם המות: כאן בקרטין · נבעולין טרפה כאן בסם המות דאדם טרפה אבל אכלה סם המות דבהמה "כשרה: היינו הרדופני · כלומר למה לי למיתנא תרתי זימני אכלה הרדופני או שאכלה סם המות כשרה:

עיקרא

א) נראה דצ"ל או שאין לה אלא שלש ה"ז מום לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב: אבל ברגל טרפה כלומר ניטל וחלל שלה טרפה.

רש"י

עיקרא דמרירתא · שורש של תור"א : אליבא ריקנא · קודם אכילה : משתלח משכיה · נפשט עורו שהאלתית מחממתו מאד ואוחזתו קדחת שקורין שקלפיו"ן : דיתבי במיא · לקרר עצמו : שב בוטיתא דפרחי · גרעיני של גלף שקורין קרפי"ר : תליא דליביה · כל עיקר חיבור לבו נעקר וכגון דאכיל לכולהו : צומת הגידין · בשוק הוא סמוך לארכובה ברגליה האחרונים : באומצא · אינו נלי כל כך בתנור אלא מולחו מאד ואוכלו כל דהו על הגחלים : לניקורי · שמא נשכה נחש שם ואסורה משום סכנת נפשות : דאיהו בדיק נפשיה · מאליו : תלתי · מתפרק ונופל חתיכות חתיכות : לא יאונה לצדיק · שכוזמנתי ומגעתיו מלאכול : **מתני'** סימני בהמה וחיה · דכתיב זאת החיה וגו': הדורס · האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל : אצבע יתירה · זו אצבע הגבוה שאחורי האצבעות : החולק רגליו · מפרש בגמ' שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות מכאן ושתים מכאן : טמא · בידוע שהוא דורס : ובחגבים · וזהו סימן טהרתם כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים ויש לו קרצולים הם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר א] בהם כשהוא רוצה לקפוץ וכנפיו חופין את רובו והן ד' סימנים : ה"ג כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרצוליו וכנפיו חופין את רובו *ולא גרסינן וקרסוליו וכנפיו ובגמרא נפקא לן מקרא : (הפורח בהם · שט בהם על המים) : **גמ'** ניבי · שתי שינים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן וגם בסוסים הם ניכרות אע"פ שהרבה שינים יש לו לשון מורי ניבי שאע"פ שאין לו שינים ממש תכין שקורין ייגליב"ש יש לו ובולטין וניכר מקום בליטתן זו אלל זו כשינים : בן גמל · בעודו קטן אין לו ניבי עד שיגדל : ועוד שינים מי כתיבי · דקאמרת בידוע שאין לה שינים ומה לנו לשינים שלה : אלא הכי קאמר כל בהמה שאין לה שינים · בידוע שמעלת גרה ואין אנו צריכין להמתין עד שנראה אם מעלת גרה היא : ובלבד שיכיר · שלא יהא גמל דגמל נמי אין לו שינים וטמא ופרכינן לאו אמרת איכא בן גמל ה"נ איכא למיחש למינא אחרינא דלית ליה שינים וטמא : שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל · וחבריו האמורים בפרשה : פרט בו הוא · גרסינן ללמדך שאין לך לחוש למעלה גרה *) אחת דכל שאר מעלה גרה טהורים : גמום · חתוך ולשון משנה הוא כמו (לקמן דף נב:) גוממו עם השופי : בודק בבשרה · לקמיה מפרש היכא : תחת העוקץ · תחת עגם האליה שקורים אנק"א יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי ב] ויש שנקרע ערב : חיה בכלל בהמה היא לסימנין · קושיא היא דהא כתיב זאת החיה כו' וכתיב סימנין בתריה :

*) נ"א אהרת להתיר

תוספות

עיקרא דמרירתא · פ"ה תור"א בלע"ז ובפרק כל שעה (פסחים דף לט.) פירש ג] אמרופיי"ל · [וע"ע תוס' סוכה יג: ד"ה מרריתא] : **גמל** ניבי אית ליה · תימה דהשתא תיקשי איפכא הרי גמל יש לו שינים דהכי פריך בסוף משפן וארנבת :

ניבי · פירש בקונטרס שני שינים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן עוד פירש לשון אחר ניבי שקורין ייגליב"ש בלעז ובולטין וניכר מקום בליטתן זה אצל זה כשינים ולאשון נראה לי כמו שקיל ניביה ושקיל טופריה דבפרק במה אשה (שבת סג:) גבי כלב שהן שינים גדולות שיש לו לפנים שהוא נושך בהן ובפרק כיצד הרגל (ב"ק מג:) דאפקי לניביה וסרטיה : **בידוע** שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה · וכגון שהוא מכיר בן גמל כדאמר רב חסדא : **אין** לך מעלה גרה וטמא אלא גמל · פירוש ושאר הכתובים עמו שפן וארנבת ושסועה :

אלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים · קרנים אתי לאפוקי מבהמה דכיון דיש לה קרנים חרוקות וכרוכות כדלקמן אם כן לאו בהמה היא אבל אכתי איכא לספוקי בחיה טמאה לכך בעינן טלפים פרסות הסדוקות דהשתא ליכא לספוקי לא בחיה טמאה ולא בבהמה טהורה וחלבה מותר רבי דוסא אומר כל שיש לה קרנים קרני חיה אי אתה צריך לחזור על הטלפים דסבר דחיה טמאה אין לה קרנים והשתא צריך לומר הא דתנן בפרק בא סימן (נדה נא:) כל שיש לו קרנים יש לו טלפים רבי דוסא היא דאילו רבנן הא אמרי כי נמי אית לה קרנים אכתי איכא לספוקי דילמא חיה טמאה היא כך פי' הריב"ם ור"ת פירש דיש לו טלפים דקאמר לא אתיא לאורויי שחיה טהורה היא שהרי הכא לא איירי אלא בסימנין להתיר חלבה לאפוקי מבהמה טהורה ומפרש הכי כל שיש לה קרנים כדמפרש בסמוך כרוכות כו' וגם יש לה טלפים כטלפי חיה בידוע שהיא חיה טהורה וחלבה טהור דיש מין בהמה שאינן מלויין בינינו דיש לה קרנים כקרני חיה או יש לה טלפים כטלפי חיה לכך בעינן שני סימנין דתרוייהו ליתנהו בשום בהמה וכי פריך והרי שור דכרוכות לרבי דוסא פריך דלא בעי אלא חד דלרבנן ליסני ליה שור לית ליה טלפים כטלפי חיה אך קשה דאמר לקמן (דף סג:) גלוי וידוע כו' שהבהמה טמאה מרובה על הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורה משמע דאין שום בהמה טהורה כי אם אותם המנויין שור וכשב ועז ואותם לית להו לא קרנים כקרני

גמרא

עיקרא *דמרירתא אמר רב יהודה האי מאן דאכל תלתא תקלי חלתית אליבא ריקנא מישתלח משכיה אמר ר' אבהו בדידי הוה עובדא ואכלי חד תקלא חלתיתא ואי לא דיתבי במיא מישתלח משכאי וקיימתי בעצמי °החכמה תחיה בעליה אמר רב יוסף האי מאן דאכיל שיתסרי ביעי וארבעי אמגוזי ושב בוטיתא דפרחי ושתי רביעתא דדובשא בתקופת תמוזאליבא ריקנא מתעקר תליא דליביה ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דהוה מפסק כרען בתרייתא בדקיה רב בצומת הגידין ואכשריה סבר למיכל מיניה באומצא א"ל שמואל לא חייש *מר למקורי א"ל מאי תקנתא [א"] נותביה בתנורא דאיהו בדיק נפשיה אותביה נפל *תילחי תילחי קרי שמואל *עליה דרב °לא יאונה לצדיק כל און קרי רב עליה דשמואל °כל רז לא אנס לך : **מתני'** *סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה *וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים **כל עוף הדורס טמא *כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור ר' אלעזר בר' צדוק אומר *כל עוף החולק את רגליו טמא *ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים *וקרצולים וכנפיו חופין את רובו *רבי יוסי אומר *ושמו חגב **ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר *שני קשקשין וסנפיר אחד ואלו הן קשקשין *הקבועין בו וסנפירים הפורח בהן: **גמ'** *תנו רבנן °אלו הן סימני בהמה °כל בהמה מפרסת פרסה וגו' כל בהמה שמעלת גרה בידוע שאין לה שינים למעלה וטהורה וכללא הוא והרי גמל דמעלה גרה הוא ואין לו שינים למעלה וטמא גמל ניבי אית ליה והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה ותו הרי שפן וארנבת דמעלת גרה הן ויש להן שינים למעלה וטמאין ועוד שינים מי כתיבי באורייתא אלא הכי קאמר *כל בהמה שאין לה שינים למעלה בידוע שהיא מעלת גרה ומפרסת פרסה וטהורה וליבדוק בפרסותיה כגון שהיו פרסותיה חתוכות וכדרב חסדא דאמר רב חסדא *היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות בודק בפיה אם אין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה אם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר גמל גמל ניבי אית ליה אלא ובלבד שיכיר בן גמל לאו אמרת איכא בן גמל איכא נמי מינא אחרינא דדמי לבן גמל לא ס"ד דתני *דבי ר' ישמעאל °ואת הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואמר רב חסדא *היה מהלך בדרך ומצא בהמה שפיה גמום בודק בפרסותיה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה אם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר חזיר לאו אמרת איכא חזיר איכא נמי מינא אחרינא דדמיא לחזיר לא ס"ד דתנא דבי ר' ישמעאל °ואת החזיר כי מפרים פרסה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפרים פרסה וטמא אלא חזיר לפיכך פרט בו הכתוב הוא ואמר רב חסדא °היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות בודק בבשרה אם מהלך שתי וערב בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה ובלבד שיכיר ערוד לאו אמרת איכא ערוד איכא נמי מינא אחרינא דדמיא לערוד גמירי דליכא והיכא בודק אמר אביי ואיתימא רב חסדא *בכנפי העוקץ : סימני חיה : ת"ר *אלו הן סימני חיה **חיה בכלל בהמה היא לסימנין אמר רבי זירא להתיר

עין משפט נר מצוה

[א א טוש"ע י"ד סימן ס סעיף ג] :

רמו א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה כ סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' עט סעיף א :

רמז ב מיי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פב סעיף א :

רמח ג ד ה מיי' שם הלכה טו והלכה כ טוש"ע שם סעיף ב :

רמט ו ז מיי' שם הלכה כב טוש"ע י"ד סימן פה סעיף א :

רנ ח מיי' שם הלכה כד סמג שם טוש"ע י"ד סימן פג סעיף א :

רנא ט י כ ל מ נ ס מיי' שם הלכה ב ג סמג שם טוש"ע י"ד סימן עט סעיף א :

[יבמות קכא' נדה סה']

[עיין תוס' לקמן סא. ד"ה כל עוף וד"ה הדורס וד"ה כל שיש]

[עיין תוס' לקמן סה: ד"ה ר' יוסי]

[טעמא דרבי יהודה מפורש בת"כ ועיין פ"ע]

[תוספתא פ"ג]

שיטה מקובצת

א] לנתר כשהוא רוצה לקפוץ מתעצם בהן וקופץ וכנפיו חופין וכו' : ב] יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי וערב ויש שנקרע ערב : ג] ובפ' כל שעה פי' מרריתא אמרפויי"ל:

מסורת הש"ס

נ"מ דמרירתא

[גירסת הערוך אבא]

[גירסת הערוך תילחי תילחי]

ס"א קרסוליו גרסינן ולא גרסינן קרסוליו · רש"ל

[במשנה שבמשניות ובערוך איתא וקרסולים] [ע"ז מ.]

[פרש"י על זה תמצא לקמן סג: ד"ה הפורח וכו' וד"ה הקבועין]

[תוספתא פ"ג] [לקמן עא' וס"ג]

רבינו גרשום

עיקרא דמורי' · מורא בלעז : משתלח משכיה' כלומר שאוחזו חפפית וחייף עצמו עד שלא נשתייר בו עור שלם : ושב ביסייתא דפרחי פרי צלף: אליבא ריקנא' שלא אכל בתחלה : מתעקר תליא דליבא · כלומר נעקר לבו : ולא חייש מר לנקורי · כלומר שמא נשכו נחש : הדורס טמא · שקילם מאויר : החולק את רגליו טמא' כדמפרש בגמרא מותחין לו חוט של משיחה כו' : ניבי אית ליה' כלומר שחרודין כשינים : והרי בן גמל דניבי נמי לית ליה · כלומר עייר שעדיין לא באין לו ניבי : אלא כל בהמה שאין לה שינים למעלה' כלומר לא תיתני כל בהמה שמעלה גרה כו' אלא תני הכי כל בהמה שאין לה שינים למעלה אע"ג דאינו יודע אם מעלת גרה היא יכול לשוחטה דודאי כיון דאין שינים למעלה בידוע דמעלת גרה : למאי נפקא מינה לבדוק בפרסות · כלומר למאי נפקא מינה א) מן השינים אמאי בודק בשיניה לבדוק בפרסות אם סדוקות ודאי דטהור' היא : שפיה גמום' כלו' חתוך: אם מהלך שתי וערב · כלומר דמצד אחד הבשר נקלף בשתי ומצד אחר נקלף בערב: ערוד. חמור מדברי : בכנפי העוקץ' תכף לאליה: ויש לו טלפים. כלומר דמפרסת פרסה : הא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין · כלומר כיצד אמרת סימני חיה לא נאמרו והא ק"ל חיה בכלל בהמה לסימנין דכתי' זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ דחיה בכלל בהמה לסימנין : ריוקנא

א) נראה דצ"ל למאי נפקא מינה לסימן דאין לה שיניים ולמאי צריך לבדוק בשיניים לבדוק בפרסות וכו' :

עין משפט
נר מצוה

רנב א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה י ועיין בהשגות וכמ"מ סמג עשין סב טוש"ע י"ד סימן פ סעיף א :

רנג ב מיי' שם הלכה יב ועיין בהשגות וכמ"מ טוש"ע שם סע"ף ד :

ג"ל דעוי רש"ל

[גר' הערוך חרורות וז"ל כדורות פי' עגולות כרוכות סדק על סדק דמחזי כקרן בתוך קרן חרוקות דאינן חלוקות]

מסורת הש"ס

[גי' הערוך ערך חרק ב' חרוקות]

[גר' הערוך כרגיו פי' שם מקום]

[גר' הערוך אברא ולכאן סמוסף שהוא מלשון כרי]

להתיר חלבה והכי קאמר אלו הן סימני חיה שחלבה מותר כל שיש לה קרנים וטלפים רבי דוסא אומר יש לה קרנים אי אתה צריך לחזור על טלפים יש לה טלפים צריך אתה לחזור על קרנים וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת (א) מותר א כללא הוא והרי עז דיש לו קרנים וטלפים וחלבו אסור כרוכות בעינן והרי שור דכרוכות וחלבו אסור *חרוקות בעינן והרי עז דחרוקות וחלבו אסור מפוצלות בעינן והרי צבי דאין מפוצלות וחלבו מותר *חדורות בעינן הלכך *היכא דמיפצלא לא דינא ולא דיינא היכא דלא מיפצלא בעינן כרוכות חדורות וחרוקות והוא דמיבלע חירקייהו והיינו ספיקא דעיזא *כרכוז ההיא עיזא כרכוז דהואי בי ריש גלותא דעקור מלא צנא דתרבא מינה רב אחאי אסר רב שמואל בריה דרבי אבהו אכל מיניה קרי אנפשיה °מפרי פי איש תשבע בטנו שלחו מתם הלכתא כוותיה דשמואל בריה דרבי אבהו והזהרו ברבינו אחאי שמאיר עיני גולה הוא : ב וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת מותר : אמר רב יהודה קרש טביא דבי עילאי טגרס אריא דבי עילאי אמר רב כהנא תשע אמהתא הוי בין אונא לאונא דאריא דבי עילאי אמר רב יוסף שיתסר אמהתא הוי משכיה דטביא דבי עילאי אמר ליה קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכם כאריה מתיל דכתיב °אריה שאג מי לא יירא מאי רבותיה פרשא קטיל אריא אמר ליה לאו כהאי אריא מתיל כאריא דבי עילאי מתיל אמר ליה בעינא דמיחזית ליה ניהלי אמר ליה לא מצית חזית ליה אמר ליה *איברא חזינא ליה בעא רחמי אתעקר מדוכתיה כי הוה מרחיק ארבע מאה פרסי ניהם חד קלא אפילו כל מעברתא ושורא דרומי נפל אדמרחק תלת מאה פרסי ניהם קלא אחרינא נתור ככי ושיני דגברי ואף הוא נפל מכורסייא לארעא א"ל במטותא מינך בעי רחמי עליה דלהדר לדוכתיה בעא רחמי עליה ואהדר ליה לאתריה אמר ליה קיסר לר' יהושע בן חנניה בעינא דאיחזי לאלהיכו א"ל לא מצית חזית ליה א"ל איברא חזינא

משלי יח
עמוס ג

תורה אור

להתיר חלבה · והכי קאמר אלו סימני חיה לידע שחלבה מותר : שיש לה קרנים · לקמיה מפרש : טלפים · לפורני הפרסות : אי אתה צריך לחזור · שאפילו נחתכו רגליה כשרה וחלבה מותר שהקרנים סימן מובהק הוא : קרש · חיה היא ולקמיה מפרש לה : כרוכות · גילדי גילדי קליפה על קליפה כעין קרני השור : חרוקות · מלאות פגימות וחריצים קרניי"ר בלע"ז : והרי עז דחרוקות · דקס"ד הדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן : מפוצלות · פורקייר"ש בלע"ז : והרי צבי דאין מפוצלות · לא ידענא מאי קאמר דהא ודאי מפוצלות הן ונראה בעיני שמה שאנו קורין צבי לא היו הם קורין צבי אלא אותן הנקראים שטיינבו"ק וקרנים שלהן אינן מפוצלין: חדורות · עגולות שמעתי ולא כשל עז שהן רחבות ולא נראה דכרוכות היינו עגולות כדאמר בב"ק (דף נ:) גבי שיחין ומערות ובבכורות (דף מ:) גמי גבי *) פיו דומה לשל חזיר והכי גרסינן ב] חדורות כעין קרני איל וצבי שחדין למעלה: הלכך · כיון דאיכא מפוצלות ואיכא דלאו מפוצלות : היכא דמיפצלא לא דינא ולא דיינא · כלומר אין להרהר ולחזר אחר סימן אחר שאין פיצול בקרני בהמה : והיכא דלאו מפוצלות · כגון צבי : בעינן חדורות כרוכות וחרוקות · דניפוק מספיקא דכולהו חרוקות לאפוקי מספיקא דשור חדורות לאפוקי מעז שהן רחבות כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז ואף על גב דשל עז אינן חדורות יש עז כרכוז ששמו עז וקרניו חדורות וחרוקות ומספקא לן אי מינא דעז הוא : דמיבלע חירקייהו · חריצין תכופות וסמוכין ומובלעים זה בזה : והיינו ספיקא דעיזא כרכוז · שקרניו חדורות וחרוקות ומספקא לן כיון דחדורות וחרוקות חיה הוא או דילמא כיון דשמו עז מין בהמה הוא : דעקור מלא צנא דתרבא מינה · לאחר שחיטה הוציאוהו ממעיה : מפרי פי איש · בשכר ששמעתי וקבלתי שהוא מותר בטני שבע ממנו : והזהרו ברבינו אחאי · לנהוג בו כבוד ולדון לפניו כהלכה עד שיחזור בו ולא להתירה בפניו מה שהוא אוסר שמאיר עיני גולה הוא : קרש · דיי"ן בלע"ז : דבי עילאי · שם יער : טגרס · לא איתפרש לן היכא איירינן ביה : א] משכיה · ארכו : אריה שאג מי לא יירא · כך ה' אלקים דבר מי לא ינבא הרי שנמשל לו : פרשא קטיל אריא · אדם גבור הורג את הארי : דמחזית ניהליה · לאריא דבי עילאי : איברא · אמת אני רוצה לראותו ועל כרחך צריך אתה להראותו לי : אפילו כל מעברתא · הפילו כל הנשים המעוברות :

*) [צ"ל זגב הגדי]

כקרני חיה ולא טלפים כטלפי חיה וי"ל הכי כל שיש לו קרנים גרידא כקרני חיה חלבו מותר או שיש לו טלפים כטלפי חיה כמו כן אין לספוקי בבהמה רבי דוסא אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר יש לה טלפים כטלפי חיה אכתי איכא לספוקי בבהמה דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה והשתא מתני' דפ' בא סימן (נדה נא:) דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים מני אתי ככולי עלמא דרבנן מודו כל שיש לו קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה על פירוש זה דכי פריך והרי עז שיש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא טלפים *דמו כטלפי דחיה כמו טלפים דברייתא ולמה ליה למימר תרתי דאיכא בעז כיון דבחד סגי להתיר חלבה : והרי עז דחרוקות · פי' בקונטרס דסלקא ג] דעתיה דהדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן ותימה וליפני ליה דתרוייהו בעינן חרוקות וכרוכות ועוד בסמוך דבעינן חרוקות וכרוכות וחדורות אמאי לא סגי בכרוכות וחרוקות ומפרש הריב"ם דהאי והרי עז מעיזא כרכוז פריך דכרוכות וחרוקות חלבו אסור למאן דאסר לה בסמוך ואע"ג דלית הלכתא כוותיה פריך אליביה היכי מפרש לה לברייתא ומשני מפוצלות בעינן ופריך והרי צבי כו' עד היכא דלא מיפצלן בעינן כרוכות חרוקות וחדורות דבכרוכות וחרוקות לבד לא ג] סגיא משום עיזא דכרכוז ובחדורות וכרוכות נמי לא סגי דשל שור נמי כרוכות ועגולות וחדורות גם חדין בראשיהן ובחדורות ובחרוקות נמי לא סגיא משום עז סתם הלכך בעינן כל תלתא והאי הוא דמבלע חירקייהו כלומר בענין אחר אין החריקה סימן והיינו ספיקא דעז דכרכוז לאו אמיבלע חירקייהו קאי אלא אחדורות ד] דלמאן דאמר עז כרכוז חיה היא לא בעי כלל חדורות וקשה קצת דהוה ליה לפרש בהדיא והרי עז דכרכוז כיון דמעז כרכוז קא פריך וגם הלשון משמע שבא לפסוק הלכה היכא דלא מיפצלי וי"ל דיש שום מין עז דקרניה כרוכות וחרוקות ומההיא פריך ולא מעיזא כרכוז והשתא קאי שפיר ספיקא דעיזא כרכוז אמיבלע חירקייהו : והרי צבי שאין מפוצלות כו' · פירש בקונטרס צבי אין זה שאנו קורין צבי דהא ודאי מפוצלות הן אלא צבי זהו אותו שאנו קורין אותו אשטנבו"ק דקרניה שלו אינם מפוצלות ור"ת אומר דזהו אותו שאנו קורין צבי דהא חזינן שאין עורו מחזיק את בשרו וצבי כן הוא ה] כדאמר במסכת כתובות (דף קיב.) בסוף וחזינן נמי דבשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה ואמרינן במדרש שיר השירים דומה דודי לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה כך הקב"ה בשעת גלותן להדי ולרתן של ישראל נותן עינו עליהם לשומרם וה"ג ר"ת מבוללות כלומר זקופות וראשיהם כפופות ושל צבי אינם כפופות כלל ומבוללות לשון כפיפה כדאמר בקדושין פרק האומר (דף סב:) מאי משמע דהאי אגם לישנא דבוללנא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו גרסינן מפוצלות אין לחוש דכמו מבוללות הוא כדאשכחן פרק בכל מערבין (עירובין כט:) *דאפציל זירתא דהוי כמו דאבציל ובמשניות יש בכמה מקומות הבקר במקום הפקר (פאה פ"ו משנה א) : וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר · וא"ת בפרק במה מדליקין (שבת דף כח:) אמר תחש קרן אחת היה לו במצחו וטהור היה מדאמר רב יהודה דאמר שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו והיכי דייק מדרב יהודה שהיה תחש טהור והלא כל אותן שיש להן קרן אחת אינן שוין דהא איכא קרש שהוא חיה ושור שהוא בהמה וי"ל דסמיך אמתניתין דבא סימן (נדה דף נא:) דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומסתמא אפילו בקרן אחת איירי מדאשכחן שור שהקריב אדם הראשון שקרן אחת היתה במצחו וטהור ומיהו כמו כן היה ו] לדקדק מקרש דהא חזינן שאין לו אלא קרן אחת והוא מעלה גרה ומפריס פרסה : הכי גרסינן שיתסר *(הוי משכה אמהתא) דטביא דבי עילאי ולא גרסינן אריא דאפילו בין אונא לאונא איכא ליה הבע אמהתא א"כ משכיה טפי משיתסר : נתור ככי ושיני · מכאן משמע דככי לא הוי החניכיים שקורין ייבליב"ש שאותן אין דרכן ליפול כדאשכחן בערבי פסחים (דף קיג.) א"ל רב לבריה לא תשתי סמא ולא תעקור ככי אלא ככי הם השינים האחרונים הטוחנים המאכל ושינים הם השינים שלפנים וכן (איוב יג) על מה אשא בשרי בשיני מתרגמינן אטול בסרי בככי [וע"ע תוס' ע"ז כח. ד"ה ככי] :

בקומתן

[וכס איתא דאבציל דירתא]

[צ"ל אמהתא הוי משכה]

שיטה מקובצת
א] (משכא ארכו) : ב] פירש בקונטרס דסלקא דעתין : ג] לא סגי משום עיזא דכרכוז ובחדורות וכרוכות נמי לא סגי דשל שור נמי כרופה פי' עגולה וחדורה פירוש גם חדין בראשיהן : ד] קאי אלא אחדורות ולמ"ד עז כרכוז חיה : ה] וצבי כן הוא כדאמרינן בסוף מסכת כתובות וחזינן נמי : ו] ומיהו כמו כן היה יכול לדקדק מקרש :

הגהות הב"ח
(א) גמ' וקרש וכו' קרן אחת חלבו מותר כצ"ל וכן בסמוך :

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' אע"פ שאין לו אלא קרן אחת מותר וכללא הוא כצ"ל: ב] רש"י ד"ה חדורות וכו' והכי גרסי' חדודות כעין וכו' כצ"ל :

רבינו גרשום
כרוכות בעינן · כלומר סדק על סדק כשור דמיחזי כקרן בתוך קרן : חרוקות בעינן · דאינן חלוקות: מפוצלות בעינן · שנים ושלשה בקרן אחת : חדורות בעינן · עגולות : מפרי פי איש דהוא שריוה תשבע נפשו דקנה ואכל : והזהרו ברבינו אחא כו'. כלומר אע"פ דהלכתא כותיה דשמואל דשרי הוהרו ברבינו אחא דאסר : טביא דבי עילאי · צבי של אותו יער ששמו עילאי : בין אונא לאונא · כלומר בין אוזן לאוזן : פרשא קטיל אריא · לשון פרשים : א"ל איברא · כלומר ודאי אני רוצה :

חזינא ליה אול אוקמיה להדי יומא בתקופת תמוז א"ל איסתכל ביה א"ל לא מצינא א"ל יומא דחד משמשי דקיימי קמי דקודשא בריך הוא אמרת לא מצינא לאיסתכלא ביה שכינה לא כל שכן אמר ליה קיסר לרבי יהושע בן חנניה בעינא דאיצבית ליה נהמא לאלהיכו אמר ליה לא מצית אמאי נפישי חילוותיה א"ל איברא אמר ליה פוק צבית לגידא דרביתא דרויחא עלמא טרח שיתא ירחי קייטא אתא זיקא כנישיה ליפא טרח שיתא ירחי דסיתוא אתא מיטרא טבעיה בימא א"ל מאי האי אמר ליה הני כנושאי זלוחאי דאתו קמיה א"ל אי הכי לא מצינא א"ל בת קיסר לר' יהושע בן חנניה אלהיכון נגרא הוא דכתיב °המקרה במים עליותיו אימא ליה דנעביד לי חדא מסתוריתא אמר לחיי בעא רחמי עלה ואינגעה אותבה בשוקא דרומי ויהבי לה מסתוריתא דהוו נהיגי דכל דמנגע ברומי יהבו ליה מסתוריתא ויתיב בשוקא וסתר דוללי כי היכי דליחזו אינשי וליבעי רחמי עליה יומא חד הוה קא חליף התם הות יתבא וסתרה *דוללי בשוקא דרומאי אמר לה שפירתא מסתוריתא דיהב ליך אלהי אמרה ליה אימא ליה לאלהיך לשקול מאי דיהב לי אמר לה אלהא דידן *מיהב יהיב משקל לא שקיל אמר רב יהודה שור כרסתן ופרסתן רב רישיה ורב גנובתיה וחילופא בחמרא למאי נפקא מינה *למקח וממכר ואמר רב יהודה *שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנאמר °ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון *קרניו קודמות לפרסותיו שנאמר ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס מקרין ברישא והדר מפריס מסייע ליה לר' יהושע בן לוי *דאמר ריב"ל כל מעשה בראשית בקומתן נבראו *בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנאמר °ויכולו השמים והארץ וכל צבאם אל תקרי צבאם °אלא צביונם דרש רבי חנינא ברפפא °יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקב"ה °*למינהו באילנות נשאו דשאים קל וחומר בעצמן אם רצונו של הקב"ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק"ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב"ה למינהו אנו עאכ"ו מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו בעי רבינא *הרכיב שני דשאים זה על גב זה לר'

[תהל' קד · תהלים סט · בראשית ב · תהלים קד · בראשית א]

רש"י

להדי יומא · נגד השמש : דאיצבית ליה נהמא · אתקן לו סעודה : לגידא דרביתא · על שפת נהר ששמו רביתא להתקבץ שם חיילותיו והוא נתכוין למקום שהוא רוח נושבת בו : כנשיה לימא · טאטאו לים : כנושאי · מכבדי הבית : זלוחאי · מרבצי הבית במים מפני אבק העולה וכבר הם כלו לאכול כל זה : אי הכי · דנפישי חיילותיו כ"כ לא מצינא : מסתוריתא · דיושלטייק"ש בלע"ז : דוללי · אשקיי"ש וסימן זה היה למנורעים : סתר דוללי · דישבוויריי"ד : משקל לא שקיל · הטובה משנתנה : שור · דרכו להיות א] כרסתן ופרסתן בעל כרס רחבה ופרסות רחבות : גנובתיה · זנבו : שור שהקריב אדם הראשון · כדאמרינן בלפני אידיהן במסכת ע"ז (דף ח·) : מקרין מפריס · בשור של אדם הראשון קאי : קרניו קודמין לפרסותיו · שכל שוורים פרסותיהם טולדות עמהם וקרנותיהם גדלים לאחר זמן אבל של מעשה בראשית בקומתם נבראו ובקרניא וכשיצא מן הארץ ראשו תחלה נמצאו שקדמו קרנותיו לפרסותיו : בקומתן נבראו · ולפיכך קדמו קרנותיו שהרי עמו נוצרו ויצאו תחלה והייט שור פר ביום שהיה שור היה גדול כפר שור בן יומו קרוי שור כדכתיב (ויקרא כב) שור כי יולד פר קיימא לן בן שלש (פרה פ"א משנה ג) : מקרין תרתי משמע · שכן שתם שוורים : לדעתם · שהודיעם שיבראם והם נאותו : לצביונם · בדמות שבחרו להם : שר העולם · מלאך הממונה : באילנות נאמר למינהו עושה פרי למינו אבל בזרעים לא נאמר בצוואתם למינו אבל ביציאתם נאמר מזריע זרע למינהו : שאין דרכן לצאת בערבוביא · שהרי גדולים הן וענפיהן מרובין ואין ראויין ליגדל רצופים ותכופים כי אם מפוזרים : אמר הקב"ה למינהו · שיצא כל אילן בעצמו ברחוק מחבירו שיהא לו היכר : אנו · שרבים אנו ודרכנו לצאת תכופין ומעורבבין ואם אין נזהרים לצאת כל עשב לבד הרי אין אנו ניכרין זה מזה על אחת כמה וכמה : ישמח ה' במעשיו · שכולן זהירין במצותיו : לר'

תוספות

בקומתן נבראו · לא בעי למימר שנבראו בעמידה דהא אמרינן בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לח:) גבי אדם הראשון רביעית נזרקה בו נשמה חמישית עמד על רגליו אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן : אל תיקרי צבאם אלא צביונם · *פירש בערוך דכולהו נפקי מצביונם שהוא לשון יופי כמו (ישעיה ד) לצבי ולתפארת ומאחר שהן ביופיין זהו בקומתן ולדעתן שהיופי לא יבא אלא אם כן ב] נגדל כל הצורך ועוד יש לומר דקומתן נפיק מלשון הגבה : פסוק זה שר העולם אמרו · לפי מה שמפרשין דחנוך זה מטטרון כמו שיסד הפייט *תקף מטטרון *שנהפך לאש מבשר ואומר דהוא שר העולם כמו שיסד הפייט שר המסגרת נער נקרא הוא מטטרון הנכבד והנורא ואמרינן בפרק קמא דיבמות (דף טז: ושם) נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי פסוק זה שר העולם אמרו ג] וקשה מכאן דמשמע דשר העולם היה בששת ימי בראשית ושמא אגדות הם שחלוקות זו על זו ומי שסובר דמטטרון הוא שר העולם לית ליה דחנוך זה מטטרון א"נ מה שקרא הפייט למטטרון נער לא בשביל הפסוק של נער הייתי אלא לפי שכתוב בספר *יוסיפון דלמטטרון יש לו *) שבע שמות וחשיב נער וגם מצינו דנער שם מלאך הוא כדכתיב (זכריה ב) רוץ אל הנער הלז : הרכיב שני דשאין זה על גב זה מהו · ואם תאמר מתניתין היא במסכת כלאים בפרק קמא (משנה ז) אין נוטעין אילן באילן ולא ירק בירק ועוד תנן (שם משנה ח) אין נותנין זרע דלעת בתוך החלמית מפני שהוא ירק בירק וי"ל דמבעיא ליה בחוצה לארץ דשרו כלאי זרעים ואסירי הרכבת האילן כדאיתא בסוף פרק קמא דקדושין (דף לט·) דדריש שדך למעוטי כלאי זרעים שבחוצה לארץ והרכבת האילן אסורה מדכתיב (ויקרא יט) את [וגו'] בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמה בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמה בין בארץ בין בחוצה לארץ אף שדך בין בארץ בין בחוצה לארץ ומבעיא ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כהרכבת אילן משום דכתיב ד] בהן למינהו או לא אי נמי אפילו בארץ °מיבעיא ליה לר' *אושעיא דאמר* עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דדילמא מתניתין דכלאים כרבנן אי נמי בשאר כלאי זרעים ואליבא דרבנן איירי הכא דאמר בהקומץ זוטא (מנחות דף טו:) קנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים לא אי נמי לבני נח קמיבעיא ליה דסרו בכלאי זרעים ואסירי בהרכבת האילן כדאיתא פרק ארבע מיתות (סנהדרין ס.) ונפקא לן מדכתיב (שם) את חוקותי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים והיינו בהרכבה דומיא דבהמה ושחקקתי לך כבר היינו לבני נח דכתיב בהו למינהו באילנות ובבהמה דלמינהו איסור כלאים משמע כדמוכח בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק נה·) ה] דבעי התם הרביע שני מינים שבים מהו מי גמרי למינהו למינהו מיבשה או לא ומבעיא לן אי הוי הרכבת ירק בירק כמו הרכבת אילן באילן והוי בכלל שדך ואע"ג דכתיב למינהו אילטריך את חוקותי ו] שחקקתי לך כבר דלא הוה ידעינן דלמינהו אתא לאיסור כלאים אי לא כתיב חוקותי ואי לא למינהו מאת חוקותי לחוד לא הוה נפקא לן דה"א חוקותי שחקקתי לך כבר במרה וא"ת הא ז] פריך התם אלא מעתה ושמרתם את חוקותי מאי חוקות שחקקתי לך כבר איכא ומאי קשיא הא לא מוקמינן האי אבני נח אלא משום דאשכחן נמי דכתיב למינהו במעשה בראשית וי"ל דמ"מ פריך שפיר דכי היכי דהאי לא קאי אבני נח האי נמי לא קאי אבני נח ומשני דהתם כתיב חוקותי בתר ושמרתם אבל הכא כתיב חוקותי קודם תשמרו : אמרה

רבינו גרשום

דניצבות ליה לחמא · כלומר בעינא ליכרה לו כירה : פוק צבית · כלומר הכן לו הכירה אגודת דימא : כנושאי · כלומר מכבדי רחבה וזולחאי מזלפין הרחבה הרוח והגשמים : מסתורית · אשרדיול בלעז : וסתר דוולאי · כלו' עושה בה מלאכתה : כרסתן ופרסתן · כלומר סימנין של שור כרסו גדול ופרסותיו גדולות : מאי נפקא מינה למקח וממכר · כלומר מי שמוכר שור לחברו כרסתן ופרסתן איבעי ליה למיהב : מסייע ליה לריב"ל · כלומר מה דאמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרנותיו קודמות לפרסותיו מסייע ליה לריב"ל דאמר כל מעשה בראשית בקומתן נבראו כל מה שעתיד להיות לו לאחר זמן נברא עמו וכשנברא בין בהמה בין אדה"ר נברא תחלה [הראש] וכשנברא הראשון היו קרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות : לצביונם נבראו · כלומר הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם : לדעתן נבראו · בכלל דעתן

עין משפט נר מצוה

רנג א מיי' פ"א מהל' כלאים הלכה ס סמג לאוין רעט טוש"ע י"ד סי' רצה סעיף ג :

מסורת הש"ס

[וזהלשוןהערוך [ערך צב א'] כל מעשה בראשית לקומתן נבראו לצביונן נבראו פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שצריכין לגדל לדעתן נבראו ולא כדעת התינוקות ופי' לצביונן לשון יופי כמו לצבי כו']

[ביוצר לשמחת תורה]

[נ"ל ושר שנהפך]

[עיין תוס' יבמות שכהנו בשם פסיקתא שמונה שמות וכו']

*) ס"א שבעים [וכן איתא בספר היכלות הביאו השל"ה דף מו: דפוס אמ"ד ד"ה שכלל שעולה]

[פי' כשתבא לקנות השור בדוק אם יש לו כרס גדולה כו' עיין ערוך בענין כרס א']

[עיין תוס' יבמות טז: ד"ה זקן]

[תענית כה:]

[שבת כח: ע"ז ח. ע"ש]

[ע"ז ח:]

[ר"ה יא.]

[נ"ל לדעתן] בראשית ב תהלים קד בראשית א [נר"ה יא. איתא למינו]

גליון הש"ס

גמ' אלא צביונם · עיין בפרש"י על התורה בראשית א כה : תוס' ד"ה הרכיב וכו' מבעיא ליה לר' אושעיא · עיין לקמן פב ע"ב תוס' ד"ה ולאפוקי :

[נ"ל יאשיה]

[לקמן פב:]

שיטה מקובצת

א] שור דרכו להיות כרסתן ופרסתן : ב] אלא א"כ נתגדל כל הצורך : ג] שר העולם אמרו קשה : ד] משום דכתיב למינהו בעשייה או א"נ אפי' בארץ מיבעיא ליה לר' יאשיה דאמר : ה] נרשם על מלות דבעי התם הרביע ועל מלות מהו מי וכ"ב דאמר ר"ל המרביע [שני מינים שבים] לוקה דגמרינן : ו] איצטריך את חוקותי לחוקים שחקקתי לך כבר : ז] וא"ת הא דפריך התם :

רנד א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה ו טוש"ע י"ד סימן יג סעיף ו ·

אמרה ירח · בלשון תורה לשון זכר הוא דכתיב (יהושע י פי"ג) וירח עמד: **וכי** משה קניגי היה או בליסטרי היה · שהיה יודע להכיר השסועה וא"ת והא אמרינן בהמפלת (נדה כד·) דשסועה באה מבהמה טהורה וליכא מאן דפליג ואם כן יכול להיות שבהמה טהורה היה לו למשה וילדה לו שסועה ולא אצטריך למהוי קניגי וי"ל דשמא שסועה אינה באה אלא מבהמה שאינה מטיה בינינו: **עוים** מתימן באו · ב' מקראות הם בספר יהושע (יג) והכי כתיב חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים והדר כתיב מתימן כל ארץ הכנעני ומערה אשר לצידונים עד אפקה עד גבול האמורי והשתא מפרשה רב והעוים דכתיב בסוף קרא קמא קאי אתימן דברישא קרא דבתריה:
מה

לר' חנינא בר פפא · דאמר מדעתן יצאו דשאים למיניהם ולא נצטוו על כך: מהו · להקריב זה בזה: אידיהו · הקב"ה הסכים על ידם: כתיב הגדולים · דמשמע שניהם גדולים וכתיב הקטן: לך ומשול ביום ובלילה · נחמה היא: שרגא בטיהרא · נר בצהרים אינו מאיר: תורה אור יומא · חמה: תקופות · נמנין לחמה ועל התקופה מעברין את השנה בסנהדרין (דף יא:): יעקב הקטן ב] · מי יקום יעקב כי קטן הוא (עמוס ז): דוד הקטן · מקרא הוא בשמואל (א יז): בכולהו רגלים כתיב (במדבר כח) ושעיר חטאת אחד ולא כתיב בהו לה': טרם יהיה בארץ · עדיין לא היה בארץ: ועמדו על פתח קרקע · מתאוים למי גשמים כדכתיב (בראשית ב) כי לא המטיר עד שנברא אדם בששי: ביזרני · זרעים: היינו דרב אסי · שהקדוש ב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים: שיש לה שני גבין · ולכך נקראת שסועה תאומה: וכי משה רבינו קניגי היה · צד חיות בקניגון: או בליסטרי · מורה בקשת לחיות ובלעז בליסטדי"ר ומגין היה בקי בחיות הללו שאין אדם בקי בהם: כתוב קניגי ובליסטרי · אגדה זה כתוב שיש בה תיבות יפין ולשון פרשה · מאי קניגי ובליסטרי באגדתיך ומשום דנקט כתוב באגדתיך נקט נמי להאי קרא דסרני פלשתים: ארונקי שלהם · חשובים שלהם ה': מתימן · בן אליפז בן עשו באו והיו לאלהי פלשתים ויצאו ממקומם ובאו לגור ביניהם ולהכי לא חשיב שתה סרני פלשתים: שעיוו את מקומן · יצאו משם ונתעוות ג] שחרב: עוית · רתת וחלחלה בלעז קרנפ"א: שיתסרי דרי שיני · שורות של שינים: הרבה מקראות · יש שדומה לקוראיהן שהן ראוין לישרף שלא היה לו לכותבם שאין להם צורך בתורה וגנאי הוא להכרן עם הקודש: והן הן גופי תורה · טעמים גדולים תלויין בהם והשתא קא חשיב ואזיל להו עד סוף שמעתא: החצרים עד עזה · ארץ ישראל: מאי נפקא לן מינה · אי לאו מקומן של אלו היה אלא מקום אחרים ואלו גרשום: ולניני ולנכדי · ועדיין לא עברו הדורות: כפתורים · לאו מפלשתים נינהו: ליתו וליפקו · אתעא מפלשתים וליתו ישראל וליפקו מינייהו וקסבר ר"ש לקיש עוים מפלשתים הוו ולמאן דאמר מתימן הוו לכך מילתא נמי אצטריך משום דאזהרינהו שלא להתגרות בבני עשו אמר רחמנא ליתו כפתורים וליפקו מעוים וליתו ישראל וליפקו מינייהו ושאר מקראות הדומין לזה באלה הדברים כגון ובשעיר ישבו החורים ובמואבים ובעמונים כתיב רפאים ישבו בה טולהו טעמא אית בהו דבכולהו כתיב ארץ רפאים תחשב לפי שנאמר לאברהם אביע בין הבתרים לזרעך נתתי וגו' וקחשיב ואת הרפאים ובשילאו ממצרים ועברו דרך הר שעיר ועמון ומואב שנקראו כבר ארץ רפאים היה עולה על דעתם להתגרות בהם כסבורים זו היא שניתנה לאברהם ומגעס הקדוש ברוך הוא ואמר להם ארץ רפאים ודאי ד] נחשבת שהרפאים ישבו בה מקדם אבל לא זו היא שנתתי לאברהם אלא לאלו נתתיה שגרשום משם וישבו תחתיהם בשכר אברהם שילאו בני עשו הימנו ולוט היה קרוב לאברהם וכשהגיעו לחבל ארגוב כתיב (דברים ג) ההוא יקרא ארץ רפאים זו היא שנתתי לאביכם: והוא נלחם במלך מואב · למה לו לאשמועינן אלא משום דכתיב אל תצר את מואב וגו': והיינו דאמר רב פפא · במסכת גיטין (דף לח.): עמון ומואב טהרו בסיחון · ע"י סיחון טהרו אלים לישראל במואב כתיב (במדבר כא) והוא נלחם וגו' ובעמון מפורש בנחלת בני גד בספר יהושע (יג) ויהי להם הגבול יעזר וכל ארץ הגלעד וחצי* (ארץ) בני עמון וקא חשיב ואזיל וכתיב בסיפיה יתר ממלכות סיחון אלמא סיחון כבש לארץ בני עמון ועוד מצינו במלך בני עמון שאמר למלאכי יפתח* כי לקח ישראל את ארצי מארנון ועד היבוק אלמא ארץ בני עמון הוא והם מסיחון כבשוה דכתיב בו ויירשו את ארצו מארנון ועד היבוק אבל מהגשאר בידם לא לקחו כלום: לידונים יקראו וגו' · נ"ל: תנא שניר ושריון הרי ארץ ישראל הן · וחרמון קרוב לצידונים ולאמורי ובנו עליו כרכים זה קרא לו שריון וזה קרא לו שניר: העביר אותו לערים · מאי אשמועינן: כי היכי דלא ליקרו · מצרים לאחיו לאחר זמן גולים בני גולים לכך הגלם:
נשר

[שבת פט.]

מאי רבותיה *דשרגא בטיהרא מאי אהני אמר לה זיל לימנו בך ישראל ימים ושנים אמרה ליה יומא נמי אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא דכתיב °והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים זיל ליקרו צדיקי בשמיך °יעקב הקטן שמואל הקטן °דוד הקטן חזייה דלא קא מיתבא דעתה אמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח והיינו *דאמר ר"ש בן לקיש מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו °לה' אמר הקב"ה שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח רב אסי רמי כתיב °ותוצא הארץ דשא בתלת בשבתא וכתיב °וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח קרקע עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו ללמדך *שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים *רב נחמן בר פפא הויא ליה ההיא גינתא שדי ביה ביזרני ולא צמח בעא רחמי אתא מיטרא וצמח אמר היינו דרב אסי: *אמר רב חנן בר רבא °השסועה בריה בפני עצמה היא שיש לה שני גבין ושני שדראות וכי משה רבינו קניגי היה או בליסטרי היה מכאן תשובה לאומר אין תורה מן השמים א"ל רב חסדא לרב תחליפא בר אבינא זיל כתוב קניגי ובליסטרי באגדתיך ופרשה °(ואת) חמשת סרני פלשתים העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי והעקרוני והעוים אמר חמשה וחשיב שיתא אמר ר' יונתן *ארונקי שלהן חמשה א"לרב חסדא לר' תחליפא בר אבינא כתוב ארונקי באגדתיך ופרשה ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו תניא נמי הכי עוים מתימן באו ולמה נקרא שמן עוים שעיוותו את מקומן ד"א עוים שאיוו לאלהות הרבה ד"א עוים שכל הרואה אותם אוחזתו *עוית א"ר יוסף ואית להו שיתסרי דרי שיני לכל חד וחד אמר ר"ש בן לקיש הרבה מקראות שראויין לישרף והן הן גופי תורה °והעוים היושבים בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מינה מדאשבעיה אבימלך לאברהם °אם תשקור לי ולניני ולנכדי אמר הקב"ה ליתו כפתורים ליפקו מעוים דהיינו פלשתים וליתו ישראל ליפקו מכפתורים כיוצא בדבר אתה אומר °כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגו' מאי נפקא מינה דאמר להו הקב"ה לישראל °אל תצר את מואב אמר הקב"ה ליתי סיחון ליפוק ממואב וליתו ישראל וליפקו מסיחון והיינו *דאמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון °צידונים יקראו לחרמון שריון תנא שניר ושריון מהרי ארץ ישראל מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם הלך ובנה לו כרך גדול לעצמו והעלה לו על שם הרי ארץ ישראל ללמדך שאפילו הרי ארץ ישראל חביבין על האומות העולם כיוצא בו °ואת העם העביר אותו לערים מאי נפקא מינה דלא ליקרו לאחיו גלוותא: סימני העוף לא נאמרו: ולא והתניא °נשר
מה

שיטה מקובצת
א] רבש"ע מפני שאמרת ב] יעקב הקטן דכתיב: ג] יצאו משם ונתעוות מקומן שחרב: ד] ארץ רפאים ודאי היתה נחשבת:

[יבמות כד"]

הס כד. ע"ש

[גי' ספרך רב תנינא בר רב פפא פרק כול ע"ש]

[גי' הערוך ארונקי ופי' אדונים וכתב עליו המוסף בנוסחאות דידן גרסינן ארונקי]

[נדה דברים כ' פל"ג כתב כלבנ"ם עוית פי' חולי שמו כן וכ"ש רש"י ביעבים כח ע"ג]

גיטין לח. סנהדרין לח:

[נ"ל ערי]

[שופטים יא]

רבינו גרשום
דשתן נבראה שר העולם אמרה. ממונה על העולם אמרו: שתק ניבורך בפירות · כלומר ויכולין לצאת מאוכל מיני פירות בעץ אחד אמר הב"ה למינהו: וכתיב וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ במעלי שבתא · כלומר ששיש ועשב עדיין לא היה בארץ: ביזרני · זרעים: קניגי או בלסטרי חתה · צייד או רובה קשת: מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים · כלומר שמשה לא היה לא קניגי ולא בלסטרי וידע שם של אותה בריה ברוח הקדש: וילכתוב קניגי באגדתיך · כלומר משם דרב חנן בר רבא ופרשה: פתח חמשה וחשיב שיתא · כלומר עוים הם הששי: א"ר יוחנן אינרוקי שלהם חמשה · חשובים השש אינם חשובים · העוים היושבים פי' וירשום וישבו תחתם כלום' כפתורים הורישום וישבו תחתם הא למדת שאותה שעלה הן: ופליגא דרב דאמר רב עוים מתימן באו · והם הורישו כפתורי' ממקומן:

ה) וזהי מקרא הכי וירשום וישבו תחתם עוים הורישו לכפתורים וישבו תחתם: אחוזתו עוית · חולי (בספרי מירס' מין הוא ושמו מירס): דעוים היינו פלשתים · כלומר דמצינו דפלשתים הוו יושבים בעזה שכן מצינו שמשון שהלך שמשון עזתה ויאהב אשה בנחל שורק: עמון ומואב טיהרו בסיחון · כלומר מעיקרא כשהיה המלכות ביד בני עמון ומואב היה אסור לישראל לצור עליהם כדבר טומאה דכתי' אל תצר את מואב וכתיב בני עמון אל תצורם כיון דאפיקו סיחון מינייהו מיד נטהרו בסיחון שהיה מותרין לישראל כדבר טהרה: כיוצא בו ואת העם העביר אותו לערים · כלומר אמרנו לעיל הרבה מקראות יש שהן דומין שראוין לישרף כו' · הפסוק הזה דומה כמה שאינו צריך ליכתב ויש צריכות גדול ליכתב: דלא ליקרו ליה לאחוה גלוותא בני גלוותא · (כלומר):
איכ

ה) נראה דל"ל ופי' דקרא הכי וכו'.

מה נשר מיוחד שאין לו אצבע יתרה וזפק ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל טמא אף כל כיוצא בו טמא תורין שיש להן אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין טהורין אף כל כיוצא בהן טהורין אמר אביי לא נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים תני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאין דומה לנשר נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא איכא דאית ליה חד תיכול ולילף מתורין מה תורין דאיכא כולהו ארבעה אף ה"נ עד דאיכא כולהו ארבעה אם כן שאר עופות טמאין דכתב רחמנא למה לי ונילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכל שכן תרי וחד אם כן עורב דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תלתא לא אכלינן דאית ליה תרי מיבעיא ולילף

רש"י

נשר · הוזכר בטמאים ודנין בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנין הללו וטמא אף כל שאין לו אחד מכל הסימנין הללו מין נשר הוא וטמא אבל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור וכל שכן שנים או שלשה או·טולם חוץ מעופות המפורשים בפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע"פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן טמאים והאי אף לא מרבי אלא מין נשר דאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין כאן וכדתניא לקמן (דף סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאים והנך כ"ד אמרינן דאית בהו בכולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר: תורים · מנה הכתוב לטהרה ומהן אתה דן בנין אב לכולן ואע"ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשר עד דאיכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש לה: פירושן · לא נתפרשו הסימנין ממש בתורה אלא מדמנה תורין בטהורין והני איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הן חלוקין ש"מ הן הן סימני טהרה: עוף הבא לפניהו בסימן אחד · של טהרה טהור וכל שכן אם בא בשנים או שלשה ובלבד שיכיר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים: אם כן · דמתורין ילפינן: שאר עופות טמאין למה לי · דכתבינהו והא לית חד בהו דליהוו ביה כולהו ארבעה סימנים דהכי אמרינן לקמן דבעשרים מינייהו איכא ג' סימנים ובעורב תרין ובפרס ובעזניה חד חד: ה"נ ולילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכ"ש תרי וחד: א"כ · דאפילו בתלתא נפקא לן מעופות המפורשין דלא מתכשר למה לי למיכתב עורב דלית ליה אלא תרי: א"כ

תוספות

מה נשר מיוחד כו' אף כל כיוצא בו טמא · פירש רש"י דהאי אף כל לא מרבינן אלא מין נשר שאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורין בתורה כדקתני לקמן (סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאין והנך כ"ד האמורין דאיכא בכולהו סימן טהרה חוץ מן הנשר ואין זה ראיה דדילמא ה"ק לפיכך מנה הכתוב בטמאים משום דעל ידי כ"ד אלו וסימניהן נוכל להכיר כל הטמא שבעולם אבל אם היה בא למנות בטהורים היה צריך למנות יותר וכן כי קאמר ולעופות אין מספר ופריך עופות טמאין כ"ד ניהו אלא לעופות טהורין אין מספר התם בעי למימר אין מספר שנוכל להכיר על ידיהם כל האחרים ומשני דאין מספר לטהורים קאמר ושפיר קא מרבה הכא אפילו שאר מינין שאינן מין נשר: *כל עוף הדורס טמא · וא"ת והיכי קים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליסטרי היו שבדקו כל העופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמר לקמן (דף סג:) דלעופות טהורים אין מספר ואי הלכה למשה מסיני הוא א"כ ל"ל דכתב רחמנא פרס ועזניה תרוייהו לא לכתוב אותו שדורס דממה נפשך חד מינייהו דורס שאין בכל אחד אלא חד סימן של טהרה ואותו שבזה איתו בזה כדמוכח בגמרא וי"ל דשמא קבלה היתה מימות נח שהקריב מכל עוף טהור ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס אבל בפסוקה* לא שייך למימר הכי דאין זה מין בפני עצמו אלא ולד בהמה כדאיתא בהמפלת (נדה דף כד:): *הדורס · פי' בקונטרס שאוחז בצפורניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל וקשה לר"ת דהא אפילו תרנגולת עושה כן ומפרש ר"ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתין לה עד שתמות כי ההיא דפרק אלו עוברין (פסחים מט:*) המשיא את בתו לע"ה כאילו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שתמות אף ע"ה מכה ובועל ואינו ממתין עד שתתפייס וכן בסוף פ"ק דב"ק (דף טז:) ארי בר"ה דרס ואכל פטור פירוש מחיים דהיינו אורחיה והוי שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והוי ליה קרן ופריך והא כתיב ארי טורף בדי גורותיו ומשני בשביל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנק ללבאותיו בשביל לבאותיו: *כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור · בגמרא* קתני בברייתא ר"ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ופי' שם בקונטרס דארישא סמיך דתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואתא למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין בידוע שהוא טהור ואין לשון הברייתא משמע כן ומפרש ר"ת כיון שיש לו ג' סימנין הללו של טהרה בידוע שאינו דורס וטהור וא"צ לבדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דאמר לקמן בגמרא דג' סימנין הדרי בכולהו פי' בי"ט עופות ע"כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף א"כ אינן דורסין ויש להם ארבע סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא בב' סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדצריך להכיר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי בכולהו י"ט עופות דסימן הרביעי דליתיה בי"ט עופות ליתיה אלא או בפרס או בעזניה כדמוכח בגמרא וא"ת ולמה ליה למנקט הכא כל ג' סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר בידוע שהוא טהור כגון באותו סימן דליתיה בי"ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי בשום עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית להו אלא חד ועורב וי"ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלא הוי ידעינן מאי ניהו אותן סימני טהרה דליתיה בי"ט עופות והלא היו מכירין שלך כדאמר רבי יוחנן *לדידי חזי לי שלך וכו' לדידי חזי לי רחם ועביד שרקרק וכן התנשמת שהיא באות שבעופות ובפרק המפלת (נדה דף כג:) קריא וקיפופא דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם והייט כוס וינשוף והוא אינו יכולין להתיר עוף הבא לפניהו באותו סימן רביעי שאין בכולן סימן אחר עמו דהשתא ליכא לספוקי בשום עוף טמא וכן עורב היו מכירין כדאמר בפ' מפנין (שבת קכח:) מטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחגם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ובפרק השולח (גיטין דף מה:) אמרינן דאתא עורב ואמר עילים ברח ובסוף פרק במה אשה (שבת דף סז:) האומר לעורב צרח וא"כ לבדקו שני סימני טהרה דעורב ובאותן שני סימני טהרה דליתנהו בעורב ליתכשרו כולהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לברר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגבי סנונית לבנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו ב' ליתנהו בעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה בעיא אלא או או קתני ואריסא קאי דקתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א"כ באינו דורס ובאידך חד סימן דבעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא ונראה לפרש דכל עיקר משנתנו לא באת אלא לאשמועינן ד' סימנין של טהרה ומאילא ידעינן דבהנך סימני טהרה דליתנהו בעורב מחזקינן ליה בטהורה: *לא נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים · פי' בקונטרס מדמנה תורין בטהורין והנהו איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הם חלוקין ש"מ הן הם סימני טהרה וקשה לפי' דקאמר בסמוך ונילף מפרס ועזניה א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מבעיא הא איצטריך נשר לאורויי לן סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו הוה ידעי דבכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וכל מה שעזניה חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה ובין שניהם הם חלוקין מתורין מכל ד' סימנין אבל קשה מתורין דקאמר דלא אצטריך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא דד' סימני טהרה דהשתא ג' מהם יהו סימני טומאה שיהו בי"ט עופות ד' סימני טומאה ובנשר חד ומיהו הכי לא הוה מצי למימר דהא פרס ועזניה ההוא דאית ביה סימנא דלא הדר בכולהו לא יהא בו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מי"ט עופות אבל הייטו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה ונראה לפרש דס"ד שיש שום תורין מיותר לאורויי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורויי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דאתא לגופיה ומנשר ומשני דאין שום תורין מיותר וכולהו אתו לקרבן: *מה התם תלתא ולא אכלינן כו' · ה"מ לשנויי דהוו ליה י"ט כתובים הבאים כאחד אלא דעדיפא קא משני ומיהו קשה דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דבתלתא לא אכלינן עד דאיכא כולהו וכיון דמשני אם כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א"כ מאי הדר פריך ונילף מינייהו מה התם מה התם תלתא ולא אכלינן כו' וי"ל דפריך ונילף מינייהו דבאותן ג' סימנין לא ניכול אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו אכלינן דהיינו תלתא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דאיכא כולהו ומשני א"כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאינך מטהר אלא בשני סימנין ואחר דליתיה בי"ט עופות א"כ לעורב דלית ביה אלא תרי למה לי:

ונילף

[עיין לעיל במשנה]
[לעיל ס:]
[ג"ז שייך שם]
[עיין תוס' שם ד"ה מה ארי פי' ע"ש כנס ר"ת]
[ג"ז שייך לעיל]
[לקמן סג:]
[לקמן סג:]

רבינו גרשום

א"כ שאר עופות טמאין למה לי · כלומר אי אמרינן מה תורין דאית בהו ארבעה אף כל דאית בהו ארבעה ואי לית ליה ארבעה לא א"כ שאר עופות טמאין לבר מנשר ומפרס ועזניה ומעורב דכתב רחמנא למה לי דאית להו תלתא תלתא סימנים ואעפ"כ טמאין הא אמרינן ונגמרינן מתורין מה תורין דאית בהו ארבעה ולא פחות אף כל עופות לישתרו בארבעה ולא פחות: אלא מדכתב רחמנא עשרים ואחד עופות ש"מ דלא גמרינן מתורין: ונילף מהתם · כלומר משאר עופות טמאין: התם כו' תרי מיבעיא · כלומר עורב אית ליה תרי סימנין ואף על פי כן טמא:

ולילף מעורב מה התם תרי לא אף כל תרי לא א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תרי לא אכלינן דאית ליה חד מיבעיא וניגמר מפרס ועזניה א"כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מיבעיא אלא נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא דאית ליה חד אכול ואלא טעמא דכתב רחמנא נשר הא לאו הכי הוה אמינא לילף מפרס ועזניה הוה ליה פרס ועזניה שני כתובין הבאין כאחד *ושני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין גמירי דאיכא בהאי ליכא בהאי ודאיכא בהאי ליכא בהאי מכדי עשרים וארבעה עופות טמאים הוו אי אפשר דחד דאיכא בהנך ליכא בהני והוו להו שני כתובים הבאים כאחד גמירי עשרים וארבעה עופות טמאים הוו וארבעה סימנין תלתא הדרי בכולהו עשרים מהם שלשה ותרי בעורב חד בפרס וחד בעזניה דאיתיה בהא ליתיה בהא מהו דתימא ליליף מיניה כתב רחמנא נשר נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא איכא דאית ליה חד אכול אלא תורין דכתב רחמנא למה לי אמר רב עוקבא בר חמא לקרבן אמר רב נחמן היה

ונילף מעורב · הוי מצי למימר אם כן למינו למה לי: מכדי כ"ד עופות טמאים הם · ובכולהו איכא ג' סימני טהרה בר מעורב ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני והאי דאיתא בעזניה נמי ליתיה בהני וכתב לן תרי זימנין כל חד וחד דלא תיכליה בהאי סימנא והוה ליה ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין לשאר עופות הבאין לפניט דלא תיכליה בחד מהני תרי סימנים וכיון דאין מלמדין מנא לן איסורא דאיצטריך נשר למשרייה כך פירש בקונטרס וא"ת והא אכתי איצטריך נשר להתיר אותו סימן שלישי דליתיה לא בפרס ולא בעזניה אלא בי"ט לחודייהו דה"א דאסור דהא השתא בתלתא לא אכלינן באותו סימן לחודיה מיבעיא נהי דלא הוה אסרינן בחד מהני תרי סימנים דאיתנהו בפרס ועזניה משום דהוו ב' כתובין הבאין כאחד כיון דאיתנהו בי"ט עופות מ"מ באותו סימן שלישי הייתי אוסר ואי ה"א דאותו שלישי הוא בעורב הוה ניחא דהשתא נמי הוו ב' כתובים עורב וי"ט עופות ומיהו בלאו הכי לא קשה מידי דמנין היה לי לאסור באותו סימן שלישי דמי"ט עופות לא ילפינן כלל לא במה מצינו ולא בק"ו דהוו להו י"ט כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין ומסיק דחד מהנך תלתא דהדרי בכולהו איתיה או בפרס או בעזניה והרביעי ישנו בחבירו נמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת מהו דתימא דנילף מיניה לאסור עוף הבא בסימן אחד באחד מן הסימנין הללו דהא לא ידעינן מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחודיה למילף מיניה להכי אתא נשר למימר האי הוא דלית ליה כלל טמא הא בעוף הבא בסימן אחד טהור כך פירש בקונטרס ובחגס פי' דלא ידעינן ליה מאי ניהו ההוא סימן דאיכתיב לחודיה למילף מיניה דאפילו ידעינן ליה כדפרישית שהיו מכירים שלך ותנשמת וכוס וינשוף מ"מ איצטריך נשר למימר דלא ילפינן מיניה לאסור בההוא סימן וא"ת והיכי הוה מצי למילף מהאי דאית ביה סימן החדש לאסור בסימן אחד כזה א"כ למה לי דכתב רחמנא ההוא דאית ביה חד מהני ג' סימנין דהדרי בכולהו השתא בתלתא לא אכלינן בחד מיבעיא אלא ודאי להכי כתיב סימן הישן בחד מהנך לומר דלא תילף גם מן החדש ולעשות שני כתובין דלגופיה לא איצטריך דאתי מק"ו מי"ט עופות לאו פירכא היא דמהנהו לא ילפינן כלל דכולהו חשיבי מי"ט כתובים הבאים כאחד כדפרישית ולהכי פרטיה רחמנא לההוא דאית ביה חד סימן מהנך ג' סימנין של י"ט עופות ולהכי נמי פרט לעורב דלא ילפינן מיניה כלל ואכלינן בכל חד מהנך ג' סימנין וא"ת ומאחר דמי"ט עופות לא גמרינן ולכך צריך למיכתב חד דאית ביה חד מסימנייהו א"כ נילף מיניה מההוא אחד דצריך למיכתביה ביה דעתה אינן ב' כתובים כיון דצריך למיכתביה וי"ל דלא שייך למילף מיניה כלל דהא לא גמרינן מי"ט עופות מכל אותן היתרים על שנים הראשונים הכתובים משום דאצטריך קרא למכתבינהו דלא מצינו למילפינהו משנים הראשונים דהוו ב' כתובים הבאים כאחד הכי נמי ליכא למילף מיניה והרי הן השתא ב' כתובים הבאים כאחד שאותו סימן כתוב עשרים זימנין ועוד יש לומר כל הסוגיא בענין אחר דמתחלה חשב פרס ועזניה ב' כתובים הבאים כאחד כלומר משום דאי מינייהו ילפינן לטמא בסימן אחד א"כ לישתוק או מפרס או מעזניה ומחד הוה ילפינן דעוף הבא בסימן אחד טמא וה"ה לחבירו וכי תימא אי לא כתיב אלא פרס הוה אמינא באותו סימן שישנו בפרס טמא אבל בעזניה שיש בו סימן אחר אימא דאותו סימן הוי סימן חשוב וטהור באותו סימן גרידא הא כיון דאותו סימן הוי בשאר י"ט עופות א"כ אינו חשוב לטהר בפני עצמו דכי איכא תרי בהדיה (הדדי) הוי טמא כל שכן הוא בפני עצמו ולא היה צריך למכתב עזניה וילפינן לה מפרס אלא להכי כתביה למימר דהוו ב' כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ומשני דאיכא סימן אחד בפרס או בעזניה דליתיה בי"ט עופות והשתא לא הוו ב' כתובים דכי ילפת לטמא בסימן אחד מאותו סימן שיש בי"ט עופות לא מצי למימר איפך דכתב רחמנא למה לי דאיצטריך משום אותו סימן חדש דה"א שהוא סימן חשוב יותר לטהר דליתיה בשום עוף טמא אבל מההוא ודאי שיש בו סימן החדש לא הוה ילפינן לטמא בסימן אחד דא"כ אותו שיש בו סימן שבי"ט עופות למה לי דאותו אינו חשוב יותר לטהר ומיהו קשה דאי מאותו שיש בו סימן אחד של י"ט עופות ילפת לטמא עוף הבא בסימן אחד לא ליכתוב כלל אלא סימן החדש והוה ילפינן מיניה דכל עוף הבא באותו סימן טמא וכ"ש באחד משאר ג' סימנין דלא מהני בשאר עופות ופי' הקונטרס עיקר ומיהו קשה לפי' הקונטרס דלמה חשיב ב' כתובים אותו שסימן טהרה שלו מי"ט עופות ושבחד מהנך ומה בכך דילמא אתי ללמד על עצמו ועל כיוצא בו שיש לו אחד מג' סימני טהרה דטמאים דמי"ט עופות לא הוה אתי דכולהו כי"ט כתובים הבאים כאחד ולא דמו כלל לאותן היתרים על שנים הראשונים של י"ט עופות דאע"ג דצריכי לגופייהו א] דלא ילפינן מינייהו היינו משום דאם איתא דילפינן מינייהו לא ליכתוב אלא חד ומשאר כולהו לישתוק אבל הכא מאי לישתוק אי לא כתיב חד דאיתיה בפרס או בעזניה לא יליף מי"ט משום דהוו י"ט כתובין הבאין כאחד ואי כתיב הני י"ט א"כ הוה אמינא דוקא בחד סימן אסירא אבל שנים או שלשה שרו ולהכי צריכי תרוייהו ולעולם נילף מסימן היחידי דאיתיה בפרס או בעזניה ולא דמי כלל לאותם י"ט גופייהו היתרים על השנים דהם שוים כולם ואם איתא דילפינן מינייהו לישתוק מכולהו ולא ליכתוב אלא חד:

א"כ · דמעזניה בעינן למילף למה לי דכתב נשר אלא מדכתביה ש"מ לא תילף מעזניה ושאר עופות הבאים בסימן אחד שאינן מין פרס ועזניה טהור דמנשר תילף דלית ליה כלל לא תיכול הא אית ליה חד אכול וכ"ש תרי ותלתא חוץ מעזניה ופרס דלא תכשרינהו בחד ועורב נמי אע"ג דאית ליה תרי לא תיכול ושאר עופות המפורשין אע"ג דאית להו תלתא לא דלהכי פרט בהו קרא משום דאתו מנשר להיתירא: אלא טעמא דכתב רחמנא נשר · משום הכי קים להו דסימן אחד טהור: הא לאו הכי הוה אמינא נילף מפרס ועזניה · דלא תכשריה בסימן אחד: אין מלמדין · דאי בחד סימן אתי לאורויי ולמילף מיניה דטמא ליכתוב חד וליתי אידך מיניה: דאיכא בהאי ליכא בהאי · אותו סימן שישנו בזה אינו בזה הלכך לאו שני כתובין הבאין כאחד נינהו דהא מיצרך צריכי דאי כתיב פרס הוה אמינא בהאי סימנא הוא דלא תיכול אבל בסימנא דעזניה אכול להכי איצטריך עזניה ואי כתב עזניה פרס לא אתי מיניה וכיון דתרוייהו צריכי הוה אמינא נילף מינייהו דבסימן אחד לא תיכול כתב רחמנא נשר: מכדי כ"ד עופות טמאין הן · ובכולהו איכא ג' סימני טהרה בר מעורב ואי אפשר דהאי דאיתיה בפרס ליתיה בחד מהני והאי דאיתיה בעזניה ליתיה בחד מהני וכתב לן תרי זימני בכל חד דלא תיכליה בההוא סימנא והוו להו ב' כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין לשאר עופות הבאין (א) לפניו דלא תיכליה בחד מהני תרי סימני וכיון דאין מלמדין מנא תיתי לן איסורא דאיצטריך נשר למישרייה: תלתא הדרי בכולהו · השלשה חוזרין בכולן כלומר כולן בין מין שיש לו שלשה דהיינו עשרים מינייהו ובין עורב דיש לו ב' אותן ב' מאלו שלשה הן והרביעי אינו *כאחד מכל שלשה סימנין המטיין החוזרים בהם וחד מהנך שלשה איתיה אי בפרס אי בעזניה והרביעי ישנו בחבירו ונמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת: מהו דתימא נילף מיניה · לאסור עוף הבא בסימן אחד באיזה מכל הסימנים הללו דהא לא ידעו מאי ניהו ההוא סימנא דאיכתב לחודיה למילף מיניה להכי אתא נשר למימרא האי הוא דלית ליה כלל (ב) הא עוף הבא בסימן אחד טהור: ה"ג אלא תורים דכתב רחמנא למה לי · הואיל ולאו מינייהו ילפינן ואי לגופייהו לא איצטריכו דהא אפילו בסימן אחד טהור: לקרבן · שהן לבדן כשרים לקרבן ולא עוף אחר והאי דקתני לאו תנא לעיל וקאמר אף כל לא איצטריך למילף מינייהו מידי סימני טהרה דהא בסימן אחד נפקא לן מנשר וכל שכן בד' אלא סימנא בעלמא אורי לן שאלו הן סימני טהרה אותן שהנשר והתורין חלוקין בהן ואית דגרסי אלא תורין דקתני תנא למאי הלכתא ולא יתכן דהא א"כ מאי תירוציה דרב עוקבא דקאמר לקרבן דמי איכא למימר אף כל מרבי תרנגולין לקרבן הואיל ויש בהן ד' סימנים והלא כמה פעמים שנה בהן הכתוב ותניא בתורת כהנים יכול כל עוף יהא כשר לקרבן תלמוד לומר והקריב מן התורים וגו' אין לך עוף כשר אלא תורים ובני יונה:

היה

בקי

א] דאע"ג דצריכי לגופייהו לא ילפינן מינייהו דהיינו משום דאם איתא דילפינן מינייהו לא ליכתוב אלא חד ומשאר כולהו נישתוק אבל הכא מאן לישתוק אי לא כתיב:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מכדי כ"ד וכו' הבאין לפניו דלא תיכליה: (ב) ד"ה מהו דתימא וכו' דלית ליה כלל טמא הא עוף:

[קדושין כד: וש"נ]

רבינו גרשום
א"כ פרס ועזניה דכתב רחמנא למה לי · שהן יש בהן חד סימן ומהו הסימן אחד יש בו אחד מג' סימנין שבשאר עופות טמאין ואחד יש בו סימן רביעי שאינו בכולן שאינו דורס: הוו להו שני כתובים הבאין כאחד · כלומר דמעיקרא סברינן דשניהן יש בהן סימנין שוין והוו להו שני כתובים הבאין כאחד: סוף סוף דאיתיה בפרס איתיה בחד מהני כו' · בעשרים ואחד עופות: עורב אית ליה תרתי · כלומר מאותן סימנין דיש בכ"א עופות טמאין יש בעורב תרי פרס ועזניה אית להו חד חד סימן אחד יש בו סימן אחד מהני סימנים דיש בכ"א עופות טמאין והסימן הרביעי שאינו דורס אי בפרס איתיה אי בעזניה איתיה דלית בכולהו אחריני ומיניה מצינן למימר דהוא אינו דומה לא לחברו ולא לעשרים ואחד: אי אפשר דליכא חד מיניהו דדמי לחבריה כו' · כלומר מהני עשרים ואחד אי אפשר דליכא חד מינייהו דדמי לפרס ועזניה הוה ליה האי דדמי לפרס ועזניה שני כתובים הבאים כאחד ולא גמרינן מיניהו: גמירי עשרים וארבע כו' · ואי פרכינן למה אינו מקשה כמעיקרא א) דאמר ליה גמירי הלכה למשה מסיני ליכא פירכא: לקרבן הן כשרין · ולא עוף אחר: בב' סימנין שהורין:

א) נראה דצ"ל דהא דאמר ליה גמירי היינו הלכה למשה מסיני וליכא פירכא.

היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור לא היה בקי בהן ובשמותיהן בסימן אחד טמא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ותו לא והתניא עורב זה עורב למינו ר' אליעזר אומר להביא את הזרזיר אמרו לו לר' אליעזר והלא אנשי כפר תמרתא שביהודה היו אוכלים אותן מפני שיש לתן זפק אמר להם אף הן עתידין ליתן את הדין דבר אחר *למינהו להביא סנונית לבנה דברי ר"א אמרו לו והלא אנשי גליל העליון אוכלים אותו מפני שקרקבנו נקלף אמר להם אף הן עתידין ליתן את הדין אלא עורב וכל מין עורב אמר אמימר *הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס א"ל רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי א"ל *לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי מאי איכא משום פרס ועזניה ליתנהו בישוב אמר רב יהודה עוף המסרט כשר לטהרת מצורע וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה ר' אליעזר וחכמים אמר אמימר בחיורא כרסה כולי עלמא לא פליגי דשריא כי פליגי בדירוקא כרסה ר"א אסר ורבנן שרו והלכתא כר"א מר זוטרא מתני הכי בדירוקא כרסה כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי בדחיורא כרסה ר"א אסר ורבנן שרו והלכתא כרבנן דשרו בשלמא למ"ד בחיורא כרסה פליגי היינו דקתני (א) זו היא סנונית לבנה אלא למ"ד בדירוקא פליגי *מאי זו היא סנונית לבנה לאפוקי דבתי דאוכמתי אמר רחבה אמר רבי יהודה תסיל פסול משום תורין וכשר משום בני יונה דאציפי ותורין של רחבה כשרין משום תורין ופסולין משום בני יונה מתיב רב דניאל בר רב קטינא *כל העופות פוסלין

היה בקי בהן · בפרס ועזניה ויודע מי קרוי פרס ועזניה: עוף הבא בסימן אחד טהור · אם יודע שאין דומה להן ואין שמו פרס ועזניה אבל אם שמו פרס חיישינן שמא מינו הוא: בסימן אחד טמא · שמא פרס ועזניה הם: בב' סימנים טהור · דנפקא ליה מספק פרס ועזניה ומספק כל שאר עופות טמאין דאית להו תלתא חוץ מעורב: הזרזיר · הוא איסטורני"ל: מפני שיש לו זפק · ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב ומ"מ אין לו אלא שנים ולרבי אליעזר מפני שרגיל לשכון עם העורבים מחזיקו *ממנו וכדתניא *[התוכל] (ב"ק צב:) רבי אליעזר אומר לא על חנם זרזיר הולך אצל עורב אלא מפני שהוא מינו: סנונית · ארונדייל"א: עוף הבא בסימן אחד טהור · ואפילו אין בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן דלמא פרס ועזניה הן כדמפרש לקמיה דלא שכיחי בישוב אלא במדברות: והני מילי דלא דריס · כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור של כמה דלא חזינן ליה דדריס ונראה לי שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא יכטל כולו אלא פיו הוא דריסה וכן דרך העורבים שגדלין בבתים שקורין קוקוא"ה: הא דרב נחמן מאי · דאמר לעיל דבעינן בקי ואי לא חיישינן לפרס ועזניה: מאי איכא · למאי ניחוש: המסרט · אשגרטנ"ר בלע"ז: לטהרת מצורע · שהוא לפיר האמור בתורה: מר זוטרא מתני הכי · להא דאמימר ללישנא קמא דאמימר דפסק הלכתא כרבי אליעזר דאסר לית ליה דרב יהודה דמכשר ליה לטהרת מצורע דהא טהורות כתיב: הכי גרסינן היינו דקתני סנונית לבנה · ולא גרסינן שנחלקו בה דלאו אדרב יהודה קאי אלא אמתני' דקתני למינהו להביא סנונית לבנה: לאפוקי דבתי · הגדלות והדרות בקירות הבתים ושחורות הן: תסיל · מין יונה הוא: *) ופסול משום תורין · אם בא להביאו משיזקין בתורת תורין כדאמרינן בפרק קמא (לעיל כב.) גדולים כשרים קטנים פסולין וכשר משום יונה בקטנה: דאציפי · מין תורין: תורין של רחבה · כך שמן: פוסלין

*) נ"ל פסול

תרוייהו בעינן דלא ליתי למטעי: בסימן אחד טמא · הוה מצי למימר טהור והוא שיכיר פרס ועזניה: רבי אליעזר אומר להביא את הזרזיר · בזרזיר הוא דפליגי רבנן עליה אבל מודו דלמינו אתא לרבויי שאר עופות הדומין להן: מפני שיש להם זפק · מפני שקורקבנו נקלף משמע דהנך סימנין ליתנהו בעורב ורבי אליעזר סבר דאפילו הכי אפשר דהוו מין עורב ואין לחוש אם אין שני סימני טהרה של עורב ומינו שוין ורבנן סברי כיון דאינן שוין א"כ אינו מינו וה"ר יצחק בה"ר מאיר בדק בעורב שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז ומצא שיש לו אצבע יתירה וזפק ומתוך כך היה רוצה לפרש שמעתא דהכא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותן א"כ מכירין בהן שאינן מין עורב ולא מייתי טעמא דיש לו זפק לאפוקי מעורב דעורב נמי יש לו זפק אלא מפרש הטעם למה אוכלין אותו שרואין בו סימני טהרה שיש לו זפק שהוא סימן טהרה וגם אינו דורס אבל זה לא הוצרך לפרש דפשיטא דכל עוף הדורס טמא ומגילא מייתי ראיה מדאכלי ליה א"כ מכירין בו שאינו מין עורב וקשה לפירוש הריב"ם דאם עורב יש לו אצבע יתרה וזפק א"כ אין קרקבנו נקלף ודורס ואי אפשר לומר כן מדאמר רב נחמן עוף הבא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מהנך שני סימנין אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדאיכא לספוקי בעורב ש"מ דעורב אינו דורס ואפשר דאותו שאנו קורין קורבי"ל שיש בו אצבע יתרה וזפק כמו כן אינו דורס והוי מי"ט עופות אבל אם נתברר לנו שהוא רק כלומר שמוליא הזרע דרך הפה א"כ זהו עורב ודאי כדאמר בחלק (סנהדרין קח:) שהוא משלשה ששמשו בתיבה ולקו ונצטרך לדחוק ולפרש דה"ק בא בב' סימנין טהור פירוש שאנו מולאין *לשם שני סימנין והשלישי אינו בא דלית ביה השלישי בודאי ולא בדקנו אם הוא דורס או לאו ואם נכיר שאין זה עורב אין לחוש שמא דורס הוא שאין עוף בשני סימנים דורס אלא עורב ומינו בלבד ואם היה דורס א"כ היה העוף טמא דכל עוף הדורס טמא ועורב ומינו אינו שמכירו א"כ מה היה לו להיות אם היה לו שני סימני טהרה ושני סימני טומאה אלא ודאי אינו דורס ומ"מ לא נסתפקו בתשעה עשר עופות דהדרי בכולהו תלתא סימנין כי נאמר דכולם דורסין והג' סימנים האחרים הוא שיש בהם ונפקא מינה לפי' זה כפירוש הקונטרס דהא דקתני כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שהוא טהור דאריישא סמיך דכבר אשמועינן דכל עוף הדורס טמא ולא כפירוש ר"ת ולא נתיר בג' סימנין הללו שום עוף עד שאינו דורס כי הג' הדרי בכולהו ומיהו אין הלשון משמע כן דהא בב' סימנים משמע שבדקנו שאין לו יותר דומיא דבא בסימן אחד דכולה שמעתא דמשמע דברור לנו שאין לו אלא סימן אחד דאי מספקא לן א"כ הוי ספק עורב ומשמע דלא בעינן שיכיר עורב כשבא בסימן אחד וא"ת דלעיל משמע דסימן רביעי לא הדר בכולהו דליתיה אלא או בפרס או בעזניה ולרבי אליעזר משכחת לה כולהו סימני טהרה בעורב ומינו לפי פשט ההלכה דמשמע דזפק וקורקבנו נקלף שהם סימן טהרה בזרזיר וסנונית לבנה ובעורב ב' סימני טהרה האחרים וא"כ בעורב ומינו איכא ד' סימני טהרה ובסמוך פסק הלכה כר' אליעזר ומשמע דהלכה כרבי חייא *דאמר עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר ואסיקנא לדידיה דחד לא משכחת לה אלא בפרס או בעזניה ואפילו לפירוש הריב"ם דאמר שעורב יש לו אצבע יתירה וזפק מ"מ כיון דרבי אליעזר חשיב סנונית מין עורב וקורקבנו נקלף כדקתני ומדרס נמי לא דריס מדאכלי ליה אנשי גליל אלמא משכחת להו כולהו סימני טהרה בעורב ומינו ונראה לפרש דבהכי פליגי רבי אליעזר ורבנן דזפק של זרזיר קטן הוא וקורקבנו של סנונית לא מבורר לקלפה בידים ולא חשיב ליה רבי אליעזר זפק וקליפה: והוא דלא דריס · פירש בקונטרס כדמשכחת ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדריס וקשה אמאי טהור שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ועוד דמשמע דאי הוה פרס ועזניה שכיחי בישוב הוה מספקא בהו ואמאי כיון דמחזקינן בהו דאינו דורס ונראה לי דהוא דלא דריס כלומר באותו סימן אחד היינו דאין דורס *דתו ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ולא שכיחי בישוב אבל אם היה דורס התנן *) עוף הדורס טמא: אמר רחבה אמר רבי יהודה · היינו רב יהודה סתמא ולפי שהיה רבו מובהק קאמר רבי וי"מ דקאמר רבי משום דספק ליה אי שמע מרבי יהודה תנא או מרב יהודה אמורא והיינו דאמר בעלמא *דייק וגמר שמעתיה מפומיה דרביה כרחבה דפומבדיתא דאמר רחבה א"ר יהודה הר הבית סטיו כפול היה ואין נראה דא"כ הוה ליה למימר דאפילו ספק דגברי גריס כדאמר לעיל בפ"ק (דף יח:) גבי רב יהודה ספק משמיה דרב ספק משמיה דשמואל ועוד דכי מייתי התם ההוא דסטיו כפול היה הוה ליה לאתויי נמי הך דשמעתין אלא היינו דיוקא דידיה ממה שהיה אומר בלשון רבו ולא היה רוצה לשנות הלשון אע"פ שהוא לשון משונה דקאמר סטיו כפול היה סטיו לפנים מסטיו והוה ליה למימר אצטווניות היתה כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג: ושם): [וע"ע תוס' ביצה יא: ד"ה אמר]:

*) [לעיל נט:]

כרזי

רבינו גרשום

והוא שיכיר עורב · כלומר דאית ליה תרי וטמא: אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור · כלומר בעינן שלא יהיה דורס ועוד סי' אחר שהן ב' סימנין: הא דרב נחמן מאי · כלומר דרב נחמן לא בע (א) אלא הד סי' שלא יהיא דורס · ואיבעית תימא משום דפרס ועזניה לא שכיח בישוב כלומר פרס ועזניה חד מינייהו לא דריס ואף על פי כן טמא [ומכל מקום] כיון דלא שכיחי בישוב עוף הבא בסימן שאינו דורס טהור דליכא לספוקיה בפרס ועזניה לאפוקי הני דבתי דאוכמי כלומר דהיא לדברי הכל אסורה · כל העופות

(א) נראה דצ"ל דרב נחמן הא ס"ל דאם לא היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא ואפי' אם הסימן הוא דלא דריס.

עין משפט נר מצוה

רנה א מיי' פ"א מהלכו' מאכלות אסורות הלכה טז יז יח סמג עשין סב טוש"ע י"ד סימן פב סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' היינו דקתני סנונית כצ"ל ותיבות זו היא נמחק:

[נ"ל למינו]

נ"ל מאי סנונית דקתני

נ"ל להם

נ"ל דקתני

[וע"ע תוס' ביצות ט: ד"ה כי פליגי]

[ברכות לג:]

[נ"ל ממינו]

[ולקמן סה:]

[עירובין קג: וש"נ]

יומא סו: פרה פ"ט מ"ג

פסלין מי חטאת · אם שתו מהן מפני שהן מוצצין אלא מנבילין פיהן ונותנין בקלוחות אם המים והמים נופלים מפיהם והוי הן כמו שנשפכו כמים מגולין דקי"ל במסכת נידה (דף מג.) שהמגולים פוסלין : חוץ מן היונה מפני שמוצצת · ובאלו טוהרים לא נעשה מגולה : ואם התורה אסר איתא · דנפסל מן יונה הוא : תפסל שהן ומקיא · ואפילו הכי מן יונה הוא דפסל שהן ובאר שושט אין שוגין אלא שותין בתרשום המתחן ובוון דנפסל מקיא פוסל מפני הקיאה שמשורשת והיה ליה כרוק במלמת לו נמי משום מגולה : מפספי · ציפורין כנגן תימי : טליימי · על שם מקומן : אווז יון · וכל אלו מין אווז הן אלא שיש לכן שם לווי אלמא שם לווי פסול והאי מקשה סבר דטליימי שם לווי הוא ולא על שם מקומן : כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה · כגון אווז ובלשה תורה והקפידה כגון אווז שהבדילתו תורה בכמה מקומות ולא כתבתו לנו מקרא לכתוב אווז בשם לווי שמע מינה קפידא הוא : ספספי · לשון של עורים : תני כרוי · מנגן : דבי חלפי · אורשלי"ש : דבי כרכה · כרוב : ומלקין עליהו משום שרץ העוף · דלאו ספק מינא אלא ודאי טמאין : צדרא · צרדה : בר מניה · מגלשרו בלועז סור מגליש : סוכה ואינה פרסות וסונה שהולכת שהולכי : ותני קורקבן נקלף בסכינא ושאר שלשת הסימנין מבוררים בהן ומספקא לן אי קלוף הוא הרי יש לכן ארבעה סימנין ולאו מספק כל טופות טמאין ואי לאו קלוף הוא אין בהן אלא שלשה ובספק שאר עופות טמאין שיש לכם שלשה סימנין : דלא הוה מיקלף קורקבניה · אלמא עוף טהור נמי זימנין דקשה לקלפו : עמוני ולא עמונית · הלכה רווחת בישראל דכתיב (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם ואין דרכה של אשה לקדם : חיוה דדרסה ואכלה · ראוה חכמים שדורסת ואוכלת והיינו גירותא דלעיל לקמן בפ' כל הבשר (דף קטו:) אמר לן גירותא שריא לן לישנא דשורתא שמשמט כמשמט ומרפק שלין אתו בקולן בהם נראה לי דשוף הבא לפניו יש עמר שמא ידרוס ואו רק תרנגולתא דאגמא הוי מסוקן במסורה ולאחר זמן ראוה שדורסת ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת שוף שמסרו לנו לטוטים במאר ולא מסרו לנו יש לאכם ובמסורת ים לנו לסמוך כדאמר לקמן (דף סג:) שעוף טהור נאכל במסורת: סטר אגרדפא · שם העוף : פירח רשעה · שם פירח גבי שוף הבא נבעק רשע בעיניהם : פרחו ציד ואכיל · שם שוף אחד וכן סולם שם שושט כן : *פרואה אמגושא · שם מכשף והוא עבה לשכת בית הפרוה במסכת יומא (דף לה.) :
בת

*פוסלין מי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואם איתא ליתני חוץ מיונה ותסיל א"ר זירא זה מוצץ ומקיא וזה מוצץ ואינו מקיא אמר רב יהודה תני כופשני צציייני כשרים לגבי מזבח והן תורין של רדבה מותיבי °*אווז ולא אווז יון ולא אווז *טהלי ולא אווז חמי ולא מדברי ולא כל אווז שיש לו שם לווי אמר אביי כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה והקפידה תורה עליו יש לו שם לווי פסול והני לא נשתנו שמן קודם מתן תורה רבא אמר הני כופשני צציייני באתרייהו סתמא קרי להו אמר רב יהודה תני כרוי דבי חלפי שרו *ודבי כרבי אסירי אמר רבינא ומלקינן עלייהו משום שרץ העוף ואמר רב יהודה צדרא שרי ברדא אסיר וסימניך בר מניה מרדא ספקא *אמר רב אסי שמונה ספיקות הן חובא חונא סנא והרנגא תושלמי ומרדא טחולנא ובר נפחא מאי ספיקייהו 'עופות טהורים קורקבן נקלף וטמאין אין קורקבן נקלף והני קורקבן נקלף בסכינא והא ההיא בר אווזא דהוה בי מר שמואל דלא הוה קא מקלף קורקבניה ואותביה בשמשא וכיון דרפי איקליף התם 'כי רפי איקליף בידא הכא אע"ג דרפי לא מקליף אלא בסכינא אמר אביי תרנגלא דאגמא חד משמונה ספיקות הוא והיינו מרדו *אמר רב פפא תרנגלא דאגמא אסירא תרנגולתא דאגמא שריא וסימניך *עמוני ולא עמונית דרש מרימר תרנגולתא דאגמא אסירא חזוה דדרסה ואכלה והיינו גירותא אמר רב שבור אגרדפא שרי פירוח אגרדפא אסור וסימניך פירוח רשיעא אמר רב הונא בניא שרי פרוא אסור וסימניך *פרואה אמגושא אמר רב פפא מרדו וגיד ואביל שרי סגיד ואביל אסור וסימניך °לא תשתחוה לאל אחר אמר שמואל שתיא חמרא אסורא וסימניך *שתויי יין פסולין לעבודה ואמר שמואל מוגא חמרא אסורא
בת

ברוך דבי חלפי · פי' בקונטרס דאילי בתנכים ולא מצאם בה דסלה שמצאן בשושת אדרי ושד לו בתנכים ממלום לאדרי בדיקה דלק עליהם משום מרן השוף אלא בשושת קנים שלא אדרי ושרלן על סלען וקמשמע לן דמפסם ערן השוף לאסרי דלא מיקרי עוף ולא משום דמשכי סימן טהרה : מאי ספקייהו שושט טהרין קורקבן נקלף וטמאין אין קורקבן נקלף והני קורקבן נקלף בסכינא אלפי' בקצת ומאר ג' הסימנים מבוררים בהן ומספקא לן אי קלוף הוא הכי יש בו ד' סימני טהרה ולאו מספק כל שושט כשמאין והוי ולאו קלוף הוא אין בהן אלא ג' ובספק מאר שושט שמאין הן שיש לבן ג' סימנין ויש לדקדק מהך דבר דתני סימנין של טהרה של ישע שושט ריש אגבם יתירה חפק ואינו דורס ואי אסבר שמר בשכן אמר דלא אצריך קורקבנו נקלף הוא ב"ש שושט והכא כגון דאיכא לנך ספקות כ' סימני טהרה והאי דנקלף בסכין והשתא אם אמר מלוק ב' סימנין דיש הסתו דליכא אלא או נפרס או בשמיה אפי' לא יתבר קלוף ליכא למיתם למידי דפרס ושמיה אין לכם אלא סימן אחד ולאו-ים לכם שניים והשמה שמר שושט ושורב אין לכם סימן חדש ואם אותן ב' סימנין כן מהגך דהוזי בכולהו א"כ כשיתחב קלוף נמי דילמא מהבמה מאר שושט מינו ולא מסתברא לומר דורסים הן שאוכם מהבמה מאר שושט אלא שהו מסופקין בשורב שלכך אם הקלוף קלוף ילאו מידי שורב והוי לאו ים לספק בשורב או נמי סימן אחד יש לכם עם זה הקלוף דורסים הן שאין מן שורב אלא שהן מסופקין בפרס ושמיה וכה דאמריך בפרס ושמיה לא בעיה כיון דיש אותם דורסים והשבורים וכולהו הן מסתפקן לפי בדוקן לכם כן וכל זה דוחק וגם אין לפרש שהיה לכם סימן אחד עם זה והן מסתפקין דאי קורקבנו נקלף שמא שורב הוא שיש בו שני סימני טהרה ואם אין קורקבנו נקלף אין ליכא לספוק אלא או בפרס או בשמיה ומהו משום דלא הוי כישוב דאין הלשון משמע כן מדקאמר שופות טהורים קורקבן נקלף משמע דאי קורקבנו נקלף טהור הוא ולאו הכי אסור לכן נראה כפירוש הקונטרס וים לפרש כל שוף שקורקבנו נקלף וסימן אחד עמו דפרס ושמיה אין לכם אלא סימן אחד ושורב ושאר שושט אין קורקבן נקלף וגם (רבי חיים) גן [דבינו תננאל] קבלה בידינו מאבותינו שזה סימן קורקבנו נקלף מטמא בר"ל דהשתא דלא מטמאה אלא או בפרס או בשמיה וגו קורקבנו נקלף אע"פ שפי' ר"ח לעיל גבי אלהא הדרי בכולהו טהרים מהם ג' ג' שורב יש בו שניים ופרס ושמיה יש
לכן אחד כגד אין בו כלל שוף שים בכולו טהרים ופק וקורקבן נקלף ואגבם יתירה אבל חורסין ואוכלין והשורב יש בו שניים מאלו ג' השוברים למעלה ופרס ושמיה אחד מהם יש בו אחד מאלו הג' דן והאחר אינו מאלו הג' כלל לא זפק ולא אגבם יתירה ולא קורקבן נקלף אבל אינו דורס והוא אמונה נלמוד מזה לשוף הבא בסימן אחד בשות ממאה לפיך כתוב בשר כן שלל כל זה לא כתב אלא לסימן בעלמא ולא היה סבור בכך הוא הלכתא אלא כמו שפי' שקורקבן נקלף סיום הסאה דלא אחד בכולו ולפי מה שפירשתי שים לטהר כל שוף שקורקבנו נקלף וסימן אחר עמו א"ל אותו שוף שקורין קול"א בלעז"ו שוף טהור הוא שהרי קורקבנו נקלף ויש בו אגבם יתירה אבל אין בו זפק והוא סימן דמסתברא שהוא סם לא ינשוף שהרי יש בו לנתות אלום ולחריים ואמריך בפרק המפלת (נדה דף כג.) דקריא וקיפופא יש להם לנתות כאדם והיה נראה מתוך כך לומר דחפק הוא סימן הריעי דלא מתנכח אלא או בפרס או בשמיה ואותו שוף שקורין קוו"ן דומה לכום וינשוף שהן מתבמה מאר שושט שמא אינו דורס ויש בו *שמה ג' סימני טהרה ולפי זה אין סברא לומר דאותו שוף שקורין קול"א בלעז"ו מינה זה שורב דהא יש בו זפק ואגבם יתירה וצונה דמשבחת לנו שלשה סימני טהרה באותו שושט ושורב בלא פרס ושמיה אלא שוף טהור יסיה ומיהו יש לישב בסיה דמיה דהכי קאמר ולקי ר"מ לא המר אלא בקריא וקיפופא כלומר או כיוצא בהם לך בשאר שוף שאינו קריא וקיפופא ואסבר דאותו קוו"ן טהור סוא או שמא מן שורב סוא אם יהבבר לנו שהוא דורס ואותו קול"א לא יהיה מן שורב ומיהו לעיל פירשתי דשורב אינו דורס ומדקדק ישאל לרבן אותו וקן נהגים ויהכם שוב :
תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא · אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל סוגה מן הטהור טהור אלא שני מינים הם שקרואים כן וכן בזה הזכר והנקבה שוה" : חזוה דדרסה ואכלה · מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה ובהאי סימנא נתודיע הן אוכלים אותו דלא הוה בכיר בישוב או קים ליה בגויה דלאו ממין פרס ושמיה הוא :
בת

תורה אור

בת מזגא חמרא שריא *וסימניך יפה כח הבן מכח האב אמר רב יהודה שקיטנא אריכי שקי וסומקי שריא וסימניך מורזמא גוצי וסומקי אסירי וסימניך ננס פס"ל אריכי שקי וירוקי אסירי וסימניך *ירוקין פסולין אמר רב יהודה שלך זה *השולה דגים מן הים דוכיפת שהודו כפות תניא נמי הכי דוכיפת שהודו כפות וזהו שהביא שמיר לבית המקדש ר' יוחנן כי הוה חזי שלך אמר תהלים לו °משפטיך תהום רבה כי הוה חזי נמלה אמר שם °צדקתך כהררי אל אמר אמימר לקני ובטני שריין שקנאי ובטנאי מקום שנהגו לאבול אוכלין מקום שנהגו שלא לאבול אין אוכלין אטו במנהגא תליא מילתא אין ולא קשיא הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה הא באתרא דלא שכיחי פרס ועזניה אמר אביי קואי וקקואי אסירי קקואתא שריא במערבא מלקו ויקרא יא עילוה וקרו לה תחוותא ת"ר [א] °תנשמת *באות שבעופות אתה אומר באות שבעופות או אינו אלא באות שבשרצים אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בעופות אף כאן בעופות תניא נמי גבי שרצים כה"ג תנשמת באות שבשרצים אתה אומר באות שבשרצים או אינו אלא באות שבעופות אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בשרצים אף כאן בשרצים אמר אביי באות שבעופות קיפוף באות שבשרצים קורפדאי אמר רב יהודה קאת זו *הקוק רחם זו שרקרק א"ר יוחנן למה נקרא שמו רחם כיון שבא רחם באו רחמים לעולם אמר רב ביבי בר אביי והוא דיתיב אמידי ועביד שרקרק וגמירי דאי יתיב אארעא ושריק אתא משיחא זכריה י שנאמר °אשרקה להם ואקבצם א"ל רב אדא בר שימי למר בר רב אידאי והא ההוא דיתיב בי כרבא ושרק ואתא גלל אפסקיה למוחיה א"ל ההיא *בידא הוה ת"ר *עורב זה עורב את כל *)העורב להביא עורב העמקי למינו להביא עורב הבא בראשי יונים אמר מר עורב זה עורב אטו קמן קאי אלא אימא עורב זה עורב אוכמא וכן הוא אומר שיר ה °קווצותיו תלתלים שחורות כעורב העמקי *חוורא וכן הוא אומר ויקרא יג °ומראהו עמוק מן העור *כמראה חמה העמוקה מן הצל ועורב הבא בראשי יונים אמר רב פפא לא תימא דאתי בריש יוני אלא דדמי רישיה לדיונה ת"ר הנץ זה הנץ למינהו להביא את בר חריא מאי בר חריא אמר אביי שורינקא אמר רב יהודה החסידה זו דיה לבנה למה נקרא שמה חסידה שעושה חסידות עם חברותיה האנפה זו דיה רגזנית למה נקרא שמה אנפה (א) שמנאפת עם חברותיה אמר רב חנן בר רב חסדא אמר רב חנן בריה דרבא אמר רב *עשרים וארבעה עופות טמאין הן א"ל רב חנן בר רב חסדא לרב חסדא דהיכא אי דויקרא עשרים הוו אי דמשנה תורה עשרים וחד הוו וכי תימא דאה דכתיבא בויקרא ולא כתיבא במשנה תורה שדייה עלייהו אבתי עשרין ותרין הוו אמר ליה הכי אמר אבוה דאמך משמיה ויקרא יא דרב °למינה למינו °למינהו הרי כאן ארבע אי הכי עשרין ושית דברים יד הוו אמר אביי דאה וראה אחת היא דאי סלקא דעתך תרתי אינון מכדי

*) [נ"ל עורב]

בת מזגא חמרא · זה שמה: יפה כח הבן · הלכה היא בפרק כל הנשבעין בשבועות (דף מח:): שקיטנא · שם העוף ויש בהן שני מינין אותם ששוקיהן ארוכין וגופו אדום שרי: מורזמא · שם עוף שהיה מוחזק להם בטהור ושוקיו ארוכין וגופו אדום: ננס פסול · במומי כהנים בבכורות (דף מה:): ירוקין פסולין · גבי נתמרו מעיה תנן ליה במתניתין (לעיל דף נו.): זה השולה דגים מן הים · אינהו הוו בקיאי ביה והוא עורב המים: שהודו כפות · כרבלתו עבה ודומה כמי שכפולה לתוך הראש וכפותה שם והוא עוף גדול כתרנגול[א] וקורין לו פוא"ן שלבי"א: וזהו שהביא שמיר למקדש · דהא נגר טורא מתרגמינן ליה והוא תרנגולא ברא וכגיטין בפרקמי שאחזו (דף סח:) מפרש מאי עביד ביה דמנגר ביה טוריה: לדקתך כהררי אל · דאפי' נמלה אית ליה חיותא כגדולה: ומשפטיך אף בתהום רבה · שזמנתה שלך לשפוט ולעשות נקמתך בדגת הים להמית המזומנים למות · לשון מורי · ליסנא אחרינא לנמלה הוא אומר לדקתך כהררי אל שמזונותיה מזומנין לה בלא טורח ועם מי שאתה נשפט אתה דנו עד תהום רבה כגון שלך שטורח לבקש שם מזונותיו: לקני ובטני שריא שקנאי ובטנאי מקום שנהגו כו': דשכיחי · שרגילים שהוחזקו שם פרס ועזניה אסירי דהני נמי בחד סימן אתו ושמא ממינם הן באתרא דלא שכיחי פרס ועזניה שרו דהא מסתמא לא מחזקינן להו דלא שכיחי בישוב: (תחותא) באות שבעופות · עוף הצועק בלילה נואיט"ה בלע"ז: באות שבשרצים · טלפ"א תרי תנשמת כתיבי חד בעופות וחד בשרצים: דבר הלמד מענינו · אחד מי"ג מדות היא: קיפוף · ליאו"ט ולי נראה שקורין קלב"א סורי"ץ שדומה לטלפא שבשרצים: קורפדאי · טלפ"א: רחמים · מטר: אמידי · על שום דבר: ועביד שרקרק · כשהוא מצפצף נשמע כאומר שרקרק: דאי יתיב אארעא · ואינו עומד אלא יושב ומצפצף סימן בשורה הוא: אארעא · שאין דרכו כן: בי כרבא · חרישה: גללא · אבן גלל מן המרום: בדייא · כמו בדאה בדאי ושקרן ולפיכך לקה: העמקי והאבי יונים · לקמיה מפרש: אטו קמן קאי · כיון דלמינהו נמי עורב קא מפרשת ליה ועורב קמא דלא יהבת ביה סימנא הי ניהו וכי בידו היה התנא אוחזו ומראה זה עורב שהם היה לו לומר עורב זה עורב פלוני: חמה אצל צל נראית עמוקה וכן כל לבן ושחור בבשר נראה הלבן עמוק כך בהרת לבנה היא: בריש יוני · לפני היונים: זה הנץ · אספרוי"ר: בר חריא · שרינקא והכא ליכא לאקשויי אטו קמן קאי דהא לא קאמר למינהו זה נץ פלוני ש"מ אין לך קרוי נץ אלא אחד: חסידות · מחלקת מזונותיה: שמנאפת · כמו התאנף בי (דברים ד): בספר ויקרא כתיב ואת הדאה ואת האיה למינה ובמשנה תורה כתיב והראה ואת האיה והדיה למינה: אבוה דאמך · רב חנן בר *רבא שהיה חמיו דרב חסדא בעשרה יוחסין (קדושין דף פא:): דהאנפה למינה דאיה דויקרא למינה למינו דעורב למינהו דנץ: דאה · דויקרא וראה דמשנה תורה אחת היא: מכדי

הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה · פירש הקונטרס דבאתרא דשכיחי חיישינן משום דדמו לפרס ועזניה שמא מינם הוא וקשה דאם כן בכל דוכתא ליתסרו אלא נראה לפרש דודאי לאו ממינייהו הם אלא באתרא דשכיחי חיישינן משום דדמו לפרס ועזניה ומיחלפא בהם אבל באתרא דלא שכיחי ליכא למיחש למידי ושרו:

באות שבעופות קיפוף · שלשה מיני קיפוף הם האי שהוא באות שבעופות זהו תנשמת כדקאמר דתנשמת הוא באות שבעופות ועוד יש כוס וינשוף דמתרגמינן קריא וקיפופא והוא ניהו דאמרינן בהמפלת (נדה דף כג.) דעיניהם הולכות לפניהם כשל אדם כמו קריא וקיפופא ובברכות פרק הרואה (דף נז:) אמרינן כל מיני עופות יפים לחלום חוץ מקריא וקיפופא ועוד יש קיפוף אחר שהוא חיה כדאמרי' נמי בפרק הרואה (נ"ז שם ע"ב) כל מיני חיות יפין לחלום חוץ מן הפיל והקוף והקיפוף וכן בפ"ק דבכורות (דף ח:) האריה והדוב הנמר והקוף והקיפוף לשלש שנים:

הנץ זה הנץ · הכא לא שייך למיפרך אטו קמן קאי דקאמר זה הנץ *דהא קאמר זה הנץ זהו אותן שקורין נץ אבל לעיל דעורב העמקי נמי קרוי עורב שייך למפרך מה זה מפורש יותר מזה:

נץ · פירש בקונט' אספרוי"ר ואי אפשר לומר כן דהא נץ הוא מי"ט עופות ואין דורסין כדפירש לעיל וחזינן ליה דאספרוי"ר דרים בין לפירוש הקונט' בין לפירוש ר"ת שלוכד העוף ואוכלו מחיים וכמו כן טועין גבי נשר שקורין איגל"א ואינו דנשר יש לו ד' סימני טומאה ואייגל"א יש לו אצבע יתירה וכן אמר דקורא הוא קיק"ו בלעז ואינו דאותו קיק"ו בחזקת טמא מחזקינן וקורא טהור הוא כדמוכח בפ' שילוח הקן (לקמן קלח: קמ:) דר' אליעזר מחייב בשילוח מפני שהוא טהור ורבנן לא פליגי אלא מפני דרובן על ביצים שאינן שלו אבל כולהו מודו דגופו טהור:

למה

[לעיל מט: שבועות מח:]

[לעיל מ']

רבינו גרשום

שתיא חמרא ובת שתיא חמרא. שמן של עופות. שהודו כפות שיש לו בראש כעין פוום וכפות: כי הוה חזי נמלה אמר צדקתך כהררי אל כלו' שנושא משאוי עליו גדול ממנו: כי הוה חזי שלך אמר משפטיך תהום רבה כלומר שמביא מזונותיו מתהום רבה: לקני ובטני שם עופות: הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה כו' כלומר פרס ועזניה אית בהו חד סימן וטמא והכי קאמר היכי דשכיחי פרס ועזניה אין אוכלין משקנאי ובטנאי דהן יש להן סי' אחד שאין דורסין וגזרינן בהו משום פרס ועזניה: במערבא מנגדין עלייהו על קקואתא: כיון שבאה [רחם] באו רחמים לעולם אלו גשמים: ההוא בדאה הוה כלומר לא היתה רחמה ממש: כמראה חמה עמוקה מן הצל: בן ח' ההדיא שאיד נקא באות שבעופות ייוטא בלע"ז

שפורחת בלילה ולא ביום אי שכרתי טלפא:

שמנאפת על חברותיה לשון אף וחרון ·

א) נראה דצ"ל מאי בר חריא שורינקא: באות שבעופות יוטא בלע"ז באות שבשרצים טלפא.

[בילקוט איתא בדאה ועיין פרש"י דהכא ד"ה בדייא]

[עיין תוס' כתובות מט: ד"ה הא בחורא וכו'] *) [כ"ב פרי וש נ]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ת"ר תנשמת · ע"ב בערוך ערך לותיא כתב שהוא תרגום ירושלמי של תנשמת וכן מלאתיו בתרגום יונתן פי' שמיני ונחש בלא דמהרש"ל פירש באות מלבון מאוס:

עין משפט נר מצוה

רנט א מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה יד:

[וזה כוונת התרגום ועלי נגה רש"י כמומם]

[נ"ל דהכי קאמר]

[בילקוט איתא באוות ובערוך איתא בואת וכרש"ל גרים באות פי' מאוס]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אנפה שמאנפת עם חברותי' כצ"ל וכן ברש"י:

[גיר' הערוך קיק כדאיתא שבת כאי עוף אחד יש ומי' ע"ש ערך קך א']

וגי' הרי"ף כך עורב זה עורב אוכמא את כל עורב להביא עורב העמקי והבא בראשי יונים למינו להביא את הורזיר למינהו להביא סנונית לבנה וכ"ג רש"ל

הגהות מהר"י לנדא

[א] רש"י ד"ה שהודו כפות וקורין לו פוא"ן שלבי"א · נ"ב דוקא זה שיש לו שם לוי פוא"ן שלבי"א היינו פוא"ן היער אבל פוא"ן סתם בלי שם לוי הוא עוף טהור כמו שפי' רש"י לקמן קמו ע"א עוופא פוא"ן:

[נ"ל רבא]

עין משפט
נר מצוה

רס א מיי' פ"ב מהלכות דעות הלכה ד:

רסא ב ג ו מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב ס"ב:

רסב ה מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח ועיין במ"מ ובכ"מ סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פו ס"א:

מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומ"ש הכא דכתיב ראה ולא כתיב דאה אלא ש"מ מין ראה ודאה אחת היא ואכתי כ"ה הוו אמר אביי כשם שראה ודאה אחת היא כך איה ודיה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינון מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב למינה אאיה ומ"ש התם דכתיב למינה אדיה אלא ש"מ איה ודיה אחת היא וכי מאחר שאיה ודיה אחת היא למה ליה למיכתב איה ודיה כדתניא רבי אומר אקרא אני איה דיה למה נאמרה כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא דיה אתה קורא דיה והוא קורא איה לכך כתב במשנה תורה °והראה ואת האיה והדיה למינה מיתיבי [דברים יד] *למה נשנו בבהמה מפני השסועה ובעופות מפני הראה מאי לאו מדבהמה דהתם לאוסופי עופות נמי לאוסופי לא התם לאוסופי הכא לפרושי ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו ראה זו איה ולמה נקרא שמה ראה שרואה ביותר וכן הוא אומר °נתיב לא ידעו עיט ולא שזפתו עין איה [איוב כח] תנא עומדת בבבל ורואה נבלה *בארץ ישראל מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה מכדי משנה תורה לאוסופי הוא דאתא מאי שנא הכא דכתיב דאה ומאי שנא התם דלא כתיב דאה אלא לאו ש"מ דאה וראה ואיה אחת היא ומדראה היינו איה מכלל דדיה לאו היינו איה מאי שנא התם דכתיב *למינהו אאיה ומ"ש הכא דלא כתיב *למינהו אאיה אלא אדיה אלא ש"מ דאה וראה דיה ואיה אחת היא תניא איסי בן יהודה אומר מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן *תני אבימי בריה דר' אבהו ז' מאות מיני דגים הן וח' מאות מיני חגבים ולעופות אין מספר עופות כ"ד הוו אלא ולעופות טהורים אין מספר תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורות לפיכך מנה הכתוב בטהורה גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעופות טהורין מרובין על הטמאין לפיכך מנה הכתוב בטמאין מאי קמ"ל *כדרב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום ר' מאיר [א]לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה א"ר יצחק [ב]עוף טהור נאכל במסורת נאמן הצייד לומר עוף זה טהור מסר לי רבי א"ר יוחנן [ג]והוא שבקי בהן ובשמותיהן בעי ר' זירא רבו חכם או רבו צייד ת"ש דא"ר יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן אי אמרת בשלמא רבו צייד שפיר אלא אי אמרת רבו חכם בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו אלא לאו ש"מ [ד]רבו צייד ש"מ *ת"ר לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות ודילמא דעוף טמא נינהו אמר אבוה דשמואל [ה]באומר של עוף פלוני טהור ולימא של עוף טהור אי הכי אית ליה לאישתמוטי ולבדוק בסימנין *דתניא כסימני ביצים כך סימני דגים סימני דגים ס"ד סנפיר וקשקשת אמר רחמנא אלא אימא כך סימני
עוברי

תוספות

למה ליה למיכתב איה ודיה · הכי נמי הוה מצי למנקט מראה ודאה אלא חדא נקט וצריך לדקדק ומאי שנא דכתיב בויקרא דאה ובמשנה תורה כתיב ראה ולא כתיב תרוייהו בחד דוכתא וגבי איה כתיב בויקרא איה ובמשנה תורה כתיב תרוייהו איה ודיה וי"ל דהיינו טעמא דבשלמא דאה וראה לא רצה לכתוב שניהם במשנה תורה אע"פ שמן הדין היה לו לכתוב במשנה תורה כל השמות דאתא לאוסופי ולפרושי משום דא"כ הוה אמינא דדאה וראה תרתי נינהו ולאוסופי קא אתי אבל באיה ודיה אין לטעות אע"פ שכתוב שניהם דמדכתיב למינהו אאיה ובמשנה תורה כתיב למינהו אדיה ש"מ חדא היא:

עופות עשרים וארבע הויין · כמה מינים יש כדפירש' לעיל דילפינן מנשר כפשוטה של ברייתא וכאן היה סובר המקשה דדומיא דרישא קתני דז' מאות מיני דגים וח' מאות מיני חגבים מיירי בטמא וה"ה נמי הכא בעופות טמאים דרישא ודאי בטמאים איירי אפילו לפי ספרים דלא כתיב בטמאים בברייתא דאילו בטהורים לא נפיק מיניה מידי להאי חושבנא אבל בטמאי' קמ"ל שהרוצה לאכול דג בלא קשקשת אע"פ שאין בקי אם עתיד לגדל אחר זמן או משירן בשעה שעולה מן המים אם לאו אם מכיר ז' מאות מיני דגים טמאים ויודע שאין זה מהם יכול להתירו כי אין בטמאים יותר מז' מאות מינין וכמו כן בא להשמיענו גבי חגבים להתיר בלא קרסולים כי בכך יתברר שעתיד לגדל לאחר זמן ולפיכך היה סבור המקשה שגם בעופות בא לומר שאם יכיר כל אותן הנכתבים בפרשה לא יכול להתיר שאר עופות הבאים בסימן א' או בב' או בג' כיון שאלו סימנים מצויין כמו כן בטמאים ואין מספר לאותן שצריך להכיר כדי להתיר השאר ולכך פריך הא כ"ד הוויין ותו לא שעל ידיהם אנו מכירים האחרים ומשני כי קאמר אין מספר אטהורות קאי ולא הוי כעין רישא דמיירי בטמאים:

ודילמא דעוף טמא נינהו · וא"ת כיון דעופות טהורים הוו רובא ניזל בתר רובא ולפי מה שפירשתי דמרבה כמה מינים ניחא ואף לפ"ה דלא מרבינן אלא מין נשר י"ל מ"מ הא אמרי' לעיל מאה עופות טמאים שהן במזרח וכולן מין איה הן הלכך אפשר דיש בטמאים מינין הרבה:

כודרת

רש"י

מכדי משנה תורה לאוסופי קאתי · כדאמרי' לקמן למה נשנו בבהמה מפני השסועה שלא נאמרה בויקרא והיא בריה שיש לה ב' גבין ובעופות לא אשכחן מידי לאוסופי אלא כתיב ראה דלא אכתיב בויקרא הכי אלא דאה קרייה בויקרא וכדי שלא יבא אדם להכשירה במקום שקורין אותה ראה ויאמר דאה אסרה תורה ולא ראה הלכך חזרה וכתב ראה והיא היא: דאי ס"ד תרי נינהו · וכי היכי דבהמה לאוסופי אתא בעופות נמי מוסיף הוה ליה למיכתב הכא תרוייהו ולמה גרעה לדאה אלא שמע מינה לפרושי: כך איה ודיה · דכתיבא במשנה תורה אחת היא ולא נכתבה אלא כדי שלא תתן פתחון פה לבעל דין לחלוק כדפרישית שלא תהא אתה קורא איה והוא קורא אותה דיה ויאמר לא זו אסרה תורה אלא איה: ומאי שנא התם דכתיבא למינה אדיה · וגרעה למינה דאיה: אקרא אני איה · די היה לי בקריאת איה שהרי היא עצמה דיה ולמה נאמרה דיה: לבעל הדין · למי שרוצה לחלוק עליך ולדון ולהכשירה: שלא תהא אתה קורא איה · והוא אומר איה אסרה תורה אבל זו דיה היא שמה לפיכך פרט הכתוב בכל שמותיהם: מיתיבי · לרב דאמר לעיל כ"ד עופות טמאים הן וקחשיב דאה וראה בחד ואיה ודיה בחד: מדהנך · דבהמה: הנך נמי לאוסופי · וש"מ דאה וראה תרי נינהו וטפו להו: לפרושי · כל שמותיה וה"ה דהוה בעי למתני מפני האיה ודיה אלא חדא מינייהו נקט: ופליגא הא דרב חסדא אדרבי אבהו · דכיון דא"ר אבהו ראה היא איה ואנן על כרחיך אשכחן דדאה וראה ואיה ודיה אחת היא מדלא הדר כתבה במשנה תורה אלמא לר' אבהו דאה וראה ודיה ואיה חדא היא ובגרי להו: ה"ג עומדת בבבל ורואה נבלה בא"י · ופרכינן לר' אבהו מדקאמר דאה היא איה מכלל דדאה לאו היינו ראה דקא ס"ד דר' אבהו נמי כ"ד עופות טמאין אית ליה: ש"מ וכו' · ודר' אבהו פליגא אדרב כדאמרן והא פירכא בעלמא מיפריך כי אתמר דר' אבהו בבי מדרשא ומקמי דתיקו לן האי ופליגא דאמרן לעיל: מיני דגים · (א) טמאים: מנה הכתוב בטהורה · איל וצבי וגו': ישנה דרך קצרה · ואין לך עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה: מאי קמ"ל · הא ודאי פשיטא דאי הוו טפי הוה מני להו: במסורת · אם זכור הוא באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור: שבקי בהן · אותו חכם: אלא אינהו מי ידע בהו · כלום מכירן שלא יהא אחד דומה לזה והוא טמא: משום נבלות · שמא נמלא בתרנגולת נבלה: של עוף פלוני טהור · ואנו יודעים שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להבחין ולהביא בילי אותו עוף להראות אם דומין לאלו לא משקר: אית ליה לאישתמוטי · ולומר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו והוא טהור:
עוברי

רבינו גרשום

(דשרית ראה ויקרא גרסינן)מ"ש הכא דכתיב למינה אאיה כלומר מ"ש בויקרא דכתיב למינה אאיה ומ"ש במשנה תורה דכתיב ביה איה ודיה וכת' למינה אדיה ואאיה לא כתב ביה למינה דלמינה לשון אוסופי הוא: ופליגא דר' אבהו כלומר הא דאמרי' דראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא(וזו היא)פליגא דר' אבהו סבירא ליה דראה זו איה דמדראה היינו איה מכלל דאיה לאו היינו דיה כלומר (דאמרינן) [ראי אמרינן] ראה ודאה אחת היא ואיה ודיה אחת היא והוו כ"ד·אבל אי אמרינן דדאה היינו איה ודאי דיה מינא אחרינא(וא')ראם[לא]כן [אלא] דארבעתן מין אחד בציר ליה חד ולא הוו אלא עשרים ושלשה אלא ש"מ דאה וראה איה ודיה אחת היא:ומדראה איה ודיה אחת היא מכלל דראת מינא לחודה· ויהיו עשרים וארבע:ארבעתן מינא חד בצר להו חד אלא ש"מ דראה וראה איה ודיה אחת היא כלומר ואינן אלא כ"ג: אף עופות נמי לאוסופי כלומר והיכי אמרת דראה וראה אחת היא:לא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר שמא תרנגולת נבלה או טרפה היתה· של עוף פלוני טהור א) לא איני אישתמוטי כלומר מתיירא אני אם אני מכוב איכא דמכיר אותו עוף ומכחיש לו · כוררת ועגלגולת כלומר לשון כודרת שצידה אחת כד וצידה אחת חד כרבעינן לפרושי:
תלנו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיני דגים טמאים· נ"ב ובמדרש כוף פתיחה דאיכה רבתי איתא להדיא דגים טהורים ותגבים טהורים ואפשר דרש"י פי' לפי סברת המקשה דס"ד דעופות היינו טמאים וה"ה דגים:

א) נראה דצ"ל שאינו יכול לאשתמוטי כלומר מתיירא הוא שמא איכא דמכיר אותו עוף וכו' ·

בכורות ח · גוזמא קתני · [נ"ל למינה] · [עיין תוס' לקמן סו: ד"ה כל] · [נ"ל למינה] · ספחים ג · לקמן קנו:[תוספתא פ"ג] · ע"ז מ. ע"ש

גמרא

עוברי דגים *ותניא גבי ביצים *אלו הן סימני ביצים כל שכודרת ועגולגולת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה ב' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין טמאין *חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהורה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלמון וחלבון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ לא צריכא דחתוכות וליבדוק בחלמון וחלבון בטרופות בקערה וכה"ג מי זבנינן מינייהו והא תניא *אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אלא א"כ טרופה בקערה לפיכך אין לוקחין מהם ביצים טרופות בקערה אלא אמר ר' זירא סימנין לאו דאורייתא דאי לא תימא הכי הא דאמר רב אסי *שמנה ספיקות הן ליבדוק בביצים דידהו אלא ש"מ סימנין לאו דאורייתא אלא למאי הלכתא קתני לה הכי קאמר ב' ראשיה כדין או ב' ראשיה חדין או חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה רישיה חד חד רישיה חד כד וחלבון מבחוץ וחלמון מבפנים ואמר לך של עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליהם בסתמא לא תסמוך עליהם דאיכא דעורבא דדמי לדיונה אמר מר חלבון וחלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ למאי הלכתא אמר רב עוקבא בר חמא לומר שאם ריקמה וניקבה (*בכעדשה מטמא) מתקיף לה רבינא ודלמא דנחש היא אלא אמר רבא שאם ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ אי הכי מאי איריא דטמאה אפילו דטהורה נמי *דתניא °כל השרץ השורץ על הארץ לרבות

[תוספתא פ"ג] [ויקרא יא]

רש"י

עוברי דגים · ביצי הדגים כמות שהן מחוברים יחד: שכודרת · עבה ככדור פלוט"א: כודרת ועגולגולת · חדא היא דאי תנא עגולגולת לחודה הוה משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגולגולת כעיגולה של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בשולי והדר מפרש ראשה אחד כד וראשה אחד חד דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה: כד · פלוט"א בלעז שאינו חד אלא ככדור: חלבון · אלבו"ן: חלמון · מויי"ל: ביצת השרץ · [צב והלטאה מטילין ביצים ולקמן מפרש למאי הלכתא אשמעינן שהיא ביצת השרץ ליתני טמאה סתמא: בחתוכות · דליכא למיקם אכודרת ועגולגולת: בטרופות בקערה · שהכל מעורב: אין מוכרין ביצת · של תרנגולת טרפה לעובד כוכבים דילמא הדר ומזבין לה לישראל אלא א"כ טרופה בקערה דתו לא זבין לה ישראל מיניה לפיכך הואיל ומותר למכור להם ביצה טרופה בקערה אין לוקחין ביצים טרופות דלמא דטרפה הואי וזבנה ישראל ניהליה: הכי גרסינן אלא אמר ר' זירא סימנים לאו דאורייתא · הנך סימני ביצים לאו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו: ח' ספיקות הן · בעופות כדאמרן לעיל בשמעתא: ליבדוק בביצים דידהו · ומהם הוא ניכר אם עוף טהור הוא: ודאי טמאה · ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר: אבל ראש אחד כד כו' · סייעתא הוו הנך סימנים לעובד כוכבים לדבריו אי אמר לך של עוף פלוני טהור סמוך עליה דקא מסייעי ליה סימני ואי לא לא תסמוך עליה: ה"ג דאיכא דעורבא דדמי לדיונה: ריקמה · נוצר השרץ בתוכה: וניקבה · שיוכל ליגע בריקום: של נחש דומה לשל שרץ וטומאה אין בה: השורץ על הארץ · ואי לא אשמעינן שהיא ביצת השרץ אלא טמאה סתם ה"א משום עוף טמא הוא דאסירא ובעי לאתרויי ביה משום שרץ העוף ואי אתרו ביה משום שרץ הארץ לא לקי: *מדרבנן · הא דרבי אליעזר בן יעקב מדרבנן הוא דקאסר בטהורין אבל טמאין שרץ גמור הוא ולוקה לדברי הכל וכי לא ריקמה איסורא איכא מלקות ליכא דלאו שרץ הוא:

גיעולי

תוספות

כודרת · פי' הקונט' כדור פלוט"א בלעז משמע דגרס כודרת בכ"ף דכדור שהוא פלוט"א אתרוגה ברי"ש כדאמר בחגיגה* (דף ג) דברי חכמ יש כדרבונות ככדור של בנות ומהא דכתיב (ישעיה כב) צנוף יצנפך [צנפה] כדור אל ארץ רחבת ידים ופי' שם בקונטרס פלוט"א אין ראיה משם דא"כ הוה ליה למימר ככדור אלא אומר ר"ת דכף שימוש הוא כגר שהולך וגולה אל ארץ רחבת ידים במקום שאין מכירים אותו דור כמו (תהלים פד) (גר) מדור באהלי רשע ובסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ) גרים בקונט' כודרת בדל"ת ופירש עגולה ככד: **סימנין** לאו דאורייתא · אומר ר"ת דדוקא סימני ביצים משום דאיכא דעורב דדמו לדיונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא יש לסמוך עליהם כדאמר סוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף מ ושם) דאמר רב קרבי דגים אין נקחין אלא מן המומחה ופריך ל"ל מומחה לבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כו' ומשני שנימוחו ולא משני סימנים לאו דאורייתא וכי תימא משום דמשמע ליה דבכל ענין אין ניקחין אלא מן המומחה אפילו אמר של דג פלוני וטהור דאז היה ראוי לסמוך עליו דעל כרחך לא איירי בכל ענין דבאומר מלחתים נקחים אף שלא מן המומחה ועל זה אנו סומכים לאכול אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז ואפילו לא ידעינן אם נשרו הקשקשין בשעה שעולה מן המים סמכינן אסימני עוברי דגים ומיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קם קמיה דשמואל אמר ידענא מפרשא בין עוברי דגים טהורים לעוברי דגים טמאים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים אחזי ליה *(דהדר בקליפתה) אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא בים לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדהדר ליה שמואל לנתן בר אבא ומשמע אפי' על סימני הברייתא אין לסמוך מדלא אמר ט שיבדוק בסימני הברייתא וגם מה שאמר נתן בר אבא הן סימני הברייתא והש"ס דידן הוה מצי לשנויי הכי אלא דשפיר קא משני ומה שאנו לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים אע"פ שאינם אומרים של עוף פלוני וטהורים הם אנו סומכים על רוב ביצים שמצויין ביניהו דשל עופות טהורים הם ומה שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש שנילושו בביצים אע"ג דאסרי' הכא ליקח מהם ביצים טרופות בקערה לא דמיא דהכא איכא ריעותא מדזבין להו עובד כוכבים טרופות בקערה ש"מ דמוכחא מילתא דישראל מכרם לו לפי שהיו של טרפה אבל עיסה שנלושה בביצים לא חיישינן ואזלינן בתר רוב ביצים שאינן של טריפות ולא חיישינן שמא היה בהם דם דרוב ביצים אין בהם דם ומעשים בכל יום שאנו אוכלין ביצים מגולגלות אע"פ שאין יכולות ליבדק ומיהו א) ר"ת היה אוסר ליקח מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנטיא"ש משום בשולי עובדי כוכבים אע"ג דאמר בירושלמי דפת נמנו עליו והתירוהו שאני הכא שנילושו בביצים ונאסרו מטעם שלקות שלא היה בכלל ההיתר דשתי גזירות היו דגזרה דפת מי"ח דבר דגזור תלמידי שמאי והלל אבל גזרה דשלקות קדמה הרבה תדע מדבעי למימר בסוף פרק אין מעמידין (ע"ז דף לז:) דהויא מדאורייתא מדכתיב אוכל בכסף תשבירני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה ולבסוף מסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא ואי מי"ח דברים היתה לא היה טועה בה הש"ס שידועות לכל היו כדאמר בפרק אין מעמידין (שם דף לו·) שפשט איסורן בכל ישראל ומיהו נראה דאע"ג דאמרינן הלכה כמאן דאסר ביצים משום בישולי עובדי כוכבים בפ' אין מעמידין דתניא כותיה מכל מקום עיסה שנלושה בביצים אין לאסור משום דקמחא עיקר כיון דמברכין עליה המוציא לחם מן הארץ ואנו סומכין על היתר דירושלמי דפת ואמרינן בפרק אין מעמידין (שם לח·) גבי ב) (קרבי דגים) אין בהם משום בישולי עובדי כוכבים ואי עבדינהו עובד כוכבים כסא דהרסנא יש בהם משום בישולי עובדי כוכבים ופריך פשיטא ומשני מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל קימחא עיקר משמע דאי הוה הרסנא עיקר היה מותר ואע"פ שהקמח מעורב בו ומטעם זה אין להתיר עיסה של פשטיד"א שאפאו עובד כוכבים ג) שהשמנונית הוא בעין על העיסה וגם מתחילתו הוא נאסר משום בישולי עובדי כוכבים ולא דמי לעיסה שנלושה בביצים שהביצה נתבטלה מתחלה ולא נאסר מעולם ד): **שאם** ריקמה וניקבה מטמא בכעדשה · דווקא ניקבה כדתנן בפרק הטור והרוטב (לקמן קכו:) ביצת שרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמאה: **שאם** ריקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ כו' · וא"ת לאכילה ולמלקות ל"ל ריקמה הא קיי"ל כל היוצא מן הטמא טמא ה) כדתניא בפ"ק דבכורות (דף ה:) ומהאי טעמא אסרינן התם מי רגלים של חמור א] וכן בסמוך דדריש ביצת טמאה דאסירא מדכתיב ואת בת היענה ל"ל ו) (וכי האי גוונא) משמע בפ' גיד הנשה דקרא דבת היענה לא איצטריך לגופיה אלא למידק מיניה הא דעוף טהור שריא דס"ד אמינא דאסירא משום דלא אשכח מידי דאתי מחי ושריא כדאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב של בהמה טהורה דבעי התם קרא למשרי ואין הלשון משמע כן דקאמר מנין לביצת טמאה שאסורה ולא קאמר מנין לביצת טהורה שמותרת · ונראה לפרש דביצת עוף טהור נפקא לן דשרי מדדרשינן לקמן (דף קמ·) גבי שלוח הקן תקח לך ולא לכלביך דממעטינן מיניה עוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא ולהכי אצטריך בת היענה לאסור ביצי עוף טמא דס"ד דשרו משום דליכא מידי דאתי מחי ושריה רחמנא והך ביצה כי אבר מן החי היא ושריה רחמנא הלכך הוית שריא אפילו בעוף טמא ודיוקא דלך ולא לכלביך הוה אוקמינן אאפרוחים טמאים אבל ביצים לישתרו דכה"ג קאמר בפ"ק דבכורות (דף ו:) גבי חלב בהמה טמאה והשתא ניחא הא דנקט ביצת שרץ דוקא ריקמה אסירא ואי לא ריקמה שריא מטעם חידוש כמו דעוף טהור שבעופות הוא דכתב קרא דבת היענה ולא בשרץ ומיהו קשה כיון דביצת השרץ לא ילפי מביצת עוף טמא כל שכן ביצת טרפה ובריש מסכת ביצה (דף ג:) משמע דאסירא מדאורייתא וי"ל דמסברא

דעוף

א) [בע"ז לח: ד"ה קמ"ל קימחא איתא להיפך וצ"ל כאחי ר"ת] ב) [דגים קטנים מלוחים] ג) בע"ז איתא שהשומן דגים ד) [וע"ע תוספות ע"ז מ: ד"ה אמר רבא ותוספות ביצה טו: ד"ה קא משמע לן] ה) [צ"ל כדתנן] ו) [צ"ל וכה"ג כי כך איתא בהלכות גדולות פי' גיד הנשה]

מסורת הש"ס

[ת"מ מוחק קדותניא גבי ביצים וה"ג דגים ואלו הן סימני וכו' כי הוא סיפא דברייתא דלעיל]

[נ"ל הלבון מבחוץ והלמון מבפנים]

[תוספתא פ"ג ע"ש]

[לעיל סג:]

[נ"ל מטמאה בכעדשה]

ביצה ו:

[מייך לע"ב]

גליון הש"ס

גמ' אין מוכרים ביצת טריפה · ברי"ף הגירסא נבילה :

רבינו גרשום

חלבון זהו לובן של ביצה : הכא במאי עסקינן בחתוכות·כלומר שהקליפה חתוכה ואין יכול להכירה באותה סימנין : ולבדוק בחלבון שאע"פ שרוץ לקליפה חן והקליפה שבורה יכול להכיר בקערה אם חלמון מבפנים:בטרופות בקערה שאין יכול להכיר׳ והתניא אין מוכרין ביצת טרפה לעובד כוכבים אא"כ טרופו׳ בקערה לפי שאין לוקחין ממנו ביצים טרופות ואין לחוש שמא ימכרם לישראל : א"א א"ר זירא סימנין לאו דאורייתא · כלומר סימני ביצים : שאם ריקמה וניקבה)א׳ נקבה הציור בתוכה דמי כשרץ עצמו ומטמא בכעדשה׳ ואמאי מטמא בכעדשה שכן חומט תחיל׳ ברייתו בכעדשה: ודילמא דנחש הוא כלומר ונחש לא מטמא שאין מטמאין אלא שמנה שרצים : מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא כלומר ביצת השרץ שריקמה וניקבה ואכלה לוקה משום שרץ השורץ על הארץ מדאורייתא אבל אפרוחים שלא נפתחו עיניהם מדרבנן לוקה דקרא אסמכתא

א) נראה דצ"ל שריקם השרץ בתוכה דמי כשרץ עצמו וכו' ·

עין משפט נר מצוה

[קר דרשה לא נמצא בחגיגה וע' תוס' סנהדרין ט. ד"ה כדור וכו' ליינו כדדרשינן בירושלמי דסנהדרין פ"י וע"ע תוספות סוכה לו: ד"ה אתרוג וכו' ליינו כדדרשינן בפסיקתא רבתא דברי חכמים וכו' ע"ש ועיין רש"א]

רסג א מיי' פ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה כ סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פג סעי' ח:

רסד ב מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סי' פו סעיף י וע"ש בהגה"ה:

רסה ג מיי' שם הלכה יח ועיין בהשגות וכמ"מ וסמג שם טוש"ע י"ד סימן פו סעיף א :

רסו ד מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ח :

[נ"ל הדא שלפוחא וכן העתיקו התוס' בע"ז מ. ד"ה אמר רבא ע"ש ורש"א גריס הדא קלופתא]

שיטה מקובצת

א] וכן בסמוך דדריש ביצת טמא דאסירא מדכתיב ואת בת היענה למה לי ובהלכות גדולות בהלכות גיד הנשה משמע דקרא דבת היענה לא איצטריך לגופיה אלא למידק מיניה וכו' ונ"ב וז"ל תוס' היצוניות פ"ק דבכורות קשה לר"י מאי קאמר מנין לביצת טמאה שהיא אסורה וכו' ת"ל דכל היוצא מן הטמא וכו' וי"מ דה"ק מנין לביצת טמאה שהיא אסורה וביצת טהורה מותרת דסד"א דאסורה משום אבר מן החי ול"נ דא"כ ה"ל למימר מנין לביצת טהורה שהיא מותרת ועוד דנפקא לן ביצת טהורה שמותרת מתקח לך ולא לכלביך דממעטינן מיניה עוף (טהור)[טמ']ונראה לר"י לפרש וכו' ככתוב בתוס' ועוד פי' הר"ם דקבעי מנין לביצה שאסורה וחשובה בריה שלא להתבטל ברוב ולהכי מייתי קרא דקרי ליה בת היענה : ולפי' ר"י ניחא דקאמר שאם רקמה ואכלה לוקה וקשה למה לי רקמה תיפוק ליה דכל היוצא מן הטמא וכו' ולהאי דפי' ר"י ניחא דאי לא רקמה אמרינן דלא לקי עלה הואיל ואף ביצה טהורה היא אבר מן החי ושריא כי נמי הוי דשרץ שרי דדוקא בביצת עוף טמא חזינן איסור מבת היענה אבל בביצת השרץ לא שמעינן ע"כ שם :

עין משפט
נר מצוה

רסז א מיי' פ"ג מהלכו' מ"א הלכה י סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סימן פו סעיף ח וסי' סו סעיף ב :

רסח ב (מיי') סמג שם טוש"ע י"ד סי' פו סעיף ה :

רסט ג מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' סו סעיף ז :

ער ד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :

רעא ו מיי' שם הלכ' ו:

לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא תנו רבנן *גיעולי ביצים מותרות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר אמר רבי ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה תני דוסתאי אבוה דר' אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה מאי טעמא דשדא תכלא בכולה א"ל רב גביהה מבי כתיל לרב אשי איפכא תני תנא קמיה דאביי ואביי הוא דתרצה ניהליה הכי אמר חזקיה מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה שנאמר °ואת בת היענה וכי בת יש להיענה אלא איזו זו ביצה טמאה ודלמא היינו שמייהו לא סלקא דעתך דכתיב °בת עמי לאכזר כיענים במדבר ולא והא כתיב °אעשה מספד כתנים ואבל כבנות יענה כיענה זו שמתאבלת על בניה והא כתיב °ושכנו שם בנות יענה כיענה זו ששוכנת עם בניה והכתיב °תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה ואי סלקא דעתך ביצה ביצה בת מימר שירה היא אלא כתיב היענה וכתיב בת היענה ושאני הכא דפסק ספרא לשתי תיבות ומדפסיק להו ספרא בתרתי

תורה אור: ויקרא יא · איכה ד · מיכה א · ישעיה יג · שם מג

רש"י

גיעולי ביצים · ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה : מותרות · הטהורין דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא באחרנייתא : ביצים מוזרות · שאינן של זכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם : נפש יפה תאכלם · שאינו אסטניס ואין דעתו קצה בהם תאכלם ואע"פ שישבה עליהם תרנגולת ימים רבים : והוא שנמצא הדם על הקשר שלה · הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם לא נתפזר בשאר הביצה הלכך אוכל השאר אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה נתפשט הקלקול בכולה : על חלבון · על הקשר כדאמרן : תכלא · לשון שיכול וריעותא : איפכא תני תנא קמיה דאביי · תנא אחד היה שונה אותה לפניו איפכא לא שנו אלא שנמצא על חלמון שלה : ואביי הוא דתרצה הכי · כדאמרינן לא שנו אלא על חלבון : כיענים · אלמא יענה שמה ולא בת היענה : ואבל כבנות יענה · ואי ביצים נינהו כלום יש לה פה : כיענה זו כו' · והכי משמע כאבל הנעשה על בני יענה : תכבדני וגו' · ואי ביצים מאי כבוד ידעי למעבד : בתרתי

תוספות

דעוף מעוף ילפינן אע"פ שזה מין היתר אבל ביצת השרץ אדרבה מסתברא דילפינן מטומאה כדדרשינן פרק העור והרוטב (לקמן קכו:) לטומאה בעינן ריקם כדכתיב השרץ מה שרץ ריקם אף ביצת שרץ שריקם ושפיר ילפינן איסור מטומאה כיון דאשכחן במסכת מעילה פרק קדשי מזבח (דף טז:) דמשוו להו לענין כעדשה ואע"ג דהשתא דאיכא תרתי דאתי מחי ושרו כמו חלב וביצים מ"מ חשיב להו חידוש שפיר משום דאין שניהן באין מן החי בענין אחד וכן יש לפרש גבי דבש של דבורים דדרשינן מקרא בפרק קמא דבכורות (דף ז:) דשרי דלא דמי לחלב אי נמי כיון דכל שאר אבר מן החי אסור מקרי הנך חידוש ועוד הייתי יכולים לומר דכל ביצים מותרות בין דטמא בין דטהור מהאי טעמא דבפ"ק דבכורות (דף ז:) דשרינן הני יאלי דיתמורתא לפי שהוא זרע האיל שנקרש וכן עור הבא כנגד פנים של חמור דמסתברא דהיינו טעמא דשרי משום דאתי משכבת זרע של חמור ונקרש מעצמו ונעשה עור ומותר ולא שייך לגזרת הולד מידי ולכך מותר כיון דמתחלתו בא מחמת השכבת זרע דהויא כנבלה מוסרחת ושרי ולבסוף אע"פ שנקרש ונעשה עור מ"מ מותר הוא כמו אפרוח ביצת טרפה שהוא מותר דכי גדיל פירשא בעלמא הוא וכולהו בעי נמי משכבת זרע קאתו ושרו מהאי טעמא חוץ מביצת טמאה שאסר הכתוב לשכי איצטריך קרא וביצת טריפה ילפינן מיניה כדפירשנו ומיהו אין מתיישב טעם זה גבי ביצים דכולהו מתחלתן מעורות בגידין וחשובים כבשר : לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם · לא גרסינן ביה דברי רבי אליעזר בן יעקב דעלה אמר בפ"ק דביצה (דף ו:) מני ראב"י היא : גיעולי ביצים מותרות · פירש בקונטרס ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרין הטהורים דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא כלל באחרנייתא ולקמן בפרק גיד הנשה (דף צח:) ודאי איירי שם בהכי וגם מחלק שם בין שלקו עם ביצים שיש שם אפרוח לשלקו עם הטמאים אבל הכא לא מסתברא לר"ת לאוקמי בהכי דלא שייך האי דינא הכא ונראה לי כמו שפירש בערוך* שהכו התרנגולת על בית רחמה ומפלת ביצים שלא נגמרו ולא איירי מידי בבישול ולשון גיעול שייך עליה כמו (איוב כא) שורו עיבר ולא יגעיל והוי השתא מעין ביצים המוזרות דמיירי השתא בהיתר ביצים גופייהו ואתא לאשמועינן דלא חשיב אבר מן החי אע"פ שלא נגמרו לגמרי ובירושלמי דמסכת תרומות *לענין ביצים ששלקן ונמצא בהן אפרוח דאיירי בהו התם גרסינן לעיל מהא מילתא שמעון בר אבא אמר רבי חנינא מעשה בא לפני רבן גמליאל ברבי ואמר אבא הורה בארבעים ושבע והנא מורינא במ"ה ואמר רבי חייא בר חנינא מעשה בא לפני רב הונא ואמר קליפי איסור מעלין את ההיתר הדא דתימא הוא *ששלקן בקליפיהן או קלופות בקלופות אבל אי שלק ביצים קלופות באינן קלופות או שאינן קלופות בקלופות צריך שיעור אחר מפני גיעולי ביצים שורו עיבר ולא יגעיל ביצים שהרקימו אסורות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם מצא בהם דם קולף מקום הדם עד כאן לשון הירושלמי משמע כפי' הקונט' דאיירי בביצים שלוקות אבל תימה דמייתי התם קרא דשורו עיבר ולא יגעיל ודומה שאינו מסוגית הירושלמי ושום תלמיד הגיהו ובתוספתא במסכת תרומה בפ' דג טמא משמע כמו שפירש הערוך והכי תניא התם ביצים [טהורות] ששלקן עם ביצים טמאים אם יש בהן בנ"ט אסורין ואם לאו מותרות גיעולי ביצים מותרים באכילה ביצים ששלקן ומצא בא' מהם אפרוח אם יש בהן בנ"ט אסורות ואם לאו מותרות ביצים מוזרות נפש היפה תאכלם ואם מצא בא' מהן דם זורק הדם ואוכל את השאר אוכל (א) דם דגים או חגבים בין חיים בין מתים ואינו חושש משמע בהדיא דגיעולי ביצים וביצים ששלקן תרי מילי נינהו : והוא שנמצא בקשר שלה · פירש הקונטרס דכה"ג אוכל השאר כיון דנמצא על הקשר והוא זרע תרנגול הקשור בראש הכד של ביצים ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בכל הביצה הלכך אוכל השאר אבל אם נמצא על חלמון שלה הביצה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה פי' נתפשט הקלקול בכולה והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט אבוה דרבי אפטוריקי ולימא הכי לא שנו אלא שנמצא על הקשר שלה אבל יצא חוץ לקשר שדא תיכלא בכולה מצינן למימר דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות (דף כא:) דקתני בברייתא יצא דם ביצים שאינן מין בשר יצא דם חגבים שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם חגבים ודגים כל זמן שישנו עליהם וניכר שהוא מהן הוא הדין נמי דם ביצים וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שהביצה באה ממנו ומדאורייתא שרי אע"פ שהאפרוח נוצר משם דהיינו על קשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף השתא מיהא לא הוו מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשיב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו א) דהא דשרי במסכת כריתות (גם זה שם) דם ביצים היינו כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח נוצר ולא חשיב מין בשר ומצוי הוא פעמים רבות אפי' לאחר סמוך ללידת הביצה ואותו דם א] אינו בא (ב) ב] מחמת נשיכת תרנגול לתרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שהוא חוץ לקשר הכל אסורה זהו כשישנו בקשר ונתפזר עד שהוא חוץ לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפ"ז בתר הכי דמפליג אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הוה ליה לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמצא על הקשר של חלבון לנמצא על הקשר של חלמון ועוד י"ל הך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי ההיא דכריתות (גם זה שם) והכי קאמר והוא שנמצא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין צריך לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומות דקאמר בתר ההיא שהבאתי לעיל מביצים מוזרות מצא בהם דם קולף הדם ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר הביצים אלא מזריקת הדם משמע דכל החילוק שאומרים אמוראים אחרי כן על הדם עצמו כדפי' בשמעתין ר' זירא סליק למבקרא לר' חייא בריה דר' יצחק אשכחיה דיתיב וקאמר לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתי' אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין בחלבון בין בחלמון אסור תני ר' חלפתא בר' שאול חלמון מותר אמר רבי זעירא הא דאמר חלמון אסור בשנמצא במקום זכרותו של חלמון ואפילו חלבון והוא שנמצא במקום זכרותו של מוחו שממנו נולד ע"כ לשון הירושלמי משמע דלאחר דקתני בברייתא קולף מקום הדם קאמר בתר הכי ל"ש אלא חלמון אבל חלבון מותר ומשמע מותר וא"צ לקלוף ובתר הכי מייתי דר' יוחנן דאמר בין חלבון ובין חלמון אסור ובתר הכי מייתי ברייתא דר' חלפתא בר' שאול דאומר חלמון מותר ודומה בזה שהוא טעות סופר ויש לגרוס חלמון אסור וחלבון מותר ובדם גופיה קאמר הכי כדפרישית ועלה קאי דר' זעירא דאמר הא דאמר חלמון אסור כשנמצא במקום זכרותו של חלמון פירוש זכרותו קשר שלו כי גם בחלמון ישנו הקשר אבל שלא במקום הקשר מותר אפילו הדם ובא ר' זעירא לסתור מה שאמר בברייתא חלמון אסור חלבון מותר ולומר שגם חלמון שאסור זהו דוקא במקום זכרותו כי (ג) גם במקום אחר דם ביצים מותר אפילו בחלמון וכה"ג אפילו בחלבון אסור הדם וקם ליה ר' זעירא כשיטתיה דר' יוחנן דלעיל מיניה וברייתא דר' חלפתא ברבי שאול כשיטתיה דרבי חייא בר' יצחק :

רבי

מסורת הש"ס

[תוספתא תרומות פ"ט]

[ערך געל]

[סוף פרק י]

גירסת רש"א ששלקן בקליפיהן אבל אי שלק ביצים קלופות בקלופות או קלופה בשאינן כו' כצ"ל

רבינו גרשום

בעלמא : גיעולי ביצים מאכל שנתבשלו בו ביצים טמאין : ביצים המוזרות קיבריץ והוא שנמצא דם על קשר שלו כלומר מה שאני א' זורק את הדם ואוכל את השאר שנמצא דם על קשר שלו : דשדא תיכלא בכולה · כלומר כבר מפוזר הדם על כל הביצה כולה ודמי כמו שיש בו אפרוח:א"ל תנא איפכא תנא קמיה דאביי כלומר הכי תנא קמיה לא שנו אלא שנמצא דם על חלמון שלו אבל נמצא דם על חלבון שלו אסור ואביי תירצה הכי:לא"ס"ד דכתי' כיענים במדבר · כלומר ודאי לית שמה בת יענה דקא חזינן דכתיב יענים ולא כתב בת :

שיטה מקובצת

א] שהאפרות נוצר ממנו והא דשרי במסכת כריתות : ב] ואותו דם אינו בא ליצירת האפרוח אלא מחמת נשיכת תרנגול בתרנגולת ומה :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גיעולי ביצים וכו' אוכל אדם דגים או חגבים בין חיים בין מתים· נ"ב ע"ל בתוס' ד"ה במאי קמפלגי בדף ס"ו ע"א:(ב) ד"ה והוא שנמצא וכו' ואותו דם אינו בא אלא מחמת נשיכת תרנגול: (ג) בא"ד דוקא במקום זכרותו כי במקום כצ"ל ותיבת גם נמחק :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה והוא וכו' סמוך ללידת הביצה ואותו דם אינו מלת אינו נמחק :

בתרתי תיבות ש"מ תרי שמות נינהו אלא מעתה °את כדר לעומר דפסק להו ספרא בתרי הכי נמי דתרתי שמי נינהו אמרי התם בשתי תיבות פסיק להו בשני שיטין לא פסיק להו אבל הכא אפי' בשני שיטין נמי פסיק להו: אבל אמרו חכמים כל עוף [וכו'] : תניא *רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ר"א בר' צדוק אומר מותחין לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור ר"ש בן אלעזר אומר כל עוף הקולט מן האויר טמא ציפרתא נמי מקלט קלטה אמר אביי קולט ואוכל קאמרי' אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר *דתניא ר"א אומר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו אפי' תימא רבנן שכן ונדמה קאמרינן: ובחגבים כל שיש לו כו' : מאי רובו אמר רב יהודה אמר רב רוב ארכו ואמרי לה רוב הקיפו אמר רב פפא הלכך בעינן רוב ארכו ובעינן רוב הקיפו ת"ר *אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הזחל מותר ר"א בר' יוסי אומר °אשר לא כרעים אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן מאי זחל אמר אביי אסקרין ת"ר °את אלה מהם תאכלו את הארבה וגו' ארבה זה גובאי סלעם זה רשון חרגול זה ניפול חגב זה *גדיאן מה ת"ל °למינו למינהו למינהו ד' פעמים להביא ציפורת כרמים ויוחנא ירושלמית והערצוביא והרזבנית דבי ר' ישמעאל תנא אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות ארבה זה גובאי למינו להביא ציפורת

רש"י

בתרתי · בשתי תיבות: בשני שיטין · בת מכאן ויענה מכאן: הכי גרסינן יש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור · ואריסא סמיך דתנא ליה כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין דהוו להו ארבעה בידוע שהוא טהור: את רגליו · אצבעותיו: הקולט מן האויר · שכשזורקין לו מאכל קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: ציפרתא · מכירין הי' שהיא טהורה וזה שמה: קולט ואוכל · שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענו: שכן · כמו שוכן: ונדמה · דומה להם במראיתו: הלכך · הואיל ואמרינן הכי בעינן תרוייהו: זחל · מין חגב בלשון ארמי: אסקרא · ואין לו קרסולים בקטנותו וגדלים לאחר זמן: אשר לא כרעים · כתיב ואשר לו קרי: רשון ניפול גדיאן יוחנא ירושלמית · כך שמם: צפורת כרמים · מין ארבה דאין לו גבחת וכן לארבה כדלקמן: יוחנא · מין סלעם דיש לו גבחת: ערצוביא · מין חרגול דיש לו זנב ולשנים הראשונים אין זנב: הרזבנית · מין חגב ואינו דומה לאלו במראה: דבי ר' ישמעאל תנא · הנך למינהו לאו פרטי נינהו כדאמרת דלא מרבי אלא מינא דכל חד אלא כללי נינהו ויש כאן כללי כללות ופרטי פרטות כלומר כללות הבאין אחר כללות שלא לצורך ואתו לדרשה ופרטין הבאין שלא לצורך אחר פרטות ולדרשה באו על כרחך ולקמן מפרש להו ואזיל דסלעם וחגב הן הפרטות שלא הוצרכו ולמינהו הכתובין עמהם הם הכללו' שלא הוצרכו: ציפורת

תוספות

רבי יוסי אומר ושמו חגב · אומר היה הריב"ס דרבי יוסי מפרש מילתא דתנא קמא ולא פליג כדמוכח בגמרא דתנא דבי רבי ישמעאל דדריש כלל ופרט וכלל ומרבה כעין הפרט כל דאית ליה ד' סימנין ודריש חגב לשמו חגב ותנא דבי רב לא דריש חגב לשמו חגב אלא קאמר חגב זה גדיאן ולא מרבה מידי מכעין הפרט ובעי ה' סימנין הנך ארבע ואין ראשו ארוך ופסיל ראשו ארוך ותנא דמתניתין דקתני ארבעה סימנין ולא קתני אין ראשו ארוך ש"מ דסבר כתנא דבי רבי ישמעאל דמכשיר אפילו ראשו ארוך וא"ת ל"ל דכתב רחמנא חגב לשמו חגב תיפוק לי מכעין הפרט כמו הנך ד' סימנין וי"ל לפי שאין סימן זה דשמו חגב חשוב כשאר סימנין ולא הוה מצרכינן ליה כי היכי דלא בעינן אין ראשו ארוך ומרבינן אע"פ דראשו ארוך ומהאי טעמא נמי איצטריך לאשמועינן בקרא כרעים בהדיא אי נמי כרעים איצטריך לכדדרשינן בגמרא אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן א"נ לכלל ופרט כדקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל אבל אין לפרש שיש באחד ממיני ארבה או ממיני סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים ואי לאו דכתבינהו קרא בהדיא הוה מכשרינן להו דבכלל ארבה וסלעם וחרגול נינהו דא"כ כי קאמר בגמרא דתנא דבי ר"י ותנא דבי רב איכא בינייהו ראשו ארוך לימא דאיכא בינייהו דאין שמו חגב דלתנא דבי רב שרי ולתנא דבי ר"י אסור וכן נכרעים קשה דקאמר בגמרא אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט אדרבה הכי פרטי מרבה יותר מן הכלל דכללא ממעט כל ארבה סלעם וחרגול שאין להם כרעים ופרטי מרבה וכי האי גוונא לא אשכחן דעביד כלל ופרט:

אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן · מדכתיב לא באלף קדרים ולא מצי למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר דאדרבה סלעם ארבה וחרגול יש להם קרסולים כדקתני בהדיא בהלך השוה שבהן וכו' וכן אשר (*אין לו) חומה דגבי ערי חומה דריש אע"פ שאין לו עכשיו והיתה לו קודם לכן בפ' קמא דמגילה (דף ג:) ולא מצי למימר שאין לו כלל קאמר דבערי חומה מיסתפי קרא וכן אשר לא יעדה והפדה ומתרגמינן דקיימי ליה פי' שהיה לו לקיימה וליעדה דמצות יעידה קודמת ומהאי קרא דרשי' ליה בפ"ק דבכורות (דף יג·) דמצות יעידה קודמת למצות פדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה ואע"ג דכתיב באל"ף דרשינן כאילו כתיב בוי"ו כלומר שהיה לו ליעדה ואינו רוצה והפדה והיינו טעמא דלמה ליה למכתב אשר לא יעדה פשיטא דבלא יעדה מישתעי קרא דאם יעדה היתה נריכה פדיית אב שבשעת ייעוד פקע שעבוד ספחות מינה וא"ת בפרק כסוי (סוטה לא·) דפריך וכל היכא דכתיב לא באל"ף ממש הוא והא כתיב בכל צרתם לא צר ומלאך פניו הושיעם ואמאי לא מייתי מכל הנך קראי ויש לומר דבכל הני איכא הוכחא מגופיה דקרא שרוצה לומר אשר לו בוי"ו אע"ג דכתיב באל"ף *דאדרבה סלעם וחרגול יש להם קרסולים וערי חומה ביש להם חומה מיירי וגבי יעדה כדפרישית מדכתיב כלל אבל בכל צרתם לא צר לא מוכח מגופיה דקרא שהקב"ה כביכול מיצר בצרתם של ישראל אלא מקרא אחר *דכתיב עמו אנכי בצרה וא"ת והיכי דרשינן הכא וגבי ערי חומה מדכתיב לא באל"ף דבעי למימר קרא אע"פ שאין לו עכשיו והא מסקינן בפרק כסוי (גם זה שם) דאל"ף משמע הכי והכי הן או לאו ויש לומר דמ"מ דרשינן מדשני למכתב באל"ף יותר מכל אותם לו שרוצין לומר הן שכתובין בוי"ו ש"מ לדרשה ולא צר נמי דרשינן במדרש דכתיב באל"ף דכל צרה שאינה לישראל מאומות אינה צרה: אלו כללי כללות ופרטי פרטות · כדדרשינן בסמוך דאשר לו כרעים כלל ארבה סלעם וחרגול פרט למינהו חזר וכלל ולאו דוקא נקט תנא דבי ר' ישמעאל סלעם לכלל ופרט וכלל דסלעם קרא יתירא למישרי ראשו ארוך כדמסקינן בסמוך ולמינהו דסלעם מפרש הריב"ס דאיצטריך דאי לא כתיב למינהו הוה אמינא דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר לא להכי כתיב למינהו לרבויי בכולהו א"כ הוה אמינא דסלעם אתא לאסור מיעט קמ"ל ולא קאמר כללי כללות למימר דכל אלו ראויין לדורש בכלל ופרט וכלל אלא ה"ק אלו כללות הבאין אחר כללות ופרטות הבאין אחר פרטות וצריך לדורשם כולם כפי הראוי וארבה וחרגול בלבד הם דבאים בכלל ופרט כדמוכח בשמעתא וסלעם למישרי ראשו ארוך כדמסקינן וחגב להצריך שמו חגב ולמינהו דחגב להצריך א] כדמפרש בהדיא בברייתא ולמינהו דסלעם כדמפרש ליה מסברא דנפשיה כדפרישית וא"ת למה הוצרך לכתוב למינהו בכל אחד בארבה וסלעם וחרגול לכתוב למיניהן ויהיה די בכל אחד לשלשתן בסוף ויש לומר משום דארבה וחרגול הם הם לבדם שבאין בכלל ופרט וכלל כדפרישית וראויין היו ליכתב זה אצל זה והפסיק בסלעם וכתבו באמצע בין ארבה וחרגול לשום דרשה דלא על חנם הוא שכתבו שלא במקומו וכיון שהוצרך לכותבו באמצע בשביל שום דרשה שוב אינו יכול לכתוב למיניהן לבסוף כי זה לא יתכן שלמיניהן יהיה עומד על ארבה וחרגול להיות להן כלל אחרון בפני עצמם ועל סלעם לא יהא עומד לכלל אלא לדרשה אחרת כמו שאנו דורשים עכשיו למינהו דסלעם ולפי שיש לארבה וחרגול לכל אחד כלל בפני עצמו ואין שניהם נידונים יחד בדין אחד של כלל פרט וכלל אלא בשניהם שכל אחד ואחד נידון לבדו בכלל ופרט צריך לעשות בנין אב משניהם מארבה וחרגול וללמד משניהם בהלך השוה בשניהם ומה שאומר הרי אתה דן בנין אב משלשתן זה לפי שלא פירש עדיין דסלעם קרא יתירא הוא והכי פירושא דברייתא לפי המסקנא הרי אתה דן בנין אב משלשתן בהלך השוה והואיל וכן הוא לא מצריך רק ארבעה סימנין דכי מעיינת ביה שפיר בארבה וחרגול סגי לעשות בנין אב משניהם ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך והא דמרבינן ראשו ארוך ולא אמרינן דמרבינן ואע"ג דלית ליה חד מהנך ד' סימנין ואין

עין משפט נר מצוה

שייך למתניתין לעיל נט.

רעב א ב ג מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה כ סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב סעיף ג:

רעג ד ה מיי' שם הלכה כב כג סמג שם טוש"ע י"ד סי' פה סעיף א:

רעד ו ז מיי' פ"א שם הלכה כא:

רבינו גרשום

הכא אפילו בשתי שיטות פסיק לה · כלומר דכתבינן בת בסוף שיטה אחת ויענה בתחילת שיטה אחרת: בשוכן ונדמה להן קאמרינן כלומר דהתם רבנן מודו: אשר לוא כלומ' לא לו עכשיו ועומד לגדל לאחר זמן לפיכך כתב לוא שלא · איסקרא גרסינן: והדביינות גרסינן: אלו כללי כללות ואלו פרטי פרטות כללי כללות ציפורת כרמים זה כלל אחד אושכף זה כלל אחר כרספת ושיחל"ג זה כלל שלישי ראשו ארוך זה כלל רביעי · פרטי פרטות (פרטות) פרט ראשון ארבה זה גובאי · פרט שני סלעם זה נפול פרט שלישי חרגול זה רשון:

מסורת הש"ס

ברכות כה: · ויקרא יא · [תוספתא פ"ג ע"ג] · ב"ק נב: · [תוספתא פ"ג] · ס: · [גי' הערוך גדיין וכתב שנוסף דבר מוכח מתרגום ירושלמי ע"ש בערך גדיין] · [ג"י לא] · [ג"י דארבה] · עיין רש"א

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלו וכו' ולמינהו דחגב להצריך כל הסימנין אלו כדמפרש וכו' כצ"ל:

תורה אור

ציפורת כרמים אין לי אלא הבא ואין לו גבחת הבא ויש לו גבחת מנין ת"ל °סלעם ויקרא יא זה ניפול למינהו להביא את האושכף ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת הבא ויש לו גבחת הבא ואין לו זנב הבא ויש לו זנב מנין ת"ל חרגול זה רשון למינהו להביא את הכרספת ואת השחלנית ואין לי אלא הבא ואין לו גבחת הבא ויש לו גבחת הבא ואין לו זנב הבא ויש לו זנב הבא ואין ראשו ארוך הבא וראשו ארוך מנין אמרת הרי אתה דן בנין אב משלשתן לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי שניהם כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי שניהם הצד השוה שבהן שיש לו ד' רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו אף כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו והלא הצרצור הזה יש לו ארבע רגלים וד' כנפים וקרצולים וכנפיו חופין את רובו יכול יהא מותר ת"ל חגב ששמו חגב אי שמו חגב יכול אין בו כל הסימנין הללו ת"ל למינהו עד שיהא בו כל הסימנין הללו *פריך רב אחאי מה להנך שכן אין ראשן ארוך וכי תימא כיון דשוו בד' סימנין מייתינן ולא פרכינן אי הכי חרגול נמי דשוו להו לא ליכתוב ותיתי מארבה וסלעם אלא איכא למיפרך מה להנך שכן אין להן זנב ה"נ איכא למיפרך מה להנך שכן אין ראשן ארוך אלא אמר רב אחאי סלעם יתירא הוא לא ליכתוב רחמנא סלעם ותיתי מארבה ומחרגול דמאי פרכת מה לארבה דאין לו גבחת הרי חרגול דיש לו גבחת מה לחרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב סלעם דכתב רחמנא ל"ל אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לראשו ארוך

במאי

ציפורת כרמים · מין ארבה שלשניהם אין גבחת: ואין לי אלא · מין חגבים הבא לפניו ואין לו גבחת יש לט-להביאן מארבה שיש כאן כלל ופרט וכלל כדמפרש לקמיה אשר לו כרעים תאכלו כלל ארבה פרט למינהו חזר וכלל ויש לך לרבות בכעין הפרט הדומין לו בכל סימנין שיש לו ארבע סימנין דמתניתין ועוד חמישי: שאין לו גבחת · שאין ראשו מרוט: הבא לפניו ויש לו גבחת · שאינו דומה לארבה אלא בארבעה סימנין האמורין במשנתנו: ת"ל סלעם זה ניפול · ולזה יש גבחת והכשירו הכתוב והדר כתב למינהו להיות כלל ולידון עם אשר לו כרעים בכלל ופרט וכלל ומביא בכעין הפרט את הדומה לו דהייט אושכף וה"ה ליוחנא ירושלמית וחדא מינייהו נקט דיש לו גבחת ולקמיה פריך הא אמרן לעיל סלעם הוא רשון והכא מפרש ליה זה ניפול: ואין לי · להכשיר בשני דינין של כלל ופרט הללו: אלא הבא לפניו ואין לו גבחת · דאיתרבי מלמינו דארבה: והבא ויש לו גבחת · דאיתרבי מלמינהו דסלעם: והבא ואין לו זנב · כלומר ובלבד שיבא לפניו ונראה שאין לו זנב דלארבה וסלעם אין זנב ואכתי חמשה סימנין ניניהו: הבא ויש לו זנב מנין · שאינו צריך לחזור אלא אחר ארבעת הסימנין: ת"ל חרגול · דיש לו זנב ולמינהו חזר וכלל להכי גידון כעין הפרט ולהביא הכרספת והשחלנית וה"ה לטרלוביתא ואי נמי היא היא מר קרי ליה הכי ומר הכי: ואין לי אלא הבא לפניו · בין אין לו גבחת ובין יש לו ובין שאין לו זנב ובין שיש לו דהא כולהו איתרבו: והבא ואין ראשו ארוך · כלומר ובלבד שיהא בא לפניו ואין ראשו ארוך דהייט חמשה סימנין דהנך כולהו אין ראשן ארוך: הבא וראשו ארוך מנין · ובלבד שידמה בארבעת הסימנין: הרי אתה דן כו' לא ראי כו' · שיש בזה מה שאין בזה ועל כרחך אין סימני הטהרה תלוי בזנב ובגבחת לא בים לו ולא באין לו שהרי יש כאן אין לו וכשר ויש לו וכשר: הצד השוה שבהן כו' אף כל כו' · ואפילו ראשו ארוך ולקמיה פריך מה להצד השוה שבהן שכן אין ראשן ארוך וקרצולין גרסינן ובין האי תנא לתנא דלעיל ליכא אלא הך דרשה דהאי מרבה ראשו ארוך ותנא דברייתא דלעיל לית ליה: הצרצור · מין חגב טמא: ת"ל חגב · דלא אילטריך דהא איתרבו כל השוין להו בארבעה סימנין: ששמו חגב · וכל האמורין למעלה שמם חגבים: יכול אין בו כל הסימנין הללו · ולקמן פריך מנא תיתי והא ארבה וחרגול כתיבי: ת"ל למינהו · דחגב והייט כללי כללות ופרטי פרטות דאמרינן לעיל דהאי חגב ולמינהו יתירי נינהו לדרשה וסלעם נמי מייתרינן ליה לקמן: ה"ג פריך רב אחאי עד תנהו ענין לראשו ארוך והדר גרסינן במאי קמיפלגי עד כי האי גוונא מהכא והדר גרס אמר מר אי שמו חגב וכו': מה להצד השוה שבהן וכו' · דהא ע"כ עד דדמי ליה לפרט בכל לדדין בעינן לתנא דבי רבי ישמעאל: וכ"ת · ס"ל דכיון דדמי ליה במקצת מרבינן ליה בכעין הפרט כדפליגי תנאי בעלמא בכל כלל ופרט וכלל דאיכא למאן דאמר כללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט והאי כללא בתרא שהוא מוסיף על הפרט מידי דדמי ליה לפרט בכל לדדין ואיכא למאן דאמר בתרא דוקא והוה ליה כלל מוסיף על הפרט ואיתרבו כל מילי ואהניא כללא קמא למהוי *בכלל ופרט למעוטי מידי דלא דמיא ליה לגמרי אבל מידי דדמי ליה במקצת לא מצי למעוטי דהא בתרא דוקא ותנא דבי רבי ישמעאל כמאן דאמר בתרא דוקא ס"ל: אי הכי · חרגול לא ליכתוב דאתי מארבה וסלעם ואע"ג דלהן אין זנב ולו יש זנב: אלא · מאי טעמא לא אייתי מינייהו משום דאיכא למיפרך כו' וה"נ איכא למיפרך: ותיתי מארבה וחרגול · בהצד השוה שבהן דארבעה סימנין: דמאי פרכת · להצד השוה אי פרכת מה לארבה שכן אין לו גבחת תאמר בסלעם הרי חרגול דיש לו זנב הרי ארבה דאין לו זנב וחזר הדין הצד השוה שבהן שוין בארבעת סימנין ואין ראשן ארוך: תנהו ענין · זו מדה בתורה דבר שאינו ענין לגופו תנהו ענין לדבר אחר:

במאי

ואין ראשו ארוך ניבעי בהדי הנך שלשה סימנים משום דסברא הוא לרבויי סימן דגרוע מכולהו וריב"א מפרש שאין שום מין חגב שהוא חסר מהנך ארבעה סימנים דמתני' שלא יהא חסר כמו כן או ראשו ארוך או סימן אחר בהדיה אבל אפשר שחסר סימן של ראשו ארוך ויהיה לו ארבעה סימנים דמתניתין וא"ת דהשתא משמע דלתנא דבי רבי ישמעאל ולתנא דמתניתין שרי ראשו ארוך ובמסכת שבת בשלהי פרק רבי עקיבא (דף צ:) נמי אמרינן דרב כהנא מעבר שושיפא אפומא א"ל רב שקליה כי היכי דלא נימרו מיכל קא אכיל ליה וקא עבר משום אל תשקצו את נפשותיכם משמע דליכא איסור משום חגב טמא ולא אסר ליה אלא מפני שהוא חי ושושיפא הוא ראשו ארוך כדאיתא פרק אין מעמידין (דף לז·) גבי העיד יוסי בן יועזר על איל קמצא דכן שמפרש רב פפא דאיל קמצא הוא שושיפא ופליגי יוסי בן יועזר ורבנן בראשו ארוך ורב חייא בר אמי אמר סוסבל ופליגי בכנפיו חופין את רובו אי בעינא רובא דמנכר אבל בראשו ארוך דכ"ע לא פליגי דאסור וזהו תימה דכיון דקי"ל דראשו ארוך שרי אמאי קאמר התם רב חייא בר אמי דאסור לכולי עלמא ונראה לר"ת דגרס התם דכולי עלמא לא פליגי דשרי וכן מצא בספר ישן* : *) לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי שניהם כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי שניהם · מה שלוקח תחלה ארבה וחרגול ומניח סלעם עד לבסוף אף על פי שהוא כתוב תחלה במקרא קודם חרגול זהו לפי שארבה וחרגול חלוקים זה מזה יותר ממה שחלוק כל אחד מהם מסלעם כי כל אחד מהם אין חלוק מסלעם אלא מדבר אחד או מגבחת או מזנב אבל ארבה וחרגול חלוקים זה מזה בשני דברים שארבה אין לו גבחת ואין לו זנב וחרגול יש לו שניהם כדמוכח בסוגיא דחרגול יש לו גם גבחת כשיבא לפרש דסלעם קרא יתירא הוא ועוד י"ל דלכך תפס ארבה וחרגול לפי שהם עיקר הדרשה כדמוכח בסמוך דמסיק דסלעם קרא יתירא הוא ואתא למשרי דראשו ארוך: וכי תימא כיון דשוו בארבע סימנין מייתינן ולא פרכינן · דסבירא ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' בקונטרס ולהכי לא אילטריך להו לכולהו לדדין כדאמר בפ' בכל מערבין (עירובין כח·) דלמאן דאית ליה כללא בתרא דוקא מרבינן כל דדמי ליה בשני לדדין אבל מאן דאית ליה כללא קמא דוקא לא מרבינן עד דדמי ליה משלש לדדין אי הכי חרגול דאית ליה זנב נמי לא ליכתוב כו' אלא על כרחך מדאילטריך למכתב חרגול משום דלא הוה ילפינן ליה מארבה וסלעם לפי שיש לו זנב אם כן סבירא ליה דכללא קמא דוקא ולהכי מצריך שיהא דומה בכל הלדדין הואיל ובו גם כן שאין ראשו ארוך נצריך שיהא בו וא"ת ואפילו יסבור דכללא קמא דוקא לא יצריך יותר משלשה סימנין דהא בפרק בכל מערבין (שם כח·) לא מצריכינן אלא רק שלשה לדדין אפילו למאן דאית ליה דכללא קמא דוקא והוה מצי לשנויי דהכא נמי לא ילפינן מפרט אלא שני סימנים דארבעה כנפים וכנפיו חופין את רובו אבל סימן דקרצולים ורגלים כתיב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו ולא אתו מפרטא הלכך אי אמר כללא קמא חזקא מצריכי נמי או זנב או אין ראשו ארוך והשתא לא ילפינן מן הפרטות רק שלשה לדדין כמו בעירובין (ג"ז שם) ומיהו לא צריכינן לשנויי הכי אלא אפי' יהיו קרצולין כאן בחשבון הג' לדדין ונאמר שלא נכתבו כדי להוסיף שלשה

[במס' ע"ז לז: ד"ה בראשו ארוך כו' סיימו וגירסא זו נמצאת בספ' ר"ת]
*) ובעל המאור גרס הכי לא ראי ארבה כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי ארבה לא ראי שניהם כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי שניהם וכתב על גי' שלפנינו שיבוש הוא דהא אסיקנא דסלעם קרא יתירא הוא דמארבה וחרגול אתו ומכלל ופרט וכלל דרבי ישמעאל אייתו וכו' ע"ש ועיין בס' ת"ח

[קדושין יג. וש"נ]

רבינו גרשום

מאי נבחת שממורט בפניו: הבא ואין ראשו ארוך כלומר דגובאי וסלעם וחרגול שלשתן אין ראשן ארוך. לא ראי שניהם כראי סלעם דארבה אין לו נבחת וסלעם יש לו גבחת (והרטל) לא ראי חרגול כראי סלעם דחרגול יש לו זנב וסלעם אין לו זנב לא ראי ארבה כראי חרגול כלומר דארבה אין לו גבחת וחרגול יש לו גבחת(א)ואתי כל דדמי ליה משני צדדין כלומר דמותר · וזה [שראשו ארוך] לא דמי אלא מצד אחד כלומר בד' סימנים לא בראש שיהא שוה להן לכל צד שיהא לו ד' סימנין ולא יהא ראשו ארוך · ואתי כל דדמי ליה מצד אחד כלומר אם לו ד' סימנין זהו צד אחד אף על דלא דמי ליה בצד אחר שראשו ארוך מרבינן ליה:

א) שייך לדף שלאחר זה

ז"ל כבלג

במאי קמיפלגי תנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל בראשו ארוך קמיפלגי תנא דבי רב סבר אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם חרגול חגב למינהו פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט דמיניה אין דלאו דמיניה לא ומרבי דדמי ליה משני צדדין תנא דבי ר' ישמעאל סבר אשר לו כרעים כלל ארבה סלעם חרגול חגב פרט למינהו חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט ומרבי כל דדמי ליה בחד צד *והא לא דמי כללא קמא לכללא בתרא כללא קמא אשר לו כרעים אמר רחמנא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול כללא בתרא עד דשוו בארבעה סימנין *תנא דבי ר' ישמעאל בכללי ופרטי כי האי גוונא דאין ודאמרי' נמי בעלמא דדאין תנא דבי ר' ישמעאל בכללי ופרטי כי האי גוונא מהכא: אמר מר אי שמו חגב יכול אין בו כל הסימנין הללו ת"ל למינהו עד שיהו בו כל הסימנין הללו אין בו כל הסימנין הללו מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב אי לא כתיב סלעם כדקאמרת השתא דכתיב סלעם לרבויי ראשו ארוך אימא לירבי נמי כל דהו קמ"ל מאי שנא התם דאמרת סלעם זה רשון חרגול זה ניפול ומאי שנא הכא דאמרת סלעם זה ניפול חרגול זה רשון *מר כי אתריה ומר כי אתריה: ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת: *תנו רבנן [א]אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית והעפיאן ה"ז מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן המים כגון אקונס

רש"י

במאי קא מיפלגי. תנא דבי ר' ישמעאל דמייתי ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך ואייתר ליה חגב למעוטי צרצור ותנא דברייתא קמייתא דמיבעי ליה כולהו לגופייהו: תנא דבי רב. קרי לברייתא קמייתא ששנויה בתורת כהנים דמקרי ספרא דבי רב לפי שהיה שגור בבית המדרש בפי כולם אבל ברייתא דתנא דבי ר"י לא היתה שגורה אלא בפי תלמידיו: תנא דבי רב סבר. למינהו דכל חד לא משתמע כללא למהוי כלל ופרט וכלל דלתרבי סלעם וחגב בכעין הפרט דניהוי קראי יתירי משום דקסבר דלא דיינינן בתרי כללי אא"כ דמי כללא בתרא לכללא קמא והכא לא דמי דכללא קמא לא קפיד אלא אכרעים ולמינהו אי כללא קרינן ליה קפיד דלהוי דמי לארבה דאית ליה ארבעה סימנין: דלאו דמיניה לא. הלכך חד מחבריה לא אתי: כל דדמו ליה. הלכך סלעם אתי מארבה וחרגול כדאמרן ואייתרא ליה לראשו ארוך: תנא דבי ר' ישמעאל כי האי גוונא דאין. ומהכא שמעינן ליה דהא קחזינן דדריש להו: ארבה וחרגול כתיב. וכעין הפרט בעינן: כל דהו. ואפי' לא דמו ליה אלא בחד סימן דהא שמעינן סלעם דלא בעינן דמי לפרט בכל צדדין מדאיתרבי ראשו ארוך: ומר כי אתריה. רשון דתנא דבי רב הוא ניפול דתנא דבי רבי ישמעאל ורשון דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ניפול דתנא דבי רב ובין למר ובין למר סלעם אין לו זנב וחרגול יש לו זנב וחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב זאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים. בהלכות גדולות: *השורה בהן. שט בהן על פני המים: *הקבועין בו. יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לכשכשן: הסולתנית. מין דגים קטנים בלע"ז טוניכ"א: אקונס

[מכות כא.] זבחים דז ע: ב"ק סד.

[שם]

[פסחים ג. וש"נ]

[שייך לעיל במשנה נט.]

[ג"א שייך שם]

תוספות

שלשה צדדין (א) [מכל א] צדדיהן אלא לרבות העתיד לגדל אחר זמן לא יקשה כלום דעל כרחך שני צדדין דמצריכין בעירובין (דף כח.) למ"ד דכללא בתרא דוקא ושלש צדדין שמצריך למאן דאמר כללא קמא דוקא לאו דוקא אמר שנים ושלשה דלמאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' ב' צדדין צריך לדמות דא"כ תיקשי עלה דההיא דעירובין הא דאמר בנזיר פ' שלשה מינין (דף לה:) דכל היכא דאיכא תרי כללי ופרטי מרבינן כל דדמי ליה מחד צד וכל היכא דאיכא תרי פרטי וכללי מרבינן כל דדמי ליה משני צדדין אלא ודאי מסתברא דשני צדדין דעירובין וחד צד דנזיר חדא מילתא היא ומיירי בעירובין כגון שיש לו שני צדדין חשובין שוין וצד שלישי שאינו חשוב כל כך דכה"ג איכא גבי כלל ופרט דבקר וצאן ויין ושכר בשמעתא דעירובין (דף כח.) ובנזיר (דף לה:) מיירי כגון דליכא אלא חד צד חשוב כגון כלל ופרט וכלל דההיא שמעתא ואיכא נמי צד שני שאינו חשוב כל כך וכענין זה אמר בנזיר דלא מצרכינן אלא חד צד הייט הצד החשוב האחד שאין חשוב כמותו וה"ה אם היו שניהם חשובין ושוין וצד שלישי שאינו חשוב כמותן הוו שני צדדין החשובין כצד אחד כיון שהן שוין וצריך שיהא כעין הפרט דומה לפרט באותם שני צדדין החשובין דהי מינייהו מפקת וזהו מה שמצריך בעירובין דומה לפרט מב' צדדין אפי' למ"ד כללא בתרא דוקא דהוו להו תרוייהו כצד אחד דנזיר כדפירשנו ומה שמצריך שלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא י"ל שבא לומר דלא סגי ליה בשני צדדין החשובים ושוין כמו למ"ד כללא בתרא דוקא אלא גם בצד השלישי הגרוע צריך שיהא דומה (ב) לכולן וה"ה אם יש ה' צדדין צריך שידמה לכולן והשתא אתי שפיר כי מצרכינן נמי טפי משלשה צדדין בכעין הפרט כי בכל הצדדין בין החשובין בין הגרועין הרבה כמו השלישי צריך שיהא דומה לפרט למאן דאמר כללא קמא דוקא ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא נמי לא יקשה כלום כשנצריך יותר משני צדדין במקום שיהיו ב] (ג) יותר משני צדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך בכאן יותר משלשה צדדין למ"ד כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא ב' צדדין חשובין שוין (ד) לו ויש צדדין אחרים גרועים מהן כי כולם יש להצריך ולמאן דאמר כללא בתרא דוקא לא נצריך אלא שנים החשובין ולכך לא היה לנו להצריך אין ראשו ארוך למאן דאית ליה כללא בתרא דוקא כמו שפי' ג] רש"י (ה) שם ולפ"ז נצטרך לומר דאין לו זנב ואין ראשו ארוך הם צדדים גרועין יותר מאותן שאנו מצריכין בברייתא בהצד השוה ולכך לא הייט מצריכין אותם אם הייט אומרים כללא בתרא דוקא ובכך מתיישב גם מה שאנו מרבים ראשו ארוך מסלעם ואין אנו מרבים אותו שאין לו ארבע כנפים או שאין כנפיו חופים את רובו כי אותם הם סימנים חשובים יותר מאין ראשו ארוך ומיהו בלאו האי טעמא ניחא כמו שפי' ריב"א דאין לך שום חגב חסר סימן אחד דארבע כנפים או כנפיו חופים את רובו שלא יהא עוד חסר סימן או סימן אחד דאין ראשו ארוך או סימן אחד מן הארבע דמתניתין אבל הכא בראשו ארוך משכחת ליה שאינו חסר אלא סימן דאין ראשו ארוך בלבד ולפי מה שפירשנו הנהו דעירובין ונזיר קשיא אמאי איצטריך למימר פ' הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר"א דריש רבויי ומיעוטי דאפי' דריש כללי ופרטי אתי שפיר וסבר כמ"ד כללא בתרא דוקא וסגי בחד צד פירוש בצד החשוב מן השאר שאין צד אחר חשוב כיוצא בו מה הפרט מפורש גופו ממון אף כל גופו ממון יצאו שטרות אבל דבר המיטלטל לא נריך ולא אימעוט קרקעות כי זהו צד גרוע יותר תדע שהוא צד גרוע יותר דהא כי דריש ליה בריבה ומיעט וריבה אינו ממעט קרקעות אלא שטרות וי"ל דמשום דמוכחא מלתא דשמעתא דפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) וההיא דפרק שלשה מינים דנזיר (דף לה.) דר' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי קאמר נמי התם הכי ול"ע בשמעתא דשן ועין בקדושין (דף כה:) ולאו פסח או עור דבכורות (דף לז.) ובכל הש"ס במקום שאמר מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אם יהיה זה דוקא למ"ד כללא קמא דוקא או שמא נאמר כי גם למ"ד כללא בתרא דוקא אפי' לא יהיו השני צדדין החשובין שוין לגמרי כיון שקרובין להיות שוין חשובין כשוין וכחד צד דמו ומה שלא נצריך אלא חד צד זהו כשהשני גרוע הרבה יותר ממנו כי כן נראה יותר כדי שיהא דברי הכל במה שמצריך בכל הגמ' דבר המיטלטל וגופו ממון כי שני צדדין האלו קרובין להיות שוין וגם יתיישב בכך מה שצריך לומר בהגוזל בתרא (ב"ק דף קיז:) דר' אליעזר דריש ריבויי ומיעוטי ולא נצטרך לתרץ בדוחק כאותו תירוץ שכתבתי: **במאי** קמיפלגי. וא"ת אמאי לא מפרש דאיכא בינייהו שאר חגבים שאינן ממין אותם הכתובים שיש להם ארבעה סימנים הכתובים במתני' ואין ראשו ארוך דלתנא דבי רב אסירי אע"פ שיש להם ד' סימנים דמתני' דאין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל דשמא ליכא שום חגב שיהא בו ה' סימנים שלא יהא ממין אותם הכתובים במתני' א"נ רבותא נקט דאפי' בראשו ארוך שרי תנא דבי ר' ישמעאל: בסוף שמעתא פי' בקונטרס דחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב וזאת תורת הבהמה כמשמעו ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים בהלכות גדולות כך פי' בקונטרס ולא הוצרך להביא בקונטרס מה"ג אלא משום דדריש ליה מקרא דבכמה מקומות בש"ס מוכח דסרו בלא שחיטה בסוף פ' ר' עקיבא (שבת דף צ:) חגב טמא אין מגניעין לקטן דלמא מיית ואכיל ליה אבל חגב טהור אין לחוש וכריש פ' דם שחיטה (כריתות דף כא.) קאמר הוציא דם דגים וחגבים שכולם היתר ומפרש דאין טעונין שחיטה וכפ' אין מעמידין (ע"ז דף לח. ושם ד"ה נטולם) דאמר רב עובדי כוכבים שהליתו את האור באגם כל החגבים אסורים ומפרש טעמא דלא ידיע הי טמא והי טהור אבל לשחיטה לא חיישינן ועוד התם בסוף פירקא חגבים הבאים מן ההפתק ומן האוצר מותרים ליקח מן העובד כוכבים וכן הבאין מן הסלולה ולפני חנוני אסורין מפני שמזלף עליהם יין ולעיל א] הבאתי ברייתא דתוספתא דקתני אוכל אדם דגים וחגבים בין חיים ובין מתים ואינו חושש ואע"ג דאוכל לאו דוקא דבחיים איכא משום בל תשקצו כדמוכח בפ' ר' עקיבא בשבת (דף צ:) מ"מ נקט אוכל למימר דליכא איסור אבר מן החי דלא בעי שחיטה. [וע"ע תוס' ע"ז לח. ד"ה נטולם]:

כל

עין משפט נר מצוה

ערה א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין מב טוש"ע י"ד סי' פג סעיף א:

שיטה מקובצת

א] שלשה צדדים (מכל צדיהם) אלא לרבות: ב] כשנצריך יותר משני צדדין במקום שיהיו הצדדין שוין ולפי דברי אלה נצריך כאן יותר משלשה צדדין למאן דאמר כללא קמא דוקא אפי' אין כאן אלא שני צדדין חשובין ושוין ויש צדדין אחרים גרועים מהם: ג] כמו שפי' גם רש"י ולפי זה:

ע"ז לט. [ע"ש גם בתוס' ד"ה אין לו דכתבו בשם ר"י הדריש אין לו עיין עליו אם יש לו עכשיו או עתיד לגדל לאחר זמן וכו']

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכ"ת (לדף הקודם) וכו' כדי להוסיף ג' צדדין אלא לרבות כצ"ל ותיבות מכל צדדיהן נמחק: (ב) בא"ד צריך שיהא דומה לפרט וה"ה אם יש ה' צדדין וגרועין כמו השלך צריך שידמה לכולן: (ג) בא"ד במקום שיהיו היותר משני וכו': (ד) בא"ד חשובין שוין ויש צדדין כצ"ל ותיבת לו נמחק: (ה) בא"ד כמו שפירש רש"י ולפ"ז כצ"ל ותיבת שם נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה במאי וכו' מפני שמזלף עליהם יין ולעיל. נ"ב לעיל דף סד ע"ב בתוס' ד"ה ביצי בילים וכו':

רבינו גרשום

מהיכא תיתי ארבה וחרגול כתיב. ובעינן דיהא שוה לארבה וחרגול מה ארבה וחרגול דיש להן ד' סימנין אף כל (ונרבי) [ולא נרבי] אלא שיש בו ארבעה סימנין: ומ"ש התם סלעם זה רשון כו' תנא קמא דר' ישמעאל מר כי אתריה כו'. כלומר באתרית דמר קרו הכי ובאתרית דמר קרו הכי: [כתוב נגליון] פירוש גבחת גבהות בשדרה שלו כעין גמל. ארבה אין לו גבחת ולא זנב. סלעם יש לו גבחת ויש לו זנב. חרגול יש לו גבחת ויש לו זנב. ארבה זה גובי אין לו גבחת. סלעם זה רשון יש לו גבחת. חרגול זה נפיל יש לו גבחת ויש לו זנב. חגב זה גדיין. ד' פעמים למינהו להביא צפורת (ברודי) [כרמים] ויוחנה ירושלמית וערצוביה הרזובנית. ואלו הן ד' סימנין. ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופות רוב גופו ורוב ארכו [אחרת]. כללא קמא אשר לו כרעים כללא בתרא למינהו להביא את שיש לו ד' סימנין:

תורה אור

אקונס ואפונס כספתיאס ואכספטיאס ואטונס ה"ז מותר *תנן התם "כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת יש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא מכדי אקשקשת קא סמכינן ליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר אי כתב רחמנא קשקשת ולא כתב סנפיר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר ואפי' דג טמא כתב רחמנא סנפיר וקשקשת והשתא דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת ממאי דקשקשת לבושא הוא דכתיב °ושריון קשקשים הוא איוב מא לבוש וליכתוב רחמנא קשקשת ולא ליכתוב סנפיר א"ר אבהו וכן תנא דבי ר' ישמעאל °יגדיל תורה ויאדיר ישעיה מב ת"ר ממשמע שנאמר אבול את שיש לו שומע אני אל תאכל את שאין לו וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו שומע אני אכול את שיש לו ולמה שנאן ²לעבור עליו בעשה ולא תעשה °תאכלו ויקרא יא מכל אשר במים מה ת"ל שיכול הואיל והתיר במפורש והתיר בסתם מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ³ת"ל תאכלו מכל אשר במים היכן התיר בכלים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים וגו' בימים ובנחלים הוא דכי אית ליה אכול דלית ליה לא תיכול הא ⁷בכלים אע"ג דלית ליה אכול אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול לא סלקא דעתך דכתיב °וכל אשר שם אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים בימים ובנחלים דלית ליה לא תיכול הא בבלים אע"ג דלית ליה אכול ואימא במים כלל בימים ובנחלים פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ימים ונחלים אין נעיצין וחריצין לא במים חזר וכלל הני תרי כללי דסמיכי להדדי נינהו אמר רבינא כדאמרי במערבא *כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכין זה לזה הטל

רש"י

אקונס ואפונס כספתיאס ואכספטיאס. כולן לשון פרסי הן: תנן התם. במס' נדה: אקשקשת סמכינן. דהא איכא בלא סנפיר כדתני תנא ואסנפיר לא סמכינן דהא דג טמא נמי יש לו סנפיר: הוה אמינא. קשקשת הוא הפורח בהן ואתי לאכשורי דג טמא כתב [רחמנא] תרווייהו למימרא דעל כרחך חד מינייהו הוי הנך דקבועין בו: ופרכינן והשתא דכתיבי תרווייהו מגלן דקשקשת לבושא הוא דמפרש תנא דמתניתין קשקשין אלו הקבועין בו על כרחך מהאי קרא מישתמע ושריון קשקשים וגו' וכיון דפשיטא לן דקשקשת הוא לבושא ליכתוב קשקשת לחודא דהא עלה סמכינן והשתא ליכא למימר הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר: כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים אותם תאכלו. אותם משמע מיעוטא הא אם אין לו לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה: תאכלו מכל אשר במים מה ת"ל. והא מאותם תאכלו דסיפיה דקרא נפקא לן התירא כיש לו ואיסור עשה באין לו ותאכלו קמא למאי אתא ליכתוב מכל אשר במים כל אשר לו וגו': שיכול וכו'. ואי קשיא תאכלו דרישא הוה ליה למיסבק לגופיה ובתרא לדרשא דכל אורחא דדרשא הכי הוא א"כ תו לא מסכחת מידי למידרש מתאכלו דסיפא דהא דרשא דדרשינן מהאי בסמוך לא משתמעא מיניה: הואיל והתיר. שרץ המים בלא סימני טהרה בשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש כדמפרש להו לקמיה והוה אמינא ילמד סתום מן המפורש: מה כשהתיר במפורש לא התיר. בלא סנפיר וקשקשת אלא שקצים הגדלים במים שבכלים כגון תולעים שבהן ולקמן מפרש מנא לן דמישתרו: אף כשהתיר כו' לא התיר אלא בכלים. אבל כל שאר מימות כגון חריצין ונעיצין שהן טבעין ודומין לימים ונחלים האמורין בפרשה. או בורות שיחין ומערות שאינן דומין להם שאינן טבעין לא התיר בהן בלא סנפיר וקשקשת: מנין להתיר בורות שיחין ומערות. שאינו נמנע לשתות עם התולעים שבהם הואיל ואין דומין לימים ונחלים שהסימנין אמורין בהן: ת"ל תאכלו מכל אשר במים. ומתאכלו דסיפא לא מצי למדרש התירא אלא איסורא דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אסנפיר וקשקשת אבל מתאכלו קמא מצי למידרש באנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים ונחלים דסיפא קאי והכי קאמר תאכלו מכל אשר במים אפי' בלא סימנין וכגון בשאר מימות שאינן ימים ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת [במים] בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר וקשקשת דבימים ונחלים בעי סימנין: היכן התיר בכלים. מאיזה מקרא אתה למד: בימים ובנחלים הוא. דכתבתי לך אותם למעוטי מי שאין לו הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול: ואימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול. דהא גבי התירא כתיב ומשמע דמהתירא ממעט להו דהכי משמע בימים ובנחלים הוא דתאכלם אבל בכלים לא תאכלם: לא ס"ד. דהא גבי איסורא דאל תאכלו את אשר אין לו כתיב נמי ימים ונחלים למעוטי כלים והכא על כרחך מאיסורא ממעט להו הלכך על כרחך רישא נמי כי כתיב ימים ונחלים ולא כלים מאיסורא ממעט להו ואותם תאכלו דממעט אמי שאין לו קאי והכי קאמר ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא מי שאין לו אבל כלים אפי' אין לו אכול והיינו שני מקראות סתום ומפורש דלעיל שהותרו בהם כלים ולקמן בעי הי קרי סתום והי קרי מפורש: ואימא במים כלל. (א) דכל שרץ המים בעינן סימנין: חריצין ונעיצין לא. וכ"ש בורות ולמה לי תאכלו מכל אשר במים לאתויי בורות להיתרא: במים חזר וכלל. תרי במים כתיבי גבי הדדי מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים: הטל

תוספות

כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. וא"ת מנין היה להם זה לחכמים וכן לעיל (דף סג:) דתניא שאין במיני דגים טמאים אלא ז' מאות מנין היה להם שהתירו בכך את השאר וליכא למימר מאדם שקרא להם שמות קים להו הכי שמסר לדורות כך שהם טמאין שכן הוא הכיר את כולם דהא לא משמע במקרא שקרא שמות אלא לבהמות ולעופות שאע"פ שידע שמו של הקב"ה כדדרשינן (במ"ר בראשית פי"ז) אני ה' (*הוא) שקרא לי אדם הראשון בדגים מיהא לא אשכחן ויש לומר מכל אשר יקרא לו האדם יש לרבות אפי' דגים ואיכא למימר דמאדם קים להו ואם תמצא לומר שלא קרא להם שמות יש לומר דהכי קים להו הלמ"מ: הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר. בפ"ק (לעיל דף כב: סד"ה איצטריך) פירשתי דלא שייך כאן לאקשויי וכי איצטריך קרא לכתוב כדי שלא נטעה כדפריך התם גבי איצטריך קרא למעוטי ספיקא: יגדיל תורה ויאדיר. הרבה אמר לנו טעמים לידע מהו קשקשת: אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול. וא"ת א"כ את זה תאכלו מאי אהני ליה יש לומר שלא תאמר מה הפרט מפורש מים נובעין ונאסור בורות שיחין ומערות דדרשינן לאיסורא כתב רחמנא תאכלו למימר מה הפרט מפורש גדלים על גבי קרקע להתיר יש לו בבורות שיחין ומערות כימים וכנחלים והא דקאמר בסמוך איפכא היינו למאי דדרשינן להתירא: לא ס"ד דכתיב כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת. תימה מאי ראיה היא זו אימא דהאי קרא בתרא קאי אדיוקא דבימים ובנחלים כי לית ליה לא תיכול הא אית ליה אכול אבל בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול ותהוי השתא קרא קמא כפשטיה דמה ראית דתימא קרא קמא אדיוקא וקרא בתרא כפשטיה וי"ל דבקרא קמא אין לחוש אי קאי אדיוקא משום דכתיב ביה אותם תאכלו דמשמע אותם ולא אחרים והרי הוא כמו שכתוב בהדיא ולא אחרים וא"ת והיכי משמע מהאי קרא דשרי בכלים אימא למעוטי מלאו אתא כלומר בכלים ליכא לאו אבל עשה מיהא איכא כדמוכח קרא קמא אפי' ביש לו וי"ל דבהאי קרא בתרא לא כתיב לאו והכי כתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם ובאידך קרא דבתריה הוא דכתיב הלאו ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ועוד דאין זה סברא שיהא בכלים המורים מימים ונחלים דביש להם סנפיר וקשקשת נמי אסירי ובאין להם סנפיר וקשקשת קילי טפי דליכא בהו אלא עשה והאי שינויא בתרא ניחא טפי דלמה ליה (ב) להתיר בכלים מקרא דיש לו ליפתוק ביה מימים ונחלים והנא ידענא היתר כלי מקרא דאין לו וצריך לומר דהוה אמינא דקרא דאין לו אתא למעוטי כלי מלאו אבל עשה איכא ויש לו אפי' בכלים נמי שרו להכי איצטריך קרא קמא למשרי כלים לגמרי אע"ג דאין לו:

עין משפט נר מצוה

רעו א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' כד סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פג סעיף ג:

רעז ב מיי' פ"ב שם הלכה ד:

[צ"ל הוא שמי]

רעח ג ד מיי' שם הל' יח סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' פד סעיף א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואימא במים כלל דלכל שרץ: (ב) תוס' ד"ה לא ס"ד וכו' ניחא טפי דלמה ליה להזכיר כלים בקרא דיש לו:

מסורת הש"ס

נדה נא.

זבחים מו. ב"ק סו: בכורות נה. ע"ש שבועות כ.

רבינו גרשום

מכדי תני התם בנדה פ' בא סימן התחתון כל שיש לו קשקשת ויש לו סנפיר דג טהור' אקשקשת קא סמכינן. כלומר דחזינן יש לו סנפיר ואין לו קשקשת דג טמא לא נכתוב רחמנא סנפיר ונכתוב קשקשת: כלומר השתא דקי"ל דקשקשת(כלבי)[לבוש'] נינהו נכתוב רחמנא קשקשת ולא נכתוב סנפיר ולא אתי למטעי דקשקשת היינו סנפיר: תנו א)רבנן אין לו עכשיו כו'. כלומר סנפיר וקשקשת: כספטיים ואכספטים גרסי': מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים כדבעינן לפרושי לקמן איזהו מפורש ואיזהו סתם: מנין לרבות בורות שיחין ומערות כו'. כלומר אע"ג דאין לו: בימים ובנחלים אין חריצין ונעיצין לא. כלומר אע"ג דלית ליה אכול: במים חוזר וכלל. כלומר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים: ואירבו להו בורות ושיחין ומערות לאיסורא כו'. כלומר את אמרת בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע אע"ג דלית ליה אימא

א) מכאן עד ד"ה מה כשהתיר שייך לעיל ע"א

במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט.

הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעים אף כל מים נובעים מאי רבי חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתירא ואימא מה הפרט מפורש מים גדלין על גבי קרקע אף כל מים גדלין על גבי קרקע ומאי רבי אפי' בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים אם כן תאכלו מאי אהני ליה *דבי ר' ישמעאל תנא במים במים שתי פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי [א]חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט בורות שיחין ומערות להתירא אימא מאי ריבה בורות שיחין ומערות לאיסורא ומאי מיעט מיעט כלים א"כ תאכלו מאי אהני ליה ואיפוך אנא כדתני מתתיה דתני מתתיה בר יהודה מאי ראית לרבות בורות שיחין ומערות להתירא ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורין ככלים הי סתום והי מפורש פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר יש לו מפורש ואין לו סתום וחד אמר אין לו מפורש ויש לו סתום מאי טעמא דמאן דאמר יש לו מפורש אמר לך מיניה הוא דקא משתרו כלים מאי טעמא דמאן דאמר אין לו מפורש דהאי הוא דקמוכח אהאיך דאי מהאיך הוה אמינא בכלים אע"ג דאית ליה נמי לא תיכול אמר רב הונא [ב]לא לשפי איניש שיכרא בצבייתא באורתא דילמא פריש לעיל מצבייתא והדר נפיל לכסא והוי עובר משום °שרץ השורץ על הארץ אי הכי במנא נמי דלמא פריש [ג]לדפנא דמנא והדר נפיל למנא התם [ד]היינו רביתיה ומנא תימרא דתניא מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ת"ל °תאכלו מכל אשר במים וליחוש דלמא פריש לדפנא והדר נפיל אלא היינו רביתיה ה"נ היינו רביתיה אמר ליה רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך כל השרץ השורץ על הארץ [ה]לרבות יבחושין שסיננן טעמא דסיננן הא לא סיננן שרי *אמר שמואל °[ו]קישות שהתליעה באביה

תורה אור: ויקרא יא — שם

לעיל סו.

רש"י

הטל פרט. הסמוך להם ותנהו ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל ותרבי ביה כל כעין הפרט הלכך אי לאו תאכלו קמא הוה מרבינן בכעין הפרט אפי' בורות דדמו לפרט בהכי שהן מים גדלין על גבי קרקע אבל השתא דכתיב תאכלו קמא דרשינן ליה הכי מה הפרט מפורש מים טבעין אף כל מים טבעים ואיתרבו חרילין ונעילין לאיסורא כאלו ולא איתרבו בורות: ומאי רבי. בכעין הפרט דאף כל: ומאי מיעט. דכל פרט למעוטי אתא: ואימא מה הפרט מפורש וכו'. דאע"ג דלא דמי ליה לפרטא אלא בחד לד מרבינן דכללא בתרא דוקא: א"כ תאכלו מאי אהני ליה. בלאו איהו נמי כלים לא מיתסרי דהא לא דמו לפרט במידי אלא לאו תאכלו למשרי בורות אתא ולמימרא דלא תרבי בכעין הפרט אלא חרילין ונעילין דדמו ליה בשני לדדין: חרילין. ארוכין וקלרים: נעילין. רחבין כגון אותן שעושין לביברי דגים: ואימא איפכא לא גרסינן הכא עד בסיפא דשמעתא בתר מלתא דתנא דבי ר' ישמעאל אבל הכא גבי תנא דבי רב דדריש כללי ופרטי ליכא לאותביה דהא כעין הפרט בעינן ומאי כעין הפרט אית בהו דתרבינהו לאיסורא ותפיק חרילין ונעילין: במים במים ב' פעמים. הואיל ושני הכללות סמוכין כשתטיל פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תדונם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לפרטא מכללא דלא תדרשיה בכלל ופרט ואיכא בין ריבה ומיעט לכלל ופרט דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כללא ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאתויי מידי דדמי ליה לפרט אבל כי דרשינן ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הרבוי אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו ובלאו רבוי שני הוה מרבינן כל דדמי ליה למיעוטא ואהני רבוי שני לאתויי כל מילי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשינן בפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי כל הנסקלין נתלין דרבוי ומיעוט לחודיה מייתי כל דדמי ליה בכל מילי ומשום דרבוי ומיעוט מידרים אילטריך תאכלו קמא למשרי בורות דאתי ברבוי ומיעוט וריבוי לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשינן ליה לא הוו מתרבו בורות ולא אילטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא דלא מרבי כללא בתרא אלא מידי דדמי לפרט בכל לד דהייטו טובעין וה"נ אמרן לעיל גבי כלל ופרט דתנביס לתנא דבי ר' ישמעאל דלא מתרבי לאשו ארוך מכלל ופרט משום דלא דמי בכל לד ואילטריך שלעס יתירא לרבוי: ומאי מיעט מיעט בורות שיחין ומערות. אתאכלו יתירא סמיך כדאמרי' במסקנא א"כ תאכלו מאי אהני ליה: ואיפוך אנא. דכיון דלאו טעמא יהיב למילתיה כשאר כעין הפרט אימא תאכלו למישרי חרילין וריבויא לרבויי בורות: שהן עצורין. שאין להם מולא ומבוא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב: הי סתום והי מפורש. דאמרי' לעיל הואיל והתיר בסתום והתיר במפורש: יש לו מפורש. בההוא קרא דמשתעי ביה לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש להתיר כלים בלא סימני טהרה כדדרים לעיל ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא אחרים הא בכלים אפי' אין לו תאכלו: מיניה הוא דקא מישתרו כלים. כדפרישית דקאי אמיעוט דאותם דממעט אין לו גבי ימים ונחלים כדכתיב *ובנחלים אותם תאכלו ולא שאין לו וממילא דבכלים לא אימעיט אבל קראי דמישתעי באין לו דאמרן לעיל נמי דמישתרו מיניה כדאמרן כל אשר אין לו בימים ובנחלים לא תאכלו הא בכלים תאכלו לא הוי מפורש להיתר כלים כולי האי משום דאזהרת לא תאכלו לא סמיכא לפרטא אלא לכלל דכל נפש החיה אשר במים לא תאכלו ומשמע טפי דבכל מימות שבעולם אפי' בכלים אזהר אלא אגן הוא דדרשינן ליה בכלל ופרט וכלל דבדידיה נמי איכא ב' כללות סמוכין זה לזה אחר הפרט דכתיב בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו': דהאי הוא דמוכח אהאיך. קרא דיש לו דלמשרי כלים אתא: דאי מהאיך הוה אמינא. בנחלים אותם תאכלו הא בכלים אפי' אותם לא תאכלו ואתא בימים ובנחלים דאין לו וגלי עליה דכי מעטינהו לכלים מאיסורא מעטינהו ולא מהתירא: לשפי. לשון השופה יין *לאמרא (ב"מ דף ס.) לשון מוריק מכלי אל כלי: שיכרא. של תמרים הוא ומלוין בהן תולעים: בצבייתא. ליבי שמסננין אותו דרך עלים וקסים דקים: באורתא. שאם תפול תולעת על הקסים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולמחר כשיראנה יהא סבור שלא ילתה מן הסכך לקסים ותולעת המים מותרת כדאמרן: וקעבר משום שרץ השורץ על הארץ. דכיון דרחשה והלכה קלת על הקסין נעשית שרץ הארץ: היינו רביתיה. וכמי שלא פירשה מן המים היא: יבחושין. כמין יתושין דקין הגמלאות במרתפות של יין: באביה

תוספות

במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט. פי' בקונטרס משום דברבוי ומיעוט מדרים אילטריך תאכלו קמא למישרי בורות שיחין ומערות דאתו ברבוי ומיעוט ורבוי לאסור דאילו כלל ופרט דרשינן לא הוה מתרבי בורות ולא אילטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דוקא ולא מרבינן בכלל בתרא אלא מידי דדמי ליה בכל לד לפרט דהייטו נובעין וצריך לומר דסוגיא דלעיל דדריש כלל ופרט וכלל ואפ"ה אילטריך ליה לתאכלו להתיר בורות שיחין ומערות קסבר כללא בתרא דוקא והוו מתרבו בורות שיחין ומערות אע"ג דלא דמו אלא בחד לד שהם מים הגדלים על גבי קרקע וכי פריך אי מה הפרט מפורש מים הגדלים על גבי קרקע ורבי אפילו בורות שיחין ומערות לאיסורא הוה מצי לשנויי קסבר כללא קמא דוקא ובעי' עד דדמי ליה בכל לד אלא האמת קמתרץ דמתאכלו קדרים להו לעיל בברייתא והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי בהך מלתא סוגיא דלעיל ותנא דבי ר' ישמעאל דהכא ויש לתמוה דכי פריך בסמוך ואיפוך אנא ומשני מרבה אני בורות שיחין ומערות להתירא שהם עצורין ככלים למה לי להזכיר כלל עצורין דהוה ליה למימר דאיבעי ליה לרבויי חרילין ונעילין טפי לאיסורא לפי שהם נובעים כימים וכנחלים לכך נראה [א] דהנך חרילין ונעילין דהכא איירי באין נובעין ולהכי פריך כיון דאין נובעין מה לי בורות שיחין ומערות מה לי חרילין ונעילין ומשני דחרילין ונעילין אע"ג שאין נובעין דמו טפי לימים ונחלים שאין עצורים ככלים אבל בורות שיחין ומערות עצורים ככלים ולהכי סברא להתירא והשתא למאן דדריש ריבה ומיעט מרבה חרילין ונעילין שאין נובעין לאיסורא והתירא דתאכלו מוקי לה בבורות שיחין ומערות אבל למאן דדריש לעיל כללי ופרטי מרבה מתאכלו להתירא אפי' חרילין ונעילין שאין עצורים ככלים כיון דאינן נובעים:

דיקא

עין משפט נר מצוה

רעט א מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' יח עי' מ"מ סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פד סעיף ב:

רפ ב מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ג:

רפא ג מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף א:

רפב ד מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ג:

רפג ה מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ו:

שיטה מקובצת

א] לכך נראה דהנך חריצין ונעיצין דהכא איירי באין נובעין. נ"ב (ולאנן)[ולא כן] פירש"י לעיל לפיכך צריך לומר דנקט עצורין לאשמועינן דאי הן זוחלין אסיר אע"ג דאינם נובעין. כך נ"ל:

גליון הש"ס

גמ' קישות שהתליעה. עי' פסחים קטו ע"ב תוס' ד"ה קפא:

מסורת הש"ס

ב"ק סה: שבועות ס. בכורות נא. [והא דתניא ר' ישמעאל י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן והא איכא גם מדה זו הניחו בתימה תוס' שבועות ס. ד"ה דתנא]

בימים ובנחלים. רב"ל

[נ"ל לאמרא]

רבינו גרשום

אימא לאיסורא דאי אית ליה אכול ואי לית ליה לא תיכול[אפי'] בורות שיחין ומערות: ואימעיטו ליה כלים להתירא. כלומר דבכלים אע"ג דלית ליה אכול: ואימא איפכא. כלומר חריצין ונעיצין להתירא בורות שיחין ומערות לאיסורא: חד אמר יש לו סתום אין לו מפורש. כלומר כל אשר לו סנפיר וקשקשת סתום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת מפורש: (משיש לו קא) [מיניה הוא דקא] מיתרבו כלים. בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול (וניכול להבין) הא בכלים אע"ג דלית ליה תיכול כדאמרי' לעיל: אין לו הוא דקא מגלי עליה דיש לו. כלומר דאי מיש לו הוה אמינא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול קמ"ל אין לו בימים ובנחלים הוא דלית ליה לא תיכול משמע הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול: בציביא בליליא. כלומר שמשים ציבי דחצבא ושפי שיכרא דרך ציבי דלמא פריש התולעת מחצבא לציבי ומיחזי כשרץ השורץ: א"ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע. מה דאמרת כי פריש לציבי והדר נפיל יש בו משום שרץ השורץ תניא דמסייעא לך דלאחר שפירש למסננת קרינן ביה השרץ:

עין משפט
נר מצוה

[פרשת שמיני סי' פד ועי' תוס' פסחים קטו: ד"ה קפא]

רפד א ב ג מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הל' יד טו טז טוש"ע י"ד סי' פד סעיף ד:

רפה ד ה ו מיי' שם הלכה יז ועיין בהשגות ובמ"מ טוש"ע שם סעיף טז:

תורה אור

ויקרא יא

באביה אסורה משום °השרץ השורץ על הארץ לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ "להוציא את הזיזין שבעדשים ואת היתושים שבכליסים ותולעת שבתמרים ושבגרוגרות ותניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים מאי לאו אידי ואידי בפירא והא באביה והא שלא באביה לא אידי ואידי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא גופא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים ש"מ בעי רב יוסף פרשה ומתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו ^ב^תיקו בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעינתה מהו מתמרה לתמרה מהו ^ג^תיקו אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסירי מאי טעמא מעלמא אתו מתקיף לה רב אשי אי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הריעי איכא דאמרי אמר רב שישא בריה דרב אידי קוקיאני שרו מאי טעמא מיניה גבלי אמר רב אשי פשיטא דאי מעלמא קא אתו לישתכחו דרך בית הריעי והלכתא ^ד^קוקיאני אסירי מ"ט מינם ניים ועיילי ליה באוסייה תולעים ^ה^דרני דבשרא אסירי ^ו^דכוורי שריין אמר לה רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא מאי שנא מהא דתניא °ואת נבלתם תשקצו לרבות את הדרנים שבבהמה א"ל הכי השתא בהמה בשחיטה הוא דמשתריא והני מדלא קא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי והני כי קא גבלן בהיתרא קא גבלן ת"ר °הולך על גחון זה נחש כל לרבות השילשול ואת הדומה לשילשול על ארבע זה עקרב כל הולך לרבות את החיפושית ואת הדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומר *לויתן דג טהור הוא שנאמר °גאוה אפיקי מגנים °תחתיו חדודי חרש אפיקי מגנים אלו קשקשים שבו תחתיו חדודי חרש אלו סנפירין שפורח בהן:

שם

שם

איוב מא

שם

הדרן עלך אלו טרפות

רש"י

באביה. בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסורה התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הוי כמהלכת על גבי קרקע אבל התליעה לאחר מכאן מותרת עד שתצא לאויר: להוציא זיזין שבעדשים. דמותרים דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה: זיזין. כוכו"ם וכמין יתושין הן אלא שבעדשים זיזין שמן: כליסין. מין קטנית לידרא"ש בלע"ז: ותניא אידך כל לרבות. דאסירי: בפירא. שהתליעו תמרים עצמן: והא באביה. אסירי וסייעתא דשמואל: אידי ואידי באביה. כלומר הא דשרי נמי באביה דכל כמה דלא נפקא לאויר לאו שרץ הארץ היא ולא תסייעיה: פירשה ומתה. המתלעת לאחר תלישתה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה: מהו. מי אמרי' כיון דלא הלכה לאו שורץ על הארץ הוא או דלמא לא בעינן שרילה. שורץ היינו רוחש ומנענע: מקצתה מהו. מי הויא כהולכה או דלמא בעינן כולה: לאויר העולם. פירשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שהגיע לארץ קלטה בפיו לבולעה אם תימצי לומר פירשה ומתה מותרת משום דאינה ראויה לרחוש אבל חיה דראויה לרחוש לא: לגג תמרה מהו. מתוכה פירשה לגגה מי אמרי' היינו רביתיה או דלמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי: לגג גרעינתה מהו. אם תמצי לומר לגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעיני הפרי הן גדלים: מתמרה לתמרה מהו. ולא שרץ על גבה אלא מזו על זו מי אמרי' כיון דלאו היינו אמה שורץ קרינא ביה או דלמא אויר העולם בעינן וכולהו בתלושין בעי להו: קוקיאני. תולעים שבכבד ושבריאה: מעלמא אתו. שבלעתן הבהמה עם האוכלים ותחלתן שרצו על הארץ: מינה גבלי. לשון גדלי מן הבהמה עצמה הן גדלין ולאו שרץ הארץ נינהו: מינם ניים ועיילי ליה באוסייה. כשהבהמה ישנה נכנסים בחוטמה ומשם לקנה ריאה וכבד הלכך לא משתכחי דרך בית הרעי: דרני. תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה ובלע"ז גרבילי"ש: אסירי. וטעמא מפרש לקמיה: דכוורי שרי. וטעמא כדמפרש רבינא: אבלע לי. דכוורי בתוך הדגים תני אותם שלא אראה ואקוץ בם: בשחיטה משתריא. ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה בלו מאיסור אבר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן ואע"ג דשליל מותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמן אבל *הכא באיסורייהו קיימי: שילשול. תולעת ארוכה כנחש קטן והן הנמצאין באשפה: חפושית. אישקרבוט"י: נדל. מאה רגלים קורין לו: דג טהור הוא. שהרי יש לו סנפיר וקשקשת כדמפרש: אפיקי מגנים. חוזק מגינים: אלו קשקשים. הסגורים ותחומים בו בדוחק: תחתיו חדודי חרש. חידודים של חרסים. שחדודים ומחתכין כחרסין ובהן הוא בוקע את המים בחוזק שלא יעכבוהו בפריחתו פשטיה דקרא לשון *מורי תחתיו חדודי חרש במקומו זהכורי שמש:

הדרן עלך אלו טרפות

תוספות

דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים. מכאן מדקדק ר"ת ורבינו נתנאל וריב"א דאין הלכה כשמואל דאמר קישות שהתליעה באביה אסורה ובהלכות גדולות ובשאלתות *דרב אחאי פוסק כשמואל מדאמר רב פפא לעיל בפירקין (דף נח.) ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליעה באביה אסורה הני תמרי דכלא בתר תריסר ירחי שרי אע"פ שהש"ס עושה כאן דיוק מן הברייתא דלא כשמואל הייט לכאורה אבל לשמואל נמי יש ליישב ולפרש דתולעת שבעיקרי זיתים היינו שבזיתים בעודן מחוברין בעיקרן ומיהו אפי' לשמואל אין לאסור אותן פולין שקורין פוא"ש בלע"ז ותימני שקורין שאוי"ש כשנמצאין בתוכן כגון יבחושין ובתחלת תולדות של יבחושין הקליפה משחרת מבחוץ וכשמסירין הקליפה נשארים היבחושין תחתיה אין לאוסרן ולא מתסרי משום השרץ השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחשה וגם בקונטרס פי' לעיל גבי קישות שהתליעה באביה אסורה כיון דמהלכת התולעת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הויא כמהלכת על גבי קרקע:

קוקיאני אסירי. פי' הקונטרס תולעים שבכבד ושבריאה וקשיא לר"ת דלאידך לישנא דשרי תקשי ליה מברייתא דבסמוך דואת נבלתם תשקצו לרבות דרנים שבבהמה אע"ג דמינה קא גדלי אלא אומר ר"ת דבדגים איירי הכא והא דאמר כי ניים עייל ליה באוסיא אשכחן בדגים כי האי גוונא בפ' המוכר את הספינה (ב"ב דף עג:) דאמר רבה בר בר חנה חזינא ההוא כוורא דיתבה ועיילא ליה טינא באוסייה: לרבות דרנים שבבהמה. וא"ת ותיפוק ליה דאסירי מידי דהוה אשוקץ הבהמה ומלא בה דמות יונה דאסירא* משום דליתיה לא בפרסה ולא בפרסות ויש לומר דשאני עובר משום דמקרא דוכל בהמה אישתרי ולית ליה למסרי אלא היכא דאיכא פרסות דבקרא דוכל בהמה כתיב פרסה אבל דרנים שבבהמה נבראין מן הבשר עצמה והוה אמרינן דחשיבי כבשר ולא דמי לחותך מן הטחול ומן הכליות דהתם איכא חסרון ואסירי לקמן (סט.) מאותה שלמה ולא חסרה אבל הכא לא נחסר דבר:

הדרן עלך אלו טרפות

[לקמן סט.]

[דלא נימא הואיל דאיתקש לנחש דכתיב לויתן נחש בריח טמא הוא קמ"ל דהוא טהור. ערוך ערך גא א']

נ"ל פני

גי' רש"ל אורים

רבינו גרשום

קישות שהתליע באביה. כלומר במחובר (כלומר) כל זמן שהוא עומד על האילן אסור דאמרי' מן הארץ שרץ לקישות: שבכלוסין. מיני קיטנית: מאי לאו אידי ואידי בפירי. הא דאיתלע באביה אמרי' מפירא גבלא ומקום רביתא היא: ולא קשיא. הא דאיתלע פירא גופיה מותר הא דאיתלע אילנא גופיה אסור: פירשה ומתה מהו. כלומר התולעת שבפירי פירשה ממקום רביתה ולא שרצה ומתה מהו מי אמרי' כיון דלא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון שפירשה מקצתה אסור: לאויר העולם מהו. כלומר דלא שרצה על הארץ מותרת או דלמא כיון דפירשה אסור: פירשה לגג תמרה מהו. לא שרצה על הארץ אלא לפירי עצמה פירשה: לגג גרעינתה מהו א). שרצה על הארץ: קוקאני. תולעי הראש: אתא שחים ושריא ליה גרסי'. כלומר לבהמת שריא לדרנין לא שריא: את החיפושית. מין שרץ: ר' יוסי בן דורמסקית [אומר] לויתן דג טהור כו': אבלע לי. דכוורי:

א) נראה דצ"ל אי הוה כמו דשרצה על הארץ או לא

הדרן עלך אלו טרפות

מתני'

בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה *הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד *חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל דבר שגופה אסור *ושאינה גופה מותר:

גמ' אמר רב יהודה אמר רב ואבר עצמו אסור מאי טעמא דאמר קרא °ובשר בשדה טרפה לא תאכלו *כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר תנן בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר מאי איריא החזירו אפילו לא החזירו נמי הוא הדין אף על גב דלא החזירו ואיידי *דקא בעי מיתנא סיפא הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד תנא נמי רישא החזירו וסיפא מאי קמשמע לן דכיון דיצא ראשו הויא לה לידה *תנינא איזהו בכור לנחלה ואינו בכור לכהנים הבא אחר נפלים אף על פי שיצא ראשו חי או בן ט' שיצא ראשו מת טעמא דראשו מת הא ראשו חי הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי וכי תימא אשמעינן באדם וקא משמע לן בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה ובהמה מאדם לא ילפא דחשיב פרצוף פנים דידיה הא נמי תנינא *שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה אי אמרת בשלמא החזירו דרישא דוקא תנא סיפא אטו רישא אלא אי אמרת לא דרישא דוקא ולא דסיפא דוקא למה ליה למתנייה כלל לא לעולם אעובר וכדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך הכא נמי לא נצרכה אלא למקום חתך ת"ש בהמה המקשה לילד הוציא עובר את ידו והחזירה ואחר כך שחט את אמו מותר באכילה שחט את אמו ואחר כך החזירה אסור באכילה הוציא את ידו וחתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ טמא ואסור ושבפנים טהור ומותר *שחט את אמו ואחר כך חתכו הבשר

רש"י

בהמה המקשה לילד · בשעת שחיטה : והחזירו · קודם שחיטה : מותר באכילה · ובגמרא מפרש מאן מותר : הרי זה כילוד · ותו לא מהניא ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה : חותך מעובר שבמעיה · והניח החתיכה בתוכה : מותר · בשחיטתה כדיליף בגמרא מכל בבהמה תאכלו : מן הטחול ומן הכליות · של בהמה עצמה : אסור באכילה · ואע"פ שהגיעו בבהמה לא הותר בשחיטתה להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפה הוא : **גמ'** ואבר עצמו אסור · באכילה מאחר שילא ממחילתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירה קודם לכן: ובשר בשדה · כלומר חוץ למחילתו דהיינו לאויר שרחם זה הוה ליה מחילה להתירו בשחיטה וכיון שילא הרי הוא כטרפה ולא תאכלו וכל מי שיש לו מחילה ויצא כגון בשר קדשים שילאו נמי מהאי קרא נפקא לן (מכות דף יח·): לא אעובר · ואשמועינן דמשום יד לא הוי כילוד : אפי' לא החזירו נמי · דעובר נפקא לן לקמן מבהמה בבהמה אותה תאכלו : גסיפא · גופה מאי קמ"ל דקאמרת רישא תני משום סיפא : בכור לנחלה · בעינן ולד שיהא ראוי לחיות ואי לא ראוי לחיות לא מפקע את הבא אחריו מליטול פי שנים דכתיב (דברים כא) ראשית אונו מי שלבו דוה עליו יצא ולד שאינו של קיימא שאין לב אביו דוה על מותו אבל מפדיון הבכור פוטר הוא את הבא אחריו שהרי זה פטר את הרחם : נפל · שלא כלו חדשיו : אע"פ שילא ראשו חי · והחזירו ויצא אחיו שכלו חדשיו אין לידת הראשון מפקעתו מלהיות בכור לנחלה שאפילו נולד הנפל כולו אינו מפקיע את הבא אחריו שאין לבו דוה עליו וכל שכן אם יצא ראשו מת והאי דנקט ראשו משום בכור לכהן נקט ליה וביציאת ראשו הוי ילוד ופוטר את אחיו מבכור לכהן: או · הבא אחר בן תשעה אפי' יצא ראשו של ראשון מת הויא לידת הראשון לידה ואין הבא אחריו בכור לכהן אבל הבא אחר בן תשעה שילא ראשו חי בכור לנחלה נמי לא הוי אלמא ראש הויא לידה : וכי תימא אשמועינן באדם · דביציאת ראשו הוי כילוד והדר אשמועי' בבהמה דאדם מבהמה לא יליף דבהמה לית לה פרוזדור לפני בית הרחם שלה וגלוי הוא ומכיון שהראש יולא לידתו ניכרת אבל אשה אין רחמה בגלוי שהירכים הוו לה כעין פרוזדור ואין יציאת הולד ניכרת יפה עד שילא רובו : הא נמי תנינא · בבהמה נמי תנינא במתניתין בפירקין דראש הוי לידה דקתני שליא שילתה מקלתה אסורה באכילה אפילו מה שהיה בפנים בשעת שחיטה לפי שהשליא סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה וחיישינן דלמא בההיא מקלת דנפיק ילא הראש והוי כילוד הלכך כולה אסורה דדינן לה בתר רישא אלמא ראשו תנן דהוי לידה וסיפא דקתני החזירו לא אצטריך : א"א בשלמא החזירו דרישא דוקא · ולמישרי אבר גופיה איכא לתרולי סיפא דתני החזירו משום רישא אלא אי אמרת מותר דרישא אעובר קאי אבל אבר אסור דחזרה לא מהני אמאי נקט החזירו : לעולם · מותר דקתני אעובר ודקשיא לך הזרה מאי אהני למקום חתך מהניא דאם לא החזיר צריך להניח ממה שבפנים נגד החילון ולחותכו שמקום החתך הבדלת החילון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על ספת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא אבל החזירו א"צ לחתוך נגד פנים אלא מלמטה וחותך ומקום חתך מותר דקרינא ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממחילתו והא דרב נחמן לקמן : שבחוץ טמא · דילפינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה מוכי ימות מן הבהמה : שבפנים טהור · שמחיים לא קבל טומאת אוכלין : הבשר

תוספות

בהמה המקשה · כיון שילא בשר חוץ למחילתו נאסר · כדדרים לקמן דומיא דטרפה דאין לה היתר : **סיפא** מאי קמ"ל דכיון שילא ראשו הויא לידה תנינא · וא"ת ודילמא איצטריך לאשמועינן אע"ג דהחזירו הוי כילוד דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וי"ל דפשיטא ליה דכיון דבלא חזרה הויא לידה כי החזירו נמי לא כלום הויא ומיהו אי לאו ההוא דבכורות לא הויא קשיא ליה אמאי איצטריך ליה למיתני החזירו דכיון דאצטריך לאשמועי' דיציאת ראש הויא לידה אשמועינן נמי אגב אורחיה דחזרה לאו כלום הוא אבל כוליה בבא לית ליה למיתני משום האי חידוש פורתא וזה נמי אין להקשות דהכא אצטריך לאשמועינן דאפי' מה שבפנים אסור דלרב יהודה אסור קאי אעובר והא לא שמעינן מההיא דבכורות דהא נמי פשיטא דכיון דחשיב כילוד ואפי' מה שבפנים אסור כיון שהולד שלם ובנחתך הוא דמיבעיא ליה לקמן כמו שאפרש לקמן בעזרת האל : **טעמא** דראשו מת הא ראשו חי כו' · תימה דהוה ליה למפרך בפשיטות מדקתני ואין בכור לכהן א"כ מכי יצא ראשו הוי כילוד וי"ל משום דאיכא למדחי מאי ראשו רובו כדדחי בפ' יש בכור (בכורות מו:) דאמר שמואל אין הראש פוטר בנפלים ופריך ליה מהא דאין בכור לכהן ומשני מאי ראשו רובו פירוש יצא ראשו וגם יצא רובו אח"כ ופריך וניתני רובו ומשני דנקט ראשו למידק הא ראשו חי בכור לנחלה נמי לא הוי הלכך עיקר פרכיה מהאי דיוקא והוה מצי למיפרך הכא ממתני' דנדה דתנן (דף כח·) יצא כדרכו משיצא רוב ראשו ואיזו רוב ראשו משתצא פדחתו : **אדם** מבהמה לא יליף דאין פרוזדור לבהמה · א) האי פרוזדור דהכא לא הוי כי ההוא דיולא דופן (נדה דף מב:) דאמר דמכי הוליא ולד ראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד דאי כפרוזדור דהתם איירי הכא מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חולה לו אלא פרוזדור דהתם הוא בית החילון ודהכא הוא עובי הירכים המכסים את הרחם שבין הירכים כדפ"ה ומש"ה לא חשיב כילוד ביליאת ראש חוץ לרחם ואין תימה על שהלשון שוה והפירוש משתנה דכי האי גוונא אשכחן בפ' הלוקח בהמה (בכורות דף כ·) דאמר רבי [יהושע] טינוף פוטר מבכורה דחשיב הטינוף ולד ולא הוי ההיא טינוף ולד כי האי דפ' המפלת (נדה דף כט·) דרוב יולדות מטנפות : **שליא** שילתה מקלתה אסור באכילה · אפי' מה שהיה בפנים בשעת שחיטה וא"ת היכי מוכח מיניה דבראש הוי כילוד דלמא משום דגזרינן מקלתה דמהא נמי דחי לה בפ"ק דב"ק (דף יא·) דקאמר אמילתא דרבי אלעזר מאי קא משמע לן דאין מקלת שליא בלא ולד תנינא שליא שילתה מקלתה כו' וי"ל דאם איתא דביליאת הראש לא הויא לידה לא היה ראוי לגזור כיון דבמקלתה אי אפשר בשום פעם לבא לידי חשיבות לידה ומהכא ליכא למפרך לשמואל דאמר בפ' יש בכור (בכורות דף מו:) דאין הראש פוטר בנפלים °דדילמא היינו דוקא בבהמה אבל באדם לא שמעינן מהכא דהא דקתני סיפא כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה היינו לענין שליא דהוי סימן ולד :

בסימן ולד באשה כך סימן ולד כו' · ב) וא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה וי"ל משום דתנן בנדה (דף כו·) דבאשה הוי שפיר סימן ולד לכך קאמר דאע"ג דבבהמה לא הוי שפיר סימן ולד מ"מ בשליא שוה לאשה* : ואליבא

רבינו גרשום

בהמה המקשה לילד כו'. כלומר מחמת קישוי הוציא עובר את ידו מבית הרחם והחזיר ואח"כ שחטו את אמו מותר באכילת העובר דאע"ג דהוציא ידו לא חשוב יוצא חוץ ממחיצתו אבל הוציא ראשו הרי זה כילוד אע"פ שהחזירו ואסור כולו אע"ג דשחטו את אמו לא מעלי ליה שחיטה: מ"ט דאמר קרא ובשר בשדה טרפה כלומר כיון שיצא ממחיצתו הרי זה כטרפה מה טרפה דאין לה היתר אף זה אין לה היתר שעם זה [בעינן] לפרושי לקמן : תנינא הבא אחר הנפלים כו'. כלומר א) ולד דאמר אדם הבא אחר הנפלים אע"פ שהנפל הוציא ראשו חי כלומר לא כלו לו חדשיו או הנפל היה בן ט' חדשים שכלו לו חדשיו והוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה דכתיב כי הוא ראשית אונו כיון דנפל לא כלו לו חדשיו ובן ט' שלא הוציא ראשו אלא מת לא חשוב ראשית אונו אלא הבא אחריו אין בכור לכהן דנפל כיון דהוציא ראשו חי הוא היה בכור או בן ט' שהוציא ראשו מת ואין לו לכהן חמש סלעים מן האחרון: דאין פרוזדור לבהמה וכיון דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד דחשיב פרצוף פנים דידיה כלומר (כיון) [הלכך] דהוציא ראשו מיד חשוב כילוד וליכא (למימר) [למילף] בבהמה: הא נמי תנינא שליא שיצתה מקצתה. כלומר בהמה נמי תנינא דיציאת ראשו חשוב שליא שיצתה מקצתה דאמרי' אין שליא בלא ולד וכיון שיצתה מקצתה ודאי עםיראשו יצאה ואסורה באכילה דיצאה חוץ למחיצתה: אי אמרת בשלמא החזיר דרישא דוקא. כלומר הוציא עובר את ידו והחזירה מותר באכילה האבר וטעמא דהחזיר דשחיטת אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דווקא תנא סיפא הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דהא בבא לא צריכא דתנינא במקום אחר כדאמרינן שליא שיצתה מקצתה אמטול רישא דווקא אלא אי אמרת לאו דרישא דווקא דפרישית הא דתנן מותר באכילה אעובר והחזיר לאו דוקא ה"ה דאע"ג דלא החזיר וסיפא נמי לאו דוקא היינו הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד דתנינא במקום אחר למה לי למיתניה כלל: לא לעולם אעובר. כלומר הא דתנן החזירו מותר באכילה אעובר תנן אבל אבר עצמו אסור באכילה ואי פרכת מאי אריא החזירו אפי' לא החזירו נמי לא נצרכה אלא למקום חתך אם החזיר מקום חתך מותר ואי לא החזיר מקום חתך אסור: שחט את אמו ואח"כ החזירו. אסור באכילה דאין שחיטת אמו מטהרתו דלא הוה האבר במעי אמו כי שחטה: חתכו ואח"כ שחט את אמו שבחוץ כו'. כלומר דמחיים לא מקבל טומאה: שחט אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה דדמי כשחתכו כמי שנוגע הנבלה בטהור כדבעינן לפרושי בגמ' [לקמן עב.]:
וחב"א

א) נראה דצ"ל כלומר תנינא דהוציא ראשו הו"ל לידה דאמר אדם הבא וכו'.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' טו סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סימן יד סעיף ה:
ב ב ג מיי' שם הל' ס טוש"ע שם סעיף ז [וסימן סב סעיף ג] :
ג ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :
ד ה מיי' פ"ב מהלכות נחלות הל' י טוש"ע ח"מ סי' רעז סעיף ו :
ה ו מיי' פי"א מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף כב:
ו ז ח מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יא ועי' בהשגות ובכ"מ ובפ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ט סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ב:

שיטה מקובצת

א] האי פרוזדור דהכא לא הוי · נ"ב עי' תוס' בכורות דף מ"ז ע"ב ד"ה דאדם: ב] וא"ת מאי פשוט יותר בזה מבזה · נ"ב עי' תוס' בכורות דף י"ט ע"ב ד"ה ובנסח :

[ועי' תוס' ב"ק יא· ד"ה כסימן]

מסורת הש"ס

בכורות מו:
לעיל נט: וע"ש לקמן עג·
[פירש"י על זה המלא לקמן סט· ד"ה דבר שאינו גופה וכו']
[מכות יח· זבחים פב:]
[שבת ל· ושם נסמן]
בכורות מו·
לקמן עו· ב"ק יא·
[לקמן עב·]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שליא וכו' דדילמא היינו דוקא בבהמה · עי' תשובת פנים מאירות ח"א סימן ז:

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הל' ט:
ח ב מיי' פי"א מהלכות מעה"ב הקרבנות הל' ו:
ט ג מיי' פ"ב מהלכות מעשר שני הלכה ט:
י ד מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' י סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ב:
יא ה ו עיי' בכ"מ פ"ה שם הלכה י ובל"מ ותפארת שמואל טוש"ע שם סעיף ד:

*הבשר מגע נבלה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [א]מגע טרפה שחוטה קתני מיהא רישא הוציא עובר את ידו והחזירה ואחר כך שחט את אמו מותר באכילה מאי לאו אאבר לא אעובר אי אעובר אימא סיפא שחט את אמו ואחר כך החזירו אסור באכילה ואי עובר אמאי אסור כדאמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך הכא נמי לא נצרכה אלא למקום חתך איני והא כי אתא אבימי מבי חוזאי אתא ואייתי מתניתא בידיה פרסה החזיר אכול פרסות החזיר אכול מאי לאו החזיר פרסה אכול פרסה לא החזיר פרסה אכול עובר אי עובר מאי איריא החזיר אפילו לא החזיר נמי °אמר רב נחמן בר יצחק *לא נצרכה אלא למקום חתך והא תרי קראי קא נסיב לה מאי לאו חד לאבר וחד למקום חתך לא חד למקום חתך וחד לקלוט במעי פרה ואליבא דרבי שמעון דאמר רבי שמעון קלוט בן פרה אסור ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי עולא אמר רבי יוחנן ואבר עצמו מותר אמר ליה רב יהודה לעולא והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אבר עצמו אסור אמר ליה *מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלינן עיינין אלא הכי אמר רבי יוחנן הכל היו בכלל °בשר בשדה טרפה לא תאכלו כשפרט לך הכתוב גבי [ב]חטאת שיצתה חוץ למחיצתה וחזרה אסור חטאת הוא דפרט רחמנא בה אבל כל מילי כיון דהדור שרי מיתיבי בשר בשדה טרפה לא תאכלו מה תלמוד לומר לפי שמצינו במעשר שני ובכורים שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין יכול אף זה כן תלמוד לומר טרפה מאי *תלמודא אמר רבה כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר א] אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו היתר תיובתא דעולא תיובתא אמר מר לפי שמצינו במעשר שני ובכורים היכן מצינו דכתיב °לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגו' בשעריך הוא דלא תיכול [ג]אבל יצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין במערבא מתנו הכי רב אמר יש לידה לאברים ורבי יוחנן אמר [ד]אין לידה לאברים מאי בינייהו איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים איבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציא את ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן הא נפק ליה רובא או דלמא כיון דהדר הדר אם תמצי לומר [ה]כיון דהדר הדר הוציא עובר את ידו וחתכה וחזר והוציא את ידו וחתכה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרינן [ו]הא נפיק ליה רובא או דלמא רובא בבת אחת בעינן תא שמע

זה

שמות כב

דברים יב

הבשר · כל העובר והבהמה נגעו באבר טמאין : מגע טריפה שחוטה · שאבר היוצא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה אע"פ שאין שחיטה מתירתה באכילה מטהרתה מידי נבילה כטרפה ששחיטתה מטהרתה וטעמייהו מפרש במתני' ולקמן(דף עג·) מפרש בפירקין בטרפה שחוטה מאי מגע שייך למימר בה ומפרש שטרפה שחוטה מטמאה את המוקדשים מדרבנן : פרסה החזיר אכול פרסות החזיר אכול· אקרא קאי דכתיב(דברים יד) כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה וגו' ומהאי קרא נפקא לן לקמן (דף סט·) דעובר ניתר בשחיטת האם ודריש בהמה דרישא אבהמה דסיפא ומשמע בהמה שבבהמה תאכלו ופרסה ופרסות דכתיבי ביה להכי אתו לומר לך פעמים שאתה אוכל כל אבריו ופעמים שאין אתה אוכל אלא מקצתן פרסה החזיר הוציא שתי ידיו והחזיר האחת אכול אותה החזיר שתיהם אכול שתיהן : למקום חתך· והכי קאמר החזיר פרסה אכול מקום חתך שלה החזיר פרסות אכול מקום חתך של שניהם : והא תרי קראי נסיב לה· פרסות ופרסה ואי למקום חתך מדאשמועינן בחדא דאם החזירו אכול ואם לאו לא תאכל ה"ה לתרי : חד למקום חתך · פרסות החזיר למישרי מקום חתך בחזרה וחד למישרי עובר שפרסותיו קלוטות כגמל וגמלא במעי פרה ואליבא דרבי שמעון איצטריך דקאסר קלוט בן טהורה בבכורות(דף ו:) גמל גמל שתי פעמים אחד גמל שנולד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה ואשמועי' הכא דאם גמלא בתוכה מודה דשרי דהכי קאמר עובר שאין לה אלא פרסה שאין פרסותיו סדוקות אכול והחזיר דרישא לאו דוקא : עולא פליג אדרב יהודה : הכל היו · כל הנאמר בו מחילה כגון עובר לשחיטה ובשר קדשי קדשים שנתנה להם תורת מחילות עזרה בקדשים קלים חומת ירושלים מחילה להם כולן היו בכלל איסור זה דמשילא בשר בשדה הרי הוא כטרפה ובא הכתוב ופרט לך בחטאת שאין חזרה מועלת בה דכתיב (ויקרא י) בשעיר חטאת דראש חדש ששרפוהו אהרן ובניו וקצף עליהם משה מדוע לא אכלתם את החטאת הן לא הובא את דמה אל הקדש שתפסל בכך כדכתיב (שם ו) וכל חטאת אשר יובא מדמה וגו' ופנימה היתה שלא יצתה ממחילתה הא יצתה בת שריפה היא ולא אמרינן ליהדרה ולא הוצרך לפרוט בה דמשיכא תיתי לן דתסתרי מכלל טרפה לא תאכלו משום חזרה להכי פרט בה למימר דהאי היא דלא מהניא בה חזרה אבל כל שאר היוצאים שחזרו הותרו:מאי ת"ל· אטרפה קאי למה קראו טרפה ומה למדנו בכך הוה ליה למיכתב בשר בשדה לא תאכלו : לפי שמצינו · לקמן מפרש היכן מצינו: מעשר שני ובכורים· שנכנסו לירושלים ויצאו וחזרו מותרין : אף זה כן · עובר : במערבא מתנו הכי · לפלוגתייהו דרב ור' יוחנן : יש לידה לאברים · אבר שיצא הרי האבר כילוד דהו לא מהניא ליה חזרה : אין לידה · ומהניא ליה חזרה : מאי בינייהו · בין לישנא דמערבא ללישנא קמא : למיסר מיעוט אבר · אם יצא רובו ונשאר מיעוט ללישנא בתרא דנקט לשון לידה הוי ילוד ומיתסר כוליה וללישנא קמא לא נאסר אלא היוצא : לדברי האומר אין לידה לאברים הוציא ידו והחזירה וחזר והוציא ידו · האחרת והחזירה וחזר והוציא שדרתו והחזירה עד שהשלים לרובו של עובר מי הוי כילוד דהא נפקא רוביה או דלמא כיון דאין לידה לאברים הויא חזרה דידיה חזרה וכי נפיק אידך כבר הדר ליה קמא ואין כאן יציאת רוב דאי למאן דאמר יש לידה לא מהניא ליהו חזרה : ואם תימצי לומר כיון דהדר הדר הוציאה וחתכה כו' או דלמא רובא בבת אחת בעינן · ואפילו למאן דאמר יש לידה איכא למיבעי להא :

ואליבא דר' שמעון · אבל לרבנן דשרו גמל במעי פרה אפילו כשנולד לא צריך קרא להתירו בשחיטת אמו דלא גרע בפנים מבחוץ דשרי ולהכי נקט ואליבא דר"ש ולרבנן איצטריך לשום דרשה אחריתי וליכא למימר דאיצטריך לאסור דמות יונה כדאמר לקמן* בעינן פרסות וליכא דהא לר"ש אע"ג דלא מייתר ליה קרא להכי משמע לקמן דאוסר נמי דמות יונה דפריך דמות יונה תשתרי פי' מכל בבהמה ומשני בעינן פרסות וליכא והדר פריך קלוט במעי פרה ליתסר ומשני פרסה בבהמה תאכלו והך קושיא ליתא אלא לר"ש דלרבנן לא גרע בפנים מבחוץ דשרי כדפרישית אלמא דמות יונה לר"ש אע"ג דליכא קרא ממילא מיתסר כיון דליכא לא פרסה ולא פרסות אע"ג דפרסה ופרסות אצטריך חד למקום חתך וחד לקלוט ה"ה דלרבנן לא צריך קרא לאסור דמות יונה אלא לשום דרשה איצטריך ומ"מ הך ברייתא דפרסה החזיר אכול לא אתיא אלא כר"ש: אמר ר' יוחנן הכל היו בכלל ובשר בשדה כו' · תימה דלר' יוחנן תקשה ליה ברייתא דהחזיר פרסה דתרי קראי קנסיב וע"כ מוקמינן חד למקום [חתך] וחד לאבר ור' יוחנן נפקא ליה מקרא אחרינא וי"ל דפריך ליה שפיר טפי מהידך ברייתא : הכל היו בכלל ובשר בשדה כו' · דאסור כל מה שיוצא חוץ למחילה כטרפה דאין לה היתר כדאמר בסמוך ולמאי דמסיק הא כל מילי כיון דהדור שרי מיתוקמא הא דקרי ליה טרפה למלתא אחריתי : יכול אף זה כן ת"ל כו' · וא"ת וקרא דחטאת דכתיב פנימה האי שלא יצתה חוץ למחילתה הא יצתה בת שריפה היא ל"ל הא מקרא דבשר בשדה נפקא ב]וי"ל *דס"ם למילף ממעשר שני ובכורים דשרו דהוקשו בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך כדדרשי' *בפ"ק דמכות(דף ז.) ונדבותיך זו תודה ושלמים ובכורות זה בכור בקרך וצאנך זה חטאת ואשם ונדריך זה עולה : אבל יצאו חוץ למחילתן וחזרו מותרין · וא"ת דלמא הכי קאמר בשעריך הוא דלא תיכול אלא יביאם לירושלים לאוכלן שלא נכנסו מעולם אבל לא מיירי מידי באותן שנכנסו ויצאו וי"ל דבאלו הן הלוקין (מכות יט:) משמע בהדיא דאיירי בנכנסו ויצאו דיליף התם דאין לוקין עליהם עד שיראו פני הבית : הוציא ידו וחתכה וחזר והוציאו וחתכה עד שהשלימו לרובו מהו · וא"ת מתני' היא בפרק המפלת (נדה כח·) יצא מחותך או מסורס עד שיצא רובו וי"ל דודאי אשה טמאה לידה ברוב ולדה אבל לא שמעינן מהתם דמיעוט שבפנים הרי הוא כילוד :
ותבעי

מסורת הש"ס

[לקמן עג.]

[ב"ב קעא: ע"ז נג:]

נס"י איתיה תלמוד לומר

[נ"ל דס"א]

[נ"ל בפ"ב דף יז.]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' אף בשר כיון שיצא חוץ · נ"ב עי' זבחים פב ע"ב תוס' ד"ה כיון וכו' ול"ע ודו"ק: ב] תוס' ד"ה יכול וכו' וי"ל דס"ד למילף כו' כצ"ל :

גליון הש"ס
גמ' אמר רב נחמן בר יצחק לא נצרכה אלא למקום חתך· עירובין דף יח ע"א :

רבינו גרשום
והכ"א מגע טרפה שחוטה . כלומר שהרי שחט את אמו וטרפה שחוטה אין מטמאה אלא במוקדשין : פרסה החזיר אכול . כלומר הוציא עובר פרסה והחזיר אכול : פרסות החזיר אכול . כלומר הוציא שתי פרסות והחזיר אכול דכתיב כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות משמע בין פרסה ובין פרסות הוציא והחזיר אכול ומנין לרבות אכילה לפרסה זאת החיה אשר תאכלו וגו' כל מפרסת פרסה ומנין לרבות פרסות דכתב ושוסעת שסע שתי פרסות וגו' אותה תאכלו: והא תרי קראי קא נסיב לה כלומר פרסה ופרסות. חד לחתך וחד לקלוט במעי פרה כלומר דאם קלוט במעי פרה שאין לו אלא פרסה שאינה סדוקה אכול וקלוט במעי פרה לא אמרינן לענין הוציא ידו אלא להתירו במעי אמו . הכל היו בכלל ובשר בשדה טרפה לא תאכלו דכיון דיצא בשר חוץ למחיצתו אסור כשפרט לך כו': בשעריך הוא דלא תוכל כלומר בגבולין אי אתה יכול לאוכלו אבל היו בירושלם ביצאו וחזרו מותרין : רב אמר יש לידה לאיברין . כלומר לידת איברין לידה חשובה ואבר היוצא אסור ור' יוחנן אמר אין לידה לאיברין ולאו חשוב יוצא לפיכך אבר עצמו מותר מאי בינייהו למיסר מיעוט אבר כלומר מה בין האי לישנא דאמרינן לעיל רב אמר אבר עצמו אסור ולהאי לישנא דאמרינן יש לידה לאברין איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שלא יצא אלא רוב אבר ומיעוט נשתייר בפנים להך לישנא דאמרת אבר עצמו אסור מאי דיצא אסור ושבפנים מותר להך לישנא דאמרת יש לידה לאיברין כיון דיצא רובו ככולו ואפילו מעוט שבפנים אסור · לדברי האומר אין לידה לאברין . כלומר לאו חשוב יוצא : הוציא עובר את ידו והחזירו. כלומר עד שהשלימו לרובו דעובר : ת"ש דתנן
זה

יא א מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הל' ט:

יב ב מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קנו טוש"ע י"ד סי' יד סעיף ה:

יג ג מיי' פ"ה מהלכות תמורה הלכה טו:

יד ד מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב:

זה הכלל דבר שגופה אסור ושאינה גופה מותר שאין גופה לאתויי מאי לאו לאתויי כה"ג לא לאתויי קלוט במעי פרה ואליבא דרבי שמעון דאע"ג דאמר רבי שמעון קלוט בן פרה אסור הני מילי היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו שרי בעי רב חנניא הוציא עובר את ידו בעזרה מהו מגו דהוי מחיצה לגבי קדשים הוי נמי לגבי דהאי או דלמא לגבי דהאי לאו מחיצה היא דמחיצת עובר אמו היא אמר ליה אביי ותבעי לך קדשים קלים בירושלים קדשים קלים בירושלים מאי טעמא לא קא מיבעיא לך דמחיצת עובר אמו הוא הכא נמי מחיצת עובר אמו הוא *בעי אילפא הוציא עובר את ידו בין סימן לסימן מהו מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני לטהריה מידי נבלה או לא אמר רבא ק"ו אם הועיל לו סימן ראשון לסימן שני להתירו באכילה לא יועיל לו לטהריה מידי נבלה בעי ר' ירמיה מהו לחוש לזרעו היכי דמי אילימא דאזל אבהמה מעליא מאי איריא האי דאית ביה איסור יוצא אפילו בן פקועה דעלמא נמי *דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה לא צריכא דאזל אבן פקועה דכוותיה מאי אבר מוליד אבר וחתיך ליה ושרי או דלמא מבלבל זרעיה הדר אמר פשיטא דמבלבל זרעיה דא"כ סומא יולד סומא וקיטע יולד קיטע אלא פשיטא דמבלבל זרעיה והכי קמיבעיא לן בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם קאתיא ושריא הכא נמי לא שנא או דלמא תרי איסורי אמרינן תלתא לא אמרינן ולמאן אי לרבי מאיר איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא א] אי לרבי יהודה איסור יוצא איכא איסור חלב (ודם) ליכא *דתנן (א) *גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אין נוהג בשליל וחלבו מותר אלא כל מכח לא אמרינן דשרי והכי קמיבעיא לן מהו לגמוע את חלבו חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי האי נמי ל"ש או דלמא התם אית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה הכא ²לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה תיקו:

³חותך מעובר וכו': מנלן דכתיב °וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה בבהמה לרבות את הולד אלא מעתה ימירו בו אלמה *⁴תנן אין ממירין לא אברין בעוברין ולא עוברין באברין ולא אברין ועוברין בשלמין ולא שלמין בהן אלא אמר קרא °וכל בהמה לרבות את הולד אי הכי אפילו חותך מן הטחול ומן הכליות נמי אלמה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר קרא אותה שלמה ולא חסרה אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תישתרי אלמה *אמר רבי יוחנן ⁵השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינא

לקמן עח: | (חולין פט) [תוספתא פ"ז] | תמורה י. | נדה כג:

רש"י

זה הכלל · משנתינו היא: דבר שאינו גופה · אלא מן העובר ונמצא בתוכה מותר : לאתויי מאי · אי חותך מן העובר תנא ליה אלא לאו לאתויי כה"ג דנשאר מיעוט העובר בפנים ורובו יצא מחותך : לאתויי קלוט · אפי' הנמצא שלם במעי פרה: הוציא עובר · של שלמים את ידו בשעת שחיטת אמו בעזרה: מהו · תורה אור להיות לו חומת העזרה מחיצה להתירו בשחיטת האם : ותבעי לך קדשים קלים בירושלים *כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסוה לעזרה ושחטוה ותבעי לך אליבא דמ"ד יש לידה לאברים ולא מהניא הזרה מי מהניא ליה חומה דלא ליהוי בשר בשדה דהא חומת העיר הויא מחיצה לקדשים קלים וליכא לאוקמא בשוחט שלמים בירושלים והוציא העובר את ידו לחוץ דא"כ אף הבהמה אסורה משום שוחט קדשים בחוץ : אמו הוא · ולא חומה : מי מצטרף סימן ראשון לסימן שני · גרסינן והכי מיבעי ליה סימן ראשון כשנשחטה בעוד אבר זה בתוכה היה בא להתיר אף באכילה ומשיצא אין חתיכת סימן שני בא על אבר זה אלא לטהרו מידי נבלה כדאמרן לעיל וחכ"א מגע טרפה שחוטה מי מצטרף סימן ראשון שבא לו לטהר ולהתיר עם זה שאינו בא אלא לטהר להועילו מיהא לטהר הואיל ושניהם שוין בכך : או דלמא · כיון דיש חילוק ביניהם לא מצטרף ראשון שהוא נשחט לשני דברים עם השני שאינו אלא לטהרו מידי נבלה ואין כאן שחיטה שלמה לטהרו : אם מצטרף סימן ראשון לשני להתיר באכילה · כל העובר והבהמה ולא אמרינן שחיטה חלוקה היא ואין שחיטה לא בזו ולא בזו לא תועיל לאבר לטהרו מידי נבלה : מהו לחוש לזרעו · של עובר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאוהו חי וגדל ובא על הבהמה והוליד מהו שיאסר אבר כיוצא בו בולד ממנו : אפי' בן פקועה דעלמא · שלא הוציא את ידו וגדל והוליד נמי אסור כל הולד : דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב· חנניא הוא באותו ואת בנו (לקמן עח:) : אין לו תקנה · שמצד אביו אין טעון שחיטה כדתנן במתני' (שם דף עד.) וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו ומצד אמו טעון שחיטה וסימניו אינן סימנין דהא פלגיה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל בר סימן א' ובהמה צריכה רוב שנים: אבן פקועה דכוותיה · דאין [הולד] טעון שחיטה אלא משום חד אבר והוא אבר לא מישתרי בשחיטה דלאו שחיטה היא [וחתך ליה האי אבר ושרי] : מבלבל זרעיה · ומיתסר כל הולד משום אותו אבר ואליבא דחנניא קבעי לה : לאו מכח חלב ודם · של אבוה קאתי שאף החלב והדם הולידו : תרי איסורי אמרינן · דשרי אבל חלב ודם ויוצא לא : ולמאן · איכא תלתא : אי לר"מ · דאמר איסור חלב נוהג בשליל כדלקמן איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא. דהא לר"מ אפי' מה שבפנים טעון שחיטה כדקתני מתניתין (שם) ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה: הלכך ה"ל כשאר בהמה : ואי כר' יהודה· בר פלוגתיה דאמר אין טעון שחיטה מה שבפנים ואיכא איסור יוצא שאין לו היתר איסור חלב ליכא : נוהג בשליל · גיד הנשה וחלבו של שליל אסור : אלא· הא לא קמיבעיא ליה דכל מכח לא אמרינן דליתסר משום שבא מכח איסור : את חלבו · אם נקבה היא וילדה והרי היא חולבת חלבה מהו באכילה והייט לזרעו דקאמר שאין החלב בא עד שתלד : בהמה בבהמה · שדיא בהמה דרישא אבהמה דסיפא ודרוש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו: אלא מעתה· הואיל ושליל קרוי בהמה: ימירו· אם הביא בהמת חולין אצל בהמת קדשים מעוברת ואמר הרי זו תמורת עובר של זו תהא תמורה דהא גבי תמורה בהמה כתיב (ויקרא כז) ואם המר ימיר בהמה בבהמה : אין ממירין· כלומר אם המיר אין מומר דכל ממירין דתמורה דיעבד הוא כדאמרן בשמעתא קמייתא דפרקא קמא (לעיל ב·) : לא אברין בעוברין· אבר בהמת חולין זו תמורה תחת עובר בהמת קדשים זו : ולא עוברין באברין · עובר בהמת חולין זו תמורה ברגלה של בהמת קדשים זו : ולא עובר ואבר בשלמים · אלמא לאו בהמה מיקרו : אלא · לאו מבהמה נפקא אלא מכל נפקא והכי דריש כל מפרסת פרסה בבהמה תאכלו כלומר כל אשר תמצא בבהמה אכול: אותה תאכלו כשהיא שלמה · אכול כל הנמצא בתוכה אבל כשהיא חסרה שהנמצא בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנה לא תאכל הנמצא : אלא מעתה · דדרשת כל בבהמה :

תוספות

ותבעי לך קדשים קלים בירושלים · רב חנניא הוה מיבעי ליה בעזרה משום דחשיבה מחילה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים ומיהו בנולד כולו בעזרה לא קא מיבעי ליה דפשיטא דטעון שחיטה: דאתא אבן פקועה דכוותיה · שיש בו איסור יוצא בחד אבר : או דלמא תרי איסורי אמרינן · לאו דוקא תרי (ב) איסורי אמרינן דאיכא נמי איסור גיד הנשה : תלתא לא אמרינן · תימה מאי קמיבעיא ליה והא קי"ל (לעיל דף נח.) דזה וזה גורם מותר : אלמה א"ר יוחנן השוחט בהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה בעינן פרסות וליכא · נראה דוקא נקט דמות יונה שהוא אסור גם כשיצא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים אבל מצא בה בהמה גמורה שראוי להיות מותר ורגליה רגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת דלא ממעט ר' יוחנן מידי שראוי להיות מותר כשיצא לאויר העולם דהשיא חשיב כמפרים פרסה להיות ניתר בשחיטת אמו כמו שחשוב כמפרים פרסה כשיצא לאויר העולם דלא על חנם תפס ר' יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דמות יונה או עובר שאין לו רגלים וכי פריך קלוט במעי אמו ליתסר אליבא דרבי שמעון דוקא פריך דאסר ליה כשיצא לאויר העולם כדפרישית לעיל :

תמכר

צי' מהר"ם מ"ש כאן בדברי רש"י

הגהות הב"ח

(א) גמ' דתנן נוהג בשליל כצ"ל ותיבות גיד הנשה נמחק : (ב) תוס' ד"ה א"ד וכו' לאו דוקא תרי דאיכא נמ כצ"ל ותיבות איסורי אמרינן נמחק :

לעיל נב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אי לר' יהודה איסור יוצא איכא איסור וכו' נ"ב ר"ל תרוייהו ליתנהו דליכא איסור חלב לר"י אבל איסור דם איכא וכדתנן לקמן דף ע"ד ע"א קורעו ומוציא את דמו ויעוש"ה בגמרא א"ו כדאמרן וזה שדקדק רש"י בד"ה ואי כר' יהודה וכו' איסור חלב ליכא עכ"ל ודוק וי"נה רש"י לפרש אליבא דהלכתא כר' יוחנן שם עי"ד ע"ב דלף המתיר בחלבו אוסר בדמו :

[צ"ל דתניא]

רבינו גרשום

זה הכלל דבר שגופו אסור כלומר כתחלה תנן חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה כל האבר והעובר למה לי למיתני שאינה גופה מותר לאו לאיתויי כי האי גוונא דכה"ג [דיצא מחותך] וקתני מותר : ותיבעי לך קדשים קלים בירושלים כלומר פרה של שלמים שמקשה לילד שהוציא עובר את ידו אם האבר מותר אם לאו : מי מצטרף סימן שני לסימן ראשון ודמי כמי שהוציא לאחר שחיטה ואעפ"כ שאין מותר באכילה טהור מידי נבלה דשחיטת אמו מטהרתו אי לאו : ק"ו אם הועיל לו סימן שני לסימן ראשון כלומר בלא יוצא שחיטת אמו מטהרתו באכילה לרבנן כדחזינן במתניתין לא יועיל לו לטהרה מידי נבלת ביצא : מהו לחוש לזרעו . כלומר הוציא עובר את ידו והחזיר ושחט אמו דאמרינן אבר עצמו אסור והוציאוהו חי והוליד בהמה אחרת מהו לחוש לזרעו דכמה שאברו אסור משום יוצא כך אברו של זרעו יהא אסור אם הימין הימין ואם השמאל השמאל · דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב כו' חנניה הוא דסבירא ליה דחוששין לזרע האב בפרק אותו ואת בנו: בן פקועה הבא על הבהמה. כלומר דבן פקועה ניתר בשחיטת אמו אפי' גדול וסימנין שלו קנה וגרגרת אין חשובין סימנין אלא כבשר הן חשובין וולד שלו מצד אמו צריך שחיטה דאמו בהמה מעלייתא היא והוא אין לו סימנין לשחוט לפיכך אין לו תקנה לולד · לא צריכא דאזל אבן פקועה דכוותיה כלומר והוליד ולד דהוא יש לו תקנה דאין צריך שחיטה לא מצד האם ולא מצד האב: מאי אבר אבר מוליד. כלומר מי אמרינן אותו אבר שיצא אין מוליד אלא אבר דכוותיה אם ימין ימין אם שמאל שמאל וחתיך ושדי ליה מן הולד שהוליד או דילמא מיבלבל זרעיה ואסור כוליה דאותו אבר פשיט איסוריה בכל הגוף : בהמה בעלמא לאו מכח בשר ודם קאתי . כלומר מה בהמות שבעולם אינם באות אלא מכח איסורא שיש לאב של ולד חלב ודם ובא מכח חלב ודם ואעפ"כ שרי הולד הכא נמי אע"ג דמכח יוצא קאתי שרי הולד או דילמא תרי איסורי אמרינן כלומר מכח חלב ודם שרינן אבל חלב ודם ויוצא לא שרינן : ולמאן אי לר' מאיר איסור חלב ודם ט' כלומר דהוא משוי בן פקועה כילוד [הא ס"ל] מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ולדבריו אסור חלב ודם איכא כשאר בהמות איסור יוצא ליכא דאע"ג דהוציא ידו לא חיישינן דלא חשוב יוצא ממחיצתו : אי לר' יהודה איסור יוצא איכא כלומר לר' יהודה דאמר שבר ירך אמו ושחיטת אמו מטהרתו מחיצת עובר אמו הוא לדבריו איסור יוצא איכא איסור חלב ליכא דחלבו אין חשוב חלב דאינו חשוב בהמת (על הכל) [כלל] : והכי קא מיבעיא ליה מהו לגמוע את חלבו כלומר מה דבעא מהו לחוש לזרעו לא בעי לענין ולד שיוצא ממנו אלא כי קא מבעיא ליה מהו לגמוע חלבו דחלב חשוב לזרעו חלב דעלמא לאו מכח אבר מן החי דמי ושרי האי נמי לא שניה או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאבר מן החי לכי שחיט ליה הוי מותר : הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה דאיסור יוצא לית ליה תקנתא בשחיטה : חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר העובר מותר ומה שנחתך ממנו מנא לן דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה כלומר בבהמה לרבות את הולד ומה שנחתך ממנו ולמה אנו דורשין בהמה בבהמה שאנו דורשין תחלה וסוף וכל בהמה מעלת גרה בבהמה וזהו שאמרנו בהמה בבהמה : אלא מעתה ימירו בו כלומר השתא דקרית להו בהמה האבר ועובר שנחתך ממנו ימירו בו דכתיב אם המר ימיר בהמה בבהמה אלמה תנן אין ממירין לא אברין כו' כלומר לא אברין דבהמת קדשים בעוברין דחולין ולא עוברין דקדשים באברין דבהמת חולין ולא אברין ועוברין בשלמים ולא שלמים באברין ועוברין. כלומר אם היתה בהמת קדשים מעוברת ונחתך מן העובר שבמעיה ורצה להמיר אותו עובר והאבר שנחתך ממנו בשלימין עוברין דחולין אין יכול להמיר ולא עוברין שלימים דקדשים בעובר חסר ובמה שנחתך ממנו לפי שאין חשוב בהמה על הכל : אלא אמר קרא כל בבהמה לרבות את הולד. כלומר לא תימא בהמה בבהמת דאינו חשוב בהמה האבר ועובר אלא אימא כל בבהמה לרבות את הולד והכי קא דרשינן כל בבהמה תאכלו : אי הכי אפי' חותך מן הטחול. כלומר אפי' חותך מן הטחול ומן הכליות של בהמה א) הוא ובהמה מותר באכילה אלמה תנן מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה כלומר הבהמה ב) והטחול והכליות הכל אסור באכילה : אלא מעתה השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תישתרי . השתא דאמרת כל בבהמה תאכלו מצא בה דמות יונה תישתרי :

קלוט

א) נראה דצ"ל של בהמה עצמה תהא מותר באכילה . ב) אינו מובן דהא נסבור דגם הבהמה אסורה משום טרפה דהוי כניקב מאי מקשה כאן א"ה אפילו חותך וכו' הא בלא"ה אסור משום טרפה וצ"ע .

בעינא פרסות וליכא אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר הא תנא דבי ר' ישמעאל כרבי שמעון בן יוחי א°פרסה בבהמה תאכלו רב שימי בר אשי אמר לעולם כדקאמרת מעיקרא ודקא קשיא לך אין ממירין הא מני רבי שמעון היא דמקיש תמורה למעשר מה מעשר אינו נוהג באברים ועוברים אף תמורה אינה נוהגת באברים ועוברים ומנא תימרא *דתנן אמר רבי יוסי והלא במוקדשים האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף א] כשיאמר רגל של זו תחת זו תהא כולה תמורה תחתיה למאן קא מהדר ליה אילימא לרבי מאיר ורבי יהודה מי אית להו האי סברא *והתניא יכול האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה תלמוד לומר °כל אשר יתן ממנו לה' יהיה קדש ממנו קדש ולא כולו קדש יכול תצא לחולין תלמוד לומר יהיה בהוייתה תהא ב'הא כיצד תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה דברי רבי מאיר ורבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון אומרים מנין לאומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה תלמוד לומר יהיה לרבות את כולה למאן אי לרבי מאיר ורבי יהודה מי אית להו האי סברא אלא לאו לרבי שמעון לא רבי יוסי א] °טעמא דנפשיה קאמר: **מתני'** ג'המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים יצא רובו הרי זה יקבר ונפטרת מן הבכורה: **גמ'** אתמר יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שליש אחר רב הונא אמר ד'קדוש רבה אמר אינו קדוש רב הונא אמר קדוש קסבר למפרע קדוש וכיון דנפק ליה רוביה איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא הוה קדוש ומאי דזבין לא כלום זבין רבה אמר אינו קדוש קסבר מכאן ולהבא קדוש ומאי דזבין שפיר זבין ואזדו לטעמייהו דאתמר יצא שליש דרך דופן ושני שלישי דרך רחם רב הונא אמר ה'אינו קדוש רבה אמר קדוש רב הונא אמר אינו קדוש רב הונא לטעמיה דאמר למפרע קדוש ורובא קמא ליתיה ברחם רבה אמר קדוש רבה לטעמיה דאמר מכאן ולהבא קדוש ורובא דרך רחם נפיק וצריכא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב הונא משום דלקולא אבל בהך דלחומרא אימא מודי ליה לרבה ואי

בעינא פרסות בבהמה · דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאת בבהמה תאכלו: קלוט במעי פרה ליתסר · והא אמרינן לעיל (דף סח:) דשרי אפי' לר"ש: תנא דבי ר' ישמעאל כר"ש · מגיע משנת מדרשו של ר' ישמעאל כתלמידיו של ר"ש בן יוחי: פרסה בבהמה תאכלו · קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות איזה שתמצא בו פרסה בבהמה או פרסות אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות: כדאמרן מעיקרא · דעובר איקרי בהמה: ר"ש היא · טעמא לאו משום דעובר לאו בהמה אלא משום דמקיש תמורה למעשר במסכת תמורה בפ"ק דתנן אמר ר"ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה ולמה יצא דכתיב כל מעשר בקר וצאן וגו' לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ולמה יצא להקיש מה מעשר קרבן יחיד יצא קרבן צבור ומה מעשר קדשי מזבח יצאו קדשי בדק הבית הלכך דוק מינה נמי מה מעשר אינו בעוברין ואברין דבעינן יעבור תחת השבט (ויקרא כז) *: אף תמורה · אבל למאן דלא מקיש ממירין דעובר איקרי בהמה: ומנא תימרא · דהא אין ממירין ר"ש היא: דתנן · בסיפא דידה דפליג ר' יוסי עלה ואמר ממירין ומפרש טעמא והלא במוקדשין בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה כו' שמע מינה מדקאמר והלא במוקדשין לגבי שמעון מהדר והלא במוקדשין אתה מודה דהאומר רגלה של זו כו' כדלקמן ובזו אתה חלוק עלי דאי ס"ד ת"ק אין ממירים ר"מ היא כסתם סתם משנה: מי אית להו האי סברא · במוקדשין דכולה עולה דנימא להו רבי יוסי והלא במוקדשין אתם מודים לי והתניא כו': יכול תהא יוצאה לחולין · בפדיון שיפדה אותו אבר: תמכר · בהמה זו לצרכי עולות ודמיה חולין: חוץ מדמי אותו אבר · וממנו לא יטול הדמים לפי שאינו שלו ובתמורה פריך והא קמייתי אותו שקנאה עולה מחוסרת אבר והוא היה מחוייב עולה: יהיה לרבות את כולה · דה"ל למיכתב כל אשר יתן ממנו לה' קדש ומדכתיב יהיה ריבויא הוא דאפי' לא נתן לה' אלא ממנו דהיינו מקצתה יהיה קדש כולה: אלא לאו · ת"ק ר"ש הוא וכיון דשמעת ליה בעלמא דמקיש תמורה למעשר טעמא בהא נמי משום היקשא הוא: לא ר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר · מהא לא תימא דת"ק ר"ש היא דלעולם אימא לך דר"מ היא או ר' יהודה דלא שמעינן להו דמקשו וטעמייהו בהא משום דאברים ועוברין לאו בהמה מיקרו ודקשיא לך היכי מצי ר' יוסי למימר לר' מאיר והלא במוקדשים כו' לאו משום דסבירא ליה דנימא והלא במוקדשים אתה מודה לי אלא ה"ק ליה הלא במוקדשין יודע אני דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה דנפקא ליה מיהיה קדש אף כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ואיסתכח דהמיר בהמה כולה וקרינא בהמה בבהמה: **מתנ'** המבכרת המקשה לילד · בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון: ומשליך לכלבים · דכל כמה דלא נפק רוביה לא קדיש: יצא רובו · כאחת ותתכו: ה"ז יקבר · דביציאת הרוב חלה קדושה עליו דקרינא ביה אשר יולד: ונפטרה מן הבכורה · שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחת דהא שני לאו פטר רחם הוא: **גמ'** וחזר ויצא שליש אחר · והרי כאן רוב: רב הונא אמר קדוש · בכור זה וקרב לגבי מזבח וניתן לכהן: אינו קדוש · והרי הוא חולין כדמפרשי טעמייהו: למפרע הוא קדוש · אע"ג דבלידה תלא רחמנא וברובא הוא דהויא לידה מיהו כי נפיק רובא משוי ליה לידה מתחלה ואגלאי מלתא דכי זבין לעובד כוכבים לאו כלום זבין דהאין לו חלק בו: מכאן ולהבא · מיציאת רוב ואילך הוא קדוש ובתחילת לידתו חולין הוא ויכול למוכרו כאילו הוא במעי אמו שהרי קדושתו תלוי בלידה וכיון דמכירתו מכירה ה"ל יד עובד כוכבים באמצע ותו לא קדיש בב' שלישי אחרונים: יצא שליש דרך דופן · שחילה ע"י סם וסכין ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים: למפרע הוא קדוש · הרוב הראשון קדושתו תלויה שבתחלת לידה הוא צריך ליקדש: מכאן ולהבא · מיוולד רובו או בתחילה או בסוף: דאי אשמעינן בהך קמייתא · בהא קאמר רב הונא · למפרע הוא קדוש: משום דלקולא · כלומר דאי אמר מכאן ולהבא קולא הוא דמפקעינן לבכור מקדושתו:

ואי

תמכר לצרכי עולות · לא דמי לבהמה של ב' שותפים והקדיש חליה וחזר ולקחה והקדיש חליה דאמרינן בפ"ק דקדושין (דף ז:) דקדושה ואינה קריבה דחשיבה דחויה מעיקרא דהתם לא הוה בידו להקדישה כולה מתחלה אבל הכא כשהקדיש רגלה היה יכול להקדישה כולה: **יצא** רובו הרי זה יקבר · אע"ג דתנן בפרק כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לג:) דב"ה מתירין למנות עובד כוכבים על הבכור הכא מודו דאסור למכור לעובד כוכבים דהא מוקמינן לה התם כר"ע ושמעינן ליה לר"ע בפרק טבול יום (זבחים דף קג:) דאמר מדבריו למדנו שהשוחט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו משמע דבשר אסור בהנאה והיינו טעמא דהיכא דשרי לישראל הוא דאיתקש לצבי ואיל ושרי אפי' לעובדי כוכבים*: **רב** הונא אמר קדוש קסבר למפרע הוא קדוש · הא דאמר רב יהודה בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לה.) דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם ומפרש גדיא באוניה אימרא בשיפוותיה אבל אימרא באוניה לא דחיישינן כי חזי ליה לאוניה שמא יצא רוב הראש וחזר אבל בגדי אין לחוש דמתוך דאזניו גדולות דרכו לצאת במיעוט הראש והיינו דלא כרב הונא דלדידיה כיון דלמפרע קדוש אפי' לא יצא רוב הראש אסור להטיל בו מום דכשיצא אח"כ הרוב איגלאי מילתא למפרע דקדוש הוה כדאמרי' הכא גבי מכירה ומיהו איכא לאוקמי האי דרב יהודה אליבא דרב הונא ומכי חזי לאזנו דגדיא בפנים שרי להטיל בו מום דאכתי לא יצא כלל אבל אימרא איכא למיחש מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש וחזר וסוגיא דריש כילד מערימין (תמורה דף כה:) דמוקי דרב יהודה בזמן הזה דלא חזי להקרבה ופריך מאי למימרא ומשני מהו דתימא נגזור אטו דלמא נפיק רוב הראש ההיא סוגיא דלא כרב הונא דלרב הונא במיעוט ראשו נמי איכא איסור וכן הא דא"ל *רב עמרם לרב ששת אמר על הבכור עם יציאת רובו יהא עולה עולה הוא או בכור הוי ההיא נמי דלא כרב הונא דמשמע דפשיטא ליה דקודם יציאת רובו יכול להפקיע ממנו קדושת בכור אם לא נחלק בין מכירה לעובד כוכבים להנך:

מאי

רבינו גרשום

קלוט במעי פרה ליתסר. כלומר השתא דאמרת בעינא פרסות וליכא: תנא דבי ר' ישמעאל בי רבי שמעון בן יוחאי פרסה בבהמה כו' כלומר כתיב כל מפרסת פרסה וגו' ולבסוף כתיב תאכלו דאפי' מצא בתוכו שאין לו אלא פרסה תאכלו: לעולם כדאמרינן מעיקרא כלומר בהמה בבהמה תאכלו: מי אית להו האי סברא דהוא אמר רגלה של זו עולה דתהא כולה עולה. הא כיצד תמכר לצורכי עולות לא כולה לצורכי עולות אלא דמי אבר שבה: אלא לאו לר' שמעון כלומר דרבי שמעון סבר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה וסבירא ליה דהאומר תהא רגלה של זו תמורה אין כולה תמורה וא"ל ר' יוסי כמה דסבירא לך לענין עולה למה לא סבירא לך לענין תמורה מכלל דהוא לא סבירא ליה לענין תמורה וטעמא מאי דתמורה אינה נוהגת באברים א) לא ר' יוסי טעמא דנפשיה קאמר כלומר כשם דסבירא לי דעולה נוהגת באיברים כך תמורה נוהגת באברין והאומר רגלה של זו תהא תמורה תחתיו תהא כולה תמורה תחתיה: המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר כו' אומר המבכרת המקשה לילד והוציא עובר את ידו מחתך אותה ישראל ומשליך לכלבו דכיון דלא יצא ראשו או רובו לא חל עליה קדושת בכור ונפטרה מן הבכורה לכשתלד פעם אחרת אין חשוב האחרון בכור: איתמר יצא שליש ומכרו לעובד כוכבים ישראל מכרו לעובד כוכבים לפי שראה שלא יצא מתחלה רובו וחזר ויצא שליש אחר הרי רובו: רב הונא לטעמיה דאמר למפרע הוא קדוש. כלומר הבכור כשהוא קדוש מתחלתו חשבינן הקדושה והאי נמי מתחלתו חשבינן ליה וכיון דתחלתו לא יצא דרך רחם לא חל קדושה עליה: וצריכי דאי אשמעינן בהא כו'. כלומר אי אשמעינן ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים בהא אמר רב הונא למפרע קדוש דאי אמר מכאן ולהבא קדוש אתי לקולא דהוה אמרינן מאי דזבין שפיר זבין אבל ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם דאי אמר למפרע קדוש לקולא הוא אימא מודי לרבה דמיכן ולהבא קדוש:

ואי

א) נראה דצ"ל דתמורה אינה נוהגת באיברים משום דאיתקש למעשר

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הל' ו סמג לאוין קלו טוש"ע יו"ד סימן יג סעיף ב:

טז ב מיי' פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל' ב:

יז ג מיי' פ"ד מהלכות בכורות הל' יד טוש"ע יו"ד סי' שיט סעיף א:

יח ד מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ב:

יט ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

מסורת הש"ס

תמורה י: לקמן קלט: קדושין דף ז:

תמורה יא: ערכין ה:

[בכורות לג: ד"ה פסק מתני']

[שם כה:]

[ונפל כאן מאמר וצ"ל כתב לי לא נראה זה דקאמר תמורה למעשר וכוקאמר כל קדשים למעשר לר' שמעון...]

שיטה מקובצת

א] טעמא דנפשיה קאמר. נ"ב ע' תוס' תמורה דף י"א:

גליון הש"ס

גמ' טעמא דנפשיה קאמר. וכה"ג סנהדרין דף כ"ב ע"ב ברש"י ד"ה והלא כבר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דתנן וכו' אף כשאמר רגלה וכו' נ"ל:

ואי אתמר בהא בהא קאמר רבה אבל בהא אימא מודי ליה לרב הונא צריכא תנן המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע הוא קדוש יקבר מיבעי ליה לא הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך אבל מחתך ומניח מאי יקבר אדתנא סיפא יצא רובו יקבר ונפטרה מן הבכורה ליפלוג וליתני בדידיה במה דברים אמורים במחתך ומשליך אבר אבר אבל מחתך ומניח יקבר הכי נמי קאמר [א]בד"א במחתך ומשליך אבל מחתך ומניח נעשה כמי שיצא רובו ויקבר א) *בעי רבא[א] הלכו באיברין אחר הרוב או לא הלכו באיברין אחר הרוב היכי דמי אילימא כגון שיצא רוב במיעוט אבר וקא מיבעיא ליה האי מיעוט דבראי בתר רוב דאבר שדינן ליה או בתר רובא דעובר שדינן ליה פשיטא [ג]דלא שבקינן רובא דעובר ואזלינן בתר רוב אבר אלא כגון שיצא °חציו ברוב אבר וקא מיבעיא ליה ההוא מיעוט דבגואי מהו [ו]למישדייה בתר רוב אבר ת"ש יצא רובו הרי זה יקבר מאי רובו אילימא רובו ממש עד השתא לא אשמעינן *דרובו ככולו אלא לאו כגון שיצא חציו ברוב אבר לא כגון שיצא רובו במיעוט אבר וקמ"ל דלא שבקינן רובו דעובר דבהמה ואזלינן בתר אבר בעי רבא [ז]כרכו בסיב מהו [ה]בטליתו מהו בשליתו מהו בשליתו אורחיה הוא אלא [ו]בשליא אחרת מהו [ז]כרכתו ואחותו והוציאתו מהו היכי דמי אי דנפק דרך רישיה פטרתיה אלא דנפק דרך מרגלותיו בלעתהו חולדה והוציאתו מהו הוציאתו הא אפיקתיה אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו *°[ח]הדביק שני רחמים ויצא מזה ונכנס לזה מהו דידיה פטר דלאו דידיה לא פטר או דלמא דלאו דידיה נמי פטר תיקו בעי רב אחא °נפתחו כותלי בית הרחם מהו אויר רחם מקדיש והאיכא או דלמא נגיעת רחם מקדשה והא ליכא בעי מר בר רב אשי נעקרו כותלי בית הרחם מהו נעקרו ליתנהו אלא [י]נעקרו ותלו ליה בצואריה מאי במקומן מקדשי שלא במקומן לא מקדשי או דלמא שלא במקומן נמי מקדשי בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא א) נגממו כותלי בית הרחם מהו א"ל קא נגעת בבעיא דאיבעיא לן דבעי ר' זירא ואמרי לה בעא מיניה ר' זירא מרבי אסי [י]עומד מרובה על הפרוץ ויצא דרך פרוץ פרוץ מרובה על העומד ויצא דרך עומד מאי עד כאן לא איבעיא *ליה אלא פרוץ מרובה על העומד דאיכא עומד בעולם אבל נגממו [ל]לא קא מיבעיא *ליה:

מתני'

א) [פי' נתעכלו שפתי בית הרחם ערוך]

רש"י

ואי אתמר בהא בהא קאמר רבה · מכאן ולהבא דאי אמרת למפרע קולא הוא דלא קדים: מחתך ומניח · עד שיצא הרוב ואע"ג שיצא הרוב והרי החתיכות לפנינו משליכו לכלבים אי אמרת בשלמא מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רוב לא קדיש מידי הנך דאיתתכו מקמי הכי לא חלה קדושה עלייהו אלא אי אמרת דלמפרע הוא קדוש הא כיון דרובא קמן איגלאי מלתא ביציאת הרוב דמעיקרא קדוש להו: לא מחתך ומשליך · דכיון דליתנהו אמאי תיחול בשעת גמר יציאת הרוב ואיסורא ליכא דהא כי שדא קמא חולין הוה אבל ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים וחזר ויצא שליש אחר וכולן לפנינו איכא למימר אגלאי מלתא וחיילא למפרע ומבטלה מכירה: אדתני יצא רובו · דמשמע בבת אחת: נעשה כמי שיצא רובו · בבת אחת: הלכו באברים · כדמפרש ואזיל שיצא רובו במיעוט אבר רוב העובר יצא ומיעוט א' מן האברים השלים ליציאת הרוב וקא מיבעיא ליה הלכו באברים אחר הרוב דנשדי מיעוט אבר שיצא בתר רובו שבפנים והוי כמאן דלא נפק האי מיעוט וליכא יציאת רוב עובר ואם רצה מחתך ומשליך לכלבים ומשום מטיל מום בקדשים ליכא דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם כגון יציאת ראשו או יציאת רובו דרך מרגלותיו: או לא הלכו · ושדינן ליה בתר רוב עובר דלא שבקינן רוב עובר וניזיל בתר רוב אבר: אלא שיצא חציו · של עובר ורוב אבר משלים אותו החצי ואי שדינא למיעוטא דגוואי בתר רובא נפק ליה רובא דולד: אי נימא רובו ממש · ובבת אחת קא מיירי על כרחך דאע"ג דשנינן לעיל מחתך ומניח נעשה כו' שינויא בעלמא שני אגב דוחקיה ומתניתין במשמעותיה קיימא: אלא לאו כגון שיצא חציו ברוב אברי וקרי ליה רובו דשדינן מיעוט אבר דגוואי בתר רוב אבר והוה ליה רוב עובר: לא· לעולם לא הלכו ולא שדינן מיעוט אבר בתר רובא ומתניתין ביצא רובו ממש ודקשיא לך למאי איצטריך כגון שהיה מיעוט אחד מן האברים משלים לרוב העובר ואיצטריך לאשמעינן דהוי רובא ולא אמרינן שדי מיעוט אבר שבחוץ אחר רוב שבפנים וליכא לידה אלא שדייה בתר רוב העובר הואיל ובהדיה נפיק: כרכו בסיב · שגדל ונכרך סביב הדקל כעין מריי"לא של גפנים: מהו · שתהא חציצה ואמרינן כיון דלא נגע ברחם לא קדיש דהא רחם הוא דמקדש דבדידיה תלא רחמנא ולקמן בעי אימת כרכו ואת"ל סיב הוי חציצה דמין שלא במינו הוא: שליא · מי הוי חציצה או לא: כרכה · אשה בידיה והוציאתו והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם מי אמרינן כיון דאורחיה הוא ליילד את בהמתה לאו חציצה היא: היכי דמי · כל הנך בעיי: אי דנפק דרך ראשו · ואחר שהוציאו אותו עשו בו אחד מן הדברים הללו: פטרתיה · רישיה לרחם וקדוש מיד דהא יצא ראשו הרי זה כילוד: דרך מרגלותיו · וקודם יציאת רובו כרכוהו: בלעתהו · חולדה בתוך הרחם והוציאתהו: הא אפיקתיה · כשהיה בלוע ולא נגע ברחם והיינו כרכתו: אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו · מי קדוש בהאי יציאה אחרונה או לא: ונכנס לזה מהו · נפטרה בהמה האחרת מן הבכורה או לא: נפתחו · גרסינן נפתחו נתרחבו שכשיצא לא נגע: נעקרו · קס"ד קודם לכן נעקרו ונפלו: הא ליתנהו · ומאן נקדים לא אויר ולא נגיעה דהא אין כאן רחם: נעקרו *(קס"ד קודם לכן נעקרו) ונכנסו לפנים ונתלו לו בצוארו: נגממו · ניטל מעובי הכתלים מבפנים סביב סביב: נגעת בבעיא דאיבעיא לן · כבר ומשם אתה למד את תשובתך: ויצא דרך פרוץ · מהו מי אמרינן כיון דעומד מרובה עליו הוה ליה כאילו כולו עומד ל"א נגממו מבפנים ושפה חיצונה *)משמרת וקא מיבעיא ליה *תורא ברא מקדש או לא:

*) [גירסת רש"ל משוירת אבל הכ"מ העתיק משמרת]

תוספות

מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע קדוש יקבר מבעי ליה · תימה דלמ"ד נמי מכאן ולהבא הוא קדוש אמאי משליך לכלבים כיון דכבר יצא רובו דהא ברוב מחותך נמי חשיב ליה לידה כדאמר בהמפלת (נדה דף כט:) דיצא מחותך מרובו אמו טמאה לידה ומתניתין נמי קתני ונפטרה מן הבכורה ובכל ענין קאמר בין שיצא אבר אבר בין שיצא רובו בבת אחת וי"ל דבשלמא אי מכאן ולהבא הוא קדוש כיון דאין קדושה חלה עליו עד יציאת רובו א"כ מה שנחתך קודם יציאת רוב אין קדושה חלה עליו כלל ויכול להשליכו לכלבים אף מאחר יציאת הרוב ומיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה למה שיצא וכן משמע לשון הקונטרס ואע"ג דקתני יצא רובו הרי זה יקבר ומשמע רובו בבת אחת כדמוכח בסוגיא ומשמע אבל אבר אבר לא היינו דוקא לענין המיעוט הראשון דאפי' אותו מיעוט טעון קבורה כשיצא רובו מאחר דאין מחותך אבל למ"ד למפרע קדוש שמתחלה הקדושה חלה עליו מתחלת הלידה א"כ במחותך נמי יקבר ואמאי דמחתך נמי לא קשיא ליה היכי מטיל בו מום דאיכא לאוקומי בנפל שאינו ראוי להקרבה א"נ מחתך קודם שיצא לאויר העולם: **כרכתו** אחותו · פי' בקונטרס האשה כרכתו לעובר ואחזתו בידים והפסיקו ידיה בינו לבין הרחם וקשה לרבינו תם דבשום מקום לא איירי באשה מילדת עם הבהמה אלא רועה כדתנן בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו וריש' דהך מילתא נמי איירי ברועה כרכו בסיב לשון זכר הכי נמי הוה ליה למנקט כרכו ואחזו והוציאו ועוד דמאי פריך אי דנפק דרך רישיה פטרתיה וכי אין יכול להיות שאחזתו בידים בראשו ומפסיק בידיה בין ראשו לרחם וזה דוחק לומר דאין לרחם לפתוח קודם שיצא הראש ואין יכול להכניס ידו ועוד דמתניתין דהושיט רועה את ידו בלא הוציא כלל איירי דאם לא כן נטמא במה שיצא ואע"ג דיש לחלק בין מבכרת לאין מבכרת אי נמי התם כשילדה אחר' קודם לזה שנפתח רחמה כל זה דוחק ונראה לר"ת ב] כמו גרסת ר"ח כרכתו אחותו והוליאתו שילדה נקבה עמו כדאמר נמי בפ' כל הבשר (לקמן דף קיד:) אין לי אלא אחותו הקטנה הגדולה מנין ופריך אי דנפק דרך רישיה וכן הנקבה הא פטרתיה ראש הנקבה שיצא ראשה תחלה שראש הזכר כרוך בין ברכיה ומשני דנפק מרגלותיו והוא כרוך בין ברכיה וה"ה דהוה מצי למימר כרכו אחיו לענין איזה מהן בכור אלא נקט אחותו משום דליכא בכורה כלל*:

מאי

רבינו גרשום

ואי איתמר בהא בהא קאמר רבה ביצא שליש דרך דופן ושני שלישין דרך רחם מיכן ולהבא קדוש דלחומרא אבל הכא ביצא שליש ומכרו לעובד כוכבים דאי אמר מיכן ולהבא קדוש [הוי] לקולא הוה אמינא מודי לה לרב הונא דלמפרע קדוש צריכא דכשם שאמרו לחומרא כך אמרו לקולא: הכא במאי עסקינן במחתך ומשליך לכלבים·כלומר דלא יצא רוב יחד: היכי דמי אילימא כגון שיצא רובו במיעוט אבר כלומר שיצא רובו של עובר בכלל מיעוט אבר ורובו של אבר היה במעיה וקא מיבעיא ליה האי מיעוט אבר דבראי בתר רובא דבהמה שדינן ליה ויצא רובו ויקבר או דלמא האי מיעוט אבר בתר רוב אבר דבמעיה שדינן לה ולא יצא רובו ולא חל עליה קדושה וישליך לכלבו · אלא כגון שיצא חציו ברוב אבר כלומר חציו דעובר בכלל רוב אבר וקא מיבעיא ליה ההוא מיעוטא דלגואי מהו למישדייה בתר רוב אבר דבראי והוה ליה יצא רובו ויקבר או דלמא לא שדינן ליה בתר רובו ולא הוי אלא יצא חציו ולא חל עליה קדושה ומשליכו לכלבו:לא כגון שיצא רובו במיעוט אבר. כלומר כדאמרינן לעיל: בעי רבא כרכו בסיב מהו. כלומר רחם מקדש בכור והכי קמיבעיא ליה כרכו בסיב שלא נגע הבכור ברחם מ[...] שיקדש בבכורה ולאחר מיכן תהא האם פטורה מן הבכורה: כרכתו אחותו כו'. אשה כרכתהו בשום דבר אחותהו והוציאתו מהו. היכי דמי אי דנפק העובר דרך רישיה תחילה ואח"כ אחותו וכרכתו והוציאתו פטרתיה רישיה מן הבכורה לאחר מיכן שזה חשוב כילוד וחשוב בכור ופטורה מן הבכורה לאחר מיכן: הוציאתו הא אפיקתיה. כלומר ואינו קדוש הכי גרסי' אלא בלעתו והוציאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מ[...] מי אמרינן כיון דמתחלה בלעתהו והוציאתו אינו קדוש ולא פטרתיה מן הבכורה או דלמא כיון דאחר כן יצא מאליו אמרינן קדוש ופטורה מן הבכורה:הדביק ב' רחמים ויצא מזה [לזה] השתא מי אמרינן ולד דידיה פ[...] והא לאו ולד דידיה מן האחרונה ולא פטר את האחרונה מן הבכורה דלאו ולד דידיה הוה או דילמא כיון דרחמה מקדש הבכור פטר תיקו: בעי רב אחאי נפתחו כותלי בית הרחם מהו דק"ל רחם מקדש ועכשיו נפתח[...] כותלי הרחם שאין בבהמה בית הרחם מהו: נעקרו הא ליתנהו ולא מקדש הבכור ולא חשוב בכור. אלא נעקרו ותלו ליה בצואריה כלומר כשנולד הולד יצא ובא ממעי אמו ועקר כותלי בית הרחם ותלו ל[...] בצואריה: נגממו · שלא נפחתו על הכל אלא נחתכו כותלי בית הרחם למעלה: עומד מרובה על הפרוץ. בבית הרחם:

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה יד טוש"ע יו"ד סימן שיט סעיף א:

כא ב ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף ד:

כב ד ה ו ז מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה יז:

כג ח מיי' שם הלכה יח:

כד ט מיי' שם הלכה יט:

כה י מיי' שם הלכה כ:

כו כ ל מיי' שם הלכ' כא:

מסורת הש"ס

[כריתות יד: ע"ש]

[נזיר מב. הוריות ג: נדה כט.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בעי רבא הלכו באיברין אחר הרוב · נ"ב עיין כריתות דף יד ע"א תוס' ד"ה תיפשוט וכו': ב] תוס' ד"ה כרכתו וכו' כמו גרסת ר"ח כרכתו · נ"ב עיין בכורות ט' ע"א תוס' ד"ה אמר רב מין במינו אינו חוצץ וכו' ודו"ק:

שיטה מקובצת

א] הלכו באברים אחר הרוב · נ"ב עי' תוס' כריתות דף יד ע"א: ב] כמו גרסת ר"ח כרכתו אחותו כו'. נ"ב עי' תוס' בכורות ט' ע"א יז ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' חציו ברוב אבר · עיין עירובין דף טו ע"ב תוס' ד"ה פרוץ: שם הדביק שני רחמים · עיין כתובות דף ד ע"ב תוס' ד"ה עד:

[עיין תוס' סנהדרין מז: ד"ה משמתוס ותוס' כתובות ד: ד"ה עד שימתוס ותוס' שבת קנב: ד"ה עד שימתוס ותוס' יבמות קב:ד"ה ומי]

[וע"ע תוס' סוכה לא:ד"ה כי היכי ותוס' בכורות ס. ד"ה אמר רב]

[נ"ל לי]

[נ"ל לי וכן העתיק הכ"מ בפ"ד מהלכות בכורות]

[טעות הדפוס]

[נ"ב תורא ספק חילוק רש"י פרק אלו מומין וכן בערוך ערך הר רש"]

והשים

עין משפט
נר מצוה

עיין ר"מ

כז א מיי' פ"ב מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ג:

כח ב מיי' פ"א שם הלכה ג:

עיין רש"א

[שייך לדף עא.]

מסורת הש"ס

[עיין תוס' בכורות כב: ד"ה עד]

[לקמן עא.]

תורה אור

מתני' א) *בהמה שמתה עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו בין בבהמה טמאה בין בבהמה טהורה *טהור ר' יוסי הגלילי אומר בטמאה טמא ובטהורה טהור: גמ' מאי טעמא דתנא קמא אמר רב חסדא קל וחומר אם הועילה אמו להתירו באכילה לא תועיל לו לטהוריה מידי נבלה אשכחן בהמה טהורה בהמה טמאה מנלן אמר קרא °וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה איתקש בהמה טמאה לבהמה טהורה מה בהמה טהורה עוברה טהור אף בהמה טמאה עוברה טהור ור' יוסי הגלילי מאי טעמא אמר ר' יצחק דאמר קרא °וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת וגו' מהלכי כפים בחיה טמאתי לך אלא מעתה קלוט במעי פרה ליטמא דמהלכי כפים בחיה הוא מהלכי כפים במהלכי ארבע והאי מהלכי ארבע במהלכי שמנה הוא פרה במעי גמל לא תטמא דמהלכי שמנה במהלכי ארבע הוא הולך וכל הולך לרבות פרה במעי גמל קלוט במעי קלוטה ליטמא דמהלכי ארבע במהלכי ארבע הוא להכי אהני ק"ו דרב חסדא מתקיף לה רב אחדבוי בר אמי חזיר במעי חזירתא לא ליטמא דמהלכי שמנה במהלכי שמנה הוא א) אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא °נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא וכי נבלת בהמה טמאה מטמאה ובטהורה לא מטמאה אלא איזה זה עובר שבטמאה טמא ובטהורה טהור ומאחר דנפקא ליה מדרב נחמן בר יצחק דרבי יצחק ל"ל אי לאו דר' יצחק הוה אמינא כוליה *לכדרבי הוא דאתא קמ"ל תניא אמר ר' יונתן נמתי לו לבן עזאי למדנו נבלת בהמה טהורה שמטמאה ונבלת בהמה טמאה שמטמאה נבלת חיה טמאה שמטמאה נבלת חיה טהורה לא למדנו מנין נם לי כל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת נמתי לו וכי נאמר וכל חיה והלא לא נאמר אלא בכל החיה למהלכי כפים בחיה הוא דאתא נם לי ומה ישמעאל אומר בדבר הזה נמתי לו *°וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה ב) למדנו חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה חיה טמאה בכלל בהמה טמאה בהמה

ויקרא יא | שם | שם ה | שם יא

רש"י

מתני' הושיט הרועה את ידו · לתוך מעיה: טהור · טעמא דתרווייהו מפרש בגמ': גמ' ק"ו · כלומר אפי' לר' עקיבא דאמר לקמן (דף עב.) טומאה בלועה כגון עובר במעי אשה טמאה הכא מודה מק"ו אם הועילה לו מחילת אמו להתירו באכילה בשחיטתה אע"פ שהוא מת לא תועיל לו כשהיא חיה לטהרו מלטמא: איתקש · נבלת טמאה לנבלת טהורה מי שאינו קרוי נבלה בטהורה אינו קרוי בטמאה: על כפיו · שאין פרסותיו סדוקות: מהלכי כפים בחיה · בתוך גופה של בהמה חיה דהיינו עובר טמא במעי אמו: טמאתי לך · משום נבלה דכתיב בסיפיה הנוגע בנבלתם יטמא: קלוט · מת: במעי פרה ליטמא · שהרי מהלכי כפים הוא: ומשני מהלכי כפים במהלכי ארבע · בעינן דהכי כתיב הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע שאין לאמו אלא ד' רגלים כגון טמאה שאין פרסותיה סדוקות: פרה במעי גמל · טמאה שעוברה מין טהור: לא תטמא · במעי אמו דהאי לאו מהלך על כפים הוא ור' יוסי פסיק ותני בטמאה טמא: קלוט במעי קלוטה · ואמו טהורה היא אלא שנולד כך: ליטמא · במעי אמו ומתני' פסיק ותני בטהורה טהור: קל וחומר דרב חסדא · אם הועילה לו אמו כו': אלא איזה זה · נבלה שחלוקה בין נבלת טמאה לטהורה: זו נבלת עובר · דהא בנולדה ליכא לאוקמה דהא נבלת טהורה מטמאה דכתיב [וכי] ימות מן הבהמה אשר היא לכם וגו' אלא בנבלת עובר מיתוקמא שבטהור' טהור מקל וחומר ובטמאה טמא דליכא קל וחומר דקם ליה ממילא בטומאת נבלות מאחר שמת ולא דרשי' היקשא: אי לאו דר' יצחק הוה אמינא כוליה האי קרא לכדרבי אתא · דאמרי' לקמן (דף עא·) אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה כו' ועובר טמאה דטהור תיפוק לן מהקישא דלעיל ואע"ג דרבי מבהמה טמאה נפקא ודרב נחמן תיפוק מחיה הא קיימא לן (שבועות דף יא·) פרשה שנאמרה ונשנית מפני חידוש אחד נשנית השתא דכתיב כל הולך על כפיו דאפקנא מהיקשא דלא נקיט דרשי' מבנבלת חיה טמאה ואמרינן לדרשה אתא לאתויי עובר: הכי גרסי' תניא אמר ר' יונתן נמתי לו לבן עזאי · (א) נמתי אמרתי למדנו כו' דכתיב או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה וכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הרי חיה טמאה ובהמה טמאה ובהמה טהורה אבל נבלת חיה טהורה לא למדנו שתטמא ומנין: בכל החיה · להביא חיה טהורה וכתיב בסיפיה הנוגע בנבלתם יטמא: למהלכי כפים בחיה · עובר טמא במעי אמו כדאמרן: נמתי לו וכי ימות מן הבהמה וגו' · וכיון דפרט לך בהמה טהורה וטמאה הרי חיה טהורה בכלל לפי שלמדנו במקום אחר חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה כדאמרינן לקמן ומעתה תהא לך חיה טהורה בכלל בהמה טהורה אם תצטרך ללמוד חיה טהורה מבהמה טהורה כלום: וחיה טמאה בכלל בהמה טמאה · לכשתצטרך ולקמן מפרש למאי הלכתא · וסידרה ה"ג ולמדנו חיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה חיה טמאה בכלל בהמה טמאה בהמה טמאה בכלל חיה טמאה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה: *חבל על בן עזאי · הפסד והבלה היא בעולם תלמיד ותיק כמותי אני בן עזאי שלא שמשתי את ר' ישמעאל כל חבלה שבש"ס לשון חבלה והפסד הוא כמו (סנהדרין דף נח:) חבל על שמש גדול שאבד מן העולם גבי נחש: זאת הבהמה אשר תאכלו · ומפרש בתריה איל וצבי אלמא חיה בכלל בהמה: זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה · והכי משמע מכל הבהמה אכול את המפרסת ומעיקרא מתחיל לאישתעויי בחיה זאת החיה אשר תאכלו ומפרש סימני בהמה דקאמר מכל הבהמה כל מפרסת אלמא בהמה בכלל חיה ומעתה תלמוד לכל הצריך לך: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה כו' · והשתא מפרש לארבעה בבי דמתניתא למאי מיבעי להו: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנין · שלא מצינו סימנין מפורשים אלא בבהמה דכתיב *בויקרא כל בהמה מפרסת פרסה *ובמשנה תורה (יד) מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה סימנין אבהמה קיימי ובחיה לא ידעינן אלא משום דאשכחן חיה בכלל בהמה כדלעיל זאת הבהמה ומפרש איל וצבי ויחמור והוא הדין נמי דאצטריך לן חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לטומאת נבלות כדבעינן לעיל נבלת חיה טהורה לא למדנו ונפקא לן מבהמה טהורה ולהרבעה נמי אצטריך דהא הרבעת כלאים בבהמה כתיב ולא בחיה אלא חדא מינייהו נקט: ה"ג חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה וכדפרשי' דהרבעה בבהמה כתיבא ומשמע בין טמאה ובין טהורה וחיה מבהמה נפקא והוא הדין נמי דחיה טהורה להרבעה בכלל בהמה טהורה אלא בכל כללי דברייתא מפרש חדא מילתא לאשמועינן דמכולהו איכא למילף: בהמה

תוספות

*מאי טעמא דתנא קמא · וא"ת ומאי קבעי והא טומאה בלועה היא ולא מטמאה וי"ל דמשום דר' עקיבא מטמא לקמן (דף עב.) עובר במעי אשה אצטריך ליה הכא גבי בהמה ק"ו כדפירש בקונטרס דאפי' ר' עקיבא מודה הכא א"נ משום דהיה לנו לטמאות מוכל הולך על כפיו דבסמוך אפילו קלוט במעי קלוטה אי לאו ק"ו והשתא דאיכא ק"ו מוקי לה תנא קמא לדרשא אחריתי: קלוט במעי פרה ליטמא · הוה מצי לשנויי דלהכי אהני ק"ו דרב חסדא אלא דעדיפא משני: קלוט במעי קלוטה · וא"ת ומאי פריך אין הכי נמי דאליבא דר' יוסי הגלילי קיימינן דדריש אתין בפרק ד' וה' (ב"ק מא:) גבי ובעל השור נקי דדריש נקי מדמי ולדות ומשמע דמוקי את להנאת עורו *ואם כן סבר כרבי שמעון דאסר קלוט כשילא לאויר העולם דנפקא מאת הגמל בפ"ק דבכורות (דף ו:) וי"ל °דניחא ליה ליישב מילתא דר' יוסי דהכא אפילו למאן דשרי קלוט א"נ הכא איירי בראשו ורובו דומים לאמו דאפי' ר"ש מודה בההיא דשרי כדמוכח התם: *חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה · דכל חד משמע חידוש כלומר דמחמת דחיה בכלל בהמה שמענו שפיר איסור הרבעה ומיהו בלאו הכי ידעינן דאפי' בעופות גמרי' הרבעה בהמתך מסבת כדאמרי' בשור שנגח את הפר' (ב"ק נד:): ולרבנן

גליון הש"ס

תוס' ד"ה קלוט וכו' דניחא ליה ליישב · כעין זה כתבו תוס' שבועות דף ג' ע"ב ד"ה א"ס:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אלא אמר רב נחמן בר יצחק מהכא נפש אשר תגע בכל דבר טמא וכו' כצ"ל והוא בפ' ויקרא ס"ב ודלא כנרשם בטעות על פרשה ז':

שיטה מקובצת

א] בהמה שמתה עוברה · נ"ב עי' רש"י ותוס' בכורות כ"ב ע"א [ד"ה עד]:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג כו' נמתי אמרתי · נ"ב עיין בזבחים דף מה ע"ב במתני':

בגי' סילקוט איתו וכצ"ל דהך דרשא זו בהמה טמאה לא שייכא כלל הכא. ועי' רש"א

[צ"ל במשנה תורה יד]
[ג"ל ובויקרא יא]

רבינו גרשום

והושיט הרועה את ידו' בבית הרחם: ונגע בו · במעי אמו · אם הועילה לו אמו להתירו באכילה' בשחיטת אמו לא תועיל לו מחיים בשאמו בחיים אע"ג שהעובר מת בתוך מעיה שכמה היא אינה טמאה מחיים כך לא יהאעוברה שבתוך מעיה [מטמא] אע"פ שמתה: מהלכי כפים בחיה טמאתי לך' כלומר עובר טמא שהוא מהלכי כפים שאין פרסות סדוקות בחיה טימאתי לך כלומר אף שהאם חיה טימאתי לך: אלא מעתה קלוט במעי פרה ליטמא. השתא דאמרת מהלכי כפים בחיה טימאתי לך קלוט במעי פרה ליטמא כו': מהלכי ארבע במהלכי ארבע הוא · כלומר לא מצית אמרת הכי דכתיב כל הולך על גחון וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת על ארבע בעינן שיהא עובר ואם שוין כשם שהעובר טמא כך תהא האם טמאה: והאי מהלכי ארבע במהלכי שמנה · כלומר דאם פרסותיה סדוקות: אי לאו דרבי יצחק הוה אמינא כוליה כו' כלומר הוה אמינא בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה כוליה [לכדרבי] הוא דאתא לקמן קמ"ל דרבי יצחק: למדנו נבלת בהמה (טמאה) [טהורה] שמטמא כו' כלומר מכי ימות מן הבהמה כדאמרינן לעיל: נם לי וכל הולך על כפיו בכל החיה ההולכת אפי' הולכת חיה על ארבע טמא הוא לכם כל הנוגע בנבלתה וגו': מהלכי כפים בחיה הוא · כלומר צריכא לן למידרש שעובר טמא במעי טמאה אע"פ שהאם בחיים וכדר' יצחק: בהמה

בהמה טמאה בבלל חיה טמאה בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ובלשון הזה אמר לי חבל על בן עזאי שלא שימש את רבי ישמעאל חיה בכלל בהמה מנלן דכתיב °זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' הא כיצד חיה בכלל בהמה בהמה בכלל חיה מנלן דכתיב °זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה הא כיצד בהמה בכלל חיה *חיה טהורה בכלל בהמה טהורה [א]לסימנים חיה טמאה בכלל בהמה טמאה [ב]להרבעה בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי *דתניא רבי אומר אקרא אני חיה בהמה למה נאמרה נאמרה כאן בהמה טמאה ונאמר להלן בהמה טמאה מה להלן טומאת קדש אף כאן טומאת קדש בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה *דתנן המפלת מין בהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין [ג]אם זכר תשב לזכר אם נקבה תשב לנקבה אינו ידוע תשב לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ד]כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי הוא דאתא: **מתני'** [ה]האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה *טהורה עד שיצא הולד: **גמ'** אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה [ו]כך טהרה בלועה אינה מיטמאה טומאה בלועה מנלן דכתיב °והאוכל מנבלתה יכבס בגדיו [א] מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא טהור ודלמא שאני התם דלא חזיא לגר הניחא לרבי יוחנן *דאמר [ז]אחת זו ואחת זו עד לכלב שפיר אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה לגר וטומאה קלה עד לכלב משום דלא חזיא לגר הוא נהי דלא חזיא בפניו שלא בפניו מיחזיא חזיא ליה אשכחן טומאה בלועה טהרה בלועה מנלן קל וחומר ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא דאמר מר *[ח]טומאה רצוצה בוקעת ועולה עד לרקיע מציל על טהרה שבתוכו מלטמא אדם

רש"י

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרבי גרסינן: אקרא אני חיה. לגבי קרבן עולה ויורד או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי בקריאת חיה ויודע אני שהבהמה בכלל חיה בהמה למה נאמרה: נאמר כאן בהמה טמאה. ונאמר בטמא שאכל את הקדש בפרשת (אמור אל הכהנים) [צו] ונפש כי תגע בכל טמא בטומאת אדם או בבהמה טמאה: מה להלן בטומאת קדש. כלומר בטמא שאכל את הקדש: אף. קרבן עולה ויורד דכתיב או נפש אשר תגע וגו' ומשמע דבנגיעת טומאה מחייב ליה קרבן עולה ויורד דילפינן בהא גזירה שוה דלא מיחייב עד דאכיל קדש או יכנס למקדש ולהא מילתא איצטריך לן בהמה טמאה בכלל חיה דאי לאו דקיס לן מזאת החיה דבהמה בכלל חיה לא הוה מייתר לן האי בהמה טמאה לג"ש דלא הוי מצי למימר אקרא אני חיה: בהמה טהורה בכלל חיה טהורה ליצירה. דגבי חיה כתיבא (בראשית ב) ויצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה וגו' ונפקא מינה למפלת מין בהמה חיה ועוף דקאמר ר"מ תורת ולד עליהן ואמן יושבת עליהן ימי טומאה וימי טהרה ואמרינן בהמפלת (נדה כב:) מ"ט דר"מ הואיל ונאמר בהן יצירה כאדם והוא הדין דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה כמי להאי מילתא איצטריכא אלא כבר פריש בה מלתא אחריתי לכדרבי וחדא מינייהו נקט ובכל כללי דברייתא פריש חדא מילתא: תשב לזכר. שבעת ימי טומאה ול"ג ימי טוהר שכל דמים שהיא רואה בהן טהורין: ותשב לנקבה. שבועים טמאים וס"ו טוהר: אינו ידוע. אם זכר אם נקבה הטל עליה חומר שניהם ותשב לזכר ולנקבה שבועים טומאת לידת נקבה ואפילו אינה רואה בהן שמא נקבה ילדה ובלא ראייה איכא שבועים טומאת לידה וימי טוהר אין לה אלא עד ארבעים יום מתחלת לידתן כדין זכר שמא זכר הוא: ה"ג לרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא. ואמתניתין קאי ולרבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי הא קרא דר"כ דילפינן מיניה ואיזה זה עובר שבטמאה טמא למה לי: לכדרבי הוא דאתא. חיה טמאה לגופיה ובהמה טמאה לג"ש ואיידי דכתב טמאה בבהמה משום ג"ש כתב נמי בחיה דכל פרשה שנאמרה ונשנית לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה: כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה. אחרים דמפרש בה קרא בהדיא כדלקמן: כך טהרה בלועה אינה מיטמאה. כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת אינה מיטמאה כדיליף בקל וחומר: מי לא עסקינן. אפילו באוכל נבלה סמוך לשקיעת החמה דעדיין היא במעיו ולא נתעכלה וקמטהר ליה קרא בהערב שמש אלמא מכיון שנבלעה הרי היא כמעוכלת לענין לטמא והא ליכא למימר דטעמיה משום (א) דמגע בית הסתרים לא מטמא ותוכו של אדם בית הסתרים הוא דא"כ תטמאנו במשא דאמרינן ביוצא דופן (נדה דף מב:) נהי דטומאת בית הסתרים במגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא אלא לאו ש"מ בליעה מעכבתה מלטמא: דלא חזיא לגר. וכתיב (דברים יד) לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' הראויה לגר קרויה נבלה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבלה: הניחא. דמצית למילף טעמך מהכא: לרבי יוחנן דאמר במסכת בכורות (דף כג:): אחת זו ואחת זו. בין לטמא אדם ובין לטמא אוכלים היא מטמאה עד שיפסל מאכילת כלבים ב] וקרא (לאתויי) [למעוטי] היכא דהסריחה מחיים הוא דאתא אבל היכא דנראית לגר בשעת מיתה (והלכה) [וחלה] עלה שם נבלה לא פקע מינה שם נבלה עד לכלב והכא קא מטהר ליה בהערב שמש: שפיר. מצית למילף דטעמא משום בליעה הוא: אלא לבר פדא דאמר טומאה חמורה. לטמא אדם היא קרויה נבלה כל זמן שראויה לגר למאכל אדם אבל מכאן ואילך אין שם נבלה עליה להיות אב הטומאה אלא אוכלין ומשקין הוא דמטמא: עד לכלב. דלא גריעא ממגע נבלה שהוא ראשון לטומאה ומטמא אוכלין האי דמטהר ליה קרא משום דלא חזיא לגר הוא ולא מטמיא אדם: שלא בפניו מיחזא חזיא ליה. ג] אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה חזיא למי שלא ידע שבלעה: טהרה בלועה. דאינה מקבלת טומאה מנלן: מה כלי חרס [המוקף] צמיד פתיל שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא. שאם היה כזית המת בתוכו אין בליעת הכלי מעכבתו מלטמא את הכלי ואת כל האהל: דאמר מר טומאה רצוצה. בקרקע שאין לה אהל טפח: בוקעת ועולה. ומטמאה כל המאהילים עליה אפילו סמוך לרקיע אלמא אפילו בליעת קרקע אינה מעכבת וכל שכן בליעת כלי והרי הוא מציל על טהרה שבתוכו ומעכבת מליטמא באהל המת כדאמרינן בפרק קמא (לעיל דף כה.): אדם

תוספות

ולרבנן האי קרא למה לי כוליה לכדרבי אתא. כן גירסת הקונטרס ופירש דאדרבנן דרבי יוסי הגלילי בעי האי קרא דרב נחמן למה לי וקשה לפירושו למה המתין עד כאן ועוד ה"ל למבעי נמי לרבנן קרא דרבי יצחק למה להו לכן נראה כגירסת הספרים דגרסי הניחא לר"מ אלא לרבנן מא"ל כלומר אמאי איצטריך כללא דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה דלדידהו ליכא למימר ליצירה:

והאשה טהורה עד שיצא. בשלא הטגיל הראש כפיקה [א]מיירי דאי הטגיל הוי טמא עד שלא יצא הולד משנפתח הקבר *דתניא באהלות (פ"ז מ"ד) ומייתי לה בהלוקח בהמה (בכורות כב.) אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו הראש כפיקה א"כ סבר ליה כתנא דתוספתא דאהלות (ספ"ח) דאמר אין לולד טומאה עד שיצא °לאויר העולם: **מי** לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור וא"ת אמאי לא מדקדק מדאמעט בברייתא בפרק יוצא דופן (נדה מב:) נבלה דלא מטמאה בגדים אבית הבליעה מדכתיב בנבלת עוף טהור לטמאה בה ולא באחרת ומשם מדקדק אביי דמקום נבלת עוף טהור בלועה הויא וי"ל דודאי אליבא דאביי היה יכול לדקדק משם אבל לרבא דסבר דבית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא ע"כ כשתחב לו חבירו בבית הבליעה וחזר והוציאו ובית הבליעה היה רחב ולא הסיטה כלל התם ממעט קרא דווקא נבלת בהמה ומיהו הייטו יכולין לפרש אע"ג דלא חזר והוציאו דכי קאמר רבא דבית הסתרים הוי הייט ד] תחלת הבליעה אבל לסופו מודה דבלוע הויא אבל לפי זה היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמאה ואם תאמר והיכי מדקדק הכא ה] מהאי קרא דהאוכל מנבלתה והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב דלא מטמאה בבית הבליעה ובמגע איירי ולא באכילה ולא כתיב אוכל אלא ליתן שיעור אכילה דהייטו כזית לנוגע ונושא כדמפרש התם בנדה ואי איצטריך לדרשא דהכא אם כן היכי מדקדק מינייהו דשיעור נוגע ונושא באוכל ויש לומר דלא מסתבר לאוקמי כוליה לדרשא דהכא לטהר טומאה בלועה דהא משמע דאתא למימר טומאה דכתיב והאוכל יכבס בגדיו ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דטיהר הכתוב את האוכל כשטבל והעריב שמשו:

רפ"א

[לעיל נט. לקמן פד. נדרים פא. נזיר לה: זבחים קטו: ב"ק יז: נד:]

שבועות ד׳ יט׳ [לעיל ע:]

נדה כא. [כריתות ז: בכורות מ׳]

[עי׳ תוספות בכורות כב. ד"ה עד]

בכורות כג׳ [נזיר נ׳]

[אהלות רפ"ז ופי"ד מ"ו נזיר נד.]

רש"א

עין משפט נר מצוה

כט א (מיי׳ פ"א מהל׳ שחיטה הלכה א סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי׳ יג סעיף א) [מיי׳ פ"א מהל׳ מ"א הל"ב סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי׳ עט סעיף א]:

ל ב מיי׳ פ"ט מהלכות כלאים הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי׳ רצז סעיף א:

לא ג ד מיי׳ פ"י מהל׳ איסורי ביאה הלכה א טוש"ע י"ד סי׳ קצד סעיף ג:

לב ה ו מיי׳ פכ"ה מהל׳ טומאת מת הלכה יב:

לג ז מיי׳ פ"ב מהלכות טומאת אוכלין הלכ׳ יח [ופ"א מהלכות אבות הטומאה הלכה יג׳ ועוד שם פ"ג הלכה יא ופ"ד הלכה יב]:

לד ח מיי׳ פ"ז מהלכות טומאת מת הלכה ד ה:

שיטה מקובצת

א] מי לא עסקינן כו׳. נ"ב עי׳ תוס׳ מנחות דף סט ע"א: ב] וקרא למעוטי היכא דהסריחה מחיים: ג] אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה והקיאה חזיא למי שלא ידע שנבלעה: ד] היינו תחלת בית הבליעה אבל בסופו: ה] מהאי קרא דהאוכל מנבלתה יכבס בגדיו והא האי קרא בנבלת בהמה כתיב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי לא עסקינן וכו׳ דמגע בית הסתרים. נ"ב פי׳ ונפקא מינה לב׳ טבעות כדפירש"י בעמוד שני בדף זה בסופו:

גליון הש"ס

תוס׳ ד"ה והאשה כו׳ לאויר העולם. עיין בר"ש שם משנה ה׳:

רבינו גרשום

בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לסימנין. כלומר בחית נאמר סימנין דכתיב זאת החיה אשר תאכלו כל מפרסת פרסה וגו׳ ובהמה בכלל חיה: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה להרבעה: כלומר בהרבעה כתיב בהמה ולא כתיב חיה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים וחיה בכלל בהמה: דתניא רבי אומר אקרא אני חיה. כלומר ולא צריך למיכתב או בנבלת בהמה טמאה ליכתוב בנבלת חיה טמאה ואני יודע דבהמה בכלל חיה: בהמה למה נאמרה. נאמר כאן בהמה טמאה בויקרא ונאמר להלן בהמה טמאה בצו את אהרן או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה׳ מה להלן בטומאת הקדש הכתוב מדבר אף כאן בטומאת הקדש הכתוב מדבר דאי נגע בין בנבלת בהמה טמאה בין בנבלת חיה טמאה ונגע בקדשים חייב קרבן: בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה כלומר א)בריה הוא דכתיב והיא מפלת בין מין בהמה בין מין חיה אם זכר תשב לזכר וכו׳: הניחא לר׳ מאיר דאמר המפלת מין בהמה חיה ועוף טמאה מיבעי ליה להאי קרא בנבלת בהמה טמאה או בנבלת חיה טמאה ליצירה: אלא לרבנן דאמרי כל שאינו מצורת אדם אינו ולד ואינה טמאה ב) האי קרא דמקיש נבלת חיה טמאה לנבלת בהמה טמאה למה לי: כוליה לכדרבי הוא דאתא. כלומר האי קרא בנבלת חיה טמאה לרבנן לא מיבעי להו ליצירה לא איתקש חיה טמאה לבהמה טמאה אלא לכדרבי לצורך קדשים: ופשטה החיה את ידה בתוך מעית. פשטה ידה דרך בית הרחם: אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה. כלומר דחזינן הכא לענין חיה שהולד שהוא בלוע במעי אמו אינו מטמא את האשה: כך טהרה בלועה אינה מטמאה. שאם אדם טהור בלע טבעת טהורה ואח"כ נטמא האדם הטבעת שבמעיו אינו טמא כדבעינן למימר לקמן: מי לא עסיק׳ דאכל סמוך לשקיעת החמה׳ כלומר שלא נתעכל הטומאה וקאמר רחמנא דלערב טהור ולא מטמא ליה לאדם דטומאה בלועה היא: ודילמא שני התם דלא חזיא לגר. כלומר לפיכך אינה מטמאה אדם ולא מטעם טומאה בלועה: ומנא לן דאי לא חזיא לגר לא מטמאה דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה נבלה ראויה לגר חשובה נבלה שאינה ראויה לגר לא חשובה נבלה: הניחא לר׳ יוחנן דאמר אחת כו׳. כלומר אחת טומאה חמורה אחת טומאה קלה עד לכלב דאי ראויה לכלב מטמאה אפי׳ אדם וכלים שפיר כלומר מפקינן ודאי טומאה בלועה דלא מטמאה מהכא מהאוכל את נבלתה (דאי) [דודאי] ראויה לכלב ואי לא אמרינן טומאה בלועה לא מטמאה הותה מטמאה לאדם דהא ראויה לכלב: נהי דלא חזיא בפניו כו׳: כלומר בפניו של גר דאי הגר רואה שהוא בלעה והקיאה לא הוה אכיל ליה אבל אי הקיאה שלא בפניו והוא לא ידע שאדם בלעו הוה אכיל ליה: שאינו מציל על טומאה שבתוכו מלטמא. כלומר (האי) [דאי הות] שרץ בתוך כלי חרש אע"ג שמוקף צמיד פתיל מטמא טהרות שעל גביו דאמרינן טומאה בוקעת ועולה מציל על טהרות שבתוכו מלטמא דאי מוקף צמיד פתיל כל טהרות שבתוכו טהורה אע"ג דהוא באהל המת. אדם

א) נראה דצ"ל כלומר דיצירה בחיה הוא דכתיב ואמרינן דגם בהמה בכלל וכדתנן המפלת בין מין בהמה וכו׳. ב) לכאורה אינו מובן דלפי גירסת רבינו וכיא גירסת התוס׳ דגרסי אלא לרבנן מאי איכא למימר לא קאי הקושיא אלא על הבלל וכמש"כ התוס׳ ול"ע.

לה א מיי' פט"ו מהלכות טומאת צרעת הל' ז:
עיין כס"מ
ר"מ מ"ו
לו ב מיי' שם הלכה ח:
לז ג מיי' פ"ב מהלכות מקואות הלכה ח:

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא מה לכלי חרס שכן אין מטמא מגבו תאמר באדם שמטמא מגבו אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן אדרבה כלי חרס חמור שכן מטמא מאוירו אשכחן בלוע דלמעלה בלוע דלמטה מנלן קל וחומר ומה למעלה שאינו עושה עיכול מציל למטה שעושה עיכול אינו דין שמציל כלום עושה עיכול למטה אלא על ידי מעלה אפי' הכי עיכול דלמטה רב אשכחן בלוע דאדם בלוע דבהמה מנלן קל וחומר ומה אדם שמטמא מחיים מציל בבלוע בהמה שאינה מטמאה מחיים אינו דין שתציל בבלוע מה לאדם שכן צריך שהייה בבית המנוגע תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע בהמה דאינה צריכה שהייה בבית המנוגע למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי *דתנן [א]הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו וסנדליו וטבעותיו בידיו הוא והן טמאין מיד [ב]היה לבוש כליו וסנדליו ברגליו וטבעותיו באצבעו הוא טמא מיד והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס פת חטים ולא פת שעורים מיסב ואוכל בליפתן אמר רבא תרוייהו תנינהו טומאה בלועה תנינא טהרה בלועה תנינא °טומאה בלועה *דתנן א) [ג]בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו הקיאה טמאה וטמאתו טהרה בלועה תנינא *דתנן בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת והזה ושנה וטבל והקיאה הרי היא כמה שהיתה כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה דלא מטמיא לה מטמאה לטהורה
והא

רש"י

אדם · שמעכב טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו מליטמא משום בלוע : מה לכלי חרס · דין הוא שיציל על טהרה שבתוכו שכן יש בו צד קל אחר שאינו מטמא מגבו : אטו אנן מגבו קאמרינן · מי ילפינן גב אדם מגב כלי חרס דתיפרוך הכי : מתוכו קאמרינן · תוך דאדם גמרינן מתוך כלי חרס וכ"ש דקל וחומר אלימא הוא דאדרבה תוך כלי חרס חמור מתוכו של אדם : שכן מטמא מאוירו · בלא נגיעה מה שאין כן באדם הלכך קל וחומר מה אויר כלי חרס שאינו מבליע טומאה שבו מלטמא ב] מבליע טהרה שבו מליטמא אדם שמבליע טומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיציל על טהרה שבו מליטמא הואיל וקל הוא שאין מקבל אויר האדם טומאה לעולם : דלמעלה · דרך פיו כדכתיב (ויקרא יא) והאוכל מנבלתה : דלמטה · תחב לו דרך בית הריעי עד שנבלע וכגון שהיה א] תחוב בשפופרת ולא טימאו בכניסתו במגע : מנין · שלאחר מכאן לא יטמאנו (א) במשא הואיל ובלוע : אלא ע"י מעלה · אם לא יכנס דרך הפה לא יתעכל במעיים לעולם : עיכול דלמטה רב · בפה אינו מתעכל כל כך עד שיורד למטה : צריך שהייה · לטמא בגדים שהוא לבוש דכתיב (שם יד) והבא אל הבית יטמא ג] ולא כתיב כבוס בגדים והאוכל בבית יכבס את בגדיו (שם) ומוקמינן לה בתורת כהנים לשוהה שיעור אכילה : תאמר בבהמה שאינה צריכה שהייה · שאם נכנסת טעונה כלים הרי הן טמאים מיד דוהבא אל הבית קרינא בהו : ומשנינן למאי הלכתא · אמרת אין צריכה שהייה על כרחך לכלים שעליה דהא לאו בת מילבש בגדים היא אלא דרך משוי ודרך משוי אדם גופיה לא בעי שהייה שאם לא היה לבוש בגדיו אלא נטלם על כתפו ונכנס טמאין מיד : וטבעותיו בידיו · בקומצו שלא כדרך מלבוש : טמאין מיד · דקרינא נמי בכלים והבא אל הבית : היה לבוש כליו כו' · הוו להו בגדים דידיה וכתיב והאוכל בבית יכבס את בגדיו עד שישהא שיעור אכילה : פרס · חצי ככר של עירוב שהוא מזון שתי סעודות והוא שמונה ביצים כדאמרינן בעירובין (דף פב:) : תרוייהו תנינהי · קושיא היא כלומר מאי אשמועינן רבה : טמאה · טומאת מת וכלי מתכות המיטמאין במת הרי הן כמת דאמר מר (לעיל דף ג.) חרב הרי הוא כחלל : טובל · לפי שנטמא בנגיעתה קודם שבלעה : טובל ואוכל בתרומה · דמשנבלעה אינה מטמאה : [הקיאה טמאה] · דלא אהני ליה טבילת האדם : וטמאתו · שנגעה בו ביציאתה : והזה · בשלישי : ושנה · בשביעי : הרי היא כמה שהיתה · טהורה לפי שלא קבלה טומאה מן האדם משבלעה דאי טמאה היכי מצי למימר הרי היא כמה שהיתה הא לא טבלה וטבילת האדם לא מהניא לה ולהכי נקט הזה ושנה וטבל ואחר כך הקיאה דאם הקיאה קודם טבילה נטמאה ביציאתה במגעו : כי קאמר רבה כו' · דאי ממתניתין דקתני בלע טבעת טמאה טובל ד] ואוכל דמשמע לא מטמיא לאדם הוה אמינא טעמא לאו משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמרינן במסכת נדה (דף מג.) מודים לא שטף במים וגבי טבעת ליכא למימר תטמא את האדם במשא שאין משא אלא למי שהטומאה יוצאה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת אע"פ שהוא אב הטומאה אין לו משא וטבעת טהורה נמי דתנן דלא מטמיא מחמת אדם נמי טעמא משום דמגע בית הסתרים דאדם לא מטמא אבל טבעת בטבעת לאו בית הסתרים שייך למימר בהו אע"פ שנטמאו באדם ה] הרי הן כמונחין בתיבה וניטמו אשמועינן רבה דטעמא דמתניתין משום בלוע היא ואפילו חברתה לא מטמא :
והא

תוספות

אטו אנן מגבו קאמרינן מתוכו קאמרינן · תימה ו] מה נפסך מ"מ פריך שפיר דאיך תעבור הטומאה כיון דגבו טהור ויש לומר ז] *דאדם נמי תוכו טהור מציל ואיכא למיעבד ק"ו הכי ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל שאין גבו מציל לחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא ח] מציל ב] (תוכו) על טהרה שבתוכו מליטמא תוכו של אדם שמציל ולחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא אינו דין שיציל תוכו על טהרה שבתוכו מליטמא וא"ת כיון דהא דהאדם מציל על טהרה שבתוכו היינו מקל וחומר דכלי חרס א"כ נימא דיו ולא יציל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב כמו כלי חרס המוקף צמיד פתיל דמיטמא בהיסט הזב כדאמרינן בסוף הנזקין (גיטין סא:) וליחוש שמא הסיטה אשתו נדה ואיתא בתוספתא דאהלות (פט"ו) תני בהדיא דאדם מציל על טהרה שבתוכו מליטמא בהיסט הזב דאמרו להם בית הלל אי אתם מודים בבליעת טבעת ונכנס לאהל המת כו' אמרו להם בית שמאי לא אם אמרת בטבעת שהיא טהורה ט] בהיסט וי"ל דעבדי ק"ו מפכים קטנים המוקף צמיד פתיל דאפילו בלא היקף (ג) טהורים במשא הזב לפי שאין באים לכלל מגע לפי שאין סופן להפתח ואת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכד:) :

דלמטה מנא לן · דבלוע דלמטה נמי טהור כדמוכח מתניתין דעובר וחיה נמי דטמאה היינו מדרבנן כדלקמן ועוד דהשתא ס"ד דרבה מודה בשתי טבעות וחיה היא כשתי טבעות:

בלוע בבהמה מנא לן · דבהמה לא מטמא כדמוכח ההוא כלב דאכל בשר המת לקמן בהעור והרוטב (דף קכו.) :

למאי הלכתא לכלים שעל גבה אדם נמי לא בעי · וא"ת דלמא אפי' בכלים שהיא לבושה דשייך בהו מלבוש כדאשכחן גבי הוצאת שבת בפרק במה בהמה יוצאה (שבת נג.) בדברים שחשובים לה למלבוש ועוד הקשה רבינו אפרים דבתורת כהנים ממעט בהמה וכותי דלא בעו שהייה בכלים שהן לבושים מוכבס בגדיו המטמא בגדים מציל בבית המנוגע כותי ובהמה שאינם מטמאים בגדים אינם מצילים בבית המנוגע משמע דבת מלבוש היא אלא דמעטיה קרא דומיא דכותי דשייך ביה מלבוש וי"ל דבהמה אפילו כלים שהיא לבושה חשיבי כעל גבה כיון דאין מטמא מכחה דלאו בת טומאה היא וגבי אדם נמי כה"ג כשאין מטמאין מכחו כגון בגדים שעל גביו לא בעי שהייה אבל בגדים שהוא לבוש בטלים אגביה ומכחו בא להם הטומאה וגזרת הכתוב היא שאין לו כח לטמאם עד שישהה ולפירוש זה דטומאת בגדים שהוא לבוש מחמת האדם הם באים אם כולו בפנים וידו מבחוץ וטבעת באצבע טמאה הטבעת ואם הוא מבחוץ וידו בפנים וטבעת באצבע הטבעת טהורה דבטלה אגביה והוא טהור דרובו לחוץ וקשה דבתורת כהנים ובמסכת נגעים פרק שלשה עשר דתנא היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ וטבעותיו בידו ושהה כדי אכילת פרס טמאות היה עומד בחוץ ופשט ידו בפנים וטבעותיו בידו רבי יהודה מטמא מיד וחכ"א בכדי אכילת פרס ושמא התם מדרבנן הוא ולא מדאורייתא ומחמיר רבי יהודה לטמא מיד משום דאין הטומאה באה להם מכח האדם :

אמר רבא תרוייהו תנינהו · לאו מטומאה בלועה פריך דרבה נמי כשם קאמר משמע שגם לרבה היה פשוט מתוך המשנה אלא מטהרה בלועה פריך דטהרה נמי תנן כמו טומאה ולמה פשוט לו זה יותר מזה :

בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה · בטמא טומאת מת איירי דחרב הרי הוא כחלל ואי לאו דטומאה בלועה לא מטמאה לא היה מועיל לו טבילה דנהי דמגע בית הסתרים לא מטמא במגע במשא מטמא וא"ת ודלמא בטבעת שנטמא בשרץ איירי וי"ל דבתר דההיא דטבעת טהורה מיתניא במסכת מקוואות (פ"י מ"ח) ועוד אי בטומאת שרץ אם כן לא הויא אלא ראשון והיכי קתני דמטמא את האדם והא אין אדם וכלים מקבלים טומאה אלא מאב הטומאה :

כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות · פירש בקונטרס דאי ממתניתין ה"א הא דטבעת לא מטמאה האדם לא משום בליעה הוא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמר בנדה (דף מב:) וליכא למימר דנטמא במשא שאין משא אלא במי שהטומאה באה ממנו כגון מת ונבלה ומעיינות הזב אבל טמא מת
אע"פ

שיטה מקובצת

א) בלע טבעת (בהמה) טמאה כו'. נ"ב עי' תוספות מנחות ס"ס ע"א : ב) שבלע טהרה שבו מליטמא שיש חומר באוירה ואע"פ שמיטמא בלא צמיד פתיל אדם שמבליע טומאה שבתוכו: ג) ולא כתיב כבוס בגדים וכתיב והאוכל בבית יכבס: ד] ואוכל דמשמע דלא מטמיא: ה] הרי הן כמונחין בתוכו וליטמא · נ"ב נ"א ברש"י כ"י הרי הן כמונחין בתיבה ולימא: ו] תימה מה בכך מ"מ פריך שפיר : ז] וי"ל דאדם נמי דתוכו טהור · נ"ב משום דבית הסתרים הוא ע"כ : ח] מציל על טהרה שבתוכו מליטמא תוכו של אדם : ט] שהיא טהורה בהיסט הזב וי"ל דעבדינן ק"ו :

א) נראה דל"ל מבליע טהרה שבו מליטמא מ"ש צמיד פתיל ואפ"ה שיש חומר שמטמא מאוירו אדם שמבליע וכו'.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מנין וכו' במשא. נ"ב דבמגע בלא"ה אינו מטמא מכח בית הסתרים ולא הכניסו למה כשהוא דליכא באתחיל בשפופרת ... (ב) תוס' ד"ה אטו וכו' ... (ג) תוס' ד"ה אטו וכו' ...

גליון הש"ס

גמ' טומאה בלועה דתנן · עיין כלים פ"ח מ"ה :

ברכות מח' עירובין ד', נגעים פי"ג מ"ט סוכה מ:
מקואות פ"י משנה ח
שם

רבינו גרשום

אדם שמציל על טומאה שבתוכו מלטמא · כדאמרי' דאכל סמוך לשקיעת החמה אעפ"כ לא מטמא הגוף אינו דין שמציל על טהרה שבתוכו אע"ג שנטמא לאחר שבלע טבעת טהורה שאינה טמאה בתוך הגוף : מה לכלי חרש שאינו מטמא מגבו · כלומר דין שמציל על טהרה שבתוכו שאינו מטמא מגבו : אנן מתוכו קאמרינן · כלומר ומתוכו אינו קל כלי חרש מאדם כשם שאדם מטמא מתוכו כך כלי חרש מטמא מתוכו ואעפ"כ מציל על הטהרות שבתוכו וק"ו כדקאי קאי : אדרבה כלי חרש חמור · בניחותא קא אתי כלומר אדרבה כלי חרש חמור שכן מטמא מאוירו שיציל על טהרות שבתוכו : בלוע דלמטה מנא לן · כלי' אשכחן שבלעו דרך פיו הטומאה כדאמרינן לעיל (האוכל) [אבל] בלוע דלמטה שבלען דרך שתן מנלן דטומאה בלועה אינה מטמאה : ומה למעלה שאינו כו'. כלומר מציל מלטמא אחרים שנבלע למטה שעושה עיכול כלומר וחשוב כאין אינו דין שמציל שלא יטמא : וכלום עושה עיכול למטה כו' · כלומר ולאו ק"ו הוא: אשכחן בליעה דאדם שאינה מטמאה דבהמה מנלן · כגון עובר שמת בתוך מעיה דאמרינן במתניתין הושיט הרועה את ידו בתוך מעיה בין בהמה טמאה בין בהמה טהורה טהור : מה לאדם · שצריך שהייה בבית המנוגע דהוא קל לענין טומאה דאין מטמאין כלים שעליו עד שישהה בכדי אכילת פרס לכלים שעל גביו אבל היו בידיו הוא והן טמאין מיד כיון דנקים להו בידיה חשיבין כהוא בעצמו : ואם היה לבוש כליו [צריך שישהה] בכדי אכילת פרס אלו ארבעה ביצים כדמפרשינן בגמ' עירובין ... דמפקינן מארץ חמה שכל הפסוק כולו לשיעורין נאמר : אמר רבא תרוייהו תנינהו · כלומר מה אתא רבה לאשמעינן · בלע טבעת טמאה טובל ואוכל תרומתו לערב · כלומר אע"פ שטבעת טמאה במעיו : דלא מטמאה ליה · מטמאה לטהורה במעיו :

והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמו וקא מטמא לה עובר לחיה אמר רבה שאני עובר הואיל וסופו לצאת אמר רבא עובר סופו לצאת טבעת אין סופו לצאת אלא אמר רבא פומבדיתאי ידעי טעמא דהא מילתא ומנו רב יוסף דאמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל *טומאה זו אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים מאי אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים דלא תימא אליבא דר' עקיבא דאמר עובר במעי אשה טמא אלא אפי' לר' ישמעאל דאמר עובר במעי אשה טהור גזרו בה טומאה מדרבנן מאי טעמא *אמר רב הושעיא גזירה א] שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור אי הכי אשה נמי אשה מרגשת בעצמה ותימא לה לחיה טרידא מאי ר' ישמעאל ומאי ר"ע דתניא °וכל אשר יגע על פני השדה להוציא עובר במעי אשה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר לרבות גולל ודופק ור' ישמעאל גולל ודופק הלכתא גמירי לה ור"ע עובר במעי אשה טמא מדאורייתא מנא ליה אמר ר' אושעיא אמר קרא °הנוגע במת בנפש איזהו מת שבנפש של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אשה ור' ישמעאל האי מיבעי ליה ב] לרביעית דם הבאה מן המת שמטמאה שנאמר הנוגע במת בנפש האדם איזהו נפש של אדם שמטמא הוי אומר זו רביעית דם ור"ע לטעמיה דאמר אף רביעית דם הבא משני מתים מטמא באהל *דתניא ר"ע אומר מנין לרביעית דם הבאה משני מתים שמטמאה באהל שנא' °ועל כל נפשות מת לא יבא שתי נפשות ושיעור אחד: **מתני'** בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו והחתכה ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור *שחט את אמו ואח"כ חתכה *הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה

מה

במדבר יט | שם | ויקרא כא

רש"י

והא עובר וחיה. דקתני מתני' החיה טמאה שבעה והאשה טהורה: וקמטמי לה עובר לחיה. ש"מ דטעמא דאשה טהורה משום מגע בית הסתרים הוא ולא משום בלוע: טבעת אין סופה לצאת. בתמיה: טומאה זו. דחיה: מאי אינה מדברי תורה. ל"ל למימר כולי האי לימא טומאה זו דברי סופרים משום גזירה כדמפרש לקמיה: לא תימא. מתני' ר"ע היא דאמר עובר מת שבמעי אשה טמא הלכך מטמא לחיה דטומאה בלועה מטמאה וטהורה בלועה ג] מיטמא ואשה טהורה משום דמגע בית הסתרים הוא: אלא אפי' לר' ישמעאל כו'. ולקמן בעי מאי ר' ישמעאל ור"ע: גזירה שמא יוציא כו'. דאי אמרת חיה שפשטה ידה למעי אשה ונגעה בעובר מת טהורה פעמים שהולד מוציא ראשו חוץ לפרוזדור והרי הוא כילוד ומטמא וכסבורה חיה שעדיין הוא במעיה ואתי לטהרה אבל ברועה שהושיט ידו למעי בהמה דקתני מתני' טהור ליכא למיגזר הכי מפני שרחם שלה גלוי דכי מפיק חזי ליה: טרידא. עסוקה היא בחבליה וציריה וטרידא מלומר לחיה אל תגעי: על פני השדה. משמע גלוי: להוציא עובר. שהוא טמון: גולל. כיסוי הארון של מת: דופק. דף שנותנין בצדו: ור' ישמעאל סבר גולל ודופק הלכתא היא. וכי אתא קרא להוציא עובר: ור"ע סבר עובר במעי אשה טמא. וכי אתא קרא לגולל ודופק וקסבר לאו הלכתא היא: מדאורייתא מנא ליה. דטמא דלא מטהר ליה ממשמעותיה דעל פני השדה ואפי' לא מייתר: במת בנפש. מת שהוא בתוך נפש אחרת: רביעית הלוג דם חיי האדם תלויין בו שבכך הוא מתקיים: אף רביעית דם הבא משני מתים. הלכך האי קרא דכתיב ביה חד נפש לאו לרביעית דם אתא: נפשות. משמע שתים: מת. דבר שמיתה באה על ידו דהיינו רביעית: **מתני'** הבשר טהור. שאין בהמה מקבלת טומאה מחיים: הבשר מגע נבלה. בשר העובר מגע אבר מן החי שהוא מטמא כנבלה בהעור והרוטב (לקמן דף קכט:) אי נמי אם א] יצא עובר מת נבלה גמורה הוי האבר מאחר שלא טהרתו שחיטת אמו: מגע טרפה שחוטה. שהשחיטה אע"פ שאינה מתרת האבר באכילה מטהרתו מידי נבלה והויא כטרפה שחוטה שאינה מטמאה מן התורה כדמפרש ואזיל אלא מדרבנן במוקדשין:

מה

נדה מב: ע"ש

אהלות פ"ב מ"ב נזיר לח. [ודף מט: נג.]

תוספות

אע"פ שהוא אב הטומאה אין לו טומאת משא וטבעת טהורה נמי לא מטמאה מחמת אדם טעמא נמי משום דבית הסתרים דאדם לא מטמא אבל בב' טבעות דלא שייך בהו בית הסתרים הוה אמינא במסותרים בתוכו ליטמו קמ"ל דטעמא דמתני' משום בלוע הוא וחבירו נמי לא מטמא וקשה לפירושו דבטבעת שנגעה במת הרי הוא כחלל וטומאתה בוקעת ועולה ואפי' רצוצה תחת אבנים שלא ב] מטמא את האדם מכח בית הסתרים ומה שפי' דטבעת טהורה לא מטמאה מחמת אדם משום דבית הסתרים דאדם לא מטמא אטו אם נכנס אדם לאהל המת וכלים או אוכלין בקומטו ה"נ דטהורים דאע"ג דבית הסתרים לאו בת מקבלי טומאה נינהו מ"מ לא הוי כלמיד פתיל דמציל באהל המת הרי טיט דלאו בני קבולי טומאה נינהו ואוכלין שגיבלן בטיט והכניסם לאהל המת טמאים ומה שפירש נמי דאין טומאת משא אלא נמי שטומאה באה ממנו הרי מדרס הזב דמטמא במשא וה"נ טבעת שנגעה במת כיון דהויא כחלל לטמא במשא דלטמא במשא לא מהני בית הסתרים כדפי' בקונט' ובפ' יוצא דופן (נדה דף מב:) נמי אמרי' נבלה בקומטו טמא נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהא מטמא לכך נראה דטעמא דמתני' משום דבלוע הוא ומ"מ אשמעינן רבה בשני טבעות דממתני' לא אשמעינן ליה *דהא דאע"ג דטומאה בלועה לא מטמאה הייט טהרה בעלמא אבל טהרה הבלועה מיטמאה וכן הא דטהרה הבלועה לא מיטמאה היינו מטומאה דעלמא ולא מטומאה הבלועה עמה ואין לתמוה כיון דבא לאשמועינן כאן בשתי טבעות מאי כשם דהכי פירושו כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה את האדם הבולעה אע"פ שנגעה בו כך אינה מטמאה טהרה שאצלה וא"ת מנא לה לרבה הא דטהרה בלועה לא מיטמאה מטומאה שאצלה הא לא אתי מק"ו דלמיד פתיל וי"ל דכולה מלתא דריש רבה מן האוכל את נבלתה מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר רחמנא דטהור אפי' לאכול בתרומה ונוגעת בטומאה שבמעיה ואסור לטמאה וא"ת שתי טבעות נמי תניא בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומה ויש לומר דהתם צריך הזיה שלישי ושביעי וכשבא לאכול תרומה כבר יש שבעה ימים שנבלעה והרי היא מסתמא כבר סמוך לנקב וכשבולע תרומה אינה נוגעת בטבעת עד שתבא אצלה סמוך לנקב ואז היא כבר מעוכלת: **והרי** חיה ועובר דכשתי טבעות דמו. מה שפי' בקונטרס אלמא דטומאה בלועה מטמאה וטעמא דאשה טהורה משום בית הסתרים וכן פי' בסמוך גבי לא תימא מתני' ר' עקיבא היא וקשה נהי דמגע בית הסתרים לא מטמא *)במשא מטמא אלא נ"ל כדפירשנו דאשה טהורה משום טומאה בלועה היא וחיה הויא כשתי טבעות: **גזירה** שמא יוציא ולד ראשו וכו'. פי' בקונטרס משום דהרי הוא כילוד משמע דדוקא נקט ראשו וכן משמע בפ' יוצא דופן (נדה דף מב:) גבי יולדת מטמאה בפנים כבחוץ דקאמר כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור כדר' אושעיא כו' משמע דר' אושעיא נקט דוקא ראשו ותימה דאמאי נקט ראשו אפי' הוציא ידו חוץ לפרוזדור נמי נטמאה החיה שנגעה בו או הסיטה דתו לאו טומאה בלועה היא וי"ל דגזירת הכתוב היא דעד שיהא כילוד לא מטמאה כדדרים מעל פני השדה והשתא ניחא הא דצריך ר' ישמעאל למדרש טעמא מקרא דטעמיה פשוט דטומאה בלועה היא אלא משום דלא מטמא בהוציא ידו עד שיהא כילוד ור' עקיבא נמי לא פליג אלא בהוציא את ידו וכן משמע דלא תימא אליבא דר"ע משמע דכר"ע אתיא מתני' בפשיטות דטמאה החיה מדברי סופרים דגזרינן כולו במעי אשה אטו הוציא ידו אבל אי ר"ע מטמא עובר במעי אמו אפי' לא יצא לחוץ כלל היכי מתוקמא מתניתא אליביה דחיה טמאה ואשה טהורה: **גולל** ודופק. מפורש בפ"ק דכתובות (דף ד: ד"ה עד): **שתי** נפשות ושיעור אחד. ור' ישמעאל סבר דיש אם למסורת ונפשת כתיב כדאמר בסנהדרין בפ"ק (דף ד') וקשה דתרי קראי ברביעית דם ל"ל במת בנפש *ונפש: **הוציא** עובר את ידו והתכה ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור. דעובר שבפנים אפי' מת חשיב כחי דהא קא מהני ליה שחיטת אמו להתירו אף באכילה: **והחכמים** אומרים מגע טרפה שחוטה. בשחיטה עושה ניפול פליגי כדאמר בגמ' וקודם שחיטה לכ"ע אדם שנוגע באבר שבחוץ טהור דאי מחיים מטמא היכי הוה מהני שחיטה לרבנן להפקיע הטומאה לטהרות ולעיל דקתני הושיט רועה את ידו ונגע בו טהור לאו דוקא לפי שהוא בפנים דאפי' הוציא עובר ידו לחוץ ונגע בו הרועה טהור אלא להודיעך כחו דר' יוסי הגלילי דאפי' הכי בטמאה טמא א"כ מודו רבנן בהוציא ידו לחוץ ונגע בו דבטמאה טמא דלענין מה שבפנים הוא דמקשינן טמאה לטהורה ולא לענין מה שבחוץ:

*) [היינו במגע אבל]

טהור

[נ"ל דהוה אמינא]

[לעיל סח.]

[לקמן עד: קכט.]

גי' ר"מ ונפשות

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פכ"ה מהל' טומאת מת הל"ב:

לט ב מיי' שם הל' ח:

מ ג מיי' פ"ב שם הל' טו ע"ש בכ"מ:

מא ד מיי' פ"ד שם הלכה א:

מב ה ו מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאה הלכה ט:

שיטה מקובצת

א] שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כ"ב ע"א: ב] לרביעית דם הבאה מן המת. נ"ב עי' תוס' מנחות דף קד ע"א: ג] מטמאה וטהרה בלועה מיטמאה ואשה כצ"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הבשר מגע נבלה וכו' אי נמי אם יצא. מלת יצא נמחק. וכ"כ מלא כנ"ל ודלא כר' חסדא לקמן דף ע"ד ע"א דבעובר מת לכ"ע שחיטה עושה ניפול יעוש"ה ומפרש רש"י בזה כרבא שם דפליגי נמי באבר דעובר מת ודו"ק: ב] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) כי קאמר וכו' תחת אבנים שלא תטמא וכו' כנ"ל:

רבינו גרשום

והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמו. דעובר במעי בהמה ויד חיה במעי בהמה שניהן בלועין העובר והיד וקא מטמא לית עובר לחיה: שאני עובר הואיל וסופו לצאת ולא מיחזי כבלוע: טומאה זו (אינה מדברי תורה) דמטמאה עובר לחיה [אינה מד"ת]: שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור והוי כילוד: אי הכי אשה נמי. דאי חיישינן להא דאמרת שמא יוציא ולד א"כ אפי' האם נמי תהא טמאה: אשה מרגשת בעצמה. כשיוצא תהא יודעת: ותימא ליה לחיה. כלומר אמאי אמרי' החיה טמאה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ותימא ליה האם לחיה כשיוציא ראשו ולא תהא טמאה החיה עד דתימא לה האם לחיה: להוציא עובר שבמעי אשה. כלומר דאינו על פני השדה: לרבות גולל ודופק. גולל זהו כסוי שעל גבי ארון של מת דופק דפנות שמטמאין כמת ולא להוציא עובר שבמעי אשה: ורבי עקיבא לטעמיה דאמר אף רביעית דם. דר' עקיבא לא בעי ליה להאי קרא: ושיעור א'. כלומר ורביעית אחד: ואח"כ שחט את אמו הבשר טהור. כלומר דאין מטמאין מתים:

אמאי

מג א ב מיי' פ"ג מהל' אבות הטומאות הל"ו:

מד ג ד מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה ט :

מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את האבר אמר להם ר"מ לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שגופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה (א) מנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה בהמה טמאה אסורה באכילה אף טרפה אסורה באכילה מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אף טרפה לא תטהרנה שחיטתה לא אם אמרת בבהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר טול לך מה שהבאת הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה בן שמנה חי אין שחיטתו מטהרתו לפי שאין במינו שחיטה: **גמ'** אמאי *טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמיא לימא ר' מאיר לטעמיה *דתנן שלשה על שלשה שנחלק טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דברי ר"מ *ותניא א"ר יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו זב שיהא טמא מגע זב לאו איתמר עלה אמר עולא ל"ש אלא שלשה על שלשה שנחלק אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן הא נמי בשעת פרישתן מאבר מקבל טומאה מאבר רבינא אמר בגד לאו לחתיכה קאי עובר לחתיכה קאי *וכל העומד לחתוך כחתוך

טהור מן המדרס. מתחלה כשנטמא מדרס צריך לומר דהיה שם פשוטי כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דאי אין שם פשוטי כלי עץ לא הוה פליג ר' יוסי דהא בא לו מדרס ומגע זב ביחד אם היה יחף או מדרס ומגע מדרס אם היה נטול וכשבא בבת אחת מודה ר' יוסי כדמשמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:) :

אלא שאם נגע בו הזב כו'. שנגע בו מקמי מדרס איירי או שיחף דרס דהוה ליה מדרס ומגע א] הזב בבת אחת דאי לבסוף לא אתי מגע דקיל וחייל אמדרס החמור כדמשמע בהקומץ [רבה] (שם: ושם ד"ה כי) דקתני בברייתא מודה ר' יוסי בשני סדינים המקופלים ומונחים זה על זה וישב עליהן הזב שהעליון טמא מדרס והתחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' שיש אויר בין הסדינין שמונחין על גבי קונדסין זה למעלה מזה וישב זב על העליון עד שהכביד העליון שנגע בתחתון וכגון שפשוטי כלי עץ מפסיק ביני ולסדינים דבעליון קדם המדרס למגע ובתחתון באים בבת אחת שהכביד על העליון עד שהגיע לתחתון נטמא מדרס מחמת הזב ומגע מדרס מן הסדין העליון ושניהם באים בבת אחת ומעיקרא דקא הוה בעי למיפשט בעיא דעשרון שחלקו ונטמא אחד מהם והניחה *בכיסא וחזר טבול יום ונגע בטמא מי אמרינן שבע ליה טומאה או לא ויטמא גם חלק השני ע"י צירוף כלי ופשיט ממתני' דסדין טמא מדרס שעשאו וילון טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס אמר ר' יוסי וכי באיזה מדרס נגע זה אלא שאם נגע בו הזב טמא מאי לאו אפי' לבסוף אכתי לא ידע ברייתא דשני סדינין דמוכח בהדיא דלא חייל לבסוף מגע מדרס דקיל אמדרס דחמור וא"ת דבשלהי העור והרוטב (לקמן דף קכח:) תניא החותך כזית בשר מאבר מן החי חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ופריך טומאת בית הסתרים היא ומשני כר"מ היא והשתא היכי חייל אחר המחשבה טומאת אוכלין דקיל אטומאת אבר מן החי דחמיר וי"ל דטומאת אוכלין חמיר שראוי להצטרף עם פחות מכביצה אוכלין אבל קודם שיחשב עליהם לא היה ראוי להצטרף והרב ר' שמשון אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו וחייל שפיר אפי' קל על חמור וכפירושו משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כד:) דבעי למיפשט מההוא דב' סדינים דלא אמר שבע ליה טומאה שהרי תחתון טמא מדרס ומגע מדרס פי' אע"ג דעליון אינו טמא אלא מדרס היינו משום דלא חייל מגע דקיל אמדרס דחמור בזה אחר זה אבל מתחתון בעי למיפשט כיון דבבת אחת ודאי חל אפי' קל על החמור וא"כ בשניהם שוים כי ההיא דעשרון שחלקו חלים אפי' בזה אחר זה ומשני דבבת אחת ודאי חייל אפי' קל על חמור אבל בזה אחר זה אפי' שניהם שוין לא חייל האחרון והשתא לפי סברת הפושט אמאי לא פשיט מר"מ דאמר גבי סדין שעשאו וילון דטמא מגע מדרס אלמא דחל קל עם החמור בבת אחת אלא ודאי כשהטומאה באה מגופו לא אמרי' שבע ליה טומאה וחל אפי' קל על חמור אפי' בזה אחר זה ויש לדחות דלא בעי למפשט מר' מאיר *דהא ר' יוסי פליג עליה מהאי טעמא ולהכי לא פשיט אלא מר' יוסי :

אבל שלש על שלש הבאות מבגד גדול בשעת פרישתן מאביהן מקבלות טומאה מאביהן. דקודם שנחלק לגמרי נוגעות חתיכות זו לזו וה"ה דבשלשה על שלשה משכחת לה דמודה ר' יוסי כגון שלא הפסיק פשוטי כלי עץ בין רגלו לבגד דאתי מדרס ומגע בבת אחת ואפי' אם הפסיק נמי אם היה נכפל בשעה שדרס עליו ששני ראשיהן נוגעים זה בזה בגלוי דאין זה בית הסתרים ובבת אחת קאמר אלא ניחא ליה לאשכוחי טומאת מגע אפי' בבגד שיהיה עומד כל שעה מתוח והיה שם פשוטי כלי עץ המפסיק דומיא דרישא :

בשעת פרישתן מקבלין טומאה מאביהן. וא"ת ולקמן בהעור והרוטב (דף קכח:) גבי החותך בשר (ב) מן החי דטמא ומוקי לה כר"מ דאמר טומאה דבית הסתרים מטמא לוקמה אפי' כר' יוסי דבשעת פרישתו מקבל טומאה מהאבר ודוחק לומר דמיירי כגון דבמשהו ראשון שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה וי"ל דבעי לאוקמי אף בניתז בכל כחו דלא מקבל טומאה מאביהן בשעת פרישה מאביהן וכי האי גוונא משני בפ' אמרו לו (כריתות דף טו:) ומיהו בפ' כילד צולין (פסחים דף פה. ושם ד"ה ורבינא) גבי אבר שיצא מקצתו דחותך עד שמגיע לעצם וקולף עד שמגיע לפרק וחותך ודייק מינה דלא גזור טומאה על היוצא דא"כ היה מטמא מה שבפנים ומשני דטומאת

מה מצינו. כדקתני לקמיה ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה: אף שחיטת בהמה תטהר את האבר גרסי': לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה. שחיטתה מן הדין הוא שהרי דבר שגופה: ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרתה. דשמא אינה מטהרתה ומן הדין אינה מטהרתה שבהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה באכילה: ומה טמאה אין שחיטתה מטהרתה. מלטמא דהכי תניא בתורת כהנים לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה וגו' כל הנוגע בהם יטמא להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה והלא דין הוא השרץ אסור באכילה ובהמה טמאה אסורה באכילה מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו טמאים הם לכם אף בהמה טמאה לא תטהרנה שחיטתה או כלך לדרך זו בהמה טמאה אסורה באכילה וטרפה אסורה מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כן תלמוד לומר הנוגע בהם להביא בהמה טמאה שלא תטהרנה שחיטתה: שלא היתה לה שעת הכושר. ליטהר מטומאתה ע"י שחיטה: תאמר בטרפה שהיתה לה שעת הכושר. וכיון דחל עלה תורת שחיטה תו לא פקעה מיניה והויא בכלל שאר צאן ובקר: טול לך מה שהבאת. טול מכאן ראייה זו שהבאת: הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין. שתטהרנה: שיש במינה שחיטה. הלכך לא נפקא מכלל בקר וצאן אבל בן שמונה חי שנולד מבהמה חיה אין לנו במה לטהר אפי' נשחט לפי שאינו בכלל בקר וצאן:

גמ' אמאי. בשר העובר טמא והלא לא נגע האבר בבשר אלא ע"י חבורו אותו מגע חבור בית הסתרים הוא שאינו נראה: וטומאת בית הסתרים. קי"ל במס' נדה (דף מב:) דלא מטמיא: לימא ר"מ לטעמיה. דאית ליה טומאת בית הסתרים מטמיא: שלשה. טפחים בגד שראוי למדרס והיה מדרס הזב שהוא אב הטומאה כדכתיב וכל אשר יגע במשכבו וגו': שנחלק. ואינו ראוי עוד למדרס אבל ראוי הוא לשאר טומאות דקי"ל שלש אצבעות על שלש חזי לעניים א] ולעשירים: טהור מן המדרס. מלטמא אדם וכלים: אבל טמא מגע מדרס. טומאה הנוגע במדרס יש לו והוי ראשון לטומאה מפני שנגעו זה בזה בעודן מחוברין שהיו מדרס: וכי באיזה מדרס נגע זה. מאחר שנחלק שהרי מגע חבירו אינו מגע לפי שהוא בית הסתרים אלא אם י"ל שיש כלום טומאה *משמרת עליו לאו משום מגע מדרס: אלא שאם נגע בו הזב. ברגלו ערום כשדרס עליו או לאחר שדרס עליו והוי עליו שני טומאות טומאת מדרס שהיא אב הטומאה וטומאת מגע שהיא ראשונה ואינה אלא לטמא אוכלין ומשקין ונחלק טהור מטומאת מדרס ואינו אב הטומאה עוד אבל טמא מגע הזב כ"ז שלא טבל ונפחת מג' אצבעות: לא שנו. דנחלק ר' יוסי על ר' מאיר: אלא בשלשה על שלשה שנחלק. דליכא למימר בשעת פרישתן זה מזה קבלו טומאת מגע זה מזה שהרי בשעת פרישתן לא יש בזה כדי לטמא בגד ולא בזה כדי לטמא בגד שהרי אין בהם שיעור אב הטומאה: אבל ג' אצבעות הבאין מבגד גדול. שהיה טמא מדרס וחתכו ממנו שלש אצבעות טהור החתיכה הקטנה מן המדרס שאין בה כשיעור וטמאה מגע מדרס אפי' לר' יוסי דאמר אין מגע החבור מגע דהא בית הסתרים היא הכא מודה משום דבשעת פרישתו מאביו אי אפשר לנמלט שלא יגע מעט מעט ובשעת פרישה אינו בית הסתרים ומקבל טומאה מאביו שיש בו שיעור אב הטומאה והכא גבי מתני' נמי אפי' ר' יוסי מודה דמגעו מגע משום שעת פרישה כשחותך האבר מן העובר : כחתוך

[לקמן קכט. נדה מה:]

כלים פכ"ז מ"י

[מלת ותניא טעות הדפוס שהרי כך מלתא דאמר ר' יוסי נשנית במשנה כלים שם]

[פסחים פה.]

נ"ל מעשירים. רש"ל

שיטה מקובצת
א) דה"ל מדרס ומגע זב כו' :

פי' הוא כלי שרת

הגהות הב"ח
(א) גמ' ומנין לטרפה ששחיטתה וכו' טמאה אסורה באכילה וטרפה כצ"ל ותיבת אף נמחק : (ב) תוס' ד"ה בשעת וכו' בשר מאבר מן החי :

גליון הש"ס
גמ' (דברי ר"מ ותניא). נראה שלא גרסו אלו תיבות :

י' דהוה אמינא]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה שנחלק וכו' חזי לעניים ולעשירים. מלת ולעשירים נמחק וכ"כ צ"ל למחקו או דצ"ל ולא לעשירים דהכי איתא בשבת דף כ"ז ע"ב :

רבינו גרשום
אמאי טומאת בית הסתרים היא. כלומר דאין חלוקין כשאר טמאות דנוגע טמא לטהור אלא מחוברין הן אמאי הבשר מגע נבלה. דתנן שלשה על שלשה שנחלקו. שהיה טמא מדרס ונחלקו טהור מאותו מדרס : אבל טמא מגע מדרס. אחר שחלק בשעת פרישתו נוגע אחד לחברו : והא קא חזינן הכא לר' מאיר שטומאת בית הסתרים מטמאה שדומה כמי שנוגע אחד לחברו דקאמר טמא מגע מדרס : ולא איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא שלשה על שלשה שנחלקו. אפי' ר' יוסי דלא מודי בשלשה על שלשה שנחלקו דתהא טמא טומאת בית הסתרים מודי באבר דטומאת בית הסתרים מטמא. מ"ט דלאו איתמר עלה אמר עולא לא שנו אלא בשלשה על שלשה דלא טמאה טומאת בית הסתרים אבל שלש על שלש הבאות כו' כלומר הבאות מבגד גדול טמא וכו' : רבינא אמר בגד לאו לחיתוכא קאי. כלומר אפי' ר' יוסי דמטהר לענין בגד מטומאת בית הסתרים מטמא לענין אבר בגד לאו לחיתוכא קאי ולא דמי כמאן דחתוך ונוגע בהדי הדדי אבל אבר דלחיתוכא קאי ודמו כמו דנגע בהדי הדדי : דתנן

כחתוך דמי כמאן כרבי מאיר דתנן *[א]כל ידות הכלים שהן ארוכות ועתיד לקצץ מטביל עד מקום מדה (*דברי ר"מ וחכמים אומרים) עד שיטביל את כולו אפילו תימא רבנן *[ב]חבורי אוכלין כמאן דמפרתי דמי ונגיעי בהדדי בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה אלא לרבינא מאי חתכה איידי דתנא רישא חתכה תנא נמי סיפא חתכה: וחכמים אומרים מגע טרפה שחוטה: טרפה שחוטה מי מטמיא אין כדאבוה דשמואל *דאמר אבוה דשמואל [ג]טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין: מה מצינו בטרפה ששחיטתה מטהרתה אף שחיטת בהמה תטהר את *העובר: תניא אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו *חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה מאי קאמר אמר רבא ואמרי לה *כדי חסורי מחסרא והכי קתני אמר להן ר' מאיר וכי מי טהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו אם כן תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה דבר שהיא גופה תטהר את האבר דבר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה תניא נמי הכי אמר להן רבי מאיר וכי מי טיהרו לאבר זה מידי נבלה שחיטת אמו א"כ תתירנו באכילה אמרו לו טרפה תוכיח ששחיטתה מטהרתה מידי נבלה ואינה מתירתה באכילה אמר להן *אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר שאינו גופה אמרו לו הרבה מצלת על שאינו גופה יותר מגופה שהרי שנינו חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה אמר רשב"ל כמחלוקת בעוברין כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דר' יוחנן אליבא דרבנן האי אית ליה תקנתא בחזרה והא לית ליה תקנתא בחזרה מיתיבי אמר להם ר' מאיר לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה

בשלמא

רש"י

כחתוך דמי. והרי נוגעין זה בזה: עד מקום מדה. שהוא עתיד לקיים ומה שעתיד לקוץ אין צריך טבילה דכקצוץ דמי: חבורי אוכלין. שהן רכין אינו חשיב חבור וכמאן דמיפרתי דמו ודאמרינן בעלמא (פסחים דף פה.) לרבינא חבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו מהכא נפקא: בשלמא לעולא. דאמר טעמא משום פריסה הוא: היינו דקתני. מתני' חתכו דאי לא חתכו אין טמא משום דמגע סתרים הוא: איידי דתנא רישא חתכו. ואחר כך שחט את אמו הבשר טהור דדוקא חתכו קודם שחיטה דמשעה שנשחטה ונראית לטומאת אוכלין לא נגע הא לא חתכו טמא: תנא סיפא חתכו. ובלא חתכו נמי טמא העובר: מי מטמיא. דקתני בה תורת מגע: מטמאה במוקדשין. מדרבנן: אמרו לו הרבה מצלת כו'. לקמיה מפרש מאי קא מהדרי ליה: ואת האבר המדולדל בה. בשום בהמה שנחתך ממנו אבר ומעורה ותלוי במקצת דאמרי' בהעור והרוטב (לקמן דף קכז:) האבר המדולדל בבהמה ונשחטה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות מדקתני הוכשרו בדמיה ואי נבלה מאי הכשר איכא למימר ואע"פ שאסורין באכילה כדקתני לקמן במשנתין להביא האבר והבשר המדולדלים: דבר שגופה. כלומר דין הוא שתטהרנו א] שהיא גופה: כמחלוקת באבר. דעוברין: כך מחלוקת באבר. המדולדל בבהמה דלרבי מאיר אין שחיטתו מטהרתו ולרבנן שחיטתו מטהרתו: עושה ניפול. בשעת שחיטה הרי הוא כנופל ממנה ואין שחיטתו מועלת לו ב] ומשום לישנא דקרא דילפינן לקמן מיתה עושה ניפול נקט לה: ניפול. גמר נפילה: אליבא דרבנן. דבאבר דעובר מטהרי ובאבר המדולדל בה מטמאין: בחזרה. כדאמר ר' יוחנן בריש פירקין (לעיל דף סח:) אבר עצמו מותר באכילה אם החזיר:

תוספות

לטומאת בית הסתרים היא ומה בכך הא בשעת פריסתה מקבלת טומאה ולא מיתוקמא בניתז בכל כחו שהרי צריך לקלוף הבשר שבחוץ מעל העצם עד לפרק וי"ל דמיירי כגון שחותך בסכין רחבה שמפסקת הסכין בין מה שבחוץ למה שבפנים ואין נוגע זה בזה בשעת חתיכה וכן הסיא דהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) בעי לאוקומי אפי' בסכין רחבה ואם תאמר אמאי לא מקשה הכא לעולא כמו שמקשה לשמואל בכריתות (דף טו:) דאמר אהא דתנן בפ"ק דמס' מכשירין (משנה ה) *המוסק את הכרישין מים שבתוכן אינן בכי יותן והיוצא מהן הרי הן בכי יותן אמר שמואל וכרישין עצמן הוכשרו מ"ט בשעת פריסתן מהן הכשירום ופריך עלה ממתני' דהתם דקתני ערב פסח הולך אצל רופא וחותך אבר המדולדל בו עד שניח כשערה ותוחבו בסירא ונמשך ממנו והלה עושה פסחו והרופא עושה פסחו ואי בשעת פריסתן הוכשרו הכא נמי בשעת פריסתן מן האבר ליטמא לאדם ומשני בנתזין בכל כחו והשתא טפי הוה ליה לאקשויי הכא לעולא מטומאה אטומאה ממה דפריך התם מטומאה אהכשר ויש ג] לומר דאעולא דהכא לא מצי למיפרך מהתם דלא דמי דהכא אפילו נתזין בכל כחו מקבלות טומאה בשעת פריסתן עד שלא הובדל לגמרי נוגע קצת באביו אבל התם גבי אבר מן החי כל זמן שלא הובדל לגמרי לא מטמא ואין לחוש אנגיעה קודם שהובדל לגמרי אבל לשמואל פריך שפיר דמיירי במים שנפלו על הכרישין שלא לרצון ולכך *מוסק ומים הנבדלים ממנה לגמרי הם לרצון וכי הדרי ונגעי בכרישין מכשירין אע"ג דלא ניחא ליה כדתנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שאין תחילתו לרצון וסופו לרצון הרי הוא בכי יותן ודמיא להאי דרופא לגמרי וא"ת דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכג.) טלית שהתחיל לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה משמע טהורה לגמרי וכן משמע בפ' דם חטאת (זבחים דף צד:) דמייתי לה אבגד שילא חוץ לקלעים ונטמא קורעו ומכניסו ומכבסו במקום קדוש ואם נשאר עליו שום טומאה היאך מכניסו והא אכתי טמא הוא והשתא אמאי אינה טמאה מגע מדרס כי הכא ובקונטרס תירץ שם *דהיכא דאיכא עליו שתי טומאות מדרס ומגע הזב אהני הלוקה למדרס דהו לא חזיא ליה ואפילו הוא יותר משלשה על שלשה אפילו הכי טהורה מן המדרס כיון דלא חזיא למלאכה ראשונה להתעטף פשה ביה טומאת מגע דחזיא לג' אצבעות אבל התם איירי כשאין עליה מדרס אלא טומאת מגע בלבד וקריעה אהני לבטולי ותו לא פשה עליה מידי ואין נראה שום סברא לחלק דמ"מ כיון דיש בה שלש על שלש שהוא שיעור טומאה לא פקע מיניה טומאת מגע ומה שהביא שם בקונטרס ראיה דאע"ג דאית בו שיעור טומאה מ"מ בטלה ע"י קריעה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמר באלו טרפות (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ואין זו שום ראיה דהתם איירי כשייחד השברים אח"כ אבל בלא יחוד לא כמו שמפרש שם ויש מפרשים דטלית שם כלי עליה וכשנקרעה כיון דאזל שם כלי מינה טהורה לגמרי אבל הכא איירי בחתיכת בגד ולא טהרה ממגע מדרס אע"פ שטהור מן המדרס ועוד נראה לי דמיירי כשקורע בהרבה מקומות עד שלא ישאר בכל אחד רוחב שלש והכי קאמר דטהורה לגמרי דאע"פ שכל הקריעות מחוברות בסופן לאו חיבור הוא כיון דכל קרע וקרע נקרע עד רוב הטלית והוי כאילו נגמר כל קרע וקרע עד סופו וכגון שלא שייר בטלית באותו מיעוט שלא נקרע כדי מטפורת פי' סודר כדאמרינן התם דאי נשאר כדי מטפורת הויא טמא מדרבנן כדאמר בפרק דם חטאת (זבחים דף צד:): **מטביל** עד מקום מדה. ואם תאמר ואידך ליהוי חציצה דהוי מיעוטו המקפיד דמיעוטו המקפיד חוצץ בכלים כמו באדם כדמשמע במסכת מקואות (פ"ט מ"ז) ויש לומר דאיירי בידות הכלים העשויין כעין חוליות כאותן שלשלאות של ברזל העשויין בטבעות והא דקתני נמי סיפא במסכת מקואות (פ"י מ"ה) שלשלת דלי גדול ארבעה טפחים ושל קטן עשרה טפחים ומטביל עד מקום מדה ר' טרפון אומר עד שיטבול כל הטבעת מכלל דת"ק לא בעי כל הטבעת מיירי נמי כגון דאותה טבעת עצמה עשויה כחוליות מטבעות קטנות וליכא חציצה: **חבורי** אוכלים כמאן דמפרתי דמו. ד] תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) גבי חישב עליו ואח"כ חתכו טמא ה] ופריך טומאת בית הסתרים הוא ודוחק להעמידה כר' מאיר וי"ל דלא אמרינן כמאן דמפרתי דמו אלא היכא דעומד ליקצץ כמו הכא דהאבר אסור והשאר מותר וכן בסוף כילד צולין (פסחים דף פה.) גבי אבר שיצא מקצתו דמה שיצא אסור ומה שבפנים מותר אבל גבי אבר מן החי דהכל אסור ואין עומד ליחתך לא אמרינן כמאן דמיפרתי דמו:

מאי

מסורת הש"ס

מקואות פ"י משנה ה

[נ"ל ר' יהודה אומר כך איתא במשנה]

[לקמן קכג:]

[נ"ל האבר]

[לעיל סח.]

הוא שם תוס' או פי' בחנם בלתי שום הזכרת תכס. רש"ל בשם הליכות עולם

[פסחים פה.]

[נ"ל המוסק]

נ"ל מוסק

[לקמן קכג:]

נ"א דהכא ועיין ר"ש שהגיה כמו שהוא לפנינו

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ג מהל' מקואות הל' כה:

מו ב מיי' פ"ו מהל' טומאת אוכלין הלכה יד:

מז ג מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה הלכה א:

רבינו גרשום

דתנן כל ידות הכלים שהן ארוכות. וטמאין: אפי' תימא רבנן חיבורי אוכלין כו' כלומר ודמי האבר כמי שנגע לעובר: בשלמא לעולא היינו דקתני חתכה. בשלמא לעולא דלא (מלקי חיבורי) [אמרינן דחיבורי] אוכלין כמן (דלא מיפרתי)[דמפרתי] דמי היינו דקתני שחט את אמן ואח"כ חתכה דמעיקרא לאו כחתוכה דמי: אלא לרבינא דאמר חיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי דמו. ודמי כחתוך מאי ואח"כ חתכה והא מעיקרא כחתוך דמי: איידי דתנא רישא חתכה ואח"כ שחט את אמו דוקא חתכה מש"ה טהור הבשר דלא מטמא מחיים תנא סיפא נמי חתכה ולעולם אע"ג דלא חתכה כמאן דחתוך דמי: ואת האבר המדולדל. כלומר שנחתך ממנה אבר ומעורה במקצת ושחט הבהמה מטהר את האבר עמה: ונטהר את העובר. אבר של עובר: כמחלוקת בעוברין. כמחלוקת ר"מ ורבנן בשחט את אמו ואח"כ חתכה הבשר מגע נבלה דשחיטה עושה ניפול ואין כוללו השחיטה עמה ורבנן סברי אין שחיטה עושה ניפול וכוללו השחיטה עמה ואין נבלה אלא טרפה שחוטה והבשר שנוגע באבר מגע טרפה שחוטה ואין מטמא אלא במוקדשין: כך מחלוקת באיברין אבר של בהמה המדולדל דר"מ סבר אין כוללו שחיטה עמה והוי נבלה ורבנן סברי כוללו שחיט' ולא הוי נבלה אלא חשוב טרפה שחוטה: אבל באבר דבהמה דברי הכל שחיטה עושה ניפול. ואין כוללו שחיטה עמה והוי נבלה: דהאי אית ליה תקנתא. האבר כשמחזירו למעי אמו קודם שחיטה אבל אבר המדולדל בבהמה לית ליה תקנתא בחזרה: בשלמא

שיטה מקובצת

א] כלומר דין הוא שתטהרנו מפני שהיא גופה: ב] ואין שחיטתו מועלת לו והויא הבהמה מגע נבלה ומשום וכו' כך מצאתי מוגה ברש"י כת"י: ג] ויש לפרש דאעולא דהכא: ד] תימה דלא משני הכי בהעור והרוטב. נ"ב עי' תוס' מנחות דף כ"ד ע"ב: ה] ואח"כ חתכו טמא דפריך טומאת כצ"ל:

[ועיין נקה"ם שתירץ דאבית הסתרים של כלים לא חיישינן בתלייה כלל והביא ראיה מתוספתא]

בשלמא לרבי שמעון בן לקיש לדבריהם קאמר להו לדידי לא שנא אבר דעובר ולא שנא אבר דבהמה כי הדדי נינהו אלא לרבי יוחנן קשיא אלא אי אתמר הכי אתמר אמר רבי שמעון בן לקיש כמחלוקת בעוברים כך מחלוקת באיברין ורבי יוחנן אמר מחלוקת באבר דעובר אבל באבר דבהמה ד"ה *אין שחיטה עושה ניפול א"ר יוסי בר' חנינא מ"ט דרבי יוחנן אליבא דר"מ האי גופה והאי לאו גופה אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן [א] הכל מודים *שמיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול במאי עסקינן אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי אלא באבר דבהמה מיתה תנינא שחיטה תנינא מיתה תנינא *מתה הבהמה הבשר צריך הכשר והאבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה דברי ר' מאיר שחיטה נמי תנינא *נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו אי מהיא ה"א מאי הוכשרו אבשר והא הוכשרו קתני מהו דתימא חד לבשר הפורש מן הבהמה וחד לבשר הפורש מן האבר ומאי אולמיה דהאי מהאי סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו אימא לא ליבעי הכשר קמשמע לן אמר רב יוסף נקוט דרב יצחק בר יוסף בידך דרבה בר בר חנה קאי כוותיה דתניא °ובשר בשדה טרפה לא תאכלו [שמות כב] ג להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושחטן שהן אסורין ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אין

תורה אור

בשלמא לריש לקיש. דאמר באיברין נמי פליגי הא אע"ג דר' מאיר קאמר להו לא תקשה ולדבריהם דרבנן דמטהרי בעוברין ובאברין קאמר להו דאע"פ שאתם מטהרין באבר בהמה היה לכם לטמא באבר העובר שאינו גופה: אלא לר' יוחנן. דאמר דברי הכל אבר המדולדל טמא היכי תני ואת האבר המדולדל: אלא אי אתמר כו'. והך מתני' דקאמר ר"מ לא אם טהרה כו' לריש לקיש כדשנינן לדבריהם דרבנן קאמר להו[ב]*: אין שחיטה עושה ניפול. וטהור מלטמא אע"פ שאסורה באכיל': מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר"מ. דנותן חילוק בין אבר בהמה לאבר העובר: הכל מודים. ר"מ ורבנן: שמיתה עושה ניפול. אבר המדולדל בבהמה ומתה המיתה מפלת אותו ואינו טמא כאבר מן הנבלה אלא כאבר מן החי והפרש יש ביניהם דאמרינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) אבר מן החי בשר הפורש ממנו טהור דאין מטמא אלא כשהוא אבר שלם בשר גידים ועצמות אבל נבלה כזית ממנה טמא אב הטומאה: מיפלג פליגי. ר"מ ורבנן בשחיטה: מיתה תנינא. דעושה ניפול: שחיטה תנינא. דאין עושה ניפול: מתה הבהמה. שהיו בה אבר ובשר מדולדלין אבר בפני עצמו ובשר בפני עצמו ומשנה היא בהעור והרוטב: הבשר צריך הכשר. מים שאם יגע בטומאה [ג] יקבלנה דמיתה עושה ניפול והוה ליה בשר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור ואינו מטמא משום אבר מן החי: ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה. שיהא בשר הפורש ממנו טמא משום דמיתה עושה ניפול [ד] כמו שנגמרה נפילתה קודם שמתה: דברי ר"מ. וליכא דפליג עליה במיתה עושה ניפול אלא לר"ש מטהר קתני התם ומוקמינן ליה אפלוגתא אחריתי אבל *רבי ודאי לא פליגי עליה אף על גב דפליגי עליה בשחיטה ואמרי אין עושה ניפול גבי אבר דעובר דהא ר"מ נמי שחיטה אין עושה ניפול בבהמה סבירא ליה כרבנן כדמפרש ואזיל וקא חזינן הכא דבמיתה מודי: הוכשרו בדמיה. לקבל טומאת אוכלין אלמא סבירא ליה אין בהן טומאת עצמן כאבר מן החי דשחיטה הועילה להם אפילו לרבי מאיר דפליג באבר דעובר: לא הוכשרו. וצריכין הכשר אחר לקבל טומאה דקסבר אין בהמה נעשית יד לאבר להביא הכשר עליה: אי מהיא הוה אמינא. כי היכי דפליג ר"מ באבר דעובר פליג נמי באבר בהמה דשחיטה עושה ניפול ומטמא כאבר מן החי: ומאי הוכשרו. דמשמע דאין בהן [ה] טומאה דעצמה אבשר. קאמר דאי נמי סבירא לן שחיטה עושה ניפול הוה ליה בשר הפורש מן החי וטהור הלכך איצטריכא דרב יצחק בר יוסף: והא הוכשרו. לשון רבים קאמר: חד לבשר הפורש מן הבהמה. שהיה מדולדל בה קודם שחיטה כדקתני האבר והבשר המדולדלין בבהמה: וחד לבשר שיפרוש מן האבר. לאחר שחיטה: ומאי אולמיה. דבשר הפורש מן האבר מהפורש מן הבהמה דאצטריך למתנייה: סד"א הואיל. ועם האבר מטמא אדם כנבלה אימא לא תיבעי הכשר לאחר פרישתן ויקבל טומאת אוכלין בלא הכשר: קמ"ל. הוכשרו בדמיה דבעי הכשר ונפקא מינה להיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה דלא הוכשר בדמיה ואח"כ פירש בשר ממנו דבעי הכשר ואשמעינן דאע"ג דקי"ל במסכת נדה (דף נא.)* מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה וצריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה פרט לנבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה אם אכלה לפיכך אין צריכה הכשר לטמא טומאת אוכלין דוקא סופו אבל תחלתו כי האי דתחלתו טמא טומאה חמורה ואין סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר: נקוט דרב יצחק בידך. דאמר משמיה דר' יוחנן הכל מודים שאין שחיטה עושה ניפול ולא [א] מיהדר לשטויי לישנא דאמרינן ברישא לר' יוחנן דברי הכל שחיטה עושה ניפול: דרבה בר בר חנה קאי כוותיה. משמיה דר' יוחנן:

מאי טעמא דר' יוחנן אליבא דר' מאיר. קצת קשה דשאני אבר בהמה דמדאורייתא שרי אף באכילה כדאמרינן לקמן (דף עד.) דאין להם אלא מצות פרוש וי"ל דמ"מ בעי דכמו שגזרו עליו חכמים איסור אכילה טומאה נמי היה להו ליגזור:

שחיטה תנינא. תימה דאדפריך תנינא טפי הוה ליה לאקשויי מינה לריש לקיש:

הוכשרו בדמיה. אין לדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול דמזה לא הוה מצי מידי אלא מדבעי הכשר לקבל טומאת אוכלין קא דייק כדפירש בקונטרס אלמא אין בו טומאת אבר מן החי והיינו טעמא דדם בהמה מועיל להכשיר האבר אפי' הוי כניפול משום דאמר דבהמה נעשית יד לאבר וא"ת וכיון דמדאורייתא האבר מותר באכילה לרבי יוחנן כדאמרינן בסמוך ל"ל הכשר מדם בהמה דר' יוחנן גופיה אית ליה בפירקין (לקמן דף עד:) דר"מ סבר כר' שמעון דשחיטה מכשרת ור' שמעון נמי דקאמר לא הוכשרו מפרש רב אשי בהעור והרוטב (לקמן דף קכח.) דטעמא דר"ש משום דדם לא מכשיר דשחיטה מכשרה ולא דם ושחיטה נמי לא מכשרה הואיל ואינה מתרת באכילה ואמאי והרי מתרת באכילה מן התורה וי"ל דמשום דמדאורייתא לא מכשרת שחיטה אפי' לר"ש כדאמר לעיל בפ' השוחט (דף נו:) עשאוהו כהכשר מים מדרבנן וכיון שאבר אסור מדרבנן לא מהניא ליה הכשר שחיטה דלא הויא נמי אלא מדרבנן וא"ת להנהו דמוקמי פלוגתייהו בהעור והרוטב (לקמן דף קכז:) דר"מ ור"ש בבהמה נעשית יד לאבר או באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו דלרבי שמעון אין נעשית יד מנא להו דכיון דאיכא למימר דטעמא דרבי שמעון משום דדם לא מכשר ואמאי פליגי ארב אשי וי"ל דדייקי לישנא דרבי שמעון דאמר לא הוכשרו ולא קאמר אין הדם מכשיר משמע אפילו היה הדם מכשיר הכא לא הוכשרו:

אי מהיא ה"א כו'. ולעולם שחיטה עושה ניפול הקשה הרב ר' שמואל מוורדו"ן °א"כ היכי קאמר ר"ש לא הוכשרו דמשמע דע"י בהמה הוא דלא הוכשרו אבל הכשר מועיל להם והא אוכל שאי אתה יכול להאכילו (ע"י) לאחרים הוא כיון דשחיטה עושה ניפול והוי בשר מן החי ואין קרוי אוכל לר"ש כדאמר בסוף העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ולא מקבל טומאה וי"ל דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא ולא מקבל טומאה אלא לדידכו אודו לי מיהת דלא הוכשרו:

סלקא דעתך אמינא הואיל ומטמא טומאה חמורה אגב אביו לא ליבעי הכשר. כדאמרינן בפרק בא סימן (נדה דף נא.) מה זרעים שאין סופם כו' קמ"ל דוקא סופו אבל תחלתו כי האי דתחלתו מטמא טומאה חמורה ואין עוד סופו לטמא טומאה חמורה משפירש צריך הכשר כך פי' בקונטרס והדין עמו שפירש כן דדוקא כשפירש צריך הכשר אבל בעודו מחובר אין צריך הכשר להצטרף לפחות מכביצה אע"ג דמעשה עץ שימש כדאמר בהעור והרוטב (לקמן דף קכט.) דהא אמרינן בסוף פ' טבול יום (זבחים דף קה.) דפרה ופרים (א) מטמאים אוכלין ומשקין מחמת שסופן לטמא טומאה חמורה ולא אמרינן מעשה עץ הוא אף על גב דטומאה חמורה שלהן אינו מטעם ראויות אוכל דאפילו העוסק בשריפת עור ועצמות מטמא בגדים וצריך לומר דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש שאין סופו לטמא עוד טומאה חמורה והא דאמר בפ"ק דפסחים (דף יח:) פרה שסתה מי חטאת בטלו במעיה ומפרש התם דבטלו מטומאה חמורה אבל טומאה קלה מטמאים לא חשיבי התם מעשה עץ לפי שמתחלתן צריכין שיהיו ראויין לשתיה ונמצא שטומאה חמורה שלהם אינה אלא מטעם ראויות לשתיית אדם שהיה בהם כבר שאל"כ לא היו ראויין להזאה ולהכי אין צריכין הכשר שרץ אפי' כשאין סופן עוד לטמא טומאה חמורה:

אין

[ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו] כצ"ל מב"י
[לקמן עו: ע"ש. קכח:]
לקמן קכו:
שם: [ודף ש:]
[כצ"ל רבנן]

מח א ב מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ה:

מט ג מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' ו סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' סב סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] הכל מודים שמיתה עושה ניפול. נ"ב עי' תוס' מנחות דף ע' ע"א: ב] ולר' יוחנן לדברי הכל קאמר להו. נ"ב לא נמצא בספרי כ"י: ג] יקבלנה דמיתה עושה ניפול והו"ל בשר מן החי שהוא טהור מלטמא. הס"ד: ומה"ד מטמא משום אבר מן החי שהבשר הפורש ממנו טהור. הס"ד: ומה"ד ואינו מטמא משום אבר מן הנבלה וכו': ד] עושה ניפול. והו"ל כמי שנגמרה נפילתה: ה] דמשמע דאין בהן טומאת עצמן הס"ד:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה סלקא וכו' ופרים הנשרפים מטמאים:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אי וכו' א"כ היכי קאמר ר"ש. תמוה לי הא בפשטו לק"מ דהכי מפרשין דהא ס"ד כר"ל דכך מחלוקת בעוברין ולר"מ עושה ניפול. אבל ר"ש באמת ס"ל דאין שחיטה עושה ניפול [?] ובתשובה הארכתי:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה נקוט דר"י בידך וכו' עושה ניפול ולא מיהדר לשטויי וכו' כצ"ל:

רבינו גרשום

בשלמא לר"ש בן לקיש לדבריהם דרבנן קאמר להו. כלומר מה דאמר להו לא אם טהרת שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה כלומר דלרבנן כשם שמטהרין אבר דעובר כך מטהרין אבר המדולדל בבהמה: אלא לר' יוחנן דאמר. אבל באבר דבהמת דברי הכל שחיטה עושה ניפול ונבלה היא אפי' שחט אמו למאן קאמר ר"מ לא אם טהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל: אבל באבר דבהמה אין שחיטה עושה ניפול. וכוללו השחיטה עמה [ומטהרו] מידי נבלה: ומה דתניא אמר להן ר"מ לחכמים לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה [ואת האבר המדולדל שבה] לר' יוחנן לדברי הכל אמר להן בין לדבריה בין לחכמים: האי גופיה והאי לאו גופיה. כלומר אבר דבהמה גופיה לפיכך כוללו בשחיטה ומטהרו והאי לאו גופיה אבר דעובר: הכל מודים שמיתה עושה ניפול: כלומר שאם נדלדל אבר בבהמה ומתה שמיתה עושה ניפול ואין כוללת האבר המדולדל בה במיתה ואין מטמא האבר משום נבלה אלא משום אבר מן החי דחשיב כשמתה כמי שנפל האבר ממנה קודם מיתה ואבר מן החי אינו מטמא אלא במוקדשין: ואין שחיטה עושה ניפול דאם אבר מדולדל בבהמה ושחט הבהמה כוללת השחיטה האבר ומטהרתו מידי נבלה: אילימא באבר דעובר מיפלג פליגי במתני' בשחט את אמו ואח"כ חתכו כו'. דר"מ סבר שחיטה עושה ניפול ואין כוללת האבר [עמה] והוי נבלה. ורבנן סברי אין מטמא משום נבלה: מיתה דתנן מתה הבהמה הבשר המדולדל צריך הכשר. ואם אין מוכשר לא מטמא דמיתה עושה ניפול ואין כוללתו עמה: שחיטה נמי תנינא. נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה האבר המדולדל והבשר שעל האבר: אי מהיא הוה אמינא מאי הוכשרו הכשר הבשר. כלומר הבשר שעליה ולא האבר עצמו: והא הוכשרו קתני. כלומר במשמע האבר והבשר שעליו: מהו דתימא חד לבשר כו': אבל אבר עצמו אימא לא [אלא] מטמא משום נבלה: ומאי אולמיה דהאי מהאי. כלומר מאי אולמיה דבשר הפורש מן האבר לבשר הפורש מן הבהמה בלא אבר דאיצטריך למיתנא הבשר: איצטריך סד"א כו'. כלומר סד"א הואיל ואין כוללת השחיטה האבר עצמו והבשר שעליו מטמא טומאה חמורה דמטמא משום נבלה על גב האבר ולא ליבעי הכשר קמ"ל דר' יוחנן דהוכשרו דקתני חד לבשר הפורש מן האבר וחד לאבר עצמו דאין שחיטת עושה ניפול: נקוט דר' יצחק בר יוסף בידך. כלומר דאין שחיטה עושה ניפול ומטהרינן האבר המדולדל בבהמה ואין מטמא אפי' משום אבר מן החי בדחזינן הכא דאין בו אלא מצות פרישה דאסור באכילה ואין מטמא:
אכלו

תורה אור

אין בהן אלא מצות פרוש בלבד יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רב יהודה אמר רב אכלו לזה לוקה אמר ליה ההוא מרבנן לא תציתו ליה הכי אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אכלו לזה אינו לוקה אמר ליה רב הונא אנן אמאן נסמוך אהדרינהו רב יוסף לאפיה אמר ליה מאי קושיא *כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול כי אמר איהו בשחיטה דאינה עושה ניפול אמר רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן *מיתה עושה ניפול שחיטה אינה עושה ניפול דכתיב °וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא למעוטי מאי אילימא למעוטי בחייהם מנבלתם נפקא אלא ש"מ מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול אמר ליה רב אדא בר אהבה לרבא והא קרא בשרצים כתיב אמר ליה אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו תנהו ענין לבהמה ואכתי מבעי ליה *כעין מיתה לחין מטמאים יבשים אין מטמאים תרי במותם כתיבי אמר רב חסדא מחלוקת באבר דעובר חי אבל באבר דעובר מת דברי הכל שחיטה עושה ניפול [א] ורבה אמר כמחלוקת בזה כך מחלוקת בזה: בן שמנה חי [וכו']: והתניא בן שמנה חי יוכיח שאף על פי שיש במינו שחיטה אין שחיטתו מטהרתו אמר רב כהנא יש במינו שחיטה אגב אמו ותנא דידן מינא דאמיה לא פריך ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה נפקא ליה מדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה א"ר ואמרי לה במתניתא תנא אמר קרא °וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה בעי רב הושעיא הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי מהו תבעי לר"מ ותבעי לרבנן תבעי לר"מ עד כאן לא קאמר רבי מאיר בן פקועה טעון שחיטה ה"מ היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן *ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חנניא ת"ש הרי שנולדה טרפה מן הבטן ואי איתא משכחת לה דהיתה לה שעת הכושר דאי בעי עייל ידיה ושחטה אמר ליה רבא תני שנוצרה טרפה מן הבטן ומשכחת לה בבעלת ה' רגלים:

מתני' [ג]השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי או מת או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו °מצא בן תשעה חי *טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו דברי ר"מ וחכמים אומרים [ג]שחיטת אמו מטהרתו

ר"ש

רש"י

אין בהם. איסור לאו של אבר מן החי: אלא מצות פרוש. בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא אלמא אין שחיטה עושה ניפול: אכלו לזה. האבר המדולדל: אינו לוקה. דמצות פרוש בעלמא הוא: אהדרינהו. בכעס: כי אמרי אנא. דלוקה משום אבר מן החי במיתה דעושה ניפול ואשמיען רב °דלא משום נבלה מתריכן ביה אלא משום אבר מן החי: וכל אשר. בשרצים כתיב: מנבלתם נפקא. וכי יפול מנבלתם: אלא. הכי קאמר כל אשר יפול מהם במותם על ידי מיתה הויא נפילה מהם איברים המדולדלים בהם: בשרצים כתיב. דלא שייכא בהו שחיטה והיכי ממעטת שחיטה מהאי קרא: אם אינו ענין כו'. דעל כרחך במותם מיעוטא הוא דלגופיה לא איצטריך דהא במתים משתעי דנבלתם כתיב ונכתוב וכי יפול למימרא דעושים ניפול ולא בעי במותם אלא על כרחך למעוטי שחיטה: דלאו בני שחיטה נינהו. ולא איצטריך במותם דהא אפילו שחיטתם מיתה היא: כעין מיתה. כעין שעת מיתה שהיו לחים למעוטי שרץ שיבש: דעובר חי. דיש במינו שחיטה מהניא שחיטה אף לאבר היוצא לטהרו: והתניא. בתורת כהנים גבי וכי ימות מן הבהמה כו': בן ח' יוכיח שאע"פ שיש במינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו. אם נולד ושחטו אבל אגב אמו ניתר בשחיטת אמו דברי הכל אף טריפה אע"פ שיש במינה שחיטה לא תטהרנה שחיטתה ומתני' קתני בן ח' אין במינו שחיטה: אמר רב כהנא. האי דקתני תנא דברייתא יש במינו שחיטה אגב אמו קאמר שניתר בשחיטת אמו: מינא דאמיה לא פריך. לא חשיבא ליה פירכא דהואיל ואין בבני ח' שחיטה אין במינו שחיטה קרינא ביה: ולהאי תנא. דברייתא דפריך מינא דאמיה וסבר יש במינו שחיטה קרינא ביה: טרפה דשחיטה מטהרתה מנא ליה. תיפוק ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה: ושחט בה בן ט' חי. ויצא אחר שחיטתו ואמו קיימת בן ח' לא קא מיבעי ליה דהא אפילו יצא לאויר העולם ושחטו תנן במתניתין (לעיל דף עב:) אין שחיטתו מטהרתו: אבל במעי אמו לא שריא. שחיטה דיליה וכ"ש לרבנן דאמרי לא שייכא ביה שחיטה כלל אפילו יצא חי לאחר שחיטה דאין שחיטה בו אלא בילא לאויר בחיי אמו: או דילמא אפי' לרבנן. שריא ליה שחיטתו דקסברי רבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא באיזה שני הסימנים שישחטו או של אמו או שלו וכ"ש לרבי מאיר דאמר שחיטה שייכא ביה: ת"ש. דתנן במתני' הרי שנולדה טרפה מן הבטן מנין וקס"ד דאפילו בנטרפה שעה אחת קודם לידתה קאמר דלא היתה לה שעת הכושר לישחט ולא חל עליה תורת שחיטה: ואם איתא. דשחיטה במעי אמו שחיטה היא הרי היתה לטרפה זו שעת הכושר לשחיטה קודם שנטרפה: בבעלת ה' רגלים. דהאי טרפות ודאי הוה בה משנולדה וכגון שיתור זה ברגלים האחרונים דאמר בבכורות (דף מ.) דבעלת ה' רגלים הרי זה מום ואמרי' התם *לא שנו אלא שחסר או יתר ביד אבל ברגל אפילו טרפה נמי הוי דכל יתר כנטול דמי: **מתני'** קורעו. שאין צריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאיתרבו מכל בבהמה תאכלו דלאו חדשים איכא ולאו אוירא איכא הילכך לאו בהמה הוא: ומוציא את דמו. דחלבו הוא דמותר כדקתני לקמן (דף עה.) מה חלב ושתי הכליות האמורין בשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי"ל בכריתות (דף כב.) דם האברים עובר בלא תעשה: טעון שחיטה. דחדשים גרמי לשוייה בהמה באנפי נפשיה ולא איתרבאי מכל בבהמה תאכלו ולרבנן חדשים ולידה גרמי דרבנן מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו: וחייב באותו ואת בנו. שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו:

ר"ס

תוספות

אין בהם אלא מצות פרוש בלבד. וקרא דברייתא אינו אלא אסמכתא בעלמא וא"ת וכיון דמדאורייתא שרי באכילה אמאי נקט בברייתא דלעיל (דף עג.) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף באכילה וי"ל דה"ק אבר המדולדל בה גזרו ביה רבנן איסור אכילה ולא גזרו שלא תהא שחיטה מטהרתו כמו עובר דבר שאינו גופה:

תרי במותם כתיבי. וא"ת הא אכתי צריכי לכדדרשינן בהעור והרוטב (לקמן דף קכח:) יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא תלמוד לומר במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין כו' וי"ל דכעין מותם והיא דרשה מחד במותם נפקא אי נמי דרשה דהתם מנבלתם נפקא מה נבלה שאין עושה חליפין ונקט במותם לפי שהיא דרשה פשוטה:

מחלוקת באבר דעובר חי. ובבן ח' דאילו בן ט' כשאר בהמה הוא לר"מ וטעון שחיטה:

ולהאי תנא דקפריך טרפה דשחיטה מטהרתה מנא לן. קשה תימה דכולא חדא ברייתא היא בת"כ וידע רישא ולא ידע סיפא*:

נפקא ליה מדרב יהודה כו'. וא"ת דתניא בס"פ רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלו.) לאכילה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו ורבי יוסי ור"א ברבי שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו והשתא כולהו לא מתוקמי כתנא דמתני' דאפילו ת"ק דהתם משמע דאי לאו לאכילה ה"א דשחיטה מטהרתו ולתנא דמתני' בן ח' כיון דאין במינו שחיטה ידעינן ליה מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתה אבל כתנא דברייתא דהכא מיתוקמא שפיר ת"ק דהתם דכיון דיש במינו שחיטה אגב אמו מיקרי שפיר יש במינו שחיטה ולא מצי למילף מבהמה טמאה ולהכי צריך התם לאכילה למימר דאין שחיטה מטהרתו ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא קמא דברייתא דהכא דרבא מפרש התם טעמא דרבי יוסי ורבי אליעזר דסברי בטרפה אע"ג דמתה היא דשחיטה מטהרתה הכא נמי לא שנא ורבנן לא דמי לטרפה אפילו מן הבטן דיש במינו שחיטה הכא אין במינו שחיטה ושמא תנא דמתניתין משום קרא דלאכלה חשיב בן ח' אין במינו שחיטה אי נמי קרא דלאכלה דדריש ת"ק התם הוי אסמכתא בעלמא דהא לאביי דמוקי התם פלוגתייהו דפליגי מר סבר חי הוא ומר סבר מת הוא צריך לומר דאסמכתא היא דכיון דחשיב ליה כמת בלאו קרא אין שחיטתו מטהרתו:

[לעיל עג: לקמן קכט. קכט:]
ויקרא יא
[ע"ז סח: נדה נו.]
[לקמן פט. קכח: זבחים פט:]
שם
[לקמן עה.]
[ב"ק קו:]
[וכן לעיל נח:]

נ א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' ו:

נא ב ג מיי' שם הל' יג יד סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב:

[ועמ"ש על הגליון תוס' פסחים לז. בד"ה אלא לאו]

גליון הש"ס

מתני' מצא בן תשעה חי. עי' נדה דף מד ע"א תוס' ד"ה איהו: רש"י ד"ה כי אמרי אנא וכו' דלא משום נבלה מתריכן. תמוה לי אמאי ל"א כפשוטו דהאבר הוא כזית עם הגידים והעצמות דלגבי נבלה הוי תני שיעור וכן נ"מ לטומאת לבן נח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ורבה אמר כמחלוקת בזה כך וכו'. נ"ב מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' יא ופ"ש כמ"מ:

רבינו גרשם

אכלו לזה אינו לוקה. כלומר לאבר המדולדל בבהמה: כי אמרי במיתה דעושה ניפול. כלומר א) ולוקה משום אבר מן החי: מנבלתם נפקא. כלומר לאחר מיתה מטמאין השרצים אבל בחיים אין מטמאין: מיתה עושה ניפול. כלומר דאבר המדולדל בבהמה ומתה אין כוללתו המיתה וחייב האוכלו משום אבר מן החי: א"ל אם אינו ענין לשרצים דלאו בני שחיטה נינהו. דלא איצטריך למכתב במותם דאין להן שחיטה אלא מיתה בלבד: תניהו ענין לבהמה. ודריש הכי מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול: אבל באבר דעובר מת [ד"ה] שחיטה עושה ניפול. כלומר דאין כוללתו שחיטה עמה ומטמא משום נבלה: יש במינו שחיטה אגב אמו. כלומר ששוחטין אמו והוא מותר אבל הוא אינו בכלל שחיטה: ותנא דידן מינא דאימיה לא פריך. (ותנא דידן מינא דאימיה וכו') ב) לפי שאין במינו שחיטה אבל בהוא עצמו אין במינו שחיטה: ולהאי תנא דפריך טרפה דשחיטתה מטהרתה [מנ"ל]. כלומר ולהאי תנא דפריך אע"ג דיש במינו שחיטה אגב אמו אין שחיטתו מטהרתו טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה דאמרינן כדאמרי' במתני' תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה (שהיא) [ולפיכך] שחיטתה מטהרתה ועכשיו דאמרי' בבן שמנה אע"ג דיש במינה שחיטה אין שחיטתה מטהרתה טרפה דשחיטתה מטהרתה מנא ליה: או דלמא אפי' לרבנן ארבעה סימנין. כלומר אפי' לרבנן דאמרי לא בעי שחיטה (אבל) ואי שחיט סימנין דאימיה ודאי לא בעי שחיטה אבל אי שחיט סימנין [דידיה] מותר בשחיטתו: א"ל רבא שנוצרה טרפה מן הבטן. כלומר ודאי כן הוא אי נולד טרפה מן הבטן מצינו לה שעת הכושר קודם לכן בענין הזה דאי בעי שוחטו בבטן אמו אלא תני שנוצרה טרפה מן הבטן בבעל חמש רגלים דהתם אפי' שוחטו במעי אמו אין לו שעת הכושר שמשעה שנוצר היה בעל מום בבעל חמש רגלים ויתר כנטול דמי ואם נטלה ירך וחלל שלה (טרפה) [נבלה]:

א) נראה דצ"ל דבמיתה שפיר לוקה וכו': ב) אולי צ"ל דאף דבמינו דאמו יש שחיטה מ"מ בהוא עצמו וכו':

לא

*ר"ש שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו *קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: גמ' א"ר אלעזר א"ר אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה בלבד למעוטי מאי למעוטי חלבו וגידו חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל מפלג פליגי *דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר *אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר א"ר אושעיא *מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו אלא חלבו דגיד מפלג פליגי *דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא ותותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר אמר ר' אושעיא לא הילכו בו אלא על עסקי אכילה בלבד למעוטי רובעו וחורש בו א"ר שמעון בן לקיש *לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו ורבי יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו *אוסר בדמו איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש קורעו ומוציא את דמו א"ר זירא לומר שאין ענוש כרת למאן קאמרי לרבי יהודה לא יהא אלא דם התמצית *דתניא *דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא אית ליה לר' יהודה דם וכל דם כל היכא דמיחייב אדם הנפש מיחייב אדם התמצית וכל היכא דלא מחייב אדם הנפש לא מחייב אדם התמצית *איבעיא להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר (א) טעון שחיטה שה מעליא הוא כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו מאי כיון דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבשרא בדיקולא הוא או דילמא כיון דרהיט ואזיל ורהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר *פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת °שה °שה שמות יג מפסחים *אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה שם יג תפדה ריבה אי תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי אם כן שה שה מאי אהני לך איבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני ר' יוחנן אמר מונין בו ראשון ושני רבי שמעון בן לקיש אומר אין מונין בו ראשון ושני נעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו איתיביה ר"ש בן לקיש לרבי יוחנן *הבשר מגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה בשלמא לדידי דאמינא חד גופא הוא היינו דאיתכשר בדמא דאמיה א] אלא לדידך במאי איתכשר א"ל בשחיטה *וכר"ש איתיביה רבי יוחנן לר"ש בן לקיש עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא בשלמא לדידי דאמינא תרי גופי נינהו משום הכי הוכשר אין לא הוכשר לא אלא לדידך דאמרת חד גופא הוא הא איתכשר בדמא דאמיה

רש"י

ר"ש שזורי. בגמרא פריך הייני תנא קמא: קרעה. לבהמה בלא שחיטה: גמ' לא הילכו בו. בשליל זה להקל: אלא על עסקי שחיטה בלבד. אבל לשאר דבריו מודו רבנן דבהמה מעלייתא היא: למעוטי חלבו וגידו. דכיון דמלאוהו חי חדשים והוירא גרמי לאסור חלבו וגידו: חלבו דמאי. אע"פ שהוא בכל הספרים אמת הדבר שהוא שבוש ולא יש חכם אשר יושיבנו על כנו דהיכי בעי חלבו דמאי והא ודאי ליכא לאוקומי מילתיה אלא אשליל דבן ט' חי דהא עליה קאי אלא בפרק דגיד הנשה גרסינן לה לכולה כי א] הא ואגב שיטפא דגירסא אשתבשו בה למיגרס' הכא והכי גרסינן והא מיפלג פליגי דתניא כו' וא"ר אלעזר א"ר אושעיא מחלוקת כו' עד ור' יהודה לשיטתו אלא אי אתמר כו' ולא גרסינן בהאי פירקא אלא חלבו דגיד אבל בפ' גיד הנשה גרסינן לה והכי פירושו והא מיפלג פליגי בין בחלב בין בגיד דתניא גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו של שליל אסור וכדמפרש בבן ט' חי דקסבר חדשים ואוירא גרמי ואע"פ שנשחטה אמו והוליאוהו: והלך ר"מ לשיטתו. דמשוי ליה בהמה לענין שחיטה: מעיקרו. אפי' הנבלע ונשרש בבשרה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו בשוה לשופי וטטל את הגבוה מן השופי דדמי לגיד ואסור מדרבנן אבל שרשין של חלבו מותרין: לא הילכו בו. חכמים בשליל בהיתר זה דלא משוי ליה בהמה: אלא על עסקי אכילה. לאוכלו בלא שחיטה ולאכול חלבו וגידו: למעוטי רובעו וחורש בו. בכלאים בשור וחמור דודאי לוקה: בחלבו. של שליל: קורעו ומוציא את דמו. אלמא אפילו בן ח' דלכולי עלמא חלבו מותר קתני מתני' קורעו: לומר שאין ענוש כרת. האי מתיר בדמו דקאמר לאו היתר לכתחלה: למאן קאמרינן. מי הוא המתיר חלבו: לרבי יהודה. כדקתני לעיל וחלבו מותר ולר' יהודה אמאי אין ענוש כרת על דמו דלא גרע מדם התמצית דלאו דם הנפש הוא וקמחייב עליה ר' יהודה כרת: באזהרה. בפ"ק דכריתות מפרש ה' לאוין כתיבי בדם: בהכרת. דנפקא ליה מריבויא דכל דם: לית ליה לר' יהודה דם וכל דם. כלומר כיון דר' יהודה לדם התמצית מריבוי' דכל דם יליף אקושי מקיש כל דם לדם עצמו: כל היכא דמיחייב אדם. מחייב אכל דם והיכא דלא מחייב אעיקר דם כגון שליל שאין בו דם הנפש לא מחייב על דם איבריו: לפדות. פטר חמור: בבן פקועה. ב] בשה *בן ט' חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפחות משוייו קמיבעיא ליה דאי בשוויו קיימא לן בבכורות (דף יא.) דאפילו בשלקי מפרקינן: כבשרא בדיקולא הוא. ותנן בבכורות (דף יב.) אין פודין בשחוטה: דגמר שה שה מפסחים. ופסח בבן פקועה פסול דקיימא לן (לעיל דף עח:) בקדשים כי יולד פרט ליוצא דופן: כל מילי. כגון בן פקועה: מאי אהני ליה. ומסתברא דהאי ממעט דכבשרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי: איבעיא להו. נטמאה בהמה שחוטה מהו למנותה ראשון ובן ט' חי שבבטנה שני: מונין. דתרי גופי נינהו: אין מונין. אלא היינו כמי הוי ראשון דנעשה כאגוז המתקשקש בקליפתו שהבהמה שומר שלו: הבשר מגע נבלה. בשר העובר שהיה מחובר לאבר היוצא: בדמא דאמיה. דכיון שהוכשר בית השחיטה בדם הוכשרה (ג) וכו': במאי איתכשר. בשר העובר שיקבל טומאה מאבר: בשחיטה. כיון שהוא ניתר בשחיטה הוכשר בה לטומאה וכר"ש דאמר שחיטה מכשרת ולא דם בפ"ב (לעיל דף לג.): עבר בנהר. בן ט' חי שנמצא בשחוטה וגדל: בשחיטה

תוספות

חלבו דמאי. בקונטרס לא גריס ליה דפשיטא דבשליל איירי ולא גרסינן אלא חלבו דגיד דלא איירי בבהמה אלא בשליל ור"ת אומר שיש ליישב הגירסא וה"פ חלבו דמאי אילימא חלבו דשליל כלומר דגוף דשליל כגון חלב הכליות ושעל הקרב ואתא לאפוקי מחלב דגיד דשליל והא מיפלג פליגי דשרי ר' יהודה חלבו וגיד דשליל של בן ט' אלא חלבו דגיד דלא פליג ר"מ אלא לענין שחיטה אבל חלבו דגידו שרי והא דקאמר לעיל למעוטי חלבו וגידו כלומר היינו חלבו דגידו אי נמי וגידו נקט לקטוקטות דשרי ב] הא פליג ר"מ ואסר אפי' חלב דגיד וקטוקטות דשליל מדקתני כל מקום שהוא משמע אפילו דשליל וקתני תותך שומנו מעיקרו וגם מחטט אחריו משמע דאסר אפילו קטוקטות וכי קאמר חלבו דגיד הוה מצי למיפרך מ"מ אמאי נקט רבי אושעיא אלא על עסקי שחיטה בלבד כיון ג] דפליג נמי בחלב כליות ודקרב *ודגיד דשליל אלא דעדיפא פריך דבחלב גיד נמי פליגי ומהאי טעמא נמי לא קאמר למעוטי דמו דהוי לכ"ע בכרת משום דאלא על עסקי שחיטה קאמר ואכתי תקשה לן הא פליגי נמי בחלבו וגידו ולכך הוצרך לומר דאלא על עסקי אכילה בלבד אתמר והא דפליגי באותו ואת בנו בכלל אכילה הוא: למעוטי רובעו. דס"ד דגרע מבהמה מפרכסת דחייב רובע כדאמרינן בפ' העור והרוטב (לקמן דף קכא:) אי נמי התם הני מילי כגון ישראל בטמאה ועובד כוכבי' בטהורה אבל הכא דבשחיטה זו מתריא באכילה סלקא דעתך לא מחייב:

דגמר שה שה מפסח. פירש בקונטרס דפסח פסול משום יוצא דופן ואי אפשר לומר כן דא"כ לר"מ היאך פודין בו דאמר לעיל דאליבא דר"מ שה מעליא הוא ופודין בו אלא מיפסיל מטעם שחוטה *דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות (דף יב.):

מאי

עין משפט נר מצוה

נב א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' טו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

נג ב ג מיי' פ"ז שם הל' ג סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' סד סעיף כ:

נד ד ה מיי' פ"ז שם הל' ד טוש"ע י"ד שם וסי' סו סעיף א:

נה ו מיי' שם הל' ד:

נו ז מיי' פי"ב מהלכות בכורים הל' ט ועיין בהמגיה מ"מ טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף ד וע"ש:

נ"ל וגיד

שיטה מקובצת

א] לכולה כי הכא ואגב שטפא: ב] לקטוקטות דשרי ופריך והא פליג ר"מ: ג] כיון דפליגי נמי בחלב כליות:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דר"מ לא תיבעי לך דכיון דאמר בן ט' חי טעון שחיטה: (ב) רש"י ד"ה בדמא וכו' הוכשרה כולה הס"ד:

עיין רש"ל ורש"א ור"מ ועיין יומא דף מט.

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אלא לדידך במאי אתכשר. כ"ב עי' בבעל המאור: ב] רש"י ד"ה בבן פקועה בשה בן ט' חי. נמחק בן ט' חי. וכ"ב בן ה' חי כנ"ל דבהמה דקה יולדת לה' חדשים כדאיתא בפ"ק דבכורות:

מסורת הש"ס

[מנחות לג:]

לקמן קב: [תוספתא פ"ח לעיל סג.]

לקמן קב.

כריתות ד: פסחים סה. [תוספתא כריתות פ"ב זבחים לה.]

בכורות יב.

[יומא מט: ושם אית' אי מה להלן תמים וזכר בן שנה (שמות יב)]

[לעיל עב.]

[צ"ל בן ה' ועי' בכורות ח.]

[לעיל לג.]

רבינו גרשום

לא הילכו בו אלא על עסקי שחיטה כו'. כלומר ר' מאיר דמחייבו בשחיטה לא חושבו בהמה על הכל דלא חשבו בהמה אלא לענין שחיטה למעוטי חלבו וגידו דאין אסור: נוהג בשליל. כלומר גיד הנשה נוהג בשליל: והלך ר"מ לשיטתו. כלומר דר"מ חשבו כבהמה מעליא ור' יהודה אין חושבו כבהמה מעליא ואין טעון שחיטה: גוממו עם השופי. כלומר חותכו למעלה ואין לחקור אחר השומן: שופי כלפא: רובעו וחורש בו. כלומר דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואינו חשוב בהמה לענין הרבעה וחורש בו דאינו חייב משום כלאים דחרישה דאינו חשוב בהמה דמנא לן דמיחייב אכלאים דחרישה [דכתיב] לא תחרוש בשור ובחמור יחדו (ואינו) [ובן פקועה אינו] חשוב שור דדמי כבישרא בעלמא: איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש קורעו ומוציא את דמו כו'. והא הכא לענין מצא בה בן ט' מת דלכ"ע מותר בשחיטת אמו ואעפ"כ דמו אסור ולענין בן ט' חי נמי אע"ג דלרבנן מותר בשחיטת אמו דאינו חשוב בהמה וחלבו מותר ואעפ"כ דמו אסור: אמר ר' זירא לומר שאין ענוש כרת. כלומר ודאי אף לריש לקיש אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו מדרבנן והאי דאמר מותר בדמו. כלומר שאין ענוש כרת: למאן קאמרינן לר"י. כלומר מי הוא דמתיר בחלבו ר' יהודה ולדבריו אמרת אין ענוש כרת. לא יהא אלא דם התמצית דם התמצית זהו צללתא דדמא דם שבא לבסוף שאינו דם גמור: כל היכא דלא מיחייב אדם הנפש. כלומר לא מיחייב משום דם התמצית: מהו לפדות בבן פקועה. אי נשחטה אמו ומצאו בן ט' חי והלך וגדל בעדר מהו לפדות בו פטר חמור: אפי' כל מילי נמי. כלומר אפי' בן פקועה: מהו למנות בו ראשון ושני. דאי אמו תחלה לטומאה מ' אמרי' שליל שני אי לא דאמרי' עובר ירך אמו הוא. היינו דאיתכשר בדמא דאימיה והוי העובר נבלה ואמו מגע נבלה: בשחיטה. יבשתא: וכר"ש. כלומר דס"ל שחיטה מכשרתו ולא דם: עבר בנהר. כלומר בן פקועה: בשחיטה

בשחיטה יבישתא. עסקינן שלא יצא ממנה דם שאף אמו לא הוכשרה ולהאי תנא שחיטה בלא דם לא מכשרה ודלא כרבי שמעון: מאן תנא. דמטמי ליה אע"פ שהוא חי: מטמא טומאת אוכלין. בן פקועה ואפילו חי אם נגע בטומאה: וצריך הכשר. דתרי גופי ניהו אלמא לר' יוסי הגלילי מטמא מחיים וכרבנן דמתניתין לא אוקמה ונימא לדידהו כשרה בדיקולא דמיא דקסבר רבי יוחנן אפילו רבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי בטומאה סבירא להו כרבנן דמתניתין בשחיטה ואפילו הכי לא מטמא מפני שהוא חי ולאו בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמתניתין קמיפלגי: ואזדא רבי יוחנן לטעמיה. מדקאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי ובית שמאי המטמאין דגים מחיים אמרו דבר אחד שמע מינה רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כר"מ דאי טעמייהו משום דטעון שחיטה הוא איכהו נמי בדגים דלאו טעונין שחיטה מודו דמטמו כב"ש והיכי משמע דרבי יוסי הגלילי ודב"ש חדא: משיצודו. דכיון דאין טעונין שחיטה הרי הן כמתים: מקרטע. מפרפר וכגון שיבש בו כסלע ובין סנפיריו דתו לא חי כדאמרינן במסכת שבת (דף קז:): נולדו בדגים סימני טרפה. כגון ניקבו מעיין לרבי עקיבא: מהו. שיטמאו: אבל דגים דאין במינן. טרפות לא הוי טרפות לגבייהו כמיתה: הטילה נפל. בהמה המפלת: חלבו כחלב בהמה. בכרת: כחלב חיה. ואין בו אלא איסור נבלה שאין שחיטתו מטהרתו אבל חלבו כבשרו: אוירא גרים. לשוייה בהמה וכיון דנולד מיתסר ואפי' לרבי יהודה דאמר לעיל (דף עד.) חלבו מותר התם הוא דלא יצא לאויר: חלבו כחלב חיה חדשים נמי גרמי. דחדשים ואוירא בעינן: דהושיט ידו כו' חדשים גרמי. וכיון דכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי ליה רבי יהודה מכל בבהמה תאכלו: מה חלב ושתי הכליות כו'. בתורת כהנים שנויה בשלמים את כל החלב אשר על הקרב ולא את השליל יכול לא יהא בטומם ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב כשהוא אומר חלב ושתי הכליות באשם שאין ת"ל ג] דמה שלמים שאין כל מינן טעון אליה הרי הן טעונין חלב ושתי הכליות אשם שכל מינו טעון אליה אינו דין שיטעון חלב ושתי הכליות ומה תלמוד לומר אלא לומר לך מה חלב ושתי הכליות האמור באשם מוצא מכלל שליל חלב זה מוצא מכלל חלב שליל שאינך יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקבה: אף כל. אפילו בקרבנות הבאין נקבה חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל: בשלמא לדידי. דאמינא חדשים גרמי איכא לאוקמא להא בבן תשעה חי דכיון דבהמה הוא אצטריך למעוטי: אלא לדידך. הא לאו חלב מיקרי ופשיטא דאיט בעמוד והקרב ולמה לי נמעוטיה: טעמא דידי. דאמינא לאו חלב הוא: מהכא. ילפינן ליה דהכא אפקיה רחמנא מכלל חלב דמעטיה מהקרבה ואי לאו דמעטיה הוי אמינא דחלב הוא: משום הכי מיעטיה. לאשמועינן דלאו חלב הוא אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטיה מהקרבה: מידי דהוה אמחוסר זמן. דילא לאויר וכלו חדשיו ודכולי עלמא בהמה הוא ופסליה רחמנא בהקרבה כל שבעה: לדברי האוסר. בן תשעה חי בכשרה עד שישחטנו: מתיר. את זה באכילה דשחיטתו מטהרתו: לדברי המתיר. בלא שחיטה בשל כשרה: אוסר. בשל טרפה דשחיטה דידיה לא מהניא ביה ובשחיטת הטרפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיבריה: ארבעה סימנין. היתרא הוא דרבי ביה רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהוא ניתר בב' מד' סימנין או בושט וקנה שלו או בושט וקנה של אמו: בין בדרבי אמי ובין בדרב חסדא ובין בתני רבי חייא בכולהו גרסינן השוחט את הטרפה ובתוספתא דר' חייא נמצא כן:

בשחיטה יבישתא ודלא כרבי שמעון מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא אמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי היא דתניא *רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר *וחכמים אומרים אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי *וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד רבי יוסי הגלילי הא דאמרן ב"ש *דתנן דגים מאימתי מקבלין טומאה ב"ש אומרים משיצודו וב"ה אומרים משימותו רבי עקיבא אומר משעה שאין יכולין לחיות מאי בינייהו אמר רבי יוחנן דג מקרטע איכא בינייהו בעי רב חסדא נולדו בדגים סימני טרפה מהו תיבעי למ"ד *טרפה חיה ותיבעי למ"ד טרפה אינה חיה תיבעי למ"ד טרפה חיה בהמה הוא דנפישא חיותה אבל דגים דלא נפישא חיותייהו לא או דילמא אפי' למ"ד טרפה אינה חיה הני מילי א]בהמה דיש במינה שחיטה אבל דגים דאין במינן שחיטה (אימא) לא תיקו הטילה נפל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לא כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי איתיביה ר' יוחנן לרבי שמעון בן לקיש ב] מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא לדידך אמאי איצטריך אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי משום הכי מיעטיה רחמנא אלא לדידך ליקרב א"ל מידי דהוה אמחוסר זמן אמר רבי אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר מתיר לדברי המתיר אוסר °רבא אמר לדברי המתיר נמי מותר *ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חסדא השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון

מאי בינייהו דג מקרטע. לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמחלוקתן מפורש בהדיא דלב"ה דוקא משימותו אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש דאיכא בינייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחוזק דלבית שמאי טמא ולרבי עקיבא טהור כיון דאם זורקו במים הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהביא בערוך מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורואה את הנר מיד הוא מתחיל שמח ועומד *ומקרטע לפניו תדון דאבה (איוב מא) מתרגמינן קדמיה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה. והא דשרי רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה חי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות. ואם תאמר מאי קאמר בת"כ שהביא בקונטרס יכול לא יהא בטומם ואזהרה אבל יהא בעמוד והקרב והא ההוא קרא דהחלב אשר על הקרב דממעט מיניה שליל לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בת"כ ולא חלב שליל לאו משום דלימעוט מההוא קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ובתר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דאינו בטומם ואזהרה מ"מ הוי בעמוד והקרב:

לדברי המתיר אוסר. והא דתנן קרעה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כאליו שחוט ותו לא מהניא ביה שחיטה אבל התם לא נשחטה אמו כלל וכן הא דאמרינן לעיל (דף עד.) גבי בעיא דהושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא לא דמי להא דאסרינן הכא לרבנן משום דהכא כאליו שחוט כדפרישית ואפילו לרבא דאמר הכא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא איכא למיבעי לעיל דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם ואסור אפילו לרבי מאיר וה"כ בין לרבי יוחנן בין לר"ל דפליגי בתולש חלב מבן ט' חי מיתוקמא ההיא בעיא לעיל דאפילו לרבי יוחנן דאמר חדשים גרמי היינו לחלב שנתלש ויצא לאויר העולם ד] ואין איסור חלב חל עד שיולד כדמוכח בפ' גיד הנשה (לקמן דף קג.) ובסוף פ' דם שחיטה (כריתות דף כג:) ואפי' לר"ל דאמר חדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו*: וליטעמיך

[תוספתא פ"ד]
[לקמן ... רבי אומר]
עוקצין פ"ג מ"ח
[לעיל מב. וש"נ]

עין משפט נר מצוה

נז א ב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' ה

נח ד מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב בהגה"ה:

נט ה מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ג:

[פי' ענין דילוג כך איתא בערוך ערך קרטע]

ס ו מיי' פ"א מהלכות מעשה קרבנות הל' יט:

סא ז מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' טו ופ"ב מהל' אבות הטומאה הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] הני מילי בהמה דיש במינה טרפות אבל דגים דאין במינם טרפות אימא לא תיקו: ב] מה חלב ושתי כליות. נ"ב עיין תוס' זבחים דף צ"ח ע"א: ג] שאין ת"ל ומה שלמים: ד] ויצא לאויר העולם דאין איסור חלב:

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר לדברי המתיר. עי' בכ"ק דף מז ע"א תוס' ד"ה מ"ט: בעין משפט אות ד' מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות. שם איתא בכיסוף דחלבו כחלב חיה:

[ועי' תוס' כריתות כג: ד"ה כולהו]
[לעיל עד.]

רבינו גרשום

בשחיטה יבשתא ודלא כר"ש. כלומר מה דאמרי' עבר בנהר הוכשר ואי לא הוכשר לא נטמא דשחטו את אמו ולא יצא ממנה דם ולא הוכשר העובר בדם אמו ודלא כר"ש דאי כר"ש הא ס"ל אע"ג דלא יצא ממנה דם אין צריך הכשר: מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך בבית הקברות נטמא כו'. כאוכלין דעלמא דלא חשוב חי אלא חשוב כשאר אוכלין דעלמא: דג מאימתי מקבל טומאת אוכלין. דג מקרטע איכא בינייהו דג מפרפר לב"ה אין מקבל טומאת אוכלין עד שימותו ולר' עקיבא משעה שאין יכולין להחיות מקבלין טומאת אוכלים: נולדו בדגים סימני טרפה. אחת מי"ח טרפות מהו שיטמא טומאת אוכלין. אבל דגים דלא נפישא חיותיהו לא ומשעה שנולדו בו סימני טרפה מטמאין טומאת אוכלין: או דלמא אפי' למאן דאמר טרפה אינה חיה. כלומר הני מילי בהמה דנולדו בה סימני טרפה לאו חשובה חיה דאינה ראויה לשחיטה וכיון דאינה ראויה לשחיטה חשובה מתה אבל לענין דגים אינן חשובין מתין עד שימותו: מה חלב ושתי כליות האמורין באשם. כלומר דאשם אינו אלא זכר וזכר אין לו שליל אף כל מוצא מכלל שליל דאין ראוין לגבי מזבח אימורין דשליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי דחלבו חשוב חלב ואעפ"כ אינו ראוי לאימורין. א"ל טעם דידי דאמינא אנא דאין חשוב חלב מהכא דחזינן דמיעטיה קרא לגבוה: מידי דהוה אמחוסר זמן דפסול לגבוה האי נמי פסול: לדברי האוסר מתיר לר"מ דמחמיר במתני' דאמר בן ס' צריך שחיטה דלא אמרי' עובר ירך אמו הוא הכא נמי לא אמרי' עובר ירך אמו הוא ואין חשוב טרפה. לדברי המתיר בלא שחיטה דאמר עובר ירך אמו הוא הכא נמי אמרי' לענין טרפה עובר ירך אמו ואסור: ד' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר אי שחט את אמו אי כשרה מותר הוא בשחיטתה ואי אמו טרפה ושחיטת אמו אינה ראויה שחיטת (אתי) עצמו מתירו: ואם

טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה ואם מת טהור מלטמא במשא א"ל *רבא טעון שחיטה כמאן כר"מ ואם מת טהור מלטמא במשא כמאן כרבנן וליטעמיך הא דתני *רבי חייא השוחט את *הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה ואם מת טהור מלטמא במשא טעון שחיטה כמאן כר"מ ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר אלא לדידך קשיא א"ל לדידי נמי לא קשיא ד' סימנים אכשר ביה רחמנא כי סליק ר' זירא אשכחיה *לרב אסי דיתיב וקאמר ליה להא שמעתא א"ל *יישר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה ר"ש בן לקיש (א) *משהא הוה שהי ליה ושתיק ליה ואיכא דאמרי משתא הוה שתי ושתיק ליה: רבי שמעון שזורי אומר אפילו וכו': היינו תנא קמא אמר רב כהנא "הפרים על גבי קרקע איכא בינייהו *אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב ב'בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה אמר אביי ג'הכל מודים א] בקלוט בן פקועה שמותר מאי טעמא כל מלתא דתמיהא מידכר דכירי לה אינשי איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר מאי טעמא תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי אמר זעירי אמר ר' חנינא הלכה כר"ש (בן) שזורי וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות ר' יוחנן אמר הוא מותר ובנו אסור אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה דנפל דובא עליה אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה א"ל *האמר זעירי אמר ר' חנינא הלכה כר"ש שזורי וכן היה ר"ש שזורי מתיר *ד'בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות ואפילו ר' יוחנן לא קאמר אלא בנו אבל איהו לא אמר ליה רבי יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר והאמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי *במשנתנו הלכה כמותו אמר ליה אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי *יונתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי מסוכן *דתנן בראשונה היו אומרים ה'היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר ו'אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש (בן) שזורי אומר ז'אף המסוכן תרומת מעשר של דמאי דתנן *ח'תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש (בן) שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו:

טעון שחיטה. להתירו באכילה דבשחיטת אמו טרפה אינו ניתר דא"כ הוה ליה כאחד מאיבריה: וחייב בזרוע והלחיים והקבה. דזובחי הזבח קרינא ביה: ואם מת. בלא שחיטה: טהור מלטמא. דשחיטת אמו מטהרתו: כר"מ. קס"ד לרבנן לא מהניא ליה שחיטה דידיה כלל דהא *שוחט ועומד הוא: כבר מצאו מת. במתני' אמו קאמר וכולה ר"מ אמרה דמודה ר"מ בבן ט' מת דשחיטת אמו מתירתו וזה שאמו טרפה היא א] מתירתו מיהא מידי נבלה כאחד מאיבריה: אלא לדידך. דלא מהדרת לי כבר מצאו קאמינא קשיא: ד' סימנים. וכולה כרבנן ומודו רבנן דאם בא לשוחטו שוחט ומועיל לו ולא (ב) אמר שחוט ועומד הוא: אשכחיה ר' אסי. לר' זירא: יישר. שפיר קאמרת דד' סימנין כשרין בו וכן אמר רבי יוחנן: מכלל דפליג עליה ריש לקיש. בעיא בעי מיניה שמעת שנחלק עליו: מישהא הוה שהי ליה. מנהגו של ריש לקיש כשאומר רבי יוחנן שמועה שאינו מודה לו שהה ריש לקיש שעה או שתים קודם שיחלוק עליו אולי יחזור בו ובתוך כך יצא רבי אסי ולא שמע אם נחלק עליו: משתא הוה שתי. שותה מים היה כשאמר רבי יוחנן ובתוך כך יצא רבי אסי: הפרים. עמד על פרסותיו לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דאתי לחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה: לדברי האומר. חנניא הוא באותו ואת בנו (לקמן דף עח:) דקאמר נוהג בזכרים: אין לו תקנה. שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מגל אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מיתכשרה והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט מנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא: הכל מודים. ת"ק דפליג אדר"ש שזורי ומצריך שחיטה להפרים ע"ג קרקע מדרבנן בהאי מודי: מידכר דכירי. קול יוצא עליו מאז קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שתמהין על קליטותו זוכרין את כל דבריו: הכי גרסינן איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה: הוה ליה בן פקועה. שנתקיים וגדל: דנפל דובא עליה. הזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות: זיל שחטיה. כרבנן דאמרי הפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה: ואפילו רבי יוחנן לא. קא פליג עליה דזעירי אלא בבנו: במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי. ותו לא ושמעינן מינה דהפרים על גבי קרקע טעון שחיטה: היוצא בקולר. שנתחייב מיתה למלכות: כתבו. אף על גב דלא אמר תנו דעתיה שיתנו לה ועשאן שלוחים אף לגרש אלא שהיה בהול על נפשו: והמפרש. מן הייסוב לים: והיוצא בשיירא. למדברות: המסוכן. מתוך חליו: תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה. והרי הן מדומעין שאין תרומה עולה אלא באחד ומאה וכאן אין כאן אלא מאה והרי הוא הפסד גדול: אף בחול. דהואיל ואין כאן תקנה הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו ואוכלו על פיו אם אמר עשרתים והאי דנקט אף בחול משום דקתני רישא הלוקח פירות מיד שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרו דמאי שואלו בשבת דמשום כבוד שבת התירו לו לסמוך עליו אם אמר לו עשרתים ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר הדר קתני לה דרבי שמעון שזורי: מתני'

וליטעמיך הא דתני רבי חייא כו'. תימה כיון דשמיע ליה ברייתא לימא ברייתא: בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה. מה שפירש בקונטרס דהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מגל אמו ובהמה בחד סימן לא מתכשרה וגם פירש דהאי בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה יותר מזו וגם פירש דלרב משרשיא לית ליה הא דאמרינן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא והכל מגומגם דאפילו היתה הבהמה ניתרת בסימן אחד אין להכשיר דחשיב כל סימן וסימן כאילו שחוט ואין (ג) רוב סימן שיהא ראוי לשחיטה ואפילו לא היתה השהייה פוסלת בשחיטה אין שייך להתיר כיון דחצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל ואפילו מ"ד לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא מודה הכא דהתם שחיטת טרפה לא הוית שחיטה אבל כאן הוי כאילו נשחט חציו ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין (לעיל דף סט.) גבי מהו לחוש לזרעו של עובר (ד) דמשמע ב] דעובר היוצא אין לו תקנה בשחיטה דהתם הסימנין כשחוטין וסוב הינן בני שחיטה להתיר כלום ולפירוש הקונטרס כולה ההיא סוגיא דלא כוותיה וזה דוחק:

דנפל דובא עליה כו' זיל שחטיה. אע"ג דסבר כרבנן לא אסר משום דרוסת הזאב דדוקא בשחיטה גזרו דמיפרסמא אבל טרפות דידיה לא מיפרסמא כל כך ובקונטרס פירש נמי ולא היה עוד יכול לחיות ואפילו הכי שרי וכן נראה דלא על חנם השמיענו דנפל דובא עליה:

והא אמר רבין אמר רבי חנינא הלכה כר"ש שזורי. לא מייתי לה אלא משום ולא עוד דאי לאו הכי מאי אלימא דרבין מדזעירי:

אנא כי האי סבירא לי. וכן קי"ל דפסיק כאן הלכה למעשה ולאפוקי ההיא כמכינן להדליק בשבת בכל שמנים אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין (שבת דף כו.) *בעיטרן ובנפט דוקא דאי אף בעיטרן קאמר הייטו ת"ק: אף בחול שואלו ואוכלו על פיו. בירושל' מפרש שאימת דימוע על ע"ה דכיון שהופרש חמור בעיניו יותר כשחוזר ומתערב ובטעמא דת"ק דלא שרי אלא בשבת פליגי בירושלמי חד אמר מפני כבוד שבת וחד אמר מפני שאימת שבת עליו והוא אומר אמת ופריך אי אימת שבת עליו הא דתניא מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר ואי אומר אמת אמאי לא יאכל *)מפני ג] שאין שבת עליו באימה ולמ"ד מפני כבוד שבת נ"ל שואלו ע"י עילה (עולה) ועוד פריך תניא שואלו בחול לא יאכל בשבת ולמאן דאמר מפני כבוד שבת אמאי לא יאכל בשבת וקאמר לא אמרו אלא בשוגג אבל במזיד אסור דתניא ושכח לעשרו: אלא

[נ"ל שחוט]

נ"נ רבה

[גירסת הרשב"א בשם ר"ת הבהמה ומיישב בזה קושיית התוס' ד"ה וליטעמיך]

[נ"ל רבי עיין רש"י]

[ברכות מב: וש"נ]

שבועות מ. מה:

לעיל סס.

מנחות לו:

עיין בספר בעל המאור שמפרש בנו ובן בנו של פקועה וגם כתב שבנו ובן בנו לאו דוקא אלא ר"ל בנו ובת בנו ע"ש

[אין לגרוס במשנתנו דהא בכדיא קאמר במנחות לו: מי קאמר במשנתנו כל מקום ששנה קאמר וכ"כ התי"ט בכלים פי"ח מ"א דעפ"ז נכונים דברי תוס' ד"ה אנא כי האי סבירא לי אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין וכו' והתם בשבת ברייתא היא]

רבינו גרשום

ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן. כלומר דעובר ירך אמו הוא וכשם דשחיטת טרפה מטהרתה מידי נבלה כך מטהר את העובר מידי נבלה: הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר. אם כבר מצאו מת מעיקרא דהוא לדברי הכל עובר ירך אמו כדחזינן במתני' מצא בה בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו אלא לדידך קשיא לדידך דאמרת השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה כר"מ ואם מצאו חי ואח"כ מת טהור מלטמא במשא דעובר ירך אמו הוא כרבנן: לדידי נמי לא קשיא. כלומר כולה א) כר"מ ומה דאמרי' אם מת טהור מלטמא במשא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אם שחט העובר מותר באכילה ואם לא שחט העובר ושחט את אמו הועיל לו שחיטת אמו לטהרו מידי נבלה: דיתיב וקאמר לה. להא שמעתא דרב חסדא: איכא דאמרי מישהא הוה שהי ליה ריש לקיש לר' יוחנן ושתיק ליה עד דגמר מעניתיה והדר פליג עילויה והוא נפק לברא קודם שיגמור דבריו ר' אסי ואיכא דאמר מישתא הוה שתי ריש לקיש כי אמר ר' יוחנן להא שמעתא וקודם שיגמור לשתות נפק ר' אסי: הפרים ע"ג קרקע איכא בינייהו. כלומר לת"ק מצא בו בן ט' חי שחיטת אמו מטהרתו ובלבד שלא יפרים ע"ג קרקע ולר"ש שזורי אפי' בן ה' שנים: הכל מודים בקלוט בן פקועה לר"ש שזורי שמותר בלא שחיטה. אפי' בן ה' שנים תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי דקלוט ובן פקועה הוא ולא גזרינן דאי שרינן הא בלא שחיטה שרינן נמי דלא יהא בן פקועה. דתרי תמיהי מידכר דכירי אינשי: מתיר בבנו בלא שחיטה: ר' יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר. כלומר אנא לא סבירא לי דלא הוא ולא בנו יהא מותר (ובנו) [אלא דאף לר"ש שזורי בנו] אסור: אף המפרש בים. אף המסוכן שיש לו סכנה: תרומת מעשר של דמאי. א"צ להפריש אלא תרומת מעשר אבל תרומה גדולה דחייב מיתה ובה היו מחמירין א"צ להפריש והכי קאמר תרומת מעשר שהפרישה מדמאי ונתערבה אח"כ לדמאי לא מיבעיא בשבת דיום עונג הוא כיון דאין רשאין לישב בתענית דשואלו לע"ה שקנה ממנו הדמאי הפרשת ממנו תרומת מעשר ואוכלו בשבת על פיו אלא אפי' בחול נמי שואלו ואוכלו על פיו:

א) דברי רבינו צריך ביאור דלר"מ האיך מטהרו שחיטת אמו מידי נבלה וצ"ע:

נשבר

עין משפט נר מצוה

סב א מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יד סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב וסי' סד סעיף ג:

סג ב טוש"ע שם סי' יג סעיף ד:

סד ג ד טוש"ע שם סעיף ג:

סה ה ו ז מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף יז:

[תוספתא פ"ד ע"ש]

סו ח מיי' פי"ב מהל' מעשר הלכה ד:

שיטה מקובצת

א] בקלוט בן פקועה שמותר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ו' ע"א: ב] לזרעו של עובר דמשמע דאבר היוצא אין לו תקנה: ג] אמאי לא יאכל (מפני) מאחר (שאין) [שיום] שבת עליו באימה:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דפליג עליה ר"ש בן לקיש איכא דאמרי משהא הוי שהי: (ב) רש"י ד"ה ד' סימנין וכו' ולא אמרי' שחוט: (ג) תוס' ד"ה בן פקועה וכו' כאליו שחוט ואין כאן רוב וכו' הבא מכח אביו לא נשחט כלל: (ד) בא"ד דמשמע דעובר היוצא. נ"ב כלומר עובר שהוציא אבר בשעת שחיטת אמו:

[ע"ש מה שכתבתי שם על הגליון ודע דשם בגמ' ובתוס' איתא בשמן פקועות ובנפט במלתא דר"ש שזורי]

[כתובות עב. ושם איתא ר' נתן מנחות לו: ושם איתא ר' יוחנן]

גיטין יג: סה: ב"ב קמו: מנחות לו: [טבול יום פ"ד מ"ה]

*)צ"ל רש"ל אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת עליו ועיין רש"א

דמאי פ"ד [מ"א] מנחות לו:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כבר וכו' טרפה היא מתירתו וכו'. מלת מתירתו נמחק וצ"ב מטהרתו כצ"ל:

מתני' *בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו: גמ' אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא אמר רבי אושעיא *כנגדו *בגמל ניכר אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין אמר ליה רכובה בלא צומת הגידים וצומת הגידים בלא רכובה והא נחתכו קתני אישתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומת הגידין הדר אמר ולא אמרי ליה ואמר לי נחתכו קתני הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני רב פפא מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וכן שניטל צומת הגידין וארכובה גופה כדעולא א"ר אושעיא ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומתה אמר רב אשי *טרפות קא מדמית להדדי א] אין אומרין בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ואלו הן צומת הגידין רבה אמר רב ב] *אשי דאגרמא ולבר רבה בר רב הונא אמר רב ג] אשי דאגרמא ולגיו רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב *אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופה אמר ליה רבי אבא לא תציתו ליה הכי אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי והיינו *רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי אמר רב יהודה אמר שמואל צומת הגידים שאמרו מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ורב יעקב שמיה כי הוינן בי רב יהודה אמר לן שמעו מני מלתא דמגברא רבה שמיע לי ומנו שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי ארבעה *בטדי בתורא בדקה מאי אמר אביי בליטי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חוורי הוו צומת הגידים לא חוורי לא הוו צומת הגידים

מר

מתני' רגליה. האחוגים: ארכובה. מפרש בגמ': צומת הגידין. למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מתלוית העצם שקורין ליינקרו"ן: וכן שניטל. אפילו לא נחתך העצם: נשבר העצם. ולא נחתך: אם רוב בשר קיים. מפרש בגמרא רוב עוביו ורוב היקפו: שחיטתו מטהרתו. ומותר באכילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ואפילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר אסור משום ובשר בשדה טרפה כדאמרינן (לעיל דף עג:) להביא האבר והבשר המדולדלין: שלשה עצמות בירך התחתון והוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש והעליון הוא קולית התחובה באליה: גמ' למטה. דקתני מתני' כשרה: *למטה מן הארכובה. סמוך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם האמצעי שבו צומת הגידין קאמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפי' צומת הגידין שהוא בשיפולי של עצם אמצעי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא אמרינן אלא למטה למטה מן הארכובה סמוך לה קאמר כשרה כדמסיים מילתיה ואזיל א] דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: למעלה למעלה מן הארכובה. מיד קאמר טרפה דהיינו בצומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו ולקמן פריך מאי וכן שניטל צומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה: כנגדו. של אותו מקום דמתני': בגמל ניכר. דקסבר רבי אושעיא ארכובה דמתניתין היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מא.) דאותה ארכובה ניכרת בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקוס ארכובה הוי מום לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: היינו דקתני וכן שניטל. משום דתנא למטה מן הארכובה עליונה כשרה דהיינו נחתך עצם האמצעי איצטריך למיתני וכן שניטל דאע"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולי במקום צומת הגידין טרפה וכדמתרץ לקמן ואל תתמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיה אלא לדידך דאמרת ארכובה תחתונה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל צומת הגידין: אמר ליה תנא ארכובה בלא צומת הגידין. כמו נשבר העצם והגידין קיימין ותנא צומת הגידין בלא ארכובה: והא נחתכו. לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל הצומת ולמה ליה למהדר ולמתנייה והא ליכא למימר תנא רכובה עם צומת הגידין והדר תני צומת הגידין בלא ארכובה דאם כן ניתני ניטל צומת הגידין וכ"ש נחתכו: לבתר דנפק. עולא: אמר. רב יהודה לנפשיה: מאי טעמא לא אמרי. דלמטה דקאמר הוא למטה מן הארכובה ומצומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הצומת והדר תנא וכן שניטל הצומת דאם נחתך בתוך הצומת נמי טרפה: הדר אמר. שפיר עבדי דלא אמרי ליה: ולא אמרי ליה. בתמיה וכי לא אמרתי לו טעם הגון רכובה בלא צומת וצומת בלא רכובה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו קתני והכא נמי אי הוה אמרי ליה קא הוה דייק נמי לישנא ואומר לי מן הארכובה ולמעלה קתני דמשמע בסמוך והיינו בצומת הגידין: רב פפא מתני. לדרב יהודה הכי: למטה. דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי זימנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה רכובה ומעצם אמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון ודאי כשרה: למעלה למעלה מן הארכובה. דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתך: וכן שניטל צומת הגידין. ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון בצומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת ורכובה גופה איזו היא: כדעולא. עליונה: ופרכינן ללישנא דעולא ודרב פפא ומי איכא מידי דכי מדלי פסיק לה למעלה מן הצומת הגידין בעצם אמצעי כשרה: וכי מתתי פסיק לה. וכשמשפיל להו לחותכה בצומת טרפה: וכלישנא קמא דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל צומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: אלו הן צומת הגידין. מהיכן מתחיל והיכן (א) ב] כלה חיות הגידין: דאגרמא ולבר. משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן למותין וקשורין השלשה יחד קרי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפללין זה מזה כדמפרש לקמן: דאגרמא ולגיו. אין נקראין צומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו עד הפרק: דעילוי ערקומא. עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקוס ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך בין עצם אמצעי לאותו ערקוס טרפה: דערקומא גופה. נחתכו גידין כנגד הערקוס עצמו: לא תציתו ליה. דמחמיר טפי: דפרעי טבחי. במקום שפותחין הטבחין להפריס הבשר מן העצם כשמנקרין אותו ליינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא לישנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים: צומתין. מחוברין יחד ונראין כגיד אחד: ועד כמה. ארכו של צומת: *ארבעה בטדי. ארבע אצבעות: בליטי. קודם שיבלעו בתוך הבשר: אשוני. קשין: רכיכי. לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין:

דזיגי

אלא לדידך מאי כו'. תימה דלמא סובר כמ"ד צומת הגידין הוי דאגרמא ולבר דהיינו כשיוצא מן העצם אבל למעלה מן הארכובה לא מיטרף משום צומת הגידין וי"ל מדפריך ליה עולא מכלל דהוה פשיטא ליה דצומת הגידין הוי דאגרמא ולגיו ועוד דרב יהודה דקאמר בסמוך היכא דפרעי טבחי והיינו דרבא בריה דרבה בר רב הונא דקאמר עילוי ערקומא שהוא עדיין יותר: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני. לעולא ניחא דמצי לפרש מן הארכובה ולמטה מיד אף על גב דלא בכל מקום כשרה כמו כנגד צומת הגידין מכל מקום כיון דמיתוקם למטה מיד ולמעלה מיד ניחא:

סז א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"א סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נס סעיף א:

סח ב מיי' שם הלי"ז וע' בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' א:

סט ג מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף א:

ע ד ה מיי' שם הלי"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעי' ב:

עא ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

[עיין פי' רשב"ם פרשת חיי שרה בפסוק ויברך הגמלים]

עב ז ח מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

שיטה מקובצת
א] ואזיל דבארכובה הנמכרת: ב] מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין:

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה אלו הן וכו' והיכן כלה כח:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה ארבעה. עי' לעיל דף נ ע"ב ברש"י ד"ה בטדי ולעיל דף מד ע"א בתוס' ד"ה כדי:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' אין אומרין בטריפות זו דומה לזו שהרי. כ"ב עי' לעיל נה ע"ב רש"י בד"ה שהרי תותכה ועי' במס' ב"ב דף קל ע"ב תוס' ד"ה שהרי ודו"ק: ב] שם רבה אמר רב אסי. נמחק מלת אסי. וכ"ב אסי: ג] שם רבה בר רב הונא אמר רב אסי. נמחק מלת אסי וכ"ב אסי:

נזיר מב: מז:

[בכורות מא.]

עיין רש"א

ב"ב קל: ע"ש לעיל מח: [נה: נו.]

[היינו רב אסי הקדמון]

[בערוך ערך ערקומא איתא רב אשי]

[ג"ל דרבא]

[גרסת הערוך בפרי ברי"ש וע"ש בערך בטרי מ"ש בשם ר"ח]

רבינו גרשום
נשבר 'העצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה: בארכובה הנמכר' עם הראש. מקום שחותך רגל של בהמה זו היא ארכובה: עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת ענקירון וניכר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו: אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים: והא נחתכו קתני והיאך יכלת לאוקומיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע דנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים טרפה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני הכא נמי כשאני א' לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים הוא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני כלומר א) למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתניתין בקרוב לרכובה בין מלמעלה ובין מלמטה דוהו בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים הילכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומצינן לאוקומי דלא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כדעולא. ומי איכא מידי דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקמינן למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מידי כו' כלומר דאמרינן למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה: דאגרמא ולבר גידים של מעלה מן השופי דאגרמא ולגו בגידים שבין בשר לעצם דעילוי ערקומא שקורין בלשון כנען פי' ושעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים.

היכא

א) נראה דצ"ל כלומר למטה מן הארכובה ולמעלה מן הארכובה בעינן לאוקמי מתני' וכו'.

עג א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל' ח טוש"ע יו"ד סימן ט סעיף ז:

[וע"ע תוס' יומא פג. ד"ה מר ותוס' סנהדרין כט: ד"ה מר ותוס' שבועות מא. ד"ה ולמר ותוס' כתובות פד: ד"ה והוא ודף נו. ד"ה אלמנה]

עד ב מיי' שם הל' ט ועי' בהשגות ובכ"מ טוש"ע שם סעיף ח:

עה ג מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעי' ז:

עו ד ה מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' ח ופ"ח מהל' שחיטה הל' כ סמג עשין סג. טוש"ע יו"ד סי' נה סעיף ה:

עז ו ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' ז:

[וע"ע תוס' פסחים פד. ד"ה גיד]

[ערכין מב: וש"נ]

[נ"ל דרבא]

[נ"ל רבא]

מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא חוורי אמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא אזדא רוב בנין איפסיק קטיני אזדא רוב מנין מר בר רב אשי מתני' לקולא איפסיק אלימא האיכא רוב מנין איפסיק קטיני האיכא רוב בנין בעופות שיתסר חוטי הוו אי פסיק חד מינייהו טרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתו לקמיה עופא ובדק ואשכח ביה חמיסר הוה חד דהוה שני מחבריה נפציה ואשכח תרי אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובו מאי רובו רוב אחד מהן כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מיפסיק חד מינייהו לגמרי הא איכא תרי טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידים אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה *ואיכא דאמרי מאי רובו רוב כל אחד ואחד כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו האיכא תלתא דכל חד וחד מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפי' לא נשתייר בה אלא כחוט הסרבל כשרה: נשבר העצם כו': אמר רב למעלה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור למטה מן הארכובה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב הבשר קיים זה וזה מותר אם לאו אבר אסור ובהמה מותרת מתקיף לה רב נחמן לשמואל יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל רב אחא בר רב הונא לרב נחמן לרב נמי יאמרו אבר ממנה מוטל באשפה ומותרת א"ל הכי קאמינא אבר שחיה ממנה מוטל באשפה ומותרת שלחו מהם הלכתא כוותיה דרב הדור שלחו כוותיה דשמואל הדור שלחו כוותיה דרב ואבר עצמו מטמא במשא מתיב רב חסדא *לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה ואת האבר המדולדל בה דבר שגופה תטהר את העובר דבר שאינו גופה א"ל רבה *הדורי אפירכי למה לך אותיב ממתני' *נשחטה בהמה הוכשרו בדמיה דברי ר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו א"ל מתני' איכא לדחויי כדדחינן כי סליק ר' זירא אשכחיה (א) לרב ירמיה דיתיב וקאמר לה להא שמעתא א"ל *יישר *וכן תרגמה אריוך בבבל אריוך מנו שמואל והא מיפלג פליג הדר ביה שמואל לגביה דרב ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה רובו כי אתא רב דימי אמר ר' יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו °אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עוביו ובעינן רוב הקיפו אמר עולא אמר רבי יוחנן עור הרי הוא כבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני א"ל אנן עור או בשר תנינן איכא דאמרי [אמר עולא] א"ר יוחנן עור מצטרף לבשר א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא א"ל אנא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דר' יוחנן ואכשריה א"ל בר גוזלא קאמרת בר גוזלא דרכיך שאני הנהו גידין רכין דאתו לקמיה *דרבה אמר *רבה למאי ליחוש להו חדא *דאמר ר' יוחנן גידין שסופן להקשות פסחים פד.

נמנין

תוספות

מר בר רב אשי אמר כו'. פי' בקונטרס דכמר בר רב אשי קיי"ל בכל דוכתי בר ממכתב אודיתא ומיפך שבועה וכן יש בסדר תנאים ואמוראים ור"ח פי' דקיי"ל כוותיה בכל דוכתין בר ממיפך שבועה וחיורי וסימן כולו הפך לבן וחיורי היינו הך דשמעתין וכן פי' רבינו תם*: איפסיק חד מינייהו טרפה. לא שייך למתני' גבי יתר עליהן עוף (לעיל נו.) משום דכשנפסק אחד מהן סוף כולן ליפסק: ואם לאו זה וזה אסור. והא דקתני רישא נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ה"ה נמי נשבר העצם ואין רוב בשר קיים ואגב סיפא נקט נחתכו דלמטה אפי' נחתכו לגמרי כשרה: רוב עוביו ואמרי לה רוב הקיפו. זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחד ובקונטרס פירש בענין אחר: למאי ליחוש לה חדא דא"ר יוחנן כו'. תימה דהתם גבי פסח פליגי משום דמר אזיל בתר השתא ומר אזיל בתר סוף כדמפרש בכיצד צולין (פסחים פד.) ומה שייכא ההיא פלוגתא הכא לענין הגנה וי"ל משום דברייתא קתני אם עור ובשר חופין את רובו משמע דאי חשיב בשר מגין: גידין שסופן להקשות. בפרק כיצד צולין (שם דף פד.) פי' בקונטרס גידי צואר ואין נראה דהכא מייתי לה אגידי רגל ועוד דגידי צואר לעולם קשין הן ואין רגילות לאכלן כלל כמו עצמות כדאמרינן בכיצד צולין (שם פג:) הגידין והנותר והעצמות ישרפו לששה עשר ופריך הני גידין היכי דמי אי גידי בשר ניכלינהו ואי דאיסור היינו נותר אלא פשיטא גידי צואר משמע שהם רגילים להיות נותר בכל שעה*:

אל

רש"י

זוגי. צלולין קלי"ש לבנים קלא: תלתא חוטי הוו. צומת הגידין: אזדא רוב בנין. שהוא עב משניהם וכיון דאזל רובא טרפה: שני מחבריה. עב מחברו: נפציה. נפצו קרפי"ר בלע"ז: ברוב אחד מהם. אם נפסק רובו של אחד מהם טרפה: הא איכא תרי. רובו קיים: הסרבל. של נמר ומעמידין בית הצואר בחוט כמו שאנו עושין ברצועות: וכמר בר רב אשי קי"ל בכל דוכתי בר מתרתי מכתב אודיתא (סנהדרין דף כט:) ומיפך שבועה (שבועות דף מא.) ובשיעור צומת גידין אחר שנחלקו ולא איתפרש הלכתא כמאן בשל תורה הלך אחר המחמיר וטרפות דאורייתא הלכך מעילוי ערקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שחותך שם הוי צומת הגידין ואפי' רכובה קיימת ועצם קיים טרפה: למעלה מן הארכובה. אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל השבירה קיים עור ובשר חופין רוב העצם: זה וזה. אבר ובהמה מותר: ואם לאו זה וזה אסור. ומתני' דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר: אבר אסור. משום מדולדל. ולשמואל מתני' בין למעלה ובין למטה קאמר ושני לה למתני' בין נחתכו לגמרי לנשבר העצם משום דהכא גידין קיימי: ולרב נמי. בלמטה מן הארכובה יאמרו כו': שחיה ממנה. שהנשמה תלויה בה: מוטל באשפה. דקאמר אבר אסור ואתה חותכו ומשליכו לאשפה: כוותיה דרב. דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור: ואבר עצמו מטמא במשא. דשחיטה עושה ניפול: מיתיבי כו'. אלמא אין שחיטה עושה ניפול: הדורי אפירכי. לאותובי מברייתא שאינה ידועה לכל: אותיב ממתני'. שסגורה בבית המדרש בפי כולם דתנן בהעור והרוטב (לקמן קכז.) האבר והבשר המדולדלים נשחטה הבהמה הוכשרו לקבל טומאת אוכלין אלמא אין בה טומאת נבלות: לא הוכשרו. התם מפרש טעמא: כדדחינן. לעיל בפרקין (דף עג:) מאי הוכשרו אבשר קאמר דאי נמי שחיטה עושה ניפול אין טומאת נבלה בבשר הפורש מן החי הגידין ועצמות בעינן כדיליף התם: להא שמעתא. דרב דאמר לעיל אם לאו זה וזה אסור דרב ירמיה בר אבא תלמיד דרב הוה ואמר לה לשמעתיה דרב: אריוך. קרי שמואל על שם *אריוך מלך אלסר (בראשית יד) דהלכתא כוותיה בדיני: רוב עוביו. שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט חלל העצם נגלה ורובו נכסה: רוב הקיפו. עוביו של עצם לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפי' נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה אפי' כיונה בליטת ראש השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפי' הכי טרפה: בעינן רוב עוביו. נכסה שלא יצא רוב החלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל השבר קיים: עור הרי הוא כבשר. אם ניטל הבשר מתחת העור והעור חופה את עוביו והיקפו כשר: ולימא מר עור מצטרף לבשר. לחומרא דליבעי חציו עור וחציו בשר: אנן עור או בשר תנינא. בהך ברייתא דלעיל: ולימא מר עור משלים לבשר. דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לכסוי רוב העצם: בר גוזלא. שנשברה רגלו: דרכיך. עורו לפיכך חשוב כבשר: הנהו גידין הרכין. דהוו מצטרפי לבשר וחופין רוב עצם הנשבר:

נמנין

עיין בכה"ס כוס

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה לרבי ירמיה בר אבא דיתיב:

גליון הש"ס

גמ' אמר רב פפא הלכך. לעיל ד' סה ע"א שבת ד"כ ע"א:

[לעיל סג.]

[נדה סה:]

[לעיל עג: לקמן קכח:]

[שבת נג.]

[עיין פרש"י שבת פ. ומס"ם על לידו]

רבינו גרשום

היכא דפרעי טבחי שמנקרין ניקירון: ארבע בפרי. ד' אצבעות: בליטי שניכרין בין הבשר. אשוני קשים: כיון דזייגי צלולין: רוב בנין. וטרפה: צומת הגידים שאמרי ברובו דאי נפסקו צומת הגידים רוב אחד מהן טרפה: טעמא דאיכא תרי הא ליכא תרי לא כלום הא ליכא תרי ונפסק רובו של אחד טרפה אע"ג דנשתייר בו שליש והיינו פליגא דרבנאי דסבירא ליה לשמואל אי נפסק חד מתלתא חוטי של צומת הגידים ולא נשתייר מאותו שנפסק אלא שליש כשרה. ואיכא דאמר מאי רובו רוב כל אחד ואחד שליש: אם רוב בשר קיים על העצם: זה וזה מותר הבהמה והאבר: הכי קאמינא אבר שחיה ממנו. כלומר למעלה מן הארכובה שחיה ממנו מוטל באשפה כו'. מותיב רב חסדא לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו' הא קא חזינן הכא דאבר המדולדל בה טיהרה וכיצד אמרת האבר עצמו מטמא במשא אע"ג דשחט את אמו: לותביה ממתניתין נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה כלומר דאין שחיטה עושה ניפול וכוללתו השחיטה ומטהר מידי נבלה בין האבר המדולדל ובין הבשר המדולדל. אי ממתניתין איכא לדחוייה כדדחינן דאיכא למימר מאי הוכשרו הבשר הפורש מן האבר והבשר הפורש מן הבהמה אבל אבר לא איכא למימר דלא: דיתיב וקאמר לה להא שמעתא דרב אם עור ובשר חופה אותו מותר האבר: עור הרי הוא כבשר אפי' לא חופה אותו אלא עור מותר: עור מצטרף לבשר. כלומר חציו עור וחציו בשר: ולימא עור משלים לבשר. שיהא בבשר רוב:

ריש

תורה אור

נמנין עליהן בפסח ועוד *התורה חסה על ממונן של ישראל א"ל רב פפא *לרבה *ר"ש בן לקיש ואיסורא דאורייתא ואת אמרת מאי ליחוש להו אישתיק ואמאי אישתיק (א) *והאמר רבא הלכתא כוותיה דר"ש בן לקיש בהני תלת שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דר"ש בן לקיש *דא"ל אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה אתא לקמיה דאביי שהייה *תלתא ריגלי א"ל רב אדא בר מתנא זיל קמיה דרבא בריה דרב יוסף בר חמא *דחריפא סכיניה אתא לקמיה אמר מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ *תנן מה לי נפל מה לי איתיה א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו מתרוסס מהו מתמסמס מהו *היכי דמי מתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא *קודרו איבעיא להו ניקב מהו (א) נקלף מהו נסדק מהו ניטל שליש התחתון מהו ת"ש דאמר עולא אמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר דלמא דקנה משכא דידיה אמר רב אשי כי הוינן בי רב פפי איבעיא לן *נקדר כמין טבעת מהו ופשטנא מהא דאמר רב יהודה אמר רב דבר זה שאלתי לחכמים ולרופאים ואמרו מסרטו בעצם ומעלה ארוכה אבל *פרזלא מזרף זריף אמר רב פפא והוא דקנה גרמא דידיה: **מתני'** השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה תאכלנה ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות חישב עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות *שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה *סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובמוקדשין תקבר ואין קוברין אותה בפרשת דרכים ואין תולין אותה באילן מפני דרכי האמורי: **גמ'** מנא הני מילי דת"ר °כל בהמה תאכלו לרבות את השליא יכול אפילו יצתה מקצתה ת"ל אותה אותה ולא שליתה מכדי *אין שליא בלא ולד למה לי קרא קרא אסמכתא בעלמא: ואינה מטמאה: בעי ר' יצחק בר נפחא עור חמור ששלקו מהו למאי אי לטומאת אוכלין תנינא

אי

רש"י

נמנין עליהם. דאפי' לא נמנה אדם עם החבורה אלא לאכול מהן יצא ידי אכילת פסח אלמא בשר נינהו: ר"ל. פליג עליה בפסחים בכיצד צולין (דף פד.) ואמר אין נמנין והכא לאכשורי טרפה קאתי ואיסורא דאורייתא היא ואת אמרת כו': ואמאי אישתיק והאמר רבא. ביבמות בהחולץ הלכתא כריש לקיש בהני תלת ותו לא קנין פירות והחולץ למעוברת ומתנה באמצע כולן בהחולץ אלמא בהך גידין הרכין הלכתא כר' יוחנן דאע"ג דסופן להקשות הרי הן עכשיו כבשר: שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן. מגידין הרכין ואמר כל מידי דסופן להקשות בתר סוף אזלינן דמעיקרא הוה סמיך ר' יוחנן אהא דתנן בהעור והרוטב (לקמן קכב.) עור הראש של עגל הרך הוי כבשר לטומאת אוכלין ונבלות ואע"ג דסופו להקשות והדר ביה ואוקמה להיא כיחידאה: דאמר ליה. ר' יוחנן לריש לקיש בהעור והרוטב דקבעי מיניה עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא ואמר ליה אינו מטמא הואיל וסופו להקשות ואמר ליה הרי שנינו ואלו שעורותיהן כבשרן עור הראש של עגל הרך ואמר ליה אל תקניטני בה שבלשון יחיד אני שונה אותה כלומר יחידאה היא ולא סבירא לן כוותיה: דאישתקיל קורטיתא. לשון קורט כלומר מעט מן העצם נעקל ונפל לארץ: שהייה תלתא ריגלי. לשאול הלכה לחכמים הנאספים לרגל: א"ל רב אדא בר מתנה. לבעל הבהמה: רבא בריה דרב יוסף בר חמא. הוא רבא בר פלוגתיה דאביי: דחריפא סכיניה. לב פתוח לו בסברא: מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן. בברייתא דלעיל מה לי נפל מיניה מה לי איתיה הואיל ועור ובשר חופין את רובו כשרה: מתלקט מהו. בשר הנותר לכסות הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תצרפהו הרי רוב הקיפו נכסה: מתרוסס מהו. שהיה הבשר מרודד וקלוש וחופה את רוב העצם: נתמסמס. בשר הנשאר לכסוי נרקב: קודרו. נוטלו בסכין כקדירת ארובה: איבעיא להו ניקב. אותו בשר החופה נקב קטן בלא חסרון: מהו. מי הוי ריעותא או לא: נסדק. הבשר הנותר לכסוי מהו: נקלף מעל העצם. אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו את"ל נקלף בלא חסרון הבשר כשר: ניטל שליש התחתון. של עובי הבשר סמוך לעצם הרי שני שלישי עליונים עומדים באויר מהו: ת"ש. חדא מהנך בעיי דאמר ר' יוחנן עור הרי הוא כבשר אלמא ניטל שליש התחתון ונשאר העור ושני שלישי עומדים כל שכן דכשר: דלמא התם דקנה משכא דידיה. שהחזיק העור בשלו כלומר התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר סמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו: נקדר. הבשר בסכין מעל השבר בעגול כמין טבעת ורוב הקיפו מכוסה: מהו. מי אמרינן כיון דנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה או לא אמרינן: מסרטו בעצם. דעלמא ומתוך שהוא מוציא דם מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה וכן דרך הרופאים: מזרף זריף. עושה חריצים בבשר ומכאיב המכה: והוא דקנה גרמא דידיה. שאנו רואים שהעצם מחזיק בשלו סביבות הקדירה מידבק העצם לבשר וסימן התחלת עלות ארוכה הוא: **מתני'** נפש היפה. שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס: תאכלנה. ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא ניתר בשחיטת האם: ואינה מטמאה. דלא חשיבא אוכל: ולא טומאת נבלות. אם מתה הבהמה: חישב עליה. לאכילה: מטמאה טומאת אוכלין. אם נגעה בטומאה דמחשבה משויא ליה אוכל: אבל לא טומאת נבלות. דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא: אסורה באכילה. ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד: ה"ג סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה: המבכרת. זהו פטר רחם שלה: ישליכנה לכלבים. שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רובה לאו בת מיקדשה היא דדלמא נקבה הוה כדלקמן בגמרא: ובמוקדשין. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא: תקבר. דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדיש: בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשים לשנים ודרך המנחשים לקוברה שם שלא תפיל עוד: דרכי האמורי. ניחוש וכתיב (שמות כג) ולא תעשה כמעשיהם: **גמ'** למה לי קרא. למימר ולא שליתה פשיטא דאסורה דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד ושליא בתריה אזלא ולא שריתה שחיטה: אסמכתא בעלמא. ולדרשא אהייתי אתא עיקר קרא לחותך מן הטחול ומן הכליות כדאמר לעיל בפירקין (דף סח.): עור חמור. שהוא קשה ומאוס: ששלקו. בשלו הרבה מאד: אי לטומאת אוכלין. אם נעשה אוכל לטמא טומאת אוכלין:

לטומאת

תוספות

אל תקניטני. דלותביה ריש לקיש לר' יוחנן מההיא דאלו שעורותיהן כבשרן כו' וא"ת לדידיה גופיה תקשה ליה דהא קסבר דבתר בסוף אזלינן בהך גידין שסופן להקשות וי"ל דלא דמי פסח דלאכילה לטומאה דאפי' עור שסלקו מטמא טומאת אוכלין כיון דחזי לאכילה כדאמר בסמוך ואע"ג דודאי אין נמנין עליו בפסח והכי נמי גידין שסופן להקשות וכן בפרק כיצד צולין (פסחים פד.) דפריך מההיא דר' יוחנן דאמר עור הראש של עגל הרך אין מטמא טומאת אוכלין אההיא דגידין שסופן להקשות מכ"ש פריך ובירושלמי אההיא דראשו של עגל הרך א"ר יוחנן לא שנו אלא לטומאה אבל ללקות לא ור"ל אמר משנה שלמה היא זו בין לטומאה ובין ללקות ומסיק התם מיחלף שיטתיה דר"ל תמן לא עביד לה בשר גבי גידין שסופן להקשות דאמר אין נמנין וכאן עביד ליה בשר א"ר בון טעמא דריש לקיש ואכלו את הבשר בשר ולא גידין משמע לפי הירושלמי דבכל מקום אזיל בתר השתא בר מגבי פסח דכתיב קרא: **בלשון** יחיד כו'. היה שונה במשנה דברי ר"ש ולא כמו שפי' בקונטרס משום דאתיא כיחידאה דבפרק החולץ (יבמות דף מב:) *פריך והא א"ר יוחנן הלכה כסתם משנה אע"ג דאתיא כר' יהודה וא"ת וממאי דמההיא דפסח הדר ביה ודלמא מההיא דלקמן הדר ביה °וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה: **נתמסמס** מהו. הא דאמר באלו טרפות (לעיל נג:) נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו הוא אינו היינו כגון בריאה ובגידין שהטרפות תלוי בהן אבל הכא שהטרפות תלוי בעלם אע"ג דנתמסמס הבשר שמא עדיין מגין: **דקנה** משכא דידיה. בקונטרס גרס בדלי"ת ור"ח ור"ת גרסי ברי"ש *פי' רירים ליחה שלו שאז מדבק בו העור ומעלה בו ארוכה: **עור** שסלקו מטמא טומאת אוכלין. וא"ת א"כ יאכל עור בפסח דהא תנן (פסחים דף פד.) כל הנאכל בשור גדול בשלקא נאכל בגדי הרך וי"ל דבעינן שיהא נאכל בשלקא שלא ע"י הדחק:

בנבלתה

רבינו גרשום

ריש לקיש ואיסורא דאורייתא. איסור טרפה: והאמר רבא הלכתא כוותיה דריש לקיש בהני תלת כלומר ותו לא: שאני הכא דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דריש לקיש כלומר כמה דחזינן הכא בעור הראש של עגל הרך שחישב עליו להקטירו חוץ לזמנו פסול וחייב עליו כרת וא"ר יוחנן לא תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה משום ' אליעזר בן יהודה איש אבלים וליה לא סבירא ליה דסבר דאין חשוב כבשר כיון דסופו להקשות הכא נמי כיון דסופו להקשות אע"ג דהשתא רכין נינהו אין חשובין כבשר וטרפה: דאישתקיל קורטיתא מיניה דניטל מן העצם מעט שיוצא לחוץ: מה לי נפל קורטיתא מיניה מה לי איתיה כוליה: מתלקט מהו כלומר הבשר שחופה את העצם מתלקט שאינו חופה רוב העצם במקום אחד אלא מתלקט בכמה מקומות עד שחופה רובו: מתרוסס מהו לשון מרוסס שאינו שלם על העצם. ניקב מהו כלומר הבשר שעל העצם. נקלף מהו כלומר הבשר מעל העצם. נסדק לארכו שלא ניקב בעוגל אלא לארכו. ניטל שליש התחתון שאין בו עוד לעצם בשר אלא עור גרידא: דלמא שני התם דקניא משכא לבשר "דידיה כלומר שעור דבוק לבשר אבל האי שניטל שליש התחתון אין עור דבוק לבשר: נקדר כמו טבעת מהו. כלומר הבשר שחופה את העצם נקדר סביבו: מסרטו בעצם. מסרטו סביבו בעצם: והוא דקנה גרמא דידיה מה דאמרינן מסרטו בעצם כלומר שיהא דבוק בעצם ומעלה ארוכה והוא דקנה גרמא דידיה שישלם העצם: דוקא עצם כלומר מסרטו בעצם אבל בברזל או במחט או במריף מיזרף זריף מנקבו אלא מסרטו בעצם: אבל לא טומאת נבלות דאינה מטמאה במשא: מכדי אין שליא בלא ולד כו' כלומר כיון שיצאתה מקצתה ולד יצאתה עמה ואסורה דולד יצא חוץ ממחיצתו וכי היכי דולד אסור

עין משפט נר מצוה

עח א מיי' פ"א מהל' קרבן פסח הל"י:

עט ב מיי' פ"ח מהל' שחיטה הלי"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נה סעי' ט:

פ ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

פא ד ה מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל"ח טוש"ע שם סעי' י:

פב ו מיי' שם טוש"ע שם סעי' יא:

פג ז מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה יג:

פד ח מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלט"ו:

פה ט מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורו' הלי"ג:

פו י מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הלי"ד סמג לאוין קיא ועשין רמג טוש"ע יו"ד סי' קצד סעי' ד:

פז כ ל מיי' פ"ד מהל' בכורות הל"י טוש"ע יו"ד סי' שטו סעי' ז:

[ועיין תוס' לעיל נט: ד"ה בלשון וכו']

פח מ מיי' שם הל"א:

פט נ מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלט"ז:

שיטה מקובצת

א] והאמר רבא הילכתא. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יד ע"א ד"ה רב אשי:

[עיין בערוך ערך רר]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שליש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בלשון כו' וי"ל דמסתמא וכו'. עיין מנחות דף ז ע"ב תוס' ד"ה ומי. ועי' ב"ב דף קלז ע"א ולע"ג:

מסורת הש"ס

[לעיל מט: ושם נסמן]

[נ"ל לרבא]

ב"ב קכט: יבמות לו.

לקמן קכב: [פסחים פד. גם לעיל נח: ולקמן קלד.]

[וע' פרש"י יבמות קכב. ד"ה תלתא]

[יבמות קכב.]

[נ"ל תניא]

לעיל נג: [ע"ש וגם ברש"י שם]

[גי' הערוך קודדו]

[נ"ל נקדר ערוך]

[יבמות עו.]

לעיל סח. [ב"ק יא.]

[עי' תוס' לעיל סח. ותוס' ב"ק יא. ד"ה כסימן]

דברים יד

[ב"ק יא. ע"ש]

בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות. ול"ת אמאי לא מייתי מתני' דהעור והרוטב (לקמן קיז:) דתנן בהדיא דהעור ... אינו מצטרף לטמא טומאת נבלות ... בר רב הנא קאמר עלה לא נצרכה אלא שבלן נעשה קודם ... לא מצי למימר דמתני' איצטרך לאשמועינן משום לרוטב ולאו מצטרף: **ולא** בעור. כאן אינו שיש בשר דהכי אמר בהעור והרוטב (לקמן קכ.) והתם נמי דריש בנבלתה ולא בקרנים סתמא והטלפין כו': **המפלת** מין בהמה וחיה. לא הוי מצי למינקט נפל משום דאין עליה שולין בו את הבכורה כדאמר ואכה בפ' המפלת (נדה דף כה:): **הריני** מטיל עליה חומר ב' ולדות. בקונטרס פי' דלאו דוקא נקט אבל מחמת הלכה דחומר שני ולדות משמע בר"ת דחשיב ולדות בהמה חיה ועוף וכגון דקן בהמה היא וזכר דאי היא נקבה לא נפקא מינה מידי בהטבלה של שליא אם לא היתה ... קודם שקשרה אמה ואף לאחר שקשה כדאמרינן גבי סגל בפרק המפלת (שם דף כה:) אי נמי י"ל דהיינו מתני' כרבנן דלא חשבינן ליה ולד ונוהג בני ולדות הוי משום שליא גופה ולא משום בהמה ושמעינן לה חומר זכר ונקבה ומיהו אי כרבנן אתיא שפיר ליה למימר תנא לזכר ולנקבה ולנדה דבמה אין כאן ולד אחר ואפילו בקונטרס אמרי שפיר הא דלא קאמר ולנדה דהיינו חומר שני ולדות דקאמר וה"ה לפי מה שפירש דנקט בהמה והיא חוקא אבל כשלה נפל לא חיישינן לולד אחר כיון דיורה כי אורחא הא מתני' ילדה כי אורחא וחיישינן כאינה קשורה לולד אחר ומאי הישתא מייתי לר' אלעזר אדרבה קשיא ליה מתן ברייתא דנקט חיה ועוף דווקא והישתא לר' יוחנן וי"ל דאין הדבר תלוי בבי אורחא אלא משום דלא חיישינן ... מחמת שביעה דבמה לא ... אבל היא בהמה חיה ועוף לא הנה במעי אשה ולא היא במעי בהמה אין הבליא דגלה לנפרד מן הולד אפי' ילדה כבהמה כר קיימא וה"ה דהכא קתני שמא ימוח משמע דספיקא הוא וה"ל הא אסורה השליא באכילה כשאינה מקושרת ויש עמה ולד והא ספק ספיקא הוא שמא אין כאן ולד אחר ואפי' את"ל יש כאן שמא אין בתוכו מקצת ולד וכספ"ק דכתובות קמא (דף יא.) משמע דכספק ספיקא שרי דדייקינן מינה דאין מקצת שליא בלא ולד הא יש מקצת שליא בלא ולד הוה ליה למשרי מספק ספיקא וי"ל דבברייתא דקתני שמא היא בשליא שבאה אחר הולד ולעיל איירי בשליא שבאה קודם ולד אי נמי אסורה באכילה משום דגזרינן מקצתה אטו רובה כדמסיק בב"ק:

סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות כו'. והא דתנן בפ"ב דבכורות (דף כא:) בהמה גסה שפלטה חררת דם הרי זה יקבר ונפטרה מן הבכורה ולא אמרינן ישליכנה לכלבים מאי שנא דהכא דהתם לא אמרינן יקבר אלא כדי לפרסם דנפטרה מן הבכורה כדאמר התם ומה שאין דומה לומר שם כן אלא משום קושיא דפריך אר' חייא דאמר וכי מאחר דאינה מטמאה במגע ובמשא אמאי תקבר ומשני כדי לפרסמה כו' בלאו הכי נמי היה צריך לפרסם אלא דאורחי חייא לא ניחא ליה כל כך שתקבר מטעם פרסום כיון דאפילו ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה משום דבכל

רובא בר מיקדש הוא. משום דאוכלא נדמה דלא קדיש קאמר רובא ולא טולה ולא"ת אין ואי טולד קדשים כבכל קדוש כדמוכח בתמורה בסוף פרק *(כל הקרבנות) (דף יח.) דקאמר אבל כלאים טומטום ואנדרוגינוס אי אתה מוצא אלא בולדות קדשים לאמא כלומר טולד מבהמה קדושה קדיש וכ"ש נדמה כדמוכח במרובה (ב"ק עח.) דקאמר הבהמה כלאים מרבה ליה נדמה מבעיא וי"ל דסוגיא דהכא כמאן דאמר ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים והכא נמאן דאמר בהויין הן קדושים *ואם דנפל קדוש הכא הויא משום דילפינן מבכור דקדוש בבכורה כדדרשינן *בכריתות מדכתיב שגר לא נמי אפילו למאן דאמר במעי אמן הן קדושים נקט הכא רובא משום דאיכא דמות דיוקנא דלא קדיש: [ומ' היטב תוספות זבחים פה: בד"ה ומנ"ל ושוב שם קדי' בד"ה וקשבר]

לטומאת נבלות. אם נעשה כבר לאותה נבלה שהעור עליה: לא נצרכה. למשמעינן דהא הוי לאו כבר נינהו: אלא שנעשה ציק קודם. כגון הכה עם הבלן: לעולם לטומאת אוכלין. *ומתני' לא אופשיט דהכא שור שבלן עגיה ובעור בהמה אחרת קמיירי אבל עור תמור מאיס: אלא שאין עמה ולד. כשיצתה שבפנים: אבל יש עמה ולד. כגון שיצא ראשו ורובו לפנים: אין חוששין. שמא עוד היה ולד אחר עם זה ויצא ושליא זו שלו היה חד שבפנים כבר יצתה שליתו ומ"מ שליא זו אסורה דשמא של ולד אחר היתה: וקאמר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר. דבר זה שהיה מתיר מר' יוחנן: לא שנו. דאסורה באכילה דמשמע אפילו יש עמה ולד בפנים: אלא שאינה קשורה בו. דהתם איכא למימר לא שבפנים היתה שליא אחרת ונמוחה ויצאה ושליא זו של ולד אחר היתה ונמוח ויצא: אבל קשורה בו. ודאי שליא זו שלו היתה ומותרת באכילה: ור' יוחנן אמר אנו אין לנו. שתהא אסורה באכילה: אלא שליא. שיצאת מקצתה ואין עמה ולד בפנים דהתם חיישינן שמא יצא מיתוי הולד שם: אבל יש עמה ולד. אפי' אינה קשורה בו מותרת דבודאי שלו היא: מין בהמה חיה ועוף. ורבנן היא דאמרי במסכת נדה (דף כא.) כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד: אין חוששין לולד אחר. ואם נפתח הקבר בלא דם דהוי ליה יכולתה טהורה: אינה קשורה בהן הריני מטיל. על אמה הולדת: חומר שני ולדות. דחוששין שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ונמחה ונמוח ושמא זכר ולנקבה ולפי' בנדה יכולתה טמאה שבועים כדין נקבה מחמת ספק ולד אחר וגם חומרו של זה נוטל עליה וקאמר ולד זה שבשליא זו ולא היה בה ולד אחר ואו אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר ואינו חומר שהרי לא נגלה זה עמה קיי"ל במסכת נדה (דף כה:) המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה ונוהגין לה מימי ימי טוהר של זכר דאין שליא בלא ולד אבל לגו אין ימי טהרה: שמא נימוח שפיר של שליא זו. ושמא היה ולד נמוח: ושמא נימוחה שליתו של שפיר זה. ושליא זו שלו בלו היתה לאמה [illegible]

בלאי לן בין קשורה לשאינה קשורה: מ"מ. ישליכנה לכלבים ולא מספקינן לה בשליא הבכור: דבר הקדוש בבכורה. אם היה זכר: נדמה. קונטרפיי"ט רגל שילדה נראה ותמריך בבכורות (דף יב.) מין שו אי שו שילדה דומה עד שיהא שור ובכורו שור: וכל הולדות דרכן לילד מחצה זכרים ומחצה נקבות. הלכך ולד זה ספק זכר ספק נקבה ואם נקבה ואת"ל זכר הוא שמא נדמה הוא: הוו להו זכרים מיעוטא. ומיעוטא לא חיישינן: רובא בר מיקדש הוא. בין זכר ובין נקבה הן מגדמה: יש בו משום רפואה. כגון מסוכה לא הם לא בלוחם על המכה: אין בו משום רפואה. כגון מפסקן בלא כתולי כגון קשורת שליא בפרסת דרכים וכוונה בהם שתוחין לניחום: דניכחוש

רבינו גרשום

אסור שליא נמי אסורה ולא צריך קרא לפשוטא לא נצרכה אלא אפי' שעשאן לציק קדרה כלומר אפי' בישלן ביותר כציק קדרה שמבשלין ביותר אין מטמאין טומאת נבלות. לעולם לטומאת אוכלין מיבעי ליה אי מטמא טומאת אוכלין ואם לאו ואי אמרת תנינא דמטמא טומאת אוכלין עור שלוק אפי' שאר עורות מטמאין טומאת אוכלין כי שלוק תיבעי ליה עדיף עור חמור דמאיס: א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין עמה ולד כלומר מה דתנן שליא שיצתה מקצתה אסורה באכילה דאין שליא בלא ולד אלא שאין עמה ולד במעי בהמה אבל יש עמה ולד במעי הבהמה אין חוששין לולד אחר דלא נימא אע"פ שיש במעיה ולד שמא ולד אחר יצא עמה ויצא וחוץ מבחוצתו הוה עם השליא ואסורה באכילה אלא והאי כי יש במעיה ולד אע"ג דיצאתה השליא מותרת באכילה דאין חוששין לולד אחר: אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר אלעזר לא שנו אלא שאינה קשורה בולד כו' כלומר מה דתנן שליא שיצאתה מקצתה אסורה באכילה אלא שנמצא ולד במעיה ואין השליא קשורה באותו ולד אין אותה שליא מאותו ולד וחיישינן לולד אחר שמא יצא עמה ולד אחר אבל קשורה השליא באותו ולד שנמצא במעיה אין חוששין לולד אחר. ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד אלא שאין עמה כו' כלומר שלא נמצא עמה ולד במעיה אבל נמצא עמה ולד במעיה בין קשורה כו' תניא כוותיה דר' אלעזר כו' כלומר דבקשורה תליא מילתא: הריני מטיל עליה חומר שני ולדות כו' כלומר שיש לומר הכי בהמה חיה ועוף הוו לכן שלא אחרת ונמוחה והא שליא הוה לה שפיר ולדות אם תני זכרים חיישינן שמא בזאי שילא נקבה הוהה לה במעיה ונוהגין עליה חומרי שני ולדות חשב שבועים (שמונים יום) ימי טומאה דנקבה ולא הוא לה ימי טהרה אלא ל"ג ימים: המבכרת שהפילה שלא ישליכנה לכלבים. כלומר שתורה לישראל בהנאה: מ"ט רובא בר מקדש הוא כלומר בין זכרים בין נקבות בולן קדשים הן אם בהמת קדשים הוא שהפילה: אילן שמשיר פירותיו כלומר שמן פירות יותר מדאי עד שמשברין ענפי אילן: בי היכי דניכחוש

הדרן עלך בהמה המקשה

נר מצוה: צ א מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה הל' ... [א] [מיי' פ"ט מהל' אבות הטומאות הל' ו']: צא ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' ... צב ג מיי' פ"ה מהל' ... [מיי' פ"י מהל' ...]

מסורת הש"ס: נדה כו: · [לעיל מג:] · נדה כה. · שבת סז. · [שבת סז. וע"ש היטב ובתוס' דשם] · [לעיל עא.] · [כריתות ג.]

שיטה מקובצת: [א] א"ת הוא מונה כו' קרנים ובכל קדוש. ג"ל ...

גליון הש"ס: תוס' ד"ה תנא ... בד"ה בנבלתה ...

אי לטומאת נבלות תנינא טומאת אוכלין *דתניא *העור והשליא אין מטמאין טומאת אוכלין עור ששלקו והשליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין טומאת נבילות נמי תנינא °בנבלתה [א] ולא בעור ולא בעצמות ולא בגידין ולא בקרנים ולא בטלפים ואמר רבה בר רב הונא לא נצרכה אלא שעשאן ציק קדרה לעולם טומאת אוכלין ושאני עור חמור דמאיס: שליא שיצתה: א"ר אלעזר לא שנו אלא שאין עמה ולד אבל יש עמה ולד אין חוששין לולד אחר ור' יוחנן אמר בין אין עמה ולד בין יש עמה ולד חוששין לולד אחר איני והא א"ר ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר אלא אי אתמר הכי אתמר א"ר אלעזר ג'לא שנו אלא שאינה קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר ור' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא שליא בלא ולד אבל יש עמה ולד בין קשורה בולד בין אין קשורה בולד אין חוששין לולד אחר והיינו דאמר ר' ירמיה לחומרא אמרה ר' אלעזר תניא כוותיה דר' אלעזר *המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן בזמן שקשורה בהן אין חוששין לולד אחר אינה קשורה בהן הריני מטיל עליה חומר שני ולדות שאני אומר שמא נימוח שפיר של שליא שמא נימוחה שליתו של שפיר: המבכרת שהפילה [וכו']: מאי טעמא אמר רב איקא בריה דרב אמי רוב בהמות יולדות דבר הקדוש בבכורה ומיעוט בהמות דבר שאינו קדוש בבכורה ומאי ניהו נדמה וכל הולדות יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות סמוך מיעוטא דנדמה למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא: ובמקדשין תקבר: מ"ט רובא בר מיקדש הוא: ואין קוברים אותה: *אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי *אין בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי והתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים בשלמא טוענו באבנים כי היכי דניכחוש

דניכחוש חיליה אלא סוקרו בסיקרא אמאי כי היכי דליחזיוה אינשי וליבעי רחמי עילויה *כדתניא °וטמא טמא יקרא *צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים וכן מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן כובסא בדיקלא כמאן כי האי תנא :

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כיצד השוחט אותו ואת בנו *חולין בחוץ שניהם כשרים והשני סופג את הארבעים קדשים בחוץ *הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול קדשים וחולין בחוץ הראשון חייב כרת ופסול והשני כשר ושניהם סופגים את הארבעים חולין וקדשים בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים קדשים וחולין בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול חולין בחוץ ובפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול קדשים בחוץ ובפנים הראשון חייב כרת ושניהם סופגים את הארבעים ושניהם פסולים חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור והשני סופג את הארבעים וכשר קדשים בפנים ובחוץ הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעים ופסול :

גמ' ת"ר מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין תלמוד לומר °שור או כשב או עז כי יולד וכתיב בתריה °ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד לימד על אותו ואת בנו שנוהג במוקדשין ואימא במוקדשין אין בחולין לא שור הפסיק הענין ואימא בחולין אין במוקדשין לא כתיב ושור *וי"ו מוסיף על ענין ראשון אי מה קדשים כלאים לא אף אותו ואת בנו כלאים לא אלמה תניא *אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי ועוד שה כתיב ואמר רבא

זה

(ויקרא יג) (שם כב) (שם)

רש"י

דניכחוש חיליה. שמרוב שומנו הוא משירן : לליחזויה אינשי. סימן הוא שמשיר פירותיו : וטמא טמא יקרא. צועק ואומר טמא הוא : כובסא. אשכול תמרים וסימן הוא שמשיר פירותיו : כי האי תנא. לבקש עליו רבים רחמים :

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו. משום דבעי למימר בחולין ובמוקדשים דאצטריך למילף מקראי כדילפינן בגמרא תנא נמי בארץ ובח"ל דלא איצטריך דהא חובת הגוף היא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בח"ל : בפני הבית (א). בזמן הבית בפ' בתרא (לקמן דף קלח:) מפרש אמאי נקטינהו : שניהם כשרים. משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין *ובגמרא מפרש אמאי נקטינהו : והשני סופג. משום לאו דאותו ואת בנו ולא שנא שחט את האם תחלה ול"ש שחט את הבן תחלה לא שנא שחטינהו חד גברא ולא שנא תרי גברי יליף בגמרא דחייב : הראשון חייב כרת. משום שחוטי חוץ אבל השני פטור מן הכרת דכיון דנשחטה אמו שוב אינו ראוי הבן לישחט בפנים דפסול משום מחוסר זמן ואינו חייב משום שחוטי חוץ אלא א"כ ראוי לפנים דכתיב (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו הראוי לפתח אהל [מועד] חייבין עליו בחוץ ואי לא לא : ושניהם סופגין. הראשון משום לאו דשחוטי חוץ דכתיב (דברים יב) בהעלאה השמר לך פן תעלה ובזבחים (דף קז.) ילפינן בהיקש שוחט ממעלה שם תעלה ושם תעשה מה מעלה לא ענש אלא א"כ הזהיר אף שוחט לא ענש אלא א"כ הזהיר : חולין בפנים שניהם פסולין. משום חולין שנשחטו בעזרה דילפינן להו בקדושין בפרק האיש מקדש (דף נז:) : והשני סופג. משום אותו ואת בנו אבל משום חולין שנשחטו בעזרה אזהרה דילה היא (דברים יב) כי ירחק וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ולא בקירוב מקום : קדשים בפנים. השני סופג משום אותו ואת בנו : ופסול. משום מחוסר זמן : חולין וקדשים בחוץ. דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים וכן כל השנויים במשנה דוקא נקט להו : והשני סופג. משום אותו ואת בנו : קדשים בחוץ. בתחלה ואחר כך חולין בחוץ פסול : והשני כשר. באכילה ואיידי דתנא פסול תנא כשר : ושניהם סופגין. ראשון משום שחוטי חוץ ושני משום אותו ואת בנו : חולין וקדשים בפנים שניהם פסולים. ראשון משום חולין שנשחטו בעזרה ושני משום מחוסר זמן : והשני סופג. משום אותו ואת בנו : חולין בחוץ ובפנים. הראשון בחוץ והשני בפנים : קדשים בחוץ ובפנים הראשון בכרת. משום שחוטי חוץ : ושניהם פסולין. ראשון שנשחט בחוץ ושני משום מחוסר זמן : ושניהם סופגין. ראשון משום שחוטי חוץ ושני משום אותו ואת בנו : קדשים בפנים ובחוץ. השני סופג משום אותו ואת בנו ומשום שחוטי חוץ לא לקי דמחוסר זמן הוא ואינו מתקבל בפנים : **גמ'** ירלה לקרבן אשה. וסמיך ליה אותו ואת בנו : שור הפסיק הענין. דאי אקמאי קאי נשתוק מיניה וכתוב ואותו ואת בנו דהא בשור ובשה איירי לעיל : במוקדשין לא. דהא אפסקיה : כלאים. רחל שילדה מן התיש שחטה ואת בנה :

ועוד

תוספות

אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בח"ל. איידי דבעי למתני בחולין ובמוקדשין בפני הבית ושלא בפני הבית שהם לצורך קתני נמי בארץ ובח"ל ואע"ג דהוי שלא לצורך דחובת הגוף היא כיון דאיכא דוכתא דהוי לצורך כגון בראשית הגז דהכי אמרינן בשילוח הקן (לקמן קלח:) דבארץ ובח"ל בכולהו שלא לצורך לבד מראשית הגז ובפני הבית ושלא בפני הבית בכולהו הוי שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו דאיצטריך דה"א כיון דבענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן דאיכא קדשים : **מנין** לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים. וא"ת ואמאי ס"ד דלא איירי קרא במוקדשין הא סתמא כתיב ואין לומר דאיצטריך שאם צריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתי עשה דפסח ודחי לאו דאותו ואת בנו ולהכי איצטריך דלא דחי דכי האי גוונא אמרינן לקמן בשילוח הקן (דף קמא.) גבי לדבר מצוה מנין דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה ובלאו קרא לא *דחי ליה עשה ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסיק הענין דמשמע למעוטי מוקדשין דליכא למימר משום דלא תימא במוקדשין דוקא בא להפסיק דא"כ ליכתביה בעלמא שלא בענין דקדשים ומילא הוה מוקמינן לקרא בכל מילי ולפי המסקנא נ"ל דלשום דרשה נכתב שם וא"ת בפ' הזרוע (לקמן דף קל.) דדריש מקרא דאין מתנות נוהגים במוקדשים שהיה בדין שינהגו מק"ו ופריך בגמרא קרא ל"ל אי משום ק"ו איכא למיפרך כו' מכל מקום בלא ק"ו אי לאו דמיעט קרא במוקדשים (לא) הוי מוקמינן לקרא בכל מילי וי"ל משום דקרא דמתנות לענין חולין כתיב : **אי** מה קדשים כלאים כו'. וא"ת תקשה ליה נמי מה קדשים שלא בפני הבית לא דכה"ג אשכחן בפ' שילוח הקן (לקמן דף קלח:) ס"ד אמינא הואיל דלענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן שיש קדשים וי"ל כהי דהוה צריך למיתני מ"מ לא איצטריך קרא להכי דאע"ג דשלא בפני הבית אין קדשים קריבין מ"מ מקדש קדישי : **ועוד** שה כתיב ואמר רבא זה בנה אב. בלא רבא הוה מצי למיפרך והא שור ושה כתיב דאין אתה יכול להוציא כלאים מביניהם ואית לן למעוטי כלאים כדמוכח במרובה (ב"ק עז:) גבי כי יגנוב איש שור או שה וטבחו אלא דעדיפא פריך וא"ת ואמאי לא גמרינן שור שור משבת ויהא אותו ואת בנו נוהג אף בחיה כדאשכחן בשור שנגח את הפרה (שם נד:) וי"ל כיון דלא מצינו למילף אף בהמה טמאה דומיא דשבת לא ילפינן כלל ועוד דאי משבת ילפינן א"כ שה דכתב רחמנא למה לי ועוד דומיא דקדשים דלא שייך בחיה ומהאי טעמא נמי הוה ממעטינן כלאים אי לאו דכתיב או :

זה

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"י מהל' טומאת צרעת הל"ט סמג עשין רלח :

א ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל"ב סמג לאוין קמט :

[עיין היטב תוס' זבחים לג: ד"ה לענין וכו' דעשה דפסח שיש בו כרת חמור ודחי]

[לקמן עט: תוספתא פ"ה]

מסורת הש"ס

סוטה לב: נדה סו. שבת סז. מ"ק ה.

רש"ל מוחק כל זה עד סוף הדיבור ועיין רש"א שמקיים גי' הספרים

[עיין תוס' לקמן פ. ד"ה חולין]

[עי' תוס' שם ד"ה הראשון]

יבמות פ. וש"נ

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בפני הבית ושלא בפני הבית בזמן הבית ושלא בזמן הבית :

רבינו גרשום

דניכחוש חיליה כלומר שיתיש כחו של אילן ולא יטעון פירות ביותר: כמאן תלינן כובסא בדיקלא כלומר דקל שמשיר פירותיו תולין בו דברי' הנדילין [בו] תמרים שגדילין התמרים יחד כאגוזין דקין ואותו הדבר שהתמרים גדילין בו שמו כובסא תולין בו כדי שידעו רבים שמשיר פירותיו ויבקשו עליו רחמים :

סליק פירקא

אותו ואת בנו. חולין בחוץ שניהן כשרין כו' כלומר השני סופג את הארבעים משום דלאו דאותו ואת בנו: קדשים בחוץ הראשון חייב כרת משום שוחט חוץ ושניהן פסולין דשניהן בחוץ הוו. ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום לאו דשחוטי חוץ ולא יזבחו עוד את זבחיהם והשני משום לאו אותו ואת בנו: חולין בפנים שניהם פסולין כלומר דחולין בעזרה פסולין והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו. ופסול משום מחוסר זמן חולין וקדשים בחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו ופסול דמחוסר זמן הוא: קדשים וחולין בחוץ כו' ושניהם סופגין את הארבעים זה משום לאו דשוחטי חוץ וזה משום לאו דאותו ואת בנו: (חולין וקדשים) [קדשים וחולין]בפנים כו' והשני סופג את הארבעים ופסול. כלומר סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום חולין בעזרה:חולין בחוץ ובפנים כו' כלומר והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול דחולין בפנים [פסול] קדשים בחוץ ובפנים כו' ושניהן פסולין כלומר ראשון משום דקדשים בחוץ והשני פסול דמחוסר זמן[הוא] ושניהן סופגין את הארבעים הראשון משום שחוטי חוץ והשני משום לאו דאותו ואת בנו . חולין בפנים ובחוץ הראשון פסול ופטור. כו' כלומר ראשון פסול דחולין בפנים הוא והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו וכשר. קדשים בפנים ובחוץ כו' והשני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו ופסול משום דקדשים בחוץ הן ומחוסר זמן : שור הפסיק הענין . כלומר אי כתב שור או כשב או עז כי יולד כו' אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד הוה אמרינן במוקדשין ולא בחולין השתא דכתיב שור או שה אותו ואת בנו הפסיק הענין : ושור

מוסיף

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' י"א סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ג ובזכרים נוהג מספק:

מסורת הש"ס

*זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא את הכלאים אמר קרא או לרבות את הכלאים האי או מיבעי ליה לחלק דס"ד אמינא עד דשחיט שור ובנו שה ובנו לא מיחייב קמ"ל לחלק מבנו נפקא ואכתי מיבעי ליה לכדתניא אילו נאמר שור ושה ובנו הייתי אומר עד שישחוט שור ושה ובנו ת"ל °שור או שה אותו ואת בנו מאי לאו מאו נפקא ליה לא מאותו הניחא לרבנן דמייתר להו אותו אלא לחנניה דלא מייתר ליה אותו לחלק מנא ליה לחלק לא צריך קרא דסבר לה כר' יונתן *דתניא °איש אשר *יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו ואמו שלא אביו מנין ת"ל °אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו מאי חנניה ומאי רבנן *דתניא [א]אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניה אומר נוהג בין בזכרים ובין בנקבות מ"ט דרבנן דתניא יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים לא אם אמרת באם על הבנים שכן לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ת"ל אותו א' ולא ב' אחר שחלק הכתוב זכיתי לדין חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים ואם נפשך לומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו מה אם נפשך לומר וכי תימא אותו זכר משמע הרי הוא אומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו
ולחנניה

רש"י

*ועוד. קשיא לי עלה דהא דקתני נוהג בכלאים האמר רבא כו': אינו אלא להוציא את הכלאים. דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים מדלא כתיב שה כשבים ועזים ש"מ דלא מיקרי שה עד שיהו אביו ואמו כבשים או שניהם עזים אבל אחד כשב ואחד עז לא הוי שה: אמר קרא או לרבות את הכלאים. ותפשוט מהכא תרתי קושייתא: לחלק. לחייב על אחד מהם ששחטו או שור ובנו או שה ובנו: בנו. דחד משמע: עד ששחוט שור ושה ובנו. של א' מהם ת"ל שור או וגו': מאי לאו מאו נפקא ליה. וה"ק אילו נאמר שור ושה ולא נאמר או הייתי אומר כו': לא מאותו. נפקא ליה וה"ק אילו נאמר שור ושה ובנו ולא כתיב אותו ה"א עד דשחיט תרי ובריה דחד מינייהו ת"ל אותו ואת בנו חד אב וחד בן אבל או לכלאים אתא: הניחא לרבנן. לקמן בעי מאי חנניה ומאי רבנן: כר' יונתן. דאמר אע"ג דלא כתיב או כמאן דכתיב או דמי וכל היכא דכתיב פלוני ופלוני או האי או האי משמע: דתניא איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא. קלל שניהם אחד מהם מנין: ת"ל. בסיפיה אביו ואמו קלל: אביו קלל ואמו קלל. כלומר בתחלת המקרא סמך קללה לאביו ובסוף המקרא סמך קללה לאמו למימרא דאו האי או האי: ר' יונתן אומר. אביו ואמו משמע נמי או האי או האי וסיפיה דקרא לדרשא אחרינא להביא את המקלל לאחר מיתה שחייב: בפני עצמו. כלומר או זה או זה: בנקבות. האם ובנה: ואינו נוהג בזכרים. דאין חוששין לזרע האב ואם שחט זכר מותר לשחוט בנו ובתו: באם על הבנים. שלוח הקן שהוזהר (דברים כב) שלא ליקח שניהם: בנקבות. דכתיב (שם) והאם רובצת ולא האב רובץ: לא עשה בה מזומן. דתניא (לקמן דף קלט:) כי יקרא פרט למזומן כלומר עוף שלו אינו חייב בשילוח: תאמר באותו ואת בנו כו'. והואיל וחמור הוא ינהוג בשניהם: אותו אחד ולא שנים. באחד הוא נוהג ולא בשנים ומעתה שחלק הכתוב וא"א לומר שינהוג בשניהם אלא או בזכרים או בנקבות: זכיתי לדין. מעתה אני רשאי ללמוד מדין הראשון באי זו ינהוג דהשתא ליכא למיפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות דמאי חומרא היא זו לומר כן מה לי זכרים ומה לי נקבות: ואם נפשך לומר. ולהשיב תשובה על דין זה יש לי טעם אחר הרי הוא אומר בנו משמע שנראה לו כבנו: שכרוך. ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר האם: מאי אם נפשך לומר. מה היה לו להשיב על בנין אב הראשון:
ואזדא

תוספות

זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים. פירש בקונטרס דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים וקשה לפירושו דבמרובה (ב"ק עח.) מסיק דבנין אב דרבא איצטריך לפדיון פטר חמור כדתנן אין פודין לא בעגל ולא בכלאים ופריך התם ולר"א דמתיר בכלאים מפני שהוא שה למאי אתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא ודלא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כשבים ושה עזים נפקא משמע בהדיא דבנין אב דרבא לא הוה משה כשבים ושה עזים ונראה דמשה דפסח עביד בנין אב תדע מדמסיק במרובה דלפטר חמור אצטריך בנין אב דרבא ובסוף פ"ק דבכורות (דף יב.) יליף לה משה שה של פסח אבל קשה דמאי שנא דהכא קרי ליה בנין אב ובבכורות עביד ליה ג"ש נאמר כאן שה ונאמר להלן שה ועוד דמאי שנא דנקט רבא כלאים טפי מעגל וחיה טרפה ושחוטה דכולהו מפיק התם משה כדקאמר התם מה להלן פרט לכל השמות הללו וליכא למימר דטרפה ושחוטה נפקא ממשמעותיה דשה ולאו דוקא נקט פרט לכל השמות דה"נ עגל וחיה נקט התם אע"ג דודאי נפקי ממשמעותיה דשה אלא ניחא ליה לכלול כולם יחד דהא פר אפי' שחוט קרוי פר כדאמרי' בפרק הוציאו לו (יומא דף מט:) ושה נמי הוי נמנין עליו אפי' אחר שחיטה אי לאו דכתיב מהיות משה מחיותיה דשה כדאמר התם וטרפה נמי חשיבא שה דמחייב במרובה (דף עז:) במוכר טרפה בד' וה' אע"ג דשה כתיב התם והכי נמי תנא אותו ואת בנו נוהג בטרפה ואפי' ר"ש לא פליג אלא משום דהויא שחיטה שאינה ראויה וע"ק דבאותו ואת בנו ובתשלומי ד' וה' נמעט טרפה מבנין אב וצ"ל דטרפה ושחוטה נפקי מג"ש דשה שה מפסח כדאמר בבכורות (דף יב.) ועגל וחיה ממשמעות דשה וכלאים מבנין אב דרבא דמגזרה שוה לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טרפה ושחוטה דאית לן למימר תפדה תפדה ריבה כיון דשה גמור הוא בין דאזלת בתר אב בין דאזלת בתר אם אבל מבנין אב ממעט שפיר דהכי כתיב שה תמים וגו' ומן העזים תקחו דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ומיותר הוא דלגופיה לא איצטריך דמשאר קדשים נפקא דממעטינן כלאים מאו כשב אלא ללמד בעלמא אתי דכל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים ואע"ג דכתיב נמי בהאי קרא תמים דנפיק משאר קדשים לשום דרשא נכתב והא דלא ממעטינן באותו ואת בנו ובתשלומי ד' וה' טרפה בגזרה שוה דשה שה מפסח אפשר דאינו מופנה והשתא ניחא נמי כי בעי במרובה לר' אלעזר דמתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא (א) לקדשים ולא קאמר לטרפה ושחוטה דהנהו מגזרה שוה נפקי וא"ת ובמרובה דקאמר ובנין אב דרבא למאי הלכתא אי לקדשים בהדיא כתיב בהו משמע דאי לא כתיב בהו כלאים בהדיא הוה ניחא והא עיקר בנין אב לא אייתר בפסח אלא משום דמקדשים נפקא וי"ל דכן דרך הש"ס שעושה כאילו קים ליה בפסח ממקום אחר וכענין זה יש בריש קדושין (דף ג:) ובפרק נערה (כתובות דף מו:) גבי קדושי הבת לאביה דקאמר וכי תימא נילף מבשת ופגם ואע"ג דבשת ופגם גופיה לא קים לן דהוי דאביה אלא מקדושין בפ' אלו נערות (דף מ: ושם ד"ה דאי)*:

או לרבות את הכלאים. אף על גב דמאו כשב ממעטינן כלאים התם מעטין דקרא והכא מעטין דקרא כדאמר במרובה (ב"ק עז:) וא"ת והיכי פריך לעיל ואימא במוקדשין אין בחולין לא היכי מצי למימר הכי א"כ אמאי איצטריך או לרבות כלאים דכלאים בקדשים ליכא כדקאמר אי מה כלאים בקדשים לא וי"ל דאי הוה מוקמינן קרא דאותו ואת בנו דוקא במוקדשים א"כ לא הוה דרשינן או לרבות כלאים אלא הוה מוקמינן לדרשא אחריתי:

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו. וא"ת ולר' יאשיה אמאי כתיב קרא (דברים כב) יחדו בלא תחרוש וי"ל דאיצטריך דה"א דאסור אע"פ שאינם קשורים וכן גבי לבישת כלאים אי לא כתיב יחדו ה"א דאפי' מלבושים אחד של צמר ואחד של פשתים לא ילבש אע"פ שאינם תפורים יחד דמיחדו דרשינן דתוכף תכיפה אחת אינו חבור ור' יונתן לא משום דפרט הכתוב יחדו בהני דריש דהא אצטריך כדפי' אלא מסברא דנפשיה קאמר הכי ולהכי לא קאמר כדרך שפרט לך הכתוב בכלאים כדאמרינן בפרק כל שעה (פסחים דף כא:) כדרך שפרט לך הכתוב בנבלה:

מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים. דאם דקרא משמע ליה דוקא ולא משום שאורחה להיות רובצת מדכתיב (דברים כב) שלח תשלח את האם דה"ל למכתב שלח תשלחנה כיון דכתיב כבר לא תקח האם לכך משמע ליה דוקא:

מי שבנו כרוך אחריו. וא"ת א"כ ל"ל דמייתר קרא גבי שלוח הקן נילף ק"ו מאותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן ויש לומר דאי לאו דחזינן בשלוח הקן דאם דוקא לא הוי דרשינן באותו ואת בנו שבנו כרוך אחריו:
ולחנניה

ב"מ לד: סנהדרין סו. סה: שבועות כו. [מנחות ל:לא.]

ש"ך לס"א

ב"ק עז:

ויקרא כב

שמות כא

אשר יקלל אביו ואמו כצ"ל רש"ל

בכורות

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה זה בנה וכו' למאי הלכתא ולא קאמר כו' ואי לקדשים נמחק:

[וע"ע תוס' יומא מט: ד"ה שאני וכו' באריכות]

רבינו גרשום

מוסיף על ענין ראשון דאפי' במוקדשין. אי מה קדשים אינו נוהג בכלאים כלומר דאמרינן לענין קדשים שור או כשב פ־ט לכלאים כל מקום שנאמר שה אינו [אלא] להוציא כלאים ולמה תניא אותו ואת בנו נוהג בכלאים אמר קרא או לרבות הכלאים. לחלק מבנו נפקא כו' כלומר בנו אפי' אחד. סבר לה כר' יונתן כו' כלומר דסבירא ליה דשור ושה בלא או משמע נמי אחד אחד בפני עצמו עד שיפרט לך הכתוב יחדו: דתניא אביו קילל אמו קילל כו' כתיב כי איש איש אשר יקלל את אביו וגו' וכתיב אביו ואמו קילל. כלומר הרי קללה תכף לאב וקללה תכף לאם ואם מקלל אב בלא אם ואם בלא אב חייב ואם לאו בהא טעם לא היה חייב עד שיקללם יחד: ר' יונתן אמר משמע נמי אחד אחד בפ"ע עד שיפרט לך הכתוב יחדו דכתיב א) (אביו ואמו קלל) יחדו הכא נמי אי הוה כתיב שור ושה אותו ואת בנו משמע נמי אחד אחד בפ"ע ולא צריך או לחלק. נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים כלומר נוהג באם ואינו נוהג באב. כלומר דאי נטל אב מעל הבנים אינו חייב. שכן לא עשה מזומן כו' דכתיב כי יקרא-קן צפור לפניך בדרך ולא במזומן כגון תרנגולת ואווזים: אותו אחד ולא שנים כלומר באחד נוהג ולא בשנים. וכי תימא אותו זכר משמע

א) נראה דט"ס הוא וצ"ל דכתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדו.

ולחנניה כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכתא כחנניה ואזדא שמואל לטעמיה *דתנן ר' יהודה אומר [א]הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין זה בזה אבל הנולדין מן החמור עם הנולדין מן הסוס אסורין ואמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' יהודה דאמר *אין חוששין לזרע האב אבל חכמים אומרים כל מיני פרדות אחת הן *מאן חכמים חנניה הוא דאמר חוששין לזרע האב והאי בר סוסיא וחמרא והאי בר חמרא וסוסיא כולהו חדא מינא נינהו איבעיא להו *(מי פשיט) ליה לר' יהודה דאין חוששין לזרע האב או דלמא ספוקי מספקא ליה למאי נפקא מינה למישרא פרי עם האם אי אמרת מיפשט פשיטא ליה פרי עם האם שרי *(אלא אי) אמרת ספוקי מספקא ליה פרי עם האם אסור מאי ת"ש ר' יהודה אומר כל הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהן חמור מותרין זה בזה היכי דמי אילימא דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור צריכא למימר אלא לאו דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור וקתני מותרים זה עם זה אלמא מיפשט פשיטא ליה לא לעולם דאבוה דהאי חמור ואבוה דהאי חמור ודקאמרת צריכא למימר מהו דתימא אתי צד דסוס משתמש בצד חמור וצד חמור משתמש בצד סוס קמ"ל ת"ש *ר' יהודה אומר פרדה שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה ואי אמרת מפשט פשיטא ליה לרבע עלה מינא דאמה דלא ידעינן מינא דאמה מאי ניהו והא אלא מינה קתני הכי קאמר אין מרביעין עליה לא מין סוס ולא מין חמור לפי שאין יודעין במינה וליבדוק בסימנין דאמר אביי [ב]עבי קליה בר חמרא צניף קליה בר סוסיא ואמר רב פפא [ג]דברבן אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא זוטרן אודניה ורבה גנובתיה בר סוסיא הכא במאי עסקינן באלמת וגידמת מאי הוי עלה ת"ש דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודין בפרי עם האם שאסור [ד]שמע מינה ספוקי מספקא ליה ש"מ אמר ליה ר' אבא לשמעיה [ה]אי מעיילת לי כודנייתא בריספק עיין להנך דדמיין להדדי ועייל לי אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין

ואזדא שמואל לטעמיה. דאית ליה חוששין בבהמות לזרע האב: הנולדים מן הסוס. נקבה: אע"פ שאביהן חמור מותרין. פרד זכר בן סוס נקבה עם פרדה נקבה בת סוס נקבה ולא אמרינן אתי צד סוס ומשתמש בצד חמור שצד סוס וחמור יש בשניהם להא לא חיישינן ממה נפשך אי חוששין לזרע האב שניהם שוין שבשניהם יש צד סוס וחמור ואי אין חוששין הרי כולן מין סוס: אבל. פרדים הנולדים מן הסוס נקבה אסורים עם פרדים הנולדים מן החמור נקבה דשמא אין חוששין לזרע האב והוי האי כוליה סוס והאי כוליה חמור: זו דברי ר' יהודה. דאמר (שמא) אין חוששין לפיכך אסורים: אבל חכמים אומרים. כולן מותרים שבשניהם יש ב' צדדין ומדקרי שמואל לחנניה בלשון חכמים ש"מ סבירא ליה דהלכתא כחנניה: מיפשט פשיטא ליה. ומשום הכי אסר: או ספוקי מספקא ליה. ומשו"ה אסר: נפקא מיניה למישרי פרי עם האם. פרד בן סוס נקבה להרביע על סוס נקבה: פרי עם האם אסור. משום דלמא חוששין: אלא לאו דאבוה דהאי סוס ואבוה דהאי חמור: והכי קאמר ר' יהודה דמרביעים סוס גמור על פרד בן סוסיא ומאי שאביהן חמור אביו של פרד קאמר: לא לעולם. אימא לך ספוקי מספקא ליה ומשום הכי הנולדים מן הסוס ומן החמור מותרין זה בזה כדפרישית לעיל ממה נפשך: מהו דתימא אתי צד סוס וכו'. מהו דתימא ליתסרו הנולדים מן הסוס או מן החמור נמי זה עם זה משום דדלמא חיישינן לזרע *האם ואתי צד סוס וכו': קמ"ל. דהא לא אמרי' שאין כאן צד סוס מיוחד וצד חמור מיוחד הילכך אין מזכירין כאן צדדים דהא מבלבל זרעיה ומינא באפי נפשיה הוא דמקרי והוא מין בפני עצמו מעין סוס וחמור: אלא מינה. פרד: והא אלא מינה קתני. ואי לא ידעינן אי בת סוסיא ואי בת חמורה מאי פרד מרבעינן עלה האמר ר' יהודה הנולדים מן הסוסיא אסורין בנולדין מן החמורה: לא מין סוס. לא סוס גמור ולא פרד בן סוסיא: אלא מינה. כלומר עד שיודע לך מאיזה מין הוא: בר חמרא. אמו היתה חמורה: צניף. צלול והוא לשון נעקת הסוס: גנובתיה. זנבו: גידמת. מזנב ומאזנים: בריספק. עגלה שהיה רוכב בה: דדמיין להדדי. באזנים ובזנב משום מנהיג בכלאים: קסבר אין חוששין. והוי כלאים בני החמורה ובני הסוסיא דאי חוששין כולן שוין שבכולן יש ב' צדדים:

ולחנניה כתיב אותו וכתיב בנו. וא"ת ולשתוק מאותו ומבנו ולכתוב בן וי"ל דלא מדכתיב את בנו ולא כתיב בן קדרים אלא בן נמי משמע דכרוך אחריו: מהו דתימא אתי צד סוס ומשתמש כו' קמ"ל. לא דמי לחציו עבד וחציו בן חורין (חגיגה דף ב:) דאסור בחציה שפחה וחציה בת חורין משום דאתי צד עבדות ומשמש בצד חירות דהכא כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פרדות הבאין מסוס וחמור מין אחד הוא:

עייל לי הנך דדמיין להדדי. משמע דרבי אבא סבר כרבי יהודה וכן אביי דאמר עבי קליה בר חמרא וכן רב פפא דאמר רברבן אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא כולהו סבירא להו כרבי יהודה ובפרק ב' דייני גזרות (כתובות דף קיא:) אמרינן הלכה כרבי יהודה בפרדות ושור או שה דאותו ואת בנו מתרגמינן תורתא או *שיתא (ויקרא כב) משמע דאין נוהג בזכרים והיינו דלא כחנניה ומיהו שמואל פסק כחנניה ועוד דסתם מתניתין (א) דסוף פרק אלו מומין (בכורות מה:) אלו כשרים באדם ופסולים בבהמה אותו ואת בנו מוקי לה התם כחנניה ועוד דחנניה כרבי יונתן ובפרק השואל (ב"מ דף צז:) אמר דאביי סבר לה כרבי יאשיה ורבא סבר לה כרבי יונתן וקי"ל כרבא לגבי דאביי ומיהו אפילו קיימא לן כרבי יהודה בפרדות כדפסיק בס"פ בתרא דכתובות (דף קיא:) אין להתיר אותו ואת בנו בזכרים דהא מסקינן הכא דרבי יהודה ספוקי מספקא ליה וא"ת דמסקינן בשמעתין בסמוך דבין לרבי אליעזר ובין לרבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי לאו ואמאי מספקא להו והא אמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלג.) גבי מתנות לר' אליעזר מבעי ליה אם שור אם שה לחלק ורבנן נפקא להו לחלק מאת זובחי הזבח ולר' אליעזר מאת זובחי הזבח אתא לכדרבא דהדין עם הטבח וא"כ מדבעי להו קרא לחלק מכלל דאין חוששין לזרע האב כדמשמע לעיל וי"ל דודאי אי חוששין לזרע האב לא צריך קרא לחלק אבל משום דמספקא להו שמא אין חוששין קבעי קרא לחלק משום דילמא אין חוששין ואתא קרא לחלק ואי חוששין לרבנן אתא קרא דמאת זובחי הזבח לכדרבא דהדין עם הטבח ולר' אליעזר אתא אם שה לחייב *במתנות כדדרשי רבנן ומשום דמספקא ליה לרבי אליעזר אי אתא לחלק או לחייב במתנות פטר ר' אליעזר דהמוציא מחברו עליו הראיה וא"ת הא דקאמר רבי יוחנן התם דדרשי רבנן אם שה לרבות את הכוי דחייב במתנות היכי דמי אי בגבי הבא על התיישה כדמסיק בשמעתין דבהכי פליגי והתם נמי בריש ההוא שמעתא אמרינן הכי א"כ סברי דחוששין לזרע האב ואתא קרא לרבויי דחייב בכל המתנות דאי אין חוששין א"כ לא צריך רבוי וא"כ לא צריך קרא לחלק ונראה לפרש דלרבי יוחנן כוי דהתם לא מיתוקם אלא בתיים הבא על הצבייה ובין חוששין לזרע האב ובין אין חוששין איצטריך קרא לחייב בכל המתנות וא"ת דמשמע התם דלא פטר ר' אליעזר אלא ממתנות וכסוי אבל אהא דאמרו רבנן חלבו אסור כחלב בהמה לא פליג מדלא קאמר נמי מותר ואמאי והא אפילו חוששין לזרע האב הא אית ליה לר"א דשה ולא מקצת שה וא"כ תיים הבא על הצבייה ליתסרי חלבו וכי תימא דקסבר ר' יוחנן דלרבי אליעזר נמי אמרינן שה ואפילו מקצת שה א"כ אמאי פטר הכא באותו ואת בנו למלקות ובגבי הבא על התיישה דלרבנן אפילו למלקות אמרינן שה ואפילו מקצת שה ור"א פטר ממלקות דמספקא ליה אי אמרינן שה ואפילו מקצת שה אבל מודה דאיכא איסורא אי נמי לעולם סבירא ליה דשה ואפילו מקצת שה לא אמרינן ושאני חלב דרבי קרא כדדרשינן בריש פרק בתרא דיומא (דף עד.) כל חלב לרבות כוי וחצי שיעור ומיהו קשה בתיים הבא על הצבייה אמאי פטר ר' אליעזר מכסוי והא דלמא אין חוששין לזרע האב והוי כולו צבי וצ"ל דרבי אליעזר פוטר לא קאי אלא אמתנות וכן משמע לשון המשנה במסכת בכורים (פ"ב מ"י) דתנן ר' אליעזר פוטר שהמוציא מחבירו עליו הראיה וכן כתב רבינו תם בפרדות כרבי יהודה ואותו ואת בנו נוהג בזכרים לאיסורא ולא למלקות: אילימא

רבינו גרשום

משמע כלומר אב ובנו ולא אם ובנה: הילכך נוהג בין בזכרים כו' כלומר בין באב ובנו בין באם ובנה: אמר שמואל הלכה כחנניה. כלומר כשם שהלכה כמותו לעיל כך בהלכה זו הלכה כחנניה כלומר דחושש לזרע האב: ואזדא שמואל לטעמיה כלומר דשמואל תני לחנניה בלשון חכמים ומדתני בלשון חכמים ש"מ הלכה כחנניה: דתניא ר' יהודה אומר הנולדים מן הסוס כו' כלומר הנולדים מהסוסי' אע"פ שאביהן חמור כלומר דאין חוששין לזרע האב. והנולדין מן החמור כלומר מהחמורה עם הנולדין מן הסוסיא אסורין. למישרא פרד עם האם כלומר א) והולד כלומר דאין חוששין לאב אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו' כלומר ב) אי בר חמור הוא חוששין לזרע האב ואסור: לא מין סוס ולא מין חמור אלא מינה כלומר פרד מרביעין עליה: עבי קליה בר חמרא כלומ' בר חמרתא: כי מעיילת לי כודנייתא בריספקי כלומר דכלאים בחרישה אסור אע"ג דכתיב לא תחרוש בשור ובחמור ילפינן שור שור משבת מה להלן כל בהמה בכלל דכתיב וכל בהמתך אף כאן כל בהמת כלאי' בכלל חריש'.

עין משפט נר מצוה
ג א ב ג ד ה מיי' פ"ט מהל' כלאים הל"ו ועי' שם בכ"מ סמג לאוין רפג טוש"ע יו"ד סי' רצז סעי' ט:

[נ"ל שיתא לה ולברה]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה עייל וכו' דסתם מתניתין דמומין אלו אלו כשרין:

כתובות קיא:[תוס' כלאים פ"א]

מסורת הש"ס
כלאים פ"ח משנה ד
[בכורות יז.]
[עירובין פג. וש"נ]
נ"ל מיפשט פשיטא [וכ"ג רש"י]
[נ"ל ואי]
[נ"ל האב]
[נ"ל בזה]

א) נראה דחסר כאן וצ"ל מפשט פשיטא ליה כלומר וכו'. ב) נראה דצ"ל כלומר אי חוששין לזרע האב ובר חמור הוא ואסור.

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל"ח וע"ש בכ"מ ובל"מ סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ז :
ה ב ג מיי' שם וע"ש בכה"ל טוש"ע שם סעי' ח :

[בכורות ז.]

וסימנין דאורייתא תנו רבנן *אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי *רבי אליעזר אומר *כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו (א) כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים זה הבא מן התייש ומן הצבייה היכי דמי אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה ובנה תייש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו אלא בצבי הבא על התיישה וילדה וקא שחיט לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים [ג]בהיא תיישה ובנה צבי שחייב שה אמר רחמנא ובנו כל דהו לעולם בתייש הבא על הצבייה וילדה בת ובת ילדה בן וקא שחיט לה ולברה רבנן סברי חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה ורבי אליעזר סבר [ד]אין חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן וליפלוג בחוששין לזרע האב בפלוגתא דחנניה ורבנן אי פליגי בההיא הוה אמינא בהא אפילו רבנן מודו דשה ואפילו מקצת שה לא אמרי' קמ"ל והא דתנן *כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בין לרבנן בין לר"א לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי אלא בצבי הבא על התיישה וילדה אי לרבנן לשחוט וליכסי אי לר"א לשחוט ולא ליכסי לעולם בצבי הבא על התיישה ורבנן ספוקי מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין ומדלרבנן מספקא להו לרבי אליעזר פשיטא ליה והא דתניא *הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכוי ובכלאים ר' אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות *מן הכוי פטור מן המתנות במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אלא לרבנן נהי דקסברי שה ואפילו מקצת שה בשלמא פלגא לא יהיב ליה אידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול אלא בצבי הבא על התיישה וילדה בשלמא לרבנן מאי חייב בחצי מתנות אלא לרבי אליעזר ליחייב בכולהי מתנות לעולם בצבי הבא על התיישה וילדה ור"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא וכיון דלרבנן מספקא להו ולרבי אליעזר מספקא ליה במאי פליגי

בשה

אילימא דשחטה לה ולברה והאמר רב חסדא הכל מודים בהיא צבייה כו'. תימה ולמאן דשחיט ליה לתייש ובנו ופליגי אם חוששין לזרע האב ונוהג בזכרים אי לא והא דפליגי בכוי לאשמועינן דבנו ואפילו כל דהו : **ורבי** אליעזר סבר אין חוששין כו'. ה"מ למימר לכולי עלמא חוששין ובשה אפילו מקצת שה פליגי ואפילו בצבי הבא על התיישה שילדה בת ובת ילדה בן אלא דניחא לאוקומי פלוגתא בחוששין לזרע האב דמצינו פלוגתא דתנאי אבל בשה ואפילו מקצת שה לא אשכחן פלוגתא דתנאי :

בין לרבנן בין לרבי אליעזר לשחוט וליכסי צבי ואפילו מקצת צבי. הקשה הרב רבי שמואל מוורדו"ן הא גבי מתנות כי אמרינן שה ואפי' מקצת שה לא חשיב משום הכי כולו שה להתחייב בכל המתנות אם כן הכא נמי לא חשיב כאילו הוא כולו דם צבי אלא חציו ובפרק קמא דביצה (דף ח:) אמרינן לא כוי בלבד אמרו אלא אפילו שחט בהמה חיה ועוף ונתערבו דמם זה בזה אסור לכסות ביו"ט וי"ל דאמרינן התם בד"א בשתי דקירות אבל בדקירה אחת חייב לכסות והכא נמי כיון שכל מקצת שבו חציו דם צבי חייב לכסות :

ומדלרבנן מספקא להו מכלל דלר' אליעזר פשיטא ליה אלא הא דתניא כו'. משמע משום דלרבי אליעזר פשיטא ליה קשה ליה מהך ברייתא דמתנות ותימה דאפי' מספקא ליה נמי יכול להקשות כל כמה דלא מוקמינן פלוגתייהו בשה ואפילו מקצת שה :

לימא ליה אייתי ראיה. ואע"ג דרב אסי קאמר בפ"ק דב"ק (דף ט.) ובפרק בית כור (ב"ב קז.) גבי אחין שחלקו ובא ב"ח וטרף חלקו של אחד מהם דנוטל רביע בקרקע ורביע במעות משום דמספקא ליה אי יורשין הוו אי לקוחות הוו ונוטל מספיקא מחצה ממה שהיה לו ליטול ולא מצי אמר ליה אייתי ראיה דיורשין הוו ושקול יש מקומות שתקנו חכמים מחמת הספק שיטול מחצה וכהמוכר את הבית (שם ע.) מפורש באורך :

כוי

וסימנין דאורייתא. מדסמיך אסימנין ושרי איסורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנין בחזרת אבדה כדאמרינן באלו מציאות (ב"מ דף כז.) דאורייתא היא דאי דרבנן היכי דעבוד רבנן תקנתא בממונא באיסורא מי מצו מתקני אלא ש"מ דאורייתא היא והתם באלו מציאות מיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן : כוי. מן התייש ומן הצבייה ואע"פ דשור או *כשב כתיב (ויקרא כב) ולא כתיב צבי ואיל : ה"ג רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו מן הכוי אין אותו ואת בנו נוהג בו וכן הוא בתוספתא ולא גרסינן מן התייש ומן הצבייה אין אותו ואת בנו נוהג בו דא"כ מאי אתא רב חסדא לאשמועינן : איזהו כוי שנחלקו בו כו'. לאפוקי ממאן דאמר* כוי בריה בפני עצמו הוא : ובנה תייש. שילדה מן התייש : שה אמר רחמנא ובנו כל דהו. על האם הקפיד שתהא בהמה אבל על הבן לא הקפיד ואפילו הוא חיה : ובת ילדה בן. האי בן לאו דוקא דה"ה לבת : חוששין לזרע האב. ויש באם הזאת מקצת שה ושה דאמר רחמנא אפילו במקצת שה משמע : ורבי אליעזר סבר אין חוששין. הלכך שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן כלומר ליכא למימר בה : וליפלגו בחוששין בפלוגתא דחנניה. ונימא רבי אליעזר איתו נוהג בזכרים ונימרו רבנן נוהג : ה"א בהא אפילו רבנן מודו. דאע"ג דחוששין ליכא אלא מקצת שה ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן : אין שוחטין אותו ביו"ט. לפי שאין יכול לכסותו ולדחות יו"ט מספק אם שחטו : לשחוט וליכסי. דהא מצד האם הוא צבי והכל מודים דחוששין לאם ואי נמי חוששין לאב מקצת צבי מיהא איכא והא אמרן דדברי הכל כי איכא מקצת מיחייב במצות דשייכי ביה כיון דאמר רחמנא צבי חייב בכסוי אפילו מקצת צבי במשמע : אלא בצבי הבא כו'. דלית ביה צד צבי אלא מן האב אמאי אין שוחטין : אי לרבנן. דאמרי חוששין בר כסוי הוא : ואי לרבי אליעזר. בהמה גמורה היא ואין כאן ספק : לעולם הא בצבי הבא על התיישה. ורבנן היא ואע"ג דמחייבי לעיל משום חוששין לזרע האב לאו מיפשט פשיטא להו אלא מספקא להו הילכך גבי אותו ואת בנו בתייש הבא על הצבייה לחומרא ואמרינן חוששין ואיכא מקצת שה וגבי כסוי נמי לחומרא בצבי הבא על התיישה נמי לא ישחוט ביו"ט שמא חוששין ואכן צבי ואפילו מקצת צבי קים לן וצריך כסוי והוא אינו יכול לכסות שמא אין חוששין ומחלל יו"ט : ופרכינן מדלרבנן מספקא להו מכלל דרבי אליעזר דאמר אין נוהג אפילו מספקא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין והא דתניא כו' : זרוע ולחיים וקבה. אם שור אם שה כתיב בהו (דברים יח) ומשמע דאין נוהגין בחיה : אי נימא בתייש הבא על הצבייה וילדה. דאי אין חוששין לזרע האב אפילו מקצת שה ליכא : בשלמא לרבי אליעזר דפטר קסבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן. ביה בהאי כדאמרן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב הילכך אפילו מקצתו ליכא : אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה. אמרינן היכא דלד שיות מן האם מיהו הכא דאין לד שיות אלא מן האב ואוקימנא דלרבנן מספקא להו אי חוששין אי לא : בשלמא פלגא לא יהיב ליה גרסינן. כלומר בשלמא פלגא דמתנות לא פרכינן עלייהו מידי דודאי פשיטא ליה דלא יהיב ליה דאי נמי חוששין ושה ואפילו מקצת שה לא מיחייב אלא פלגא דלד שיות דכיון דאפשר למיפלגינהו יהיב פלגא דשיות ומעכב פלגא דלד צבי דאיכא למ"ד הכי בפרק הזרוע (לקמן דף קלב.) והאי דקתני לרבנן נוהגין בפלגא מתנות קאמרי ומשום דילמא חוששין אלא הא קשיא לן אידך פלגא גופיה דקא מחייבי רבנן למיתביה לכהן אמאי והא כהן מוציא מחבירו הוא וקי"ל בכל דבר ספק המוציא מחבירו עליו הראיה ונימא האי ישראל לכהן אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול פלגא דלד שיות וכל כמה דלא אייתית ראיה אפילו פלגא לית לך דאפילו מקצת שה ליכא : אלא בצבי הבא כו'. דאיכא לד שיות מן האם : בשלמא לרבנן. אף על גב דמספקא לן שמא חוששין ולא הוי כוליה שה ואיכא למיפרך אמאי יהיב ליה כוליה איכא לתרוצי מאי חייב דקאמרי רבנן חייב בחצי מתנות משום לד שיות דאם ואידך פלגא אמרינן ליה אייתי ראיה דאין חוששין והוי כוליה שה ושקול : ליחייב בכולהו. דהא פשיטא ליה דאין חוששין וכוליה שה הוא : הכי גרסינן לעולם בצבי הבא כו' : ספוקי מספקא ליה כו'. ולקמיה מתרץ רב פפא לכולהו מתנייתא בין דאותו ואת בנו ובין דכסוי ובין דמתנות :

בשה

מסורת הש"ס

[לעיל עח. תוספתא פ"ה]
[נ"ל שם]
[לקמן פ.]
ביצה ח. לקמן פג: [בכור ס פרק ג משנה ע]
לקמן קלב. [תוספתא פ"ט]
נ"ל בכוי רש"ל. וכ"א מן התייש ומן הצבייה [אבל העיקר כגי' רש"ל בכוי פטור מן המתנות וכן כתב הרש"ל עד לקמן קלב. דקך נ"ל כאן]
[לפנינו שם לא מצאתי ועיין תוס' בכורות מת. ד"ה דאמר]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מן העז ומן הרחל וכו' נוהג בו מן הכוי אין אותו :

רבינו גרשום

וסימנין דאורייתא כלומר הני סימנין דאמרי' דרבנן אודניה וזוטרן גנובתיה: במאי עסקינן אילימא בתייש הבא על הצבייה וילדה כו' כלומר בין לרבנן בין לר' אליעזר לשחוט וליכסייה דהא אמרת הכל מודים דהיא צבייה ובנה תייש דצבי גמור הוא אלא בצבי הבא על התיישה כו' כלומר אי לרבנן דאמרי חוששין לזרע האב לשחוט וליכסייה כו' : לר' אליעזר פשיטא ליה. דאין חוששין לזרע האב: בשלמא ר' אליעזר דפטר קסבר שה אפי' מקצת שה לא אמרינן דאין חוששין לזרע האב : אלא לרבנן נהי נמי כו'. אלא לרבנן דמספקא להו בשלמא פלגא א) יהיב ליה דילמא חוששין לזרע האב אידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה (דלרבנן) דחוששין לזרע האב ושקול : אלא בצבי הבא על התיישה וילדה כו'. כלומר בשלמא רבנן דמספקא להו מאי חייב חייב בחצי מתנות אלא לר' אליעזר בכולהו מתנות נמי מחייב כלומר כיון דאין חוששין לזרע האב :

אמר

א) נראה דלפני רבינו היה הגי' בגמרא בשלמא פלגא יהיב ליה (וזהו דרש"י ז"ל כתב דגרסינן בשלמא פלגא לא יהיב ליה ור"ל לאפוקי מגי' רבינו) והיינו מספיקא דשמא חוששין לזרע האב צריך ליתן פלגא מאום דהוי ממון המוטל בספק וחולקין אבל אידך פלגא וכו'. ובזה יתיישב קושית התוס' בד"ה לימא.

א) בשה ואפי' מקצת שה רבנן סברי שה ואפי' מקצת שה ורבי אליעזר סבר שה ולא מקצת שה אמר רב פפא הלכך *לענין כסוי הדם [א]ומתנות לא משכחת אלא בצבי הבא על התיישה דבין לרבנן ובין לר' אליעזר מספקא להו אי חוששין לזרע האב או לא וקא מיפלגי בשה ואפילו מקצת שה לענין אותו ואת בנו משכחת לה בין בתייש הבא על הצבייה ובין בצבי הבא על התיישה בתייש הבא על הצבייה [ב]ולאיסורא דרבנן סברי דילמא חוששין לזרע האב שה ואפי' מקצת שה אמרינן ואסור ורבי אליעזר סבר נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן בצבי הבא על התיישה [ג]ולמלקות רבנן סברי נהי נמי דחוששין לזרע האב שה ואפילו מקצת שה אמרינן ומלקינן ליה ורבי אליעזר סבר איסורא איכא מלקות ליכא איסורא איכא דלמא אין חוששין לזרע האב והאי שה מעליא הוא מלקות ליכא דלמא חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן אמר רב יהודה *כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין בהמה היא אם מין חיה היא רב נחמן אמר כוי זה איל הבר כתנאי כוי זה איל הבר וי"א [ד]זה הבא מן התייש ומן הצבייה *ר' יוסי אומר כוי בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו בה חכמים אם מין חיה אם מין בהמה רבן שמעון בן גמליאל אומר מין בהמה היא ושל בית *דושאי היו מגדלין מהן עדרים עדרים אמר ר' זירא א"ר ספרא אמר רב המנונא °הני עזי דבאלא כשרות לגבי מזבח סבר לה כי הא דאמר ר' יצחק [ה]עשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והני מדלא קחשיב להו בהדי חיות ש"מ דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ואימא °איל וצבי פרט כל בהמה כלל פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט איכא טובא אם כן כל הני פרטי למה לי מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי ואמרי לה רב אחא בריה דרב אויא לרב אשי דלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו אמר ליה רב חנן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו בעא מיניה אבא בריה דרב מנימין בר חייא מרב הונא בר חייא הני עזי דבאלא מהו לגבי מזבח א"ל עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן אלא בשור הבר דתנן *[ו]שור הבר מין בהמה הוא רבי יוסי אומר מין חיה דרבנן סברי מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה הוא ור' יוסי סבר מדקא חשיב ליה בהדי חיות מינא דחיה הוא אבל הני דברי הכל מינא דעז נינהו מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דאקו נינהו אמר ליה רבינא לרב אשי ודלמא מינא דתאו או מינא דזמר נינהו א"ל רב (א) נחמן לרב אשי אמימר שרי תרבייהו: כיצד השוחט וכו': אמר רבי אושעיא כולה מתניתין דלא כר' שמעון ממאי מדקא תני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם פסולים ושניהם סופגים את הארבעים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר *שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה

בקמא

בשה ואפי' מקצת שה. וכדמפרש רב פפא ואזיל: הילכך לענין כסוי הדם כו'. כלומר הואיל ואוקימנא דלתרוייהו מספקא להו ובשה ואפילו מקצת שה פליגי: לענין כסוי הדם. דקתני אין שוחטין דמשמע ודאי חייב בכסוי ספק פטור ולענין מתנות דפליגי בה: לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו'. והא דקתני אין שוחטין רבנן היא ומשום שמא חוששין וחייב בכסוי דאית להו צבי ואפי' מקצת צבי ושמא אין חוששין ופטור מן הכסוי דאפילו מקצת צבי ליכא דבתייש הבא על הצבייה ליכא לאוקומה דתיתוקם כרבנן דהא ודאי איכא מקצת צבי ולישחוט וליכסי לרבנן ולרבי אליעזר ודאי הוה מצי לאוקמא בתייש הבא על הצבייה שמא חוששין וליכא אלא מקצת צבי ומקצת לית ליה ושמא אין חוששין וכוליה צבי הוא ובעי כסוי אבל ניחא ליה לאוקמא כדרבנן ולענין מתנות נמי בצבי הבא על התיישה ולר"א פטור לגמרי דשמא חוששין וליכא אלא מקצת שה דאם ושה ואפי' מקצת שה לית ליה וכיון דמספקא לן המוציא מחבירו עליו הראיה וא"ל אייתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ולרבנן חייב מיהא בחצי מתנות ממה נפשך דאי אין חוששין כוליה שה הוא ואי חוששין מקצת ש"ות דאם מיהא איכא ורבנן אית להו שה ואפילו מקצת שה ושקיל פלגא דשיות ואידך פלגא אימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין וכוליה שה הוא ושקול ובתייש הבא על הצבייה ליכא לאוקומיה דא"כ לרבנן נמי ליפטר דנהי נמי דאפי' מקצת שה אמרינן מי לימא לן דאיכא מקצת שה דלמא אין חוששין וכוליה צבי הוא המוציא מחבירו עליו הראיה: לענין אותו ואת בנו. משכחת לה. לפלוגתייהו דלעיל בין בתייש כו': בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא. בעלמא קאמרי רבנן דנוהג ואסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התייש והצבייה עם בנה משום שמא חוששין ואיכא מקצת שה ורבנן אית להו מקצת שה אבל מלקות ליכא דשמא אין חוששין ואפילו מקצת שה ליכא הילכך הויא לה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה ולר"א מותר לכתחלה דא"נ חוששין ואיכא מקצת שה לית ליה מקצת שה: נהי נמי דחוששין. איכא מקצת שה דאם: בריה בפני עצמה. ולא מכלאי בהמה וחיה הוא בא דס"ל אין חיה מתעברת מבהמה ולא בהמה מחיה וה"נ אמרינן בב"ק (דף עח.) ומיהו רב יהודה לאו אליבא דר' אליעזר ורבנן נקט מילתא דאינהו ודאי סבירא להו דמכלאי בהמה וחיה הוא בא והכי נמי אמרינן[א] בב"ק חוץ מרבי אליעזר ומחלוקתו שהיו אומרים חיה מתעברת מבהמה: איל הבר. איל זכר הגדל ביערים: בית דושאי. משפחה נקראת על שם אביה: עזי דבאלא. עזי הלבנון. באלא יער: כשרות לגבי מזבח. דלאו חיות נינהו אלא בהמות: עשר בהמות מנה הכתוב. להיתר אכילה שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי ויחמור ואקו ודישון ותאו וזמר (דברים יד) ואין לנו עוד בהמה וחיה כשרה בעולם והשתא להנהו עזי דבאלא ליכא לספוקי שמא מין חיה הוא שלא הוזכרה כאן דהא תו ליכא ומדלא מנינהו להנך בהדי חיות ש"מ בכלל עז הן ועז בהמה הוא: מתקיף לה רב אחא. נהי נמי דאין עוד מין חיה שלא הוזכרה כאן אכתי מנא לך דמינא דעז הוא דלמא מינא דאקו נינהו ולא ידעינן מאי ניהו או תאו או זמר הנך דלא בקיאינן בהו ודלמא הני נינהו: שרי תרבייהו. לאכילה דס"ל חיות נינהו: תאו מתרגמינן תורבאלא. שור הלבנון: אבל הני. דלא מנינהו בהדי חיות דברי הכל מין עז נינהו: ר"ש. שמעינן ליה במתניתין (לקמן דף פה:) שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא מחייב עליה משום אותו ואת בנו דקתני ר' שמעון פוטר בשוחט שור הנסקל:

קמא

כוי בריה בפני עצמה היא. אמתניתין דכסוי הדם (לקמן פג:) קאי דתנן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו כו' ולא אכוי שנחלקו בו ר' אליעזר ורבנן קאי כדפירש בקונטרס: ולא הכריעו בו חכמים אם מין בהמה או מין חיה. וא"ת ולבדוק בסימנין דקרניים וי"ל דאפשר דלא היו יכולין לברר בקרניו שפיר אם חדודות וכרוכות יפה: זה איל הבר. וסבר רב נחמן ות"ק דברייתא שהוא ודאי חיה ושוחטים אותו בי"ט ומכסין דמו ופליגי אמתניתין (לקמן דף פג:) אבל אין לומר דלדידהו בהמה הוה דאם כן ת"ק היינו רשב"ג:

ודלמא מינא דתאו הוא. וקסבר רב אחא דתאו מין חיה הוא כרבי יוסי דאמר בסמוך שור הבר מין חיה דאי כרבנן דאמרי מין בהמה הוא א"כ כי הוי נמי מין תאו הוי כשר לגבי מזבח:

מדחשיב ליה בהדי חיות ש"מ דחיה הוא. משמע דאי לאו דחשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה לכ"ע משום דנקרא שור וקשה קצת דאיל הבר הוי חיה כדפי' לעיל אף על גב דנקרא איל:

[א]חולין בחוץ שניהם כשרים. ס"ד דמיפסל שני משום לא תאכל כל תועבה כדאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קטו.):

[ב]הראשון חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים. דלא כר' [ג]יצחק אתיא דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף כג.) חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתם ועוד הוה מצי למתני חולין וקדשים בחוץ ובפנים וכן קדשים וחולין וחולין וקדשים בפנים ובחוץ וכן קדשים וחולין ואי בכל הני דתני יש חדוש איכא למימר דלא תנא להני משום דליכא בהו שום חדוש ואי ליכא חדוש בכל הני דתני צ"ל תני וסייר:

קדשים

ו א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל"ה ועיין בכ"מ סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' סא סעי' יח:

ז ב ג מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ח סמג לאוין קמט טוש"ע יו"ד סי' טז סעי' ח:

ח ד מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה יג:

ט ה ו מיי' שם הל"ח:

[לקמן קכ.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רב חנן לרב אשי אמימר:

[יומא עד: וש"נ]

[תוספתא בכורות פ"ב]

[גי' בערוך רשאי]

סנהדרין כס: כלאים פ"ח מ"ו

[שייך במשנה דלעיל עח.]

[שייך במשנה דלעיל עח.]

[פ' מהרש"א]

שיטה מקובצת

א] בשה ואפילו מקצת שה. נ"ב עי' תוס' לקמן דף פח ע"א:

גליון הש"ס

גמ' הני עיזי דבאלא. עי' סוכה דף יג ע"א תוד"ה משום:

[לקמן פח. פה: כתובות לד. ב"ק עא. קדושין נז.]

הגהות מהרי"ב רנשבורג

[א] רש"י ד"ה בריה בפ"ע כו' וה"נ אמרינן בב"ק עח ע"א ובבכורות ז ע"א כצ"ל:

רבינו גרשום

אמר רב פפא הילכך לענין כסוי הדם. כוי אין שוחטין אותו ביום טוב ואם שחטו אין מכסין את דמו דמספקא להו ואזלינן לחומרא ולענין מתנות קא מיפלגי בשה אפי' מקצת שה: בתיש הבא על הצבייה לאיסורא. כלומר כיון דאמו צבייה איסורא איכא מלקות ליכא:(אלא איסורא היכא) בצבי הבא על התיישה ולמלקות כלומר כיון [דאמו] תיישה מלקות נמי איכא לרבנן: ושל בית רישאי מקום: עיזי דבלא אותו יער ששמו בלא: עשר בהמות מנה הכתוב שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' עשרה הן בין בהמות וחיות: ואיכא טובא. כלומר ואיכא טובא חיות:א"כ כל הני פרטי למה לי. כל הני פרטי איל וצבי ויחמור וגו' למה לי אלא מדמנה הני פרטי ש"מ דליכא חיות טהורות עוד: אמימר שרא תרבייהו כלומר דסבירא ליה דמין חיה הוא מדקא חשיב ליה בהדי חיות. כלומר דכתיב ותאו וזמר ומתרגמינן תורבלא: שני סופג את הארבעים כו'

קמא מיקטל קטליה שני מתקבל בפנים הוא כרת נמי ליחייב חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה קמא מיקטל קטליה שני אמאי סופג את הארבעים קדשים בפנים הראשון כשר ופטור והשני סופג את הארבעי' ופסול מכדי שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא (א) דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר שני אמאי סופג את הארבעים ופסול אלא שמע מינה דלא כרבי שמעון פשיטא דהכי איתא שחיטת קדשים איצטריכא ליה סלקא דעתך אמינא שחיטת קדשים שחיטה ראויה היא דהא אי נחר וזריק דם לא מישתרי בשר וכי שחט מישתרי בשר ושחיטה ראויה היא קמ"ל ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן דתניא מנין לכל הפסולין שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה ת"ל °ושור ושה שרוע וקלוט וגו' לימד על הפסולין שבשור ושבשה שהוא בלא ירצה כי קא חשיב לאוי דאותו ואת בנו לאוי נוכראי לא קא חשיב ולא והא קדשים בחוץ דלאוי נוכראי נינהו וקא חשיב דקתני קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם סופגין את הארבעים בשלמא שני משום לאו דאותו ואת בנו אלא ראשון אמאי סופג לאו משום לאו דשחוטי חוץ כל היכא דליכא לאו דאותו ואת בנו חשיב לאוי נוכראי וכל היכא דאיכא לאו דאותו ואת בנו לא חשיב לאוי נוכראי *רבי זירא אמר הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו

°ויקרא כב

[זבחים קיד:]

רש"י

קמא מיקטל קטליה. דשחיטת קדשים בחוץ שחיטה שאינה ראויה היא וגהי דלענין שחוטי חוץ להתחייב כרת הויא שחיטה דגזירת הכתוב היא אבל לכל מילי לאו שחיטה היא כדאמרינן בפ' כסוי הדם (לקמן דף פה.) דגמר מטבוח טבח והכן וכיון דלאו שחיטה היא תורה אור מותר לשחוט את בנה ולא מחוסר זמן הוא דבאותו ואת בנו שחיטה כתיבא ושני נמי ניחייב כרת: חולין בפנים כו' קמא מיקטיל קטליה. לאו דוקא דה"ה לבתרא: ופסול. משום מחוסר זמן: שחיטת קדשים (ב) שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה דלא זריק דם כו'. כלומר לא מיבעיא לענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני דלאו אית ליה אותו ואת בנו נוהג בקדשים הויא ליה שחיטת שני שאינה ראויה דהא מחוסר זמן הוא ופסול אלא אפילו אותו ואת בנו נמי לר"ש לא נהיגא בקדשים דהא שחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה *ושני אמאי פסול להקרבה ומאי סופג נמי דקאמר: ולילקי נמי. האי שני דקדשים בפנים: משום לאו דשוחט מחוסר זמן לגבוה. דאף על גב דלא אקרביה מיחייב אשחיטה מיד דגבי כל פסולים ילפינן בתמורה (דף ו:) עובר משום חמשה שמות משום בל תקדישו ומשום בל תשחטו ומשום בל תזרקו ומשום בל תקטירו כולו ומשום בל תקטירו מקצתו:

[ע"ש ע"ו]

תוספות

קדשים שחיטה שאינה ראויה היא. וא"ת והא בפרק כסוי הדם (לקמן דף פה.) מפרש טעמא דר"ש דיליף מטבוח טבח והכן ופריך ולילף משחוטי חוץ ומשני דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים א"כ הכא דבקדשים נילף קדשים מקדשים וי"ל כיון דעיקר אותו ואת בנו בחולין כתיבא דשור הפסיק הענין על כרחך שחיטה דכתיב ביה בשחיטה הראויה איירי משום דילפינן חולין מחולין:

שחיטה שאינה ראויה היא דכל כמה כו'. פי' הקונטרס לא מיבעיא דלענין מלקות דלא בעי למילקי משום שחיטת שני אם אותו ואת בנו נוהג בקדשים דהשתא הוי מחוסר זמן ופסול אלא אפילו אי אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת ראשון אינה ראויה דאינה מותרת בלא זריקה שני אמאי פסול דהשתא לא הוי מחוסר זמן ומאי סופג נמי דקאמר ומטעם זה מחק ספרים לקמן *שהיה כתוב בהן אין מלקות דאותו ואת בנו נוהג בקדשים משום התראת ספק דלמה לי טעם דהתראת ספק תיפוק ליה משום דלא הוה ראויה משום שהוא מחוסר זמן ואין נראה דכיון דאסר הכתוב אותו ואת בנו בקדשים מוי"ו מוסיף על ענין ראשון (לעיל דף עח.) הרי גזירת הכתוב דלילקי אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהוי מחוסר זמן כיון דליכא פסול אחרינא כמו שחוטי חוץ דחייב אפילו לרבי שמעון אף על גב דלשאר מילי חשיבא שחיטה שאינה ראויה ועוד דבהדיא תנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) אותו ואת בנו קדשים ומחוסר זמן רבי שמעון אומר הרי הן בלא תעשה משום דחשיבא שחיטה *ועובר בלאו דלא תשחטו לכך נראה דלא מוכח הכא אלא מן הראשון דשחיטת קדשים אינה ראויה היא והרי כאילו מיקטל קטליה לקמא והשני כשר גמור הוא ולא מצי למיפרך לרבי אושעיא ואפילו לרב המנונא דבסמוך מפרק בתרא דזבחים דמשמע דלר"ש אותו ואת בנו נוהג בקדשים דאיכא לאוקומי כשהראשון הוה חולין ושני קדשים דהוי שחיטת ראשון שחיטה ראויה: (ג) דבכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר. ואפילו שחט שני אחר שנזרק דם הראשון חשיב שחיטה ראשונה אינה ראויה כיון דבשעת שחיטה אכתי לא היתה ראויה ואע"ג דלרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו דווקא לאחר שנתקבל בכוס כדאמר בפ"ק דפסחים (דף יג:) ועוד כיון דעל ידי שחיטה גרידא לא משתרי בשר אלא משום דכזרוק דמי לא חשיבא שחיטה ראויה ואם תאמר דבמרובה (ב"ק עו.) משמע דשחיטת קדשים הויא שחיטה ראויה אפילו נשפך הדם דפריך אמתניתין דמחייב רבי שמעון ארבעה וחמשה בקדשים שחייב באחריותן שחיטה שאינה ראויה היא ומוקי רב דימי בשוחט תמימים לשם בעלים בפנים דהא חזרה קרן לבעלים כשנשפך הדם ופריך וכי שחיטה מתרת זריקה מתרת ומשני כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולכך הויא שחיטה ראויה ורבי אושעיא גופיה אית ליה בפרק המנחות והנסכים (מנחות קב.) דלרבי שמעון כל העומד ליזרק כזרוק דמי גבי נותר וי"ל דדוקא להחשיב נותר אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים אית ליה לרבי אושעיא דכזרוק דמי אבל לשוייה שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי לית ליה והאי דמרובה הוה משני רבי אושעיא כר"ל בשוחט בעלי מומין בחוץ ומשום דכל העומד לפדות כפדוי דמי ואע"ג דלית ליה כל העומד ליזרק כזרוק דמי היינו משום דזריקה תלויה בשחיטה ושחיטה צריכה לזריקה אבל פדייה אינה תלוייה בשחיטה דאף קודם שחיטה יכול לפדותה ובמסקנא דהכא הויא נמי שחיטת קדשים (ד) שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי כמו במרובה (ב"ק עו:) דמסיק דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אלא דליכא מלקות משום דהתראת ספק היא (ה) שמא לא יזרוק הדם ואז הוי שחיטה שאינה ראויה ואע"ג דבמרובה אמרינן דשחיטה ראויה היא אפילו נשפך הדם דכל העומד ליזרק כזרוק דמי הכא דמחוסר זמן הוא ואינו ראוי לזרוק דאסור לזרוק לא הוי כזרוק והכי אמרינן בהמביא אשם תלוי (כריתות כד:) אימור דאמר רבי שמעון כזרוק דמי במידי דעומד לזרוק ובפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קב:) בשלמא פרה מצוה לפדותה פירוש בשמלא נאה הימנה ולכך כפדוי דמי אלא מנחות (ו) מצוה לפדותם ואם תאמר אמאי לא פריך לרבי אושעיא כדפריך לקמן לרב המנונא וי"ל דרבי אושעיא לא אמר אלא דמתניתין דקדשים בפנים לא אתיא כרבי שמעון והיינו הוא דקאמר שני אמאי סופג ופסול אבל לרבי אושעיא אפשר דלא דייק אלא מסופג את הארבעים לחוד אמאי סופג והא התראת ספק היא כמו שיאמר במסקנא לכך לא פריך אלא לרב המנונא דאמר בהדיא דאין אותו ואת בנו נוהג בקדשים משום דשחיטת קדשים הוי שחיטה שאינה ראויה ור"ת לא גרים הכא ופסול אלא אמאי סופג ותו לא ומכח התראת ספק מדקדק כמו שהוא לפי המסקנא ואם תאמר ולימא דסופג ארבעים לאו משום לאו דלא תשחטו אותו ואת בנו אלא משום לאו דמחוסר זמן דלא תעשון דאמר בפרק בתרא דזבחים (דף קיד:) דלקי לרבי שמעון וי"ל דלא חשיב בכל מתניתין דקתני והשני סופג הארבעים אלא לאו דאותו ואת בנו:

ולילקי נמי משום מחוסר זמן. תימה היכי לילקי הא הוי לאו שבכללות שאין לוקין עליו כי ההיא דלא יאכל כי קדש הם דדרשינן מיניה כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן לא תעשה על אכילתו וקרי ליה בפרק כל שעה (פסחים דף כד.) לאו שבכללות:

הנח למחוסר זמן שהכתוב נתקו לעשה. פירש בקונטרס דלא דמי לעשה דשלוח דהוי מעיקרא אבל האי עשה על כרחך אחר הלאו הוא דהלאו הוי תוך שבעה והעשה אחר כך משמע שרוצה לפרש כמו שאר ניתק לעשה שבש"ס ותימה דלא דמי לנותר וגזלה דהתם אחר שעבר הלאו בא העשה לתקן מה שעבר אבל כי ההיא דהכא לא מצינו ומיהו מצינו לעשה כה"ג בפרק אמר להם הממונה (יומא לו:) דא"ר ירמיה בלאו דנבלה קמיפלגי אי הוה ניתק לעשה במאי דאמר קרא לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה אבל אינה ראיה כדא דאביי פליג עליה ואמר דלכולי עלמא לאו מעליא הוא ואפילו לרבי ירמיה דאיכא מאן דקרי ליה ניתק לעשה היינו התם דנכתב לעשה מיד אחר הלאו אבל עשה דמיום השמיני אינו נכתב מיד אחר הלאו דלא ירצה ונראה לפרש הנח למחוסר זמן דהכתוב נתקו מלאוי דלא ירצה ולא הוי בכלל שאר פסולים דהוו בלאו דלא ירצה אלא נתקו לעשה וליכא ביה אלא עשה דמיום השמיני

[דף פא.]

עי' רש"א מה שהגיה בג"ע על התוספות ועי' ת"א

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאינה ראויה היא דכל כמה דלא: (ב) רש"י ד"ה שחיטת קדשים נמי שחיטה: (ג) תוס' ד"ה דכל כמה דלא וכו' והא חזרה קרן: (ד) בא"ד שחיטת קדשים שחיטה ראויה נ"ב פי' שחיטת הראשונ': (ה) בא"ד שמא לא יזרוק הדם נ"ב פי' שמא לא יזרוק דם של שניה: (ו) בא"ד אלא מנחות אין מצוה:

רבינו גרשום

כו' כלומר אמאי סופג את הארבעים ותו לא כרת נמי ליחייב דאינו חשוב אותו ואת בנו דקמא מקטל קטליה ולא חשוב שוחט ושני אם היה שוחטו בפנים היה מקובל וקדשים גמורים שחט בחוץ וכרת נמי ליחייב ותו חולין בפנים שניהם פסולין והשני סופג את הארבעים והא ראשון לא חשוב שחיטה תדע דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר כלומר כיון דבשביל שחיטה לא מישתרי בשר שחיטה שאינה ראויה היא: א) קמ"ל כלומר ושחיטה ראויה היא אפי' לר' שמעון קמ"ל דאינה שחיטה ראויה: ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן כו' כלומר קדשים בפנים דאמרי' השני סופג את הארבעים ופסול כלומר דסופג את הארבעים משום לאו דאותו ואת בנו. ולילקי נמי משום לאו דמחוסר זמן הוא.

א) נראה דצ"ל ושחיטה ראויה היא כלומר אפי' לר"ש קמ"ל דאינה שחיטה ראויה

נתקו לעשה מאי טעמא דאמר קרא °מיום השמיני והלאה ירצה *מיום השמיני אין מעיקרא לא *לאו הבא מכלל עשה עשה והא מיבעיא ליה לכדרבי אפטוריקי *דרבי אפטוריקי רמי כתיב °והיה שבעת ימים תחת אמו הא לילה חזי וכתיב מיום השמיני והלאה ירצה מיום השמיני והלאה אין לילה לא הא כיצד לילה לקדושה יום להרצאה כתיב. קרא אחרינא *°כן תעשה לשורך לצאנך אמר רב המנונא אומר היה רבי שמעון אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים מאי טעמא כיון דאמר רבי שמעון *שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא מתיב רבא אותו ואת בנו קדשים בחוץ ר' שמעון אומר שני בלא תעשה *שהיה רבי שמעון אומר כל הראוי לבא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ואין בו כרת וחכמים אומרים כל שאין בו כרת אינו בלא תעשה וקשיא לן קדשים בחוץ שני בלא תעשה (א) קמא מיקטל קטל שני מקבל בפנים הוא כרת נמי ליחייב ואמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני קדשים שניהם בחוץ לרבנן ראשון ענוש כרת שני פסול ופטור (ב) מלאו דשחוטי חוץ לרבי שמעון שניהם ענושים כרת אחד בחוץ ואחד בפנים לרבנן ראשון ענוש כרת שני פסול ופטור לרבי שמעון שני כשר אחד בפנים ואחד בחוץ לרבנן ראשון כשר ופטור שני פסול ופטור לרבי שמעון שני בלא תעשה ואי סלקא דעתך אין אותו ואת בנו נוהג בקדשים שני אמאי בלא תעשה ותו לא כרת נמי ליחייב אלא אמר רבא הכי קא אמר רב המנונא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים (ג) כיון דכמה דלא זריק דם לא מישתרי בשר מעידנא דקא שחיט הואי התראת ספק *והתראת ספק לא שמה התראה ואזדא רבא לטעמיה דאמר רבא היא חולין ובנה שלמים שחט חולין ואח"כ שחט שלמים פטור שלמים ואח"כ חולין חייב ואמר רבא היא חולין ובנה עולה לא מיבעיא שחט חולין ואח"כ שחט עולה דפטור אלא

רש"י

נתקו לעשה. דמשמע בתוך זמנו בלא ירצה כדמרבינן (תמורה דף ז: ע"ש) מולנדר לא ירצה אלא הניחו לאחר זמנו וירצה דעל כרחך עשה זה לאו מעיקרא משמע כי ההיא דשלוח הקן דאמרינן (לקמן דף קמא.) מעיקרא משמע שלא האם ולא תקתנה ולא הוי לאו הניתק לעשה ולוקין עליו אבל כאן הלאו קודם תורה אור לעשה שהלאו בתוך זמנו והעשה לאחרויקרא כב זמנו: מיבעי ליה לכדר' אפטוריקי. ולאו לעשה אתא: הא כילד לילה. שמיני כשעבר שביעי: לקדושה. מותר לקדשו משתשכה ואינו עובר משום בל תקדים פסולים: שני בלא תעשה. דשחוטי חוץ ואע"פ שאינו בכרת דלאו מתקבל בפנים הוא מ"מ בלא תעשה הוא הואיל ורלוי לאחר זמן ולאו דידיה מפרש בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.) מלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו': קמא מקטל קטלה. לר' שמעון דהא שחיטה שאינה ראויה היא: ואמר רבא גרסינן: לרבנן. דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה: שני פסול ופטור. מכרת דלא מתקבל בפנים הוא: לרבי שמעון שניהם ענושין כרת. קמא מקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא ולענין שחוטי חוץ אף על גב דאינה ראויה מיחייב דאפילו אהך שחיטה חייביה רחמנא: אחד בחוץ. תחלה ואח"כ אחד בפנים: שני פסול ופטור. מכרת ובלאו דאותו ואת בנו לא מיירי התם דגבי שחוטי חוץ קאי והא פטור לא אילטריך אלא איידי דתני ראשון חייב תנא שני פטור: לר' שמעון שני כשר. דקמא מיקטל קטליה ושני לאו מחוסר זמן הוא כל הנך פטורי דהכא משחוטי חוץ קאמר ולא איירי בלאו דאותו ואת בנו כלל: שני פסול ופטור. דלאו מתקבל בפנים הוא: שני בלא תעשה. ולא בכרת דלאו מתקבל בפנים הוא דהא קמא שחיטה ראויה הואי: התראת ספק. דלמא לא אתי לידי זריקה והויא ליה שחיטה שאינה ראויה הלכך לר' שמעון איסורא איכא מלקות ליכא ומ"מ לאו מתקבל בפנים הוא שהראשון שנשחט ונזרק הדם כבר קודם שחיטתו של שני שחיטה ראויה הוה כך שמעתי וקשיא לי מאי התראת ספק דקאמר הא ודאי שחיטת שני אינה ראויה דכיון דאיסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים הוה ליה שני מחוסר זמן ואין שחיטתו ראויה ואין כאן התראה כלל ונראה בעיני דלא גרסינן ליה להאי מ"מ אלא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים ותו לא מידי וטעמא משום דאין שחיטת השני ראויה מכיון שנשחט ראשון וזורק דמו ראשון ראויה דלית לן הא דלעיל דר' אושעיא ודשני אינה ראויה דהויא ליה מחוסר זמן ואין דמו נזרק ופי' מעורב הוא חריף ומפולפל: ואזדא רבא לטעמיה. דאמר שחיטת אותו ואת בנו התראת ספק הוא: ואח"כ שחט שלמים. בו ביום: פטור. דהתראת ספק הוא ואליבא דר' שמעון נקט מילתיה: שלמים. בפנים ואח"כ חולין בחוץ: חייב. דהתראת ודאי היא שכבר נזרק דמו של ראשון והשני אינו מחוסר זריקה:

אלא

תוספות

הכמיני ירלה וליכא לן למימר דאתא קרא דירלה שיש בו גם עשה עם הלאו דכל היכא דאיכא למידרש לא מוקמינן ליה בלאוי יתירי ואית לן לאוקומי הלאו בשאר פסולין והוי האי ניתק לעשה כי ההיא דפסחים דפרק אלו דברים (דף סז.) דאמרינן מצורע שנכנס לפנים ממחילתו פטור שנאמר בדד ישב הכתוב נתקו לעשה פי' נתקו משאר טמאים דהוו בלא יטמאו מחניהם להעמיד אעשה דבדד ישב וכן החולץ ליבמתו דהוי בלא יבנה ובא להוציאו מכרת דאשת אח וכן הבערה ללאו יצאה לר' יוסי והשתא ניחא סוגיא דפ' פרת חטאת (זבחים ד' קיב:) דקאמר רבי שמעון אותו ואת בנו ומחוסר זמן בלא תעשה ומפרש בגמרא* טעמא מקרא דלא תעשון ככל וגו' איש כל הישר בעיניו אמר (ד) להן משה כשתבאו לא"י ותקריבו חובות לא תקריבו מכל הישר דרך ישרות וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא ואמר רחמנא לא תעשון ופריך אי הכי מילקי נמי לילקי אלמה א"ר זירא הכתוב נתקו לעשה פי' כיון דאמרינן דאיכא בהדיא לאו במחוסר זמן א"כ לילקי עליה דליכא למימר דנתקו לעשה התם כי הכא דאתא לגלות אעשה דלא ירצה לא קאי אמחוסר זמן אלא אשאר פסולין דכיון דכתב ביה לאו בפני עצמו לא שייך למימר הכי אבל לפי' הקונטרס כי היכי דלא ירצה הוי ניתק לעשה ה"נ לא תעשון ואם כן מאי פריך והר"ר שמואל מוורדו"ן היה אומר דהכי פירושו כיון דאית ביה נמי לאו דלא תעשון לילקי דלא אתי חד עשה ומנתק הני תרי לאוי כדאמר במסכת תמורה (דף ו:) דלא אתי עשה דוהיה הוא ותמורתו יהיה קדש ועקר תרי לאוי דלא יחליפנו ולא ימיר אותו וא"ת לומר כן דהיינו דוקא °היכא דשני לאוין סמוכין זה לזה א] תדע דאמר בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף יד:) דלא תעשה שקדמו עשה לוקין עליו ומייתי מוישלחו מן המחנה וגו' ולא יטמאו את מחניהם ותנא אלו הן הלוקין טמא הבא למקדש ומה ראיה היא דלמא התם משום דאיכא תרי לאוי לא יטמאו וגו' ואיכא נמי לאו דואל המקדש לא תבא ועוד דאמרינן בההוא פירקא דלא לקי אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה דוהשיב את הגזלה אשר גזל דאיכא נמי לאו דלא תעשוק דאמר רבא בפ' המקבל (ב"מ קיא.) היינו עשק היינו גזל ולמה כתביה בשני שמות לעבור עליו בשני לאוין אלא ודאי דוקא היכא דשני לאוין סמוכין ב] קאמר דלא עקר להו חד עשה ועוד נראה הא דלא עקר תרי לאוי היינו כי ההוא דתמורה דלא הוי ניתוק גמור דאין שם מעשה לתקן הלאו דוהיה קדש לאו עשייה הוא דמאליו קדוש דאם היה אומר הכתוב ואם ימיר יקריב אז הוי ניתוק ובלאו הכי קשה שם הסוגיא וצ"ל שם דכולהו דמייתי התם לא הוי ניתוק גמור ואין להאריך כאן: יום להרצאה. וא"ת מביום צוותו נפקא (מגילה דף כ:) ביום ולא בלילה וי"ל דמההוא קרא לא הוספלינן לילה שאחר שבעה אלא כמו שאר לילות ואם עלה לא ירד להכי צריך קרא דהכא דהוי מחוסר זמן ואם עלה ירד (ה) בהמזבח מקדש (זבחים פד.) ואי רבי אפטוריקי כר"ש מאי פריך מיניה דסוגיא דהכא דפריך ולילקי אלא לרבנן דלר' שמעון הכי נמי דלקי כדאמר בפ' בתרא דזבחים (דף קיד:) ושמא ר' זירא דהכא סבר ליה כר"ש דלר' שמעון נמי לא לקי ועוד י"ל דנפקא מיניה הא דפסול אף בבמה כדאמר שמואל בשילהי זבחים (דף קכ.)* : *) עולה לאו בת אכילה היא. תימה א"כ היכי משכחת לר"ש אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים כיון דאכילת מזבח לא שמה אכילה וכ"ת דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא דע"כ גבי פרה טעמא דהואיל והיתה לה שעת הכושר תיפוק ליה דחיבת הקדש משויא ליה אוכלא דע"כ מהניא ביה חיבת הקודש כדאמר בהמנחות והנסכים (מנחות קב:) אלא ודאי לא מהני ביה חיבת הקדש אלא לענין דאף על גב דכשרוף דמי משויא ליה אוכל אבל לא מהני לעשות אוכל האסור כמותר ויש לומר דלענין טומאה מודה דאכילת מזבח שמה אכילה אבל לענין שחיטה ראויה לא הויא שחיטה ראויה אלא הראויה לאדם דומיא (בראשית מג) דטבוח טבח והכן:

*) שייך לע"ב

כיון

רבינו גרשום

הא כיצד לילה לקדושה כו'. כלומ' דיכול להקדישו בליל שמיני: כתיב קרא אחרינא וביום השמיני תתנו לי. כלומר הכתוב נתקו לעשה לפי' אינו לוקה על אותו לאו: שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא. כלומר כדאמרי' לעיל דכמה דלא מיזדריק דם לא מישתרי בשר: ר' שמעון אומר שני בלא תעשה. כלומר ולא יזבחו עוד את זבחיהם אבל אין בו כרת דמחוסר זמן הוא דאותו ואת בנו הוא: הכי גרסי' שני מתקבל בפנים הוא וכרת נמי ליחייב: ואמר רבא ואמרי לה כדי כלומר לרבנן ראשון ענוש כרת ופסול שני פסול ופטור כלומר פסול דאותו ואת בנו הוא דרבנן סברי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ולא אמרינן דקמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו: לר' שמעון שני (הן) [נמי] ענוש כרת דהוא סב' שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ואינו חשוב אותו ואת בנו דאמרינן קמא מיקטל קטליה ושני מתקבל בפנים הוא. אחד בחוץ ואחד בפנים כו' כלומר קדשים (אחד בחוץ ואחד בפנים) [שניהם בחוץ] לרבנן דאמרי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וקמא מיקטל קטליה ושני אינו חשוב אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים דמחוסר זמן הוא: לר' שמעון שני ענוש כרת. כלומר דסבירא ליה שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה וקמא מיקטל קטליה ושני אינו חשוב אותו ואת בנו לפיכך ענוש כרת משום שוחט חוץ: אחד בחוץ ואחד בפנים לרבנן ראשון ענוש כרת כו'. כלומר ענוש כרת משום שוחט חוץ ופסול דלא שחטו בעזרה: שני פסול ופטור. כלומר פסול משום אותו ואת בנו ופטור ששחטו בפנים לר' שמעון שני כשר וכו' כלומר שני כשר דאמרי' קמא מיקטל קטליה ואין חשוב אותו ואת בנו. אחד בפנים ואחד בחוץ כו' שני פסול משום אותו ואת בנו ופטור מכרת דלא הוה מתקבל בפנים ואין חשוב קדשים גמורים: לר' שמעון שני בלא תעשה ואינו חייב כרת: אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים אבל אותו ואת בנו נוהג לפיכך אינו חייב [מלקות] (או אינו חייב) אלא [עובר] בלא תעשה: והאי כי קא שחיט הוי התראת ספק. כלומר כששוחט (היזרק) [היזהר] שלא תזרק הדם שלא תתחייב באותו ואת בנו לפי שספק הוא כששוחט אם ישפך הדם והתראת ספק לאו שמה התראה: ואזדא רבא לטעמיה. כלומר רבא דאומר התראת ספק לאו שמה התראה אזדא לטעמיה דאמר רבא [היא] חולין ואח"כ שלמים פטור שחיטת קדשים לאו שמה שחיטה עד שיזרוק הדם ובעידנא דקא שחיט הוי התראת ספק שאין אנו יודעין אם ישפך הדם אם לאו שלמים ואח"כ חולין חייב

מסורת הש"ס

[פסחים מח: וש"נ]

[זבחים יב.]

[נ"ל כן תעשה לשורך לצאנך שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לי וכן איתא בילקוט רמז תרמ"ג]

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הל"ח:

[שם קיד.]

[לעיל ס. וש"נ]

זבחים קיב: מעילה יב. [ונזכר עוד בתמורה יט:]

[לקמן סב: וש"נ]

הגהות הב"ח

(א) גמ' שני בלא תעשה ותו לא קמא מיקטל קטל שני מתקבל בפנים הוא: (ב) שם קדשים שניהם בחוץ וכו' פסול ופטור לר' שמעון כצ"ל ותיבות מלאו דשחוטי חוץ נמחק: (ג) שם אמר רב המנונא וכו' בקדשים מאי טעמא כיון דכל כמה דלא זריק דם: (ד) תוס' ד"ה (בעמוד סקודם) הכא וכו' אמר להו משה לישראל כשתבואו לא"י ותקריבו ישרות תקריבו חובות לא תקריבו וגלגל לגבי שילה מחוסר זמן הוא כצ"ל ותיבות מכל הישר דרך ישרות נמחק: (ה) ד"ה יום וכו' דאית ליה הכי בהמזבח מקדש:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בעמוד סקודם) הכא כו' היכא דשני לאוין סמוכין. הוא תמוה דהא לא תעשוק ולא תגזול סמוכים הם. וכן הקשה בספר טורי אבן על הסוגיא פ' קדושים ובשער המלך הלכות חמץ ומצה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תד"ה (בעמוד הקודם) הכא וכו' דשני לאוין סמוכין זה לזה אבל העשה כצ"ל וכן הוא בלשון התוס' בזבחים קי"ד ע"ב: ב] בא"ד דשני לאוין סמוכין לעשה קאמר כצ"ל:

[עי' שם רש"י ד"ה ה"ג ועיין תוס' זבחים יב. ד"ה יום וכו']

תורה אור

אלא אפילו שחט עולה ואחר כך שחט חולין פטור שחיטה קמייתא לאו שחיטה בת אכילה היא ורבי יעקב אמר רבי יוחנן אכילת מזבח שמה אכילה מאי טעמא דאמר קרא °ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו *בשתי אכילות הכתוב מדבר אחד אכילת אדם ואחד אכילת מזבח: **מתני'** השוחט ונמצא טרפה השוחט לעבודה זרה *והשוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה רבי שמעון פוטר וחכמים [א]מחייבין [ב]השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו: **גמ'** אמר רבי שמעון בן לקיש [ג]לא שנו אלא ששחט ראשון לעבודה זרה ושני לשלחנו אבל ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה פטור דקם ליה בדרבה מיניה אמר ליה רבי יוחנן *זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותה אלא פעמים שאפילו שחט ראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה חייב כגון דאתרו ביה משום אותו ואת בנו ולא אתרו בו משום עבודה זרה ור"ש בן לקיש אמר כיון דכי אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור ואזדו לטעמייהו *דכי אתא רב דימי אמר חייבי מיתות שוגגין [ד]וחייבי מלקות שוגגין ודבר אחר רבי יוחנן אומר חייב וריש לקיש אומר פטור רבי יוחנן אומר חייב [ה]דהא לא אתרו בו וריש לקיש אומר פטור דכיון דכי אתרו ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור וצריכא דאי אשמועינן בהא בהא קאמר רבי שמעון בן לקיש אבל בהא אימא מודי ליה לרבי יוחנן ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא אימא מודי לרבי שמעון בן לקיש צריכא [א] ופרת חטאת שחיטה שאינה ראויה היא *והתניא רבי שמעון אומר פרה מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר ואמר

ויקרא ז

רש"י

אלא אפילו שחט עולה. וזרק דמה ואחר כך שחט חולין פטור לרבי שמעון: בשתי אכילות הכתוב מדבר. לענין פגול שאם שחט ע"מ לאכול חוץ לזמנו או על מנת להקטיר חוץ לזמנו פגול: **מתני'** השוחט פרת חטאת. פרה אדומה דלאו לאכילה היא: ושור הנסקל. לאחר שנגמר דינו דקיימא לן דאסור בהנאה אפילו שחטו בקדושין (דף נו:) ובפסחים (דף כב:): ועגלה ערופה. דסבירא ליה דנאסרת מחיים ואפילו שחטה אסורה: רבי שמעון פוטר. דשחיטה שאינה ראויה היא: ונתנבלה בידו. שלא מדעת: והנוחר והמעקר. סימנין מדעת פטור ואפילו לרבנן דהא ליכא שחיטה כלל ולא דמיא לשחיטה דלעיל כלל דהתם שחיטה מעלייתא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל: **גמ'** לא שנו. דשוחט לעבודה זרה חייב משום אותו ואת בנו לרבנן: אלא ששחט ראשון לעבודה זרה. וחזר ושחט את השני לשלחנו לאכול דדיינינן ליה ברישא אהתראה דשני דאותו ואת בנו ומלקינן ליה והדר דיינינן אהתראה דשחיטה קמייתא לעבודה זרה וקטלינן ליה אי נמי בשני בני אדם אבל שני לעבודה זרה דבהך שחיטה בתרייתא דמיחייב עלה משום אותו ואת בנו אתי נמי דין קטלא עילויה: פטור. ממלקות כדקיימא לן בכתובות באלו נערות (דף לה.) מקראי דתרתי לא עבדינן ביה: זו אפילו תינוקות של בית רבן יודעין. דתרתי לא עבדינן ביה: אלא. אם היה לך להשמיענו דבר טעם על משנתינו כך היה לך לומר: פעמים. שמלקות של משנתינו אפילו בראשון לשלחנו ושני לעבודה זרה ולא אתרו בו משום עבודה זרה ולא מיקטל ולריש לקיש כיון דאילו אתרו ביה הוי מיקטיל ופטור ממלקות כי לא אתרו ביה נמי אע"ג דלא מיקטיל הואיל ובהך איסורא איכא צד מיתה לא לקי ובכתובות (שם) יליף טעמא מקראי באלו נערות: חייבי מיתות שוגגין או חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר. אתרוייהו [ב] קאי חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר עבר עבירה בלא התראה דהיינו שוגג ויש בה דין מיתה אם היו מתרים בו ויש בה עוד חיוב דבר אחר כגון מלקות שהתרו בו למלקות כי הא דאמרן או יש בה חיוב ממון: רבי יוחנן אומר חייב. באותו דבר אחר שעם המיתה הואיל ואינו נהרג וכן חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר שעבר עבירה שיש בה מלקות וממון כגון אכל מעשר שני של חבירו בגבולין או נבלה וטרפה של חבירו ולא התרו בו למלקות: בהא קאמר ריש לקיש. דפטור ממלקות הואיל ויש בשחיטה זו צד מיתה פקע ליה תורת מלקות מיניה דתרתי בגופא לא רמו עליה הילכך אפילו לא אתרו ביה למיתה ליכא מלקות אבל חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון ממון דחדא בגופא וחדא בממונא אימא תרוייהו רמו עליה ומיהו היכא דמיקטיל לא משלם משום דקם ליה בדרבה מיניה אבל היכא דלא מיקטיל משלם: אבל בהך דלעיל אימא מודי ליה לריש לקיש. דלא רמיא תורת מלקות בעבירה [ג] של מיתה כלל: פרה מטמאה טומאת אוכלין. דאע"ג דאמר רבי שמעון בפרק קמא דבכורות (דף ט:) דאיסורי הנאה כגון שור הנסקל ופטר חמור אין מטמאין טומאת אוכלין ונפקא ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל מודה הוא דפרה אדומה מקבלת טומאת אוכלין לטמא אחרים: הואיל והיתה לה שעת הכושר. להאכילה אף לעצמו משנשחטה ומהו שעת הכושר שלה: ואמר

תוספות

כיון ד] דאילו אתרו ביה פטור כו'. תימה מנלן הא בשלמא חייבי מיתות שוגגין וממון נפקא לן (כתובות דף לה.) מדתני דבי חזקיה דלא חילקת בין שוגג בין מזיד לפוטרו ממון אלא מלקות מנליה וכ"ת דיליף מממון כי היכי דלא חילקת בממון הכי נמי במלקות אם כן מאי קאמר בסמוך אי אשמועינן בהא בהא קאמר ר"ל דפטור פי' בקונטרס גבי מלקות אבל גבי ממון אימא דחייב והא במלקות לא ידעינן דפטור אלא מממון ועוד קשה לפי' הקונטרס דקאמר ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן משמע דלריש לקיש לא מצי למיעבד צריכותא הא איכא למעבד צריכותא איפכא דהוה אמינא דוקא מממון פטור משום דחד בגופיה וחד בממוניה לא עבדינן אבל במלקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא כדקעביד לה באלו נערות (כתובות דף לז:) לרבי מאיר דאית ליה תרי קראי למיתה וממון ומיתה ומלקות אלא משום דגבי מזיד איכא קראי דלא עבדינן תרתי לא בגופיה ולא בממוניה צריך לעשות בהם צריכותא אחרינא ונראה לפרש אי איתמר בההיא דאלו נערות דפטר ריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין ודבר אחר ה"א דווקא התם פטר מדתנא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא ואי איתמר בהא בהא קאמר רבי יוחנן אבל בהא דממון אימא מודה לריש לקיש מדתנא דבי חזקיה: **פרה** מטמאה כו'. מה שהקשה בקונטרס למה לי קבלת טומאה והלא היא עצמה מטמאה אדם ובגדים אין נראה קושיא זו דהא אין מטמאה אלא מתעסקים בה בלבד כדתנן במסכת פרה (פ"ה מ"ג) השורף את הפרה ופרים והמשלח את השעיר מטמא בגדים והן עצמן פרה ופרים ושעיר אין מטמאין בגדים והרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואת טימאתני ומיהו יש לומר דלדעת הקונטרס היא כיון דמטמא אדם ובגדים דהיינו מתעסקין בה אם כן כיון דסופו לטמא טומאה חמורה מטמאה טומאת אוכלין ומיהו י"ל דאע"פ שסופו לטמא טומאה חמורה לא היה מטמא טומאת אוכלין ומשקין דמה שסופו לטמא טומאה חמורה לא מהניא אלא לענין דלא צריך הכשר מים ושרץ אבל לא מהניא להחשיבו אוכל להכי צריך טעמא דשהיה לה שעת הכושר כיון דחשיבא אוכל מטמא אוכלין ומשקין בלא הכשר מים ושרץ משום דסופו לטמא טומאה חמורה וגרסינן מטמא ולא מיטמא דלענין טומאה (א) חמורה עצמה אין נפקותא ה] ובמרובה (ב"ק דף עז.*) מפורש באורך וכן יש בתוספתא [פרה פ"ו] בהדיא דפרה ופרים מטמא אוכלין ומשקין ומפי' הקונטרס נמי משמע דגרסינן מטמא ואע"ג דהקשה למה לי קבלת טומאה לא משום דגרסינן דמיטמא אלא שר"ל אי מחמת עצמה מטמאה למה לי שעת הכושר: **הואיל** והיתה לה שעת הכושר. תימה דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא והא אית ליה לרבי שמעון בשבועות (דף יא:) דפרה קדשי בדק הבית היא ואית ליה לרבי שמעון נמי דקדשי בדק הבית לא הוו בכלל העמדה והערכה ונראה לפרש דמיירי לאחר הזאה דאין סברא שתהא בת פדייה אחר שהוזה כבר דמה ואפילו הכי מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר קודם הזאה וא"ת והא כל העומד להזות כמוזה דמי וי"ל דקודם קבלה לאו כמוזה דמי כדפרישית לעיל וא"ת ואמאי לא אמרינן דכל הקדשים יקבלו טומאה מחיים כיון דמלוה לשוחטן ונימא דכל העומד לישחט כשחוט דמי וי"ל דאפילו נשחט לא אמר כזרוק דמי עד שיתקבל בכוס כ"ש כשעדיין לא נשחט ומיהו שעיר המשתלח קשה לר"י שיטמא מחיים טומאת אוכלין למאן *דשרי אברים בהנאה לרבי שמעון דכיון דעומד לדחות לצוק כדחוי דמי וי"ל מידי דהוה אבן פקועה ודגים שהן מותרין בלא שחיטה ואפילו הכי חיותה מטהרתה לרבנן דפליגי ארבי יוסי הגלילי בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה.): והתנן

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' ס סמג לאוין קמט:

יג ב מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' טז סעיף ט:

יד ג מיי' שם הל"ז:

טו ד ה מיי' פ"ג מהל' גניבה הל"א סמג עשין ע (טוש"ע חו"מ סי' תכ סעיף ג):

שיטה מקובצת

א] ופרת חטאת שחיטה שאינה ראויה היא. נ"ב נ"א פרת חטאת שחיטה ראויה היא דתניא: ב] או חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר אתרווייהו קאמר חייבי מיתות: ג] דלא רמיא תורת מלקות בעבירה שיש בה מיתה כלל: ד] כיון דכי אתרו ביה פטור כו' תימה: ה] א) ובמרובה מפורש וכיון דחשיבא: א) נראה דכוונתו להגיה דתיבות ובמרובה מפורש באורך צ"ל קודם תיבות כיון דחשיבא ואולי איזה ט"ס נפל כאן בסגה"ס וצ"ע.

הגהות הב"ח

(א) תד"ה פרה וכו' לענין טומאה עצמה כצ"ל ותיבת חמורה נמחק:

ד"ה פרה

[זבחים יג. כח: מנחות יז.]

[כריתות כח.]

[כריתות ה. וש"נ]

כתובות לה:

[ב"ק עז. שבועות יא: מנחות קא: [תוספתא דפרה פ"ו]

[יומא סז:]

רבינו גרשום

חייב כלומר ששחט וזרק כהלכתו ואח"כ שחט חולין אותו ואת בנו חייב: מ"ט דקם ליה בדרבה מיניה כלומר שהוא חייב משום ע"ז ומשום הכי פטור מאותו ואת בנו: חייבי מיתות שוגגין ודבר אחר כגון הגונב כיס בשבת והיה מגרר ויוצא מרשות היחיד לרשות הרבים דפטור ושגג לענין שבת: חייבי מלקות שוגגין ודבר אחר גזל חמץ ועבר עליו הפסח ושגג א) לענין לאו דלא יראה. וצריכא דאי איתמר בהא. כלומר דאי איתמר בהא בשוחט לע"ז דמיתה ומלקות הוה אמינא בהא קאמר כיון דאתרו כלומר דמשמע שעתיד להתרות ביה פטור כי לא אתרו ביה נמי פטור דמלקות דבר חמור הוא וגזרינן כי לא אתרו ביה אטו כי אתרו ביה דאי אמרינן כי לא אתרו ביה משום ע"ז יהא חייב מלקות הוה אמרינן כי אתרו ביה נמי דיהא חייב מלקות לפי' גזרינן כי לא אתרו ביה [דלא] יהא מלקות אטו כי אתרו ביה: צריכא דפטור וגזרינן: ב) דאי איתמר מר' יוחנן דהוא א' דחייב לפרוע ממון משום דקל הוא אבל הכא אימא מודי: השוחט פרת חטאת. כלומר לא שחטה לשום פרת חטאת אלא שחטה לשום חולין דהיא שחיטה שאינה ראויה: פרה

א) דברי רבינו אלו מבולבל הכנה דמאי ענין זה לחייבי מלקות שוגגין דהא הגזילה היה קודם הפסח וכבר נתחייב בהשבה ועוד דבמשנה דב"ק לו משמע להדיא דחייב לשלם אם ליתא בעין וצ"ע. ב) נ"ל ואי אתמר בהא גבי ממון סו"א בהא קאמר ר"י דחייב לפרוע ממון וכו'.

תורה אור

*ואמר ר"ש בן לקיש אומר היה ר"ש פרה נפדית על גבי מערכתה אמר רב שמן בר אבא אמר רבי יוחנן פרת חטאת אינה משנה [א] ועגלה ערופה לאו שחיטה ראויה היא *והתנן [א]נמצא ההורג עד שלא תערף העגלה תצא ותרעה בעדר אמר ר"ש בן לקיש משום רבי ינאי עגלה ערופה אינה משנה ומי אמר רבי ינאי הכי *והאמר רבי ינאי גבול שמעתי בה ושכחתי ונסבין חבריא לומר [ב]ירידתה לנחל איתן אוסרתה ואם איתא לישני כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה א"ר פנחס בריה דרב אמי אנן משמיה דרשב"ל מתנינן לה עגלה ערופה אינה משנה א"ר אשי כי הוינן בי רב פפי קשיא לן מי אמר רשב"ל הכי והא *איתמר צפורי מצורע מאימתי נאסרין רבי יוחנן אמר [ג]משעת שחיטה ורשב"ל אמר משעת לקיחה ואמרינן מ"ט דרבי שמעון בן לקיש גמר קיחה קיחה מעגלה ערופה אלא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן עגלה ערופה אינה משנה: **מתני'** [ד]שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה: **גמ'** אמר רב יוסף לענין דינא תנן תנא *אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר זריז דלא עבד איסורא ונשכר דקאכיל בשרא: **מתני'** [ה]שחט פרה ואח"כ שני בניה °סופג שמונים שחט שני בניה ואחר כך שחטה סופג את הארבעים *[ו]שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים שחטה ואת בת בתה ואחר כך שחט בתה סופג את הארבעים סומכוס אומר משום רבי מאיר סופג שמונים: **גמ'** אמאי °אותו ואת בנו אמר רחמנא ולא בנו ואותו לא ס"ד דתניא אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ואת בנו [ז]אותו ואת אמו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים הא כיצד אחד השוחט את הפרה ואחד השוחט את אמה ואחד השוחט את בנה שנים האחרונים חייבין האי

ויקרא כב

רש"י

ואמר ריש לקיש אומר היה רבי שמעון פרה נפדית. אם מצא נאה הימנה אפילו על גב מערכתה אפילו שחטה כהלכתה על מערכת של עצים שהיא נשחטת עליה כדאמרי' במס' פרה (פ"ג מ"ס) וקסבר ר"ש כל העומד לפדות כפדוי דמי וקרינא ביה שאתה יכול להאכילו ואי קשיא למה לי קבלת טומאה היא גופה מטמאה אדם ובגדים מפרשינן כה"ג בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) כגון בשר שחפהו בפחות מכביצה בבצק אי משוית ליה אוכל מצטרף בהדי בצק ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה ומטמא שאר אוכלין ואי לאו אוכל הוא לא מקבל האי בצק טומאה דלית ביה שיעורא וכי נגעו ביה אוכלין אחריני טהורים הן שאינם נוגעין *בנבלה אלא בבצק: אינה משנה. לא נשנית במשנתינו: ותרעה בעדר. כשאר חולין אלמא אינה נאסרת מחיים וכי שחטה מותרת: הכי גרסינן אמר ריש לקיש א"ר ינאי עגלה ערופה אינה משנה: והא"ר ינאי. בקדושין (א) ובכריתות בפרק בתרא (דף כה.): גבול. מאימתי נאסרת: חבריא. בני הישיבה: צפורי מצורע. קי"ל בקדושין בהאיש מקדש (דף נז:) דאסורין בהנאה: משעת שחיטה. ונאסרת שחוטה אבל המשולחת מותרת דכתיב (ויקרא יד) ושלח את הצפור החיה וגו' ולא אמרה תורה שלח לתקלה: משעת קיחה. ושתיהן נאסרות עד שישלח: גמר קיחה קיחה כו'. מה עגלה ערופה שנאמר בה קיחה (דברים כא) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר אסורה מחיים אף ולקח למטהר שתי צפרים חיות (ויקרא יד) אסורות מחיים ומיהו עגלה ערופה יש לה גבול ליאסר בירידתה לנחל איתן אבל אלו אין בהן מעשה אלא לקיחה ועד שחיטה וכיון דנאסרות מחיים על כרחך משעת לקיחה: אלא. הא תירוצא דמתרץ אינה משנה לאו ריש לקיש אמרה אלא ר' יוחנן אמרה דלר"ש בן לקיש מיתסרא מחיים והא דתנן תצא ותרעה בעדר מקשינן לה בכריתות ומוקמינן לה כתנאי: לענין דינא תנן. הא דקתני מתני' מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לאו לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט שעל מנת כן לקח שאינו לא מכרה בעל הבית לשני ועכב לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוספתא פ"ה הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שעל מנת כן לקח: דלא עבד איסורא. שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור: נשכר. יש לו ריוח שאוכל היום בשר: **מתני'** ואח"כ שחטה סופג את הארבעים. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב: שחטה ואת בתה ואחר כך את בת בתה. יש כאן שני אותו ואת בנו: שחטה ואת בת בתה. אין כאן עדיין איסור ואח"כ שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: סופג ארבעים. דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: שמונים. וטעמא דסומכוס מפרש בגמ': **גמ'** לא תשחטו. לשון רבים משמע: הרי כאן שנים. הזהיר את שניהם בין אם שוחט האם ובין אם שוחט הבת ולא משכחת לה שנים עוברין אלא בשלש בהמות והא *כילד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד ומה לי תרי דכי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא על כרחך באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר לאשמועינן דאבנו ואותו נמי מחייב:

אבל

תוספות

והתנן נמצא ההורג. וא"ת והיאך מדקדק מכאן דלא מיתסרא מחיים דילמא היינו טעמא דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה כי ההיא דקנן בפ' בתרא דכריתות (דף כג:) המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא אם עד שלא נשחט כו' וירעה עד שיסתאב אשם ודאי איט כן אלא (ב) עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר כו' עגלה ערופה אינה כן ומפרש בגמ' טעמא דאשם תלוי משום דלבו נוקפו וגמר ומקדישו מספק אבל אשם ודאי כי אקדשיה אדעתא דחטא אקדיש ואגלאי מילתא למפרע דהקדש טעות הוה ודילמא היינו טעמא נמי דעגלה ערופה ולא משום דלא מיתסר מחיים ולעולם אם נשחטה אסורה וי"ל דסברא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצא ההורג וא"ת ואמאי לא משני דעד שלא תערף היינו עד שלא נראה לעריפה קודם ירידתה לנחל איתן כדמשני בפ' בתרא דכריתות (דף כה.) וי"ל דסמיך אמאי דדייק התם (ג"ז שם) מסיפא דלא מיתסר מחיים דקתני סיפא משנערפה תקבר שמתחלה לא באה אלא על הספק כפרה ספקה והלכה לה:

עגלה ערופה אינה משנה. וא"ת ולמה דחק לומר אינה משנה לימא תנאי היא כדאמרינן בפ' בתרא דכריתות (דף כה.) דתנאי פליגי בהכי וי"ל דכך היתה קבלה בידם הקשה ה"ר משה מבונדי"ש אמאי לא קאמר דשוחט דמתני' היינו עורף ופטור לר"ש משום דלא חזיא לאכילה ולרבנן חייב משום דעריפה זו היא שחיטה כדאמרי' בריש פ' שני שעירי (יומא דף סב.) גבי שעיר המשתלח דחייתו לצוק היינו שחיטתו וחייב משום אותו ואת בנו ובפ' חטאת העוף (זבחים דף ע:) אמרינן °דעריפה מטהרת מידי נבלה ותירץ ר"ת דא"כ לא הוה ליה למיתני השוחט אלא העורף ודוחק הוא דדלמא תנא שוחט משום אחריני פרת חטאת ושור הנסקל כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף כט.) דסיפא בקדשים ואיידי דסליק מבהמה תנא שחיטתו כשרה ולא קתני מליקתו:

אמר רבי ינאי גבול שמעתי בה. רבי ינאי לטעמיה דאית ליה בפ"ב דקדושין (דף נז.) דכפרה כתיב בה כקדשים ולהכי מיתסרא מחיים כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים א] וערפו שם דדרשינן (כריתות דף ו.) מיניה שם תהא קבורתה איצטריך לאחר עריפה דלא נימא דשריא משום שנעשית מצותה:

לישני כאן קודם ירידה כאן לאחר ירידה. תימה הא על כרחך מתני' דכריתות (דף כג:) מוכחא דלא מיתסר מחיים כדדייק התם *(בפ"ב) מסיפא דקתני דכפרה ספקה והלכה לה:

גמר קיחה קיחה. מסקנא לא קיימא הכי בפרק ב' דקדושין (דף נז.) אלא מסיק דר"ל כתנא דבי רבי ישמעאל דיליף הכי נאמר מכשיר ומכפר בפנים פי' מכשיר בפנים אשם מצורע מכפר שאר קרבנות ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ פירוש מכשיר צפורי מצורע מכפר עגלה ערופה ושעיר המשתלח ובפרק בתרא דכריתות (דף כה.) מוקי לה נמי רב המנונא דאמר עגלה ערופה מיתסר מחיים כתנא דבי ר' ישמעאל ותימה היאך משמע ממילתיה דר' ישמעאל דמיתסר מחיים וי"ל דדייק משום דלא איצטריך למילף מכשיר ממכפר אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידעינן מוזה אשר [לא] תאכלו לרבות השחוטה כו':

סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים. ארישא נמי פליג כדפי' בקונטרס וכה"ג אמר בפ' קמא דיבמות (דף י:) חלוק היה ר"ש אף בראשונה וסיפא נקט משום רבותא דרבנן דאע"ג דאיכא שתי שמות דאותו ואת בנו ובנו ואותו לא לקי אלא ארבעים כיון דנפקי תרוייהו מחד קרא דלא תשחטו:

הזורע

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ה מהלכות רוצח הלכה ח:
טז ב מיי' שם הלכה ו:
יז ג מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הל' ז:
יח ד מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יג סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סי' טז סעיף ו:
יט ה ו מיי' שם הל' יב:
כ ו מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

שיטה מקובצת

א] ועגלה ערופה לאו שחיטה ראויה היא. נ"ב נ"א בס"י עגלה ערופה שחיטה ראויה היא דתנן וכו':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והא"ר ינאי בקידושין. נ"ב פ"ב דף מ: (ב) תוס' ד"ה והתנן וכו' אינו כן אלא אם עד:

גליון הש"ס

מתני' סופג שמונים. עי' כריתות דף ט' ע"ב תוס' ד"ה וסיא. קדושין דף עז ע"ב תוס' ד"ה הכי: תוס' ד"ה עגלה וכו' דעריפה מטהרת מידי נבלה. עיין מנחות דף קא ע"ב תוס' ד"ה ועגלה:

[נ"ל בדף כה.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אמר וכו' כמו שאר קדשים דמיתסרי מחיים והא דכתיב וערפו שם וכו' כצ"ל:

מסורת הש"ס

[שבועות יא: ב"ק מו. מנחות קא:]

סוטה מז. (כתובות לו) כריתות כה. ע"ש

זבחים ע: כריתות כה. קדושין נז. עיין תוס' בב"ק שכתבו על רש"י לא דק דכתב נבלה ועיין רש"א [ועי' מ"ש על זה תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת ותוס' שבת לא. ד"ה אי]

קדושין נז.

[תוספתא פ"ה]

כריתות טו.

רבינו גרשום

פרה נפדית על גבי מערכתה. כלומר אם אירע בה פיסול או במלאכה או בשום דבר: תצא. כלומר עם שאר בהמות של חולין: קשיא דר"ש בן לקיש אדר"ש בן לקיש. כלומר הכא אמר ריש לקיש עגלה ערופה אינה משנה והכא אמר משעת קיחה ואסורה מאותה שעת השחוטה. א) שחיטה שאינה ראויה היא: אמר רב יוסף לענין דינא תנן. כלומר דין הוא שישחוט ראשון: [שחט] שני בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים. כלומר שאותן שני לאוין כולל בשחיטה אחת: ולא בנו ואותו. כלומר והיכא דשחט שני בניה ואח"כ שחטה אמאי סופג את הארבעי': שנים אחרונים חייבין. כלומר אחד משום בנו ואותו ואחד משום אותו ואת בנו:

א) נראה דחסר כאן איזה תיבות וצ"ל וא"כ שפיר אמר מתני' דהוי שחיטה שאינה וכו'.

בס"י כילד בת ואם ובת בתה ועיין רש"א

כא א מיי' פ"ה מהל' מירות הל' י סמג לאוין רנ :

כב ב מיי' פ"ה מהל' כלאים הל' ב סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רצו סעיף א :

תורה אור

האי מיבעי ליה לגופיה א"כ ליכתוב לא תשחוט מאי לא תשחטו ואכתי מיבעי ליה דאי כתב רחמנא לא [א] תשחוט ה"א חד אין תרי לא כתב רחמנא לא תשחטו ואפילו תרי אם כן לכתוב לא [א] ישחטו מאי לא תשחטו שמע מינה תרתי : שחטה ואת בת בתה [וכו'] : א"ל אביי לרב יוסף מאי טעמא דסומכוס קא סבר סומכוס *אבל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתי חטאות ובדין הוא דלישמעינן בעלמא והאי דקא משמע לן בהא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דגופין מוחלקין פטרי רבנן או דלמא קסבר סומכוס אבל שני זיתי חלב בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת והכא היינו טעמא הואיל וגופין מוחלקין א"ל אין קסבר אבל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב שתי חטאות ממאי *מדתנן הזורע כלאים כלאים לוקה מאי לוקה אילימא לוקה אחת פשיטא ועוד מאי כלאים כלאים אלא פשיטא ב' מלקיות במאי עסקינן אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות תנינא *"נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה והוא שותה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת מני אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס השתא ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לכ"ש אלא לאו סומכוס היא לא לעולם רבנן [ב] ומילתא אגב אורחיה קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה *דאמר רבי יאשיה "עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן [ג] ושעורה וחרצן נמי מחייב ת"ש *אבל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא מ' היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות מ"ט דרבי יהודה התראת ספק היא ושמעינן ליה לרבי יהודה דאמר *התראת ספק לא שמה התראה דתניא *הכה את זה וחזר והכה את זה קלל את זה וחזר וקלל את זה או שהכה שניהם בבת אחת או שקלל שניהם בבת אחת חייב ר' יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר זה פטור אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת ומאן תנא קמא אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס השתא ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן אלא לאו סומכוס היא לא לעולם בזה אחר זה ורבנן והאי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי יהודה דאמר התראת ספק שמה התראה *דתניא (שמות יב) °לא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרופו

בא

רש"י

אבל תרי לא . שחט אחד האם ואחד הבת אפילו אחרון פטור קא משמע לן : לא ישחטו . דמשמע לא על ידי אחד ולא ע"י שנים לא יהיו נשחטין : מאי לא תשחטו . דמשמע דתרווייהו עבדי איסורא : בהעלם אחד . שלא נודע לו בנתים ששחט ובשוגג חייב שתי חטאות וה"ה נמי דמחייב בהתראה אחת ובלאו אחד שני מלקיות : דלישמעינן בעלמא . היכא דאין גופין מוחלקים כגון בשני זיתי חלב : דאע"ג דגופין מוחלקים . שעל ידי שתי פרות באין לו שני מלקיות הללו ופליג סומכוס בסיפא וה"ה לרישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג מ' לסומכוס סופג פ' וכך מצאתי בתוספתא (פ"ה) שחט ה' בניה ואח"כ שחטה סומכוס אומר משום רבי מאיר חייב משום חמשה לאוין : הזורע כלאים כלאים . משמע שזרע וחזר וזרע : ועוד מאי כלאים כלאים . חדא זריעה נמי מחייב חדא : בבת אחת . בידו אחת חטה וחרצן ובידו אחת שעורה וחרצן : אלא לאו סומכוס . ושמע מינה אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב : לעולם רבנן . ובב' התראות ודקשיא לך פשיטא הא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים דבין חטה וחרצן ובין שעורה וחרצן הוו כלאים ולאפוקי מדרבי יאשיה דבעי שלשתן כאחד : אכל מזה כזית ומזה כזית . משני גיד הנשה של שתי ירכות של בהמה אחת : ארבעים . ר' יהודה לטעמיה דאמר בפ' גיד הנשה אינו נוהג אלא באחת : מאי טעמא דרבי יהודה . דאמר אינו סופג אלא ארבעים לא הוה ליה למילקי כלל כל חדא וחדא התראת ספק הוא דהא מספקא ליה לר' יהודה באיזו מהן נוהג בשל ימין או בשל שמאל דקתני התם והדעת מכרעת שהוא של ימין ואיבעיא להו פשיטא ליה של ימין ומאי דעת דעת תורה או ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוטה ומדלא פשטיה מהא דמיפשט פשיטא ליה ש"מ לאו בשתי התראות קאמר דהא שמעינן ליה דאמר התראת ספק לא שמה התראה : הכה זה וחזר והכה זה . מי שלא שהתה אחר גיטה שלשה חדשים וניסת וילדה ספק בן תשעה לראשון וספק בן שבעה לאחרון וכשגדל הכה את האחד וחזר והכה את חבירו : חייב . דקסבר התראת ספק שמה התראה : בבת אחת . הרים שתי ידיו והכה זה באחת וזה באחת : חייב . דהתראת ודאי היא : בבת אחת . דהויא התראת ודאי וקאמר ת"ק סופג שמונים : אלא לאו סומכוס היא . דלא אשכחן תנא דאית ליה הא סברא אלא הוא : באש תשרופו . עשה הוא ולאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והמותיר בפסח פטור :

תוספות

הזורע כלאים כלאים לוקה . תימה דמשמע הכא דבחד כלאים לא לקי אלא חדא ואמאי לא לקי נמי משום לא תסיג גבול רעך (דברים יט) דלענין איסור כלאים דריש לה בשבת בפ' ר' עקיבא (דף פה.) וי"ל דכיון דאתא נמי לאזהרה דמסיג גבול אין לוקין עליו משום כלאים כמו שאין לוקין על הסגת גבול דניתן להשבון ועוד דהוי לאו שבכללות :

תנינא נזיר שהיה שותה כו' . אע"ג דהך דהזורע כלאים ברייתא היא ובכמה ברייתות שונה מה שבמשנה מ"מ היה לו לשנות בלאו ענין ששונה במשנה וכה"ג אשכחן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף עד.) גבי אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי דפריך תנינא מה טיבו של עובר זה כו' ופי' שם בקונטרס דהכי פריך תנינא כלומר התם הוה ליה למיתני :

אלא פשיטא בבת אחת ובהתראה אחת . פי' או בהתראה אחת ואפי' בזה אחר זה דאפילו בהא פטרי רבנן כמו נזיר שהיה שותה כל היום דאינו חייב אלא אחת :

ולאפוקי מדרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד . נראה דאינו חייב משום כלאי הכרם קאמר *אבל מודה דמשום כלאי זרעים מיחייב בתרי מינין בחטה ושעורה לחודיה וכן משמע דכי קאמר קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן נמי חייב ולא נקט חטה ושעורה משמע דמודי בה ר' יאשיה ועוד נראה לפרש דקרי תרי גווני כלאים כלאי זרעים וכלאי הכרם חטה ושעורה וחטה וחרצן ובחד גוונא מודי רבי יאשיה ובחד פליג אבל חטה וחרצן ושעורה וחרצן כולה חד גוונא הוא ויש ספרים שכתוב בהם בהדיא או שעורה וחרצן ואפילו לספרים דכתיב בהם ושעורה יש לפרש כמו או שעורה ולהכי לא מצי לאוקומי כלאים [ג] בבת אחת כמו חטה ושעורה וחרצן דלקי תרתי לאפוקי מדרבי יאשיה דהא לרבי יאשיה נמי לקי תרתי וכן משמע בירושלמי במס' כלאים בפ"ט דקאמר על דעתיה דר' יאשיה כתיב שדך לא תזרע כלאים ולאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך פי' כיון דבלא חרצן מיחייב משום שדך דאי לא מחייב ר' יאשיה בכלאי זרעים בלא כרם מאי קא בעי ומשני משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה וטעמא דר' יאשיה דבכלאי הכרם לא מחייב אלא בג' מינים ובכלאי זרעים מחייב בב' מפרש ר"י משום דזריעת כלאים משמע שני מיני זרעים וחרצן לאו מין זרע הוא אבל אין לפרש דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים אבל שדך בלא שום זרע קרוי שדה דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ומיהו ר' יהודה במס' כלאים (פ"א מ"ט) לא מחייב בכלאי זרעים עד שיזרע חטה ושעורה וכוסמת או שני חטים ושעורה או שני שעורים וחטה דבעי כלאי זרעים בהדי שדך והא דאמר בריש פרק בתרא דבכורות (דף נג:) יצהר ותירוש אין מעשרין מזה על זה דאמר קרא כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן אמרה תורה תן חלב לזה וחלב לזה אין לי אלא תירוש ויצהר תירוש ודגן דגן ודגן מנין אמרת ק"ו ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אין מעשרין כו' ולרבי יאשיה מייתי לה הכי ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה (אפי' ע"י דבר אחר) אין מעשרין מזה על זה תירוש ודגן דגן ודגן שהם כלאים ע"י דבר אחר כו' לא נקט דבר אחר אלא משום תירוש ודגן : מאי טעמא דרבי יהודה התראת ספק היא . וא"ת והא מסיקנא בפ' גיד הנשה (לקמן דף צא.) דמפשט פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין וי"ל דהכא בעי למימר דתפשוט מהכא דלא מספקא ליה ומסיק דלעולם לא תפשוט וסבר לה כאידך כו' :

וכדברי

שיטה מקובצת

א] דאי כתב רחמנא לא תשחט : ב] קמ"ל דכי זרע חטה וחרצן או שעורה וחרצן נמי מיחייב : ג] ולהכי לא מצי לאוקומי כלאים בבת אחת :

גליון הש"ס

תוס' ד"ה ולאפוקי וכו' אבל מודה . עי' לעיל דף ס' ע"ב תוס' ד"ה סרכיב :

[לעיל פא.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אם כן לכתוב לא ישחטו כצ"ל : ב] שם ומלתא אגב אורחיה קמ"ל . נ"ב עיין תורת חיים :

סנהדרין סג. פסחים פד. תמורה ד: מכות ד: טז. שבועות ג: לקמן נא. [ודף קמא:]

מסורת הש"ס

[שבת נג:]

[נ"ל מדתניא. עי' תוס' ד"ה תניא]

קדושין עז: מכות כא. נזיר מג.

קדושין לז. בכורות מד. ברכות כב. לקמן קלו:

לקמן צא. ודף צא.

[לקמן צא. מכות טז. יבמות קא. תוספתא דיבמות פי"ב ע"ש]

רבינו גרשום

חד אין תרי לא . כלומר אי (מאחר) בן אדם [אחד שחט] לאותו ואת בנו (והוא שחטן) יהא חייב אבל אי אחד [שחט] אותו [ואדם אחר שחט] את בנו לא יהא חייב . כתב רחמנא לא תשחטו דאפי' תרי: ש"מ תרתי. דאפילו בנו ואותו : אע"ג דגופין מוחלקין פטרי . כלומר כיון דכלל שני איסורין בשחיטה אחת אע"ג דאיכא אותו ואת בנו ובנו ואותו אינו סופג אלא ארבעים: אלא לאו סומכוס היא . כלומר וחייב על כל אחת ואחת אע"ג דבבת אחת ובהתראה אחת : לא לעולם רבנן היא . כלומר ומאי לוקה לוקה אחת כיון דבחדא התראה ובבת אחת היא אינו לוקה אלא אחת והא קמ"ל דאיכא תרי גווני כלאים ואי לאו דבבת אחת היא הוה מיחייב תרתי : והיכי דמי תרי גווני כלאים . דבידו אחת שעורת וחרצן ובידו אחת חטה וחרצן והפילן בבת אחת וזרען : בהא לימא ר' יהודה סופג ארבעים . כלומר אפי' ארבעים לר' יהודה אינו סופג דהוי התראת ספק דמתרין אותו מספק דלא תיכול דספק הוא אם של ימין הוא דר' יהודה אינו מחייב אלא על של ימין : הכה את זה . כלומר ספק בן תשעה לראשון או בן שבעה לאחרון : בזה אחר זה פטור . כלומר דהתראת ספק הוא שאין אנו יודעין אי זהו אביו או זה או זה : אלא לאו סומכוס היא . כלומר מה דאמרי' סופג שמונים זהו סומכוס דלענין אותו ואת בנו מחייב שמונים הכא נמי מחייב שמונים אע"ג דבבת אחת : לעולם בזה אחר זה ובשתי התראות כו' . לעולם בזה אחר זה ובשתי התראות ורבנן ומש"ה אמרי' סופג שמונים (ואם פרכת והא ר' יהודה אמר סופג ארבעים והתראת ספק לאו שמה התראה) ואי פרכינן לר' יהודה אמאי סופג ארבעים והא התראת ספק הוא. סבר לה כאידך דר' יהודה. דתניא לא תותירו ממנו עד בקר והנותר וגו'

בא

וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל. תימה דבריש כתובות (דף ה.) פריך יום הכפורים שחל להיות בשני בשבת ידחה גזירה שמא ישחוט בן עוף ואמאי לא פריך משאר ימים טובים דהוי לכ"ע ואומר ר"ת דבשאר ערב י"ט שוחטין בהמות כדאמר הכא אבל ערב יוה"כ לא היו אוכלין אלא בשר עוף ודגים כדאמר בב"ר גבי ההוא דזבן נונא והא דלא חשיב הכא ערב יו"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דטרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשחיטה כל כך*:

ומודה רבי יהודה. תימה למאן מודה דאימתי דרבי יהודה לפרש הוא כדאמרינן בסנהדרין בפרק זה בורר (דף כה.*):

הדרן עלך אותו ואת בנו

בא הכתוב ליתן עשה. טעמא דבא הכתוב הא לאו הכי לקי אע"ג דהתראת ספק היא דכל אימת דאתרו ביה מצי אמר אכתי ליליא הוא: לא מן השם הוא זה. לא מטעם זה הוא פטור: שאין בו מעשה. ישב לו ולא אכל ומאליו נעשה נותר: משתי ירכות. של שתי בהמות ומדנקט שתי בהמות שמע מינה בימיטת קאמר ות"ק דהכא כרבי יהודה ס"ל דאין סופג אלא באחת ומהא פשטינן בפרק גיד הנשה (לקמן דף צא.) דפשיטא ליה לר' יהודה דבימין: דלית ביה כזית. בקמא או בבתרא אלא בחד מינייהו ות"ק מחייב דקסבר בריה הוא ובריה [אין] צריכה שיעור כדתנן במסכת מכות (דף יג.) אמר להם רבי שמעון אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא [שהוא] חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה ואית דמפרשי דלית ביה כזית בחד מינייהו אלא בתרוייהו ואין נראה בעיני שיהו שתי התראות מצטרפות דאי אכיל ליה לבתרא בתוך כדי אכילת פרס היינו בבת אחת ואי לאחר כדי אכילת פרס תו לא מצטרפי: עד שיהא בו כזית. דקסבר לאו בריה חשיב אלא כחתיכה מן הבהמה: **מתני'** בארבעה פרקים בשנה. דרך ישראל לעשות סעודות וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד לפיכך המוכר בהמה לחבירו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט שמא כבר נשחטה: ביום טוב האחרון של חג. היו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו הוא וחביב עליהן: שאין לו ריוח. הפסק בינתים שמכר האם היום: אבל יש לו ריוח. שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום: אין צריך להודיעו. שאני אומר אתמול שחט הראשון: ומודה רבי יהודה כו'. אע"פ שלקח זה היום וזה למחר: משחיטין הטבח בעל כרחו. כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר: אפילו שור שוה אלף זוז. שוחטו על כרחו אף על פי שאין לוקחין לשאר ובגמרא מפרש טעמא: ואין ללוקח בו אלא דינר. שנתן דינר לטבח: מת ללוקח. ומפסיד הדינר: אינו כן. דבעינן משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח: **גמ'** למה לי למיתני את האם לחתן. ליתני במוכר זו לחתן וזו לכלה ומאי פסקה דנקט לחתן אם ולכלה בת: למיטרח בי חתנא. ולעשות סעודה טפי מבי כלתא: שזיכה לו ע"י אחר. המוכר הזה מסר את השור לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר לו זכי בשור זה לפלוני להיות לו בדינר בשר: דזכות הוא לו. מסירה זו זכות היא לו דהא לא סגי ליה בלא בשר: חוב הוא לו. להוציא הוצאות הפסד הוא לו: אין חבין לו. דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו אבל להרויחו אנן סהדי דניחא ליה לפיכך זכין ואין חבין: על דין תורה. שקונין לו מעותיו בלא משיכה: דבר תורה מעות קונות. מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור דגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו: ומה טעם אמרו משיכה קונה כו'. דאי מוקמת להו לפירי באחריות הלוקח משנתן מעות אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצוליגהו אבל השתא מושך ממטי להו לביתיה: **מתני'** היום הולך אחר הלילה. שחט האם משחשכה לא ישחוט הבת כל הלילה וכל היום המחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר יום: את זו דרש. משום דבעניינא דקדשים כתיב אותו ואת בנו אילטריך למדרשה כדתניא בגמרא: מעשה בראשית. ויהי ערב ויהי בקר ברישא ערב והדר בקר: **גמ'** לפי שכל הענין. הפרשה הזאת סמוכה לקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו: בקדשים לילה הולך אחר היום. דכתיב (ויקרא ז) ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר אלמא לילה שלאחריו קרי יום קרבנו עד הבקר:

תורה אור

בא "הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דה"ל לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ת"ש* "אבל שני גידין משתי ירכות משתי בהמות סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא מ' היכי דמי אילימא בזה אחר זה ובשתי התראות מ"ט דרבי יהודה דאמר ארבעים ותו לא אלא פשיטא בבת אחת ובחדא התראה מאן ת"ק אילימא רבנן דפליגי עליה דסומכוס ומה התם דגופין מוחלקין פטרי רבנן הכא לא כל שכן אלא לאו סומכוס היא לעולם בזה אחר זה ודקאמרת מ"ט דרבי יהודה כגון "דלית ביה כזית *דתניא אכלו ואין בו כזית חייב ר' יהודה אומר עד שיהא בו כזית: **מתני'** *"בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ואלו הן ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל אמר רבי יהודה "אימתי בזמן שאין לו ריוח אבל יש לו ריוח אין צריך להודיעו "ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו בידוע ששניהם שוחטין ביום אחד *"בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו אפילו שור שוה אלף דינרים ואין לו ללוקח אלא דינר כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר: **גמ'** *תנא אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע: אמר רבי יהודה אימתי [וכו']: למה לי למיתני את האם לחתן ואת הבת לכלה מלתא אגב אורחיה קמשמע לן דאורח ארעא למטרח בי חתנא טפי מבי כלתא: בארבעה פרקים אלו [וכו']: *והא לא משך אמר רב הונא אמר רב כשמשך אי הכי אימא סיפא אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר והא משך אמר ר' שמואל בר רב יצחק לעולם שלא משך וכגון שזיכה לו על ידי אחר בארבעה פרקים אלו דזכות הוא לו *זכין לאדם שלא בפניו בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין לאדם שלא בפניו *רבי אלעזר אומר אמר רבי יוחנן "בארבעה פרקים אלו העמידו חכמים דבריהם על דין תורה *דאמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה: **מתני'** °יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה את זו דרש רבי שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית °יום אחד ונאמר באותו ואת בנו יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה: **גמ'** ת"ר את זו דרש ר"ש בן זומא לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא בקדשים *ובקדשים לילה הולך אחר היום יכול אף זה כן נאמר כאן יום אחד ונאמר במעשה בראשית יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום [אחד] האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה

רבי

ויקרא כב · בראשית א

מסורת הש"ס: [לקמן צא. תוספתא פ"ז ותוספתא דמכות פ"ג] · [תוספתא פ"ז ותוספתא מכות פ"ג] לקמן לו. · עירובין פא: · בכורות כח: · [עירובין פא: ע"ש] · [קדושין כג. וש"נ] · [בעירובין איתא רב אילא אמר ר' יוחנן וגי' רש"ל ר' אילא אמר רב יהודה בארבעה כו'] · [תמורה יז.]

עין משפט נר מצוה:
כג א מיי' פ"י מהלכות קרבן פסח הל' יא ופי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה ט:
כד ב ג מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:
כה ד ה ו מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יד טו טז ועי' בהשגות ובכ"מ וכל"מ סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סי' טז סעיף ו:
[וע"ע תוס' ע"ז ה: ד"ה ערב]
[ועי' תוי"ט דמייתנו]
כו ז ח מיי' פ"ט מהל' מכירה הל' ז סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קצט סעיף ג:
ע"ז ה:
כז ט מיי' פי"ב מהל' שחיטה הל' יז סמג לאוין קמט טוש"ע י"ד סי' טז סעיף ד:
[ב"מ מו. מז: עירובין פא: קדושין כו. כח. בכורות יג:]

רבינו גרשום

בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה. כלומר דעשה זו והנותר [ממנו וגו' באש תשרפו] ולא תעשה זו לא תותירו ועכשיו א) זה ספק לא ידעינן אם יותיר אם לאו ואעפ"כ חייב מלקות ומשום הנותר שבא אחריו אינו חייב ודברי ר' יעקב וביא כאן משום גזרה: אלא לאו סומכוס היא. כלומר וש"מ אבל ב' זיתי חלב בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת: ערב יו"ט אחרון של חג כו'. כלומר דהשתא סתמא דמלתא ודאי מאי דהוה ליה אבל בימים שעברו ואינו קונה אותה אלא לשחוט לפיכך צריך להודיעו: אימתי בזמן שאין לו ריוח. כלומר בערב יו"ט קנאה דודאי באותו יום ישחטנה לפיכך צריך להודיעו: אבל יש לו ריוח בינתים. כגון שקנאה שנים או שלשה ימים קודם לחג א"צ להודיעו מאן נימא לן דבאותו יום ישחוט שמא למחר או ליום אחר ישחוט: ואין ללוקח אלא דינר. כלומר שלא נתן לו ללוקח אלא דינר כופין אותו לשחוט וישלם לו את השאר ושל לוקח חשיב: מלתא אגב אורחיה קמ"ל דאורחא דמלתא למיטרח כו'. כלומר דחזינן המוטב לחתן והגרוע לכלה: ב) היום הולך אחר הלילה. כלומר לילה ויום שאם שחט אותו ביום מותר לשחוט בנו בלילה אבל אם שחט בלילה אסור לשחוט בנו ביום שלאחר הלילה: הכא במאי עסקינן כגון שזיכה לו ע"י אחר. כלומר שנתן לו לוקח דינר והלך לדרכו וזיכה לו מוכר ללוקח על יד אחר שלא בפניו שאמר לו טול שור ברשותך שתהא מזכה לו לפלוני: בארבעה פרקים אלו דזכות הוא לו. כלומר שחייב לקנות בשר בשביל שמחת יו"ט וזכין לאדם שלא בפניו: בשאר ימות השנה דחובה הוא. כלומר דלקונה הוא חוב ולא זכות אין זכין לו לאדם אלא בפניו: דבר תורה מעות קונות. כלומר דכתיב או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד דהיינו מעות ומפני מה אמרו משיכה קונה דאינו קונה שום אדם עד שימשך: גזירה שמא יאמר המוכר נשרפו חטיך בעלייה. ויהיו לו הפסין קנוין בעל כרחו: עכשיו אמרו חכמים שאינן חשובין של לוקח עד שימשוך כדי שישמרם המוכר אותם יפה יפה עד שיבואו ברשותו: ובקדשים לילה הולך אחר היום. תודה שנאכלת ליום ולילה עד חצות וכגון זבחי שלמי צבור: יום המיוחד טעון כרוז כגון הני ארבעה פרקים: סליק פירקא

בפני

א) אולי צ"ל ועכשיו דאף דמה שיש ספק ולא ידעינן אם יותיר אם לאו מ"מ היה חייב מלקות אעפ"כ משום עשה דבאש תשרופו שבא אחריו אינו חייב. ב) דבור זה שייך אחר ד"ה גזירה.

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז מכאן אמרו בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו:

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית *בחולין אבל לא במוקדשין ונוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק *ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו: **גמ'** מוקדשין מ"ט לא אילימא משום דרבי זירא *דא"ר זירא השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר °ושפך את דמו וכסהו בעפר עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה והבא לא אפשר היכי ליעביד ליתיב וליבטליה *קמוסיף אבנין וכתיב °הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל לא ליבטליה קא הוי חציצה נהי דלמטה לא אפשר למעלה אפשר ליעביד כסוי מי לא תניא רבי יונתן בן יוסף אומר שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות *כדרבי זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וליגרריה וליכסיה מי לא תנן *דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אלמא דגריר ומכסי ליה הכא נמי נגרור ונכסי ליה אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית וליפרקינהו

ויקרא יז | דה"א כח

רש"י

רבי אומר יום אחד יום המיוחד טעון כרוז. ימים מיוחדים יש בשנה דהיינו ארבעה פרקים א] שאתה מוזהר להכריז אמה מכרתי לשחוט קרי ביה לא תשחטו לא תגרום לא לישחט בימים הללו סיא וכנה אי נמי מדכתיב יום אחד דמשמע יום מיוחד למאי יחדיכהו אי לאו להטעין כרוז:

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי הדם. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכולהו: במוקדשין. חטאת העוף ועולת העוף: במזומן ובשאינו מזומן. משום דגבי שלוח הקן אצטריך למיתני לקמן (דף קלח:) ב]שאינו מזומן אבל לא במזומן · מזומן עוף הגדל בבית: ונוהג בכוי. גרס: ואין שוחטין אותו ביום טוב. משום דלמא בעי כסוי ומספקא לא מחללינן י"ט אם שחטו: **גמ'** עפר למטה. עפר תיחוח ולא על קרקע קשה: וכסהו עפר. משמע דלא בעי עפר אלא בכסוי. בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח: והכא לא אפשר. לתת עפר למטה על המזבח: וליבטליה. להניחו שם לעולם: קמוסיף אבנין. להגביהו והרי כל אורך ורוחב ורום הבנין נמסר לדוד על פי נביאים: דכתיב. בדברי הימים דקאמר ליה דוד לשלמה הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית עלי השכיל אותי לימד: קא הוי חציצה. בין דם למזבח וכמלא שלא נמלה דמו בקיר המזבח: ופרכינן נהי דלמטה קודם מליקה אי אפשר לתת עפר משום חציצה כדאמרת אבל למעלה לאחר שמלק יכסנו דלאו חציצה מאי איכא למימר: פטור מלכסות. שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה: חייב לכסות. ואע"ג דליכא עפר למטה בינו לדם הבהמה והכא נמי אע"ג שאין למטה יתן למעלה: כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. במס' מנחות (דף קג:) אמרינן אין מביאין בכלי אחד מנחה של ששים ואחד עשרונים ומפרשינן טעמא מפני שאמרה תורה הבא מנחה שיכולה ליבלל וששים נבללין בכלי אחד אבל ששים ואחד קים להו לרבנן דאין יכולין ליבלל והוינן בה וכי אין נבללין מאי הוי והתנן לא בלל כשר ותירץ רבי זירא ראוי לבילה מיהא בעינן ומי שהוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת ואפילו לא בלל כשר אבל כשאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו והכא נמי ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הילכך אף על פי שלא נתן אין הכסוי בטל אבל מוקדשין שאין ראוי ליתן עפר למטה מצות עפר למטה מעכבת בו: וליגרריה. מעל המזבח לאחר הזאה ויתננו למטה ויכסנו: דם הניתז. למרחוק חוץ לגומא ששוחט בה ודם שעל הסכין חייב לכסות וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא א"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי ליה: בקדשי מזבח. כגון חטאת העוף: הכי נמי. דחייב לכסות הואיל ושחיטה ראויה הן שנאכלות לכהנים ומתניתין בעופות שהקדישן לבדק הבית ושחטם דאסורים בהנאה ומשום דשחיטה שאינה ראויה (א) פטר להו מכיסוי: וליפרקינהו

תוספות

כסוי הדם. ונוהג בחיה ובעוף. למעוטי בהמה קא אתי דלא תימא שיהא בכלל חיה: **במזומן** ובשאינו מזומן. פי' בקונטרס דמשום שלוח הקן אילטריך למיתני דתנן לקמן דאינו נוהג אלא בשאינו מזומן וקשה לפירושו דאם כן בכל הני פירקין הוה ליה למיתני באותו ואת בנו (לעיל דף עח.) ובגיד הנשה (לקמן דף פט:) ובכל הבשר (לקמן דף קג:) ונראה לפרש דאילטריך למיתנייה הכא משום דכתיב (ויקרא יז) (כי) [אשר] יצוד דלא תימא דוקא באינו מזומן: **במוקדשין** מ"ט לא. בקדשי מזבח נמי קא בעי כדמוכח הסוגיא ואף על גב דהנוחר והמעקר פטור מלכסות (לקמן דף פה.) הייני משום דאסור באכילה אבל הכא משתרי באכילה במליקתו וגבי כסוי הדם לא כתיבא שחיטה אלא שפיכה: **צריך** שיתן עפר למטה ועפר למעלה. עפר שלמעלה מצוה שיתן הוא דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות וכסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות (לקמן דף פז.) אבל עפר שלמטה ג] אין צריך שיתן הוא אם יש עפר הרי כאילו נתן הוא העפר והא דאמרינן לעיל בפ"ב (דף לא:) דמזמני לכולה בקתא הייני במקום שהיה הקרקע קשה היה חופר משום דבעינן שיהיה עפר תיחוח ומיהו לעיל פירש בקונטרס שהיה מזמינו בפה לכך: **קא** מוסיף אבנין. והא דאמרינן בפ' קדשי קדשים (זבחים דף סא:) שכשעלו בני גולה הוסיפו על המזבח ד' אמות מן הדרום התם קרא אשכח ודרים מה בית ששים ד] אף מזבח ששים ור"ת מפרש קא מוסיף אבנין ולא הוה מרובע והתם* יליף דריבוע מזבח מעכב ואין נראה דאכתי כשבא לכסות ידביק עפר גם סביב המזבח עד שיהא מרובע ועוד דקרא דרבוע יהיה הוה ליה לאתויי ולא קרא דהכל בכתב וגו': **שחט** חיה ואחר כך בהמה פטור מלכסות. תימה דליגרריה ולכסייה וכן בהמה ואח"כ חיה דליגרריה ולכסייה כדם הניתז ושעל הסכין: **דאמר** רבי זירא כל הראוי לבילה כו'. מלתא דר' זירא בפ' המנחות והנסכים (מנחות דף קג:) גבי הא דתנן הרי עלי ס"א עשרונים כו' כדפירש בקונטרס ותימה מאי פריך והא תנן אם לא בלל כשר דנהי דכשר מ"מ מצוה לבלול לכך יביא בשני כלים דוקא דהא כי אמר הרי עלי להביא בכלי אחד תנן התם לעיל דלא יביא בשני כלים אבל סתם יביא כמו שירצה וי"ל דהא סיפא דס"א קאי אהך דקתני רישא מתנדב אדם מנחה של ששים עשרון ומביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ס"א כו' כלומר מנחה של ס"א דהשתא כיון דקאמר מנחה לקרבן גדול קא מיכוין והוי כאילו אמר בכלי אחד לכך פריך כיון דאם לא בלל כשר נריך להביא בכלי אחד: **אין** בילה מעכבת בו. תימה והלא שנה הכתוב בלילה בכמה מקומות ובשנים עשר נשיאים תנא ביה י"ב זימנין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף יט.) בכל מקום שהחזיר הכתוב בתורה מנחה אינה אלא לעכב ושמא יש שום דרש דדרשינן מיניה דבילה לא מעכבא או שמא כולהו נריכי ואע"ג דבילה לא מעכבא מ"מ סברא הוא דכל הפחות דראוי בעינן כיון שהזכיר הכתוב בילה וכן לענין כסוי דהכא וכן בקריאת חליצה בפרק מצות חליצה (יבמות דף קד.) ובקריאת ביכורים בפרק הספינה (ב"ב דף פא:) ובפרק נערה בנדרים (דף עג.) דחרש לא מצי מיפר אפילו לא הוי ושמע אישה דוקא מ"מ ראוי לשמוע בעינן דסברא הוא בכל כי הני ה] שיש שום דרשה בהן דלא הוי דוקא ולא מעכבא מ"מ ראוי בעינן וכן בפ"ק דקדושין (דף כה.) גבי בית הסתרים דבעי ראוי לביאת מים משום דהזכיר ביאת מים דכתיב כל בשרו אף על פי שמיעט בית הסתרים כדדרשינן מה בשרו מאבראי מ"מ כיון דאיכא כל דמרבה אפילו טמון לכל הפחות י"ל לענין הכי מרבה דבעינן ראוי לביאת מים והא דאמרינן *דטמאין משלחין קרבנותיהן אע"ג דאינו סומך ולא אמרינן דניבעי ראוי לסמיכה שמא יש שום יתור דלא בעינן אפילו ראוי אי נמי הא חזי בימי טהרה ומה שיש תקנות שתקנו על הסמיכה ויש מקומות שלא תקנו מפורש בכל הגט (גיטין דף כט: ד"ה והא) מיהו בנגמר הדין (סנהדרין דף מה:) גבי נקטעה יד העדים פטור ואיכא דמחייב התם [דלא] בעי קרא כדכתיב נריך ליתן טעם למה (בעי)*:

[דף סב.]
[פסחים סב.]
[ועי' תוס' יבמות קד: ד"ה דאמר ובמנחות יח: ד"ה ואמר כתבו דאין סברא לומר שיפטור וכו' ע"ש]

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה ב סמג עשין סד:
ב ב מיי' שם הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי' כח סעיף א:
ג ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ג:
ד ד מיי' שם ופ"ג מהל' יו"ט הל' א סמג שם טוש"ע א"ח סי' תצח סעיף יח:
ה ה מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' יד ועיין בל"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ה:
ו ו טוש"ע שם סעיף יד:

שיטה מקובצת

א] דהיינו ד' פרקים שהמוכר מוזהר להכריז: ב]לקמן בשאינו מזומן: ג] אין צריך שיתן הוא אם יש עפר כיון שנותן הדם על העפר הרי הוא כאילו נתן העפר. תוס' שאנ"ץ ותוס' הרא"ש ז"ל: ד] אף מזבח ששים והכא ה"ק אם הוסיפו כבר על המזבח עד ס' אמה או יצטרך לבטל והוי מוסיף אבנין. הרא"ש ז"ל: ה] דסברא הוא בכל כי הני כיון שיש:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי נמי וכו' שאינה ראויה הן פטר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה קא וכו' אף מזבח ששים. נ"ב אבל הא' דהכא לא קאי קרא. כיון דלא כתיב בהדיא דקרא מיירי כסוי הדם במוקדשין עכ"ל תוס' בזבחים דף נ"ג ע"א ד"ה וליעבד:

מסורת הש"ס

ביצה ח. [לעיל עט:] [בכורים פ"ב מ"ט]
ביצה ז: ע"ש [לעיל פח. ע"ש]
[עיין תוס' זבחים נג. ד"ה וליעבד]
ב"ב פא: קדושין כה. יבמות קד: נדה סו: מנחות יח: קג: מכות יח: נדרים עג.
לקמן פח:

רבינו גרשום

בפני הבית. בזמן שבית המקדש קיים: במזומן ובשאינו מזומן. כלומר בייתות ומדבריו': והכא לא אפשר היכי ליעביד ליבטליה. כלומר לא אפשר ליתן עפר למטה על המזבח לא ליבטליה קא הוי חציצה בין הדם למזבח (היכא דיהב) א) מתנות בהמה ואחר כך חיה חייב לכסות. כלומר אלמא אע"ג דחוצץ דם בהמה בין עפר לדם חיה אעפ"כ בעי כסוי למעלה הכא נמי אע"ג דלמטה לא אפשר למיתן עפר למעלה ליבעי כסוי: התם כדר' זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה כו'. כלומר ביו"ט הראשון של חג היו שם ששים עשרונים בין פרים ואילים וכבשים (ושעיר מוספין דשבת) אם אירע בשבת אבל נסכי עולת תמיד לתודה היתה נבללת בין כל הני דאמרי' היו ס' בכלי אחד והיה מחזק הכלי ס' עשרון ב)והם ראויים לבילה אע"ג נבללים בס' רביעיות שהיו בתוך הכלי כיון דראויין לבילה אין בילה מעכבת בהן אבל אם נתנו (בו עשרון) יתר מס' עשרונות [בכלי אחד] כיון דאין ראויין לבילה בילה מעכבת הכא נמי לענין כסוי דם אע"ג דדם בהמה למטה כיון דאי אין דם בהמה היה ראוי ליתן עפר למטה אע"ג דדם בהמה חוצץ לא חיישינן אבל לענין מזבח דאין ראוי ליתן עפר למטה מעכב ולא יכסה: ולגרדיה ולכסיה. כלומר לגרדיה מעל המזבח וליכסיה חוץ למזבח: אי בקדשי מזבח הכי נמי. כלומר כגון מליקת העוף: הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית. דשחיטה שאינה ראויה ג) דאינה אלא בקדושת דמים שמוכרין אותן ודמיהן לצורך בדק הבית וליפרקינהו:

א) [צ"ל] שחט בהמה ואח"כ חיה חייב לכסות כלומר וכו'. ב) נ"ל והם ראויים לבילה ולפיכך אין בילה מעכבת בהן וכו'. ג) נ"ל דשחיטה שאינה ראויה היא דהא קדושה היא ולא חזיא אלא לצורך בדק הבית.

וליפרקינהו וליכסינהו *בעינן העמדה והערכה וכמאן אי כר"מ דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה האמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אי כר' שמעון דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה האמר לא היו בכלל העמדה והערכה אמר רב יוסף *רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בשחיטה שאינה ראויה סבר לה כר' שמעון בהעמדה והערכה סבר לה כר"מ ואיבעית אימא כולה ר"ש היא ושאני הכא דאמר קרא °ושפך וכסה °מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכסוי יצא זה שמחוסר שפיכה פדייה וכסוי והשתא דאתית להכי אפילו תימא קדשי מזבח מי שאינו מחוסר אלא שפיכה וכסוי יצא זה שמחוסר שפיכה גרירה וכסוי מר בר רב אשי אמר קרא °חיה או עוף מה חיה אינה קדש אף עוף אינו קדש אי מה חיה שאין במינו קדש אף עוף שאין במינו קדש אוציא תורין ובני יונה שיש במינן קדש לא כחיה מה חיה לא חלקת בה אף עוף לא תחלוק בו אמר ליה יעקב מינאה לרבא קי"ל *חיה בכלל בהמה לסימנין אימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי אמר ליה עליך אמר קרא °על הארץ תשפכנו כמים מה מים לא בעי כסוי אף האי נמי לא בעי כסוי אלא מעתה יטבילו בו אמר קרא °אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הני אין מידי אחרינא לא ואימא ה"מ למעוטי שאר משקין דלא איקרו מים אבל דם דאיקרי מים ה"נ תרי מיעוטי כתיבי מעין מים ובור מים אימא אידי ואידי למעוטי שאר משקין חד למעוטי זוחלין וחד למעוטי מכונסין תלתא מיעוטי כתיבי מעין מים ובור מים מקוה מים ת"ר *°אשר יצוד אין לי אלא אשר יצוד [א] נצודין ועומדין מאליהן מנין כגון אווזין ותרנגולים ת"ל צידַ מ"מ א"כ מה ת"ל אשר יצוד למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת ת"ר *°כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתאבון יכול יקח אדם מן השוק ויאכל ת"ל °וזבחת מבקרך ומצאנך יכול יזבח כל בקרו ויאכל כל צאנו ויאכל ת"ל מבקרך ולא כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך *מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה יקח *לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח לפסו ליטרא דגים חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר מאה מנה [ב] ישפתו לו קדרה בכל יום ואינך אימת מערב שבת לערב שבת אמר רב צריכין אנו לחוש לדברי זקן א"ר יוחנן אבא ממשפחת בריאים הוה אבל כגון אנו מי שיש לו פרוטה בתוך כיסו יריצנה לחנווני א"ר נחמן כגון אנו לווין ואוכלין °כבשים ללבושך מגז כבשים יהא מלבושך °ומחיר שדה עתודים לעולם ימכור אדם שדה ויקח עתודים ואל ימכור אדם עתודים ויקח שדה °ודי חלב עזים דיו לאדם שיתפרנס מחלב גדיים וטלאים שבתוך ביתו °ללחמך ללחם ביתך לחמך קודם ללחם ביתך °וחיים לנערותיך אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן תן חיים לנערותיך מיכן למדה תורה דרך ארץ שלא ילמד אדם את בנו בשר ויין אמר רבי יוחנן הרוצה

רש"י

וליפרקינהו. ויהיו מותרים באכילה והדר ליכסייה לדם: בעינן העמדה והערכה. אין פודין את הקדשים לאחר מיתה מפני שכתוב בהן (ויקרא כז) והעמיד את הבהמה לפני הכהן (והריס) [והעריך] אותה הכהן ולאחר מיתה אינה יכולה לעמוד: וכמאן. מוקמת למתניתין דתרלת להבהי תרי טעמי [ג] שחיטה שאינה ראויה לאו שחיטה היא ובעינן העמדה והערכה: אי כר"מ דאמר. בפ"ב דתמורה (דף לב: ע"ש): הכל היו בכלל העמדה והערכה. אחד קדשי מזבח שנפל בהם מום ואחד קדשי בדק הבית: האמר. במתני' (לקמן דף פה.) השוחט ונמצאת טריפה חייב לכסות אלמא שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה: ר"ש. סבירא ליה התם קדשי מזבח (א) בכלל העמדה והערכה קדשי בדק הבית לא היו: רבי היא. מתניתין רבי סתמה לפי דעתו ונסיב מילתיה כי הני תרי תנאי בחדא כמר שראה דבריו של זה בזו ושל זה בזו: והשתא דאתית להכי. דדרשינן כה"ג: אפילו תימא בקדשי מזבח. ודקאמרת ליגרריה וליכסייה אמר קרא כו': מה חיה. סתמא אינה קדש שאינה ראויה להקריב: אוציא תורים ובני יונה. מדין כסוי ואפילו הן של חולין: הואיל ויש במינן קדש. אלא לא גרסי': לא חלקת בה. דכולן חייבות בכסוי דהא אין בה קדושה: אף עופות לא תחלוק בהם. לומר מין זה חייב ומין זה פטור ומיהו חולין בעינן כחיה: לסימנין. שאין סימני חיה מפורשת אלא בבהמה כתיב (דברים יד) כל בהמה מפרסת פרסה וגו': אימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי. דהא ילפינן בבהמה המקשה (לעיל דף עו:) דאף בהמה בכלל חיה: אלא מעתה יטבילו בו. כיון דמים אקרי: אך מעין ובור. בפרשת שרצים כתיב דמשמע אך מעין ובור יטהר את מי שנטמא בשרצים: אבל דם דאקרי מים ה"נ. דמטבילין: זוחלין. שאר משקין שנתנן במקום מדרון והזחילן למקוה דאילו גבי מים קי"ל בתמורה בפ"ק (דף יב.) השאיבה מטהרת ברבייה והמשכה אם רבו מי גשמים עד כ"א סאין ממשיך לתוכן שאובין בזחילה י"ט סאין: תלת מיעוטי. דמים אכולהו קאי: מעין מים. ולא שאר משקין ואפילו זוחלים: בור מים. ולא שאר משקין ואפילו מכונסין: מקוה מים. ולא דם: אלא בהזמנה הזאת. כאילו הוא לך שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני: מבקרך. אם יש לו בעדרו יקח ואם לאו לא יקנה בשוק: כל בקרו. אם אין לו אלא שור אחד יזבחנו: לפסו. לקדרתו לשון אילפס: משקל ליטרא ירק. אבל בשר לא יאכל: דגים היו בזול במקומם יותר מן הבשר: ישפות. כשנותנין קדרה על הכירה קרי שפיתה: ואינך אימת. אלו האחרים שאמרו ליטרא דגים וליטרא בשר אימת יאכלוה אם לא בכל יום: לחוש. ולהסתפק במזונות קלים: אבא ממשפחת בריאים. רבי יוחנן קרי לרב אבא: כגון אנו. שאין אנו בריאים: מי שאין לו אלא פרוטה ירילנה לחנוני. ולא יסגף עצמו בעיטי וילטרך לבריות יותר: אמר רב נחמן כגון אנו. רב נחמן אחר דורו של ר' יוחנן היה ותמיד העולם היה [ד] משתנה והולך ולא היה בריא כאותן שבימי רבי יוחנן ולפיכך הוא אומר כגון אנו [ה] דאפילו אין לנו הפרוטה עלינו ללוות ולאכול: כבשים ללבושך. מקרא הוא בספר משלי קנה לך לאן ויהא לך הגיזין ללבוש: ויקח עתודים. לאן שיש לו מהם חלב לפרנסה וגיזין ללבוש: דיו לאדם. הכי משמע די חלב עזים די לך בחלבם ולא תשחטם ותאכלם: תן חיים לנערותיך. לבני ביתך למד דרכי חיים להסתפק במזונות קלים:

כסה

תוספות

וליפרקינהו וליכסינהו. תימה מנלן שצריך לפדותו ולחייבו בכסוי ועוד דמתניתין ואין נוהג במוקדשין קתני ואי פריק להו אין זה מוקדשין וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו משום הפסד קדשים לכשיפדה הוה למפרע שחיטה ראויה א"כ ליכסינהו ואפילו קודם פדייה ועוד דאית ליה לר"ש* כל העומד לפדות כפדוי דמי ואפילו לא יפדה לבסוף הויא שחיטה ראויה [ו] *משום (ב) שחיטת קדשים דהויא שחיטה ראויה לר"ש אפילו נספק משום דכל העומד לזרוק כזרוק דמי כדאמרינן במרובה (ב"ק דף עו:): **בעינן** העמדה והערכה. וא"ת והא כל זמן שמפרכסין בני העמדה והערכה נינהו כדאמר לעיל בפרק ב' (דף ל.) וכ"ת בעינן העמדה והערכה הא תנן שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה ודוחק לומר דהכא איירי בעוף דאין בו חיות כל כך דהכשרו בסימן אחד דאין סברא לחלק ומפרש ה"ר שמעיה דשחט בה שנים או רוב שנים היינו כדאמרינן בהטור והרוטב (לקמן דף קכא.) דישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה כדפירש ר"ח לעיל בפ"ב (דף ל.) והתם דוקא מפרכסת היא כחיה דע"י שחיטה אינה ניתרת באכילה והויא כחיה עד שתמות וכן הא דקאמר התם בפ"ב מדמי פסח מי אידחו וחשובה מפרכסת כחיה כשלא גמר שחיטה איירי דבשחיטה פורתא לא משתריא באכילה אבל הכא דבשחיטה זו משתרי באכילה לאו בני העמדה והערכה נינהו: **יצא** זה שמחוסר שפיכה גרירה וכיסוי. ולא דמי לדם הניתז (לקמן דף פז:) דהתם אם לא היה ניתז לא היה צריך גרירה אבל כאן אי אפשר בלא גרירה: **מה** חיה שאינה קדש. וא"ת והא אפילו קדשים טעונים כסוי דתנן בפרקין (לקמן דף פה.) קדשים בחוץ רבי מאיר מחייב וי"ל לומר דאינה קדש בפנים קאמר: **עשרה** מנה יקח ליטרא דגים נ"מ מנין יקח ליטרא בשר. במקומם היו דגים בזול יותר מן הבשר כדפירש בקונטרס אבל במדרש אומר [ז] אורחים יום ראשון אווזין ותרנגולים יום ב' דגים יום שלישי בשר [רביעי] קטנית:

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ח מהלכות ערכין הלכה יב:

ח ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הלכה ג:

[מנחות קא:]

נ"ל כמו

ט ג מיי' פי"ד מהלכות מקואות הל' ג סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעיף א:

י ד מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה ב סמג לאוין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף א:

יא ה ו מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה י:

שיטה מקובצת

א] נצודין ועומדין כגון אווזים ותרנגולים מנין ת"ל: ב] ישפות קדרה בכל יום ואינך אימת: ג] בהני תרי טעמי דשחיטה שאינה ראויה: ד] ותמיד העולם היה מתנונה והולך: ה] כגון אנו אפי' אם אין לנו הפרוטה מצוה עלינו: ו] ואפי' לא יפדם לבסוף הויא שחיטה ראויה כמו שחיטת קדשים: ז] אבל במדרש אומר אורח יום ראשון מאכילו אווזים ותרנגולים יום שני וכו':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ר"ש וכו' מזבח היו בכלל: (ב) תוס' ד"ה וליפרקינהו וכו' משום דשחיטת קדשים הויא שחיטה:

גליון הש"ס

גמ' מי שאינו מחוסר. עיין זס [לקמן דף קלה ע"א]

מסורת הש"ס

[לקמן קלו. שבועות יא: בכורות לב: תמורה לג:]

[לקמן קכ. ר"ה כ: מגילה ט: שבועות ד.]

[לעיל עא. עא. נדרים פא. נזיר נד: ב"ק יז: כה: זבחים קטו:]

[תוספתא דערכין פ"ד]

[תוספתא שם]

[תוספתא שם ע"ש]

[יתכן לסיות ללפסו וכן עוד לריך לסיות ללפסו וכן איתא בשאלתות וכן איתא בערוך ערך לפס]

רבינו גרשום

וליפרקינהו וליכסיה. כלומר וליפרקינהו לחולין ולכסייה: בעינן העמדה והערכה. כלומר והעמיד והעריך [כתיב] והא לא אפשר דכבר נשחט: אי כר"מ דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה כו'. כלומר בקרא לא חזינן והעמיד והעריך אלא א) בבהמה טמאה ועכשיו אי ר"מ היא דאמר הכל היו בכלל העמדה והערכה והוא אינו יכול להעמיד ולהעריך הא אמר דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואע"ג דלא פרקיה ליבעי כסוי אי כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא בעי כסוי ולפיכך אינו נוהג בקדשים לדבריו לפרוקינהו וליכסייה דלדבריו לא בעי העמדה והערכה: אמר רב יוסף רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי. כלומר מה דאמרי' דאינו נוהג במוקדשין מוקמינן לה בקדשי בדק הבית ורבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בהעמדה והערכה סבר לה כר"מ דבעי העמדה והערכה ואי אמרת אי סבר לה כר"מ הא סבר ר"מ שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ואע"ג דלא פרקיה ליבעי כסוי סבר לה כר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה: ואי בעי תימא כולה כר"ש ואי פרכינן אי כר"ש הא מצי למפרקיה ליפרקיה וליכסיה: שאני הכא דאמר קרא ושפך וכסה כו'. אפי' בקדשי מזבח אין נוהג (למה אין נוהג) מטעם זה מי שאינו מחוסר אלא שפיכה: ארציא תורים ובני יונה שיש במינן קדשין. כלומר דאפי' חולין אינן חייבין בכסוי כיון שיש במינן קודש: כחיה מה חיה לא חלקתה בה כו'. כלומר דכל חיות חייבות בכסוי אף כל עופות חייבות בכסוי וזהו דהולין: קי"ל חיה בכלל בהמה לסימנין. כלומר בבהמה כתיבי כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה: אלא מעתה יטבילו בו כו'. כלומר השתא דאיתקש למים יטבילו בו: אימא חד למעוטי זוחלין כו'. כלומר דשאר משקין אבל דם לא תלתא מעוטי כתיבי חד למעוטי זוחלין דשאר משקין וחד למעוטי מכונסין וחד למעוטי דם: אלא בהזמנה הזאת. שיטרח קודם שיאכל: מי שיש לו מנה יקח לפסו כו'. לפסו לשון אילפסו: ומהו מנה ליטרא וחצי אונקיא. מאה זוזי ווזי זה משקל זהוב: (והנך מאימת) צריכין אנו לחוש לדברי זקן. כלומר לדברי ר' אלעזר בן עזריה: ממשפחת בריאים הוא. כלומר אבא זהו רב: מגז כבשים יהא מלבושך. כלומר ממה שתגזוז מכבשיך: ימכור אדם שדה ויקח עתודים. כלומר דהזינן [דנקראו] עשתרות שמעשרות את בעליהן: לחמך קודם ללחם ביתך. כלומר שלך קודם משל כל אדם:

א"ר

א) עי' בתמורה ל"ג דלר"ה הך קרא דוקא כל בהמה טמאה וגו' דכתיב ביה והעמיד והעריך לאו דוקא בהמה טמאה ממש אלא ר"ל דאינה ראויה לקרבן רק דפליגי ר"ש ורבנן אי איירי בקדושת בה"ב או דמיירי בקדשי מזבח שהוממו ולכן דברי רבינו נ"ע.

תורה אור

הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה אמר רב חסדא מאי דכתיב °ועשתרות צאנך (דברים) שמעשרות את בעליהן *ואמר רבי יוחנן כסא דהרשין ולא כסא דפושרין והני מילי בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא אבל שדי בהו ציביא לית לן בה וכי לא שדי בהו ציביא נמי לא אמרן אלא דלא צייץ אבל צייץ לית לן בה *ואמר ר' יוחנן מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן ילבש כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבוש כלי פשתן בכיתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן *בתורי דנפיש פסידייהו דרש רב עוירא זימנין אמר לה משמיה דרבי אמי וזימנין אמר לה משמיה דרבי אסי מאי דכתיב °טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט (תהלים קיב) *לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם דרש רב עינא אפתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות אמר להו רבה אשתומא קאמר לישמטוה לאמוריה מיניה דתניא *ר' יוסי אומר כוי אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו מקל וחומר ומה מילה שודאה דוחה שבת אין ספיקה דוחה יו"ט כסוי שאין ודאו דוחה שבת אין דין שאין ספקו דוחה יו"ט *אמר לו תקיעת שופר בגבולים תוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יו"ט השיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים תאמר בכסוי שנוהג בלילי ימים טובים אמר רבי אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין לי עליהם תשובה והשיב רבי אלעזר הקפר בריבי תשובה קתני מיהת כסוי שאין ודאו דוחה שבת מאי ודאו דכסוי דלא דחי שבת [ג]לאו השוחט לחולה בשבת ודלמא דעבר ושחט דומיא דמילה מה מילה ברשות אף כסוי נמי ברשות אמרו לו תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקה דוחה יום טוב מאי ספיקה אילימא ספק חול ספק יום טוב השתא ודאי יום טוב דחיא ספק יו"ט ספק חול מיבעיא

אלא

כסא דחרשין ולא כסא דפושרין. טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין שרעים הם לגוף: ציביא. שרשי עשבים ותבלין: צייץ. הרתיח: מי שהניח לו אביו מעות. כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו זהו איבודו: ילבש כלי פשתן. שהן יקרים ולפי דרכנו למדנו שהעושה אלה מאבד ממונו ויזהר אדם מהם: כיתנא רומיתא. יקר היה: בתורי. ישכור פועלים וימסור להן שוורים שלו לחרוש והם יכחישו השוורים *ויעסקום ביערות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לכלום שאינן חוששין לכך: טוב איש חונן. דלים ומלוה אותם וטוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על צרכיו ולא בכל תאות לבו: פחות ממה שיש לו. פחות מכדי היכולת [א] וילבש ויתכסה לפי היכולת שלא יתביים ויכבד אשתו יותר מלפי היכולת: לחולה. שיש בו סכנה: חייב לכסות. דכיון דניתנה שבת לידחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מצותה של שחיטה זו: אישתומא קאמר. דבר תימה הוא אומר לשון (לעיל דף כא.) אשתומם כשעה חדא *אשטורדישו"ן: לישמטו לאמוריה. יחתכו את לשונו שאמר בה ל"א גרסינן אי דשמא קאמר אם בשמו הוא אומר לישמטו לאמוריה ישמטו את האמורא מלפניו לביישו: שודאה דוחה שבת. דאתיא בקל וחומר מה צרעת שדוחה עבודה ועבודה דוחה שבת מילה דוחה אותה כולה במסכת שבת (דף קלג:): אין ספיקה דוחה יו"ט. כגון נולד בין השמשות דקי"ל בפ' רבי אליעזר (שבת דף קלז.) דנימול לתשעה וחל ספק שמיני ספק תשיעי שלו ביו"ט אינו נימול עד עשירי דתנן נולד בין השמשות נמול לתשעה כלומר לספק תשיעי בין השמשות של ערב שבת נמול לעשרה חל יו"ט להיות אחר אותה שבת שהוא עשירי נמול לאחד עשר משום דמילה שלא בזמנה לא דחיא דנפקא לן מהוא לבדו הוא ולא מכשיריו לבדו ולא מילה שלא בזמנה *(בסנהדרין): כסוי שאין ודאו דוחה שבת. לקמיה מפרש: בגבולין. דקיימא לן בראש השנה (דף כט:) בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה: וספיקה דוחה י"ט. דתניא טומטום ואנדרוגינוס חייבים אף על פי שהוא ספק אשה ואינה חייבת: בריבי. אדם גדול: תשובה. על קל וחומר דרבי יוסי: מילה אינה בלילה. אלא ביום דיום כתיב בה (ויקרא יב): זה אחד מן הדברים. שהיה רבי חייא אומר שלא היה לו שום תשובה עליהם והא דרבי יוסי חדא מינייהו והא דאהדרו רבנן תקיעת שופר בגבולים תוכיח לא חשיב לה פירכא כדמפרש לקמיה: ודלמא דעבר ושחט. לבריא דלא ניתנה שבת לידחות קאמר דלא יכסה אבל לחולה דניתנה שבת לידחות שרי: דומיא דמילה. על כרחך בחולה קאמר דומיא דמילה דברשות ותיובתא היא לרב עינא: ספק י"ט וספק חול. כגון שני ימים טובים של ראש השנה שהאחד ספק:

מה

הרוצה שיתעשר יעסוק בבהמה דקה. וא"ת דאמרינן בפרק מקום שנהגו (פסחים דף נ:) העוסק בבהמה דקה אינו רואה סימן ברכה ואומר ר"ת דהתם בישוב ומשום עין הרע אבל הכא איירי בחורשין דלא שלטא בהו עינא:

בזוגיתא חיורתא. וא"ת משמע דזכוכית לבנה היתה בימי ר' יוחנן וכן בריש אין עומדין (ברכות דף לא.) ההוא דתבר זכוכית לבנה בחתונת בנו ובפ' עגלה ערופה (סוטה דף מח:) תנא משחרב בהמ"ק בטלה שירא פרנדא וזכוכית לבנה וי"ל דלא לגמרי בטלה אלא דאינה מצויה כמו בזמן בית המקדש וכן צריך לומר גבי שירא פרנדא דאמר בפרק במה מדליקין (שבת דף כ:) דרבין ואביי הוו יתבי קמיה דרב נחמיה ריש גלותא חזייה דהוה לביש מטכסא אמר ליה רבין לאביי היינו כלך דתנן אמר ליה אנן שירא פרנדא קרינא ליה ומיהו ר"ת מפרש דהכלך דמתניתין קאי דקרי ליה שירא פרנדא*:

בתורי. ר"ח גריס בתוורי פירוש בקרים שאינם מעמיקים המחרישה כראוי ומפסיד כל מה שזורע*:

כסוי שאין ודאו דוחה שבת. להנך תרי טעמי דמפרש בפרק קמא דביצה (דף ח:) דכוי אין מכסין דמו ביום טוב משום דאפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק אי נמי משום התרת חלבו אי אפשר לייישב ק"ו זה דמה שאין ודאי דוחה שבת לא הוי משום מוקצה דאפי' הכינו מבעוד יום אין מכסין ולא שייך נמי שם התרת חלב כיון שהיא ודאי חיה *אבל (א) טעמא דמפרש התם דבדקר נעוץ בודאי התירו ביו"ט ואע"ג דאיכא איסורא מדרבנן בחופר גומא וא"ל אלא לעפרה אבל בספק לא התירו אתי ק"ו דהכא שפיר דכיון דלא התירו בודאי שידחה שבת כ"ש דאין ספק דוחה יו"ט ומיהו סוגיא דביצה מוכח דאפילו ספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וי"ל בדוחק ק"ו הכי כיסוי שאין ודאו דוחה שבת אפילו הזמינו לכך מ"מ אסרו משום טורח אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט משום איסור גומא דרבנן או משום מוקצה דאין דעתו לספק אבל באפר שהכינו אין לאסור ספק ביו"ט מק"ו דשבת דאין לדמות טורח יו"ט לדשבת ולגיסא דמשום התרת חלבו ואסר אע"ג דהכינו אע"ג דליכא ק"ו מ"מ יש לחוש שיטעו הרואים ויעשו ק"ו משבת כיון דאין ודאו דוחה שבת אפילו בהכינו כ"ש שספק אין דוחה יו"ט ומדמכסים אותו ודאי חיה היא ויתירו חלבו:

תקיעת שופר בגבולין תוכיח שאין ודאה דוחה שבת כו'. וא"ת והא טעמא *דשופר בשבת משום שמא יעבירנו ארבע אמות ברה"ר והא לא שייך בי"ט וי"ל דשייך נמי בי"ט דאם אשה היא זה הטומטום אסור להוציא לצרכה דהא לא מיחייבא ואין להתיר מטעם הואיל והותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך דהייט דוקא היכא דהוי צורך היום קצת אבל הכא ליכא צורך היום כלל אי נמי ה"ק שאין ודאה דוחה שבת ב] משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו וספיקה דוחה יום טוב אף על גב דאיכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה ואינה מלאכה ונדחה איסור זה מספק. [וע"ע תוספות ר"ה כט: ד"ה רדיית]:

רבינו גרשום

א"ר יוחנן כסא דחרשין ט'. בשביל הלכות דר' יוחנן מביא הלכה זאת: לא אמרן אלא דלא שדי בהו ציביא. כלומר בכלי מתכות נמי לא אמרן (אלא) דלא לישתי פושרין אלא דלא שדי בהו תבלין: אבל שדי בהו תבלין. לית לן בה: ולא אמרן אלא דלא צייץ. כלומר דלא רתח: ורוצה לאבדן. כלומר אינו רוצה לאבדן ביד אלא רוצה לאבדן כלאחר יד ומעט מעט רוצה לאבדן: בכיתנא רומא. רע הוא (וכן בכ"י דומא רע הוא ומשבר מהר): בתורי דנפיש פסידייהו. כלומר ששוכר את השוורים לחרוש ולזרוע שדהו ואינו יושב עמו (וחורשו) [ואינו חורש] וזורע לו חרישה וזריעה יפה דזו היא פסידא דלא הדר: טוב איש חונן ומלוה. כלומר שמלוה את בניו כשהן קטנים שהן תלויין בו: אי דשמא קאמר לישמטה. כלומר א' משמא דנפשיה קאמר דלא אמר משמיה דרביה לישמטוה לאמוריה לשון אמורא הוא שדורש בפניו לישמטו מיניה: ואית דאמר אישתמא קאמר. כלומר שינוי קאמר ליחתכו לשונו אמוריה זהו לשונו שאמר הדבר: אין ספיקה דוחה יו"ט. כלומר אם נולד בין השמשות שמנה ימים קודם יו"ט דלא ידעינן אי יו"ט שמיני ואי ערב יו"ט שמיני: כיסוי שאין ודאי דוחה שבת כו'. כדבעינן לפרושי קמן: דלמא דעבר ושחט. כלומר מה דאמרי' שאין ודאי דוחה את השבת לאו מוקמינן בשוחט לחולה אלא דעבר ושחט לבריא: אף כסוי ברשות. כלומר והיכי דמי דשחט לחולה:

גר'

יב א מיי' פ"ה מהל' דעות הלכה י:

יג ב מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ד סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף טז:

[ועיין תוס' שבת כ: ד"ה אנן ותוס' ב"מ כט: ד"ה בזכוכית]

[עיין תוס' ב"מ ל. וע"ע תוס' שם ענ.]

עיין רש"א

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כסוי וכו' אבל להך טעמא דמפרש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה פחות וכו' מכדי היכולת. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד וילבש וכו' שלא יתביים. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד ויכבד:

ב] תוס' ד"ה תקיעת וכו' משום גזירה דרבנן שמא יעבירנו. נ"ב עי' שו"ת שאגת אריה סי' ק"ז דף נ"ב ע"ד ודף נ"ג ע"א בדפוס ספד"א ועי' במג"א סי' תקפ"ח ס"ק ד' ודו"ק:

[ר"ה כט:]

ב"מ כט:

[סקב פי' בערוך לשון תבורה]

[שם]

[ב"מ ל. ענ.]

[דמאי ד]

[תוספתא פ"ו ותוספתא כילים פ"א]

[נ"ל אחרו]

[נ"ל בשבת כד:]

אלא ספק איש ספק אשה ורבי יוסי לטעמיה דאמר אשה ודאית נמי תקעה *דתניא [א]בני ישראל סומכין ולא בנות ישראל סומכות רבי יוסי ורבי שמעון אומרים נשים סומכות רשות אמר רבינא ולמאי דקאמרי רבנן נמי אית ליה פירכא מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש תאמר בכיסוי דליתיה כלל השיב ר"א הקפר בריבי מה למילה שכן אינה נוהגת בלילי ימים טובים בלילי ימים טובים הוא דלא נהגא בשאר לילי נהגא אלא מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים תאמר בכסוי שנוהג בלילות כבימים א"ר אבא זה אחד מן הדברים שאמר רבי חייא אין [לי] עליהן תשובה והשיב רבי אלעזר [הקפר] ברבי תשובה:

מתני' [ב]השוחט ונמצאת טריפה והשוחט לעבודת כוכבים והשוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ חיה ועוף הנסקלים רבי מאיר מחייב וחכמים [ג]פוטרים *[ד]השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר פטור מלכסות:

גמ' אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים *[ה]ודרבי שמעון בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דרבי מאיר באותו ואת בנו אמר ר' יהושע בן לוי גמר שחיטה שחיטה משחוטי חוץ מה התם *שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה [ו]אף הכא נמי שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון מאי טעמא א"ר מני בר פטיש גמר °מטבוח טבח והכן מה להלן שחיטה ראויה אף כאן שחיטה ראויה ור"מ נמי ליגמר מטבוח דנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה *מה נפקא מינה הא תנא דבי רבי ישמעאל °ושב הכהן ובא הכהן זו היא שיבה זו היא ביאה הני מילי היכא דליכא דדמי ליה א) אבל איכא דדמי ליה מדדמי ליה ילפינן ורבי שמעון נמי ליגמר משחוטי חוץ דנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים ור' מאיר אטו אותו ואת בנו בקדשים מי לא נהיג היינו דקאמר רבי חייא ראה רבי דבריו של רבי מאיר באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים מאי טעמא דר' מאיר בכסוי הדם אמר ר' שמעון בן לקיש °גמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ מה להלן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף כאן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ורבי שמעון °אשר יאכל כתיב ורבי מאיר ההוא °למעוטי עוף טמא הוא דאתא ורבי שמעון עוף טמא מאי טעמא דלאו בר אכילה הוא טרפה נמי לאו בר אכילה הוא והיינו דאמר רבי חייא ראה רבי דבריו של רבי שמעון בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים אמר רבי אבא
לא

רש"י

אלא ספק איש. ודוחה יום טוב גמור: ור' יוסי. דלא חשיבא ליה הא פירכא משום דאזיל לטעמיה דאמר אפילו אשה ודאית תקעה ואע"ג דלא מיחייבא אבל בכסוי דאילו ידעינן דבהמה היא ביו"ט אסור לכסות כוי מספק לא מחללין עליה יו"ט: סומכות רשות. ואע"ג דלא מיחייבא ולא אמרינן תורה ר
עבודה עובדת בקדשים והכא נמי לא אמרינן מחללת יום טוב היא: ולמאי דקאמרי רבנן נמי. דאשה אסורה לתקוע וטומטום דספק הוא דוחה אית ליה פירכא לתשובה שלהם: מה לתקיעת שופר שכן ודאה דוחה שבת במקדש. לפיכך ספיקה דוחה יום טוב בגבולין: תאמר בכסוי. שאין ודאו דוחה שבת כלל: הא בשאר לילי נהגא. בתמיה: **מתני'** חיה ועוף הנסקלין. כגון שנרבעו ונגמר דינן ושחטן: וחכמים פוטרין. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואע"ג דבכסוי שפיכה כתיבא אפילו הכי אשר יאכל כתיב וטעמיה דרבי מאיר מפרש בגמרא: **גמ'** ראה רבי דבריו של רבי מאיר באותו ואת בנו. דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לחייבו: ושנאה בלשון חכמים. כדתנן בה (לעיל דף פא:) רבי שמעון פוטר וחכמים מחייבין ובכסוי תנן ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין ולקמיה מפרש ואזיל מאי שנא דראה אלו כאן ואלו כאן: מה להלן שחיטה ראויה. כדכתיב (בראשית מג) כי אתי יאכלו: ושב הכהן ובא הכהן. בנגעי בתים כתיב וילפינן מינה גזירה שוה בתורת כהנים נאמר ושב הכהן ונאמר ובא הכהן מה שיבה חולץ וקוצה וטח ונותן לו שבוע אף ביאה כו' וכבר פירשתיה יפה בעירובין* (בכילד מעברין) (דף נא.): בשחוטי חוץ. כתיב (ויקרא יז) דם שפך:
לא

תוספות

מה למילה שכן אינה נוהגת בלילות כבימים. ואם תאמר כיון שאין הפירכא מעין ק"ו שתלוי בדחייה נשים הפירכא בתוך הק"ו כמו בכילד הרגל (ב"ק דף כה:) דבעי למילף שיהא קרן ברשות הניזק משלם נזק שלם משן ורגל ולא פרכינן מה לשן ורגל שכן היזקו מצוי משום שאין הפירכא מעין ק"ו דהוי מתשלומין וי"ל דהתם סברא בעלמא היא אבל חומרא וקולא דכתיבא כמו שאינה נוהגת בלילות כבימים דהכא פרכינן אע"ג דלא הוי מעין ק"ו וכן בפרק קמא דזבחים (דף י.) דיליף שוחט ע"מ לזרוק שלא לשמו פסול מק"ו דשוחט על מנת לזרוק חוץ לזמנו ופריך מה לחוץ לזמנו שכן בכרת:

נשים סומכות רשו[ת]. הייט באקפויי ידא כדאמר באין דורשין (חגיגה דף טז:) אבל בכל כחה מודה רבי יוסי דאסור ומייתי הכא כי היכי דשרי רבי יוסי לסמוך לנשים באקפויי ידא אע"ג דנראה כעבודה בקדשים ה"נ תקיעה דליכא אלא איסורא דרבנן שרי רבי יוסי בנשים:

דנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה. הקשה הר"ר נתן דגבי תשלומי ד' וה' (ב"ק דף עא.) מחייבי רבנן בשחיטה שאינה ראויה כגון שחט בשבת או לעבודת כוכבים בטובח ע"י אחר ובשוחט ונמצאת טרפה והתם הוה ליה למילף טביחה מטביחה דוטבחו כתיב וי"ל דהתם דנין טביחה בעבירה משחיטה דעבירה ואין דנין טביחה דעבירה מטביחה דהיתר והכא אילטריך למימר דנין שחיטה משחיטה אפי' אם נמצאת הראשונה טרפה דהוי שחיטת היתר אבל אם נמצאת השניה טרפה שהיא שחיטת עבירה לא היה צריך לטעמא דשחיטה משחיטה א"נ י"ל דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני ולא מטבוח טבח והכן שלא נאמר בסיני ואע"ג דהוי טביחה מטביחה והכא נמי מצי לשנויי הכי אלא דבלאו הכי משני שפיר *וא"ת דברים פ"ב דיבמות (דף יז:) אמרינן דנין אחים מאחים ואין דנין אחים מאחיך אע"ג דאחים דבני יעקב לא נאמר בסיני וי"ל דכיון דילפינן הכא דשמה שחיטה תו אית לן למימר בכל דוכתי דשמה שחיטה וליכא למימר דאדרבה נילף טביחה מטביחה התם דלא שמה שחיטה וכן נאמר בכל דוכתי דהא כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אית לן למימר דנין דבר הנאמר בסיני מדבר הנאמר בסיני אבל אי לאו דילפינן הכא שחיטה משחיטה הוה ילפינן בארבעה וחמשה (ב"ק דף עא.) טביחה מטביחה אע"ג דלא נאמר בסיני כדאיתא נמי ביבמות וא"ת ור"מ למה ליה למילף משחוטי חוץ נילף מגופיה דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא דהא הוי מחוסר זמן וי"ל דניחא ליה למילף משחוטי חוץ משום דמגופיה איכא למידחי דלא אסר רחמנא אותו ואת בנו בקדשים אלא כשהראשון קדשים ושני חולין דשחיטה ראויה היא: **ואין** דנין חולין מקדשים. ומ"מ בקדשים נמי פטר בשחיטה שאינה ראויה *משום דעיקר קרא דאותו ואת בנו בחולין כתיב ותימה דבפרק תמיד נשחט (פסחים דף סג.) תנן רבי שמעון אומר השוחט פסח בי"ד על החמץ לשמו חייב שלא לשמו פטור ומפרש בקונטרס משום דהוי פסול ור"ש לטעמיה דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה והשתא התם הוה ליה למילף משחוטי חוץ דשמה שחיטה דהויא קדשים מקדשים: **ורבי** שמעון אשר יאכל כתיב. אבל אם לא אשר יאכל מטביחה לא גמר משום דלא דמי שפיכה לטביחה כמו שחיטה לטביחה ב] הקשה הר"ר אליעזר ממי"ץ אימא דהאי אשר יאכל אתא למעוטי אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים כדדריש רבי שמעון מכל האוכל אשר יאכל בפרק המנחות והנסכים (מנחות דף קא:) ובפרק העור והרוטב (לקמן דף קכט.) ומרבינן אפילו עוף טמא כיון דמותר בהנאה וי"ל דהתם כתיב מכל האוכל דמרבה כל אוכל אפילו אסור בהנאה ואתא אשר יאכל למימר שיהא מותר בהנאה אבל הכא לא כתיב כל אשר יאכל משמע המותר לישראל לאכול:
אימא

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הל' ח סמג עשין קסג:

טו ב ג ד מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' י סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יז:

טז ה מיי' פי"ב שם הלכה ה:

יז ו מיי' פי"ד שם הל' י:

מסורת הש"ס

חגיגה טז: עירובין צו: ר"ה לג. [קדושין לו.]

לעיל יח. כז:

[לקמן פו.]

[ב"ק קו:] [נ"ל במי שהוציאוהו]

בראשית מג

בכורות לב. עירובין נא. מכות יג: יבמות יז: נדה כב: יומא ב: נזיר ה. סוריות ח: מנחות ד. מה:

ויקרא יד

ויקרא יז

[וע"ע תוס' כתובות לד. ד"ה ור"ם ותוס' ב"ק עא: ד"ה איסורא]

[עיין תוס' לעיל פ: ד"ה קדשים]

שיטה מקובצת

א] אבל איכא דדמי ליה מדדמי ליה. נ"ב עי' תוס' מנחות דף ד' ע"א: ב] הקשה ה"ר אליעזר ממיץ. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ט' ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' גמר שפיכה שפיכה. עיין לעיל דף כז ע"ב תוס' ד"ה בשפיכה: שם למעוטי עוף טמא. עי' תוס' רי"ד קדושין דף נו ע"ב ד"ה המקדש בערלה:

רבינו גרשום

ור' יוסי לטעמיה דאמר ודאי אשה נמי תקעה כו'. כלומר ר' יוסי דמייתי מק"ו ממילה שאין מכסין דם כוי ביו"ט הוא אזיל לטעמיה דלא מצי למימר תקיעת שופר בגבולין יוכיח שאין ודאה דוחה שבת וספיקא דוחה יו"ט ה"נ נימא לענין כוי שיהא ספיקו דוחה יו"ט. דהכא לענין ספק איש ספק אשה דין הוא שיהא ספק דוחה יו"ט דודאי אשה נמי תקעה: שכן דוחה שבת במקדש. גרסי': ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים. כלומר השוחט ונמצאת טרפה השוחט פרת חטאת כו'. ר"ש פוטר והחכמים מחייבין א) דזהו ר"מ דבריו של ר"ש בכסוי הדם ר"מ מחייב וחכמים פוטרין: מה התם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה. כלומר שחוטי חוץ שחיטה שאינה ראויה היא וקרי ליה שחיטה: גמר מטבוח טבח והכן מה להלן שחיטה ראויה דאמרן בחולין צ"א מאי טבח פרע להן בית השחיטה: ור"ש אשר יאכל כתיב. כלומר היכא מיחייב בכסוי בשחיטה שראויה לאכילה דכתיב אשר יאכל:
חכי

א) נ"ל ולאה דבריו של ר"ש בכיסוי הדם ותני במתני' ר"מ וכו'.

תורה אור

לא לכל אמר ר' מאיר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מודה ר"מ שאין מתירתה באכילה ולא לכל אמר ר"ש *שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה מודה רבי שמעון שמטהרתה מידי נבלה אמר מר לא לכל א"ר מאיר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה מודה רבי מאיר שאין מתירתה באכילה פשיטא טרפה בשחיטה מי מישתריא לא צריכא לשוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי סד"א הואיל דאמר רבי מאיר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי שחיטה קמשמע לן ותסברא והאמר ר"מ בן פקועה טעון שחיטה לא צריכא דרבי סבר לה כר' מאיר וסבר לה כרבנן סבר לה כרבי מאיר דאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וסבר לה כרבנן דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כיון דאמור רבנן שחיטת אמו מטהרתו תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי שחיטה קמ"ל ולא לכל אמר רבי שמעון שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה מודה ר"ש שמטהרתה מידי נבלה פשיטא *דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא °וכי ימות מן (ויקרא יא) הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואי זו זו טרפה ששחטה לא צריכא לשוחט את הטרפה והיא חולין בעזרה דתניא *השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טריפה זה וזה חולין בעזרה ר"ש [א]מתיר בהנאה וחכמים אוסרין סד"א הואיל וא"ר שמעון מותר בהנאה אלמא לאו שחיטה היא כלל אימא מידי נבלה נמי לא מטהרה קמ"ל אמר ליה רב פפא לאביי וסבר ר"ש חולין בעזרה דאורייתא היא א"ל אין *והתנן ר' שמעון אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו באש וכן חיה שנשחטה בעזרה אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דגזרינן חיה אטו בהמה אלא אי אמרת דרבנן בהמה מאי טעמא דילמא אתי למיכל קדשים בחוץ *היא גופה גזרה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה רבי חייא נפל ליה יאניבא בכיתניה °אתא לקמיה דרבי אמר ליה שקול עופא ושחוט על בוביתא דמיא דמורח דמא ושביק ליה היכי עביד הכי והתניא *[ג]השוחט וצריך לדם חייב לכסות כיצד יעשה או נוחרו או עוקרו כי אתא רב דימי אמר צא טרוף אמר ליה כי אתא רבין אמר צא נחור אמר ליה למאן דאמר צא טרוף מאי טעמא לא אמר צא נחור וכי תימא קסבר *אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו *והתניא רבי אומר °כאשר (דברים יב) צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה
לא

רש"י

לא לכל אמר רבי מאיר . לא לכל הדברים אמר רבי מאיר שמה שחיטה כדמפרש דמודי ר"מ שאינה מתירתה באכילה ולקמן פריך פשיטא : בן ט' חי . דלאו יכך אמו הוא כולי האי ולענין שחיטה מסתרי בשחיטת האם : סד"א . האי נמי נסתרי בשחיטת הטרפה : קמ"ל . דאינה מתירתה ובעי למשחטיה ושחיטת עצמו מתירתו כדקי"ל (לעיל דף עד.) דארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא בבן תשעה חי : והא אמר ר"מ . בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) : בן פקועה . אפילו היא כשרה טעון שחיטה : לא צריכא . הא דר' אבא אלא משום דרבי סבר לה כר' מאיר באותו ואת בנו כדאמר לעיל : וסבר לה כרבנן . בבן פקועה דלא שמעינן ליה דפליג . מהו דתימא כיון דבן ט' הוא ושחיטת עצמו מתירתו אפילו לרבי שמעון כדקי"ל בפרק בהמה המקשה (שם.) ארבעה סימנין אכשר ביה רחמנא הילכך לאו יכך אמו הוא לאיתסורי משום טרפות דידה ואימא לרבי דסבר ליה כרבי מאיר תהני ליה שחיטת אמו ולא ליבעי למשחטיה דהא שחוטה היא קמ"ל : את הטרפה . כגון נחתכו רגליה טרפות הניכר : ונמצאת טרפה . בבני מעיין : מתיר בהנאה . דשחיטה שאינה ראויה לאו שמה שחיטה ולא קרינא בהו חולין שנשחטו בעזרה דזביחה כתיב בהו (דברים יב) כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח כו' (קדושין דף נז:): וסבר ר' שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא . מוזבחת כדפרשינן דקבעי שחיטה ראויה דאי א] רבנן וטעמא דאסירי משום דמאן דחזי דנשחטו בפנים סבר קדשים נינהו וחזי דקאכלי להו בחוץ ואתי למשרי אכילת קדשים בחוץ מה לי ראויה ומה לי אינה ראויה הא אתי לאתחלויי מוקדשים פסולים : אין והתנן . בניחותא : וכן חיה . אע"ג דכולי עלמא ידעי דלאו קדשים נינהו : היינו דגזרינן חיה אטו בהמה . אטו סיפא נקט האי לישנא דהא ודאי מהיכא דאיתרבי בהמה א] ב]בקדשים איתרבי חיה וה"ק אפילו לא כתיב בדין הוא דנגזור : יאניבא . תולעת האוכלת פשתן טיי"ש בלע"ז: על בוביתא דמיא. מי המשרה שהפשתן שם : דמורח דמא . יריח התולעת ויברח שסוגא הוא לדם עוף : והיכי עביד הכי . דלא מכסי ליה : וצריך לדם . כגון זה : חייב לכסות . ולא יעשה ממנו צרכיו : כיצד הוא עושה . ויהא פטור מן הכסוי : נוחרו . חונקו : עוקרו . עוקר סימנים : צא טרוף . עשהו תחלה טרפה ואח"כ שחוט דתיהוי שחיטה שאינה ראויה : צא טרוף א"ל . רבי לר"ח : זו היא שחיטתו . וצריך כסוי : כאשר צויתיך . מכלל שנאמרו בעל פה הלכות שחיטה שהרי בתורה לא מצינו שלוהו :
לא

תוספות

אימא תהני ליה שחיטת אמו . דוקא נקט בן ט' חי אבל מת או בן ח' פשיטא דהוי יכך אמו שהיא טרפה ואע"ג דאמר באלו טרפות (לעיל דף נח.) דולד טרפה לא הוי יכך אמו היינו לפי שהוא חי ואין חיותו תלוי באמו וא"ת והיכי ס"ד דמשום דרבי סבר לה כר"מ באותו ואת בנו דתיהני ליה שחיטת אמו הא בכסוי הדם סבר לה כרבי שמעון וי"ל דבכל מילי סבר לה כר"מ דאשכחנא במרובה (ב"ק דף ע.) דסתם לן כר' מאיר בתשלומי ארבעה וחמשה :

פשיטא דאמר רב יהודה וכי ימות מן הבהמה כו' . והא דלא מייתי מתניתין דבהמה המקשה (לעיל דף עב:) לא אם טיהרה שחיטת טרפה אותה כו' משום דהוה מצי למיפרך בן ח' חי יוכיח :

סלקא דעתך אמינא הואיל וא"ר שמעון מותר בהנאה . לא מצי למינקט שוחט טרפה והיא אותו ואת בנו וסד"א דכיון דפטור הוא לאו שחיטה היא כלל ולא מיטהרה מידי נבלה דאיכא למימר דלענין שוחט הוא דלא הויא שחיטה אבל לענין נופה הויא שחיטה לכך מייתי ראיה דאף לענין גופה שתחשב חולין בעזרה לאסור בהנאה לא הויא שחיטה:

אין והתנן רבי שמעון אומר כו' . משנה היא בפ' בתרא דתמורה (דף לג:) וממתני' דהכא דפטרינן חולין בעזרה מכסוי לא מייתי משום דלא נזכר בה ר"ש אלא וחכמים פוטרים ורבי קתני לה אבל ממתני' דמרובה (ב"ק דף ע.) דפטר רבי שמעון חולין בעזרה מארבעה וחמשה הוה מצי למידק דאי לא הויא דאורייתא הוה חייב כדמוכח התם בגמרא (דף עב:) שמא הכא בעי לאוכוחי לאסור בהנאה וה"ק מכלל דסבר רבי שמעון דחולין בעזרה אסורים בהנאה דאורייתא לכך לא מייתי ההיא דמרובה (שם דף ע.) דמהתם לא הוה מצי למידק איסור הנאה אלא איסור אכילה וא"ת ומאי קשה ליה דקא מתמה וסבר רבי שמעון חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וי"ל משום דאיכא ברייתא בהאיש מקדש (קדושין דף נח.) דקאמר רבי שמעון דהמקדש בחולין שנשחטו בעזרה מקודשת ומכח ההיא דמייתי מוקי התם בטרפה ואין נראה דא"כ הוה ליה לאתויי הכא ההיא ברייתא ולאוקמי בטרפה כדמוקי התם ונראה לר"ת דקש"ל הך מתניתין גופה דמייתי דקתני וכן חיה משמע דחיה הוי דרבנן מדקתני וכן וא"כ בהמה נמי דרבנן וקתני וכן משום דגזרינן חיה אטו בהמה דאי מדאורייתא חיה נמי דאורייתא ומאי וכן ומשני אין והתנן כלומר ומטוכך דמההיא גופה יש לדקדק. שהיא דאורייתא דאי דרבנן הוי חיה גזירה לגזירה:

היינו דגזרינן חיה אטו בהמה . בהאיש מקדש (שם דף נח.) מייתי נמי מהך מתניתין דסבר ר"ש דחולין בעזרה דאורייתא ואין מאריך שם כמו כאן ופירש ג] בקונט' דדייק מדהויא בשריפה דאי דרבנן לא היה טעון שריפה ואי אפשר לומר כן דבהדיא מדקדק כאן מכח חיה וא"ת דהכא משמע דאפילו הויא דאורייתא הויא חיה דרבנן והתם מייתי קרא לאסור בהמה חיה ועוף ג] וי"ל דרבי שמעון פליג אההיא ברייתא ועי"ל דלא פליגי ונפרש כאן כפירוש הקונטרס דהתם ואשריפה קאי הכא דאי אמרת בשלמא דאורייתא בין בהמה ובין חיה ועוף היינו דגזרינן הכא בחיה שריפה אטו בהמה אע"ג דבהמה גופה לא הויא בשריפה אלא גזירה אטו קדשים שיצאו לחוץ שהם בשריפה ובחיה ליכא למטעי אטו קדשים ולא חשיבא גזירה לגזירה כיון דאסירא מיהא דאורייתא והויא כולה חדא גזירה אבל אי דרבנן אמאי חיה בשריפה:
סיפא

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ג סמג עשין סג :

יט ב (מיי' פי"ד שם) סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יח :

שיטה מקובצת

א] מהיכא דאיתרבי בהמה בקדושין (דף נז) אתרבי חיה: ב] ופי' שם בקונטרס דדייק מדהויא:

גליון הש"ס

גמ' אתא לקמיה דרבי. עיין ירושלמי פרק ה' דמעשר שני :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה וסבר ר"ש חולין וכו' שחיטה ראויה דאי רבנן . מלת רבנן נמחק וצ"ב מדרבנן : ב] ד"ה היינו דגזרינן חיה וכו' דאיתרבי בהמה . מלת בקדשים נמחק וצ"ב עי' בקידושין דף נ"ז כ"ב ועי' ריטב"א: ג] תוס' ד"ה היינו וכו' וי"ל דר"ש פליג אההיא ברייתא . ע"ב עי' זבחים ס"ח ע"א תוס' ד"ה אימר דאמר וכו' :

[לעיל ד. וש"נ]

לעיל כח: יומא עה:

מסורת הש"ס

[לעיל פ. וש"נ]

לעיל עד. לקמן קכח: זבחים סט:

[קדושין נח.]

תמורה לג: קדושין נח

[שבת יח: נזיר ג. יבמות כא: וש"נ]

לעיל מ: [תוספתא פ"ט ע"ה]

רבינו גרשום

הכי גרסי' וסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרת דאורייתא כו' . כלומר דחזינן הכא השוחט טרפה חולין בעזרת ר"ש מתיר בהנאה . (כלומר) משום דטרפה הוה דלא חשובה שחיטה . אבל אי שחט חולין כשרה בעזרת ס"ל דאסורה בהנאה : בהמה טעמא מאי דלמא אתי למיכל קדשים בחוץ. כלומר דאי שרינן חולין בעזרה הוה קא שרו נמי קדשים בחוץ : היא גופא גזרה . כלומר בהמת חולין בעזרה גזירה ואנן ליקום לגזור גזירה לגזירה . כלומר חיה אטו בהמה : יניבא בלע"ז . כלומר הפשתן היה במשרה בתוך המים ולשם הות בית ייניבא : על בוביתא דמיא . כלומר על המשרה : צא טרוף א"ל . כלומר עשה בה אחד מי"ח טרפות קודם שתשחטהו ואח"כ שחטהו דהו"ל שחיטה שאינה ראויה ואי אתה צריך לכסות : וכי תימא קא סבר אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו . כלומר אם היה נוחר היה צריך לכסות א) לא מיבעיא צא נחור : דיש שחיטה לעוף מן התורה . כלומר דלא אמרי' נחירתו זו היא שחיטתו ואם אתה נוחר אי אתה חייב לכסות אבל צא טרוף כו' : קמ"ל דר' חייא בר אבא . כלומר דראה רבי דבריו של ר"ש בכסוי הדם דבעינן שחיטה ראויה : וכי תימא קסבר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה . כלומר ואי טורף אעפ"כ צריך לכסות דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה :
והא

א) נראה דצ"ל לא מבעיא לא נחור דלאו שחיטה היא כלל . כלומר דלא אמרי' וכו' אי אתה חייב לכסות דיש שחיטה לעוף מה"ת אבל לא טרוף וכו'.

לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא צא נחור דלאו שחיטה היא כלל אבל צא טרוף אימא שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וליבעי כסוי קמ"ל כדר' חייא בר אבא ולמ"ד צא נחור מ"ט לא אמר צא טרוף וכי תימא קסבר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה והא *א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ראה רבי דבריו של רבי שמעון בכסוי הדם ושנאו בלשון חכמים לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא צא טרוף דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה אבל צא נחור אימא *אין שחיטה לעוף מן התורה ונחירתו זו היא שחיטתו וליבעי כסוי קמ"ל כאשר צויתיך ומי נפל ליה יאניבא בכיתניה והאמר רבין בר אבא ואמרי לה אמר רבי אבין בר שבא משעלו בני הגולה פסקו הזיקין והזועות והרוחות והרעמים ולא החמיץ יינם ולא לקה פשתנם ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו כי מהניא זכותייהו אעלמא אדידהו לא כדרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת: **מתני'** *חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותם חייב לכסות בינן לבין עצמן פטור מלכסות וכן לענין אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואין אותן אסור לשחוט אחריהם בינן לבין עצמן א]רבי מאיר ב]מתיר לשחוט אחריהן וחכמים אוסרים ומודים שאם שחט שאינו סופג את הארבעים: **גמ'** ורבנן מאי שנא רישא דלא פליגי ומאי שנא סיפא דפליגי רישא אי אמרינן חייבין לכסות אמרי שחיטה מעלייתא היא ואתי למיכל משחיטתן סיפא נמי כיון דקאמרי רבנן אסור לשחוט אחריהם אמרי שחיטה מעלייתא היא ואתי למיכל משחיטתן סיפא אמרי בשרא דלא קא מיבעיא ליה רישא נמי אמרי לנקר חצירו הוא צריך שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר וליטעמיך סיפא נמי בא לימלך מאי איכא למימר אלא רבנן אכולה מילתא פליגי ונטרי ליה לר' מאיר עד דמסיק לה למילתא והדר פליגי עילויה בשלמא רבנן לחומרא אלא רבי מאיר מאי טעמא אמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן מחייב היה רבי מאיר על שחיטתן משום נבלה מאי טעמא אמר רבי אמי הואיל ורוב מעשיהן מקולקלים אמר ליה רב פפא לרב הונא בריה דרב יהושע ואמרי לה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא רבי מאיר *חייש למיעוטא סמוך מיעוטא לחזקה ואתרע ליה רובא *דתנן תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו רבי מאיר מטהר וחכמים ג]מטמאין מפני שדרכו של תינוק לטפח ואמרינן מאי טעמא דרבי מאיר קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה זו בחזקת טהרה עומדת

סמוך

לא מיבעיא קאמר. רב דימי מודה הוא בנחירה דלא בעי כסוי אלא הכי אמר רב דימי דבלא טרוף סגיא וכל שכן בלא נחור: אימא זו היא שחיטתו. קא משמע לן לא נחור ורבי לטעמיה דאמר יש שחיטה לעוף מכאשר צויתיך: ומי נפל יאניבא בכיתניה. ולא דרבי חייא: בני הגולה. לאו אנשי כנסת הגדולה קאמר אלא בהנך דורות אחרונים קאמר שהתחילו ללקות בני ארץ ישראל ביינם ובפשתנם מפני שנתקלקלו דורות ומשעלו מבני בבל לכאן שהיו חסידים פסקו כאן הזועות: ונתנו חכמים עיניהם ברבי חייא ובניו. שבזכותם באתה טובה זאת. רבי חייא ובניו מבבל עלו כדאמרי' בשילהי פ"ק דסוכה (דף כ.): זיקים וזועות ורעמים ורוחות. מפרש בברכות בהרואה (דף נט.) דכולן לקללה: זועות. הארץ מזדעזעת: רוחות. זעפא אסטרוביי"ל: כדרב יהודה. דאמר זכותא דלדיקי לאחריני מהני ולאו לדידהו בהאי עלמא: חנינא בני. הוא רבי חנינא בן דוסא ובימיו היה קול זה יוצא: די [לו] בקב חרובין. מתפרנס בלעטר ובצמצום: **מתני'** ואחרים רואין אותן. דאמרן בריש מכילתין (דף ב.) דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות כדתנן לקמן (דף פז.) שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות: פטור מלכסות. וטעמא מפרש בגמ' דר"מ חשיב ליה כנבלה גמורה וחכמים אוסרין. שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעלייתא: שאינו סופג. *דהתראת ספק היא: **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי. וליחייבו לכסות מספק: סיפא אמרי בשרא הוא דלא מבעיא ליה. הרואה שאין שוחטין בנו אחריו אין מבין שמשום אותו ואת בנו הוא אלא אומר אינו צריך לבשר: רישא נמי. ליחייבוהו לרואה לכסות מספק ואפ"ה לא אתי למיכל מיניה דאמרי כסוי זה אינו אלא כדי לנקר חצרו: הכי גרסי' שחט באשפה מאי איכא למימר. ב]שחט באשפה הכל יודעים שהכסוי לאו לנקר הוא: ג] אם בא לימלך. לבית דין הרואה ששחטו והדם מגולה ואמר כלום אני חייב לכסות ואנו אומרים לו כסה אומר בלבו שהיא שחיטה ואתי למיכל: סיפא נמי בא לימלך. מה אני לשחוט אחריהם את בנו ואנו אומרים לו אסור הוא סבור שהיא שחיטה: אלא רבנן לאו להכי חיישי וברישא נמי פליגי לחומרא. במלתא דספיקא אזלינן לחומרא: מחייב. מלקות דסבירא ליה ודאי נבלה היא והאוכלה לוקה: מאי איריא רוב אפילו מיעוט. מעשיהם מקולקלין ורובן מתוקנין הוה פשיטא לן דנבלה היא לר"מ דהא שמעינן ליה דחייש למיעוטא וסמוך מיעוטא לחזקה שבהמה זו בחזקת איסור אבר מן החי היתה עומדת ולא נודע לך שנשחטה: ואיתרע ליה רובא. תקון מעשיהם: דתנן. כי האי גוונא ד]: שדרכו של תינוק לטפח. ידיו באשפות שהרלים מצויים שם וטימא את העיסה שאנו רואין שנגע בה:

סיפא נמי כיון דאמרי רבנן אסור לשחוט אחריהם אמרי שחיטה מעלייתא היא. תימה דמשום גזירה דלמא אתי למיכל נבלה יש לי להתיר לאו דאותו ואת בנו מספק מה לי לאו דאותו ואת בנו ומה לי לאו דנבלה ולא דמי לרישא דפטרינן לכסות מספק דשב ואל תעשה בעלמא הוא ודלמא אתי למיכל ויש לומר דאי לאו דרוב מעשיהם מקולקלים לא היו פוטרים מלכסות משום גזרה דלמא אתי למיכל אלא שלא נחמיר להטעין כסוי אמרי' דפטור משום דדלמא אתי למיכל וכיון דרוב מעשיהם מקולקלין יש לנו להתיר נמי לשחוט אחריהם דלמא אתי למיכל:

מאי טעמא דר' מאיר הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין. הקשה הר"ר שמואל מוורדין ורבנן מאי טעמייהו אם רוב מעשיהם מתוקנין א"כ יהא מותר לאכול משחיטתם ועוד השוחט אחריהם אמאי אינו סופג ארבעים ואי פלגא ופלגא אם סמוך פלגא דמקולקלין לחזקה דעומד בחזקת איסור ואיתרע ליה מחלה דמתוקנים אם כן יהא מותר לשחוט אחריהם וגם יתחייבו על שחיטתן משום נבלה וי"ל דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהם מקולקלין אי רוב מעשיהם מתוקנין והשתא לא מהניא חזקה מידי ולרבי מאיר פשיטא ליה דרוב מעשיהם מקולקלין ואם תאמר ואף על גב דרוב מעשיהם מקולקלין מ"מ רבי מאיר כיון דחייש למיעוטא אמאי לקי משום נבלה ואמאי מותר לשחוט אחריהם וי"ל דסמוך חזקה לרוב מקולקלין והוה ליה מיעוטא דמתוקנין מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש רבי מאיר:

רוב תינוקות מטפחים. פי' בקונטרס מטפחים באשפות אבל בעיסה ודאי נגע שהרי העיסה בידו ור"ת מפרש דרוב תינוקות מטפחים בעיסה דטיפוח שייך באוכלים ומשקין כדאמרינן בע"ז בפרק רבי ישמעאל (דף ס:) או שהיה מטפח ע"פ חבית וכן איתא בירושלמי בהדיא מפני שדרכו של תינוקות לטפח בעיסה אבל תינוק ודאי טמא דסתם תינוקות ודאי טמאים דאמרי' בתוספתא (דטהרות פ"ג) שסתם תינוקות טמאים מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותם ור"מ דמטהר משום דאית לן למתלי באדם טהור שבא לשם ונטל מן העיסה ונתן לו כדי שלא יטמא העיסה וכי האי גוונא אמר במס' טהרות בפ"ג (מ"ז) לעיל מהך תינוק דהכא תינוק שנמצא בצד בית הקברות ושושנים בידו אע"פ שאין השושנים אלא ממקום הטומאה טהור שאני אומר אדם טהור נתן לו אע"פ שסתם תינוק טמא היינו ממגע נדה והתם טהור מטומאת מת קאמר אי נמי מיירי בתינוק שהוא טהור בודאי שהניחתו אמו מלוכלך כדתניא (בתוספתא שם) תינוק שהניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא טהור בד"א שהניחתו מלוכלך אבל הניחתו נקי טמא מפני שנשים נדות מגפפות ומנשקות אותו ואף על פי שלא נמצא בצק בידו מטמאים חכמים דתניא בתוספתא (שם) תינוק שנמצא עומד בצד קופה של בצק או בצד חבית של משקין רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שדרך התינוק לטפח אמר רבי יוסי אם יכול לפשוט ידו וליקח טמא ואם לאו טהור ולא נקט הכא בצק בידו אלא לרבותא דר"מ דאפילו הכי תולין באדם טהור:

סמוך

[לעיל פה.]
[לעיל ד. וש"נ]
תענית כד: ברכות יז:
[צ"ל דהתראת]
[לעיל ו. וש"נ]
[נדה יח: קדושין פ. טהרות פ"ג מ"ח]

כ א מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' י טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יז:
כא ב מיי' פי"ב שם הל' ד סמג לאוין קמב טוש"ע י"ד סי' טז סעיף ט:
כב ג מיי' פט"ז מהל' שאר אבות הטומאה הלכה ג:

שיטה מקובצת

א] ר"מ מתיר לשחוט אחריהם. נ"ב עי' תוס' בכורות דף (כ' ע"א) [י"ח ע"ב]: ב] ה"ג שחט באשפה מאי איכא למימר בא לימלך מאי איכא למימר שחט באשפה הכל: ג] או בא לימלך לב"ד: ד] דתנן כי ה"ג בטהרות פ"ג תס"ד:

רבינו גרשום

והא [אמר] ר' חייא א"ר יוחנן כו'. הזיקין כוכבא דשבים כדמפרש בברכות (דף נח.): זוועות. מירתת ארעא: רעמים. זו ברד שקורין טונדיר"א: בינן לבין עצמן פטורים מלכסות. כלומר אם שחטו דאמרי' דקלקלו בשחיטתן ואינה ראויה השחיטה: מאי שנא רישא דלא פליגי כו'. כלומר מ"ש לענין כסוי דם דלא פליגי רבנן [דאם שחטו] בינן לבין עצמן פטורין מלכסות דלא חשובה שחיטה ולענין אותו ואת בנו אוסרין לשחוט אחריהן דחשובה שחיטה: רישא נמי אמרי לנקר חצירו הוא צריך. כלומר אע"פ שבני אדם מכסין דם שחיטה ששחטו בינן לבין עצמן לא אתי למיכל אחריהן דאמרי בני אדם מה שהוא מכסה אינו עושה מטעם ששחיטתו שחיטה אלא לנקר חצירו הוא צריך אינו רוצה שיהא דם בחצירו: סיפא נמי בא להימלך מאי איכא למימר. כלומר סיפא דקא פליגי רבנן ואמרי דאסור לשחוט אחריהן דאמרי אינשי בשרא הוא דלא צריך ולא אתי למיכל משחיטתן: בא להימלך לבני אדם. שישאל לבני אדם לשחוט בנו אחריהם: מאי איכא למימר. אם לא ישחוט בשביל אותו ואת בנו אתי למיכל משחיטתן דאמרו בני אדם כיון דאינו שוחט אחריו ודאי שחיטתו שחיטה ואתי למיכל משחיטתן: והדר פליגי עילויה. כלומר כשם דפליגי רבנן אאותו ואת בנו דאמרי אסור לשחוט אחריהם כך פליגי אכסוי הדם דאמרי חייבין לכסות בני אדם הרואין את הדם: מאי איריא רוב אפי' מיעוט נמי. כלומר מאי איריא דרוב מעשיהן מקולקלין אפי' מיעוט מעשיהם מקולקלים ורוב מעשיהן כשרים: סמוך מיעוטא דמקולקלין לחזקה. דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואיתרע לה רובא דכשרין ואינה חשובה שחיטה לדברי הכל ויהא מותר לשחוט אחריהם: ואם אמרו ספק טומאה לטהר. כלומר אם אזיל ר"מ אחר מיעוט ספק טומאה לטהר העיסה ילך אחר מיעוט לענין אותו ואת בנו שיאמר אם רוב מעשיהן מתוקנים ומיעוט מעשיהם מקולקלים שאין חשובה שחיטה ומותר לשחוט אחריהן:

שהוא

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא א]אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר הורה רבי כר"מ והורה רבי כחכמים *הי מינייהו דאחריתא תא שמע דרבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא ורבי זירא הוו קיימי בשוקא דקיסרי אפתחא דבי מדרשא נפק רבי אמי אשכחינהו אמר להו לאו אמינא לכו בעידן בי מדרשא לא תקימו אבראי דילמא איכא איניש דמיצטרכא ליה שמעתא ואתי לאיטרודי רבי זירא על רבי אבא לא על יתבי וקא מיבעיא להו הי מינייהו אחריתא אמר להו רבי זירא לא שבקתון לי דאישייליה לסבא דילמא שמיע ליה מאבוה ואבוה מיניה דרבי יוחנן *דרבי חייא בר אבא כל תלתין יומין קא מהדר תלמודיה קמיה דר' יוחנן מאי הוי עלה תא שמע דשלח רבי אלעזר לגולה הורה רבי כר' מאיר והא כרבנן נמי אורי אלא לאו ש"מ הא דאחריתא ש"מ:

מתני' אשחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף: גמ' ת"ר חיה כל משמע חיה בין מרובה ובין מועטת עוף כל משמע עוף בין מרובה ובין מועט מכאן אמרו שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף שנאמר °חיה או עוף (ויקרא יז) אמרו לו הרי הוא אומר °כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא (שם) מאי קא מהדרי ליה הכי קאמרי ליה רבנן האי או מיבעי ליה לחלק ור' יהודה לחלק מדמו נפקא ורבנן דמו טובא משמע דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא א"ר חנינא מודה היה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא ואמרי לה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מתלמידי דרב *דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא (פסחים קג.) קאי עלייהו רב ייבא סבא אמרו ליה הב ליבריך הדור אמרו ליה הב לישתי אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב בכיון דאמר הב ליבריך איתסר ליה למישתי חמרא הכא נמי כיון דאיטפל ליה לכסוי איחייב ליה לברכה

הכי

תורה אור

ואיתרע ליה רובא · אלמא אמרינן הכי וה"ג למה לי רוב: ומשני אם אמרו ספק טומאה לטהר. ע"י חזקה ומיעוט: יאמרו ספק איסור להתיר. הילכך אי לאו דרוב מעשיהם מקולקלין דאיכא רובא וחזקה לא היה מתיר לשחוט אחריהם דר"מ חייש למיעוטא ושמא יפה שחטו: הי מינייהו דאחריתא. איזו מן ההוראות אחרונה דסמכינן עליה דנימא הדר ביה מקמייתא: ואתי לאיטרודי. שמא לא תהא ברור השמועה לאותם שבפנים להשיב לשואל ואם הייתם שם הייתם אומרים אותה: לא שבקתון דאישייליה. לא הייתי יודע שהיתה שאלה זו בפנים בעודי אצל רבי אבא והייתי שואלו: ת"ש. דשלח רבי אלעזר הוו יודעים שהורה רבי כרבי מאיר והאחרת לא חש להודיעם: מתני' שחט מאה חיות כו'. מפרש טעמייהו בברייתא בגמרא: גמ' כל משמע חיה. הכל משמע: בין מרובה. חיות הרבה: בין מועטת. אחת: חיה או עוף. הפסיק זה מזה להטעין כסוי לכל אחד ואחד: מיבעי ליה לחלק. דאי לאו או הוה אמינא אין צריך כסוי אלא א"כ שחט שניהן: לענין ברכה. על השחיטה אין צריך לברך לאחר כסוי: קאים עלייהו. משמש בסעודה היה: הב ליבריך. מזוג כוס לברכת המזון וחזרו ונמלכו ואמרו מזוג לשתות: כיון דאמר הב ליברך. גליא בדעתיה דגמרה סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאין מצטרפת לסעודה ראשונה: כיון דאיטפל לכסוי. הפסקה היא מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה:

מישתא

[יבמות סד: מנחות נג.]

[ברכות לח: ע"ש כריתות כז. ע"ש]

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. וביבמות בפ' בתרא (דף קיט.) משמע דהוה ליה פלגא ופלגא וטעם דספק טומאה לטהר ואע"פ שבטומאה נמי איכא איסור אם היה תרומה מפרש רבינו חיים משום דתינוק הוי דבר שאין בו דעת לישאל גמרינן מסוטה לטהר אפילו ברה"י ואע"ג דליכא חזקה כגון הכא דכי סמכינן מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא וא"ת אמאי קא"ר יוחנן בפרק עשרה יוחסין (קדושין דף פ.) דלרבנן עשו תינוק כמו שיש בו דעת לישאל והא לרבנן בלאו הכי אתי שפיר דמטמו דלא חיישי למיעוטא ורובא וחזקה רובא עדיף וי"ל דרוב תינוקות מטפחין לא הוי רוב גמור ומשום דנראה כאילו הוא רוב עשאוהו כמו שיש בו דעת לישאל ולהכי קא"ר יוחנן דאין שורפין עליו תרומה וקדשים ואי הוי רוב גמור אמאי אין שורפין כמו בההוא דפרק כל היד (נדה דף יח.) דא"ר יוחנן בשלשה דברים הלכו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי לשרוף עליו כו' והתם נמי קאמר אי למטוטי קך דתינוק הא א"ר יוחנן חדא זימנא דאין שורפין עליו תרומה וקדשים והיינו טעמא דהתם הוי רוב גמור וא"ת למה ליה למימר לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה בלא חזקה נמי הוא מטהר דכיון דחייש למיעוטא אם כן הוי ספק ויש לטהר כיון דהוי דבר שאין בו דעת לישאל וליכא למימר אף על גב דהוי ספק מ"מ לא גמרינן מסוטה לטהר אלא בפלגא ופלגא דנהי דמסוטה לא ילף כילף מדרב גידל דדריש (סוטה דף כח.) אשר יגע בכל טמא ודאי טמא הא ספק יאכל ומוקי לה באין בו דעת לישאל וי"ל דבלא חזקה נמי טהור ולא נקט סמוך מיעוטא לחזקה אלא לומר דחזקה לא הויא בהדי רובא דאי הויא בהדי רובא הוי מיעוטא דמיעוטא ולמאי *דפריך לעיל בפ"ק (דף יא) לר"מ דלא חייש למיעוטא אלא מדרבנן להחמיר אתי שפיר דבלא חזקה לא הוה חייש למיעוטא לטהר אבל עם החזקה חייש למיעוטא מן התורה לכך מטהר:

(*יאמרו ספק איסור להתיר). וא"ת בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לד:) אסר ר"מ גבינות בית אונייקי ומפרש טעמא בגמ' מפני שרוב עגלים שבאותה עיר נשחטין לעבודת כוכבים ופריך מאי איריא רוב אפילו מיעוט נמי דהא ר"מ חייש למיעוטא ומאי קושיא אם אין רוב נשחטים א"כ מיעוטא דנשחטים מיעוטא דמיעוטא דאיכא לגבינה חזקת היתר דמסייע לרוב *ומיהו איכא למיפרך מאי איריא רוב אפילו פלגא ופלגא נמי: לחלק מדמו נפקא. ואע"ג דבפרק אותו ואת בנו (לעיל דף עט.) מספקא ליה לרבי יהודה אי חוששין לזרע האב או לא הכא דאיצטריך לחלק היינו °משום דשמא אין חוששין: אסור לכו למישתי. פירש בקונטרס וכן רבינו חננאל אם לא תברכו בורא פרי הגפן אבל על ידי ברכת בורא פרי הגפן שרי למישתי קודם ברכת המזון והשתא מייתי שפיר דכי היכי דהב לן ונבריך הוי גמר וצריך לברך אם רוצה לשתות הכי נמי כסוי הוי גמר וצריך לברך על השחיטה וכן בערבי פסחים (דף קג.) מייתי ראיה מהך עובדא למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא וכן בפרק כל הבשר (לקמן דף קז:) אמרינן דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה אין נראה דצריך לברך בכל פעם בהמ"ז אלא ברכת המוציא ודאי צריך לברך והא דאמר להו רב ייבא אסור לכו למישתי אע"פ שלא היה יודע אם רוצים לברך בורא פרי הגפן תחלה מכל מקום היה מורה להם שלא יטעו וישתו בלא ברכה והא דאמר בערבי פסחים דבשלא הניחו זקן או חולה כשהן יושבין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה התם עלה טובה קמ"ל דשמא ישהו הרבה עד שיהו רעבים ושוב לא יוכלו לברך ברכת המזון על אותה סעודה כדאמר בברכות (דף נג:) וכן משמע דלא הויא אלא עלה טובה דאם צריכין לברך ברכת המזון כשילאו א"כ כשיחזרו פשיטא דטעונין ברכה לכתחלה וא"ת דאמרינן בפרק כיצד מברכין (שם דף מב.) רבה ורבי זירא אקלו סליקו תבא מקמייהו אייתו לקמייהו כו' רבה אכל אמר אנא אתכא דריש גלותא קא סמכי ורבי זירא לא אכל והשתא אמאי לא אכל כיון דלא בעי ברכת המזון אלא ברכה שבתחלה וי"ל דבאותו מאכל היה מעורב בו לחם והיה קשה לו ליטול את ידיו ולברך ברכת המוציא והא דתניא בתוספתא דברכות (פ"ד) בעל הבית שהיה אוכל קראו חבירו לדבר עמו אין צריך לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע וכשהוא חוזר מברך לכתחלה לא לאחר שהפליג קאמר דצריך לברך למפרע כדמשמע לישנא אלא הפליג היינו שקראו להפליג וילך עמו רחוק ואינו יודע מתי יחזור לכך צריך לברך למפרע קודם שילך שמא ישהה עד שיהא רעב וכן משמע בפרק שלישי (יומא דף ל.) דאמר דיבר עם חבירו והפליג צריך נטילת ידים משמע אבל בהמ"ז לא צריך אלא נטילה והמוציא ומיירי כשילך לא ידע שיפליג ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסדא דתניא כוותיה בערבי פסחים (דף קב.) דבדברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן אין צריך לברך אפילו ברכה לכתחלה דלקבעיה קמא הדר והך ברייתא אתיא כרבי יהודה דמצריך שיניחו שם זקן או חולה:

משתא

רבינו גרשום

שהוא ספק איסור להתיר: הורה רבי כר"מ כו'. לענין אותו ואת בנו כר"מ דמתיר לשחוט אחריהם: הי מינייהו דאחריתא. כלומר איזו הוראה הורה באחרונה: לא שבקיתו לי דאישייליה לסבא. כלומר לר' אבא בריה דר' חייא בר אבא: בין מרובה בין מועטת. כלומר בין [שחט] חיות הרבה בין שחט חיות מעט: או מיבעי לחלק. כלומ' חיה או עוף דאם נא עד דשחיט חיה ועוף לא הוה חייב לכסות (בכיסוי) אתא או לחלק: לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת. כלומר אע"ג דא"ר יהודה לענין כיסוי צריך חלוק לענין לברך על השחיטה אינו צריך לחיה ועוף אלא ברכה אחת: ה"נ כיון דאיטפל לה לכיסוי כו'. כלומר דהיכא [אמר] דאע"ג דלענין כסוי צריך חלוק לר' יהודה מ"מ אינו צריך לברך על השחיטה אלא ברכה אחת שאם שחט חיה ואח"כ עוף מיפטר בברכה אחת אמאי כיון דאיטפל ליה לכיסוי דחיה דמי כמי שכיסהו ומפסיק הכיסוי בין ברכה דחיה לברכה דעוף וצריך לברך נמי על העוף קודם שישחוט כדחזינן ברב ייבא סבא:

הכי

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ה טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ט [והרב אלפס עוד בפ' ערבי פסחים קנ.]:

כד ב מיי' פ"ד מהל' ברכות הל' ח ועיין בהשגות ובכ"מ סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קעט סעיף א:

שיטה מקובצת

א] אם אמרו ספק טומאה לטהר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף (כ') [יט] ע"א [ד"ה ר"י]:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לחלק וכו' משום דשמא אין חוששין. עי' ב"ק דף נד ע"א ודף פ ע"א:

[נ"ל דפריש' לעיל בפ' קמא יב. ד"ה פסח]

רש"ל מ"ז והד"א הוא ועי' רש"א ומהר"ם

נ"ל ומיהו לפי מאי דמסיק הכא אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר א"ש כצ"ל ונמחק מ"ש בפנים ומיהו איכא כו'. מהר"מ ועי' רש"א

רש"י

משתא וברוכי בהדדי לא אפשר. הלכך כי אמר הב וניבריך נתנו דעתם לפסוק מלשתות אבל זה אע"פ שיודע שיכסה דם ראשון לא הסיח דעתו מן השחיטה וכל שעתא זמן שחיטה היא לו אפילו בשעת כיסוי אפשר דשחיט בחדא ידיה ומכסי בחדא ידיה: גמ' ואומר לבני ישראל. בפרשת כסוי הוא: במה ששפך. בידו: שלא יכסנו ברגל גרסינן: ליתן לו. מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מצות מעשה או שכר הברכה: ברכת המזון. ד' ברכות הן ואיכא ארבעים זהובים ואי בתר מצוה אזלת *כו' חדא מצוה היא: ה' צבאות שמו. אלמא חדא הוא דבראינהו: נקוט לי זימנא. תן לי זמן: כי הוה בעי. רבי מיברך כשהיה רבי רוצה לסעוד: אמרו ליה. בני ביתיה ההוא צדוקי שקבעת לו זמן קאי אבבא: אמר. רבי על עצמו מקרא הזה: ויתנו בברותי רוש. בסעודתי נותנין מרה: לבסוף איסתכל דלאו איהו הוא אלא צדוקי אחר הבא לבשרו על הראשון שעלה לגג ומת: ארבעים זהובים. שכר ארבע ברכות שנה אמריקס* אמן: לאותה משפחה. של מבשר: דאמר מר. באלו מציאות (ב"מ דף לא.) השב אפילו מאה פעמים משמע ותשיבם מפקינן לדרשא אתייא הכא נמי וכסה טובא משמע: כתיב מיעוטא. אי הוה כתיב וכסה הוה משמע שיהא נכסה כל שעה ואפי' מאה זימנין אבל וכסהו מיעוטא הוא כסוי זה ותו לא: פטור מלכסות. דהא מכוסה ועומד הוא: הא אידחי ליה. מכסוי דהא כיסהו ונתגלה פטור מלכסות: אין דיחוי. אין אמרינן דחוי אלא מצות וכי אמרינן דיחוי בפסול קרבן הוא דאמרינן: חייב לכסות. אף על גב דלא חזר ונתגלה: מתני' נתערב ביין. שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו: רואין אותו. יין כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות: נתערב בדם הבהמה. דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה:

גמרא

הכי השתא התם משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הכא אפשר דשחיט בחדא ומכסי בחדא: **מתני'** *שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות: **גמ'** ת"ר ושפך וכסה מי ששפך יכסה שחט ולא כסה וראהו אחר מנין שחייב לכסות שנאמר ואומר לבני ישראל אזהרה לכל בני ישראל תניא אידך ושפך וכסה *במה ששפך בו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהיו מצות בזויות עליו תניא אידך *ושפך וכסה מי ששפך הוא יכסנו מעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו י' זהובים איבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה למאי נפקא מינה לברכת המזון אי אמרת שכר מצוה אחת היא ואי אמרת שכר ברכה הויין ארבעים מאי תא שמע דא"ל ההוא צדוקי לרבי *מי שיצר הרים לא ברא רוח ומי שברא רוח לא יצר הרים דכתיב כי הנה יוצר הרים ובורא רוח אמר ליה שוטה שפיל לסיפיה דקרא ה' צבאות שמו אמר ליה נקוט לי זימנא תלתא יומי ומהדרנא לך תיובתא יתיב רבי תלת תעניתא כי הוה קא בעי *מיברך אמרו ליה צדוקי קאי אבבא אמר ויתנו בברותי רוש וגו' א"ל רבי מבשר טובות אני לך לא מצא תשובה אויבך ונפל מן הגג ומת אמר לו רצונך שתסעוד אצלי אמר לו הן לאחר שאכלו ושתו א"ל כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל אמר לו כוס של ברכה אני שותה יצתה בת קול ואמרה כוס של ברכה ישוה ארבעים זהובים אמר רבי יצחק עדיין ישנה לאותה משפחה בין גדולי רומי וקוראין אותה משפחת בר לוויאנוס: כסהו ונתגלה: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מאי שנא מהשבת אבדה *דאמר מר א] השב אפילו מאה פעמים אמר ליה התם לא כתיב מיעוטא הכא כתיב מיעוטא וכסהו: כסהו הרוח: *אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות וכי חזר ונתגלה מאי הוי הא אידחי ליה אמר רב פפא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות ומאי שנא מהא דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות התם בשרישומו ניכר: **מתני'** *דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם הבהמה

או

תוספות

משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. מכאן היה אומר הר"ר יוסף טוב שאם עמד מתפילתו והתפלל כשחזר ובא לאכול צריך לברך ברכת המזון וליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר ואין נראה דלא דמי כלל משום דהכא הב ונבריך הוי גמר דבר והוי הפסק וכן כסוי אי לאו דאפשר בהדי הדדי אבל תפלה לא הוי גמר לסעודה דאטו אם בירך בסעודה על הרעבים או אפילו בפה"ג יצטרך ליטול ידיו ולברך המוציא משום דמיכל וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ובהדיא אמרינן בערבי פסחים (דף קב.) דאם הניחו מקומן חבירים ועקרו רגליהן לילך לבהכ"נ כשהם חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה אף על פי שהתפללו בנתיים: ומכסי בחדא ידא. יש להסתפק אם סח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך כמו *גבי תפילין דאם סח בין תפילין לתפילין דמברך שתים לרש"י להניח על של יד ועל מצות על של ראש ולדברי ר"ת מברך על של ראש שתים או שמא אין צריך לחזור ולברך כמו באמצע סעודה שיכול לדבר וא"צ לחזור ולברך המוציא ומיהו אם אומר מעניין שחיטה כמו הביא עוף לשחוט או הסכין פשיטא דאין צריך לחזור ולברך כמו (ברכות דף מ.) טול ברוך גביל לתורי ואם צריך לחזור ולברך כמו בתפילין אז אסור לדבר בין שחיטה לשחיטה כמו בתפילין כדאמר בהקומץ רבה (מנחות דף לו.) דעבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה ואין ראיה מתפילין דהתם היא מצוה אחת ואין לו להפסיק אבל בשחיטה אי בעי שחיט אי בעי שביק ליה ומ"מ נראה דאיסורא הוא להביא עצמו לידי לחזור ולברך כדמוכח בפרק אלו נאמרין (סוטה דף מא.)* דתנן נוטל ס"ת וקורא בו אחרי מות ואך בעשור ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ופריך בגמרא ונייתי ס"ת וניקרי ביה* ומשני ר"ל משום ברכה שאינה צריכה ונראה היכא דצריך לחזור ולברך כגון שהסיח דעתו מלשחוט שצריך לכסות קודם מה שסבר שחט דהא אשכחן ר' יהודה שמצריך לכסות בין חיה לעוף אף על פי שא"צ לחזור ולברך: וחייבו ר"ג ליתן עשרה זהובים. ולא היה יכול לפטור עצמו במה שהיה נותן לו עוף אחר לשחוט דזאת מצוה אחרת היא ומצוה ראשונה הלכה לה והוי מעוות לא יוכל לתקן ומיהו לא דייניק השתא ליחייב עשרה זהובים דבמלתא דלית בה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו כדאמר בהחובל (ב"ק דף פד:) ואחד שעמד במקום חבירו לקרות בתורה פטור בלאו האי טעמא ואפילו תפס מפקינן מיניה משום דכולם חייבים בקריאת התורה וכן פירש ריב"א ואפילו עמד במקום כהן דהא דדרשינן (נדרים דף סב.) וקדשתו לכל דבר שבקדושה ב] לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא היא*: **אי** ארבעים זהובים אתה נוטל. שתיה לא שייכא לשכר ברכה אלא היה רוצה לסלקו מברכת המזון לפי שהיה צדוקי וא"ת או כ' זהובים ה"ל למימר דהא איכא ברכת בפה"ג שלאחר בהמ"ז וי"ל דסבר כמ"ד בערבי פסחים (דף קג: ושם ד"ה לאו) דאין צריך לברך אכסא דברכתא אלא אכסא קמא ותו לא: **רואין** אותו כאילו הוא מים. בפ' התערובות (זבחים דף עח:) אמר דלאו רואין לדם קדשים קאמר אלא רואין ליין ולדם בהמה וחיה קאמר דרואין כאילו הוא מים כדפירש בקונטרס והקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן דבפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב.) מפרש טעמא דרבנן ור' יהודה דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר גלוי וידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה ור' יהודה אומר מכאן למין במינו שאינו בטל והשתא היכי מוכח דאפילו מבטלין עולין זה את זה ומין במינו בטל הכא לא בטיל שאפילו היה דם הפר ג] היה ניכר אדמומית דם השעיר וי"ל דאם דם הפר היה מים לא יהיה בדם השעיר מראית דם גמור אלא יהיה דיהה מראהו ובטל כדאמרי' בפ' התערובות (זבחים דף עח:) דלי שיש בתוכו יין לבן וחלב ר' יהודה אומר רואין ליין וחלב כאילו יין אדום ואם דיהה מראיהן ד] (כשר אבל) דם לתוך מים ראשון ראשון בטל וה"נ אמרינן בפ"ה דע"ז (דף עג.) כי אתא רב דימי א"ר יוחנן המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ובפרק בתרא דנדה (דף עא:) גבי דם תבוסה היכא דפסק שאין הולך בלא הפסק אמרינן ראשון ראשון בטל וקשיא דאמר בפרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור ממה נפשך אי רובא מיא ניכהו סלקא ואי רובא ציר ניכהו ציר לאו בר קבולי טומאה הוא ואי משום מיעוטא דמים דבציר בטלי ברובא וקאמר רב דימי בשם

ריש

רבינו גרשום

הכי השתא התם מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר. כלומר וכיון דאמר הבו ליבריך מפסיק הברכה בין ברכת היין שבירך תחלה ליין ששותה עתה ובעי לברך בתחלה על היין אבל הכא לא מפסיק הכיסוי של חיה לברכת שחיטת העוף קודם שישחוט דיכול לכסות דם חיה בחדא ידא ולשחוט עוף בחדא ידא ולא תשוב כסוי דם חיה הפסק לפיכך א"צ אלא ברכה אחת לחיה ועוף: במה ששפך יכסה. כלומר ביד: ארבע הווין. כלומר בברכת המזון איכא ד' ברכות. ברכת הזן וברכת הארץ בונה ירושלים והטוב והמטיב: למיברא. כלומר להאריה: מ"ש מהא דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות. כלומר הכא נמי כיסהו הרוח אע"ג דלא חזר ונתגלה יהא חייב מלכסות: התם בשרישומו ניכר. כלומר מה דאמרי' נבלע דם בקרקע חייב לכסות בשרישומו ניכר אבל אין רישומו ניכר פטור מלכסות: נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר אם יש בו מראית דם חייב לכסות: נתערב בדם בהמה

רואין

מסורת הש"ס

[ע"ז מז. [סוכה לט.]

[תוספתא פ"ו] שבת כג.

[ב"ק צא:]

[עיין בלחם חמודות]

[סנהדרין לט. ע"ש]

[בס' איתא מיברא וכן בפירש"י שם]

ב"מ לא. [ב"ק מ:]

סוטה לג. [ע"ז מז.]

מנחות כב. זבחים עח:

תורה אור

ויקרא יז — וכסה

שם — ואומר לבני ישראל

עמוס ד — כי הנה יוצר הרים

תהלים סט — ויתנו בברותי רוש

דברים כב — השב

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' [illegible] סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ח:

כו ב מיי' שם הל' [illegible] טוש"ע שם סעיף יא:

כז ג מיי' שם הל' [illegible] טוש"ע שם סעיף [illegible]:

כח ד מיי' שם הל' [illegible] טוש"ע שם סעיף [illegible]:

כט ה מיי' פ"ו מהל' [illegible] עשין [illegible] טוש"ע א"ח סי' [illegible]:

ל ו מיי' פי"א מהל' אבידה [illegible] טוש"ע ח"מ סי' [illegible]:

לא ז מיי' פי"ד מהל' שחיטה [illegible] טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יא:

לב ח מיי' שם [illegible] טוש"ע שם סעיף יג:

[מנחות לו.]

לג י מיי' פ"ד שם הל' [illegible] טוש"ע י"ד סי' כח סעיף יב:

לד כ מיי' שם [illegible] טוש"ע שם סעיף יג ומיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כב:

גליון הש"ס

גמ' דא"ל ההוא צדוקי לרבי מי שיצר וכו'. [illegible]

[וכן ביומא סט:]

[וכן ביומא ע.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' דאמר מר השב. כ"ב עי' קרבן אהרן פ' אחרי דף קל"א ע"ג: ב] תוס' ד"ה וחייבו וכו' לפתוח ראשון ולברך. כ"ב עי' מג"א סי' רמ"א ס"ק [illegible]: ג] ד"ה רואין וכו' שאפילו היה דם הפר היה ניכר וכו' [illegible]: ד] [illegible] כאן [illegible] אבל [illegible]

[וע"ע תוס' ב"ק [illegible] וחייבו ועי' מג"א סי' [illegible] ר"א ס"ק [illegible]]

או בדם החיה רואין אותו כאילו *הן מים *רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם **דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה ג'אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות: **גמ'** *תנן התם דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם כשר נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם בהמה או בדם החיה רואין אותו כאילו הוא מים רבי יהודה אומר אין דם מבטל דם *א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ג'לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל אמר רב פפא ולענין כסוי אינו כן אין דחוי אצל מצות אמר רב יהודה אמר שמואל כל מראה אדמומית מכפרין ומכשירין וחייבין בכסוי מאי קמשמע לן מכפרין תנינא חייבין בכסוי תנינא מכשירין איצטריכא ליה מכשירין נמי אי דם אכשורי מכשר אי מיא אכשורי מכשרי לא צריכא *שתמדו במי גשמים מי גשמים נמי כיון דשקיל ורמי אחשבינהו לא צריכא שנתמדו מאליהן ר' אסי מנהרביל אומר בצללתא דדמא רבי ירמיה מדפתי אמר ענוש כרת והוא דאיכא כזית במתניתא תנא מטמאים באהל והוא דאיכא רביעית *תנן התם *ד'כל משקה המת טהורין חוץ מדמו וכל מראה אדמומית שבו מטמאין באהל ומשקה המת טהורין ורמינהו *ה'משקה טבול יום *(משקין היוצאין ממנו) כמשקין שנוגע בהן ואלו

רש"י

או בדם החיה. בדם היקו של חיה: רואין אותו. שאינו טעון כסוי: כאילו הוא מים. ואם היה הדם הזה של שחיטת החיה והעוף ניכר בו חייב לכסות: אין דם מבטל דם. ואפילו אין מראית דם ניכרת במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטיל דקסבר מין במינו לא בטיל: דם הניתז. חוץ לגומא: **גמ'** תנן התם. בשחיטת קדשים: כשר. לזריקה: נתערב בדם הבהמה. של חולין: או בדם החיה. ממש דסתמא חולין: רואין אותו. לדם הפסול: כאילו הוא מים. ואם היה דם הכשר ניכר בו כשר: לא שנו אלא שנפלו מים לתוך דם. לפיכך כל טיפה וטיפה כשנפלה בטלה הלכך עד שלא תהא בו מראית א]דם כשרה: אינו כן. שאפילו נפל דם לתוך מים חייב לכסות שאע"פ שבטל ונדחה ראשון ראשון אפ"ה כשהלך ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם חזר דם הבטל וניעור ותשוב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה שאין תורת דיחוי אצל מצות: כל מראה אדמומית. כל זמן שיש בדם מראה אדמומית הוי דם לכפרה ולזריקה ולהכשיר את הזרעים ולקמיה פריך אי מים הוא נמי אכשורי מכשרי: שתמדו. שערבו עם מי גשמים שאינם מכשירים אלא היכא דאחשבינהו לירד על הפירות והכא משום דם דהוי משקה אע"ג דלא אחשבה לירד על הפירות מכשיר דתנן (מכשירין פ"א מ"א) כל משקה שתחלתו לרצון שנחשב למאומה אע"פ שאין סופו לרצון מכשיר: ופרכינן מי גשמים נמי כיון דשקיל. במנא: ורמי. לתוך הדם אחשבינהו לכך: בצללתא דדמא. באותן מים שהם מן הדם עצמן כשהוא נקרש יש סביבותיו צלול כמים ואם יש בו מראית דם מכשיר ואי לא לא: ענוש כרת. האוכלו: והוא דאיכא כזית. דם גמור: ומטמא באהל. כל זמן שיש בו מראית דם דאיכא ב]רביעית. מן הדם גמור והוא שיעור לטומאת אהל דכתיב (במדבר ו) על נפש מת ובשיעור רביעית הנשמה תלויה: משקה המת. כגון דמעת עינו וחלב אשה: כל מראה אדמומית שבו מטמא. כלומר צללתא דדמא כל זמן שמראהו אדום טמא: משקה טבול יום. אותן משקין היוצאים ממנו הרי הן כמשקין שהוא נוגע בהן: ואלו

תוספות

ריש לקיש לא שנו אלא לטבל פתו אבל לקדרה חוזר וניעור אלמא דאפילו טהרה מעוררת טומאה כ"ש דטומאה מעוררת טומאה ואפילו לאביי דקאמר וכי טומאה שבטלה חוזרה וניעורה היינו מחמת טהרה אבל בטומאה א]דמעוררת טומאה ליכא מאן דפליג וכל שכן דאיסור מעורר איסור כדאמר לעיל (דף פו:) אם אמרו ספק טומאה לטהר כו' ובהערל (יבמות דף פב:) כמי אמרי' נתן סאה ונטל סאה עד רובו אלמא טפי מרובו לא אמרינן דראשון ראשון בטל אע"ג דהוי בהפסק וי"ל דבכ"מ אמרינן דחוזר וניעור אפילו בהפסק ובדם תבוסה דמפליג בין פסק ללא פסק משום דבדם תבוסה דרבנן הקילו והכא בקדשים דוקא אמרינן ראשון ראשון בטל דכיון שנדחה בקדשים שוב אינו חוזר *ונראה והיא דבפרק בתרא דע"ז (דף עג.) מפרש ר"י דראשון ראשון בטל ואין נאסר בכל שהוא עד שיהא בו נותן טעם כמו בשאר איסורין וקאי אמתניתין דקאמר ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מפרש רב דימי דהיינו דוקא כי נפל היתרא לגו איסורא כדקאמר בתר הכי אבל איסורא לגו היתרא אינו אסור בכל שהוא דראשון ראשון בטל. כל זמן שיש שפיס בהיתר ופריך תנן ואלו אסורין ואוסרין בכל שהוא יין נסך כו' מאי לאו איסורא לגו היתרא לא היתרא לגו איסורא ת"ש יין במים בנ"ט מאי לאו חמרא דאיסורא לגו מיא דהיתרא ומהך גופה לא פריך דמודה רבי יוחנן דבנתינת טעם חוזר וניעור תדע דהא טעם כעיקר במין שאינו מינו מן התורה כדאמר בהתערובות (זבחים דף עח:) ובאלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' שלשה מינין (נזיר דף לז.) אלא ה"פ מדסיפא איסורא לתוך היתרא ה"נ רישא דיין ביין בכל שהוא ומשני לא בנפל חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ופריך מדרישא במיא דאיסורא סיפא נמי במיא דאיסורא וקתני מים ביין בנ"ט פירוש וכי היכי דהך סיפא באיסורא לגו היתרא ה"ה רישא דיין ביין בכל שהוא ומשני דכולה בהיתרא לגו איסורא איירי ובנ"ט דקאמר דמשמע דכי ליכא בנותן טעם דשרי *היינו כגון שנפל הרבה מן ההיתר בבת אחת לתוך האיסור שנתבטל האיסור בבת אחת וא"ת אמאי נקט מחבית לבור משום דראשון ראשון בטל בלאו הכי שרי כיון דלבסוף נשאר שפיס של היתר וי"ל דדוקא נקט מחבית לבור דלא נפיש עמודיה כולי האי אע"ג דנפיש טפי מצרצור אבל היכא דנפיש עמודיה טובא לא בטיל אפילו יש שפיס בהיתר: **שנתמדו** מאליהן. הוא הדין דהוי מצי למימר שתמדן במי פירות דלא מכשרי: **והוא** דאיכא כזית. והוא דאיכא רביעית. אצללתא דדמא קאי כדפירש בקונטרס וקמ"ל דאע"פ שכולו דם לא מחייב כרת עד דאיכא כזית דם גמור ולא מטמא באהל עד דאיכא רביעית דם גמור דאי בדם שעם מי גשמים פשיטא דצריך כזית ורביעית: **תנן** התם. תימה אי משנה היא הא דקאמר לעיל (*במתניתין) תנא ומטמא באהל וקאמר עלה והוא דאיכא רביעית הו"ל לאתויי מתניתין דהכא °ונראה דברייתא היא וה"נ אשכחן בהחולץ (יבמות דף לו:) דקאמר תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום כו' ואינה משנה בשום מקום ובפרק רבי אליעזר דמילה (שבת דף קלה:) גרסינן בכל הספרים תניא: **כל** משקה המת טהורין. דלא גזרו עליהן כמו שגזרו על של הזב כדמפרש במסקנא משום דזב לא בדילי מיניה וא"ת והלא כשיוצאין מן המת נוגעין בו ומקבלים טומאה ממנו במגע דמדאורייתא דמעת עינו ודם מגפתו וחלב האשה חשיבי משקין כדיליף בפ' דם הנדה (נדה דף נה:) מקראי ועוד קשה דקאמר התם דמטמא טומאת משקים ברביעית והלא משקין מטמאין בכל שהוא כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף יז.) גבי מימיהם של כהנים לא נמנעו לשרוף את הבשר שנטמא בולד הטומאה עם בשר שנטמא באב הטומאה אע"פ שמוסיפין על טומאתו כו' דמוקי לה דאיכא משקה בהדי בשר דקא מטמא בשר מחמת משקין ומשתמא אין באותם משקים רביעית ואמרינן נמי בההוא פירקא (שם דף יז:) ומים נמי לא אמרן אלא רביעית דחזי להטביל בהן מחטין וצנורות אבל בליר מרביעית טמאים ובברכות בפרק אלו דברים (דף נב.) שמא יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס וי"ל דהכא איירי כשילאו ממנו דרך ספופרת ובעודן בגופו לא מקבלי טומאה דאין תורת משקין עליהם עד שילאו לחוץ וכי נפקי דרך ספופרת טהורות מה"ת כיון שלא נגעו בו אלא מדרבנן גזרו בילאו מן הזב היכא דאיכא רביעית אע"ג דלא נגעו בו אי נמי הנהו קראי דנדה אסמכתא בעלמא נינהו ומן התורה אין עליהן תורת משקין ולכך לא גזרו אלא ברביעית וא"ת דאמרינן בפרק אמרו לו (כריתות דף יג.) האשה שנטף חלב מדדיה לתוך התנור טמא ופריך במאי מתכשר א"ר יוחנן בטיפה המלוכלכת על פי הדד והשתא כיון דצריך הכשר אלמא חשיבא אוכל לפי שמיוחד לאכילת תינוק אם כן תנור אמאי טמא [illegible] מטמאה כלים אלא על ברכך מטמא מחמת המשקה המלוכלכת ע"פ הדד שמתערבת עם שאר חלב שנוטף בתנור שהם משקה עליה ומשקין מטמאין כל שהוא [illegible] משום משקה דזב וזבה כדאמר בפרק קמא דשבת (דף יד:) אלמא מטמאה הטיפה לתנור אע"ג דליכא בה רביעית וכן בחגיגה (דף כ.) [illegible] לפני ר' ישמעאל ואמרה לו מפה זו ארגתי בטהרה ומתוך הדברים שבדקה [illegible] רביעית נטמא מידים שהיו מסואבות וטימא את המפה וי"ל [illegible] הוא דבעי רביעית*:

מתני' טבול יום משקין היוצאין ממנו כמשקין שנוגע בהן [illegible] דקאמר לא מיתוקמא אלא במשקין דתרומה דאילו חולין לא מיטמא ואפילו במעשר נמי שרי כדאמרינן (יבמות דף עד:) טבל ועלה אוכל במעשר ובמשקין דקדש נמי לא קאמר דתנן בפ"ב דחגיגה (דף יח:) [illegible] אבל לא מגעת דחולין שנגעו [illegible] אלמא טבול יום הוה ראשון לקדשים כאילו נגע בטמא מת דיושבת על דם טוהר היא טבולת יום ארוך וא"כ משקים קודם שנגע בטבול.

כלומר הך צללתא דדמא אם של מת הוא מטמאין באהל: משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהו. כלומר משקין היוצאין מטבול יום שטבל ולא היה בו עדיין הערב שמש כמשקין

א) פי' רבינו בזה תמוה לכאורה דאדרבה כיון דאין דם מבטל דם לעולם חייב לכסות וכמו שפי' רש"י ואולי דט"ס יש בכאן וצ"ע.

עין משפט נר מצוה

לה א ב מיי' פי"ד מהל' שחיטה הל' ח ועי' בהשגות ובכ"מ ובל"מ טוש"ע י"ד סי' כח סעיף טו:

לו ג מיי' פ"ב מהלכות פסולי המוקדשין הלכה כב:

לז ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת מת הל' יג:

לח ה מיי' פ"י מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

מסורת הש"ס

[צ"ל הוא מים]

[לעיל פג:]

זבחים עז: מנחות כב

[זבחים עח.]

[כ"ב נו.]

תוספתא פ"ד דאהלות [ותוספתא פ"ג דמכשירין]

נדה עא: [טבול יום פ"ב משנה א]

*[במשנה ליתא הני ג' תיבות וכן משמע קצת מפרש"י ד"ה משקה וכו']

[פסחים סה. מנחות כב. נדה עא:] [זבחים לה. לו. עח. עט.]

צ"ל וניעור

[ז"ל הר"ש פ"ו מ"ז דמכשירין כתוב בכל הספרים תנן התם ואינה משנה בשום מקום אלא ברייתא היא ז ע"ש ועי' תוס' דהכא ד"ה תנן כו']

צ"ל במתניתא

[וע"ע תוס' פסחים יד. ד"ה דאיכא]

שיטה מקובצת

א] הלכך עד שלא תהא בו מראית מים כשר: ב] והוא דאיכא (כזית) [רביעית] מדם גמור:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תנן וכו' ונראה דברייתא היא. עי' בא"ר שבט פ"א דהוריות סי' ל"ז:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בא"ד (שתלקנו לשנים ועשינו ממלת אבל וכו' דבור חדש) דמעוררת טומאה ליכא מאן דפליג. כ"כ עי' ב"ק ק' ע"ב בתוס' ד"ה אומר לו וכו' כתבו ג"כ הכי וצ"ע:

רבינו גרשום

רואין אותו כאילו הוא מים. כלומר משערין אותו הדם של בהמה אם יש בו שיעור שאם היה מים היה מבטל דם העוף ולא היה בו מראה אדמומית פטור מלכסות ואי (במיעוט) דם הבהמה [מועט] שאם היה מים לא היה מבטל דם העוף והיה בו מראה אדמומית חייב לכסות: ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם. כלומר דם העוף אינו מבטל דם הבהמה א)ופטור מלכסות: תנן התם דם שנתערב במים כו'. לענין זבח אם נתערב במים ויש בו מראה דם כשר לכפרה: לא שנו אלא שנפל מים לתוך הדם כו'. לא שנו דאמרי' אם יש בו מראית דם כשר אלא שנפל מים לתוך הדם אבל דם לתוך מים דמים היו עיקר ראשון ראשון בטל הדם: לא צריכא שתמדן במי גשמים. כלומר דבעינן לדעת מהו דתימא כיון דתימדו מאליהן והיא לא תימדן לא אחשבינהו ולא ליכשרו קמ"ל דמכשרי': רב (יוסף) [אסי] מנהרביל בי צללתא דדמא. כלומר מה דשנינו כל מראה אדמומית שבו מכפרין ומכשירין בי צללתא דדמא: (דם התמצית) מטמאין באהל והוא דאיכא רביעית. שטבול יום נוגע בהן: ואלו

ואלו ואלו אין מטמאין ושאר כל הטמאין בין קלין בין חמורין משקין היוצאין מהן כמשקה הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה חוץ מן המשקה שהוא אב הטומאה מאי קלין ומאי חמורין מאי לאו קלין שרץ וזב וחמורין מת [א]לא קלין שרץ וחמורין זב מאי שנא זב דגזרו ביה רבנן ומאי שנא מת דלא גזרו ביה רבנן זב דלא בדילי אינשי מיניה גזרו ביה רבנן מת דבדילי אינשי מיניה לא גזרו ביה רבנן: דם הניתז ושעל הסכין [וכו']: תנו רבנן וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קא מיפלגי רבנן סברי דמו כל דמו ור' יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו ורשב"ג סבר דמו המיוחד:

מתני' במה מכסין ובמה אין מכסין [ב]מכסין בזבל הדק ובחול הדק בסיד ובחרסית ובלבנה ובמגופה שכתשן אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס ולא בלבנה ובמגופה שלא כתשן ולא יכפה עליו את הכלי כלל אמר רשב"ג [ג]דבר שמגדל בו צמחים מכסין בו ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו:

גמ' היכי דמי חול הדק אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שאין היוצר צריך לכתשו ואיכא דמתני לה אסיפא אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס היכי דמי חול הגס אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כל שהיוצר צריך לכתשו מאי בינייהו איכא בינייהו דצריך ולא צריך דמיפריך איפרוכי: תנו רבנן וכסהו יכול יכסנו באבנים או יכפה עליו את הכלי תלמוד לומר בעפר ואין לי אלא עפר מנין לרבות [ד]זבל הדק וחול הדק [ה]ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת פשתן דקה ונסורת

רש"י

ואלו ואלו אין מטמאין · דלא גזור בהו רבנן טומאה: ואלו ואלו תחלה · שאפילו שני מטמא משקין להיות תחלה כדתנן (לעיל דף לד·) כל הפוסל את התרומה דהיינו שני מטמא משקין ועושה אותן תחלה חוץ מן הטבול יום: תחלה · ראשון לטמא שני והשני שלישי: חוץ ממשקה שהוא אב הטומאה · כגון שלשה מעיינות הזב המנויין במס' נדה בפרק דם הנדה (דף נה:) שהן אב הטומאה לטמא אדם וכלים זובו ורוקו ומימי רגליו ושכבת זרעו של כל אדם דילפינן מרוק דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב מה רוק שהוא מתעגל ומתאסף יחד ואחר כך יוצא אף כל שהוא מתעגל ויוצא ומשקין אחרים יוצאין ממנו שאינם אב הטומאה לפי שאינם מתעגלים ויוצאין כרוק ואלו הן דמעת עינו דם מגפתו וחלב האשה: שרץ · כגון מימי רגליו של שרץ הנמצאים בשלפוחית שלו: הכי גרסינן מאי לאו קלין שרץ וזב וחמורין מת · מת חמור הוא שהוא אבי אבות הטומאה: לא קלין שרץ וחמורין זב · אבל משקה המת טהורים חוץ מדמו שהוא מטמא מן התורה כדכתיב (במדבר ו) על נפש מת: מאי שנא זב דגזור רבנן · מיהא טומאה מתחלה במשקין שאינן אב הטומאה *מעיינות ומאי שנא מת דלא גזור: זב · לפי שהוא חי לא בדילי אינשי מיניה ועוד שאינו ניכר לכל: אמר רבי יהודה כו' · לקמיה מפרש טעמיה: אגפיים · כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי א] המים גדותיה: אבל כסה דם הנפש כו' · ושלש מחלוקות הן רבנן סברי כוליה בעי כסוי ולרבי יהודה אפילו דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקלתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ולרבן שמעון בן גמליאל דם הנפש כוליה בעי כסוי: רבנן סברי דמו כל דמו · משמע: מתני' חרסית · שחיקת חרסים: מגופה · שעל פי חבית: גמ' איכא בינייהו דצריך ולא צריך · ללישנא קמא דאמר אין צריך קרי חול הדק ומותר הא נמי בכלל אין צריך הוא ותורת *חול הדק עליו ומותר וללישנא בתרא דקרי חול הגס ואסור כל שצריך לכותשו הא נמי בכלל צריך לכותשו הוא וחול הגס שמו ואסור: דמיפריך איפרוכי · ביד: נעורת · ארישט"א שמנערין מן הפשתן: נסורת

[נ"ל כמו מעיינות]

תוספות

בטבול יום הוי שני ומטמא את הקדשים לעשות רביעי והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין והך משקה טבול יום על כרחך כחזרו לומר דהתם אתא מדקתני בסיפא התם ואם נפל מרוקה או מדם טהרה שלה על ככר של תרומה טהור וקאמר עלה בגמרא כדתנן משקה טבול יום כו' ואלו ואלו אין מטמאין ולא מלי נמי למימר דמיירי הכא במשקין דחולין שנעשו על טהרת הקדש דתורת חולין גמורין יש להם כחזרו לומר דאפילו נוגעת במים לא פסלי והכא קתני אין מטמאין קדשים אבל מיפסל פסלי אלא במשקין תרומה איירי והא דקתני ואלו ואלו אין מטמאין היינו אין מטמאים קדש אבל תרומה מיפסל נמי לא פסלי כדתנן התם נפל מרוקה או מדם טהרה על ככר של תרומה טהור וא"ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה דקדשים לעשות רביעי בקדש ואם כן היכי בעי למימר בפ"ק דפסחים (דף יד·) גבי הא דהוסיף רבי עקיבא ואמר מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהדליק את השמן שנפסל בטבול יום להדליק בנר שנטמא בטמא מת ומוקי לה הש"ס בנר כלי מתכות דהוה כחלל חרב ואבי אבות הטומאה והיינו דמוסיף רבי עקיבא ופריך ונוקמא בכלי חרס ומאי הוסיף דאילו התם היינו הא דרבי חנינא דאמר לא נמנעו לשרוף הבשר טמא וטמא והכא שמן שנפסל בטבול יום פסול וטמא אמאי קרי פסול לשמן שנפסל בטבול יום הא אמר הכא דפוסל קדש וי"ל דהתם מיירי מדאורייתא והכא מדרבנן ועוד י"ל דהכי קאמר התם שזה טמא למינו לקדש וזה פוסל בתרומה שהוא מינו ועוד נראה דהכא ומתניתין דנדה כאבא שאול דאמר* טבול יום תחלה לקדש ורבי עקיבא דפסחים כרבנן דמעילה (דף ח:) דטבול יום אפילו קדש לא מטמא אלא פוסל דתנן חטאת העוף מועלין בה משהוקדשה נמלקה הוכשרה ליפסל בטבול יום ודייק ליפסל אין לטמויי לא מני רבנן היא כו' ובהדיא תניא בפרק *(כשם דף כט) דרבי עקיבא כדרבנן הוסיף רבי עקיבא הסולת והקטרת והלבונה והגחלים שאם נגע טבול יום במקצתן פסל את כולן משמע דדוקא פסל אבל מטמא לא:

רבנן סברי דמו כל דמו · ואע"ג דאמרינן בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה·) דאימתי דרבי יהודה לפרש הייט דוקא במשנה אבל בברייתא לא דבכל הספרים גרסינן בסוף חלון (עירובין פא:) כל מקום שאמר רבי יהודה במשנתינו אימתי וכו' ואומר ר"ת דהכא הלכה כרבי יהודה דמתניתין כוותיה אתיא דאע"ג דבברייתא על כרחך בא לחלוק במתניתין אתא לפרש ומיהו לרמי בר חמא (ורב חסדא) משמע בזה בורר (סנהדרין דף כה·) דאף במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח והכא מוכח כיון דבברייתא בהדיא פליגי רבנן ולרבי ירמיה בפ"ק דגיטין (דף ז: ושם ד"ה אומר) הוי לחלוק אע"ג דלא מוכח גבי ספינה דמשני הא רבי יהודה והא רבנן והיא משנה במסכת חלה (פ"ב מ"ב) וי"ס דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רבי יהודה כו' תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו כו' רשב"ג אומר כו' ולפי גירסא זו יכול להיות דברייתא באה לפרש והא דקאמר ורבנן סברי אדרבנן דרשב"ג קאי:

ורבי יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו · תימה דבפ"ק דבכורות (דף ג.) סברתם הפוכה ב] דרבנן סברי בכור אפילו מקצת בכור כתיב כל עד דאיכא כוליה ורבי יהודה סבר בכור כוליה בכור כתיב כל דאפילו כל דהו ואומר ר"ת דהכא הוי כמו התם דמשום דדם כוליה דם משמע קא"ר יהודה דמו מקצת דמו דוי"ו דדמו אתא לאפוקי ממשמעותיה דדם כדאמרינן התם כתב כל דאפילו כל דהו וקשה לפירושו דהא לעיל קאמר רבי יהודה דמו לחלק ועוד לפי מה שפוסק ר"ת הכא כרבי יהודה קשה הלכתא אהלכתא דאמרינן בבכורות (שם:) לית דחש להא דרבי יהודה דאמר שותפות עובד כוכבים חייב בבכורה (א) לכן נראה שאין לדמות הדרשות אלא מה שהש"ס מדמה כי ההיא דבתולה מקצת בתולים דמדמה בפרק אלמנה ניזונית (כתובות נז:) לפלוגתא דמקצת כסף ככל כסף דהוו ענין אחד דכשנתמעטו בתוליה ונשארו מקצתן כאילו נשארו כולן וכן כסף אשה בכתובתה כשנשאר מקצתה יש לה מזונות כאילו נשאר כולה אבל שה (ב) מקצת שה דפליגי רבי אליעזר ורבנן* ופלוגתא דרבי יהודה בן בתירא ורבנן בכל נפש* וחמש ולא חצי חמש* וחמשה בקר ולא חמשה חצאי בקר *אין לדמותם יחד ועוד יש לתרץ דלא תקשה דרבי יהודה אדרבי יהודה דבכורות דהתם דווקא משמע ליה בכור כוליה בכור דקרא מסתמא משתעי בסתם בהמות דכולה דישראל בבהמת ישראל א"נ משום דכתיב כל בכור בישראל משמע כוליה דישראל כדאמר בפרק מצות חליצה (יבמות דף קב·) בישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל*:

חרסית · פי' בקונטרס במרובה (ב"ק דף סט·) לבנה כתושה וא"ת לומר כן דהכא חשיב תרוייהו וכאן פי' בקונטרס חרסית שחיקת חרסין וגם על זה קשה דבברייתא בגמרא חשיב תרוייהו:

כל דבר המגדל צמחים כו' · לאו לפלוגי אתא אלא לעשות כלל לדבר ואם תאמר והא חרסית אין מגדל צמחים כדמשמע במרובה (שם) דאמר סימנא כי חרסית דליכא הנאה מינה ואומר ר"ת דלעולם מגדל וליכא הנאה מינה דקאמר היינו שאינו מוליכה כדי כפילה ואין ראיה מן המדרש *דקאמר אם חרסית היא פירותיה רזין דהא קאמר נמי ואם גומא היא פירותיה שמנים וגומא לאו בר זרעים היא כדקאמרינן באלו עוברין (פסחים דף מז:) אלא כעין חרסית וכעין גומא קאמר: שחיקת

רבינו גרשום

ואלו ואלו אין מטמאין דטבול יום פוסל ואינו מטמא בין תרומה ובין קדש ושאר כל הטמאין בין קלין כו' כלומר בין שרץ ובין מת משקין היוצאין ממנו כמשקין הנוגע בהן ואלו ואלו תחלה כיצד שרץ שנגע במשקין משקים תחלה שהוא אב הטומאה ומשקים תחלה לטומאה ומשקי' הנוגע במת אע"פ שהמת אבי אבות הטומאה המשקים אינו אלא תחלה חוץ מן המשקין שהוא אב הטומאה כלומר שכבת זרעו: ושעל אגפים · אגפי שחיטה' ובלבינה ובמגופה שכתשן כלומר לבינה שעושין מן עפר מגופה של כלי חרס: איכא ביניהו צריך ולא צריך לרישא יפה לכסות כיון דמיפרכא מעצמה לסיפא דא' כל שהיוצר צריך לכתשו אין מכסין בו והאי כל כמה דלא מיפרכא צריך לכתשו קרינן ביה ואין מכסין ושחיקת אבנים כלומר כלי חרש וחרסית עפר לבן ונעורת באבנים דקין ומורדין רע מסנין:

עין משפט נר מצוה

לט א מיי' פ"י מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ד:

מ ב ג ד מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה יא יב סמג עשין סד טוש"ע י"ד סימן כח סעיף כג:

שיטה מקובצת

א] כמו אגפי אמת המים גדותיה: ב] תימה דבפ"ק דבכורות סברתם הפוכה · נ"ב עי' תוס' מנחות דף יא ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ורבי יהודה וכו' לכן נראה. נ"ב עיין בפרק שור שנגח דף מ' ופ' חזקת הבתים דף נ"ו והכתובין דף פ"ו: (ב) בא"ד אבל שה ואפי' מקצת שה דפליגי ביה רבי אליעזר:

[בסוטה כט: ובמעילה ח. ובנדה עא:]

[נ"ל אור לי"ד דף יט·]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' חול הדק · עיין שו"ת ח"צ סימן סא:

[סנהדרין עח:]

[ב"ק עא:]

[סדר עלם פ' טו]

[לעיל עט:]

[בכורות מח:]

[ועי' תוס' מנחות יא: ד"ה ר"י סבר כל ואפילו מה קודש ותוס' בכורות ג. ד"ה ר' יהודה]

ונסורת של חרשין דקה וסיד וחרסית לבנה ומגופה שכתשן ת"ל וכסהו יכול שאני מרבה אף זבל הגס וחול הגס ושחיקת כלי מתכות ולבנה ומגופה שלא כתשן וקמח וסובין ומורסן ת"ל בעפר ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שהן מין עפר ומוציא אני את אלו שאין מין עפר אימא וכסהו כלל עפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט עפר אין מידי אחרינא לא אמר רב מרי משום דהוה *כלל הצריך לפרט וכל כלל הצריך לפרט אין דנין אותו בכלל ופרט דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסים אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח אמר רבא *האי בורכא א"ל רב נחמן בר יצחק לרבא מאי בורכתיה אנא אמריתה ניהליה ומהא מתניתא אמריתה ניהליה היה מהלך במדבר ואין לו *אפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה בשלמא שורף טליתו ומכסה אשכחן אפר דאיקרי עפר אלא דינר זהב מנלן אמר ר' זירא °ועפרות זהב לו (איוב כח) תנו רבנן אין מכסין אלא בעפר דברי בית שמאי ובית הלל אומרים *מצינו אפר שקרוי עפר שנאמר °ולקחו לטמא מעפר שריפת [וגו'] (במדבר יט) ובית שמאי עפר שריפה איקרי עפר סתמא לא איקרי תנא הוסיפו עליהן השחור והכחול ונקרת פיסולין וישאומרים אף הזרניך *אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו °ואנכי עפר ואפר (בראשית יח) זכו בניו לשתי מצות *אפר פרה ועפר סוטה וליחשוב נמי עפר כסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא ואמר *רבא בשכר שאמר אברהם אבינו

אם

רש"י

נסורת · שמגררין נגרים במגירה פגומה וקוללים בה עלים והיא משרת נסורת דקה כעפר : ת"ל וכסהו · בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לבתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו באנפי נפשיה : ושחיקת כלי מתכות · דלא איקרי עפר : סובין · שהנפה קולטת : מורסן · קליפה היוצאת כשכותשים במכתשת : לאחר שריבה הכתוב ומיעט · שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר כל הנך דלעיל מין עפר ניהו מה עפר מיוחד שמגדל צמחין אף כל שמגדל צמחים וכל הנך קים להו לרבנן שמגדלין צמחין : מידי אחרינא לא · ואע"ג דמגדל צמחין : כלל הצריך לפרט · דלא סגי ליה לכלל בלאו פרטא דאי הוה כתיב וכסהו הוי משמע יכפה עליו את הכלי כדקתני רישא ואיצטריך עפר להורות שאין כסוי זה אלא בדבר המתערב ונבלע בו כגון עפר וכיוצא בו ופי דיינינן ליה בכלל ופרט היכא דכללא לא משתמע אלא בחד ענינא ומרבי מילי טובא והדר אתי פרט למעוטי כל מילי דכלל אבל הכא דמשתמע כללא בתרי ענייני ב' כסויין שאין דומים זה לזה כגון כסוי דבר שלם כגון כלי וכסוי דבר דק כגון עפר תו לא אתי פרטא אלא לפרושי כסוי קמא דלאו בדבר שלם הוא ולאו למעוטי לגמרי : כלל הצריך לפרט · ללמוד כלל מן הפרט כדאמרי' (מו"ק דף כא·) רבים צריכין לו תלמיד וצריך לו רבו (ב"מ דף לג·) ודוגמתו שנינו בבכורות (דף יט·) מכלל הצריך לפרט כילד קדש לי כל בכור יכול אפילו נקבה במשמע ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יצאה נקבה לפניו הוה ליה בכור לזכרים תלמוד לומר פטר רחם הרי פרט שהכלל צריך ללמוד הימנו : אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח · למעוטי ארץ מליחה : האי בורכא · איטו עיקר לשון בור : במדבר · ארץ ציה שאינה מצמחת : דינר זהב · לקמיה יליף ועפרות זהב לו : שחיקה אין אבנים לא לא גרסינן : אשכחן אפר דאיקרי עפר · מעפר שריפת החטאת : השחור · פחמין כתושין : נקרת פיסולין · עפר שמנקרין מן הרחיים : הזרניך · אורפימנ"ט : הנאה ליכא · במצוה זו דבלאו כסוי נמי הוה משתרי בשר אבל באפר פרה איכא הנאה שמטהרו מטומאתו דאי לאו אפר אין לו טהרה עולמית עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע :

אם

תוספות

שחיקת כלי מתכות · וא"ת והא מגדל צמחים הוא דתנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח אמרו לו אף היא נעשית זבל ובשל מתכות איירי דמייתי עלה קרא דעגל וי"ל דבפ"ע אין מגדל צמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תירץ דע"י שרפה מגדל צמחים דהתם ע"י שרפה איירי דכל עבודה זרה תחלתה בשרפה דומיא דעגל :

כלל הצריך לפרט · פי' בקונטרס לפי שיש לפרש הכלל בשני דרכים כמו בכלי או בדבר המתערב ובא הפרט ומפרשו וכן בסוף פרק שני דבכורות (דף יט·) תניא מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כילד קדש לי כל בכור יכול אפילו נקבה ת"ל זכר אי זכר יכול אפילו יצאה נקבה לפניו דהוה ליה בכור לזכרים ת"ל פטר רחם אי פטר רחם יכול אפילו אחר יוצא דופן ת"ל בכור והשתא זכר לאו פירוש הכלל הוא דכלל ופרט גמור הוא דבכור כלל זכר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אלא פרט דפטר רחם הוא מפרש את הכלל שיש לפרש כלל לכמה צדדין בכור לכל הולדות או בכור לרחמים אע"פ שאינו בכור לולדות כגון שיצא דרך רחם אחר יוצא דופן או בכור לזכרים אע"פ שיצאת נקבה לפניו דרך הרחם בא הפרט דלא הוי בכור ביצאה נקבה לפניו אלא שיהא בכור לרחמים ולאביי דאית ליה התם בכור לדבר אחד לא הוי בכור עד שיהא בכור לכל הולדות מ"מ צריך לפרט הוא דאי לאו פרט הוה אמינא דאפילו יוצא דופן חשיב בכור כיון דהוי בכור לולדות אע"ג דלא הוי בכור לרחמים ועוד נראה לפרש דלאביי בכור ופטר רחם תרווייהו כלל ותרווייהו פרט דתרווייהו צריכי להדדי ובכל אחד אתה מוצא כלל הצריך לפרט ופרט הצריך לכלל שכל אחד סותם דבר אחד ומפרש דבר אחד דבכור משמע אפילו יוצא דופן ופטר רחם ממעט ליה ופטר רחם משמע ליה אפילו יוצא אחר יוצא דופן ובכור ממעט ליה ורבינו תם מפרש דהכא והתם חשוב כלל ופרט גמור כמו בעלמא דבכור משמע בין הכי ובין הכי ואתא פרטא למעוטי וכסהו נמי משמע בין כסוי כלי בין כסוי עפר במה שילנה ופרטא משמע עפר דוקא ומה שחושבו צריך לפרט לאו אכפיית כלי דהך ברייתא קאי אלא אהא דדרשינן לעיל (דף פג:) מבעפר צריך שיתן עפר למעלה ולמטה דמוכסהו לא משמע למטה אלא למעלה ומשום הכי חשיב ליה צריך לפרט ובבכורות לאו לפרש כלל הצריך לפרט אתא אלא לפרושי פרט הצריך לכלל כדקתני סיפא אי פטר רחם יכול אפילו יוצא אחר יוצא דופן ת"ל בכור אע"ג דקתני מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל כילד דמשמע דאתא לפרושי תרווייהו עיקרא דמלתא לא נקטיה אלא משום פרט הצריך לכלל :

אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח · למעוטי עפר מדבר קאתי דלא שמעינן ממתני' דצמחין גדלין בו מאליהן אלא דמה שזורעין בו אינו מצמיח א"נ אי ממתניתין ה"א דמכסין בו כיון דהוי ממין המגדל צמחים וא"ת ומאי פריך רבי יוסי לרבנן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) מואת חטאתכם אשר עשיתם וגו' שאני התם דבמדבר הוו דמה שזורעין בו אינו מצמיח וי"ל דשמא אז כשבאו שם ישראל היה מצמיח :

שוחק דינר זהב ומכסה · ולעיל דאמר אין מכסין בשחיקת כלי מתכות היינו בכל שאר מתכות חוץ מזהב דאיקרי עפר מדכתיב ועפרות זהב לו ואע"ג דלא מגדל צמחין כיון דאיקרי עפר מכסין בו דאי הוה מגדל צמחין לא צריך לטעמא דאיקרי עפר וכן אפר טלית וחטאת וא"ת וכיון דעפר דקרא איירי אפילו בעפר דלא מגדל צמחין אם כן יש לרבות מוכסהו אפילו הנך דלא מגדלי צמחין דאין למעטן מפרט דעפר וי"ל דעפר דקרא לא איירי אלא בסתם עפר דמגדל צמחין ומרבויא דוכסהו מרבינן כל מידי דמגדל צמחין או מידי דאיקרי עפר אע"ג דלא מגדל צמחין ועפרות זהב ואפר טלית אע"פ שנקראו עפר לא הוה מרבינן להו אי לאו רבויא דוכסהו והשתא א"ש הא דאיבעיא לן בסוטה בפרק היה מביא (דף טז·) אין שם עפר מהו שיתן אפר לב"ה דחשיבי ליה עפר לגבי כסוי ת"ש דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל בג' מקומות הלכה *עוקבת את המקרא בכסוי התורה אמרה בעפר והלכה בכל דבר רבי ישמעאל פליג אברייתא דהכא דמפיק בכל דבר מוכסהו ואיהו אית ליה דהוי מהלכה וקאמר ואם איתא לחשוב נמי האי ואי ממשמעות עפר נפיק היכי קאמר ליחשוב נמי האי בין הנהו דהלכה בכל דבר אלא ודאי מוכסהו נפיק לברייתא דהכא ולרבי ישמעאל מהלכה :

מצינו אפר שקרוי עפר · וא"ת דהכא פליגי ב"ש וב"ה ובפ"ק דבילה (דף ז· ושם) תנן ומודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה שאפר כירה מוכן הוא ואומר ר"ת דאפר כירה שבא מן העלים מגדל צמחין ולא דמי לאפר אוכלין וטלית דלא מגדל צמחין ורבינו שמואל מפרש דפריך התם בגמרא* אפר כירה מאן דכר שמיה וקאמר *חסורי מחסרא והכי קתני ואפר כירה מוכן הוא ומילתא באפיה נפשיה היא ולא אתיא כב"ש* :

ונקרת פיסולין · פירש בקונטרס עפר שמנקרים מן הרחיים ואין זה שחיקת אבנים דהא בברייתא לעיל חשיב לה שחיקת אבנים והאי הוסיפו קאי אברייתא דלעיל ולא אמתניתין מדלא חשיב הכא כל הנהו דחשיב בברייתא דלעיל :

יצא

עין משפט נר מצוה

מא א ב ג מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הלכה יב יג סמג עשין סה טוש"ע י"ד סימן כח סעיף כג :

[נ"ל עפר וכ"א בכרי"ף והרא"ש והכי איתא שם ס"ס מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שוחק דינרי זהב ומכסה]

[בילקוט רמז ס"ג איתא עפר סוטה ואפר פרה וגירס' זו עולה יפה למבין מדעתו]

[שם אי' עוקבת]

[דף ח. ושם]

[ועיין היטב תוספות בילה ח: ד"ה כ"ק]

מסורת הש"ס

[בכורות יט.]

[שבועות יב: כתובות ס: ועיין פרש"י דהכא ת"ל הערוך ערך בכך ס' האי בורכא פי' כלומר דבר בורות הוא ובור הוא מי שאומר דבר זה]

[סוטה טז.]

סוטה יז

גם זו שם

[מלת חסורי מחסרא ליתא שם בבילה]

רבינו גרשום

משום דהוה כלל הצריך לפרט כו' כלומר דאי לא כתב וכסהו בעפר מאי הוה לטיבתא אי כתב ושפך את דמו בעפר לא ידעינן מאי קאמר : השחור פחמין כבויין ונקרת פסילין כלומר מי שחוצב אבנים מנשר עפר אבנים דקה · הזרניך זהב :

אם מחוט ועד שרוך נעל זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין בשלמא רצועה של תפילין כתיב וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך *ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש אלא חוט של תכלת מאי היא דתניא *רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד דכתיב ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו וגו' וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא א"ר אבא קשה גזל הנאכל שאפילו צדיקים גמורים אינן יכולין להחזירו שנאמר בלעדי רק אשר אכלו הנערים אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר בר' שמעון כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אזניך * כאפרכסת לא מרבכם מכל העמים חשק ה' בכם וגו' אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני נתתי גדולה לאברהם אמר לפני ואנכי עפר ואפר למשה ואהרן *אמר ונחנו מה לדוד אמר ואנכי תולעת ולא איש אבל עובדי כוכבים אינן כן נתתי גדולה לנמרוד אמר הבה נבנה לנו עיר לפרעה אמר מי ה' לסנחריב אמר מי בכל אלהי הארצות וגו' לנבוכדנצר אמר אעלה על במתי עב לחירום מלך צור אמר מושב אלהים ישבתי בלב ימים אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה ואמר רבא ואיתימא ר' יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב התם תולה ארץ על בלימה אמר רבי *אילעא אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה רבי אבהו אמר מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר ומתחת זרועות עולם אמר רבי יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנותו של אדם בעולם הזה ישים עצמו כאלם יכול אף לדברי תורה תלמוד לומר צדק תדברון יכול יגים דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם אמר רבי זעירא ואיתימא רבה בר ירמיה מכסין בעפר עיר הנדחת ואמאי איסורי הנאה הוא אמר זעירי לא נצרכה אלא לעפר עפרה דכתיב ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחובה ושרפת מי שאינו מחוסר אלא קביצה ושריפה יצא זה שמחוסר תלישה קביצה ושרפה ורבא אמר מצות לאו ליהנות ניתנו יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב רחומי לרבינא **שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו מאי לאו אם תקע לא יצא לא אם תקע יצא *לולב של עבודת כוכבים לא יטול מאי לאו אם נטל לא יצא לא אם נטל יצא והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא אמר רב אשי הכי השתא התם שיעורא

(בראשית יד) (דברים כח) (שמות כד) (יחזקאל א) (בראשית יד) (דברים ז) (בראשית יח) (שמות טז) (תהלים כב) (בראשית יא) (שמות ה) (מלכים ב יח) (ישעיה יד) (יחזקאל כח) (איוב כו) (דברים לג) (תהלים נח) (דברים יג)

רש"י

אם מחוט ועד שרוך · שלא רצה ליהנות מן הגזל : שרוך · רצועה : חוט של תכלת · לציצית : רצועה של תפילין · לקשור : בשלמא רצועה של תפילין · איכא הנאה דכתיב וראו ממך : אלו תפילין שבראש · אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך : מאי היא · מאי הנאה איכא : מה נשתנה תכלת · שהוזקקה תורה לציצית : שהתכלת דומה לים · שהחלזון מן הים הוא עולה אחת לשבעים שנה *ומראית דמו דומה לים וים אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לספיר וספיר לכסא הכבוד דכתיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר והוא כעצם השמים אלמא שמים דומין לספיר וספיר הוא כסא הכבוד דכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו נזכר במצוה זו שהיא כנגד כל המצות : הנאכל · הגוזל ואוכל קשה הוא לעשות תשובה : כאפרכסת · טרמוי"א : לא מרבכם · לפי שאין אתם מרבין עצמכם אלא ממעטין לפיכך חשק בכם כי אתם המעט ממעיטין עצמכם בענוה : נמרוד · מלך בדור הפלגה היה ולכך נקרא שמו *נמרוד שהמריד כל העולם במלכותו על הקב"ה : מושב אלהים ישבתי · שבנה לו שבעה רקיעים של נחשת ועלה וישב עליהם : תולה ארץ · על זכות אותן שנחשבו לבלימה: שבולם עצמו · סוגר את פיו ודומה לו בבכורות (דף מ:) פיו בלום ורגליו מבולמות : ומתחת · מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם : האמנם אלם · אומנות יפה היא האילום אבל צדק דהיינו דברי תורה אותו תדברון: מישרים · כמישור ארץ חלקה שנוחה לידרס : בעפר עיר הנדחת · קס"ד אפר שריפתה : והא איסורי הנאה נינהו · דכתיב לא ידבק וגו' ובעיר הנדחת כתיב : עפר עפרה · עפר קרקעה : ורבא אמר · אפילו בעפר א] עפרה נמי מותר שכסוי הדם מצוה ולאו הנאה שהמצות שנתנו לישראל לא ליהנות נתנו להם לא לשם הנאה נתנו להם אלא גזירת מלך היא עליהם : לא אם תקע יצא · דלאו הנאה היא ולכתחלה מיהא לא יתקע משום דמאיס: שיעורא

תוספות

יצא זה שמחוסר תלישה כו' · מכאן נראה לפסול גט שנכתב על הקלף ואח"כ חתכו דהתם נמי דרש וכתב ונתן מי שמחוסר כתיבה ונתינה יצא כו' דטפי נראה חבור גט המחובר לקלף גדול מחבור עפר לעיר הנדחת דחשיב הכא מחוסר תלישה ושם בפ"ב דגיטין (דף כא:) כתוב באורך כל הגורך :

והתניא תקע לא יצא נטל לא יצא · ה"ל לאתויי מתני' דלולב הגזול (סוכה דף כט:) של אשרה ושל עיר הנדחת פסול אלא ניחא ליה להביא הך ברייתא דקתני בה שופר ולולב וא"ת דבפרק ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח.) אמר *רב שופר של עבודת כוכבים לא יתקע בו ואם תקע בו יצא וכן בפ' מצות חליצה (יבמות דף קג:) אמר רבא החולצת בסנדל של עבודת כוכבים חליצתה כשרה ולא אמרינן דמכתת שיעוריה וי"ל דהכא בעבודת כוכבים של ישראל דאין לה ביטול אבל דעובד כוכבים דיש לה ביטול לא מכתת שיעוריה וכי האי גוונא משני פרק לולב הגזול (סוכה דף לא:) אהא דאמר רבא לולב של עבודת כוכבים אם נטל יצא ופריך ממתניתין דלולב של אשרה פסול ומשני באשרה דמשה וא"ת עבודת כוכבים דעובד כוכבים מכי אגבהה הויא דישראל כדאמר בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מב.) גזירה דלמא מגביה לה והדר מבטל לה וי"ל כגון שהגביה השופר והסנדל על מנת שלא לקטעו דהא תנן במגעל שאין שלו חליצתה כשרה ולולב איירי בי"ט שני ובסוכה הוה מצי לשנויי דמתניתין בי"ט ראשון ולא הוה צריך לאוקמה באשרה דמשה אלא משום דקתני אשרה דומיא דעיר הנדחת דאפי' בי"ט השני ור"ת מפרש דכולהו בעבודת כוכבים דעובד כוכבים וכאן קודם ביטול והתם לאחר ביטול ולאחר ביטול נמי לכתחלה לא יטול ולא יתקע ולא יחלוץ דמאיס לענין מצוה לפי שהיה עליה שם עבודת כוכבים אפי' את"ל דשרי לכסות בעפר עבודת כוכבים לכתחלה כמו בשל עיר הנדחת לא דמי כיסוי לחליצה דלענין כסוי לא חיישינן ממאי דמאיס והא דמשני בסוכה באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם ביטול משום דמכי נקצץ הלולב מן הדקל נתבטל ובפרק מצות חליצה (יבמות קג:) דמפליג בין סנדל של עבודת כוכבים לסנדל של תקרובת עבודת כוכבים דאין לו ביטול ולא מפליג (א) בנטל עבודת כוכבים גופיה בין אחר ביטול לקודם ביטול ויש לומר מילתא אגב אורחיה קא משמע לן דתקרובת עבודת כוכבים אינה בטלה עולמית והאי דלאו ב"ד קשה טפי דמפליג התם רבא בין שופר של עבודת כוכבים לשל עיר הנדחת דבשל עבודת כוכבים גופיה היה יכול לחלק לפירוש רבינו שם בין אחר ביטול לקודם ביטול ומיהו על כרחך צריך לאוקמה לאחר ביטול כדברי ר"ת לספרים דגרסי רב יהודה דאי קודם ביטול הא רב יהודה אית ליה התם דבשופר של שלמים לא יצא משום דמצות ליהנות ניתנו אך נראה דרבא גרסינן ולא רב יהודה דהא מפרש התם טעמא דבשופר של עיר הנדחת לא יצא משום דכתותי מכתת שיעוריה ולרב יהודה הוה ליה למימר משום דמצות ליהנות ניתנו :

הדרן עלך כסוי הדם

מסורת הש"ס

[מנחות מד.]

ברכות ו. [מו"] מנחות לה: סוטה יז. [מגילה טז:]

סוטה שם· מנחות מג:

[עירובין נג:]

דברים לג תהלים נח

דברים יג

ר"ה כח.

סוכה דף לא: ע"ש היטב

רבינו גרשום

כאפרכסת זו היא קופה מנוקבת שעל גבי הרחיים שמקבלת כל החטים שמביאין לטחון. וכתיב תולה ארץ על בלימה כלומר דבר שהוא כאין. שבולה עצמו כלומר ששותק. ת"ל מישרים תשפטו בני אדם כלומר לענין תורה שהיא מישרים תשפטו צריכה שלא תגיסו דעתכם עליה. אלא לעפר עפרה כו' קרקע שנשרפה עיר הנדחת עליה יצא זה שמחוסר תלישה כלומר שאינו חשוב עיר הנדחת: רבא אמר מצות לא ליהנות ניתנו כלומר לא תימא דמעפר עפרה מכסין אלא מעפרה ממש מכסין דמצוה אין חשוב הנאה· יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעת'. כלומר הא שמעת' דרבא. לולב ושופר שיעורא בעינן כלומר לולב בעינן ד' טפחים ושופר כדי שיאחזנו ויראה טפח לכאן וטפח לכאן

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"א מהלכות שופר הלכה ג ועיין בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג עשין מב טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ג :

מג ב מיי' פ"ח מהלכות לולב הלכה א ועיין בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג עשין מד טוש"ע א"ח סימן תרמט סעי' ג:

[בגמרא שלפנינו איתא רב יהודה וגירס' ר"ה שם שכתבו תוס' איתא רבא]

[בחגיגה ג: פרש"י שעל הרחיים]

[נ"ל אמרו]

שיטה מקובצת

א] ורבא אמר אפי' בעפר שריפתה נמי מותר :

[בילקוט איתא רבי אלעזר]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והתניא וכו' ולא מפליג בסנדל עבודת כוכבים גופיה :

גליון הש"ס

גמ' מחוט · עיין רש"י בחומש פ' תולדות ט' כג ובר"ש שם :

שיעורא בעינן ועבודת כוכבים כתותי מכתת שיעורא הכא כל מה דמכתת מעלי לכסוי :

הדרן עלך כסוי הדם

גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין ונוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף *ונוהג בשליל ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואין הטבחין נאמנין על גיד הנשה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים *נאמנין עליו ועל החלב : **גמ'** מוקדשין *פשיטא משום דאקדשיה פקע ליה איסור גיד מיניה וכי תימא א] יש בגידין בנותן טעם ואתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד האי מוקדשין נוהג בגיד מיבעי ליה אלא קסבר *אין בגידין בנותן טעם ובמוקדשין איסור גיד איכא איסור מוקדשין ליכא וסבר תנא דידן אין בגידין בנותן טעם *והתנן ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה אלא הכא *בולדות קדשים עסקינן וקסבר נוהג בשליל וקסבר *ולדות קדשים במעי אמן הן קדושים דאיסור גיד ואיסור מוקדשין בהדי הדדי קאתי ומי מצית מוקמת לה בשליל והא מדקתני סיפא נוהג בשליל מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן הכי קאמר דבר זה מחלוקת דרבי יהודה ורבנן ומי מצית אמרת דתרוייהו בהדי הדדי קאתו *והתנן על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת וקשיא לן על כזית מן המת מגלח על כולו לא כל שכן ואמר רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל שלא נקשרו אבריו בגידין

אלמא

שיעורא בעינן · בשופר כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן כדאמרינן בראש השנה (דף כז:) לולב מפרש במסכת סוכה (דף לב:) שיעור הדס וערבה שלשה טפחים ולולב ארבעה ועבודת כוכבים כיון דלשרפה קיימא כל העומד לישרף כשרוף דמי הלכך ב] שיעורא הוא דכתותי מכתת אבל הכא כמה דשריף ומיכתת מעלי לכסוי ומשום הנאה ליכא דמצות לאו ליהנות ניתנו :

הדרן עלך כסוי הדם

גיד הנשה : ובמוקדשין · לקמן (דף צ'·) פליגי בה איכא למאן דאמר אפילו בעולה ואיכא למ"ד בקדשים הנאכלין : שאין לו כף · בגמרא מפרש אית ליה ולא עגיל : כף · פוליפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף ג] : כף · שעל גב הירך : ונוהג בשליל · בן תשעה חי הנמצא בבהמה : וחלבו · של שליל מותר : ואין הטבחים נאמנים · לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו : **גמ'** איסור גיד · ד] נוהג בבהמה משעה שנולד : יש בגידין בנותן טעם · כבשר ואשמעינן האי תנא דהאוכל גיד הנשה של מוקדשין לוקה שתים אחת משום גיד שאפילו עץ הוא התורה חייבה עליו ואחת משום מוקדשין שיש בו טעם ונהנה מן המוקדשין ושמעינן מינה תרתי חדא דיש בגידין בנותן טעם וחדא דאיסור חל על איסור ולאפוקי ממאן דאמר בהאי פירקא (לקמן צט:) אין בגידין בנותן טעם : א"כ הכי איבעי ליה למתני מוקדשין נוהגות בגיד : אלא · אשמעינן האי תנא דאין בגידין בנותן טעם והכי קאמר איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין אבל איסור מוקדשין אין בו : אם יש בו בנותן טעם · שיערו חכמים בששים כל נותן טעם סתם : בולדות קדשים · בהמת שלמים שילדה ואשמעינן תנא דמתניתין דלא תימא איסור מוקדשין קדים וגיד אינו נוהג בשליל וכי מטי לידה לא אתי גיד חייל עליה דאין איסור חל על איסור אלא תרווייהו חיילי דקסבר ולדות קדשים משעת יצירתן במעי אמן הן קדושים וגיד הנשה נוהג בשליל ואשתכח דבילירת העובר חלו שניהם : מכלל דרישא לאו בשליל עסקינן · דאי מרישא שמעינן דנוהג בשליל סיפא למה ליה למתנייה : ה"ק כו' · כלומר רישא ודאי אשמעינן דנוהג בשליל דאי אין נוהג בשליל קדים ליה איסור מוקדשין ותו לא אתי איסור גיד וחייל עליה והדר תנא פלוגתא לאשמעינן דדבר זה שהשמיענו תחלה נוהג בשליל לאו דברי הכל היא אלא מחלוקת רבי יהודה ורבנן : הנזיר מגלח · שאם נטמא לאחר שמנה מקצת נזירותו סותר כל מה שמנה ומגלח וחוזר ומתחיל ומונה כדכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו : על המת כו' · אבל לא על שאר טומאות כגון נבלה ושרץ דמת כתיב בפרשה (שם) וכי ימות מת עליו : לנפל · שכולו קיים ועדיין לא נתקשרו איבריו בגידין שהרי כל איבריו שלמים ועדיין אין עליו כזית בשר :

אלמא

גיד הנשה : מוקדשין פשיטא · כולהו נמי פשיטא אלא דצריך שיהא אחד לצורך ואגביה תני כולהו : **ואתי** איסור מוקדשין וחייל על איסור גיד · ואע"ג דתנן (לקמן דף ק:) ואינו נוהג בטמאה דאין איסור גיד חייל על איסור טומאה איסור מוקדשין דחמיר דאית ביה כרת אם אכלו בטומאה כדפרש"י לקמן (דף צ'·) חייל טפי אאיסור גיד : **אלא** קסבר אין בגידים בנותן טעם · ולא היה יכול להקשות והתנן (לקמן דף ק:) אינו נוהג בטמאה דמשמע אין גיד הנשה נוהג בטמאה דאין איסור גיד חל על איסור טומאה אלמא דיש בגידין בנ"ט דהוה מצי למימר דטעמא כדאמר רבי שמעון בגמרא (שם דף קא.) מי שגידו אסור ובשרו מותר ומה שמקשה רבי יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר שפיר פריך דכיון דלבני יעקב נאסר אף בטמאה לא מסתבר למימר דאחרי כן כשנאסרו בטמאה פקע ממנו איסור גיד הנשה א"כ אפילו היה יכול לדקדק משם דיש בגידין בנותן טעם ניחא ליה למיפרך מירך שנתבשל בה גיד הנשה ששטיה קודם : **איסור** גיד איכא איסור מוקדשין ליכא · והכי פירושו איסור גיד הנשה לבדו נוהג במוקדשין ולא איסור אחר וא"ת ולימא דקסבר יש בגידין בנותן טעם ואפילו הכי לא אתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד דלית ליה איסור חל על איסור אף באיסור חמור ואיסור כולל וכי תימא משום דמתניתין כר"מ דאמר דנוהג בשליל ובסוף פירקין (דף קא.) מחייב רבי מאיר שתים באוכל גיד הנשה של נבלה אלמא אית ליה איסור חל על איסור דהשתא נמי דקאמר אין בגידין בנותן טעם לא אתיא כרבי מאיר דהא רבי מאיר סבר יש בגידין בנותן טעם מדמחייב באוכל גיד משום נבלה וי"ל דאין נראה לו שתחלוק כך סתמא דמתניתין אסתמא דכריתות פרק אמרו לו (דף יג:) דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואפילו לא חד דסברה דאיסור חל על איסור באיסור כולל אי נמי לא בעי לשנויי הכי משום דאכתי תקשה ליה דא"כ אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה והשתא דקאמר דקסבר אין בגידין בנותן טעם הוה מצי למפרך אין מוקדשין נוהג בגיד מבעי ליה אלא דעדיפא מיניה פריך : **אם** יש בה בנותן טעם אסורה · תימה דילמא אסורה משום שמנו של גיד אבל בגידין אין בהן בנותן טעם ולפירוש הר' (א) מאיר *אתי שפיר דפירש דאין להחמיר ולאסור בשומן שבגיד כיון שהגיד עצמו אינו אוסר ור"ת מפרש דלשמנו של גיד לא הוה קרי גיד סתמא וקשה לפירושו דלקמן (דף צא.) גבי ההיא דגידין ישרפו לששה עשר מוקי לה רב אסי בשומן של גיד : **בולדות** קדשים עסקינן · דבהדי הדדי קאתו וא"ת והיכי אתו בהדי הדדי הא איסור גיד אינו חל עד שיהא בן ט' חדשים כדאמר לקמן בפרקין (דף צב:*) א"ר אושעיא מחלוקת בבן ט' חי והלך רבי מאיר לשיטתו כו' וי"ל דהא דשרי ר"מ בגיד בשליל בן ח' היינו לאחר שנשחטה האם דניתר בשחיטת האם אבל כל זמן שלא נשחטה האם איכא איסור גיד בשליל ומיהו קשה דבפרק בהמה המקשה (לעיל דף עה·) איפליגו רבי יוחנן ור"ש לקיש בתולש חלב מבן ט' חי אבל מבן ח' חי משמע דלכולי עלמא אין בו איסור חלב וה"נ אין (ג) איסור גיד כי היכי דליכא איסור חלב וא"כ איסור מוקדשין קדים ויש לומר דדוקא איסור חלב אין בו משום דכתיב (ויקרא ז) כל חלב שור וכשב ובן ח' לא מיקרי שור וכשב אבל איסור גיד יש בו אי נמי ניחא ליה למיפרך ממתניתין דנזיר דמשמע בהדיא דלאו בהדי הדדי אתו וא"ת ואמאי לא פריך ממתניתין דאינו נוהג בטמאה אלמא דאיסור טומאה קדים וי"ל דהמ"ל דטעמא משום דבשרו אסור כדקאמר רבי שמעון כדפי' לעיל : **והא** מדקתני סיפא דנוהג בשליל מכלל דרישא כו' · תימה מאי פריך הא סיפא בשליל שנשחטה אמו ורישא בשלא נשחטה ועוד דמאי קא משני דבר זה מחלוקת רבי יהודה ורבנן והלא אף רבי יהודה מודה דאסור כי לא נשחטה האם דדוקא בנשחטה פליגי דהא רבי יוחנן אית ליה בפרק בהמה המקשה (גם זה שם) דתלש חלב מבן ט' חי דחלבו כחלב בהמה אע"פ שאם נשחטה האם הכל מותר אפילו חלבו וגידו מכל בבהמה תאכלו : **ואמר** רבי יוחנן לא נצרכה אלא לנפל כו' · תימה דבנזיר פרק כהן גדול (דף נ.) גרסינן בכל הספרים כדא"ר יוחנן כו' משמע דרבי יוחנן לא אמר אההיא דנזיר ונראה דהכא נמי גרסינן כדא"ר יוחנן ודר' יוחנן אפשר דאיתמר אמתניתין דאהלות (פ"ב מ"א) דתנן אלו מטמאים באהל המת כו' ורבינו שמואל מיישב גירסת הספרים דהתם גרסינן כדאמר והכא גרסינן ואמר דהתם על פירקא דעל כזית מגלח על כולו לא כל שכן אמר רב *יוסף לא נצרכה אלא למת שאין עליו אפילו כזית בשר והדר פריך ואכתי על אבר ממנו מגלח על כולו לא כל שכן ומשני כדאמר ר' יוחנן לא נצרכה פירוש כדאמר רבי יוחנן על פירקא קמייתא דעל כזית כו' דכיון שלא נתקשרו איבריו עדיין מסתמא אין עליו כזית הכא נמי כו' והכא דלא מייתי אלא פירקא קמייתא קאמר וא"ר יוחנן משום דאפירקא קמייתא איתמר מילתיה דרבי יוחנן :

אלמא

א א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכ' א ופ"ו מהלכות מעשה קרבנות הלכה ד סמג לאוין קלט :
ב ב מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה א סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ה :
ג ג מיי' שם הלכה א טוש"ע שם סעיף ז וע"ש :
ד ד מיי' פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הלכ' ג ועיין בהשגות ובכ"מ סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב :
ה ה מיי' פ"ז שם הלכה כא ופ"ח הלכה ז טוש"ע שם סי' סה סעיף יד :
ו ו ז מיי' פ"ז מהלכות נזירות הלכה ב :

[עיין תוס' לקמן צג: ד"ה נאמנים עליו]

שיטה מקובצת

א] וכי תימא קסבר תנא דידן יש בגידין בנותן טעם וכו' כך מצאתי בספרי היד : ב] הילכך שיעוריה לאו שיעורא דכתותי מיכתת כצ"ל : ג] ואינו דומה לכף כל בשר גבוה ועגול קרי כף · הס"ד ומה"ד ונוהג בשליל וכו' : ד] איסור גיד הנשה נוהג בבהמה :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אם יש וכו' ולפי' הרב ר"י בר"מ אתי שפיר : (ב) ד"ה בולדות וכו' וה"נ אין בו איסור :

[לקמן צא. ד"ה שאני]

[וכן לעיל עד:]

[לפנינו במשנה איתא רבי יוסי וכו' מוכרח לגמעיין שם]

(לעיל סט: עה:)(לקמן ק:)

[לקמן קלח:]

[לקמן לט:]

[לקמן טו:]

[לקמן קלח:]

[תמורה כה.]

לקמן ק: מיל מט:

רבינו גרשום

הכא אדרבה כל מה דמיכתת שיעורא כו' כלומר ואע"ג דלענין שופר ולולב לא יצא לענין כסוי עפר עיר הנדחת כל מה שמכתת שיעוריה עלויי מעלי לכסוי :

סליק פירקא

אמרי הכא בשליל עסקי'. כלומר מה דאמרינן גיד הנשה נוהג במוקדשין בשליל דבהמת קדשים דבהדי הדדי קאתו . אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין . כלומר דאינו מת גמור אלמא חזינן דבשר קדים לגיד לענין אדם וכן לענין שליל אלמא איסור מוקדשין קדים . וזו תירוץ אע"ג דאיסור וכו' לעולם בשליל מוקמת ליה ואתי איסור גיד וכו' ותרוייהו בהדי הדדי קאתו . והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בבהמה ובחיה וכו' וק"ל דרבי יהודה סבר דאינו נוהג אלא בירך של ימין האי תנא סבר לה כוותיה (כלומר סבר לה כוותיה בחדא) :

תורה אור

אלמא איסור מוקדשין קדים אע"ג דאיסור מוקדשין קדים אתי איסור גיד חייל עלייהו *שכן איסורו נוהג בבני נח מאן שמעת ליה האי סברא ר' יהודה והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל האי תנא סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא איבעית אימא דשמעת ליה לרבי יהודה בטמאה דאיסור לאו קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה אלא הכא במבכרת עסקינן דברחם קדוש ואי בעית אימא *ולדות קדשים בהווייתן הן קדושים אמר רבי חייא בר יוסף לא שנו אלא קדשים הנאכלין אבל קדשים שאינן נאכלין אין איסור גיד נוהג בהן ורבי יוחנן אמר [א]אחד קדשים הנאכלין ואחד קדשים שאין נאכלין איסור גיד נוהג בהן אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן להעלותו איכא דאמרי אמר רב פפא ולא פליגי כאן לחלצו וכאן להעלותו רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו פליגי *דתניא °והקטיר הכהן את הכל המזבחה [ב]לרבות העצמות והגידין והקרנים והטלפים יכול אפילו פרשו ת"ל °ועשית עולותיך הבשר והדם אי בשר ודם יכול יחלוץ גידים ועצמות ויעלה בשר לגבי מזבח ת"ל °והקטיר הכהן את הכל המזבחה הא כיצד מחוברין יעלו פרשו אפילו בראשו של מזבח ירדו *ומאן תנא דשמעת ליה דאמר פרשו ירדו רבי היא דתניא והקטיר הכהן את הכל לרבות העצמות והגידים והקרנים והטלפים ואפילו פרשו והא מה אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם בפוקעין הא כיצד [ג]עיכולי בשר אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות רבי אומר כתוב אחד אומר והקטיר הכהן את הכל ריבה וכתוב אחד אומר ועשית עולותיך הבשר והדם מיעט הא כיצד מחוברין יעלו פרשו אפילו בראשו של מזבח ירדו ורבנן מחוברין לא איצטריך קרא לרבויי מידי דהוה אראשה של עולה כי איצטריך קרא לפרשו ורבי מחוברין דהיתירא לא

ויקרא א | דברים יב | ויקרא א

אלמא איסור מוקדשין קדים. דמשעה שנולד הוא קדוש ועדיין לא נולד הגיד דהא חזינן דיצירת עובר קודמת ליצירת גיד: ומשנינן אע"ג דאיסור מוקדשים קדים אתי איסור גיד וחייל. הואיל ואיסור חמור הוא שנוהג בבני נח כדקתני מתניתין (לקמן דף ק:) והלא לבני נח נאסר גיד הנשה: ופרכינן מאן שמעת ליה הא סברא. דנוהג בבני נח רבי יהודה בשילהי מתני' (שם): והאי תנא דרישא דמתניתין דלא כרבי יהודה. דקתני בירך של ימין ושל שמאל ואילו רבי יהודה שמעינן ליה לקמן דאמר אינו נוהג אלא באחד: סבר לה כוותיה בחדא. דנוהג בבני נח: ופליג עליה בחדא. דנוהג בשתי יריכות: אימור דשמעת ליה לר' יהודה. דאמר דמשום חומריה דגיד דנוהג בבני נח חייל נמי אאיסור אחרינא: בטמאה. שמעת ליה דאתי איסור גיד וחייל אאיסור טמאה דאע"ג דאיסור טמאה ממעי אמה ואיסור גיד אינו עד שיולד דהא רבי יהודה אין נוהג בשליל קאמר במתניתין אפילו הכי חייל גיד אטמאה משום דאיסור טמאה לאו בעלמא הוא ואיסור גיד חמור שכן נוהג בבני נח: קדשים דאיסור כרת. שעל ידי קדשים בא לידי כרת כגון אכלו בטומאה או פגול ונותר: מי שמעת ליה. דחייל גיד עלייהו: אלא הכא במבכרת עסקינן. דלאו קדוש ולד אלא ברחם ביציאתו ואשמעינן הכא דידן דאע"ג דאין גיד נוהג בשאר מוקדשים דהא איסור מוקדשים קדים כדאמרת דיצירת עובר קודמת ותו לא אתי איסור גיד וחייל אפילו הכי יש מוקדשים שהגיד נוהג בהן כגון בכור ממה נפשך אי נוהג בשליל איסור גיד קודם ותו לא פקע ואי אין נוהג בשליל תרוייהו בהדי הדדי אתו: ואיבעית אימא בולדות קדשים. ואשמועינן הכא דידן דלא קדשי במעי אמן אלא בהוייתן ביציאתן הילכך איסור גיד נוהג בכולן משום דליהו קדים דנוהג בשליל ותו לא פקע דלא תימא במעי אמן קדושים ואיסור מוקדשין קדים כדאמרן בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין ותו לא אתי איסור גיד וחייל להכי נקט בהווייתן משום לישנא דקרא דילפינן מיניה קדושת ולדות קדשים בפ"ב דבכורות (דף יד:) רק קדשיך אלו תמורות אשר יהיו לך אלו הולדות: הנאכלים. חטאת ואשם ושלמים: שאין נאכלין. עולה: להלקותו. לקי אם אכלו: להעלותו. למזבח אין איסור גיד נוהג כדאמרינן לקמן דלא כתיב ולא יאכל המזבח: לישנא אחרינא כאן לחלצו כאן להעלותו. מאן דאמר אין נוהג בעולה לחלצו קאמר שאינו מצווה לחלצו מן הירך ומאן דאמר נוהג להעלותו קאמר דאסור להעלותו בפני עצמו אם פירש מן הירך: רב נחמן בר יצחק אמר לחלצו פליגי. דמ"ד נוהג קסבר מצוה לחלצו וללישנא קמא להעלותו פליגי מ"ד נוהג קסבר להעלותו נמי אסור עם הירך כדפליגי רבי ורבנן לקמן דלרבי שרי כדמוקי לקמן אליבא דרבי כי אילטריך קרא למשרי גיד הנשה במחובר ולרבנן אסור דבעינן מן המותר לישראל: הכל. רבויא הוא: אפילו פרשו. מן הבשר הנך גידין בגידין המותרין קאמר דומיא דעלמות: ומאן שמעת ליה כו'. כלומר והך מתניתי' לאו דברי הכל היא אלא רבי היא ופליגי רבנן עליה וכדתניא כו' ומפלוגתייהו שמעינן דלרבי גיד הנשה מותר ולרבנן אסור כדמפרש ואזיל: ומה אני מקיים הבשר והדם. ולא גידין: בפוקעין. מעל האור אשקלב"ט: מידי דהוי אראשה של עולה. דלריך שיקריבנו שלם כדכתיב (ויקרא א) ואת הראש והרי עלמות הרבה יש:

ממשקה

אלמא איסור מוקדשין קדים. אומר ר"ת משום דמתחלה הכל הוא בשר והבשר עצמו מתקשה אחרי כן ומתלבן ונעשה גיד [א] ובקונטרס פי' לקמן דמתחלה כשהגיד טלר אינו על הכף ולא חייל עד שיבא ויתקשה על הכף ואע"ג דהשתא ר"ל דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשים על איסור אבר מן החי דלא חמיר כמוקדשים חייל ועוד דאי אפשר לאיסור גיד להיות בענין אחר ועוד דאין איסור אבר מן החי חל עד שיולד דאמר בסוף פרקין (לקמן דף קג.) כגון שנטרפה עם יציאת רובה דאיסור טרפה ואיסור אבר מן החי חייל בהדי הדדי:

והא מתניתין דלא כרבי יהודה דקתני נוהג בשל ימין כו'. ה"מ למימר מדקתני נוהג בשליל ופליג ר' יהודה אלא רישא דמלתא נקט:

קדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה. משמע דאפילו בשלמים ולאחר זריקה דשרי אף לזרים בעי למימר דלא חייל כלל איסור גיד ושרי באכילה אע"ג דלאחר זריקה פקע איסור קדשים מדלא אשכחן דחייל אלא במבכרת ותימה כיון דהשתא ליכא איסור קדשים אע"ג דיכול לבא לידי איסור כרת כגון אם אוכלו בטומאת הגוף אמאי לא יחול איסור גיד דאין כאן איסור חל על איסור כדאמר בפרק ארבעה אחין (יבמות דף לב.) דאחות אשה מתלא תלי וקאי כו' וי"ל כיון דמחיים לא חייל איסור גיד דאיכא איסור מוקדשין דיכול לבא לידי כרת על ידי פיגול ונותר וטמא תו לא חייל איסור גיד לאחר שחיטה וזריקה דבעינן שיחול מחיים איסור גיד דומיא דיעקב שנשה לו גידו מחיים וא"ת ונימא מגו דאיתוסף איסור גיד לבני נח איתוסף נמי לישראל וי"ל דהא דנאסר לבני נח היינו דוקא לבני יעקב דקודם מתן תורה איקרו בני נח ואפילו נאסר מתחלה לכל אומות העולם הא אמר בפ' ארבע מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מלוה שנאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח וא"כ לאחר מתן תורה שרו לכולהו לבר מישראל וא"ת ונימא מיגו דאיתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו איתוסף נמי להדיוט איסור אכילה וי"ל דאיכא למאן דאמר בסמוך מחוברין יעלו:

הכא במבכרת עסקינן דברחם קדוש. ובהדי הדדי קאתו וקמ"ל דלא מבטל איסור קדשים החמור איסור גיד הקל מלחול עמו וא"ת והא איסור גיד לרבי יוחנן קדים דאמר (לעיל דף עה.) תלש חלב מבן תשעה חי דחלבו כחלב בהמה והדר אתא איסור מוקדשין דחמיר וחייל עליה וא"כ לרבי יוסף מוקדשין נוהגין בגיד מבעי ליה ונראה דלר' יוחנן לא חייל איסור גיד ואיסור חלב עד שילא לחוץ ממעי אמו לאויר העולם וכן משמע דבסוף פירקין (לקמן דף קג.) קאמר רבי יוחנן גופיה כשנטרפה עם יליאת רובה דאיסור אבר ואיסור חלב ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו אלמא דליכא איסור חל במעי אמו:

פרשו ירדו רבי היא דתניא כו'. תימה אמאי מייתי הך ברייתא קמייתא ונראה דאי לאו ברייתא קמייתא הוה אמינא דרבנן סברי שיש לרבות כל מה שיוכל לרבות ואפילו פרשו דאיסורא ולית לן למעוטי אלא פוקעים גרידא שהוא סוף העלאה ורבי סבר דרבויא ומיעוטא אית לן לאוקומי בתחלת העלאה ולא נמעט כמו כן אלא דבר אחד דהיינו פרשו דאיסורא אבל מחוברים דאיסורא ופרשו דהיתירא יעלו ולהכי מייתי ברייתא קמייתא דגידים דהיתירא נמי כשפרשו ירדו דומיא דעלמות דהיתירא ועל כרחך רבי היא אלמא לא מרבי רבי כל מה שיכול להרבות דהא אוקי נמי מיעוט בפרשו דהיתירא והכי נמי לרבנן לא מרבי כל מה שיכולין להרבות אלא ממעטין דאיסורא אפילו במחוברין:

של

[לקמן ק: קב.]

[זבחים נח. קיד. מנחות פא. כריתות כג: תמורה יט. כט. נדה מא.]

זבחים פה:

[ג"ז שם פו. וע"ש]

רבינו גרשום

דאע"ג דאיסור מוקדשין קדים אתי איסור גיד וחייל שכן איסורו נוהג בבני נח: ופליג עליה בחדא דהוא סבר אינו נוהג אלא בירך של ימין ותנא דידן סבר בין בימין בין בשמאל: אימור דשמעת ליה לר' יהודה בטמאה כו'. כלומר דהוא אמר בטמני' איסור גיד נוהג בטמאה דאיסור גיד חל על איסור טומאה דאיסור לאו. כלומר טומאה איסור לאו הוא ואיסור קל הוא לפי' איסור גיד חל עליו. בקדשים דאיסור כרת מי שמעת ליה דאיסור גיד חל על איסור קדשים דחמור: אלא הבמ"ע במבכרת. כלומר דאינו קדוש אלא בצאתו מן הרחם דבצאתו מן הרחם יש עליו גיד ובהדדי קאתיין: ואיבעית אימא לעולם בולדות קדשים. כלומר ואי פרכת והא לא אתי איסור גיד וחייל אאיסור קדשים קסבר ולדות קדשים בהווייתן [הן] קדושים ולא במעי אמן אלא בשעת הווייתו לעולם שהוא בשעת לידתו דגיד וקדושה בהדי הדדי קאתו: לא שנו אלא קדשים הנאכלין דגיד הנשה נוהג בהן אבל קדשים שאין נאכלין כגון עולה אין גיד הנשה נוהג בהן: כאן להלקות כו'. כלומר מה דאמרי' אין גיד הנשה נוהג בהן להלקותו מי שאוכלו דכיון שאין ראוי לאכילה אין חייב מלקות אבל איסורא עבד אבל להעלותו ע"ג המזבח להקטירו גיד הנשה נוהג בהן דאין מקטירין אותו: רב נחמן בר יצחק אמר להעלותו פליגי. כלומר אפי' להעלותו פליגי דמאן דאמר אין גיד הנשה נוהג בהן מעלין אותו להקטיר: יכול אפי' פירשו. כלומר יכול אפי' ניטלו מן הבשר: ת"ל ועשית עולותיך הבשר והדם. כלומר הבשר אין אבל גידים ועצמות לא: הא מה אני מקיים ועשית עולותיך וגו' בפוקעין. כלומר לאברים ופדרים שנתעכלו מע"ג המזבח דאותן אתה מחזיר אבל עיכולי גידים ועצמות אי אתה מחזיר: כי

ז א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ב:

ח ב מיי' פ"ג מהלכות פסולי המוקדשין הל' טז ופ"ד מהלכות מעשה קרבנות הלכה ב סמג עשין קס:

ט ג מיי' פ"ו מהלכות מעשה ה קרבנות הל' ג:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה אלמא וכו' ובקונטרס פי' לקמן. נ"ב עיין ראם יוסף לקמן דף ל"ו ע"ב בד"ה ודע דהתוס' לעיל דף ל' וס' כתב שם דלא ידע איה מקום פרש"י הזה יעש"ש דף ק"ב עמוד ד':

י א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הל' ד:
יא ב מיי' פ"ז מהלכות כלי המקדש הל' טו:
יב ג מיי' פי"ט מהלכות פסולי המוקדשין הל' ס:

לא איצטריך קרא לדבויי כי איצטריך קרא לגיד הנשה במחובר ורבנן °ממשקה ישראל *מן המותר לישראל ורבי מידי דהוה אחלב ודם ורבנן *מצותן בכך שאני אמר רב הונא *[א]גיד הנשה של עולה חולצו לתפוח אמר רב חסדא מרי דיכי מי כתיב על כן לא יאכל המזבח °על כן לא יאכלו בני ישראל כתיב ורב הונא ממשקה ישראל מן המותר לישראל מיתיבי גיד הנשה של שלמים מכבדו לאמה ושל עולה מעלהו מאי לאו מעלהו ומקטירו לא מעלהו וחולצו ומאחר שחולצו למה מעלהו משום שנאמר °הקריבהו נא לפחתך תניא כוותיה דרב הונא גיד הנשה של שלמים מכבדו לאמה ושל עולה חולצו לתפוח תנן התם *תפוח היה באמצע המזבח פעמים היה עליו כשלש מאות כור אמר רבא גוזמא *השקו את התמיד בכוס של זהב אמר רבא גוזמא אמר רבי אמי דברה תורה לשון *הואי דברו נביאים לשון הואי דברו חכמים לשון הואי דברו חכמים לשון הואי הא דאמרן דברה תורה לשון הואי °ערים גדולות ובצורות בשמים דברו נביאים לשון הואי °ותבקע הארץ לקולם *אמר ר' יצחק בר נחמני אמר שמואל בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הואי אלו הן תפוח גפן ופרוכת תפוח הא דאמרן *גפן דתנן גפן של זהב היתה עומדת על פתחו של היכל ומודלה על גבי כלונסות וכל מי שהיה מתנדב גרגיר או אשכול מביא ותולה בה אמר רבי אלעזר ברבי צדוק מעשה היה ונמנו עליה שלש מאות כהנים לפנותה פרוכת דתנן *רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון הסגן [ב]פרוכת עוביה טפח ועל שבעים ושנים נירים נארגת ועל כל נימה ונימה עשרים וארבעה חוטין ארכה ארבעים באמה ורחבה עשרים באמה ומשמונים ושתי רבוא נעשת ושתים עושים בשנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: בירך של ימין ובירך של שמאל: מתניתין *לא כרבי יהודה *דתניא רבי יהודה אומר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת את של ימין איבעיא להו מיפשט פשיטא ליה לרבי יהודה ומאי דעת דעת תורה או דלמא ספוקי מספקא ליה ומאי דעת דעת נוטה ת"ש *[ג]העצמות והגידים והנותר ישרפו לששה עשר והוינן בה הני גידי מאי עבידתייהו אי גידי בשר ליכלינהו ואי דאיתור היינו נותר אלא גידי צואר אי לאו בשר נינהו לישדינהו ואמר רב חסדא לא נצרכא אלא לגיד הנשה ואליבא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת אי אמרת בשלמא ספוקי מספקא ליה שפיר אלא אי אמרת מיפשט פשיטא ליה דהיתירא ליכליה דאיסורא לשדייה אמר רב איקא בר חנינא לעולם אימא לך מיפשט פשיטא ליה והכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו

רב

רש"י

ממשקה ישראל. מקרא הוא בספר יחזקאל שה אחד מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ולענין קרבנות ונסכיהם כתיב ומפרשינן ליה בפסחים בפרק אלו עוברין* מן המותר לישראל אבל גיד הנשה לא וכי רבי קרא פרשו דסיפרא רבי ולא מחוברין לאיסורא: מידי דהוה אחלב ודם. דאסורין לאכול וקרבים לגבוה וכי כתיב מן המותר לישראל למעוטי טרפה אבל מין *הבשר קרב כולו: מצותן בכך. חלב ודם הוא עיקר הקרבן: חולצו (*מן התפוח). חולצו מן הירך ומשליכו לתפוח לצבור האפר שבאמצע המזבח שהיו גורפין האפר תמיד וצוברין שם וכשהוא רבה מוציאין אותו לחוץ והוא נקרא תפוח כדלקמן בשמעתין: מרי דיכי. בעל שמועה זו הבין דבריך וכי נאמר לא יאכל המזבח: שלמים. שהירך נאכל חוץ הגיד ומכבדו לאמה שבעזרה ואינו מלוה לשורפו משום נותר דכי כתיב שרפה בנותר בדבר הראוי לאכילה. כתיב כדכתיב (ויקרא יט) יאכל והנותר ישרף וקשה לי ירך של שלמים למה נחתך בעזרה והלא נאכל בכל העיר ונראה בעיני דחטאת ואשם גרסינן שהן נאכלין בעזרה אי נמי משום חזה ושוק של כהנים והגיד בתוכו ורוב אכילתן ודירתן בעזרה ולשכותיהם שם היו ישנים נקט נמי שלמים: מעלהו. עם הירך כמות שהיא שלמה ואח"כ חולצו בראש המזבח שגנאי הוא להביא ירך מפורעת למזבח משום הקריבהו נא לפחתך: כשלש מאות כור. דשן של צבור גדול שמסלקין לו מן הצדדין קרי תפוח וכן גבי יקב במסכת ע"ז (דף נה:) דורכין עם העובד כוכבים בגת ואע"ג שנוטל בידו ונותן לתפוח: גוזמא. מילתא בעלמא ולאו דווקא דמעולם לא הגיע לשלש מאות כור: השקו את התמיד. כשבאין לשוחטו משקין אותו והוא נוח להפשיט: גוזמא. דלאו כוס של זהב דווקא: לשון הואי. לשון הדיוט שאינו מדקדק בדבריו ומוציא בפיו דבר שאינו ולא שיתכון לשקר אלא לא דק: בשמים. אלמא לא דק וכן ותבקע הארץ דאדוניה דנראה מקול ההמון כאילו היא נבקעת אשטורנ"ר בלע"ז: בשלשה מקומות כו'. אבל כוס של זהב דתמיד דווקא הוא דאין עניות במקום עשירות: גפן. כמין גפן היה עשוי שקורין טרייל"א שמודלה על הכלונסות: שלש מאות כהנים. גוזמא: נירין. ליצ"ש: כ"ד חוטין. מקראי ילפינן במסכת יומא בפרק בא לו כהן גדול (דף עא:) שחוטה כפול עשרים וארבעה: ארכה מ' ורחבה עשרים. ארכה לגובהו של פתח אולם ורחבה לרחבו שפתח האולם גובהו מ' ורחבו כ' ופרוכת פרוסה נגדו לצניעות בעלמא כך שמעתי ול"נ שאף פרוכת הדביר כך מדתו רחבו לרחבו של היכל שהוא כ' אמה וגבהו לגבהו מן העלייה ועד הרצפה: ומשמונים ושתים ריבוא. חוטין לישנא אחרינא ריבות נערות העוסקות בה: ושלש מאות כהנים מטבילין אותה. כשהיא נטמאת והיינו לשון הואי דלא בעי כולי האי: והדעת מכרעת. לקמיה בעי לה: מפשט פשיטא ליה. של ימין: דעת תורה. כדיליף לקמיה: דעת נוטה. לשון ספק אבל נראה במקלא שופינגשי"ר דשמש הנאבק עם חבירו כשהוא נותן ימינו לשמאל חבירו וחובקו ידו מגעת מאחוריו עד ירך ימינו: העצמות והגידין. של פסח או בשר הנותר ממנו: ישרפו לששה עשר. ולא בחמשה עשר דקיימא לן (שבת דף כד:) אין שורפין קדשים ביום טוב והנך עצמות כשיש בהן מוח קאמר ומפני שמשמשו את הנותר דמוח הוי כבשר ולפיכך טעונין שריפה כנותר עצמו אבל דלאו בר אכילה אין טעון שריפה דכתיב לא תותירו וגו' כל דקרינן ביה לא תותירו קרינן ביה תשרפו ואידך לא: גידי בשר. כל גידין הרכין הנפשטים בבשר: וליכלינהו. בגילי פסח ולמה מותירן: ואי בדאיקרי ואיסור. הא תנא ליה נותר: אלא גידי צואר. דקשין כעצמות ודרכן לשייר על כרחו ואורחא דתנא למתניינהו באנפי נפשייהו כעצמות: לשדינהו. לאשפה כיון דלאו בשר נינהו: ואמר רב חסדא גרסינן: ואליבא דר' יהודה. דמספקא ליה הי אסור והי שרי והלכך על כרחיה משייר להו ותרווייהו בעי שריפה לכל חד וחד מספקינן ליה בהיתירא והוי נותר שפיר משום הכי בעי לשוריינהו ולמשרפינהו: שהוכרו. (א) לאו דווקא: נתערבו. שאין יודעין איזה ניטל מן הימין ואיזה מן השמאל:

רב

תוספות

של שלמים מכבדו לאמה. פירש בקונטרס דגרסינן חטאת ואשם משום דשלמים נאכלים בכל העיר ומה טיבו בעזרה ונראה משום דשוק וחזה ניתן לכהנים שאם גיד הנשה שהפסוק הוא ברגל ולא ביד כדתנן לקמן בהזרוע (דף קלד:) והם היו רגילין לאכול מתנותיהם בעזרה א"נ בשלמים של כהנים שכל קדשיהם היו רגילין לאכול בעזרה: בשלשה מקומות דברו חכמים לשון הואי. אבל ההיא דתמיד (דף ל.) קסבר דאין זה הואי כדמפרש במסכת תמיד* משום שאין עניות במקום עשירות:

שלש מאות כהנים מטבילין אותה. וא"ת דאמר סוף פ"ק דביצה (דף יד:) מפני מה אמרו וילון טמא מפני שהשמש מתחמם כנגדו והאי פרוכת ליכא למיחש שיתחממו כנגדו דאסור ליהנות ממנו ואמאי מטבילין אותה וליכא למימר דכיון שנארגה היו מטבילין אותה כדאמר בפ' חומר בקדש (חגיגה דף כג.) דכלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקדש דהתם לא מיירי אלא בכלים המקבלין טומאה דמשום חומר הקדש החמירו להטבילן כאילו נטמאו אבל פרוכת דלא מקבל טומאה לא ועוד דבמסכת שקלים בפרק כל הרוקין (דף יב:) משמע בהדיא דפרוכת מקבל טומאה דתנן פרוכת שנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ נטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים וי"ל דמקבל טומאה לפי שהוא אהל כדאמר בפרק קמא דסוכה (דף ז:) וסכות על הארון דכייף ליה מיכף עילויה דארון ומיהו יש ספרים דגרסי בפרק קמא דביצה (דף יד:) מפני מה וילון אסור וכן גרסינן בהלכות גדולות פירוש מפני מה אסור לעשות וילון מכלאים:

רב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שהוכרו לאו דוקא. נ"ב דודאי מתחלה הוכרו כן פרש"י בפסחים דף פג:

רבינו גרשום

כי איצטריך קרא לגיד הנשה במחובר. שמותר להקטיר: ורבנן התוא לא מצית אמרת כו' ממשקה ישראל כו'. ממשקה ישראל כתב ביחזקאל מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל ואמרו חכמים מן הצאן ולא מן הפלגס בן שנה וחצי זהו פלגס לשון פלג לא כבש ולא איל אלא בינתים מן המאתים ממותר [שתי מאות] שנשתיירו בבור מיכן לערלה שבטלה במאתים ממשקה ישראל הביאו נסכים ממשקה ישראל ממותר לישראל ה"נ אין ראוי להקפיר אלא ממותר לישראל: ורבי מידי דהוה אחלב ודם. כלומר שאין מותר לישראל ואעפ"כ מקפיר: חולצו לתפוח. דשן שהיה נאסף ע"ג המזבח והיה עליו עגול כתפוח: מכבדו לאמה. כלומר נחל קטן שהיה לשם והולך לנחל קדרון: מעלהו ע"ג המזבח. משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך. כלומר שלא יעלה הירך חסר ע"ג המזבח: השקו את התמיד כו'. כלומר קודם שחיטתו שיהא נוח להפשיט: דברו נביאים לשון הואי ויעלו כל העם אחריו והעם וגו'. בשילהי דקרא ותבקע האדמה תחתיהם: כלונסות. פירש"י: וכל מי שמתנדב עלה. כלומר עלה של זהב: גרגר. גרגיר"ש. של זהב: מעשה היה ונימנו עליה כו'. גוזמא: ומשמונים ושתים ריבות. כלומר פ"ה בתולות ארגוה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה גוזמא: אי אמרת בשלמא ספוקי מספקא ליה. כלומר מש"ה לא אכיל ולא שדי ליה: הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו לא שדי ליה שהוכרו גידי דהיתר ומשום הכי לא שדי להו דראוין לאכילה ולא אכיל להו שנתערבו עם גידי דאיסורא:

לא

מסורת הש"ס

[דף מח.]
ג"א מכבר
[פסחים מח. מנחות ס.ו. תמורה כט.]
[מנחות ס: נ.]
[דף כט.]
תמיד כח:
שם כט. ג.
[צ"ל הבאי בכל המקום כך איתא בתמיד וכ"ה בערוך ערך גוזמא וכ"ה ברש"י דברים א. ס"א ופירושו של מלת הבאי ע' תי"ט נדרים פ"ג מ"ב]
[תמיד כט. ע"ש]
ג"ש שם מדות ג. [פ"ג מ"ח]
תמיד כט: שקלים פ"ח מ"ה
[תוספתא פ"ז] פסחים פג:
[צ"ל דלא]
גם זה שם

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו *דתניא
א שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור
רבינא אמר לא נצרכא אלא לכדרב יהודה
אמר שמואל *דאמר רב יהודה אמר שמואל
ב שני גידין הן פנימי סמוך לעצם אסור וחייבין
עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין
עליו ת"ש *אכל מזה כזית ומזה כזית סופג
שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא
ארבעים אי אמרת בשלמא מיפשט פשיטא
ליה שפיר אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה
הויא לה התראת ספק ושמעינן ליה לרבי
יהודה דאמר התראת ספק *לא שמה
התראה *דתניא הכה את זה וחזר והכה את
זה קלל את זה וחזר וקלל את זה הכה שניהם
בבת אחת או שקלל שניהם בבת אחת חייב
רבי יהודה אומר בבת אחת חייב בזה אחר
זה פטור האי תנא סבר לה כאידך תנא דרבי
יהודה דאמר התראת ספק שמה התראה
*דתניא °לא תותירו ממנו עד בקר וגו' בא
הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר
שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה רבי יעקב
אומר לא מן השם הוא זה אלא משום דהוה
לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה
אין לוקין עליו ת"ש *אכל ב' גידין מב' ירכות
מב' בהמות סופג פ' רבי יהודה אומר אינו
סופג אלא ארבעים מדקאמר מב' ירכות מב'
בהמות פשיטא דתרווייהו לאיסורא ולרבי
יהודה איצטריך ש"מ מיפשט פשיטא ליה ש"מ ואי פשיטא ליה אמאי סופג
מ' ותו לא לילקי פ' הכא במאי עסקינן כגון דלית בו כזית *דתניא אכלו ואין
בו כזית חייב רבי יהודה אומר עד שיהא בו כזית וטעמא מאי *אמר רבא אמר
קרא הירך המיומנת שבירך ורבנן *ההוא דפשיט איסוריה בכוליה ירך
לאפוקי חיצון דלא וריב"ל אמר קרא °בהאבקו עמו כאדם שחובק את
חבירו וידו מגעת לכף ימינו של חבירו רבי שמואל בר נחמני אמר כעובד
כוכבים נדמה לו *דאמר מר ג ישראל שנטפל לו עובד כוכבים בדרך
טופלו לימינו רב שמואל בר אחא קמיה דרב פפא משמיה דרבא בר
עולא אמר כת"ח נדמה לו דאמר מר *ד המהלך לימין רבו הרי זה בור ורבנן
מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו ורבנן האי בהאבקו עמו מאי דרשי ביה
מבעי ליה לכאידך דר' יהושע בן לוי דאמר ר' יהושע ב"ל מלמד שהעלו אבק
מרגלותם עד כסא הכבוד כתיב הכא בהאבקו עמו וכתיב התם °וענן אבק
רגליו ואמר רבי יהושע בן לוי למה נקרא שמו גיד הנשה שנשה ממקומו ועלה
וכן הוא אומר °נשתה גבורתם היו לנשים אמר ר' יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב
°דבר *שלח ביעקב ונפל בישראל דבר שלח ביעקב זה גיד הנשה ונפל
בישראל שפשט איסורו בכל ישראל ואמר רבי יוסי ברבי חנינא מאי דכתיב
°וטבוח טבח *והכן פרע להן בית השחיטה והכן טול גיד הנשה בפניהם כמ"ד
גיד הנשה נאסר לבני נח °ויותר יעקב לבדו אמר רבי אלעזר שנשתייר על
פכין קטנים *מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם יותר מגופם וכל כך למה
*לפי שאין פושטין ידיהן בגזל °ויאבק איש עמו עד עלות השחר אמר רבי
יצחק ה מכאן לת"ח *שלא יצא יחידי בלילה רבי אבא בר כהנא אמר מהכא
הנה

רש"י

רב אשי אמר. מהכא לא תפשוט וטעמא לאו משום ספיקא דגיד הוא אלא מיפשט פשיטא ליה והכא בשומן הגיד קאמר דמותר מדאורייתא: וישראל קדושים. הטושין סייג לתורה נהגו בו איסור והלכך על כרחיך משייר ליה משום מנהגא ושרפה בעי הואיל ומדאורייתא בר אכילה הוא: פנימי הסמוך לעצם. הוא גיד ארוך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם: אסור. מן התורה: וחייבין עליו. מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית (א) דבוקה בה ועל שם שהוא בצד פנימי של ירך נגד שכלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי: וחיצון. גיד קצר הנתון לרוחב השופי בסופו מובלע בכף הסובבת את הקולית והוא נתון בצד חיצון של ירך: אסור. מדרבנן: ואין חייבים עליו. דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף ובההוא חיצון עסקינן ומשייר ליה על כרחיה ושרפה בעי דהא מדאורייתא חזי: מזה כזית ומזה כזית. משל ימין ומשל שמאל ומדנקט אכל מזה כזית ומזה כזית ולא נקט אכל ב' זיתים משניהם ש"מ שתי אכילות ושתי התראות הוו: אי אמרת בשלמא פשיטא ליה. משום הכי לקי אימנית: הכה את זה. ספק בן ט' לזה וספק בן ז' לזה: בבת אחת. בהכאה אחת: חייב. דהתראה ודאי היא: בא הכתוב כו'. כבר פרשתי באותו ואת בנו דכל מותיר התראת ספק היא דכי מתרינן ביה אל תותיר מספקא לן אם (ב) עובר על התראה ואם לאו דשמא קודם עלות השחר יאכלנו: משתי בהמות. מדנקט משתי בהמות כי היכי דניהוי תרווייהו ימניות נקט דאי ימין ושמאל מה לי שתי בהמות ומה לי אחת: ולר' יהודה איצטריך. דאע"ג דתרווייהו דאיסורא קא פטר ליה בחד מלקות וטעמא כדמפרש לקמיה (ג) שאין בין שניהם אלא כזית ואי מספקא ליה אמאי לקי אפילו חדא דילמא תרווייהו היתירא הואיל ושתיהן ימניות: אכלו. גיד שלם חייב כאוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום דבריה הוא וחשיב איסור: טעמא מאי. פשיטא ליה לרבי יהודה דשל ימין: ההוא. הא דכתיב הירך לאשמועינן אתא דבההוא גיד קאי: דפשיט איסוריה בכוליה ירך. הוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגדול הנמלא בתחלת פריעת הירך: שחובק את חבירו. מלפניו: וידו. הימנית מגעת לכף ירך ימנית של חבירו מאחוריו: כעובד כוכבים נדמה לו. כסבור היה יעקב שהוא עובד כוכבים וטפלו לימינו כדי שיהא מזומן לאוחזו אם יקום עליו ובירך הסמוכה לו נגע: טופלו לימינו. מחברו לימין: כת"ח נדמה לו. וחלק לו יעקב כבוד כאילו הוא רבו וטפלו לימינו כדי שיהא יעקב לשמאל המלאך: ה"ז בור. אין בו חכמת דרך ארץ: ורבנן. דפליגי אדרבי יהודה ואסרי בתרווייהו קסברי מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו הכהו בשתיהם עד שנשו ממקומם ועלו: האי בהאבקו מאי דרשת ביה. למה לי למכתביה כלל אי לאו למימרא דכדרך הנאבקים נגע בו: נשה ממקומו. קפץ: נשתה גבורתם. קפלה גבורתם: היו לנשים. חלשים כנשים: דבר הנשלח ביעקב נפל בישראל. בכל ישראל: ופרע להן בית השחיטה. שלא יאמרו בשר הנחירה אני אוכל לפי שבני יעקב שומרי מלות היו דאף על פי שלא נתנה תורה מקובלין היו מאבותיהם: כמאן דאמר. במתניתין (לקמן דף ק:) גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח: שנשתייר על פכים קטנים. דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מיניה ויעבר את כל אשר לו והוא נשאר על פכין קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו: מדקאמר עד עלות השחר. שמע מינה לא ניתנה רשות למזיק להזיק ביום לפיכך לא הוצרך שמירה: מכאן לתלמיד חכם כו'. שהרי יעקב נשאר יחידי והוזק:
הנה

תוספות

רב אשי אמר לא נצרכא אלא לשמנו של גיד. לא קאי אדרב חסדא דמוקי לה כר' יהודה ולפי מה שאמר לקמן דלר' יהודה שמנו של גיד אפילו מדרבנן שרי לא אתיא אלא כרבי מאיר והא דלא קאמר רב אשי אליבא דר"מ משום דכברייתא דמייתי לא הוזכר בה ר"מ וכן רבינא דמוקי לה בגיד החיצון דהוי מדרבנן לכאורה לא אתי כרבי יהודה דלקמן מפיק לה מהירך דפשיט ליה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ורבי יהודה דריש הירך המיומנת שבירך אם לא נאמר דתרתי שמעת מינה דבלאו הכי דריש ליה לקמן (דף צו:) לדרשה אחריתי וגימא דכולהו מפיק מינה: אלא אי אמרת ספוקי מספקא ליה כו'. ולא בעי לאוקומי שאכל שניהם בבת אחת דהשתא לא הויא התראת ספק כי היכי דלא נפשוט בעיא דאכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דס"פ אותו ואת בנו (לעיל דף פב:):
כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. וא"ת דילמא לא נאסר ואפילו הכי היו מקיימין כמו שחיטה דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה וי"ל מדקאמר והכן משמע דבלאו הכי לא משתרי אי נמי פרע להו בית השחיטה היינו נחירה שנלטוו על הנחירה:
מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה. אומר ר"ת דדוקא נקט תלמיד חכם משום דמזיקין מתקנאים בהם כדאמרינן *ג' לריכין שימור מלך ות"ח וחתן והא דאמרן בריש פסחים (דף ב.) לעולם יכנס אדם בכי טוב כו' דמשמע כל אדם מדלא נקט תלמיד חכם התם מיירי ברחוק מן העיר מפני המכשולות והליסטים:
מככא

עין משפט נר מצוה

יג א ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ח:

יד ג מיי' פי"ב מהל' רוצח ושמירת נפש הל' ז סמג עשין עט טוש"ע י"ד סי' קנג סעיף ג:

טו ד מיי' פ"ז מהלכות ת"ת הל' ה טוש"ע י"ד סי' רמב סעיף יז:

טז ה מיי' פ"ה מהל' דעות הל' ט:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וחייבים עליו וכו' הקולית ודבוק בה: (ב) ד"ה בא הכתוב וכו' מספקא לן אם יהיה עובר: (ג) ד"ה ולרבי יהודה וכו' שאין בין שניהם אלא כזית. נ"ב ר"ל באחד יש כזית ובשני אין כזית אבל אם אין בכל אחד כזית אין מצטרפין אפי' למלקות אחד כן פי' רש"י לעיל דף פג:

מסורת הש"ס

פסחים פג: לקמן צג:

[פסחים שם לקמן צג:]

(תוספתא פ"ז) לעיל פב: לקמן צו.

[לעיל פא.]

לעיל פב: [וש"נ]

ג"ז שם

[תוספתא פ"ז ותוספתא דמכות פ"ג] לעיל פג.

[תוספתא פ"ז ותוספתא דמכות פ"ג] לקמן צו.

[לקמן צו:]

ע"ז כה: [תוספתא דע"ז פ"ג]

[יומא לז.

נ"ל שלח אדני ביעקב

[סוטה יב.]

[סנהדרין נט:]

[ברכות מג: פסחים קיב:]

[ברכות נה: ע"ש]

הוריות יב. קדושין כח: [לקמן קלד:]

[בע"י ליתא אבל בילקוט גרס מאי דכתיב וטבוח טבח והכן טבוח טבח פרע להן וכו' והכן כו']

תורה אור: שמות יב · בראשית לב · נחום א · ישעיה ט · משלי ט · בראשית מג · בראשית לב · ירמיה נא

רבינו גרשום

לא צריכא אלא לשמנו. כלומר מה דאמרי' הגידין ישרפו לששה עשר לשמנו לא שדי ליה דמותר לא אכיל ליה דישראל קדושים נהגו בו איסור: רבינא אמר לא נצרכא [אלא] כדרב יהודה אמר שמואל (לא) [כו'] שני גידים הן כו'. כלומר מה דאמרי' ישרפו לששה עשר זהו חיצון דאסור ואין חייבין עליו. לא שדי ליה דאין חייבין עליו ולא אכיל דאסור הלכך ישרפו לששה עשר: האי תנא סבר לה כאידך דר' יהודה כו'. כלומר ולעולם מספקא ליה דתניא לא תותירו ממנו עד בקר כו' כדפרשינן לעיל בפ' אותו ואת בנו: פשיטא דתרווייהו לאיסורא כו'. כלומר שתי ירכות של ימין משתי בהמות ולר' יהודה איצטריך דאמר אין גיד הנשה נוהג אלא בשל ימין: המיומנת שבירך. כלומר שהוא ימין: כאדם שחובק את חבירו כו'. כלומר ידו של שמאל מגעת לכף ירך ימין: טופלו לימינו כו'. כלומר (א) והוא עשק כשבא לקראתו טופלו לימינו והוא ירך ימינו כנגד יד ימינו ונשקו בו: כתלמיד חכם נדמה לו. והלך יעקב לשמאל רבו והיה ימין יריכו של יעקב בצד שמאלו ונשקו המלאך ביד שמאלו בימין יריכו של יעקב: שנשה ממקומו. כלומר הגיד נשה ממקומו: כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח. כלומר כר' יהודה דמתני': עד עלות השחר מכאן לתלמיד חכם. כלומר בלילה שלם בו ביום לא שלם בו:
הגה

(א) נראה דצ"ל וכן יעקב כשבא לקראתו המלאך טפלו לימינו והיה ירך ימינו וכו'

הנה הוא זורה את גורן השעורים רבי אבהו אמר מהכא וישכם אברהם בבקר ויחבוש את וגו' ורבנן אמרי מהכא לך נא ראה את שלום אחיך ואת שלום וגו' רב אמר מהכא ויזרח לו השמש אמר ר' עקיבא שאלתי את רבן גמליאל ואת רבי יהושע באיטליז של אימאום שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל כתיב ויזרח לו השמש וכי שמש לו לבד זרחה והלא לכל העולם זרחה אמר ר' יצחק שמש הבאה בעבורו זרחה בעבורו דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה וכתיב ויפגע במקום *כי מטא לחרן אמר אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי ואני לא התפללתי כד יהיב דעתיה למיהדר קפצה ליה ארעא מיד ויפגע במקום כד צלי בעי למיהדר אמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה מיד בא השמש כתיב ויקח מאבני המקום וכתיב ויקח את האבן אמר רבי יצחק מלמד שנתקבצו כל אותן אבנים למקום אחד וכל אחת ואחת אומרת עלי יניח צדיק זה ראשו תנא וכולן נבלעו באחד ויחלום והנה סולם מוצב ארצה תנא כמה רחבו של סולם שמונת אלפים פרסאות דכתיב והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו עולים שנים ויורדים שנים וכי פגעו בהדי הדדי הוו להו ארבעה וכתיב ביה במלאך וגויתו כתרשיש וגמירי דהרשיש תרי אלפי פרסי הוו תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה בעו לסכוניה מיד והנה ה' נצב עליו אמר רבי שמעון בן לקיש אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו כאדם שמניף על בנו הארץ אשר אתה שוכב עליה וגו' מאי רבותיה אמר רבי יצחק מלמד שקפלה הקב"ה לכל ארץ ישראל והניחה תחת יעקב אבינו שתהא נוחה ליכבש לבניו ויאמר שלחני כי עלה השחר אמר לו גנב אתה או קוביוסטוס אתה שמתיירא מן השחר אמר לו מלאך אני ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו מסייע ליה לרב חננאל אמר רב דאמר רב חננאל אמר רב שלש כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ה' צבאות מיתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת שישראל אומרים שירה בכל שעה ומלאכי השרת אין אומרים שירה אלא פעם אחת ביום ואמרי לה פעם אחת בשבת ואמרי לה פעם אחת בחודש ואמרי לה פעם אחת בשנה ואמרי לה פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעם אחת ביובל ואמרי לה פעם אחת בעולם וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות כדכתיב קדוש קדוש קדוש ה' צבאות ואין מה"ש אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה שנאמר ברן יחד כוכבי בקר והדר ויריעו כל בני אלהים אלא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות והאיכא ברוך

ברוך

מהבא ויסכם אברהם בבקר. ברוב ספרים כתיב ויחבוש את חמורו וקשיא דהיינו קרא דעקדה ושם לא היה יחידי דהיו שני נעריו עמו ויצחק בנו ועוד דאפילו היה יחיד אין לחוש מן המזיקין דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ועוד דמקרא דעקדה יליף בריש פסחים (דף ד.) גבי בדיקת חמץ דלא אמרינן זריזין מקדימין למצוה טפי מצפרא מדלא השכים אברהם טפי מצפרא והיכי מוכח התם דילמא שאני התם דהוי משום שלא יצא יחידי בלילה ולכך לא הקדים לכך נראה דהכא גרסינן וישכם אברהם בבקר אל המקום וגו' (בראשית יט) ולא גרסינן ויחבוש את חמורו ומייתי קרא מסדום שהלך להתפלל על הפיכת סדום שהיתה בבקר והיה לו להקדים להתפלל בלילה אלא שלא רצה לצאת יחידי בלילה והלך יחידי להתפלל עליהם ולא רצה שיהא שום אדם עמו בשעת תפלה אי נמי לא היה שום אדם רשאי לראות בהפיכת סדום ובפסחים מייתי קרא דעקדה שלא היה יחידי אלא דלא היה צריך להקדים טפי מצפרא*:

כתיב ויקח את האבן. לפי פשוטו יש לפרש שלקח אבן אחת מאבני המקום: עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה ויורדים. משמע שאותם שעולים הם שיורדים ולעיל משמע שאחרים היו דקאמר עולין תרי ויורדין תרי כי פגעי בהדי הדדי הוו ארבעה:

קוביוסטוס. פירש בקונטרס גונב נפשות וקשה לפירושו דאמר בבכורות (דף ה.) דאמר קונטריקוס הגמון לר' יוחנן בן זכאי משה רבכם גנב היה או קוביוסטוס היה או שאינו בקי בחשבונות היה נתן מחצה ונטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר ומה שייך שם גונב נפשות ויש מפרשים דקאי אשאלה ראשונה דקאמר בפרטן של לוים אתה מוצא כ"ב אלף וג' מאות ובכללן אי אתה מוצא אלא כ"ב אלף אותן ג' מאות להיכן הלכו ועל זה אמר ליה קוביוסטוס כלומר גונב לוים ומה שלא אמר ליה בשאלה ראשונה משום דהמתין עד שסיים כל שאלותיו אבל עוד קשה דאמר בפרק המוכר פירות (ב"ב דף נג:) ובפרק קמא דקדושין (דף יא.) שמפון בעבדים ליכא כגון גנב או קוביוסטוס הגיעו פירוש דרובא הכי איתנהו והשתא וכי רוב עבדים הם גונבי נפשות לכך נראה כמו שפירש ר"ח קוביוסטוס משחק בקוביא והא דקאמר הכא יעקב למלאך וכי קוביוסטוס אתה שאתה מתירא מן השחר לפי שדרך משחק בקוביא חייב לכמה בני אדם ומטמין עצמו מפני נושהו:

מסייע ליה לרב חננאל. פירוש במה שאומר שהמלאכים אומרים שירה אי נמי הא דקאמר שלא הגיע זמני מיום שנבראתי לומר שירה עד עכשיו הכי נמי מסייעיה דקאמר רב חננאל שאינם רשאין להרבות בשירה דקאמר אחד אומר קדוש ותו לא וכן מסתמא לא היו אומרים שירה אלא פעם אחת:

הנה הוא זורה. ווני"ר בלע"ז דכתיב ויהי בשכבו וגו' אמרה לה דעי שאחר שיגמור לזרות לא יבא לביתו לשכוב שגנאי הוא לתלמידי חכמים לצאת בלילה וישכב בגורן: וישכם בבקר. ולא קודם היום ואע"ג דלאו יחיד הוה וכ"ש יחידי: לך נא ראה. בעת שאדם יכול לראות: איטליז. שוק שמוכרין בו בשר: אימאום. שם מקום: שמש הבאה בעבורו שקעה בעבורו. קודם זמנה ומפרש ואזיל למה שקעה: כתיב וילך חרנה. דמשמע דמטא לחרן והדר כתיב ויפגע במקום כדהיינו בית אל דאכתי לא מטא לחרן: שהתפללו בו אבותי. האי בית אל לא הסמוך לעי הוא אלא ירושלים ועל שם יהיה בית אלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא שדה שהתפלל בו יצחק דכתיב (בראשית כד) לשוח בשדה דהכי אמרינן בפסחים (דף פח.) אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב מאי שנא יעקב אלא לא כאברהם שקראו הר דכתיב בהר ה' ולא כיצחק שקראו שדה דכתיב לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית: קפצה. לשון (דברים טו) לא תקפוץ את ידך נתקצרה ונתקמצה לו: ויפגע במקום. כאדם הפוגע בחבירו שבא כנגדו ודרשינן ליה נמי לשון תפלה כדכתיב (רות א) אל תפגעי בי: מיד בא השמש. כדכתיב וילן שם כי בא השמש למה ליה למיכתב כי בא השמש אלא ללמדנו ששקעה קודם זמנה: מאבני. משמע טובא וכתיב ויקח את האבן: נבלעו באחד. נעשו אבן אחת: עולים. משמע כי הדדי ולא זה אחר זה וכן יורדים: וכי פגעו בהדדי הוו להו ארבעה. צריך רוחב הסולם להחזיק ארבעתן: גויתו כתרשיש. *דיחזקאל תרשיש יש שמו תרשיש כדמתרגמינן (יחזקאל א) תרשיש כרום ימא מראה הים וכתיב (יונה א) אניה באה תרשיש: בדיוקנו של מעלה. פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב: בעו לסכוניה. מחמת קנאה: נצב עליו. לשמרו: שמניף על בנו. במניפה להצילו מן השרב: מאי רבותיה. (א) ארבע אמות משכבו הבטיחו לתת לבניו: שתהא נוחה ליכבש לבניו. כד' אמות (ב): קוביוסטוס. גונב נפשות: שלשה כתות. חדשים מיום אל יום: אחר שתי תיבות. שמע ישראל ה' וגו': ומלאכים אין מזכירים את השם. בשירתם עד לאחר שלש תיבות קדוש קדוש קדוש ה': כוכבי בקר. ישראל המשולים לכוכבים: קתני מיהת אחר שלש תיבות ואת אמרת קדוש ה': והאיכא ברוך. דהוזכר אחר ב' תיבות כדכתיב ברוך כבוד ה' ומשני ברוך האופנים הוא דאמרי ליה שהם מכסא הכבוד עצמו וכי אמרינן אנן במלאכים:

כיון

תורה אור

[סנהדרין צה:]

ס"א כדניאל

[וע"ע תוס' יומא כח. ד"ה אמר ותוס' פסחים ד. ד"ה שנאמר ותוס' ב"ק פ: ד"ה לעולם]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי רבותיה וכי ארבע: (ב) ד"ה שתהא וכו' כד' אמות של משכבו הס"ד:

גליון הש"ס

גמ' כד צלי בעי למיהדר. עי' ברכות כו ע"ב תוס' ד"ה יעקב:

רבינו גרשום

הנה הוא זורה את גורן השעורים. כלומר בלילה תמצאו אותו בביתו שאין דרכן של בני אדם לילך בלילה: לך נא ראה את שלום אחיך. בשעת שיכול לראות [דהיינו] ביום: באיטליז של אימאום. בשוק של אותו מקום: רבא אמר מהכא. כלומר דחזינן כשבא השמש לן במקום [ההוא] ולא הלך אנה ואנה: וגויתו כתרשיש. כלומר כים על שם באה אניה באה תרשיש: עולין ומסתכלין דיוקנו של מעלה. כלומר דמות יעקב חקוק בכסא הכבוד: בעו לסכוניה. כלומר דמות דיוקנו החקוק בכסא הכבוד כביכול יהא למטה [ולכן] בעו לסכוניה: שמניף במניפה על גופו. כלומר שמחממין אותו באשם ומצננו במניפה: מסייע ליה לרב חננאל כו'. כלומר דחזינן הכא שלש כתות של מלאכי השרת נבראין בכל יום שאומרים שירה להקב"ה לפיכך המלאכים הנבראים מששת ימי בראשית אינן מספקין (ליתן שיר) [לומר שירה] כל ימיהן אלא פעם אחת בעולם: ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים. כשמרננין שמשולים ככוכבי בקר:

תורה אור

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה ואיבעית אימא כיון דאתיהיב רשותא אתיהיב °וישר אל מלאך ויוכל בכה ויתחנן לו איני יודע מי נעשה שר למי כשהוא אומר °כי שרית עם אלהים הוי אומר יעקב נעשה שר למלאך בכה ויתחנן לו איני יודע מי בכה למי כשהוא אומר ויאמר שלחני הוי אומר מלאך בכה ליעקב כי שרית [עם אלהים ועם אנשים] אמר רבה רמז רמז לו שעתידים שני שרים לצאת ממנו ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל מכאן רמז לו גלות °ובגפן שלשה שריגים אמר רב חייא בר אבא אמר רב אלו ג' שרי גאים היוצאים מישראל בכל דור ודור פעמים ששנים כאן ואחד בארץ ישראל פעמים ששנים בארץ ישראל ואחד כאן יהיבו רבנן עינייהו ברבנא עוקבא ורבנא נחמיה בני ברתיה דרב רבא אמר אלו שלשה שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור ודור תניא רבי אליעזר אומר גפן זה העולם שלשה שריגים זה אברהם יצחק ויעקב והיא כפורחת עלתה נצה אלו האמהות הבשילו אשכלותיה ענבים אלו השבטים אמר לו רבי יהושע וכי מראין לו לאדם מה שהיה והלא אין מראין לו לאדם אלא מה שעתיד להיות אלא גפן זה תורה שלשה שריגים אלו משה ואהרן ומרים והיא כפורחת עלתה נצה אלו סנהדרין הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הצדיקים שבכל דור ודור אמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דמוקים ליה כוליה בחד מקום רבי אלעזר המודעי אומר גפן זה ירושלים שלשה שריגים זה מקדש מלך וכהן גדול והיא כפורחת עלתה נצה אלו פרחי כהונה הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים רבי יהושע בן לוי מוקים לה במתנות דאמר ר' יהושע בן לוי גפן זו תורה שלשה שריגים זה באר עמוד ענן ומן והיא כפורחת עלתה נצה אלו הבכורים הבשילו אשכלותיה ענבים אלו נסכים רבי ירמיה בר אבא אמר גפן אלו ישראל וכן הוא אומר °גפן ממצרים תסיע שלשה שריגים אלו שלשה רגלים שישראל עולין בהן בכל שנה ושנה והיא כפורחת (א) עלתה נצה הגיע זמנן של ישראל לפרות ולרבות וכן הוא אומר °ובני ישראל פרו וישרצו עלתה נצה הגיע זמנן של ישראל ליגאל וכן הוא אומר °ויז נצחם על בגדי וכל מלבושי *אגאלתי הבשילו אשכלותיה ענבים הגיע זמנה של מצרים לשתות כוס התרעלה והיינו דאמר רבא* שלשה כוסות האמורות במצרים למה אחד ששתה בימי משה ואחד ששתה בימי פרעה נכה ואחד שעתידה לשתות עם כל העובדי כוכבים אמר ליה רבי אבא לרבי ירמיה בר אבא כי דריש להו רב להני קראי באגדתא כוותך דריש להו אמר רבי שמעון בן לקיש אומה זו כגפן נמשלה זמורות שבה אלו בעלי בתים אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים עלין שבה אלו עמי הארץ קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל והיינו דשלחו מתם ליבעי רחמים איתכליא על עליא דאילמלא עליא לא מתקיימין איתכליא °ואכרה לי בחמשה עשר כסף א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק *אין כירה אלא לשון מכירה שנאמר °בקברי אשר כריתי לי בחמשה עשר זה ט"ו בניסן שבו נגאלו ישראל ממצרים כסף אלו צדיקים וכן הוא אומר °צרור הכסף לקח בידו חומר שעורים ולתך שעורים אלו מ"ה צדיקים שהעולם מתקיים בהם ואיני יודע אם שלשים כאן וט"ו בארץ ישראל ואם שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן כשהוא אומר °ואקחה שלשים הכסף ואשליך אותו בית ה' אל *היוצר הוי אומר שלשים בארץ ישראל וט"ו כאן אמר אביי ורובייהו משתכחי בבי כנישתא דתותי א] אפתא והיינו דכתיב °ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי ואם לא חדלו וישקלו את שכרי שלשים כסף *רבי יהודה אומר אלו שלשים צדיקי אומות העולם שאומות העולם מתקיימים עליהם עולא אמר אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח ואין מקיימין אלא שלשה אחת שאין

רש"י

כיון דאתיהיב רשותא. להזכיר דכבר הזכירוהו בקדוש לאחר שלש תיבות של שבח: אתיהיב. רשותא לאדכוריה להדיא: וישר אל מלאך. מקרא הוא בתרי עשר: ויוכל. איני יודע על אי זה מהם הוא אומר ויוכל שנלח ונעשה שר אם יעקב למלאך והכי קאמר וישר יעקב אל מלאך ויוכל יעקב או הכי קאמר וישר אל יעקב מלאך כלומר נשתרר לעומתו המלאך ויוכל המלאך ונלחו: כשהוא אומר כי שרית. והוכל הוי יעקב נלחו למלאך: שרית עם אלהים. נשיא שבארץ ישראל שסמוכים הם ונקראים אלהים עד האלהים יבא דבר שניהם (שמות כב) ועם אנשים ראש הגולה: ובגפן. ישראל נמשלו לגפן דכתיב גפן ממצרים תסיע (תהלים פ): שרי גאים. עשירים וקרובים למלכות: אלו ג' שרי גוים. מלאכים: עלתה נצה. אין חשוב נץ כל כך כשריגים שהם ענפים קשים: אלו פרחי כהונה. המשרתים במקדש: במתנות. שנתן הקב"ה לישראל: אלו הבכורים. שהכניסן לארץ טובה ומלאה פירות ומביאין ממנה בכורים בפריחת גמר בשולם: הגיע זמנן. לצאת מכאן ולפרות ולרבות: עלתה נצה. עלתה זמן הנצה להזות דם נצחן של מצרים: ג' כוסות. בספור החלום וכוס פרעה וגו': בימי פרעה נכה. שהחריבה נבוכד נצר דכתיב (ירמיה מו) לבא נבוכד נצר מלך בבל וגו': אומה זו. ישראל: נמשלה כגפן. גפן ממצרים תסיע: זמורות שבה אלו בעלי בתים. דמה הזמורה הזו מוציאה לולבין ועלים ופרי והוא עיקר הגפן כך בעלי בתים גומלי חסד ומחזיקים ידי עניים ומפזרים ממונם למלכות בשביל אחיהם ומתקיימים על ידם: עלין. שבגפן סובלין הרוח ומגינים על האשכולות שלא יכם שרב ושמש ורוחות כך עמי הארץ חורשין וזורעין וקוצרין מה שתלמידי חכמים אוכלים: קנוקנות. וידיי"ש דלא חזו למידי: ואכרה לי. הקב"ה אומר קניתי לי ישראל בט"ו בניסן בשביל הצדיקים: אשר כריתי לי. קניתי כדאמרי' בפ"ק דסוטה (דף יג.) דיעקב זבנה מעשו: צרור הכסף. בחלק (סנהדרין דף צו:) מפרשינן ליה בצדיקים דשלחו ליה עמון ומואב לנבוכד נצר כדשמעו לנביאים דאיתנבאו בחורבנא תא אחרביניהו שלא להו מסתפינא מאלההון שלחו ליה כי אין האיש בביתו שלא להו בקריבא אתי שלחו ליה הלך בדרך למרחוק שלא להו איכא צדיקי דבעי רחמי שלחו ליה צרור הכסף לקח בידו צדיקים שבהם המיתם: חומר. שלשים סאין: לתך. ט"ו סאין: כאן. בבבל: ורובייהו. דצדיקי דארץ ישראל: אפתא. יליע: ואומר אליהם. בנבואת זכריה כתיב גבי עובדי כוכבים ואקח את מקלי את נועם ואגדע אותו להפר את בריתי אשר כרתי את (ב) העמים ואומר אליהם וגו': הבו שכרי. החזירו לי את הצדיקים שהייתם מקבלים עליהם שכר וישקלו וגו'(ג): ואקח את שלשים הכסף. ונקבעו אותם צדיקים לדורות בישראל: אל בית ה'. בארץ ישראל: שלשים מצות. לא נתפרשו ב] ומהכא הוא דקא יליף: שאין

לשון מגוא"ל. רש"ל
[סוטה ט.]
[ר"ה כו. ע"ש סוטה יג.]

תוספות

ברוך אופנים הוא דאמרי ליה. אבל קדוש אומרים שרפים כדכתיב (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו וגו' וכתיב בתריה וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש וכו' ומה שאנו אומרים בתפלת יוצר והאופנים וחיות הקדש כו' דחיות נמי אומרים ברוך דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דחיות ואופנים אומרים ברוך דבתר קרא דברוך כתיב וקול כנפי החיות משיקות אשה אל אחותה וקול האופנים לעומתם קול רעש גדול ובכל דוכתא משמע דהאופנים בתר חיות גרירי דכתיב (יחזקאל א) ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים וכתיב נמי כי רוח החיה באופנים ואם תאמר דילפינן השתא לפירוש זה דחיות ושרפים אין הכל אחד ובפרק אין דורשין (חגיגה דף יג:) אומר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ארבע כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והאי בחיות כתיב וי"ל דמסתבר ליה שאין משונים בכנפיהם וכה"ג פריך בפ' בא לו (יומא דף עב:) כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות (ב"ב דף נט.) למ"ד פניהם איש אל אחיו והכתיב ופניהם אל הבית מכרובים של שלמה אכרובים של משה פריך דמסתמא לא נשתנו זה מזה:

אילימא

הגהות הב"ח

(א) גמ' והיא כפורחת הגיע זמנן כצ"ל ותיבות עלתה נצה נמחק: (ב) רש"י ד"ה ואומר וכו' את כל העמים: (ג) ד"ה הבו סד"א עם ד"ה ואקחה שלשים כצ"ל ותיבת את נמחק:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' בבי כנישתא דתותי אפתא. נ"ב עי' ערוך ערך אפתא: ב] רש"י ד"ה שלשים מצות לא נתפרשו. נ"ב עי' עשרה מאמרות מאמר חקור דין חלק ג' פכ"א דף קג ע"א דמפרש להו לכולהו שלשים ועי' יפה תואר בפ' ויחי דף תקכ"ה עמוד ד' ויפה מראה פ"א דר"ה דף נ"ו ע"א ופ"ב דע"ז דף ק"ל ע"ב:

י"מ האוצר
[נ"ל רב יהודה]

רבינו גרשום

הדר ויריעו כל בני אלהים: אלו שלשה שרי גוים כו'. כלומר גוים כשרין כגון אדרכן דשמשיה לרב: הבשילו אשכלותיה ענבים אלו הנסכים. וגם הם היו מתנה לגבי מזבח: וכן הוא אומר ויז נצחם על בגדי. נצה דורש נצחם: שלש כוסות האמורין במצרים. וכוס פרעה בידי וגו': אומה זו כגפן נמשלה. כלומר ישראל: קנוקנות. סופי ענבים שהם ענבים קשים: שאלמלא עלייה. כלומר שהורשין וזורעין שאלמלא כן רעב יבא בעולם: חומר שעורים ולתך שעורים. חומר שלשים סאה לתך ט"ו סאין ואלו הן סך הכל מ"ה סאין ואותם מ"ה סאין אלו מ"ה צדיקים: דתותי אפתא. אפיפרי"ז בלע"ז: ואומר אליהם אם טוב בעיניכם הבו שכרי: שאין

שאין כותבין כתובה לזכרים ואחת שאין שוקלין בשר המת במקולין ואחת שמכבדין את התורה : ואינו נוהג בעוף : והא קא חזינן דאית ליה איח ליה ולא עגיל בעי רבי ירמיה אית ליה לעוף ועגיל אית ליה לבהמה ולא עגיל מאי בתר דידיה אזלינן או בתר מיניה אזלינן *תיקו : ונוהג בשליל : אמר שמואל והלבו מותר לדברי הכל חלבו דמאי אילימא דשליל והא מיפלג פליגי ביה *דתניא נוהג בשליל וחלבו אסור דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר"מ לשיטתו ורבי יהודה לשיטתו ואלא חלבו דגיד הא מיפלג פליגי בה *דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא והותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי לעולם חלבו דגיד ומודה שמואל דלר"מ מדרבנן אסור דתניא *ושמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור מאי לאו ר"מ היא דאמר מותר מן התורה ואסור מדרבנן ממאי דילמא רבי יהודה היא אבל לרבי מאיר מדאורייתא נמי אסיר לא ס"ד דתניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא ושמנו מותר מאן שמעת ליה דאית ליה חטיטה ר"מ וקאמר שמנו מותר אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו עולא אמר עץ הוא והתורה חייבה עליו אמר אביי כוותיה דעולא מסתברא דאמר רב ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן אלמא חלב אמר רחמנא ולא חוטין הכא נמי גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות גופא אמר רב ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורין ואין חייבין עליהן שבכוליא אסורין ואין חייבין עליהן לובן כוליא רבי ורבי חייא חד אסר וחד שרי *רבה ממרטט ליה °ר' יוחנן ממרטט ליה רבי אסי גאים ליה אמר אביי כוותיה דרבי אסי מסתברא דאמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב

אילימא חלבו דשליל. וא"ת ומאי שנא דבגיד דשליל פליגי ובחלבו דשליל מודו וי"ל משום דלא מקרי חלב כיון דאיט בעמוד והקרב כדאמר בפ' בהמה המקשה (לעיל דף עה.) מה חלב ושתי הכליות האמורים באשם מוצא מכלל שליל: **ואמר** רבי אלעזר אמר רבי אושעיא כו'. הוצרך לאתויי דרבי אלעזר דאי לאו דרבי אלעזר הוה אמינא חלבו דקתני בברייתא הייט חלבו דגיד דעלמא ולא חלבו דשליל לכך מייתי דר' אלעזר דהלכו לשיטתם משמע דאכולה מילתא קאמר בגיד ובחלב דבתרווייהו דפליגי בהו הלכו לשיטתם ועוד דאי אגיד לחודיה קאי אמתני' הוה ליה לרבי אלעזר למימר מילתיה אע"ג דלא הוזכר במתניתין רבי מאיר מכל מקום שמעינן ר"מ מר' יהודה אלא להכי אמרה אברייתא דאכל מילתא דפליגי קאי דבחלב נמי הלכו לשיטתם: **גוממו** עם השופי. פי' הקונט' חלב הגבוה וגיד הנראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשיו של שומן ושל גיד מותרין ולפי זה לא פליגי בחלבו דבין לרבי מאיר ולר' יהודה כל מקום שהגיד אסור חלבו נמי אסור וכל שכן דפריך טפי שפיר לשמואל דאמר חלבו מותר לדברי הכל דהכא אפילו רבי יהודה דמיקל קאסר חלבו אבל הלשון קשה דקאמר אלא חלבו דגיד והא מיפלג פליגי משמע דלרבי יהודה אפילו במקום שהגיד אסור חלבו שרי כמו שאמר שמואל אלא דרבי מאיר פליג ולכך נראה דגוממו אגיד לחודיה קאי ולא אחלבו [ולמאי] דבעי לאוקומי ברייתא דנהגו בו איסור כר' יהודה מה שלא א"ר יהודה גוממו אלא אגיד משום דחלבו תלוי במנהגא היכא דאתמור אתמור כדאמר (נדה דף סו.) גבי חומרא דרבי זירא דשבעה נקיים [אי] נמי נאמר דגוממו דרבי יהודה נמי קאי אחלב למאי דבעי למימר דהך ברייתא כרבי יהודה אבל לר"מ סלקא דעתך דאסור מדאורייתא מדמחמיר לחטטו ולשרש אחריו דקאמר הותך שמנו מעיקרו ולבסוף מסיק ברייתא כר"מ ומ"מ לא אסיר מדאורייתא לר"מ אלא דישראל קדושים הם אבל לרבי יהודה שרי לגמרי והא דתנן נאמנים עליו ועל החלב הייט בסתם חלב ולא בחלבו של גיד דכיון דלרבי יהודה שרי לגמרי לא שייך ביה נאמנות ולקמן (דף צג:) אפרש בע"ה : **עולא** אמר עץ הוא והתורה כו'. פלוגתא דיש בגידים בנ"ט ופלוגתא דר"מ ורבי יהודה דפליגי בחטיטה לא הוי כפלוגתא דרב ועולא אלא קסבר רב דהא דפליגי תנאי ביש בגידין בנותן טעם בקנוקנות הוא דפליגי אבל גיד לכ"ע עץ הוא ורב ודאי סבר כמאן דאמר דיש בהן בנ"ט דלמ"ד אין בגידין בנ"ט מה לי גיד ומה לי קנוקנות וכן פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דפליגי בחטיטה והוא תנא* דפליג ארבי יהודה ואית ליה דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כל זה יעמיד רב בקנוקנות ועולא סבר דכל הנך פלוגתא בגיד עצמו ולא בקנוקנות דקנוקנות שרו לכולי עלמא דגיד אמר רחמנא ולא קנוקנות ועולא ודאי סבר כמ"ד אין בגידין בנ"ט מדקאמר עץ הוא : **כוותיה** דעולא מסתברא. בשאלתות דרב אחאי בפרשת וישלח* דאע"ג דקאמר מסתברא כעולא אסרינן קנוקנות מדרבנן משמע דלעולא אפילו מדרבנן שרי : **אמר** אביי כוותיה דרבי אסי מסתברא. משמע דהכי הלכתא דלובן כוליא שרי ואין צריך לגמום אלא מה שחוץ לכוליא ובקונטרס נמי כתב דהמיקל לא הפסיד ובשאלתות נמי בפרשת וישלח* הביאו דברי המתיר ולא דברי האוסר וגרס רבה מחטט ליה ולא גרסינן רבא דא"כ היה הלכה כרבא לגבי אביי ובכל הספרים כתיב רבה ומיהו כתב בקונטרס דבלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא אתמר הלכתא כאביי והמחמיר יחמיר והמוטע לא הפסיד ובחלב שהבשר חופה אותו משמע מתוך פירוש הקונטרס שפשוט לו שהוא מותר אף על גב שבלובן כוליא לא פסק בהדיא שיהא מותר ושמא סובר דכולהו אית להו דשמואל דאמר חלב שהבשר חופה אותו מותר וצריך ליתן טעם דמ"ש זה מזה דאי דרשינן שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים הכא נמי אמר רחמנא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות ואף על גב דחוטין שבחלב אסורים מדרבנן יש לגזור בהו טפי בחוטי חלב אטו חלב מבלובן כוליא ויש לסתור מכאן דברי ר"א ממי"ן שהיה אומר דשומן שעל יותרת הכבד אסור אף לאחר שיטול הקרום מעליו מדתניא בתורת כהנים כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו' אין לי אלא חלב תמימים שהם כשרים ליקרב חלב בעלי מומין מנין תלמוד לומר מן הבהמה חלב חולין מנין תלמוד לומר כי כל אוכל חלב אם כן למה נאמר אשר יקריבו ממנה לומר

שאין כותבין כתובה לזכרים. דאע"פ שחשודין למשכב זכור ומייחדין להם זכר לתשמישן אין נוהגין קלות ראש במלוה זו כל כך שיכתבו להם כתובה : בשר המת. של אדם: במקולין. באיטליז שאין אוכלין אותו בפרהסיא כל כך ואני שמעתי בשר המת בשר בהמה שמתה מעלמה: דאית ליה. כף בשר סביבות הקולית העליונה : ולא עגיל. הבשר סביבות העצם ואינו דומה לכף. כל בשר גבוה ועגול קרי כף כדאמרינן בנדה (דף מז.) עד שתתמעך הכף גבי סימני בגרות: אמר שמואל וחלבו מותר. דקתני מתני' דברי הכל היא: נוהג בשליל. וחלבו של שליל אסור: בבן תשעה חי. שחי ועמד לפניט משנשחטה ונקרעה אמו : לשיטתו. דאמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) טעון שחיטה וכיון דלא משתרי בשחיטת אמו לאו שליל הוא דליקרי ביה כל בבהמה תאכלו (ויקרא יא) ואפי' חלבו וגידו א] אלא חלבו דגיד של כל בהמה קאמר מתני' ומוקי ליה שמואל כדברי הכל: מעיקרו. מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר: גוממו עם השופי. החלב הגבוה ונראה על השופי גוממו ומשליכו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשו של שומן ושל גיד מותרין : עם השופי. בשוה לשופי יחתכנו : לעולם חלבו דגיד. קאמר שמואל דברי הכל מותר : ומודה שמואל. דאע"ג דמן התורה מותר קאסר ליה ר' מאיר מדרבנן: מאי לאו רבי מאיר היא. מדקתני נהגו בו איסור דאילו לרבי יהודה אפי' מנהגא ליכא וקאמר ר"מ דמותר מדאורייתא כשמואל : חטיטה. לר' מאיר הוא דשמעינן ליה לעיל : קנוקנות. גידין דקין ההולכין באורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי והן הן האסורין לפי שהן רכין ונותנין טעם אבל גיד עצמו שהוא בראש השופי קשה הוא ועץ בעלמא הוא: עולא אמר. אע"פ שעץ הוא התורה חייבה עליו : חוטים שבחלב. כגון חוטי הכסלים וגם בחלב שעל הקרב יש חוטים דקין : אסורין. מדרבנן : ואין חייבין עליהם. כרת: לובן כוליא. שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא : ממרטט ליה. משרש אחריו : גאים ליה. החפוי אבל בכוליא אכל :

אילך ואילך שהן בני אכילה אבל הגיד עצמו שהוא חשוב כעץ לא חייבה התורה : אלמא חלב אמר רחמנא ולא חוטין . כלומר דחלב לחוד וחוטין לחוד ה"נ גיד לחוד וקנוקנות לחוד ומה דכתב רחמנא לא יאכלו בני ישראל וגו' אמר רחמנא דאפי' אוכל הגיד דחשוב כעץ חייב וכ"ש קנוקנות : ולא נימא קנוקנות ולא גיד אלא [גיד] וקנוקנות : ממרטט ליה. כלומר מחטט אחריו וחותכו יפה : רב אסי גאים ליה. כלומר חותכו מלמעלה ואין מחטט אחריו •

פעון שחיטה כבהמה מעלייתא : ר' יהודה אומר גוממו עם השופי . כלומר אין צריך לחטט אחריו אלא חותכו עם השופי למעלה : לעולם חלבו דגיד . כלומר דמותר ואע"ג דאמר שמואל לדברי הכל דמותר מודי שמואל דלר' מאיר אסור מדרבנן אבל מדאורייתא מותר : מאי לאו ר"מ היא . כלומר מה דאמרי' דשומנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור ר"מ היא : לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו . כלומר גידין דקין שמתפרשין מן הגיד

רבינו גרשום

שאין כותבין כתובה לזכרים. כלומר כשעושין משכב זכור אין כותבין להן כתובה: ואחד שאין שוקלין בשר המת במקולין. כלומר במשקל כלומר דמוכרין בשר המת בצנעא אבל לא בפרהסיא בשוק : מפני שאין לו כף . כלומר שאין ירך שלו עגול ככף בהמה : והלך ר' מאיר לשיטתו . כלומר ר"מ דסבירא ליה דחלבו אסור הלך לשיטתו דהוא אמר בהמה

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' ד סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ה :

יח ב מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ח:

יט ג מיי' שם פט"ז הל' ח ופט"ז הל' ו טוש"ע שם סעיף ט וסי' ק סעיף ג :

כ ד מיי' פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הל' ו סמג לאוין קלז קלח טוש"ע י"ד סי' סד סעיף י :

כא ה ו מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף יב:

גליון הש"ס

גמ' ר' יוחנן ממרטט ליה. ע"ל לג ע"א תוס' ד"ה כוליא :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה לשיטתו וכו' וגידו. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא :

ר"מ

ר"מ

[לקמן צג:]

[סימן כד]

[שם]

מסורת הש"ס

לעיל סח: עד. [תוספתא פ"ו]

גס זה שם

לעיל לא. פסחים סג:

[עי' תוס' ד"ה אמר אביי וכו' וכך גורס ברא"ש אמנם הר"ן גורס רבא ודע שכן גי' הערוך ערך מרט]

חלב שהבשר חופה אותו. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים ומשהבשר חופהו מותר וכשכלה למטה אותו בשר יוצא ממנו קרום עב ולבן לבד קרום דק וקלוש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש חלב ויש שנוהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חפוי בשר שדק הוא אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וגם בעיני נראה דחפוי גמור הוא. ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא איפוקס הלכתא כרבי אסי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד: האי תרבא דתותי מתני. זה עליונו וגובהו של אותו חלב שפירשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש שרחבן מרחיב למטה מצלעות קטנות ומכסהו וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב: פרוקי מפרקא. כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים פעמים שהן נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכין כלפי מטה ואין החלב נכסה בהן: המסס ובית הכוסות. בסוף הקרב ולא זה הוא עיקר חלב המכסה את הקרב שקורין טייל"א שהוא תותב קרום ונקלף אבל אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות: תרבא דקליבוסתא. עגול קטן הוא ומונח על עגול שקורין הנק"א ומחובר לאליתה אליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל: חוטין שביד. שאנו נוטלין מן הכתף: משה. *תלמיד חכם: ריש מעיא. כשהדקין יוצאין מן הקבה צריך לגרר חלב שעליהן אורך אמה: וזהו חלב שעל הדקין. שנחלקו בו רבי ישמעאל ורבי עקיבא *באלו טרפות (לעיל דף מט:): שבעוקץ. היינו ה' חוטי דכפלי פטנקס"א: עוקץ. הנק"א: בעי לחטוטי בתרייהו. עד שימצא במספר הזה וראשן אחד מחובר בשדרה וראשי הפצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות: ה' חוטי הוו. ה' מקומות ובהן חוטים של איסור: דטחלא. טחול: דידא. שביד: ודלועא. שבלחי וחוטים דקין הוא דקחשיב הלכך לא תנא מורקי הגולגר שאף הם משום דם: דביעי. ביצים של זכר: דמוקרא. שעל המוח: חות ביה טפי. שלא היה קולפו אלא בגובהו במקום עוביו שהוא מחובר שם לכרס ולחלב ואמר לו קלוף ורד עד מטה: על הדד. קרום שעל מקום עוביו: אמאי. והא חלב הקרב הוא: אלא לאו דכוליה. של טחול כוליה: עילאה. חלב ממש שעל הכליות יש עליו קרום דק והוא חלב גמור: תתאה. קרום: ביעי חשילתא. ביצי זכר המעורים בגופו: חד אסר. משום אבר מן החי דאע"ג דתלו ביה כחתוכין דמו:

אל

א׳חלב שהבשר חופה אותו מותר אלמא שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים הכא נמי שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות גופא אמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר איני והאמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל ב׳האי תרבא דתותי מתני אסיר אמר אביי בהמה בחייה פרוקי מיפרקא (א) אמר ר' יוחנן אנא לאו טבחא אנא ולאו בר טבחא אנא ונהירנא דהכי הוו אמרי בי מדרשא בהמה בחייה פרוקי מיפרקא אמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל ג׳חלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב *אמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל ד׳האי תרבא דקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים ואמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל ה׳חוטין שביד אסורין אמר רב ספרא *משה מי אמר רחמנא לא תיכול בישרא אמר רבא משה מי אמר רחמנא אכול דמא חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה נמי שפיר דמי אמר רב יהודה אמר שמואל ו׳ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין ואמר רב יהודה ז׳חוטין שבעוקץ אסורין חמשא חוטי אית ביה בכפלא תלתא מימינא ותרתי משמאלא תלתא מפצלי לתרי תרי מפצלי לתלתא תלתא נפקא מינה דאי שליף להו עד דחמימי משתלפי ואי לא בעי חטוטי בתרייהו אמר אביי ואיתימא רב יהודה חמשא חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרין משום דמא דטחלי ודכפלי ודכוליתא משום תרבא דידא ודלועא משום דמא למאי נפקא מינה הני דמשום דמא אי מחתך להו ומלח להו שפיר דמי הנך לית להו תקנתא אמר רב כהנא ואיתימא רב יהודה חמשא קרמי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי דכפלי ודכוליתא משום תרבא דביעי ודמוקרא משום דמא רב יהודה בר אושעיא הוה קא קליף ליה טחלא ללוי בריה דרב הונא בר חייא הוה קא גאים ליה מעילאי א"ל *חות ביה טפי אתא אבוה אשכחיה אמר ליה הכי אמר אבוה דאמך משום דרב ומנו רב ירמיה בר אבא ח׳לא אסרה תורה אלא שעל הדד בלבד איני והאמר רב המנונא תנא קרום שעל הטחול אסור ואין חייבים עליו היכי דמי אילימא שעל הדד אמאי אין חייבין עליו ט׳אלא דכוליה אמר ליה *אי תניא תניא גופא אמר רב המנונא תנא קרום שעל הטחול אסור ואין חייבין עליו קרום שעל גבי כוליא אסור ואין חייבין עליו והתניא חייבין עליו טחול אטחול לא קשיא הא כנגד הדד הא שלא כנגד הדד כוליא אכוליא נמי לא קשיא י׳הא בעילאה הא בתתאה ביעי *חשילתא רב אמי ורב אסי חד אסר וחד שרי מאן דאסר

מדלא

אומר לך חלב שכמותו כשר ליקרב אמרתי לך חלב דפנות שאין ראוי ליקרב לא אמרתי לך משמע שהייתי אוסר חלב הדפנות אי לאו משום דאינו קרב וא"כ חלב היותרת שהוא קרב עם היותרת אסור ולפי זה היה לן לאסור לובן כוליא שהוא קרב עם הכוליא והכא שרינן ליה ומיהו איכא למימר שאני לובן כוליא שממעט ליה קרא שעל הכליות ולא שבתוך הכליות ומ"מ קשה דלפ"ז ליתסר שומן האליה שקרב עם האליה ואף על גב דאמר בפרק כל הבשר (לקמן דף קיז.) דחלב האליה מיקרי חלב סתמא לא איקרי א] מ"מ ליתסר מטעם שקרב לכך נראה לי דדוקא חלב דפנות שדומה לשאר חלב ושמא אף תותב קרום ונקלף הוא הוה מיתסר אי הוה קרב אבל חלב יותרת ולובן כוליא ושומן האליה שאין דומין כלל לחלב לא מיתסרי דאין קרבין בתורת חלב אלא אגב יותרת וכוליא ואליה:

משה מי אמר רחמנא לא תאכל בישרא. דס"ד דאסר להו אפילו חתכו ומשום חלב: **חתכיה** ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי. מכלל דעד השתא משמע דלא הוה מיירי לקדרה אלא לצלי ואפילו הכי קאמר דאסור לפי שלא חתכה והא דקאמר לקמן גבי בשרא דאסמיק שפדיה בשפודא מידב דאיב דמא וכן ביעי וכן מיזרקי ופירש בקונטרס בלא חתכיה ומלחיה לא בעי למימר שלא עשה לא חתיכה ולא מליחה דהא חתיכה בעי אף לצלי כדמשמע הכא אלא ר"ל שלא עשה שתיהם אלא חתיכה לבדה ובקונטרס נקט לשון הגמ' דקאמר חתכיה ומלחיה ולצלי אין צריך חתכיה ומלחיה ודוחק לחלק דהתם מיירי במיזרקי בפני עצמן כשהוא חוץ לגוף לכך לא בעי חתיכה לצלי שדרך מקום חתך שלהם יצא הדם אבל הכא מיירי שהחוטין שלימין בתוך היד לכך *(לא) בעי חתיכה לצלי ואם היינו אומרים כן היה קשה לפירוש ר"ת דפירש שכמו שנהגו העולם לבשל כבד בקדרה אחר צליה כן מותר לבשלו בקדרה אחר מליחה כששהה שיעור מליחה משום דמליח הרי הוא כרותח והיינו כרותח דצלי מדנתן ה"ג שיעור לשהיית מליחה כשיעור צלייה והשתא לא יתכן דאם לא היה צריך כאן חתיכה לצלי אם כן לא היה ראיה מצלי למליחה דהא צלי מפלט טפי ממליחה דלצלי לא בעי חתיכה ויהא מותר לבשלו בקדרה ועם המליחה בעיא חתיכה לקדרה:

חמשה חוטי איתא בכפלי. פירש בקונטרס שמחוברים בראשי צלעות שתחת החזה וצריך ליזהר אותם הקונים חלק של פנים לחטט אחריהם עד החזה: **בעי** לחטוטי בתרייהו. חטיטה לא הוי אלא מדרבנן חדא דהא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד שעל הכסלים ולא תוך הכסלים ומ"מ צריך לחטט אחריהם מדרבנן ולא דמי לבשר החופה את החלב דשרי דהכא בהמה בחייה פרוקי מיפרקא ונמשכין החוטין בהליכתה ומתגלים אי נמי כיון דבלאו הכי רובן גלוים אף מה שבתוך הבשר אסור מדרבנן:

מדלא

כב א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז [טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ד]:
כג ב מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ז:
כד ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ח:
כה ד מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ו:
כו ה מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף א:
כז ו מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע י"ד סי' סד סעיף טו:
כח ז מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף יג:
כט ח ט מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף י:
ל י מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף יב:

הגהות הב"ח
(א) גמ' מיפרקא דאמר ר' יוחנן אנא:

גליון הש"ס
רש"י ד"ה וזהו וכו' באלו טרפות. וע"ש ברש"י ד"ה אף כל וצ"ע:

[טעות הדפוס]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה (בדף צב ע"ב) אמר אביי וכו' מ"מ ליתסר מטעם שקרב. כ"ב עי' בש"ג בהלכות חלב דף קל"ב דמיישב זה ודבריו שם ע"פ הסוגיא דכריתות דף ד' ע"א ותימה על התוס' שלא הביאו דבריו או הסוגיא דכריתות וצ"ע דגם לקמן דף קיז ע"א איתא הכי. שוב ראיתי למעדני יו"ט וכנה"ג עמדו בזה ועי' ספר שונה הלכות סוף הלכות חלב דף כ' ע"ד ד"ה עוד הקשו וכו' שאריך בזה:

[ועי' בערוך ערך חשל ב' ובפירש"י ברכות לח. ד"ה א"ל רבא וכו' ובפי' הטור והמחבר סוף סי' סב]

צ"ל ואמר

[שבת קא: וש"נ]

[אבל במס' ביצה [דף לח:] אמר רב ספרא משה שם פירש"י ביקרא דמשה קא משתבע]

[לשון גוד אחית]

[שבת קסו: וש"נ]

רבינו גרשום

בהמה בחייה פרוקי מיפרקא. כלומר כשהיא הולכת נמשכין מתניה אילך ואילך ולא חשיב תרבא תחת הבשר שאין עומדין המתנים במקומן: ונהירנא. כלומר וזכור אנא: דקליבוסתא הנ"יש: חוטין שביד אסורין. כלומר גידין שבזרוע: משה מי קאמר רחמנא לא תיכול בשרא. כלומר בלשון כבוד כלומר אדם חשוב: ריש מעיא באמתא בעי גרירא. ואיזהו ריש מעיא מן המצר ולמטה כשמתחיל בני מעים מן הכרס באורך אמה חשוב ככרס עצמו ובעינן שיגרדנו מן החלב למעלה: חוטין שבעוקץ. כלומר שבאליה אלו חחוטין שבכפלי: הנך לית ליה תקנתא דמשום תרבא אינון: דביעי ודמוקרא. כלומר מביצים של בהמה שקרמא למעלה מן הביצים. ודמוקרא חיתא דמתנה ביה מוחא דהוא אסור משום דמא: אלא שעל הדד בלבד חוט גדול של חלב שמעורה בטחול אלא לאו דכוליה אסור [ואינו] חייב עליו: ביעי חשילתא. כלומר ביצים המעוכים כמו מעוך וכתות. בבהמה שחשוב כמי שנטולין מן הבהמה וחשוב כאבר מן החי: ואידך

עין משפט
נר מצוה

לא א מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' סב סעיף ד:

לב ב מיי' פ"ו שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ד:

לג ג מיי' פ"ו שם הל' יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' סו סעיף ד:

לד ד מיי' שם טוש"ע שם וסי' סה סעיף ה:

לה ה מיי' שם טוש"ע שם סי' סה סעיף ד:

לו ו מיי' שם הל' יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' סח סעיף א:

לז ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

לח ח מיי' פ"ז שם הל' כא סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סד סעיף כא:

לט ט מיי' פ"ח שם הל' יד ועי' כמ"מ ובכ"מ ובל"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה סעיף יא:

מסורת הש"ס

תורה אור

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו מאן דשרי מדלא קא מסרחן הני חיותא אית בהו ואידך האי דלאו קא מסרחן דלא קא שליט בהו אוירא ואידך האי דלא בריין כחישותא הוא דנקט להו א"ל רבי יוחנן לרב שמן בר אבא *הני ביעי השילתא שריין ואת לא תיכול משום °ואל תטוש תורת אמך (משלי א) אמר מר בר רב אשי הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין שריין בלא קליפה מכאן ואילך אי אזרען אסורין ואי לא אזרען שריין מנא ידעינן אי אית בהו שורייקי סומקי אסירן לית בהו שורייקי סומקי שריין *אומצי ביעי ומזרקי פליגי בה רב אחא ורבינא בכל התורה כולה רבינא לקולא ורב אחא לחומרא °והלכתא כרבינא לקולא לבר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא *אומצא דאסמיק תתכה ומלחה אפילו לקדרה נמי שפיר דמי תלייה נמי בשפודא דאיב דמא אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר משאב שאיבי ליה וחד אמר מצמת צמתי ליה וכן ביעי וכן מזרקי רישא בכיבשא אותביה אבית השחיטה דייב דמא ושרי אצדדין מיקפא קפי ואסור אותביה אנחיריה דץ ביה מידי שרי ואי לא אסיר איכא דאמרי אנחיריה ואבית השחיטה דאיב אצדדין אי דץ ביה מידי שרי ואי לא אסיר (א) *אמר רב יהודה אמר שמואל שני גידין הן הפנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו והתניא פנימי סמוך לבשר אמר רב אחא אמר רב כהנא איקלודי מיקליד והא תניא חיצון הסמוך לעצם אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי איתמר טבח שנמצא חלב אחריו רב יהודה אמר בכשעורה רבי יוחנן אמר בכזית אמר רב פפא ולא פליגי כאן להלקותו כאן לעברו *אמר מר זוטרא כשעורה במקום אחד כזית אפילו בב' ובג' מקומות והלכתא להלקותו בכזית לעברו בכשעורה: אין הטבחין נאמנין [וכו']: א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן חזרו לומר נאמנין אמר רב נחמן *אכשור דרי מעיקרא דהוו סברי לה כרבי מאיר לא הוו מהימני ולבסוף סברי כרבי יהודה איכא דמתני לה אסיפא וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן חזרו לומר אין נאמנין אמר רב נחמן בזמן הזה נאמנין אכשור דרי מעיקרא סברוה כרבי יהודה הדר סברוה כרבי מאיר כמה דהוו דכירי לה לדרבי יהודה לא מהימני והשתא דאנשיוה לדרבי יהודה מהימני: ועל החלב: חלב מאן דכר שמיה הכי קאמר אין נאמנין עליו ועל החלב וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב: **מתני'** *שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכה מפני שמקומו ניכר: **גמ'** שלמה אין חתוכה לא במאי עסקינן אילימא במקום שאין מכריזין חתוכה

רש"י

אל תטוש תורת אמך. מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסורא דהא איפליגו בה רב אמי ורב אסי: הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין. משנולד: שריין. בלא קליפת הקרום דאכתי לא נפיש דמיה ליבלע באיבריו גדיא לאו דווקא: אזרען. יש בהן זרע אסורין דבידוע שיש דם: אומצא ביעי ומזרקי. לקמיה מפרש פלוגתייהו: בכל התורה כולה. רב אחא ורבינא חד אמר הכי וחד אמר הכי בכולהו ההוא דמיקל רבינא וההוא דלחומרא רב אחא: דאסמיק. שנקוטרא"ו: תתכה. חתיכות הרבה: תלייה בשפודא. בתוך התנור לצלות בלא חתכה ומלחה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט: דאיב דמא. הואיל ותלוי שפיר דמי: שייבי. שואבים את הדם: מצמת צמית. איסטרייג"ט נותנין הבשר ואינו מוציא את דמו והוא נבלע בתוכו ואסור: מיזרקי. חוטי הצואר ורידין: רישא בכיבשא. הראש כשרוצין להסיר שערו נותנין עליו מים ומטמינין אותו ברמץ: כבשא. הטמנה: אותביה אבית השחיטה. שבית השחיטה מלמטה: דייב דמא. דרך החתך ושפיר דמי: אצדדים. על לחייו: מיקפא קפי. דמא בתוכו ואסור: קפי. כמו (איוב י) וכגבינה תקפיאני: אותביה אנחיריה. נקבי החוטם למטה: דץ ביה. בנקב החוטם מידי שלא יסתם: פנימי. גיד הארוך והוא בצד פנימי של ירך: חיצון. גיד הקצר שבסוף השופי לרחבו והוא צד חיצון של ירך: והתניא פנימי. קרי מובלע בבשר: אקלודי מיקליד. אותו גיד הארוך חוזר ונכנס בבשר והתם קרי ליה סמוך לבשר: אקלודי. לשון מפתח הנכנס בפותחת: והתניא. דחיצון קרי סמוך לעצם דמשמע גלוי הוא ואינו מובלע בבשר: אמר רב יהודה היכא דפרעי טבחי. הוי גלויה במקום חתך הירך כשנחתכת ונפרשת מן האליה הוי ראש אותו גיד מחובר לבוקא של קוליא כך שמעתי: טבח שנמצא אחריו חלב. דרך הטבח לנקר הבשר: להלקותו. בכזית: לעברו. בכשעורה: אכשור דרי. דמדקאמר חזרו לומר מכלל דמעיקרא הוה קי"ל כרבי מאיר דאמר אין נאמנים וחזרו לומר נאמנים וכי אכשור דרי בתמיה: כרבי מאיר. דבעי חטיטה וטריחא לאו מילתא לא מהימני וצריך לבדוק אחריהם: מעיקרא סברי לה כרבי יהודה. ולפיכך אמרו חכמים דנאמנין ולבסוף סברי דבעי חטיטה ואמרו אין נאמנים: וכמה דהוו דכירי לדר' יהודה. וגרירי בתריה אמרו אין נאמנין משום דסבירא לן כר' מאיר ובזמן הזה דאנשיוה לדרבי יהודה והוחזק המנהג כרבי מאיר אמרו נאמנין: הכי קאמר. רבי מאיר: אין נאמנים לא עליו ולא על החלב. מפני שטורח הוא להם וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב: **מתני'** שולח אדם ירך לעובד כוכבים כו'. ואין חוששין שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט סימנה והלוקח מבין שלא ניטל וטועה ובגמרא פריך היכי זבני ישראל בשר מעובד כוכבים: **גמ'** ירך. שלמה משמע: חתוכה לא. אלא אם כן ניטל גידה דכיון דחתוכה היא סבר הלוקח מן העובד כוכבים שניטל גידה ואוכלה בגידה: במקום שאין מכריזין. שכל הטבחים של אותו מקום ישראלים הם וכשבאה טרפה לידם אין מכריזין לומר נפלה טרפה באיטליז למכור לעובד כוכבים ובאותו מקום אין לוקחין בשר מן העובד כוכבים דשמא מכרו לו הטבחים טריפה ואין אנו יודעים אם באת היום טרפה לידם: חתוכה

תוספות

מדלא קא בריין הני אבר מן החי נינהו. מן התורה לא הוי אבר מן החי כיון שמחוברים הם מעט הם ניתרין בשחיטה כאברים המדולדלים ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד כדאמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.): **משום** אל תטוש. סבר כרב אסי דאמר בפ"ק (לעיל דף יח:) דהיכא דדעתיה לחזור נותנין עליו חומרי מקום שיצא משם א"נ ככ"ע ואת לא תיכול במקומו קאמר: **רישא** בכיבשא. יש שנותנים תרנגולת במים אחר שחיטה וטומנין אותה ברמץ להסיר הנוצה אע"ג דברישא בכיבשא לא שרי אלא היכא דאותביה אנחיריה היינו משום דיש בראש עצמות הרבה ודברים המעכבים את הדם מלצאת אבל בתרנגולת האם מישאב שאיב דמא ובה"ג כתוב האי מאן דמטוי רישא צריך לאתנוחי לבית השחיטה מתתאי כי היכי דנידוב דמא ואי איפתלי והפכיה מוקרא הוא דאסור באכילה ורישא גופה שרי משמע דלא אסור אלא משום קרום של מוח שיש בו דם ולכך גם המוח אסור שמתבשל בדם הקרום אבל תרנגולת דליכא למימר הכי שריא ונראה דגם חוטין שבלחי אסורין אם לא חתכן מתחלה שגם הם אסורין משום דם כדאמר לקמן (דף קיג.): **שני** גידים הם. כאן פי' *בקונטרס דקרי ליה פנימי משום דמובלע הרבה עד סמוך לעצם וחיצון משום דסמוך לבשר ואינו מובלע כל כך ובריש פירקין פירש בענין אחר: *****נאמנין** עליו ועל החלב. בסתם חלב איירי דחלבו של גיד שרי ר' יהודה לגמרי ולא שייך למימר ביה נאמנות כדפירשתי *ועוד דאי בחלב דגיד איירי הוה ליה לאקשויי ממתני' לשמואל דשרי לדברי הכל והכא אסר לר"ה ולשנויי דמותר דקאמר שמואל מן התורה קאמר כדמשני לעיל אברייתא ועוד דהול"ל עליו ועל חלבו אי אחלבו דגיד קאי אלא בסתם חלב איירי ופליגי דרבי מאיר סבר דאין נאמנין בגיד הנשה דצריך חטיטה ואיכא טירחא ובחלב נמי אע"ג דליכא טירחא כולי האי כמו בגיד החמירו עליה שלא להאמינו כיון דחמיר איסוריה ואיכא ביה נמי טירחא לכך אין נאמנין ולרבי יהודה נאמנין בגיד משום דלא בעי אלא גמימה ובחלב נמי אע"ג דאיכא ביה טירחא טפי מבגיד לרבי יהודה מכל מקום לית ביה טירחא כמו בגיד לרבי מאיר: **חזרו** לומר נאמנין. אגיד קאי ולא אחלב: **חלב** מאן דכר שמיה. לעיל (דף פט:) דקאמר רבי יהודה אינו נוהג בטמא וחלבו מותר לא פריך הכי משום דחלבו מותר מילתא באפי נפשיה היא כדמפרש שמואל (לעיל צב:) אבל הכא חדא מילתא היא ונאמנין עליו ועל החלב דנאמנין קאי אתרוייהו ומשמע דבתרוייהו קאתי לפלוגי עליה דרבי מאיר:

חיתוכה

פסחים עד:

[פי' שהוא הנקרא מתייס ונתקבץ שם הדם והפריש הבשר]

אין זה פירש"י שלפנינו ועיין רש"א

[עיין לעיל במשנה]

לעיל לא. פסחים סג:

[לעיל נב:]

עיין רש"ל

[יבמות לט:]

פסחים כב.

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואי לא אסיר גופא אמר רב יהודה אמר שמואל:

גליון הש"ס

גמ' והלכתא כרבינא לקולא. ועיין [illegible] בכלל כה [illegible] ע"ב ודף לג ע"ב ודף עח ע"ב:

רבינו גרשום

ואידך האי דלא קא מסרחן. כלומר האי דאסר סבר האי דלא קא מסרחן כו': ואידך האי דלא קא בריין: משום אל תטוש תורת אמך. כלומר צווי חכמים דהא חזינן דמחלוקת חכמים היא דחד אסר: שריין בלא קליפה. משום דמא: אומצא ביעי ומזרקי כו' אומצא דאסמיק. שמכין את הבהמה בחייה ונצרר הדם באותו מקום: מישב שייבי ליה. כלומר הגחלים שואבים הדם ממנו: וכן ביעי. ביצים של בהמה ראית בהו שורייקי סומקי: וכן מזרקי. גידים גדולים שבצואר שהן מלאין דם: רישא בכיבשא. כלומר כשרוצין לגרד שער מראש של בהמה טומנין אותו ברמץ שיהא השער רך לגרד וכשטומנין אותו אותביה אבית השחיטה וכו' ואיכא דאמר כשצולין אותו בתנור שלם אותביה אבית השחיטה וכו': מקוה קוו ואסיר. כלומר הדם קווי במקום אחד ואין יוצא חוץ ואסיר: אי דץ ביה מידי. כלומר שלא יסתם הנקב: היכא דפרעי טבחי. כלומר מקום שמתחילין השופי לחתוך כשמנקרין אותו: אמר רב כהנא אקלודי מיקלד. כלומר קנוקנות הן שמפצלין סמוך לבשר: כאן לעברו. כלומר מן הטבחות עד שימצא כזית: כשעורה במקום אחד. כלומר אפי' כשעורה במקום אחד מלקין אותו כזית אפי' בשלש מקומות: אכשור דרי. מעיקרא סברוה כר"מ דמחמיר דאמר צריך שיטול את כולו ולפיכך אין נאמנין דמחמרין [בהו] ולבסוף סברוה כר' יהודה דאמר דיקיים בו מצות [נטילה] וא"צ להטם אחריו ולפיכך מקילינן בהו ונאמנין: מעיקרא סברוה כר' יהודה. כלומר מעיקרא נאמנין דסבירא לן כר' יהודה דמיקל לפיכך מהימנינן להו ולבסוף סברוה כר"מ דמחמיר כמה הוו דכירי ליה לדר' יהודה דמיקל לא הוו מהימני דמקילי אינשי בגיד הנשה והשתא דאנשיוה לר' יהודה מהמירי אינשי כר"מ ומהימני: מפני שמקומו ניכר כו': א) מעיקרא סברינן. כלומר דלא חיישינן שמא מזבין ליה לישראל במקומו דגיד הנשה ניכר ולבסוף סברינן דכיון דמקומו ניכר מיחזי כגונב דעתו של עובד כוכבים דגיד עץ בעלמא הוא: אילימא במקום שאין מכריזין כו'. כלומר שאין רגילין באותו מקום להכריז כשיש טרפה לישראל נפל בישרא לבני חילא כדחזינן לקמן אפי' התוכה נמי דאין ניכר

א) דברי רבינו בזה מסולי סכנה דהיכן מליטו חילוק כדין זה בין מעיקרא וביו לבסוף ואולי דגירסא אחרת היה לו לרבינו בכאן.

חתוכה נמי לישדר ליה דהא לא אתו למזבן מיניה אלא במקום שמכריזין שלימה נמי לא לישדר ליה דחתיך ליה ומזבין ליה אי בעית אימא במקום שמכריזין ואי בעית אימא במקום שאין מכריזין איבעית אימא במקום שמכריזין חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר ואי בעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים והא דשמואל *לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דשמואל הוה קא עבר במברא א"ל לשמעיה פייסיה למבוריה פייסיה ואיקפד מ"ט איקפד אמר אביי תרנגולת טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה רבא אמר אנפקא אמר ליה לאשקויי ואשקייה חמרא מזיגא *וכי מכללא מאי למ"ד טרפה הואי א"ל אמאי תשהא איסורא למ"ד אנפקא א"ל לאשקויי אנפקא חייא משמע תניא היה ר' מאיר אומר *אל יסרהב אדם לחבירו לסעוד אצלו ויודע בו שאינו סועד ולא ירבה לו בתקרובת ויודע בו שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני אא"כ הודיעו ולא יאמר לו סוך שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר איני והא עולא איקלע לבי רב יהודה פתח לו חביות המכורות לחנוני אודועי אודעיה ואיבעית אימא שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה דבלאו הכי נמי פתוחי מפתח ליה ת"ר לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו ואם יש שם חבר עיר מותר ת"ר לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה בכלל של חיה שחוטה מפני ב' דברים א' מפני שמתעהו וא' מפני הסכנה *ולא ישגר אדם לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד ששיגר לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחין ונכנסו מצאה שהיא של יין וחנק את עצמו *ואין האורחין רשאין ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעה"ב אא"כ נטלו רשות מבעה"ב ומעשה באחד שזמן ג' אורחין בשני בצורת ולא היה לו להניח לפניהם אלא (א)כשלש ביצים בא בנו של בעה"ב נטל אחד מהן חלקו ונתנו לו וכן שני וכן שלישי בא אביו של תינוק מצאו שעוזק א' בפיו ושתים בידו חבטו בקרקע ומת כיון שראתה אמו עלתה לגג ונפלה ומתה אף הוא עלה לגג ונפל ומת א"ר אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו ג' נפשות מישראל *מאי קמ"ל דכולה ר"א בן יעקב היא ת"ר *השולח ירך לחבירו שלימה אינו צריך שיטול הימנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה ובעובד כוכבים בין חתוכה ובין שלימה א"צ ליטול הימנה גיד הנשה ומפני ב' דברים אמרו אין מוכרין נבילות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמתעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר ולא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר זה בשר מפני ב' דברים

אחד

רש"י

חתוכה נמי לישדר · עם גידה דליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל דהא לא זבני מיניה דחיישינן לטרפה : אלא במקום שמכריזין · שישראל מותר ליקח שם באותו מקום מן העובד כוכבים כיון שלא הכריזו דלמאי ניחוש לה הטבחים ישראלים הם ולטרפה ליכא למיחש דהא לא הכריזו היום : שלימה נמי לא לישדר ליה · עד שיטול גידה דאע"פ שמקומו ניכר איכא למיחש דלמא חתיך לה עובד כוכבים ומזבין וסבור זה שנטל גידה : חיתוכא דעובד כוכבים · בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך רבי בשולח ירך לחבירו על יד עובד כוכבים ולא עשה בה חותם דכשרה היא אם היא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת הגיד אבל בדבר אחר שחיתוך עובד כוכבים וחיתוך ישראל שוין בו אסור עד שיהא בו חותם : ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין · ודקשיא לך חתוכה נמי לישדר דהא לא זבין לה ישראל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ואותו הרואה שזה נתנה לו נוקח סימנו וכסבור ניטל גידה : ואיבעית אימא · טעמא דמתני' דאמר חתוכה לא לישדר עם גידה : משום דגונב דעתו · דעובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלו וגמלא מחזיק לו טובה חנם : פייסיה למבוריה · תן שכרו לבעל המעבורת : מברא · ספינה רחבה שעוברין בה את הנהר : במר דשחוטה · בחילוף שחוטה בחזקת שחוטה והכירו בבכורות (דף ל:) שהוא טבחא דמזבין תרבא דאטמא במר דכנתא ולי נראה דלשון תמורה הוא (ב) דהאי דטרפה לאו דוקא דטרפה בשחוטה לא מיחלפא אלא כלומר טרפה שחוטה נתן לו במר דכשרה שחוטה: ואשקייה חמרא מזיגא · והעובד כוכבים סבור שהיין חי : וכי מכללא מאי · מה לנו אי איתמר מכלל אי בפירוש הא מהא כללא שפיר שמעינן ולמאי אשמעינן גמרא דלאו בפירוש אתמר ומה יש לנו לגמגם בכלל זה : למ"ד טרפה הואי · איכא למימר דלאו משום גניבות דעת איקפיד אלא משום דאשהייה גביה עד השתא : אנפקא חייא משמע · משום יקרא דידיה איקפיד שעבר על דבריו : לא יסרהב · לא יפציר בו הואיל ויודע שלא יעשה משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה בחנם כסבור שמן הלב מסרהב לו כן : ולא יפתח לו כו' · כל חביותיהם מגופות היו וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלמה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תאחר חבית זו חסרה ותתקלקל יינה וזה ימסרנה מיד לחנוני שימכרנה לו : אא"כ הודיעו · מכרתיה לחנוני ואיני נפסד : לא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוך שמן · מפני שיודע בו שאינו סך וגונב דעתו כסבור שיש בו שמן : ואם בשביל כבודו · של אורח להודיע לבריות שחביב הוא עליו מותר : המתקשקש · חסר לפי שזה סבור שהוא מלא : שמתעהו · גונב דעתו : ואם יש שם חבר עיר · חבורות עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהן שיאמרו כמה חשוב זה שזה מכבדו כ"כ : מותר · דגדול כבוד הבריות : סנדל · של עור בהמה שמתה* (חיה) מאליה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה : חיה שחוטה · בריאה שחוטה : הסכנה · שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור : ושמן צף על פיה · כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם : וחנק את עצמו · שלא היה לו מה להאכילם ובוש מהם : שעוזק · סוגר כמו ויעזקהו (ישעיה ה) : שלימה אין צריך ליטול · מפני שניכר שלא ניטל והאוכלה נוטלו : ובעובד כוכבים בין שלימה כו' · לקמיה מפרש לה : אין מוכרין טרפה לעובד כוכבים · בסתם אא"כ הודיעו שהיא טרפה דתו ליכא גניבת דעת ובמקום שאין מכריזין דליכא למיחש לשמא ימכרנה לישראל או במקום שמכריזין וביום שהכריזו הכי מתוקמא לקמן :

אחד

תוספות

חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע · פירש בקונטרס דחיתוך דעובד כוכבים בירך אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך רבי בשולח ירך על יד עובד כוכבים לחבירו ולא עשה בו חותם דכשרה היא אם חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר חטיטת גיד עכ"ל ותימה דאם כן לוקמיה אף כשאין מכריזין וחתוכה לא לישדר ליה דלמא אתי ליזדבוני לישראל דכיון דחיתוך דישראל מידע ידיע לא יחוש ישראל הבא לקנותה שמא טרפה היא דאם כן למה פתחה וחתכה כדרך שעושין כדי ליטול הגיד וכי תימא דחיים ישראל שמא אחר כך נודע לו שהיא טרפה דא"כ מטעם זה נאסור בשולח ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים שמא נזדמנה לעובד כוכבים ירך אחרת שלא נודע לישראל שהיתה טרפה עד אחר שניטל גידה והחליפה בזאת וי"ל דכולי האי לא חיישינן דלא שכיח שיזדמן כך ליד עובד כוכבים אבל היכא דישראל שלח לעובד כוכבים חיים ישראל במקום שאין מכריזין אע"פ שניטל גידה דלמא דלכך שלחה לעובד כוכבים לפי שנודע לו אחר ניקור דטרפה היא : טרפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה · וא"ת לעולם אימא לך דמותר לגנוב דעתו של עובד כוכבים ואיקפד משום דאמר לו לעובד כוכבים שחוטה היא ואיכא למיגזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ממנו וי"ל דמ"מ איכא למידק מיניה דאסור לגנוב דעתו דאי שרי ליכא למיחש שמא יקנה ממנו ישראל דיחוש לגנוב דעתו של עובד כוכבים אומר כן :

גרשום

ניכר גיד הנשה בירך לישדר ליה דבמקום שאין רגילין להכריז אין קונין בשר על הכל מעובד כוכבים · אלא במקום שמכריזין כלומר במקום שרגילין להכריז כשיש טרפה לישראל: שלימה נמי לא לישדר דילמא מחתך ליה כו' דבמקום שרגילין להכריז ביום שאין מכריז קונה ישראל בשר מא"י ושמא מחתך לה ואין מקומה ניכר ומוכר אותה לישראל : איבעי' אימא במקום שמכריזין ואי פרכת שלמין לא לישדר דילמא מחתיך לה ומזבין לה לישראל חיתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע: ואיבעית אימא מקום שאין מכריז ואי פרכת חתוכה נמי לישדר דלא אתי למיזבן מיניה גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר כו' : ואיבעית אימא משום דקא גניב ליה לדעתיה כלומר למה אמרי' שולח אדם ירך לעובד כוכבים שלימה אין חתוכה לא דגיד עץ בעלמא הוא [משו"ה] משדר ליה שלימה א) כגונב ליה לדעתיה דמקומו ניכר אבל אי משדר חתוכה גניב ליה לדעתיה דסבר ישראל עצמו חתכה ונטל ממנו גיד הנשה והכל כשר : תרנגולת טרפה יהב ליה כו' כלומר בשכר המעבר וא"ל לאחר דשחוטה כשרה הוות : אנפקא א"ל לאשקוייה כלומר יין חי א"ל שמואל לשמעיה לאשקוייה ואשקייה יין מזוג · וא"ד אנפקא זהו אספרגוס : דאי מכללא מאי כלומר אמרת והא דשמואל לאו בפירוש איתמר דאסור לגנוב דעת הבריות אלא מכללא דמעברא דאיקפד בשביל שמעיה דנתן לא"י תרנגולת טרפה בכלל שחוטה מהאי קפידא איתמר משמיה דשמואל ב)אפי' איתמר משמיה מההוא קפידא מאי ודאי כן הוא ואינו דאיקפד אי לאביי תרנגולת כו' כלומר אפי' דחזינן דאיקפד לא אמרינן משמיה בפירוש דאסור לגנוב דעת הבריות אי משום דאיקפד לא איקפד בשביל דגנב דעתו של א"י אלא א"ל לא ליבעי ליה כו' אי לרבא אנפקא חייא משמע כלומר שאינו מזוג ומיחזי כגזל גמור : ולא ירבה בתקרובת' כלומר לא ישגר לו דורונות: לא יפתח לו חביות כו' כלומר הוא מכר לחנוני והחנוני עומד לפותחן למוכרן מיד ובא אוהבו לביתו ויבקש ממנו מכור לי יין מאותו חבית אל יאמר לו אם לא בשביל אהבתך לא הייתי פותחו וגונב דעתו שהחנוני עתיד למוכרו : ואל יאמר לו סך שמן · כלומר שמן יהיה בידו ואין בו כלום שהריק השמן ממנו אל יאמר לו רוצה [אתה] לסוך שמן מן הפך הזה ואין בו כלום וגונב דעתו : ואם בשביל כבודו' כלומר ישבו שם בני אדם וחולק לו כבוד בשביל בני אדם: לגין המתקשקש כלומר שאין בו אלא מעט יין : ואם יש בו חבר עיר · כלומר תלמיד חכם ודאי בשביל כבודו הוא עושה ואין לו יכולת למלאנו יין מותר : סנדל של מתה · כלומר סנדל של עור בהמה שמתה מאיליה בכלל סנדל שנשחטה שאין סנדל של מתה טוב כשל שחוטה: מפני הסכנה' שמא נשכה נחש וישב הארס בבשר(אדם)' ושמן צף על פיה כלומר יין ומיעוט שמן על היין : והניח בפניהם כשלש ביצים' כלומר פת כשלש ביצים' שהוא כלומר שהוא כוסס : חתוכה צריך ליטול הימנה גיד הנשה · כלומר כיון דהירך חתוך סבר בר ישראל חברו שגיד הנשה מנוקר ממנו ולא יטלנו : אחד מפני האנסין' כלומר שמא יעשה לו אונס לטבח ישראל ליתן

משנותן

א) נראה דצ"ל אי מסדר ליה שלימה לא גניב ליה לדעתיה דהא מקומו ניכר אבל וכו' · ב) נראה דצ"ל איתמר משמיה דשמואל דאסור לגנוב דעת הבריות אפי' כו' כן הוא דהא"ה אמאי איקפיד : אי לאביי וכו' ·

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יד ועי' בכ"מ טוש"ע יו"ד סימן סה סעיף יא:

מא ב ג ד מיי' פ"ב מהל' דעות הל' ו ופי"ח מהל' מכירה הל' א ג סמג לאוין קנה טוש"ע ח"מ סימן רכח סעיף ו:

מב ה ו טוש"ע שם סעי' ז:

מג ז מיי' פ"ב מהל' דעות הל' ו טוש"ע שם סעיף ח:

מד ח מיי' פ"ז מהל' ברכות הל' י טוש"ע א"ח סי' קע סעיף יט:

מה ט מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יד וע"ש סמג לאוין קלט קמא טור ש"ע י"ד סימן סה סעיף יא:

מסורת הש"ס

[ברכות מ: ושם נסמן]

[ברכות יב: ושם נסמן]

[מס' ד"א פ"ח תוספתא ב"ב פרק ו]

[תוס' ב"ב שם מס' ד"א פ"ח]

[שם פ"ט]

[illegible]

[דוגמתו לקמן קד: וע"ש ובפרש"י שם ובכריתות כג: ובנדה יט: ע"ש ובשבת קג. הא מני רבי יוסי וכו' כולם ר"י היא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לפניהם אלא (כשלש) תא"מ וכ"ב ס"א שלש : (ב) רש"י ד"ה במר וכו' דלשון תמורה סוא האי טריפה כצ"ל ואות ד' נמחק :

יעב"ץ מ"ז

אחד מפני האנסין ואחד שמא מוכרין לו נבלות וטרפות אמר מר ובעובד כוכבים בין שלימה בין חתוכה אינו צריך ליטול הימנה גיד הנשה במאי עסקינן אילימא במקום שמכריזין חתוכה אמאי אינו צריך ליטול הימנה גיד הנשה כיון דלא אכרוז אתי למיזבן מיניה אלא פשיטא במקום שאין מכריזין אימא מציעתא מפני שני דברים אמרו אין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל אחר ואי במקום שאין מכריזין הא לא אתי למיזבן מיניה אלא פשיטא במקום שמכריזין אימא סיפא לא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר זה בשר מפני שני דברים אחד מפני האנסין ואחד שמא מוכרין לו נבילות וטרפות ואי במקום שמכריזין אי איתא דהוה טרפה אכרוזי הוו מכרזי אלא פשיטא במקום שאין מכריזין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין מציעתא במקום שמכריזין אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין מציעתא במקום שמכריזין רבא אמר כולה במקום שמכריזין רישא וסיפא שהכריזו מציעתא שלא הכריזו רב אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין ומציעתא "גזירה שמא ימכרנה בפני ישראל היכי מכרזינן אמר רב יצחק בר יוסף נפל בישרא לבני חילא ולימא נפל טריפתא לבני חילא לא זבני והא קמטעי להו "אינהו הוא דקמטעו נפשייהו כי הא דמר זוטרא בריה דרב נחמן הוה קאזיל מסיכרא לבי מחוזא ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא פגעו אהדדי הוא סבר לאפיה הוא דקאתו אמר להו למה להו לרבנן דטרוח ואתו כולי האי א"ל רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן א"ל רבא מ"ט אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה א"ל והא קא מטעינן ליה איהו הוא דקא מטעי נפשיה ההוא טבחא דא"ל לחבריה

אי

אחד מפני האנסים · שעובד כוכבים אנס הוא ומעכב הדינר בידו וגוזל את הטבח: כיון דלא אכרוז · היום והכל יודעים שאין היום טרפה באיטליז: אתי למיזבן מיניה · ואוכלה בגידה כסבור שניטל: אלא פשיטא במקום שאין מכריזין · דלא זבני מיניה אימא מציעתא כו': אלא במקום שמכריזין · והיום אירע להם אונס שלא הכריזו הלכך אתי ישראל למיזבן מיניה: אכרוזי הוו מכרזי · ומדלא אכרוז לאו טרפה היא ויאכל ומה בכך: רבא אמר כולה במקום שמכריזין · רישא דקתני ובעובד כוכבים אפילו חתוכה אין צריך ליטול כשהכריזו היום שאותו היום לא יקח ישראל בשר מעובד כוכבים וסיפא נמי דאסור לשלוח דינר ביד עובד כוכבים כשהכריזו היום דהואיל ויש טרפה ימכרנה לו: מציעתא בשלא הכריזו · שאירע להם אונס ולא הכריזו על טרפה שנפלה לידם לפיכך אסור למוכרה לעובד כוכבים שמא ימכרנה לישראל דהואיל ומקום שמכריזין הוא והיום לא הכריזו אתי למזבן מיניה: כולה במקום שאין מכריזין · ולא זבין ישראל מעובד כוכבים בשר הילכך רישא א"צ ליטול גידה וסיפא נמי אסור לשלוח עובד כוכבים וליקח בשר דכיון דאין מכריזין יש לחוש שמא יש טרפה באיטליז ואין אנו יודעין: ומציעתא · דקתני אסור למכור לעובד כוכבים אם לא הודיעו: גזירה שמא ימכרנה לו · הטבח בפני ישראל וזה הרואה לא שמע מן הטבח שהיא טרפה סבור שהיא כשרה ומיהו ברישא גבי שולח ירך לעובד כוכבים לא גזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקחנה מידו ויאכלנה בגידה דבשלמא גבי מכירת טבח באיטליז קמזבין ליה לעובד כוכבים התם ישראל טובא קיימי וחזו וחיישינן דלמא חד מינייהו הדר וזבין לה מיניה אבל שולח לעובד כוכבים בביתו הוא ומי ראה ואת"ל יראנה אדם לא גזרינן כולי האי שמא יקחנה זה דכ"ע לא זבני בישרא ותנא דמתני' פליג אתנא דברייתא וגזר בה כדאוקימנא לעיל גזירה שמא יתננה לו כו': נפל בישרא לבני חילא · בא לידינו בשר לעובדי כוכבים: לא זבני · דגנאי הוא להם מאחר שאין אנו רוצים לאוכלה: אינהו הוא דקא מטעו אנפשייהו · דלא מסיילי אי טרפה אי כשרה והאי דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני דאומר לו בשבילך אני פותחם דודאי גונב דעתו: הוו אתו לסיכרא פגעו אהדדי · וכסבור מר זוטרא שלקראתו יצאו: כולי האי · יצאתם יותר מדאי: לא הוה ידעינן · ולעשות עסקינו ונלך למקום אחר יצאנו: דאחלישתיה לדעתיה · שהיה סבור תחלה שכבדוהו: והא קמטעינן ליה · אם לא הייתי מגלהו היה מחזיק לנו טובה חנם: איהו הוא דמטעי אנפשיה · אחרי שלנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו:

אי

אמר אביי אין רישא וסיפא במקום שאין מכריזין · תימה לאביי ורבא ורב אשי ברישא היכי מסדר ליה חתוכה הא לעיל אמרי' חתוכה אסור גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אי נמי משום דגניב ליה דעתיה וי"ל דלית להו להנך שינויי אלא שינויא קמא דאוקי במקום שמכריזין וחיתוך דעובד כוכבים מידע ידיע ובהגס פירש בקונטרס אמילתיה דרב אשי דפליג תנא דמתני' אתנא דברייתא דיכול לומר רב אשי (א) בשינויא קמא דלעיל כדפרישית והא דקתני מציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים מפני שמטעהו דוקא במכירה הוא דאסור לפי שהעובד כוכבים נתן מעות בתורת שחוטה אבל בשולח דורון לא חיישינן וסיפא דחייש שמא ימכרו לו נבלות וטרפות לא שימכרו בתורת שחוטה אלא שמא ימכרו לו ויודיעוהו שהיא טרפה והעובד כוכבי' לא יגיד לו ולהא חיישי אמוראי דהכא והא דקתני ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל לאביי ורבא איירי במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דלמא הדר זבין לה ישראל מיניה אפילו במכירת טבח באיטליז דאיכא ישראל טובא ורב אשי חייש כיון דטובא ישראל קיימי התם דילמא חד מינייהו הדר זבין לה מיניה כדפירש בקונטרס ומיהו להאי שינויא דמשני לעיל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל קשה רישא דהך ברייתא ודוחק לומר דפליג ומפרש ר"ת דלעיל במתניתין איירי באומר הישראל לעובד כוכבים שהיא מנוקרת והתם הוא דאסור משום דגונב דעתו אבל שלימה הא חזי ליה עובד כוכבים שלא ניטל הגיד אע"פ שישראל אמר לו שניטל יודע עובד כוכבים שהוא משקר ולכך חיישינן נמי בחתוכה שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ישראל מן העובד כוכבים אף במקום שאין מכריזין ויאכלנה בגידה ולא חייש דלמא טרפה היא מאחר שאומר ישראל בשעה שנותנה לעובד כוכבים שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שראוי לעצמו דאפי' יהא מותר לגנוב דעת העובד כוכבים מ"מ לא מסיק אדעתיה שלהטעותו אומר לו כן והא דדייק מדאיקפד שמואל דאסור לגנוב דעתו יודע היה שמואל שבגנעא נתן לו ולא היה לו לחוש שמא ראה ישראל אחר אלא משום גניבת דעתו וברייתא דקתני ובעובד כוכבים בין חתוכה ובין שלימה א"צ ליטול הימנה גיד הנשה התם כשנתן לו סתם ולא אמר לו שהיא מנוקרת דאיהו דאטעי אנפשיה וגם ליכא למיחש דלמא חזי ליה ישראל וזבין ליה מן העובד כוכבים דבמקום שאין מכריזין איירי וחיים שמא אחר שניטל הגיד טדע לו שהיא טרפה ולכך נותנה לעובד כוכבים אבל היכא דאמר לעובד כוכבים שהיא מנוקרת לא חיים דלמא טרפה היא דאי טרפה היא מאי נפקא מיניה דניקור הרי אינה ראויה לעצמו ומציעתא דאין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים *היינו כשאומר לו דכשרה היא ולכך אסור משום דמטעהו וגם משום שמא יקנה ישראל ממנו במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל במקום שאין מכריזין לא חיישינן דאפילו ראהו שמכר לו הישראל כך קא חשיב ישראל הרואה דלהשביח מקחו אומר לו כן דכשרה דמיה יקרים דראויה לימכר לישראל אבל כשאומר דניטל גיד הימנה לא שייך טעם זה דלא עדיפא בהכי ורב אשי סבר דאפילו במקום שאין מכריזין חיישינן דישראל השומע לא אסיק אדעתיה דלהשביח מקחו אומר כן וא"ת ולפלוג וליתני בדידה בגיד ובמקום שאין מכריזין דבהכי איירי רישא לאביי דכשאומר לו שהיא מנוקרת אין לשלוח עד שיטול הימנה גיד הנשה מפני שני דברים אחד מפני שמטעהו ואחד שמא יחזור וימכרנה לישראל וי"ל דנקט נבלה וטרפה לרבותא דקא ס"ד דלא אסור מפני שמטעהו כשמוכר לו בחזקת שחוטה לפי שיודע דלהשביח מקחו אומר כן:

אינהו דקא מטעו אנפשייהו כי הא · פי' בקונטרס והא דקתני לעיל מפני שמטעהו במוכר לו בחזקת שחוטה וכן הפותח חביות המכורות לחנוני כשאומר לו בשבילך אני פותחן דודאי גונב דעתו ואין נראה דהא אלא אם כן הודיעו קתני דמשמע אפילו בסתם אסור ולא שרי אלא בכה"ג ועוד דמאי פריך מרב יהודה דפתח ליה לעולא דהא ודאי שלא היה מטעהו רב יהודה לומר לו בשבילך אני פותחן לכך נראה דהתם בסתם ואסור משום דאין לאורח לאסוקי אדעתיה דמכורות לחנוני אבל הכא איבעי [להו] לאסוקי אדעתייהו דטרפה היא ומר זוטרא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שלא לקראתו היו באים אלא לצורך עצמם:

והא קא מטעינן ליה · וא"ת והא אין זה טעות כיון דבלאו הכי היו באים לכבודו כדקאמר ליה טפי הוה טרחנא דכה"ג אמרינן לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה וי"ל דלא דמי כלל דלעיל נהי דליכא פסידא כל כך במה שפותחן כיון שהיו מכורות לחנוני מ"מ בעבורו פתחן וכיון דאפילו לא היו מכורות היה פותחן בעבורו לא הוצרך להודיעו כלל אבל הכא לא באו כלל בעבורו:

אכן

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יד וסמ"ג לאוין קלט קמא טוש"ע יו"ד סי' סב סעיף יא:

מז ב (מיי' פ"ד מהל' מכירה) טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ה:

רבינו גרשום

משנותן לאחרים: אלא פשיטא במקום שאין מכריזין כלומר במקום שאין רגילין להכריז באותו מקום אין קונה על הכל ישראל מא"י בשר לפיכך בא"י בין שלימה ובין חתוכה אין צריך ליטול ממנה גיד הנשה דלא אתי ישראל מיזבן מיניה · אלא פשיטא במקום שמכריזין כלומר במקום שרגילין להכריז ביום שלא הכריזו לא ימכור לו נבלות וטרפות לא"י שמא יחזור וימכרנה לישראל · ומצעתא בשלא הכריזו כלומר במקום שרגילין להכריז ביום שלא הכריזו אין מוכרין נבלות וטרפות לא"י שמא ימכרנה לישראל ורב אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין · ואי פרכת (אי) במקום שאין רגילין להכריז אמאי אין מוכרין נבלות וטרפות לא"י והא לא אתי ישראל למיזבן מיניה גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל: אינהו הוא דקא מטעו כו' כלומר הן יודעין שטרפה והא דלא קא מכרזי נפל טרפתא לבני חילא כי היכי דלא מימאסו: הא קא מטעינן ליה · כלומר דאנן אמרי' לית דאנן נפקינן לקדמותיה וקא מטעינן ליה: איהו הוא דקא מטעי נפשיה כלומר שהוא יודע דלא נפקינן לקדמותיה ואף על פי כן קאמר אמאי איצטער רבנן:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר וכו' דיכול לומר רב אשי כשינויא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אמר וכו' היינו כשאומר לו דכשרה היא · עי' לקמן דף קו ע"א ובמהרש"א שם:

אי הוות פייסת מינאי מי לא ספיי לך משור של פטם דעבדי אתמול א"ל אכלי משופרי שופרי א"ל מגלך א"ל זובן פלוני עובד כוכבים וספא לי א"ל תרי עבדי והוא טרפה הוה אמר רבי בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן אנו נאסור כל המקולין רבי לטעמיה דאמר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר איכא דאמרי אמר רבי מפני שוטה זה דאיכוון לצעוריה לחבריה אנו נאסור כל המקולין טעמא דאיכוון לצעוריה לחבריה הא לאו הכי אסור והתניא רבי אומר *מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר שאני הכא דאיתחזק איסורא *אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור מיתיבי רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר נמצא ביד עובד כוכבים שאני תא שמע *תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים תא שמע *מצא בה בשר *(אם חי) הלך אחר רוב טבחים ואם מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר וכי תימא הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר ונחזי אי דעובד כוכבים נקיט ליה אי דישראל נקיט ליה הכא במאי עסקינן בעומד ורואהו תא שמע *נמצא בגבולין אברים נבלות חתיכות מותרות וכי תימא הכא נמי בעומד ורואהו אברים נבלות אמאי מידי הוא טעמא אלא לרב הא איתמר עלה רב אמר מותרות משום נבלה ולוי אמר מותרות באכילה והא דרב *לאו בפירוש אתמר אלא מכללא אתמר דרב הוה יתיב אמברא דאישתטית חזיא להוא גברא דהוה קא מחוור

רש"י

אי הוות פייסת מינאי · אם היית שלם עמי שונאים הוו זה לזה : דעבדי אתמול · ששחטתי אתמול : שעשה שלא כהוגן · שמכר טרפה לעובד כוכבים למוכרה במקולין והטעה את חבירו ולקח מן העובד כוכבים : אנו נאסור · בתמיה מליקח בשר היום מן העובד כוכבים במקולין הואיל ורוב טבחי ישראל : מקולין · מייסל"ת : מקולין וטבחי ישראל · כלומר מקולין העומדין בעיר וטבחי ישראל מתעסקין בהם : בשר הנמצא ביד עובד כוכבים · שם שלוקחו מן הטבחים להשתכר בו דהוא ודאי לא שחטה : מותר · דבתר רוב טבחים אזלינן ולטרפה ליכא למיחש דאם איתא דאיכא טרפה לא הוה מזבין ליה כדי למוכרה במקולין : דאיכוון לצעוריה לחבריה · ושקר דבר : אנו נאסור · היום את המקולין שבעיר וליקח בשר מן העובד כוכבים אף היום מותרים הואיל ולא הכריזו : ומקשינן טעמא דלצעוריה הא אמת דבריו נאסרין והתניא כו' וכיון דבחזקת היתר הן משום חד עובד כוכבים מי מתסרי כולהו : דאיתחזק איסורא · דטרפה וזה לא נזהר בה שהרי מכרה לעובד כוכבים ויש לחוש שמכר הימנה לעובדי כוכבים הרבה : שנתעלם מן העין · שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפילו היה מונח על שלחנו : אסור · שמא נתחלף בנבלה : נמצא ביד עובד כוכבים שאני · שהיתה בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטרפה לא מכרו לו למוכרה כאן אבל בשר המונח שמא עורבים חלפוהו : ספקו אסור · דנפקא לן מקראי בפרק בתרא דיומא (דף פד:) ובפ"ק דכתובות (דף טו·) כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וזה מן הקבוע לקח אבל נמצא דנייד הלך אחר הרוב דהשתא לאו קבוע הוא : מצא בה בשר · משנה היא *בעיירות עיר שישראל ועובדי כוכבים דרין בה : הלך אחר רוב טבחים · אם רובן ישראל כשר : ואם מבושל · אע"פ שהטבחים רובן ישראל אחר רוב אוכלי בשר שבעיר אזלינן דמבושל לאו מטבחים נפל ואפילו רוב טבחים ישראל אסור דשמא עובד כוכבים בשלו : אי עובד כוכבים נקיט ליה · אסור דבסתמא הוא בשלו אלא ודאי בנמצא מוטל לארץ קאמר וקאמר ברוב טבחי ישראל מותר : בעומד ורואהו · משעה שנפל מיד האדם לשם ובעודו ביד הבעלים לא נאסר ואפי' היה עובד כוכבים דהא נמצא ביד עובד כוכבים מותר : נמצא בגבולין · משנה היא במסכת שקלים בשר הנמצא בעזרה אברים עולות שכן דרך לנתחה לנתחים נמצא בגבולין אברים נבלות שכן דרך לחתכה לאברים ולהשליכה לאשפה : חתיכות מותרות · וברוב טבחי ישראל קאמר וכיון דנתחכות לחתיכות ודאי לאכילה קיימי : מותרות משום נבלה · דלא מטמאי ואי אכיל לה לא לקי דספק הוא ומיהו באכילה אסורה ואילו אברים ניכהו מחזקינן להו בודאי נבלה ולקי : והא דרב · דנתעלם מן העין : אמברא דאישתטית · על מקום מעבר שלאותו נהר :

תוספות

אנן נאסור את כל המקולין · מקולין שם אותם עובדי כוכבים שלוקחין בשר מן הטבח להשתכר בו וקאמר דאין לנו לאסור מליקח בשר היום משאר מקולין ולחוש שכמו שמכרה לזה טרפה למוכרה במקולין אע"פ שלא הכריזו כן מכר לאחרים המוכרים במקולין או כמו שמכר זה הטבח טרפה כמו כן עשו שאר טבחים זה אין לחוש ושרו שאר מקולין הואיל ורוב טבחי ישראל לבד מההוא עובד כוכבים דזבנה מיניה : רבי לטעמיה דאמר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר · ולא חיישינן שמא יביא עובד כוכבים מנבלה שבביתו למכור במקולין או אם מכר אחד מן הטבחים טרפה לעובד כוכבים הבא לקנות ממנו לאכילה ולא כדי למכור במקולין אין לאסור בשביל כך מקולין דעובדי כוכבים דבתר רוב בשר אזלינן שקונים מטבחים ישראל כדי למכור במקולין שהיא כשירה : טעמא דאיכוון לצעוריה הא לאו הכי אסור והתניא כו' · פירוש דשרינן בשר הנמצא ביד עובד כוכבים דאזלינן בתר רובא ולא חיישינן שמא הביא נבלה מביתו למכור במקולין הכא נמי ניזיל בתר רובא ולא ניחוש לשאר מקולין ומשני שאני התם דאיתחזק איסורא פירוש הוחזק שיש איסור במקולין : אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור · ואפילו בעיר שיש בה רוב טבחי ישראל דחיישינן שמא עורבין אייתו נבלה מרובא דעלמא וחלפוה (א) וחומרא בעלמא הוא משום עובדא דהוה כדלקמן :

ספקו אסור · דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והא דקיי"ל* מדאורייתא חד בתרי בטיל היינו היכא שמעורב ואינו ניכר האיסור אבל הכא ידוע האיסור בדוכתיה וחנות המוכרת בשר נבלה ובדבר חשוב אפי' מעורב לא בטיל ואמר כל קבוע כו' כדאמר בפ' התערובת (זבחים עג·) גבי תערובת בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי דפריך ונמשוך ונקריב חד מינייהו ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני נמשוך בתמיה הוה ליה קבוע וכל קבוע כו' ועיקר הטעם אינו משום קבוע אלא משום דבעלי חיים לא בטלי כמו דבר שדרכו לימנות :

ובנמצא הלך אחר הרוב · וא"ת דבמקום שמכריזין והכריזו משום טרפה אחת אסרינן כל המקולין של עובדי כוכבים ולא אזלינן בתר דישראל דהוי רובא וכשר וכן במקום שאין מכריזין לא אזלינן בתר רוב כשרים ומיהו איכא למימר דהתם משום דמקולין הוו להו קבוע אבל קשה דבשר הנמצא ביד עובד כוכבים שלא במקולין אסור ביום שהכריזו ולא אמרינן הלך אחר הרוב אע"ג דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים דמסתברא דהא דאמר רבי לעיל מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר הייט במקום שמכריזין ולא הכריזו אבל הכריזו אסור אף על גב דקתני נמצא דמשמע שלא במקולין ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין לקנות מן העובד כוכבים במקולין אע"פ שרוב טבחי ישראל דחיישינן דלמא אתרמי לטבחי ישראל טרפה ולא אזלינן בתר רוב בהמות דכשרות אע"ג דלקמן שרי כבדי וכולייתא דשדו עורבי במעלי יומא דכפורי משום דהיתרא שכיח טפי ולא חיישינן דלמא של טרפות הן כדפירש בקונטרס התם לקמן משום דרוב בהמות אינן טרפות ונראה דתקנתא בעלמא הוא שעשו חכמים במקום שאין מכריזין שלא לקנות מן העובדי כוכבים לכתחלה אע"פ שרוב טבחי ישראל וכן במקום שמכריזין והכריזו שלא לקנות משום עובד כוכבים כי הסיא דאמר (נדה דף סא:) בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים דלמא אתי לזבוני לישראל אע"ג דמן הדין לא הוה לן למיחש דאזלינן בתר רובא :

הכא נמי כשנמצא ביד עובד כוכבים · וא"ת דאמר בפ"ק דפסחים (דף ט: ושם ד"ה הייט) תשעה צבורים של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל כו' הייט תשעה חנויות דספקו אסור פירש ואתא עכבר ושקל הייט סיפא והשתא כי שקל נמי עכבר מן הצבורים ליסתרי כי הכא דשרינן נמצא ביד עובד כוכבים דמה לי נמצא בפי עכבר ומה לי נמצא ביד עובד כוכבים דאזלינן בתר הרוב ויש לומר דהתם איירי שראינו שלקח מן הצבורים שנולד הספק במקום הקביעות ובפ' התערובת (זבחים דף עג:) דפריך ונכבשינהו (ב) וניניידו ונימא כל דפריש מרובא פריש ומאי קושיא והלא כיון דחזינן בשעה שפירש דמתייליד ספקא במקום קביעות הוי כמחצה על מחצה יש לומר דהתם פריך שנעשה בענין זה שלא נראה בשעה שיפרוש וא"ת דהתם משני גזירה שמא יקח מן הקבוע אמאי לא אסרינן הכא נמי גבי נמצא ביד עובד כוכבים משום גזירה שמא יקח מן הקבוע וכ"ת דהתם נמי אם פרשו מעצמם שרו אלא דלכתחלה הוא דאסור לעשות כן גזירה שמא יקח מן הקבוע דא"כ אמאי ירעו עד שיסתאבו כיון דפירשו מעצמם מותרים ותו הא דאמרינן התם* כוס של עובד כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורים פירש א' מהם לרבוא ומרבוא לרבוא מותרין למה לי נתערב ברבוא כיון דפירש הוא מותר דמרובו פריש אלא משמע דאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע ואין סברא לחלק בין קדשים ועבודת כוכבים לשאר איסורים וי"ל דהכא לא שייך כלל למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שהאיסור ידוע במקומו ואין חנות המוכרת נבלה מעורבת אלא ידועה במקומה אבל כשהאיסור מעורב אי שרי ליה כי פריש אתי ליקח מן הקבוע ודוקא התם שהאיסור מעורב בהיתר ור"ת היה מתיר כשנכנס זאב בעדר ודרס שנים או שלשה טלאים כל חד וחד מעטם כל דפריש מרובא קפריש ואין נראה אלא דוקא כשהאיסור ידוע כדפירשתי :

עין משפט נר מצוה

מח א ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יא יב סמג לאוין קמח טוש"ע י"ד סי' קי סעיף א:
מט ג מיי' שם הלכה יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' קי סעיף ג:
נ ד מיי' פ"ט מהלכות פסולי המוקדשין הל"ד

מסורת הש"ס

ב"מ כד:
פסחים ט: נדה יח: כתובות טו:
סנהדרין פ"ב [מ"ש פ"ב]
[צ"ל בעיירות]
[גיטין ט: וש"נ]
[לעיל מ"מ]
[לקמן ...]
זבחים ע"ג ע"ב
[דף עד·]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר רב וכו' מרובא דעלמא וחלפוה ואפילו בנסמה שלימה ותומרא בעלמא הוא קס"ד וכצ"ל נמחק: (ב) ד"ה הכא וכו' הייט טיפה וכו' וכבשינהו הנמידו:

רבינו גרשום

אי הוה פייסת מינאי כלומר אי הוה עבדת לי ניה נפשא : מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן · כלומר שמכר בשוק טרפה במקום שמוכרין כשרה אנו נאסור כל המקולין אע"ג דטבחי ישראל בשר שנמצא ביד א"י יהא אסור שמכרו לו טרפה : הא לאו הכי אסור כלומר היכא דאיכא טרפה אחת במקולין בשר שנמצא ביד א"י דאיכא למימר דאותה טרפה מכרו לו והתניא רבי אומר מקולין כו' שאני התם דאיתחזק איסורא כלומר כי איתחזק טרפה במקולין לא אמרי' בשר שנמצא ביד עובד כוכבים מותר : מיתיבי ר' אומר מקולין וטבחי ישראל כו' כלומר והא הכא דנתעלם מן העין ומותר : נמצא ביד עובד כוכבים שאני · כלומר דאמרי' ליה מאן יהיב לך הא בישרא · אי ישראל יהב ליה מותר ואי עובד כוכבים יהיב ליה אסור : ובנמצא הלך אחר הרוב כלומר אע"ג דנתעלם מן העין : ת"ש מצא בה בשר כלומר בעיר מצא הלך אחר הרוב טבחים כלומר כיון דרוב טבחים ישר' מותר ואי מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר כלומר ואם אומות העולם רוב אוכלי בשר הן אסור והא הבא חזינן אם חי הוא הלך אחר רוב הטבחים ואע"פ שנתעלם מן העין · וכי תימא הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים דהלך אחר רוב טבחים א"כ לפה אזלינן אחר רוב אוכלי בשר ניחזי אי עובד כוכבים נקיט ליה אי ישראל נקיט ליה כלומר אי עובד כוכבים נקיט ליה טרפה ואי ישראל נקיט ליה כשרה · בעומד ורואה כלומר לעולם אימא לך בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ואי פרכת והא קא חזינן הכא מצא בה בשר הלך אחר רוב טבחים ורוב טבחי ישראל ומותר בעומד ורואהו משעה שניטל הבשר מן מקולין עד שעה שנפל ת"ש נמצא בגבולין איברין כו' הכא המשנה בבשר שנמצא בעזרה [איירי] איברין שליפין הרי אלו עולה דודאי כיון דשלימין הן עולה הן שכן מצינו ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים: חתיכות של חטאת הן כלומר דחטאת יכולין לחתוך אבר לכמה חתיכות · נמצא בירושלים איברים שלמים כלומר שלמים הוו נאכלין בכל העיר · נמצא בגבולין איברין נבלות דודאי אם לא היו נבלות לא היו שלימות אלא ודאי נבלות הן והשילום לאשפה חתיכות מותרות דודאי כשרות היו ונפלו לאתר מכאן דאם לא היו כשרות לא היו חתוכות מ"מ חזינן הכא מצא בגבולין חתיכות מותרות אע"ג דנתעלם מן העין:מידי הוא טעמא אלא לרב' כלומר בתחלת ההלכה הא איתמר עלה רב אמר מותרות כלומר עלה דרב דמותרת משום נבלה דאינה מטמאה במשא אבל אסורה באכילה כיון דנתעלם מן העין: והא דרב לא בפירוש איתמר' כלומר מה דאמר רב אסור כיון דנתעלם מן העין אסור לאו בפירוש איתמר · אמעברא דאישטיא נהר: מחלל רישא כלומר רוחץ במים ראש של בהמה · יתי

*מהוור רישא נפל מיניה אזל אייתי סילתא שדא אסיק תרין אמר רב עבדי נמי הכי אסרינהו ניהליה אמרי ליה רב כהנא ורב אסי לרב דאיסורא שכיחי דהתירא לא שכיחי אמר להו דאיסורא שכיחי טפי *וכי מכללא מאי פרוותא דעובדי כוכבים הואי תדע דקאמר להו דאיסורא שכיחי טפי אלא *רב היכי אכל בשרא בשעתיה דלא עלים עיניה מיניה איבעית אימא [א]בציירא וחתומא ואי נמי [ב]בסימנא *כי הא דרבה ב"ר הונא מחתך ליה אתלת קרנתא רב הוה קאזיל לבי רב חנן חתניה חזי מברא דקאתי לאפיה אמר מברא קאתי לאפי יומא טבא לגו אזל קם אבבא *אודיק בבזעא דדשא חזי חיותא דתליא טרף אבבא נפוק אתו כולי עלמא לאפיה אתא טבחי נמי לא עלים רב עיניה מיניה אמר להו איכו השתא ספיתו להו איסורא לבני ברת לא אכל רב מההוא בישרא מ"ט אי משום איעלומי הא לא איעלים אלא דנחיש והאמר רב [ג]כל נחש שאינו כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול אינו נחש אלא סעודת הרשות הואי ורב [ד]לא מתהני מסעודת הרשות רב בדיק במברא ושמואל בדיק בספרא רבי יוחנן [ה]בדיק בינוקא כולהו שני דרב הוה כתב ליה רבי יוחנן לקדם רבינו שבבבל כי נח נפשיה הוה כתב לשמואל לקדם חבירינו שבבבל אמר לא ידע לי מידי דרביה אנא כתב שדר ליה עיבורא דשיתין שני אמר השתא חושבנא בעלמא ידע כתב שדר ליה *תליסר גמלי ספקי טריפתא אמר אית לי רב בבבל איזיל איחזייה א"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך אמר ליה °ושמואל מת אמר ש"מ נח נפשיה דשמואל ולא היא לא שכיב שמואל אלא כי היכי דלא ליטרח רבי יוחנן תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר [ו]בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן אמר ר' אלעזר והוא דאיתחזק תלתא זימני דכתיב °יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו בעא מיניה רב הונא מרב בחרוזין מהו א"ל אל תהי שוטה בחרוזין הרי זה סימן איכא דאמרי אמר רב הונא אמר רב בחרוזין הרי זה סימן רב נחמן מנהרדעא איקלע לגבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומא דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכוליתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי רב חייא בר אבין איתבד ליה כרכשא *(בי דינא) אתא לקמיה דרב הונא אמר ליה אית לך סימנא בגויה א"ל לא [ז]אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אי"ן אם כן זיל שקול רב חנינא חוזאה איתבד ליה גבא דבשרא אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סימנא בגויה אמר ליה לא אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול רב נתן בר אביי איתבד ליה קיבורא דתכלתא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה אית לך סימנא בגויה אמר ליה לא אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול אמר רבא *מרישא הוה אמינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרינן אבידתא בסימנא ולא

תורה אור

שמואל א כח · בראשית מב

מחוור · מחללו ומדיחו במים : סילתא · סל : עבדי נמי הכי · וכי דרך הוא כן שהמאבד חפץ אחד מוצא שנים כלומר אחרים הוו נמי התם ברישא : דהיתירא לא שכיחי · בתמיה האי נמי דהיתירא הוא : וכי מכללא מאי · לעיל קאי דאמרי לאו בפירוש איתמר מאי בין פירושא לכללא והא שפיר שמעינן מינה דכיון שנתעלם אסור מדאסר לרחם הגמלא : ומשני איכא בינייהו דליכא למיסמך אמילתא כולי האי דאיכא למימר ברוב טבחי ישראל מודה למותר והכא משום דפרוותא דעובדי כוכבים הואי · גמל פור"ט ושכיחי דאיסורא טפי : אלא רב היכי אכיל בשרא · הואיל ובהעלמה אסר ליה : ומשני בשעתיה · מיד כשנשחט : אתלת קרנתא · לכל חתיכה ג' קרנות ומשום סימן (א) שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו : חזא מברא · מעבורת הנהר שהיתה באה מעבר השני לעבר זה : אמר מברא אתי לאפאי יומא טבא לגו · סימן טוב הוא לעוברי דרכים כשהמעבורת באה לקראתן מאליה קודם שזימנוה יום טוב להם בבית אושפיזם באותה לילה כשילינו : אודיק בבזעא דדשא · הציץ דרך סדק שבדלת : איכו השתא · כלומר אם כשמירתכם השתא : ספיתו להו איסורא לבני בנתי · שהעלמתם עיניכם : דנחיש · אמעברא דאתא לאפיה דאמר יומא טבא לגו : כל נחש שאינו · סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם שאם תשקני אדבר בה ואם לאו לא אדבר בה : וכיונתן בן שאול · אם יאמרו *אליש עלו ועלינו* : סעודת הרשות · בפ"ח לע"ה באלו עוברין (פסחים מט·) : בדיק במברא · אם מזומנת לו אזיל ואם בקושי מוצאה לא אזיל : בינוקא · דשייל ליה פסוק לי פסוקיך : כולהו שני · דהוה רב קיים בבבל כי הוה כתב ר' יוחנן מארץ ישראל שאלה או תשובה היה כותב באגרתו לקדם רבינו שבבבל : אמר · שמואל : לא ידיע לי מידי דרביה אנא · לא אוכל לחפש דבר שאהיה אני בקי בו והוא לא שנאו ואהיה רבו : תריסר גמלי · לאו דווקא : ספקי טריפתא · מיני ספק טרפות ואני שמעתי הנך ספקי שופות טמאים דאלו טריפות (לעיל דף סג:) : בית תינוק ואשה · בנה בית או נולד לו בן או נשא אשה : אע"פ שאין נחש · שאסור לנחש ולסמוך על הנחש : יש סימן · סימנא בעלמא הוי מיהא דהאי מלתא בסחורה ראשונה אחר שבנה בית או שנולד התינוק או שנשא אשה סימן הוא שהולך ומצליח ואי לא אל ירגיל לצאת יותר מדאי שים לחוש שלא יצליח : תלתא זימני · הצליח או לא הצליח : יוסף איננו ושמעון איננו · הרי שתים אם את בנימין תקחו מיד עלי היו כולנה ואין לך לרה שאינה עוברת עלי : בחרוזין · מהו · נתן בשר בחרוזין ריסט"ש ונתעלם מן העין : אל תהי שוטה בחרוזים · בשאלה זו דודאי זה סימן לשון מורי ליסנא אחרינא אל תהי שוטה דבחרוזין הרי זה סימן : איכא דאמרי · לאו בעיא הוא אלא שמעתא אתמר אמר רב הונא כו' : שדו · היו משליכין : האידנא דהיתרא שכיח טפי · דהיום רוב שוחטים ישראלים הם ולספק טרפה לא חיישינן דרוב בהמות אינן טרפות : כרכשא · טבחיא : רב הונא ס"ל כרב רביה דאסר בהעלמה ולא קי"ל כוותיה בהא אלא אמתניתין סמכינן נמצא בגבולים מלא בה בשר ואע"ג דשכיחו בעומד ורואהו ושינויי דחיקי נינהו וכי קי"ל *הלכתא כרב באיסורי גבי פלוגתא דשמואל הוא דאמרינן אבל גבי מתניתין לא ורב כהנא הא קא חזינן דא"ל שקול אכול : קיבורא · לימוייש"ל : תכלתא · צריך להכירה שלא תתחלף בקלא אילן : דהא מהדרינן אבידתא · לכל אדם בסימנין ולא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן באלו מציאות (ב"מ דף כג:) : להכי

אסיק תרין אמר רב עבדי נמי הכי אסרינהו ניהליה · ואי לא אסיק אלא חד לא היה אוסר שהרי ראה שלא היה שם עורב והא לא הוה (ב) למיחש שמא שלו נאבד במים וזהו אחר אבל השתא דאסיק תרי אסרינן אע"פ שרוב טבחי ישראל הוו שם דחייש שמא עורב הביא מרובא דעלמא והייני דקאמר דאיסורא שכיח טפי כלומר במקומות הרחוקים שיכולים עורבין להביא משם ולקמן דשרי רב כהנא כבדי וכולייתא דמייתו עורבין ושדו משום דהיתרא שכיחא (ג) התם בכל מקומות שסביב שהיו עורבין יכולים להביא משם היו רוב טבחי ישראל :

לא עלים רב עיניה מיניה · לא היה יכול לדקדק מכאן דסבר רב דבשר שנתעלם מן העין אסור דדלמא רוב טבחי עובדי כוכבים היו שם :

באליעזר עבד אברהם · [*]ואם תאמר אליעזר היאך ניחש למ"ד בפ' ארבעה מיתות (סנהדרין דף נו:) כל האמור בפרשת מכשף בן נח מוזהר עליו וי"ל (ד) דההוא תנא סבר שלא נתן לה הגמלים עד שהגידה לו בת מי היא ואע"ג דכתיב (בראשית כד) ויקח האיש נזם זהב וגו' והדר כתיב ויאמר בת מי את אין מוקדם ומאוחר בתורה וכן מוכח כשספר דכתיב ואשאל אותה ואומר בת מי את :

וכיונתן בן שאול · וא"ת היאך ניחש ויש לומר דלזרז את נערו אמר כן ובלאו הכי נמי היה עולה :

תריסר גמלי · ור"ח גריס גוילי כלומר תריסר גוילין כתובין שאלות :

בחרוזים הרי זה סימן · משמע דאין דרך לחרוז בשר וא"ת דבתוספתא [ב"מ פ"ב] קתני מצא חרוזין של דגים ושל בשר הרי אלו שלו ויש לומר דהכא סמכינן בדבר מועט* :

ולא

עין משפט
נר מצוה

נא א ב מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סימן סג סעיף ה:

נב ג מיי' פי"א מהלכות עבודת כוכבים הל' ד ועי' השגות וכ"מ סמג לאוין נא טוש"ע י"ד סי' קעט סעיף ד בהג"ה:

נג ד מיי' פ"ה מהלכות דעות הלכה ב:

נד ה ו מיי' פי"א מהל' ע"ז הלכה ה טוש"ע שם:

נה ז מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הל' יג סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' סג סעי' ה:

[ב"מ כג: בילס כתי']

[ת"י של ויסקף על פני סדום ואודיק · ערוך ערך אדק ג']

[ח"ע תוס' ב"מ כג: ד"ה מחרוזות]

[עי' תוס' ברכות כ: ד"ה תליסר וכרב"י בגת קטי' ד"ה תליסר עליתא ותוס' ב"ב קעג: ד"ה עליתא]

[נ"ל ביני דנא וכ"ה ברי"ף וברא"ש פי' בין המצרים]

[נ"ל מרישא]

[בכורות מט:]

מסורת הש"ס

[גי' הערוך בערך חל י"א מחליל]

[ברכות יב: וש"נ]

[עי' תוס' ב"מ כג: ד"ה מחרוזות ותוספות שם כד: ד"ה אתא]

[שמואל א יד]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אתלת קרנתא וכו' שלא יגנבו נ"ב עי' פרק אלו מציאות דף כג ע"ב ופ' אין נדרין דף כח ע"א פירש"י בענין אחר : (ב) תוס' ד"ה אסיק וכו' לא הוה ליה למיחש : (ג) בא"ד שכיחא טפי התם : (ד) ד"ה כאליעזר וכו' דההוא תנא סבר נ"ב עי' בתענית דף ד בתוס':

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כאליעזר כו' וא"ת · פי' ברד"ק שמואל א' י"ד ט באריכות:

רבינו גרשום

אייתי סילתא כלומר חתיכה של עץ הושיטו לתוך המים והביא שני ראשים · אמר רב עבדי כי האי גוונא כלומר איכא לאישתרויי כי האי גוונא : ואי מכללא מאי כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאסר מצינן למיגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור · פרוותא דעובדי כוכבים הוה כלומר מאותו מעשה לא מצינן למיגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב היכי אכיל בשר כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא · איבעית תימא בציירא וחתימא כלומר שצרור וחתום ומאותו בשר הוא אוכל · יומא טבא לנו כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה בי בזעא סדק כלומר בפתח דהוה יכיל למיחזי בביתא · א"ל קא ספית איסורא לבני ברת כו' כלומר אי לאו דחזאי דרך ביזעא ולא איעלמי עיינא מינה מחוותא: ספית איסורא לבני ברת · דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה : אלא משום דנחיש במברא דאמר מעברא דאתי לאפאי יומא טבא לנו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר · וכי יהונתן בן שאול כו' שמצינו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליכם לא נעלה אליהם שודאי הן ינצחו : בדיק במברא כדאמרינן אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא.לא אזיל : שמואל בדיק בסיפרא אם חוזר בפסוק טוב ואם לאו · בדיק בינוקא כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבאותה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך : בית תינוק ואשה כלומר כשמחנך ביתו אם יארע לו טוב ג' פעמים ודאי במזל טוב חינכו · וכן שנולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יארע לו בתחלה ג"כ אם טוב ואם רע ודאי כשם שאירע לו ג"פ מהחלה כן יארע לו תדיר (תדיר) : בשר בחרוזין מהו · כלומר אמרינן בשר כיון שנתעלם מן העין כו' ואם יש בשר בחרוזין כמו שתולין הקצבין החתיכות ועשה בו הלוקח סימן באותן חרוזין מהו ויכיר החרוזין פרו : האידנא דהיתרא שכיחי טפי כלומר שישראל שוחטין בכל מקומות : אית לך טביעות עינא · כלומר מכיר אתה אותה : גבא דבשרא' כלומר גבא של בהמה חתיכה שלימה שקנה : קיבורא דתכלתא · לימש"ל דתכלת דבעינן טוויה לשמה דכתיב ועשו להם ציצית בעינן עשייה לשמה ·

ולא מהדרינן בטביעות עינא השתא דשמעתינהו להני שמעתתא אמינא טביעות עינא *עדיפא דאי לא תימא הכי היאך *סומא מותר באשתו ובני אדם איך מותרין בנשותיהן בלילה אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא תדע דאילו אתו *בתרי ואמרי פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה ואילו אמרי אית לן טביעות עינא בגויה קטלינן ליה אמר רב אשי תדע דאילו א"ל איניש לשלוחיה קרייה לפלניא דהאי סימניה והאי סימניה ספק ידע ליה ספק לא ידע ליה ואילו אית ליה טביעות עינא בגויה כי חזי ליה ידע ליה: **מתני׳** *הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו ר׳ יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה [ב]האוכל מגיד הנשה כזית סופג ארבעים אכלו ואין בו כזית חייב *[ג]אבל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים ר׳ יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים: **גמ׳** בר פיולי הוה קאי קמיה דשמואל וקא מנקר אטמא הוה קא גאים ליה א"ל חות ביה טפי השתא לא חזיתך ספיתא לי איסורא אירתת נפל סכינא מידיה א"ל לא תירתת דאורי לך כרבי יהודה אורי לך אמר רב ששת מאי דשקל בר פיולי דאורייתא לרבי יהודה מכלל דשייר דרבנן לר׳ יהודה אלא דאורי ליה כמאן אורי ליה אלא אמר רב ששת מאי דשקל בר פיולי דאורייתא (א) ומאי דשייר דרבנן לר"מ דאי רבי יהודה אפילו מדרבנן שרי: האוכל מגיד הנשה [וכו׳]: אמר שמואל [ד]לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד שנאמר °על כף הירך אמר רב פפא כתנאי (ה) אכלו ואין בו כזית חייב רבי יהודה אומר עד שיהא בו כזית מ"ט דרבנן [ו]בריה (בפני עצמה) היא ור׳

(א) לעיל נח. ב) [לקמן ק. קיט.]

להני שמעתתא. דשרי איסור בטביעות עינא: בטביעות עינא דקלא. שנתן דעתו להכירה בקול ומאבידה לא ילפינן דהתם משום חימוד הממון חיישינן דלמא משקר דאמר מר (מכות דף כג:) גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן: תדע. דטביעות עינא עדיפא: פלניא דהכי סימניה. פלוני הרג את תורה אור הנפש ואין אנו מכירין בו מעולם אלא סימנין כך וכך היו בגופו ובכליו של הורג: טביעות עינא אית לן בגויה. ומכירין אנו בו: ואילו אית ליה. לשליח: טביעות עינא בגויה. שמכירו: **מתני׳** שיטול את כולו. יחטט אחריו והתם משנה ר"מ דאמר (לעיל דף צב:) חטיטה בעי: אכלו ואין בו כזית. משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא וכדאמרינן במסכת מכות (דף יג.) אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה: אינו סופג אלא ארבעים. דאינו נוהג אלא באחת: **גמ׳** בר פיולי. כך שמו: גאים ליה. כרבי יהודה לא היה מחטט אלא גומם מלמעלה: אמר ליה לא תירתת. לא בע"ה ולא ברשע אני חושדך: דאורי לך. לעשות כן כרבי יהודה אורי לך: ומאי דשייר דרבנן לר"מ. דמדרבנן הוא דבעי רבי מאיר חטיטה: שעל הכף. דאע"פ שהגיד ארוך אין אסור אלא מה שסוכב על הכף: כף. בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד הארוך סוכב מקצתו על גבי אותו בשר: אמר רב פפא כתנאי. כדמפרש ואזיל דרבנן אית להו דשמואל ורבי יהודה לית ליה דשמואל: *סתם אכילה בכזית: ורבנן

ולא מהדרינן בטביעות עינא. תימה דשאני התם דחשדינן ליה דילמא משקר שאינה שלו דהא לגורבא מרבנן מהדרינן בטביעות עינא וי"ל דהכא מיירי בטביעות עין כל דהו והא דמהדרינן לצורבא מרבנן בטביעות עינא (ב) דהיינו בטביעות עין גמור דכל הני אמוראי דהכא לא היה להם טביעות עין גמור דאי לאו הכי מה היה להם לישאל אי הוו ידעי בודאי לא הוו מסופקים כלל:

פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל נפשא לא קטלינן ליה. וא"ת והלא משיאין אשה על פי סימנים להך לישנא דאמר רבא סימנין דאורייתא בפ׳ בתרא דיבמות (דף קכ.) ואם לאחר שנשאת באו עדים שזינתה קטלינן לה דסמכינן אסימנין להחזיקה בחזקת אשת איש מן השני ואפילו נתברר ע"י עדים שבעלה הראשון כבר היה מת בשעת הזנות ולא אמרינן שמא בעלה היה חי בשעת קידושיה ואין קידושיה קדושין וי"ל דבכי האי גוונא נמי לא סמכינן אסימנין למיקטלה ולהחזיקה באשת איש מן השני אלא אמרינן שמא היה חי בעלה ולא הוו קידושיה קידושין וכן אם נשאת על פי עד אחד וזינתה לא קטלינן לה אע"פ שבעלה הראשון נודע שהיה מת כבר בשעת הזנות דלא לכל דבר מהימנינן ליה דאין האחין יורדים לנחלה על פיו וגם נרתה אסורה וא"ת והיאך מחזירין שטר חוב בסימנים והא אי אתו סהדי ואמרי פלוני דהאי סימניה והאי סימניה לוה מפלוני לא מפקינן וי"ל דלא דמי (ג) שטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלי הוא מהדרינן שפיר אבל ממון שביד הבעלים אין להוציא ע"י סימנין דה"נ לא הוה מפקינן חפץ מיד בעלים אי אתו סהדי ואמרי ההוא חפץ דהאי סימניה והאי סימניה °דפלניא הוא: *מכלל דשייר דרבנן לר׳ יהודה. לכאורה משמע דלרבי יהודה נמי אית ליה דאורייתא ודרבנן ולר"מ הוי דאורייתא כל כמה שאוסר רבי יהודה כדאמרן בסמוך דשקל דאורייתא לר"מ ולרבי יהודה דרבנן נמי לא שייר אבל אין נראה לומר כן דאם כן הוו שלשה מחלוקות בדאורייתא דר׳ יהודה פליג אההוא תנא דאמר לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד כדאמר בסמוך ולא מסתברא לומר כן דבשלמא רבי יהודה ות"ק דידיה פליגי בדרש דעל כף הירך כדשמואל אלא רבי מאיר ורבי יהודה במאי פליגי וא"ת ומנא לן דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ דילמא סבר ר׳ מאיר דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד וליכא אלא שני מחלוקות ויש לומר כיון דמחמיר ר׳ מאיר בחטיטה לא מסתברא דמיקל בדאורייתא טפי מדרבי יהודה ותנא קמא דר׳ יהודה ודאי אין מחמיר בחטיטה כיון דמיקל בדאורייתא וא"ת והא שמואל סבר כר׳ מאיר דאמר ליה חות ביה טפי וקאמרינן לקמן דשמואל קאמר כההוא שמעתא דלא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד ויש לומר דשמואל אליבא דתנא דמתניתין דאמר אכלו ואין בו כזית חייב קאמר ולא אסרה תורה כו׳ וליה לא סבירא ליה וכה"ג אמר שמואל בפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף נו.) דמגיאת אלמנה לעצמה והיינו כאנשי יהודה כדמוכח התם ובפרק נערה שנתפתתה (שם דף נד.) שמעינן ליה לשמואל שפוסק בהדיא דהלכה כאנשי גליל*: **צריך** שיטול את כולו. לענין חטיטה סתם כר׳ מאיר ולענין דנאמנים סתם כרבי יהודה לעיל (דף פט:) דקתני וחכמים אומרים נאמנים: **מאי** טעמא דרבנן בריה היא. ובסוף פירקין (דף קב:) נמי אמרינן כי האי גוונא אכל לפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית אכל לפור טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא דאבר מן החי ועוף טמא חשיבא להו בריה וא"ת מאי שנא דאבר מן החי ועוף טמא וגיד ושרץ חשיבי טפי בריה מנבלה טהורה במיתתה בכזית ולא חשיבא בריה וכן טבל לא חשבי ליה רבנן בריה במכות (דף יז.) ויש לומר דהיינו טעמא דהני דכי אמר רחמנא לא תאכל גיד ולא תאכל עוף טמא וכן באבר מן החי כאילו פירש בין גדול ובין קטן דכולהו מיקרו גיד ועוף ובלבד שיהיו שלמים אבל נבלה חתיכה נמי משמע נבלה וכן טבל דאי הוה כתיב אל תאכל חטה של טבל אז הוה חשיב בריה וכן משמע פרק שלישי דשבועות (דף כא:) דקאמר היכן מצינו באוכל כל שהו שחייב ופריך ולא והרי מפרש פירוש שבועה שלא אוכל כל שהוא ומשני מפרש נמי כבריה דמי משמע דטעמא דבריה הוי כאילו פירש הכתוב שלא תאכל בין גדול ובין קטן וא"ת דתנן בפרק אלו הן הלוקין (מכות יג.) כמה יאכל מן הטבל ויהיה חייב ר׳ שמעון אומר בכל שהוא וחכמים אומרים בכזית אמר להם ר"ש אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שחייב אמרו לו מפני שהיא כברייתה אמר להם אף חטה כברייתה ומסיק בגמרא* דלר"ש כל שהוא למכות אפילו קמח ולדבריהם דרבנן קאמר אודו לי מיהת דחטה אחת כברייתה בכל שהוא ורבנן ברייתה נשמה חשיבא דחטה לא חשיבא והשתא קשה הרי גיד ואבר מן החי דחשיבי בריה אלמא לא תליה מילתא בנשמה ואפילו הוה נשמה בחטה לא חשיבא בריה כדפרישית דלא דמי למפרש דלא תאכל טבל כתיב ולא כתיב לא תאכל חטה של טבל ונראה לפרש דרבנן לדברי ר"ש קא מהדרי ליה לדידן אפילו הוה חטה נשמה לא חשיבי ליה בריה דלא דמי למפרש כדפרישית אלא לדידך דחשבת ליה בריה אלמא לית לך טעמא דמפרש מ"מ לא דמי לנמלה דלנמלה איכא נשמה וקשה היכן מצינו כזה שמשיבין טעם לדבריו והם עצמם אינם סוברין שיהיה הדבר תלוי בנשמה וי"ל דכי האי גוונא אשכחן בפרק התערובת (זבחים עז.*) דתניא אברי תמימים שנתערבו באברי בעלת מום ר׳ אליעזר אומר יקרבו ורואה אני את בשר בעלת מום כאילו הם עצים וחכ"א לא יקרבו וע"כ ר׳ אליעזר גופיה לית ליה האי טעמא דהא ברובע ונרבע מודה דלא יקרבו ולא קאמר רואה אני אותם כאילו הם עצים אלא עיקר טעמא כדמפרש בגמ׳ מום בם לא ירצו הא ע"י תערובות ירצו ולדבריהם דרבנן קאמר להו כדאמר התם ומיהו שם מיושב יותר דמתוך הברייתא אומר כן הגמרא אבל בפרק בתרא דמכות (דף יז.) מי דוחק הש"ס לומר דרבנן משיבין תשובה לר"ש לדבריו מה שאינן סוברין כיון דאינו לא במשנה ולא בברייתא וא"ת ור"ש דחשיב חטה בריה היאך תרומה עולה בק"א הא אמרינן לקמן (דף ק.) דבריה לא בטלה גבי גיד וכי תימא דהתם היינו טעמא דכשנולד נולד האיסור עמו כמו גיד ושרצים ואבר מן החי ועופות טמאים אבל תרומה מותר עד שימרח אכתי ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו. [וע"ע תוס׳ זבחים עב. ד"ה וליבטלו]:
ורבי

נו א מיי׳ פ"ח מהל׳ מאכלות אסורות הל"ז סמג לאוין קלט׳ טוש"ע יו"ד סי׳ סה סעיף ח:
נז ב מיי׳ שם הל"ב:
נח ג מיי׳ שם הל"ג:
נט ד מיי׳ שם הל"ב טוש"ע יו"ד סי׳ ק סעיף א בהג"ה:
גיטין כג. [וע"ש דרב יוסף מקשה קושיא זו סיאך סומא וכו׳]

רבינו גרשום

בר פיולי גרסינן וקא מנקר אטמא קא מנקר הירך מגיד הנשה חזייה דקא גיים. כלומר שהיה גוממו עם השופי ולא מחטט אחריו: דאורי לך כר׳ יהודה אורי לך. כלומר דחזינן דמיקל דאמר כדי לקיים בו מצות נטילה: מאי דשקיל בר פיולי דאורייתא כלומ׳ מה דשקיל בר פיולי אסור מן התורה לר׳ יהודה מכלל דשייר כו׳ כלומר מכלל דמאי דשייר אסור מדרבנן לר׳ יהודה ואלא דאורי ליה דלא היה מחטט אחריו אלא היה גוממו כמאן אורי ליה כיון דמאי דשייר אסור מדרבנן כמאן אורי ליה: לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד. כלומר שעל השופי בלבד לאפוקי סוף הגיד שחוץ לשופי שהותר מדאורייתא:

[עיין במפרשי הש"ס על דיבור זה]

גליון הש"ס

תד"ה פלניא (בסס"ד) דפלניא הוא. עיין בב"מ ע ע"א תד"ס אתא:

[וע"ע תוס׳ גיטין לג. ד"ס הא מני]

[שם דף יז.]

[ושם: ד"ס אודי]

[עיין תוס׳ ברכות דף כ ריש ע"א]

[נ"ל בי תרי]

הגהות הב"ח

(א) אלא אמר רב ששת וכו׳ דאורייתא לר"מ ומאי דשייר: (ב) תוס׳ ד"ס ולא וכו׳ בטביעות עינא היינו בטביעות עין גמור וכל הני: (ג) ד"ה פלניא וכו׳ וי"ל דל"ד דשטר:

לעיל פב: נא.

[שייך לע"ב]

בראשית לב

ורבי יהודה אכילה כתיב ביה [illegible]

ור' יהודה אכילה כתיבה ביה ורבנן ההוא אכילה דבי אית ביה ארבעה וחמשה זיתים ואכל חד כזית מחייב ורבי יהודה מאשר על כף הירך נפקא ורבנן ההוא מבעי ליה לכדשמואל דאמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל כף הירך ור' יהודה הירך כתיב דכולה ירך ורבנן *ההוא דפשט איסוריה בכוליה ירך לאפוקי חיצון דלא ולעולם שעל הכף והאי כף מיבעי ליה למעוטי עוף דלית ליה כף תרי כף כתיבי: **מתני'** *ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת. ׳גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו בנותן טעם ואם לאו כולן אסורין והרוטב בנותן טעם וכן חתיכה של נבלה וכן חתיכה של דג טמא שנתבשלה עם החתיכות בזמן שמכירין בנותן טעם ואם לאו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם: **גמ'** *אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה ׳אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד איני והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו

שאני

[illegible]

גליון הש״ס

[illegible]

הגהות הב״ח

[illegible]

רבינו גרשם

[illegible]

"שאני חלב דמפעפע ובחלב אסור והאמר רבה בר בר חנה עובדא הוה קמיה דר' יוחנן בכנישתא דמעון בגדי שצלאו בחלבו ואתו ושיילוה לרבי יוחנן ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו 'ההוא כחוש הוה רב הונא בר יהודה אמר 'כוליא בחלבה הוה ושריא רבין בר רב אדא אמר כילכית באילפס הוה ואתו שיילוה לרבי יוחנן ואמר להו ליטעמיה קפילא ארמאה אמר רבא מריש הוה קא קשיא לי הא *דתניא 'קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם 'תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנותן טעם *בשלמא 'תרומה טעים לה כהן אלא בשר בחלב מאן טעים ליה השתא דאמר רבי יוחנן סמכינן אקפילא ארמאה הכא נמי סמכינן אקפילא ארמאה *דאמר רבא *אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור

מפעפע. בלע"ז טריסגלס"ט מבלבן והולך ומתפשט בכל הבשר: כוליא בחלבה הוה ושריא. משום דמפסיק קרמא: כילכית. שקץ דגים קטנים: באילפס. של בשר: ליטעמיה קפילא. נחתום עובד כוכבים ואשמועינן דמותר לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעוהו שצריכין לו לדבר איסור והיתר: טעים לה כהן. שבשניהם מותרין לו החולין והתרומה: אמור רבנן בטעמא. בכמה מקומות ששנינו בנותן טעם: ואמור רבנן בקפילא. כדאמר רבי יוחנן:

דבכל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אין אנו כדי קליפה חוזר ואוסר מה שאצלו ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי קליפה והרב רבי אליעזר ממי"ץ היה מחלק משום דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה במקלת חתיכה אלא בכל החתיכה ואין זה טעם ועוד תדע דאי לא תימא הכי אין לך בשר מותר לעולם דהא קיימא לן דכל הבשר הנמלח כששהה במלחו יום או יומים יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמריך דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם יחזור ויאסור את הבשר אלא נ"ל משום דאע"פ שנבלע בבשר טעם המלח טעם הדם שבמלח אין נבלע בו כלל: שאני חלב דמפעפע. לכך אסור אפילו הרוטב והא דאמרינן* נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ואו לא היינו משום דרוטב אינו מפעפע כל כך דליר בעלמא הוא °ולא שומן וא"ת אם כן במתניתין איכא שומן הגיד דמפעפע ואפילו נבלה נמי ליתסר כוליה ונראה לר"ת דשמנו של גיד אינו מפעפע והרב (א) ר"מ מפרש כיון דשומן הגיד לא מיתסר אלא מדרבנן דגזרו ביה אטו הגיד כשאין הגיד אוסר גם בו לא החמירו ולפירושו למאי דקיימא לן (לקמן דף נט:) דאין בגידין בנ"ט אפילו נתבשל לא אוסר כמו שאין הגיד אוסר ורבינא דאסר בסמוך גבי הנהו אטמהתא נ"ל דסבר דיש בגידין בנ"ט כתנא דמתניתין: ההוא כחוש הוה. מפרש ר"ת כחוש הוה ולכך שרי דחלב כחוש אינו מפעפע ועי"ל כחוש הוה ויש בו מעט חלב ובטל בששים: כוליא בחלבה הוה ושריא. לפי שהיה הקרום מפסיק ונראה שצריך להסיר מן הכוליא כדי קליפה לפי שהקרום עצמו מובלע מן החלב כדאמרינן לעיל (דף נג.) תלתא קרמי הוה וא"ת ליתסר כוליא משום דמפעפע בה לובן כוליא דרבי יוחנן גופיה אסר לעיל (דף נג:) לובן כוליא כדאמרינן דממרט ליה וי"ל כיון דלא אסור אלא מדרבנן אינו אוסר את הכוליא: אבל בשר בחלב מאן טעים ליה. והא דלא פריך אמתניתין (לעיל דף נו:) דיכך שנתבשל בה גיד הנשה מאן טעים ליה משום דמשערינן ליה כבשר בלפת אבל קשה דאמתני' דפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) דטפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בה בנ"ט וכו' הוה מצי למפרך וכן אמתני' דפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג.) יין במים ומים ביין בנ"ט וי"ל דהתם קל לשער בס' אבל הכא אין קל לשער מה שבלוע בקדרה אלא על ידי טעימה אי נמי דמשמע ליה דהך ברייתא על ידי טעימה איירי דומיא דתרומה דטעם לה כהן: סמכינן אקפילא. אע"ג דעובד כוכבים הוא כיון דקפילא הוא לא משקר שלא יפסיד אומנתו: אמר רבא כו' ואמור רבנן בס'. לקמן בפ' כל הבשר (דף*) פסק הקונטרס כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל מדקס ליה רבי בשיטתיה דקאמר נראין דברי רבי יהודה ורב ושמואל נמי דאמרי תרוייהו כל איסורים שבתורה במינו במשהו ותניא כוותייהו במסכת עבודה זרה בפרק בתרא (דף עג.) ואע"ג דאיפלגו עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כוותייהו שמעינן נמי לאביי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאיתמר חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה פרק בתרא (דף סו.) ובמסכת פסחים (דף ל.) נמי פסיק רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב וטעמא דרב מפרש התם דרב לטעמיה דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ושלא במינו גזר רב אטו במינו בחמץ משום דלא בדילי אינשי מיניה ואתו לזלזולי ביה עד כאן לשון הקונטרס ור"ת אומר דכל זה אינו ראיה דאין הלכה לא כרבי יהודה ולא כרבי ולא כרב ושמואל דהלכה כרבי יוחנן לגבי רב כדאמר בריש ביצה (דף ד:) וגבי שמואל כדאמר במי שהוציאוהו (ערובין מז:) ורבי יהושע בן לוי נמי אית ליה לקמן (לח.) בשמעתין דמין במינו נמי בטיל דיליף מזרוע בשלה דהוי מין במינו ורבי יהושע בן לוי בר סמכא הוא והלכה כמותו בכל מקום ואפילו לגבי ר' יוחנן כדמשמע בפרק בתרא דמגילה (דף •.) דאמר רב פפי משמיה דרבא מבי כנישתא לבי רבנן שרי מבי רבנן לבי כנישתא אסור ורב פפא משמיה דרבא אמר איפכא וקאמר התם כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר רבי יהושע בן לוי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דרבי יוחנן פליג עליה כדאיתא התם מייתי ראיה מר' יהושע בן לוי ומיהו ר"ת בעצמו היה דוחה דהא דפליג רבי יוחנן התם דקאמר את הבית הגדול בית שמגדלין בו תפלה אף שמגדלין בו תפלה קאמר להכי מייתי מרבי יהושע בן לוי דלרב פפא דאמר איפכא לא הוי לא כרבי יהושע בן לוי ולא כרבי יוחנן ומ"מ יש ראיה דבסדר תנאים ואמוראים פוסק הלכה כרבי יהושע בן לוי בכל מקום והאיא דחמרא לגו חלא וחמרא חדתא בעינבי אומר ר"ת דאיכא לאוקומי בטבל ויין נסך דמודי בהו רבי יוחנן כדאמרינן במסכת עבודה זרה (דף עג:) תדע דהא רבא גופיה אית ליה הכא דמין במינו דליכא למיקם אטעמיה בס' ורבינו אפרים היה דוחה דהכא איירי בחמרא חדתא בעינבי וקרי ליה מין במינו לפי שטעמם שוה ויש להם דין מין בשאינו מינו דהא רבא אזיל בפרק בתרא דמסכת ע"ז* בתר שמא ואין מדאי לומר כן דכיון דאזל בתר שמא לא היה קורא אותו מין במינו ובהקומץ רבה (מנחות כג.) נמי קאמר רבא קסבר רבי יהודה כל מין ומינו ודבר אחר כו' מכלל דרבא גופיה לא סבירא ליה הכי ובפרק כל שעה (פסחים דף ל.) דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו כרב לא גרס ר"ת במשהו כרב וכן משמע בה"ג שלא היה כתוב בספרים (ב) כרב שכתב שם מדלא יהיב רבא שיעורא למילתיה ש"מ דלאסור במשהו כרב ועל פי ה"ג מוגה בספרים אלא גרסינן אסור פי' בנותן טעם כרבי יוחנן דהתם ושם מפורש אמאי לא פסיק בהדיא כר' יוחנן וכן פסק בשאלתות דרב אחאי* דרבא כרבי יוחנן ומ"מ לא היה ר"ת פוסק הלכה למעשה לחמץ בפסח ובשהיו מולאין חטה בתרנגולת רותחת בפסח היה מצריך להשהותה עד אחר הפסח ואור"ת דאע"ג דתנן באהלות (פ"א מ"ז) בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותסרף דברי ר"ם אפי' ילפינן איסור מטומאה דחשיב כמעוכל הא פליג התם ר' יהודה בן בתירא וקאמר בעופות ובדגים מעת לעת ובשל תורה הלך אחר המחמיר ואפי' גרס במשהו כרב דילמא שאני חמץ דחמיר טפי דעובר בבל יראה ולא בדילי מיניה ואע"ג דקא מפרש התם טעמא דקאמר רב לטעמיה כו' רבא פסיק כרב ולא מטעמיה וטעמיה דרב משום דסבר בעלמא דמין במינו במשהו וגזרינן בפסח שלא במינו אטו מינו אבל לרבא אע"ג דבכל איסורין הוי בנותן טעם אפי' במינו מחמיר לאסור בפסח במשהו אפי' שלא במינו ועוד דבספרים ישנים לא גרסינן רב לטעמיה אלא ה"ג והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה שלא במינו בנותן טעם ומשני רב גזר בחמץ שלא במינו אטו מינו והא דלא חשיב חמץ בפסח בהדי טבל ויין נסך משום דטבל לרבי יוחנן דמסייע בברייתא ויין נסך הוי שלא במינו בנותן טעם וחמץ אפי' שלא במינו במשהו ואף רבי יהודה גאון פסק דוקא בחמץ קאי רבא כרב אבל בשאר איסורין הילכתא כרבי יוחנן ור"ל ועוד הביא ר"ת ראיה דבפרק התערובת (זבחים עט:) בשמעתא *דתרלן סבר רבי אליעזר בן יעקב דמין במינו בטל ומסקנת ראב"י קב ונקי וסתמא דגמרא נמי קאמר הכי בשלהי ביצה (דף לח:) גבי ר' אבא דאמר מי שנתערב לו קב חיטים כו' דקאמר שפיר עבידו דאחיכו עליה דמ"ש חיטים בשעורין דלא דמין בשאינו מינו בטיל חיטין בחיטין נמי נהי דלר' יהודה לא בטיל לרבנן מיבטל בטיל משמע דהכי הלכתא ולהכי אחיכו עליה אע"ג דר' יהודה מיירי התם מכלל דרישא רבנן מ"מ רבנן התם לא איירי במין במינו ובה"ג של אספמיא פוסק דחתיכה בחתיכות בנ"ט ומילתא דרבא דאמור רבנן בס' אייתו לפסק הלכה ובקונטרס גופיה פסק בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סו.) גבי פלוגתא דאביי ורבא דהלכתא כר' יוחנן דסבר בנותן טעם ויין נסך דקאמר התם במשהו °אומר ר"ת דדוקא ביין שנתנסך לפני עבודת כוכבים דהא אמתניתין דיין ביין ומים במים קאי ומים במים אי אפשר להיות אלא בנתנסך ובתשובת הגאונים [בכתב יד] רבינו יוסף ט"ע מגא ר"ת יין נסך שנתנסך לפני עבודת כוכבים אסור בהנאה ואינו בטל אפילו באלף כמו ששנינו* ואלו אסורין ואיסורן בכל שהוא וכו' מכלל דסתם יינם ושאר היסורין חוץ מטבל ויין נסך בין במינו בין שלא במינו בנותן טעם וקשה מהוספתא *דקתני אגרדמין עובד כוכבים שטעם מן הכוס והחזיר לחבית אסור קדה במינקת ונפלה ממנו טיפה אסור מפני שטיפת יין אסורה ואוסרת בכל שהוא משמע דסתם יינם אוסר בכל שהוא וי"ל דאתיא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל והאיא דקיסקנין דקדים ופסיק עובד כוכבים אסור בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עב:) אע"ג דלא מיתסר אלא טיפה הטוגעת בפיו דקסבר נצוק אינו חבור מדסרי בקדים ופסק ישראל יש לפרש דהאי אסור דקאמר היינו דאסור לכתחלה לעשות דאין מבטלין איסור לכתחלה אי נמי למ"ד מין במינו בכל שהוא קאמר דאסור:

עין משפט נר מצוה
סג א ב מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' לב טוש"ע יו"ד סימן קה סעיף ה:
סד ג טוש"ע שם סעיף ח:
סה ד מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' יא סמג לאוין קלא טוש"ע יו"ד סי' צג:
סו ה מיי' פרו מהל' תרומות הלי"ט:
סז ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' כט:

[פסחים עו:]
[זבחים עט. פ"ש]
[לקמן קיא:] [זבחים עו:]
[לקמן קיא:]
[נ"ל אמר רבא]
[קס. ד"ה ותו לא]
[דף ס.]
[פרשה לו סי' פ' פ"ש סיעוב ולריך עיון]
[נ"ל דתרלן]
[ע"ז עד.]
[ע"ז פ"ח]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה שאני וכו' והרב ר"י בר ר"מ מפרש: (ב) ד"ה אמר וכו' שלא היה כתוב בספרים במשהו כרב:

גליון הש"ס
תוד"ה שאני וכו' ולא שומן. מ"מ קשה להמקשן דפריך והא אמר ר"כ ורנא לטובית דכל גלי מפעפע יקשה ממתני' א דנטף מרוטבו: ד"ה אמר וכו' אומר ר"ת דדוקא. עיין ע"ז ט ע"ב תוד"ה אבל:

רבינו גרשום
למימר דחלב לאוניו לא טמא אפילו הכי אסור: רב הונא בר יהודה אמר כוליא בחלבא הוה. כלומר הא עובדא בכנישתא דמעון לא גדי שצלאו בחלבו הוה דאי הוה[הכי] ודאי הוה אסור דמפעפע אלא כוליא בחלבא הוה דהכוליא לא בלעא א)דנטמרי מישב שייבי: רב אדא בר אהבה אמר כולכית באילפס הוה כלומר דג טמא שבישלו עם דגים טהורים ואתו שאלו וכו': קפילא ארמאי. אופה נכרי: מין שאינו מינו דהתרא כו' כגון חולין ותרומה דליטעמיה כהן: דאיסורא בקפילא כגון בשר בחלב דהוא מין בשאינו מינו. מין במינו דליכא למיקם אטעמא כגון חתיכה של נבלה שנתבשלה עם חתיכות טהורות:
א) לכאורה אינו מובן דא"כ גבדי נמי י"ל דמישב שייבי ועוד דמישב שייבי לא שייך רק בדם אבל לא בשמנונית וצ"ע.

ואמור רבנן בששים הלכך מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא ^א^דאיסורא בקפילא ומין במינו דליכא למיקם אטעמא אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא (א) דליכא קפילא בששים הנהו אטמהתא דאימליחו בי ריש גלותא בגידא נשיא רבינא אסר רב אחא *בר רב (ב) אשי שרי אתו שיילוה למר בר רב אשי אמר להו אבא שרי א"ל רב אחא בר רב לרבינא מאי דעתיך *דאמר שמואל ^ב^מליח הרי הוא כרותח ^ג^כבוש הרי הוא כמבושל *והאמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד וכ"ת מאי כרותח דקאמר כרותח דמבושל והא מדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל מכלל דרותח דצלי קאמר *קשיא אמר רבי חנינא ^ד^כשהן משערין משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדרה איכא דאמרי בקדרה עצמה ואיכא דאמרי ^ה^במאי דבלעה קדרה אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן כל איסורין שבתורה משערינן כאילו הן בצל וקפלוט אמר ליה רבי אבא לאביי ולשערינהו בפלפלין ותבלין דאפילו באלף לא בטלין א"ל שיערו חכמים דאין נותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט אמר רב נחמן ^ו^גיד בששים ואין גיד מן המנין ^ז^כחל בששים וכחל מן המנין ^ח^ביצה בששים ואין ביצה מן המנין אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא ^ט^וכחל עצמו אסור ואי נפל לקדרה אחרת אוסר אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפק מיניה משערינן פשיטא ^י^דבדידיה משערינן דאי במה דנפק מיניה מנא ידעינן אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסר כיון דאמר רב יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור ^כ^שויוה רבנן כחתיכה דנבלה: ביצה בששים ואין ביצה מן המנין: אמר ליה רב אידי בר אבין לאביי למימרא דיהבה טעמא °והא אמרי אינשי כי מיא דביעי בעלמא א"ל הכא במאי עסקינן

בביצת

רש"י

ואמור רבנן בששים. בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סו.) פסקינן הלכתא בכל איסורין שבתורה (בששים) בין בשר בחלב ובין שאר איסורין בששים: מין בשאינו מינו. שהאדם יכול להבחין טעמו ושניהם של היתר שיכול בן ברית לטעמו כגון תרומה וחולין: בטעמא. יטעימנו כהן אם אין תרומה נותנת טעם בחולין יאכל התבשיל אף לזרים: דאיסורא. כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמו סמכינן אקפילא: ומין במינו. בין דהיתרא ובין דאיסורא דליכא להבחין טעמו: אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא. עובד כוכבים דליטעמיה משערינן בששים: מאי דעתיך. דאסרת ליה אי משום דשמואל דאמר כו' והא רותח גיד הכא שרי דהאמר שמואל קולף ואוכל: כבוש. בחומץ ותבלין וכבש בהן איסור והיתר יחד שולימי"ר בלע"ז: כשהן משערין. האיסור בששים ומשערינן אותו שיהא בו אחד מששים ברוטב וקיפה ובחתיכות ובקדרה: קיפה. פונדרי"א דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה: *במאי דבלעה קדרה. אם ראיתוהו כשנפל שם קודם שנתמעט והכן משערינן אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים א] בו אומדים כמה בלעה קדרה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן וכיון דאיפליגו לישני ואיסורא דאורייתא היא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה ב] ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרי' לקמן (דף קח.) אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע: ג] כל איסורין שבתורה. לבד גיד הנשה דכבשר בלפת הוא: משערינן. אותם כאילו האיסור בצל או קפלוט ואילו היה נותן טעם בהיתר זה שנתבשל עמו אוסרו ובהך איסורי דלא מצי למיטעמינהו קאמר כגון מין ומינו ואי נמי שאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא והכתי לא איפסיק הלכתא בששים: פלפלין. שנותנים טעם באלף כמותן: שיערו חכמים. אין באיסורין בנ"ט יותר מבצל וקפלוט: ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים דהיתר לבד מיניה אבל כחל הואיל ומין היתר הוא אם נתבשל עם הבשר משערינן ליה בששים לבהדי דידיה: ביצה. של עוף טמא: וכחל עצמו אסור. שהרי הבשר נתן בו טעם והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועט היה: בדידיה משערינן. דבעינן שיהא בהיתר ששים כמותו: או במאי דנפיק מיניה. אין ד] צריכין שיהא בהיתר אלא בששים מה שפלט זה דהאי מאי דלתי קמן לאו בקדרה הוא ומישדא שדינן ליה לבר: אלא מעתה. הואיל ובדידיה משערינן הא איבטיל כוליה שהלך כל ה] טעמו בתבשיל דאי לאו הכי אמאי בעית ששים כמות כולו וכיון דכוליה בטלתיה נפל בקדרה אחרת אל יאסר: כיון דאמר רב יצחק כו'. מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק ו] משנתנה הקדרה בו טעם מיד נאסר ומאז שויוה רבנן כחתיכת איסור שהיא לעולם אסורה כדאמר במתניתין בזמן שמכירו כו': למימרא דיהבה טעמא. כי מבשלה בהדי אחריני:

אפרוח

תוספות

איכא דאמרי בקדרה עצמה. תימה אם שיעור שוי הקדרה כחמשים זיתים ונתן בה מים כשיעור עשרה זיתים ובשל בתוכן המים כזית חלב היאך יתבטל אותו כזית חלב במים הא פשיטא שיש במים טעם חלב ונראה לפרש דהכא מיירי כגון דליתיה לאיסורא בעיניה דנבלע בה בקדרה כזית חלב והיא היתה כבר בלועה מהיתר ואח"כ חזר ובשל היתר דמשערינן בקדרה עצמה לבטל האיסור שנבלע בה: **כל** איסורין שבתורה משערינן אותן כאילו הן בצל וקפלוט. מדלא נקט כבשר בלפת כדקתני במתניתין (לעיל דף צו:) גבי גיד הנשה משמע דאין שיעורן שוה דגיד לא יהיב טעמא כולי האי הוא דמשערינן כבשר בלפת אבל שאר איסורים דיהבי טעמא טפי משערינן בבצל וקפלוט ומדאמר רב נחמן גיד בששים משמע דבשר בלפת הוה שיעורה בששים ולפי זה פליג רבי יוחנן אדרבא דלעיל דאמר כל איסורין שבתורה בששים וכרבא קיי"ל דהוא בתרא וכן פסקינן בפ' בתרא דמסכת ע"ז (דף סו.) גבי עכברא בשיכרא: **וכחל** מן המנין. וא"ת כיון דכחל עצמו אסור כדאמרינן בסמוך א"כ נימא חתיכה עצמה נעשה נבלה וליבעי ששים לבד מכחל וי"ל דהאי דאסור לאו משום שיהא טעם חלב בכחל יותר מבשאר בשר אלא לפי שיש בו גומות והחלב כנוס לתוכו ויש באותו חלב טעם בשר ואי אפשר להפרישו מן הכחל מאחר שנתבשל דתו לא מהניא ליה קריעה וא"ת ומה טעם הכחל עצמו אסור והלא כל החלב הכנוס לתוכו בגומות נפלט לחוץ ונתפשט ונפלט בשוה לכל החתיכות כדאמר דמשערינן בכוליה ופריך נמי אלא מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור משמע דפשיטא ליה שיוצא כולו כמו שאפרש בסמוך וי"ל לפי שמתחלת בשולו קודם שיצא החלב לגמרי נאסר החלב שבכחל מפני טעם הבשר שבו ואז לא היה יכול לצאת בקריעה הילכך אף לאחר שנגמר בישולו שכבר יצא כולו תו לא ליטתרי *דאפשר לסוחטו אסור ואפילו למ"ד אפשר לסוחטו מותר הכא גזרינן שמא יאכלנו קודם שיצא כולו ואע"ג דגבי בישרא דאסמיק (לעיל דף צג:) שרינן כי שפדיה בשפודא לבתר שנצלה לגמרי ולא גזרינן דלמא אתי למיכל קודם גמר צלייתו שאני התם שדרך הדם לצאת על ידי מליחה וצלייה ולכך צולהו כדי להוציא דמו גם לבסוף פירש כל הדם לגמרי ונופל לחוץ אבל הכא כשיצא נמי כל החלב מ"מ נשאר הוא בקדרה אלא שמתבטל ואי שריא לבסוף אתי למיכליה קודם: **וכחל** עצמו אסור. יש ספרים דגרסי אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשר וא"ת כי בשיל ליה נמי לחודיה ליתסר משום טעם בשר הכחל (ג) שבחלב שבגומות וי"ל משום לישנא קמא דרב בפ' כל הבשר (לקמן דף קט:) דאמר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר לכך צריך להעמיד כשנתבשל עם הבשר*: **אלא** מעתה נפל לקדרה אחרת לא יאסור. דכיון דבכוליה משערינן א"כ נפיק כוליה אבל אי במה דנפיק מיניה משערינן א"ש דאוסר קדרה אחרת דלא נפיק כוליה וא"ת ודלמא הא דמשערינן בכוליה משום דמספקא לן אי נפיק כוליה ולכך נפל לקדרה אחרת אוסר משום דדלמא לא נפיק כוליה וי"ל דזה פשוט לו ואין ספק בדבר וידוע היה להם אם יוצא כולו או מקצתו ועוד דמספק לא היה אוסר קדרה אחרת כיון דחלב שחוטה דרבנן ועוד נראה לפרש דאלא מעתה קאי אהא דאמר וכחל מן המנין אלמא לא חשבינן ליה חתיכה דאיסורא ולא אסיר אלא משום חלב הכנוס בגומות שבתוכו וא"כ נפל לקדרה אחרת לא יאסור דכל מה שסופו לצאת מן החלב יצא בקדרה ראשונה: **נפל** לקדרה אחרת אל יאסור. הא לא פריך הוא גופיה לא ליתסר כדפי' לעיל: **ביצה** בס'. וה"ה בשאר איסורין ובילה איצטריך ליה משום דאיכא בילה טמאה דלא אסרה כדאמרי איכא דמיא בעלמא הוא:

בבילת

[ועיין תוס' לקמן קט: ד"ה איתו]

עין משפט נר מצוה

סח א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ל סמג לאוין קלא טוש"ע יו"ד סי' צח סעי' א:

סט ב מיי' פ"ט שם הלכה יח ועיין בהשגות ובכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' צח סעיף ה וסי' קפ סעיף ט:

ע ג מיי' פט"ו שם הלכה כד ופט"ו מהלכות תרומות הלכה ט י טוש"ע יו"ד סי' קפ סעיף א:

עא ד מיי' שם הל' כד סמג לאוין קלא טוש"ע יו"ד סי' צט סעיף ד:

עב ה מיי' שם טוש"ע שם וסעי' א:

עג ו מיי' שם הל"ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ק סעיף ג:

עד ז מיי' שם הל"ח ועיין בהשגות ובכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' ל סעיף א וסי' צח סעיף ח:

עה ח מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' צח סעיף ז וסי' פו סעי' ה:

עו ט מיי' פ"ט שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ל סעי' א:

עז י מיי' שם טוש"ע שם וסי' צח סעיף ד:

עח כ מיי' שם טוש"ע שם סי' ל סעיף א:

שיטה מקובצת

א] ואין בהיתר ס' אומדין כמה בלעה קדרה: ב] ולא משערינן בקדרה עצמה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן לא בקדרה ולא במאי דבלעה קדרה: ג] (כל איסורין שבתורה לבד גיד הנשה דכבשר בלפת הוא) נרשם על דבור זה: ד] או במאי דנפק מיניה אין צריך שיהא בהיתר ששים אלא במה שפלט זה: ה] שהלך כל טעמו בתבשיל דאי לאו הכי: ו] עד שלא נצטמק דמשנתנה הקדרה:

מסורת הש"ס

[ברי"ף ובר"אש ליתא מינו בשאלתות פרשה וישלח ס"ם כ"ד איתא רב אחא בריה דרב וכו' אמר ליה רב אחא בריה דרב לרבינא וכו']

פסחים עו. לקמן קיא: קיב. קיג

לעיל צו

[בשאלתות שם איתא שמע מינה]

עיין בר"ן ובמגלה שם ביאור דברי רש"י בזה

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאיסורא וליכא קפילא: (ב) שם רב אחא בר רב שרי כצ"ל ותיבת אשי נמחק: (ג) תוס' ד"ה וכחל וכו' הכחל עצמו שבחלב שבגומות:

גליון הש"ס

גמ' והא אמרי אינשי. ע"ל דף סה ע"ב ברש"י ד"ה גיעולי ביצים: תוס' ד"ה וכחל מן המנין וכו' דאפשר לסוחטו אסור. לא זכיתי להבין הא בשר הכחל לא נאסר רק החלב קבל טעם בשר ונאסר החלב והוא בגומות ואסור לאכול הכחל מצד שאוכל ג"כ החלב ואחר גמר בישולו שיצא החלב לחוץ ממילא יהיה מותר דהא הבשר לא נאסר כלל ומה שייך לאפשר לסוחטו אסור:

רבינו גרשום

דאמר שמואל מלוח הרי הוא כרותח. כלומר ובולע הירך שומן דגיד מחמת המלח: וכי תימא מאי כרותח כרותח דמבושל. כלומר ולא כרותח דצלי: כשהן משערין כו' כלומר כשהן משערין בששים: ואיכא דאמרי בקדירה עצמה. כלומר שהקדירה עצמה עולה למנין ששים: כל איסורין שבתורה רואין אותן כאילו בצל וקפלוט נותנין טעם עד ששים אבל יותר מששים לא יהיב טעם דאין נותן [טעם] באיסורא כגון חתיכה של נבילה וכגון דג [טמא] וגיד הנשה: ביצה בששים. כגון ביצה ראית בה אפרוח שהיא כנבלה שנתבשל עם ביצים טהורים: בדידיה משערינן. כלומר בכחל שנתבשל עם הבשר: אלא מעתה נפל לתוך קדירה אחרת כו' כלומר השתא דאמרת דבדידיה משערינן דבששים הוא עצמו בטל. נפל לתוך קדירה אחרת אל יאסור דהא בטל הוא מתחילה:

סבר

גמרא

תורה אור

בביצת אפרוח אבל טמאה לא איתיביה *ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות הבא נמי בביצת אפרוח ואמאי קרי לה טמאה כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה והא מדקתני סיפא *ביצים ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות מכלל דרישא דלית בה אפרוח עסקינן פירושי קא מפרש ביצים טהורות ששלקן עם ביצים טמאות אם יש בהן בנותן טעם כולן אסורות כיצד כגון ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהן ה"נ מסתברא דאי ס"ד רישא דלית בה אפרוח השתא דלית בה אפרוח אסורה דאית בה אפרוח מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא דאית בה אפרוח אבל לית בה אפרוח שריא תנא סיפא דאית בה אפרוח מכלל דרישא דלית בה אפרוח ואפילו הכי אסירא ההוא כזיתא תרבא דנפל בדיקולא דבשרא סבר רב *אסי לשעוריה במאי דבלע דיקולא אמרי ליה רבנן לרב אשי [ב]אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי דזיתא אמר ליה אבוה לאו אמינא לך [ג]לא תזלזל בשיעורין דרבנן ועוד *האמר ר' יוחנן [ד]חצי שיעור אסור מן התורה אמר רב שמן בר אבא אמר רב אידי בר אידי בר גרשם אמר לוי בר פרטא אמר רבי נחום אמר רבי ביריים משום זקן אחד ורבי יעקב שמיה דבי נשיאה אמרו ביצה בס' אסורה בס' ואחת מותרת אמר רבי זירא לרב שמן בר אבא ראה שאתה מטיל בה גבול היתר שהרי שני גדולי הדור לא פירשו את הדבר רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני תרוייהו משמיה דרבי יהושע בן לוי אמרי ביצה בס' אסורה בס' ואחת מותרת ואיבעיא להו בס' ואחת בהדי דידה או דילמא לבר מינה ולא פשיט ומר פשיט לה מפשט אתמר אמר רבי חלבו אמר רב הונא [ה]ביצה בס' והיא אסורה בס' ואחת והיא מותרת ההוא דאתא לקמיה דר"ג בר רבי א"ל אבא לא שיער בארבעים ושבע ואני אשער בארבעים וחמש ההוא דאתא לקמיה דר"ש בר רבי א"ל אבא לא שיער במ"ה ואני אשער במ"ג ההוא דאתא לקמיה דר' חייא א"ל כלום יש שלשים טעמא דליכא שלשים הא איכא שלשים משערין אמר ר' חנינא גוזמא אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בס' אמר לפניו ר' שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה במאה ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה דכתיב °ולקח הכהן את הזרוע בשלה וגו' ותניא בשלה במדבר ו

אין

רש"י

אפרוח. שהבשר נותן טעם ולא שנא טמאה ול"ש טהורה דנבלה היא: אבל טמאה. בלא אפרוח לא: כיון דאית בה אפרוח קרי לה טמאה. ואפילו של עוף טהור: ביצים טהורות ששלקן כו': מכלל דרישא. דנקט טמאה טמאה ממש קאמר ולאו אפרוח דאי בטהורה ואפרוח תרתי למה לי: כיצד ששלקן ונמצא אפרוח באחת מהם. וזו היא טומאתו וכולן מן הטהור: השתא דלית בה אפרוח. אשמועינן דיהבא טעמא ואסורה ואע"ג דמיא בעלמא הוא: יש בה אפרוח. אפילו טהורה: מיבעיא. כ"ש דיהבא טעמא דהא אפרוח נבלה היא: בדיקולא. קלתא: סבר רב אסי לשעוריה. היתרא ולאוסופי עלה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור והאיסור היה משער כמו שהוא בא לפנינו מצומקת: רבנן. תלמידים: דאיסורא לא בלע. בתמיה אף האיסור נצטמק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערים כמות שאנו רואים: בתלתין פלגי דזיתי. משום דלא היה כשיעור היה מזלזל בבטולו ולא בעי ששים: לא תזלזל בשיעורי דרבנן. כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד הא מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה [א] וחצי שיעור מנין ת"ל כל חלב בפרק בתרא דיומא (דף עד.): ראה שאתה מטיל בה גבול. ראה מה אתה עושה שלא תטעה ותכשיל הסמוכים עליך שאתה מטיל בה גבול להתירה בס' ואחת ואינך מפרש אי בהדי דידה אי לבר מינה והשומעים יעלה על דעתם בהדי דידה והרי שני גדולי הדור נשאלה מהם ולא פירשוה ומאן נינהו רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני: ואיבעיא להו גרסינן: פשיט מיפשט. שאינך מטיל שום ספק בדבר לומר ואיני יודע אם היא מן המנין של ס"א או לא: בס' ואחת והיא. דהוו להו ס"ב: ההוא דאתא כו'. פלגא דזיתא דאיסורא הוה וכן עובדא דר"ש בר רבי: אבא. הלא בא מעשה כזה לפניו ולא מצא אלא מ"ז והתיר שמע מינה לאו ס' בעי אף אני מתיר בזה שאיני מוצא בו אלא מ"ה ולי נראה דהכי קאמר אבא לא שיער בארבעים ושבע אני אשער במ"ה בתמיה אבא בא לפניו מעשה והיה יכול לבטלו במ"ז ולא שיערו להתיר ואסר ואני אתירנו במ"ה ולנשון זה אין צריך לפרש בחצי זית אלא [ב] אף בשיעור שלם: הא איכא שלשים משערינן. בתמיה וכולי האי מי [ג] מזלזלין: גוזמא. כלומר למה באת לישאל עליו והלא אפילו שלשים אין בו בהיתר כמות האיסור ולאו דוקא קאמר ליה אלא דבר שאינו יכול לעמוד כלומר כלום יש שם אפילו שלשים ואע"פ שאינו ניתר בכך: בס'. היכא דבדקניה ולא יהיב טעמא אי נמי ליכא למיקם אטעמא כגון מין ומינו אבל היכא דבדקניה ויהיב טעמא לעולם טעמא לא בטיל כדאמר בכמה דוכתין ולקמן (דף צט.) כמי אמרינן יש בהן בנותן טעם בין שיש (א) להעלות במאה ואחד ובין שאין כו' אסור [ד] וכי לא יהיב טעמא בעינן ששים לבטוליה כדלקמן דקתני אין בהן בנ"ט בין שיש להעלות כו' מותר דאמרינן אין בהן להעלות בק"א אלא [ה] במאי לאו בששים אלמא כי לא יהיב טעמא נמי בעינן ששים למר ומאה למר: ושניהם לא למדוה כו'. ואע"ג דלאי אתי למילף מיניה מאית למילף אפילו היכא דיהיב טעמא דהא הכא איכא למימר דאי שלא במינו הוה יהיב טעמא אפילו הכי רבנן אחמור ואמור טעמא לא בטיל: זרוע. של איל נזיר הוא המורם ממנו ומניפין אותו וניתן לכהן ואסור לזרים [ו] והאיל כולו נאכל לבעליו דהא שלמים הוא:

תוספות

בביצת אפרוח. וה"ה (ב) בשאר בנמלא בה דם דשדא תיכלא בכולה ונראה דטמאה שהיא קלופה אפשר דאסורה וביר' ירושלמי *גבי גיעולי ביצים משמע דיש חילוק בין קלופות לשאין קלופות ושמא לענין זה נמי יש חילוק והא דלא משני הכא הא בקלופה הא בשאינה קלופה משום דסתם ביצים מבשלים אותן בקליפתן:

פירושי קא מפרש. [ז] הכא לא פריך א"ה אסורות אסורות למה לי וכן בכמה דוכתין ובכמה דוכתין פריך*:

דנפל בדיקולא דבשרא. בערוך *חברו בהדי היא ניימא ודיקולא שפיל* פירוש קלתא וכתוב בתשובת הגאונים דהכי קאמר דנפל ליורה גדולה שיש בה שיעור דיקולא* וקשה כיון דלאו לדיקולא נפל מאי קאמר סבר רב אסי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא ובקונטרס פירש דיקולא קלתא וקלתא הוא כלי שמבשלין בה בשר כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב עד.) כל שלשים יום מהפך להם גיהנם כבשר בקלחת ואפשר דקרי ליה דיקולא משום הרתיחות שעולות בתוכו שנקראים דיקולי כדאמר פרק כל שעה (פסחים דף לט:) אמר רב יוסף לא ליחלט איניש תרתי חיטי בהדי הדדי דילמא אזל חדא (ג) בגדי דחברתה ולא סליק ליה דיקולא דמיא מד' רוחתא*:

ואיבעיא להו בששים ואחד כו'. ומדלא פירש בהדיא בששים והיא מותרת ליכא למיפשט מידי דשמא רבי יהושע בן לוי עצמו הוא מסופק ומיהו קשה דלקמן קאמר רבי יהושע בן לוי כל איסורין שבתורה בששים משמע [ח] בששים של היתר כמו גיד בששים ואין גיד מן המנין ויש לומר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר לה אבל הכא מדקאמר בששים אסור משמע שפיר דבששים של היתר נמי אסור להכי אית לן למימר דלדידיה הוה מספקא ליה:

כל איסורין שבתורה בששים. פירש בקונטרס דאף כי לא יהיב טעמא בעי ששים ואין נראה ומה שהביא ראיה מלקמן אפרש לקמן בעזרת הש"י:

אין

עין משפט נר מצוה

[סוף פרק י' דתרומות]

עט א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' יט סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' פו סעיף ה ו:

[עיין תוס' בכורות לא: ד"ה א"כ]

[ערך דקל א]

[סנהדרין ז.]

[עד כאן בערוך]

פ ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ט' סמג לאוין קמא טוש"ע יו"ד סי' צ סעיף א וסי' צט סעיף ד:

פא ג טוש"ע יו"ד סי' נח סעיף ו:

פב ד מיי' פי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' י"ב ופי"ב מהל' שביתת עשור הלכה ג:

[ועי"ע תוס' לקמן ק. ד"ה כשקדם]

פג ה מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י"ט סמג לאוין קלב קמא טוש"ע יו"ד סי' פו סעי' ה וסי' צח סעיף ז:

מסורת הש"ס

[תוספתא דתרומות פ"ט]

[שם]

[נ"ל אשי]

יומא עג: עד.

שיטה מקובצת

א] דחצי שיעור אסור מן התורה כדאמרינן חצי שיעור מנין: ב] בחצי זית אלא בשיעור שלם: ג] בתמיה וכולי האי מי מזלזלינן: ד] ובין שאין וכו' אסור ואילו כי לא יהיב טעמא: ה] אלא בכמה לאו בששים אלמא: ו] ואסור לזרים והאיל נאכל לבעליו דהא שלמים הוא כצ"ל ועל שאר כל הדבור עד סוף העמוד נרשם עליו: ז] הכא לא פריך. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ל"א ע"ב: ח] משמע ספי דבששים של היתר:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בס' וכו' שיש כהן להעלות: (ב) תוס' ד"ה בביצת אפרוח וה"ה בנמלא כצ"ל ותיבת בשאר נמחק: (ג) ד"ה דנפל וכו' דילמא אזל חדא ויתיב בגירי' דחברתה ולא סליק לגו דיקולא ·

רבינו גרשום

סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע נמי דיקולא. כלומר דיקולא היה רותח ונפל כזיתא תרבא לתוך דיקולא רותח וסבר רב אשי לשעוריה ששים במאי דבלע כו'. ההוא (כי) פלגא זיתא כו' כלומר נפל לדיקולא רותח. לשעוריה בתלתין פלגי דזיתי כלומר דאי היו שם שלשים חצאי זיתא דבישרא היה מתירו שהיה מקיל ביותר. ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל. כלומר חצי זית חלב שנפל לתוך יורה של בשר רותחת. אבא לא שיער כו' שהיה מקיל בחצי שיעור:

פד א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כא :

אין בשלה אלא שלימה ר' שמעון בן יוחאי אומר אין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל דכולי עלמא בהדי איל מבשל לה מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה ומר סבר מבשל לה והדר מחתך לה ואי בעית אימא דכ"ע מחתך לה והדר מבשל לה מיהו מר סבר בהדי איל מבשל לה ומר סבר בקדרה אחרת מבשל לה ללישנא קמא אליבא דדברי הכל ללישנא בתרא אליבא דרבי שמעון בן יוחאי מאן דאמר "בששים סבר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה בששים מאן דאמר במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה במאה ומי ילפינן מינה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אמר אביי לא נצרכא אלא לרבי יהודה דאמר *מין במינו לא בטיל קמ"ל דהכא בטיל וליגמר מיניה גלי רחמנא °ולקח מדם הפר ומדם השעיר ויקרא טז תרוייהו בהדי הדדי נינהו ולא בטלי ומאי חזית דגמרי' מהאיך ליגמר מהאי *חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן אי הכי למאה וס' נמי לא ליגמר אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר *דבקדשים אסור קא משמע לן דהכא שרי וליגמר

רש"י

אין בשלה אלא שלימה. לא נתפרש באיזה לשון : דכ"ע. ת"ק ור"ש : בהדי איל מבשל לה. דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא משמע דעם האיל א] מבשלו : ת"ק סבר מחתך לה. מן האיל והדר מבשל לה בהדיה ואשמועינן שלימה מבשלה ואינו מחתכה לחתיכות. ור"ש אתא לאשמועינן דכמות שהיא מחוברת לאיל מבשלה : ללישנא קמא כו'. והשתא קא מסיים למלתיה דאמרן לעיל ושניהם לא למדו ללישנא קמא דאוקמינן דבין ת"ק ובין ר"ש בהדי איל מבשל לה ילפי הנך אמוראי דלעיל מזרוע בשלה אליבא דדברי הכל : וללישנא בתרא. ב] דאוקמינן ת"ק דבקדרה אחרת מבשל לה ילפי מילתייהו מדר"ש דחזינן דבשיל היתר בהדי איסור ובזרוע יש עצם הרבה ובשר מועט (א) שהכתף אינו בכלל זרוע דתנן בפרק הזרוע (לקמן דף קלד:) איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה עד *כף של יד אספל"ו : בשר ועצם. דזרוע : בהדי בשר ועצמות. דאיל משערינן וקים להו לרבנן דששים איכא ושרייה רחמנא : ומ"ד מאה. סבר עצם לא בעיא לשעוריה דהא לא פליט טעמא מיניה וכי משערת בשר דזרוע בהדי בשר דאיל איכא מאה : זהו היתר. הניתר מכלל איסור שהרי בלע איל מן הזרוע והתירו לך הכתוב : לאו למעוטי. שאר האיסורים דלא ילפינן להו מיניה : לא נצרכא. האי זהו אלא לרבי יהודה דאמר. במנחות (דף כב:) מין במינו לא בטיל ובהאי איל בטיל להכי אמר זהו דלא ילפינן מיניה דליבטל מין במינו אבל מין בשאינו מינו ילפינן מיניה למאה וששים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה : וליגמר מיניה. לבטולי מין במינו : ולקח מדם הפר ומדם השעיר. באחרי מות גבי קרנות מזבח הפנימי וקסבר רבי יהודה שמערה דם שניהם לכלי אחד והדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר וקרי ליה דם השעיר אלמא לא מבטל ליה : חדוש הוא. דלכתחלה (ב) היתר לבטל האיסור : אטו אנן. הא דגמרינן מיניה מאה או ששים קולא הוא דתימא חדוש הוא דחדיש רחמנא ואקיל גביה ולא גמרינן מיניה : הא חומרא היא. דלא תימא ליבטול ברובא וחומרא שפיר גמרינן מיניה דכ"ש הוא ומה איל נזיר דאקיל גביה לא אקיל אלא במאה או בששים כ"ש באיסורי אחריני : דמדאורייתא. כלומר אי לאו מהאי גמרינן ומשוינן ביטול טעם כשאר בטולי דאורייתא ברובא הוה לן לבטולי כדכתיב (שמות כג) אחרי רבים להטות : לטעם כעיקר. נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור ג] ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וששים דהא קים לן ד] מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטיל אלא *במאה ורבא לית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל מדאורייתא ברובא בטיל אלא מדרבנן ה] והכי נמי שמעינן ליה לר' יוחנן במסכת ע"ז (דף סז.) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפינן ליה בפסחים (דף מד.) מנזיר ומשרת ליתן טעם כעיקר סבירא להו אמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולאו מילף הוא דהוו להו נזיר וגיעולי עובדי כוכבים ב' כתובין הבאין כאחד אי נמי גיעולי עובדי כוכבים חדוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור: וליגמר

תוספות

אין בשלה אלא שלימה. פירש בקונטרס דלא נתפרש באיזה לשון ונראה לפרש דמשמע בשלה כמו בשל לה למ"ד דגושה ומפיק ה"א כמו שיש לה כלומר כמו שהיא : דכולי עלמא בהדי איל מבשל לה. דאין מקרא יוצא מידי פשוטו אבל לאיכא דאמרי דבקדרה אחרת מבשל לה לתנא קמא מוציא אותו מידי פשוטו : מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה. פירש בקונטרס דהיינו ת"ק ושלימה דקאמר היינו דאין מחתכין לחתיכות והשתא לא הוי מר סבר קמא ללישנא קמא כמ"ש קמא דאיכא דאמרי דהוי ר"ש ונראה לפרש מר סבר מחתך לה והדר מבשל לה היינו ר"ש בן יוחאי אבל ת"ק סבר דמבשל והדר מחתך והיינו שלימה דקאמר שהיא מחוברת לאחר בישול והשתא הוי מר סבר קמא ר"ש בן יוחאי כמו לאידך לישנא ומיהו ללישנא בתרא צריך לומר שלימה היינו שלא יחתכנה חתיכות : ומאן דאמר בששים סבר בשר ועצמות כו'. לאו דרשא גמורה היא למילף מינה לענין מין בשאינו מינו דטעם כעיקר דאורייתא דהכא מין במינו הוא דמדאורייתא בטילה ברובא אלא בששים ומאה קבלה היתה בידם ואסמכוה אהאי קרא ומכל מקום פריך שפיר מהא דתניא זהו היתר הבא מכלל איסור דמשמע שיש כאן היתר דבעלמא אסור כיוצא בו : לאו למעוטי כל איסורין שבתורה. וא"ת ומאי קושיא דילמא היינו דוקא לענין שאין מבטלין איסור לכתחילה והכא שרי וי"ל דלשון זהו היתר הבא מכלל איסור משמע מכלל דבר האסור לאכילה : מאי חזית דגמרינן מהא כו'. ואף על גב דלחומרא מקשינן כיון דאיכא לאוקומי קרא דדם הפר בעולין כרבנן בהקומץ רבה (מנחות דף כב:) אית לן למילף מזרוע בשלה אע"ג דלקולא וכן בסמוך פריך (ג) דאדרבה ניגמר מהכא לקולא דאיכא לאוקומי קרא דחטאת ומשרת להיתר מצטרף לאיסור וצריכי כדאמר בפרק שלשה מינין (נזיר דף לז:) : לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל. וא"ת הא תינח במינו אבל בשאינו מינו לא בטיל דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דלאו דרשא גמורה היא כדפרישית ולענין מין במינו גמרינן לחומרא ובשאינו מינו קים להו דביותר מששים למר וממאה למר פוסק הטעם ואסמכינהו נמי אהאי קרא ועוד דזימנין פוסק בפחות מששים או ממאה א"כ הא דילפינן לאסור עד ששים ומאה חומרא בעלמא הוא : רבא אמר לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור. פירש בקונטרס דזהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר ילפינן מיניה למאה וששים דמדאורייתא בטלי ברוב וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה וששים משמע דר"ל דטעם כעיקר דקאמר לאו ו] לטעם גמור הוא דהא בטיל במאה וששים אלא טעם כל דהו קאמר וגם נ"ל דכה"ג אסור בקדשים ואע"ג דלא הוי אלא משהו וכי פריך וליגמר מיניה היינו דליסתרו אף ז] *בשר קדשים בק' וס' כזרוע בשלה והשתא תימה כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכל שהוא מי דחקו לפרש דרבא אית ליה טעם כעיקר בחולין לאו דאורייתא כיון דהכא לא איירי בטעם גמור אלא בכל שהוא כדפרישית ועוד תימה דעל כרחיך אין כל שהוא אוסר בקדשים דלא אסר במשהו אלא עולין דוקא לרבנן ומין במינו לר' יהודה כדאמרינן בהדיא בהקומץ רבה (מנחות דף כב. כג.) וכן בפ' התערובת (זבחים עח.) אמר ר"ל הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן פטור וקאמר שמע מינה נותן טעם ברוב לאו דאורייתא אלמא משמע דאפילו כדי נתינת טעם לא אסר במינו וזרוע בשלה וחטאת דשמעתין במינו עסקינן ועוד אמר בהקומץ רבה (מנחות דף כג:) שתי מנחות *שנקמצו ונתערבו דבטל ברוב לרבנן דאמרי מין במינו בטיל אלמא אין כל שהוא אוסר בקדשים וכן בכמה דוכתין ונראה לפרש דהכא איירי בטעם גמור דבקדשים אסור מקרא דחטאת והוא הדין דבחולין אסור מקרא דמשרת אלא נקט קדשים משום דבזרוע בשלה דאי קדשים קאי והכא שרי דפעמים שהזרוע ומקלא מן האיל היו חוץ לרוטב ונותן הזרוע טעם במה שחוץ וזימנין נמי שיש משמנונית הזרוע הרבה על אותו מקלא עד שלא יהא רוב באותו מקלא לבטלו ובכל ענין שיבשל התיר הכתוב ורבא לא פליג אר' יוחנן דמשרת אתא לטעם כעיקר ודרשה גמורה היא ולא אסמכתא דמדר"ע נשמע לרבנן דדרים לה להיתר מצטרף לאיסור דלקי והוא הדין דלרבנן דמוקי לה לטעם כעיקר נמי לקי והא דאמר אביי בפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי דרבנן מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן להו דחדוש הוא אי חדוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי אמר *לך רבא דרך בישול אסרה תורה פירוש לעולם דרבנן התם ליחוי בעלמא הוא כלומר מהכא לא תידוק ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סו.) דאמר רבי יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו *והייתי במינו דמדאורייתא ברובא בטל וטעמו וממשו דקאמר התם דלוקין כגון שהאיסור בעין ומכירו וכי קתני טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ה"ה אפילו טעמו וממשו אם אין מכירו אלא מילתא דפסיקא נקט בכל ענין אי נמי נקט ולא ממשו לרבותא דאפ"ה אסור ועוד

[נ"ל כף] [לקמן ק. וש"נ] פסחים מד: [עיין תוס' מנחות כג. ד"ה מה חטאת ותוס' זבחים עח. ד"ה איכא] [נ"ל כמאה וששים] [נ"ל בשאר קדשים] [נ"ל שלא נקמצו] [נ"ל ליה] [נ"ל הייתי]

שיטה מקובצת

א] דעם האיל מתבשלת: ב] וללישנא בתרא דאוקימנא לת"ק דבקדירה . אחרת : ג] ולהאי מילתא קתני זהו : ד] דהא קים לן בהו מאחרי רבים : ה] אלא מדרבנן בעינן ששים והכי נמי שמעינן: ו] דרוצה לומר דטעם כעיקר דקאמר לאו טעם גמור הוא אלא טעם כל דהו קאמר דהא בטיל בק' וס' ובכי ה"ג אסור בקדשים ואע"ג וכו' : ז] אף בשאר קדשים בק' וס' כזרוע בשלה :

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וללישנא בתרא וכו' ובשר מועט . נ"ב דעתו ז"ל בזה לתרץ אם אנו מוציאין עצמות מהזרוע כן ג"כ מוציאים מהאיל וא"כ אין בו מאה אבל בירושלמי פ' ג' מינים בנזיר מתרץ קושיא זו דאף שעצמות זרוע אין מצטרפין מ"מ (אין) עצמות איל מצטרפין וא"כ א"ל לזה שפרש"י שבזרוע בשר מעט וק"ל וכן במ"ר פ' נשא דף רמב ע"ג : (ב) ד"ה חדוש וכו' היתר לבטל : (ג) תוס' ד"ה מאי וכו' פריך אדרבה דניגמר :

רבינו גרשום

אין בשלה אלא שלימה. כלומר ללישנא קמא שלימה ששלימה נתבשל עם האיל כלומר חתך לה והדר מבשלה עם האיל. ואיבעית תימא דכ"ע מחתך חתך לה ומבשל לה. מר סבר בהדי איל זהו רשב"י ומר סבר בקדרה לחוד וזהו ת"ק. ומאי דקאמר אין בשלה אלא שלימה דשלימה נותן לו ומבשלה בקדרה לחוד. ללישנא קמא אליבא דדברי הכל למדוה מן הזרוע בשלה ר' חייא בר אבא בששים ור' שמואל בר רב יצחק במאה. מאן דאמר בששים קסבר כלומר בשר ועצמות ולא הוי אלא ששים לפי שעצם גדול יש בו בזרוע ולא הוה ליה כל האיל אלא בששים וגמרינן מיניה דאיסור נתבשל עם היתר ולא נאסר ההיתר . קסבר בשר לבהדי בשר משערי' כו' דבזרוע טעם בשר יש בו והוי באיל מאה חלקים בשר כבזרוע : מיתיבי זהו היתר הבא מכלל איסור . כלומר הזרוע שנתבשל עם האיל זהו היתר הבא מכלל איסור שהזרוע מוקדשין ואין מותר לישראל שמתנה לכהן הוא והאיל של חולין נתבשל עמו ואעפ"כ מותר לישראל למעוטי מאי לאו למעוטי כו' כלומר לאו למעוטי כל איסורין שבתורה שאם נתבשל עם היתר שאסור אפי' בששים . אמר אביי לא צריכא לר' יהודה כו' . כלומר הא דתנן זהו היתר הבא מכלל איסור לאו למעט כל איסורין שבתורה . אלא לר' יהודה איצטריך למיתנא . וליגמר מיניה כו' כלומר וליגמר מיניה ר' יהודה מן הזרוע בשלה דכמה התם בטל אע"פ שהוא מין במינו כך יהו בטלין כל איסורין שבתורה אע"ג דמין במינו . הא גלי רחמנא ולקח הכהן מדם הפר כו' כלומר שדם הפר מרובה ודם השעיר מועט ודם הפר מרובה וכשמערבן לקרנות המזבח מזכיר הכתוב דם השעיר כדם הפר שהוא מין במינו ולא בטל ומיניה גמר ר' יהודה דמין במינו לא בטיל ; ליגמר

עין משפט נר מצוה

פה א מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הלט"ו:

פו ב מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ב:

מסורת הש"ס

פסחים מה. נזיר לז: זבחים לז:

[לעיל סח:]

ערלה פ"ב מ"ו

[שם מ"ז]

[נ"ל ומאה]

[וע"ע תוס' זבחים עט. ד"ה אמור]

ע"ש רש"י ד"ה כתוב

וליגמר מיניה א] גלי רחמנא גבי חטאת °כל אשר יגע בבשרה יקדש *להיות כמוה שאם פסולה תפסל ואם כשרה תאכל כחמור שבה ומאי חזית דגמרינן מהאיך ליגמר מהאי חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן אי הכי למאה וששים נמי לא ליגמר אטו אנן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל רבינא אמר *לא נצרכא אלא למקום חתך דאמר מקום חתך בעלמא אסור והכא שרי יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא אמר ליה אביי וכל איסורין שבתורה במאה והתנן* למה אמרו כל המחמץ ומתבל ומדמע להחמיר מין ומינו להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו וקתני סיפא *להקל ולהחמיר מין ושאינו מינו כיצד ו]גריסין שנתבשלו עם העדשים אם יש בהם בנותן טעם בין יש בהן להעלות במאה ואחד בין אין בהן להעלות במאה ואחד אסור אין בהן בנותן טעם בין שיש בהן להעלות במאה ואחד בין אין בהן להעלות במאה ואחד מותר אין בהן להעלות במאה ואחד אלא במאי לאו בששים לא

וליגמר מיניה. למשרי אף שאר קדשים בששים או מאה כגון נותר או פגול: להיות כמוה. הנוגע בה ובלע ממנה: שאם פסולה. היא יפסל הבולע: ואם כשרה. היא תאכל זו ב] כחמור שבחטאת שאפי' הן שלמים אסורין ליאכל אלא לזכרי כהונה ליום ולילה ולפנים מן הקלעים ג] ומהכא גמרינן לכל איסורי קדשים דלא בטלי לגמרי: ליגמר מהאי. וליבטלו בק': אלא חדוש הוא ל"ג אלא: חדוש הוא. כדפרישית דלכתחלה מבטלינן ליה ומייתינן ליה לידי כך בידים: לא נצרכא. זהו: אלא למקום חתך. דבעלמא בכל איסור והיתר המחוברים כגון הוציא העובר את ידו וכגון אבר המדולדל כולן אסורין ד] כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל דף סח:): להא שמעתא. דרב שמואל בר רב יצחק: למה אמרו. המחמץ לאיזו איסור אמרו לתרומה שהמחמץ חולין בשאור שלה או מתבל קדרה חולין בתבלי תרומה או מדמע ומבשל חולין ותרומה יחד שאנו הולכים אחריו להחמיר: למין ומינו. אמרו כן דאזלינן ביה לחומרא כדקתני לקמיה: ולמה אמרו להקל ולהחמיר. שפעמים להקל ופעמים להחמיר: מין ה] ושאינו מינו. על זה אמרו פעמים להקל ופעמים להחמיר: גריסין. ו] של פול דתרומה: שנתבשלו עם עדשים. של חולין וטעמנום ויש בהם ז] טעם תרומה בחולין אע"פ שיש בחולין מאה ואחד ח] שתרומה דינה לבטל בכך דנפקא לן בספרי מקרא מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם נפל בתוכו הרי הוא מקדשו ובתרומת מעשר משתעי קרא שהיא אחד ממאה וקאמר שאם חזרה לתוך התשעים ותשעה מקדשתן מכאן אמרו תרומה במאה עם האסור אסורה במאה והיא מותרת והכא כיון דנותנת טעם אע"פ שיש כאן היתר כדי לבטל איסור אסור דטעמא לא בטיל הרי להחמיר: אין בהן בנותן טעם. אע"פ שאין כאן היתר כדי לבטל מותר דכי בעינן אחד *ממאה היכא דאיסורא בעיניה הוא כגון חטין בחטין או כל דבר שלא נתבשל אבל הכא דליתיה בעיניה לא בעינן אחד ומאה הרי להקל אבל מין ומינו לעולם להחמיר כדאמרינן לקמן דלא מיסתרי עד דאיכא תרתי לטיבותא אין נותן טעם ואחד ומאה: קתני מיהא דכי לא יהיב טעמא לא בעינן מאה ואחד ובמאי בטיל לאו בששים אלמא ט] ביטולא היכא דליכא טעמא בששים הוא: לא.

ועוד י"ל דהתם איירי בשלא במינו והיכא דאיכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו וממשו והיכא דליכא כזית בכדי אכילת פרס קרי ליה טעמו ולא ממשו והרב רבי יוסף מאורלייני"ש היה מפרש דאע"ג דטעם כעיקר דאורייתא לא לקי אטעם אפי' שלא במינו דרבי יוחנן סבר לה כר"ע דיליף טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא עשה דתעבירו באש דמצריך ליבון והגעלה ור"ת השיב לו דאית לן למימר דאהדרינהו לאיסוריה כדאמרי' בהלוקח עובר פרתו (בכורות טו:) דתנן הגוזז והעובד פי' בפסולי המוקדשין סופג את הארבעים ואע"ג דלא נפקא לן אלא מתזבח ולא גיזה אלא היינו טעמא משום דאהדריה לאיסוריה דלא תעבוד ולא תגוז מיהו לא דמי כל כך דהתם משמע ודאי דאהדריה והכי קאמר תזבח זביחה התרתי לך בקדשים שהוממו ולא גיזה והא דקאמר בירושלמי דערלה בפ' שני אמר ר' יוחנן כל נותני טעם אין לוקין עליהם חוץ מנותן טעם דנזיר י"ל דבהיתר מצטרף לאיסור איירי דהכי איתא בהדיא בפ' אלו עוברין (פסחים דף מג:) ובפרק שלשה מינין (נזיר לה:) אמר ר' אבהו א"ר יוחנן כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר וקרי ליה בירושלמי נותן טעם וא"ת אם טעם כעיקר דאורייתא מאי פריך בפ' אלו עוברין ובפ' שלשה מינין גבי שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שתי סאין כו' ופריך מיניה ואי אמרת כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אמאי אמרינן שאני אומר והשתא כי נמי אמרינן כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תקשה ליה אמאי אמר שאני אומר כיון דטעם כעיקר דאורייתא וי"ל דהתם איירי במינו וכן משמע בסוף הערל (יבמות פב:) דמוקי לה ר"ל והוא שרבו חולין על התרומה ומין שלא במינו לא שייך רבוי וא"ת ואי במינו כיון דרבו בטלי להו ברובא אפי' איכא כזית בכדי אכילת פרס וי"ל דמ"מ פריך דאי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא יש לנו להחמיר אף במינו ולית לן למימר שאני אומר כיון דלקי בשאינו מינו ומיהו קשה דסוגיא דאלו עוברין (פסחים דף מג:) ודפרק שלשה מינין (נזיר דף לה:) אליבא דר' יוחנן ור' יוחנן מוקי לה בהערל (יבמות דף פב.) אע"ג דלא רבו וא"כ כי נמי כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא תקשי ליה אמאי אמרינן שאני אומר דכיון דלא רבו ספיקא דאורייתא היא וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך וכי האי גוונא יש בכמה דוכתי*: גלי רחמנא גבי חטאת כו'. הקשה ר"ת דהאי קרא דחטאת מייתי הכא לטעם כעיקר ובפ' אלו עוברין (פסחים דף מה.) מוקי להיתר מצטרף לאיסור לכ"ע וטעם כעיקר מפיק ליה ממשרת ולר"ע מגיעולי עובדי כוכבים לכך נראה לר"ת דגרסינן הכא לא נצרכא אלא להיתר מצטרף לאיסור דבכל ענין התיר הכתוב ואפילו יש חצי זית בעין משמנונית של זרוע על חתיכת האיל שחוץ לרוטב ומיהו א"צ להגיה הספרים דאיכא למימר דנקט הגרסא הפשוטה דאי לאו קרא דמשרת וגיעולי עובדי כוכבים דאתו לטעם כעיקר הוה מוקמי קרא דחטאת לטעם כעיקר ולא להיתר מצטרף לאיסור וכי האי גוונא איכא בכמה דוכתין ועוד י"ל דסוגיא דהכא אתיא כי סוגיא דנזיר פ' שלשה מינין (דף לז.*) דגרסינן התם ורבנן תיפוק להו דהיתר מצטרף לאיסור מחטאת ומשני התם נמי לטעם כעיקר הוא דאתא ואע"ג דמשרת נמי אתי לטעם כעיקר מלכך צריכי דאי כתב רחמנא חטאת הוה אמינא נזיר לא אתי מיניה דנזיר מקדשים לא ילפינן ואי כתב רחמנא נזיר הוה אמינא חטאת מנזיר לא ילפינן דחמיר איסורו דאפי' חרצן אסיר ליה: תאכל כחמור שבה. רבינו חננאל גרים תאכל כחמור שבהן משמע דאיכא חומרא בשלמים דליכא בחטאת כגון שבשל שלמים דאתמול בקדירה דחטאת דהיום דרמינן עלייהו חומרא דחטאת להאסר לזרים לנשים ולעבדים וחומרא דשלמים שאין נאכלין אלא עד הלילה וחטאת של היום זמן אכילתה עד למחר: לא נצרכא אלא למקום חתך. דבעלמא אסור כגון שהוציא העובר את ידו לחוץ דנפקא לן בפ' בהמה המקשה (לעיל דף סח:) דמקום חתך אסור מדאצטריך פרשה החזיר אכול מקום חתך מכלל דאי לא החזירה אסור ונראה דשאר קדשים כגון חזה ושוק ואימורין שרי נמי מקום חתך שלהם דהא לא אשכחן קרא בזרוע בשלה יותר מבשאר קדשים ואי ילפי בהו מעובר דאסור מקום חתך בזרוע בשלה נמי ליתסר אלא בכולן לא אסר הכתוב מקום חתך דזרוע בשלה וחזה ושוק ואימורים צוה הכתוב להסיר ולא מקום חתך והא דקאמר הכא דבעלמא אסור היינו באבר שיצא לחוץ והכא שרי בכל הקדשים ולכך לא פריך הכא מאי חזית דגמרת כו' כדפריך אאידך: אין בהם בנותן טעם אע"פ שאין בהן כדי להעלות מותר. פי' בקונטרס וכי בעינן מאה ואחד היינו היכא דאיסור בעיניה אבל הכא דליתיה בעיניה לא בעינן מאה ואחד אלמא נ"ל לפירושו דהכא מיירי כגון שהסיר הגריסים מתוך העדשים *דאז אי אפשר להסירם שאינו מכירן ואיכא ממשות האיסור היה צריך מאה ואחד וקשה לפירושו אמאי נקט רישא שאור של חטים שנפל לתוך עיסה של חטין דהוי מין במינו אפי' בשלא במינו נמי בעינן מאה ואחד היכא דאיתיה לאיסור בעיניה וי"ל דנקט מין במינו דאפילו הסיר אחרי כן השאור בעינן מאה ואחד לבטל אבל שלא במינו לא בעינן ונראה דא"צ לדחוק כן דשאינו מינו בטל בששים כשאר איסורין אפילו איתיה לאיסורא בעיניה כיון דאינו מכירו ובמינו הוא דבעינן מאה ואחד דהא דדרשינן בספרי את מקדשו ממנו מגוו שנפל לתוכו הרי הוא מקדשו במינו כתיב: אלא במאי לאו בששים. וא"ת הא דבטל הכא בששים היינו דטעמיה כהן ואפי' בפחות היה בטל אי טעמיה כהן ואין נותן טעם ולא כמו שפירש בקונטרס לעיל* אבל בסתמא בעינן מאה ואחד לבטלה דהא רישא נמי דקתני אם יש בהן בנותן טעם אסור אפי' יש בהן להעלות במאה ואחד על כרחך איירי בטעמיה כהן וי"ל דממשנה יתירה דייק דבסיפא הוה ליה למיתני אין בהן בנותן טעם מותר ותו לא ושפיר ידעינן דאבין יש לו להעלות במאה ואחד ובין אין לו להעלות במאה ואחד דארישא קאי אלא להכי הדר תנא לאשמועינן דבבציר ממאה ואחד יש שיעור לבטל נתינת טעם: לא

[נ"ל דאי]

[דף לח. ד"ה בס']

שיטה מקובצת

א] גלי רחמנא גבי חטאת. נ"ב עי' תוס' זבחים דף צח ע"א ד"ה מה: ב] ואם כשרה היא תאכל זו שנגעה בה כחמור: ג] ומהכא גמרינן. נ"ב עיין רש"י זבחים דף צז ע"ב ד"ה עד שיבלע: ד] כדאמרינן בבהמה המקשה וכלישנא קמא ואליבא דר"ש בן יוחי דאמר מבשל לה והדר מחתך לה: להא שמעתא וכו': ה] מין ושאינו מינו למין בשאינו מינו אמרו כן: ו] גריסין פולין דתרומה: ז] ויש בהם בנ"ט תרומה בחולין: ח] מאה וא' בתרומה ודינה ליבטל: ט] ובמאי בטיל לאו בששים אלמא כי לא יהבא טעמא בששים הוא:

רבינו גרשום

ליגמר מהכא. כלומר מן הזרוע בשלה: אלא חדוש הוא כו'. כלומר חדוש הוא שאיסור נתבשל עם היתר מוקדשין שאסור לישראל [נתבשל] עם החולין ואינו אוסרו: דמדאוריית' בטל ברובא. כלומר כדחזינן בקרא אחרי רבים להטות. אמר רבא לא נצרכא [אלא] לטעם כעיקר כלומר מה דתנא זהו היתר הבא מכלל איסור לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אלא לטעם כעיקר כו': ואם כשרה יאכל כחמור שבה שאם מבשל שום קדשים עם חטאת אפי' אותן קדשים שמבשל עם חטאת יהיו נאכלין לשני ימים ולילה אחד כיון שבשלו עם חטאת יהא נאכל ליום ולילה כחטאת דנותן טעם כעיקר חשוב: רבינא אמר לא נצרכא אלא למקום חתך כלומר הא דאמרי' זהו היתר הבא מכלל איסור דאפי' מקום חתך הזרוע מותר דאמר [מקום חתך בעלמא] אסור כגון שהוציא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ החזירה אסור אפי' במקום חתך והכא שרי אפי' במקום חתך: א"ל אביי וכל איסורין שבתורה במאה והתנן כל המתבל כלומר מתבל בקדרה של חולין מתבלין של תרומה ומחמץ בשאור של תרומה עיסה של חולין ומדמע תרומה עם חולין: גריסין שנתבשלו עם עדשים כלומר גריסין של תרומה שנתבשלו עם עדשים של חולין בין שיש בהן להעלות באחד ומאה כלומר שיש מאה של חולין לבד מן התרומה בין שאין להעלות באחד ומאה שאין מאה של חולין לבד מן התרומה אבל בכלל התרומה יש מאה אסור לפי שיש באיסור בנותן טעם.

לא במאה והא מדרישא במאה הוי סיפא בששים דקתני רישא להחמיר מין ומינו כיצד *שאור של חטין שנפל לעיסת חטין ויש בו כדי לחמץ בין יש בו כדי להעלות במאה ואחד בין אין בו כדי להעלות במאה ואחד אסור אין בו להעלות במאה ואחד בין שיש בו כדי לחמץ בין אין בו כדי לחמץ אסור רישא וסיפא במאה לא רישא במאה וחד וסיפא במאה וכי יש בו כדי לחמץ במאה וחד אמאי לא בטיל אישתיק אמר ליה דלמא שאני שאור דחימוצו קשה אמר ליה אדכרתן מילתא דאמר רבי יוסי בר' חנינא לא כל השיעורין שוין שהרי ציר שיעורו קרוב למאתים *דתנן [ב]דג טמא צירו אסור [א]רבי יהודה אומר רביעית בסאתים *והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל שאני ציר דזיעה בעלמא הוא: כיצד משערינן: אמר רב הונא כבשר בראשי לפתות מתני' דלא כהאי תנא דתניא *רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר אין בגידין בנותן טעם ההוא דאתא לקמיה דרבי חנינא הוה יתיב רבי יהודה בר זבינא אבבא כי נפק אמר ליה מאי אמר לך אמר ליה שריא ניהליה אמר ליה הדר עייליה לקמיה אמר מאן האי דקא מצער לי זיל אימא ליה למאן דיתיב אבבא אין בגידין בנותן טעם כי אתו לקמיה דרבי אמי משדר להו לקמיה דרבי יצחק בן חלוב דמורי בה להיתירא משום דרבי יהושע בן לוי וליה לא סבירא ליה והלכתא [ג]אין בגידין בנותן טעם: גיד הנשה שנתבשל: [א]וליבטול ברובא
בריה

רש"י

לא במאה. [ב]והכי קאמר אין בהן אחד ומאה של היתר אלא מאה של היתר [ג]לבד האיסור מותר: והא מדרישא. שאתה הולך בו כל שעה להחמיר במין ומינו אפ"ה בטיל במאה כי ליכא נותן טעם מכלל דסיפא במין ושאינו מינו בששים שהרי זה חילוק שביניהם שזה אינו צריך מאה ואחד כשאינו נותן טעם וזה צריך: דקתני רישא שאור של חטים כו'. דהיינו מין ומינו: יש בו כדי לחמץ. דהיינו נותן טעם לעולם אסור: אין בו אחד ומאה. אפילו אין בו כדי לחמץ אסור והיינו להחמיר דהא במין ושאינו מינו אמרו כי ליכא טעמא לא בעי ק"א והכא בעינן ק"א אלמא בהא דקא חמיר מינה אי איכא ק"א שרי וקא סלקא דעתך בק"א בהדי איסורא קאמר אלמא במאה בטיל: רישא וסיפא במאה. בתמיה: לא רישא במאה וחד. לבד מאיסורא: וסיפא במאה. לבד מאיסורא: ופרכינן אי רישא במאה וחד דהיתר קאמר אמאי קתני יש בו כדי לחמץ אע"פ שיש מאה ואחד אסור [ג]וכי איכא דיהיב טעמא כולי האי: אישתיק. רב דימי: אמר ליה. אביי: דלמא שאני שאור שחימוצו קשה. ויש שקשה מחבירו: לא כל השיעורים שוים. ליתן טעם: רביעית. של ציר טמא אוסר סאתים של ציר טהור או של דבר אחר וסאתים הן מאתן [ד]רביעיות דכי תמני קב ארבעה לוגין ולוג ד' רביעיות הם עשרה לקב וסאה ששת קבין לשלשה קבין מ"ח רביעיות וכן ארבעה זימנין: בראשי לפתות. ירק של לפת ולי נראה שראש הלפת מתוק מוגבו וטעם הבשר ניכר בוגבות הלפת בשיעור מועט אבל בראשי לפתות אינו ניכר אלא בשיעור גמור: מתניתין. דקתני גיד אף ע"פ שמכירו אוסר את התבשיל מפני טעמו דלא כי האי תנא: אין בגידים בנותן טעם. ומשליכו והשאר מותר: וליה לא סבירא ליה. לרבי אמי לאכשוריהו ומיהו כיון דמשמיה דרבי יהושע בן לוי שרי ליה לא מחי בידייהו: והילכתא אין בגידים בנותן טעם. ובין נתבשל ובין נמלח ובין נגלה משליכו ומותר ודוקא בו אבל שמנו יש בו בנ"ט ואם לא נטל שמנו אוסר: וליבטול ברובא. כי אין מכירו:
הניחא

תוספות

לא במאה. פי' בקונטרס והכי קאמר אין בהן להעלות בק"א של היתר אלא מאה של היתר לבד האיסור מותר ופריך והא מדרישא מין במינו שאתה הולך בו כל שעה להחמיר אפ"ה בטיל במאה כי ליכא נותן טעם דקתני אין בהן להעלות כו' בין אין בו כדי להחמיץ אסור וס"ד מאה ואחד בהדי איסור קאמר אלמא במאה בטיל מכלל דסיפא בששים דחילוק זה ביניהם דזה אינו צריך ק"א כשאין נותן טעם וזה צריך וזה הפירוש דחוק מאד *דמאי ס"ד דמסדר הש"ס שיהא לשון המשנה משונה סיפא מרישא דכיון שפירש ק"א דסיפא היינו מאה ואחד של היתר למה לא יהיה מאה ואחד דרישא דמין במינו מאה ואחד של היתר כמו שמתרץ לבסוף ולא היה לו לטעות בכך *ועוד דפריך במאה ואחד אמאי לא בטיל מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר ונראה דמשום האי פירכא דחקו בקונטרס לפרש בק"א של היתר מדפריך עליה כיון דמוקמת בק"א של היתר אמאי לא בטיל ונראה לפרש לא במאה כלומר מאה עם האיסור והמקשה סלקא דעתיה דמאה בלא איסור קאמר לכך פריך מדרישא בק"א ואין להעלות בק"א אסור היינו במאה של היתר וחד של איסור כמו בכל דוכתין דתרומה עולה בק"א היינו עם האיסור כדדרשינן ממנו שנפל בתוכו הרי הוא מקדשו הוי סיפא בששים דאי בק"א מאי חומרא במין במינו ממין בשאינו מינו דתרוייהו בק"א של היתר בטלי בפחות לא בטלי ומשני דרישא בעי' ק"א עם האיסור וסיפא מאה עם האיסור ואין בו להעלות בק"א דרישא וסיפא הוי פירושו ק"א עם האיסור והא דפריך וכי יש בו להחמיץ בק"א אמאי לא בטלי מילתא באפי נפשה היא ולאו אמאי דמשני קאי ומשום דחמוץ אין בו נתינת טעם גמור כשאר נתינת טעם קשיא ליה אמאי לא בטיל בק"א דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קטז.) המעמיד בעור הקבה אם יש בה בנותן טעם אסורה משמע הא ליכא נותן טעם שרי אע"פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשיבא טעמא והוא הדין חימוץ ומשני שאני שאור דחמוצו קשה: והאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל. הקשה ר"ת ליפני הא דידיה הא דרביה משמיה דרבן גמליאל כדמשני בפ' התערובות (זבחים עט.) וי"ל דהכא אית ליה שינויא אחריתי וא"ת והלא שתם ציר יש בו מים כדאמרינן בהלוקח בהמה (בכורות כב.) הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים והוא טהור וא"כ (א) אמרת סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו וי"ל דהכא מיירי בציר שאין בו מים דקתני רישא דג טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש בו משקל עשרה זוזים ביהודה שהוא חמש *זוזים בגליל דג טמא צירו אסור פי' דג טמא צירו אסור ובגרב עצמו של דגים אי נמי י"ל מדקאמר שיעורו קרוב למאתים אלמא כל המאתים מבטלים הרביעית דאי לא בטלי ליה אלא המים לחודייהו א"כ לא הוו קרוב למאתים: שאני ציר דזיעה בעלמא הוא. פי' *לא אסור אלא מדרבנן ומיהו ציר שרצים אסור דאורייתא דתניא בהטור והרוטב (לקמן קכ.) הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן ודרשא גמורה היא דהא קאמר התם ונריכי דאי כתב שרצים כו' ובפ"ק (ב) דבכורות (דף ו:) דפריך טעמא דכתב רחמנא גמל גמל ולר"ש את הגמל הא לאו הכי הוה אמינא חלב בהמה טמאה שרי והתניא הטמאים לאסור צירן ורוטבן כו' אע"ג דבתורת כהנים דריש נמי גבי דגים שקן לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן אסמכתא בעלמא היא והא דפריך פרק כל הבשר (לקמן דף קיב:) *לרב דאסר בשר שחוטה דאימלח עם בשר טרפה מהטמאים לאסור צירן ופריך ליה מדג טהור שמלחו עם דג טמא מותר פריך שפיר מדג אבשר דהא לכל הפחות צירו אסור מדרבנן אלא ש"מ דהא דשרי הכא בשמלחן זה עם זה משום דלא בלע הוא וקצת תימה כיון דנריך קרא בשרץ ובבהמה טמאה נמי דריש ליה בת"כ מדכתיב טמאים הם לכם ודגים דליכא קרא לא אסיר מדאורייתא היכי מייתי רבא התם ראיה מהטמאים לאסור ציר של טרפה: בראשי לפתות. פי' בקונטרס ירק של לפת ואין משמע כן בסנהדרין בפרק כ"ג (דף יט:) דקאמר שנעשה בשרו כראשי לפתות משמע שהן הגרשין שבקרקע וכן בשבת (דף קיח:) אמרינן מכבדו בראשי שומין ודגים גדולים:
והלכתא אין בגידין בנ"ט. למאי דקיימא לן אין בגידין בנותן טעם גיד הנשה אסור בהנאה דהכי מפרש פרק כל שעה (פסחים דף כב.) דפריך לרבי אבהו דאמר כל מקום שנאמר לא תאכלו כו' משמע נמי איסור הנאה ופריך והרי גיד כו' ומשני כשהותרה נבלה היא וגידה הותרה ומסיק דלמאן דאמר אין בגידין בנותן טעם ה"נ דאסור ואין לתמוה על מה שמוכרין ניקור בשר לעובדי כוכבים אע"פ שמעורב בו גיד דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד ומיהו ירך שלימה אסור לשלוח לעובד כוכבים לפי שמתכבד בו עפי כשהוא שלם ומתניתין (לעיל דף צג:) דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' מוקי לה התם דלא כר"ש דאמר אין בגידין בנותן טעם וגיד הנשה אסור בהנאה: והלכתא אין בגידין בנותן טעם. פי' הקונטרס דווקא בו אבל שמנו יש בו נותן טעם ואי לא ניטל שמנו אסור ולעיל (דף צז. ד"ה שאני) פירשתי בשם הרב (ג) ר"מ דלא החמירו בשומן יותר מבגיד גבי שאני חלב דמפעפע:
בריה

עין משפט נר מצוה

פז א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הל"ב:
פח ב מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות הל' כב סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' פג סעיף ס:
פט ג מיי' פט"ו מהל' מא"ס הלי"ז סמג לאוין קלט טוש"ע יו"ד סי' סה סעיף ט וסי' ק סעי' ב:
[וע"ע תוס' שבת קמב. ד"ה שנפלה וכו']

[ועוד מי דחקו להצריך ק"א של היתר ונראה דמשום האי פירכא דפריך בק"א אמאי לא בטיל דחק בקונטרס כצ"ל מהרש"א]

שיטה מקובצת

א]וליבטל ברובא.ג"ב עי' תוס' בכורות דף כג ע"א: ב] של היתר אלא ק' לבד מן האיסור מותר: ג] אסור וכי איכא דיהיב טעמא כולי האי: ד] וסאתים הוו מאתן רביעיות פחות תמני קב ארבעה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שאני וכו' לא אסור אלא מדרבנן. עיין פ"ז מ ע"א תוס' ד"ה כמחלוקת ופ"ל דף קטז ע"ב ברש"י ד"ה הרי זו אסורה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ר"י אומר רביעית בסאתים. ג"ב מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה ל"ד ועי' שם בלח"מ ובפר"ח בי"ד סימן פ"ג ס"ק ט' ובספר שושנים לדוד אמשניות דתרומות ודו"ק: ב] רש"י ד"ה לא במאה וכו'. נ"ב פי' שבת ד' קמב ע"א בתוס' ד"ה שנפלה וכו' ובב"ק ד' ק ע"ב ברש"י ד"ה פ"ז קידש:

מסורת הש"ס

תרומות פ"י מ"ח
[לקמן ק. וש"נ]
[תוס' פ"ז פ"ט לעיל פט:]
[נ"ל טלטים]
[נ"ל לרבא]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והאמר וכו' וא"כ אמאי לא אמרינן סלק את מינו: (ב) ד"ה שאני וכו' ובפ"ק דבכורות כ"ב פי' התם נמי מוכח דציר שרצים דאורייתא ודרשא גמורה היא מדפריך מינים מאי שנא חלב מציר דפשיטא דחלב אסור דאורייתא כמו ציר ולמה לי גמל גמל כו': (ג) ד"ה והלכתא וכו' בשם הרב ר"י בר ר"מ דלא:

רבינו גרשום

הא מדרישא במאת הוי סיפא בששים כלומר הא מדרישא במאה הוי דלהחמיר ולאיסור מכלל דסיפא דלהקל דתני מותר בששים. דאי במאה אנן בעינן להקל ובמאה לאו להקל הוא דאנן להחמיר אמרינן במאה ואי להקל במאת מותר [ולהחמיר במאת אסור] ובאחד ומאת (אסור)[מותר] אין בינתים אלא אחד אין זה להקל
אלא לאו בששים: רישא וסיפא במאה כלומר רישא דלאיסור ולהחמיר וסיפא דלהיתר ולהקל תרוייהו במאה רישא במאה וחד כלומר במאה וחד דהיתר וחד דאיסור דאע"ג דמאה וחד דהיתר לא בטל האיסור: סיפא במאה בטל כלומר דאיסור מאה אעפ"כ בטל. ר' יהודה אמר רביעית בסאתים סאה שש קבין קב ד' לוגין לוג ו' ביצים אלו הן ד' רביעיות שברביעית ביצה ומחצה קך הכל בסאה מאה רביעיות פחות ד' וכן בסאה האחרת הרי מאתים רביעיות חסר ח': כבשר בראשי לפתות כלומר לא בעלי לפתות כלומר דבעלין אפי' בששים לא בטל. ועכשיו לא משערינן בעלין אלא בלפת: ההוא דאתא לקמיה דר' חנינא כלומר בגיד שנתבשל בירך. כי אתו לקמיה דר' אמי כלומר גיד הנשה. דמורי להו משמיה דר' יהושע להתירא כלומר דקסבר אין בגידין בנותן טעם: (ואמר לי בטל) [ולבטול] כלומר אטרת בזמן שאין מכירו כולן אסורין והרוטב בנותן טעם דאם יש ששים הרוטב מותר וליבטל
ה) אולי צ"ל דהא דאין בהיתר רק מאה נלבד אעפ"כ בטל.

***א בריה שאני: ב וכן חתיכה של נבלה [וכו']:** *ותבטיל ברובא הניחא למאן דאמר *כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר שאני ג חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים וצריכא דאי אשמעינן גיד משום דבריה היא אבל חתיכה אימא לא ואי אשמעינן חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה לפני האורחים אבל גיד אימא לא צריכא דרש רבה בר בר חנה ד חתיכה של נבלה ושל דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובהתיכות אוקי רב אמורא עליה ודרש *כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אמר ליה רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כרבי יהודה דאמר *מין במינו לא בטיל מאי איריא כי נתן טעם אפילו כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי עסקינן בשקדם וסלקו רבא אמר אפילו

רש"י

הניחא למ"ד · במסכת ביצה (דף ג:): כל שדרכו לימנות שנינו · במסכת ערלה (פ"ג משנה ו) גבי חבילי תלתן דלא בטיל הא נמי פעמים שמונה לאדם עשוי למנות חתיכותיו למנין אורחים שזימן: אלא למ"ד את שדרכו · מיוחד למנין הוא דלא בטל כגון תבלין אבל דבר העשוי ליתן באומד אע"פ שנמנה לפעמים בטל אמאי לא בטלה: חתיכה של נבלה א] · ומכירה: אינה אוסרת · בפליטתה עד שיהא בה כדי ליתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות: אוקי רב אמורא עליה · העמיד מתורגמן לפניו לדרוש ולהשמיע לרבים שלא ילמדו מרבה בר בר חנה: כיון שנתנה טעם בחתיכה · אחת שהיתה בלדה תמיד או שנתבשלה תחלה עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדרה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה: חתיכה · זו שקבלה טעם הנבלה נעשת נבלה עצמה: ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה · וקא ס"ד מפני שהן מינה לא בטלי ואפילו יש בהן כדי ביטול שתיהן: רב · דאמר מפני שהן מינה כמאן אמרה כו': אפילו לא נתנה טעם · בחתיכה שבלדה לא בטלה נמי דהא נבלה גופה מינייהו היא ולא בטלה: בשקדם וסלקו · לאיסור וסלק רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה הלכך נתנה טעם בראשונה הרי זו חוזרת ואוסרתן ואי לאו במאי מיתסרי ואשמועינן דחתיכה עצמה נעשת נבלה לאסור חברותיה בפליטתה: אפילו

תוספות

בריה שאני · ואפילו באלף לא בטיל וכן חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה כדאמר הכא והיכא דפירש חד מינייהו נמי אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר כדפרישית לעיל (דף צה.*) ודבר שאינו לא בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד בטל ברוב ואפילו איסור מדרבנן ליכא כדמשמע הכא ומיהו שמא לחד גברא היה אסור: **שאני** חתיכה הואיל וראויה להתכבד · וא"ת אם כן אמאי אמר בפרק הערל (יבמות פא:) דחתיכה של חטאת טמאה (א) במאה של חטאות טהורות תעלה וכי תימא שאני חתיכה דנבלה דראויה להתכבד לפני אורחין עובדי כוכבי' אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה ב] דהא חתיכת בשר בחלב תנן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד:) דלא בטלה אע"ג דאסור בהנאה כדקאמר התם ויש לומר דכל דבר הראוי להתכבד אם היה מתבטל חשיב ולא בטיל אבל בהערל (יבמות פא:) אפילו תתבטל בחטאות טהורות התם אינה ראויה אלא לכהנים ולא חשיבא דכהנים אין מחזיקין טובה זה לזה שכולן שוין דלכל בני אהרן תהיה איש כאחיו כתיב (ויקרא ז) אבל של חטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה וא"ת דמשמע הכא דחתיכת נבלה לא בטלה ובפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עד:) משמע דבטלה דפריך הא תנא מאי קא חשיב אי דבר שבמנין קא חשיב ליתני נמי חתיכת נבלה ואי איסורי הנאה קא חשיב ליתני נמי חמץ בפסח ומשני דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה ומפרש נמי התם דהרי אלו אסורין למעוטי דבר שבמנין ולאו איסורי הנאה אי נמי איסורי הנאה ולאו דבר שבמנין וי"ל דהתם לא קאמר אלא דלא איירי בהו תנא דמתניתין דהתם ולאו משום דסבר דבטלי והא דקאמר למעוטי היינו למעוטי דלא חשיב להו וכה"ג יש בריש פ"ק דבבא קמא (דף ה:) דמגילה דמתניתין למעוטי דרבי חייא ודרבי חייא למעוטי דרבי הושעיא ולא משום דפליגי אבל קשה דכי פריך התם וליתני נמי חתיכת נבלה אמאי לא משני דלא תני לה משום דכבר תנא ליה הכא במתניתין כדמשני התם אהא דפריך התם וליתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן ומשני הא תנא התם הראוי לערלה וכו' וי"ל דהכי פריך התם וליתני נמי חתיכת נבלה ואי משום דכבר תנא ליה הכא א"כ לא ליתני חתיכת בשר בחלב כיון דכבר אשמועינן הכא דחתיכת איסור לא בטלה משום דהוי דבר שבמנין ומשני דההוא תנא תרתי אית ליה ג] ולפירוש זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולא איסור הנאה בטל להאי תנא ולכך לא נקט אלא חתיכת בשר בחלב ופליג אתנא דהכא*: **חתיכה** עצמה נעשת נבלה · פי' בקונטרס שנתבשלה תחלה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדרה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבלה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדרה חתיכה זו שקבלה טעם הנבלה חתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וקשה לפירושו דא"כ גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה ע"י טעם הנבלה ובסמוך משמע דמבטלינן לחתיכות ע"י רוטב דהוי שאינו מינו והלא רוטב עצמו נאסר מתחלה ונעשת נבלה ואוסר כל הרוטב שאחרי כן מפני שהוא מינו ויצטרך שיהא ששים בחתיכות שנתן אחרי כן לבטל הרוטב דמעיקרא אלא י"ל דמיירי כגון שיש חתיכה של היתר כולה חוץ לרוטב וחתיכת נבלה מונחת עליה חוץ לרוטב ונעשת חתיכת היתר נבלה לפי שבולעת טעם נבלה דאין *בהן ששים לבטל הטעם ואחרי כן כשמגער הקדרה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה: **בשקדם** וסלקו · את האיסור וא"ת למה לי שחתיכה של היתר קבלה טעם מן הנבלה אפילו לא נתנה טעם נמי דהא במינה אוסרת בכל דהו ואומר ר"ת דנהי דהיא גופה מיתסרא בכל שהוא מ"מ לא אמרינן שתעשה נבלה לאסור כל האחרות כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כל שהוא ורבינו אפרים היה אומר מתוך כך דאפילו כי נתנה בה טעם אין ההיתר נעשה נבלה שיצטרך ששים כנגד כל החתיכה אלא כנגד האיסור הבלוע הלכך לרב דאמר הכא דמין במינו לא בטיל כשחתיכת היתר קבלה טעם מן הנבלה חשיב האיסור כאילו הוא בעין ואוסרת כל החתיכות במשהו אבל כי לא נתנה הנבלה טעם בה לא היתה אוסרת החתיכות מפני שהם מינה שהרי אין צריך לבטל אלא האיסור לבד וכיון שלא נתנה טעם בחתיכה הוי האיסור כמאן דליתיה דלא הוי כאילו הוא בעין ולא אסר אלא חתיכה ראשונה שאין ההיתר נעשה איסור ולא אסר שאר חתיכות ודוקא גבי טפת חלב אמרינן לקמן בפרק כל הבשר (דף קח:) דחתיכה עצמה נעשת נבלה וצריך ששים כנגד כל החתיכה ולא סגי בביטול טיפה לחוד משום דכל חד וחד באפיה נפשיה שרי וכי איתנהו בהדי הדדי אסור הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב ולכך צריך ברוטב ששים לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טיפת חלב אבל חתיכת היתר שבלעה טעם נבלה ונאסרה וחזרה ונתנה טעם ברוטב אין צריך אלא ששים לבטל האיסור שנבלע בחתיכה ואין צריך שיעור ששים של אותה חתיכה וקשה לפירושו לרבא דמשני אפילו תימא לא קדם וסלקו מאי מהני ליה חתיכה של היתר שנאסרה מתחלה ונעשת נבלה והלא לעולם אין צריך ס' ברוטב אלא כדי לבטל חתיכה של נבלה לבדה ולא בעינן ששים לבטל שתי חתיכות של נבלה ושל היתר שנאסרה על ידה וי"ל כגון שנתמעטה הנבלה הרבה מכמו שהיתה קודם שנבלע טעמו בחתיכה של היתר והשתא לפי שנתנה טעם בשל היתר צריך ס' כנגד כל מה שהיתה מתחלה ואין שיעור ברוטב לבטלה אבל לא נתנה בה טעם אין צריך ס' אלא כנגד מה שנשאר בנבלה ויש שיעור ברוטב לבטלה ורב דאתא לפלוגי אדרבה בר בר חנה לא היה צריך רב לומר אלא חתיכה של נבלה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה אלא אגב אורחיה אשמועינן דדוקא נתנה בה טעם נבלה אבל לא נתנה בה טעם נבלה לא ורבינו אפרים עליו השלום היה מביא ראיה מהא דאמר לעיל (דף צז:) ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא ודיקולא הוא סל מלא חתיכות של בשר רותח ולא אמר שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפל עליה כזית חלב ותאסור שאר חתיכות שאין בהן ששים כנגד כולה לפי שבאותה חתיכה עצמה לא היה בה כדי לבטל הכזית אלא משערינן הכזית בכל הבשר שבסל ואין משם ראיה כלל דדיקולא היינו קלחת וכדפירש הקונטרס וכדפירשנו לעיל ואפילו אם נאמר דדיקולא הוא סל כדמשמע הכא ובכל דוכתא אין ראיה משם דממה נפשך אם אין החלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו שפירשנו לעיל א"כ אין אסור אלא החתיכה שנפלה עליה החלב והשאר מותרות ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ בדין הוא שכל החתיכות מסייעות לבטל ולא אמרינן שתעשה נבלה אותה חתיכה שנפלה עליה חלב מאחר שסופו להתפשט בכל החתיכות מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר דאם אין ס"ט מותר אע"פ שקודם שתתפשט הטפה ס"ט במקום נפילתה ולא אמרינן שיעשה אותה הבשר נבלה כיון דסוף הטיפה להתפשט בכל החתיכה מיהו לפי מה שפי' לעיל* בשם הרב רבי אלעזר ממיי"ץ דבחלי חתיכה אין שייך לומר שתעשה נבילה אין ראיה משם ואין ראיה לרבינו אפרים מהא דאמר (תרומות פ"ה משנה ו*) אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון ולא אמרינן שיעשה הכל תרומה דיש לחלק בין דבר יבש לדבר הנאסר ע"י בליעה ולפירושו ניחא הא דאמר גבי יין נסך בסוף מסכת ע"ז (דף עג:) יין נסך שנפל לבור דאוכלה

רבינו גרשום

וליבטל נמי גיד בששים ויהיו כולן גידין מותרין אע"ג שאין מכירו · בריה שאני כלומר דבר החשוב בפ"ע · הניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו כלומר דלא בטל שם איסורין בנפלו בהיתיר' ונתערבו כיון שאין מכירו לפיכך כולן אסורין' אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו דבר החשוב כגון ביצה טמאה וכגון רמונים ותפוחין אם נטמאו טומאת אוכלין ונתערבו עם טהורין לא בטלי וכולן אסורין אבל חתיכה של נבלה דאין דרכה לימנות בטלה מאי איכא למימר: שאני חתיכה הואיל וראויה כו' כלומר דדבר חשוב הוא: וצריכא דאי אשמעינן גידי כלומר דלא בטיל: למה לי נותן טעם כלומר הכי סבר רב דאמר אפילו לא נתן טעם אלא בחתיכה אחת חתיכה עצמה נעשת נבלה [וע"כ] בשאין מכירו עסיק' ואי בשאין מכירו למה נותן טעם אפילו לא נתן טעם נמי האמרינן כולן אסורות: הכא במאי עסיקינן בשהכירו וקדם וסילקו כלומר רב אמר בשאין מכירו דאי בשאין מכירו אפילו לא נתן טעם נמי אלא הכא במאי עסיקינן בשהכירו וקדם וסילקו לפי' אינו אסור עד שיתן טעם בחתיכה ואותה חתיכה אוסרת שאר ה

עין משפט נר מצוה

צ א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה ו סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' ק סעיף ג: [ד"ה ספיקי]

[ביצה ג:]

צא ב ג מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' לב סעיף ג וסי' קא סעיף א:

צב ד טוש"ע שם סי' לב סעיף ד וע"ש:

מסורת הש"ס

[לעיל צו: לקמן קיט.] [זבחים עב.] [לקמן קח.] [לעיל לח: לט: לקמן קט: יבמות פב: זבחים עט: מנחות כב: כג:] [עי' תוס' ע"ז עד: ד"ה למעוטי] צ"ל בה [דף צז: ד"ה צו: אפילו] [ובתמורה יב:]

שיטה מקובצת

א] חתיכה של נבלה ומנכרא הס"ד: ב] אבל של חטאת טמאה אסור בהנאה ליתא דהא חתיכת בשר בחלב: ג] ולפי זה צריך לפרש דדבר:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שאני וכו' חטאת טמאה שנתערבה במאה:

צג א מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה א והלכה ה סמג לאוין קלב :

צד ב מיי' פ"ג מהלכות אבות הטומאות הלכה א :

צה ג מיי' פ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח ופ"ח הלכה ס :

לקמן קד מנחות כב·

[זבחים פד] נדה מב ע"ב

[פסחים כב:]

לעיל סח:

נ"ז שבת נזיר נג:

פי' רש"ל ורש"א

[לעיל ד: לקמן קב.]

פסחים כג.

אפילו תימא לא קדם וסלקו הוי מין ומינו ודבר אחר *וכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו: **מתני'** *נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה רבי יהודה אומר אף בטמאה אמר ר' יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להן אמרו לו בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו: **גמ'** וסבר ר' יהודה איסור חל על איסור והתניא ר' יהודה אומר *יכול תהא נבלת עוף טמא מטמא בגדים בבית הבליעה תלמוד לומר °נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה יצא זה שאין איסורו משום בל תאכל נבלה אלא משום בל תאכל טמאה וכי תימא קסבר אין בגידין בנותן טעם ובטמאה נמי איסור גיד איכא איסור טומאה ליכא וסבר ר' יהודה אין בגידין בנותן טעם והתניא *האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה ר' יהודה מחייב שתים ור"ש פוטר לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה בהדי הדדי קאתו ומי מצית אמרת נוהג בשליל והתנן *נוהג בשליל ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר הני מילי גבי טהורה דרחמנא אמר °כל בבהמה תאכלו אבל בטמאה נוהג ומי מצית אמרת דתרוייהו בהדי הדדי קאתו והתנן *על אלו טומאות הנזיר מגלח על המת ועל כזית מן המת וקשיא לן על כזית מן המת מגלח על המת כולו לא כ"ש וא"ר יוחנן לא נצרכא אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין אלמא איסור טומאה קדים אע"ג דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד חייל עליה *שכן איסורו נוהג בבני נח דיקא נמי דקתני א"ר יהודה והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה ועדיין בהמה טמאה מותרת להם נופא *האוכל גיד הנשה של בהמה טמאה רבי יהודה מחייב שתים

ורבי

אפילו תימא בשלא קדם וסלקו · ולא מיתסרי שאר חתיכות אלא משום חתיכה היתר קמייתא: דכל מין ומינו · כגון נבלה ושחוטה : ודבר אחר · כגון קפלוט ורוטב מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא שהיו אלא סלקהו כמי שאינו בקדרה ו' ונשארו הנבלה והרוטב

תורה אור

ובשלה נבלה ברוטב וקיפה הלכך נתנה טעם בראשונה תחלה בשעה שלא רבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה וחתיכות נתוספה חתיכה ראשונה על הנבלה ואוסרת הכל מפני שהן מינה ולא מצו חתיכות לבטלה ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם : **מתני'** ואינו נוהג בטמאה · שאם אכל גיד הנשה של טמאה למ"ד יש בגידין טעם לוקה משום טמאה ולאו משום גיד ולמ"ד אין טעם בגידין פטור מכלום דבטהורה עץ הוא והתורה חייבה עליו אבל בטמאה אינו נוהג : מבני יעקב נאסר · דכתיב (בראשית לב) על כן וגו' ועדיין טמאה מותרת להן עד מתן תורה : אמרו לו · פסוק זה שהוזהרו עליו בסיני נאמר ועד סיני לא הוזהרו אלא שנכתב במקומו לאחר שנאמר בסיני וכתב וסידר משה את התורה כתב המקרא הזה על המעשה על כן הוזהרו בני ישראל אחרי כן שלא יאכלו גיד : **גמ'** איסור חל על איסור · דקא ס"ד משום טומאה ומשום גיד קמחייב ליה: ה"ג יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הבליעה ת"ל (ס') נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה · מפני שהיא מטמאה באכילה ו' ובנבלת עוף מיפורש בת"כ ובמסכת נדה (דף מב:) והכא ה"ק יכול אף נבלת עוף טמא במשמע ת"ל נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה מי שאיסורו משום בל תאכל נבלה אני אומר לך שמטמאה בה יצא זה שאינו אסור משום נבלה אלא משום עוף טמא ומדקאמר אין איסורו משום נבלה אלמא סבירא ליה לא אתיא איסור נבלה *וחייל אאיסור טמאה : וכי תימא קסבר אין בגידין בנ"ט · ואין כאן איסור טומאה אלא איסור גיד : ור"ש פוטר · לגמרי משמע ולקמיה מפרש טעמא: ה"ג לעולם קסבר יש בגידין בנותן טעם וקסבר נוהג בשליל דאיסור גיד ואיסור טומאה כו' · משעת לידת ולד הוו שניהם לפיכך קי"ב לעולם על שניהם : אינו נוהג בשליל · ועל כרחך איסור טומאה חל על השליל שהרי כל ילידתו טומאה ואיסור גיד אינו חל עד שנולד והיכי חייל אאיסור טומאה: כל בבהמה · ואפילו חלבו וגידו דמהאי קרא נפקא לן היתר שליל בשחיטת האם בפרק בהמה המקשה (לעיל סט.) : הנזיר מגלח · אם האהיל עליהם נטמא מגלח דכתיב (במדבר ו) והימים הראשונים יפלו ומגלח וחוזר ומונה כדכתיב וגלח ראשו ביום טהרתו : שלא נתקשרו · דליכא עדיין כזית בשר בטליה וכיון דאיתיה שלם מטמא באהל אלמא תחלה נוצרין אברים קודם לגידין וש"מ שם טומאה קדים חייל עלייהו : ומבני אע"ג דאיסור טומאה קדים אתי איסור גיד וחייל עליה · שכן איסור מוסר הוא ויש בו כח לחול על אחרים ומאי חומרו שנוהג בבני נח לר' יהודה כדתנן והלא מבני יעקב כו': דיקא נמי · דטעמא דרבי יהודה משום האי טעמא הוא מדיליף מבני יעקב דקודם מתן תורה בני נח הוו :

ה"ג

דהוכא למאן דאמר אפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף רואין היתר כאילו אינו ואחר מים רבים עליו ומבטלין אותו ולא אמר שיין עצמו של היתר נעשה איסור ליחשב כאילו הוא יין נסך וליצטרך מן המים כדי לבטל כל היין ומיהו י"ל דהתם איירי כגון שלא היה שם יין נסך כדי ליתן טעם בשל היתר שבבור ולא נאסר אלא ע"י כל שהוא וכיון דלא הוי אלא משהו לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה כדפרישית לעיל אע"ג דלא דמי דלעיל לא אמרינן אלא לענין שלא תאסור האחרות אבל היא עצמה נאסרה במשהו וכיון שנאסרה אסורה לעולם למ"ד (לקמן דף קח:) אפשר לסוחטו אסור ומ"מ יש לומר דהוא הדין בנ"ט [א] אפילו נפלו המים לבסוף *יכול אפשר לסוחטו מותר והיה מתיר כמו כן חתיכה עצמה ומדקאמר התם נפל חמרא דהתירא בגו מיא דאיסורא בנ"ט ופי' ליכא נ"ט שרי אין ראיה לפירושו דאיכא למימר דאיירי כגון שנפל כל ההיתר בבת אחת שנתבטל לאלתר האיסור אבל אם לא נפל בבת אחת ראשון ראשון נעשה איסור (א) ועושה יין נסך לאסור הבא אחריו כדפירש' בפרק כיסוי הדם (לעיל פז.) ולפי פירוש רבינו אפרים ודאי ניחא מה שנוהגים להגעיל כלי מדין דהבאת יורה גדולה שאי אפשר להגעיל בתוך כלי אחר היכי משתריא הא אין במים ס' לבטל האיסור ואי שיחזור ומגעילה בשניה והלא המים הראשונים נעשו נבלה וחוזרין ואוסרין ואי לא משערין אלא באיסור עצמו ניחא דזה אין לומר דכאן בת יומא מגעילין אותה דהא לא אסרה תורה אלא קדרה בת יומא ואין ראיה גמורה מכאן דאיכא למימר דלא אסרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שיהיו במים ששים כדי לבטל האיסור וכתב רבינו יהודה דנראה לר"י להחמיר בדבר כיון דאין ראיה ברורה: **הוי** מין ומינו ודבר אחר כו' · אומר רשב"ם דכמו שצריך שיהיה ברוטב כדי לבטל החתיכה דאיסור כך צריך נמי שיהיה ס' בחתיכה של היתר לבטל מן הרוטב כשיעור ב' החתיכות דמכיון שנבלע הרוטב בחתיכת האיסור נעשה נבלה וכשנפלט אחרי כן ממנה אוסר שאר הרוטב מפני שהוא מינו דהכי אמרינן בפרק כל הבשר (לקמן דף קח.) גבי כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור חלב מותר ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור אמאי חלב מותר חלב נבלה היא פירוש דחלב שנבלע בבשר נעשה נבלה וכשנפלט אח"כ אוסר כל החלב מפני שהוא מינו :

סלק את מינו כמי שאינו ואת שאינו מינו רבה עליו ומבטלו · הקשה רבינו אפרים דאמר בפרק הלוקח בהמה (בכורות כב.) הלוקח גיר של עובדי כוכבים מטיק במים וטהור אי רובא מיא טהר גלו בהשקה ואי רובא גיר (ב) לאו בר קיטלי טומאה הוא והנך מיעוטא דמים בטלי ברובא וקאמר לא שנו אלא לטבל בו פיתו אבל לקדרה מגא מין את מינו וניעור והשתא היכי ניעור אמאי לא קאמר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו הגיר רבה על מים טמאים ומבטלן לעולם הגיר שהוא רוב מבטל אותם מים הטמאים וי"ל דלא דמי דהכא אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב בו ואי אפשר להבדילו ובכל מקום שישנו היתר הוא ולפיכך שייך למימר שם סלק אבל התם דמינו עצמו מטמא מחמת מגע מים טמאים אין שייך למימר סלק : **ורבי** תימא אין בגידין בנ"ט · לפי זה היה יכול להקשות ממתניתין דמאי קאמר ר' יהודה והלא מבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה מותרת לכן דמשמע דמטעם זה יש לחול איסור גיד האיסור טומאה כמו שפירש בסמוך במסקנא ואמר דיקא נמי דקתני כו' וכן היה יכול להקשות למאי דבעי מעיקרא למימר דטעמא דר' יהודה משום דאיסור חל על איסור בכל מקום ונראה לרבינו שמואל דיש ליישב דס"ד דר' יהודה דטעמא דת"ק כר' שמעון דבסמוך משום מי שנידו אסור ובשרו מותר יצא כו' ולהכי פריך ר' יהודה והלא אף לבני יעקב נאסר ועדיין בהמה טמאה בשרה מותרת: **אבל** בטמאה נוהג · היה יכול להקשות דאמרינן בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד:) שפיר נפל חלבו כחלב היה דחדשים קא גרמי לה אלא עדיפא מיניה פריך דאיכא למ"ד התם דאסור דאורייתא גרים ובהמה טמאה כאורייתא דמיא כיון דלא שייך בה כל בבהמה תאכלו ועוד יש לומר דילמא שאני חלב דרחמנא אמר כל חלב שור לא כשב לא עז ואין זה קרוי שור וכשב ועז אבל גיד אסר הכתוב כל מקום שישנו על הכף :

ורבי

הגהות הב"ח

(א) תוד"ה (בא"ה) בנקדם וכו' ראשון נעשה איסור ועושה נסך כצ"ל ותיבת יין נמחק : (ב) ד"ה סלק וכו' ואי רובא גיר ניר לאו :

[ד"ה רואין]

גליון הש"ס

תוס' ד"ה (בא"ה) בנקדם וכו' יכול אפשר לסוחטו מותר · ק"ל הא מרא דהאי שמעתא בע"ז הוא רבי דסבר במסורה דאפשר לסוחטו אסור :

הגהות מהר"י לנדא

א] תוד"ה (מתחיל לדף) בנקדם וכו' אפילו נפלו המים לבסוף יכול אפשר לסוחטו מותר · נ"ב פי' באיסור משהו יכול דאפשר לסוחטו מותר כמו שמתיר בזה לענין דלא אמרינן חנ"נ כך היה מתיר גם אותה חתיכה ועיין לקמן קח פ"א רב ור"ח ור' יוחנן וכו' ועיין בע"ז עג. ע"ב ובתוס' ד"ה חוקיה וכו' ודו"ק :

רבינו גרשום

אפי' לא קדם וסלקו כלומר אפי' לא קדם וסלקו אם אינו נותן טעם בחתיכות וברוטב הוה מין ומינו ודבר אחר רוטב נהו דבר אחר ושאינו מינו רבה עליו כלומר אם אינו נותן טעם ברוטב: וסבר ר' יהודה איסור חל על איסור כלומר איסור (טומאה) [גיד] חל על איסור (גיד) [טומאה] כלומר שמתחלה נאסר גיד הנשה ולבסוף נאסרה להם בסיני בהמה טמאה ואתי איסור בהמה טמאה חל על איסור גיד· דיקא נמי דקתני והלא מבני יעקב נאסר גיד הנשה כו' כלומר דמשום חומרא דאיסורו נוהג בבני נח חייל אאיסור טומאה :

ורבי שמעון פוטר ור"ש מה נפשך אי *איסור חל על איסור ליחייב נמי משום גיד אי אין איסור חל על איסור ליחייב משום טומאה דקדים ואי אין בגידין בנותן טעם ליחייב משום גיד אמר רבא לעולם קסבר אין בגידים בנותן טעם ושאני התם דאמר קרא (בראשית לב) °על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה מי שגידו אסור ובשרו מותר *יצתה זו שגידו אסור ובשרו אסור אמר רב יהודה אמר רב *האוכל גיד הנשה של נבלה ר"מ מחייב שתים וחכמים אומרים אינו חייב אלא אחת ומודים חכמים לר"מ באוכל גיד הנשה *של עולה ושל שור הנסקל שחייב שתים ומאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה א) איסור כולל באיסור חמור אית ליה אמר רבא רבי יוסי הגלילי היא *דתנן *טמא שאכל קדש בין קדש טמא בין קדש טהור חייב רבי יוסי הגלילי אומר טמא שאכל את הטהור חייב טמא שאכל את הטמא פטור שלא אכל אלא דבר טמא אמרו לו אף טמא שאכל את הטהור כיון שנגע בו טמאהו *שפיר קא אמרי ליה רבנן לר' יוסי הגלילי *ואמר רבא בנטמא הגוף ואח"כ נטמא בשר כולי עלמא לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים כי פליגי בנטמא בשר ואח"כ נטמא הגוף רבנן אית להו איסור כולל דמגו דמיחייב אחתיכות טהורות דעלמא מיחייב נמי אחתיכה טמאה ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל דמגו לא אמרינן ורבי יוסי הגלילי נהי דאיסור כולל לית ליה באיסור קל יבא איסור חמור יחול על איסור קל ומאי ניהו טומאת הגוף שהרי טומאת הגוף בכרת אמר רב אשי מאן לימא לן דטומאת הגוף חמורה דלמא טומאת בשר חמורה דלית ליה טהרה במקוה

ורבי

רש"י

ה"ג מה נפשך אי קסבר איסור חל על איסור ליחייב נמי משום גיד ואי אין איסור חל על איסור ליחייב משום טומאה דקדים ואי קסבר אין בגידין בנ"ט ליחייב משום גיד · כלומר ואי אין בגידין בנ"ט ומש"ה פטור משום טומאה ליחייביה משום גיד דהא ליכא למיפטריה הכא משום דאין איסור חל על איסור דהא ליכא טומאה : אמר רבא לעולם קסבר אין בגידין בנ"ט · לפיכך אין כאן טומאה ומשום גיד נמי ליכא דקסבר אינו נוהג בטמאה וטעמא לאו משום דאין איסור חל על איסור אלא דמעטיה קרא בהדיא דאמר קרא כו': ה"ג אמר רב יהודה אמר רב האוכל גיד הנשה של נבלה ר"מ מחייב שתים כו' ומודים חכמים באוכל גיד של עולה · דהתיר א) איסורה או של שור הנסקל ומאי טעמייהו שאסורין בהנאה: דמחייב שתים · וטעמא כדמפרש : ומאן האי תנא · חכמים : דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה · ה"ג וה"ט פירושא איסור גיד חל משנולדה וקודם שנתנבלה היה גידה אסור ובשרה מותר וכשנתנבלה נאסר אף בשרה ואע"ג דשם נבלה ה"ל למיחל נמי על גיד משום טעמא דכולל שהוא כולל את הבשר עמו ליאסר והוה לן למימר אפילו למאן דאמר אין איסור חל על איסור האי איסור נבלה חייל דמגו דחייל אבשר דהוה מותר חייל נמי אגיד שבתוכו עם הבשר אפ"ה אמרו רבנן דלא חייל: ואיסור כולל באיסור חמור אית ליה · והכא דאיסור אחרון אית ביה תרתי כולל ומוסיף כגון עולה או שור הנסקל דמעיקרא כשנולדה היה גידה אסור ובשרה מותר שהקדישה או נגחה נאסר אף בשרה הרי זה כולל והגיד היה מתחלה היה אסור באכילה ומותר בהנאה וכשהקדיש חל עליו איסור הקדש לאוסרו בהנאה שאין כאן איסור חל על איסור שמה שחייל האחרון מוסיף הוא וכי היכי דחייל עליה שם הקדש לאוסרו בהנאה על כרחך חל עליו אף באכילה שאם אכלו יתחייב שתים ואע"ג דבאכילה אסור ועומד היה ואין איסור חל על איסור כהאי כולל וחייל להנאה חייל נמי אף לאכילה : רבי יוסי הגלילי היא · דשמעינן ליה דלית ליה כולל באיסור קל ומיהו באיסור חמור לא שמעינן דפליג : חייב · חטאת שהאוכל קדשים בטומאת הגוף זדונו כרת כדכתיב (ויקרא ז) והנפש אשר תאכל בשר וגו': כיון שנגע בו טמאהו · קודם שיאכלנו ואפ"ה חייביה קרא: ואמר רבא גרסינן: בנטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר · דטמא שאכל טהור וטמאהו במגעו שקדמה טומאת גופו לטומאת קדש מודי רבי יוסי דחייב דכיון דאיטמי גופיה איתסר בקדש זה באיסור כרת וכי הדר ואיטמי בשר איסור כרת דטומאת הגוף לא פקעה : ה"ג דכ"ע לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים כי פליגי בנטמא הבשר תחלה ונאסר על כהנים בלאו בעלמא והבשר אשר יגע וגו' רבנן אית להו איסור חל על איסור ע"י כולל והאי איסור טומאת הגוף כולל הוא דכולל טהורות שהיו מותרות לו והטמאות שהיו אסורות לו ומגו דחייל אטהורות חייל נמי אטמאות ויש כאן איסור כולל :

ור'

תוספות

ורבי שמעון פוטר מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור כו' · תימה לי הא רבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אפילו באיסור כולל ואפילו חמור על קל גבי האוכל נבלה ביום הכפורים* אלא דבלאו הכי פריך שפיר: מאן האי תנא דבאיסור כולל איסור חל על איסור לית ליה · איסור כולל הוא זה כשנתנבלה וא"ת איסור מוסיף הוא דמגו דאיתוסף בה איסור לגבוה כשנתנבלה איתוסף נמי להדיוט וי"ל דסבר כמ"ד בריש פירקין (דף צ:) דגיד נמי אסור לגבוה :

איסור כולל באיסור חמור אית ליה · הא דאמרינן בפ' אמרו לו ב) (כריתות יד.) אקדשה מגו דאיתוסף בה איסור הנאה לא נקט לשון איתוסף משום דחשיב בכך איסור מוסיף דהא קרי ליה הכא איסור כולל אלא כלומר איתוסף בה חומרא זו ואין לומר דאיסור כולל דקאמר הכא לאו דוקא אלא איסור הנאה חשיב איסור מוסיף כיון דמעיקרא הוה שרי בהנאה דא"כ הא דמייתי הכא רבי יוסי הגלילי דלא שמעינן אלא דלית ליה איסור כולל באיסור קל אבל הא דאית ליה באיסור חמור לא אשכחן אלא מסברא אמרינן דאית ליה משום דלא שמעינן ליה דפליג כי היכי דשמעינן ליה לרבי שמעון גבי האוכל נבלה ביוה"כ הוה ליה לאתויי רבי יוסי דאית ליה בפרק ד' אחין (יבמות לב:) אשת איש ונעשית חמותו נידון משום אשת איש דלית ליה איסור כולל ואמרינן דמודה רבי יוסי באיסור מוסיף ועוד אי איסור הנאה איסור מוסיף הוא מאי פריך בסמוך ורבי יוסי הגלילי נהי דאיסור כולל לית ליה יבא איסור חמור ויחול על איסור קל ודילמא לית ליה איסור כולל אפילו באיסור חמור ואיסור מוסיף אית ליה אלא ודאי איסור הנאה לא חשיב איסור מוסיף אלא איסור חמור בעלמא וכן צריך לפרש בסוף פרק כל הבשר (לקמן קיג:) גבי הא דפריך וסבר שמואל איסור חל על איסור :

שפיר קאמרי ליה רבנן לרבי יוסי הגלילי · יודעין היו דלא איירי כשתחב לו חבירו לתוך פיו מדקאמרי ליה הכי*: בנטמא הגוף ואח"כ נטמא הבשר כ"ע לא פליגי דחייב דאיסור כרת קדים · ותו לא פקע ולא גרסינן דאיסור מוסיף הוא *דלא איירי הכא לאיתויי תרתי אלא לאיתויי חטאת משום טומאת הגוף והא דקאמרי ליה רבנן כיון שנגע בו טמאהו היו סבורין רבנן דרבי יוסי הגלילי פטר משום דמחולל ועומד הוא וגמר מתרומה דפטרינן בפ' כל הבשר (לקמן דף קיג:) טמא האוכל תרומה טמאה משום דכתיב ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת וא"ת לרבנן דפרכי מכי נגע בו טמאהו היכי משכחת טמא שאכל תרומה שיהא במיתה הא מכי נגע בה טמאה וי"ל כגון שתחב לו חבירו והכא לא פרכי ליה רבנן אלא משום דידעי דלא איירי בתחב לו כדפירשנו א"נ בשלא נכשרה או בגלוסקא במי פירות ועוד לפי האמת אפילו שנכשרה משכחת לה כגון שנטמא הגוף ואח"כ נטמאה התרומה כדאמרינן הכא ואיצטריך קרא דפטר במחוללת (א) שנטמאת תחלה ואיצטריך קרא לאשמועינן דילפינן מהתם בעלמא דאין איסור חל על איסור ולמ"ד איסור חל על איסור בעלמא שאני התם דגלי קרא וכן משמע לקמן בפ' כל הבשר (שם) [וע"ע תוס' סנהדרין פג: ד"ה פרט לזו] : ואיסור כולל לית ליה והגיה כו' · פי' בקונטרס ואע"ג דאיסור בת אחת הוא מאן דלית ליה איסור כולל לית ליה איסור בת אחת ואין נראה לר"י דהא בפרק ארבעה אחים (יבמות לג:) פריך השתא באיסור כולל מחייב תרתי באיסור בת אחת מבעיא אלמא אפילו מאן דלית ליה איסור כולל מצי סבר איסור בת אחת לכך נראה לר"י דהשתא ס"ד דלאו איסור בת אחת הוא אלא חשיב שבת קדים משום דקביעא וקיימא אבל קשה דהוי לא איסור בת אחת הוא א"כ שבת הוא למה לי פסיעה דחייב משום דשבת קדים :

תלמוד

עין משפט נר מצוה

צו א ב מיי' פ"ח מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו : [פסחים לו.]

צז ג מיי' פי"ח מהלכות פסולי המוקדשין הלכה יג :

[עיין תוס' זבחים כו. ד"ה אלא]

שיטה מקובצת

א) דהתיר איסוריה או של שור : ב) הא דאמרינן בפ' אמרו לו · נ"ב עי' תוס' שבועות דף כד ע"ב ועיין פי' רש"י ז"ל שם :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בנטמא וכו' במחוללת שנטמאת:

[וע"ע תוס' סנהדרין פג: ד"ה פרט לזו ומנחות קא: ד"ה כיון] נ"א לא איירי וכו' ומילתא באפי נפשה היא ר"ם

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' איסור כולל באיסור חמור אית ליה · נ"ב עיין בתוס' זבחים לתו"א ואיסור כולל ומוסיף ובבת אחת בכריתות ~ כרש"ע מפלט סי' קל"ג :

מסורת הש"ס

[לקמן קיג: קיד: קטו: יבמות לג: קדושין עז: סנהדרין פא: כריתות יד: יז: עי' מעילה טו:]

זבחים ק.

[שם קי:]

[שם פ"ב כל הסוגיא]

רבינו גרשום

אי קסבר יש בגידים בנותן טעם ליחייב משום (דנותן טעם) טומאה אי קסבר אין בגידים בנותן טעם ליחייב משום גיד כלומר דאע"ג דעץ הוא התורה חייבה עליו : מאן האי תנא דאיסור חל על איסור לית ליה כו' כלומר דאיסור נבלה לא חייל אאיסור גיד ואיסור כולל לית ליה כלומר דלא אמרינן מגו דמיחייב אחתיכה דנבלה דעלמא מיחייב אגיד משום נבלה ובאיסור חמור איסור כולל אית ליה כו' כלומר ובאיסור חמור כגון עולה ושור הנסקל דאסורין אפי' בהנאה איסור כולל אית ליה דאמרינן מגו דמיחייב אשאר חתיכות משום עולה ומשום שור הנסקל מיחייב נמי אגיד משום עולה ומשום שור הנסקל : אמר רבא ר' יוסי הגלילי היא דתנן הטמא שאכל בין קדש טמא כו' כלומר חייב כרת על הטמא במי שאוכל בשר (פרו') [טמא]· ר' יוסי הגלילי אומר טמא שאכל את הטהור חייב וכו' כלומר חייב כרת דכתיב ונפש אשר תגע בכל טמא בנבלת אדם או בבהמה טמאה ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה' ונכרתה : יבא איסור חמור ויחול על איסור קל כלומר אפי' נטמא הבשר ואח"כ נטמא הגוף יבא איסור כרת ויחול על איסור לאו שטומאת הבשר אינו אלא לאו שנאמר והבשר אשר תגע בכל טמא לא יאכל · אמר רב אשי מאן לימא לן דטומאת הגוף חמירא כו' :

ור"ש

עין משפט
נר מצוה

צח א מיי' פ"ד מהלכות שגגות הלכה א וס"ו שם הלכה ו:

צט ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה א:

מסורת הש"ס

ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל והתניא *א שבת ויוה"כ שגג ועשה מלאכה מנין שחייב על זה בעצמו ועל זה בעצמו תלמוד לומר °שבת היא °יום הכפורים הוא דברי רבי יוסי הגלילי רבי עקיבא אומר אינו חייב אלא אחת שלח רבין משום דרבי יוסי בר' חנינא כך הצעה של משנה ואיפוך שלח רב יצחק בר יעקב בר גיורי משום דרבי יוחנן לדברי רבי יוסי הגלילי למאי דאפכן שגג בשבת והזיד ביום הכפורים חייב הזיד בשבת ושגג ביום הכפורים פטור מאי טעמא אמר אביי שבת קביעא וקיימא יום הכפורים בי דינא דקא קבעי ליה אמר ליה רבא סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו אלא אמר רבא שמדא הוה ושלחו מתם דיומא דכפורי דהא שתא שבתא הוא וכן כי אתא רבין וכל נחותי אמרוה כרבא: אמר רבי יהודה והלא מבני יעקב [וכו']: תניא *אמרו לו לר' יהודה וכי נאמר על כן לא יאכלו בני יעקב והלא לא נאמר אלא בני ישראל ולא נקראו בני ישראל עד סיני אלא בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו לידע מאיזה טעם נאסר להם מתיב רבא °וישאו בני ישראל את יעקב אביהם לאחר מעשה אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מהיא שעתא ליתסר אמר ליה *וכי תורה פעמים פעמים ניתנה ההוא שעתא לאו שעת מעשה הואי ולא שעת מתן תורה הואי ת"ר *אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאין ובין טהורין דברי *רבי יהודה ורבי אלעזר וחכמים אומרים ג'אינו נוהג אלא בטהורין אמר ר' יוחנן ושניהן מקרא אחד דרשו °רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש
לא

(ויקרא כג; שם; בראשית מו; דברים יב)

תורה אור

תלמוד לומר שבת היא יוה"כ הוא · וא"ת ומאי פריך שאני הכא דגלי קרא וי"ל דפריך וליגמר מיניה וליכא למימר דאדרבה ניגמר מתרומה דפטרינן בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג:) מומתו בו כי יחללוהו דלחומרא מקשינן וילפינן מהכא והא דאמר התם בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור וגבי בשר בחלב שאני דגלי קרא גדי לרבות חלב מתה ולא יליף מבשר בחלב לחומרא היינו משום דבשר בחלב חדוש הוא ואית ספרים דגרסי התם ונגמר מיניה חדוש הוא: רבי עקיבא אומר אינו חייב אלא אחת · למאי דפירש בקונטרס שהוא איסור בת אחת וכן הוא במסקנא קשה דתנן בפרק דם שחיטה (כריתות כג·) חתיכת חלב חולין וחתיכת חלב קדש ואכל אחת מהם ואינו יודע איזה מהם אכל מביא חטאת ור' עקיבא אומר אף אשם תלוי אלמא אית ליה איסור חל על איסור וכ"ש איסור בת אחת ומיהו יש לומר דקדשים שאני כדאמר התם בסוף פרקא דאפילו מאן דאית ליה בעלמא דאין איסור חל על איסור בקדשים אית ליה אך הקשה הרב רבינו שמואל מוורדו"ן מהא דתנן בפרק כל הבשר (לקמן דף קיג·) רבי עקיבא אומר חיה ועוף אינם מה"ת שנאמר לא תבשל גדי ג' פעמים פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה ופריך בגמרא (שם דף קטז·) הכי הא אפקינהו לכדשמואל ומשני קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור וחלב מתה לא צריך קרא והכא משמע דאפילו בבת אחת לית ליה ואע"ג דאמר הכא איפוך לאו מכח קושיא זאת אמר הכי ועוד למאי ג] דפרישנא דהכא פריך משום דס"ד דלא הוי איסור בת אחת למאי דמסיק רבא דהוי בת אחת לא אמר איפוך וי"ל דהתם פריך משום שמואל דאי ס"ל כר"ע בחיה ועוף ובהמה טמאה היכי דריש ומשני דקסבר שמואל איסור חל על איסור בלאו קרא: הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור · וא"ת והא לרבי עקיבא נמי פטור דהא אינו שב מידיעתו דמזיד הוא על השבת דחמיר דבסקילה וי"ל דאפ"ה חמיר ליה יוה"כ לפי שהוא יום כפרה ומחילה: יום הכפורים דהאי שתא שבתא הוא · ולא שייך כאן אתם ואפי' מזידים כיון דלא נקבע בעבור לחדש ודוקא אקביעות החדש אמרינן ליה*: לאחר מעשה · פירש בקונטרס לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל והא דקאמר לעיל לא נקרא ישראל עד סיני היינו לענין מצות ופריך מההיא שעתא ליתסר מההיא דוישאו בני ישראל ומשני ההיא שעתא לא שעת מעשה היה דנשיית גיד ולא שעת מתן תורה ולא גרסינן מההוא מעשה ליתסר דמשמע מעשה דנשיית הגיד כמו לאחר מעשה דקאי אנשיית גיד ואם נאמר דלאחר מעשה קאי אברכה שברכו המלאך והשכים הקדוש ברוך הוא על ידו של מלאך וכן מההיא מעשה ליתסר מ"מ לא הוי כמו האי שעתא לאו שעת מעשה הוי דקאי אנשיית גיד:
ורבי

*ור' יוסי לית ליה [איסור] כולל · ולא חייל איסור טומאת גוף על איסור טומאת בשר ואין כאן כרת אלמא שמעינן ליה דלית ליה כולל הלכך תנא דלעיל דלית ליה כולל ר' יוסי הגלילי היא ואשמועינן תנא דלעיל דבאיסור חמור אית ליה כולל ופרכינן יבא איסור חמור דכרת ויחול עליה דהא אמרת דמודה הוא באיסור חמור והכא איתוסף ביה כרת ומשני דילמא הא תמירא דלית ליה טהרה במקוה וההיא דלעיל איכא לאוקומה אליביה דלא שמעינן ליה באיסור חמור דלית ליה כולל ואע"ג דלרבי שמעון נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל דתניא רבי שמעון אומר האוכל נבלה ביום הכפורים פטור מחטאת שאין יוה"כ חל על איסור נבלה ואע"ג דאיסורו איסור כולל הוא שכולל איסור והיתר לאוסרן יחד אפ"ה אליביה לא מצינו לאוקומה משום דהא אף באיסור חמור אית ליה דלא חייל דהא יום הכפורים כרת ונבלה לאו בעלמא הוא ואפילו הכי לא חייל ותנא דלעיל סבר דבאיסור חמור אמרינן כולל: שבת ויום הכפורים · שחל א] להיות בשבת: שבת היא לה' · בשבת בראשית כתיב דמשמע שאם בא איסור אחר עמה יתחייב על שמה בפני עצמה כדכתיב היא וכן גבי יום הכפורים ב] דכתיב הוא והני איסור בת אחת נינהו דהא בהדי הדדי אתו כשקדש היום מיהו אי אמרת בשלמא אית ליה לרבי יוסי הגלילי באיסור כולל או מוסיף דחיילי אשאר איסורין איכא למימר מש"ה מתחייב אתרווייהו דהא אי נמי הוה אפשר דקדמיה חד לחבריה הוה אתי חבריה וחייל עליה דשבת לגבי יוה"כ איסור מוסיף הוא דאי הוה יוה"כ קדים הוה חייב על זדון מלאכה כרת וכי אתי שבת איתוסף ביה מיתת ב"ד ויוה"כ לגבי שבת איסור כולל דשבת אסורה במלאכה ומותר באכילה מיגו דאיתסר באכילה משום יום הכפורים איתסר ליה נמי מלאכה משום יום הכפורים אלא אי אמרת באיסור כולל ואיסור מוסיף לא חיילי כי אתו אהדדי אמאי חיילי תרווייהו: שלח רבין כך ודאי הצעת המשנה · במקום שכשנית שם אבל משובשת היא ואיפוך וה"ה דמצי למימר דס"ל לר"י הגלילי דאע"ג דאיסור כולל לא חייל איסור בת אחת חייל ומיהו ר' יוסי בר' חנינא סבר דמאן דלית ליה איסור כולל לית ליה נמי איסור בת אחת ופלוגתא היא ביבמות בפ"ג (דף לג·) כך נראה בעיני ואני שמעתי דשבת חשיב לה כקודמת משום דקביעא וקיימא ויום הכפורים חשיב אחרון משום דבי דינא מקדשי ליה כדלקמן ורבי יוסי הגלילי דמחייב תרתי טעמיה משום כולל וקשיא לי בגווה למאי דקא מותיב רבא לקמן לרב יצחק לבתר דאפכוה סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו מאי תיובתיה הא רב יצחק לדברי ר' יוסי הגלילי קאמר ורבי יוסי הגלילי מדפטר ליה ש"מ לאו איסור בת אחת חשיב לה וכי פטר ליה מיום הכפורים פטר ליה וכי הזיד בשבת על כרחיך פטור משניהם לדברי רבי יוסי הגלילי: למאי דאפכנא · ומוקמינא דאיהו פטר: שגג בשבת · ששכח שהוא שבת: והזיד באיסור יום הכפורים · שהיה יודע שהוא יום הכפורים: חייב · חטאת משום שוגג שבת אבל שגג באיסור יום הכפורים ששכח שהוא יום הכפורים אבל יודע הוא שהוא שבת פטור מפרש ואזיל: אמר אביי · קסבר רבי יוחנן דההוא חטאת דמחייב ליה רבי יוסי [הגלילי] בשגג בזה ובזה אדשבת קמחייב ליה דאיהו קדמיה ואדיום הכפורים הוא דפטר ליה הלכך כי הזיד בשבת ושגג ביום הכפורים פטור לגמרי דאין מביאין קרבן על המזיד: סוף סוף תרוייהו בהדי הדדי קאתו · ואין כאן אחרון ועל כרחיך כי פטר ליה רבי יוסי הגלילי משום דקסבר כיון דבכולל ומוסיף אין איסור חל על איסור באיסור בת אחת נמי לא מחייב אלא חדא ואי נמי הזיד באחד מהן הרי שגגת חבירו עומדת וחייב: אלא אמר רבא · הא דשלח רב יצחק דאדיום הכפורים מפטר לאו בפלוגתא דרבי יוסי הגלילי קאי ומאן דאמר בה לדברי רבי יוסי הגלילי לא היו דברים מעולם אלא שמדא הוה וגזרו שלא לעשות יום הכפורים: ושלחו מתם יום הכפורים דהאידנא שבתא הוא · עשו יום הכפורים בשבת אע"פ שאינו חל להיות בו כדי שלא תשתכח תורת יוה"כ והאויבים לא יבינו בו משום דבכל שבת נמי לא עבדי מלאכה וההוא יוה"כ קאמר רב יצחק דאם שגג בו והזיד בשבת פטור דהא לאו יום הכפורים הוא ואין שגגתו שגגה: ולא נקראו בני ישראל עד הר סיני · ולקמיה מקשי ליה: אלא · מקרא זה לא נאמר עד סיני אלא לאחר שקבלו משה בסיני ובא לכתוב את התורה כתב אותה אזהרה אלל המעשה לידע כו': לאחר מעשה · לאחר אותו מעשה שנאבק עמו לזמן מרובה בבואו מפדן ארם והקב"ה קראו ישראל דכתיב (בראשית לה) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל וגו': מההיא שעתא · דוישאו בני ישראל ליתסר:
לא

שייך לעמ' א

[תוספתא כריתות פ"ב ע"ש]

[תוספתא פ"ו]

[עירובין כח:]

[תוספתא זבים פ"ה]

[מעילה טז:]

[ועיין היטב מבואר בתוס' ר"ה כא: ד"ה עין]

רבינו גרשום

[ורבי יוסי הגלילי לית ליה איסור כולל] כלומר הא קא חזינן הכא דאי חמור כרת מטומאת בשר הא הוה חייל איסור חמור על איסור קל · וזהו שאמרנו ואיסור חמור באיסור כולל אית ליה לר' יוסי הגלילי · ולית ליה לר' יוסי הגלילי איסור כולל אלא באיסור חמור והא הכא ביוה"כ דקיל משבת דזה מיתה וזה כרת וקא חייל יום הכפורים על שבת . כך היא הצעה של משנה זו כלומר דאין איסור חל על איסור · ואימא ר' יוסי הגלילי אמר אינו חייב אלא אחת דאין איסור חל על איסור ולמאי דאמר כלומר לר' יוסי הגלילי דאינו חייב אלא אח' דאין איסור חל על איסור: שגג בשבת כו' כלומר היה לו שגגה אצל שבת והזיד אצל יוה"כ חייב חטאת אבל הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור מ"ט אין אדם חייב חטאת אלא בשגגה ועכשיו היה שבת ויוה"כ כיון דאין איסור יוה"כ חל על איסור שבת ויוה"כ [הוי כמו] שאינו בעינן שיהא לו שגגה על שבת אבל אם היה שוגג אצל יוה"כ פטור מחטאת·אלא אמר רבא שמדא הוי · כלומר היכא פליגי ר' עקיבא ור' יוסי הגלילי לא פליגי בענין זה שחל יוה"כ בשבת דאי בזה ענין לא חשיב איסור חל על איסור אלא שמדא הוה ונזרו שלא יקיימו יוה"כ ואותה שנה עשו יוה"כ בשבת שלא [תשתכח תורת יוה"כ] והוא הוה איסור חל על איסור: לאחר מעשה כלומר לאחר שאמר לי הקב"ה לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך והיה לאחר שאבק עם המלאך אבל באותה שעה לא הוה ישראל שמו:
ליתי

שיטה מקובצת

א] שבת ויוהכ"פ שחל יוהכ"פ להיות בשבת:
ב] וכן גבי יוהכ"פ כתיב:
ג] ועוד למאי דפריש דהכי פריך:

לא תאכל הנפש עם הבשר. לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו וזו היא אזהרה לאבר מן החי: טמאין אתה מצווה על דמן. בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא.) לא יצאו מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים וחגבים ומהלכי שתים: לא תאכל הנפש עם הבשר. משמע הא אין דם הנפש עמו אכול: שכן איסורו נוהג בבני נח. שאף הם הוזהרו עליו דכתיב (בראשית ט) אך בשר בנפשו דמו וגו' ור' יהודה הא שמעינן ליה גבי גיד לעיל (דף ק:) דמשום האי טעמא חייל אטמאה שכן איסורו נוהג בבני נח: כי איצטריך קרא. לאסרו לר' אלעזר איצטריך דאסר ליה בטמאה כר' יהודה ולית ליה איסור חל על איסור באיסור חמור אי לאו דכתביה קרא: תניא נמי הכי. כר' יוחנן דרבי אלעזר ורבנן מהאי קרא ילפי: וכל שאי אתה מצווה על דמו. דגים וחגבים: אלא בבהמה טהורה. ולא בחיה ועוף ואע"פ שהן טהורין: מבקרך ומצאנך. וכתיב בתריה אבר מן החי: אבל בן נח מוזהר. על הכל דכל דקרינא ביה בשר להודיה אכול קרינא ביה אבר מן החי לא תאכל: אית דאמרי טהורה. קתני ואבהמה קאי כר' מאיר ואית דאמרי טהורים קתני ואף חיה ועוף במשמע: אף אנן נמי תנינא. במסכת טהרות דבן נח מוזהר על הטמאין והתם (פ"א מ"א) קאמר י"ג דבר נאמרו בנבלת עוף טהור וכך וכך בנבלת עוף טמא וזו היא מהן: אכל אבר מן החי ממנה. בעוף טמא קא מיירי: אינו סופג. וקסבר אינו נוהג בטמאים כרבנן: ה"ג ואין שחיטתה מטהרתה. ואעוף טמא קאי וקאמר דאין שחיטתה מטהרתה והא דנקיט לה לשון נקבה משום דרישא אתחיל בה לשון נקבה דתנן בה הכי נבלת עוף טמא צריכה מחשבה כו': במאי. קתני סיפא אין שחיטתו מטהרתו אי נימא בישראל פשיטא דהא טמא הוא והא ליכא לפרושי מטהרתו מידי טומאת נבלות דעוף טמא אין לו שום טומאה אפילו בבית הבליעה וע"כ אין מתירתו באכילה קאמר אלא לבן נח קאמר שאין שחיטתו מתירתו לו באכילה כל זמן שהוא מפרכס כדאמרינן בפ"ב (לעיל דף לג.) דבן נח לאו בשחיטה תליא מילתא כו' וגבי טהורה הוא דאמרינן שחיטה מכשרא ליה לבן נח מיגו דמכשרא ליה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור שמעינן מינה דאפילו רבנן מודו דבן נח מוזהר על *הטומאה באבר מן החי: רמי רישא אסיפא. קתני רישא אינו סופג אלמא אין אבר מן החי נוהג בטמאין והדר תני אין שחיטתו מטהרתו וליכא לאוקומא אלא באבר מן החי אלמא נוהג: רישא בישראל וסיפא בבן נח· ורבנן היא ומעיקרא כי רמייה הוה משמע ליה נמי סיפא בבן נח ומיהו לא הוה ידע טעמא והדר פשטה דאפי' למ"ד אין נוהג בטמאין בישראל הוא דקאמר דקרינא ביה כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו אבל בבן נח מודה: אבר מן החי צריך כזית. ג] אע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי לא תימא דאתרבי אבר אע"ג דאין בו שיעור אלא ודאי יש בו שיעור בעינן דאין אכילה בפחות מכזית: אכל אבר מן החי ממנה. מעוף טמא: אינו סופג. דאינו נוהג בטמאין ועל כרחך בדאיכא שיעור דאיסור אבר מן החי בטהורה עסקינן דאי ליכא שיעור פשיטא דאינו סופג ואי ס"ד איסור אבר מן החי בכזית וה"נ דאכל כזית אמאי אינו סופג והא איכא כזית ואיכא לאו דלא *(יאכל כי) שקץ הם (ויקרא יא): כדאמר רב נחמן. לקמן: במשהו בשר וגידין ועצמות. משלימין לכזית דמשום טומאה לא מחייב דאין בגידין ועצמות טעם טמא ומשום אבר מחייב דלהכי פלגינהו קרא לאבר מן החי ובשר מן החי דמיחייב אאבר אף על גב דאין שיעור בשר ואבשר אע"פ שאינו אבר: בחייה

תורה אור

דברים יב °לא תאכל הנפש עם הבשר ר' יהודה ור' אלעזר סברי כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו והני טמאין נמי הואיל ואתה מצווה על דמן אתה מצווה על אברין ורבנן סברי לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו ור' יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר ליחול על איסור טומאה *שכן איסורו נוהג בבני נח אין הכי נמי וכי איצטריך קרא לרבי אלעזר תניא נמי הכי אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאה בין טהורה שנאמר שם °רק חזק לבלתי אכול הדם כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו וכל שאי אתה מצווה על דמו אי אתה מצווה על אבריו דברי רבי אלעזר וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בטהורין שנאמר לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר לחודיה כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אין אתה מצווה על אבריו ר' מאיר אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד (סימן שמואל שילא שימי) אמר רבה בר שמואל אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף ואמרי לה אמר רבה בר שילא אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף ואמרי לה רבה בר שימי אמר רב חסדא ואיתימא רב יוסף מאי טעמא דר"מ אמר קרא שם °וזבחת מבקרך ומצאנך אמר רב גידל אמר רב מחלוקת בישראל [א] אבל בבן נח דברי הכל מוזהר על הטמאין כטהורין תניא נמי הכי אבר מן החי בן נח מוזהר עליו על הטמאים כטהורים וישראל אינו מוזהר אלא על הטהורין בלבד איכא דאמרי טהורה ור"מ איכא דאמרי טהורים ורבנן אמר רב שיזבי אף אנן נמי תנינא *אכל אבר מן החי ממנה אינו סופג ארבעים ואין שחיטה מטהרתה במאי אילימא בישראל פשיטא דאין שחיטה מטהרתה אלא לאו בבני נח מכלל דאסור רבי מני בר פטיש רמי רישא אסיפא ומשני רישא בישראל וסיפא בבן נח אמר א] רב [א]אבר מן החי צריך כזית מ"ט אכילה כתיבה ביה מתיב רב עמרם אכל אבר מן החי ממנה אינו סופג את הארבעים ואין שחיטה מטהרתה ואי סלקא דעתך בעינן כזית תיפוק ליה דקאכל כזית ב] כדאמר רב נחמן [ב]במשהו בשר גידין ועצמות הכא נמי במשהו בשר גידין ועצמות תא שמע דאמר רב אבל

ורבי יהודה למה ליה קרא ליתי איסור אבר מן החי וליחול אאיסור טומאה שכן איסורו נוהג בבני נח. פי' כדשמעינן ליה לעיל (דף ק:) גבי גיד דמהאי טעמא חייל אאיסור טומאה וא"ת ודילמא מהכא יליף וי"ל דלא מצי למילף מהכא דאיסור מוסיף הוא דאיתוסף ביה איסור אבר מן החי לבני נח אבל גיד לא נאסר אלא לבני יעקב ולא הוי אלא איסור חמור: כי איצטריך לר' אלעזר. וא"ת אי קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת אם כן איסור בת אחת היא ואפי' למאן דלית ליה בחמור על קל מודה וי"ל דאיסור טומאה קדים בעוד שלא נקשרו ד] אברים בגידים: ורבי מאיר אומר אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד. הקשה רבינו אפרים דתנן בריש מסכת טהרות י"ג דברים נאמרו בנבלת עוף טהור כו' והאוכל אבר מן החי ממנה סופג את הארבעים ומליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה דברי ר' מאיר וי"ל דדברי ר' מאיר לא קאי אכולה מילתא אלא לענין שחיטה ומליקה נקט ליה דפליג עליה ר' יהודה ה] *בזבחים בס"פ טבול יום (דף קה:) דהא דקתני נמי התם דמטמא טומאת אוכלין בכבילה לא אתי כרבי מאיר ולא אמרינן מדסיפא ר' מאיר רישא נמי ר"מ ומיהו לפי מה שרצה הש"ס לדקדק שם מדסיפא רבי מאיר רישא נמי ר' מאיר קשה דאדרבה מדמציעתא דאבר מן החי לאו ר' מאיר רישא נמי לאו ר' מאיר וי"ל להוה מצי למימר וליטעמיך וק"ק לשון הגמרא התם דקאמר מאן שמעת ליה דאית ליה דמליקתה ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה ר"מ אמאי צריך לדקדק בענין זה הא קתני בה בהדיא דברי ר"מ*: אלא לאו בבני נח. דאין שחיטתו מתירתו באכילה כל זמן שמפרכסת גבי נבלת עוף טהור דקתני רישא ושחיטתה מטהרת טרפתה מטומאתה ולא קתני דאין שחיטה מטהרתו כדקתני סיפא גבי טהורה דוקא הוא דאמר שחיטה מכשרה ליה לבני נח מגו דמכשרה לישראל דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ותימה דתקשה מהך משנה לרב אחא בר יעקב דאמר לעיל בפ"ב (דף לג.) דאין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים ומיהו בלאו הכי אמר לעיל דתניא דלא כוותיה וקושית המשנה אינה פשוטה כל כך: אכל

עין משפט נר מצוה

[א] [מיי' פ"ט מהלכות מלכים הל' יג]:

ק א ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין קלג קלד [טור י"ד סי' סב ע"ש בב"י]:

[לא נמצא בזבחים אלא בריש טהרות פליג ר"י יהודה עליה דר"מ וכן הרגים מהרש"א ואול יתכן לגיות וכן נמ בזבחים קה: דהא דקתני וכו' וכן איתא בלשון הר"ש במשנה דריש טהרות ע"ש]

[ועי' בפי' הרא"ש ריש טהרות שכתב דלא ה"ה גרס דברי ר"מ אלא סתם משנה]

מסורת הש"ס

[ג. ק:]

טהרות פ"א מ"ג

[נ"ל הטמאים]

נ"ל יאכלו

שיטה מקובצת

א] אמר רב יהודה אמר רב אבר מן החי צריך כזית: ב] תיפוק ליה דקאכל כזית טמא כדאמר: ג] אבר מן החי צריך כזית דאע"ג דתרי קראי כתיבי חד לאבר מן החי וחד לבשר מן החי לקמן לא תימא: ד] שלא נקשרו אבריו בגידים: ה] דפליג עליה ר' יהודה וכן נמי אמרי' בזבחים בסוף:

רבינו גרשום

ליתי איסור אבר ויחול על איסור טומאה כו'. כלומר שכן איסורו נוהג בבני נח: של אבר מן החי. כלומר דזו היא אחת משבע מצות שנצטוו בני נח דכתיב ויצו אלהים על האדם אכל תאכל זה אבר מן החי. כלומר מי שראוי לאכילה לאחר מיתה אבל מחיים אין ראוי לאכילה: תניא נמי הכי אבר מן החי וכו'. דלר' יהודה לא איצטריך קרא אלא לר' אלעזר: אבר מן החי כו': מ"ט דר"מ דכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך. כלומר באותה פרשה דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר וזהו אבר מן החי דבר הלמד מענינו. במה הכתוב מדבר בבקרך ובצאנך וזהו בבהמה טהורה: אבל בבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין. כלומר שבהמה טמאה (היתה) [היא] מותרת להן כטהורה: איכא דאמרי טהורין ורבנן. כלומר חיה ועוף טהורין: אמר רב שיזבי אף אנן נמי תנינא. כלומר דבן נח מוזהר על הטמאין כטהורין: האוכל אבר מן החי הימנה. כלומר מצפור טמאה: ואין שחיטתה מטהרתה שלא תהא מטמא אבל אע"פ ששחטה מטמא: אלא לאו בבן נח. כלומר לא היה סופג את הארבעים אבל היה נהרג שאזהרתן היא מיתתן שלא היה לבני נח שום דין בעולם אלא מיתה דכתיב שופך דם האדם באדם דמו ישפך: ר' מני בר פטיש רמי רישא אסיפא ומשני כו'. כלומר דקתני רישא דהאוכל מנבלת עוף טהור ואבר מן החי הימנה סופג את הארבעים וסיפא דקתני האוכל אבר מן החי הימנה אינו סופג את הארבעים וכיצד רמי רישא אסיפא רישא קתני דאפי' מנבלת עוף טהור סופג את הארבעים א) וסיפא קתני דאפי' מנבלת עוף טמא אינו סופג את הארבעים אלא (לא) רישא דקתני דהאוכל מנבלת עוף טהור או אבר מן החי הימנה היה סופג את הארבעים בישראל. וסיפא דקתני האוכל אבר מן החי מעוף טמא אינו סופג את הארבעים בבן נח דאינו סופג את הארבעים אבל היה נהרג: מותיב רב עמרם האוכל אבר מן החי ממנה כו'. כלומר אע"ג דבבן נח מוקמינן לה ישראל נמי אם אכל אבר מעוף טמא אינו סופג את הארבעים דאמרי' לעיל כל שבשרו מותר אתה מצווה על איבריו כל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על איבריו והא אין בשרו מותר: הכא נמי משהו בשר גידים ועצמות. כלומר מה דאמרי' האוכל אבר מן החי אינו סופג את הארבעים דלא אכל כזית בשר אבל אכל כזית (בשר) מכולם בין בשר וגידים ועצמות ולא הוה אלא משהו בשר ולפיכך אינו סופג את הארבעים משום טומאה דלא הוה כזית בשר: תא שמע דאמר רבא אבל

א) דברי רבינו בכאן צ"ע דמאי רומיא דהא גבי עוף טהור בוודאי נוהג אבר מן החי גם לישראל ועי"ל צריך לפרש כפירש"י ומצוה ליישב.

עין משפט נר מצוה

קא א מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הלכה ג:

קב ב מיי' פ"ב שם הלכה כא:

קג ג מיי' פ"ה שם הל' א [טור י"ד סי' סב וברב אלפס פ"ד דמכילתין דף רסב:]:

קד ד מיי' פ"ד שם הל' י סמג לאוין קלב טוש"ע י"ד סי' סב סעיף ב [וברב אלפס שם]:

קה ה מיי' שם הל' ו סמג לאוין קלד:

אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא הכא נמי במשהו בשר גידים ועצמות ת"ש *נטל צפור שאין בו כזית ואכלו רבי פוטר ור' אלעזר בר ר"ש מחייב אמר ר' אלעזר בר' שמעון ק"ו על אבר ממנה חייב על כולה לא כל שכן חנקה ואכלה דברי הכל בכזית עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר *בחייה לאברים עומדת ומר סבר בחייה לאו לאברים עומדת דכ"ע מיהא לא בעינן כזית אמר רב נחמן במשהו בשר גידים ועצמות ומי איכא מידי דבכוליה לית ביה כזית בשר ובחד אבר אית כזית במשהו בשר גידין ועצמות אמר רב שרביא [א] אין בקלניתא אימא סיפא חנקה ואכלה דברי הכל בכזית והא קלניתא עוף טמא הוא ואמר רב טמאה בין בחייה בין במיתתה במשהו אלא כעין קלניתא אמר רבא את"ל סבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה אבר אבר ואכלה כולה חייב א"ל אביי ומי איכא מידי דאילו אכיל ליה אחר לא מיחייב ואכיל ליה האי מיחייב אמר ליה זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו ואמר רבא אם תמצא לומר סבר ר' אלעזר בר ר' שמעון מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה מתה ואכלה חיה פטור א"ל אביי ומי איכא מידי דאילו אכיל ליה אחר מחייב ואכיל ליה האי פטור א"ל זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו אמר ר' יוחנן °לא תאכל[דברים יב] הנפש עם הבשר זה אבר מן החי °ובשר[שמות כב] בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי ובשר מן הטרפה ור"ש בן לקיש אמר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר מן החי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן הטרפה אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים לר"ש בן לקיש אינו חייב אלא אחת [ב] אכל בשר מן החי ובשר מן הטרפה לר"ש בן לקיש חייב שתים לר' יוחנן אינו חייב אלא אחת אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה לדברי הכל חייב שתים ורמינהו

אכל

תוספות

אבל צפור כו' הכא נמי במשהו בשר גידים ועצמות. ובין הכל צריך שיהא כזית ולא הוי כמשהו דסיפא דהוי בריה והוי משהו ממש: **שאין** בו כזית ואכלו רבי פוטר. פי' בקונטרס דקסבר דאין אבר מן החי בשלימה ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב דלא גרע מבשר מן החי דמחייב בכזית דהא נמי בשר הוא וקשה לפירושו דאמר בסמוך אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה רבי יוחנן אמר חייב שתים ור"ש לקיש אמר אינו חייב אלא אחת ומוקי לה בבהמה אחת וטרפה עם יציאת רובה וקסבר ר"ל דלאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טרפה והשתא מ"מ ליחייב שתים משום טרפה ובשר מן החי דקאתו בהדי הדדי ויש לדחות כגון שאין באבר זה כזית בשר דלא מיחייב משום בשר מן החי והא דחייב משום טרפה היינו כשלקח בשר מטרפה אחרת והשלים לכזית ודוחק הוא ועוד דא"כ אמאי לא חייל עליה איסור אבר מן החי כיון דליכא מטרפה אלא חצי שיעור דבפ' בתרא דיומא (דף עג:) ופרק ג' דשבועות (דף כא:) תניא שבועה שלא אוכל טרפות ונבלות שקצים ורמשים חייב ומוקי לה ר"ל במפרש חצי שיעור אלמא אע"ג דלא חייל איסור שבועה אכזית משום דמושבע ועומד הוא מ"מ חייל אחצי כזית ונראה לפרש כי היכי דלאו לאברים עומדת הכי נמי לאו לחתיכת בשר עומדת והא דנקט צפור שאין בו כזית לרבותא דרבי אלעזר נקט דאפ"ה מחייב ועוד נראה לר"י דאפילו למ"ד לאברים עומדת מודה דלאו לחתיכת בשר עומדת בחייה דאמר ר' יוחנן בסמוך אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלשה ומוקי לה בנטרפה עם יציאת רובה ובהמה לאברים עומדת דאתי איסור טרפה וחלב ואבר מן החי בהדי הדדי והשתא אמאי נקט טרפה בלאו טרפה איכא ג' אבר מן החי ובשר מן החי וחלב אלא ודאי בהמה בחייה לאו לחתיכת בשר עומדת ולא אתי וחייל על שאר איסורין: **ובשר** בשדה טרפה זה בשר מן החי. מדכתיב בשדה דריש דמשמע שפירש ממקומו ואף על גב דאצטריך לבשר שיצא חוץ ממחיצתו כדאמר בפ' בהמה המקשה (לעיל דף סח:) כולהו דריש מיניה: **אכל** אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים. ואע"ג דאין לוקין על לאו שבכללות ה"מ היכא דלא מפרש בקרא כגון (שמות יב) אל תאכלו כי אם נא אם ומכל אשר יעשה מגפן היין (במדבר ו) אבל ובשר בשדה טרפה דמפרשינן בשר וטריפה לא חשיב ליה לאו שבכללות כמו נא ומבושל וחרצן וזג דמפרשי בקרא לקי וכגון אלמנה וגרושה דלקי לכ"ע*:

לרבי יוחנן אינו חייב אלא אחת. משום דמחד קרא נפקי ואף על גב דאנא ומבושל לקי שתים שאני התם דכתיב בוי"ו ובשל דקאי אאל תאכלו והכא נמי אי הוה כתיב ובשר בשדה וטרפה לא תאכלו היה לוקה שתים לרבי יוחנן משום בשר מן החי ובשר מן הטריפה:

[ועי' תוס' ב"מ קטו: ד"ה שכן ותוס' מנחות נח: ד"ה אין]

רש"י

בחייה בכל שהוא. משום אבר מן החי אלמא לא בעינן ביה כזית: במיתתה בכזית. דבנבלה אכילה כתיבא וכל אכילה בכזית בר מאבר מן החי דרבייה קרא וקפיד אאבר לחודיה: טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא. חייב דבריה היא ולא צריכה שיעור כדתנן באלו הן הלוקין (מכות דף יג.) באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום שהיא כברייתה אלמא בריה אסורה בכל שהוא אבל לאו דנבלה ליכא לחיובי משום בריה דכשנבראת לא היה עליה שם נבלה הלכך אלאו דנבלה לא מיחייב [ג] עד כזית קתני מיהא בטהורה בחייה בכל שהוא: נטל צפור. והיא טהורה: רבי פוטר. מפרש ואזיל דקסבר אין אבר מן החי בשלימה דלאו אבר מיקריא ומיהו אי איכא כזית הוה מיחייב דלא גרע מבשר מן החי דמיחייב עלה בכזית דהא נמי בשר הוא: ורבי אלעזר ברבי שמעון מחייב. דקסבר שלימה אין לך אבר מן החי גדול מזה ובאבר לא בעינא כזית: חנקה ואכלה. אין כאן אלא איסור נבלה ואנבלה לא מיחייב משום בריה וכזית בעינן: לאברים עומדת. לנתחה עומדת הלכך כל אבר ואבר שבה קרוי אבר בפני עצמו ויש כאן משום אבר מן החי דמיחייב בכל דהו ומיהו חדא הוא דמיחייב דחדא התראה היא: לאו לאברים עומדת. עד שתשחט ואין כאן שם אבר אא"כ הפרישו אבל דכ"ע לאבר לא בעינן כזית כדקתני ק"ו על אבר ממנה חייב ולא פליג רבי: במשהו בשר. הא דקתני שאין בו כזית כשאין [ד] בו כזית בשר אלא משהו וגידין ועצמות משלימין לכזית: מי איכא מידי. עוף כחוש כל כך: דבכוליה ליכא כזית בשר. והוא גדול שבאחת מאבריו איכא כזית במשהו בשר וגידין ועצמות משלימין דקתני על אבר ממנה חייב ואמרת דבכזית עסקינן ורישא קתני שאין בו כזית ומוקמינן דליכא כזית בשר: קלניתא. עוף כחוש מאד: קלניתא עוף טמא הוא. והכי דליכא איסור נבלה בפחות מכזית איסור טמא מיהא איכא דבריה היא דאמר רב טמאה בין בחייה ובין במיתתה בכל שהוא: כעין קלניתא. עוף טהור שהוא כחוש כעין קלניתא: את"ל. אם תמצא באחד מדבריו של רבי בעלמא דאית ליה מחשבת אוכלין אם חישב לאוכלן כענין זה: שמה מחשבה. ואזלינן בתרה: חישב לאוכלה. לצפור זה שאין בה כזית: אבר אבר. גלי אדעתיה דלאברים עומדת וכי אכלה שלימה נמי אבר קרינא ביה: אכיל ליה אחר לא מיחייב. דלא אבר מיקריא לחייב עליה בכל שהוא: [ה] לאוכלה מתה. דגלי דעתיה דבחייה לאו לאברים עומדת: לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי. דאבר חי *מקרינן נפש שאם יתאכנו אינו עושה חליפין[חולין קכח:] שלא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד החיות עם הבשר: ובשר בשדה. משמע שפירש ממקומו זהו בשר מן החי וטרפה כמשמעו: וריש לקיש אמר לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי ובשר מן החי. והכי משמע לא תאכל הנפש ולא תאכל הבשר כל זמן שזה עם זה: לר' יוחנן חייב שתים. דתרי לאוי איכא ואע"ג דבחדא אכילה ובחדא התראה אכלינהו מיחייב תרתי: אלא אחת. דחד לאו הוא וכיון דבחדא אכילה ובחדא התראה וחד לאו הוא חדא הוא דמיחייב וכן כולן: לדברי הכל חייב שתים. דבין למר ובין למר מתרי קראי נפקי:

ה"ג

[תוספתא פ"ט דף ע"ז]

[לקמן קג.]

שיטה מקובצת

[א] אמר רב שרביא בקלניתא אי בקלניתא אימא סיפא: [ב] אכל בשר מן החי. נ"ב עי' תוס' מנחות דף נ"ח ע"ב: [ג] לא מחייב עליה עד דאיכא כזית קתני מיהא בטהורה: [ד] כשאין בשר כזית אלא משהו: [ה] חישב לאכלה מתה תלי דעתיה:

רבינו גרשום

אכל צפור טהורה בחייה בכל שהוא. כלומר כיצד אמרת אבר מן החי צריך כזית: חנקה ואכלה דברי הכל בכזית. דנבלה שיעורא בכזית: אלא דמר סבר בהמה בחייה לאיברים עומדת. כלומר ר"א ב"ר שמעון הוא סבר לאיברין עומדת לפיכך אכל אבר ממנה חייב: דכ"ע לא בעינן כזית. כלומר אם אכל אבר הימנה לא בעינן כזית: ומי איכא מידי דבכולה לית בה כזית ובחד אבר. כלומר דאמרי' נטל צפור שאין בו כזית ואכלו ר"א ב"ר שמעון מחייב מק"ו דעל אבר הימנה חייב ואמרי' אם באיזה ענין חייב דמשהו בשר גידים ועצמות בחד אבר ומי איכא מידי דבכולה לית ביה כזית דחזינן נטל צפור שאין בו כזית ובחד אבר יהא בו כזית בין בשר גידים ועצמות: אמר רב שרביא בקלניתא. פינקנא דעצמות שלה גסות ואין בה בשר אלא מעט: אלא כעין קלניתא. כלומר עוף טהור כעין קלניתא דעצמותיה גסות ובשר מעט: אמר רבא אם תמצא לומר סבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה. כלומר רבי דפוטר דבחייה לאו לאיברין עומדת: אם תמצא לומר דסבר רבי מחשבת אוכלין שמה מחשבה חישב לאוכלה אבר אבר כו'. כלומר אע"ג דאכלה כולה שלימה אזלינן בתר מחשבתו וחייב משום אבר מן החי: ואמר רבא אם תמצא לומר סבר ר"א ב"ר שמעון מחשבת אוכלין. כלומר ר"א ב"ר שמעון דסבר צפור שאין בו כזית בחייה ואכלה חייב חישב לאוכלה מתה דאינו חייב אלא בכזית דנבלה היא ואכלה חיה פחות מכזית פטור דאזלינן בתר מחשבתו דמחשבתו היתה לאוכלה נבלה: ובשר מן הטרפה אפי' בחייה. כגון שאירע בה אחת משמונה עשרה טרפות: אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר' יוחנן חייב שתים דמפיק להו משני לאוין לר"ש בן לקיש אינו חייב שתים אלא אחת דמפיק להו לתרוייהו מלאו אחד: אכל בשר מן החי ובשר מן הטרפה לר"ש לקיש חייב שתים דמפיק להו מתרי קראי: לר' יוחנן אינו חייב אלא אחת. דמפיק להו לתרוייהו מלאו אחד: אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה דברי הכל חייב שתים. לתרוייהו מפקי להו מתרי לאוי:

מיתיבי

אכל אבר מן החי מן הטרפה ר' יוחנן אמר חייב שתים ור' שמעון בן לקיש אמר אינו חייב אלא אחת בשלמא לר' יוחנן ניחא אלא לר' שמעון בן לקיש קשיא אמר רב יוסף לא קשיא כאן בבהמה אחת כאן בשתי בהמות בשתי בהמות מיחייב שתים בבהמה אחת פליגי בבהמה אחת במאי פליגי אמר אביי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מ"ס *בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור טרפה ואיסור אבר בהדי הדדי קאתו ומ"ס בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר חייל אאיסור טרפה ואיבעית אימא דכ"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ובמיתי איסור אבר מיחל אאיסור טרפה קא מיפלגי מר סבר אתי איסור אבר חייל אאיסור טרפה ומר סבר לא אתי איסור אבר חייל אאיסור טרפה איבעית אימא דכ"ע בהמה בחייה לאברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמיתי איסור טרפה חייל אאיסור אבר קא מיפלגי מר סבר אתי וחייל ומר סבר לא אתי וחייל רבא אמר *כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו מר סבר בהמה בחייה א] לאברים אינה עומדת איסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו ומר סבר בהמה בחייה לאברים עומדת ולא אתי איסור טרפה חייל אאיסור אבר אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שתים אמר ליה ר' אמי ולימא מר שלש שאני אומר שלש איתמר נמי אמר ר' אבהו א"ר יוחנן *אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש במאי קמיפלגי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מ"ד שלש קסבר בהמה בחייה לאברים עומדת דאיסור חלב ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו ומ"ד שתים קסבר בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ואיסור חלב ואיסור טרפה איכא איסור אבר לא אתי חייל ואי בעית אימא דכ"ע בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ובמיתי איסור אבר וחייל אאיסור חלב ואאיסור טרפה קא מיפלגי מר סבר אתי חייל ומר סבר לא אתי חייל ואי בעית אימא דכולי עלמא בהמה בחייה לאברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמיתי איסור טרפה מיחל אאיסור אבר קא מיפלגי מר סבר אתי חייל מידי דהוה אחלב דאמר מר *התורה אמרה יבא איסור נבלה יחול על איסור חלב ויבא איסור טרפה יחול על איסור חלב ואידך אחלב הוא *דחייב דהותר מכללו

רש"י

ה"ג אכל אבר מן החי מן הטרפה ר' יוחנן אמר חייב שתים כו'. בהמה טרפה מחיים ואכל ממנה אבר בחייה: לר"ל לקיש קשיא. דהא אפילו לדידיה מתרי קראי נפקי וליחייב תרתי: בשתי בהמות. אבר מן החי מזו ובשר טרפה מזו: חייב שתים. ואע"ג דבחדא אכילה ובחד התראה אכלינהו דהא תרי לאוי איכא: בבהמה אחת. טרפה שאכל ממנה אבר מן החי פליגי ומפרש ואזיל: במאי פליגי. אמאי פטור והא תרי לאוי נינהו: עם יציאת רובה. בהולדה נטרפה: לאברים עומדת. ובשעה שנולדה חל עליה שם איסור אבר ואיסור טרפה: לאו לאברים עומדת. ולא היה עליה איסור אבר עד שהפרישו ממנה והרי כבר טרפה היא ואין איסור חל על איסור אבל בשתי בהמות ליכא למימר הכי דזו משום טרפה וזו משום אבר של כשרה ואין כאן איסור חל על איסור: דכולי עלמא לאו לאברים עומדת. וכיון דבשעת לידתה נטרפה איסור טרפה קדים: ובמיתי איסור אבר. כשחתכו וחייל אטרפה קא מיפלגי: מר סבר. חייל שכן איסורו נוהג בבני נח ומר סבר לא חייל: ואי בעית אימא דכ"ע לאברים עומדת. ואיסור אבר קדים: וכגון שנטרפה לאחר מכאן. ורבי יוחנן סבר איסור חל על איסור ואתי איסור טרפה וחייל אאיסור אבר ב] מחיים וריש לקיש סבר אין איסור טרפה חל על הבהמה עד שתשחט דאיסור מיתלא תלי וקאי וכי פקע איסור חיות אתי איסור טרפה וחייל: כגון שתלש כו'. כגון חתך רגליה מן הארכובה ולמעלה רבי יוחנן סבר מתחלה לאו לאברים עומדת וכשחתכן חלו שניהן ור"ל סבר מעיקרא הוה בה איסור אבר: חייב שתים. ואע"ג דאיכא תלתא איסורי אבר וחלב וטרפה אין לוקה אלא שתים ולקמן מפרש אהי מינייהו קא פטר ליה: א"ל רבי אמי. לרבי חייא בר אבא לימא מר שלש שהרי אני אומר משמו של רבי יוחנן שחייב שלש: איתמר נמי. כרבי אמי *כשנולדה חל איסור חלב דהא חלב השליל מותר דכתיב כל בבהמה תאכלו ואמרינן (לעיל דף סט.) לרבות את הולד דכתיב כל: ומ"ד שתים קסבר לאו לאברים עומדת. ואיסור טרפה וחלב חלו בעת לידתה אבל איסור אבר לא בא עד יום שהופרש הלכך לא מצי חייל: מ"ס אתי חייל. קסבר איסור חל על איסור: מידי דהוי אחלב. כלומר כי היכי דקים לן דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב: דאמר מר. רבא אמרה בזבחים בפרק חטאת העוף (דף ע.): התורה אמרה כו'. ואכול לא תאכלוהו (ויקרא ז) למה לי ג] דכתיב הא בחלב כשרה הוזהרו כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג) אלא התורה אמרה כו' והאי ואכול לא תאכלוהו ד] משום דנבלה אזהרינהו ואשמועינן דיחול על איסור חלב ואף על גב דאיסור חלב קדים מכשנולדה וה"ה אע"ג דאיכא איסור אבר ה] בהדי איסור חלב אתי איסור טרפה וחייל עליה:

[לעיל קב:]

[צ"ל דכשנולדה]

[לעיל ז. זבחים ע.]

[צ"ל דחייל]

תוספות

מר סבר רבי יוחנן בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קא אתו. משמע דאי לאו לאברים עומדת דאיסור טרפה קדים לא אתי איסור אבר וחייל עלה א] אע"ג דאיסור מוסיף הוא דאסור לבני נח ותימה דבפרק ג' דשבועות (דף כא:) ובפ' בתרא דיומא (דף עג:) גבי שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות קאמר רבי יוחנן בכולל דברים המותרים עם הדברים האסורים אלמא אית ליה איסור כולל וא"כ כ"ש איסור מוסיף כדמוכח בפרק ארבעה אחין (יבמות דף לג:) וי"ל אף על גב שפירש רבי יוחנן מתניתין דהתם בכולל לדידיה לא ס"ל הכי:

ומר סבר לאו לאברים עומדת ולא אתי איסור אבר וחייל אאיסור טרפה. וא"ת כמאן ס"ל אי כרבי אלעזר דאמר לעיל (דף קב.) כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו אם כן ליחייב נמי הכא טרפה משום אבר מן החי ואי כרבנן דאמרי כל שבשרו מותר כו' אם כן למה לן טעמא דלאו לאברים עומדת וי"ל דדרשינן כל מין שבשרו מותר:

דאיסור חלב ואיסור אבר ואיסור טרפה בהדי הדדי קאתו. פי' הקונטרס דכשנולדה חל איסור חלב דהא חלב שליל מותר מכל בבהמה תאכלו וקשה דהא א"ר יוחנן בפ' בהמה המקשה (לעיל דף עה.) תלש חלב בן ט' חי חלבו כחלב בהמה א"כ איסור חלב קדים וי"ל דמ"מ איסור טרפה ואבר חיילי אאיסור חלב דקיל שהותר מכללו ובהדי הדדי קאתו לא נקט אלא משום טרפה ואבר ומיהו קשה דבסוף דם שחיטה (כריתות דף כג:) אמרינן דבקדשים איסור חל על איסור דכתיב כל חלב לה' לרבות אמורי קדשים קלים למעילה דאתי איסור מעילה וחייל אאיסור חלב ופריך למ"ד אף בקדשים אין איסור חל על איסור ל"ל כל חלב ומוקי לה בולדות קדשים וקסבר בהווייתן הן קדושין ובהדי הדדי קאתו והשתא אכתי לרבי יוחנן הא איסור חלב קדים דחל במעי אמו ונראה לפרש דדוקא נקט תלש חלב והוליאו ממעי אמו לחוץ הוא דמיקרי חלב והא דאמר חדשים הוא דגרמי ולא אוירא אוירא דבהמה הוא דלא בעי אבל אוירא דחלב *בעינן והשתא ניחא הכא דכולהו בהדי הדדי קאתו והא דקאמר כשנטרפה עם יציאת רובה הוא הדין נטרפה במעי אמה דלא מיחייב משום טרפה עד שיולד כמו חלב אלא לא אתי אלא לאפוקי נטרפה לאחר יציאת רובה וא"ת ורבא דאמר לעיל כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו ולאו לאברים עומדת דהשתא בהדי הדדי קאתו משמע דאם נטרפה קודם שנתלש האבר לא אתי איסור אבר וחייל על איסור טרפה א"כ היכי משכחת לה שלש הכא לר' יוחנן כיון דלאו לאיברים עומדת ואין איסור אבר חל על איסור טרפה וי"ל כגון שתלש ממנה אבר וטרפה בו דמיגו דאתי איסור טרפה וחייל אאיסור חלב חייל נמי איסור אבר עליו ומ"ד שתים לית ליה האי מיגו אלא דוקא איסור טרפה דגלי קרא חייל ולא איסור אבר וא"ת להוא ליתנא דאמר לעיל דכ"ע לאו לאברים עומדת ולרבי יוחנן איסור אבר חייל אאיסור טרפה א"כ היכי משכחת לה דלא מיחייב אלא שתים באכל חלב מן החי ומן הטרפה וי"ל כגון שעם יציאת רובה נטרפה ואיסור אבר שבא לבסוף כהי דחייל אאיסור טרפה דקיל על איסור חלב דחמיר דבכרת לא חייל:

חלקו

עין משפט נר מצוה

קו א ב מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הלכה ה:

שיטה מקובצת

א] מ"ס בהמה בחייה לאו לאברים עומדת: ב] טרפה וחייל אאיסור אבר מן החי ור"ל: ג] ואכול לא תאכלוהו למה לי דכתביה בחלב טרפה הא בחלב כשרה נמי הוזהרו כל חלב: ד] והאי ואכול לא תאכלוהו משום לאו דנבלה אזהרינהו:ה] וה"ג אע"ג דאיסור אבר דבהמה קדים אתי איסור טרפה וחייל עליה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מר סבר ר' יוחנן וכו' אע"ג דאיסור מוסיף הוא דאסור לבני נח. נ"ב עי' שו"ת סרמ"ע מפאנו סי' קכ"ג דף קכ"ב ע"א ודבריו דפח"ח וס"י:

נ"ב בעי'. מהרש"ס

רבינו גרשום

מיתיבי אכל אבר מן החי מן הטרפה. כלומר אמרי' לעיל אכל אבר מן החי ובשר מן הטרפה דברי הכל חייב שתים והא הכא [ס"ל לר"ל] דאינו חייב אלא אחת: ובמיתי איסור אבר מיחל אאיסור טרפה. כלומר בהא קא מיפלגי ר' יוחנן וריש לקיש אי אתי איסור אבר וחייל אאיסור טרפה ר' יוחנן סבר אתי איסור אבר וכו': אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שתים כו'. כדבעינן למימר קמן: דחלב הותר מכללו. כלומר אצל חיה:

מכללו אבל אבר דלא הותר מכללו לא כי אתא רב דימי אמר בעא מיניה רבי שמעון בן לקיש מרבי יוחנן חלקו מבחוץ מהו אמר ליה פטור מבפנים מאי אמר ליה [א]חייב כי אתא רבין אמר חלקו מבחוץ פטור מבפנים רבי יוחנן אמר חייב וריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב הרי נהנה גרונו בכזית וריש לקיש אמר פטור אכילה במעיו בעינן וליכא אלא לרבי שמעון בן לקיש היכי משכחת לה דמחייב אמר רב כהנא בגרומיתא זעירתא ורבי אלעזר אמר אפילו חלקו מבחוץ נמי [ב]חייב *מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה דמי אמר ר"ש בן לקיש כזית שאמרו חוץ משל בין השינים ורבי יוחנן אמר אף עם בין השינים אמר רב פפא בשל בין שינים דכולי עלמא לא פליגי כי פליגי בין החניכיים מר סבר [ג]הרי נהנה גרונו בכזית ומר סבר אכילה במעיו בעינן אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכל חצי זית אחר חייב מ"ט הרי נהנה גרונו בכזית בעא רבי אלעזר מר' אסי אכל חצי זית °והקיאו וחזר ואכלו מהו מאי קא מיבעיא ליה אי הוי עיכול אי לא הוי עיכול ותיבעי ליה כזית אלא אי בתר גרונו אזלינן אי בתר מעיו אזלינן ותפשוט ליה מדרבי אסי רבי אסי גמריה איעקר ליה ואתא ר' אלעזר לאדכוריה והכי קאמר ליה למה לי חצי זית אחר לימא מר בדידיה [ד]דאיכא למשמע מינה תרתי שמעינן מינה דלא הוי עיכול ושמעינן מינה דהרי נהנה גרונו בכזית אישתיק ולא א"ל ולא מידי א"ל מופת הדור לא זימנין סגיאין אמרת קמיה דרבי יוחנן ואמר לך הרי נהנה גרונו בכזית:

הדרן עלך גיד הנשה

כל [ה]הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים [ו]ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים

הנודר

רש"י

מכללו. אבל חיה: חלקו מבחוץ. לכזית אבר מן החי נחלק לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ חציו השני: מהו. מי מצטרפי לחיוביה ככל שאר איסורים דקיימא לן דמצטרפי שיעורייהו לחצאין בתוך כדי אכילת פרס כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ:) או דילמא כיון דחידוש הוא דהא גידין ועצמות דעלמא לא מיחייב עלייהו והכא מיחייב ואימא אין לך בו אלא חדושו וכי אכיל ליה בבת אחת מיחייב דסתם אכילה בבת אחת משמע אבל לחצאין לא: מבפנים. לאחר שבא סמוך לבית בליעתו בלעו לחצאין: אכילה במעיו. כשהוא יורד לתוך מעיו צריך שיהא בו שיעור אכילה: היכי משכחת לה דמיחייב. בכזית הא אי אפשר ללעוס אכילה א] כולה יחד: בגרומיתא זעירתא. עלם קטן של כף הירך שיש בו מעט בשר וגיד ועלם משלימו לכזית ואין אדם לועסו אלא בולעו: מחוסר קריבה. שנתרחקו זה מזה מעט: מחוסר מעשה. ב] *כמי שלא אכל אלא חצי זית: חוץ משל בין השינים. צריך שיהא כזית במה שהוא בולע לבד הנשאר בשינים: בשל בין השינים. אפילו רבי יוחנן מודה דלא מיחשיב בהדיה דהא אין נהנה לא גרונו ולא מעיו שאין אדם טועם עד שיהא סמוך לבית הבליעה כדכתיב (איוב יב) וחיך (*יטעם אוכל): בין החניכיים. המדבק בחכו שגרונו נהנה בו ומעיו לא נהנו: חייב. ואע"ג דלא בא במעיו זית שלם לא בבת אחת ולא בזה אחר זה: הרי נהנה גרונו. בטעם שני חלאי זיתים והא דרבי אסי פליגא אדרב דימי ורבין דאמרי לעיל משמיה דרבי יוחנן חלקו מבחוץ פטור והאי ג] נהנה גרונו משום דהנאת גרונו היינו טעימה והרי טעם שני חלאי זיתים ואע"ג דזה אחר זה הוא לא איכפת לן הואיל ובכדי אכילת פרס הואי אבל הנאת מעיים אינה אלא במילוי כרס ואע"ג דבלע שני חלאי זיתים לא נתמלא כרסו אלא בחלי זית שכשבלעו לזה ילא כבר זה: אי הוי עיכול. בבליעתו והוי פירשא בעלמא ואכילה שניה לאו כלום היא: תבעי ליה כזית. ולחייבו ב' מלקיות: אלא אי בתר גרונו אזלינן. דפשיטא ליה דלאו עיכול הוא וקא מיבעיא ליה מי אמרינן הרי נהנה גרונו או דילמא הרי לא נהנו מעיו אלא בחלי זית: תפשוט ליה מדרבי אסי. דבתר גרונו אזלינן: רבי אסי גמריה איעקר ליה. כלומר רבי אלעזר תרוייהו פשיטא ליה ולא הולרך לישאל כלום אלא שמעיה לרבי אסי ששכח שמועתו ששמעו שניהם מפי ר' יוחנן שאפילו חזר ואכל אותו ד] כזית עלמו חייב ושמעיה לרבי אסי דקא נקיט כזית אחר אבל ההוא לא אלמא הוי עיכול ואתא לאדכוריה ושאל לו בלשון בעיא משום כבודו אכלו לאותו עלמו מהו כלומר היזכר מה ששמעת על כך: אישתיק. רבי אסי: א"ל. ר' אלעזר: מופת הדור. גדול הדור כמו (זכריה ג) אנשי מופת המה: זימנין סגיאין אמרת. דבר זה לפני רבי יוחנן דאפילו בההוא עלמו חייב והודה לדבריך ואמר הרי נהנה גרונו בכזית ה]:

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור לבשל בחלב. דאע"ג דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף ומיפלג פליגי בה לקמן (דף קיג.) איכא למ"ד דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן: ואסור להעלות. דילמא אתי למיכלינהו כי הדדי דקא נגעי ובלעי מהדדי ואע"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה כדאמרינן בגמרא:

הגודר

תוספות

חלקו מבחוץ. פירש בקונטרס כזית אבר מן החי חלקו לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ אכל חציו השני משמע דאם נתן שני החלקים בפיו ובלען בבת אחת חייב לכ"ע ואין נראה דאם כן מאי קשיא ליה לריש לקיש היכי משכחת לה דמיחייב וכי אינו יכול לבלוע כזית בבת אחת והא אמרינן בפרק בתרא דיומא (דף פ.) דבית הבליעה מחזיק כבילת תרנגולת דגדולה יותר מגרוגרת כדמוכח בפרק חלון (עירובין דף פ:) דאיכא כמה גרוגרות בסעודה של עירוב וגרוגרת גדולה יותר מכזית כדמוכח בפרק המלניע (שבת דף לא.) ואמרי' בפ' אמרו לו (כריתות דף יד.) דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים משמע דשני זיתים מחזיק ועוד דכי היכי דאע"פ שחלקו מבחוץ והכניס בבת אחת לתוך פיו מיחייב לר' יוחנן דאזיל בתר אכילת פיו לפי שנהנה גרונו כזית בבת אחת ה"נ אפילו בלען בזה אחר זה יתחייב לריש לקיש דאזיל בתר אכילת מעיו כיון שיש כזית בבת אחת במעיו קודם שיתעכל דאינו ממהר להתעכל כדמוכח בסמוך ונראה לפרש דחלקו מבחוץ פטור ואפילו אכלו בבת אחת דבעינן שיהא מחובר בפיו ויהיה עליו שם אבר משום דהכא חדוש הוא כדפירש בקונט' דבעלמא לא מיחייב אגידין ועצמות והכא מיחייב ואין לך בו אלא חידושו אבל חלקו בפנים חייב דדרך הוא שנחלק בפיו בשעת לעיסה וריש לקיש פטר ואפי' חלקו בפנים ולכך דוחק הש"ס אליביה היכי משכחת לה שיתחייב בדרך אכילה ומשני בגרומיתא זעירתא דאין אדם לועסו אלא בולעו ומיהו לרבי אלעזר ודאי ו] חייב חלקו מבחוץ דאפילו אכל זה אחר זה מיחייב:

הדרן עלך גיד הנשה

כל הבשר אסור לבשל בחלב. תימה דלא תני בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כמו בהנך פירקין ובתוספתא תני להו ושמא מאי דשייר במתניתין פירש בברייתא ואשמעינן דחייל איסור בשר בחלב אאיסור מוקדשין ורשב"ם פי' דאיצטריך משום חו"ל דס"ד דאינו נוהג בח"ל משום דאיתקש לבכורים (שמות כג) בחד קרא ראשית בכורי אדמתך לא תבשל גדי בחלב אמו ולפירושו ניחא הא דאמר בפ' ראשית הגז (לקמן דף קלו.) דארץ דבכורים אתא למעוטי חו"ל דאע"ג דהיא מצוה התלויה בארץ איצטריך משום דאיתקיש לבשר בחלב*:

ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן חוץ מבשר דגים וחגבים. האי חוץ לא איצטריך דאפילו לבשל שרי אלא אגב רישא נקטיה:

הגודר

רבינו גרשום

חלקו מבחוץ. כלומר היה כזית חלב וחלקו מבחוץ אכל חצי זית וחזר ואכל חצי זית אחר. פטור שלא אכל השיעור בצירוף: מבפנים חייב. כלומר הכניס השיעור השלם לתוך פיו וחלקו בפיו לחצאין ובלעו אעפ"כ חייב: ר' יוחנן אמר חייב הרי נהנה גרונו בכזית. ואע"ג דחלקו בפיו בגרונו הרי נהנה גרונו בכזית: ור"ש בן לקיש אמר פטור אכילה במעיו. כלומר בעינן שיבלענו יחד במעיו: אלא לריש לקיש היכי משכחת לה דמיחייב. כלומר לריש לקיש דאמר חלקו בפיו פטור היכי משכחת לה בשום בר נש שאוכל כשיעור איסורא [בבת אחת] והא אי אפשר שיבלענו יחד שלא יוותר בפיו קצת והדר בולע בפעם אחרת: אמר רב כהנא בגרומיתא זעירתא. כלומר בשומן שעל הארכובה שדבוק ברכובה שבולעו יחד העצם והשומן שאותו שומן חשוב חלב: מחוסר קריבה. שמחוסר להקריבו לאו כמחוסר מעשה דמי. כלומר אע"ג דאינו יחד ואינו בצירוף כיון דאוכלו השיעור כולו אין אנו חוששין והייב: בשל בין השינים לא פליגי. כלומר לא פליגי דלא מצטרף כי פליגי בשל בין החניכים הדבוק לחיך לפנים מן השינים: מר סבר אפי' במעיו בעינן כזית. והאי לאו במעיו הוא: מאי קא מיבעיא ליה אי הוה עיכול כו'. כלומר קא מיבעיא ליה כיון דהקיאו אי חשוב בפעם ראשונה כמעוכל וכיון דהדר אכלו לא חשוב אכילה דהוי כעפרא אי לא הוי עיכול: תיבעי ליה כזית. כלומר תיבעי ליה שמתחלה אכל כזית והקיאו והדר אכלו אי חייב שתים דלא הוי עיכול או אין חייב אלא אחת דהוי עיכול: אלא בתר מעיו אזלינן כו'. כלומר אי בתר מעיו אזלינן ואין במעין אלא חצי שיעור אי בתר גרונו אזלינן הרי נהנה גרונו בכזית: תפשוט ליה מדר' אסי. דבתר גרונו אזלינן: א"ל מופת הדור דלאו זימנין סגיאין. כלומר אדם חשוב אמרתה קמיה דר' יוחנן בענין זה שאכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו: ואמר לך הרי נהנה גרונו בכזית. וחייב: כליק פירקא

עין משפט נר מצוה

קז א ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הלכה ד:

קח ג ד מיי' פי"ד שם הלכה ג:

א ה מיי' פ"ט שם הל' ד ה סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ב ג:

ב ו מיי' שם הלכה כ וסמג שם טוש"ע י"ד סי' פח סעיף א:

שיטה מקובצת

א] הא אי אפשר ללעוס אכילה לבולעה כולה יחד: ב] מחוסר מעשה מי שלא אכל: ג] והאי דנקט גרונו משום דהנאת: ד] שאפי' חזר ואכל אותו חצי זית עצמו חייב ושמעיה לר' אסי דקא נקיט חצי זית אחר אבל ההוא: ה] הרי נהנה גרונו בכזית ולא הוי עיכול הס"ד: ו] לר' אלעזר ודאי דמחייב חלקו מבחוץ אפי' אכל:

גליון הש"ס

גמ' והקיאו וחזר ואכלו. עי' יומא מא ע"א ובת"י שם ומנחות כט ע"א תד"ה דבלע ובר"ש פי"ז מ"ז דאהלות:

[וע"ע תוס' ב"ב פא. ד"ה הסוא למעוטי כו' ותוס' לקמן קלו. ד"ה אלא]

מסורת הש"ס

[זבחים קט:] ג"ל כמי

[ג"ל אוכל יטעם לו]

*הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים:
גמ' הא עוף אסור מדאורייתא כמאן דלא כרבי עקיבא דאי רבי עקיבא האמר* חיה ועוף אינו מן התורה אימא סיפא הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים הא עוף אסור אתאן לרבי עקיבא דאמר כל מילי דמימליך עליה שליח בר מיניה הוא *דתניא *הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אמרו לו לר"ע והלא אומר אדם לשלוחו קח *לנו ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר *להן כן הדבר כלום אומר לא מצאתי אלא קטנית אלא שדלועין בכלל ירק ואין קטנית בכלל ירק רישא רבנן וסיפא ר"ע **אמר רב יוסף רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי בנדרים סבר לה כר"ע בבשר בחלב סבר לה כרבנן רב אשי אמר כולה ר"ע היא והכי קאמר כל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מדברי תורה ומהן מדברי סופרים חוץ מבשר דגים וחגבים שאינם לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: ואסור להעלות [וכו']: אמר רב יוסף שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא דאי סלקא דעתך דרבנן אבילה *גופה גזירה ואנן נגזר העלאה אטו אכילה ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה דתנן *חלת חוצה לארץ נאכלת

רש"י

הנודר מן הבשר. כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמועינן מתני' דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים: גמ' קס"ד האי איסור דמתניתין מדאורייתא קאמר: דר"ע. במתניתין היא בהאי פירקא (לקמן דף קיג.): מותר בבשר דגים. שאין קורהו בשר: הא עוף אסור. דבנדרים אחר לשון בני אדם אנו צריכין להלך ואשמועינן מתני' דדרך לקרותו בשר: כל מידי דמימליך עליה שליח. כל דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך הכלל ולא מוצא [מן] הכלל וצריך השליח לחזור ולפרש ולשאול רוצה אתה בזה: מיניה הוא. חשוב לענין נדרים מאותו המין כגון הכא שהאומר לשלוחו קנה לנו בשר מן השוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף והוא נמלך בבעל הבית ושואל כלום אני לוקח בשר עוף: מיניה הוא. מין בשר הוא שהרי אמר לו קנה לי בשר ואם לא היה עוף מין בשר לא היה נמלך אם יקח ממנו דהא לאו בשר הוא: לא מצאתי אלא דילועין. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא לא קרו ליה אינשי ירק דהא האי ירק סתם קאמר ליה ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך: אמר להם כן הדבר. ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיבו לא מצאתי אלא קטנית אלא לא מצאתי ירק ובדילועין היה אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דילועין ולמה היה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדילועין נקראים ירק ואין הקטנית בכלל ירק: סבר לה כר"ע. דאע"ג דצריך לאימלוכי *ולא שקיל מיניה הוא דאי לאו מיניה הוא לא הוה אמר אשקול מהאי: ויש מהן מה"ת. בשר בהמה: ויש מדברי סופרים. חיה ועוף: ש"מ. מדאסר עוף בהעלאה משום גזירת אכילה ש"מ איסור אכילה דידיה מדאורייתא ולא כרב אסי: אכילה גופה גזירה. אטו בשר בהמה: חלת חו"ל. אינה אסורה לזרים אלא מדרבנן אבל חלת הארץ תרומה קרייה רחמנא ואסורה לזרים מוכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב): נאכלת

תוספות

הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים. בגמרא מוקי לה כר"ע דכל מילי דמימליך עליה שליח בר מיניה הוא ובפ' הנודר מן הירק (נדרים דף נד:) פריך דבבשר דגים נמי מימלך ומוקי מתניתין דהכא במאן דכאיב ליה עיניה וביומא דהקזה דלא אכיל אינים דגים אבל עוף אכיל בשלקא ומיהו בפרק בתרא דמעילה (דף כ.) לא קיימא שינויא דהקזה אלא מסיק במאן דכאיב ליה עיניה אבל בשאר ימים הנודר מן הבשר אסור נמי בדגים: הא עוף אסור מדאורייתא. ה"נ ה"מ למינקט *חיה ונראה דהא דס"ד שהוא דאורייתא משום דסמיך אסיפא דגזר העלאה אטו אכילה כדדייק רב יוסף בסמוך אבל אין לומר דדייק מדקתני כל הבשר דמשמע ליה שכל הבשר שוה זה כזה בשר עוף כבשר בהמה דהא הנודר מן הבשר אין כל הבשר שוה דאפילו ר"ע מודה דלא מיתסר בבשר עוף מדאורייתא כדאמר בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נג.) דמודה ר"ע דלא נקי: ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה. בכמה מקומות אמר היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה בפ"ק דשבת (דף יא:) ובפ' במה מדליקין (שם דף כא.) ובריש ביצה (דף ג.) והכא בעינן לאתויי ראיה לענין גזירה דהעלאה אטו אכילה ויש מקומות נמי דגזרינן גזירה לגזירה ולא חיישינן אין לדמות גזירות חכמים זו לזו אלא במקומות שהש"ס מדמה:

*חלת חוצה לארץ נאכלת עם הזר על השלחן. אין המשנה שנויה כן אלא הגמרא מביאה בקיצור וכן היא שנויה בפ' בתרא דמס' חלה (משנה ח) אמר ר"ג שלש ארצות לחלה מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת מכזיב עד הנהר ועד אמנה שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור יש לה שיעור ושל כהן אין לה שיעור מנהר (א) ועד אמנה ולפנים שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן של אור אין לה שיעור ושל כהן יש לה שיעור וטבול יום אוכלה רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואסורה לזבים ולזבות ולנדות וליולדות ונאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה והכי פירושו מכזיב עד הנהר ועד אמנה שהיו סמוכים לארץ העמים ואין יכולין לשמור עצמם ופירותיהם בטהרה והיו חלותיהם טמאות וטעונות שרפה ולכך צריכין להפריש שתי חלות אחת לאור שהיא חלה דאורייתא דפירותיהן גדלין בארץ ישראל ולכך נמי יש לה שיעור כדמפרש בירושלמי מפני שהיא מדברי תורה ואחת לכהן מדברי סופרים שלא תשתכח תורת חלה ולפי שהיא מדברי סופרים אין לה שיעור מנהר ועד אמנה ולפנים שהוא חוצה לארץ שתי חלות ושתיהן מדברי סופרים אחת לאור משום דסמוכין לארץ ישראל ומתחזיא חלה דידהו כחלת ארץ ישראל גזרו עליה שלא לאוכלה כלל אפילו כהן טהור גמור כמו בחלת אור דא"י ואחת לכהן שלא תשתכח ויש לה שיעור לפי שהיא נאכלת וטבול יום אוכלה ואין צריך הערב שמש שלא החמירו בה כמו בתרומה דאורייתא רבי יוסי אומר אין צריך טבילה ואפילו בטומאה דקרי (ב) דבטומאה היוצא מגופו שרי רבי יוסי מדלא חשיב בעל קרי באיסורא דזבין וזבות ואסורה לזבין וזבות כו' בלא טבילה איירי מדקאמר עלה בירושלמי דלרבי יוסי נצרכה ונראה דלרבנן נמי דבעו טבילה דוקא לבעל קרי שטומאה יוצאה לו מגופו אבל טמא מת שרי בלא טבילה כרבי יוסי דאי מצרכי נמי טבילה בטמא מת תקשה להו כדמקשה גמ' בפ' עד כמה (בכורות דף כז:) וכי הזאה יש לנו ומה הועיל טבילה בטמא מת ומסתמא טמאי מתים היו כמה פעמים כי אי אפשר להם ליזהר מטומאת מת דנהי דמטומאת מת עצמו צריכין ליזהר מחמת כהונתם מטומאת חרב הרי הוא כחלל אין יכולים כלל ליזהר דבשום בית שהיה בו מת מעולם נעשה כחלל כל המתכות שבתוכו והוי כמאהיל על המת כדאמרינן בנזיר בפ' כ"ג (דף נג:) וגם לא היו צריכין ליזהר מטומאת חרב הרי הוא כחלל כיון שאין הנזיר מגלח עליה כדמוכח בריש תוספתא דאהלות וא"כ טלן צריכין הזאה ואין סברא כלל שתקנו חכמים חלת חו"ל שלא יאכלוה א"כ ילך ויזה בא"י ולהכי מסתבר שבלא הזאה וטבילה היו אוכלין אותה אפילו לרבנן דרבי יוסי ובבבל וכן לדידן שרחוקין מא"י א"צ שתי חלות אלא אחת כדאמרינן בפ' עד כמה (בכורות דף כז.) ונותנה לכהן קטן ואכיל לה דכי ליכא כהן קטן דוקא קאמר התם דמפריש אחרת ונותנה לכהן גדול וראשונה שורפה וחלה של אור מנהר ועד אמנון ולפנים איכה מותרת לכהן קטן אלא לעולם נשרפת דומיא דחלת אור א"י משום דסמוכין לא"י ומתחזיא כחלת א"י כדפרישית ומש"ה צריך לעולם שתים אבל ברחוקים כגון דבבל ודידן דלא מתחזיא חלה דידהו כחלת הארץ טמאה נותן לכהן קטן ומסתבר דאף לכהן גדול שטבל לקריו ולא בעינן הערב שמש דאין להחמיר בה מבחלה של כהן בסמוכין לא"י וכ"כ בה"ג בהלכות חלה אמר רבינא הלכה נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן או מאן דטביל לקריו ויש קצת תימה אמאי קאמר דנותנה לכהן קטן כיון דאפילו כהן גדול יכול לאוכלה אחר שטבל או לבטלה ברוב כמו תרומה דאמרינן בפ' עד כמה (שם) רבה הוה מבטל לה ברוב ואכיל לה בימי טומאה ונראה דדוקא חלת חו"ל לפי שאין לה שיעור ודבר מועט הוא קאמר דיכול ליתנה לכהן קטן כ"ש אם יש כהן גדול שטבל או רוצה לבטלה שיכול ליתנה לו וכן משמע דדבר מועט הוא דקאמר התם דשקל לה בריש מסיא אבל תרומה שהיא מתבואה או מיין ושמן אין ליתן לכהן קטן לפי שהוא מאבדה ועוד יש לה שיעור כמו בתרומת מעשר ולכך אין ליתנה לקטן אלא לכהן גדול שטבל או רוצה לבטלה ברוב וא"ל להפריש שניה דלא תשתכח כיון דמפרישין אחת כמו בחלה היכא דאיכא כהן קטן שלא מליט בכל הש"ס שהיה צריך (ג) לפרש שתי תרומות אלא דוקא חלה כי ליכא כהן קטן או גדול שטבל שאז היא נשרפת ולכך צריך להפריש. חלה שניה שלא תשתכח תורת חלה אבל תרומה דאין נוהגין אותה אלא לכהן גדול שטבל או רוצה לבטלה ברוב א"ל להפריש שניה דלא תשתכח כיון שמפרישין אחת ומיהו נראה דגם בסמוכים לא"י שמפרישין לעולם שתי חלות לא היו מפרישין אלא תרומה אחת לכך נראה שבחלה יש לחוש יותר שלא תשתכח משום דשייכא בכל אדם המגלגל עיסתו אבל תרומה אין רגילין בה אלא בעלי קרקעות וממריחי תבואות והיכא

רבינו גרשום

אי ר' עקיבא האמר חיה ועוף אינן מה"ת. במשנה עצמה): כל מידי דמימליך עליה שליח כו'. כיצד מימליך עליה שליחא דאי א"ל דבו לך קנה לי בשר והוא חוזר ואמר לא מצאתי אלא עופות ודאי בר מיניה דבשר הוא כראשכחן בדילועין: ואין הקיטנית בכלל ירק. כלומר הכא נמי לענין עופות אומר לא מצאתי אלא עופות מכלל דעופות בכלל בשר: ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה: דתנן חלת חו"ל

א) לקמן דף קיג

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ט מהלכות נדרים הל' ו טוש"ע י"ד סי' רין סעיף א ודלא כהאי תנא:
ד ב מיי' שם הלכה י ועי' כ"מ טוש"ע שם סעיף ד:
ה ג מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' ג סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ג:
[ועי' קצת ישוב לזה בתוס' ע"ב סוף ד"ה עוף וגבינה]
ו ד ה מיי' שם הל' ד ה טוש"ע שם סעיף ג:
עי' מהר"מ על דבור זה

מסורת הש"ס

[לקמן קיג.]
ר"מ
[נ"ל דתנן]
נדרים נד. מעילה כ:
[נ"ל לין]
[נ"ל להם]
[לעיל פד. וש"נ]
[שבת יא: ביצה ג. וש"נ]
חלה פ"ד מ"ח
נ"ל לא שקיל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה חלת וכו' מנהר והמנון ולפנים כצ"ל ותיבת ועד נמחק:
(ב) בא"ד בטומאה דקרי דטומאה היוצא מגופו היא שרי ר' יוסי:
(ג) בא"ד בכל הש"ס שהיה צריך להפריש שתי:

גליון הש"ס

גמ' אמר ר"י רבי היא. מגילה דף ט ע"ב וש"נ:

עין משפט
נר מצוה

ז א מיי' פ"ה מהלכות בכורים הל' יב טוש"ע י"ד סי' שכג:

ח ב ג מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כ סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פח סעיף א:

ט ד ה מיי' שם הל' כו סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פט סעיף ב:

מסורת הש"ס

תורה אור

אנאכלת עם הזר על השלחן וניתנת לכל כהן שירצה אמר ליה אביי בשלמא אי אשמועינן חלת חוצה לארץ בארץ דאיכא למיגזר משום חלת הארץ דאורייתא ולא גזרינן איכא למשמע מינה אלא חו"ל משום דליכא למיגזר הוא אבל הכא אי שרית ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי בשר וגבינה ומיכל בשר בחלב דאורייתא מתקיף לה רב ששת סוף סוף *צונן בצונן הוא אמר אביי גזירה שמא יעלה באילפס רותח סוף סוף כלי שני הוא וכלי שני אינו מבשל אלא גזירה שמא יעלה באילפס ראשון:

מתני' *העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב"ש וב"ה אומרים בלא עולה ולא נאכל א"ר יוסי זו מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה גבאיזה שולחן אמרו בשולחן שאוכל עליו אבל בשולחן שסודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש:

גמ' רבי יוסי היינו ת"ק וכ"ת אכילה גופה איכא בינייהו דקאמר ת"ק בהעלאה קא מיפלגי באכילה לא פליגי ואמר ליה רבי יוסי אכילה גופה מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה *והתניא *רבי יוסי אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה וזו אחת מהן עוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל דברי ב"ש ובה"א לא עולה ולא נאכל אלא *הא קמשמע לן מאן תנא קמא רבי יוסי *כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר °ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי תנא אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא תני לה והוא אמר לה דבלא נטילת ידים ובלא קינוח הפה רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה אכל אייתו ליה בשרא אכל ולא משא ידיה אמרי ליה והא תאני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא אמר להו ההני מילי בליליא אבל בימּמא הא חזינא תניא בית שמאי אומרים מקנח ובית הלל אומרים מדיח מאי מקנח ומאי מדיח

(אסתר ב)

רש"י

נאכלת. לכהן עם הזר ולא גזרינן דילמא שקיל זר מיניה ואכיל דהא אכילה גופה לא מיתסרא בה אלא משום גזירת אכילת חלת הארץ: לכל כהן שירצה. אפילו לעם הארץ שאין משמרה בטהרה מה שאין כן בחלת הארץ דכתיב (דה"ב לא) לתת מנת לכהנים למחזיקים בתורת ה' מחזיקים יש להם מנת ולא שאין מחזיקין אלמא דרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה: בשלמא אי אשמועינן חלת חו"ל בארץ. שהביאה לארץ ואשמועינן דאע"ג דיש כאן חלה דאורייתא ואיכא למיגזר הא אטו הא דאי משקת חלת חולה לארץ (לארץ) אתי לאסוקי חלת הארץ ומיכלה הזר הוה איכא למשמע מינה א] מתניתין נמי אי לא דאכילת עוף דאורייתא לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו ולא אטו דבהמה אלא בחולה לארץ טעמא משום דליכא למיגזר אטו שום איסור דאורייתא הוא: אבל הכא. אע"ג דלא איבעי לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למיגזר העלאתו אטו העלאת ואכילת בשר בהמה דכי מסיק להו הייט אכילה דאתי למיכלינהו בהדדי: מתקיף לה רב ששת. אפילו את"ל בשר עוף בחלב דאורייתא עדיין משכחת לה גזירה לגזירה דהא העלאה דרבנן משום אכילה ואכילה גופה דרבנן דהא סוף סוף צונן וצונן הוא ואפי' אכיל להו כי הדדי ליכא איסור דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה: גזירה שמא יעלה. בשר בהמה עם הגבינה בתוך אילפס רותח דה"ל בישול:

מתני' ואינו נאכל. עם הגבינה: א"ר יוסי דבר זה כו'. בגמ' פריך היינו תנא קמא: בשולחן שאוכל עליו. דאיידי דממשמשי ביה ידא אתי לאתנוחי זה ע"ג זה:

גמ' רבי יוסי אומר ו' דברים כו'. יש אחרות הרבה אבל באלו ששה לא היו מודים לו חביריו שיהיו ב"ש מקילין ובית הלל מחמירין: כל האומר דבר בשם אומרו. והתנא שכח ולא הזכיר שמו בתחילה וחזר והזכיר שמו: באפיקורן. דרך הפקר שאינו נזהר בהן וכדמפרש: הוא תני. כך קבלה סדורה מרבו: והוא אמר לה. והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן: בלא קינוח הפה. שאם אכל זה ובקש לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק כלום מן הראשון בחניכיו: הא קא חזינן. ידים ריקניות שאין דבוק בהם כלום:

אלימא

תוספות

והיכא דליכא כהן קטן שורפה ומפריש שניה טהנה לכהן שמא אפילו הוא זב דלא מפליג התם בשום טומאה ולא דמיא לחלה שניה בסמוכין נא"י דהתם לעולם צריך להפריש אבל ברחוקים אי איכא כהן קטן או גדול שטבל לקריו אין צריך להפריש חלה שניה כלל והיא קלה ביותר אלא שאסורה לזרים דלא אשכחן דשרי לה אלא לכהנים ונראה שאינה טובלת שהרי יש כמה מקומות דלא מפרשי לה כלל ואפילו ליכא כהן קטן ועל אותן מקומותים קצת תימה אלא לפי שאינה טובלת וצריך לשומרה מלהאכילה לזרים נמנעו מלהפריש ושמא אפילו אינה מדמעת ואף על פי שהראשונה נראה קצת דמדמעת מדתניא בפרק רבי ישמעאל (מנחות דף סז.) תרומת עובד כוכבים בחו"ל אינה מדמעת דמשמע הא דישראל מדמעת מ"מ בשניה שהיא קלה ביותר שמא אינה מדמעת וכמו שלא גזרו על תערובות דמאי כמו כן שמא לא גזרו בה כיון שהיא קלה כל כך: וניתנת לכל כהן שירצה. פירש בקונטרס דאפילו אינו מחזיק בתורת ה' יתנו לו חלת חוצה לארץ ואין נראה לר"י דהא הוו דומיא דהנהו שמונה אחר משנה זאת ואלו ניתנין לכל כהן שירצה כו' וחשיב בהדייהו הזרוע והלחיים והקבה ואמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קל:) שאינן ניתנות למי שאינו מחזיק בתורת ה' לכך נראה לרבינו יצחק דהכא מיירי בדליכא כהן חבר אי נמי איכא כהן חבר שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל ואפילו רוצה לקבל כיון דאין צריך וזה ע"ה עני וצריך שמצווים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו לתת לו חולין וקמ"ל דיכול ליתן אע"פ שאין בקי בטומאה וטהרה ולא חיישינן שמא יאכלנו בימי טומאתו אבל חלת הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שישמרנה בטהרה אפי' ליכא עתה כהן חבר אל יתננה לכהן ע"ה אלא ימתין עד שיזדמן לו כהן חבר*:

מתקיף לה רב ששת. לא אאביי קא פריך אלא ארב יוסף חבירו פריך כדפי' בקונטרס:

רבי יוסי היינו ת"ק. אבית הלל לא פריך ב] היינו ת"ק דהכי קאמר דבר זה מחלוקת ב"ש וב"ה ואין זה סתמא ואח"כ מחלוקת דב"ש במקום בית הלל אינה משנה*:

עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא. תימה דהיכי פריך מגבינה אחר בשר אבשר אחר גבינה דרב יצחק גבינה ואח"כ בשר אכיל ולא דמי כדאמר בסמוך ויש לומר דהכי פריך דברייתא דאגרא משמע עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בלי נטילת ידים ובלא קינוח הפה אבל שאר בשר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי עד סעודה אחריתי כדאמר בסמוך אלא לאו אגבינה תחלה *והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא גבינה ובשר לא ואגב דמזכיר בברייתא עוף תחלה נקט נמי הכא בשר תחלה ובברייתא נקט עוף תחלה דאפילו עוף תחלה נאכל באפיקורן ור"ת מפרש וכן הלכות גדולות דאכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקיטח אבל בנטילה וקיטח שרי אבל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקיטח ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודה אחריתי היינו בלא נטילה וקיטח אי נמי מחמיר על עלמו היה ולפירושו קשה מאי פריך הכא ארב יצחק ונ"ל לפירושו דלענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר תחלה לגבינה תחלה ולגבי קיטח דווקא יש חילוק והעולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל ואפילו אחר עוף ואע"ג דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן דמשמע עוף תחלה דילמא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא ולא קיימא לן הכי ומיהו קשה ברייתא דאגרא כמאן אי כרבי יוסי הגלילי הא אף לכתחלה שרי לבשל ולאכול זה עם זה כדאמר לקמן (דף קטז.) דבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב ואי כר"ע הוה ליה למיתני חיה בהדי עוף ודוחק להעמידה כב"ש דאמרי העוף עולה ואינו נאכל ומיהו אשכחן נמי לרבי אלעזר בר' צדוק דתניא בתוספתא כב"ש אי נמי כר"ע ונקט עוף משום דשכיח והוא הדין חיה דהכי נמי קאמר לעיל הא עוף אסור מדאורייתא כמאן דלא כר"ע והוה ליה למינקט נמי חיה ור"ת מפרש טעמא דאגרא משום דעוף אינו נדבק בידים ובשיניים וחניכים:

[לקמן קז:]

שבת יג. עדיות פ"ה מ"ב

[עדיות פ"ה מ"ב]

מגילה טו. אבות פ"ו מ"ו [נדה יט:]

[צ"ל איתנן]

[דוגמתו בשבת קג.]

[ועי' תוס' בכורות כז: ד"ה וכי הואיל]

[ברכות נג:]

[פי' מהרש"א שהאריך בזה]

רבינו גרשום

נאכלת עם הזר על השלחן כו'. כלומר חלת חוצה לארץ אינה מדברי תורה אלא מדברי סופרים וגזרו חלת חו"ל משום חלת הארץ שלא יזלזלו בה וחזינן דלא גזרינן דנאכלת עם הזר על השלחן הכא נמי אי עוף לא הוה אסור מדברי תורה אלא משום דגזרה דבשר בחלב לא גזרינן שלא יהא נאכל עם (הזר) [הגבינה] על השלחן. א"ל אביי אי אשמעי' חלת חוצה לארץ בארץ דהביאה מחו"ל בארץ ובארץ נאכלת עם הזר על השלחן דלא גזרינן גזירה לגזירה איכא למשמע מינה דאין גוזרין גזירה לגזירה אבל הכא בחו"ל דנאכלת עם הזר על השלחן ליכא למשמע דאין גוזרין גזירה לגזירה דהאי דנאכלת עם הזר על השלחן בחו"ל היינו משום דליכא למיגזר משום חלת הארץ בארץ דזו הארץ וזו בחו"ל: ה"ג דגזרינן. כלומר דגזרינן העלאה אטו אכילה: גזירה שמא יעלה באילפס ראשון. כלומר היכא דרותח באור: א) אבל אכיל לא. כלומר באכילה מודו ב"ש לב"ה דלא נאכל עם העוף באפיקורן כו'. כשמפרש לקמן בלא קינוח הפה ובלא נט"י: בש"א

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה בשלמא אי וכו' איכא למשמע מינה למתני' נמי וכו'. כצ"ל: ב] תוס' ד"ה ר"י וכו' לא פריך היינו ת"ק. נ"ב היינו משנה דלעיל:

א) נראה דצ"ל עוף וגבינה נאכלין באפיקורן כו' כדמפרש לקמן וכו'.

אילימא בית שמאי אומרים מקנח ולא בעי מדיח ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי מקנח אלא הא דאמר רבי זירא אין קינוח פה אלא בפת כמאן כב"ש אלא בית שמאי אומרים מקנח ולא בעי מדיח ובית הלל אומרים אף מדיח *הוי ליה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל ולתנייה גבי קולי בית שמאי וחומרי בית הלל אלא בית שמאי אומרים מקנח והוא הדין למדיח וב"ה אומרים [א]מדיח והוא הדין למקנח מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי גופא אמר רבי זירא אין קינוח הפה אלא בפת והני מילי בדחיטי אבל בדשערי לא ודחיטי נמי לא אמרן אלא בקרירא אבל בחמימא משטר שטרי והני מילי ברכיכא אבל באקושא לא והלכתא [ב]בכל מילי הוי קינוח לבר מקמחא תמרי וירקא בעא מיניה רב אסי מרבי יוחנן כמה ישהה בין בשר לגבינה א"ל ולא כלום איני והא אמר רב חסדא [ג]אכל בשר אסור לאכול גבינה [ד]גבינה מותר לאכול בשר אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר א"ל ולא כלום גופא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה גבינה מותר לאכול בשר אמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו קרי עליה °הבשר עודנו בין שיניהם אמר מר עוקבא אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכל גבינה עד למחר (א) עד השתא ואילו אנא בהא סעודתא הוא דלא אכילנא [ה]לסעודתא אחריתא אכילנא אמר שמואל אנא להא מלתא חלא בר חמרא לגבי אבא דאילו אבא *הוה סייר נכסיה תרי זמני ביומא ואנא לא סיירנא אלא חדא זימנא ושמואל לטעמיה דאמר שמואל מאן דסייר נכסיה כל יומא משכח אסתירא אביי הוה סייר נכסיה כל יומא ויומא יומא חד פגע באריסיה דדרי פתכא דאופי אמר ליה הני להיכא אמר ליה לבי מר אמר ליה *כבר קדמוך רבנן רב אסי הוה סייר נכסיה כל יומא אמר היכא נינהו כל הני אסתירי דמר שמואל יומא חד חזא צינורא דבדקא בארעיה שקליה לגלימיה כרכיה אותביה בגוה רמא קלא אתו אינשי סכרוה (ב) [א]אשכחתינהו לכולהו איסתרי דמר שמואל: אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיין [ו]מים ראשונים מצוה [ז]ואחרונים חובה מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה [ח]אמצעיים רשות מצוה לגבי רשות חובה קרי לה גופא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות [ט]ראשונים נוטלין בין בכלי בין על גבי קרקע אחרונים אין נוטלין אלא בכלי ואמרי לה [י]אין נוטלין על גבי קרקע מאי בינייהו איכא בינייהו [כ]קינסא [ל]מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן אחרונים [מ]אין נוטלין אלא בצונן מפני שחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא: מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן: אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שאין היד סולדת

תורה אור: במדבר יא

רש"י

אילימא בית שמאי אומרים מקנח. פיו: ולא מדיח. במים שהקינוח יפה מן ההדחה ולא הוזכרה כאן הדחה: ובית הלל אומרים מדיח ולא בעי קינוח. דלא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במים והוא עיקר ואין צריך קינוח: אין קינוח פה. להכשיר לאכול בשר אחר גבינה אלא. אם כן קנחו בפת דקינוח הפת שאוכל הפת בינתים היא יפה: כמאן. בית שמאי היא. דאי בית הלל הדחה בעי ולא הוזכר קינוח: אף מדיח. תרווייהו בעינן וקאמר רבי זירא דקינוח בין למר ובין למר בפת הוא: וליתנייה. במסכת עדיות (פ"ד ופ"ה) שכל קולי ב"ש וחומרי ב"ה נשנו שם: והוא הדין. דתרווייהו בעינן: בדשערי לא. מפני שמתפרר בתוך הפה ואינו נקשר יחד כשלועסו לפיכך אינו מקנח: שטר. נעשה רך ונדבק באיך ודוגמתו בהשוכר (ב"מ דף פה:) אסטר מיסטר תחבושת על העין: אקושא. קשה יותר מדאי וגם הוא מתפרר בתוך הפה כשל שעורים: קמחא תמרי וירקא. רכין הן: בין בשר לגבינה. משמע שאכל בשר ורוצה לאכול גבינה: אסור לאכול גבינה. משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו: בשר שבין השינים. מי חשיב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיטלנו: הבשר עודנו. אלמא מיקרי בשר: אנא להא מילתא חלא בר חמרא. לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין: למחר כי השתא. מעת לעת: סייר. הולך ורואה קרקעותיו מה הן צריכות: משכח איסתירא. מוצא סלע מפני שמתקנם בכל הצריך: פתכא דאופי. משוי עצים שהיה גונבו: קדמוך. שאמרו שיהא אדם רואה נכסיו בכל יום ויראה מה יעשה: צנורא דבדקא. המים יוצאין חוץ לגדותיהן ובאין לשטוף פירותיו דרך פתח שבשפת האמה: רמא קלא. הרים קול וצווח: חובה. עדיפא ממצוה ולקמיה מפרש מאי חובתייהו: מצוה. לשמוע דברי חכמים: אמצעיים. שנוטלין בין תבשיל לתבשיל בעלמא: מצוה לגבי רשות חובה קרי לה. משום דתני אמצעיים בהדייהו קרי לראשוני' חובה דאע"פ שאינן אלא מצוה חשיבות הן אצל הרשות לקרותם חובה: בין בכלי. מתחתיהם לקבלם: קינסא. אם נותן ספלי עצים וקסמין תחתיהן למאן דאמר כלי הכא לאו כלי הוא ולמ"ד אין נוטלין על גבי קרקע שפיר דמי ולקמן מפרש משום דרוח רעה שורה עליהן כשהן על גבי קרקע: מפעפעין. אצבע"ש מרככין את הידים ומבליעין בהן את זוהם התבשיל:

[לעיל מג: וש"נ]
[עי' פרש"י תענית כ: ד"ה וסייר]
[שבת יט. ב"ב קסו.]

תוספות

אי לימא ב"ש אומרים מקנח ולא בעי מדיח. פירש בקונטרס שהקינוח יפה מן ההדחה ולא הוזכר כאן הדחה וב"ה אומרים מדיח ולא בעי מקנח ולא סגי ליה בקינוח אלא מדיח במים והוא עיקר ואינו צריך קינוח וקשה לפירושו דלא הוה ליה למימר ולא בעי אלא מקנח ולא מדיח מדיח ולא מקנח ועוד אמאי דחיק לאוקמי דלא פליגי לימא דלבית שמאי עדיף קינוח ובית הלל סברי דאף בהדחה לחודיה סגי כמו בקינוח לחודיה לכן נראה דפשיטא ליה למסדר הש"ס דהדחה עדיף מקינוח והכי פירושא בית שמאי סברי מקנח ולא בעי מדיח כלומר בקינוח סגי אע"ג דגרע ולא בעי מדיח דעדיף וב"ה סברי מדיח לחודיה בעינן והשתא הוה ליה למימר ולא סגי במקנח דגרע אלא איידי דנקט לב"ש ולא בעי נקט נמי לבית הלל והשתא הוה ליה למיפרך אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה אלא דאית ליה פירכא אחריתי ולא מצי לשנויי דבית שמאי תרתי בעי ונקט מקנח והוא הדין דבעי מדיח בהדיה ובית הלל סברי דסגי בחד או מדיח או מקנח דאם כן הוו להו לבית הלל למינקט מקנח דהוי רבותא טפי דגרע ממדיח:

מקנח וה"ה למדיח. תרווייהו בעינן כדפי' בקונט' וכ"פ ר"ח:

לסעודתא אחריתא אכילנא. לאו בסעודתא שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפילו לאלתר אם סילק השולחן ובירך מותר דלא פלוג רבנן:

מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה כו'. בברכות בסוף פרק אלו דברים (דף נג: ושם) דריש תרווייהו מקרא מוהתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים ואסמכתא בעלמא הוא דהא טעמא דמים אחרונים הוי משום מלח סדומית כדאמר בסמוך ואנו לפי שאין מלח סדומית מצוי בינינו לא נהגו במים אחרונים והכי נמי כי דריש התם כי קדוש זה שמן שהיו סכין את ידיהן להעביר את הזוהמא הוי אסמכתא דלא מצינו בשום מקום שיהא שמן לא חובה ולא מצוה והא דאמר התם כשם שהמזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולין לברכה היינו להם שהיה הדבר עליהם חובה ליטול אחר סעודה לפיכך נחשבות כמזוהמות וצריך להקדים וליטול קודם ברכה וא"ת למאי נפקא מינה הא דראשונים מצוה ואחרונים חובה מה לי מצוה מה לי חובה הא תרווייהו חובה כדקתני בברייתא ולא רשות ואומר רבינו תם דנפקא מינה לענין מלחמת הרשות דתנן בפ"ק דעירובין (דף יז.) דפטורין מרחיצת ידים וקאמר רב חייא בגמ' לא שנו אלא מים ראשונים אבל אחרונים לא דאמר רב יהודה בריה דרב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית כו' ובהלכות גדולות פירש דראשונים שהם מצוה משום סרך תרומה טעונין ברכה אבל אחרונים שהם לצורך אדם משום מלח סדומית אין טעונין *)ברכה *ומכאן כתב רבינו יהודה בפרק במה מדליקין בתוספ' שאין לברך על קריאת שמע שלפני מטתו אשר קדשנו במצותיו וצונו לקרות שמע ואם תאמר אמצעיים כגון בין גבינה לבשר שהן לצורך מצוה יהיו טעונין ברכה וי"ל דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו ניקור חלב ומליחת בשר:

לא

*) [וע"ע תוס' שבת כה: ד"ה חובה]

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כו טוש"ע י"ד סימן פט סעיף ג:

יא ג מיי' שם הל' כח טור ש"ע י"ד סי' פט סעיף א:

יב ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ב:

יג ה ו מיי' שם הל' כח טוש"ע שם סעיף א:

יד ז מיי' פ"ו מהלכות ברכות הל' ב סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קנח סעיף א [וברב אלפס עוד ברכות פ"ח דף מג.]:

טו ח מיי' שם וש"ש בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף א:

טז ט מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנג סעיף א:

יז י מיי' שם הל' טו:

יח כ ל מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ב:

יט מ מיי' שם סמג שם טוש"ע א"ח סי' קס סעיף ו:

כ נ מיי' שם טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף א:

שיטה מקובצת

א] אתו אינשי סכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו:

הגהות הב"ח

(א) גמ' למחר כי השתא:
(ב) שם סכרוה אמר אשכחתינהו:

מכאן עד שמע אין זה מדברי התוס' כי אם איזה גליון וטעו הסופרים וכתבוהו בפנים. מהרש"א

רבינו גרשום

ב"ש אומרים מקנח. כלומר בפת: ואי בעי תימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר ב"ש אומרים מקנח זו היא הפה וב"ה אומרים מדיח אלו ידיו אבל בפת מודו ב"ה לב"ש דאין קנוח הפה אלא בפת: בשר של בין השינים מהו. כלומר אם יש לו בשר בין השינים מהו שיאכל גבינה: פתכא דאופתא. כלומר עץ גדול: פתכא דאופי. משאוי של עצים היה נושא לביתו בלא ידיעתו דאביי: אמר ליה כבר קדמוך רבנן. כלומר רבנן דאמרי דמאן דסייר נכסי מישתכח ביה איסתרא קדמוך דאנא חזיתיך דאי לא הוה חזיתיך הוית מגנבו ממני: חזא צינורא דבדקא. כלומר א) רבוע ארעא ושפפי מיא לארעיה: מצוה לגבי רשות חובה קרי לה: ניטלין בין בכלי בין על גבי קרקע. כלומר בין שמקבלין אותו בכלי בין שניטלין ע"ג קרקע: אחרונים אין ניטלין. אא"כ מקבלין אותן המים ששופכין על הידים בכלי דבעינן למימר קמן דרוח רעה שורה עליהן ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע: איכא בינייהו קינסא כו'. כלומר דמקבלין אותן ע"ג חתיכה של עץ למ"ד אין ניטלין אלא בכלי ע"ג קינסא לאו כלי הוא למ"ד דאין ניטלין ע"ג קרקע ע"ג קינסא שפיר דמי: בין בחמין בין בצונן. כלומר בין ממים חמין בין ממים צונן: לא שנו אלא שאין היד סולדת

א) אולי צ"ל דפתח הגדר ושפפי מיא לארעיה

עין משפט
נר מצוה

כא א מיי' פ"ו מהל' ברכות הלכה טז סוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ג וע"ש:

כב ב מיי' שם טוש"ע א"ח סי' קס סעיף ו:

כג ג מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כו סמג לאוין קמא טוש"ע או"ח סי' קעג סעיף א וי"ד סי' פט סעיף ג:

כד ד מיי' פ"ו מהל' ברכות הל' טז וע"ש בכ"מ סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קפא סעיף ב:

כה ה טוש"ע א"ח סי' קפ סעיף ד:

סולדת בהן אבל היד סולדת בהן אין נוטלין בהן ואיכא דמתני לה אסיפא "אחרונים אין נוטלין אלא בצונן אבל בחמין לא אמר רב יצחק בר יוסף אמר רבי ינאי לא שנו אלא שהיד סולדת בהן אבל אין היד סולדת בהן נוטלין ג מכלל דראשונים אף על פי שהיד סולדת בהן מותר אמצעיים רשות אמר רב נחמן ד לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה *אמר רב יהודה בריה *דרבי חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה שמלח סדומית יש שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכח כי קורטא בכורא אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי כל מלחא מאי אמר ליה לא מבעיא אמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא משו מיא בתראי על ארעא משום זוהמא אמר לי *מר ה משום דשריא רוח רעה עלייהו ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שקיל מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא למשתי שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אמר לי מר משום דקשי לרוח צרדא ולא אמרן אלא דשקיל ולא מהדר אבל משקל ואהדורי לית לן בה ולא אמרן אלא חוץ לארבע אמות אבל תוך ארבע אמות לית לן בה ולא אמרן אלא מידי דצריך לסעודתא אבל מידי דלא צריך לסעודתא לית לן בה מר בר רב אשי קפיד אפילו אאסיתא ובוכנא דתבלי מידי דצריכי לסעודתא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דכנשי *נשוראה משום מנקירותא אמר לי מר משום דקשי לעניותא ההוא גברא דהוה מהדר עליה שרא דעניותא ולא הוה יכיל ליה דקא זהיר אנשורא טובא יומא חד כרך *ליפתא איבלי אמר השתא ודאי נפל בידאי בתר דאכיל אייתי מרא עקרינהו ליבלי שדינהו לנהרא שמעיה דקאמר ווי דאפקיה ההוא גברא מביתיה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא שתי אופיא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשי לכרסם מישתיה קשה לכרסם מינפח ביה קשיא לרישא מדחיה קשיא לעניותא מאי תקנתיה לשקעיה שקועי לכרסם דחמרא שיכרא דשיכרא מיא דמיא לית ליה תקנתא והיינו דאמרי אינשי *בתר עניא אזלא עניותא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא מכישא דאסר גינאה משום דמיחזי כרעבתנותא אמר לי מר משום דקשי לכשפים *רב חסדא ורבה בר רב הונא הוו קאזלי בארבא אמרה להו ההיא מטרוניתא אותבן בהדייכו לא אותבוה אמרה מלתא אסרתה לארבא אמרו אינהו מילתא שריוה אמרה להו מאי איעביד לכו דלא מקנח לכו בחספא ולא קטיל לכו כינה אמנייכו ולא אכיל לכו ירקא מכישא דאסר גינאה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא אכלי ירקא דנפל אתכא משום מאיסותא אמר לי מר משום דקשה לריח הפה ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דלא יתבי תותי מרזיבא משום שופכים אמר לי מר משום דשכיחי מזיקין הנהו שקולאי דהוו דרו חביתא דחמרא בעו לאיתפוחי אותבוה תותי מרזיבא פקעת אתו לקמיה דמר בר רב אשי אפיק שיפורי שמתיה אתא לקמיה אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה היכי אעביד כי אותביה באונאי אמר ליה את ברוכתא דשכיחי רבים מאי בעית את הוא דשנית זיל שלים אמר ליה השתא נמי ליקבע לי מר זימנא ואפרע קבע ליה זימנא כי מטא זימנא איעכב כי אתא אמר ליה אמאי לא אתית בזמנך אמר ליה *כל מילי דצייר וחתים וכייל ומני לית לן רשותא למשקל מיניה עד דמשכחינן מידי דהפקרא ואמר אביי מריש הוה אמינא האי דשדי מיא מפומא דחצבא משום ציבתא אמר לי מר משום דאיכא מים הרעים ההוא בר שידא דהוה בי רב פפא אזל לאתויי מיא מנהרא איעכב כי אתא אמרו ליה אמאי איעכבת אמר להו עד דחלפי מים הרעים אדהבי חזנהו

תוספות:

לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל. אומר רבינו שמואל דמיירי בשניהם של בשר או שניהם של גבינה אבל בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה אבל לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנטילת ידים אסור לאכול עד סעודה אחרת כדאמר לעיל אכל בשר אסור לאכול גבינה ואין נראה לר"ת דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה כדאמר לעיל כמה ישהה בין בשר לגבינה ולא כלום ופריך והא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר כו' ועוד בין תבשיל לתבשיל בשניהם של בשר או של גבינה למה יש לו ליטול כלל ומפרש ר"ת דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל דבשר לתבשיל של גבינה דכיון דאין הבשר והגבינה בעין וליכא אלא טעם לא החמירו שיהא חובה ליטול ידיו בינתיים ואינו אלא רשות אבל בין תבשיל דבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה ויתכן פירוש זה אף לדברי האוסרין לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה אפי' בנטילה וקינוח:

חזנא

רש"י:

סולדת. נכוית אם היד סולדת בהן בטלו ונפשטו מתורת מים: איכא דמתני לה אסיפא. לא שנו דאחרונים בחמין לא: מכלל כו'. דבהנך דאסר לאחרונים שרי לראשונים: שמלח סדומית יש. ואמרו חכמים *על כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידו אעינים מסמא להו ולפיכך צריך לנטלן: ומשתכחא כי קורטא בכורא. אינה מצויה אלא קורט בכור: כל מילחא. מדד מלח כמו (שמות טז) וימודו בעומר *וכלו בעומרא: מאי· צריך ליטול אחריו או לא: משום זוהמא. שריחן מסריח ונראות מאוסות: למישתי. כשאדם שותה אין נוטלין כוס מלפניו: דבר קלקלה. שמא יכעוס השותה שחפץ באותו דבר הניטל וכי יכעוס יסתכן ויחנק: רוח צרדא. אסטורדיס"ן: חוץ לארבע אמות. שמוציאו חוץ לארבע אמות של שולחן: דכנשי נשוראה. שמכבדין פירורי אוכלין מן הבית: מנקירותא. לנקר הבית נקיון: מהדר אבתריה שרא דעניותא. שר הממונה על העניות היה רודף ללוכדו ולהביאו לידי עניות: איבלי. *על עשבים שבאפר: נפל לידאי. שלא יוכל ללקט הפירורין מבין העשבים ויהו למדרס רגלים ואלכדנו בכך: שמעיה. ההוא גברא להוא שרא: דקאמר ווי דאפקיה מביתיה. הוציאני זה ממקום מנוחתי: אופיא. אשקומ"א: לכרסם. רירין הבאין מן החוטם: מדחיה. בידו לנדדין: לישקעיה שקועי. בתוך המשקה עד שיכלה מאליו: לכרסם דחמרא. שבא לו מחמת אופיא דחמרא: שכרא. רפואתו לשתות שכר: לכרסם דשכרא. שבא מחמת אופיא דשכרא לישתי מיא: בתר עניא. זה שלא היה לו אלא מים לשתות: מכישא דאסר גינאה. שאין נוטלין שום או כרישין מאגודה שאוגדין מוכרי ירק לאוכלו: כרעבתנותא. שאין יכול להמתין עד שיתירנו: לכשפים. הרואה אותו יכול לעשות לו כשפים והנשמר ממנו אין כשפים שולטין לחול עליו: מטרוניתא. נכרית: אותבן בהדייכו. הושיבוני עמכם בספינה: אמרה מילתא. לחש של מכשפות: אסרתה לארבא. שלא זזה ממקומה: אמרי אינהו מילתא. אף הן היו בקיאין בדבר ועושין להציל עצמם מיד המכשול ואיכא דאמרי שאמרו שם ולא מצאה מילתא: מאי איעבד לכו. שאין מכשפות שולטת בכם שאתם נשמרין מכל דבר הקשה להן: דלא מקנח לכו בחספא. אין אתם מקנחין עצמכם בחרס בבית הכסא ואין אתם הורגין כינה במלבושכם: מרזיבא. צינור המקלח מים מן הגג: שופכין. שמא ירדו עליו מים מאוסין המקלחים מתשמיש המשתמשין על הגג ושופכין מי תשמיש והן באין לצינור: שקולאי. נושאי משאות בשכר: פקעה. שנשברה המזיק: שמתיה. למזיק: דאותביה באונאי. הושיבוהו באזני שהייתי ישן שם: דלייר וחתים. כלומר באחד מכל אלו אין לנו רשות: דשדו מיא. השותה בכד שופך תחלה מן המים לארץ: משום ציבתא. קסמין וקשין שעל פני המים: מים רעים. פעמים ששתה מהן שד וזו תקנתן: דהוה בי רב פפא. שהיה משמשו: עד דחלפי מים הרעים. ששתו המזיקין מהן: האכילו

מסורת הש"ס

[ברכות מ.]

[נ"ל תרגום וכלו בעומרא]

עירובין יז: ע"ש

[נ"ל דרב חייא]

[היינו רבה בר נחמני עיין רש"י שבת כב.]

[פסחים קיא:]

[נ"ל ריפתא כ"ה בע"י]

[ב"ק לב. וש"נ]

שבת פא.

[פי' תוס' תענית ח: ד"ה אלא]

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איבלי על עשבים. וכן גיטין דף סח ע"ב חילפא דימא ויבלא:

רבינו גרשום

סולדת בהן. כלומר אלא שאין היד נכוית בהן אבל היד נכוית בהן אסור: כי קורטא בכורא. כלומר כקרטין של מלח בשלשים סאין: שמא יארע דבר קלקלה בסעודה. כלומר שמא יקפיד בשעה דנקיט כסא בידיה או מאכל או משקה וישפכנו ויארע קלקלה בסעודה: דקשי לרוח צרדא. שנופל מאותו חולי: ולא אמרן אלא חוץ לד' אמות. כלומר הא דאמרן דלא לישקול איניש מידי מפתורא כי נקיט איניש כסא ויתיב אתכא: חוץ לד' אמות. כלומר שרוצה ליטול חוץ לד' אמות מן השלחן ואי עביד קשה לרוח צרדא למאן דנקיט כסא בידיה: האי דכנשי נישורא. כלומר האי דמיכנשי פירורין מתחת השלחן: משום מנקרותא. כלומר שרוצה לנקר ביתו: א"ל מר. זהו רבה: הוה קא אכיל נהמא (איכלא) [איבלי]. כלומר ביני עשבים: אפקוה להההוא גברא מביתיה. כלומר לעניות: חופיא. אשקופ"א בלע"ז: לכרסם. קדרן בלע"ז מי שאינו יכול להוציא ניעו וזהו קדרן בלע"ז: מנפחביה קשי לרישא. כלומר לחולי של ראש: מדחיה קשי לעניותא. כלומר מדחהו בידו קשי לעניותא: שיכרא מעבר ליה. כלומר לישתי שיכרא אחריו וירפא: דשיכרא מים. כלומר מאן דשתי אופיא משיכרא לישתי מיא בתריה וירפא: דמים לית ליה תקנתא: [בתר עניא]. דעני אורחיה למישתי מיא: מכישא דאסר גינאה. כלומר מאותו קישור שקשר בעל הגינה למכור: אמרה מלתא אסרה לארבא. כלומר אמרה מלתא דכשפים: לא קטיל לכו כינה. על בגד שלך: תותי מרזבא. צינור: משום שופכין. כלומר ששופך הצינור מים עליו: הנהו שקולאי. בני אדם שנושאין משאות: בעי לאיתפוחי תותי מרזבא. [את הוא דשנית]. כלומר אתה עשית שינוי דבמקום רבים הוקתה: האי דשרי מיא מפומא דחצבא. כלומר כשאדם רוצה לשתות ושופך מעט מים תחלה קודם שישתה: משום ציבוראתא. כלומר כשראיתי ששופכין מים בתחלה אמרתי משום ציבי דאית ביה בפיא עושין כן: משום דאיכא מים הרעים. כלומר דשרי עלייהו רוח רעה: פים

חזנהו דקא שדו מיא מפומא דחצבא אמר אי הוה ידענא דרגיליתו למיעבד הכי לא איעכבי א] *כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים °האכילו בשר חזיר אחרונים הוציאו את האשה מבעלה כי אתא רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבלה אחרונים הרגו את הנפש אמר רב נחמן בר יצחק וסימניך אתא רב דימי אפקה אתא רבין קטלה ר' אבא *מתני חדא מהני וחדא מהני לחומרא איתמר חמי האור חזקיה אמר אין נוטלים מהן לידים ורבי יוחנן אמר *נוטלין מהם לידים אמר רבי יוחנן שאלתי את רבן גמליאל בנו של רבי ואוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן חמי טבריא חזקיה אמר *אין נוטלין מהם לידים אבל מטבילין בהן הידים ורבי יוחנן אמר כל גופו טובל בהן אבל לא פניו ידיו ורגליו השתא כל גופו טובל בהם פניו ידיו ורגליו לא כ"ש אמר רב פפא במקומן דכולי עלמא לא פליגי דשרי משקל מינייהו במנא דכ"ע לא פליגי דאסיר כי פליגי דפסקינהו בבת בירתא מר סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא ומר סבר לא גזרינן כתנאי *מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשרין רבי שמעון בן אלעזר אומר אף בקרקע טובל בהן כל גופו אבל לא פניו ידיו ורגליו השתא כל גופו טובל בהן (א) ידיו ורגליו לא כ"ש אלא לאו דפסקינהו בבת בירתא ובהא פליגי דמר סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא ומר סבר לא גזרינן אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה ועוד משום מצוה מאי מצוה אמר אביי *מצוה לשמוע דברי חכמים רבא אמר מצוה לשמוע דברי ר"א בן ערך דכתיב °וכל אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים אמר ר"א בן ערך מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה אמר ליה רבא לרב נחמן מאי משמע דכתיב וידיו לא שטף במים הא שטף טהור הא טבילה בעי אלא הכי קאמר ואחר שלא שטף טמא אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא לא אמרו נטילת ידים לפירות אלא משום נקיות סבור מינה חובה הוא דליכא הא מצוה איכא אמר להו רבא לא חובה ולא מצוה אלא רשות ופליגא דרב נחמן *דאמר רב נחמן *הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח אמר רבה בר בר חנה הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ורבי אסי אייתו לקמייהו כלכלה דפירי ואכלו ולא משו ידייהו ולא יהבו לי מידי ובריך חד חד לחודיה שמע מינה תלת שמע מינה אין נטילת ידים לפירות וש"מ *אין מזמנין על הפירות ושמע מינה *שנים שאכלו מצוה ליחלק *תניא נמי הכי שנים שאכלו מצוה ליחלק *במה דברים אמורים שהיו שניהם סופרים אבל אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא תנו רבנן *נטילת ידים לחולין עד הפרק °לתרומה עד

רש"י

האכילו בשר חזיר · שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל ומבשל ומאכילם וכשהעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות ובא יהודי אחד לאכול ולא נטל ידיו וכסבור זה שעובד כוכבים הוא והאכילו בשר חזיר : הוציאו אשה מבעלה והרגו את הנפש · בפרק בתרא דיומא בעובדא דכידור איכא למ"ד קטלה ואיכא למ"ד לא קטלה אלא אפקה : וסימניך · שלא תטעה מי מהם אמר הוציאו ומי מהם אמר הרגו : אתא רב דימי אמר אפקה אתא רבין אמר קטלה · הראשון הוציאה והשני הרגה אחוז הסימן כאילו שניהם נעשו בה גירושין והריגה ושוב לא תטעה דודאי אין להחליף ולומר הראשון הרגה והשני הוציאה והם היו יודעין דרב דימי אתא מארץ ישראל מקמי רבין : חדא מהני כו' לחומרא · ראשונים בשר חזיר כרב דימי אחרונים הרגו כרבין · בשר חזיר חמור מנבלה דאית ביה תרי איסורי : אין נוטלין מהם · מים הראשונים ופליג אדלעיל וחזקיה תנא הוא : רבן גמליאל ברבי · בנו של רבי ואוכל טהרות היה : חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם. לידים אבל מטבילין בהן הידים · אי איכא מ' סאה : כל גופו טובל בהן · אם נטמא ראויות הן לטבילת כל גופו : אבל לא פניו ידיו ורגליו · אם טבל בהם פניו ידיו ורגליו אין טבילה עולה לידים ולאכילה : השתא כל גופו כו' · הלא אף טבילה עולה לידים יותר מן הנטילה כדאמרינן בחגיגה (דף יח:) נוטלין לידים לחולין ולמעשר ולקדש מטבילין אלמא טבילת ידים עדיפא ולכל גופו חזו לטבילה לידיו לא כל שכן : במקומן · בחיבורן אם בא להטביל ידיו בהן : דכ"ע שפיר דמי · דשם טבילה עליהם ככל מעיינות ומקוואות : משקל מינייהו במנא · לשפוך על ידיו כדין הנטילה : דכ"ע אסור · דכי תקון רבנן נטילה לאו בחמין תקון והני גריעי מחמי האור שלא היתה להן שעת הכושר : דאפסקינהו בבת בירתא · חריץ קצר והמים פונים שם ואין שם שיעור מקוה אבל מחוברין למקוה דגזירה בעלמא הוא אטו מנא : שנפסלו משתיית בהמה · כגון סרוחין או חמי טבריא : בקרקע כשרין · להטביל ידיו דהא מקוה נינהו אבל נטילה לא תקנו רבנן אלא בראוין לשתיית בהמה : אבל לא פניו ידיו ורגליו · אפילו דרך טבילה פניו ורגליו משום ידיו נקט להו ואורחא בעלמא נקט : נט"י לחולין מפני סרך תרומה · הוצרכה שהידים שניות ופוסלות את התרומה אבל חולין לא מהני בהו שני ומפני סרך תרומה שירגילו אוכלי תרומה ליטול ידיהם *הטוהגת בחולין : א]מצוה לשמוע דברי חכמים · שתקנוה : רבא אמר · דאורייתא היא מצוה כרבי אלעזר בן ערך : מכאן סמכו · כדמפרש ואזיל : הא שטף · במים את ידיו טהור מנגיעתו בזב בשמיה : אלא ה"ק · הנוגע בזב ומי שאינו שוטף את ידיו שניהם טמאין ואסמכתא בעלמא היא : ופליגא דרב נחמן דאמר גסות הוא · ואסור לנהוג עצמו בגסות הרוח ולאו רשות היא : ולא יהבו לי מידי · שלא חשו לצרפני עמהם לזימון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר נברך : וש"מ · מדברכו כל חד וחד לחודיה לאחריהם ולא יצא האחד בברכת חבירו שמע מינה מצוה בשנים ליחלק הואיל ואין כאן שלשה :

תוספות

חזנהו דהוו שדו מיא מפומא דחצבא · והא דאיעכב ולא עשה בעצמו כן או שלא הודיעם לפי שהיה ירא שיקפידו עליו שאר השדים אם היה מודיע אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופיה דשתי : חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים · והא דתניא לעיל (דף קה·) מים ראשונים נוטלין בין בחמין בין בצונן מוקי (ב) חזקיה כלישנא קמא דר' ינאי דלעיל כשאין היד סולדת וכאן איירי כשהיד סולדת בהן ורבי יוחנן דשרי הכא כלשון בתרא דמוקי לה אע"פ שהיד סולדת מותר ובחנם פירש בקונטרס דחזקיה תנא הוא ופליג אברייתא דלעיל : דפסקינהו בבת בירתא · והא דאמרינן בפרק ג' מינין (נזיר לח.) דרביעית דמקוה בטלי בטלוה הייתו לענין מחטין וצינורות אבל שרי להטביל בהן ידיו א"נ לגמרי בטלוה אף לידים והכא במחוברין למקוה וכן פירש בקונטרס : מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולין בקרקע כשרין · בפ"ב דזבחים (דף כב.) אמרינן כל המשלים למי מקוה משלים למי (ג) באר ולרביעית איתו משלים למעוטי מאי אילימא למעוטי טיט הנרוק היכי דמי אי דפרה שוחה ושותה ממנו אפילו לרביעית נמי משלים פירש שם בקונטרס וכשרים הן לידים כדאמר בפרק כל הבשר מים שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולין הא לא נפסלו כשרין ואגב ריהטא לא עיין *כן ואם תאמר דהתם קאמר ואי דאין פרה שוחה ושותה ממנו אפילו למקוה נמי לא והכא משמע דלכ"ע טובל בהן כל גופו ונראה לפרש דהתם איירי שנפסלו משתיית בהמה מחמת שהטיט עב כל כך שאינה יכולה לשתות דאז אין שם מים עליו אבל הכא איירי בגלולין הרבה אלא דמאיס ומסרחי ומחמת כך אין הפרה יכולה לשתות* : מצוה לשמוע דברי חכמים · וא"ת והלא משום סרך תרומה תקנוה וא"כ מאי ועוד וי"ל דתקנו משום נקיות : מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך · פירוש דאסמיך ליה קרא דלאו דרשה גמורה (ד) דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בנדה (דף מג.) מה ידיו מחוברין : ושמע מינה שנים שאכלו מצוה ליחלק · תימה לר"י מנא ליה דמצוה ליחלק דילמא רשות כמ"ד בריש פ' שלשה שאכלו (ברכות מה·) דאם רצו לזמן מזמנין דפלוגתא היא דרב ורבי יוחנן ועוד קשה דהתם לא פליגי אלא בפתשים עליו תורת זמון בג' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כדאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירו' פשיטא דמצו' ליחלק

רבינו גרשום

מים ראשונים האכילו בשר חזיר · א) כלומר ההוא דישב לשלחן כי לא נטל ידיו וכסבור דעובד כוכבים הוא והביאו לפניו בשר חזיר : אחרונים הוציאו אשה מבעלה · דההוא דאפקיד כסא לאינתתיה אכל עדשים ויצא לשוק בדלא נטל ידיו מים אחרונים והיה רשע אחד שראה כשנתן הבעל הכים לאשתו ובא לאשה ואמר לה תני לי הכים שנתן ליך בעליך א"ל תן לי סימן נתן לה שאכל עדשים וכשבא לביתו וסיפרה לו הדברים וגירשה · חד מהני וחד מהני לחומרא . כלומר מים הראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הרגו את הנפש כלומר לא סבירא ליה דגירשה אלא קטלה : חמי האור חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים · כלומר מים ראשונים : פסקינהו במנא. כלומר דנטל מהם בכלי : דפסקינהו בבת בירתא כלומר שהיו עושין בצידי הנהר כמו צינורות שהולכות לשדות ומשקין מהם שדותיו דלא היו המים במקום רביתא דנהרא אלא בצינורות דהיא בת בירתא ובאותו מקום פליגי אם יכול אדם ליטול ידיו אם לאו : מים שנפסלו משתיית בהמה . כלומר שלא היו נקיים בכלים פסולים ליטול מהם ידיו בקרקע כשרים : טובל בהם כל גופו אבל לא ידיו ורגליו לענין קידוש ידיו ורגליו לעבוד עבודת : מר סבר גזרינן כלומר דר' שמעון בן אלעזר סבר אבל לא ידיו ורגליו דגזרינן אטו מנא ות"ק סבר בקרקע כשרים אפי' בבר בירתא דלא גזרינן אטו מנא (אלא) משום סרך תרומה כלומר שאם אכלו חולין בלא נטילת ידים היו מסרכין כן לתרומה והיו אוכלין אפי' תרומה בלא נטילת ידים : הא אחר שלא שטף ידיו טמא כלומר אפי' טהור שלא שטף ידיו טמא לאכול אפי' חולין · ופליגא דרב נחמן כלומר מה דאמרינן רשות הוא ליטול ידיו לפירות

א) נ"ל דהוא ישב על השולחן לאכול ולא נטל ידיו וכו' .

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה טז וע"ש סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קס סעיף ו [וברב אלפס ברכות פ"ח דף מד:] :

כז ב מיי' שם הלכה ס וע"ש טוש"ע שם סעיף ז [וברב אלפס שם] :

כח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט :

כט ד מיי' שם הלכה ג וע"ש סמג שם טוש"ע א"ח סי' קנח סעיף ה :

ל ה טוש"ע א"ח סי' ריג סעיף א :

לא ו ז מיי' פ"ס מהל' ברכות הלכה טו סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קנג סעיף א [וברב אלפס שם מה:] :

לב ח מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה ד סמג עשין כז טור ש"ע א"ח סי' קסא סעיף ד :

לג ט מיי' פי"א מהלכות תרומה הלכה ז ופי"א מהלכות מקואות הלכה יא ·

שיטה מקובצת

א] מצוה לשמוע דברי חכמים שתקנוה · נ"ב כאן רשום מה שתרץ הרשב"א ז"ל בקושיא שיש כאן ע"ש :

הגהות הב"ח

(א) גמ' השתא כל גופו טובל בהן פניו ידיו : (ב) תוס' ד"ה חמי וכו' מוקי לה חזקיה וכו' ורבי יוחנן דשרי הכא ס"ל כל' בתרא : (ג) ד"ה מים וכו' למי מקוה משלים למי באר ולרביעית : (ד) ד"ה מצוה וכו' גמורה היא דעיקר :

גליון הש"ס

גמ' האכילו בשר חזיר : עיין ב"י י"ד סי' קי"ו .

מסורת הש"ס

יומא פג: [ע"ש דאיתא וסימנך דקן כו' וצריך תיקון שם]

[זהו כסימן דקן כו' דאיתא ביומא פג: ...] [illegible]

[תוס' ידים פ"א ע"ש]

[יבמות כ.] — ויקרא טו — [לעיל קה.] — ברכות מה. — חגיגה יח: — [נ"ל כאן] — [וע"ע תוס' סוכה יז: ד"ה ...] [illegible]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כי אתא רב דימי אמר מים הראשונים. נ"ב עיין ב"י כ"ד ססי' ק"ו [illegible]

עין משפט
נר מצוה

לד א מיי' פי"א מהל' מקוואות הלכה ב טוש"ע א"ח סי' קסא סעיף א

לה ב מיי' פ"ה מהל' ביאת מקדש הלכה ט :

לו ג מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יז סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קסד סעיף א :

עד הפרק *קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק *וכל דבר שחוצץ בטבילה בגוף חוצץ בנטילת ידים לחולין *ובקידוש ידים ורגלים במקדש אמר רב עד כאן לחולין עד כאן לתרומה ושמואל אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא ורב ששת אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא אמר בר הדיא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ואמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא ולא תימא רבי אמי משום דכהן הוא דהא רבי מיישא בר בריה דרבי יהושע בן לוי הוא ליואי ואמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא אמר רב *נוטל אדם את שתי ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום כולו. אמר להו רבי אבינא לבני פקתא

*עד הפרק·השני שבאמצע אצבעות דכיון דמשום שרך תרומה בעלמא הוא דיו אם נטל במה שנוגע במאכל דהייט ראשי אצבעות : לתרומה עד הפרק· פרק השלישי והוא בגב היד : קידוש ידים ורגלים· מן הכיור : עד הפרק· העליון מקום חבור היד והזרוע : עד כאן לחולין· מראה היה בידו כמו שפירשתי: ושמואל אמר· פרק החולין והתרומה שוין ולחומרא בפרק השלישי והוא שבגב היד : משום דכהן הוא· ורגיל בתרומה לפיכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין כן כדי שיהא רגיל בה : ומתנה· לאכילה ובלבד שיהא מלטנפס ומלטמאס :
פקתא

ליחלק וי"ל דה"ק ש"מ אין מזמנין על הפירות פירוש אין חובה לזמן על הפירות אפילו כשהן שלשה מדלא נקטו לו ואין חילוק בפירות בין ג' לב' ואכתי לא ידעינן אם יכול לזמן בשנים בפת או בפירות אפילו בג' או אסור כמ"ד אם רצו לזמן אין מזמנין אלא מדבריך כל חד וחד לנודיה שמע מינה דמנוה ליחלק דאם איתא דמותר לזמן לא היה מברך כל אחד לעצמו אלא היה מברך אחד לחברו ואומר נברך שאכלנו משלו כדי להוסיף שבח למקום ואכתי לא ידעינן אלא ששנים אסור לומר נברך שאכלנו משלו אבל בלא נברך שמא יכול אחד לברך ולפטור חברו אבל מדתניא שנים שישבו מנוה ליחלק בד"א כו' אלמא דבשניהם יודעים לברך חייבים שניהם לברך וא"ת ומ"ש ברכה דבסוף דכל אחד מברך לעצמו מברכה דבתחלה דאחד מברך לכולן כדמוכח בכילד מברכין (ברכות דף מב.) גבי תלמידי (דרב) דהוו יתבי קמיה דבר קפרא ואייתו קמייהו פרגיות כרוב ודורמסקין ונתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ובסוף אלו דברים (שם דף נג.) תניא היו יושבים בבית המדרש הביאו אור לפניהם בית הלל אומרים אחד מברך לכולן ובפרק כילד מברכין (שם מב:) תנן גבי מוגמר דאחד מברך לכולן ויש לומר דשאני ברכה דלכתחלה שכל אחד מרויח באותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול וליהנות לפיכך מצטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מצטרפין והא דאמרינן בפרק כילד מברכין (שם דף לז·) רבן גמליאל וזקנים שהיו מסובים בעליה ביריחו והביאו לפניהם כותבות ואכלום ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך וקפץ ובירך ברכה אחת מעין ג' היינו משום דר"ג לטעמיה דחשיב להו כפת דקאמר התם כל שהוא מז' המינים רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואע"ג דר' עקיבא כרבנן סבירא ליה דאמרי ברכה אחת מעין ג' לא בשביל להוציא כולם ברך אלא ברך לעצמו בקול רם להודיע להם דהלכה כרבנן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לברך בתחלה אחד לכולן אלא בפת לחודיה לפי שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות ואפילו גבי פת תנן בכילד מברכין (שם דף מג.) היו יושבין כל אחד מברך לעצמו הסבו אחד מברך לכולן וגבי יין פליגי התם בגמרא (דף מג.) רב ור' יוחנן דרב סבר לא מהניא ליה הסבה ואיכא דאמרי לא בעיא הסבה ור' יוחנן אמר מהניא ליה הסבה ומיהו צריך עיון דפשט המשנה משמע דמיירי בברכה דלבתחלה ובגמרא משמע דמיירי בברכה דבסוף גבי תלמידי דרב דאמרי ניכול לחמא אנהר דינק בתר דכריכו יתבי וקא מבעיא להו הסבו אין לא הסבו לא או דלמא כו' משמע דלכ"ע דברכה דלכתחלה הוה פשיטא להו דלא בעי הסבה דלא נסתפקו אלא לברכת המזון לבתר דכריכו ועוד דאי בברכה דלכתחלה פליגי רב ורבי יוחנן לרב מ"ש יין ממוגמר ואור דאחד מברך לכולן וי"ל משום דמוגמר ואור בא להם הנאה בבת אחת אבל קשה דבהדיא תנן התם בא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכולם ואע"ג דאיכא למימר דשאני התם דמגו דמהניא הסבה לפת מהניא נמי ליין דהכי נמי משני התם כי פריך ליה לרב מברייתא דאורחין מ"מ הוה ליה לאקשויי טפי לרב ממתניתין ולשנויי הכי אלא להכי לא פריך ליה ממתניתין דעל כרחך איירי בברכה דמתחלה דומיא דיין שבתוך המזון אבל ברייתא ע"כ איירי בברכה דבסוף מדבעי הסבה ולפי זה בברכה דלכתחלה לא בעי לאקבועי דוכתא לא בפת ולא בשאר דברים ובברכה דבסוף בעי לאקבועי דוכתא בין בפת בין בשאר דברים דהלכה כרבי יוחנן ומיהו יש ליישב כולה מלתא בברכה דבתחלה והא דפריך לרב מברייתא ולא ממתניתין משום דמברייתא פריך לתרי ליסני דרב ומה שלא נסתפקו תלמידי דרב עד אחר המזון לפי שבתחלה לא באו בבת אחת לנהר דיגק אלא היו מתקבלין שם ליסע משם בבת· אחת וכל אחד שהיה מגיע שם היה יושב ואוכל והיה מברך לעצמו והא דמייתי שם ראיה ממתניתין דמיירי בברכה דלכתחלה אע"ג דברכת המזון בשנים מנוה ליחלק ובתחלה אחד מברך לחבירו מ"מ מייתי ראיה דכי אמרי ניזול וניכול נהמא בדוכתא פלוני כהיסבה דמיא והוי קביעות ובכל מקום שהאחד מברך לכולם·בין ברכה ראשונה בין ברכה אחרונה אין מברך אחד לכולם עד דקביעי : **וכל** דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילת ידים לחולין· הקשה הרב ר' אברהם בן הרב ר' משה דבתוספתא דמקוואות תניא בפרק ז' כל החוצץ בכלים חוצץ בנדה ובגר בשעת טבילה ובחולין אין חוצצין והכא קאמר דחוצצין וי"ל דהכא איירי לאכילה כדמוכח כוליה שמעתא והחמירו באכילה כמו בטבילה והתם בנגיעה ואיירי אף בחולין שנעשו על טהרת תרומה דלא החמירו וצריך ליזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שתחת הצפורן דחוצצין בטבילה כדתנן במסכת מקוואות (פ"ט מ"ב) וכל דבר שחוצץ בטבילה צריך כמו כן ליזהר בנטילה לאכילה אבל במיעוט שאינו מקפיד אין לחוש דבטבילה נמי אינו חוצץ כדאמרינן בפ"ק דעירובין (דף ד:) : **אמר** רב עד כאן לחולין ועד כאן לתרומה·כדקתני בברייתא לחולין עד הפרק לתרומה עד הפרק כו' והיה מראה רב בידיו ופירש בקונטרס דעד הפרק לחולין הוא פרק ב' שבאמצע אצבעות ולתרומה עד הפרק שבגב היד ובקדוש ידים עד הפרק העליון מקום חבור היד והזרוע ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון שבראש האצבעות לפי שאינו שוה בכל האצבעות כמו באגודל אבל פרק האמצעי שוה בכולם ושמואל אמר דפרק דחולין ודתרומה שוין לחומרא ולא פליג אברייתא אלא משום דכהן הוא ורגיל בתרומה לכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין אבל לרב ששת קשה דאמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לקולא וי"ל דרב ששת מפרש הברייתא בפרק הראשון שבראש אצבעות לחולין ושני לתרומה שהוא פרק אמצעי ולא להקל על הברייתא קאמר אלא אדרב ושמואל דאמרי דפרק דתרומה הוא מקום חבור אצבעות ותפיסת היד ור"ת פירש ע"כ לחולין פרק ראשון כמו *שפירש רב ששת ולפירוש זה קשה ברייתא לרב ששת דלפירושו צריך לומר דלרב ששת דחולין ותרומה בפרק ראשון לקולא ומיהו יש לדחות דלשמואל לחומרא היינו פרק שבגב היד כמו קדוש ידים ובא רב ששת להקל משמואל אבל אין לפרש כמו שפירש הרב ר' אברהם דחולין עד פרק שלישי דאצבעות ולתרומה כל פיסת היד פירוש עד הקנה ולקדוש ידים עד העצילה שקורין קוד"א בלע"ז והביא ראיה מספר הזהיר שכתוב שם אמר שמואל לחולין כל היד ואי אפשר לומר כן מדתניא בפרק האומר משקלי עלי (ערכין יט:) משקל ידי ומשקל רגלי עלי ר' יהודה אומר ממלא אדם חבית ומכניס ידו עד העציל וברגל עד הארכובה ופריך וכיד עד העציל ורמינהו קדוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק ומשני דאורייתא עד הפרק בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אלמא אין קדוש ידים עד העציל ומיהו יתכן פירושו לפי מה שמפרש שם דעציל היינו אישיל"א והוא בית השחי מקום חבור הזרוע והכתף וכן פירש בקונטרס בפרק הזרוע (לקמן קלד:) אבל קשה לר"ת דאמר בזבחים (דף יח:) ולא יחגרו ביזע אין חוגרין במקום שמזיעין לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאציליהם אלא כנגד אצילי ידיהם והייט כנגד קוד"א ששם דרך לחגור דאי במקום שחי אדרבה הוא מקום זיעה יותר ועוד דמה שייך לומר ולא למעלה דלמעלה הוי צואר ואיך יחגרו שם ועוד דבערכין (דף יט:) קאמר ביד עד העציל וברגל עד הארכובה משמע דעציל באמצע היד כמו הארכובה באמצע הרגל ועוד דבאהלות (פ"א מ"ח) כשמונה רמ"ח אברים קתני ל' בפיסת היד ששה בכל אצבע שנים בקנה ושנים במרפק אחד בזרוע וארבעה בכתף משמע דמרפק הוא קוד"א שכן הוא הסדר ומרפק ועציל הכל אחד דהא בערכין (דף יט·) קתני ר' יהודה במתניתין דהתם מכנים ידו עד מרפקו ותרגום כל אצילי ידים דיחזקאל (יג) כל מרפוקי ידיא ואין לפרש דקידוש ידים הוא עד בית השחי דהייט עד הכתף דהא פריך בערכין ודאורייתא עד הפרק והא גבי תפילין כתיב ידך ותני דבי מנשה ידך זו קיבורת ומשני דאורייתא קיבורת כו' קידוש ידים ורגלים הלכתא גמירי לה משמע דפרק דקידוש ידים ורגלים אין מגיע עד קיבורת וקיבורת מפרש רביט תם קבוצת בשר שבזרוע כמו (ב"ב דף ה·) קיבורא דאהיגא שהוא לשון קבוצת תמרים* : **נוטל** אדם ידיו שחרית ומתנה עליהן כל היום· תימה דאמרינן בערבי פסחים (דף קו:) הנוטל ידיו לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נטילת ידים לסעודה ואמר בפרק אלו דברים (ברכות נב:) ב"ה אומרים מוזגין כוס ואח"כ נוטלין משום דתיכף לנטילת ידים סעודה והשתא הא מועיל תנאי אפילו כל היום ואומר ר"ת דהני מילי כשמתנה שחרית ועוד י"ל דאע"ג דמועיל תנאי לרב אף שלא בשעת הדחק הייט אם אין מים בסמוך לו אי נמי יש לו וצריך לדברים אחרים :
הא

מסורת הש"ס

שייך לעיל

[ערכין יט: תוספתא ידים פ"ב]

[ות"ע תוס' שבת נג. ד"ה במרפקו וכו']

נ"ל שפירשית לרב ששת. מהר"ס

רבינו גרשום

לפירות (זו היא) פלינא דרב נחמן דאמר רב נחמן כו' כלומר דאפי' רוצה ליטולידיו לא שבקינליה: לחולין עד לפרק' עד פרק העליון של אצבעות : לתרומה עד פרק שני · לקדוש ידים ורגלים במקדש עד לפרק שלישי: עד כאן לחולין כלומר עד פרק ראשון לחולין עד פרק שני לתרומה : א) ושמואל דאמר ע"כ בין לחולין ובין לתרומה לקולא · כלומר עד פרק ראשון : לחומרא · עד פרק שלישי : לבני

א) נכאורה נ"ל ורב ששת דאמר וכו' ואמנם אפשר דרבינו היה גורס כדברי שמואל בין לתרומה לקולא .

פקתא דערבות כגון אתון דלא שכיחי לכו מיא משו ידייכו מצפרא ואתנו עלייהו לכולא יומא איכא דאמרי בשעת הדחק אין שלא בשעת הדחק לא ופליגא דרב ואיכא דאמרי *אפילו שלא בשעת הדחק נמי והיינו דרב אמר רב *פפא [ב]האי אריתא דדלאי אין נוטלין ממנו לידים דלא אתו מכח גברא ואי מיקרב לגבי דולא דקאתו מכח גברא נוטלין ממנו לידים °ואי בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי ומטביל בה את הידים ואמר רבא [ג]כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים ואמר רבא [ד]כלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים איני והאמר רבא כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו לידים הא מחזיק אע"ג דלית ביה לא קשיא הא לחד הא לתרי *דתניא *[ה]מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפילו לשנים אמר ליה רב ששת לאמימר קפדיתו אמנא א"ל אין [ו]אחזותא א"ל אין אשיעורא אמר ליה אין איכא דאמרי הכי אמר ליה אמנא ואחזותא קפדינן אשיעורא לא קפדינן *דתניא מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים ולא היא שאני התם משום דקאתו משירי טהרה אתקין רב יעקב מנהר פקוד נטלא בת רביעתא אתקין רב אשי בהוצל כוזא בת רביעתא ואמר רבא [ז]מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים תניא נמי הכי *מגופת חבית שתקנה נוטלין ממנה לידים [ח]חמת וכפישה *שתקנן נוטלין מהם לידים [ט]שק וקופה אע"פ שמקבלים אין נוטלין מהם לידים איבעיא להו מהו לאכול במפה מי חיישינן דלמא נגע או לא ת"ש *וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו חוץ לסוכה ואין מברך אחריו מאי לאו האכביצה בעי נטילת ידים דלמא הא כביצה בעי סוכה ובעי ברכה תא שמע [י]דשמואל אשכחיה לרב דקאכיל במפה אמר ליה

עבדין

רש"י

פקתא דערבות · בקעה של אותה מדינה ואין מים מצויין להם: ופליגא דרב · דשרי אפי' בלא דחק: האי אריתא דדלאי · ליגור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים לשדות: אין נוטלין ממנו לידים · לתת ידיו לתוכו ויקלחו המים לתוכן דלאו מכח גברא אתו שכבר עבר כח השופך והן מקלחין מאליהם ואין כאן לא נטילה ולא טבילה נטילה דלאו מכח גברא קאתו טביל' נמי בליגור ליתא שאין כאן שעור מקוה: ואי מיקרב גבי דולא · כשהדולה שופך וזה נותן ידיו סמוך למקום השפיכה והמים מקלחין מכח השפיכה לתוך ידיו שפיר דמי: ואי בזיע דולא בכונס משקה · כשהנקב מכניס משקה גדול הוא קנת וקילוח היוצא ממנו נראה והשופך שופך דרך פיו לליגור והנקב מקלח מאחוריו ליאור: מילף לייף · הליגור עם היאור ע"י דלי ומטבילין בליגור את הידים דלאו טבילה גמורה היא ודיה בחבור זה ולא בעינן כשפופרת הנוד כדין עירוב מקוואות דעלמא: כלי שניקב כו' · לאו כלי הוא דרבנן כלי תקון: הא לחד והא לתרי· לחד רביעית בעינן מתחלה אבל לתרי שהיה בו רביעית ונטל הראשון ואח"כ נטל השני אע"ג דלא הוי רביעית בנטילת שני שפיר דמי הואיל ומשירי טהרה אתו כדמפרש לקמיה מי רביעית*: קפדיתו אמנא · שיהא כלי שלם: אחזותא · שיהא בהן מראה מים: אשיעורא · דרביעית: דקאתו משירי טהרה · אבל מעיקרא צריך שיהא בו רביעית: נטלא בת רביעית · של זכוכית קרי נטלא והיתה מולגנת לשער בה כלי של כל אדם ואדם שמתקנו ליטול ידיו: כוזא · של חרס: שתקנה · חקקה לקבל רביעית אף על גב דמעיקרא לאו לאשתמושי בגווה עבידא ואין חללה עשוי לתוכו: חמת וכפישה · מיני נודות של עור הן: שק וקופה · אין מלאכתן למים דרובן אין מקבלין מים: במפה · מי שלא נטל ידיו מהו לפרוש מפה על ידיו ולא יגע באוכלין ויאכל: וכשנתנו לו לר' צדוק · במסכת סוכה פשהיו נותנין לו לרבי צדוק אוכל שהוא פחות מכביצה נוטלו במפה ואוכלו ולא היה נוטל ידיו ולא היה מצריכו סוכה ולא ברכת המזון: לא הא דנקט פחות מכביצה משום סוכה וברכה נקט ליה:

עבדין

תוספות

האי אריתא · פי' בקונטרס ליגור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים בשדה אין ר"ל שיהא הליגור קרוי אריתא דהא יאורים מתרגמינן אריתי ובפ' הפרה (ב"ק נ:) אמר ההוא תורא דנפל לאריתא ומשמע שם שהוא עמוק עשרה טפחים:

דלא אתו מכח גברא · פירש בהלכות גדולות שמותר להטביל ידים בתוך הכלי דחשיבא נטילה והביא ראיה מפ"ב דזבחים (דף כא.) דאיבעיא להו מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור ממנו אמר רחמנא ולא לתוכו משמע דבקידוש ידים מבעי ליה משום דכתיב ממנו אבל בנטילת ידים אפילו בתוכן מותר וקשה לפירושו דהכא אמר אינו נוטל ממנו דלא אתי מכח גברא משמע דבעינן כח גברא השופך ומיהו י"ל דבעינן נטילה מן הכלי בין טובל ידיו בתוך הכלי ובין שופך מן הכלי על ידיו יש כאן נטילה מן הכלי אבל הכא ידיו חוץ לכלי הן וכבר פסק כח הכלי כשהמים באים עליו הלכך אין כאן נטילה מן הכלי וגם טבילה אין כאן שהן שאובין והא דנקט דלא אתו מכח גברא לאו דוקא מכח גברא אלא משום דלא אתו מכח כלי דבעינן נטילה מן הכלי א"כ משום דתנן במס' ידים בפ"ק (מ"ה) הכל כשרין ליתן מים לידים אפילו חרש שוטה וקטן ומניח חבית בין ברכיו ונוטל ומניח חבית על צדו ונוטל הקוף נותן לידים רבי יוסי פוסל בשניהם פירוש בקוף ובחבית נוטה על צדו והמים נשפכים מאליהן דבעי רבי יוסי מכח גברא ות"ק לא בעי אלא שיהא כח כלי והשתא שמעתא דנקט כח גברא אתי כרבי יוסי אבל ההלכות גדולות אי אפשר להעמיד אלא כרבנן וצריך להחמיר כיון דסוגיא דשמעתין כרבי יוסי ואם אדם נוטל ידו אחת וחוזר ומשפשף בחברתה צריך לחזור וליטול כדאמרינן בפרק שני דידים (מ"ג) נטל ידו אחת ושפשף בחברתה טמאה ואם שרה פתו במים או הדיח בהן את הכלים פסולים לנטילה ואם הדיח בהן ידיו כשרין דהכי תנן במסכת ידים וצריך לשפוך מים על ידיו ג' פעמים פעם ראשונה כדי להעביר טיט ודבר החוצץ מעל ידיו ופעם שניה לטהר ידיו ופעם שלישית לטהר אותן מים וכן מוכח בכמה דוכתין במסכת ידים שצריך מים ראשונים ושניים ומיהו אם בפעם אחת שופך מים הרבה כשיעור רביעית ידיו טהורות דתנן במסכת ידים (פ"ב מ"א) ידו אחת בשטיפה אחת ידו טהורה שתי ידיו משטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פירוש ואפילו באין משירי טהרה דלא בעו רביעית כשנוטל בשתי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו אבל בנוטל ידו אחת לא צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שתהא אותה שטיפה מרובה כשתים: **ואי** בזיע דולא בכונס משקה מילף לייפי · ואע"ג דלענין טבילת כל גופו לא מהני מתרי טעמי דנצוק אינו חבור וגם בעינן כשפופרת הנוד לענין עירוב מקוואות גבי רביעית ידים °לא החמירו:

קפדיתו אחזותא · והא דתנן במסכת ידים (פ"א מ"ג) נפל בהן דיו או קנקנתום ונשתנו מראיהן פסולין דלמא הני מילי לתרומה: **ולא** היא שאני התם דקא אתו משירי טהרה · משמע דמעיקרא בעי למימר דאפילו הראשון לא בעי שיעור ותימה דהא בהדיא קתני מי רביעית לאחד וי"ל דמתניתין לתרומה והוה דייק מיניה דכי היכי דאפילו לתרומה לא בעינן שיעור לשני ה"ה בחולין אף לראשון ומסיק דקאני התם דאתו משירי טהרה: **מגופת** חבית שתקנה · פי' בקונטרס שחקקה א] נראה דבלא חקיקה היא רביעית אלא שמשופעת היא ואינה יושבת אלא מסומכת כעין כסוי כוסות של כסף וכסוי קנקנים ותקנה היינו שהרחיבה מלמטה עד שיושבת שלא מסומכת וקודם שתקנה אין נוטלין ממנה דאין בית קבול שלה חשוב כיון שאם בא להושיב בלא סמיכה היו המים נשפכין ואין נשאר בהם רביעית ואמר לעיל כלי שאין מחזיק רביעית אין נוטלין ממנה וכן משמע במסכת ידים (שם מ"ג) דחשיב מגופת חבית בהדי דפנות הכלים דאין מחוסרין חקיקה אלא לפי שאין יושבין שלא מסומכין כדפרישית: **ולא** בירך אחריו · סבר כרבי יהודה דבעי כביצה דדרים ואכלת ושבעת אכילה שיש בה שביעה דהיינו כביצה בפרק ג' שאכלו (ברכות מט:) ודוקא לאחריו אבל לפניו משמע דמברך וכן לר"מ דפוטר בפחות מכזית היינו דוקא לבסוף אבל בתחלה מברך אף בפחות מכזית ובהדיא מדקדק בירושלמי הכי ואע"ג דברים כילך מברכין (שם לה.) נפקא לן ברכה דלכתחלה מק"ו מברכה דלסוף כשהוא שבע מברך כשהוא רעב לא כ"ש מ"מ לא שייך לומר דיו ומברך בתחלה אמשהו ואע"ג דלא מברך בסוף דאותו ק"ו אינו אלא גילוי בעלמא דברכה דלפניו לאו דאורייתא כדתנן בפרק מי שמתו (שם דף כ:) בעל קרי על המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו וכן בפרק היה קורא (שם טז.) תניא הפועלים שהיו עושים מלאכה אצל בעל הבית ואוכלין פתן אין מברכים לפניהם אבל מברכים לאחריהם שתי ברכות: **מאי** לאו הא כביצה בעי נטילת ידים · תימה היכי מצי למימר הכי הא ע"כ בתרומה אפי' כביצה לא בעי נטילת ידים דהא התירו מפה לאוכלי תרומה דרבי צדוק כהן הוה כדמוכח בפ' מי שמתו (שם כ:) גבי מדלגים היינו ע"ג ארונות כו' ובפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לו.) גבי ההוא בוכרא דהוה ליה לר' צדוק ובספ"ק דיבמות (דף טו:) והיה אוכל חולין על טהרת תרומה *וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמיך . [ע' תוס' יומא עט: ד"ה הא ותוס' סוכה כו. ד"ה הא כביצה]:

בלס

רבינו גרשום

פקתא דערבות כו' . פקתא דערבות אין בו מים: ואתנו עלייהו כולי יומא . אתנו דאימת שתרצו ביום תאכלו לחם על אותה נטילה: בשעת הדחק אין . כלומר היכא דלא שכיחי מיא' האי אריתא דדלאי אין נוטלין כו' כיצד הם עושין דולין מן הבור וממלאין צינורות סביביו להשקות השדות וה"ק כשממלאין הצינורות אין נוטלין מצינורות ואין מטבילין בה ידים מי שהיו ידיו טמאות. ואי מקרב לגבי דולא כו' כלומר כשהדולה שופך ואי מקריב ידיו לגבי דולא כו' . ואי בזיע דולא בכונס משקה כו' כלומר אם נקוב דולא כשממלא מן האריתא בכונס משקה: מילף לייפי חשובין כמחוברין לאריתא ואף מטבילין: כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים כלומר דלאו חשוב כלי: ל"ק הא לחד הא לתרי כלומר לחד אע"ג דלית ביה לתרי אי אית ביה רביעית אין אי לא לא. קפדיתו אמנא כלומר דאי נקיב בכונס משקה (אין) [תו] לא נטליתו מיניה: קפדיתו אחזותא שיהא להן מראה יפה: קפדיתו אשיעורא שיהא בו רביעית: ולא היא התם דקא אתו משירי טהרה. כלומר אם יש בו רביעית מתחלה נוטלין ממנו אפי' לשנים אע"ג דלא מטו לכל חד וחד אלא חצי רביעית דקא אתו משירי טהרה מרביעית אבל אם אין בו מתחלה אלא חצי רביעית או משהו פחות מרביעית כיון דמתחלה לא היה בם כדי טהרה אין נוטלין: נטלא בת רביעית . כלומר כלי שמחזיק רביעית ליטול בה ידים · כוזא כלי חרש · (בו) [הוא] דבר שסותמין בו כלי חרש :מגופת חבית שתיקנה ותיקן המגופה עצמה · חמת וכפישה · חמת כלי עור הוא · כפישה שמתקנין למים · הסל והקופה. כלומר מפני שמנוקבין: מהו לאכול במפה. כלומר [מי] שלא נטל ידיו מהו שיכרוך ידו במפה כדי שלא יגע בפת ויאכל מי חיישינן שמא יגע או לא : נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה כלו' בלא נ"י אכלו והיכן הלכה זו במס'

מסורת הש"ס

[כדאיתא במו"ק טו: זבוני מיא בפקתא דערבות ושם פרש"י פקתא דערבות בשוק של אותו מקום]

[בערך ערך ארת גרס רבא וכן גרסי הרי"ף ורא"ש]

[נ"ל דתנן] מיר לא: גיטין טו: ידים פ"א מ"א

נ"ל כו'

[נ"ל דתנן]

[תוס' ידים פ"א ע"ש]

ברא"ש פ"א דידים גרס אף על פי שפחותין וע"ש

יומא עט: סוכה כו:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ו מהל' ברכות הלכה יז :

לח ב מיי' שם הלכה יד ועי' בכ"מ סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' קנט סעיף ז [וברב אלפס ברכות פ"ח דף מב: וגרסתו אמר רבא וע"ש עוד דגרסא אחרת היה לו בסוגיא דהכא והביאו הרא"ש הכא בסימן יד] :

לט ג ד מיי' שם הלכה יא יב ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף א וסי' קס סעיף יג [וברב אלפס שם דף מו: וגרסתו א"ל רב אשי לאמימר] :

מ ה מיי' פי"א מהלכות מקוואות הלכה ח וטוש"ע סמג שם טוש"ע א"ח סי' קס סעיף יג :

מא ו מיי' פ"ו מהל' ברכות הל' ז טוש"ע שם סעיף א

מב ז מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יח טוש"ע א"ח סי' קנט סעיף ג :

מג ח ט מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעי' ד:

מד י מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יח ועי' בהשגות ובכ"מ סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קסג סעיף א :

שיטה מקובצת

א] פי' בקונטרס שחקקה ונראה דבלא חקיקה היא מחזקת רביעית וכו' וכ"ג ואצטריך לדיוקא:

גליון הש"ס

גמ' ואי בזיע · ויקרעו שמלותם (בראשית מד) מתרגמינן ובזעו לבושיהון: תוס' ד"ה ולא החמירו · עי' לעיל דף קג ע"א תוס' ד"ה אם:

עי' מהר"מ שהאריך ואסיק בטעות נפל בספרים ע"ש

עבדין כדין אמר ליה דעתי קצרה עלי כי סליק ר' זירא אשכחינהו לר' אמי ור' אסי דקאכלי בבלאי חמתות אמר *תרי גברי רברבי כוותייכו ליטעו בדרב ושמואל הא דעתי קצרה קאמר אשתמיטתיה הא דאמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל *התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה לאוכלי טהרות ורבי אמי ורבי אסי כהנים הוו איבעיא להו אוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים או לא ת"ש דרב הונא בר סחורה הוה קאי קמיה דרב המנונא בלם ליה אומצא ואכיל אמר ליה אי לאו דרב המנונא את לא ספינא לך מאי טעמא לאו משום דזהיר ולא נגע לא דזריז קדים ומשי ידיה מעיקרא תא שמע דאמר רבי זירא אמר רב *לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש אא"כ יודע בו שנטל ידיו והשמש מברך על כל כוס וכוס ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה ור' יוחנן אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה (א) אמר רב פפא בשלמא דרב ורבי יוחנן לא קשיא הא דאיכא אדם חשוב הא דליכא אדם חשוב מכל מקום הא קאמר אא"כ יודע שנטל ידיו שאני שמש דטריד תנו רבנן לא יתן אדם פרוסה לשמש בין שהכוס בידו בין שהכוס בידו של בעל הבית שמא יארע דבר קלקלה בסעודה והשמש שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו איבעיא להו מאכיל צריך נטילת ידים או אינו צריך ת"ש *דתני דבי מנשה אשה מדיחה את ידה אחת במים ונותנת פת לבנה קטן אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו *אמר אביי התם משום שיבתא ת"ש דאבוה דשמואל אשכחיה לשמואל דקא בכי אמר ליה אמאי קא בכית דמחיין רבאי אמאי דאמר לי קא ספית לבראי ולא משית א] ידיה ואמאי לא משית א"ל הוא אכיל ואנא משינא א"ל לא מיסתייה דלא גמיר מימחא נמי מחי והלכתא אוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים מאכיל אינו צריך נטילת ידים:

מתני' צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה *רבן שמעון בן גמליאל אומר שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין: גמ' וכי נוגע זה בזה מאי הוי *צונן בצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי: רשב"ג אומר שני אכסנאין אוכלין על שלחן וכו': *אמר רב חנן בר אמי אמר שמואל לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור תניא נמי הכי *רבן שמעון בן גמליאל אומר ב' אכסנאים שנתארחו לפונדק אחד זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום זה בא בחתיכתו וזה בא בגבינתו אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין ולא אסרו אלא בתפיסה אחת תפיסה אחת סלקא דעתך אלא כעין תפיסה אחת א"ל רב יימר בר שלמיא לאביי שני אחין ומקפידין זה על זה מהו אמר ליה *יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין ולטעמיך הא *דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבסו בחולו של מועד יאמרו
כל

עבדין כדין · וכי עושין כן לאכול בלא נטילה: דעתי קצרה · אסתנים אני דאע"פ שנטלתי ידי אי אפשי לאכול בידי: בבלאי חמתות · חמתות בלויין וכורכין ידיהן בהם ואוכלים בלא נטילת ידים: ליטעו בדרב [ושמואל] · כסבורים אתם דהא דאשכחיה שמואל לדרב דאכיל במפה משום דלא נטל ידיו הוא: והא דעתי קצרה קאמר ליה · אלמא נטל ידיו: התירו מפה לאוכלי תרומה · דהכהנים זריזין הן ולא נגעי: ולא התירו · לאוכלי חוליהם בטהרה לפי שאינם למודין להשמר כמו כהנים: אוכל מחמת מאכיל · אדם שאוכל מיד חבירו המושיט לתוך פיו צריך האוכל נטילת ידים או אין צריך: בלם ליה אומצא · חתך לו חתיכת בשר: בלם · במ"ס סתומה כמו (תהלים לב) עדיו לבלום שהמתג והרסן מחתכין עדיו (לבלום) של סוס ולי נראה בלם ליה אומצא לשון הטמנה בנחלים כמו (בכורות דף מ:) פיו בלום גבי מומין של בכור שפיו סגור שאין יכול לפותחו אלא מעט ורגליו מבולמות: אי לאו דרב המנונא את · אדם חכם וזריז כדמפרש ואזיל לא הוינא ספינא לך בלא נטילה: מאי · תוכחתיה: לאו חזיר ולא נגע · אלמא אין צריך נטילת ידים ובלבד שלא יגע: לא · הכי קאמר ליה אי לאו דרב המנונא את ויודע אני בך שנטלת ידיך · וזריז עדיף מזהיר זהיר ביודע להזהר בשעת מעשה שלא יעבור על המצוה וזריז הרואה את הנולד ומתקן עצמו שלא יבא לידי כך והיינו דאמרינן בע"ז (דף כ:) זהירות מביאה לידי זריזות: השמש מברך על כל כוס וכוס · לפי שאין קבע לשתיית השמש שאינו יודע אם יתנו לו עוד הלכך הסח דעתיה מן השתיה: ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה · דבטוח הוא שלא ימנעו ממנו לחם: הא איכא אדם חשוב · בסעודה בטוח השמש שיתן לו לחם כל הצורך: דטריד · לשמש את המסובין ושוכח שלא נטל ונוגע באוכלין שיאכל ואע"פ שנוגע בכל הסעודה לא איכפת לן שלא הצריכו נטילה לנוגעין אלא לאוכלין: לא יתן אדם פרוסה לשמש · באחד מן האורחים קאמר (ב) שלא יכעוס בעה"ב כשהוא שותה חונקו לו יין ומזיק לו ובלאו כעס נמי מתוך שחש שלא יכלה הלחם לאורחים הוא מביט ומצין במה שזה נותן והכוס נשפך מידו ואפילו הכוס ביד השמש שמא ישפכנו: אשה מדיחה ידה במים · ביום הכפורים דאע"פ שאסור ברחיצה התירו לאשה להדיח ידה אחת וליגע בפת: שלא רצה להאכיל בידו אחת · אפילו ידו אחת לא רצה להדיח כדי ליתן פת לתינוק ביוה"כ ומונע מלהאכילו אלמא מאכיל צריך נטילה: התם משום שיבתא · רוח רעה שורה על ידים שלא נטלו שחרית אבל נטל ידיו שחרית ולא נזהר בהן ובא להאכיל את חבירו אין צריך נטילה ולא אמרינן דאסתם נותן לתוך פיו תקון רבנן נטילה: דמחיין רבאי · קספית לבראי בדלא משית · שאכלת את בני ולא רחצת ידים תחלה: לא מסתייה דלא גמיר · לא די לו שאינו בקי בהלכות נטילה שהמאכיל אין צריך ליטול: מתני' שני אכסנאין · אין לחוש שיאכל זה משל חבירו: גמ' זה בא מן הצפון כו' · אלמא דוקא בשאין מכירין זה את זה קאמר: ולא אסרו · להעלות בשר עם הגבינה על השולחן: אלא בתפיסה אחת · בכרך אחד: תפיסה אחת ס"ד · הא בלא שלחן (ג) אוכל עליו נמי אסור: מהו · כיון דמקפידין שאין זה אוכל משל זה מותר או לא:
כל

בלם ליה אומצא · פירוש ופת עמה: התם משום שיבתא · פירש בקונטרס רוח רעה שורה על הידים שלא נטלו שחרית ורבינו תם מפרש דבלא נתינת פת לתינוק מותר ליטול ידיו שחרית ביום הכפורים דלא גרע ממלוכלכות בטיט ובצואה דאמרינן* שרוחץ כדרכו ואינו חושש ואין לך מלוכלכות יותר מזה שאין יכול ליגע בפיו ובעיניו בחוטמו ובאזניו דכולהו אמרינן בפ' שמונה שרצים (שבת דף קט.) דתקוץ ידו משום בת מלך ושיבתא דהכא יש לפרש כמו שפירש ר"ח שהוא רוח רעה השורה על האוכל כשבא ליתן הפת לתינוק בן ד' וה' שנים ומונקת אותו אם לא נטל ידיו באותה שעה אע"פ שנטל שחרית ומה שאין אנו נזהרים עכשיו מזה לפי שאין אותה רוח רעה מצויה בינינו כמו שאין אנו נזהרין על הזוגות ועל הגילוי*:

כעין תפיסה אחת · ואם יש דבר מפסיק לא הוי כעין תפיסה אחת כההיא דמסכת ע"ז בפרק רבי ישמעאל (דף נ:) גבי אבני מרקולים דאמר כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות והיכי דמי כגון דאיכא גובה ביני וביני ולפיכך נוהגין עכשיו כשזה אוכל בשר וזה אוכל גבינה על שלחן אחד מניחין לחם או קנקן או שאר כלים להפסיק בינתיים או אוכל על מפה אחרת דהוי כעין שתי תפיסות וי"מ דלא אסרו אלא בתפיסה אחת כלומר שהן בחבורה אחת כגון אחים שקנו אתרוג בתפיסת הבית דיש שחולקין (ב"ב קלז:) ופריך תפיסה אחת ס"ד מה לי בחבורה אחת ומה לי בשתי חבורות אם מכירין זה את זה ומשני כעין תפיסה אחת דהיינו שמכירין זה את זה ולפי' זה לא איירי כלל שיהא מותר לאכול על שלחן אחד בשביל הפסק שבינתיים:
טיפה

מה א מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יט סמג עשין כז טוש"ע א"ח סי' קסה סעיף א [וברב אלפס ברכות פ"ח דף פו.]
מו ב ג ד מיי' שם פ"ז הלכה ו ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ג:
מז ה טוש"ע שם סעיף ב:
מח ו מיי' פ"ב מהל' ברכות הלכה כ:
מט ז מיי' פ"ו מהלכות ברכות הלכה יח טוש"ע א"ח סי' קסט סעיף א:
נ ח מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הלכה יא סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פח סעיף א:
נא ט מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע י"ד סי' פח סעיף ב:
נב י מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע י"ד סי' פח סעיף ב:
נג כ ל מיי' שם הלכה כא סמג שם טוש"ע י"ד סי' פח סעיף ב ועיין בב"י:
נד מ מיי' פ"ח מהל' י"ט הלכה טו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקלד סעיף א:

[יומא עז:]
[עיין תוס' יומא עז: ד"ה סד]
[שבת יג:]
[לעיל קד:]
[שבת יג.]
[תוספתא פ"ח]
פסחים לז. [מו"ק יד.]
תענית כב: מו"ק יג. יח.
יומא פג:
[שם ע"ב]
[ג"ל ידיך רפ"ל]

הגהות הב"ח
(א) גמ' ואמר רב פפא בשלמא וכו' יודע בו שנטל: (ב) רש"י ד"ה לא יתן וכו' קאמר כדי שלא יכעוס וכו' ומונקו וכו' שמא ישפכנו מדאגת כעס בעל סעודה וכו' כעס: (ג) ד"ה תפיסה וכו' שאוכל:

הגהות מהריב רנשבורג
א] גמ' דאמר לי קא ספית לבראי ולא משית ידיה וכו' כל"ל:

רבינו גרשום
במס' סוכה: א"ל דעתי קצרה כלומר אני נטלתי ידיי אלא מה שאני אוכל במפה דעתאי אנינא ואין אני יכול ליגע באוכל: דקא אכלי בבלאי חמתות כלומר כרכי ידייהו בחמת ישן ואכלי בלא נ"י: תרי גברי רברבי כרבנן ליטעו בדרב ושמואל כלו' דסבורין אתון דרב אכיל בלא נטילת ידים במפה הא קאמר ליה דעתי קצרה ונטל ידיו: ולא התירו מפה לאוכלי טהרות כלומר לאוכלי חולין שנעשו על טהרת הקדש: אוכל מחמת מאכיל צריך נ"י כלומר אם האוכל צריך נ"י: בלם ליה אומצא. כלומר תיקן אומצא: מאי לאו משום דזהיר ומשי ידיה מעיקרא. א) כלומר והא קא חזינן הכא דאוכל מחמת מאכיל צריך נט"י: הא דאיכא אדם חשוב כו' כלומר אם השמש אדם חשוב דיתנו לו פת כל צורכו אינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה אבל אם אין אדם חשוב דלא יתנו לו כל צורכו אלא פרוסה אחת כי חוזרין ונותנין לו פרוסה אחרת דומה כנמלך ושוב צריך לברך: שאני שמש דטריד כלו' וחיישינן שמא יגע: מברך על כוס וכוס כלומר דעל כוס וכוס דמי כנמלך דעבדי אינשי דלא שתו אלא חד כסא ובאידך כמא דמי כנמלך: שמא יארע דבר קלקלה בסעודה כלומר שמא כשיטול הבעל הבית הכוס בידו יקפיד על אותה פרוסה שיתנו לשמש וישפוך מחמת כעס הכוס מידו ויקלקל הסעודה. מדיחה אשה ידה כו'. כלומר לא רצה ליטול ידו אחת וגזרו עליו שיטול שתי ידיו כשיאכיל בנו: התם משום שיבתא כלומר משום רוח רעה שלא נטל ידיו שחרית משום יוה"כ שאסור להושיט אצבעו במים ואסור ליגע בפת מי שלא נטל ידיו בשחרית אבל אדם שנוטל ידיו שחרית אינו צריך ליטול ידיו בשביל שמאכיל אחר: נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי כלומר אם יהו נוגעים זה בזה נהי דלא בעי קליפה דצונן וצונן הוא אבל הדחה מי לא בעי מקום מגען: לא אסרו אלא בתפיסה אחת כלומר בהדי הדדי: בתפיסה אחת סלקא דעתך כלומר ג) בלא תפיסה על שלחן אחד מי שרי. אלא כעין תפיסה אחת שמכירין זה את זה: יאמרו כל הסריקין אסורין דאמרינן במס' פסחים מפני מה אמרו כל הסריקין אסור מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן ואיבעי' להו מהו שיקבענה בדפוס שעושה סריקן בבת אחת כשהוו עושין בבית ביתוס. יאמרו כל הסריקים אסורים וסריקי בייתוס כו' הכא נמי יאמרו כל האדם אסורין לאכול על שלחן אחד בשר וגבינה מפני שאחין אין מקפידין זה על זה ואחין המקפידין זה על זה יהו מותרין שמא יבוא הדבר לידי תקלה לפי שכל אדם אין יודעין שמקפידין זה על זה ויהיו מקילין במקום אחר:
התם

א) נראה דצ"ל לא יתן אדם פרוסה וכו' אא"כ יודע בו שנטל ידיו כלומר ואם לא חוזר כו'. ב) נראה דצ"ל בתפיסה אחת לאו דוקא אלא על שלחן אחד אסור.

כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין התם הא אמר מר בר רב אשי איזורו מוכיח עליו: **מתני'** [א]טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסור [ב]ניער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסור: **גמ'** אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי סלקא דעתך דרבנן מבשר בחלב מאי טעמא לא גמרינן דחדוש הוא אי חדוש הוא אף על גב דליכא נותן טעם נמי אמר ליה רבא *דרך בשול אסרה תורה אמר רב *כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא מבדי רב כמאן אמר לשמעתיה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל לימא פליגא אדרבא *דאמר רבא קסבר רבי יהודה כל שהוא מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אמר ליה אי דנפל ברוטב רכה הכי נמי הכא במאי עסקינן דנפל ברוטב עבה ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור דאיתמר רב ורבי חנינא ורבי יוחנן דאמרי אפשר לסוחטו אסור שמואל ורבי שמעון בר רבי ור"ש לקיש דאמרי אפשר לסוחטו מותר וסבר רב אפשר לסוחטו אסור והאיתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב [ג]בשר אסור וחלב מותר ואי סלקא דעתך אפשר לסוחטו אסור

חלב

רש"י

כל הסריקין אסורין · לענין מצות דפסח תנא אין עושין סריקין המצויירין בפסח מפני שהאשה שוהה עליהן ומחמצתן ונחתום אחד ובייתוס שמו היה לו דפוס אחד מצוייר והיה מושיב לתוכו את הסריק והוא מצוייר מיד אמר להם אפשר יעשנה בדפוס ויקבענה מיד אמרו לו א"כ יאמרו כל הסריקין אסורין וסריקי בייתוס מותרין והכא נמי יאמרו כל האחין אסורין ואלו מותרין: איזורו מוכיח עליו · האיזור תמיד הוא קבוע בחלוקו וכשהוא פושט חלוקו ולובש חלוק אחר נוטל האיזור מזה וקובעו בזה וזה שאין לו אחר מכבסו עם איזורו והרואה כשהוא מכבסו ואיזורו עמו יודע שאין לו חלוק אחר ולכך התירו לו חכמים: **מתני'** טיפת חלב שנפלה על החתיכה · בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות ולא הגיס את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד: אם יש בה בנותן טעם · באותה חתיכה כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל הטיפה מיד נאסרת החתיכה ובשאר חתיכות דקדרה לא איירי תנא דמתני' ובגמרא פליגי בה אם חוזרת אותה חתיכה ואוסרתן או לאו: ניער את הקדרה · הגיס בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטיפה דהשתא נתערבה הטיפה בכולן: אם יש בה בנ"ט באותה קדרה · כלומר אין כח בטיפה לאסור כולן אא"כ יש בנ"ט ליתן בכל הקדרה: **גמ'** אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא · הא דאסרינן בכל איסורין משנתנו טעם בהיתר אע"פ שאין אוכל ממש כגון סילק האיסור ואין כאן אלא טעמו דאורייתא היא דגמרינן מבשר בחלב דאסריה רחמנא באכילה כדגמרינן לקמן (דף קטו:) מלא תבשל שלשה פעמים האמורים בתורה ואע"ג דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בשולו אין כאן אלא הטעם ומיניה גמרינן לכל איסורין במה מצינו: דאי ס"ד · בכל שאר איסורין טעמו דרבנן היא דלא גמרינן להו מבשר בחלב: מ"ט לא גמרינן מיניה משום דחדוש הוא · דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו ועוד שדרך בשול נאסרו בלא אכילה שלכך לא גמרינן חומרא מינייהו: אי חדוש הוא · אמאי קתני מתני' דבעיא טעמא בלא נתן טעם נמי אסור דהא חדושא חדיש ביה רחמנא ואפי' כל דהו דהא בשר בחלב הוא אלא ש"מ לאו חדושא דאהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם דמתסרי נמי משום כלאי תערובת דכיון דלאו חדוש הוא גמרינן ליה (לעיל דף צח.) מזרוע בשלה דמיתסרי כל כמה דליכא טעמא: אמר ליה רבא · לעולם אימא לך חדוש הוא ודקאמרת אע"ג דליכא טעמא ליתסר דהא ליכא למגמריה מזרוע בשלה על כרחך בגופיה גלי קרא דבעינן טעמא מדלא אסרתו תורה אלא דרך בשול שאסר הבשר להתבשל בחלב ואין לך כגון זו שלא יתן טעם: אמר רב · הא דתנן במתניתין אם יש בנותן טעם באותה חתיכה (א) לאסור את כל הקדרה א] דכיון דנאסרה החתיכה היא עצמה כולה נעשית איסור ואוסרת כל החתיכות כולן ואפילו יש בהן כדי לבטל החתיכה כולה נאסרות כולן: מפני שהן מינה · ורב סבר לה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל: לימא פליגא אדרבא דאמר · בפ' גיד הנשה (לעיל דף ק:) קסבר רבי יהודה כל מין ומינו ודבר אחר טעם מינו כלומר מין דאיסור שנתערב עם מינו ובשאינו מינו דהיתר סלק את מינו דהיתר כמי (ב) שאינו מוטיל לא לבטלו לאיסור דמין במינו לא בטיל ולא תוספת הוא טפל עליו להיות שניהם איסור ולא יוכל מין האחר לרבות עליו ולבטלו אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו והכא נמי יש כאן רוטב שיוכל לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת: ברוטב עבה · דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא: ומאי קסבר · רב באפשר לסוחטו באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון: אי קסבר · מותר גם הראשון מפני שנפלט האיסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו דיעבד שרי לאכול אף הראשון: אמאי חתיכה נעשית נבלה · הא אפשר היא ליסחט ממנה וליחלק לאחרים שלא קבלו ממנה כלום ואין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן דליכא למימר אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה שהרי כולן שוין בטעמו ואיזה תהיה האסור: אלא קסבר · משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן אף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה: מותר · אף הראשון שנאסר: בשר אסור · שנתן החלב טעם בו:

חלב

תוספות

טיפת חלב שנפלה על חתיכה · נאסרת כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף צו:) ולכך משערינן באותה חתיכה לבטל הטיפה ולא בשאר חתיכות משום דחלב מפעפע על כל החתיכה ואין מפעפע מחתיכה לחברתה אלא ע"י ניעור וכסוי כדאמרינן בגמ' אילימא לא ניער כלל אמאי כל החתיכות אסורות מיבלע בלע מפלט לא פליט:

מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן כו' · וא"ת דהכא משמע דנפקא ליה לאביי טעם כעיקר מבשר בחלב ואילו בפ' אלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינין (נזיר דף לז.) פליגי ר' עקיבא ורבנן למר נפקא ליה טעם כעיקר ממשרת ולמר מגיעולי עובדי כוכבים ואביי דאיירי בההיא סוגיא משמע דידע להאי ברייתא וי"ל דאביי קבלה מרבא שדחה לו וחזר בו:

דחדוש הוא · פי' בקונטרס דשניהן מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרין וטעם זה לא איקאמר באלו עוברין (פסחים דף מד:) ובפ' ג' מינים (נזיר דף לז.) דהא כלאים נמי הכי הוו ומסיק דהיינו חדושו דאי תרו ליה כוליה יומא בחלבא שרי אע"ג שנבלע החלב בבשר אע"פ שהוא נוגע לפי שהוא צלול והבשר שוהה בתוכו וכי בשיל ליה אסור:

אמר רבא דרך בשול אסרה תורה · דיחויא בעלמא הוא דמהכא ליכא למילף אבל טעם כעיקר הוי דאורייתא כדפי' *(בקונטרס) פ' גיד הנשה (לעיל דף צח: ד"ה רבא):

דאמר רבא קסבר רבי יהודה כו' · פי' בקונטרס דאמר רבא בפ' גיד הנשה (שם דף ק:) ואין לשון זה שם אבל בפ' הקומץ רבה (מנחות דף כב. ושם ד"ה אמר) איתיה גבי רבי יהודה אומר מנחת כהנים כמנחת כהן משיח כו' ומדרבא דאמר הכי בפ' גיד הנשה (לעיל דף ק:) אליבא דרב לא בעי לאקשויי הכא דרב אדרב דאיכא לשנויי כדמשני אביי התם כשקדם וסלקו אבל בההיא דהקומץ רבה (מנחות דף כב.) ליכא טעמא אחרינא לרבי יהודה אלא כמו שמפרש רבא ולהכי פריך שפיר מינה וא"ת אמאי לא פריך מדרבי יהודה גופיה דלקמן קאמר רבי יהודה בברייתא האי לישנא גופיה דקאמר רב הכא אדרבא דמפרש טעמא דרבי יהודה וי"ל דלא שמיע ליה ברייתא כי היכי דלא שמיע ליה לרב דאי ידע ליה רב לא הוה ליה למימר אלא הלכה כרבי יהודה ותו לא ועוד י"ל דברייתא דרבי יהודה משמע שפיר דאין ברוטב ששים לבטל החתיכה מדאמור רבנן עד שתתן טעם ברוטב ובחתיכות משמע דליכא ברוטב לחודיה כדי לבטל:

אפשר לסוחטו מותר · פי' דיעבד אי נסחט האיסור ונתבטל מותרת (ג) עם החתיכה שסבר נאסרת אבל לכתחלה אין מבטלין איסור כדפירש בקונטרס:

אמאי

עין משפט נר מצוה

[ד"ה אם ים]

נה א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ח' סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' צב סעיף ב:

נו ג מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף א:

מסורת הש"ס

ביצה לעיל | ע"כ | [סנהדרין ד:] | לעיל דף ק' | מנחות כב' לעיל ק:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אמר רב וכו' באותה חתיכה אסור לאסור כל הקדירה קאמר דכיון: (ב) ד"ה לימא וכו' כמי שאינו שאינו מוטיל: (ג) תוס' ד"ה אפשר וכו' מותרת גם החתיכה:

שיטה מקובצת

א] לאסור את כל הקדירה קאמר דכיון דנאסרה החתיכה עצמה

רבינו גרשום

התם איזורו מוכיח עליו כלומר הא קא חזינן דלית ליה המיינה ומדהמיינה מנחא בביתיה דליתיה עילויה ש"מ דלית ליה חלוק אחר: טיפת חלב שנפלה על חתיכה כו' כלומר הקדירה של בשר היתה אצל האור והיתה מבשלת ונפלה טיפת חלב על חתיכה של בשר בקדירה: ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא. [דאורייתא] כגון ירך שנתבשל בה גיד הנשה ושאר איסורין כגון נבלה שבישלה עם בשר טהור דהוא בנותן טעם: מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא. כלומר מאי חדושו דאי זה בפ"ע וזה בפ"ע מותר ואם נתבשל בשר בחלב אסור: דרך בישול אסרה תורה. כלומר ומתו דרך בישול דכל דבר שמתבשל בקדירה דרכו ליתן טעם ואשר נמי לא אסרה תורה אלא דרך בישול: אמר רב כיון שנתן טעם באותה התיכה כו' · כלומר לא צריך ליתן טעם בכל הקדירה כולה · אלא כיון שנתנה טעם בחתיכה אחת כו': כל מין ומינו ודבר אחר כו' כלומר מין ומינו והוא החתיכה שנפל עליה החלב ושאר החתיכות ודבר אחר וזו הרוטב · כלומר דכיון דחלב אינו נותן טעם אלא בחתיכה אחת ולא ברוטב הרוטב רבה עליו ומבטלו: הכא במאי עסקינן ברוטב עבה כלומר דדמי כבשר ואינו דומה כמי שאינו מינו: ומאי קסבר אפשר לסוחטו כו' כלומר מאי קסבר רב אי קסבר אף על פי שנפלה חלב על חתיכה כיון שנסחט ממנו כשרות מיהת החתיכה דליכא לאיסורא בעיניה אמאי החתיכה נעשית נבילה ואי סלקא דעתך אפשר לסוחטו אסור אע"פ שנסחט

נז א ב מיי' פ"ט מהל' מ"א הלכה ח ופ"ט טוש"ע יו"ד סי' לב סעיף א:

נח ג מיי' שם פ"ט הלכה א:

נט ד ה ו מיי' שם הל' י ועי' בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' לב סעיף ג:

תורה אור

חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני התם דאמר קרא °לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות כג) גדי אסרה תורה ולא חלב וסבר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא איתמר חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בשולו ואי ס"ד גדי אסרה תורה ולא חלב אאכילה אמאי לוקה חצי שיעור הוא אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור והכא במאי עסקינן כגון שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט סוף סוף כי נייח הדר פליט כשקדם וסילקו גופא חצי זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בשולו מה נפשך אי מצטרפין אבשול נמי לילקי אי לא מצטרפין אאכילה נמי לא לילקי לעולם לא מצטרפי ובבא מיורה גדולה ולוי אמר אף לוקה על בשולו וכן תני לוי *במתניתין *כשם שלוקה על אכילתו כך לוקה על בשולו ובאי זה בשול אמרו בבשול שאחרים אוכלין אותו מחמת בשולו ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא דתניא *טפת חלב שנפלה על החתיכה כיון שנתנה טעם בתתיכה החתיכה עצמה נעשת נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה דברי ר' יהודה וחכ"א עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער ושלא כסה ודברי חכמים *בשניער וכסה מאי לא ניער ולא כסה אילימא לא ניער כלל ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פלט ואלא לא ניער בתחלה אלא בסוף ולא כסה בתחלה אלא בסוף אמאי הא בלע והא פלט קסבר אפשר לסוחטו אסור

מכלל

נ"ל במתניתא רש"ל

[תוספתא פ"ח]

[נ"ע כולה]

[תוספתא דמכות פ"ג]

[פי' תוספות לעיל נו: ד"ה אם]

רש"י

חלב אמאי מותר · הרי חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשחזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב היתר ורב אית ליה מין במינו לא בטיל : חלב נבלה הוא · זה שנבלע ונסחט : גדי אסרה תורה ולא חלב · ואפילו חלב מותר ואפילו היה בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל נמי לרב דחלב מותר : חצי זית חלב · הכי משערינן יין וחלב וכל משקה לשערו בכזית מביא טס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו הזית והמשקה יוצא לחוץ וההוא דנפיק הוי כזית וכך היא שנויה בתוספתא בפרק נזיר שאכל : לוקה על אכילתו · דכזית איסור אכל : ואינו לוקה על בשולו · לקמן מפרש טעמא במתניתין : אלא לעולם קסבר רב חלב נמי אסור. גרסי' היכא דיש בו טעם איסור או איסור מינו בלא טעם : והכא במאי עסקינן · דאמר רב לעיל בשר אסור חלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט : כשקדם וסילקו · לאותו זית קודם שתנוח : לעולם לא מצטרפי · לעשות איסור אא"כ היה בו בתחלה כשיעור וכי אמר רב לוקה על אכילתו שבא מיורה גדולה ולצדדין אמר רב למילתיה אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב הבא מיורה גדולה שנתבשל בה שיעור מזה ומזה ונאסרו לוקה על אכילתו שאכל שיעור שלם איסור של שם אחד ואין לוקה על בשולו דאם בשל כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זה עם זה לפי שאין מצטרפין מכלל היתרן לקרות איסור עד שיהא בכל אחד ליעשות איסור לעצמו : אחרים · עובדי כוכבים כלומר שנתבשל כל צרכו: כיון שנתנה טעם באותה חתיכה · כלומר כיון שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה הכל אסור ואפילו ניער את הקדרה דאיכא למימר נחלק לכולן והרי אין בו כדי לאסור אפ"ה אסור וטעמא מפרש לקמיה: מפני שהן מינה· לפיכך אוסרת כולן ואפילו הן אלף שיש בהן כדי לבטל חתיכת האיסור *כו' דכיון דמינו נינהו לא בטיל טעמא דבשר דנפיק מיניה שאף טעם הבשר נאסר : וחכ"א עד שתתן טעם כו' · קס"ד דאטפה קיימי עד שיהא בה כדי ליתן טעם בכולם אין כאן איסור אפילו בחתיכה ראשונה מפני שהוא חוזר ונסחט : קיפה · דק דק של בשר שיורד לשולי קדרה : נראין כו' · מפרש לקמיה כולה מילתא דרבי : ניער · הגיס בה במגיס המנער את הקדרה מתפשט הטעם בכולה וכן המכסה אותה מפני שמי השוליים עולין עד (א) פה ויורדין : אילימא לא ניער כלל · אמאי נאסרות האחרות : מבלע בלע · ההיא חתיכה : מפלט לא פליט · באחרות את טעם החלב שהחלב בגגה של החתיכה הוה : לא ניער בתחלה · וקבלה החתיכה את הטעם ואח"כ ניער וחזרה ופלטתה באחרות : הא בלע והא פלט · מה שבלעה וחזרה להתירה והאיסור שיצא ממנה אין בו כשיעור לאסור : קסבר אפשר לסוחטו אסור · מפני שכולה נעשית איסור וכל הנסחט ממנה אסור וכל הנשאר בה אסור וכיון דאף טעם בשר שבה נאסר חוזר ואוסר האחרות אפילו הן אלף דמין במינו לא בטיל :

ופרכינן

תוספות

אמאי מותר חלב נבלה הוא · מכאן היה מדקדק רבינו שמואל דלמ"ד מין במינו לא בטיל צריך תרי ששים ששים ברוטב לבטל טעם חתיכת נבלה וששים בחתיכת היתר לבטל רוטב היוצא מן הנבלה וקשה לר"י לדבריו דמשני גדי אסרה תורה ולא חלב והלא בעלמא חתיכה של היתר נעשית נבלה מדרבנן וצריך ששים כנגד כולה דמדאורייתא לא צריך ס' אלא כנגד האיסור הנבלע בה א"כ אע"ג דגדי אסרה תורה ולא חלב מ"מ מדרבנן החלב עצמו נאסר כשאר איסורין דמאי שנא משאר איסורין ויאסור כל חלב שבקדרה אלא ודאי כיון שהחלב הנפלט מן הבשר לא נעשה נבלה אלא מטעם בשר המעורב בו אין לו דין חלב טמא אלא מתבטל בחלב שבקדרה כמו שמתבטל טעם בשר האסור ולא חשיב מין במינו והכי נמי רוטב הנפלט מן הנבלה אין לו דין מים אסורין שלא להתבטל במים אחרים אלא יש לו דין בשר נבלה שמתבטל שפיר במים שבקדרה והא דקאמר חלב נבלה הוא וקאי הכי במסקנא היינו דוקא בבשר בחלב שכל אחד לבדו היתר וכשנתבשל יחד עשה הכתוב הכל כנבלה והוא כחלב היוצא מן הטרפה ולכך לוקה על חצי זית חלב הנבלע מחצי זית שמנונית בשר אבל מים הנפלטים מן הנבלה אין נאסרין אלא מחמת טעם הנבלה המעורב בהן ואין מצטרפין ללקות עליהן משום נבלה ומכאן יש להוכיח דתבלין הבלועים מחלב או מדם ונפלו לקדרה מתבטלין בששים ואע"ג דנותנין טעם אפי' באלף מותר דאינו חמור מן האיסור הנבלע בהן :

גדי אסרה תורה ולא חלב · והא דנקט כזית בשר בתוך יורה גדולה משום דאם נפל לתוך חלב מועט היה נחשב הכל כגדי משום שמנונית הבשר המעורב בחלב ולא נתבטל :

שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פלט · תימה דדבר הנראה לעינים הוא דפליט דכשנותנין ירק בקדרה רותחת משתנה מראית המים מן הירק וכן בשר שומן נימוח לתוכה ונראה השמנונית על הרוטב ופי' רבינו שמואל דהא דקאמר מפלט לא פליט היינו עד שיהא שבע מלבלוע אבל לאחר ששבע חוזר ופולט וכן פירש הרב רבינו שמעיה סוף סוף כי נייח הדר פליט היינו כי נייח מבליעתו ומשני שקדם וסלקו קודם שגמר בליעתו ואותן כלים וקערות האסורות כשמגעילים אותם בתוך יורה גדולה ומניחין אותן מבפנים כשהמים רותחין היה מצריך רבינו שמואל להניחם שעה גדולה עד כדי שיהא להם שהות לגמור בליעה ולחזור ולפלוט אח"כ ודבר תימה הוא דמי בקי לידע שיעור זה ואומר ר"ת דהא דקאמר הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו לא פליט מה שבלע עכשיו אבל מה שהיה בלוע מקודם פליט ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במים ששים לבטל האיסור ולהניחן בפנים כשהן רותחין משום דמים מבלע בלעי האיסור שבכלי ולא פלטי דבמים שהן צלולים לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האיסור וגם אין סברא לומר דכי היכי דאמר מבלע בלע מפלט לא פליט מה שבלע הכי נמי מפלט פליט מבלע לא בלע מה שפלט ועוד דא"כ יהא אסור להגעיל שני כלים זה אחר זה דבהגעלת הראשון נאסרו המים והשני יבלע מן המים האסורין דודאי פליטת עצמו לא יבלע אבל פליטת כלי אחר יבלע וגם כלי הראשון אינו מכניס כולו בבת אחת במים רותחים וא"כ מה שנכנס תחלה פולט ולצד השני שמכניס אח"כ בולע מה שפלט לצד הראשון לכך נראה דאין להגעיל כלי בן יומו כשאין במים ס' לבטל והגעלה דמדין דלא אסרה תורה אלא בן יומו* לא הגעילו אלא כלים קטנים בתוך הגדולים שהיה במים ששים לבטל האיסור ובערב פסח קודם ארבע שעות מותר להגעיל כלי של חמץ אע"פ שאין במים ס' דאיכא ג' נותני טעם של היתר החמץ נ"ט בכלי והכלי נ"ט במים והמים חוזרין ונבלעין בכלי ועדיין הוא היתר שהוא קודם הפסח : **ודברי** חכמים כשניער מאי ניער אילימא ניער בסוף ולא בתחלה · ה"מ למיפרך מכלל דלרבנן אפילו לא ניער כלל מבלע בלע מיפלט לא פליט אלא דפריך טפי שפיר :

[פסחים מה:]

נראין

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ניער וכו' עד פיה ויורדין:

רבינו גרשום

שנסחט החלב ממנו ברתיחה אסור הבשר חלב אמאי שרי כו' : רב אמר לוקה על אכילתו. כלומר דאכל כשיעור בין בשר ובין חלב ואינו לוקה על בישולו כלומר דלא בשיל אלא חצי שיעור : לעולם לא מצטרפי והכא במאי עסקינן בבא מיורה גדולה של בשר בחלב מבושל ולקח חצי זית מאותו בשר וחצי זית מאותו חלב וחזר ובישלן פעם אחת אבישולו לא לקי דבר מבושל אאכילה לקי דאכיל כזית איסור. באי זה בישול אמרו כל שאחרים אוכלין אותו כלומר דמתחלה לא נתבשל כל צרכו ובא הוא ונטל חצי זית מזה וחצי זית מזה ובישלו כל צרכו: ואפשר לסוחטו עצמו תנאי היא. כלומר ר' יהודה דס"ל חתיכה עצמה נעשית נבילה הוא [ס"ל] אפשר לסוחטו אסור וחכמים דסבירא להו עד שיתן טעם ברוטב כלומר אינן סבירא להו אפשר לסוחטו מותר לפי' אין אסור עד שיתן טעם ברוטב: א"ר נראין דברי רבי יהודה בשלא ניער כו'. כלומר ר' יהודה דסבירא ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה נראין דבריו בשלא ניער כו' כי לא ניער ולא כיסה לא אזלי ניצוצות בכל הקדרה ובלעת חתיכה ונעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות ודברי חכמים בשניער ושכסה דאזלי ניצוצות בכל הקדירה ולא מצי למיבלע בחתיכה אחת ואזיל החלב בכולהו חתיכות ואינו אסור עד שיתן טעם בכולהו חתיכות ובקיפה וברוטב :

מכלל

מכלל דר' יהודה סבר כי ניער מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף אסור אמאי הא לא בלע כלל אימא לא ניער יפה יפה ולא כסה יפה יפה אמר מר ודברי חכמים כשניער וכסה מאי ניער ומאי כסה אילימא ניער בסוף ולא ניער בתחלה וכסה בסוף ולא כסה בתחלה האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא אלא ניער מתחלה ועד סוף וכסה מתחלה ועד סוף מכלל דרבנן סברי ניער בסוף ולא ניער בתחלה כסה בסוף ולא כסה בתחלה מותר אלמא קסברי אפשר לסוחטו מותר א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא ממאי דבאפשר לסוחטו פליגי דלמא אפשר לסוחטו דברי הכל אסור והכא במין במינו קא מיפלגי ורבי יהודה לטעמיה *דאמר מין במינו לא בטיל ורבנן לטעמייהו דאמרי מין במינו בטיל האי מאי אי אמרת בשלמא דרבנן במין במינו הכא כרבי יהודה סבירא להו ובאפשר לסוחטו פליגי היינו דקאמר רבי נראין דברי רבי יהודה בהא ודברי חכמים בהא אלא אי אמרת אפשר לסוחטו דברי הכל אסור והכא במין במינו קמיפלגי האי נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מבעי ליה *ותו לא מידי: **מתני'** **הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו *הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו: **גמ'** אמר

רש"י

ופרכינן מכלל דר' יהודה סבר כי ניער כו' · נמי אסירי דמדקאמר רואה אני דברי ר' יהודה בשלא ניער בתחלה אבל איני רואה את מה שהוא אוסר אף בשניער מכלל דאיהו אף בשניער אסר מדלא קתני אמר רבי לא אמר ר' יהודה אלא בשלא ניער: הא לא בלעה · חתיכה ראשונה יותר מן האחרונה ובטיפה הזאת אין שיעור לאסור את כולן: שמא לא ניער תחלה יפה · ובלעה ואח"כ פלטה כשניער בסוף ובהא גזירה לא סבר לה רבי כוותיה אבל בדאפשר לסוחטו אסור ובמין במינו לא בטיל סבר לה כוותיה: אמר מר ודברי חכמים · המתירין את הכל נראין לרבי כשניער אבל בשלא ניער לא נראה לו מכלל דהם מתירין אף בשלא ניער: ומאי ניער · דקאמר רבי: אילימא ניער בסוף ולא בתחלה · דאע"ג דקבלה את הטעם קאמר רבי דרואה הוא את דברי המתירין הואיל וניער בסוף וחזר ונסחט דקסבר אפשר לסוחטו מותר האמרת נראין דברי ר' יהודה בהא: ניער מתחלה ועד סוף · ראה את דברי המתירין בזו דכיון דפשט מתחלה הטעם בכולה קדרה ואין בה כדי לאסור את כולה מותר ולא ראה דברי ר' יהודה החושש שמא לא ניער יפה יפה: מכלל דרבנן סברי כו' · מדקאמר רואה אני את דבריהם בשניער בתחלה ואין אני רואה את דבריהם מה שהתירו בשלא ניער מתחלה והן מתירין אותו (א) בניעור שבסוף ומשום סחיטה מכלל דקסברי אפשר לסוחטו מותר: וממאי דבאפשר לסוחטו פליגי · והאי עד שתתן דקאמרי רבנן אטיפה קאי ושרי אף החתיכה דילמא אחתיכה קמייתא ודאי אסירא ואסיפא דמילתיה דרבי יהודה דאסר את הבשר אפילו הן אלף מפני שהן מינה פליגי רבנן ואמרי לעולם אין חתיכה זו אוסרת את הבשר עד שיהא בחתיכה כדי לתת טעם בכולן דמין במינו נמי בטיל ורבי הכי קאמר רואה אני את דברי רבי יהודה לאסור אף בשאר החתיכות בשלא ניער בתחלה יקבלה טעם האיסור ונעשת איסור אלא (ב) בסוף וחזרה ופלטה באחרות ומין במינו לא בטיל ואין אני רואה דבריו בשניער בתחלה דהא לא נעשת איסור ולשמא לא ניער יפה לא חיישינן ורואה אני את דברי המתירין כשניער בתחלה כדפרישית דלא נעשת איסור ולשמא לא ניער לא חיישינן ואין אני רואה היתר אפילו באחרות בשלא ניער בתחלה אלא בסוף דנעשת איסור מתחלה ואוסרת בסוף את חברותיה במשהו דמין במינו לא בטיל: האי מאי אי אמרת בשלמא במין במינו · כולם מודים דלא בטיל ובחתיכה קמייתא שרו רבנן משום דאפשר לסוחטו מותר ועד שתתן דקתני אטיפה קאי: היינו · דשייך למימר נראין דברי חכמים המתירין בשניער בתחלה דלא בלעה: אלא אי אמרת אפשר לסוחטו לרבנן נמי אסור · והאי דקשרו רבנן בין שניער בתחלה ובין שלא ניער בתחלה אאחרות הוא דקשרו ומשום דמין במינו בטל ועד שתתן דקתני אחתיכה קאי היכי מלי רבי למיתני נראין דברי חכמים בשניער והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה דאית להו גזרה שמא לא ניער יפה יפה ורבי מדתלי טעמא דהיתרא בשניער מכלל דשרי אף בקמייתא משום דלא בלעה ואין נראין לו בה לא דברי רבי יהודה האוסר בכולן ולא דברי חכמים המתירין באחרות ואוסרין מיהא בראשונה ואם בא רבי להשמיענו דמין במינו לא בטיל ועוד דלא חיישינן לשמא לא ניער יפה הכי איבעי ליה למיתני נראין דברי רבי יהודה שאוסר בכולן בשלא ניער בתחלה אלא ניער בסוף דכיון שקבלה הטעם ונאסרה אוסרת חברותיה בכל שהוא דמין במינו לא בטיל ואין נראין דבריו כשניער דאיהו חושש לשמא לא ניער יפה ואוסרת כולן דכיון דניער לא חיישינן להכי ואף הראשונה מותרת ומדקאמר נראין דברי חכמים מכלל דרבנן בקמייתא נמי שרו ועד שתתן אטיפה קאי וקסברי אפשר לסוחטו מותר ולא נעשית החתיכה נבלה: ותו לא מידי · אין לשנות את הסוגיא והשתא דקם ליה רבי בשיטתיה דר' יהודה דאפשר לסוחטו אסור ורב ורבי יוחנן ורבי חנינא נמי כוותיה סברי אע"ג דאיפליגו עלייהו שמואל ור"ל הא אמרינן שמואל באיסורי במקום רב ליתא וכן לגבי רבי יוחנן ליתא ועבדינן *כרבי יהודה בין בטיפת חלב שנפל על החתיכה ולא ניער ויש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה ובין בחלב הדבוק בחתיכת בשר ויש בו ליתן טעם בה ואפילו אין בו כזית דהוי חצי שיעור אסור מן התורה והחתיכה עצמה נעשית נבלה ואין מועילין שאר החתיכות לבטלה דכולן נאסרות ואפילו הן אלף דבהא נמי קיימא לן כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל דהא קם ליה רבי בשיטתיה ורב ושמואל נמי בשיטתיה קיימי דרב ושמואל דאמרי תרוייהו כל איסורין שבתורה במינו במשהו ותניא כוותייהו במסכת עבודה זרה (דף עג:) ואע"ג דאיפלוג עלייהו רבי יוחנן ור"ל התם ותניא נמי כוותייהו שמעינן לאביי ורבא דבתראי הוו דקמו כרב ושמואל דאיתמר חלא לגו חמרא כו' במסכת עבודה זרה (דף סו.) ובפסחים (דף ל.) נמי פסק רבא הלכתא כרב דמין במינו במשהו דאמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו ומפרשינן טעמא במינו במשהו רב לטעמיה דאמר כל איסורין שבתורה במינו במשהו ובשלא במינו גזר רב בחמץ אטו מינו משום דלא בדילי אינשי מיניה ואתו לזלזולי ביה שמע מינה בתרוייהו הלכה כר' יהודה בין באפשר לסוחטו אסור וכולה נעשית נבלה בין במין במינו לא בטיל אבל אם יש ברוטב לבדו יותר משישים בכל החתיכה שקבלה את הטעם הרוטב מבטלה ומצילה וכולן מותרות דבהא אפי' רבי יהודה מודי דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ואית ספרים דמתניא בהו איפכא אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בשניער וכסה כו' ולא אפשר לאוקמא דא"כ כולהו מודו בקמייתא דאסירא דכיון דמוקי פלוגתייהו נמי בשלא ניער כלל א"כ על כרחך לרבנן נמי קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ואין כאן מחלוקת אלא באחרות ולא איירי באפשר לסוחטו מידי הילכך לא גרסינן לה: **מתני'** לא קרעו אינו עובר · על אכילתו ללקות ולא על בשולו דלאו חלב מקרי ובגמרא מפרש אי איכא מיהא איסורא דרבנן או לא: הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו · להיות בכרת ובמס' כריתות (דף כב.) מוקים לה בלב עוף שאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע והכי נמי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע: **גמ'** אמר

תוספות

נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מבעיא ליה · תימה לימא דכ"ע מין במינו לא בטיל וה"ק נראין דברי ר' יהודה לחכמים בשלא ניער בתחלה אלא בסוף שחכמים לא נחלקו עליו אלא כשניער מתחלה ועד סוף דכי האי גוונא משני לעיל בפרק קמא (דף יב.) גבי אבדו לו גדייו ותרנגוליו ובפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עט.) גבי בור ושובך ובכמה דוכתין ויש לומר דלא קאמר אלא היכא דלא אפשר ליה למימר בענין אחר*:

הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו · פירש בקונטרס במס' כריתות (דף כב.) מוקי לה בלב עוף דאין בדמו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בשולו ואי אפשר לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דדם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בפ' דם שחיטה (כריתות דף כב.) בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין חי בין מבושל ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דהכי אמרינן בפסחים (דף עד:) שאני לב דשיע אומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דלקייה בעלמא הוא בפ' כיצד צולין (פסחים דף עד:) דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני קורעו לאחר בשולו ודחי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק דכבולעו כך פולטו תו לא אמרי' דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בשולו היינו לאחר צלייתו דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם נופל לחוץ אבל בקדרה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע:

אינו

עין משפט נר מצוה

ס א מיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות הל' יב סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' צ סעיף א:

סא ב מיי' פ"ו מהל' מ"א הלכה ז ועי' בהשגות ובמ"מ סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' עב סעיף א:

[וע"ע תוס' ב"מ נד: ד"ה מכלל ותוס' נדה נג: ד"ה אף]

סב ג מיי' שם הל' ו:

מסורת הש"ס

[לעיל ק: וש"נ]

[פי' סדר של נכסים ערוך]

[סוכה לו: וש"נ]

פסחים עד: כריתות כב·

[הגהת תוס' ע"ז תמצא לעיל לז: ד"ה אמר רבה וכן בתוס' פסחים ל: ד"ה אמר]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכלל וכו' מתירין אותו בשניער בסוף ומשום: (ב) ד"ה וממאי וכו' אלא שבסוף חזרה ופלטה:

רבינו גרשום

מכלל דר' יהודה סבר אפי' ניער מתחילה כו'. כלומר מדאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בהא מכלל דר' יהודה מחמיר טפי ואפי' ניער כו' מכלל דרבנן סברי א) אפי' ניער בסוף דפלט ואפי' כסה בסוף ולא ניער בתחלה דבלע ואפילו כיסה בסוף ולא כיסה בתחלה מותר כיון דלבסוף נסחט ממנו האיסור קסברי אפשר לסוחטו מותר: ורבי יהודה לטעמי' מין במינו לא בטיל. כלומר לפי' חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן לא צריך ליתן טעם כל החתיכות כולן אלא באותה חתיכה והיא אוסרת חתיכות אחרות ורבנן לטעמייהו דאמרי מין במינו בטל לפי' לא יהא אסור עד שיתן טעם בחתיכות כולן: האי מאי אי אמרת בשלמא רבנן דהכא במין ומינו כר' יהודה סבירא להו ובאפשר לסוחטו פליגי היינו דאמר ר' נראין דברי ר' יהודה בהא · כלומר בשלא ניער בתחילה אלא לבסוף (כלומר) דבלע ופלט לבסוף נסחט ממנו האיסור ואע"ג דלבסוף נסחט ממנו אסור דקסבר אפשר לסוחטו אסור ודברי חכמים בשניער מתחלה ועד סוף דלא בלע ולפיכך צריך שיתן טעם החלב שנפל על החתיכה אחת בכל החתיכות ואם לא נתן טעם בכל החתיכות לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה דלא הוה להן פנאי לבלוע איסורא אלא אי אמרת אפשר לסוחטו דברי הכל אסור כלומר דרבנן סבירא להו כר' יהודה דאפשר לסוחטו דאסור רבנן מאן דבר שמייהו לענין אפשר לסוחטו כיון דרבנן כר' יהודה סבירא להו לענין אפשר לסוחטו דאסור ב) ודלא מיירי במין ומינו אלא באפשר לסוחטו נימא נראין דברי ר' יהודה בשלא ניער מתחלה אלא לבסוף ולא נראין דברי ר' יהודה בשניער מתחלה ועד סוף דלא בלעה החתיכה ולא נעשית כחתיכה של נבילה וה"ה לרבנן דלא פליגי באפשר לסוחטו אלא ודאי באפשר לסוחטו פליגי לפיכך אמר נראין דברי ר' יהודה בהא ודברי חכמים בהא: הכחל קורעו ומוציא את חלבו. כלומר לענין בישול בפני עצמו:

לימא

א) נ"ל אפי' ניער בסוף ולא בתחלה או כיסה בסוף ולא כיסה בתחלה אף דכבר בלע מתחלה שרי כיון דלבסוף וכו'. ב) נראה דצ"ל ולא מיירי אלא במין במינו ולא באפשר לסוחטו.

עין משפט
נר מצוה

סג א מיי׳ פ״ט מהל׳ מאכלות אסורות הל׳ יב סמג לאוין קמא טוש״ע י״ד סי׳ ל סעיף א:
סד ב מיי׳ פ״ז שם הל״ו סמג לאוין קלז וכש״ע שם סי׳ עב ס״ב לא פסק כן:
סה ג עי׳ מ״ש הרי״ף דהביא נשנית קודם חורם וכן פסקו המיי׳ פ״ט שם הלכה טו וע״ש וסמג לאוין קמח וטוש״ע י״ד סי׳ פז סעיף ט:

[עי׳ ב״י סי׳ ל ד״ה ומ״ש נצלי צריך]

סו ד ה מיי׳ שם הלכה יב סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ ל סעיף א:

[תוספתא פ״ח]

נ״א אי נמי לקדירה

[עי׳ תוס׳ פ״ק יא: ד״ה כוורא]

[שבת לי וש״נ]

נ״ל שבשר נכנס בחלב מהרש״א

אמר רבי זירא אמר רב *אינו עובר עליו ומותר והא אנן תנן אינו עובר עליו מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי *דבעא למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו התם מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא תנא נמי רישא אינו עובר עליו לימא מסייע ליה *הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו [א]קורעו לאחר בשולו ומותר לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כחל לא סגי ליה בקריעה ואיכא דאמרי א״ר זירא אמר רב אינו עובר עליו ואסור לימא מסייע ליה אינו עובר עליו מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא בדין הוא דאיסורא נמי ליכא ואיידי דבעא למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו דהתם מיעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא תנא נמי רישא אינו עובר עליו ת״ש הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה אבל כחל לא סגי ליה בקריעה תניא כלישנא קמא דרב *כחל שבשלו בחלבו מותר [ב]קבה שבשלה בחלבה אסור ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אין כנוס במעיו כיצד קורעו אמר רב יהודה [ג]קורעו שתי וערב וטחו בכותל א״ל ר׳ אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ״ל מתניתין היא הא קמ״ל דלא בעינן שתי (א) וערב וטחו בכותל *אמרה ליה ילתא לרב נחמן מכדי כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר לן דמא שרא לן כבדא נדה דם טוהר חלב בהמה חלב חיה חזיר מוחא דשיבוטא גירותא לישנא *דכוורא אשת איש גרושה בחיי בעלה אשת אח יבמה כותית יפת תאר בעינן למיכל בשרא בחלבא אמר להו רב נחמן לטבחי זויקו לה כחלי והאנן תנן קורעו ההוא לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה״ה דאפי׳ לכתחלה *ואיידי דקא בעי למיתנא סיפא קבה שבשלה

אמר רב אינו עובר עליו · מדאורייתא ומותר לכתחלה באכילה אם בשלו ולא אמרינן אסור מיהא מדרבנן דהא אפילו נסחט ממנו ויצא אמרינן לקמן (דף קיז׳) חלב שחוטה מדרבנן הוא והאי כיון דמובלע ולא פירש אפי׳ איסור דרבנן ליכא: דהתם מיעבר הוא דלא עבר · לנקות דאין בו כזית: הא איסורא איכא · דחלי שיעור אסור מה״ת: הא כחל לא בעי קריעה · לאחר הבישול מדלא תנא ביה לא קרעו קורעו לאחר בשולו: דלמא · משום הכי לא תנייה משום דלב הוא דסגי ליה בקריעה דלאחר בשול משום דבשעת בשול לא בלע דשיע: אבל כחל · שהוא רך כבר נבלע בו החלב ע״י בשול ולא סגי ליה תו בקריעה: קבה · של טלה או של עגל שיונקים החלב לתוך קבתן: זה כנוס במעיו · ומשילא מדדי הבהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במעיו שלא יצא מדדי הבהמה בחייה ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב ומיהו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן: וטחו בכותל · כובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו: קרע לי · כחל קודם שתבשלו ואנא איכול: מתניתין היא · דקורעו מתחלתו ומותר: הא קמ״ל · קריעה בעלמא קא״ל או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה ומשילא והרי הוא חלב לא חזר ולא בעי שתי וערב אלא לקדרה דהתם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה לפי שכשהוא יוצא הרי הוא חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל שבשלו מותר בצלי קאמר דצלי נמי קרי בשול דכתיב בדברי הימים (ב לה) ויבשלו (את) הפסח: ילתא · אשתו: הכבד · כולו דם *הוא קרוש טעם דם לו: דם טוהר · של בתולין ושל ימי טוהר של יולדת: מוח · של דג ששמו שיבוטא טעמו כטעם חזיר: גירותא · עוף טמא הוא*: לישנא דכוורא · יש לו טעם גירותא: אסר לן אשת איש · שרא לן גרושה ואע״פ שבעלה חי: בעינא למיכל בישרא בחלבא · ומה אמצא היתר דוגמתו: זויקו · שפודו תנו לה כחל בשפוד: והא אנן קורעו תנן ההוא לקדרה · דכי נפיק מיניה הוי חלב שחוטה וכי הדר ומיבלע ליה אסר ליה ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן סבירא ליה כלישנא בתרא דרב וברייתא מוקי לה בצלי דכתיב ויבשלו (את) הפסח בדברי הימים:

והא

אינו עובר עליו ומותר · פירש בקונטרס דמותר אם בשלו משום דחלב שחוטה דרבנן הוא והאי כיון דאבלע ולא פירש אפילו איסורא דרבנן ליכא משמע שרוצה להעמיד כולה שמעתתא דכחל בצלי דאי לקדרה אמאי מותר הא יצא חלב וחזר ונבלע וכן פירש לקמן בהדיא גבי זויקו לה כחלי דפריך והא בשלו קתני בדיעבד ופירש בקונטרס והא ודאי בצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע ולקמן בתר שמעתתא דכבד פי׳ בקונטרס והלכות כחל כבר אמרנו למעלה דבצלי בעי קריעה שתי *או ערב ואי לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומה שכתוב בספרים בפ׳ גיד הנשה (לעיל דף צז:) כחל עצמו אסור היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא ל״ג ליה דאפי׳ בשליה לחודיה אסור לפירוש הקונטרס לפי שפירש וחזר ונבלע ומיהא גם לפירוש הקונטרס היכא דאיכא ס׳ במים שנתבשל בהן הכחל לא היה נאסר הכחל היכא שבשלו לחודיה לפי שהחלב הנפלט נתבטל במים אבל היכא דבשלו עם בשר אסור משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל וכן יש ספרים דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר היכא דבשליה לחודיה בלא בשר ויש להעמידו לפירוש הקונטרס שיש במים ששים כדפרישית שמתבטל בהן חלב היוצא מן הכחל: הא איסורא איכא · וא״ת לפירוש הקונטרס דלמא הא איסורא איכא לקדרה אבל בצלי מותר וי״ל דא״כ ה״ל למתני דאם לא קרעו מותר דהוי חדוש ומילתא הוה מוקמינן ליה בצלי: לב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה · וא״ת אדרבה דוק מינה איפכא אינו עובר עליו הא איסורא איכא כדדייק לעיל דהכא לא שייך למימר איידי דבעי למימר בסיפא כדקאמר לעיל וי״ל דדלמא איידי דקתני במתניתין ואינו עובר עליו נקט נמי בברייתא הכי: (ג) הא כחל לא בעי קריעה · מדלא קתני קורעו לאחר בשולו והוה מוקמינן לה בצלי כדקתני גבי לב וא״ת ומאי קסבר אי מהניא ביה קריעה אחר בשול אמאי מותר בלא קריעה יותר מקודם בשול דצריך קריעה ואי לא מהניא ביה קריעה היכי מייתי סייעתא לרב מהך ברייתא מדלא קתני קורעו לאחר בשולו הא אין קריעה מועלת לו כלום לאחר שנתבשל וי״ל דודאי ס״ד דמועלת לו קריעה לאחר בשולו והא דקאמר רב ואינו עובר עליו ומותר בלא קריעה במבושל ובחי קורעו היינו משום דכי נתבשל כבר פלט במקצת אבל חי שיש לו רוב חלב בעי קריעה: דלמא לב הוא דסגי ליה בקריעה · פירוש משום דשיע ולא בלע אפילו לקדרה או בצלי משום דכבולעו כך פולטו כמסקנא דפסחים (דף עד:) אבל כחל לא סגי ליה בקריעה אפילו בצלי משום דכבולעו כך פולטו לא שייך בשאר איסורים אלא בדם לחודיה: נדה דם טוהר · בסלוק של פרשת פרה יסד ר׳ אליעזר הקליר מן הדם טחול הדם מטומאת נדה (אשה) טהרת בתולי אשה ומאשת איש יפת תואר לאיש וכנגד כותית לא פירש והכל עשה ע״פ הירושלמי: זויקו לה כחלי · פירש בערוך כמו זיקים מגאים ודמי לזויקי דארמאי בפ׳ שני דמסכת ע״ז (דף לא:) כלומר נפוחין וכן הכא כחל כמו נוד נפוח מלא חלב ולא נקרע ובקונטרס פירש שפודו תנו לה כחל בשפוד: ההוא לקדרה · פירש בקונטרס דרב נחמן ס״ל כלישנא בתרא דרב וברייתא מוקי לה בצלי כדכתיב ויבשלו (את) הפסח בדברי הימים ואין זה דוחק דה״נ מוקמינן בפ׳ כיצד צולין (פסחים דף עד׳) קורעו לאחר בשולו היינו אחר צלייתו ואינו רוצה לומר דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מיקל טפי אפילו מלישנא קמא דשרי אפילו לכתחלה אלא בפירוש דמתניתין סבר כלישנא בתרא דכיון דשרי רב נחמן בצלי לכתחלה בלא קריעה א״כ הא דקתני קורעו היינו לקדרה כדקאמר הכא וכי קתני לא קרעו אינו עובר עליו ע״כ אינו עובר עליו ואסור כיון דמיירי לקדרה ורבינו תם פירש דהא דצריך קריעת שתי וערב וטחו בכותל לקדרה היינו קדרה עם בשר דלקדרה משמע עם בשר כדתנא אם (ג) בנותן טעם בקדרה אבל לקדרה בלא בשר או בצלי שרי לכתחלה בקריעה קלא וטעמא דהחמירו בה עם הבשר לפי דטעם *החלב נכנס בבשר ומשתנה טעם הבשר ויש בו טעם בשר בחלב ולכך גזרו חכמים וכשאין הבשר עם הכחל בקדרה אף על פי שלא קרעו שתי וערב כיון שקרעו קצת לכתחלה מותר

האין

מסורת הש״ס

[שבת לי וש״נ]

[תוספתא פ״ח]

הגהות הב״ח
(א) גמ׳ הא קמ״ל דלא בעינן שתי וערב נ״ב עי׳ בר״ן: (ב) תוס׳ ד״ה הא כחל צריך להתחיל אבל כחל וכו׳ והא דקאמר רב דאין: (ג) ד״ה הסוא וכו׳ אם יש בה בנותן טעם בקדרה:

נ״ל קרוש הוא וטעם

[כדאיתא לעיל סב:]

רבינו גרשום
לימא מסייע ליה לרב. וזה אינו כנוס במעיו כלומר הכחל אינו כנוס (ואינו) [אלא] בולע אבל קיבה כיון דחלב כנוס בקיבה בולעת: אי נמי לקדירה. כלומר דאי קורעו אפי׳ לקדרה מותר: דשיבוטא. מין דג: גירותא. עוף טמא: דם טוהר כלומר כל מה שרואה אשה בכל ימי טהרה טהור: זויקו לה כחלא כלומר שפדו לה כחלא וצלו לה דדמי כבישול בשר בחלב: והא קתני שבישלו דיעבד אין כו׳ כלומר אפילו קורעו דיעבד אין לכתחלה לא והיאך אמר רב נחמן ההוא לקדרה כלומר קורעו אפי׳ לכתחלה: א)אין איכא תנא דאתניה לרב כחל. כלומר דאמר אינו עובר עליו ואסור:

א) שייך לדף שאחר זה.

שבשלה בחלבה אסורה דאפילו דיעבד נמי לא תנא נמי רישא שבשלה *כי סליק רבי אלעזר אשכחיה לזעירי אמר ליה איכא תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה לרב יצחק בר אבודימי אמר ליה אני לא שניתי לו כחל כל עיקר *ורב בקעה מצא וגדר בה גדר דרב איקלע לטטלפוש שמעה לההיא איתתא דקאמרה לחבירתה ריבעא דבשרא כמה חלבא בעי לבשולי אמר לא גמירי דבשר בחלב אסור איעכב וקאסר להו כחלי רב כהנא מתני הכי רבי יוסי בר אבא מתני אנא כחל של מניקה שניתי לו ומפלפולו של רבי חייא שנה ליה כחל סתם רבין ורב יצחק בר יוסף איקלעו לבי רב פפי אייתו לקמייהו תבשילא דכחל רב יצחק בר יוסף אכל רבין לא אכל אמר אביי *רבין תכלא אמאי לא אכל מכדי דביתהו דרב פפי ברתיה דר' יצחק נפחא הואי ור"י נפחא *מריה דעובדא הוה אי לאו דשמיע לה מבי נשא לא הוה עבדא בסורא לא אכלי כחלי בפומבדיתא אכלי כחלי רמי בר תמרי *דהוא רמי בר דיקולי מפומבדיתא איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי אפקינהו כולי עלמא לכחלינהו שדינהו אזל איהו נקטינהו אכלינהו אייתוה לקמיה דרב חסדא אמר ליה אמאי תעביד הכי אמר ליה מאתרא דרב יהודה אנא דאכיל אמר ליה ולית לך *נותנין עליו חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם אמר ליה חוץ לתחום אכלתינהו ובמה טויתינהו אמר ליה בפורצני ודלמא מיין נסך הויא אמר ליה [א]לאחר שנים עשר חדש הוו ודלמא דגזל הוה אמר ליה [ב]יאוש בעלים הוה דקדחו בהו חילפי חזייה דלא הוה מנח תפילין אמר ליה מאי טעמא לא מנחת תפילין אמר ליה חולי מעיין הוא ואמר רב יהודה *[ג]חולי מעיין פטור מן התפילין חזייה דלא הוה קא רמי חוטי אמר ליה מאי טעמא לית לך חוטי אמר ליה טלית שאולה היא ואמר *רב יהודה טלית

והא קתני שבשלו בדיעבד. והא ודאי בגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הא יצא החלב וחזר ונבלע: איכא תנא. בהאי דוכתא: דאתנייה לרב כחל. יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיעא ליה לרבי אלעזר: אחוייה. בני המקום: לרב יצחק. אמרו לו לרבי אלעזר זה שנאה לו: אני לא שניתי לו כחל כל עיקר. כלומר שום כחל לא שניתי לו לאיסור בין כחל מניקה ובין כחל שאינה מניקה: ורב. ששנה להם כחל שאסור: בקעה מצא. כלומר ראה שהיו מזלזלים באיסור בשר בחלב והחמיר עליהן: לטטלפוש: ריבעא. ליטרא: רב כהנא מתני הכי. כמו שאמרנו שכן השיבו רב יצחק לרבי אלעזר לא שניתי לו כל עיקר: כחל מניקה. שהיתה מניקה ויש בדדיה חלב כנוס הרבה: ומתוך פלפולו של רבי חייא. שהוא מחודד מאד ומבין מעצמו וכסבור שתלמידיו מחודדין כמותו כשחזר ושנאה לפני ר' חייא שנה לו סתם וכסבור שיבין רב שאין אסור אלא מניקה ולא הבין: תכלא. שכול קובר את בניו: מרא דעובדא. זהיר במעשים טובים: לא אכלי כחלי. לגמרי אפילו גלי ואפילו קרעו: במאי טויתינהו. היכן הוו לך שם עצים: בפורצני. חרצנים שאגל היקבים והבערתים: לאחר שנים עשר חדש הוה. ותנן במס' ע"ז (דף לד.) לחים אסורין יבשין מותרין ואלו הם לחים כל שנים עשר חדש: דקדחו בהו *חילפי. גדלו בהם מחמת שנרקבו ונעשו עפר: חילפי. אורטיי"ש והואיל ומתקלקלין ונרקבין ולא נטלו משם ש"מ אינו חושש: פטור מן התפילין. מפני שצריך לחלץ תדיר: דלא הוה רמי חוטי. לא הטיל ציצית לטליתו: כפתוהו

דאין החלב בעינה עוד בכחל כמו שהיה קודם ואע"פ שנפלט וחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו בו חכמים כיון שאין שם בשר אחר ולא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ולא אתי למיכל בשר בחלב ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל ואין חילוק בין גלי לקדרה בלא בשר דאין בו שום טעם להקל בגלי יותר דבגלי נמי נוטף החלב ונופל על הכחל מבחוץ וחוזר ונבלע ולא שייך כבולעו כך פולטו אלא בדם אבל טיפת חלב שנפלה על חתיכת גלי לא כמו בשמנונית דנבלה דאפילו גלי איטו חוזר ופולט שמנונית שבלע והכי פירושו הכחל קורעו ומוציא את חלבו פירוש שתי וערב וטחו בכותל כדמפרש בגמרא דמוקי ליה רבי אלעזר לקדרה והיינו עם בשר כדפרישית ומוקי לה הכי משום דמתניתין סתמא קתני משמע שבא להתיר בכל ענין בשול לא קרעו פירוש לא עשה דין קריעה שלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אלא קריעה קלא אינו עובר עליו אמר רב אינו עובר עליו ומותר כיון דקרעו קלא אבל אם לא קרעו כלל ובשלו בהדי בשר אסור מדרבנן כדאמרינן בפ' גיד הנשה (לעיל דף צז:) כחל בס' דחלב שחוטה אסור מדרבנן כיצד קורעו אמתניתין קאי אמר ליה ר' אלעזר (א) קרע לי ואנא איכול פי' קרע לי קריעה קלא ואנא איכול בקדרה בלא בשר מאי קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה בהדי בשר אמר להו רב נחמן זויקו לה כחלי פירוש בשלו לה בקדרה בלא בשר כחלי נפוחים כנודות פירוש שלא נקרעו שתי וערב אלא קריעה קלא מ"מ קרי זויקו לפי שלא נקרעו שתי וערב והא אנן תנן קורעו פירוש שתי וערב אבל קריעה קלא לא מהני ההוא לקדרה פירוש בהדי בשר והא קתני כחל שבשלו בחלבו מותר אלמא אפילו בקדרה בלא בשר אסור לכתחלה לבשל דבלא בשר מיירי מדקתני שבשלו בחלבו דמשמע דליכא איסורא אלא איסו גופיה ורב נחמן מתיר לכתחלה כו' והוה מצי לשנויי דמיירי בשלא קרעו כלל אלא דעדיפא מפני וא"ת היכי מייתי סייעתא מהך ברייתא ללישנא קמא דרב והא רב איירי אפילו בקדרה בהדי בשר וברייתא איירי בקדרה בלא בשר כדפרישית ויש לומר משום דלישנא בתרא דרב קאמר אינו עובר עליו ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר והך ברייתא אריא מיהא בלא בשר ומשום דפליגא אלישנא בתרא קאמר תניא כלישנא קמא והשתא רב נחמן כלישנא קמא דתניא כוותיה והילכתא כוותיה ולמאי דפרישית דמתניתין איירי נמי בקדרה בהדי בשר משום דקתני סתמא א"כ רישא דברייתא דקתני נמי הכחל קורעו ומוציא את חלבו הוי נמי אפילו בהדי בשר ולא הוי דומיא דלב קורעו לא קרעו קורעו לאחר בישולו דלא איירי בהדי בשר דאי בהדי בשר נעשה הבשר נבלה וחוזר ואוסר את הלב דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא דפסחים (דף עד:) לפירוש ר"ת*: **איכא** תנא דאתנייה לרב כחל אחוייה ליה לרב יצחק בר אבודימי. וכן בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פז.) איכא תנא דאתנייה לרב מידות אחוי ליה רב יצחק בר אבודימי והקשה רבינו שמואל דהא רב יצחק בר אבודימי היה רבו של רבא כדאמר בריש יבמות (דף ג.) ובריש פ' אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו.) אמר רבא א"ל רב יצחק בר אבודימי אתיא הנה הנה וכו' ואיך יתכן דרב יצחק בר אבודימי שהיה רבו של רב שהיה חי עד רבא והלא ביום שמת רב יהודה שהיה תלמידו של רב נולד רבא* וגרס התם רבינו שמואל איכא תנא דאתנייה רב מדות וקשה לר"ת דהכא בשמעתין אין שייך לומר כן דקאמר אני לא שניתי לו ומיהו יש לפרש לו כמו ממנו *כמו (ב"מ דף לג.) תלמיד ורבו צריך לו אבל הא דקאמר ומתוך פלפולו של רבי חייא שנה לו כחל סתם לא אתי שפיר והר"ת דשנים היו אחד היה בימי רבינו הקדוש דאמרינן פרק כירה (שבת דף מג:) דאמר רב יצחק בר אבודימי פעם אחת נכנסתי אחר רבי לבית המרחץ ואותו יכול להיות שהיה רבו של רב וקשה קצת דהא רב יצחק בר אבודימי דהמוכר את הספינה היה רבו של רב היכי קאמר לרבי אלעזר התם הא איתמר עלה אמר ר' אבהו אמר ר' יוחנן והלא ר' יוחנן שהיה רבו של ר' אבהו היה קורא לרב רבינו כדאמרינן *באלו טרפות (לעיל דף נד)*: **דאתנייה** לרב כחל. פי' בקונטרס יש כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוה שמיע ליה לר' אלעזר ונראה דלא קאי אהנהו לישני דלעיל אלא שמע שהיה רב אוסר כחל ואפילו בקריעת שתי וערב כדאמרינן בסמוך בסורא לא אכלי כחלי אע"ג דמתניתין שריא ליה בקריעה והיה תמיה ר"א והשיב לו רבי יצחק בר אבודימי דרב בקעה מצא וגדר בה גדר ורב יוסף קאמר דכחל מניקה שנה לו דאסור אפילו בקריעה ומתניתין כשאינה מניקה ור' חייא שנה לו כחל סתם והיה סבור שיבין רב מעצמו ולא הבין וטעה בדבריו והיה סבור שמכח שום ברייתא היה בא לחלוק על משנתנו לאסור כל כחל אפילו בקריעה ואנן דאכלינן כחלי אפילו של מניקה בקריעה סמכינן אלישנא דרב בקעה מצא ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה וגם אעובדא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאייתו קמייהו תבשיל דכחלי ואכל רב יצחק ומסתמא של מניקה היה מדלא רצה רבין לאכול ורב יצחק עיקר מדאמר אביי רבין תיכלא אמאי לא אכל וגם מעובדא דרמי בר תמרי דנקטינהו לכולהו כחלי ואפילו של מניקה ואכל:

טלית

סז א מיי' פי"ט מהל' מאכלות אסורות הל' יד סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' קכג סעיף יד:

סח ב מיי' פ"ה מהל' גזילה הל' ד ופי"ג הל' טז סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסא סעיף ב ג וסי' רס סעיף א:

סט ג מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' יג סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לח סעיף א [וברב אלפס הל' תפילין דף עה]:

[לעיל יח: פסחים ב.]

[לקמן קלו. מנחות מד.]

[לעיל קח. ד"ה חלב]

[ועי' תוס' מנחות לג. סד"ה רב חסדא]

[ועי' תוס' חגיגה יח: ד"ה דאמר ותוס' יבמות ג. ד"ה דאמר ותוס' כתובות ט. ד"ה אמר ותוס' ב"ב פז. ד"ה מכאן ותוס' מנחות לג. ד"ה רב חסדא]

שייך לעיל

[ב"ב פז.]

[עירובין ו. ק:]

[פסחים ע: ע"ש]

[שבת לז: ביצה כט:]

[במנחות כט: איתא רמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דקולי]

פי' למחי עשבים שקראים חילפי והם קמשונים שצומחין בכרמים כלומר שנים שיו מזמן רב. רש"ל בשם הערוך

[עי' בפרש"י דהכא אכן תוס' כתובות קד. ד"ה ומנא כתבו שטעם לפי שאין יכולין ליזהר היטב]

[קדושין עב:]

[שם לא מצאתי אולי צ"ל בגיד הנשה דף נט:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בדף הקודם) שהוא וכו' א"ל ר"א לשמעיה קרע:

רבינו גרשום

בקעה מצא וגדר בה גדר. כלומר עמי הארץ מצא שהיו מקילין בבשר בחלב והחמיר להן: לטטלפוש ריבעא דבשרא. כלומר ליטרא דבשרא: אני כחל מניקת שניתי לו. דאסיר דמלא חלב: אבין תכלא. כלומר אמאי קרי ליה אבין תכלא שמתו בניו ובשביל עגמת נפש היו קורין אותו תכלא: מרי דעובדא הוה. כלומר אדם גדול היה: מבי נשא. מבית אביה: ובאתריה דרב אכלי כחלי. דהוא סבר אינו עובר עליו ומותר והאי דקאמרינן דרב סבר אינו עובר עליו ואסור בקעה מצא וגדר בה גדר: לאחר י"ב חדש הוו. כלומר לאחר י"ב חדש חשובין כעץ: דקדיח בהו חילפי. כלומר צמחו עליו עשבים דשמייהו אורטייש: חויה. דלית ליה חוטי ציצית: פטורה מן הציצית כל ל' יום. כלומר בתוך ל' יום אבל אם שאלה יותר מל' יום חייבת בציצית:

אין

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ד סמג עשין כו טוש"ע א"ח סי' יד סעיף ג [וברב אלפס הלכות ציצית דף עח.]:

עא ב מיי' פ"ב מהל' ממרים הל' טו:

עב ג מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ז ועי' במ"מ ובכ"מ שהאריך סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' עג סעיף א:

טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית אדהכי אייתוה להההוא גברא דלא הוה מוקר אבוה ואמיה כפתוהו אמר להו שבקוהו דתניא כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין שלמטה מוזהרין עליה אמר ליה חזינא לך דחריפת טובא אמר ליה אי הוית באתריה דרב יהודה אחוינא לך חורפאי אמר ליה אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה כי סליק אשכחיה לרב זריקא אמר ליה אנא שלקי ליה לרבי אמי ואכל כי אתא לגביה אמר ליה למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי כי קמבעיא לי למיסר חבירתה מ"ש למיסר נפשה דלא מיבעיא לך דתנן אינה נאסרת למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת אמר ליה דילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום

רש"י

כפתוהו. על העמוד להלקותו כדתניא (כתובות דף פו.) בד"א דארבעים והו לא במצות לא תעשה שכבר נעשית העבירה *אבל מצות עשה שלפניו ואינו רוצה לקיימה כגון אומרין לו עשה סוכה ואינו עושה עשה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו: שמתן שכרה בצדה. למען יאריכון ימיך (שמות כ) לכך פירש מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו עונשו שלא תטול שכר זה: כבדא מה אתם נוהגין בו. מותר לבשל בקדרה או אסור מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: כי סליק. רב ספרא: אשכחיה לרבי זריקא. ובעא מיניה: אמר ליה. ר' זריקא: אנא שלקי לר' אמי ואכל. בשלתי לו הכבד ואכלו: כי אתא. רב ספרא: לגביה. דאביי סיפר לו מה ששמע: א"ל. אביי: למיסר נפשה. שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרת: לא מיבעיא לי. דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה: כי קמיבעיא לי למיסר חבירתה. אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמו: דתנן הכבד [אוסרת] ואינה נאסרת. כלומר מדפשוט לך בדידה דשריא אלמא שמיעא לך הא מתני' אם כן למיסר נמי חבירתה לא תיבעי לך דהא הך משנה גופה תנן בה דאוסרת ובסדר זרעים היא: אמר ליה דלמא ההיא בכבדא דאיסורא. כגון דטרפה: ומשום

תרומות פ"י מי"א

תוספות

טלית שאולה פטורה כל שלשים יום כו'. מדאורייתא פטורה לעולם כדקאמר בראשית הגז (לקמן דף קלז.) כסותך ולא של אחרים אלא לפי שנראית כשלו חייבוהו חכמים משלשים יום ואילך דאין דרך לשאול יותר משלשים יום ומכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה שלשים יום כמו הלואה דאמרינן במכות (דף ג:) המלוה את חבירו סתם אין רשאי לתובעו פחות משלשים יום ונראה דאין ראיה מזה דה"נ אמרינן בהתכלת (מנחות דף מד.) השוכר בית בחוצה לארץ כל שלשים יום פטור מן המזוזה אע"ג דסתם שכירות לא הויא שלשים יום ולענין ברכה נראה שאין לברך על השאולה אע"פ שאומר ר"ת *דנשים מברכות אסוכה אע"ג דפטורות דהוי אינה מצווה ועושה מדאשכחן *רב יוסף דאמר מאן דאמר לי הלכה כרבי יהודה דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן ואם לא היה יכול לברך כל הברכות לא היה שמח בדבר מ"מ לא דמי לטלית שאולה דהתם אדם אחר היה חייב שאינו סומא או שאינה אשה אבל הכא כל אדם פטור כשאינו שלו ואעפ"כ המברך לא הפסיד וי"מ דאם היא של כלאים כגון תכלת דאסורה כיון דפטורה מדאורייתא ואומר ר"ת דאין לחוש מדאמרינן בריש התכלת (מנחות דף מ:) ותכלת אין בה משום כלאים ואפילו בטלית פטורה ומסיק כגון שהטיל למוטלת פירוש טלית שיש בה ציצית כבר ולא בעי למימר כגון שאחר כך הסיר הראשונים וקמ"ל דלא הויא פסולה משום תעשה ולא מן העשוי דאם כן למה ליה למימר אין בה משום כלאים לימא הטיל למוטלת כשרה אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל ענינים בין להתעטף בין להציע תחתיו בין לו בין לחבירו בין לאשתו בין ביום בין בלילה דלגמרי שרא ביה כלאים והא דאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:) גזירה משום כסות לילה לא כמו שפירש בקונטרס *שמא יתכסה בה בלילה אלא גזירה משום כסות המיוחד ללילה דלא אשתרי בה כלאים כלל דאימעיט מודאיתם ור' אלעזר ממי"ן הקשה לו דאמר בריש ערכין (דף ג:) הכל חייבים בציצית כהנים לוים וישראלים ומפרש דכהנים אצטריך ליה דסלקא דעתך אמינא הואיל ואשתרי כלאים גבייהו לא ליחייבו קמ"ל נהי דאישתרי בעידן עבודה שלא בעידן עבודה לא אישתרי ולא אמרינן דאישתרי בכל ענין ואומר ר"ת דהתם נמי אישתרו בכל ענין אפילו שלא בעידן עבודה כדאמרינן בפרק בא לו (יומא דף סט.) גבי בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם או לא ת"ש לא היו ישנים בבגדי כהונה שינה הוא דלא הא לובי מהלכי ועוד תניא התם גבי בגדי כהונה דלצאת בהם במדינה אסור פירוש משום איסור הקדש ובמקדש מותר בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה *והא דקאמר נהי דאשתרו בשעת עבודה כלומר בגדים שלובשים בשעת עבודה שלא בשעת עבודה פירוש בגדי חול מי אישתרו בכלאים ומיהו משמע התם דלא שרו אלא דרך לבישה דבעי למידק התם דניתנו ליהנות בהם מדקתני פושטים אותם ומקפלים ומניחין אותם תחת ראשיהם ודחי לא תימא תחת ראשיהם אלא אימא כנגד ראשיהם וה"נ מסתברא דאי ס"ד תחת ראשיהם נהי דנתנו ליהנות בהם תיפוק ליה משום כלאים ולפי זה בטלית שאולה היה אסור להציעו תחתיו ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית שכל עיקר לבישתה לצורך הנאתו ובין בגדי כהונה שעיקר לבישתן לצורך עבודה:

כל מצות עשה שמתן שכרה כו'. וא"ת והרי צדקה דכתיב פתוח תפתח את ידך וגו' כי בגלל הדבר הזה יברכך וגו' (דברים טו) ואמרינן בפ"ק דב"ב (דף ח:) דרבא אכפייה לרב נתן בר אמי ואפיק מיניה ארבע מאות זוזי לצדקה ואומר ר"ת דאכפייה היינו בדברים כדאשכחן פ' נערה בכתובות (דף נג.) אכפייה ועל ועוד דבצדקה נמי איכא לאו לא תקפוץ ולא תאמץ (דברים טו)*:

כבדא מה אתון ביה. אומר ר"ת דכולה הך שמעתא איירי בכבד שלא נמלח דאי בתר מליחה ושהייה במלח פשיטא דשרי לבשלה בהדי בשר שעל ידי מליחה יצא כל הדם שכך נוהגין העולם לבשל אחר צלייה והוא הדין דשרי אחר מליחה דשיעור מליחה פי' בה"ג דהוי כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי ופולט על ידי מליחה כמו שפולט על ידי צלייה *אבל בלא מליחה מיבעיא ליה אי שרי לבשל עם בשר דשמא דם הכבד אע"פ שפירש מותר אע"פ שדם שאר האברים שפירש אסור כדאמרינן בפ' קמא דכריתות (דף ד:) חד לדם האברים ולכך אמרינן לקמן (דף קיג.) דאין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב דם שבכבד שמא שרי דהא כל הכבד דם הוא ושרייה רחמנא כדאמר לעיל (דף קט:) שרא לן כבדא ונראה דמדאורייתא פשיטא ליה דדם הכבד מותר אף על פי שפירש משום דכולו דם הוא כדפירשתי מדלא חשיב *פרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) דם הכבד *דקתני דם הטחול ודם הלב ודם הכליות ודם האברים הרי אלו בלא תעשה אלא מדרבנן מבעיא ליה ואפילו לאסור מדרבנן דם היוצא ממנו על ידי מליחה לפי שהוא בעין גזירה אטו שאר דם כי היכי דגזרינן בדם מהלכי שתים דאמרינן (שם דף כא:) שבין השינים מוצצו שעל הככר גוררו מ"מ מיבעיא ליה בבשול לפי שאינו ניכר הדם כלל ולכך יהא מותר ולא נגזור בשול בשר אחר בלא מליחה אטו בשול כבד ועוד יש לומר בע"א דבלא מליחה פשיטא לאסור ועל ידי מליחה הוא דמבעיא ליה כיון שיש בכבד רוב דם שמא אינו יוצא כולו על ידי מליחה או שמא יוצא ומיהו קשה קצת דקאמר בסמוך למיסר חבירתה נמי לא תבעי לך דתנן הכבד אוסרת הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה ולפירוש רבינו תם ניחא וי"ל דמשמע ליה דמיירי אחר מליחה כמו שדרך לבשל בשר ולקמן (דף קיא.) גבי בר שבא דאייתו לקמיה כבדא שליקא ולא אכל לפירוש ר"ת צריך לומר דיודע היה שלא נמלחה הכבד והא נמי דפשיט מההוא דקריבי קיא בקופיה יודע היה שלא נמלחה הכבד אף על פי שנ"ל כי הריאה והלב שהיו עם הכבד נמלחו ואין לתמוה על זה דכמה דברים היו עושין כדי להראות הלכה לתלמידים אי נמי כל שלשתן נמלחו אלא דלכבד לא מהניא מליחה אלא בקריעה שתי וערב ותוכיה לתחת כדקאמר בסמוך ולקמן (שם) נמי דקאמר אבל *לטחול שומנא בעלמא הוא ומייתי מדשמואל דעבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דהקזה היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו דבמליחה כבדא נמי שרי א"כ התם קאי אקריעה שתי וערב הני מילי כבדא אבל טחלה לא בעי קריעה כי הא דשמואל כו' ויודעין היו דמטחול שלם עבדי ליה ורב אלפס כתב שמנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד אפילו אחר מליחה בלא צלייה:

דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא כו'. משנה היא במסכת תרומות (פ"י מי"א) ותימה רב ספרא מעיקרא מאי סבר שלא הביא לו המשנה כמו שמביאה לבסוף דבשלמא גם מתחלה היה יודע דמשניות *אפילו דזרעים ודטהרות היו שגורות בפיהם כדפי' בפרק תולין (שבת דף קלח:) גבי עתידה תורה שתשתכח מישראל הא נמי מתניתין היא הסרן שנמצא בתנור הפת שבתוכו שניה מפני שהתנור תחלה ויש לומר דגם בתחלה היה יודע המשנה אבל היה סבור שאביי הוה מסופק בשלוקה אם נאסרת או אינה נאסרת כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך והיה מסופק היאך הלכה ועל כן הביא לו ראיה מר' זריקא ור' *אסי שלקו ליה ואכיל והשיב לו אביי דלמיסר נפשה לא קמיבעיא ליה דאינה נאסרת כת"ק דרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה וכסתם מתניתין דתרומות והשיב לו למה אין פשוט לך מתוך אותה משנה עצמה שאתה למד ממנה שאינה נאסרת אפילו בשליקה *שאפילו בבישול אוסרת חבירתה:

[קדושין לא.]

גליון הש"ס

גמ' מ"ש למיסר נפשה. כעין זה לעיל דף יב ע"ב: רש"י ד"ה כפתוהו וכו' אבל מצות עשה. עי' ברא"ם פרשת יתרו י"ח פסוק כ': תוס' ד"ה טלית וכו' דנשים מברכות. עי' בהגהות אשר"י פ"ג דסוכה סי' לד:

[עי' היטב בפי' רש"י שלפנינו שם כה: ד"ה ולאיתו וכו']

[ועי' תוס' מנחות מ: ד"ה תכלת]

[ועי' תוס' כתובות מט: ותוס' ב"ב ח. ד"ה אכפייה]

נ"ל אלא מפרש

[נ"ל בפרק]

[נ"ל כדקתני]

נ"ל טחלה

[ועי' תוס' ב"מ קיד: ד"ה ס"ג]

[נ"ל אמי]

נ"ל ואפילו

רבינו גרשום

אין ב"ד שלמטה מוזהרין עליה. כלומר וזו מתן שכרה בצידה למען יאריכון: דלמא התם בכבדא דאיסורא. לרב ספרא לא מיירי באינה נאסרת אלא הכי קאמר ליה לר' זירא דלמא מה דאמר אוסרת בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית:

עג א ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' עג סעיף ב:
עד ג טוש"ע שם סעיף א:
עה ד מיי' שם הל' ע וסמג שם טוש"ע י"ד סי' עד:
עו ה מיי' שם הלכה ח טוש"ע י"ד סי' עג סעיף ד וסי' ל סעיף ד:

ומשום שמנוניתא משום דמא מאי כי הדר סליק אשכחיה לר' זריקא אמר ליה האי נמי לא תבעי לך דאנא וינאי בריה דרבי אמי איקלען לבי יהודה בריה דר' שמעון בן פזי וקריבו לן קניא בקופיה ואכלנא מתקיף לה רב אשי ואיתימא ר' שמואל מזרוקיא ודלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה אי נמי *מיחלט הוה חליט ליה מעיקרא כי הא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין וסבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלא אסיר אמר ליה אי חלא אסיר איהו נמי אסיר כי היכי דפליט הדר בלע רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל אמרו ליה בר בי רב דלגיו לא אכיל ומנו רב בר שבא אמר להו רב נחמן גאמו לשבא כתנאי ר' אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן בהיקה אומר מתובלת אוסרת ונאסרת א] שלוקה אוסרת ונאסרת *רבה בר רב הונא אקלע לבי רבה בר רב נחמן אייתי לקמיה תלת סאוי טחאי אמר להו מי הוה ידעיתו דאתינא אמרו ליה מי עדיפת לן מינה דכתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת עונג אדהכי אישכח ההוא כבדא דהוה בה סמפונא דבליעא דמא אמר להו אמאי עבדיתו הכי אמרו ליה אלא היכי נעביד אמר להו קרעו שתי וערב וחיתוכא לתחת וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא כי הא *דשמואל עבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דעביד מלתא אתמר כבדא עילוי בשרא שרי דמא *משרק שריק כחלא עילוי בשרא אסור מאי טעמא חלב סרוכי מסריך רב דימי מנהרדעא מתני אפכא כחלא עילוי בשרא שרי מ"ט חלב שחוטה דרבנן כבדא עילוי בשרא אסור דם דאורייתא דרש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא תותי בשרא שרי עילוי בשרא דיעבד אין לכתחלה לא רב אשי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה חזייה לבריה דרמי בר אבא דקא שפיד

רש"י

ומשום שמנונית. קאמר דאוסרת את המתבשל עמה לפי שבולע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם טרפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מינה דכשרה מיבעיא לי אי אסיר אחריני אי לא דאיכא למימר דמא דהיתירא הוא שהרי תורה אור עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא לי מאי: קניא בקופיה. הקנה עם כל המחובר לו הריאה והלב וכבד וכולן נתבשלו יחד: דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה. וסימפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך קנה הגדול של ריאה ויוצא דם דרך אללו חוץ לקדרה: אי נמי חליט הוה מעיקרא. ונתבשל דמו בתוכו כדי שלא יפלוט עוד כשיבשלנו עם האחר ודמו המובלע בתוכו מותר כל זמן שלא יצא: חלטי ליה בחלא. לומתו בחומץ שהחומץ לומתו אשטרוינ"ט ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי ליה עם בשר אחר: חלא אסיר. אותו חומץ שנלמת בו אסור דקסבר מוציא מקצת מן הדם: כי היכי דפליט הדר בלע. מאותו חומץ עצמו דכיון שנלמת ואינו טרוד לפלוט חוזר ובולע: אמרו ליה בר בי רב דלגיו לא אכיל. אמרו לו לרב נחמן תלמיד שנתארח אצלך אינו אוכל מה שהביאו לפניו: גאמו לשבא. הגמיאהו והלעיטוהו לשבא על כרחו על שם אביו קראו: מתובלת. התבלין מרככין אותה: שלוקה. הרבה מאד: נאסרת. לפי שלאחר שגמרה פליטתה חוזרת ובולעת: תלת סאוי טחאי. שלש סאין פת נקיה פניה טוחין בשמן ודבש: מי עדיפת לן מינה. יום השבת היה: אמאי עבדיתו הכי. אע"פ שדם הנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא: וחתוכא לתחת. חתוכו למטה כשנתנוהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא: והני מילי. דבעי קריעה בכבדא מפני שדם כנוס לתוכו אבל טחלא אין בו דם ואפילו לקדרה שרי: כי עביד מילתא. הקזה: כבדא עילוי בשרא. בתנור היו צולין כל צלי שלהן ותודו של שפוד תלוי למטה וכשהכבד נתון תחלה ואחר כך הבשר נמצא הכבד עליון כשתולין אותו: דמא משרק שריק. אע"פ שזב מן הכבד על הבשר אין בכך כלום לפי שהדם ע"י צלי אינו נוח ליבלע אלא מחליק ונופל: מסרך סריך. נדבק ונבלע: הלכתא כו'. ולדידן אסור לגמרי לכתחלה לפי ששפודים שלנו אינן תלויין אלא שוכבות ופעמים שמרים זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חברו עליון הלכך בין שהכבד לצד הראש ובין שהוא לצד הזנב אסור:

[שבת קיט.] [שם קכט.] [נ"ל משריג שריג עיין ערך שרג כ']

תוספות

כי הא דרב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין. וא"ת ותפשוט מינה דאסור מדהוו צריכי למחלטיה וי"ל דלדידהו נמי הוה מספקא להו ולכך היו מחמירין ודוקא לבשל עם הבשר הוו חלטי ליה שלא תאסור הבשר אבל בפני עצמה אינה נאסרת:

רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן אייתו ליה כבדא שליקא ולא אכל. צריך לומר שלא היה נחלט ברותחין ולפי שלא היה בשר אחר עמו לא הוצרכו לחלטו אע"פ שפולט דם ואוסר הרוטב והכלים מזה לא היו חוששין כיון שהכבד עצמו מותר שאין לומר שנחלט וע"י כן היה רב נחמן מתירו אבל אם לא נחלט היה אוסרו ובר שבא היה סבור דחליטה אינה מועלת א"כ לא מייתי שפיר כתנאי דתנאים לא נחלקו בזה:

והתוכיה לתחת. לבשלו בקדרה אחר צלייתו או מליחתו איירי דאי לאוכלו צלי למה לי התוכה דמה שפולט שריק ונופל ב] *דמה שלא נפלט הוי דם האברים שלא פירש ושרי (א) פ' דם שחיטה *(כריתות דף כא) ואי משום דם סמפונות הכבד צריך קריעה אף צלי דהוי בכרת אע"פ שלא פירש א"כ בטחול נמי אי איכא סמפונות למה לא יצטרך קריעה ועוד דסברא הוא דאין בטחול סמפונות וא"כ מה בא להשמיענו אבל דטחלא לא וכה"ג כתב האי מאן דמצלי כבדא בשלומיה צריך לחתוכיה מ"ט דאזיל דמא ומכנים בסמפונות והיכא דלא קרעיה לקרעיה לאחר בשולו ומותך ויצא דם הכנס בסמפונות ולא חיישינן שמא דם הסמפונות חזר ונבלע בכבד דהא מסקינן בכיצד צולין (פסחים דף עד:) דכבולעו כך פולטו:

אבל טחלא שומנא בעלמא הוא. היינו דוקא גוף הטחול הוא שומן אבל דם היוצא ממנו אסור כדתניא פ' דם שחיטה (כריתות דף כא:):

כבדא עילוי בשרא א] אסור. לכתחלה אסור לכ"ע אע"ג דבשרא עילוי בשרא שרי אפי' למאן דלית ליה בפרק כיצד צולין (פסחים דף עד:) כבולעו כך פולטו משום דדם מישרק שריק בכבד שיש בו רוב דם שאינו יכול לצאת ע"י מליחה כמו בשאר בשר כדמשמע כוליה שמעתין לא שריק שפיר ולפירוש ר"ת לא ניחא כולי האי דבכולה שמעתין לא נסתפק בדם הכבד כ"א להקל ולהתיר בלא מליחה ולא להחמיר ואע"פ שדברנו לעיל שאינה בולעת מחמת שטרודה לפלוט לעולם מ"מ עיקר השמועה אינה מדבר זה ולכאורה משמע במאותו טעם שדברנו בכא השמועה הוא בא לאסור כבדא עילוי בישרא ומיהו י"ל דקאי אמאי דאמרינן מקמי הך מילתא הני מילי כבדא שיש בו רוב דם אבל טחלא שומנא בעלמא הוא:

דמא משרק שריק. וא"ת למה לי האי טעמא תיפוק ליה דכבולעו כך פולטו וכ"ת דאצטריך להתיר אפילו למאן דלית ליה בכיצד צולין (גז"ש) כבולעו כך פולטו אכתי קשה דמסקינן התם דמולייתא שריא אפילו לכתחלה מהאי טעמא והכא פסקינן דאסור לכתחלה לכולי עלמא ואי משום דפעמים נגלה הבשר שלמטה מן הכבד תחלה והכבד עדיין פולטת ונופל על הבשר וכשמסירין הבשר הרי בלע ולא היה לו שהות לפלוט א"כ בשרא עלוי בשרא נמי ליתסר מהאי טעמא כשהתחתון נגלה קודם ומסירין אותו מן השפוד ויש לומר דכבד שיש בו שפע דם לא אמרינן כבולעו כך פולטו והא דאמרינן בכיצד צולין (גז"ש) דלב קורעו אחר בישולו משום דכבולעו כך פולטו אע"פ שיש בו שפע דם ג] הלב מתבשל ומתייבש במקומו בחלל הלב:

דם דאורייתא. אע"ג דאמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דם שבשלו אינו עובר עליו מ"מ תחלה כשנפלט עד שלא נתבשל היה דאורייתא אבל חלב שחוטה תחלתו דרבנן ומיהו קשה לפי מה שפירש *הקונטרס לעיל* דדם כבד אפילו פירש לאו דאורייתא מדלא חשיב ליה בפרק דם שחיטה (כריתות דף כא:) בהדי לב וטחול וכליות: [דף קי: ד"ה כבדא]

תותי בשרא שרי. וא"ת כחל היאך מותר תותי בשרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל ואי בקרעו שתי וערב וטחו בכותל א"כ עילוי בשרא נמי ליששרי דהא מותר לבשלו עם הבשר בקדרה וי"ל דהכא גרע טפי דאע"פ שקרעו עדיין נוטף החלב מן הכחל על הבשר וניכר שהוא בעין ויש ללמוד מכאן היתר פשוט דהיכא דקרעו שתי וערב וטחו בכותל דמותר לבשלו עם בשר בקדרה כדברי ר"ת ולא מלינו בקונט' שחולק עליו בזה דהא בהדיא שרי הכא תותי בשרא אע"פ ששמנונית הבשר על הכחל ומה שנזהרים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג של הכל הוא דאפי' בשפוד אחד שרינן הכא לכתחלה כשהכחל למטה ואפי' עילוי בשרא לכתחלה הוא דאסור מטעם דפרישת אבל בדיעבד שרי:

מליה

[נ"ל ומה]

[ליתא שם ועיין תוס' לעיל יז. ד"ה ונסכין]

שיטה מקובצת

א] שלוקה אוסרת ונאסרת. נ"ב עי' תוס' זבחים דף צ' ע"ב:
ב] דמה שפולט שריק ונופל ומה שלא נפלט הוי דם האברים שלא פירש ושרי ואפי' מצות פרוש אין בו כדאמרי' פ' דם שחיטה ואי:
ג] אע"פ שיש בו שפע דם דם הלב מתבשל:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והתוכיה וכו' ושרי כדאמרי' פ' דם שחיטה:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כבדא עילוי בשרא שרי וכו' כנ"ל:

רבינו גרשום

קריבו ליה קניא בקופיה ואכלן. כלומר קריבו ליה הכבד עם הריאה והקיבה והלב דנשלק כמו שהוא ואכלן ש"מ דאינה נאסרת: דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה. כלומר שהדם פלט חוץ לקדרה: אי נמי מחלט הוה חליט מעיקרא. כלומר חלטי ליה בחלא מעיקרא דשלקי ליה דנפק כולי דמא מעיקרא דשלקי לה: חלא אסיר. כלומר דפליט דמא בחלא: גמעוה לשבא. כלומר אכלוה בעל כרחיה: מתובלת אוסרת ונאסרת. כלומר דמחמת תבלין יש בה סדקין ובולעת פתיי. מיני מאכל: דמא משריק שריק. כלומר הדם של כבד משלשל למטה ואינו זב לבשר שקרוב לו: חלבא מסריך סריך. כלומר אינו זב למטה אלא סריך למעלה ונכנס לבשר ובולע הבשר:

שפיד כבדא עילוי בשרא אמר כמה יהיר האי מרבנן אימר דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור ואי איכא בי דוגי בשרא עילוי כבדא נמי אסיר ומ"ש מדמא דבשרא דמא דבשרא שכן דמא דכבדא קפי אמר רב נחמן אמר שמואל א] *סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח *צונן אמרי לה (א) בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה אמר רב יהודה אמר שמואל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה *דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל כי אתא רבין א"ר יוחנן מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל אמר אביי הא דרבין ליתא דההיא פינכא דהוה בי ר' אמי דמלח ביה בשרא ותבריה מכדי רבי אמי תלמיד דר' יוחנן הוה מאי טעמא תבריה לאו משום דשמיעא ליה מיניה דר' יוחנן דאמר מליח הרי הוא כרותח *יתיב רב כהנא אחוה דרב יהודה קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וצנון שחתכו בסכין מותר לאכלו בכותח מאי טעמא אמר אביי האי היתרא בלע והאי איסורא בלע א"ל רבא כי בלע היתרא מאי הוי סוף סוף האי היתרא דאתי לידי איסורא הוא דאיסורא קאכיל אלא אמר רבא האי אפשר למטעמיה והאי לא אפשר למטעמיה א"ל רב פפא לרבא וליטעמיה קפילא ארמאה מי לא *תנן *קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנותן טעם בשל בה תרומה לא יבשל בה חולין ואם בשל בנותן טעם ואמרינן *בשלמא תרומה טעים לה כהן אלא בשר בחלב מאן טעים לה *ואמר לן ליטעמיה קפילא ה"נ ליטעמיה קפילא ה"נ כי קאמינא דליכא קפילא: איתמר דגים שעלו בקערה רב אמר אסור לאכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח רב אמר אסור נותן טעם הוא ושמואל אמר מותר נותן טעם בר נ"ט הוא והא דרב *לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה חש בעיניו עבדו ליה שייפא בצעא בתר הכי רמו ליה בשולא בגווה טעים ליה טעמא דשייפא אמר יהיב טעמא כולי האי ולא היא שאני התם דמפיש מררה טפי רבי אלעזר הוה קאים קמיה דמר שמואל איתו לקמיה דגים שעלו בקערה וקא אכיל בכותח יהיב ליה ולא אכל א"ל *לרבך יהיבי ליה ואכל ואת לא אכלת אתא לקמיה דרב א"ל הדר ביה מר משמעתיה א"ל *חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי (ב) ולא סבירא לי רב הונא ורב חייא בר אשי הוו יתבי חד בהאי גיסא דמברא דסורא וחד בהאי גיסא דמברא למר *איתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכותח למר איתו ליה תאנים וענבים בתוך הסעודה ואכל ולא בריך מר א"ל לחבריה *יתמא עבד רבך הכי ומר א"ל לחבריה יתמא עבד רבך הכי מר א"ל לחבריה אנא כשמואל סבירא לי ומר א"ל לחבריה אנא כר' חייא סבירא לי *דתני ר' חייא *פת פוטרת כל מיני מאכל *יין פוטר כל מיני משקין אמר חזקיה משום אביי הלכתא *דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח *צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח וה"מ צנון

דאגב

תוספות

מליח אינו כרותח. והא דתניא (לקמן דף קיג.) דטמא מליח וטהור תפל אסור הייט בדגים דלפו קרמייהו : **אמר** אביי האי היתרא בלע כו'. *לא ר"ל משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם כמו דגים שעלו בקערה דאביי לטעמיה דחשיב ליה חד טעמא משום חורפיה דצנון ואע"ג דלקמן אסר אביי אליבא דרב כהנא קאמר לה : **ולא** היא שאני התם דנפיש מררייה. כלומר מכאן אין להוכיח אבל הוא בפירוש אמרה כדמוכח בסמוך : **אבא** בר אבא. אבוה דשמואל הוה כדאמרינן בפרק מי שמתו (ברכות דף יח:) : **כרבי** חייא בר אבא ס"ל. אין הלכה כן אלא כדפסקינן בפרק כילד מברכין (שם דף מא:) :

הלכתא דגים שעלו בקערה. של בשר מותר לאוכלן בכותח אם הקערה והדגים צוננים לא איצטריך לפסוק דליכא מאן דפליג אלא כשאחד מהן רותח דבין עלאה גבר בין תתאה גבר קליפה מיהא בעי כדאמרי' בפ' כילד צולין (פסחים דף עו.) אדמיקר ליה בלע. בשם רש"י ב] פי' ריב"ן חתנו דוקא עלו שרו אבל נתבשלו אסור דכחד טעמא חשיב ובא מעשה לפניו בביצים שנתבשלו בקדרה של חלב ואסר לעשות מהם מולייתא של בשר ויש להביא ראיה לדבריו מצנון שחתכו בסכין דאסור לאוכלו בכותח משום דאגב חורפיה בלע טפי וחשיב כחד טעמא ונתבשלו לא גרע מצנון ומיהו לפירוש לשון אחר שפי' בקונט' דטעמא דאסור משום שהשומן קרוש על הסכין ואינו ניכר והוי טעם ראשון בצנון אין ראיה משם ומתוך לשון הקונט' משמע דאין חלוק בין עלו לנתבשלו דלעיל גבי נותן טעם בר נותן טעם פירש בקונטרס דאם היו מבושלים עם בשר ממש או לאכול חלב בקערה מודה שמואל לאסור דהוי נותן טעם ראשון משמע מתוך פירושו דמבושלים עם בשר הוא דאסור אבל מבושלים עם הקערה שרי

והא

רש"י

ספיד. טוען בשפוד ולא היה חש למה שהכבד יהיה עליון : בי דוגי. שנותנין כלי לקבל השומן כדרך שאנו עושין לאווזין והוא נקרא בי דוגי בלשון ארמי : בשרא עילוי כבדא נמי אסור. לפי שדם הכבד נוטף לתוך הבי דוגי ונמצא אוכלו : ומ"ש מדמא דבשרא. והרי אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ואנו אוכלין אותו : ומשני דמא דבשרא שכן. יורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים : קפי. צף למעלה כמו (מלכים ב ו) ויצף הברזל ומתרגמינן וקפא פרזלא. והלכות כחל כבר למדנו למעלה (לגבי) בעי קריעה שתי וערב ואם לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב וטחו בכותל : סכין ששחט בה. איידי דבית השחיטה רותח בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו : צונן. ואם חתך בה צונן : בעי הדחה. ההוא צונן : קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה דבר רותח. לפי שנבלע בה הדם ונותן טעם ראשון הוי כאיסור גמור : הא דרבין. דאמר רבי יוחנן מיקל ליתא : דההיא פינכא גרסינן. קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה : מכדי רבי אמי תלמיד דר' יוחנן כו'. אביי מסיק ליה למילתיה : וצנון שחתכו בסכין. אע"ג דאגב חורפיה דצנון איגר"ש בלע"ז הוא בולע משמנונית הסכין הקרוש עליו והוי האי צנון נתינת טעם ראשון שהרי בלע איסור ממש והוי כבשר: מותר לאכלו. לאותו צנון בכותח שיש בו נסיובי דחלבא כדמפרש טעמא דכיון שבלע מן השמנונית דהיתרא בלע : והאי איסורא בלע. קערה בלעה דם : סוף סוף האי היתירא לידי איסורא אתי. כשנותנו בכותח : האי. צנון אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח והאי מותר דקאמר כגון שטעמו בתחלה ולא היה בו טעם שמנונית : והאי. דם הקערה : לא אפשר למטעמיה. לפי שאסור הוא הלכך אין לו תקנה היתר : קפילא. נחתום עובד כוכבים : כי קאמינא. דאסור לאכול בה רותח בדליכא קפילא : דגים שעלו בקערה. מן הכלי כשהיו רותחין נתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר : אסור לאוכלן בכותח. לפי שהבשר נותן בהם טעם : נותן טעם בר נותן טעם הוא. אם היו מבושלים עם בשר ממש היה אסור לאוכלן בכותח אי נמי מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא על ידי נותן טעם ואינה כבשר : שייפא. משיחה מסממנים : בלעא. קערה : רמו בישולא. באותה קערה לאחר זמן : אמר יהיב טעמא. בקערה : כולי האי. שחוזר ונותן טעם בבישול ומאן דשמע סבר דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם נמי בעלמא : ולא היא. דגבי סממנים שאני דמרייהו מריר הם מאד : קאים קמיה. משמש לפניו בסעודה : לרבך. רב שלמדת ממנו שאסור : אבא בר אבא. אבוה דשמואל הוה וחסיד גדול היה : דליספי לי מידי דלא סבירא לי. לא היו דברים מעולם : בהך גיסא דמברא דסורא. שהיה הנהר מפסיקן : תאנים וענבים. לא אתו לניפתן וקיימא לן (ברכות דף מא:) דברים הבאים לאחר סעודה טעונין ברכה בין לפניהם ובין לאחריהם אפילו הביאן בתוך הסעודה דכיון דאינן ליפתן אין הפת פוטרתן : יתמא. בלא דעת:

קישות

רבינו גרשום

אסור לחתוך בה רותח: ואי איכא בי דוגי. כלי שמשימין תחת השפוד לקבל בו השומן אסור משום דמא דכבדא : ומ"ש מדמא דבשרא. כלומר שמשימין כלי תחת הבשר לקבל בו את השומן. דמא דבשרא שכן ולא מתערב בהדי שומן אלא שכן לתחת ומישרא כל השומן ולא יאכל דם אבל דמא דכבדא קפי ומתערב בהדי שומן ואסור : אסור לחתוך כו'. כלומר דמחמת דהוא רותח בולע הדם שבסכין: צונן אמרי לה בעי הדחה. הסכין : אסור לאכול בה רותח، כלומר דמחמת רתיחא בולע הדם שבקערה : שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח. כלומר מחמת מלח בלעת הקערה הדם : כבוש הרי הוא כמבושל לענין בישול עובדי כוכבים דאם עובד כוכבים כובש שלקות כאילו מבשלן : צנון שחתכו בסכין שחתך בה בשר מותר לאכול אותו צנון בכותח. מ"ט (אמר אביי האי היתירא בלע מאי) אמרי' קערה שמלח בה בשר אסור לאכול רותח דאמרי' מחמת מלח בלע קערה הדם והכא לענין סכין מקילין בצנון : אמר אביי האי היתירא בלע. כלומר סכין בלע רהיתירא הבשר שמותר לאכול אבל הקערה בלעה דם דאסור : סוף סוף איסור קא בלע אכיל. כלומר כי התך הצנון בסכין ויש בו טעם בשר דבלע צנון מחמת חורפיה כי אכיל ליה בכותח איסורא אכיל. האי אפשר למיטעמיה א) דאיטעמיה אוכל דם : קפילא. אופה : דגים שעלו בקערה. כלומר קערה שאוכלין בה תבשיל של בשר אסור לאוכלן בכותח בקערה יש בה נותן טעם בשר. נותן טעם בר נותן טעם הוא : שייפא. קילורית : בצעא. כלומר קערה : א"ל הדר ליה מר משמעתיה. דהוא היה בר אבא : אנא עבדי כשמואל. דאמר דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח:

אבל

א) נ"ל וכאי לא אפשר למטעמיה אי איכא דם.

עין משפט נר מצוה

עי' מסר"ס

עז א ב מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הל' כ סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סימן י סעיף ב :

עח ג מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע י"ד סי' כט סעיף טו :

עט ד מיי' פ"ד מהלכות ברכות הל' ו וע"ש סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' קעז סעיף א :

פ ה מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סי' קעד סעיף ב :

פא ו מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כג סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סימן צה סעיף א :

פב ז מיי' שם הל' כד סמג שם טוש"ע י"ד סי' ט סעיף א :

שיטה מקובצת

א] סכין ששחט בה. נ"ב עי' תוס' לעיל דף ח' ע"ב : ב] פי' ריב"ן חתנו. נ"ב עי' תוס' זבחים דף צ"ו ע"א :

[נ"ל תניא]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרי לה בעי הדחה וכו' לא בעי הדחה: (ב) שם דליספי לי מידי דלא סבירא :

[קדושין מד:]

[ע"ז יג:]

ברכות מא: ע"ש

מסורת הש"ס

[עי' תוס' לעיל ח: ד"ה והלכתא וכו' שהביאו אפרש"י דהכא]

פסחים עו. לעיל צז: [לקמן קיג. קיז.]

[ברכ' אלפס איתא יתיב רב כהנא וקאמר קערה וכו' אבל בה"ג איתא יתיב רב כהנא אחוריה דרב יהודה ויתיב ר"י קמיה דר"ה וקאמר]

[תוספתא דתרומות פ"ח] לעיל צז. זבחים צה:

[לעיל צז.]

נ"ל ואמרת

[ברכות מ. וש"נ]

[עי' בספר נחל שבע]

דאגב חורפיה בלע *אבל קישות גריר לבי פסקיה ואכיל [ב]קילחי דליפתא שרי [ג]דסילקא אסירי [ד]ואי פתך בהו דליפתא שפיר דמי בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא אמר ליה [ה]אסור דחלא מאי אמר ליה [ו]שרי ומאי שנא *לכי תיכול עלה כורא דמלחא מאי טעמא האי איתיה איסורא בעיניה והאי ליתיה איסורא בעיניה *ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא שרייה רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרי כי האי גוונא אי לאו רב חיננא בריה דרבא מפשרוניא קסבר *[ז]כי אמר שמואל מליח הרי הוא כרותח הני מילי היכא דאינו נאכל מחמת מלחו אבל האי כותחא הרי נאכל מחמת מלחו והני מילי [ח]חי אבל צלי בעי קליפה [ט]ואי אית ביה פילי כוליה אסור [י]ואי מתבל בתבלין כוליה אסור אמר רב נחמן אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה והני מילי דאסמיק והני מילי דאבריה והני מילי דאסמכיה אבל קלישתא לית לן בה שמואל שדי ליה לכלביה רב הונא יהיב ליה לשמעיה מה נפשך אי שרי לכולי עלמא שרי אי אסור לכולי עלמא אסור שאני רב הונא דאנינא דעתיה רבא [כ]אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר אמר רב נחמן אמר שמואל [ל]אין מניחין כלי תחת בשר עד שיכלה כל מראה אדמומית שבו מנא ידעינן מר זוטרא משמיה דרב פפא אמר משתעלה תימרתו מתקיף לה רב אשי ודלמא תתאה מטא עילאה לא מטא אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא אלא משדא ביה תרתי גללי מלחא ומשפייה

רש"י

קישות. מתוקה היא ואי"מ נבלע בתוכה אלא השמנונית לף. ועומד על מקום החתך הלכך גריר לבי פסקיה למקום חתך גורר מעט בסכין ואכיל אף בכותח הלכך דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם דשתם קערה מקנחין אותה משומן הקרוש עליה משום מיאוס אבל (א) לסכין פעמים שהשמנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותך בלפת הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע לפת: קלחי. קלחים: ליפתא. לפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו: דסילקא אסירי. לפי שנותן טעם בהן: ואי פתך בהו דליפתא. ערבן בעת התוכן שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם הימנו: כמכא. כותח מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר: דחלא מאי. דרך לתת חומץ לתוך התבשיל מי חיישינן שמא יפול מן הכותח בחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל: לכי תיכול. כשתמדוד לי עליה כור של מלח בשכרי אומר לך טעמו של דבר: האי. כותח הנופל במלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה וטעמא נמי לא יהיב כותח בחומץ: שרייה רב חיננא. אע"פ שהכותח מליח הוא: דאינו נאכל מחמת מלחו. אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו עד ששורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להגניע: נאכל מחמת מלחו הוא. כלומר נאכל במלחו הוא: קליפה. מלמעלה סביב: ואי אית ביה פילי. בקעים והוא צלי לא סגיא ליה בקליפה לפי שבולע דרך הנקבים וכולו אסור: ואי מתבל בתבלין. התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ונוח לבלוע וכשנפל לכותח היה נוח לבלוע ובלע: שחתך עליה בשר. כשהוא חותך מן הצלי: אסור לאכלה. מפני שהדם יוצא ונבלע בו: וה"מ דאסמיק. שהיה הבשר אדום שנקטרוד"א: והני מילי דאבריה. שנקב הדם את הככר כלומר עבר מצדו לצדו עד שנראה משני צדדין: הכי גרסינן והני מילי דאסמכיה. שהיה אותו מוהל היוצא מן הבשר עבה אבל צלול לאו דם הוא: שדי ליה לכלביה. להאי ככר: מה נפשך. דאיהו לא בעי למיכליה ולשמעיה ספי ליה איסורא: דאנינא דעתיה. האי דלא אכיל ליה משום דאיסטניס הוה ולאו משום איסורא: חמר בשר. יין הבשר: אין מניחין כלי. כי דוגי דלעיל (דף קיא:): עד שיכלה. שיצא כל דמו כבר נפלט ממנו: משתעלה תימרתו. שהבשר מעלה עשן לישנא אחרינא שיהו הגחלים מעלין עשן שכל זמן שהדם שותת עליהן אינן אלא כבין והולכים אבל כשהשומן נוטף הן מעלין עשן. לשון תמרי: ודילמא תתאה מטא. צד התחתון של צד גחלים נצלה והעליון לא נצלה: תרי גללי דמלחא. בין על הבשר ובין בתוך הכלי והדם נגרר אל המלח לשוליים:

תוספות

והא דאמרינן פרק כל שעה (פסחים דף ל:) אין טשין התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיוסק התנור ולא סגי בקנוח אין ראיה משם דנתבשל אסור מדלא חשיב ליה בקנוח נותן טעם בר נותן טעם דאומר ר"ת דאי אפשר לתנור להתקנח יפה כשנדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק ויש לדקדק דאפילו נתבשלו שרי כדאמרינן פרק דם חטאת (זבחים דף צז.) דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל שלמים אידנא בקדרה שבשל בה שלמים אתמול דלא אמרינן דקא ממעט באכילת שלמים דהאידנא משום דטעם שני הוא ונתבטל קודם שיבא לידי איסור ואין לומר דשאני התם דהוי טעם שלישי לפי שיש מים בקדרה מטעם זה יהיו נמי הבילים מותרים שנתבשלו במים בקדרה ועוד דגבי שפוד ואסכלה מייתי בסוף מסכ' ע"ז (דף עו.) הסיא דכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו א] ומיהו ע"כ אין ראיה משם דהא אפילו בשל בה חטאת שרי לבשל באותה קדרה שלמים בסוף מסכת ע"ז (שם) והרי ממעט באכילתה דמתסרי לזרים ולנשים ולעבדים דאין נאכלת אלא לזכרי כהונה וגם מפסלי ביוצא דהוי טעם שני באיסור ועל כרחך התם הוי טעמא משום דמין במינו מדאורייתא בטל ברוב ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא וקערות שמשתמשין בהן בשר שהודחו במחבת של חלב בכלי ראשון ושיהם בני יומן יש לאסור אפילו אם נאמר לאו דוקא פלו אלא אפילו נתבשלו אם השמנונית בעין על הקערות דהוי כסכין שלא נתקנח דאסר בקונטרס ללשון אחר ואפילו אין שמנונית בעין אסור דהקערות נוגעות במחבת ונפלט טעם מזה לזה והוי טעם שני באיסור ועוד דלא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהא כשהטעם שני של בשר ושל חלב נכנס במים מיד נאסרו המים וחוזרין ואוסרין הקערות והמחבת ואם האחד אינו בן יומו אז אותו שהוא בן יומו מותר: **אגב** חורפיה בלע. יש ליזהר שלא לחתוך שומין כרישין ובצלים בסכין חולבת משום דחריפי טובא והיכא דחתך ונתן בקדרה מלאה מים רותחת מותר בששים לבטל טעם הבלוע בירק (ב) ונפלט מן הסכין אבל חתכו בסכין של עובד כוכבים נעשה הירק כולו נבלה וצריך ששים לבטל הירק וצריך עיון אם הסכין מקונח ואין בן יומו אי חורפא דידהו מחליא לשבח כדאמר גבי חלתית פרק אין מעמידין (ע"ז דף לט.): **מהו** לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא א"ל אסור. אין לאסור מטעם זה להניח בתבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה על זה אבל הכא לא מסקי אדעתייהו ליזהר שלא יפול מן הכותח במלח ולא ידע וימלח ממנו בשר וכן דחלא כי דרך לתת חומץ בתבשיל וחיישינן שמא יפול מן הכותח לתוכו ויחזור ויתן לתוך התבשיל: **הני** מילי דאינו נאכל מחמת מלחו. הר"ר יעקב ישראל התיר פעם אחת גיגית מלאה בשר שנמלחה יפה עם חתיכת נבלה ואמר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אא"כ נמלח כעין עבוד כדאמר פרק כלל גדול (שבת דף עה:) האי מאן דמלח בישרא בשבת חייב משום מעבד ומוקי לה דבעי לאורחא אבל לביתא לא משוי איניש מיכליה עץ ובקונטרס נמי פירש אינו נאכל מרוב מלח שבו עד ששורהו ומדיחו במים כעין בשר שמולחים להגניע וקשיא לר"ת דהאי הנהו אטמהתא דאימליחו בגידא דנשיא בי ריש גלותא בפרק גיד הנשה (לעיל דף צז:) דמייתי עלה מליח הרי הוא כרותח וכי נמלחו לאורחא וכן (לעיל דף קיא:) קערה שנמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח והיא פינכא דהוה בי רבי אמי וכן רב מרי דאימלח ליה בשר שחוטה בהדי טרפה בסמוך אטו כל הני הוו לאורחא או להגניע כפי' הקונטרס ואור"ת דכל מליחות שאנו עושין לקדרה חשיבי אין נאכלין מחמת מלחן מדפירש בהלכות גדולות דשיעור מליחה כשיעור צלייה משום דמליח הרי הוא כרותח דצלי וכן משמע בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) דקאמר טעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי [הו"א] דם ליבעי מלח והא נפק ליה מתורת דם דאמר רב יהודה דם שמלחו אינו עובר עליו אלמא מליחת קדשים הוי אין נאכל מחמת מלחו מדפטר דם שמלחו כמו דם שבשלו דאמרינן התם דאין עובר עליו וקאמר התם רבה על מליחת קדשים וכן לקדרה אלמא למליחת קדרות צריך שלא יהו נאכלים מחמת מלחן*: **תרי** גללי דמלחא ומשפייה. שהדם נגרר אל המלח בשולים ואפילו למ"ד (לעיל דף קח:) אפשר לסוחטו אסור יש להתיר כאן ולא אמרינן מיד כשנוטף השומן מן הבשר נאסר מחמת דם המעורב בו ושוב לא יועיל לו תרי גללי דמלחא דכיון שהדם נפרש ממנו לגמרי אין נאסר בו טעם ואפילו משהו דכך היו בקיאין בדבר (ג) המותר ולא דמי לאפשר לסוחטו דלעיל דהתם אין האיסור יוצא לגמרי אלא שמתבטל ועכשיו אין להתיר על ידי תרי גללי דמלחא לפי מה שפירש בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי אבל הרבה מלח פוסק כח הדם ואין אנו בקיאין בדבר שלא להרבות ושלא למעט:

דגים

רבינו גרשום

אבל קישות גריד ליה לפסקיה. כלומר גורד קישות במקום חתך ואח"כ מותר לאוכלה בכותח: קולסי דליפתא שרי. כלומר סכין שחתך בה בשר ופסק בה קולסא דליפתא שרי למיכליה בכותח דאין בה חורפא כל כך ולא בלע אבל דסילקא לא דבלע: ואי פתק בהו דליפתא כו'. כלומר סכין שחתך בה בשר וקודם שנחתך סלקא חתך בו דליפתא דמה שהיה בו טעם בשר בסכין העביר הליפתא אחרי כן שרי למיפסקיה סלקא ומיכליה בכותח: מהו לאנוחי כדא דמלחא. כלומר מילחא שמולחין בו בשר מהו לאנוחי גבי כדא דכמכא. כלומר כמכא עשוי הוא מחלב ומיבעיא ליה מי חיישינן אי מניחו גבי כדא דכמכא דלמא נפל (טפה)[מיניה] במילחא ומולח בו בשר ובלע הבשר חלב שבמלח: דחלא מאי. כלומר חלא שחולטין בו בשר: האי אית ליה איסורא בעיניה. כלומר במלח [איתא] איסורא בעיניה אבל בחלא ליתא לאיסורא בעיניה דנימס בחלא: ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא. חי נפל לא צלי ולא מבושל אבל מליח היה: הני מילי דאינו נאכל מחמת מלחו. כלומר דמלוח יותר מדאי דאין כל אדם יכול לאוכלו מפני מלח שבו: אבל האי נאכל מחמת מלחו. כלומר האי בר יונה לא היה מליח ביותר ולא בלע חי: והני מילי חי אבל צלי בעי קליפה. כלומר דמחמת צלייה בלע: ואי מתבל בתבלי כוליה אסור. כלומר דמחמת תבלין בולע: הני מילי דאסמיק. כלומר דאסמיק הבשר מחיים שהכו חבחמה באותו מקום ונצרר הדם: והני מילי דאבריה. כלומר שהדם נקבה להלחם: והני מילי קלישתא אבל סמיכתא לא. כלומר אם הלחם קלוש ודאי הלך הדם בכל הלחם ופשט איסורו בכל אבל סמיכתא א) שעבר הלחם קולפו מלמעלה והשאר מותר: שמואל שדי להו לכלבא. כלומר הככר שחתך עליה בשר: שאני רב הונא דאנינא דעתיה. כלומר ודאי לכ"ע שרי אבל הוא לא יכיל למיכליה: אין מניחין כלי תחת הבשר. כלומר תחת השפוד בשעת צלייתו: משיעלה תמרתו. כלומר משיתחילו הפחמין ליכבות תחתיו מפני שמנו: דלמא תתאה מיטוי עילאה לא מיטוי. כלומר תתאה דבקרוב לאור נצלה כל צרכו וכלה אדמומית שבו אבל עליונה תתיכה שאינה קרובה לאור כל כך אימא עדיין לא כלה אדמומית שבו: אלא אמר רב אשי לית ליה תקנתא. כלומר אין בו תקנה לשומן שמקבלין תחת השפוד עד שיזורוק בו בכלי מעט מלח שישכון הדם שבו למטה מן השומן: ובתר הכי שפי ליה. כלומר אחר שיהיה הדם למטה מן השומן יריקנו מכלי אל כלי השומן וישאר הדם בכלי ומה שיריק מכלי אל כלי הוא מותר דודאי אין בו דם:

מי

א) נראה דצ"ל כולהי לא עבר בכל הלחם וקולפו וכו'.

עין משפט נר מצוה

פג א ב מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' כד טוש"ע י"ד סי' צו סעיף ה:

פד ג (מיי' שם) ע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף א:

פה ד (מיי' שם) ע"ש בכ"מ טוש"ע שם סעיף ה:

פו ה ו מיי' שם הל' כה וע"ש בהשגות ובכ"מ סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' צה סעיף ה:

פז ז מיי' שם הל' יח וע"ש בהשגות ובכ"מ סמג שם טוש"ע י"ד סי' צא סעיף ה:

פח ח ט י מיי' שם הל' יט טור ש"ע שם סעיף ז:

פט כ מיי' פ"ו שם הל' טו סמג לאוין קל טוש"ע י"ד סי' עו סעיף ה:

צ ל מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה קישות וכו' אבל סכין כצ"ל ואות ל' נמחק: (ב) תוס' ד"ה אגב וכו' בירק שנפלט: (ג) ד"ה תרי וכו' בקיאין בדבר ומותר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) הלכתא וכו' ומיהו ע"כ. נ"ב עי' מהר"ם לובלין ובכו"ת עבודת הגרשוני סי' קס"ז ודו"ק:

[ועי' תוס' לעיל יד. ד"ה ונסבין ותוס' מנחות כח. ד"ה דם ותוס' פסחים עד. ד"ה שאי מולייתא]

מסורת הש"ס

שבת ד. לעיל יב. [עירובין נו.]

[פסחים עו.]

[לעיל מ: קיא: לקמן קיג. פסחים עו.]

צא א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' סו סמג לאוין קלז קמא טוש"ע י"ד סי' ע סעיף א:

צב ב מיי' שם פט"ו הל' לד ועיין בכ"מ טוש"ע שם סעיף ג:

ומשפיה אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל ככר שחתך עליה בשר אסור לאכלה שאני התם דאגב דוחקא דסכינא פליט °אמר רב נחמן *דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין היכי דמי אי בכלי שאינו מנוקב אפי' עופות ועופות נמי אסירי אי בכלי מנוקב אפי' דגים ועופות נמי שרי לעולם בכלי מנוקב ודגים משום דרפו קרמייהו קדמי ופלטי ועופות קמיטי בתר דניחי דגים פליטי עופות והדר בלעי מיניה רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר טרפה אתא לקמיה דרבא אמר ליה °*הטמאים (ויקרא יא) °לאסור *צירן ורוטבן וקיפה שלהן

ולימא

ומשפייה. כמו (ב"מ דף ס.) השופה יין לחבירו קולי"ר כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי אל כלי כדי שלא יתערב הדם בו ורלאיתי בהלכות גדולות דדוקא נקט תרי גללי כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים והוא נעכר ומתערב עם השומן: ומי אמר שמואל הכי. דלאחר שיכלה כל מראה אדמומית שבו מותר: והאמר שמואל כו'. והאי בשר כבר נגלה: שאני התם דאגב דוחקא דסכינא פליט. לעולם כשתעלה תמרתו אין הדם יוצא ממנו ע"י האור ושמנונית הוא ומותר אבל כשחותכו וכובש עליו את הסכין הוא דוחקו ואם נשאר בו דם דוחקו והוא יוצא: דגים ועופות. לאו דוקא עופות דכל שכן בשר אחר לפי שהוא קשה מבשר עופות: אסורין. [הדגים לבדן] שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים: אפילו עופות ועופות [נמי] אסירי. כדאמרינן לקמן (דף קיג.) אין מולחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב לפי שהדם היוצא נשאר בכלי וחוזר ונבלע בבשר: אפילו עופות ודגים [נמי] שרי. שהרי הדם יוצא דמה לי דגים ומה לי שאר שתי חתיכות הנמלחות זו על גב זו שאע"ג שהדם יוצא מעליונה לתחתונה אין נאסרין אם הכלי מנוקב: לעולם בכלי מנוקב. והיינו טעמא דדגים אסורין: משום דדגים רפו קרמייהו. קרום שלהן רך: וקדמי ופלטי. ממהרין לפלוט ציר שלהן: ועופות קמיטי. לומתין אשטרינ"ט כלומר אין ממהרין לפלוט וכבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הלכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט כך זה שוהה לפלוט ושניהם פולטין יחד וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע: אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה. ובכלי מנוקב כמשפט המולחים בשר וקמיבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישינן לדלמא פלט עליון ובלע תחתון דאמרינן כל זמן שטרודים בפליטה אינן בולעין ושניהם נחין יחד מפליטתן ה"נ לא שנא או לא: אמר ליה הטמאים. ה"א יתירא דגבי הטמאים לכם בכל הפרק (ויקרא יא): לאסור צירן ורוטבן וקיפה. פירמא בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדירה וכיון דציר אסור מיתסר הבשר השחוט מחמת ציר הטרפה שהוא נוח ליבלע מן הדם:

תורה אור

דגים ועופות שמלחן זה עם זה. אסורין. הדגים לבדן והקשה רבינו שמואל דא"כ הול"ל דגים שמלחן עם עופות אסורין וי"ל דא"כ הוה משמע אפילו העופות תפל והדגים מלוחים כמו דג טהור שמלחו עם דג טמא דבסמוך דמיירי בטהור מליח וטמא תפל וזה אינו כי בענין זה לא היו הדגים אסורין ונראה דאין העופות נאסרים מהדגים שנאסרו אפילו לאותו פירוש שבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אם האיסור עצמו הולך ומתפשט ונאמר שגם מן הדם שנבלע בדגים נפלט מקצת עם ציר הדגים ונבלע בעופות אף על פי שכולה אין פולטין להיות מותרין על ידי כן כיון דכבר גמרו פליטתן דמ"מ אין סברא לאסור העופות דדם מסרך סריך במליחה כמו בצליה ובדגים דרפו קרמייהו הוא דאמר א)לעיל דלא סריך דם עופות מינייהו: ודגים רפו קרמייהו ופלטי ועופות קמיטי. פירש בקונטרס אבל בשר ובשר כמו שזה שוהה לפלוט כך זה שוהה לפלוט ושניהם פולטין יחד וכל זמן שהתחתון טרוד לפלוט אינו בולע וכמו כן פירש בסמוך (לקמן דף קיג.) גבי רב ששת דמלח גרמא דמסיק אלא לא שנא ופירש בקונטרס ל"ש ומותר דכל זמן שטרודים לפלוט אין בולעים וקשה זה ככר נח זה ולפירושו תימה כשמולחין הרבה חתיכות יחד זו אחר זו ומניחין שניה על הראשונה וכן שלישית וכן רביעית אפילו יש כמה חתיכות אע"פ שהראשונה גומרת פליטתה תחלה ופשטיה דאלא לא שנא (נמי) משמע *(שמותר למלוח כל אחד ואחד בפני עצמו וכן מפרש ר"ת אלא לא שנא) שאע"פ שהתחתון פולט תחלה אינו נאסר ולמה מותר כיון שפליטת התחתון קודמת ונראה דהיינו טעמא משום דדם מישרק שריק במליחה כמו בצליה וכי היכי דשרי בצלי בשרא עלוי בשרא אפילו לכתחלה אע"פ שכלה תחלה פליטתה בלד התחתון של לד האש משום דמשרק שריק הוא הדין נמי במליחה דשרי כה"ג ודגים דוקא משום דרפו קרמייהו אסירי משום דרכיכי ונבלע הדם בתוכן ולא שריק מינייהו ומיהו היכא דאיכא גומות בלד עליון של התחתונות דלא מלי שריק קשה למה יהא מותרין דמעשים בכל יום שמולחין גומות [בחתיכות] התחתונות מלאות ציר ונוהגין בדבר היתר וי"מ משום דפליטת ציר מושכת הרבה אחר פליטת הדם וכל זמן שמושך פליטת הציר פולטות מה שבולעות מן העליונות אחר פליטת דמן ומה שנמלא בגומות ציר הוא ולא דם אבל בדגים אין לומר כן לפי שפליטת דם העופות מושכת אחר פליטת ציר הדגים וה"ר יוסף מאורלינ"ש היה אומר לפי שפליטת הדגים נגמר קודם התחלת פליטת העופות לכך אינן פולטין עוד מה שבולעין מן העופות אבל בשר ובשר כיון שלא נגמר פליטת דם תחתון קודם התחלת בליעתה מן העליון אין דרך פליטתה נסתמת דהואיל ופתוח לפלוט לא יסתם עד גמר פליטת החתיכה שעליה וכן אם מלחו שלישית ונתנו על העליונות קודם גמר פליטתה התחתונה פולטת עד שתגמור השלישית פליטתה וכן לעולם כל מה שיתנו עליה תבלע ותפלוט כיון שלא נחה רגע אחת וא"ת נהי דלפי שני הטעמים האלו אין לאסור מחמת פליטת חתיכה העליונה מ"מ נאסור מחמת דם הבלוע במלח שבין חתיכה לחתיכה שנמחה בציר שבגומות אחר פליטת כל הדם והציר דבשלמא בכל חתיכה מלוחה דעלמא אין המלח שעליה אוסרה לפי שמועט הוא הדם הבלוע במלח ואינו יכול עוד לזוז משם כלל אבל כאן שנמחה המלח בציר שבגומא ונעשה נצול היה לו לדם זה לאסור כדי קליפה ושמא לא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא בשעת פליטה אבל אחר גמר פליטה לא חשיב כרותח דפסק כח המלח מחמת שהפליט את הבשר ויצא כח המלח עם הדם אי נמי י"ל שהמלח שעל הבשר מעכב הדם הזה מליכנס בבשר ולפי אותן השני טעמים שפירשתי דכל זמן שהתחתונה פולטת ציר בולעת ופולטת דם העליונות עם ציר שלה ב) אז כל זמן שפתוחה לפלוט בולעת ופולטת לריך להמתין לתחתונה עד שתשהה העליונה שיעור צליה שעד אותה שעה אין התחתונה יוצאת מידי דמה ומיהו עדיין י"ל טעם אחר דכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אין בולע דם וזמן פליטת הציר אינו כלה כל כך מהרה ומכל מקום בשר שבתוך הציר כגון בכלי שאינו מנוקב אין להתיר מטעם זה דאין לו שם כח לפלוט מחמת שהוא שקוע בתוך הציר ובולע והיינו טעמא דשמואל דאמר לקמן (דף קיג.) אין מולחין אלא בכלי מנוקב דאע"ג דעדיין לא גמר הבשר פליטת דמו בולע כדפרישית והיכא דתליה של חתיכה בתוך הציר ותליה בחוץ מה שבתוכו אסור ומה שבחוץ מותר כדפרישית לעיל בפרק גיד הנשה (דף נו:) גבי גדי שצלאו בחלבו והיכא ששהה הבשר במלח כשיעור צליה על דף אחד ואח"כ הושם בגיגית ושהה שם כל הלילה ואחר כך נמלא הכלי מלא מיץ מן המליח שילא מן הבשר אירע מעשה בביתו של רש"י והשיב דמאחר ששהה הבשר במלח כדי שיעור קודם שהושם בכלי אין המים הנמלאים בכלי מין דם אלא מוהל בעלמא וכן נראה ותדע שאותו המוהל הוא היתר מיד כששהה שיעור צליה הוא מותר להדיחו ולבשלו בקדרה אע"פ שלא נפלט ממנו המוהל היוצא אח"כ ואין לאסור נמי המוהל מחמת המלח שעל הבשר שנמחה בתוכו דאם מכח זה באנו לאסור בשר הנופל באותו מוהל לפי שיש בו רוב מלח שעל הבשר ואין נאכל מחמת מלחו ליחשב כרותח ואוסר את הבשר א"כ גם מטעם זה יאסר כל הבשר שבעולם כשמניחין אותו בתוך הכלי להדיחו שנמחה המלח שעל הבשר במים דמה לי מים מה לי מוהל כיון דשניהם של היתר אלא צריך לומר שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח ליבלע בבשר אלא עומד במקומו אע"פ שנמחה בתוך אותו מוהל כמו שפי' גבי אותן גומות שבבשר דמה לי גומא מלאה ציר ומה לי כל הבשר בתוך הציר או מטעם שפסק כח המלח מחמת שהפליט הבשר ולא חשיב כרותח כדפרישית לעיל ומ"מ אין להקל שכבר נהגו העם איסור: הטמאים לאסור צירן. דרשה גמורה היא גבי שרלים ובהמה חוץ מגבי דגים כדפרישית בפרק גיד הנשה (לעיל דף לט:) גבי שאני ציר דזיעה בעלמא הוא: ורוטבן וקיפה שלהן. וא"ת ותיפוק ליה ממסרת ליתן טעם כעיקר דמשם אתה דן לכל התורה כדאיתא פרק אלו עוברין (פסחים דף מד:) וי"ל דעיקר דרשה לא איצטריך אלא לצירן ושאר הוו אסמכתא בעלמא כדאמר פרק אלו מציאות (ב"מ דף ל:) גבי והתעלמת דעיקר קרא לזקן ואינו לפי כבודו אי נמי איצטריך נמי לרוטבן וקיפה ואשמעינן דמחוי כממש אם נמחה הסרך וגמעו דהוי כאכילה דס"ד דבשתיה לא מיחייב כיון דאכילה כתיבא ביה והכי איתא בהעור והרוטב (לקמן דף קכ.) דמייתי לה אהמחה את החלב וגמעו ואם תאמר אם כן היכי דריש מינה דצירן אסור כיון דאיצטריך להכי ויש לומר דשקולים הם ומציר גופיה לא הוה שמעינן דלהוי שתיה כאכילה דהוי מצינן לאוקומי כשהקפהו ואכלו: וקיפה שלהן. בהעור והרוטב (נז"ט) מפרש קיפה פירמא ופריך הוא עצמו ליטמא טומאת אוכלין אלא מאי קיפה תבלין *והיה יכול להיות בין פירמא בין תבלין דהתא לאשמועינן דשתייתה כאכילתה וכן פירש בקונטרס פירמא בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדרה ומיהו לא היה לו לומר הנקפה:

ולימא

בכורות ו: לקמן קכ.

[עי' תוס' לעיל נט: סוה ד"ה שאני ציר מה כשניהו בפנה תימה]

מהר"מ מ"י [צ"ל שאע"פ שהתחתון גמר פליטתו תחלה אינו נאסר וכן מפרש ר"ת אלא לא שנא ועי' לשון הרא"ש בסי' ל"ז]

[תי' והכא]

רבינו גרשום

מי אמר שמואל הכי והאמר שמואל ככר שחתך. כלומר מי אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר (כלומר) [עד שיכלה וכו'] הא כלה ארמומית מניחין ומותר אע"ג דעדיין לא נצלה כל צרכו והאמר שמואל ככר שחתך עליה כו' והא הכא דגמר צלי הוא ואף על פי כן אסור: אגב (חורפיה) [דוחקא] דסכינא פליט הדם: הטמאין לרבות צירן. כלומר אלה הטמאין וגו' טמאים לא כתיב אלא הטמאים לרבות צירן וזהו ציר כשיוצא ממנו כשהוא מלוח: רוטב. שומנא: קיפא. כדמפרש בהעור והרוטב פירמא. [והיא] בשר מבושל יותר מדאי שאינו דומה שיהא בשר אעפ"כ טמא:

גליון הש"ס

גמ' א"ר נ' דגים וכו'. בריי"ף והרא"ש סגי' וא"ר נ' א"ש: שם לאסור צירן ורוטבן וכו'. ע"ל דף קכב ע"ב תוס' ד"ה למיתהו ודף קכו ע"ב תוס' ד"ה בנבלתם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה דגים וכו' במליחה כמו בצליה ובדגים וכו' הוא דאמר דלא סריך וכו' כצ"ל: ב] ד"ה ודגים וכו' ופולטת דם העליונות עם ציר שלה או. מלת או נמחק וכ"ב או:

ולימא ליה מרשמואל דאמר שמואל *מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל אי מדשמואל הוה אמינא הני מילי דמן אבל צירן ורוטבן לא קמשמע לן מיתיבי דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר מאי לאו שהיו שניהן מלוחין לא כגון שהיה טהור מליח וטמא תפל והא מדקתני סיפא *(אבל אם היה טהור מליח וטמא תפל) מכלל דרישא בששניהם מלוחין עסקינן [א] פרושי קא מפרש טהור שמלחו עם דג טמא מותר כיצד שהיה טהור מליח וטמא תפל ה"נ מסתברא דאי סלקא דעתך רישא שניהם מלוחים השתא שניהם מלוחים שרי טהור מליח וטמא תפל מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא סיפא לגלויי רישא דלא תימא רישא טהור מליח וטמא תפל אבל שניהם מלוחין אסור תנא סיפא טהור מליח וטמא תפל מכלל דרישא שניהן מלוחין ואפ"ה שרי ת"ש מסיפא דסיפא אבל אם היה טמא מליח וטהור תפל אסור טמא מליח וטהור תפל הוא דאסור הא שניהן מלוחין שרי איידי דתנא רישא טהור מליח וטמא תפל תנא נמי סיפא טמא מליח וטהור תפל (סימן בישרא דמנח נפקותא) אמר שמואל [א]אין הבשר יוצא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה אתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תנא [ב]מדיח ומולח ומדיח ולאפליגי [ג]האדחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא רב דימי מנהרדעא מלח ליה במילחא גללניתא [ד]ומנפיץ ליה אמר רב משרשיא [ה]אין מחזיקין דם בבני מעיים תרגמא אכרכשא ומעייא והדרא דכנתא אמר שמואל [ו]אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב רב ששת מלח ליה גרמא גרמא תרי מאי טעמא לא משום דפריש מהאי ובלע האי הד נמי פריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא אלא [ז]לא שנא אמר שמואל משום ר' חייא השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע דם באברים *איבעיא להו היכי קאמר מכביד את הבשר וגוזל את הבריות משום דמבליע דם באברים הא לדידיה שפיר דמי או דלמא [ח]לדידיה נמי אסור תיקו:

מתני' המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו עובר בלא תעשה:

גמ' הא אוכלו עובר בלא תעשה שמע מינה בשר עוף בחלב דאורייתא אימא המעלה את העוף עם הגבינה על השולחן אינו בא לידי לא תעשה:

מתני' [ט]בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה [י]בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה *ר"ע אומר [כ]חיה ועוף אינם מן התורה שנאמר °לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה *רבי יוסי הגלילי אומר נאמר °לא תאכלו כל נבלה ונאמר לא תבשל גדי בחלב אמו את שאסור משום נבלה אסור לבשל בחלב עוף שאסור משום נבלה יכול יהא אסור לבשל בחלב ת"ל בחלב אמו יצא עוף שאין לו חלב אם:

גמ' מנא הני מילי א"ר אלעזר אמר קרא °וישלח יהודה את גדי העזים

כאן

שמות כג · דברים יד · בראשית לח

רש"י

הני מילי דמן. כלומר הני מילי לגבי דם וכגון בכלי שאינו מנוקב דבתר דפלט הדר בלע: אבל צירן. זיעה הוא ולא מיתסר והכא לדם ליכא למיחש דמנוקב הוא (א) וא"כ כשרה וכשרה נמי: קמ"ל. דציר אסור וציר טח ליבלע הוא: מאי לאו שניהם מלוחים. ושמע מינה ציר נמי לא מיבלע כל זמן שעסוקים בפליטה וש"מ צירן מותר לא גרסינן: תפל. מבלי מלח דהשתא לא פליט טמא מידי אבל שניהם מלוחים דטמא נמי פליט אסור וכ"ש טמא מליח וטהור תפל: הא שניהם מלוחים שרי. דשניהם טרודים בפליטה: רב הונא דלא בעי הדחה ברישא בדחלליה בי טבחא כל רחילת הבשר מתרגמינן חילול: מילחא גללניתא. מלח גסה שלמי"א: ומנפיץ ליה. למילחא לאחר זמן מפני שהדם נבלע בה אבל מלח דקה אין צריך לנפץ שהיא נתכת מעצמה: אין מחזיקין דם. אינן בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו: הדרא דכנתא. דקין שסביב הכנתא אנטרי"ל: ומעיא. קבה וכרס ושאר הדקין: וכרכשא. טבחייא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופה יש בהן דם וצריכין לימלח: אלא ל"ש. ומותר וטעמא כדפרשינן לעיל (דף קיב: ד"ה ועופות) דכל זמן שטרודים לפלוט אינן בולעים וכשנח זה כבר נח זה: הרי זה מכביד את הבשר. לפי שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא דם וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באבריה ומכביד הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והדם שוקל: איבעיא להו היכי קאמר. האי ומבליע דם דקתני כוליה חד איסורא הוא וה"ק מכביד את הבשר ונמצא גוזל את הבריות הוא משום דמבליע דם שמכביד את משקלה והבלעת דם לפרושי גוזל את הבריות נקט לה: הא לדידיה. דליכא למימר משום גזילה שרי לפי שהוא חוזר ויוצא ע"י מלח: או דילמא לדידיה נמי אסור. ותרתי איסורי קחשיב חדא דגוזל את הבריות וחדא דמבליע דם ושוב אינו יוצא ואוכל דם: **מתני'** אינו עובר בלא תעשה. היא גופה לא איצטריך דהעלאה לאו דאורייתא אלא דיוקא דילה איצטריך למידק מינה הא אוכל עוף בחלב עובר ולאפוקי מדרבי עקיבא דאמר פרט לעופות: **גמ'** אינו בא לידי לא תעשה. כלומר אין לחוש שמא יאכלנו ויעבור עליו דאי נמי אכיל ליה לא עבר: **מתני'** מותר לבשל ומותר בהנאה. דאין בו משום בשר בחלב כדיליף בגמרא ובאכילה מיהא אסור משום איסור טמאה: פרט לעוף וחיה ובהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינו בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה דאע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומפקיע גדי ולא את הבהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבאי מקראי כדקתני בברייתא בגמרא: נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר. באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו דמשמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב: **גמ'** מנהני מילי · דכל בהמה במשמע:

כאן

תוספות

ולימא ליה מדשמואל. אע"ג דברייתא עדיפא בברייתא לחוד לא סגי אלא מכח מילתיה דשמואל דמייתי בהדה אבל בדשמואל לחוד סגי ומשני הוה אמינא הני מילי דמן וכאן אין שייך לאסור משום דמשרק שריק או כבולעו כך פולטו: **מאי** לאו שניהם מלוחין. אלמא לא בלע ולא גרסינן וש"מ דצירן מותר דהא משנה שלמה היא *במסכת ע"ז (דף לה) דדג טמא צירו אסור ובסיפא דהך ברייתא נמי קתני טמא מליח וטהור תפל אסור: **טהור** מליח וטמא תפל מותר. גבי מליח כרותח לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה גבר ואפילו קליפה לא בעי אע"ג דאמרינן (פסחים דף עו.) גבי עילאה ותתאה אדמיקר ליה בלע ויש ללמוד מכאן דא"ל להגעיל דפוסי גבינות העובדי כוכבים ומותר לעשות בהם גבינות לישראל ולמולחן בתוכן דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל דאין שייך מליחה בעץ ולא נעשה עץ רותח ע"י מליחה ומעשים בכל יום דמלח בקערה שמשתמשין בה בשר לוקחים ממנו לתת ממנו בחלב והמחמיר תבא עליו ברכה: **אין** מחזיקין דם בבני מעיים. *לאסור מטעם זה למלוח בני מעיים עם שאר בשר משום דלא טרידי לפלוט (ב) דבלעי דם כמו דגים דהכא דם משרק שריק אבל דגים רפו קרמייהו כדפי' לעיל (דף קיב: ד"ה ודגים) ואין להתיר מטעם שריקה אם היו שופכין דם על הבשר בשעת צליה דדוקא דם הנפלט נופל עם הציר ע"י צליה או ע"י מליחה כדאמר לעיל (דף קיא.) דשריק אבל היכא דהוי הדם בעיניה לא אסכחן: **אלא** ל"ש. ומותר בכל ענין אע"פ שמניח השניה על אותה שנמלחה תחלה כדפרישית לעיל: **בשר** בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה כו'. הוא הדין בשר עוף לרבנן דאסור מן התורה דדוקא ר"ע הוא דאמר חיה ועוף אינם מן התורה ונפקא לן מדדריש לקמן את שאסור משום נבלה אסור לבשלו בחלב:

אלא

רבינו גרשום

שהיה טהור מליח וטמא תפל. כלומר טמא שאינו מלוח שממלוח יוצא ציר ומתפל אינו יוצא ציר: טמא מליח וטהור תפל הוא דאסור. כלומר דתפל בולע הא שניהם מלוחין שרו דאינו בולע: הא דחללי בי טבחא. כלומר מליח ומדיח. הא דלא חללי בי טבחא מדיח ומליח ומדיח ומה לשון חללי רוחצין כדמתרגם וירחץ את הקרב וחללי ית גוא: מלח ליה במילחא גללניתא. כלומר מלח ליה מילחא גסה ומניח המלח שעה בתוך הבשר שיוציא הדם ואח"כ מנפץ ליה למלח בהדי דם ולא בעי הדחה אחריתי: הדרא דכנתא. אלו הדקין אבל כנתא עצמה ששמו אינטרילי"א בלע"ז בו מחזיקים דם וצריך למולחו יפה ולהדיחו יפה: דאי בעי למיכל מיניה אומצא אסור. כלומר עד שידיחנו וימלחנו: ואסור בהנאה. כלומר ואפי' להשליכו לכלבו: מנהני מילי. דכל בשר בכל מיני חלב אסור אע"ג דלא חזינן בקרא אלא גדי:

מסורת הש"ס

[לעיל נז: קיא: קיב. פסחים עו.]

[נ"ל היה טהור מליח וטמא תפל מותר וכ"א בתוספתא תרומות רפ"ט וכן בתוס' בכורות לא: ד"ה א"כ]

[לעיל קד.]

שבת קל.

עין משפט נר מצוה

צג א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' י ועי' בהשגות ובמ"מ סמג לאוין קלז טוי"ד סי' סט:

צד ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

[בתרומות פי' מ"ח]

צה ד מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ז:

צו ה מיי' שם הל' יח סמג שם טוש"ע י"ד סי' עה סעיף א:

צז ו מיי' שם הל' יא סמג שם טוש"ע י"ד סי' סט סעיף טז:

צח ז מיי' וסמג שם טוש"ע י"ד סי' ע סעיף א:

צט ח מיי' שם הל' ם ועי' במ"מ ובמגיה סמג שם טוש"ע י"ד סי' סז סעיף ג:

ק ט י מיי' פ"ט שם הל' ג סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ג:

[נ"ל אין לאסור]

קא כ מיי' שם הל' ד טוש"ע שם:

שיטה מקובצת

א] פרושי קמפרש. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ל"א ע"ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל צירן וכו' דא"כ כשרה: (ב) תוס' ד"ה אין וכו' ובלעי דם:

[גי' הרי"ף והרא"ש איבעיא להו הואיל ואיבלע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא ויש חילוק לענין דינא בין הגירסאות ועי' בב"י סי' סז ד"ה השובר]

תורה אור

כאן גדי עזים הא כל מקום שנאמר גדי סתם *אפילו פרה ורחל במשמע ולילף מיניה כתיב קרא אחרינא °ואת עורות גדיי העזים כאן גדיי העזים הא כל מקום שנאמר גדי סתם אפילו פרה ורחל במשמע ולילף מיניה הוו להו שני כתובין הבאין כאחד *וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי כתיבי עזים העזים אמר שמואל *גדי לרבות את החלב גדי [ג]לרבות את המתה גדי לרבות את השליל גדי [ד]להוציא את הדם גדי [ה]להוציא את השליא גדי להוציא את הטמאה בחלב אמו [ו]ולא בחלב זכר בחלב אמו [ז]ולא בחלב שחוטה בחלב אמו ולא בחלב טמאה הא תלתא גדי כתיבי ואנן שיתא דרשינן קסבר שמואל *איסור חל על איסור ואיסור חלב ומתה מחד קרא נפקי דם נמי לאו גדי הוא ושליא נמי פירשא בעלמא הוא פשו להו תרי חד לרבות את השליל וחד למעוטי בהמה טמאה וסבר שמואל איסור חל על איסור *והאמר שמואל משום ר' *אלעזר [ח]מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה °שאינו במיתה שנאמר °ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת איבעית אימא בעלמא איסור חל על איסור ושאני התם דמיעט רחמנא ומתו בו איבעית אימא בעלמא קסבר שמואל *אין איסור חל על איסור ושאני הכא *דרבי רחמנא גדי ואיבעית אימא הא דידיה הא דרביה בעא מיניה רב אחדבוי בר אמי *מרב המבשל בחלב גדי שלא הניקה מהו א"ל מדאיצטריכא לשמואל למימר בחלב אמו ולא בחלב זכר זכר הוא דלא אתי לכלל אם אבל האי כיון דבא לכלל אם אסור אתמר המבשל חלב בחלב רבי אמי ורבי אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה לימא בהא קמיפלגי דמ"ד לוקה קסבר איסור חל על איסור ומאן דאמר אינו לוקה קסבר אין איסור חל על איסור לא דכ"ע אין איסור חל על איסור *אאבילה דכ"ע לא פליגי דלא לקי כי פליגי אבישול מ"ד [ט]לוקה חד איסורא הוא ומ"ד אינו לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול

כיון

בראשית כז | ויקרא כב

רש"י

כאן . פירש לך הכתוב שגדי זה מעזים היה : הא . אם לא פירש יש במשמע אף שאר בהמה מדאיצטריך ביה לפרושי : ונילף . גזירה שוה מיניה מה גדי האמור כאן עזים אף גדי האמור בבשר וחלב עזים הוא : תרי מיעוטי כתיבי . ה"א דכתיב בכל חד מיעוטא הוא : אמר שמואל . קרא יתירא כתיב לדרשה ודרשינן להו ולקמן פריך תלתא קראי כתיבי ושמואל שיתא דריש : לרבות את החלב . שאם בשל חלב בחלב ואכלו עובר משום חלב ומשום בשר בחלב : את המתה . שאם בשל בשר נבלה בחלב ואכלו עובר משום בשר בחלב ואף על גב דבעלמא אין איסור חל על איסור וכאן הרי קדמו איסור חלב ואיסור נבלה לאיסור בשר בחלב אתא קרא ורבינהו : להוציא את הטמאה . בשר בהמה טמאה שבשל אפילו בחלב בהמה טהורה : ולא בחלב זכר . שהיה לו חלב מועט מן הדדים כגון אם נשתנה והיו לו דדים : ולא בחלב שחוטה . דאמו משמע הראויה להיות אם ולא משנשחטה : בחלב אמו . משמע שלא נאסר חלב אלא ממין שנאסר בשר וגדי הא איתרבאי ביה כל בהמה טהורה ולא טמאה הלכך חלב כגדי דהא אמו כתיב וקא ממעט חלב טמאה אפילו הבשר טהור : איסור חל על איסור . אני שמעתי דגרס ליה והכי פירושו איסור חל על איסור ולא אצטריך קרא לא לחלב ולא למתה : מחד קרא . כלומר מההוא קרא דאתא לגופיה נפקי דאם בשל חלב או בשר נבלה בחלב אף הם במשמע וקשיא לי הא דאמרינן לקמן בפירקין (דף קטז.) לר"ע משום דאית ליה איסור חל על איסור מייתרי ליה כולהו תלתא גדי לדרשה ואמרינן חלב ומתה לא צריכי קרא והכא לשמואל כמי דאית ליה איסור חל על איסור אמרינן חלב ומתה מחד קרא נפקי ולא מייתרי כולהו אלא תרי ונראה בעיני דלא גרסינן להאי קסבר שמואל איסור חל על איסור אלא הכי גרסינן חלב ומתה מחד קרא נפקי כו' דכולהו תלתא גדי מייתרי לדרשה דהוה ליה למיכתב לא תבשל בחלב אמו כל מי שיש לו חלב אם בהמה כיון דסופיה להביא במשמע גדי אף עגל וטלה כדאמרן לעיל ומדכתב גדי לדרשה אתי חד לחלב ומתה לאשמועינן שיהא איסור חל על איסור ואיתרבו להו תרווייהו דהא מין גדי הן והי מינייהו מפקת וחד לשליל וחד למעוטי טמאה ולקמן נמי בשמעתין אמרינן שאני הכא דרבי רחמנא גדי אלמא איסור חל על איסור לשמואל הכא מגדי נפקא ליה מריבויא והא דפריך לקמן וסבר שמואל איסור חל על איסור הא קשיא ליה דמדרבי שמואל חלב ומתה אלמא איסור חל על איסור : דם ושליא . לא בעיא קרא למעוטינהו דהא לאו גדי נינהו ומהיכא תיתי לאיסורא : ומתו בו . באוכל תרומה בטומאת גופו כתיב דהא לעיל מיניה כתיב איש איש מזרע וגו' : פרט לזו כו' . אלמא לא אתי איסור טומאת הגוף שהוא במיתה בידי שמים וחייל אאיסור טומאת תרומה שאסורה ועומדת עליו באיסור עשה כדמפרש ביבמות בפ' הערל (דף עג:) מבשעריך תאכלנו הטמא והטהור דמשמע טמא וטהור אוכלין בקערה אחת בשר פסולי המוקדשין לאחר פדיונן דאין בהן איסור טומאה וכתיב תאכלנו לזה ולא לאחר כלומר בזה התרתי לטהור לאכול עם הטמא ואע"פ שאוכל בשר טמא שמותר לאכול פסולי המוקדשין בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמן אבל בתרומה לא התרתי לך לאכול בטומאת עצמה ולאו הבא מכלל עשה עשה אבל אוכל תרומה בטומאת הגוף מפורש בו לא תעשה דכתיב בקדשים לא יאכל וכתיב בתריה ובא השמש וטהר ואחר יאכל וגו' ומוקמינן ליה בתרומה ביבמות (דף עד:) : ה"ג בעלמא סבר שמואל איסור חל על איסור ושאני הכא דגלי רחמנא ומתו בו כי יחללוהו ואבע"א בעלמא קסבר אין איסור חל על איסור ושאני הכא דרבי רחמנא גדי ולשון שמעתי קשיא לי כיון דחד לגופיה הי רבי והי מייתר והא דרשינהו : הא דרביה . רבי *אלעזר שאמר לעיל שמואל משמו וכל היכא דקתני משום פלוני לא שמע מפיו אלא מפי אחרים °שאמרו מפיו ושמואל לא ראה את רבי *אלעזר מימיו דר' *אלעזר בחורבן היה (גיטין דף נו.) מתלמידי רבן יוחנן בן זכאי ושמואל מדורות האחרונים היה בסוף שנותיו דרבי* : שלא הניקה . לא ילדה מעולם ויש לה חלב כשהיא קרובה לימי לידתה מי דייקינן אמו שהיתה אמו כבר או לא : חד אמר לוקה . קס"ד דאאכילה קאמר *(והם) התרו בו משום בשר בחלב : אין איסור חל על איסור . ולא נפיק מקרא דלגופיה וקרא יתירא לית לן לרבויי דאיכא למימר חד לרבויי שליל אתא דחד איסור הוא דאיכא וחד למעוטי שליא אתא דלא ס"ל פירשא הוא ובעי קרא למעוטי דאילו למעוטי דם וטמאה לא איצטריך דכיון דאין איסור חל על איסור מהיכא תיתי לן דליתסרו דבעי למעוטינהו : כי פליגי אבשול . שהרי החלב וכל שאר איסורין לא נאסרו לבשל אלא בשר בחלב הלכך גבי בשול אין כאן אלא איסור בשר בחלב :

ומר

תוספות

אלא למאן דאמר שני כתובים כו' . טובא כתיבי אלא כל הנהו דרבקה חשיב להו כחד וכן הנהו דיהודה כחד : עזים העזים . *תימה דבחד מיעוטא סגי וכן לקמן בסוף פרקין (דף קיז:) גבי תרומת הדשן : קסבר שמואל איסור חל על איסור . בהגה מוחק בקונטרס זאת הגירסא דלהכי קאמר דקסבר שמואל איסור חל על איסור *דאי הוה ס"ל בעלמא דאין איסור חל על איסור אלא הוה יליף מהכא לא הוה מפיק חלב ומתה תרווייהו מחד קרא אלא הוה מוקי קרא בדדמי ולמאי דמסיק בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור נפקי תרווייהו מחד קרא כדפירש בקונט' משום דתרווייהו מין גדי הם : דם לאו גדי הוא . ואם תאמר מכל מקום לא אמעיט אלא מגדי וי"ל דאפילו לא הוה כתיב אלא לא תבשל בשר בחלב אמו הוה ממעטינן דם דלא איקרי בשר כדאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כג:) כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה אבל דמה לא קאמר שהותרה דלאו בכלל נבלה היא : ושאני הכא דרבי רחמנא גדי . אי לאו גדי לא הוה ילפינן שיחול איסור בשר בחלב על איסור חלב מדאמרינן סוף פרק גיד הנשה (לעיל דף קג.) יבא איסור נבלה ואיסור טרפה ויחול על איסור חלב דשאני נבלה דמטמאה וטרפה נמי משום דמחיים דכה"ג אמרינן בזבחים פרק חטאת העוף (דף ע.) והא דאמר בפ' גיד הנשה (לעיל דף קג.) דאיסור טרפה חל על איסור אבר מידי דהוה אאיסור חלב אע"ג דאבר מן החי מטמא מ"מ כיון דחלב בכרת ואפ"ה חייל עליה כל שכן אבר מן החי :

רבינו גרשום

ונילף מיניה כו' . מאתר גדי עזים ולא נרבי בשר בחלב אלא גדי בחלב אמו : תרי מיעוטי כתיבי עזים העזים . כלומר מצי למיכתב תרווייהו עזים למה כתב העזים כאן עזים אבל במקום אחר שנאמר גדי סתם אפי' פרה ורחל : גדי לרבות את החלב . כלומר שאם בישל חלב בחלב עובר בלאו : גדי לרבות את המתה . כלומר בהמה שמתה מאיליה : גדי להוציא את הדם . כלומר שאם בישל דם בחלב פטור : ולא בחלב זכר . שיש לו חלב מעט וכך העידו לפנינו שראו חלב בזכר : ולא בחלב שחוטה . כלומר שהוציאו מן הדדים חלב לאחר שנשחטה : חלב ומתה מחד קרא נפקא . כלומר מתחלה היה חייב בכזית של חלב משום חלב בישלו חייב נמי משום בשר בחלב וכן במתה מתחלה היה חייב משום נבלה בכזית בישלו חייב משום בשר בחלב מחד קרא נפקא מחד גדי : דם ושליא פירשא בעלמא נינהו . כלומר ולא צריך קרא לאפוקי : מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה . כלומר אם לא היה טמא ואכל תרומה טמאה עובר בלאו כדאשכחן והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל וכן בתרומה א) ועכשיו כי נטמא טומאת הגוף אי איסור חל על איסור ליתי איסור מיתה וליחול על איסור לאו : שאני הכא דגלי רחמנא גדי . כלומר לרבות החלב והמתה : הא דידיה הא דרביה . כלומר דרביה [סבר] אין איסור חל על איסור :

המבשל

א) ביבמות דף עג ע"ב מבואר דבתרומה טמאה ליכא איסור לאו רק איסור עשה וע"ש ברש"י ד"ה מה שאין כן בתרומה ובתוס' שם ד"ה ואוכלין וצ"ע .

עין משפט נר מצוה

[עי' תוס' יומא ס. ד"ה תרי ומש"נ בגדו]

עיי' רש"א

קב א מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הל' ג טוש"ע י"ד סי' פז סעיף ב :

קג ב ג ד ה ו מיי' שם הל' ו ז טור ש"ע שם סעיף ו ז :

קד ז מיי' פ"ז מהלכות תרומות הל' א :

קה ח ט מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה ז :

סנהדרין פג.

[הא דלא יליף מבשר בחלב עי' תוס' לעיל קח: ד"ה ת"ל שכן היא]

מסורת הש"ס

[קדושין כה. וש"נ]

[מכל לקמן קטו.]

[לקמן קיד. קטו. ולעיל קא. יבמות לב. קדושין עז: סנהדרין פא. כריתות יד. יד: כג. מעילה טז.]

[נ"ל אליעזר]

[יבמות עג:]

[נ"ל מרבא]

גליון הש"ס

גמ' שאינו במיתה שנאמר. עי' יבמות דף ל ע"א רש"י ד"ה תרומה טמאה ובגיטין דף כד ע"א ברש"י ד"ה דאכל מיניה וצ"ע ועי' לעיל דף קא ע"א תוס' ד"ה בנטמא ועי' פי"א משנה ג' דפרה ובר"ש שם : רש"י ד"ה הא דרביה וכו' שאמרו וכו'. עי' ב"ב דף קיד ע"ב ברשב"ם ד"ה משום ר"י :

[נ"ל אליעזר]

[נ"ל אליעזר]

[נ"ל אליעזר]

[ב"מ פה:]

[נ"ל אם]

כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי ואיכא דאמרי אבישול כולי עלמא לא פליגי דלקי כי פליגי אאכילה מאן דאמר אינו לוקה דהא אין איסור חל על איסור ומאן דאמר לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול כיון דאבישול לקי אאכילה נמי לקי ואיבעית אימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי מיתיבי *המבשל *במי חלב פטור ידם שבשלו בחלב פטור יהעצמות והגידים והקרנים והטלפים שבשלן בחלב פטור הפגול והנותר והטמא שבשלן בחלב חייב האי תנא סבר *איסור חל על איסור המבשל במי חלב פטור מסייע ליה לריש לקיש דתנן *ימי חלב הרי הן כחלב יוהמוחל הרי הוא כשמן אמר ריש לקיש לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול בשר בחלב מי חלב איני כחלב תנו רבנן בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו בחלב פרה ורחל מנין אמרת קל וחומר ומה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשולו פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בבשולו תלמוד לומר בחלב אמו והא למה לי קרא הא אתיא ליה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר בפרה שלא נאסרה עמו בשחיטה תלמוד לומר בחלב אמו תניא אידך בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו בחלב אחותו גדולה מנין אמרת ק"ו ומה אמו שנכנסה עמו לדיר להתעשר נאסרה עמו בבשול אחותו שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אינו דין שנאסרה עמו בבשול תלמוד לומר בחלב אמו והא למה לי קרא הא אתיא ליה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה שלא נאסרה עמו בשחיטה תלמוד לומר בחלב אמו אשכחן אחותו גדולה אחותו קטנה מנין אתיא מבינייא מהי תיתי תיתי מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה תוכיח מה לאחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אמו תוכיח *וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהוא בשר ואסור לבשל בחלב אף אני אביא אחותו קטנה שהוא בשר ואסור לבשל בחלב אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מבינייא אין הכי נמי אלא בחלב אמו למה לי מבעי ליה לכדתניא בחלב אמו אין לי אלא בחלב אמו היא

ומר אמר חדא כו' · מ"ד לוקה קאי אבישול דחדא איסורא הוא ומ"ד אין לוקה קאי אאכילה דאם לא התרו בו משום אכילת חלב אלא משום בשר בחלב אינו לוקה דלא אתי איסור בשר בחלב וחייל אאיסור חלב : במי חלב · מיסג"א בלע"ז : הפגול והטמא · אלמא אע"ג דאסירי וקיימי אתי איסור בשר בחלב וחייל עלייהו והוא הדין נמי אם בשל חלב בחלב אלמא מרבויא דגדי נפקא לן דחייל על כל איסורין : האי תנא · נמי סבר בכל איסורין דאיסור חל על איסור ואינהו סברי לה כמ"ד אין איסור חל על איסור ותנאי טובא איפליגו בה : הרי הן כחלב · להכשיר את הזרעים וחלב נקרא משקה דכתיב (שופטים ד) ותפתח את נאד החלב ותשקהו : והמוחל · משקה הזב מן הזיתים: הרי הוא כשמן · ושמן איקרי משקה דכתיב (ישעיה כה) משתה שמנים : אין לי אלא בחלב אמו · כלומר עז : ת"ל · מקרא שני : בחלב אמו · דמייתר לרבויי כל חלב בהמה טהורה דהאי תנא לא מצריך ליה לכדשמואל דחלב זכר וחלב שחוטה וחלב טמאה מחד קרא דלגופי' נפקי דהא אמו כתיב ולא שחוטה ולא זכר ולא טמאה דהא גדי א] כתיב ובטהורה משתעי כדאמרן להוציא את הטמאה ועל כרחיך אמו נמי טהורה דאי אמו טמאה לא הוי איהו טהור הלכך להכי ב] לא אתא וגדי משמע ליה גדי דווקא ובשר חיה ושאר בהמות מגדי יתירא נפקי לאיסורא דאי סבירא ליה גדי הכל במשמע אפילו עגל וטלה למה ליה לרבויי חלב פרה ורחל והא אמו כתיב ולקמן (דף קטז.) דמשמע לן יתורא דגדי גדי לר"ע למעוטי חיה ועוף הני מילי למאן דמשמע ליה גדי ואפילו עגל וטלה אתי קרא יתירא למעוטי אבל למאן דמשמע ליה גדי דווקא קראי יתירי לרבויי אתו דאי למעוטי לא איצטריך וחד למעוטי טמאה ולשליל לא איצטריך קרא דממשמעות יליף ליה כדאשכחנא גבי ר"ע לקמן דאמר שליל גדי מעליא: הא אתיא ליה· שפיר בק"ו : מעיקרא דדינא · מתחלת הדין דקתני מה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבשול זהו תחלתו של ק"ו ויש להקשות מה לאמו שכן נאסרה לישחט עמו ביום אחד ולהכי נקט מעיקרא דדינא פירכא משום דפעמים מקשה על סוף הדין כגון דקתני סיפא פרה ורחל שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו בבשול זהו סוף הדין ואם היה מקשה ואומר בהמה טמאה תוכיח שנאסרה עמו בהרבעה ולא נאסרה עמו בבישול אף אתה אל תתמה על פרה ורחל כו' זו היא פירכא על סוף הדין : חלב אחותו גדולה מנין · אבי שמעתי דהיינו פרה שהיא מין בהמה כמותה אבל מין גדול הוא ומהאי קרא גופיה דריש ותנא אחריגא הוא וליסניה הוא דשני ועוד דלא נפק ליה פרה ורחל מיתורא דחד קרא אלא פרה לחודה דחלוקה מן הגדי בשני חילוקין חדא דנאסרה עמו בהרבעה וחדא דאין נכנסת עמו לדיר להתעשר אבל רחל שנכנסת עמו לדיר להתעשר דהא מעשר בקר וצאן כתיב (ויקרא כז) וכל צאן במשמע לא נפקא ליה מיניה שתאסר עמו בבישול הלכך יליף ברישא פרה והדר אתיא ליה רחל בהלד השוה כדלקמן בקר אינו נכנס עם הצאן להתעשר בפרק בתרא דבכורות (דף נג.) : ומה אמו · שאינה חלוקה ממנו לענין מעשר דהא מינה היא ואע"פ שכבר ילדה עדיין היא ראויה ליכנס עמו לדיר להתעשר דגדייה יולדת בתוך שנתה ונכנסת עם בנה לדיר להתעשר כשעדיין לא נכנסה להתעשר כדתניא בבכורות (דף כ:) גדייה שילדה שלש בנות וכל בנותיה ילדו שלש [שלש] כולן נכנסות לדיר להתעשר ואפ"ה חלקה הכתוב ממנו לאוסרה עמו בבישול : אחותו גדולה · פרה שאינה נכנסת כו' : תלמוד לומר בחלב אמו · קרא יתירא לרבויי כל חלב וממילא איתרבאי פרה דאשכחן דנחלקה ממנו לענין מעשר תיחלק ממנו לבישול : אחותו קטנה · רחל : מבינייא · מאמו ומאחותו גדולה : תיתי מאמו · דמה אמו שלא נאסרה עמו בהרבעה נאסרה עמו בבישול אחותו קטנה שנאסרה עמו בהרבעה אינו דין שנאסרה עמו בבישול : מה לאמו כו' : אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מבינייא · מאמו ומאחותו קטנה ומהאי הדין שהרי אין להשיב עליו והכי דיינן מה אמו שנכנסת עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כל שכן וכי פרכת מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה אחותו קטנה תוכיח ותו ליכא למיפרך מה לאחותו קטנה שכן לא נכנסה כו' אלמא מפלגי דינא נפקא לן כך שמעתי וקשיא לי היכי נימא אחותו קטנה תוכיח הא אכתי לא קיימא לן אחותו קטנה לאיסורא ואני שמעתי דהכי פריך מאי חזית דלאחותו גדולה נפקא לן מקרא וקטנה מבינייא תיפוק ליה אחותו קטנה מרבויא דקרא וגדולה מבינייא וקשיא לי חדא דמסתברא קרא כי רבי לאחותו גדולה לאיסורא

כיון דעל אכילה לא לקי · תימה אימא איפכא כדאמר בסמוך כיון דאבשול לקי אאכילה נמי לקי : המבשל במי חלב פטור · איסורא מיהא איכא דהא כותח מגסיובי דחלבא עבדי ליה כדאמר ברים אלו עוברין (פסחים דף מב·) ואמרינן לעיל (דף קיא:) דאסור לאכול בשר בכותח : בחלב פרה ורחל מנין · לא איצטריך ליה אלא לרבות בשאין מינו כגון פרה בחלב גדי או גדי בחלב פרה אבל פרה בחלב עצמה הא דרשינן לעיל (דף קיג:) כל מקום שנאמר גדי אפילו פרה ורחל במשמע ובחגס דחק בקונטרס : פרה ורחל שנאסרו עמה בהרבעה · וא"ת חיה ועוף יוכיחו לר' עקיבא או עוף לחודיה לר' יוסי הגלילי דנאסרו בהרבעה עם שאינו מינו כדאמרינן בסוף שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נה·) ולא נאסרו בבשול וי"ל דעדיפא פריך : מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה· תימה לרבנן חיה תוכיח דאין אותו ואת בנו נוהג בחיה : תלמוד לומר בחלב אמו · עוד דריש מינה בסמוך היא עצמה בחלבה אע"ג דשמואל דריש ליה למלתייהו לעיל (דף קיג:) הכא דריש מבחלב דתרי מינייהו מייתרי דהוה מצי למכתב באמו והנא ידענא דבחלב אמו קאמר כיון דבחד מינייהו הוה כתיבא בחלב אמו ורבי יוסי הגלילי דממעט עוף שאין לו חלב אם מוי"ו דאמו קא דריש :

עד

[תוספתא פ"ח]

[לעיל קיג. וש"נ]

מכשירין פ"ו מ"ה

[קדושין כ: כלאי' וש"נ]

קו א ב ג מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה ו ז סמג לאוין קמ. טוש"ע י"ד סימן פז סעיף ו :

קז ד מיי' פ"י מהלכות טומאת אוכלין הלכה ד

קח ה מיי' שם הלכה יג ·

שיטה מקובצת

א] דהא גדי בטהורה משתעי כדאמרן גדי להוציא את הטמאה: ב] הלכך להכי אתא וגדי משמע ליה :

רבינו גרשום

המבשל חלב בחלב . איבעית אימא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלומר מ"ד לוקה אבישול אבל אאכילה לא לקי · ומ"ד אינו לוקה אאכילה דאין איסור חל על איסור אבל אבישול לקי · מיתיבי המבשל במי חלב כו' הפיגול והנותר והא הכא חזינן דאיסור בשר בחלב חל על פיגול ועל נותר : והמוחל שמרים של שמן כו' פ"א מוחל שבא תחלה כשדורכין הזיתים לעשות שמן מה שבא תחלה כמים הוא ואין שמן גמור · תאמר בפרה ורחל שלא נאסרה עמו בשחיטה הואיל ואינו נאסרה עמו בשחיט' עם הגדי לא יאסר עמו בבישול ת"ל בחלב אמו כל שיש לו חלב אסר · בחלב אחותו גדולה מנין כגון פרה · אחותו גדולה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר כלומר כל מעשר בקר וצאן בקר בפ"ע וצאן בפ"ע · מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו הקטנה ברחל שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו גדולה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ואסורה עמו בבשול אף אני אוסר אחותו קטנה מה לאחותו קטנה כו' אי הכי אחותו גדולה נמי תיתי מבינייא כו' כלומר מאמו מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה תאמר באחותו גדולה שלא נאסרה עמו בשחיטה אחותו קטנה תוכיח שלא נאסרה עמו בשחיטה ונאסרה עמו בבישול ואם נקשי מה לאחותו קטנה שלא נכנסה עמו לדיר להתעשר אין אנו יכולין להקשות שהיא נכנסה עמו לדיר להתעשר

קט א מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלט:

קי ב מיי' פ"י מהלכות עבודת כוכבים הלכה ד:

היא עצמה בחלבה מנין אמרת ק"ו ומה במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה נאסר פרי עם האם בשחיטה מקום שנאסר פרי עם פרי בבשול אינו דין שנאסר פרי עם האם בבשול ת"ל בחלב אמו הא למה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אחדבוי בר אמי משום דאיכא למימר סוס בן סוסיא אחי פרדה יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם התם זרע האב הוא דקא גרים דהא פרד בן סוסיא אחי פרדה יוכיח שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם אלא אמר מר בריה דרבינא משום דאיכא למימר עבד בן שפחה אחי משוחררת יוכיח שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם התם גט שיחרור הוא דקא גרים דהא עבד בן משוחררת אחי שפחה יוכיח שמותר פרי עם פרי ואסור פרי עם האם אלא אמר רב אידי בר אבין משום דאיכא למימר כלאי זרעים יוכיחו שאסור פרי עם פרי ומותר פרי עם האם כלום נאסר פרי עם פרי אלא ע"י האם דהא חוטי ושערי בכדא ולא מיתסרו אלא אמר רב אשי משום דאיכא למימר מה לפרי עם פרי שכן שני גופים תאמר בפרי עם האם שבן גוף אחד משום הכי איצטריך קרא אמר רב אשי מנין לבשר בחלב שאסור באכילה שנאמר °לא תאכל כל תועבה (דברים יד) *כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין כדרבי אבהו דאמר ר' אבהו א"ר אלעזר *°כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה *דתניא °לא תאכלו כל (שם) נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי אין לי אלא לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה לגר במכירה מנין ת"ל לגר תתננה או מכור לעובד כוכבים בנתינה מנין ת"ל תתננה או מכור לנכרי נמצא אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה דברי ר"מ *רבי יהודה אומר [ג]דברים ככתבן לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה מ"ט דרבי יהודה אי ס"ד כדקאמר ר"מ לכתוב רחמנא לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה ומכור או למה לי ש"מ לדברים ככתבן הוא דאתא ור"מ אמר לך האי או להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים ורבי יהודה להקדים נתינה דגר למכירה דעובד כוכבים לא צריך קרא סברא הוא זה אתה מצווה להחיותו וזה אי אתה מצווה להחיותו: (סימן שבת חורש וכלאי זרעים אותו ואת בנו ושילוח הקן): אלא מעתה

מעשה

עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה · בפרק כל שעה (פסחים דף כח:) אמרינן דלא מתוקמא דרבי אבהו אלא כר"מ דלרבי יהודה איצטריך לדברים ככתבן ולר' יהודה נפקא לן מלכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב ואי אתה משליך לכלב כל איסורין שבתורה וא"ת לר"מ נמי היכי יליף מיניה דלא תאכלו משמע איסור הנאה מדפרט היתר הא איצטריך קרא להקדים נתינת גר למכירת עובד כוכבים וי"ל דמסברא בלא שום קרא הוה ידעינן להקדים אלא השתא דכתיב נתינה ומכירה ללמד בעלמא איסור הנאה אי לאו דכתיב או להקדים ה"א דאתא קרא להשוותם וא"ת ולא ליכתוב אלא חד מינייהו או מכירה דעובד כוכבים או נתינה דגר ולא ילטרך או להקדים כיון דידעי ליה מסברא וי"ל דה"א דאתי קרא למעוטי נתינה דעובד כוכבים וא"ת ויכתוב נתינה דעובד כוכבים וי"ל דה"א דאתי למעוטי נתינה דגר דלא ליספו ליה אע"פ דלא קבל עליו *אלא לאכול נבלות כדי שימהר להתגייר ודוקא נבלה בא"י שאין עובדי כוכבים מצויין שם ואם בא למוכרה לעובד כוכבים צריך ליתנה בדמים מועטין נתינת גר קודמת אבל פשיטא שאם יש חפץ לאדם למכור קודם ימכרנו לעובד כוכבים ממה שיתננו אפילו לישראל חברו: [illegible]

בדרך שפרט לך בנבלה. לא גרס לגר בנתינה ולעובד כוכבים במכירה כדפירש בקונט' בפסחים (שם) דא"כ הוה משמע דאיירי אליבא דר' יהודה דאמר דברים ככתבן ודר' אבהו לא מתוקמא אלא כר"מ כדפרישית ואי גרס ליה יש לפרש דלישנא דקרא בעלמא נקט ולא משום דלהוו דברים ככתבן אי נמי נקט הכי משום דנתינת הגר קודמת:

רבי יהודה אומר דברים ככתבן · ואסור ליתן לכנעני עובד כוכבים מתנת חנם ועל זה מביאה בפ"ק דמסכת ע"ז (דף כ.) וא"ת והתנן (לעיל דף צג:) שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה ושולח משמע בחנם ובפרק כל שעה (פסחים דף כב.) משמע דאהיא אפילו כר' יהודה ויש לומר דתניא בתוספתא* [ספ"ג דע"ז] אם היה שכנו מותר מפני שהוא כמוכרו לו:

אף למה לי ש"מ לדברים ככתבן · משמע דאי לאו או הוה אמינא תתננה ומכור אגר דלעיל ואעובד כוכבים והכי נמי אמרינן בריש איזהו נשך (ב"מ דף סא.) ובמרבית קאי אכסף ואאוכל דבתריה ותימה דבפרק קמא דקדושין (דף לב:) איכא פלוגתא דתנאי גבי קימה והדור דשיבה וזקן דאיכא למ"ד דלא קיימי אתרוייהו משום דכתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויש לומר משום דאין לשון מפני נופל על והדרת ולא לשון פני נופל על תקום ואם תאמר דבפרק הוציאו לו (יומא נב.) קאמר איסי בן יהודה חמש פסוקים אין להם הכרע *שאת מחר ארור משוקדים וקם [צ"ל שאת משוקדים מחר ארור וקם] ואמאי לא קאי אלעיל ולתחת ועוד דאיסי גופיה סבר בקדושין דקימה והדור קיימי אתרוייהו ויש לומר דהכא ובאיזהו נשך (ב"מ סא.) ופרק קמא דקדושין (דף לב:) דאיכא תרי מילי קאי חד ודאי אלעיל וחד ודאי אלתחת אית לן למימר דתרוייהו קיימי אהכא והכא אבל התם אית לן למימר דקאי אחד דוכתא או אלעיל או אלתחת

תורה אור

לאיסורא רבי שנאסרה עמו במעשר אבל קטנה לא ועוד מאי קא מותיב לקמיה בחלב אמו למאי אתא טובא איצטריך לאחותו קטנה ורואה אני את דברי ר' יוסף טוב עלם ז"ל שראיתי תשובת כתב ידו דאחותו גדולה ואחותו קטנה אמינו ממש קאמר שהן מין גדי כמותו וגדולה זו היא זקנה שכבר נתעשרה וקטנה זו היא גדייה שלא נתעשרה עדיין והאי תנא היינו תנא גופיה דלעיל דאתיא ליה פרה ורחל מחד מקראי יתירי והשתא קא דריש לאידך וה"ק אחותו גדולה שנתעשרה כבר מנין וע"כ נקט גדולה משום דסופו יליף לה מרבויא וקטנה לא מיתרביא ליה מיניה משום דמסתברא כי רבי קרא לאיסורא גדולה רבי דנאסרה עמו במעשר דאילו מקרא יתירא קמא לא מצי לרבויי דאיכא למימר כי רבי לאיסורא לא רבי אלא פרה ורחל דאסורין עמו בהרבעה אבל אחותו לא ולהכי אשמעינן קרא אחרינא לאחותו גדולה וקטנה אתיא מבינייא: אי הכי. דקטנה אתיא לה מבינייא: אחותו גדולה נמי · לא תיבעי קרא ותיתי מבינייא דאמו ופרה ודרוש הכי מה אמו שנכנסה עמו לדיר נאסרה עמו בבשול אחותו גדולה לא כ"ש מה לאמו שכן נאסרה עמו בשחיטה פרה תוכיח מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר אמו תוכיח שמותרת עמו בהרבעה ובמעשר וחזר הדין הצד השוה שבהן שהם חלב כו' ואתיא מבינייא בין אחותו גדולה ובין קטנה: אלא · קרא שלישי למאי אתא קמא לגופיה תנייא לפרה ורחל ואידך למאי*: היא עצמה בחלבה · שילא ממנה בעודה חיה מנין כו' ואף מדרשה זו כראין הדברים דלאחותו ממש מצריך תלמודא או מקרא או מבינייא דהא אפילו להיא עצמה מצרכינן תלמודא אלמא לא נפקא לן מקרא דלגופיה כל מין גדי אלא אמו דווקא אבל היא עצמה לא וה"ה אחותו גדולה וקטנה: פרי עם פרי בשחיטה · ששוחטין שני בני פרה אחת ביום אחד: פרי עם פרי בבישול · גדי עם החלב: אמר רב אחדבוי כו' · הכא לא אמרי מעיקרא דדינא פירכא כדלעיל משום דמקשי על סוף הדין: אחי פרדה · שילדתה הסוסיא מן החמור והיה לה בן אחר מן הסוס הרי בן מותר עם אמו ואסור עם אחותו: התם זרע אב קא גרים · ואיסורא לאו משום פרי עם פרי הוא אלא משום פרי עם שאינו פרי כלומר משום צד אביהן שהוא חלוק אבל גדי בחלב אמו שניהם על שם אמן קראן הכתוב ואפ"ה אסרינהו ותדע דטעמא משום חלוק האב הוא דהא זימנין דהוי איסור איפכא דפרי עם האם אסור ופרי עם פרי מותר: דהא פרד בן סוסיא · שילדתו מן החמור והוא אחי פרדה שהיתה לה לסוסיא זו עוד בת אחת מן החמור: עבד בן שפחה · מותר במין אמו ואסור בבת חורין: ופרכינן התם גט שחרור קא גרים · ולאו משום פרי עם פרי הוא דהא זימנין דהוי איפכא ומיתסר: כלאי זרעים · חטין עם עדשין שאסור לזרוע זה עם זה: ומותר · לזרוע כל אחד עם אמו עם הקרקע: ופרכינן התם פרי עם פרי מי מיתסר. כלום נאסר פרי עם פרי אלא בזריעה דהיינו ע"י האם: הא חטי ושערי בכדא · שהניח בכד להצניע שם: כל שתיעבתי לך · כל שאסרתי לך להעבו ולהתרחק ממנו: הרי הוא בבל תאכל · עולמית בכל ענינין שהוא בין שבא בעבירה ובין שלא בא בעבירה כגון ע"י קטן או ע"י עובד כוכבים מאחר שתיעבתי לך אסור והאי הרי תיעבתיו לך להתרחק מבשולו שלא לבשלם יחד: עד שיפרוט לך הכתוב שהוא מותר בהנאה כדרך שפרט לך בנבלה · שאע"פ שלא כתב לך אלא לא תאכל הוצרך לפרש בה היתר הנאה הא כל מקום שלא פירש לך בה היתר הנאה הוי במשמע איסור הנאה מלא תאכל: מדכתיב מכירה ונתינה באמצע שמע מינה אחד מכירה ואחד נתינה קיימי בין אגר ובין אעובד כוכבים דאי דוקא כתיב הוה ליה למכתב הכי תתננה לגר ותמכרנה לעובד כוכבים:

מעשה

ע"כ שייך לעיל

[ע"ז סו:]

ב"ק מא. פסחים כב: ע"ש [קדושין נו:]

[ע"ז כ:]

[ע"ז שם. פסחים כא: כב:]

רבינו גרשום

להתעשר. במקום שלא נאסר פרי עם פרי בשחיטה שני בנים מותר לשחוט ביום אחד אבל אותו ואת בנו אסורין · מקום שנאסר פרי עם פרי בבישול חלב עם הגדי · סוס בן סוסה אחי פירדה יוכיח שאסור פרי עם פרי כלומר דסוס בן סוסה אסור עם פירדה שבא חמור על סוסה וילדה פירדה שכן הסוס אסור עם אחותו הפירדה שבת חמור היא משום כלאים ומותר עם אמו שהוא סוס והוא סוסה דהא פרד בן סוסה אחי פירדה יוכיח שמותר פרי עם פרי כו' כלומר חמור שבא על סוסה וילדה פרד ובא גם עליה והוליד פירדה שמותו פרד עם פירדה ואסור פרד עם האם. כלאי זרעים יוכיח שאסור פרי עם פרי חטה עם שעורה ומותר פרי עם האם זה בעצמו לזרוע בקרקע וזה בעצמו לזרוע בלא כלאים · כלום נאסר פרי עם פרי כלומר אלא ע"י קרקע בזריעה. מה לפרי עם פרי שכן שני גופין חלב וגדי תאמר בפרי עם האם כלומר היא עצמה בחלבה: כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו וכו' והכא בבשר בחלב כתיב לא תאכל כל תועבה. אחד גר ואחד עובד כוכבים בין במכירה בין בנתינה כלומר כתיב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לעובד כוכבים שדי תתננה או מכור לגר ותתננה או מכור לעובד כוכבים שבאמצע גר ועובד כוכבים שניהם נתינה ומכירה

מדאסר

מעשה שבת ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא אמר קרא [שמות לא] °כי קדש היא לכם *היא קדש ואין מעשיה קדש חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא השתא ומה שבת דחמירא מעשיה מותרים הני לא כל שכן [א] כלאי זרעים ליתסרו דהא תיעבתי לך הוא מדגלי רחמנא [דברים כב] גבי כלאי הכרם *°פן תקדש פן תוקד אש מכלל דכלאי זרעים שרו ואימא כלאי כרם אסורין בין באכילה בין בהנאה כלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו איתקוש לכלאי [ויקרא יט] בהמה דכתיב °בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים מה בהמתך היוצא ממנה מותרת אף שדך היוצא ממנו מותר וכלאי בהמה גופייהו מנא לן מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אותו ואת בנו ליתסר מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי שילוח הקן ליתסר *לא אמרה תורה שלח לתקלה אמר ריש לקיש מנין לבשר בחלב שאסור ת"ל [שמות יב] °אל תאכלו ממנו נא ובשל מבושל שאין תלמוד לומר מבושל מה תלמוד לומר מבושל לומר לך יש לך בשול אחר שהוא כזה ואי זה זה בשר בחלב א"ל רבי יוחנן

כעורה

רש"י

מעשה שבת · כגון המבשל בשבת ליתסרו באכילה לכל ישראל דהא הזהרתיך לתעבו ולהתרחק ממנו ואנן תנן במזיד לא יאכל הוא משום קנס אבל אחרים אוכלין בפ"ק (לעיל טו.) : ליתסרו · הזרעים והדישה דהא הרחקתיך מהם כל הנך דקאמר ליתסרו באכילה ובהנאה קאמר דליתסרו : הני לא כ"ש · אבל בבשר בחלב לא אמרינן האי ק"ו דהא כתיב לא תאכל כל שתיעבתי לך ומסתברא דאיסורא דקרא עליה קאמר דהא אכיל תועבה גופה אבל האי לא אכיל החרישה עצמה אלא הבא ממנה והחוסם והדש נמי לאו חסימה גופה קאכיל אלא מעשה הבא על ידה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קדש : כלאי זרעים · הן עצמן תועבה וליתסרו : כלאים · אסירי לגבוה דתניא שור או כשב או עז פרט לכלאים בגמרא דהשוחט (לעיל לח:) : אותו ואת בנו · אינו אלא מחוסר זמן שהיום אסור ומחר מותר : שילוח הקן ליתסר · כגון נטל את האם מעל הבנים ובא לפניו וחייבוהו לשלח כדתנן לקמן (דף קמא.) משלח ואינו לוקה תאסר לאכילה עולמית דהא נעבדה בה עבירה : לא אמרה תורה שלח לתקלה · וכאן הרי אמרה שלח דכתיב (דברים כב) לא תקח האם והדר שלח תשלח דאם לקחת אותה חזור ושלחה ואם היתה אסורה לא היה אומר לך שלחנה ויכשלו בה בני אדם וה"ה דמצי למימר נמי בכל הני מה שבת דחמירא כו' ומיהו מידי דמשכח פירוקא מגופיה לא יליף מאחריני לישנא אחרינא שילוח הקן ליתסר כל שילוח הקן ליתסר האם לעולם ואפילו שלחה דהא כל שתיעבתי לך הרי הוא לך לעולם בבל תאכל והרי אסרתיה לך באותה שעה וזה נראה לי עיקר דהא לא קאמר רב אשי דכל דבר שנעבדה בו עבירה ומתחלה הוא מותר אסור דאם כן החורש בשור וחמור והמרביע כלאים והחוסם יאסרו הבהמות ואנן לא פרכינן מינייהו מידי אלא מן היוצא מהן : שהוא כזה · שאסור באכילה כזה :

תוספות

אלאחת ובזבחים בפ"ב (דף כד.) דפליגי תנאי גבי ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ותנן דאיכא דמוקי אצבע אשלפניו אולקח ולא אנתינה של אחריו ואיכא דמוקי לה אנתינה של אחריו ולא אלקיחה דלפניו ואיכא דמוקי לה אתרוייהו היינו טעמא דפשטיה דקרא משמע טפי אלקיחה דלקמיה ואשכחן בדוכתא אחרינא ולקחת מדם הפר ונתת על קרנות המזבח באצבעך דהוי אצבע אנתינה והשתא פליגי דחד מוקי אלקיחה כמשמעותיה דקרא וחד מוקי לה אנתינה דיליף סתום מן המפורש ולא בעי נמי לאוקומי אלקיחה דלא שייך לקיחה אאצבע אלא בדעבד אוזן לשפת המזרק והך דמוקי אתרוייהו אלקיחה משום משמעותא ואנתינה דיליף נמי מן המפורש *וצריך עיון כל היכא דאמר מקרא נדרש לפניו ולאחריו אם נוכל ליישב שלא יקשה למה ידרשנו לפניו ולאחריו יותר מאותם שאין להם הכרע : (לעיל) כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל · וא"ת היאך אנו אוכלין אילים אפילו שירסן עובד כוכבים מ"מ מבשר בחלב וי"ל מדאסר רחמנא מעוך וכתות לגבוה מכלל דלהדיוט שרי [א] וא"ת נורם אוזן בכור ליתסר אפילו נרמו עובד כוכבים וי"ל (א) דשרי רחמנא קדשים שהוממו כצבי ואיל א"כ אינו דבר מתועב* : היא קדש ואין מעשיה קדש · וא"ת ואימא למשרי בהנאה אבל באכילה אסירי כדפריך בסמוך גבי זרעים וי"ל דהיתר הנאה נפקא לן מלכם כדאמר במרובה (ב"ק דף עא.) ובאלו נערות (כתובות לד.) אפילו לרבי יוחנן הסנדלר דאוסר במבשל בשבת וקצת תימה לרבי יוחנן למה ליה למימר מקדש דמעשה שבת אסירי תיפוק ליה מכל שתיעבתי והיתר הנאה מלכם* : חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה ליתסרו · פי' השור והחמור ויש ספרים דגרסי השתא לגבוה שרו להדיוט מבעיא א] ולגבוה מנא לן דשרו דכתיב (ויקרא כב) ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה אי אתה מקריב פי' מעוך וכתות ונתוק וכרות אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהן עבירה וא"ת הזרעים והדישה ליתסרו דמקרא דאלה על כרחך לא מיתסרו לגבוה אלא בעלי חיים דאי כל מילי א"כ כל מעשה שבת נמי תיפוק ליה מאלה ול"ל היא קדש וי"ל דלא שייך (ב) מכל שתיעבתי לך הזרעים והדישה דלא תחסום אסור משום בהמה וכן לא תחרוש ולא משום חרישה וזריעה דאפילו בלאו חרישה אסור להנהיג בשור וחמור ב] וא"ת ובסמוך בסוגיין פריך שילוח הקן ליתסר תיפוק ליה דאף לגבוה שרי מהאי קרא דאלה וי"ל דקרא דאלה בבהמה כתיב ולא בעופות ועוף מבהמה לא אתי משום דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כמו בתורים ובני יונה *וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאיצטריך קרא בפרק כל האסורין (תמורה כח:) מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לא אסירי מכל שתיעבתי וכי תימא דלא אתא מן הבהמה אלא לאשמעינן מכלל דלהדיוט שרי ולא מיתסר מכל שתיעבתי מ"מ נילף חורש בשור וחמור וחוסם פי פרה בק"ו מרובע ונרבע דבמיתה ושרי להדיוט וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר כי היכי דממעטינן מיניה נעבד ואית ספרים דגרסי ומה שבת דחמירא אמרת היא קדש ואין מעשיה קדש הני לא כל שכן וכן גריס בקונטרס ופי' דבבשר וחלב לא אמרינן האי *קושיא דמסתברא דכל שתיעבתי עליה רמינן דקא אכיל תועבה גופה אבל האי לא אכיל החרישה עצמה וכן חוסם לאו חסימה גופה קאכיל אלא הבא על ידה ממנה וילפינן משבת דאין הבא מכחה קודש וקשה דלמה לא יחשב בישול של שבת תועבה גופה כמו בישול של בשר בחלב ונראה דהיינו טעמא משום דבבשר בחלב הבישול ניכר אבל מעשה שבת אין ניכר שנעשה בשבת ואותו ואת בנו ושילוח הקן דפריך ליה מינייהו נ"ל דניכר בהם האיסור יותר ממה שניכר בחורש בשור וחמור וחוסם פי פרה ודש בה : פן תקדש פן תוקד אש · וא"ת והא איצטריך לאשמועינן דמלותו בשריפה הא כלאי זרעים אין מלותן בשריפה אבל בהנאה אסירי וי"ל דבלאו הכי פריך שפיר א"כ ליכתוב פן תשרף ומדכתיב תקדש משמע דאתא לאסור הנאה כקדש : כלאי זרעים באכילה אסירי בהנאה שרו · וא"ת לקמן (דף קטז.) גבי מעביר עלין דלא מיתסר כי אם בהוסיף מאתים אבל לא הוסיף שרי באכילה מדכתיב תרי קראי המלאה והזרע נימא ה"מ בהנאה אבל באכילה אסירי מכל שתעבתי לך כדבעי למימר הכא וי"ל דמאחר דאשכחן כלאי זרעים דשרו באכילה דאיתקוש לבהמה וכלאי הכרם אסורין אם כן סברא הוא בלא הוסיף כיון דלא מיתסר לגמרי כשאר כל כלאי הכרם יש לו להתיר אף באכילה כמו בכלאי זרעים : מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי · וא"ת ודלמא איצטריך קרא להקדישה ואח"כ הרביעה כלאים כדאמר פרק כל האסורים (תמורה כט.) גבי טרפה דאיצטריך לאסור לגבוה היכא דהקדישה ואח"כ נטרפה וי"ל דמ"מ הכא אי אתינן למיסר של הדיוט מכל שתעבתי לך כ"ש דלגבוה אסירא מכל שתעבתי לך אע"ג דהוקדש תחלה וכן י"ל גבי אותו ואת בנו בסמוך אי נמי מדגלי לך בטרפה שאין חילוק ה"ה בכלאים ומחוסר זמן : מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה · דכתיב ומיום השמיני והלאה ירצה דאמר לעיל בפרק אותו ואת בנו (דף פא.) נתקן הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה : לא אמרה תורה שלח לתקלה · תימה דפריך הכא מהא סברא בלא שום קרא ובסוף פרק שני דקדושין (דף נז.) גבי צפרי מצורע דריש כל צפור טהורה תאכלו לרבות המשולחת וזאת אשר לא תאכלו לרבות השחוטה ופריך ואיפוך אנא ומשני רבא לא אמרה תורה שלח לתקלה והשתא למה לן קרא *דכל צפור טהורה תאכלו להתיר דהכא שרינן מהאי טעמא שילוח הקן וי"ל דהתם כיון דכתיב לא תאכלו לאסור הוה אמינא דאידך נמי אסירא משום דאיתקוש צפרים אהדדי ולא הוה שרינן מטעם דלא אמרה תורה שלח לתקלה אי לאו דאיכא עדיין יתורא דכל צפור טהורה תאכלו ולא דמי לכל שתעבתי לך דהכא דלא כתיב בהדיא אשלוח הקן ומהך סברא איכא לאוקומי במילי אחריני : שאין ת"ל מבושל · לית ליה לר"ל הנך דרשות דדרשינן בסוף פרק כל שעה (פסחים דף מא.) מינה ללאו ואח"כ בשלו או לבשר משקים כו':

בבני

[כתובות לד: ב"ק עא:]

[קדושין נו:]

[לקמן קמ. יומא סו: קדושין מ:]

[וע"ע תוס' פסחים כה: ד"ה ליכתוב]

[ועיין תוס' תמורה ז. ד"ה רבא וכו']

[ועיין תוס' כתובות לד: ד"ה אמר קרא ותוס' ב"ק עא. ד"ה מה קודש וכו' כתבו תירוץ נכון]

[נ"ל קיז]

[עמ"ש רש"י קדושין מ: ד"ה רבא אמר וכו' וקרא דאמרן לעיל וכו' אסמכתא בעלמא היא עכ"ל]

רבינו גרשום

מדאסר רחמנא כלאים לגבוה · והיכן אסר רחמנא שור או כשב פרט לכלאים : מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה· דכתיב מיום השמיני והלאה :

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל וכו' וי"ל מדשרי : (ב) ד"ה חורש וכו' וי"ל דלא שייך לאסור מכל :

עיין מסר"מ שמשך דברי תוס'

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוד"ה חורש וכו' ולגבוה מנא לן · כ"כ עיין נזיר דף ל"ט ע"א רש"י בד"ה מן הכבשים וכו' ותוס' שם ד"ה רבא אמר וכו' ודו"ק : ב] בא"ד וא"ת ובסמוך פריך וכו' כנ"ל:

הגהות מהרי"ו לנדא

[א] תוד"ה כל שתיעבתי לך וכו' וא"ת נורם אוזן בכור ליתסר · נכתב על הגליון עי' פרש"י בחומש פרשת ראה בפסוק לא תאכל כל תועבה ובמזרחי שם ועי' במס' בכורות דף לד ע"א בתד"ה ומי קים ל"ל :

שיטה מקובצת

א] כלאי זרעים ליתסרו · נ"ב עי' תוס' בכורות דף נד ע"א :

קיא א מיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות הלכה א טוש"ע י"ד סי' פז סעיף א :

[קדושין ס: לקמן קיח.]

[סנהדרין פד: לקמן קמ: יומא ד']

קדושין נז:

פסחים כד:

[פסחים דף כא·]

*כעורה זו ששנה רבי לא תאכלנו בבשר בחלב הכתוב מדבר אתה אומר בבשר בחלב הכתוב מדבר או אינו אלא באחד מכל האיסורין שבתורה אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן *דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בשני מינין אף כאן בשני מינין אי מההיא הוה אמינא הני מילי באכילה אבל בהנאה לא קמ"ל ורבי בהנאה מנא ליה נפקא ליה מהכא נאמר כאן °כי עם קדוש אתה לה' ונאמר להלן °ולא יהיה קדש בבני ישראל מה להלן בהנאה אף כאן בהנאה דבי רבי אליעזר תנא °לא תאכלו כל נבלה [וגו'] אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה דבי רבי ישמעאל *תנא °לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בשול תניא איסי בן יהודה אומר מנין *לבשר בחלב שאסור נאמר כאן °כי עם קדוש אתה ונאמר להלן °ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו מה להלן אסור אף כאן אסור ואין לי אלא באכילה בהנאה מנין אמרת ק"ו °ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח שהיתה לו שעת הכושר ואסור בהנאה מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת כלאי הכרם יוכיחו שאין ענוש כרת ואסור בהנאה למה לי גז"ש לייתי כולה בק"ו מערלה ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בין באכילה בין בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה אינו דין שאסור בין באכילה בין בהנאה משום דאיכא למימר חורש בשור ובחמור וחוסם פי פרה ודש בה יוכיח שנעבדה בהם עבירה ושרו למה לי למימר כלאי הכרם יוכיחו לימא ערלה תוכיח וליהדר דינא וליתי במה הצד אמר רב אשי משום דאיכא למימר נבלה תוכיח שאסורה באכילה ומותרת בהנאה אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דריש לקיש כל מה הצד מגופו פרכינן מעלמא לא פרכינן אי הכי תיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע אי הכי השתא נמי איכא למיפרך מה לכלאי הכרם שכן גדולי קרקע א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל כל מה הצד פרכינן כל דהו לא אם אמרת (חדא מחדא) קל וחומר פרכינן כל דהו לא פרכינן וליפרוך לכולהו מה לכולהו שכן גדולי קרקע אלא אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרינן משמיה דר"ל

חדא

כעורה זו ששנה רבי · כלומר וכי מכוערת היא בעיניך משנה זו ששנה רבי ולמדה לבשר בחלב ממקרא הזה : לא תאכלנו · יתירא דכתיב בראה אכי גבי פסולי המוקדשין שנפדו רק הדם לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים והדר כתיב לא תאכלנו למען ייטב לך וגו' נדם לא איצטריך דהא כתיבי קראי טובא ומוקי ליה לבשר בחלב: דבר הלמד מענינו · דבר סתום שאין מפורש בו במה מדבר הוי לומדו מן הענין פרשה שנכתב בה במה הענין מיירי: בשני מינין · פסולי המוקדשין שנפדו שני מינין הן מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים כדאמר בבכורות (דף טו.) תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב: אבל בהנאה לא קמ"ל מהאי קרא דכתיבא אזהרה דידיה גבי פסח מה פסח מבושל אסור באכילה ובהנאה דכל קדשים שאינם ראוים לאכילה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אף זה אסור בהנאה : כי עם קדוש אתה · לא תבשל גדי : מה להלן בהנאה · [בעילה] הנאה היא : לא תאכלו כל נבלה · בסיפיה דקרא כתיב בשר בחלב: לא תבשלנה· בחלבו ותמכרנה אלמא אסורה בהנאה: שנעבדה בו עבירה · בבישול : לא היתה לו שעת הכושר · פרי הערלה באיסור גדל אבל בשר בחלב היתה לו שעת הכושר קודם שניתן בשר בחלב: כלאי הכרם יוכיחו · לקמן פריך ל"ל כלאי הכרם נימא ערלה תוכיח וחזר הדין ועוד פריך נימא מה לכלאי הכרם שכן לא היתה [להן] שעת הכושר: למה לי גז"ש · לאיסור אכילה כי היכי דיליף לאיסור הנאה מערלה נילף נמי לאיסור אכילה : משום דאיכא למימר חורש בשור וחמור יוכיח · שנעבדה בו עבירה ומותר באכילה אבל השתא דקיימא לן אכילה מג"ש ילפינן הנאה בק"ו וליכא למימר חורש בשור וחמור יוכיח °דמה לחורש בשור וחמור דמותר באכילה תאמר בבשר בחלב שאסור באכילה : למה ליה למימר · לעיל כלאים יוכיח דאיצטריך ליה לאהדורי אכלאים דהוה ליה למד חדא מתלת בשר בחלב מערלה וחמץ וכלאים לימא ערלה תוכיח ותיתי חדא מתרתי שפיר: וליהדר דינא · וכשיחזור הדין מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ יוכיח מה לחמץ שכן כרת ערלה תוכיח וגמרינן ומייתינן לה במה הצד כגון לא ראי ערלה כראי חמץ ולא ראי חמץ כראי ערלה הצד השוה שבהן שאסורין באכילה ואסורין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב דהואיל ואסור באכילה מגז"ש יהא אסור אף בהנאה : הכי אמרינן משמיה דר"ל · האי נבלה תוכיח אינה תשובה דכל הבאה במה הצד מגופיה פרכינן אם יש להשיב בשניהם מה להצד השוה שבשניהם שכן כך וכך יש בהם תאמר בזה שלא הושוה להן במדה זו (היא) פרכינן אבל מעלמא כגון פלוני יוכיח לא פרכינן : שכן גדולי קרקע · אע"ג דאין חומר להיות נאסרין בכך אפ"ה אמרינן : כל מה הצד פרכינן כל דהו · כל דבר הלמד בהצד השוה ויש להשיב שום דבר שהמלמדין שוין בו והלמד אינו שוה להן בו אפילו שאינו לא קל ולא חמור פרכינן ליה : לא אם אמרת כו' · אי הוה הדר דינא ואתי במה הצד הוה פרכינן כל דהו אבל השתא דאתי מכלאים ואתה בא להשיב לא אם אמרת בכלאים שכן גדולי קרקע אין זו תשובה דקולא וחומרא פרכינן אם אנו צריכין ללמוד קולא יש לך להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד קל אחר ואם אנו לומדים חומר צריך אתה להשיב לא אם אמרת בזה שכן יש בו צד חמור כגון הני דאמרינן לעיל מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר וכגון חמץ בפסח שהשבנו לא אם אמרת בחמץ בפסח שכן כרת אבל כל דהו כי האי שכן גדולי קרקע לאו פירכא היא : וליפרוך לכולהו כו' · דכיון דלאו חדא מחדא היא אלא חד מתלת כמה הצד דמי הלכך ליפרוך בכולהו ואע"ג דלאו קולא וחומרא היא דקא ס"ד דכי אמרינן בלא אם אמרת דלא פרכינן ביה כל דהו ה"מ היכא דאתיא חדא מחדא כגון ברים מלתא דבעי לאתויי מערלה לחודה אבל חדא מתרתי או מתלת כמה הצד דמיא ואף על גב דלא אמרינן וחזר הדין פרכינן לכולהו פירכא כל דהו :

חדא

בשני מינין · פי' בקונטרס מותרין באכילה כחולין ואסורין בגיזה ועבודה כקדשים ואין נראה דלא שייך משום הכי דמקרי שני מינים אלא נראה משום דאיתקש לצבי ואיל חשיב להו כשני מינין כדאמר פ' אלו הן הלוקין (מכות דף כב·) אמר רבי יצחק המרביע שור פסולי המוקדשין לוקה ור' אושעיא נמי קאמר המנהיג שור פסולי המוקדשין לוקה גוף אחד הוא ועשאו הכתוב ב' גופים פירוש שעשאו הכתוב כצבי ואיל ובהכי מיישב ר"ת הא דאמר בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות לג·) תלת צבי ואיל כתיבי חד לכדרבי יצחק ורבי אושעיא ופי' שם בקונטרס דלא אתפרש היכא: ונאמר להלן לא יהיה קדש · ואי לאו קרא דלא תאכלנו ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב : ומה ערלה · ליכא למפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלה דמדרבנן הוא דצריך מאתים : מה לחמץ בפסח שכן כרת · וכרת גופיה לא שייך למילף שאין עונשין מן הדין : כלאי הכרם יוכיחו · מכלאי הכרם גרידא הוה מצי למילף במה מצינו אלא ניחא ליה למעבד תחלת הדין בק"ו °ואין להקשות מה לערלה וחמץ וכלאי הכרם שכן בשריפה כדתנן בתמורה (דף לג:) א[דהיא גופה נילף ועוד דהיינו דוקא לרבי יהודה דאמר* אין ביעור חמץ אלא שריפה אבל לרבנן לא הוי חמץ בשריפה הקשה ה"ר יעקב מאורלינ"ש מה לכולהו שכן לא הותרו מכללן תאמר בבשר בחלב שהותר מכללו אצל בהמה טמאה וחלב בהמה טמאה וטובא דאמר לעיל וי"ל דאין זה קרוי הותר מכללו דדוקא חלב דכתיב (ויקרא ג) כל חלב דמשמע אפילו דחיה והדר שרא דחיה זה חשיב הותר מכללו אבל בבשר בחלב לא כתיב כל : חורש בשור וחמור כו' · אבל השתא עבדינן ק"ו דכיון שאסור באכילה אסור בהנאה : וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע · ואע"ג דמכלאי הכרם איכא למילף במה מצינו ולא פרכינן כל דהו מ"מ אהא דיליף בק"ו משלשתן פריך :

חדא

רבינו גרשום

כעורה זו ששנה ר' לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמי' לא תאכלנו למען ייטב לך ואמר ר' למה כתב שני פעמים לא תאכלנו אח' לא תאכלנו מדבר בבשר בחלב: במה הכתוב מדבר בשני מינין' כלומר דכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר אלו שני מינין בשר ודם וזהו אבר מן החי אף כאן בשני מינין בבשר בחלב אבל בהנאה אימא לא קמ"ל : כל מקום שנאמר לא תאכל לא יאכל לא יאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה : לא יהיה קדש מבני ישראל מה להלן הנאה כלומר הנאה דתשמיש המטה אף כאן הנאה דאפי' בהנאה אסור : אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה כלומר כתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשעריך וגו' לא תבשל גדי בחלב אמו כלומר כשתמכרנה לא תבשלנה בחלב ותמכרנה דאם תבשלנה בחלב לא תוכל למוכרה דאסורה בהנאה: מה להלן אסור כלומר דטרפה אסורה באכילה · מה לערלה שלא היתה לה שעת הכושר כו' כלומר תאמר בבשר בחלב שהיתה לה שעת הכושר דאפילו משנתן הבשר בחלב לא נאסר בצונן דיכול להדיחו אבל לאחר שנתבשל אסור : למה לי למימר כלאי הכרם יוכיח כשאמר מה לחמץ בפסח שכן ענוש כרת נימא ערלה תוכיח שאין ענוש כרת ואסורה בין באכילה ובין בהנאה ואי פריך מה לערלה שכן לא היתה שעת הכושר נימא חמץ בפסח יוכיח וניטא חזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאסורין בין באכילה ובין בהנאה אף אני אביא בשר בחלב שהוא אסור ואסור בין באכילה ובין בהנאה: א"ל רב מרדכי לרב אשי כל מן הצד כו' כלומר משום פירכא זו שאתה אומר משום דאיכא למימר נבלה תוכיח לא הוה למישבק למהדר דינא וליתי מן הצד דלא מצית למיפרך נבלה תוכיח דהכי אמרינן משמא דריש לקיש כל מן הצד מגופיה פרכינן כלומר כל וחזר הדין כו' והצד השוה שבהן כו' אי מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן מגופיה ודינא פרכינן אבל אי לא מצינן למיפרך לא פרכינן פירכא אחריתי לפיכך לא פרכינן נבילה תוכיח שהיא אסורה באכילה : אי הכי תיתי מן הצד · כלומר כיון דאמרת דלא יכלינן למיפרך נבילה תוכיח תיתי מן הצד דערלה וחמץ דבשר בחלב והא אסור בהנאה: אי הכי (כיון)[השתא נמי] דאמרת כלאי הכרם יוכיח איכא למיפרך שכן גדולי קרקע· א"ל רב מרדכי לרב אשי כל במה הצד פרכינן כל דהוא כלומר אי הוה אתי בשר בחלב במה הצד מערלה ומחמץ מצינו למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע השתא דלא אתי במה הצד לא מצינן למפרך' בלא אם אמרת קולא וחומרא פרכינן כו' כלומר כגון הכא דבעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה ואמרינן מה לערלה שלא היתה לו שעת הכושר תאמר בבשר בחלב שהיתה לו שעת הכושר · חמץ בפסח יוכיח לא אם אמרת חמץ בפסח שכן ענוש כרת תאמר בבשר וחלב שאין ענוש כרת קולא וחומרא פרכינן

אי

גליון הש"ס

גמ' ומה ערלה שלא וכו' · עיין בב"מ דף נג ע"א תוס' ד"ה ועולה : רש"י ד"ה משום דאיכא למימר וכו' דמה לחורש· עי' נדה נס ע"ב תוס' ד"ה כי : תוס' ד"ה כלאי וכו' ואין להקשות מה לערלה· עי' סוכה דף לה ע"א תוס' ד"ה לפי :

רש"ל מ"ז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה כלאי וכו' דהיא גופה נילף· נ"ב עשו"ת מהרי"ל חלק ג' סי' י"ג :

חדא מהדא קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן חדא מתלת אי הדר דינא ואתי במה הצד פרכינן כל דהו ואי לא קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא פרכינן *ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הכושר אמר רב אדא בר אהבה זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסר והיתה להן שעת הכושר קודם השרשה מתיב רב שמעיה בר זעירא *המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף מאתים אסור הוסיף אין לא הוסיף לא אמר אביי תרי קראי כתיבי כתיב °פן תקדש המלאה וכתיב הזרע הא כיצד *זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא הוסיף אין לא הוסיף לא מתני' דלא כי האי תנא *דתניא רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנאמר °כי עם קדוש אתה ונאמר להלן °ואנשי קדש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה: רבי עקיבא אומר חיה ועוף וכו': הני הא אפקינהו *לכדשמואל קסבר רבי עקיבא איסור חל על איסור חלב ומתה לא צריכי קרא שליל גדי מעליא הוא אייתרו להו כולהו פרט לחיה ועוף ולבהמה טמאה: רבי יוסי הגלילי אומר נאמר לא תאכלו: מאי איכא בין רבי יוסי הגלילי לרבי עקיבא איכא בינייהו חיה רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא ור' עקיבא סבר חיה דרבנן איבעית אימא עוף איכא בינייהו ר' עקיבא סבר חיה ועוף אינן מן התורה הא מדרבנן אסירי ור' יוסי הגלילי סבר עוף אפילו מדרבנן נמי לא אסיר תניא נמי הכי *במקומו של רבי אליעזר היו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות *ברזל במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלין בשר עוף בחלב לוי איקלע לבי יוסף רישבא אייתו לקמיה רישא *דטווסא בחלבא ולא אמר להו ולא מידי כי אתא לקמיה דרבי אמר ליה אמאי לא תשמתינהו אמר ליה אתריה דרבי יהודה בן בתירא הוא ואמינא דרש להו כרבי יוסי הגלילי דאמר יצא עוף שאין לו חלב אם:

מתני' *קבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה [י]המעמיד בעור של קבה (א) כשרה אם

רש"י

חדא מחדא. כגון ברים מילתא דבעי לאתויי מערלה לחודה פרכינן קולא וחומרא ולא כל דהו: חדא מתרתי. כגון שהשבנו מה לערלה שכן לא היתה כו' וסייעתנו ראיית דבריטו בדבר אחר כגון חמץ בפסח יוכיח פרכינן אפילו כל דהו אם לא היה בידינו תשובת קולא וחומרא שהשבנו מה לחמץ בפסח שכן תורה אור כרת והיה בידינו תשובה כל דהו השוה בשני המלמדין הינו משיבין אותה אע"פ שלא חזר הדין ולא באנו להלך השוה: אבל חדא מתלת. כגון זו שאמרנו כלאים יוכיחו אי הדר דינא ואתי במה הצד אם היה בידינו תשובת קולא וחומרא להשיב על כלאים כגון מה לכלאים שכן כך וכך דלא צריך מיהדר דינא ומייתי במה הצד פרכינן כל דהו על מה הצד אבל כל כמה דלא הדר דינא לא פרכינן כל דהו אפילו שוים בכולהו כך המדות מסורות בידינו מסיני: ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להם שעת הכושר. דקס"ד אין הזריעה נאסרת אלא הגידולים ולהם לא היתה שעת הכושר מעולם: זאת אומרת. מדלא פריך הכי ש"מ כלאי הכרם עיקרן נאסר אפילו הזריעה עצמה נאסרת משהשרשה: עיקרן. השרשתן נאסרת ולזריעה זאת היתה לה שעת היתר כל ימיה משבאה לעולם עד שהשרשה: עציץ נקוב. וזרעים בו והעבירו בכרם וכיון דנקוב הוא יונק מן הכרם: הוסיף מאתים. הוסיף בתוך הכרם אחד ממאתים שגדל הירק או גרעיני הזרעים בתוכו דהוו להו מאה ותשעים ותשעה דהיתר וחלק המאתים הוי איסור אסור וכל שכן אם הוסיף יותר דכלאי הכרם אין בטלים עד שיהו בו א] מאתים דהיתר והאחד (ומאתים) של איסור: לא הוסיף. מאתים אלא פחות כל דהו וכגון שיש בהיתר מאתים בו דהוי איהו אחד ומאתים מותר: המלאה. משמע מילויו ותוספתו: וכתיב הזרע. דמשמע זריעה עצמה: זרוע מעיקרו. בתוך הכרם נאסר מיד בהשרשה: זרוע ובא. שהיה נשרש כבר בהיתר חוץ לכרם בעינן מלאה: מתניתין. דקתני בשר בחלב אסור בהנאה דלא כי האי תנא: מה להלן מותר בהנאה. דכתיב ביה לכלב תשליכון אותו: הא דרשינהו לכדשמואל. חד לחלב ומתה וחד לרבות שליל וחד להוציא טמאה (לעיל דף קיג:): קסבר ר"ע כו'. וכל הני גדי קראי יתירי נינהו לדרשה מדהוה ליה למיכתב בכולהו לא תבשל בהמה וכתב גדי שמע מינה לדרשה פרט לבהמה טמאה ולחיה ולעוף וחלב ומתה ממשמעותיה דגדי משמע נמי חלב ומתה ואי משום דאסירי וקיימי ואין איסור חל על איסור אי לא כתיב רבויא קסבר ר"ע איסור חל על איסור הילכך חלב ומתה לא צריכי קרא לרבויי ואתו ממשמעותא וכן שליל: מאי איכא בין ר"ע. דנפקא ליה מגדי פרט לעוף ובין רבי יוסי הגלילי דנפקא ליה מבחלב אמו: רבי יוסי הגלילי סבר חיה דאורייתא. דכל שהוא אסור משום נבלה טהג בו בשר בחלב חוץ מן העוף שאין לו חלב אם: עוף איכא בינייהו. ר"ע דפריש דאינו מן התורה משמע הא מדרבנן יש לו אבל רבי יוסי הגלילי דלא פריש האי לישנא שרי ליה לגמרי: תניא נמי הכי. דלרבי יוסי הגלילי אפילו איסורא דרבנן לית ליה בעוף: רבי אליעזר אית ליה מכשירי מצוה דוחין את השבת במצוה שדוחה את השבת ואם אין לו אזמל למולו בשבת כורתין עצים לעשות פחמין ועושין אזמל: רישבא. לייד עופות רישבא לשון אין *) פורסין ריסבין ליונים: [א] טווסא. פואו"ן: מתני' קבה. זהו חלב קרוש שבתוך הקבה: ושל נבלה. בגמרא פריך אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא: המעמיד. חלב: בעור הקבה. דהוא בשר: אם

תוספות

חדא מתרתי אפילו כל דהו פרכינן. משמע אע"ג דלא הדר דינא ולא"ת א"כ מיד כשאמר חמץ בפסח יוכיח נפרוך שכן גדולי קרקע ושוב לא יוכל לומר כלאי הכרם יוכיח וי"ל דמתחלה היה יכול לומר חמץ בפסח וכלאי הכרם יוכיחו דהוו להו תלתא ועוד דהוה מצי למימר בשר תקרובת עבודת כוכבים יוכיח וכי תימא מה לתקרובת שכן מטמא הא דמטמא היינו מדרבנן כדפרישית בפ"ק (לעיל דף יג: ד"ה תקרובת):

עיקרן נאסר. משמע שאף הקשים והעץ נאסרין וכן משמע בפרק כל שעה (פסחים דף כו:) דאמרינן תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקשים של כלאי הכרם חדש יותץ ותימה דבפרק האשה שנפלו לה נכסים (כתובות דף פ.) משמע דשרו גבי המוציא הוצאות על נכסי אשתו עבד רב יהודה שובלא בחבילי זמורות רב יהודה לטעמיה דאמר אכלה ערלה שביעית וכלאים הרי זו חזקה פירוש דאז אינו יכול לאכול אלא זמורות וי"ל דקשין ועץ שהיו קודם שנזרע כלאים מותר עד שיוסיף מאתים *ורוב פעמים שהפרי הוסיף מאתים ונאסרו הקשין והעץ שהיו מקודם כבר גדולין ושוב לא יוסיפו מאתים אבל ודאי כל מה שגדל אחר שנזרע כלאים אסור אף הקשין והעץ: והיתה להם שעת הכושר קודם השרשה. הקשה הרב רבי משה כהן דבפ"ק דמנחות (דף ו.) אמר אי ממשקה ישראל ה"א (ב) היכא דלא היתה להן שעת הכושר דומיא דערלה וכלאי הכרם והכא משמע דהיתה להן שעת הכושר וי"ל דהתם מיירי ביין שעושין ממנו נסכים למזבח דבעי שיהיה ממשקה ישראל ואותו לא היה לו שעת הכושר דמה שגדל לאחר זריעת הכלאים הוא אסור (ואותו לא היתה לו שעת הכושר) ומה שגדל קודם מותר ואינו נאסר כשהוסיף מאתים אלא משום תערובת שנתערב עם מה שגדל אח"כ והגרעינים שנזרעו הוא דהיתה להן שעת הכושר: מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה. א]אע"ג דאיכא למילף איסור הנאה בקל וחומר כדלעיל קא סבר אין ג"ש למחצה ויליף מיניה אף היתר הנאה והשתא דלעיל סבר דאהני ג"ש ואהני ק"ו אי נמי משום דההוא קרא דטרפה איירי נמי בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן כדאמר פרק בהמה המקשה (לעיל דף סח:) דאסירי אף בהנאה וגלי לן ק"ו דילפינן מינייהו ור"ש דהכא סבר דפשטיה דקרא בטרפה מיירי*: המעמיד בעור של קבה אם יש בה כו'. תימה דבגמרא מפרש טעמא דאסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותם בעור קבת נבלה מאי איריא נבלה אפילו כשרה נמי ויש לומר דמשום בשר בחלב לא היו אוסרין מספק משום דליכא אלא איסורא דרבנן דדרך בישול אסרה תורה: חיישינן

עין משפט נר מצוה

קיב א ב מיי' פ"ט מהל' כלאים הל' י"ג כב טוש"ע יו"ד סי' רצו סעי' ע וי:

קיג ג מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' י"ט ופ"ט הל' ז ועי' בהשגות ובכ"מ ובל"מ סמג לאוין קלד טוש"ע יו"ד סי' פז סעי' יא:

שיטה מקובצת

א] אע"ג דאיכא למילף איסור הנאה בק"ו כדלעיל. נ"ב עי' תוס' מנחות ק"א ע"ב:

נ"ל ורוב פעמים שהפרי מוסיף מאתים ונאסרת והקשין והעץ שהיו מקודם כבר גדולין שוב לא כו' רש"ל וכ"מ

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הוסיף וכו' מאתים דהיתר והאחד של איסור כצ"ל:

הגהות מהר"י לנדא

[א] רש"י ד"ה טווסא. פואו"ן. נכתב על הגליון עי' לעיל ד' סג ע"א ברש"י ד"ה שהוזו כפות ומ"ש על הגליון שם:

ע"ז לה.

[ועי' תוס' פסחים כה: ד"ה אמרת]

מסורת הש"ס

פסחים כה.

כלאים פ"ז מ"ח

קדושין נו: כתובות ו. מנחות קא:

[לעיל קיג: וש"נ]

[שבת קל. יבמות יד.]

[נ"ל ברזל בשבת]

[במוסף איתא דטווסא]

הגהות הב"ח

(א) במשנה המעמיד בעור של קבה אם יש כו' ונתינת כשרה נמחק: (ב) תוס' ד"ה והיתה וכו' ה"א למעוטי היכא דלא:

רבינו גרשום

אי מצינן למיפרך כל דהו לא פרכינן. כלומר ולא מצינן למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן גדולי קרקע דהדא פירכא לאו קולא וחומרא הוא: וליפרוך מה לכולהו שכן גדולי קרקע כלומר דערלה וחמץ וכלאי הכרם: אלא אמר ריש לקיש חדא מהדא. כלומר כדבעינן לאפוקי חדא מחדא קולא וחומרא פרכינן דאי בעינן לאפוקי בשר בחלב מערלה וטחמץ קולא וחומרא פרכינן כלומר אי אית לן פירכא דמצינן למיפרך מה לערלה שכן חמור כך וכך תאמר בבשר בחלב שקיל כך וכך הדא היא פירכא פרכינן. אבל פירכא אחרינא לא כגון מה לכולהו לערלה שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא: חדא מתרתי פרכינן אפי' כל דהו. אע"ג דלא הדר דינא: חדא מתלת. כגון הכא דמפקינן בשר בחלב דאסור בהנאה מתלת מערלה וחמץ וכלאי הכרם אי הדר דינא ואתי מן הצד פרכינן אפי' פירכא אחרינא אע"ג דלית חומרא וקולא כגון מה לכולהו שכן גדולי קרקע אבל אי לא אתי במה הצד כגון הכא דלא אתי במה הצד קולא וחומרא פרכינן פרכא אחרינא לא פרכינן מה לכולהו שכן גדולי קרקע דהיא לא קולא ולא חומרא הוא: ולפרוך מה לכלאי הכרם שכן לא היתה להן שעת הכושר כו'. כלומר תאמר בבשר וחלב שהיתה להן שעת הכושר דהיא קולא וחומרא: זאת אמרת כלאי הכרם עיקרן נאסר כלומר. משעה שנשרש עיקרו נאסר ולא נאסר קודם השרשה והיתה לו שעת הכושר קודם השרשה: מתיב רב שמעיה כו' המעביר עציץ נקוב בכרם כלומר עציץ נקוב שיש בו זרע והוא כלאים בכרם: אם הוסיף במאתים כלומר שהוסיף בכרם במאה ותשעים ותשע חלקים כלומר אצבעות והתוספת משלים למאתים הרי זה [אסור] עד שיהא במאתים בכרם לבד תוספת הזרע שהוא מאתים ואחד: הוסיף א) ודאי בטל לא הוסיף לא וכיצד אמרת דנאסר משעת השרשה: אמר רבא תרי קראי כתיבי פן תקדש המלאה וכתיב הזרע. כלומר המלאה משמע עד שתוסיף. הזרע משמע משעה שיזרע דהוא משעת השרשה: הא כיצד זרוע מעיקרו בהשרשה. כגון ב) המעביר עציץ בכרם דהוא זרוע מעיקרא זרוע ובא תוסיף אין לא תוסיף לא: מתניתין דלא כי האי תנא כו' כלומר מתניתין דקתני בשר בחלב אסור בהנאה דלא כי האי תנא. קא סבר ר' עקיבא איסור חל על איסור כו' כלומר ולא צריכי לכדשמואל בין ר' יוסי הגלילי לר' עקיבא איכא בינייהו חיה כו':

*) [כבי"ק עט: ובב"ב כג. איתא אין פורסין ניצוצין ליונים וכן ברש"י שם ניצובין וכן במשנה שבמשניות ובפי' המשנה להרמב"ם והברטנורה והתוי"ט איתא ניצובין וע"ע ברש"י תענית י. ד"ה ריסבא ודע דרש"י בשבת קל. לא כתב שום ראיה אלא כתב ריסבא לייד עופות וכן לעיל נד. פי' לייד ובשבת יז: ז"ל רש"י טבי ריסבא פורס ניצבין לצוד חיה ועוף ובשבת קמו: לא פרש"י כלום אמנם בכתובות קג: ד"ה ומגדלנא ניצבי מקלע אני מכמורות ודומה לו אין פורסין נצבין ליונים וכבן דברי רש"י דהכא צ"ע ובחיבורי יש סדר למשנה סוף פ"ו דב"ק האלכתי בס"ד]

א) נראה דצ"ל הוסיף אין כלומר אם הוסיף אז נאסר לא הוסיף לא: ב) נראה דצ"ל כגון שזרע בתוך הכרם דהוא זרוע מעיקרא בהשרשה זרוע ובא כגון המעביר עציץ נקוב בכרם הוסיף אין וכו':

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' יט ופי' פ"ט שם הל' טז ובהשגות שם וכו"מ:

[לעיל דף יג.]

קטו ב מיי' פ"ד שם הל' יט ועיין בטוש"ע י"ד סי' פז סעי' י בהג"ה:

קטז ג מיי' פ"ט שם הלט"ו טוש"ע יו"ד סי' פא סעיף ו:

[צ"ל והתניא]

שיטה מקובצת

א] חומר בחלב מבדם. עי' תוס' מנחות עד ע"ב:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הרי זו וכו' הוה ליה מין במינו. ע' לעיל דף צט ע"ב תד"ה שאני: תד"ה ומי וכו' בלאו הכי וכו'. ע' כתובות דף נז ע"ב תד"ה מתקנת יבמות דף כז ע"ב תד"ס וכו וכו'. ולקמן קכא ע"ב תד"ה ומי:

[לעיל יג. לח: [גיטין מה: ע"ז לב: ע"ש]

לפי פירש"י ל"ג כל זה עד פירשא בעלמא הוא דהא ס"ל דחלב גמור הוא ולא פירשא. רש"ל ורמ"א

מסורת הש"ס

[לעיל סג: [תוספתא פ"ט]

[פ"ע לס.]

שם

[לעיל לג: יבמות ג. וש"נ]

אם יש בנותן טעם הרי זו אסורה כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת מפני שכנוס במעיה: גמ' אטו קבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר רב הונא הכא בלוקח גדי מן העובד כוכבים עסקינן וחיישינן שמא ינק מן הטרפה ומי חיישינן שמא ינק מן הטרפה *והתנן *לוקחים ביצים מן העובדי כוכבים ואין חוששין לא משום נבלה ולא משום טרפה אלא אימא חיישינן שמא ינק מן הטמאה ומאי שנא טרפה דלא חיישינן ומאי שנא טמאה דחיישינן טרפה לא שכיחא טמאה שכיחא אי שכיחא אפילו גבי דידן ניחוש אנן דבדלינן מינייהו וכי חזינן להו מפרשינן להו לא גזרו בהו רבנן אינהו דלא בדילי מינייהו וכי חזו להו לא מפרשי להו גזרו בהו רבנן *ושמואל אמר חדא קתני קבת שחיטת עובד כוכבים נבלה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל *מפני מה אסרו גבינת העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה הא קבה גופה שריא לא קשיא כאן קודם חורה כאן לאחר חורה: כשרה שינקה מן הטרפה [וכו']: והא קתני רישא קבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה אמר רב חסדא רישא נראה כאוכל נבלות הבא איכא שחיטה א"ל רבא ולאו כל דכן הוא ומה נבלה דמאיסה דאי שרית ליה קבתה לא אתי למיכל מינה אמרת לא טרפה שחוטה דאי שרית אתי למיכל מינה לא כ"ש אלא אמר רב יצחק אמר רבי יוחנן לא קשיא כאן קודם חורה כאן לאחר חורה *ומשנה לא זזה ממקומה אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעמידין בקבת נבלות ואין מעמידין בקבת שחיטת עובד כוכבים אמר לפניו רבי שמעון בר אבא כמאן כרבי אליעזר *דאמר סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים א"ל ואלא כמאן כי אתא רב שמואל בר רב יצחק אמר רבי יוחנן מעמידין בין בקבת נבלה בין בקבת שחיטת עובד כוכבים שלא לחוש לדברי רבי אליעזר והלכתא א אין מעמידין בעור קבת נבלה ב אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת עובד כוכבים *(ובקבת ג כשרה שינקה מן הטרפה וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה מ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא):

מתני' א) חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב שהחלב מועלין

תוספות

חיישינן שמא ינק מן הטמאה. לא קיימא לן הכי דהלכה כשמואל דמשני מתניתין בשיטה אחרינא ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים ולא חיישינן שמא ינק מן הטמאה: חדא קתני. תימה מאי קא משמע לן דקבת עובד כוכבים נבלה הא שמעינן מפרק קמא במתניתין *ולא הוה ליה למיתני הכא אלא קבת עובד כוכבים אסורה: ומי אמר שמואל הכי. °בלאו הכי הוה מצי למיפרך ממתניתין על שמואל אלא הא עדיפא ליה דמדמפרש שמואל מתניתין אלמא סבר כוותה: כאן לאחר חורה. ולפי זה שריא קבת נבלה אלא עכשיו נהגו העולם הדבר לאיסור ואין להקל ליקח קבת עובד כוכבים ובדיעבד מותר דאפילו לכתחלה שרי היכא דידעינן שלא נמלחה בעורה אם לא שמכוער הדבר הואיל והחזיקו בו איסור ומיהו היכא דנמלחה הקבה בעורה אסורה ודאי משום בשר בחלב: הכי גרסינן ברוב ספרים והלכתא אין מעמידין בעור קבת נבלה אבל מעמידין בקבת נבלה ובקבת שחיטת עובד כוכבים ובקבת כשרה שינקה מן הטרפה וכ"ש בקבת טרפה שינקה מן הכשרה מ"ט חלב המכונס בה פירשא בעלמא הוא ולכאורה לגירסא זו קשיא מתני' דתנא כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה וכן ברייתא דלעיל בפירקין (דף קטז:) קבה שבשלה בחלבה אסורה ואומר ר"ת דהני מילי חלב צלול שבתוך הקבה דלא חשוב פירשא אבל הקרוש שבתוך הקבה חשוב פירשא ואותו הקרוש לפי דבריו אפילו נמלח בתוך הקבה מותר:

אמר

רש"י

אם יש בה. ליתן טעם בחלב: הרי זו אסורה. וחלב הנמצא קרוש בעור הקבה שמולחין אותה בעורה בין שנותנין עמו חלב אחר ובין שמולחין אותה עמה נראה בעיני איסור גמור כבשר בחלב ממש לאסור הגבינה איסור גמור ואין בידי כח להתיר ויש מתירין אותו ומביאין ראיה מדגים שעלו בקערה שפסקו (לעיל דף קיא:) שמותר לאוכלן בכותח משום דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם שחלב הקבה לא נאסר אלא משום נתינת טעם וכי הדר יהיב טעמא בגבינה הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם ורחוקות זו מזו כרחוק מזרח ממערב מהאי טעמא דדגים שעלו בקערה אע"פ שבלעו את טעמה עדיין היתר גמור הן לאוכלן וכשבא לאוכלן בכותח למה אתה אוסר עליו מפני טעם בשר שלה שהוא טעם בשר לאו טעם הוא שהרי לא בא מן הממש אלא מנ"ט אחר אבל חלב הנמלח בבשר משנתנו טעם זה בזה נעשו שניהם איסור כדקיימא לן (לעיל דף קח.) חתיכה עצמה נעשית נבלה וכל טעם היוצא עוד מן החלב בין טעם חלב שבו בין טעם בשר שבו הכל אסור לפי שכולה נבלה וכשמתערב חלב זה עם חלב הגבינות °הוה ליה מין במינו חלב נבלה בחלב היתר וכבר פסקו חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן ולא אמרינן נותן טעם בר נותן טעם הוא מפני שאף טעם חלב שבו שהיה מתחלה נעשה כולו נבלה וכן הלכה כרב וגם פסקו בפסחים (דף כט:) הלכה דמין במינו בכל שהוא ואני הייתי נוהג היתר עד הנה ובלבד שלא יתנו בה חלב אחר וטועה הייתי בכך שהייתי סבור כדאמרינן בע"ז (דף כט:) גבי קבת עולה כהן שדעתו יפה שורפה חיה שמע מינה פירשא בעלמא היא ולא מיתסרא ולא היא חלב גמור הוא מדתנא במתניתין כשרה שינקה מן הטרפה קבתה אסורה שמע מינה חלב הוא ותניא נמי *קבה שבשלה בחלבה אסורה וקבת עולה דשריא משום דלאו גופה היא אלא שינקתו מאמו והוה ליה כנוס במעיה כנתון בקערה ומותר *כדתניא טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ודמייתי ראיה במסכת ע"ז מינה דאיסורי הנאה שרי פירשייהו וגבי עגלי עבודת כוכבים דאסור פירשייהו מדקתני קבת עגלי עבודת כוכבים אסירא לאו משום דקבה פירשא חשיב לה לענין עיכול דתיהוי כפירשא למפקע שם חלב מינה אלא הכי מייתי ראייה מינה מדאסר קבת עבודת כוכבים ש"מ פירשא אסור דהא קבתה נמי לאו גופה היא ומיתסר משום דניחא ליה בנפח כשהבהמה נראית שמנה ויפה לעבודה זרה וה"ה לשאר הפרש ומדשרי לה גבי עולה ש"מ לא מיתסר אלא גופה אבל פירשא שרי כי האי גוונא דאין קדושה חלה אלא על הראוי ממנה למזבח מידי דהוי אעור של עולה שהוא מתחלק לכהנים כן מצאתי בגימוקי רבינו שלמה ברבי מאיר: גמ' בלוקח גדי מן העובד כוכבים. ושחטו קרי ליה קבת עובד כוכבים ואסורה: חיישינן שמא ינק. חלב זה מן הטרפה: לא משום נבלות. שמא נמצא בתרנגולת נבלה: ולא משום טרפה. שמא מעוף טרפה היא דאמרינן באלו טרפות (לעיל דף נח.) ומודים בבילת טרפה שאסורה: גבי דידן. גדיים שלנו נמי תהא אסורה קבתן משום דחיישינן שמא ינק חלב זה מן (הטמאה) בהמה טמאה: חדא קתני. משום דשל נבלה היא אסר לה: ומי אמר שמואל. קבת נבלה אסורה אלמא כגופה דמי: והאמר שמואל. במסכת ע"ז מפני שמעמידין אותה בעור קבת נבלה הא קבה גופה חלב הקרוש קרי קבה וקאמר דשריא: כאן קודם חורה כו'. בפרק אין מעמידין (ע"ז דף כט:) שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע מפני מה אסורין גבינות העובדי כוכבים אמר לו מפני שמעמידין אותה בקבת נבלה כלומר בחלב הקרוש שבה אמר לו והלא קבת העולה חמורה מקבת נבלה ואמרו כל כהן שדעתו יפה שורפה חיה אמר לו מפני שמעמידין אותה בקבת עגלי עבודה זרה אלמא חזר בו מקבת נבלה משום דלאו גופה היא ואסורה משום עבודה זרה דאפילו פירשא דידה אסור כדמפרש התם משום דניחא ליה בנפחיה הלכך משנתינו זאת נשנית קודם חורה ומשום הכי אסר וכי אתמר דשמואל דעור קבה הוא דאסור הא קבה שריא לאחר חורה קאמר ומשנתינו זאת מכיון שנשנית אף על פי שחזר בו לא זזה ממקומה ולא סילקוה ולא אמרו שלא לשנותה עוד: והא קתני רישא קבת נבלה אסורה. והדר קתני קבת טרפה דקתני טרפה שינקה מן הכשרה קבתה מותרת: איכא שחיטה. ולא מאיסה כולי האי כנבלה ואיסור אין כאן לא בזו ולא בזו כדקתני מפני שכנוס במעיה נאסף הוא במעיה מן אחרים ולא משל עצמה: משנה הראשונה קודם חורה נשנית וכיון שנשנית לא זזה ממקומה וחזרו ושנו אחרונה להיתר: מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים. הילכך אף על גב דלאו גופה הוא מיתסר כדפרישית דאפילו פירשא מיתסר משום דניחא ליה בניפחיה: ולא כמאן. כלומר לא הוצרכת לשאול: מעמידין בין בקבת נבלה כו'. דלאו מגופה הוא אלא כנוס במעיה:

מתני'

רבינו גרשום

כו'. כלומר לר' יוסי הגלילי חיה (היא בבהמה) [נותנ בשר בחלב כבהמה] שהיא אסורה משום נבלה כבהמה: רישבא צייד: ולא משום נבלות ולא משום טרפות כלומר אין חוששין שמא מנבלות או מטרפות היו אותן ביצים. אי שכיחי אפי' גבי דידן כו' כלומר אפי' דידן קיבתו תהא אסורה דניחוש שמא יינק מן הטמאה: קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה. כלומר אפי' ישראל ששחט לעובד כוכבים כלומר א) דאמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לע"ז: הא קיבה גופה שריא כלומר דאמרינן פירשא בעלמא לא קשיא כאן קודם חורה [ראיתא התם] מפני מה אסרו גבינת עובדי כוכבים א"ל מפני שמעמידין אותו בקיבת נבלה ופרכת ר' ישמעאל וחזרו א"ל ר' יהושע מפני שמעמי' אותו בקיבת עגלי ע"ז. והכי קאמר [הכא] קודם חורה אוסר שמואל ב) לאחר חורה משום עור קיבה אבל משום קיבה לא אסר: והקתני רישא קיבת העובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה. כלומ' כיצד אמרת טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת והא קא חזינן הכא ושל נבלה הרי"זו [אסורת] מה לי נבלה ומה לי טרפה: סיפא שחוטה היא. כלומר טרפה שינקה מן הכשרה שחוטה היא: אלא א"ר יצחק א"ר יוחנן לא קשיא כאן קודם חורה. כלומר מה דאמרינן ושל נבלה הרי זו אסורה קודם חזרה אוסר למתיר כדאמרינן לעיל ומה דאמרינן טרפה קיבתה מותרת לאחר חזרה ומשנה לא זזה ממקומה כלומר אע"פ שחזר אוסר למתיר משנה שנישנית קודם לכן דקיבת נבלה אסורה לא זזה ממקומה: ואין מעמידין בקיבת שחיטת עובד כוכבים ישראל ששחט גדי לעובד כוכבים: שהחלב מועלין בו וחייבין עליו משום פיגול כלומר האוכל אמורין חייב שתים אחד שאוכל חלב חייב כרת וחייב מעילה כשאר קדשים ואם אוכלו פיגול ונותר וטמא חייב כשאר קדשים:

מה

א) דברי רבינו צריך באור דהא דלקמן בסמוך אמרינן דר"י דאמר דאין מעמידין וכו' כר"א אתיא מ"מ שמואל גם בנבילה גרידא אוסר דהא אוקמינן דמיירי קודם חזרה: ב) נראה דצ"ל לאחר חזרה לא אסר רק מפני שמעמידין אותה בעור קיבה אבל וכו':

מתני' מועלין בו. אם קרבן הוא דהא קדשי ה' הן ואינם לכהנים והדם אין מועלין בו כדיליף בגמרא: וטמא. אם אכלו בטומאת הגוף חייב שתי חטאות אחת משום חלב ואחת משום טומאת הגוף שהיא בכרת: משא"כ בדם. מפרש בגמרא: אלא בבהמה טהורה. כדכתיב (ויקרא ז) מן הבהמה אשר יקריבו ממנה וגו':

גמ' מנה"מ. דחלב יש בו מעילה ולא מפליג דאפילו חלב קדשים קלים אע"ג דאין בהן מעילה בחייהן דהא ממון בעלים הן יש בו מעילה באימוריהם לאחר שנזרק דמן: כאשר יורם. באימורי פר כהן משיח כתיב: ומה למדנו. דקאמר ככל מה שמפרישים אימורים משלמים כך יפרשו מזה אף כאן האימורים מפורשים את החלב המכסה [על הקרב] ואת כל החלב ואת שתי הכליות וגו': מה פר כהן משיח יש מעילה. באימורים דהא מחייס הוה ביה מעילה דקדשי קדשים הוא: יש בו מעילה. בחלבו: כל חלב לה'. בקדשים קלים כתיב ולהכי כתיב בהו לה' למימרא דקדשי ה' קרינא ביה לענין מעילה: יותרת ושתי הכליות לא. דלאו חלב איקרו: כאשר יורם. לימד על כל האימורים שהוקשו לאימורי פר כהן משיח: אליה דליתא בשור לא. נמעלו בה כי מייתו כבש לשלמים דאלית הכבש קרינא ביה כתב רחמנא כל חלב ואשכחן אליה דאיקרי חלב דכתיב (ויקרא ג) חלבו האליה תמימה: תיתסר. כל אלית כבש באכילה: כל חלב שור וכשב ועז. לא אסרה תורה אלא הנוהג בכולן ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז: לא ימעלו בה. דהא מעילה מכל חלב לה' נפקא לן והא אמרת דלאו חלב איקראי: לכם. ואני נתתיו לכם וגו' שלכם יהא אלמא לאו קדשי גבוה הוא: לכפרה נתתיו. ולא שיהא קרוי שלי למעול בו שאינה עומדת אלא לכפר בשבילכם: הוא. משמע בהוייתו יהא לעולם דינו שוה בין לפני כפרה ובין לאחר כפרה שנתן מתנותיו ונשארו השיריים: מה לאחר כפרה אין מעילה. בשיריים כדלקמן דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו שהרי כבר נעשה צורך גבוה ממנו ולאו קדשי ה' קרינא ביה: תרומת הדשן. כל בקר תורם מדשן מזבח מלא מחתה ונותנו בצדי המזבח ונבלעת שם במקומה כדכתיב והרים את הדשן אשר תאכל האש וגו' ושמו אצל המזבח מלמד שטעון שימה וגניזה אלמא אסור בהנאה: בגדי כהונה. ארבעה בגדי לבן שכ"ג נכנס בהן לפני ולפנים ביום הכפורים וטעונין גניזה עולמית ואין הדיוט עובד בהן כל השנה ולא [כ"ג] ליום כפורים אחר כדכתיב ופשט את בגדי הבד והניחם שם: אלא לרבי דוסא דאמר. כשרין הן לכהן הדיוט כל השנה שכהן הדיוט משמש בהן בארבעה כלים ומה ת"ל והניחם שם מלמד שלא ישתמש הוא ליוה"כ אחר מאי איכא למימר: עגלה ערופה. אף על פי שנעשה מצותה אסורה בהנאה דכתיב וערפו שם שם תהא קבורתה (כריתות דף ו.):

*מועלין בו וחייבין עליו משום [ב]פיגול [ג]ונותר וטמא א] [ד]מה שאין כן בדם וחומר בדם שהדם נוהג בבהמה וחיה ועוף בין טמאים ובין טהורים [ה]וחלב אינו נוהג אלא בבהמה טהורה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי *אמר ר' ינאי דאמר קרא °כאשר יורם משור זבח השלמים וכי מה למדנו משור זבח השלמים מעתה *הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש שור זבח השלמים לפר כהן משיח מה פר כהן משיח יש בו מעילה אף שור זבח השלמים יש בו מעילה א"ל ר' חנינא *בעורה זו ששנה [ג]רבי °כל חלב לה' לרבות *אימורי קדשים קלים למעילה אמר אביי איצטריך דאי כתב רחמנא חלב הוה אמינא חלב אין יותרת ושתי כליות לא כתב רחמנא כאשר יורם ואי כתב רחמנא כאשר יורם הוה אמינא חלב אליה דליתא בשור לא כתב רחמנא כל חלב א"ל *רב מרי לרב זביד אי אליה איקראי חלב [ז]תיתסר באכילה א"ל עליך אמר קרא °כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשור וכשב ועז רב אשי אמר *°חלבו האליה איקראי חלב סתמא לא איקראי אלא מעתה לא ימעלו בה אלא מחוורתא כדרב זביד: משא"כ בדם: [ח]*מנה"מ אמר עולא דאמר קרא °לכם שלכם [ט]יהא דבי רבי ישמעאל תנא °לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ורבי יוחנן אמר קרא °הוא הוא לפני כפרה כלאחר כפרה מה לאחר כפרה אין בו מעילה אף לפני כפרה אין בו מעילה ואימא הוא לאחר כפרה כלפני כפרה מה לפני כפרה יש בו מעילה אף לאחר כפרה יש בו מעילה *אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ולא והרי תרומת הדשן דנעשה [י]מצותו ומועלין בו דכתיב °ושמו אצל המזבח משום דהואי תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובין הבאין כאחד *וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין הניחא לרבנן *דאמרי °והניחם שם [יא]מלמד שטעונין גניזה אלא לר' דוסא דאמר שלא ישתמש בהן ליום הכפורים אחר מאי איכא למימר אלא משום דהואי תרומת הדשן ועגלה ערופה שני כתובים הבאין כאחד וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר תרי מיעוטי

אמר רבי ינאי דאמר קרא כאשר יורם כו'. בפרק איזהו מקומן (זבחים דף מט:) מוקמינן לה לדבר הלמד בהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש דיותרת ושתי הכליות ילפינן בשעיר עבודה זרה מפר העלם דבר של ציבור ופר העלם מפר כהן משיח ואייתר כאשר יורם בפר כהן משיח לאוקומי בפר העלם דבר למהוי כמאן דכתיב בגופיה דלא ליהוי שעיר עבודה זרה למד מן הלמד ורבי ינאי דהכא סבר לה כמאן דיליף בפרק ב"ש (שם דף מא:) יותרת ושתי הכליות בשעירי עבודה זרה מועשה לפר כו' ועוד י"ל דרבי ינאי דהכא אסמכתא בעלמא הוא [דהא] במעילה בפרק קדשי מזבח (דף טו.) א"ר ינאי אין חייבין משום מעילה אלא קדשי בדק הבית בלבד ולא בקדשי מזבח דאית בהו לכהנים ולבעלים ופריך ליה ממשניות טובא ומוקי לה מדרבנן ופריך והא קרא קא נסיב פי' כל חלב לרבות האימורים ומשני אסמכתא בעלמא וה"ה קרא דהכא והא דתנן בפרק אמרו לו (כריתות יג:) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם איכא לאוקומי בעולה ואע"פ דעורה לכהנים אין לחוש כיון דכל הבשר למזבח: **הוא** לפני כפרה כלאחר כפרה. הקשה ר"ת דבמעילה פ' ולד חטאת (דף יב:) אמרינן המקיז דם לבהמת קדשים מועלין בו אלמא יש מעילה בדם ותירץ דהתם מחייס דלא שייכא כפרה אבל לאחר שחיטה אף לפני כפרה אין מועלין וא"ת דהתם תנן (דף יא.) ומייתי לה בפרק כל שעה (פסחים דף כב.) דם בתחלה אין מועלין בו יצא לנחל קדרון מועלין בו וי"ל דמעילה דהתם מדרבנן היא וא"ת א"כ בריש מעילה (דף ב:) דדחיק לאשכוחי מעילה מדרבנן לייתי מהך משנה וי"ל דהתם אקדשים ששחטן בדרום קאי דכתנקינהו דמי וכי האי גוונא דחיק לאתויי דתקון רבנן (כמה) מעילה אע"ג דבדילי מינייהו ומייתי ראייה מר' יוחנן דאמר קדשים שמתו יצאו מידי מעילה דבר תורה וא"ת בסוף תמורה (דף לג:) גבי מקדיש עולה לבדק הבית קאמר אי מדרבנן אימא סיפא ומועלין בה שתי מעילות ואי מדרבנן אמאי ומאי קושיא הא איכא מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו וי"ל דהתם שיש מעילה דאורייתא משום עולה אין לחכמים לתקן שם מעילה כיון דבלאו הכי בדילי מינייהו ומשני ראוי למעול בו ב' מעילות בבשר מעילה דאורייתא משום עולה ובעור דליכא מעילה דאורייתא לא בדילי מיניה ותקנו רבנן מעילה: **אין** לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו. וא"ת אדרבה לא נמעט לפני כפרה דאין לך דבר שלא נעשה מצותו שלא ימעלו בו ואע"ג דאיכא קדשים קלים הייתו משום דלא אקרו קדשי שמים וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה ועגלה ערופה עד לאחר ירידתה*: **ולא** והרי תרומת הדשן. וא"ת דתנן במעילה פרק ולד חטאת (דף יא.) דישון מזבח פנימי והמנורה לא נהנים ולא מועלין וקאמר בגמרא בשלמא מזבח החיצון דכתיב ביה ושמו אלא מזבח פנימי מנלן משמע דמושמו דריש דאין מועלין ובמשנתין אדרבה משמע ליה מושמו דמועלין וי"ל דמתניתין דהתם משמע דאין מועלין בדישון הפנימי שהדישון מוציאו מידי מעילה אבל קודם מועלים א"כ מצוה לדשן ועל זה קאמר בשלמא חיצון דכתיב ושמו לכך מצוה לדשן ומ"מ אף לאחר הרמה איכא מעילה כדדרשינן בסוף *מעילה (דף לד.) ושמו בנחת שלא יפזר אלא פנימי מנא לן דמצוה לדשן שאתה אומר שהדישון מוציאו מידי מעילה ומשני דאמר קרא והסיר מורלתו והשליך אותה אל מקום הדשן אם לענין מזבח החיצון לא צריך דהא כתיב ושמו אצל המזבח כו' והתם פריך והא איצטריך למזבח החיצון לקבוע לו מקום דכתיב קדמה: **משום** דהוי תרומת הדשן ובגדי כהונה כו'. במעילה בפרק ולד חטאת (דף יא:) מאריך יותר ומסקינן כי הכא: תרי

[מסורת הש"ס:]
זבחים מד:
[פסחים כב: וש"נ]
[לעיל קטו: וש"נ]
[זבחים לו: תמורה לג: מעילה טו. כריתות כג:]
[כריתות ד.]
[נ"ל חלב וכו' ליתא בתוס' לעיל קב: שינוי ד"ה אמר אביי ע"ש]
יומא נט: [מעילה יא. ע"ש זבחים מו.]
[סוכה מט:]
[קדושין כד. וש"נ]
פסחים כו. כריתות ו. מעילה יא: זבחים מו: יומא יב: כד. ס.
[עיין תוס' יומא נט: ד"ה אין לך וכו']
[נ"ל תמורה]

[עין משפט נר מצוה:]
קיז א מיי' פ"ב מהל' מעילה הל"א:
קיח ב מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה ז:
קיט ג מיי' שם הל"ז:
קכ ד מיי' שם ופ"ג הל' כד ופ"ב מהל' מעילה הלכה יא:
קכא ה מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל"ט סמג לאוין קלח טוש"ע יו"ד סי' סד סעי' א:
קכב ו מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל"ה:

שיטה מקובצת
א] מה שאין כן בדם. נ"ב עי' תוס' מנחות דף עד:

רבינו גרשום
מה שאין בדם שאין בו מעילה כדבעינן למימר בגמרא: ואין בו משום פיגול א) ונותר אלא בבשר והנותר מבשר הזבח פיגול: וכי מה למדנו משור זבח השלמים. כלומר והלא בפר כהן משוח נמי כתיבי ביה אימורין: מה פר כהן משיח יש בו מעילה. כלומר דקדשי קדשים הוא שכולו נשרף ואין בו אכילה אף שור זבח השלמים דקדשים קלים הוא אפי' הכי יש בו מעילה: כתב רחמנא כאשר יורם. כלומר כל מה שיורם: דבר השוה בשור וכשב וזהו חלב ויותרת אבל אליה ליתיה בשור: אלא מעתה אל ימעלו בו כלומר כיון דלאו חשוב חלב ולאו חשוב אימורין אל ימעלו בו בקדשים קלים כשאר בשר שאוכלים הבעלים: אלא מחורתא כדשנין מעיקרא. כלומר דבר השוה בשור וכשב ועז אסור באכילה ולא אליה דליתא בשור: אמר קרא לכם. כלומר ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר: אלא לר' דוסא דאמר שלא ישתמש בהן כלומר אבל ראויין הן לכהן הדיוט כל השנה כולה: ואין מועלין בהן

א) נראה דצ"ל דנותר אינו אלא בבשר דכתיב והנותר מבשר הזבח וגו' ופיגול לא צריך קרא דפיגול אינו רק בדבר שיש לו מתירין ודם גופיה מתיר הוא וכדאמרינן בזבחים דף מו:

[פ"ה מ"ש שם על הגליון]

[ועיין היטב תוס' קדושין נ: סוף ד"ה ואשה בפחות וכו' ודאוי ליישב]

קכג א מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה יז :

קכד ב מיי' פ"ג מהל' מעילה הלכה יא :

קכה ג מיי' פי"ח מהל' פסולי המוקדשין הלכה יז :

קכו ד מיי' שם הל"ח :

[כלומר דתנא נמי ביה שחיטה שאינה ראויה תוי"ט]

א ה מיי' פ"ד מהל' טומאת אוכלין הל"ד :

ב ו מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאה הל"ז :

עיין ברש"א

ג ז מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ו ופ"ג הל"ד:

ד ח מיי' פ"ב מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה א :

[לקמן קכא.]

שיטה מקובצת

א] על כל זרע זרוע אשר יזרע כדרך : ב] טומאת אוכלין קרי טומאה קלה דאינה מטמאה אדם וכלים : ג] אבל מצטרפת להשלים לכביצה לפי שדרך לאכלה: ד] והקרנים משום שומר מפרש בגמ' כל שחותכן : ה] ומיהו באנפי נפשיהו לאו אוכלין נינהו . אבל מצטרפין להשלים הס"ד: ו] כיוצא בו יש עוד שהוא מטמא : ז] שחיטה מעלייתא היא דאשכחן : ח] והכי תניא בגמרא נחרה אין בה : ט] ובטהו' לישראל או לעובד כוכבי' לא איצטריך : י] דה"ל עשאה גיסטרא : יא] ואחשביה שכנסו לא בטיל וחשיב כבשר נבלה וחייב עליו אם נגע בו ונכנס למקדש או אכל קדש : יב] ששומרי האוכל מצטרפין עמו לכביצה : יג] כשכותשין אותה במכתשת : יד] המלאי שבשבלין : טו] מכלל דקליפה החיצונה הויא שומר וכן עדשים : טז] והדר תני דמטמא במאי איסמי ליה : ועוד וכו' כן כתוב בקצת פירושי רש"י ז"ל : יז] ולהכנים ולהוציא לחוד לא איצטריך דמטמא דמיד :

שייך לדף שאח"ז

מיעוטי כתיבי הכא כתיב °ושמו התם כתיב °הערופה *ותלתא קראי ל"ל בדם חד למעוטי *מנותר וחד למעוטי °ממעילה וחד למעוטי °מטומאה אבל מפגול לא צריך קרא *דתנן כל °שיש לו מתירין בין לאדם ובין למזבח חייבין עליו משום פגול ודם גופיה מתיר הוא :

(ויקרא ז · דברים כא)

הדרן עלך כל הבשר

העור *והרוטב והקיפה והאלל והעצמות והגידין והקרנים והטלפים מצטרפין °לטמא טומאת אוכלין אבל °לא טומאת נבלות *כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ומפרכסת °מטמאה טומאת אוכלין אבל לא °טומאת נבלות עד שתמות או עד שיתיז את ראשה ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות *ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש בו כזית במקום אחד *חייב עליו : **גמ'** תנינא להא דת"ר שומרים לטומאה קלה ולא שומרים לטומאה חמורה שומרים לטומאה קלה מנלן דתנא *דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע א] כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן ולא שומרים לטומאה חמורה מנלן דתנו רבנן °בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר יכול

(ויקרא יא · שם)

תרי מיעוטי כתיבי . תימה דבחד סגי וכן לעיל גבי העזים (דף קיג:*) : **חד** למעוטי מנותר וחד למעוטי מטומאה . תימה דלנותר וטומאה סגי בחד מיעוטא דילפינן מהדדי חלול חלול אף לקולא *כדמוכח בסוף פרק בית שמאי בזבחים (דף מה:) :

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב . משום דתנן פרק בהמה המקשה (לעיל דף עז.) שליא ואינה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלות תנא העור והרוטב ומאי דאפסקיה משום דתנא פרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב באותו ואת בנו תנא אח"כ אותו ואת בנו ואיידי דאיירי ביה בשחיטה שאינה ראויה תנא בתריה כסוי הדם *ואיידי דתנא בכסוי הדם ונוהג בחיה ובעוף תנא גיד הנשה דנוהג בחיה ולא בעוף ואיידי דאיירי ביה בירך שנתבשל בה גיד הנשה בבליעת איסור תנא כל הבשר ובתריה הדר לענינא קמייתא : **האלל** . איכא דמפרש בגמרא (א) *אף מרעקא ופי' בקונטרס גיד הצואר ואי תנא גידין ולא מרעקא הוה אמינא דמרעקא שהיא קשה לא מצטרף דלא הוי בכלל שאר גידים ואי תנא אלל ה"א שאר גידים מטמו אפילו טומאת נבילות בצירוף : **הקרנים** . בגמרא* מפרש מקום שחותכו ויוצא דם : **והטלפים** . ול"ג וצפרנים דלא שייכי אלא בעוף ומתניתין לא איירי במילי דעוף מדלא קתני והחרטום כדקתני במשנה דמייתי בגמרא (שם) ואפשר דגרס וצפרנים וחרטום דלא פירש הכא [פירש] במשנה אחריתי ועל צפרנים מפרש בגמרא מקום המובלע בבשר ועל טלפים לא מפרש מידי ואפשר דבטלפים אף מה שאין מובלע בבשר צריך לבשר טפי מבצפרנים : **שומר** לטומאה קלה מנלן דתנא דבי רבי ישמעאל וכו' . יז] ולהוציא ולהכניס לא אצטריך דמטמי דמיד נפיק כדמסיק וכי אצטריך לצירוף : **חטה** בקליפתה . והא דאמר בסוף כתובות (דף קיא:) חטה שנקברה ערומה ה"ק אף כשנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושים : **ולא** שומר לטומאה חמורה מנלן . וא"ת ל"ל קרא דמזרעים לא אתי שכן טומאתן מרובה כדפריך בסמוך וי"ל דס"ד לרבויי מריבויא ליטמא וא"ת דאמר בפרק כל שעה (פסחים דף לג:) ענבים שנטמאו דורכן פחות פחות מכביצה דקסבר משקין מפקד פקידי ולא נטמאו המשקין עם האוכל ואמאי לא נטמאו בנגיעת הטומאה לקליפה משום שומר וי"ל דאין שם משקין עליהם עד שיצאו לחוץ : שומר

תורה אור

*מיעוטי כתיבי . אפילו למ"ד בעלמא מלמדין הני אין מלמדין דמיעוטי כתיבי בהו דמשמע הני ולא אחריני : תלתא קראי בדם . לכם לכפר הוא : לנותר . שאם נותר ושגג בין בדם ובין בנותר ואכלו אינו חייב אלא משום דם : מטומאה . אם אכלו בטומאת הגוף אינו חייב אלא משום דם : אבל מפגול לא צריך . למעוטי דשאם היה הזבח פגול ואכל מדמו פשיטא לן דאין בו משום פגול : דתנן כל שיש לו מתירין . שדבר אחר מתיר אותו בין שהוא מתירו לאדם כגון בשר קדשים שהדם מתירו לכהנים בזריקתו ובין שיש לו מתירין למזבח ולא לאדם כגון עולה שדמה מתירה למזבח דאם לא נזרק דמה אין אבריה נקטרים כדכתיב (ויקרא יז) וזרק הכהן את הדם על מזבח ה' והדר והקטיר החלב לריח ניחוח : חייבין עליו משום פגול . אם פיגל את הזבח באחת מארבע עבודות הדם ואח"כ אכל מן הבשר שהיה בכלל היתר הדם או מן האימורים שאף הן בהיתר הדם חייב כרת אבל כל דבר שאין אחר מתירו אלא הוא מתיר עצמו כגון הדם והקומץ והקטורת ומנחת כהנים שכולה כליל אין חייבין עליהם משום פגול משום דעיקר פגול בשלמים כתיב ומינייהו ילפינן מה שלמים יש להם מתירין לאדם ולמזבח חייבין עליהם משום פגול אף כל כו' :

הדרן עלך כל הבשר

העור והרוטב . העור של בהמה שחוטה כגון פחות מכבילה בשר ועורה אדוק בה ומשלימה לכבילה מצטרף מפני שהוא שומר ובגמרא ילפינן שהשומרים מצטרפין לטומאה קלה טומאת אוכלין ב] : רוטב . גלייר"א שאינה אוכל לקבל טומאה בפני עצמה אבל מצטרפת להשלים ג] לפי שדרך לאוכלה כשהיא קרושה על הבשר : הקיפה . תבלין והן עצמן לאו אוכלין חשיבי אבל לאצטרופי מצטרפין : והאלל . בגמרא מפרש : והעצמות . שיש בהן מוח והוא אוכל והעצם שומר לו לפיכך מצטרף עמו : והקרנים . ד] מפרש בגמרא* כל שחותכו ויוצא מהם דם אלא עיקרן מלמטה שהן רכין ומיהו באנפי נפשייהו לאו ה] אוכלא נינהו : והטלפים . משום שומר : אבל לא טומאת נבלות . אם מנבלה הן אין מטמאין ואין מצטרפין לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא דתניא *בנבלתה ולא בעצמות ולא בגידים ולא בעור ואע"ג דשומר הוא אין שומר מצטרף לטומאה חמורה כדמפרש בגמרא וכן קיפה ורוטב לאו מנבלה נינהו ואלל וגידים לאו בשר הן אבל אוכלין בעלמא הוו בהדי בשר : כיוצא בו . יש ו] שהוא מטמא טומאת אוכלין להיות מקבל טומאה מן השרץ ומטמא אוכלין אחרים ואינו מטמא מאליו טומאת נבלות לטמא אחרים : השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים . ודוקא ישראל ודוקא שחיטה ודוקא טמאה ודוקא לעובד כוכבים ישראל ששחט בהמה טמאה לצורך עובד כוכבים ועודה מפרכסת אף על גב דלא חזיא לעובד כוכבים דבמיתה תליא מילתא לבני נח ולא שריא להו שחיטה עד שתמות אפ"ה הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא היא ז] ואשכחן לגבי ישראל דשחיטה שריא לגביה בטהורה הלכך מהניא ליה מחשבתו אוכלא בשחיטה אף בטמאה לעובד כוכבים אבל עובד כוכבים בשחיטה לא מהניא ליה מחשבתו אוכלא דלא אשכחן שחיטה לגביה וכן ישראל בנחירה לאו אוכלא מהניא לה דלא אשכחן נחירה גביה והכי תניא ח] א) נחרה אין בה טומאה של כלום ובטהורה לישראל ט] לא איצטריך למתני דכ"ש דהויא אוכלא מיד בשחיטתה וטמאה לישראל לא מהניא ליה אוכלא דבטלה מחשבתו : אבל לא טומאת נבלות עד שתמות . דהא וכי ימות מן הבהמה כתיב (ויקרא יא) : עד שיתיז את ראשה . דהוה ליה י] גיסטרא ונבלה היא דחשובה מתה ואפילו היא מפרכסת : ריבה . הכתוב לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה כו' דהא איכא כל הני דלגבי אוכלין אוכלא נינהו ונבלה לא מיקריא אע"ג דשייכי בה : המכונס . הנאסף במקום אחד דהואיל ואחשביה יא] לא בטיל וחשיב ב) הבשר נבלה וחייב עליו אם נגע ונכנס למקדש או אכל קדש : **גמ'** תנינא . במתניתין דעור עצמו אין מצטרף לכזית דנבלה אע"ג דשומרין הן : להא דתנו רבנן שומרין . יש לטומאה קלה יב] ששומרין האוכל מצטרפין לכבילה לטומאת אוכלין אבל לא לכזית דנבלה שהיא טומאה חמורה לטמאות אדם וכלים : על כל זרע זרוע . לגבי טומאת אוכלין כתיב ואע"ג דבההוא קרא טהור הוא כתיב ביה טעמא משום דלא הוכשר דסמיך ליה וכי יותן מים על זרע דהוכשר טמא הוא : קליפה . הוא שומר לאוכל והיא קליפה החיצונה התופה אותה בעודה שבולת אבל הנוסרת כשכותשין יג] במכתשת אוכל גמור הוא מדתנן לקמן (דף קיט:) יד] המלאין שבשבלין לא הוו שומר מכלל טו] דהויא שומר וכן עדשין אותה קליפה שהעדשה חבויה לתוכה שאין מקפידין עליה בשעת זריעה אלא בשעת אכילה ומשום הכי נקט אשר יזרע : *מאי קאמר . רישא קתני ולא בעור אלמא לאו נבלה מיקרי ופחות מכזית לאו שיעורא הוא והדר תני דמטמא טז] : ועורה משלימו לכזית . ואשמעינן דאין שומר מצטרף לטומאת נבלות : יכול

א) [לקמן קכא:] ב) נ"ל כבשר

מסורת הש"ס

[נ"ל תרי מיעוטי וכן איתא בכל מקום]

[יומא ס.]

זבחים מג. [מו. יומא ס.]

(מעילה יז) [טהרות פ"ח מ"ד]

[טהרות שם] לעיל ל. [ע"ש בתוס' ד"ה והכהן]

[תוס' פ"ח לקמן קכא.]

[ע' תוס' לקמן קכא ד"ה ר' יהודה וכו']

[מנחות ע: לקמן קיט:]

[דף קכא.]

[לעיל עז:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה האלל וכו' בגמ' מרעקא נ"ב ותיבת אף נמחק :

רבינו גרשום

בהן ועכשיו לא חוו תרומת הדשן ובגדי כהונה שני כתובים הבאין כאחד : תרי מיעוטי כתיבי . כלומר בהני תרתי מועלין בהן אבל לאחריני לא מועלין בהן : אלא תלתא קראי דכתיב בדם למה לי כלומר תלתא מעוטי דכתיב ביה למה לי חד למעוטי מנותר כלומר האוכלו כדאמרינן לעיל אבל מפגול לא צריך קרא כלומר (דחייבין) [דאין חייבין] עליו משום פגול דתנן כל שיש לו מתירין כו' לאדם קומץ דמתיר שירי מנחה לכהנים אחר הקטרתו למזבח. [למזבח דהיינו] הדם שאין מקטיר אימורין עד שיזרוק הדם:

סליק פירקא

העור והרוטב כו' כולן מפרש לקמן מצטרפין לטומאת אוכלין לכביצה אבל לא טומא' נבלות לכזית. כיוצא בו השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים כו' כלומר אע"פ שעדיין מפרכסת מטמא טומאת אוכלין: תנינא להא דת"ר שומרין לטומאה קלה כלומר תנינא במתניתין מה דת"ר במקום אחר שומרין לטומאה כו' כלומר שומר מצטרף לאוכלין לטמא טומאת אוכלין שהוא (השוב) טומאה קלה: ואין מצטרף לטומאת נבלות שהיא טומאה חמורה שמטמא במשא. מנלן דשומר מצטרף לטומאה קלה דתנא דבי ר' ישמעאל כו' חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה זהו שומר: ולא שומר לטומאה חמורה מנלן. כלומר דאין מצטרף שומר: דת"ר בנבלתה ולא בעור. כלומר עור זהו שומר לבשר: מאי קאמר כלומר בעור שאין עליו כזית בשר אמרינן: הנוגע

יכול שאני מוציא כו'. שהנוגע כנגד הבשר לא יהא טמא דאפילו מעשה יד ג] לא עבד להכניס ולהוציא טומאה לא נעביד האי שומר דכיון דאימעיט מאיצטרופי אפילו תורת יד האוכל לא ניהוי ליה דאם נגע יד האוכל הטמא בדבר אחר ילפינן לקמן דמוציאה טומאה מן הטמא לטהור והאי שומר לאו יד הוא ושמירתו לא חשוייה אפילו לחשיבות יד תלמוד לומר יטמא ד] : כל שהוא יד. עצם שאין בו מוח וכראשו האחד בשר : טמא. אם היה טהור ונגע היד בשרץ מכנסת טומאה לאוכל דאע"ג דאיהו לאו אוכל הוא מקבל טומאה כאוכל עצמו : ומטמא. אם אוכל טמא הוא ונגע ידו באוכל טהור מטמאו : ואינו מצטרף. לכביצה : וכל שהוא שומר אע"פ שאינו יד. כגון עור שכנגדו כזית בשר : טמא. אם היה טהור מקבל טומאה ומכניסה לאוכל : ומטמא. אם היה אוכל טמא ונגע שומרו בטהור מוציא שומר את הטומאה מזה לזה : לא יד ולא שומר. כגון שער : טמא הוא לכם לכל שבצרכיכם. לכל דבר שהוא צורך לכם באוכל הזה הכל טמא הרי לך שהיד מביאה טומאה לאוכל דהא יד גבי הבאת טומאה כתיב : וכי ימות וגו'. הרי יד להוציא דהא נבלה לאו בת הכנסה היא שהטומאה מגופה ויד דכתיב בה לטמויי אחריני כתיב : יד להכניס ולהוציא. כלומר הרי לנו יד להכניס דטומאת אוכלין ויד נבלה להוציא : שומר. דכתב רחמנא לעיל מעל כל זרע זרוע למה לי : ה"ג ואימא יד להכניס ולא להוציא ושומר להכניס ולהוציא. כלומר יד האמורה באוכלין להכניס היא אבל לא להוציא ומנבלה לא ילפא להוציא כדאמרינן לקמן דשאני נבלה דטומאה חמורה היא וכי כתב שומר להוציא כתיב דלהכניס אתי בק"ו מיד אבל יד להוציא ושומר לצרף לית לך : ומשני יד להכניס ולא להוציא לא מצית אמרת דהשתא עיולי מעיילא. ואע"פ שעדיין לא ירדה לו טומאה אפוקי מיבעיא הלכך כיון דמכנסת כ"ש דמוציאה ושומר אתי להכניס ולהוציא בק"ו והאי דכתביה רחמנא לצרף כתביה : ואימא יד. דכתיבא באוכלים להוציא כתיבא ולא להכניס והכנסה לא אתי מהוצאה וכתב שומר לרבות בו אף הכנסה אבל יד להכניס ושומר לצרף לא ולקמיה משני מעיקרא כי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאה כתיבא דהיא הכנסה ומיהו השתא משני ליה שינויא אחרינא : יד יתירא כתיבא. ועל כרחך תרתי להוצאה לא איצטריך דל חד מינייהו להכנסה וכיון דאיתא הכנסה והוצאה ביד יליף שומר בק"ו וכי כתביה רחמנא לצרף כתביה : הי מינייהו מייתר. כולהו להוצאה צריכי : וליתו הנך. תנור ונבלה : זרעים טומאה מרובה. שמקבלין טומאה מולדי טומאה תאמר בתנור שאינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה וכן מנבלה מרובה טומאת אוכלין כדתנן מתניתין ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות : תנור מטמא אוכלין באוירו. שהתנור תחלה ה] הוי והאוכלין שניים כדתניא בפסחים בפרק ראשון (דף כ:) דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע מה תוכו האמור לטמא כו' אלמא תנור מטמא לאוכלין אע"פ שאין נוגעין בו תאמר בנבלה ובזרעים טמאין שאינן מטמאין אחרים אא"כ נגעו בהן כל הנך דקאמר תיתי מיניה בבנין אב קאמר טימא כאן וטימא כאן מה מצינו כאן שהיד מוציאה טומאה לאחרים אף כאן יד מוציאה טומאה לאחרים : הי תיתי. איזו מהן לא תכתוב ותיתי מינייהו : ותיתי מהנך. הצד השוה שבהם שהן טמאין וידן מוציא טומאתן לאחרים אף אני אביא זרעים טמאים שתהא ידן מוציאה טומאתן לאחרים : אמר רב הונא בריה דרב יהושע. הא דהכשר לאו פירכא היא דהיינו גמר מלאכה דידהו ותנור נמי בלאו גמר מלאכה לאו טמא הוא : ו] מה להנך שכן מיטמאין. קבלו הטומאה שלא בנגיעה דהא אמרן בכל הבשר (לעיל דף קטו:) דמה הצד פרכינן כל דהו : אלא יד דנבלה. מייתר דתיתי מהנך דכי פרכת מה לזרעים שכן טומאתן מרובה תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא אחרים מאוירו זרעים יוכיחו וחזר הדין הצד השוה שבהן שהן טמאין וידן מוציאה ז] טומאה לאחרים אף אני אביא נבלה אלמא מייתר יד דנבלה להוציא : למה לי דאם אינו ענין לה. דהא אתיא במה הצד : תנהו ענין ליד דעלמא. ח] לאוכלין ואם אינו ענין להוצאה דהא בדידהו יד כתיבא תנהו להכנסה הרי יד להכניס ולהוציא ושומר לצרף : שלא תאמר דיו. אי לא הוה כתיבא בגופה וגמרה מהנך הוה אמינא דיו ליד נבלה הלמדה מאלו להיות כאלו דמה אלו לא מטמו אדם אף נבלה הואיל ויד דידה מהנך אתיא לא תטמא אדם דרך ידה כגון תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לו יד ונגע אדם בו לא יטמא עד שיגע בנבלה עצמה וכן עצם של נבלה עצמה נמי דהוא יד : ושומר דנבלה. דרבינן לה לעיל דאמר יכול אף עור שיש עליו כזית בשר הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא ת"ל יטמא לא צריך למיכתביה דלמאי הלכתא כתביה : אי לאיצטרופי. הא מעטיה מהכי דקתני רישא בנבלתה ולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית : תנהו ענין ליד דנבלה. שאף ע"פ שאינו שומר תוציא : ואם אינו ענין לה. דהא בגופה כתיבא תנהו ענין ליד דעלמא ולהוציא לא איצטריך אלא להכניס. האי דנקט תנהו ענין ליד דנבלה והדר איצטריך ליה למימר תנהו ענין ליד דעלמא ולא נקט הכי אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין ליד דעלמא הכי שייך למיתני שפיר מדכיון דיתורא דשומר בנבלה כתיבא תנהו ענין לנבלה דנבלה ונבלה היא וכיון דמשום יד אתא תנהו ענין ליד דעלמא דיד ויד הוא אבל שומר דנבלה להיות ענין ליד דעלמא לא שייך למימר : ואימא

תורה אור

יכול הנוגע כנגד בשר מאחוריו לא יהא טמא תלמוד לומר °יטמא (ויקרא יא) מאי קאמר אמר רבא ואמרי לה כדי חסורי מיחסרא והכי קתני בנבלתה ⁱולא בעור שאין עליו כזית בשר ועור משלימו לכזית יכול שאני מוציא אף עור שיש עליו כזית בשר הנוגע כנגד בשר מאחוריו יכול לא יהא טמא א] ואפילו מעשה יד נמי לא עביד ⁱתלמוד לומר יטמא *תנן התם ⁱכל שהוא יד ולא שומר טמא ומטמא ואינו מצטרף שומר ואע"פ שאינו יד טמא ומטמא ומצטרף לא יד ולא שומר לא טמא ולא מטמא ידות היכא כתיבי דכתיב °וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם ⁱלכם לכל שבצרכיכם (שם) לרבות את הידות וכתיב °וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות יד להכנים ולהוציא שומר להכנים ולהוציא לא צריך קרא ק"ו מיד אתי ומה יד שאינה מגינה מכנסת ומוציאה שומר לא כ"ש שומר דכתב רחמנא למה לי ש"מ לצרף ואימא יד להכנים ולא להוציא שומר להכנים ולהוציא אבל יד להוציא ושומר לצרף לא יד להכנים ולא להוציא לא מצית אמרת השתא עיולי מעיילא אפוקי מיבעיא ואימא יד להוציא ולא להכנים שומר להוציא ולהכנים אבל יד להכנים ושומר לצרף לא ב] °יד יתירא כתיב °תנור וכירים יותץ וגו' לכם לכל שבצרכיכם לרבות את הידות הי מינייהו מייתר לכתוב רחמנא בזרעים וליתו הנך מינייהו מה לזרעים שכן טומאתן מרובה לכתוב רחמנא בתנור וליתי הנך מיניה מה לתנור שכן מטמא מאוירו לכתוב רחמנא בנבלה וליתי הנך מינה מה לנבלה שכן מטמאה אדם ומטמאה במשא וטומאה יוצאה מגופה חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא בזרעים ותיתי מהנך מה להנך שכן *מטמאין שלא בהכשר תאמר בזרעים שאין *מטמאין אלא בהכשר אמר רב הונא בריה דרב יהושע פירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו דמי אלא פריך הכי מה להנך שכן *מטמאין שלא בנגיעה תאמר בזרעים שאין *מטמאין אלא בנגיעה לא לכתוב רחמנא בתנור ותיתי מהנך מה להנך שכן אוכל (א) לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך (אין הכי נמי אלא) יד דנבלה למה לי אם אינו ענין ליד נבלה תנהו ענין ליד דעלמא יד להכנים יד להוציא שומר לצרף ואכתי יד דנבלה איצטריך דאי לא כתב רחמנא בנבלה הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה הנך לא מטמא אדם אף נבלה לא מטמאה אדם אלא יד דנבלה מיצרך צריך ושומר דנבלה הוא דלא צריך למאי הלכתא כתביה רחמנא אי לאיצטרופי (ב) אמרת לא מצטרף ולהוציא קל וחומר מיד אתי אלא אם אין ענין לשומר דנבלה תנהו ענין ליד דנבלה ואם אינו ענין ליד דנבלה תנהו ענין ליד דעלמא יד להכנים יד להוציא ושומר לצרף ואימא

שומר דכתב רחמנא למה לי ש"מ לצרף. וא"ת לפי' ר"ת ורבינו שמואל דבעו כביצה לקבל טומאה מנלן צירוף בשומר להכנים דאימא קרא אתא להוציא וי"ל כיון דיד מכנים ומוציא ושומר מכנים ומוציא לענין צירוף שומר נמי לא שנא:

[ותחיבת בשר כראשו או עצם דק וקטן שמחובר בו אוכל ואינו ראוי להיות יד מחמת קטנו לא טמא ומיטמא כו' כן הוא בס"א ועיין רש"ל]

הגהות הב"ח
(א) גמ' מה להנך שכן אוכל אלא לא לכתוב וכו' ואלא יד : (ב) שם לאיצטרופי קאמרת:

עין משפט נר מצוה
ה א מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאה הל' ז :
ו ב מיי' שם הלי"א :
ז ג מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל"ה :
ח ד מיי' שם הל"ה :
[עיין תוס' שבת לא. ד"ה אי ותוס' פסחים לג: ד"ה לאיזה]

עוקצין פ"א מ"א
נ"י מיטמאין
נ"י מיטמאין
נ"י מיטמאין
רש"ל מ"ז

גליון הש"ס
גמ' יד יתירא כתיב. עיין נדה דף כו ע"א תוס' ד"ה מן התנור :

שיטה מקובצת
א] יכול לא יהא טמא דאפי' מעשה יד : ב] יד יתירא כתיב. נ"ב עי' תוס' לעיל דף כד ע"ב : ג] לא יהא טמא דאפי' מעשה יד להכנים ולהוציא : ד] ת"ל יטמא יו"ד יתיר' קא דריש דהו"ל למיכתב טמא וכתב יטמא לרבויי טומאות. הס"ד ומה"ד כל שהוא : ה] שהתנור תחלת והאוכלים שניים כדתניא בפסחים. נ"ב ואמרי' נמי לעיל בפ' ראשון [ד' כד:] דת"ר תוכו כך נ"ל : ו] מה להנך שכן מיטמאין קבלו וכו' נ"ב נ"א בקצת פירושי רש"י ז"ל כ"י שכן מיטמאין מקבלין טומאה שלא בנגיעה שהנבילה טמאה מגופה והתנור קבל מאוירו : מה להנך שכן אוכל ואע"ג דהך פירכא לאו קולא וחומרא הוא הוה אמינא דהא אמרינן בכל הבשר וכו' : ז] וידן מוציאה טומאתם לאחרים אף אני : ח] תנהו ענין ליד דעלמא דאוכלין ואם אינו ענין :

רבינו גרשום
הנוג' כנגד בשר מאחוריו דאינו טמא ונסיב לה קרא דטמא : חסורי מחסרא והכי קתני וכו' דאפי' מעשה יד נמי לא עביד כלומר דהעור לא יהא חשוב אפי' יד דנבלה. ת"ל יטמא דהעור חשוב כיד וטמא: כל שהוא יד ולא שומר כגון ידות של שבלים ועוקצין של פרי טמא ומטמא ואין מצטרף כלומר טמא מחמת אוכל שאם נטמא האוכל מטמא היד: ומטמא. שאם נטמא היד מטמא האוכל: ואין מצטרף. כלומר שאם אין באוכל כביצה אלא בכלל יד' אין מצטרף עמו לטמא טומאת אוכלין: שומר אע"פ שאין יד. כגון קליפה של אגוזים וקליפה של רמונים : לא יד ולא שומר. כגון נץ של רמון ושל תמר עליו דקין שעל הפרי בראשו : ידות היכא כתיבן. כלומר דיד יהא כאוכל: דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה. זו היא יד דנבלה: יד להכנים ולהוציא כלומר להכנים הטומאה מן הידות לאוכלין דאי נטמא היד נטמא האוכל. ולהוציא כלומר להוציא את הטומאה מן האוכל לידות דאי נטמא האוכל נטמא היד: שומר שמגין. כלומר שמגין על הפרי: ואימא יד להכנים ולא להוציא שומר להכנים ולהוציא כלומר שומר דפרי. אבל יד להוציא ושומר לצרף לא כלומר שומר דפרי. יד יתירא כתיב ביה כלומר מאותו יד יתירא מפקינן יד להכנים [ולהוציא] ומעל זרע זרוע מפקינן שומר לצרף: מה לזרעין שכן טומאתן מרובה. כלומר כשמצינו במתני' ריבה לטמא טומאת אוכלין ממה שריבה לטמא טומאת נבלות: אמר רב הונא בריה דר' יהושע פירות שלא הוכשרו כו' כלומר את אמרת תאמר בזרעים שכן אין מטמא אלא בהכשר ודבר קל הוא ואין למדין קל מחמור להחמיר אלא להקל בענין זה אין תנור חמור מזרעים שפירות שלא הוכשרו כתנור שלא נגמרה מלאכתו: מה להנך. שמטמאין שלא בנגיעה דתנור מטמא מאוירו ונבלת מיטמאה מעצמה: לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך. דהיא חמורה מכולן: אם אינו ענין ליד נבלה. כלומר דנפיק מתנור ומזרעים: יד להוציא ויד להכנים שומר לצרף. כלומר יד להוציא מיד דכתיב בהו בזרעים ויד להכנים

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ס מהל' טומאת אוכלין הל' כא:
י ב מיי' שם הל"ד:
יא ג מיי' שם הל"ג:
יב ד מיי' פ"ב שם הל"א:
יג ה מיי' פי"ב שם הל"א:
יד ו מיי' פ"ס שם הל"ג:
טו ז מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל"ט:

מסורת הש"ס

[פסחים יח: ושם נסמן]
[וגירסת סילקוט אימא לך להכנים ולהוציא ומילתא כו' ועיין רש"א]
[פסחים עז: קדושין ד:]
[עוקצין פ"ב מ"ג ברכות לו:]
[ברכות ד: ושם נסמן]
[שבת לב: וש"נ]

תורה אור

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא שומר להכנים ושומר לצרף אבל יד להכנים לא אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא אלא שומר דנבלה למה לי לגופיה ולמאי אי לאצטרופי אמרת לא מצטרף אי להכנים ולהוציא ק"ו מיד אתיא *מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא אי הכי שומר דעלמא *אימא לך להכנים ומלתא דאתי בקל וחומר טרח וכתב לה קרא *היכא דאיכא למדרש דרשינן רב חביבא אמר שאני שומר דנבלה כיון דמעשה יד קא עביד איד שדינן ליה מתקיף לה רב יהודה בר ישמעאל הא דתנן *הפיטמא של רמון מצטרפת והנץ שלו אין מצטרף ואמאי קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא ותו הא דתנן העור והרוטב והקיפה וכו' מצטרף לטמא טומאת אוכלים מנלן אלא תלתא קראי כתיבי °על כל זרע זרוע אשר יזרע חד לשומר (ויקרא יא) דזרעים וחד לשומר דאילנות אידך לשומר בשר וביצים ודגים אמר רב חייא בר אשי אמר רב יש יד לטומאה ואין יד להכשר ור' יוחנן אמר יש יד לטומאה ולהכשר במאי קמיפלגי *איבעית א] אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא קרא מר סבר *מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו ומר סבר מקרא נדרש לפניו ולפני פניו איבעית אימא סברא מר סבר הכשר תחלת טומאה הוא ומר סבר הכשר לאו תחלת טומאה הוא תניא כוותיה דרבי יוחנן כשם שיש יד לטומאה כך יש יד להכשר וכשם שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כך אין מקבלין הכשר אלא ב] עד שיתלשו אמר רב אין יד לפחות מכזית °ואין שומר לפחות מכפול ורבי יוחנן אמר יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול מיתיבי *ב' עצמות ועליהן ב' חצאי זיתים והכנים ראשיהן (א) ג] ב' לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב היאך שני עצמות מצטרפין לכזית
ורב

רש"י

ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר. דאוכל דהא שומר ושומר הוא דאע"ג דכתיב בהו שומר אתריבא חד להכנים דהא לא כתיבא ביד דליתי שומר מינה וחד לצרף ושומר להוציא מיד יליף אבל יד להכנים לא איתרבאי : אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא. כלומר הא דפרכינן מרישא אימא יד להוציא ולא להכנים לאו פירכא היא דכי כתיבא יד באוכלין אתחלת טומאתן כתיבא כשהן מקבלין אותה מן השרץ וכיון דמכנסת כל שכן דמוציאה ושומר להכנים ולהוציא מק"ו אתי ושומר דזרעים לצרף : אלא שומר דנבלה ל"ל. בשלמא כולהו צריכי ואפילו יד דנבלה שלא תאמר דיו אלא שומר דנבלה למה לי הא לא מצטרף : ואי להכנים ולהוציא בא. כיון דכתיבא יד בנבלה אתי שומר בק"ו מינה : א"ה. דאמרת טרח וכתב שומר מנא לך דמצטרף הא לאו צירוף בהדיא כתיבא ומשום דלא אצטריך להכנים ולהוציא שדית ליה אצירוף אימא להכנים ולהוציא אתא ואע"ג דבקל וחומר מיד אתי מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא : רב חביבא אמר. לעולם כדאמרינן מעיקרא דשומר דנבלה דלא איצטריך תנהו ענין ליד ודקפרכת אימא תנהו ענין לשומר דעלמא אבל יד להכנים לא אשכחן לאו פירכא היא דכיון דמעשה יד עביד שאין מצטרף כשאר שומרים אלא מכנים ומוציא כמעשה יד מסתברא דיתורא דידיה דלא איצטריך : איד שדינן ליה. להיות ענין ליד דעלמא והשתא כולהו צריכי כל ידות דכתיבי להוציא צריכי דחדא מאידך לא אתיא כדאמרן ודנבלה משום שלא תאמר דיו שומר דנבלה להיות ענין ליד דהכנסה ושומר דאוכלים לצרף: הפיטמא של רמון. ד] הוא שומר על פיו והנץ שומר אחר ע"ג הפיטמא כמו שיש על אגוזים שומר ע"ג שומר: אין מצטרף. דאין שומר ע"ג שומר כדאמרינן לקמן פיטמא מיהא מצטרף ואמאי הא ליכא למימר כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה ה] הא לאו זרעים נינהו וכשנוטעין אילן אין נוטעין אלא יחור ואם נוטעין רמון כבר נשרה אותה פטמא שהיא כעין פרח שבראש התפוחים ומתניתין נמי דקתני עור מצטרף משום שומר הא לא כתיב שומר אלא בזרעים וטעמא משום דזרעי ליה בהדיה הוא ו] : ג' קראי. זרע זרוע יזרע : יש יד לטומאה. להכנים ולהוציא כדאמרינן: ואין יד להכשר. אין תורת יד לענין הכשר שאם הוכשרה היד לא הוכשרו הזרעים : מקרא נדרש. ז] *) לכל דנפקי ידות מיניה נדרש לפניו אטמא הוא ולא לפני פניו אוכי יותן מים דהוא רישא דקרא : תחלת טומאה הוא. ויש לו יד ח] (ג) טומאה : וכשם שאין. זרעים מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדאמרינן בת"כ אם אתה אומר מחוברין טמאין טימאת את הכל שאין לך מחוברין שאין שרצים מצויין אצלם : פול. פחות הרבה מכזית : אין יד לפחות מכזית. אם יש אוכל פחות מכזית כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי (ג) הן עם אוכלין כבילה ונגעה טומאה ביד הואיל ועיקרו אינו כזית ביחד אין חשוב להיות לו יד והכל טהור אבל יש שומר לפחות מכזית ובלבד שיהא כפול : וכן אין שומר לפחות מכפול. לא להצטרף לענין כבילה ולא להכנים ולהוציא כגון עצם ובו מוח פחות מכפול והוא עם אוכלין כבילה או עדשים בשרביטיהם : ורבי יוחנן אמר כו' ויש שומר לפחות מכפול. אבל יד לפחות מכפול לא מדלא ערבינהו ותני יש יד ויש שומר לפחות מכפול : והכנים ראשיהן השנים. אותן ראשין שאין בשר עליהן והן של מת : הבית טמא. המאהיל על היד כמאהיל על הבשר עצם בלא בשר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל : היאך שני עצמות. אם היה עצם אחד ובראשו אחד כזית ט] מודינא דיש לו יד להביא טומאה לבית אבל יד לפחות מכזית לא אמרינן :
ורב

*) נ"ל לכם

תוספות

מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא. הקשה רבי אליהו מנלן ידות בכלים דעלמא דמיד דזרעים ותנור ונבלה לא אתו דמה להנך שאין להם טהרה במקוה ונראה משום דדרשינן בתורת כהנים והנוגע בהן לרבות את הידות והוא אפשר דלאחר כלים איצטריך ואי לא כתיב אלא ההוא קרא לחודיה הוה מוקמינן ליה בדמסתבר טפי : וכשם שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו. וא"ת אדרבה יותר ראוי לתלות טומאה בהכשר דמה שאין מטמא זה תלוי בהכשר דמעיקרא לא הוכשרו וכ"ת דאפשר באין מלא פירות שנתלש והוכשר וחזר ונטעו אי אפשר לומר כן דהא כשחזר ונטעו בטל ליה הכשר כשהשרים שאפילו טומאה בטלה כדאמרינן (תרומות פ"ט מ"ז) גבי גידולי תרומה וי"ל דפשיטא ליה שאין מקבלין טומאה אלא לכשיתלשו כדפי' בקונטרס שאם (ד) אומר מחוברין טמאין טימאת [את] הכל וקאמר דה"נ אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו אפילו לקבל טומאה אחר התלישה וא"ת מהוא טעמא דפשוט לו בטומאה תפשוט לו בהכשר שאם אתה אומר כן הכשרת הכל במחובר וי"ל דאין זה תימה כל כך אם נאמר דהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים שטופלין על הזרעים : אין יד לפחות מכזית. פי' בקונטרס כגון פול או חצי זית בשר ולו יד והרי הוא *עם כבילה אוכלין ואין נראה דאפילו היה נוגע בחצי זית עצמו לא היה טמא מדאמרי' בפ"ק (לעיל דף כד:) התורה העידה על כלי חרס אפילו הוא מלא חרדל אלמא אי לאו אויר כלי חרס לא הוי כמו במחובר אע"פ שנוגעין יחד ותנן נמי בפרק בתרא דחגיגה (דף כ:) הכלי מצרף כל מה שבתוכו לקדש אבל לא לתרומה ומבעיא לן בהקומץ רבה (מנחות דף כד.) אי דוקא דנגעי אהדדי או לא ואי נגיעה חשיב כמחובר א"כ פשיטא דבלא נגיעה איירי דבנגיעה לא היה צריך צירוף כלי ונראה לפרש שזה חצי זית מחובר עם כבילה אוכלין אבל אינו מחובר כל כך ואם היה מגביה אותו היה ניתק אותו כבילה אוכלין מאותו פחות מכזית דלא הוי יד לשאר אוכל אלא לפחות מכזית ולפי' הקונטרס שמפרש בעלמא דאוכל כל שהוא מקבל טומאה א"ל לומר שהוא מחובר עם שאר אוכלין אלא בעי אם מכנים טומאה לאותו חצי זית אבל להוציא אפילו היה זית שלם ונגע בו לא היה טמא דצריך כבילה ואפילו אם אין מקבל טומאה בכל שהוא מדאורייתא איכא למימר דמבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן דמדרבנן מקבל טומאה בכל שהוא : והבית מאהיל *עליה הבית טמא. ויד למת נפקא לן במה הצד מנבלה ותנור דמה נבלה שאין מטמא באהל כו' ואי פרכת מה לנבלה שכן אוכל תאמר במת שאין אוכל כדאמרינן בפרק דם שחיטה י]* תנור יוכיח מה לתנור שכן מטמא מאוירו נבלה תוכיח הצד השוה שבהם שמטמא וידיהם כיוצא בהם כו' וא"ת לענין אהל נימא דיו וי"ל דמעיקרא *ודאי לא אשכחן בטומאה חמורה ידות הוה פרכינן על נבילה דיו אבל השתא דאשכחן יד בטומאה חמורה דהוי כגוף לענין מת נמי משוינן יד כגוף :
ורב

גליון הש"ס

גמ' ואין שומר לפחות מכפול. ע"ל דף קכד ע"ב תוס' ד"ה אבל:

נ"ל עם אוכלין כבילה

שיטה מקובצת

א] אי בעית אימא קרא איבעית אימא סברא : ב] אלא לכשיתלשו אמר רב : ג] והכנים ראשיהן השנים לבית: ד] הפיטמא של רמון שומר הוא לו על פיו : ה] מוציאין לזריעה דהא לאו זרעים: ו] משום דזרעי ליה בהדיה הוא. נ"ב נ"א בקצת פירושי רש"י ז"ל בהדיה הוא כדגמרינן מקראי דזרע זרוע אשר יזרע הס"ד : ומה"ד יש יד וכו' : ז] מקרא נדרש לפניו לכם דנפקי ידות : ח] ויש לו יד בטומאה : ט] ובראשו אחד כזית בשר מודינא דיש לו : י] כדאמרינן בפרק דם שחיטה לאפוקי מת אע"ג דמטמא ליה לא מטמא טומאת אוכלים משום דבטלה דעתו אצל כל אדם. כן מצאתי בתוס' שאנץ :

נ"ל עליהם

[כריתות דף כא:]

נ"ל דלא אשכחן

הגהות הב"ח

(א) גמ' והכנים ראשיהן השניים לבית : (ב) רש"י ד"ה תחלת וכו' לטומאה : (ג) ד"ה אין יד וכו' והרי הוא עם אוכלין : (ד) תוס' ד"ה וכשם וכו' שאם אתה אומר :

תוספתא דאהלות פ"ד

רבינו גרשום

להכנים מיד דנבלה ושומר לצרף שומר דאוכלין מעל כל זרע זרוע אשר יזרע וגו' כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה. ושומר דנבלה הוא דלא צריך ומי הוא שומר דנבלה הנוגע בנבלתה טמא דאוקימנא בעור שהוא שומר ואם אינו ענין [ליד דנבלה תנהו ענין] ליד דעלמא יד להוציא ויד להכנים ושומר לצרף מעל כל זרע זרוע אשר יזרע : אלא מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיבא כי יותן מים על זרע וגו' טמא הוא לכם דאפקינן ידות דאוכלין מעיקרא כי כתב יד אהכנסה כתיב שמכנים הטומאה מן הידות לאוכלין ומה דאמרינן דמוציא את הטומאה מאוכלין לידות מק"ו אתי השתא עיולי מעיילא אפוקי מיבעיא: אלא שומר דנבלה למה לי אי לאיצטרופי כלומר מעיקרא אמרינן שומר בנבלה ואיצטריך יד להוציא ויד להכנים והשתא אמרת מעיקרא כי כתיבא יד אהכנסה כתיב והוצאה ק"ו א"כ שומר דנבלה לא איצטריך אלא לגופיה : אי להכנים ולהוציא ק"ו מיד אתי. כלומר מה יד שאינה מגינה מכנסת ומוציאה: אי הכי שומר דעלמא נמי אימא להכנים ולהוציא כלומר ולא לצרף: כל היכא דאיכא למידרש דרשינן ומאי דרשא דרשינן ביה לצרף. רב חביבא אמר שומר דנבלה כו' כלומר לא מצית למיפרך ואימא אם אינו ענין לשומר דנבלה תנהו ענין לשומר דעלמא אלא ליד דעלמא שרינן שומר דנבלה להוציא ולהכנים מ"ט כיון דמעשה יד קעביד דהעור שהוא שומר מעשה יד קא עביד שיכול לאוחזו בעור ונמשך הבשר בכלל העור : הפיטמה של רימון זו היא קליפה שומר של רימון : קרי כאן על כל זרע זרוע וליכא. כלומר דבעינן כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה וליכא: אלא תלתא קראי כתיבי ואלו הן תלתא קראי. זרע זרוע אשר יזרע ג' פעמים חד לשומר דזרעים. כלומר שמצטרף להשלים האוכל. וחד לשומר דאילנות כלומר שומר של פרי וחד לשומר דבשר בצים ודג כלומר כולן מצטרפין להשלים. שומר דבשר העור. שומר דביצים הקליפה. שומר דדגים הקשקשים : ידות לטומאת כלומר להוציא ולהכנים : ואין יד להכשר : דאי הוכשר היד לא הוכשר האוכל : מר סבר מקרא נדרש לפניו כלומר כתיב וכי יותן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם אלו הידות ונדרש לפניו כלומר היכא אמרי' לכם לרבות את הידות לענין טומאה שלפניו דלכם הוא ולא לפני פניו וכי יותן זה הוא ההכשר והוא לפני פניו דלכם : מר סבר הכשר תחלת טומאה היא. כלומר כשם שיד לטומאה כך יד להכשר : אין מקבלין הכשר אלא לכשיתלשו. כלומר שאם הוכשר במחובר לא חשוב הכשר : אמר רב אין שומר לפחות מכפול כלומר מה דאמרי' דשומר מכנים ומוציא ומצטרף אין חשוב שומר לפחות מכזית ואין יד לפחות מכזית · כלומר מה דאמרי' דיד מוציא ומכנים אין חשוב יד לפחות מכזית אוכלין. מיתיבי שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים. כלומר והכנים הידות לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא אע"ג דשני חצאי זיתים חוץ לבית דאמרי' דמצד זה שבשר המת שעליו בא הטומאה לצד אחר ·
יהודה

טז א מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' ט: יז ב מיי' שם הל' ד:

[צ"ל כיהודה] · שפחות דעוקצין פ"ב · עוקצין פ"א מ"ט · מנחות ע: [לעיל קיז:] · [פ"ל מ"ו]

ורב האי במאי אוקים לה אי ביד קשיא רישא אי בשומר קשיא סיפא איבעית אימא א] בשומר איבעית אימא ביד איבעית אימא ביד והוא דאמר *(כרבי יהודה) בן נקוסא ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כתנא קמא ור' יוחנן אמר כולה ביד והוא דאמר כת"ק ת"ש *רבי יהודה אומר קולית שיש עליה כזית בשר גוררת כולה לטומאה אחרים אומרים *אפילו אין עליה אלא כפול גוררת כולה לטומאה ורב האי במאי מוקים לה אי ביד קשיא סיפא אי בשומר קשיא רישא איבעית אימא ביד והוא דאמר כרבי יהודה ואיבעית אימא בשומר כאחרים ורבי יוחנן אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים אחרים הא כפול קא אמרי איידי דקאמר תנא קמא שיעורא קאמרי אינהו נמי שיעורא אמר ב] רבא דיקא נמי דבשומר עסקינן דקתני קולית שמע מינה איתמר רבי חנינא אמר זהו שיעור ור' יוחנן אמר אין זה שיעור אין זה שיעור והא קתני כפול איידי דקאמר ת"ק שיעורא קאמרי אינהו נמי שיעורא ת"ש *רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קטנית מפני שרוצה במשמישן כדאמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד הכא נמי בקולחא ומשום יד ומאי במשמישן בתשמישן ת"ש *דתנא דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע (אשר יזרע) [ויקרא יא] °כדרך שבני אדם מוציאין (א) חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן *) בריה שאני בעי רב אושעיא שני

*) [לעיל קז. ק.]

ורב האי במאי מוקים לה'. שלא יהא אחד מאלו חלוק עליו: אי ביד. שבעלם הזה אין בו מוח אבל בשר יש בראשו האחד: קשיא רישא. דקתני הבית טמא אלמא יש יד לפחות מכזית: ואי בשומר. כגון בעצמות שיש בהן מוח והכנים שני ראשיהן הריקנין לבית ומשום הכי הבית טמא דיש שומר לחצי זית ואע"פ שאין המוח בבית שומר מכנים ומוציא טומאה ומביאה לבית וא"ת עצם הזה הנכנס לבית אינו שומר למוח שהרי אין המוח כנגדו אלא בראשו האחר ואנן תנן הנוגע כנגד הבשר מאחוריו דלא הוי שומר אלא מה שכנגד האוכל על כרחך שומר הוא שכל זמן שהקולית סתומה אוכל שבתוכה נשמר נפתחה אין מה שבתוכה נשמר: קשיא סיפא. דקא מטהר ר' יהודה בן נקוסא ורב אמר לעיל אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר וחצי זית יתר על כפול ואר' יוחנן נמי הוה מצי לאקשויי מרבי יהודה בן נקוסא כל היכי דמוקמת לה אי ביד אי בשומר מתנא קמא אי בשומר מוקמינן לה דמדנקט שני חצאי זיתים משמע דבד' וה' עצמות ובכל אחת פחות מכפול מודי הוא דטהור ור' יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול ומיהו לחד מינייהו פריך והדר מתרצי לה ג] תרוייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: איבעית אימא ביד כו'. בין ביד בין בשומר ליכא לאוקמא דא"כ רב דאמר כמאן הא רב ביד מטהר ובשומר מטמא ות"ק מטמא בתרוייהו ד] ורבי יהודה בן נקוסא מטהר בתרוייהו אלא כחדא מוקים וקאים כחד מינייהו איבעית אימא ביד קאי והוא דאמר כרבי יהודה אבל בשומר אפילו רבי יהודה מודי: ואיבעית אימא בשומר. מוקי לה: והוא דאמר כתנא קמא. וביד אפילו תנא קמא מודי: ור' יוחנן. מוקי לה ביד ואשמעינן תנא קמא דיש יד לפחות מכזית דאי בשומר אפילו בד' עצמות נמי הוי מטמא דיש שומר לפחות מכפול אלא ביד קאי הילכך בעי חצי זית דניהוי מיהא כפול דמודי ר' יוחנן דאין יד לפחות מכפול כדפרישית לעיל מדלא עריב ותנא להו בשומר לא מצי לאוקומה דקשיא ליה אם כן אפילו ד' עצמות נמי דיש שומר לפחות מכפול: קולית. הוא עצם עליון של ירך ובו מוח תמיד רדונדי"ל בלע"ז: גורר את כולה לטומאה. אותו זית גורר את כל הקולית לטומאה שאם היה עם כבילה אוכלין ונגע השרץ בה בכל מקום שבה טמא: קשיא סיפא. דאחרים דהאמר רב אין יד לפחות מכזית: אי בשומר קשיא רישא. דקאמר ת"ק כזית אין בציר מכזית לא ורב אמר אין שומר לפחות מכפול הא לכפול יש שומר: ורבי יוחנן אמר לך כולה בשומר והוא דאמר כאחרים. דיש שומר מיהא לפחות מכזית: הא כפול קאמרי. ורבי יוחנן אמר יש שומר לפחות מכפול: אמרי אינהו נמי שיעור. ולעולם לפחות מכפול נמי אמרי וכל שכן דאי הוה מוקי לה ר' יוחנן ביד הוה ניחא ליה טפי הואיל והוא דאמר כאחרים אלא משום דקתני קולית ולא נקט עצם. אחר אי הוה מוקי לה ביד ודוקא כפול קאמרי אחרים הוה מקשינן ליה והא קולית קתני וסתם קולית שומר היא ואפילו הכי קאמרי אחרים כפול ורבי יוחנן הכי גמיר לה דאחרים לאו דוקא כפול אמרו כדאמר לקמן רבי יוחנן אמר אין זה שיעור הילכך מוקי לה בשומר: דיקא נמי דבשומר עסקינן מדקתני קולית. וסתם קולית יש בה מוח: אתמר רבי חנינא אמר. האי כפול דקאמרי אחרים דוקא קאמרי וזה הוא שיעור דבליר מכפול ליכא שומר כרב: אין זה שיעור. לאו דוקא קאמרי: רבי אלעזר בן עזריה מטהר. בשומר של פול דלאו שומר הוא כגון אותן השרביטים שהפולים גדלין בהן קוס"ט בלע"ז מפני שהפולין גסין ואין צריכין לשומר דטוח למשמשן ולנקרן ה] לפיכך אין שומר זה מכנים ומוציא ומצטרף כשאר שומרין: ומטמא בשל קטנית. דשומר הוא דדקים הן ואין יכולין לנקרן וניחא ליה שיהו באותם שרביטין ולא יתערב בהן פסולת: במשמשן. שממשמש בהן על ידי השרביטין ורישא דהך מתניתין הכי שרביט שריקנו טהור שייר בו גרגיר אחד טמא ו] שיש שרביטין הרבה וכגון שיש בין השרביט והפול כבילה ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול דאין שומר מצטרף לו לכבילה ומטמא בשל קטניות אלמא יש שומר לפחות מכפול: בקולחא. הא דמטמא בשל קטנית לאו בשרביט ומשום שומר אלא בקלח נגעה טומאה ומשום יד דהשתא הוי האי יד לדבר חשוב שהוא יותר מכזית שהרי כל השרביטים מחוברין בו ובפול הואיל וגסים הן לא איכפת ליה דליהוי להו יד: בתשמישן. שמטלטלן באותו קלח ואותו קלח תשמיש לאוכל: עדשים בקליפתן. אלמא יש שומר לפחות מכפול: בריה שאני. וכי קאמר רב שאין שומר לפחות מכפול כגון חצי פול שאין ברייתו שלמה או בשר שיעור חצי פול ועור עליו שמשלימו לכבילה ולעיל נמי גבי שרביטין מצי לתרוצי בריה שאני: שני

ורב במאי מוקי לה אי ביד קשיא רישא. ה"מ למימר לר' יוחנן אי ביד אי בשומר קשיא סיפא ולאו קושיא גמורה היא דמקשה לרב אלא פירוש בעלמא דמפרש מילתיה אליבא דכולהו תנאי: ורבי יוחנן אמר כולה ביד וכת"ק. ה"מ למימר כולה בשומר וכת"ק דלת"ק אפילו בשלשה עצמות שיש בכל אחד פחות מכפול מצטרפין לכזית ושני עצמות דנקט להודיעך כחו דר' יהודה בן נקוסא אלא משום דאמר הש"ס לרב אי ביד קשיא רישא קאמר דרבי יוחנן מוקי לה ביד ולא קשיא רישא הוא הדין בשומר ומשום דלרבי יוחנן א"ש בין ביד בין בשומר כת"ק דייק מעיקרא אליבא דרב: ורבי יוחנן אמר כולה בשומר והוא דאמר כאחרים. וביד לא בעי לאוקומי אע"ג דהוה ניחא טפי כדפירש בקונטרס משום דמשמע דבשומר מיירי והא דמוקי לה ביד לרב כי היכי דליקום כרבי יהודה דהלכתא כוותיה לגבי ז] ר"מ דאחרים היינו ר' מאיר: רבי יוחנן אמר אין זה שיעור. אין להקשות הא א"ר יוחנן לעיל (קיח:) יש יד לפחות מכזית ושומר לפחות מכפול וא"כ ע"כ אחרים לאו שיעורא קאמרי כדאקשינן ושנינן לעיל דהכא אתא לפרושי מילתא דאחרים דלא תטעה לאוקמיה ביד ולמימר דהוי דוקא ומהך מילתא לא הוה שמעינן דסבירא ליה כאחרים דדלמא הא דאיצטריך ח] לאחרים דאין זה שיעור משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה דהשתא נמי דסבר ר' יוחנן הכי נ"ל כדפי' מדלא מוקי לה ביד והוי כפול דוקא כי היכי דמוקי לה רב ביד למיקם כר' יהודה אף ע"ג דמשמע דבשומר מיירי הכי נמי ה"ל לר' יוחנן לאוקומי ביד כי היכי דלהוי כפול דוקא: שרביט שריקנו. פירש בקונטרס קופא קוס"ט ולא משמע כן דהא כתיב בכל הספרים שייר גרגיר אחד בכל שומר טמא מכלל דשרביט לאו היינו קופא שהוא שומר עצמו אלא הוא הקנה שהשומרים דבוקים בו שקורין ריי"ש שריקנו שהוציא האוכל מן השומרים טהור: שייר גרגיר אחד לכל שומר ושומר טמא. ט] וקס"ד המקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר וכל הגרגרין שבשאר שומרים מצטרפין לכבילה אלמא יש שומר לפחות מכפול וקשיא לרבי חנינא דאמר הרי זה שיעור ואע"ג דאליבא דאחרים קאמר מ"מ פריך ה"ל לפרושי מלתייהו כמו שמפרש רבי יוחנן דאין זה שיעור ולא לפלוגי אחרים אהך ברייתא ומשני בקולחא דנגע בקולחא ומשום יד ולא בשומר ולפי מה שפי' מייתי מינה שפיר ראייה לקמן גבי אוכל י] דקס"ד דמיירי כגון שנגע בשומרים ומשום שומר ומצטרפין כל השומרים יחד *אבל לפירוש הקונטרס דגרים שייר בה גרגיר אחד טמא נ"ל דלקמן ס"ד דמיירי בהרבה שרביטים כדפירש בקונטרס לקמן דאי לא מיירי אלא בחד א"כ לא איירי מידי בצירוף דלא איירי אלא בשומר אחד: הכא נמי בקולחא ומשום יד. ואם תאמר א"כ מ"ל ריקנו ומה לי לא ריקנו כיון דקולחא הוי יד ליותר מכזית דלמאי דס"ד מעיקרא ניחא דקמשמע לן דאף על גב דליכא כפול הוי שומר ויש לומר דקמשמע לן דאף על גב דליכא כזית במקום אחד אלא כאן גרגיר וכאן גרגיר הוי קולחא יד: שומר

שיטה מקובצת

א] איבעית אימא ביד איבעית אימא בשומר: ב] אמר רבה דיקא נמי דבשומר: ג] לה לתרוייהו מר לטעמיה ומר לטעמיה: ד] ות"ק מטמא בתרוייהו (אלא בחדא מוקי לה) ור' יהודה מטהר בתרוייהו אלא בחדא מוקי לה וקאי כחד מינייהו: ה] לפיכך אין שומר זה מכנים ומוציא ומצטרף כשאר שומרין כל זה נמחק: ו] שייר בו גרגיר אחד טמא וכגון שיש בין השרביט וכו' כצ"ל וג"כ כך מצאתי מוגה בקצת פירושי רש"י ז"ל כתיבת יד ובקצת פירושי רש"י ז"ל מצאתי כך שיש בו שרביטין הרבה וכגון שיש בין השרביטין והפול בביצה ואין במשמע לשון התוס' שהיה להם כן בפי' רש"י ז"ל דוק ותשכח: ז] כר' יהודה דהלכתא כותיה לגבי דר"מ דאחרים: ח] דדילמא הא דאיצטריך למימר לאחרים: ט] וק"ד דמקשה דמיירי: י] לקמן גבי אוכל שלקא דעתך דמיירי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שבני אדם מוציאין לזריעה חטה:

רבינו גרשום

יהודה בן נקוסא אומר האך שני עצמות כו' כלומר [בנין] דאין כשיעור על עצם אחד הבית טהור: ורב האי במאי מוקים ליה אי ביד קשיא רישא. כלומר אי מוקים [שיש] עליהן שני חצאי זיתים בשר על העצמות קשיא רישא דברישא חזינן דכחצי זית חשוב יד והוא סבר אין יד לפחות מכזית: אי בשומר. דמוקים [שיש] עליהן שני חצאי זיתים במוח שבתוכן קשיא סיפא דהוא סבר אין חשוב שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ובסיפא [דאמר] בן נקוסא האך שני זיתים כו' [הרי] דלא חשוב שומר פחות מכזית ואין מכניס ואין מבא את הטומאה: ורבי יוחנן קשיא סיפא דהוא אמר יש שומר לפחות מכפול ואנן חזינן בסיפא דאין חשוב שומר לפחות מכזית: איבעית אימא ביד הוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא כו' כלומר איבעי תימא מוקים לה כולה ביד והוא דאמר כר' יהודה בן נקוסא [דאמר] דאין יד לפחות מכזית: ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כת"ק. כלומר דאמר ת"ק סבר יש שומר לפחות מכזית כרב דאמר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר אע"ג דפחות מכזית: ור' יוחנן אמר כולה ביד. כלומר כולה ברייתא (מוקים א) לה כר' יהודה בן נקוסא ות"ק) והוא דאמר כתנא דיש יד לפחות מכזית: ת"ש קולית שיש עליה כזית בשר כו' כלומר גורדת כולה לטומאה אפי' הטומאה בראש הקולית מי שנגע בצד אחר טמא ורב האי במאי מוקים לה אי ביד דמוקים שיש עליה כזית בשר וחשוב הקולית יד קשיא סיפא דרב סבר אין יד לפחות מכזית ואנן חזינן בסיפא אפי' אין עליה אלא כפול גורדת כולה לטומאה. אי בשומר כלומר דמוקים לה קולית שיש עליה כזית בשר בכוח והוי קולית שומר קשיא רישא דרב סבר אין שומר לפחות מכפול הא כפול חשוב שומר ומכנים ומוציא הטומאה לצד אחד קשיא רישא דברישא חזינן כזית בשר גוררת כולה לטומאה אבל פחות מכזית לא: איבעית אימא ביד כו' כלומר כולה מוקים לה ביד והוא דאמר כתנא קמא דס"ל כזית אין פחות מכזית לא: ואיבעית אימא בשומר והוא דאמר כאחרים דסברי לה כפול הוי שומר כרב: ור' יוחנן כו' כלומר כולה מוקים לה בשומר והוא דאמר כאחרים: אחרים הא כפול אמרי כלומר והוא סבר יש שומר לפחות מכפול. איידי דקאמר ת"ק שיעורא כלומר כזית קאמרי אחרים נמי כפול ולא אמרי דוקא אלא סבירא להו דיש שומר לפחות מכפול: מדקתני קולית. כלומר מאי שנא דקתני קולית יותר משאר אלא ש"מ בקולית שיש בו מוח איירי ומשום שומר נגעו בה: איתמר ר' חנינא אמר זהו שיעור כלומר אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר: אין זה שיעור והא קתני כפול כלומר לאחרים: איידי דקאמר ת"ק כזית קאמרי אחרים כפול ב) ואפי' לפחות מכפול יש שומר ומוציא ומכנים ומצטרף: ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול. כלומר שאם נטמא השומר לא נטמא האוכל שבתוכו שאין חשוב לו שומר שאין צריך לו שהפול גם הוא יכול לטלטלו בלא קליפה. ומטמא בשל קטנית כלומר בשל עדשין שאם נטמא הקליפה נטמא האוכל והא הכא דפחות מכפול וחשוב לו שומר ופריק לא חנינא זהו שיעור: בקולחא ומשום יד. כלומר מה ששנינו ומטמא בשל קטנית לאו בשומר אלא בקלח ומשום יד דיד מכנים הטומאה לאוכל. ומאי במשמושן בתשמישן שמטלטלו בידות. ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע זרוע אשר יזרע כו'. כלומר והא הכא דחטה ושעורה הוא פחות מכפול וחשוב שומר: בריה שאני כלומר אבל בשר אם יש בעור פחות מכפול אין חשוב לו העור שומר ואין מכנים ומוציא את הטומאה: בעי רב אושעיא שני

א) נראה דצ"ל כולה כברייתא ת"ק ור"י בן נקוסא מוקי לה ביד והוא דאמר כת"ק וכו'. ב) אולי צ"ל אחרים כפול אבל באמת אפי' לפחות וכו'.

שני שומרין מהו שיצטרפו היכי דמי אילימא בזה על גב זה ומי איכא שומר על גב שומר *והתנן רבי יהודה אומר שלש קליפות בבצל פנימית בין שלמה בין קדורה מצטרפת אמצעית שלמה מצטרפת קדורה אין מצטרפת חיצונה בין כך ובין כך טהורה רב אושעיא שומר אוכל שחלקו קמיבעיא ליה כיון דהאי לא מגין אהאי והאי לא מגין אהאי לא מצטרפת או דלמא כיון דהאי מגין אדידיה והאי מגין אדידיה מצטרפין תא שמע רבי אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול ומטמא בשל קטנית מפני שרוצה במשמשן אמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד ומאי במשמישן בתשמישן ת"ש *דתנא דבי רבי ישמעאל °על כל זרע זרוע (אשר יזרע) כדרך שבני אדם מוציאין לזריעה חטה בקליפתה ושעורה בקליפתה ועדשים בקליפתן כדאמר רב אחא בריה דרבא בקולחא ומשום יד הכא נמי בשדרה ומשום שומר בשלמא עיליתא צריכי לתתיתא אלא תתיתא מאי צריכי לעיליתא בחד דרא ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא *בחטי דשמעון בן שטח השתא דאתית להכי חדא [א] חטה נמי בחטי דשמעון בן שטח גופא שני עצמות ועליהן שני חצאי זיתים והכניס ראשיהן שנים לבית והבית מאהיל עליהן הבית טמא יהודה בן נקוסא אומר משום רבי יעקב היאך שני עצמות מצטרפין לכזית אמר ריש לקיש לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא לא הויא יד ורבי יוחנן אמר אפילו נימא נמי הויא יד [א] איתיביה ר' יוחנן לר"ל *עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא מאי לאו משום יד [ב] לא משום שומר ומי איכא שומר על גבי שומר חלחולי מחלחל מתקיף לה רב אחא בר יעקב אלא מעתה תפילין היכי כתבינן הא בעינן כתיבה תמה וליכא אשתמיטתיה הא *דאמרי במערבא כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב ואיבעית אימא כוליה משום יד כדאמר רבי אלעא במלאי שבין המלאים הכא נמי בנימא שבין הנימין והיכא אתמר דר' אלעא אהא *מלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואינן מצטרפין מלאי למאי חזי אמר רבי אלעאי במלאי שבין המלאים לישנא אחרינא אמרי לה הכי נמי מסתברא דמשום שומר דאי סלקא דעתך משום יד נימא אחת למאי חזי כדאמר ר' אלעא במלאי שבין המלאין הכא נמי בנימא שבין הנימין והיכא איתמר דר' אלעאי אהא דתנן *המלאי שבשבלים מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין מלאי למאי חזי אמר רבי אלעאי במלאי שבין המלאים ואיכא דמתני לה אמתני'

תורה אור: ויקרא יא | תענית כג. | לקמן קכח

שומר אוכל שחלקו. לא שחלקו לגמרי דא"כ פשיטא דלא מצטרף כדפרישית לעיל ולהכי נקט נמי דוקא חלקו אבל שני אגוזים שהן שני אוכלים שלמים פשיטא דלא מצטרפין אלא מיירי כגון שיש כאן בשר ועליו עור וחלקו לעור והיה חציו מצד זה וחציו מצד זה ומייתי ראיה מר' אלעזר בן עזריה דמטמא בשל קטנית משום דכל השומרים שבשרביט מצטרפין אע"ג דכל חד לא מגין אלא אדידיה וא"ת ואמאי לא משני דאין השומרין מצטרפין ומיירי כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין והשומרין מכניסין ומוציאין ואין מצטרפין ואמאי משני ליה בקולחא ומשום יד וי"ל דבלאו הכי ניחא ליה טפי לאוקומי בקולחא ומשום יד ומעיקרא לא הוה מוקי לה משום שומר אלא משום דבמשמשן הוה משמע ליה משום שומר אבל השתא דמפרש מאי במשמישן בתשמישן ניחא ליה טפי לאוקומא בקולחא: בחטי דר"ש בן שטח. ועדשים נמי כעדשים דר' שמעון בן שטח שהיו כדינרי זהב ועם שומריהם יש בהם כביצה:

לא משום שומר. וא"ת אמאי קאמר *ר"ם לעיל אבל נימא לא הוי יד מטעם שומר מיהא ליטמא וי"ל דלעיל מיירי בנוגע בנימא שלא כנגד הבשר וכן פירש בקונטרס וא"ת ורבי יוחנן דמוקי לה משום יד אמאי נקט ובשער שכנגדו וי"ל דשכנגדו לאו דוקא כדפירש בקונטרס:

איכא דמתני לה אמתניתין כו' עד לא שנו אלא עצם. ה"נ הוה מצי למימר לא שנו *אלא קרנים וטלפים שהן עצמן משום שומר אלא איידי דנקט לעיל לא שנו אלא עצם נקט נמי הכא עצם: הוא

שני שומרין מהו שיצטרפו. לאוכל שבתוך לכביצה: פנימית. הייט אותה לבנה הראשונה הראויה לאכול: קדורה. נקובה: מצטרפת. שהרי היא עצמה אוכל: אמצעית. שומר היא: שלמה מצטרפת. דהוי שומר: קדורה אינה מצטרפת. דלא הויא שומר: חיצונה טהורה. שאין שומר על גבי שומר חשוב שומר: שומר אוכל שחלקו. כגון אוכל כביצה ושומרו עליו וחלקו [ב] או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם וקמבעיא ליה אי מצטרפי הני [ג] שומרין עם האוכל אי לא: ומטמא בשל קטנית. קא סלקא דעתיה ששנים ושלשה שרביטים מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן דודאי אין בשרביט אחד כביצה אלמא שני שומרין מצטרפין [ד] עם שני אוכלין לכביצה אע"ג דהאי לא מגין אהאי: בקולחא. האי מטמא ומטהר [ה] בקולחא קאי ומשום יד דהוי יד לכולהו שרביטין: חטין בקליפתן. אלמא חטין עם שומריהן מצטרפין לכביצה אלמא שני שומרין מצטרפין וה"ה לאוכל שחלקו [ו] וה"נ הוה מצי לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא דחיקא הוא: כדאמר רב אחא בקולחא ומשום יד. דיד אחד הוא: הך קליפה נמי בשדרה. קאמר בשאסא דשבלתא שהחטין קבועין בשדרה בהיקף סביב ומשום שומר דכל השבולת שלמה וכל השאסא הויא חד שומר דבולן צריכין זה לזה שאם יפול אחד [ז] כולם נופלין ולא הוו שומרין: בשלמא עיליתא צריכי לתתייתא. כלומר דשורות עליונות שהחטין קבועין בהן [ח] צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה של שבולת נושרת הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחטין עד ראש השבולת: אלא דרא תתייתא מי צריכי לעילייתא. בלא עילייתא נמי מקיימי תתייתא ואפילו הכי מצטרפין שומרים דדרי עילייתא בהדי אוכלים תתאי ושומרין תתאי: בחד דרא. קאמר דמצטרפי שומרים דחד שומר הוא המתוך שקבועים בדוחק מתקיימת ואם יפול אחד מבינתים יש ריוח לחבירו ליפול: חטי דשמעון בן שטח. כשתי כליות של שור הגדול במס' תענית (ד' כג. ע"ש): השתא דאתית להכי. מתריצנא לך נמי הא דקאמר חטין בקליפתן לאו דמצטרפו שני חטין עם שומריהם אלא אם יש בין חטה אחת וקליפתה כביצה כגון חטי דשמעון בן שטח מצטרף שומר לחטין: לא שנו אלא עצם דהוי יד אבל נימא. אינו לא חשיבא למיהוי יד דפסקא אלא שומר הויא ויש שומר ביד מבשומר דיד מביאה את הטומאה בכל ענין שהיא אבל שומר אם יש חתיכת עור ועליה ברחבה אחד כזית בשר ונגע באחד מן הנימין ברחב האחר טהור דשומר אין מביא טומאה כמעשה יד אא"כ נגע כנגד הבשר כדאמרינן בריש פרקין (לעיל דף קיז.) הנוגע כנגד הבשר מאחוריו: ורבי יוחנן אמר אפילו נימא הויא יד. ומביאה טומאה אפילו נגע בנימא שלא כנגד הבשר: בציב. חוט הבשר: מאי לאו משום יד. ושכנגדו לאו דוקא: לא משום שומר. כיון דאיכא כזית עביד שומר מעשה יד להכניס ולהוציא: שומר על גבי שומר. נימא על גבי עור: חלחולי מחלחל. ומקיף נימא לעור ויורד על הבשר ולא הוי שומר ע"ג שומר: אי חלחולי מחלחל תפילין היכי כתבינן. והלא העור חלול כנגד השער ובעינן כתיבה תמה שלמה ולא פסוקה דכתיב (דברים ו) וכתבתם שיהא כתיבה תמה: איבעית אימא כולה. ציב ושערה משום יד וכי קאמר דהוי יד בנימא שבין הנימין דאיכא נימין הרבה דאי מטלטל הבשר ע"י נימין לא פסקי: מלאי. זקן העליון של שבולת: מיטמאין ומטמאין ואין מצטרפין. דיד היא ואינה שומר: למאי חזי. הא כנפסק מאליו כשאוחזין בו: שבין המלאין. שאוחז בכל המלאין של שבולת ולא באחד מהן: לישנא אחרינא אמרי לה כו'. מאן דתני הך לישנא סבר דבנימין הרבה אמר ר"ל לקיש נמי דלא הוי יד [א] ולותביה מהא מתניתא ותריץ ליה משום (יד) שומר והכי נמי מסתברא דמשום שומר מדקתני שערה דאי משום יד נימא אחת למאי חזיא לעולם משום יד ומאי שערה דקתני נימא שבין הנימין: המלאין שבשבלין מיטמאין ומטמאין. מוציאין ומכניסין טומאה לשבולותיה ואין מצטרפין דאינן שומר אלא יד: ואיכא דמתני לה. לאו פלוגתא דר' יוחנן ור"ל: אמתניתין

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל"ו:

יט ב מיי' שם הל' יא:

כ ג מיי' שם הל"ג:

כא ד ה מיי' פ"א מהל' תפילין הל' כ סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לב סעיף יג:

כב ו מיי' פ"ה מהל' טומאת אוכלין הל"כ:

[צ"ל ר"ם בן לקיש]

גי' ר"מ ל"ש אלא עור אבל נימא לא הוי שומר אלא אגב דנקט בלישנא קמא עצם נקט נמי הכא עצם

שיטה מקובצת

א] חטה נמי כחטי שמעון: ב] (או כגון שני בצלים קטנים שאין בשניהם אלא כביצה עם שומריהם) נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בשום פירוש כ"י: ג] אי מצטרפי הני שני שומרים עם האוכלים אי לא: ד] אלמא שני שומרין מצטרפין לכביצה עם אוכלין שבהן אע"ג דהאי: ה] תאי מטמא ומטהר דקאמר בקולחא קאי: ו] והכא נמי ה"מ לתרוצי בריה שאני אלא תירוצא דחיקא הוא נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בספר כ"י: ז] כולן נופלין ולא הוי שני שומרין: ח] צריכות שיהו שורות התחתונות קיימות שאם נשרה הקליפה התחתונה דהיינו שורה התחתונה של שבולת נושרת נמי הקליפה הסמוכה לה עד שיפלו כל הקליפות והחיטין עד כצ"ל ונ"ב נ"א בס"י בשלמא עילייתא צריכין שתהא ספאה תתייאתא קיימת שאם נשרה הקליפה תחתונה וכו':

מסורת הש"ס

עוקצין פ"ב מ"ד

[לעיל קיז: וש"נ]

רס"ל מ"ו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לישנא אחרינא וכו' דלא הוי יד ולותביה מהא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' איתיביה ר"י לר"ל עור. כ"ב מיי' פ"א מה' אבות הטומאות הל' יא: ב] שם לא משום שומר. כ"ב מיי' שם וע"ש בכ"מ:

שבת קח.

[עוקצין פ"א מ"ג ושם איתא מלעין שבשבלין]

עוקצין פ"א משנה ג

רבינו גרשום

שני שומרין מהו שיצטרפו. לכביצה לטומאת אוכלין: ומי איכא שומר על גבי שומר. כלומר ומי חשוב שומר על גבי שומר להצטרף: קדורה לשון נקובה. פנימית בין קדורה כלומר דחשוב כאוכל עצמו: שומר אוכל שחלקו כו'. כלומר שחלק האוכל עם השומר קא מיבעיא ליה: ת"ש ר' אלעזר בן עזריה מטהר בשל פול כו' כלומר והא הכא בקליפה של קטנית מיהוי כשומר אוכל שחלקו וקתני ומטמא בשל קטנית דמכנים ומוציא הטומאה ומצטרף כולו. ת"ש על כל זרע זרוע כו' והא הכא חטה בקליפה דדמי השבולת כשומר אוכל שחלקו וחזינן דחשוב כשומר לכל האוכל: הכא נמי בשדרה ומשום שומר כלומר לאו כדסברת דהשדראות של שבולת ארבעתן והן מיצטרפין ומכניסין ומוציאין את הטומאה שדרה אחת לחברתה אלא כל שדרה בפני עצמה מכנסת ומביאה הטומאה ומיצטרפא. בשלמא עילייתא צריכין לתתייתא כלומר אמרת דשדרה חשובה שומר לעצמה בשלמא שדראות עיליות כו' חשובות שומר שהתחתונות צריכות להן להגן עליהן אלא תתייתא מי צריכי להעליונות שיהו חשובות שומר. בחד דרא כלומר לא כדסברת חטה בקליפה דקליפה חשוב שומר בשיבולת של ארבע שדראות שהוי שומר אוכל שחלקו אלא בחד דרא כלומר לא כדסברת חטה בקליפתה דליהוי שומר וליהוי מכנים ומוציא חדא שדרה לשדראות אחרות אלא ודאי אין מכנסת ומוציא ומצטרפת אלא שדרה לעצמה. ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא כלומר אמרת שדרה הוי שומר לעצמה לענין להכניס ולהוציא ולהצטרף לכביצה: ומי איכא כביצה אוכלין בחד דרא: השתא דאתי להכי בחדא חטה נמי כלומר האי דאמרינן חטה עד כאן נמצא בכ"י והכל על דהכא:

תם ונשלם העתקת פירוש רגמ"ה על מס' מנחות, בכורות, ערכין, כריתות, תמורה, מעילה, תמיד וחולין, ותהי השלמתו ברומא בבית אוצר הספרים באנגיליקא מכתב יד אחד חסר בראשו וסופו ביום רביעי י"א לחדש סיון שנת ומשיר"י אהודנ"ו לפר"ק. המעתיק מרדכי יעקב יוסף בן הז"ה כ' אברהם יצחק מקאפואה ז"ל.

Masoret HaShas (right margin):

[שבת קח.] [ע"ז ...]

[נ"ל חלא דקריש. ערוך ערך חל ג']

יומא פ:

[עי' תוס' לעיל קיב: ד"ה וקיפה]

[עי' תוס' נדה נ. ד"ה כל]

[אינה משנה ועי' מש"ל פו: על הגליון]

ויקרא ז

פסחים לה.

דברים יז

שמות יב

[נזיר נ.]

ויקרא יז

[ביצה כא. וש"נ]

לעיל קיב: בכורות ו:

Rashi:

אמתניתין. דקתני עצמות מצטרפין ועל כרחך משום שומר דהא יד לא מצטרף אבל נימא לא הוי שומר ולא מצטרף דאין שומר על גבי שומר: שומנא. שומן שעל המרק: אמר ליה אביי. שומן למה לי לאצטרופי דקתני מצטרפין לטמא טומאת אוכלין בהדי בשר הא בפני עצמו לא ושומן אמאי לא אוכל מעליא הוא: חלב דקריש. לאחר היוצא מן הבשר שקורין גלייר"א: ציר שעל גבי ירק. משקה היוצא מן הירק נ"א ציר ד] שהיו מטבילין אוכלן בציר: מצטרפין לכותבת. ואע"ג דלא קריש כיון דבהדי אוכל מיחבר אוכל הוא: ומשני התם טעמא דיוה"כ לאו משום אוכלא הוא דאי נמי לאו אוכלא כיון דמייתבא דעתיה מחייב דהא לא תעונה כתיב (ויקרא כג) וזה לא התענה אבל הכא אוכל ומשקה אין מצטרפין דהא לא שוו שיעורייהו ואע"ג דהתם נמי תנן (יומא דף עג:) אכל ושתה אין מצטרפין ה"מ אכל ושתה דקים להו לרבנן דלא מייתבא דעתיה בהכי אבל ציר שע"ג ירק קים להו לרבנן דמייתבא: קיפה. ה] פונדריל"א דק שבבשר שנוגע ליסוד הקדרה שקורין פונדריי"ל: תבלין. באנפי נפשייהו ולא אכלי להו אינשי: הקפה. הקרישו על ו] גבי האור: לרבות את השותה. מדכתיב (ויקרא ז) ונכרתה הנפש נפש משמע כל דבר המיישב דעתו של אדם ואפילו שותה כמו (בראשית כג) אם יש את נפשכם שהיא לשון תאוה וקורת רוח שהנפש נהנה ממנו: המחהו. התיכו לעוף טהור באור שקורין פונדר"א וגמעו מטמא בגדים אבית הבליעה: המחהו בחמה. וגמעו טהור וטעמא מפרש לקמן: וכל ז] נפש אשר תאכל נבלה וגו'. גבי נבלת עוף טהור כתיב (ויקרא יז): משלחן גבוה זכו. והיתרא משום גבוה הוא אבל לגבי הדיוט לא אשכחן דהותר: הטמאים. בשרצים כתיב וה"א יתירא קא דריש: ליגמר. מחלב וחמץ ונבלה דמיתוי שלהם כמותם:

Tosafot:

הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין. הוה מצי למימר יטמא טומאת נבלות א"נ טומאת נבלות לא מטמא דאיכא מילי טובא דמטמא טומאת אוכלין ולא מטמא טומאת נבלות כדתנן (לעיל דף קיז:) השוחט בהמה לעובד כוכבים ומפרכסת כו':

הקפה הדם ואכלו. הקפאו בחמה מיירי כדפרשינן בהקומץ רבה (מנחות דף כא.) אבל באור לא דדם שבשלו אינו עובר עליו:

לרבות השותה. וא"ת ולמה לי קרא הא שתיה הויא בכלל אכילה *כדדרשי' בפ"ג דשבועות (דף כג.) מדכתיב ואכלת לפני וגו' מעשר דגנך תירושך וקרי תירוש אכילה וי"ל דהתם במילי דשתיה כגון יין ושמן והכא במידי דבר אכילה דממחי להו °ושתי להו: לחם עוני אמר רחמנא. הוה מצי למימר נמי אכילה כתיב ביה: אלא אם חמץ הוא ענוש כרת הא אכילה כתיב ביה. אע"ג דהוא אסור בהנאה הנאת חמץ לית ביה כרת אלא לאו: חמץ לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר. וא"ת חלב נמי הוי לו שעת הכושר כשהיה במעי אמו דאפילו רבי יוחנן דאמר (לעיל דף עה.) אלם חלב מבן ט' חי דחדשים גרמי' בבן ח' מודה ויש לומר דחמן כמו שהוא עתה היתה ט' שעת הכושר ושוב לא נשתנה אבל חלב אחר שילא לאויר העולם לא היתה לו שעת הכושר להיתר:

חלב לא אתי מיניה שלא הותר מכללו. הקשה הר"ר שמואל מוורדו"ן לר' יוסי דלא חייש להא פירכא בפסחים (דף כג:) והשיב חלב לא הותר מכללו דקאמר ורבי יוסי הגלילי אנן בבהמה קאמרינן בבהמה מיהא לא אשתרי] וליכא למיפרך נמי מה לחמן שכן אסור בהנאה דהא לר' יוסי הגלילי חמן מותר בהנאה כדאמר התם וי"ל דלרבי יוסי [הגלילי] ודאי אתא נפש לדרשה אחריתי: מה להנך שכן לא היתה להם שעת הכושר. דנבלה כמו שהיא עתה מתה לא היה לה שעת הכושר א"נ מחיים היה בה איסור אבר מן החי ואפילו למ"ד (לאו) לאיברים עומדת היה בה איסור שאינה זבוחה*:

שבן טומאתן במשהו. תימה דבכל מקום מזכיר כעדשה וכאן נקט משהו וכן בפרק השוחט והמעלה (זבחים דף קו:) דפריך לאו בחלב למה לי כו' תיתי משרצים מה לשרצים שטמאין שכן מטמאות בכל שהוא ומיהו בלאו הכי התם נראה דלא גרסינן ליה דלא אצטריך להזכיר משהו גבי חלב דהא חלב לא מטמא כלל וסופרים שבשו משום דבתר הכי קאמר ואי משרצים מה לשרצים טהורים שכן איסורן במשהו פירוש משום בריה וכתבו כמו כן גבי טמאים:

והא דתנן הטמאים כו'. דתניא גרסינן דאינה משנה:

ליכתוב

Gemara:

אמתניתין העור והרוטב והקיפה וכו' מצטרפין לטמא טומאת אוכלין אמר ריש לקיש לא שנו אלא עצם דהוי שומר אבל נימא לא הויא שומר ור' יוחנן אמר א] אפילו נימא נמי הויא שומר א"ל ר"ל לר' יוחנן ומי איכא שומר על גבי שומר חלחולי מחלחל מתקיף לה רב אחא אלא מעתה תפילין היכי כתבינן הא בעינן כתיבה תמה וליכא אישתמיטתיה *הא דאמרי במערבא כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא מאי לאו משום שומר לא משום יד נימא אחת למאי חזיא כדאמר רבי אילעא במלאי שבין המלאין ה"נ בנימא שבין הנימין והיכא איתמר דרבי אילעא אהא דתנן המלאי שבשבלין מטמאין ומיטמאין ואין מצטרפין מלאי למאי חזיא אמר רבי אילעא במלאי שבין המלאין: והרוטב: מאי רוטב אמר רבא שומנא א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא א] *חלב דקריש מאי איריא קריש כי לא קריש נמי *דאמר ריש לקיש °ציר שעל גבי ירק מצטרף לכותבת ביום הכפורים התם משום יתובי דעתא הוא בכל דהו מיתבא דעתיה הכא משום איצטרופי הוא אי קריש מצטרף אי לא קריש לא מצטרף: והקיפה: מאי *קיפה אמר ב] *רבה פירמא א"ל אביי הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין אלא אמר רב פפא *תבלין °*תנן התם *הקפה את הדם ואכלו או שהמחה את החלב וגמעו חייב בשלמא הקפה את הדם ואכלו כיון דאקפיה אחשוביה אחשביה אלא המחה את החלב וגמעו אכילה כתיבא ביה והא לאו אכילה היא אמר ר"ל אמר קרא °נפש לרבות את השותה

תניא נמי גבי חמץ כה"ג *המחהו וגמעו °אם חמץ הוא ענוש כרת °אם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח בשלמא אם מצה היא אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח °לחם עוני אמר רחמנא והאי ג] לאו לחם עוני הוא אלא אם חמץ הוא ענוש כרת אכילה כתיבא ביה אמר ריש לקיש אמר קרא °נפש לרבות את השותה ותניא נמי גבי נבלת עוף טהור כה"ג *°המחהו באור טמא בחמה טהור והוינן בה אכילה כתיב ביה אמר ריש לקיש אמר קרא °נפש לרבות את השותה אי הכי בחמה נמי בחמה איסרוחי מסרח וצריכי דאי כתב רחמנא חלב חמץ לא אתי מיניה שכן לא היתה לו שעת הכושר נבלה לא אתי מיניה שכן ענוש כרת ואי כתב רחמנא חמץ חלב לא אתי מיניה שכן לא הותר מכללו ונבלה לא אתיא מינייהו שבן ענוש כרת ואי כתב רחמנא בנבלה הנך לא אתיא מינה שכן מטמאה חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא לכתוב רחמנא בנבלה ותיתי מהנך מה להנך שכן ענוש כרת לא לכתוב רחמנא בחמץ ותיתי מהנך מה להנך שכן לא היתה להן שעת הכושר לא לכתוב רחמנא בחלב ותיתי מהנך מה להנך שכן לא הותר מכללן תאמר בחלב שהותר מכללו ומאי ניהו אילימא חלב בהמה לגבוה נבלה נמי אשתראי מליקת עוף לגבוה ואלא חלב חיה להדיוט נבלה להדיוט נמי אשתראי מליקה החטאת העוף לכהנים לעולם חלב חיה להדיוט ודקא קשיא לך כהנים *כהנים משלחן גבוה קא זכו והא דתניא *הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן למה לי ליגמר מהני צריכי דאי לא כתב רחמנא הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה התם עד דאיכא כזית אף הכא נמי עד דאיכא כזית וליכתוב

Ein Mishpat Ner Mitzvah:

כב א מיי' פ"ב מהל' שביתת עשור הל' ז סמג לאוין סט טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף ב:

כד ב מיי' פ"א מהל' חמץ הל' א סמג לאוין טו:

כה ג מיי' פ"ז שם הל' ו טוש"ע א"ח סי' תסא סעיף ד:

[עי' תוס' נדה נב. ד"ה שתים]

כו ד מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י:

שיטה מקובצת

א] אלא חלא דקריש מאי איריא: ב] אמר רבא פירמא: ג] לחם עוני אמר רחמנא והאי כיון דפרתיה לאו לחם הוא אלא אם חמץ: ד] ל"א ציר ממש שהיו מטבילין: ה] קיפה פירמא דק של בשר: ו] הקפה הקרישו ע"י האור: ז] וכל הנפש אשר תאכל נבלה וגו': ח] אנן בבהמה קאמרינן בבהמה מיהא לא אישתרי אמאי איצטריך קרא בחלב וליבא למיפרך נמי מה לחמץ כו' דהא לר' יוסי הגלילי מותר בהנאה ושמא האי נפש אתא לדרשא אחריתי:

נ"א רבא רש"ל

מנחות כא.

רש"א מ"ז

[ועי' תוס' ביצה כט. ד"ה במוקת ותוס' שבועות כג. ד"ה האוכל]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אפי' נימא נמי הויא שומר. ג"ב מיי' פ"א מהל' אבות הטומאות הל' י"א וע"ש בכ"מ ודו"ק:

גליון הש"ס

גמ' תנן התם הקפה. עי' שבועות דף כב ע"א תוס' ד"ה גמר וצ"ע: תוס' ד"ה לרבות וכו' ושתי לכו. עי' נדה דף לב ע"א תוס' ד"ה שתים:

תורה אור

וליכתוב רחמנא בשרצים וליתו *הנך ולגמרו מינייהו משום דאיכא למיפרך מה לשרצים שכן טומאתן במשהו והא דתניא *הטבל והחדש וההקדש והשביעית והכלאים כולן משקין היוצאין מהן כמותן מנלן וכי תימא ליגמר מהנך מה להנך שכן איסור הבא מאליו הוו תינח היכא דאיסור בא מאליו היכא דלאו איסור הבא מאליו מנלן גמרינן מבכורים ובכורים גופייהו מנלן *דתני ר' יוסי א) פרי פרי אתה מביא [ב]ואי אתה מביא משקה הביא ענבים ודרכן מנין תלמוד לומר °תביא איכא למיפרך מה לבכורים [דברים כו] שכן טעונין קרייה והנחה אלא גמר מתרומה ותרומה גופה מנלן °*דאיתקש לבכורים *דאמר מר °ותרומת ידך אלו בכורים מה [שם יב] לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש אלא גמר מתרוייהו מתרומה ובכורים מה לתרומה ובכורים שכן חייבין עליהם מיתה וחומש אלא אתיא מתרומה וחד מהנך או מבכורים וחד מהנך והא דתנן *דבש תמרים ויין תפוחים וחומץ סיתווניות ושאר ב) מיני פירות של תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ור' יהושע [י]פוטר במאי פליגי *בדון מינה ומינה ובדון מינה ואוקי באתרה קמיפלגי דר' אליעזר סבר דון מינה ומינה מה בכורים משקין היוצא מהן כמותן אף תרומה נמי משקין היוצא מהן כמותן ומינה מה בכורים אפי' שאר מינין אף תרומה נמי אפילו שאר מינין ורבי יהושע סבר דון מינה מה בכורים משקין היוצאין מהן כמותן אף תרומה משקין היוצאין מהן כמותן ואוקי באתרה מה משקין דקדשים בתרומה תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא אף משקין היוצאין מהן כמותן תירוש ויצהר אין מידי אחרינא לא והא דתנן *אין מביאין בכורים משקה אלא היוצא מן הזיתים ומן הענבים מני רבי יהושע היא דאמר דון מינה ואוקי באתרה וגמר להו לבכורים מתרומה והא *דתנן [י]אין סופגין את הארבעים משום ערלה אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים מני רבי יהושע היא דאמר דון מינה ואוקי באתרה וגמר להו לבכורים מתרומה

והדר

רש"י

שרצים. איסור אכילתם בכעדשה כטומאתן דתני ר' יוסי בר' חנינא והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה וגו' פתח הכתוב באכילה וסיים בטומאה לומר לך מה טומאה בכעדשה אף אכילה בכעדשה במעילה בפרק קדשי מזבח (דף מז:) הילכך אי לא כתיב מיחוי בגופייהו ויליף מהנך ה"א לא מחייב אמיחויין בפחות מכזית: מה לשרצים. דין הוא שיהא מיחוי שלהן כמותן: שכן טומאתן. ואיסורן במשהו: החדש. קודם שקרב העומר ועושה שכר מן השעורין: והשביעית. משקין היוצאין מהן נוהגת בהן שביעית וחייבין בביעור כמותן: מהנך. חלב וחמץ ונבלה: שכן איסור הבא מאליו. ותינח למילף מינייהו טבל וחדש ושביעית וכלאי הכרם אבל הקדש לא אתי מינייהו: בכורים. אין איסורן בא מאליו שע"י שמפרישן הן קדושים: פרי. מראשית כל פרי: תביא. אשר תביא מארצך דהוה ליה למיכתב אשר מארצך: בכורים טעונין קרייה. ארמי אובד אבי: והנחה. על הרצפה והנחתו לפני ה': מה לתרומה ובכורים שכן חייבים עליהן מיתה. במזיד וחומש בשוגג וכי פרכת מה לתרומה שכן חייבין עליה מיתה וחומש ליכא למימר בכורים יוכיחו: מתרומה וחד מהנך. חמץ או נבלה דכי פרכת מה לתרומה שכן מיתה נבלה תוכיח מה לנבלה שכן איסור הבא מאליו תרומה תוכיח וחזר הדין הצד השוה שבהן שאסורין הן עצמן ומשקין היוצאין מהן כמותן אף אני אביא את אלו: סיתווניות. ענבים הנמצאין בגפנים בימות החורף שאין מתבשלין לעולם ועושין מהן חומץ: ושאר כל מיני פירות. חוץ מענבים וזיתים שדרכן בכך: מחייב קרן וחומש. אם אכלן בשוגג: במאי קמיפלגי. הואיל דילפינן תרומה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן: בדון מינה ומינה. בכל גזירות שוות ובנין אב שבתורה שאנו למדים דבר מחבירו אי דיינינן ליה וגמרינן ליה לכל מילי או דון מינה מה שאנו צריכין לו ואוקי באתרה למילי אחרנייתא דמיפרשי בגופיה קמיפלגי: בכורים. מביאין מכל שבעת המינין: אף תרומה נמי. שהפרישה בפירות כגון תמרים ותפוחים כיון דתרומה נוהגת בפרי אף על גב דאינה נוהגת במשקין שלהן אלא בתירוש ויצהר בלבד הנך משקין כיון דמפירות תרומה אתו הרי הן כתרומה והאי דון מינה ומינה לאו דוקא קאמר דהא תמרים ותפוחים גופייהו אין תרומתן מן התורה אלא מדברי סופרים והכי הוא דקאמרינן כיון דבמידי דאורייתא אית לן דון מינה ומינה ואי הואי תרומת תמרים דאורייתא הוה גמרי לה מבכורים למשקין היוצאין מהן כמותן הכי נמי רבנן בדידהו כעין דאורייתא תקון: ורבי יהושע סבר. אי נמי ג] הוא דאורייתא לא הוויין משקין היוצאין מהן כמותן דאית לן דון מינה (א) א] ומינה ואוקי באתרה דון מינה למה שהיא צריכה ללמוד הימנה דהיינו שיהו המשקין ממנה כמותה ותו לא תדון מינה אלא העמד אותה במקומה: תירוש ויצהר. כתיבי בה ולא שאר משקין והנך משקין דנהגו בה תרומה הוא דילפינן מבכורים דאם קרא עליהן שם תרומה קודם שדרכן נאסרין משקה היוצא מהן אבל שאר משקין דלא כתיבא בהו תרומה אפילו היא כתיבא בפירות עצמן לא: אין מביאין בכורים משקה. לגמרי משמע אפילו הביא פירות ודרכן דאי בדרוכין ועומדין אפילו ענבים נמי לא דהא אמרן פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה: רבי יהושע היא דאמר. גבי תרומה לא קדישי דאית ליה דון מינה ואוקי באתרה וכיון דבתרומה לא מתסרי הדר גמר לבכורים מינה דהא דרבי רחמנא בהו תביא זיתים וענבים הוא דרבי: אין סופגין. משום משקה הבא מפירות ערלה: רבי יהושע היא דאמר. בתרומה לא מיתסרי ואתו בכורים גמרי מתרומה בהיקשא דאיקרו תרומה ואתיא ערלה וגמר מבכורים מגזירה שוה:

מרטקא

תוספות

ליכתוב בשרצים וליתו הנך כו'. ובמה הצד חד מכולהו לא אתי דחמץ מכולהו לא אתי שלא היה להם שעת הכושר וחלב נמי לא אתי מכולהו שכן לא הותרו מכללן אך קשה דתיתי נבלה מכולהו ושמא לא הייתי אומר אלא לענין איסור אכילה אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור לא ואע"ג דאפקיה בלשון אכילה לא יאכל לטמאה בה: היכא דלאו איסור הבא מאליו מנלן. וא"ת בהי מבעיא ליה דחדש ושביעית איסור הבא מאליו ואי טבל הא יליף חלול חלול מתרומה בסוף אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פד.) ותרומה ילפינן מבכורים ובסמוך משמע דצריך למילף במה הצד ואי כלאים הא לא כתיב בהו אכילה והקדש נמי לא כתיב ביה אכילה ועוד דאיכא למילף חטא חטא מתרומה וי"ל דאכלאים בעי דאע"ג דלא כתיב בהו אכילה סברא היא דלא אסרה תורה אלא כשהאיסור בעין ולעיל דפריך אלא חלב אכילה כתיב ביה בלאו הכי ה"מ למיפרך אלא כיון דכתב בה בהדיא אכילה פריך מינה וה"ר שמואל היה אומר דגבי חלב שהמחהו אי לא הוה כתיב ביה אכילה הוה מחייבין כיון שהוא גוף החלב וכן החמץ אלא שנמוח אבל משקה היוצא מכלאים אפילו לא כתיב בהו אכילה כמאן דכתיב בהו דמי שאין זה גוף הפרי ומה שפירש בקונטרס דכולהו קרי איסור הבא מאליו לבר מהקדש אי אפשר לומר כן אלא אכלאים קאמר כדפירשתי שאין זה איסור הבא מאליו שע"י מעשה של זריעה נאסרין הכלאים וגם העבירה היא בשעת זריעה וא"ת ושביעית היכי אתי מכולהו דאית בהו לאו ובשביעית עשה כלה לחיה מן השדה כו' וי"ל דילפינן מטומאת שרצים דלא שייך בהו לאו:

הביא ענבים ודרכן כו'. אע"ג דשתיה בכלל אכילה בענבים וזיתים לענין הבאת בכורים לא כתיבא אכילה דתהוי שתיה בכלל ד] פרי:

מה לתרומה שכן חייב עליה מיתה וחומש. לרבי דאמר בסנהדרין (דף פג.) הזיד במעילה במיתה ע"כ לאו אהקדש בעי לעיל כדפי' בקונט' דהא בהקדש נמי איכא מיתה וחומש לרבי: אלא אי מתרומה וחד מהנך כו'. פי' מנבלה ובכורים או תרומה או משרצים ובכורים או תרומה אבל לא כמו שפי' בקונטרס חמץ ובכורים או תרומה דמה להנך שכן יש בהן נטילת נשמה מיתה וכרת וכן מחלב ותרומה או בכורים לא אתי מהאי טעמא: דון מינה ומינה. פי' בקונטרס דלאו דוקא ומיהו אפשר דהוי דוקא משום ה] דגן שהמחהו *דתרומת דגן דאורייתא דרבי אליעזר מחייב דגן מדאורייתא ושאר מינין מדרבנן ורבי יהושע פוטר בדגן שהמחהו דדון מינה ואוקי באתרה תירוש ויצהר אין שאר מינין לא ואפילו דגן ולהכי פטר נמי בשאר מינין שאין להחמיר בהן יותר מדגן:

אף תרומה אפילו שאר מינין. ואם תאמר אכתי אימא דוקא שבעה מינים שהבכורים נוהגים בהן ויין תפוחים מנלן וי"ל כיון דהויא אפילו במילי דרבנן הויא בכולהו:

והדר

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פי"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה כב:

כח ב מיי' פ"ב מהל' בכורים הלכה ד:

כט ג מיי' פי"א מהל' תרומות הל' ב:

ל ד מיי' פי"ו מהלכות מאכלות אסורות הלכה כב:

מעילה טו: [פסחים לו: יבמות עג: מכות יח.]

שיטה מקובצת

א] פרי פרי אתה מביא. נ"ב עי' תוס' תמורה דף ד' ע"א: ב] ושאר מיני פירות. נ"ב נ"א מי פירות וכו': ג] ור' יהושע סבר אי נמי הואי דאורייתא: ד] אכילה דתהוי שתיה בכלל אלא פרי כצ"ל: ה] משום דגן שהמחהו. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נ"ד ע"א:

גליון הש"ס

גמ' דאיתקש לבכורים. עי' מנחות דף יח ע"א תוס' ד"ה להם:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ור' יהושע סבר וכו' דאית לן דון מינה ומינה. מלת ומינה נמחק:

[כגון מגילות שריסקן וסחטן כדאיתא שבת יט. וכ"כ תוס' בכורות נד. ד"ה ושני ע"ש]

מסורת הש"ס

[לאו כולהו קאמר דהא חמץ וחלב אי אפשר כדאמרן אלא נבלה קאמרי'. כ"כ הרשב"א בחדושיו]

[ערכין יא.]

[עי' תוס' מנחות טו. ד"ה להם איקרי תודה ותוס' יבמות עג. ד"ה טעונין]

תרומות פי"א מ"ב ברכות לח.

[יבמות עח: ב"ק כה: סנהדרין עה: שבועות לא. זבחים לא: מנחות סב. קו. נדה מג:]

[תרומות פי"א מ"ג]

פסחים כד: תרומות פי"א מ"ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ור' יהושע כו' דון מינה ואוקי באתרה כצ"ל ותיבת ומינה נמחק:

והדר מייתי לה לערלה פרי פרי מבכורים:
והאלל: מאי אלל רבי יוחנן אמר *מרטקא ור"ל אמר בשר שפלטתו סכין מיתיבי °ואולם אתם טופלי שקר רופאי אליל כולכם בשלמא למאן דאמר מרטקא היינו דלאו בר רפואה הוא אלא למאן דאמר בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא באלל דקרא דכ"ע לא פליגי כי פליגי באלל דמתניתין ת"ש *ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו ואמר רב הונא והוא שכנסו בשלמא למ"ד בשר שפלטתו סכין היינו דכי איכא כזית מיחייב אלא למ"ד מרטקא כי איכא כזית מאי הוי עץ בעלמא הוא אליבא דר' יהודה לא פליגי כי פליגי אליבא דרבנן ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מצטרף וריש לקיש אמר דוקא בשר שפלטתו סכין אבל מרטקא לא מצטרף האי בשר שפלטתו סכין היכי דמי [א]אי דחשיב עליה אפי' באנפי נפשיה מיטמא ואי דלא חשיב עליה בטוליה בטליה רבי אבין ורבי מיישא חד אמר [ב]מקצתו חישב עליו וחד אמר [ג]מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין *תנן התם [ד]החרטום והצפרנים מיטמאין ומטמאין ומצטרפין חרטום עץ בעלמא הוא אמר רבי אלעזר בחרטום תחתון תחתון נמי עץ בעלמא הוא אמר רב פפא התחתון של עליון צפרנים אמר רבי אלעזר מקום המובלעים בבשר קרנים אמר רב פפא במקום שחותכין ויוצא מהן דם: כיוצא בו [ה]השוחט בהמה: אמר רבי אסי שונין ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה צריכין מחשבה והכשר [א] מים ממקום אחר [ו]הכשר למה לי סופו לטמא טומאה חמורה [ז]וכל שסופו לטמא טומאה חמורה לא בעי הכשר דתני דבי רבי ישמעאל °וכי יותן מים על זרע מה *זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר ותניא א"ר יוסי מפני מה אמרו נבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואינה צריכה הכשר מפני שסופה

איוב יג | ויקרא יא

והדר מייתי [לה] לערלה פרי פרי מבכורים. וא"ת דבפ' כל שעה (פסחים כד:) פשיט מהך משנה דכל איסורים שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים *וי"ל דרבוי דהכא צריכי דלא נימא זיעה בעלמא הוא:

מרטקא. פי' ר"ח בשר מת וכן נראה לר"ת ולא כפי' הקונטרס שפי' גידי הצואר מדאמרינן פרק כל הפסולים (זבחים דף לה.) פגל באלל נתפגלה מוראה פגל במוראה לא נתפגלה אלל ובעוף אין גידי צואר קשין ומוראה לא שייך אלא בעוף ולמאן דמפרש בשר שפלטתו סכין לא קשה ליה מהתם דהא אמרי' בסמוך דלכ"ע מרטקא נמי הוי אלל: **ר'** יהודה אומר חייבים עליו. הא דלא קאמר מטמא טומאת נבלות דלא תימא מדרבנן להכי קאמר חייבין עליו:

והוא שכנסו. תימה מה שייכא מחשבה לאיסור דגבי טומאה שייך לחלק דאי מבטל ליה עץ בעלמא הוא אבל (ב) משום דבטליה לא משתרי באכילה לכך נראה דחייבין עליו לא מיירי לענין אכילה דלא צריך כנסו אלא לענין אם נכנס למקדש כמו שפי' בקונטרס בלשון אחר והא דלא נקט טמא דלא תימא מדרבנן כדפי' וכן נראה דאי אאכילה הא כיון דאכלו אין לך כינוס גדול מזה: **ורבי** יוחנן אמר יא] אף מרטקא מצטרף. ולאו בכה"ג דהוי שומר דא"כ מ"ט דר"ל(ג) יב] עור ועצם מצטרפים משום שומר ולירוף שומר מקראי דרשינן לעיל (דף קיח.) אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף דראוי הוא שיאכל אגב בשר וריש לקיש סבר דלא מצטרף דאין ראוי לאכילה דעץ בעלמא הוא: **ה"ג** במשנה בטהלות החרטום והצפרנים מטמאין ט'. ולא גרסינן בה קרנים וקרנים דמפרש בה רב פפא בסמוך אמתני' דהכא קאי:

הואיל

מרטקא. גיד הסדרה והצואר והוא רחב ולבן וקשה מאד וקורין אותו ייבו"ל: בשר שפלטתו סכין. כשמפשיטין את הבהמה פעמים שהסכין פולט מן הבשר אצל העור ולא חשיב ולקמיה פריך היכי דמי דאצרופי מצרף ובאפי נפשיה אין מקבל טומאה: ואולם אתם טופלי שקר. איוב אמר לחביריו מחברי דברי שקר אתם ודבר שאין בו רפואה אתם. אומרין לרפואתי. ומרטקא משנפסק אין לו רפואה להתחבר עוד: בשר שפלטתו סכין בר רפואה הוא. המדלדל בשר מן החי פעמים שקושרין אותו במקומו והוא נדבק ומעלה ארוכה: המכונס. הנאסף יחד ב] יפה: חייבין עליו. משום נבלה בין שאוכלו בין שנוגע בו ונכנס למקדש ופליג אמתני' דקתני אבל לא טומאת נבלות: והוא שכנסו. דאחשביה ג] וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל מתכנס מאליו או ע"י תינוקות שלא במתכוין לא פליג ר' יהודה דליהוי נבלה: בשלמא למ"ד. אלל היינו בשר שפלטתו סכין היינו דמחייב דאיכא למימר כיון דכנסו אחשביה והדר למילתיה וגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא: באלל דר' יהודה לא פליגי. דודאי רבי יהודה אבשר שפלטתו סכין קאי ורבי יוחנן נמי מודי דבשר שפלטתו סכין ד] איקרי אלל ובמרטקא הוא דפליגי ולת"ק ר' יוחנן אמר מרטקא נמי מקרי אלל כדאשכחן בקרא ואלל דמתני' דקאמר מצטרף בכולהו אלל קאמר דמצטרפי ובאפי נפשייהו לא מטמו ואתא רבי יהודה למימר באלל מרטקא מודינא דלא הוי בשר באפי נפשיה לענין נבלות אבל ה] בשר שפלטתו סכין אם חזר וכינסו גלי אדעתיה דלא בטליה וחייבין עליו משום נבלה: אבל מרטקא לא מצטרף. דעץ בעלמא הוא: אי דחשיב עליה. אפילו בתר הכי: באנפי נפשיה. נמי ליטמא טומאת אוכלין דקי"ל דמחשבה ו] שויא אוכלא כל מידי דמצי למיכליה ואע"ג דלאו אורחיה כדאמרן בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עז:) עור שסלקו ושליא שחישב עליה מטמא טומאת אוכלין והכי דתו לא הדר הוי בשר לענין טומאת נבלות דהא נעשה עור בבטולו הראשון אבל *לאוכלו מיהא הוי לטמא טומאת אוכלין אם נגע בשרץ דלא גרע מעור שסלקו: *מקצתו חישב עליו. ולא פי' איזה קצת הלכך כבילה מיניה לא מקבל טומאה דהא לא חישב על כולו אבל כי מצטרף בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת מחשבה דאית ביה לאשלומי שיעורא: פלטתו חיה. נשכה כלב ודלדל מן הבשר אצל העור ואח"כ שחטה והפליט גם הסכין עוד ואין ידוע אי זה מהן פלטה חיה ואיזה סכין וההוא דפלטתו חיה לא בטיל מסתמא וההוא דסכין בטליה מדעת וכולה בדלא חשיב עליה הלכך כי הוי בהדי שאר אוכלין מצטרף ההוא קצת דחיה בהדייהו ולטומאת נבלות לא ואע"ג דפלטתו חיה דמתניתין רבי עקיבא היא דאמר הטור מבטלו מטומאת נבלות ואפילו פלטתו חיה לקמן (דף קכב.): תנן התם במסכת טהרות (פ"א מ"ב) בסדר טהרות גבי נבלת עוף טהור: החרטום. בי"ק בלע"ז: מיטמאין. אם קבל העוף טומאה מן השרץ (א) אלו נעשין יד להכניס ולהוציא טומאת עוף אין לו טומאת מגע משום נבלה אא"כ קבלה מאחרים שהרי אין לך אלא האמור בה טומאת אכילה לטמא בבית הבליעה: ומצטרפין. לכביצה: תחתון של עליון. קליפת רלועה דקה יש בתוך הפה דבוקה לחרטום בעליון לארכו: לפרנים. היכא הוו אוכל: מקום המובלע בבשר. שרשי הצפרנים: השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים. הא פרישית לה (לעיל קיז:) דכיון דדכותה בשחיטת ישראל בטהורה משויא לה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא ז] להו מילתא השתא נמי הואיל וישראל שחטה שחיטה מעליא אע"ג דבטמאה לא שייכא שחיטה ולעובד כוכבים לא משתרי עד שתמות דאבר מן החי הוא לגביה אפ"ה מהניא מחשבת ישראל ח] להאכילה לעובד כוכבים לשויא אוכלא בעודה מפרכסת וכ"ש טהורה שאוכל היתר גמור הוא בעודה מפרכסת והא דאמרינן *אסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה מדרבנן הוא וכן עובד כוכבים בטהורה תניא נמי לקמן דהואיל וטהורה היא ואשכחן היתר בטהורה ט] מפרכסת כששחטה ישראל השתא נמי כי שחטה עובד כוכבים הויא אוכל לטמא טומאת אוכלין מן השרץ שאם תחזור ותגע באוכלין אחרים קודם שתמות ותעשה נבלה תטמאם י] אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה ועובד כוכבים בטמאה לא מהניא לה מחשבה בעודה מפרכסת דלא אשכחן היתר בדכוותה: שונים. יש תנאים ששונים שישראל בטמאה צריך מחשבה להאכילה לעובד כוכבים ואי לא חישב לא הויא אוכל עד שתמות וכן עובד כוכבים בטהורה: והכשר. ממקום אחר הכשר מים דדם שחיטה דילה לא מכשר לה דלא איקרי משקה אלא דם חללים כדאמרינן בהשוחט (לעיל דף לה:) ומיהו דם שחיטה הוגנת מכשיר דאיתקש למים דכתיב על הארץ תשפכנו כמים כדאמרינן בהשוחט (שם) אבל דעובד כוכבים לאו דם חללים הוא ולא דם שחיטה הוא והוי כדם מגפתו וכדם המת דחלל לא מיקרי אלא על ידי גיסטרא ומגואל כדאמרינן בסוטה (דף*) לתת אותה על צוארי חלל רשע: הרי סופה לטמא טומאה חמורה. אדם וכלים בכזית ואפילו במשא כשתמות: זרעים. אינן נעשין אב הטומאה עולמית ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות ואינן נעשין אב א] לטמא אדם וכלים דמהיכא נפקא דנוגע במת מטמא אדם מהאי קרא דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת באותו טמא תטמא עד הערב וכי כתיב האי קרא בדבר שיש לו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב דכתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא וגו' ובההוא טמא קאי והנפש הנוגעת ילאו אוכלין ומשקין וכלי חרס הואיל ואין להם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה: נבלת עוף טהור צריכה מחשבה. לקבל טומאת אוכלים מן השרץ שאם לא חישב עליה לאוכלה אינה מקבלת טומאה ואם חזרה ונגעה באוכלים לא נטמאו: ואינה צריכה הכשר. משנה היא במסכת טהרות (פ"א מ"א) שלשה עשר דברים נאמרו בעוף טהור וזו אחת מהן:

שסופה

לא א מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הל' ג:

עי' ר"מ שכתב שתוס' שלפניו חסר ואי אפשר לייסב רק כך מעיינת בפסחים תמלא מבואר הכל על נכון

לב ב ג מיי' פ"ד שם הל' ד ופ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ח:

לג ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת אוכלין הל' ג:

לד ה ו מיי' שם הל' ד:

לה ז מיי' שם הל' ג:

שיטה מקובצת
א] והכשר ממקום אחר: ב] המכונס הנאסף יחד הס"ד ותיבת יפה נמחק: ג] והוא שכנסו דאחשביה וכו' אבל נתכנס מאליו כגון ע"י תינוקות. ונ"ב נ"א בס"י כגון שלא במתכוין או ע"י תינוקות וכו': ד] דבשר שפלטתו סכין נמי איקרי אלל:ה]לענין נבלות אבל באלל שפלטתו סכין: ו] דקי"ל דמחשבה משויא אוכלא: ז] דהא בשחיטה תליא מלתא השתא נמי: ח] אפ"ה מהניא מחשבת ישראל שחישב להאכילה לנכרי לשוייה אוכלא: ט] במפרכסת כי שחטה ישראל השתא נמי: י] נבלה תטמאם הס"ד ומה"ד שונים יש כו' בטהורה אבל ישראל בטהורה אין צריכה מחשבה כו' דלא אשכחן היתר ברכוותה הס"ד ומה"ד והכשר: יא] ור' יוחנן אמר מרטקא נמי מצטרף: יב] מ"ט דר"ל הא עור ועצם:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה זרעים וכו' ואינן נעשין אב הטומאה לטמא אדם וכו' כצ"ל:

[סנהדרין סג.]

[גי' הערוך מדרקא ע"ש ערך אלג]

לעיל קיז:

טהרות פ"א מ"ב

נדה נא. כריתות כא. זבחים קה.

נ"ל אוכלה

עיין רש"ל שהעתיק גליון מרש"י ישן

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה מיטמאין וכו' מן השרץ אפי' הן נעשין יד: (ב) תוס' ד"ה והוא שכנסו וכו' אבל גבי איסור משום דבטליה לא: (ג) ד"ה ור' יוחנן וכו' מ"ט דר"ל הלא עור ועצם:

[מה: כדכתיב ביחזקאל כ"א לתת אותך אל צוארי חללי רשעים כצ"ל ועי' תוס' לעיל לה: ד"ה דם]

עין משפט
נר מצוה

לו א ב ג ד מיי׳ פ״ג מהל׳ טומאת אוכלין הלכה ד:

לז ה מיי׳ פ״ד מהלכות שחיטה הל׳ יג טוש״ע י״ד סי׳ כ סעיף י: ר״מ מ״ז

לח ו מיי׳ פ״א שם הל׳ ב סמג לאוין קלו טוש״ע י״ד סי׳ כז:

לט ז מיי׳ פ״ב מהל׳ טומאת מת הל׳ ג:

מ ח מיי׳ פ״א מהלכות איסורי ביאה הל׳ יב:

מא ט מיי׳ פ״א מהל׳ שאר אבות הטומאות הלכה ח:

מב י מיי׳ שם הל׳ יב:

שספה לטמא טומאה חמורה אמר חזקיה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית א״ל ר׳ ירמיה לרבי זירא ומי אמר חזקיה הכי והא איתמר שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת חזקיה אמר אינה לאברים ר׳ יוחנן אמר ישנה לאברים חזקיה אמר אינה לאברים מתה היא רבי יוחנן אמר ישנה לאברים לאו מתה היא א״ל יצתה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת גופא שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת חזקיה אמר אינה לאברים ר׳ יוחנן אמר ישנה לאברים אמר ר׳ אלעזר נקוט להא דר׳ יוחנן בידך דתני רב אושעיא כוותיה דתני רב אושעיא *[א]ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים שחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת [א] מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כבשר הפורש מן החי ואסור לבני נח ואפי׳ לאחר שתצא נפשה [ב]שחט בה אחד או רוב אחד אינה מטמאה טומאת אוכלין [ג]נחרה אין בה טומאה של כלום [ד]ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל ומפרכסת מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלה אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה שחט בה אחד או רוב אחד אינה מטמאה טומאת אוכלין נחרה אין בה טומאה של כלום *[ה]שחט עובד כוכבים במקום שאין עושה אותה טרפה ובא ישראל וגמרה כשרה שחט ישראל בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טרפה ובא עובד כוכבים וגמר שחיטתו פסולה *[ו]הרוצה שיאכל מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית שחיטתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו מסייע ליה לרב אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין א״ר יצחק בר אשיין הרוצה שיבריא חותך כזית בשר מבית שחיטתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו בעי ר׳ אלעזר שהה בה דרס בה מהו א״ל ההוא סבא הכי א״ר יוחנן צריכה הכשר שחיטה כבהמה טהורה הכשר למאי אמר רב שמואל בר יצחק בדיקת סכין בעא מיניה רבי זירא מרב ששת מהו שתציל על הבלועין שבתוכה א״ל מטמאה טומאת אוכלין ומצלת א״ל אינה מטמאה טומאת נבלות ולא תציל אמר אביי [ז]אינה מצלת על הבלועים שבתוכה דהא מטמאה טומאת אוכלין [ח]והרובעה חייב דהא אינה מטמאה טומאת נבלה: רבי יהודה אומר האלל [וכו׳]: אמר רב הונא [ט]והוא שכנסו ואמר רב הונא [י]שני חצאי זיתים שישנן על גבי העור מבטלן אליבא

רש״י

שסופה לטמא טומאה חמורה. אדם ובגדים אם יאכלנה הילך אינה צריכה הכשר דילפינן מזרעים וטעמא [ב] דמחשבה משום דסתמא לאו לאכילה קיימא ובכפרים קיימינן שאין רגילים לאכול עופות אבל בכרכים תנן [ג] (עוקצים פ״ג משנה ג) דאין צריכין מחשבה דסתמא לאכילת עובדי כוכבים עומדת: אמר חזקיה. שאני מתניתין דבמפרכסת קיימינן שעדיין אין בה טומאה חמורה וסופה נמי שמא לא תבא לידי טומאה חמורה שהרי הוא יכול לגוררה לגירורים דקים פחותים פחותים מכזית עד שתכלה כולה ושוב לא תטמא טומאת נבלות אבל נבלת עוף טהור כבר מתה ורא ויה לטמא טומאה חמורה: ומי אמר חזקיה הכי. אלמא סבירא ליה לחזקיה הא דתנן דאין טומאת נבלות במפרכסת: שחט בה. בטמאה: אינה לאברים. אין בן נח מוזהר עליה משום אבר מן החי וכ״ש בטהורה דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור ואפילו רבי יוחנן מודי בה בטהורה: א״ל. מודה חזקיה דאינה מטמאה כנבילה ואע״פ שמותרת לבני נח דילאה מכלל חיה ולכלל מתה לא באת ובטומאת נבלות כתיב וכי ימות: דתני רב אושעיא כוותיה. דאסורה לבני נח: מטמאה טומאת אוכלין. אם נגעה בשרץ וחזרה ונגעה באוכלין הואיל וישראל שחטה שחיטה מעלייתא וחישב עליה להאכילה לעובד כוכבים כדפרישית לעיל: כפורש מן החי. ומטמא מיד כאבר מן הנבלה דאמרי׳ בהאי פירקא (לקמן דף קכח:) אבר מן החי מטמא כנבלה: ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי. אין בו טומאה דבשר הפורש מן החי טהור ולהכי הוי [ד] כמן החי שאסור לבני נח: אפילו לאחר שתצא נפשה. הואיל ונחתך מחיים והיינו כר׳ יוחנן: שחט בה אחד אינה מטמאה טומאת אוכלין. דלא אשכחן היתר אכילה בדכוותה לא לישראל ולא לבני נח וכן בנחרה ועודה מפרכסת: מטמאה טומאת אוכלין. הואיל ויש היתר אכילה בדוגמתה אם שחטה ישראל השתא נמי מהניא לה הך מחשבת עובד כוכבים לצורך ישראל לשוייה אוכל: במקום שאין עושה אותה טרפה. כגון חצי קנה: שחט ישראל: וגמר עובד כוכבים הואיל וגמרו ביד עובד כוכבים טרפה: יפה יפה. יותר מבשר אחר מפני שלא הספיק דמו לצאת וכשחותכו נבלע בתוכה לפי שכשהבהמה מוליאה נשמה היא מתאנחת ומוליא דמה יפה: וממתין לה עד שתצא נפשה. כדתניא בארבע מיתות (סנהדרין דף ס.) מנין לאוכל מבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בלא תעשה שנאמר לא תאכלו על הדם ואסמכתא דרבנן בעלמא היא: אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרים בו. דהואיל ומותר לישראל הותר אף לעובד כוכבים דליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור אבל הך דלעיל שחיטת טמאה וכן שחיטת עובד כוכבים בטהורה אין בה היתר לישראל ולעובד כוכבים נמי לא משתריא דחיה היא: מסייע ליה לרב אידי. הא דקתני שאף העובד כוכבים מותר בו: שיבריא. בשר זה טוב לרפואה: בעי רבי אלעזר. הך מתניתין דישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה דטעמא דמשוינן לה אוכלא משום שחיטה היא דהא נחרה אין בה טומאה: שהה בה או דרס מהו. מי הוי כנחירה ולא מטמאה: כבהמה טהורה. כאילו מטהרה לאכילה: למאי. הלכתא קא דייק כולי האי הכשר שחיטה בטהורה: מהו שתציל על הבלועין שבתוכה. ישראל בטמאה ועובד כוכבים בטהורה ומפרכסת ובלעה כלים בחייה והרי היא באהל המת מהו שתציל עליהן כדאמרן בבהמה המקשה (לעיל דף עא:) בלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת לא נטמאה הכא מאי כיון דאינה מטמאה טומאת [ו] נבלות חיה היא (א) או דילמא כיון דמטמאה טומאת אוכלין אינה מצלת דלאו בלוע הוא וכישראל בטהורה לא מיבעי לן דודאי אינה מצלת הואיל ואף באכילה מותרת ועובד כוכבים בטמאה פשיטא לן דמצלת הואיל ואין בה טומאה של כלום אלמא חיה היא: א״ל מטמאה טומאת אוכלין. אלמא מתה היא: ומצלת. בתמיה: אמר אביי אינה מצלת כו׳. לחומרא: חייב. מיתה במזיד וחטאת בשוגג: והוא שכנסו. דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל נתכנס מאליו [ז] כמו שכנסוהו תינוקות אחר הפשט לא הואיל ובטל מתחלה ונעשה עור או לא הדר הוי בשר דלטומאת אוכלין הוא דמהניא מחשבה לשויה אוכלא דאפילו עור שסלקו מטמא טומאת אוכלין אחרי שעשאו רך אבל לשויה בשר לא:

פלוגתא

תוספות

הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על פחות מכזית. פ״ה שיכול לחותכה בחתיכות קטנות פחותות מכזית בעודה מפרכסת ולא היה צריך לפרש כן אלא אפילו חתיכות גדולות ובלבד שלא יהיו אברים דבשר מן החי לא מטמא כדאמר לקמן בפרקין (דף קכח:) ועל הנבלה הוא דקאמר צריך פירוש ויעמיד על (טומאה) פחות מכזית:

ולהעמידה על פחות מכזית. וא״ת השתא נמי סופו לטמא טומאה חמורה כיון דאילו מצטרף ליה עם חצי זית אחר מטמא כדאמר פ׳ דם שחיטה (כריתות דף כא.) וי״ל דהתם בנבלה שמתה לגמרי מהני צירוף אבל הכא הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה אחר שתמות שיצרפנה לכזית לא אמרי׳: ומי אמר חזקיה הכי. דחזקיה אחזקיה [ט]ניחא ליה לאקשויי אע״ג דהוי מצי לאקשויי בלאו הכי ממתניתין דקתני אבל לא טומאת נבילות אחזקיה דאמר מתה היא:

נחרה אין בה טומאה של כלום. היינו נמי אין מטמאה טומאת אוכלין דקתני גבי שחט בה סימן אחד אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט האי לישנא כלומר נחרה *והתם פשוט דאין בה טומאה כלל כיון דלא עבד כלל דרך שחיטה:

ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל. רבותא נקט דאפי׳ לישראל דבשחיטה תליא מילתא אבר הפורש ממנה כפורש מן החי:

אביי אמר אינה מצלת כו׳. וטעמא משום דכי חיה היא לכל דבריה ולכך רובעה חייב ומ״מ מטמא טומאת אוכלין כיון דבת אכילה היא ובקונט׳ פירש משום דלחומרא ותימה א״כ ספיקא היא אמאי רובעה חייב:

א׳

נ״ל כתב בלאוי״ו. מהר״ם

שיטה מקובצת
א] מטמאה טומאת אוכלים. נ״ב ע׳ תוס׳ לעיל דף כ״ב: ב] וטעמא דצריכה מחשבה משום: ג] אבל בכרכים תנן בבכורות דאין צריכין: ד] ולהכי הוי כפורש מן החי שאסור: ה] בעי ר״א מתניתא: ו] כיון דאינה מטמאה טומאת [נבלות] חיה היא ומצלת או דלמא: ז] אבל נתכנס מאליו כגון שהכניסוהו תינוקות או חיה אחר הפשט:

גליון הש״ס
תוס׳ ד״ה ומי וכו׳ ניחא ליה. עי׳ לעיל דף קטז ע״ב תוד״ה ומי:

מסורת הש״ס
[תוספתא אהלות רפ״ב]
לעיל יז:
לעיל לג.

הגהות הב״ח
(א) רש״י ד״ה מהו שתציל וכו׳ חיה היא ומצלת או דלמא:

אליבא דמאן אי אליבא דר' ישמעאל האמר לא מבטל עור ואי אליבא דר"ע פשיטא האמר מבטל עור לעולם אליבא דרבי ישמעאל וכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור ה"מ שפלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל ת"ש ר' יהודה אומר האלל המכונס אם יש כזית במקום אחד חייבין עליו ואמר רב הונא והוא שכנסו אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל רב הונא דאמר כרבי ישמעאל אלא אי אמרת פלטתו סכין לר' ישמעאל בטיל רב הונא דאמר כמאן אלא לעולם פלטתו סכין לר' ישמעאל לא בטיל ורב הונא דאמר כר"ע פשיטא מהו דתימא כי קאמר ר"ע ה"מ פלטתו סכין אבל פלטתו חיה לא בטיל קמ"ל טעמא דר"ע מפני שהעור מבטלן ל"ש פלט חיה ול"ש פלט סכין כדקתני סיפא מפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלן:

מתני' *[א]אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור חזיר של ישוב *ר' יהודה אומר אף עור חזיר הבר ועור *חטרת של גמל הרכה ועור הראש של עגל הרך ועור הפרסות ועור בית הבושת ועור השליל ועור של תחת האליה ועור האנקה והכח והלטאה והחומט *ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה *[ב]וכולן שעבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור האדם *ר' יוחנן בן נורי אומר שמונה שרצים יש להן עורות:

גמ' *אמר עולא דבר תורה עור אדם טהור ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין ואיכא דמתני לה אסיפא וכולן שעיבדן או שהילך בהן כדי עבודה טהורין חוץ מעור אדם אמר עולא דבר תורה עור אדם שעבדו טהור ומה טעם אמרו טמא גזירה שמא יעשה אדם עורות אביו ואמו שטיחין מאן דמתני לה ארישא כ"ש אסיפא ומאן דמתני אסיפא אבל ארישא טומאה דאורייתא: ועור חזיר [וכו']: במאי קמיפלגי מר סבר האי אשון והאי רכיך ומר סבר האי נמי רכיך: עור חטרת של גמל הרכה: וכמה גמל הרכה אמר עולא א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה בעי ר' ירמיה הגיע זמנה לטעון ולא טענה מהו בעי אביי לא הגיע זמנה לטעון וטענה מהו תיקו יתיב ר"ל וקמיבעיא ליה כמה גמל הרכה א"ל רבי ישמעאל בר אבא הכי א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה א"ל תיב לקבלי יתיב רבי זירא וקמיבעיא ליה כמה גמל הרכה א"ל רבין בר חיננא הכי אמר עולא א"ר יהושע בן לוי כל זמן שלא טענה הוה קתני לה א"ל חדא הויא לך [א]אמרת *תא חזי מה בין תקיפי ארעא דישראל לחסידי דבבל: ועור הראש וכו': וכמה עגל הרך עולא אמר בן שנתו ר' יוחנן אמר כל זמן שיונק איבעיא להו היכי קאמר עולא בן שנתו והוא שיונק ואמר

רש"י פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע בפירקין (לקמן דף קכד.) במתני' דקתני היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא שהרי נשא כזית נבלה ואין מטמא במגע דאין נוגע וחוזר ונוגע ור"ע אומר לא במגע ולא במשא אלמא לר' ישמעאל לא מבטל עור ולר"ע מבטל: ה"ג אי אליבא דר"ע פשיטא. דהא מתניתין היא: לעולם אליבא דרבי ישמעאל. ואשמועינן רב הונא דכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור הני מילי בפלטתו חיה שנעשה שלא מדעת אבל פלטתו סכין מדעת ביטלו: ואמר רב הונא והוא שכנסו. אחר הפשט דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא אבל לא כנסו לא מדמוקים לה בשכנסו מכלל דבשפלטתו סכין בשנים ושלשה מקומות קאמר וקתני חייבין עליו אלמא אי בטלינהו איהו במתכוין בטילי אבל עור לא מבטל דאי בטלינהו עור תו לא הדרי למיהוי נבלה: אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל. עור: רב הונא. דאוקמה לרבי יהודה בשהיה זית מתחלה לחצאין ואפ"ה לא בטלינהו עור מעיקרא הוא דאמר כרבי ישמעאל דאוקמיה לרבי יהודה אליבא דרבי ישמעאל ורבנן כר"ע: אלא אי אמרת פלטתו סכין. רבי ישמעאל מודי דמבטל עור: רב הונא. דאוקמה לדר' יהודה כשהיה זית זה מתחלה לחצאין ואפ"ה לר' יהודה לא בטיל: דאמר כמאן. בשלמא אי לא דרב הונא דאמר והוא שכנסו הוה מוקמינא לר' יהודה בשפלטתו תחלה [ב] ביחד ומש"ה לא בטיל דכי פליגי רבי ישמעאל ור"ע בשתי חצאי זיתים פליגי אבל בכזית שלם מודו כדתני ריש פלוגתייהו עור שיש עליו כזית בשר כו' ורבנן סברי כי מודו רבי ישמעאל ור"ע בכזית שלם הני מילי בפלטתו חיה אבל פלטתו סכין אפילו כזית בטל אבל השתא דאוקמה רב הונא בשני חצאי זיתים דאמר כמאן: הכי גרסינן אלא לעולם פלטתו סכין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל ורב הונא דאמר אליבא דר"ע. כלומר הא דאמר רב הונא לעיל העור מבטלו אליבא דר"ע אמרה והיא דר' יהודה אליבא דר' ישמעאל: קמ"ל. רב הונא דאפי' פלטתו חיה [ג]מפני שעור מבטלו משמע טעמא בעור תליא ואף על גב דלא בטלינהו איהו: **מתני'** אלו שעורותיהן. מטמאין כבשרן: ועור חזיר של ישוב. מפני שהוא רך ואוכלין אותו: חטרת. הלדרוב"א שיש לו לגמל: גמל הרכה. מפרש בגמרא עד כמה נקראת רכה: עגל הרך. נמי מפרש בגמרא עד כמה: ועור הפרסות. כעין שחותכין הרגלים וכל אותו העור רך הוא: בית הבושת. בית הרחם של נקבה: ועור של תחת האליה. עור הזנב מתחת מקום שאין שער מפני שהוא רך: האנקה. הריצו"ן: הלטאה. ליזיירד"א: חומט. לימצ"א שתחלת ברייתו בכעדשה לא ובדוק בתיק שלה שגדל והולך עמה תחלתו כעדשה ממש הוא בשוליו: הלטאה כחולדה. עורה חלוק מבשרה: וכולן שעיבדן. כל אלו שאמרו שהן מטמאין כבשר אם עיבדן נעשה עור ובטלו מתורת בשר וטהורין: או שהילך בהן. ששטחן לדרוס עליהן ברגלים שהוא קצת עיבודן: יש להן עורות. ואין מטמאין כבשרן: **גמ'** דבר תורה עור האדם טהור. דלאו בשר הוא ולא הוי בכלל מת: שטיחין. למטה ולקתדרא לישב עליהן ששוטחין עור על גבי מטה במקום חבלים: מאן דמתני לה. לדעולא: ארישא. דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן כל שכן אסיפא דהא דקתני חוץ מעור האדם דאף על גב דעיבדו טמא מדרבנן הוא ומשום דעולא: ומאן דמתני לה. גזירה דעולא אסיפא: אבל ארישא. כשלא עיבדו סבירא ליה דטומאתו מן התורה: אשון. קשה: שלא טענה. משוי: תיב לקבלי. שאמרת לי דבר טעם ויישר כחך: הוה קתני לה. [חוזר ושונה פעם שניה כסבור שלא שמעה: חדא הויא לך אמרת. דבר חידוש אחד היה בידך שאין בידינו הרי אמרתו ולמה תחזור ותשנו פעם שניה להראות חכמתך: ר"ל מתקיפי דארעא דישראל הוה כדאמרינן בפרק קמא דיומא (דף ט:) מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה יהבי ליה עיסקא בלא סהדי והכא א"ל תיב לקבלי ורבי זירא דמבבל סלק להכא כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) רבי זירא הותיב ארבעין תעניתי דנשתכח מיניה תלמודא דבבלאי ומחסידי דבבל הוה כדאמרינן [ד] בהשוכר את הפועלים (שם) רבי זירא (הותיב) כל תלתין יומין בדיק נפשיה ושגר תנורא וסליק בגוה חזי מאי אכספיה להוא מדרבנן: והוא שיונק. אבל פירש מלינק אף על פי שעדיין הוא בתוך שנתו כבר הוקשה עורו ואם עבר שנתו נמי אף על פי שיונק לא דתרתי בעינן: וקאמר

תוספות אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לרבי ישמעאל לא בטלה רב הונא דאמר כר' ישמעאל. וא"ת והא ר' ישמעאל בלא כנסו קאמר ור' יהודה בעי כנוס כדאמר רב הונא וי"ל דפלוגתייהו דר' ישמעאל ור"ע בפלטתו חיה לכך לא בעי ר' ישמעאל כנוס אבל פלטתו סכין אי לא בטל לרבי ישמעאל צריך נמי כניסה ועוד דרבי ישמעאל נמי (א) בכנסו איירי ואין זה דוחק [ה] כמו דמפרש מילתיה דרבי יהודה הכי: רב הונא דאמר כמאן. לעיל (דף קכא.) כי קאמר וחד אמר מקצת פלטתו חיה ומקצת פלטתו סכין דבעי למימר דפלטתו סכין הוי פלוגתא דר' יהודה ורבנן דלר' יהודה לא בטל *לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמרת לר' ישמעאל דבטל כדפריך הכא דאיכא לאוקומי דר' יהודה דאית ביה כזית יחד אבל לרב הונא פריך שפיר כדפי' בקונט': דאמר כמאן. וא"ת ודילמא הא דאמר רב הונא ב' חצאי זיתים שישנן על העור העור מבטלן מיירי בלא כנסו אבל כנסו מודה דלא בטל וי"ל דהא פשיטא ולא איצטריך ליה לרב הונא לאשמועינן דעור מבטלן (*ועוד דהעור מבטלן משמע מתחלה העור מבטל ותו לא מהני להו כנוס): עור אדם טהור. כדמפרש טעמא בריש דם הנדה (נדה דף נה.) דלא הוי דומיא דעצם אדם דעור גזעו מחליף: עורות אביו ואמו שטיחין כו'. ואע"ג דמת אסור בהנאה ובכל אדם אסור לעשות מעורו שטיחין כו' *מ"מ לא יהוו גזרי רבנן משום הך חששא שיהיה טמא אלא משום אביו ואמו דתמיר טובא וא"נ לומר דנקט אביו ואמו משום דשכיחי גביה: אבל רישא טומאה דאורייתא היא. והשתא חשיב עור אין גזעו מחליף משום דמקומו נעשה צלקת על בשר כדאמרינן פרק דם הנדה (נז"ש): ואם

מג א ב מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה ט ופ"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה א] כא:

עיין מהר"ם שהאריך על דבור זה

[נ"ל ועוד דמשמע דהעור מבטלן ותו לא מהני להו כנוס והשאר נמחק. מהר"ם וע"ש]

[פי' גבנון של גמל דבשת גמלים תרגום חטרייא דגמליא. ערוך]

[ועי' תוס' זבחים ע: ד"ה ובטרפס כהנו דעור המת מותר ע"ש ועי' תוס' נדה נה. ד"ה שמא ותוס' ב"ק י. ד"ה שהשור ותוס' ערכין ד. ד"ה נפשות ותוס' סנהדרין מח. ד"ה מהמשין]

שיטה מקובצת

א] הדא הויא לך ואמרתה תא חזי:
ב] בשפלטתו תחלה לכוליה כזית ביחד:
ג] קמ"ל רב הונא דאפי' פלטתו חיה מדנקט העור מבטלן ולא נקט בטלן וכי איתמר דרב הונא בשפלטתו חיה איתמר הס"ד ומה"ד מפני שהעור מבטלן משמע טעמא בעור תליא טלתא ואע"ג דלא בטלינהו איהו הס"ד:
ד] ומחסידי דבבל הוה כדאמרי' נמי התם כל תלתין יומין בדיק:
ה] ואין זה דוחק כיון דמפרשינן מילתיה דר' יהודה הכי:

לעיל נב: [זבחים כח. נדה נה.]
[במשנה איתא ר' יוסי]
[שבת קז:]
פסחים מו. נדה נה.
שבת קז.
[נדה נה.]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אי אמרת וכו' דר' ישמעאל נמי איכא למימר דבכנסו איירי:

[תענית כג: מגילה כח:]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] בעין משפט סי' מ"ג לבסוף. צ"ל ובפ"ד מהל' אבות הטומאות הל' ח:

ואמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק או דלמא עולא בן שנתו קאמר בין יונק ובין שאינו יונק ואמר ליה ר' יוחנן בן שנתו והוא שיונק ת"ש ר' יוחנן אמר כל זמן שיונק ואם איתא והוא שיונק מיבעי ליה ש"מ *בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא אמר ליה אינו מטמא אמר ליה לימדתנו רבינו אלו שעורותיהן כבשרן ועור הראש של עגל הרך *א"ל אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה דתניא השוחט את העולה להקטיר כזית מעור שתחת האליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת אלעזר בן יהודה איש אבלום אומר משום ר' יעקב וכן היה ר' שמעון בן יהודה איש כפר עיכום אומר משום רבי שמעון אחד עור פרסות ואחד עור הראש של עגל הרך ואחד עור של תחת האליה וכל שמנו חכמים גבי טומאה שעורותיהן כבשרן להביא עור של בית הבושת חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת: ועור בית הפרסות: מאי בית הפרסות רב אמר בית הפרסות ממש רבי חנינא אמר רכובה הנמכרת עם הראש: ועור האנקה: [א] תנו רבנן °הטמאים *לרבות עורותיהן כבשרן יכול אפי' כולן ת"ל °אלה והא אלה אכולהו כתיבי אמר רב למינהו הפסיק הענין וליחשוב נמי תנשמת אמר רב שמואל בר יצחק *רב תנא הוא ותני תנשמת והא תנא דידן לא תני תנשמת *אמר רב ששת בריה דרב אידי תנא דידן סבר לה *כר' יהודה דאזיל בתר גישתא ובגישתא דהלטאה קמיפלגי: וכולן שעיבדן [וכו']: הילך אין לא הילך לא והא תני ר' חייא [ד] אוזן חמור שטלאה לקופתו טהורה טלאה אע"ג דלא הילך לא טלאה הילך אין לא הילך לא [א] *כמה כדי עבוד אמר רב הונא אמר רבי ינאי [ה] ארבעת מילין *(רבי אבהו משום דריש לקיש אמר) **לגבל [ב]ולתפלה [ג]ולנטילת ידים ארבעת מילין אמר רב נחמן בר יצחק איבו

תורה אור: ויקרא יא; שם

רש"י

וקאמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק. ואפילו לאחר שנתו דבהנקה נמי הליה מילתא דחדא הוא דבעינן וה"ק ר' יוחנן בבן שנתו שפיר קאמרת דהוי רך אבל הנקה לא הוזכר לפחות דאם פירש בתוך שנתו לא יהא רך אלא להוסיף אפילו לאחר שנתו: או דילמא עולא בן שנתו קאמר. אבל הנקה לאמעוטי ולאמוריד וקאמר ליה ר' יוחנן אף הנקה נמי בעינן: כל זמן. משמע להוסיף בא: אל תקניטני. להשיב לי ממנה: שבלשון יחיד אני שונה אותה. משנה ולא בלשון שאר משנה שאני אומר אלעזר בן יהודה אמרה כדתניא [ב]: המחשב בדבר שאין דרכו לאכול כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לכך כגון חלב או להקטיר למחר דבר שאין דרכו להקטיר כגון בשר שלמים וחטאת ואשם ושירי מנחה או עור העולה אינה [ג]לא לפסול ולא לפגל עד (א) שיחשב לאכול למחר דבר שדרכו לאכול או להקטיר למחר דבר שדרכו להקטיר ועור שתחת האליה הרי הוא כבשר ודבר שדרכו להקטיר קרינא ביה אם עולה היא ומועיל לפגל את הקרבן במחשבת חוץ לזמנו או לפסול במחשבת חוץ למקומו: וחייבין עליו כרת. האוכל ממנו אפילו בזמנו: וכל שמנו חכמים לענין טומאה שהוא כבשר. שלא מצינו כאן וישנו בבהמה טהורה: להביא עור בית הבושת. של נקבה בחטאת או בשלמים והאי דלא מנייה בריתא כי הנך משום דליתיה בעולה ותנא בעולה קאי אלמא האי תנא הוא דחשיב להו בשר אבל ת"ק לא קרי בשר אלא עור שתחת האליה לחודיה: עור הפרסות ממש. ולא עור שעל עלם השוק מן הקרסולים עד הארכובה: רכובה הנמכרת עם הראש. כל עור שעל עלם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת בהמה: הטמאים. ה"א יתירא קדרים: לרבות עורות. שרלים הרכין שיהו כבשר ומהאי ה"א יתירא נמי רבינן (לעיל דף קיב:) ליכן ורוטבן וקיפה שלהן ועור הרך נמי איתא בהדייהו דהי מינייהו מפקת איהו נמי אוכלא הוא: האי הטמאים בתר דחשבינהו לכולהו כתיב: [ד] הפסיק הענין. ולא קאי האי אלה אלא אקרא בתרא האנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים וגו' ולאו אקרא קמא דלמינהו האמור בסוף פסוק ראשון הפסיקו לומר שאינן מין אחד אותן האמורים בפסוק ראשון חלוקים מהאמורים בפסוק השני: וליחשב נמי. במתניתין: תנשמת. דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב: רב תנא הוא ותני תנשמת. רב דמשני למינהו הפסיק אלמא הטמאים אכל הני דקרא בתרא קאי תנא הוא ותני תנשמת בעורותיהן כבשרן: תנא דידן סבר לה כרבי יהודה. כלומר לא יליף טעמא מהטמאים אלא מסברא דגישתא כל שאין ממש בעורן שהוא רך ואין לו ממש עור קרי בשר כרבי יהודה דאמר הלטאה כחולדה אלמא לאו אקרא סמיך והאי דלא מודי ליה תנא דידן בהלטאה בהא פליגי תנא קמא סבר גישתא דידה לאו גישתא הוא ורבי יהודה סבר גישתא הוא: שטלאה. לשון טלאי אלמא מכיון שנטלה מתורת בשר ונתנה לתורת עור בטלה והאי נמי כיון ששטחן לפני הדורסן או שכרכן על רגלו להלוך בהן אף על פי שלא הילך: טלאה. הוי מעשה לבטלו: [ב] (עבוד) לגבל. הלש עיסתו בטהרה והוא שכיר לבעל הבית וצריך למים להטביל כליו יטריח עצמו ארבעה מילין עד שיגיע למקוה ויטביל ויותר מכאן אין עליו לטרוח מן הסתם אלא אם כן נותן לו בעל הבית שכר הליכה: ולתפלה. המהלך בדרך וגמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום אם יש בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין יטריח וילך שם כדי שיתפלל: ולנטילת ידים. לאכילה ואין לו מים ויש מים לפניו לסוף ארבעה מילין ימתין עד שיגיע למים:

תוספות

ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה. תימה אכתי ה"מ למבעי או דילמא ה"ק עולא בן שנתו בין יונק בין שאין יונק ואמר ליה ר' יוחנן כל זמן שיונק בין בן שנתו בין שאין בן שנתו וי"ל דלא מסתברא דבעי לאיפלוגי כולי האי ולהכי לא בעי הכי וה"ר יעקב מקורבי"ל תירץ דכולה שמעתין סברה דיותר קשה אפילו תוך שנתו כשאין יונק מיונק אחר שנתו ולכך כיון דר' יוחנן כל זמן שיונק קאמר א"כ פשיטא דעולא והוא שיונק קאמר דאי תוך שנתו בין יונק בין שאינו יונק קאמר א"כ כ"ש לאחר שנתו אם הוא יונק דחשיב ליה רך א"כ מה הוסיף ר' יוחנן כל זמן שיונק הא עולא מודה דכל שכן הוא: עור הראש של עגל הרך מהו שיטמא. על מעשה היה שואל היאך הלכה דמתני' הוה ידע כדפריך מינה לרבי יוחנן בסמוך:

למינהו הפסיק הענין. תימה דאמר לעיל (דף קיב:) דהאי הטמאים לאסור ליכן ורוטבן דהתם נמי למינהו הפסיק הענין דפסוק אחד הוא לפירוש הקונט' וי"ל דהכא כל הנהו דממעטינן אית להו גישתא סברא הוא (ב) לאוקומי אהנך דכתיב בתר למינהו ואע"ג דכתיבא תנשמת בהדייהו דיש לה גישתא ומרבינן לה אבל ליכן ורוטבן דלעיל סברא הוא לאוקומי בכולהו:

למינהו הפסיק הענין. קלא תימה כיון דהפסיק הענין למה לי אלה: (ג) כרבי יהודה דאזיל בתר גישתא. פירש בקונטרס דלית ליה דרשה דהטמאים [ה] ולפירושו לא הוי תנא דברייתא לא רבי יהודה ולא בר פלוגתיה ובהכי קאמר רב תנא הוא ופליג דהא תנא דברייתא כוותיה ויש לפרש דכולהו אית להו דרשה דהטמאים ומוקי מסברא רבויא בהנהו דלית להו גישתא ומיעוטא בהנהו דאית להו גישתא ולית להו למינהו הפסיק הענין אבל רב דאית ליה למינהו הפסיק הענין ע"כ פליג עלייהו וחשיב תנשמת:

אוזן חמור שטלאה לקופה טהור. ונתבטל הבשר שהיה באזן פ"ה דפריך דהכא נמי במתני' נהוי שגי בהנחה לפני הדורסן בלא הלוך ותימה א"כ מאי משני טלאה אפילו דלא הילך דהכתי תקשה ליתני במתני' הנחה לפני הדורס בלא הלוך ע"כ נראה דה"פ הילך אין טלאה לא מדלא קתני במתניתין טלאה דס"ד דטלאה גרע מהילך ומשני טלאה אף על גב דלא הילך כלומר כך לי זה כמו זה ואין חדוש בזה יותר מבזה:

לגבל. פ"ה מי שיש לו לגבל עיסת חבירו בטהרה צריך לטרוח עד ד' מילין להטביל כליו ולפי זה לא קאי לפניו ולאחריו אגבל דאין רגילות להשכיר אדם בדרך לעשות לו עיסה ונראה כפירוש הערוך דפי' אם יש גבל העושה עיסה בטהרה ברחוק ד' מילין ימתין עד שיגיע לאותו גבל ומיירי באדם ההולך בדרך ומיהו מה שפירש בערוך* לתפלה לרחוץ ידיו לתפלה אין נראה דהיכי דמי אי דמטא זמן צלוי הא לייט עלה *אביי בברכות (דף טו.) אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא דכתיב ארחץ בנקיון כפי כל מידי דמנקי ואי לא מטא זמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפילו טובא נמי ונראה כפירוש הקונטרס דלענין להתפלל בעשרה איירי ותימה דאמאי לא חשיב עבודה דבסמוך ועוד למאן דחשיב עבודה אמאי לא חשיב שלשים ריס דפרק לא יחפור (ב"ב דף כג.)* °דמדת המיל ז' ומחצה ריס ור"ח פי' לתפלה לטבול לתפלתו דאע"ג דקי"ל (לקמן דף קלו:) כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה ה"מ ללמוד ולק"ש אבל לתפלה *לא אי נמי לא סבירא ליה דרבי יהודה בן בתירא ולפירוש ר"ח מיהא דלא חשיב עבודה דלא חשיב אלא הנך תלתא שהן ענין טהרה מאן דחשיב עבודה שהיא כמו מענין טהרה שמטהר העור מן הטומאה ולהכי חשיב לה ולא חשיב ההיא דשלשים ריס:

טהור

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ח מהל' בכורים הל' יא:

מה ב מיי' פ"ד מהל' תפלה הל' ב סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' נג סעיף ד:

מו ג (מיי' פ"ו מהל' ברכות טוש"ע א"ח סימן קסג סעיף א) [ברמב"ם לא נזכר מזה גם בטור לא נזכר]:

[ד מיי' פ"א מהל' אבות הטומאות הל' ט]:

[ה מיי' שם]

שיטה מקובצת

א] ת"ר הטמאים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ו' ע"ב: ב] כדתניא המחשב לאכול למחר בדבר שאין דרכו בכך כגון לאכול למחר דבר שאין דרכו לאכול כגון חלב: ג] או עור העולה אינה מחשבה לא לפסול ולא לפגל: ד] למינהו הפסיק הענין ולא קאי האי הטמאים אלא אקרא בתרא האנקה והכח והלטאה והחומט והתנשמת אלה הטמאים וגו' ולאו אקרא קמא דהיינו החולד והעכבר והצב למינהו יש להם עור ואין עורן מטמא כבשר דלמינהו האמור בסוף ראשון הפסיקן: ה] ולפיכך לא הוי תנא דברייתא:

[גי' הערוך אמר רב אשי תנא דידן וכו' פי' גישתא הוא ממשוש העור ביד אם הוא רך או אשון ע"ש ערך גשתא א']

(ברכות טו נדה נה) פסחים מו.

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לגבל כו' דמדת המיל ז' ומחצה ריס. כדאיתא ביומא דף סז ע"א:

ערך גבל א'

[לפנינו גם איתא רב חסדא]

[והיא משנה בב"ק עט:]

[עי' תוס' ברכות כב: ד"ה ולית]

מסורת הש"ס

פסחים פד:

לעיל כה. ודף עז. [פסחים שם לקמן קלד.]

[שבת קז.]

[עירובין כ: וש"נ]

[שבת קז:]

פסחים מו.

[נ"ל אמר ר' אבהו אמר ר"ל כך איתא בערוך ערך גבל א']

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה המחשב וכו' ולא לפגל עד שיחשב לאכול למחר: (ב) תוס' ד"ה למינהו וכו' סברא הוא לאוקומי. נ"ב פי' ה"א דהטמאים: (ג) ד"ה כר' יהודה וכו'. נ"ב ועי' במה שכתבו התוס' ריש פרק שמונה שרצים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' כמה כדי עבוד. נ"ב מיי' שם ובפ"ד שם הלכה ח': ב] רש"י ד"ה עבוד לגבל. נמחק מלת עבוד:

איבו אמרה וארבעי אמר בה וחדא מינייהו עבודה *א"ר יוסי בר' חנינא לא שנו אלא לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אחד אינו חוזר *רב אחא בר יעקב אמר ומינה מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר: ת"ר* ליגיון העובר ממקום למקום ונכנס לבית הבית טמא שאין לך כל ליגיון וליגיון שאין לו כמה קרקפלין ואל תתמה שהרי קרקפלו של ר' ישמעאל מונח בראש מלכים:

מתני' *המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיפשיט את החזה *המרגיל כולו חבור לטומאה ליטמא ולטמא עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור וחב"א *חבור עד שיפשיט את כולו:

גמ' מכאן ואילך מאי אמר רב *טהור המופשט רבי אסי אמר טפח הסמוך לבשר טמא מיתיבי המפשיט כשיעור הזה מכאן ואילך הנוגע במופשט טהור מאי לאו אפי' בטפח הסמוך לבשר לא לבר מטפח הסמוך לבשר תא שמע בעור שכנגד הבשר טמא עור שכנגד הבשר טמא הא בטפח הסמוך לבשר טהור תנא כל טפח הסמוך לבשר עור שכנגד הבשר קרי ליה ת"ש *המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה וטפח הסמוך לבשר טהור הבא במאי עסקינן בטפח ראשון תנא כמה כדי אחיזה טפח והא תניא טפחיים אמר אביי טפח *כפול תניא נמי הכי *כמה כדי אחיזה טפח כפול *תנן התם *טלית שהתחיל בה לקורעה כיון שנקרע רובה שוב אינו חבור וטהורה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה *לא שנו אלא בטלית טבולת יום דמיגו דלא חס עלה ואטבלה לא חייס עלה וקרע לה רובה אבל טלית שאינה טבולת יום לא גזרה דלמא לא אתי למיקרעה רובה אמר רבה שתי תשובות בדבר חדא *שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה ועוד

עולת

רש"י

איבו אמרה. לאו שמעתא משמיה דריש לקיש והשומע טעה בין איבו לאבהו. וארבעי אמר בה. וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ד' מילין: עבודה. האי כדי עבודה דמתניתין: ליגיון. גדוד העוברים להלחם על בית מלחמתם: קרקפלין. עור ראש אדם מת וזה למכשפות במלחמה:

מתני' המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה. שחוטה והוא טמא או בטמאה נבלה והוא טהור אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן א] דמפשיטו פשוט כדרך שאנו עושין: כדי אחיזה. הוי חבור יד להוציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא וטפי מהכא לא הוי יד להכניס ולהוציא טומאה ולקמן מפרש כמה כדי אחיזה: ולחמת. אם מפשיטו *כפול ב] לצורך חמת כעין אותן שעושין לצורך דבש ומתחיל מפיה והופכו כלפי זנבה: עד שיפשיט את החזה. הוי חבור והנוגע בעור כנוגע בבשר בין ליטמא בין לטמא מפני שהחזה קשה להפשיט מכל האברים: המרגיל. שהתחיל לתוחכו מרגליה כלפי ראשה ומפשיטה כפול לחמת כולו חבור מפני שהחזה לסוף הפשטו הוא לפיכך כולו חבור והנוגע אף בעור המופשט כנוגע בבשר: עור שעל הצואר. מעצמו נפשט לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה ג] דהא כולו חבור דקתני לאו דוקא כולו אלא עד החזה:

גמ' מכאן ואילך. משהפשיט כדי אחיזה בפשוט על פני כולו לאחר שסדקו מן הצואר עד הזנב באמצעית כדרך המפשיטין והפשיט כדי אחיזה סביבות כולו: טהור המופשט. עד מקום חבורו אבל מחבורו ואילך הוא טמא משום שומר כדאמרן בנוגע כנגד הבשר מאחוריו: טפח. מן העור המופשט סמוך ד] למקום חבור סביבות כולו הוי בית יד וטמא מפני שצריך לו שאוחז שם ומושך ומפשיט מאליו ולרב לאו יד חשיב ליה ה] אא"כ מטלטלין בו את האוכל: כשיעור הזה. כדי אחיזה: בעור שכנגד הבשר. שלא נפשט עדיין: בטפח ראשון. הסמוך לכדי אחיזה כגון שלא הפשיט אלא טפחיים דאותו טפח הסמוך לכדי אחיזה אינו אוחז בו ומושך לפי שנוח לו לאחוז בשפת העור ולמשוך ולא זה ולא זה טוב לו אלא מפשיט בסכין אבל לאחר שהפשיט קצת שלשה טפחים וארבעה והעור המופשט מכביד כלפי מטה אוחז בטפח הסמוך לבשר ומושך וכובד העור מסייעו: יש טפח ששיעורו כפול: טלית שהתחיל בה לקורעה. שנטמאה ובא לקורעה לבטלה מתורת טלית ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה ואין שמה עליה מטהרת אע"פ שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה דומיא דכלי חרס דשבירתו מטהרתו ושבריו מקבלין טומאה כדאמרי' באלו טרפות (לעיל דף נד:) הן וקרקרותיהן ודופנותיהן ואף על גב דאמר בבהמה המקשה (לעיל דף עב:) שלשה על שלשה שהיה טמא מדרס ומגע הזב ועשאו טהור מן המדרס ועדיין טמא מגע הזב אלמא טומאת א] שלשה על שלשה דחזי ליה לא בטלה מיניה התם הוא דהוו עליה ב' טומאות טומאת מדרס חמורה וטומאת מגע קלה אהניא ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס דתו לא חזי ליה ופשה לה טומאת מגע דחזיא לשלש אצבעות אבל הכא חד שמא הוא כולה טומאה ב] ו] דשלשה על שלשה היא וקריעה מהניא לבטולי שמא מינה דתו לא שם עלה מידי: לא שנו אלא בטלית טבולת יום. שנטמאה והטבילה וצריך להשתמש בה טהרות קודם שיעריב שמשה ולפיכך בא לקורעה דהכא הוא דלא גזרינן דליקרעיה כולה אבל רובה לא דילמא חייס עלה ולא אתי למקרע רובא דכיון דלא חס ז] עליה אטבילה שהמים קשין לה ולא חס לכך לא חייס עלה נמי וקרע רובא: אבל. טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו לא סגי לה ברובא עד שיקרענה כולה: דילמא לא אתי. למעבד רובא אלא פלגא ואמר רובא הוא: חדא. בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשתמש בה ביום שהטבילה שהרואה אינו מבין בה שנקרעה לטהר וסבור על ידי טבילתה משתמשין בה ויאמרו טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש ועל כרחך מתניתין לאו ביום טבילה עסקינן אלא בשלא הוטבלה כל עיקר וקרעה ביום המחרת לטומאתה דהרואהו משתמש בה אומר שהטבילה אתמול: ועוד. דקאמרת גזירה רובה אטו חציה:

עולת

תוספות

טהור המופשט. למאי דפירש בקונטרס דסבר רב דכל יד שאין מטלטלין בו את האוכל אינו יד תימה דלמאי עד כדי אחיזה חשיב יד טפי ונראה משום דבכדי אחיזה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו ולטלטלו אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט כדי אחיזה הוא קשה להפשיטו ופעמים שמניחו כך וצריך לו לטלטלו ממקום למקום אבל משהפשיט כדי אחיזה שוב אין קשה להפשיט ואין זז משם עד שיפשיט כולו וכן בחמת עד שיפשיט את החזה לפי שהחזה קשה להפשיט ולכך לפעמים מניחו כך שעה אחת ותוך כך יצטרך לטלטלו אבל משהופשט החזה (א) ח] אין דרך להניחו כך ועוד יש לפרש טעמא דרב דאמר מכאן ואילך טהור המופשט מפני שכדי אחיזה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה אבל ביותר מכדי אחיזה לא לפי שאם מחזיק בשפת העור אין יכול למשוך בכח ולהפשיט ובכדי אחיזה סמוך לבשר אין יכול להחזיק בידו העור היטב ולמשוך הלכך עד [כדי] אחיזה יכול להחזיק ולמשוך בשפת העור טפי לא כדפי' הקונט' גבי הא דמשני בסמוך ההוא בטפח ראשון שכשהפשיט *שלשה טפחים שאין יכול להחזיק לא בשפת העור ולא באמצע העור וי"מ טעמא מתני' משום שומר דעד כדי אחיזה הוי חבור וכ"ש פחות אם נגע שרץ בעור המופשט מכניס טומאה לבשר משום שומר ואע"ג דאמר לעיל (דף קיח.) דעור כנגד הבשר דוקא הוי שומר הכא חשיב כנגד הבשר כיון דחשיב הכל כמחובר וכן לחמת כל זמן שהחזה מחובר חשיב הכל מחובר אבל משום יד אין לפרש דלרב אסי דאמר טפח סמוך לבשר טמא משום יד (ב) דלחמת אמאי כל העור חבור לא היה לטמא אלא טפח הסמוך לחזה דמאי שנא בין חזה לשאר אברים אלא ודאי משום שומר הוי דחשיב כל העור מחובר וכן לשון דהרי זה חבור משמע דהוי משום שומר דביד מה שייך לשון חבור והכי מוכח בת"כ דתניא התם בנבלתה ולא במפשיט לשטיח כדי אחיזה ולחמת עד שיוציא כל החזה יכול שאני מוציא פחות מכשיעור ת"ל יטמא אלמא דטעמא דשטיח כדי אחיזה הוי משום שומר דהא מיטמא דרשינן לעיל (שם) שומר דנבלה ויד דרים לעיל מלכם כך פי' הרב רבינו יעקב מאורליינ"ש ואין הגי' כן בת"כ ולפי פירושו לא מטמא בת"כ וגם במשנתין אלא עד כדי אחיזה ולא כדי אחיזה בכלל דהיינו פחות מכשיעור שמזכיר לשם:

בפירוש ר"ח גרסינן בטפח הסמוך לבשר טמא ופריך לרב דאמר טהור המופשט ומשני הכא במאי עסקינן בטפח ראשון פירוש טפח ראשון כשמתחיל להפשיט העור עד כדי אחיזה וטפח הוי טפח כפול כמו שמפרש בסמוך ופרושי קא מפרש עד כמה כדי אחיזה היינו טפח סמוך לבשר: **טלית** שהתחיל בה לקורעה כו'. פר"ת כיון שנקרע רובה הויא טהורה למפרע מתחלת קריעה ולשון שהתחיל לקורעה משמע כפירושו ומה שקשה לפירוש הקונטרס מפורש בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עב: ד"ה בשעת):

עולת

מסורת הש"ס

[פסחים מו. ברכות טו. ע"ש]

[בפסחים מו. איתא אמר רב אחא ומינה מיל הוא דאינו]

(בכורות ע פסחים ג) [תוספתא פ"ח]

[כלומר שהעור נשארת כפולה כמות שהיא בלא פתוח. רי"ש]

[תוספתא פ"ח]

[תוספתא שם] כלים פכ"ח מ"ה

שבת פו:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה טהור וכו' אבל משהופשט החזה שוב אין קשה להפשיט ואין דרך להניחו כך: (ב) בא"ד משום יד קשה דלחמת אמאי כל העור חבור לא היה לו לטמא אלא טפח:

עין משפט נר מצוה

מז א ב ג ד ה מיי' פ"א מהלכות שאר אבות הטומאות הל' י:

מח ו ז מיי' פכ"ג מהל' כלים הלכה יא:

[ג"ל כ']

שיטה מקובצת

א] אם מפשיטו לעשות מן העור שטיח למטה ושלחן לשכב עליו או לישב עליו דמפשיטו פשוט כדרך שאנו עושין לא הוי העור חבור לבשר שהנוגע בעור לאו כנוגע בבשר דמי אלא כדי אחיזה הוי חבור וכו': ב] ולחמת אם מפשיטו כפול שלם לצורך חמת: ג] כדרך שהחזה עושה דהאי כולו חבור: ד] סמוך לבשר למקום חבור סביבות: ה] ולרב לאו יד חשיב ליה דאין יד אלא א"כ: ו] דשלש על שלש היא וקריעה: ז] דכיון דלא חס עלה ואטבלה והמים קשים לה ולא חיים לכך לא חיים עלה נמי: ח] אבל משהופשט החזה כהופשט כולה דמי ואין דרך להניחו כך וכו':

הגהות מהר"ב רנשבורג

מט א מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י :

נ ב מיי' פכ"ד מהל' כלים הל' ח :

נא ג מיי' פט"ז שם הלכה ב :

*עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון ליגזר דילמא לא אתי למעבד רוב שנים א"ל רב יוסף דקא אמרת גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה קרעה מוכיח עליה ודקא אמרת עולת העוף לר' אלעזר בר' שמעון ליגזר *כהנים זריזים הן תא שמע המפשיט בבהמה ובחיה בטמאה ובטהורה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה הא יתר מכדי אחיזה טהור אמאי ליגזר דילמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה וקא נגע בטומאה וקא מטהרינן ליה אי בטומאה דאורייתא הכי נמי הכא במאי עסקינן בטומאה דרבנן תינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא בטרפה טרפה בת טמויי היא אין כדאבוה דשמואל *דאמר אבוה דשמואל טרפה ששחטה מטמאה במוקדשין ת"ש *רבי דוסתאי בן יהודה משום ר"ש אומר *[א]המפשיט בשרצים חבור עד שיפשיט את כולו הא בגמל אינו חבור לא תימא הא בגמל אינו חבור אלא אימא בעור שעל הצואר אינו חבור ור' יוחנן בן נורי היא *אמר רב הונא משום ר"ש בר' יוסי לא שנו אלא שלא שייר בה כדי מעפורת אבל שייר בה כדי מעפורת חבור אמר ריש לקיש לא שנו אלא טלית אבל עור חלים ורבי יוחנן אמר אפי' עור נמי לא חלים איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש *עור טמא מדרס חישב עליו לרצועות וסנדלים כיון שנתן בו איזמל טהור דברי רבי יהודה וחכ"א [ב]עד שימעיטנו מחמשה טפחים כי ממעיט ליה (א) מיהא טהור אמאי לימא חלים כי קאמרי דחלים היכא דקא צרי ליה להדיא הב"ע במקצע ובא לו דרך סביבותיו מתיב ר' ירמיה המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה בדקה ובגסה לשטיח כדי אחיזה הא יתר מכדי אחיזה טהור ואמאי לימא חלים תרגמה ר' אבין ראשון ראשון עושה ניפול מתיב רב יוסף עור שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור אמאי הא חלים וקאי אמר ליה אביי אימא סיפא וחכ"א חבור אלא אמר אביי בשומר העשוי לנתק מאליו קא מיפלגי מר סבר הוי שומר ומר סבר לא הוי שומר מתיב רבי ירמיה *[ג]תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו חולקו לשלשה וגורר את הטפילה

עד

עולת העוף לרבי אלעזר בר' שמעון לגזור . וא"ת ומאי קושיא שאני התם דגזירת הכתוב הוא שלא להבדיל וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מלומלם ולהכי פריך דלגזור וה"ל לאצרוכי רוב הנראה לעינים : **אבל** שייר בה כדי מעפורת לא . בפרק דם חטאת (זבחים דף צד:) אמרינן אפילו שייר בה כדי מעפורת אינו טמא אלא מדרבנן : **לא** שנו אלא טלית אבל עור חלים ור' יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חלים . נראה (ב) דר' יוחנן לא סגי בעור כדי מעפורת כמו בטלית אלא כל אחד למאי דחשיב לגבי דידיה סגי וצריך בעור ה' על ה' והשתא פריך שפיר בסמוך כי ממעט ליה מה' טפחים טהור (ג) דאי בעור נמי סגי לרבי יוחנן כדי מעפורת לא יתיישב בסמוך דאי כדי מעפורת פחות מה' כמו שמשמע באיכא דאמרי תקשה ליה לר' יוחנן אמאי טהור כי ממעט ליה מה' ואם הוא יותר מה' כשיש בו נמי ה' אמאי טמא הא אין בו כדי מעפורת ומיהו יש ליישב דלהאי ליסנא סגי לר' יוחנן בעור בחשיבות מעפורת שהוא פחות מה' כדמשמע לקמן והא דקאמר (ד) וכי ממעט ליה מה' טהור אע"פ שיש בו כדי מעפורת כגון דקא בעי ליה למושב זב כדאמר לקמן לר"ל אבל לאיכא דאמרי לרבי יוחנן ודאי בעי ה' : (לעיל) **דילמא** לא אתי למעבד יב] כדי אחיזה . תימה לר"י דמאי פריך הא לא חיים עלה דמפשיט הבהמה (ה) והיה רוצה שיהיה כולה מופשט וי"ל דהכא חיים שלא להפשיט הרבה שאז הוא טח לטלטל ולהפשיט : **הא** יותר מכדי אחיזה טהור ואמאי והא חלים . תימה לר"י דהיכי מדמה דין דיד להא דאיירי ביה לעיל וי"ל דנראה לו לדמות דכי היכי דאמרינן דעור הקרוע חשוב כמחובר הכי נמי נימא דעור המופשט ליחשב כמחובר ולהוי יד כאילו לא הופשט : **עור** שעל הצואר רבי יוחנן בן נורי אומר אינו חבור ואמאי הא חלים וקאי . וא"ת לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים מודה היכא שכבר תפר שטמא וכ"ש היכא שלא נקרע מעולם וי"ל דקס"ד שעל גב הצואר אע"פ שהוא ניתק מאליו לא גרע מעור שעדיין לא נתפר ולא נתחבר דהוי כמחובר וכי היכי דעור הנקרע הוי כחלים עור שעל גב הצואר נמי אע"ג דניתק מאליו הוי ליה למימר דהוי חבור ומשני כיון דעשוי לנתק מאליו גרע מעור הנקרע ולא הוי חבור :

כי

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון . דאמר (בהשוחט) בפ"ק (לעיל דף כא.) רוב שנים דוקא ואסור למלוק כל השנים דגמר מחטאת דכתיב ביה לא יבדיל היכי א] שרינן הכי ליגזור דילמא לא אתי למיעבד רובא : בטומאה דרבנן . שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן כגון הנך ב] דגבי שמנה עשר דבר (שבת דף יג:) הבא ראשו ורובו במים שאובים ובהמה זו קדשים היא ואם נגע בה טמאה מדרבנן הלכך לא מחמרינן בה כולי האי : תינח טמא בטהורה טהור בטמאה טומאה דאורייתא היא . דהא מתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני ג] תנא טהורה לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט ותנא טמאה לענין הוצאת טומאה שתטמא היא את המפשיט הראשון ד] הנוגע בכדי אחיזה ולטהר את השני המפשיט מכדי אחיזה ואילך ולא נגע בבשר והכא ליגזר דהא כל בהמה טמאה נבלה היא אפי' שחוטה וטומאתה דאורייתא : בטרפה . האי טמאה דמתני' לאו בהמה טמאה אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה והיא מטמאתו אם נוגע בה כדמפרש ואזיל : מטמאה במוקדשין . כלומר אם של מוקדשין היא : שרצים . אין נוחין להפשיט : כולו . חבור ואפילו יותר מכדי אחיזה ה] הנוגע במופשט טמא מדנקט שרצים טעמא משום דקשים להפשיט אבל גמל לא ואע"פ שטומאתו דאורייתא היא שיעור הפשטה בכדי אחיזה ולא גזרינן ו] משום פחות מכדי אחיזה וקשיא לרב נחמן דגזר דילמא לא אתי למעבד שיעורא : לא תימא הא בגמל . ביותר מכדי אחיזה אינו חבור אלא הך דיוקא דדייקינן למעוטי גמל אעור הצואר הוא דדייקינן והכי קאמר שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו אבל גמל שהפשיט עד הצואר אינו חבור ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי ולעולם לשטיח אף ביותר מכדי אחיזה טמא דגזרינן בבהמה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא : ור' יוחנן בן נורי היא . דאמר במתני' אינו חבור והכא ליכא למיגזר מידי דלמא לא אתי למעבד עד הצואר דהיכרא טובא איכא אבל בין פלגא לרובא לא מוכחא מילתא ז] וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי אחיזה : מעפורת . סודר ויתחפש באפר דכתיב ח] גבי מיכה (מלכים א כ) מתרגמינן ואישתני ט] במעפורתא : שייר . בההוא מיעוט שלא נקרע כדי מעפורת חשוב הוא להיות חבור : לא שנו . דכי לא שייר הוי חילוק : אלא טלית . דכיון שנקרע בטל שמה דאפי' חוזר והופרה אינה חוזרת לקדמותה : אבל עור . שנטמא וסדקו ושייר מקצת : חלים . חזק הוא ע"י אותו מקצת וכשחוזר ותופרו הרי הוא כבתחלה הלכך לא בטל שמו מעליו : שנתן בו איזמל . שהתחיל לבטלו טהרו ואע"פ שעדיין יש בגדול חמשה על חמשה טפחים שהן שיעור למדרס עור כדאמרינן בסוכה (דף יז:*) הבגד שלשה על שלשה השק ד' על ד' העור ה' על ה' : עד שימעיטנו . דלא דמי לטלית דהתם קודם קריעה היה שמה טלית ועומדת להתכסות ובקריעתה בטל שמה הלכך אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה טהרו מטומאה ראשונה אבל הכא כל שעה שם עור עליו הלכך עד שיבטלנו מכשיעור : כי מיעטו מיהא טהור . ואע"פ שלא סדקו כולו אלא באחד מראשיו : דקא צרי ליה להדיא . סודקו לארכו או לרחבו צרי לשון סדק כמו צרייא דחיטי בפסחים (דף מ.) וכמו טיליא חריפא דמצרי זיקי במס' ע"ז (דף ל.) : דרך סביבותיו . דתו לא חלים שפיר : חלים . מחובר ועומד הוא לבשר : ראשון ראשון . המופשט עושה ניפול הוי כנפרש לגמרי דהא אין סופו לחזור לבשר עוד : הא חלים וקאי . דהא לא הופשט וקאמר דאינו חבור והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא : א"ל אביי . ואדמותבת מדרבי יוחנן בן נורי סייעיה מדרבנן : אלא אמר אביי . אי סבירא לן דחלים דכולי עלמא הוי חבור והכא טעמא משום דלא חלים והוא שעשוי ליניתק מאליו י] בשומר העשוי לנתק קא מיפלגי דרבנן סברי אפ"ה לא בטיל תורת שומר מיניה כל זמן שלא ניתק : תנור . תחלתו עשוי כלי יא] כקדרה ומטלטל וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביק טיט סביביו ומעבהו וקרי ליה טפילה שמטפלה ומחברה לו פלסטר"א בלע"ז : חולקו לשלשה . בכלי עצמו מבפנים דאי לשנים הגדול טמא דאיכא רובה : וגורר את הטפילה . שדבק עליו שגם הוא מחברו ואע"פ שעדיין הוא עומד טהור :

עד

[לעיל כא.]

[שבת כ. וש"נ]

לעיל עג.

[תוספתא פ"ח]

זבחים צד: ע"ש

כלים פכ"ו מ"ט

שם פ"ה מ"ז

כלים פכ"ז מ"ב

שיטה מקובצת

א] היכי שרי הכי ליגזור : ב] כגון הנך די"ח דבר' ג] קתני ותנא טהורה לענין הכנסת : ד] המפשיט הראשון שנוגע:ה] מכדי אחיזה ואילך : ו] ולא גזרינן יותר מכדי אחיזה משום כדי אחיזה וקשיא: ז] וכן בין כדי אחיזה לפחות מכדי . נ"ב נראה ליותר מכדי : ח] ויתחפש באפר דכתיב במלכים גבי מיכה : ט] ואישתני במעפרתא : י] ובשומר העשוי לינתק מאליו קמיפלגי : יא] התנור תחלתו עשוי כלי כמין קדרה ומיטלטל : יב] דלמא לא אתי למעבד אלא כדי אחיזה תימה :

הגהות הב"ח

(א) גמ' כי ממעיט ליה מחמשה מיהא : (ב) תוס' ד"ה לא שנו וכו' נראה דלר' יוחנן וכו' : (ג) בא"ד טהור וכו' דאי בעור וכו' : (ד) בא"ד דקאמר דכי : (ה) ד"ה דלמא וכו' דמפשיט הבהמה היה רוצה שתהיה כולה מופשטת וי"ל :

עד שיהא בארץ רבי מאיר אומר אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים כי ממעט לה מד' מיהא טהור אמאי לימא הא חלים וקאי אמר ליה רבא ואימא מדרבנן גורר את הטפילה עד שיהא בארץ אלא אמר רבא הכי קאמר תנור שנטמא כיצד מטהרין אותו דברי הכל חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ והרוצה שלא יבא תנורו לידי טומאה כיצד הוא עושה חולקו לשלשה וגורר את הטפילה עד שיהא בארץ רבי מאיר אומר אינו צריך לא לגרור את הטפילה ולא עד שיהא בארץ אלא ממעטו מבפנים מארבע טפחים אמר מר חולקו לשלשה ורמינהו **[א]תנור תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ב]במה דברים אמורים בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא משתגמר מלאכתו שיריו ברובו *°וכמה כל שהוא אמרי דבי רבי ינאי טפח שכן עושים תנורים בנות טפח טעמא דאיכא שיריו ד' הא ליכא שיריו ד' טהור אמרי התם דצלקיה מצלק הכא דעבדיה גיסטרא אמר מר שיריו ברובו רובו דטפח למאי *הוי אמר אביי שירי גדול ברובו והאמרי רבנן ארבעה לא קשיא הא בתנורא בר תשעה הא בתנורא בר שבעה ל"א אמרי לה אמר רב הונא משום רבי ישמעאל ברבי יוסי ואפילו שייר בה כדי מעפורת אמר ריש לקיש לא שנו אלא טלית אבל עור חשיב ורבי יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חשיב איתיביה רבי יוחנן לריש לקיש *עור טמא מדרס חושב עליו לרצועה וסנדלין כיון שנתן בו איזמל טהור דברי רבי יהודה וחכמים אומרים עד שימעיטנו מחמשה טפחים כי ממעט מיהא טהור אמאי לימא חשיב הכא במאי עסקינן דקא בעי ליה *למושב זב: **מתני'** *[ג]עור שיש עליו כזית בשר הנוגע *בציב היוצא ממנו ובשערה שכנגדו טמא היו עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר [ד]לא במגע ולא במשא א] [ה]ומודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור מפני שהעור מבטלן: **גמ'** אמר עולא אמר רבי יוחנן [ו]לא שנו אלא פלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל אמר ליה רב נחמן לעולא אמר רבי יוחנן אפילו כתרטא אמר ליה אין ואפילו כנפיא א"ל אין א"ל האלהים ב] אם אמר לי רבי יוחנן מפומיה לא צייתנא ליה כי סליק רב אושעיא אשכחיה ג] ליה לרבי אמי אמרה לשמעתיה קמיה הכי אמר עולא והכי אהדר ליה רב נחמן א"ל ומשום דרב נחמן חתניה דבי נשיאה הוא מזלזל בשמעתיה דר' יוחנן זמנין אשכחיה דיתיב וקאמר לה אסיפא היו עליו שני חצאי זיתים מטמאים במשא ולא במגע דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר לא במגע ולא במשא א"ר יוחנן לא שנו אלא פלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל א"ל מר אסיפא מתני לה ד] א"ל אין ואלא עולא ארישא אמרה נידז"ליכו א"ל אין א"ל האלהים אי אמר לי יהושע בן נון ה] משמיה לא צייתנא ליה כי אתא רבין וכל נחותי *) אמרוה ארישא ואלא קשיא [ז]כדאמר רב פפא במרודד

*) גי' רש"ל נחותי ימא

רש"י

עד שיהא בארץ · כלומר עד הקרקע מפילה : הא חלים וקאי · שהטפילה מעמידו יפה : ואימא מדרבנן · אדמותבת ליה מדר"מ סייעיה מדרבנן : אלא אמר רבא · בשנטמא כ"ע לא פליגי דכל כמה דחלים לא טהר ו] והכא הכי קאמר : כילד הוא עושה · מתחלתו שלא יהא שם תנור עליו : ר"מ אומר · בהא שעדיין לא ירד ז] טומאה אינו צריך לגרור כו' : תנור תחלתו ד' · אין תנור פחות מארבעה ואפילו נגמרה מלאכתו : ושיריו · אם היה גדול ונטמא ושברו צריך שלא יהא בו שבר של ד' : בד"א · דתחלתו ארבעה ושיריו ד' : בגדול · התנורים העשויים לאפות וללות כדרכן אבל קטן שעושין לתינוקות תחלתו כל שהוא: ח]משתגמר מלאכתו · לאחר שנגמר והסיקו אפילו הוא טפח מקבל טומאה : קתני מיהא בד"א בגדול דשיריו ד' אבל בציר מארבעה לא ט] טמא הוא והתם קתני חולקו לשלשה אבל לשתים לא סגי ואע"ג דליכא בחציו ד' דמדקא מיקל ר"מ והאומר אינו צריך אלא ממעטו מבפנים מד' מכלל דרבנן נמי בהא פליגי דאע"ג דלא הוי השבר ד' אפ"ה בעינן דלא ליהוי רובא : התם · דקתני דבעינן ד' ואי לא לא הוי טמא : דצלקיה מצלק · לרחבו י] דשוב אינו עומד יפה: הכא · דקתני ברובא טמא ואע"ג דלא הוי ד': דעבדיה גיסטרא · שחלקו לארכו בגובהו כזה יא] : ה"ג אמר מר שיריו ברובו : הא אמרי רבנן ד' · דקתני בד"א בגדול אלמא בין אתחלתו בין אשיריו מודו ליה לר"מ בגדול : בתנורא בר שבעה · קאמרי ד' הואיל ורובו בציר מד' הוא לא מטמינן ליה ברובו דלא חמירי שיריו מתחלתו דהא תחלתו כשהוא שלם לא הוי תנור בציר מארבעה : והאי דקתני רובו בתנור בר תשעה · דאע"ג דבחציו איכא ארבעה לא מטמא עד דהוי רובא ובהא רבנן לקולא : לא שנו · דאע"ג דשייר בה כדי מעפורת בטלה אלא טלית : אבל עור · כי האי שיעורא : חשיב · ולא בטיל : למושב זב · פלאדשטור"א ובבציר מהכי לא חזי למילתיה : **מתני'** עור שיש עליו כזית בשר · במקום אחד : הנוגע בציב היוצא ממנו · היינו באותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר : טמא · דשערה הוי שומר כדאמרינן (לעיל דף קיט:) חלחולי מחלחל : ציב · רצועה ותלתל היוצא מאותו בשר ותלוי ודבוק במקצת ובאותו ציב ליכא כזית אבל מעורה הוא לכזית : מטמא במשא · שהרי נשא כזית נבלה : ולא במגע · דאי אפשר ליגע יב] ביחד ושתי נגיעות אין מצטרפות : לא במגע ולא במשא · כדמפרש שהעור מבטלו : ומודה רבי עקיבא · דאע"ג דלא הוי כזית מעורה יג] במקום אחד (א) א] דלאו עור חיבור שהמסיט שתי חצאי זיתים ביחד טמא : **גמ'** לא שנו · דכזית שלם דברי הכל לא בטיל אלא פלטתו חיה : כתרטא · רובע הקב לשון מורי ל"א כף מאזנים : זימנין · פעם אחרת : אשכחיה · רב הושעיא לר' אמי : דיתיב וקאמר · לא שנו דשתי חצאי זיתים לר' ישמעאל לא בטלי אלא פלטתו חיה : מר אסיפא · אשתי חצאי זיתים : מתני לה · לדר' יוחנן דפלטתו סכין בטל הכי מתוקמא שפיר אי הוו תני לה קמיה דרב נחמן הכי לא הוה מזלזל בה : א"ל ר' אמי . ואלא עולא ארישא דמיירי בכזית שלם : מתני לה · בתמיה : ואלא קשיא · אי כזית שלם בטיל לעולם בטיל ואפילו כתרטא והא ליכא למימר דכולי האי מבטל איניש : במרודד

תוספות

כי ממעט ליה מד' מיהא הוי טהור ואמאי והא חלים וקאי · ה"נ האי תנור דקאי ע"י טפילה לא חשיב והוי כעור שלא נתחבר :

הכי גרסינן במסכת כלים *(בפ"ק) וחכ"א בד"א בגדול אבל בקטן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמור מלאכתו ולא קאי משתגמור מלאכתו אשיריו ברובו אלא אשני תנורים גדול וקטן השנויים בה קאי דאין טמא עד שתגמור מלאכתו ובתר הכי מפרשה איזהו גמר מלאכתו*:

הא בתנורא בר תשעה והא בתנורא בר שבעה · כמו שפירש בקונטרס לקולא כן נראה דאין לפרש לחומרא דבר תשעה בארבעה ובר שבעה ברובו דלא עדיף שיריו מתחלתו דהוי בארבעה והכא לא בעי לשנויי הא דצלקיה מצלק בארבעה הא דעבדיה גיסטרא ברובו דכיון דמשנה אחת היא מסתבר בענין אחד מיירי או תרווייהו דצלקיה מצלק או תרווייהו דעבדיה גיסטרא הילכך הוצרך לתרץ בב' תנורים ובענין אחד ריב"א* :

אבל פלטתו סכין בטל · וא"ת למאן *דמתני לה ארישא דאפי' כזית פלטתו סכין בטליה היכי מוקי מילתיה דר' יהודה דאמר האלל המכונס כו' אי כשכנסו וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית וי"ל דאין ה"נ אי נמי לדידיה ר' יהודה פליג אר' ישמעאל ור' עקיבא וס"ל בכזית אפילו פלטתו סכין לא בטל ות"ק דר' יהודה יד] כר' ישמעאל ור"ע דאפי' בכזית בפלטתו סכין בטל ולמאן דתני לה אסיפא א"ש דהא דקאמר הכא בטל היינו בלא כנסו אבל אם כנסו לא בטיל : (לעיל)

שהם תחובים בקיסם והסיטן · וה"ה בלא תחובים ונגע בהם דטמא דאי לא תימא הכי אפילו במשא לא ליטמו דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא לר"ע כדאמר בגמרא וקסבר יש נוגע וחוזר ונוגע אלא משום דפליג ר"ע ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי זיתים קאמר דבקיסם כה"ג מודה ליה :

אבל

עין משפט נר מצוה

נב א ב מיי' פט"ז מהל' כלים הל' א:

[נ"ל כרפ"ס]

נג ג מיי' פ"א מהל' שאר אבות הטומאות הל' יא:

[וע"ע תוס' נדה כו: ד"ה תחלתו]

נד ד ה מיי' שם הל' יב:

נה ו ז מיי' שם הל' יא:

[ועי' היטב תוס' נדה כו: ד"ה תחלתו כל שהוא]

נ"ל דמתני

[לעיל קיט:]

[פי' השומן היוצא מן העור וי"א אם הפשיט העור ונשאר עליו כזית בשר ונגע אדם בציר שהוא כמים היוצא מבשר נבלה טמא ערוך ערך צב ב'. ועמ"ש בגליון ב"ק צג' ציבי מחון]

שיטה מקובצת

א] ומודה ר"ע בשני חצאי זיתים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כג ע"א: ב] א"ל האלקים אפי' אמרה לי ר' יוחנן : ג] אשכחיה לר' אמי אמרה לשמעתא קמיה : ד] א"ל מר אסיפא מתני לה ואלא עולא: ה]יהושע בן נון מפומיה לא צייתנא ליה כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה ארישא: ו] והכי קאמר כיצד הוא עושה: ז]ר"מ אומר בהא שעדיין לא ירד לטומאה אינו צריך לגרור וכו' : ח] תחלתו כל שהוא משתגמר : ט] לא נטמא הוא והתם קתני חולקו :

מסורת הש"ס

כלים פ"ח משנה א נדה כו:

[נדה שם ע"ש ערוכין יז: וש"נ]

[נ"ל חזי]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומודה ר"ע וכו' במקום א' מ"מ כיון דלאו עור הוא סוה חיבור שהמסיט :

[כלים פכ"ו מ"ט]

[גי' הערוך למשבוג פירוש לתקן כסא של עור שקורין בלע"ז פלנישטורון כו' ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' וכמה כל שהוא · עי' כ"ב דף קכ ע"א תוס' ד"ה מכל :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומודה ר"ע וכו' במקום אחד שהמסיט וכו' כצ"ל :

י] דצלקיה מיצלק לרחבו נ"ב כזה [ ] : יא] לארכו בגובהו כזה [ ] : יב] ולא במגע דאי אפשר ליגע כזית ביחד : יג] דאע"ג דלא הוי כזית מעורה יחד במקום אחד · ונ"ב נ"א בקצת ס"י דאע"ג דלא הוי כזית מעורה יחד במקום אחד כיון דלאו בעור המסיט שני חצאים יחד טמא : יד] ות"ק דר' יהודה ס"ל כר' ישמעאל וכו' :

עין משפט נר מצוה

נו א פיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל' ח:

תורה אור

במרודד הכא נמי במרודד : היו עליו : אמר בר פדא לא שנו אלא מאחריו אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע ורבי יוחנן אמר אין נוגע וחוזר ונוגע ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי ישמעאל ורבי דוסא בן הרכינס *אמרו דבר אחד רבי ישמעאל הא דאמרן רבי דוסא בן הרכינס דתנן *כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסן לתוך הבית ר' דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים *מטמאים לאו אמר רבי דוסא בן הרכינס התם אין מאהיל וחוזר ומאהיל הכא נמי אין נוגע וחוזר ונוגע ומדרבי דוסא בן הרכינס כרבי ישמעאל רבנן כרבי עקיבא והא ר' עקיבא טהורי קא מטהר עד כאן לא קא מטהר רבי עקיבא אלא בעור אבל בעלמא מטמא כדקתני סיפא ומודה רבי עקיבא בב' חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא ומפני מה ר"ע מטהר בעור מפני שהעור מבטלן מתיב רב עוקבא בר חמא °בנבלתם ולא בעור שיש עליו ב' חצאי זיתים יכול אף במשא ת"ל °והנושא יטמא דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר הנוגע והנושא *את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא ואם איתא הרי בא לכלל מגע מלפניו אמר רבא הכי קאמר את שבא לכלל מגע בכל צד בא לכלל משא לא בא לכלל מגע בכל צד לא בא לכלל משא בעא מיניה רב אויא סבא מרבה בר רב הונא קולית סתומה לרבי ישמעאל מהו שתטמא אית ליה לר' ישמעאל את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע מלפניו או דלמא לית ליה *אמר ליה עורבא פרח א"ל רבא בריה ולאו היינו רב אויא סבא מפומבדיתא דמשבח לן מר בגויה דגברא רבה הוא א"ל *אני היום °סמכוני באשישות ובעא מינאי מילתא דבעי טעמא אמר עולא שני חצאי זיתים א] שתחבן בקיסם אפי' מוליך ומביא כל היום כולו טהור מ"ט כתיב °ונשא וקרינן נושא בעינן נושא והוא דנישא בבת אחת תנן היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במשא ולא במגע דברי ר' ישמעאל אמאי והא לאו נישא הוא א"ר פפא במרודד ת"ש מודה ר"ע בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטן שהוא טמא אמאי והא לאו נישא הוא ה"נ במרודד א] כתנאי אחד הנוגע ואחד המסיט ר' אליעזר אומר אף הנושא אטו נושא לאו מסיט הוא אלא לאו הכי קאמר אחד הנוגע ואחד המסיט בלא נישא ואתא ר' אליעזר למימר והוא דנישא ומאי אף אימא והוא דנישא : **מתני'** קולית המת וקולית

(ויקרא יא; שם; תהלים ב; שיר ב; ויקרא יא)

במרודד • דק וקלוש וארוך ורחב דכי מצרפת ליה הוי כזית ומיהו לא טרח איניש ומצרף ליה ומיהו פלעתו היה דלאו איהו בטליה לא בטיל : מרודד • לשון וירקעו ב] (שמות לט) ודידיה : לא שנו • לרבי ישמעאל דאמר דאע"ג דלא בטלי לענין משא במגע לא מטמו : אלא מאחוריו • שלא ג] נוגע בבשר אלא בעור מאחוריו דכיון דלא הוי כזית ד] שלם יחד אין לו יד ולא שומר ואע"ג דאמרן לעיל (דף קיח:) אין שומר לפחות מכפול הא כפול יש שומר הא איכא ת"ק דאחרים דפליג ב]כדאמרינן לעיל אין זה שומר ורבי ישמעאל ס"ל כת"ק דאחרים : יש נוגע וחוזר ונוגע • כלומר שתי נגיעות מצטרפות : כל המטמאים באהל • כגון כזית מן המת ורובע עצמות ומלא תרווד רקב : שנחלקו • השיעור נחלק לשנים והכניס שתי החצאים לתוך הבית : מטהר • ה] דאין לו אהילות מצטרפין שהבית מאהיל כאן וחוזר ומאהיל כאן מדקאמר רבי יוחנן רבי ישמעאל ורבי דוסא אמרו דבר אחד אלמא טעמיה דרבי ישמעאל משום אין נוגע וחוזר ונוגע : ופרכינן מדרבי דוסא כרבי ישמעאל מכלל דרבנן דפליגי עליה כרבי עקיבא קיימי והא ר"ע טפי מיקל : כדקתני סיפא • דטעמיה דר"ע דעור מבטלו הוא אבל בעלמא אפילו במגע נמי מטמא דאי לא מטמא במגע לא הוה מטמא במשא דהאמר ר"ע לקמן את שבא לכלל מגע בא לכלל משא : ותחבן בקיסם • נמי רחוקין זה מזה קאמר דנוגע וחוזר ונוגע הוא כדלקמן אמילתיה דעולא : ולא בעור שיש עליו שני חצאים • דלא קרינא ביה הנוגע בנבלתם (ויקרא יא) דאין בכל נגיעה כשיעור נבלה : יכול אף הנושא ת"ל והנשא יטמא • והרי זה נושא את הנבלה : והנוגע והנשא • קראי גבי הדדי כתיבי בההיא נבלה דכתיב בה הנוגע יטמא אההיא קאי והנשא יטמא : לא בא לכלל מגע • כלומר לדידך כיון דאמרת לא מטמא במגע תו לית לך לטמויי במשא : ואם איתא • לבר פדא מאי קמהדר ליה ר"ע לרבי ישמעאל הא מודי דבא לכלל מגע מלפניו : בכל צד • אף מאחוריו דהא בההוא קרא דלעיל כתיבא נמי נגיעת אחוריים כדאמרינן בריש פירקין (דף קיח•) יכול אפילו יש עליו כזית הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחריו לא יהא טמא ת"ל יטמא : קולית סתומה • ואין עליה בשר ויש בתוכה מוח ותנן במתניתין קולית נבלה וקולית השרץ סתומים טהורין אף מן המשא דלא באו לכלל מגע מי פליג עליה רבי ישמעאל או לא מי אמרינן אית ליה לרבי ישמעאל כו' : והכא • בעור של שני חצאין : הייט טעמא • דמטמא במשא משום דבא לכלל מגע מלפניו אבל גבי קולית לא בא לכלל מגע כלל דהא עצמות נבלה אין להם טומאה כדאמרן בנבלתה ולא בעצמות ובמוח אינו יכול ליגע דהא סתומה היא : עורבא פרח • ראה עורב פורח באויר כלומר השיאו לדבר אחר : סמכוני באשישות • כלומר צריכני חיזוק לפי שסר כחי מכח הדרשה שדרשתי היום ברבים דשבת הרגל היתה : הוליך והביא • שנשאן כל היום : כתיב נשא • והנשא את נבלתה חסר הוא בלא וי"ו וסתם קריאתו כיון דלא כתב וי"ו נקרא נישא ואנן קרינן נושא : והוא דנישא • שיהא כזית מחובר הניטל כולו כאחד בלא בית יד אחר : דברי רבי ישמעאל • אלמא כיון דאין עור מבטלו מטמא במשא ואף על גב דלאו מחובר הוא ביחד : במרודד • שיש כאן חצי זית ורחוק ממנו חצי זית ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתו : אחד הנוגע • בשני חצאי זיתים : ואחד המסיטן • טמא בלא נישא אף על פי שאין מחוברין יחד : והוא דנישא • וקאי בין אמגע בין אמשא דאין מטמאין אפילו במשא אא"כ מחוברין : **מתני'** קולית המת • טמא דהא עצם כשעורה במת מטמא במגע ובמשא כדכתיב או בעצם אדם : קולית

אבל מלפניו יש נוגע וחוזר ונוגע • וסבר כת"ק דאחרים דריש פירקין (דף קיט•) דאין שומר לפחות מכזית : **אין** מאהיל וחוזר ומאהיל • וא"ת מ"מ אהל ממשא וי"ל דמשא מרבינן בסמוך מיטמא דקתני יכול אף במשא כן ת"ל והנושא יטמא ואע"ג דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא דאמרינן בריש פירקין (דף קיח:) מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ולא מוקמינן לנוגע וחוזר ונוגע *ונראה דגבי משא דרשינן מדהוה ליה למכתב והנוגע בנבלתה יטמא עד הערב והנושא יטמא דסיפא למה לי אלא לאוסופי טומאה בנושא שאין בנוגע : **רבי** עקיבא אומר הנוגע והנושא כו' • לר"ע גופיה לא צריך קרא דאיהו ס"ל דעור מבטלם אלא לדברי רבי ישמעאל קאמר לדידך דלית לך עור מבטלו תיפוק ליה מיהא דכיון דאין בא לכלל מגע כו' : **והבא** הייט טעמא משום דבא לכלל מגע לפניו • רב אויא סבר כבר פדא דאית ליה נוגע וחוזר ונוגע : **אמר** רב פפא במרודד • וא"ת ואי חשיב מרודד לצרופינהו לשני חצאי זיתים כגון שאינו מרודד יותר מדאי במגע נמי ליטמא ואי לא חשיב במשא נמי לא ליטמא דלאו נישא הוא וכ"ת דאתא (א) ו] כר"א *דאמר לא שנו אלא מלאחריו כו' וקסבר כיון דלא מצטרף אלא ע"י מרודד לא חשיב למהוי שומר ומ"מ נישא הוא מ"מ תקשה דהא רישא דעור שיש עליו כזית בשר אוקימנא במרודד וקאמר הנוגע בשערה שכנגדו טמא אלמא דאיכא שומר אפילו למרודד ודוחק לומר דהאי מרודד דהכא גרע מאותו שלמעלה ונראה דקסבר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אין כמוהו וה"נ איירי באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו לכך אין מטמא במגע אבל במשא מטמא דנישא הוא : **אימא** והוא דניסא • תימה מאי מגיה הברייתא אימא איפכא דרבנן סברי אחד הנוגע ואחד המסיט והוא דניסא אבל לא ניסא לא ואתא ר' אליעזר למימר אף הנוסא אע"פ שאין ניסא ויתיישב שפיר לשון אף ונראה דסבר ז] הש"ס דמסיט בכל ענין אפילו אין ניסא לכך דחק לפרש כן : נוגע

נ"ל נראה מכר"ס

[עי' היטב תוס' ב"ק כט: ד"ה ה"א לנועים]

עי' רש"ל ור"מ

שיטה מקובצת
א] אמר עולא שני חצאי זיתים . נ"ב עי' תוס' בכורות דף כג ע"א : ב] וירקעו ומתרגמינן ורדידו : ג] אלא מאחוריו שלא נגע : ד] דכיון דלא הוי כזית כנוס יחד אין לו יד : ה] מטהר דאין שני אהלות מצטרפין : ו] כר' אלעזר בן פרת דאמר לא שנו : ז]ונראה דסבר תלמודא דמסיט מטמא בכל ענין :

[פי' אותו היום סמכוני בישישה וטוביוהו כראם ערוך ערך סמך א']

מסורת הש"ס

אהלות פ"ג מ"א עדיות פ"ג מ"א

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה אמר וכו' וכי תימא דאתא כבר פדא דאמר לא שנו :

[לקמן קכט.]

[כילה כא:]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א]גמ' כתנאי אחד הנוגע ואחד המסיט • נ"ב עי' זבים פ"ה משנה ג ובר"ש ותי"ט שם :
ב]רש"י ד"ה אלא מאחוריו וכו' כדאמרינן לעיל אין זה שומר . נ"ב רש"א מוחק מן כדאמרינן עד שומר ועי' מהרש"ל ומהרש"ל :

ג[א]וקולית המוקדשין הנוגע בהן בין סתומים בין נקובים טמא קולית נבלה וקולית השרץ הנוגע בהם סתומים טהורים נקובים כל שהוא מטמא במגע מנין שאף במשא ת"ל °הנוגע והנושא *את שבא לכלל מגע בא לכלל משא לא בא לכלל מגע לא בא לכלל משא:

גמ' נוגע אין אבל מאהיל לא היכי דמי אי דאיכא כזית בשר באהל נמי ליטמא דליכא כזית בשר ואי דאיכא [ב]כזית מוח מבפנים *טומאה בוקעת ועולה באהל נמי ליטמא דליכא כזית מוח בפנים ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ אבר מעליא היא באהל נמי ליטמא אמר רב יהודה בריה דרבי חייא זאת אומרת מוח בפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ במאי אוקימתא דליכא כזית אי הכי במוקדשים אמאי מטמא ותו קולית נבלה °וקולית השרץ כי ניקבו אמאי מטמאו הא לא קשיא רישא דליכא כזית סיפא דאיכא כזית ומאי קמ"ל מילי מילי קא משמע לן רישא קמ"ל דמוח מבפנים אינו מעלה ארוכה מבחוץ [א]מוקדשין מאי קמ"ל שימוש נותר מילתא היא דאמר *מרי בר אבוה אמר רבי יצחק *עצמות קדשים ששימשו נותר מטמאין את הידים הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור נבלה אע"ג דאיכא כזית ניקבה אין לא ניקבה לא אביי אמר לעולם מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ והכא במאי עסקינן בששפה וכדרבי אלעזר דא"ר אלעזר קולית ששפה לארכה טמאה לרחבה טהורה וסימניך דיקלא ורבי יוחנן אמר לעולם דאיכא כזית [ה]ומוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ ומאי נוגע דקתני מאהיל ואי מוח מבפנים מעלה ארוכה מבחוץ קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי טהורים אמר רבי בנימין בר גידל אמר ר' יוחנן [ו]הכא במאי עסקינן כגון דאיכא כזית מוח המתקשקש גבי מת טומאה בוקעת ועולה נבלה כיון דמתקשקש הוא ניקבה אין לא ניקבה לא א"ר אבין ואיתימא ר' יוסי בר אבין אף אנן נמי תנינא *הנוגע [ז]בבחצי זית ומאהיל על חצי זית או חצי זית מאהיל עליו טמא אי אמרת בשלמא חד שמא הוא משו"ה מצטרף אלא אי אמרת תרי שמי נינהו מי מצטרף *והתנן [ח]זה הכלל כל שהוא משם אחד מצטרף וטמא משני שמות טהור אלא מאי חד שמא הוא אימא סיפא אבל הנוגע

וקולית המוקדשים · במסכת פסחים (דף קכ:) תנן הפגול והנותר מטמאין את הידים דגזרי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועצלי כהונה כדמפרש התם וגזרו אף בעצמות ששימשו נותר: נבלה · אין עצמותיה מטמאים דכתיב (ויקרא יא) בנבלתה ולא בעצמות* וכן שרץ הלכך סתומים טהורים אף מלטמא במשא תורה אור וכ"ש מגע דאי אפשר לו ליגע ואע"ג דשומר מכניס ומוציא טומאה ה"מ בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה ואפילו לא נגע בה אלא בשומר טמא אבל היכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה אין שומר מטמא: נקובים כל שהוא · אפילו כחוט השערה שאפשר להכניס בו חוט השערה של ראשו או זקנו והרי הוא מטמא בכך כדלקמן: **גמ'** ואי דאיכא כזית מוח מבפנים טומאה בוקעת ועולה · קושיא היא אמאי אין מטמא באהל הרי אין לה חלל טפח וקיימא לן בברכות (דף יט:) כל חלל שאין בו טפח אינו חוצץ בפני המת: ואי · קסבר מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ אע"ג דליכא מוח הואיל ובמחובר לחיים מוח לבא שהרי פעמים שהמוח כולו כלה וחוזר וע"י המוח גדל הבשר מלמעלה א"כ בלא בשר ובלא מוח חשיב אבר כל עצם חלול ותנן ב] (אהלות פ"א מ"ז) האברים אין להן שיעור אפילו פחות מכזית מן המת ופחות מכעדשה מן השרץ: קסבר אין מוח שבפנים מעלה ארוכה לבשר מבחוץ · והכא הואיל וליכא בשר אין סופו להעלות ארוכה בחי ולא אבר מיקרי: א"ה במוקדשין אמאי טמאים · הרי לא שימשו נותר דאין נותר בפחות מכזית: כי נקבו אמאי טמאין · הא אמרת דאין שומרין מצטרפין לטומאה חמורה: רישא · דקולית המת: דליכא כזית · לפיכך אין מטמא באהל: סיפא · מוקדשים ושרץ ונבלה: דאיכא כזית · לפיכך גבי מוקדשין איכא ג] שיעור נותר וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא: ומאי קמ"ל · כיון דרישא ליכא כזית ד] אכתי לא אשמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא באהל וכזית מן הנבלה מטמא: מילי מילי · כל דבר ה] ששנה במשנתו אשמעינן טעמא בכל חד וחד מה שהראה זה לא הראה זה: רישא · אשמעינן מדלא טימא באהל על כרחיך שמעת מינה דמוח שבפנים אין מעלה ארוכה מבחוץ דאי מעלה בין אית ביה בין לית ו] ביה מטמא: מילתא היא · כנותר עצמו ואיצטריך לאשמועינן דהכי הוא כדרב מרי משום דבפסחים (דף קכ:) לא תנן אלא הפגול והנותר אבל שמושו לא תנן ואשמעינן מתניתין דמשום ז] דשימשו כזית נותר מטמאה אפי' כשהיא סתומה ולא נגע במוח טמא משום עצם ששימש את הנותר: לא ניקבה לא · דבעינן אפשר ליגע כדתני טעמא בהדיא לקמן: אביי אמר לעולם מוח מעלה ארוכה · ומתניתין בששפה נסרה במגל או בסכין דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח דמטמא באהל משום שיעור לא ח] מטמא (א) אבר ובמוקדשין נבלה ושרץ בדאיכא כזית כדאוקימנא ואביי לא פליג אלא במעלה ארוכה: לארכה · דעכשיו שייר בה רצועה שלא שיפה: טמאה · ואפילו אין בה לא בשר ולא מוח דמוח שהיה עתיד לבא מבפנים מעלה ארוכה וכיון דלכותה (ב) בעלי חיים מעלה ארוכה השתא נמי אבר הוא ולא בעי שיעור: לרחבה · סביב סביב ואפילו במקום אחד: דקל · אם תטול ממנו רצועה סביב הוא מתייבש שלא הנחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למעלה ממקום שנקלף ואם תקליפנו לארכו ותשייר לדו אחד יש דרך לשרף לעלות: לעולם · רישא דאיכא כזית דלא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי וא"כ ליכא כזית הויא מטמא באהל דמוח שבפנים מעלה ארוכה: ומאי נוגע מאהיל · מאהיל נמי במשמע כדמפרש ואזיל דאיכא תנא דקרי למאהיל נוגע: אמאי טהורים · עצם גופיה אבר הוא ובלא מוח נמי מטמא וסתימה מאי אהניא: המתקשקש · יבש ונעקר בתוך החלל ט] דהוא לא מעלה ארוכה: גבי מת · אף על גב דאינו מעלה ארוכה מטמא באהל דהא בלא חשיבות אבר הא איכא שיעור וסתימה לא מהניא ביה דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים הרי שמשו נותר: נבלה כיון דמתקשקש הוא · ושוב אינו מעלה ארוכה לאו אבר הוא הלכך ניקבו דאפשר ליגע מטמאים משום שיעור לא ניקבו לא דלאו אבר הוא השתא גרע מקולית שיש בה בכעדשה מוח לא דהוא מעלה ארוכה הוא: אף אנן נמי תנינא · דקרי למאהיל נוגע:

הנוגע

נוגע אין מאהיל לא · וא"ת מנא ליה למידק מאהיל לא אי משום דלא קתני לה הא לא קתני נמי משא אע"ג דעצם כשעורה מטמא במשא וי"ל דמשא לא אצטריך (ג) למתני אבל אהל הוה ליה למתני כיון דאין עצם מטמא באהל אע"ג דלא מתני ליה במוקדשין מ"מ הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת אע"ג דלא הוי אהל דומיא דנוגע דנוגע בכל מקום טמא אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח מ"מ במאי דהוי לתנייה ואם תאמר ולשני ליה הא מני רבי יוסי דלית ליה טומאה בוקעת ועולה לקמן במתניתין ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כר' יוסי: **ואי** מוח שבפנים מעלה ארוכה מבחוץ · פירש הקונטרס אע"ג דליכא מוח כלל וזה דחקו מדלא מוקי לה דלית ביה מוח ובחנם דחק דמדנקט קולית משמע דמיירי דאיכא מוח קצת: **אי** הכי מוקדשים כו' · פירוש בשלמא אי איירי בדאיכא כזית א"ש מוקדשין אפי' למ"ד בערבי פסחים (פסחים קכא·) נותר בכבילה דכל חד איירי בשיעור דידיה אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור מוקדשין אמאי כו' תימה דמאי קמ"ל רב מרי מתניתין היא ועוד דבפ' כילד צולין (שם דף פג·) מייתי סייעתא לרב מרי ודחי לה לייתי הך מתניתין דהכא ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי' אין בהן עכשיו כלום ומתני' איכא לאוקומי בדאיכא אכתי כזית ומ"מ חדוש הוא דאיכא שימוש נותר בעולם ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח דקאמר אלא לאו דאית ביה מוח הייתו שהיה בה מוח כבר דעכשיו לא קאמר דפשיטא דטעונין שרפה משום מוח: **הכא** במאי עסקינן בששפה · דתו לא מעלה ארוכה והלכך כיון דליכא כזית מוח לא מטמא באהל דליכא שיעור ולא הוי נמי אבר ואשמועינן דשיפה אינו מטמא באהל: **ומאי** נוגע דקתני מאהיל · וקמ"ל דנוגע הייתו מאהיל ומצטרפין וא"ת ליתני כזית מן המת הנוגע בו טמא והכא ידענא דנוגע הייתו מאהיל וי"ל דלא הוה שמעינן ליה מהכא אלא משום דקים לן בעלמא דכזית מן המת מטמא באהל אבל השתא דקתני קולית י] מן המת וקתני נוגע מוכיח דנוגע הייתו מאהיל דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית אלא ע"י אהל: **הכא** במאי עסקינן בכזית מוח המתקשקש · הא דלא קאמר כששיפה כדאמר לעיל אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארוכה מבחוץ:

אמר

הנוגע

עין משפט נר מצוה

נז א מיי' פ"ח מהלכות אבות הטומאות הל' ד:

נח ב מיי' פ"א שם הל' ה:

נט ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הל' ה ופ"ב מהל' אבות הטומאות הל' יא ופ"ד הלכה ט:

ס ה ו ז מיי' פ"ד מהל' טומאת מת הל' יד:

[נ"ל רב מרי]

שיטה מקובצת

א] מוקדשין קמ"ל שימוש: ב] חלול ותנן בנזרה פ' יוצא דופן [דף מג] א) האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת ופחות מכזית נבלה ופחות מכעדשה: ג] איכא שמוש נותר וגבי שרץ ונבלה איכא שיעור: ד] ליכא כזית וכי אכתי לא שמעינן: ה] מילי מילי כל דבר ודבר ששנה במשנתינו אשמועינן טעמא בכל חד מה: ו] בין לית ביה הוה מטמא: ז] דמשום דשמשה כזית נותר מטמאה: ח] לא מטמיא משום אבר ובמוקדשין: ט] ונעקר בתוך החלל דההוא לא מעלה: י] דקתני קולית המת וקתני:

א) בלאת הוא משנה באהלות (פ"א מ"ז) אבל מייתי לה גם בנדה שם ובמעילה (דף י"ז)

מסורת הש"ס

[לעיל עז:]

[לעיל קכד:]

[כריתות כא:]

[פסחים פג·]

אהלות פ"ג מ"א

שם

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אביי וכו' לא מטמי משום אבר: (ב) ד"ה טמאה וכו' בבעלי חיים: (ג) תוס' ד"ה נוגע וכו' לא איצטריך ליה למתני:

גליון הש"ס

גמ' וקולית השרץ · לאו דוקא דהא שרץ מטמא בכעדשה אלא דעיקר פירכא מנבלה ושרץ דנקט אגירות ליבנא הוא · רמב"ן בחידושי נ"ב דף ע"א ד"ה אין אותיות:

הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור ואי חד שמא הוא אמאי טהור אלא קשיא רישא אמר רבי זירא בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים עסקינן ואין ביניהן פותח טפח דכולה נגיעה היא ומאן תנא דקרי לאהל נוגע ר' יוסי היא *דתניא ר' יוסי אומר *מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל בשלמא במשא ובאהל הא קא טעין ליה לכוליה והא קא מאהיל אכוליה אלא נוגע הא לא נגע בכוליה אלא לאו ש"מ מאי נוגע מאהיל והא קתני נוגע והא קתני מאהיל אמר אביי למטה מטפח אהל נגיעה למעלה מטפח אהל גרידא רבא אמר אפילו למעלה מטפח נמי אהל נגיעה הוא והיכי דמי אהל גרידא בהמשכה אמר רבא מנא אמינא לה *דתנן *ר' יוסי אומר חבילי מטה וסריגי חלונות חוצצין בין הבית לעלייה שלא להכנים טומאה לצד שני פרסן על פני המת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור ה"ד אילימא למטה מטפח שלא כנגד הנקב אמאי טהור מת בכסותו הוא ומת בכסותו מטמא אלא לאו למעלה מטפח וקא קרי ליה נוגע אמר אביי לעולם למטה מטפח ודקאמרת מת בכסותו הוא מת בכסותו מבטל ליה האי לא מבטל ליה ותהוי *כטומאה טמונה בוקעת ועולה °קסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת ומנא תימרא *דתנן *תיבת המגדל שיש בה פותח טפח ואין ביציאתה פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור מפני שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס ורבי יוסי מטהר מפני שיכול הוא להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה וקתני סיפא העמידה בפתח ופתחה לחוץ טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור ותני

הנוגע בחצי זית · ומאהיל על חצי זית בבת אחת ידו א] נוגעת כאן והשניה מאהלת כאן : או חצי זית מאהיל עליו · כגון שנתון בקיסם ותחוב בכותל וזה עומד תחתיו א] ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית · כגון חצי זית מוטל ע"ג קרקע והוא עומד אצלו ודף אחד מאהיל על שניהם : אמאי טהור · הלא זה אהל גמור ועיקר אהל האמור בתורה זה הוא כל הבא אל האהל (במדבר יט) שהבית מאהיל עליו ועל מת כאחד : רצוצה · כל דבר שאין לו מקום ריוח קרי רצוץ ופחות מטפח לאו חלל הוא ונקרא מה שבתוכו רצוץ : מגדלים · של עץ : דכולה נגיעה היא · אפילו הוא מאהיל למעלה מן הבשר הרבה כגון שהיו המגדלים גבוהים והטומאה למטה והוא מאהיל סמוך לראשיהן קרי נגיעה דכיון דהלמ"מ היא דטומאה רצוצה בוקעת הוי כמאן דמלי טומאה כל חלל שבין שני המגדלים ומהא לא תסייעיה לרבי יוחנן : ומאן תנא · דמתניתין לרבי יוחנן דאוקי דהנוגע ב] היינו מאהיל: תרווד · כף: רקב · עפר הנמלא בארון של מת שהוא רקבוביתו של מת ושיעור מלא תרווד הלמ"מ : הא לא נגע בכוליה · דהא כל העפר אינו מחובר יחד והנוגע בצד זה לא נגע בצד זה וכל חד וחד עפרא באפי נפשיה הוא : אמר אביי · המאהיל למטה מטפח שאין טפח בין ידו לטומאה קרי לה אהל נגיעה ולאביי לא מיתוקמא מתניתין כרבי יוחנן דלא מיקרי מאהיל נוגע אלא למטה מטפח דהוי כנגיעה ואכתי הדר דוקיין קמא לדוכתיה נוגע אין אבל מאהיל אהל גרידא למעלה מטפח לא ואי דאיכא כזית באהל נמי ליטמא אביי לא מהדר לאוקמא לדרבי יוחנן דהא אביי אוקמה למתניתין בשאין בה כזית ובשסיפה והכא קא מהדר לתרוצי מילתיה דרבי יוסי דקתני גבי רקב מגע ואהל וקשיא לן הא לא נגע בכוליה ומוקי ליה אביי באהל נגיעה : רבא אמר אפי' למעלה מטפח אהל נגיעה · מיקרי ושפיר מיתוקמא מתני' כר' יוחנן ורבי יוסי היא : בהמשכה · דבר אחר מאהיל עליו ועל הטומאה דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו אלא דבר אחר ממשיך את הטומאה עליו : מנא אמינא לה · דאפילו למעלה מטפח קרי ליה רבי יוסי אהל נגיעה : חבלי מטה המסורגים · ג] שמסרגים מטות כמין קליעה וכן סריגי חלונות שנותנים עלים דקים או עשי ברזל בחלונות בסירוג בקליעה שלא יכנס אדם בהן : חוצצין בין בית לעליה . אם ד] *שטחו מקורה לחברתה נעשו תקרה ובטלו ואין מקבלין טומאה וחוצצין בפני הטומאה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה ואע"פ שנקובים הרי אין בנקבים פותח טפח וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף וכל נקב שבין בית לבית או בין בית לעליה שיעורו בפותח טפח ואף הנוגע כנגד הנקב טהור: ה] היו פורסים על המת באויר · שנטלו מן המטה כמו שהן מסורגות ופורסן על המת באויר : הנוגע כנגד הנקב טמא · דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום לפיכך הנוגע כנגד הנקב טמא שהרי מאהיל על המת שלא כנגד הנקב טהור דחבלים בלא מטה אינן מקבלין טומאה הילכך חוצצין : אילימא · ששוטחן על המת למטה מטפח שאין מהן ולמת טפח : לא מבטל ליה · להיות כסותו של מת : ותהוי כטומאה טמונה · אי למטה מטפח עסקינן כהי נמי דלא מבטל ליה תיהוי מיהא טומאה טמונה שאין לה חלל טפח דקי"ל (אהלות פ"ד מ"ו) בוקעת ועולה עד לרקיע אא"כ תמצא חלילה למעלה מטפח : תיבת · מגדל של עץ מסטיי"ר ועושין ו] אותו תיבות תיבות קטנות להצניע בהן ז] כלים ומשקין : שיש בה · בחלל פותח טפח ה"ג לה במשנה דאהלות שיש בה פותח טפח דלא הויא טומאה טמונה : ואין ביציאתה · בחור פתח אין בו טפח : טומאה בתוכה הבית טמא · ואע"פ שפתחה קטן כדמפרש טעמא מפני שדרך טומאה לצאת על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה ומדרבנן : מה שבתוכה טהור · הואיל ואין ביציאתה פותח טפח והרי אין סופו להכנס לה מת : רבי יוסי מטהר · כדמפרש דשמא אין סופה לצאת דרך פתח זה שיהא בה שיעור טומאה שיכול להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה : וקתני סיפא העמידה בפתח · וכולה בבית אלא שפתחה לחוץ : טומאה בתוכה הבית טהור · דמשום מאי איכא לטמויי הא טומאת אהל ליכא דיש בה פותח טפח ולא טמונה היא ומשום יציאה נמי לא מטמיא דהא אין יציאתה לפנים :

אמר ר' זירא רישא בטומאה רצוצה בין ב' מגדלים עסקינן · הוה מצי למימר בטומאה למטה מטפח עסקינן כדאמרינן בסמוך אלא משמעות אהל משמע ליה למעלה מטפח אי נמי לית ליה סברא דלקמן וא"ת אי בטומאה רצוצה דווקא עסקינן אמאי נקט בסיפא המשכה ע"י דבר אחר טהור ה"ל למינקט אבל אם אינה רצוצה טהור וי"ל דאתא לאשמועינן דאפילו בין שני מגדלים דומיא דרישא לא הוי טומאה רצוצה בהמשכה ע"י דבר אחר דתרתי בעינן בין ב' מגדלים וגם שהוא עצמו מאהיל על הטומאה או הטומאה עליו : ומאן תנא דקרי לאהל נוגע רבי יוסי היא · פי' בקונט' דלא מייתי ראיה אלא אליבא דרבא וכן עיקר דהא לאביי מאי משני דע"כ צריך לאוקומי מתניתין בכל ענין דאם לא כן מאי דחה רבי זירא לעיל בטומאה בין שני מגדלים טוקי נמי מתניתין בכה"ג אלא ע"כ צריך לפרש בכל ענין דלא תקשה אכתי נוגע אין מאהיל בלא טומאה רצוצה לא הילכך אליבא דאביי לא מיתוקמא כיון דאיכא אהל למעלה מטפח דלא הוי נגיעה אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למיפרך מידי דמתני' לא איירי בהמשכה מדקתני הנוגע משמע אהל דומיא דנוגע דאיהו גופיה ולא ע"י דבר אחר ואביי ורבא לית להו דרבי זירא דשני לעיל בטומאה בין שני מגדלים דאי אית להו מנא ח] לן לפרש כדמפרש דלמא בטומאה רצוצה בין שני מגדלים עסקינן אלא ודאי לית להו וא"ת וכיון דלית להו דרבי זירא וההוא דלעיל מתוקמא לאביי כדאית ליה ולרבא כדאית ליה ואתיא טפי שפיר לרבא דמתוקמא בפשיטות דרישא מצטרפין דכאילו נגיעה היא כיון שאין בהמשכה ובסיפא דאין מצטרפין כיון דע"י המשכה היא וא"כ אמאי איצטריך להביא מהכא מהיא דלעיל יכול להביא ראיה דקרי לאהל מגע לפי סברת רבא וי"ל דניחא ליה טפי לאתויי מהכא שנזכר בה שם אהל : שלא כנגד הנקב טהור · וא"ת כיון דלא מבטל להו כדפי' בקונטרס יהא טמא אפילו שלא כנגד הנקב כדאמרינן פרק לא יחפור (ב"ב דף יט:) דכל מידי דלא מבטל ליה אין חוצץ בפני הטומאה ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון א"צ בטול ושם(כי ד"ה היא)מפורש : קסבר רבי יוסי טומאה אינה בוקעת ועולה · וא"ת היכי מוקמינן לעיל מתניתין כוותיה והא מתניתין סבר דבוקעת ועולה דקתני בקולית סתומה הנוגע בה טמא ואוקמינן דמאי נוגע מאהיל וי"ל אע"ג דסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת מודה בקולית סתומה שמטמא באהל כמו במת בכסותו דמודה רבי יוסי דמטמא : טומאה בבית מה שבתוכה טהור · שהמגדל חוצץ בין הטומאה ובין מה שבתוכו דאינו מקבל טומאה דעשוי לנחת הוא : יכול הוא להוציאה ולשורפה במקומה · נראה דמודה רבי יוסי בהא דאמרינן בביצה (דף י') המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאים מפני שסוף טומאה לצאת דרך שם דהתם במת שלם דאין דרך לשורפו ולנתחו פחות מכזית :

אם

עין משפט
נר מצוה

סא א מיי' פ"ב מהל' טומאת מת הל' יח:

סב ב מיי' פי"ח שם הלכה ד:

[צ"ל דתניא]

שיטה מקובצת

א] בבת אחת ידו אחת נוגעת כאן : ב] דהנוגע היינו נמי מאהיל : ג] המסורגין כעין שמסרגין המטות : ד] אם שטחן מקורה לחברתה נעשו תקרה ובטלן : ה] היו פרוסים על המת באויר שנטלן וכו' ופרסן על המת : ו] ועושין אותה תיבות תיבות: ז] להצניע בהן אוכלים ומשקים : ח] דאי אית להו מנא להו לפרש :

מסורת הש"ס

סייך לעיל

ע"ב

(מו"ק מו: אהלות פ"ג) [תוספתא רים פ"ד דאהלות]

[תוספתא דאהלות פ"ט פ"ט]

[כריתות כא.]

אהלות פ"ד משנה ב

גליון הש"ס

גמ' קסבר ר' יוסי טומאה טמונה וכו' עירובין דף עט ע"א תוס' ד"ה הכי הוא :

שטחו בין קורה לחברתה מהרש"ל

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה או חצי זית וכו' וזה עומד תחתיו כאן סס"ד ואח"כ מה"ד ודבר אחר :

ותני עלה רבי יוסי מטהר אהייא אילימא אסיפא ת"ק נמי טהורי קא מטהר אלא דקאמר ת"ק טומאה בתוכה הבית טמא אי משום דדרך טומאה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת וקא"ל רבי יוסי דקאמרת דרך טומאה לצאת יכול הוא להוציאה לחצאין או לשורפה במקומה ודקאמרת טומאה טמונה בוקעת טומאה טמונה אינה בוקעת ורמי דר' יוסי אדר' יוסי דתנן *הכלב שאכל בשר מת ומת הכלב ומוטל על האסקופה ר"מ אומר אם יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה ואם לאו אינו מביא את הטומאה ר' יוסי אומר *רואין א] מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור רבי אלעזר אומר פיו לפנים הבית טהור פיו לחוץ הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו רבי יהודה בן בתירא אומר בין כך ובין כך הבית טמא מאי לאו דאין בצוארו פותח טפח קאי רבי יוסי וש"מ טומאה טמונה בוקעת אמר רבא רואין את חלל הטומאה קתני ורבי יוסי בתרתי פליג וקא"ל לר' מאיר דקאמרת כי יש בצוארו פותח טפח מביא את הטומאה אנן בתר חללה אזלינן ודקא אמרת ב] *(הבית) כולו טמא מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא רבי יוסי אומר רואין את חלל הטומאה ומאן תנא דפליג עליה ג] רבי שמעון הוא דתניא ר"ש אומר

שלש

רש"י

ה"נ והני עלה ורבי יוסי מטהר אהייה אי נימא אסיפא הנא קמא נמי טהורי מטהר אלא ד] דקאמר ת"ק הבית טמא אי משום דדרך טומאה לצאת כו' ולא גרסינן אלא נהו ארישא דהא ברישא בהדיא תנן בה ורבי יוסי מטהר: אי נימא אסיפא · ובדקתני הא ת"ק נמי מטהר: אלא · שמעיה לת"ק דקאמר הבית טמא כל היכא דמבכתת חדא מהנך תרי טעמי אי משום דדרך טומאה לצאת כגון רישא דיש בה פותח טפח דאין כאן טומאה טמונה אלא משום דסופה לצאת ואי משום דטומאה טמונה בוקעת מדנקט רישא יש בה פותח טפח והנא סיפא עלה העמידה בפתח ופתחה לתוך הבית טהור ושמעינן מינה טעמא דיש בה פותח טפח דאין כאן אהל טומאה טמונה הא אין בה פותח טפח אפילו העמידה בפתח ופתחה לתוך הבית טמא מפני שטומאה טמונה בוקעת והוי כאילו מוטלת בקרקע הבית והבית מאהיל עליה: וקא"ל ר' יוסי · ברישא דקאמרת גבי יש בה פותח טפח הבית טמא מפני שדרך טומאה לצאת יכול הוא להוציאה לחצאין: ודקאמרת · בסיפא הבית טהור וטעמא ה] משום דנקט ברישא יש בה פותח טפח הא אין בה פותח טפח הבית טמא משום דטומאה טמונה בוקעת לאו מילתא היא דטומאה טמונה אינה בוקעת: הכלב שאכל בשר המת ומת הכלב · דאילו חי אפילו נכנס לבית הבית טהור כדאמר בבהמה המקשה (לעיל דף עא·) דטומאה הבלועה בבעלי חיים אינה מטמאה: ומוטל על האסקופה · וצוארו לפנים: אם יש בצוארו פותח טפח · רוחב טפח בצוארו: מביא את הטומאה· ו] משום דדופנו העליון מאהיל על הטומאה וראשו השני ממשיך האהל לבית ויוצאה דרך פיו לבית ואע"ג דאין לה אהל שחללו טפח סבר ר"מ דממשיך אוהל ורחבו טפח: ואם לאו אין מביא את הטומאה· דכל שאין בו רוחב טפח אינו אהל כדתנן (אהלות פ"ג מ"ז) טפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה: רבי יוסי אומר רואים · את הטומאה קס"ד דה"ק בודקין בגופו את מקום הטומאה אם היא מן המשקוף ולפנים: הבית טמא · השתא קס"ד ז] דאין בצוארו טפח קאי דקאמר ר"מ הבית טהור וקא"ל רבי יוסי אם הטומאה מן המשקוף ולפנים אע"פ שאין בצוארו רוחב להיות הוא אהל הרי יש כאן אהל גדול שהבית מאהיל על הטומאה ושתם חלל הגרון אין בו טפח והויא לה טומאה טמונה: מן המשקוף ולחוץ הבית טהור · שהרי אין כאן לא בית מאהיל ולא אהל טפח שיהא ממשיכה לתוך הבית: פיו לפנים · ונקב זנבו לתוך הבית טהור אם טומאה מבחוץ ומשום המשכה לא מטמאינן ליה שהרי אין דרך מאכל לצאת דרך הפה אלא דרך השוליים נקב הריעי: פיו לחוץ · ושוליו לפנים: הבית טמא · שהרי דרך פתח קטן הזה על כרחך היא סופה לצאת: בין כך ובין כך · פיו לפנים או פיו לחוץ בין טומאה מכנגד המשקוף ולפנים בין שהיא לחוץ בין שבצוארו טפח בין אין בצוארו טפח וכולהו פליג פיו לפנים טמא ואע"פ שאין סופו לצאת דרך כאן קסבר ח] אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה אי נמי פעמים שהיא מקיא וכן שוליו לפנים מפני שדרכה לצאת דרך זה: מאי לאו דאין בצוארו טפח קאי רבי יוסי · ואמר דאם טומאה מן המשקוף ולפנים טמא ליה ואע"פ שאין כאן המשכה מטמא ליה משום שהבית מאהיל על טומאה טמונה: אמר רבא · ר' יוסי לאו דאין בצוארו טפח קאי ולאומרה דהתם אפי' טומאה בפנים הבית טהור דטומאה טמונה אינה בוקעת אלא איש בצוארו פותח טפח קאי ולקולא דקאמר ר"מ אהל הצואר ממשיך הטומאה לבית הואיל ורחבו טפח ואע"פ שאין חללו טפח וקאמר ליה רבי יוסי רואין את חלל הטומאה חלל הצואר אם יש בחללו טפח ממשיך ואם לאו אינו ממשיך והאי רואין את הטומאה לאו רואין את מקום שכיבת הטומאה קאמר דאמקום שכיבתה לא חיישינן דלא שני לן אם לחוץ לבית אם בבית שאין טומאת הבית אלא משום המשכה אלא רואין את חללה קאמר ודקמסיים בסיפא אם מכנגד המשקוף ולפנים כו' מילתא אחריתי היא: ובתרתי פליג · וה"ק ליה לר"מ דקאמרת לענין המשכה אם יש בצוארו כולו עם עובי דפנותיו רחב טפח ממשיך אנן חלל טפח בעינן: ודקאמרת· על האסקופה כולה הבית טמא ואע"פ שאין פיו מן השקוף ולפנים דקחשבת כל האסקופה כלפנים והאסקופה רחבה ושקוף מתוכך בו שהדלת טוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו ומההוא שקוף ולפנים הוי כלפנים: שקוף. בטי"ל בלע"ז כמו שהוא עושין למפתן ולמשקוף העליון מקום שהדלת טוקף עליהן ולשון שקיפה היא הכאה שטוקף דבר על חבירו כדמתרגמינן חבורה (שמות כא) משקופי עלה נדף (ויקרא כו) טרפה דשקיף שדופות קדים (בראשית מא) שקיפן קידום חבוטות ברוח: מאן תנא דלעיל (דף קכה:) דהנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית דקתני טהור דלא מצטרפי אלמא מגע ואהל לאו חד שמא הוא ופליג אדר' יוסי דקרי לאהל נוגע:

תוספות

אם יש בצוארו פותח טפח כו' · תימה אי צוארו של כלב חשיב דבר שאין מקבל טומאה כי יש בצוארו פותח טפח מאי הוי נמי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים מ"מ הא ממעט הבשר את האויר מטפח ואינה יכולה טומאה לבא ואי חשיב דבר המקבל טומאה היכי קאמר ר' יוסי רואים את חלל הטומאה הא אם אין בחללה טפח אינו מביא ואמאי והא אינו יכול לחוץ והרי הוא כפתוח לבית ומיהו אפשר דמ"מ לרבי יוסי הבית טהור דכיון שאין בחלל טפח אין כאן אהל שימשוך טומאה לבית ופוסקת הטומאה בתוך אך קשה נמי דבשר אפשר שאינו חוצץ עצמות אמאי אין חוצצים וי"ל כיון דאית ליה לר"מ חוקקין ויש בהם אויר קצת דהעצמות אין סותמים כל הנקב אלא ממעטין ומסתמא אין מבטלין וסופו להוציאם משם לא חיילי כדפרישית פ' לא יחפור (ב"ב דף יט:): מאי לאו דאין בצוארו פותח טפח · ורואין היינו רואין את הטומאה אם היא כנגד השקוף או לא: אמר רבא ה"ק כו' · לא הוה מצי למימר דאיש בצוארו פותח טפח קאי ולא בא לחלוק אלא דלא חשיב לשקוף אהל ורואין אצואר כלב קאי דלא שייך למימר לשון רואין אהא דהא מונח קמן אלא אטומאה שהיא בפנים או אחלל שייך לומר רואין: אנן בתר חלל אזלינן · ור"מ דלא בעי חלל טפח לטעמיה דאית ליה בפ"ק דשבת (דף ז:) דחוקקין להשלים גבי זרק וגא בחור כל שהוא ונהי דבפ"ק דעירובין (דף יא:) גבי כיפה לא אמר חוקקין להשלים אלא כשיש ברגליה ארבע ה"מ גבי מזוזה דכתיב (דברים יא) ובשעריך ובעינן שער חשוב אבל בעלמא אפי' אין שם ד' חוקקין וצ"ע שם *ונראה דהך שמעתא איירי כשאין טפח מן השקוף ולחוץ וכשסוגרים הדלת הוא כאהל בפני עצמו ואין אהל פחות מטפח *ור' אלעזר אמר פיו לפנים הבית טהור לתוך הבית טמא מפני שטומאה יוצאה דרך שוליו ונראה דר' אלעזר לאו אכלב דרבי יוסי קאי דר' יוסי בכלב שיש בצוארו חלל פותח טפח איירי ורבי אלעזר שאין בחלל פותח טפח מדקאמר פיו לפנים הבית טהור *אלמא בכתם כלבים איירי שאין בצוארם פותח טפח: מאן תנא דפליג עליה דרבי יוסי ר"ש היא · פ"ה מאן תנא דאמר לעיל נוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל חצי זית טהור דלא מצטרף אלמא תרי שמי ניהו דאהל לאו היינו נגיעה וקשה דהתם אפי' רבי יוסי מודה בין לאביי בין לרבא דהא למעלה מטפח אהל במשכה הוא ונראה לפרש דהאי דקאמר לעיל מאן האי תנא דחשיב לאהל נגיעה ר' יוסי מכלל דאיכא דפליג עליה וקאמר מאן הוי האי תנא:

עלם

עין משפט נר מצוה

סג א מיי' פי"ט מהל' טומאת מת הל"ז:

מסורת הש"ס

אהלות פי"א מ"ז

נ"ל על האסקופה כולה כו' רש"א

זה הוא דבר בפני עצמו · מהר"ם

נ"ז הוא דבר בפני עצמו מהר"ם

נ"ל אלא רש"א

שיטה מקובצת

א] ר' יוסי אומר רואין את הטומאה מכנגד השקוף: ב] ודקא אמרת על האסקופה כולה טמא: ג] דפליג עליה דר' יוסי ר"ש הוא: ד] טהורי מטהר אלא דשמעיה דקאמר ת"ק: ה] וטעמא משום דנקטת ברישא: ו] משום דדופנו העליון נ"ב נ"א בס"י משום דדופנו ראשו מאהיל וכו': ז] השתא קס"ד דאין בצוארו טפח קאי: ח] אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה. (נ"ב וה"ג תניא) א"נ פעמים שהוא מקיא וכן שוליו וכו' כן מצאתי בס"א אחר:

סד א מיי' פ"ג מהל' שאר אבות הטומאות הל' יב וע"ש בכ"מ :
סה ב מיי' פ"ד מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י :
סו ג ד מיי' שם הל' יא:

תורה אור

שלש טומאות פורשות מן המת שתים בכל אחת א] ושלישית אין בהן ואלו הן מלא תרווד רקב ועצם כשעורה וגולל ודופק מלא תרווד רקב מטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע והיכן מגעו ב] עם אחת מהן עצם כשעורה מטמא במשא ובמגע ואינו מטמא באהל והיכן אהלו ג] עם אחת מהן גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואינו מטמא במשא והיכן משאו ד] עם אחד מהן : קולית נבלה וקולית השרץ וכו': ת"ר °בנבלתה ולא בקולית סתומה יכול (ויקרא יא) אפילו ניקבה ת"ל הנוגע יטמא את שאפשר ליגע טמא ואת שאי אפשר ליגע טהור א"ל רבי זירא לאביי אלא מעתה בהמה בעורה לא תטמא פוק חזי כמה נקבים יש בה א"ל רב פפא לרבא אלא מעתה כוליא בחלבה לא תטמא תא חזי כמה חוטין נמשכין הימנה בעי רב אושעיא חישב עליה לנוקבה ולא ניקבה מהו מחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי או לא הדר פשטה ה] מחוסר נקיבה לאו כמחוסר מעשה דמי: מתני' *ביצת השרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל שהוא טמא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה הנוגע בבשר טמא באדמה טהור רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד הבשר טמא : גמ' ת"ר °הטמאים (שם) לרבות ביצת השרץ וקולית השרץ יכול אפי' לא ריקמה ת"ל °השרץ (שם) מה שרץ שרקם אף ביצת השרץ שרקמה יכול אפי' לא ניקבו ת"ל הנוגע יטמא את שאפשר ליגע טמא ואת שאי אפשר ליגע טהור וכמה נקיבתה כחוט השערה שאפשר ליגע כחוט השערה : עכבר שחציו [וכו'] : אמר רבי יהושע בן לוי והוא שהשריץ על פני כולו איכא דמתני לה אסיפא רבי יהודה אומר אף הנוגע באדמה שכנגד בשר טמא אמר ר' יהושע בן לוי והוא שהשריץ על פני כולו מאן דמתני לה ארישא כל שכן אסיפא ומאן דמתני לה אסיפא אבל רישא אע"ג דלא השריץ ת"ר מתוך שנאמר עכבר שומע אני אפילו עכבר שבים ששמו עכבר ודין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר מה חולדה מין הגדל על הארץ אף עכבר מין הגדל על הארץ או כלך לדרך זו טימא בחולדה וטימא בעכבר מה חולדה כל ששמה חולדה אף עכבר כל ששמו עכבר ו] אפי' עכבר שבים ששמו עכבר ת"ל °על הארץ (שם) ז] אי על הארץ יכול על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא ת"ל

רש"י

שלש טומאות פורשות כו' · טומאות הרבה פורשות מן המת כגון כזית בשר ושדרה וגלגולת שלא חסרו ורובע עצמות ומלא תרווד רקב ועצם כשעורה ורוב המנין והבנין אלא שלש טומאות פורשות ממנו ששוות בדבר זה שיש בכל אחת שתים מטומאתו של מת או מגע ומשא בלא אהל או מגע ואהל בלא משא או משא ואהל בלא מגע והשלישית אין בה : ואלו הן · הג' הפורשות שהמשפט הזה נוהג בהן : מלא תרווד רקב ועצם כשעורה וגולל ודופק · גולל זה כסוי העליון דף שנותנין על המת דופק זה דף הניתן בצדיו ורבינן להו מקראי בפ' בהמה המקשה (לעיל דף עב·) והנך תרי חדא טומאה נינהו שניהם יוצאים ממקרא אחד וטומאתן שוה אבל שאר פורשים מן המת כל ג' טומאות המת נוהגים בהם : מלא תרווד רקב מטמא במשא ואהל · שהרי נושא את כולו ח] : ואינו מטמא במגע · שאין נוגע בכולן והיינו פליגא דר' יוסי דאמר מלא תרווד רקב מטמא במגע דקרייה לאהל מגע : והיכן מגעו · של מת : באחת מהן · בכל אחת מאלו השתים הנותרות : עצם כשעורה · הלמ"מ דמגע ומשא אית ליה ולא אהל כדאמרינן בנזיר (דף נג:) עצם כשעורה הלכה : והיכן אהלו · של מת : גולל ודופק · נמי הלכה גמירי לה בבהמה המקשה (לעיל דף עב·) ולמאן דנפקא ליה התם מקרא לא ידענא מהיכן אימעיט משא : ט] יכול אפי' נקבה · *לא הוי טמא : ת"ל הנוגע יטמא · יו"ד יתירא דריש : את שאפשר ליגע טמא · שם טומאה עליו הילכך אע"פ דלא נגע אלא בעצם טמא דשומר מכנים ומוציא טומאה : בהמה בתוך עורה · כל זמן שלא הופשטה כלל : לא תטמא · דהא אי אפשר ליגע בבשר : כמה נקבים יש בה · הפה והחוטם והעינים : חלב · אינו טמא כדכתיב יעשה לכל מלאכה ותניא בגמרא דכל שעה בפסחים (דף כג.) מלאכה מה ת"ל לכל מלאכה שיכול למלאכת הדיוט יהא טהור למלאכת גבוה יהא טמא ת"ל לכל מלאכה : כוליא · המכוסה בחלבה לא תטמא הואיל ואי אפשר ליגע בה : נמשכין הימנה · באמצעיתה י] והן בשר : מתני' ביצת השרץ · יש שרץ שהוא מטיל ביצים לב והלטאה והומט : המרוקמת · שנולד בה אפרוח : טהורה · לפי שאי אפשר ליגע בה : ניקבה כל שהוא טמאה. ואע"פ שלא נגע אלא יא] שהשומר מוציא טומאה : יש מין עכבר שאינו פרה ורבה אלא מעצמו נוצר מאדמה יב] כאשפה המשרצת תולעים ואם עדיין לא נבראה העכבר אלא לדו אחד יג] הימני או השמאלי הנוגע בבשר טמא באדמה שכנגדו טהור : גמ' הטמאים · אלה הטמאים יד] ה"א יתירא נדרשת לכמה דרשות לאסור ליכן ורוטבן (לעיל דף קיב:) ולעורותיהן כבשרן (לעיל דף קכב:) ולביצת השרץ : ת"ל השרץ · הטמאים לכם בכל השרץ : כחוט השערה · שער ראשו וזקנו טו] אם יכניסו לתוכו הרי נגע וטמא שהשער המחובר הרי הוא כבשר בין שער טהור הנוגע בטומאה בין שער טמא שנגע בו הטהור טמא דתניא בת"כ הנוגע בבשר הזב ולא בלואה שעליו טז] ולא בקילקלין הוא עירבוב שער תלוש המתקשה *ונאסף בשערו שעל החזה ושעל השחי פולטרי"ן בלע"ז ואינם מחוברין לבשר להכי קרי ליה קילקלין מה קילקלין זה מקושר כנגד החוץ אף הני שערות קשורין ומכוסין שם כך מצאתי בדברי רב האי יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל טמא הא למדת ששער הטמא הרי הוא כבשרו ושער הטהור נמי תניא התם וכל אשר יגע בו הזב בו ולא בלואה שעליו ולא בקילקלין שעליו יכול שאני מוציא את השער ואת הצפורן ת"ל יטמא : והוא שהשריץ · חציו על פני יז] ארכו של שרץ מראשו ועד רגליו כלומר שמצד א' הוא נעשה בשר ולהכי טמא אם נגע בבשר דחשיב שרץ הוא : מאן דמתני לה · להא דר' יהושע ארישא דמיירי בנוגע בבשר ואפ"ה מטהר ליה ריב"ל אם לא השריץ על פני כולו : כ"ש אסיפא · אדר' יהודה דמיירי בנוגע באדמה דאשמעינן דלא טימא ר' יהודה בעפר אלא אם כן השריץ על פני כולו א) דהכי מסתבר שפיר *ולקמן תנא כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה : עכבר שבים · דג הוא דומה לעכבר ועכבר שמו : ודין הוא · מדינא נפקא ליה דלא מטמא ולא צריכא קרא : מה חולדה מין הגדל על הארץ · ולא שבים שהרי אין חולדה בים : אף עכבר · אף על פי שיש ממינו בים לא טימא אלא מין הארץ : יח] אי על הארץ יכול על הארץ יטמא · כלומר אומר אני לא אדרשנו לך במדה זו אלא לכך בא לומר על הארץ יטמא בין עכבר הים בין עכבר היבשה אם על הארץ נגע בטהור יטמאנו ואם נפל לים ושם נגע בטהור לא יטמא :

א) [נ"ל דהכי מסתבר שפיר לקמן בסמוך]

ת"ל

תוספות

עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא אבל לא באהל · פי' בקונטרס דהלמ"מ הוא ואי אפשר לומר כן דמקראי ילפינן לה בנזיר פרק כהן גדול (דף נג:) ולא הוי הלכה אלא מה שהנזיר מגלח עליו אע"ג דלא מטמא באהל : יט] גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואין מטמא במשא · למ"ד בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עב·) דגולל ודופק הוו מהלכה איכא למימר דהכי גמירי לה אלא למאן דמייתי לה מעל פני השדה קשה מנא לן ונראה משום דההוא קרא דכל אשר יגע על פני השדה מוקמינן בנזיר (דף נג:) באהל הילכך מטמא באהל ובמגע נמי מטמא משום דאפקיה בלשון נגיעה אבל במשא לא מליט שיטמא : בנבלתה ולא בקולית סתומה · מהאי קרא נמי ממעטינן בפ' בהמה המקשה (לעיל עז:*) עצמות וגידין וקשה דא"כ היכי נמעט מיניה קולית סתומה ומיהו כיון דלא מרבינן שומר אלא בנקובה שיכול ליגע ממילא כי אמעיטו עצמות אמעיט נמי קולית סתומה אע"פ דשומר הוי כסתום כגון חטה בקליפתה* התם מרבינן מקרא דזרע אשר יזרע כדרך שבני אדם מוציאים לזריעה אבל הכא גלי קרא דשומר לא הוי אלא בשאפשר ליגע וכן גבי שרצים מרבינן לקמן מיטמא דשרצים קולית השרץ נקובה ואע"ג דמהטמאים דרשינן לקמן לרבות קולית השרץ וביצת השרץ עיקר קרא לא אתא אלא לביצת השרץ אבל קולית נפקא מיטמא ואע"ג דמהטמאים דרשינן דרשות טובא אפשר דדרשינן מטמא טמאים הטמאים או טובא טמאים כתיב התם : יכול אפילו לא רקמה ת"ל השרץ · וא"ת ולרקמה למה לי קרא לענין טומאה הא לענין אכילה פשיטא לן בלא קרא בפרק אלו טרפות (לעיל דף סד.) שאם רקמה ואכלה לוקה משום השרץ השורץ על הארץ אלמא שרץ איקרי ויש לומר דודאי רקמה שרץ איקרי אבל לב ועכבר לא איקרי וכה"ג אמרינן בפ' בהמה המקשה (לעיל עה·) גבי חלב דלא איקרי חלב שור כשב ועז עד שילא העובר לאויר העולם אי נמי מקרא דהכא קים לן באלו טרפות לענין אכילה שלוקה :

תלמוד

[ועיין תוס' שם ד"ה ולא]

[לעיל קיז:]

[תוספתא פ"ח]

דלא הוי כצ"ל רש"ל

[דבור זה ולקמן תנא שייך אחר ד"ה מה חולדה כו' שהרי אין חולדה בים]

ס"א ונאסף בשערות פולטרי"ן בלע"ז כו' ונמחק שעל החזה ושעל השחי

שיטה מקובצת

א] השלישית אין בהן : ב] והיכן מגעו באחת מהן : ג] והיכן אהלו בא' מהן : ד] והיכן משאו בא' מהם : ה] הדר פשטה מחיסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי כצ"ל ונ"ב שכך נמצא בפסקי הר' ישעיה מטראני ובקצת ספרים ישנים לא נמצא הדר פשטה כלל וכך היתה גרסתו של הרמב"ם ז"ל עיין פרק שני מהלכות שאר אבות הטומאות והתוספות גורסי' כגרסת הר"י מטראני ז"ל עיין תוס' בבא קמא דף כה ע"ב א) : ו] כל ששמו עכבר אביא עכבר שבים : ז] אי על הארץ נ"ב נ"א בספר כתב יד ישן או אינו אומר על הארץ אלא על הארץ יטמא וכו' וכן כתוב ברש"י כ"י : ח] שהרי נושא את כולו ומאהיל על כולו הס"ר : ט] יכול אפי' ניקבה לא הוי טמא כצ"ל ונ"ב נ"א ברש"י כ"י אחד יכול אפי' ניקבה ת"ל הנוגע ה"א דהנוגע דריש נוגע מצי למיכתב וכתב הנוגע משמע כל הנוגעין שתמצא לומר ואפי' נגע אלא אפשר הוא ש"מ את שאפשר ליגע וכו' : י] הימנה באמצעיתה מתוך הכוליא והן בשר : יא] ואע"פ שלא נגע אלא בקליפתה שהשומר : יב] נוצר מאדמה ומין אדמה יש המשריץ עכברים כאשפה המשרצת תולעים : יג] הימני או השמאלי נמחקו שלשת תיבות אלו : יד] ה"א יתירא נדרשת נ"ב תוס' בכורות דף ו' ע"ב : טו] שער ראשו וזקנו המחובר לו אם יכניסנו לתוכו הרי נגע ונטמא שהשער המחובר לו הרי הוא כבשר בין שיער הטהור שנגע בטומאה בין שיער הטמא שנגע בו הטהור דתניא בת"כ הנוגע וכו' כצ"ל · ונ"ב נ"א שנגע בטהור דתניא וכו'. עוד נ"ב עיין תוס' ב"ק דף כה ע"ב : טז] ולא בקלקלין שעליו קלקלין הוא ערבוב : יז] חציו על פני כולו כל ארכו של שרץ : יח] או אינו אומר על הארץ אלא על הארץ יטמא כלומר אומר אני לא · ונ"ב נ"א כלומר או אני לא וכו' : יט] גולל ודופק מטמא במגע ובאהל ואין מטמא במשא וצ"ע כל מנא לן הא דבשלמא למ"ד בפ' בהמה המקשה דגולל כצ"ל :

א) וכן משמע עוד להדיא בתוס' שבת דף פ"ד ע"ב ד"ה מטמאין דגרסי הכא דמחוסר נקיבה כמחוסר מעשה דמי ע"ש .

תורה אור

ת"ל °השורץ כל מקום ששורץ או אינו [א] אלא השורץ (יכול) כל המשריץ יטמא שאין משריץ לא יטמא אוציא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין פרה ורבה ודין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר מה חולדה כל ששמה חולדה אף עכבר כל ששמו עכבר אביא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה או כלך לדרך זו מה חולדה פרה ורבה אף עכבר פרה ורבה ת"ל °בשרץ אמר ליה ההוא מדרבנן לרבא אימא בשרץ לאתויי עכבר שחציו בשר וחציו אדמה השורץ כל שהוא שורץ ואפילו עכבר שבים ואי משום על הארץ על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא אמר ליה ומאחר דשויתיה לים מקום טומאה מה לי הכא מה לי הכא והאי על הארץ מיבעי ליה להוציא ספק טומאה צפה *דא"ר יצחק בר אברימי על הארץ להוציא ספק טומאה צפה תרתי על הארץ כתיבי [ג] ת"ר °הצב למינהו להביא [ג] הערוד *וכן הנפילים וסלמנדרא וכשהיה ר"ע מגיע לפסוק זה *אומר °מה רבו מעשיך ה' יש לך בריות גדלות בים ויש לך בריות גדלות ביבשה שבים אילמלי עולות ביבשה מיד מתות שביבשה אילמלי יורדות לים מיד מתות יש לך בריות גדלות באור ויש לך בריות גדלות באויר שבאור אילמלי עולות לאויר מיד מתות שבאויר אילמלי יורדות לאור מיד מתות *מה רבו מעשיך ה': תנו רבנן *כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר' זירא מאי קראה °האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביברי דנרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואליתיה °ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה' אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה' אמר רב גידל אמר רב נרשאה נשקיך מני כביך נהר פקודאה לוייך מגלימא שפירא דחזי עלך פומבדיתאה לוייך אשני אושפיזך אמר רב הונא בר תורתא פעם אחת הלכתי לוועד וראיתי נחש שהוא כרוך על הצב לימים יצא ערוד מביניהם וכשבאתי לפני ר' שמעון החסיד אמר לי אמר הקב"ה הם הביאו בריה שלא בראתי בעולמי אף אני אביא עליהם בריה שלא בראתי בעולמי והאמר מר *כל שתשמישן ועיבורן שוה יולדין ומגדלין זה מזה וכל שאין תשמישן ועיבורן שוה אין יולדין ומגדלין זה מזה אמר רב *נס בתוך נס האי פורענותא הוא מאי נס בתוך נס לפורענות: **מתני'** *האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר

רש"י

ת"ל השורץ. הוה ליה למימר וזה לכם הטמא בשרץ הארץ וכתיב בשרץ השורץ על הארץ אייתר ליה השורץ לדרוש כל מקום שהוא יכול לשרוץ לרחוש ולנוע והרי אף בים הוא שט [ד] שמינו עכבר הארץ הלכך ע"כ על הארץ למין הארץ הוא דאתא ולאו למעוטי ירד לים: או אינו. אומר השורץ לדרשה זו אלא למעוטי עכבר הנולד מאדמה: שאין פרה ורבה. כלומר שלא היה מפריה ורביה של עכבר לפי שנולד מאליו הואיל שאינו משריץ טהור דהאי שורץ לשון פרו וישרצו הוא (שמות א) ולא לשון ריחוש וניענוע ולעולם ירד לים לא יטמא דהכי קאמר על הארץ [ה] ואפילו עכבר הים ירד לים לא יטמא ואפילו של יבשה והשורץ ופרה ורבה יטמא שאינו שורץ לא יטמא: ודין הוא. דלא נימעטיה מכלל טומאה ולא נדרוש הכי דהא טימא כל ששמו עכבר וניחא [ו] ליה למדרש השורץ לרבויי ירד לים ולא למעוטי האי ולקמיה פריך הא מטהר עכבר הים ממיעוטא דעל הארץ ומאי חזית דמיעוטא לעכבר הים ורבוי לירד לים: בשרץ. קרא יתירא הוא דהא כתיב *בתרוייהו אלה הטמאים לכם בכל השרץ: ואימא השורץ. לא דרשינן ליה הכי כל מקום שהוא רוחש ולרבות עכבר הארץ שירד לים אלא הכי דרשינן השורץ *כל שהוא פרה ורבה לרבות עכבר הים ומיעוט דעל הארץ דמשמע על הארץ יטמא ולאו שרץ הים אתא לאורויי דאחד זה ואחד זה על הארץ יטמאו ירדו לים אין מטמאין: א"ל ומאחר דשויתיה לים מקום טומאה. דמרבית [ז] מין הים לטומאה: מה לי. בעודו בים מה לי יצא לחוץ אין טוח לדרוש המקראות במדה זו אלא לומר דבר המקובל: ופרכינן האי על הארץ מיבעי ליה להוציא ספק טומאה צפה. שרץ מת צף על המים ספק נגע ספק לא נגע אף ברשות היחיד ספקו טהור ומהאי קרא נפקא לן בפרק בתרא דנזיר (דף סד.) כתיב [ח] השרץ כל מקום ששורץ ואפילו על המים וכתיב על הארץ הא כיצד כאן בטומאת ודאי כאן בטומאת ספק: ערוד. מן הצב ומן הנחש הוא בא כדלקמן: וכן הנפילים. שרץ מין צב: וסלמנדרא. שרץ הנולד מן האור מעצי הדס על ידי כשפים והסך מדמו אין האור שולט בו וקים ליה לר"ע דמינא דצב הוא: לפסוק זה. [ט] משום דמיירי בסלמנדרא: יש לך בריות גדלות באור. סלמנדרא: יושבי חלד. יושבי הארץ שהוא מקום מיושב לחולדות: ביברי דנרש. [י] חיות המצויות באותו מקום ביברונ"ש בלע"ז: אינן מן הישוב. אינן גדלות אלא במים: בשמתא נרש. כלומר כל יושביה רשעים כולם יהיו בשמתא: תרביה משכיה ואליתיה. החלב והעור עם הבשר והאליה כלומר כולן כקטן כגדול: לא אבה נרש כו'. לפי שכולן היו רשעים: נרשאה נשקיך מני כביך. אם נשקך אחד מיושבי נרש מנה שניך אם תמצאם כולם כי מוחזק גנב הוא: נהר פקודאה. אם מיושבי נהר פקוד: לוייך. נתלוה עמך בדרך: מגלימא שפירא דחזי עלך. מחמת שראה לך טלית נאה ודעתו לגונבו נתחבר עמך: אשני אושפיזך. שלא ידע היכן תשכב שגנבים מומחין הם: לוועד. מקום רשעים ומרביעי כלאים: כרוך על הצב. כל שעה היה מצוי אצלו והיה נזקק עמו כדאמרינן בקדושין (דף עט:) ברוכין אחריה ובבכורות (דף כד.) חזיר שכרוך אחר רחל כלומר נמשך ושוכן אצלו תמיד: יצא ערוד מביניהם. והיה נושך בני אדם וממית כדאמרינן בברכות (דף לג.) גבי ערוד דרבי חנינא בן דוסא: אנשי וועד הן הביאו כו'. [יא] מזווגי כלאים היו: אף אני אביא עליהם בריה כו'. והיינו ערוד: תשמישן שוה. שמשמשין שניהם פנים כנגד פנים כגון אדם או פנים כנגד עורף כגון בהמה: ועיבורן. ימי עיבור: יולדים זה מזה. מתעברים זה מזה: ומגדלין. מניקים זה בנו של זה וימי עיבורו של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה וחיה כדאמרינן בפ"ק דבכורות (דף ח.) שועל וכל מיני שרצים לששה חדשים ונחש לשבע שנים ואמרינן התם ולאותו רשע נחש לא מצינו חבר [יב] והיאך יצא אותו ערוד מצב ומנחש: נס בתוך נס לפורענות. כדי ליפרע מן הרשעים: **מתני'** המדולדלין בבהמה. נתלש ממנה אבר בשר גידים ועצמות או נתלש ממנה בשר לבדו ועדיין הן מעורים בה במקצת ויש הפרש בין אבר מן החי לבשר מן החי שהאבר מטמא אדם וכלים כנבלה והבשר שאינו אבר טהור מכלום כדילפינן לקמן בפירקין (דף קכח:): במקומן. אע"פ שהן מחוברין אם חישב עליהן להאכילן *לעובד כוכבים הוי אוכל לקבל טומאה ולטמא אחרים דטומאת עצמן אין בהן עד שיתלשו כולן כדילפינן בגמרא אבל מקבלים טומאה מן השרץ ומטמאין בה את אחרים: וצריכין הכשר. לבא במים פעם אחת לאחר שנדלדלו ושוב מקבלים טומאה עולמית וליכא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה דאינו מטמא טומאת אבר מן החי עד שימות ושמא לא יבא לידי טומאה חמורה דשמא ישחטנה ואין שחיטה עושה ניפול: נשחטה

תוספות

תלמוד לומר בשרץ. וא"ת למה לי קרא דבשרץ ממילא כיון דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן דהא לעיל אי לא על הארץ למעוטי עכבר שבים הוה אזלינן לחומרא ואומר רבינו יצחק דאצטריך בשרץ לעכבר שחציו בשר וחציו אדמה משום דהשורץ משמע טפי כל שהוא משריץ: **מה** לי הכא ומה לי הכא. ומ"מ אצטריך השורץ כל מקום ששורץ דלא נמעט מעל הארץ תרווייהו ירד לים ועכבר שבים: **הני** ביברי דנרש אינן מן הישוב. פירש בקונטרס [יג] ביברונ"ש בלע"ז שאין נוקים עליהן משום השרץ השורץ שהן גדלות במים ור"ת אומר דגרסינן ביברי ונרש ועיירות הן כדמשמע בכילד מעברין (עירובין דף נו:) הני מעלות ומורדות *דביברי ונרש אזקינן ובפ"ק דסוטה (דף י.) גבי וירד שמשון תמנתה ויעל יהודה תמנתה אמר רב פפא חדא תמנת הואי דמהאי גיסא סלקי ומהאי נחתי *כמו [שם] ורדינא וביברי [ושוקא] דנרש וקאי הכא אקרא דאייתי לעיל האזינו כל יושבי חלד וקאמר דהני אינן מן הישוב כלומר בכלל יושבי חלד כי רשעים הם וכיוצא בזה אמר פ"ק דקדושין (דף מ:) כל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוב והיינו דאמר רב פפא בסמוך בשמתא נרש כו': דרחמנא

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאות הל"ה:

מסורת הש"ס

[נזיר סד.] [ל"ל בתרוייהו] עיין מהרש"א [נ"ל היה אומר] [ג"ל הרי מה רבו מעשיך ה' כ"א בילקוט] [בכורות ח.] [שבת נו. פסחים קיח:] עיין תוי"ט

[ג"ל דבי ביברי] [בסוטה שם איתא כגון ורדונא ובי כלבי ושוקא דנרש] [ג"ל ובן הנפילין כו' בערוך ערך בן נכפל וע"ש גרסא זו ויתישב תמיהת המסכת"א בח"א ע"ש] [תוספתא כלאים פ"ה]

שיטה מקובצת

[א] כל מקום ששורץ או אינו אומר השורץ אלא השורץ כל המשריץ: [ב] ת"ר הצב למינהו. נ"ב עיין ר"ש ריש מס' כלים: [ג] להביא הערוד וכו' יצא ערוד כך צריך להיות מנוקד: [ד] אף בים הוא שט עכבר הארץ: [ה] דה"ק על הארץ יטמא ואפילו עכבר הים: [ו] עכבר וניחא לן למדרש: [ז] דמרבית מן הים לטומאה: [ח] כתיב השורץ דמשמע כל מקום ששורץ: [ט] לפסוק זה דצב למינהו משום דמיירי בסלמנדרא: [י] חיות המצויות באותו מקום. נ"ב בקצת פירושי רש"י ז"ל כ"י כתוב ביברי דנרש חיות המצויות בנרש ע"כ: [יא] אנשי וועד הן הביאו וכו' דאותן של וועד מזווגי כלאים היו לישנא אחרינ' וועד אינו מקום רשעים אלא רב הונא היה מתמה שראה ערוד יוצא מנחש א"ל ר"ש החסיד אין לתמוה בדבר שכך אמר הקב"ה הם הביאו וכו' אבריות קאי אני לא בראתי כלאים והם הבריות בימי ענה הרביעו כלאים ויצא מהם פרד ובאותו יום גזרתי עליהם גזרה זו להרבות להם מזיקים והכי דריש ליה בבראשית רבה [פרשה פ"ב] מה עשה הקב"ה בימי ענה הב"א חכינא נחש ווגו להרדון צב ויצא מהן ערוד: לא היה אדם שהכתו פרדה לבנה וחיה לא היה אדם שנשכו ערוד וחיה: [יב] והאיך יצא אותו ערוד מצב ומנחש נס בתוך נס חדא דאי נמי תשמישן שוה נס הוא שמניח את מינו וכרוך על שאינו מינו ועוד שאין יולדין זה מזה הס"ד: [יג] פי' בקונטרס מין חיות שקורין ביברונאש:

עין משפט
נר מצוה

כח א ב ג ד מיי' פ"ב מהל' שאר אבות הטומאות הל"ה :

כט ה מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ה :

ע ו מיי' פ"ח מהל' שבת הל"ד :

עא ז ח מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל"ג :

עב ט מיי' שם הל"ד :

עג י מיי' שם הל"ו :

דרחמנא אמר כי יפול עד שיפול. תימה מאי משמע כי יפול לענין זה דאבר המדולדל ועוד דהאי קרא בשרצים כתיב ונראה דהכי דריש כי יפול מהם במותם ואמר בפרק בהמה המקשה (לעיל דף עד.) מיתה עושה ניפול וא"כ ממילא שמעינן דקודם מיתה אינה ט] עושה ניפול ואבהמה דרשי ליה דאמר התם מיתה עושה ניפול ואין שחיטה עושה ניפול ופירש בקונטרס דמקרא יתירא דרשינן ואם אינו ענין לשרצים תנהו ענין לבהמה דבת שחיטה היא: טומאת נבלה. שמזכיר כאן הש"ס לאו דוקא אלא הייט טומאת אבר מן החי:

מסייע ליה לרב חייא כו'. וא"ת למאי מייתי ליה סייעתא אי לאו דאמר תאנים שצמקו באיביהן מטמאין טומאת אוכלין טפי הוה ליה למסייעיה ממתניתין ונראה דמייתי סייעתא אמאי דקאמר התולש מהן בשבת חייב חטאת דמשמע נמי מברייתא דלאו לכל מילי הוה כתלוש מדקא ממעט טומאת נבלה כלומר טומאת אבר מן החי ומקרא ממעט ליה ובמתניתין ליתיה בפירוש אלא מדיוקא שמעינן ליה טומאת אוכלין אין טומאת נבלות לא :

לימא מסייע ליה ירקות שצמקו. הא מייתי שפיר אפילו אטומאת אוכלין ומייתי סייעתא אהא דצמקו הוי כמדולדלים :

וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה. וא"ת ליתני הכי כרוב ודלעת שקצצן על מנת ליבשן מטמאה טומאת אוכלין למה ליה למתני רישא שצמקו באיביהן וי"ל דהכי מתני ליה טפי שפיר הכרוב והדלעת שצמקו כו' ואם לא צמקו אלא קצצן ע"מ ליבש כו': ומר סבר אין בהמה נעשית יד לאבר. נראה דרבה מלי סבר דלר"ש שחיטה מכשרת ולא דם וה"ק אין בהמה נעשית יד לאבר הא אם נעשית יד לאבר היה מוכשר משחיטת בהמה אע"פ שהוא אסור באכילה מדרבנן וכן סברי כולהו אמוראי דמפרשי מתניתין לבר מר' אחא דאמר בנתקנח הדם בין סימן לסימן קמיפלגי דלדידיה דם מכשיר לר"ש וצ"ל דלרב אחא לא שמיע ליה ברייתא דהשוחט (לעיל דף לו.) דשמעינן מיניה דלר' שמעון שחיטה מכשיר ולא דם אבל שאר אמוראי דהכא הוו ידעי לה שפיר דהא רב פפא נמי מפרש לה לפלוגתייהו בסמוך ובפרק השוחט (גז"ש) אמר רב פפא עלה דברייתא הכל מודים היכא דאיתיה לדם כו' אלמא ידע לה :

רבי

*[א]נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה דברי רבי מאיר רבי שמעון אומר לא הוכשרו *[ב]מתה הבהמה הבשר צריך הכשר [ג]האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר נבלה דברי ר' מאיר ור' שמעון מטהר: **גמ'** טומאת אוכלין אין טומאת נבלה לא היכי דמי אי דמעלין ארוכה אפילו טומאת אוכלין נמי לא ליטמו ואי דאין מעלין ארוכה טומאת נבלה נמי ליטמו [ד]לעולם דאין מעלין ארוכה ושאני טומאת נבלה דרחמנא אמר °כי יפול (ויקרא יא) עד שיפול תניא נמי הכי האבר והבשר המדולדלין בבהמה ומעורין בחוט השערה יכול יטמאו טומאת נבלה תלמוד לומר יפול עד שיפול ואפילו הכי טומאת אוכלין מיטמו מסייע ליה לרב חייא בר אשי דאמר רב חייא בר אשי אמר שמואל [ה]תאנים שצמקו באיביהן מטמאות טומאת אוכלין °[ו]והתולש מהן בשבת חייב חטאת לימא מסייע ליה *[ז]ירקות שצמקו באיביהן כגון הכרוב והדלעת אין מטמאין טומאת אוכלין קצצן ויבשן מטמאין טומאת אוכלין קצצן ויבשן ס"ד עץ בעלמא הוא וא"ר יצחק [ח]בעל מנת ליבשן טעמא דכרוב ודלעת הוא כיון דיבשן לאו בני אכילה נינהו הא שאר פירות מטמאי היכי דמי אי דיבשן הן ועוקציהן פשיטא אלא לאו בלא עוקציהן לעולם הן ועוקציהן וקצצן על מנת ליבשן איצטריכא ליה ת"ש °[ט]אילן שנפשח ובו פירות הרי הן כתלושין יבשו הרי הן כמחוברין מאי לאו מה תלושין לכל דבריהן אף מחוברין לכל דבריהן מידי איריא הא כדאיתא והא כדאיתא: נשחטה הבהמה [וכו'] : במאי קא מיפלגי אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי מר סבר אין בהמה נעשית יד לאבר ומר סבר בהמה נעשית יד לאבר אביי אמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קמיפלגי מר סבר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ומר סבר אינו כמוהו ואף ר' יוחנן סבר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי דרבי יוחנן רמי דר"מ אדר"מ מי אמר ר' מאיר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ורמינהו *אוכל שנפרס ומעורה במקצת

רבי

נשחטה הבהמה. נטהרו מלטמא עוד משום נבילה ואע"פ שאסורין באכילה כדאמרינן בבהמה המקשה (לעיל דף עג:) מוכשר בשדה טרפה (א) ומידי נבלה טהרו דאין שחיטה עושה ניפול והוכשרו בדמיה לקבל טומאה בלא הכשר אחר : מתה הבהמה הבשר. שנדלדל צריך הכשר לקבל טומאה מן השרץ אם לא הוכשר משנדלדל דטומאת נבלה אין בו כדאמר בבהמה המקשה (שם דף עג:) דמיתה עושה ניפול והוא כמתנבל עמה במיתתה אלא כפרוש מחיים ובשר הפורש מן החי טהור : האבר מטמא משום אבר מן החי כו'. כדפרישית טעמא דמיתה עושה ניפול כמו שנופל סמוך למיתה והוא נבלה הלכך אינו מטמא משום נבלה ובגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן הנבלה : ור"ש מטהר. בגמרא מפרש טעמיה : **גמ'** טומאת נבלות לא. דלא הוי כתלושין לגמרי דליטמא האבר כשאר אבר מן החי דאמר לקמן שהוא מטמא אדם וכלים : א] כי יפול מנבלתם. אינו קרוי נבלה עד שיפול לגמרי וגבי שרצים כתיב דאבר מן החי דידהו נמי מטמא כדלקמן ובתרי קראי כתיב גבי שרצים כי יפול חד ב] כי יפול מנבלתם עליו יטמא (ויקרא יא) וכתיב (שם) וכי יפול מנבלתם על כל זרע וגו' חד לאבר מן הבהמה דמיתה עושה ניפול אתא : ואפ"ה טומאת אוכלין מטמו. בניתותא כלומר ואע"ג דמחוברין חשיבי לענין טומאת נבלות קתני מתניתין דלענין טומאת אוכלין תלושין נינהו ומקבלין טומאה כשאר אוכלין : מסייע ליה כו' שצמקו באיביהן. שיבשו באילן : חייב חטאת. אם לא יבשו עוקציהן אלמא אע"ג דלענין שבת מחוברין נינהו מטמאין טומאת אוכלין : ג] לימא מסייע ליה. לשמואל : כגון הכרוב והדלעת. שלאחר שהן יבשים הרי הן כעץ ואינן ראויין לאכילה : אין מטמאין טומאת אוכלין. דהא לאו אוכל נינהו וקא ס"ד דהיא גופה לא איצטריך דעץ לא יטמא אלא למימרא דהני הוא דכי צמקו באיביהן טהורין אבל שאר פירות הנאכלין בצימוקן ד] מקבלין טומאה ואשמעינן דכתלושין דמו : קצצן. לאין על מנת ליבשן אע"פ שאין עומדין למאכל אלא לעץ כגון דלעת לעשות הימנה כלי וכרוב להסקה אפ"ה כל זמן שהן לחין מטמאין : קתני רישא מיהת ירקות שצמקו באיביהן כגון הכרוב והדלעת טעמא דהני כי יבשו לאו אוכלין נינהו הא שאר פירות מטמאין באיביהן : והיכי דמי. הך מתניתא דקתני דכרוב ודלעת הוא דלא מטמו הא אחריני מטמו : אי דיבשו הן ועוקציהן. דאף לענין שבת תלושין הן : פשיטא. דמטמו למה ליה למתנייה לא איהי גופה איצטריך לאשמועינן דעץ לא יטמא ולאו דיוקא דידיה איצטריך לאשמועינן דאחריני מטמו דהא תלושין גמורין הן : אלא לאו בלא עוקציהן. ומשום דוקיא דידיה אצטריך למתנייה דאע"פ דלענין שבת מחוברין הן לענין טומאה תלושין הן כדשמואל והיינו מסייע ליה : לעולם הן ועוקציהן. ודקא קשיא לך מאי קמ"ל משום סיפא תנייה דאשמועינן קצצן לחין ע"מ ליבשן מטמאין טומאת אוכלים : שנפשח. נחלש ממנו ענף ובאותו ענף יש פירות : הרי הן כתלושין. ואפילו הן לחין : יבשו. פירות האילן שלא נפשח הרי הן כמחוברין : מאי לאו אף מחוברין. דקאמר לכל דבריהם קאמר ואפילו לענין טומאה וקשיא לשמואל : הא כדאיתא והא כדאיתא. תלושין שנפשח לכל דבריהם הוו תלושין בין לענין שבת בין לענין חיוב טומאה ומחוברין דקתני גבי יבשו לשבת קאמר ולא לטומאה והיינו כשמואל : במאי קא מיפלגי. ר' מאיר ור' שמעון לגבי הכשר : אמר רבה בבהמה נעשית יד לאבר קמיפלגי. ותרוייהו אית להו יש יד להכשר ומיהו רבי שמעון סבר אין בהמה כולה נעשית יד לאבר אחד הלכך לא הביאה לו הכשר ורבי מאיר סבר בהמה נעשית יד לאבר: אביי אמר. ה] אין טעמייהו משום יד דכ"ע אין בהמה נעשית יד לאבר אחד אלא טעמא דרבי מאיר משום דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחז ו] את הקטן באבר ובשר המדולדל אין גדול עולה עמו אלא נתלש מיד הואיל וכשאוחז בגדול עולה קטן עמו חד הוא ור' שמעון סבר איטו כמוהו : אוכל. תרומה : שנפרס. ז] לשון פרוסה : נשבר : הרי הוא כמוהו. ואם נגע טבול יום באחד ח] מן השברים פסל את חבירו :

ואם

מסורת הש"ס

לעיל עג: עז:

לעיל עג:

ויקרא יא

תוספתא פ"ב דעוקצין

טבול יום פ"ג משנה א

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נשחטה וכו' מוכשר בשדה טרפה מידי נבלה ואות ו' נמחק:

גליון הש"ס

גמ' והתולש מהן. עי' שבת דף קג ע"ב תוס' ד"ה במחובר :

שיטה מקובצת

א] וכי יפול מנבלתם אינו קרוי : ב] ובתרי קראי כתיב גבי שרצים כי יפול חד וכל אשר יפול מנבלתם, עליו יטמא וכתיב וכי יפול וכו' ומטלת ובתרי עד סוף אותו דבור נרשם עליו ונ"ב שלא נמצא בפי' כ"י ואולי הוא הגהה של אחד מן האחרונים : ג] לימא מסייע ליה לשמואל מלות אלו נמחקו וכצ"ל מטמאים טומאת אוכלים הואיל ואין מחוברין כל צרכן וחסו"ד: כגון הכרוב וכו' כך נמצא בפירושי רש"י ז"ל כ"י חישנים: ד] הנאכלין בצמוקן וצמקו באיביהן מקבלים טומאה: ה] אביי אמר אי טעמייהו : ו] דכולה חדא חשיב ליה ואע"ג דכי אוחז בקטן דהיינו באבר ובשר המדולדל אין גדול עולה עמו אלא הבהמה נתלש מיד הואיל : ז] לשון פרוסה שנשבר : ח] ואם נגע טבול יום באחד מהם פסל את חבירו : ט] דקודם מיתה אינה ניפול ואבהמה דרשי כו':

רבי מאיר אומר *אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ואם לאו אינו כמוהו ואמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה ומאי קושיא דילמא שני ליה לר"מ בין טבול יום לשאר טומאות תניא רבי אומר אחד טבול יום ואחד שאר טומאות ודילמא לרבי לא שני ליה ולר' מאיר שני ליה אמר ר' יאשיה הכי אמר ר' יוחנן לדברי רבי מוחלפת השיטה רבא אמר ביש יד לטומאה ואין יד להכשר קמיפלגי מר סבר יש יד לטומאה ואין יד להכשר ומר סבר יש יד לטומאה ולהכשר א] רב פפא אמר בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי ב] *דתנן *אמר ר' יהודה כך היה רבי עקיבא שונה חלב שחוטה בכפרים צריך מחשבה ואין צריך הכשר שכבר הוכשר בשחיטה אמרתי לפניו למדתנו רבינו *עולשין שלקטן והדיחן לבהמה ונמלך עליהן לאדם °צריכות הכשר שני וחזר רבי עקיבא להיות שונה כרבי יהודה מר סבר לה כמעיקרא ומר סבר לה כחורה רב אחא בריה דרב איקא אמר בנתקנח הדם בין סימן לסימן קמיפלגי מר סבר *ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף והאי דם שחיטה הוא ומר סבר אינה לשחיטה אלא לסוף והאי דם מכה הוא רב אשי אמר בשחיטה מכשרת ולא דם קמיפלגי בעי רבה בהמה בחיה מהו שתעשה יד לאבר תיקו אמר אביי הרי אמרו *קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאת חוץ לעציץ טהורה אמר ר"ש וכי מה טיבה לטהר אלא הטמא בטומאתו וטהור בטהרתו בעי אביי מהו שתעשה יד לחברתה תיקו אמר רבי ירמיה הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרה בעי ר' ירמיה מהו

ואם לאו · חבירו טהור. ואע"פ שנוגעין זה בזה אין שלישי עושה רביעי בתרומה וגבי טבול יום תנינא לה (א) ג] במסכת יומא (דף יט׳): מוחלפת השיטה · כאן החליף ר"מ שיטתו אבל בעלמא ס"ל אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ומדקאמר רבי יוחנן הכי ש"מ דס"ל דבאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מיפלגי: ומהדר הש"ס ומאי קשיא · ליה לרבי יוחנן דלמא אע"ג דמיקל ר"מ בטבול יום °שהוא טומאה דרבנן מחמיר הוא בטומאה חמורה: תניא רבי אומר · תיובתא הוא כלומר הא תני רבי דלא שני ליה: אחד טבול יום ואחד שאר טומאות · אין חילוק בנגיעתם דהקרויה בשאר טומאות נגיעה הוי בטבול יום נמי נגיעה: לדברי רבי דלא שני ליה · החליף ר"מ שיטתו ד] דהא כל היכא דהויא נגיעה בטבול יום הויא נגיעה בשאר טומאות והא שמעינן לר"מ דמתניתין דאע"ג דאין גדול עולה עמו חבור הוא: רבא אמר ביש יד להכשר · כי היכי דילפינן יד לטומאה בריש פרקין (דף קיח׳) קמיפלגי ודכ"ע בהמה נעשית יד לאבר: בהכשר קודם מחשבה קמיפלגי · ודכ"ע יש יד לטומאה ולהכשר אלא ששחטה קודם שחישב להאכילו לעובד כוכבים דקדם הכשר למחשבה ר"ש סבר כיון דבשעת הכשר אכתי לאו בר קבולי טומאה הוא דסתמיה לאו לאכילה קאי שאף לבן נח אסור הוא הכשר נמי לא מקבל: חלב · אין דרכו לאוכלו בכפרים מפני שהעם מועט ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוקן אבל בכרכים העם מרובה ואין להם בשר לכל הצורך אוכלין אותו ע"י הדחק א"נ משום הכי אין דרכן לאוכלו בכפרים משום דעניים הם אבל בני כרכים שהם עשירים אוכלין אותו: הוכשר בשחיטה · ואע"ג דקדם הכשר למחשבה: עולשים · עשב שקורין קרספיל"א: ה] שלקטן לבהמה· והוכשרו ואח"כ נמלך עליהם לאדם צריכין הכשר שני מפני שקדם הכשר למחשבה ו] ור"מ סבר לה כי היכי דא"ר עקיבא מעיקרא מאכל בהמה אינו מקבל טומאה ודכ"ע אין יד להכשר אבל יש יד לטומאה ופלוגתייהו בשניתז הדם על האבר וקינחו בין סימן לסימן: דם מכה · אינו מכשיר ז] דם חללים קרוי משקה ולא דם מכה: רב אשי אמר · דכ"ע ח] אית יד להכשר והאי אבר אית ליה יד דבהמה נעשית יד לאבר א"נ ס"ל אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו ט] הרי הוא כמוהו *וכשניתז הדם על האבר ולא נתקנח קא מיפלגי ר"מ סבר דם מכשיר והרי הוכשר ור"ש לטעמיה דאמר בפרק שני (לעיל לו׳) שחיטה מכשרת ולא דם והאי אבר כיון דלא מהניא ליה שחיטה להתירו באכילה אע"ג דמהניא ליה לטהוריה מידי נבלה לא מכשרה ליה לטומאה דטעמא דשחיטה מכשרת היינו משום דכיון דמשויא ליה אוכלא לענין היתר אכילה משויא ליה נמי אוכלא לענין טומאה והכא ליכא למימר הכי: בעי רבה כו' · רבה אוקים פלוגתייהו לעיל בבהמה נעשית יד לאבר בעי רבה לר"מ דאמר בהמה נעשית יד לאבר בשחיטה לענין הכשר בחייה מהו שתעשה י] יד להכנים ולהוציא טומאה היכא דהוכשר במים לאחר דלדולו דאמרינן במתניתין דמקבלין טומאה במקומן ואם נגע טומאה בבהמה מהו שתעשה יד להביא טומאה לאבר מי אמרינן כיון דבעלי חיים לא מקבלי טומאה יד נמי לא הוו או דילמא נהי דאיהי גופה טהורה יד לאבר מיהא הויא כי היכי דאמרינן גבי עלים דבשר ואוכל עליו שהוא יד לבשר להכנים ולהוציא טומאה אע"פ שאין עלים בלא בשר מקבל טומאה: קישות שנטעה בעציץ · שאינו נקוב כתלושה דמיא ומקבלת טומאה כשאר אוכלין או אם היתה טמאה הרי היא בטומאתה ואם הגדילה ויצאה נופה לחוץ ונוטה על הארץ ויונק מריח הארץ דרך אויר כמחובר דמיא וטהרה כל הקישות שבעציץ לפי יא] שחוזרים ויונקין מן הנוף הנוטה חוץ לעציץ: הטמא בטומאתו · מה שבתוך העציץ מקבל טומאה לפי שהוא כתלוש: והטהור · הנוף שילא לחוץ ויונקת מריח הארץ דרך אויר כמחובר וטהורה: לר"ש מהו שיעשה נוף הטהור יד לקישות להביא לה טומאה: המשתחוה לחצי דלעת אסרה · בהנאה משום עבודה זרה ולר"ש איסורי הנאה אין מטמאין טומאת אוכלין דנפקא ליה לקמן (דף קכט׳) מכל האוכל אשר יאכל דבעינן יב] שאתה יכול להאכילו לאחרים והא הדלעת איסורי הנאה היא ותו לא מטמא טומאת אוכלין ונהי דטומאה יולאה לה [מגופה דהא עבודה זרה מטמאה כשרץ שנאמר (דברים ז) שקץ תשקצנו ולר"ע מטמאה כנדה שנאמר (ישעיה ל) תזרם כמו דוה מיהו ההיא טומאה דרבנן היא כדאמרינן בפרק ר"ע (שבת דף פג׳) וקרא אסמכתא בעלמא הוא:

מהו

רבי מאיר אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו · ה"ג בספרים וכפי' ר"ת ובמסכת טבול יום (פ"ג מ"א) אינו כן דגרסינן ר"מ אומר אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו רבי יהודה אומר אם אוחז בקטן וגדול עולה עמו הרי הוא כמוהו ולהך גירסא תימה מאי פריך הכא דר"מ אדר"מ *ולא מסתבר לפרש דר' יוחנן דאמר באוחז בקטן ואין גדול עולה עמו אליבא דר"מ לאו דוקא אלא גם הקטן אין עולה עם הגדול דלא משמע הכי:

בהמה בחייה מהו שתעשה יד לאבר · תימה מאי מבעיא ליה אי משום דבהמה בחייה לאו בת קבולי טומאה היא כל ידות שבעולם נמי לא מקבלי טומאה אלא שמכניסות ומוציאות טומאה וי"ל דלא דמי לשאר ידות דמאי דלא מקבלי טומאה משום שאינן אוכל אבל בעלי חיים כי נמי הוי אוכל כגון בן פקועה איכא למ"ד פרק בהמה המקשה (לעיל דף עה׳) דלא מקבל טומאה:

קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאה חוץ לעציץ טהורה · ואע"ג יג] דאמר בפרק המביא גט (גיטין כב׳ ע"ב) אילן בארץ ונופו נוטה בחוצה לארץ בתר עיקרו אזלינן התם מרובה יניקתו במקום העיקר אבל עיקרו בעציץ אין יניקת השרשים מרובה ואין הנופות יונקות מן העציץ:

אלא הטמא בטומאתו והטהור בטהרתו · ואע"ג דבעציץ נקוב אמרינן בהמצניע (שבת צה׳) דלרבי שמעון הוי כמחובר לענין הכשר זרעים ומסתמא הוא הדין לענין טומאה התם ע"י הנקב הוי כמחובר אבל הכא ע"י מה שיוצא לחוץ לא יהא מה שבפנים כמחובר:

הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת אסרה בעי רבי זירא מהו שתעשה יד לחברתה · לפי' שני שבקונטרס דמבעיא ליה אי הויא חליה שלא השתחוה לה יד להוציא טומאה או לא כלום נעשה יד אוכל לאוכל אחר או לא תימה דבכולה שמעתין מוכח דאוכל נעשה יד לאוכל לקמן כוליא של נבלה בחלבה נעשה החלב יד לכוליא ולעיל נמי לא פליגי אלא בבהמה אם נעשית יד לאבר משום שהבהמה דבר גדול ואיכא ראויה להיות יד אבל אם היו שוין הבהמה והאבר הויא יד לכ"ע ועוד אמאי נקט דלעת ליבעי בשתי חתיכות בשר המדובקין בעור ונטמאה אחת מהן בשרץ ואין לומר נמי דבדלעת מחוברת איירי והתני טמא מידי דהוה אאשרה וקא מבעיא ליה אי הוי יד אידך להוציא טומאה כיון שהוא מחובר כדמבעיא ליה בקישות שנטעה בעציץ דאכתי אמאי נקט דלעת לימא המשתחוה לחצי אילן ונראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס דבעי אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד לחצי האחר הואיל ואין ראוי לקבל טומאה לר"ש דאמר אוכל שאין יכול להאכילו לאחרים אינו אוכל ולא דמי לשאר ידות דהתם אין מקבלות טומאה לפי שאינן ראויות לאכילה ועץ בעלמא הן אבל הכא אוכל גמור הוא אבל דבר אחר גורם לו שאין ראוי להאכילו לאחרים כדפרישית לעיל גבי בהמה בחייה מהו כו':

רבי

עד א מיי' פ"ו מהלכות טומאת אוכלין הלכה ט ופסק כחכמים:

[עיין תוי"ט טבול יום מ"ש שם]

עה ב מיי' פ"ג שם הלכה ג:

עו ג מיי' פ"ב שם הלכה ט:

[תוספתא דעוקצין פ"ג]

[נ"ל דתניא]

[עיין תוס' נדה ו׳ ד"ה שורען]

[לעיל כט: וש"נ]

עוקצין פ"ב מ"ט

שיטה מקובצת

א] רב פפא אמר בהכשר· נ"ב עי' תוס' בכורות דף י ע"א ד"ה נבלת בהמה: ב] דתניא אמר רבי יהודה: ג] תנינא לה במס' טבול יום הס"ד: ד] החליף ר"מ שיטתו דאמר כל היכא דהויא: ה] שלקטן לבהמה והוכשרו ואח"כ וכו'· נ"ב נ"א בפירושי כ"י שלקטן למאכל בהמה והוכשרו אין מקבל טומאה: עולשין שלקטן והדיחן למאכל בהמה גרסי' רחצן במים ועשה כהן הדחה מן העפר הנתלש עם העשבים כדי שיהו יפים להאכילן לבהמתו ואח"כ נמלך עליהם וכו'· כן כתוב בפירושים ישנים ונראה דהיינו מהדורא קמא: ו] ר"מ ס"ל כדמעיקרא כי היכי וכו'. ונ"ב בפירוש ישנים כ"י כתוב ור"ש סבר לה כחורה דקתני מאכל בהמה אינו מקבל טומאה ואותו הכשר אינו מועיל עד שיוכשר פעם אחרת הס"ד: ז] אינו מכשיר דדם חללים: ח] דכ"ע אין יד להכשר א"נ יש יד להכשר האי אבר לית ליה יד דאין בהמה נעשת: ט] ואין גדול עולה עמו אינו כמוהו וכשניתז דם: י] מהו שתעשה לה יד להכנים: יא] שבעציץ לפי שחוזרת ויונקת מן הנוף הנוטה: יב] דבעינן אוכל שאתה יכול להאכילו: יג] ואע"ג דאמרינן בפ' המביא תניין אילן בארץ ונופו:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואם לאו וכו' במס' יומא. נ"ב אין זה במסכת יומא וצ"ל דהוא ט"ס וצ"ל במסכת טבול יום פ"ג מ"א:

נ"א או כשניתז וגירסת ר"מ או נמי ס"ל דכ"ע אין יד להכשר וכשניתז הדם על האבר וכו'

גליון הש"ם

גמ' צריכות הכשר שני · עיין נדה דף ו׳ ע"א תוס' ד"ה שורען: רש"י ד"ה ומהדר וכו' שהוא טומאה דרבנן · תמוה לי הא ט"י הוא טמא דאורייתא לפסול תרומה בנגיעה · עיין סוטה דף כט ובתוס' שם וצ"ל לרש"י לומר דט"י קלים טומאתו ול"ע גדול:

מהו שתעשה יד לחברתה תיקו אמר רב פפא הרי אמרו *יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפתה ר' יהודה מטהר וחכמים אומרים [א]אם יכול לחיות טהור ואם לאו טמא בעי רב פפא [ב]מהו שיעשה יד לחבירו תיקו אמר רבי זירא הרי אמרו *[ג]אבן שבזוית כשהוא חולץ חולץ את כולה וכשהוא נותץ נותץ את שלו ומניח את של חבירו בעי רבי זירא מהו [ד]שתעשה יד לחברתה תיקו: מתה הבהמה: מאי איכא בין אבר מן החי לאבר של הנבלה איכא בינייהו [ה]בשר הפורש [א] ממנו מאבר בהמה דאילו בשר הפורש מאבר מן החי לא מטמא מאבר מן הנבלה מטמא אבר מן החי דמטמא מאי קרא אמר רב יהודה אמר רב [ב] °וכי ימות מן הבהמה והאי מיבעי ליה לכאידך דרב יהודה אמר רב *דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה במתניתא תנא וכי ימות מן הבהמה [ג] מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו זו טרפה ששחטה אם כן לכתוב רחמנא מבהמה מאי מן הבהמה ש"מ תרתי אי הכי אפילו בשר נמי לא ס"ד דתניא [ו]יכול יהא בשר הפורש מן החי טמא ת"ל וכי ימות מן הבהמה מה מיתה שאינה עושה [ז]חליפין אף כל שאינו עושה חליפין דברי *ר' יוסי ר' עקיבא אומר בהמה מה בהמה גידים ועצמות אף כל גידים ועצמות רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות אף כל בשר גידים ועצמות [ד] מאי איכא בין רבי לר"ע איכא בינייהו ארכובה בין ר"ע לר' יוסי הגלילי מאי איכא [ה] בינייהו אמר רב פפא כוליא וניב שפתים איכא בינייהו תניא נמי גבי שרצים כהאי גוונא [ח]יכול בשר הפורש מן השרצים יהא טמא ת"ל °במותם מה מיתה שאינה עושה חליפין אף כל שאינה עושה חליפין דברי רבי יוסי הגלילי ר"ע אומר שרץ מה שרץ גידים ועצמות אף כל גידים ועצמות רבי אומר שרץ מה שרץ בשר גידים ועצמות אף כל בשר גידים ועצמות בין רבי לר"ע איכא בינייהו ארכובה בין ר"ע לר' יוסי הגלילי מאי איכא בינייהו אמר רב פפא כוליא וניב שפתים איכא בינייהו וצריכא דאי אשמעינן בהמה היינו טעמא דלא מטמא מחיים משום דלא מטמא בכעדשה אבל שרץ דמטמא בכעדשה אימא לטמא מחיים ואי אשמועינן שרץ משום דלא מטמא במשא לא מטמא מחיים אבל בהמה דמטמא במשא אימא תטמא מחיים צריכא [א] ת"ר החותך כזית בשר מאבר מן החי חתכו ואח"כ חישב עליו טהור חישב עליו ואח"כ חתכו טמא רבי אסי לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי זירא א"ל מאי אמור בבי מדרשא א"ל מאי קשיא לך אמר ליה דקתני חישב ואח"כ חתכו טמא טומאת

רש"י

מהו שתעשה יד לחברתה · לענין טומאה דאורייתא לקבל טומאה מן הסרך כדי להביאה לחברתה להיות חברתה ראשונה כאילו נגע עצמה בטומאה · שניה לטומאה פשיטא לן דלא הויא היא חברתה שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה לישנא אחרינא לענין טומאת עבודה זרה קמיבעיא ליה דזו שנעשית עבודה זרה הרי היא כשרץ וחליה השני מי הוה לה יד והנוגע בה כנוגע בעבודה זרה או דילמא לא הוי לה יד וטהור הנוגע בה כגון אם לא הוכשרה דאין עליה תורת אוכל לקבל טומאה מחברתה אי נמי הוכשרה הויא לה איהי ראשון והנוגע בה הוי שני ו] נעשה האוכל יד לאוכל אחר או לא: יחור · נוף: רבי יהודה מטהר · דאכתי מחובר הוא: אם יכול לחיות · הוי מחובר וטהור ז]: ואם לאו · הרי הוא כתלוש וטמא: מהו שיעשה יד לחבירו · אם נפשח מיחור זה יחור אחר ומעורה בו בקליפתו ואינו יכול לחיות והוי תלוש והראשון יכול לחיות מהו שיעשה זה שיכול לחיות ואינו מקבל טומאה בית יד לזה התלוש ומביא לו טומאה א"נ אם יחור זה אינו יכול לחיות מהו שיעשה לו האילן יד להביא טומאה על פירות שביחור: אבן · המנוגעת: שבזוית · שנראה בבית זה ובבית זה שכן דרך הזווית לתת שם אבנים גדולות המחזיקים את כל עובי הכותל ח] ונראה משני צדדים: כשהוא חולץ · לסוף שבוע של הסגר כדכתיב (ויקרא יד) וחלצו את האבנים: חולץ את כולו · דהא אבן כתיב כמות שהיא או גדולה או קטנה: וכשהוא נותץ · אם הוחלט הבית ובא לנותצו: נותץ את שלו · חולץ את האבן ונותץ את צד שלו: ומניח את חלק חבירו · דהא כתיב (שם) ונתץ את הבית ולא שתי בתים: מהו שיעשה · חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חבירו דהא אבן המנוגעת מטמאה באהל כדכתיב (שם) והבא אל הבית: איכא בינייהו בשר הפורש מן האבר · לאחר זמן בשר הפורש מן החי לא מטמא אא"כ הוי אבר עם הגידים והעצמות כדיליף לקמן וכ"ש בשר הפורש מן אבר מן החי: מאבר מן הנבלה מטמא · דהא איכא כזית נבלה: מן הבהמה · מקצת בהמה · כגון אבר ממנה מדכתיב וכי ימות ט] מן דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין והיינו אבר וסיפיה דקרא הנוגע בנבלתה יטמא: ומקצת בהמה אינה מטמאה · ואף על פי שהיא כמתה כגון טרפה ששחטה: וכי ימות · מיניה נפקא לן אבר כדאמרינן וקרייה מתה אלמא כעין מיתה בעינן שאינה י] חוזרת: עושה חליפין · חוזרת לקדמותה ובשר עושה חליפין אם יתלוש בשר מן הבהמה אחר עולה תחתיו: מה בהמה גידין ועצמות · לקמיה מפרש מאי בינייהו: ה"ג רבי אומר בהמה מה בהמה בשר גידים ועצמות כו': בין רבי לר"ע א"ב רכובה · רכובה הנמכרת עם הראש אין בה בשר כלל אלא גידים ועצמות לר"ע אבר הוא וכ"ש לרבי יוסי הגלילי דהא אינו עושה חליפין ולרבי לאו אבר מן החי הוא דהא אין בו בשר: בין ר"ע לרבי יוסי הגלילי איכא בינייהו כוליא וניב שפתים · דאין עושין חליפין ואין בהן עצם לרבי יוסי הוו אבר לר"ע לאו אבר נינהו: בשר הפורש מן השרצים · מן השרץ דאבר מן החי נוהג בהן: דאי אשמועינן בהמה הייתי טעמא דלא מטמא · בשר מן החי דידה משום דלא מטמאה בכעדשה: שרץ · לא כתיב ביה משא בהמה כתיב בה משא: החותך כזית בשר מאבר מן החי · בתוספתא לא גרסינן כזית אלא החותך בשר מאבר מן החי וכגון דאיכא כבילה: חתכו ואח"כ חישב עליו · להאכילו לעובד כוכבים: טהור · דהא בשר הפורש מאבר מן החי טהור הלכך טומאת עצמו אין בו ומשחישב יא] עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו באביו באבר לתורת אוכל ואחר כך חתכו קבל טומאה מאביו קודם לכן מטומאה חמורה שהיתה עליו בעודו אבר שלם יב] כשחתכו והלכה לה טומאה חמורה נשארה עליו הקלה שלא היה לו עד עתה: (מאי קשיא לך) א"ל · יג] הכי קשיא לי דקתני בההיא ברייתא חישב כו' ואמאי יד] היא טמאה כו':

טומאת

תוספות

רבי יהודה מטהר · הא דאמר לעיל (דף קכז:) תאנים שלמקו באיביהן מטמא טומאת אוכלין אתיא דלא כרבי יהודה א"נ למקו לא הוי אפילו כמעורה: כוליא וניב שפתים איכא בינייהו · פירוש כוליא שלמה וניב שפתים שלם אבל חצי כוליא וחצי ניב שפתים אע"פ שאין עושה חליפין אינו מטמא דגמרינן מבהמה מתה שהיא דבר חשוב אף אבר שהוא חשוב ואע"ג דרבי יוסי הגלילי לא יליף מבהמה לענין דבעי חשיבות קלא יליף אבל אין לומר שאפילו חצי כוליא וחצי ניב שפתים הואיל ואין עושין חליפין מטמו דהא עצם אין עושה חליפין ואם נשבר ונפל מבהמה בחייה מסתמא לא מטמא דלא עדיף עצם מן החי מעצם דנבלה דאמר בנבלתה ולא בעצמות ועצם כשעורה מן המת מטמא אבל פחות לא אע"ג דאין עושה חליפין וא"ת דהכא אמר דבשר עושה חליפין חוץ מכוליא וניב שפתים ובפרק דם הנדה (דף נה.) אמר מה עצם שאין גזעו מחליף ופריך והרי בשר כו' ומשני דמקומו נעשה ללקת וי"ל דהכא מעניניה דקרא והתם מעניניה התם דומיא דעצם שמתרפא קלת אבל אין מתרפא כבתחלה ובשר נמי נעשה ללקת והכא דומיא דמיתה שאינה עושה חליפין כלל ולכך נקט הכא לשון חליפין והתם נקט גזעו מחליף: בין רבי לר"ע איכא בינייהו בשר · אית ספרים דגרסי רכובה וכן נראה דמשום הכי לא בעי ר"ע בשר דאיכא אבר בבהמה דהיינו רכובה שאין עליו בשר ורבי לא אזיל אלא בתר רוב אברים ולא מטמא אפילו ברכובה גופה אבל אי לאו רכובה לא הוה ידעינן טעמא דר"ע מ"ט לא דריש נמי מבהמה דנבעי בשר דטעמא דר' יוסי הגלילי ניחא דלא דריש מידי מבהמה וריב"א פי' דברכובה כ"ע לא פליגי כיון שנבראת כך בלא בשר לא גרעה משאר איברים ולא פליגי אלא דוקא באבר שהיה עליו בשר והוסר:

וטומאת

תורה אור

[א] ויקרא יא

ס"ס

מסורת הש"ס

שוקצין פ"ג משנה ח [לקמן קכט:]

נגעים פי"ג משנה ג

לעיל עדי' סה: זבחים סט:

[ג"ל רבי יוסי הגלילי]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' ת"ר החותך כזית בשר · נ"ב מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ס ועי"ש בכ"מ:

עין משפט נר מצוה

עז א ב מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכ' ג:

עח ג ד מיי' פט"ו מהל' טומאת צרעת הלכה ה:

עט ה מיי' פ"ב מהל' אבות הטומאה הלכה ה:

פ ו מיי' שם הלכה ג:

פא ז מיי' פ"ד שם הלכה ה:

שיטה מקובצת

א] בשר הפורש ממנו מאבר בהמה דאילו נמחק מלת ממנו ונ"ב נ"א בשר הפורש ממנו דאילו: ב] אמר רב דכתיב וכי ימות: ג] וכי ימות מן הבהמה וגו' מקצת בהמה: ד] ועצמות מאי איכא בין נמחק מלות מאי איכא: ה] בינייהו אמר רב פפא נמחק מלת בינייהו: ו] והנוגע בה הוי שני כלום נעשה האוכל: ז] הוי מחובר וטהור הנוגע בה הס"ד: ח] עובי הכותל ונראות משני צדדין: ט] מדכתיב וכי ימות דמשמע: י] אלמא כעין מיתה בעינן שאינה עושה חליפין חוזרת וכו' כצ"ל ונ"ב נ"א כעין מיתה בעינן שאינה חוזרת הס"ד: יא] ומשחישב עליו לא נגע בטומאה שיקבלנה אבל חישב עליו והורידו לאביו לתורת אוכל ואח"כ חתכו קבל טומאת אוכל מאביו לבד מטומאה חמורה: יב] וכשחתכו והלכה לה טומאה חמורה נשארה עליו הקלה שלא היה לה עד עתה: יג] א"ל הא קשיא לי: יד] ואמאי הא טומאת וכו':

תורה אור

*טומאת בית הסתרים היא וטומאת בית הסתרים לא מטמא אמר ליה אף לדידי קשיא לי ושאילתיה לרבי אבא בר ממל ואמר לי *הא מני רבי מאיר היא דאמר טומאת בית הסתרים מטמא אמר ליה ולאו זימנין סגיאין אמרה קמאי ואמרי ליה שני ליה לר' מאיר בין טומאה דבעיא הכשר ובין טומאה דלא בעיא הכשר אמר רבא ומאי קושיא דלמא בשהוכשר אמר ליה רבה בר רב חנן לרבא למה לי הכשר הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו אמר ליה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו *כופת שאור שיחדה לישיבה בטלה טומאתה לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש °אמר אביי הרי אמרו *תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמאין באוהל טומאתה לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר אביי הרי אמרו חבורי אוכלין בכלים דמו טומאתן לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש א"ל רב פפא לרבא הא *דתניא *חלב נבלה בכפרים צריך מחשבה והכשר טומאתו אגב כוליא לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש אמר רב מתנה הרי אמרו בית שסככו בזרעים טהרו טומאתו לאו דאורייתא דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לזרעים שמטמא טומאה חמורה כששימש מעשה עץ שימש: ר"ש מטהר: מה נפשך *אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי אי אין מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן הנבלה ר"ש ארישא קאי האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמא טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר ורבי שמעון מטהר *אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן מ"ט דר"ש (ויקרא יא) אמר קרא °מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים

רש"י

טומאת בית הסתרים היא · היאך קבל טומאה א] במחובר והלא מגעו בסתר וקיי"ל בנדה (דף מא:) מקרא דטומאת בית הסתרים לא מטמיא: ר"מ היא · בבהמה המקשה (לעיל עב:) הוציא עובר את ידו ושחט את אמו ואח"כ חתכו בשר העובר מגע נבילה שקבל טומאה מאבר היוצא שהיה מחובר לו והוא מטמא כאבר מן החי: א"ל · רבי אסי לר' זירא בהא דר' אבא בר ממל לא איכפת לי דהא זימנין סגיאין אמרה להאי טעמא קמאי ואמרי ליה אנא: שני ליה לר"מ בין טומאה דבעיא הכשר כו' · הסיא דבהמה המקשה הוכשר העובר בשחיטת אמו ועדיין האבר הטמא מחובר בו וטמאו אבל משנתינו תנן הבשר צריך הכשר וכיון דצריך הכשר לא הוכשר קודם חתיכה והיאך מקבל טומאה מאביו: בשהוכשר · קודם חתיכה קתני הך ברייתא דטמאה: הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו · בעודו מחובר באבר היה אב הטומאה לטמא אדם וכלים ותנא דבי ר' ישמעאל לעיל בפירקין (דף קכא·) מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר אבל מי שסופו לטמא טומאה חמורה כגון נבלת עוף טהור לא וכ"ש זה שכבר טימא ב] כששימש · אותו שמוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שמשה ג] שאין האבר מטמא כלום ע"י אותו בשר אלא בתורת עץ שימש שנחשב ונמנה עם הגידין והעצמות ליעשות אבר והן כעץ והשתא אתעביד ליה אוכל ופנים חדשות באו לכאן ולא דמי לנבלת עוף טהור שהיא מטמאה אדם על ידי אכילה: הרי אמרו · בפסחים באלו עוברין (דף מה:): כופת שאור · מוטיי"ל בלע"ז: שיחדה לישיבה בטלה · מתורת חמץ ואינו עובר עליו בפסח משום שאור לא ימצא בבתיכם אלמא לאו אוכל הוא ונעשית כלי ומטמאה מושב הזב שהרי אין אומרין לו עמוד ונעשה מלאכתנו שהרי יחדה ד] לכך אומר אני דטומאה שאנו מטמאין אותו משום מושב הזב לאו דאורייתא אלא דרבנן היא דאמור רבנן בטלה ונעשת כלי: דאי ס"ד דאורייתא · א"כ מצינו אוכלין שסופן לטמא טומאה חמורה מאחר שירדו לתורת אוכלים ואנן אמרינן מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה כו': ומשני ה] לעולם טומאתם דאורייתא ודקאמרת מצינו לאוכלים שמטמאים כו' כששימש אותו שימוש טומאה חמורה לאו בתורת אוכל שימשה אלא מעשה עץ שימש ע"י מעשה עץ הוא עושה אותה שבטל מתורת אוכל ונעשה עץ: הרי אמרו תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין מטמא באהל · ו] וקאמר אביי אומר אני טומאה זו לאו דאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא: דאי דאורייתא · מצינו אוכלין שסופן לטמא אדם: מעשה עץ · שאסורים בהנאה ובטלו מאכילה ונעשו כעצים הנעבדים: הרי אמרו · באלו עוברין (פסחים מה:): חבורי אוכלים · שבכלים הרי הם ככלים ואם נגעה טומאה באוכל נטמא הכלי דתנן (שם) בצק שבסדקי עריבה לענין הטומאה אם רוצה בקיומו הרי הן כעריבה ואומר אני טומאתו ז שהוא נעשה כלי ואם נגע במת חוזר ומטמא אדם לאו דאורייתא: חלב נבלה · דבהמה טהורה אינו מטמא כנבלה דנפקא לן מיעשה לכל מלאכה ולענין לקבל טומאה מן הנבלה או מן הסרך: כפרים · שעמס מועטין וחלב לאו בר אכילה הוא אפילו לעובד כוכבים אלא ע"י דחק: צריך מחשבה · והוי אוכל וכיון דחלב יורד לתורת אוכל אומר אני טומאתו אגב כוליא מה שהוא מטמא אדם משום מגע נבלה ז] שהוא שומר הכוליא כשהכוליא טמונה בו כדאמר לעיל (דף קכו:) כמה חוטין נמשכים הימנה לאו דאורייתא דאי דאורייתא מצינו דבר שיורד לתורת אוכל כגון חלב שחישב עליו ועדיין הכוליא טמונה בו ח]: מטמא טומאה חמורה · ואנן תנן כל שסופו לטמא טומאה חמורה אין צריך הכשר ט] וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא וקתני צריך הכשר: מעשה עץ שימש · לאו בתורת אוכל הוא מטמא אלא בתורת שומר לאוכל כעלים וקרנים וכטלפים: הרי אמרו בית שסככו בזרעים י] · כלומר הרי הזכירו בית המסוכך בזרעים דהוי בית ולא ידענא היכן אמרו: המסכך בזרעים · כגון שסיכך ביתו בשבלים ובהם הזרעים וכיון שעשה מהם סכך יא] בטל הזרעים ונעשה אהל חשוב ואם פרחה צרעת בתוכו בית הרי כל הבית טמא כתליו ואהל שלו יב] לטמא אדם וכלים: טומאתו לאו דאורייתא · אותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם יג] לאו דאורייתא היא ואית דגרסי בית שסיככו בזרעים טהרו כלומר טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עץ דבטלו אגל הסיכוך טומאתו לאו דאורייתא כדפרישית: אי אין מיתה עושה ניפול · והרי נתנבל עמה לטמא משום נבלה: מ"ט דרבי שמעון · דמטהר המטורה בבעלי חיים:

לאחרים

תוספות

וטומאת בית הסתרים לא מטמא · פירושה בפרק בהמה המקשה (לעיל עב: ד"ה בשעת): **ולא** שני ליה לר' מאיר בין טומאה דבעי הכשר כו' · הלשון אין מיושב דלא ה"ל למימר טפי אלא הכא לא הוכשר: **למה** לי הכשר והא מטמא טומאה חמורה אגב אביו · תימה אמאי לא פריך למה ליה לאוקומיה כר"מ הא מטמא טומאה חמורה אגב אביו ואין צריך לא הכשר מים ולא הכשר שרץ כדאמר פרק בא סימן (נדה דף נ:)* :

כששימש מעשה עץ שימש · פירוש מאותו שם שהיה מטמא טומאה חמורה דהיינו משום אבר מן החי עתה אין אבר מן החי שאין בו אלא בשר ואין קרוי אבר ול"ד לנבלת עוף טהור ופרים הנשרפים שכשטימא טומאה חמורה היה משום שורף פרים והשתא נמי הם פרים וה"פ כששימש מעשה עץ שימש לא מתורת אוכל כמו שהוא עתה אלא מתורת עץ בעלמא וא"ת אע"ג דמעשה עץ שימש ליטמא דנגמר מזרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה בשום ענין וי"ל דזרעים נמי סופן לטמא טומאה חמורה ע"י שמוש עץ כדאמר בסמוך כופת שאור שיחדה ליסב עליה בטלה ומטמאה טומאת מדרס :

טומאתה לאו דאורייתא · תימה דאי לאו מדאורייתא בטלה אמאי מותר להניחה בביתו :

בית שסככו בזרעים טהרו · מכאן קשה על פירוש רבינו שמואל בפ"ק דסוכה (דף יג:) דאמר ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח אין חוצצין בפני הטומאה אבל מביאין הטומאה ופוסלין הסוכה משום אויר פירוש ולא משום סכך פסול דסכך פסול בארבעה ואויר בשלשה ואמר התם מאי טעמא כיון דכי יבשי נפלי כמאן דמפרשי דמו ופירש רבינו שמואל דהא דקאמר מאי טעמא לאו אאין חוצצין בפני הטומאה קאי משום דהוי אוכל ומקבל טומאה ואין חוצץ בפני הטומאה אלא אפוסלים את הסוכה קאי וקשה לפירושו דהכא משמע דבטלי לגבי בית ולא מקבלי טומאה ומיהו יש לומר לפירושו דמילי מילי קתני ואין חוצצין לאו כשסכך בהם קאמר אבל מכל מקום לא היה צריך לפרש כן דאיכא לפרושי כשסיכך בהן ולא מקבלי טומאה והאי דאין חוצצין כדמפרש התם משום דכי יבשי נפלי וכן פירש בקונטרס שם :

כזית

שיטה מקובצת

א] היאך קבל טומאה מאביו בחבור: ב] וכ"ש זה שכבר טימא לאבר שמטמא כנבלה הס"ד כששימש וכו' וכן כתוב בספרי כ"י : ג] שאין האבר מטמא כלום ע"י אותו בשר · נ"ב שבספר כ"י לא נמצאו מלות אלו : ד] שהרי יחדה לכך ולא להחמיץ שאר עיסות ואומר אני : ה] ומשני תלמודא לעולם וכו' : ו] הרי אמרו תקרובת ע"ז של אוכלין מטמא באהל דילפינן לה מויאכלו זבחי מתים מה מת מטמא באהל אף תקרובת ע"ז מטמא באהל וקאמר אביי אומר אני דטומאה זו : ז] משום מגע נבלת אגב כוליא כשהכוליא טמונה : ח] טמונה בו מטמאה והד"א: ט] (אין צריך הכשר וזה לענין טומאת אוכלין אוכל הוא וקתני צריך הכשר הס"ד כך מצאתי בכ"י ישן) : י] הרי אמרו בית שסככו בזרעים דהוי בית כלומר הרי : יא] בטלו הזרעים ונעשה אהל : יב] כותליו ואהל שלו ומטמא אדם וכלים : יג] לטמא אדם וכלים לאו דאורייתא היא ואית דגרסי בית שסככו בזרעים טהרו כלומר טהרו מטומאת אוכלים ונעשו עץ :

מסורת הש"ס

[לעיל עב: נדה מא:]

[ועיין תוס' לעיל עב: ד"ה בשעת]

[פסחים מה:]

[עיין תוס' לעיל יג: ד"ה תקרובת ותוס' פסחים עג: ד"ה תיקן]

[נ"ל דתנן] עוקצין פ"ג מ"ג נדה נ: ע"ש

[לעיל עב: עד·]

בכורות ט: מנחות קח:

[ועיין תוס' ב"ק עז. ד"ה סרס]

גליון הש"ס

גמ' אמר אביי הרי אמרו · ע"ל דף יג ע"ב תוס' ד"ה תקרובת :

לאחרים אין קרוי אוכל אמר ליה רבי זירא לרבי אסי דילמא טעמא דרבי שמעון התם הואיל ומעורה מעורה *דתניא *יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה ר' יהודה מטהר וחכמים אומרים אם יכול לחיות טהור ואם לאו טמא ואמרינן לך מאי טעמא דרבי יהודה ואמרת לן הואיל ומעורה מעורה (א) אמר ליה אמצעיתא נשחטה הבהמה הוכשרה בדמיה דברי ר' מאיר ר' שמעון אומר לא הוכשרו (אמר ר' אסי) אמר רבי יוחנן מאי טעמא דרבי שמעון אמר קרא °מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאין אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל ודילמא טעמא דר' שמעון בההיא אי *כדרבא אי כדרבי יוחנן אלא לעולם אסיפא ולאו אאבר אלא אבשר מתה הבהמה הבשר צריך הכשר ור' שמעון מטהר אמר ר' יוחנן מ"ט דרבי שמעון אמר קרא מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אין קרוי אוכל: **מתני'** *האבר והבשר המדולדלין באדם טהורים מת האדם הבשר טהור האבר מטמא משום אבר מן החי ואינו מטמא משום אבר מן המת דברי ר' מאיר ורבי שמעון מטהר: **גמ'** ורבי שמעון מה נפשך *אי מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן החי ואי אין מיתה עושה ניפול ליטמא משום אבר מן המת ר' שמעון בעלמא קאי דקאמר תנא קמא האבר מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן המת אלמא אבר המת בעלמא מטמא ואמר ליה ר"ש אבר המת בעלמא לא מטמא דתניא אמר ר' אליעזר שמעתי שאבר מן החי מטמא אמר לו ר' יהושע מן החי ולא מן המת וקל וחומר ומה חי שהוא טהור אבר הפורש ממנו טמא מת שהוא טמא לא כל שכן כתוב במגילת תענית פסחא זעירא דלא למספד הא רבה למספד אלא כל דכן הכא נמי כל דכן אמר ליה כך שמעתי ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי איכא בינייהו *דתנן [ב]כזית בשר הפורש מאבר מן החי ר' אליעזר מטמא ור' נחוניא בן הקנה ור' יהושע [ג]מטהרין עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי ר' נחוניא מטמא רבי אליעזר ור' יהושע [ד]מטהרין השתא דאתית להכי בין תנא קמא לרבי שמעון נמי כזית בשר ועצם כשעורה איכא בינייהו:

הדרן עלך העור והרוטב

תורה אור: ויקרא יא

לאחרים · לעובד כוכבים: קרוי אוכל · לענין טומאת אוכלין ואבר מן החי אין אתה יכול להאכילו לאחרים בהיתר: ודילמא טעמא דר' שמעון · ולמה לי קרא להכי: הואיל ומעורה · בבעלי חיים שאין טומאה נוהגת בהם כדאמרינן לגבי יחור דהואיל והתאנה מעורה ביחור חיבור הוא אע"פ שהיחור נפשח מן האילן שהקליפה מועלת בו לעשות חבור הכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה ג] כל דהו טהור הוא: נשחטה הבהמה · אין המדולדל ניתר לא לישראל ולא לבני נח: לא הוכשרו · וקמפרש *רבי יוחנן משום דלאו בני קבולי טומאה ניהו דלא משויא להו שחיטה אוכלא הואיל שאינו קרוי אוכל: ודלמא לעולם בני קבולי טומאה ניהו וטעמא דר"ש אי *כדרבא דמפרש לעיל (דף קכז:) טעמא דר"ש משום דאין בהמה נעשית יד להכשיר האבר אי כדרבי יוחנן דאמר ג] נמי לעיל אין יד להכשר וכשאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו פליגי ומשום הכשר: אלא לעולם · אי איתמר דר' *אסי אסיפא דמתניתין איתמר אמתה הבהמה ור' שמעון מטהר אפילו הוכשר הבשר אין מקבל טומאה וכ"ש דפליג ארישא כשהן מחוברין ומיהו קרא לא איצטריך ליה אלא משום סיפא דאי משום רישא הא אית ליה טעם אחר כדאמרינן: **מתני'** המדולדלין באדם טהורים · דכי ימות כתיב ד]: מת האדם הבשר · המדולדל טהור דמיתה עושה ניפול ה] ובשר הפורש מן החי טהור וכרבי יהושע ור' נחוניא בן הקנה מיתוקמא דמטהרים לקמן בשר הפורש מאדם חי: האבר מטמא משום אבר מן החי כו' · בגמרא מפרש מאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת אבר מאדם חי מטמא במגע ובמשא ובאהל אבל כזית בשר ועצם כשעורה הפורש מאבר מן החי אינו מטמא ומאבר מן המת מטמא: **גמ'** בעלמא קאי · ואפילו אאבר מן המת דעלמא פליגי דלא מטמא אלא אם כן יש בו כזית בשר דמטמא משום בשר: א"ל ר' יהושע · וכי מפני ששמעת מן החי סבור אתה לומר מן החי דוקא ולא מת בתמיה והלא כתיב במגילת תענית פסחא זעירא כו' פסח שני שבאייר: הא רבה · פסח ניסן: למספד · בתמיה: ה"נ כל דכן שמעת: א"ל כך שמעתי · שאבר מן החי מטמא ולא אבר מן המת ו]: ה"ג ומאי איכא בין אבר מן החי לאבר מן המת ואמתניתין קאי: כזית בשר ועלם כשעורה הפורש מאבר מן החי איכא בינייהו · תנא דמתניתין סבירא ליה כר' יהושע דמטהר לקמן בין בבשר הפורש ז] (א) בין בעלם הפורש מן החי דהא מתניתין ר' יהושע היא דמטמא באבר מן המת הילכך בבשר מן החי ובעלם מן החי שאינו אבר נמי כרבי יהושע סבירא ליה טעמא דרבי אליעזר ור' יהושע ור' נחוניא מפרש בעדיות (פ"ו מ"ג) מה ראה כל אחד לטמא בזה ולטהר בזה ומה ראה ר' יהושע לטהר בשניהם דתנן התם אמרו לו לר' אליעזר השוה מדותיך או תטמא בשניהם או תטהר בשניהם אמר להם מרבה אני טומאת בשר מטומאת עצמות שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים מה שאין כן בעצמות אמרו לו לר' נחוניא השוה מדותיך אמר להם מרבה אני טומאת עצמות מטומאת בשר שהבשר הפורש מן החי טהור ואבר הפורש ממנו והוא כברייתו טמא אמרו לו לר' יהושע מה ראית לטהר בשניהם והא שניהם במת טמאין אמר להם לא אם אמרתם במת שהרי יש בו רובע ורוב ורקב דרובע הקב עצמות מת ח] טמאים באהל ורוב בניינו או רוב מנייינו מטמא ומלא תרווד רקב מטמא באהל תאמרו בחי שאין בו רובע ורוב ורקב כו': השתא דאתית להכי · דאדכרתן עלם כשעורה ובשר הפורש מהשתא אימא לך דר"ש לאו אאבר מן המת פליג אלא בין תנא קמא לר"ש דמתניתין נמי כזית בשר ועלם כשעורה איכא בינייהו בהא פליגי אם אבר מן החי חלוק מאבר מן המת בשתיהן או באחת מהן דלתנא קמא אינו חלוק אלא באחת מהן דת"ק סבר אי כרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מאבר מן החי ובעלם כשעורה הפורש ממנו מטהר אי כר' נחוניא דאמר איפכא והכי קאמר האבר טמא משום אבר מן החי ובשר הפורש ממנו טמא והעלם טהור כר' אליעזר או העלם טמא והבשר טהור כרבי נחוניא ולא משום אבר מן המת דבשניהם טמאין בו ור' שמעון מטהר בין בעלם בין בבשר הפורש ממנו דסבר כר' יהושע דמטהר בשניהם אבל אבר עצמו ה"נ דמטמא לר"ש:

הדרן עלך העור והרוטב

כזית בשר הפורש מאבר מן החי ר' אליעזר מטמא · לכאורה נראה דאבר האדם מן החי מבנין אב דשרצים ובהמה אתי אבל במשנה לא משמע כן מדאמרו ליה לר' אליעזר השוה מדותיך וקא יהיב טעמא אמאי מרבה בשר וממעט עלם וצריך לומר מקרא אחד דרשינן מר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעלם כדיהיב טעמא ומר דריש לדרשא אחרינא אבל אי מבנייא דשרצים ודבהמה אתי אמאי אמרו ליה לר' אליעזר מאי טעמא מרבה בשר וממעט עלם:

בין תנא קמא לר' שמעון נמי כזית בשר ועלם כשעורה איכא בינייהו · פירוש או עלם כשעורה דהא תרוייהו ליכא למימר לת"ק טמא דאם כן מאי איכא בין אבר מן המת לאבר מן החי:

הדרן עלך העור והרוטב

עין משפט נר מצוה

פב א ב ג ד מיי' פ"ב מהלכות טומאת מת הלכה ו:

[נ"ל דתנן]

רש"ל מ"ז

שיטה מקובצת

א] הואיל ומעורה מעורה אלא אמציעתא: ב] הכא נמי הואיל והאבר מעורה בבהמה דהוא בעלי חיים טהור הוא: ג] אי כדר' יוחנן דאמר לעיל יש יד להכשר: ד] המדולדלין באדם טהורין דכי ימות כתיב וכל זמן שהוא חי מציל עליהן מלטמא הס"ד: ה] עושה ניפול והו"ל כבשר הפורש מן החי ובשר הפורש מן החי טהור: ו] ולא אבר מן המת קמיירי כגון דליכא באותו אבר מן המת לא כזית בשר ולא עצם כשעורה דעצם כשעורה הל"מ הוא וכזית מן המת דברי הכל מטמא והא דתנן האברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן המת היינו לאו רבי אליעזר היא הס"ד: ז] דמטהר לקמן בין בבשר הפורש מן החי בין בעצם: ח] דרובע הקב עצמות מת מטמאים באהל:

מסורת הש"ס

נ"א ר' אסי

נס"י כדרבה [עוקצין פ"ג מ"ח לעיל קכח:]

נ"א ר' יוחנן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כזית וכו' בבשר הפורש מן החי בין בעלם:

נס"י כדרבה

[לעיל עג: ע"ש]

עדיות פ"ו מ"ג

תורה אור

הזרוע והלחיים והקבה נוהגין בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין שהיה בדין ומה אם החולין שאינן חייבים בחזה ושוק חייבים במתנות קדשים שחייבים בחזה ושוק אינו דין שחייבים במתנות ת"ל (ויקרא ז) ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם אין לו אלא מה שאמור בענין *כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו חייבין בבכורה ובמתנות ויוצאין לחולין להגזז ולהעבד וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ פטור ואין עושין תמורה ואם מתו יפדו חוץ מן הבכור ומן המעשר כל שקדם הקדשן את מומן או מום עובר קודם להקדשן ולאחר מכאן נולד להם מום קבוע ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ואינן יוצאין לחולין להגזז ולהעבד וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן והשוחטן בחוץ חייב ועושין תמורה ואם מתו יקברו: **גמ'** טעמא דכתב רחמנא אותם הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבין במתנות איכא למיפרך מה לחולין שכן חייבין בבכורה תיתי מזכרים מה לזכרים שכן חייבין בראשית הגז מתיישים מה לתיישים שכן נכנסין לדיר להתעשר מזקנים מה לזקנים שכן נכנסו לדיר להתעשר מלקוח ויתום מה ללקוח ויתום שכן נכנסין במינן לדיר להתעשר במינן קאמרת קדשים נמי במינן נכנסין לדיר להתעשר ויהיו חולין חייבין בחזה ושוק מקל וחומר ומה קדשים שאין חייבים במתנות חייבין בחזה ושוק חולין שחייבין במתנות אינו דין שחייבין בחזה ושוק אמר קרא (דברים יח) וזה יהיה משפט הכהנים זה אין מידי אחרינא לא אלא טעמא דכתב רחמנא זה הא לאו הכי הוה אמינא חולין חייבין בחזה ושוק והא בעי תנופה היכא לינופינהו אי אבראי (ויקרא ז) לפני ה' כתיב אי

רש"י

הזרוע והלחיים. בארץ ובחולה לארץ. מסום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו: בפני הבית. בעודו קיים: חולין אינן חייבין בחזה ושוק. אלא קדשים לחודייהו: ואתן אותם. בחזה ושוק כתיב אותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין ולא דבר אחר: כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן. הרי הן כמקדיש עצים ואבנים לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף ואם נפדו הרי הן כחולין גמורים וחייבים בבכורה אם ילדו בכור הרי הוא קדוש וכל זמן שלא נפדו לא כדאמר בבכורות פ"ב (דף יד.) קסבר האי תנא קדושת דמים מדחה מן הבכורה דאין קדושה חלה על קדושה: וולדן וחלבן מותר לאחר פדיונם. מה שאין כן במקדיש תמימים ונסתאבו ופדאן דאמרי' בבכורות (דף טו.) רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר בפסולי המוקדשין לאחר פדיונן הכתוב מדבר מדאיצטריך קרא למימר בהו הטמא והטהור יאכלנו וכתיב תזבח ואכלת בשר תזבח ולא גיזה ואכלת ולא לכלביך בשר ולא חלב וולדן דתמימים שנסתאבו ונפדו תנן במתניתין דאסור ובבכורות (דף יד.) מוקמינן כגון דאיעבר לפני פדיונן ואתיליד לאחר פדיונן בין רישא דקתני מותר בין סיפא דקתני אסור: ויוצאין לחולין. ע"י פדיונן להיות כחולין גמורים אפילו ליגזז וליעבד מה שאין כן בקדם הקדשן את מומן כדלקמן במתניתין: והשוחטן בחוץ פטור. ואילו בקדם הקדשן את מומן תנן מתניתין לקמן דחייב אם שחט בחוץ קודם פדיונן ואע"ג דאינן ראוים לפתח אהל מועד דהא בעלי מומין נינהו ותנן (זבחים דף קיב.) הראוי לפתח אהל מועד חייבין עליו בחוץ ושאינו ראוי בפנים אין חייבין עליו בחוץ הא מוקמינן לה בבכורות (דף טז.) בדוקין שבעין ואליבא דר"ע דאמר אם עלו לא ירדו הילכך הואיל ובפנים לא ירדו חייבין עליהן בחוץ וכולה הך מתני' מיתניא בבכורות בפרק שני (דף יד.) והתם תני לה משום בכורות והכא תני לה משום מתנות: ואין עושין תמורה. אפילו קודם פדיונן ובבכורות מפרש טעמא טוב מעיקרו עושה תמורה ואפילו נעשה רע אחר שהקדישו אבל רע מעיקרו אינו עושה תמורה: ואם מתו יפדו. ואע"פ שאינם ראוים אלא לכלבים ואין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים כדפרישית לעיל ואכלת ולא לכלביך ה"מ בקדשים שקדם הקדשן את מומן אבל הני כדיקלא בעלמא נינהו ולא נחת להו קדושת הגוף ועוד אשמועינן דלא בעינן העמדה והערכה וקסבר קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה דכתיב בפדיון קדשים שנסתאבו לאחר כך והעמיד את הבהמה (ויקרא כז) וכיון דמתה אי אפשר להעמידה: חוץ מן הבכור והמעשר. דאע"ג שקדם מומן להקדשן חלה עליהם קדושה גמורה לכל דבריהם אלא שאין כשרים ליקרב דבכור ברחם תלה רחמנא לא שנא תם ולא שנא בעל מום קדיש תם קרב ובעל מום נאכל לכהן כדילפינן בבכורות (דף כח.) ובשרם יהיה לך בשרם תרי משמע לימד על בכור בעל מום שמתנה לכהן ומעשר בהמה נמי כתיב ביה (ויקרא כז) העשירי יהיה קדש לא יבקר בין טוב לרע טוב היינו תם רע היינו בעל מום: או מום עובר קודם להקדשן. דמום עובר כמאן דליתיה דמי: פטורין מן הבכורה. ואע"פ שנפדו ויצאו לחולין להיתר אכילה פטורין מן הבכורה אם ילדו דכתיב בהו (דברים יב) כצבי וכאיל וגבי איל פטורים מן הבכורה דהא בקר וצאן כתיב: ומן המתנות. זרוע ולחיים וקיבה דאין נוהגין בצבי ואיל דכתיב (שם יח) אם שה: ואין יוצאין לחולין. בפדיון: ליגזז וליעבד. כדפרישית לעיל תזבח ואכלת אין בהן אלא היתר זביחה ואכילה בלבד אבל גיזה ועבודה לא: וולדן וחלבן אסור. בבכורות (דף יד.) מוקי לה דאיעבר לפני פדיונן ואתיליד לאחר פדיונן דאי איעבר לאחר פדיונן ולד צבי ואיל הוא ואם נולד לפני פדיונן מאי איריא הני אפילו קדם מומם להקדשן נמי ולדן לפני פדיונן אסור: והשוחטן בחוץ חייב. כדפרישית לעיל בדוקין שבעין וקודם פדיונן: ועושין תמורה. קודם פדיונן דכתיב (ויקרא כז) טוב ברע או רע בטוב: מתו. מעלמן: יקברו. או משום דבעינן העמדה והערכה או משום דאין פודין את הקדשים להאכילם לכלבים: **גמ'** הוה אמינא קדשים חייבין במתנות. מקל וחומר מחולין כדאמרן במתניתין והיכי מצינן למימר הכי הא איכא למפרך בהאי ק"ו מה לחולין כו' וקרא למה לי: בכור אינו נוהג במוקדשים. דבקרך ובצאנך כתיב (דברים טו) ולא הקדש ועוד תקדיש כתיב (שם) ולא שכבר קדוש: תיתי מזכרים. כלומר אי לאו אותם דקרא הוה אמינא תיתי בק"ו מזכרים דחולין דליכא למיפרך בהו שכן חייבין בבכורה שאין יולדין: ראשית הגז אינו נוהג במוקדשים. דהא לאו בני גיזה נינהו דכתיב (שם יח) גז צאנך ולא הקדש: ראשית הגז כל השנה כשהוא גוזז לאט נותן לכהן דבר מועט כדמפרש לקמן (דף קלה.) שיעורא וקרי ליה ראשית כי היכי דקרי תרומה (שם) ראשית דגנך: תיישים. זכרים אין בהם לא בכורה ולא ראשית הגז ואי לאו אותם מחייבינן מתנות בקדשים מק"ו מתיישים חולין: מעשר בהמה אינו במוקדשין. דכתיב יהיה קדש ולא שכבר קדוש בפ"ב דבכורות (דף נג:) הילכך לא אתי בק"ו דאיכא למיפרך תאמר במוקדשין שאין נכנסין לדיר להתעשר: מזקנים. אי לאו אותם הוה מייתינן ליה מק"ו מתיישים זקנים דחולין שכבר נתעשרו ואין צריכין עוד להכנס לדיר: מה לזקנים. תיישים זקנים דחולין בדין הוא שהן חייבין במתנות: שכן נכנסו כבר לדיר להתעשר. תאמר בקדשים שלא נכנסו כבר לדיר להתעשר ומהדר אי לאו אותם הוה מייתינן להו בק"ו מלקוח ויתום הלקוח פטור ממעשר בהמה אם לקח עשרה טלאים מן השוק פטור מלעשר דבקרך ולאנך אמר רחמנא והיתום שמתה אמו בשעת לידה כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים כדאמר בהשוחט (לעיל דף לח:) פטור ממעשר בהמה דאינו ראוי לקדש דכתיב תחת אמו פרט ליתום וילפינן מעשר בהמה מיניה בפ"ב דבכורות (דף נז.) ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר נאמר כאן תחת אמו ונאמר להלן תחת השבט מה כאן פרט לכל השמות הללו כלאים ונדמה ויוצא דופן ויתום דכולהו מימעטי מהאי קרא דשור או כשב אף להלן לענין מעשר פרט לכל השמות הללו אע"ג דבעל מום נכנס לדיר להתעשר אלו אין נכנסים: ה"ג במינן קאמרת קדשים נמי במינן. כגון חולין נכנסין לדיר הילכך אי לאו אותם אתי בק"ו: מה קדשים שאין חייבים במתנות. דהא ממעטינן להו מאותם דכתיב גבי חזה ושוק אותם ולא מתנות: אמר קרא. במתנות חולין זה יהיה דבר זה נוהג בחולין ואין חזה ושוק נוהגין בהן: בחזה ושוק כתיבא תנופה לפני ה': אי אבראי. חוץ לעזרה:

קא

תוספות

הזרוע והלחיים. תלמוד לומר ואתן אותם. ואי לאו קל וחומר לא הוה צריך קרא אע"ג דסתמא כתיב בין בחולין בין במוקדשים דה"א דבר הלמד מענינו במה הכתוב מדבר בחולין דכתיב לעיל מהאי קרא דגנך תירושך ויצהרך וגו' גז צאנך וראשית הגז אינו נוהג במוקדשין כדאמר לקמן פרק ראשית הגז (דף קלה.):

תיתי מלקוח ויתום. הוה מצי למימר נמי תיתי מכלאים וטרפה ועוד טובא דתנן בפרק מעשר בהמה (בכורות דף נז.) שאין נכנסין לדיר להתעשר:

זה אין מידי אחרינא לא. תימה דקאי במתנות וממעט חזה ושוק אדרבה ה"ל למעוטי מיניה מוקדשין ממתנות ויש לומר דכבר אמעיטו מאותם וכה"ג פירש' בפ"ק (לעיל דף כז.) גבי וזאת אשר ללוים:

אי

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' א סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' סא סעיף כא:

ב ב מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יט:

ג ג מיי' פ"ה מהלכות בכורות הל' ח:

ד ד מיי' פ"ט מהלכות בכורים הל' ב:

ה ה מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ט:

ו ו מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

ז ז מיי' פי"ח מהלכות מעשה קרבנות הל' ו:

ח ח מיי' פ"א מהלכות תמורה הל' יג:

ט ט מיי' פ"א מהלכות איסורי מזבח הל' יא:

י י מיי' פ"א מהלכות מעילה הל' ט:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה הזרוע והלחיים וכו' משום דבעי וכו'. עי' לקמן דף קלא ע"ב ברש"י ד"ה לבד מראשית הגז:

בכורות יד. [תמורה ה:]

עין משפט
נר מצוה

יא א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' יד סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף לא :

יב ב טוש"ע שם סעיף ז:

יג ג מיי' פ"ט מהלכות מתנות עניים הל' טו טוש"ע י"ד סי' רנג סעיף ד :

יד ד מיי' פ"א מהל' מעשר הל' ה :

אי אגואי קא *מעייל חולין לעזרה הלכך לא אפשר אלא זה למה לי לכדרב חסדא דאמר רב חסדא [א]המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם גופא אמר רב חסדא *המזיק מתנות כהונה °או שאכלן פטור מלשלם מאי טעמא איבעית אימא דכתיב זה ואיבעית אימא משום דהו"ל ממון שאין לו תובעים מיתיבי °וזה יהיה משפט הכהנים (דברים יח) מלמד שהמתנות דין למאי הלכתא לאו להוציאן בדיינין לא לחולקן בדיינין וכדרב שמואל בר נחמני *דאמר רב שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [ב]מנין שאין נותנין א] °מתנה לכהן ע"ה שנאמר °ויאמר לעם (דה"ב לא) ליושבי ירושלים לתת מנת *לכהנים וללוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת ת"ש ר' יהודה בן בתירא אומר משפט מלמד שהמתנות דין יכול אפי' חזה ושוק דין ת"ל זה למאי אילימא לחולקו בדיינין אטו חזה ושוק לאו בדיינין מיחלקו אלא לאו להוציא בדיינין הכא במאי עסקינן דאתו לידיה אי דאתו לידיה מאי למימרא דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא *מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין תא שמע *בעל הבית שהיה עובר ממקום למקום וצריך ליטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני נוטל ולכשיחזור ישלם דברי רבי אליעזר אמר רב חסדא *מדת חסידות שנו כאן אמר רבא תנא תני ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ועוד מדרבי אליעזר ליקום וליתוב אלא מסיפא וחכמים אומרים [ג]עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן תא שמע מנין לבעל הבית שאכל פירותיו טבלין ובן לוי שאכל מעשרותיו טבלים מנין [ד]שפטור מן התשלומין ת"ל °ולא יחללו את (ויקרא כב) קדשי בני ישראל אשר ירימו אין לך בהן אלא משעת הרמה ואילך הא משעת הרמה ואילך מיהא משלם אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן הכא נמי דאתו

קא מטייל חולין לעזרה. מידי דלא איתעביד ביה צורך גבוה : המזיק מתנות כהונה. קודם שנתנן לכהן השליכם לאור או לים : דכתיב בהו זה. דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין : שאין לו תובעים. אין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין שהוא יכול לומר לו לכהן אחר אני נותנן ולא לך: משפט מלמד שהמתנות דין. דיינין נזקקין להן להוציאן בדיינין אלמא כהן ראשון התובען מוציאן מידו וקשיא לרב חסדא דאמר דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא: לחולקן בדיינין. דיינין אומרים לו לישראל לזה תן המתנות שהוא חבר ולא תתן לזה שהוא עם הארץ : ויאמר לעם. ביהושפט כתיב בדברי הימים סיפיה דקרא למען יחזקו בתורת ה' : מנת. חלק כהונה : אטו חזה ושוק מי לא בדיינין מיחלקו. כלום היה יכול לתתם לכהן עם הארץ והא מנת נינהו : אלא לאו להוציאו בדיינין. אלמא דממון שיש לו תובעין הוא משום הכי ממעט חזה ושוק דכיון דלכפרה ולרצוי בא לא שכיח דמעכב : הכא במאי עסקינן דאתו לידיה. דכהן ואחר כך גזלם זה ממנו דהוה ליה ממון שיש לו תובעין שכבר זכה זה בהן ודמי כמאן דגזל מיניה גלימיה: ופריך אי דאתו לידיה. דכהן מאי למימרא פשיטא דיכול להוציאו בדיינין וקמהדר דאתו לידיה בטיבלייהו הבהמה שלימה היתה מונחת אצלו וזכה במתנות מן ההפקר : כמי שהורמו דמיין. וזכה בהן במתנות ששוים לכל הכהנים מהני זכייה אם קדם אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני : בעל הבית. עשיר שהיה עובר ממקום למקום:וצריך ליטול כו'.וצריך למזונות נוטל לקט כשאר עניים הואיל שעכשיו עני הוא : ולכשיחזור ישלם · אלמא כל מידי דחייביה רחמנא למיתב לעניים הכא ראשון יכול לתובעו והוא הדין למתנות כהונה : מדת חסידות שנו כאן . אם חסיד הוא ישלם : תנא תני ישלם . דמשמע על כרחו ואת אמרת כו' : ועוד . מי סברת מדרבי אליעזר קמותיב דמצינן למימר דרב חסדא משני עלה מדת חסידות שנו כאן אלא מדרבנן מותיב ועלה משני רב חסדא *(מדת חסידות שנו כו' : כאן. הא) דקתני עני היה באותה שעה דמשמע דתידוק מינה דעשיר בעי שלומי לאו בדיינין קאמר אלא אם חסיד הוא צריך לשלם לצאת ידי שמים : וכן לוי שאכל מעשרותיו טבלים . שלא הפרים תרומת מעשר : את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה' אין לך בהן אלא משעת הרמה . הכי גרסינן ליה בתוספתא* :

דאתו

אי אגואי הא קא מעייל חולין בעזרה . משום דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה וכן אמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פא:) גבי בכורים ולא מסתבר דהתם אגוזות דמייתי בהדייהו קפיד דאפשר דמתני עלייהו ומביאם נדבה וכן בפ' התודה (מנחות דף פ:) גבי תודה שנתערבה בתמורות קאמר ולייתי לחם כו' הא קא מכניס חולין לעזרה ומדקאמר שאין לה תקנה ש"מ הוי מדאורייתא ב] ותימה דבפ' כל התדיר (זבחים דף צ:) אמרינן ובכולן הכהנים רשאים לשנות באכילתן ולאוכלן צלויין שלוקין ומבושלים ולתת לתוכן תבלין של חולין ואמר בהקומץ רבה (מנחות דף כא:) יאכלוה שיאכלו עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השובע ונראה דדוקא חזה ושוק וכן בכורים דדרך קדושה מייתי להו דעביד בהו תנופה וכן לחם לצורך תודה שהוא הכשר קרבן יש קפידא טפי בהבאתה בעזרה שלא לצורך* :

ואב"א משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין . ולהאי לישנא אייתר וזה יהיה לכדאמר לקמן בסמוך שמתנות דין ואין חזה ושוק דין וללישנא קמא איכא למימר דתרתי שמע מינה ודריש בסמוך מדכתביה אגל משפט דמשמע זה משפט וזה אין משפט ואיכא בין הני תרי לישני דלהאי לישנא דאין לו תובעין נהי דאין יכול לתובעו בדיינין בדיני שמים מיהא מיחייב וללישנא קמא דדריש ליה מוזה אפילו בדיני שמים נמי לא מיחייב :

מנין שאין נותנין מתנות לכהן ע"ה כו' . היינו דווקא כשיש כהן חבר אבל אי ליכא כהן חבר אלא ע"ה יתנו לו ולא ימתין עד שיזדמן לו חבר כדתנן במסכת חלה (פ"ד מ"ט) אלו נותנין לכל מי שירצה החרמים והבכורות ופדיון הבן ופטר חמור והזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז כו' ואין לפרש לכל כהן בין לאנשי משמר בין לשאר כהנים דהא בירושלמי בפרק שתי נשים קאמר דיש מהן ניתנין לכל כהן ויש מהן ניתנין לאנשי משמר א"כ ע"כ לכל כהן דקאמר היינו בין כהן חבר בין כהן ע"ה והיינו היכא דליכא חבר או איכא ואין רוצה לקבל כדפרישית בריש כל הבשר (לעיל דף קד:) אבל אין לתרץ דרבי שמואל בר נחמני דהכא כרבי יהודה דגרסינן בירושלמי ר' יהודה אומר אין נותנין אותה אלא לחבר דהתם אבכורים קאי כדאמר התם לעיל מינה רבי אדא אוסר בבכורים :

וכשיחזור לביתו ישלם. ללישנא בתרא דקאמר משום דהוי ממון שאין לו תובעין פריך שפיר דישלם משמע שיכול להוציאו בדיינין וללישנא קמא נמי דפטר משום דכתיב זה פרכינן דכיון דבמתנות פטור משום דכתיב זה מסברא אין לנו לחלק בין מתנות ללקט שכחה ופאה ולקמן בפרקין (דף קלד.) פריך מספק לקט דחייב משום עני ורש הצדיקו להא דאמר אין ספק מתנות לכהן : אמר רבא גרס ולא גרסינן אמר ליה רבא דהוה משמע דלרב חסדא דבר ואם כן מאי קאמר לבסוף מדת חסידות שנו כאן אלא כבר שמע התירוץ ולמה חזר ואמר רב חסדא אלא רבא שמע בבית המדרש הקושיא והתירוץ בשם רב חסדא אקושיא והשיב להם דאקושיא לא שייך לשנויי ולא לאותיב מיניה אלא מסיפא הוקשה לרב חסדא ועל זה תירץ רב חסדא וי"ס שכתוב בהן ואמר רב חסדא בוי"ו בסוף מילתיה דרבא וכן משמע דאי לרב חסדא הוה מדבר לא היה אומר ואת אמרת אלא ומר אמר מדת חסידות שנו כאן :

תנא תני ישלם ואת אמרת כו' . וא"ת והאמר בפרק קמא דב"ק (דף ז.) א"ל אביי מי כתיב ישולם ישלם כתיב מדעתו ואמר נמי פרק הפועלים (ב"מ דף צא.*) גבי חוסם פי פרה ודש בה לוקה ומשלם ארבעה קבין לפרה כו' ובעי למימר משלם לצאת ידי שמים וללישנא קמא דלעיל דפטור אפילו לצאת ידי שמים פריך שפיר ומיהו להוא לישנא נמי דאין לו תובעין דחייב לצאת ידי שמים איכא למימר דהיינו דוקא במזיק מתנות כהונה או אכלן שלקחן באיסור אבל הכא שלקחן בהיתר שהיה אז עני אפילו לצאת ידי שמים לא מחייב להכי פריך שפיר ולא אמרת מדת חסידות שנו כאן ולא מחייב אפילו לצאת ידי שמים ומיהו בסמוך קשה דקאמר טעמא דעני הא עשיר חייב ומאי קושיא אימא עני פטור אפילו מלצאת ידי שמים אבל עשיר חייב א] ומפר"ת דה"ק תנא תני ישלם לרבי אליעזר ורבנן פליגי עליה ואת אמרת מדת חסידות כו' דעל מדת חסידות לא הוי פליגי רבנן :

אין לך בהן אלא משעת הרמה . ואם תאמר והא קרא לאו לאחר הרמה איירי אלא בעתיד ליתרם דמפקינן מיניה בפרק [אלו] הנשרפים (סנהדרין דף פג.) דטבל במיתה חלול חלול מתרומה דדרים לא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר ויש לומר דהכא דריש מדסמך ירימו אצל לה' לומר לך שאין לגבוה בהן אלא משעת הרמה אי נמי משום דקאי אקרא דסמיך ליה וא"ש כי יאכל קודש דאיירי לאחר הרמה :

דאתו

מסורת הש"ס

[ב"ב פא: מנחות מח. ט: פא. זבחים עו. ק.]

[לקמן קלה: קלב.]

סנהדרין ב

[צ"ל הכהנים והלוים]

[קדושין נח: נדרים פה. ב"ב קכג: מכות כ. בכורות יא.] *פאה פ"ה מ"ד

[ב"מ נב]

[צ"ל מדת חסידות שנו כאן הא]

[פ"ג דמ"ש]

[ועי' תוס' פסחים סו: ד"ה מביאה וב"ב פא: ד"ה ודילמא ומנחות כא: ד"ה חולין ודף פ: ד"ה וכי ותמורה כג. ד"ה אוכלין וזבחים עו. ד"ה וחולין]

שיטה מקובצת
א] מתנה לכהן ע"ה . נ"ב עי' תוס' מנחות דף י"ח ע"ב : ב] ותימה דבפ' כל התדיר . נ"ב עי' תוס' מנחות דף פ"ו ע"ב :

גליון הש"ס
גמ' או שאכלן פטור . עי' לקמן דף קלז ע"ב תוס' ד"ה עד : שם מתנה לכהן ע"ה . עי' מנחות דף יח ע"ב תוס' ד"ה מודה :

פ"ט תוס' ד"ה נכא

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] תוס' ד"ה תנא תני וכו' אבל עשיר חייב ומפר"ת וכו' . נ"ב עי' שו"ת רמ"א סי' ק"ז :

דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין תא שמע *הרי שאנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב לעשר אם *באנפרות פטור מלעשר שאני התם דקא משתרשי ליה תא שמע *אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה והיה בהן מתנות כהונה נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקח הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים אמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן שאני התם דאיתנהו בעינייהו ת"ש תשעה נכסי כהן תרומה ותרומת מעשר וחלה ראשית הגז ומתנות והדמאי והבכורים והקרן והחומש למאי לאו להוציאן בדיינין לא *לכדתנן למה אמרו נכסי כהן [א]שקונה בהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה ובעל חוב נוטלן בחובו ואשה בכתובתה וספר תורה ההוא ליואה דהוה חטף מתנתא אתו אמרו ליה לרב אמר להו לא מסתייה דלא שקלינן מיניה אלא מיחטף נמי חטיף ורב °אי איקרו עם משקל נמי לשקול מינייהו אי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו [ב]מספקא ליה אי איקרו עם אי לא איקרו עם יתיב רב פפא וקאמר לה להא שמעתא איתיביה רב אידי בר אבין לרב פפא *ארבע [ג]מתנות עניים שבכרם הפרט והעוללות והשכחה והפאה ושלש שבתבואה הלקט והשכחה והפאה שנים שבאילן השכחה והפאה [ד]כולן אין בהם טובת הנאה לבעלים ואפילו עני שבישראל מוציאין מידו [ה]מעשר עני המתחלק בתוך ביתו יש בו טובת הנאה לבעלים ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן *(מידו) לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי ארבע מתנות שבכרם הפרט והעוללות והשכחה והפאה דכתיב (ויקרא יט) °וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט וכתיב (דברים כד) °כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך אמר ר' לוי אחריך זו שכחה פאה גמר אחריך אחריך מזית דכתיב (שם) °כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך ותנא דבי ר' ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו שלשה שבתבואה הלקט השכחה

רש"י

דאתו לידיה. דכהן: בטבלייהו. שהופקר הטבל אצלו: כמי שהורמו דמיין. זכה בהם מן ההפקר שהרי קדם ל"א שמסר לו את הטבל לזכות בתרומה שבו: אם בחובו. שהיה חייב לו דבר קצוב ממון: חייב לעשר. ממקום אחר וליתן לכהן שהרי הוא כמוכר: ואם באנפרות. בהפסד ועל חנם פטור מלעשר קתני מיהת אם בחובו חייב לעשר אלמא יש לו תובעין דאי לאו דינא הוא שישלם לו על כרחו מאי חוב מלוה איכא הא לא פש גביה מידי: שאני התם דקא משתרשי ליה. התם לאו בהוצאה בדיינין תנן בה אלא חובא בעלמא כשאר חובי מעשרות וחובא ודאי איכא עליה דהא משתרשי ליה כלומר משתכר הוא בה שהרי היה צריך לפרוע מעות: א"ל. לטבח: מכור לי בני מעיה. בני מעיה של פרה זו: והיו בהן מתנות. הקבה: נותנן. לוקח זה לכהן: ואין. המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקבה: לקח הימנו במשקל. הליטרא כך וכך ושקל לו הקבה: נותנן לו. לוקח לכהן שהרי הגזל אצלו וצריך להשיב: והטבח ינכה לו מן הדמים. על כרחו שמכר דבר שאינו שלו: ואמאי. נותנן לכהן ליהוי כמזיק כו': תשעה נכסי כהן. לא ידעתי היכן שנויה ובספרים אינה כתובה בשוה ומוצא אני ע"ו מתנות כהונה שכולן נכסי כהן לעשות בהן כל צרכיו התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי והחלה והבכורים וראשית הגז ומתנות של חולין ושל קדשים והקרן והחומש של גזל הגר ושדה אחוזה ושדה חרמים ובכור בעל מום ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ונראה בעיני שכולן שנוים בה וחשיב תרומה ותרומת מעשר והדמאי וחלה כחדא דכולהו תרומה נינהו ובכור ופדיון הבן ופדיון פטר חמור כחדא וקרן וחומש דגזל הגר חדא וכולהו הנך מתנה לכהן הן ולקמן בפירקין (דף קלג:) חשיב כל כ"ד מתנות כהונה הגוזל את הגר ונשבע לו ומת הגר ואח"כ הודה *ונשבע לשקר דאמר רחמנא ואם אין לאיש גואל וגו' וכי יש לך אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זהו גר שמת ואין לו יורשין וכתיב האשם המושב לה' לכהן ותניא בפרק הגוזל בב"ק (דף קי.) האשם זה קרן המושב זה חומש דגבי נשבע לשקר בפקדון או בגזל כתיב ביה חומש בין בגוזל חבירו בפרשת ויקרא בין בגזל הגר בפרשת נשא: למה אמרו. למאי הלכתא: וס"ת. אע"פ שאינו לאכילה ולא לדבר שיבא לידי אכילה ולבי מגמגם למאי תנייה הואיל ותנא דאפי' בהמה טמאה לוקח מהן: חטיף מתנתא. כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקבה לכהן חוטפם מידיהם: לא מסתייה. לא די דכשהוא שוחט את בהמתו אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אחר: אלא מיחטף נמי חטיף. בתמיה: ורב. מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה דמשמע שהיינו יכולין לכופו לכך ונמנעין אנו: אי איקרו עם לשקול מיניה. דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב (דברים יח) ואי לא איקרו עם רחמנא פטריה ומאי טיבותא עבדינן גבייהו: מספקא ליה. לרב ומשום ספיקא פטר ליה דהמוציא מחבירו עליו הראיה: להא שמעתא. דרב דמספקא ליה: ד' מתנות עניים. הנוהגות בכרם ואלו הן: הפרט והעוללות. כדכתיב (ויקרא יט) וכרמך לא תעולל ופרט כרמך לא תלקט ובמס' פאה (פ"ז מ"ד) מפורש איזו היא עוללות כל שאין לה לא כתף ולא נטף:

והשכחה

תוספות

דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין. ומשעת הרמה ואילך היינו מכי אתו לידיה אפילו בטבלייהו וא"ת אמאי לא משני דפשטא דברייתא דקתני פטור מן התשלומין היינו דאתו ליד כהן בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ומש"ה פטור דאין לו לכהן אלא משעת הרמה ממש והוה ניחא טפי דהוי לשון הרמה דוקא וי"ל דאי הוה מוקי לה הכי אז לא היה חדוש הדיוק כלל הא משעת הרמה ואילך משלם דהא פשיטא דמשלם כיון דאתו ליד כהן והורמו אבל השתא עיקר הברייתא משמיענו דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור ודיוקא קמ"ל דאע"ג דאתו לידיה א] בטבלייהו חייב דכמי שהורמו דמיין:

שאני התם דקא משתרשי ליה. דבמקום זה הניח לו המלך שאר ממון ואם תאמר מתנות כהונה כשאכלם משתרשי ליה שבמקום זה לא אכל דבר אחר ואמאי פטור וי"ל דלא דמי לאנסו בית המלך גרנו דתחתיהן לא לקח משלו אבל באכלו אפשר דלא משתרשי ליה שהיה מתענה:

הכי גרסי' בפי' ר"ח שבעה נכסי כהן. ולא חשיב הכא כל כ"ד מתנות כהונה דחשיב לקמן בפירקין (דף קלג:) דלא חשיב הכא אלא הנך דאסורים לזרים והם ממון כהן והא דחשיב מתנות אע"פ שמותרות לזרים משום דטבלי ודמו לתרומה כדאמר לקמן (קלג:) אע"ג דלית הלכתא הכי היינו דלא הוי כאוכל טבלים אבל מ"מ איסורא איכא לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה א"נ לא חשיב אלא מידי דבר אכילה והא דלא חשיב בכור משום דאכתי לאו בר אכילה הוא שצריך שחיטה:

מעשר עני המתחלק בתוך הבית. דוקא נקט המתחלק בתוך הבית דשני דיני מעשר הם אחד מתחלק תוך הבית ואחד מתחלק בתוך הגרנות כדמשמע בפ"ב דנדרים (דף פד:) ואותו המתחלק תוך הגרנות אין לבעלים בו טובת הנאה אלא באותו המתחלק בתוך הבית ובספרי מפרש להו מקראי כתוב אחד אומר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך והנחת אלמא צריך להניחו בגורן ובאין עניים ונוטלין אותו וכתוב אחד אומר כי תכלה לעשר וגו' ונתת ללוי וגו' אלמא בתוך הבית מחלקו מדכתיב *והנחת הא כיצד עד הפסח שהוא זמן גשמים ואם מניחו בחוץ נפסד מחלקו בתוך ביתו וזה מעשר עני המתחלק בתוך הבית מכאן ואילך שהוא ימי הקיץ מניחו בחוץ בגרנות ועניים באים ונוטלין אותו:

יש בו טובת הנאה לבעלים. נראה דדבר שיש בו טובת הנאה לבעלים אפילו בא עני ולקחו מוציאין מידו ודבר שאין בו טובת הנאה לבעלים לקחו אין מוציאין מידו ומיהו אם לא לקחו ובא עני ושאלו ממנו אם ירצה לא יתן לו דקרי ליה לעיל ממון שאין לו תובעין ואם היה צריך ליתנו לתובעו א"כ הוי יש לו תובעין:

גמר אחריך אחריך מזית. ואע"ג דאצטריכו למכתב ולא הוי מופנה גלוי מילתא בעלמא הוא דכמו שיש בזה אחריך פאה ה"נ יש בזה אחריך פאה ולאו ג"ש ממש היא אי נמי מדכתיב שכחה בלשון אחריך ש"מ לג"ש אתא וצ"ע למה לא גמרינן בג"ש דאחריך דלהוי פרט בזית כמו בכרם וכהי דלענין עוללות לא אפשר למילף באילן דלא שייך ביה איזהו עוללות כל שאין לו לא כתף ולא נטף:

כגון

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כ ופ"א מהל' בכורות הל' ג סמג עשין קמב ריא טוש"ע י"ד סי' סא סעיף יג וסי' שו סעיף ו:

טז ב מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' ח טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כג:

יז ג מיי' פ"א מהלכות מתנות עניים הל' ז:

יח ד ה מיי' שם הל' ט ופ"ו הל' י:

שיטה מקובצת

א] בטבלייהו חייב דכמי שהורמו דמיין ועוד י"ל דאתו לידיה בטבלייהו וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין הלכך אם אכלן אחר הרמה חייב שכבר זכה בהן הכהן ואם קודם הרמה פטור דגזירת הכתוב דאין לו בהן אלא משעת הרמה ואילך עד שהוברר חלק של כהן ומיהו אחר הרמה אהניא הא דאתא לידיה שזכה בהן הכהן וממונו הוא. הרא"ש ז"ל:

מסורת הש"ס

[גיטין מד.]

[פי' שלקח אנס עובד כוכבים כאונס שלא כדין. ערוך ועי' בפרש"י] לקמן קלג.

בכורים פ"ג מי"ב

תוספתא פ"ב דפאה

נ"ל שנשבע לשקר. רש"ל רש"ל מ"ז

נ"ל והנחת

גליון הש"ס

גמ' אי איקרו עם. עי' שבועות דף יד ע"א תוס' ד"ה כולן:

השכחה והפאה דכתיב °ובקוצרכם את קציר ארצכם לא תכלה פאת שדך בקוצרך ולקט קצירך וגו' °כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה שנים שבאילן השכחה והפאה דכתיב °כי תחבוט זיתך לא תפאר אחריך ותנא דבי ר' ישמעאל שלא תטול תפארתו ממנו אחריך זה שכחה וכולן אין בהן טובת הנאה לבעלים מאי טעמא עזיבה כתיבא בהו ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו דכתיב ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם *להזהיר עני על שלו ומעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה לבעלים מאי טעמא נתינה כתיבא ביה ואפי' עני שבישראל מוציאין אותו מידו דאמר ר' אילעא גמר לגר לגר מהתם מה להלן מוזהר עני על שלו אף כאן מוזהר עני על שלו ושאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותן לא מכהן לכהן ולא מלוי ללוי הא מלוי לכהן מוציאין אלמא איקרו עם כגון הזרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון דלוי הוא כרבי אלעזר בן עזריה *דתניא *תרומה לכהן מעשר ראשון ללוי דברי ר' עקיבא ר' אלעזר בן עזריה אומר אף לכהן אימר דאמר ר' אלעזר בן עזריה אף לכהן ולא ללוי מי אמר אין ^לבתר דקנסינהו עזרא אימר דקנסינהו עזרא דלא יהבינן להו משקל מינייהו מי אמר אלא כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו ראשית הגז ת"ש זה הכלל כל דבר שהוא בקדושה כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאין אותן מידם וכל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע והלחיים והקבה אין מוציאין אותו מידם כגון זרוע ולא זרוע ומאי ניהו מעשר ראשון ולבתר דקנסינהו עזרא ת"ש *השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות הא ללוי ולישראל חייב לא תימא הא ללוי ולישראל חייב אלא אימא הא לישראל חייב אבל ללוי מאי פטור אי הכי ליתני השוחט ללוי ולעובד כוכבים פטור מן המתנות ועוד הא תניא השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות ללוי ולישראל חייב תיובתא דרב אמר לך רב תנאי היא *דתניא °וכפר את מקדש הקדש זה לפני ולפנים אהל מועד זה היכל מזבח כמשמעו יכפר אלו עזרות כהנים כמשמעו עם הקהל אלו ישראל יכפר אלו הלוים ותניא אידך יכפר אלו עבדים מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר איקרו עם °ומר סבר לא איקרו עם ורב אי סבירא ליה כהאי תנא לימא ואי סבירא ליה כהאי תנא לימא מספקא ליה אי כהאי תנא אי כהאי תנא דרש *מרימר הלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה *דרב חסדא עולא ^יהוה יהיב מתנתא לכהנתא איתיביה רבא לעולא *^ימנחת כהנת נאכלת מנחת כהן אינה נאכלת ואי אמרת כהן ואפילו כהנת והכתיב °וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אמר ליה רבי

מטונך

והשכחה והפאה. כולהו יליף לקמן. פרט ענבים הנושרין בשעת בצירה: לקט. הנושר בשעת קצירה: שתים באילן. לקמן יליף להו: אין בהן טובת הנאה לבעלים. אין בידם ליתן לכל מי שירצו אלא כל הקודש זכה ולקמיה מפרש טעמא: מוציאין את שלו מידו. אם היה לו כרם או תבואה או אילן כופין אותו ליתן אבל מעשר עני הואיל ומתחלק בתוך הבית לאחר שהכניס תבואתו לבית: יש בהן טובת הנאה לבעלים. שבידו ליתן לאיזה עני שירצה וחבירו אומר לו הילך סלע זה ותן כל מעשרותיך לקרובי עני והיינו טובת הנאה דבר מועט: ד' מתנות. ברישא מפרש לה לכולה ברייתא והדר מותיב תיובתא: אחריך זו שכחה. שאינה אלא מאחריו כדתנן (פאה פ"ו מ"ד) שלפניו אינו שכחה שלאחריו שכחה זה הכלל כל שהוא בבל תשוב שכחה שאינו בבל תשוב אינו שכחה פאה בכרם גמר אחריך אחריך מזית דכתיב ביה לא תפאר אחריך ותנא דבי רבי ישמעאל שלא תטול תפארתו הימנו כלומר לא תטול כל פארו לשון (איוב לא) ובכל תבואתי תשרש דמשמע עקירה ולשון (דברים כה) ויזנב בך נטל את זנבך אשפי"ר בלע"ז והיינו שלא תטול פאה: כולהו עזיבה כתיבא בהו. שצריך להניח שם בהפקר ולא שיחלקם הנך דכתיב בהו תעזוב הרי עזיבה והנך נמי כתיב בהו יהיה היינו בעזיבה דמשמע בהוייתו יהא דלא כתיבא בהו נתינה: לא תלקט לעני ולגר וגו'. ומשמע לא תלקט אני מזהיר לעני: נתינה כתיבא ביה. ונתת ללוי לגר וליתום ולאלמנה (שם כו): גמר לגר לגר מהתם. מולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר: מה להלן עני מוזהר. כדאמרינן להזהיר עני על שלו: הא מלוי לכהן מוציאין. אלמא דלוים איקרו עם ואמאי מוציאין אי מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא: ומתרץ כגון הזרוע ולא זרוע. כלומר אשאר מתנות כהונה שהן מתנה לכהן בזו קאמר דמוציאין ולא זרוע עצמה דילמא לא מיקרו עם: ומאי ניהו. דמוציאין מלוי לכהן מעשר ראשון: ופריך מעשר ראשון דלוי הוא. ואמאי מוציאין אותו מידו לתתו לכהן: אף לכהן. דבכ"ד מקומות נקראו כהנים לוים* הלכך אע"ג דבמעשר ראשון לוי כתיבא ביה כהנים נמי משתמעי: וקמסיים מילתיה אימר דאמר כו': בתר דקנסינהו עזרא. ביבמות (דף פו:) אמר מפני מה קנסו לוים במעשר מפני שלא עלו בימי עזרא דכתיב ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם אבל מקרא מפורש לא מצאתי שקנסם אבל דוגמא יש לדבר שכתוב בעזרא (נחמיה י) בסופו והיה הכהן בן אהרן עם הלוים *במעשר הלוים למדנו שלא האמינום על תרומת מעשר ולא היו חולקין להן מעשר בגורן אלא (דקנסינהו) בפני הכהנים: ומהדר אימר דקנסינהו כו' משקל נמי מינייהו מי אמר. בתמיה אכתי הדרא אתקפתא לדוכתיה הא מלוי לכהן מוציאין: אלא הכי תריץ כגון הזרוע. מוציאין מלוי לכהן ולא זרוע עצמו ומאי ניהו כגון זרוע ראשית הגז דהתם לא כתיב עם ואי נמי לא איקרו עם מחייבי: כל דבר שבקדושה. שאסור לזרים כגון תרומה וכיוצא בהן מוציאין מיד לוי לכהן: ושאין בה משום קדושה כגון הזרוע כו'. שבאין מבהמות של חולין אין מוציאין מיד לוי לכהן אלמא פשיטא לן דלא איקרו עם ואמאי מספקא ליה לרב: כגון זרוע ולא זרוע. דזרוע מוציאין דאיקרו עם והאי דקתני דאין מוציאין במעשר ראשון קאמר ובתר דקנסינהו עזרא ואיצטריך ליה לאשמועינן דאע"ג דקנסינהו עזרא דלא *למיתני להו דידהו מיהא לא שקלינן מינייהו: השוחט לכהן. להכי נקט השוחט לכהן דעליה דטבח רמיא דכתיב (דברים יח) מאת זובחי הזבח: וליתני ללוי ולעובד כוכבים. ואנא ידענא דכ"ש (בכך): וכפר את מקדש הקדש. בעבודת יום הכפורים: לפני ולפנים. מכפרת עבודה זו על הטומאה שאירעה בפנים דפר ושעיר של יוה"כ מכפרים על טומאת מקדש וקדשיו כדאמרינן בשבועות (דף ג.): מזבח כמשמעו. על מי שעבד בטומאה במזבח בלא חיוב מקדש כגון נטמא במקדש דעבד בלא שהייה דאין כאן טומאת מקדש דהיכא דנטמא בעזרה קי"ל בשבועות (דף טז.) הלכה למשה מסיני דלא מחייב עד שישהה כדי השתחואה: יכפר אלו העזרות. על טומאה שאירעה בעזרה על הכהנים ששגגו ונכנסו טמאים לעזרה וכן לוים וישראלים ועבדים קראי יתירי קדריש: עבדים. כנענים דאינהו נמי בעי כפרה דכל מצות שהאשה חייבת בהן עבד חייב בהן וכל מקום דכתיב עונש איש ואשה שוין: דמר סבר איקרו עם. והוו בכלל עם הקהל הילכך *וכפר יתירא אעבדים אתא: ומר סבר לא איקרו עם. ובעי קרא: הילכתא כרב. ולא שקלינן מינייהו: וכרב חסדא. דאמר* מזיק מתנות כהונה או אוכלן פטור: לכהנת. בת כהן אפילו *אשת איש דכיון דקדושה לית להו דאינן אסורים לזרים הרי מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן (ויקרא כג) קסבר אפילו כהנת משמע: מנחת כהנת נאכלת. השיריים כמנחת ישראל: מנחת כהן אינה נאכלת. דטולה כליל דכתיב (שם ו) כליל תהיה:

מטונך

כגון זרוע ולא זרוע. דאי זרוע ממש למה לי למימר כגון לימא ושאר מתנות כהונה הזרוע כו' אלא מדקאמר כגון לאו בזרוע מיירי אלא בדכוותיה דהיינו מעשר ראשון ואצטריך ליה למימר כגון זרוע דאי הוה אמר בהדיא מעשר ראשון הוה אמינא דה"ה מתנות כהונה להכי תנא כגון הזרוע והכי קאמר ושאר מתנות כהונה שהן דוגמת זרוע כגון מעשר ראשון מוציאין אבל זרוע עצמה לא דמספקא לן כרב:

תא שמע כל דבר שבקדושה כו'. תימה מאי פריך ליה לרב מהכא דילמא משום הכי אין מוציאין משום דמספקא ליה לתנא אי איקרו עם או לא וי"ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא ובפי' ר"ח גרס לימא מסייע ליה כל דבר שבקדושה כו':

דבי

עין משפט
נר מצוה

יט א מיי' פ"ו מהלכות מתנות עניים הל' ב ופ"ו מהל' תרומות הל' א סמג לאוין רנד:

כ ב מיי' פ"א מהלכות מעשר הל' ד:

כא ג מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כ סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ח:

כב ד מיי' פי"ב מהל' מעשה קרבנות הל' י:

גליון הש"ס

גמ' ומ"ס לא איקרו עם. עי' ברש"י בחומש בפ' וברית ינצורו דשבט לוי מלו בניהם במדבר וביהושע ה' ה' וכל העם הילודים במדבר לא מלו משמע דלוים לא איקרו עם:

מסורת הש"ס

שייך לע"א

[גיטין יב.]

ב"ב סא: יבמות פו. ע"ש כתובות כו. ע"כ שייך לע"א

[לקמן קלב.]

מנחות לב. שבועות יג: יומא סא.

[לקמן קלב.]

[לעיל קל: לקמן קלב.]

סוטה כג.

[לעיל כד:]

בספר

[נ"י למיתני]

נ"ל כהן

[נ"ל יכפר]

[לעיל קל:]

[נ"ל אשת ישראל]

תורה אור

ויקרא כג

דברים כד

שם

ויקרא טז

שם ו

א] *מטונך °אהרן ובניו כתובין בפרשה דבי רבי ישמעאל תנא כהן ולא כהנת וילמוד סתום מן המפורש דבי ר' אליעזר בן יעקב תנא כהן ואפילו כהנת הוי מיעוט אחר מיעוט *ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות *רב כהנא "אכל בשביל אשתו רב פפא אכל בשביל אשתו רב יימר אכל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכל בשביל אשתו אמר רבינא אמר לי מרימר *הלכתא כוותיה דרב והלכתא כוותיה דרב חסדא והלכתא כוותיה דעולא *והלכתא כוותיה דרב אדא בר אהבה *לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים תנו רבנן *הזרוע והלחיים והקבה נוהגים בכלאים ובכוי רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות (*מן התייש ומן הצבייה) פטור מן המתנות מכדי קי"ל *דלענין כסוי הדם ומתנות לא משכחת ליה אלא בצבי הבא על התיישה ובין לרבי אליעזר בין לרבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין ובשה ואפילו מקצת שה קמיפלגי ב] מר סבר שה ואפי' מקצת שה ומר סבר שה ואפילו מקצת שה לא אמרינן בשלמא ר' אליעזר דפטר קסבר שה ולא מקצת שה אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא לשקול ואידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב ושקול אמר רב הונא בר חייא מאי חייב נמי דקא אמר חייב בחצי מתנות מתיב רבי זירא *כוי יש בו דרכים שוין לבהמה ויש בו דרכים שוין לחיה ויש בו דרכים שוין לחיה ולבהמה *כיצד חלבו אסור כחלב בהמה ודמו חייב לכסות כדם החיה דרכים שוין לבהמה ולחיה שדמו וגידו אסורין כבהמה וחיה וחייב בזרוע ולחיים והקבה (א) ורבי אליעזר פוטר ואם איתא חייב בחצי מתנות מבעי ליה איידי דתנא חלבו ודמו דלא מתני חצי חצי משום הכי לא קא תני חצי כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שור מה ת"ל °אם שור לרבות את הכלאים דברים יח שה מה ת"ל °אם שה לרבות את הכוי שם ורבי אליעזר האי אם למה לי מיבעי ליה לחלק ורבנן לחלק מנא להו נפקא להו °מאת זובחי הזבח שם ור' אליעזר האי מאת זובחי הזבח מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרבא *דאמר רבא הדין עם הטבח:

מתני' בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרים את כולן אחד שוחט את כולן (ב) פוטרים לו אחד *השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות והמשתתף עמהן צריך שירשום ואם אמר *חוץ מן המתנות פטור מן המתנות *אמר מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות נותנן לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים לקחן הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים: **גמ'** ואמאי יבא עליו כהן משני צדדין ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דידי הוא ואי לאו בכור הוא הב לי מתנתאי

אמר

רש"י

מטונך. הגעתיך מש"ה אמרינן גבי מנחת כהנת דנאכלת דאהרן ובניו כתובין בפרשה וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן וגו' וכיון דכתיב בהדיא בני אהרן למעוטי בנות אהרן אבל מתנות לא כתיב בהו אלא כהן גרידא ומשמע כהן ואפילו כהנת: סתום מן המפורש. כהן סתם דכתיב גבי מתנות ממפורש מבני אהרן דכתיב גבי מנחה דמה להלן כהן ולא כהנת דאהרן ובניו כתובין אף הכא כהן ולא כהנת: דבי ר' אליעזר בן יעקב תנא. בעלמא כהן ולא כהנת אבל כהן דכתיב גבי מתנות אפילו כהנת במשמע מאי טעמא הוי מיעוט כו' דבריסיה דקרא כתיב וזה יהיה משפט הכהנים דמשמע כהנים ולא כהנות וכתיב בסיפיה דקרא ונתן לכהן הזרוע וגו' דמשמע נמי כהן למעוטי כהנת ואין מיעוט אחר מיעוט כו': רב כהנא. ישראל הוה ואשתו כהנת: אכיל. מתנתא: בשביל אשתו. שהיתה כהנת דס"ל כהן ואפי' כהנת: הלכתא כותיה דרב חסדא. דאמר לעיל (דף קל:) המזיק מתנות או שאכלן פטור מלשלם: והלכתא כרב אדא בר אהבה. דפטר נמי בנה של לויה מפדיון הבן כבנו של לוי דתנן כהנים ולוים פטורים בפ"ב דבכורות (דף יג.) ואשמעינן רב אדא דלויה כלוי אליבא דמר בריה דרב יוסף דמוקי לה לדרב אדא בר אהבה בפ' יש בכור לנחלה (שם דף מז:) אפי' איעברא מישראל דבפטר רחם תלא רחמנא והרי רחם שילא ממנו לאו דחיובא הוא ולאפוקי מדרב פפא דמוקים לה דאיעברא מעובד כוכבים אבל איעברא מישראל בתר אב אזלינן ליה וחייב: מן התייש ומן הצביה פטור מן המתנות. דשה כתיב ולא צבי: מכדי קי"ל. באותו ואת בנו (לעיל דף פ.) דלענין כסוי הדם ומתנות לא משכחת לה פלוגתייהו דר' אליעזר ורבנן אלא בצבי כו' ר' אליעזר סבר שה ולא מקצת שה: בשלמא ר' אליעזר דפטר. כלאים הבא מן התייש ומן הצביה סבירא ליה שה ולא מקצת שה: אידך פלגא לימא ליה. ישראל לכהן אייתי כו': מאי חייב נמי. דקמחייבי רבנן: חלבו אסור כחלב בהמה. דאזלינן לחומרא בכולהו: ואם איתא. כדקאמרת דמחייבי רבנן בחצי מתנות אמאי קתני הכא וחייב בזרוע לחיים וקבה דמשמע בכולהו חייב: ומהדר לאו דוקא קתני חייב בזרוע כו' אלא איידי דתנא רישא דדמו כולו טעון כסוי וחלבו אסור דלא מצי למיתני חצי חצי דהא לא אפשר שחצי חלבו אסור וחצי מותר וה"נ דחצי דמו טעון כסוי וחצי דמו אינו טעון ומשום רישא תנא סיפא ולא משום דוקא דה"ה דאינו חייב אלא בחצי מתנות: שור. הוה מצי למימר: לחלק. דאי לא הוה כתיב אם הוה אמינא דאינו חייב במתנות עד שישחוט (ג) שה קמ"ל אם שאם שוחט שור בפני עצמו חייב ליתן מתנות: הזבח. משמע אפילו זבח אחד: הדין עם הטבח. דינו של כהן לתבוע מן הטבח המתנות ואע"פ שאין הבהמה של טבח אלא משל אחרים: **מתני'** בכור. של ישראל שנתערב במאה בהמות אחרות: בזמן שמאה. בני אדם שוחטין את הבהמות פוטרים את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן בכור שלי הוא וכן שני וכן שלישי: ואם אחד שוחט את כולן. אין פוטרין אותם מאה בהמות מליתן מתנות לכהן אלא אחד הואיל שהוא שוחט את כולן אבל אחד יכול לפטור מן המתנות שאי אפשר שלא יהא הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא ומן הבכור אין נותנים שאין קדושה חלה על קדושה: צריך שירשום. שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל: אם אמר. כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות שבה פטור ישראל מן המתנות: ואם אמר. ישראל לחבירו טבח מכור לי כו' כדפרישנא לעיל (דף קלא.): **גמ'** אמאי. פוטרים את כולן הא יכול לבא כהן עליו משני צדדין כלומר בשני פתות ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דידי הוא:

אמר

תוספות

דבי רבי ישמעאל תנא כהן ולא כהנת. נראה דלא ממעט אלא בנשאת לזר אבל לא נשאת כיון דאוכלה בתרומה דאמירא כ"ש דיהבי *ליה מתנות ומיהו אפשר דלא יהבינן לה לר' ישמעאל:

רב כהנא אכל בשביל אשתו. זהו רב כהנא שגלה מבבל לא"י דפרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיז.) שלא היה כהן כדאמרינן בסוף אלו עוברין (פסחים דף מט.) אמר רב כהנא אי לאו דנסיבת כהנתא לא גלאי ואחר יש שהיה כהן בפ"ק דקדושין (דף ח.) רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן. [וע"ע תוס' קדושין ח. ד"ה ר"כ ותוס' ב"ב קי. ד"ה ולא ובפסחים מט: ד"ה אמר]:

ה"ג מאי נוהגין נמי דקתני בחצי מתנות:

חלבו אסור כחלב בהמה ודמו טעון כסוי כחיה וחייב במתנות כבהמה. הא דלא קתני הני תרתי דשוה לבהמה ביחד משום דניחא ליה למיתני דם וחלב בזה אחר זה שסמוכין בכל מקום:

ואם איתא חייב בחצי מתנות מבעי ליה. בההיא דלעיל ניחא ליה טפי דלא תני בה חייב אלא נוהגין:

בזמן שמאה שוחטים כולן פטורים. ע"כ כשכולן בעלי מומין איירי דאין שוחטין בכור אא"כ נפל בו מום ומדנתערב ואין מכירין בו א"כ גם האחרים בעלי מומין הם:

וצריך לרשום. סימן על הבשר רגילין היו לרשום בשר שפטור מן המתנות והיו מכירין רישומיהן וא"ת כיון דלית ליה לכהן אלא חצי חצי ליפטר וחצי ליחייב מידי דהוי אגבי הבא על התיישה דמחייבי רבנן בחצי מתנות וי"ל דהתם כל שיות שבו מחייב והכא לא מחייב כל שיות שבו לכך פטרי לגמרי:

אמאי יבא עליו משני צדדים. בפ"ב דבכורות (דף יח:) איכא פלוגתא גבי שתי רחלות אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ור' יוסי פוטר והך סתמא כר"מ דבתוספתא (פ"ב דבכורות) מסיים בה דברי ר"מ ומפרש בגמ' טעמא דר"מ משום דבא עליו כהן משני צדדין ואע"ג שכבר לקח אחד והשתא לא מבעיא לר"מ דפריך הכא שפיר אלא אפילו רבי יוסי דפליג התם היינו משום דלא מצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא שכבר לקח אחד אבל הכא מודי משום דמצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא ומשני שמכרו לישראל במומו ואפי' לר"מ דמחייב התם משום דממה נפשך אית ליה מתנות גביה אבל הכא ספק גמור והמוציא מחבירו עליו הראיה:

בשהוא

עין משפט נר מצוה

[נ"ל לט]

כג א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כ סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ח:

כד ב מיי' פי"א שם הל' י סמג עשין קמד טוש"ע י"ד סי' סב סעיף יח:

כה ג מיי' פ"ט שם הל' ה סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף יז:

כו ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יח:

[ועי' מ"ש הרא"ש בכורות פ' יש בכור סי' ב' פי' נכון וגם גי' דרב אחא משבחא ע"ש ועי' כך תבין דברי רש"י ד"ה והלכתא וכו' עד סופו]

רש"ל גרס מן הכוי [מה שהעיד כאן בשם הרש"ל אינו מכוון אלא כך היא גי' רש"ל מן העז ומן הרחל חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כצ"ל וכ"כ הרש"ל לעיל עט ע"ב דצ"ל בכוי פטור ועל הגליון לעיל עט ע"ב השמיט המדפיס גי' הרש"ל ונדפס נ"א מן התייש וכו' ע"ש ושגגה היא]

כז ה מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הל' יג סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' סד סעיף א:

כח ו מיי' פי"ד מהלכות שחיטה הל' ד ופ"א מהל' מאכלות אסורות הל' יג סמג עשין סד טוש"ע י"ד סי' כח סעיף ג:

כט ז (מיי' פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' ו) סמג לאוין קלט טוש"ע י"ד סי' סה סעיף ו:

ל ח מיי' פ"ט מהלכות בכורים הל' ד סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כ:

לא ט מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף כה:

לב י מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף לב:

שיטה מקובצת

א] מטונך אהרן. נ"ב עי' תוס' זבחים דף לב ע"ב בסופו: ב] מ"ס שה ואפי' מקצת שה. נ"ב עי' תוס' לעיל דף פ"ח ע"א:

[דוקא בכהן האומר לישראל הכי הוא דפטור משא"כ בישראל עי' רש"י לקמן קלד. ד"ה חוץ וכו' ע"ש וזהו דקמ"ל המתני' הכא]

מסורת הש"ס

[ר"ה ד. זבחים לג: וע"ש תוס' ד"ה אמר ליה וכו' פי' נכון]

[יומא מג. וש"נ]

בשאלתות פרשת שופטים סי' קנא איתא רב הונא

[לעיל קלא:]

בכורות ד. מז.

[תוספתא פ"ט] לעיל עט:

[לעיל פ.]

קדושין ג. בכורים פ"ב [מ"ח]

[בכורים שם מ"י]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולחיים והקבה כבהמה ור' אליעזר פוטר: (ב) שם במשנה אחד שוחט את כולן אין פוטרין לו אלא אחד: (ג) רש"י ד"ה לחלק וכו' שישחוט שור ושה קמ"ל:

[לקמן קלו.]

[לעיל קלא.]

ב"ק קטו. לקמן קלח. [לעיל קלא.]

גליון הש"ס

גמ' אהרן ובניו כתובין. עי' סוטה דף כג ע"ב תוס' ד"ה כהן:

אמר רב אושעיא *בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו: השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות: וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות *אמר רבא זאת אומרת [ג]הדין עם הטבח דרש רבא °מאת העם ולא מאת הכהנים כשהוא [דברים יח] אומר °מאת זובחי הזבח הוי אומר אפילו [שם] טבח כהן במשמע אושפיזיכניה דר' טבלא כהן הוה והוה דחיק ליה מלתא אתא לקמיה דרבי טבלא אמר ליה זיל אישתתף בהדי טבחי ישראל דמגו דמפטרי ממתנתא משתתפי בהדך חייביה רב נחמן אמר ליה והא רבי טבלא פטרן אמר ליה זיל אפיק ואי לא מפקינא לך ר' טבלא מאונך אזל ר' טבלא קמיה דרב נחמן א"ל מ"ט עביד מר הכי א"ל דכי אתא ר' אחא בר חנינא מדרומא אמר ר' יהושע בן לוי (א) זקני דרום אמרו [ג]כהן טבח *שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות אמר ליה ולעביד ליה מר מיהת כר' אחא בר חנינא א"ל [ד]הני מילי דלא קבע מסחתא אבל הכא הא קבע מסחתא אמר רב חסדא א] האי כהנא דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמתא דאלהי ישראל אמר רבה בר רב שילא הני טבחי דהוצל קיימי בשמתא דרב חסדא הא עשרים ותרתין שנין למאי הלכתא אילימא דתו לא משמתינן להו והא *תניא במה דברים אמורים במצות לא תעשה אבל במצות עשה כגון אומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה עשה ציצית ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו אלא דקנסינן להו בלא אתרייתא כי הא דרבא קנים אטמא רב נחמן בר יצחק *קנים גלימא ואמר רב חסדא [ה]זרוע לאחד וקבה לאחד לחיים לשנים איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר במערבא פלגינן להו [ו]גרמא גרמא התם בדתורא *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמה מתנותיה *אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמה מתנותיה כאילו אוכל טבלים [ז]°ולית הלכתא כוותיה אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא [ח]צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מאי טעמא אמר קרא °למשחה *לגדולה [במדבר יח] כדרך שהמלכים אוכלים ואמר רב חסדא עשרים וארבע מתנות כהונה כל כהן שאינו בקי בהן אין נותנין לו מתנה ולאו מילתא היא *דתניא רש"א כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה שנאמר °המקריב את דם השלמים [ויקרא ז] ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה אין לי אלא זה בלבד מנין לרבות חמש עשרה עבודות כגון *היציקות והבלילות והפתיתות והמליחות תנופות והגשות [והקמיצות] הקטרות (והמציות) [והמליקות]

וקבלות

כשהוא אומר מאת זובחי הזבח. דמיירי בטבח ולא קאי אעם דנמעט טבח כהן מדלא כתיב מאת העם זובחי הזבח וכתיב מאת זובחי יתירה הפסיק הענין דאכל שהוא טבח קאמר ואפילו כהן הואיל ושחיט בהמת ישראל אבל אם היתה שלו אפילו למכור רחמנא פטריה אלא דמדרבנן גזרו כשהוא טבח ליתן מתנות כהונה אפילו הבהמה שלו שלא ירגילו טבחי ישראל לשתף כהנים עמהם ליפטר מן המתנות ועד ג' שבתות דאיכא למימר דדידיה שחיט לא גזרו רבנן ואוקמוה על דין תורה ומכאן ואילך גזרו וכי קבע מסחתא מיד מוכח דלאו לדידיה שחיט ולכך גזרו לאלתר כדמוכח בסמוך ולא כפי' הקונטרס דפירש דחייב מה"ת בשוחט למכור דא"כ שנים או שלשה שבתות אמאי פטור אטו שלשה שבתות כתיבי בקרא ועוד אי מן התורה א"א שלא היה יודע ר' טבלא דבר זה אלא ודאי תקנת חכמים היא כדפירשנו ור' טבלא לא הוה שמיע ליה הך תקנתא עד דאמר ליה ר"נ: **באילן** אוכל טבלים. ממש דמתנות ילפינן נתינה נתינה מתרומה בפ' ראשית הגז (לקמן דף קלו.): **אין** נאכלין אלא צלי ואלא בחרדל. וא"ת דבפ' כל התדיר (זבחים דף צ:) אמרי' ובכולן רשאין הכהנים לשנות באכילה לאוכלן צלויין שלוקין מבושלין ואמר בגמרא* טעמא משום דכתיב בהו למשחה פירוש לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין ונראה דודאי כמו שטוב לו ונהנה יותר מצי אכיל להו אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל יאכל צלי שהוא דרך גדולה יותר: **ולאו** מילתא היא דתניא כו'. הוה מצי למימר מדאמרינן בריש פירקין* המחזיקין בתורת ה' יש להם מנת משמע מחזיק אפילו שאין בקי*:

אמר רב אושעיא. הכא במאי עסקינן דקתני מתניתין דפוטרין את כולן בבא אותו בכור ליד כהן ונפל בו מום קבוע: וליתני כהן ועובד כוכבים כו'. דהא לא איקרו עם ומאי איריא דקתני השוחט: זאת אומרת. מתניתין דקתני השוחט אתא לאשמועינן דבעלמא היכא דקשחיט בהמת ישראל הדין עם הטבח דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח והכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים הוא פטור הטבח מן המתנות והא לא מצינן למילף מכהן ועובד כוכבים לחוד: ולא מאת הכהנים. קס"ד דכהנים לא איקרו עם: כשהוא אומר מאת זובחי הזבח. כלומר מי שהוא ואפילו כהן להביא כהן שנעשה טבח למכור אבל אבהמה שהוא שוחט לצרכו פטור: והוה דחיקא ליה מילתא. דחוק ועני היה: דמגו דפטרת להו ממתנתא. מזרוע לחיים וקבה כדאמרינן במתני' המשתתף עמהם פטור מן המתנות: חייביה. להאי ישראל שנשתתף עם אותו כהן: זיל אפיק. הוציא אותם מתחת ידיך ותתנם לכהן: מפיקנא לך כו'. כלומר כל ראיותיו וסייעותיו אמחה לו: מאונך. מאזנך: שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות. לתתם לכהן אחר משום דאכתי לא קביע ואינן יודעין עדיין שהוא טבח אבל מכאן ואילך חייב הואיל דקביע: לעביד ליה מר הכי כדרבי אחא. ותפטרנו משתים ושלש שבתות: א"ל הני מילי. דקא"ר אחא וזקני דרום דשתים ושלש שבתות פטור: היכא דלא קבע מסחתא. חנות: אבל הכא. האי טבח כהן כבר קבע חנותו וגלי אדעתיה דקביע: דלא מפריש מתנתא. לכהן אחר: הא עשרין ותרתין שנין. כלומר כבר עברו כ"ב שנה: למאי הלכתא. קאמר הא עשרין ותרתין שנין: אילימא. דמאחר שעמדו בשמתא כ"ב שנה תו לא משמתינן להו: והתניא בד"א. *דתו לא משמתינן להו: במצות ל"ת. דאית ביה מיתה או כרת דקם ליה בדרבה מיניה: כגון אומרים לו עשה סוכה עשה לולב. שאין בהן חסרון כיס כולי האי: אלא הא קמ"ל. רבה מאחר שעמדו בשמתייהו כ"ב שנה קנסינן להו בלא התראה אבל קודם לכן לא: קנים אטמא. כל הירך היה גוזל ממי שלא היה רוצה לתת המתנות לכהן והיה נותנה לכהן: ואמר רב חסדא. מתנות כהונה כך היא נחלקת זרוע היה נותן ישראל לכהן אחד וקבה לכהן אחד ולחיים לשני כהנים: גרמא גרמא. כל עצם ועצם היה מחלק לשנים: התם בדתורא. בשור הגדול שאבריו גדולים ביותר דאפילו היה מחלק האבר לשנים. עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא אבל בבהמה דקה אם היה מחלק האבר לשנים לא היה בכל חלק נתינה מעלייתא ורחמנא אמר ונתן לכהן נתינה יפה: למשחה. במתנות כהונה כתיב בויקח קרח לך נתתים למשחה כל מתנות שנתתי לך בכהונתך נתתי לך לגדולה כדמתרגמינן *לרבותא: עשרים וארבע. לקמן בפירקין (קלג:) חשיב להו: שאינו בקי בהן. היאך דין מתנה היאך נאכלין בגדולה: שאינו מודה בעבודה. שאמר בלבו דברי הבל הן ולא נוה המקום להקריב לו קרבנות אלא משה בדה מלבו: אין לו חלק בכהונה. אין לו חלק בקדשים: המקריב. היא הולכה: היציקות והבלילות. שנותן שמן במנחה ובוללה וחוזר ונותן עליה שמן לקיים בה מצות יציקה ויצק עליה שמן כדאמרינן באלו מנחות* דכולן צריכות שלשה מתנות שמן: הפתיתות. מנחת מחבת ומרחשת ומנחת מאפה תנור שהיו נקמצות לאחר אפיה פותתן ומחזירן לסולתן וקומץ דכתיב פתות אותה פתים וגו': המליחות. במלח תמלח (ויקרא ב): התנופות. מוליך ומביא ולא כל המנחות טעונות תנופה והגשה והתם מפרש להו יש טעונות תנופה ולא הגשה הגשה ולא תנופה לא תנופה ולא הגשה ומה היא הגשה מגישה כשהיא בכלי קודש קמילה ומגיעה לקרן מערבית דרומית כנגד חודה של קרן במנחות (סא.) ובסוטה (יד:): והמליקות גרסינן ולא גרסינן והקטרות דהא איתו חשיבא ברישא ובהדיא פרט בה קרא (שם ז) המקריב את זבח השלמים והיא הולכה:

קבלות

עין משפט נר מצוה

לג א טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ב:

לד ב מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' י טוש"ע שם סעיף כח:

לה ג ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף כד:

לו ה ו מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ט:

לז ז מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ה:

לח ח מיי' שם הל' כב טוש"ע שם סעיף יב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר"י בן לוי וכל זקני דרום:

[שם נא.]

[דף קנ:]

[ועי' תוס' מנחות יח: ד"ה מודה בעבודה]

[ועי' תוס' לקמן קלו: ד"ה כר' אלעאי]

גליון הש"ס

גמ' ולית הלכתא כוותיה. עי' לעיל דף לז ע"ב תוס' ד"ה שלא ודף קלא ע"א ד"ה ה"ג ודף קלד ע"ב ד"ה ראשית:

[נ"ל נרכו]

[מנחות עד:]

מסורת הש"ס

[לקמן קלו.]

[עי' תוס' שבת ס: ד"ה בשתא ותוס' נדה לז: ד"ה ארבעים]

כתובות פו.

[ועי' פירש"י בכתובות]

מגילה כח. [ע"ש]

[נ"ל ואמר]

[סוטה טו. זבחים כח. נא.]

מנחות יח: ע"ש [תוספתא דמאי פ"ב]

[תוספתא דמאי פ"ב ועי' במס' מנחות יח: ועי' רש"א]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' אמר רב חסדא האי כהנא דלא מפריש מתנתא. כ"ב מיי' פ"ט מהל' ת"ח סל' יד אות י"ז:

וקבלות הזאות והשקאת סוטה ועריפת עגלה ערופה וטהרת מצורע ונשיאות כפים בין מבפנים בין מבחוץ תלמוד לומר מבני אהרן עבודה האמורה לבני אהרן *וכל כהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה טעמא דאינו מודה בה הא מודה בה אע"ג דאינו בקי בהן אמר ר' אבא אמר רב הונא אמר רב חוטין שבלחי אסורים וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנה ולא היא אי בטויא מידב דייבי ואי לקדרה אי דמיתתך להו ומלח להו מידב דייבי אמר (א) רבא *בדק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף מתנתא חבובי קא מחבב מצוה או זלזולי קא מזלזל במצוה ופשטנא ליה °ונתן *ולא שיטול מעצמו אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא אמינא חבובי קא מחביבנא מצוה כיון דשמענא להא ונתן ולא שיטול מעצמו מיחטף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי וכיון דשמענא להא דתניא *°ויטו אחרי הבצע ר' מאיר אומר בני שמואל חלקם שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא ואי יהבו לי שקילנא כיון דשמענא להא *דתניא הצנועים מושכין את ידיהם והגרגרנים חולקים משקל נמי לא שקילנא לבר ממעלי יומא דכיפורי לאחזוקי נפשאי בכהני ולפרוס ידיה *אנסיה ליה עידניה אמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא ואף על גב דלא אתי לידיה במכרי כהונה ולויה רבא ורב ספרא איקלעו לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר אדא ואמרי לה לבי מר יוחנא בריה דרב חנא בר ביזנא עביד להו עגלא תילתא א"ל רבא לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא זכי ליה רבא אכל ורב ספרא לא אכל אקריוה לרב ספרא בחלמא °מעדה בגד ביום קרה חומץ על נתר ושר בשירים על לב רע אתא לקמיה דרב יוסף א"ל דלמא משום דעברי אשמעתא דמר אקריין הכי אמר ליה כי אמרי אנא באחר שמעא בעל כרחיה מזכי וכי אמרי אנא למאן דלא אפשר ליה הא אפשר ליה ואלא מ"ט אקריין הכי כלפי רבא ולקריין לרבא רבא נזוף הוה א"ל אביי לרב דימי *ופשטיה דקרא במאי כתיב א"ל בשונה לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה אמר רב *כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל בגיהנם שנאמר °כל חושך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו *ואין שריד אלא ת"ח שנאמר °ובשרידים אשר ה' קורא אמר רבי זירא אמר רב *כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקולים שנאמר °כצרור אבן במרגמה כן נותן לכסיל *כבוד וכתיב °לא נאוה לכסיל תענוג: והמשתתף עמהן צריך לרשום: ואפילו °עם העובד כוכבים ורמינהו *המשתתף עם כהן צריך לרשום א) והמשתתף עם העובד כוכבים ופסולי המוקדשים אין צריך לרשום הכא

רש"י

קבלות. קבלת הדם: הזאות. היא זריקת דם הנזרקים במזבח בין הניתזין בפנים על הפרוכת ועל מזבח הזהב בין הניתזין בחוץ שחיטה לא קחשיב שאף הזר כשר בה: עריפת העגלה. בכהנים היא כדכתיב (דברים כא) ונגשו הכהנים בני לוי: טהרת מצורע. בלפרים להזאת: בין מבפנים. במקדש כדכתיב (ויקרא ט) וישא אהרן את ידיו וגו': בין מבחוץ. בגבולין בכל עיר ועיר בבית הכנסת: מבני אהרן. סיפיה דקרא דלעיל הוא: חוטין שבלחי אסורים. משום דם: בטויא. בללי: בדק לן. מנסה אותנו אם נדע להשיב (ב) ורבא כהן היה: דחטיף מתנתא. מתינוקות שנושאין אותם לכהנים: מי אמרינן חבובי קא מחבב המצוה. ויפה הוא עושה: ונתן. לכהן ולא שיטול הכהן מעצמו: מימר אמרי הבו לי. הייתי שואלו בפה מלא שהייתי סבור שהוא חיבוב מצוה: חלקם שאלו בפיהם. דמגני להו קרא לבני שמואל ויטו אחרי הבלע אמר רבי מאיר שלא היה עבירת גזל בידם אלא חלק לויה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפיהם: הצנועים מושכין את ידיהם. בחילוק לחם הפנים קאמר במס' יומא בטרף בקלפי (דף לט.) משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים: לאחזוקי נפשאי בכהני. שלא ישתכח הדבר שאני כהן: ופריך וליפרוס ידיה. כיון שאינו עושה אלא שלא ישתכח שם כהן מעליו יפרוס ידיו לדוכן כל השנה ומחזיק נפשיה בכהני: אנסיה ליה עידניה. *עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מליטא את כפיו שהיה עוסק לתלמידיו בעת שהלבור נאספים לבית הכנסת: ודחיקא ליה מלתא. לההוא צורבא מרבנן והכהן רוצה להנותו יתן לו חלק מתנותיו לקבל זרוע ולחיים מבני העיר בשביל הכהן והוא יאכלם: ואע"ג דלא אתי לידיה. דכהן יכול לזכות לו: במכרי כהונה ולויה. בכהן שהיה ניכר בעיר ורוב בני אדם אוהבים אותו ונותנין לו המתנות ובאותו כהן אמרינן דיכול לזכות מעשרותיו לאחר אף על גב דלא אתי לידיה. מכרי לשון (מלכים ב יב) איש מאת מכרו: אמר ליה רבא לשמעיה. לשמשו של בעה"ב ואף והוא כהן ובעה"ב נותן לו מתנותיו: זכי לי מתנתא. תן לי רשות ליקח מתנותיך לאוכלם מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים ובעינן למיכל לישנא בחרדלא שהוא דבר חשוב וה"נ אמרינן בהשוכר את הפועלים (בבא מציעא דף פו:) כדי להאכילם שלש לשונות בחרדל ואף על גב דרבא נמי כהן הוה °דקיימא לן (ראש השנה דף יח.) דמבני עלי אתא ובבכורות (דף כז.) נמי אמרינן רבא הוה מבטל תרומת חוצה לארץ ברוב ואכיל לה בימי טומאתו מיהו מנפשיה לא מצי שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא בעי למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם להכי שקלם בתורת זר על ידי נתינת כהן ואף על גב דלא מטא לידיה דשמעא סמך רבא אדרב יוסף דלעיל: רב ספרא לא אכל. משום דלא מטא לידיה דשמעא: מעדה בגד ביום קרה. בגד בלוי ונרקב כמו (ישעיה סד) וכבגד עדים בעת הקור אינו שוה כלום: וכמו חומץ על נתר. שאינו אלא מפסידו נתר הוא מין גריץ אלומ"א בלע"ז: כן שר בשירים על לב רע. כן האומר דברי תורה למי שאינו יודע להבין בהן: משום דעברי אשמעתא דמר. שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לצורבא מרבנן לקבלה אף על גב דלא אתו לידיה דכהן: כי אמרי אנא באחר. היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דבעל הבית על כרחו מזכי ליה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעל הבית אי נמי איימר דאמרי אנא דיכול לזכות מתנתא לאחר אף על גב דלא אתו לידיה: דלא אפשר ליה. כלומר לאיש שהוא עני ודחוק אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא: כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף מאי טעמא אקריוה בחלמיה: כלפי רבא. כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך: נזוף הוה. אני שמעתי משום דהטיח כלפי מעלה במסכת תענית (דף כד:) דבעא מיטרא ולא נורך משום יקרא דאמיה דשבור מלכא ואמרינן התם דאיתחזי ליה אבוה בחלמיה וא"ל מי איכא דמיטרח קמי שמיא אשני דוכתיך אשני דוכתיה למחר אשכחיה לפורייה דמרשם בסכיני שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה ולי נראה נזוף משום האי מעשה: ירע שריד באהלו. למי שירע שריד באהלו תלמיד רע: תאכלהו אש לא נופח. אשו של גיהנם: כזורק אבן למרקולים. זו היא עבודתו כדאמרינן במסכת ע"ז (דף נ:): ואפילו עם העובד כוכבים. בתמיה ורמינהי המשתתף עם הכהן כו': עם העובד כוכבים. או המוכר פסולי המוקדשין שנפדו ושחטן ומכרן והן פטורין מן המתנות כדאמר במתניתין דלגבי ואיל כתיב בהו: אינו צריך לרשום. ולקמן מפרש: הכא

תוספות

קבלות. ג) וא"ת תיפוק ליה קבלות מהמקריב את דם השלמים דהקרבה הוי לשון קבלה כדאמרינן פרק הקומץ [רבה] (מנחות דף יט.) והקריבו בני אהרן מקבלה ואילך מצות כהונה וי"ל דהכא כיון דכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב ובחלב לא שייך קבלה דם נמי °לא משתעי בקבלה:

היציקות. בריש הקומץ [רבה] (שם דף יח:) פריך מינה להא דאמר התם לא יצק כהן אלא זר כשר והכא קאמר שהיא עבודה המסורה לבני אהרן ומסקינן דלא כר"ש:

משקל נמי לא שקילנא. שלא אקרא גרגרן ולא אגזול ממי שצריך יותר ממני אע"פ שגם הוא לא היה עשיר: לבר ממעלי יומא דכפורי. שיום טוב הוא כדאמר בפרק אותו ואת בנו (לעיל דף פג.) ומתנות מרובות וכהנים מתאספין ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאינו כהן:

אמר ליה רבא לשמעיה כו'. רבא גרסי' דרבה כהן הוה כדאמר פרק עד כמה (בכורות דף כז.) (רבא) [רבה] הוה מבטל לה ברוב ואמרי' נמי (ר"ה דף יח.) אביי ורבה מדבית עלי קא אתו:

זכחי

לט א מיי' פ"א מהל' בכורים הל' א:

מ ב מיי' פ"ז מהלכות מאכלות אסורות הל' יג סמג לאוין קלז קלח טוש"ע י"ד סי' סה סעי' א:

מא ג ד ה מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' כב סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף יא:

מב ו ז מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף יד:

מג ח מיי' פ"ד מהל' ת"ת הל' א טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף ז:

שיטה מקובצת

א] והמשתתף עם העובד כוכבים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ב' ע"ב: ב] וא"ת תיפוק ליה. נ"ב עי' תוס' זבחים דף קב ע"א:

[בערוך ערך אנס פי' אביי היה לו חולי כו' ע"ש וע"ע בערך עדן ג']

גליון הש"ס

גמ' עם העובד כוכבים. עי' בכורות דף ב ע"ב תוס' ד"ה אסור: רש"י ד"ה זכי לי וכו' דקי"ל (ר"ה יח.) וכו'. עי' ברש"י שם שכתב בסיפוק מכאן: תוס' ד"ה קבלות וכו' לא משתעי בקבלה. עיין זבחים דף ד ע"א:

[תוספתא פ"ט]

[מנחות יח:]

[ערכין כח. וש"נ]

[לקמן קלד:]

[שבת טו. תוספתא דסוטה פי"ד]

יומא לט. קדושין נג.

[וכרי"ף פי' חולי במעיו סוי"]

[ערכין כג: וש"נ]

[מכות י. ע"ש]

[סנהדרין נב.]

[תוספתא דע"ז פ"ז]

[נ"ל כבוד ואין כבוד אלא תורה שנאמר כבוד חכמים ינחלו ותמימים ינחלו טוב א"ר חמא בר חנינא כל העושה טובה למי שאינו יודע כאילו זורק אבן למרקולים שנאמר כצרור אבן וגו' וכתיב לא נאוה לכסיל תענוג. כל זה איתא בע"י]

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר רבה בדק לן רב יוסף: (ב) רש"י ד"ה בדק וכו' ורבה כהן הוה:

הכא במאי עסקינן [א]דיתיב עובד כוכבים אמסחתא דכותה גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום דאמרי בשרא קא זבין אי הכי עובד כוכבים נמי אמרי בשרא קא זבין אלא הכא במאי עסקינן דיתיב עובד כוכבים אכספתא דכותה גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום אמרי המוני הימניה עובד כוכבים נמי אמרי המוני הימניה אין אמונה בעובד כוכבים איבעית אימא סתם *עובד כוכבים מפעא פעי אמר מר ופסולי המוקדשין אין צריך לרשום אלמא מוכחא מלתא והא אנן *תנן [ב]פסולי המוקדשין נמכרים באיטליז ונשחטים באיטליז ונשקלים בליטרא תרגמא רב אדא בר אהבה קמיה דרב פפא באותן הנמכרים בתוך הבית אמר רב הונא [ג]שותף בראש פטור מן הלחי שותף ביד פטור מן הזרוע שותף בבני מעיין פטור מן הקבה וחייא בר רב אמר אפי' שותף באחת מהן פטור מכולן מיתיבי *הראש שלי וכולה שלך ואפי' אחד ממאה בראש פטור היד שלי וכולה שלך אפי' אחד ממאה ביד פטור בני מעיין שלי וכולה שלך אפי' אחד ממאה בהן פטור מאי לאו פטור מן הלחי וחייב בכולן פטור מן הזרוע וחייב בכולן פטור מן הקבה וחייב בכולן לא פטור מכולן וליתני פטור מכולן ועוד תניא הראש שלי וכולה שלך אפי' אחד ממאה בראש פטור מן הלחי וחייב בכולן תיובתא דחייא בר רב תיובתא אמר רב חסדא *הא מתניתא אטעיתיה לחייא בר רב דתניא *[ד]עשרים וארבע מתנות כהונה הן וכולן ניתנו לאהרן ולבניו בכלל ופרט וברית מלח כל המקיימן כאילו קיים בכלל ופרט וברית מלח וכל העובר עליהן כאילו עובר על בכלל ופרט וברית מלח ואלו הן עשר במקדש וארבע בירושלים ועשר בגבולים עשר במקדש חטאת וחטאת העוף אשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג שמן של מצורע ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות ומנחת העומר וארבע בירושלים הבכורה והבכורים ומורם מן התודה ומאיל נזיר ועורות קדשים ועשר בגבולים תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז ומתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר הוא סבר מדקא חשיב להו למתנות בחדא חדא נינהו ולא היא אטו מורם מתודה ואיל נזיר דקא חשיב להו כחדא משום דחדא נינהו אלא כיון דדמיין להדדי חשיב להו כחדא ה"נ כיון דדמיין להדדי חשיב להו כחדא איבעיא להו הראש שלך וכולה שלי מהו בתר חיובא אזלינן וחיובא גבי ישראל הוא או דלמא בתר עיקר בהמה אזלינן ועיקר בהמה דכהן הוא ת"ש *עובד כוכבים וכהן שמסרו צאנם לישראל לגזוז פטור הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז וזה חומר בזרוע ובלחיים ובקבה יותר מראשית הגז ש"מ בתר חיובא אזלינן שמע מינה: ואם אמר לו חוץ מן המתנות פטור מן המתנות:

ורמינהו

הכא במאי עסקינן. דהמשתתף עם עובד כוכבים אינו צריך לרשום: דיתיב עובד כוכבים אמסחתא. כשהטבח מוכר הבשר דמוכחא מילתא דעובד כוכבים שותף הוא ואין כאן חשד ומתניתין בדלא יתיב: דכותה גבי כהן. דברייתא: דיתיב. כהן אמסחתא אמאי צריך לרשום הא נמי מוכחא מילתא דכהן שותף בה: אפ"ה דיתיב כהן אמסחתא לא הוי ידעי אינשי דכהן שותף בה דאמרי בשרא קזבין. בשר הוא רוצה לקנות הלא. לא תוקמה דיתיב עובד כוכבים אמסחתא אלא הכי תוקמה דיתיב עובד כוכבים אכספתא על הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלם תמיד מן הלוקחים דהא ודאי מוכחא שפיר דעובד כוכבים שותף בה: דאמרי. הרואים המוני הימניה לשומרם לו שלא יגנבום הימנו: אין אמונה בעובד כוכבים. אין ישראל רגילין להאמין בהם: אבע"א. לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עובד כוכבים אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דסתם עובד כוכבים מפעא פעי תדיר הוא צועק אל תתגס בכך אלא בכך והכל יודעין שיש לו חלק בה אבל כהן נענע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף: אלמא מוכחא מילתייהו. דלא מזבין להו כדרך חולין: באיטליז: בשוק: באותן הנמכרים בתוך הבית. בכור ומעשר דהתם תנן חוץ מן הבכור והמעשר שהנאתן לבעלים שאין דמיהן קדש דכתיב בהו לא תפדה ולא תגאל דהיינו אין קדושה לדמיהן לפיכך לא התירו לו בשביל הנאתו לזלזל בהן למוכרן בשוק כדרך חולין אלא בתוך הבית ואע"פ שמפסיד בדבר שאין עליהם קופצין כל כך והיינו מוכחא מילתא אבל פסולי המוקדשים שדמי פדיונן נכנסו בקדושתן אי לא שרית ליה למוכרן בשוק לא פריק להו מעיקרא אלא בזול ואיכא פסידא דהקדש והנהו צריך לרשום: שותף בראש. ולא ביותר: אפילו אחד ממאה ביד. אפילו אין לכהן או לעובד כוכבים חלק בזרוע אלא אחד ממאה פטור טבח ובכהן או עובד כוכבים שמכרו בהמה לטבח ישראל קאמר ובכולהו גרסינן פטור סתמא: אי הכי ליתני פטור מכולם. בהדיא: ועוד תניא. בהדיא דלא פטר ליה אלא מן הלחי: בכלל ופרט. בויקח קרח לכל קדשי בני ישראל לך נתתים והדר מפרש כל חד וחד וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש וגו': וברית מלח. כתיב בסיפיה ברית מלח עולם הוא כשם שברית מלח אינה סובתת כך זו לא תסבות: כאילו קיים כללות ופרטות. שבתורה: וברית מלח. של קרבנות: עשר במקדש. ניתנו להם בתוך עזרה לאוכלן שם: זבחי שלמי צבור. כבשי עצרת והם קדשי קדשים לאכול בעזרה: לוג שמן של מצורע. מה שנשאר ממתנותיו נאכל לכהנים כדאמרינן במנחות (דף נח.) ובזבחים (דף מד:) לכל קרבנם דכתיב בויקח קרח לרבות לוג שמן של מצורע דקרוי קרבנם דכתיב ביה והקריב אותם לאשם ואת לוג השמן וכתיב בויקח קרח בקדש הקדשים תאכלנו אכולהו לכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם וגו': עומר. לא חשיב ליה בהדי שאר מנחות לצבור מפני שהיא מנחת לבור הנקמצת ונאכלת ואין לך עוד בצבור: ושירי מנחות. של יחיד: בירושלים. הנאכלים ומתחלקים לכל העיר: הבכורה. בכור תם: בכורים. אינם נאכלים אלא בירושלים דכתיב (דברים יב) לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ואמר מר (מכות דף יז:) ותרומת ידך אלו הבכורים: ומורם מתודה. חזה ושוק וד' חלות כדכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק וגו' מארבעת מינים חלות ורקיקים ורבוכה וחמץ אחת מכל מין: ומורם מאיל נזיר. זרוע בשלה וחלה ורקיק כדכתיב בפרשת נשא שמניפין אותן והני חד חשיב להו משום דדמו אהדדי דתרווייהו מורם מקדשים קלים נינהו וחזה ושוק של שאר שלמים נמי בכלל זה הן והאי דנקט תודה משום דאית ביה מורם אחרינא ותנינהו לכולהו בחדא שמא: ועורות קדשים. של עולה חטאת ואשם כדכתיב (שם) עור העולה אשר הקריב ובתורת כהנים נמי *מרבה עור חטאת ואשם: בגבולים. נתנין להם בכל ערי ישראל: ומתנות. הזרוע והלחיים והקבה: פדיון הבן. ה' סלעים: פדיון פטר חמור. שה: שדה אחוזה. שהקדים ולא גאלה ומכרה גזבר לאחר והרי היא יוצאה ביובל ומתחלקת לכהנים של אותו משמר שאירע בו יובל שנאמר (שם כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו' לכהן תהיה אחוזתו: וגזל הגר. האשם המושב לה' בפרשת נשא וגזל הגר שנשבע לו לשקר ואח"כ הודה לאחר מיתת הגר כדפי' לעיל בפרקין [קל.]: הוא סבר. חייא בר רב סבר: מדקא חשיב. האי תנא לכולהו זרוע לחיים וקבה כחדא מתנה שלא אמר עשרים ושש: ש"מ. חדא היא והמחוייב באחד מתחייב בכולם והנפטר מאחת מהן פטור מכולן: כולה שלי והראש שלך. כהן מוכר לטבח הראש קודם שחיטה: הכי גרסינן ת"ש עובד כוכבים וכהן שמסרו צאן לישראל לגזוז. שמשאוהו שלוחן לגזוז את צאנן: פטור. ואיידי דתנא לה גבי מתנות השותף לכהן ולעובד כוכבים פטור תנייה נמי גבי ראשית הגז: הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים. אפילו קודם שנגזזו פטור וזה חומר וכו' דהלוקח מתנות מן הכהן [א]*חייב קודם שחיטה וכל בהמה לכהן חייב במתנות שלא זכה בה קודם שחיטה: ש"מ. מדקתני זה חומר אלמא בתר חיובא אזלינן דהאי לא קנה אלא מתנות וקאמר חייב:

ורמינהו

זבחי שלמי צבור. הן כבשי עצרת ויש להם דין אשמות ליאכל לפנים מן הקלעים כדתנן באיזהו מקומן (זבחים דף נד:):

ועורות קדשים. תימה אמאי חשיב עורות קדשים מהארבע שהיו בירושלים הלא בעזרה היו מפשיטין אפילו קדשים קלים משום אימורים שלא היו יכולים להוציא חוץ לעזרה וה"ל למימניה עם עשר שבמקדש*:

או דילמא בתר עיקר בהמה אזלינן. הא לא דמי כלל למתניתין דתנן חוץ מן המתנות פטור מן המתנות דהא *לא מחייב התם ישראל במתנות משום שהמתנות נשארו ביד כהן:

חוץ

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' י סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כס:

מה ב מיי' פ"א מהל' אסורי מזבח הל' יב:

[וז"ל רש"י בב"ק קי: ד"ה ועורות קדשים וכו' ובסדר שנך דבמקדש לא חשיב אלא הנהו דלא נפקי חוץ לקלעים מיפסלו ביוצא ולפ"ז יתיישב היטב תמיהת התוס']

מו ג מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' יב סמג עשין קב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כו:

מז ד מיי' שם פ"א הלכה א:

[כתובות ל. וש"נ]

[וכן איתא להדיא בזבחים קג: ועמ"ש רש"י בפסחים מ. וכן עוד בב"ק קי: ד"ה עורות קדשים וכו']

מסורת הש"ס

[ערכין ו:]

בפורות לא. [ביצה כח.]

[תוספתא פ"ט ע"ש]

ב"ק קי: [תוספתא חלה פ"ב]

[תוספתא פ"י]

נ"ל פייס

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הלוקח גז וכו' דהלוקח מתנות מן הכהן חייב. מלת חייב נמחק:

ורמינהו [א*] על מנת שהמתנות שלי נותן לכל כהן שירצה על מנת אחוץ קא רמית חוץ שיורא על מנת לאו שיורא ורמינהו על מנת שהמתנות שלי המתנות שלו בהא פליגי מר סבר על מנת שיורא הוא ומר סבר על מנת לאו שיורא הוא : אמר לו מכור לי בני מעיה וכו' : *אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפי' שקל לו טבח הדין עמו לימא בדרב חסדא קא מיפלגי דאמר רב חסדא **גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה דמר אית ליה דרב חסדא ומר לית ליה דרב חסדא לא דכולי עלמא אית להו דרב חסדא והכא במתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דמר סבר נגזלות ומר סבר אין נגזלות איכא דמתני לה להא שמעתא בפני עצמה רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר מתנות כהונה אין נגזלות :

מתני' גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה :

גמ' כי אתא רב דימי אמר רמי ליה רבי שמעון בן לקיש לר' יוחנן תנן ספק פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו (א) *חורי הנמלים שבתוך הקמה הרי אלו של בעל הבית ושלאחר הקוצרים העליונים לעניים והתחתונים של בעל הבית רבי מאיר אומר הכל לעניים שספק לקט לקט אמר ליה *אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה דתניא ר' יהודה בן אגרא אומר משום רבי מאיר ספק לקט לקט ספק שכחה שכחה ספק פאה פאה אמר לו אל תשנה אותה אלא בלשון בן *תדל והא טעמא קאמר דאמר ר"ש בן לקיש מאי דכתיב °עני ורש הצדיקו (תהלים פב) מאי הצדיקו אילימא בדינים והא כתיב °ודל לא תהדר בריבו (שמות כג) אלא צדק משלך ותן לו אמר רבא הבא פרה בחזקת פטורה קיימא קמה בחזקת חיובא קיימא אמר ליה אביי והרי *עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור מן החלה משנתגייר חייב ספק חייב אמר ליה *ספק איסורא לחומרא ספק ממונא לקולא דאמר רב חסדא וכן תני ר' חייא שמונה ספקות נאמרו בגר ארבע לחיוב וארבע לפטור [ז] קרבן אשתו וחלה ובכור בהמה טמאה ובכור בהמה טהורה לחיוב

ראשית

רש"י

ורמינהו . כהן שמכר בהמה לישראל ואמר לו ע"מ שהמתנות שלי נותן ישראל לכל כהן שירצה דכיון דכולה בהמה זבין ליה לא מצי לאתנויי ליה הני אמתנות שאינן שלו אלא של כהנים נינהו ואין לו בהן אלא טובת הנאה מ"מ ש"מ דחייב במתנות : חוץ שיור . לשון שיור משמע ששייר המתנות ולא מכרן לפיכך פטור הלוקח שהרי של כהן הן ודכוותה בישראל הוה מחייב הלוקח דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתבינהו : על מנת לאו שיורא הוא . אלא תנאה הכל מכר לו ע"מ שיתנם לו והוא אין בו כח להתנות : ורמינהו . ברייתא אברייתא : לא שנו . היכא דלקח הימנו במשקל דקתני נותן לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח : אלא . כששקלן לוקח לעצמו דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דברים של כהן לפיכך זה הלוקח נותן והוא שואל לו הדמים שעל הטבח היה מוטל ליתן : אבל שקלן לו טבח הדין . של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף (א) על הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם יש בעין נותן לכהן *והכי מפרש לה בריש הגוזל בב"ק (דף קטו.) דאף עם הטבח קאמר ר' יהודה: הדין עמו. דינו של כהן ותביעתו עם הלוקח הוא הואיל וישנה לגזלה בעין במקום שהוא שם ילך : רב אית ליה דרב חסדא : רצה מזה גובה . דכיון דקודם יאוש אכלו זה האחרון הוה ליה איהו גזלן עלייהו דהא כל מקמי יאוש ברשותייהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו : לא . בגזלן דעלמא שהגזלן קונה אותו בגזלתו לשלם : דכולי עלמא אית להו דרב חסדא . דאם רצה נגזל לדון עם הראשון ידון : והכא . בגזל מתנות כהונה קמיפלגי מר סבר מתנות כהונה נגזלות ונתחייב גזלן בגזלתו לשלם דתורת גזל עליהן : ומר סבר אינם נגזלות . אין כח לגזלן וכל זמן שהן בעין כל מקום שהולכין החוב מוטל על מי שהם אצלו לתתו לכהן והראשון לא נעשה גזלן עליהן : באפי נפשה . ולא בלשון לא שנו ואמתני' כדלעיל : מתנות כהונה נגזלות . לכדאמרן שאם רצה כהן לדון עם הראשון ידון: אלמא ספק. מתנות כהונה לקולא דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה : שבתוך הקמה. לפני הקוצרים שעדיין לא הגיעו הקוצרים לשם : הרי . כל הנמצא בהן לבעה"ב דאין לקט אלא הנושר בשעת קצירה : העליונים . חטין העליונים שעל פי החור איכא למימר לקט הן שנשרו מן השבלין בשעת קצירה : והתחתונים . שבקרקעיתו של חור : לבעל הבית . דקודם קצירה כנסום נמלים שם : שספק לקט לקט . אלמא לרבי מאיר גבי מתנות עניים וה"ה למתנות כהונה ספיקא לחומרא וסתם מתני' ר"מ היא וקתני ספיקא לקולא : אל תקניטני . דהא דקתני ספק לקט לקט יחידאה היא שאיני שונה אותה כמו ששנית דברי ר"מ אלא דברי ר' יהודה בן אגרא משום ר"מ : א"ל . ר"ל : אל תשנה אותה אלא בלשון בן תדל . אפי' אין אתה שונה אותה אלא בשם שוטה שבעולם ששמו בן תדל אפילו הכי קשיא לך דהא טעמא קאמר למילתיה : אילימא בדינין . לראות לו זכות בדין : צדק משלך ותן לו : פרה . כשעולה לך ספק זה במתנותיה ואתה מעמידה על חזקתה הראשונה הרי היא פטורה שהרי בחזקת של עובד כוכבים היתה עומדת : קמה . כשעולה לך ספק בלקט ואתה מעמידה על חזקתה חזקת חיוב הוא דמעולם היא עומדת לכך דשל ישראל היא : חיוב חלה הכל הולך אחר גלגולה משנגלגל בה הוי חיובא וגלגול העובד כוכבים פוטר דכתיב (במדבר טו) עריסותיכם אם עד שלא נתגייר נתגלגלה פטור אם ספק חייב גרסינן : חלה . ספק איסורא שיש בה עון מיתה הלכך לא סמכינן אחזקה אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה : קרבן אשתו . ספק ילדה כשהיתה עובדת כוכבים ספק משנתגיירה מביאה קרבן דספק איסור כרת הוא לאכול בקדשים עד שתביא כפרה דמחוסר כפורים אסור בקדשים וענוש כרת : וחלה . ספק מיתה : ובכור בהמה טהורה . ספק כרת לשוחטו בחוץ וצריך להמתין עד שיסתאב דתו לית ביה אלא דין ממון ואוכלו הוא במומו : ובכור . פטר חמור כמאן דאמר בבכורות (דף ט:) אסור בהנאה עד שיפדנו וצריך להפריש עליו טלה לפדיונו לאפקועי איסוריה ומעכב הטלה בידו והוא שלו דשה של פדיון לא רמיא קדושה עליה אלא ממונא דכהן הוא וכיון דספק הוא המוציא מחבירו עליו הראיה :

ראשית

תוספות

חוץ שיורא הוא ע"מ לאו שיורא הוא . וא"ת כי א"ל ע"מ דאמרינן נותן לכל כהן שירצה א"כ המקח בטל שלא נתן לו הבהמה אלא ע"מ שיהיו המתנות שלו וי"ל דמיירי שהתנה שיהיו המתנות שלו ואם לא יתן לו לא יהיה המקח בטל אי נמי הוי כמו מתנה על מה שכתוב בתורה שהרשות תורה ליתנם לכל מי שירצה: דמר אית ליה דרב חסדא . אין לפרש דרב אית ליה דרב חסדא ועם הראשון דקאמר רב היינו אפי' עם הראשון דא"כ לרב אסי הדין עם השני ולא עם הראשון (ב) בגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו דהא ליכא מאן דפליג שלא יוכל לגבות מן הראשון הגוזל ובאחר שאכלו הוא דאיכא דלית ליה דרב חסדא אלא יש לפרש איפכא דרב לית ליה דרב חסדא דהדין דוקא עם הטבח ורב אסי אית ליה דרב חסדא והדין אף עם הלוקח ואי דכ"ע אית להו דרב חסדא ובמתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דרב סבר נגזלות והדין עם הטבח היינו אף עם הטבח כרב חסדא ורב אסי סבר דהדין דווקא עם הלוקח לפי שהמתנות אין נגזלות והוי איפכא ממאי דהוה בעי למימר מעיקרא ותימה דבמאי קא מיירי אי בשאין מתנות בעין הא אמרינן בריש פירקין דמזיק מתנות כהונה או אכלן פטור ואם הם בעין היכי קאמר דבדרב חסדא קא מיפלגי הא משמע בריש הגוזל בתרא (ב"ק דף קיא:) דהיכא דהם בעין ליכא מאן דפליג אדרב חסדא אלא דווקא כשאכלן דתני רבי אושעיא הגוזל ומאכיל את בניו פטורין מלשלם הניח לפניהן גזלה קיימת חייבים לשלם אין גזלה קיימת פטורין כו' ופריך לימא תהוי תיובתא דרב חסדא משמע דלמאן דפליג עליה אתי שפיר דדוקא אין גזילה קיימת פטורים אבל בגזלה קיימת חייבים לשלם וצ"ע : ורמינהי חורי הנמלים שבתוך הקמה כו'. מרבנן נמי פריך דלא פליגי רבנן אלא משום דסברי דתחתונים ודאי נמלים כנסום הילכך הם של בעה"ב הא אם היו ספק היו מודים דהוי לקט כמו עליונים שספק לקט לקט :

ראשית

עין משפט נר מצוה

[א א טוש"ע י"ד סי' סא סעיף כט] :

מח א מיי' פ"ה מהל' גזילה הל' ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסא סעיף ה ו :

מט ב מיי' פ"ט מהל' בכורים הל' יד טוש"ע י"ד סי' סא סעיף לא :

נ ג מיי' שם הלכה יג סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף לג :

נא ד ה מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל' ט :

נב ו מיי' פ"ח מהל' בכורים הל' ט טוש"ע י"ד סי' של סעיף ד :

[ז מיי' פ"א מהל' מחוסרי כפרה דין יא] :

שיטה מקובצת

א] חורי הנמלים . נ"ב עי' פ"ד דפאה וע"ש בהר"ש ז"ל .

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אבל שקלן וכו' אף עם הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם ישנן בעין נותנן לכהן : (ב) תוס' ד"ה דמר וכו' ולא עם הראשון דהא בגזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו ליכא כצ"ל :

מסורת הש"ס

[ב"ק קטו.]

ב"ק קיא: קטו.

עי' מהרש"א שכתב דלשון רש"י תמוה ורוצה להגיה רב יהודה וע"ש וגי' הרא"ש קאמר רב וע"ש

פאה פ"ד מ"א

[לעיל נה: עז. קכב: פסחים פד.]

[אית דגרס ערל פירוש ערל שפתים ויש מי שגורס בן ערל והיה אדם שלא היה מדקדק בשמועתו . ערוך ערך בן ערל]

חלה פ"ג מ"ו [מנחות סז.]

[כתובות עג: גיטין סג: נדרים עג. ב"ב מ: נדה כה.]

ראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור לפטור כי אתא רבין אמר קמה אקמה רמי ליה *לוי זרע בכישר ולא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת °אמר ליה °לעני ולגר תעזוב אותם *ולא לעורבים ולא לעטלפים מיתיבי ^ב^אין מביאין תרומה לא מגורן לעיר ולא ממדבר לישוב ואם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה מפני הפסד (א) תרומה שאני תרומה דטבלה ולא סגיא דלא מפריש לה והרי מתנות דלא טבלי ותניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא *יפשיט את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואם אין שם כהן מעלין אותן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן *שאני מתנות כהונה דנתינה כתיבא ביה השתא דאתית להכי תרומה נמי נתינה כתיבא ביה ואלא תעזוב יתירא למה לי לכדתניא *^ג^המפקיר את כרמו ולשחר השכים ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשרות ההוא שקא דדינרי דאתא לבי מדרשא קדים רבי אמי וזכה בהן והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו רבי אמי נמי לעניים זכה בהן ואיבעית אימא *אדם חשוב שאני דתניא **^ד^והכהן הגדול מאחיו ^ה^שיהא גדול מאחיו בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו ^ו^שאחיו הכהנים מגדלין אותו תלמוד לומר והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו: **מתני'** א] ^ז^איזהו הזרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד והוא של נזיר וכנגדו בתל שוק ר' יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל ^ח^איזהו לחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת:

גמ' ת"ר °הזרוע *^ט^זה זרוע ימין אתה אומר זה זרוע ימין או אינו אלא זרוע שמאל ת"ל הזרוע מאי תלמודא *כדאמר רבא הירך המיומנת שבירך הכא נמי הזרוע המיומן שבזרוע והלחיים למאי אתא להביא °צמר שבראש כבשים ושער שבזקן תיישים והקבה למאי אתא ^י^להביא חלב שעל גבי הקבה וחלב שבתוך הקבה (ב) דאמר *ר' יהושע ^כ^כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים טעמא דנהגו הא לא נהגו דידיה הוא *דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כנגד היד וכן הוא אומר °ויקח רומח בידו ולחיים כנגד תפלה וכן הוא אומר °ויעמוד פנחס ויפלל קבה כמשמעה וכן הוא אומר °ואת האשה אל קבתה ותנא מייתי לה מהכא °שוק הימין אין לי אלא שוק הימין זרוע מוקדשין מנין ת"ל *°תרומה זרוע חולין מנין ת"ל תתנו: איזהו לחי מן הפרק של לחי ועד פיקה של גרגרת: והתניא *נוטלה ובית שחיטה עמה לא קשיא הא רבנן והא רבי חנינא בן אנטיגנוס *דתניא מוגרמת פסולה העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשרה איבעית אימא הא והא רבנן ומאי עמה דבהמה:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ראשית הגז כו'. כל הנך כולהו לא רמיא איסורא עלייהו אלא ממונא הילכך ספיקן לקולא: ופדיון פטר חמור. כדפרישית מפרים טלה והוא לעצמו: קמה אקמה רמי עליה. °מתניתא אחריתי אשכח לר"מ דפטר בקמה של גר ספק נקצרה קודם שנתגייר ספק משנתגייר ורמייה אהא דקתני ספק לקט לקט ושני ליה בלשון בן אגרא אני שונה אותה: בכישר. מקום: אין מביאין. אין צריך ישראל לטרוח ולהביא תרומה מן הגורן לעיר ליד כהן אלא כהן הולך ומביאה: ואם אין שם כהן כו'. אלמא בעי לאפרושה ולאגמועה עד דמטא כהן ה"נ בעי לאגמועה עד דמטא עניים: שאני תרומה דטבלה. אוסרת הכל עליו משום טבל לפיכך על כרחו צריך להפריש: למלוג בעגלים. שמולגין אותן ברותחין עם עורן ואוכלין אותן עם העור: אין רשאי להפשיט את הזרוע. אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעורו: הראש לא יפשיט את הלחי. כדמרבינן לקמן מקרא יתירא שאף הצמר שבראש כבשים הוא חייב ליתן לו וכ"ש העור: ואם אין שם כהן. לתת לו המתנות: מעלים אותם בדמים. שם את דמי המתנות ואוכל המתנות ונותן דמיהם לכהן הבא ראשון: נתינה כתיבא בהו. ועליו ליתנן לכהן: אלא תעזוב יתירא. דכתיב בלקט למה לי חד בקדושים תהיו וחד באמור או כתב לאו לרבויי שאפילו במקום שאין עניים שעליו להניעם עד שימצא עניים: חייב בפרט ובעוללות כו'. אע"ג דהפקר פטור מכולם דבכולהו כתיב קצירך כרמך ולא של הפקר ובכולהו תנן כל שהוא אוכל ונשמר פרט לשל הפקר להכי אהני תעזוב יתירא דכתיב בכולהו לאתויי הפקר כי האי גוונא דהדר איהו וזכה ביה. בלקט ופאה כתיב תעזוב יתירא חד בקדושים תהיו וחד באמור או כתב ופרט בכרם היינו לקט. עוללות חד בקדושים תהיו וכרמך לא תעולל וחד במשנה תורה (כד) כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך. שכחה חד גבי שכחת אילן וחד גבי שכחת כרם דאמרינן לעיל (דף קלא.) אחריך זו שכחה: שקא דדינרי. דינרי זהב ששלחו ממקום אחר לבני הישיבה: ואיבעית אימא אדם חשוב. כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכות שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משלו וכ"ש ממאי דאתי ליה מעלמא:

מתני' מן פרק של ארכובה. ארכובה הנמכרת עם הראש: עד כף של יד. עצם רחב של כתף שקורין אשפלדו"ן: והוא של נזיר. וכן זרוע בשלה האמור בנזיר (במדבר ו) כך ניטלת: וכנגדו ברגל שוק. האמור בשלמים (ויקרא ז) נמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא דהיינו כל הירך: סובך של רגל. היינו פרק שבין הקולית ועצם אמצעי: הפרק של לחי. אצל הצדעים ונוטך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שיפוי כובע שהוא פקעיתא ופתחה של קנה בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון:

גמ' הזרוע. ונתן לכהן הזרוע: כדאמר רבא. בפרק גיד הנשה (לעיל דף צא.) אליבא דרבי יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין: ה' דהלחיים למאי אתא: חלב (ג) של הקבה וחלב שבתוך הקבה. חלב *הקרוש: כהנים נהגו בו עין יפה. שלא ליטלו מן הבעלים אלמא דמדאורייתא של כהנים הוא דנפקא ליה מה"א יתירא והקבה: דורשי חמורות. מקראות הסתומים: היו אומרים · מנלן דשל ימין מהכא: יד. שנותנין לכהן כנגד ידו של פנחס שעל כך ניתנה לו ברית כהונת עולם וזה שכרו ולאו יד שעושה מלחמה הוי אומר של ימין: זרוע המוקדשין. של איל נזיר: ת"ל תתנו. תרומה לכהן: זרוע חולין. מתנות כהונה: ובית שחיטה עמה. היינו תופס בעומק הנוטר באלכסון יותר מן הפיקה: לעולם עד הפיקה ולא קשיא. ברייתא דקרי לה בית שחיטה ר' חנינא היא דמכשיר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתניתין דלא קרי לה בית שחיטה רבנן היא: ואיבעית אימא. ברייתא נמי רבנן היא והאי עמה דקתני לאו עם הלחי אלא עם הבהמה היא נשאר בית שחיטה והלחי ניטל עם הפיקה:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

ראשית הגז והמתנות. תימה למאן דאית ליה לעיל (דף קלב:) דמתנות טבלי ליתני נמי מתנות לחיוב קודם שהורמו ולפטור אחר שהורמו המתנות דהוו שלו כי היכי דתני בבכור בהמה טמאה לחיוב ולפטור: פיקה של גרגרת. היא טבעת הגדולה שעשויה עגולה כפיקה:

הזרוע המיומנת. אפילו לרבנן דדרשי פרק גיד הנשה (לעיל דף צא:) הירך דפשיט איסוריה בכוליה ירך הכא מודו דלא שייך למדרש הכי: דורשי חמורות. פירש בערוך* בשם רב סעדיה גאון כמין המעשה דבלשון ארמי מהו חמרך מה מעשיך:

הדרן עלך הזרוע והלחיים

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"א מהל' מתנות עניים הל' י טוש"ע י"ד סי' שלב:

נד ב מיי' פי"ב מהל' תרומות הל' יז:

נה ג מיי' פ"ה מהל' מתנות עניים הל' כג:

נו ד ה מיי' פ"ה מהל' כלי המקדש הל' א:

[ערך חמר ג' ועי' תוס' סוטה טו. ומה שכתבתי שם על הגליון]

נז ו מיי' פ"ט מהלכות בכורים הל' יח וס"ט מהל' מעשה קרבנות הל' י סמג עשין קמב טוש"ע י"ד סי' סא סעיף ב:

נח ז מיי' פ"ט מהל' בכורים הלכה יח טוש"ע שם סעיף ג:

נט ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף כ:

ס ט מיי' שם הלכה יט טוש"ע שם סעיף ג:

סא י כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

שיטה מקובצת

א] איזהו הזרוע. נ"ב עי' תוס' מנחות דף לז ע"א:

מסורת הש"ס

[עי' תוס' ר"ה ה: ד"ה לפטן]

[נ"ל ימלוג]

[ב"מ יח:]

ב"ק כח. לג. נדרים מד: תמורה ו. נדה נא.

[ברכות יט. וש"נ]

[הוריות ט. יומא יח. תוספתא יומא פ"א]

[תוספתא פ"ט ע"ש היטב]

לעיל נא. [קדושין כא: הוריות יב.]

[תוספתא פ"ט איתא ר' יהודה]

במדבר כה

[עי' ברכות כד. בפירש"י שם ד"ה דורשי רשומות]

[בפסוק כתיב שוק הימין תתנו תרומה ונ"ע אכן מפירש"י דהכא נראה שהיה גירסתו על נכון זרוע מוקדשין מנין ת"ל תתנו ומדברי קרבן אהרן פרשת לו. פט"ז נראה דגירסתו שוק הימין וכו' זרוע חולין מנין ת"ל תתנו זרוע מוקדשין מנין ת"ל תרומה]

[תוספתא פ"ט]

לעיל יח:

[נ"ל הקרוש]

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומביאה מפני הפסד כהן שאני: (ב) שם וחלב שבתוך הקבה אמר ר' יהושע בן לוי כהנים כצ"ל ואות ד' נמחק: (ג) רש"י ד"ה חלב שעל גבי הקבה:

גליון הש"ס

גמ' א"ל לעני ולגר כו'. הכי איתא בירושלמי ריש פ"ח דפאה בשם רשב"י: רש"י ד"ה קמה וכו' מתניתא אחריתי וכו'. עי' תשובת הר"י מיגש סי' ו':

ראשית הגז נוהג בארץ ובחו"ל [א]בפני הבית ושלא בפני הבית [ב]בחולין אבל לא במוקדשים חומר בזרוע ולחיים ובקבה מראשית הגז שהזרוע והלחיים והקבה נוהגין בבקר ובצאן במרובה ובמועט [ג]וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלות ואינו נוהג אלא במרובה וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר °יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן וב"ה אומרים [ד][חמש שנאמר] °חמש צאן עשויות רבי דוסא בן הרכינס אומר *חמש רחלות *גוזזות מנה מנה ופרס חייבות בראשית הגז [ו]וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהן וכמה נותנין לו [ה]משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל מלובן ולא צואי כדי לעשות ממנו בגד קטן שנאמר °תתן לו שיהא בו כדי מתנה *לא הספיק ליתנו לו *°עד שצבעו פטור לבנו ולא צבעו חייב [ו]הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז [ז]הלוקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב לא שייר הלוקח חייב °היו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו:

גמ' במוקדשין מאי טעמא לא אמר קרא °צאנך ולא צאן הקדש טעמא דכתב רחמנא צאנך הא לאו הכי הוה אמינא קדשים חייבים בראשית הגז והא לאו בני גיזה נינהו דכתיב °ולא תגוז בכור צאנך אי בקדשי מזבח הכי נמי הכא במאי עסקינן בקדשי בדק הבית *והאמר ר"א קדשי בדק הבית אסורים בגיזה ועבודה מדרבנן סלקא דעתך אמינא הואיל ומדאורייתא בני גיזה נינהו היכא דגזז ליה ליתיב ליה והא קדיש לה סד"א לפרוק וליתיב ליה [א]והא בעי העמדה והערכה הניחא למאן דאמר *קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה אלא למ"ד היו מאי איכא למימר אמר ר' מני בר פטיש משום ר' ינאי הכא במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזותיה סד"א ליגזוז וליתיב ליה אמר קרא צאנך ולא צאן של הקדש אי הכי קדשי מזבח נמי כחשי קדשי בדק הבית נמי כחשי דאמר חוץ מגיזה וכחישה קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישה אפ"ה פשטה קדושה בכולה ומנא תימרא *דאמר ר' יוסי והלא במוקדשין האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ואפי' לר"מ דאמר אין כולה עולה הני מילי דאקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו אבל הקדיש דבר שהנשמה תלויה בו קדשה רבא אמר במקדיש גיזה עצמה סד"א ליגזוז וליפרוק ו[י]ליתיב ליה אמר קרא °גז צאנך תתן לו מי שאין מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדייה ונתינה אלא צאנך למאי אתא לכדתניא *°בהמת השותפים חייב בראשית הגז ור' אלעאי פוטר מ"ט דר' אלעאי אמר קרא צאנך ולא של שותפות ורבנן למעוטי שותפות עובד כוכבים ור' אלעאי שותפות עובד כוכבים מנא ליה נפקא ליה מרישא דקרא °ראשית דגנך ולא שותפות עובד כוכבים [ב]ורבנן ראשית (הגז) הפסיק הענין ור' אלעאי וי"ו הדר ערביה

ראשית הגז. כל הגוזז צאנו בין טלאים ובין זקנים ואפילו גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושיעורא מפרש לקמן מחמש גיזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים: נוהגין בבקר ובצאן. דכתיב (דברים יח) אם שור אם שה: ובמועט. אפילו לא שחט אלא אחת: אלא ברחלים. דגז צאנך כתיב ועזים צאן גז איקרו כדמפרש בגמרא: מנה מנה ופרס. כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות: כל שהן. בגמרא מפרש מאי היא: וכמה נותן לו. בגמרא מפרש היכא קאי: צואי. שלא נתלבן עדיין כולו: שלבעו. ישראל זה: פטור. (א)דקנייה בשינוי דהוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן: לבנו ולא לבעו. אין זה שינוי ואכתי בעיניה הוא: הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים. במחובר: פטור. דגז צאנך כתיב והאי צאן לאו דידיה הוא והצאן דידיה קפיד קרא ולאו אגיזין דידיה: שחופות. לא שחור ולא לבן: זה נותן לעצמו. בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** בקדשי בדק הבית. למותרין בגיזה אתא קרא למעוטינהו מחיובא דראשית הגז: מדרבנן. תירוצא הוא: היכא. דעבר אדרבנן וגזז אמינא ליחייב להכי אתא קרא: והא קדשה לה. והיכי תיסק אדעתין דניחייב למיתב ליה מידי דהקדש ולמה לי למעוטינהו [א] כל הקדוש בבעלי חיים טעון העמדה והערכה היכא דאקדיש בהמה גופה והיכי משכחת לה דניחייב דאיצטריך קרא למעוטי והא אחר שגזז אינו יכול להעמיד הגיזה: הניחא למ"ד. בתמורה (דף לב:): קדשי בדק הבית לא היו בכלל כו'. איצטריך האי קרא דלא נימא ניפרוק וניתיב ליה (ב): הכי גרסינן סלקא דעתך אמינא ליגזוז וליתיב ליה. כלומר יגזוז לכתחלה וליתיב ליה דהא גז לא הקדיש: אי הכי. דבחוץ מגיזתה אוקימתה חוץ מגיזתה שהוא מותר לגוזזה שהגיזה שלו מאי דוחקך לאוקומה בקדשי בדקהבית אפילו קדשי מזבח נמי (ג) *ובדעבר וגזז: ומשני מכחש. הגיזה הניטלת מכחשת הבשר ואסור לגוזזה: אפילו הכי. דאמר חוץ מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאיידי דקדושת הגוף חמורה פשטה בכל המחובר בה אבל קדושת דמים כגון קדשי בדק הבית מאי דלא אקדיש לא אקדיש: והלא במוקדשים. כלומר בתחלת הקדש האומר רגלה של זו עולה כולה עולה אף בתמורה כשיאמר רגלה של זו תמורה תהא כולה תמורה ופליג אדרבי מאיר דאמר אין ממירין באברין ולא אברין בשלמין ובפרק בהמה המקשה היא מפורשת: ואפילו לר"מ דאמר אין כולה עולה. בפרק בהמה המקשה מייתי לה בגמרא אבל במקדיש דבר שהנשמה תלויה בו מוקמינן בתמורה דמודי ר"מ דקדשה כולה: רבא אמר. לא תטרח לאוקומי מתניתין במקדיש חוץ מגיזה וכחישתה אלא במקדיש גיזה לבדה וטעמא דמתניתין לאו מגז צאנך יליף דהכא צאנך הוא אלא מדסמך נתינה לגיזה: סלקא דעתך אמינא ליפרוק וליתיב. קא משמע לן דאמר קרא גז תתן מי שאינו מחוסר אלא גיזה ונתינה והכא משום העמדה והערכה ליכא דכי כתיבא העמדה במקדיש בהמה עצמה כתיבא: הכא דאתית להכי לא גרסינן: אלא צאנך. דמשמע מיעוטא למאי אתא למעוטי שותפות עובד כוכבים לרבנן או שותפות ישראל לרבי אלעאי: ולא של שותפות. דרוש הכי צאנך המיוחד לך: למעוטי שותפות דעובד כוכבים. אבל דישראל מיוחד לך קרינא ביה הואיל ושניהם בני חיוב וכל ישראל קרוים בלשון יחיד*: ראשית הפסיק הענין. מדלא כתביניהו בחד ראשית ש"מ לא איתקוש הילכך איצטריך לפרושי בה מיעוטא לשותפות עובד כוכבים:

ורבנן

ראשית הגז: ליפרוק וליתיב ליה. תימה אמאן קאי אי אמאן דעבר וגזז אטו קנסא הוא דקניס ליה משום דעבר וגזז לפדותו ובעלים שהקדישו נמי אמאי מיחייבי ואי אכהן לא הו"ל לפרוק וליתיב ונהי דהאי לא תקשי מה מרויח שפודה דמרויח שפודה בשוה פרוטה אפילו שוה מנה דמחולל:

°**והא** בעי העמדה והערכה. וא"ת מה שייך העמדה והערכה בגיזה דהויא כמקדיש עצים ואבנים וי"ל כיון שהיה מתחלה מחובר בבהמה שהיא בת העמדה והערכה צריך העמדה והערכה וא"ת ולימא כשהעמיד והעריך ואחר כך עבר וגזז ופדה ויש לומר דבשעת פדייה בעינן העמדה והערכה:

במקדיש גיזה עצמה. ורבי מני בר פטיש דלעיל אית ליה שפיר הך דרשא אבל רבא לית ליה דרשה דרבי מני בר פטיש דפטר מקדיש בהמה חוץ מגיזתה וכחישתה מדבעי בסמוך ואלא צאנך למאי אתא:

ורבנן

א א מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' א סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג:
ב ב מיי' שם הל' א
ג ג מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ב:
ד ד מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ט:
ה ה מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף יג:
ו ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:
ז ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ז:
[גי' הערוך בערך פרס א' גוזזות מנה ופרס חייבות וכו' ועי' במשנה שבמשניות]
ח ח ט מיי' שם הל' י יא טוש"ע שם סעיף ח:
ט י מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף י:

שיטה מקובצת
א] והא בעי העמדה והערכה. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כו ע"א: ב] ורבנן ראשית הגז הפסיק הענין. נ"ב עי' תוס' מנחות דף סו ע"א:

גליון הש"ס
גמ' עד שצבעו. כאן שייכים דברי תוס' לקמן דף קלו ע"ב ד"ה עד שצבעו: תוס' ד"ה והא בעי העמדה והערכה. עי' מעילה דף טו ע"א תוס' ד"ה ואפילו:

[תוספתא פ"י ע"ש]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה והא קדשה לה וכו' ולמה לי למעוטינהו. כאן סס"ד ואח"כ מס"ד כל שקדוש:

עדיות פ"ג מ"ג [ב"ב קכ. ועי' היטב תוס' שם ד"ה מנה ופרס]
ב"ק סו. לג: לד:
[עי' תוס' לקמן קלו: ד"ה עד שצבעו]
[בכורות יד. כה.]
[שבועות יא: תמורה לב:]
לעיל סט: תמורה י. קדושין ז.
רש"ל גרים בדלא עבר ומהר"מ כתב שעש"ס הוא וצריך למחקו ועי' רש"א
[מכות כג:]

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה פטור דקנייה. נ"ב ע"ל בתוס' בד"ה שצבעו דף קלו: (ב) ד"ה קדשי בדק וכו' וניתיב ליה ובדעבר וגזז הס"ד: (ג) ד"ה אי הכי וכו' מזבח נמי הס"ד ובשלא נמחק:

ורבנן לא נכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית ורבי אלעאי איידי דהאי קדושת דמים והאי קדושת הגוף פסיק להו והדר ערבי להו ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חובי מחייבי דתניא *ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות [א]טבל וחולין מעורבים זה בזה דברי רבי רבן שמעון בן גמליאל אומר של ישראל חייב ושל עובד כוכבים פטור עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר *יש ברירה ומר סבר אין ברירה אבל [ב]שותפות דעובד כוכבים דברי הכל חייבת ואי בעית אימא תרוייהו לר' אלעאי מצאנך נפקא שותפות דעובד כוכבים מאי טעמא דלא מייחדא ליה *לישראל נמי לא מייחדא ליה ורבנן עובד כוכבים לאו בר חיובא הוא ישראל בר חיובא הוא אמר רבא מודה רבי אלעאי בתרומה אע"ג דכתיב °דגנך דידך אין דשותפות לא [ג]כתב רחמנא תרומותיכם אלא דגנך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים חלה אע"ג דכתיב ראשית ואיכא למימר נילף ראשית ראשית מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא [ד]כתב רחמנא °עריסותיכם אלא טעמא דכתיב עריסותיכם הא לאו הכי הוה אמינא נילף ראשית ראשית מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה ה"נ אלא עריסותיכם למה לי *כדי עריסותיכם פאה אע"ג דכתיב שדך דידך אין שותפות לא כתב רחמנא °ובקצרכם את קציר ארצכם אלא שדך ל"ל למעוטי שותפות עובד כוכבים בכורה אע"ג דכתיב °כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך דידך אין דשותפות לא [ה]כתב רחמנא °ובכורות בקרכם וצאנכם אלא בקרך א] וצאנך למה לי [ו]למעוטי שותפות עובד כוכבים מזוזה אף על גב דכתיב °ביתך דידך אין שותפות לא כתב רחמנא °למען ירבו ימיכם וימי בניכם °ואלא ביתך למאי אתא לכדרבה *דאמר רבה

דרך

תורה אור: דברים יח | במדבר טו | ויקרא יט | דברים טו | שם יב | שם ו | שם יא

ורבנן לא לכתוב רחמנא לא וי"ו ולא ראשית. רבנן אמרי לך אי ס"ד איתקוש למידי לא נכתוב לא ראשית לאפסוקינהו ולא וי"ו למהדר ערבינהו אלא ודאי אפסקינהו ולא תקשינהו להכי כי היכי דלייתר לך לאלך לשותפות ישראל (א) אבל דגנך למעוטי שותפות עובד כוכבים מתרומה ולאלך לשותפות העובד כוכבים בגז אבל לשותפות ישראל לא אייתר קרא: תרומה קדושת הגוף שאסורה לזרים וראשית הגז קדושת דמים ממונא בעלמא וקדושה לאו דוקא: פסיק (ב). אורחיה לאפסקינהו והדר עריב להו למילף פטורא דשותפות דעובד כוכבים מהיקשא דתרומה והדר אייתר לאלך למיפטר שותפות דישראל: ואיבעית אימא שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חובי מחייבי. חלקו של ישראל ולא מלי למפטר שותפות דעובד כוכבים בראשית הגז בהיקשא דתרומה הילכך לאלך למעוטי שותפות עובד כוכבים אתא ודגנך למעוטי דיגון עובד כוכבים כגון עובד כוכבים שלקח שדה של ישראל ומירחה הלוקח אותה תבואה מן העובד כוכבים פטור מלעשר ואף על פי שגדלה בשדה של ישראל כדאמרינן במנחות בפרק רבי ישמעאל (דף סו.) מירוח העובד כוכבים פוטר אי נמי דגנך ולא דגן עובד כוכבים ולאשמועינן דיש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וחלקו של עובד כוכבים פטור שאם חזר ומכרו לישראל אינו חייב לעשר אבל חלקו של ישראל חייב ואע"ג דמלאלך משמע להו ולא שותפות עובד כוכבים לא משמע להו מדגנך למעוטי של שותפות עובד כוכבים דדגן כמאן דפליג דמי שהרי חולקין אותה במדה וקרינא ביה דגנך בחלקו של ישראל אבל לאן כל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו לאלך: שלקחו שדה. שקנו שדה בשותפות: טבל וחולין מעורבין זה בזה. ואפילו לאחר שחלקו לא אמרינן יש ברירה וחלקו של עובד כוכבים הלך לו וזה חלק המגיע לישראל וטבל גמור הוא אלא אין ברירה וגם זה שנשאר אליו טבל ואליו חולין דיש קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע חלקו מיד מעשר ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי ב] שאם בא להפריש כמלא מפריש מן הפטור על החיוב ולי נראה שיש לו תקנה בשני לדדין אם יש לו טבל ממקום אחר מפריש על זה לפי חליו שאין חייב אלא חליו ואם אין לו טבל אחר מפריש מיניה וביה לפי כולו כגון אם יש לו עשרים מפריש שנים מהן שאם אין מפריש אלא אחד לא נפטר לפי שזה שהפריש יש חליו שאין שם מעשר חל עליו לפי שהוא פטור ועומד אבל כשמפריש שנים הרי השם חל על האחד ופוטר את העשרה המחוייבין והא ליכא למימר דילמא שניהם המופרשין בחלקו של עובד כוכבים גדלו ואין שם מעשר חל עליהם דתניא בגמרא דראש השנה (דף יב:) גבי חדש וישן המעורבין דקי"ל אין תורמין מזה על זה וקתני צובר את גרנו לתוכו ונמלא תורם מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן ג] שבו על הישן שבו (ג) וכי היכי דפריש חדש וישן בחולין איכא נמי חדש וישן במעשר הכא נמי נמלא תורם מן החיוב שבו על החיוב שבו ומן הפטור שבו על הפטור שבו ואפילו למאן דפליג עליה דההוא הכא מודי דהתם הוא דאיכא למימר אין בילה לא נבללו יפה ושמא אין חדש במעשר לפי חשבון הנותר בחולין ואין ישן במעשר לפי חשבון הנותר בחולין אבל הכא יש בילה דהא בכל חטה וחטה יש לעובד כוכבים ולישראל חלק כיון דאין ברירה וכי אפריש מיניה וביה יש במעשר מן החיוב כפי הפטור ומן הפטור כפי החיוב ובתוספתא דדמאי (פרק ה) מצאתי דטבל וחולין שנתערבו אם יש לו פרנסה ממקום אחר מוציא לפי חשבון כלומר מפריש ממקום אחר לפי חשבון טבל זה המעורב ואם לאו נוטל מן החולין כפי תרומת מעשר שבטבל ואיני יודע מהו ורבי ורשב"ג הכי פליגי רבי סבר אם יש לו טבל אחר מפריש על זה לפי חליו ואם הפריש לפי כולו דנמלא מרבה במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וזה מתוקן ועוד כ"מ שאין מפרישים מזה על טבל אחר ור"ש [ב"ג] סבר יש ברירה וכיון שחלקו הרי חלקו של ישראל כולו חייב ואפילו הוא בא להפריש עליו ממקום אחר מפריש לפי כולו והשם חל על מעשרותיו ומתוקנים הם ואם רצה להפריש מזה על מקום אחר מותר: ואי בעית אימא. לא תדחק למימר הדר ערביה דתרוייהו בין שותפות עובד כוכבים בין שותפות ישראל לרבי אלעאי מצאנך נפקי דבעינן מיוחד לך ולא שותפות לא שנא דעובד כוכבים ולא שנא דישראל: ישראל בר חיובא הוא. וכל ישראל נקראין בלשון יחיד ולא מיוחד בעינן ובלבד שהוכל לקרות בה צאן של ישראל: אמר רבא. אע"פ דפטר ר' אלעאי בשותפות דראשית הגז מודה הוא בכל הני דאמר לקמיה כל חד וחד כדמפרש טעמא: תרומותיכם. משמע לשנים: אדרבה ניליף מתרומה לחובא. דהא בתרומה נמי כתיב ראשית ושותפות חייבת בה וקולא וחומרא לחומרא מקשינן (יבמות דף ח:) : למה לי. קרא עריסותיכם לחובא בשותפות: כדי עריסותיכם. במדבר ניתנה להם תורה ושם נאמר להם כדי עריסותיכם של עכשיו חייב בחלה וכמה עיסת מדבר עומר לגלגלת והעומר עשירית האיפה והחשבון עולה לחמשה לוגין לפוריים שהן שבעה רבעים ועוד מדבריות שהן מ"ג ביצים וחומש ביצה כדאמרינן בעירובין בפ' כיצד משתתפין (דף פג:) איפה שלש סאין סאה ששת קבין הרי איפה י"ח קבין קב ד' לוגין הרי איפה ע"ב לוגין עשירית דידה כמה הוה שבעה לוגין לשבעים לוג ולשני לוגין שהן י"ב ביצים עשירית שלהן בילה וחומש הרי שבעת לוגין ובילה וחומש והלוג ששה ביצים הרי מ"ג ביצים וחומש: אלכם. של שנים הוא אומר: בקרך ולאלך. כל הבכור וגו' הרי כתיב ובכורות בקרכם ולאנכם אפילו לשנים:

דרך

ורבנן לא לכתוב לא וי"ו ולא ראשית. וא"ת לרבנן נמי תקשי לא לכתוב לאלך ולא ראשית ואנא ילפינא מדגנך דשותפות עובד כוכבים פטור מראשית הגז דמדאמרי רבנן לעיל ראשית הפסיק הענין משמע הא לאו ראשית הוה ילפינן מרישיה דקרא וי"ל דרבנן לדבריו דר' אלעאי קא אמרי לדבריך דבעי למילף מרישיה דקרא הא ראשית הפסיק הענין: **ואב"א** שותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חובי מחייבי. מתוך פ"ה אחרון משמע דמדגנך ליכא למעוטי שותפות עובד כוכבים דסברא הוא לחלק בין של עובד כוכבים לגמרי בין של שותפות אבל בגז אין סברא לחלק שבכל בהמה ובהמה יש לעובד כוכבים חלק בה ולא קרינא בחדא מינייהו לאלך ותימה דא"כ מה איצטריך לרבנן קרא דלאלך הא מדגנך דרשינן ולא של עובד כוכבים וילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור וכיון דשל עובד כוכבים פטור של שותפות נמי פטור כדפרישית שאין סברא לחלק (ד) נ"ל דלאו סברא הוא כלל דאפילו ידעינן דשל עובד כוכבים פטור מ"מ לא ידעינן דשל שותפות פטור בשותפות עובד כוכבים והשתא מדגנך ילפינן בגז דשל עובד כוכבים פטור ואיצטריך לאלך לשל שותפות אך לפי' קמא בקונטרס דדגנך אתא ולא דיגון עובד כוכבים נ"ל האי סברא דאי לא תימא הכי לרבנן מנא להו דשותפות עובד כוכבים פוטר בראשית הגז אימא לאלך למעוטי של עובד כוכבים אבל שותפות עובד כוכבים חייב: **אמר** רבא ומודה רבי אלעאי בתרומה. נראה דסבר כלישנא בתרא דאין סברא למעט של עובד כוכבים מפי משל ישראל דללישנא קמא דלית לן למעוטי מחד קרא אלא שותפות עובד כוכבים ולא שותפות ישראל לא הוה צריך בכל הנהו דמייתי קרא לרבות שותפות ישראל:

ביתך

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פ"א מהל' תרומות הל' כ טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף יא:

יא ג מיי' פ"ד שם הל' ה טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף לס:

יב ד מיי' פ"ו מהלכות בכורים הל' ו טוש"ע י"ד סי' של סעיף כ:

יג ה מיי' פ"ד מהלכות בכורות הל' א טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף ב:

יד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

שיטה מקובצת

א] וצאנך למה לי. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ב' ע"א: ב] ואני שמעתי שאין לו תקנה לפי שאין ברירה שאם בא להפריש נמצא: ג] ומן הישן על הישן שבו וכי היכי דיש חדש וישן בחולין:

גליון הש"ס

גמ' ואלא ביתך למאי אתא. עי' מנחות דף מד ע"א תוס' ד"ה טלית וברשב"א בחידושיו שבת דף קלא ע"ב ד"ה הואיל:

מסורת הש"ס

(עירובין מ) גיטין מז. [תוספתא תרומות פ"ב]

[עירובין לז: וש"נ]

דישראל

[מנחות סו.]

[יומא יא: פ"ש מנחות לד.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ורבנן וכו' לשותפות ישראל אלא דגנך: (ב) ד"ה פסיק להו אורחיה: (ג) ד"ה טבל וחולין וכו' ומן הישן שבו על הישן שבו דכי היכא דאיכא חדש וישן בחולין הכי נמי איכא חדש וישן במעשר כצ"ל: (ד) תוס' ד"ה ואיבעית אימא וכו' שאין סברא לחלק אלא נ"ל:

*דרך ביאתך מן הימין מעשר אע"ג דכתיב מעשר דגנך דילך אין דשותפות לא כתב רחמנא מעשרותיכם אלא מעשר דגנך למאי אתא למעוטי שותפות דעובד כוכבים מתנות אע"ג דכתב רחמנא ונתן איכא למימר יליף נתינה נתינה מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא כתב רחמנא °מאת זובחי הזבח אלא טעמא דכתב רחמנא מאת זובחי הזבח הא לאו הכי הוה אמינא לילף מראשית הגז אדרבה נילף מתרומה אין ה"נ (א) מאת זובחי הזבח למה לי לכדרבא *דאמר רבא הדין עם הטבח בכורים אע"ג דכתיב °ארצך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא °בכורי כל אשר *בארצך אלא ארצך למה לי למעוטי חוצה לארץ ציצית אע"ג דכתב רחמנא °כסותך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא °על כנפי בגדיהם לדורותם ואלא כסותך למה לי לכדרב יהודה *דאמר רב יהודה טלית שאולה פטורה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחמנא °לגגך דידך אין דשותפות לא כתב רחמנא °כי יפול הנופל ממנו אלא גגך למאי אתא למעוטי בתי כנסיות ובתי מדרשות אמר רב ביבי בר אביי ליתנהו להני כללי דתניא בהמת השותפין חייבת בבכורה ור' אלעאי פוטרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב °בקרך וצאנך והא כתיב °בקרכם וצאנכם דכולהו ישראל אמר רב חנינא מסורא ליתנהו להני כללי דתניא בהמת השותפין חייבת במתנות ור' אלעאי פוטר מאי טעמא יליף נתינה נתינה מראשית הגז מה להלן דשותפות לא אף כאן דשותפות לא ואי ס"ד בתרומה מיחייב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"מ בתרומה נמי פוטר אי מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף מתנות בארץ אין בחוצה לארץ לא אמר רבי יוסי מנהרביל אין והתניא רבי אלעאי אומר מתנות אין נוהגין אלא בארץ וכן היה *רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא יליף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה בארץ אין בחוצה לארץ לא אף ראשית הגז בארץ אין בחוצה לארץ לא אמר ליה אביי אי מה תרומה טובלת אף ראשית הגז טובלת א"ל אמר קרא °וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה חייבים עליה מיתה וחומש אף ראשית הגז חייבים עליו מיתה וחומש אמר קרא °ומתו בו ויסף עליו עליו ולא על ראשית הגז בו ולא בראשית הגז אי מה תרומה ראשון ושני אחריה אף ראשית הגז ראשון ושני אחריה אמר קרא ראשית אין לך בו אלא ראשית בלבד אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא אין והתניא *היו לו שתי רחלות גזז והניח גזז והניח שנים ושלשה שנים אין מצטרפות הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"מ הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשית הגז נמי גדל בחיוב חייב בפטור פטור וגבי תרומה מנלן *דתניא ישראל שלקח שדה בסוריא מעובד כוכבים עד שלא הביאה שליש חייב משהביאה שליש ר"ע מחייב בתוספת וחכמים פוטרין וכי תימא הכי נמי והתנן הלוקח גז צאן עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב מתני'

דלא

רש"י

דרך ביאתך. לבית אתה קובע מזוזה וכשהוא נכנס לביתו רגליה דימינא עייל ברישא נמצא שסימן בכניסה הוא דרך ביאה: מתנות. הזרוע והלחיים והקבה: זובחי. שנים משמע: אדרבה נילף נתינה מתרומה. ולא תבעי קרא דהא קולא וחומרא לחומרא מקשינן: הדין עם הטבח. בפירקין דלעיל וזובחי אורחיה דקרא הוא: ארצך. אשר תביא מארצך ארצך משמע מיעוטא *ארצכם לא משמע מיעוטא כולי האי ולא ממעטא חוצה לארץ מיניה דמשמע כל מקום שיש להם ארץ אבל ארצך משמע המיוחדת לך ולא לעובדי כוכבים: כי יפול הנופל. כל הראוי ליפול הימנו ואפילו בשותפות: בתי כנסיות. שאין חלק לאחד מהן בו שאף לבני עבר הים הוא ועוד שאינו בית דירה: ליתנהו להני כללי. דאמר רבא דמודי ר' אלעאי בכל הני דהא תניא דפליג ר' אלעאי בבכורה ולא מרבי לה מבקרכם ולאנכם: ואמר ר' חנינא מסורא ליתנהו להני כללי. דרבא דהא תניא דפליג רבי אלעאי במתנות ומדפטר במתנות על כרחך פטר נמי בתרומה דאי ס"ד בתרומה מחייב היכי פטר במתנות א] לייתינהו לחיובא מתרומה הואיל וגמיר גזירה שוה דנתינה נתינה מסתברא דהא אגמרוה דלחומרא אית לן למידן: *אלא ש"מ בתרומה נמי פטור. דדייק דגנך והדר יליף מתנות או מתרומה או מראשית הגז בנתינה נתינה (ב): ב] אי מה. כיון דמתרומה יליף רבי אלעאי לראשית הגז דאמרן לעיל שותפות דעובד כוכבים נפקא ליה מרישיה דקרא אי מה תרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא דבפ"ק דקדושין (דף לו:) קי"ל כל מצוה שאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחו"ל דיליף מעבודת כוכבים שהיא חובת הגוף ונוהגת בכל מקום אבל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ: מנהרביל. שם מקום: אין. ג] ודאי והתניא. בניחותא: תרומה טובלת. אוסרת משום טבל דכתיב אשר ירימו בעתידים ליתרם הכתוב מדבר באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פג.): אין לך בו אלא מראשיתו ואילך. משהופרש ונעשה ראשית הוא שלו אבל מעיקרא *אין לו אלא שם אחד דהאי ראשית קרא יתירא הוא וראשית דלעיל סמיך והוה ליה למכתב וגז צאנך: מיתה. זר האוכלה במזיד: חומש. בשוגג: ראשון ושני. מעשר ראשון ומעשר שני: אין לך אלא ראשיתו. אין לך נתינה אחרת להפרים ממנו מדלא כתב ומגז צאנך ש"מ מתנה ראשונה בלבד אתא ראשית לאשמועי': תרומה מחדש על הישן לא. דכתיב היוצא השדה שנה שנה (דברים יד): היו לו שתי רחלות גזז. שנה זו והניח: גזז. שניה והניח עד שהיו לו חמש גיזים אין מצטרפות דאגיזים של חמש לאן קפיד רחמנא והא לית ליה: הא חמש מצטרפות. אם היו לו חמש לאן וגוזז השתים בשנה זו ושלש בשנה שניה דהשתא איכא גיזים של חמש לאן מצטרפות ואף על גב דחדש וישן הוא: והתניא. אידך דאפילו חמש אין מצטרפות קשיין אהדדי: אלא לאו שמע מינה. בהא נמי פליגי רבי אלעאי ורבנן לרבי אלעאי דמקיש גז לתרומה אין מצטרפות ולרבנן מצטרפות כל הני קושייתא לרבי אלעאי: הגדל בחיוב. כגון ישראל שלקח שדה מן העובד כוכבים כדמפרש לקמיה: הגדל בפטור. ביד עובד כוכבים: בחיוב. לאחר שבאו ביד ישראל: בסוריא. ארם צובה שכ' דוד ולא שמיה כבוש ולא חלה בה קדושת הארץ וקלה קדושתה ויש קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר לפיכך אין ישראל חייב לעשר אלא על התוספת השני שלישים שגדלו אצלו טבל ותולין מעורבין אבל בארץ ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים בה להפקיע מן המעשר וחכמים פוטרין דכיון שהביאה שליש ביד עובד כוכבים כאילו נגמרה כולה בידו דקיימא לן (ר"ה יב:) תבואה בתר שליש אזלא: וכי תימא הכי נמי. דהגדל ביד עובד כוכבים פטור מראשית הגז אפילו בא ליד ישראל: הלוקח גז. לאחר שגזזוהו עובד כוכבים קודם שנגזזה: פטור מראשית הגז. דלאחר בעינן ולא גיזותיך והכא לאו דישראל הוא: הא לאו לגזוז. לקח וקנה עדרו של עובד כוכבים כשהיא עומדת לגזוז הואיל והכל שלו וקריבה ביה לאחר: חייב. ואף על פי שגדלו הגיזות אצל עובד כוכבים:

דלא

תוספות

ביתך דרך ביאתך. תימה אמאי לא אמר שותפות דעובד כוכבים כדקאמר בכל הני דלעיל: *אלא ארצך ל"ל למעוטי חו"ל. אע"ג דמצוה התלויה בארץ היא מכל מקום אצטריך למעוטי משום דאתקש לבשר בחלב בחד קרא. רשב"ם:

אי מה תרומה חייבין עליה מיתה וחומש כו'. ואע"ג דבראשית הגז לא שייכא ביה אכילה ואין בתרומה חומש אלא באכילתה הנאת ראשית ד] היא אכילתה:

*אף ראשית הגז שיריה נכרין. תימה מנלן דבעינן שיריה נכרין אי מדכתיב ראשית בראשית הגז נמי כתיב ראשית ומה צריך למילף מתרומה ויש לומר דהא דבעינן בתרומה שיריה נכרים משום דילפינן תרומה מחלה דחלה נקראת תרומה ובחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית:

[ועי' היטב תוס' מנחות מד.]

טו א מיי' פ"ו מהלכות תפילין הל' יב סמג עשין כג טוש"ע י"ד סי' רפט סעיף ג:

טז ב מיי' פ"ד מהלכות תרומות הל' ח טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף לה:

[שייך לע"ב]

יז ג מיי' פ"ו מהלכות בכורים הל' יד סמג עשין קמב טוש"ע שם סי' שלג סעיף י:

יח ד מיי' פ"ב שם הל' ה סמג עשין קמב:

יט ה מיי' שם הל' א ע"ש:

כ ו מיי' פ"ג מהלכות ציצית הל' ד סמג עשין כו טוש"ע או"ח סי' יד סעיף ה:

במדבר טו

דברים כב

כא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:

שם יב

כב ח ט מיי' פי"א מהל' רוצח הל' ב סמג עשין מט טוש"ע ח"מ סי' תכז סעיף ג:

כג י מיי' פ"י מהלכות בכורים הל' טו סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף יב ופסק דניתן מישן:

כד כ מיי' פ"א מהל' תרומות הל' יח:

[תוספתא פ"י]

שיטה מקובצת

א] היכי פטר במתנות נילפינהו לחיובא מתרומה: ב] אי מה כיון דמתרומה יליף ר' אלעאי וכו'. נ"ב נ"א בפרש"י כתיבת יד אי מתרומה בחו"ל לא אף ראשית הגז בחו"ל לא כיון דאמרת דאי ס"ד בתרומה נמי חייב נילף נתינה נתינה מתרומה מכלל דכל היכא דמצי יליף מתרומה יליף ראשית הגז אי מה וכו'. ע"כ מצאתי בפי' אחר פרש"י ז"ל ב"י רצ"ע: ג] אין ודאי פטור: ד] הנאת ראשית הגז היא אכילתה:

[נ"ל ארנס]
לעיל קלג.
[נ"ל בארצם]
לעיל קי. מנחות מד.
עיין רש"ל ורש"א
[לקמן קלח:]
אין לו שם אחר כנ"ל ר"מ
גיטין מז.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אין ה"נ אלא מאת זובחי: (ב) רש"י ד"ה או מראשית וכו' בנתינה נתינה או כיון דמתרומה יליף ר' אלעאי לראשית הגז כדאמרן לעיל למעוטי שותפות דעובד כוכבים דנפקא ליה מרישיה דקרא ס"ל יליף לתרומה מראשית הגז אי מה וכו' ואח"כ מ"ה ד"ה אי מה תרומה:

עין משפט
נר מצוה

כה א מיי' פ"ט מהל' תרומות הל' ג:

כו ב מיי' פ"ג שם הל' ט:

כז ג מיי' פ"ה מהלכות בכורים הל' א סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שכב סעיף א:

כח ד מיי' פ"י שם הל' א סמג שם טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ו:

כט ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:

ל ו מיי' פ"ד מהלכות ק"ש הל' ח ופ"ד מהל' תפלה הל' ד ועי"ש ופ"א מהל' ברכות הל' ט ופ"י מהל' ס"ת הל' ח סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' פח וטוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ט:

לא ז מיי' פ"ה מהל' כלאים הל' א סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רצז סעיף א:

תורה אור

דלא כר' אלעאי אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא וגבי תרומה מנלן דתניא *היו לו שני מיני תאנים שחורות ולבנות וכן שני מיני חטין אין תורמים ומעשרים מזה על זה ר' יצחק אומר משום ר' *אלעאי ב"ש אומרים אין תורמין וב"ה אומרים [א]תורמין אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא אין והתנן היו לו ב' מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו הכי נמי משום דתרי מיני נינהו אלא *עצה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון הכא נמי עצה טובה קמ"ל דליתיב להו מתרוייהו הא אוקימנא למתניתין דלא כר' אלעאי אי מה תרומה בעינן ראשית ששיריה ניכרין אף ראשית הגז ששיריה ניכרין אין *והתנן [ב]האומר כל גרני תרומה [ג]וכל עיסתי חלה לא אמר כלום הא כל גזיי ראשית [ד]דבריו קיימין ותניא אידך לא אמר כלום אלא לאו שמע מינה הא רבי אלעאי והא רבנן שמע מינה *אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כהני תלת סבי כר' אלעאי בראשית הגז דתניא *רבי אלעאי אומר [ה]ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ *וכר' יהודה בן בתירה בדברי תורה דתניא ר' יהודה בן בתירה אומר [ו]אין דברי תורה מקבלין טומאה וכר' יאשיה בכלאים דתניא *רבי יאשיה אומר [ז]לעולם אין חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד: חומר בזרוע [וכו']: וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות מה שאין כן במתנות אמר רבינא הא מני ר' שמעון היא *דתניא ר' שמעון פוטר את הטרפות מראשית הגז מאי טעמא דר' שמעון יליף נתינה נתינה ממתנות מה מתנות טרפה לא אף ראשית הגז נמי טרפה לא ואי יליף נתינה נתינה ממתנות לילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה בארץ אין בחו"ל לא אף ראשית הגז נמי בארץ אין בחו"ל לא אלמה תנן ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ אלא היינו טעמא דר"ש דיליף צאן צאן ממעשר מה מעשר טרפה לא אף ראשית הגז טרפה לא והתם מנלן דכתיב °כל אשר יעבור תחת השבט *פרט לטרפה שאינה עוברת ולילף צאן צאן מבכור מה בכור אפי' טרפה אף ראשית הגז אפי' טרפה מסתברא ממעשר הוה ליה למילף שכן זכרים טמאין במרובין מרחם אדם פשוט לפני הדבור אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה

ויקרא כז

דלא כר' אלעאי. דמקיש גז לתרומה: ממין על שאינו מינו. כגון שחורות ולבנות ואע"ג דחד פירא הוא: וב"ה אומרים תורמין. דכולו מין תאנים ות"ק פליג אדרבי יצחק ואמר לא נחלקו ב"ה בדבר זה דתרי מיני נינהו: שחופות. פלג"ש: מכר לו. ישראל לישראל: זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו. הואיל ולא שייר לעצמו מאותו המין כלום אין עליו להפריש על אותן גיזים שמכר ואע"פ שהלאן לא מכרום על הלוקח להפריש שלקח (א) ממתנות הכהן אלמא תרי מיני נינהו ואין מפרישין מזה על זה דאי מפרשי הוה ליה שיורא גבי מוכר ותנן לקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר חייב: סיפא דקתני נמי מכר זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו כו': ה"ג דתרי מיני נינהו. ולא הוי שיורא: אלא. ודאי שיורא הוא והמוכר רמיא למיתב כולהו והא דקתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו עצה טובה קמ"ל אשמעינן תנא למוכר שלא יתן לו מן הנקבות המשומרות לו על הזכרים שמכר משום דהאי דזכרים אשון קשה והאי דנקבות רכיך לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של זכרים מגמר הזכרים: ה"ג. גבי שחופות ולבנות משום עצה טובה הוא דגיזת הלבנות טובה משל שחופות ויקנה מן הלוקח כשיעור השחופות ויתן לו לכהן: ששיריה ניכרין. דאם אמר כל גרני תרומה לא אמר כלום: אין והתנן. בניחותא: ה"ג ותניא אידך לא אמר כלום: כר' אלעאי בראשית הגז א]. וה"ה למתנות: אין דברי תורה מקבלין טומאה. במסכת ברכות דקתני גבי בעל קרי דצריך טבילה לדברי תורה: חטה שעורה וחרצן. שלשתן יחד כדאמר באותו ואת בנו הזורע כלאים לוקה ואוקימנא לאפוקי מדרבי יאשיה: חומר בזרוע כו'. כדפרישית לה במתניתין: טרפה אינה בכלל מתנות דכתיב *ונתנו לו ולא לכלבו: ואי יליף. תנא דידן נתינה נתינה נילף כו' דהא מתני' כר' שמעון אוקימתא: ממעשר. כל מעשר בקר וצאן: יש טרפה שאינה עוברת תחת השבט. כגון נחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה ומינה יליף שאר טרפות: בבכור קדוש אפילו טרפה ובעי קבורה דהא קדישתיה רחם: מעשר וראשית הגז לא בעינן זכרים ואין נוהגים בטמאים אבל בכור אינו אלא זכר ונוהג בחמור מעשר וראשית הגז אינו אלא במרובים מעשר בעשרה ראשית הגז בחמש ואינן קדושים מרחם ואין נוהגים באדם. אבל בכור נוהג ביחיד וקדוש מרחם ונוהג באדם מעשר וגז אינן נוהגים אלא בפשוטין ואינן לפני הדבור אבל בכורות קדשו במצרים: ה"ג אדרבה מבכור הוה ליה למילף שכן יתום שלקחו בשותפות נתנו בפני כהן בקדושה ובמכירה והכי נפישן. בכור וראשית הגז נוהגין ביתום אף על פי שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל מעשר לא דגמר תחת תחת מקדשים דכתיב תחת אמו פרט ליתום אבל בכור קדוש ואפילו יתום וירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לכהן בכור וגז נוהגים בלקוח ובשותפות אבל לקוח פטור מן המעשר וכן השותפות דכתיב יהיה לך ולא של שותפות (בכורות דף נו:) וכן שנתנו לו במתנה במסכת בכורות בפ' בתרא (דף נה:): בפני. בכור וגז נוהגים אף שלא בפני הבית אבל מעשר לא כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא (דף נג.) גזרה משום תקלה ומשום יתום בכור וגז ממתנות כהונה הן ולא מעשר דנאכל הוא לבעלים כשלמים:
בקדושה

כרבי אלעאי בראשית הגז. וה"ה במתנות כדפי' בקונט' אע"ג דכולהו אמוראי בפרק הזרוע (לעיל דף קלג.) סברי שנוהג בחו"ל דהוו יהבי מתנתא בבבל אפילו הכי הלכה כר' אלעאי וה"נ קאמר כרבי יאשיה בכלאים ורוב אמוראין לית להו דר' יאשיה כדמוכח בפ' תולין (שבת דף קלט.) גבי כשותא בכרמא וכן נמי הא דקאמר כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה ומוכח אמוראי ותנאי סברי בפרק מי שמתו (ברכות דף כב.) דבעל קרי אסור בדברי תורה וא"ת דרב נחמן בר יצחק קאמר הכא דנהוג עלמא כרבי אלעאי וה"ה במתנות ובפ' הזרוע (לעיל דף קלב:) אמר דרב נחמן בר יצחק קנים גלימא ושמא קודם דנהוג הוה קנים גלימא פי' רב האי גאון דהא דאמר בפסחים (דף ז:) כל המצות כולן מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה היינו בטבילת גר דלא הוי ישראל אלא כשטבל ולא מצי למימר וצונו אבל בשאר טבילות אף על פי שהוא טמא מברך דנהוג עלמא כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה וי"מ דאכל טבילות קאמר דאע"ג דנהוג עלמא כר' יהודה בן בתירא הרבה מהם היו מחמירין לטבול:

שהמתנות נוהגות בין במרובה בין במועט כו'. וא"ת וליתני נמי הא דתניא לעיל לקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור זה חומר בזרוע ולחיים מראשית הגז וי"ל דלא תני אלא דברים שזה נוהג וזה אין נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני: פרט לטרפה שאינה עוברת. תימה מן הארכובה ולמטה נמי אינה עוברת ושמא דאין הכי נמי דאין נכנסת לדיר להתעשר ודוחק*: לילף צאן צאן מבכור. וא"ת א"כ ג"ש ל"ל דבלא ג"ש ממילא ידעינן דראשית הגז נוהג בטרפה דמסיכא תיתי למעט וי"ל דלאו לא הויא ג"ש אלא גילוי מילתא מה צאן זה דינו בכך אף צאן זה דינו בכך דבדלא צאן לא אפשר שלא לכותבו דאיצטריך לגופיה (ג): שכן יתום. תימה דהיא גופה נילף שלא ינהוג יתום בראשית הגז *בבכור ה"מ למימר נמי שכן צאנך מצאנך דבמעשר כתיב וכל מעשר בקר וצאן: לפני. בקונט' מגיה וגרס בפני ופי' בפני הבית משא"כ במעשר שבטלו וקשה וכי מפני שבטל מדרבנן יש לבטל ג"ש אלא לפני גרסינן בכל הספרים ופי' ה"ם שמעשר מקודש לפניו ולאחריו משא"כ בבכור וראשית הגז:
מה"מ

[שייך במשנה לעיל קלט.]

[ועי' תוס' בכורות נז. ד"ה פרט]

לפי גירסת רש"ל בכאן מתחיל ד"ה מבכור וע"ש וגי' מהר"מ ז"ל והוי מ"ל וא"צ להגיה יותר וגי' רש"א ובבכור המ"ל כו'

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה זה נותן וכו' שלקח מתנות הכהן וכו' דאי מפריש הוה ליה: (ב) תוס' ד"ה נילף וכו' לגופיה הס"ד ואח"כ מה"ד מבכור הוה ליה למילף שכן יתום וכו' הוה מצי למימר נמי כו' בקר וצאן הס"ד ואח"כ נ"ל ד"ה שכן יתום וכו' בראשית הגז הס"ד:

מסורת הש"ס

[תוספתא תרומות פ"ב]

[בתוס' איתא ר' אלעזר]

[גיטין כג: וש"נ]

חלה פ"א מ"ט

ברכות כב.

[לקמן קלח:]

[עי' תוס' ב"ק פב: ד"ה אמר]

לעיל קכ: וש"נ

[צ"ל ונתן לכהן לו ולא לכלבו. כ"ה בר"ן]

נדה נא.

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] רש"י ד"ה כר' אלעאי בראשית הגז. ע"ב עי' שו"ת הרשב"א החדשים ס"ג שנדפסו בליוורנו סי' שמ"ו:

[מנחות ו. בכורות מ. נג: תמורה כט.]

תורה אור

בקדושה ומכירה והנך נפישין פשוט מפשוט עדיף ליה: ראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים: מנא הני מילי אמר רב חסדא אתיא גיזה גיזה כתיב הכא °ראשית גז צאנך תתן לו וכתיב התם °ומגז כבשי יתחמם מה להלן כבשים אף כאן כבשים ונילף גיזה גיזה מבכור *דתניא °לא תעבוד בבכור שורך ולא תגוז בכור צאנך אין לי אלא שור בעבודה וצאן בגיזה מנין ליתן האמור של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד ולא תגוז אמר קרא °תתן לו ולא לשקו °אלא מעתה נוצה של עזים ליחייב בעינן גיזה וליכא מאן שמעת ליה האי סברא ר' יוסי הא מודי ר' יוסי במידי דאורחיה אלא **כדאמר ר' יהושע בן לוי א] °לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות הכא נמי דבר הראוי לשירות אלא גיזה גיזה למאי אתא לכדתנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל *ב]כבשים שצמרן קשה פטורים מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם תני חדא גוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור ותניא אידך *הגוזז את העזים פטור ג] ושוטף את הרחלים חייב לא קשיא הא רבנן והא ר' יוסי *דתניא °לקט קצירך °ולא לקט קיטוף ר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר ר' יוסי היינו ת"ק כולה ר' יוסי היא והכי קתני שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מודה ר' יוסי במידי דאורחיה דתניא ר' יוסי אומר קציר אין לי אלא קציר עוקר מנין ת"ל °לקצור תולש מנין ת"ל °בקוצרך אמר ליה רבינא לרב אשי אף אנן נמי תנינא *מלבנות בצלים שבין הירק ר' יוסי אומר פאה מכל אחד ואחד וחכמים אומרים ד]מאחת על הכל: וכמה הוא מרובה: בשלמא לב"ש תרתי נמי איקרו צאן אלא לב"ה מ"ט אמר רב כהנא אמר קרא °עשויות שעושות ב' מצות ראשית הגז ומתנות אימא בכורה ומתנות בכורה חדא מי לא מיחייבא ולטעמיך מתנות חדא מי לא מיחייבא אלא אמר רב אשי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה תניא דבי רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ארבע שנאמר °וארבע צאן תחת השה תניא אמר רבי *אלמלא דבריהן דברי תורה ודברי בריבי קבלה אנן דברי בריבי שומעין וכל שכן שדבריהם דברי קבלה ודברי בריבי דברי תורה *והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת אמר

רש"י

בקדושה. בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם וגז נמי אין צריך להקדיש דאין קדושה חלה עליו אבל מעשר מקדישו בשבט ליסנא אחריתא אמרי ליה בקדושה בכור וגז נכסי כהן לקדש בו את האשה כדתניא בגמרא דארבעה אבות (ב"ק דף יב.) בכור מוכרין אותו תם ובעל מום חי ושחוט ומקדשין בו את האשה אבל מעשר אינו נכסי בעלים לקדש בו את האשה דהא כתיב ביה לא ימכר ולא יגאל ולאו מלתא היא דאפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו דתנן (קדושין דף נב:) המקדש בחלקו בין בקדשים קלים כו' ואמרי' טעמא דלאחר שחיטה לאו דידיהו הוא דמשלחן גבוה קא זכו אבל מחיים דידיה הוא: ומכירה. בכור יכול כהן למוכרו וכן גז אבל מעשר אינו נמכר דתנן במסכת בכורות (דף לב.) (בבכור) [במעשר] נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי ולא שחוט אלא אם כן הוי של יתומין: והנך נפישין. הנך דבכור נפישין ולילף מיניה: ונילף גיזה מבכור. דאפילו בשור אקרי גיזה ונימא מה גיזה דהתם אפילו דשור הכא נמי אפילו דשור: לו ללבוש ולא לשקו. וגיזת שורו אין ראויה אלא לשק: להכי קרי ליה נוצה שאין דרך לגוזזן אלא לתולשן כנוצה של עוף: ליחייב. דהא ראוי לאדם לבגדים נאים: בעינן גיזה. והא תלישה הוא: מאן שמעת ליה הך סברא. דדריש ליסנא דקרא דכתיב גז: רבי יוסי. דאמר לקמן לקט קצירך ולא לקט קיטוף: הכי. אמרינן לקמן: מודה ר' יוסי במידי דאורחיה. וכיון דאורחא דעזים בתלישה כגיזה דמו: אלא. גז דאינו אלא ברחלים: כדר' יהושע בן לוי. לקמן בפרקין דכתיב גז וגו' וסמיך ליה כי בו בחר וגו': לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות. לתכלת דבגדי א] *שרד והתם למר בעינן ואין למר אלא של רחלים: שצמרן קשה. כגון שהיו מסונים מסאר כבשים: יתחמם. לא מיקרי גז אלא בר חימום: הגוזז את העזים פטור. כדאמרינן אין גז אלא של רחלים דבר הראוי לשירות: שוטף. במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהם: פטור. דלאו גז הוא: והא. דקתני שוטף פטור רבי יוסי הוא דדייק ליסנא דקרא: ולא לקט קיטוף. הקוטף בידיו שבלי קמתו אין הנושר לקט דליסנא דקרא דייקא ופליגי רבנן עליה: במידי דאורחיה. כגון בצלים ושומים דקיטוף שלהן זהו קצירן: קציר. קציר ארצכם: עוקר. עם השרשים כגון עדשים: תולש. ביד ולא עם השרשים כגון פולין: רבי יוסי לא גרסינן בהא מתניתא ומיהו על כרחך הני קראי דריש להו ר' יוסי מדאמר אין לי אלא קציר דאיהו דדייק ליסנא דקרא ומוקי להו במידי דאורחיה: אף אנן נמי תנינא. בהדיא דמודה רבי יוסי במידי דאורחיה: מלבנות. שורות שבין ירק לירק: פאה מכל אחת ואחת. מן המלבנות שהירק שבין מלבן למלבן הפסק לפאה דידה דירק אינו בכלל פאה חוץ מן השומים והבצלים כדתנן (פאה פ"א מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר ומכניסו לקיום ואמרינן במקום שנהגו (פסחים דף נו:) מכניסו לקיום פרט לירק ומיהו שומין ובצלים מכניסן לקיום קתני מיהא לרבי יוסי דבצלים חייבין בפאה ואע"ג דאינו קוצרן במגל אלמא מודי הוא במידי דאורחיה: בשלמא לב"ש. אשכחן תרתי דאיקרו נמי לאן הילכך אין אתה יכול להוציאן מכלל חיוב: חמש לאן עשויות. ליסנא יתירא קדרשי מאי עשויות שעושות שתי מצות ראשית הגז ומתנות דכל כמה דלא הוו חמש לא הוו נהגי בהו אלא חדא מתנות לחודייהו: אטו בכורה חדא מי לא מחייבא. על כרחך כי אלא רחמנא בחמש ראשית הגז הוא דתלא: וליטעמיך מתנות נמי חדא מי לא מחייבא. אישתכח דבתרתי ובחדא נמי איכא שתי מלות בכורה ומתנות וליכא למימר דהאי עשויות הכי מדריש והא ליכא למימר עשויות שלש מלות דהיכי משמע מיעוט עשויות שתים הוו: אלא אמר רב אשי. הכי דריש: עשויות שמעשות את בעליהן. למצוה חדשה שלא היה מצוה עליו בפחות מכן והיינו על כרחך ראשית הגז דכתיב בה לאן דמשמע מרובה דאילו בכורה דכתיב (במדבר יח) בכור שור אפילו חד וכן מתנות אם שור אם שה (דברים יח): תניא א"ר גרסינן: דברי בריבי. שהיה גדול בדורו דקיימא לן *רבי יוסי נמוקו עמו: אנן דברי בריבי שומעין. קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהם לא חמש כבית הלל ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה*: והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת. כשזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפילו אמלעית היא ביניהם אין זה הכרע כגון (פסחים דף כ:) חבית של תרומה שנתגלגלה ב"ש אומר תספך *הכל וב"ה אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תספך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (שבת דף כט.) ר' אליעזר אומר בין שלא מן המוכן בין מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טהור שלא מן המוכן טמא א"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע כו' אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלו (א) מאי דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר' אליעזר ונמצאו שנים מטמאים במוכן ור' יהושע יחיד מטהר ובשאינו מוכן כר' יהושע והוו שנים מטהרים בשאינו מוכן אבל גבי חבית דלא גלו דעתייהו ב"ש וב"ה דנהוי שייך חילוק בין בית לשדה שלא אמרו כך ב"ש אומר בין בבית בין בשדה תספך הכל וב"ה אומר בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקין ובא שלישי ומכריע המשקל כאחד מהן או בכל הדבר או בחליו כזה ובחליו כזה:

א"ר

תוספות

מה"מ. פירוש דראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ולא בעזים דעזים נמי אקרו לאן דכתיב (בראשית כז) לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים:

אתיא גיזה גיזה. אע"ג דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן* גילוי מילתא בעלמא הוא דגז דכבשים הוא ואין זה דבר חדש וקצת משמע דגזרה שוה היא מדפריך בסמוך אלא גיזה גיזה למאי אתא מ"מ אינו דבר חדש:

ולילף גיזה גיזה מבכור. וא"ת והיכי מצינן למילף מבכור דאפילו שור הא לאן כתיב וי"ל דהוה אמינא דלאן לאו דוקא כי היכי דלא תגוז בכור לאנך לאו דוקא:

עוקר מנין ת"ל לקצור תולש מנין תלמוד לומר בקוצרך. ואיצטריך תרי קראי משום דעוקר הוא קצת אורחיה טפי מתולש:

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"י מהל' בכורים הל' ד סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ב:

[חגיגה י: ב"ק ב:]

לג ב מיי' שם טוש"ע שם:

לד ג מיי' פ"ד מהל' מתנות עניים הל"ב:

לה ד מיי' פ"ג שם הלכה ב:

שיטה מקובצת

א] לעמוד לשרת דבר הראוי לשירות. נ"ב עי' תוס' בכורות דף יז ע"א: ב] ושוטף את הרחלים. נ"ב עי' תוס' בכורות דף כד ע"ב:

גליון הש"ס

גמ' אלא מעתה נוצה כו'. עי' שבת דף כז ע"א תוס' ד"ה ונוצה: שם ולא לקט קיטוף. עי' בכורות דף כה ע"א תוס' ד"ה ואר"ל:

[נ"ל אלמלי עי' תוס' מגילה כא.]

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה לעמוד לשרת וכו' דבגדי שרד. מלת שרד נמחק ונ"ב שרת ועי' בתי"ט ובמ"ל פי"ד מהלכות כלי מקדש דין ד' ודו"ק:

מסורת הש"ס

[בכורות כט.] [לקמן קלח.] [בכורות יז.] [תוספתא פ"י] תוספתא פ"ב דפאה ע"ש [נדה נ.] פאה פ"ג מ"ד [עי' תוי"ט ד"ה אלא ברחלות] [פסחים כא. מיר נג. ב"ק קטז.] [עירובין יד:] [וע"ע רש"י תענית טו. ד"ה וקבלה] [נ"ל אבל מלשון הגולה כך פרש"י שם בפסחים]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה והאמר מר וכו' דגלו דעתייהו כצ"ל ותיבת מאי נמחק:

אמר ר' יוחנן *מפי שמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי: ר' דוסא בן הרכינס אומר וכו': *וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס *ובלבד שיהו מחומשות ושמואל אמר ששים ונותן סלע אחת לכהן רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שש לכהן חמשה ואחד לו עולא אמר ר' אלעזר כל שהן שנינו תנן וכמה נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא אלא לשמואל ור' אלעזר קשיא וליטעמיך ולרב מי ניחא והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ראשית הגז בששים הא איתמר עלה דההיא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בישראל שיש לו גיזין הרבה עסקינן ומבקש ליתנן לכהן ואמרי' ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מחמשת סלעים גופא רב ושמואל דאמרי תרוייהו ראשית הגז בששים תרומה בששים פאה בששים תרומה בששים והא אנן תנן *תרומה עין יפה אחד מארבעים דאורייתא בששים דרבנן בארבעים דאורייתא בששים *והאמר שמואל חטה אחת פוטרת את הכרי דאורייתא כדשמואל דרבנן בדאורייתא אחת מארבעים דרבנן בדרבנן בששים פאה בששים *והתנן אלו דברים שאין להן שיעור הפאה והבכורים והראיון דאורייתא אין לה שיעור דרבנן בששים מאי קמ"ל תנינא *אין פוחתין לפאה מששים אע"פ שאמרו הפאה אין לה שיעור התם בארץ הכא בחו"ל כי סליק איסי בר היני אשכחיה (א) לר' יוחנן דקא מתני ליה לבריה רחלים אמר ליה אתנייה רחלות א"ל כדכתיב °רחלים מאתים °אמר ליה *לשון תורה לעצמה לשון חכמים לעצמן אמר ליה מאן ריש סדרא בבבל אמר ליה אבא אריכא אמר ליה אבא אריכא קרית ליה דכירנא כד הוה יתיבנא אחר י"ז שורן אחוריה דרב קמיה דרבי °ונפקי זיקוקין דנור מפומיה דרב לפומיה דרבי ומפומיה דרבי לפומיה דרב ולית אנא ידע מה הן אמרין ואת אבא אריכא קרית ליה אמר ליה איהו ראשית הגז בכמה אמר ליה (ב) ר' יוחנן בששים והאנן בכל שהן תנן אמר ליה *אם כן מה בין לי ולך כי אתא רב דימי אמר ראשית הגז רב אמר בששים ור' יוחנן משום ר' ינאי אמר בשש אמר ליה אביי לרב דימי אנחת לן חדא ואקשת לן חדא בשלמא דר' יוחנן אדר' יוחנן לא קשיא הא דידיה הא דרביה אלא דרב אדרב קשיא דהא אמר רב מנה ופרס דרב אדרב נמי לא קשיא מאי מנה דקאמר בן ארבעים סלעים דהוה ליה בששים

רש"י

א"ר יוחנן מפי השמועה אמרה. ר' יוסי הגלך הלכתא כוותיה: מנה ופרס. החמשה כולן: שיהו מחומשות. לכל אחת מהן שבעה סלעים וחצי דהוו לה כולהו מנה ופרס שהמנה מאה זוז עשרים וחמשה סלעים הרי ל"ז סלעים וחצי: ששים. סלעים: ונותן סלע מהם לכהן. ולקמיה פריך ליה ממתניתין: רבי יוחנן אומר שש. סלעים הוי כל שהן ויתן מהם חמש סלעים כדתנן במתני': ואחד לו. ואפילו הן גוזזות אלף סלעים סגי ליה נמי בחמשה סלעים לכהן: כל שהן תנן. ואפילו אין גוזזות כולן אלא סלע אחד: בשלמא לרב ורבי יוחנן ניחא. דרב לא איירי בנתינת כהן כלל ואיכא למימר דהוא נמי סבירא ליה דנותן מהנך ל"ז סלעים לכהן ה' סלעים: אלא לשמואל. דאמר נותן סלע לכהן הא אנן חמש תנן ולעולא נמי דאמר כל שהוא קשיא דמהיכא יתן לכהן ה' סלעים: ולרב מי ניחא והאמר ראשית הגז בס'. וכיון דאמר שבעה ושלשים סלעים וחצי חייבין בראשית הגז אם מחמש רחלות באו לא מהם חלק ס' מטי לשלשים סלעים חצי סלע ולשבעה סלעים וחצי דבר מועט וא"כ מוקמינן לה כדלקמן במנה בן מ' סלעים אכתי סלע הוא דהוי ואנן ה' סלעים לכהן תנן: הא אתמר עלה. כלומר ולעולם ראשית הגז בששים בין רב למעט ומתניתין דקתני חמש סלעים לאו ארישא קאי אלא מילתא באפי נפשה היא: בישראל שיש לו גיזין הרבה. דחלק ששים שבהם יש בו כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנם לכהנים הרבה דאמרי' ליה כל חד וחד כהן לא תבצר ליה מחמשה סלעים דהואיל ויש לו ליתן בעינן נתינה ראויה לכל כהן כדלקמן והיכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בששים יש לשונות אחרים ואין בהם ממש: והא תניא עין יפה אחד מארבעים. והיכי רב ושמואל אמרי רעה נקטי שיעורייהו: ומשני דאורייתא בששים. מדאורייתא סגי ליה בששים והיינו דקתני עין רעה אחד מששים רב ושמואל שיעורא דאורייתא אתו לאשמועינן וביחזקאל (מה) רמיזא *וששיתם האיפה מחומר החטים וששיתם האיפה מחומר השעורים חומר ל' סאין איפה שלש סאין שתות שלה חצי סאה כשתוליא חצי סאה תרומה משלשים הרי אחד מששים: דרבנן מארבעים. ואתו רבנן ותקון דניהיב עין יפה מארבעים ובינונית בחמשים: פוטרת את הכרי. ראשית דגנך ולא יהיב ביה קרא שיעור: דאורייתא כדשמואל. מדאורייתא בכל שהן מיפטר: דרבנן בדאורייתא בארבעים. ושעורא דרבנן אתמר בתרומה שהיא מן התורה כגון תרומת תירוש ויצהר שתנתן בארבעים: ושיעור דרבנן בדרבנן. ושיעורא דאמור רבנן בתרומה דידהו כגון פירות האילן וירק בששים ורמיזא דיחזקאל אגרי עין אמרה: והראיון. מפרש בגמ' דחגיגה (דף ז.) דכל כמה דבעי לאתחזויי בעזרה ברגל מיתחזי ומייתי קרבן עולת ראיה וגם הקרבן אין שיעורא לדמים אם מרובה אם מועט מן התורה אבל חכמים אמרו הראיה מעה כסף והחגיגה שתי כסף: דאורייתא אין לה שיעור. כלל ורבנן יהבו לן בה שיעורא בששים אבל בתרומה אף על גב דמדאורייתא נמי בכל דהו מפטר נהי דמפטר ממיתה דטבל מיהו לכתחלה רמיזא שיעורא דילה חמשים וששים דתניא בתוספתא* אמר רבי יוסי מנין לתרומה שהיא אחד מחמשים שנאמר במדין (במדבר לא) תקח אחד אחוז מן החמשים אחוז שאמרתי לך במקום אחר כזה ומנין אם תרם ועלה בידו אחד מששים שאין צריך לתרום שנאמר וזאת התרומה אשר תרימו ששית האיפה מחומר החטים וגו' אלמא דמתייהב בה שיעורא הלכך לא תני לה בדברים שאין להם שיעור: אשכחיה. רבי יוחנן לאיסי בר היני: דמתני לבריה. מתניתין חמש רחלים גוזזות מנה מנה ופרס: אמר ליה. איסי כדכתיב קרא קא מתני רחלים מאתים אמר ליה לשון תורה לחוד וכו': אמר ליה. ר' יוחנן לאיסי: מאן ריש סידרא בבבל. ראש ישיבה: אבא אריכא. רב קרי אריכא שארוך בדורו היה כדאמרינן בהמפלת בנדה (דף כד:): אבא אריכא קרית ליה. ולא אמרת רבינו בלשון כבוד (ג): דכירנא. כשהיה בכאן קודם שירד לבבל היה חשוב ממני שהיה יושב לפני רבי ואני הייתי יושב שבעה עשר שורות מאחריו: זיקוקין. נושאין ונותנין בהלכה: א"ל איהו. איסי לרבי יוחנן: ראשית הגז בכמה. כמה יהיה לו ויתחייב בראשית הגז אמר ליה בששים סלעים: מה בין לי ולך. אם איני יודע פירושה של משנתינו יותר ממך מה אני גדול ממך אני יש בידי דכל שהוא לאו דוקא אלא איידי דאמר ר' דוסא שיעורא רבה אמור רבנן לשון שיעור מועט א] וגוזמא הוא ומיהו ששה סלעים בעינן כי היכי דלימטי סלע לכהן דבציר מהכי ליכא למאן דאמר דתיהוי נתינה: בששים. חלק ששים יתן לכהן לישנא אחרינא ששים סלעים חייבים בראשית הגז: אנחת לן חדא. אחת מדבריך יכולה להתקיים: בשלמא דרבי יוחנן. *דאמרת משמיה בששים: אדר' יוחנן. דאמר לעיל כמה כל שהן שש חמש לכהן ואחד לו לא קשיא: הא דידיה הא דרביה. משום רבי ינאי כדקאמרינן: אלא דרב אדרב קשיא. דאמר רב (כולו) מנה ופרס חייבות בראשית הגז ואי ראשית הגז בששים לא מטו ליה לכהן סלע ובציר מהכי ליכא למאן דאמר: במנה בן ארבעים סלעים. יש מנה גדול כך כדלקמן דהוו מנה ופרס ששים ומהן יתן סלע לכהן: ופרכינן

תוספות

עד שלבשו פטור. פירש בקונטרס משום דהוי כמו מזיק מתנות או אוכלן דפטור וה"נ גזל ותימה דא"כ מאי קמ"ל רב חסדא כיון דמתני' היא ובפי' רש"י הראשונים שגזז חמש לאו דהיינו כדי חיוב לצבע מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד שלבשו והעביר עליו קולמוס ונראה דקמ"ל רב חסדא שלא נפרש מתני' כפירוש שמחק בקונטרס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשינוי: והא אנן תנן. שיעור תרומה עין יפה אחד מארבעים ולא בעי למימר דשמואל איירי בעין רעה דאם כן מאי קמ"ל מתניתין היא במסכת תרומות (פרק ד מ"ג) עין רעה אחד מששים: אלו דברים שאין להם שיעור הפאה כו'. בירושלמי דמסכת פאה פריך אמאי לא חשיב נמי תרומה בהדייהו דחטה אחת פוטרת הכרי כדשמואל ומשני דתרומה יש לה שיעור למעלה שאין יכול לעשות כל גרנו תרומה כדתנן העושה כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה לא עשה ולא כלום ופריך והרי פאה דאין אדם עושה כל שדהו פאה וקתני ומשני פאה בשעת חיובא דהיינו משמתחיל לקצור אדם עושה כל שדהו פאה דהוי פאה למה שכבר קצר אבל תרומה בתר חיובא דהיינו אחר מירוח אין יכול לעשות כל גרנו תרומה בגמ' *דהראיון פריך אמאי לא חשיב אפר פרה ועפר סוטה ורוק יבמה ומשני דלא חשיב במתני' אלא דברים דאי עביד טובא הוי מצוה אבל אין מחויב לעשות אלא כל שהוא:

עין משפט נר מצוה

דיבור זה שייך לעיל במתני' ריש פירקין *[לעיל קל:]

לו א ב מיי' פ"י מהל' בכורים הל' א סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ט:

לז ג מיי' פ"ג מהלכות תרומות הל' ב:

לח ד מיי' שם הל' א טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף יט:

לט ה מיי' שם הל' ג:

מ ו ז מיי' פ"א מהל' מתנות עניים הל' טו:

מא ח מיי' פ"ב מהל' בכורים הל' יז:

מב ט מיי' פ"א מהל' חגיגה הל' ב:

צ"ל דירושלמי

מסורת הש"ס

[מיר ע. בכורות נח. ע"ש בתוס' ד"ה מפי]

[עירובין יג: וש"נ]

תרומות פ"ד מ"ג

[שבת יז: ע"ז עג: קדושין נח:]

חגיגה ו: פאה פ"א מ"א

שם מ"ב

[ע"ז נח:]

[נ"ל ששית]

[שבת קמ.]

[תרומות פ"ה]

ג"י רש"א במקום דאמרת דאיתמר ועי' רש"ל ור"מ

גליון הש"ס

גמ' א"ל לשון תורה לעצמה. עי' תי"ט פ"א מ"ב דפסחים: שם ונפקי זיקוקין. מלשון הקרא מאזרי זיקות (ישעיה נ'):

הגהות הב"ח

(א) גמ' אשכחיה ר' יוחנן כצ"ל ואות ל' נמחק: (ב) שם אמר ליה בששים כצ"ל ותיבות ר' יוחנן נמחק: (ג) רש"י ד"ה אבא וכו' כבוד הס"ד ואח"כ מה"ד דכירנא:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה מה בין לי ולך וכו' וגוזמא הוא ומיהו ששה. מלת ששה נמחק ונ"ב ששים:

בששים ותני תנא מנה בן ארבעים סלעים אין *והתנן *חמת חדשה אע"פ שמקבלת רמונים טהורה תפרה ונקרעה שיעורה כמוציא רמונים רבי אליעזר בן יעקב אומר כפקעיות של שתי אחת מארבע במנה בן ארבעים סלעים: וכמה נותן לו כו': תנא לא שילבננו ויתננו לו אלא שילבננו כהן ויעמוד על חמש סלעים: כדי לעשות בגד קטן: מנהני מילי *אמר ר' יהושע בן לוי אמר קרא °לעמוד לשרת דבר שהוא ראוי לשירות מאי ניהו אבנט אימא מעיל *תפשת מרובה לא תפשת תפשת מועט תפשת ואימא כיפה של צמר דתניא *כיפה של צמר היתה מונחת בראש כהן גדול ועליה ציץ נתון לקיים מה שנאמר °ושמת אותו על פתיל תכלת אמר קרא הוא ובניו דבר השוה לאהרן ולבניו אבנט נמי לא הכי גרסינן הניחא שוי הניחא למאן דאמר למאן דאמר לא *אבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו כו'. כדמוכח זהו אבנטו של כהן בפ"ק דיומא (דף יב.): הדיוט שפיר אלא למאן דאמר [א] זהו אבנטו של כהן הדיוט מאי איכא למימר שם אבנט בעולם: לא הספיק ליתנו וכו': איתמר גזז ומכר ראשונה רב חסדא אמר [ב] חייב ר' נתן בר הושעיא אמר פטור רב חסדא אמר חייב דהא גזז ר' נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא שיעורא בעינן צאנך וליכא תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא לה מרשותיה תרגמא רב חסדא אליבא דר' נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל שלשים יום: הלוקח גז צאנו של חבירו כו': מאן תנא דהיכא דאיכא שיורא גבי מוכר בתר מוכר אזלינן א"ר חסדא רבי יהודה היא *דתנן [א] *המוכר קלחי אילן בתוך שדהו נותן פאה לכל אחד ואחד אמר רבי יהודה אימתי [ג] בזמן שלא שייר בעל השדה אבל שייר בעל השדה נותן פאה על הכל אמר ליה רבא והא מר הוא דאמר והוא שהתחיל בעל השדה לקצור וכי תימא הכא נמי והוא שהתחיל לגזוז בשלמא התם °ובקצרכם את קציר ארצכם כתיב מעידנא דאתחיל לקצור מיחייב בכולה שדה אלא הכא מעידנא דאתחיל למיגז לא מיחייב בכוליה עדריה אלא אמר רבא האי תנא הוא *דתנן אמר לו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיה בהן מתנות נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הדמים לקח ממנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים אלמא

תורה אור: דברים יח | שמות כח | ויקרא יט

רש"י

ופרכינן ותני תנא מנה בן ארבעים. והא מנה ופרס דרב הוא מנה ופרס דקאמר רבי דוסא בכל אחת מנה ופרס ופליגי רבנן עליה דאמרי כל שהן ופירש רב למילתייהו דכל שהן היינו בין כולן מנה ופרס: חמת חדשה. של עור שלא גמר תפירתה ושייר בה שדק אע"פ שמקבלת רמונים. שאין בשדק כמוציא רמון: טהורה. שלא נגמרה מלאכתה: תפרה. ונגמרה מלאכתה וחל עליה שם כלי ואח"כ נקרעה כמוציא רמון טהורה אבל מקבלת רמונים טמאה דלא פקע שם כלי מינה עד שתינקב כמוציא רמון כשיעור כל כלי בעלי בתים ששיעורן ברמונים: כפקעיות של שתי. שיעור קריעת כלי לטהר כשמוציא פקעיות של שתי שזה הוא תשמישה של חמת ואין דרך להשתמש בה פירות ושתם פקעיות של שתי גדולים עשר סלעים משקלם ארבעה למנה: פקעיות. למוסיי"ל: תנא. הא דקתני מתניתין חמש סלעים מלובן לא שיהא על ישראל מוטל ללבנו אלא השיעורא קפיד דליתיב ליה בהכרע שכשיתלבן שיהא בו חמש סלעים ונפטרות כל גיזים: אמר קרא לעמוד לשרת. בתר ראשית הגז כתיב כי בו בחר ה' מכל שבטיך לעמוד לשרת: מאי ניהו אבנט. שהוא קטן שבבגדי כהונה וקים להו לרבנן שיכול לעשות מחמש סלעים למר שהרי אין כולו למר אלא כלאים הוא: תפשת מרובה לא תפשת. ברייתא בתורת כהנים גבי זבה (ויקרא טו) ימים רבים ימים שנים רבים שלשה או אינו אלא רבים עשרה אמרת כל שמטו מרובה ושמטו מועט תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת הואיל ולא פירש לך איזה מהן יש לך לתפוס הראשון שבמשמע שאם לא נתפוס אלא המרובה אני משיבך מהיכן אתה ממעטו לזה המועט והלא אף הוא במשמע כשתאמר אינה זבה בפחות מעשרה אני אומר לך והלא אף שלשה במשמע וכשתאמר בשלשה ואני משיבך (א) אינו אלא עשרה אתה אומר לי אף השלשה במשמע וגבי שירות נמי תאמר אבנט ואני משיבך ואימא מעיל אתה אומר לי והלא אף האבנט בכלל שירות ומהיכן אתה ממעטו אבל כשתאמר אין פטור אלא בכדי מעיל אני משיבך והלא אבנט ראוי לשירות וקרא שירות הוא דכתיב: ואימא כיפה של למר. שהיא מועטת מאבנט ואף היא בכלל שירות כדכתיב (שמות כח) על פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא: כיפה. כובע קטן פלטרי"ן: ושמת אותו. בלין: אמר קרא. גבי שירות דראשית הגז: הוא ובניו. ולין איתו בכהן הדיוט: הניחא למ"ד אבנטו של כהן גדול. ביום הכפורים שהוא בוץ כדכתיב (ויקרא טז) ובאבנט בד יחגור: לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. של כל השנה דהא הואי של כלאים כדכתיב (שמות לט) ואת האבנט שש משזר תכלת וגו' וכי כתיב אבנט דכלאים בין בכהן גדול בין בכהן הדיוט דכל השנה כתיב: שפיר. משכחת שוין אהרן ובניו באבנט של למר כגון של שאר ימות השנה: אלא למ"ד. אבנטו של כהן גדול ביום הכפורים כשר הוא בהדיוט כל

תוספות

השנה דכי כתיב אבנט בכלאים גבי פרשת בגדי כהונה בכהן גדול הוא דכתיב אבל בכהן הדיוט כולו של בוץ א"כ לא משכחת למר באבנט של הדיוט ואמאי משערת ראשית הגז באבנט הא לא שוין בה אהרן ובניו שהלמר איתו ראוי לשירות הדיוט: שם אבנט. אע"ג דאין למר בשירות הדיוטות הרי ראוי לשירות כ"ג ואי משום הוא ובניו הכי קאמר דברים הראויין לאבנט שהרי אבנט נוהגת בו ובבניו: *מכר לו שחופות כו'. הא אוקימנא עלה טובה קמ"ל דאע"ג ששייר לעצמו מן הטוב יקנה מן הלוקח ממין הרעות אחד מששים ויתן לו: גזז ומכר ראשונה. ראשונה היה מוכר לאחר גיזתה מיד קודם שצירף חמש גיזין: חייב. בראשית הגז דגז לאחך אמר רחמנא והא איכא דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו: בעידנא דקא מלי שיעורא. דחמש לאן שעל ידי גיזה החמישית הוא מתחייב בארבעה ראשונות ובההיא שעתא לא הוו מלאן שלו: תנן *הלוקח לאנו של עובד כוכבים. אפילו עד שלא נגזזה וגזזה פטור הלוקח דלאו לאנו הוא: הא לאנו לגזוז. שמכר לו *גוף הלאן זה קנה לו הגוף עד שגזז: חייב. דלאחך קרינא ביה: כל חדא וחדא בתר גיזה נפק מרשותיה. וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן: כל שלשים יום. לאו דוקא אלא שיהו כל הגופים קניין לו עד תשלום כל הגיזים: בתר מוכר אזלינן. למיתב אכולהו: קלחי אילן. אילנות עצמן לקח עם פירותיהן להכי נקט לשון קלחי שאין שדה זו שדה אילן אלא שדה לבן וגדלו בה שנים או שלשה אילנות ומכרן: נותן. לוקח פאה מכל אילן ואילן כדכתיב (דברים כד) לא תפאר אחריך ואין אחד מהם פוטר את חבירו הואיל ואין השדה שלו שאם היתה שדה שלו היה נותן מאחד על כולן: אימתי בזמן שלא שייר בעל השדה. שום אילן בשדה לעצמו: אבל שייר. אחד לעצמו רמיא כולה חיובו עליה ונותן פאה בקרקע בזרעים לעניים ופוטר את כל האילנות אלמא היכא דאיכא שיורא כולה חיובא רמיא עליה דאי לאו עליה רמיא היכי פטר בפאה דידיה אילנות של אחרים: והוא שהתחיל בעל הבית לקצור. הזרעים קודם מכירת האילנות דמההיא שעתא מיחייב בפאה ופאה דידיה דההיא שעתא חזיא למפטר כולה שדה ומיהו כי לא שייר מידי אסתלק מדין פירות אילנות °ואין פאת זרעים פוטרתן וכי שייר דאכתי שייר בפירות אילנות לא נפק מחיובא קמא והוה ליה כדמעיקרא: ובקצרכם. משמע מתחלת קצירה: לא מיחייב בכוליה עדריה. דלא כתיב בגזזכם אלא גז *לאככם לאחר שנקרא גז לאן: אלא אמר רבא. טעמא דמתני' משום דאין אדם רשאי להפקיע ממונו מיד מלוה ולמכור גיזיו כדי שיהא גז של אחד ולאן של אחר לפוטרן דלא קרינא ביה גז לאחך אלא כי קא מזבין לא קמזבין מתנות דכהן הילכך כי שייר מידי איכא למימר מדלא פריש מוכר ללוקח חוץ ממתנותיו של כהן ודאי הכל מכר לו ושייר אצלו את מתן הכהן ואמר לוקח למוכר מתנה דכהן גבך היא וכי

עין משפט נר מצוה

מג א ב מיי' פ"ג מהל' מתנות עניים הל' יח:

[א מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' ב]:
[ב מיי' פ"י מהל' בכורים הל' טו טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף יב]:

זה הדבור שייך למתני' דלעיל. רש"א

[נ"ל כלוקח גז]

[נ"ל גז הלאן וקנה שי' כן העתיק הר"ן]

שיטה מקובצת

א] דתנן המוכר קלחי אילן. נ"ב עי' פ"ג דפאה ועי"ש בהר"ש ז"ל:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה והוא שהתחיל וכו' ואין פאת זרעים פוטרתן. עי' בפר"ח במים חיים ברמב"ם פ"ג הל' יח מהל' מתנות עניים:

[נ"ל לאחך]

מסורת הש"ס

[תוספתא ב"מ דכלים פ"ו ועיין בר"ש פי"ז דכלים]

[לעיל קלז.]

[חגיגה יח. וש"נ]

[בכ"מ ריש פ"י מהל' כלי המקדש תמה שהשמיט הרמב"ם דבר זה]

[יומא ו. יב. סט. תמיד כז:]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תפשת וכו' ואני משיבך או אינו:

פאה פ"ג מ"ה

לעיל קלא. קלב. ב"ק קטז.

אלמא מתנות דכהן לא מזבין איניש הבא נמי מתנות דכהן לא מזבין איניש הלכך שייר המוכר מוכר חייב דאמר ליה לוקח מתנה דכהן גבך היא לא שייר לוקח חייב דאמר ליה מוכר מתנה דכהן לא זבני לך:

הדרן עלך ראשית הגז

שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית "בחולין אבל לא במוקדשין חומר בכסוי הדם משילוח הקן *שכסוי הדם נוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאין מזומן ושילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף ואינו נוהג "אלא בשאינו מזומן איזהו שאינו מזומן כגון *אווזין ותרנגולים שקננו בפרדס אבל אם קננו בבית וכן יוני הרדסיאות פטור משילוח "עוף טמא פטור מלשלח "עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח קורא זכר רבי אליעזר מחייב "וחכמים פוטרין: **גמ'** רבי אבין ור' מיישא א) חד אמר כל היכא דתנן בארץ ובחו"ל שלא לצורך לבר מראשית הגז לאפוקי מדר' אלעאי דאמר *ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ וחד אמר כל היכא דתנן בפני הבית ושלא בפני הבית שלא לצורך לבר מאותו ואת בנו סלקא דעתך אמינא הואיל ובענינא דקדשים כתיב בזמן דאיכא קדשים נגהוג בזמן דליכא קדשים לא נגהוג קמ"ל ותרוייהו אמרי כל היכא דתנן בחולין ובמוקדשים לצורך לבר מגיד הנשה *פשיטא משום דאיקרש פקע ליה איסור גיד הנשה מיניה ולאו אוקימנא בולדות קדשים *ומאי טעמא אוקימנא לאו משום דקשיא לן לא ליתני מעיקרא נמי לא תקשי לך איידי דתנא לצורך תנא נמי שלא לצורך: בחולין אבל לא במוקדשים: אמאי לא דאמר קרא °שלח תשלח את (דברים כב) האם במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לידי גזבר אמר רבינא "הלכך עוף טהור שהרג את הנפש פטור משלוח מ"ט דאמר קרא שלח תשלח את האם במי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאי אתה מצווה לשלחו אלא להביאו לב"ד היכי דמי *אי דגמר דיניה

בר

וכי לא שייר חייב הלוקח ולא משום דחיוב המלוה עליה דלאו גזלן הוא אלא משום דזה לא מכר לו חלקו של כהן: טחנו. לוקח לכהן ואין הטבח מגבה לו כלום לפי שלא מכר לו את המתנות מכתמא: לקח הימנו במשקל. דהשתא ודאי זכין ליה: מגבה לו מן הדמים.

תורה אור

משנשחטה זכו הכהנים במתנותיהן והדין על הטבח וגבי ראשית הגז ודאי אם פירש לו הכל אני מוכר לך אין כאן לכהן כלום על זה הואיל ועד שלא נגזזה נמכרה לא חל עליה חובת ראשית הגז דלא קרינא ביה גז צאנך וטעמא דמתני' משום דלא זבניה ולטעמיה דרב חסדא אפילו פריש ליה יהיב ליה ולאו מילתא היא*:

הדרן עלך ראשית הגז

שילוח הקן. אבל לא במוקדשין. בגמ' מפרש היכי דמי מוקדשין: ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן. דכתיב (דברים כב) כי יקרא: שקננו בפרדס. שמרדו ויצאו מן הבית ואין חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולים הם לברוח אבל אם בבית קננו פטור: קננו בתוך הבית. שלא מרדו: וכן יוני הרדסיאות. שדרכם לינדל עם בני אדם פטור: עוף טמא פטור. כדמפרש בגמרא לפור טהורה ולא טמאה: עוף טמא רובץ על בילי עוף טהור. אע"ג דמינא דאפרוח בר שילוח הוא: פטור. דקן לפור בעינן שתהא האם המקננת לפור טהורה ועוף טהור הרובץ על בילי עוף טמא נמי אע"ג דקן לפור הוא פטור כדמפרש בגמרא ואת הבנים תקח לך ולא לכלביך ובגמרא פריך מכלל דעוף טהור הרובץ על בילי מין אחר כמותו טהור חייב: קורא. עוף *טמא הוא ודרכו לרבוץ על בילי אחרים: זכר פטור מלשלח. כדיליף טעמא בגמ': **גמ'** רבי אבין ורבי מיישא. מפרשי הך מתניתין דכסוי הדם ואותו ואת בנו וגיד הנשה והזרוע והלחיים וראשית הגז ושלוח הקן דתנן בכולהו בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין מר פריש חדא ומר פריש חדא ולא פליגי ותרוייהו קא מפרשי לאידך ולריכין אנו לומר דבר בשם אומרו: כל היכא דתנן בארץ ובחו"ל. בהנך פרקין: שלא לצורך. הוא דלאו חובת קרקע נינהו אלא חובת הגוף ונוהגת בכל מושבות כדיליף בפ"ק דקדושין (דף לז:): לבר מראשית הגז לאפוקי מדרבי אלעאי. דמקיש לה לתרומה וה"ה נמי במתנות נשנית לצורך דהא רבי אלעאי יליף מתנות מראשית הגז והא דנקט ראשית הגז משום דעלה א"ר אלעאי בהדיא כדאמר לעיל רבי אלעאי אומר ראשית הגז אינה נוהגת אלא בארץ:

אלמא מתנות דכהן לא מזבני אינשי. פירוש לא מזבני כמו לא זבני דכי היכי דכשלקח ממנו במשקל מגבה לו משום דכשאמר ליה מכור לי ליטרא בשר לא רצה לקנות מתנות ה"נ מתני' שייר אלל מוכר הוי כלוקח הימנו במשקל ולא זבין מתנה דכהן אבל בשלא שייר כלום לא שייך לומר לא זבין שהרי קנה הכל ומיהו הא דקאמר דא"ל מוכר מתנה דכהן לא זבני לך לא א"ש:

הדרן עלך ראשית הגז

שילוח הקן. לבר מראשית הגז. וה"ה לבר ממתנות וחדא מינייהו נקט:

כל היכא דתנן בחולין ובמוקדשין לצורך כו'. תימה כיון (א) דאין חילוק בין חולין ומוקדשים אלא בגיד הנשה ובאותו ואת בנו א"כ הכי נמי הוה מלי למימר איפכא שלא לצורך לבר מאותו ואת בנו וי"ל דכיון דחדוש הוא באותו שהוא שלא לצורך כדמפרש והואיל ולאו מי אוקימנא כו' ניחא טפי לומר לבד מאותו דבר שהייתי סבור שהוא לצורך והוא שלא לצורך: **מאי** טעמא אוקימנא לאו משום דקשיא לן כו'. דהא דאשמועינן דולדות קדשים במעי אמן או בהוייתן הן קדושין הוה מלי לאשמועינן בעלמא בלא גיד הנשה אלא איידי דתנא לצורך תנא נמי שלא לצורך ומ"מ מוקמינן לה בולדות קדשים כיון דמלינן לפרושי דאשמועינן חדוש קצת: **יצא** זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד גזבר. *פ"ה דטעמא משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה וקשה חדא דלישנא לא משמע הכי ועוד דמסיק ומוקי לה בלא נגמר דינו וא"כ אין בו תקלה ונראה דפשטיה דקרא דריש דמשמע דבמידי שיכול לשלחו משתעי אבל הקדש מצוה להביאו ליד גזבר ופירש בקונטרס מתקח לך לא מצי לאתויי דהא *בילי תורים לא מועלים ולא נהנים ואע"ג דבקדשי בדק הבית מועלים מתניתין איירי בקדשי מזבח לכ"ע ולא פליגי בסמוך אלא בקדשי בדק הבית ולהכי לא מצי ממעט מתקח לך ומיהו לשון להביאו ליד גזבר אין מיושב כל כך דגזבר לא שייך אלא בקדשי בדק הבית:

כיון

"וכל היכא דתני בחולין ובמוקדשין דהיינו גיד הנשה ואותו ואת בנו: לצורך. דאותו ואת בנו אי לאו דאשמועינן ליה הוה אמינא דאינו נוהג אלא במוקדשין דהא בקדשים כתיב הילכך אשמועינן דנוהג הוא בחולין כדאמר התם "וסור הפסיק הענין וכ"ש הנך דתנן אבל לא במוקדשין לצורך הוא דאשמועינן חילוק: בר מגיד הנשה. דשלא לצורך תנייה דנוהג הוא דפשיטא לן דמשום דאקדשיה לא לפקע איסור גיד הנשה מיניה: ולאו מי אוקימנא ליה. בפרק גיד הנשה (לעיל דף פט:): בולדות קדשים. דאתא לאשמועינן דחייב משום גיד ומוקדשין דכיון דאיסור מוקדשין קדים כדמפרש התם שיצירת הולד קודמת לגידין אילטריך לאשמועינן דאתי איסור גיד וחייל עלייהו: ומשני מ"ט דוחקא. לאוקמה בהכי משום דהיה קשיא לך למאי הלכתא תנינהו והשתא אתו רבי אבין ורבי מיישא להנך למימר לא תדחק לאוקמה בהכי דמעיקרא כי מקשת התם פשיטא לאו קושיא היא דהא איכא טובא דמתני שלא לצורך ואיידי דתנינהו כל חדא וחדא בחדא לצורך תנא נמי בהן באידך שלא לצורך וה"ה למוקדשין איידי דתנייה בכולהו לצורך תנייה נמי בהן שלא לצורך וכן בפני הבית משום אותו ואת בנו תנייה בכולהו וכן חו"ל משום ראשית הגז: "שהרג את הנפש. ואח"כ מרד ונמלא בקן: פטור מלשלח. הואיל ובר קטלא הוא והכי דרשא ליה דקא בעי לשלח למקום הפלה והפקר והאי לאו בר הכי הוא והכי דריש קרא שלח תשלח את הראוי לשלחו ואת שאין ראוי לשלחו אל תשלחו:

בר

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' כ סמג עשין סם:

ב ב מיי' שם הלכה ח וסמג שם טוש"ע י"ד סי' רנב סעיף ב:

ג ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:

ד ד ה מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ו:

ה ו מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' כא:

שיטה מקובצת

א] חד אמר כל היכא דתנן בארץ ובחו"ל. נ"ב עי' תוס' בכורות דף נג ע"א:

בפי' הקונטרס שלפנינו איתו ועי' רש"ל ורש"א

[מעילה יג:]

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כל היכא וכו' תימה כיון דהא דאין חילוק בין חולין ומוקדשים אינו אלא:

מסורת הש"ס

ע"כ שייך לעיל

[עי' תוס' לקמן קלט: ד"ה שכסוי הדם]

[לקמן קלט:]

[לעיל קלו:]

נ"ל טמא. רש"א

[לעיל פט:]

נ"ל מאי טעמא רש"ל

[לקמן קמ.]

[נ"ל כאן]

וצ"ל שם]

עיין רש"ל

בר קטלא הוא אלא דלא גמר דיניה ובעי לאתוייה לבי דינא וקוימי ביה °ובערת הרע מקרבך (דברים יג) הני מוקדשין היכי דמי אילימא דהוה ליה קן בתוך ביתו ואקדשיה מי מיחייב °כי יקרא קן צפור פרט למזומן (שם כב) אלא דחזא קן בעלמא ואקדשיה ומי קדוש °איש כי יקדיש את ביתו קדש (ויקרא כז) אמר רחמנא *א מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו אלא דאגבהינהו לאפרוחים ואקדשינהו והדר הדרינהו האי אפילו בחולין נמי לא מיחייב *דתנא *ב נטל את הבנים והחזירן לקן ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח אלא דאגבהה לאם ואקדשה והדרה מעיקרא איחייב ליה בשילוח מקמי דאקדשה דתניא ר' יוחנן בן יוסף אומר הקדיש חיה ואח"כ שחטה פטור מלכסות ג שחטה ואח"כ הקדישה חייב לכסות שכבר נתחייב בכסוי קודם שיבא לידי הקדש רב אמר במקדיש פירות שובכו ומרדו ושמואל אמר במקדיש תרנגולתו לבדק הבית בשלמא שמואל לא אמר כרב דקא מוקים לה בקדשי בדק הבית אלא רב מאי טעמא לא אמר כשמואל אמר לך רב דוקא קפטרי משילוח כגון פירות שובכו דקדשי מזבח נינהו דכיון דקדשי קדושת הגוף לא פקעה קדושתייהו מינייהו אבל במקדיש תרנגולתו לבדק הבית דלאו קדשי מזבח דקדושת דמים בעלמא הוא כיון דמרדה פקעה קדושתייהו וחייבת בשילוח ושמואל אמר *כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב °לה' הארץ ומלואה (תהלים כד) וכן אמר ר' יוחנן במקדיש תרנגולתו לבדק הבית ומרדה אמר ליה רבי שמעון בן לקיש וכיון שמרדה פקעה ליה קדושתה אמר ליה בבי גזא דרחמנא איתא דכתיב לה' הארץ ומלואה ורמי דר' יוחנן אדר' יוחנן ורמי דר' שמעון בן לקיש אדר"ש בן לקיש א] דאיתמר מנה זה לבדק הבית ונגנבו או נאבדו רבי יוחנן אמר חייב באחריותן עד שיבואו לידי גזבר וריש לקיש אמר כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה קשיא דריש לקיש אדריש לקיש קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא *° הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן רביה הא לבתר דשמעיה מר' יוחנן רביה אלא דר' יוחנן אדר' יוחנן קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן נמי לא קשיא הא דאמר הרי זו מכלל דר"ש בן לקיש אע"ג דאמר עלי לא מחייב *והתניא *ד איזהו נדר ואיזו היא נדבה נדר האומר הרי עלי עולה נדבה האומר הרי זו עולה ה ומה בין נדר לנדבה נדר מתה או נגנבה או שאבדה חייב באחריותה נדבה מתה או נגנבה או שאבדה אינו חייב באחריותה אמר לך ריש לקיש הני מילי קדשי מזבח דמחוסר הקרבה אבל קדשי בדק הבית דלאו מחוסר הקרבה אע"ג דאמר עלי לא מחייב *והתנן האומר שור זה עולה בית זה קרבן מת השור נפל הבית אינו חייב באחריותן ו שור זה עלי עולה בית זה עלי קרבן מת השור ונפל הבית חייב לשלם ה"מ היכא דמת השור ונפל הבית חייב לשלם דליתנהו אבל היכא דאיתנהו כל היכא דאיתיה בבי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה אמר רב המנונא הכל מודים בערכין אע"ג דאמר עלי לא מיחייב מאי טעמא דלא מיתמר ליה בלא עלי היכי לימא לימא ערכי אמאן לימא ערך פלוני אמאן מתקיף לה רבא לימא הריני בערכי הריני בערך פלוני ועוד תניא רבי נתן אומר °ונתן את הערכך ביום ההוא קדש לה' (ויקרא כז) מה תלמוד לומר לפי שמצינו בהקדשות ומעשרות שמתחללין על מעות שבחולין נגנבו או שאבדו אינן חייבין באחריותן

יכול

כיון דמרדו פקעה קדושתייהו. שמעינן מהכא דאווזים ותרנגולים של חולין שמרדו בבעליהם והלכו להן הוו הפקר והמחזיק בהן זכה דהא הכא היינו טעמא כיון דמרדו הוו הפקר וחייבין בשלוח: **דוקא** מת ונפל דליתנהו. לאו דוקא נקט מת דהא שור אפילו נגנב או נאבד נמי חייב באחריותו שהוא קדשי המזבח ולרבי יוחנן נפל נמי לאו דוקא:

לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני כו'. תימה באיזה הקדש מיירי אי דאמר הרי זה מאי איריא דנקט לאחר שנתחללו אפילו הקדש עצמו נגנב או נאבד אין חייב באחריותו אלא על כרחך דאמר עלי אף על גב דבהקדש גופיה חייב באחריותו כיון שנתחלל אינו חייב באחריות המעות ואם כן מה קאמר יכול אף זה כן היאך דומה ערך להקדש שנתחלל:

שכסוי

בר קטלא הוא. ומהיכן נמלט: ובערת הרע. מצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל: מי מיחייב. אפילו כשהוא חולין: אלא דחזא קן בעלמא. במקום שאין קנוי לו והבילים אינן שלו דהא כל מקום שהבילים שלו אפילו ע"י זכיית חצר המשתמרת לאדם שלא מדעתו חשיב ליה מזומן כהשואל את הפרה (ב"מ דף קב.): אלא דאגבהינהו לאפרוחים. וזכה בהו ואקדשינהו ומאחר דאפרוחין קדושים נפטר מלשלח את האם: והדר אהדרינהו. וחזרה האם עליהן: פטור מלשלח. דהא כיון דזכה בהו מזומן קרינא בהו: איחייב ליה בשילוח. כשמצאן ומשום דאקדשה בתר הכי לא פקע ליה שום מצוה מינייהו א] דתניא וכו' מוקדשים אין כסוי הדם נוהג בהן כדאמרינן בפרק כסוי הדם (לעיל דף פג:) משום שחיטה שאינה ראויה שאסורים בהנאה: שחטה ואחר כך הקדישה חייב לכסות. דחובה דחייל עליה לא פקע: רב אמר. לתרוצי למתני': במקדיש פירות שובכו. גוזלות שובכו למזבח לעולת נדבה ואחר כך כשגדלו אותן פירות מרדו ויצאו וקננו במקום אחר דמעיקרא כי אקדשינהו דידיה הוו וחל הקדש עלייהו והשתא דמצאן לאו מזומן הוא ואי הוו חולין הוו מיחייבי והאי דנקט פירות ולא אמר מקדיש שובכו עצמו משום דיונים אינן ראויין אלא כשהן קטנים ורב לא אמר למילתיה אלא בקדשי מזבח: דקא מוקים ליה אפילו בקדשי בדק הבית. ואשמועינן רבותא דאע"ג דקדושת דמים בעלמא הוא פטור מלשלח כדאמרן טעמא שאתה מצווה להביאו לידי גזבר: לא פקעה קדושתייהו. במרידתן לא יצאו מכח הקדש: פקעה קדושתייהו. ומיחייבי בשילוח: לה' הארץ. אינן אבודין שבכל מקום שהם של הקדש הן: הא מקמי דשמעיה מר' יוחנן רבו. הוה קים ליה כיון דמרדה פקעה לה קדושתה ובתר דשמעיה מרבי יוחנן דתריץ ליה לה' הארץ ומלואה קבלה ממנו ומשום הכי פטור במקדיש ואבד: הא דאמר הרי עלי. להביאו וכשהפרישה אחר כך נגנבו ואבדו אע"ג דבי גזא דרחמנא הוא לא קיים נדרו: נדר האומר הרי עלי עולה. ואח"כ הפריש בהמה ואמר הרי זו לנדרי אם מתה חייב באחריותה הואיל ומעיקרא ארכבה אכתפיה: דמיחסר הקרבה. דכי אמר עלי הכי קאמר עלי °להביאו לעזרה אבל בדק הבית גמרו בהפרשתו ולאו משום דלא הביאו ליד גזבר הכל גזברים הן דלה' הארץ: ובית זה קרבן. לבדק הבית שאף הן נקראים קרבן כענין שנאמר (במדבר לא) ונקרב את קרבן ה' איש אשר מצא כלי זהב וקדושת דמים הם: שור זה עלי עולה. אע"ג דאמר זה כיון דקאמר עלי עלי להביאו קאמר וכן בבית לבדק הבית למוכרו להביא דמיו ליד גזבר: אבל היכא דאיתנהו. כגון מעות שאבדו בי גזא דרחמנא איתנהו ואם הוליכן הגנב הוא מעל ועליו לשלמן להקדש: בערכין. האומר ערכי עלי והפריש ערכו: דלא מיתמר ליה בלא עלי. דלא אפשר למימר הרי זה בלשון ערך דהא עדיין לא קבל חובת ערך עליו: דאי נימא ערכי. ולא עלי אמאן רמי האי נדר לשלומי: אם אמר ערך פלוני. ולא אמר עלי אמאן רמי: ועוד תניא. דחייב באחריותו: ונתן את הערכך. בפודה שדה מקנה מן ההקדש כתיב וחשב לו הכהן את מכסת הערכך עד שנת היובל ונתן את הערכך הו"ל למכתב ונתן אותו או ונתנו מה ת"ל הערכך ש"מ אערכין קמהדר: לפי שמצינו בהקדשות ומעשר שני שהן מתחללין על המעות. כשהפרים פדיונן ואבד אינו חייב באחריותן דהא כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו ולא כתיב ביה נתינה אלא משהפרישו ואמר הרי זה מחולל על זה נקרא ערך להקדיש דמיו ויצא לחולין ההקדש:

יכול

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כב:

ז ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הלכה ז סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רכג סעיף ה:

ח ג מיי' פי"ד שם הל' ג:

ט ד מיי' פי"ד מהל' מעשה קרבנות הל' ד:

י ה מיי' שם הלכה ה:

יא ו מיי' שם הלכה ו וע"ש בדאמר דעי זה עלי:

[לקמן קמא.]

שיטה מקובצת

א] דאיתמר מנה זה לבדק הבית. נ"ב עי' תוס' ערכין דף כ ע"ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה איחייב ליה וכו' שום מצוה מינייהו. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד דתניא וכו':

מגילה ח. ר"ה ו. קינין פ"א מ"א

מסורת הש"ס

[ב"ק סח: פ"ש ספ: ב"מ ו. ע"ז סג. תמורה ט. כט: ערכין כח:]

[צ"ל דתנן]

[ר"ס ו.]

[לעיל לט.]

[צ"ל והתנן]

ערכין כ:

גליון הש"ס

גמ' הא מקמי דשמעיה. לעיל דף לט ע"א: רש"י ד"ה דמיחסר הקרבה וכו' להביאו לעזרה. עי' מעילה דף יט ע"א ברש"י ד"ה עד שילא ועי' לעיל דף כב ע"ב תוס' ד"ה והביא:

עין משפט
נר מצוה

[שייך לעיל קלח: במשנה]

[א מיי' פ"ג מהל' ערכין דין יג]:

יב א ב ג ד מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יז סמג לאוין קמ טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ג:

יג ה מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ב:

יד ו ז מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעיף ג:

יכול אף זה כן ת"ל ונתן את הערכך וגו' חולין עד שיבאו לידי גזבר אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב המנונא הכל מודים [א] בערכין דאע"ג דלא אמר עלי מיחייב דכתיב א) °ונתן את הערכך חולין הן בידך (ויקרא כז) עד שיבאו לידי גזבר: חומר בכסוי וכו': תנו רבנן °כי יקרא קן צפור לפניך מה ת"ל (דברים כב) לפי שנאמר °שלח תשלח את האם ואת (שם) הבנים תקח לך יכול יחזור בהרים וגבעות כדי שימצא קן ת"ל כי יקרא במאורע לפניך קן מ"מ צפור טהורה ולא טמאה *לפניך ברשות היחיד ^בדרך ברשות הרבים ^באילנות מנין ת"ל בכל עץ ^בבורות שיחין ומערות מנין ת"ל או על הארץ וכי מאחר שסופנו לרבות כל דבר לפניך בדרך למה לי לומר לך מה דרך שאין קנו בידך אף כל שאין קנו בידך מכאן אמרו *יוני שובך ויוני עלייה (א) שקננו בטפיחין ובבירות *ואווזין ותרנגולין שקננו בפרדס חייב בשילוח אבל קננו בתוך הבית וכן יוני הרדסיאות פטור משילוח אמר מר מה דרך שאין קנו בידך אף כל שאין קנו בידך הא למה לי מכי יקרא נפקא כי יקרא פרט למזומן ועוד לפניך למה לי אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו בדרך כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב ^מצא קן בים חייב בשילוח שנאמר °כה אמר ה' הנותן בים (ישעיה מג) דרך וגו' אלא מעתה מצא קן בשמים דכתיב °דרך נשר בשמים הכי נמי (משלי ל) דמיחייב בשילוח הקן °דרך נשר איקרי דרך סתמא לא איקרי אמרי ליה פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו *אמר °ואדמה על ראשו (ש"ב טו) משה מן התורה מנין °בשגם הוא בשר המן מן התורה מנין °המן העץ (בראשית ו; בראשית ג) אסתר מן התורה מנין °ואנכי הסתר אסתיר מרדכי מן התורה מנין דכתיב (דברים לא) °מר דרור *ומתרגמינן מירא דכיא: ואיזהו שאינו מזומן וכו': ר' חייא ור' (שמות ל) שמעון חד תני הרדסיאות וחד תני הרדסיאות מאן דתני הרדסיאות על שם הורדוס ומאן דתני הרדסיאות על שם מקומן אמר רב כהנא לדידי חזיין וקיימן שיתסר דרי בפתי מילא והוה קרא קירי קירי הוה חד מינייהו דלא הוה קרי קירי קירי אמרה לה חברתה סומא אמרי קירי קירי אמרה סומא אמרי קירי *בירי אתיוה ושחטוה *א"ר אשי אמר לי [ר'] חנינא מילין מילין ס"ד אלא אימא במילין: עוף טמא פטור מלשלח: מנה"מ א"ר יצחק דאמר קרא כי יקרא קן צפור לפניך עוף משמע לן בין טהור בין טמא צפור טהור אשכחן דאיקרי צפור טמא לא אשכחן דאיקרי צפור תא שמע °תבנית כל צפור כנף מאי לאו צפור בין טהור בין טמא כנף חגבים לא (דברים ד) צפור טהור כנף טמא וחגבים ת"ש °החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף מאי (תהלים קמח) לאו צפור בין טהור בין טמא וכנף חגבים לא צפור טהור כנף טמא וחגבים תא שמע °כל צפור כל כנף מאי לאו כדמשנינן לא כדמקשינן תא שמע (בראשית ז) °ואתה בן אדם אמור לצפור כל כנף מאי לאו כדאקשינן לא כדשנינן ת"ש (יחזקאל לט) ובענפוהי

שבסוי הדס נוהג כו'. תימה אמאי לא תני שבסוי הדס נוהג בזכרים ונקבות ושלוח הקן אינו נוהג אלא בנקבות:

בדרך כדרב יהודה כו'. וא"ת אמאי איצטריך ריבויא לקן שבים דאי משום דכתיב על הארץ א"כ לא ניכתוב בדרך ולשתוק מעל הארץ ומיהו על הארץ איצטריך למעוטי נשר בשמים אבל קשה דא"כ מאי פריך בסמוך אלא קן בשמים הכי נמי דמחייב ומאי קושיא הא כתיב על הארץ ונראה דפריך דקן בשמים נחייב מבדרך ומעל הארץ נמעט שבים במה ראית:

תא שמע תבנית כל צפור כנף וגו'. וא"ת והא כתיב (תהלים יא) איך תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור י"ל דפשיטא דדוד לעוף טהור היה מדמה עצמו וכן (שם קכד) כצפור נמלטה מפח יוקשים (ישעיה לא) כצפרים עפות וא"ת והא כתיב (תהלים פד) גם צפור מצאה בית דאיירי נמי בטמא דאטו טהור מצא טמא לא מצא ומיהו אפשר דמיירי בטהור כדמוכח סיפא דקרא דכתיב ודרור קן לה וצפור דרור היא טהורה כדמוכח *באלו טריפות (לעיל דף סג.) והא דכתיב (תהלים קד) אשר שם צפרים יקננו חסידה וגו' אפשר דבכלל חסידה הם כל הטמאים וצפרים היינו טהורה:

טרפות

יכול אף. ערכין משהפרישן יפטר: תלמוד לומר ונתן את הערכך קדש. אין ערכין קודשין עד שעת נתינה וקרא הכי מדריש וחשב לו הכהן למקדיש את שדה מקנה את מכסת הערכך ושבקיה והאי *את הערכך קאי אערכין דאילו בפדיון הקדש כתיב לעיל מיניה והיה לו בלא שום נתינה: ה"ג לפי שנאמר שלח תשלח. ב' פעמים שומע אני לחזור אחר המצוה הזאת עד שתבא לידו: ת"ל כי יקרא במאורע. הכתוב מדבר לכשיקרא: קן מ"מ. אפילו באפרוח אחד או בביצה אחת כדתנן במתניתין: צפור טהורה ולא טמאה. לקמן מפרש לה ר' יצחק עוף משמע בין בטמא בין בטהור אבל צפור לא אשכחן בטמאים אלא בטהורים: לפניך. משמע ברה"י כגון בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא: בדרך. להביא רה"ר: שאין קנו בידך. אין קן מזומן לך ואין קנוי לך: יוני שובך. *ויוני מדבריות שקננו בשובך ובשלהי פרקין פריך הא כיון דחצרו קונה לו הבילים מזומן הוא: טפיחים. שנותנין בהן קדרות קטנות בחומה וקורין בוייל"ש: ובבירות. דירות ומגדל עיר: שקננו בפרדס. שמרדו דהשתא אין קנו בידך: ועוד לפניך למה לי. משום רה"י דפרדס הואיל וסופנו לרבות את הכל: אלא לפניך. מיבעי ליה לחייב את שהיו כבר שלו ומרדו: בדרך. נמי מיבעי ליה לכדרב יהודה: קן בים. ששטף הים את האילן והיה קן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך: קן בשמים. עוף נושא קן באויר: דרך סתמא לא איקרי. אבל ים איקרי דרך סתמא הנותן בים דרך: ואדמה על ראשו. אע"פ שהיה בראשו לא אבדה את שמה ש"מ אדם גופיה אדמה הוא מדלא אבדה את שמה דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קריגא ביה: ועוד זה שאלו ממנו מנין למשה רמז קודם שבא שסופו לבא: בשגם הוא. בשגם בגימטריא כמו משה וכתיב שם והיו ימיו מאה ועשרים שנה וכך היו ימי חיי משה כלומר עתיד לבא בשגם משה מן הנולדים וכן ימיו: מנין. למעשה המן: המן העץ. יתלה על העץ: למעשה אסתר. הסתר אסתיר בימי אסתר יהיה הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות: מנין. לגדולת מרדכי: מר דרור. וקרי ליה ראש לבשמים לצדיקים ואנשי כנסת הגדולה: חד תני הדרסיאות וחד תני הרדסיאות: הורדוס. התחיל להתעסק בגדולן: לדידי חזיין לי. הנך שנשארו מבני בניהם של יוני הורדוס: וקיימא שית סרי דרי. ט"ז שורות: בפתי מילא. כל שורה ארכה ברחב מיל ואמרן קירי קרי אדוני אדוני קירי הוא לשון אדון בירי הוא עבד כדאמר בעירובין (דף נג:) גבי בני גליל שאין מדקדקים בלשונם (ב) ההוא דאתאי לקמיה (דרבי ינאי) [דדייגא] דבעא למימר מרי קירי טבלא הוית לי ונגבוה ממני ואמרה מרי בירי טפלא הוית לי ונגבוך מין: סומא. שוטה בלא ראות: אימא קירי. כמו שאנו אומרים: אמרה לה. איסי לחברתה: סומא ואימא קירי בירי. לאותו שאת קורא אדון עבד הוא על שהיה הוא עבד: אתיוה. עבדים שנשארו מעבדי הורדוס ושחטוה: אמר לי ר' חנינא מילין. דברי רוח הן שלא דברו מעולם: מילין ס"ד. והאמר רב כהנא לדידי חזי לי והרי רב כהנא מעיד על הדבר ואי לאו דקושטא הוא לא הוה אמר: אלא במילין. על ידי כשפים מלומדות לדבר אותן עופות*: עוף משמע בין טמא וכו'. אי הוה כתיב עוף הוה משמע בין טמא בין טהור כדכתיב (דברים יד) כל עוף טהור תאכלו וכתיב כל שרץ העוף טמא הוא לכם וכתיב (ויקרא יא) תשקצו מן העוף: ת"ש. דהזהיר הכתוב שלא לעשות עבודה זרה דמות צפור וע"כ אטמאים נמי מזהיר ומהיכא משתמע מיניה לאו מצפור משתמעי בין טמאין בין טהורין וכנף לאתויי חגבים: לא צפור טהורה. משתמעי מיניה וכנף לאתויי טמאים וחגבים: תא שמע. החיה וכל בהמה יהללו את שם ה' וע"כ צפרים טמאים נמי משבחי קמיה ומהיכא אדכרינהו דוד לאו מצפור וכנף לאתויי חגבים:

זבענפוהי

שיטה מקובצת

א] דאע"ג דלא אמר עלי מיחייב דכתיב את הערכך:

[סמ"ג בי"ד סי' פ"ב סק"ז כתב דצ"ל באין צדין דף כד. אמנם בנה"כ מקיים כדאיתא לפנינו לעיל סג. וע"ש באריכות]

בראשית ו

שמות ל

[צ"ל כירי בלשון יוני עבד ערוך וכן איתא ברש"י עירובין נג: ד"ה מרי כירי]

יחזקאל לט

הגהות הב"ח

(א) גמ' ויוני עלייה וצפרים שקננו בטפיחים:
(ב) רש"י ד"ה בפתי מילא וכו' הכיא איתתא דאתאי:

מסורת הש"ס

[צ"ל ונתן את]

צ"ל יוני יענ"ן

ב"מ קב. [לקמן קמא: תוספתא פ"י]

[לעיל קלט:]

[צ"ל אמר להו]

[מגילה יג:]

[ע"ז לט: ע"ש]

גליון הש"ס

גמ' דרך נשר איקרי. כעין זה לעיל דף פח ע"ב ולקמן דף קמ ע"א ברכות דף לה ע"ב עירובין דף ג ע"ב יומא דף י ע"א ב"מ דף פו ע"ב מנחות דף לג ע"א:

[עי' בערוך ערך מל ח' מה שפי' בשם ר' חננאל]

דניאל ד °ובענפוהי ידורן צפרי שמיא
דברים יד איקרו צפרי סתמא לא איקרו ת"ש °כל
צפור טהורה מכלל דאיכא טמאה לא מכלל
דאיכא אסורה מאי היא אי טרפה בהדיא
כתיב ואי בשחוטה דמצורע מסיפא דקרא
שם נפקא °וזה אשר לא תאכלו מהם *לרבות
שחוטת מצורע לעולם בשחוטה דמצורע
א] ולעבור עליו בעשה ובלא תעשה ולוקמה
בטרפה ולעבור עליו בעשה ולא תעשה
*דבר הלמד מענינו ובענינא דשחוטה כתיב
ויקרא יד ת"ש °שתי צפרים חיות מאי חיות לאו
שחיות בפיך מכלל דאיכא (א) לאו שחיות
בפיך לא מאי חיות שחיין ראשי אברים
שלהן ת"ש מסיפא טהורות (ב) מכלל דאיכא
טמאות לא מכלל דאיכא טרפות טרפות
מחיות נפקא הניחא למאן דאמר *טרפה
חיה אלא למ"ד טרפה אינה חיה מאי איכא
למימר ועוד בין למ"ד טרפה חיה בין למ"ד
אינה חיה מדתנא דבי ר' ישמעאל נפקא
*דתנא דבי רבי ישמעאל נאמר מכשיר
ומכפר בפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ
מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו
מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור
בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר אלא אמר רב
נחמן בר יצחק למעוטי צפורי עיר הנדחת
למאי אי לשילוח *לא אמרה תורה שלח
לתקלה ב] אלא לשחיטה רבא אמר למעוטי
שלא לזווג לה אחרת קודם שלוחיה למאי אי
לשחיטה הא בעיא שילוח אלא לשילוח רב
פפא אמר לצפורים (ג) שהחליפו א] *(בצפורי)
דברים ז עבודה זרה דכתיב °והיית חרם כמוהו
*כל מה שאתה מהייה הימנו כמוהו למאי
אי לשילוח לא אמרה תורה שלח לתקלה
אלא לשחיטה רבינא אמר הכא במאי
עסקינן בעוף שהרג את הנפש היכי דמי
*אי דגמר דינא בר קטלא הוא אלא קודם
גמר דינא ולמאי אי לשילוח בעי לאתויי
שם יג לבי דינא וקיומי °ובערת הרע מקרבך אלא
לשחיטה: עוף טמא רובץ על ביצי עוף
טהור: בשלמא עוף טמא רובץ על ביצי
טהור בעינן צפור וליכא אלא עוף טהור
רובץ על ביצי עוף טמא הא צפור הוא
שם כב כדאמר רב כהנא °תקח לך ולא לכלביך
הכא נמי תקח לך ולא לכלביך והיכא איתמר דרב כהנא אהא דתניא
*אם טרפה חייב בשילוח *אפרוחים טרפות פטור משילוח מנא הני מילי
אמר רב כהנא דאמר קרא תקח לך ולא לכלביך *ולהקיש אם טרפה
לאפרוחים מה אפרוחים טרפות פטור משילוח אף אם טרפה נמי פטור מלשלח

ובענפוהי ידורן צפרי שמיא. והכא לא כתיב כנף וע"כ עופות טמאין נמי מתקבלין באילנות ומשתמעי כולהו מצפור: מדקאמר צפור טהורה מכלל דאיכא טמאה. דאי אין טמאים בכלל צפור לכתוב קרא כל צפור תאכלו: ומשני האי טהור לאו למעוטי טמאה אתא אלא למעוטי אסורה ומן הטהורים *היא וטרפה: תורה אור

והא בהדיא כתיב. (ויקרא כב) נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה ובעוף טהור מיתוקם קרא בת"כ שיהא מטמא בבית הבליעה: אי שחוטה דמצורע. ושחט את הצפור האחת וקי"ל בע"ז (דף עד.) ובקדושין (דף נז.) דאסורין בהנאה: וזה אשר לא תאכלו מהם. יתירא הוא מהם מן הטהורין דהא אטהורין דלעיל מיניה קאי: לרבות שחוטה דמצורע. אבל המשולחת מותרת דלא אמרה תורה שלחנה כדי שיכשלו בה אחרים שיהו נדין ואוכלין אותה בני אדם אלא ודאי מותר: עשה. טהורה תאכלו ולא האסורה כגון שחוטה דמצורע ולאו הבא מכלל עשה עשה: ואימא לרבות טרפה. כלומר אמאי ניחא לך לאוקומי עשה בשחוטה דמצורע טפי מטרפה: דבר הלמד מענינו. זה אחד מי"ג מדות מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר הוי לומדו מענינו: והא בענינא דשחוטה כתיב. טהורה תאכלו והא ודאי לא אכיל לה אלא שחוטה ועלה כתיב וזה אשר לא תאכלו מן השחוטה: שתי צפרים חיות מאי חיות לאו חיות לפיך. דאויות לפיך טהורות ומדכתיב צפרים חיות מכלל דאיכא דשמייהו צפרים ולא חיות ניניהו דהוו טמאות: שחיין ראשי אברים שלהן. למעוטי מחוסרות אבר: לאו מכלל דאיכא טמאות. בלשון קושיא: ומשני לא מכלל דאיכא אסורות טרפות ומעטינהו דלא ליתכשרו לטהרת מצורע אע"ג דלאו קרבן נינהו אלא מחוץ למחנה שוחטה אל כלי חרס: מחיות נפקא. ולא טרפה דאינה חיה: הניחא. הא דמצרכת קרא אחרינא למאן דאמר טרפה חיה: ועוד. טרפה מדתנא דבי רבי ישמעאל מבנין אב נפקא: מכשיר בפנים. אשם מצורע וחטאות מחוסרי כפרה דזבין ויולדות שאינן באין אלא להכשירן בקדשים: מכפר בפנים. כל חטאות ואשמות: מכשיר בחוץ. צפרי מצורע שהן לטהר: מכפר בחוץ. שעיר המשתלח: עשה בו מכשיר כמכפר. בכל מיני כשרות וטהרה שהרי גם המכשירין קרבים האמורין שלהן: אף בחוץ עשה מכשיר צפרים כמכפר. שעיר המשתלח דאסור במום דבעי ראוי לשם שבאיזה שיפול הגורל לשם יהיה ראוי למזבח: אמר רב נחמן. טהורות למעוטי צפורים של עיר הנדחת:
ולמאי. להי מינייהו איצטריך קרא להך דהא מצלה פשיטא דשל עיר הנדחת לאו בר שילוח הוא דלא אמרה תורה שלח לתקלה דממון עיר הנדחת אסור ואם ישלחנה יהיו בני אדם נדין אותה לאחר זמן: אלא בשחוטה. אפילו הויא דכתותה היא ולא אכלי לה ויכול לשורפה אחר שחיטה לא תיתי מעיר הנדחת: רבא אמר. להכי אתי טהורות שלא יזווג לה אחרת שאם בא לידו מצורע אחר לאחר שיטהר את זה לא יאמר הכהן הבא אחרת וזווגה לחיה של מצורע ראשון דהכי משמע טהורות מכלל דאיכא אסורות ומאי נינהו הנשארת דמצורע: ולמאי. בעית לה דמצורע: אי לשחיטה הא בעיא שילוח. משום מצורע קמא ופשיטא דאסור: אלא לשילוח. ותיפוק ליה לשילוח דתרווייהו: רב פפא אמר. טהורות למעוטי צפרים שהחליפן ולקחן מן העובד כוכבים בדמי עבודה זרה שמכר לו: ולמאי קבעי לה. דמבעי קרא למיסרה: אי לשילוח. פשיטא דאסור: בר קטלא הוא. ופשיטא דאינו ראוי לשלוח ולא לשחיטה דהא דינו בסקילה: אלא לשחיטה. דאי משום ובערת הרע הרי מבוער מן העולם הוא: *רבי אליעזר מחייב לשלח. אע"פ שאין הבילים שלו הואיל ומנהגו בכך ששוכן על בילים אחרים ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א: קורא זכר. אבל נקבה אפילו רבנן מודו כדמפרש בגמרא טעמא דרבי אליעזר: אם טרפה. אמן של אפרוחים טרפה חייב לשלח אבל אפרוחים טרפות אינו חייב לשלח את האם:

טרפות מחיות נפקא. תימה הא דרשינן מיניה שחיין ראשי אברים וליכא למימר דה"ק דטרפה ידעינן מכל שכן דמחוסר אבר דאמעיט מחיות דאכתי אימא דקרא למעוטי טרפה אתא ולא למחוסר אבר וע"ק דקאמר הניחא למ"ד טרפה חיה דמשמע לדידיה לא ממעטינן טרפה מחיות ובפ"ק דע"ז (דף ה:) אמרינן מנין למחוסר אבר שאסור לבני נח שנאמר מכל החי אמרה תורה הבא בהמה שחיין ראשי אברים שלה ופריך והא מבעי ליה למעוטי טרפה טרפה מלהחיות זרע נפקא הניחא למ"ד טרפה אינה יולדת אלא למאן דאמר טרפה יולדת כו' אלמא ממעט טרפה מקרא דמכל החי אפילו למ"ד טרפה חיה דלמ"ד דיולדת כ"ש דחיה דאפילו למ"ד דחיה מצי סבר דאינה יולדת כדמשמע באלו טרפות (לעיל דף נז:) ומשמע נמי התם דליכא לאוקומי קרא אתרווייהו וי"ל דהתם דלקיום העולם אין סברא למעט מחוסר אבר אלא טרפה דלאו"ג דחיה אינה חיה זמן מרובה אבל הכא איכא לאוקומי אתרווייהו ולמ"ד טרפה חיה לא מסתבר למעט מיניה טרפה כיון דאיכא לאוקומי אמחוסר אבר או שמא יש לחלק בין חי לחיות:

למעוטי צפרי עיר הנדחת. תימה הא נמי נפקא מדתנא דבי רבי ישמעאל דכיון שאסורים בהנאה לא קרינן ביה ממשקה ישראל והפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכושר כדאמר פ"ק דמנחות (דף ו.) והילכך אפילו לכפרה מותרות דאי משום הנאה מצות לאו ליהנות ניתנו ג] ול"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון *דלשרפה קיימא:

שלא יזווג לה אחר. נ"ע היאך משמע זה מטהורות וא"ת וחיות נ"ל וי"ל דרבה ורב נחמן בר יצחק לא פליגי אהדדי ותרי מיעוטי חד למר וחד למר:

לצפרים שהחליפן בעבודה זרה. כאן נמי נ"ל דלכפרה כשרות דאל"כ תיפוק ליה מדתני דבי רבי ישמעאל ומשום הכי נקט שהחליפם בעבודה זרה אבל צפרים הנעבדים פשיטא דאסורין דאין ראויין לכפרה:

הכי

מסורת הש"ס

[לפי' רש"י נ"ל בטהורים בס"ד וא"כ מס"ד אי טרפה והא כו']

[קדושין נז.]

[לעיל קטו: וש"נ]

[לעיל מב. וש"נ]

כריתות כה. ע"ש קדושין נז.

[לעיל קטו. יומא סז: קדושין נז:]

[רש"ל מוחק תיבות בצפורי וכתב שנ"ל שהחליפו בעבודה זרה דכתיב וכו' וכ"כ רש"א וכ"כ מתוס' ד"ה לצפרים]

[לעיל קלח:]

הגהות הב"ח
(א) גמ' מכלל דאיכא דלאו שחיות: (ב) שם ת"ש מסיפא טהורות לאו מכלל דאיכא: (ג) שם רב פפא אמר לצפרים שהחליפן בעבודה זרה כצ"ל ותיבת בצפורי נמחק:

[נ"ל ולקיש וכ"א בילקוט]

[דיבור זה וגם דיבור שלאחר זה המתחיל קורא זכר לית לנו שייכות להכא בסוגיא ועל כרחך דשייכא לעיל במשנה קלח: ועי' בפרש"י דלעיל וקלת צריך תיקון]

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' יא טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף א:

טז ב מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ז:

שיטה מקובצת
א] רב פפא אמר לצפרים שהחליפן בעבודת כוכבים דכתיב והיה כצ"ל:

[נ"ל דלסריגם]

[קדושין נח. ע"ז נה: תמורה לג:]

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] בגמ' דמצורע ולעבור עליו בעשה. כ"כ מיי' פי"א מהלכות טומאת צרעת הל' ז': ב] שם אלא לשחיטה וכו' אלא לשילוח וכו' לציפורים שהחליפו וכו' הכא במאי עסקינן בעוף שהרג וכו'. על כל זה עיין מיי' פי"א שם הל' ז' ח' וע"ש במ"ל הל' א': ג] תוס' ד"ה למעוטי וכו' ונ"ע וכו'. נ"ב עי' שער המלך פ"ד מהל' גירושין סוף הל' ב:

עין משפט
נר מצוה

יז א מיי' פי"ג מהלכות שחיטה הל' יב טוש"ע י"ד סי' רצ"ב סעיף י:

יח ב מיי' שם הל' יג יד ועי' בכ"מ טוש"ע שם סעיף ט:

יט ג מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ח:

כ ד מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:

כא ה מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף יא:

כב ו מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעיף א:

כג ז מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ו:

כד ח מיי' שם הל' טז טוש"ע שם סעיף יג:

הכי גרסינן וכן נמצא בספר ישן והתניא אם אפרוח טרפה חייב וקא סלקא דעתך דטרפה קאי אאפרוח ומשני הכי קאמר אפרוח שאמו טרפה אבל לספרים דגרסי אפרוחים טריפות אינו מיושב: **שני** סדרי בילים זה על גב זה מהו. פי' אי הוי חלילה ויכול ליקח התחתונים קודם שילוח ואי לא הויא חלילה אסור ליקח עד שישלח כדאמרינן לקמן: **מה** ביניהן דלא נגע עלייהו. תימה הא דמחייב לעיל ברובדי אילן היכי מיירי אי אפילו בלא נגע מן הצד כלל מאי משני הכא אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן משמע הא מן הצד נגעה אכתי תקשה דהא חייב ברובדי אילן לעיל אע"ג דלא נגעה כלל ואי לא מחייב לעיל אלא בנגעה מן הצד דוקא אם כן מאי קאמר בסמוך מעופפת איצטריכא ליה דאפילו כנפיה נוגעות בקן כיון דההוא נוגעים במן הצד אכתי תקשה ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת דהא ברובדי אילן מיירי נמי בנוגעים מן הצד: לא

אם כן צפור למעוטי עוף טמא ל"ל והתניא אם אפרוחין טרפה חייב בשילוח אמר אביי הכי קאמר אפרוח שאמן טרפה חייב בשילוח בעי רב הושעיא א] "הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו מי אמרינן כיון דאילו שביק להו מטרפי בעינן לך ולא לכלביך או דלמא כיון דבידו למגמר שחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב בשילוח תיקו בעי ר' ירמיה מטלית מהו שתחוץ כנפים מהו שיחוצו ביצים מוזרות מהו שני סדרי ביצים זו על גב זו מהו זכר על גבי ביצים ונקבה על גבי זכר מהו "תיקו בעי ר' זירא יונה על ביצי תסיל מהו תסיל על ביצי יונה מהו אמר אביי ת"ש עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור משילוח "הא טהור וטהור חייב דלמא בקורא: קורא זכר רבי אליעזר מחייב והכמים פוטרין: אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר אתיא דגירה דגירה כתיב הכא °קורא דגר ולא ילד וכתיב התם °ובקעה ודגרה בצלה (ישעיה לד) אמר ר"א מחלוקת בקורא זכר אבל בקורא נקבה דברי הכל חייב פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבנן אפילו קורא נקבה פטרי והא דקתני זכר להודיעך כחו דרבי אליעזר קמשמע לן (א) ואמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל "בזכר דעלמא דברי הכל פטור פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבי אליעזר אפי' זכר דעלמא מחייב והאי דקתני קורא זכר להודיעך כחן דרבנן קמ"ל תניא נמי הכי זכר דעלמא פטור קורא זכר ר"א מחייב וחכמים פוטרין: **מתני'** "היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח "אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום "היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות פטור מלשלח שנאמר °והאם רובצת על האפרוחים או על (דברים כב) הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות ומה הביצים צריכין לאמן אף האפרוחין צריכין לאמן יצאו מפריחין: **גמ'** תנו רבנן רובצת ולא מעופפת יכול אפי' כנפיה נוגעות בקן ת"ל רובצת מאי תלמודא מדלא כתיב יושבת אמר רב יהודה אמר רב "היתה יושבת בין שני רובדי אילן רואים כל שאם תשמט נופלת עליהם חייב לשלח ואם לאו פטור *מיתיבי היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור לא על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן ה"נ מסתברא דאי סלקא דעתך רובדי אילן פטור אדתני היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר ר' ירמיה כי קתני מתניתא בנוגע מן הצד איכא דאמרי לימא מסייע ליה היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח מאי לאו על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו והיינו רובדי אילן לא על גביהן דומיא דביניהן מה ביניהן דנגעה בהו אף על גביהן דנגעה בהו אבל רובדי אילן פטור אי הכי אדקתני סיפא היתה מעופפת אפי' כנפיה נוגעות בקן פטור ליתני

תורה אור

א"כ. דאמן נמי מקשת להו ומתקח לך ולא לכלביך ממעט האם כמו האפרוחים אם טמאה נמי מהתם אימעיט: והתניא אם אפרוחים טרפה חייב לשלח. קס"ד דה"ק אמן של אפרוחים שהן טרפות והאם כשרה חייב לשלח ולא דרשינן תקח לך ולא לכלביך: מיעוט סימנים. של אפרוחין תחת האם: מהו. לחייבו בשלוח האם כיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח או דילמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהם סימנים פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ גומר שחיטה: מטלית. פרוסה על הבילים והאם רובצת עליה מי הויא חלילה דלא ליבעי שלוח דלא קרינא ביה רובצת או לא: כנפים. נוצה תלושה: בילים מוזרות. שאין אפרוח בא מהן כדאמרי' במתני' דלא מיחייבי בשלוח: מהו שיחוצו. אם תמצא לומר בילים מוזרות חוצצים ב' סדרי בילים בני קיימא זה ע"ג זה מהו אם נתכוין ליטול התחתונים מי הוו אמצעים חלילה ופטור מלשלח או לא: זכר לאו בר שלוח הוא כדאמרינן לקמן אבל זכר דברי הכל פטור דהא אם כתיב ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה כדלקמן: תסיל. עוף טהור "ודומה ליונה: דלמא. הא דתני בטהור וטהור חייב בקורא נקבה דמנהגו בכך ומודו בקורא נקבה אפי' אין הבילים שלה כדלקמן דהואיל ודרכה הוא לגדלן והאם רובצת קרינא ביה וכי רובצת על בילת עוף טמא פטור דכתיב תקח לך ולא לכלביך אבל עוף אחר בטלה דעתו ואינה בשלוח: ובקעה ודגרה. מה התם דגירה מעליא דבמינו משתעי קרא אף הכא דגירה מעליא ב] אבל הקורא נקבה אפילו אין הבילים שלה חייב לשלם דהאם קרינא ביה הואיל ומנהגו בכך אבל זכר דעלמא דברי הכל פטור והאם רובצת כתיב ולא האב רובץ ובקורא הוא דמחייב ר' אליעזר משום דכתיב ביה דגירה לא שנא זכר ול"ש נקבה: כחן דרבנן. דאפילו בקורא פטרי אי לאו דנקבה היא אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר: **מתני'** מפריחים. גדולים: **גמ'** היתה יושבת בין שני רובדי אילן. והבילים תחתיה אבל הענפים סומכים ומגביהים אותה באויר: כל. שאילו ידחה זה מזה תשמט האם ותפול עליהן חייב ואם נופלת לצדדין פטור: ביניהן. בילה מכאן ובילה מכאן: אפילו כנפיה נוגעות "בהן פטור. ולקמן מפרש לה (ב) מן הצד: מה ביניהן אפילו נגעה בהן. ואשמועינן פטור דעל בעינן: אף על גביהן. דקתני חייב בדנגעה בהו וממתני' ליכא לאותובי א] אדרב דבעי נוגעים משום דמתניתין במעופפת הא בין שני רובדי אילן רובצת קרינא ביה: מה ביניהן דלא נגעה עלייהו אף על גביהן דלא נגעה עלייהו. מלעיל ושוב אין כאן נגיעה דאי נמי נגעה מן הצדדין אינה נגיעה דעל בעינן ואפילו הכי קתני חייב הואיל ועליהן רובצת: ליתני רובדי אילן. ואע"ג דיושבת במקומה תחתיה דפטור וכ"ש מעופפת דאינה רובצת: מן הצד. שנוגעת בצידיהן ולא על גביהן: אף על גביהן דלא נגעה עלייהו. ושוב אין כאן נגיעה ואפילו הכי הואיל ויושבת חייב דרובצת קרינא ביה: מה ביניהן דנגעה בהו. דאי לא נגעה לא איצטריך לאשמועינן: אף על גביהן דנגעה בהו. מלמעלה:
ליתני

ירמיה יז

[כדאיתא לעיל סב.]

הגהות הב"ח
(א) גמ' להודיעך כחו דר' אליעזר קמ"ל (ואמר ר' אלעזר) תא"מ ונ"ב ס"א איכא דאמרי אמר ר"א: (ב) רש"י ד"ה אפי' וכו' מפרש לה בנוגעת מן הצד:

[תוספתא פ"י ע"ש]

נ"א בקן

שיטה מקובצת
א] וממתניתין ליכא לאותובי עלה דרב:

הגהות מהר"ב רנשבורג
א] גמ' הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנין. נ"ב עי' ש"ך בי"ד סי' רנ"ב ס"ק ט"ו ועוד נלע"ד די"ל בגרגרת דכשר עד שנפסק רובו ומש דאמר בעל האבעיא כיון דאילו שביק להו מטרפי וכו' ר"ל שהעוף ע"י הכאב מתנענע והולך עד שיפסק רובו כנלע"ד: ב] רש"י ד"ה ובקעה ודגרה וכו' דגירה מעליא. כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל בקורא נקבה וכו' ומנהגו בכך כאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל זכר וכו' ובקורא הוא וכו' כצ"ל:

ליתני רובדי אילן וכ"ש מעופפת איצטריך ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר רב יהודה כי קתני מתניתין בנוגע מן הצד: אין שם *אפרוח וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא איפכא אין שם (א) אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת דברים כב עליהם מאי °והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: מתני' א שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה שם פעמים חייב שנאמר °שלח תשלח את האם ב אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם *ג נטל את הבנים והחזירן *לה ואח"כ חזרה האם עליהן פטור מלשלח: גמ' א"ל ההוא מרבנן לרבא *ואימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא לרב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריכא דעבר ושקלה לאם דלאו עבריה עשה הוא דאיכא ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן *דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה נמי ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנטלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוא דאיכא וליתי עשה ולידחי עשה (ב) מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר *גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע ויקרא יד כיון ד דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב °וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים אהלו זו אשתו מכאן שאסור בתשמיש המטה א] מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: מתני' *הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים ה משלח ואינו לוקה זה הכלל ו כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: גמ' בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גנב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה שם יט שם ה °והא הכא דלאו שניתק לעשה הוא דרחמנא אמר °לא תגזול °והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זירא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי

לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה ב] כו'. מכאן קשה לפי' ריב"א בפ' אלו עוברין (פסחים דף מז:) דאמר אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסויי בהו דם צפור והקשה והא יום טוב עשה ולא תעשה הוא ותירץ דנהי דלא דחי מיהו אם עבר על אותו לאו איני לוקה דהא דלא דחי היינו משום עשה אבל הלאו כמאן דליתיה דעשה דחי ליה והכא משמע דכל זמן דלא עבר ושקלה איכא עשה ולא תעשה וצריך לומר לפירושו שמא דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי:

ליתני רובדי אילן. אע"ג דדמיא לרבילה וכ"ש מעופפת: ה"ג א"כ ליכתוב והאם רובצת עליהן: לאקושי אפרוחין לבצים. למפטר מפריחים: ובצים לאפרוחים. למפטר מוזרות ועל כרחך קן מ"מ לרבות בצה אחת ואפרוחים ובצים אורחיה דקרא הוא למנקט רבים ברוב קנים: מתני' נטל תורה אור את הבצים ואח"כ חזרה האם עליהם פטור משלח. דכיון דנטל את הבצים הוה ליה קן מזומן: גמ' ואימא. תשלח לאתויי עוד פעם שניה ותו לא: א"ל שלח לעולם משמע. ורבוי דתשלח להכי הוא דאתא: אין לי. דצריך שלוח אלא לדבר הרשות: לדבר מצוה. כגון קן יולדת וטהרת מצורע מנין ת"ל תשלח: הא לאו הכי ה"א לדבר מצוה. לא בעי שלוח והא שלוח עשה ול"ת הוא תשלח ולא תקח ואין עשה של ולקח למטהר דוחה את שניהם: לא צריכא דעבר ושקליה. ואשמועינן דחוזר ומשלח ואי לא רבי דבר מצוה ה"א דהיכא דעבר ונטלה דכבר עבר על לאו דלא תקח תו לא קאי באפיה עשה דטהרת מצורע אלא עשה דשלוח דאכתי בעמוד ושלח קאי ואימא לידחייה ולקמן פריך מאי אולמיה דעשה דמצורע מעשה דשילוח דנימא דנידחייה דאיצטריך לרבויי: דלאו עבריה. הלאו כבר עבר עליה: הניחא למאן דתני. במסכת מכות (דף טו.): קיימו ולא קיימו. כל מצות ל"ת שיש בה קום עשה כגון זה שניתק הלאו לעשה דמשמע לא תקח ואם *לקחה קיים עשה שבה כשהתרו בו לא תקח ולקחה ושלחה בתוך כדי דבור של התראה פטור ואע"פ שעבר על לא תקח דלכך נתקו לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה זה והפטר לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור דקי"ל תכ"ד כדבור דמי כי עבר על התראה חייב אפילו שלחה אחר זמן הכא נמי איכא למימר עבריה ללאו משלקחה ולא שלחה והשתא עשה הוא דאיכא ס"ד אמינא ליתי עשה ולידחי עשה להכי איצטריך קרא: אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו. בטל עשה שבה לגמרי שאין יכול לקיימו עוד כגון ששחטה חייב לא בטל עשה שבה כל זמן שלא שחטה אע"פ שלא שלח מיד כשהתרו בו פטור וה"כ כל זמן שלא שחטה לא עבריה ללאו דבעמוד ושלח והפטר קאי ואכתי לאו ועשה הוא ולא בעי קרא כלל לדבר מצוה והא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: ותו לרבי יהודה דאמר. במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמצאנה שלחנה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה הא תו ליכא לאוקמא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא בעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו בעמוד ושלח קאי: על מנת לשלחה. ואפילו לרבי יהודה בעמוד ושלח קאי דהא לא עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה תו ליכא לאו דהא כבר לקחה בהיתר ותו לא קרינא ביה לא תקח ועשה איכא וס"ד ליתי עשה דמצורע ולידחיה להכי איצטריך קרא: ומאי אולמיה דעשה. דמצורע מעשה דשלוח דתיסק אדעתיה דנדחייה: ימחה על המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר במועד קטן (דף ז:) ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהלו זו אשתו. שובו לכם לאהליכם לנשותיכם שאסרתים לכם ואמרתי אל תגשו אל אשה (שמות יט): מתני' טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דאיסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת ויגלל לא תקח האם ואם לקח שלח תשלח: זה הכלל וכו' אין לוקין עליו. אלא אם כן לא קיימו תוך כדי דבור למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא משלח תוך כדי דבור ואינו לוקה ואם לא שלח לוקה וצריך לשלח אחר לקיחה משמע ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בעי עד שישחוט אותה ואי לא לא לקי: גמ' בעלמא. כגון לא תגזול והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאם לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ואין כאן ניתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שהעשה קדם: והשיב את הגזלה. אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחך לאו שניתק לעשה הוא שאין השבה קודם גזילה וכשגזל עבר על לא תגזול כמלא העשה נצטוה לאחר גזילה רבי

[נ"ל אלא אפרוח]

[לעיל קלט.]

[נ"ל לקן כך איתא במשנה שבמשניות] ב"מ לא.

[מכות טו. טז.]

לקחה שלא קיים וכו'. כצ"ל רש"ל

מכות טז. יז.

[שבת קטז. סוכה נג: נדרים סו: מכות יא.]

עין משפט נר מצוה

כה א ב ג מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ה ו ז סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ה:

כו ד מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' א:

כז ה מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' א וע"ש סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ו:

כח ו מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הל' ב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה. נ"ב עי' נזיר דף נח ע"ב בתוס' ד"ה סר"ף וכו' יעוש"ה בסה"ד מ"ש בשם סוגיין לידחי ל"ת ועשה וצ"ע דכאן נאמר רק מדחיית עשה: ב] תוס' ד"ה לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה וכו'. נ"ב עי' על דבריהם ביבין שמועה כלל ר"ב דף סג ע"א:

הגהות הב"ח

(א) גמ' איפכא אין שם אלא אפרוח אחד: (ב) שם ומאי אולמיה:

לט א ב מיי' פי"ג מהל' שחיטה הל' ד סמג עשין סה טוש"ע י"ד סי' רצב סעיף ד :

ל ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ב:

לא ד מיי' פ"ז מהלכות גזילה הל' ז סמג עשין שם טוש"ע ח"מ סי' שע סעיף א :

אי כרבנן משלח ואינו לוקה . הוה מלי למימר דסבר קיימו ולא קיימו הילכך לוקה ומשלח אליבא דרבנן :

אי הכי אמאי אסורות משום גזל . מפורש בסוף השואל (ב"מ דף קב.) :

הדרן עלך שילוח הקן

רבי חייא ובי רבי אושעיא משבשתא היא ולא תותבו מינה בי מדרשא דלמא אינה בכלל מלקות ארבעים תניא ת"ש דתני ר' אושעיא ור' חייא °לא תשוב ושב °לא תכלה וכלה ישנן בכלל מלקות ארבעים דברי רבי יהודה שמע מינה טעמיה דרבי יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו דלמא התם היינו טעם דקסבר תעזוב מעיקרא משמע א"ל רבינא לרב אשי ת"ש *°לא תותירו ממנו עד בקר וגו' באש תשרופו בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר לך שאין לוקין עליו דברי ר' יהודה ש"מ טעמא דר' יהודה משום דקסבר שלח מעיקרא משמע ש"מ א"ל רב אידי לרב אשי מתני' נמי דיקא דקתני הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואין משלח ואי ס"ד טעמא דר' יהודה לאו שניתק לעשה לוקין עליו לוקה ומשלח מבעי ליה ודלמא הכי קאמר במתני' אין נפטר עד דמלקין ליה עד כמה משלחה אמר רב יהודה *כדי שתצא מתחת ידו במה משלחה רב הונא אמר ברגליה רב יהודה אמר באגפיה רב הונא אמר ברגליה דכתיב °משלחי רגל השור והחמור רב יהודה אמר *באגפיה דהא כנפיה נינהו °ההוא דגזינהו לגפה ושלחה ואח"כ °תפשה נגדיה רב יהודה א"ל זיל רבי לה גדפיה ושלחה כמאן אי כר' יהודה לוקה ואין משלח אי כרבנן משלח ואין לוקה לעולם כרבנן *ומכת מרדות מדרבנן ההוא דאתא לקמיה דרבא א"ל תימה מהו אמר לא ידע האי גברא דעוף טהור חייב לשלוחי אמר ליה דילמא חדא ביעתא הוא דרמיא אמר ליה האי ידעי לך מתניתין היא אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שלחה· ואהדר לה רבא פרסתקי ותפסה וליחוש להשרא כלאחר יד *ת"ר יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשלוח ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום ואי איתא להא דאמר *ר' יוסי בר ר' חנינא חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו קרי כאן כי יקרא פרט למזומן אמר *רב ביצה עם יציאת רובה הוא דאחייב בשלוח מקנא לא קני עד דתפול לחצרו וכי קתני חייבות בשלוח מקמי דתפול לחצרו אי הכי אמאי אסורות משום גזל אאמם ואיבעית אימא לעולם אביצה וביצה כיון דנפיק ליה רובא דעתיה עליה והשתא דאמר רב יהודה אמר רב אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן שנאמר שלח את האם והדר הבנים תקח לך אפי' תימא אע"ג דנפל לחצרו כל היכא דאיהו מצי זכי חצרו נמי זכיא וכל היכא דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכיא ליה אי הכי אמאי אסורות מפני דרכי שלום אי דשלחה גזל מעליא הוא אי דלא שלחה שלוחי בעי בקטן קטן בר דרכי שלום הוא הכי קאמר אביו של קטן חייב להחזיר (א) לו מפני דרכי שלום לוי בר סימון אקני פירות שובכו לרב יהודה אתא לקמיה דשמואל א"ל °זיל טרוף אקן *דליתגבהו וקנינהו למאי אי למקנא לקנינהו ליה בסודר אי ביום טוב

בעומד

רבי חייא ורבי אושעיא . סדרו את הברייתות ודקדקו בדברי כל חכם לומר כמו שאמר אבל יש תנאים הרבה שמוסיפים על משנתם בדדמי כי הכא משום דשמעינן לרבי יהודה הכא דמחייב סברי טעמא משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו והוסיפו לומר גנב וגזלן : דילמא אינו בכלל מלקות ארבעים תניא . ואשמועינן דטעמא דרבי יהודה במתני' משום דשלח מעיקרא משמע והתנאים טעו בגירסתם לאחר זמן ואמרו שישנן דאמרי דומיא דמתני' : לא תשוב . לקחתו (ב) : לא תכלה . דפאה והרי הן ניתקין לעשה דכתיב לעני ולגר תעזוב אותם : מעיקרא משמע . לא תכלה אבל מה עליך לעשות עזוב אותם ולא תכלה אבל גנב וגזלן דעל כרחך ניתק לעשה אימא לך דלא לקי : לא תותירו . ואם תותירו באש תשרופו הא ודאי ניתק לעשה: ואי ס"ד . קסבר ר' יהודה שלח דקרא אחר לקיחה משמע וטעמא דלוקה משום לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמאי קתני ואין משלח הכתוב מחייבו אף לשלחו לאחר לקיחה והוא פוטרו : דילמא . אינו משלח דקאמר אינו נפטר בשלוח אלא אף לוקה : עד כמה משלחה. אם. נטלה : שתצא מתחת ידו . ואם יכול לחזור ולתופשה מותר : במה משלחה ברגל . יאחזנה ברגלה וישלחנה: בגפה. אוחזה בכנפה ומשלחה : משלחי רגל . אלמא שילוח ברגל הוא כך שמעתי ונראה בעיני שאין שילוח זה דומה לשילוח רגל השור שהוא הולך ברגלים והכא אחיזה ברגלים וכמדומה לי דהכי קאמר רב הונא אמר ברגל שאם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שילוח כיון שהלכה ב' פסיעות או ג' ומותר לחזור לתופשה ורב יהודה אמר בגפה שתוכל לעוף כדרכה וראייה לדברי מדמייתי עובדא דההוא דתלשינהו לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למשלחיה דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שילוח עוף ברגל : רבי לה גדפה . השהה אותה עד שיגדלו לה כנפיה ותשלחנה : מכת מרדות . רידוי בתוכחה שלא ירגיל בזה ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו : תימה . עוף טהור הוא : אמר ליה . רבא : דלמא חדא ביעתא הוא דרמיא . לכך הוצרכת לשאול שלא הטילה אלא ביצה אחת וקרא אפרוחים או ביצים כתיב : פרסתקי . מצודות : וליחוש לחסדא . שבעל הנאת עצמו חייבו לשלחה דצריך להתרחק מן הכיעור כדאמר באלו טרפות (לעיל דף מד:) דרב חסדא שרי בוכרא ולא זבין מיניה : ומשני כלאחר יד . מרחוק פירש המצודה שלא הבין המשלח : ואם איתא לדר' יוסי וכו' . הש"ס פריך לה : יציאת רובה . דאם בא אדם ומצא את האם כשהיא מטילה ביצתה וכבר יצא רובה חייב לשלח מקמי דתפול לחצרו דהכתי לאו מזומן הוא : אי הכי . דלא קנתה חצרו : אמאי אסורות משום גזל . ואפילו מפני דרכי שלום והלא עדיין מגוף האם הוא : ומשני האמן . דרכי שלום דקאמר אפילו על האם עצמה יש משום דרכי שלום : ואיבעית אימא לעולם אביצים . דאילו על אמן אפילו משום דרכי שלום אין כאן הואיל ואינה נוחה לתופשה לא סמכה דעת בעל השובך עלה ואינו מתקומם עם הלוקח אבל מהביצים הוא מתקוטט דדעתיה עליהן והני נמי דלא קנה לו חצרו משום דרכי שלום מיהא איכא : (ג) לזכות . לפשוט ידו תחת האם ולהחזיק בהם כל קנייה דהפקר זכייה קרי ליה : והשתא דאמר רב יהודה כו' . מהשתא מגית לאוקומא מתניתין אפילו יצאת כולה ולא תקשה לרבי יוסי ברבי חנינא דלא מזומן הוא וחייבת בשילוח משום ביצה אחרונה זאת שלא עמדה האם עליה משהטילתה ואף על פי שנפלה לחצר לא קנתה חצרו דכיון דהוא עצמו אם היה כאן לא היה יכול להחזיק *כל חצרו נמי לא מצי זכי ליה ואין זה מזומן : אי הכי אמאי אסורות משום גזל משום דרכי שלום . ותו לא : אי דשלחה . קודם דהחזיק בה הרי קנתה חצרו לבעל הבית וגזל מעליא הוא ואי דלא שלחה היפך הוא יכול ליטלם לביצים הא בעי שלוח קודם לקיחת הביצים כרב יהודה : ומשני בקטן . דלאו בר שלוח הוא והוא הדין דהוה מצי לשנויי כגון דעבר ונטלן תחת האם דגזל מעליא ליכא אלא ניחא ליה לשנויי בדרך היתר ולא בדרך איסור : והדר מתמה ואמר קטן בר דרכי שלום הוא : ה"ג אביו של קטן חייב להחזיר מפני דרכי שלום : פירות שובכו . אפרוחים וביצים : אתא לקמיה דשמואל . לקמן מפרש מאי איצטריך ליה למבעי : טרוף אקן . הקש בידך על הקן : דליתגבהו . מירלאך והשתא מפרש ואזיל מאי בעא מיניה ומאי מהדר ליה : למאי . הגבהה זו למה : אי למקנא . שלא יחזור בו לוי בן סימון והכי קאמר ליה טרוף אקן דליתגבהו אפרוחים מירלאך ותקנה אותם בהגבהה : ליקנינהו בסודר . ולמה הוצרך רב יהודה לשאול היאך יקנה : ואם ליו"ט . שהוא ערב יו"ט ולמחר יהיו אסורים משום מוקצה ובא לשאול במה הכנסם למה לי האי טרחא לטרוף אקן :

בעומד

[לעיל סב: וש"נ]

ג"א באגפיה רגל דהא כנפיה נינהו. ועי' רש"א

[שבת מ: יבמות כב. כתובות מה: נזיר כג. נח:]

ב"מ קב. [לעיל קלט: הוספתא פ"י]

[צ"ל רבא]

[עי' תוס' ב"ק לג. ד"ה וסני מילי ותוס' ב"מ פ. ד"ה הואיל]

גליון הש"ס

גמ' תפשה נגדיה. עי' משנה למלך פ"ג הל' יח מהלכות עבדים : שם זיל טרוף אקן . עי' ב"מ דף ט ע"א תוס' ד"ה הואיל :

[ב"מ יא. קב. קיח. ב"ק מט:] (קב)

הגהות הב"ח

(א) גמ' אביו של קטן חייב להחזיר מפני כצ"ל ותיבת לו נמחק:(ב) רש"י ד"ה לא תשוב לקחתו דשכחה הס"ד : (ג) ד"ה לזכות צ"ל אחר ד"ה והשתא וכו' האם מעליה:

*בעו̇מד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא הנהו פירי חדתי הוו דלוי בר סימון גופיה לא הוה קני להו והכי קאמר ליה זיל (א) וטריף אקן דליתגבהו וניקנינהו לוי בר סימון והדר ליקנינהו ניהלך בסודר: **מתני׳** *לא יטול אדם אם על בנים אפי׳ לטהר את המצורע ומה אם מצוה קלה שהיא כאיסר אמרה תורה °למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו על מצות חמורות שבתורה: **גמ׳** *תניא דבי ר׳ יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שבתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכבוד אב ואם כתיב °למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשילוח הקן כתיב למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ולקח את הבנים ובחזרתו נפל ומת היכן אריכות ימיו של זה והיכן טובתו של זה אלא למען יאריכון ימיך (ב) בעולם שכולו ארוך ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב *ודלמא *לא הוה הכי ר׳ יעקב מעשה חזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודה זרה הוה דכתיב °למען תפוש את בית ישראל בלבם *ואמר רב אחא בר יעקב זו מחשבת עבודה זרה הכי קאמר אם איתא דאיכא שכר מצות בהאי עלמא תהני ליה ותגן עליה דלא ליתי לידי הרהור וליתזק אלא שכר מצות בהאי עלמא ליכא *והאמר ר׳ אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים בחזרתם שאני והאמר רבי אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקים לא בהליכתן ולא בחזרתן סולם רעוע הוה ומקום דקבוע היזקא שאני דכתיב °ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף *אלמלא דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה לא חטא מאי חזא איכא דאמרי כי האי מעשה חזא ואיכא דאמרי לישנא דרבי חוצפית המתורגמן חזא דהוה מוטלת באשפה אמר פה שהפיק מרגליות ילחוך עפר והוא לא ידע למען ייטב לך בעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך בעולם שכולו ארוך:

הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

בעומד ואומר זה וזה אני נוטל סגיא. כבית הלל במסכת ביצה (דף י.): פירי חדתי. ביכורים שהטילה אותם האם ולא עמדה מעליהם מעולם ולא קנתה לו חצרו לגוי דאסור לזכות בהן כל זמן שהאם רובצת עליהם ולוי היה צריך לילך לקנות ומה שלא קנה איתו יכול להקנות ואם יקנה לו בסודר יכול לחזור בו: זיל טרוף אקן דליתגבהו. אמהות וליקנינהו לוי לפירות על ידי חצרו ויקנהו לוי ניהלך בסודר: **מתני׳** שהיא כאיסר. שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט: **גמ׳** שמתן שכרה בצדה. כגון כבוד אב ואם ושלוח הקן שלא תוכל להבין *מתן שכרה שעתידין המתים להחיות: לעולם שכולו טוב. שאין בו לא היזק ולא יסורין אלא טובה ובשילהי פרק קמא דקדושין (דף לט:) אמרינן דרבי יעקב עובדא חזא באחד שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה ושלח את האם ונטל את הבנים וקיים כבוד אב ואם ושלוח הקן ובחזרתו נפל ומת היכן טובתו של זה והיכן אריכות ימיו אלא הוי אומר למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך:

הדרן עלך שלוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

לב א מיי׳ פי"ג מהל׳ שחיטה הל׳ יט סמג עשין סה (טוש"ע י"ד סי׳ רצב):

הגהות הב"ח

(א) גמ׳ זיל טריף כצ"ל ואות ו׳ נמחק: (ב) שם יאריכון ימיך לעולם:

[מפרש"י ד"ה לעולם כו׳ ובשילהי פ"ק דקדושין כו׳ נשמע דלא גרים לכל זה וכ"כ הח"א]

[נ"ל אלמלי עי׳ תוס׳ מגילה כח.]

[ביצה י.] [נ"ל ממתן] דברים כב קדושין לט: [תוספתא סוף פ"י] שם ה [קדושין שם ע"ש] יחזקאל יד [קדושין לט: מ.] פסחים ח. יומא יא. [קדושין לט:] שמואל א טז

אחר השלמת הסדר יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הדרן עלך א) מסכת חולין והדרך עלן דעתן עלך מסכת חולין ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת חולין ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר זה

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים לדברי תורה ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורדם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת חולין כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: ה׳ עוז לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא: יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא. ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא. בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן: יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן: עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן:

א) [פירוש כגון ע"ז תמצא בספר החיים שחבר אחי הגאון מהר"ל מפראג בס׳ זכיות ח"א ס"ג] ב) [בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב למזים על הזכרת בתים הללו]

הכל שוחטין פרק א

א הכל שוחטין . הכל שוחטין לכתחלה . ד"ה הכל : דף ג
ב חרש שוטה וקטן אין מוסרין להם חולין (לכתחלה) לשחוט אפילו אחרים רואין אותן ואפילו לאכילו לכלבים : ד"ה שמא :
ג (א) מותר ליחד כשמת גרבה"ד"ה אבל: ע"ב
ד רב אשי סובר כר"ם : ד"ה אגב :
ה שמא מת אין נכנס לחול ולא שמא (ב) מת ואפילו שהוא יום לטהרת נפים . גשמא כפנים לא נגע ולא נגע אלא בטהרת נפים שמא משמש בבית ויצאה ולא שאר מקומות עד שמון למתנה שבינה : [ד"ה שמא יגע בבשר] :
ו אין שוחטין בלי שרת משך : ד"ה כגון: דף ג
ז לשחיטה אין צריך כלי שרת : בא"ד :
ח עובד כוכבים שגמלא בגד הכוהן (ג) ואין לו מלוה עליו מותר : ד"ה אבל :
ט עבריין להתאבון בודק סכין ומותן לו ואפילו לא יאכל ממנה ואפי' אין יוצא ונכנס (ד) : ד"ה בודק : ע"ב
מתי אם ישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת סכין : בא"ד :
יא (ה) אם אין יודע לשחוט לא מהני ברואין אותו ומפיר שתו : ד"ה דליתיה :
יב רוב [מצויין אצל שחיטה] מומחין הן ושוחטין לכתחלה : ד"ה רוב :
יג אי ידעינן דלא גמיר אפי' דישכר פסולה : ד"ה אפ"ה :
יד שחיטת עובד כוכבים והאוכל נבלה לכעוס פסולה : [ד"ה קסבר] :
טו אלופי איסורי סגלה כמו כסות וכלים אסור הם שאין בן נקחתי אמה : ד"ה מותר : דף ד ע"ב
טז מהו אחיו מתמת מילה כשביו נחלים או רוא שנגלה דמו ישראל משלית הוא אבל מהו כשביו קטנים ושמא לא נגלע דמן לא סוי כאי ישראל : ד"ה מהו :
יז יין שיתן לתוך התבשיל שוב אין עובד כוכבים יכול לנסכו :
יח מקבלין מן הכנים דבר מועט דאין הכהל מקפיד : ד"ה אתם : דף ו ע"ב
יט תרומה ומעשר אין מסנין בירק כתולה לאכן ובשאר פירות טבל תרומה ולא מעשר ובדגן פירוש ויצהר טבל תרומה ומעשר (ו) ואמו אין מפרישין תרומה ומעשר מתמת שהכל בשלום כהונים : ד"ה והתיר :
כ מהומת שכבר התקן מותר בשבת ע"י שנותן עיניו בצד זה ואוכל בצד אחר ולא סגל והאי : ד"ה ודלמא : דף ז
כא (ז) סכין של עובד כוכבים וכא לתחוך בו נוק מועלה י' פעמים בקרקע ולתחוך בה רותח צריך ליבון ובפסח דהיתרא בלע סגי ברותחין : ד"ה שלבנה : דף ח
כב סכינים קטנים סגי ברותחין והגדולים בעי ליבון והסכינין שלוקחין מן העובד כוכבים צריכין לבון : בא"ד :
כג סתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומן : ד"ה כשותם : ע"ב
כד לאחר שנקרה חלב מן הבהמה וכן כשמנקרים בשר מן הבהמות של עובדי כוכבים אין צריך לקלוף בכל מקום שחתך הסכין שלו או בקופין שלו : ד"ה אגב :
כה זמן שחתך בסכין של בשר (ח) אסור לאוכלו בכותח : בא"ד :
כו סכין שמתם בה כשרה ובא לשחוט בה סגי בנעץ (ט) אבל אסור לחתוך בה רותח : ד"ה סכין :
כז סכין של עובד כוכבים נועלה בקרקע י' פעמים אפי' לחתוך בה צונן אבל שחט בה טרפה די בקינוח : ד"ה והלכתא :
כח סכין ששוחטין בה תילין לשומרה ואסור לטלטלה בשבת : ד"ה וליחוש :
כט לא יתן כליים של בשר בשומן חמין אבל אח"כ שרי : ד"ה לא :
ל אין צריך לקשור תפילין בכל יום : ד"ה ואידך : דף ט :
לא עיקור הרש"י שחתם בסכין פגומה והסימנים גחולים שנעקרו ממקומם ושוב שחטן : ד"ה סלוט :
לב ונפל מהלב כי מטיים ובחוזק אטיי"ם נקבים בלא במקום שיין כשרים : ד"ה אמר ליה :
לג כמתיר בספק כליים שיש לכן עסרה במקום יוחר מהאוכלין : ד"ה שאני : ע"ב
לד בגוף אין צריך הרסה ודוקא קטנים צריך כדתם ולא בשאר הגוף אך נהגו לחתך כל הגוף מתוך : ד"ה שד : דף י
לה (י) לא חיישינן לגישום ובלוקח בהמה מיניקה מן העובד כוכבים ונפח כתוך אחרים פטור מן הבכורה : ד"ה גרוי אליר : דף יא ע"ב
לו רואים שרים לכן חלב קודם שלוחם לנ"ש כאי חלב לא שכרם : דף יב בא"ד :
לז שמן גדיגות מכמה ושחטה ומגולה טרפה אסורין ובשירכא מותרים : בא"ד :
לח ולד שהן שלבים סוי נפל : בא"ד :
לט השור הנסקל ביבה אין תבות אכילה : ד"ה כרי : שם
מ הפת כשרים לכתוב הם השעמדין על גביו ומלמח : ד"ה מקן : ע"ב

מא חלילה צריך שיתכוון בשחיטה : בא"ד :
מב שוטה אין בר חלילה אפילו מלמדין אותו : בא"ד :
מג אין מתכוון לחתיכה כגון הפיל סכין ושחט כשר : ד"ה זרק :
מד כשקטן שוחט בפני גדול (ב) כמו אלון ורמון שחקקו מפני בלא אחרים ומקבה גרוע כמו כשלום חפץ אין מועיל אפילו עם אחרים מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שמורית קלא מפני מה (ל) עם אחרים : ד"ה ותנשי :
מה בספינה מוליא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שוחט ויורד לחוטי הספינה : ד"ה בין : דף יג ע"ב
מו כששם אחת לא מיקרי שנרוין ליאסר שתיטתו : ד"ה כשוחט : דף יד
מז דם אחרים גלוי וכל וזמן שלא פירש מותר : ד"ה וסכין :
מח כלי לא בעי מליחה ואפילו לא נגלה כל גרסו מיא מתכב למולח גלי . (מ) כשר הפל מותר לטלטל בשבת : בא"ד :
מט לא יעמיד בהמתו על גבי עשבים בהלכה בשבת במקום שבבהמה אין יכולה לבא שם (נ) במקום שאין יושב ומלקט דהוי מוקצה : ד"ה מתכוון :
נ מילה שעד כוכבים מיש לבהמתו מבקש ישראל אחריו וכן אם עשה כשעד כוכבים כבש : בא"ד :
נא המבשל בשוגג בשבת אפילו הוא מותר בו ביום ובמזיד אפילו לאחרים אסור עד מוצאי שבת : ד"ה המבשל : דף טו
נב אין מוקצה לחצי שבת בדבר שנמצא בידי אדם : ד"ה כגון הסים : ע"ב
נג המקרב דבר אלא פלא חייב כמקרב כלה אליו : ד"ה אבל : דף טז
נד כפתו במקום שסוף המים לבא עליו חייב כפתו ואין סוף המים לבא עליו אף אחר כך אפקיל עליה בדקא המיא פטור : בא"ד :
נה זרק חץ והרים בידו וקדם ונטלו פטור: בא"ד:
נו סכין למטה ונועל בהמה למעלה פסולה אפי' דיעבד ואפילו אמר הרי לי שלא דרסתי : ד"ה אמר : ע"ב
נז מסוכסכת כשרה בדיעבד : (ס) אם הוליך ולא הביא וקיימא ברישא דבכיולה : ד"ה כולן : דף יז ע"ב
נח מותר לבהמת בשאר שבשות ואין אסור לבגרים למעט : ד"ה אבל : דף יח
נט עוברין עליו ואומרי מקום שבלך לשם כאין דעתו לחזור ואומרי מקום שאלה משם דעתו לחזור ומבכל לבכל ומאי לאי אין חילוק בין דעתו לחזור לאין דעתו לחזור : ד"ה כל מילי : ע"ב
ס השוחט מן הלחיין כשר חוקא דיעבד ואפילו כחוט הסיקן : ד"ה השוחט : דף יט ע"ב
סא כיצד מולק מחירתו בימין ושפתו בשמאל ואוחזו בימין (ע) כדי שתהא תלויה וכתרה בימין : ד"ה לא : דף כ
סב כסמן ראש הסכין תחת הסימן סוי תלדה : ד"ה משוי : ע"ב
סג עוף לכתחלה ישחוט שני סימנין : דף כא ע"ב ד"ה ואיש
סד קטן קורא בתורה ואיש יורד לפני התיבה ואיש פורס על שמע ואין מפלא כפיו אלא עם הגדולים עד שיביא שתי שערות ואיש מפלל בקביעות בתעניות ובתמנחות עד שתתמלא זקנו דנשיק זקן ותגיל . סורש ליטא לא כפיו מתלקין לו תרומה בבית הגרנות : ד"ה בתמלא : דף כד ע"ב
סה כיורש לדבר אליו תלמוד תורה : בא"ד :
סו כיורש לשחוט וגחל שומר על גביו אוכלין מתחיטתו : בא"ד :
סז כלי חרס שמא ומטמא תגו ואינו מקבל טומאה מגבו אפי' נגע בידיו : ד"ה תגו :
סח עלמא לונק מים שאינן סופלים מקום חבר אבל לא מקום שלם : : ד"ה וסופל :
דף כה ע"ב
סט כל איסורים שבתורה אסורים בנותן טעם אבל יין נסים קוסלה כשלמא סוי : ד"ה כמשמר :
ע יין מזוג אינו סוסל את המקוה שספק שאוכלין אין סוסלין את המקוה מד"ש שהתמין : דף כו
עא מקום שבגיותו ריקן וגולה מלא כשר : ד"ה דלמא :
עב יין ותלב לאיו אין חולין : ד"ה כבה : ע"ב

השוחט פרק ב

עג השוחט לכתחלה צריך לשחוט את הורידין אבל לאו ולא שחטם כשר בדיעבד : ד"ה כשוחט : דף כז
עד שחט חצי כל אחד ואחד בעוף פסול : ד"ה חצי :
עה שחט ותקן גם במפרקת כשר לרבי"ם(פ) שם
עו בספק דרוסה צריך בדיקה כנגד כל הכלל ואפילו לא סלדימו הסימנין אלא משם פרסה : ד"ה אמה : דף כח
עז ושם אין לו בדיקה מבחוץ לפנין דרוסה אבל נוקב יש לו בדיקה : בא"ד :
עח כדי אדם לשער לגמגם ולא כדי שמים : ד"ה לפי : ע"ב

עט ממתיל במקום אומרים לו מרוק : ד"ה ומרק : דף כט
פ אין שנים שוחטין זבח אחד אפילו זה אחד וזה : ד"ה אם : ע"ב
פא אפילו חולין צריך (ל) לכתחלה שלא ישחטו שנים בזמן : ד"ה נמם :
פב אינו לבחוס אלא לכסוף : ד"ה אמר :
פג כתן אין חייב אחליקם אלא אחדשת שוף : ד"ה כגון :
פד בגים בבית וזה אחד כשר : ד"ה תרי :
פה חתך כלל רוב וחזר וחתך במקום אחר כשר או שחתך מהיב הסימן ובין הכל (ק) רוב ואפילו חתך משם למעלה לצד פסול וחזר וחתך לצד אחר זה שלא כנגד זה ובין הכל רוב כשר או שחט רוב הקנה למעלה ורוב הוושט למטה : ד"ה כשוחט : דף ל
פו לפירש"י חלדה פסולה אפי' במישוש בתרת ואפי' שחט בה עליונים והגרים פלים ור"ת הכשיר כחליד תחת המישוש או תחת הסכין בין סימן לסימן ופסקו לצד מעלה פסולה ולפ"ר אהבתיה שחט רוב בבהמה וחלליד תחת המישוש כנגאר ושחט סימן בני פסולה או שחט בסכין רש והוליך ובכיל במישוש בתרת על סימן פראלמן כשימור שפייה ושוב שחט כשר פסולה : ד"ה כתליד : ע"ב
פז אין צריך לסוליך כל מלא שאר שתון לבכין ופעמים שבסבין חריף ושוחט מכר : ד"ה חון : דף לא
פח אפילו יש כמה שאין במדרון אין סולים בכן : ד"ה גורים : ע"ב
פט בישור שפייה דקה לדקה נסה לנסה שוף לשוף : ד"ה ובמשל : דף לב
צ ונסקה חוט בכרם למטה מערשת כסרה : ד"ה וליתסור : ע"ב
צא מתחנו תלים למעלה כרכה מנותות שנידים (ר) שמא כיון בכרם וכן נכבר בפלה ואין כשר ומור חוזן אותו בפלה שי אבל כשלה שלישי מתחובר לגוף לה:בא"ד :
צב חתך בשר דבית כבחסס אפילו אינו צריך לשולתו : ד"ה מולתו (ש) : דף לג
צג אלי לא בעי כרתה ואף לקדרה יכול לכדרו (ת) כמי פירות : ד"ה ומלכון :
צד אבל אוכלין שמאים נפסל גופו מלאכול בתרומה אבל אין אסור לפסול גופו : ד"ה ומפליני : דף לג ע"ב
צה אפי' בכפים מותרים ליגע במקן ובבלת:בא"ד:
צו תלים ליחסר שלא יגע מים במתות משום תמון :
צז (א) סאוכל מכהכ שלא כותש מתנופים כאוכל טבל : ד"ה שלא : דף לו ע"ב
צח כהן שלמו צריך לספרים תרומה ומעשרות : בא"ד :
צט לא יכרכר בית שלא יבוא לידי קרי בלילה : ד"ה שלא טרפתי :
ק ג' דברים אין אדם ראוי מהן פרטר עבירה לשון הרע ועין הרע : בא"ד :
קא אין לקיים את רבו בנמו : ד"ה לאפרוך : דף לח
קב נפיקה דם לעבודת כוכבים לא נאסר הבשר אלא כדם לבד : ד"ה מקם : דף לט ע"ב
קג המתכוון לבר מותר ושוחט בסייף : (בא"ד) : [דף מ ע"ל ד"ה סלו] :
קד הקרובת סם מותר וכן לישור בר וכשנמדרן את סלישור פלונר (ד"ה כלו דף מ) [בא"ד]:
קה ליסור כבלי חיים אסור אף לבדיוס : בא"ד :
קו סוכים דבר שלום שלו לא קנאו לאסרו אלא לבתחיב בלועים : ד"ה רשום :
קז מומר לעבודת כוכבים כשוחט לפני עבודת כוכבים מסמת לעבודת כוכבים מסמכן : ד"ה לפני :
קח שובד כוכבים שאסך יין מותר ליקם השום מלותו שובד כוכבים : ד"ה לאו : דף מא
קט אין שוחטין לתוך גומא נקיה ומור ליבכר ואפילו אינה נקיה (ג) : ד"ה אין :
קי כל דבר שאיסורו מפני מראית העין אפי' מחדי מדרים אסור כדבר שיש איסור (ג) גם כלומר אבל דבר שלא עושה בביתו אין בו תחר אסור : ד"ה ובשוק :
קיא ליזור שלו בו קטקסים שרי לאשש בשבת : בא"ד :
קיב אמר מרי א מתלתו לא אמר בלום אם לא אמר לשם המלאת : ד"ה וסלא : ע"ב

אלו טרפות פרק ג

קיג אין נקב אם לא ניקב לבים תלנו : ד"ה ניקב : דף מג
קיד (ד) ניטל טלא וסריאה והדקן טרפה : בא"ד :
קטו (ה) אלים אין לבם חרם . מרם מיקנם טריפה : ד"ה והאמר : ע"ב
קטז אדם אינו מכהנה טרפה עד שיחסר מהגולגלת וגם יוקב המקום : בא"ד :
קיז אבל בהמה נקיבה קרום לבד טרפה : בא"ד :
קיח נשר מפיק מן סלכים יום אין פורח לאמו : בא"ד :
קיט סימנים שנפרחו זה מזה פרסה : ד"ה סימנין :

קכ מולית מלית מונלת טרפה מים ובים כשרה : ד"ה ישלה : דף מג
קכא (ו) ישכר לה קן מוסה חוסכין במח כפריה : ד"ה קסבר : ע"ב
קכב (ז) גריאה חוסבין לספק :
קכג ולד ספק מחיים ומדין הוא מתוקת איסור אפי' כפי נשחטה מותרה : בא"ד :
קכד עסק בדבר מכנה מאור ולא עבדין כחרי תומרי דשתרי לפדרי : ד"ה ואל :
קכה הורכן כרלחים גדולים ד' אלפשת ומכאן ואילך סקטן לפי קטנו וגדולה דטרי (ח) כמו הפימת יד : ד"ה כדי : דף מד
קכו תנם שאסר אין חכירו רשאי לסתיר (ט) אפי' לעמוך אמריזה:ד"ה היכי : ע"ב
קכז בנים אין תורדין אך בסל נפש ימחוק ומדים אין תסורדין אפי' בדבר שנאמר על פיכם : ד"ה וכן : שם
קכח (י) נקבו קפה שלב וקנה סכנד וסריאה בתמסו : ד"ה מר : דף מה ע"ב
קכט (כ) ריאה שמודימה מקלמה לגס"י כשרה ולר"ת טרפה כלא במתבונות ע"י נפיחה . מכה מאורה טרפה אבל ים מרלית משם (ל) כשרה וריאה דככל מקון טרפה אבל ככותל כשרה : ד"ה אלא ובכ"ר אימי : דף מו ע"ב
קל ניקבו כשושת סיכה דלא ממשמשא ידא דשכחא טרפה ואם לא נקבה כשרה אם לא במיני לבדי : ד"ה אין : שם
קלא אומת כמחומת כמתן או כלושת או כבבר סכין כלושת צריכין נפיחה . אונה כמרוכה לאומה כמתן רש"י מתיר ור"ת אסר ואלו ממקומות מחירים : ד"ה מייט : דף מז
קלב מכם כבישולי אומא או אונה טרפה (מ) ודוקא מושם שבכן מונלא : ד"ה אי שם
קלג מתים קטים כשפק בין סכושת כמות בשכרה טרפה : ד"ה ואי לאו : שם
קלד אי איכא ב' שיטרשא דווקא טרפה ואי ליכא כלל כשרה : (ג) ומ"ר אמרים פירש לספק ושמא דבר בר"י וכל מקום כשטריפא בדבק טרפה ואינה מבלמת אם תמרו אומת (ם) : ד"ה כל : שם
קלה סיטריכא לגר שמאל טרפה : ד"ה אבל : ע"ב
קלו י"מ חוקא בשאר אומת וגב סריאה אבל באונה (ע) ימין ההתמונה שקיל עליונה סמוכה לגרגרת כשרה והרכם להתמלא (פ) : ד"ה אפילו : שם
קלז ואפילו לא סוי כטרפה דהאם אלא כתר נפיחה טרפה וכי לא סוי כתר נפיחה כטרפא דהאם כשרה : בא"ד :
קלח אתרא כשין ירק ופגנים פסול ולא כירוקה דששר וכשום : ד"ה אלא : שם
קלט שכנים לסמריך כל סטריפות ואין מוקין לא כחון ולא נשרים : ד"ה רב : דף מח
קמ ריאה שתרוכה לדופן אף במקום דביאה ותורכה נבבר שבין כלושת או גלושת שלמן ונדקק ליה כנפיחה עם כלושת או מגרבין סכבר עם סטירכא אם שלם בנפיחה כשרה : ד"ה אמר : שם
קמא ריאה שמלאה כשר קוס ותוכו מנפסק לם אם שלם בנפיחה כשרה : דקו כיס כשק או ניטל אלכה פלוגתא דרוכתא :
קמב מתם אפי' סולה במר סכנד לטוט כשרה אלא או קשה לגד גמשן וסריאה כשר בכל שרין . וכן אם נמלאה כשר חלל סוף בכל שרין טרפה : ד"ה אי : ע"ב
קמג נמלא *כה נקיטי ים סגדים טרפה : ד"ה אבל : דף מט שם
קמד אפילו שובדי כוכבים מסוכנין לישראל מסוכנין : ד"ה ואורכם : שם
קמה ריאה שלקתה ונסתן שותחת או נחרבה כתוך טרפה . דקין שנקבו חלב כנותח סופחת . מרפשא דלוגא לא טפים : ד"ה חלב : ע"ב
קמו מתם במוחא בקרקן וניקב כרים וגם אם נפגו רק שבשוק מוחט למעלה כשרה . חלב שמא לים מיכש ד"ה חלב מיכו : שם
קמז מקלה שפיי של אבל אים כמוט כשר כשמתגין אלנו . ד"ה . אפילו דף נ' :
קמח (ל) מקיפין בנקבים מכמה דקה לכמכה דקה אם חוטם נקב לנקב (ק) (ד"ה בגמרא) : שם
קמט כמכה מקב רק *נקבה אחת טרפה לרב"א. ור"ם סגל עד שיבקס שני שרום (ר) בכל מקום : ד"ה שתם : ע"ב
קנ כלן מבלא וכלן בוו וכולין נרשת כמגלא גו נקיים מבקה (ש) אך כל אלו לא שייך למימר כבי לאוקמי ברשות כשאל אלא לספירה במקום נחלק : ד"ה כמולא : דף נא
קנא שורים שנגתו זה לזה ושל בואר לאחר תסכון (ת) סייע בפמות מסברת מסלג"ל נפלה משמם : ד"ה נפל : שם
קנב שמרה אין צריך משם לשם אלא בדיקה לא שמרה כפי מסלג"ל (א) ד"ה שמרה ע"ב
קנג (ובדיקה) שמשה ירה לעמוד אי שסרה לשמוד לא מהני (ג) : ד"ה והלכתא : שם

קנד אין החוכה לשטח עטרים : ד"ה אלו : דף נג
קנה כשכסן שוכב על גבי סוף ולא מסל תלא אין מוטל שמשתן אותו באותו שעה : ד"ה קט"ל : שם
קנו ספק דרוסה צריך לבדוק בכל מקום נגס ודרסה ובדרסה וכל מה שבמגד מעיים אבל אם ניכר מקום הדרסה א"צ לבדוק אלא כנגד אותו מקום : ד"ה דרוסה : ע"ב
קנז טיה הפיך בפתח שמוש יתחוך במקום אחר כלותו סימן אם הומין טרפה . ואין מקיפין בנכמה אתרת . אלא בלותה בכמה ובאותו עוף : ד"ה יכול : דף נד
קנח אין כשלי כאומות העוסקים במלאכתם חייבים לעמוד בפני ת"ח ובשעסקים במלאכת אחרים אין רשאין לעמוד . ואין חייב לעמוד בפני רבו אלא שתרית וערבית אך אינו אסור : ד"ה אין : ע"ב
קנט ניטלה טלה כשרה : ד"ה מחכים : דף מ
קס שמושת יקך נבבמה או נתבכה לגמרי כשרה : ד"ה שמושת : דף מ
קסא מוקת דאכמא דבף מתכתים ואיטבול ריכים טרפה . אפסיק כשרה : (בא"ד) : [ד"ה שמושת יקן] :
קסב ניטלה סיקן במקום שמתגרת בעלים טרפה רלא עלם סיקן בקבן ממקומו מחור שבגלם שלים כשרה ומתכנה טרפה אפילו בלמשום בגידים : ד"ה דילמא : שם
קסג בילת נבלה שכמוש נתמרת בשוק אסורה . ד"ה וכמון : דף מז
קסד השוחט תרנגולת ומלא בה בילים גמורות מותרות לאוכלן בחלב : בא"ד :
קסה שבר יקך אחד לגבר מלעשן טרפה : ד"ה והלכתא : שם
קסו כל שיש לו קדים נחים ופרשת בדוקה או קדים ואלוי חיה תלנה מותר : ד"ה אלו : דף נט
קסז לגבי חוה מה שאנו קורין גדי אבל לרבי"ה שיינכוק : ד"ה וגדי לגבי : ע"ב
קסח מתלה לאכן מרי כלאי אשים (ג) ואסור מרבבם אין וכן בני נח : ד"ה מרביע : דף
קסט (ד) כל שיש לו אלבע יתירה חפן וקרקבן נקלף עסור אם אינו חורס ור"ת פירש דסגי בכסי שלשה סימנים : ד"ה כל שיש : דף סא
קע שוף שיש לו סימן טהרה ועוד סימן אחד טמא :
קעא עוף שקורקבנו נקלף ועוד סימן אחד טמא (ה) : ד"ה מאי : דף סב ע"ב
קעב תרנגולת דאגמא סקרי כן אסור מוכר והנקבה והנקבה תרנגולא סביבם מותרין : ד"ה תרנגולתא : שם
קעג קן אים סקרים שפת"ץ . גבר אים איבליא . קורא אים קפ"א דטמא טמא וקורא טהור : ד"ה קן : דף סג
קעד דג שמא פרטפ"א טהור : ד"ה סימנין (ו) : דף סד
קעה לוקחין בילים מן העובדי כוכבים אפילו אין אומרים של עוף פלוני ובשאר סוף והאוכל אבגני"ם כמלוכים נגלים (ז) : בא"ד :
קעו והאוכלים בלים מגולגלים בלא בדיקת דם : בא"ד :
קעז אוכלין פת של עובדי כוכבים : בא"ד :
קעח כסנייר"ד שאופין עובדי כוכבי' אסור:בא"ד:
קעט כל סיולא מן בהמה טמאה מי תלי במור אסור דכב דברים מותר : ד"ה אלא ריקמא : שם
קפ גלים שנתבשלו עם הטמאה מותרין ושתכבלו עם בילה שיש בה אפרוח אסור בכה סתרנגולת על חתם ולאו בילים מותרין : ד"ה נישלי : ע"ב
קפא נמלא דם על הקבר אינו מותר אלא על *סאלמון כל כבילה אסורה יצא כולה מן הקבר ואחר אסור מדאורייתא כל בבילה ובשדה בקבר אסורה בבילה תוך לקבר מותר . י"מ נמצא בקבר עוק כדם תוך לקבר כדם מותר : ד"ה ושאר : שם
קפב כל סיכת התרבק כלל וברש ואוכל גדים (ח) תשובה ודמים לגדי כנשק סלסו ואי ליכא אלא בד אחד סני כסבי ואי איכא בד שעם נחש נסיק מני קן נחש אבל בר מבחש יתר פלוני למתן דאמר כללא קמא חוקא נסיק ליה ולמתן דאמר כללא בתרא חוקא לא נסיק : ד"ה וכי פימא : דף סה ע"ב
קפג תגים אין שותן מדם בכ"ר במלוכין מ
קפד קשת שמלישה בלימים פולני בם רמיזה ואין לאסור אינן סולין שים נשוק כשון יבתמון והתכרם מבתמן ובמסברין סקליםם כמלא מתוק (ם) : ד"ה דיקא : דף סו ע"ב
קפה סולשים שבכבד ובריאה אסור וגים שיש דליירי בגיום : ד"ה קלקלי : שם

בהמה המקשה פרק ד

קפו זה וזה גורם מותר : ד"ה סלמא : דף סט
קפז השוחט בהמה ומלא בה רמזים יוכב אסור אבל מלא בה בהמה שתלוים תלי יוכב או מרקם רגלים מותר : ד"ה סלמא : שם

נוסחאות כ"י

[illegible]

קפח מוכר למנות עובדי כוכבים על הבכור מצאו טריפה כשור מותר והבשר אסור : ד"ה יצא : ע"ב
קפט בית הסתרים לא מטמא במגע אלא במשא : ד"ה בלע : דף עא ע"ב
קצ אוכלין (י) שטפלן בטיט והכניסן באהל המת טמאים : ד"ה כי : שם
קצא ידות הכלים בעין תוליות הארוכים מטביל עד מקום המדה : ד"ה מטביל : דף עג
קצב תבורי אוכלין כמאן דמיפרתו דמו הייתו דווקא במקום *שעומד וקאי:ד"ה תבורי שם
קצג מאן דאסר בן פקועה שהפרים על גבי קרקע היינו דווקא בלא שחיטה אבל טרפות אין בו(כ):ד"ה דנפלג:דף עה ע"ב
קצד מותר להדליק בכל שמנים בשבת : (דף עה ע"ב) [שם] ד"ה אלא
קצה כמר בר רב אשי קי"ל בכל מקום בר מאודיתא ומיפך בבועה ויש מפרשים תיובו : ד"ה מר בר רב : דף עו ע"ב

אותו ואת בנו פרק ה

קצו אותו ואת בנו ובן בנו :
קצז הסרדה אין מרביעין עליה אלא מינה : ד"ה עייל : דף עט
קצח אותו ואת בנו אסור בזכרים ואינו נוהג : בא"ד :
קצט שחט בי"ט חיה בהמה ועוף ונתערבו דמן אסור לכסות בב' דקירות. בעפר של מעלה מטה אבל של מטה אין צריך ליתן : ד"ה כין : ע"ב
ר (ל) פרה הנשרפת אין מטמא בגדים אלא מעסיקים : ד"ה פרה : דף פא ע"ב
רא דבר שסופו ליטמא טומאה חמורה מהניא דלא בעי הכשר ולא לענין דבר שאין אוכל לעשותו אוכל : בא"ד :
רב הזורע חטה ושעורה חייב משום כלאי זרעים זרע חטה ושעורה וחרצן חייב שתים : ד"ה ולאפוקי : דף פב ע"ב
רג בשאר עי"ט שוחטין בהמה ובערב יום כיפורים לא היו אוכלין אלא עופות ודגים : ד"ה ובדברי : דף פג

כיסוי הדם פרק ו

רד (מ) אמר הבו ונברך אסור לשתות עד שיברכו בורא פה"ג:ד"ה אסור:דף פו ע"ב
רה השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כמוציא ולא ברכת המזון : בא"ד :
רו דברים הטעונים ברכה לאחריהם במקומם אין צריך לברך אפי' ברכה לכתחלה ולא מצרכי להבית שם חולה או זקן : בא"ד :
רז עמד מאכילתו והתפלל בשחור וכא לאכול אין צריך לברך ברכת המזון וכן א: בכך בסעודתו על הגעמים. עקרו רגליהם לילך והביתו שם מקצת חבורתם אין טעונים ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם אע"פ שהתפלל בינתים : ד"ה משתא : דף פז
רח צ"ע אם שח בין שחיטה לשחיטה אם צריך לחזור ולברך : ד"ה ומכסי :
רט שח בין תפילין לתפילין מברך להניח על של יד ועל של ראש על מצות ור"ת מברך על של ראש להניח ועל מצות : בא"ד :
רי מיהו אם אמר מעין שחיטה הבא לי עוף לשחוט או הבכין פשיטא דאין צריך לחזור ולברך אך אסור לדבר בין שחיטה לשחיטה (נ) כמו בתפילין דחוזר עליה מערכי מלחמה : בא"ד :
ריא אסור להביא עצמו לידי לחזור ולברך ברכה שאינה צריכה : בא"ד :
ריב אם הסיח דעתו לשחוט צריך לכסות קודם מה שכבר שחט : בא"ד :
ריג עמד אחר וכיסה לא מחייבינן ליה בזמן הזה י' זהובים ואם עמד במקום חבירו לקרות בתורה פטור ואפילו תפס ואפי' עמד במקום כהן : ד"ה זחייבו :
ריד דבר שנתבשל חוזר וניעור לבד מקדשים שנדחו אין חוזרין ונראין:ד"ה רואין: ע"ב
רטו הא דאמר קמא קמא בטיל היינו עד שיוסיף להיות בו טעם איסור ודווקא בתכיה דלא נפים עמודים (אבל בנרשר לא): בא"ד :
רטז טעם כעיקר במינו (*ומינו) מדאורייתא : בא"ד :
ריז תרומה וקדשים מטמאין בפחות מרביעית ולחולין בעינן רביעית : ד"ה כל :
ריח דם בהמה ושעל הסכין פטור מלכסות כשיש דם אחר : דף פח (ס)
ריט שותפות עובדי כוכבים פטור [מן הבכורה] : ד"ה ור"י
רכ גט שנכתב על קלף וחתמו פסול : ד"ה יצא : דף פט
רכא עבודת כוכבים של ישראל אין לה בטול ודעובד כוכבים יש לה בטול*:ד"ה והניח:
רכב נולד ביום טוב בני יונה (ע) באינו שלנו: בא"ד : (ד"ז בסוכה) :

גיד הנשה פרק ז

רכג ויילון אסור לעשות כלאים : ד"ה שלם : דף צ ע"ב
רכד שלשה צריכין שימור מלך ות"ח וחתן אבל לעיר אחרת כל אדם צריך שימור: ד"ה מכאן : דף צא :
רכה קנוקנות דגיד אסור מדרבנן : ד"ה כותיה : דף צב ע"ב
רכו נוהג כוליא צריך לחטט אחריו והמיקל לא הפסיד רק (פ) שמחטט מה שבתוך חלב שעל דפנות ובומן שעל יותרת הכבד אחר שניטל הקרום ובומן אליה מתרין (צ) : ד"ה אמר :
רכז חוטין שנכתף לא תתכים ומלחיה אסור אף נצלי : ד"ה תתכיה : דף נג
רכח שיעור מליחה כשיעור צלייה : (בא"ד)
רכט הקונה חלק של פנים צריך לחטט אחרי חוטי דכפלי עד החזה : ד"ה חמסה :
רל נותנין תרנגולת במים אחר שחיטה ומומתין אותה ברמץ להסיר הנוצות:ד"ה רישא:ע"ב
רלא שטלה הראש יניח בית השחיטה למטה ואם לאו הראש מותר והמוח אסור וכן חוטין שבלחי : בא"ד :
רלב מותר לשלוח לחבירו ירך ע"י עובד כוכבים : ד"ה תחובה : דף צד
רלג בסבור חבירו שהוא מכבדו אם חבירו יכול לידע שהוא אינו מכבדו שותק ואם לאו צריך לומר איני עושה בשבילך : ד"ה אינהו : ע"ב
רלד חד בתרי בטל דבר המעורב ואין ניכר האיסור אבל כשהאיסור ניכר במקומו כגון ט' חנויות לא ודבר השוב או בעלי חיים אפילו אינו ניכר אסור וכן דבר שדרכו לימנות : ד"ה ספקו : דף צה
רלה כל קבוע ופירש אחד כיל"ו עובד כוכבים אם ראוהו בשעת שפירש אסור ואם לאו מותר : [ד"ה הכא נמי] :
רלו דבר (ק) שאיסורו ידוע במקומו לא גזרינן שמא יקח ממקום קבוע ובעלמא חיישינן : (ד"ה הכא) [בא"ד] :
רלז זאב שנכנס לעיר ודרס קצת האחרים התיר ר"ת ולא נהירא : בא"ד :
רלח בני נח מוזהרים על הכשוף. ואליעזר נתן הנזמים אחר שידע מי היתה : ד"ה כאליעזר : ע"ב
רלט מה שמחזירים האבדה לת"ח היינו בטביעות עין גמור ולא בטביעות עין כל דהו : ד"ה ולא : דף צו
רמ אין אנו נכנסין לנחלה על סיה ולא נרתה : ד"ה פלניא :
רמא אמרו העדים פלוני דהאי סימנא לוה מפלוני לא מפקינן מיניה או חסן דהאי סימן לפלוני הוא : בא"ד :
רמב ניסת על פי סימן *ובאו עדים שמת בעלה ואח"כ זנתה קטלינן לה ניסת על פי עד אחד וזנתה ונודע שבעל הראשון מת בשעת זנות לא קטלינן לה : בא"ד :
רמג גיד הנשה צריך לחטט אחריו והטבחים נאמנים עליו : ד"ה צריך :
רמד עוף טמא ואבר מן החי וגיד הנשה הסיב בריה ולא טבל ונבלה : ד"ה מאי :
רמה משעת מליחה נאסרת כדי קליפה : ד"ה אם : ע"ב
רמו נפלה טיפת חלב על חתיכה שמקצתה ברוטב אין הרוטב מסייע לרש"י ור"י פירש דמבטל אם לא שכל החתיכה למעלה : בא"ד :
רמז צלי אוסר כדי נטילה אם להוך צונן קולף : ד"ה עד :
רמח בר יונה צלי אפי' צונן קולף וכשהאיסור דבר מועט בצלי די בקליפה : בא"ד :
רמט צונן לתוך חם אסור הכל ולא סגי בקליפה : ד"ה אפילו :
רנ חתיכה שנפלה לציר מה שחוץ לציר מותר. דבר הנאסר אין מפעפע יותר ממה שהאיסור יכול להתפשט : בא"ד :
רנא חלב כחוש אינו מפעפע : ד"ה ההוא : דף צז
רנב כוליא שנצלה בחלבה אסור כדי קליפה שהקרום (ר) אסור : ד"ה כוליא :
רנג סמכינן אקפילא עובד כוכבים :
רנד רש"י פירש דמין במינו לא בטיל ור"ת פירש דבטיל : ד"ה אמר :
רנה היהכ"נ מותר לעשות בית המדרש הלכה כריב"ל לגבי ר' יוחנן : בא"ד :
רנו כשמצאו חטה בתרנגולת רוחחת בפסח אומר ר"ת להשהותה עד אחר הפסח : בא"ד :
רנז יין שנתנסך בודאי במגעו וסתם יין בששים : בא"ד :
רנח טעם כעיקר פרש"י דרבנן ולפירושו נספך המים הוי ספקא דרבנן ושרי ור"ת פירש דהוי דאורייתא ואסור (ש) : ד"ה רבא : [דף צח ע"א] :
רנט גם אם אין יכול לשער אין זה נקרא ספק:
רס מקום תהך מותר בתוה ושוק ואימורין דוקא באבר שינא מקנתו אסור : ד"ה לא : דף צט
רסא תרומה שלא במינה בטל אפילו איתיה לאיסוריה בתוכו ואין מכירו ובמינו דוקא בעיק ק"א : ד"ה לא : ע"ב
רסב ציר של שרצים דאורייתא וציר דגים דרבנן ולהכי בירג"א שספק אם נמלחו בדגים טמאים מותרים : ד"ה שאני :
רסג מותר למכור לעובד כוכבים ניקור גיד ובשר ואסור לשלוח לו ירך שלמה : ד"ה והלכתא :
רסד בריה לא בטלה וכן חתיכה הראויה להתכבד לפני אורחים ודבר שאינו בריה ולא חתיכה בטלה ואפילו איסור דרבנן ליכא אך לאדם א' הוא אסור (ת) : ד"ה בריה : דף ק
רסה דבר הנאסר ע"י משהו לא אמרי' ביה חתיכה עצמה נעשה נבלה ואוסרת : ד"ה בשקדם :
רסו רבינו אפרים פירש דלא אמרינן חתיכה שנאסרת אוסרת אלא בבשר וחלב (א) : בא"ד :
רסז אין להגעיל כלי בן יומו אם לא שיש ס' במים לבטל האיסור : בא"ד : ע"ב
רסח מין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וצריך ס' ברוטב לבטל חתיכת איסור וגם בחתיכות היתר ששים לבטל רוטב כשיעור שני חתיכות : ד"ה הוי :
רסט לא אמר סלק כו' אלא היכא שלא נאסר אלא מכח איסור שנתערב בו אבל נוקח ציר מע"ה (ב) שמינו עצמו נטמא ובמגע [מינו] לא אמרינן הכי : ד"ה סלק :
ער אתם אפילו מזידין כו' לא אמר אלא אקביעות חדש ולא אם קבעו יום אחד : ד"ה יום : דף קא ע"ב
רעא לאו שבכללות היינו שאין מפורש בקרא כמו אל תאכלו כי אם צלי אבל היכא דמפרשי שני לאוין כמו זג וחרצן ובשר בשדה (ג) טרפה לא הוי לאו שבכללות : ד"ה אבל אבר : דף קב ע"ב
ערב שיעור זית הוי חצי ביצה : ד"ה תלקו : דף קג ע"ב

כל הבשר פרק ח

רעג מותר לאכול בשר דגים וחגבים עם הגבינה : ד"ה ואסור :
רעד ביומא דהקזה ומאן דכתיב עיניה אין דרך לאכול דגים ובשאר יומי הנודר מן הבשר אסור בבשר דגים : ד"ה הנודר : דף קד
ערה בארץ ישראל סמוך לארץ העמים (ד) הפרישו שתי חלות לאור יש לה שיעור לכהן אין לה שיעור בח"ל של אור אין לה שיעור ולכהן יש שיעור וטמא אוכלה בלא טבילה : ד"ה חלת :
רעו בית שהיה בו מת מעולם נעשה המתכת בתוכו כחלל : בא"ד
רעז שהכהנים אין מוזהרים מטומאת חרב שהרי הוא כחלל ואין נזיר מגלח עליה : אנו שרחוקין מא"י אין צריך אלא חלה אחת ונותנה לכהן קטן (ה) ליכא כהן קטן מפרים אחת ונותנה לאור והיא נשרפת ואף לכהן שטבל לקריו מותר ולא בעי לבעלה ברוב : בא"ד
רעח ובכל מקומות אין מפרישין כי אם תרומה אחת ותלה שהיא אסורה לזרים ואינה טובלת ונמנעו להפרים ושמא אינה מדמעת:בא"ד:
רעט חלת ח"ל ניתנת לכל כהן אפילו לעם הארץ כי ליכא חבר או שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל וזה עני הוא ומצווין להחיותו אבל חלת הארץ אין ניתנת אלא לכהן חבר ולא לע"ה אלא ימתין עד שיזדמן לו חבר : ד"ה וניתנת : ע"ב
רפ העולם נהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר כלל ואפי' בשר עוף : ד"ה עוף :
רפא מקנח וגם מדיח לגבינה אחר בשר : ד"ה מקנח : דף קה
רפב וסעודה אחרת אכיל ואפילו לאלתר אם סלק ובירך : ד"ה לסעודתא :
רפג אנו אין נוהגים במים אחרונים:ד"ה מים:
רפד מים ראשונים טעונין ברכה ולא אחרונים : בא"ד
רפה אין לברך על קרית שמע סמוך למטתו לקרות ק"ש : בא"ד
רפו בין תבשיל בשר לגבינה שלפניו חובה ובלאחריו אסור עד סעודה אחרת ור"ת פירש בין תבשיל בשר לגבינה בעין חובה : ד"ה לא : ע"ב
רפז מה שנופכין כששותין אין מועיל אלא א"כ שופכו השותה עצמו ולא אדם אחר : ד"ה חונא : דף קו
רפח רביעית דמקוה בטלוה להטביל בהן מחטין וצנורות אבל שרי לטבול בהן ידים : ד"ה דפסקינהו :
רפט מים שנפסלו משתית בהמה שטיט מעורב בהן פסולין למקוה אבל נסרחו ומאיסי כשרין למקוה : ד"ה מים :
רצ אין חובה לזמן על הפירות ואפילו הן שלשה אין מזמנין אבל ברכה דבתחלת ספירות ומוגמר אחד מברך לכולן :(ו) או לדידן אפילו ישבו ואם אמרו נאכל נהמא במקום פלוני הוי (ז) היסבו : ד"ה ובמע : ע"ב
רצא (ח) בני אדם שמהלכין בדרך ולא יושבין כל אחד מברך לעצמו : בא"ד
רצב ולדין אין אנו רגילין לקבוע ולא מסבי (ט) היסבה : בא"ד
רצג צריך ליזהר בשעת נטילה מטיט ובצק שתחת לפרניו ומכל דבר החוצץ בטבילה אבל ממיעוט שאינו מקפיד אין לחוש אפילו בטבילה : ד"ה וכל :
רצד נטילה עד הפרק לחולין עד (י) אמנעית לתרומה עד גב היד לקידוש ידים עד חבור היד והזרוע והרב רבי אברהם פירש לחולין עד פרק שליש וכו' : ד"ה אמר :
רצה נוטל ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום (כ) ודווקא שחרית או יש לו מים וצריך לדבר אחר : ד"ה נוטל :
רצו פירשו הלכות גדולות שמותר להטביל ידיו בתוך הכלים : ד"ה דלא : דף קז
רצז הכל כשרין ליתן לידים אפילו חש"ו. מניח חבית בין ברכיו ונוטל או על לדו ונוטל. הקוף נותן לידים ר' יוסי פוסל בקוף ובחבית והלכה כדבריו (ועיין פ"ק דסוטה דף לא) : בא"ד
רצח נטל ידו אחת ושפשף (ל) בה חברתה יחזור ויטול : בא"ד
רצט שרה כהן פתו או הדיח בהן הכלי פסול ואם הדיח בהם ידיו כשרים וצריך לשפוך על ידיו ג' פעמים ואם בפעם אחת שפך על ידיו כשיעור רביעית טהורים: בא"ד:
ש נטל ידו אחת משטיפה אחת אין צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אבל לב' ידיו צריך רביעית וב' שטיפות אין צריך רביעית : בא"ד :
שא לטבילת גופו נצוק אינו חיבור ועירוב מקואות כשפופרת הנוד ולא לענין ידים : ד"ה ולאי :
שב כיסוי כוס שאין יושב בלא סמיכה אין נוטלין הימנו ובכל דבר שאין מחזיק רביעית : ד"ה מגופת :
שג פחות מכביצה אין מברך לאחריו אלא לפניו וכן בעל קרי : ד"ה ולא ברך :
שד פועלין שמלאכתן בבית בעל בית ואוכלים פתו אין מברכים לפניו ולאחריו מברכים ב' ברכות : בא"ד :
שה מותר ליטול ידיו שחרית יום כפור. מי שידיו מלוכלכות רוחץ כדרכו : ד"ה התם : ע"ב
שו שורה רוח רעה על הנותן פת לתינוק ולא נטל ידיו ועכשיו אין נזהרין מזה ולא מזוגות וגילוי : בא"ד :
שז כשזה אוכל בשר וזה גבינה מניחים לחם או קנקן או אוכל במפה אחר : ד"ה כעין :
שח כשמגעילין כלים ביורה מניחן בפנים עד שיהיה להם שהות לגמור בליעה ולפלוט ואין נראה : ד"ה שנפל : דף קח ע"ב
שט בערבי פסחים קודם ד' שעות מגעילין כלי חמץ אפי' אין בו ס' כמים : בא"ד :
שי דם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו : ד"ה הלב : דף קט
שיא לא אמר בלב שבשלו שיש ולא בלע: בא"ד:
שיב פרש"י כחל צלי לא בעי קריעה שתי וערב ואם לא קרעו מותר ולקדרה שתי וערב וטחו בכותל ואם לא קרעו אפילו להודיה אסור אם לא שיש ששים במים שבשלו בו ור"ת פירש הא דצריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל היינו עם בשר אבל בלא בשר מותר ובצלי שרי לכתחלה בקריעה קצת ואין חילוק בין צלי לקדרה בלא בשר : ד"ה ההוא : ע"ב
שיג טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר לא אמרינן דנפלט דבצלי אין פולט שמגונית שבלע : בא"ד : דף קי
שיד אנו אוכלין כחל אפי' של מניקה : ד"ה דאתנייה :
שטו שאלה והלואה שלשים יום:ד"ה טלית: ע"ב
שטז השוכר בית בח"ל כל שלשים יום פטור מן המזוזה : בא"ד :
שיז אין לברך על טלית שאולה : בא"ד :
שיח נשים מברכות על הסוכה : בא"ד :
שיט טלית שאולה מותר בה כלאים [בציצית] : בא"ד :
שכ כסות לילה לא הותר בה כלאים אבל כסות יום מותר בכל ענין ; בא"ד :
שכא כופין לעשות צדקה : ד"ה כל :
שכב מנהג בכל ישראל שלא לבשל כבד אפי' אחר מליחה בלא צלייה : ד"ה כבדא :
שכג משניות אפילו זרעים וטהרות היו שגורות להם : ד"ה דתנן :
שכד הטחול כבד צריך לחתכו ואי לא (מ) קורעו לאחר בשולו דכבולעו כך פולטו : ד"ה ותתוכיה : דף קיא
שכה כחל שנקרע שתי וערב וטחו בכותל מבשלו עם בשר בקדרה ומותר לחתכו בסכין של בשר. ובשפוד מותר כחל למטה ובשר למעלה ועילוי בשרא בדיעבד (נ) : ד"ה תותי :
שכו פת סופרת כל מיני מאכל : (ד"ז בגמ'):
שכז ביצים שנתבשלו בקדרה חולבת אסור לעשות מהם מולייתא: ד"ה הלכתא:ע"ב
שכח קערות בשר שהודחו במחבת חולבת בכלי ראשון ושניהן בן יומו אסור ואם אחד בן יומו אותו שהוא בן יומו מותר : בא"ד :
שכט אין לחתוך שומין כרישין ובצלים בסכין חולבת ואם חתך ונתנם בקדרה רותחת מותר בס' לבטל הטעם הבלועה בירק ונפלט מן הסכין אבל חתכו בסכין של עובד כוכבים נעשה הירק כולו נבלה וצריך ששים לבטל הירק וצריך עיון אם הסכין מקינה ואינו בן יומו אם אוסר : ד"ה אגב :
של מותר לתת כד של בשר וכד של חלב בתיבה אחת : ד"ה מהו :
שלא אמר ר"ת כל מליחות שלנו שאנו עושין לקדרה חשוב אין נאכל מחמת מלחו : ד"ה הני מילי :
שלב שיעור מליחה כשיעור צלייה : בא"ד :
שלג בשר שלא שהה כדי מליחה אין לקבל השומן ע"י (ס) גללי מלחא :
שלד דגים ועופות שמלחו יחד אסורים הדגים לבדו : ד"ה דגים : ע"ב
שלה מותר למלוח בשר זה על גב זה אפי' שהה הראשון כדי מליחה : ד"ה ודגים :
שלו שהה שיעור מליחה ואח"כ הוסם בכלי שאינו מנוקב ונמצא בכלי מי מליחה נהגו בו איסור : בא"ד :
שלז טמא מליח וטהור תפל אסור : בא"ד :
שלח דפוסי גבינות של עובדי כוכבים אין צריך להגעיל ומותר לעשות בהן ישראל גבינות ולמולחן בתוכן כמו טהור מליח וטמא תפל דמותר ומעטים בכל יום (ע) כמלח שבקערה שמשתמשים בו בשר לוקחים לתת בתוך הלב והמחמיר תבא עליו ברכה : ד"ה טהור :
שלט דג טמא צירו אסור : ד"ה מאי : דף קיג
שמ אין לאסור למלוח בני מעיים עם שאר בשר : ד"ה אין :
שמא אם שפכו אפילו דם מק של בשר צלי רותח אוסר כדי נטילה : בא"ד :
שמב מי חלב אסור מדרבנן לבשל בו : ד"ה המבשל : דף קיד
שמג בא"י שאין עובדי כוכבים מצויים נתינת גר קודמת למכירת עובד כוכבים אבל אם יש לאדם חפץ למכור ימכרנה לעובד כוכבים קודם שיתננה*(לגר):ד"ה עד:ע"ב
שמד אסור ליתן לעובד כוכבים מתנת חנם ואם היה שכנו מותר דהוי כמוכרו לו : ד"ה רבי יהודה :
שמה אילים שסירסן עובד כוכבים מותרין באכילה : ד"ה כל : דף קטו
שמו אסור להנהיג כלאים בלא מרישה : ד"ה חורש :
שמז כלאי כרם אסורין בהנאה אבל כלאי זרעים שרו אי לא הוסיף מאתים בכרם : ד"ה כלאים :
שמח תקרובת עבודת כוכבים (אסורין) [אינו מטמא אלא] מדרבנן:ד"ה חדא : דף קטז
שמט אנו מעמידים בקיבת עגלים הלקוחים מן העובד כוכבים : ד"ה חיישינן : ע"ב
שנ בקבת נבלה נהגו בו איסור ואין להקל ליקח קיבת עובד כוכבים ובדיעבד מותר ואם נמלח בעורה הוי בשר בחלב: ד"ה כאן :
שנא אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל מעמידין בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים וקיבת כשרה שינקה מן הטריפה וכ"ש בקיבה טרפה שינקה מן הכשרה והיינו חלב הקרוש דהיא פירשה בעלמא אבל הגלול אסור והקרוש אפילו נמלח בעור מותר : ד"ה ה"ג :

העור והרוטב פרק ט

שנב אין בכורים נוהגין רק בשבעה מינים : ד"ה אף : דף קכ
שנג המהלך בדרך ויש גבל העושה עיסתו בטהרה ארבע מילין ימתין עד שיבא אליו וכן ימתין כדי להתפלל בעשרה(פ): ד"ה לגבל : דף קכב
שנד בעת תפלה אין לחזור אחר המים:בא"ד:
שנה בעל קרי אין צריך טבילה ללמוד ולקרות קריאת שמע אבל לתפלה צריך : בא"ד :
שנו דבר שאין מבטלו שם אין חוצץ בפני הטומאה אם לא שסותם הנקב לגמרי : ד"ה שלא : דף קכה ע"ב
שנז לחתוך המוציא שיעור אוחז בקטן וגדול עולה עמו :

הזרוע פרק י

שנח אין להכניס לעזרה דברים שעשה בהן קלת קדושה אבל חולין גמורים שרי : ד"ה אי : דף קל ע"ב
שנט דוקא מזיק מתנות כהונה או אכלן פטור אבל אם היה בעין חייב להחזיר לכהן : ד"ה תנא :
שם בעל הבית המהלך בדרך ונצרך ונטל מתנות חייב לשלם בלא נטילת ידי שמים : בא"ד :
שסא (צ) ערב פסח מחלק מעשר עני בבית ויש לו בהן טובת הנאה ומפסח ואילך מניח בבית הגרנות ואין לו בהן טובת הנאה ועניים באים ונוטלין אותו : ד"ה מעשר : דף קלא
שסב דבר שיש בו טובת הנאה לבעלים אפי' בא עני ולקחו מוציאין מידו ושאין בו טובת הנאה לקחו אין מוציאין ואם לא לקחו ובא עני ושאלו ממנו אם ירצה לא יתן לו : ד"ה יש :
שסג רב כהנא אעפ"י שלא היה כהן נטל בשביל אשתו מתנות (ופדיון הבן) : ד"ה רב כהנא : דף קלב
שסד כהן טבח עד ג' שבתות פטור ממתנות מכאן ואילך חייב מדרבנן : ד"ה כשהוא : ע"ב
שסה מתנות כהונה אין נאכלין אלא צלי כשטוב צלי (ק) ומבושל דהא כהנים אוכלים צלויים ומבושלים : ד"ה אין :
שסו אפי' כהן שאינו עשיר לא יקבל מתנות אלא יניחם למי שצריך יותר מלבד ערב יום הכפורים שהרבה כהנים מתאספים פן יאמרו שאינו כהן :
שסז גזל ובא אחר ואכלו לכולי עלמא אם ירצה גובה מהראשון וכשהן בעין לכ"ע גובה מן השני :

ראשית הגז פרק יא

שסח הקדש שוה מנה מחלל על שוה פרוטה לכתחלה : ד"ה ראשית : דף קלה
שסט בשעת פדיה בעי העמדה והערכה : ד"ה והא :
שע מתנות וראשית הגז אין נוהגין בח"ל. כמה אמוראי פליגי בהא וכן בבעל קרי. וחיטה ושעורה ותרגן במפולה יד : ד"ה כרבי : דף קלו ע"ב
שעא כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן חוץ מטבילת גר אבל שאר טבילות יכול לברך כשהוא טמא : בא"ד :
שעב העושה כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה לא עשה ולא כלום : ד"ה אלו :
שעג (ר) פאה מתחיל לקצור עושה כל שדהו פאה. (ש) ואפר פרה ועפר סוטה ורוק יבמה אין הוכה אלא כל שהוא : בא"ד :

שילוח הקן פרק יב

שעד שילוח הקן אוזין ותרנגולין של חולין שמרדו מבעליהן והלכו להן הוי הפקר ומחזיק בהן זכה : ד"ה כיון : דף קלט

סליק פסקי תוספות ממסכת חולין

נוסחאות ב"י

[illegible]

סליק

הכל שוחטין פרק ראשון ממסכת חולין

א [דף ב ע"א] **הכל** שוחטין ושחיטתן כשירה · חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו בשחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשירה · [א] הא דלא תנא אחד אנשים ואחד נשים כדקתני בתמורה התם איצטריך למיתני נשים *כדקתני התם משום דכל הפרשה בלשון זכר נאמרה · אבל הכא אין חדוש בנשים יותר מבאנשים · והא דתנא בפ' כל הפסולים (דף לא:) שהשחיטה כשירה בנשים משום דקאמר עבודות פסולות בנשים ואפילו כהנות איצטריך למימר בשחיטה [ב] דכשירה · ובהלכות ארץ ישראל כתב דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות · (א) ואין הש"ס שלנו סובר כן מדאמר בפ' כל הפסולין ששחטו דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשירה בזר · ומשני הוא הדין דאפי' לכתחלה ומשום דבעי למיתני טמא דלכתחלה לא שמא יגע בבשר תנא ששחטו · ואם איתא דנשים לא ישחטו לכתחלה [ג] הוה ליה למימר מנשים דמתני בריפא · [ד] ועוד דאפילו בחולין לא ישחטו לכתחלה · ואותו הכם שכתב הלכות א"י כתב חומרות מדעתו (ב) וכמו כן כתב

ב **שכח** ולא בירך [ה] שחיטתו פסולה* וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהל' שחיטה ה"ד) דנשים ועבדים אם היו מומחין שוחטין: שמא יקלקלו בשחיטתן · בגמרא (דף יב:) דייק שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו [ה] זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחלה · פירש רש"י אפילו אחרים רואים אותם וקשה דמוכלן ששחטו [ו] שמעינן דוקא בדיעבד · ופירש ר"ת דאין מוסרין להן חולין אפילו להשליכו לכלבים דילמא אתי למיכל משחיטתם שיטעו לומר כשירה היא מתוך שמוסרין להן לשחוט כדפטרינן לקמן (דף טו) שחיטתן מכסוי [ז] דילמא אתי למימר שחיטה מעליא הוא : ג [ח] **וחרש** שדברו חכמים בכל מקום (את) שאין שומע ואינו מדבר · כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ד מהלכות שחיטה ה"ט) מומחה שנשתתק והוא מבין ושומע שוחט לכתחלה* וכן מי שאין שומע הרי זה שוחט · א) בנשתתק כתב [ט] שוחט לכתחלה אבל באין שומע כתב הרי זה שוחט ולא כתב לכתחלה [י] לפי שאין שומע הברכה [כ] אין לו לשחוט לכתחלה* (ג) כדתניא ברים התרומה [ל] חרש המדבר ואין שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה · והכי אמר בברכות פרק היה קורא (דף טו:) אהא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא · ר' יוסי אומר לא יצא · אמר רב יוסף מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות ד"ה יצא [מ] ותניא לא יברך אדם ברכת המזון בלבו ואם בירך יצא ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא :

הגה"ה

*ולא אשתמיט לן בשום דוכתא דמשום הכי הוי שחיטה פסולה. פר"י מהרי"ח · והשוחט צריך לברך קודם השחיטה ג כרבי יוחנן ולא חיישינן שמא תתגנב השחיטה מיהו אם לא בירך קודם השחיטה יכול לברך אחר השחיטה ויוצא ידי חובתו שכל מצות שלא בירך עובר לעשייתן מברך אחר עשייתן כדפירש בברכות · מא"ז :

הגה"ה

*וכא"ז כתב האלם והערום לא ישחטו לכתחלה מפני שאין יכולין לברך כדתנן בפ"ק דתרומות חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם והערום וכו' · ומפרש בירושל' דאלם וערום משום ברכה ואין אחר העומד על גביו יכול לברך על השחיטה אבל שנים ששוחטין אחד מברך על שניהם כדתניא בתוספתא דברכות עשרה שהיו עושין עשר מצות אחד מברך לכולן ה מיהו איני יודע אם הוא הדין אלם אם יוצא בברכת אחר כשנים שוחטין הואיל ואין אלם עצמו יכול לברך · מא"ז :

*וחרש המדבר ואין שומע אע"ג דגמיר הלכות שחיטה ומוחזק דשחיט שפיר ו לא אכלינן משחיטתו · מא"ז :

ד **שוטה** מפרש בחגיגה (דף ג:) היוצא יחידי בלילה והלן בבית הקברות והמקרע כסותו · [נ] ותניא איזהו שוטה זה המאבד כל מה שנותנין לו · [ס] וקאמר רבי יוחנן אפילו באחד מהן · [ע] והוא דקעביד דרך שטות · וכן הלכה · וקטן דמתניתין שאין שוחט לכתחלה אפילו כשגדול עומד על גביו היינו בקטן שלא הגיע לחינוך · וחינוך דשחיטה היינו שיודע לאמן את ידיו · [פ] אבל קטן מומחה ויודע לאמן את ידיו שוחט לכתחלה (ד) כשגדול עומד על גביו* כדאיתא בסוכה (דף מב:) קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין · היודע לשחוט מותר לאכול משחיטתו · אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו [צ] ולשון מותר משמע אף לכתחלה : ה **כתב** הרמב"ם ז"ל (שם ה"ה) דשכור שנתבלבלה דעתו (ה) שחיטתו פסולה · ומסתבר [ק] דמיירי (ו) כשהגיע לשכרותו של לוט וכ"כ בעל העיטור :

הגה"ה

*ואם אין גדול עומד ע"ג שחיטתו פסולה אע"ג דמומחה ויודע לאמן את ידיו. מא"ז : טוב אשר לא תדור ח אפילו מנודר ומשלם וכגון דאמר הרי עלי אבל אמר הרי ט נדרין ובעת צרה נודרים אפילו ט הרי עלי · פר"י מהרי"ח :

מתני' [דף יג ע"א] (ז) *שחיטת עובדי כוכבים נבלה ומטמאה במשא · ואפילו ראו אחרים ששחטו יפה ופירש ר"י הטעם משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו · והרמב"ם ז"ל פירש משום דכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור [ר] ואינם דברים של טעם שהתורה הזהירה כשיקרא לך שלא תאכל מזבחו ממה שזבח בתוך ביתו ·

הגה"ה

*ותניא בתוספתא ישראל ששחט ומירק עובד כוכבים שחיטה על ידו שחיטתו פסולה שחט בה רוב שנים שחיטתו כשירה שחט בה דבר שאין עושה טריפה וישראל בא וגמרה שחיטתו כשירה דקיימא לן אין לשחיטה אלא לבסוף ישראל ועובד כוכבים שהיו אוחזין בסכין אחד ושוחטין שחיטתם כשירה ובדיעבד דוקא וכגון דקים ליה לישראל דלא איעתלי כלל עד גמר כל השחיטה · מא"ז :

[דף ג ע"ב] רבינא אמר הכל שוחטין הכל מומחין שוחטין אע"פ שאין מוחזקין · והוא שיודעין בו שיודע הלכות שחיטה אבל אם אין יודעין בו אם יודע הלכות שחיטה לא ישחוט · ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו · ואסור למסור לו לכתחלה על סמך שיבדקנו אחר שחיטה · משום דלית ליה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואי ליתיה קמן שלא נוכל לבדקו שחיטתו אסורה · [כ]או אי איתלי ולא בדקיה ואכליה איסורא קא אכיל · הלכך לכתחלה אין מוסרין לו לשחוט על סמך שיבדקנו · [ש] כדאשכחן בישראל מומר לעבודת כוכבים אליבא דרב אשי ובעובד כוכבים לאביי ורבא שאסור למסור להם לכתחלה לשחוט [ת] על סמך שיבדוק הסכין אחריו ושיתחוך כזית בשר ויתן לעובד כוכבים · משום שאסור לאכול משחיטתו עד שיבדוק הסכין בישראל מומר לעבודת כוכבים ועד שיאכל העובד כוכבים כזית בשר הלכך חיישינן דילמא מישתלי ולא עביד וקאכיל איסורא · וכן בשאין מומחה נמי · ואיכא דאמרי רבינא אמר הכל מוחזקין שוחטין ואע"פ שאין מומחין בד"א ששחט לפנינו [א] שנים ושלשה פעמים שלא נתעלף · אבל אם לא שחט לפנינו שנים ושלשה פעמים לא ישחוט שמא יתעלף ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי [ב] שחיטתו כשירה · כולהו כרבינא לא אמרי להך לישנא דאמר מומחין אין שאין מומחין לא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ·

פי'

הגהות הב"ח א התם איצטריך למיתני נשים · כדמפרש התם : ב וקשה דמוכלן ששחטו וכו' שמעינן לה דוקא בדיעבד · נ"ב נראה דלפר"ת נמי רישא קתני אפילו באחרים רואין אותו אסור כמו לפרש"י שלא בא ר"ת אלא לתרץ מה שקשה אפרש"י דמסיפא שמעינן לה ותירץ ר"ת דרישא אתא דאפילו להשליכו לכלבים אסור לכתחלה והכי משמע מן פר"ת שכתב דילמא אתא למיכל משחיטתם זו שיטעו לומר כשרה היא דפשיטא דאפילו באחרים רואין אותן איכא הך חששא שהרי כיון ששחטו להאכילו לכלבים לא היו האחרים נותנים לב אם שחטו כראוי אם לאו ולמ"ש בתוספות דלר"ת ניחא דמוקמינן לה לרישא באין אחרים רואין אותן זהו מדברי בעל התוספות עצמם שכתבו דלשיטת ר"ת טכל לפרש רישא באין אחרים רואין : ג כר' יוחנן · נ"ב פירוש דבירושלמי פרק הרואה קאמר שחיטה מאימתי מברך ר' יוחנן אומר עובר לעשייתן רובה בני מעיים כשרים הם ועיין ברמב"ם : ד כדתניא ברים תרומה חרש המדבר : ה מיהו איני יודע · נ"ב ומדברי הרמב"ם שכתב בנשתתק והוא שומע שוחט לכתחלה מוכח להדיא דס"ל דאם אחר שוחט יכול האלם לשחוט לכתחלה על סמך הברכה ששומע מן האחר : ו לא אכלינן · נ"ב כלומר דלכתחלה לא יתנו לו לשחוט כדי לאכול משחיטתו : ז ולשון מותר משמע אף לכתחלה · נ"ב מלשון זה משמע דפשטא משמע מותר דיעבד אלא דמשמע נמי אף לכתחלה ולגדין קתני באינו עומד ע"ג שרי דיעבד ובעומד ע"ג שרי אפילו לכתחלה ומ"ש תני בסתם מותר ולא פירש בשומד ע"ג משום דאפילו באינו עומד ע"ג [מותר בדיעבד ואפילו לכתחלה מותר] ליתן לשחוט לקטן שהוא מומחה ויודע לאמן ידיו : ח אפילו מנודר · נ"ב הייט כרבי יהודה : ט הרי עלי · נ"ב וכן כתב המרדכי וכן הוא בהוספות דף ב' : י ופירש ר"י הטעם · נ"ב תוספות דף ג' ד"ה קסבר כותים : כ או אי איתלי ולא בדקיה · נ"ב [הסר הכתחלה לערך ד' תיבות ושאר זה הלשון] לא בעיק למיבדקיה אפילו הוא לפנינו אלא צריך למיבדקיה וכשמלא שאינו יודע איסורא אכיל שילכך אין ניתן לו לשחוט לכתחלה על סמך שיבדקנו אח"כ :

רש"י א **מתני'** הכל שוחטין · כל היכא דתניא הכל כולהו מייתי לסו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרש הכל לאתויי מאי (לאתויי) והכל שוחטין דמתני' פליגי בה אמוראי בגמ' למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי כותי או מומר לעבודת כוכבים: **וכולן** · בגמ' מפרש מאי וכולן : ב **גמ'** שמא קלקלו לא קתני · ואע"ג דבדיעבד קמיירי כדקתני ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן : **אלא** שמא יקלקלו · דמשמע דמועדים הם לקלקל : **זאת** אומרת אין מוסרים להם חולין · כלומר אפילו חולין לכתחלה ואפילו אחרים עומדים על גבם : ג **בלבו** · שלא השמיע לאזנו : ד **והלן** בבית הקברות · בלילה : **לשבור** תפילין · שלא יכנס בהם לבית הכסא : **והיודע** לשחוט · לאמן ידיו לשחיטה אע"פ שאינו בקי בהל' שחיטה : **מותר** לאכול משחיטתו · כדאמר רב הונא והוא שגדול עומד על גביו ורואה שלא שהה ולא דרס: ה **מתני'** שחיטת כותי · אפי' כהלכתא ואחרים רואים אותו : **ובטמא** במגע · בגמ' פריך פשיטא : **גמ'** מומחין · ויודעין הלכות שחיטה : **ואע"פ** שאין מוחזקים · שלא שחטו לפנינו ג"כ לראות אם יש בהם כח שאינן מתעלפים בשחיטה שיבואו לידי שהייה או אין יודעין לאמן את ידיהם לכך : **בד"א** · דהשיבי מומחים שיודעים בו אלו המוסרים לו בהמה לשחוט מכירין בו ובדקוהו שיודע הלכות שחיטה : **מוחזקים** · שראינו ששחטו (בזה) [כמה] פעמים יפה ולא קלקלו : **ואע"פ** שאין מומחים · דלא ידעינן בהו שיודעים לומר הלכות שחיטה אם לא : **נתעלף** · לשון עייפות וחלישת הלב שאין יכול לראות מכת חרב וסכין אפילו בבהמה כמו ותתעלפנה הבתולות : **מומחין** הן · הלכך לא בעי למבדקיה : **מומחין** הן · שאם לא היה מומחה לא היה שוחט : **רוב** מצויין אצל שחיטה · כלומר רוב השוחטין :

מעדני יום טוב

פרק א [א] **הא** דלא תנא אחד אנשים ואחד נשים · דפשיטא דנשים נמי שוחטות ואפילו לכתחלה וכדמסיק: ה"ג כדקאמר התם: [ב] **דכשרה** · בבל נשים ואפי' אינה כהנת: [ג] **הוה** ליה למימר מנשים · כלומר משום דבעי למתני נשים וכן לשון התוספות בהדיא : [ד] **ועוד** דאפילו · פי' כלומר וא"כ הוה ניחא טפי למימר מנשים דאפילו כו' : [ה] **שחיטתו** פסולה · ולא אשתמיט בשום דוכתא דמש"ה הוי שחיטתו פסולה · פר"י כ"ה בהג"ה: [ה] ה"ג יקלקלו אמר רבא זאת אומרת: [ו] **שמעינן** דוקא בדיעבד · ותרתי למה לי דליכא למימר דוכלן נקט משום טמא במוקדשים או אין מומחים אבל חש"ו אפילו לכתחלה שוחטים באחרים רואים אותם דהא רבא הוא דדייק שמא קלקלו לא קתני ולרבא לא קאי וכולן ששחטו אלא אחש"ו כדאמרי' בגמ' תוס' : [ז] **דילמא** אתי למימר שחיטה מעליא היא · וניחא השתא דבאין אחרים רואין אותן מיירי כמו ברישא כ"כ תוס' וה"פ דאי באחרים רואין אותן ליכא חששא דכי נמי שרית ליה הא אה"נ דבדיעבד שרי : [ח] **וחרש** שדברו בו חכמים גרס · ומתני' היא בפ"ק דתרומות: את ל"ג: [ט] **שוחט** לכתחלה · הקשה הב"י סי' א' דהא מתרומה יליף לקטן לאין שומע א"כ לנשתתק נמי ליליף מתרומה דתנן התם אלם לא יתרום ומפרש בירושל' משום ברכה וי"ל דס"ל דמתני' דתרומה לא תני תקנתא אבל אה"נ שאם בירך לו אחר כיון שהוא שומע לכתחלה נמי תורם : [י] **לפי** שאין שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה · וכתב הב"י סי' א' אע"פ שהרמב"ם השוה נשתתק לאינו שומע שכך כתב וכן מי שאינו שומע וכי היכי דנשתתק שוחט לכתחלה ה"ה לאינו שומע ועוד דהרי זה שוחט שכתב באינו שומע לכתחלה משמע י"ל דהיינו מדין תורת שחיטה אבל מטעם הברכה יש חילוק ביניהם : [כ] **אין** לו לשחוט לכתחלה · וא"ת ואמאי לא מוקי למתניתין בהכי הכל שוחטין לכתחלה ואפילו נשתתק בד"א כשהוא שומע אבל כשאינו שומע לכתחלה לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה וי"ל דס"ל להגמרא שזה דוחק דהוה אוקמתא דמתניתין בתרתי דרישא בשומע וסיפא באינו שומע ודו"ק : *) [ל] (**חרש** המדבר ואינו שומע לא יתרום · וק"ל כיון דגמר מתרומה לאינו שומע דלא ישחוט לכתחלה אמאי לא גמר מיניה לנשתתק נמי דלא ישחוט לכתחלה דתנן התם נמי האלם והערום לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה ומפרש בירושלמי משום ברכה וי"ל דטעמא דרבינו דמתניתין דתרומה לא תני תקנתא אבל אה"כ שאם בירך לו אחר כיון שהוא שומע לכתחלה נמי תורם · ב"י) : [מ] **ותניא** לא יברך אדם כו' · אע"ג דמדרב יוסף כבר שמעינן לה אייתי נמי מברייתא וצריכא נמי לדרב יוסף משום דלברייתא איכא למדחי דדילמא כרבי יהודה היא כדאיתא בסוגיא דהתם לעיל מהא דרב יוסף אבל אליבא דרב יוסף ד"ה היא : [נ] **ותניא** · חגיגה דף ד' : [ס] **וקאמר** רבי יוחנן · דף ג' : [ע] **והוא** דקעביד דרך שטות · אבל אי לא עביד דרך שטות אפילו עביד כולהו לא מחזקינן ליה כשוטה דלן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח הטומאה פרש"י מסייעהו לכישוף והיוצא יחידי בלילה אימר גנדריפס אחדיה פירש"י אני שמעתי חולי מחמת דאגה ול"נ שנתחמם גופו ויוצא למקום אויר ע"כ והמקרע את כסותו אימר בעל מחשבת הוא : [פ] **אבל** קטן מומחה ויודע כו' · איכא למידק דבתחלת דבריו לא הצריך אלא יודע לאמן את ידיו בלבד ולמד הב"י מדברי הטור דייעוב דברי רבינו כך הוא דודאי באמן ידים סגי לשחוט לכתחלה באחר עומד על גביו והא דנקט בסוף דבריו מומחה לדיוקא נקטיה דכשהוא מומחה בעינן לכתחלה עומד ע"ג אבל בדיעבד אפי' אין אחר עומד ע"ג שחיטתו כשרה וע"פ דרך זו יש לפרש היות דלולב הגזול ביודע לשחוט אפילו אינו יודע הלכות שחיטה כפירש"י ומיהו בכלל זה בקי בהלכות שחיטה וכ"ש הוא וכי אמר רב הונא כשגדול עומד ע"ג בין לבקי ובין לשאינו בקי קאי ולא בחד מינא קאי לתרוייהו דלשאינו בקי ודאי אם אינו עומד ע"ג שחיטתו פסולה דלא עדיף מגדול ולבקי דוקא לכתחלה הוא דבעינן גדול עומד ע"ג אבל בדיעבד שחיטתו כשרה ע"כ ועיין בדברי חמודות : [צ] **ולשון** מותר משמע אף לכתחלה · המיסני דהא לא קתני אלא מותר לאכול משחיטתו וא"כ אדרבה איכא למשמע דדוקא דיעבד ששחט מותר לאכול משחיטתו ולא דמי לדתניא בגמרא סוף דף ג' שחיטת כותי מותרת דפירש רש"י מותרת לכתחלה וגם מהר"ן מוכח בהדיא דליכא למידק מגופה דברייתא דאדרב הונא דאמר בגדול עומד ע"ג כתב וא"ת אי הכי למה לי יודע לשחוט דהא תנן הכל שוחטין ושלא ששחטו ואחרים רואים אותם שחיטתן כשרה וי"ל דהתם דיעבד אבל לכתחלה לא כדאמרינן עלה התם בגמרא זאת אומרת אין מוסרים להם חולין לכתחלה אבל הכא כיון שיודע לאמן את ידיו מותר לשחוט אפילו לכתחלה ע"כ · הרי מוכח דמסברא הוא דמתרץ הכי אבל לא דמוכח כך בהדיא מהברייתא גופה : [ק] **דמיירי** כשהגיע לשכרותו של לוט · דהל"ס הא אמרינן בסוף פרק הדר דשיכור הרי הוא כפקח לכל דבריו : [ר] **ואינם** דברים של טעם · ולי נראה דטעמם ונימוקם עמם דהכי דייק מקרא דכתיב וזבחו לאלהים אחרים וקרא לך ואכלת מזבחו ואי איתיה דלא אתא אלא להזהיר שלא יאכל ממה שזבח בתוך ביתו לא היה צריך לכתוב מזבחו אלא ואכלת עמו דהא רישא דקרא הכי קאמר וזבחו לאלהים אחרים אלא להכי אהדר וקאמר ואכלת מזבחו לומר שכל זבחו שהוא זובח אפילו שלא בתוך ביתו אסור : [ש] **כדאשכחן** בישראל מומר כו' · לאו דלא מצינן למידק מדרבינא גופיה הכי דודאי כי היכי דמוכיח לקמן בישראל מומר לעבודת כוכבים ה"נ מצי להוכיח בדרבינא גופיה ובתוס' בד"ה בודק סכין כו' הקשו במומר לעבודת כוכבים וכותי דליתן להו על סמך כו' ותרצו דחיישינן דמשתלי כו' ולפי התוס' שכתבו כן גבי מומר לעבודת כוכבים וכותי הוא דמייתי ליה רבינו הכא נראה מינייהו אדרבינא נמי אבל לפי הגמרא עלמה לא עדיפא לידהו מדרבינא וכדכתבתי : [ת] **על** סמך שיבדוק · בו בנומר : [א] **שנים** ושלשה פעמים · השתא תרי תלתא מבעיא וכ"ל דאתא למימר דהכל לפי מה שהוא אדם שאם הוא רך הלבב צריך להתחזק בתלתא זמני ואם הוא אביר לב סגי בתרי זמני דומיא דאמרינן בפרק בתרא דיומא מחנכים אותם לפני שנה ולפני שנתיים ומפרשינן בכה"ג ועיין לקמן סימן י"ג : [ב] **שהוטתו** כשרה גרסינן · ונראה דה"נ אם לאו אסור כו' ואסור למסור לו כו' כדלעיל אלא דלא חש רבינו להאריך ולפרש וגם בגמרא לא חש למימר הכא ואם לאו שחיטתו אסורה כדלעיל בלישנא קמא וכתו דלא דק נמי דבלישנא קמא קאמר מותר לאכול משחיטתו והכא קאמר שחיטתו כשרה :

*) כבר כתב זה באות ס' בשם הב"י

דברי חמודות

פרק א (א) **ואין** הש"ס שלנו סובר כן · והאגור כתב שאין להניח נשים לשחוט שכבר נהגו שלא לשחוט ומנהג מבטל הלכה וכתב רמ"א שכן המנהג שאין הנשים שוחטות : (ב) **וכמו כן** כתב שכח ולא בירך שחיטתו פסולה · ולא אשתמיט לן בשום דוכתא דמשו"ה הוי שחיטתו פסולה והשוחט צריך לברך קודם השחיטה ולא חיישינן שמא תתגנב השחיטה מיהו אם לא בירך קודם השחיטה יכול לברך אחר השחיטה שכל מצות שלא בירך עובר לעשייתן מברך אחר עשייה כ"כ בהגהת אשר"י וכתב רמ"א סי' י"ט דבהגהות ישנים [כתבו] דהיינו דוקא כשנזכר לאלתר עוד שם בשם אגודה אם השחיטה במקום מטונף כגון בבית המטבחיים יברך חוץ למטבחיים ברחוק ד"א במקום נקי ולא ידבר עד אחר שחיטה וכתב בא"ז הלכות כסוי דבהמה דאתיליד בה ריעותא שוחט בלא ברכה ובודק אחר הריעותא ואם נמצא כשר מברך דלא כרש"י שכתב בתשו' שעכ"פ מברך קודם הואיל וטהרתו מידי נבלה ע"כ ורמ"י ז"ל כתב שמנהגו לשחוט אחרת עמה שאז מברך תחלה על האחרת ועיין בפרק הזרוע בשוחט בהמת כותי ונוסח הברכה כתב הטור על השחיטה והטעם עיין פ"ק דפסחים סי' י' : (ג) **כדתניא** ברים תרומה חרש כו' · ותנן נמי התם הערום לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה וטעמא נמי שלא יוכל לברך כשהוא ערום משום ולא יראה בך ערות דבר : (ד) **כשגדול** עומד ע"ג. ואם אין גדול עומד על גביו והוא מומחה לכתחלה לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה כמ"ש במי"ט שכן דקדק הב"י אבל בהגהה כתב בשם א"ז דאע"ג שהוא מומחה ויודע לאמן את ידיו אם אין גדול עומד על גביו שחיטתו פסולה וכתב הב"י שכן משמע מדברי תרומת הדשן וכן נראה מדברי הרשב"א בספר תורת הבית וכתב בעל העיטור דקטן הוי עד יום י"ג ויום א' לזכר וי"ב ויום א' לנקבה אבל במרדכי בשם הלכות א"י ובהגהות אלפסי החדשות החמירו שלא ליתן קבלה (עיין לקמן סעיף ת') למי שהוא פחות מבן י"ח דאז גברא בר דעת הוא ויודע ליזהר : (ה) **שיחטתו** פסולה · ומיהו כלליה בהדי חרש שוטה וקטן שאם שחט בפני יודע ורואה שהוא כהוגן שחיטתו כשרה : (ו) **כשהגיע** לשכרותו של לוט · והגהות מיי' כתבו דסמ"ג כתב בשם רב יהודאי גאון שאדם המשתכר אסור לשחוט כי רוב דרסות הן מחמת שכרות : (ז) **שחיטת** עובד כוכבים נבלה · ואפילו היה קטן שחיטתו נבלה וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו עובד כוכבים שאינו עובד עבודת כוכבים (כגון גר תושב רמ"א) שחיטתו נבילה · הרמב"ם ולפירוש ר"י דיליף מוזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה כו' א"כ אף מן התורה שחיטת עובד כוכבים נבילה

ואפילו

פר"י

תפארת שמואל א) בנשתתק כתב שוחט לכתחלה וכו' · פי' שאחרים יברכו והוא ישמע וא"ל איך הוא מבין משנה דתרומה דאלם לא יתרום לפי שאין לו פה לברך אע"פ שהוא שומע וכן פי' הרמב"ם להדיא וצ"ל דאיירי התם באין שום אדם אצלו שיברך שיכול לענות אמן והדו"ק ועיין ב"י :

[ג] פי' *רש"י ושוחט אף לכתחלה · דאין לפרש דבדיעבד הוא ²דהויא שחיטה כשירה ואפי' אין אחרים רואין אותו ולא מצו לאוקומי מתניתין בהכי משום [ד] דקשיא להו וכולן דמאי נפקא מינה בלאו הכי נמי לאביי ורבא ורב אשי לא מתוקם להו וכולן אלא אחרש שוטה וקטן [ה] והגאונים מפרשין משום דאית להו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן (ח) ומוסרין להן לכתחלה לשחוט אע"פ שאין ידוע אם מומחה הוא אם לאו על סמך שיבדקו אחר שחיטה · משום דאי ליתיה קמן סמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין וצריך ליה · וכן אי איטתלי ואכליה בלא בדיקה לאו איסורא עבד וסמכינן ארובא · הילכך לא חיישינן דילמא איטתלי · ומיהו אי איתיה קמן לא סמכינן ארובא (ט) ואסור לאכול עד שיבדקנו · וכיוצא בזה יש דברים דסמכינן ארובא בדיעבד אבל לכתחלה לא · [ו] כגון בדיקת סכין אחר שחיטה [ז] והריאה שנטלוה זאבים יוקשה לי להאי פירושא אמאי לא מוקי מתניתין [ח] כרבינא במומחין והכי קתני הכל שוחטין לכתחלה אע"פ שאין מומחין על סמך שיבדקו אחר שחיטה · ואם שחט וליתיה קמן שחיטה כשירה · וי"ל דלא שייך למיתני הכל שוחטין לכתחלה כיון דמחוסר תיקון הוא אחר השחיטה שאסור לאכול בלא בדיקה ולא מיקרי כי האי גוונא לכתחלה · וכן כתב רב אלפס ז"ל :

ו **והיכא** דראה אחד ששחט ואזיל ליה לעלמא ולא ידע אי גמיר אי לא גמיר אותה שחיטה מותרת דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין דתניא (לקמן דף יב:) הרי שמצא [ט] תרנגולת ²בשוק או שאמר לשלוחו לך ושחוט והלך ומצאו שחוט חזקתו שחוט אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין · והיכא מאן דסבירא ליה כלישנא קמא דרבינא · דבתרא הוא · דלא אמר רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן · ואנן לא סבירא לן הכי [י] דמסקינן בגמרא מבתר רבינא דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן · ואי קשיא לך הא דאמר רב הונא (לקמן דף ט.) בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה דמשמע מינה דספק שחיטה לחומרא וקיימא לן דהלכתא היא · התם [כ] כגון דאתיליד ריעותא בסכין · אבל הכא כיון דקיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן כמאן דאתידע לך במה נשחטה דמי · הלכך איתא להאי ואיתא להאי ולא קשיין אהדדי

הגה"ה

*ובא"ז פסק דדוקא בדיעבד היכא שכבר נשחטה סמכינן ארובה אף ע"ג דאיכא קמן השוחט לא בעי למיבדקיה ואפילו נגנבה התרנגולת שבאת ליד רשע דאיכא למימר איהו לא גמיר ושחיט ואח"כ מלאה שחוטה בבית או באשפה שבבית שאין דרך להשליך שם נבילות סמכינן ארובה אבל לכתחלה לא שבקינן ליה למישחט עד דבדקינן ליה דכל היכא דאיכא לברר לא סמכינן ארובה · מא"ז :

ומה שכתב רב אלפס והיכא דראה אחד ששחט לאו דוקא ראה דהא מייתי ראיה ממצא תרנגולת שחוטה בשוק [ל] אלא משום דבעי לסיומי ואזיל ליה לעלמא ולאשמועינן דאי לא אזיל לעלמא [מ] לא סמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ובעי למיבדקיה · ורואה אחד ששחט דקאמר פירוש שראהו מרחוק ולא היה יכול לידע אם שחט יפה דאי הוי דאחרים רואין אותו אפילו לרבינא נמי אי ליתיה קמן דליבדקיה שחיטתו כשירה · [נ] ומדברי רב אלפס ז"ל אין להוכיח אי בעינן מוחזקין · שהרי הוצרך להביא ראיה דלית הלכתא כרבינא אף על גב דבתרא הוא בהך לישנא דמומחין · [ס] אבל אין ראיה שאין הלכה כמותו בלישנא דמוחזקין · ויש שדקדקו דלא בעינן מוחזקין מהא דקאמר להך לישנא דמוחזקין לעלופי לא חיישינן · ואין נראה לי ראיה דאף על גב דסולאו לא סברי כרבינא בלישנא דמומחין הוצרך רב אלפס להביא ראיה דלית הלכה כרבינא משום דבתרא הוא · [ע] ומתוך דברי רב אלפס משמע דדין אחד למומחה ומוחזקין היכא דליתיה קמן צריך לבודקו (י) וגם לשאול אם נתעלף · והיכא דליתא קמן שחיטתו כשירה מהסיה דמלא תרנגולת שחוטה בשוק : ז [דף ד ע"א] **אמר** רבא ישראל עבריין לאכול נבלות לתיאבון בודקין סכין ונותנין לו (יא) ומותר לאכול משחיטתו · ולא חיישינן שמא ישהה שמא ידרוס · דלא שביק היתרא ואכיל איסורא · [פ] ואפילו לא אכל ממנו [צ] דאלפני עור חיים (יב) אבל בלא בדיקת סכין לא מהני אפילו אם ישראל יוצא ונכנס כי היכי דמהני בעובד כוכבים דלא אשכחן בעובד כוכבים שיהא צריך בדיקת סכין בישראל יוצא ונכנס · משום דעובד כוכבים מירתת לפי שיודע שאין ישראל סומך עליו וירא שמא יבדוק הסכין אחריו הלכך נזהר מלשחוט בסכין פגום · אבל ישראל (עבריין) לא מירתת כי הוא סבור שלא יבדקו אחריו [ק] לפי שמחזיקין אותו כישראל · הלכך קאמר גמרא לעיל אי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דלמא בסכין פגומה שחט ודוקא בודק סכין ונותן לו אבל אין ליתן לו לשחוט ולבדוק הסכין אחר השחיטה כדאמר רב אשי לעיל אבל אם לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו · דמשמע אין ליתן לו לכתחלה לשחוט על סמך שיבדוק הסכין · דחיישינן שמא לא יבדוק אחריו [ר] וקאכיל איסורא · דאם היה סכינו פגום [ש] לא טרח לתקנו · והלכתא בהך כרבא [ת] דמייתי לה גמרא סייעתא מהך ברייתא הכל שוחטין אפילו עובד כוכבים ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר ומוקי לה במומר לאותו דבר · ואע"ג דדחי ליה גמרא ומוקי לה במומר לעבודת כוכבים [א] וכדרב ענן · הא איתותב רב ענן · וא"כ לא מיתוקמא ברייתא אלא במומר לאותו דבר

אבל

הגה"ה

א) *אלא אשאין מומחין בבודקין אותו סגי · מכאן כתב ה"ר ברוך ב"ר יצחק מרינשפור"ק דמי שאינו יודע הלכות שחיטה שאסור לכתחלה להניחו לשחוט באחד עומד על גביו מדקאמר בבודקין אותו סגי ב) ולא קאמר לכתחלה נמי ישחוט ואם שחט וראוהו אחר מתחלתו ועד סופו שחיטתו כשירה בדיעבד כיון שמומחה רואה שגמר כל השחיטה כדין · מא"ז :

הגהות הב"ח א פירש ר"י ושוחט אף לכתחלה · ונ"ב עיין בתוספות דף ג' בד"ה רוב מצויין : ב דהויא השחיטה כשרה : ג וקשה לי להאי פירושא · נ"ב משמע דלפר"י לא קשה דס"ל לר"י דא"צ לבדקו אפילו הוא לפניו וכך הבין ה"ר ירוחם כנראה בספרו והוא דעת בעל המאור אבל אפשר לפרש דר"י נמי מודה כסברת הגאונים דבדאיתיה קמן אסור לאכול משחיטתו עד דבדקינן ליה ומ"ש דקשה לו להאי פירושא אפר"י נמי קאי דס"ל דלא פליגי וקאמר להאי פירושא שפירשו הם לאפוקי פרש"י ובעל העיטור דלדידהו דלכתחלה אין מוסרין להם לשחוט לי"ק ולא מידי ומה שהוצרך להביא פר"י ופירוש הגאונים אע"ג דהדא פירושא הוא היינו לפי שר"י הוכיח דאין לפרש דברי הגמרא דבדיעבד הוא דכשרה וכו' שהוכחה זו אינה מפורשת בפירושא דגאונים והביא ג"כ פירוש הגאונים דבדבריהם מבואר דאי איתיה קמן צריך למיבדקיה וזה אינו מבואר בפירוש ר"י וכן נראה מדברי הטור שלא הביא בספרו כ"א דעת הגאונים ולא הזכיר סברת ר"י [והשאר חסר] : ד שמצא תרנגולת שחוטה בשוק וכו' ושחוט לי והלך וכו' אצל שחיטה מומחין הן וכן הלכתא והיכא מאן :

רש"י ו בהמה בחייה בחזקת איסורי שהרי אסורה משום אבר מן החי הלכך אם נולד ספק בשחיטתה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל דבר אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחילה שאין יכול להוציאה ממנה ע"י ספק נמצאת אומר שבהמה זו אסורה שהרי בחזקת איסור היתה תחילה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי : ז **ביון** דאיכא היתירא ואיסורא · (שסיס) [קמיה] בניחא [להכשירה ובידו] לנבל : **לא** טרח · אם לא ימצאנה יפה לא יחזיר אחר סכין אחרת : **לאותו** דבר · לנבילות לתיאבון ואיצטריך לאשמועינן דאפי' למצוה דחשוד עלה כי מזמנים ליה היתרא סמכינן עליה ·

דברי חמודות

ואפילו אינו עובד עבודת כוכבים וכ"כ הכסף משנה : (ח) ומוסרין להן לכתחלה לשחוט · אבל רש"י כתב מומחין הן הלכך לא בעינן למבדקיה וכתב ב"י שנראה שכן דעת בעל העיטור שכתב הטור דכי אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לאו למימרא דלכתחלה מוסרין לו לשחוט אלא לומר שאם שחט א"צ לבדקו וכ"כ המרדכי והגהות אשר"י ולפי זה כי אמרינן דנאדו אמוראי מאוקמתא דרבינא משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לא נאדו מתחלת דבריו אלא מסוף דבריו דאמר ואם שחט בודקין אותו ולדברי הגאונים הוי איפכא דעיקר פלוגתייהו הוה אתחלת דבריו ומיהו גם אסוף דבריו פליגי במקצת לענין אי ליתיה קמן דנשיילי' דלרבינא אסור ולדידן מותר משום דרוב מצויין כו' עכ"ל וקשה להאי פירושא דצריכא לפרש אליבא דרש"י וסייעתו דלא נאדו אמוראי מאוקמתא דרבינא אלא מסוף דבריו דהכי אמאי נאדו מאוקמתא דידיה במומחים לאוקמתות אחריני דהכי לוקמי למתני' במומחים הכל מומחים שוחטים כו' והוא שיודעים כו' אבל אם אינם יודעים לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשרה ואפילו בלא בדיקה דרוב מצויין כו' וצ"ע. וכל זה מיירי באחרים שאינן בקיאים ויודעים אם זה השוחט בקי או לא אבל השוחט עצמו כתב הרמב"ם דלא ישחוט בינו לבין עצמו אפילו יודע הלכות שחיטה עד שישחוט בפני חכם פעמים רבות עד שיהיה רגיל וזריז ואם שחט תחלה בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה וכתב הכ"מ דטעמו כדאמרינן לעלופי לא חיישינן ולא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מוחזקים הן אלא דעפי ניחא מילתא דמוחזק שלא להתעלף דלא חיישינן ליה כלל ומ"מ לכתחלה ודאי לא ישחוט עד שיתחזק ועיין עוד לקמן סעיף י"א וכתב האגור דלמאי דס"ל דלא סמכינן ארוב מצויין כו' אלא בדליתיה קמן נהגו באשכנז שלא לסמוך על שחיטת שום אדם אא"כ יש לו רשות לשחוט מחכם שבדקו וחקרו בדיני שחיטות ושחט לפניו ג' עופות וכתב ב"י דטעמא דהוצרך ג' עופות להתחזק שלא יתעלף א"נ כדי שיראה החכם אם יודע לכוין מקום השחיטה ע"כ וכתב בסמ"ג בשם ר"ת שא"צ שידע כל הדינין אלא אם אומר על דבר זה הייתי מסתפק ושואל קרינן ביה שפיר יודע עד שיאמר על האסור מותר וכ"כ המרדכי דהא חכמים נמי מספקא להו כמה מילי בהלכות שחיטה הלכך א"צ לידע כל דקדוקים אך שידע לשאת לב ע"כ וכתב רמ"א דאין החכם נותן קבלה עד שידע בו שהוא יודע הלכות שחיטה ובקי ג"כ ולכן נוהגים שכל הבאים לשחוט סומכים עליהם לכתחלה ולא בדקינן אותם לא בתחלה ולא בסוף דכל המצויין אצל שחיטה כבר נטלו קבלה לפני חכם ובקצת מקומות נוהגין להחמיר עוד דהמקבל נוטל כתב מן החכם לראיה שנתן לו קבלה ובסוף הלכות שחיטה דמהרי"ל ודמהר"ם אמר שקבלה בידו מן אחיו מהר"ר יונה שכל שוחט ובודק כשמתחילין לשחוט ולבדוק יש להן לחזור השחיטות והבדיקות בכל יום פעם אחת וכה יעשה ל' יום ואח"כ תוך שנה בכל חדש פעם אחת ואחר אותה שנה פעם אחת לכל תקופה ותקופה וכן כל ימיו והלאה ואם לא יעשה כן שחיטתו ובדיקתו אסורה ע"כ ומכאן אתה למד שכמו שהדין בהלכות שחיטה וכמי שבא לשחוט כך הוא הדין בהלכות בדיקת הריאה וכמי שבא לבדוק ודינם ומנהגם שוה בכל זה וכ"כ רמ"א וכתב מהרי"ו סי' ג' שיש לב"ד לחקור ולדרוש אחר הבודקים והשוחטים ולראות שיהיו בקיאים ומומחים וכשרים כי גדול איסור המכשלה בשחיטות ובדיקות המסורים לכל וכתב ב"י בשם ס' מחזיק בדק שכתב בשם רב עמרם גאון שכל טבח שאינו יודע [הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וכל שאינו יודע] הלכות בדיקה אסור לאכול מבדיקתו וכל שאינו מאכיל לאחרים אינו מותר להאכיל את עצמו ויש מקומות שהיו מכים ומלקים ומנדים כל אותם השוחטים או הבודקים לעצמן עד שיקבלו עליהם שלא לעשות עוד עד שיהיו בקיאים בכ"ד ספרי הקדש ובגמרא בכמה פרקים ויודעים הלכות שחיטה וגם [אם הם בקיאים] בברכות התלויות בריאה בלבד אסור לאכול משא ומתן ובדיקתן עד שיהיו בקיאין בכל הטרפיות שמנו חז"ל וכתב עוד שם שהבא לבדוק צריך להיות בקי בע' טרפות שאל"כ שמא יבואו לידו והוא לא ידע ואשם ונשא עונו מפני שמאכיל טריפות לישראל עד כאן ובספרו הס"ע לא כתב מכל זה כלום וגם רמ"א לא הגיה אך לבד שכתבו רמ"י וסיים עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד עד שילמוד דיני שחיטות ובדיקות ויהיה מומחה ומוחזק ע"כ ויפה כוון כפי מה שעינינו רואות שהשוחטים והבודקים לאו כולהו גמירי כ"ד ספרים ופרקים בגמרא וגם אינם בקיאים כלל בכל הע' טריפות וכפי הנראה שבאמת אינו צריך לכל זה כדאמרינן לקמן בפירקין דסמכינן בכל הטריפות ארובא ואין אנו אחראין לטריפות הגע עצמך בשאר איסורין וכי אין אדם שיאכל אלא אם כן יהיה בקי בכל נדרי האיסורים שמא יבואו והוא לא ידע ואשם וכו' וכ"ש שיהיה צריך שיהיה בקי בכ"ד ספרים כו' אע"פ שבודאי דבר הגון הוא בע"י שהוא בקי בכל אלה יש בו ביותר יראת שמים ויראת חטא אבל לענין הדין נראה שאינו מן הסברא וכתב בחידושי אגודה שאם בדקו איזה שוחט ובודק ונמצא שאינו יודע אם נטל פעם אחד קבלה אין מטריפין למפרע מה ששחט דאמרינן השתא הוא דאתרע אבל אם לא ידעינן ביה שהוא מומחה [שלא נטל קבלה] מעולם כתב הרשב"א סי' ר"ח שכל מה ששחט טריפה גם כל הכלים שבשלו בהן מה ששחט צריכין הכשר שאין אומרים העמד דבר על חזקתו אלא במי שהוחזק מתחלתו ועיין לקמן סימן י"ג בדין מי שאין יודעים בו שאינו יודע הלכות שחיטה וכתב רבינו ירוחם הטילו הקהל קנס שלא ישחוט אלא טבח ידוע ושחט אחר יש אומרים ששחיטתו אסורה דדמי לחשוד לאותו דבר כ"כ ר' דוד הכהן בתשובה וכ"כ רבינו בתשובה כלל ז' וכתוב בפסקי מהרא"י סימן קע"ז שאם נתבטלה התקנה מאליה שלא החזיקו בה לקיימה אע"פ שמכוער הדבר ויש עונש בדבר כל השוחטים בחזקת כשרות כמו בראשונה דדמי להא דתניא פרק אין מעמידין תגר שנוכרין בה תכלת הרי היא בחזקתה עד שתפסל ואע"ג דתכלת נמי אינה נקחת אלא מן המומחה ושייך בקיאות בדבר כדאיתא פרק התכלת דמכיון שלא רצו הקהל לעמוד בתקנתם ומרפין ידיהם ממנה א"כ ליכא משום מגדר מילתא דמה לי בטלה בסוף ומה לי לא קבלוה מעיקרא וכה"ג כתב ראבי"ה בתשובה במרדכי פ"ק דב"ב ע"ש ע"כ וכתב הרשב"א בתשובה שנשאל בטבח ישראל ששחט בהמה לקצב עובד כוכבים ובא ישראל לקנות וא"ל הטבח לא תקנה ממנה כי לא שחטתיה אני והיו שם עדים ואמרו בפנינו שחטת אותה והשיב כיון שטוען לא שחטתיה ועומד בדיבורו שלא שחטה כלל משום מגו אינו נאמן דמגו במקום עדים הוא ומיהו לדידיה אסורה דהא שוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא ע"כ וכ"ל דבדקדוק כתב שעומד בדיבורו שאם אמר לא שחטתיה ר"ל בדין שחיטה שהיה או דרס או שהה וכיוצא בזה ונאמן כי הא דתנן בפ"ג דכריתות ופ"ה דטהרות וכתב הרשב"ץ טבח שעשה סימן ברגלי הכבש השחוט שיהיה נראה שהוא טריפה והיה אומר שהיא טריפה ואח"כ אמר שכשר היה ולא עשה כן אלא כדי שלא יקחו אותו וישאר לו ליקח ממנו בשר כיון שנתן אמתלא לדבריו כהסיא דאשה שקפצו עליה אנסים שאינם מהוגנים · כתב מהרי"ק בשורש ל"ג על שוחט שהעיד עליו ע"א ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו דבר פשוט הוא שאין עד אחד נאמן היכא שהוא אינו סותר אלא מכחישו והעד עצמו מותר לאכול משחיטתו מכאן ולהבא שאפילו יהיה אמת שלא שחט עכשיו כדברי העד מ"מ אין מותלט לפסול עולמית בשביל כך ומ"מ הכל לפי מה שהוא אדם שאם אותו שוחט כבר נכשל בדבר הבדיקה אי לדידי הוו לייתי היו מעבירים אותו לגמרי כיון שיש רגלים לדבר ע"כ ועיין בפרק הניזקין מדיני עד אחד באיסורין : (ט) ואסור לאכול עד שיבדקנו · ועיין סוף הסימן דלקמן ובסעיף דלקמן : (י) וגם לשאול אם נתעלף · והרמב"ם לא כתב שצריך לשאול אם נתעלף ופירש הכ"מ דטעמו משום דטעמא דעילופא משום שהייה הוא וכיון שזה יודע הלכות שחיטה ודאי אילו שהה לא היה מאכילה לנו וזהו פי' לעלופי לא חיישינן ורבינא הוה ס"ל דחיישינן דילמא יתעלף וישהה בשיעור ויהיה סבור שלא שהה כשיעור וגדחו דבריו דכיון דנתעלף אינו יודע כמה שהה ואם היה מתעלף היה אוסרה מספק לפי זה אפילו ידעינן ביה שהוא רגיל להתעלף אפשר שמותר לאכול משחיטתו ומטעם זה לא כתבו הפוסקים דין מי שרגיל להתעלף כמו שכתבו דין מי שאינו יודע הלכות שחיטה והר"ן כתב שאף דעת הרי"ף כן דלעלופי לא חיישינן כלל לא לכתחלה ולא דיעבד וכן דעת הרשב"א בתורת הבית דלכתחלה מוסרין לו לשחוט וא"צ אחר כך לשאלו אם נתעלף ואפי' איתיה קמן עכ"ל הכ"י : (יא) ומותר לאכול משחיטתו · אפילו אם ישחוט בינו לבין עצמו טור סי' ב' וכתב הרשב"א בת"ה קשה למה אין חוששים שמא נפגם בעור והוא נאמן לומר שלא נפגם לפי שאנו מעמידים אותו בחזקת שלא נפגם כל זמן שלא ראינוהו נפגם והבהמה שחוטה לפניך שהרי לא ראינו בו שום ריעותא ואפילו שחט ק' בהמות בבדיקה ראשונה די לו שמעמידין לעולם סכין על חזקתו עד שנדע שנפגם וכתב עוד שכן הדין לבדיקת הסימנים שלאחר שחיטה שכל השוחט כראוי שוחט ובודק בסימנים קודם שיעור שהייה וחזקה על זה שבדק כראוי כשאר השוחטים שאינו מניח ההיתר ואוכל האיסור ע"כ וכתב הר"ן דאע"ג דמכשירינן עבריין אוכל נבלות לתיאבון בבודק הסכין ונותן לו דוקא דידעינן שיודע הלכות שחיטה הא לאו הכי אפילו דיעבד שחיטתו פסולה דליכא למימר ביה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכן כתב המרדכי בשם ר"י וכתב מהרי"ק שורש ל"ג על טבח ששחט והוציא טריפה מתחת ידו פעם אחת שאם לא הוחזק בכך מותר לאכול אח"כ משחיטתו ומ"מ כתב שהדין בזה לפי ראות עיני הדיין באדם השוחט אם כבר נכשל ורגלים לדבר מעבירים אותו : (יב) אבל בלא בדיקת סכין לא מהני כו' · וכתב בספר אהל מועד שאפי' נשבע ששחט בסכין

יפה

מעדני יום טוב

[ג] פר"י ושוחט אף לכתחלה גרס · ולקמן בסימן י"ד איתא הג"ה בשם א"ז דמקשה היאך נאמן לשחוט והא עד אחד אינו נאמן באיסורין היכא דאתחזק איסורא ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' ומסיק דר"ת פירש כל שבידו נאמן כלומר אפילו שכבר היה בידו ובשם רבינו ברוך מסיק דמשום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן סמכינן עליה ולא בעינן תרי אע"ג דאתחזק איסורא וכ"ל שכן הוא דעת הרי"ף דנסי' הסמוך ועיין בדיני נאמנות באיסורים י"ד חלוקים שכתבם רבינו בפרק הניזקין : [ד] **דקשיא** להו וכולן · כדאיתא בגמרא דאהיכא קאי וכולן אילימא אחש"ו פלה קאי פירוש מינייהו קא סליק במתניתין מאי וכולן דמשמע דקאי נמי אאחריני ואם שחטו מבעי ליה : [ה] **והגאונים** מפרשין כו' · לכאורה נראה דס"ל לרבינו דהגאונים ור"י חלוקים בדבר ואיכא בינייהו דר"י לא קאמר דאי איתא קמן דנבדקיה אבל מדברי הטור אין נראה כן וכמ"ש הב"י בריש סימן א' ולפ"ז יש לפרש דברי רבינו דהכי קאמר דהגאונים פירשו נמי כר"י וביארו דבריהם ביותר אבל אה"נ דר"י ס"ל נמי כוותייהו אלא שהוא לא פירש דבריו אבל רבינו ירוחם כתב דלר"י א"צ נבדקו כששחט ויש לדקדק כן מדברי רבינו מדכתב בסמוך וקשה לי להאי פירושא משמע דדוקא להך פירוש הגאונים דסליק מיניה ולאפוקי מפירוש ר"י דאלת"ה להאי פירושא לאפוקי מאי כך כ"ל : [ו] **כגון** בדיקת סכין כו' · כדמסיק רבינו סי' ע"ו : [ז] **והריאה** שנטלוה זאבים · בפרק אלו טרפות סימן כ"ח : [ח] **כרבינא** במומחין · כלומר דלוקמא בדינא דמומחין כדמוקי רבינא ולאפוקי אינך דלא מוקמי כלל במומחין ומשו"ה אוקמתא דהכא לאו ממש כדרבינא : **ה"נ** שחיטתו כשרה : [ט] **ה"נ** תרנגולת שחוטה בשוק וכו' · והיכא מאן דס"ל כלישנא קמא דרבינא והאי דמלא תרנגולת תנאי היא כדאיתא התם בגמרא : [י] **דמסקינן** בגמרא · שם וזהו שכתב מבתר רבינא כלומר בסוגיא שם גמרא המסודרת אחר סוגיא דרבינא דהכא ובספר הרי"ף איתא כלישנא בתרא דרבינא וגירסת רבינו נראית עיקרית ועוד עיין לקמן : [כ] **כגון** דאתיליד ריעותא בסכין · כדכתב רבינו בסימן ע"ו ותמיהני דהמ"ל כגון דלא בדק הסימנים לאחר שחיטה דאתמר בגמרא וכתבה רבינו בסימן י"ד : [ל] **אלא** משום דבעי לסיומי ואזיל ליה לעלמא · והיכי הוי למימר דאזיל ליה אי לא דקאמר מעיקרא דחזינן ליה משו"ה קאמר רב אלפס ז"ל והיכא דראה ומסיק נמי דלאו למימר שעמד עליו וראהו : [מ] **לא** סמכינן ארוב מצויין כו' · עיין לקמן סימן ע"ו : [נ] **ומדברי** רב אלפס ז"ל אין להוכיח דלא בעינן מוחזקין גרסינן · וכלומר דאע"ג דס"ל דאין הלכה כלישנא קמא דרבינא מ"מ אין להוכיח דלא ס"ל נמי כלישנא בתרא דרבינא : [ס] **אבל** אין ראיה כו' · פירוש בדברי רב אלפס ז"ל אין ראיה מפורשת אהך לישנא דמוחזקין דלא איירי ביה ומ"מ ודאי דממילא אין הלכה כאותו לישנא נמי דהא כי היכי דברייתא דמלא תרנגולת שחוטה כו' על כרחינו ס"ל דרוב מצויין כו' מומחים הן ה"נ ס"ל דמוחזקין הן דאל"ה אמאי כשרה דילמא שהה מי שלא הוחזק וכן למסקנא דהתם אע"ג דלא קאמר אלא רוב מצויין כו' מומחין הן על כרחיך ה"נ מוחזקין הן ס"ל וסייעו נמי דמסיים רבינו וכתב דמתוך רב אלפס משמע דדין א' למומחה ומוחזקין וכו' מהסיא דמלא וכו' : [ע] **ה"נ** ומתוך דברי רב אלפס · וכן העתיק הב"י סימן א' : [פ] **ואפילו** לא אכל ממנו · לרבותא בעלמא קאמר ולא דכי אכל ממנו מהני בעלמא דהא אוכל נבילות לתיאבון : [צ] **דאלפני** עור חיים · כמו שהוא חיים לעצמו : [ק] **לפי** שמחזיקין אותו כישראל · ולשון התוספות שהוא מחזיק עצמו כישראל לכל דבריו : [ר] **וקאכיל** איסורא דאם היה כו' · מתא"כ לעיל סעיף ה' בישראל שאין יודע בו אי הוא מומחה ומוחזק דאי אשתלי ואכיל לא אכיל איסורא : [ש] **לא** טרח לתקנו · וכרש"י פירש שיחזור אחר סכין אחר : [ת] **דמייתי** לה גמרא · דף ד' ע"ב : [א] **וכדרב** ענן · דאמר

רב

תפארת שמואל א) בהג"ה המתחלת אלא אשאין כו' כתב הר"ר ברוך כו' · ובראיית הר"ר ברוך ליתא דבודאי האי סוגיא דס"ל אינו יודע הלכות שחיטה אפי' בדיעבד פסול א"כ מסתברא נומר (לב"ה) [לכס"פ] מן הסתם אסור אבל לפי המסקנא דליתא הא נמי ליתא ודו"ק : ב) באותו הג"ה ולא קאמר לכתחלה נמי ישחוט וכו' · מראיה זו יראה שאפילו מן הסתם אין מניחין אותו לכתחלה לשחוט באחרים רואים אותו וקי"ו בידעינן בו שאינו יודע הלכות שחיטה שאסור לכתחלה אבל הייד מתיר לכתחלה בכל ענין ונראה להכריע דבודאי מן הסתם אין לנו לאסור לכתחלה באחרים עומדין ע"ג בפרט אחר דס"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולפי' ר"י להך סברא שוחטין אפילו לכתחלה בלא עומד ע"ג כלל אבל היכא שאינו יודע בודאי מסתברא לאסור לכתחלה מאחר דסוגיא דגמרא בריש פירקין סברו דאי בדקו ולא ידע אפילו באחרים עומדין על גביו שחיטתו פסולה כמו שפירשו התוספות א"כ גבי דלית לה למסקנא הכי כמו בשוחטים סתום' מ"מ נראה לאסור (לב"ה) [לכס"פ] לכתחלה אבל מן הסתם לא מסתברא ·

אבל עבריין לעבירה אחרת (יג) מסקינן לקמן (דף ס׳) עבריין לדבר אחד לא הוי עבריין לכל התורה כולה חוץ מעבריין לנסך יין ולחלל שבתות בפרהסיא ולא בעי בדיקת סכין · דדוקא עבריין לאותו דבר *דחס ביה הוא דקאמר רבא דבעי בדיקת סכין · והרמב״ם ז״ל כתב (פ״ד מהלכות שחיטה) דישראל עבריין לאחת מן העבירות (יד) צריך לבדוק לו סכין · [ב] ואפשר דסבר כיון דחזינן שלאותו עובר אחת מן העבירות שבתורה חיישינן דפקר שלא לעשות שום מצוה כהלכתה · ונקט רבא עבריין לאכול נבילות לאשמועינן דהוי לאכול משחיטתו ע״י בדיקת סכין ולא אמרינן כיון דלא חס ביה כתיאבון דמי ליה (טו) ועבריין להכעיס פר״י (טז) כיון דאינו חושש לזבות *הוי כעובד כוכבים דאינו בר זביחה ואסור לאכול משחיטתו אפילו בדק לו סכין ואפילו ישראל עומד על גביו · וכן מסתבר · [ג] ואף על גב דתניא בהך ברייתא דשחיטת כותי מותרת וכן בברייתא דלעיל דמתיר בישראל עומד על גביו בחותך כזית בשר ונותן לו · מסקינן לקמן (דף ו׳) (יז) דבדורות אחרונים עשאום [ד] כעובדי כוכבים גמורים:

הגה״ה
* פעמים ושלא לאכול משחיטתו דהוי ליה כמו עובד כוכבים מיהו אותו שחוט בעצמו אם עבריין אינה אסורה ומה ששחט אחרי כן אין לאיסור כיון להתירה אף על גב שלא עבד עבודת כוכבים אלא פעם אחת · פר״י מסרי״ח :

הגה״ה
* מכר דבר האסור בהנאה ואינו תופס את דמיו כגון חמץ וערלה וכלאי הכרם וכיוצא בהן שכן עלמן אסורים ואליפתן מותרין שאין לך באיסורי הנאה שתופסין את דמיהן אלא עבודת כוכבים והקדש ושביעית · מותרין הדמים לאחרים דוקא אבל הוא אסור מדרבנן ליהנות מן הדמים אבי׳ ליקח מהן שום חפץ אסור אבל קדש כהן את האשה מקודשת · פר״י מסרי״ח :

ח [דף ח ע״א] אמר רבי זירא ליבן סכין ושחט בה שחיטתה כשירה שחדודה קודם לליבונה · והא איכא לדדין בית השחיטה מירווח רווח · רב אלפס לא הביא הך דר׳ זירא · [ה] וגם הרמב״ם ז״ל כתב ליבן סכין ושחט בה שחיטתו פסולה · וטעמייהו משום דאמרינן לקמן בפרקין (דף יז:) רב יימר אמר אבישרא ואטופרא צריכה ואתלתא רוחתא לא צריכה מי לא אמר רבי זירא ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשירה שחדודה קודם לליבונה וקשה לן והא איכא לדדין ואמרינן בית השחיטה מירוח רווח · וקיימא לן כרב אשי דמצריך אבשרא ואטופרא ואתלתא רוחתא א״כ לית לן בית השחיטה מרווח רווח ואיכא לדדין וטריפה · וה״ר יונה ז״ל דקדק מדקאמר מי לא אמר ר׳ זירא ולא קאמר דאמר רבי זירא אלמא הלכה פסוקה היתה בימיהם ומקשה ממנה כמו ממשנה וברייתא · וי״ל דאפשר דהלכה כר׳ זירא דמירווח רווח להגלל מכוויית הלבון [ו] שאין מתפשט לצדדין · אבל מורשא של סכין יוצאה ומתפשטת ונרוחת בצידי השחיטה וקורעתו · ומה שלא השיבו כן משום שנראה להם דבר פשוט וקל לחלק ולא חשו להשיבו ועוד יש לחלק דשאני התם שיודע שהסכין מלובן (יח) ומכוין שלא יטנו לצדדין אבל פגימה שבצדדין אם לא יבדוק תחלה (יט) פעמים שיש שם פגימה ואין יודע ולא יזהר מלהטות · וכן כתב הראב״ד ז״ל דעד כאן לא שרי רבי זירא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא לפיכך צריך בדיקה אתלתא רוחתא שאין סומכין על זהירתו אפילו הוא אומר אני אשחוט ולא אטה · כדרך שאמרו (לעיל דף ב:) ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר וכל שכן כאן שאין יודע שיש שם פגימה שאין נזהר מלהטות · [ז] (כ) ואפילו בדיעבד אם לא בדק אתלתא רוחתא פוסלין אותה שמא הטה: והא איכא לדדין · מכאן משמע שאם בשעת שחיטה איתרמי נקב בוושט [ח] כנגד מה ששחט טריפה כי הכא דבעי למיסר משום לדדין: ט אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של עבודת כוכבים [ט] מותר לשחוט בה מקלקל הוא: ואסור לחתוך בה בשר מתקן הוא · אמר רבא פעמים שהשוחט אסור במסוכנת ומחתך מותר באטמא דקייני [י] לקורבנא · ירא׳ה הא דקאמר אסור לחתוך בה בשר הייט לכתחלה ולא שיאסר הבשר משום לא ידבק בידך מאומה מן החרם שהוא נהנה מעבודת כוכבים [כ] ולא דמי לנטל הימנה עלים והסיק בו תנור חדש שאסור התנור או אפה בו את הפת בתנור יען שהפת אסורה · ונטל הימנה כרכר וארג בו הבגד דאסור [ל] דהבגד כולו נעשה באיסור · אבל הכא בשביל חתיכת הבשר בסכין של עבודת כוכבים לא נעשה כל הבשר באיסור · תדע לך מדפריך ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא ואי ס״ד דנאסר כל הבשר [מ] אם כן מאי פריך ותיפוק ליה משום שמנונית הא אתא לאשמועינן דנאסר כל הבשר ואי משום שמנונית לא נאסר [נ] אלא מקום החתך · וגם אי פריך ותיפוק ליה אהיתירא דמותר לשחוט בה או מותר לחתוך בה ה) יקשה מאי פריך הא איצטריך לאשמועינן [ס] דהבשר מותר וכח דהיתירא עדיף טפי לאשמועינן דאע״ג דאסור לכתחלה משום שמנונית אם חתך או שחט בדיעבד שלא נאסר הבשר ממה שישמיענו שלכתחלה אסור שזה דבר פשוט · ומיהו צריך עיון במסוכנת אם ראוי לדמותה להסיק תנור חדש ולאפיית הפת ולאריגת הבגד · דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה · או דילמא דוקא בתנור ופת ובגד שתקונן ועשייתן נעשה ונגמר באיסורי הנאה אסרו חכמים אבל למסוכנת שכבר גדלה הבהמה [ע] ואינה חסירה כי אם להכשירה לאכילה ע״י שחיטה אע״ג שנהנה הרבה בשחיטה על ידי איסורי הנאה לא אסרו חכמים הנאתה בדיעבד (כא) וכן מיסתבר · וראיה מדתנן במסכת ע״ז (דף סב:) השוכר את הפועל [פ] לעשות ביין נסך שכרו אסור ומפרש בגמרא משום קנס שקנסו חכמים ביין נסך · אלמא שאין הנאה של איסורי עבודת כוכבים נאסר בדיעבד אלא שקנסו בפועל כדי שלא ישכיר עצמו לעבודת כוכבים · ועוד ראיה מפרק כל הצלמים (דף מח:) דתנן זורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים אבל לא בימות החמה · והחזרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים ולא קתני ואם זרע אסור כדקתני רישא ולא יעבור תחתיה ואם עבר טמא · אלמא אע״ג דאסור לכתחלה לזרוע תחתיה לא אסרו ההנאה בדיעבד · ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא [דף ח ע״ב] ומסיק שליבנה באור · דין הכשר סכין לחתוך בה רותח ולחתוך בה צונן ודין סכין שיש בה גומות ודין הכשר סכין הניקח מן העובד כוכבים כתבתי בשילהי מסכת ע״ז · איתמר השוחט בסכין של עובד כוכבים [צ] ומיירי בידוע שהוא בן יומא · אבל אם אין ידוע [ק] לא בעי לא קליפה ולא הדחה דסתם כלים של עובד כוכבים אינם בני יומן כדפרישית

הגהות הב״ח א בהגה״ה המתחיל פעמים ושלא צריך להתחיל השוחט לע״ז פעמים ושלא אסור נ״ב עיין בתוספות ריש דף י״ד בד״ה השוחט וע״ל סימן יח בהגה״ה המתחיל שמשמר שבתות בפרהסיא : ב ומומר להכעיס פירש ר״י · נ״ב תוספות דף י״ג בד״ה קסבר כותים : ג בהגה״ה המתחיל מכר דבר · נ״ב עיין בתוספות דף ד׳ בד״ה מותר מיד : ד קשה מה פריך הא איצטריך · נ״ב פירוש דאין סברא לפרש מותר ומותר לחתוך אפילו לכתחלה דאי ס״ל דאסור [לחתוך ואסור] לשחוט הוי פירושו אפילו בדיעבד א״כ הא דקתני מותר לחתוך ג״כ פירושו אלא שלא נאסר הבשר דע״כ או אידי ואידי לכתחילה קאמר [או תרווייהו] דיעבד קאמר [והשאר חסר] :

רש״י ח ליבן · באור בלשון חכמים נקרא ליבון ובלשון הלועזי קורין באדמותי׳ : שחיטתו כשירה · ולא אמר טריפה היא זו ולא שחוטה : חידודה קודם לליבונה · מקדים וממהר לחתוך קודם שתכוה הבהמה מן האור : והא איכא לדדין · דסכין כשנכנס לתוך החתך קודם שתחתך רוב הסימנים היא שורפת את הסימנים ונמצאת שהיא נשרפי׳ קודם שחיטה שהרי וושט נקבותו במשהו לטרוף ושריפ׳ כנקב הוא : מרווח רווח · מתרחב החתך מגד הסכין מכאן [ומכאן] ואין נוגע הסימן אלא חידודו של סכין : של עבודת כוכבים · שמשמשים בה קרבנות של עבודת כוכבים ואסורה בהנאה כדאמר במס׳ ע״ז אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו לעבודת כוכבים הכתוב מדבר : מקלקל הוא · ואין זו הנאה שבחייה היו דמיה מרובה מלאחר שחיטה שבחייה היא עומדת לג׳ דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה : לחתוך · מתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא : במסוכנת · דהוי מתקן והוו הנאה שאם לא ישחטנה תמות : באטמא דקיימא לקרבנא · נתחים טובים ירך וכתף וחזה דקיימי׳ לשלחן דורון לאדם חשוב וזה שחתכו הפסידן : כרכר · דוול״ו בלעז : ותיפוק ליה · אע״ג דהוא מקלקל אסור לחתוך משום שמנונית דאיסורא דנבלעות שנבלעו בסכין : השוכר · עובד כוכבים ששכר את ישראל לעשות עמו מלאכה ביין נסך להריקו מכלי אל כלי או להעביר חביות ממקום למקום וביין נסך ממש קאמר שנתנסך לעבודת כוכבים ובסתם יינן מיבעיא לן בגמ׳ : זורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים · שהאילן גם הוא קשה לכן שמעכב החמה מלגדל : אבל לא בימות החמה · שהצל יפה להן : וחזרין · לטוג״א בלע״ז : לא בימות החמה ולא בימות הגשמים · שהצל יפה לחזרת לעולם : תחתיה · תחת הנוף האילן שהאהיל עליו האילן : ואם עבר עמה · כדמפרש בגמ׳ : שליבנה באור · ואין כאן איסור שמנונית :

מעדני יום טוב

רב ענן אמר שמואל ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שנהנה מסעודת אחאב שנאמר ויזבח לו וגו׳ ואשמועינן דאע״ג דאמר מר חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה כדכתיב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה וגו׳ וילפינן בהוריות דבעבודת כוכבים מיירי : [ב] ואפשר דסבר כיון דחזינן כו׳ · והכ״מ כתב ראיה מדאמרינן בגמרא אהא דאמר רבא עבריין אוכל נבילות בודק סכין ונותן לו ליגמא מסייע ליה הכל שוחטין ואפי׳ עובד כוכבים ואפי׳ ערל ואפי׳ ישראל מומר לעבודת כוכבי׳ ואפי׳ דערל היינו דערל שבריין לערלות ועבריין הייט אוכל נבילות לתיאבון ודחי דדילמא עבריין לאכול לתיאבון אין שחיטתו כשרה והוא מומר היינו מומר לעבודת כוכבים וכרב ענן ואסיקנא לרב ענן בתיובתא ומתילא קם לה פירושא דברייתא דערל היינו עבריין לערלות כלומר שאינו רוצה להצטער ודמי לאוכל נבילות לתיאבון ולא כמו שפירש״י בבועט במלוה זו דא״כ היינו אפיקורוס ושחיטתו נבילה קתני מיהת עבריין לערלות בהדי עבריין אוכל נבילות לתיאבון מה זה בעי בדיקת סכין גם זה כן עכ״ל : [ג] ואע״ג דתניא כו׳ · מילתא באפי נפשה היא : [ד] כעובדי כוכבים גמורים · ובגמרא פריך מאי כעובדי כוכבים גמורים ומשנינן לבטל רשות וליתן רשות אם דר כותי במבוי צריך לקנות את רשותו ואפילו נתן להם במתנה אינה מבוטלת עד שישכור והיינו בכותי וישראל ששבת ולא נתן בערוב עם בני המבוי והוא דר עמהם ואוסר עליהם מבטל להם רשותו וכותי עד שישכור ישראל הימנו וטעמא מפרש בפרק הדר עם הכותי : [ה] וגם הרמב״ם ז״ל כתב כו׳ פסולה · אבל גירסא דידן בהרמב״ם כשרה וזה היא גרסת הר״ן : [ו] שאין מתפשט לצדדין · פירוש כוויית הליבון אינו מתפשט לצדדין : [ז] ואפילו בדיעבד אם לא בדק וכו׳ · דרבי זירא דמכשר בליבון לא הכשיר אלא כשידע שהסכין מלובן והכא נמי כי לא בדק לא ידע שפגם הסכין ואינו נזהר ולפיכך אף בידוע כו׳ ועיין בד״מ : [ח] כנגד מה ששחט · וכן לשון התוספות אבל ר״ל קודם ששחט רובו והייט דכתבו בשעת שחיטה וכן יש לפרש ללשון הר״ן שכתב קודם גמר שחיטה שר״ל קודם גמר הכשר שחיטה : [ט] מותר לשחוט בה מקלקל הוא · ומקשו בה דהא אמרינן בפסח שני בס״פ אלו דברים השוחט בשבת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ופרכינן מאי תיקן תיקן להוציאו מידי אבר מן החי אלמא שוחט מתקן הוא והכא חשבינן ליה מקלקל איכא למימר לא דמי דגבי שבת במלאכת מחשבת תליא מילתא וכיון דאתעבידא מחשבתו וכמה שחשב איכא תיקון קמא חייב אבל לגבי עבודת כוכבים בהנאה תליא מילתא וכיון שהפסידו מרובה משכרו אינו נהנה וכדאמרינן במסכת ע״ז מה שמשביח [בנביה] פוגם בגלי׳ הר״ן : [י] לקורבנא · לדורון כדפירש״י ומצאתו ללשון זה במשנה ספ״ב דנדרים לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים : [כ] ולא דמי לנטל הימנו כו׳ · דתנן בסוף פ״ג דמסכת ע״ז : [ל] דהבגד כולו נעשה באיסור · במאי דסיים קא מפרש וה״ה בפת ותנור והמגיה דהבגד והפת והתנור כולו נעשה באיסור לא הפסיד : [מ] א״כ מאי פריך ותיפוק לי כו׳ · ואאיסורא פריך דלמה לי של עבודת כוכבים דאסור לחתוך בה תיפוק לי דשל עובד כוכבים בעלמא ואפילו אינו של עבודת כוכבים ובסמוך מסיק ג״כ אליבא דפירש״י שמפרש דפריך אהיתרא : [נ] אלא מקום החתך · בבית השחיטה לקלוף ובשאר בשר להדיח כדמסיק לקמן דלא כהריב״ש : [ס] דהבשר מותר · כלומר שאר כל בשר חוץ ממקום החתך דבית השחיטה קולף ובשאר בשר מדיח כדכתבתי : [ע] ואינה חסירה כי אם להכשירה לאכילה · משא״כ התנור דכל עוד שלא נתבשל ונגמר אע״פ שהוא עשוי ככל חקתו וככל משפטו מ״מ אינו נגמר לשיותו תנור כלל וכן בפת שאין ראוי למה שהוא עד שיאפה וכ״ש בבגד עד שיארג אבל הבהמה הרי היא במילואה ובטובה ואפילו לא הוכשרה לאכילה שחסרון הכשר אכילה לגבי דידה לאו מילתא היא שהרי ראויה לשאר דברים והיא בגורת בהמה על שלימותה : [פ] ה״ג לעשות עמו ביין נסך : [צ] ומיירי בידוע שהוא בן יומו · אלא שלא פירשו משום דלמ״ד נ״ט לפגם אסור אפילו אינו בן יומו ולפיכך *) תירלו הדבר סתם מיהו לדידן דקי״ל נ״ט לפגם מותר לא מצרכינן קליפה אלא בסכין שהוא בן יומו בידוע · הר״ן : [ק] לא בעי לא קליפה ולא הדחה · ובשידוע ג״כ דלית עליה שמנונית דהא פריך לעיל ותיפוק משום שמנונית והר״ן קא מתרץ לה נמי בכה״ג דאף על גב דסתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומא סכין שאני מפני שדרכו להשתמש בלא הדחה חיישינן לשמנונית שעות על פניו וכי אמרינן דכלי שאינו בן יומו הוה נותן טעם לפגם היינו דוקא באיסור הבלוע ולפי שהוא נפגם בדופני הכלי אבל איסור שהוא בעין אפילו אינו בן יומו ודאי לא פגים ומדע דסכין הוצפין לו נמה שעות על פניו מדאמרינן בפרק כל הבשר נעץ שחתכו בסכין כו׳ ע״כ ותמה אני למה הביא ממרחק לחמו ה״ל להביא מהא

*) ס״א הגיהו

דברי חמודות

יפה אינו נאמן שהרי הוא חשוד על השבועה לגבי אותו דבר מפני שהוא מושבע ועומד מהר סיני וכן כתב הרשב״א עכ״ל וכתבתי דברי הרשב״א במסכת בכורות פרק כל פסולי המוקדשים סעיף ע״ז ולא דמי לדאמרינן בפ״ק דב״מ דלא אמרי׳ מגו דהשיד אממונא חשיד אשבועתא כדמפרש התם טעמא דהיישינן שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ופרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי אינשי מספק ממונא דממון אפשר בחזרה ואשתמעתיה גמרא זו לרב רמ״י ז״ל כשכתב בלבוש עטרת זהב סימן קי״ט בסעיף ח׳ טעם אחר בדבר הזה וכתב הטור בשם הרשב״א עבריין לתיאבון ששחט בינו לבין עצמו ולא ידענא באיזה סכין שחט ויש עמו סכין יפה ושאינו יפה ואומר שביפה שחט נאמן ואפילו אם נמצאת בשר שחוטה בידו אם יש טבחים מקילים ישראל נאמן לומר מן השחוטה לקחתי ואפילו אם בידו עוף שאינו נמכר במקולים אם יש הגנים מומחים עמו במדינה נאמן לומר ישראל מומחה וכבר שחט לי שאינו מנית ההיתר ואוכל האיסור ומסיים בה הרשב״א בת״ה שלו דאע״פ שאינו טורח לסייר הסכין מ״מ טורח הוא לילך אצל הבקי לשחוט למה הדבר דומה לחמגן של עוברי עביר׳ שמותר לאחר הפסח מפני שכן מחליפין ע״כ וכתב עוד הרשב״א דאפי׳ (כשלא נמצאת) [כשנמצאת] בידו (אלא) סכין יפה (אינו) דנאמן [לומר] ששחט בו [אינו] אלא בשעה או בשתים שלא ה״ל פנאי ללכת לדרכו ולמצוא אחרת בשוק ליקח אבל כשהיה לו פנאי גדול יום או יומים בזה ודאי לא נסמך על דבריו כלל ע״כ ואע״ג דדיוקי׳ לכאורה קשיין אהדדי לא קשיא דהכל לפי המקום והזמן ועוד תמצא מדיני טבח שילא טריפה מתחת ידו בפרק כל פסולי המוקדשים סעיף י״ח : (יג) מסקינן לקמן עבריין לדבר אחד כו׳ · ואפילו לערלות אבל כשהוא ערל מפני שמתו אחיו מחמת מילה האי ישראל מעליא הוא כדאיתא בגמרא : (יד) צריך לבדוק לו סכין · כיון שהוא עבריין לעבירה פירוש עבריין לעבור על המצוה הסיא ופרק עולה מעל צוארו אבל מי שהוא פסול לעדות בעבירה מן העבירות של תורה בשביל פעם אחת שעבר עליה ואינו מועד לפרוק עולה בזה כתב הרמב״ם עצמו שם דהרי זה שוחט בינו לבין עצמו אם היה מומחה שאינו מנית דבר נוותר ואוכל דבר איסור שזו חזקה היא על כל ישראל ואפילו הרשעים מהן וכתב הבית יוסף וזה לשונו ומיהו נראה לי שאם הוא פסול לעדות מפני שאכל נבילות אע״פ שאינו מועד לכך כיון שחשוד לאותו דבר הוא צריך לבדוק לו סכין : (טו) ועבריין להכעיס פר״י כו׳ · ובשו״ע כתב דאפילו לדבר אחר וכתב עוד או שהוא מומר לעבודת כוכבים או לחלל שבתות בפרהסיא ואפילו שלא להכעיס וכדלעיל וכתב רבינו ירוחם דה״ה למשמר שבתות ואינו עובד כוכבים והוא עבריין לשאר כל התורה שדינו ככותי ע״כ ומסור לאנסים כתב בהגהת אלפסי שגם הוא דינו כעבריין ושחיטתו פסולה אבל הב״י סי׳ קי״ט כתב בשם הרשב״א דאע״ג דתני בפרק השולח שאינו כשר לכתוב תפילין ומזוזה אפ״ה שחיטתו כשירה דנאמן על שאר איסורין ע״כ עוד כתב הרשב״א מפי הר״ר יונה ששמע מחכמי צרפת כי מומר לעבודת כוכבים והוא הולך ממקום למקום ובעיר אחת מאמין לעבודת כוכבים בפני העובדי כוכבים ובעיר אחרת נכנס בבית ישראל ואומר שהוא יהודי כיון שאומר לנו שהוא יהודי מן הסתם נכנס בתורת יהודי ואינו עושה יין נסך וכו׳ וכשהוא אומר לנו שהוא ישראל הוא אומר בלב טוב לפי שאמונתנו אמונה היא וטובה ואמיתית ומלתא דמסתבר הוא ע״כ וממילא דלענין שחיטה נמי הרי הוא כישראל כשר וכתב הריב״ש שהאנוסים אשר נשארו בארצות הגזירה ב״מ זמן ולא יצאו לזמלט על נפשם כאשר עשו רבים כבר יצאו מחזקת כשרות וצריכים חקירת הכם שיחקור עליהם אם הם מתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם ואין בידם להמלט אל מקום שיוכלו לעבוד את ה׳ בלי פחד זה ואם הם בגדר זה הרי הם כישראל גמורים וסומכים על שחיטתן ואין אוסרים יין במגעם ועיין בסעיף י״ז : (טז) כיון דאינו חושש לזבות כו׳ · ומאחר שתלה הטעם באינו חושש לזבות תראה שהוא סובר שכל שאוכל נבילות שלא לתיאבון מקרי עבריין להכעיס ב״י : (יז) דבדורות האחרונים עשאום כעובדי כוכבים גמורים · וצדוקים וביתוסים כתב הרמב״ם שהם ותלמידיהם וכל הטועים אחריהם שאינם מאמינים בתורה שבעל פה שחיטתן אסורה ואם שחטו בפנינו הרי זו מותר שאין איסור שחיטתן אלא שמא יקלקלו והם אינם מאמינים בתורת השחיטה לפיכך אינם נאמנים לומר לא קלקלו עד כאן וכתב הרשב״א שאם שחט בינו לבין עצמו אפילו אם חותך כזית בשר ונותן לו אסורה ואע״פ שהחזיקו במצות השחיטה משום דדרסה וחלדה הגרמה ועיקור לא כתיבא וכל דלא כתיבא אע״ג דאחזוק לא סמכינן עלייהו דהא לגבי כותים פלוגתא דרשב״א ורבנן הוא וקי״ל כרבנן דאמרי הכי עכ״ל כלומר ודין צדוקים וביתוסים נלמד מדין כותים קודם שעשאום כעובדי כוכבים וכ״כ הכ״מ ומפני זה אני תמה על שכתב בשו״ע שלו שצריך שיבדוק לו הסכין שזה לא מצאתו כלל לגבי כותים וכ״כ בתוספות בד״ה בודק סכין ונותן לו דלא מצינו בשום מקום גבי כותי בדיקת סכין וכתב ב״י בסימן קי״ט בשם הרשב״א דגר שחזר לבורו מהמת יראה וכן ישראל שתטא מחמת יראה שלא יהרגוהו ישראל גמור הוא ושחיטתו מותרת ואין אוסר יין במגעו ועיין בסעיף דלעיל : (יח) ומכוין שלא יטנו לצדדין · שיודע הוא שהליבון עושה נקב ומשו״ה התנה רמ״י ז״ל בסימן ט׳ שצריך שידע הדין שהליבון שורף ונוקב וכתב עוד דנכון להחמיר אפילו כשידע : (יט) פעמים שיש שם פגימה ואין יודע כו׳ · וכתב הב״י דלפי זה הא דר׳ זירא דוקא בידע שהיא מלובנת אבל אם לא ידע שחיטתו פסולה וכן הדין לענין פגימה שבצדדין אם היה יודע שאחת מצדדים פגום וכיון שלא להטות לאותו צד שחיטתו כשרה מיהו לענין מעשה אין להקל וכן נראה מדברי הפוסקים : (כ) ואפילו בדיעבד אם לא בדק אתלת רוחתא כו׳ · כבר כתבתי טעמו במעדני יום טוב אבל הר״ן כתב בלשון הזה והראב״ד תירץ דע״כ לא קאמר רבי זירא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ומ״ה אסיקנא דלכתחלה צריכה בדיקה אתלת רוחתא ורב יימר הוא שהיה לומד לכתחלה מדיעבד דר׳ זירא ואנן לא ס״ל כוותיה ע״כ וכתב הב״י דלפי זה אפילו לא בדק השתי רוחות ונמצאת פגימה בהן כשר בדיעבד וכ״כ בארחות חיים ובכל בו בשם הראב״ד וקצת מפרשים וכ״כ כמ״ק והמרדכי בשם רבינו נתנאל עכ״ל הב״י ומ״ש ונמצא פגימה בהן כן הוא לשון בכל בו סימן ק״ז וסמ״ק סימן קנ״ז ומשמע דמעיקרא לא ידע שיש בו פגימה וכבר כתבתי בסעיף דלעיל בשם הב״י דלדברי תירוץ האחרון דרבינו אפילו בליבון דוקא כשידע כו׳ וא״כ אף בדיעבד ליכא למשרי אלא כשידע תחלה שהיה פגום מהלדדים ומזהר יפה ופלוגתא רחוקה היא זו דלרבינו אפילו ידע בדיעבד פסולה ולאינך הפוסקים אפילו לא ידע בדיעבד כשר ורמ״א גם רמ״י פסקו בסימן ט׳ גבי ליבון דלא שריא אלא כשידע א״כ ה״נ כי נכשיר בדיעבד ליכא למשרי אלא דוקא כשידע והיה נזהר : (כא) ובן מסתבר · וכך נראה דעת האחרונים שסתמו בסי׳ י׳ אלא שבסימן קמ״ב סעיף ב׳ כתב כתבו ללשון הרמב״ם שאם היתה מסוכנת הרי זו אסורה מפני שהוא מתקן והרי זה התיקון מהנאות משמשי עבודת כוכבים וכן אסור לחתוך בה בשר כו׳ ואם חתך דרך הפסד והשהתה מותר ופי׳ הב״י מדלא כתב אבל מותר לחתוך דרך כו׳ משמע דאסור דקאמר היינו הבשר וכן במסוכנת כל הבהמה אסורה וכן דעת הרשב״א וכ״כ בשמו בטור סימן י׳ וזה צריך לי עיון על הב״ע לכתחלה אלא אף בדיעבד הבהמה אסורה וסמך לו על מה שיכתוב בסימן קנ״ב גם קשיא לי על הטור שכתב על דברי הרשב״א שכתב דיוליך

תפארת שמואל ה) קשה מאי פריך הא איצטריך וכו׳ · פי׳ ולעולם אסור הקליפה משום שמנונית ולא הנאה מן היתר אלא לאשמועינן דכל שאר הבשר מותר לפי שמקלקל הוא אלא בוודאי אפילו מתקן אין איסור בבשר ודו״ק:

כדפרישית במסכת ע"ז* [ר] פרק אין מעמידין · רב אמר קולף [ש] רבה בר בר חנה אמר מדיח · לימא בהא קמיפלגי דמר סבר בית השחיטה רותח הוא · ומר סבר בית השחיטה צונן הוא · לא דכולי עלמא רותח הוא · מ"ד קולף שפיר · ומאן דאמר מדיח איידי דטרידי סימנים לאפוקי דמא לא בלעי · פסק רש"י לחומרא כרב (כב) וכן מסתבר · דרב היה גדול מרבה כדמוכח [ת] בריש סנהדרין (דף ה׳) [א] ודוקא בשוחט בדיעבד (כג) [ב] אבל לכתחילה לא ישחוט בסכין של עובד כוכבים על סמך שיקלוף [ג] או ידיח *דזימנין דמישתלי ולא קליף וכן פסק רבינו חננאל הלכה כרב · איכא דאמרי דכולי עלמא בית השחיטה צונן ·

הגה"ה

*סכינין של עובדי כוכבים א צריכין ליבון ולא סגי להו בהגעלה מיהו סכיני דפסחא סגי להו בהגעלה דהתירא בלע ור"ת פירש דוקא בסכינין גדולים שרגילין לפעמים לצלות עליהן בשר אבל סכינין שלנו אפילו של עובדי כוכבים סגי בהגעלה ואין נראה לר"י וראייתו ועוד אומר ר"ת דאפילו דבר דבעי ליבון ועשו הגעלה כל כמה שאין משתמש ישראל ע"י האור מותר דכל מה שיכול לצאת ע"י רותחים יוצא בהגעלה ראשונה ואין נראה לר"י · מהרי"ח :

הגה"ה

*ואם שחט בו במזיד צריך קליפה אע"ג שאינו בן יומו ואם חתך בו צונן או כל דבר חריף איכא למימר אגב תורפא מתליא ליה ומשוי ליה לגנאי · מהרי"ח :

[ד] מאן דאמר מדיח ספיר · ומאן דאמר קולף אגב דוחקא דסכינא בלע · מכאן היה מצריך ה"ר יצחק בן מהר"ר מאיר ז"ל [ה] לאחר שנקרו ותתכו החלב לחזור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין דאע"ג דצונן הוא אגב דוחקא דסכינא בלע · ואין ראיה מכאן דאע"ג דאמר בית השחיטה צונן הוא מ"מ הוא חם קצת · וכי האי גוונא דוקא הוא דאמרינן אגב דוחקא דסכינא בלע · אבל בצונן גמור לא · תדע מדדייק בסמוך דהתירא נמי קבלע מאבר מן החי ומשני אימת קבלע לכי תיימא וכו' · והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא [ו] תיקשי ליה דלא מצי לשנויי הכי אלא ודאי אגב דוחקא דסכינא לא בלע אלא בסוף שחיטה דחיימא · ועוד אמרינן פרק כל הבשר (דף קי"ב) סכין [illegible] סכין ובלע לצונן · אבל משום דוחקא דסכינא לא · י סכין ששחט בה טריפה פליגי בה רב אחא ורבינא · חד אמר מדיח בחמין · וחד אמר בצונן · [ז] והלכתא אפילו בצונן · פירש רש"י ואע"ג דפסקינן הלכתא דבית השחיטה צונן · גבי סכין של היתר הוא דפסקינן הלכתא לקולא דלא מתסר בבליעה זו ב) דקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה · אבל גבי סכין דאיסורא של עובד כוכבים דלעיל לא פסקינן הכי · מפני שהסכין אסורה והבשר רך לבלוע · ואי איכא בליתא דפרסא למיכפריה וכו' והא דאמרינן [ח] בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עו:) דאפילו לחתוך בה צונן צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע *היינו בסכין שחותכין בו איסור תמיד ונדבק בו השמנונית ואין יוצא בלא נעיצה · אבל הכא באקראי בעלמא הוא ואין רגילין לשחוט בו טריפות לא בעי נעיצה · והא דפליגי הכא בסכין טריפה היינו לשחוט בה [ט] אבל לחתוך בה רותח [אפילו שחט בה כשירה] אמרינן בפרק כל הבשר (דף קי"א:) סכין ששחט בה (כד) אסור לחתוך בה רותח אפילו הדיחה ב דאפילו לחתוך בה צונן אמר לקמן דבעי הדחה ואמרי לה לא בעי הדחה (כה) [י] אלא בליתא דפרסא והסכין קאי [כ] כדמפרש לקמן · אבל לשחוט בסכין ששחט בה כשירה לא מיתסר אע"פ שמלוכלך הרבה בדם לפי שבלאו הכי יש דם הרבה בבית השחיטה ולא בלע לה משום דטרידי סימנים לפלוט דם וגם מישרק שריק · אבל שמנונית דטריפה מיבלע בלעי · והאידנא נהיגי טבחי לקנח הסכין בשיער הבהמה בין שחיטה לשחיטה והשיער קשה (כו) והוי כמו בליתא דפרסא*: יא א"ר יהודה אמר רב (כז) הטבח צריך שיהא לו ג' סכינין · [ל] אחת ששוחט בה ואחת שמחתך בה בשר ואחת *שמחתך בה חלבים ונתקן ליה חדא ונחתוך בה בשר והדר נחתוך חלבים · ואע"פ שאחר כך יחתוך בה בשר כשישחט בהמה אחרת · ליכא למיחש שבינתיים יצטנן [מ] ויקנח הסכין · גזירה שמא יחתוך חלבים ואח"כ בשר וטרוד בעבידתיה ולא יקנח הסכין · השתא נמי מחלפא ליה · כיון דאצרכוה תרתי אית ליה היכירא(כח)ועושה בהן סימנין*[נ](כט)והאידנא דלא נהיגי טבחי תרי סכיני צריך להדיח ולשפשף הבשר יפה ואפילו ללקי שלא יבשר לאתויי החלב דבוק : אמר רב יהודה אמר רב טבח צריך שיהא לו שני כלים של מים · אחד שמדיח בו בשר ואחד שמדיח בו חלבים · ונתקן הכל ידיח בו בשר [ס] ואח"כ ידיח בו חלבים גזירה שמא ידיח בו חלבים ואח"כ ידיח בו בשר · השתא נמי נחלפי ליה · כיון דאצרכוה תרי אית ליה היכירא : אמר אמימר [ע] משמיה דרבא (ל) לא לסחוף אינים כפלי עילוי בשרא דדייב תרבא ובלע בשרא · אי הכי כי תריצי נמי דאיב תרבא (עלויה כפלי

רוצה לחתוך גבינה צוננת בסכין שחתך בה בשר או איפכא · מרדכי :

הגה"ה

*וזה לשון מהרי"ת ואי איכא בליתא דפרסא וכו' ודוקא שרוצה לשחוט בה אבל לחתוך בה רותח אפילו סכין ששחט בה כשירה אסור אם לא הודח הסכין מדם אבל לשחוט בה בהמה אחרת לא מיתסר הסכין ששחט בה כשירה אפילו בלא קינוח דבלאו הכי מליאה צואר בהמה דם וטרידי סימנין לאפוקי דמא ובלעי דמא וגם דמא מישרק שריק פרש"י מיהו אם הודח הסכין או נתקנח בבליתא דפרסא מסני אפילו לחתוך בו רותח ואפילו שחט בו טריפה ודוקא שנאסר הסכין ע"י שחיטה אבל סכין של עובדי כוכבים אפילו לחתוך בו צונן לא סגי בהדחה אלא נעיצה בקרקע שאינה עבודה כיון שנשתמשו בו איסור כמה פעמים ור"ת אומר דסכין של עובדי כוכבים כיון שקבל איסור על ידי רתיחה לא סגי ליה בהדחה אפילו לחתוך צונן · פר"י [illegible]

ג *ואסור לחתוך בו דבר אחר עד שיבדוק ויתקלקל ולפעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה · מהר"ם :

*מלשון משמע דאין ממחק מבשר לבשר צריך שני סכינין [illegible] חלבים בשוק · מרדכי :

הגה"ה

*סכינין של עובדי כוכבים כו' ואם יש גומות בסכין שאינו חלק מפרש התם דלא סגי בהדחה ולא בנעיצה ויש לו לשפשפה באבן או בפיתה שיכנס בגומות וכן הדין אם

הגהות הב"ח א בהגה"ה · צריכין · נ"ב עיין בכל זה בתוס' דף ח' : ב ואפי' לחתוך בה צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה : ג בהגה"ה · ואסור לחתוך · נ"ב זהו לשון פרש"י : ד כגון בשופי אם ניקר בסכין וכו' · נראה לי וכו' אחת שמחתך בה חלבים למכור בשוק בס"ד · וכ"כ כלומר דס"ל לרש"י מדלא קאמר אחת לנקר בה חלבים אלמא דלניקור בעלמא לא צריך סכין אחר אא"כ מחתך ממש חלבים :

רש"י קולף · בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין : מדיח · במים : בית השחיטה רותח · ובלע : צונן · כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנה בה השמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שא"א לדופן הסכין בלא שמנונית : טרידי סימנים לאפוקי דמא · כלומר בהוצאת דם הם עסוקים ולא בבליעה : דוחקא דסכינא · שמשפשפתו בבשר בדוחק בלעה וכיון דלא איפסיק הילכתא ואיסורא דאורייתא הוא עבדינן לחומרא דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחילה לא ישחוט דהא בשוחט קאמר : דהיתירא נמי · כי שחט בה בהמה כשרה צריך להגעילה לסכין מפני שבלעה שמנונית הטרפה : בצונן · קסבר בית השחיטה צונן ולא בלע הסכין דלא נתחמם : והלכתא אפילו בצונן · וגבי סכין של היתר הוא דפסק הלכתא להיתרא דלא איתסר בבליעה זו וקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה אבל גבי סכין דאיסורא של כותים בפלוגתא דלעיל לא פסק מפני שהסכין אסור' והבשר רך לבלוע : בליתא דפרסא למיכפריה · חתיכת בגד ישנה קשה אספר"ת בלעז ויפה לקנח · בליתא חתיכה בלויה דפרסה כדמתרגמינן מסך הפתח פרסא · למיכפריה לקנחו ותכירו בגיטין כנכוור אדן ובעי לכפורי ידיה בהוא גברא ובעזרה קרי למזרקים כפורי זהב על שם שמקנח בם באצבעו מן הדם : סכין ששחט בה · איידי דבית השחיטה רותח בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחמר ופולט בו : צונן · ואם חתך בה צונן : בעי הדחה · שהוא צונן : יא אחת ששוחט בה · ולא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ותתקלקל ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה : חלבים · למכור בשוק : ונתקן חדא · לחלבים ולבשר ויחתוך בשר ואח"כ חלבים : שאח"ב יחתוך בה בשר · בבהמה אחרת מתמת שהוא טרוד במלאכתו וישכח ולא יקנח ואתי לאחלופי של חלבים בשל בשר ויחתוך בלא קינוח שסבור הוא שהוא סכין של בשר : היכרא אית ליה · עושה בה סימן : שמא ידיח חלבים · תחלה ויהיו המים מפוטמות מן השמנונית ע"י שפשוף הידים ואע"ג שהוא צונן ואח"כ ידבוק בדפנות הבשר ואע"ג שאין נבלע בו נדבק הוא מבחוץ : לא ליסחוף אינים כפלי · כל הכסלים שחלב הכליות דבוק שם לא יהא כופה אותם ע"ג בשר אחר שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר : כי תריצי נמי · כשהן מונחים על הדף כדרכן החלב למעלה הא בלעי גופייהו מחלב הדבוק בהן :

דברי חמודות

דיוליך הנאה ליס המלה ופי' הטור כמה כדי הנאה כדי שכר סכין לשחוט בה ואין נ"ל כן דעד כאן לא כתב הרשב"א בת"ה שהביא הב"י כדי שכר המתתכו אלא בחיתוך בשר אבל בחיתוך מסוכנת ודאי דהנאה שלה יותר מכן היא שמהנהו שלא תתנבל : (כב) וכן מסתבר דרב היה גדול מרבה · אבל הרי"ף פסק כרבה וכתב הר"ן דטעמו דסימנים טרידי לאפוקי דמא ולא בלעי והרמב"ם בפ"ו מהמ"א פסק ג"כ דמדיח ומ"מ כתב ואם קלף הרי זה משובח וכתב הר"ן בפ' כל הבשר דאפשר דרפויי מרפיא בידים ע"כ והוסיף רמ"א לכתוב וע"כ יש לקלפו : (כג) אבל לכתחלה לא ישחוט כו' על סמך כו' · מסיים רמ"א ובמקום הדחק שאין לו סכין אחר מותר לשחוט בו כה"ג לכתחלה וכך סרסה להגה"ה הסיה*) : (כד) אסור לחתוך בה רותח · ושם כתב רבינו דלמ"ד בית השחיטה רותח הוא בעי הגעלה וכתב האגוד כלל נ"ח בשם מהר"ם שאם רוצה להגעילו לאכול בו רותח סגי ליה בהגעלה ע"י עירוי אע"ג שאינו בכלי ראשון ע"כ והאיתי שערוריה בדברי רמ"י ז"ל שפירש דלא אמרן דאסור לחתוך בו רותח אפילו ע"י הדחה אלא במיוחדת לשחיטה אבל אם אינה מיוחדת אלא ששחט בה אקראי אפילו רותח מותר לאכול בה ע"י הדחה ובהדיא מפורש בדברי רבינו דבאקראי קיימינן דהא מוקים נהא דסכין טריפה באקראי ועלה קאמר דלחתוך רותח אסור אפילו בשחט בה כשרה שמעינן מהא דאף באקראי אסור אפילו ע"י הדחה ואע"ג דהא דכתב רבינו ומוקים לדטרפה באקראי היינו לתרוצי להא דצריך נעיצה כו' ומצאתו להר"ן דמתרץ בענין אחר וכמו שכתבתי לשונו במי"ע אפ"ה הרי הש"ע וגם רמ"י עצמו גבי סכין טריפה כתבו להא דרבינו ז"ל : (כה) אלא בליתא דפרסא · כבר פירשתי במי"ע דלאו דוקא דבר קשה כמו בליתא דפרסא אלא ר"ל שצריך שיקנה אבל לא שצריך קינוח יפה כולי האי : (כו) והוי כמו בליתא דפרסא · דמהני אפילו אחר ששחט בה טריפה וכתב הטור אם שחט בה בלא הדחה ידיח בית השחיטה ופשוט הוא דכיון דסכין גופיה סגי ליה בהדחה השתא נמי דשחט בהדחת בית השחיטה סגי ליה כ"כ ר"י ומיהא כ"ל דהטור לא אתא לאשמועינן דסגי בהכי דודאי דמלתא דפשיטא אלא קמ"ל דלא תימא דבדיעבד א"צ להדחה כלל : (כז) הטבח צריך שיהא לו ג' סכינים כו' · עיין בסעיף ל' : (כח) ועושה בהן סימנים · וכן פרש"י ונראה בעיני שמכאן נהגו לעשות סימנים בסכינין של מאכל להכירה בין האוכל בו בשר להאוכל בו חלב ושוב מצאתי שכתב כן רמ"א בת"ח כלל ע"ו דין א' ומה שמסמנין של חלב ועושין בהן חריצין סמכו על לשון הכתוב חריצי החלב וכ"ל כדי שלא יהא האחד עושה סימן בשלו בשל חלב והאחד יעשה סימן בשלו בשל בשר ויטעה כל אחד בשל חבירו ולכך נקטו כללא ואסמכו אקרא כדי שלא יעשה שום אדם כי אם בשל חלב ולא יבואו לכלל טעות לא בשלו ולא בשל אחרים : (כט) והאידנא דלא נהיגי כו' · כבר כתבתי במי"ע דנ"ל דזה דוקא בשל מנקרי הבשר אבל לא המחתכים החלב עצמו למכור בשוק וכיוצא בזה ואע"פ שאין כן דברי רמ"י ז"ל בסי' ס"ד מה שנ"ל כתבתי:(ל) לא לסחוף כו' · פרש"י שהחלב מוטל על הבשר ומתחמם וזב על הבשר וכתב עליו הר"ן וז"ל נראה מדבריו דאפילו דיעבד הבשר נאסר ומיהו משמע דבקליפה

*) עי' בש"ך סי' י' ס"ק ס' מה שהשיב הגאון המחבר פי' לסירוס ההג"ה .

מעדני יום טוב

מהא דלעיל דפריך ותיפוק לי משום שמנונית שעליו ומי לא עסקינן בסתם סכין שאין אנו יודעים בו שהוא בן יומו והקשה הר"ן על תירוצו מדאיצטריך למימר בפרק אין מעמידין גבי חלתית דאיסורא משום דמפסקי ליה בסכינא דארמאי ואע"ג דאמר מר נותן טעם לפגם מותר חורפא דחלתית מחליא ליה דאלמא אי לאו חורפא דחלתית איסורא דסכין של עובדי כוכבים ג"ט לפגם הוא ותירץ הר"ר יונה דהתם מיירי בחנווני שדרכו לקנח כליו כדי לעשות מלאכתו בנקיות ע"כ ומ"מ שמעינן דשמנונית שעוה על הסכין אינו נותן טעם לפגם ואפילו אינו בן יומו הלכך צריך לומר דהכא מיירי נמי בכה"ג דהסכין הוא של חנוני שמקנח תמיד וא"כ בידוע שלא היה שמנונית עליו אבל הטור לא כתב כן שכתב בסימן י' בשם הרשב"א דאפילו יודע שאין בן יומו צריך קליפה משום שומן הנדבק ודרבינו אביו הרא"ש ז"ל ס"ל דאפילו בסתם כו' א"צ קליפה ולא הדחה הכי דס"ל דלא חש רבינו לשומן הנדבק וצריך לי עיון למה דהא פריך לעיל ותיפוק לי משום שמנונית כו' : [ר] פרק אין מעמידין· סימן ל"ה · ושם כתב עוד תירוץ אחר דהכא בשוחט לכתחלה ע"מ להדיח או לקלוף דדוקא בדיעבד התירו נותן טעם לפגם ע"כ וע"ל : [ש] רבה בר בר חנה אומר מדיח · כתב הר"ן וז"ל ומקשו ותיפוק לי דבלאו הכי נמי הדחה בעי דהא צריך הוא להדיח מידי דמו וכדאמרינן בפרק כל הבשר אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו כו' ואתמר רב הונא אמר כו' במתניתא תנא כו' יש מי שתירץ דהתם לקדירה מיירי אבל לצלי לא בעי הדחה ואתא רבה בר בר חנה למימר דמשום ניטולו של סכין זה צריך הדחה אפילו לצלי אבל הרמב"ן ז"ל כתב דמסתברא דאפילו לצלי נמי אמרו דבעי הדחה לפי שדם שעל פני בשר אינו הולך ע"י האש אדרבה נקרש הוא ומתייבש ונשאר על הבשר ותירץ הר"ר יונה ז"ל דאי משום דם בשפשוף במים עד שילאו המים בלא מראה דם סגי אבל השתא משום שמנונית הסכין של איסור בעינן שפשוף גדול כדי שיסיר ממנו שומן הסכין שנדבק בו באומד הדעת ע"כ ומדברי רבינו בסימן דלקמן נראה שסובר דלצלי לא בעי הדחה כלל וזה כתירוץ הראשון וכתב עוד הר"ן וז"ל ובשם הראב"ד ז"ל הקשו גרבה היכי סגי ליה בהדחה תבעי גרידה וכענין שאמרו בקישות ואבטיח שחתכו בסכין דגריד להו לבי פסקי תירץ הר"ר יונה ז"ל דהתם במקום הדחה קיימא דמשום דלא מהני הדחה לדבר לח דאדרבה כל איתת דמדית מבליע בו האיסור אמרו שאין לו תקנה עד שיגרוד מקום החתך אבל בדבר שאין לח ושיוסר חלב הנדבק בו בהדחה כמו בשר בהדחה סגי ליה ע"כ: [ת] בריש סנהדרין דף ה' · וכ"ה נגירסת התוספות דגרסי התם רבה בר בר חנה : [א] ודוקא בשוחט בדיעבד כו' · והיינו דלא כתירוץ

שני דכפ' אין מעמידין: [ב] אבל לכתחלה לא ישחוט כו' על סמך כו'· ודמיא להא דלא יתן לישראל מומר לעבודת כוכבים לשחוט על סמך שיבדוק אחריו כדלעיל סי' ז' : [ג] או ידיח·כ"ל שהוא ע"ש : [ד] מ"ד מדיח שפיר · דאע"ג דקי"ל בסוף מס' ע"ז דסכין לחתוך בו צונן בעי שיפה או נעיצה בקרקע עשר פעמים הייט דוקא לכתחלה אבל בדיעבד בהדחה סגי · כך כתב הר"ן וע"ל בדברי רבינו דמתרץ גבי סכין טריפה בענין אחר : [ה] לאחר שנקרו ומחטו החלב · חדא מילתא (וכו') בניקור לחוד ולא בחתיכות חלבים עצמן דמצריכי' לקמן ג' סכינים ובתוספות ל"ב ומחטו ועוד כתבו התוספות שכן הצריך לחזור ולקלוף (ט') כשמביאין בשר מטבחי עובדי כוכבים בכל מקום שחתך עובד כוכבים בקופיץ שלו או בסכינו : [ו] תקשי ליה דלא מצי לשנויי הכי · וכ"כ התוספות ותימה דבסמוך שאני דלענין בליעת סכין איירי ופרש"י דקשה הוא לבלוע כדכתב רבינו בסמוך בשמו וא"כ מפו"ה לא תקשי אף לגירסא דדוחקא דסכינא וי"ל דכי דייק דהיתירא נמי כו' למ"ד בחמין הוא דדייק ולאותו מ"ד ודאי אף הסכין בולע ס"ל ולא כ"ת במאי דקשה הוא : [ז] והלכתא אפילו בצונן · הכי איתא בגמרא ואע"ג דבפ"ק דקדושין סימן ח' איתא נמי פסק הלכתא בפלוגתא דרב אחא ורבינא ומדקדק ר"ת אמאי צריכא והא קי"ל בפלוגתייהו בכל דוכתא לקולא וכמ"ש ג"כ רבינו בפירקין סימן י"ח ומפני כן למד ר"ת התם דנ"מ לענין דינא וכ"ל דהכא ליכא למידק כלל דמפו"ה הוצרך הגמרא לומר הלכתא כי היכא דלימא עלה ואי איכא בליתא כו' וכה"ג איתא נמי פרק אלו טרפות דמ"ו בפלוגתא דרב אחא ורבינא ופסק הגמרא ג"כ הילכתא ופירשו התוספות שם דמפו"ה הוצרך לפסוק דבעי לאתויי עלה לדרב יוסף : [ח] בפרק בתרא דמסכת ע"ז · בסופו היינו בסכין שמוטים כו' ולעיל כתבתי בשם הר"ן דהתם לכתחלה : [ט] ה"ג אבל לחתוך בה רותח אפילו שחט בה כשירה אמרינן וכן הוא בתוספות : [י] אלא בליתא דפרסא · ליתא בגמרא אבל רבינו מסיק כן ותמהני דא"כ מאי בינייהו דהא הכא מסקינן למ"ד דבעי הדחה דאי איכא בליתא דפרסא כו' לכך נ"ל דהכא לאו בדוקא נקט רבינו בליתא דפרסא דהוי כמו הדחה ממש אלא לישנא בעלמא נקט וכלומר דאע"ג דא"צ הדחה ניקוי מן הדם הדבוק עליו מיהא צריך וכן דקדק הטור סי' י' לכתוב גבי סכין כשרה ע"י הדחה שידיחנו תחלה ולא פירש בצונן כמו שפירשו גבי סכין טריפה לשחוט בה אחרת משום דבכשרה מיירי בכל הדחה שמדיח ומנקה ואין נ"ל מ"ש הב"י דהטור פוסק הכא כמ"ד בעיא הדחה דאדרבה פוסק כמ"ד לא בעי הדחה ולנקות בדבר שמנקה מיהת בעי ומצאתי בפרק כל הבשר בהר"ן שכתב שם אמרי לה לא בעיא הדחה אלא בקינוח סגי ואף לא קינוח יפה שמקינוח היפה דינו כהדחה כדאמרינן בפ"ק ואי איכא בליתא דפרסא למכפריה תו לא צריך אלא לומר דבקינוח מועט סגי ע"כ וזה ממש כמו שכתבתי : [כ] כדמפרש לקמן גרס · כך נ"ל ור"ל שכתב שם לחתוך בו צונן והייטו לאפוקי מפירש"י שכתב אם חתך וקאי אבשר הנחתך ולדברי רבינו קאי אסכין וכן פירוש התוספות דהכא ודקדקו כן מדנקט בעיא לשון נקבה ועוד דתקנת סכין אתא לאשמועינן כדקאמר אסור לחתוך בה רותח וכן לחתוך בה צונן ועיין מה שאכתוב שם בדברי רבינו : [ל] אחת שוחט בה · פירש"י שלא יחתוך בו ד"א שלא יפגום כו' והקשו עליו דהא ודאי כל שעה ששוחט צריך לבדוק ואין לו לסמוך בשחיטה זו בבדיקת סכין שנבדק בשחיטה אחרת שהרי עשוי לפגום מעצמו וכיון שכן למה הוא צריך ליחד סכין אם בדק ומצא סכין כשר מועט ואם לאו הכי היא אסורה לכך פירשו היינו טעמא דבעינן שלא יחתוך בשר בסכין ששחט בה משום דם שעל פניו (ועם זה יתישב מ"ש מהרי"ן חביב על דברי הטור ס"ס ו' במאי דכתב הטבח צריך שיהיה לו סכין מיוחד לשחוט בו שפירש הוא דטעמא דבעינן שלא יחתוך בו בשר משום דם שעל פניו והקשה עליו הב"י דא"כ מיוחד דקאמר למה לי הל"ל סכין ששחט בה לא יחתוך בו ולדברי הר"ן ניחא דהא היינו טעמא דרב יהודה והטור נקט כדאמר רב יהודה צריך שיהיה לו כו' אבל הרשב"א מפרש אהא דרב יהודה טעם אחר דאם בדק סכין אחר שחיטה והצניעו הוא בחזקת בדוק ואם שחט בו בלא בדיקה ונאבד שחיטה כשרה לכך צריך סכין מיוחד ע"כ) וכן נמי בעינן שיהא סכין מיוחדת לחתוך בו חלבים מפני שמנונית שעל פני הסכין דאע"ג דצונן בצונן הוא ובהדחה סגי וכי מלח ליה לבשר ודאי מדיחו דהא קי"ל בפרק כל הבשר מדיח ומולח ומדיח הא אמרינן דהייטו היכא דלא תלליה בי טבחא אבל תלליה בי טבחא לא צריך והכי נמי זמנין דבתר דתלליה טבחא מחתך בה בשר ואיכא משום דם או משום חלב הר"ן וא"כ לגלי דלא בעי הדחה משום דם עי' בסמוך בדברי רבינו : [מ] ויקנה הסכין · דבשעתא אחריתא מסתמא לא משתמש בה אלא בהדחה אבל בשעה שמשתמש בה לאו אדעתיה להדיח בין בשר לחלב כ"כ הר"ן וכדמסיק נמי רבינו דטריד בעבידתיה ולא כתב הר"ן שבינתים יצטנן ובאמת רבינו לא כתבו אלא לרווחא דמלתא:[נ] והאידנא דלא נהיגי כו' צריך להדיח כו'·תמיהני אדכופין אותן ומצריכין להדיח כו' נכוף אותן להצריכם שיהיו להם ב' סכינין שהרי מצוי ומצוי הן הסכינין ולא דמי לנהיגי דלעיל לקנח הסכין בשיער הבהמה בין שחיטה לשחיטה כו' דהתם ודאי דים לנו להניח אותם על מנהגם לפי שהוא כמו בליתא דפרסא ולא גריע מיניה אבל בכאן הא איכא למיחש פן לא ידיחו וישפשפו יפה או לא ידיחו כלל ולכן כ"ל דהא"כ דלענין לחתוך בשר וחלבים דאף האידנא צריך לשתי סכינין ולא סמכינן אהדחה ומאי דכתב רבינו והאידנא כו' כ"ל דאסוכרי מיתסרא והכי קתני ומכאן משמע דמי שמנקר הבשר צריך ג"כ שתי סכינין ואתא הוא דכתב והאידנא כו' וז"ל הר"ן ויש שלמדו מכאן שהמנקר בשר צריך ב' סכינין א' לחתוך בו בשר וא' לחתוך בו חלב ואינו נראה שא"כ אין לדבר סוף שאותו של בשר כיון שהתחיל לחתוך במקום החלב אסור מיד אלא ודאי לא צריך והכא שאני שהוא חותך חלב גמור סמוך לשחיטה שהוא חם אבל נהגו שהמנקר נותן בגדו על ירכו וכל שעה שנוגע בחלב מקנחו בבגד ע"כ וכיוצא בזה כתב הטור בסימן ס"ד בשם בעל העיטור והרשב"א גם לא הזכיר כלל ולא נהגו האידנא בב' סכינים ומיהת לקמן גבי ונסבין חבריא בסימן י"ט כתב רבינו דאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים ומ"מ אפרש שם בס"ד דקאי נמי אניקור : [ס] ואח"כ ידיח בו חלבים · גם בכאן צריך לפרש ולחלק בין בשעת עבידתיה דטריד לשלא בשעת עבידתיה : [ע] משמיה דרבא · וכן גירסת

תפארת שמואל א) פליט סכין ובולע וכו' · נ"ב אין זו ראיה לפי רוב הפוסקים שמפרשים הא דצונן איירי אפילו באינו בן יומו דמ"מ בעינן חורפא דצנון אלא לפי' מהר"ם שמגמגם בדבר ואמר ואיירי בסכין בן יומו עיין לקמן :
ב) דקשה הוא לבלוע אלא ע"י רתיחה וכו' · נ"ב פי' ע"י רתיחה ממש ולא ע"י בית השחיטה אע"פ שהם במקצת ומה שהוכיח הרא"ש לעיל דטעמא דדוחקא דסכינא לא אמרינן אלא גבי השחיטה דחם במקצת מדלא

כפלי) [ובלע בשרא]· קרמא מפסיק מתתאי· אי הכי [דף ט ע"א] מעילאי נמי מפסיק קרמא· איכא למיחש הואיל וקליש ואיידי דמסמס ביה ידא דטבחא מיפתח· והיינו דוקא אחר נטוח מיד קודם שילטגן הבשר· (לא) אבל אחר שנלטגן הבשר אין החלב נימוח וזב· וקרא נמי כתיב וישימו החלבים על החזות: יב אמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה ומילה· [רב חנינא] בר שלמיא משמיה דרב אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית· ואידך הני שכיחי· פירש רש"י שכיחי שכל יום עושה אותן ומנעוריו בקי בהן· ולא נהירא דיותר שכיחי כתב ושחיטה· ורבינו תם מפרש שכיחי כדאמר (ב"מ דף כט:) תפילין בי בר חבו משכח שכיחי ואין צריך לידעם כי ימצא לקנות תפילין וציצית הרבה ושיודעים ברכת חתנים· ומכאן הביא ראיה לסתור דברי רבינו אליהו שהיה מצריך לקשור תפילין בכל יום בשעה שמניחן· והביא ראיה מהא דאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף לה:) תפילין מאימתי מברך עליהן משעת הנחה ועד שעת קשירה וא"כ היה צריך [פ] להיות בקי בהן· ועוד ברים המוצא תפילין (דף צז·) משמע דאסור לעשות קשר של תפילין בשבת משום דהוי קשר של קיימא דקאמר ישמט מכניסן זוג זוג אבל חדשות אסור ומפרש התם דחדשות קרי לשאינן מקושרות· ואם עשוי להתיר ולקשור בכל יום לא הוי קשר של קיימא· ורבינו שמשון ז"ל מעיקרא רצה להכריע כדברי ר"ת בתפילין של ראש וכדברי רבינו אליהו בתפילין של יד· דכתיב בשל יד וקשרתם וכתבתם ודרשינן מה כתיבה בימין אף קשירה בימין· וכיון דקשירה בימין הנחה בשמאל· [צ] ואם היה קושר תחלה ואח"כ מכניס בזרוע א"כ היכי דייק מינה דהנחה בשמאל· ועוד אמר בפרק אין מעמידין (דף לט·) מעשה באשה אחת שנשאת לחבר וקושרת לו תפילין בזרועו משמע דתדיר היתה עושה כן· ואפילו לספרים שכתוב בהן קומעת ר"ל שהיתה קושרת לו תפילין כעין קמיע לפי שאין טוב לקשור ביד אחת היתה מסייעת לו· ולא קאמר שהיתה מסייעת לתפילין של ראש דהנהו ודאי אין צריך לקשור בכל יום דלא כתיב בהו וקשרתם [ק] וקשר שלהם הלכה למשה מסיני· וכי גמירי דליהוו קשורין גמירי· ולא שיהא צריך לקושרו בכל יום· ושוב חזר בו ואמר דתפילין של יד נמי לא בעי קשירה בכל יום· והביא ראיה מפרק בתרא דמקוואות דקתני התם דכל קשר שהוא של קיימא אין צריך להתירו בשעת טבילה· וקאמר *דתפילין של ראש בזמן שהוא חולה ותפילין של יד בזמן שאינה עולה ויורדת אין צריכין שיבא בהן מים· פירוש חולה כמו אולה שהוא לשון מיהדק· כהסיא דתוספתא (פ"ו דמקוואות ובביאה רבינו בסוף ה' מקוואות) הבירלים והנזמים והקטלאות והטבעות אולין חוללין רפין אין חוללין [ר] עולה ויורדת היינו דיד זימנין דמיהדק *הקשר שאין הרצועה עולה ויורדת דרך הקשר· [ש] אבל הקשר אין צריך להתיר· והא דקאמר עד שעת קשירה היינו הדוק שמחזקו בזרוע· כמו שליה קשורה בו (נדה דף כו:) וכן קשורה בו ככלב (סוטה דף ג: וס"ק דמסכת ע"ז דף ס·) וכן אף קשירה בימין היינו הידוק [ת] ולפירוש רבינו אליהו ז"ל הוה ליה למימר משעת קשירה ועד שעת הנחה:

יג א"ר יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה (לב) אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור *שהייה דרסה חלדה והגרמה כולהו מפרשי בפירקין דלקמן· ועיקור פירש רש"י שחט הושט ופסק הגרגרת ולאו דוקא פסק ביד דלא שייך למחשביה בהדי הלכות שחיטה· אלא כגון ששחט בסכין פגומה או במגל קציר דהפגימה קורעת והוי כמו פסוקה· כדתנן בפירקין (דף טו:) חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים מפני שהן חונקות· ובעל הלכות כתב עיקור היינו שנעקר הסימן ממקומו ואח"כ שחטו ותניא דקאמר היינו דתנן (לקמן דף פ"ה) [א] השוחט והמעקר פטור מלכסות· וא"ת פשיטא דלא מהניא שחיטה כיון דנשמט ונעשה טריפה [ב] וי"ל דשמוטה לאו טריפה היא אלא שכך הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת כשנשמט סימן אחד ממקום חבורו· [ג] ואפילו עוף אם נשמט האחד אין השחיטה מועלת לשני· מאי קמ"ל כולהו תנינהי· ממילא ידענא כיון דלאו בקי בהן אין יודע ליזהר מהן· לא צריכא כגון ששחט לפנינו (לג) שנים ושלשה פעמים ושחט שפיר מהו דתימא הא איתחזק קמ"ל כיון דלאו בקי בהו זימנין דשהי ודריס [ד] ולא ידע· פירוש ולאו מרגיש דכיון דלאו בקי בהלכותיהן אינו יודע אם נזדמן לידו ואפילו אם ישאלו לו עשית כך וכך או *עשית כך וכך (לד) ומתוך דבריו ירגישו ששחט יפה אין לסמוך עליו דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה: יד ואמר רב יהודה אמר שמואל הטבח (לה) צריך שיבדוק *בסימנין לאחר שחיטה (לו) אם נשחטו רובן אבל אין צריך לבדוק אם נעקרו הסימנין ממקומן או נקבו· דסמכינן בהא ארובא כמו שאר שמנה עשרה טריפות· ואם בשעת שחיטה ראה הסימנים שחוטין לפניו שוב אין צריך לבדוק· לא בדק מאי· א"ר אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר ינאי טריפה· במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא· [ה] דאמר רב *כהנא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה· נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה· פירוש [ו] שכל זמן שהיא בחייה הרי היא אסורה משום אבר מן החי ומשום שאין זבוחה· ואינה ניתרת אלא [ז] בשחיטה כשירה *בסכין שאין בה פגימה· (לז) הילכך אם לא נתברר לנו שנשחטה שחיטה כשירה הרי היא בחזקת איסור שאינה זבוחה וכמתה מאליה [ח] ומטמאה במשא

ואפילו

משום אדם לבהול או יתמיד דזה בקי אפילו עם הארץ דספיקא דאורייתא לחומרא ואומר ר"י שצריך לידע הני דמספקא לן לקמן אי שהיות מצטרפות ועומדת בחיקו וגם הגילות לבוא ליד השוחט ע"כ צריך ליזהר בזה ונראה שצריך לידע בדיקת הסכין אגברא ואטופרא שלא ישחוט בסכין פגומה · מהרי"ח :

ורבינו אליעזר ממי"ץ פירש שאם יודע פשוטן של הלכות שחיטה אע"פ שאין יודע דקדוקי שחיטה כשירה דהא חכמים נמי מספקא להו בכמה מילתא בשחיטה הלכך אין צריך לידע כל הדקדוקין אך שידע לתת לב בשינוי שחיטה ולשאל על ספיקו · מרדכי :

הגה"ה

*כיון שאין מזכיר אלא שהייה וכו' נראה לרבינו תם אפילו אם אין יודע אלא אלו ההרגילין בהא לידו אין צריך יותר שהרי אם יסתפק בהן יודע לשאול ואם לא ימצא

הגה"ה

*ואומן בני אדם שבודקין הסימנים אחר שחיטה בנוצה ותוחבין בסימנים דרך ספק נראה דטעות הוא כי אין זה בדיקה דשמא לא נשחט הרוב ואנו רוב הנראה לעינים בעינן · מרדכי :

וכן כתב בא"ז דהבודק בנוצה תיפח רוחו ונשמתו מפני שמאכיל טריפות לישראל דאפילו שחט מיעוט הנוצה קורעת ויוצאה ואסור לעסוק בקבורתן של אוכלי טריפות והקשה בא"ז היאך נאמין לשוחט והא עד אחד אינו נאמן באיסורין היכא דאיתחזק איסורא ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ובנלמא היכא שנולדה סבהמה שחוטה כשוגן אלא שאין יודע אם מומחה שחטה ואם לאו אמרי' רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן אבל היכא שנתנו לו בשר לאכול ולא ראה בית השחיטה היאך נאמין לו ניחוש שמא טרפה בקושין בכלמא היכא שכנעמו אבל איכא למימר שאינו חשוד לאכול נבילות אבל היכא שאחרים אוכלין ולא הוא היאך נאמין לו וליכא למימר דמהימן משום דלא עבר אלפני עור לא תתן מכשול כדמוכח באורך וקא"ז לא תירץ כלום אבל רבינו אליעזר ממי"ץ תירץ דהא דאמרינן דעד אחד אינו נאמן היכא דאתחזק איסורא היינו דוקא באנשים ריקים ופוחזים דומיא דשנים שבאמינה תורה כמו שהן ובהכיא אין עד אחד נאמן אבל בעד מסימן וכשר סמכינן עליה ואפי' אשה כדאמרינן פרק לא סימן ר' ישמעאל מוסר לאמו ור' יוסי ור' יהודה לא פליגי עליה ולא איירי אלא

הגהות הב"ח א דתפילין של ראש בזמן שהוא חולה· נ"ב פירוש שהתפילין נטמאו וצריכין טבילה: ב בזמנין דמיהדק בקשר: ג נעשית כך וכך או לא עשית: ד דאמר רב הונא בהמה בחייה: ה אלא בשחיטה כשרה וכמו כן בסכין שאין בו פגימה:

רש"י קרמא· קרום טילי"ה: מפסיק· בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מן הכסלין שקורין פלאנק"ש ועב וחזק הוא לכן אסור שהלב נבלע בו אבל אין נבלע כל כך שיהא זב לבשר מתחתיו: מעילאי נמי· כי סחיף להו ע"ג בשר איכא קרמא מפסיק שאין חלב שאין לו קרום דק מלמעלה: ממשמשא· מניי"ר: מפתח· לשון פתוח אותה פתים: יב כתבי· לכתוב שידע להתום שמו אינו ישב בדין או לעדות: שחיטה· לאמן ידו לכך אפילו בקי בהלכותיה: קשר של תפילין· יש בו אומנות שעשוי כמו אות דלי"ת שיהא נראה בה שדי השי"ן חקוקה בקמטי הבית כעין שי"ן ורצועה קטנה [כפולה] ותלויה כעין יו"ד והקשר עשוי כעין ד': הני שכיחי· תפילין וציצית וברכת חתנים מצויים תדיר הלכך הכל בקיאין בהם ואין צריכין לימוד שמעצמו יהיה בקי בהם: משעת הנחה ועד שעת קשירה· דכיון דעדיין לא קשרו שכר לעשייתן הוא: המוצא תפילין· בשדה מקום שנאבדין: מכניסן· לעיר ולבית: זוג זוג· אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג כדרך שלובשן בחול וחוזר תמיד ומכניסן זוג אחר זוג עד שיכלו: אינן מקושרות· כעין קשר של תפילין העשוי כמין אותיות וכן הוא קבוע תמיד [אלא טעמא משום קשר הוא] וקשירה אב מלאכה הוא ואסור לקשור בשבת קשר של קיימא: מה (מזוזה) כתיבה בימין· שכותבין המזוזה בימין דרוב ב"א כותבין בימין אף קשירה נמי עביד קשר בימין ומדקשר בימין מכלל הנחה בשמאל דאי הנחה על קיבורת דימין שוב אין יכול לקושרה בימין: יג שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור. בפ' השוחט [תנן] לכולהו· שהייה אם שהה כדי שחיטת בהמה כו' שחט והתיז הראש בבת אחת שלא הוליך והביא היינו דרסה שחט הושט ופסק הגרגרת הרי עיקור או שהגליד את הסכין הוי חלדה כחולדה זו התחובה בחורים השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם מפרש לה והזיל ולשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ ממקום הכשר שהיטה וכמו היה שוקל עין בעין נותן לו גירומיו גבי הכרעה בבבא בתרא: כולהו תנן· במתני' פ' השוחט שבהמה מתנבלת בהן וכיון שאין בקי בהן פשיטא דאסור לאכול וכי שמואל דאמורא הוא מתני' אתא לאשמועינן שכבר המשנה שנויה ועומדת: ולא ידע· אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו: יד לא בדק· בסימנים מהו: טריפה שחוטה אינה מטמאה (לשון הר"ן) טריפה כטריפה שחוטה שאינה מטמאה כדאמרינן בהעור והרוטב מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצתה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה: נבילה· דלאו בחזקת שחוטה מחזקינן לה: בהמה בחייה בחזקת איסור. שהרי אסורה משום אבר מן החי הילכך אם נולד ספק בשחיטתה ובאת להעמידה על חזקתה שהרי בכל דבר אתה אומר העמד דבר על חזקתו שהיה מתחלה שאין יכול להוציאה ממנה ע"י ספק נמצאת אומר שבהמה זו אסורה שהרי בחזקת איסור היתה תחילה ומספק אתה בא להתירה שמא נשחטה כראוי אל תתירנה מספק עד שיוודע לך שנשחטה כראוי: נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיוודע לך במה נטרפה· ולקמן מפרש מאי נ"מ:

מעדני יום טוב

גירסת הרי"ף אבל בגמרא משמיה דרב ספא: ה"ג הואיל וקליש איידי דממשמש ביה: [פ] שיהיה בקי בהן· דהי בכל יום הולך אצל בר חבו. תוספות: [צ] ואם היה קושר תחלה· כלומר בשעת עשייתו ואח"כ כשמניחם בכל יום מכניס כו': [ק] וקשר שלהם הל"מ· כדאי' בהקומץ דף ל"ה ואם קשר של יד הא כתיב בהו בקרא וקשרתם ומיהת למסקנא קאי הל"מ על צורת הקשר ובין של ראש ובין של יד וכמו שכתבתי בהלכות תפילין סימן י"ג: [ר] ה"ג בזמן שאינה עולה ויורדת דיד היינו דזימנין כו' וכן הוא בתוספות דהקומץ דף ל"ו: [ש] אבל הקשר א"צ להתיר· פירוש בקשר עצמו לא איירי כלל היאך שיהיה שלא יהיה הולך אלא ודאי לפי דפשוט הוא שהקשר עצמו של קיימא הוא לפיכך א"צ להתיר וא"נ כ"ל לפרש דה"ק מדבזמן שאינה עולה ויורדת א"צ שיבא בהן מים שמעינן דהקשר עצמו ג"כ א"צ להתיר דאל"כ תיפוק לי דקשר חוצץ עד שיתירו ואע"ג דלשון אבל לא ניחא לזה הפירוש מ"מ נראה קצת יותר הפירוש הראשון שהרי יכול להוכיח מבזמן שאינה עולה ויורדת עצמו ולמה לו להוכיח בענין אחר ולשון התוספות בזמן שאינה עולה ויורדת דיד היינו לפי שיש קושרים ראש הרצועה באמצע זו בזו שאינה יכולה להרחיב ולעלות ולירד ויש מסבבים הרצועה שמסובבת בקשר העשוי בראשה שהרצועה נמתחת בקשר ועולה ויורדת ומדקאמר כשאינו עולה לא חיין וא"צ להתירו בשעת טבילה ש"מ קשר של קיימא הוא ע"כ הרי דמבזמן שאינה עולה ויורדת הוכיחו על הקשר עצמו והיינו כפירוש השני: [ת] ולפירוש רבינו אליהו ז"ל כו'· כלומר ואדרבה לפירוש ר"א ז"ל קשיא דהוי ליה למימר כו' דהא לדידיה הך קשירה בקשר של תפילין הוא שעושה אותו קודם שמניח ועד שעת הנחה היינו עד גמר שעת הנחה עד שיהדקם דודאי דכל שעדיין לא הדקן מקרי עדיין עובר לעשייתן ומיהו בתוספות דהקומץ כתבו דאיתא הכי נמי דיש ספרים שכתוב בהן כן: [א] השוחט והמעקר פטור מלכסות· וא"ת ולמה אינו מונה בהל' שחיטה פסק הגרגרת בסכין פגומה כמו שמונה לפירוש הקונטרס וי"ל דהתם אין כאן שחיטה אלא חונק ולפירוש הקונטרס ניחא שאינו מונה שמוטה דהלכות גדולות דהוי טריפה שמוטה וא"צ להזכירו ומיהו לא הוי הפתח עיקור להלכות גדולות מעין שאר הלכות שחיטה שהן בגוף השחיטה ועיקור אינו בגוף השחיטה אלא שבותא סימן שנעקר וגם קצת קשה דלשון נוחר ומעקר משמע שאינו אלא מעקר הסימן ואין עושה שחיטה אחרת רק שמיתתו בעיקור כמו בנחירה ואינו כן שבכך לא היה מת· תוספות ועוד הקשו לקמן דף ד' על פרש"י אדממעטינן עיקור סימנים במליקה דאי איתא דבעיקור סימנין הויא טרפה אמאי אצטריך לאמעוטינן דהאין היה לנו להכשיר במליקה יותר מבשחיטה והר"ן הקשה נמי על פרש"י מדתני התם רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנים לעוף ואם איתא דעיקור היינו פסוקת הגרגרת בעוף ודאי איתא כדתנן בהדיא ואלו טריפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ועוד דאם איתא דשמואל מיירי במידי דמטרפי סימנים לתני נמי נקובת הושט: [ב] וי"ל דשמוטה לאו טריפה היא· עיין בדברי רבינו בפרק דלקמן סי' י' מה שכתב על זה ועוד עיין במה שכתבתי בד"ת פ"ב סעיף כ"א: [ג] ואפילו עוף אם נשמט האחד אין השחיטה מועלת לשני· כדתניא בפ"ב (דף כח) נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט הושט פסולה ואע"ג דהכשירה של עוף בסימן אחד ובעקירת הסימנים לאו טריפה היא כדאמרן מ"מ במקום שיהיו ב' הסימנים ראויין לשחיטה ב"י סי' כ"ד בשם הרשב"א: [ד] ולא ידע פירוש ואינו מרגיש כו'· דאין לפרש כמשמעו שלא ידע דא"כ כי אמר שידע שלא שהה סמכינן עליה וא"ת לומר כן כדמסיק דכל מילתא דלא רמיא כו' ועיין עוד בד"ת: [ה] דאמר רב הונא גרסינן: [ו] שכל זמן שהיא בחייה הרי היא אסורה משום אבר מן החי· וכפירש"י והתוספות פרק אין לדין דף כ"ה כתבו עליו דלא נהירא דא"כ למה לי עד שיודע במה נשחטה כיון דחזינן שמתה א"כ לא שייך בה איסור אמ"ה דאיסור אמ"ה לא שייך אלא מחיים לכן נ"ל דחזקת איסור ר"ל בחזקת שלא נשחטה עד שיודע לך וכו' ומשום איסור שאינה זבוחה דרחמנא אמר תזבח ואכלת שחוט ואכול ובזה ניחא אפילו למ"ד בהמה בחייה לאו לאברים עומדת ע"כ והיינו דכתב רבינו ומשום שאינה זבוחה: [ז] ה"ג בשחיטה כשרה וכמו כן בסכין שאין בה פגימה· כן לשון הרי"ף ומסיים נמי הרי"ף שנשחטה שחיטה כשרה בין בסימנין בין בסכין יפה ע"כ מ"מ ודאי הא כדאיתא והא כדאיתא דהא כתב רבינו לעיל סימן ו' בשם הרי"ף אדרב הונא דהכא דוקא היכא דאתיליד ריעותא בסכין וכ"כ עוד רבינו בסימן דלקמן מהא"כ בסימנים דכל שלא ידע שנשחטו רובן לא יצאת הבהמה מחזקת האיסור שעמדה בו: [ח] ומטמא במשא כנבלה· וכ"כ הרי"ף ומשום דפשיטא דמימרא דרב הונא הכי משמע מתו"ס נקטו לפירושא אליבא דמ"ד נבלה אבל בגמרא מ"ד טריפה ומ"ד נבלה קמפלגי בדרב הונא מר סבר בחזקת איסור קיימא והשתא מתה היא כלומר ומטמאה ומר סבר בחזקת איסור אמרינן כלומר ולאכילה הוא שנאסרה קודם שחיטה בחזקת שחוטה לא אמרינן פירש"י שהרי בשר מן החי אינה מטמאה ע"כ ואין להקשות דהא לא נ"מ האידנא בין איסור טרפה לאיסור נבלה ולמה ליה להרי"ף וכן לרבינו לכתוב שלא ספלוגתא דכיון דמילתא אגב אורחא הוא דכתבו לא חשו וכתבוה אע"ג דלא נ"מ האידנא וכן הוא בכמה מקומות:

דברי חמודות

דבקליפה סגי דהא אינו רותח גמור ודי שיהא כרותח דבית השחיטה דאפילו לרב סגי ליה בקליפה והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ז מהמ"א שכל אלו אינן אלא לכתחלה נראה שהוא מפרש טעם שמא ישכח מלהפשיט היטב אבל בדיעבד בהפשט סגי ליה עכ"ל הר"ן ודברי הרמב"ם נאמרו ג"כ על הא דג' סכינין וג' כלים: (לא) אבל אחר שנלטגן כו'· ומה"ט כתבו הגה"מ מיימון פ"ז מהמ"א בשם ראבי"ה שקבל מן הראשונים שכל בשר ששהה ג' ימים מעת לעת שלא ניקר ולא נמלח ששוב אינו פולט דמו שנתקשה הדם שבתוכו אבל רבינו הרא"ש כתב בתשובה שאין תלוי כלום בניקור החלב דאינו נבלע בבשר כיון שהוא קר אלא נוהגים באשכנז ובצרפת כששהה ג' ימים בלא מליחה כו' כמו שכתב בפ' כל הבשר (סעי' רי"ז) [סי' מה] וגם בכתבי מהרא"י סי' ע"ז כתב דלא נהיגי כראבי"ה ושכן הוא בתוספות ומיהו בסי' קנ"א כתב דלכתחלה אין להשהות ג' ימים בלא ניקור דאפי' אחר בשר שאין בו חלב אין נוהגים כלל לכתחלה להניח עד לאחר ג' ימים משום דמו אין ראוי לבשול ותיישינן דלמא מבשלי ע"כ: (לב) אסור לאכול משחיטתו· כששחט בינו לבין עצמו כדמסיק כגון ששחט לפנינו כו' כלומר כבר שחט לפנינו כו' והשתא שחט בינו לבין עצמו אבל כל מה ששחט לפנינו כשר ואפילו לכתחלה יכולין ליתן לו לשחוט כיון שאחר עומד על גביו וכתב ב"י דנסתפק ליה מדתנן בריש פירקין בחרש שוטה וקטן דלכתחלה לא ישחטו ואפי' אחרים עומדים על גביהם משמע דספק אפילו לכתחלה שוחט בעומדים על גביהם ומיהו כתב הטור שצריך שיראנה מתחלה ועד סופה כדלקמן סוף סימן ע"ז וכתב עוד הב"י דבהגהות אשר"י כתב בשם א"ז שמי שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לכתחלה לשחוט כשאחר עומד על גביו וכ"כ המרדכי וכתב רמ"א דהכי נהוג: (לג) שנים ושלשה פעמים· ואפילו יותר ומה"ט כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מה"ש וכן הטור ד' או ה' פעמים: (לד) ומתוך דבריו ירגישו ששחט יפה· ואפילו אמר ברי לי שלא שהיתי ושלא דרסתי אין סומכים עליו דחוששין שמתוך שלא היה מקפיד לא הרגיש ולא ידע כ"כ הר"ן בשם התוספות ולמעלה בסעיף י' כתבתי בשם הב"י דמי שדרכו להתעלף ואנו יודעים שאינו מוחזק ושחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי נאמן מאחר שיודע הלכות שחיטה: (לה) צריך שיבדוק בסימנים כו'· וכתב מהרי"ק שורש ל"ה שמה שנמצא בשחיטות האשכנזים שהשוחט עוף צריך לבדוק בסימנים מיד קודם שיוציאו מידו וגם נהגו לאסור בדיעבד אין שטת ההלכות מוכיחות כן להצריך לבדוק קודם שיצא מתחת ידו וכ"ש שאין לאסור בדיעבד וכל הפוסקים כתבו סתם שצריך לבדוק בסימנים אחר שחיטה ואם לא בדק אסורה דמשמע הא אם בדק כשירה בין בסמוך בין ברחוק עכ"ל ומ"מ הבודק קודם שיצא מתחת ידו הרי הוא זריז ונשכר שמא יארע לו תקלה וישכח מלבדוק ויהיה אסור וכתוב בהגהות בשחיטות שנהגו לבדוק בדרך זה שתוקף אגודל על שיפוי כובע ומתוך הדחק יפלטו הסימנים לחוץ ואז יוכל לראות אם נשחטו רובן גם אם עבד שמוטה כי אם לא יכנסו הסימנים לפנים לאחר שהסיר אגודלו הוי שמוטה וטריפה ע"כ ומיהו לאו למימרא שצריך לבדוק אחר שמוטה דהא מסיק רבינו דא"צ לבדוק אם נעקרו כו' וכתוב בהגהות אשר"י בשם א"ז דהבודק בנוצה תיפח רוחו ונשמתו מפני שמאכיל טריפות לישראל שאפילו שחט מיעוט הנוצה קורעת ואסור לעסוק בקבורתן של אוכלי טריפות וכן הרוקח וגם המרדכי כתב דטועים הם הבודקים בנוצה כי אין זה בדיקה דשמא לא נשחט הרוב ואנן בעינן רוב הנראה לעינים: (לו) אם נשחטו רובן· במקום שחיטה בלא הגרמה כ"כ רבינו בתשובה וכ"כ בא"ח דלא סגי בראיית הסימנים נחתכים בשעת שחיטה בשמא למעלה משיפוי כובע או בתורבץ הושט הם נחתכים ע"כ וכתב הב"י ס"ס כ"ה וז"ל ולא ראיתי שום אדם שבודק כן ולכן נראה לומר שכל שנראה כמיניו באומד דעתו שהוא במקום שחיטה מפיק מידי הגרמה ע"כ ורמ"א ז"ל כתב להיסורא ויש סתירה לדבריו מדבריו דבריש סי' י"א דכתם יפה טעמא דלכתחלה לא ישחוט בלילה שלא יוכל לראות אם עשה הגרמה ואי איתא דצריך בדיקה אחר הגרמה ואם לא בדק פסולה א"כ ליכא ביניייהו דלילה ויום כיון דהי לא בדק פסולה וכמו שהקשיתי כמ"ש לקמן סי' י"א על פירש"י דהתם שפירש שמא לא ישחוט רובא: (לז) הלכך אם לא נתברר לנו שנשחטה שחיטה כשרה כו'· ולכן כל ספק שיארע בשחיטה פסול גמרא דף י':

חיישינן

תפארת שמואל נאסר הסכין בבליעת אבר מן החי דילמא לענין בליעת סכין לא אמרינן דוקא דסכינא בלע אבל לעולם בסכין של עובד כוכבים אמרינן דוקא דסכינא לסכלע בבשר אפי' כשאינו חם נ"ל דהכי דייק הכי דאמרינן דסכין אינו בולע היינו שיאסור הסכין ממש כאילו נבלע בו איסור ממש ע"י רתיחה דלא סגיא אלא בהגעלה אבל לעולם נדבק בו ממשות דהיסור שהרי צריך הדחה וא"כ כשבשחט ונאסר משום אבר מן החי נמי דלא נאסר ממש מ"מ נדבק מבחוץ והרי הוא ומבליע ע"י דוחק כו' ודו"ק ועי' בס' מעדני יו"ט:

במשא כנבילה: טו *ואם נשחטה שחיטה כשירה כראוי הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה· [ט] ואפילו אי איתיליד בה ריעותא [י] כגון שבא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים אין חוששין שמא במקום נקב נקב· [כ] ואפילו יש בו נקבים הרבה· כיון שבא הזאב בתלינן כולהו בזאב [ל] כי היכי דתלינן נקיבת הריאה בטבח היכא דממשמשא ידא דטבחא· *והני מילי באיסורא· אבל בסכנתא כגון שראה ליפור מנקר בתאנה ועכבר מנקב באבטיח (לח) [דף ט ע"ב] חיישינן שמא במקום נקב נקב [ואסור] משום סכנת נפשות· [דף י' ע"א] איתמר (לט) השוחט בסכין בדוקה (מ) ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפילו שיבר [בה] עצמות כל היום כולו פסולה· חיישינן שמא בעור נפגמה· ורב חסדא אמר כשירה [מ] אימר בעצם גנפגמה· [דף י ע"ב] והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שיבר בה עצמות דאימא בעור נפגמה ולא תלינן במפרקת· כי אינו חותך בכח במפרקת אלא לפעמים אחר שחיטת הסימנים והוורידין [נ] נוגע בסכין במפרקת· (מא) והלכתא כוותיה דרב חסדא בששבר בה עצמות (מב) וכן אם נפלה הסכין בחודה ע"ג קרקע קשה (מג) הילכך צריכה בדיקה בין כל חדא וחדא· (מד) [נ] ואי לא בדיק הסכין בין כל חדא וחדא ונמצאת הסכין פגומה כל מאי דשחיט בה אסור· כדאמרינן הוה עובדא וטרף רב יוסף עד תליסר חיותא· ואפילו קמייתא· כדרב הונא דאמר חיישינן שמא בעור נפגמה וכי שחיט לסימנין בסכין פגומה שחיט להו· (מה) *והיכא דבדק הסכין תחלה ונאבד הסכין קודם שבדקו אחר שחיטה שחיטתו כשירה ולא חיישינן שמא בעור נפגמה· ולא שייך הכא למימר בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה· דכיון דלא חזינן ריעותא בסכין ודאי נודע לנו במה נשחטה ואפילו שחט כמה בהמות זו אחר זו כולן כשירות· דלא תלינן לא בעור ולא במפרקת כל כמה דלא חזינן ריעותא בסכין· תדע לך דקיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ולא אמרינן סמוך מיעוטא דאין מומחין לבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה כיון דמיעוטא [ס] דאינו מומחין לא שכיח ודאי נודע לנו שנשחט יפה ויצתה מכלל איסור הכי נמי כיון ששחט בסכין בדוק לא שכיח שנפגם בעור או במפרקת ובודאי נשחט יפה ויצאה מכלל איסור· ויש מן הגדולים שהחמירו ואומרי' שאם נגע במפרקת הראשונה ולא בדק הסכין ונאבד אחר שחיטת השניה דחיישינן שמא בעצם המפרקת איפגום· (מו) ולא מיסתבר דבנגיעה כל שהוא שנוגע במפרקת לא שכיח דפגים ולא מחזקינן ריעותא ואע"ג דרש"י כתב השוחט אפילו בהמה אחת (מז) צריך לבדוק אחר השחיטה· היינו לכתחלה מי איתיה קמן דליבדקיה· אבל אם נאבד לא תלינן ריעותא· ובעל המאור ז"ל כתב [ע] אע"ג דמצריך רב הונא* בדיקותא בין כל חדא וחדא זהירות יתירתא היא מפני שחיטת רוב בהמות שלא יפול בהן ספק דלמא אגב דנגע סכינא בכל עצם ועצם דמפרקת איפגמא· אבל לאחר שחיטת בהמה אחת אין לנו ראיה להצריך לבדוק הסכין· ואפילו בשחיטת הרבה בהמות אם לא נזהר ולא בדק בין כל אחת ואחת [פ] ולא אחר שחיטה אין פוסלין שחיטתו בכך מאחר שבדק בתחלת השחיטה· וכן כתב בעל העיטור ז"ל· ואם שחט בסכין שאינה בדוקה ונאבד שחיטתו פסולה (מח) ויראה טבח שיש לו סכין מיוחדת לשחיטה ומקום מיוחד שמצניעו שם תמיד בחזקת בדוקה תמיד עומדת ואם שחט בו בלא בדיקה ונאבד שחיטתו כשירה*: טז [דף יא ע"א] מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא רבה בר שילא אמר אתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא ושחט ושרף מה שחיטה כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה [צ] וניחוש דילמא טריפה הוה אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא· ותימה [ק] כיון דפרה בת שתי שנים [ר] דילמא משום דאוקמה אחזקתה למאן דאמר טריפה אינה חיה· דכיון שעבר שנה איגלאי מילתא שהיתה כשירה שעה אחת אחר שנולדה וכל טריפות שאירע בה אח"כ אוקמה אחזקתה [ש] והשתא היא דנטרפה· [ת] וי"ל דכל חזקה שלא נודע לנו בשעתה אלא שנתבררה לנו לאחר זמן לא אזלינן בתרה· ויש ללמוד מזה הלכה למעשה (מט) [א] דאם עשו גבינות מבהמות ונשחטה אחת מהן ונמצאת טריפה כל הגבינות אסורות· ולא אמרינן אוקמה אחזקתה והשתא היא דנטרפה· משום דחזקת כשרות לא נתבררה מעולם בשעתה· ומיהו אם היא טריפה מחמת סירכא שאם היינו בקיאין 'לברר איפשר שהיה לנו היתר ע"י בדיקה (נ) לא מיתסרי *משום דהוי ספק ספיקא· ספק טריפה ספק אינה טריפה· ואת"ל טריפה אימור אח"כ נטרפה· [ב] ועי"ל למאי דמסקינן דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקת כשירות ואפילו בתוך שנתן (נא) משום דרוב בהמות כשירות הן [ג] ורובא עדיף מחזקה· [דף יא ע"ב] אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא וא"ל ודילמא היכא

בשאר נשים שהן מן הרוב אבל באמו של ר' ישמעאל מודו ולהכי סמכינן נמי בשחיטה בכהן המקריב א) ובטבילת נדה שאינה יודעת אלא ע"פ אחרים בכולהו סמכינן אעד אחד כללו של דבר כל שהוא בחזקת איסור מן התורה אין קטן נאמן ולא אשה ולא גדול דלא מהימן כבי תרי אבל בדרבנן כגון בשר שנמצא שדם מלוח אינו אלא מדרבנן כדאמר זעירי במנחות ויין נסך וכיוצא בו אפילו קטן וכל אדם מהימן כדאמרינן בפרק קמא דפסחים גבי בדיקת חמץ ומיהו כל זה לפירוש רא"ס דפירש כל שבידו דבר שעתה בידו לתקן אבל לפירוש רבינו תם ד דבר שכבר היה בידו לא צריכא לכולי האי ולרבינו ברוך נראה כיון דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן לא בעינן תרי אע"ג דאיתחזק איסורא· קצרתי מדברי רבינו ברוך· מרדכי:

הגה"ה

*והיכא דבדק הסכין מיד אחר שחיטה והצניעו אפי' נמצא פגום אחרי כן לית לן בה דאיכא למימר דמה שנמצא עתה פגום אימור בדבר אחר נפגם ולאו אדעתיה והיכא שבדק הסכין והניחו יום או יומים ושחט בו אחר כך אפילו מאה בהמות ושוב שיבר עצמות ונמצאת פגומה נראה דכולן מותרות דתלינן בעצמות· במגנ"א אירע ששחטו את ספר ונמצאת הסכין פגומה· וזה מורי רבינו יב"ק להדית הדם מן המפרקת ונמצא חתך בעצם המפרקת שהסכין נכנס לשם והתיר וכן העידו על רבינו שמריה שהתיר דכיון שנמצא חתך בעצם הוי כמו שיבר בה עצמות וצ"ל לפי זה ה דפליגי רב הונא ורב חסדא כגון שנגע הסכין בודאי בעצם המפרקת אבל לא נכנס הסכין בעצם דאם לא נגע בודאי מ"ע דרב חסדא הא ודאי נגע הסכין בעור וספק אם נגע בעצם ואין ספק מוציא מידי ודאי· מרדכי:

הגה"ה

*בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו ז ואם אמר לשלוחו צא ותרום אין חזקתו תרום והיינו לקולא אבל לחומרא חיישינן שמא עשה שליחותו ואם אמר לשלוחו צא וקדש לי אשה ומת השליח בדרך הוא אסור בכל הנשים אבל בשל סופרים אפילו לקולא אמרינן חזקה שליח עושה שליחותו כך פסק ר"ת כרב נחמן ח ובסדר תנאים ואמוראים פסקו הלכה כרב ששת לגבי רב נחמן באיסורא· פר"י מהרי"ת:

הגה"ה

*מנהג לאסור כל מה שנחלב בתוך שלשה ימים דסירכא לא נעשית פחות משלשה ימים· הג"ה מגאה בפסקי מרדכי:

הגהות הב"ח א ומטמא במשא כנבלה ואם נתברר לך שנשחטה שחיטה כשרה: ב כיון שבא זאב ונטל תלינן כולהו: ג אימור בעצם דמפרקת נפגם: ד בהגה"ה אבל לפירוש ר"ת דפירש דבר שכבר: ה בהגה"ה· לפי זה הא דפליגי: ו שאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שהיה לה היתר ע"י בדיקה לא מיתסרה: ז בהגה"ה שליחותו לקולא ואם אמר· נ"ב עיין פרק בכל מערבין דף ל"ב ובתוספות לשם: ח ובסדר תנאים· נ"ב וכן הוא מסקנת הרא"ש בעירובין:

רש"י טו דאע"ג דאתילד בה ריעותא· שנולד בה ספק טריפות ספק קודם שחיטה היה בה ויש לתלותו לאחר שחיטה מוקמינן לה אחזקת היתר דסתם בהמה אינה טריפה ותלינן בלאחר שחיטה וכשרה: שמא במקום נקבי שהיה בו תחלה אתרמי ליה הסתא שהכניס בו שיניו וטרפה דנקבו הדקים א' מי"ח טריפות הוא: מנקר. לשון נקבים קרוי"ט בלע"ז: שמא במקום נקבו· של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות: השוחט בסכין ואח"כ נמצאת פגומה· וידוע הוא שכששחט בדק קודם שחיטה והיה יפה אבל לא בדק אחר שחיטה מיד: אפי' שבר בה עצמות· בין שחיטה לבדיקה אחרונה דאיכא למתלי בעצמות פסולה השחיטה: שמא בעור· השחיטה נפגמה ונמצא שלא נשחטו הסימנים אלא נקרע שהפגם קורע (וקרא הר"ן) ונבחת פתיב: בעצם נפגמה· באותו שיבר בה: הלכתא כרב הונא· דחיישינן לעור ועי"י היה מעשה והורה לי רבינו יעקב ב"ר יקר בעוף לאיסור: תליסר חיותא· שלא בדק בין זו לזו ולאחר שחיטת [כולן] נמצאת פגומה: טז כשהיא שלמה· שלא ינתחנה:

דברי חמודות

(לח) **חיישינן** שמא במקום נקב נקב· ואידנא שאין הרחשים מצוים בינינו אין נזהרין כלל מגילוי כמ"ש רבינו בפ"ק דביצה סימן ה' וכתב ב"י בסי' קט"ז דאם ודאי שתה מהם נחש וכיוצא בו פשיטא דאסורים גם אפי' האידנא:(לט) **השוחט** בסכין בדוקה· ואפילו שוחט לעוף טור ריש סימן י"ח: (מ) **ונמצאת** פגומה· ואפילו מן הצד רמ"א שם: (מא) **והלכתא** כוותיה דרב חסדא בששבר בה עצמות· מסיק הר"ן דדוקא שיבר אמרינן אבל חתך דרך הולכה והבאה כדרך שהוא עושה בעצם המפרקת לא וכן נמי דוקא שיבר בה עצמות דעלמא אבל עצם דמפרקת אפילו שיברו דרך שבירה אין תולין בו מפני שהוא רך: (מב) **ובן** אם נפלה הסכין בחודה כו'· ודוקא שראוה שנפלה על חודה אבל מספקא אין תולין לומר שנפל על חודה טור סימן י"ח וכתב ב"י שכ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך שנשחטה בהכשר כל שאין ידוע לך בוודאי שנפלה על חודה לא נודע לך שנשחטה בהכשר ע"כ: (מג) **הלכך** צריכה בדיקה בין כל חדא וחדא· וכן לשון הרי"ף ואע"ג דמשמע הלשון דבבהמה איירי מ"מ לאו דוקא דה"ה בעופות וכ"כ רש"י שר"י ב"ר יקר הורה לו כן בעוף ולשון הרמב"ם פ"א מה"ש השוחט בהמות רבות או עופות רבים צריך לבדוק כו' וכתב הכ"מ דלהכי כתב או עופות רבים דלא תימא בעור הבהמה שהוא קשה הוא דחיישינן שמא בעור נפגמה אבל בעור עוף דרכיך ליכא למיחש להכי קמ"ל דלא שנא: (מד) **ואי** לא בדיק הסכין כו'· ולשון הרי"ף דאי לא כו' גם לשון הרמב"ם פ"ק מה"ש שאם כו' ולשון הטור ואם כו' ונ"מ טובא בין אלו הלשונות שבעל תרומת הדשן בסימן קפ"ד כתב שאלה אחד שחט לעצמו לצורך סעודה גדולה אווזים ותרנגולי' וטורח עליו לבדוק הסכין בין כל אחת ואחת ואמר בטוח אני שלא אמצא סכיני פגום לא אבדוק רק אחר שחיטה אחרונה אם תמצא פגום יטרפו הכל אין ההפסד רק לעצמי מאי למעבד או לאו ונידד בדבר דלכאורה משמע לשון הגמ' דאינו רשאי לכנוס בספק הפסד ודחה אח"כ ראיותיו וסוף דבריו וא"ת מי מזקיקני לדקדוקים קלושים הללו י"ל מפסק הגאונים משמע דאין חובה בבדיקות הללו דכתב רב אלפס וז"ל קי"ל כרב הונא בדלא שבר הלכך צריכה בדיקה בין כל חדא וחדא דאי לא בדק כו' וכ"כ הרמב"ם לפיכך כו' צריך לבדוק כו' שאם לא בדק כו' מדקאמרו הגאונים דאי לא בדק ושאם לא בדק משמע שפירוש שאין הבדיקה חובה אלא הבדיקות הם שאם נמצא הסכין פגומה יצאו הראשונות מידי ספק דאי תימא הבדיקות חובה משום דחיישינן שמא איפגם סכין בשחיטה קמייתא וזימנין דאתי לידי קלקול הכי הוה להו לרב אלפס ורמב"ם למימרא צריך לבדוק בין כל א' וא' ואם לא בדק כו' ובלשון הזה הוי משמע שפיר דהבדיקות חובה כן ואם לא עשאן פסול אפילו דיעבד ומדקאמרי דאי עשאם משמע דהבדיקה אינה אלא משום הפסד וק"ל ע"כ ומינה דכיון דרבינו הרא"ש ובנו בעל הטורים דקדקו לכתוב ואי ואם א"כ ס"ל דחובה הוא שיבדוק ולא מצי למימר לא אבדוק ואם ימצא פגום אפסיד לעצמי ומדבעל ת"ה העיד על עצמו שראיותיו דלהיתר דקדוקים קלושים הם ולא נכנס בהם אלא מפני לשונות של הרי"ף והרמב"ם א"כ כיון שמצינו להרא"ש ובעל הטורים דבלשון אחרת כתבו דשוב אין לכנוס בדקדוקים הקלושים והדרבה יש לנו לחייבו להצריך בדיקה וא"ת ומה טעם אינו רשאי לעצמו כבר כתב בזה בעל תרומת הדשן הטעם כדי להוציא הראשונות מספק שמא יאכלו מהן קודם בדיקת האחרונה ושלא תפול ספק בכמה שחיטות וזימנין אתי לידי קלקול ע"כ ומ"מ אף לסברת של בעל ת"ה דרשאי לעשות כן כתב רמ"י דנ"ל שאם עשה כן לאחרים הוי פושע אם עשה שלא ברשות הבעלים וצריך לשלם אפילו שוחט בחנם כדין מזיק בידים: (מה) **והיכא** דבדק הסכין תחלה ונאבדה כו' שחיטתו כשרה· ואפילו נמצא אח"כ והוא פגום כתב רבינו בתשובה בשם הראב"ן דשחיטתו כשרה הואיל ויצא בהיתר והאי דנמצא פגומה אימר שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה דאוקי סכין אחזקתו ואימר לא איפגם ע"כ וכתב רמ"א דמקרי סכין בדוק בין שבדק סכין תחלה סמוך לשחיטה או שהיה בחזקת בדוק תחלה ולא בדקו סמוך לשחיטה ע"כ וכן יראה מדברי רבינו בסוף זה הסימן: (מו) **ולא** מסתבר דבנגיעה כל שהוא כו'· אבל הרשב"א כתב בת"ה שהורו רבותיו שחוששין כו' ומשו"ה כתב הב"י דלענין הלכה למעשה נראה דהכי נקיטינן: (מז) **צריך** לבדוק אחר השחיטה· וכתב המרדכי שאם בדק הסכין אחר השחיטה והצניעו ואח"כ נמצא פגום לית לן בה דאימור בדבר אחר נפגם מעצמו או שיבר בה עצמות ולאו אדעתיה: (מח) **ויראה** טבח שיש לו סכין מיוחדת כו'· ורצוי הוא לכל טבח שיהיה לו סכין מיוחדת לשחיטה ואסור לעשות בו שום דבר ויצניעו שלא יפגמנו כ"כ רמ"א ונראה שיצא לו מתשובת הרשב"א שכתב הב"י בס"ס י"ח וכתב עוד רמ"א דמ"מ לא ישחוט בו לכתחלה בלא בדיקה ומסיים רמ"י שמא שכח ונשתמש בו ולאו אדעתיה: (מט) **דאם** עשו גבינות מבהמות כו' כל הגבינות אסורות· וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך גבינה שגבנו אותה מבהמה ידועה ואח"כ נשחטו הבהמות ואפילו גבן מס' בהמות ונמצאת אחת טריפה שאין חלב אותה בהמה בטלה בתוך השאר וכו' ופירש דבריו בתשובה שהשיב לשואלו למה אין חלב הטריפה בטל בס' והשיב שאינו טועה בכך שזה דבר שהתינוקות יודעים אותו אלא שכוונתו היתה שאם הגבינה חשובה וכדבר שאינו בטל גם זה נחמיר עליה שלא לבטלה כאילו היתה הבהמה ודאי טריפה וכו' ומ"ש שאין חלב טעות הוא שפלטתו סכין המהירות והכוונה היתה לכתוב גבינת אותה טריפה והראיה שכתבתי בטלה ואם חלב לא הל"ל נקבה דחלב זכר הוא וכו' וא"כ יש לפרש דברי רבינו לאתת מפני הספנים או דמיירי בגבינות שנתערבו ומשו"ה אינן בטלות ואפילו באלף וא"כ דמיירי בחלב שנתערב קודם שנעשו ממנו גבינות ור"ל דכולן אסורות כשאין בהם שיעור המבטל דהיינו ששים וכתב באיסור והיתר הארוך אם יש ששים בהמות בעדר הטריפה בטל בהן אע"ג דלא בדקנו עדיין האחרות ופירש רמ"א בת"ח שלו כלל ע"כ דטעמא אע"ג דלא בדקנו דהא אמרינן רוב בהמות בחזקת כשרות ומאחר דשיעור ששים דרבנן דמדאורייתא חד בתרי בטל אזלינן לקולא אע"ג דלפעמים בהמה אחת חולבת הרבה ואחרות מעט אמרינן מסתמא דהוי ששים אם לא דידעינן דהטרפה היתה משובחת בחלבה יותר מן האחרות דאז ודאי לא הוי ששים מן החלב ע"כ: (נ) **לא** מיתסרי משום דהוי ספק ספקא· ועיין בסעיף דלקמן דיש חולקים בזה והכריע רמ"א לחומרא אלא א"כ שיש הפסד מרובה: (נא) **משום** דרוב בהמות כשרות הן· ומיהו ה"מ בטריפות דאיכא למימר השתא סמוך לשחיטה ממש הוא דאיתרע כגון ניקב קרום של מוח וכיוצא בו אבל אם ידוע שקודם שחלבה נטרפה כגון יתרת אבר שנטרפה בו או שהוגלד פי המכה שבידוע שג' ימים קודם השחיטה היה בהא ודאי אסורה כ"כ הטור סימן פ"א וכתב הסמ"ק סימן ר"א שאע"פ שהוגלד פי המכה גבינות שנעשו לפני ג' ימים מותרים דלא כהר"ן והרשב"א דכתבו שכל שיצאה מחיים מחזקת הרוב ואין אתה יודע זה כמה אזלינן בה לחומרא וטעמא דמפלגינן בין הוגלד פי המכה ללא הוגלד הוא מדתניא בפרק אלו טריפות ובפרק המדיר גבי מחט שנמצא בעובי בית הכוסות שאם הוגלד פי המכה בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה והר"ן והרשב"א אוסרים כמו כן בסירכות כמו בשאר טריפות שהרי א"א לתולתן בשעת שחיטה ואין כאן אלא חד ספיקא שמא טריפה שמא אינה טריפה אבל אין לומר אימא השתא נטרפה מכיון שיצאתה מחיים מחזקת הרוב כו' ומ"מ אין לאסור בסירכא ביותר מג' ימים לסברת הסמ"ק בהוגלד פי המכה דסירכא נמי

מעדני יום טוב

[ט] **ואפילו** אי איתיליד בה ריעותא כו'· בגמרא דייקינן לה מדאמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר ולא קאמר נשחטה הותרה פירש"י דלשון חזקה לא שייך אלא בדבר ספק דנימא שעמד דבר על חזקתו: [י] **כגון** שבא זאב ונטל בני מעים· משא"כ בריעותא דסכין לקמן: [כ] **ואפילו** יש בו נקבים הרבה· שלא במקום שיניו. תוספות: [ל] **כי** היכי דתלינן כו'· בפרק אלו טרפות סימן כח: [מ] **אימר** בעצם נפגם· דכיון דהאי ריעותא בסכין הוא דאיתיליד לא בבהמה וסכין היה בחזקת בדוק מחשיבין חזקתו ותולין להקל דלאחר שחיטה נפגם כ"כ הר"ן וביאר עוד בפרק אלו טריפות בשיטה דדרוסה גבי ספק לא עאל לאימור דאתמר התם וכן הך אימור דהכא ודאי משבינן להו כיון דתלינן לקולא וכן בפ"ק די"ט אימר לא בדק יפה יפה כו' לשון פסיקא הן: [נ] **נוגע** בסכין במפרקת· עיין בסמוך לקמן גבי ויש מן הגדולים וכו':[נ] **ואי** לא בדק כו'.וכן הוא בדפוס ישן אבל ברי"ף כת' דאי ואכתוב בזה בספר ד"ח בס"ד ע"ש: [ס] **דאינו** מומחין לא שכיח· וכ"כ רבינו בסימן דלקמן ובר"פ בתרא דיבמות וכן כתב הר"ן דמיהו דוקא כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה וכמו שאמרו הגאונים ז"ל במי ששחט ואין ידוע מה טיבו דאע"ג דקיימא לן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אפ"ה כל היכא דאיתא קמן כיון דאיכא למיקם עליה דמילתא בדקינן ליה ובבדיקת סכין נמי דכוותיה ע"כ ודלא כמ"ש הר"ן עצמו להלן בפיסקא והיכא דראה אחד ששחט כו' בטעמא דבודקין לשוחט היכא דאיתא קמן דהוה טעמא דמלתא דנהי דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוטא דאין מצויין שכיח טובא והוה ליה כטריפות דריאה כו' ע"כ ועי' עוד בסימן דלקמן דכתב רבינו דסמכינן ארובא אפילו במקום דאפשר ושם כתבתי למה א"כ אין סומכין כאן ולעיל גבי רוב מצויין אצל שחיטה ארובא אלא בדקינן הכא לסכין ולעיל לשוחט ע"ש: [ע] **אע"ג** דמצריך רב הונא· וכן הוא בספר המאור אבל נ"ל דט"ס הוא וצ"ל רב כהנא דהכי איתא בגמ' דרב כהנא מצריך בדיקותא בין כל חדא וחדא: [פ] **ולא** אחר שחיטה של כולן [גרס]: [צ] **וניחוש** דילמא טריפה הוה· ובגמ' פריך וכ"ת מאי נ"מ אי טריפה היא אי לא הא לאו קרבן הוא ומהסיקא שתהא שלימה לא שמעינן אלא שלא ינתחנה לאיברים אבל טריפה מחיים לא שמעינן מיניה ומשני חטאת קרייה רחמנא למי נדה חטאת היא ומדקרייה רחמנא חטאת שמעינן שתהא כחטאת שלא תהיה טריפה מחיים: [ק] **כיון** דפרה בת שתי שנים· דהכי תנן בריש מסכת פרה: [ר] **דילמא** משום דאוקמא [כו'· וי"ל כאן איכא חזקה] אחרת כנגדה שעמד טמא על חזקתו אבל לקמן דיליף מעדים זוממים קשה כ"כ התוספות ור"ל דבגמ' רבינא אמר אתיא מעדים זוממים דאמר רחמנא ועשיתם לו כאשר זמם וגו' וליחוש דילמא הך דאסהידו ביה טריפה הוא וכ"ת דבדקינן ליה והתניא ברבי אומר לא הרגו נהרגים הרגו נהרגים פירש"י הרגו קודם תהומו אין נהרגים דכתיב כאשר זמם ולא כאשר עשה ע"כ וא"ת אכתי תקשי מדכתב רבינו לקמן בסמוך דרובא עדיף מחזקה וא"כ כי נמי הוה טעמא דעדים זוממים משום דאוקי אחזקה אכתי שפיר שמעינן דאזלינן בתר רובא ובמכ"ש כיון דרובא עדיף וי"ל דאה"נ דכי איכא למימר דטעמא דקרא משום חזקה דהא"נ דשמעינן מינה נמי דכ"ש דאזלינן בתר רובא אלא דהכא מעיקרא כי פריך מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא לא פריך אלא אליבא דרב אחא בר יעקב דס"ל דלא שמעינן חזקה מקרא כמ"ש התוספות בד"ה מנא הא מילתא כו' והלכך שפיר דייקינן דהכא לאו טעמא משום חזקה כמי דחזקה דהכא לאו חזקה היא עוד תירצו התוספות דלמאי דמפרש רבינו חיים דהא דרובא עדיף מחזקה לא מסתברא אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד הרוב דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טמא אתי שפיר דפריך הכא מנא הא מילתא כו' לפי זה התירוץ הדר קושיין לרובא דמאי מקשי התוס' אעדים זוממין דדילמא היינו משום דאוקי אחזקתן אכתי שפיר שמעינן רובא מיניה ובמכ"ש ומיהו י"ל דהכי דייקי התוספות דמ"מ כי קאמר רבינא אלא לאו משום דאזלינן בתר רובא לאו שפיר קאמר דהא אפשר לומר דעיקר טעמא דקרא דאזלינן נמי בתר חזקה וכי נמי ממילא שמעינן מיניה במכ"ש דאזלינן נמי בתר רובא מ"מ איהו לאו שפיר קאמר דדילמא בטעמא דקרא לא מיינו אלא משום חזקה: [ש] **והשתא** היא דנטרפה· נ"ל שהוא טעות סופר מאסגרת ליטנא דבגבינות דלקמן דהכא ליכא למימר הכי דא"כ אכתי אינה כשרה אע"ג דהשתא היא דנטרפה אח"כ דנאמר דהשתא היינו לאחר שנשחטה ואין זה במשמע הלשון ועוד דלמה לנו לומר כלל שנטרפה והרי היא טריפה ומי לאה ומי ידע שנטרפה כלל ובתוספות גם בר"ן ליתא ללישנא דא: [ת] **וי"ל** דכל חזקה שלא נודע לנו בשעתה כו'· וז"ל הר"ן דכי אמרינן דאזלינן בתר חזקה היינו דוקא בחזקה אלימתא שהיה לה זמן מבורר שבאותו זמן הוא כן כגון חזקת פנויה שבשעה שנולדה היתה ודאי פנויה או חזקת נשואה שבשעה שנישאת היתה ודאי נשואה אבל חזקת פרה אינו כן שלא עמדה שום זמן שהיינו יודעים ודאי באותו זמן שלא היתה טריפה אלא שלמפרע הוא שאנו יודעין משעברו עליה י"ב חודש שלא היתה טריפה וכל כי האי גוונא לאו חזקה היא דלא מקריא חזקה אלא בשיש ידיעה ודאית בזמן הזה ולא בזמן שעבר ע"כ: [א] **דאם** עשו גבינות מבהמות ונשחטה אחת מהן כו' כל הגבינות אסורות· וכ"כ בתוספות ונ"ל דמיירי כשאין בו ששים כמו שאכתוב בס"ד בספר דברי חמודות ולשון הר"ן שגבינות שנעשו מבהמה שנמצאת טריפה בשעת שחיטה כו': [ב] **ועי"ל**· לענין היתר הגבינות: [ג] **ורובא** עדיף מחזקה· בספ"ק דכתובות· וכלומר דאע"ג דבחזקה אמרינן שצריך שתתברר בשעתה ורוב

תפארת שמואל א) ובטבילת נדה שאינה יודעת וכו'· הכא ליכא למימר שאינה יכולה לטבול אלא כשאחרת עומדת על גבה דדוקא כשאין יודעת כגון שבהולה וחרדה במים אבל היכא שתדירה ויודעת לא בעי אלא שמנהג כשר הוא ולאו הוא משום דחיישינן שמא שערותיה יהיו צפים מעט למעלה וכן פסק הרשב"א בת"ה וכ"כ המחבר פ' תינוקות:

היכא דאפשר אפשר והיכא דלא אפשר לא אפשר · דאי לא תימא הכי לר"מ דחייש למיעוטא הכי
נמי [ד] דלא אכיל בשרא [דף יב ע"א] אלא היכא דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר וכו' ·
הלכך מכל הני לא שמעינן דאזלינן בתר רובא היכא דאפשר לברר הדבר · (נב) אלא ודאי
[ה] הלכה למשה מסיני הוא [ו] דסמכינן ארובא אפילו היכא דאפשר · אי נמי מאחרי רבים
להטות קיימא לן [ז] בין רובא דאיתיה קמן בין רובא דליתיה קמן דמאי שנא האי מהאי ·
והא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות (נג) [ח] ונקיבת הריאה משום דשכיחא
בדקינן לה (נד) והיכא דאיתרמי [ט] דאיתפקא ריאה בלא בדיקה סמכינן אהאי והא דאמר
רב הונא נשחטה הרי היא בחזקת היתר ואין
מפרסמין הדבר *ויותר מזו דאפילו נקבה
הריאה במקום דמשמשא ידא דטבחא [י] תלינן
בטבח אע"פ שנקובה בפנינו וכל שכן היכא
שנאבדה דאחזוקי איסורא לא מחזיקינן אואפי'
מדרבנן לא חיישינן למיעוט דר"מ · [כ] מדקאמר
ור"מ דחייש למיעוטא היכי אכל בשרא
[ל] אלמא לא קיימא לן כר' מאיר · דלא קאמר
היכי אכלינן בשרא ואע"ג דפסקינן בבכורות פרק הלוקח בהמה (דף כג:) כרבן שמעון בן
גמליאל דאמר חלב אינו פוטר בבכורה משום דמיעוט בהמות חולבות אע"פ שאינן יולדות · אומר
ר"ת משום דאיכא חזקה עם המיעוט*
[מ] דאוקי האם בחזקת שלא ילדה · ומתוך זה
היה אומר ר"ת אע"ג דלא חיישינן למיעוטא
(נה) היכא דאיכא חזקה בהדה [נ] חיישינן
למיעוטא להחמיר · והא דסמכינן ארוב מצויין
אצל שחיטה מומחין הן ולא אמר סמוך מיעוטא
דאין מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת
איסור עומדת ואיתרע ליה רובא · משום
דמיעוטא דאין מומחין לא שכיח · ואפי' לר"מ
דחייש למיעוטא דלא שכיח לא חייש
כדאמר בריש פרק בנות כותים (דף לב.) [ס] וכן
בריש מסכת גיטין (דף ב:) דאמר סתם ספרי
דדייני מיגמר גמירי · והכי נמי אמר (יבמות דף קכא.) במים שאין להם סוף דאם נשאת לא
מפקין לה ולא אמרינן סמוך מיעוטא דנמלטין לחזקת אשת איש משום דמיעוטא דנמלטין לא
שכיח : אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד
סוף מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור
לאכול משחיטתו* [ע] ומוקי לה בידע דלא
גמיר וכגון דשחט קמן חד סימן שפיר [פ] מהו
דתימא מדהאי שפיר שחיט האיך נמי שפיר
שחיט קא משמע לן הא אתרמויי אתרמי ואידך
שמא שהה שמא דרס: יז [צ] ת"ר הרי
שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין
רבי יהודה אוסר · ר' חנינא בנו של רבי יוסי
הגלילי מתיר · ובתוספתא קתני הרי שאבדו
או שנגנבו · ואע"ג דגנב · לא חשיד למיכל איסורא ומסיק דכולי עלמא רוב מצויין אצל שחיטה
מומחין הן · ובבית דכולי עלמא לא פליגי דשרי · באשפה שבשוק דכ"ע לא פליגי דאסור · כי
פליגי באשפה שבבית מר סבר אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית ומר סבר אין אדם
עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית · ובפרק אלו מציאות (דף כד:) [ק] מוכח דפליגי נמי בשוק
בלא אשפה · והלכה כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי · דאמר התם רבי חנינא מצא גדי
שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי דתניא
הרי שאבדו גדייו וכו' [ר] (נו) ומוקי לה ברוב ישראל או ברוב עובדי כוכבים (נז) ורוב טבחי
ישראל * [ש] וההוא דאבדו לו גדייו (נח) מיירי
דרוב גנבי העיר ישראל נינהו:[דף יב ע"ב] וכולן
ששחטו ואחרים רואין אותן וכו' מאן תנא דלא
בעינן כוונה לשחיטה אמר רבא ר' נתן היא
דתני אושעיא זעירא [ת] דמן חבריא זרק סכין
לנעצה בכותל והלכה ושחטה [א] כדרכה רבי
נתן מכשיר וחכמים פוסלין · הוא תני לה והוא
אמר לה הלכה כר' נתן · ודוקא שזרקה או
הפילה · אבל נפלה ושחטה כדרכה פסולה
[ב] דזביחה מכה גברא בעינן :
[דף יג ע"ב] **מתני'** השוחט בלילה וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה : **גמ'** השוחט דיעבד
אין [ג] לכתחלה לא ורמינהי (נט) לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה
בין

הגה"ה
*וכן פירש רש"י ונחלק עליו רבו ר"י הלוי וכתב דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דלא איפשר אבל היכא דאיפשר לא ורב הונא נמי מודה בריאה דיש בה כמה מיני טריפות וכן כתב בהלכות גדולות וכן כתב ראב"ן דאי מיתרמי דאיתפקא בלא בדיקה טריפה וכן היה מעשה בקולוניי"א ואסרו כל חכמי הדור · ואומר רבינו ברוך דהיכא דלא שכיח טריפות כולי האי כמו בגדיים וטלאים הסומך על רש"י לא הפסיד והביא ראיות ואין להאריך · מרדכי :

הגה"ה
*ולכך אינו פוטר אלא אם כן שבנה כרוך אחריה ב ור"י מסיק דגבי חולבת ליכא חזקה מסייעה למיעוט חולבת אע"פ שאינה יולדת דאי אמרת אוקמא בחזקת שלא ילדה והשתא היא דילדה אדרבה ג אוקי ולד בחזקת חולין וככר ילדה ומפרש דרשב"ג לאו דוקא נקט מניקה דמשמע דבנה כרוך דוקא אחריה אלא הוא הדין דחלב גרידא פוטר ומניקה דנקט נמי דאפילו הוה חזינן דחלבה קודם שילדה מ"מ אם בנה כרוך אחריה מסתמא ילדה דלא מרחמא ליה אלא א"כ ילדה מיהו יבמה שהיה לה ולד ומת תוך שלשים יום אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי חיישינן למיעוט נפלים לחומרא בעלמא דשמא יסברו שפיהק ומת ויבואו לידי לעז וקלקול וכן בהמה שלא שהתה ח' ימים ונשחטה אסורה פן יבאו לשחוט כשהיא חולה וקרובה לפיהוק ובשעת הדחק סמכינן אדרבנן · פר"י מהרי"ת :

הגה"ה
*ומשמע דוקא בדיעבד שרינן אבל לכתחלה לא וכן הוכיח בה"ג לעיל ויש שרוצים לומר דאפילו חרש שוטה וקטן כשאחרים עומדים על גבן יכולין לשחוט לכתחילה ומחלקין בין אחרים רואין אותן לאחרים עומדים על גבן משום דקשיא להו מהא דתנן בגיטין הכל כשירין לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן ואמרינן בגמרא והא לאו בני דיעה נינהו ומוקי לה כשגדול עומד ע"ג ולא נהירא לי דא"כ מאי פריך לעיל לאביי אלא אכותי האמרת כי ישראל עומד על גביו וכו' ליתני דוקא עומד על גביו אבל אחרים רואים לא אלא לא שנא · רבינו ברוך · מרדכי :

הגה"ה
*וכתב רש"י בתשובתו על דבר העופות שהובאו שחוטין ביד העובד כוכבים בלא סימן ובא מעשה לפני רבותי והתירו א) ואין לי ראיה להתיר דלא נחלקו הכא אלא במקום שהטבחים רובם ישראל שהרי טעם המתירין לפי שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואי בעיר שרובה עובדי כוכבים אמרו מה לי מומחין מה לי אינם מומחים הרי שחיטתם נבלה ואחר שידענו שיש הרבה עובדי כוכבים וערביים שוחטין ואין שחיטת ישראל ניכרת בין שחיטתן לא חלקו בין ארמאי לארמאי ואם סמכו על חיתוכה דעובד כוכבים מידע ידעי בטוות אני שלא באתה תקלה ע"י בהמתן כל שכן ע"י עצמן ומכאן ואילך ינהגו כן · מרדכי :

הגהות הב"ח א ואפילו מדרבנן לא · נ"ב עיין בתוספות דהכא ותוספות דפרק הלוקח בהמה דף כ' בד"ה חלב פוטר : ב בהגה"ה. ור"י מסיק · נ"ב עיין בתוספות בסוף דף י"א בד"ה לר"מ : ג שם בהגה"ה. אדרבה אוקי ולד בחזקת שהיה חולין במעי אמו וככר ילדה וכו' דמשמע דוקא דבנה כרוך אחריה אלא :

רש"י היכא דאפשר · לעמוד על בירור בודקין ולא סמכי' ארובא וצריכין לבדוק בהמה מכל י"ח טריפות א"נ כגון קטן וקטנה דאפשר לו להמתין עד שיגדלו ונדע שאינו סרים נמתין [והני כולהו משום דלא אפשר הוא]: **לר"מ** · דלא אזיל בתר רובא ה"נ דלא אכיל בשרא משום דשמא במקום נקב קא שחיט : **אלא** · ודאי אכיל דסמיך ארובא היכא דלא אפשר ואפ"ה פליג בקטן וקטנה משום דאפשר לדידן נמי היכא ילפי מיניה אלא ודאי הל"מ הא דסמכינן ארובא אפי' היכא דאפשר א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמן דמ"ש האי מהאי והא מילתא סמכינן ולא בדקינן כל י"ח טריפות ונקובת הריאה משום דשכיח בה ריעותא בדקינן והיכא דאיתרמי דאיפרסה ריאה ולא בדק מתאכלא דסמכינן אהא ואדרב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר: **דידע** דלא גמיר. שמכיר בו שאין יודע הלכות שחיטה : **יז דרך** נבילות להשליך לאשפה : **דכ"ע** לא פליגי · ושרי דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן : **דאסור** · דכיון דהשליכם שם ודאי נתנבלה בשחיטתה בשהייה או בדרסה : **אין** אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית. משום דמסרח ואיכא ריח רע : **כאן** תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה · דהא חש"ו לאתיכה בעלמא מכווני ואין בהם דעת להתכוון לשחיטה וקתני וכולן ששחטו וכו' דקאי נמי אחש"ו והא דפרכינן בריש פירקין אי נימא אחש"ו עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה הכי פרכינן אי נימא אחש"ו לחודיה קאי עלה קאי מיניה קא סליק ואם שחטו מבעי ליה : **דמן** חבריא · בני הישיבה : **כדרכה** · כהוגן : **הוא** תני ליה · דאשכח מתני' וגרס : **והוא** אמר לה הלכה כר"נ · הוא אמר לה מדעתו שהלכה כר' נתן : **לכתחלה** לא ישחוט בלילה · שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע :

מעדני יום טוב

ודלוב בהמות כשרות נמי לאתברר לנו בשעתן אלא מדמיות כל כך למ"ד טריפה אינה חיה וא"כ למ"ד טריפה
היה מדמזינן בהו הנשחטין שאינן טריפות אבל מעיקרא בשעתן לא נתברר מש"ה קאמר דרובא עדיף
מחזקה ולא צריך לבירור בשעתה : [ד] ה"נ דלא אכיל בשרא · וכי תימא ה"נ פסח וקדשים מאי איכא
למימר גמרא וא"ת תיפוק ליה דהא כתיב וזבחת ואכלת מילתא שהתוספות דמדאורייתא ודאי לא חייש ר"מ
למיעוטא אלא מדרבנן ופריך ה"נ שמחמיר שלא לאכול בשר כלל ואפילו מחמיר בשאר בשר בפסח וקדשים
אין יכול להחמיר ומדקדק כי היכי דלר"מ יש חילוק מדרבנן בין אפשר ללא אפשר ה"ה לרבנן : [ה] הל"מ
הוא דסמכינן ארובא · ועיין בריש פ"ב דבכורות דדוקא ברובא דלא תלי במעשה ומ"ש שם בשם התוספות :
[ו] דסמכינן ארובא אפילו היכא דאפשר · ומיהא לא בכל מקום דהא בסימן דלעיל לענין בדיקת סכין
שאחר שחיטה לא סמכינן ארובא כיון דאפשר לברר וכן בסימן ה' לענין רוב מצויין אצל שחיטה מומחים דאפ"ה
כי איתיה קמן בדקינן ליה הואיל ואפשר למיקם עליה דמילתא ומעמא דגבי שחיטה איכא חזקה כנגד הרוב
ממה שאמרו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואע"ג דכי לא אפשר כגון שהלך לו השוחט ואבד הסכין
סמכינן ארובא ושוב ראיתי כדברי בספר מלחמות ה' להרמב"ן וכתב שכן מצינו בכל מקום שחוששין לכתחלה
ברוב שמיעוטו מצוי ואפילו במקום שאין חזקה כנגדו כגון בדיקות טרפות בסירכא כלומר דבהמה אחר
שנשחטה בחזקת היתר עומדת ונמצא שאין חזקה כנגד רוב בהמות דכשרות ואפ"ה בדקינן אחר הסירכות
משום דמיעוט המצוי ושכיח הוא וכמ"ש רבינו ג"כ בסמוך לקמן והביא עוד ראיה לדבר וה"נ כיון שיש
חזקה דאיסור כנגד הרוב היכא דאפשר למיקם עלה דמלתא בדקינן ושיילינן ולא סמכינן ארובא : [ז] בין
רובא דאיתא קמן בין רובא דליתא קמן · וכן לשון רש"י ור"ל בין איתא קמן למיקם עלה דמלתא בין
ליתא קמן דלא מצינו למיקם עלה דמלתא דלא כלישנא דהבעיין בריש הסוגיא רובא דאיתא קמן לא קמבעיא
לי כי קמבעיא לי ברובא דליתא קמן דהתם הפירוש כך הוא רובא דאיתא קמן והוא לפנינו שכך הוא
הרוב לא קמבעיא לן דפשיטא דהולכים אחר הרוב כי קא מיבעיא לן ברובא דליתא קמן שאין הדברים
לפנינו אלא שצריכין אנו לילך אחר רוב דעלמא ועל זה החלק דמבעיא לן הוא דאמרינן הכא דבין רובא
כו' לפי שיש בזה החלק עצמו דברים מחולקים דאף בדברים שצריכים אנו לילך אחר רובא דעלמא אפשר
שימלא לפעמים שנוכל לברר אם הדבר הזה אית ביה מאי דאית ברובא דעלמא כמו שאתה מוצא בכל עניני
טרפות וכן בשחיטה לענין השוחט ולענין הסכין וכמה דברים שאפשר לעמוד על בירור הדבר אם הדבר ההוא
שנסתפקנו בו אם דומה לרוב דעלמא אם לא : [ח] ונקיבת הריאה · כלומר בדיקת הסירכות דמשום
חששא דנקיבת הריאה הוא בפרק א"ט סימן י"ד : [ט] דאיתפקא ריאה · תרגומו של היא מונאת היא
מתפקא ולשון רש"י דאיפרסה ריאה : [י] תלינן בטבח · בפ' א"ט סימן כ"ח: [כ] מדקאמר
ור"מ כו' היכי אכל בישרא אלמא לא קי"ל כר"מ · וכ"כ עוד רבינו בפרק ג"ה סימן כ"ב ושם כתבתי
בשם הר"ן דמסכתא לה כה"ג בפרק א"ט דף מ"ט אע"ג דקי"ל כוותיה : [ל] אלמא לא קי"ל כר"מ ·
ור"מ גופיה לא חייש אלא מדרבנן ולא מדאורייתא כמ"ש לעיל בשם התוספות : [מ] דאוקי האם בחזקת
שלא ילדה · אבל בפרק הלוקח בהמה בבכורות מסיק דלא חשבינן לחזקה זו כנגד הרוב דהא איכא נמי
למימר העמד הולד על חזקתו ונאמר שהוא חולין כמו שהיה במעי אמו כו' ומסיק התם דלא פסקינן
כלל כרשב"ג בהא דחלב אינו פוטר אלא בבנה כרוך אחריה משום דלא מרחמא ליה היכא דלא ילדה ומסיק
נמי דאפשר לומר דאף רשב"ג לא אמר דאין חלב פוטר ע"ש וכ"כ עוד רבינו כדבריו דבכורות בר"פ בתרא
דיבמות וכך הם דברי התוספות דהכא ודיבמות ועיין בדברי רבינו במסכת שבת פרק ר"א דמילה סי' ז' :
[נ] חיישינן למיעוטא להחמיר. ור"מ אף לסקל חייש כמ"ש ביבמות ובבכורות: [ס] וכן בריש מסכ' גיטין
דאמר · דאף לר"מ דחייש למיעוטא סתם ספרי כו' : [ע] ומוקי לה בידע דלא גמר. דאי לא ידע אי גמיר
אי לא גמיר לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן ואע"ג דכתב רבינו לעיל סימן ה' דאי איתא קמן
צריך לבדקו וא"כ אמאי לא מוקמינן דלא ידע כו' ואע"ג דרוב מצויין כו' דמאי אסור דקאמר רב נחמן
אסור עד שיבדוק כו' דהא איתא קמן דבר זה הקשה בעל המאור ופסק משו"ה דאה"נ דאפילו איתיה קמן לא צריך בדיקה ולא מידי וכבר השיגו הרמב"ן בספר המלחמות משני פנים חדא אם לאו אסור לגמרי
משמע הל"ל בודקים אותו ועוד נ"ל ראה מתחלה ועד סוף בבודקים אותו סגי כדאקשינן לעיל בגמרא דף ג' אשאין מומחין ושאין מוחזקין למה לי אחרים רואין אותו בבודקין אותו סגי : [פ] מהו דתימא · אע"ג דאמר
רב יהודה אמר שמואל (בסימן י"ג) כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו איכא למימר הני מילי היכא דלא שחט קמן אפילו סימן אחד אבל אי שחט סימן אחד מהו דתימא כו' : [צ] ת"ר הרי שאבדו לו
וכו' · עיין פרק גיד הנשה סימן כ' וכ"כ : [ק] מוכח דפליגי נמי בשוק כו' · מדאמרינן התירוהו לו כרבי חנינא אלמא בשוק דוקא לרבי חנינא הוא דשרי אבל לר"י לא ומדעבדו עובדא כוותיה וקי"ל מעשה רב שמעינן
דהלכה כמותו · הר"ן : [ר] ומוקי לה ברוב ישראל · ואי קי"ל הלכה כרשב"א אפילו ברוב ישראל במציאה או ברוב עובדי כוכבים וכו' אי לא קי"ל הלכה כרשב"א אפילו ברוב ישראל : [ש] וההיא דאבדו לו ט' מיירי
ברוב גנבי כו' · הייט למאי דפירש דאבדו לאו דוקא אלא ה"ה שנגנבו וכן מפורש בהדיא בפרק אלו מציאות וכתב הב"י בי"ד סימן א' דרבינו אזדא לטעמיה דהא דגרסינן בפרק בתרא דמסכת ע"ז הנהו גנבי דסלקי
לפומבדיתא ופתחו חביתי טובא אמר רבא חמרא שרי מ"ט רוב גנבי ישראל נינהו כתב דברוב גנבי העיר ישראל דוקא הוא דקאמר דשרי עכ"ל והטור לא הזכיר התנאי הזה דברוב גנבי ישראל הוא לא בטי"ד ולא
בעח"מ סימן רנ"ט ותמן התימה על הב"י דבח"מ גם הוא לא הזכיר כלל מזה אבל בש"ע שלו טי"ד השמיט ג"כ לסברת רבינו דרוב גנבי העיר ישראל וכ"ל טעמא דס"ל דיש לחלק בין הא דמסכת ע"ז להך דהכא כיון דהכא
כמלא שתוש ואיכא רוב טבחי ישראל אזלינן בתרייהו אע"ג דרוב גנבי העיר עובדי כוכבים כי היכא דלית לן ברוב עובדי כוכבים לענין אבידה שלא נגנבה ויש לי ג"כ לומר לסברת רבינו דלהכי כי נגנב מצריך שיהא רוב גנבי
העיר ישראל ולא סגי ליה ברוב טבחי דשחיטת הסימנים לא מידע ידעי שהן של ישראל כמ"ש בד"ח סעיף כ"ב ומשו"ה אי נגנב וברוב גנבי העיר עובדי כוכבים לא אזלינן בתר רוב טבחי ישראל כיון דנגנב ורוב גנבים
הם עובדי כוכבים ועיין בד"ח : [ת] דמן חברייא · פירש"י בני הישיבה וכ"כ הר"ן דאיכא דמפרש קמן שבחבורה וקשה על זה ספירוש דלא הל"ל דמן חברייא אלא מן חברייא ופי' דאושעיא זעירא שמו דמן חבריא מקום
ששמו חבריא דבכלאים רבה אמרינן אנימי חבריא מבקר בישיה הוה ע"כ וכך פירשו התוספות ושוב מצאתי בפ"ב דף ל"א דסתם הרגים רש"י עצמו בקושיא זו ותיקנה שכתב שם וז"ל זעירא דמן חבריא לפניר הישיבה
וכ"כ דאושעיא זעירא היה נקרא דמן חבריא שמבני הישיבה עכ"ל : [א] כדרכה · פירש"י כהוגן ובכלל זה כדמסיק בגמרא שהלכה ובאה כדרכה וא"כ כדפירש"י שם דה"ה בסכין שיש בו מוץ לנוהר כמלא נוהר דסגי
ליה בהולכה לחוד : [ב] דזביחה מכה גברא בעינן · במתניתין בפ"ב דף ל"א : [ג] לכתחלה לא · פירש"י שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע תמיהני דהא צריך בדיקת סימנים אחר שחיטה ואי לא בדיק שחיטתו
פסולה כדלעיל סימן י"ד וא"כ ליכא למיחש למידי דאי בדק ורואה לאור הנר דשחט רובא ודאי דכשרה שחיטתו ואי לא בדק אמרן דשחיטתו פסולה אפילו ביום אבל לשון הר"ן שמא לא ישחוט יפה והוא לא ידע ע"כ
ורמ"י

דברי חמודות

נמי כהוגלד פי המכה דמי וכתב רמ"א דיש לנהוג כן אם אין הפסד מרובה דבמקום שיש הפסד מרובה כדאין התוספות
ורבינו הרא"ש לסמוך עליהן עיין פ"ג סעיף רע"ח : (נב) אלא ודאי הל"מ היא דסמכינן ארובא · עיין בר"פ הלוקח
בהמה כמו שרמזתי ככר במי"ע דיש חילוק בין רוב דלא תלי במעשה ותלי במעשה ומה נקרא תלי במעשה :
(נג) ונקובת הריאה משום דשכיחא בדקינן לה · ובדיקה זו בין בחיה בין בבהמה וכתב מהר"י בן חביב בשם הרמב"ן
עיקר טריפות מוזכר בכתוב על חיה ומפני שבהמה בכלל חיה נלמוד ג"כ לבהמה ע"כ וזה שצריך לבדוק אחר נקובת
הריאה היינו אחר הסרכות שהם משום נקב כדלקמן בפרק אלו טריפות סימן י"ד ואף בדיקה זו אינה אלא מדבריהם
ולא מדאורייתא וכ"כ הר"ן מדאמרינן בפרק אין צדין בהמה מסוכנת לא ישחוט אא"כ יכול לאכול ממנה כזית כו' וכן נראה
שם מדברי רבינו סימן ד' וכתב הרשב"א בת"ה וסיים בה שכן המנהג בכל ישראל לבדוק בסרכות הריאה וכל הפורץ
ואוכל בלא בדיקה פורץ גדר ישכנו נח"ש מדבריהם ע"כ וכתב הרמב"ם בפי"א מה"ש יש מקומות שנופחין הריאה שמא
יש נקב ורוב המקומות אין נופחין שהרי לא נולד דבר שגורם לחשש ומעולם לא נפחנו ריאה בספרד ובמערב אלא א"כ
נולד לנו דבר שחושש לו ע"כ וז"ל רמ"א אם היתה בה סרכה עוברת ע"י מששום וכתב עוד שכן עיקר ורמ"י מסיים בה
דמיהו היכא דנהגו נהגו ואין להקל להם ועיין פ"ג סעיף ג' : (נד) והיכא דאתרמי דאיתפקא כו' · וכ"כ הרמב"ם
בפי"א מה"ש אבל בה"ג כתבו שצריך לאפוקי לריאה ולמבדקה בנפיחה ואי לא עביד ספק טריפה הוא וגם ראב"ן כתב
כיון דנהגו לבדוק הריאה אי אתרמי דאיתפקא בלא בדיקה טריפה דלא סמכינן ארובא ומעשה היה בקלוניא ואסרו כל
חכמי הדור ואומר ר"ב בעל התרומה היכא דלא שכיח טריפות כולי האי כגון בגדיים וטלאים הסומך על רש"י לא הפסיד
והביא ראיות לדבר ע"כ וכ"כ סמ"ק ורמ"א השוה חיה לגדיים וטלאים ודקדק כן מבר ששת סימן ע"ז כתב הרמב"ם
בא עובד כוכבים או ישראל והוציא הריאה קודם שתבדק והרי היא קיימת טופחים אותה ואע"פ שאין אנו יודעים אם
היו שם נמחים או לא היו מפני פיעוט המנהג ע"כ ולבה"ג ודעימיה אי לא עביד ספק טריפה הוא וכתב הרשב"א שנשאל
על השוחט בהמות של עובד כוכבים קלב ומניח הבהמות בידו בין שחיטה לבדיקה והעובד כוכבים יכול להכניס יד
דרך בית השחיטה ולמשמש בכל חלקי הריאה אם הם מותרות והשיב במקום שהטבחים רגילים ובקיאים לכך מסתברא
שאסור ומעשה היה במקומינו אפילו בטבחים ישראל והעברנוה אבל מן הסתם יראה שמותר בדיעבד דלא גרע מנטל
זאב וכו' וכ"ש היכא דאיכא תרי ספיקי כו' : (נה) היכא דאיכא חזקה בהדה חיישינן למיעוטא להחמיר · ואין זה מוכרח
למה שכתב רבינו עצמו בפרק הלוקח בהמה וכן בר"פ בתרא דיבמות דדחו שם לתירוצו של ר"ת וכמ"ש דבריו ודברי
התוספות במי"ע בס"ד : (נו) ומוקי לה ברוב ישראל · מסיק הב"י בי"ד סימן א' דאפילו רוב העיר עובדי כוכבים
כיון דרוב בני אותו שוק ישראל שרי ודייק ליה מל' הרשב"א והר"ן וכתב עוד בשם הרשב"א דבנמצא ברוב עובדי
כוכבים אסור אע"פ שמצאן שחוטי הסימנים אין אומרים בכיוצא בזה דאיתוכא דישראל מידע ידיע אע"פ שבעל העיטור
מתיר מן הטעם הזה ע"כ וכ"כ הר"ן בפרק גיד הנשה גבי שולח ירך וכן ראיתי שכתב ב"י בשם הרשב"א בפרק אלו
מציאות ודייק ליה מדמצרכינן הא דהתירו לו משום שהיה רוב ישראל ולא אמרו דאפילו ברוב עובדי כוכבים ומשום
חתוכה דישראל דמידע ידיע אלא ודאי ליתא דלא אמרו הכי אלא בחתוכה דגיד הנשה שצריך חטיטה יתירה ע"כ וגם
המרדכי כ"כ בפירקין בשם תשובת רש"י : (נז) ורוב טבחי ישראל · ודוקא בבשר הנמכר במקולין אבל פרגיות סירוש
גוזלות וכיוצא בהן שאין נמכרין במקולין לא כמ"ש רבינו בשם הראב"ד פרק ואלו מציאות סימן ז' ושם אפרש דברוב
גיידי ישראל מהני בהו ועיין עוד בפרק גיד הנשה סימן כ"ב מדין מציאות בשר : (נח) מיירי דרוב גנבי העיר
ישראל · ככר כתבתי במי"ע דהב"י בש"ע שלו השמיט להך תנאי ונתתי טעם לדבר אבל רמ"א ז"ל חזר והגיה עליו
בטי"ד סימן א' ולא כן עשה בח"מ סימן רנט אבל איכא למימר דהתם לא ראה לפניו הך דרבינו בספר הב"י ג"כ
ומש"ה אשמיטתיה מלהגיה התם ואולי ג"כ דהתם משמע באבידה לחוד וזה דוחק דמ"מ כי איכא גנבי בעיר איכא למיחש
לכל אבידה שמא גנובה היא אבל לפי הטעם שנתתי לסברת רבינו דמצריך שיהו רוב גנבי העיר ישראל נראה דדוקא
בידוע שנגנב ולא במציאה סתמא דלא ידעינן בה אי אבידה היא מעצמה או ע"י שנגנבה לפי זה כדין השמיט רמ"א ז"ל
מלהגיה כך בח"מ בהלכות אבידה סימן רנ"ט : (נט) לעולם שוחטין · וכתב רמ"א ז"ל בס"ס י"א בשם התשב"ץ שכתב
בשם ר"י החסיד ז"ל שמקצת שוחטים נזהרין שלא לשחוט שום אווז בטבת ושבט אם לא שאוכלין ממנה משום שקבלה
הוא שיש שעה אחת באותן חדשים אם שוחט בו אווז ימות השוחט אם לא אוכל ממנה ונוהגין לאכול מן הלב ופירש
רמ"י לפי שעיקר החיות תלוי בלב ע"כ ואני ראיתי בהגהות מנהגי טירנ"א (ראיתי) שנותנין הכבד לשוחט ושם לא
נכתב אלא חודש שבט ולפי שרבים נמנעים מלאכול לב משום אבר מחזיק אבר לכך הסברא נותנת כמ"ש בהגהות המנהגים:
בין

תפארת שמואל א) ואין לו ראיה להתיר · נ"ב אתמהה על אריכות אלו ראיות שהרי בפרק אלו מציאות להך עובדא דר' יוסי בר חנינא קאמר תלמודא ומכשרי ליה משום שחיטה ש"מ רוב ישראל הם ועיין שם ·

(ס) בין בראש הגג [ד] בין בראש הספינה ואמר רב פפא (סא) כשאבוקה כנגדו · אמר רב אאשי דיקא נמי דקתני התם דומיא דיום (סב) והכא דומיא דסומא שמע מינה :

יח [דף יד ע"א] מתני' השוחט בשבת וביוה"כ אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשירה* :

גמ' אמר רב הונא דרש ר' חייא בר רב משמיה דרב אסורה באכילה ליומא · [דף טו ע"א] וכרבי יהודה דמבשל דתנן (סג) המבשל בשבת בשוגג יאכל · במזיד לא יאכל דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת · במזיד לא יאכל עולמית ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת לאחרים ולא לו במזיד לא יאכל עולמית [לא לו ולא לאחרים] ומי מצית מוקמת לה בשוגג ור' יהודה [ה] והא במפני שמתחייב בנפשו קתני · הכי קאמר אע"ג דבמזיד מתחייב בנפשו בשוגג שחיטתו כשירה · וגרסינן בפרק מרובה (דף עא) מאי טעמא דרבי יוחנן הסנדלר כדדריש רבי חייא אפתחא דבי נשיאה ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם מה קודש אסור באכילה אף מעשה שבת אסורים באכילה אי מה קודש אסורין בהנאה אף מעשה שבת אסורין בהנאה · ת"ל לכם שלכם תהא · יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי לך [ו] ולא בשוגג · פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מעשה שבת דאורייתא וחד אמר מעשה שבת דרבנן · מאן דאמר דאורייתא כדאמרן · ומאן דאמר דרבנן אמר קרא קודש היא לכם היא קודש ואין מעשיה קודש · וקיימא לן דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכה כדברי המיקל · ושמעינן מינה דליתיה לדרבי יוחנן הסנדלר · הילכך הילכתא כרבי יהודה דאמר המבשל בשבת בשוגג יאכל במוצאי שבת בין לו בין לאחרים · במזיד יאכל למוצאי שבת לאחרים אבל הוא לא יאכל עולמית [ז] כך כתב רב אלפס ז"ל בשבת פרק כירה · ור"י פסק דהלכה כר"מ · והביא ראיה מהא דאמר כי מורי רב לתלמידיו מורי להו כר"מ וכי דריש ליה בפירקא דרש כר' יהודה משום עמי הארץ · אלמא כר"מ סבירא ליה אלא שהיה מחמיר לעם הארץ דלא ליזלזלו באיסור שבת · ואמרינן נמי בפרק כירה (דף לח) בעו מיניה מר' חייא בר אבא שכח קדירה ע"ג כירה ובשלה בשבת מהו · שתיק · למחר נפק ודרש להו המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל · [ח] ולא שנא · מאי ולא שנא · רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו להיתירא · רב נחמן בר יצחק אמר לאיסורא · ועוד אמר התם אמר רב יהודה (אמר) [בר] שמואל א"ר אבא אמר רב כהנא אמר רב בתחלה היו אומרים המבשל בשבת בשוגג יאכל והוא הדין לשוכח · משרבו משהין במזיד ואמרו שוכחין אנחנו חזרו וקנסו אף על השוכח · (סד) והגאונים כתבו דהאידנא דרשינן בפירקא ואורויי מורינן כרבי יהודה · דנפישי עמי הארצות ומזלזלי באיסורי · ולפי מה שהוכיח ר"י דהלכה כר' מאיר דהמבשל בשבת בשוגג יאכל קשה לפרש"י שפירש בפרק אין צדין (דף כד:) גבי

יט עובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש במינו *במחובר אסור לערב בכדי שיעשו **ופרש"י שלא יהנה ממלאכת יום טוב והרי המבשל בשבת שנעשה המלאכה ע"י ישראל ואמר בשוגג יאכל ואמאי הא נהנה ממלאכת שבת · וכי תימא מבשל שאני שהיה ראוי לכוס והיה ראוי ליהנות ממנו בלא מלאכת שבת · הא אמרינן לקמן בשמעתא השוחט בשבת בשוגג יאכל היכא דהיה לו חולה והבריא דלא איתקצאי בין השמשות ולא אסרה [ט] מטעם שנהנה ממלאכת שבת · וגם איסור שבת ליכא בשוגג לר"מ [י] ועוד אני אומר אפילו רבי יהודה דאסר מבשל בשוגג היינו משום דקנים שוגג אטו מזיד כדאיתא בפרק הניזקין (דף נג:) אבל משום דלא יהנה ממלאכת שבת שנעשה בו איסור בשוגג לא קאסר [כ] וכל שכן כשהעובד כוכבים עושה המלאכה מעצמו לצורך ישראל · [ל] על כן נראה דטעמא דעובד כוכבים שהביא דורון לישראל אם יש במינו במחובר שאסור לערב בכדי שיעשו משום שלא יאמר לעובד כוכבים לתולשם ולהביאם הילכך צריך להמתין לערב בכדי שיעשו משום שלא יאמר לעובד כוכבים להביאם לאוכלן בלילה מיד · ומתוך טעמו של רש"י פסק דעובד כוכבים שהביא דורון ביום טוב ראשון שמותר ביום טוב שני ממה נפשך כמו ביצה שנולדה בזה שמותר בזה בשני ימים טובים של גליות כדפסק פרק קמא דיום טוב · ועוד הביא ראיה מפרק בכל מערבין (דף לט:) מההוא טביא דאיתצוד ביום טוב ראשון ואישתחיט ביום טוב שני · ולפי הטעם שפירשתי אסור אף ביום טוב שני כדי שלא יאמר לעובד כוכבים להביא ביום טוב ראשון כדי שיאכלם ביום טוב שני (סה) וצריך להמתין במוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו · [מ] וטביא דעירובין איתליד ממילא ע"י מצודות שהיו פרוסות מערב יום טוב ולא עובד כוכבים שהביא דורון היה · ולא גזרינן שמא יצודו ישראל [נ] כדאמרינן בשמעתין המבשל בשוגג יאכל ולא גזרינן שלא יבשל במזיד אלא דוקא שמא יאמר לעובד כוכבים לעשות · ודוקא כשהעובד כוכבים עושה בשביל ישראל אבל בעובד כוכבים העושה לעצמו לא גזרינן כדמוכח בפרק השואל (דף קכב) אם רוב עובדי כוכבים בעיר למוצאי שבת רוחץ בה מיד. ואם הביאם העובד כוכבים ממקום רחוק ראוי הוא שימתין בכדי שיוכלו להביאם מאותו מקום (סו) ומסתבר [ס] דלא החמירו כולי האי אלא בכדי שיוכלו להביא מאותו המין ממקום קרוב שנמצא [ע] ולהאי טעמא נמי גבי מבשל בשבת אין צריך להמתין בכדי שיעשו דלא גזור להמתין בכדי שיעשו אלא בדבר הנעשה על ידי עובד כוכבים דחיישינן באיסור אמירה לעובד כוכבים שהוא קל שמא יאמר לעובד כוכבים ביו"ט או בשבת להביאו למהר אכילתו בלילה · וכן ההוא דפרק קמא דשבת (דף יח:) לא תמלא אשה קדירה עססיות ותורמוסין ערב שבת עם חשיכה ואם עשה כן למוצאי שבת [פ] אסורין בכדי שיעשו · אבל בדבר הנעשה בשבת ע"י ישראל לא שייך למיגזר ומותר למוצאי שבת מיד* : [דף יד ע"א] ונסבין חבריא למימר ר' יהודה היא אבל לר"מ שרי באכילה אפילו בו ביום [צ] וא"ת והא אין יכול למולחה בשבת · (סז) [ק] וי"ל שיאכלנו באומצא בלא מלח ואע"ג דאיכא נמי בדם האיברים כדאיתא בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) היינו כשפירש מן הבשר [ר] אבל כל זמן שלא פירש אין בו משום איסור · כדמוכח לקמן בפרק כל הבשר (דף קיא) שהיו אוכלין

כבד

הגה"ה

* גשמשמר שבתו בפרהסיא אך בצינעא מחלל · ובפרהסיא הוי כמומר לעבודת כוכבים ואסור לאכול משחיטתו מיהו בפעם ראשונה בההיא שחיטה דמשוי נפשיה עבריין לא מיתסר כדפרישית לעיל · מהרי"ח :

הגה"ה

*וזהו לשון מהרי"ח כל דבר שבמינו במחובר ואיכא למימר דהיום נתלש לצורך ישראל או אפילו לצורך עובד כוכבים או מאיליו נשר אסור שמא יתלוש ישראל עצמו או יאמר לעובד כוכבים ויתלוש ודוקא פירות שאדם מתאוה להם ובקל יכול לתלוש · אבל כגון לפת וצנונות דבעי מרא וחצינא וכן דגים שניצודו אין לאסור משום שמא יתלוש או יצוד דטריחא ליה מילתא ומדבר אך יש לאסור משום מוקצה דמדלא תלשינהו מבערב אקצינהו מדעת וחשיב כמו גרוגרות וצימוקים דאפי' ר"ש מודה דאסור מיהו אם היה בטוח שיבא עובד כוכבים ויתלוש וכל דכוותיה אין לאוסרו לא משום מוקצה ולא משום שמא יעשה כן בעצמו אך אם לצורך ישראל אסור כמו עובד כוכבים שהדליק את הנר ומלא מים לבהמתו ועשה כבש דאם לצורך ישראל אסור ואם לצורך עצמו מותר וכן משקין שזבו אסורין שמא יסחוט דקל יסחוט ואפילו פירות העומדים לאכילה · פר"י מהרי"ח :

**אך מה שנתלש לצורך עובד כוכבים או נשר מאליו מותר לערב ראשון מיד ולא בעי בכדי שיעשו · כך פסק בספר המצות :

הגה"ה

*מיהו מספקא דליה לדברי ר"י אם בשל במזיד אם קנסוהו להמתין בכדי שיעשו אם לאו כיון דלית ליה טעמא שלא יהנה ממלאכת יום טוב וגם מספקא ליה אם נגלה הבשר כמאכל בן דרוסאי וגמר עובד כוכבים ובלאו לצורך ישראל אם יש לאוסרו שמא יאמר לעובד כוכבים או שמא כיון דחזי קצת לא אתי למימר לעובד כוכבים ורפיא בידי · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א אמר רב אשי דיקא נמי : ב ומי מצית מוקמת לה בשוגג ור' יהודה והא אע"פ שמתחייב בנפשו : ג בהגה"ה · כשמשמר שבתו וכו' בצינעה מחלל אינו כעבריין · ובפרהסיא הוי כעבריין · נ"ב עיין בתוספות ריש דף ד ועיין עוד באשרי דעירובין : ד בהגה"ה · מיהו מספקא לי כצ"ל וכן בסמוך :

רש"י בין בראש הגג בין בראש הספינה · ואע"ג דתנן בהשוחט אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות דלא לימרו לגר של ימים הוא שוחט ולא לתוך כלים דלא לימרו הואיל ומקבל את הדם לזורקו לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ואין חוששין לשמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שא"א לו לטנף את גגו ואין כאן חשד ובספינה נמי הכל יודעין דכיון דבספינה הוא על כרחו הוא שוחט לתוך הים שא"א לו לטנף את הספינה : א"ר פפא · הא דקתני שוחטין בלילה לכתחלה באבוקה כנגדו ומתני' בלא אבוקה דמתני' תני לילה וסומא בהדי הדדי : יח מתני' ביוה"כ. מתחייב כרת : גמ' אסורה באכילה. שחיטת שבת : ליומא · ואפי' בה לאכול בשר חי : יאכל · הוא עצמו ובו ביום וא"צ להמתין עד הערב בכדי שיעשו דהא דאמרי' בעלמא לערב בכדי שיעשו לית ליה לר"מ אלא היכא דעבד ישראל איסורא ובמזיד דאיכא תיובתא דלא נמטייה הנאה מאיסורא אבל בשוגג לא : במזיד. דאיכא איסורא : לא יאכל · בו ביום עד שתחשך ובכדי שיעשו וה"ה לאחרים נמי דאסור למיכליה בו ביום דטעמא משום דלא מימטי' הנאה מאיסורא הוא וכי שהי לאורתא בכדי שיעשו לא מטי לו הנאה מיניה ואיידי דתנא רישא בדידיה דאשמעינן רבותא להיתרא תנא נמי סיפא בדידיה : ר' יהודה אומר בשוגג יאכל במו"ש · ולא בשבת וה"ה לאחריני דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא עבירה מיהא איכא ובעינן בכדי שיעשו דלא נימטייה הנאה מעבירה ואיידי דבעי למתני סיפא לא יאכל עולמית בדידיה אבל לאחריני שרי דאיהו דעבד איסורא קנסוהו רבנן אבל אחריני לא תנא רישא נמי בדידיה ומתני' נמי דקתני איסורא באכילה ליומיה לדידיה ולאחריני בשוגג מיתוקמא ור' יהודה היא ולקמן פריך והא מתחייב בנפשו קתני והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו אבל אחריני שרי בו ביום ואיהו אסור משום דקנסו שוגג אטו מזיד ומתני' דאסר לי' ליומיה אפי' לאחריני לאו ר' יהודה היא דא"כ דקנסא דרישא אטו מזיד הוא אמאי משתרי הוא לאורתא הא קתני גבי מזיד לא יאכל עולמית אלא טעמא משום דלא ליתהני מעבירה הוא ול"ש הוא ול"ש אחריני : ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל למוצ"ש · בכדי שיעשו כר' יהודה דמשוי ליה עבירה אף בשוגג ועדיפא מדר' יהודה דאילו לר"י שרי ליה לאורתא אפילו לדידיה דלא קנס שוגג אטו מזיד ור"י קנס שוגג אטו מזיד הלכך איהו דעבד איסורא קנסו רבנן אחריני דלא עביד איסורא לא קנסו אלא בכדי שיעשו ימתינו דלא ניתהני מעבירה : במזיד לא יאכל עולמית כו' · לאו משום קנסא הוא דהא אחריני לא עביד איסורא אלא מקראי יליף לה ר' יוחנן בכתובות באלו נערות ובב"ק פרק מרובה ושמרתם את השבת כי קדש וגו' מה קדש אסור בהנאה אף מעשה שבת אסורים בהנאה יכול אפילו בשוגג ת"ל מחלליה מות יומת במזיד אמרתי ולא בשוגג : יכול אפילו בשוגג · יאסר באכילה : מעשה שבת דאורייתא · אסורין באכילה : כי מורי להו רב לתלמידי' · במבשל בשבת הוראה ביחיד : מורי להו כר"מ · דמיקל : בפירקא. ביום השבת ברבים : שכח קדירה · אליבא מאן דאסר : המבשל בשבת · משנה היא : ולא שנא · אבל האי דשכח קדירה ל"ש בין שוגג למזיד והכי דרש להו סתמא ולא פירש אי אשוגג מדמה לה ומותר לאוכלה אי אמזיד מדמה ואסיר : המבשל בשבת · בידים דאיכא חיובא דאורייתא : וה"ה לשוכח · דהמשהה נמי מבע"י אם שכחה בשוגג יאכל ואם במזיד השהה לא יאכל כאילו בשלה בידים בשבת : יט אם יש מאותו המין במחובר אסורין · משום מוקצה אפי' לר"ש יש מוקצה בגרוגרות וצימוקים ומחובר כגרוגרות וצימוקים דמי מדלא נקטן מאתמול אקצינהו מדעתיה ולא תחלוק במחובר בין שלו בין של כותי : ולערב אסור בכדי שיעשו · כדי שלא יהנה ממלאכת י"ט : שהיה לו חולה · מע"ש דכיון דשוגג הוא כדאוקמינן וליכא איסור שבת איסור מוקצה נמי ליכא דעומדת לשחיטה היתה בין השמשות ואפילו בשבת משום דחולה דפיקוח נפש דוחה את השבת : עססיות ותורמסין. מיני קטניות וצריכין בישול יותר : בכדי שיעשו · כדי שלא יהנה ממלאכת שבת : ונסבין חבריא · בני הישיבה עלה על דעתם לומר דמתני' דפירשה כב' דאסורה באכילה ליומא' משום דקסבר מתני' ר' יהודה היא ודייק טעמא לקמן מדקתני שבת דומיא דיום הכפורים אלמא אסורה באכילה ליומא. סבירא ליה לתנא דמתני' :

דברי חמודות

(ס) בין בראש הגג בין בראש הספינה · עיין בס"פ השוחט : (סא) כשאבוקה כנגדו · וכתב מהרי"ו דשתי נרות חשובין אבוקה ע"כ ולכאורה ר"ל שתי נרות המחוברים ביחד שאור שניהם מעורב ומאירים כאחד שכן לשון אבוקה כמ"ש הב"י בטא"ח סי' רצ"ח בשם המגיד שפירש אבוקה כמו חבוקה שיש בה ענפים הרבה ומאורות הרבה ע"כ וכ"כ עוד שם בשם אגודה אבוקה להבדלה וה"ה נר שתי פתילות ע"כ והיינו שהנר מחובר בו שתי פתילות ומשמע דאילו שתי נרות המאירות כל א' לעצמו אינו נקרא אבוקה אלא שאח"כ כתב הב"י דא"ח כתב בשם התוספות שאם אין לו אבוקה צריך להדליק נר א' לצורך הבדלה חוץ מהנר מיוחד להאיר בבית ע"כ ומדלא הצריכו לחבר הנרות ביחד להיותן מאירות כאחד ש"מ דכל שתי נרות המאירות ואפילו זה לעצמו וזה לעצמו דינן כאבוקה : (סב) והכא דומיא דסומא · וכתב הטור סימן י"א שכן ג"כ ביום במקום אפל הוי דומיא דסומא וכו' הרשב"א בת"ה : (סג) המבשל בשבת · ומסיק הטא"ח וב"י סימן ש"ח דאפילו לר"מ דוקא מבשל בשוגג מותר דמעיקרא חזי לכוס אבל השוחט או שאר מלאכות דמעיקרא לא חזי כלל כגון שהדליק נר אפילו בשוגג אסור בו ביום לכל ישראל ע"כ ומיניה לרבי יהודה דכ"ש דמחמיר בשאר מלאכות : (סד) והגאונים כתבו דהאידנא כו' כרבי יהודה · נראה מזה שכך דעת רבינו לענין הלכה וכך סתם בקיצור וגם דעת הרי"ף לפסוק כר"י כדלעיל וכך פסק הרמב"ם וכן דעת הרמב"ן הלכך כתב ב"י דהכי נקטינן ועיין בסימן דלקמן דכשמותר לערב מותר מיד : (סה) וצריך להמתין למוצאי י"ט שני כו' · ודוקא לאותו שהובא בשבילו אבל לאחרים מותרים מיד בלילה כ"כ טא"ח סימן תקט"ו ופירש הב"י דכיון דמטעם שמא יאמרו לכותי הוא כל שאינו מותר אלא לישראל אחר לא חיישינן שיאמר לכותי להביא בשביל אחר שאין אדם חוטא ולא לו וכ"כ בתרומת הדשן לדעת רבינו אבל סמ"ק כתב אם יש בו חששא דאיסורא דאורייתא כגון דמחובר או דצידה אסור לשני הימים עד כדי שיעשו של ליל מוצאי י"ט אפילו בשני י"ט של גליות ואפילו לישראל אחר שלא הובאו בשבילו אסורין וכ"כ המרדכי בפרק בכל מערבין וכתוב בתה"ד שהורה אחד מהגדולים כדברי סמ"ק אמנם אם יש בדבר צורך כגון שזימן אורחים נכבדים וקא בעי להו הך דורון נראה דיש לסמוך אדברי האשר"י דכתב אפילו לפירוש ר"י שרי לו לישראל אחר משום דליכא למגזר בכה"ג ולכן נראה להתיר הואיל ולפירש"י שרי אפילו לאותו ישראל שהובא בשבילו ע"כ ויש עוד הרבה חילוקי דינים בנדון דעובד כוכבים המביא דורון לישראל ויתבארו במקומם בס"ד בפרק אין צדין : (סו) ומסתבר דלא החמירו כולי האי כו'. אבל הר"ן בפ' אין צדין מסיק דבכדי שיעשו היינו כדי שילך העובד כוכבים למקום שלקט ויגמור המלאכה ויחזור לכאן ואם נסתפק לו מהיכן הביאן כדי שיבאו מחוץ לתחום והכי מוכח במס' מכשירין דתנן התם מצא בה ירק אם רוב עובדי כוכבים לוקח מיד כלומר למוצאי שבת ואם רוב ישראל ממתין בכדי שיבואו ממקום קרוב מחצה על מחצה ממתין בכדי שיבואו ממקום קרוב והאי ירק ודאי איסוריה משום מחובר הוא ולא הזכיר שיעור תלישה לפי שהיא נעשית בשעה מועטת וקאמר דצריך להמתין כדי שיבאו ממקום קרוב אלמא שיעור הבאה נמי בעינן ע"כ : (סז) וי"ל שיאכלנו באומצא בלא מלח · ובלבד שלא יהא בו מהחוטים בדם בהם שהדם שבחוטים הוא ככנוס ועומד בכלי ואסור טור סימן ס"ז וכתב ב"י דנראה מדברי הר"ן דהדחה מיהא בעי ומשמע דהיינו משום דם שע"פ הבשר עד כאן ועיין בפרק דלקמן סימן ג' וכבר כתבתי במי"ע בשם התוספות והר"ן לקמן בסמוך דכשנעקר הדם בחתיכה או בנתעורר לצאת

ונבלע

מעדני יום טוב

וכמ"י כתב בסימן י"א שמא יעשה סגרמה ע"כ ועיין מ"ש בד"ח סימן ל"ו : [ד] בין בראש הספינה · פירש"י ואע"ג דתנן בהשוחט אין שוחטים לתוך ימים כו' בספינה הכל יודעים וכו' שא"א לו לטנף את הספינה ומסיים הר"ן דמיהו דוקא בכה"ג דאמרינן בסוף פרק השוחט מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני הספינה ע"כ ורש"י לא חש להאריך ולפרש ולא ה"ל להתוספות להקשות עליו מהא דסוף השוחט דגם איהו ה"ק ליה אלא שלא האריך כדרכו ללמד בלשון קצרה ושוב מצאתי דגם הב"י סימן י"א פירש כן לדברי רש"י שלא נתכוין לומר שישחוט בתוך הימים להדיא אלא לדם שותת ויורד על דופני הספינה לתוך הים קרי ליה דכיון דסוף סוף דם יורד לתוך הים כו' : ה"ג דלם חייא בר רב : [ה] ה"ג והא אע"פ שמתחייב : [ו] ולא בשוגג · אלא שחכמים החמירו גם בשוגג : [ז] כך כתב רי"ף ז"ל בפ' כירה · ורבינו בפ' מרובה כתב עליו שקצרה דעתו מהבין דבריו דהלא רב אחא ורבינא לא נחלקו בסברת עצמן כו' וכתבתי שם שהרמב"ן מיישב לדברי הרי"ף דמדהחמיר ר"י הסנדלר כו' האי ודאי דלדידיה מעשה [שבת] דאורייתא וא"כ כי פליגי בסברת עצמן פליגי כו' עוד כתב הרמב"ן וכן הר"ן התם פרק כירה די"מ דהרי"ף לא נתכוין אלא לומר כיון דהלכה כדברי המיקל אלמא דר"י הסנדלר לאו דוקא מדאורייתא קאמר אלא מדרבנן בעלמא וכיון דהאי איסורא ליתא אלא מדרבנן לית לן לאחמורי כוותיה ובענין דפסק הרי"ף הלכה כר"י כתבו ג"כ הרמב"ן והר"ן דרב לטעמיה דס"ל דבפרק מי שהוציאוהו ר"מ ור"י הלכה כר"י מעין אתמר ואנן קי"ל הלכה אתמר והביא הרמב"ן כמה ראיות אחרות דהלכה כרבי יהודה ועוד כתב הר"ן דטעמיה דהרי"ף משום הוראה כדברי הגאונים שכתב רבינו לקמן : [ח] ולא שנא וכו' · לא היה צריך להביא זו מידי דהראיה שלו מדדרים להו לדברי ר"מ אלא רצה להביא מכמה אמוראים : ה"ג חזרו וקנסו על השוכח : [ט] מטעם שנהנה ממלאכת שבת וגם איסור שבת וכו' · כפול לשון הוא ובפרק אין צדין לא כתב מטעם שנהנה ממלאכת שבת וכ"ל שטוכל להגיה בכאן דגם איסור כו' : [י] ועוד אני אומר כו' היינו משום דקנים וכו' · איברא דהכי איתא בפרק הניזקין ותימה על רש"י דדחה בפירושו מלפרש כן וא"ת וקושיתו שהקשה רש"י להיכן אזלא שהכי הקשה דא"כ דקנסו אטו מזיד הוא אמאי משתרי הוא לאורתא הא קתני גבי מזיד לא יאכל עולמית אלא טעמא משום דלא לתהני כו' ל"ל דקושיתו לאו קושיא היא דאטו משום דקנסינן שוגג אטו מזיד דמשו"ה לא תסגי לן בקנסא על השוגג אא"כ שנחמיר עליו כמו במזיד עצמו שהכי י"ל דמכיון שקנסוהו על השוגג יהיה הקנס מה שיהיה שוב לא יבא לכלל מזיד : [כ] וכ"ש כשהעובד כוכבים עשה מעצמו · ובפרק אין צדין כתב רבינו שיש ליישב פירוש רש"י דיותר החמירו בעובד כוכבים שעשה לצורך ישראל ממה שעשה ישראל בשוגג דמלתא דלא שכיח לא גזרו וכ"כ התוספות דהכא : [ל] על כן נראה כו' · וכן בפרק אין צדין כ"כ בשם ר"ת : [מ] וטביא דעירובין כו' · וכן ביצה שנולדה כו' נולדה מאליה מן השמים כ"כ התוס' דאין צדין : [נ] כדאמרינן בשמעתין המבשל בשבת בשוגג יאכל · לר"מ דקי"ל כוותיה לפר"י ומיהו גם לרבי יהודה י"ל שלא החמיר אלא כשנעשה מעשה בידים ולא כשנעשה ממילא : ה"ג בשוגג יאכל ולא גזרינן שמא יבשל : [ס] דלא החמירו כולי האי · אלא בדבר שנעשית בו מלאכה דה"נ הקלו שמותר לישראל אחר אפילו בו ביום תוספות דאין צדין ולא לדין והקשו מהא דהביא חלילים למת מחוץ לתחום דסוף מי שהחשיך ותירצו שאני התם דאוסר מילתא טובא : [ע] ולהאי טעמא נמי גבי מבשל בשבת א"צ להמתין בכדי שיעשו · כלומר לרבי יהודה דאוסר בשוגג וכן מפורש בהדיא בדברי הר"ן : [פ] אסורין בכדי שיעשו · לפי שכיון שהדבר נעשה מאליו קל הוא בעיניו ויבא לעשות כן לכתחלה אבל במבשל ליכא למגזר דחילול שבת חמיר הוא לאינשי ואפילו שרית להו למוצ"ש מיד לא אתי למיעבד · הר"ן : [צ] וא"ת והא אין יכול למולחה בשבת · כדאמרינן בפרק כלל גדול האי מאן דמלח ביצרא חייב משום מעבד ואף על גב דאמרינן התם דה"מ דוקא דבעי לה לאורחא שהיא מליחה גדולה התם לאחיובי חטאת קאמרינן אבל בכולהו ודאי פטור אבל אסור לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו כדאמרינן בפרק שמונה שרצים גבי פוגלא ממלח לא מלחנא עבולי מבשלנא וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר דהא מתקן ליה וכ"ש דאי אסרת ליה בלא מליחה דאיכא תיקון טפי דהא מחזי ליה אוכלא · הר"ן : [ק] וי"ל שיאכלנו באומצא · גרס בד"י ובשבת פרק מפנין משמע דדוקא בר אווזא וכדומה לו הוא שראוי לאכול באומצא והא דפירש רש"י שם שאוכלים אותו באומצא במלח הייט שכן רגילים לאוכלו ומיהו הכא מיירי שאוכלו בלא מלח עיין עוד פירוש באומצא בפרק ג' סימן כ"ה : [ר] אבל כל זמן שלא פירש אין בו משום איסור · עיין בפרק גיד הנשה סימן י"ב באומצא דאסמיק ובפרק כל הבשר סימן כ' בעובר מפרקתה של בהמה ולקמן בסמוך אכתוב בזה בשם התוספות והר"ן :

ושרי

כבד שלא פלט דמו דחלטו ליה בחלא [ש] ושרי הוא ולא לפי שהחומץ צומת את הדם בתוך הבשר [ת] ושוב אינו יוצא אף ע"י בישול דאי הוא אלא אסור לפי שנפלט הדם מן הכבד לתוכו אינו נמי אסור כי הוכי דפליט הדר בלע · ועוד אמרינן התם (דף קיא:) ככר שחתך עליו בשר פירוש שלא נמלח כל צרכו [הככר] אסור ובשר מותר · הככר אסור לפי שנפלט דם הבשר ונבלע בו [א] אבל הבשר מותר [אע"פ] שבלוע הדם בו ולקמן (דף טו:) בשמעתין אמרינן נמי השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא · ואמרינן נמי בפרק מפנין (דף קכח.) דבשר תפל אסור לטלטלו אבל בר אווזא שרי דחזי לאומצא · ולכך היה אומר ר"ת דאין צריך למלוח בשר לצלי דאף אם לא פלט כל דמו שרי באכילה · ואין לאסור משום שנכנס בו הדם מצד זה לצד זה וחשיב כדם האיברים שפירש · דלא מיבעיא אם נצלה יפה [ב] דאז נפלט הדם לחוץ · אלא אפי' לא נצלה יפה ולא נפלט כל הדם לחוץ שרי כי מה שיוצא לחוץ נורא מישאב שאב ליה ומישרק שריק · ומה שנשאר בתוכו הוי דם האיברים שלא פירש [ג] ולא חשיב כפירש מה שהדם הולך בתוכו מצד זה לצד זה כדחזינן בככר שחתך עליו בשר שהככר אסור מחמת דם הבשר אלמא לא נצלה כל צרכו אפ"ה בשר מותר (סח) הלכך לא בעי מליחה לצלי וגם לא הדחה · (סט) מיהו צריך שפשוף [ד] לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים · [ה] ובריש כיצד צולין גבי מולייתא שרי פירש רש"י אע"פ שלא מלחו אלא מעט לצלי · משמע מדבריו דלצלי בעי מליחה קלת ולא כולי האי כמו לקדירה · ודבר תימה הוא דמה מהניא מליחה קלת [ו] דאין אהכבד יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה · והא דאמרינן בפ"ק דיום טוב (דף יא:) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לאו משום דאיתסר בלא מליחה אלא מנהג הוא למלוח מעט לצלי כי לא יאכל תפל מבלי מלח · ובפרק הקומץ רבה (דף כא:) גרסינן מולחו והופכו וחוזר ומולחו אמר רבא [ז] וכן לקדירה ולא גרסינן וכן לצלי : כ [דף טו ע"ב] אמר רב דימי מנהרדעא [ח] הלכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא *מאי טעמא כיון דלא אפשר בכזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט (ע) המבשל לחולה בשבת (עא) אסור לבריא [ט] (עב) גזירה שמא ירבה בשבילו רב אלפס ז"ל הביא מימרא זו דרב דימי ולא הביא הא דרב יצחק בר אבדימי אמר רב השוחט לחולה בשבת אסור לבריא בשבת לחולה בשבת מותר לבריא מ"ט לאו דאי לאו לסם והאי לאו לאי לסם · [י] משום דלאו הילכתא היא דמיירי בחולה שחלה היום ואסר ליה משום מוקצה · (עג) ואנן קיימא לן כרבי שמעון דלית ליה מוקצה מחמת איסור אלא בנר שהדליקו בשבת דדחייה בידים · וגרוגרות וצמוקין וכיוצא בהן · ומוקצה מחמת הסרון כיס כמו שפסק רב אלפס ז"ל בפרק בתרא דשבת: כא מתני' השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשירה · הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין חוץ ממגל קציר והמגירה (עד) והשינים והצפורן מפני שהן חונקין · [דף יח ע"א] השוחט במגל קציר דרך הליכתה בית שמאי פוסלין וב"ה מכשירין · ואם הוחלקו שיניה הרי היא כסכין:[דף טו ע"ב] גמ' השוחט במגל יד דיעבד אין לכתחלה לא. דילמא אתי למיעבד באידך גיסא · דמגל יד לדו אחד סכין ולדו אחד מגל הילכך סכין שיש לה פגימה בראשה (עה) אסור לשחוט בה אפילו אם יכוין שלא לשחוט כנגד הפגימה · (עו) והשוחט ביום טוב נהגו היתר לקשור מטלית על הפגימה לפי שאי אפשר להשחיזה בי"ט וכן סכין שיש לו שתי פיות לא ישחוט בו עד שיבדקנו משני לדדין: כב צור וקנה לא ישחוט בו לכתחלה · בתלוש ולבסוף חברו · אבל מחובר מעיקרו אפילו דיעבד שחיטתו פסולה ובתלוש שוחטין לכתחלה דתניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה · מאי ניהו · (עז) *בסמונא דאגמא · ירלה דהא דמכשירין בצור וקנה תלוש ולבסוף חברו היינו דלא בטליה · אבל אי בטליה כמחובר מעיקרו דמי והיינו בעיא דרבא ולא איפשיטא ואזלינן בה לחומרא · אבל רב אלפס ז"ל לא חלק בתלוש ולבסוף חברו דמשמע ליה דאין שחיטתו פסולה אלא דומיא [כ] דקנה עולה מאליו [ל] או אפילו נטוע כיון שהשרים · אבל כל שאר תלוש ולבסוף חברו שחיטתו כשירה · [מ] ומיהו יש לדקדק

הגה"ה

*ודוקא שנחלה מבעוד יום אבל אם היה בריא ונחלה בשבת אסור לבריא משום מוקצה ג פירוש רש"י אבל לפי סוגיית ר"י דפירש לעיל [illegible] חזיא לאדם אף על גב דחזיא לבהמה הוי מוקצה' מהרי"ח:

הגהות הב"ח א ודבר תימה וכו' דאין הבשר יוצא מידי דמו : ב דלא אפשר לכזית בשר : ג בסג"ס המתחיל ודוקא וכו' מוקצה כך פירש רש"י וכו' ר"י דפירש לעיל · נ"ב בדף י"ד בד"ה מהתכין : ד בח"ד וגם פירש דדוקא · נ"ב דף ע"ו בד"ה כגון : ה לכתחלה לא גזירה דילמא :

רש"י דחלטו ליה בחלא · צמתו בחומץ שהחומץ צומתו אסטרוינ"ט ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי עם בשר אחר : (חלא אסור · אותו חומץ שנצמית בו אסור) : כי היכא דפלט הדר בלע · מאותו חומץ עצמו דכיון שנצמית ואינו טרוד לפלוט חוזר ובולע : מותר לבריא.לכוס : בשר תפל.שאינו מלוח ומאן דגרים תפות היא היא:בר אווזא.שחוט:באומצא.כשהוא חי אוכלין אותו [בלא] מלח:שמולחין עליו.ואע"פ שהמלח מועיל לעיבוד : לצלי · דאין מולחין אותו יפה:כב הלכתא השוחט לחולה בשבת · לחולה מבעו"י : באומצא · לכוס : אדעתא דחולה קא שחיט · וליכא למגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום ההוא זית דחולה בעי למשחט כולה : השוחט לחולה · שנחלה ביום השבת:אסור.לאכול בריא מאותה בהמה בו ביום דאע"ג דאיסור שבת ליכא דפקות נפש דוחה את השבת איסור מוקצה מיהא איכא דבין השמשות מוקצה הוי ולא היתה ראויה לישחט בשבת דהא עדיין לא היה חולה: והמבשל.בשר שהיתה שחוטה מאתמול ובשלה היום לחולה שנחלה היום מותר לבריא : מ"ט האי · בשר הוה חזי להאי בריא בין השמשות לכוס חי הלכך אין כאן איסור מוקצה ואיסור שבת נמי אין כאן דהא לחולה בשלה : והאי · שוחט לא היה בין השמשות ראוי לכוס ואיכא איסור מוקצה אע"ג דאיסור שבת ליכא : כא מתני' במגל יד · רשפ"א בלעז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש בה פגימות : הכל שוחטין ובכל שוחטין' כולה מפרש בגמ' : מגל קציר · שקוצרין בה התבואה פלצי"א בלעז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחת בשיפוע : מגירה · סכין מלא פגימות ואינן משופעות כשל מגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימה מורשא מכאן ומכאן כשתי פגימות אוגרת ומגירה בלע"ז שייג"א : שינים · התחובים בלחי של בהמה : והצפורן · מחוברת : שהם חונקים · שאין חותכים אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אאחרת קאי ולאו אציפורן דטעמא דציפורן מפרש בגמ' משום מחובר : מגל קציר · דרך הליכתה אינה קורע לב"ה מפני שראשיה כפופין מאד : גמ' דילמא אתי למעבד באידך גיסא · במקום הפגימות ומטעין מהא דסכין פגומה ויש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחילה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא וכ"ש הכא דבהאי גיסא גופה פגומה : כב קרומית · גלע של קנה : בסימונא דאגמא · עשב הגדל באגמי מים וקרי ליסק"א וכשהוא יבש חדוד וחותך ואין קסמין נבדלים הימנו :

מעדני יום טוב

[ש] ושרי הוא ולא כו' · דאי איתו לאודיה שרי אין ראיה מהתם דלהכי שרי כבדא לפי שכל הדם פירש ויצא לחוץ אבל מדחלא נמי שרי א"כ לא יצא שום דם לחוץ דאי יצא חלא אמאי שרי : [ת] ושוב אינו יוצא אף ע"י בישול · כדאיתא התם בגמרא דאף ע"י בישול שרי בשר דחלטו ליה בחלא · אבל קשה דדילמא דוקא בכה"ג דנצמת הדם בתוכו שלא יוכל לצאת א"כ כלל משו"ה שרי אבל כל שלא נחלט מכלן לאוכלו באומצא דלאוי הוא לצאת ע"י מליחה וע"י בישול ואין לנו ראיה מהתם וצ"ע : [א] אבל הבשר מותר כו' · וא"ת ליתסר לפי שחוזר ובולע מהדם שפירש על הככר כמו בחלא דאי הוה חלא אסור היה הככר ג"כ אסור והכא דהככר אסור א"כ ליתסר ג"כ הבשר יש לומר דדוקא גבי חלא שהכבד מונח בתוכו אי איתא שפירש דם לחוץ לתוך החלא ודאי שהיה חוזר ובולע משא"כ הכא מתחילה בעלמא שנחתך הבשר על הככר לא אמרינן שחוזר ובולע ועוד דהתם בחלא אי אמרת דמפליט א"כ ג"כ מבליע אבל הכא בככר לאו ככר הפליט הדם אלא ע"י שחתך הבשר נסחט הדם ואין כאן דבר שיחזור ויבליעו : [ב] דאז נפלט כל הדם · גרס וכן פלשון בתוספות דהכא ודר"פ כיצד צולין והתם מסייתי הכי דיותר מפליט ע"י האש מע"י מלח דמעשים בכל יום שמבשלים כבד אחר צלייתו אע"פ שמחמירים לבשלו אחר מליחתו : [ג] ולא חשיב כפירש מה שהדם הולך כו' · ובתוספות דכיצד צולין מקשי מדאמרינן בפרק כל הבשר רב ששת מלח גרמא אתרי מ"ט לא משום דפריש מהאי ובלע האי חד נמי פריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא ותירצו דפריש מהאי גיסא דקאמר הייט שפירש לגמרי לחוץ אבל מכפנים שרי עכ"ל והר"ן הקשה מהא דאמרינן בפ' כל הבשר השובר מפרקת של בהמה קודם שתצא נפשה כו' ומבליע דם של האברים ובעינן עלה מהו למיכל מינה באומצא ותיכן דהתם דוקא דבליע טפי הוא דבעי לן דכמאן דאיתיה ביה לאיסוריה בעיניה דמי וכתב עוד וכן חוטין שבלחי אסורים משום דם (אלא משום) דכמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה דמי כדמוכח לקמן בפרק כל הבשר ע"כ : [ד] לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים · לפי מה שהגהתי לעיל סימן י"א יש לפרש הכא נמי דלענין הקצבים המנקרים בשר מן החלב הוא דקאמר שאין להם סכין מיוחד : [ה] ובפרק כיצד צולין כו' פרש"י אע"פ כו' · לא ה"ל להביא ממרחק והרי רש"י במכילתין פירש כן בפרק ג"ה האומנא דאסמיק סימן י"א : [ו] ה"ג דאין הבשר יוצא · וכן הוא שם בתוספות : [ז] וכן לקדירה · ובפרק כיצד צולין כתבו שכ"כ ברוב ספרים ובמנחות כתבו ג"כ דגרסינן וכן לקדירה וכתבו דבספר רבינו גרשום כתב וכן לצלי ושכן פירש רבינו חננאל ע"כ והר"ן מיישב הגירסא בשם הרא"ה ז"ל דהתם לא בבשר מליחה עסקינן דמאי שייכי התם אלא ה"ק וכן למתנות כהנים שזכתה להם תורה מן הקרבן צריכות מלח שאף הם בכלל על כל קרבנך תקריב מלח ומשו"ה אמרינן וכן לצלי ואי לקדרה בלאו הכי נמי אלא לצלי דבחולין לא בעי מליחה הכא בעי ובפרק גיד הנשה גבי חוטי הירך כתב בשם הרמב"ן דהיתירא קמ"ל דאם מלחו וצלאו א"צ הדחה : [ח] הלכתא השוחט לחולה בשבת · פירש"י לחולה מבעו"י ולקמן בסמוך יתבאר שאין כן דעת רבינו והרי"ף : [ט] גזירה שמא ירבה בשבילו · פירוש גזירה שמא אחר שינית הקדירה על האש ירבה שם חתיכה בשבילו ומשו"ה גזרינן שמא יעשה כך לפי שיבא לידי איסור סקילה בכך אבל אין לפרש שמא ירבה חתיכות בקדירה קודם שיתן אותם על האש דאפילו עביד הכי לית כאן איסורא דאורייתא אלא דרבנן לבד ע"כ כלומר וא"כ הוי גזירה לגזירה ולא גזרינן אבל הר"ן בפ"ב דביצה אהא דממלאה אשה קדירה בי"ט כו' ומוכיח מגמרא דבפרק כבי ישמעאל דמנחות דבעינן התם חולה שאמדוהו לשתי גרוגרות ואיכא ב' גרוגרות בב' עוקלין ושלש בעוקץ אחד הי מייתינן כו' · ומשמע דפשיטא לן דשנים בעוקץ אחד דשתים מייתינן שלש לא מייתינן דלרבויי בשיעורא אסור והיא דפרק הדר ניחוש ליה אגב אימיה בעובד כוכבים קאמר וטעמא דשבת לא הותרה אלא דחויה היא אצל חולה לפיכך כל שעיקר מלאכה אסור אף תוספתו כמוהו ומתסר מדאורייתא אבל יו"ט שאוכל נפש הותר בו גם תוספתו כמוהו וכו' ע"כ · שמעינן מדבריו דס"ל דכל שמרבין ואפילו שלא אצל האש איכא איסורא דאורייתא אע"ג דמססית דעוקץ ליכא למשמע כולי האי שיש לדחות דשוה דומיא דקדירה שאצל האש דלכו"ע דאורייתא וה"ה כשעודן במחובר מ"מ מדלא מוקים השוא דהדר כשהותם ע"י ישראל ונתרבה קודם שנתנו אצל האש וכן מפורש בדבריו דחולק על הרשב"א וצריכין לדבריו לומר דהסיא דעוקץ לא דמי לקדירה שאצל האש דהתם הוא שמרבה אבל הכא שהדם אינו מרבה כלל ויותר דומה למרבה שלא אצל האש כיון שהוא בעצמו אינו מרבה כלום נמצא שעשייתו אינה מלאכה בעלם שהרי הותרה לו משום חולה אלא שמרבה מה שא"צ לחולה ואע"ג שבריבוי זה לאו מלאכה בעצמה דאינו מוסיף במלאכה אלא שמוסיף להשיג מה שאינו צריך לו עיין בד"ת : [י] משום דלאו הלכתא היא דמיירי בחולה שחלה היום · ולפי זה רב דימי בכל חולה קאמר אפילו חלה היום דלא כפי' רש"י · וכתב ב"י טור או"ח סימן ש"ח דאפשר דהה"ל דרב דימי מיירי דוקא בחולה מבעו"י כדפירש רש"י ולא פליג ארבי יצחק אלא במבשל איכא למימר דאפ"ה משו"ה מייתי הרי"ף למימריה דרב דימי דמשום דסתמא קאמר השוחט לחולה בשבת מותר לבריא משו"ה נקטא למימריה כי היכי דלשתמע דאפילו בחולה היום שרי משום דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה אלא בשדחאו בידים וא"ת והא גבי עובד כוכבים שהביא דורון (דברים סימן דלעיל) פירש"י דאפילו לר"ש הוי מוקצה כיון דלא לקטינהו מאתמול וכ"כ הרא"ש בפ' אין צדין ואפשר לומר דהרא"ש ס"ל דמחובר דוקא שייך לומר מדלא לקטינהו אקצינהו לפי שכל אדם יכול לנקוט בידו משא"כ בהמה שצריכה לישחט ע"י מומחה ובסכין בדוק וגם יש טורח בשחיטתה ואפשר שהיה בדעתו לשחטה אלא שלא נזדמן לו מומחה או סכין בדוק או שלא יוכל ליפנות מעסקיו כדי לשחטה וכיון שאין מניעתו מלשחוט מוכיח שהקצה אותה לא אמרינן בה מדלא שחטה אקצה ועיין לעיל דס"ל דהלכה כמ"ד בפרק כירה ובפרק אין צדין חלוק היה ר"ש אף בבעלי חיים שמתו שמותר לטלטלם אלמא לאו מוקצה נינהו וא"כ כשנשחטו בשבת בהיתר לחולה אפילו שחלה היום שרי וצ"ל לפי זה דכל שאינו מוקצה לענין טלטול אינו מוקצה לענין אכילה ומיהו לא משמע הכי ממ"ש הרא"ש בפרק אין צדין גבי אין מוקצה לחצי שבת עכ"ל הב"י : [כ] דקנה עולה מאליו · דתניא בהדיא : [ל] או אפילו נטוע כו' · וכמ"ש התוספות דהא דתניא קנה עולה מאליו לאו למעוטי נטעו אדם קאתי דהוה נמי חשיב מחובר מעיקרו דאפילו למ"ד המשתחוה לבית אסרו המשתחוה לאילן לא אסרו אלא תוספת דוקא ולא נקט הכא עולה מאליו אלא לגלות על צור היוצא מן הכותל דאיירי בכותל מערה דומיא דקנה עולה מאליו ע"כ : [מ] ומיהו יש

דברי חמודות

ונבלע במקום אחר דלאסור דהוי דם האברים שפירש : (סח) הלכך לא בעי מליחה לצלי וגם לא הדחה · אע"ג (דהרמב"ן)[דהר"ן] מצריך הדחה אע"ג דלא בעי מליחה וכתב בא"ו הארוך בשר שצולין בלא מליחה או שנמלחה מעט ולא שהה שיעור מליחה אסור להפוך השפוד תמיד בשעת הצלייה דאז מתגלגל הדם עליו ונשאר על הצלי אלא צריך להניחו לפעמים כדי שיזוב דמו ומיהו בדיעבד נוהגים להתיר אפי' אם הפכוהו כל שעת הצלייה ע"כ וכתב רמ"א ג"כ בת"ח כלל ט' דין ה' ובהגהותיו סימן ע"ו והשמיט לגו דרבינו הרא"ש כתב דלכתחלה נוהגין להפכו לקמן בפרק כל הבשר סימן מ"ה וכתב הטור סי' ע"ו בשם הרשב"א וז"ל הרוצה למלוח צלי ולאכלו בלא הדחה עושה ואין לחוש לדם שעל המלח שהאש שואב ומונע המלח מלבלוע הדם בד"א כשמלחו ונותנו מיד אבל אם שהה במלחו בולע ונאסר ולפיכך מדיחו יפה קודם צלייה ע"כ וכתב הב"י דמשמע בפשיטות במרדכי פרק כל הבשר וכן בסמ"ג שאפילו שהה כשיעור מליחה ולא הודח א"כ דבדיעבד שרי ועיין בדברי רבינו פרק כל הבשר סימן ל"ו ומ"ש שם בסעיף קנ"ו אבל רמ"א כתב בשם א"ו הארוך דאם שהה שיעור מליחה אסור ובת"ח שלו כלל ט' סעיף ג' כתב דדעתו לאסור לעולם דאין שיעור לדבר והראה מקום על כלל ה' ושם בעצמו לא כתב כן לענין צלי וכתב הב"י וז"ל והמגיד כתב בפ"ו על דברי רשב"א תימה שאם דוקא במעלהו מיד הוא שמותר ואם לאו נאסר היה להם לחכמים לגזור כזה אלא נראה שאפי' אם בלע המלח מן הדם הכל יוצא ע"י האור ע"כ ולמה שכתבתי בסימן ע"ג אין כאן תימה כלל דכיון דאפי' שהה במלחו ולא הדיחו קודם צלייה נכשר ע"י הדחה לא שייך למגזר מידי עכ"ל הב"י ובאגודה מצריך הדחה לאחר שנצלה ואפי' לא נמלח משום דם שעליו וכתב שיש להדיחו ג"פ כמו בהדחה אחרונה של מליחה ומסיק רמ"א בכל אלו חילוקי הדינים דלכתחלה יש לנהוג כמ"ש מהרא"י בהג"ה שערי דורא להדיחו ולמלחו קצת בשכבר נתחב בשפוד וצולין אותו מיד ואין שוהין בדבר שלא יתמלא המלח מדם וא"כ הוא במקום שאין מלח מצוי צלה כך בלא מליחה אפילו לכתחלה כדמוכח מלשון הפוסקים שכתבו במקום שאין מלח מצוי ורוצה לבשל בשר יצלהו תחלה א"כ שמעינן דלצלי לא בעי מליחה אפי' לכתחלה במקום שאין מלח מצוי שם וכ"כ בא"ו הארוך כלל ח' וכן נוהגים לכתחלה להדיח כל צלי לאחר צלייתו משום דם הדבוק בו מיהו אם לא הדיחו ואפי' בשלו כך מותר (וכן מסיק א"ו הארוך כלל ח') ואפילו נמלח קודם צלייתו ולא הודח אחר המליחה אפ"ה מותר ולא חיישינן לדם ומלח שעליו דנורא משאב שאב וכן קודם צלייתו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל או מלחו בלא הדחה תחלה ונצלה כך מותר ובלבד שלא שהה כך במליחתו בלא הדחה שיעור מליחתו אבל אם שהה כל כך קודם שצלהו אסור ועיין בדברי רבינו פרק כל הבשר סי' מ"ח אם נטף דם בעין על הצלי וכתב הסמ"ג דהטעם דצלי א"צ מליחה מפני שדם האברים מותר כל זמן שלא פירש ואותו שפירש נופל לארץ ואין ענין טעם זה בתרנגולת או אווז שהם תלוים ופורש הדם מלמעלה למטה בתוך החלל וכו' והמרדכי פרק כל הבשר כתב דלא נהירא למורי ומסיק הב"י דטעמא דמותר דעוף שלם לא גרע ממולייתא דאמרינן בה כבולעה כך פולטה כלומר דמיד בשעת הבלעה היא נפלטת וכמ"ש הרא"ש בפרק גיד הנשה ע"כ וכן מסיק רמ"א דאין חילוק בין שאר בשר לאווז ושאר עופות התלוים אלא שכתב בשם שערי דורא וז"ל ובלבד שלא יהיו מלואים בביצים או בשאר בשר אבל אם הם מלואים דינם כבישול וצריכים מליחה תחלה כמו לקדירה עכ"ל ודבריו תמוהים דבסימן ע"ז מסיק דמילוי בשר שרי בדיעבד אפי' לא נמלחו כלל וכן בת"ח שלו אחר שכתב להתיר אווז ועופות התלוים וצלי בלא מליחה כתב דה"ה אם מלאן בשר שלא נמלח ונצלה כך נמי שרי וכדפסקינן פ' כיצד צולין מולייתא שריא דמיירי בכה"ג ע"כ ולכן נ"ל להגיה בדבריו ושנ"ל בביצים ושאר בשר ואתא לאשמועינן דאע"ג דאין כל המלוי בביצים לבדה אפ"ה נקרשים הם ואם ריס כמו שיתבאר גבי מולייתא בפרק גיד הנשה סימן י"ג ומסיק בא"ו הארוך דאין חילוק בכל זה בין אם רוצה לאכלו כך צלי או רוצה לבשלו אח"כ רק שיצלנו תחלה כדי שיהא ראוי לאכילה דהיינו כחצי צלייתו דלא כמהר"ם דמצריך מליחה אם רוצה לבשלו אח"כ ע"כ ועי' עוד בפ' שני מדינים דשייכא להכא : (סט) מיהו צריך שפשוף כו' · וכתב בא"ו הארוך כלל ח' דאפילו לא שפשף הבשר כלל תחלה אפ"ה מותר בדיעבד דלא מחזקינן איסור שמא חתכו בסכין של חלבים אפילו מן העובד כוכבים ע"כ : (ע) המבשל לחולה כו' · וכן שאר מלאכה כמו שכתבתי לעיל סעיף כ"ה : (עא) אסור לבריא · פירוש בשבת דלמוצ"ש מותר מיד כדמסיק רבינו בסימן דלעיל והא דאסרינן לבריא כתב הרשב"א דכן אפילו לחולה שאין בו סכנה כיון שאפשר ע"י עובד כוכבים דאיכא למיחש דלפעמים לא ימצאנו לעשות ע"י עובד כוכבים ועבד ושפחה שאינן של ישראל ויבא זה לרבות בשבילו ע"כ : (עב) גזירה שמא ירבה · אבל על ידי עובד כוכבים ניחא דשרי להרבות ושמא דוקא לצורך המילה הוא דשרי כההיא דפ' הדר ההוא ינוקא דאשתפוך חמימיה כו' אבל לצורך דבר אחר אפילו על ידי עובד כוכבים אסור להרבות וכי"ט דשרינן להרבות משום שמחת י"ט הוא כ"כ התוס' בפ"ק דגיטין דף ח' בד"ה אע"ג כו' ועמ"ש במי"ט ומיהו במוצ"ש מותר אף לבריא ואין בו משום בישולי עובדי כוכבים דלית בו משום חתנות דכל כי הא איכא היכרא כ"כ ב"י בסימן קי"ג שכתב כן הר"ן בתשובה בשם הרא"ה וכתב כן רמ"א בי"ד אבל נראה להחמיר בדבר דהכי מסיים שם הר"ן דלמעשה הוא אוסר לפי שראה קצת מהגדולים שחלקו על הרא"ה ז"ל ובעל התרומה מכללם ע"כ וסבורני דרמ"א ז"ל סבר דהמחלוקת קאי על הדין השני דהתיר הרא"ה ולא על זה שהזכיר ראשונה אבל בפ' אין מעמידין כתב בהדיא הר"ן ז"ל גבי בכל מתרפאין כו' דאין לסברא זו ראיה שאפילו נאמר דבכלל צרכי חולה נעשי' ע"י עובד כוכבים בשבת הוי דבר שיש בו משום בישולי עובדי כוכבים וכמו שפשט המנהג אכתי אפשר דהיינו דוקא לחולה מפני שהתירו כל דבר הנעשה ע"י עובד כוכבים שאין איסורו מגופו אבל להתירו לבריא אין לנו ע"כ ונמצינו למדין מן המפורש על הסתום דהמחלוקת שנחלקו על הרא"ה שהזכיר בתשובה אכולה מילתיה קאי אף על הדין הזה שהזכיר ראשונה ומכיון שנוכל לומר דאשתמיטתיה לרמ"א הא דהר"ן בפ' אין מעמידין וכן בספר דרכי משה שלו לא הזכיר כלל אלא דברי התשובה בלבד וגם ראיתי נקודה בין שני הדינים אולי במתכוין ממנו נעשית להורות שדעתו להפריד בין הדינים ושעל הדין השני בלבד קאי המחלוקת וא"כ הוא ז"ל דאשתמיטתיה להר"ן הנזכר ואילו לא אשתמיטתיה לא היה פוסק להקל וכן ראוי להורות לחומרא : (עג) ואנן קיימא לן כר"ש דלית ליה מוקצה מחמת איסור כו' · ומיהו כתב באורחות חיים שהקוצץ פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת אסור לבריא משום מוקצה ואפילו חולה מבעו"י שאין הכונה במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך כ"כ הרא"ה ז"ל עכ"ל : (עד) והשינים והציפורן · פרש"י שינים התחובים בלחי של בהמה והציפורן מחוברת וכ"ל לדקדק מדבריו שאע"פ שהם מחוברים בלחי אפ"ה דוקא שני שינים מפני שהם כסכין פגומה שהרי יש הפרש בין זו לזו וכדאמרינן בגמרא דף י"ח אמר רבה בר רב הונא שן תלושה מותר לשחוט בה ומוקי למתני' בתרתי וגם שם פרש"י אפילו תלושים מן החי וקבועות בלחי וכ"ל מזה שדעתו כסברת הרמב"ם שכתב הטור סימן ו' דמתיר שן קבוע בלחי אפילו לכתחלה והשתא ודאי פשיטא לפסוק כהרמב"ם ורש"י לגבי הטור דכתב דלא נהירא וגם בש"ע והמגי' סתמו כוותיה דהרמב"ם · והרמ"י שנתחכם לכתוב גם לדעת הטור אילו דקדק בלשון רש"י לא היה הם לקמחיה והא דבשן יחידי ותלושה מתירין לשחוט בה פירש"י ואע"ג דאין בה רוחב הא קי"ל היכא דהוליך והביא אפילו סכין כל שהוא כשרה : (עה) אסור לשחוט בה (כו') אפילו אם יכוין כו' · ואפי' יש בה כדי לשחוט מן הפגם ולהלן כדפירש"י ומסיים המרדכי ומ"מ דיעבד כשרה ודמי למגל דפסלינן בדיעבד אפילו דרך הילוכה ולא מטהרי ב"ה אלא מידי נבלה אי עביד באידך גיסא התם א"א שלא ישחוט על הפגימות אבל היכא דליכא אלא חד פגימה ליכא למיחש כולי האי : (עו) והשוחט בי"ט כו' · ומדברי הר"ן נראה שאפילו בשאר ימים דלאו י"ט אי עביד ביה היכרא מותר לשחוט לכתחלה וכן כתב הגהות מיימוני בשם הסמ"ג וכן בספר התרומה וכן נראה מדברי בעל העיטור ומסיק הב"י דכדאי הם הנך ספרים לסמוך עליהם בשעת הדחק וכלומר שאין הכנה להשחיטה וכן כתב בש"ע סימן י"ח סעיף י' ועיין לקמן סוף סעיף פ"ז : (עז) סימונא דאגמא · וכתב רבינו ירוחם שהוא הנקרא איספדני"א אבל שאר קנים אין שוחטין בהן לפי שכשדוחקים אותם קסמין נתזין ואיכא למיחש דילמא ינקבו הסימנים כך פירש"י וכתב בעל העיטור דלפירוש

לדקדק מרישא איפכא דודקא דומיא דסכין דלא מבטל ליה הוא דאמר שחיטתו כשירה (עח) לכן נכון להחמיר : כב (עט) [דף טו ע"א] השוחט במוכני של יוצר שחיטתו כשירה · וגלגלא של מים בבא ראשון (פ) שחיטתו כשירה · בבא שני שחיטתו פסולה : [דף טו ע"ב] תניא (פא) נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשירה · אמר רב ענן אמר שמואל ל"ש אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה שחיטתו כשירה בדיעבד · אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה אפילו בדיעבד שחיטתו פסולה דחיישינן [נ] שמא ידרוס · והוה ליה למימר דרס *אלא נקיט לישנא דלעיל לאשמועינן דאפילו אי אמר ברי לי שלא דרסתי שחיטתו פסולה שמא ידרוס פעם אחרת · והא דקתני [ס] בין שהסכין למטה וצואר למעלה בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה *לצדדין קתני · סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחובר · סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלוש · רב פפא אמר (פב) [ע] בעופא דקליל : [דף יז ע"א] בעי ר' ירמיה איברי בשר נחירה שהכניסו עמהם לארץ ישראל מהו · ופשיט מתיקו · פירש רש"י דרוש וקבל שכר הוא דצריכין אנו לעמוד על האמת אע"פ שכבר עבר · ולא נהירא לי [פ] דדוקא למיסבר קראי דרשינן אע"פ שכבר עבר · אבל לקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא אשכחן · והכי אמרינן בפ"ק דיומא (דף ה:) כיצד מלבישן כו' כיצד מלבישן מאי דהוה הוה · אלא כיצד מלבישן [צ] לעתיד לבא · לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהן · אלא כיצד מלבישן למיסבר קראי ··· [ק] שהיה אוכל והולך ··· דמותר לאכול ממנו מה שיש בידו מבשר נחירה ··· שכבשו וחלקו ··· הכא נמי כגון שהיה בידו בשעת כניסתן שעבר עליהן ··· מה שנשאר ··· ושכבר עבר זמנו ···:

כד ת"ר [דף יז ע"ב] סכין שיש בה פגימות הרבה נידון כמגירה [ר] אפילו כולן מסוכסכות · ואפילו אין בה אלא פגימה אחת · אוגרת פסולה · מסוכסכת כשירה · [ש] עולה ויורד מותר לשחוט בה לכתחלה · היכי דמי אוגרת היכי דמי מסוכסכת · *אוגרת משתי רוחות · מסוכסכת מרוח אחת ··· משתי רוחות דמורשא קמא מחלים · פירוש חותך עור ובשר · ומורשא בתרא בזע פוגע בסימן וקורע · מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחלים ומורשא (בתרא) בזע · דכל עוקצי הפגם קורעין הן ואין חותכין [ת] בין בפוגעו בו ובין שהוא יורד ממנו שהרי שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה נידון כמגירה ואפילו כולן מסוכסכות · מדקמפליג בהדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובא לא מפליג משמע דאפילו כל עוקצין לצד אחד לצד ראש הסכין והוליך ולא הביא [א] בירידתו נמי קורע · דקאי אריש' דסכינא · סוף סוף כי אולא מחלא וכי אתיא בזע · כגון שהוליך ולא הביא ··· [ב] שחיטתו כשירה ··· [ג] שאין ··· [ד] וכך הוא מפרש מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחלים ומורשא בזע ··· [ה] כלומר שהעוקץ עומד כלפי הראש ··· [ו] ומיהו אף לפירוש זה היה צריך שיביא ··· ופירוש רש"י עיקר [ז] דמוכחא סוגיא דשמעתין ··· [ח] והרמב"ם ז"ל כתב ··· [ט] וכשהוליך אצבעו עליה ··· [י] היאך לא ירגיש ··· בירידתה בין בעלייתה · (פה) וסכינא חריפא דדמיא למסא שהאצבע מסכסך בה [כ] אבל אין בה פגימה כשירה · וכיון דפגימה קורעת (פו) צריך לבדוק הסכין תחלה · ובמערבא בדקי לה בשמשא · ונהרדעא בדקי לה במיא · בסורא אמרי בשרא אכלה בשרא בדיק לה · *והילכתא צריכא אבשרא

הגהות הב"ח א אלא נקיט לישנא · נ"ב תוספות דף ט"ז ע"ב בד"ה אמר שמואל : ב וצואר בהמה למטה אמר רב זביד לצדדין קתני : ג והיכי דמי מסוכסכת א"ר אלעזר אוגרת : ד והילכתא צריכה בדיקה אבשרא :

רש"י כב במוכני של יוצר · גלגל של יוצרים של חרס ויש להם מוכני שמגלגלין בו כשחוקקים את הכלי : שחיטתו כשרה · שאדם מגלגלו : בבא ראשון · מיד כשנטל הדף המעכב את המים והתחיל לגלגל ובתחלת גלגולו (שמה) שחט מכח האדם שנטל הדף : בבא שני · לאחר שגלגלו המים את הגלגל פעם ראשונה ושניה : שחיטתו פסולה · שהמים מגלגלים אותו ואין שחיטה זו מכח אדם ותנן לקמן נפלה ושחט שחיטתו פסולה דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל כו' : אלא שהסכין למעלה · פיו כלפי קרקע : וצואר בהמה למטה · ומוליך ומביא צואר בהמה : חיישינן שמא ידרוס · מתוך שהצואר מכביד על הסכין : לצדדין קתני · דהא רישא דברייתא תנא תלוש ומחובר כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר וסיים סיפא בין שהסכין למעלה כו' לאו תרווייהו אתלוש ותרווייהו אמחובר קיימי אלא חדא אתלוש וחדא אמחובר : סכין למטה וצואר בהמה למעלה · אתלוש דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא הסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף אמחובר : רב פפא אמר · לא תוקמה בשינויי דחיקא אלא תרווייהו אתלוש ואמחובר קיימי ואפ"ה לא תקשה לרב ענן דהא דקתני סכין למטה וצואר למעלה במחובר בעופות דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא : שהכניסו ישראל · אליבא דר"ע (דאמר לעיל שמתחלה כשהיו במדבר הותר להן בשר נחירה משנכנסו לארץ נאסר להן) מהו לאוכלן אחר כניסתן ודרוש וקבל שכר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שכבר עבר : כיצד מלבישן · סדר בגדים לאב ולבנים זה אחר זה : מאי דהוה הוה · ומה צריך לנו לשאול : למסבר קראי · דלא נרמי אהדדי דבצוואה כתיב ותגרת אותם אבנט אהרן ובניו משמע חגירתם של אב ובנים בסדר א' ולא הפסיק לבישת בגד אחר ביניהם ובעשיה כתיב באהרן ויחגור אותם באבנט כסדר לבישת בגדים וגו' והלבישו כל המלבושים ואח"כ הקריב בניו והלבישן : כל סכין שיש בה פגימות הרבה נידון כמגירה · ואין בה חילוק בין אוגרת למסוכסכת שאפילו כולה מסוכסכת פסולה דמסוכסכת היינו שאין לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקץ השני הוחלק במשחזת ומכשרינן לה לקמן כי איכא חדא פגימה בשהוליך ולא הביא שלא פגעה השחיטה בעוקץ משהגיע לסימנים והוא דקיימא אריש' דסכינא שכשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ את הסימנים בירידתו אבל כאן שיש פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליק העור והבשר והפגם השני בא לסימן וקורעו והא דתנן השוחט במגל קציר דרך הליכתה ב"ה מכשירין מפני שמגל קציר עוקצי הפגימות כפופים אחד מאד ואין קורעים דרך הליכתה כלל אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפילו בירידתו שהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם : מסוכסכת כשרה. וכדמפרש ואזיל : משתי רוחות · שיש שני עוקצים לפגם אחד לראשו ואחד לסופו · אוגרת לשון אגרה בקיץ לחמה לשון אסיפה שאוגרה הצפורן לתוכה בין שני עוקצים : מרוח אחת · שאין לפגימה אלא עוקץ אחת והשני הוחלק במשחזת ואינה אוגרת אלא מסוכסכת הסכין והבשר ולשון סכסוך אומשלי"ר כמו וסכסכתי את מצרים במצרים : מורשא קמא מחלים · עור ובשר לפני השני והשני בא ופוגע בסימן וקורע : חורפא דסכינא · קודם שיגיע לפגם : מחליש. אטינבוש"ט בלעז כמו חשלי דודי וכמו דחשלי מינייהו כלי זיין בפרק לפני אידיהן וכל עוקצי הפגם קורעין הן ואין חותכין בין בפוגעו בו ובין כשהוא יורד ממנו כן שמעתי וכן היא שנינו סכין שיש בה פגימות הרבה נידון כמגירה ואפי' מסוכסכת קאמר מדמפליג בהדא בין אוגרת למסוכסכת ובטובא לא מפליג אפילו כל עוקצים לצד אחד לצד ראש הסכין והוליך ולא הביא אלמא בירידתו נמי קורע : דקיימא ארישא דסכינא · שכשהתחיל להוליך לא היה כח בסכין להחלים עד שעבר הפגם דאין כאן ספק [שמא] נגע העוקץ בסימן : שחיטתו כשרה · וכדאוקמא ברישא וכשהוליך ולא הביא אפ"ה לא ישחוט לכתחלה שמא יוליך ויביא : עולה ויורד · כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת והוי הסכין גמוך שם : מסוכסכת פסולה · אפי' דיעבד : דמיא לאסלא · אריסט"א זקן השבלים · אינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אספר"א בלעז : בשימשא · נותנין אותה בשמש ורואין במודה מ"ר לישנא ההרינא הולך ומעמידה בשמש חודה למעלה ומסתכל בצילה של סכין ואם יש פגם בסכין ניכר הוא בצל שהחמה נכנסה בפגם : במיא · הופך חודה למטה ומוליכה על פני המים ונוגעה מעט ואם יש פגם עוקץ עושה כמין חרין במים בהליכתה לי"א הופך חודה למעלה ואוחזה בידו בשיפוע ראשה למטה ומטיף על חודה באצבעו אם יש שם פגם נופלים שם ואין יכולים לילך עד ראשה · לשון מורי : בישרא אכלה · היא באה לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריס לישנא א' בבשר אצבעו אם בשר זה פוגע בפגם כן יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שמא דבר קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר או דבר שהוא רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם. קטן אע"פ שאין פגם לקלקל הסימן :

דברי חמודות

דלפירוש זה בדיעבד נמי פסולה ע"כ ונ"ל משום דדמיא למגל דלעיל : (עח) לכן נכון להחמיר · וכבר כתבתי במ"ש לתת טוב טעם לדעת הרי"ף בשם הרמב"ן והרשב"א והכי נקטינן וכתב הטור שהוא שלא גרס בארץ אחר שבטלו ע"כ משמע מדבריו דצריך שתיקן הגרסא וביטול ולא ידעתי מנא ליה : (עט) השוחט במוכני · וגלגלא בין ביד ובין ברגל טור סימן ג' : (פ) שחיטתו כשרה · משמע דוקא בדיעבד ומיהו הטור כתב בשם הרשב"א ששוחטין בו לכתחלה ובגמרא איכא תרי שינויי פירוקא קמא מוקי בשל פחרא והיינו דכתב רבינו של יוצר ולאותו תירוץ שחיטתו כשרה כדתניא והיינו בדיעבד אבל לתירוצא בתרא דמוקי בשל מים ובבא ראשון וכדמסיק נמי רבינו לפי שתי התירוצים עולים להלכה אפי' לכתחלה [מותר בדפחרא] וז"ל הרשב"א בת"ה אפירוקא בתרא אבל דפחרא כוליה מכח גברא קא אתי ולא גזרינן דהא להאי לישנא בתרא לא איירי מתנייתא בדפחרא כלל ומסתמא כל דאתי מכח גברא אפילו לכתחלה שרי והלכך מסתברא לי לענין הלכתא דבדפחרא אפי' לכתחלה שרי דהא דאורייתא ודאי משרי שרי וללישנא קמא כי אסרינן לכתחלה מדרבנן הוא גזירה אטו דמיא והלכך ספיקא דרבנן היא אי כלישנא קמא אי כלישנא בתרא וכל מדרבנן ספיקו להקל ע"כ ואע"פ שמדברי רבינו אין נראה כן מ"מ הטור כתב על דברי הרשב"א דהכי מסתבר : (פא) נעץ סכין בכותל · או בדבר התלוש רמ"א וטעמו מבואר דהכא טעמא דמילתא משום דרסה והילכך בין שנעצו במחובר בין בתלוש : (פב) בעופא דקליל · כתב הרשב"א דוקא בעוף הקל כתרנגולים אבל הכבד כאווזין לא וכתב עליו הטור סימן ו' דנראה לו כיון שאינו מחלק בגמרא אלא בין בהמה לעוף דכל עוף שרי אע"פ שהוא גדול קל הוא בטבע וכתב הב"י שאע"פ שיש לפרש עופא דקליל עוף הקל פשט הגמרא נראה כדברי הטור שלא לחלק בין עוף לעוף : (פג) אם שחט בה דרך הולכה כו' · שחיטתו כשרה · וכתב המרדכי בשם הר"ף דהי מכשרינן במסוכסכת דוקא כשהשוחט מרגיש בה קודם שחיטה ואומר שנזהר בה והוליך ולא הביא אבל אם מצא סכינו יפה קודם שחיטה ואחר שחיטה מצא בה פגימה מסוכסכת ואומר ברי לי שלא עשיתי אלא הולכה לבד שחיטתו פסולה דכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש עביד לה ולאו אדעתיה וכ"כ הגהות מיימוני בשם הסמ"ק וכ"כ הכל בו ועיין לקמן בסמוך : (פד) וכן במסוכסכת נמי הוא מרגיש כו' · כבר כתבתי במעדני יו"ט דזהו לפי שיטת רש"י דלעיל ולדבריו אין להכשיר במסוכסכת אלא דוקא דקיימא ארישא דסכינא ממש אם שחט בהולכה ואסיפא דסכינא ממש אם שחט בהבאה וכתב רמ"א דמשמע במרדכי שאין אנו בקיאין בדבר היכן מיקרי רישא דסכינא ולפיכך יש להטריף בכל ומסיים בה דהכי נהוג : (פה) וסכינא חריפא דדמיא למסא כו' כשרה · וכתב האגור באשכנז נוהגים שלא לשחוט בסכין דומה למסא מפני שאין אנו בקיאין בדבר : (פו) צריך לבדוק הסכין תחילה · ואין לסמוך על מה שירצה לבדוק אחר השחיטה טור סימן י"ח וז"ל הרשב"א בת"ה

מעדני יום טוב

לדקדק מרישא איפכא · והכי דייק ליה בגמרא ואפ"ה הרי"ף לא חש לה ופסק לקולא וטעמא כתב הרמב"ן בספר המלחמות דמסיפא פשטה לקולא ומאי דהדר קאמר ת"ש מרישא לומר דמרישא נמי שמעת מיניה לקולא ודחה לה דמהא ליכא למשמע מיניה ע"כ והרשב"א כתב דכיון דלעיל קודם בעיא דרבא איתא אוקמתא בגמרא ופשיטא להו דברייתא דהשוחט במוכני בתלוש ולבסוף חברו כתלוש דמי וסיפא דקתני היה גור יוצא מן הכותל מעכה לא שבקינן מאי דאפשיטא בגמרא ולא תפסינן מאי דמספקא ליה לרבא בבעיא דיליה ודלא סלקא ליה פשיטות מברייתא אלא אזלינן בתר לישנא דסתמא דגמרא דלעיל : [נ] שמא ידרוס · פעם אחרת · וא"ת אטו בשיעי עסקינן אם ידרוס יאמר שדרס ויפסול אלא ה"ק שמא ידרוס ולאו אדעתיה דכיון שבהמה היא למעלה בקל יבא לכלל זה שידרוס ולא ירגיש בו כלל ואע"ג דעכשיו אמר שברי לי שהשגיח וידע בבירור שלא דרס שמא פעם אחרת לא ישגיח כולי האי והתוספות כתבו ראיה לדין זה דכה"ג אמר גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה ב"ה מכשירין וא"ר יוחנן אף ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה אע"ג דלא שחט אלא דרך הליכתה דגזרינן זימנא אחריתא שמא יוליך ויביא ע"כ : [ס] בין שהסכין למטה כו' · הכי מייתי לה הכא בגמרא אבל לעיל איפכא מיתניא בין שהסכין למעלה כו' · וכך היא שנויה בתוספתא בין שהעביר סכין ע"ג צואר בין שהעביר צואר ע"ג סכין : [ע] בעופא דקליל · ובהמה דקתני לאו דוקא כ"כ רש"י ומסיים הר"ן ואיכא נסחי דל"ג בהמה אלא סכין למעלה וצואר למטה : [פ] דדוקא למסבר קראי דרשינן · דפשיטא מילתא שצריכין אנו להבין המקראות על מתכונתם בכל הכתוב בספר אפילו מאי דהוה הוה : [צ] ה"ג לעתיד לבא לעתיד לבא נמי לכשיבאו : ה"ג כיצד הלבישן למסבר : [ק] שהיה אוכל והולך · כלומר שאם בכיון הניח ולא אכל ודאי דאסור : [ר] אפילו כולן מסוכסכת · אינו מלשון הברייתא אלא לשון רש"י הוא : [ש] עולה ויורד מותר לשחוט בה לכתחלה · לא גרסינן הכא בברייתא : [ת] בין בפוגעו בו · פירוש בין שהעוף פוגע בסימן בין שהעוף יורד מהסימן ופירוש עוקץ חוד של הפגימה : [א] בירידתו נמי קורע · ותמיהני דא"כ דהמקשן עיקר קושיתו מדיש בה הרבה פגימות נידון כמגירה ופסולה א"כ למה ליה למנקט ולהקשות משתי רוחות ארוח אחת דהיינו מאוגרת אמסוכסכת הכי יכול להקשות במסוכסכת גופה מהא דיש בה הרבה מסוכסכת איש בה מסוכסכת אחת : [ב] שחיטתו כשרה · לשון רש"י כדאוקמא ברישא וכתב סב"י כלומר וכדאוקמינן בדקיימא ברישא ע"כ ובעל מ"ש הגיה בלשון רש"י ז"ל וכדאוקמא ברישא דסכינא ול"נ להגיה וכדקיימא ברישא : [ג] שאין ר"ל שהעוקץ קורע כו' · וכי תימא כיון שמחט באותו צד אפילו יש בה פגימות הרבה כיון שכולם מסוכסכת למה נידונית כמגירה והרי מורשות הפגימות לא פגעו בסימן ומאי שנא פגימות הרבה מפגימה אחת וי"ל דכל שיש בה פגימות הרבה שמא ישכח ויביא ומהאי טעמא גופיה הוא דמסקינן לקמן גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה שאף שהכשירו בית הלל לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה · הר"ן : [ד] וכך הוא מפרש מרוח אחת נמי חורפא דסכינא מחלים ומורשא בזע · כלומר שבענין הזה מפרש לקושיא זו דסתמא מקשה שע"י שהותלם בחורפא דסכינא שוב בזע המורשא כלומר בפגעו בו ודוקא מקשה משתי רוחות ולא מקשיא דשכינו וזהו מה שתלה רבינו בהביאו בכאן לשון הקושיא ודו"ק : [ה] כלומר שהעוקץ עומד כלפי הראש · א"א לפרש דאחודו של עוקץ קאמר דא"כ היכי מכשיר בהולכה ופסל בהבאה איפכא מבעי ליה למפסל בהולכה ולאכשורי בהבאה אלא ה"פ שאחורי העוקץ כלפי הראש וע"ד ז צריך לפרש מ"ש וכן אם העוקץ לצד הקתא לא אחודו של עוקץ אלא אחורי העוקץ לצד הקתא כלומר ומש"ה מכשיר בהביא ולא הוליך דאל"כ איפכא מבעי ליה וכ"כ הרשב"א בת"ה וז"ל כ"ל דהאי קיימא ברישא דסכינא דקאמר לאו ברישא דסכינא ממש קאמר כלומר קרוב לראש הסכין אלא כלפי ראשה קאמר ושעוקץ הפגימה עומד כלפי בית יד של סכין והילכך כשהוליך ולא הביא לעולם לא תפגע בסימנים וה"ה בדקיימא בסיפא דסכינא והביא ולא הוליך ע"כ וזה מבואר כמו שכתבתי עכ"ל הב"י סימן י"ח : [ו] ומיהו אף לפירוש זה היה צריך שיביא בהלכותיו דקיימא כו' · ומ"מ ליכא למימר דאף הרי"ף כפרש"י ס"ל אע"ג דכל עצמו של רבינו שבא לומר דהרי"ף לא סבירא ליה כפירש"י היינו לפי שלא כתב דקיימא כו' והא השתא נמי ה"ל לכתוב כן ואפ"ה לא כתבה ואם כן אכתי נימא דכרש"י סבירא ליה ואף על גב דלא כתב דקיימא כו' הא מילתא ליתא דבשלמא לפי זה הפירוש אף על פי שס"ל לכתוב דקיימא כו' · היינו לפי שכן הוא האמת דדוקא דקיימא ארישא דאי קיימא אסיפא צריך שיביא כו' ומש"ה הוא שהיה לו להביא דקיימא כו' · אבל יש לומר שסמך על המבין דכיון דלפי זה הפירוש הכל תלוי בפגימת החוד של עוקץ פשיטא מילתא וקל הוא להבין שצריך שיהיה בענין הזה שהחוד אינו פוגע בסימן כשמוליך והיינו ודאי דקיימא ארישא ויכול לסמוך בכך על המבין שיבין זה מעצמו אבל אי ס"ל כפרש"י וא"כ בין בפגעו בו בין בירידה הוא שקורע ופוסל השחיטה ודאי דצריך היה לפרש שהוא עומד על ראש הסכין שלא יחליש בתחלה כי מי חכם ויבין אלה מעצמו מלשון הרי"ף שלא הזכיר כלום מענין דמחלים ולא מחלים והלכך ודאי כיון שלא כתב דקיימא אריש' שמעינן מינה דלא ס"ל כפירש"י כלל : [ז] דמוכחא סוגיא דשמעתין כו' · מהא דשנינו סכין שיש בה פגימות כו' וכבר כתבתי לעיל דלהרי"ף ליכא לאוכוח מתירוצו הר"ן וגם הרשב"א תירץ כן כמ"ש בב"י : [ח] והרמב"ם ז"ל כתב סכין שתבדק בהולכה כו' אם שחט בה דרך הולכה כו' שחיטתו כשרה · וז"ל בפרק א' מהלכות שחיטה כיצד בודקה מוליכה ומביאה על בשר אצבעו ומוליכה ומביאה על צפרנו ע"כ ועיין לקמן : [ט] וכשהוליך אצבעו עליה · זה הלשון אינו מדוקדק שצריכין אנו לומר דמ"ש אצבעו עליה לאו בדוקא שמוליך האצבע על הסכין אלא דהסכין הוא שמוליך על האצבע קאמר וכמו שכתבתי לעיל מלשון הרמב"ם אלא שהטור כתב בזה הלשון בענין בדיקת סכין שצריך שיעביר עליו לפורעו ומכיון שכתב כן בענין בדיקת הסכין ודאי שבדוקא כתב כן וסובר שכך היא הבדיקה ולא שמעביר הסכין על הציפורן וכן באמת הוא המנהג בארצות האלו ואם נאמר שלשון רבינו במ"ש אצבעו עליה בדוקא כתב כן לפי שכך סובר שהוא ענין בדיקת הסכין א"כ על כרחינו צריכין לומר דמ"ש כשהוליך לאו דוקא אלא ר"ל שהביא וקרי להבאה הולכה כיון שהבאה זו לבדיקת הסכין להכשירה בהולכתה בשחיטה היא ומש"ה נקט לה בלשון הולכה וזכר לדבר תנא הכנסה הוצאה קרי לה ואולי שגם רבינו סבין כן בלשון הרמב"ם וא"כ אשתמיטתיה לרבינו לשון הרמב"ם שבפ"א מהלכות שחיטה שכתבתי לעיל ותמיהני על הב"י שלא הרגיש שיש בין לשון הטור ללשון הרמב"ם בענין בדיקת הסכין ובספרו הש"ע סתם ללשון הרמב"ם ובאמת שכך הוא ראוי לעשות הבדיקה כדרך שהוא עושה כשהשוחט שמוליך ומביא את הסכין על האצבע אלא שמעולם לא ראיתי ולא שמעתי באלו הארצות מי שעושה כן ועיין לקמן בלישנא דאבשרא כו' : [י] היאך לא ירגיש באצבעו כשהוא יורד לתוכו כו' · זהו לפי דרכו ע"פ פירוש רש"י ז"ל דבירידתו נמי קורע אבל להרי"ף דלעיל כא אמרן דה"ל לומר דבירידתו קורע וא"כ לאו קושיא היא כלל דאף הרמב"ם כהרי"ף ס"ל וכ"כ הטור בהדיא שדעת הרמב"ם כהרי"ף ומכיון שסובר דבירידתו אינו קורע לא קשיא מו היאך לא ירגיש כו' שאע"פ שהוא מרגיש אינו קורע ולא דמי לאוגרת כלל וטעמא דסכין שיש בה הרבה פגימות לא הוה שמרגיש אף בירידתו וקורע אלא כמו שכתבתי לעיל בשם הר"ן משום גזירה שמא יוליך ויביא וזה שכתב הרמב"ם ולא תרגיש שיש בה פגם ה"פ פגם שקורע בו אינו מרגיש דהא בהכי איירי והיינו הרגש דדרך פגימה ולא הרגש דדרך ירידה : [כ] אבל אין בה פגימה · להיות עוקב

תפארת שמואל א) ורב אלפס כתב מסוכסכת דקאמר רבה וכו'. כתב הב"י בסי' י"ח וז"ל שלדעת הרי"ף [אפילו] אי קיימא ארישא דסכינא ממש ואפילו אם העוקץ כלפי הראש אם נרגש בהולכה טריפה ע"כ ולפ"ז קשה לי בגמרא דאמריק דמורשא קמא מחלים ומורשא בתרא בזע או חורפא דסכינא מחלים (אבל) [א"כ] בעוקץ א' ורישא דסכינא שאין שם כ"א עוקץ לבד למה יטרף בהולכה לבד שהרי אין כאן דבר המחלים והפשר לומר דכשהשיב בגמרא דקיימא ארישא דסכינא

[ל] אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא · אבשרא בשביל הושט שהוא רך · ואטופרא בשביל הקנה · ואתלת רוחתא לפי שאפשר שיש בצד הסכין דבר הבולט ממנו ואינו מרגיש בו כשבודקו על חודו ועל פניו וההוא הבליטה קורעת הסימנים בין הצדדין ולא אמרינן בית השחיטה מיתרמי ליה לענין פגימה שהיא בצידי הסכין כדפירשתי לעיל (ס"ק מ) (פז) הילכך צריך לבדוק בהולכה והובאה על חודו בבשר (פח) ואחר כך בהולכה והובאה בצפורן · (פט) דאינו מרגיש יפה בבשר ובצפורן · וכן משני צידי הסכין · והם שמונה עשר בין הכל · ואסמכתא [מ] ושחטתם בזה: [אמר] רב הונא בר קטינא אמר רבי שמעון בן לקיש פגימת כל שהוא פגימות הן · פגימת אזן בבכור פגימת מום בקדשים · ורב חסדא אמר אף פגימת המזבח [דף יח ע"א] וכמה פגימת המזבח [נ] כדי שתחגור בה צפורן · רב אלפס ז"ל לא הביא הך דרב חסדא · יש מפרש דעתו שהוא סובר דהכך דבדקי בבשמה וכמה ורב פפא דבדק אבשרא ואטופרא פליגי אדרב חסדא וסברי דבפגימה כל דהו טריפה ואפילו אין הצפורן חוגרת בו: (צ) ולי נראה כיון דפסק לבדוק באבשרא ואטופרא היינו כדי שתחגור בה צפורן דכל פגימה שהוא מרגיש בצפורן היינו שתחגור בה הצפורן הלכך לא הוצרך להזכיר שיעורא דרב חסדא: אמר רב הונא האי טבחא דלא פר סכינא קמי חכם הוו משמתינן ליה רבא אמר מעברינן ליה ומכרזינן אבישריה [ס] דטריפה היא · ולא פליגי (צא) כאן שנמצאת סכינו יפה [ע] ותמיהני למה לא הביא רב אלפס ז"ל הך דרבינא דהוא בתראה דקאמר היכא דלא נמצאת סכינו יפה פליגי עלה דאמר דאפילו לעובד כוכבים לא מזבין ליה · והאידנא נהגו כל שאין מראין סכין לחכם כי ביומיהם היו הקלקלין שוחטין בעולם כדאמרינן האי טבחא דלא פר סכינא · והשתא נהגו בכל גלות ישראל שאין מאמינים לקצבים (צב) וממנים אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה ולהם מראין חכמים את כבודם (צג) כי כן הן זריזין וזהירין · ומתוך כך נתבטל בדיקת החכם לגמרי (צד) אף אדם[א] השוחט בביתו אף כי אינו נכון [פ] כי הרבה צריך ישוב דעת ויראת שמים לבדיקת סכין [צ]: [ק] השוחט במגל קציר בדרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין · א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אף כשהכשירו בית הלל לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה: מתני' השוחט [ב]בתוך הטבעת [ר] ושייר מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשירה · רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה: גמ' רב ושמואל דאמרי תרוייהו הלכה כרבי יוסי בר' יהודה דרובו ככולו לענין הגרמה · ואף רבי יוסי בר' יהודה לא אמר דרוב טבעת ככולה אלא בטבעת הגדולה שהיא עליונה ומקפת את כל הקנה · [ש] אבל שאר טבעות שאינן מקיפות את כל הקנה לא הוה רוב טבעת ככולו ואם לא שחט אלא רוב טבעת שחיטתו פסולה דרוב הקנה בעינן ורוב טבעת לא הויא רוב הקנה [ת] ולית הלכתא לא כרבנן ולא כרבי יוסי בר' יהודה דפסלי שחיטה למעלה מטבעת הגדולה · אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס [א] דהעיד על המוגרמת דרבנן ודרבי יוסי בר' יהודה שהיא כשרה וקיימא לן [דף יט ע"א] דכל עדות הלכתא היא · ומוגרמת דר' חנינא בן אנטיגנוס מפרשי אמוראי רב פפא משמיה דרב אמר שייר בחוטי [ג]*כשירה שחט בתוכו ושייר מהן מעט כלפי הראש (צה) והיינו משיפוי כובע ולמטה וכן אמר רבי יהושע בן לוי משיפוי כובע ולמטה כשירה · אמר רב הונא מחלוקת כשהגרים שליש ושחט שני שלישים דרבי יוסי בר' יהודה סבר מידי דהוה אמלאה חצי קנה פגום · ורבנן סברי התם מקום שחיטה הוא הכא לאו מקום שחיטה · אבל שחט שני שלישים והגרים שליש [דברי הכל] שחיטתו כשירה · והגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש רב הונא אמר רב כשרה · [ג] רב יהודה אמר רב טרפה · שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש רב יהודה אמר רב כשרה · ורב הונא דמכשיר משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש מטריף הכא · ורוב הפוסקים פסקו הלכה כרב יהודה · והיינו כלישנא בתרא דרב הונא [ד] דמכשיר לדר' יוסי בר' יהודה בהגרים שליש ושחט שני שלישים וכן רב נחמן בהגרים שליש · אבל כתב רש"י ז"ל בפרק השוחט (דף ל:) גבי החליד במיעוט סימנים מהו ופירש רש"י לאחר ששחט רוב בהכשר מי אמרינן האי אישתחיט שפיר ברוב סימנים או דילמא כולה חדא שחיטה היא והא אית בה הלדה · ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבילה הואי · ועלתה בתיקו ואזלינן לחומרא · [ד]וגם הגרמה נמי בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ובין הגרים שליש ושחט שליש ובין שחט שני שלישים והגרים שליש מספקא לן דילמא סבירא לן [ה] כרבנן טרופאי וטרפינן בכל חדא מינייהו ועבדינן

הגה"ה [illegible]

הגהות הב"ח א אף לאדם השוחט בביתו: ב השוחט מתוך הטבעת: ג שייר בחוטי כשרה · פירוש שחט בתוכן · ד ואזלינן לחומרא וגבי הגרמה וכו' כרבנן טרופאי דמטרפי בכל חדא וכו' ונגמרה כשרה ואוקימנא לה בעוף

רש"י אבשרא · בשר האצבע: ואתלת רוחתא · באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצידה ונאחז הסימן [בעוקן] ונקרע: ג' פגימות הן · לשיעור אחד: פגימת עצם בפסח · לעבור עליה בלאו דעצם לא תשברו בו: פגימת אזן בבכור · להיות בו מום לשחוט עליו במדינה דתנן נפגמה אזנו מן הסחוס וה"ה לשאר מומין של פגימה הנזכרים בה וקמייתא נקט: פגימת מום בקדשים · נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהן פגימות שאינן נוהגות בבכור ודתנן התם בבכורות נפגם הזובן בבכור או העריס שפת בית הרחם של נקבה במוקדשין ואיצטריך למנקט הכא לאשמועינן דאע"ג דלא מינכרא ביה פגימה כולי האי אפ"ה שיעורא בכדי שתחגור בה צפורן ואי קשיא לנקט פגימות מום בקדשים וכולן בכלל דהא בכור בכלל כל הקדשים הוא אי תנא הכי ה"א ליפסל מהקרבה הוא בכדי תגירת צפורן מיפסלא אבל מום גמור לא הוי לשחוט עליו במדינה דמומין הרבה פוסלים בבהמה ואין הבכור נשחט עליהן כדתנן ואלו שאין שוחטין עליהן לא במקדש ולא במדינה כו' ולהכי תני פגימת אזן בבכור שהוזכרה בבכורות לענין לישחט במדינה: המזבח · שנפגם פסול כדילפינן בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכו' וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר והאי עליו בשבילו הוא כלומר כשהוא בחזקתו: שתחגור · אדישטי"ר: דלא סר סכינו · שלא הראה סכינו לחכם: מעברינן ליה · מאומנותו שלא ימכור בשר עוד: נמצאת סכינו יפה · היו משמתי' ליה משום אפקירותא שהחציף פניו כדקיימא לן מנדין על כבוד הרב בברכות בפרק מי שמתו: בפרתא · פרס פרתא תרגום של פרס: דאפי' לכותי לא מזדבן · והיכא דנמצאת סכינו יפה מכרזינן עליה דטריפה היא משום קנסא ולכותים מיהא שבקינן ליה לזבונה: אבל באכילה אסורה · גזירה הולכה אטו הובאה: מתני' השוחט בתוך הטבעת · בטבעת גדולה שהיא עליונה לכולן קאמר שאין טבעת למעלה הימנה ושייר בה מלא החוט על פני כולה לצד הראש שלא הטה לסכין לצאת מן הטבעת לצד הראש עד שגמר כל הטבעת כולה כשרה: מלא החוט · כלומר כל דהו אבל אם קודם שגמר את כולה הגרים את הסכין לצד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינו מקום שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני אע"פ שנשחט רוב הקנה במקום שחיטה פסלי רבנן הואיל וגמרי בפסול: ר' יוסי בר יהודה אומר מלא החוט על פני רובה · אם שייר בה מלא חוט השערה מן הטבעת לצד הראש על פני רוב הטבעת כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוטה הגרים ויצא ממנו לצד הראש וגמר השחיטה למעלה הימנה כשרה דברובה איתכשרה לה שחיטה ואידך כי קא שחיט מחתך בשר בעלמא הוא ואית דמפרשי דבכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולר' יוסי דכיון שהתחיל לשחוט בתוך הטבעת צריך שיגמור כל השחיטה לתוכה לרבנן או רובא לר' יוסי ואינו כן דבהדיא תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בתוך הקנה בין תוך הטבעת לאויר שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו בטבעת הגדולה לפי שאין מקום שחיטה למעלה הימנה דהכי תניא בתוספתא מצות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה ומוגרמת פסולה וכו' משם ולמעלה ור' חנינא בן אנטיגנוס מכשיר שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ור' יוסי בר יהודה אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה ומדקתני מן הטבעת ועד הריאה ש"מ בטבעת גדולה שהיא ראשונה קאמר והא דקרי ליה טבעת סתמא משום דאין בכל הקנה טבעת גמורה אלא היא שאינך שלימות אלא רצועות בשר מהלכות לארכו של קנה ומחבר ראשי הטבעות מדקתני סמוך לראש ש"מ דלא חיים אי נפיק מיניה ולמטה אלא ממנה ולמעלה משום דלאו מקום שחיטה הוא: גמ' הלכה כר' יוסי בר' יהודה · דרובא ככולה: ואף ר' יוסי בר' יהודה לא אמר · כלומר אע"ג דלר' יוסי רובא ככולה לא אמר שתהא שחיטתו כשרה בתוך הטבעת: אלא בטבעת גדולה · שמקפת את כל הקנה הילכך חשיב קנה: אבל בשאר טבעות · אין שחיטתו כשרה בתוכן כלל אלא בין טבעת לטבעת דכיון שאין מקיפין את כל הקנה כדפרישית שרצועות הבשר מחברתן לא קנה נינהו ואע"ג דמקיפין רובא דכי אית ליה לר' יוסי רובא ככולו ה"מ במקום שחיטה ושחט רובא בהא מילתא אמרי' רובא ככולו אבל לשוויה מקום כשר לשחיטה משום ההי טעמא לא אמרינן רובא ככולה טבעת לא איקרי קנה מדקאמר שאין מקיפין את כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעת המכסה אותו מבפנים מיקרי קנה: על מוגרמת שהיא כשרה · ואפילו כולה למעלה מן הטבעת הגדולה וכי אגמרי' רחמנא הגרמה הנ"מ משיפוי כובע ולמעלה אגמריה כדלקמן והכי הלכתא דכל עדות הלכתא היא ולישנא אחרינא דפרישנא לעיל היינו מטבעת שהתחיל לשחוט בה חשיב הגרמה עד שיחתוך כולה לרבנן או רובו לר' יוסי מפרש לרב ושמואל הכי אבל בשאר טבעות לא אמר ר' יוסי שאם חתך רובו בתוך הטבעת והגרים ויצא מודי דפסול דרוב הטבעת לא הוי רוב הקנה דהא אין מקיפין את כולה וליכא למימר הכי דא"כ מאי קא מותיב לה הא ודאי שפיר קאמרי וברייתא דקא מותיב מינה לא קתני הגרים וכי תימא הגרים לא אצטריך ליה למתני דאם לא הגרים מאי קמ"ל ובהגרים היכי מצי לאכשורי הא ודאי לא שחיט רובה וכי תימא משום דקמ"ל דיליה דשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ מאי קאמר הואיל ומקיפין את רוב הקנה הא טעמא לאו משום רובו ומיעוטו הוא אלא משום דאין כאן תורת הגרמה · לשון שלישי אבל בשאר טבעות לא קאמר שאם שחט בשאר טבעות רוב כל חלל הקנה והגרים מודה שהיא פסולה גזרה רוב הקנה אטו רוב הטבעות שאינו רוב הקנה ולא היא חדא דא"כ בהדיא הוי מפרשי לה ועוד מהך מאי קא מותיב לה דהא לא קתני בה הגרמה כלל ואי בשהגרים מוקמת לה אמאי תלי טעמא בהואיל ומקיפין את רוב הקנה הקפה דידהו מאי איכא הא בתר חתיכה רוב הקנה אזלינן ולשון ראשון נראה לי ואין כאן מכשול להחליף ההלכה דהא לית הלכתא בכולו אלא כר' חנינא בן אנטיגנוס: חיטי · גלאהן דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע: שייר בחיטי · הניח מקצת לצד הראש ומקצת לצד הקנה כגון שחתכו דהיינו פגע ונגע: משפוי כובע ולמטה כשרה · קודם שיתחיל הכובע לשפע ולעלות כשרה משם ולהלן טרפה: מידי דהוה אחצי קנה פגום · דאמר לקמן הרי שהיה חצי קנה פגום מאליו והוסיף עליו כל שהו וגמרו שחיטתו כשרה ואע"ג דכי נפקא חיותא לאו רובו בשחיטה והאי הגרמה דמיעוט נמי כפגימה בעלמא הוא וכי מוסיף עליה ושחט רובה לא מיפסלא ומיהו הכא בתוספת כל שהוא לא סגי ליה דלא מצטרפת הגרמה לאכשורי לשחיטה הואיל ולא מקום שחיטה הוא: ורבנן · התם ההוא פגם במקום שחיטה הוא וכיון דאין טרפות בקנה עד שתפסק רובה כדאמרי' באלו טרפות הוויין לה כמי שלא נפגמה ואע"ג דכי נפקא ליה חיותא לאו כוליה רובא בשחיטה נפק מיהו במקום שחיטה מיהא נפק כולה חיותא אבל הגרמה לאו שחיטה היא ולאו מקום שחיטה היא וכי נפקא חיותא ברוב הראשון של סימן בפסולה נפק דשלא במקום שחיטה הואי פלגא דהיפוק חיותא ·

מעדני יום טוב

פקב וקורע: [ל] אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא · גם מלשון הזה נ"ל כדברי הרמב"ם שבודק הסכין בענין זה שמוליכו ומביאו להסכין על הבשר ועל הצפורן כדנקט אבשרא ואטופרא ולא נקט בבשרא ובטופרא והא דקאמר ואתלת רוחתא ולא קאמר ובתלת רוחתא י"ל איידי דאיכך ניחא טפי לומר איידי דרישא וגם מדא איידי תרתי מתה שנאמר דלישנא דאתלת רוחתא דוקא ומוליך ומביא האצבע על הסכין וכלשון הטור ונקט רישא אגב סיפא וגם תרתי אגב חדא: [מ] ושחטתם בזה · כלומר כמנין בדיקות זה שהם י"ב: [נ] כדי שתחגור בה צפורן · באגנים קאמר דאילו בגיד בעפא כדאיתא בגמרא: [ס] דטריפה היא · לא משום דטריפה נגעו בה אלא משום נבלה כדתנן בפרק דלקמן כל שנפסלה בשחיטה נבלה אלא שכך דרכן של ב"א כדאיתא דלישנא שאין מדקדקים בכך ולכל בשר האסור קורין טריפה ואע"פ שנאסרה מטעם איסור נבלה ואיתא נמי בפרק דלקמן דף ל"ב בגמרא דאלו טריפות אלו אסורות קתני ויש מהן נבלות ויש מהן טריפות: [ע] ותמיהני למה לא הביא רב אלפס ז"ל הך דרבינא כו' · והב"י סימן י"ח כתב דנ"ל שטעמו של הרי"ף מפני שהיה מפרש כמו שכתב בעל העיטור דרבינא ס"ל דבנמצאת סכינו יפה פליגי דהיכא דלא נמצאת יפה לא קאמר רבא דמכריזין דטריפה היא דהא אפילו לעובדי כוכבים לא מזדבן אלא אפילו בנמצאת סכינו יפה קאמר דמעברינן ליה וכיון דהפסד ממון הוא פסק לחקל כלישנא קמא ע"כ ולי נראה דמ"ה פסק כלישנא קמא לפי שהוא סתמא דגמרא וכיוצא בזה בפ"ק דשבת גבי סמוך למנחה: [פ] כי הרבה צריך ישוב הדעת כו' · שלא תראה כי יבדוק אדם פעמים ושלש ולא ירגיש בפגימה דקה לאחר כן ימצאנה כי הסכין לבו באחרונה ובחינת חוש המישוש כפי כוונת הלב וגם אמנם אז"ל רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן יש מקומות מבלי משים ואין תוכחת מגויה שם רבים מן העם הנמצאים אצל שחיטה בלתי מומחים ועוד ראינו במקומות שערוריה כי רבים מן המומחים רחקו לבם מיראת חטא ואשר איננו ירא לבו לא יבין לדקדק בבדיקת הסכין כי צריך לכוין את לבו במאד מאד בבדיקתו כמו שכתבתי לכן למוכיחים ינעם הסעד בעם ויזהרו בתורת השחיטה ובדקדוקיה ויבחרו להם שוחט ירא חטא כי עם רב מישראל תלוים עליו במצות השחיטה והבדיקה כל זה לשון הר"ר יונה בספר שערי תשובה: [צ] גרסי' בגמ' אמר רבה בר רב הונא שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה לכתחלה ומוקי למתניתין דקתני חוץ ממגל קציר והמגירה והשינים והצפורן (דבתלתי וא"כ במחוברת) [בשן בתלתי וצפורן במחוברת] ולא הביאו רבינו והרי"ף לכתבו דממילא שמעינן לה מהך שקלא וטריא שכתבו ואני הזכרתיו בד"ת [סעיף ע"ד] במתניתין דהשינים והצפורן: [ק] השוחט במגל קציר כו' · פיסקא היא ממתני' דברים סי' כ"א: [ר] ושייר מלא חוט על פני כולה. פירש"י שלא הטה כו' עד שגמר כל הטבעת והיינו כלישנא קמא דרב הונא בגמ' דקאמר דמחלוקת בשחט שני שלישים והגרים שליש ודתנן בפ"ב רובו של אחד כמוהו ר"י בר יהודה היא אבל ללישנא בתרא דרב הונא ומייתי לה רבינו להלכה אף רבנן מכשירין בהגרים שליש בתרא דרובו של אחד כמוהו: [ש] אבל שאר הטבעות שאינן מקיפות כו' · כך פירשו התוספות לפי שהקשו על פירש"י מהא דקתני בתוספתא שהביא רש"י שייר בה כחוט סמוך לראש מוקף את כולה כשרה דמ"מ דלא חיים אי נפיק מיניה למטה אלא מלמטה למעלה ואע"פ שיש לפרש דאע"ג דאפשר דיפסול נמי לצד מטה אם היה יוצא מטבעת הגדולה והיה נכנס בשאר טבעות מ"מ א"ל לשייר מלא החוט כלפי מטה אדרבה טוב הוא שלא יהיה כלל בתוך הטבעות אלא בין טבעת לטבעת מ"מ דחוק הוא לפרש כן: [ת] ולית הלכתא וכו' · דפסלי למעלה כו' · ומ"מ לענין דינא דהגרמה פסקינן כר"י בר יהודה לגבי רבנן כדלקמן: [א] דהעיד על מוגרמת דרבנן ודר"י בר' יהודה · דהכי מסיק בגמרא דעדותו אמוגרמת דתרוייהו קאי: ה"ג בד"ו כשרה שחט בתוכן ושייר: [ב] רב הונא אמר רב כשרה · כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא פירש"י מפיק חיותא שלים אמלאי ברוב סימן הוא: [ג] רב יהודה אמר רב טרפה · ובגמרא בעינן רובא בשחיטה: [ד] דמכשיר ר"י בר' יהודה · ופסקו רב ושמואל כמותו ואע"ג דלעיל כתב רבינו דלית הלכתא אלא כר' חנינא בן אנטיגנוס הייט למקום ההגרמה אבל לענין דינא דהגרמה עצמו פסקינן כרב ושמואל דפסקי כר"י בר' יהודה וכל זה בקנה אבל בוושט כל שניקב כל שהוא חוץ למקום שחיטה קודם גמר הכשר שחיטה פסולה כדלקמן פרק א"ט סימן ה': [ה] כרבנן טרופאי · לישנא דגמרא פרק אלו טריפות דף מ"ח והכא ר"ע רבנן

דברי חמודות

בת"ה הטבח צריך שיבדוק הסכין קודם שחיטה ואם לא בדק לא ישחוט שסתם סכינים אינם בדוקים לשחיטה שמא ישכח מלבדוק אחר השחיטה והרי הוא כאוכל נבלה ע"כ ובגמרא אמרינן דצריך בדיקת חכם ואסמכוה אקרא דגבי שאול כתיב ושחטתם בזה ומדקאמר בזה ש"מ סכין בדק להם ועיין לקמן דהאידנא לא נהיגי כו' וכן עיין לקמן אם לא בדקו ונמצא יפה כו': (פז) הלכך צריך לבדוק בהולכה והבאה על חודה בבשר. וכבר כתבתי במ"ע בפירוש דברי הרמב"ם דלעיל דלהרמב"ם בודק בענין שמוליך הסכין בחודה על הבשר וכן נ"ל עיקר שעל זה הדרך תהיה הבדיקה כדרך שהיה השחיטה וכתב הטור שצריך שיבדק לאט ובכוונת הלב שלא יפנה לבו לדברים בטלים: (פח) ואח"כ בהולכה והובאה בצפורן · וכתב הכל בו בשם הראב"ד שצריך לשנות הציפורן אחר קצת הבדיקות שמא נפגם הצפורן בחודו של סכין אולי יש פגימה בצדדים שלא ירגיש בה לפי שטובעת בתוך פגימת הציפורן: (פט) דאינו מרגיש יפה ביחד כו' · וכתב מהרי"ו דמש"ה נמי צריך שלא יבדוק שני צדדי הסכין ביחד אלא כל אחד ואחד בפני עצמו: (צ) ולי נראה כיון דפסק דבעינן למבדק אבשרא ואטופרא כו' · אבל הרשב"א וכן הר"ן בשם הרמב"ן כתבו דיש מפרשים דדעת הרי"ף דהני אמוראי פליגי אדרב חסדא והלכך קיימא לן דפגימת סכין בכל שהוא ומיהו לאו דוקא כל שהוא דהא אוגרת קרינן לה ואוגרת כשמה שאוגרת שום דבר ואפילו חוט השערה אבל כשאינה אוגרת שום דבר כשירה והיינו דמיא לשאשא ע"כ וכן דעת הרמב"ם ומסיק הב"י שכן המנהג ושכך בדין להחמיר באיסורי תורה ועי' לעיל סעיף ע"ט: (צא) כאן שנמצאת סכינו יפה · ומיהו כתבו הגהות אלפסי דיכול החכם למחול וא"צ לנדותו: (צב) וממנים אנשים ידועים כו' · ובכל קהילות ישראל שיש בודקים שכורים מהקהל לא ירים איש את ידו לשחוט ולבדוק במקולים מבלעדיהם וכתבו קצת מחברים שראוי לבודקים שלא יטלו הכרכשות בשכרם פן יחשדום מאחר שנוטלין מן הכשרות ולא מן הטריפות וכן מצאתי לקמן בפרק אלו טריפות בהג"ה בשם האור זרוע גבי הכא מתקלא מוכה וע"ש בסעיף כ"ה והרמב"ם בפירוש המשנה דבכורות פרק עד כמה אדסתירו לאילא דיבנה ליטול שכרו לראות בבכורות בין תם ובין בעל מום דשקיל מתם דאל"כ אתי למחשדיה כתב עליה הרמב"ם שקורא תגר על מה שנהגו ליטול הטבח שכר מן הכשרות ולא מן הטריפות והראב"ד היה מתנה עם הטבחים לתת להם שכר קצוב לשנה ואח"כ היה עושה שיקבלו הכרכשות מן הכשירות בעד השכר ההוא ונראה שהיתה כוונתו שאם היו נוטלים הכרכשות בשכר טרחם איכא למיחש לחשדא כיון שאין נוטלים אלא מן הכשרות אבל כשהוא מתנה עמהם לדבר קצוב בכל שנה הרי יש להם שכר בהבלעה בין כשירות ובין טריפות וכשנוטלים אחר כך הכרכשות מהכשרות אין זה כשכר השחיטה אלא שקנאו אותם בדמים ובהא ליכא חשדא כיון שכבר קנו אותם בדמים והרי הוא כמי ששוחט את שלו ומוכר ומ"מ דומה לכיעור הוא ובעל נפש ראוי להתרחק מזה עכ"ל הריב"ש בתשובה וכתב רמ"א דלכן נהגו בקצת מקומות שאין אדם שוחט ובודק לעצמו אלא אותן הממונים מן הקהל: (צג) כי הן זריזין · וכתב הרשב"א שנשאל על ראובן ושמעון שהיו טבחים ממונים לשחוט אמר ראובן לשמעון בדוק סכין זה ובדקו שמעון שני פעמים מהי"ב שצריך ונתנו לראובן וראובן היה הולך לשחוט ולקחו לוי מידו ובדקו ומצא בו פגימות ומנעוס הבכורים מלשחוט וראובן מתגלגל ואומר שאע"פ שהיה הולך לשחוט דעתו היה לבודקו קודם שישחוט והשיב באמת כך נראים הדברים שזה מיקל בבדיקת הסכין כי בודאי כשנתנו לשמעון לא בדקו לתאהים (לא) נתנו לו וכנראה שלא בדקו כדינו קבלו מידו והלך לשחוט מעשיו מוכיחים עליו שהיה די לו באותה בדיקה ולפיכך מעבירין אותו ומיהו אם נראה בעיניכם שהיה כעין שגגה ושהוא אדם כשר מחזירין אותו ובלבד שיקבל עליו דברי חבירות דהיינו שיקבל עליו לפני ג' חכמים והכשרים שבעיר שלא ישוב עוד לדברים אלו ושיבדוק בדיקה יפה אבל אם יראה בעיניהם כמיקל ופושע ראוי שלא להחזירו אפילו בקבלת דברי חבירות עכ"ל וכתב רמ"י דשמעון אין להאשים שהוא סמך על ראובן עצמו שיגמור הבדיקה אבל ראובן הא הלך לשחוט כאילו היה הסכין בדוק ע"כ ונ"ל שהכל לפי תואר הענין ולראות עיני הדיין שהרי אפשר ששמעון רואה גם הוא בכוונת ראובן שילך וישחוט ולא הזכירו שיבדוק בעצמו וא"כ גם הוא מיקל בבדיקת הסכין כמו ראובן וכתב עוד הרשב"א על טבח שנמצאת פגימה גדולה בראש הסכין ושאלוהו מה זאת והשיב זאת הפגימה מפני שאני מכסה דם השופות בראש הסכין וכשאני שוחט אני נזהר שאיני נוגע בפגימות והשיב זה נראה כחשוד ופושע וכי מי שנעשה טבח לרבים יכסה בסכינו שהוא שוחט בו ויזיז עפר או צרורות ודרכן של בני אדם שלא להשאילו ולא להסכירו וכדאמרינן בפרק המקבל גבי ההוא דחבל סכינא דאשכבתא כ"ש שזהו טבח לרבים ואמר שמזיז בו עפר שמעיד על עצמו שאינו מקפיד בין סכין פגום לשאינו פגום ועוד שהוא שוחט בסכין פגום לכתחלה ונזהר מן הפגימות וזה ודאי אסור שאפילו במגל יד גזרו לכתחלה גזו האחד משום גזו השני ומי שנוהג כראובן זה מעבירין אותו וקרוב בעיני לומר בטבח הממונה על הקהל שנוהג כן שיהיו הכלים אסורים עכ"ל ועיין לעיל סעיף ע' ועיין עוד בדיני טבח שלכתוב בפרק כל פסולי המוקדשים סי' ח': (צד) אף אדם השוחט בביתו · וכבר כתבתי לעיל סוף סעיף פ"ז דבמקצת מקומות נהגו שאין אדם שוחט ובודק לעצמו: (צה) והיינו משיפוי כובע

תפארת שמואל דסכינא לא קאי סברת המקשה דבעינן דבר המתלים וגם המקשה לא נקט זאת הסברא לסברה קיימת רק שחש פן ישיב לו דשאני אוגרת דמורשא קמא בזע אמר שגם כאן מורשא דסכינא מתלים והשיב לו המקשן שאין אנו צריכין דבר לטחלים רק כי קיימא כו' והעוקן לצד הראש אבל לכל הפוסקים סברת המקשן קיימת נ"ל: א) ותמהני למה לא הביא רב אלפס ז"ל וכו' נ"ב הרי"ף ז"ל פסק כרב אשי ומר זוטרי דעבדי עובדא להכשיר שהוא עובדא דלא סר סכיני' וכו' וסבר דלא אמר רבא להעבירו אלא בלא נמצא סכינו יפה ופליגי עליה דרבינא דאמר בלא נמצא סכינו יפה דמסמסם ליה בפרתא וצ"ע מה תמה רבינו בזה:

ועבדינן לחומרא [ו] ואע"ג דשנינו לעיל הסיא דשחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה כשירה ומוקי לה בעוף ומכשר לה מתה נפסך דאי מחלה על מחלה כרוב הא עבד לה רובא · אלמא מכי עבד רובא בכשרות לא חיישינן לפסולא דמיעוטא· לא סמכינן אההיא שינויא דדיחויא הוא דדחייה · וטעמא הוא משום דמחלה על מחלה אינו כרוב · ובשחיטה קמייתא לאו מידי קעביד וכי שהה בפלגא קנה קמא [ז] לא איטרוף אבל במיעוט בתרא בין דקנה בין דושט ובמיעוט קמא דושט מיטריף · ואף בהלכות גדולות כתוב [ח] והיכא דשהה במיעוט סימנים בין בתחלה בין בסוף אסור · דכיון דלא איפשיטא לן עבדינן לחומרא · כל זה פירש רש"י ז"ל לקמן בפרק השוחט · ותימה הוא מה ספיקא שייך בשחט שני שליש והגרים שליש דאף ללישנא קמא דרב הונא דמוקי פלוגתייהו כששחט שני שלישים והגריס שליש הא פסקו רב ושמואל כר' יוסי בר' יהודה וליכא מאן דפליג עלייהו · וה"ר יצחק ברבי מאיר ז"ל חלק בין הגרמה [ט] לחלדה ושהייה דאע"ג דעלתה בתיקו במיעוט בתרא בחלדה ושהייה מכל מקום גבי הגרמה פשיטא לן דאזלינן בתר רובא משום דלאו מקום שחיטה הוא והוה ליה [י] כאילו (הוליך והביא) [שחט] ברגל אחר שחיטה · אבל שחט בשהייה או שדרסה במיעוט בתרא כיון דבמקום שחיטה הוא אזלינן בה לחומרא · וכן נמי אם אחר שחיטת הרוב עקר המיעו"ט כיון דלא הוי כדרך שחיטה כשר · וכן מסתבר.(צו)והרמב"ם ז"ל[כ] כתב בכולהו להיתירא[ל]:

כה [דף יט ע"ב] מתני' (צז)השוחט מן הצדדין*[מ]אכשירה: גמ' (צח) א) ובלבד שיודע שחתך הסימנים (צט) קודם שחתך המפרקת כי הסימנין הם רכין ונדחין מן הסכין :

הגה"ה

*ואפילו מן העורף אם החזיר הסימנים שחיטתו כשירה דיעבד אין לכתחלה לא פירוש ר"י ז"ל· ורש"י ז"ל פירש מן הצדדין אפילו לכתחלה ואפילו לא החזיר דלעולם הסימנין נשחטין תחלה קודם השדרה והמפרקת · מהרי"ח :

מתני' המולק מן הצדדין מליקתו פסולה · השוחט מן העורף שחיטתו פסולה · וכשלא החזיר סימנים אחורי העורף· המולק מן העורף מליקתו כשירה · [השוחט מן הצואר שחיטתו כשירה המולק מן הצואר מליקתו פסולה] שכל העורף כשר למליקה וכל הצואר כשר לשחיטה :

גמ' [דף כ ע"א] תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף [דף כ ע"ב] אמר רבינא אמר לי [נ] רבא בר קיסי הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף לא אמרן אלא במליקה אבל בשחיטה יש עיקור [ס] א וקיימא לן כרבינא וכההיא ברייתא (לקמן דף כח·) [ע] בשחט את הושט ונמלא הגרגרת שמוטה [פ] דאיירי בעוף : אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה [דף כא ע"א] א"ר יהודה אמר שמואל (ק) נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמאה באהל וא"ת מעשה דעלי דמפרקת [צ] בלא רוב בשר הואי · [ק] ב זקנה שאני דכתיב [כי זקן האיש] וכבד וגו' א"ר שמואל בר נחמני [ר] א"ר ג יונה קרעו כדג *)[מטמא באהל]

הגה"ה

א] דבשל תורה הלך אחר המחמיר· פירש רש"י ד חלדה דמולק פרק דם חטאת העוף היינו כשמולק בראש הסכין והסכין נכנס תחת העצם והויא חלדה ולפי זה כשהאדם שוחט ואם על העור ותוחך בראש הסכין צריך ליזהר שלא יכנס תחת העור ויחתוך הסימנים בראש הסכין דהויא חלדה · פר"י מהרי"ח :

ב] ה נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח צבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו היינו לעשות ש"ץ קבוע להתפלל בתעניות ובמעמדות אבל באקראי בעלמא (היינו) משיביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ועם הכהנים הגדולים אפילו קטן נושא את כפיו · פר"י · ו התמד עד שלא החמיץ פוסל את המקוה היינו מקוה חסר אבל מקוה שלם אפילו כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו ועד שלא החמיץ חשיב להו ודאי מים אבל ספק מים שאובין אין פוסלין את המקוה כמו ז שהניחו מקוה ריקס ומצאו מלא וכמו שני מקוואות אחד מלא ואחד חסר ונפלו שם שלשה לוגין מים שאובין ואינו יודע לאיזה נפלו דספיקו טהור מפני שיש לו במה לתלות פר"י · אבל משהחמיץ נעשים אותן המים יין ולא פסלי את המקוה אפילו יש בהן שלשה לוגין מים לבד מן היין. פר"י: ח ואפילו רמא תלתא ואתא ארבעא ופלגא אם אינו סופו להחמיץ פטור מן המעשר דאע"ג דאיסור טבל מעורב בו ויש בו נתינת טעם קצת

אע"ג דכל איסורין שבתורה לא בטלי אלא בששים יין במים לא בעי ששים אלא אפילו חדא בשיתא ט בטל דלא הוי אלא קיוהא · פר"י · יו"ט שחל להיות במו"ש מבדילין ולא תוקעין והותמין המבדיל בין קודש לקודש ולא יאמר בין קודש חמור לקודש קל ובפתיחה יאמר בין קודש לחול · מהרי"ח .

*) בס"י אי' נבילה וכ"ה ברי"ף

ואמר רב שמואל בר רב יצחק [ש] ומגבו · אמר חזקיה עשאה [ת] גיסטרא נבלה · א"ר אלעזר ניטל ירך וחלל שלה נבלה · היכי דמי חלל שלה · אמר רבא כל שרבוצה ונראית חסירה [א] :

הדרן עלך הכל שוחטין

פרק שני

א [דף כז ע"א] השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשירה · (א) ורובו של אחד כמוהו · ר' יהודה אומר עד שישחוט את הורידין · (ב) וכר' יהודה קיימא לן כדאמר בפרק קמא דברכות (דף ח:) הזהרו בורידין כר' יהודה [א] ונראה דר' יהודה דוקא לכתחלה קאמר · אבל לאו בדיעבד ולא נחתכו הורידין שרי כדמוכח בגמרא (דף כט·) דקאמר רב פפא רישא בחולין מהכא דקאמר ר' יהודה עד שישחוט את הורידין ופליגי רבנן עליה ואי אמרת בקדשים אמאי פליגי [ב] הוא עצמו לדם הוא צריך · ואי ר' יהודה בדיעבד נמי אסר דילמא לכתחלה מודו רבנן אבל בדיעבד פליגי [ג] הילכך נראה דפשיטא ליה דרבי יהודה לא קאמר אלא לכתחלה · והא דתני' בתוספתא רבי יהודה פוסל בעוף עד שישחוט את הורידין · לאו דוקא פוסל בדיעבד אלא כלומר אוסר לכתחלה · ורבי יהודה אדיוקא דמתניתין קאי השוחט אחד בעוף בדיעבד אבל לכתחלה בעי שנים · [ד] ולאידך לישנא קאי השוחט ארובו של אחד כמוהו הא לכתחלה בעי סימן אחד שלם וקאמר רבי יהודה לכתחלה עד שישחוט את הורידין · וגם לשון פוסל השנוי בתוספתא נ"ל שאין לפרש בדיעבד · דכל לשון פוסל השנוי אצל שחיטה היינו פוסל מעתה ואין לו תקנה · ואם לא שחט הורידין על כרחך יש תקנה לעוף בחתיכת אבר אבר · הילכך על כרחך אין לפרש אלא בלשון אסור [ה] שאסור לגלותו כולו כאחד וא"כ אסור לכתחלה לשחוט בלא נקיבת הורידין שמא יבא לגלותו כולו כאחד הואיל שדרכו כך ועל מה שפירש ר"י שאם גלאו בדיעבד שלם שמותר קשיא לן שאם אין הדם שבורידין נפלט בצלי או יחשב כשאר דם האיברים שלא פירש ואפילו לכתחלה יהא מותר בלא שחיטת הורידין ואם אינו נפלט בצלי וגם אין חשוב כשאר דם האיברים שלא פירש לפי שדם מתקבץ ונמשך שם ממקומות אחרים [ו] מידי דהוה אאומצא דאסמיק (לקמן דף נג·) אם כן בדיעבד נמי יהא אסור הילכך נראה לפרש מתניתין לכתחלה כמו שפירש ר"י ואם גלאו שלם אסור והכי פירושא רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הורידין לכתחלה אפילו אם רוצה לנתחו אבר אבר ולבשלו הואיל ודרך לגלותו כולו כאחד ואז אסור אם שחט את הורידין ולישנא דגמרא מוכח כך דקאמר לא אמר רבי יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד [ז] ולא אמר לפי שגוליהו כולו כאחד ועוד אדמפליג בין עוף לבהמה לפלוג בעוף גופיה בין צוליהו כולו כאחד ובין מנתחו אבר אבר · אלא ודאי הכי קאמר לא אמר ר' יהודה אלא בעוף ואפילו מנתחו אבר אבר הואיל ורגילות הוא לצלות כולו כאחד אבל בהמה הואיל ודרך לנתחה אבר אבר לא הוצרך לשחוט את הורידין · חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה · רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשירה :

ב גמ' [ח] השוחט דיעבד אין לכתחלה לא עד כמה לשחוט וליזל · אי בעית אימא אחד בעוף ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו · ומסתבר כיון דאיכא תרי שינויי עבדינן לחומרא

הגהות הב"ח א מן הצדדין שחיטתו כשרה : ב וכהסיא ברייתא דתני שחט : ג אמר ר' יונתן קרעו כדג מטמא באהל : ד בהגה"ה המתחיל דבשל תורה וכו' פרש"י פרק חטאת העוף חלדה דמולק היינו כשמוליך כצ"ל ותיבת דם נמחק · נ"ב עי' בתוספות כאן בד"ה מפני שהוא : ה בהגה"ה המתחיל נתמלא · נ"ב עיין בתוספות דף כ"ד ע"ב בד"ה נתמלא : ו בא"ד התמד עד שלא · נ"ב עיין בתוספות דף כ"ה בד"ה התמד : ז בא"ד אין פוסלין את המקוה כמו מקום שהניחו ריקס ומלאו · נ"ב עיין בתוספות דף כו ד"ה דילמא : ח בא"ד ואפילו רמא · נ"ב עיין בתוספות דף כ"ה ד"ה המתמד : ט בא"ד בטל דלא הוי אלא :

רש"י כה מתני' השוחט מן הצדדין: צידי הצואר: שחיטתו כשרה· ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למתני המולק מן הצדדים מליקתו פסולה: דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו מאחוריו: השוחט מן העורף · מוקי לה בגמרא כלומר מאחורי הצואר : שחיטתו פסולה · ובגמ' מוקמינן לה בשלא החזיר הסימנים אחורי העורף אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנים וקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת המפרקת ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחלה ועד סוף הוי מן המליק' והוי כשאר שוחט שנקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפה לה והשוחט מן הצדדים דקתני רישא אפי' בדלא אהדר דהא מישתחטי סימנים שפיר קודם תתיכ' המפרקת : המולק מן העורף. וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנים : מליקתו כשרה · דזו היא מצות מליקתו לכתחילה כדקתני לקמן בברייתא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לושט או לקנה כו' ואיידי דתני השוחט מן העורף פסול אפילו בדיעבד תנא נמי המולק בדיעבד : השוחט מן הצואר · תחת הגרון קרוי צואר והיא דרך רוב השחיטות : וכל העורף · כל מול העורף : גמ' רבין בר קיסי · שם חכם : לא אמרן אלא במליקה · דכיון דדרוסה ותלדה לא פסלו בה עיקור סימנים נמי לא פסלו בה אבל בשחיטה כו' : ורוב בשר · שעל המפרקת מאחורי הצואר נפסקת עמו : נבילה · ומטמאה מיד אע"פ שהיא מפרכסת דמתה ממש היא ושחיטה דלאחר מכאן לא מטהרה לה מידי נבילה : נשברה מפרקת · באדם : וא"ת הא עלי מפרקת בלא רוב בשר הוה · וקרי ליה מת ותשבר מפרקתו וימות : מטמא באהל · ואפי' מפרכס : עשאה גיסטרא · שחתכה לרחבה או בצוארה כולו או בשדרה עד החלל כל דבר החלוק לשנים קרי גיסטרא : ניטל הירך · ממקום חיבורו בבוקא דאטמא : וחלל שלה · כלומר לא שניטל העצם עם קצת הבשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שליטת וחופה את המכה דהתם טריפה הוא דהוית כדתנן בהמה שנחתכו רגליה דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אבל כשנטל כל הבשר עד שנראית גומא של מקום התתך מעין חלל קידור"א בלע"ז : נבלה · אפילו בחיים מטמאה : כל שרבוצה · ונראית חסרה דרך בהמה לרבוץ על ירכה ומתכסית יריכה ברביצתה ואם נראית חסרונה כשהיא רבוצה : הדרן עלך הכל שוחטין

א השוחט שחיטתו כשרה · בגמ' פריך שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישחוט ויליך : א' בעוף · בגמרא תני טעמא : ורובו של אחד · של כל א' וא' : ורידין · חוטי הצואר שמקלחין את הדם ובגמ' מפרש דאעוף קאי ומשום להוציא את הדם : גמ' הוא עצמו · כל עצמה ועיקרה של שחיטת קדשים לדם היא צריכה : מתני' רוב א' בעוף כו' · בגמ' פריך הא תני לה רישא : ב גמ' השוחט · על כרחך דיעבד משמע הלכך קשיא לן שנים בבהמה לכתחלה לא סגי בהכי בתמיה : אאחד בעוף · קאי השוחט דלכתחלה אצרכוה רבנן תרווייהו משום הרחקה לעבירה דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד :

דברי חמודות

מבע ולמטה · ובמרדכי ברים פרק אלו טריפות כתב בשם הלכות שחיטה שסידר ר"ת שכתב שיש לשוחט להתרחק לשחוט למטה מטבעת הגדולה כדי להסתלק מספק : (צו) והרמב"ם ז"ל כתב בכולהו להיתרא· חוץ מהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש · כמ"ש בהלכות שחיטה פ"ג והיינו נמי דעת רוב פוסקים שזכר רבינו לעיל ובשחיטות מהרי"ו ווייל כתוב דמנהג להטריף בהגרמה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא ודיני שאר הלכות שחיטה שהייה דרסה וחלדה יתבארו במקומן בס"ד בפ"ב : (צז) השוחט מן הצדדים שחיטתו כשרה · וכתב רש"י ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למתני המולק תנא נמי השוחט וכתב הר"ן ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דודאי משמע דמצות שחיטה לכתחלה באמצע הצואר היא דמן הצדדים איכא למיחש שמא תשבר מפרקת קודם שחיטת הסימנים לפיכך נראה דדיעבד שחיטתו כשרה אבל לכתחלה מצוה לשחוט מן הצואר וכ"כ הרמב"ם בפ"א וכ"כ התוספות דדוקא דיעבד ועיין עוד בסמוך לקמן : (צח) ובלבד שיודע שחתך כו' · כתב ב"י ס"ס ך' דנראה מדבריו דאפילו החזיר צריך שיודע שחתך הסימנים קודם המפרקת ואפילו לא החזיר כל שידע שחתך הסימנים קודם שחתך המפרקת כשרה אבל מדברי התוספות נראה שאם לא החזיר הסימנים פסול שכך כתבו השוחט מן הצדדים מצינו למימר דוקא דיעבד ואפילו החזיר סימנים גזרה אטו לא החזיר ע"כ וכתוב בכל בו דטוב ליזהר למשמש בסימנים ולתפסם קודם שחיטה כדי שיזדמנו קודם בשר הצואר וביונים נמצא הסימנים בצדדים וצריך אימון ידים וזהירות גדולה שאם לא ימשמש בהם ויזמינם לפניו קודם שחיטה קרוב הדבר מאד לפשוע ולחתוך המפרקת קודם הסימנים ע"כ : (צט) קודם שחתך המפרקת · וז"ל הב"י בסימן כ"ד כתב המרדכי בפרק השוחט מעשה שאחד שחט וחתך כל המפרקת ודקדק ראבי"ה מפירש"י ואסר ול"נ להר"ש ומתוך דברי הרמב"ן נלמד דס"ל דכשר וכן נראה שהוא דעת הר"ן שהביא דבריו ולא נחלק עליהם וכן נראה שהוא דעת הרשב"א שפירש הא דאמרינן דלא לשוויה גיסטרא לענין הבלעת דם באיברים וכ"כ בעל העיטור דכשרה וכ"כ הרמב"ם בפ"ב ואע"פ שכתב האגור שבאשכנז נוהגים להטריף אם שחט רוב המפרקת אפילו בהולכה והובאה כבר כתב בעל תרומת הדשן סימן קפ"ז דמן הדין כשרה אלא שהחמירו על עצמם עכ"ל הב"י ואנו בני אשכנז נוהגים להטריף כדברי האגור וכתב רמ"א שאין לשנות כי יש מרבוותא סוברים כן : (ק) נשברה מפרקת. דאדם כדפירש"י וכ"מ לענין טומאת כהן ונתבאר בסוף הלכות טומאת כהנים בס"ד :

הדרן עלך הכל שוחטין

פרק ב (א) ורובו של אחד כמוהו · ומסקינן בגמרא דף כ"ח דלענין שחיטה מחצה על מחצה אינה כרוב ואינה כשרה עד דאיכא רוב הנראה לעינים פירוש המשוער ונמצא יותר החלק הנשחט על המשוייר כחוט השערה והכי תנינן כתיב להבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור צריך לומר בין פרה לחמור והלא מפורשים הם אלא בין טמאה לך לטהורה לך בין שנשחט רובו של קנה לנשחט חציו וכמה בין רובו לחציו כמלא השערה · הרשב"א : (ב) וכרבי יהודה קיימא לן וכו' · ועוד האריך רבינו כזה לקמן סוף סימן ג' ושם

מעדני יום טוב

כרבנן דר"י בר יהודה : [ו] ואע"ג דשנינו לעיל · בדף כט' : [ז] לא איטרוף · ומש"ה לא נקט בתחלת דבריו הגריס שליש ושחט שני שלישים דבמיעוט קמא דקנה לא אטריף : [ח] והיכא דשהה במיעוט סימנים כו' · לצדדין קתני דקנה לא אטריף במיעוט דבתחלה : [ט] לחלדה ושהייה.וה"ה דרסה וכדלקמן אלא נקט מאי דנקטי רש"י ובה"ג : [י] ה"ג כאילו שחט ברגל · וכן הוא בתוספתא דפ"ב : [כ] כתב בכולהו להיתירא · דסמך על תוספתא · כמ"ש רבינו בפרק דלקמן סימן ז' ומקיים הכא בקצור חוץ מהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש וכ"כ בספר הרמב"ם פ"ג מהלכות שחיטה : [ל] גרסינן בגמרא יתיב רבי אבא כו' · שחט במקום נקב מהו כו' · וגם הרי"ף לא כתבו ואני אעתיקהו בפרק דלקמן בד"ה סימן י"ב : [מ] שחיטתו כשרה גרסינן : ה"ג השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה שכל העורף כו' · אבל ברי"ף נמי ליתא : [נ] רבא בר קיסי · ברי"ף רבה בר קיסי ובגמרא רבין בר קיסי : [ס] וקיימא לן כרבינא · לאפוקי מדרבי ירמיה אמר שמואל דלדידיה אף בשחיטת עוף אין עיקור ועיין לעיל סימן י"ג : [ע] שחט את הושט ונמלא כו' · סיפא דברייתא והל"ל מציעתא נשמטה הגרגרת ושחט הוושט פסולה וא"כ לנקוט רישא ובדלך [דיוק] (וכו'): [פ] דאיירי בעוף · מדקתני בה שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה דעוף הכשרה בסימן אחד.רש"י : [צ] בלא רוב בשר הואי · עיין לקמן בסמוך: [ק] זקנה שאני · אע"ג דלכאורה קרא משמע דזקנה עם כבדותו גרמו ולא זקנה לחודא וכ"ת באדם שהוא זקן ואינו כבד י"ל דמסברא קאמר דמאי דנקט בקרא שהיה כבד לא לענין מיתתו שע"י כן בשבירת המפרקת בלמודה בלא רוב בשר עמה דכבדותו מאי אהני לענין גרם המיתה עצמו ולא נקט קרא שהיה כבד אלא לומר שמפני כן נפל מיד אחורנית מעל הכסא שכבדותו גרמה לו הנפילה הזאת וכ"ל שלשון המקרא עצמו מוכיח שאין לומר שהזקנה והכבדות היו בגרמא אחת לענין המיתה עצמה דא"כ ה"ל למכתב כי האיש זקן וכבד ומדקאמר כי זקן האיש וכבד אשמועינן דתרתי ניניהו ודאמר כי זקן האיש הוא נתינת טעם אדסמיך ליה ותשבר מפרקתו וימות אע"פ שלא היה רוב בשר עמה ודקאמר וכבד הוא נתינת טעם אדלעיל ויפול מעל הכסא אחורנית שכבדותו גרמה לו שלא היה יכול להתחזק את עצמו שלא יפול נפילה מגונה כזו אחורנית וכ"ל נמי דמהשתא שמעינן שפיר דשבירת מפרקתו בלא רוב בשר הוי דמדאיצטריך קרא למימר טעם הזקנה ושהיא גרמה לו המיתה מוכרחים אנו לומר דמפרקת בלא רוב בשר הוי דאל"כ אפילו שאינו זקן נמי אבל אי הוה כתיב האיש זקן וכבד הוה מצינא למימר דתרווייהו טעם לסיבת הנפילה המגונה הזאת אבל מדאלקינהו להו שמעינן דחלוקים היו ולא שניהם היו בגרמא דנפילה גם לא היו שניהם בגרמא דמיתה אלא כל אחד היה סיבה בפני עצמו לדבר אחד לבד האחד לנפילה והאחד למיתה ומדהודיענו הכתוב סיבת המיתה בשבירת המפרקת שמעינן שלא היה רוב בשר עמה דאל"כ לא היה צריך לסיבה אחרת אלא זו היא מיתתו ומעתה ודאי דזקנה היא סיבת המיתה וכבד הוא סיבת הנפילה דאיפכא ליכא למימר דודאי שאין הכבדות גרם למיתה עצמה כלל וכלל : [ר] אמר רבי יונה · בגמרא ובני"ף גרסינן ר' יוחנן ורבינו בהלכות טומאה העתיק יונתן ובכמה דוכתין גרסינן א"ר שמואל כו' א"ר יונתן : [ש] ומגבו · רבותא דודאי דמכריסו כ"ש שיכול להעשות נבלה דהא מטריף בקריעת ונקיבת הדקים ואע"ג דאינה נבלה בכך מ"מ קרוב לנבלה הוא *) והא דמגבו לא עד שימות וכך מלאתי בב"י בסוף הלכות טומאה כלשון האחרון : [ת] גיסטרא · כל דבר שנחלק לשנים קרי גיסטרא · כך פירש"י ומסיים הר"ן בלשון יון וכ"כ התוספות בפרק בא סימן דף מ"ט בשם ר"ת דנגסטרא הוי שבר בלשון יון : [א] הא דגרסינן בגמרא נתמלא זקנו וכו' · כתבו רבינו בפרק הקורא עומד סימן ל"א · ודין התמד יתבאר בהלכות מקוואות · ודין התקיעות דבע"ש איתא בסוף פרק במה מדליקין · ודין הבדלה שבין שבת לי"ט יתבאר בפרק ע"פ סימן י"א : הדרן עלך הכל שוחטין

פרק ב [א] ונראה דרבי יהודה כו' · דברי ר"י שבתוספות כן : [ב] הוא עצמו לדם הוא צריך · קשה קצת דכי נמי עצמו של שחיטת קדשים לדם שצריך הוא מ"מ מנא לן להצריך לכתחלה שחיטת הורידין ודילמא רבנן ס"ל דלא צריך אפילו לכתחלה שישחוט גם הורידין וסגי ליה אף לכתחלה בשחיטת הסימנים לדם הנמצא על ידי שחיטתן ונראה לי מדאמרינן לקמן דף כ"ט בענין עבודת יוה"כ דמצוה למרק פירש רש"י משום דם ע"כ ומכיון דקפיד קרא וצוה למרק משום דם אף אנו נאמר מסתמא דלכל דם שמוכל להוציאה דלכתחלה נעביד הכי : [ג] הלכך נראה דפשיטא ליה · פירוש לרב פפא : [ד] ולאידך לישנא · לקמן סימן ב' : [ה] שאסור לגלותו כו' א"כ אסור כו' · רבינו מילתא בטעמא קאמר דהא דתניא פוסל בעוף עד שישחוט כו' · פירושו אסור לשחוט כו' · עד שישחוט וכו' · וטעמא שאסור לגלותו ומש"ה אסור לכתחלה לשחוט כו' · ובברייתא הכי קאמר אסור בעוף שישחוט לכתחלה אא"כ שיכוין ויכלה שישחוט גם את הורידין ואין לפרש כלל לרבינו מפרש לאיסורא דבברייתא דאתא למימר שאסור לגלותו כולו · דאיסור גלייה מאן דכר שמיה · דברייתא לא קמיירי אלא בשחיטה דקתני ברים פ"ב השוחט שני הגאים כו'. ר"י פוסל כו' · ואם נפשך לומר דאע"ג דרישא לא מיירי אלא בשחיטה מ"מ טוכל לפרש בדברי רבי יהודה דהא דקאמר פוסל שפירושו אסור סב"ל אסור לגלות לפי זה יש לגרוס בדברי רבינו בלשון אחרת שמה שכתב א"כ צריך להיות אי נמי ושני פירושים נאמרו בשתא בדברי רבינו ומסתברא לי שכן הוא נכון לפי שיש קצת אריכות לשון לפי גירסת הספר : [ו] מידי דהוה אאומצא דאסמיק. בפ' גיד הנשה סי' י"ב ועי' לקמן בפרקין ס"ס ג' : [ז] ולא אמר לפי שגוליהו כו' · דהוה משמע שלפי שעכשיו גולהו כו' · משמע משום שרגיל כו' ועוד אדמפליג כו' דלפירוש ר"י דברי כשגולהו בדיעבד א"כ ודאי דלא אסרינן לשחוט אא"כ שישחוט את הורידין אלא כשרוצה לגלותו כאחד אבל כשירצה לנתחו אבר אבר אפילו לכתחלה לא אסר רבי יהודה וא"כ אדמפליג כו' · אבל לפירוש רבינו דאף בדיעבד כשגולהו שלם אסור אפילו ירצה לנתחו אבר אבר אסור לכתחלה שמא יגלהו שלם ויאסר : [ח] השוחט דיעבד אין כו' · אריטא דמתניתין מסדר ורבינו הפסיק לפסוק

*) חסר כאן וצ"ל ליטנא אחריכא מגבו דוקא [אבל לא מגבו לא כו'] ועי' בב"י ·

תפארת שמואל א) ובלבד שיודע שחתך הסימנים כו'. הב"י כתב סי' כ' אדברי הרא"ש נראה מדבריו דאפילו החזיר צריך כו' עד כשרה ע"כ ואני רואה הוכחה בדבר זה שיסבור שאף אם החזיר צריך שידע אדרבה יותר משמע איפכא דוק שם :

לחומרא · דלכתחלה צריך לשחוט שני סימנין אף בעוף והא דאמרינן לקמן גבי ההוא דהוה ממסמס קוטיה דמא דקאמר נבדקיה לקנה ולישחטיה : התם כדיעבד דמי כיון דאין לו היתר אלא בשחיטת סימן אחד · ורב אלפס ז"ל כתב ורובו של אחד כמוהו דווקא בדיעבד [ט] אבל לכתחלה מיבעי ליה למישחטיה כוליה סימן · משמע דס"ל כלישנא בתרא לקולא · משום דהני תרי לישני [י] פליגי במדרבנן [כ] דמדאורייתא בסימן א' סגי ואזלינן לקולא בשל סופרים. [דף כז ע"ב] תני בר קפרא זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים. לחייבו בשני סימנים אי אפשר [ל] שכבר הוקש לדגים · לפטרו בלא כלום אי אפשר (ג) שכבר הוקש לבהמה [מ] הא כילד הכשירו בסימן אחד · [דף כח ע"א] תניא רבי אומר וזבחת כאשר צויתיך [נ] מלמד שנלטווה משה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף (ד) ועל רוב שנים בבהמה* : ג **השוחט** אחד בעוף · איתמר רב נחמן אמר · או וושט או קנה · אחד תנן או האי או האי · ורב אדא בר אהבה אמר וושט ולא קנה [מאי אחד מיוחד] והלכתא כרב נחמן דאמר וושט או קנה דההוא בר אווזא דהוה בי רבא דנפק ואתא כי ממסמס קוטיה דמא. אמר רבא היכי נעביד [דף כח ע"ב] נישחטיה והדר ניבדקיה דילמא במקום נקב קא שחיט · ניבדקיה [ס] והדר נשחטיה [האמר רבה] וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים · אמר ליה רב יוסף בריה ניבדקיה לקנה ונשחטיה והדר נהפכיה לוושט ולבדקיה · פירש רש"י דהך בדיקה הואי לידע אם נקב הוושט או נפסק הקנה · אבל משום ספק דרוסה לא הוה צריך למיבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמר בפרק אלו טריפות (דף נג:) ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא · [ע] ב וא"ת הא דאמרינן התם ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי אזל לבי קני אתא כי ממסמס קוטיה דמא אמר רב אשי לא אמרת ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא ה"נ ספק דרוסה ספק קניא אימור קניא מחייה · והשתא מאי נ"מ במה שאנו תולין בקניא והלא בין כך ובין כך בעי בדיקה וי"ל דנפקא מינה דלא בעי בדיקה אלא היכא דממסמס דמא · ואי הוה תלינן בשונרא הוה צריך בדיקה כנגד כל החלל אע"ג דליכא ריעותא אלא בסימנין · א"נ לענין ספק דרוסה [פ] אפילו ג האדימה גרגרת משהו טריפה דזיהרא [צ] מיקלא קלי · וריב"א פירש היכא דתלינן בקניא או בכלבא לא בעינן בדיקה כלל דלא חיישינן לנקיבה ובשמעתין איירי בספק דרוסה כגון שראו חתול רודף אחריו · והשתא מיהא דקאמר עלה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים משום דיש לוושט שני עורות חיצון אדום ופנימי לבן ואין אדמומית הדריסה ניכר באדום · (ה) אבל אם ניקב [ק] ניכר בחיצון כמו בלבן. וכן משמע באלו טריפות (דף מג) דאמר (רבא) [רבה] וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נפקא מינה לספק דרוסה [ר] ולא קאמר לספק נקובה : רבי יהודה אומר עד שישחוט את הוורידין · אמר רב חסדא לא אמר רבי יהודה אלא בעוף הואיל וצוליהו כולו כאחד · ואם לא שחט הוורידין היה דם נשאר בתוכן ומחמת ריבוי הדם שבתוכן אין האור מספיק לשואבו ולהוציאו כולו · ולא הוי כדם האיברים שלא פירש · לפי שבשעת השחיטה הדם מקלח ומזנק דרך מקום השחיטה ונעקר ונזדעזע ממקומו כל דם הגוף ללאת · וכשלא נחתכו הוורידין נשאר הדם בהם [ש] וגם מתפשט לבשר שסביב הוורידין ואינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צלי כל זמן שהעוף שלם · (ו) [ת] אבל ע"י חתיכה ומליחה יוצא הדם · ואפי' לקדירה שפיר דמי · דכוותיה אמרינן לקמן (דף לג:) [א] הרוצה לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה · (ז) ואפילו לאכול ממנו באומצא צריך מליחה לפי שהדם נבהל ללאת ולא יצא והוה ליה כדם האיברים שפירש ועל ידי מליחה יוצא ורבינו אפרים ז"ל כתב שמעינן מיהא דלא שרו רבנן למיעבדיה לעוף כולו בלא נתוח אלא צלי כדאמרינן הואיל וצוליהו כולו כאחד א) *אבל לבשל בעי ניתוח ואעדויי מזריקי דדמא · א"כ לאתכינהו שפיר · ושמעינן מינה דכי לא בעיא בבהמה חתיכת וורידין [ב] משום דמנתח ליה אבר אבר ה"מ לצלי · אבל לבשל לא סגי עד דמנקב להו לוורידין בשעת שחיטה וכן הילכתא · אע"ג דרבנן פליגי עליה דרבי יהודה בוורידין · [ג] כיון דמשכחת ליה (ברכות דף ח:) לריב"ל דאמר ליה לבריה הזהרו בוורידין כר' יהודה שמעינן מינה דכרבי יהודה ס"ל ואיסורא דאורייתא הוא · ואין דבריו מחוורין [ד] דא"כ גם בבהמה צריך שחיטת וורידין · אלא ודאי לא מצריך ר' יהודה שחיטת וורידין אלא בעוף אפילו אם רוצה לחותכו אבר אבר ולבשלו הואיל ודרך לצלותו כולו כאחת אבל בבהמה שאין דרך לצלותה כאחת לא בעי חתיכת וורידין כלל אבל גדיים וטלאים [ה] אם צולה אותן שלימים צריך שחיטת וורידין. (ח) [ו] ואם לא ד שחטן ולא חתך הוורידין והבשר

הגה"ה

*א וקרא למאי אתא דלא נשויה גיסטרא מה שפירש רש"י שלא יחתוך כל המפרקת לשנים והכי משמע חטיהו הולא את דמו ותו לא לא נהירא דכיון ששחט הסימנין אם יחתוך אחרי כן גם המפרקת (או בבשר בהמה) לא איכפת לן ומיהו בתוספתא תניא היה שוחט את הראש בבת אחת אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשירה: ר"ב · ואמר לן רבנא מאיר שמעשה היה שאחד שחט וחתך כל המפרקת ודקדק ראבי"ה מפירוש רש"י ואסר ולא נהירא למורי רבינו מאיר ומפרש כך פירש רש"י חטיהו הולא את דמו ותו לא אין צריך יותר · מרדכי :

הגה"ה

*וכן כתב רבינו אב"ן בשם חכמי נרבונא מדנקט צולהו ולא נקט מבשלו ול"נ ה דהא צליה נמי בישול קרי ליה שנאמר ויבשלו את הפסח ועוד אמרינן האי מולייתא שרי והיינו מילוי אווזין ותרנגולין ואי מנותחין היכי ממלא להו ואי בצליה פשיטא דשרו דהא נורא מישב שייב ועוד אי הכא דווקא מיירי בצליה בלא ניקוב ורידין נמי נורא שייב לכולי דמא ומיהו תימה דמעשים בכל יום שאנו מבשלים וצולין עופות בלא נתוח אע"פ שלא שחט ב' סימנים ולא נקבו הוורידין על כן נראה דברי ר"ת שאמר האי דקאמר *) רבא הואיל וצולהו כולו כאחד (וכו') עם הראש קאמר אבל אנו שאנו חותכין ומסירין את הראש אין אנו צריכין והא דקאמר מנתח אבר אבר לאו דווקא אי נמי משום דצואר בהמה גדולה צריך שיחתוך הצואר לשתי חתיכות אבל עוף דצוארו דק וקטן די בהסרת הראש · מרדכי :

*) נ"א רב חסדא

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל וקרא. נ"ב גמרא דף כ"ז ע"א : ב וא"ת הא דאמרינן התם ההוא בר אווזא. נ"ב תימה לפרש"י גרידא הוה קשה בלאו ההוא דפא"ט ואפשר דהייט טעמא דאיכא למימר דלפרש"י אה"נ [דליכא נ"מ] אלא דרש"י קושטא דמילתא קאמר דלא בדקינן לה משום דרוסה אבל בפא"ט דקאמר ה"נ ספק שונרא ספק קניא אימור קניא ולא שונרא קשיא דמנ"מ ממ"נ בדיקה בעי אבל בתוספות משמע דהקשו אפרש"י גרידא בלאו ההוא דפא"ט : ג אי נמי לענין ספק דרוסה אפילו לא האדימו סימנין אלא משהו טרפה כדאמרינן לקמן דגרגרת דרוסתה במשהו דזיהרא מיקלא קלי ואזיל וריב"א פירש : ד ואם לא שחט ולא חתך הורידין וצלאן שלימים אסורין הוורידין והבשר הסמוך להם מיהו בכדי נטילת מקום : ה בהגה"ה המתחיל וכן כתב פי' ולא נקט מבשלו ולא נראה לי דהא צלייה נמי וכו' על כן נראה לי דברי ר"ת:

רש"י הבהמה והעוף · וכל נפש חיה הרומשת במים דגים : **לחייבו** בשני סימנים · כבהמה דנפקא לן ממנין לרבות את הראש שכבר הותז : **אי אפשר** · שכבר הוקש לדגים דלאו בני שחיטה נינהו כדלקמן : **כאשר** צויתיך · למד שנתפרשה לו מצות שחיטה על פה דהיכן צוהו בכתב: **רוב** אחד כו'. לאו מקרא יליף אלא כלומר על הלכות שחיטה נלטווה : ג **מיוחד** · וושט מיוחד שבסימנים הוא שחיות הבהמה תלוי בו דהא בנקב במשהו מיטרפא ואילו קנה עד דמיפסק רובה: **ממסמס** קוטיה · מלוכלך צוארו בדמא שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנים שמא נפסק הקנה או ניקב הוושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למבדקה דתלינן בכלבא או בקניא דאמרי' התם ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא: **והדר** נבדקיה · למעלה מבית השחיטה ולמטה: **אין** לו בדיקה מבחוץ · לפי שהוא טרפה בנקב משהו וטיפת דם נכנסת לו בפנים בנקב אינו ניכר וקרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום: **וניבדקה** לקנה · שהקנה נבדק מבחוץ לפי שאינו נטרף אלא ברוב והדר נשחטיה · לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח"כ יטלו הוושט כולו ויעקרוהו מן הלחי ויהפכוהו ויבדקוהו: **אימר** כלבא · והא אמרי' אין דרוסה לכלב דאין לו הרס: **אין** לו בדיקה מבחוץ. לפי שהעור החיצון אדום ואין טיפת דם ניכרת בו: **לספק** דרוסה · כגון הנך דאיכא למימ' להו כדלקמן איהו קא שתיק ואינהו קא מקרקרן ואמרי' לקמן דרוסה שאמרו צריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדים כנגד החלל ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן ולא שינקב אלא בהאדם מאדים הסימנין ומתחלל ויורד לחללו ובושט אינו ניכר האדימות אלא מבפנים שהעור לבן: **הואיל** וצוליהו כולו כא' · לפיכך צריך להוציא את כל דמו : **הרוצה** לאכול כו' · משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא: **מבית** השחיטה · שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת נפש וממתין לה עד שתצא נפשה דאמרינן בארבע מיתות מנין שאסור לאכול מן הבהמה

מעדני יום טוב

לפסוק הלכה כפנין שחיטת הוורידין : [ט] **אבל** לכתחלה מבעי ליה למשחט כוליה סימן · ואע"ג דברי"ף שבידינו כתב כולהו סימנים מ"מ מדקדק רבינו שפיר שאין דקדוקו מדנקט סימן בלשון יחיד דהא איכא למימר משום דמתניתין נקט לשון יחיד ורובו של אחד כמוהו נקט איהו נמי לשון יחיד אלא משום דנקט ללישנא בתרא ולא ללישנא קמא דאי טעמו דלכתחלה בעוף בפי שחיטת שני סימנים ה"ל למנקט אחד בעוף דוקא בדיעבד כו' ומדנקט ורובו של אחד כמוהו דהיינו לישנא בתרא ש"מ דכלישנא בתרא ס"ל וכ"כ הב"י סימן כ"א : [י] **פליגי** במדרבנן · אי מצריכי לכתחלה שני סימנים אי לא : [כ] **דמדאורייתא** בסימן אחד סגי · כדקתני לקמן ועל רוב א' בעוף ובכל התורה רובה ככולה וכ"כ הר"ן : [ל] **שכבר** הוקש לדגים · דלאו בני שחיטה כלל נינהו כדפסקינן בגמרא משום דכתיבא אסיפה דידהו במקום שחיטה דאחריני כדכתיב הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם ומדשני קרא בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא : [מ] **הא** כילד הכשירו בסימן אחד · עיין בדברי רבינו במס' בכורות פ' כל פסולי המוקדשין [סי' ג] בענין שחיטה לעוף מן התורה: [נ] **מלמד** שנלטווה משה כו' · על פה דהיכן ליווהו בכתוב כך פירש"י והתוספות כתבו די"מ בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה כ' רובו של אחד כמוהו · רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה' ר"ת למפרע של כאשר רובו של אחד כמוהו : [ס] **ה"ג** והדר נשחט האמר רבה ופי' שם : [ע] **וא"ת** הא אמרינן התם ההוא בר אווזא כו'. איכא למידק אמאי לא מקשה אאימרא כלבא שהביא רש"י עצמו ולמה לו להביא להא דבר אווזא ובתוספות הקשו כך אאימרא ולא הביאו לדבר אווזא וי"ל דס"ל לרבינו דמאימר כלבא אין להקשות כלום דהתם אין הספק אלא מאן על ואומר שלא נקב כלל וכדפירש ריב"א לקמן דבקניא וכלבא לא חיים לנקובה דכיון דאין לו הרס איפו דורס ואינו טורף ולא כלום אבל בבר אווזא דקוטיה מתמסמס בדמא על כרחינו יש לחוש לנקב : [פ] **אפילו** האדימה גרגרת משהו טרפה · בדפוס ישן גרסינן הכי אפילו לא האדימו סימנים אלא משהו טריפה כדאמרינן לקמן דגרגרת דרוסתו במשהו : [צ] **מיקלא** קלי ואזיל גרס רש"י התם : [ק] **ניכר** בחיצון וכו' · אבל נ"ל דרש"י נשמר מזה במ"ש וטפת דם נכנסת לו בפנים בנקב ואינו ניכר ונ"ל הר"ן דאה"נ הוושט יש לו בדיקה בנקב ואפילו מבחוץ והכא שאני דמאחר שנוחרו מלא דם חושבין שמא כסה דם את הנקב ונקרש בתוכו שאינו יוצא ע"י הדחה וא"א להכירו מבחוץ כלל ועיין עוד בשמו לקמן : [ר] **ולא** קאמר לספק נקובה · כלומר ולא קאמר נמי לספק נקובה וכן לשון הר"ן דלנקב נמי נפקא מיניה וכבר כתבתי בשמו לעיל דהכא שאני וכו' · ועוד כתב דא"כ כי אמרינן דנ"מ לספק דרוסה היינו לאפוקי ספק נקב שאינו במקום ידוע אבל כל שאינו במקום ידוע הה"נ דאפי' נקב אין לו בדיקה מבחוץ ולקמן פרק אלו טריפות כתב עוד די"ל דרבותא קמ"ל דלא מבעיא נקב משהו דלא מינכר בעור החיצון אלא אפילו הרס של דריסה שהוא מתפשט הרבה אינו ניכר בו וכ"ש נקב שאינו ניכר וטעמא דמלתא דכיון שהוא אדום א"א לבדקו למראית עין וכי תימא נבדקו במחט או במסמר וכדאמרינן גבי קרום של מוח דאיכא מאן דבדק במחטא י"ל שאין עורו של וושט דומה לעורו של קרום שאפשר שעור הושט מסתבך הוא במחט ולפיכך א"א לבדקו בכך ע"כ ומיהו תו כתבו התוספות להביא ראיה לפירוש ריב"א ולהקשות על פירש"י מדאמרינן שני עורות יש לו לוושט ניקב זה בלא זה כשר וכשניקב הפנימי היכי ידעינן אי ניקב חיצון אי לאו דאין בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת חולי ובחיצון אין ניכר שום חולי ע"כ וכתבו ג"כ רבינו פרק דלקמן סימן ד': **שחט** את הוושט ואח"כ נשמט הגרגרת וכו' · אע"פ שהרי"ף כתבה בכאן רבינו כתבו אחר משנה דשחט הוושט ופסק הגרגרת לקמן סימן י': [ש] **וגם** מתפשט לבשר שסביב הוורידין · נ"ל דדייק ליה מהא דמייתי בסמוך חותך כזית בשר מבית השחיטה ומולחו יפה יפה שפירש רש"י יפה יותר מבשר אחר מפני שלא הספיק דמו לצאת וכשחותכו נבלע בתוכו לפי שכשהבהמה מוליאה נשמתה היא מתאנחת ומוליאה דמה יפה כך לשון רש"י בפרק כסוי והרוטב דף קכ"א ואף כאן פירש"י קלת מזה ועיין בסמוך לקמן בשם התוספות: [ת] **אבל** ע"י חתיכה כו' · וא"ל שיתחכם דוקא בשעת שחיטה כדמסיק רבינו לקמן דבהדיא אמרינן בגמ' דמנקבן בקוץ והן כשרין דאין הוורידין בתורת שחיטה כלל ולפיכך אפילו שסה או דלם בהן כשרה: [א] **הרוצה** לאכול כו' · ולקדירה אויירי כ"כ התוספות וטעמייהו מכיון דמצריכין מליחה ולצלי א"צ כמ"ש רבינו בפרק דלעיל סימן י"ט וכתבו עוד התוספות א"כ מיירי לצלי אע"ג דלצלי לא בעי מליחה שאני הכא שנתחך קודם שתצא נפשה מבית השחיטה ועדיף מבשר דאסמיק ע"כ והיינו נמי דרבינו הוסיף וכתב דאפילו לאכול ממנו באומצא כו' · ובאומצא פי' רש"י בפרק דלקמן דף כ"ע וז"ל באומצא אינו צלי כל כך בתנור אלא מולחו מאד ואוכלו כל דהו ע"ג גחלים : [ב] **משום** דמנכתא אבר אבר גרס: [ג] **ה"ג** כיון דמשכחת ליה · לריב"ל דאמר להו לבניה והוא בפ"ק דברכות וכתבו [רבינו] ג"כ בר"פ: [ד] **דא"כ** גם בבהמה צריך שחיטת וורידין · דכי היכי דלעוף צריך מטעם דהואיל ומולהו כו' ה"נ בבהמה נמי הואיל ומבשלה ובבישול לא סגי בלא חתיכת וורידין ורב חסדא אמר דלא אמר רבי יהודה אלא בעוף ואמאי הא בהמה נמי הואיל ומבשלה וראיתי להב"י סימן כ"ב שהלין בעד הר"ר אפרים דרב חסדא עיקר טעמא קאמר דעיקר טעמו של רבי יהודה משום עוף הוא ואי לאו עוף לא היה צריך כלל והשתא תמוס עוף הואיל וצולהו כו' הצריך גם בבהמה ומתניתין קשיתיה דלא קתני ר"י אלא בעוף עד שישחוט כו' עכ"ד · ונ"ל דמברייתא דמסייע ליה לרב חסדא דקתני בהדיא ר"י אומר בעוף כו' · ל"ק דברייתא נמי עיקר טעמו של ר"י קאמרה דברייתא מפרשת טפי ממתניתין אבל אי הוה דינא דווקא בעוף ולא בבהמה לא ה"ל לרבינו הקדים לפסוק במתניתין : [ה] **אם** צולה אותן שלימים צריך שחיטת ורידין · אבל מסתמא א"צ דדוקא בעוף הצריך ר"י אפילו מסתמא דדרך עוף לצלותו כו' · וכן מסיק בב"י סימן כ"ב : [ו] **ואם** לא שחטן ולא חתך הוורידין והבשר כו' · דגם הבשר צריך חיתוך כדכתב לעיל שהדם מתפשט בשעת שחיטה גם לבשר שסביב הורידין ומיהו בסוף הסימן אפרש דלא צריך לחיתוך בשר אא"כ שלא שחט הוורידין בשעת שחיטה אלא אח"כ וכן יש לפרש בכאן דה"ק אם לא שחטן בשעת שחיטה פירוש לורידין דאי שחט לורידין בשעת שחיטה סגי בהכי ולא היה צריך לחיתוך הבשר שסביבן או שלא חתך כו' והבשר וכו' · ואין לתמוה דכתב שחטן ולא כתב חתכן אלא כתב חתך הורידין דמכיון דגבי חתך הולרך לכתוב והבשר כו' לא סגי ליה לכתוב חתכן דלא היה נקשר והבשר וכו' על ענין החתוך ואולי זה הייתי מגיה שצ"ל ואם שחטן וקאי אגדיים וטלאים עצמן ולא אוורידין ומ"ש אח"כ ולא הוורידין והבשר כו' היינו כדמסיק לקמן היכא שצריך ג"כ חיתוך

דברי חמודות

ושם אבאר ג"כ בס"ד : (ג) **שכבר** הוקש לדגים · ודגים אין צריך שחיטה דאסיפה כתיב בהו במקום שחיטה כמו שכתבתי במי"ט ותגבים נמי אין צריך שחיטה וכתב רבינו בפרק אלו טריפות סי' ס"ו : (ד) **ועל** רוב שנים בבהמה · וחיה בכלל בהמה דכתיב וזאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים וגו' איל וצבי ויחמור וגו' והכי תניא בפרק בהמה המקשה דף ע"א אהא דאמרינן התם דלסימנים מעלת גרה ומפרסת פרסה קאתי ופירש"י שכן אתי נמי לטומאת נבלות ולהרבעת כלאים אלא הדא מינייהו נקט ע"כ ובאמת דמצינו למימר שכן לשחיטה נמי אלא דבפירקין דף כ"ח תניא רבי אלעזר הקפר ברבי אומר מה תלמוד לומר אך כאשר יאכל את הצבי וגו' וכי מה למדנו מצבי ואיל מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא למד מקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשים מה פסולי המוקדשים בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה ופרש"י מה פסולי מוקדשים בשחיטה דלעיל מההוא קרא כתיב וזבחת מבקרך וגו' ובספרי גרס מקיש צבי ואיל לבהמה מה בהמה בשחיטה כו' ולא מוקי להאי קרא דכי ירחיב בפסולי המוקדשים אלא בבשר תאוה של חולין ע"כ : (ה) **אבל** אם ניקב ניכר בחיצון כמו בלבן · ובר"פ אלו טריפות כתב ולמאי דפרישית דדוקא אדמימות האדם אינו ניכר עליו אבל נקב ניכר ביה שמעינן דכפי' הריב"א ס"ל לרבינו . אבל הר"ן בפרק אלו טריפות הסכים לדברי רש"י וכתב רבינו ירוחם שהגאונים מסכימים לדברי רש"י וכן עיקר ע"כ וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהל' שחיטה ומסיק הב"י סי' ל"ג דמאחר דכל הני רבוותא מסכימים לדעת רש"י הכי נקטינן ומ"מ לענין נדון דאווזא דכי ממסמס קוטיה כו' כתב בהגה' אשר"י בר"פ אלו טריפות דאין אנו בקיאים בבדיקת הוושט וכל עוף דאתי לקמן וממסמס קוטיה דמא אני אוסרו ע"כ וכתב רמ"א שכן המנהג בין עוף בין בהמה דצוארו מלוכלך בדם ע"כ ולבהמה צריכה דאי כא נמי בדיקה לדעת קצת פוסקים והרמב"ם בפ"ג מהלכות שחיטה כתב לענין עוף שאם שחטו ופסה בו ואינו יודע אם ניקב הוושט שחוזר ושוחט הקנה לבדו במקום אחר (משום דאיכא למיחש שמא מתוך שכבר התחיל לשחוט באותו מקום יהיה יותר נקל להגיע בוושט ויבא לומר עתה הוא שנשחט ומקודם לא נגעתי בו ושמא מקודם נגע בו ונמצא מכשירו שלא כדין א"כ שמא מקודם לא נגע בו ועתה מתוך שקל לפגוע בו יפגע בו ונמצא פוסלו שלא כדין ועלה טובה קמ"ל · ב"י סי' כ"ג) ומניחו עד שימות והופך הוושט ובודקו מבפנים אם לא נמצא בו טיפת דם בידוע שלא ניקב וכשרה ע"כ ולקמן סעיף ל"א יתבאר שמנהג להטריף הכל אפילו לא שהה רק במיעוט קמא דקנה ועיין עוד שם : (ו) **אבל** ע"י חתיכה כו' · אפילו שלא בשעת שחיטה אבל כשהדם חם עדיין וכדלקמן וכתב הרשב"א בת"ה הלכך כל שהוא מפרכס עדיין המין הן ומנקבן ודיו ע"כ ועיין בסוף הסימן הזה במי"ט : (ז) **ואפילו** לאכול ממנו באומצא צריך מליחה · פי' אחר שחתכן לוורידין וכן לשון הרשב"א בת"ה רצה לאכול ממנו בשר חי אסור עד שיחתך וימלח וכתב עוד ויראה לי שאם נקר הבשר מחוטי הדם אוכל אפילו בלא מליחה חי או צלי ואפילו כולו כא' שדם האיברים יוצא הוא דרך הסימנים אע"פ שלא חתך הוורידין ולא הצריכו חתיכת ורידין או חתיכת אבר אבר אלא מפני דם התוטין שבבשר ויש מגדולי המורים שהחמירו שלא לאכלו כולו כאחד אפילו בצלי אלא אחר חתיכת וורידין ורוב ב' סימנים ע"כ ועיין פג"ה סעיף ב' והעתיק דבריו הטור סי' ע"ז והשמיט מלת רוב ולי קשיא דאפילו רוב לא מצינו בגמרא שהצריכו כן בעוף כלל והכן בעוף קיימינן וה"ה ג"כ כתב הב"י בשם הר"ן דר"פ א"ע שכתב שהראב"ד ורבינו משולם הכהן הצריכו חתיכת כל הסימנים בשעה שהדם חם כדאמר בוורידין ואם לא עשה כן ואפילו בעוף צריך חתיכת אבר אבר והביא ראיה לדבריהם ואינה מכרעת ע"כ (וזה כלשון הטור) וכתב עלה הב"י שלא ראה שום א' מהפוסקים שהזכיר דבר זה ואשתמטתיה לדברי הרשב"א בשם גדולי המורים דמצריך מיהת רוב השני סימנים ולהטור דמצריך את כולם ובש"ע סי' ע"ז ביש ספרים כתוב דצריך ג"כ חתיכת רוב ב' סימנים וביש ספרים לא כתב בהן אלא חתיכת הוורידין : (ח) **ואם** לא שחטן כו' · שהם שוף נשחטו הוורידין ושהם בהמה לא נשחטו וכל זה כשילא דם בשעת שחיטה שהרי פירש ואינו מוצא מקום לצאת והוה ליה פירש ממקום למקום ואסור אבל כשלה

תפארת שמואל א) אבל לבשל בעי ניתוח ואעדויי כו' · ובטור אחרי שכתב דברי רבינו אפרים כתב וכן כתב בה"ג שצריך נמי בבהמה חתיכות הוורידין כו' עכ"ל נ"ל שהוא מפרש הא דקאמר רב חסדא לא אמר רבי יהודה אלא בעוף הואיל וצוליהו כולו כו' ר"ל בעוף אפילו בדעתו לנתחו צריך חתיכות הוורידין כמו שפירש רבינו לעיל דחיישינן שיצלה שלם כיון שדרכו בכך אבל בהמה שדעתיה לנתחה א"צ חתיכות וורידין אבל בסתמא אפילו בהמה נמי צריך חתיכות וורידין משום דזימנין דצלין כו' והב"י פירש בענין אחר :

ובכבר הסמוך להם (ט) וגלאך שלימים אסורין · מיהו (י) בכדי נטילת מקום סביב הורידין שרי שאין הדם מפעפע בשלה · ומה שכתב דבעינן אעדויי מזריקי לבשל או לחתכינהו ליתא · דלא אשכחן תותי דאסירי משום דמא וצריכי חתיכה אלא דידא ודלועא לקמן [ז] בפרק גיד הנשה (דף צג·) [ח] אבל גידי צואר בהמה דמנחה ליה אבר אבר לא בעי מידי טפי משאר בשר · אלא דוקא בגללה העוף שלו כאחד צריך שחיטת וורידין או לנקבן בשעת שהבשר חם [ט] או שיחתכו הבשר שסביבותיהן · תניא טותיה דרב חסדא שחט שני חצאי סימנים בעוף פסולה ואין צ"ל בבהמה · ר' יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הוושט [י] ושני וורידין : ד [דף ל ע"ב] מתני' [כ] (יא) השוחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשירה · שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיטתו כשירה : גמ' [דף ל ע"א] אמר רב יהודה אמר רב השוחט בשנים ושלשה מקומות שחיטתו כשירה · פירש רש"י שחתך כאן וחזר וחתך למעלה או למטה · [ל] וקשה לפירושו דאם אינו רוב במקום אחד היאך השחיטה כשירה ואם חתך הרוב במקום אחד א"כ שחיטה מפורעת היא וי"ל כיון שחתך המיעוט תחלה ואח"כ חתך הרוב לא הויא שחיטה מפורעת דלא מרווח קרווח · ובהלכות דרב אחאי (בפרשת בהעלותך סי' קכ"ד) מפרש בשנים ושלשה מקומות כגון שכל אותן מקומות בהיקפו של סימן בטבעת אחת בקנה [מ] וכיוצא בו בוושט · כגון שבשעה ששחט נתהפך הסימן וחתך כאן מעט וכאן מעט ובין כולו איכא רובו* [נ] והא דפריך משנים אוחזין בסכין וכו' א) לא הוה מצי לשנויי כששחט האחד הרוב · דמשמע דהשחיטה כשירה ע"י שניהם · ועוד כתב בהלכות דאפילו חתך מעט הסימן [ס] למעלה מצד הטור וחזר וחתך מיעוטו למטה מצד אחר זה שלא כנגד זה דכשירה כיון דבין הכל יש רוב · וכן מסתבר דחיות הסימן יוצא בחתיכת רובו [ע] ויש כאן רוב בצירוף · כי אמריתה קמיה דשמואל אמר בעינן [פ] שחיטה מפורעת וליכא · והילכתא כרב · דקי"ל הילכתא כותיה דרב באיסורי · ועוד דהכא הורה דאיפתחיא בב' וג' מקומות עאל רב יצחק בר שמואל בר מרתא ושקל מסופרא דסופרי · אמר ליה רבי זירא למדתנו רבינו משנתינו בשני סכינין ושני בני אדם · ובעל הלכות גורס משנתינו [צ] בסכין אחד ושני בני אדם והולך אתה אוכל ממנו. ואפי' לפי גרסתו כיון דלא הכם להשיבו למדנו [ק] לפי דרכינו שחזר ממה ששנה להן ומפרש משנתינו אפי' בשני סכינין. [ר] וכן שחיטה העשויה כקולמוס או כמסרק כשירה : ה (יב) אמר רב יהודה אמר רב החליד את הסכין בין סימן לסימן ופסקו פסולה תחת הטור כשירה · מאי קמ"ל תנינא או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו ר' ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טריפה אי ממתניתין ה"א הני מילי ממטה למעלה דלא עביד כדרכה דשחיטה · אבל מלמעלה למטה דעביד כדרכה דשחיטה אימא שפיר דמי [ש] קמ"ל · בי רב אמרי (יג) תחת הטור איני יודע · איבעיא להו לבי רב דאמרי תחת הטור איני יודע [ת] (יד) תחת צמר מסובך מהו דילמא כיון דצמר עומד לגוז לא הוי כעור · ואת"ל כיון דהשתא מיהא מחובר לבהמה מיקרי חלדה · תחת המטלית הקשורה סביב הצואר מהו · תיקו ועבדינן לחומרא · אבל אם נפל טליתו על מקום השחיטה פשיטא דלא הויא חלדה דלא מבעיא אלא בבגד [א] שקשור תמיד בצואר הבהמה דומיא דצמר · וכן כתב בעל הלכות דמיירי שיש מכה בצואר בהמה ודבק עליה מטלית בשעוה · (טו) ודלא כמו שכתב הרמב"ם ז"ל אם פירש מטלית על הסכין ועל הצואר ושחט תחת המטלית הואיל ואין הסכין בגלוי הרי זו ספק נבלה : ו בעי רב פפא החליד במיעוט סימנין מהו תיקו ולעיל בפ"ק כתבתי מה שפרש"י דאיירי במיעוט בתרא ופסק כיון דלא איפשיטא עבדינן לחומרא [ב] ופסלינן חלדה והגרמה ושהייה במיעוט בתרא ור"ת הקשה על פרש"י מהא דתניא בתוספתא שחט רוב גרגרת בעוף אע"פ ששהה זמן מרובה שחיטתו כשירה ופירש ר"ת החליד במיעוט סימנין היינו במיעוט קמא וקבעי לרב יהודה דמכשיר תחת הטור דילמא אם תחב הסכין תחת מיעוט הסימן וחתך הרוב הוי חלדה טפי או דילמא [ג] אפילו לאמרי דבי רב דאמרי תחת הטור איני יודע היינו משום דשחיטה לא שייכא בעור והוי חלדה לפי שהוא שלם אבל סימנין דשייכא בהו שחיטה ואפ"ה אין צריך לשחוט אלא הרוב האי מיעוט שעל הסכין הוי כאילו כבר נחתך ב לא הוי חלדה א"נ קמיבעי ליה כשתחב הסכין [ד] תחת מיעוט קמא ושחטו מלמטה למעלה ואח"כ שחט את הרוב כדרכו [ה] וכן שהה במיעוט סימנין מפרש ר"ת במיעוט קמא דוושט ומיבעיא ליה אע"ג דמיטרפא בנקיבת הוושט דילמא לא פסלה שהייה [ו] אלא במידי דמגלה ביה כגון אחר רוב סימן · או דילמא לא שנא · ולפירושו את"ל דכבר הוי במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה ג דהכשירו ברוב אחד · והא דאמר לקמן (דף לב·) גבי שהייה כדי בהמה לבהמה ועוף לעוף היינו מדרבנן · ודוחק הוא וגם לפירושו קשה מהא דתניא בתוספתא שחט מיעוט ושהה ושהה כדי ד שהיית שחיטה פסולה אלמא יש שהייה במיעוט קמא ואמאי סלקא בתיקו ולא הביא הברייתא לפשוט · וא"ת לא ידע בעל הה"ג א"כ לא קשה נמי מה שהקשה לפרש"י במיעוט בתרא מברייתא דתוספתא ומיהו לא דמי [ז] דקשה מן הברייתא לפסק רש"י והרמב"ם ז"ל מכשיר במיעוט בתרא [ח] אם שהה בו או שהחליד או הגרים או דרס כיון שנשחט הרוב כראוי · ואפשר שסמך על התוספתא שמכשרת שהייה במיעוט בתרא וה"ה לכולן · וכן הגרמה [ט] מכשרי רבנן לעיל (דף יט.) במיעוט בתרא ואיכא למימר כיון דסליק גמרא בתיקו בבעיא דחלדה ושהייה יש לנו להחמיר כדברי רש"י דמסתבר טפי למימר שלא רצה בעל הה"ג להביא הברייתא השנויה בתוספתא המכשרת במיעוט בתרא ולפשוט הבעיא משום

הגה"ה

*וכבר היה מעשה בפרג"א בימי קדמונים שהתחיל הטבח לשחוט ונדחה ידו מאותו מקום וגמר השחיטה למטה ושלחו לרבינו משולם בן רבינו יקותיאל והכשיר וכתב רבינו אבי"ה שכתב רבינו שב"ע דלדברי רב אחאי ור"ת משמע דב' סכינים א וג' בני אדם אם שחטו בין שניהם רוב סימן אחד בעוף דמצטרפין שחיטתם כי היכי דבשחט האחד קנה למעלה והאחד שחט הוושט למטה א"נ איפכא וכל חד וחד לא עביד שיעור שחיטה דמצטרפין להו וכבר היה מעשה במגינצ"א והורה רבינו אליקים להיתירא ופר"ת דב' וג' מקומות כגון ששחט בצד ימין הוושט או רובו ובצד שמאל למטה מן המקום ששחט בימין ששחט הקנה שחיטתו כשרה ורב האי גאון כתב דהשוחט בב' ושלשה מקומות בין בזה אחר זה בין בבת אחת בין באונס בין ברצון שחיטתו פסולה דליתא לדרב וכן כתב רב שרירא אביו וכן כתב בספרים דרבינו שמואל בר חפני דליתא לדרב דאמר השוחט בשנים או בשלשה מקומות וכו' · מהר"ם :

הגהות הב"ח א בהגה"ה שמתחיל וכבר היה וכו' דג' סכינים וג' בני אדם : ב כבר נחתך ולא הוי : ג בעוף מן התורה כיון דהכשירו : ד שחט מיעוט ושהה כדי שחיטה שחיטתו פסולה כנ"ל ותיבת שהייה נמחק :

רש"י קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם : דידא · שביד : ודלועא שבלחי ותותי' דקים הוא דקתני' שלכך לא הני מרקי הצואר שלף הם משום דם : ד מתני' שנים אוחזין בסכין ושוחטין · בהמה אחת : גמ' בשנים וג' מקומות · שחתך כאן וחזר והתחיל לשחוט למעלה או למטה : מפורעת · מגולה וניכרת דהיינו במקום אחד : למדתנו רבינו · בלקיחה זו : משנתינו · דקתני שנים אוחזין בסכין אפילו בשני סכינים קאמר : בקולמוס · באלכסון דהוליה חד מקום הוא ומפורעת קרינא ביה והתחיל בקנה למעלה ותתך והיפע כלפי מטה במקום שנגמרה שחיטת קנה שהתחילה שחיטת וושט וכן מלמטה למעלה : ה ופסקו · לתחתון כהלכתו אלא שהחליד והוציא את הסכין והתך העליון כדרכו : תחת השני · ששחט כבר את הראשון : נבלה · ומטמאה : מלמטה למעלה · דכיון דתחת השני החליד לא הפסד אלא מלמטה למעלה : תחת מטלית · הכרוכה לו סביב צוארו : מהו · דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא ומספקינן לי' משום חלדה ה"נ לא שנא או דלמא האי גופה והאי לאו גופה : מסובך · פלטרי"ר : תיקו · וכל תיקו דאיסורא לחומרא : ו החליד במיעוט סימנים · לאחר ששחט רובו כשכבר מי אמרי' הא אשתחיט בפיר ברוב סימנים או דלמא כולו חדא שחיטה היא והוית בה חלדה ובמיעוט קמא פשיטא לן דנבלה ודאי : תיקו · ולחומרא וגבי הגרמה נמי דפירקא קמא בין שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש בין הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש וכן שחט שני שלישים והגרים שליש מספקא לן דילמא כשירה לן כרבנן סרופאי דמיצטרפי בכל חדא מינייהו ועבדינן לחומרא ואע"ג דשנינן לעיל שחט חצי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה ואוקימנא בעוף והכשרנא מנ"כ דאי מחצה על מחצה כרוב הא עביד ליה רובא אלמא דכי עביד רובא בכשרות לא חיישינן לפסולא דמיעוטא לא סמכינן אהכות שינויא דדיחוי הוא דדחייה וטעמא משום דמחצה על מחצה אינו כרוב ובמיעוט קמייתא לא מידי עבד וכי שהה בפלגא קנה לא איטריף אבל במיעוטא בתרא בין דקנה בין דוושט ובמיעוטא קמא דוושט מיטרפא ואף בהלכות גדולות כתוב והיכא דשהה בסימנים בין בתחלה ובין בסוף אסור דכיון דלא אפשיט לן עבדינן לחומרא :

דברי חמודות

כשלא יצא מהם דם הדבר מוכיח שלא פירש דמו ממקום למקום כ"כ הר"ן בשם הרשב"א לקמן אמתני' דהשוחט כו' ולא יצא מהן דם סוף סימן י"א : (ט) וצלאן שלימים אסורים כו' · ואם בשלם בקדירה מחטט ומנקר החוטין והבשר אם יש בו כדי לבטל כל החוטים בששים מותר כ"כ הטור סימן כ"ב וכתב הב"י שכ"כ הרשב"א בת"ה ונתן טעם למה צריך ששים כנגד כל החוטים ולא סגי בששים כנגד דם שבהם לפי דלא ידעינן כמה נפק מינייהו הלכך משערין בהו עצמם אבל הר"ן כתב אם יש בקדרה כדי לבטל הדם שבכל החוטים שרי ע"כ וכתב ב"י דנראין דבריו וכן סתם בש"ע שלו ואף רמ"א לא הגיה עליו כלום בזה ותמיהני עליו דהר"ש ס"ס כתב רמ"א בחוטי דידא ודלוע' שצריך ששים כנגד כל החוטים וא"כ ה"ה בהני ורידין דלא סגי ששים בחוטין חוטי כשנגלו שלמים אלא קליפה ובהני דהכא בעינן נטילה וגדולה מזו קשיא לי על דבריו שבת"ח כלל ע"ו סעיף ג' ה"א כתב שצריך ששים כנגד כל החוטים ושכ"כ הטור ובכלל ל"ד סעיף ג' כתב שפשוט הוא דעת הטור כהר"ן דמשערין בכל דם שבחוטים דהא לא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה ע"כ וסברא הפוכה היא זו דאדרבה הואיל ולא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה מש"ה א"א לעמוד על שיעור הדם היוצא מהן וצריכים לשער בכל החוטים עצמן וכמ"ש הרשב"א ורמ"א ז"ל נסתר מזה שהשוה המדות וכמ"ש בסי' ס"ה שצריך לשער כנגד כל החוטים כתב ג"כ בסי' כ"ב לענין הורידין · כתב עוד רמ"א שאם נמלח כך מסירים אח"כ החוטים ושרי ויש מחמירין לקלוף סביב החוטין ע"כ וכתב המרדכי מיהו תימה שאנו מבשלים בכל יום ואין עושים כלא ניקור ואע"פ שלא שחטו [ב' סימנים] ולא ניקבו הורידין על כן נראה כדברי ר"ת שאמר הא דאמר הואיל וצלאו כולו כאחד עם הראש קאמר אבל אנו שמחתכים ומסירים הראש אין אנו צריכים והא דקאמר מנחה אבר אבר לאו דוקא אי נמי משום דצואר הבהמה גדולה צריך שיחתוך הצואר לבתי חתיכות אבל עוף דצוארו דק וקטן די בהסרת הראש ע"כ ומסיים רמ"א ולכן נהגו להסירו מן העופות השלמות : (י) בכדי נטילת מקום · שהוא כשיעור אצבע טור וכן כתב רבינו בפ' גיד הנשה סי' כ"ד : (יא) השוחט שני ראשין כו' · עיין לקמן סי' ה' : (יב) גרסינן בגמרא בפ"ק דף י"ט יתיב ר' אבא ואמריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה וקאמר שחט שליש וכו' שחט במקום נקב מהו פירש"י שהיה חצי קנה פגום בגלדו החיצון א"ל שחיטתו כשירה שחט ופגע בו נקב מהו פי' רש"י שהיה חצי קנה פגום בגלדו הפנימי לצד המפרקת א"ל שחיטתו פסולה ומסקין דליתא אלא דס"נ כשרה ולא דמי לשחט ישראל וגמר העובד כוכבים דפסול דבשלמא התם מדס"ל לישראל למשחט כולה ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דעובד כוכבים קא נפקא אלא הכא מכדי מיהא שחט מה לי במקום נקב מה לי פגע בו נקב ופרש"י בשלמא שחט ישראל וגמר עובד כוכבים פסולה מדס"ל לישראל למשחט רובא שהיה הקנה שלם לפניו ולא שחט אלא חציו לאו מידי עביד דחיותא במאי קנה לא נפקא וכ"ל הקנה שלם וכי אתא עובד כוכבים בתריה דמי כמאן דעביד כולא דהא חיותא בידיה נפקא אלא הכא דשחט ופגע בנקב מכדי משחט שחט כל הנמצא בה וטריפות במאי קנה לא הוי והואיל לא תתלה הקנה שלימה והרי שחוט לפניו מה לי במקום נקב כו' ע"כ וכתב הב"י ס"ס כ"ה דמיירי בדברי לן שלא ניקב הוושט כגון שכשחתך חצי הקנה הראשון תפס הקנה לצד בידו או שנפגם חצי הקנה מחמת חולי אבל אם אינו יודע אם ניקב הוושט אם לאו דינו כדין שחט בעוף ושהה בו ואינו יודע אם ניקב הוושט אם לאו שנתבאר לעיל סעיף ה : (יג) תחת הטור איני יודע · וכתב בספר המצות שצריך ליזהר כשאדם שוחט ותם על הטור שלא יעשה בו קרע גדול ושוחט ברחב הסכין ומתכסה מהטור ולמנס אם שוחט באמצע הסכין אין לחוש אם ראשו מתכסה בעור כיון שהסכין במקום ששוחט בו כנגד הסימנים אינו מכוסה וה"ה אליעזר ממי"ז היה מחמיר גם בזה וכתב הב"י סימן כ"ד דנכון לחוש לדברי הרא"ם לכתחלה : (יד) תחת צמר מסובך מהו · וכתב המרדכי וצריך ליזהר בצואר הכבשים ולכך נהגו שעם [למרוט] הצואר בשעת השחיטה שלא יחליד תחת הצמר וכתב המרדכי וצריך ליזהר שלא לתלוש הצמר בשעת השחיטה כטלה ואביא דאיכא צער ב"ח ע"כ וכ"ל דאע"ג דקי"ל בכ"מ ואלו מציאות דצער ב"ח דאורייתא הכא דלצורך שחיטה היא תיפוק לי דשחיטה עצמה מצערה ומתירה אלא דלצורך הכשר אכילה התירתה התורה ועיין סעיף ל"ב : (טו) ודלא כמ"ש הרמב"ם ז"ל אם פירש מטלית כו' · וגם הרשב"א נחלק עליו וכ"כ מדברי רש"י וכ"כ שהוא דעת סמ"ג וכתב הב"י שכן הלכה דהא קמאי ובתראי כולהו פליגי אהרמב"ם ומיהו לכתחלה נכון לחוש לדבריו ע"כ ויש להביא ראיה נכונה לדברי המתירין ותשובה על הרמב"ם שאוסר מהבעיא דשחט בן ט' בשעי אמו שאכתוב בפרק בהמה המקשה סעיף י"ט דמאי

מעדני יום טוב

היתוך בשר : [ז] בפרק גיד הנשה דף צ"ג · וע"ש מה שכתבתי בטעמא דמילתא בסימן ס' : [ח] אבל גידי צואר בהמה כו' · וה"ה לעוף דבעוף נמי לא אשכחן ומשום דהכא דידא ודלועא בבהמה מיירי מש"ה נקט רבינו נמי בבהמה אבל ה"ה לעוף ומ"מ מפירושו של רש"י יש לייטב לכך אליבא דרבינו אפכים שהרי רש"י פירש אהא דידא ודלועא דחוטים דקים הוא דקתני' שלכך לא תנא מרקי הצואר כו' · וגם בטור סימן ס"ה בהלכות ניקור כתב בשם בעל העיטור שבגרגרת במקום שחיטה המנקר מוציא משם שני גידין מצד זה סמוך לבשר ושני גידין מצד זה סמוך לבשר והב"י כתב שם דמשמע ליה שאינן אותן הורידין שצריך לחתוכינהו בשעת שחיטה דמכיון שחתכן בשעת שחיטה לא היה צריך להסיר על כרחיו דלא אליביה דרבינו כתב כן שהרי רבינו אינו מצריך להם חתיכה בשעת שחיטה ומ"מ שמעינן מדברי בעל העיטור דיש גידין בצואר דבעי שיסירם אם לא חתכן ואם בחתכים מיירי כ"ש ודאי שאלו ורידין צריכים היתוך בשעת שחיטה ומש"ה לא מיירי בהו בענין הניקור וכן צ"ע בזה מדברי רבינו עצמו לקמן בפרק גיד הנשה סימן ז) יע"ש סעיף ג' : [ט] או שיחתכו הבשר כו' · פירוש או שיחתכו גם הבשר כו' כשלא נקבו עד שהבשר נתקרר לפי שאז אין הדם נמשך מהבשר לורידין מאח"כ כשנקבן בשעה שהבשר חם אז כשם שמתפשט הדם לבשר כן מתפשט ג"כ ממנו ונמשך ויוצא דרך נקיבת הורידין. אבל כשלא נקבן בשעת חימום צריך גם כן היתוך בשר וכאילו כתב או שיחתכו ג"כ הבשר כו' · וסמך על נקבן דפשיטא מילתא דהיתוך הבשר לא יועיל לורידין עצמן אלא לא נקט היתוך בשר לאפוקי הורידין דא"צ היתוך אלא אדרבא דאף היתוך בשר צריך וכ"ש נקיבת וורידין ויותר נ"ל להגיה ש"ל ושיחתכו הבשר כו' · וטעמא רבא איכא דאע"ג שעדיין הבשר חם אין לומר שהדם שהתפשט בתוכו בשעת שחיטה שיהא נמשך ויוצא דרך נקיבת הורידין אבל כי שחט לורידין בשעת השחיטה י"ל שכל הדם יוצא ונמשך דרך החיתוך ההוא ולא התפשט כלל לבשר שסביב הורידין דמכיון שבשעת שחיטה הורידין חתוכים כל הדם מתפשט ויוצא דרך שם וכן נראה דאחר שנתקררו אינו מועיל כלל שום היתוך וכמו שאכתוב בספר ד"ח סעיף ז' ולפי זה היתוך בשר בעי כשלא חתכן בשעת שחיטה אלא אח"כ כשעדיין חם הבשר ומן הטעמה שבקטור וטור לא נזכר כלל מהיתוך הבשר והב"י לא הביא בזה כלום : [י] ושני וורידין · כך גרסת הרי"ף וכן לאיתי בתוספתא רפ"ב ולדברי בעל העיטור שכתבתי לעיל בענין הניקור אם רוצה לומר אלו הורידין יש לפרש שני וורידין מכל צד ובגמרא הגירסא ואת הורידין : [כ] השוחט · דיעבד אין לכתחלה לא בקדשים כדמוקי לה לעיל בגמרא דף ל' דתני רב יוסף תזבחנו שלא יהא אחד שוחט שני זבחים פירש"י לרעוכם תזבחהו ויש אם למסורת · תזבח משמע דלשוחט יחידי קאמר ולא לשנים מדלא כתב תזבחוהו : [ל] וקשה לפירושו דאם אין רוב במקום אחד היאך שחיטתו כשירה · וכ"כ התוספות וסברה בעלמא הוא ואפילו לבהלכות דלקמן דע"כ לא הכשיר אלא כשהם בהיקף אחד בשוה וה"כ אינם שוה בהיקף אחד שני החתוכים אבל מ"מ אינם כנגד אחד וכמו שאפרש בס"ד : [מ] וכיוצא בו בוושט כגון שבשעה ששחט נתהפך כו' · ובדלא שהה כלל ועיין בסימן דלקמן : [נ] והא דפריך משנים אוחזין וכו' לא ה"מ לשנויי כו' · כ"כ התוספות בד"ה מתיב כו' · ולפי פירש"י כתבו ג"כ למתך בדבור דלעיל מיניה וה"ל וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין לא ה"מ לשנויי דשהה כששחט כל אחד רוב ושכר היא מפורעת דמכל מקום כשקדם האחד ושחט רוב וחבירו לא שחט עדיין אלא מיעוט איכה מפורעת ונפסלה וכיון דכבר נפסל תו לא הדרא ומתכשרא כששחט חברו גמר הרוב : [ס] למעלה מצד הטור · וכן הוא בתוספות ומה שכתוב למטה מצד אחר כלומר מצד שהוא אבל הבשר לפי שהסימן נתהפך וגם שחט זה שלא כנגד זה שחתך הראשון למעלה והשני למטה ואין שני החתוכים בהיקף אחד בשוה ולימנה דמצד הטור לא אתא למימר אלא שבשני החתוכים אינם בצד אחד כהטוה דהב"י אלא שהם בהיקף רק שאינם זה כנגד זה בהיקף לפירוש קמא וז"ל הטור לא מבעיא אם שני החתוכים שוים בהיקף אחד אלא אפילו אם האחד לצד הראש והשני לצד מטה כשר ובהלכות כתוב בזה שלשון שחט מקצת סימנים בחדא דוכתא ובחדא אחריתי ושחט הנך סימנים באידך גיסא בין זה כנגד זה בין זה שלא כנגד זה היינו דין הראשון וזה שלא כנגד זה הוא הדין השני : [ע] ויש כאן רוב בצירוף · ומכל מקום דוקא כשבצירוף הוא בהיקף אלא שאין חילוק בין שהיקף בשוה או כשאינו בשוה וכדפרישית בדברי ההלכות. אבל כששני החתוכים אינם בהיקף אלא שניהם באורך הסימן וכפירושו של רש"י בזה ליכא למיכשרי אלא כשהרוב במקום אחד : [פ] שחיטה מפורעת · פירש רש"י גלויה וניכרת כמו ופרע את ראש האשה כן לשונו בפרק קמא דף י"ט : ועוד דהכא הורה · דף ל' ע"ב : [צ] בסכין אחד וב' בני אדם · וקמ"ל דלא מיפסקין שמא ידרס זה על זה גמרא : [ק] לפי דרכנו · לשון משנה דפרק ב' דסוכה : [ר] וכן שחיטה כו' · לשון הרי"ף והא דכקולמוס אוקמתא בגמרא דהכא לעיל מהך דהכא הורה והא דכמסרק מימרא בפ"ק דף י"ט וכתב מהר"י בן חביב ז"ל כפירש המסרק שאינו חותך מתוך ישר לא תומך ומעקם וחוזר כנגד מקום שהתחיל וחוזר ומעקם וזה כמו המסרק וג"כ אלכסון כמו הקולמוס ואין חילוק ביניהם רק שבאלכסון ראש השחיטה במקום אחד כמו הקולמוס אבל המסרק מעקם וחוזר כנגד המקום שהתחיל : אמר רב יהודה אמר רב דף ל' ע"ב : [ש] קמ"ל · ומתניתין דנקט מלמטה למעלה רבותא נקט אע"ג שכבר נשחט הראשון כהכשר שחיטתו פסולה ונקט נמי אורחא דמלתא דכששחט סימן הראשון נהפכה כשהוא ובא לשחוט הולכה שהכ ראש הסכין בין סימן לסימן שני לצוארי תוספות ור"ן : [ת] תחת צמר מסובך · ובגמרא גרסינן תחת מטלית קודם צמר מסובך וכן הוא בהרי"ף ויש לפרש דסליקא דעתך דפשי מקרי חלדה במטלית דמיירי שהוא קשור דלקמן ממה שיהיה חלדה בצמר המסובך שהרי לפעמים תפשט הסימן וכאילו כבר מתפשט דמי : [א] שקשור תמיד · כלומר שקשור בענין שראוי לעמוד כך קשור בתמידות דודאי כיון שעכשיו הוא קשור עד שהסכין מכוסה תחתיו מה לי אם יעמוד כך בתמידות אם לא וכי קשר של קיימא לעולם בעינן אלא לאפוקים שלא לומר שהוא קשור קשירה מעולה שאינו ראוי שם"י שולכת והכללת הסכין יותר מקשר ויפול : [ב] ופסלינן חלדה והגרמה ושהייה · עיין לעיל בפ"ק ס"ס כ"ד מ"ש שם ועיין בקיטור דהכא : [ג] אפילו לאמרי דבי רב וכו' הוא בתוספות : [ד] תחת מיעוט קמא · וג"ל שקודם שהחליד חתך הטור והחליד א"כ כ"ל תחת במיעוט הראשון של הסימנים דא"כ כ"ל תחת הטור וכבר איפליגו ביה רב יהודה ואמרי בי רב ומאי קא מיבעיא ליה ב"י סימן כ"ד : [ה] וכן שהה במיעוט סימנים · דלקמן ס"ס פ' : [ו] אלא במידי דמגלה ביה · דכל הפוסל בשחיטה מגולה לקמן סי' י' כגון אחר רוב הסימן הראשון ובבהמה : [ז] דקשה מן הברייתא לפסק רש"י · מכא"כ לפירוש ר"ת לא קשה לענין הפסק כלל די"ל דהה"ג דלפסק הלכה פסולה מדרבנן במיעוט קמא : [ח] אם שהה בו או שהחליד כו' · ובפ"ק כתב רבינו דמכשיר בכולהו וכן מוכח מלשונו דפ"ג מה"ש : [ט] מכשרי רבנן לעיל

תפארת שמואל א) לא הוה מצי לשנויי כששחט האחד הרוב כו' · בשלמא לפי' הראשון לא קשה למה לא משני האחד *) ששחט רוב בתחלה תפס מאחר ששחט השני ג"כ אם לא שחט אלא המיעוט ממה אינה מפורעת ולא אמר שמסתבר דהוי שחיטה מפורעת אלא כששחט תחלה הרוב ואח"כ שחט השני והו"ק :

*) לשון מגומגם ואולי כוון לדברי התוס' שהביא המעו"ע הוא ס'

משום דקים ליה דלא מיתניא בר' חייא [י] ור' אושעיא אין לסמוך עליה ממה שנאמר שלא ידע בעל הש"ס · ומסתבר שכל תוספתא שלא נתפשטה עד אחר סידור הש"ס לאו דסמכא היא · דמסתמא כיון שרצו חכמי ישראל לעשות חבור קיים אמת חקרו וחזרו לידע כל הספרים שנכתבו על דברי חכמים ובררו אותם שהם בר סמכא ועל ידם חברו הש"ס [כ] הילכך אין לסמוך על תוספתא זו כיון שאין בעל הש"ס מסכים עליה · [ל] והא דמכשר הגרמה במיעוט בתרא כבר כתבתי לעיל מה שמחלק הר"י בר' מאיר ז"ל בין הגרמה לשאר פסולי שחיטה · והפירוש הנכון הוא שפירש ה"ר אושעיא החליד במיעוט סימנין היינו [מ] אחר ששחט רוב סימן אחד בבהמה החליד הסכין תחת אותו מיעוט הנשאר [נ] ושחט מיעוט השני אף את"ל תחת העור ולמר מסובך ומטלית לא הויא חלדה היינו משום [ס] דלא חשיבי בבהמה · או דילמא אף את"ל א דתתת הוי חלדה הכא שאני כיון שנשחט הרוב המיעוט הנשאר כחתוך דמי ושהה במיעוט סימנין מפרש [ע] דקאי אשחט בסכין רעה ומבעיא אם שחט רוב אחד בבהמה והוליך והביא כל היום על המיעוט הנשאר מהו · דילמא הא דמכשרינן בהוליך והביא כל היום היינו כשמתעסק [פ] לחתוך הסימנים · אבל כשנחתך רוב הסימן הוי כאילו נחתך כולו ומוליך ומביא במיעוט הנשאר הוי כאילו מוליך ומביא בידה או ברגלה והוי שהייה · ולפירוש זה לא שייך כלל להיא דתוספתא · (טז) ובאשכנז ובצרפת נהגו להחמיר כדברי רש"י · [צ] א) ותמיהני על רב אלפס ז"ל שלא הביא בעיא דחלדה והביא בעיא דשהייה : ז מתני' (יז) [התיז [את] הראש בבת אחת פסולה] (יח) היה שוחט [ק] והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין מלא צואר כשירה : גמ' מסיק עלה רבי זירא בגמרא (דף ל"א) דבעינן חוץ לצואר כמלא צואר ואז איפשר לו לשחוט בלא דרסה כשהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך · ולא שילטרך להוליך כל אורך הסכין קודם שישחוט הרוב · דאין אדם יכול ליזהר בזה כי פעמים שהסכין חד וחריף וחותך רוב הסימנים קודם שיוליך או יביא כשיעור הזה · אלא לא אמרו חכמים שיעור זה אלא דקים להו שאז יכול לשחוט בריוח בלא דרסה · והשחיטה כשירה בהולכה בלא הובאה או בהובאה בלא הולכה כשיש בסכין מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר [ר] או באזמל כל שהוא והוליך והביא · ואפילו אם שחט הרוב קודם שהוליך [ש] כל אורך הצואר ובלבד שלא יתפוש הסכין במזיד במקום אחד וישחוט בדרסה קודם שישחוט הרוב : ח מתני' היה שוחט והתיז שני ראשין כאחד אם יש בסכין (יט) כמלא צואר אחד כשירה · פירוש כמלא צואר חוץ לשני צוארין · אבל אם אין בסכין אלא מלא שני צוארין · (כ) אם ברי לו שהוליך ולא הביא הפנימית כשירה · [ת] דבהולכת שחיטה היה מלא שני צוארין ואם לבדה היתה כשירה ולא נפסלת [א] בשחיטת אותה ואת חבירתה · ואם בהבאה שחט החיצונה כשירה · בד"א בזמן שהוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך · ג) אבל אם הביא והוליך אפילו כל שהוא (כא) *ואפילו באיזמל כשר :

הגה"ה

*ודוקא בעוף שצוארו דק אבל בהמה בעיא מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר כך פירשו הלכות גדולות ורב אלפס ורבינו חננאל · מא"ז :

גמ' [דף לא ע"א] אמר רב מנשיא (כב) ובאיזמל שאין לו קרנים · ודוקא איזמל (כג) אבל מחט דאושכפי לא אע"ג דרחב קלתי · מנא ה"מ דבעינן שישחוט בהולכה או בהבאה · תני דבי רבי ישמעאל ושחט אין ושחט אלא ומשך · וכן הוא אומר זהב שחוט · [ב] ואומר חץ שחוט לשונם : רבא הוה בדיק להו גירי לר' יונה בר תחליפא ושחיט בהו עופא בהדי דפרח · [ג] ודילמא עבד חלדה (כד) דחזינן גדפי [ד] דמפרמי מאברהי · והא בעי כיסוי [ה] ובעינא עפר תיחוח מלמטה ולמעלה · דמזמן ליה עפרא דכולא פקתא · פי' היה כותש עפר הבקעה ועושה אותו תיחוח · פי' אחר פירש רש"י מזמנין אותה בפה (כה) ולא נתברר זימון זה ב) מה צריך אם היה כבר עפר תיחוח : מתני' נפלה הסכין ושחטה ואף על פי ששחטה כדרכה פסולה שנאמר וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל : גמ' טעמא דנפלה (כו) הא הפילה הוא כשירה ואע"ג דלא מכוין לשום חתיכה אלא שנתכוין להפילה קרינן ביה וזבחת ואכלת כיון שנתכוין להפילה וע"י אותה נפילה שחטה · אבל אם נפלה סכין מידו בלא כוונה ג) הוי (כז) כמו שאם היתה מונחת על הקורה והפילתה הרוח דלא קרינן ביה וזבחת ואכלת כיון שלא נתכוין לשום דבר *[דף לא ע"ב] דטעמא דר"נ דלא בעי כוונה כלל בחולין מדגלי רחמנא דמתעסק פוסל בקדשים · ואף לחתיכה לא בעי כוונה דהא לא כתיב וחתכת אלא וזבחת · ומיהו בלא כוונת שום דבר אי אפשר מדכתיב וזבחת דהוי לכל הפחות כמו ועשית וצריך להתכוין לשום דבר מעשה · ובענין אחר לא מיקרי כח גברא · [ו] ואע"ג דתניא הדא זימנא וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה אלמא לא בעינן כוונה לשחיטה · איצטריך הכא לאשמועינן · דאי אשמועינן התם גבי חרש שוטה וקטן ה"א התם דמכוין לשם חתיכה בעלמא אבל הפילה דלא מיכוין לשם חתיכה אימא לא · ואי אשמועינן הכא ה"א משום דקאתי מכח בן דעת · אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא · קמ"ל [ז]:

הגה"ה

*ד נדה שנאנסה וטבלה כגון שנפלה מן הגשר או שירדה להקר רב אמר טהורה לביתה ר' יוחנן אמר אף לביתה לא טהרה אע"ג דבעלמא חולין לא בעי כונה ונראה לכאורה דהלכה כרבי יוחנן כלפי רב (לא שנא) אבל אנסה חבירתה וטבלה כוונת חברתה כוונה מעלייתא · מהרי"ח :

ט [דף לב ע"א] מתני' נפלה סכין והגביה נפלו כליו והגביהן [ח] השמיט את הסכין ועף ובא חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטת בהמה אחרת פסולה* ר"ש אומר [ט] כדי ביקור : גמ' מאי כדי שחיטה רב אמר כדי שחיטת בהמה אחרת ולא בגמר אותה שחיטה · איתמר רב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף · ושמואל אמר אפילו בהמה לעוף · ה) כי אתא רבין א"ר יוחנן אפילו בהמה לעוף ור' חנינא אמר כדי שיביא בהמה אחרת וישחוט יביא ואפי' מעלמא א"כ נתת דבריך לשיעורין · א"ר פפא עומדת להטיל איכא בינייהו ה"ג רש"י · ו) ופירש [י] איכא בינייהו דרבי יוחנן ודרבי חנינא · דרבי יוחנן לא מצריך אלא כדי שחיטה · ורבי חנינא מצריך כדי הטלה ושחיטה · ואין גירסא זו נכונה · דרב פפא לא בא אלא לתרץ מה שהקשה נתת דבריך לשיעורין · הלכך נראה כספרים דגרסי אמר רב פפא בעומדת להטיל · [כ] כלומר הא דאמר ר' חנינא יביא בהמה אחרת היינו בעומדת כאן ואינה מחוסרת אלא הטלה : אמרי במערבא משמיה דרבי יוסי בר חנינא כדי שיגביהנה וירבילנה וישחוט גסה לגסה ודקה לדקה · ופסק רש"י הלכה כרב [ל] משום דקסבר רבי יוסי בר' חנינא כוותיה ואמר דקה לדקה

הגה"ה

*ויש ליזהר כשמתחיל אדם לשחוט עוף וחתך מעט עד שהדם יוצא והגביה סכינו מן הצואר יש לו ליזהר שלא לגמור שחיטתו לפי שיש לחוש שמא חתך משהו מן הוושט קודם שהגביה סכינו ושהייה פוסלת במיעוט קמא דוושט לכ"ע ואפילו לא הגביה סכינו כי אם מעט יש לחוש לפי דשהיית העוף מועטת הוא מאד דכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף היא שנעשית מהר ואפילו אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי אלא מן העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם ואע"ג דקנה סמוך לעור הוא ובקנה אין לחוש במיעוט קמא מ"מ לפעמים שגם הוושט הוא סמוך לעור ע"י אחיזת סימנים שתופס בהן כשבא לשחוט · אם בא לישאל אחר שיגביה סכינו כיצד יעשה אומר לו שחוט את הקנה לבדו ואחר שחיטה יהפכו את הוושט ויבדקוהו דושט אין לו בדיקה מבחוץ ואם אין בקיאין בבדיקה לא יגמור שחיטתו כלל אלא ימכרנו לעובד כוכבים רק שימית עובד כוכבים העוף בפניו כי איכא למיחש דילמא אתי העובד כוכבים לזבוני לישראל אחר שיתרפא וטריפה היה עד שנים עשר חודש ומהאי טעמא אסור לשהותו בביתו דילמא אתי לידי תקלה כיון שאין הטריפה ידוע · מדברי מה"ר פרץ · מרדכי :

הגהות הב"ח א או דילמא אף אם ת"ל דתתת אלו הוי חלדה וכו' ומבעיא ליה אם שחט: ב זימון זה למה צריך: ג בלא כונה שום דבר הוי: ד בהגה"ה המתחיל נדה · כ"ב גמ' דף ל"א: ה בהמה לעוף וכן כי אתא רבין: ו ה"ג רש"י והכי פירושא איכא בינייהו:

רש"י ז מתני' שהתיז את הראש בבת אחת · כאדם המתיז קנה או דלעת דוחק הסכין בכח ופוסק והיא דרסה: היה שוחט · במשיכה: והתיז את הראש · בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחילה ובמשיכה הותז הראש עד שלא הספיק להביא: אם יש בסכין מלא צואר. חוץ לצואר כדמוקי בגמרא יש כאן הולכה או הבאה וכשר שיש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל אם [אין] אורך הסכין אלא כעובי הצואר או חוץ לצואר משהו דרסה היא שאין הסימנין נחתכין במשיכה זו לבדה בלא דרסה: ח מתני' אם יש בסכין מלא צואר אחד · מפרש בגמ' חוץ לשני צוארים דיש בו שיעור שלשה צוארין: איזמל · תער דק וקטן מאד: אפי' באיזמל · אע"ג דאיכא למגזר הסו יש לו קרנים כדלקמן: גמ' שאין לו קרנים · דרגילין היו לעשותו כמין קרנים לאיזמלין לנוי על גביהן מעין לגד ראשן ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהיה מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הסימנים או ינקבו אותן הקרנים: מחטא דאושכפי. מרצע הרצענין שפיותיו חדודין ותופרין בו עור התפר: חץ שחוט · מה חץ הולכתו במשיכה אף שחיטה במשיכה: בדק להו גירי. מפגימה: גדפי · נוצה שסביב הצואר: דמיפרמי · כרותות מינצייר"ש בלע"ז דאי עבד חלדה מכפנים היה יוצא רוחב פי החץ בין הכנפים ולא היה חותכו: צריך שיתן עפר · תיחוח למטה דאם העפר קשה לא מקרי עפר למטה: דמזומן ליה לעפרא דכולה פתקא · עפר כל הבקעה היה מסיע וכותש או שהיה עפר תיחוח ומזמני לכך · פתקא בקעה: ואע"ג דלא מכוין · לשחיטה אלא להפלת סכין: מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים · שוחט קדשים שלא בכוונה דפסולים דכתיב לרצונכם תזבחו לדעתכם זבוחו בפ"ק (די"ג): ט מתני' נפלה סכין והגביהה · ושהה בהגבהה זו: כליו · בגדיו: או שהשמיט את הסכין · קודם שחיטה: ועף · נתיגע וכשהתחיל לשחוט לא היה בו כח ופסק שחיטתו ובא חבירו ושחט: גמ' מאי כדי שחיטה [א"ר כדי שחיטה] בהמה אחרת · ולא תימא כדי שיגמור שחיטתו ותו לא: בהמה לבהמה ועוף לעוף · כדי שחיטת בהמה אחת משערינן לשהיית שחיטת בהמה ובכדי שחיטת עוף א' משערינן לשהיית שחיטת עוף: אף בהמה לעוף · קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו: לשיעורין · פעמים שהיא רחוקה ופעמים קרובה: עומדת · כאן ומחוסרת הטלה לארץ: איבא · בין ר' חנינא לר' יוחנן ר' יוחנן משער בשחיטה לחודה ור' חנינא בעי הטלה ושחיטה: דקה לדקה · לשהיית בהמה דקה

מעדני יום טוב

לעיל · בפ"ק וכ"ש כ"י בר' יהודה בעל פלוגתייהו : [י] נ"ל דה"ג ורבי אושעיא והלכך אין לסמוך : [כ] והלכך אין לסמוך על תוספתא זו · דקשה מינה על פירש"י ואע"פ שגם על התוספתא דמינה קשיא על פירוש ר"ת אין לסמוך ג"כ מטעם הזה אפ"ה יש לנו להחמיר כפירש"י : [ל] והא דמכשר הגרמה · פירוש אפילו כרבנן דר"י ברבי יהודה וכבר הקשה רבינו מזה לעיל בפ"ק על רש"י שפוסל אף בהגרמה : [מ] אחר ששחט רוב סימן אחד בבהמה · דלא שייכא בעיא זו אלא בבהמה לפירושו של ה"ר הושעיא דאילו בעוף כיון שנשחט רוב סימן אחד הוכשר ותו לא פסיל ביה חלדה : [נ] ה"ג ושחט סימן השני · וכן הוא בתוספות : [ס] ה"ג דלא חשיבי כבהמה · וכן העתיק הב"י : [ע] דקאי אשחט בסכין רעה · דלעיל מיניה דהתם : [פ] לחתוך הסימן · גרס בתוספות וכלומר שיעור שחיטת הסימן והוא הרוב : [צ] ותמיהני על כי"ף שלא הביא בעיא דחלדה. והר"ן תירץ דאיהו מפרש כפירושו של ר"ת דמספקא לן אי הוה כתחת העור ומכיון דקי"ל דתחת העור אסור מספיקא כ"ש תחת מיעוט הסימנים והר"ן נקט בשם ר"ת הפירוש שכתב רבינו בשם הר"ר אושעיא אבל ודאי דהכי נמי מפרש הרי"ף כהפירוש דנקט רבינו בשם רבינו תם שלא הוצרך להביא מהטעם שנתבאר : [ק] והתיז את הראש · עיין בד"מ : [ר] או באיזמל כל שהוא והוליך והביא · פירוש אפילו באזמל שצריך להוליך ולהביא אין צריך להוליך ולהביא קודם שיסיים השחיטה כי לפעמים ימלא לפור קטן שישחוט רוב הסימן אפילו באיזמל קודם שיוליך ויביא והוא כשר בתנאי שלא יתפוש הסכין במזיד במקום אחד ב"י סימן כ"ד בשם מהרי"ו ן' חביב ז"ל : [ש] כל אורך הצואר · וכן העתיק הטור והיה נ"ל שצ"ל כל אורך הסכין וכן הוא בקצור : [ת] דבהולכת שחיטה גרסינן · וז"ל הב"י וכ"ל פירוש דבריו דכשהוליך ולא הביא הרי הוא מתחיל לשחוט בראש הסכין וכשגומר נמצא שעבר עליה כל הסכין אבל כשהביא ולא הוליך הרי הוא מתחיל לשחוט בקלה הסכין שאצל הקתא ומביא עד שמעביר כל הסכין על החיצונה וכיון שעבר חצי סכין על הפנימית פוסק נמצא שעל החיצונה עבר כל הסכין ועל הפנימית לא עבר אלא חצי הסכין ולא תיקשי לך א"כ אם הוליך כל הסכין וכן אם הביא הסכין לגמרי חוץ לפנימית בענין שגם עליה עבר כל הסכין שתיהן כשרות די"ל דהא"כ אלא אורחא דמלתא נקט ועיין בד"מ : [א] בשחיטת אותה ואת חברתה · דגבי פרה אדומה ילפינן הכי בגמרא רים דף ל"ב : מנא ה"מ דף ל' ע"ב : [ב] ואומר חץ שחוט · ובגמרא מפרש דאי מקרא קמא איכא למדחי זהב שחוט שנטווה כחוט שהוא רך ומושכין אותם כעין שעושין צורפי נחשת חוטים שטוחים תכן מתעין דשחוט אימא כמו כחוט מתא"כ שחט בלא וי"ו אימא דאינו לשון משיכה : [ג] ודילמא עביד חלדה. דאיכא למיחש דגדפי הוי כמו מסובכים ודמיין לצמר מסובך וא"כ בגדפי אע"פ שאינן מסובכין דדוקא בצמר דעומד לגזז הוא דבעינן שיהיה מסובך עיין לעיל סימן ה' ועיין בד"מ סעיף י"ד : [ד] דמפרמי מאברהי. בגמרא ל"ג מה-לאי וכן בפירש"י לא הועתק מאברהי ולגרסת רבינו נ"ל דאתא לאפוקי דמפרמי מתתאי דאכתי הוי חלדה שאפשר דמפרמי מתתאי ולא נחתכו לגמרי אבל אי חזינהו דמפרמי מאברהי א"א שישחוט הסימנים אא"כ דפרמינהו ומתכינהו לגמרי: [ה] ובעינן עפר תיחוח מלמטה · דבגמרא יליף מדכתיב בעפר ומייתי נה רבינו בס"פ כיסוי הדם : [ו] ואע"ג דתניא כו'. שם ע"א · אלא דבגמרא גרסא אחרת וכלשון רבינו כתוב ג"כ ברי"ף : [ז] נדה שנאנסה וטבלה לא כתבו ג"כ הרי"ף ואיני יודע למה ואני אכתוב בזה בפ"ס בד"ה בסוף הלכות מקוואות : [ח] השחיז את הסכין ועף · פרש"י שהשחיז את הסכין קודם שחיטה כו' והר"ן פירש השמיז את הסכין אחר שהתחיל לשחוט והשמא הוא דומיא דאינך : [ט] כדי ביקור · מפרש בגמרא כדי שיעור שהסבה בודק ותבקר את סכינו וכתבו התוספות ובסכין הראויה לאותה בהמה חוץ לצואר כמלא צואר : [י] איבא בינייהו דר"י ודר"ח · ולא חש לפרש ג"כ לשמואל : [כ] כלומר הא דאמר ר"ח כו' · ולפי זה אף ר"י מצי ס"ל כר"ח שמצריך כדי הטלה ושחיטה וכדלקמן : [ל] משום דקסבר ריב"ח כוותיה · ויש לתמוה דהא שמואל קם בשיטתיה דר"י ומס"מ פסק הרי"ף כוותיה דר"י וי"ל דרבינו כתב בפרק הכותב דרבי יוסי בר חנינא קשיש מר"י והילכתא כוותיה אבל בפרק שור שנגח ד' וה' כתב בהיפך דר"י הוא רבו של ריב"ח ולכך נ"ק על הרי"ף אלא שדברי רבינו סותרים זה את זה וצריכין לומר דמדי ריב"ח הוו וכמ"ש בפרק הכותב ולשון התוספות בטעמא של רש"י משום דקיימי אמוראי דמערבא כוותיה ע"כ אבל נראה דלמאי דאמרינן בספ"ק דסנהדרין דכל אמרי במערבא הוא רבי ירמיה נראה דהכא תלמידו דר"י הוא ומיהו אפשר דאע"ג דממשיה אמרי לא מפומיה אלא מפי השמועה והא דכתב הרי"ף דשמואל קם בשיטתיה דר"י לרווחא דמלתא הוא שכ"כ ולא שהולך לכך דהא בלאו הכי קי"ל כר"י לגבי דרב

דברי חמודות

דמאי קמבעיא ליה אי הוא כדברי הרמב"ם דהא ליתסר השחיטה משום חלדה : (טז) ובאשכנז ובצרפת נהגו להחמיר כדברי רש"י · ועיין לקמן סעיף כ' לענין הגרמה בוושט עיין בפרק דלקמן סימן ה' : (יז) התיז את הראש · פירש"י כאדם המתיז קנה וכו' וכן פי' הרמב"ם ותחלת דבריו פי' (אומד) כגון שהכה סכין על הצואר כדרך שמכין בסייף וכו' ולא הצריך אלא שיחתוך כן הסימנים בבת אחת בלא הולכה ולא הובאה והוא פשוט ועיין לקמן וכתב הכלבו בשם הר"ף שיש ליזהר כשאדם שוחט עוף ואוחז בסימנים בשתי אצבעותיו שצריך שיאחז אותם יפה יפה שאם אינו אוחז אותם בטוב פעמים שיהיו נשמטים לכאן ולכאן ולא יוכל לשחטן ע"י הולכה ויבא לידי דרסה ואפילו לא עשה דרסה אלא במשהו מן הוושט פסולה וכ"כ הגה' מיי' בשם סמ"ק וכתוב בשחיטות אשכנז דאפילו למ"ד דשהייה כשרה במיעוט קמא דקנה אפ"ה דרסה אסורה לפי שנעשה הפסול בשעת שחיטה ובמעשה שחיטה אבל שהייה כיון ששהה אזיל ליה מעשה קמא והוי כמו מלא תאי קנה פגום ועוד כתב בשחיטות מהרי"ו דמנהג להטריף כל דרסה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בוושט וכתב רמ"א שקבלת השוחטים שלא יניח האצבע על הסכין אלא יחזיק אותו בקתא שלא יבא לידי דרסה : (יח) היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בצואר כו' · וכתב הרמב"ן ז"ל שאפשר דדוקא בהתיז את הראש הוא דבעינן מלא צואר חוץ לצואר (כדמסיק בגמרא לקמן) לפי שא"א להתיז את הראש כולו אלא בדרסה כל היכא דליכא בסכין כי האי שיעורא אבל בחתיכת סימנין לא בעינן כולי האי דבכל שהוא הן נחתכים ולא מחוור אלא להתיז שני סימנים קרי התזת הראש וכדאמרינן בגמרא ברים פרקין מנין לרבות את הראש שכבר הותז והיינו בחתיכת סימנים בלחוד ורישא דמתני' נמי מוכחא הכי דקתני התיז את הראש בבת אחת פסולה והיינו דרסה ממש וכיון שכן ודאי אפילו לא חתך אלא סימנים פסולה ואפ"ה תני לה בלשון התיז את הראש וכן דעת הרשב"א ז"ל הלכך כל שהביא ולא הוליך או הוליך ולא הביא בעינן חוץ לצואר מלא צואר הר"ן וכתב ב"י סי' כ"ד שכ"כ הסמ"ג ושכן נראה דעת הרא"ש והטור : (יט) כמלא צואר · עם הטור והמפרקת כ"כ בשחיטות מהרי"ו וי"מ דדייק ליה מדקאמר כמלא צואר ולא קאמר כשיעור צואר ועיין לקמן סעיף כ"ב : (כ) אם ברי לו כו' הפנימית כשרה וכו' · אבל הר"ן כתב שאפשר ששתיהן אסורות הואיל ושחיטתן כאחד ועל כרחך בשניה דרס אף בראשונה נמי דרס שהרי בבת אחת ובענין אחת העביר הסכין על שתיהן וכן דעת הרשב"א בת"ה וכן דעת הרמב"ן וכתב רבינו ירוחם שנכון להחמיר : (כא) ואפילו באזמל כשר · וכתב הרי"ף איכא מאן דאמר ה"מ בעוף שצוארו דק אבל בהמה לא וכתב רמ"א שהמנהג בגלילות אלו לפסול בבהמה אפילו הוליך והביא אם אין בסכין כמלא צואר וחוץ לצואר משהו : (כב) ובאזמל שאין לו קרנים פי' רש"י דרגילות לעשות לאזמל קרנים לנוי וכו' אבל מדברי הרמב"ם בפ"א נראה דאין לו קרנים דקאמר היינו לומר שלא יהא עוקץ בראש האזמל שכתב והוא שלא יהא דבר דק שנוקב ואינו שוחט כמו ראש האזמל הקטן וכיוצא בו : (כג) אבל מחטא דאושכפי לא אע"ג דרחב קלתי · דבעיא היא בגמרא ולא אפשיטא וכתב הר"ן דכיון דלא ידעינן שיעור' השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט דהא במחטא דאושכפי מספקא לן ואזלינן לחומרא וכתב ב"י סי' כ"ד שהמרדכי כתב בפרק אלו טריפות דלכתחלה צריך שיהא הסכין כאורך שני צוארים ויש משערים בי"ד אצבעות ולא ידעתי מנין לו זה עכ"ל המרדכי ורמ"א כתב בסי' ח' בשם סדר שחיטות דרמז לזה ושחטתם בזה מנין י"ד : (כד) דחזינן גדפי דמפרמי · עיין סעיף כ"ז : (כה) ולא נתברר זימון זה כו'. וגם בס"פ כיסוי הדם מסיק כפי' קמא ומ"מ דעת בעל העיטור כפירוש רש"י : (כו) הא הפילה הוא כשרה · והוא שראה שלא החליד הסכין בין סימן לסימן או תחת העור טור סימן כ' · וכתב עוד שאם מלא הנוצה תחוכה ודאי לא החליד כדלעיל דחזינן גדפי דמפרמי וכתב הרשב"א דה"ה כשמוצא שער העור תחוך בבהמה : (כז) כמו שאם היתה מונחת על הקורה כו'. ולשון הטור

היה

תפארת שמואל א) ותמהני על רב אלפס ז"ל וכו' נ"ב והימה לתמיהתו מאחר שכתב הרב דאפילו בשור אינה חלדה א"כ כ"ש במיעוט הסימן וכן כתב הר"ן שם : ב) אבל אם הביא והוליך אפילו כל שהוא · ותימה למה לא הביא דברי הרי"ף שכתב וא"ד בעוף אבל בבהמה לא ע"כ והא"ז כתב בעינן מלא צואר וחוץ לצואר בשם הרי"ף וס"ג ואני לא מצאתי כה"ג גם מה שכתב הא"ז דברי הרי"ף דבעינן בשני מלא צואר אפילו בהוליך והביא וכן סכין אותו הר"ן לפי דעתי ומ"מ כתב עליו הם דברי ר"ח ואין לו עיקר בגמרא ע"כ וקשה בעיני כי כל דברי ר"ח דברי קבלה ע"כ נראה מ"ש אבל בבהמה לא דהיינו שלא סגי בכל שהוא ממש אלא כלומר מלא צואר וחוץ לצואר כל שהו ולפי זה איסתכת דתלמודא בכל שהו לכולי עלמא איירי בעוף כמשמעו כדמוכח מן הסוגיא (דפריך) [דפשיט] ממתניתין מאי [לאו מחטא כו'] ובבהמה איירי בחוץ לצואר דאין סברא בבהמה לשחוט בכל שהו ממש לפי שעורה קשה וכ"כ הכל בו בשם הראב"ד שפי' כל שהו הנאמר כאן הוא חוץ לצואר קאמר ובודאי כוונת לדבריו כמו שפרשתי דאבהמה קאי דאין לפרש דאפילו אעוף קאמר דהא מוכח להדיא מן התלמוד דכל שהו ממש קאמר מדבעי [למפשט] ממתניתין מאי [לאו כו' כמ"ש] ומ"מ נראה לפסק הלכה דאפי' בדיעבד אינו כשר בבהמה אלא כמלא צואר ותוספת כל שהוא ודוקא בדיעבד כדמשמע לישנא דמתניתין אבל לכתחילה לעולם בעינן מלא ב' צוארים וכן פסק המרדכי ועיקר :

לדקה · [ט] (כח) וממילא שמעינן דה"ה עוף לעוף · ואפשר דלא פסק כרבי יוסי בר' חנינא אלא במה שנחלקו רב ורבי יוחנן והכריע הוא בינייהו · אבל במה שהשוו רב ורבי יוחנן [י] ושמואל דלא בעינן שיעור הגבהה והרכנה הלכה כמותם ולא כרבי יוסי בר' חנינא · אבל לפי אותה גירסא שהיא עיקר דגרסינן אמר רב פפא בעומדת להטיל נראה דרב ורבי יוחנן ושמואל לא דברו כלום בשיעור הגבהה והרכנה · ולא באו לפרש אלא שחיטה דמתניתין אי משערינן בשחיטת בהמה לעוף או נאמר בהמה לבהמה ועוף לעוף · אבל כדי שחיטה לא באו לפרש אם נאמר שיעור שהיית שחיטה לבדה או שמא הגבהה והרכנה הוי בכלל כדי שחיטה · ומה שלא פירשו הם בא א"ר חנינא ופירש · ואמתניתין קאי ולא על דברי רב ורבי יוחנן · ואין שום אמורא חולק על רבי חנינא · וכן משמע מתוך דברי רב אלפס ז"ל שהרי הביא כל דברי רב ורבי יוחנן ושמואל ופסק הלכה כרבי יוחנן ושמואל · והביא דברי רבי יוסי בר' חנינא כדי שיגביהנה וירכינה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה · ומאחר שפסק הלכה כרבי יוחנן ושמואל דאפילו בהמה לעוף כל שכן דמשערינן בשהיית גסה לדקה · אלא לא הביא רבי יוסי בר' חנינא אלא לפסק הלכה דהגבהה והרכנה ולהשמיענו דעל זה לא נחלקו רב ושמואל ורבי יוחנן · ומה שלא הביא דרבי חנינא [ס] שגם הוא אית ליה שיעור הרכנה ובהכי הוי ניחא טפי כי אין הלכה כרבי יוסי בר' חנינא בכל דבריו · לפי שרבי יוסי בר' חנינא [ע] פירש טפי שיעור הגבהה והרכנה · כי יש לדקדק מאחר שפסק רב אלפס הלכה כרבי יוחנן דאמר בהמה לעוף ופסק נמי הלכה דבעינן שהייה [פ] כדי הרכנה כי משערינן בהמה לעוף אי משערינן כשיעור הגבהה והרכנה בהמה לעוף אי כשיעור שחיטת בהמה לחודה · ומסתבר דבשחיטת בהמה לחודה משערינן ולא מקלינן כולי האי לשער בהגבהה והרכנה דבהמה לעוף · ובהכי ניחא מה שהביא דר' יוסי בר חנינא לפי שפירש בדבריו הגבהה והרכנה דקה לדקה וגסה לגסה [צ] ועוף לעוף · ואע"ג דאין הלכה כמותו · בשחיטת דקה לדקה · [ק] בהגבהה ובהרכנה דקה לדקה הלכה כמותו · [ר] וכן משמע מתוך דברי רבי חנינא מדקאמר כדי שיביא בהמה אחרת משמע בהמה אחרת כיוצא בזו מדלא קאמר שיביא בהמה וישחוט · והרמב"ם ז"ל כתב ובעוף כדי שיגביה בהמה דקה וירכינה וישחוט · [ש] ונראין דבריו זו כמו פשרה (כט) ואין נראין דבריו דכיון דמקילין לפי דבריו לשער בהרכנת בהמה לעוף למה לא נשער בהרכנת בהמה גסה לעוף · ועוד שכתב דמשערינן בהרכנת דקה לדקה ולא בהרכנת גסה לדקה וא"כ למה נקל בעוף לשער בהרכנת בהמה · וגם כתב אם שהה כדי שיגביהנה וירכינה וכדי שישחוט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה [ת] ולא ידעתי למה הכניס ספק בדבר דודאי נבלה היא · [א] ומדקאמר שחיטה גמורה משמע כדי שחיטת כל הסימנין · ולא מסתבר כן דברוב סימנין סגי · ואע"ג דמקילינן להאריך כדי הרכנה · לפי שהרכנה הוי בכלל כדי שחיטה לפי שאי אפשר לו לשחטה עד שירכינה · אבל מכי שחט רוב סימנין אזלא לה הכשר שחיטה : אמר רבא השוחט בסכין רעה (ל) אפילו הוליך והביא כל היום כולו כשר · בעי רבא (לא) שהיות מהו שיצטרפו · ותפשוט לה מדידיה · התם בדלא שהה · בעי רב הונא בריה דרב נתן [ב] (לב) שהה במיעוט סימנין מהו תיקו · וכל תיקו דאיסורא לחומרא . י מתני' שחט את הוושט ופסק את הגרגרת : [ג] שחט את הגרגרת ופסק את הוושט [ד] או ששחט א' מהן והמתין לה עד שמתה [ה] או החליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טריפה · כלל א"ר ישבב משום רבי יהושע כל שנפסלה בשחיטתה נבלה · וכל ששחטה כראוי וד"א גורם לה ליפסל טרפה והודה לו ר"ע : גמ' (לעיל דף כח:) ת"ר שחט את הוושט ואחר כך נשמטה הגרגרת כשירה · נשמטה הגרגרת ואחר כך שחט את הוושט (לג) פסולה · שחט את הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה ואם לאחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמר כל ספק בשחיטה פסולה · (לקמן דף נד·) אמר רב שמוטה ושחוטה כשירה שאי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה · רבי יוחנן אמר יביא ויקיף פירוש יביא הקנה השמוט *וישחוט ויחתוך בו חתך אם דומין שני החתכין טריפה ואם הראשון יותר מאדים אז היה קודם השמטה וכשרה · אבל כששחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה אין מועיל הקפה שיחתוך הוושט · דממה נפשך לא ידמו החתכים זה לזה אפילו נשמטה קודם שחיטה · לפי שבחתך הראשון עדיין היה חיות בוושט ועתה אין בו חיות כלל · [ו] אבל שמוטה ושחוטה הכל בסימן אחד הוא · וקשה לפירוש הלכות גדולות (לעיל פ"א סי' י"ג) שפירש דשמוטה לאו טריפה היא וא"כ חשיב הסימן כחי ואפילו נשמטה קודם שחיטה יאדים חתך של (קודם) שחיטה [יותר] מחתך של אחר שחיטה · וברוב ספרים כתוב יביא בהמה אחרת ויקיף וכך היא גירסת הגאונים · [ז] ולשון יביא מורה על גירסא זו · והשתא ניחא דלכך בעי בהמה אחרת לפי שאין יכול להקיף באותה בהמה · ואם תאמר מה מועיל היקף בהמה אחרת הא אמרינן לקמן בפרק אלו טרפות (דף נ·) דאין מקיפין אפי' מחוליא לבר חוליא וכ"ש מבהמה אחרת · וכי תימא מחוליא לחוליא בבהמה אחרת עדיף מהקפת חוליא לבר חוליא באותה בהמה · [ח] מ"מ קשה גבי שחט את הוושט ונמצאת הגרגרת שמוטה יביא עוף אחר ויקיף · אלא ודאי מוכח התם דאין הקפה מבהמה לבהמה · וי"ל דגם רבי יוחנן מודה דברוב פעמים אי אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה כיון שלא תפס בסימנין ומן הדין היה להתיר בלא הקפה אלא דר' יוחנן מחמיר להקיף בבהמה אחרת ויעקרנה לאחר שחיטה אם השנייה אדומה יותר פסולה דרגלים לדבר דקודם שחיטה נשמטה אבל להקל אין מקיפין מבהמה לבהמה · רב נחמן אמר לא אמרן אלא [ט] שלא תפס בסימנין ושחט · אבל תפס בסימנין ושחט אפשר לשמוטה שתיעשה שחוטה · משמע דרב נחמן [י] פליג אדרבי יוחנן וסבר דהקפה אינה מוציאה מידי ספק אלא בשלא תפס בסימנין אז בדקינן בהקפה כדי לאסור אבל אם תפס בסימנין אפשר לשמוטה שתישחט ולא סמכינן אבדיקת הקפה · ומשמע מתוך דברי רב אלפס ז"ל [כ] שפוסק הלכה כרב נחמן לחומרא · ויש ספרים דגרסי אמר רב נחמן · ולא בא רב נחמן לחלוק אלא לפרש דבריהם הא [ל] דאמר רב ורבי יוחנן מכשיר לה בבדיקת הקפה בשלא תפס בסימנים אבל תפס בסימנים פסולה לרב וגם לרבי יוחנן לא מהניא הקפה · הלכך כשלא תפס (לד) מהניא בדיקה כר' יוחנן · וכשתפס לא מהניא בדיקה : גרסינן בפרק מפנין (דף קכח:) אמר אביי האי מאן דשחיט תרנגולא נכבשינהו לכרעיה בארעא א"נ לידלינהו · דילמא מהדקי להו לטופרי בארעא ועקר להו לסימנין : יא [דף לג ע"א] תניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית מבית השחיטה [מ] ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה [יפה] [נ] וממתין לה עד שתצא נפשה · ואחד

הגהות הב"ח א שלא פירשו הם בא ר' יוסי בר' חנינא ופירש וכו' חולק על ר' יוסי בר' חנינא : ב דקה לדקה וגסה לגסה ולא כתב ועוף לעוף ואע"ג : ג הא דאמר רב כשרה ור' יוחנן לא מכשיר לה אלא בבדיקת הקפה :

רש"י מטעריכן בכדי שחיטת בהמה דקה דכוותה ואע"ג דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כיון דקים ליה ר"י בר חנינא בשיטתיה דרב דאמר דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן ועוף לעוף ועבדינן לחומרא : בסכין רעה · שאין חידודה חותך יפה : אפי' כל היום כולו · מאריך ושוהה בשחיטה אחת : כשרה · הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו : שהיות מהו שיצטרפו · הפסיק ב' וג"פ בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלם : מדידיה · השוחט בסכין רעה אלמא לא מצטרפי דקא ס"ד ואפי' הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחת כשיעור : התם בדלא שהה · כלל : במיעוט סימנין · שחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו : מהו · מי אמרינן כיון דעביד ליה רובא אתכשר (ליה) או דלמא כיון דהדר וגמרה כולה חדא שחיטה היא : תיקו · ולחומרא וכמיעוט קמא אי דגרגרת לאו מידי עביד ולאו שהייה היא ואי דוושט דנקובתו במשהו מיטרפה ממ"כ דהא כיון דשהה אזל ליה מעשה קמא וה"ל נקב בעלמא וטרפה ונראה דהשוחט רוב סימנים והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכנו על הצואר בסכין או ימתין עד שימות : י מתני' ופסק את הגרגרת · היינו עיקור וכבהמה קאי : תחת השני · בין הסי' לצואר : ופסקן · מלמטה למעלה : ישבב · שם חכם וכן הוא כד"ה גבי משמרות : גמ' שחט את הוושט · בעוף : שמוטה ושחוטה · נמצאת גרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה : כשרה · שאם נשמטה תחלה היתה יורדת למטה ושוב אינו נשחט': ויקיף · יחתכנה במקום אחר אם דומין מראיהן של התכים טריפה דהואיל ודומין י"ל שאף חתך הראשון לאחר עיקור נעשה : (מקיפין בקנה · אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה כאיסור: [באותה] חוליא · לענין קדורה כאיסור נקטולה חוליא שלש טבעות דטבעת א' אין עוגל כאיסור : בר חוליא · הוא קליטות הקנה מן הגלדים ומתחתיה שרצועות הבשר מחברת ראשי הטבעות ואף התכוך הולך ודק מעוביו מאמצעיתו ולגלדים לכאן ולכאן על פני כל הקנה) : מחוליא לבר חוליא · ממקום עוביה של זו למקום קליטותה של זו : נכבשינהו לכרעיה בארעא · כדי שיתכפלו ולא יוכל להתחזק עליהן : א"נ לידלינהו · יגביהם שלא יהו רגליו נוגעות לארץ : יא הרוצה לאכול כו' · משום דמעלי כדאמר לקמן בסמוך הרוצה שיבריא : מבית השחיטה · שאינו מחוסר הפשט ויכול לחותכו מיד קודם יציאת נפש וממתין לה עד שתצא נפשה דאמר בארבע מיתות מניין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם : ומדיחו יפה יפה · מפני שעדיין נכהל הדם לצאת ולא יצא :

דברי חמודות

סיה הסכין מונח בתיקו או בידו ונפלה מידו או מתיקו שלא בכוונה כנפלה מעצמה דמי ופסולה : (כח) וממילא שמעינן דה"ה עוף לעוף · ובלא הגבהה והרכנה ועיין במי"ט לקמן וכ"כ הסמ"ג וכתב שכן נתפרש הלכה למעשה וכן פסק סמ"ק וכן המרדכי וכתב על זה ויש ליזהר כשהתחיל בעוף לשחוט ותחך מעט עד שהדם יוצא והגביה סכינו מן הצואר יש לו ליזהר שלא לגמור השחיטה לפי שיש לחוש שמא שחט משהו מן הוושט קודם שיגביה סכינו ושהייה פוסלת במיעוט קמא דוושט לדברי הכל ואפילו לא הגביה כי אם מעט יש לחוש משום דשהיית העוף מועטת היא מאוד דכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף הוא נעשה מהר ואפילו אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כי אם העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם ואם בא לאכול אחר שיגביה סכינו כיצד יעשה אומרים לו שחוט הקנה לבדו ולאחר שחיטה יהפכו הוושט ויבדקו אותו ע"כ ומסיק הב"י דהא דנקט ברישא עד שהדם יוצא לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט אבל כל שנחתך אע"פ שלא יצא הדם חיישינן שמא נגע בוושט ודלא כמהרי"ק ומאי דנקט בסיפא כיון שיצא הדם בדוקא שאם לא יצא דם סמכינן עליה וכתב עוד הב"י דלענין מעשה יש להחמיר כמו שהחמיר רש"י והני רבוותא ומיהו במקום הפסד מרובה יש לסמוך על דברי הרמב"ם דלקמן שהם כדברי הרי"ף לפירושו של הר"ן כמ"ש דבריו לקמן במי"ט ומהרי"ו כתב בה"ש שהמנהג פשוט במדינות אלו להטריף כל שהייה אפילו משהו בין עוף בין בהמה וכתב רמ"א שאין לשנות : (כט) ואין נראין דבריו כו' · ואע"פ שבמי"ט כתבתי בשם הב"י שדברי הרמב"ם נכונים כפי נוסחא אחרת שבדבריו מ"מ המנהג להטריף אפי' בשהה משהו כמ"ש בסעיף דלעיל: (ל) אפי' הוליך והביא כל היום כולו כשר · ובהמה צריך שלא יהא העיכוב כשיעור שהייה במיעוט אחרון של סימן הראשון לפי הפי' שכתב רבינו בס"ס ו' בשם הר"ר הושעיא על האבעיא ששהה במיעוט סימנים דבסמוך לקמן ולפי פירוש ר"ת דלעיל שם אחר ששחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אין שהייה פוסלת ובעוף אין שהייה לפי זה כשידע בודאי שלא נגע בוושט אבל לרש"י כל שלא נגמרה שחיטת כל השני סימנים פוסלת ומסיק רבינו לעיל דהאשכנזים ובצרפת נהגו להחמיר כרש"י ולקמן באבעיא דשהה במיעוט סימנים כתב רש"י שנראה דהשוחט רוב סימנים והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה דמוטב שיכנו על הצואר בסכין או ימתין עד שימות ועיין בפרק כל הבשר סעיף רל"ה וכתב בשחיטת מהרי"ו דמנהג להטריף הכל ואפילו לא שהה רק במיעוט קמא דקנה ועיין סעיף ל"ב : (לא) שהיות מהו שיצטרפו כו' · וכבר כתבתי לעיל שמנהג להטריף כל שהייה ואפילו משהו : (לב) שהה במיעוט סימנים כו' · וכבר כתבתי לעיל שמנהג להטריף אפילו במיעוט קמא דקנה וכן במיעוט בתרא וכתב בת"ה סימן קפ"ה שאם נמצא לאחר שחיטה גמי או כיוצא בו מונח בוושט או בקנה ונשחט עמו דדמיא להך בעיא דשהה במיעוט סימנים לפירוש הרב רבי הושעיא דבדברי רבינו ס"ס ו' וכיון דלמיעוט בתרא דסימן עלתה בתיקו כ"ש בגמי שאינו בתורת שחיטה כלל דהוי שהייה והכא א"א בלא שהייה בשעת שחיטת הגמי ושהיית העוף במשהו ע"כ וכיון שנתבאר שהמנהג להטריף כל שהייה כתב המרדכי בשם מהרי"ו שימכרנו לעובד כוכבים רק שימית העוף לפניו דהיכא למיחש דילמא אתי לזבוני לישראל לאחר שיתרפא ומה"ט אסור להשהותו בביתו דילמא אתי לידי תקלה כיון שאין הטריפות ידוע וכ"כ סמ"ק והכלבו · כתב מהרי"ק בשורש ל"ד על דבר שהתחילו לשחוט שור ותחכו מקצת עובי העור ואח"כ נשמט מיד האוחז בו פשיטא שאין כאן בית מיחוש כלל אם ישחטוהו למעלה או למטה ויבדקוהו ולא ימצא בו שום נקב ולא טפת דם כנגד אותו חתך שהתחיל לחתוך כמו שנמצא בהגהה במקצת סמ"ק וז"ל כשהתחיל לשחוט ולא ידע השוחט אם נגע בסימן אין לו תקנה לשחטו כי אם למעלה או למטה והדר נהפכיה לוושט ונבדקיה וכו' · וכ"ש בנדון זה דלא קרינן ביה התחיל לשחוט כיון שלא חתך רק קצת מיעוט העור ע"כ וא"ת כתב בשם הרשב"א שכשהשוחט תולש נוצה מצואר העוף פעמים מתטנפת בדם או נקרע העור אין לחוש לנקובת הוושט ע"כ ולדברי מהרי"ק יש להטריף דחיישינן לנקובת הוושט וכתב רמ"א דיש ליזהר שלא למרוט הנוצה אם יכולין לשחוט בלא זה ועיין סעיף י"ד : (לג) פסולה · וכתב מהרי"ק בשורש ל"ה על השוחט ונמצא הוושט שמוט ולא ראה אחר הקנה וזרקו מידו בחזקת כשרות ואח"כ מצא הגרגרת שמוטה דטריפה ולא אמרינן אחר שנתבטה על הקרקע ופרכסה נעשית שמוטה דיותר יש לתלות ולומר דנשמטה מחיי הבהמה ע"י שהגסה עצמה בכח גדול באיזה ענין שיהיה מלתלות דלאחר שחיטה נשמטה ע"י פרכוס דפשיטא דאין פרכוס להשמיט הסימן ממקום חיבורו ואין פרכוסה אלא כפרכוס זנב הלטאה והביא ראיה ג"כ מדתנן טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אפילו נתעסק באותו מין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברור לי שלא היה בשעת טבילה והאריך בזה ע"ש ומיהו כתב בכתבי מהר"ר איסרלן סימן ר"ה שהשוחט נאמן לומר שבשעת השחיטה לא היתה שמוטה דאע"ג דאם היתה שמוטה קודם שחיטה לא היה בידו לתקן מ"מ האי חזקת איסור לא הוה ליה אדרבה הוה ליה חזקת היתר להאי מילתא דרוב בהמות אינן שמוטות רק חזקת איסור אבר מן החי והאי איסור הוה בידו לתקנו ע"כ וכתב האגור סימן אלף נ"ד שנשאל מהר"י מולין על אחד ששחט העוף כדרכו בהכשר ואחר גמר השחיטה מצא טבעת מהגרגרת שלם על הסכין והשיב דכשר שע"י גלגול הגרגרת נעשה זה עד כאן · ורמ"א כתב בשם שחיטות ישנים דמהרי"ק ושאר גדולים הטריפו בזה ושכן עיקר ואין לשנות : (לד) מהניא בדיקה · והגה' מיימון כתבו בפ"ג בשם סמ"ק דלדידן דאין בקיאין בהקפה פסלינן כל שמוט בין תפס סימנים בין לא תפס וגם הכל בו כתב כן בשם הר"ף

מעדני יום טוב

דרב ועיין עוד לקמן פרק א"ע סימן ל"ג : [ט] וממילא שמעינן דה"ה דעוף לעוף · ולשון התוספות וכ"ש עוף לעוף דיותר חלוק עוף מבהמה ממה שחלוקים דקה מגסה וכיוצא בזה לשון רבינו לקמן : [י] ושמואל · לכוותא דמלתיה נקטיה נמי ומשום דכולהו בחדא שיטתא קיימי : [ס] שגם הוא אית ליה שיעור דהרכנה · וגם הגבהה וכדקאמר להטיל וכשמטילה מגביהה ומטילה והיינו הגבהה והרכנה : [ע] פירש טפי שיעור הגבהה והרכנה · וכדמסיק שפירש דקה לדקה כו' אבל אינו ר"ל שהוא מפרש בהדיא הגבהה דא"כ לא ה"ל לכתוב מלת שיעור וגם לפי זה צריכי לפרש דהא דכתב כי יש לדקדק כו' מלתא באפי נפשיה הוא לומר עוד טעם אחר למה הביא אדריב"ח וצריכים לפי זה להגיה ולגרוס ועוד כי יש לדקדק כו' : [פ] כדי הרכנה · ובכללה הגבהה וכדפירש לעיל בענין הטלה והגיה כדי הגבהה והרכנה לא הפסיד : [צ] ועוף לעוף · דממילא משמע · וכדכתב לעיל ואע"ג דלכאורה משמע דס"ל נמי כדי אחיזת העוף כהוגן לשחיטה כי היכי דבעינן כדי הגבהה והרכנה בבהמה אלא שלא פירש כן בקצור ובטור וצ"ל דלא מקילינן כולי האי בעוף : [ק] בהגבהה והרכנה דקה לדקה הלכה כמותו · ולא פירש דמשו"ה הביאו הרי"ף דלא אמרינן דהלכה כמותו אלא מאחר דמכינא למימר דלא מקילינן כולי האי בעוף א"כ ה"ה דלא מקילינן כולי האי בדקה אלא כדי הגבהה והרכנת דקה ולא גסה והא דכתב הטור דלרי"ף אפילו לדקה ולעוף משערינן כדי שחיטת גסה והגבהתה והרכנתה ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל אלא שכתב דלעוף לא משערינן אלא כדי שחיטת בהמה לחודה דלא מיסתבר להקל כולי האי כו' · נראה שלא רצה לסמוך לפרש דברי הרי"ף כמו שפירשו רבינו לפי שאפשר שיש להרי"ף טעם אחר בקושית רבינו שעליו : [ר] וכן משמע מדברי רבי חנינא · מ"מ כיון שלא פירש בהדיא בדבריו כמו ריב"ח הלכך לא סגי ליה להביאו : [ש] ונראין דבריו כמו פשרה · גרס והב"י כתב שאינה פשרה אלא שורת הדין הוא וכמ"ש הר"ן בפירוש דברי הרי"ף שכתב דלגמרי פסק כריב"ח דלא פליג אדר"י ושמואל דאיכא נמי כי אמור אפילו בהמה לעוף בהמה דקה לעוף אמרו אבל בבהמה לא דברו ובא ריב"ח ואמר דבעוף הקילו לשער בו כדי שחיטת בהמה דקה אבל בבהמה דקה לא הקילו בה לשער ביותר מכיוצא בה ומדלא אדכר ריב"ח עוף משמע דליכא אלא הני תרי שיעורי דקה וגסה ובכלל דקה הוי שיעור עוף והכי מסתבר שדוחק גדול הוא לפרש כמו שכתב הרא"ש שהביא הרי"ף דברי ריב"ח לפסוק כמותו בהגבהה ולא בהרכנה ומה שהקשה הרא"ש למה הקילו בעוף יותר ממה שהקילו בבהמה דקה אילו היינו אומרים כן מסברא ודאי שהיה קשה אבל מאחר שכך פירש דברי חכמי הגמרא לדעת הרמב"ם אנו אומרים הכי הוה קים להו דעוף איותו רב כשל בהמה דקה א"כ דהכי גמירי הל"מ וכמ"ש הרשב"א עכ"ל : [ת] ולא ידעתי למה הכניס ספק בדבר וכו' · וכתב הב"י דגירסא משובשת נזדמנה לו בדברי הרמב"ם והגירסא הנכונה היא אם שהה כדי שיגביהנה וירכינה וכדי שישחט כמו מיעוט הסימנים בלבד לא כדי שישחט שחיטה גמורה הרי זו ספק נבלה ואף גם זאת הגירסא צריכה יישוב שמאחר שלא שהה כדי שחיטת רוב הסימנים שהוא הכשר שחיטה כשרה היא דאין כאן שיעור שהייה ולמה כתב שהיא ספק ונדחק ליישב דכיון שהדבר מסופק באומד הדעת אפשר שיסבור שלא שהה אלא כדי שישחוט במיעוט הסימנים ואולי שהה כדי שחיטת רוב ורבינו יכוחם והרשב"א כתבו דלהרמב"ם היינו בעיא דשהה במיעוט סימנים מהו ומסיק הב"י דא"כ גרים כמיעוט בכ"ף ועלתה בתיקו וה"ל ספק נבילה : [א] ומדקאמר שחיטה גמורה משמע כדי שחיטת כל הסימנים · דאל"כ גמורה שכתב למה לי ומיהו ג"כ יש לפרש שחיטה גמורה כאילו היה שחיטה כשרה או הכשר שחיטה וכבר כתב הטור סימן כ"ג שדעת הרמב"ם לשער כדי שחיטת הרוב שהוא הכשר שחיטה וכן נראה באמת מדבריו לפי הגירסא שכתבתי לעיל בשם הב"י : [ב] שהה במיעוט סימנים מהו · מפורש לעיל סימן ו' : [ג] שחט את הגרגרת ופסק את הוושט · וכן גורס הרי"ף ובגמרא גרס פסק את הגרגרת וא"כ שחט את הוושט והיינו כלישנא דברייתא לקמן : [ד] או ששחט א' מהן והמתין לה עד שמתה · לא לענין איסור אכילה נקט לה אלא לענין טומאת נבלה : [ה] או שהחליד הסכין תחת השני ופסקו · רבותא נקט אע"ג שכבר נשחט האחד וכו' כמ"ש בשם התוספות לעיל סימן ה' ומפורש נמי התם דלאו דוקא פסקו מלמטה למעלה אלא אפילו מלמעלה למטה נמי : [ו] אבל שמוטה ושחוטה הכל בסימן אחד הוא · בין בקנה ובין בוושט · ותנא אורחא דמילתא הוא דנקט וכדאיתא בגמרא בפירקין אברייתא דלעיל משום דגרגרת עבידא לאשתמוטי ולהכי נקט שחוטה בוושט ושמוטה בגרגרת : [ז] ולשון יביא · שבגירסא שלנו : [ח] מ"מ קשה כו' · כלומר מ"מ בלאו הכי קשה וכו' : [ט] שלא תפס בסימנים · כתב הכל בו דתפס הסימנים היינו שנטלם בחזקה ודחקם בין אצבעותיו וי"ת כגון אלו שמושכים עור בית השחיטה מאחוריו ונדחק הסימן תחת העור ע"כ : [י] פליג אדר"י ס' אלא בשלא תפס בסימנים · ולבעל ה"ג דמפרש דר"י גופיה לא איירי אלא בשלא תפס ולהחמיר צריך לומר דגרס כיש ספרים דלקמן : [כ] שפוסק הלכה כרב נחמן · מדמייתי ליה : [ל] דאמר רב כשרה ורבי יוחנן מכשר לה גרס · וכן העתיק הב"י סי' כ"ד : [מ] ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה גרס · וכתבו התוספות הא דלא אדכר הדחה קמייתא · כגון דתלגיה בי טבחי כדאמר בפ' כל הבשר דף קי"ג א"כ משום דאיירי בבשר בית השחיטה ולא הוצרך להזכיר ולקדירה איירי וא"כ *) לאומצא ע"ש אבל הר"ן הקשה דא"כ מאי ממתין עד שתצא נפשה דקאמר הא ודאי בשיעור מליחה וביעול כבר יצאתה נשמתה והיכך כתירוץ אחרון שבתוספות דמיירי לצלי ובעי הכא מליחה כיון שמבית השחיטה ועד שלא תצא נפשה נחתך : [נ] וממתין לה עד שתצא נפשה · בפ"ג דבילה סימן ג' לענין בהמה מסוכנת

*) צ"ל לצלי כ"ה בתוס'

[ס] ולהו עובד כוכבים ולהו ישראל מותרין בו· והלא כרב אחא בר יעקב דאמר אין מאמינין עובד כוכבים על בני מעיים· משום דאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשירה משום דכמנחא בדיקולא דמיא וה"נ הני בני מעיים הוי כאילו נתנו מן הבהמה קודם שחיטה ולאסורין לעובד כוכבים משום אבר מן החי כל התלוי בקנה ובוושט אבל ישראל שחיטתו מתרת· [ע] וליתא נמי נר"ל [פ] אלא כבעיותא על רבי זירא דסבר יש טרפות לאחר חיות [צ] שלא חזר בו מבעייתו: [ק] ומה שהקשה *לרבה [ר] ומי מהדר שלחו בה סימני טרפה הגרתה· [ש] לדבריו דרבה קאמר וליה לא ס"ל· וכן ר"ל שאמר שני דברים שסותרין זה את זה· סוגיא [ת] דכיון ששחט במקום אחד וכו' וכן דשחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה· ולא ידעינן כי מילייהו דאוריתא הלכך עבדינן לחומרא: [מתני'] השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כשרה [א] ונאכלין בידים מסואבות [ב] לפי שלא הוכשרו בדם· רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה: יב [דף לו ע"א] השוחט את המסוכנת [ג] רבן גמליאל אומר עד שתפרכס ביד וברגל· רבי אליעזר אומר דייה אם זינקה· *רבי שמעון אומר השוחט בלילה ולמחר השכים ומצא כתלים מלאים דם כשרה· שזינקה וכמדת רבי אליעזר· וחכמים אומרים עד שתפרכס ביד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה· אחת בהמה דקה ואחת בהמה גסה· בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינו אלא הוצאת נפש· בד"א שהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מכל סימנין הללו כשרה: גמ' [דף לז ע"ב] היכי דמי מסוכנת: אמר רב יהודה אמר רב [ד] כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפילו אוכלת בקעיות [ה] רב הונא בר שלמיה משמיה דרב אמר אפילו אוכלת קרות· (לה) [דף לח ע"ב] אמר רבא [ו] הלכתא כי הא מתניתא דתניא [ז] בהמה *שפשטה ידה ולא החזירה פסולה· בד"א ביד אבל ברגל בין שפשטה ולא כפפה בין שכפפה ולא פשטה כשרה· בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד [ח] בין ברגל בין שכפפה ולא פשטה בין שפשטה ולא כפפה כשרה· ועוף (לו) אפילו לא ריפרף [ט] אלא בגפו ולא כשכש אלא בזנבו הרי זה פירכוס· [י] (לז) וכן נמי בהמה אם כשכשה בזנבה כדתנן במתניתין· ואמרינן בפ"ק דמסכת עבודה זרה (דף טו) אמר רב חנן בר אבא אמר רבי חייא היה נשה הרי הוא כבהמה דקה לפירכוס· (לעיל דף לג) ואמר רבא פירכוס שאמרו (לח) בסוף שחיטה· ואם לאו בידוע שנשמתה מעלה הימנה קודם לכן· (לט) [כ] והאי דמהני אם השכים ומצא כתלים מלאים דם· משום דאין דרך בהמה לזנק כי אם בגמר השחיטה: מתני' [ל] השוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה· ורבי אליעזר פוסל· א"ר אליעזר אפילו שחטה [מ] שיאכל עובד כוכבים אפילו [ם] מחצר כבד שלה פסול· שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים· א"ר יוסי ק"ו הדברים ומה [נ] במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין המחשבה פוסל בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט: גמ' [דף לט ע"ב] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי (מ) דסבר [ס] זה מחשב וזה עובד לא אמרינן· [ע] [פ] (מא) ת"ר השוחט את הבהמה (מב) לזרוק את דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר את חלבה לעבודת כוכבים הרי אלו זבחי מתים· שחטה ואח"כ חשב עליה זה היה מעשה בקיסרי [צ] ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר: יג מתני' (מג) השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה· (מד) [דף מ ע"א] שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: גמ' פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם חמה ולבנה לשם כוכבים ומזלות לשם מיכאל שר הגדול לשם שלשול קטן הרי אלו זבחי מתים· אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר· פרש"י מתניתין דאמר להר דמהדר לא מיקרי עבודת כוכבים ואפילו הכי אסור משום דמיחזי כעובד עבודת כוכבים ור"י פירש דמהדר מיקרי עבודת כוכבים [ק] אלא דאין תקרובתו אסור· [ר] והרמב"ם ז"ל כתב השוחט לשם אלו אע"פ שלא נתכוין לעובדן אלא לרפואה וכיוצא בה מדברי הבאי שאומרים עובדי כוכבים שחיטתו פסולה: יד אמר רב הונא היתה בהמת חבירו [ש] רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה· סבר ליה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו (מה) המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה [דף מ ע"ב] רב

נחמן

הגהות הב"ח א) אם זינקה אמר ר' שמעון השוחט בלילה: ב) דתניא בהמה דקה שפשטה:

רש"י

מעדני יום טוב

דברי חמודות

נחמן ורב עמרם ורב יצחק דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו · פירש"י ואפילו במעשה רבה · מדפריך להו מהמטמא והמדמע והמנסך אלמא דאפילו במעשה רבה ס"ל דלא אסר · ורבינו חננאל פירש דדוקא במעשה כל שהוא ס"ל דאינו אוסר אבל במעשה רבה מוח והסיח דהמנסך יש לייסבו בדוחק כיון דהיזק שאינו ניכר לא שמיה היזק לא חשיב מעשה גמור ומסתבר כפירוש רש"י דנהי דלענין שלומי לא מיקרי היזק מ"מ לענין איסור מעשה גדול עשה · ובעי לאוקמי פלוגתייהו [דף מא ע"א] כתנאי ומסיק דמילתייהו [ת] דרב יהודה ועולא [א] כתנאי ודלא כרבי יהודה בן בתירא ורבי יהודה בן בבא · אבל מילתייהו [ב] דרב נחמן ורב עמרם ורבי יצחק אתי אפילו כת"ק דדוקא עובד כוכבים הוא דאוסר דבר שאין שלו אבל ישראל לגשורי קמיטין ואין אוסר [ג] (מו) ואפילו אית ליה שותפות בגווה · דאין מתכוין לאסור אלא לצער חבירו · והילכתא כוותייהו · כיון דמוקמי מילתייהו אליבא דכ"ע [ד] ואם ישראל מומר לעבודת כוכבים הוא אוסר · [ה] וכן אם הכרו בו וקבל עליו התראה [ו] [אוסר] : **מתני'** אין שוחטין לא לתוך הימים ולא לתוך הנהרות ולא לתוך הכלים אבל שוחט הוא לתוך עוגה של מים (מז) ובספינה ע"ג הכלים · אין שוחטין לתוך הגומא אבל עושה הוא גומא בתוך ביתו כדי שיכנס הדם לתוכו ובשוק לא יעשה כן שלא [דף מא ע"ב] יחקה את המינים : **גמ'** מ"ש לתוך הימים דלא דאמר לבר דימא קשחיט · לעוגה של מים נמי לא דאמר לבבואה קשחיט · אמר רבא (מח) בעכורין שנו : אבל עושה גומא וכו' · והא אמרת אין שוחטין לגומא כלל · אמר רבא הכי קאמר (מט) אין שוחטין לגומא כל עיקר · והרוצה לנקר את חצירו כיצד הוא עושה עושה [ז] מקום חוץ לגומא והדם שותת ויורד לגומא (נ) [ח] ובשוק לא יעשה כן שלא יחקה את המינים :

מתני' (נא) השוחט לשם עולה לשם שלמים [ט] (נב) לשם אשם תלוי [י] לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה · [כ] (נג) שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה · (נד) השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר (נה) לשם תמורה שחיטתו כשירה · זה הכלל דבר הנידר והנידב השוחט לשמו פסול · ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר : [**גמ'**] מפרש בגמ' דבר הנידר ונידב לאתויי עולת מיר ·

ושאינו נידר ונידב לאתויי שולת יולדת אפילו יש לו אשה [דף מב ע"א] ואם איתא ביולדת [ל] או אפילו קלא אית ליה : הדרן עלך השוחט אחד בשוק

פרק שלישי

א **אלו** טריפות בבהמות · נקובת הושט · ופסוקת הגרגרת · ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו* כשברה השדרה ונפסק החוט שלה · ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום · הריאה שניקבה או שחסרה · רבי שמעון אומר עד שתנקב לבית הסימפונות · [א] ניקבה הקיבה · ניקבה המרה · ניקבו הדקין · כרס הפנימית שניקב · או שנקרע רוב החיצונה · רבי יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה ברובה · המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ · נפלה מן הגג · נשתברו רוב צלעותיה · ודרוסת הזאב · רבי יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה · ודרוסת הגץ בעוף הדק · [ב] ודרוסת הנץ בעוף הגס · זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה · (א) כל הני דחשיב ניקב כגון לב וקיבה וריאה ודקין אם ניטלו בין במיתה בין בחי טריפה ואף על גב דניקב השמיטה טריפה [ג] ונטול כשר · שאני נטול שאין ניקובו כשאר נקובין דמשלבין בין ניקב בקולמוס ובין ניקב בסומכים · ואם נשתייר בו כשעור דינר זהב כשר · ואם ניטל המרה · כתב בעל ה"ג

הגהה

*ובמה נקובי לא איצטריך לאשמעי' לבית חללו שבן דרך ובינונה שאינו השיב כמו נקב אם לא לבית חללו · מהר"ח:

הגהה

*ורא"ש כתב דדוקא ניקב כמרה טריפה אבל ניטל מרה כשירה ואין אומרים בטריפות עו הזמות לו דגבי חסר נמי אם ניטלה כשירה ונראה לדקדק מדקאמרינן לקמן דמשוי כוית במקום מרה ולא קאמר אבל מרה ש"מ כי אין בה מרה כלל כשירה ושוב דלבטל אמר נישל הכבד ולא הוכיר מעשה כמרה ומשום אחר לא משמע לדי שיטלה כמרה ואמרי' לקמן הכבד שפי ומבע ולעולם כמו

הטריפה* (ב) והמפרק* במוכתים או שריר כשירה היא [ד] דגלושה היא במקומה · [ה] וכתב ה"ר אליעזר הלוי ז"ל בתשובותיו וכן כל מקום כה ששם ובריאותא כשירה היה יכולה ולא לאכלה בגוף ישיב בה ששמא (ג) וכיוצא וחמשתכך [ו] תרי מררי ונמצא כוליה [ז] (ד) בשתק לה

הגהות הב"ח א וטעמיך לה בדוכתה :

רש"י אין אדם אוסר דבר שאינו שלו · אפי' בגמר מעשה ואית דמפרשי במעשה כל דהו ולא היא ...

[illegible]

דברי חמודות

מפי שרי עד כאן : (מו) **ואפילו** אית ליה שותפות בגווה · כ"כ בתוספות מדמוקי מתני' דבנים אותין והמטמא והמדמע כו' בישראל מומר לעבודת כוכבים אבל רש"י כתב דה"ט דמלי לאוקמי בדאית ליה שותפות בגוים כדאוקמוה לועיל בשתא מיהו כיון דאתיא לכי דשכד כוכבים אסר מוקמי לה בגוי ואליבא דת"ק ודעת הרמב"ם כפירש"י ...

[illegible]

מעדני יום טוב

[illegible]

לאו לא שמני למדר תרא הוא וקברה (ה) ולא לא טריפה דכל יתר כנטול דמי (ו) ומיהו יש

[illegible]

ב נמ׳

[illegible]

ג ואמר רבה

[illegible]

ד אמר

[illegible]

ה תרבץ

[illegible]

מעדני יום טוב

[illegible]

דברי חמודות

[illegible]

א"ל נחמן עד כדי תפיסת יד ופרש"י ד' אצבעות [א] והיינו בשור הגדול · (טז) ובשאר בהמה חיה ועוף כל אחד לפי מה שהוא (יז) [ב] ובעל הלכות פירש כשיתפוס בשתי אצבעות* · ולמטה עד כמה הוא מקום שחיטה · א"ל נחמן אמר רבה בר אבוה עד כדי שיעור טוטפת [ג] פי' דקלי פילי פילי והוי לגרמא · (יח) [ד] ובעוף עד הוסף :

הגה"ה
*והבריטם דברי קבלה ויש לסמוך עליהן ולנגדי (קולקלות) [חלחולת *) קאמר כדי תפיסת יד מבחוץ שיכול לתפוס בשתי אצבעותיו אפילו כל שהוא · פר"י מגרי"ם :

ו ובקנה ק"ל [ה] דמקום שחיטה משיפוי כובע ולמטה (יט) [ו] עד כנפי הריאה התחתונה שהיא עליונה כשמעמידה השבח ובלבד שלא יתגום חותה אחר ולא תהגום היא את עצמה · כלומר *לא תמשך את עורה באותם אלא כשהיא מושכת שהעור סרכה ולושה זהו מקום שחיטה : א"ל נחמן אמר שמואל הורבן שושט שניטל טלו מלחי כשר · (כ) מתקיף לה רב פפא והא איכא עיקר סימנים · לא תימא שניטל טלו אלא שניטל רובו · ועיקר סימנין היינו שנעקרו לגמרי · [ז] והא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן סימנין שנדלדלו ברובן טריפה · א"ל היאה בריה דרב אודי הא דמיקפל איקפולי והא דאיפרק איפרוקי · פירוש שהוא הורבן שניטל מלחי (כא) היינו כשנקלף ברוב במקום אחד והמיעוט המחובר במקום אחד · אבל סימנין שנפרקו בכה מכאן ומכאן [ח] והמיעוט הנשאר אין מחובר במקום אחד טריפה · דאותו מיעוט לא הוי חיבור ולא הדר בריא וזו היא גירסת הספרים ופירוש רש"י ז"ל · ורב אלפס ז"ל כתב הורבן שושט שניטל רובו מלחי כשר והוקא דאיפריק אפרוקי אבל אידלדל אידלדולי או איקפל איקפולי לא דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טריפה · [ט] כלומר אם נתפרקו מן הלחי ברוב במקום אחד כשר · אבל אידלדל אידלדולי (כב) הושט מן הקנה ברובן או איקפל איקפולי [י] הושט מן הלחי הנה והנה טריפה : ופסוקת הגרגרת · (כג) תנא פסוקת הגרגרת ברובה · וכמה רובה · רב אמר [דף מד ע"ב] [כ] רוב עוביה ואמרי לה רוב חללה והלכתא רוב חללה · ההיא פסוקת גרגרת דאתא לקמיה דרבי · יתיב ובדיק ליה ברוב עוביה · א"ל רב הונא ורב אסי למרנא רביע ברוב חללה · שדריה קמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבן מינה בתליסר איסתרי פשיטי : ז והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין רשאי לטהר אסר אין רשאי להתיר · שאני הכא דרב נמי לא אסרה · וכיון דאורי בה חכם היכי אכיל מינה · והכתיב ולא בא בפי בשר פיגול · שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם · [ל] הני מילי מילתא דגלים בסברא · רבה בב"ח אגמריה סמוך · והשתא לא נריכנא לשויא קמא דקאמר רב נמי לא אסריה דאלו נמי דאסריה רב ישל רבה בב"ח להתיר [מ] כיון דאגמריה סמוך הכא דאמר חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר (כד) היינו מסברת עצמו · אבל אי גמיר מרביה מלי להתיר *כדאמרינן לקמן (דף מט.) ההיא מחטא דאשתכח בסימפונא רבה דכבדא רב הונא בריה דרב אודי טריף רב אחא בר מניומי מכשיר אתו לקמיה דרב הונא אמר זילו שקילו גלימא דטרופאי ואמר נמי בפרק כל דמיה (דף טו:) ילתא איתי דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה · לקמיה דרב יצחק ודכי לה · ופריך היכי מלי למיעבד הכי ומשני אגמריה סמך :

הגה"ה
*ורי"ו דוחה ב משם כרחוס וסוגיא דלקמן גבי סימפונות דהד אמר והד שרי שהסוגלה בלתם לפני שניהם · ואי הכם שרי שהלה ישל אמר אפילו אמר כן לאסור פר"י · בהמה שהורה בה חכם בשל נמה לא יוכל ממנה והוקא שהורה מכח סברא אבל אי גמר גמרא יוכל · מהרי"ם :

ח ותיפוק ליה משום הודאה *דתניא דן את הדין [נ] זיכה את החייב חייב את הזכאי טימא וטיהר אסר והתיר וכן העדים שהעידו [ס] *כולן רשאין ליקח · אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו · הני מילי מידי דמזדבן בשומא · (כה) אבל [ע] הכא מתקלא שכיח *כי הא דרבא טרף טריפתא וזבן מינה · אמרה ליה בת רב חסדא אבא טרף בוכרא ולא זבן מיניה · אמר לה ה"מ בוכרא דבשומא מזדבן · הכא מתקלא שכיח · מאי איכא למימר משום אומצא מעלייתא כל יומא נמי אומצא מעלייתא [פ] משדרן לי :

הגה"ה
*אבל לא תמידי דמנו משום דווקא גבייתו אבל הד לא יקח משום דהמדי ליה אפילו הוא דיין מומחה ואפילו בדבר בשל נעם ירחק עצמו מן הכיעור ולא יקח · מרדכי : *וכמשות יקן מיד דהו ליכא ט למיחש · מהרי"ם :

הגה"ה
*שלקו אלוהתא פי' כגון כפיר וצ"ל מוכשרים הכשר קנסו"א אי קנסו"א הייתו כמו מתקלא שריק למזדבן מינה לגלמרא הכם וליכא הודאה ואע"פ שהתירה ואפילו היכא שמוכרין בשומא שרי לקנות ממנו מעט כדי לגבר הוצאתו וקצת סילוק התאים נוקדים סכבונה הא איכא הוד שגבביל סכבונה הכא מהור ע"כ · מבי"ח :

ט אמר רב חסדא איזהו תלמיד חכם [צ] (כו) פירוש שמחזירין לו אבידה בטביעות עינא · זה הרואה טריפה לעצמו · הדם מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקרא ושנה ושימש תלמידי חכמים ורואה טריפה לעצמו עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך :

אמר

*) [חסר כאן וצ"ל דקאמר כדי תפיסה ומפרש התלמוד כמלא בפוה והיינו ד' אצבעות כמו שקן כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר והיינו ס']

הגהות הב"ח א שלא תמשך את עורה סרכה נאום : ב בהגה"ה שמתחיל וכ"י חותם שם ומי' גבי סימפונא רבה [דכבדא] דהד אסר :

רש"י מהוכך משורה : עד כדי תפיסת יד · צריך לנטות לגד שרלם בד' אצבעות ואוגע לשון שורי הוקן ואני שמעתי אמות הודי לפרים והאיהון הראה בשיני דבי הלי נוהגה לא מקרי תפיסת יד : עד מקום שיפעול · עית שם שפר שגורין בסכין סכרם ספניני : ו משיפוי כובע ולמטה · דהיינו לממלה מן מקמשת (הנחלה) : בכנפי ריאה · אוני ריאה : התחתונה · כהמעם רגלה התחתונה כשהבהמה עולה דהיינו אומות הקטנות שהיא עליונה כשאוחזין סהנם והריאה תלויה למטה : כנפי · כמו שבן מתחבוין ופורשין כנפים לממלה אע"פ שהקנה יורד נייטם עד מקום הוטן : שלא תמשך · למטן הסימנים הון לאות כידי אלם : הורבין הושט שניטל טלו · לקמיה פריך והא איכא עיקר סימנים : דאקפיל אקפולי · שנקלף מעל הכשר אקפל כמו וקולף וחוזם ט וקפלו את הסימנים והמ' שוטה : דאיפרק איפרוקי · כמכר הנפקק נבה שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו והאותו מיעוט שמתחבר אינו מחובר ביחד כלכך לאו חיבור הוא דלא הדר בריה : רוב עוביה · יש אומרים רוב שני כחוק אע"פ שלא הגיע לחלל ופירוש הוא דה"ל עפור הקנה בן הוקם דאיט ואגם ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שניקב לחלל · רוב עוביה כלומר כי מפריק רובה ברוב עוביה מבפנים ועובי הקנה היינו מן הכחוק ולמטה ואינו מן הראש ולמטה ויש אומרים ולרוחב הוטלר הוי רוחב הקנה כנישור זה נמדד עוביה הקנה וקודם שיגיע לחלל חלל פי רוב עוביה עם הוכעת והחלל מפני שורף הקנה עב מלמטה ולגד הנוהר אינו אלא קרום דק והמלה כשנפסק הקנה מלמעלה למטה עד שיפסוק רוב הגלגל ושני כתגון אינו מבלים לגרוב"אמרי לה ברוב הגלגלא להא דרב אגוי תמלו"י : שדרה · רב לקמיה דרבה : בתליסר איסתרי פשיטי · איסתרי' בלפי מדינה עשה פשוטים וקלים איסתרי כתם היינו סלעין שרי שהלע ד' דינרים ואיסתרי פשיטי היא סלע מדינה שמיני שבסלע צורי דהיינו אלי דינר כדאמרינן בהמוכר את הספינה מטבע הותה ואמר ליה כתם סלע מדינה : לא ניכר אשכם · דהכי הוה גבי לאפוקיה גרוב שוביה ולא שבקום תלמידי' והולך לקמיה דרבה : ז דתליא בסברא · דהכם איכא למפשך דילמא לא טיה סברת מעליה והכא רבה אגמריה סמוך דהכי גמיר מרביה ופסיקת הגרגרת ברוב חללה · מלתא דתליא בסברא כגון מקיפים בריאה דאיכא למימר דלמא לא מידמו הותה שפיל וכגון דמיא לביעתא ודמיא לגבדא ודמיא לבשרא דאיכא מילתא מיילתו כמו מקיפים שלא נכנסה אלא הדר סרכא ויש עם א' ושם את הקן ויוצא : בבשיור. כיון דנסמכו אהכתא אמריק [מי] מיוחם לענין נכנסו זה אלא לזה כבתוכן כתוך נריאה וגם קנה כלב וקנה ככבד מתרגקים לסמפונות שנראין כמותן ומשם פלפם לכבד הכן כסימנים : שקילו גלימא דטרופאי · שמלגיטו לגלביס : ח משום הודאה · דלא ליבחו משום דהריה מ"ל ליה · עדיין נעקר · על שמו או על עלית שויה של סלוני · כולן רשאין ליקח · אוהו הכן : הרחק מן הכיעור · שלא יאמרו כבגיל כי מוזל גדים וגרלם כשולל שבר על פולחנו : דן את הדין · על שמו או על עלית בן אם לא : וכן שדים שסעידו · על שמו או של עלית שלא יקנה ממנו מבשר לו זיכוי לגו שימגנו לו בגל : שוי בוכרא · כשהיה כהן מגיע לפרו בשור לנאות טומו והיה מגונו לא היה נוקח ממנו מבשר אותו בגמרים בגיפן בנגיקן שממים שגים אגים אדם כהנים כשולים שמנים שגות אמות כהגות · נשר ממנו נאומר ולא נמשקל כמו מתקלא מוכה · שהכל יודעין שהוא שוקל ליקח כדינר כמוהו לאחרים ושוק הפשות מיד : מאי איכא · נמה יטלון להבהמה מנתם יתנו לגבהיגבים אומצא מעלייתא מוזבנא ט כשמשיכה מיסכת הבשר : כל יומא נמי · הולקים לי כנחה ומשכרין לי מן כמיפב : ט הרואה טריפה לעצמו · כשבא ספק טריפות בבהמתו ונרשה בו נשם לאיסור ושקל להיתר והיא עם שלים ואוסרם ההיא אוסר להחמיר נכביר : שימש ת"ח · גמר לאהן שמשי שמשא וסבורות כסופרות א אא ט והיינו גמרה : יגיע כפיך כי תאכל · דכיון דכל שאו אינו נוחר על שכן שאינו נוחר נכל אחרים לגעל ולגזל :

דברי חמודות

במקום דהוכה רישומא ע"כ ולי נראה דאפילו הקוק שהוא לא יוכל דהא כתבתי בגמ"ע סעיף ס' דכתבי"י ק"ל השכר הלף לענין שקב אין שוחט בדיקה : (טז) ובשאר בהמה חיה ועוף · ואפילו יונה שאפ"ש שלא נקרא לפיל יונה א"ל זירא כו' כדברי המפרשים יונה ממש פ"ח כדי כתב רבינו הכא ואוכינא כו' · משמע דהמולה מילתא מכח דמסקינן הכי וכן שאר הפוסקים כשמינו הא דאמר זירא : (יז) ובעל הלכות פירש כשיתפוס בשתי אצבעות · כבר פירשתי דבריו בתי"ם ומגלה בהגמ"ע כשוטות שקבלה ביד הקדמונים שהכל בבהמה וחיה כשיעור ממקום שמגיע שם אוזן הבהמה או חיה כשכופפים אותו עד כאן ופי' רמ"א שזהו כשיעור דלכתחלה : (יח) ובעוף עד הוסף · כ"כ הרמב"ם בפ"א מה"ש והב"י כתב שמשמע דהוא עד כנגד גגו של זפק דהיינו עד הגוף וכתב עוד שם סימן לשוחטין אם שחט בגגו של זפק אם לאו אם נראה שיר לבן בידוע שנגע בו שלפי שלמעלה הלחום מטי יותר מן הלבן מבחוץ ואם הלבן נראה מבחוץ יותר ארוך מן הלחום לא הוי נגע בגגו של זפק וגם בגגו של זפק אין בו שני שורות כמו שוחט כי אם אחד ועוד כתב שם ובעוף שאין לו זפק עד בין אגפיים דהיינו עד הגוף וכתב רמ"א בשם הכמ"ק דלפי שאין אנו בקיאין בשיעורין אין נוהגין לשחוט בהמעט כשיעור לגרמו דהא יצא מידי ספק : (יט) עד כנפי הריאה · וז"ל רבינו ירוחם עד מקום שמגיע ריאה כשהיא נקראת אונה כשמנפחים אותה ועולה למעלה עד מקום שמגיע הלחם נקנה כשמנפחים אותה הוא מקום בעצמו שהיא מגעת כשהיא חיה כבהמה וכיצד רושה כדרכה גלי אוגם וכתב ב"י ממ"כ דבסוף הקנה למטה עד כנגד גגו של זפק : (כ) מתקיף לה רב פפא והא איכא עיקר סימנים · ובגמרא אמרי' לרב פפא תקשה ליה מתני' דקתני ניטל לחי התחתון כשר ומשני דלא קשיא ליה הא דאיעקור איעקורי הא דאיגום איגומי מפילוי סימנים ופי' רש"י דאיעקור איעקורי עיקר סימנים כשנעקר הוושט מן הלחי וכן הבשר הא דאיגום איגומי מפילוי סימנים שנגמם הלחי מן הבשר והסימן דלאו עיקר הוא שהסימנים מעורין בבשר והרמב"ם הכלים לפירושו וגרסתו של רש"י וכן פסק בשו"ע ואני תמה על רמ"י ז"ל שלא פירש כן בהגהותיו סימן כ"ד סעיף פ"ו שהעיקר הוא שיעקר מן הלחי וכן הבשר : (כא) היינו כשנקלף ברוב במקום אחד. וכתב בשו"ע דאם לא נפקר אלא מיעוטו ורובו קיים אע"פ שהרוב זה שנשאר הוא מדולדל ממנו כאן וממנו כאן כשר ומסיים רמ"י וגם נשפך ט' לא אסריק אלא בחוטים כלומר שאין בחוטים מושלם בו דהכי אגמריה כלכתא אבל בשרה מילתא הוא ול"מ כחייב לענין הלב בבהמה או ביליס בעוף שהם כשרים ע"כ והיינו כדברי בה"ג שכתב רבינו בפ"ק סי' י"ג : (כב) הושט מן הקנה ברובן · ברוב שיעור ארכו לשון הטור סי' ל"ג : (כג) תנא פסוקת הגרגרת ברובה · אם נפסקה במקום הראוי לשחוט · כ"כ הטור ר"ס ל"ד ופי' הב"י דהיינו לאפוקי שלא במקום שחיטה לצד מטה דשם קורתו נמשכו כמו שיתבאר (לקמן ס"ס י') אבל שלא במקום שחיטה לצד מעלה שיעור פסיקתו ברוב כמו במקום שחיטה ע"כ : (כד) היינו מסברת עצמו אבל אי גמיר מרביה כו' · וכ"ש כשטעה בהוראת כדבר משנה וזהו נקרא דבר משנה יתבאר בסנהדרין פרק ה' דיני ממונות וכלחו כהי יתמר לי הותר כך אבל אינו מכיר מה שלוכרת מאחר שלא מסך לאסור ושויה התיכה דאיסורא ואין בידו להתיר מתוך דבר משנה או אסורה כ"כ רבינו בפ"ק דמסכת ע"ז סי' ג' ואע"פ דהתם לא כתב דיכול לסמוך אגמריה י"ל דהתם נמשך אחר לשון התוספות דהתם וגם שם לא הכירו לכך דאגמריה סמוך אבל בכאן נמשך אחר דברי התוספות דהכא שנראה מדבריהם דה"ל דיכול להתיר היכא דסמיך אגמריה והתוס' דס"פ כל היד כתבו ג"כ דיכול לסמוך אגמריה ורבינו ירוחם נתיב ב' ח"ד כ"כ בשם י"ש ובכ"ל רש"י ומהלשון של רבינו דפ"ק דמסכת ע"ז שכתבתי דכתב ושויה התיכה דאיסורא א"כ אפילו הראשון לא יוכל להתיר בו אבל הר"ן מסיק בפ"ק דמסכת ע"ז דכשכשמע של הראשון יכולין להתיר ובית דין אחר בדבר מהנפרק א' דיני ממונות מוקמיק לטעות את בשקול בנגע כמו שכן ולא שני בכא דהורה לטמאות אלא והוי דהיינו בשלים שיש הדין אחר שלא אמרו שאין חבירו רשאי להתיר אלא מפני כבודו של הראשון וכתב עוד שאפילו לא הודה לו הראשון אלא שבשני היה גדול ממנו מחזיר בשני הוראתו של ראשון ומתיר מה שאסר ע"כ ורמ"א ז"ל בתמים זה ביו"ד סי' רמ"ב סעיף ל"א ולא מפני שהרב עצמו היה שלא רצה לסמוך על זה למעשה שהרי גם על מה שכתב להתיר בהסכמת הראשון מהדר לשון זה אלא לפי שלדין הבי אין לו ואיה כ"כ כמו לגרלשון אבל ת"מ התשובת מהרי"ק שורש קס"ה ענף ג' נראה שהוכר בפשיטות דחבירו דוקא אמרו אבל כל שאינו חבירו אלא שהוא גדול ממנו רשאי להתיר מה שאסר הראשון וכתב רבינו שם בפ"ק דמסכת ע"ז דאין איסור לשואל לשאול לחכם אחר אע"פ שכבר הורה בו א' לאיסור רק שיודיע לשני שכבר הורה הראשון לאיסור וכתב עוד שם מתוך ירושלמי דאפילו לאסור מה שהתיר הראשון אסור מאחר שכבר חלה הוראתו על הראשון שלא היו ביתר בשמועה השאלה וכל זה נחותם הוראה עצמה אבל בשונגה אחרימא טעיתה שיכול לחזור מה שהורה לו בין להיתר בין לאיסור הדלא לא כך בשטעה אחם בשקול הדעת יאמר שנעשה זה להורות כיון שלא יכול שום חכם רשאי להתיר והרי כל הפוסקים מלהים מזה שאם אוסר וזה מתיר והכי רבים בלשם שהתיר עיני כל ישראל וע"פ חכמתו והוראתו כשלום עומד אפ"כ בדבריו הדברים אוסר וכ"מ כן נתן כתיר משקול דעתו וכ"כ מהרי"ק בשורש קס"ה ענף ג' והתם עלה לשורות הוראה שכבר הורה בגזלה גם והלקו בו דבר זה יתבאר בפ"ק דמסכת ע"ז סי' ג' ע"ש : (כה) אבל הכא מתקלא שכיח · וכתב בהגמ"ע אמרי' בפ"ק דמסכת ע"ז דשרי ליה לכתחלה לקנות ממנו כדי לגבר הוצאתו ומיהו ליקח מתנה דבר חשוב ממנו שבטיל משמע לבדיה דאסור מה"ת ע"כ ועיין בפ"ק סעיף פ"ז : (כו) פירוש שמחזירין לו אבידה כו' · כבר כתבתי במ"ש בדרך וכתב פירוש אחר בשם אחרים ולפי שאין כאן עיקר של דיני הכרת אבידה אניחם במקומם פ"ב דב"מ סי' כ' :

קנה

מעדני יום טוב

[א] והיינו בשור הגדול · כדכתב לקמן בשם הרמב"ם וכן כתבו התוספות דהכא : [ב] ובעל הלכות פירש כשיתפוס בשתי אצבעותיו · וכתב הרמב"ם ופירשו התוספות כדי שיכול לקרון בשתי אצבעותיו ואפילו כ"ש ואני נמצאתי שיתפוס אצבעותיו מבין לידי כשולה וזהו רוחב אצבע ע"כ וכן פסק הטור סימן כ' ועיין בדברי חמודות : [ג] פירוש דקלי פילי וכו' · כן כתב הרי"ף : [ד] ובעוף עד הוסף · כן כתב הרמב"ם בפרק א' מה"ש : [ה] דמקום שחיטה משיפוי כובע · בפרק קמא דף י"ט : [ו] עד כנפי הריאה התחתונה שהיא עליונה כשמעמידה הסכנה כן לשון הרי"ף ופירש הר"ן התחתונה כשהבהמה תלויה ברגליה שהיא עליונה כשמעמיד השבח הריאה ע"כ וכן פירש רש"י ובדפוס ישן שנספרי רבינו כתוב כשמפשיטים השבח ואין זה נכון דהא איפכא הא"ל שליטה שהיא התחתונה ובגמרא לא גרסינן הכי ועוד כשמפשיטים שבהמה מעדל ולא זכר שחט : [ז] והאמר רבה בב"ח אמר שמואל גרס והכא נמי מייתי ליה רבינו לקמן בסמוך וכן הרמב"ם וכן עוד בגמרא דף ל"ג ע"ב : [ח] והמיעוט הנשאר אין מחובר במקום אחד ט' · דמכיון שהוא מתפרק במקומות רבים הדבר דבר שנתפרק בכה ומה שנשאר מחובר מוטר מדולדל הוא אבל כשנתפרק במקום אחד אותו המיעוט הנשאר במקומו נחוק כשהיה שלכך הוא חיבור והדר בריא ומשום הכי לא קשיה כיון דאפילו נקלף רובו ממי אף על פי שלא נתקייל אלא מיעוטו ומיעוט זה לא אמרו בו שיעור שלך אפשר שמתקבל יותר כשמתקייל בו במיעוט כאן ומיעוט כאן מבמתקייל מיעוט אחד במקום אחד אלא מהטעם דאמרן וכן כתב הרמב"ם והר"ן : [ט] כלומר אם נתפרקו מן הלחי ט' · ולפי טעם ע אין חילוק בין רש"י והרי"ף לענין דינא אלא שהרי"ף הודם לפשוט דנתפרקו סימנים זה מזה שלדברי רש"י לא הוזכר בגמרא כן כתב הר"ן ומסיק עוד פירוש אחר בדברי הרי"ף והוכיח מדברי הרמב"ם והמגיד כאן נקלתה שמגרם דהרי"ף סובר דרב פפא הכי מתקיף דמדאמר הורבן שושט שניטל דהיינו שניטה נגולכן ונקקו מהלחי וכל כה"ג שלא נעקרו הסימנים ממקום חיבורן בהוכך הכולה והיינו עיקר סימנים ומשני דווקא בשניטל טלו שאז אי אפשר שיחלוש בהורכן ונעקרו טלו מהלחי אלא אם כן יעקרו הם ממקום חיבורם אבל כשניטל רק רובו אפשר שלא יעקרו הסימנים ממקום חיבורן ומקצתן מנדלדלו דאסיק אדעתיה דהיינו שנעקרו מן הלחי ומשני דאקפל אקפולי והיינו דמסיק הרי"ף הא דאפרוק אפרוקי ממקום הוטנן בלחי אבל לא נכתנו כי אם נכונו אבל אידלדל אידלדולי דהיינו שנפרדו זה מזה בפירוש רבינו בנגריו ואקפל אקפולי שנפרדו ממקום חיבורן בהוכך הכולה אלא דקך לגבה לאיים לשמוטה טיה ולא הוי כבלע טריפה מצד עצמה ע"כ והרב דוחקים יש בזה בפירוש דהמאי נריכה לגמרא לגוסיף בלשון שמואל עד טיכה נכלל בו שני פנינים ולא הבי ליה באידלדולי למוד ולפרכו דהיינו שנפרדו זה מזה ולמה תפרט דאקפל אקפולי ועוד אתר שבמקצתה לא הכין מגדלדלו אלא בר"ל דהיינו ממקום הוטנן בלחי ולפי הכלכן היינו שנפרדו זה מזה ולא נראה לי פירוש כלל דהא מנא דאקפול והיינו ממקום הוטנן בהוכך הכולה וגם הענין מחלק בין אמרות הסימנים לעקרן מן הלחי ובין אותם הלחי לעקרו מהסימנים דבר מדה הוא ולא הייכותו הקדמונים וכ"ש שלפ"ז הולכך נחלק בין עיקר טלו לבין עיקר רובו לענין עקירתן מהוטנן שבהוכך שהוא דוחק גדול והוא נפלנו כתב דכיון שלא עקרו טלו אפשר שלא יעקרו הסימנים ממקום הוטנן ע"כ והקפה והלי דהמולל סילוק מכשיר בשהם כיון שאינו אלא דאפשר שלא יעקרו : [י] הושט מן הלחי · והיינו נמי ברובו : [כ] רוב עוביה · דף מ"ד ע"ב ומ"ש בפירש"י ובמיעוט הממתון ט' · לשון הר"ן אע"פ שיש במיעוט שמתון ט' : [ל] ה"מ מלתא דגלים בסברא · פירש רש"י מלתא דגלים בסברא כגון מקיפים בריאה דאיכא למימר דלמא לא מידמו טומאה שפיל ותלמון רבינו דלקמן אין נראה כן דדייק לכתוב דהיינו מסברת עצמו ובפירוש כתב בפרק קמא דמסכת ע"ז סימן ב' דהיינו בסברא דשקול הדעת והי"ם א"ל גמרא דרבים נמי הכי לא היה אלא שקול הדעת ויש לומר דהכי כל התורה כולה ניתנה לחכמים לפי סברתן ושקול דעתן אלא שמתסברא של נבמה צ נאמרה יש לנתחיל תמדת פרישות וחסידות כך נ"ל : [מ] כיון דאגמריה סמוך · ועיין בפ"ק דמסכת ע"ז סימן י"ג : [נ] זיכה את החייב ט' · כן הוא ג"כ ברי"ף אבל בגמרא זיכה וחייב : [ס] כולן רשאין ליקח · ותקשו הכא היכי אמרינן דמדינא כולן רשאין ליקח והכא ביבמות פרק כיצד מה שנשאו הכנסתו לא ישא את אמו כלומר משום הודאה י"ל דהתם כיון דחד הוא מיפקן שמה פינו ממון נא אבל הכא שנים מעידין ואחד לוקח ליכא למיחש להודאה שאין בשני חוטה ולא ט ומהר"ש ג"כ נס אלא משום הרחק מן הכיעור גלמוד וכן את הדין נמי לאו ביחוד קאמר והכא בר בר חנה נמי אמריני הוו בגדיים הכנו ולהפל דרב כהנא ורב אסי הוו גסריים ומהר"ש אמרינן ותיפוק לי משום הודאה אלמא מדינה שרי. כ"ל : [ע] הכא מתקלא שכיח. כתוב בפירוש רש"י [מוזה שוקל ניקרא גדיגנ] כשותו לאחרים ח"ל סל"ן כמו לאחרים : [פ] משדרן לי · וכ"כ בר"ף אבל בגמ' סגיפא זבנו לי וכן בפירוש רש"י ול"ן מוכרין לי : [צ] פירוש שמחזירין לו אבידה בטביעות עינא · וכ"כ התוספות וקשיא דנפרק ב' דנגה מליפה אמרינן דלא תמצא דבר בגלות אלא מילי ולא"מ לבהזיר ליה אבידה בטביעות עינא ונראה לי דהכל אחד כגי בלם יודעין אנו בו שרואה טריפה לעצמו א"ל לבדוק אחריו אם מבנה בכוני שלא אם לא ומחזירין לו אבידה בטביעות עינא ואם יודעים בו שאינו מבנה בכוני שלא אין צריך לבדוק אחריו ולידע אם רואה טריפה לעצמו אם לא ומחזירין לו ט' · ולשוני לכל"ן שכתב דאחרים פירשו איזהו ת"ח זה הרואה טריפה לעצמו כלומר שכבגיע לכלל כך שיודע לפרש איזו טריפה וכדאי לסמוך על עצמו ואינו צריך להורות אחרים ומהר"ש קאמר דעליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל ר"ל שכיעכה מינע לו בזכרה ברמה לו שאינו מפקיד

ממון

י [דף סה ע"א] **אמר** רב יהודה אמר רב (כז) נקבה הגרגרת כנפה [ק] כלומר נקבים דקים כנפה (כח) מצטרפין לרובה׃ [ר] אם עומדים בהיקף הגרגרת ודווקא נקבים שאין בהן חסרון אבל נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר · (כט) [ש] ואם ניטלה סימנה רטוטה מצטרפת לכאיסר · בעופא^א פירש"י נקבים דהחסרון בשוף דליכא בגרגרת דידיה כאיסר בכמה שיעורו · מקפלו תוחך למטה מן הנקבים ובצדיהן עד שיוכלו לקפל את הרטוטה שכן בה על פי הקנה ומניחו למקום הנקבים על פי הקנה אם חופה [ת] בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג שבנקבים גרידא ליכא רובא טריפה הואיל ויש בה חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה · דהא אנקבה כנפה קיימינן · נפחתה פירש"י נפחתה כמין דלת ולא נטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף כדלת במזוזתו · כדי שיכנס איסר [א] לרחבו · ושיעור גדול הוא זה מאיסר · (ל) דהכא בעינן [ב] נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון שהדלת סותם את הנקב · ומתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע דהא דקאמר בעופא^ב לא קאי אנקבה כנפה · אלא קאי אשיעור חסרון דגרגרת ומיבעי ליה בשוף שאין בגרגרת שלו כאיסר מה שיעור חסרונו. ומפרש דשיעור חסרונו בחפיית רוב פי הקנה · [ג] שהרי כתב אותו בתר אם נטלה סימנה רטוטה מצטרפת לכאיסר · ובנפחתה כתב ואם נפחתה הגרגרת כגון שנקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו · ולפי שהנקב מפולש משני עברי הגרגרת [ד] מיטרף בשיעור קטן · [ה] וקשה לפירושו [ו] דהא בעיא היה לו לבעל הה"ס לקובעה אמתניתין דלקמן עד כמה תחסר הגרגרת עד כאיסר · עוד מאי קמיבעי ליה האי שיעור היאך משערים בעוף עפי מבהאי שיעורין כיוצא בו · [ז] כגון חסרון דגולגולת שהוא כמלא מקדח לב"ש ולב"ה כסלע · ושיורא דכבד שהוא כב' זיתים ובשוף שאין [ח] בכבד שלו ב' זיתים מאי שיעוריה · אלא ודאי מילתא דפשיטא הוא דכל הני שיעורין בבהמה גדולה · ובבריה קטנה משערין לפי קטנה כמו שפירש הריב"ש [ט] גבי תפיסת יד · הילכך נראה כפירש"י ומיבעי ליה על^ג כנפה · [י] דמשערינן השלם עם הנקבים לכאיסר כשהן מקורבים כנקבי הנפה שסופן ליחסר · ומיבעי ליה בעוף דכי משערינן שיעור חסרון שלו כנגד איסר בבהמה גדולה קטן מאד שיעור חסרונו · אי מחמרינן בשיעור קטן כזה לצרף השלם עם החסרון · ומשני דלא אלא שיעור אחר נתנו לו חכמים מקפלו ומניחו על פי הקנה [כ] · נסדקה לארכה א"ר יוחנן אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה [ל] ומשהו למטה כשירה · וכן הלכתא ואם נקב למטה מן הכוס נידון כריאה במשהו · דכיון שאינו מקום שחיטה נידון כריאה: יא **ניקב** קרום של מוח רב ושמואל [מ] ולוי דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה · פירש"י קרמא עילאה ואע"ג דלא אינקב תתאה · ועל דאמרי לה קרמא תתאה לא פירש כלום · ויש ספרים שכתוב בהם ואמרי לה עד דאינקב תתאה · [נ] א) ונראה שכך היתה גירסת רש"י ולכך לא הוצרך לפרש דממילא משמע דבעינן דאינקוב תרוייהו · ורבינו שמשון ז"ל כתב לעיל גבי חסרון דגולגולת שאם ניקב העליון בלא התחתון טריפה · דהתחתון רך ועתיד ליקב · ומשמע מלשונו שאם ניקב התחתון בלא העליון כשר שהעליון חזק ומתקיים וכן משמע לאותה גירסא דעד דאינקוב^ד תחתון דמילתא דפשיטא היא דלא תרוייהו · דהכי האי פלוגתא דקרום הוי נמי פלוגתא בריאה · וכי היכי דבריאה מסיק דבעינן תרוייהו ה"ה נמי בקרום של מוח [פ] ועוד הביא ראיה (לקמן דף ע.) משוף (של מים) הסכתה הולדה על ראשה והוא ידוע אם ניקב קרום של מוח קאמר המכנים אצבעו לתוך פיו ודוחק למעלה אם מבצבץ המוח ויצא בידוע שניקב הקרום ופריך הניחא למ"ד עד דמינקיב קרמא תתאה אלא למ"ד אי מינקיב עילאה אע"ג דלא מינקיב תתאה טריפה דילמא קרמא עילאה אינקיב תתאה לא אינקיב · מכלל דלמ"ד התתאה אינקיב התתאה אינקיב הוא שניהם מדלא איפריך דילמא התתאה אינקיב עילאה לא אינקיב · [צ] ב) ולאו ראיה היא כיון דהכתה על ראשה לא ינקוב התחתון בלא העליון · אמר רבה בר בר חנה א"ריב"ל וכנגדם בבלים ניכר · אמר רבי שמעון בן פזי א"ריב"ל משום בר קפרא מוח [ק] וכל מה שבקדירה נידון כמוח שאם ניקב הקרום במשהו טריפה · התחיל לימשך נידון כחוט השדרה שאם נפסק רובו של שו"ר טריפה · ומסיק מתחיל לימשך · א"ריב"ל [ר] כמין שני [דף סה ע"ב] פולין הן ומונחין ע"פ הקדרה · מן הפולין ולפנים כלפנים · מן הפולין ולחוץ כלחוץ · ופולין עצמן אי ידעי' ומסתברא' פולין עצמן כלפנים:

יב (לב) **ניקב** הלב לבית חללו · בין לבית הלל גדול בין לבית הלל קטן טריפה מדקאמר לבית חללו סתמא ולא קאמר לבית חללים דוה משמע לבית הלל הגדול שנכנסין בו כל החללים כדקא"ר שמעון לבית הסימפונות ומפרש ליה זוכתא דספי טלגו סימפונות · קנה הלב *רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו · מאי קנה הלב · [ש] אמר רב נחמן בר יצחק [ת] (לג) חלב שעל דופני

הגה"ה

*אבל בהלכות גדולות מטריף בניקב אחד מן הקרומין או העליון או התחתון ור"ת כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין חבט ולא קורע דם כשרה משמע שסובר כמאן דאמר קרמא תתאה ואזיל לטעמיה כדברי (ר"ת) ה"ג. ומעשה בא לפני הראב"יה במצא בתוך הקרום של מוח מים ואחר המוח במקום המים כשיעור המקום שמונחין בו המים והיה המוח מקיף מים סביב שלא היו מגולים כלל והכשיר ושוב בא מעשה לידו שהיו המים מונחין בתוך שלפוחית קטנה והיתה השלפוחית מונחת במוח והיה המוח מקיפה ולא היתה מגולה כלל אלא הגולגולת ואל קרום של מוח והכשיר וכן ראה בכ"ג שהכשיר בענין זה אבל כשאין המוח מקיפה סביב שמגולה השלפוחית אלא הקרום והגולגולת אפילו מקצת או שפיטה מונחת בין הקרום ולגולגולת טריפה · מהר"ח :

הגה"ה

*קנה שומן היורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב בדק רבינו שמשון בקנה הלב ומצא בו נקבים קטנים ודנתי לפניו דקי"ל כרב באיסורי וקאמר רב במשהו וחזר ובדקו בשאר ריאות ומצאן נקובות בענין זה ושאל לחכמים ואמרו לו דהיינו רביתייהו והנך נקבים דרכן להיות בכל הריאות שבעולם ואמר לנו מה שמם הואיל והלב שמור תוקפו וכי קא אמר רב במשהו שלא במקום הלב כשר קאמר ודוקא הלב כשר תופס את הנקב : דכשירה הא הלב אסור תופס טריפה · זה מצאתי בפרש"י אחרים ובכל פרש"י אינו נמצא · מהרי"ח :

הגהות הב"ח א כשופא מאי פירש רש"י : ב בשפא מאי לא קאי : ג ומבעיא ליה על ניקבה כנפה : ד דאינקיב תתאה דמילתא דפשיטא : ה ומסתברא דפולין : ו חלב שעל גבי דופני : ז בהג"ה. תופס את הנקב שהם הוא דכשרה הא :

רש"י י **כנפה** · הגרגרת הסיב סביב להקיפה נקבים נקבים דקים כנפה : **מצטרפין** הנקבים לרובה · אילו היו כולן מחוברים יחד היה רובה נפסק טריפה : **נקבים** שאין בהם חסרון מצטרפים לרובה · דהוה כפסיקה בעלמא דלא מיתסרא [וניקבה כנפה נמי בדליכא חסרון] : **נישלה** סימנה רטוטה לארכה · דאיכא חסרון : **מצטרפת** לכאיסר · אי כי מעגלת לה הויא איסר טריפה : **בעופא** · נקבים דהחסרון בשוף דליכא למימר בגרגרת דידיה כאיסר לכמה הוא שיעוריה : **מקפלו** · תוחך למטה מן הנקבים ובצידיהם עד שיוכל לקפל הרטוטה שכן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים על פי הקנה : **אם חופה** · בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דהנקבים גרידא ליכא חבלה : **טריפה** · הואיל ויש בה חסרון ושיעור סמיכת נקבים זה לזה כנפה דהא איניקבה כנפה קיימינן : **נפחתה** · כמין דלת ולא ניטל ספתה אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו : **כדי שיכנס איסר** לרחבו · ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעי נכנס ויוצא משום דאין כאן חסרון והדלת סותם את הנקב : **נסדקה** לארכה · וקילא מכולה דהיכא דנפסק לרחבה ברובה מתוך שהריאה מושכת למטה והטבח מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא כדי הגיס שלדר"א בלשון אבל לארכה כל כמה שהטבח נמשך הסדק סוגר והולך הלכך הדר הגיס : **למטה מן הכוס** · מקום שאין ראוי לשחיטה : **נידון כריאה** · נקב משהו ולא ברוב כגרגרת : **יא קרמא עילאה** · המחובר לגולגולת מבפנים ואע"ג דלא אינקב תתאה הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו : **הויתא** · פך כמו חויא דקיטרי : **דמתנח** ביה מוחא · שהמוח מונח בתוכו : **מכנים** ידו בפיו של עוף. שהכתה תולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי מין החוטם וכמות מחק למעלה אם בשמה מבלבן ויוצא דרך נקב הסמכה : **טריפה** · שמא ניקב הקרום : **הניחא למ"ד** · לעיל גבי ניקב הקרום עד דמנקב עילאה ותתאה שפיר : **אלא למ"ד** · דטריף עילאה לחודיה כי לא מבלבן אמאי כשרה · דילמא עילאה אינקיב ותתאה קיים: **תתאי** מיפקע.דהויפא אצבע כשדוחקו למעלה : **כנגדן** בבלים ניכר. בבלים זכר אתה יכול להכיר [רבילת המוח] שגם לכן יש שני קרומים לבד הכים והאחר שהבבלים מונחים בו ומהן שהקרום שהוא של מוח רך מאד ואין ניכר לגמרי ונראה כמות עצמו הוא שוקן לו סימן בבלים : **כל** מה שבקדירה · בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט שבהרי חוט השדרה מן כמות הוא בה : **נידון** כמוח · בנקב משהו : **לימשך** · לצאת מן הקדירה לצד החוט : **נידון** כחוט. בפסיקת הרוב : **פולין** · גלגין : **על פי** הקדרה · למקום חיבור הגולגולת והגולגולת : **ופולין** עצמן · מוח שכנגד הפולין : **יב הלל** גדול · חלל כאמצעי : **הלל** קטן · הרבה חללים קטנים יש לו סביב : **לבית** הסמפונות · ולא פני לבית הסמפון : **קנה** הלב · לקמן מפרש : **במשהו** · אם ניקב · כל הלב מקרי חלב בין טהור בין שומן והוא אלא לשון הגמרים כגון גבי שתי התיכות אחת של חלב ואחת של שומן דכשל כרחוק קרי ליה שומן טהור הגבי חלב הגיד : **שעל** גבי דופני ריאה · קנה שומן היורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב :

מעדני יום טוב

מתון על הספק עד כאן : [ק] **כלומר** נקבים דקים כנפה · פשיטא מלתא נקבים דקים אבל לא קאמר כנפה פיכא בנקבים חסרון כמו שיש בנקבי הנפה דהאין בהם חסרון איירינן כדמסיק : [ר] **אם עומדים** בהיקף הגרגרת · וכך פירש רש"י ועמתא דאי עומדים בהוכך לא גריפא מנסדקה לארכה דהגי במשהו למעלה ומשהו למטה כדלקמן : [ש] **ואם** ניטלה סימנה רטוטה כו' · מימרא דריב"ל בגמרא ותמהו התוספות דלמתפינן ניקבה וכל שכן רטוטה עד כאן ולא יכולתי לעמוד על תמיהתם דניקבה תנינא לקמן ניקבה עד שתחסר כדי איסר האפלקי וכ"ת דהא ק"ל דממתניתין שמעינן דל"ם רטוטה זה אינו במשמעות לשונם אבל באמת תמיהתם איכה תמיהה דהכא צריכא לאשמועינן דאע"ג דהרטוטה היא בהוכך ולא כמין נקב אפ"ה אי כי מעגלת לה הויא כשיעור איסר טריפה וכדפרש"י : [ת] **בין** הנקבים והשלם כו' · כך פי' רש"י : [א] **לרחבו** · פירוש לרחבו של איסר שיושיבהו שם על רחבו ויכנס לאפוקי דרך עביו. תוספות : [ב] **נכנס** ויוצא · וכן לשון רש"י ואע"פ דליתנא דגמ' כדי שיכנס ולא קאמר כדי שיכנס ויוצא יש לפרש דרש"י נמי ה"ק שיהא נכנס או שיהא יוצא אבל אין נראה שרש"י נתכוון לומר שצריך שיעור גדול וכלומר שיכנס ויוצא שלא בדוחק דמגליס כיון דבגמרא בנכנס בלחוד משמע דסגי וכן משמע ג"כ מלשון הטוס' שכתבתי לעיל בסמוך דבנכנס לחודה סגי לן אלא דק"ל דאי הכי היה לכם לפוסקים לפרש כן וסמוך והדבריה לא פירשו כלום אלא סתמו וכתבו כדי שיכנס ויצא בו איסר ולנ"ם : [ג] **שהרי** כתב אותו בתר אם נטלה סימנה רטוטה · ומיהו מזה אין לסוכיח דהא דהסמיס ולא כתב הכפי' דנקבה כנפה משום דלא צריכא לי' שכבר פסק בו הדין : [ד] **מיטרף** בשיעור קטן · פי' בטובי דינר כ"כ הטור סימן ל"ד והסמא נרתנו הייט לטוביו דלא כפי' התוס' דלעיל : [ה] **וקשה** לפירושו · שמפרש בעופא דקאי אשיעור חסרון דגרגרת וכן נמי להרי"ף נפחתה מיירי ג"כ בעוף שהרי כתב א"נ אם חופה כו' · אבל לפי פירש"י בבהמה אתמר ומשערינן לפי גדלו וקטנו כמו בכל שאר שיעורין : [ו] **דהא** בעיא · דבשופא : [ז] **כגון** חסרון דגולגולת לב"ש כמלא מקדח · בגמרא דסוגיא דהכא ולב"ה כסלע איתא לקמן נמי בגמרא דף נ"ד ע"ב : [ח] **ה"ג** בד"י בכבד שלו שני זיתים · ול"נ דגרסינן כשני זיתים : [ט] **גבי** תפיסת יד · לעיל סימן ס' : [י] **דמשערים** השלם עם הנקבים לכאיסר וכו' · וכתב רבינו ירוחם נ"ו חלק ג' דברים אלו עם הרחבת הביאור קצת וז"ל אם ניקב הקנה בעוף כנפה נקבים שיש בהם חסרון דבבהמה שיעוריה כאיסר ואם תאמר כך בעוף לא תמצא בו איסר כי אין בכל קנה העוף כאיסר וא"ת הכל לפי גדלו וקטנו יהיה שיעור חסרונו קטן הרבה וא"ת שנשער האיסר לפי גדלו וקטנו ונחשוב בזה השלם שיש בין נקב לנקב עם חסרון הנקבים יהיה בזה חומרא גדולה אלא משערינן בענין אחר מוחך למטה כו' : [כ] **הא** דגרס בגמרא כל הטהר בשר נשמיטה כו' כתבו כבר רבינו לעיל ר"ס ו' : [ל] **ומשהו** למטה · והוא פירכה ממשהו הכוח שלא במקום שחיטה דהא במקום הכוח נידון כריאה ליאסר בנקיבת משהו כדמסיק : [מ] **ולוי** · ל"נ ליה בגמרא ורי"ף · ונראה בעיני דהיכא דמימרא דלקמן סי' מ"ו גבי הכתה תולדה כו' נקט הכא : [נ] **ונראה** שכך היתה גירסת רש"י · ובהדיא גירסתו כן לקמן גבי הכתה תולדה דמייתי רבינו בסמוך כמו שתראה מפרש בלשון רש"י שהעתקתי וגם לקמן ר"ס י"ג אוכיח שכן גירסת התוספות : [ס] **ור"ת** ז"ל פסק כליבנא קמא לחומרא׳ שכן בכ"מ שוכר ר"ת דבכל תורה כלך אחר המחמיר כמ"ש רבינו בשמו בפ"ק דמסכת ע"ז : [ע] **הויתא** דמתנח כו'. שמעתי בשם מהר"ר הפנדל ז"ל דאתי למימר שהקרום שהתחתון שמלאהו דבק עם המוח ולפי שאינו ניכר הולך לתת סימנים והויא כהסוגיא דריב"ל דאמר דכנגדן בבלים ניכר ומדברי רבינו נראה כדבריו מדכתב בסמוך דהסב"ל וריב"ל מסדרי למיתב סימנא כו' שצריך להכירו כו'. אבל מלשון רש"י נ"ל דהב"ל אתא למימר סימן אליבא דליבנא בתרא דוקא וכלומר הויתא דמתנח כו' · שהוא מלשון היות שאתי במתמן ולדברי רבינו אין לפרש כן דהא"כ לא היה צריך לסביה ראיה מדמהדרי למיתב סימנים כו' שצריך להכירו שהראיה עצמה של הסב"ל מוכחת בהדיא דאליבנא בתרא הלכתא אבל רש"י מפרש על דברי ריב"ל מתוך שהוא דק והוא ניכר וכו' · ולא פירש כן על דברי הסב"ל דלעיל מינייה ואפי לפי שסובר דסימנא דהסב"ל לאו לסכי אתא [אלא] למיתב סימנא דהלכתא כליבנא בתרא וכדפרישית מלשון סייתא שהוא לשון חיות אם לא הוצרך לפרש : [פ] **ועוד** הביא ראיה כו' · לא לפנין פסק הלכה דליכא למשמע מיניה כלל אלא לענין פירוש הלשון דאיכא דאמרי דסובר דבעינן דאינקב תרוייהו : [צ] **ולאו** ראיה היא כו' · וגם הראיה הראשונה איכה ראיה גמורה דדילמא קרומי המוח שאני מקרומי הריאה ואין אומרים בטרפות צ דומה לצ ותמוה כך קשה לי על הטור שכתב דמסקנת רבינו כהרמב"ן ומה שהביאו בתחתונה אינו מספיק לומר שכן מסקנתו : [ק] **ובכל** מה שבקדירה · וכן הוא ברי"ף אבל נראה כדגרס בגמרא כל מה שבקדירה דודאי דמוח פעמי לא שייך בו נקב משהו : [ר] **כמין** שני פולין כו'. בין בבהמה בין בעוף כדאי' בגמ' דר' ירמיה בדיק בעופא ואשכח כמין שני פולין כו' :[ש] **אמר** רב נחמן בר יצחק ובגמ' הגי' אמר רבה בר יצחק אמר רב : [ת] **חלב** שעל גבי דופני

דברי חמודות

(כז) **נקבה** הגרגרת כנפה כו' · כל דינים הללו דניקבה כנפה וניטלה רטוטה ונסדקה לארכו ונפחתה כדלת דהוה בסימן · הולה כנגעתו מחמת חולי או כשתפס הקנה בידו ונעשה בו נקבים הללו באופן שיודע ודאי שלא נגע בו כוחמו אבל אם אינו יודע אם נגע בו כוחמו אם לאו לדידן דלא בקיאינן בבדיקת כוחמו טריפה בכל ענין כדלעיל סעיף י"ג ובפ"ב סעיף ס' : (כח) **מצטרפין** לרובה · דאי איכא רוב בין הנקבים ובמה שביניהם מצטרפין ורואין אותן כאילו אינן כ"כ הר"ן וכ"כ הטור בגבה דלקמן דמצטרפין לאיסר נמי עם השלם שביניהם וכתב עוד הר"ן דמיסו כי אמרינן דמה שבין הנקבים הוי כאילו אינו דוקא בשהנקבים סמוכות כל כך שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כל שיש בו יותר מכשיעור הוה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרפין לכשיעור : (כט) **ואם** ניטלה סימנה רטוטה כו' · וכתב הרשב"א במרחבו וז"ל כתב בעל העיטור והגן דלא מתפי' לן שיעורא אלינא לחומרא ונראה דה"ם אם אין שיעור הקדירה יותר מהאי רוחב שיעול פי הקנה בשרה וכדאמרינן לגבי עוף מקפלו ומניחו ע"פ הקנה אם חופה רוב קנה טריפה ואם לאו כשרה אלמא אפילו בעוף דחוטו מוטט אזלינן לרוב פי קנה ל"ם בבהמה דחוטה גדול וכ"מ מכ"ל ורמ"א ז"ל הקשה על זה דהא שיעור איסר הוא פחות מרוב דהא נקבים שאין בהן חסרון צריכים רוב ובים בהם חסרון שיעורן כאיסר וא"כ מי שאינו בקי יצא לסקל ולכך כתב דה"ל דהחב רוב הגל קנה של עוף דהוא פחות מכאיסר ע"כ וכלומר דבבהמה כי משערינן ארוחב רוב הגל הקנה לאו בכל בהמה אלא בקנה דעל עוף דהוא פחות מכאיסר ולשונו זה קשה נמי דהא כתב כ"י בשם רבינו ירוחם שיש שוף שהוא גם שיש בקנה שלו כאיסר ושים מי שכתב שבאותו שוף נמי משערינן בכל ענין וכן עיקר וה"ל אכתי מי ידעינן באיזה שוף שנשער לבהמה דמכיון שאין אנו בקיאין בשיעור כאיסר גם בשוף לא מצי בהאי שבשבר ול"ע וכתב עוד רמ"א שמי שאינו בקי ישריף בכל ענין : (ל) **דהכא** בעינן נכנס ויוצא · כפירש"י ובכר כתבתי במ"ש דקשה לי מה שמצריך נכנס ויוצא ובגמרא לא אמרו אלא נכנס בלבד וכן בקיצור לא שמעיק אלא כלשון הגמרא ואף על פי שהטור כתב כלשון רבינו ול"ע : (לא) **ופוסק** כלשון שני · וכתב הר"ן שכן דעת הרמב"ם בפ"ג מה"ש ואע"פ שהטור כתב שהרמב"ם סובר שמותר עד שינקבו שניהם וכדעת הרמב"ן דלקמן והאמת שלשון סובל שני הפירושים כמ"ש הב"י ופ"מ מסיק דים לנו לפרש דבריו שיסכים עם רבו הרי"ף דמסתמא כשיטתו כ"ל ועוד שהרשב"א כתב שים לתפס לדברי הרי"ף ומבו"ב מוטיב נקטיק עד כאן אבל בהגהת אשירי פסק בשם בה"ג דטריפה בניקב אחד מן הקרומים או העליון או התחתון ופירש הב"י דהכי מפרש ליבנא קמא סובר דוקא אינקב עילאה ולא תתאה וליבנא בתרא סובר אפילו לא אינקב אלא תתאה לחוד טריפה וכתב ב"ח סימן קנ"ו בכאשר נכ"ח דסוב לנתמיר כפי' בה"ג ואע"פ שהב"י כתב דהומרא יתירה הוא מ"מ רמ"א מסיק דהכי נהוג אם לא במקום הפסד מרובה : (לב) **ניקב** הלב לבית חללו · כבר כתבתי בריש פירקין סעיף ה' דכל הנקובים אסור שיש בו חלל לא מטריף אלא עד שיקוב לחללו ובתר נקובי לא איצטריך למתני לבית חללו שכן דקין ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו אבל לב שבאמצע ס"ד שאם ניקב בעומק שהוא תמיד נקב כ"כ תוס' דרי"ף ועיין לקמן סי' כ"ט וכתב הטור סימן מ' דבריה שאם לא הגיע הנקב לחלל דהכשרה אלא כשניקב מחמת חולי אבל ניקבה בקוץ או במחט אפילו באין טריפה דאפילו מחט שנמצא בחלל שבבהמה טריפה כדלקמן סי' מ"ב וכתב עוד הטור ת"ל ואם מחט נמצא בו אע"פ שאינו מכר מבחוץ טריפה ת"ל הרשב"א בת"ס וסיכא דמשתכח בלינא לא אתפרש בגמרא אבל כרב בעל הכלכות כתב ומחטא דמשתכחת בליבא אע"ג דלא ניקב טריפה וכ"ש כי משתכח בסימפונא דליבא לגואי דלא חיים ליה דוכתא למיפק וכי ריקיה לסתמה דכמה דאמא נקובי נקבה וטריפה אבל קופא למתאי דלא עאל אלא בסימפונא רבא פליג דילמא נבדי דשבלה פלטה לה ואתוקי באיסורא לא מילתא היא דהפקא מסתם ונקבה בדוכתא אחריתא ע"כ וכתב הב"י דביאור דבריו שבשמצאת המחט בסמפון הלב בפנים והוא כמחט כלפי פנים אע"פ שאין נראה שום נקב בלב טריפה לפי שכיון שהיה בפנימי הסמפון שהוא מקום דחוק והוא יכולה לצאת משם והדם לצד מעלה קופא והאי לא יכול ליכנס בפנים הסמפון אלא במקום שרגה מהסמפון וכיון דקופא לתתאי לא ניקבה בכמיסתה וכ"ת משום שסופה ליכנס יותר ולנקוב נסכי לא חיישינן דתלינן דילמא כשבשעבל הפלטו אותו וכן לא חיישינן דילמא נפקא מהתם ונקבה דוכתא אחריתא דאתוקי איסורא לא מחזקינן ואע"פ שקשה לו להב"י דלפי זה ריסא דמילתא נמי אע"ג דלית ביה נקב כשתא טריפה מפני שסופו לינקב הוא ואמאי הרי עדיין לא נטרפה י"ל דמכיון שא"א שלא תינקב הרי היא בכלל כל שאין כמוה חיה וטריפה וכדפמש"ש כמרגלות הפסולים בריאה ועיין לקמן סעיף מ"ז ולמען שובי הקופא עיין לקמן סי' כ"ו וכתב עוד הב"י דנתחדשו הרשב"א כתב לשון זה דבעל הלכות גדולות וסיים בו ומתוך דהסתכנה במרפסת דליבא ספק טריפה וכל ספק טריפה לאיסורא עכ"ל וקל לומר קרא אותה ספק טריפה דודאי טריפה היא ממ"נ אי מהלב יצא נטרפה הרי ניקב הלב וטריפה ואי מתוך אתאי מתם שמצאה בחלל הבהמה טריפה היא ונראה דמשו"ה קרי ליה ספק משום דהתם שמצאה בחלל הבהמה משום ספק הוא דמטרפינן לה שמא ניקב א' מהאברים הפנימיים ע"כ : (לג) **חלב** שעל דופני הריאה · פרש"י דקנה שומן היורד בין

הריאה *[א] אמר אמימר משמיה דרב נחמן (לד) תלתא קני הוו · חד פריש לליבא · וחד פריש לריאה · וחד פריש לכבדא · דריאה כריאה· דכבדא ככבדא · דליבא פליגי בה · מר בר חייא מתני איפכא · דריאה ככבדא ודכבדא כריאה · פירש רש"י מסתברא כלישנא קמא דקם ליה רבי יוחנן כשיטתיה דאמר לעיל (דף מה·) [ב] ניקב למטה מן החזה נידון כריאה · ור"ח ז"ל פסק [ג] דאזלינן לחומרא (לה) וכולהו במשהו · ומרבי יוחנן אין ראיה דנקב הקנה למטה מן החזה קאמר וכולהו בכלל : נשברה השדרה ונפסק החוט שלה · ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו טריפה דברי רבי · רבי יעקב אומר אפילו ניקב · הורה רבי כרבי יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב · וכמה רובו · רב אמר (לו) רוב עורו אבל מוח זה לא מעלה ולא מוריד · וכן הלכתא · ואם הומרך או נתמסמס [ד] פסול · אהומרך שנשפך כקיתון · נתמסמס שנימס כדונג מפני האש וכשמעמידו [ה] אינו יכולה לעמוד (פסול) ואם אינו יכול לעמוד מפני כובדו בעיא היא ולא איפשיטא ואזלינן לחומרא · אבל נתמזמז [ו] שנתרוקן מעט כשרה·מיתיבי בהמה שנתמזמז מוחה טריפה הויא כנתמסמס איתמר ומדמקשה ממוח אחוט השדרה (לז) [ז] אלמא המרכה והמסמסה פוסלות במוח · [ח] וכתב רבינו אליעזר הלוי שמעשה בא לידו (לח) שנמצא בתוך קרום של מוח מים ונתחסר המוח כשיעור מקום המים והיה המוח מקיף המים סביב סביב שלא היו מגולים כלל והכשירו · וכן מצא א"כ [בהלכות גדולות] שכתב כיון שהמוח מקיף את המים הדרא בריא · (לט) אבל כשאין המוח מקיף סביב סביב מכל רוח טריפה · עד היכן חוט השדרה שאם נפסק פסול. א"ר יהודה אמר שמואל [ט] עד בין הפרסות · ומפרש לה דעד אחת טריפה · שלישית כשירה · שניה איני יודע · בעי רב הונא בריה דרב יהושע [דף מו ע"א] עד ועד בכלל או עד ולא עד בכלל בעי רב פפא את"ל עד ולא עד בכלל פי פרסה מהו · [י] בעי רב אשי את"ל עד ועד בכלל פרסה עצמה מהו [כ] וכיון דלא איפשיטו הני בעיות כתב רב אלפס ז"ל דכולהו טריפות [ל] אבל פרסה שלישית כשירה : א) בעופא [מ] רבי ינאי אומר עד בין האגפיים · ורשב"ל אומר עד גלמטה מאגפיים · כתב רבינו שמשון דיש להסתפק אם למטה ממקום חבורו בגוף קאמר (מ) או למטה ממקום ששוכבות על הגוף [נ] דהיינו למטה מסוף עצם של כנף המחובר לגוף* [ס] והאיך ספיקא איכא נמי לספוקי על בין אגפיים אי בעי למימר (עד) בין חבור אגפיים לגוף או בעי למימר בין שכיבת אגפיים על הגוף · דהא אבין אגפיים דרבי ינאי קאי ריש לקיש ואמר למטה מן אגפיים · ולי נראה דתרוייהו אחבור אגפיים קיימו במשום דקשיא ליה מאי איכא בין אגפיים ובין למטה מאגפיים [ע] וכי כחוט השערה למטה מהאגפיים נחלקו · [פ] אלא אמקום חבור אגפיים לגוף קיימי · וא"ר ינאי עד בין אגפיים ולא עד בכלל · וריש לקיש אמר עד למטה מחבור אגפיים · ג) ואין לפרש עד בין שכיבת אגפיים על הגוף דעל שיעור ארוך כזה לא מתפרש שפיר עד ולא עד בכלל · ועוד דהפליג מחלוקתן* : ניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כלום · [צ] אוקימנא כר"ש בר רבי · ולאו הכי הלכתא · (מא) אלא בעינן דנשתייר ממנו כזית במקום מרה (מב) וכזית במקום שהיא חיה · בעי רבי ירמיה מתלקט מהו · כרלועה מהו · כזית מרודד מהו · תיקו · ואזלינן לחומרא : ואם נדלדל הכבד ומעורה בטרפשא כשרה · דהא איכא כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה : יג הריאה שניקבה או שחסרה רב ושמואל ורב אסי דאמרי קרמא עילאה [ק] ואמרי לה קרמא תתאה (מג) ומסיק דאי אינקיב עילאה ולא אינקיב תתאה מגין מדרבא דאמר רבא האי ריאה דאגליד [דף מו ע"ב] כאהינא סומקא כשירה · אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה מגין · מדרב יוסף דא"ר יוסף האי ריאה

הגה"ה

*ראיתי שהביאו לפני מורינו ראבי"ה שהיה ג' שומן הלב דבוק בלב מאד ואדוק הרבה בכח ותתך בסכין השומן מן הלב במקום שהיה דבוק ולא ראה מבחוץ על הלב שום ריעותא במקום שהיה דבוק ואח"כ חתך במקום שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחלל קצת קורט דם ואסר ושאלתי את פיו אם לא היה קורט דם מוצא מה היה עושה ואמר שאז היה כשר · מא"ז :

הגה"ה

*ובא"ז פסק עד למטה מכנפיו אפילו במקום שאינו מחובר לגוף העוף אלא נכפל ויושב שם · מא"ז :

הגה"ה

*ונראה לי דאותן עצמות קטנות המונחות בגף העוף והם מחוברים לכנפים הם בכלל הכנפים ולמטה מהם זהו למטה מן האגפיים ושמוטת גף העוף נמי דאמרינן לקמן הייטו שמוטת אותו עצם כי הוא מונח ממש על הריאה · לשון מהרי"ח :

הגהות הב"ח א נתמסמס פסול פירוש הומרך : ב משום דקשיא לי מאי : ג בהגה"ה המתחיל ראיתי וכו' שומן הלב דבוק · נ"ב רצונו לומר טרפשא דלבא שאף הוא נקרא בשם שומן הלב כדפרש"י להדיא סוף דף מ"ט :

רש"י תלתא קני הוו · לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה : חד פריש לריאה · ומתפלק בתוכה והן הן סמפונות : דריאה כי ריאה · בנקב משהו : דכבדא כי כבדא · עד שינטל כולו כדתנן גבי כבד ולא נשתייר ממנו כלום : דליבא פליגי · רב ושמואל לעיל : מתני איפכא · דריאה עד שינטל ככבדא ודכבדא כי ריאה במשהו ודליבא פליגי רב ושמואל וכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב למטה מן החזה נידון כריאה : הורה רבי. שבא מעשה לידו והורה להחמיר ולא סמך על דבריו : רוב עורו. אם נחתך רוב היקף עורו סביב [אע"פ שהמות לא נפרד כלום טריפה] : נתמרך פסול נתמסמ' פסול גרסי'. ואחוט השדרה קאי אע"ג דהמסמסה קילא מהמרכה כדמפרש ואזיל אפילו הכי תנא תרוייהו דאי תנא המסמסה להודה הוה מפרשינן דהיינו נשפך כקיתון.המרכה לשון מורך שנתרככה ונעשית המות בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבים אותו היה יוצא דרך הנקב : ואינו יכול לעמוד · מפני שנעשה גלול אבל לא כל כך שיהיה נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קנתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל : מפני כבדו · שהוא עב וככבד אבל לא נתרכך מבפנים מהו תולי הוא זה שמכבידו או לא וכל הני נתמרך נתמסמס כבלל נפסק החוט הן דקים להו לרבנן שמתוך ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק א"כ אין פיסוק גדול מזה אע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בהפרדה אבל בהמרכה לא : תיקו · וכל תיקו דאסורא לחומרא : נתבזמז · נתרוקן מהמות מקצתו מאליו : עד היכן חוט השדרה · עד היכן כחו של חוט להיות הבהמה טרפה בפסיקתו החוט יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב : עד בין הפרסות · עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל פיצולין כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש אחד לירך זו ואחד לזו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג' ולמטה מהם עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק מן המות ועד בין הפרסות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טריפה ואם למטה מבין הפרסות נפסק כבר תשש כחו והירכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך : עד אחת · כל מקום שיפסק מן הגולה עד בין הפרסה ראשונה טריפה נפסק בין הפרסה שלישית כשרה שניה איני יודע : עד ועד בכלל · וה"ק מן הראש ועד בין הפרסה הראשונה וכל אותו בין בכלל טריפה או דילמא ה"ק עד ולא עד בכלל טריפה שלישית כשרה שניה איני יודע וה"ה לראשונה דמספקא ליה וממילא משתמע ולא איצטריך לפרושי ראשונה ושניה איני יודע דכיון דאמר ודאי טריפה עד אחת ולא היא בכלל מכלל דמכאן ועד שלישית מספקא ליה והדא מינייהו הוא דנקט דלא תימא שניה כשלישית לקולא : את"ל עד ולא עד בכלל פי פרסה מהו · נפסק החוט הגדול כנגד פי הפצולין הראשונים במקום פצול מהו בכלל טרפה הוא או בכלל איני יודע הוא מי אמרי' עד בין דוקא ופי הפרסה טרפה או לאו דוקא : ואת"ל עד ועד בכלל · ליכא למבעי בפי הפרסה מידי דודאי טרפה דאפי' חוט שכנגד הפסק שבין שני הפצולים טרפה וכ"ש פי פצול הראשון אלא הכי קא מבעי ליה נפסק הפיצול עצמו מן החוט מהו ובפרסה הראשונה קאי לשון מורי לשון אחר בין הפרסות הן צלעות קטנות של אליה. פרסות הוא בשר המפרים בין צלע לצלע. (בין) [פי'] הפרסות צלעות שבין פרסה לפרסה : [גדי שמן · חי:בליעי טפי. הצלעות נבלעין ואין נכרין כשהוא חי : בליעי טפי · ונפשט הבשר והכל דומה לצלעות] וכל לשון זה אינו נ"ל ומפי גאון שמעתיו : עד אחת · עד בין הפרסה הראשונה דהיינו צלע ראשונה של אליה : טרפה · אם נפסק החוט : בעי רב הונא עד ועד בכלל · שאם נפסק החוט כנגד צלע הראשון טרפה דהיינו נמי קאי בין שתי פרסות שיש הפרש שיש בינו לצלעות הגדולות : ולא עד בכלל. ובכלל איני יודע הוא : פי פרסה. נפסק החוט אצל תחלת העצם ולא כנגדו ממש מאי בהדי עצם חשיב ואיני יודע או בהדי פרסה קמייתא חשיב וטריפה ולא נהירא דהא ודאי מן הפרסה היא ולא מבין הפרסה : פרשה עצמה · נפסק החוט כנגד פרסה שניה בשר שבין צלע ראשון לשני : מהו · בהדי ראשון שדינן ליה וטריפה או בתר צלע שני שדינן ליה ואיני יודע · ומפי גאון אחר שמעתי פרסה עצמה כסבר הצלע עצמו ולשון מורי הראשון הגון וסייג מצאתי לו בה"ג והוא עיקר : עד למטה · מכנפיו הוי כח חוט השדרה דיליה : ולריש לקיש עד כנגד בין אגפי' · ותו לא : במקום שהיא חיה · שהכבד חיה מצב דהיינו מקום תלייתה כשהיא מעורה דבוקה תחת הכליות זה נ"ל ומצאתיו לישנא אחרינא ביותרת הכבד אוכר"ש בלע"ז והן טרפשין : מתלקט מהו · כזית מתלקט ולא במקום אחד אלא תני כזית כאן וחצי כזית כאן : מרודד · מרוקע טונב"א בלע"ז וגרע מכרלועה : נדלדלה · נעקרה במקומות הרבה : ומעורה בטרפשי' · כאן מעט וכאן מעט וכולה קיימת : יג דאגליד · שניטל קרום העליון והופשט כמו גלודה דמתני' : כאהינא סומקא · שנשארת בקרום התחתון והיא כתמרה אדומה :

דברי חמודות

בין שתי ערוגות הריאה כו' וכתב בהגהות אשיר"י דבדק רבינו שמשון בקנה הלב ומצא בו נקבים קטנים ודנתי לפניו דקי"ל כרב באיסורי וקאמר רב במשהו וחזר ובדק בשאר ריאות ומצאן נקובות ושאל לטבחים ואמרו לו דהיינו רביתייהו והללו נקבים דרכן להיות בכל הריאות שבעולם ואמר לנו מה טעם הואיל והלב טהור תופהו וכי קאמר רב במשהו שלא במקום הלב כשר קאמר ע"כ וכיוצא בזה כתוב ברוקח ואני שמעתי טעם אחר שאותם נקבים הנמצאים שם הם פיות הסמפונות ולא נקבים נינהו עכ"ל הב"י ס"ס ל"ד ועיין בסעיף דלקמן והרמב"ם בפ"ז מה"ש כתב דקנה הלב הוא המזרק הגדול שיוצא ממנו לריאה וגם הטור העתיק דבריו בס"ס מ' ולא ראיתי מי שפירש לפי דבריו לישנא דגמרא תלב שעל דופני הריאה ולשון השו"ע קנה הלב שהוא קנה שומן כו' וכן המזרק הגדול כו' וא"כ ודאי דתרתי נינהו ואע"פ שיכולני לומר דשני פירושים נינהו אליבא דגמרא מיהת לישנא דגמרא אינו סובל הפי' של הרמב"ם ועל כרחינו לומר דלהרמב"ם גירסא אחרת בגמרא ודוחק הוא כיון שגם הרי"ף כתבה : (לד) תלתא קני הוו וכו' · וראיתי באווז של מים שנקרא בל"א ענ"ט שהקנה שלה מתפצל למעלה הרבה ואמרו לי השוחטים שכן הוא בכולם : (לה) וכולהו במשהו · לשון הטור סימן מ"א כתב הרמב"ם קני הכבד והם המזרקים שבו הדם מתבשל אם ניקב אחד מהם טריפה ולא נהירא דהא מכשרינן אפילו בניטל כולו חוץ מכזית במקום מרה וכזית במקום חיותה ע"כ וכבר השיגו הראב"ד ג"כ וכתב הריב"ש בתשובה דמה שאמרו בגמרא ג' קני הוו כו' ואיכא מ"ד דכבדא כריאה היינו קודם שיכנס בבשר הכבד דהוי בכלל ניקב הקנה למטה מן החזה אבל משנכנס בכבד לכו"ע הוי ככבד ע"כ : (לו) רוב עורו · פרש"י רוב היקף כו' · וכתבו הרמב"ם פ"ט מה"ש ורשב"א בת"ה והטור סימן ל"ב דאם נסדק לארכו כשר וכתב הב"י דנ"ל דילפי לה מגרגרת דמיטרפא בפסיקת רוב ונסדקה לארכה כשרה וא"כ בחוט השדרה נמי בעינן שישתייר משהו למעלה ומשהו למטה כמו גבי גרגרת ומדלא כתבו כן משמע דאפילו לא נשתייר כלום כשר דמשמע לא דקיל חוט השדרה מגרגרת שהחיות תלוי בו ע"כ ובכסף משנה הגיה זה בקשיא : (לז) אלמא המרכה והמסמסה פוסלות במוח · אבל מזמוז לא וכ"כ הטור ואם חסר מן המוח מעט כגון שנרקב או נתמעך והקרום קיים כשרה : (לח) שנמצא בתוך קרום של מוח מים כו' · וכתב בהגהות אשיר"י דרבינו חננאל כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים ובקרום התחתון אין רושם ולא קורט דם כשרה ובמרדכי הביא ראיה לדבריו מדאמר בפרק הניזקין גבי טיטוס שנכנס יתוש בחוטמו ואעפ"כ חי שם שנה וכיוצא בזה כתב הרוקח אבל בת"ה סי' קס"ז כתב על דברי ר"ח דאנן לא בקיאין בבדיקת רושם וריעותא נהגינן להטריף וכתב רמ"א דהכי נהוג וכתב עוד בת"ה דהיינו בנמצא בקדירה אבל היכא דנמצא חוץ לקדירה כגון בחוטם תלינן שלא הגיע למוח מעולם ואפי' נמצא פני התולעת כלפי תוך תלינן לקולא דהוי ספק ספיקא שמא נתהפך ולא הגיע לעולם על המוח ואת"ל הגיע למוח שמא לא ניקב הקרום עד כאן : (לט) אבל כשאין המוח מקיף כו' · וכתב בהג"ה עוד דשוב מעשה בא לידו שהיו המים מונחים בתוך שלפוחית קטנה והיתה השלפוחית מונחת במוח והיה המוח מקיפה ולא היתה מגולה כלל אצל הגלגולת ואצל הקרום של מוח והכשיר וכן ראה בה"ג שהכשיר בענין זה אבל כשאין המוח מקיפו סביב שמגולה השלפוחית אצל הקרום והגלגולת אפילו מקצת או שהיתה מונחת בין הקרום והגלגולת טריפה ע"כ וכתב רמ"א שאם היה ספק אם היה מכוסה במוח אם לא טריפה על כן יש ליזהר כשפותחין הראש שיפתחוהו בדרך שיוכל לראות אם המוח מקיף אם ימצאו שם מים אם לא ומ"מ אין צריך לבדוק אחר זה דסמכינן ארובא ויוכל להשליך הראש או למכרו לעובדי כוכבים בלא פתיחה ע"כ : (מ) או למטה ממקום ששוכבות כו' · וכתב הרשב"א דלא איפסיקא הלכתא כמאן וה"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא ע"כ וכתב רמ"א דהכי נהוג אם לא בהפסד מרובה יש לסמוך לפסוק כר' ינאי דעד האגפיים וכמו שמסיק רבינו דבמקום חיבור אגפיים נחלקו : (מא) אלא בעינן דנשתייר ממנו כו' · וכתב הר"ן בשם הרשב"א דשיעור זה אפילו בשור הגדול ובעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו : (מב) וכזית במקום שהיא חיה · פירש"י דנראה לו דהיינו מקום תלייתה כו'.וכן נראה שפירש הרשב"א וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מה"ש וכן עיקר ב"י סי' מ"א וכן מסיק בשו"ע ודלא כמ"ש בת"ח כלל פ"ט דמצריך בג' זיתים משום לשון אחר דבפירש"י שמפרש במקום שהיא דבוקה לכליות : (מג) ומסיק דאי אינקוב עילאה כו' · ולא נטרפה עד שינקבו שניהם וכתב בהגהות אשיר"י שאם ניקבו שניהם אפילו זה שלא כנגד זה נראה דטריפה הואיל דריאה שואבת כל מיני משקה ומשמעת קול גמדא ליה ופשטא ליה ע"כ וכתב ב"י סי' ל"ו שאין דבריהם נראים בעיניו דריאה אינה משמעת קול שהקנה הוא משמיע קול ולא הריאה ושאיבת' כל מיני משקה אינו ענין לאסור ומ"ש שגמדא ליה אנו רואין בחוש שאינו כן ורבינו ירוחם כתב י"מ דטרפה שהרוח נכנס בזה ויוצא בזה ע"כ וגם בזה אינו טעם הגון שהרי ב' העורות דבוקות הם זה עם זה ורוח לא יצא ביניהם על הרוב ואפי' את"ל שיכנס הרוח בזה ויוצא בזה כיון שאינם מכוונים זה כנגד זה לית לן בה הילכך עיקר כדברי הרשב"א שכתב דמסתברא דכשרה וכענין שאמרו בקורקבן וכיסו שאם ניקבו זה שלא כנגד זה כשר עכ"ל הב"י וגם הטור סתם כדברי הרשב"א ולכך סתם השו"ע אבל רמ"א כתב דיש מטריפין משום דגם א"ו האגור מן המטריפין ורמ"י הפריז עוד וכתב דיש להחמיר ואין מכשירין

מעדני יום טוב

דופני הריאה גרס ומיהו גם הטור ס"ס מ' לא העתיק על גבי וכן הרשב"א כדלקמן ופירש"י קנה שומן שיורד כו' וז"ל הר"ן שמפון הוא שמכוסה כולו בשומן עד שאינו נראה ויורד וכו' ועיין בד"מ : [א] אמר אמימר וכו' תלתא קני הוי כו' · כתב הר"ן משמע דאמימר פליג אדרב יצחק דמפרש קנה הלב דפליגי ביה רב ושמואל הייט חלב שע"ג דפנות הריאה ואיהו ס"ל דקנה הוא דנפק מגרגרת ופריש ללבא וכתב הב"י ס"ס ל"ד שאין נראה כן מדברי הרשב"א שכתב הקנה מתפצל לג' קנים וכו' · ואיזהו פורש ללב חלב שעל דופני הריאה ע"כ : [ב] ניקב למטה מן החזה נידון כריאה · מדסתם ולא פירש מסתמא אותו קנה של ריאה קאמר שהוא נידון כריאה : [ג] דאזלינן לחומרא · מדלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר תוספות וכ"כ הרי"ף וכתב עוד ואע"ג דאמר שמואל אי הכי אמר אבא (פירוש רב) לא ידע בטרפות כלום הלכתא כרב דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי : [ד] פסול · פוסלים ומכשירים ואוסרין ומתירין חדא מילתא הוא גמרא דפ"ק די"ח אמתניתין דהשוחט במגל קציר כו' ב"ש פוסלין כו' : [ה] אינו יכול לעמוד [ואם אינו]·גרס ול"ג פסול ברי"ף:[ו] שנתרוקן מעט·כך פרש"י ולשון הרי"ף שהוא מתכדכד ע"כ והייטו שיכול לעמוד אלא שמתכדכד : [ז] אלמא המרכה והמסמסה פוסלות במוח · והטעם פירש הרשב"א בת"ה מפני שכל שהגיע להפסד זה עתיד הקרום לסינקב וכן נראה מדברי רש"י · ב"י סימן ל"א : [ח] וכתב הר"א הלוי · הוא הראבי"ה וכמ"ש לעיל בריש פרקין ודלא כמו שסובר הב"י סימן ל"א שהוא הראב"ן : [ט] עד בין הפרסות · עד מקום שהוא מתפשט ומתפצל כו' · וכתב רבינו ירוחם שהחוט היסר בשדרה שבין פיצול לפיצול נקרא בין הפרסות וחוט שבין שני הפיצולים בהתחלתן כשמושכות אילך ואילך נקרא פי פרסה והוטין שבפיצולים עצמן נקראין פרסות ע"כ : [י] בעי רב אשי · וכן נראה דלא גרס כגירסת הגמרא בעי רב ירמיה מדהוקדם רב פפא : [כ] וכיון דלא אפשיטו כו' · אבל מדאמרינן לקמן ס"ס מ"ד דאי עד ועד בכלל הוי חומרא אמרינן עד ועד בכלל אין ראיה לדהכא וכמ"ש התוספות דהתם לא אמרן אלא במשנה או בברייתא אבל הכא מימרא הוא : [ל] אבל פרסה שלישית כשרה · כדאמרן שלישית כשרה ומיהו פרסה עצמה דוקא אבל פי פרסה לא דכיון דבשניה איני יודע ומבעיא לן בפי פרסה אי עד ולא עד בכלל א"כ הספק בפי פרסה שלישית נמי אם היא בכלל דאיני יודע ואע"ג דפרסה עצמה נמי אבעיא לן באת"ל דעד ועד בכלל הכי כתב הרשב"א דמדאמרינן הפרסה עצמה תידון כבשר מאי לאו דראשונה ושניה ודאיכן לא שלישית מדאוקימנא בשלישית שמע מיניה דאפי' בשלישית הפרסה עצמה תידון כבשר אבל פי הפרסה אפילו של שלישית כאיני יודע ואסורה והלכך כל שנפסק החוט היסר עד הפרסה שלישית אפילו כנגד פי הפרסה השלישית אסורה ואפילו נפסק חוט מפיצול הראשון והשני אבל אם נפסק חוט הפיצול השלישי כשרה שאינו אלא כבשר בעלמא וכן החוט היסר בעצמו למטה מן השלישי כשירה ע"כ : [מ] רבי ינאי אומר עד בין האגפיים כו' · כך גרסת הרי"ף ועיין לקמן : [נ] דהיינו למטה מסוף עצם כו' · שהכנף בולט ויוצא העצם ממנו ממקום חבורו בגוף ושוכב כך על הגוף : [ס] והאיך ספיקא איכא נמי לספוקי על בין האגפיים כו' · ואין זה מן התימה על רבינו שמשון מה שלא פירש כך על בין האגפיים די"ל שגירסתו כגירסת גמרא שלפנינו וכן הוא ג"כ בפירש"י דרבי ינאי אומר עד למטה וכו' ור"ל אמר עד בין כו' · וא"כ כי קא מפרש על למטה ה"ה על בין ולא הוצרך לפרש כיון שפירושו על למטה דגרסינן קודם על בין ובכך אני מיישב ג"כ מ"ש הב"י סימן ל"ב שהרשב"א תמה על הרמב"ם שפסק עד בין האגפיים והשיב הב"י דהא נימוקו עמו שפוסק כרבי ינאי רביה דרבי יוחנן דהוא רביה דר"ל ולפי שיש חילוף גירסאות ודהגירסא של פרש"י ובגמרא שלפנינו דרבי ינאי עד למטה קאמר א"כ י"ל דגם גירסת הרשב"א כך היתה ולפיכך תמה על הרמב"ם אבל ודאי דגם הרמב"ם מיושב לפי שגירסתו כגירסת רבינו היתה דרבי ינאי עד בין קאמר אלא שהרשב"א לא ידע בחילוף הגירסאות : [ע] וכי כחוט השערה למטה כו' · דבין אגפיים כל שבין אגפיים הוא וא"כ עד למטה אינו ביותר מבין האגפיים אלא כחוט השערה בלבד היכן תמצא ותיזל וא"כ קשיא ודאי כחוט השערה וכו' : [פ] אלא אמקום חיבור כו' · כלומר אלא אה"נ דפלוגתייהו אמקום חיבור קאי והשתא יש לפרש פלוגתייהו הכי דמר אמר עד וכו' ולא עד בכלל אבל אי הוה קאי פלוגתייהו אבין שכיבת אגפיים כו' אין לפרש פלוגתייהו דאיכא ביניהו כ"מ שכיבת בין אגפיים ודרבי ינאי כי אמר עד בין כו' אתא למימר דוקא עד ולא עד בכלל דאין דרך לכלול שיעור ארוך כזה בלשון עד ולא עד בכלל ומיהו קשה דאמאי לא נוכל לפרש פלוגתייהו דאיכא ביניהו כל בין שכיבת אגפיים ודרבי ינאי עד תחלתן קאמר שהרי לא הזכיר בדבריו ולא עד בכלל ואע"ג דודאי הכי ס"ל שאין בין שכיבת האגפיים בכלל מ"מ לא קאמר הכי אלא עד קאמר והייטו עד תחלתן וכי באיזה לשון אחר היה לו לומר לכך צ"ע : [צ] אוקימנא כר"ש בר רבי · זהו כפי לשון הראשון של פירש"י : [ק] ואמרי לה קרמא תתאה · כלומר עם עילאה דאי תתאה גרידא הא פסקינן בסמוך דבעי' תרוייהו וא"כ לא ה"ל לא כרב ולא כשמואל ע"כ והא דמפרשי כך על קרמא תתאה ולא על קרמא עילאה שיהא עם תתאה משום דהכי איתא נמי גבי קרום של מוח לעיל ריש סימן י"א ליש ספרים דגרסי עד דאינקב תתאה ונראה מכאן שכן הוא ג"כ גירסת התוס' ומ"מ ולא כשמואל נראה מלשונו שמפרשינן אמרי לה כלומר חד מינייהו קאמר ואמרי לה כלומר ואידך קאמר ואין בזה כמשמע לישנא דאמרי לה אלא דשתי לשונות יש אליבא דתרוייהו וכ"ש דהא גרס נמי ורב אסי :

גדפא

תפארת שמואל א) בשופא ר' ינאי אומר וכו' · כן גירסת הרי"ף והרא"ש וכן גרס הרמב"ן ומ"ה פסק כר' ינאי לקולא דהלכה כר' ינאי גבי רבי יוחנן וק"ו גבי ר"ל כמו שכתב המחבר לקמן אבל מ"מ תימה שלא כתב כאן הרי"ף ולא הרא"ש הלכה כמי ויש רוצים ליישבו משום דסמכי על האי כללא דפרישית דודאי הלכה כוותיה נגד ר"ל מ"מ קשה למה לא כתב הרי"ף הלכה כר' ינאי וכי אנו יודעים בהון להקל כר' ינאי שסמך בפשיטות על האי ראיה דפרים' בפרש הרי"ף לא כתב אפילו האי טעמא לקמן לחזק פסק הלכה של הרי"ף למה לא הביא האי טעמא כאן לכן נראה מדלא כתב הרי"ף שום הכרע אם כן סמך בסתמא שנפסוק להומרא וכן פסק הרשב"א להדיא ואע"פ שכתב דהלכה כר' ינאי נגד ר"ל והסבר הטעם דאף ר"ל לא פליג על ר' ינאי בעיקר דין חוט השדרה עד בין אגפיים אלא שהחמיר ר"ל עד למטה שלא יבואו לטעות כי הפרש מעט ביניהם וכן ירא"ה להחמיר קי"ז לשה"ת וסמ"ג שגורסים כגירסת רש"י דר' ינאי ס"ל לחומרא וכן הוכיחו להדיא דהלכה כר' ינאי להחמיר וכן פסק הא"ז והמרדכי ועיקר ואל השגות בדברי טור י"ד שהיה נמשך אחר דברי הרמב"ן בל' ר' ינאי : ב) ואין לפרש עד בין שכיבת האגפיים וכו' · פי' שעד בין אגפיים ר"ל עד לאחר חבורו בגוף ולא עד בכלל דהיינו כל מה שבין וכו' ולמטה פירושו כמו שפירש"י למטה משכיבתן על הגוף לפ"ז יתורץ מה שהקשיתי על הר"ן א"כ יקשה בהיפוך שתהא פלוגתא רחוקה דוק שם :

ריאה דאוושא אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינא עליה גילא או [ר] גדפא או רוקא ונפחינן לה [ש] אי מבקבקא טריפה ואם לאו כשירה* ואי לא ידעינן מהיכא קאוושא [ת] (מד) בדקינן לה במיא פושרי (מה) בחמימי לא משום דמכווצי לה · בקרירי לא משום דמטרשי לה · אלא [א] בדקינן לה במיא פושרי אי מבצבצא טריפה ואם לאו כשירה תתאה אינקיב עילאה לא אינקיב · והאי דאוושא זיקא דביני ביני הוא · גופא אמר רבא א (מו) [ב] ריאה דאגליד כאהינא סומקא כשירה · כתב בעל הלכות והוא דלא מפקא זיקא · (מז) מתוך לשונו משמע דבעיא בדיקה אע"פ שאין לשון הש"ס משמע כדבריו · דלשון כשר משמע אף בלא בדיקה ומיהו מסתבר כדבריו ב וכיון שנשתנית מברייתה וקרום התחתון דק צריך נפיחה שמא ניקב · אמר רבא ריאה שהאדימה מקצתה כשירה · האדימה כולה טריפה · א"ל רבינא מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא · מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהן דם · וכי תימא לשמונה שרצים מדמינן לה ותניא נצרר הדם אע"פ שלא יצא אי הכי אפילו מקצתה נמי · אלא לא שנא · פירש רש"י לא שנא וכשירה כדאמרינן בשמעתין אדומה כשירה מדרבי נתן וכ"כ רב אלפס ז"ל · ורבינו חננאל ז"ל פירש לא שנא וטריפה · והא דקיימא לן אדומה כשירה חלק ר"י דמיירי שחוזרת ומתלבנת ע"י נפיחה · והאדימה דהכא מיירי שאינה חוזרת ומתלבנת ע"י נפיחה ולא נהירא לי דמסתבר למימר דכל מראות הפוסלות בריאה אי מתלבנין ע"י נפיחה כשירין · [ג] כי ג כשהבהמה חיה (הבהמה) מליאה רוח ונפוחה תמיד [ד] הילכך אין שינוי אלא בריאה נפוחה · וכן מצאתי אחר כך כתוב בשם הגאונים [ה] (מח) ובשם הרמב"ם ז"ל · ויש מחלקין דשאני אדומה מהאדימה [ו] דהאדימה משמע אדומה ביותר והוא בא מחמת לקותא · ואדומה משמע מתולדתה שלא נבלע בה דמה · ולא נהירא לי דא"כ גבי אדומה הוי ליה למיבעי אדומה דכשרה היכי משכחת לה כיון דאיכא הפרש בין אדמומית לאדמומית כדבעינן (לקמן דף מז:) ירוקה היכי משכחת לה · ורבינו אפרים ז"ל פירש דהאדימה דהכא מיירי [ז] כשהאדימה מחמת מכה שנמצאת לה בדופן כנגד הריאה · מדמייתי עלה מהחובל בשבת · וכיון שנצרר הדם מחמת מכה סוף העור לינקב וטריפה וכיון דלא ידעינן אי איכא לדמויי קרום הריאה לשאר שרצים [ח] ע"כ לחומרא מדמינן לה לשמנה שרצים וטריפה · ולא דמי כלל לאדמומית דממילא [ט] דלקמן (מט) וכן עיקר : אמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טריפה · ועד כמה · אמר רב פפי משמיה דרבא (נ) עד שתהא נפרכת בצפורן אבל אם אינה נפרכת בצפורן כשירה דהדרא בריא · כתב בה"ג (נא) שאם יבש הכבד טריפה משום דכל יבש כנטול דמי · כדאמרינן הכא [י] וגבי אוזן בכור (נב) והוא שיבש כולו ולא נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה : יד ואמר רבא (נג) האי ריאה דקיימא גילדי גילדי אוכמי אוכמי חוואה חוואה כשירה · איכא מאן דפריש גילדי גילדי דדמי למנורע חוותא ד פרש"י דווקא [כ] הני גווני דלא מיטרפין כגון אדומה ירוקה · ואם תאמר אוכמי אוכמי אמאי כשירה הא אמרינן לקמן כדיותא טריפה · ותירץ ר"ת ז"ל דהא דאמרינן כדיותא טריפה היינו ברובה* וכן עשה מעשה והכשיר במקצת משום דהדרא בריא · וכ"כ הראב"ד ז"ל המראות הפוסלות בריאה דוקא בכולה אבל במקצתה הדרא בריא · והביא ראיה מדנקט ריאה שיבשה מקצתה ולא קאמר ריאה שיבשה סתם מכלל דבשאר מיני טרפות שהזכירו בסתם ולא אמר מקצתה עד שיפשוט בכולו · [ל] ואין נראה לר"י דכיון דאמר דשחור אדום הוא אלא שלקה מה לי הרבה מה לי מעט כיון דליקוי הוא דכל לקותא חשוב כאילו נקבה · וכן מוכח מדבעי לפלוגי לעיל בהאדימה בין כולה למקצתה [מ] ומסיק דלא שנא מכלל דכל מיני מראות אי הוי לקותא בכולה הוא הדין במקצתה והא דקאמר ריאה שיבשה במקצתה · משום דבכולה קודם שיובש היא פסולה [נ] (כגון) בלימוק [ס] דהיינו (אדומה) [חרותא] : אמר אמימר משמיה דרבא אין מקיפין בבועי (נד) ה אם יש בריאה שתי בועות ואחת נקובה אין אומרים ינקבו גם השנית ואם הם דומות כשירה · לפי שאין היכר בנקבי הבועות [ע] כמו בנקבי הריאה* · אמר רבא (נה) הני תרתי אוני דסריכי להדדי לית להו בדיקותא לאכשורי · לפי שהסירכא באה מחמת נקב · שמחמת [פ] שהריאה שואבת כל מיני משקה נקרש המשקה בתוכה ונעשה עב ויצא מעט מעט דרך הנקב ונעשה קרום · ואע"פ שעולה בנפיחה ואינה מוציאה רוח הא אמרינן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום · שסופו ליסתר · (נו) והני מילי שלא כסדרן פירש רש"י כגון שנדבקו שתים החיצונים [צ] ממעל לאמצעית או

הגה"ה
*ואם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה נראה דטריפה דכיון דריאה שואבת כל מיני משקה וממשמעת קול גמרא ליה ומשמע ליה · כתב בהלכות גדולות אונא דריאה דיבשה קצת ואין נפרכת בצפורן מניחין אותה במים וממשמש בה אי הדרא בריא כשירה או יתן מים לתוך הקנה אולי תחזור לקדמותה וכשירה כשתחזור · מא"ז :

הגה"ה
*ו ובהלכות גדולות מפרש אוכמי דהיינו דדמיא לכוחלא דמכשרינן לקמן ואפילו רובה נמי כשירה · מא"ז :

הגה"ה
*ז ואם ניקב היכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן ופירש רש"י דהיינו כגון שחוט או בכל מקום שיודע שיכול לתלות כמו נקב העשוי בסכין או שבלם מלמעלה בתוקה ואחר כך נמצא שם נקב · מא"ז :

הגהות הב"ח א אמר רבא האי ריאה : ב דכיון שנשתנית וכו' ואמר רבא : ג ע"י נפיחה כשרין כי כשר הריאה בחיי הבהמה מלאה : ד למנורע חוותא חוותא פירש רש"י וכו' דלא מיטרפי בהו כגון : ה אין מקיפין בבועי פירש אם : ו בהגה"ה המתחיל ובהלכות גדולות · נ"ב כ"כ התוספות וכ"כ באלפס : ז בהגה"ה המתחיל ואם ניקב · נ"ב ע"ל סימן כ"ח :

רש"י דאוושא · כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה : ה"ג אי ידעינן מהיכא אוושא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא · מושיבין על אותו מקום כנף פלומ"א בלע"ז · גילא · קש : אי מבצבצא · בטיח רוקא מחמת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם : טרפה · משום ריאה שניקבה : ואי לא · ידעינן מהיכא אוושא פעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע : במיא פשורי ומותבינן · לכולה ריאה לתוכה שכל מקום שיש בה נקב יבעבעו המים : דכווצן לה · והנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה : דמטרשי לה · מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש בה נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים הקרים מותחים אותה כשמתקש' שקורין דיור"ש : תתאה אינקיב · והרוח יוצא מבפנים דרך הנקב ואינו יכול לצאת חוץ מפני הקרום העליון שמגין ונכנס הרוח לבין ב' הקרומים לפיכך היא משמעת קול : שהאדימה שלקוטר"א : מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים · קטנים כגון צפרדעים ודומה להן שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהם בשבת משום חובל עד שתצא מהם טיפת דם ואף על פי שנצרר הדם והאדימו עורו מבחוץ אין זה נקותא דמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים וס"ל ממהר להאדים אמאי חשבת ליה נקב : וכי תימא לח' שרצים מדמינן לה · דתנא בהו בפ' ח' שרצים : נצרר הדם · ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אע"פ שלא יצא וקרי ליה התם חבורה שאינה חוזרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו לינקב ולצאת וה"נ להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש התם דבהנך דאית להו עור הויא חבלה ובהנך דלית להו עור לא חשיבא חבלה הך נצירת דם והך מתניתא קמייתא לא ידענא היכא תניא : אלא לא שנא · דבין כולה ובין מקצתה כשרה כדאמר לקמן אדומה כשרה מדר' נתן : ה"ג לא שנא ל"ג : יד גילדי גילדי · קליפות קליפות קרוסט"א בלע"ז כעין מכות מלג"ם : אוכמי אוכמי · פיי"ש בלע"ז שחורות : חוותא חוותא · גוונים גוונים ודוקא הנך גוונים דלא מיטרפא בהו כגון אדומה ירוקה והנך דלקמן בהלכות : אין מקיפין בבועי. בועה שניקבה בריאה היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא דליכא למיתלייה בטבחא ואין ידוע אם קודם שחיטה אם לאחר שחיטה אין מביאין בועה אחרת להקיף ולקרב אצלה ולנוקבה ולראות אם מראה הנקבים שוים כדאמרינן לקמן בפ"ק מקיפים בריאה דה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועה אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ובמה מראה אחר היה לו ונשתנה לשון מקיפין מקרבין זו לזו כמו אין מקיפים שתי חביות דמס' ביצה: לית להו בדיקותא · שסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גליר"א ויוצא מעט מעט דרך הנקב נקפה ונעשה קרום כך מצאתי בתשובות הגאונים ואע"פ שהוא סותם הנקב ואינו מוציא רוח הא אמרן קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר : שלא כסדרן · כגון שתים החיצונים נדבקו כסירכא ממעל

מעדני יום טוב

[ר] גדפא · פירש רש"י פלומ"א בלע"ז נראה שהוא הדק שבכל בנוצת העוף שבלשון אשכנז קורין אותו גם כן פלומ"א אלא דלקמן אמתניתין דאלו כשרות בעוף כתב רש"י נמרטו כנפיה היינו נוצה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלע"ז ונוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מל"ש ע"כ : [ש] אי מבקבקא · אבל בגמרא ובי"ף הגירסא אי מבצבצא · וכן הוא בספר רבינו בדפוס ישן ומיהו ראיתי להרמב"ם בפ"ז מה"ש שכתב אם בקבק המים ובהא דלעיל דנפחינן לה כתב אם מתנדנד וגם בקיצור כתב מבקבקא אבל בטור סימן ל"ז כתב מבצבצא : [ת] בדקינן לה במיא פושרי כו' · וכ"כ בכי"ף אבל בגמרא אמרינן דמייתי מכילתא דמיא פשורי וכו' · ופירש"י מכילתא קוני"א ועיין בד"מ : [א] בדקינן לה במיא פשורי כו' · פירוש שנופחים אותה לאחר ששמוה שם וכ"כ בטור סימן ל"ו : [ב] ריאה דאגליד כאהינא · גם הרי"ף כתבו וכתב הר"ן אע"ג דלא מחדשי בה מידי איידי דבעי לאתויי הנך כולהו הדר אייתי נמי הא ע"כ ולרבינו י"ל דמייתי ליה לפרש עליו הא דבעל הלכות גדולות : [ג] ה"ג כי כשהבהמה חיה מליאה רוח · וכן העתיק הב"י סימן ל"ח וכן הוא לקמן בלשון רבינו סימן י"ע ועיין שם : [ד] הלכך אין שינוי אלא בריאה נפוחה · ולא היה צ"ל דכשרה אי מתלבנת אחר שנפחוה : [ה] ובשם הרמב"ם ז"ל · לא קאי אכולה מילתא דבעיקר הדין דהאדימה ס"ל להרמב"ם כהרי"ף דכשרה אלא אדסמוך ליה בלחוד דכל מראות הפוסלות וכו' ועיין עוד בד"מ : [ו] דהאדימה משמע אדומה ביותר · כי כל לשון האדים מגזרת הפעיל שהוא יותר חזק באדמימותו מן האמור על לשון פעל קל וכן מה שכתוב אם יאדימו כתולע אינו דומה למה שכתוב אדמו עצם מפנינים לפי שאדמימות התולע יותר חזק מאדמימות הפנינים כ"כ בספר המאור ודבריו ידועים לבעלי דקדוק הלשון שלבעבור זה נבנה הלשון בבנינים נוספים וכבדים להורות על חוזק הפעולה : [ז] כשהאדימה מחמת מכה כו' · וכדלעיל מלשון האדימה שהוא לשון הפעיל דייק לה שכן מה שכתבתי לעיל בשם המאור כתבו על דברי הר"ר אפרים ז"ל : [ח] ע"כ לחומרא מדמינן לה · אבל הר"ן כתב דלפום שקלא וטריא דסוגיין משמע הכי דכיון דמעיקרא מהדרין לסיתרא דאמרינן מ"ש מקצתה הדרא בריא כולה נמי הדרא בריא וקאמר נמי דלשמנה שרצים ליכא לדמויי דאי הכי אפילו מקצתה נמי בתר הכי מסקינן אלא ל"ש וכשרה ע"כ : [ט] דלקמן · הא דרבי נתן : [י] וגבי אוזן בכור · דמייתי ליה בגמרא דהכא : [כ] הני גווני דלא מיטרפין · ואיצטריך לאשמועינן דלא תימא כיון דאית בה תצתא טובא מחמת לקוי הוא קמ"ל. ב"י סימן ל"ח ועיין בד"מ סעיף פ"ז : [ל] ואין נראה לר"י דכיון דאמר שחור כו' · ונראה לפרש דאוכמא דהכא היינו כי טוחלא דאמר לקמן דכשירה וכן פירש בה"ג. תוספות : [מ] ומסיק דל"ש · ואפילו לפירוש דל"ש וכשרה מ"מ שמעינן דליכא ביניהו : [נ] כגון בלימוק · נ"ל דל"ג כגון דלא משכחת בשום גוונא אחרינא וגם בר"ן ליתא · [ס] דהיינו חרותא גרסינן · וכן הלשון בר"ן ומתניתין היא לקמן : [ע] כמו בנקבי הריאה · דאמרינן לקמן דמקיפים : [פ] שהריאה שואבת כל מיני משקה · וכן הוא בפירש"י ולישנא דייקא הוא ששואבת ולא שיש דרך מן הוושט אל הריאה אבל מטבע הליחה היא ששואבת מבחוץ כל מיני משקה וכמו שמטבע הליחה במורסות המתילדות על החזה והליחה היוצאה מהמורסא מקיא ע"י כיח וכיש דרך הגרון ואין דרך מן הגרון על החזה שהוא מבחוץ לריאה אבל הוא מטבע הליחה שהריאה שואבת אותה הליחה ומוציאה דרך הגרון כמו יעלה בחכמה ומפליא לעשות : [צ] ממעל לאמצעית · פירוש כגון שנסרכו השתים החיצונות אחת לחברתה כגון שסירכה

דברי חמודות

מכשירין אלא בניקב א' ע"כ ואני אומר כדאי להכריע כ"ש להתיר אבל להלכה אני דן שהמיקל לא הפסיד כיון שיש לו לסמוך על עמוד ההוראה הרשב"א ומסתבר טעמיה ועי' לקמן בסעיף מ"ז שאם נפחו הריאה ונקרע הקרום דטריפה : (מד) בדקינן לה במיא פשורי · ושיעור מיא פשורי כתב רבינו בפ' המפלת ושם אפרש בס"ד וכבר כתבתי במעדני יום טוב דבגמ' גרס דמייתינן מכילתא ופירש"י קוניי"א בלע"ז ומכאן נ"ל שיצא לו לרבינו ירוחם שכתב שהכלי שמושיבים הריאה בתוכו יהיה מקונייא כלומר מתוספה כאשר ע"כ ואין צורך למ"ש הב"י דנראה שלמד כן מדין נמקה הריאה דלקמן ע"כ אבל נראה שכשכתב כן הב"י היה לפניו ס' הרי"ף או ס' הרא"ש ולא הגמרא : (מה) בחמימי לא כו' בקרירי לא כו' · וכתב הב"י דנראה שאם שמו הריאה לתוך מים חמים לבודקה שוב אין לה בדיקה שהרי נתכווצה מחמת המים חמים ונסתמו הנקבים ולפירוש שכתב הר"ן בשם אחרים על מיא דקרירי דמטרשי לה שסותמים הנקב ה"ה אם נתנו אותה לתוך מים קרים שוב אין לה בדיקה עד כאן : (מו) ריאה דאגליד כאהינא סומקא כשירה · ומיהו אם נמצא בועה על מקום שנקלף העור העליון יש להטריף כי הוי כקרום שעלה מחמת מכה · כ"כ רמ"א בשם בדיקות ישנים : (מז) מתוך לשונו משמע דבעיא בדיקה כו' · וכתב רמ"א דמצא בבדיקות אם נפחו הריאה ונקרע הקרום מחמת הנפיחה טריפה עד כאן ונ"ל דטעמא דמכיון שנקרע על ידי נפיחה דיינינן ליה כאילו היה בו נקב דבי היכי דהכא באגליד צריך בדיקה שמא ניקב הואיל וקרום התחתון דק וה"נ כל שאירע שנפחוה לריאה ואפילו לא הגליד מכיון שע"י שנפיחה נקרע ודאי דחולשת דקות הקרומים היא וכאילו ניקבה דכל ריאה נפוחה תמיד בבהמה כדלקמן בסמוך וסופה לינקוב בודאי ודומה קצת למה שנתבאר לעיל סי' ל"ב בשם בה"ג בענין מחטא דאשתכח בליבא דטריפה אע"ג דלא אינקב ארמ"י כתב הטעם אדהכא משום דאמרי' נקב היה שם ועלה בו קרום דק ותלוש ולכך נקרע עכשיו ע"י נפיחה דקי"ל ניקבה ועלה בו קרום ונכתם טריפה ע"כ אבל לי נראה כמו שפירשתי מדרמ"א כתב לזה הדין גבי דין זה ריאה דאגליד ואי כדברי רמ"י ז"ל ה"ל ליכתבו לה"כ גבי דין ניקב ועלתה בו קרום כו' · ורמ"י נתחכם להסמיכם יחד אבל מדברי רבינו ודאי אין נראה כן : (מח) ובשם הרמב"ם ז"ל · וז"ל בפ"ז מה"ש וכל המראות האלו אין אוסרים בהם עד שנופחים אותה וממרס בה בידו כו' · וכתב הב"י דנראה שטעמו משום דשמא שום ליחה הוא על הריאה במשנה מראיתה וכשימרס בידו עליה תעבור ותשאר הריאה כגוונה הטבעית עד כאן ולי נראה דאי משום הא בקינוח בעלמא תסגי ליה אבל לשון ממרס היינו משמוש ומיעוך ולכן נ"ל דמשום דלפעמים אין הרוח נכנס בכל חלקי הריאה וכשממרס וממעך שם ביד ע"י זה נכנס שם הרוח ועולה : (מט) וכן עיקר · וכבר כתבתי במ"ע בשם הר"ן דסוגיא לא משמע הכי אלא דל"ש וכשרה וכדעת רש"י והרי"ף וכתב הב"י סימן ל"ח שכן דעת בה"ג וכ"כ הרמב"ם בפרק ז' מה"ש וכ"כ רשב"א בת"ה וכתב שכן דעת הרז"ה והרמב"ן ז"ל והכי נקטינן וכתב עוד הב"י שאפילו נמצאת מכה בדופן והאדימה הריאה כנגדה כשרה כיון שלא הוזכר פיסול זה בגמרא לדעתם ומ"מ שמעתי מפי טבח בקי שפעם אחת ראה מכה בדופן ובדק בריאה כנגדה ומצאה אדומה וממשמש בה ונחתכה ובכל כה"ג פשיטא דטריפה ולא מחמת המראה אלא משום דה"ל בשר מעופש כבשר שהרופא גורדו וכי הויא ריאה דנפלה תלתי תלתי עד כאן לשון הב"י וכתב רמ"א בהגהותיו די"א מטריפים אם יש מכה בדופן נגד ריאה האדומה וצריך לבדוק אחר זה וכבר נהוג ע"כ : (נ) עד שתהא נפרכת בצפורן. כתוב בהגהות אשירי בשם ה"ג אונא דריאה שיבשה קצת ואינה נפרכת בצפורן מניח אותה במים וממשמש בה אי הדרא בריא כשרה או יתן מים לתוך הקנה אולי תחזיר לקדמותה וכשרה כשתחזור עד כאן · וכתב הב"י דיש לתמוה למה צריכה בדיקה ואף אם בדקוה ולא חזרה כשרה היא כיון שאינה נפרכת בצפורן ואע"ג דבנמקה צריכה בדיקה ה"מ בנמקה כולה ע"כ ומפני זה יש לתמוה ג"כ על מה שכתב רמ"א שמצא כתוב שאם מגרפים בצפורן על בשר הריאה ונראה השרטוט בתוכו מיקרי יבש וטריפה ע"כ ואם קבלה היא נקבלנו ואם לדין ודאי די"ש תשובה בדבר כיון דבגמרא לא טריף אלא כשנפרך בצפורן וצ"ע: (נא) שאם יבש הכבד טריפה · והוא שיבש כל כך עד שתהא נפרך בצפורן כ"כ הטור סימן מ"א וכ"כ הרשב"א בת"ה ופשוט הוא דלא עדיף מריאה דלא מיטרפא ביבשה אא"כ היא נפרכת בצפורן ב"י ויש לדקדק לדברי המטריף גבי ריאה כשהשרטוט בצפורן קיים בו כמ"ש בסעיף דלעיל אי ה"נ הכא גבי כבד אי לא ומכיון שגם גבי ריאה כתבתי דדבריו צ"ע לכך ודאי מאן דמיקל הכא לא הפסיד וכתב הב"י דהרוקח כתב שהכבד שקשה כאבן טריפה ואיני יודע זו מנין לו מ"מ כתב רמ"א כדברי הרוקח וסיים בה והוא שלא נשתיירו בה ב' זיתים האזכרים שלא נתקשו ע"כ וכתב עוד הב"י וז"ל כתב הרוקח הכבד שנימוקה טריפה כדאמרינן נמי שאחזו דמא דהאי מסותא אי מכבדא אתי לית לה תקנתא ע"כ ואיני רואה עיקר לדברים אלו דהסיא דכבד שנמוקה אם נשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא ודאי כשרה היא ומהסיא דמי שאחזו אין ראיה דדילמא מאי דאמר דלית ליה תקנתא כדאתי ממקום כזית במקום מרה וכזית במקום חיותא היא עד כאן אבל רמ"א כתב וז"ל נימוק הכבד דהיינו שדם יוצא מבשר הכבד שנימוק והיה לדם טריפה אע"פ שנשתיירו ב' הזיתים דסופו לרקוב הכל עד כאן : (נב) והוא שיבש כולו ולא נשתיירו כו' · וז"ל הטור יבש כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה עד שנפרך בצפורן טריפה עד כאן משמע דלא בעינן שיבש שאר הכבד ג"כ וכ"כ רמ"א : (נג) האי ריאה דקיימא גילדי גילדי כו' · פרש"י קליפות קליפות כעין מכות וז"ל הטור ס"ס ל"ח גילדי גילדי פי' קליפות כמו נתק והיא שלמה עד כאן עיין לקמן בסעיף פ"ו וכתב הרוקח סימן שפ"ב אם על הריאה כמו חלב כסוי והוא כבשר בלוי קולפין אותו ואם הריאה התחתיו יפה ושלמה כשרה ע"כ וכתב רמ"א ס"ס ל"ט דמיהו צריך לבדוק הריאה בנפיחה וסיים רמ"י בס"ס ל"ח אם תשאר במראיתה ובשלימותה אז היא כשרה וי"ש אם תשאר במראיתה כלומר שלא נשתנית למראות הפוסלות אותה : (נד) אם יש בריאה שתי בועות ואחת נקובה כו' · פירש רש"י היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא דליכא למתלי בטבחא וכתב הר"ן ומכלל דהיכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבחא ולאחר שחיטה : (נה) הני תרתי אוני דסריכי להדדי לית להו בדיקותא · וסירכא היוצאת משאר אברים אע"פ שנקובתן במשהו מסיק ב"י ס"ס ל"ז וס"ס מ"ו דאין לך אלא מה שמנו חכמים דלא אשכחן סירכא אלא בריאה כ"כ א"ח ומסיים דה"ה אם סירכא יוצאה לקנה הלב דכשרה ואע"פ שכתב בשם ת"ה לאסור מ"מ בשו"ע שלו כתב כדברי המתיר בס"ס ל"ז וס"ס מ"ו וגם רמ"א לא הגיה עליו אבל רמ"י כתב בס"ס מ"ו דיש אוסרין ועיין בת"ה סימן קס"ג דמגדד פנים לכאן ולכאן ומכה ספק הוא דמתמיר שאין לו הכרח ברור לאסור ולכן יש לומר שאילו היה רואה לדברי אורחות חיים שכתב מעשה רב שהתירו שהיה בעל ת"ה סומך עליו ויראה שזהו דעת השו"ע ורמ"א שלא חשו לדברי ת"ה ועיין סעיף קכ"ח : (נו) והה"מ שלא כסדרן. וכתב הר"ן איכא מ"ד דכי אמר רבא דשלא כסדרן לית להו בדיקותא דוקא שאינם סרוכות אלא בסירכא אבל סמוכות לגמרי אפילו שלא כסדרן כשרה דהו לא מיפרקי ויש מי שכתב בהפך שלא הכשירו בכסדרן אלא בסמוכות לגמרי אבל בסרוכות אפי' כסדרן מיפרקי וטריפה ולא כדברי זה ולא כדברי זה אלא בין סרוכה מעט בין סרוכה כולה כסדרן כשרה שלא כסדרן טריפה ע"כ וכתב הטור סי' ל"ט וז"ל לכל מקום שתסרך הריאה בין לגרגרת בין לחזה או לשמנונית הלב. (ועיין לקמן סי' כ"ט) או לטרפשא אסורה בין אם הסירכא מן האונה או מן האומה ע"כ והא דכתב לטרפשא סתם כתבו בעל העיטור ורבינו ירוחם בין לטרפשא דליבא בין לטרפשא דכבדא בין לטרפשא דעינוניתא שהוא סוף טרפשא דליבא הכל אסור וז"ל הרמב"ם פ' י"א מה"ש אם היה מן הריאה חוט מתוך ללב או לטרפש הכבד או לבית הלב אוסרים אותה עד כאן ועוד כתבו העיטור ורבינו ירוחם דה"ה בסרוכה להרת והיא רחם של בהמה ורבינו ירוחם פי' שהוא אלמעדר"א מוליג"א בלע"ז וכן ה"ה בסרוכה לשמנונית הגרגרת והוא שמנון שמכוסה כולו בשומן ויורד בין שתי ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב וכן ה"ה בסרוכה לקנה הלב ולשמנונית השמנונית ע"כ וכל הני מקומות אין הנקב פוסל בהם דהלכ"כ תיפוק לי דממ"נ אי האי אינקיב ואי האי אינקיב טריפה וכתב הב"י וז"ל דבר פשוט הוא דהא לא מכשרינן אלא כד סריכא במקום רביתא דוקא וכל הני מקומות לאו רביתא נינהו ומזה הטעם אם היא סרוכה לכבד דרך נקב שהיה בטרפשא טריפה כמ"ש בתשובות להרמב"ן סי' קס"ב ע"כ ומטעם שהחכמים אע"פ שלא הזכירו אלא הרי אוני דשלא כסדרן וריאה הסמוכה לדופן הם לא אמרו אלא דרך כלל שהסרכ' אוסרת בריאה ומנו אלו המקומות שראו לפרש בהם חילוקי דינים או שדברו בהווה ורגיל להיות ופשוט הוא שכן גם הסירכא שמן הריאה לריאה שהיא ג"כ דרך נקב שהיה בטרפש דכבדא ומסיק הב"י ג"כ שכל אלו הסרכות כיון שטרפות מטעם שאין במקום רביתא דריאה וש"א לומר שבקרום הולך והזק הלכך לא שנא נן ואפילו דמיקה לאחת ממקומות הללו בלי פילום טריפה ועיין בדברי רבינו ס"ס כ"ה וכתב עוד שמדברי הרשב"א דבשם הגאונים שאכתוב לקמן בסוף סעיף זה נראה שבשדרה שכנגד האומות דינו שוה לאלו המקומות גרגרת וחזה כו' שהרי כתב לאסור כשנגע האומה דבוק בשדרה ויש שם פיטל וכ"כ הר"ר יחייא ז"ל אע"פ שנגב הריאה סמוכה ביותר לשדרה כיון שהאומות בחלל הגוף אינו סמוך כ"כ שיהא דינו כמו נגד היתוכי דאוני ע"כ וכתב המרדכי שכתב הראבי"ה האומות שעליונות הסמוכות לגרגרת ודרכן להפרד מן הגרגרת אם נסרכו לגרגרת טריפה וכן פסק בה"ג לפי שהגרגרת קשה ואינה סותמת הך אם דבוקות לגרגרת והמודקים מלמעלה ולמטה כשר כך פסק בה"ג ואני שמעתי שאם אינו יכול להכניס אצבעו ביניהם ונפרד מלמעלה מעט מן הגרגרת ביכר בחיתוך כשר שכן גידולן ואם יכול להכניס אצבעו ביניהם זה ענין סירכא וטריפה כך שמעתי מפי מורי אבי ואם האומות או האונות סרוכות בשומן הלב היורד בין שתי הערוגות ויכול להכניס ביניהם אצבע קטנה טריפה וכ"כ רב נחשון גאון

[א] או מתחתיה [ב] משמע מדבריו שאם נסרכה מן התחתון לגבי חבירתה שאצלה או מגב לגב [חבירתה] לא מיטרפא ולא נקיט דמשמע דלא מכשר אלא כסדרן ממש במקום שסוכבות זו אצל זו דהיינו רביתייהו אבל [מאחור] על גב חבירתה או מגב לגב [חבירתה] או מחוד של אונה לחוד של אונה שאצלה טריפה דלא רביתייהו הוא ונמשך מן זה ומתפרק · ובערוך בערך אוני כתב בשם רבינו חננאל · קבלה רב מפי רב אפילו סריכי תרי אוני גב לגב ועיקר מתפרקי מהדדי טריפה · [ג] וכל שכן אם דבוקות זו על זו דודאי טריפה · ורבותינו הגאונים כתבו כיון דחדא אונא סריכא על (גבי) חבירתה היא רביתייהו [ד] ולא איכפת לן בהאי סירכא דהיינו רביתייהו · ורב האי הכשיר [ג"כ] תרי אוני אוכא דסריכי ועיקר מתפרקי · וכן כתב רב אלפס ז"ל בתשובה (נז) והכי נהגינן אבל מגב לגב ומתחתון לגב (נח) ומחודה של אונא לחודה של אונא שאצלה מתוך לתחתון טריפה · (נט) דאין כשר אלא מתחתון לתחתון כסדרן · (ס) [ה] אבל כסדרן היינו רביתייהו וכשרה · פירש רש"י וזו מגינה על זו ואינן מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל שלא כסדרן הקרום מתפרק · וא"ת כיון דאין סירכא באה בלא נקב כדפרישית וכן מוכח נמי לקמן (דף מח·) גבי רב נחמיה בדיק לה בפסורי דקאמר אבל הכא אי האי אינקיב טריפה אי האי אינקיב טריפה אלמא אין סירכא באה אם לא שניקב תחלה · א"כ מאי נפקא מינה במה שהקרום סותם את הנקב הא אמרינן (דף מז:) דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום · וי"ל דהא דאמרינן דאינו קרום היינו בנקב שאין רגילות להעלות קרום כגון שלא כסדרן · ואם לפעמים יעלה קרום סופו ליפסק · [ו] אבל כסדרן רגילות להעלות קרום לפי שסוכבות זו אצל זו וגם אינו נפסק ואע"ג דאפשר דבדיקה דלאו סירכא בלא נקב (סא) נהיגי להתיר [ז] סירכא תלויה [ח] לפי שסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה · לפי שדרך הנקב יוצא האטפה ונעשה חוט עב וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו · אבל סירכא תלויה אינה אלא הפשטת לחות הריאה ולחה שם במקום נקב · ויוצא בזה להתיר בתשובת הגאונים · פעם אחת נכנסו מר רב דודו גאון ומר רב אבימי וכמה גאונים ותלמידיהם אצל מר יעקב גאון ואמרו לו שמענו עליך שאתה מתיר הסרוך לשומן הלב לפרק ולנפח ולבשר · אמר להם ח"ו לא כך אני מתיר אלא לפעמים שמתוך רוב שומן הלב ושומן הבהמה נסרך לאומות ולאוזות ולעיטניתא דוורדא (סב) והתרתי לאחוז הקנה ולנענע את הריאה [ט] שלשה וארבעה פעמים ויפה יפה אם הוא ננתק הסירכא מאליה אני מכשיר · אבל לפרק ביד לא התרתי · והסכימו כל בני הישיבה ושלחו כן לכל ישראל · וכן נוהגין בארץ אשכנז (סג) דכל סירכא שהיא ניתקת כשהטבח מכניס ידו בנחת לבדוק את הריאה אמרינן דלאו סירכא היא אלא ריר בעלמא שנתפשט מלחות הריאה וכשירה · והסירכא [י] אם יפרוך אדם אותה כל היום בין אצבעותיו [כ] היא הולכת ומתחזקת · [ל] ויש מן הגדולים שאומרים דהא דמכשירין כסדרן דהיינו א) דוקא ע"י נפיחה ומדקדקין מהא דקאמר גבי שלא כסדרן לית להו בדיקותא מכלל דכסדרן מתכשרי בבדיקה · (סד) ורב האי גאון ז"ל כתב דלא

בעינן

רש"י לאמצעית או מתחתיה: **היינו** רביתייהו · זו מגינה על זו והדרא בריא שמתוך שסוכבות זו על זו (אינן) מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק ונסתר וכן הלכה דליכא מאן דפליג עליה ואונה הסרוכה באומא והיא אצלה מעשה בא לידי ושאלתי את פי רבינו יעקב בר רבי יקר והתירה לי לאכול ויש שאוסרין והוא אמר לי טעמו וטעמם · האוסרים אומרים הרי נקב יש ולא מצאנו שהותר אלא באוני כדאמר רבא אבל כסדרן היינו רביתייהו אבל אומי לא קאמר וטעמא דאוני משום שעומדין במילאר החזה ומתחממות והדרא בריא ותדע שהרי בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה ובאומא טריפה כדלקמן וטעם מורי לא מצינו אומא בגמרא ורבא לא אמר טעמו משום תום דהא בכל הריאה אמרן לעיל דלא שליט בה אוירא ורבא פי' טעמו משום דהיינו רביתייהו כלומר כך הן גדילות זו עם זו ואין מתפרקות זו מזו הלכך ל"ש אוני ול"ש אומא ורבא דנקט אוני משום דעיקר מלתי' דאורי לן דשלא כסדרן טריפה ואע"ג דאי הוו סריכי אוני בדופן הוי כשרה כדאמרינן לקמן אשמועינן רבא דהתם היינו טעמא דכיון שהללו כך הן שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנו זו מזו אבל דשלא כסדרן מתפרקות הן שהרי אמצעית מפרקתן ולא תימא דוחק הדופן מעמידה שלא יתפרקו זו מזו אבל באונה ואומא שלא כסדרן לא איצטריך לן לאורויי דכיון דכרוכה התלל הן עומדות מי יחזיק בהן שלא יתפרקו וסייג מצאתי לדבריו בתשובת הגאונים וניכרים דברי

דברי חמודות

גאון ואם דבוקה בלי הסדר כשרה שכן גידולה ומעשה בא לידינו באומה שאצל שומן הלב שהיתה דבוקה מלמטה אצל שומן הלב דרך גידולה ולא יכול להכניס אפילו מחט ומ"מ היתה דבוקה ביותר מכדרכה והכשרנוה מזה הטעם עכ"ל המרדכי בשם הראבי"ה וכתב שכ"כ ר"ב בשם ר"ח ומסיק הב"י שאע"פ שמשמע שאין צריך שכל האבר מראשו ועד סופו יהא דבוק אלא כל שבמקום שהתחיל לדבק שוב לא נפצל ונעשה תלון כשרה ופשט לשונו של הרשב"א בשם הגאונים דלקמן בסמוך אינו משמע כן ואע"פ שיש לחלק בין דינו של הרשב"א דמיירי בדבוק לשדרה לדבוק בשאר מקומות מ"מ לענין מעשה יש לחוש לדברי הרשב"א ושלא להתיר אא"כ כל האבר כולו דבוק לארכו ע"כ ועיין עוד לשונו לקמן ורמ"א לא הצריך אלא באונות וכן באומות כשהם דבוקות לשומן שבין הערוגות (ומ"ש רמ"א בין האומות לא דק שה"ל לכתוב לבין הערוגות) שיהו דבוקות לגמרי אבל באונות העליונות הסמוכות לגרגרת ודבוקות שם הכשיר כשלא יוכל להכניס אצבע ביניהם כלשון הראבי"ה דלעיל וכתב הטור בשם הרשב"א שאם כל הגג של האומה מהשלמת האונין ולמעלה דבוק בשדרה כשרה שכך מראין הדברים שזו היא ברייתה בד"א בשכל הגג דבוק אל השדרה אבל אם יש פיצול שאין כל הגג דבוק אל השדרה טריפה ע"כ וכבר נודע פי' מלת גג כי יש הבדל בין גג לגב כי גג אינו אלא אחורי האומה היושב על השדרה כ"כ ב"י בשם מהרי"ו ן' חביב וכבר כתבתי בשם הב"י לעיל שאין להתיר אלא בשכל הגג כולו דבוק אבל אם אין כולו דבוק אע"פ שממקום שהתחיל לידבק לא נפצל טריפה ואע"פ שכבר אפשר לפרש לשון הרשב"א שאינו מצריך שלא יהא פיצול אלא ממקום שהתחיל לידבק פשט לשונו אינו מוכיח כן וכתב עוד הב"י דבוק רחבו של צד פנים וקצת רחבו של צד חוץ אינו דבוק משמע דכשירה והפשר דאפילו הרשב"א נמי מודה בהכי שכיון שכל ארכו דבוק אע"פ שאין כל רחבו דבוק תו לא מיפרק אבל אם קצת רחבו של צד חוץ דבוק ושל צד פנים נפרד נ"ל דלכו"ע לאו היינו רביתיה עכ"ל הב"י והכלבו כתב סברת הרשב"א ואח"כ כתב שי"א שצריך שיהו האונין והאומות דבוקות בשדרה בלא שום פילום ואם אין האונות דבוקות ג"כ אוסרים אותה וכן מנהג נרבונא ע"כ וכתב הב"י דלענין הלכה נקטינן כדברי הרשב"א אבל רמ"א לא הזכיר מדברי הרשב"א כלל אך כתב וז"ל אם היתה כל הריאה דבוקה בשדרה אומרים שדרך רביתייהו בכך ואין זה סירכא עכ"ל ונ"ל שנתכוין לי"א הללו שהזכיר הכלבו ודלא כהרשב"א אלא שראיתי בד"מ שלו שכתב לדברי הרשב"א ופי' הב"י שעליו ולא הזכיר לדברי הכלבו בזה כלל וא"כ הוא יפה נתכוון רמ"י ז"ל שכתב ג"כ לדברי הרשב"א ופי' ב"י שעליו ודוחק לומר שחזר בו בהגהותיו וגם לקמן סעיף ק"ח הוכיח עוד שסובר כרשב"א ולכן הותר נכון בעיני להגיה בהגהותיו של רמ"א במ"ש ריאה צ"ל אומה וכן הוא לשון מהרי"ו כמ"ש בסעיף קי"ט ואע"ג דבגמרא אשכחן ריאה במקום אומה אין לפרש כן בלשון האחרונים וגם בגמרא פירשו שהוא שלא במקום רביתא לקמן סי' כ"ג לכך העיקר להגיה שצ"ל אומה מיהו נמצא לרבינו כזה בסי' כ"ה ע"ש · כתב עוד רמ"א שאין להתיר כל אלו הדברים שאמרנו בלא שאלת חכם ומומחה מורה הוראה וכתב עוד שאין ללמוד ממקומות אלו לשאר מקומות שנסרכה שם הריאה כי בשאר מקומות אין חילוק בין דבוק כולו או לאו ע"כ ובד"מ שלו כתב דדבוק האונות או האומות לשמנונית שבין הערוגות י"ל דקי"ל כגאונים דהיינו רביתייהו שכך נ"ל לפרש דעת הגאונים ודלא כב"י שהאריך בפירושם שדבריו נראין כסותרין אהדדי בענין הכשר דיבוק בלא פילום ועיין לקמן סעיף ק"ה : (נז) והכי נהגינן · וז"ל הר"ן י"א דלא מקרי כסדרן אלא בסירכא ישרה אבל אם הולכת באלכסון מראשה של אונה לסופה של אחרת אפילו מתחוך לתחוך הסמוכה לה טריפה דכל שהיא כן סופה להתפרק ותו היא חומרא יתירה והמנהג בזה להתיר ע"כ וכ"כ רבינו ירוחם וכ"כ הטור ועיין לקמן סעיף ס': דהכתוב שם שהמנהג שלא להכשיר בכסדרן אלא מתליין ולצד עיקרן ע"ש : (נח) ומחודה של אונה כו' · וכן לשון הטור ואחר שכתב דין אונה הסרוכה לאומה ודין עינוניתא דוורדא הסרוכה לכל מקום [טריפה] שכתבו רבינו לקמן חזר וכתב וז"ל וסירכא היוצאת משיפולי הריאה הויא כאילו נסרכת מן הגב וטריפה בין שתהיה נסרכת משיפולי לשיפולי בין שתהיה נסרכת משיפולי לתחוך האונה ע"כ ולכאורה נראה שדבריו הללו אך למותר דהא היינו חוד היינו שיפולי והרי הר"ן לא הזכיר בדבריו אלא שיפולי בלבד נראה מזה דשיפולי היינו חוד אבל לענין טועה בשיפולי ריאה שהכתוב לקמן בסעיף פ"ד משם יתבאר שיש לשיפולי פירוש אחר מחודה ע"ש : (נט) דאין כשר אלא מתחוך לתחוך כסדרן · וכתב הרשב"א שנשאל על סירכא היוצאת מאונה לאונה כסדרן והיא נסרכת בשפת האונה ונסתפק אם הוא בגב או בתחוך וכשנופחים הריאה הרבה נראית שהוא בתחוך וכשאין נופחים אותה כ"כ לא היתה הסירכא נכנסת בפנים מי נחוש ונאמר בעודה בחייה לא היתה נפוחה כ"כ ונדון אותה כמגב לגב או לא והשיב רוב הבהמות כשרות ורובא דאורייתא וכיון שכן כל שנסתפק אם היא נפוחה כ"כ כמעי הבהמה אם לאו והפשר שהוא כן העמידנה על חזקת היתר עד כאן : (ס) **אבל** כסדרן היינו רביתייהו וכשרה · ועיין לקמן סעיף ס"ג : (סא) נהיגי להתיר סירכא תלויה · נמצא כתוב בשם הראב"ד שאם סירכא תלויה יוצאה מן הבועא הכורה ואפילו באונה לא אמרינן שהדופן מגין עליה שהרי אמרו הריאה שניקבה ודופן סותמתה [כשרה] ואמרי' והוא דסביך בבישרא והאי לא סביך ולא סריך הילכך איכא למיחש לה שהבועא מעידה עליה בנקב ותדע שהריאה הסמוכה לדופן רב יוסף בר מניומי אמר אין חוששין לה וכשהעלתה צמחים דהיינו בועא חוששין לה ה"נ ל"ש ע"כ וז"ל הרוקח כל מקום שיש סריכות הוא בבועא טורפין והב"י ס"ס ל"ז כתב על דברי רוקח שאפשר דשלא במקום רביתא קאמר וגם תמה שם על הראב"ד כשהיא במקום האונה למה אסרה הא אמרינן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה אבל שם בסי' ל"ז לא העתיק לכל דברי הראב"ד כמו בסי' ל"ט הלכך אזדא לה תמיהתו גם פירושו שעל דברי הרוקח וכתב רמ"י שאפילו יש בבועא מים זכים ומסתבר טעמיה כיון דאיכא תרתי לריעותא בועא וסירכא וכתוב בבדיקות מהרי"ו וי"ל דסירכא היוצאה מתוך הטינרא כשרה ונראה לפרש דהיינו שהיא תלויה שאם היא סרוכה למקום אחר מנא ידעינן דמתוך הטינרא היא יוצאה דילמא ממקום השני שהיא כרוכה בו היא יוצאת וכן נראה מדברי רמ"א ואע"פ שראיתי מי שלא פירש כן וכתב עוד רמ"א בשם בדיקות ישנים שכל סירכא תלויה שעולה ג"כ עם נפיחת הריאה או שיש מכה בדופן כנגדה טרפה ע"כ וכתב הכלבו סירכא שהיא ממקום למקום באונה או באומה עצמה מנהג נרבונא להתירה כדין סירכא תלויה ע"כ וכתב הב"י דאפשר שאפילו לפרש"י דאין סירכא בלא נקב כשרה שאילו היתה סירכא חזקה היתה נדבקת באונה אחרת וכיון שנדבקה באונה עצמה הא ודאי אינה סירכא אלא הפשטת ליחות הריאה ולא בא מחמת נקב ע"כ כתב רמ"א בשם מהר"ר אברהם קרא מפראג דדוקא שאין הסירכא קצרה מבשר הריאה כשנופחין הריאה אבל אם קצרה עד שמכה הסירכא בשר שתחתיה מקמיט ואינו עולה בנפיחה היטב כשאר הריאה טריפה ע"כ ומסיק בדרכי משה דהטעם שכיון שע"י הסירכות נקמט הבשר ואין הריאה עולה בנפיחה לא תוכל הבהמה להתנשם בחייה ולכך טריפה וסירכא היוצאת מגוף סירכא אחרת הכשרה אם היא תלויה פשיטא דכשרה אלא אפילו ראשה השני נסרכה לאותה אונה או לאומה אם הסירכא בין האונה והאומה איכא למימר נמי דכשרה כמו הסירכא היוצאת ממקום למקום באונה או באומה עצמה דאמרן דדין תלויה יש לה ואע"ג דאיכא למימר דפסולה דדילמא סירכא זו באה מהאומה וראשה השני שנסרך באונה וה"ל שלא כסדרן אפ"ה כשרה משום דדילמא מהאונה ולא מהאומה באה אלא מהלחיות שביניהם וה"ל ספק ספיקא ספק מחמת הריאה וספק מחמת הלחיות ואת"ל מחמת ריאה שמא ראשה האחד ממקום שנסרכה אליו ראשה השני ולזה דעתי נוטה כך מסיק הב"י : (סב) **והתרתי** לאחוז את הקנה ולנענע כו' · לשון הב"י מצאתי כתוב אין אנו רגילים לנענע כי אין אנו בקיאין ע"כ ולענין הלכה דברים הללו נראין כי בלי ספק אין אנו בקיאין לנענע ע"כ וכן מצאתי בבדיקות מהרי"ו שאין מנהג לנענע וכ"כ רמ"י : (סג) **דכל** סירכא שהיא ניתקת כשהטבח מכניס ידו בנחת כו' שהסירכא אפילו אם יפרוך כו' · והטור מסיק על זה שהרשב"א כתב כל סירכא שאמרנו אין הפרש בין אם תהיה עבה וחזקה בין שתהיה דקה שנדקות ולא כהללו שממעכים ביד ואם נתמעכה תולין להקל וכל הנוהגים כן כאילו מאכילין טריפות לישראל שזה לא שמענו מהחכמים בשום מקום ע"כ וז"ל הכל בו כתב הר"ר יצחק הלבן בתחלת בדיקתי הטרפתי כמה בהמות שמצאתי בהם סירכות דקות מספיקא וטעיתי וטועה כל מי שמטריף סירכא בת יומא כי נמצא בה"ג ובתוספות קדמונים כי סירכא בת יומא לאו סירכא היא וכמה נדע אם היא בת יומא אם לאו מכניס אצבעו מתחתיה ומגביה קצת אם נפסקה מאליה מחמת הגבהה כל שהוא היא בת יומא ואם לאו נטרפה הבהמה וקבלה בידי מרבותי ומאת זוכתי זבח הבקיאים בהמה שלא הושקתה מים סמוך לשחיטה כולה מליאה סרכות דקות וקצות והשוחט צריך שיכניס ידו בבהמה בזריזות בלא רפיון ידים וממשמש בידים בבהמה בכל צדדיה בין לגבי דפנות בין לגבי שומן אז [כל סרכות שהיו] מחמת תמימות הבהמות מיתנתקות וכל סרכות הבאות מחמת טריפות מתקיימות ולאחר שיוציאו הריאה לחוץ אם יראה טרפות אחר אין לבדוק כי אם כמו שהעידותי מפי הגאונים ולא יותר ע"כ ואני מצאתי דברי הר"י הנ"ל בכתיבת יד בגליון הקונטרס פסקי הרא"ש שכתב יד ומסיים בה כך זה אמת ובחון אם לא תעשה כאשר אמרתי דע לך שתטריף כל הבהמות ותכלה ממונם של ישראל כשמיד כשהוציא הריאה לחוץ כזאת אפילו סירכא שאינן סרכות נתקשות ונעשו חזקות וכתב עוד הכלבו וז"ל כתב הר"ר שמחה מויטרי כך ראיתי בתשובת הגאונים כשטבח מכניס ידו אם פירשה שום סירכא ואינו יודע אם היתה סירכא או רירא מוציא ריאה לחוץ ובודקה אם איתא סירכא ימצא לאשה בריאה או בדופן ואם לאו רירא הוא וכשרה וכ"כ הרוקח וז"ל וכשהטבח מכניס ידו לבדוק ומצא חוטין הסרוכים בין בחזה בין בצלעות והיו מתפרקים מאליהן ואין מקומן ניכר לאו סירכא ממש הוא אלא רירות הן ע"כ ועל כל אלו הדברים כתב בש"ע שאין לסמוך על אלו קולות אלא בבהמות ישראל וע"י בודק כשר וירא את ה' מרבים ורמ"א ז"ל כתב שבני מדינות אלו נהגו למשמש בסרכות ולמעך בהם כדברי האומרים שהסירכא אם ימעך אדם בה כל היום כו' ואע"פ שהוא קולא גדולה אין למחות בידם מאחר שיש להם על מה שיסמכו ומ"מ צריך להיות הבודק ירא אלהים שיודע ליזהר למעך בנחת שלא ינתק בכח ויש מקומות שאין נוהגים למעך ולמשמש בסרכות הוורדא אם נסרכה למקום אחר וכל מקום שתסרך טריפה ויש מקומות שנהגו להקל גם בזה ולי נראה כסברא הראשונה שלא למעך בוורדא ובכל סרכות שהם שלא כסדרן מאחר שסירכה שלא כסדרן טריפה מוזכר בגמרא ואין חולק עליו אין לסמוך על דברי מקילין בענין המיעוך והממשמשים אבל המנהג בעירנו ק"ק קראקא למשמש ולמעך בכל הסרכות ואין חילוק בין סירכא לסירכא ונכון לחוש למה שכתבתי אם לא בהפסד מרובה · עוד נהגו בעירנו להטריף כל סרכות גדיים וטלאים ועגלים הרכים ולא למעך בהם כלל כי יש קבלה בזה להטריף כי הסירכא עדיין רכה ומתנתקת ע"י מיעוך כל זה לשון רמ"א ז"ל וכתוב בהגהות הבדיקות כשבא הבודק לתחוך תאר הכבד ולבדוק הבהמה יזהר שלא יתחוך שום סירכא אם ישנה שם וכיצד יעשה יתחך נקב קטן סמוך לצלעות ויכניס אצבעו ויבדוק סביב הנקב באצבעו ולא ירחיב החתך ויכניס ידו ויבדוק בנחת שלא במהירות אחר כל דבר ע"כ ומה שדקדקו לכתוב שיבדוק אחר כל דבר נראה שנתכוונו למנהג של הבודקים שבודקים אחר יתיר והליף ושאר כל דבר שימצא בריאה שתטרוף בהם הבהמה ובאמת חומרות יתירות שנהגו בזה כי אין לנו לבדוק אחר שום דבר שבכל הטריפות כי אם לנקיבת הריאה שע"י הסרכות כדכתב רבינו בפ"ק סי' ע"ז דבכולן סמכינן ארובא דהל"מ הוא וז"ל בש"ע ר"ס ל"ט אין לבדוק אחר שום טריפות מן הבהמה חוץ מן הריאה כו' אם יש בה סירכא וכתב רבינו ירוחם טבח שהוציא ידו ואמר טריפה ואח"כ הקלב או בודק אחר הכניס ידו ולא מצא טריפות הראשון נאמן שאולי הבודק השני הכניס ידו בחוזק והעביר הסירכא או העבירה הראשון בהוצאת ידו וע"א נאמן לאסור כדבר המסור בידו כ"כ הגאונים בתשובה ע"כ וכן תמצא בתשובת הרא"ש כלל ד' סי' ד' ואע"פ שהב"י כתב דמזה משמע בהפך ממה שכתבתי לעיל בשם הרוקח כשהטבח מכניס ידו כו' לפום ריהטא כתב כן שהרי דקדק רבינו ירוחם לכתוב הכניס ידו בחוזק ולכן לא נמנע בש"ע שלו לכתוב דברי הרוקח ודברי רבינו ירוחם גם שניהם בלא משמעות שחולקים זה על זה · וכתב הריב"ש שנשאל על טבח שהכניס ידו ואמר טריפה ואח"כ נתברר שלא נפתח הטרפש ומצא שהטבח לא נגע בריאה ופתחו הטרפש ובדקוה ואין בה טרפות והשיב שמכשירין אותה וכתב הרשב"ץ אם אמר הבודק שלא כסדרן היתה ואחר מלתיה ואמר כסדרן היתה מעמידין הבהמה בחזקת היתר שכל שנשחטה בחזקת היתר עומדת וכתב עוד הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא מגב האונה למקום שעושה אותה טריפה והמוכר אומר שהסירכא היתה מתחוך לתחוך כיון שבאו שניהם בבת אחת לב"ד אין כאן עדות והרי זו כבהמה שנאבדה ריאה שלה קודם שנבדקה ע"כ ונ"ל שדבר פשוט הוא דלא מכשרינן אלא לאחרים וכן לענין שלא להוציא ממון מהמוכר אבל לגבי דלוקח ודאי דאסורה דהא שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא וכי הא דכתבתי בשם הרשב"א לעיל בפ"ק סעיף ח' וכן נמי אם עדיין לא נתן דמי המכירה אין מוציאין מידו ועיין לעיל בפ"ק סעיף נ"ב בדין מקומות שרגילים לשחוט אצל עובדי כוכבים כו' : (סד) **ורב** האי גאון ז"ל כתב דלא בעינן בדיקה וכן מוכיח הלשון כו' · וכן הסכימו הרשב"א והר"ן וכתב סמ"ג שר"ת היה מכשיר כסדרן בלא בדיקה אף בבהמת עובד כוכבים וכתב ב"י דהכי נקטינן ומיהו אם אירע שנפחוה ומפקא זיקא נ"ל דטריפה וכן משמע מדברי הסמ"ג ע"כ אבל בהג' מיימ' כתוב בפי"א מה"ש בשם סמ"ג שהריצב"א לא היה רוצה להורות להקל בלא בדיקה מפני שהדבר יצא מפי הגדולים ע"כ וכתבו עוד הגהות מיימ' פ"ז דאין אנו בקיאין בבדיקה ונפיחה ומטריפין כל סירכא אפילו בכסדרן

וכתב

מעדני יום טוב

שהסירכא עולה מתיונה לתיונה ועוברת על האמצעית טור סימן ל"ט : [א] **או** מתחתיה גרס · וז"ל הטור פירוש כגון שהולכת הסירכא מתיונה לתיונה ועוברת מתחת האמצעית זהו מתחתיה : [ב] **משמע** מדבריו שאם נסרכה מן התחתון לגב כו' · ואינו מוכרח שהרי אפשר דלא נקט בדוקא וכבר נסתפק הר"ן בדבריו אי בדוקא קאמר וגם רבינו עצמו בתשובה כלל ב' כתב דרש"י מילתא פסיקא נקט וה"ה לאינך : [ג] וכ"ש אם דבוקות זו על זו · ומסיים בערוך הראשונה עם השלישית אבל בתוספות העתיקו בשמו הראשונה עם השניה או השניה עם השלישית וצ"ל שיש להגיה כן בספר הערוך שאין נראה דמיירי הערוך בסירכא היוצאה מראשונה לשלישית כפירוש רש"י אלא דבוקים קאמר והיינו שסוכבות זו על זו וכמו שכתבו התוספות בתחלת דבריהם קודם שכתבו לדברי הערוך והיינו טעמא דכשסוכבות דבוקים זו על זו לאו היינו רביתייהו ולפיכך אף כשהראשונה לשניה דבוקה בכה"ג מיטרפא וכן שניה לשלישית : [ד] **ולא** איכפת לן בהאי סירכא דהיינו רביתייהו · וכי איתא לבהמה בחיים אפילו בדלא סריכן דתקן אהדדי וכשרה כ"כ בערוך וממילא דלא פליגי הגאונים בהוא מילתא שאינם מכשירים אלא מתחוך לתחוך ואפי' מיפלקי אבל בשאר גווני לא מכשירי אפילו בשתים שזו אצל זו וכן התוספות לא הזכירו שנחלקו הגאונים אלא במתחוך לתחוך וז"ל הטור על דברי רבינו חננאל ולא הורו כן הגאונים אלא כל שהוא מתחוך לתחוך שאצלה כשרה אפילו נסרכה באלכסון מראשה של זו לסופה של זו : [ה] **אבל** כסדרן כו' · ליטנא דרבא : [ו] **אבל** כסדרן רגילין להעלות קרום כו' · ואיתא למידק א"כ דכשיש נקב בריאה אפשר לה דהדלא ובריא והדלא ומתכשרא בסירכא כשבורתה מתחוך לתחוך א"כ אפילו כי ליתא לסירכא כלל ואית בה נקב היכי מתסרא לעולם והא אמרינן לקמן (סימן מ"ה) דבי יוסף ריסנא מתו בכוליתא וקבלי ומתו בגידא דנשיא וקבלי ומקשינן עלה כיון דחזינן דמייתי בהכי אמאי לא חשיבי בטרפות ומתרצינן גמירי דאי מבדלי לה סמא חיי כלומר שאם חובשין סמא במכתה מתרפאת ואע"ג דהשתא ליתנהו להני סמים מ"מ מכה זו אין בה כדי להמית כיון שהיא יכולה להעלות ארוכה ה"נ כיון שאותו נקב יכול לבא לידי היתר בסירכא אפילו אין שם סירכא אינו בדין שתהא טריפה דטריפה לא הויא אלא היכא שא"א שתהא לה תקנה וכדאמרינן בפרק בהמה המקשה גבי בשר שיצא חוץ למחיצתו דכתיב ובשר בשדה טריפה ואמרינן כטריפה מה טריפה כיון שנטרפה אין לה תקנה אף בשר כיון שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לה תקנה וי"ל דה"נ דכל שאפשר להיות לה תקנה אינה טריפה וכל שנטרפה אין לה היתר אלא שאין כל הנקבים שוים יש נקב שאין ראוי שתעלה בה סירכא ויש נקב שהוא ראוי שתעלה בה סירכא בכסדרן וכל שהוא כן כיון שיש לו תקנה לא נטרפה מעולם ואילו היינו בקיאים בכך אפילו קודם שתעלה בו סירכא היינו מתירין אותה אלא מפני שאין אנו יודעים אם ראוי שתעלה בו סירכא [אם לאו אנו אוסרין כל נקב מחמת הספק אבל כשעלתה בו סירכא] הוברר הדבר שלא נטרפה מעולם הר"ן : [ז] **סירכא** תלויה · פירוש שאינה נאחזת בראשה השני לשום מקום אלא כחוט יוצא ותלוי בה · טור סימן ל"ט : [ח] **לפי** שהסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה · וא"ת ניחוש דילמא סרוכה היתה למקום אחר ונתפרקת וי"ל דאם איתא דנתפרקת באותה שעה היתה ניקבת כ"כ ב"י וקצת קשה לי דא"כ בדיקה ליבעי דילמא במקום שהיתה סרוכה יש נקב ואין אנו מכירין לדעת המקום ההוא : [ט] **שלשה** וארבעה פעמים · כלומר לפי ראות הבודק שסובר שע"י שומן היא הסירכא אלא שצריכה נענוע רב או שסובר שאם לא תנתק ע"י נענוע מעט שודאי אינה מחמת שומן לכך נקט ג' וד' פעמים והכל לפי מה שעיני הדיין רואות : ה"ג אומרים דלאו סירכא : [י] **אם** ימעך גרס בד"י וז"ל הטור אם יפרוך : [כ] **היא** הולכת ומתחזקת · ואין להקשות דא"כ אמאי לא הכשיר אלא ע"י נענוע הריאה אפילו בפירוך ומיעוך יכשיר דאדרבה הא עדיפא דע"י פירוך ומיעוך פשיטא דחזינן אם סירכא היא אם לא אלא אפי' נענוע דמאי לעשות ומתכשרה כן נ"ל לדעת רבינו ותמהני על הב"י שלא הזכיר דעת רבינו וכתב בשם הר"כ יחיאל דדוקא נענוע הכשיר אבל לא מיעוך : [ל] **ויש** מן הגדולים שאומרים דהא דמכשירין כסדרן כו'.

לקמן

תפארת שמואל א) דווקא ע"י נפיחה ומדקדקין וכו' · נ"ב פי' לבדוק דשמא איתפריק ויש כאן נקב דהרי לא כתנו להכשיר כסדרן אלא משום שאין סופו להתפרק והוי סתימה מעליותא מיימון אפ"ה לא אמרינן דבעינן לבדוק אי הוי סתימה מעליותא דכל כי הכי לא בעינן למיבדק ומ"מ לדידן דבדקינן כל בהמה בנפיחה אי מפקא זיקא בנקב הסירכא טריפה אבל מה שנמצא כתוב בשם העיטור דאפילו מפקי זיקא כשר וכו' דהוי סתימה מעליותא כתב טהור שסותם לא אוכל לפרש אלא דאיירי שחתך הסירכא בסכין סמוך לבשר דאז אפילו מפקא זיקא כשר דאי לא הוי נחתך הדר הוי סתימה מעליותא והכן :

בעינן בדיקה וכן מוכיח הלשון דקאמר היינו רביתייהו · והא דקאמר לית להו בדיקותא כתב הרמב"ן ז"ל דדרך פירוש הוא וטעמא יהיב למילתיה משום דסירכא לא מחמת עצמה היא באה אלא מחמת נקב ומשום הכי קאמר דלית להו בדיקותא אם יש בו נקב אם לאו דאפילו לא מפקא זיקא טריפה דודאי או האי איניקיב או האי איניקיב ואין האחת מגינה על חבירתה באינה רובצת זו על זו · והאונה הסרוכה לאומא שאצלה שאוסרים · וטעמא לפי שיש נקב ולא מצינו שהותר אלא כסדרן באוני אבל באומא לא · משום דטעמא דאוני משום שעומדות במצר החזה ומתחממות והדרן בריא [מ] כדאמר בריאה הסמוכה לדופן באוני כשירה אבל באומא לא ורבינו יעקב בר יקר התיר [נ] לפי שלא מצינו אומא בגמרא · ורבא לא פירש טעמו משום חום דהא [בכל הריאה] אמרינן [ס] לעיל דלא שליט בה אוירא · אלא פירש טעמו משום דהיינו רביתייהו דגדילות זו עם זו ואינן מתפרקות זו מזו הילכך לא שנא אוני ולא שנא אומא · ורבא דנקט אוני משום עיקר מילתיה [ע] דאשמועינן שלא כסדרן טרפה · משום דחזינן דכי סריכן אוני לדופן כשירה וס"ד אמינא הוא הדין אי סריכי להדדי · קמ"ל רבא דלא דמי · דהתם שוכבות תמיד אצל הדופן ואינן מתפרקות ממנה אבל נסרכה זו לזו שלא כסדרן מתפרקות הן [פ] דאמצעית מפרקתן ולא אמר דוחק הדופן מעמידתן שלא יתפרקו · אבל אונה ואומא שלא כסדרן לא איצטריך לאורויי לן דכיון דברוחב החלל הן עומדות ומי יחזיקם שלא יתפרקו · (סה) ועינוניתא דוורדא כל היכא דסריכא טריפה · דכולהו לגבי דידה שלא כסדרן נינהו · ור"ת ז"ל היה אוסר אונה הסרוכה באומא ואמר דאע"פ שלא מצינו שום אומא בגמרא [פ] מ"מ גם אין שם אונה עליה אלא שם ריאה · כדאמרינן חמשה אוני אית ליה לריאה ואי איתא שבע מיבעי ליה [צ] וקראוה [הראשונים] אומא שהיא עיקר הריאה כמו אם שהאונות יונקות ממנה ובאונות דוקא התיר רבא לפי שעומדות במצר החזה · ונהגו העולם להתיר וכן כתב הרב הברצלוני ז"ל בשם הגאון ז"ל: [דף מז ע"א] ואמר רבא (סו) הני תרי בועי דסמיכי להדדי (סז) לית להו בדיקותא דגמירי [צ] דמחמת נקב שהיה בריאה עלו סמוכין זה לזה · (סח) והוא שאין ביניהן היכר בשר* (סט) חדא ומתחזיין כתרתי מייתינן סילוא ובזעינן לה (ע) אי שפכי אהדדי חדא היא וכשירה ואי לא תרתי אינון *וטריפה :

טו ואמר רבא (עא) חמשה אוני אית לה לריאה · אפה כלפי גבראי כשהיא תלויה ברגליה ימין הבהמה לימין הבודק · תלתא בימינא ותרתי בשמאלא · (עב) אי חסיר אי יתיר (עג) אי חליף טריפה (עד) [ק] ולית הלכתא כרבא ביתרת (עה) והני מילי דקיימא בדרא דאוני · אבל *ביני ביני טריפה :

טז האי ביני ביני דאתיא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למיטרפה [ר] א"ל רב הונא מר בר רב אחא לרב אשי כל הני חיוי [ש] ברייתא הכי אית להו וקרי להו טבחי עינוניתא דוורדא · כתב רש"י ומדסבר רב אשי למיטרפה שמעת מינה לאו אורחא ובהני דידן דרובן אית להו אי משכחינן דלית להו עינוניתא דוורדא כשירה · ואי אית לה תרתי טריפה · דהא יתרת דביני ביני היא ולאו אורחא · דחדא גופא לא מכשרינן אלא משום דכל הנך חיוי ברייתא הכי אית להו · ורבינו אפרים בר יצחק ז"ל היה מכשיר בשתים משום דעל אחת לא היה אומר כל א חיוי ברייתא הכי אית להו שהרי כל בהמות שלנו יש להן אחת [ת] *אלא על השנים אמר דכשירה משום דברייתא הכי אית להו · והיכא דליכא כלל היה מטריף · ונראה דאין להביא ראיה מבהמות שלנו דחלוקות מאלהן · כדאשכחן בפ' הלוקח בהמה (דף יט:) דפרה בת ג' ודאי להן [א] ושלנו יולדות לפעמים בת שתים · ובשם הגאונים מצאתי כתוב דכיון דיש בהמות שאין להן וישנה במקצתן (עו) אין להטריף בשום שינוי שימצא בה בין שאין לה כלום ובין שימצאו שתים ושלש · וה"מ

הגה"ה
*אלא כחוט השיער של ריאה טריפה אבל אם יש שם שני חוטין כשירה דאז ודאי אין לתלות בנקב כן משמע בלשון רבינו גרשום ויתכן לפירוש רש"י אבל לפירוש ר"י

מיירי שאין ביניהם כלל מן הריאה אלא הכל לקוי מפני הבועה · מא"ז :

*וכתב רבינו יהודה שירליאון דוקא בועי דמליין מוגלא אבל במחים קטין אפילו סמוכים כשירה וכן פירש ר' יעקב דאותו שלנו זימנין סגיאין חזינא דלא שפכי אהדדי ומכשרינן לה כתב בהלכות גדולות בועא בשיפולי ריאה פירוש בסוף הריאה בסוף האונות וי"א בסוף האומה טריפה דסוליל וקיימא בסוף האומות או בסוף האונות סופו ליפסק ולינקב וכבר היה מעשה וטרפו ר"מ ור"ת ויש מקומות שאוכלין בועי בשיפולי ריאה מיהו רוב מקומות נוהגין לאסור וכן הלכה :

(גבי) *ביני ביני טריפה כגון מלמטה לערוגה בעינוניתא דוורדא או בין שתי הערוגות מלמטה או באמצע האומות על גבה שלא כסדר ב חיתוכי דאוני טריפה · מא"ז :

הגה"ה
*ואין נראה לר"י דהא לישנא משמע שלא היתה שם אלא אחת היתירה על האונות של ימין ובשמאל ג וקאמר וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא משמע שלא היה שם אלא אחת אלא ודאי כפירוש רש"י קיימא לן דתרתי עינוניתא טריפה ולפירוש הראבי"ה לא שנא שתים [בימין] ולא שנא אחת בימין ואחת בשמאל ולא שנא עומד מקמא לאומות או לאונות הכל טריפה ועוד פירש מתוך הקבלה שאם נחלקה העינוניתא לשנים ומחוברת מקצתה למטה כשוני אצבע דכשירה · מא"ז :

הגהות הב"ח א לא היה אומר כל הני חיוי : ב בכת"י שלא כסדר חיתוכה : ג בכת"י ממתחיל ואין נראה ובשמאל דקאמר :

רש"י אמת ועינוניתא דוורדא כל היכא דסבכא טרפה דכולהו לגבי דידה שלא כסדרן נינהו : תרתי בועי דסמיכי אהדדי · קים ליה לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו : חדא ומתחזיין כתרתי · ואם אחת היא ונראה כמין סדק באמצעיתה ודומה לב' : בזעינן לה · באחת מצדיה : מן תלתא מימינא · דבהמה והיא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח : יתיר · ס"ל לרבא דכנטול דמי ולית הילכתא כוותיה כדאמרינן בסמוך וראיתי שהכשירה מורי רבינו יעקב אבל בחסיר והליף הלכה כמותו דליכא מאן דפליג : וה"מ · דיתרת כשרה דקיימא בדרא דאוני : אבל ביני ביני · כגון מלמטה לערוגה כעינוניתא דוורדא (או) שהיא בין שתי הערוגות מלמטה או שיש אחת באמצע האומה על גבה שלא כסדר חיתוכה דאוני טריפה : מן ברייתא · רוחש בחפר ואמרי לה ברייתא בריאות ושמנות : עינוניתא · כמו איוניתא אונה קטנה דוורדא על שם קליפתה ודומה :

מעדני יום טוב

לקמן סימן כ"ג כתב כן בשם רבינו גרשום : ה"ג בד"י דאינן רובצות : [מ] כדאמר · סימן כ"ג : [נ] לפי שלא מצינו אומה בגמרא · ורבא דנקט אוני משום עיקר מילתיה כמו שמסיק רבינו לקמן והר"ן כתב דגם האומה אונה שמה ובכלל דברי רבא היא וא"כ איכא בכלל אפ"ה איכא למימר דה"ה לאומה ורבותא קמ"ל כו' · וכן יש לפרש דברי רבינו דהשתא מתרץ דאומה בכלל אוני שלא מצינו אומה בגמרא והדר מסיק דא"נ איכא בכלל נקט אוני משום עיקר כו' : [ס] לעיל · בגמרא בסמוך אזן בכור דקא שליט ביה זיקא לא הדרא בריא אבל ריאה דלא קשליט בה אוירא הדרא בריא : ה"ג אלא פירש טעמא : [ע] דאשמועינן שלא כסדרן טריפה · והכי דייק לישנא דפתח ואמר לית להו בדיקותא · הר"ן : [פ] דאמצעית מפרקתן · לשון רש"י הוא ולטעמיה דהכי אסברה לעיל : [פ] מ"מ גם אין שם אומה עליה אלא שם ריאה כו' · וכבר נדחה זה מדי"ל דרבא עיקר מילתיה כו' · ובהדיא כתב הר"ן לדחייה זו על דברי ר"ת : [צ] וקראוה הראשונים אומה · גרס וכן הלשון בתוספות : [צ] דמחמת נקב שהיה בריאה עלו סמוכים זה לזה · כך פירש"י וגם הרמב"ם כתב כן ולפיכך אין הבדיקה על ידי נפיחה מועלת דאע"ג דלא מפקא זיקא קרום הוא שעלה וכיון שמחמת מכה עלה אינו קרום כך נ"ל לפרש ובהכי סלקא לה תמיהת הר"ן שתמה שהרי אפשר לנקוב שתי הבועות זו מכאן וזו מכאן עד שתצא כל הליחה שבפנים ומ"מ נראה אם יש ביניהם נקב וכתב דלפיכך נראה כדברי מי שפירש דכיון דסמוכים זו לזו מתוך שכל אחת דוחקת את חברתה סופו של עור הריאה לנקוב והרי הוא כאילו ניקב מעכשיו ע"כ ולפי מה שכתבתי אין תמיהא כלל : [ק] ולית הילכתא כרבא ביתרת · הכי אמר מימר בגמ' : [ר] א"ל הונא מר בר רב אחא · ובגמ' בר רב אויא אבל ברי"ף ל"ג אלא הונא בר מר : [ש] ברייתא · פירש"י רוחשות בחפר כלישנא דמתניתין דסוף פרק בתרא דביצה מדבריות הלנות בחפר : [ת] אלא על השניה אמר דכשרה · אבל מדקאמר וקרו ליה טבחא עינוניתא דוורדא משמע כפירוש רש"י דאין שם אלא היא דלא מסתבר כלל לומר דקאי אשניה תוספות : [א] ושלנו יולדות לפעמים בת שתים · אם לא שנאמר דכשיולדת בשנה שניה תשש כחה ושוב לא תלד עד שנה רביעית. תוספות :
וה"ת

דברי חמודות

וכתב רמ"א שהמנהג במדינות אלו כדברי מהרי"ו להכשיר בכסדרן כשנסרך רק מחציין ולמטה לצד עיקרן שעומדת באומה ואפי' מפולש ובלא בדיקה עוד כתב הג"מ בשם הריצב"א דבמקום שהיה רואה שקרום אחד שקורין עיל"א יש בין אונה לאונה מעיקרה עד אמצעיתה אמר שאין לחוש שכן רגילות למצוא בהרבה ריאות וכתב הב"י דהא ודאי פשיטא שלא הכשיר אלא דוקא בקרום שבין אונה לאונה או לאומה שכן רגילות למצוא אבל בין ריאה לוורדא או למקום אחר לאו אורחה בהכי וסירכא ודאי היא ואסורה : (סה) ועינוניתא דוורדא כל היכא דסריכא כו' · ומסיים הטור אפי' לכיס שלה ואפילו כולה נדבקת בו וכתב הר"ן הטעם שאפילו כיס שמונחת בה פעמים הרבה יוצאת ממנה וא"כ אף הכיס שלה לאו היינו רביתא וכתוב בארחות חיים דה"ה לכל יתרת שנמצא מקמה דכל היכא דסריכה טריפה וכתב עוד בשם הרמב"ם שנמצא בגדיים וטלאים שלפעמים העינוניתא על גבי גידים ויש בה קרום למטה כלפי האומה אין לאותו קרום דין סירכא דהכי אית להו אבל אם יהיה אותו קרום לצד הראש יש לו דין סירכא ולפעמים היא מחוברת באותם גידים ואינה בכיס ונראה שצריך שיהא מקום חיבורה שהוא אצל האונה שתהא מחוברת באותן גידים ושיהא אותו חיבור מקום גידולה ואינה דבוקה שאם היתה דבוקה טריפה וזה תלוי במראית העין אם היא דבוקה או מקום גידולה ע"כ ובלשון הזה מצאתיו בדרכי משה ובב"י יש ע"ש ורמ"א בהגהותיו סתם זה הדין ולא התנה דוקא בגדיים וטלאים נראה שסובר שלא דיבר הרמב"ם אלא בהווה ורגיל להיות אבל ה"ה לכל הבהמות וחיות · כתוב בארחות חיים וז"ל ה"ה לכל יתרת שנמצאת מקמה דכל היכא דסריכה טריפה עכ"ל ובש"ע כתוב סתם יתרת ולא פי' דנמצאת מקמה ולי נראה שכיון שדקדק הא"ח לכתוב שנמצאת מקמה דאין לנו אלא כפירושו וטעמא רבא איכא לחלק בין מקמה למגבה כדלקמן סעיף ע"ד : (סו) הני תרתי בועי דסמיכי להדדי · כתב רמ"א שמצא כתוב דבועא על תריץ וקמט טריפה דהוי כשני בועות דסמיכי ודין בועא בשיפולי ריאה עיין בדברי רבי' סי' י"ח ושם אפרש בס"ד וכתב רמ"א דמצא כתוב ב' בועות זו כנגד זו בין שתי אונות כשרה אבל בועות כנגד טינרא כה"ג טריפה דהטינרי קשה ומנקבת הבועות שכנגדה ובועא וטינרא סמוכים זה אצל זה כשר עד כאן : (סז) לית להו בדיקותא · ומסיק רבינו לקמן סימן כ"ו דאפילו מלאות מים זכים דלא כרשב"ס וריב"ץ דכתבו דלא מטרפינן בתרי בועי אלא מליית מוגלא כו' וכתב מהרי"ו די"א אפילו במקום שמכשירין מים זכים היינו דוקא שאין מסריחין ואנו לא מכשירין מים זכים כ"א בשאלת חכם והוא כשיהיו המים צלולים ומתוקים אבל אם הם עכורין ומלוחים טריפה ע"כ וכתב רמ"א שיש לילך בזה אחר המנהג או לפי ענין ההפסד ושעת הדחק וכתבו התוספות בשם רבינו יהודה דגאונים קשים אפי' סמיכי כשרה וכן פי' רבינו שמואל וכתב עוד מהרי"ו דמורכא שבריאה דהיינו שקרום הריאה מכסה אותה ואינו גבוה מבשר הריאה דינה כבועה שיש בה מוגלא דטריפה *) : (סח) והוא שאין ביניהן היכר בשר · וז"ל התוספות כתוב בהלכות טריפות של רבינו גרשום דאפילו יש הפסק ביניהם כחוט השערה טריפה משמע דאי איכא ביניהם כשני חוטים לא חשיב סמיכי אהדדי וכשרה ופירש רמ"א שזהו ניכר אחר שנפחוה וכתב עוד שמצא כתוב שאם היה במה שמפריש ביניהם מראה ריאה : (סט) חדא ומתחזיין כתרתי · וכתב המרדכי כשהבועה בריאה וניכרת בעבר אחר נראה דמתחזיא כשני לידי הריאה טריפה ואע"פ שאינה עומדת בשיפולי ריאה איכא לאקשויי טעמא מאי ומנ"ל להוסיף על טריפות שבגמרא ונ"ל דוקא מיירי כי קיימי כנגד הסמפונות וטעמא כדאמרינן לקמן והוא דקיימי סימפונא והעם נהגו עתה להכשיר בין שפכי אהדדי בין לא שפכי בבועה הניכרת מעבר אחר דלא מתחזייא כתרתי דסמיכי להדדי עכ"ל הב"י וז"ל מהרי"ו בועה הניכרת מעבר לעבר למעלה במקום הסמפונות שהוא אצבע מן השיפולי בבהמה דקה וכשני אצבעות בגסה וי"א כשנים בדקה וכד' בגסה מביאים סכין ומנקבים במקום אחד אם כל המוגלא יוצאה במקום אחד אז אחת היא וטריפה ע"כ ומשמע מפלוגתייהו דלא אכפת לן לחוש לסמפונות שהם בקנה ותוך לשיעורין הללו ורמ"א העתיק לסברת הי"א וכתב שכן נהגו להטריף ואין לשנות ואפילו יש מים זכים בבועה כתב עוד מהרי"ו שאם אין שופכים להדדי כשר וכתב רמ"א דאפילו בעכורים וסרוחים וכתב עוד רמ"א דמצא כתוב בועה שהיא תחת הוורדא במקום הדק ויש שם סמפון טריפה דניכרת מעבר לעבר וטינרא הניכרת מעבר לעבר דינה כבועות ע"כ : (ע) אי שפכי אהדדי כו' · ועיין לעיל סעיף ד' וס' איזהו מקרי שפכי להדדי : (עא) חמשה אוני אית לה לריאה כו' · ה"מ בבהמה אבל בעוף לא דאין לו חיתוך אונות כבהמה ואם ימצא אין לו מנין ידוע הרמב"ם פרק י' מהלכות שחיטה וכתב הטוש"ע סוף סימן ל"ה דחיה כבהמה : (עב) אי חסיר · ושיעורא יתבאר סעיף ע"ח ולאחר שנפחוה ויכול לבדקה אחר שנתחכה כמ"ש לקמן סעיף נ' ועיין סעיף ע"ד : (עג) אי חליף · שהיו שנים מימין ושלשה משמאל לשון הטור ומסיים מהרי"ו או ד' מצד שמאל וג' מצד ימין דלעולם צריך שלא להיות יותר בצד שמאל מבצד ימין וכמ"ש בסעיף הסמוך וכתב עוד מהרי"ו דעוד יש חליף כשהאונה האמצעי של ימין גדולה מאונה התחתונה ואע"פ שכתב דיש מכשירין רמ"א לא כתב לדבריהם עוד כתב מהרי"ו די"ש עוד חילוף דצורות האונות של ימין אינן דומות לשל שמאל ואם נתחלפה זה נקרא חילוף וטריפה וכתב רמ"א בשם מהר"א מפראג שאם האונה של שמאל העליונה גדולה מאונה עליונה של ימין טריפה וכן אם האומה של ימין גדולה מצד שמאל דכל זה מקרי חליף וטריפה ועיין לקמן סוף סעיף ע"ד וראיתי בדברי רמ"י ז"ל שאע"פ שכתב לכל אלו הלשונות הקדים וכתב בזה הלשון דמקרי חליף אם נתחלפו צורות האונות התחתונה לעליונה או איפכא ולא ידענא זו מנין לו ומאי קאמר ואין להקשות על כל אלו חילוקי הדינים מנא לן דכיון שיש לפרש חליף בכל אחד מאלו אופנים אין לדחות שום אחד וכדאשכחן בהסיה דדמיא לאופתא דלקמן ושם אכתוב בזה בס"ד בסעיף פ"א ופ"ב : (עד) ולית הלכתא כרבא ביתרת · ומ"מ בעינן שלא יהיו יותר אונות בשמאל מבימין כגון שיהיו ד' בשמאל וג' בימין כמ"ש לעיל בשם מהרי"ו אבל אם הם שוה בשוה בכל צד ג' או ד' אונות ועומדות כולם בדרי דאוני כשר כן לשון רמ"א שמצא כתוב וגדולה מזו בהגהת אשירי מעשה בריאה שהיה בצד ימין שתי [אונות] גדולות והשלישית ניכר בה חיתוך גמור שהוא כדי להכשיר על ידו והיה בו עוד שינוי אחר ג' אונות מצד שמאל ואסר רב אחאי והשיב ר"י לא ידעתי מה ראה לאסור אם לא קיבל מרבותיו בקבלה כי נראה לי היתר גמור ע"כ וכתב ב"י שדבר פשוט הוא שאין בזה שום צד איסור ועיין לקמן סעיף ע"ה ואם נראה באונה אחת כמין סדק כתב רמ"א שמצא כתוב דמצטרף להכשיר אבל לא להטריף וכתב עוד בשם מהר"ל מולי"ן דאונה שנתפצלה ויש לה שורש א' כשוני אצבע אינה נחשבת אלא לאחת : (עה) וה"מ דקיימא בדרא דאוני · כתב הב"י מעשה בא לידי שהביאו לפני ריאה שהיתה בה יתרת בסוף שיפולי האומה והיו רוצים להטריפה מפני שהיו אומרים שלא היתה בדרא דאוני וגם אינה מקמה והני הכשרתיה משום דכל שאינה על גבה ממש לא מקרי יתרת לדברי המכשירים כל מקמה כדדייק לישנא דהרמב"ם ואפילו לדברי האוסרים בקיימא ביני ביני מכשר בהאי משום דהאי קיימא בדרא דאוני דאומה נמי אונה מקריא כדכתב רש"י באונה הסרוכה לאומה שאצלה וא"כ מצאתי בתשובת הרשב"א שאלת אומה שבריאה שיש בצדה אזן ובדרא דאומה בשיפולא מי מכשרינן לה כדרא דאוני או לא תשובה לא קבלתי אבל שמעתי מקילין בה ואני איני מורה בה לא להקל ולא להחמיר עכ"ל ויש לתמוה למה לא פסק בהדיא להקל מהטעם שכתבתי אפילו לדברי האוסרים בקיימא ביני ביני ועוד שהוא פסק בתורת הבית להכשיר בכל יתרת מבפנים והפסד שהיה מנהגו שלא להורות למעשה בדבר שלא קבל מרבותיו ומ"מ כיון שכתב שמשמע שיש מקילין בה ויש טעם נכון בדבר נראה שהמיקל לא הפסיד ואם לבך נוקפך אפשר לומר על תשובה זו לאו מר בריה דרבינא חתים עלה וכמו שכתב הוא עצמו ז"ל בתשובה לדחות תשובת גאון אחד עכ"ל הב"י ועיין כיוצא בזה בשם הריב"ש לקמן סעיף ק"ז ובסוף הסימן כתב עוד הוא עצמו מעשה שבאה לידו שהיה בצד אחד של הריאה חסרה אונה אחת אלא שבסוף האומה שבאותו הצד היתה בליטה גדולה כמו אונה וכ"ל להתיר דאותה בליטה חשובה אונה ואף על פי שדרך האונות להיות סמוכות זו לזו וכאן האומה מפסקת ביניהם אין לפסלה בכך עכ"ל ובש"ע שלו פסק ג"כ לשני המעשים המעשה הראשון גבי יתרת דבדרא דאוני והדין השני גבי ריאה דלית לה חיתוכי דאונה ובדין הראשון הסכים רמ"א שפירשו בהגהתו ועל הדין השני הגיה וז"ל ויש נוהגין להטריף בכי האי גוונא כי כל מה שלמטה מן הוורדא מקרי שלא בדרי דאוני וכן נוהגין במדינות אלו עכ"ל ואני תמה כי אינני רואה שום הפרש בין דין לדין שאם לענין השלמת החסרה לא מקרי בדרי דאוני א"כ גם לענין יתרת לא מקרי בדרי דאוני דלא מצינו בדרי דאוני גופייהו איזהו מקומן לענין אחד שלא יהיה ג"כ כך לכל הענינים וגם אין נראה מצד הלשון ומצד הטעם לפרש שמעשה הראשון היה שהיתרת קיימא באומה בצדה שאצל האונות ודקדקתי בדרכי משה וגם לא מצאתי שכתב כלום על אלו השני מעשים אלא כתב לכל אחד ואחד במקומו כאין שום חולק ולכן הגהותיו שבשו"ע בזה צריכין עיון : (עו) אין להטריף בשום שינוי שימצא בה · אבל מהרי"ו כתב שבמדינות אלו נהגו להטריף בין נמצאו ב' וורדות או שתי עינוניתא דוורדא מחיתוכה דאוני ולמטה סבורה שאין מכשירים אותה אלא כי איתא מחיתוכה דאוני ולמעלה ע"כ ועיין סעיף ע"ח וכתב רמ"א דהכי נהוג כי יש רבוותא סוברים כן ואין לשנות המנהג וכתב האגור וז"ל נשאל א"א מהר"ל יוסף לנד"א על עינוניתא דוורדא שנמצאת חדודה בראשה ולא עגולה כמנהגה אם נקרא שינוי וטריפה או לא והשיב הנני כותב לשון הבדיקות שלי אם אין לה תריץ כתואר עינוניתא דוורדא טריפה ואם היא גדולה יותר מדאי כאונה הסמוכה לאומה או שינתה תואר שיש לכל וורדא או שפתוח מעלה הדם בנפיחה הרי היא כאונה וטריפה עכ"ל הבדיקות לשון תואר ר"ל צורתה שרגילה בה וא"כ כשהיא מעוכה כאונה ולא עגולה יש להטריפה והא דאמרינן למ"ד אם נמצאו שתים שהאחת עולה למנין אונה שחסרה לא קשיא דודאי באונה אין קפידא אם אין מעוכה וחדודה דוקא בעינוניתא אמרינן שינתה תוארה טריפה ולא באונות דדיני טריפות תלויות בדרכי גידול הריאה וקים להו לרבנן דאונה פעמים עגולה ופעמים חדודה אבל עינוניתא דינה עגולה עכ"ל וכתב בהגהת אשיר"י שאם נחלקה העינוניתא לשנים ומחובר למטה כשוני אצבע כשרה ע"כ ונמצא בבדיקות מהרי"ו שדרך העינוניתא להיות גבה כנגד הלב ופניה כנגד הכליות וחריץ שלה מכוון כנגד החיתוך שבין אומה לאונה ואם נמצא שהחריץ כנגד הלב ופניה כנגד הכליות וגבה כנגד החיתוך או שנמצא החריץ כנגד החיתוך באיזה מהשני צדדים האלו שנמצאת מקרי הפוך לפי שהחריץ עם הפנים או הגב הם הפוכים · וטריפה · אבל אם החריץ הפוך מעט · למעלה בצד האומה או למטה בצד האונות ופניה וגבה לא נתהפכו שום אחד ממקומם כשרה וכתב רמ"א שמצא כתוב בבדיקות ישנים שאם נמצאו ב' עינוניתא דוורדא בשורש אחד האחד הפוכה והאחד אינה הפוכה אם ההפוכה יותר גדולה משאינה הפוכה טריפה ואם לאו כשרה ויש אומרים שאינו כשר עד שההפוכה תהיה קטנה משאינה הפוכה ויש אוסרים אפילו בכה"ג ע"כ וכבר בא מעשה לידי כזה והכשרתי לפי שהקטנה היתה הפוכה עכ"ל רמ"א וכתב הכלבו עינוניתא דוורדא שאין לה כיס כתב הר"ר משה בר יהודה שאוסרין אותה ור' מרדכי מאוירון כתב דכשרה דהא לא אדכר כיס כלל בגמרא ע"כ ובהגהות השחיטות שאין דמשאיון פסק דטריפה אבל אם יש שם כיס ולא נמצאת בתוכו יפה ינפח הבודק את הריאה ויניחנה תוך כיסה אם תשאר בתוך כיסה ע"י נפיחה כשרה אבל אם לא תשאר בתוך כיסה ע"י נפיחה הוא כשינתה מקומה וטריפה כך נמצא בבדיקות ישנים וכתב רמ"א בד"מ שכך העיד לפניו בודק מומחה שכך עשו מעשה בק"ק וירמיישא והעידו כך בשמו של מהר"ל שמואל מזיא וז"ל הב"י במצא בדברי חכמי אשכנז כמה דברים פוסלים בוורדא שלא נזכרו בתלמוד ולא בדברי הפוסקים ונ"ל שכל אלו הדברים אינם אלא לדעת הפוסלים יתרת שאינה בדרא דאוני אבל לדברי הפוסלים בשני וורדות או אם אין לה וורדא אבל לדברי המכשירים בשתי וורדות או באין לה כלל אין שום שינוי פוסל בוורדא בין שינוי שבגופה בין שהיא פתוחה מטרפא דלאו בין חסרון כיס שכל כשר עכ"ל וז"ל רמ"א בד"מ שלנו והמנהג בכל אלו הגלילות לנהוג אחר בתראי חכמי אשכנז ז"ל בכל דבריהם מיהו יש מקילים אם נמצאת וורדא כתולדה למטה בשורש שלה כשוני אצבע אף על פי שבראשה שינתה צורתה מעט ויש להקל מאחר שרבים מכשירים בכל הענינים ע"כ ובשו"ע התנה שלא תהא הפוכה ושלא שינתה מקומה וכתב עוד שמצא כתוב עינוניתא דוורדא החסירה ואינה שלימה כדרכה להיות באונה או תחפוש או באומה או מצד שמאל אם תמצא החתיכה שחסירה בה כשר כך מצאתי בגדיים וטלאים ע"כ ובאמת שזה הדין תמוה ואם קבלה היא נקבל עכ"ל רמ"א בד"מ ומ"מ כתב כקבלה זו וכך אני אומר בכל אלו התמורות שנמצאו לאחרונים בעינוניתא :

אבל

*) [עי' ש"ך יו"ד סימן ל"ז ס"ק י' שכתב דעס"ה דמהרי"ו מפורש להדיא דכשרה ורבינו המחבר בעל ד"מ בעצמו הש"ך לו וז"ל כן הגהתיו ג"כ ע"ש]

[ב] וה"מ מגוה (עז) אבל [ג] מגבה אפילו (עח) כטרפא דאסא טריפה* (עט) [ד] אבל פחות מטרפא דאסא [ה] אחר שנפחוה כשירה (פ) ויראה שאם נמצאת העיטוניתא מצד שמאל טריפה* כיון שאין זה מקומה · והא דמיטריף מגבה ולא מיטריף מגוה ומשמאל · (פא) לאשמועינן דמגבה אפילו מימין טריפה · והיכא דחסרה אונות סימן יש רוצים לומר דעיטוניתא מצטרפת בהדייהו להשלימן (פב) ואין נראה לרש"י כיון דלא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותן הראויין להיות חסירות א) הויא לה כחליף וטריפה: יז [ו] ואמר רבא האי ריאה דדמי לאופתא טריפה (פג) [ז] איכא דאמרי בחזותא (פד) ואיכא דאמרי בגישתא ואיכא דאמרי דשיעא כאופתא דלית לה חתוכה דאוני · פירש רש"י והיכא דלא מיחתכא באוני בחתוך גמור ובסדק אלא כמין מראה הפרש ניכר בו כשירה דלאו שיעא כאופתא היא* · והרמב"ם ז"ל כתב נמצאו שתי אונות כאונה אחת [ח] ואינן נראות כשתים דבוקות והיה ביניהם [ט] כמו עלה ההדס בין בעיקרן בין באמצעיתן בין בסופן כדי שיוכר שהן שתים דבוקות מותרות · ואם לאו הרי זו אסורה וטריפה ויש שכתב אי סריכי מעיקרן ועד סופן מייתינן סכינא ומפרקינן להו אי מפקי זיקא ביניהו חדא היא וטריפה ואם לאו כשירה (פה) [י] ולישנא דגמרא משמע כפירוש רש"י דאי ניכר הפרש כל דהו לאו שיעא כאופתא היא *וכן עיקר וכן הסכים בעל העיטור: יח (וכן) כתב בעל הלכות (פו) דבועא בשיפולי ריאה טריפה · ופירש הטעם דכל יתר כנטול דמי · [כ] ודברי תימה [הן] דמה ענין זה לזה ואין לאסור משום דנראין כשתי בועות דהא מכשרינן כי ספכי להדדי · [ל] מ"מ יש ליזהר בדבריהם שכולן דברי קבלה הם (פז) ודווקא שאין לה היקף בשר כלל אחר שנפחו הריאה: יט [מ] א"ר אחאי כי כוחלא כשירה (פח) כדיותא טריפה [נ] וסימניך דיותא ארמיתא: (פט) מ"ט דא"ר חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה · ירוקה כשירה מדר' נתן · (צ) [ס] אדומה כשירה מדרבי נתן · דאמר ר' נתן פעם אחת נכנסתי לכרכי הים באתה אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת (צא) [ע] שלישי ומת רביעי הביאתו לפני וראיתיו שהוא אדום: אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיבלע בו דמו · המתינה ומלתו וחיה · והיו קוראין לו נתן הבבלי על שמי · ושוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא ובאתה שם אשה לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי הביאתו לפני וראיתיו שהוא

הגה"ה

*פי' ראבי"ה (בפי') [בשם] רבינו יואל אביו שבאונא של ימין הסמוכה לגרגרת במצר החזה אבל הנוצר ממש התחתונה שהיא עליונה שאפילו נמצא על גבה כטרפא דאסא דכשירה וכן הורה ראב"ן וכן העידו על הזקנים הראשונים שהתירו בענין זה · מא"ז:

*וכן פירש ראב"ן ויש מרבותינו שמכשירים אפילו בשמאל וכבר היה מעשה והכשיר רבינו שב"ט ורבינו קלונימוס ורבינו יצחק הלבן ור"י השיב שרבינו (חננאל) [תם] כתב בשם גאון שאוסר וגם אני לא אתיר עד שאמצא סמך לדבר · ע"כ לשון ר"י [מא"ז]:

הגה"ה

*והלכות גדולות ורבינו חננאל ורבינו שמואל בר חפני הכהן כולם פירשו דשיעא כאופתא דטריפה היינו שהיא חלקה ככותל הטוח בסיד שאין קמט נראה בו אבל בקמט מעט כבר מכאן פסק רבינו אבי"ה דאם חסרו מן האונות רואין אם ניכר סדק מעט בשוליהן נחשוב אותם כשתים · מרדכי:

*מעשה בריאה שהיה בצד ימין שתי אונות גדולות והשלישית ניכר בה חתוך גמור שהוא כדי להכשיר על ידו והיה בה עוד שנוי אחר שלש אונות מצד שמאל ואסר רב (אחאי) [אחד] · והשיב ר"י לא ידעתי מה ראה לאסור אם לא קבל מרבותיו בקבלה כי נראה לי היתר גמור · מא"ז:

הגהות הב"ח א ואם לאו הרי חסרה וטרפה: ב וכן כתב בעל הלכות גם כתב בעל הלכות דבועא בשיפולי:

רש"י וה"מ מגואי · מתחת: אפי' כטרפא דאסא · קטנה כעלה של הדס ומדסבר רב אשי למיטרפה ש"מ לאו אורחה ובהני דידן דאית' ברובה דידהו אי מכשרינן ריאה דלית בהו עיטוניתא כשרה וי"א שאם חסרו אונות סימן מצטרפין ליה בהדייהו הואיל ויתרת היא ובתשובות הבבליים מצאתי כן אבל לא שמעתי ואין הדבר נראה בעיני הואיל ולא קיימא בדרא דידהו יתרת היא ואותה הראויות להיות חסרות והויא לה כחליף וטריפה וכדמשתכחן תרתי עיטוניתא שמעתי מפי מורי הזקן שנחלקו בה גדולי הדור רבי יהודה בן ברוך וחביריו ולא פירש לו דעתו ונראה לי שהיא טריפה דהא יתרת דביני ביני היא ולאו אורחא דהדא גופא לא אכשרן אלא משום דכל הנך בריית' הכי אית להו: ין דדמי לאופתא · בקעת עלים וכדמפרש: בגישתא. קשה מישושה כעץ: דנפיחא · נעשית לבנה כבקעת והיינו נמי בחזותא: והיכא דלא מתחכא בחיתוך גמור ובסדק (אלא) כמין מראה הפרש ניכר בו כשרה דלאו שיעא כי אופתא היא: ימ בכוחלא · צבע כחול שהוא כמראה לזו"ר לא ירוק ולא שחור: כדיותא · קורט דיו יבש והוא שחור: דרבי חנינא · לענין דם נדה: אלא שלקה · אלמא לקותא הוא וסופו ליירק ולינקב: ירוקה · כמין עשבים כדלקמן: אדומה · שנקוטרוד"א: כשרה · דהדרא בריא מדר' נתן: המתיני לו · דאין לך דבר העומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וג"ע וש"ד: שיבלע בו דמו. שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמי שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה:

דברי חמודות

(עז) אבל מגבה כו' · ודוקא שיש לה צורת אונה אבל אם נמצא ע"ג הריאה מקום גבוה כמו הר אין זה יתרת וכשרה ונקראת גבשושית כ"כ מהרי"ו וז"ל הב"י מצאתי כתוב אם נמצא בליטה על הריאה כמין הר רחב למטה ולמעלה עב קדוי גבשושית וכשרה ואם למעלה או למטה חד כקובע הוי יתיר וטריפה ע"כ וכתב עוד מהרי"ו אם יש סינול ע"ג הריאה וגומא תחתיה וכשנופחין הריאה נופלת לתוך הגומא כשרה ודוקא כשממלאת כל הגומא ושוה לשאר בשר הריאה שהיתרת אינה רחבה מן הגומא ע"כ וכתב רמ"א שמעשה בא לידו כזה וכשהיו נופחים הריאה היה עולה בראש הסינול במקצתה וכשהיו מניחין היד עליו היה יורד בתוך הגומא והיה שוה לשאר הריאה והכשרתי וכן הסכימו עמי רוב בקיאים שבעיר דטעמא מאי כשר בדאיכא שם גומא משום דיש לו מקום לנוח שם ואינו חוכך עצמו בדפני הריאה ואין סופו להתפרק או לנקוב וכן ג"כ כאן דהואיל כשמניחין ידו עליו בנחת יורד לגומא ה"ה כשיגיע בדופני הבהמה יורד לגומא וא"צ להתחכך והנה אותן הבקיאים עשו לפני באותה ריאה עוד סינול אחר שהיה כמו הראשון והיה גומא תחתיו וכשנפחו הריאה עלה ג"כ קצת מתוך הנפיחה וירד כשנגעו בו בנחת ביד ולכן הסכמנו להכשיר בזה בריאתה עכ"ל וכתב עוד שמצא כתוב וז"ל קבלה מקמאי אפילו ממלא הגומא טריפה כי נופל משם עכ"ל וטעמא דמסתבר הוא ע"כ ויתכן זה אפי' למכשירים כל יתרת דמקמא כדלקמן סעיף פ"ח דהכא שאני דהואיל ומוצאים גומא בריאה אין זו יתרת אלא שינוי שנשתנה בריאה עצמה ואם יש לחוש שסופו להתפרק טריפה וצ"ע לקמן בסמוך לכך י"ל דהכא כי קיימא מקמא שלא בדרי דאוני דהיינו מן הוורדא ולמטה וכתב עוד רמ"א שמצא בשם מהר"י מולי"ן וז"ל מעשה בא ליד ר' משה סחטן ז"ל שנמצא יתרת תחת חריץ העיטוניתא והיו מכשירין את הריאה כמה מומחים וגדולי ישראל וכן היו אומרים שהחריץ הזה הוא מגין על היתרת כמו גומא [ע"כ וצ"ע דלא דמי דשאני סינול שתחתיו גומא] שאם היה טפל תוך הגומא לא היה יתרת כלל אלא נתפלל הריאה ולכן נשאר הגומא תחתיו כמו שכתבתי שעשה א' סינול וגומא תחתיו לפני ולכן כשר אבל בשאר יתרת מאי מהני הגנת החריץ אי אמרי' כל יתר כנטול דמי ולכן נ"ל דאין לסמוך על זה הטעם ומ"מ המיקל לא הפסיד ע"כ ובהגהותיו לש"ע כתב שאין לסמוך על זה רק בשעת הדחק שהפסד מרובה וכתב המרדכי וז"ל כתב ראבי"ה שמעתי מאבא מורי שכל מה שהטריפו מגבה לא באומות ולא באונות מלבד האונה של ימין הסמוכה לגרגרת במצר החזה אבל הנוצר ממש התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לנוצר שאם ימצא ע"ג כטרפא דאסא נמי כשר מפני שכן דרכה ליפלל וכן הורה רבינו זקני הלכה למעשה אבל בכל שאר אונות טריפה וכ"כ הגהות אשיר"י בשם א"ז וכ"כ התוס' וכ"כ הג"מ בפרק ח' מהל' שחיטה וכתב ב"י שמצא כתוב שהטעם מפני דוחק החזה וכתב בא"ז דוקא ימנית ולא שמאלית ומ"כ עוד דוקא למעלה מחניה אבל למטה מחניה טריפה כי אין שם שום דוחק ע"כ וז"ל מהרי"ו אונה עליונה שבצד ימין דרכה להתפלל אם נמצא בה יתרת אפילו יותר מטרפא דאסא כשר והיינו דוקא כשנמצאת היתרת מחניה ולמעלה לצד חוד של אונה אבל אם נמצאת היתרת מחניה לצד השורש של האונה אז היא טריפה שאין דרך להתפלל שם עד כאן: (עח) כטרפא דאסא · ושיעור כטרפא דאסא י"א שהיא כצפורן של אגודל וי"א כפרק אמצעי של אגודל כ"כ מהרי"ו ומסיים בה רמ"א בדרכי משה שלו וזה לשונו ואני מצאתי קבלה שאנו נוהגים להטריף הכל דאין אנו בקיאין בשיעור טרפא דאסא עכ"ל מהרא"ק עכ"ל הד"מ ובש"ע לא פי' כלום אפשר לפי שרצה לסתום נומר שאין אנו בקיאים ולהטריף הכל כדמסיק בד"מ ול"נ דתומרא יתירה היא זו וכי אין לנו הדסים לשער בהן ועוד כיון שמצאנו למחברים שנתנו שיעורים די לנו שנלך מכח ספק אחר המחמיר שבשניהם: (עט) אבל פחות מטרפא דאסא כו' · וכתב הטור בשם בעל העיטור דשמעינן מהא דשיעורא דאונא כטרפא דאסא ואם חסר אחת מהאונות ואין בה אלא כטרפא דאסא כשרה ע"כ ועיין במי"ע בסי' דלקמן ומינה דפחותה מכן טריפה: (פ) ויראה שאם נמצאת העיטוניתא מצד שמאל טריפה · וכן פי' ראב"ן ויש מרבותינו שהכשירו אפילו בשמאל וכבר היה מעשה והכשיר רבינו שב"ט ורבינו קלונימוס ורבינו יצחק הלבן ור"י השיב שרבינו (חננאל) [תם] כתב בשם גאון שאוסר וגם אני לא אתיר עד שאמצא סמך לדבר עכ"ל ר"י כ"כ בהגהות אשר"י ולשון מהרי"ו אם העיטוניתא שינתה מקומה אפילו פורתא טריפה: (פא) לאשמועינן דמגבה אפי' מימין טריפה · ורמ"א מסיק דבמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא ואין לשנות המנהג עד כאן ועיין מה שכתבתי לעיל סעיף ע"ה בשמו בהני תרי עובדי דהב"י ואפי' לדברי המטריפים במקמא כתב מהרי"ו דהיתרת העומדת בדרי דאוני וכשנופחים הריאה או נוטה היתרת לצד גבה של ריאה או היא טריפה אבל כשנופחין הריאה ונוטה לצד קמא של ריאה או היא כשרה ע"כ וז"ל הב"י מצאתי כתוב אם נראה מעט מהריאה כאונה קטנה ויוצא מתיתוכי דרי דאוני ואין ידוע אי מקמא אי מגבה נפחינן לריאה אי פונה לפנים הוי מקמא וכשרה ואי פונה לחוץ הוי מגבה וטריפה ודוקא בליטה יתירה אבל נתעקמה והולכת למעלה אין כאן בית מיחוש כיון שעומדת ומושרשת במקום הבשר בשביל שבולטת לחוץ לא מטריף ע"כ ורמ"י כתב במקום בליטה יתירה בליטה שהיא כטרפא דאסא: (פב) ואין נראה לרש"י כו' · ואע"ג דהב"י מסיק דלא כרש"י רמ"א מסיק כרש"י וכתב דהכי נהוג וכתב הר"ן דאפילו להמכשירים דוקא לאונה שחסירה בימין אבל לאונה שחסירה בשמאל לא שאין דרכה לעמוד בשמאל: (פג) א"ד בחזותא · פירש"י דהיינו לבנה שהיא כעין בקעת והרמב"ם כתב בפרק ז' מהלכות שחיטה נמצאת כעין חריות של דקל אוסרים אותה מספק שזה קרוב למראה האסור וכתב ב"י סימן ל"ת וזה לשונו ואני תמיה שכעין חריות של דקל הוא וירד"י בלע"ז והיינו ככרתי דמכשרינן בגמרא (כדלקמן סי' י"ט) וי"ל דכעין חריות אינו כ"כ וירד"י כמו הכרתי אלא הוא נוטה קצת לאמריליי"ו וזהו שכתב שזה קרוב למראה האסור ע"כ ומ"מ אוסרים אותה מספק יתבאר בסעיף הסמוך לקמן וכתב רמ"א בד"מ וז"ל כתב מהרי"ו אף אם מראה דומה ללובן ביצה טריפה ע"כ מ"כ בשם מהר"י מולין קבלה דמיירי בלובן ביצה או חלמון לאחר שנתבשלו ובב"י כתב לקמן סי' מ"ב ריאה לבנה כשרה דאין לובן שינוי מראה בריאה כ"כ בעל העיטור עכ"ל שם אמנם לפירש"י דפי' בגמרא דדמיא לבקעת דהיינו שהיא לבנה כבקעת עץ ש"מ דלובן פסול ודלא כבעל העיטור עכ"ל ד"מ וכתב בהגהותיו דהכי נהוג וגם זה בכלל מה שאכתוב לקמן: (פד) וא"ד בגישתא · פירש"י שקשה מישושה כעץ ע"כ וכבר כתבתי במי"ע דבגמרא גרסינן תו א"ד דפתיזא וא"ד דנפיחא ודלפירש"י שניהם נכללים בגישתא ובחזותא אבל הרמב"ם כתב בפ' ח' מהל' שחיטה ריאה שנמצאת נפוחה כמו עיקר חריות של דקל אוסרים אותה מספק שזו תוספת משונה בגופה ושמא התוספת בגוף כחסרון כמו שאמרנו במנין עכ"ל וכתב הב"י בסי' ל"ו וז"ל נראה מדבריו דנפיחה וגישתא ודפתיזא אחת הן וכתב שהיא ספק לפי שאפשר שרפרם לא כוון בדבריו לדברי איכא דאמרי בגישתא אלא לאיכא דאמרי בחזותא או דשיעא וגישתא אפשר דס"ל שהיא כשרה ומזה הטעם כתב בפ"ז מה"ש דבחזותא אסורה מספק משום דדילמא כחזותא מכשר רפרם ולא בא לאסור אלא בשיעא או בגישתא אבל בשיעא דלית לה חיתוכא דאונא כתב בפ"ח מה"ש שהיא ודאי טריפה משום דאף אם דברי רפרם יתפרשו בגישתא או בחזותא אפילו הכי שיעא פסולה מדאמר רבא ה' אוני אית לה לריאה אי חסיר טריפה עכ"ל הב"י ובכיוצא בזה יש ליישב כל הני חילוקי פירושים שנתפרשו בדין חליף לעיל סעיף ע"ח אלא דלפי זה אינם אלא מספק מלבד ב' מימין וג' משמאל דזהו מתפרש בלישנא דרבא עצמו דאמר תלת מימין ותרתי משמאלא וכן נראה לי באמת מ"מ אין אני כדאי לומר קבלו דעתי לענין מעשה וכתב רמ"א בשם מהרי"ו דריאה שהיא קלה כעץ טריפה ע"כ וצ"ל שגם זה מכלל ספק פירושים ואולי שהוא בספק פירוש דפתיזא מלשון פחז כמים וכי הא דאיתא בפ' רבי עקיבא דף פ"ח עמא פחיזא אכתי בפחיזותייכו קיימיתו ופירש רש"י פחיזא נמהר הכי נמי דכוותא יש לפרש פתיזא בכי האי גוונא כעץ שהוא נמהר מטבעו שאם הוא ע"פ המים שהמים מוליכים אותו לא ישקע כמו שאר עניינים שהם כבדים בטבעם כך נ"ל: (פה) ולישנא דגמרא משמע כפירש"י וכו' · וכבר כתבתי במי"ע בשם הב"י מאי בינייהו דפירש"י ופירוש הרמב"ם דלפירוש הרמב"ם צריך שיהיה שיעור למראה הפרש שביניהם שיהא כשיעור עלה הדס ולפירוש רש"י אין לו שיעור אפילו בכל שהוא סגי וכתב רמ"א סימן ל"ה שיש לסמוך על פירש"י אם יש הפסד מרובה להטריף וכתב עוד בשם מהרי"ו דיש עוד היכר שהאונה התחתונה של ימין דרכה להיות עבה וארוכה מאונה האמצעית גם היא יותר גבוה משל שמאל ואם היא דבוקה בחומה לגמרי רק שנראה היכר בסימנים אלו במקום שראוי להיות האונה מקרי היכר ע"כ עוד כתב רמ"א שנמצא כתוב וז"ל שמעתי מהר"ק אונות הדבוקות להדדי ואין להם סדק [יש לבדוק אחר הסמפון אם יש ב' סמפונות או ודאי שנים נינהו וכשרה דכל אונה יש לה סמפון בפני עצמה ע"כ וכתב הב"י וז"ל מ"כ ריאה דלית לה חיתוכי דאוני אי כד נפח לה מינכרן חיתוכי הראויין לה כשרה וטעמא דמסתבר הוא דכל מילי דריאה כשהיא נפוחה משערינן להו משום דבחיי שבהמה הריאה היא נפוחה עכ"ל הב"י ועיין לעיל סעיף מ"ז וכתב עוד רמ"א שמ"כ בהלכות בדיקות ישנים וזה לשונו ורבינו שמואל מכשיר בגדיים וטלאים אע"ג דלית להו חיתוכי דאוני דכשהן גדלים מתגדלים עמהם ואין להטריף אם אין להם חיתוכי דהכי אורחייהו דבקטנות לית להו ע"כ: (פו) דבועא בשיפולי ריאה · וכתוב בספר נידה לדרך בשם חכמי טוליטולא כי שיפולי היא תחתיות האונה או האומה או האונה או האומה ולא חיתוכים שבין אונה לאומה כמו בתחתית ההר תרגומו בשיפולי טורא ע"כ אבל הסמ"ק והכל בו כתבו דשיפולי ריאה ר"ל כל חודי התוכי האונות והאומות בין מלמעלה בין מן הצדדים נקרא שיפולי ריאה ע"כ ובבדיקות דמהרי"ו כתוב דלמעלה במקום שהריאה דבוקה לשדרה אם הוא כנגד חתך האונות שעדיין הריאה שם חדה נקרא שיפולי אבל כנגד האומות כשר דלא הוי שם שיפולי דשם הריאה רחבה וכתב רמ"א דיש לילך בזה אחר המנהג: (פז) ודוקא שאין לה היקף בשר כלל וכו' · ולעיל סוף סעיף ס"ז כתבתי שצריך שיהיה אותו ההיקף כמראה הריאה וכתב רבינו ירוחם דבנפיחה תוכל להכיר היטב אם בשר מקיף לאותה בועה אם לאו ע"כ וכתב עלה הב"י וז"ל שמעתי שאם נפחוה ואין בשר מקיף לבועא ממשמשים בה מצד פנים לצד הבועה וע"י כך לפעמים נגלה בשר מקיף אותה ומכשירים אותה ע"כ ועוד כתב בסי' ל"ט גבי מר יעקב גאון הורה כו' שכתב הר"ר יהודה בן הרא"ש בתשובה על שנים שראו בועא בשיפולי ריאה וגוו לנפחה והסכימו שלא היה בשר מקיף שנפחה לפני הראשון ולכן הקיפה בשר והשיב שאם היה שם לא היה אוכלה והכלים לא היה משברם דאוקי תרי לגבי תרי כו' ומסיק הב"י דהאומר הוא שהחמיר על עצמו שלא לאכלה אבל מדינא ודאי דשרי: (פח) כדיותא טריפה · ואפילו בכל שהוא כדמסיק רבינו בכל המראות הפוסלים לעיל ריש סי' י"ד: (פט) מ"ט דאמר רבי חנינא כו' אלא שלקה · וכתב הר"ן בשם הרא"ה שכל המראות הללו הפוסלות אינן פוסלות אלא כשהשינוי הוא בעור מתחתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו והא דגילדי גילדי דלעיל ר"ס י"ד מוקי לה במראות הפוסלות דכיון שהם מחמת מוגלא דבגילדי משו"ה כשרות דלא כפירש"י שכתב רבינו שם וכתב הב"י שאע"פ שהר"ן כתב לדברי הרא"ה ולא חלק עליהם לא ראיתי לא' מן הפוסקים שהזכיר חלוק זה ע"כ ובספרו השו"ע כתב לדבריו בשם יש מי שאומר גבי מראות הפוסלות וגבי גילדי גילדי דייק לכתוב לשונו של רש"י דמיירי במראות הכשרות ונראה מספרו הב"י דדחי לדברי הרא"ה ולכך נבי אומר לי דלפום ריהטיה כשחיבר השו"ע לא דק שהעתיקו הספרי הב"י וגם מראות הפוסלות סתמיה וכתביה בלא דיחוי ולכך העתיקו ולא שפיל לסיפיה דבסימן דהתם גבי גלדי גלדי כתבו ג"כ ודחהו ולכך נ"ל שאין לסמוך להקל כדברי הרא"ה במראה הפוסלת שכיון שדבריו דחויין גבי גלדי גלדי שכן כל הפוסקים לא כתבו כדבריו כמ"ש הב"י א"כ עיקר מלתיה נמי דחוי הוא ואין לנו שהזכיר דבריו אלא הר"ן ולא כתבו אלא גבי גלדי גלדי וכיון דאדחי מהתם אדחי לגמרי וכתב רמ"א שמצא כתוב בשם מהר"י מולין דלפעמים יבש כדיו כשר כגון שבלע הבהמה שיער ואותו שיער נכנס בריאה דרך הסמפון ומזה בא אותו מראה ותבדוק אם תמצא שיער באותו מקום או דם נצרר אותו מראה דם כשרה ע"כ וכתב עליו רמ"א בד"מ דנ"ל דמה דמכשיר בדם נצרר דהוא כסברת הרא"ה שכתב הר"ן ע"כ ולפי מה שכתבתי גם בזה אין להקל עוד אבל בשיער אפשר לסמוך עליו דהא לא הסכימו רמ"א על טעם הרא"ה אבל לכאורה גם הוא נסמך אסברתו דלסברת שאר הפוסקים שאין מחלקים במראות הפוסלים אפי' בבאים ע"י מכה א"כ כשבא ע"י שיער נמי פוסלים דכל מראה הפוסל אמרי' דסופו לירקב ולינקב · עוד ראה זה שכתב בש"ע שיער שחור לא ידעתי למה דקדק לכתוב כן דהא לאו במראה שחור בלחוד איירי אלא בכל מראה דפוסל ורמ"י כתב שחור או אדום וגם זו לא ידעתי למה דה"ה לכל מראה השיער נצוב או לבן וכיוצא בהם: (צ) אדומה כשרה · עיין בדברי רבינו סי' י"ג: (צא) שלישי ומת רביעי הביאתו לפני. כבר כתבתי במי"ע דהגירסא נכונה שלישי הביאתו לפני שכן פסקו הרי"ף ורבינו ס"פ

מעדני יום טוב

[ב] וה"מ מגוה · פירש"י מתחת ולשון הרמב"ם שהוא לצומת הלב: [ג] מגבה · שהוא לצומת הצלעות · לשון הרמב"ם פ"ח מהלכות שחיטה: [ד] אבל פחותה מטרפא דאסא וכו' · וכ"כ הרמב"ם בפ"ח מהלכות שחיטה וכן דעת הרמב"ן ז"ל והביא ראיה מדגרסינן בפרק מי שמת אמר רבה דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ואקשינן פשיטא אפילו דינר הנך מהו דתימא ה"ה דאפילו פחות מדינר והא דקתני דינר אורחא דמילתא קתני קמ"ל ובפרק היה קורא נמי גרסינן אפילו מיל ודייקינן מיל הוא דאינו חוזר אלמא כל שיעורי חכמים כיוצא בזה אע"ג דקתני עלייהו אפילו דווקא נינהו אבל פחות מכן לא כ"כ הר"ן ועיין מה שאכתוב לקמן סימן כ"ב: [ה] אחר שנפחוה. שכן הריאה בחיי הבהמה כמ"ש רבינו לעיל סימן י"ד: אונות סימן גרס: [ו] ואמר רבא · וכן היא גירסת הרי"ף ובגמ' הגירסא אמר רפרם: [ז] בגמרא גרס תו איכא דאמרי דנפיחא ואיכא דאמרי דפתיזא · ופירש רש"י דנפיחה נעשית לבנה כבקעת והיינו נמי כחזותא · דפתיזא קשה והיינו נמי כגישתא ע"כ ושפיר מילתא קמיה דרבינו דלא נכתבן כיון דתרווייהו כלילן באינך דכבר כתבן אבל בהרי"ף יש לתמוה שכתב לדנפיחא ולא כתב לדפתיזא ובד"מ סעיף פ"ב אכתוב בזה בס"ד: [ח] ואינן נראות כשתים דבוקות · עיין לקמן בסמוך בשם הב"י: [ט] כמו עלה ההדס · ויפה אמר דכיון דמפסקא בכה"ג ביתרת מ"מ כל כי האי שיעורא אונה הוי · הר"ן: [י] ולישנא דגמרא משמע כפירש"י · לשון הב"י סימן ל"ה ונראה מדברי הרא"ש שהרמב"ם חולק על רש"י דלרש"י סגי בכמין הפרש ניכר בו אע"פ שאין בהם שום פירוד ואילו הרמב"ם בעי שיהא ביניהם פירוד כטרפא דאסא והסכים הוא לדעת רש"י משום דכיון דכמין הפרש ניכר בו לאו שיעא כאופתא הוא ולי נראה דאפשר לומר דהרמב"ם נמי אינו מצריך שיהא ביניהם שום פירוד אם כמין הפרש ניכר בכל האונה מלמעלה למטה או ברובה שהרי כתב ואינן נראות כשתים דבוקות דמשמע הא אם היו נראות כשתים דבוקות לא היינו צריכים שיהא ביניהם כמו עלה ההדס אבל לפי שאין הפרש וסדק ניכר בהם או צריך שיהא ביניהם פירוד כמו עלה ההדס ועוד אפשר לומר דהרמב"ם נמי לא בעי פירוד כלל ומ"ש אם היה ביניהם היינו לומר שהיה ביניהם היכר כמין הפרש וסדק וסיפא דלישנא מוכח שכתב כדי שיוכר שהן שתים דבוקות וכיון שיש בה כמין הפרש וסדק הרי הוא ניכר שהם שתים דבוקות אלא שצריך שיהא שיעור כמין הפרש זה כעלה של הדס ואילו רש"י לא נתן שיעור לכמין הפרש ניכר בו וכתב הרא"ש דלישנא דגמרא משמע הכי דאי ניכר בו הפרש אפילו בפחות פחות מטרפא דאסא לאו שיעא כאופתא הוא ויש הוכחה לפירוש זה האחרון שפירשתי בדברי הרמב"ם מדברי הרשב"א שהביא בת"ה הארוך דברי רש"י ושכ"כ בעל העיטור ואח"כ הביא דברי הרמב"ם ואח"כ כתב דברי האומר אי סריכי מעיקרייהו ועד סופייהו מייתינן סכינא ומפרקינן להו וכו' · וכתב דדברי תימה הן ובת"ה הקצר כתב י"א שאם סדק כמראה הפרש ביניהם כמו עלה של הדס בין באמצען בין בסופן כשרה ע"כ והרי לא הזכיר בענין זה שיעור כעלה הדס וגם הא דבין באמצען אלא הרמב"ם ואפ"ה כתב דבים סדק כמראה הפרש ביניהם מכשר עכ"ל הב"י: [כ] ודברי תימה הן דמה ענין זה לזה · ואי חשיב ליה יתר בסוף ריאה הכי נמי באמצע תוספות בד"ה אי ספכי כו': [ל] מ"מ יש ליזהר בדבריהם גרס · וז"ל התוספות שמא הטעם דכשעומד בסוף סופו ליפסק ולינקב וטוב ליזהר בדבריהם וכו' ע"כ ועיין ת"ש בפרק תפלת השחר סימן י"ד: [מ] א"ר אחאי · ובהרי"ף אחלאי ובגמרא רבא: [נ] וסימניך דיותא ארמיתא · כן הוא בהרי"ף וכתב הר"ן כלומר שעוף הוא הנקרא דיותא והיינו דיה האסור' והוא סימן וזכרון לדין זה שמראה דיו פוסל בריאה ע"כ ויראה לי דגרסינן אדמיתא בדל"ת והיא דיו אדומה ומצויה היא בארצות אלו והוי סימן כמו הראיה ממש דמייתי מדרבי חנינא שחור אדום הוא כו' · ותדע דאי לאו הכי א"כ ארמיתא למה לי דודאי דדיה עוף טמא הוא כדכתיב בקרא ואנו מוצאין שלשה מיני דיה בפירקין לקמן דף ס"ג וסתמא חלוקים הן בגווניהן והאחת אדומה והיא דיותא אדמיתא דנקט לסימן כמו הראיה דרבי חנינא כדפרישית כך נ"ל: [ס] אדומה כשרה מדרבי נתן · עיין סימן י"ג: [ע] שלישי ומת רביעי הביאתו לפני · כך הגירסא ברי"ף וגם גורס כן בסיפא אבל בגמרא גרס שלישי הביאתו לפני וכגירסת רבינו בסיפא ובפר"ח דמילה כתוב בספר רבינו וגם בספר הרי"ף דהתם שלישי הביאתו לפני וכן היא גירסת התוספות שכתבו בפירקין שלישי הביאתו לפני נראה דסבר דבתרי זימני

תפארת שמואל א) והוי לה כחליף וטריפה · וקשה למה אינו אומר חסר ואפשר שאינו חסר ממש דס"ם ראויין להצטרף למנין ה' אוני אלא דחשבינן כחליף ממקומה:

[illegible]

הגהה

[illegible]

הגהות הב"ח

[illegible]

רש"י

[illegible]

מעדני יום טוב

[illegible]

דברי חמודות

[illegible]

[ק] דחליש פומיה כדי שלא ינקב הריאה ומה לנו חוששין אף אם ינתקנה בכח מן הדופן ותינקב הריאה אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשירה ואם לאו טריפה · הילכך נראה דאף כי יש מכה בדופן [ר] לא מכשרינן אלא בנפיחה [ש] והיינו דקאמר רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק בפשורי וטפח כדי שירגיש בנקב כל דהו [ת] אי נמי מתוך שהריאה שמוטה לדופן נכרך קרום שלה מליחות הדופן ואם ינפחנה בלא פשרי ינקב הקרום · והלכה כמר יהודה משמיה דאביימי דאם לא העלתה למחיה מפרקינן לה · ואי איכא רישומא בדופן בדקינן לה בפשורי אם עלתה בנפיחה כשירה · ואי ליכא רישומא בדופן טריפה · אבל אם העלתה למחיה אף כי איכא רישומא בדופן טריפה כיון דאיכא נמי רישומא בריאה תלינן בריאה וטריפה · זו היא שיטת רש"י והתוספות · [א] וי"מ דהא דקאמר היכי עבדינן קאי אמר יהודה דאמר אחד זה ואחד זה חוששין ולרב נחמן בהעלתה למחיה דאמר חוששין וקאמר דאי איכא רישומא בדופן תלינן בדופן אע"ג דאיכא גם רישומא בריאה דהעלתה למחיה משום דרישומא דדופן הוים טפי דמתחלת ניחוה המכה נקלטה הריאה אל הדופן · אבל רישומא דריאה לא הוים טלי תלי · אע"ג דהעלתה למחיה סביב הדבק · אין כל כך טוחה לרישומא דריאה דהא אמר במעתין דריאה דקיימי למחי למחי אין חוששין לה · אבל כי ליכא רישומא בדופן וגם לא בריאה תלינן טפי בריאה לפי שהסירכות מצויים בה · עוד מקילין קולא אחריתי ומפרשי [ב] דהא דבדיק רב נחמיה בפשורי קאי [ג] אליכא רישומא בדופן · אבל אי איכא רישומא בדופן [ד] כשירה ולא בעי בדיקה · ומביאין סעד לדבריהם מדקאמר אתון הכא מהגיתו לה ואנן הכא מתגינן לה · ולפירוש רש"י הוה ליה למימר אתון מהגיתו לה לחומרא אנן הכא מהגינן לה לקולא · [ה] ועוד החמירו התוספות וכתבו דעתה נהגו לטרוף כל הסירכות דאין הודקין אותם להפרידם מן הדופן לראות אם יש מכה בדופן ולא בפשורי · ורב אלפס ז"ל כתב מייתין סכינא דחריף פומיה ומפרקין לה אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן וכשירה · ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה היא ואע"ג דלא מפקא זיקא טריפה · (קיא) ונראה שהוא רוצה לפרש [ו] דבדאיכא מכה בדופן מכשרינן לה בנפיחה · [ז] מדמייתי סכינא דחליש פומיה כדפרישית לעיל · [ח] ואי ליכא מכה בדופן אע"ג דלא מפקא זיקא טריפה דודאי מחמת ריאה הוא וקרום שעלה מחמת מכה בריאה הוא קרום · ורב (נחמן) [נחמיה] [ט] פליג אהרבא ומיקל לבודקו בפשורי אף בדליכא מכה בדופן [י] והלכה כרבא · זו היא דעת רב אלפס ז"ל · (קיב) ובצרפת ובאשכנז נהגו להטריף הכל: **כג ומי** אמר רב נחמן הכי והא [אמר רב יוסף בר מניומי] אמר רב נחמן (בר מניומי) ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה · לא קשיא כאן במקום רביתא כאן שלא במקום רביתא · והיכן מקום רביתא · מקום התוכה דאוני שהם שוכבות במגר החזה · והלכה כרב נחמן בהא דליכא מאן דפליג עליה · וכל מה שהוא כנגד *) האומה [כ] אפילו האלים שלמעלה מן האומה אם נקב כשירה · שבכל מקום הדופן סותמו · ובשערי רב שמואל בן חפני גאון גבול וכתב דשתי אצבעות אגל התוכה דאוני דינו כתוכה דאוני · ומשם האצבעות ולמעלה דינו כשאר ריאה ולא נהגו כן אלא כדפרישית · [ל] ולמטה מן התום שמנקרים מן החזה נקרא דופן (קיג) והשאר נקרא חזה (קיד) אבל אם הסירכא יוצא מן התוך שבין אונא לאונא ונסרכה לדופן (קטו) או מגב האונות ונסרכה בדופן תוך למילר החזה אין הדופן סותמתה · אמר רבינא והוא דסביך בבשרא פי' נאחז ומסובך היטב בבשר [מ] כמו לשון המסובך · [נ] ולהכי קאמר סביך ולא קאמר סריך · פי' רש"י דווקא בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה סרירה דלא מיפרקא · אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת · והוכא דסביך בביסרא ובגרמא יש אוסרין ויש מתירין · וכן [כתב] הרמב"ם ז"ל (פי"א מהלכות שחיטה) אבא מורי מן האוסרין ואני מן המתירין · [ס] (קטז) א) ורואה אני את דברי האוסרין דכיון דבגרמא לחוד לא הויא סתימה הוא הדין נמי בגרמא ובשרא · נמי שהבשר [ע] סותם כנגדו [פ] לא מהני אותה סתימה כיון שכנגד העצם אינו סותם · ורב שר שלום גאון כתב בתשובה דבין סביך ובין סריך כשירה דלית הלכתא כרבינא אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשירה · ומשמע מתוך דברי' דרבינא לא בא לפרש דברי רב נחמן אלא סברא דנפשיה קאמר וכן נראה מדפריך לעיל גבי העלתה למחיה מדרב נחמן אדרב נחמן ולא משני הא דסביך בביסרא והא דלא סביך · ועוד מדקאמר ליה רב יוסף לרבינא ואי לא סביך מאי טריפה אבל לרב נחמן בלא רבינא לא פריך [צ] דלא בעי סירוך ולא סיבוך במקום רביתא ואין נקב פוסל שם בריאה לפי שהדופן סותמו · אבל קשה מנא ליה לגאון דלית הילכתא כרבינא שהוא בתרא · וי"ל משום דלאו היינו רבינא חבירו של רב אשי [ק] אלא קדשון היה מדהשיב רב יוסף על דבריו · וכן יש [ר] בפרק אלו מציאות (דף כה.) אמר רבינא גלימא מכריז רבא אמר אפילו תימא אבידתא מכריז · וביום שמת רבא נולד רב אשי (קדושין דף עב:) [ש] שהיה רבינא תלמיד חבר שלו · ובהלכות טריפות דרבינו גרשום כתב דריאה הסמוכה לדופן [ת] אף במקום התוכה דאונא ומרוכה בבשר שבין שתי הצלעות ג) או בצלעות עצמן בדקינן לה בנפיחה עם הצלעות או

*) נ"ל האומות [וכ"ה בד"י]

רש"י יפה שלא יקרע קרום הריאה נשמטו אותו מן הדופן: **בדיק** לה בפשורי · לאחר שפירקה ומצאו מכה בדופן מנפח לה אי מבעבעא מים טריפה שהרי ניקבה: **כג ומי** אמר רב נחמן הכי · דהעלתה למחיה חוששין לה מכלל דאי פשיטא לן דניקבה הריאה לא מהני לה סתימת הדופן: **התם** במקום רביתא · במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרקא הויא סירכא הלכך כשרה וכי אמר רב נחמן חוששין לה למעלה בכותל החלל כנגד האומה הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא הויא סתימה והא"ת כי לא העלתה נמתין אמר אין חוששין לה דהלי לה בדופן בהא כדאמרי סבירא לן דחוששין לה ולחומרא תלינן בדאורייתא: **מקום** התוכה דאוני · שכן סמוך לעובר במולר החלל והא הלכתא כרב נחמן דליכא דפליג עליה: **דסביך** בבשרא · שנסבכה ונאחזת הריאה בבשר שבין ב' הצלעות דהויא סתימה סרירה דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת: **צמחים.** מגל"ן:

דברי חמודות

סימה בו מכה אע"פ שנתלמה חולין בבהמות שם המכה נכרכה ואח"כ נתלמה ומדברי רש"י נראה שבמשמעות לתות המכה אז היא קולפת הריאה אגלה והתשובה שמגלית להרבב"א לאיסור לאו הרשב"א תמים פלה ע"כ: (קיא) ונראה שהוא רוצה לפרש כו' מכשרינן לה בנפיחה · ובכר כתבתי בשמי שהר"ן איש מפרש כן לדברי הרי"ף אלא כדמשמע ...

מעדני יום טוב

[ק] דחליש פומיה · לשון רש"י פיו חדוד ודק והוהן יפה ט' · וגם רבינו לקמן כתב לשון הרי"ף דחריף פומיה (אפ"פ שהרי"ף שבידינו ליתא אפ"ה קרי ליה תלים שלפני שפ"י שהוא דק וחריף בקב הוא נחלם ומתקלקל): [ר] לא מכשרינן אלא בנפיחה · ולא קפיא דקתם וקאמר כשרה ולא פירש דדוקא ע"י נפיחה שהרי השמיענו זה במה שהצריך סכינא חריפא ועיין עוד לקמן מה שכתבתי בשם ...

*) [א"ה נראה דלא עיין כתפוי"ט שם רק נדף כח ע"ב אבל רבינו כוון בכאן למ"ש שם בדף כח ע"א אמר רבינא ש"מ כי מכריז גלימא מכריז ט' רבא אמר ע"ש] .

תפארת שמואל א) ורואה אני את דברי האוסרים וכו' · ואיני רואה את דבריו הרא"ש ול"ם כסבירא אפילו סביך בגלעות ובעצם דידהו דלא בא רבינא למעט גרמא אלא כלומר והוא דסביך אבל ריאה שניקבה ודופן סותמה בלא סבוך לא · ועוד קשה יפה לדברי האוסר שבבשר נסבך יפה מכוני שלא יתפרק מן העצם וכ"כ הר"ן ע"ש : ג) או בצלעות עצמן בדקינן לה בנפיחה וכו' ואח"כ בע"ל איש מפרש דברי רב נחמן דאמר ריאה

[א] או גורדין הבשר עם הסירכא ומפשיטין לה אם עולה בנפיחה כשירה · דכיון דהסירכא קיימת ומוצמת לא יתפרק עוד כיון דבמקום רביעית קיימת והסירכא סרוכה גם לדופן ומודבקת הריאה גם לדופן וסותמה · מתוך דבריו משמע שאין מחלק בין בשר לעצם אלא שמחמיר להצריך נפיחה: [ב] וכן נמי כתב באוגא דסריכא לאוגא כסתרן דצריך נפיחה: **כד כתב** בעל העיטור ה) דאם נסרכו יחד האוגא והאומא בסירכא אחת לדופן אם רוב הסירכא מן האוגא ומיעוט מן האומא [ג] תלינן דעיקר הנקב היה באוגא והסירכא סריך באומא וכשירה · [ד] ואם רובה מן האומא טריפה · [ה] וכן ריאה דסריכא לחזה ולדופן מיירי ליה בתר רובא:

כה (קיז) **וכן** נמי אם יש מכה בדופן והסירכא במקום המכה ובתולה לה בכולה אזלינן בתר רובא כי היכי דאזלינן בכל איסורין בתר רובא · ואע"ג דלא דמי הכא דבכ"מ הרוב והמיעוט מכחישין זה את זה הלכך שבקינן מיעוטא ואזלינן בתר רובא · אבל הכא אפשר להיות א) שניהם האוגא והאומא והמשקה עולה שמכיסים נפתחו יחד ועשאוה סירכא אחת (ובין) [וכן] ריאה הסרוכה לחזה ולדופן [ו] אף אם יועיל הדופן לשתום הרוב הסמוך לו [ז] מ"מ כל זמן שלא נשתם המיעוט הסרוך ב) מחזה טריפה · (קיח) מ"מ כתב שעשה מעשה והלך אחר הרוב והכשיר · והרמב"ן ג) ז"ל כתב דכי טרפי שתלינן במכת דופן [ח] ה"ב בדוכתא אחריתא היכא דליכא מכה וריאה סרוכה לא כשירה · ד) והרמב"ם ז"ל כתב דוקא בדופן אבל לא במקום אחר · וכן משמע דדוקא בדופן שהוא רחב ולימתו מרודה נקלטת הריאה אליו אבל בבשר אוברים לא: **כו** (קיט) **וריאה** [ט] שהעלתה למחים כשירה בין מליאה מים זכים בין מליאה מוגלא · וכתב רב אלפס ז"ל דלא אסרנו אבל אסרנו טריפה [י] ולקמן נדקדק בה · א"ר נחמן כי הוה אזלינן [כ] בתריה דרב ברוקא [ל] כי הוו ואמרי לה בשוקא דרבנן וחזינהו דסוו קיימי כנדי כנדי ולא אמר להו ולא מידי רב אשי ורב אשי [ל] כי הוו אזלי בשוקא דטבריא וחזו דסוו קיימי טנרי טנרי ולא אמרי להו ולא מידי סולהו למחוי וכנדי וטנרי [מ] (סולהו) מיני למחים הן אלא שאלו גדולים ואלו קטנים ואלו רכין ואלו קשין · ולא מטרפינן אלא תרי בועי דסמיכי להדדי ואפילו אי מליאות מים זכין ולדא כרשב"ם ורב"ן שכתבו דלא מטרפינן בתרי בועי אלא במליאות מים עכורין אבל מליאות מוגלא מכשרינן דמוגלא היינו ליחה כלולה · וכן הוקשה רבינו מאיר על דבריהם [נ] הא דקאמר הכא הסיה בטולי' איתמר ואמאי לא מוקי לה אף בריאה לענין תרי בועי דסמיכי להדדי · אלא ודאי אין חילוק בריאה אף לענין תרי בועי בין מים זכים ובין מוגלא · ואף במים זכים שייך לישנא דבועי כדכתיב (ישעיה סד) מים תבעה אש ומלשון (שם מט) מבועי מים · ואף בלשון משנה במס'

מקוואות (פ"ה) מבועיהן מבעבועים: איתמר מחט שנמצאת בריאה רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשירין · רבי מני בר פטיש וריש לקיש ור"ש בן אליקים מטריפין · והלכתא כרבנן דמכשרי · ואע"ג דאין דרך קנה לבלוע [פ] כיון שהובאה הריאה שלימה לפנינו ונפחוה ולא (קכ) ולא חזינן בה ריעותא תלינן ודאי דסימפונא נקט ואתא · ולא מפלגינן הכא בין קופא לבר ובין קופא לגיו דמפליג לקמן גבי כבדא [ע] לפי שהריאה קרובה לקנה וסימפוני הריאה רחבים ואפילו קופא לבר נכנסת לתוך הסימפון ומשם דוחקת ונכנסת לתוך בשר הריאה שהוא רך · וכן אם נמצאת תוך הקורקבן כשר שדרך הוושט בא המחט עם המאכל לקורקבן · ואפילו אם נתחב קופא בבשר הקורקבן · דאוכלין ומשקין דוחקו · כדאמר בבית הכוסות אבל אי ליתא לריאה שלימה לקמן טריפה דדילמא אי איתא לריאה לקמן הוה מינקבה · [פ] ולא מפלגי בין קופא לגיו ובין קופא לבר דמפליג לקמן גבי תחובה דכבדא ולאו משום דאמרינן [צ] דדרך הוושט נכנס המחט ונפל אודו על דופן הריאה ונכנס לתוכו [ק] ועבר כל רוחב הריאה עד מעבר לחציה הלכך אפילו קופא לבר סימפון אמלאי טריפה · דא"כ אמאי מכשיר לקמן בתחובה דכבדא אי קופא לגיו · גם התם ניחוש שמא עבר המחט כל רוחב הכבד עד שעבר לחציו אלא ודאי לא חיישינן להכי · והאי דמטרפינן הכא אפילו קופא לגיו משום דחיישינן [ר] שמא ניקבה הריאה עד לחוץ · [ש] כי המחט שנמצאת מתוך החתוך של הריאה הכובלת לפניו ניקב עד התולה:

הגה"ה
*פירוש בסמוך שמתחיל להתפצל [illegible] ... נכנס לנקב ואינו סותם מגולה והכשר · מרדכי:

כז ג) **וסימפונא** דריאה (קכא) דאינקיב לחבריה *טריפה אע"ג דאמרינן הדורא דכנתא דאינקיב לחבריה כשירה התם רך ומגין עליה · אבל סימפוני הריאה [ת] קשין הן ואין אומר בטרפות זו דומה לזו ולא תתמה [א] שהרי הותכה מכאן ומתה מכאן וחיה · [ב] (קכב) שהוא מחמת דאשתכח בתחובה דכבדא סבר מר בריה דרב יוסף למיטרפיה א"ר אסי אלו אשתכח בבשרא נמי קטרוף מי ניקוב אי נקובת הכבד טריפה הוא בשלמא אי איטרפה בנקובת הכבד ניחא דאין חלוק בין קופא לבר ובין קופא לגיו כדאמר

הגה"ה
*כתב הרא"ש [illegible] ... מנמעלה ומלמטה כשר כן פסק בהלכות גדולות ואני שמעתי שאם אין יכול להכניס אצבע ביניהם ומפורד למעלה מעט מן הגרגרת שניכר התתוך כשר שכן גדולו ואם יכול להכניס ביניהם אצבעו זהו ענין סירכא וטריפה כך שמעתי ממורי אבי . מרדכי:

גבי

הגהות הב"ח א אפשר להיות שניקבו שניהם כאונא: ב המיעוט הסרוך לחזה: ג והרמב"ן ז"ל כתב דוקא בדופן: ד בהגה"ה המתחיל היינו וכו' דכיון דקשה:

ר"ש"י כן צמחין · הייט מוגלא: **דגילדאי** · רלענין: **כנדי כנדי** · למחים גדולים (כנדים) בריאה: **טנרי** · למחים גדולים מכנדי וככר הוקשו כסלע ואלו הן אותן המצויין בבהמות שלנו בריאה ואין מכאיבן דומה לריאה אלא דומין כמראה מוגלה ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם למח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאין עולה בנפיחה: **מחט** שנמצאת בריאה · ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין הרוח יוצא ממנה: **והלכתא** כהנך רבנן דמכשרי · דהא ר' יוחנן וריש לקיש הלכה כר' יוחנן ועוד דקם ליה כשיטתייהו רבי אמי ורב אשי דאמרינן לקמן אי קופא לגיו סמפונא נקט ואתא אלמא עבידא קנה שיכנס לתוכו מחט ולא מחזקינן איסורא הואיל ואין נקב ניכר בו ודווקא כי אתא כולה ריאה לקמן אבל נתתכה קודם שבאה לפנינו חיישינן דילמא אי הוה ריאה קמן הוה נקובה וכי פסק ר' אמי לקמן במתניתין: **סמפונא** נקט ואתא · דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא ניקב ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפי' הכי הואיל דאיתיה לריאה קמן ולא חזינן אי נקבה על כרחך סימפונא נקט ועל ריעותא דלא חזינן לא מחזקינן: **כז להבריה** איתמר · אבל פיגול כשמתפצל מחבירו ניקב אבל דופן של חבירו דכיון דדופן חבירו קשה היא דייר"ש בלע"ז עומד כנגדו ואינו סותם הנקב ולא מגין עליה אבל ניקב לאחר פיטלו ברתוק בשר הריאה שהוא כך נכנס לנקב ומגין עליו והא לא אמרינן דילמא אינקב לחבריה דאהזוק ריעותא לא מחזקינן אי לא אתחזיק כגון היכא דליתא לריאה קמן דע"כ חזקה היא זו שרוב הנבלעים אין נבלעין אלא דרך הוושט ומשם לא יצאה לתוך הריאה בלא נקיבת דקין וריאה: **הדורא** דכנתא · דקין הסובבים אותו סביב כעגולה: **דאינקב** לחבריה · שניקב באותו צד שבינו לחבירו שלא ניקב חילון שבכולם: **שהרי** הותכה מכאן ומתה מכאן ומתה ותוכה מכאן וחיה · נחתך בשר רגלים למעלה מאומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה נתתכה למטה במקום צומת הגידין אע"פ שנמוך מכאן טריפה כדאמרינן לקמן וכן שניטל צומת הגידין בפרק בהמה המקשה ואע"פ שלא נתתך העצם: **הוה** טריף מר · בתמיה כלומר וכי נקובת הכבד טריפה הוא:

מעדני יום טוב

נמקום רביתייהו הוא דאמרינן דסתימת דופן הויא סתימה: [א] **או** גורדין גרסינן · וכן הלשון בתוספות: [ב] **וכן** נמי כתב באוני דסריכי כו' · ולעיל סימן י"ד כתב כן בשם יש מן הגדולים ושרבינו האי חולק וע"ש: [ג] **תלינן** דעיקר הנקב כו' · עיין בסימן דלקמן: [ד] **ואם** רובה מן האומא טריפה. אם אין לה הכשר בענין שנתבאר בסימן כ"ג: [ה] **וכן** ריאה דסריכא לחזה ולדופן · גרסינן ומ"מ ה"ל לרבינו שיכתוב אוגא דסריכה כו' · ולא יכולתי להגיה הואיל וגם בקיצור ובטור כתוב כן אבל נש"ע כתב אוגה: ה"ג שניהם מן האונה והאומה דהמשקה שילא: [ו] **אף** אם יועיל כו' · אבל נחלוקה השלישית אם הסירכא במקום המכה ותולה לה לא הקשה כלום ובתשובותיו כלל כ' סימן כ"ט כתב על חלוקה זו טעם להכשיר ולא משתבר דברי האוסרים משום דבסירכא אחת אין לומר תליה באה מן המכה ומליה מן הריאה אלא ודאי ממקום אחד באה דאיך תבא משתי מקומות ותתחבר יחד לעשות סירכא אחת וכיון דאיכא ריעותא בדופן ובריאה ליכא ריעותא ודאי תלינן דמדופן אתא והליחה נתפשטה גם לחוץ למכה ושם נתחברה לריאה ע"כ: [ז] **מ"מ** כל זמן שלא נשתם המיעוט כו' · וכי הא דכתב לעיל סימן כ"ג גבי היכא דסריך בגרמא ובשרא דלא חשיב סתימה מה שנסתם בבשר להועיל על מה שלא נסתם אלא בגרמא וא"כ קשה על מה שלא הזכיר בכאן שנראה לו לאסור כמו שכתב לעיל שנראה לו כדברי האוסרים ולא עוד אלא משמע מלשונו שגם דעתו להכשיר דמדכתב ואע"ג דלא דמי וכו' מוכח שלא בא אלא לפרש ולא לחלוק מדלא כתב בלשון קושיא דתמוה או דקשיא וקיים נמי מ"מ כתב שעשה מעשה כו' כאומר מעשה רב וסמכינן עלה והטור כתב בהדיא וא"א הרא"ש ז"ל הסכים לשברת בעל העיטור וכ"כ בקיצור וכתב עוד שכן ביאר בהדיא בתשובת שאלה וראיתי שהקשה הב"י קושיא זו ותירץ בשם מהר"י בן חביב דגבי סביך בגרמא וביסרא אליבא דגמרא קאי דאמר ריאה שניקבה ומש"ה כתב שכיון שהעלם אינו סותם מה שכנגדו טריפה אבל בהכי כיון שאין שם נקב בפועל אלא סירכא אפשר דס"ל להרא"ש דיש סירכא בלא נקב ולכן אזלינן בהו בתר רובא ע"כ ואני תמיה דהיאך אפשר לומר כן ובהדיא מפרש לעיל בסימן י"ד גבי תרי אוני דסריכי בהסדרן דאין סירכא בלא נקב וכתב גם שם דאסיקנא דאין סירכא בלא נקב ועוד תירץ הב"י דאה"נ דהרא"ש חולק בכאן על דברי בעל העיטור באלו ב' החלוקות ומהלשון דמשמע ליה לטור שאינו חולק דהיינו ממ"ש מ"מ כתב שעשה מעשה כו' · משם ראיה שהוא חולק עליו דלא אמר אלא שבעל העיטור עשה מעשה אבל הוא לא ס"ל כוותיה והיינו באלו ב' החלוקות שהקשה עליו אבל בחלוקה שלישית שלא הקשה בכאן ס"ל כוותיה וכמ"ש בתשובה שכתבתי לעיל דיהיב טעמא לאותה חלוקה להכשיר אלו דברי הב"י וא"כ ז"ש בקיצור שכן ביאר בתשו' שאלה י"ל שהיא היא השאלה דלעיל ובעל הקיצור למד ממנה לכל הב' החלוקות ולהב"י אין ללמוד ממנה לב' חלוקות האחרות אבל גם על הב"י קשיא לי שאע"פ שנודה לו שאין להוכיח מהלשון שכתב מ"מ עשה מעשה כו' שבא להסכים מ"מ יש להוכיח שלא בא לחלוק מדכתב הקושיא בלשון ואע"ג כו' שהוא כתב [illegible] שהוא כמכניס הפירכא דלא תקשה ומשום כך מסיק ואמר דמ"מ כתב שעשה מעשה כלומר ולא השגית בקושיא דלאו [...] [...]ב בעל העיטור שעשה מעשה והכשיר ע"כ דמלתא פשיטא שאין הלשון מוכיח כדבריו ואדרבה ספי מוכיח שלא בא לחלוק אלא לפרש ולהסכים וכדכתבתי וכמו שהבין בעל הטורים גם כן לכך נ"ל דודאי דרבינו לא בא לחלוק על דברי העיטור אלא שהסכים לפסוק הלכה כמותו דכיון דעשה מעשה מעשה רב ולענין קושייתו נ"ל לתרץ דה"ג דכי כתב לעיל שנראה לו דברי האוסרים לא כתב לאסור לעולם אפילו אם הרוב סביך בבשרא [...]ב סביך בבשרא והמיעוט בגרמא דהא אסור כבנן ז"ל בתר רובא וסמך בזה על מה שיתבאר בכאן בנדון אלו הב' חלוקות וילמוד מהמפורש דהכא אדסתום דלעיל ואין זה מן התימה כלל שכל אלו הדברים בחדא שיטה היא וכאילו לא גמר דבריו עד הכא כך נ"ל בהור טוב ראיתי בב"י דגבי הך דסביך בביסרא ובגרמא שכתב שם בשם מהר"י בן חביב דלא אסר הרא"ש אלא כשיש נקב בפועל לריך שתסיה הסירכא [...] הסירכא ואתיזה מסתבכת לבשר כו' אתנם בנסרכה לבד לפי דעתי כשרה אפילו לדעת הרא"ש כיון שאין הנקב נראה לעין ובתנאי שתסיה רוב הסירכא כנגד הבשר ומיעוטא כנגד העלם ע"כ ומכיון שהרב מהר"י בן חביב למד מאלו החלוקות שבכאן לענין סירכא בבשר ובעלם כשאין נקב בפועל ניל[ך] בו אחר הרוב ואף שלפי דעתו לא הוזכר דין הזה בדברי רבינו הרא"ש ז"ל אף אני יכול לומר ללמוד כן מהחלוקות אלו להדין [שלפנינו] וכי נמי שהוא מה שהזכירו הרא"ש ואע"פ שסתם ולא פירש אין בכך כלום דכיון דעדין עסוק באותו ענין יכולים אנו לומר שסמך על גמר דבריו כנ"ל בכור: [ח] **ה"ב** בדוכתא אחריתא · במקום [...] במקום שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה ולגרגרת ולשמנונית הלב ולטרפשא כ"כ הטור ס"ס ל"ט וכבר כתבתי בזה בדברי חמודות סעיף כ"ה וע"ש: [ט] **העלתה** למחים כשרה · והא דאמר לעיל דחוששין לה היינו בס[...] היינו בסרוכה לדופן דמוכחא מילתא שהסירכא מחמת נקב. תוספות: [י] **ולקמן** נדקדק · בסימן מ"ה: [כ] **בתריה** דרבה · גרס ברי"ף ובגמרא גרס אמר רבא וכו' בתריה דרב נחמן: [ל] **כי הוו** · וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא ל"ג כי: [מ] **כולהו** מיני למחים כו'. נ"ב טולהו וכן ליתא ברי"ף: [נ] **הא** דקאמר הכא · בגמרא אדמקשה לשמואל דאמר העלתה למחים כשרה מדאמר רב מתנא מליא מוגלא טריפה: [ס] **כיון** שהובאה הריאה שלימה לפנינו · גרס וכתב הב"י ס"ס ל"ו וא"ת היאך ידוע שיש בה מחט בעודה שלימה בכבר כתב הכלבו כגון שהרגיש בה במשמוש היד שהמחט בתוכה וסמ"ק כתב כגון שבדקוה בנפיחה ואח"כ נמלאת בתוך הריאה ע"כ: [ע] **לפי** שהריאה קרובה לקנה וסמפוני הריאה רחבים כו' · וז"ל הרשב"א בתשובה סימן רכ"ה כתבו ב"י סימן מ"א הריאה סמוכה לקנה מיד והכבד הוא בשיפולי ולפיכך כשהלך הדק נכנס והוא כלפי הכבד לריכה לעבור עד למטה עד הכבד ובמקום לר ומוסמין אולי דרך כניסתה נמתה כאן או כאן וניקבה אחד מהסמפונות שבקורבתו במקום לר ומהלך רב אבל כשהיא נכנסת דרך הלב הענה אינו עשוי ליניקב מחמת שהוא עבה ולפיכך אין חוששין לו ואילו מחמת נקיבת הכבד אין חשש דבשר בעלמא הוא ואין הנקב פוסלו לפיכך אין חשש כלל ואין הפרש בין בא לפניו שלם לבא מתוך אבל בריאה אין חשש בכל זה לפי כשהיא נכנסת דרך הקנה מיד היא פוגעת בריאה ולפיכך אין חוששין לו בין קופא לגיו לקופא לבר אלא שחוששין לריאה ממש שמא אחר שנכנסה דחקה ונקבה את הריאה ע"כ: [פ] **ולא** מפלגי בין קופא לגיו · ולומר דכשהקופא לגיו כלפי הקנה דודאי דרך הקנה נכנס וכשרה: [צ] **דדרך** הוושט נכנס המחט · לתוך חלל הגוף ונפל תודו כו': [ק] **ועבר** כל רוחב הריאה עד מעבר לחציה · ומשום כך הקופא לגיו כלפי הקנה לפי שכבר עברה כולה יותר מחציה של הריאה ולכן נמלא שהקופא כלפי הקנה ולעולם לא נכנסה דרך הקנה אלא דרך הוושט ונקב לוושט ונכנס לחלל ונפל על תודו כו': [ר] **שמא** ניקבה הריאה עד לחוץ · וז"ל הר"ן ובתתוכה אפילו קופא לגיו טריפה שאע"פ שא"א שבאה דרך וושט חוששים שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחוריה וכ"ת א"כ אף בכבד ניחוש לכך אפילו בקופא לגו שמא יצאה לחוץ וניקבה הדקים וחזרה לאחוריה ליכא למיחש להכי דכבד אין טרפותו מחמת עלמו אלא מחמת נקובת שאר האיברים ואילו יצאו כל כך עד שניקב אחד מהם לא חזרה לאחוריה אבל ריאה שטרפותה מחמת עלמה אפשר שהוליאה המחט [...]ריאה המחט חודה לחוץ מעט וחזרה ולפיכך אסורה מה שאין לומר כן בכבד ע"כ: [ש] **כי** המחט שנמלא · גרס וכל זה כפל לשון: [ת] **קשין** הן · לשון רש"י עומד כנגדו ולשון הר"ן עומד לעלמו: [א] **שהרי** הותכה מכאן כו'. פירש רש"י נחתך בשר רגלים למעלה מלומת הגידין כו' · ולא יתכן לפרש כן בפרק בהמה המקשה דהא הכך מלתא גופה דהתכה למעלה מלומת הגידין הוא דקאמר ומי איכא דאילו מדלי כו' · ומשני רב אשי אין אומרים בטרפות זו דומה לזו שהרי תותכה כו' · ולקמן בפירקין (דף נ"ה ע"ב) גבי כשר בריאה פסול בטולית פירש"י שהרי תותכה מכאן ומתה כו' · חתך סימנים או גיד נוארה ומתה חתך כל כתפיה ומיה ושוב ראיתי בפרק יש נוחלין דף ק"ל ששם פירש רשב"ם כמו שמפרש רש"י בכאן והקשו עליו התוס' הקושיא שהקשיתי מפרק בהמה המקשה וכתבו דיש לפרש כגון בשמואל דקיימא לן ניקב בסומכיה טריפה בקולביה כשרה: [ב] **אמרינן** בגמרא דמחטא דאשתכח בסימפונא דריאה דכשרה דאימא סמפונא נקט ואתא

ואתאי

דברי חמודות

(קיז) **וכן** נמי אם יש מכה בדופן וכו' · וכתב הב"י וז"ל ודע שבעל העיטור כתב עוד חלוקה רביעית והיא שאם האומה נסרכה לטרפש ולדופן אם רוב הסירכא לדופן לריך מכה ואם רוב הסירכא לטרפש טריפה וכתבו רבינו ירוחם וכתב מהר"ר דוד יחייא שבא מעשה לידו והסכים מהר"ר יוסף ן' חיון ז"ל עמו להתיר אם הרוב בדופן ויש בו מכה וכן הסכימו לדון לעולם וכתב שאח"כ מלאו הדין מפורש בשם בעל העיטור ע"כ: (קיח) **מ"מ** כתב שעשה מעשה כו' · כבר כתבתי במי"ט שבעל הטורים כתב שהסכמת רבינו היא כבעל העיטור ושכן נ"ל ודלא כהב"י שכתב דבב' חלוקות דעלייהו קשיא מה שהקשה רבינו לא הסכים עם בעל העיטור ואעפ"כ כתב הב"י דמ"מ נראה מדברי מהר"ר דוד יחייא שפשט המנהג כדברי בעל העיטור וכן המנהג הפשוט היום כדברי בעל העיטור ע"כ ומנהג ארצות הללו כבר כתבתי בסעיף קט"ו וכתב עוד הב"י וז"ל ואם סרכות אלו היו מחלה על מחלה ואין ניכר בהן רוב לשום לד נראה דאף לדברי האומרים יש סירכא בלא נקב כיון דהשתא סירכא כזו עשויה להתפרק וכל העומד לינקב כנקוב דמי ספיקא דאורייתא היא ולחומרא עד כאן: (קיט) **וריאה** שהעלתה למחים כשרה · וכתב הרמב"ם בפ"ז מה"ש שכשמולאין הליחה לריך לבדוק הסמפון שתחתיה אם נמלא נקוב טריפה למדה הר"ב ז"ל מריאה שנשפכה כקיתון ואינו מתוור דהתם כיון שנימוק בשרה מבפנים ונתקלקל כל כך חוששין אף לקלקול הסמפונות אבל בלמחים לא אתרעאי ריאה כל כך כן כתב הר"ן וכן כתב הרשב"א בת"ה ודייק ליה נמי מהני אמוראי דלא אמרי להו ולא מידי אלמא דלא לריכים בדיקה כלל וכתב הב"י שכן נראה דעת הרי"ף והרא"ש שלא הזכירו בדיקת הסמפון וכיון דהרמב"ם יחיד הוא בדבר זה סומכים על דברי המתירים ע"כ ועיין לעיל סעיף ס' שם כתבתי שאם נמלאת בבועה סירכא תלויה דטריפה וכתב רמ"א שמלא כתוב דה"ה בועה העומדת במקום שאר ריעותא אע"פ דבשר בלאו הכי כגון בגבשושית או במקום דמשמעת קול או שהבועה בעלמה משמעת קול טריפה: (קכ) **ולא** חזינן בה ריעותא · שעולה בנפיחה ואין הרוח יוצא ממנה ומ"מ כתב הטור ס"ס ל"ו שאם נמלא עליה קורט דם כנגד המחט בתוך טריפה ודבר זה למדו מדין מחט שנמלא בעובי בית הכוסות דלקמן בסימן ל"ד וכתב הסמ"ק דאין אנו בקיאין בנפיחת הריאה הלכך לא דייני' עכשיו בשום ריאה דין שלמה אלא דין התוכה וכתב הב"י שמלא כתוב על זה בשם מהרא"י דאין למחות ביד הנוהגים דין שלמה ע"י נפיחה הואיל ורש"י וה"ה לא מלרכי רק שלימותא עכ"ל וכן נראה שכיון שכל הפוסקים סתמו דבריהם להכשירה בנפיחה הלכה למעשה אתו לאשמועינן עכ"ל הב"י אבל רמ"א כתב שאין להקל ולבדוק ע"י נפיחה אם לא במקום הפסד מרובה: (קכא) **דאינקוב** לחבריה · פי' רש"י שניקב באותו לד שבינו להבירו שלא ניקב חילון שבכולם עד כאן וכתב הב"י דבר פשוט הוא דבניקב חילון שבכולם נמי אינו אוסר אלא כשניקב שלא כנגד חלב הכנתא אבל חלב הכנתא סותם הנקב כשרה דחלב טהור הוא וסותם וכתב הר"ן לקמן גבי הסיא קשייתא דאשתכח במררתא דכזיתא מבזע בזע דהטעם משום דחיישינן שמא ניקבה המרה וכמו שאכתוב לשונו לקמן שם ומש"ה מסיק נמי דכמו כן מחט הנמלא בדקים חיישינן כדחיישינן במרה דמתוך שהולכים בהיקף וקרומן רך יש לחוש שמא אוכלים ומשקים שהולכים בהם דחקוה וניקבה ונקב משהו אין להם בדיקה: (קכב) **בגמרא** מסקינן דמחטא דאשתכח בסמפונא רבא דריאה כשרה · וכתב הר"ן דאפילו איתא לריאה קמן א"נ בדיקה ומש"ה אפי' תתוכה שלא יוכל לבדוק בנפיחה יש להכשיר ואפילו להסמ"ק דלעיל שכתב דאין אנו בקיאין בנפיחה:

ואי

תפארת שמואל שניקבה כו' איירי בנקב ממש אלא ר"ל שכבר ניקבה ועתה נסרכה בסירכה בלי נקב ומ"ה מצריך להו בדיקה אבל מאן דמפרש דברי ר' נתמן ריאה שניקבה וכו' כפשוטה א"כ אין צריך שום בדיקה שהרי הדופן סותמא דוק לעיל: ה) דאם נסרכו וכו'. נ"ב ומהר"י בן חביב ז"ל כתב סתימת הדופן מנ[...]ת הדופן מצד שכנגדו היא סתימה וכו'. עד ומיעט כנגד העלם עכ"ל ע"ש ומ"ה מיושב מה שהביא כאן דעת בעל העיטור לפרש הלכה אם נסרך בשני מקומות דאזלינן בתר הרוב וכו' ולא ס"ל גבי סיבוך בבשר ובצלעות ודו"ק: ג) וסמפונה [...] וסמפונה דריאה דאינקיב לחבריה וכו' לשון הרמב"ם אחד מסמפוני ריאה שניקבה אפילו לחבירו טרפה וכו' וכתב הטור ויראה מלשונו כ"ש אם ניקב לבשרו ולא נסירא עכ"ל הטור וכן השיגו הרשב"א וכ"ל דאף הרמב"ם לא בא להטריף ב[...] להטריף בניקב לבשר אלא בסימפונא לחבירו וקמ"ל דאפילו מינקב תרווייהו להדדי כחדא דלא תימא כחד סימפון הוא וכאילו לא אינקב כלל קמ"ל דאף בה"ג טריפה וק"ל:

גבי חתוכה דריאה דבכל ענין טריפה [ג] דחיישינן דילמא ניקבה הריאה אלא כיון דאין נקובת הכבד טורפת הויא כבשרא ובבשרא כי האי גוונא טריף מר כדקאמר טרפה הכא בכל ענין ולא מפלגת בין קופא לגיו ובין קופא לבר אלא אמר רב אשי חזיק אי קופא לבר וכו' ולכאורה משמע דלאו בבשרא אי משתכח כי האי גוונא מחט בירך הבהמה וקופה לצד חלל הבהמה טריפה דאמרינן דמן הדקין באתה ודרך חודה נכנס בירך · דאי מן החוץ באתה [ד] היאך ניקבה בקופא כל עובי הירך ועברה עד סמוך לחלל הגוף · והא דאמרינן (לעיל דף נג:) בקוץ עד שתינקב לחלל מיירי בידוע שבא מן החוץ · ומיהו חומרא גדולה היא זאת אע"ג דמיסתבר · ומיהו אין ראיה לאסור מסוגיא דשמעתין · דאיכא לפרושי הכי אלא א"ר אשי האי כבד לא לריאה מדמינן לה ולא לבשר מדמינן לה · דבריאה בין קופא לגיו בין קופא לבר טריפה ובבשרא בין קופא לגיו בין קופא לבר כשירה · וכן נהוג עלמא · לפי שהבהמה מתחככת בכתלים ואפילו נכנס דרך קופא דוחק ועובר בעומק הירך אלא א"ר אשי חזינא אי קופא לבר נקובי* ועייל פירוש שהקופה לצד החוץ וטולו בתוך הכבד דאמרינן מן הוושט או [מן] הכרס או [מן] הדקין יצא ונפל חודו על הכבד ונכנס בתוכו · אבל אין לפרש קופא לבר [ה] שראש המחט בולט חוץ לכבד אבל כולו בתוך הכבד כשר בכל ענין דסמפון נקט ועייל · דא"כ מאי פריך ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות · דע"כ התם שנמצאת בחלל בית הכוסות דאי בחלל הגוף היכי קאמר מצד אחד שלא ניקב אלא צד אחד כשר [ו] האי ודאי דרך וושט נקב ואתאי · אלא ודאי קופא לבר היינו שהקופה לצד החוץ ואפילו כולה בתוך הכבד · וקופא לגיו היינו שהקופה לצד הסימפון של הכבד (קכג) ואי קופא לגיו סימפונות נקט ואתאי · והני מילי (קכד) באלימתא אבל א) בקלישתא לא שנא קופא לבר ולא שנא קופא לגיו נקובי נקיב ואתאי · ומאי שנא ממחט שנמצא [דף מט ע"א] בעובי בית הכוסות דלא שנא קופא לגיו ולא שנא קופא לבר אמרינן [ז] מצד אחד כשירה אמרי התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין איימר אוכלין ומשקין דחקוה (קכה) ומחטא דאשתכח [ח] בסימפונא רבא דכבדא כשירה · הוא קשיתא דאשתכח במריריתא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמרינן הא ודאי סימפונות נקט ואתאי ואע"ג דלא נפיק ב) מרבל הוא דרביל · והני מילי בדיקלא · אבל בדזיתא מיבזע בזע · פירש רש"י ולמאן דחיים במחט חיים בהא · וקשה דא"כ הוי דלא כהילכתא דקיימא לן כרבנן דמכשרי · ונראה דאפילו לרבי יוחנן דמכשר מחט לפי שהוא קטן ובא דרך סימפון (קכו) [ט] אבל הכא חיישינן שמא ניקב הוושט וחזר ונכנס בכבד :

כח **אינקיב** לה ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן · [י] רב אחא בריה דרבא אמר תלינן מר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא תלינן (קכז) והלכתא תלינן דהא תלינן בזאב · והיכא דממשמשא ידא דטבחא היינו בכל הריאה שיכולין לתלות (קכח) שהעביר הטבח ידו · כגון שתלש בחזקה או שהעביר סכין דרך שם* : מורנא פליגי בה [כ] רב יוסף ורבינא חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר אחר שחיטה פריש* · [ל] והלכה לאחר שחיטה פריש : רבי שמעון אומר עד שתינקב לבית הסמפון ולית הילכתא כוותיה [מ] :

כט [דף מט ע"ב] **אמר** רב חלב טהור סותם· פירוש חלב הדבוק לאחד מן האיברים וניקב אותו אבר חלב הגדל עליו סותמו משום דמיהדק · הילכך אילטריך ליה למימר דחלב העשוי ככובע אין סותם אע"ג שגדולו על אותו אבר · אבל חלב של אבר זה הסמוכין לאבר אחר כגון ריאה שנסרכה לשומן הלב [נ] פשיטא דאינו סותם · חלב טמא אינו סותם · ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה סותם · והילכתא כרב ואע"ג דרבא הוא דקאמר הא (אמר) רב ששת והתורה חסה על ממונם של ישראל · הא קאמר ליה רב פפא רב ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה כו' · ורבא גופיה הדר ביה *הא דקאמר משמיה דרב נחמן חימצא ובר חימצא חד סתים וחד לא סתים · בעי רבי זירא חלב חיה מהו ומסיק אע"ג דשרי בחיה הואיל וכנגדו בבהמה אסור לא מיהדק ובקורקבן שניקב הכיס והבשר (קכט) והשומן שעליו סותמו התיר ר"י [ס] דחלב טהור הוא ומיהדק · אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אין סותם תרגומא חיטי דכרכשא וטרפשא דליבא* [ע] :

ל **אמר** רב נחמן חימצא ובר חימצא בר חימצא סתים וחימצא לא סתים · וסימן יפה כח הבן מכח האב · הי חימצא הי בר חימצא · ת"ש דא"ר נחמן אינהו מיכל אכלי [דף נ ע"א] אנן מיסתם נמי לא סתים לן* · דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסור · כי

הגה"ה

* ב כתב רש"י ריאה דאיספרקת בלא בדיקה ואין שופה לברר שמכין ארוכה ולא מחזקינן בטריפה וכן פירש רבינו חננאל וכן ה"ר אליעזר מפיה"ס אבל ר"י בר יהודה אסר וכן רבינו שמואל וכן סג"ן · מא"ז :

*כתב מורי לאבי"ה מעשה והביאו לפני רבינו שמואל בר יהודה עוף וקורין לו פלומי"ל ויש בו סימני טהרה והיו חברים אוסרים אותו מפני התולעים היוצאים מן הקרקבן דילמא קודם שחיטה פריש ורבינו שמואל התירו והעיד על אביו שאכל וגם ר' אליעזר הגדול ור"ק היו אוכלין אותו משום דלאחר שחיטה פריש · פר"י מהרי"ח :

הגה"ה

*דאינו שומנו הילכך יש להטריף כל סירכי דריאה שנסרך לשומן הלב כ"ש לתאר הכבד · מהרי"ח : וכתב ראבי"ה דאם האונא או האומה סרוכים בשומן היורד בין שתי הערוגות ויוכל להכניס ביניהם אצבע קטנה טרפה וכן פסק רב נתון גאון ואם דבוק בלא הפרד כשר שכן גידולו ומעשה בא לידינו באונות שאצל שומן הלב שהיה מקאתה דבוקה למטה לשומן הלב דרך גידולו ולא היה יכול להכניס אפילו מחט ובכל מקום היה דבוק יותר מכדרכו והכשרנו מזה הטעם וכ"כ רבינו ברוך בשם ר"ת · מרדכי :

*אתר שמסירין חלב שעל הכרס יש קרום על הכרס ותחת אותו קרום יש חלב דבוק לכרס ואסרו רבינו אפרים וכן אנו נוהגין לגוררו ורבינו יואל התירו וכן נהגו הקדמונים גדולי רינו"ס לאכול כל הדבוק לכרס עד הטחול · ומה שמצד הטחול ותחת הטחול אע"פ שהוא דבוק לכרס אוסרים וראייתם בה"ז : שאלתי את מורי רבינו ראבי"ה חלב הדבוק לכרס שנחלקו בו רבינו יואל ורבינו אפרים ואנו במלכות ארץ כנען נוהגין איסור כדברי ר' אפרים ואתם נוהגים בו היתר כדברי ר' יואל אם שייך בכאן לומר אינהו מיכל אכלי אנן מיסתם נמי לא סתים לן ואיני זכור שהורה לי בדבר זה כלל ע"כ טוב להחמיר · מא"ז :

הגהות הב"ח א נקובי נקיב ועייל פירוש לצד : ב בהגה"ה המתחיל כתב רש"י · נ"ב כ"כ בפ"ק דף י"ב וע"ל באשר"י ·

רש"י אי קופא לגיו · אם ראשה העב שהיא נקובה נתקא בו בתוך הכבד וחודה שקורין פינט"א יוצא לתוך חלל בהמה ודאי סמפונא נקב ואח"כ ניקב חודה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ ואי קופא לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הוושט נכנסה תחילה וניקבה הדקים ויצאה ונכנס פיה לכבד : **באלימתא** · מחט עבה שאינה יכולה לנקב דרך קופה שלה: **אבל** בקטינתא כגון מחטין שלנו שמנקבין בשר אפי' דרך קופא שלהן: **עובי** בית הכוסות · בסוף הכרס שקורין פנצ"א יש בו (מקום) שעשוי ככובע ושפת דופנו כפולה שתי דפנות אדוקים זו בזו ושומן מחבקן וקורין לו דובלו"ן : **מצד אחד** · שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית : **כשרה** · שחברתה מגינה עליה: **משני צדדין** · שנקבה השנית ויצאה לחלל הגוף: **טרפה**·ולא אמרינן היכא דלא נקבה אלא את התחת אי קופא לבר שנמצאת קופה שלה תחובה לדופן ופיהו כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הוושט או כרס או דקין ובאת לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לעובי בית הכוסות ועברה כבר כולה את הדופן התיכון ולא הספיקה קופה שלה לעבור את דופן הפנימי דאי מבפנים באתה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות אין דרך הקופה לינקוב ונימא טריפה אלא מדקתני כשרה ש"מ כל היכא דמצינו למימר סמפוני נקט ועל כגון הכא די"ל דרך הוושט באת עד הלום ועכשיו היא מתחלת לינקב אפי' קופה לבר לא טרפינן: **אוכלין** ומשקין דתקוש · ומתוך שדחק נכנסה קופה שלה בבשר הלכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה: **מכשר**. כיון דבסמפונא אשתכח אמרינן מי מיכוונה להכנס בסימפון זה אלא דרך הקנה נכנסה והקנה וקנה כבד סמוכים זה לזה בהתלקן סמוך לריאה וגם קנה הלב וקנה הכבד מתחלקים לסמפונות בראשן האחד וי"ל שנכנסה מסמפוני הקנה לסמפוני קנה הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות : **קשייתא** · גרעין של תמרה : **סמפונא** · דהכבד נקט ועל דרך הקנה נכנסה דאי דרך הוושט נכנסה אינו ראוי לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב : **ואע"ג** דלא נפקא · שאינה יכולה לצאת דרך הסמפון כשרוצין להוציאה לפי שהסמפון דחוק : **מירבל** הוא דרביל · ע"י נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת. מירבל לשון כברה שמנענעים אותה כמו אייתי ארבילא וקמרבל בהלו מליאות (דכ"ו):**מיבזע** בזעי כמחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא: **כח היכא** דממשמשא ידא דטבחא · אני שמעתי במילר התזה שמתוך שדחק היד קורעת בצפורניו וכמדומה אני בכל מקום שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב: **והלכתא** תלינן דהא תלינן בזאב · דאמר בפ"ק בא זאב ונטל את בני המעיים והחזירן כשהן נקובין אין אומרין במקום נקב נקב : **מורנא** · תולעת היוצאה מן הריאה וניקבה : **כט חלב** טהור סותם · כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מהד והוי סתימה מעלייתא: **טמא** אינו סותם · כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמן אינה סתימה לפי שאינו חיבור אלא תותב: **התורה** חסה כו' · בתורת כהנים נפקא לן מוצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע ולא יטמא וגו' אמר רבי מאיר וכי מה מטמא לן שאמרה תורה להמתין שלא יראה הכהן את הנגע ולא יאמר טמא עד שיפנו הכלים נפנין וא"ת כלי עציו ובגדיו ומתכות מטבילן והם טהורין ועל מה חסה תורה על כלי חרס ופכין שאין להם טהרה אלא שבירה וכל כך חסה תורה על ממונו של נכרי עין ק"ו על ממונן של צדיקים: **רב** · כלו' הא רב דאמר לעיל טמא אינו סותם וטרפה איסורא דאורייתא היא ויש לנו לילך אחר המחמיר דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ואת אמרת וכו' : **חלב** חיה · המכסה את הקרב : **מהו**. שיסתום אם ניקב הכרס של חיה ולהאי דבעי הא בעיא לא אפשיט ליה אכתי טעמיה דרב מהו : **אע"ג** דשרי בחיה · דלא אסיר רחמנא אלא כל חלב שור וכשב ועז: **לא** מיהדק · אינו מחובר יפה בבשר : **חיטי** דכרכשא · הלב שעל חלחולת המוציאה רעי שקורין שבתיי"א עשוי קרטין קרטין כעין חטין ואם ניקבה ואותו חלב סותמה לא מהני וטרפה וקרטין עגולין הן כמו כובע: **טרפשא** דליבא · שומן הלב עשוי ככובע והלב נתקא בו אינו סותם אם ניקב, הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואגלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טריפה דעל כרחך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום : **ל חימצא** ובר חימצא · שניהם בהלב שעל הקיבה ולקמן מפרש להו : **סתים**. אם ניקבה הקיבה : **יפה** כח הבן מכח האב · ברייתא היא בשבועות בפרק כל הנשבעין שהבן גובה בשבועה ושלא בשבועה והאב אינו גובה אלא בשבועה ואתם מפרש לה : **אינהו**. בני א"י : **מיכל** אכלי ליה · דקסברי חלב טהור הואי : **ולדידן** אפילו למיסתם נמי לא סתים · בהמיה לדידן בני בבל נהי דלא אכלי ליה להכי מיהא מחזקינן ליה כחלב טהור להיות סותם ש"מ הסיא דפליגי ביה בני א"י ובני בבל קרי ליה רב נחמן בר חימצא והיינו דאייתרא חלב שבמקום היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי דאייתרא הכל ובדאייתרא פליג כדמפרש ואזיל : **דאקשתא** כ"ע לא פליגי. דבין לבני בבל ובין לבני מערבא אסור דאפי' רבי עקיבא דאמר לעיל תותב קרוס ונקלף אסור דהא נמי לתותב דמי

דברי חמודות

(קכג) **ואי** קופא לגיו כו' · ואפילו אין כולו טמון בכבד אלא חודו יוצא לחלל הבהמה כ"פ רמ"י ויפה פירש דכיון דקופא לגיו שיכולין לומר סמפונות נקט ואתאי לא אכפת לן ואפילו אם אין כולו טמון בכבד וכתב הב"י דמשמע ליה שאם המחט תחובה בעובי הכבד ביושר בין קופא לגיו בין קופא לבר טריפה דודאי דרך וושט נכנסה ונפלה על דופן הכבד שאינו נכנסה דרך הסמפון לא היה אפשר להתעקם לגמרי וליתחב בעובי הכבד ע"כ: (קכד) **באלימתא**. וכתב הרשב"א שאין אנו בקיאין איזו אלימתא ואיזו קליש הלכך בין בזו בין בזו אסורה ויראה שאם היא גסה כגרעין של תמרה שאינה ראויה לנקב כשרה ע"כ וטעמא כדאשכחן בקשייתא דאשתכח במררתא דלקמן דאמרי דדיקלא ודאי סמפונות נקט ואתאי : (קכה) **ומחטא** דאשתכח בסמפונא רבא דכבדא כו' · וכתב בעל הלכות גדולות דאי איניקב טרפשא דכבדא טריפה ומחטא דאשתכח בטרפשא ספק טריפה הוא וכל ספק טריפה לאיסור עד כאן וכתב הב"י וא"ת הרי הטור כתב סימן ל"א ריאה שנסרכה לאחד מן המקומות שאין הנקב פוסל בהם כמו לחזה כו' ולטרפשא וכתבתיו לעיל סעיף כ"ה ואפשר דהתם בטרפשא דליבא א"נ התם בטרפשא המבדלת בין איברי הנשימה לאיברי המזון והכא בטרפשא דכבדא שהיא יותרת הכבד הנקרא איבר"ש ע"כ וכבר כתב הב"י שם שהעיטור ורבינו ירוחם מפרשים אף בטרפשא דכבדא ואם כן תירוץ השני עיקר וכן צריך לומר לדברי הרמב"ן שכתבתי שם וא"כ כדמסיק תו הב"י בכאן דהגהות אשיר"י כתבו גבי כבד שהוריק כנגד בני מעים ויש לומר שכאן יש סמך לדברי הגאונים דמטריפים כשניקב אגר הכבד דחיישינן שסופו ליטול כל הכבד מדמטרפינן כשהוריק הכבד כשיעור נקב משהו דאסרו תחלתו משום סופו עכ"ל וכתב הב"י דלפי זה אפשר לומר דאע"ג דניקב הטרפש טרפה שייך שפיר למתני טרפש עם מקומות שאין הנקב פוסל בהם לענין ריאה שנסרכה להם דכיון דאין פוסל הנקב מצד עצמו אלא מפני שסוף הכבד לינטל כל שנסתם והעלה ארוכה ליכא למיחש תו שינטל הכבד ע"י כך ע"כ וכתב עוד הב"י בשם המרדכי שהגאונים דהטריפו לניקב הטרפש כו' · לא היו מטריפים אם נסרכה בסירכא בגלע ע"כ והיינו טעמא שאין פיסול הנקב מצד עצמו אלא שסוף הכבד לינטל וכ"כ בת"ה סימן קס"ג וכתב רמ"א וז"ל ואם נסרך טרפש הכבד לבית הכוסות יש לבדוק בכרס שבודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה וע"י זה באה סירכא זו כן מצאתי בבדיקת ישנים ולאותי מעשה והכי נהוג ע"כ : (קכו) **אבל** הכא חיישינן שמא ניקב הוושט כו' · דסמפון הכבד אינו רחב שיכול לדחוק ולכנוס בו וכמ"ש במעדני יו"ט אבל הר"ן כתב טעם אחר וז"ל ומקשו הכא אפילו דזיתא אמאי אמרינן דמבזע בזע והא מרה הרי הוא כסמפונא רבא וה"ל למימר דסמפונא נקט ואתאי כיון דלא חזינא נקב כלל כדלא חזינא בסמפונא י"ל דהה"נ ואין טריפותה משום דחיישינן שמא דרך הוושט באה אלא אפי' את"ל דרך הקנה נכנסה מתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה ניקבה ומש"ה אפי' רבנן דמכשרי בריאה מודו בקשייתא דזיתא במרה דטריפה מן הטעם שכתבנו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל עכ"ל וג"ל דס"ל כמ"ש הרשב"א דלדעת הרי"ף והרמב"ם דטעמא דקשיתא דזיתא כיון דשני ראשיה חדין והיא נכנסת במקום דחוק ביותר חוששים שמא ניקבה דרך כניסתה עכ"ל וז"ל הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה גרעין שנמצאת במרה אם היתה כמו גרעינה של תמרה שאין ראשה חד מותרת ואם ראשה חד כגרעין הזית אסורה שהרי ניקבה אותה כשנכנסה וזה שלא יראה הנקב מפני שהוגלד פי המכה ע"כ וכ' עוד הר"ן הלכך מחט שנמצא בחלל המרה טריפה ע"כ וה"ה לקוץ כמ"ש בא"ו הארוך : (קכז) **והלכתא** תלינן · וכתב רמ"א בשם מהרי"ו מולין דלא תלינן ביד הטבח אלא אם הנקב משונה שדרכו להיות מכח הטבח אבל אם הוא עגול לא תלינן בטבח כי אין דרכו להיות עגול ע"כ וכתב הב"י סי' ל"ו שמצא כתוב בבדיק' אשכנזית אם היה הנקב אדום סביביו או ודאי קודם שחיטה ניקבה וטריפה ע"כ ודברי טעם הם ומצאתי כתוב עוד בודקים בגלעת כמו גבי אדימה אם יש בהם אדום בדופן או ודאי קודם שחיטה ניקב וטריפה וגם לזה הדעת נוטה עכ"ל הב"י ורמ"א כתב בהגהותיו וכל נקב שהוא פתוח או שהוסחר או אדום סביב הנקב כו' ובד"מ כתב דבמרדכי בפ"ק דחולין משמע דכל נקב שהוא פתוח ודאי קודם שחיטה נעשה עכ"ל ד"מ ורואיתי בפ"ק דמרדכי סי' תקל"ב שכתוב שם בהג"ה וז"ל וזה לך האות כל נקב אשר ינקב קודם שחיטה הוא פתוח לאחר שחיטה אינו פתוח אומר רבינו שמחה ה"ל לא פתוח לא מהני הקפה אלא טרפינן ליה אי פתוח ספק הוי ובעי הקפה ע"כ ומצאתי מוגה ר"ל פתוח ולקמיה גרס ואי לא פתוח : (קכח) **שהעביר** הטבח ידו כגון שתלש בחזקה · וכ"כ בפירש"י וזה לשון הטור שהעביר הטבח ידו שתלשה בכח וכתב הב"י תיבת בכח קאי נמי להעביר הטבח ידו שאם לא העבירה בכח או שלא היה המקום דחוק ודאי לא תלינן ע"כ · טעמו נכון אבל לענין לשונו של הטור נ"ל לתקנו כלשון רבינו שתיבת או שכתב צריך להיות כגון מ"מ דינו דהב"י דין אמת שאם העביר ידו בכח דתלינן ביה : (קכט) **והשומן** שעליו סותמו התיר ר"י · ולשון

מעדני יום טוב

ואתאי פירש רש"י כיון דבסמפונא רבא אישתכח מי מכוונה לאותו סימפון אם דרך וושט נכנסה הלכך דברים ניכרים על כרחינו דבסמפונא נקט ועל דרך הקנה בא לסמפונות הריאה ע"כ וגם הרי"ף השמיט להא ולא ידענא אמאי ועיין בדברי חמודות : [ג] **דחיישינן** דילמא ניקבה הריאה · דמתוכה לא אפשר בבדיקה וכבד נמי אפילו שלם א"א בבדיקה. הר"ן : [ד] נ"ל דה"ג היאך נקבה בקופא אבל בד"י גרס היאך עברה בקופה : [ה] **שראש** המחט בולט חוץ לכבד · וכדפירש רש"י : [ו] **האי** ודאי דרך וושט נקב ואתאי · וכן לשון התוספות וז"ל הר"ן ומקשו הכא וניהי דדרך הקנה נכנסה כיון שחודה יוצא לחוץ היאך כשרה ליחוש שמא בחודה נקבה אחד מן האברים שנקובתן במשהו וכדאמרינן בקוץ עד שתנקוב לחלל ואפילו בבדיקה לא מתכשרה שרש"י ז"ל כתב שם גבי קוץ שיש לחוש עליו שמא ניקבו הדקים ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן וכתב שהרשב"א ז"ל תירץ שאפשר שלא אמרו אלא בקוץ שנוקב בבא מבחוץ ונכנס בדוחק ומש"ה חוששין שמא עם כניסתו בדוחק נקב אחד מן האברים שנקובתן במשהו אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך ולאיה לדבר דהא נשתכח מימוע לגעותיה כשרה ולא חלקו בין השברים כלפי חוץ או כלפי פנים ולא חיישינן שמא ראשי השברים נקבו אחד מן האברים הפנימים אף על גב דבקוץ חיישינן ומן הטעם שכתבנו ע"כ : [ז] **מצד אחד** כשרה · עיין לקמן סימן ל"ד : [ח] **בסמפונא** רבא דכבדא. סמפון גדול שבכבד הוא שמפון הקנה שנכנס בתוכו כשרה דכיון דלא ניקבה מידי אמרינן סימפונא נקט ואתאי · הר"ן : [ט] **אבל** הכא חיישינן שמא ניקב הוושט כו' · שלא היה יכול לכנוס דרך הסמפון שאין סמפונו של הכבד שבו תלויה המרה כסמפונו של הריאה כמו שמחלק רבינו בסוף סימן דלעיל ועיין בדברי חמודות : [י] **רב** אחא בריה דרבא · והרי"ף גרס רב אחא בר יעקב ובגמרא רב אדא בר נתן אבל בפירש"י בגמרא לקמן נקט נמי רב אחא : [כ] **רב** יוסף ורבנן · בדפוס ישן גרס ורבינא וכן לעיל בסימן כ"ג השיב רב יוסף לרבינא ועיין שם אבל בגמרא והרי"ף גרס הכא ורבנן וגם בגמרא גרס יוסי בר ביסא : [ל] **והלכה** לאחר שחיטה פריש · וכתב הכלבו טעמא דתלינן בתר שחיטה לפי שאנו אומרים כשהרגישה מחוש הטבעי אפס בנות הבהמה דחקה לצאת ונקבה לבקש תמיהות או אפשר לומר שבעוד הבהמה חיה א"א לתולעת לנקוב מתוך טרדת הריאה שמתהפכת תמיד בלי הפסק ע"כ : [מ] **פלוגתא** דרבי ישמעאל ור"ע בחלב שע"ג הקיבה דתניא הכא בגמרא והביאה הרי"ף פסק' רבינו בסוף סימן דלקמן · ולענין תותב קרום ונקלף בפרק גיד הנשה סימן ד' ועוד שם סימן ו' לענין חלב שעל הדקין : [נ] **פשיטא** דאינו סותם · דאינו אדוק אלא לאותו אבר שגדל עליו וכן הן דברי התוס' ודלא כפירש"י לקמן גבי טרפשא דליבא : ה"ג דהא קאמר : [ס] **דחלב** טהור הוא ומיהדק · וז"ל התוספות דלא מבעיא לן הכא אלא חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אבל בחלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותם דמיהדק שפיר ע"כ וג"ל לפרש דהכי קאמרי דחיה הוא שמצינו כנגדו טמא דהיינו בבהמה דחיה ובהמה כחדא דמיין כדאמרינן בפרק בהמה המקשה דבהמה בכלל חיה וחיה בכלל בהמה אבל עוף לא מצינו בשום מין שכנגדו שיהא טמא שאין העוף והבהמה בכלל אחד אבל אין לפרש דקאי על האבר שלא מצינו לאבר הקורקבן שיהא כנגדו חלב טמא בבהמה שהרי מצינו שהקורקבן בעוף יש לו כנגדו בבהמה המסס ובית הכוסות כמ"ש הטור בסימן מ"ט שאין לעוף לא כרס ולא המסס ובית הכוסות ויש כנגדו זפק וקורקבן והוא לשון הרמב"ם בפרק ו' מה"ש : [ע] **הא** דאתמר בגמרא לענין דבש הגלוי כתוב בדברי רבינו בפרק אין מעמידין סימן י"ג :

וא"כ

תפארת שמואל א) בקלישתא לא שנא וכו'. וכתב הטור בשם הרשב"א דהאידנא כו' וכן המנהג ומ"ה מיושב מה שכתב הרשב"א בת"ה מחט דאישתכח בלב טריפה ולא חילק בין קופה לבר כו' כן איתא בגמרא :
ב) מרביל הוא דרביל וכו'. עיין מה שפירש"י בזה ולפי דבריו אם יש סכירא בקשייתא שנבלעת מקרוב ראוי להטריף וצ"ע :

כי פליגי דאיתרא · איכא דאמרי דאיתרא ט"ע לא פליגי דשרי כי פליגי דאקשתא · פירש רש"י וללישנא בתרא לא מיתוקמא מילתיה דרב נחמן · כיון דבאקשתא דפליגי בה אמר רב נחמן דסתים כל שכן דאיתרא דלכולהו שרי [פ] וא"כ מאי לא סתים דקאמר רב נחמן · ומיסתבר כלישנא קמא מדאמר במקום שנהגו (דף נא:) רבה בר בר חנה אכל דאיתרא עול לגביה רב אויא כסייה · אלמא בדאיתרא פליגי בני בבל ובני א"י ולדידן תרווייהו אסירין דבתר בני בבל גררינן וכלישנא קמא ולחומרא · וגם מוכח בפסחים כלישנא קמא · [צ] ורב אלפס ז"ל פסק דאיתרא שרי ולא מיסתבר אלא כדפסק רש"י דנהי דמדאורייתא שרי דקי"ל הלכה כרבי עקיבא מחבירו מ"מ בני בבל החמירו לנהוג בו איסור · [ק] וכל מנהגינו כבני בבל:

לא תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר בני מעיים שניקבו [ר] וליחה סותמתן כשירה ולית הלכתא כוותיה*: (לעיל דף מג·) (קל) ניקבה המרה אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן (קלא) מרה שנקבה וכבד סותמתה כשירה · א"ר שימי בר חייא (קלב) מקיפין בבני מעיים* הנהו בני מעיים דאייתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא אידמו אתא רב משרשיא בריה משמש בהו ואקפינהו ואידמו א"ל מנא לך הא · א"ל מסברא (קלג) כמה ידא ממשמשי בהו מקמי דליתו קמיה דמר אמר רבא חכים ברי בטריפות כר' יוחנן · כתב בעל העיטור ז"ל וה"ה בלב וקורקבן דאינהו בני מעיים איקרו כדאמרינן לקמן (דף נו:) גבי נאמרו בני מעים [ש] לא שנו אלא בלב וקרקבן וכבד · אור"י פירש לקמן דנהי דבלשון משנה וברייתא הוי בכלל בני מעיים בלשון האמוראים [ת] לא הוי בכלל מעיים · כדאמרינן לקמן (דף נח:) גבי נפולה דאמר אמימר נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים ב מר זוטרא מוסיף כנגד כל החלל · וכן נמי גבי דרוסה (דף נג:) [א] משמע דלאמימר בני מעיים הכרס והדקין ואתא מר זוטרא להוסיף כנגד הדפנות כגון ריאה ולב וכבד [ב] (קלד) הילכך בני מעים דהכא היינו כרס ודקין · רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו (קלה) מקיפין בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפילו מערוגה לערוגה מדקה לדקה ומגסה לגסה · [ג] פירוש מריאה של צאן לצאן ומשל שור לשור אחר · אבל מדקה לגסה ומגסה לדקה לא · [ד] רבה ורבא דאמרי תרוייהו (קלו) מקיפין בקנה · א"ר פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל מחוליא לחוליא לא (קלז) והילכתא אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא · אבל לא מחוליא לבר חוליא ומבר חוליא לחוליא · פירש"י

הגה"ה

*באבל הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שאם לא היה אחד מן האבלים בבית והיה במקום קרוב בתוך מהלך יום אחד הואיל וראוי לו לדעת בו ביום אע"פ שלא נודע לו אל אבילות עליו ובלבד שיבא תוך אבילות אפילו ביום השביעי מונה ומסיים עמהם ופטור וכגון שלא עמדו עדיין מנחמים מאצלו אבל אם עמדו כבר פסק מהם אבילות ואותו צריך למנות מההוא יומא כל שבעה ומקצת היום ככולו אך מקצת הלילה לא הוי ככל היום · פר"י מהרי"ח:

*ראבי"ה כתב וכן בריאה בכל הנקבים בפיסוקא ובסדיקי וקרועי מדמין בר מבועי דאמור רבנן אין מקיפין בבועי ואם יכול לתלות בטבח תלינן · מרדכי:

חוליא שלשה טבעות כדאמרינן (מנחות דף לט·) גבי ציצית דקרי חוליא לשלש כריכות ובר חוליא היינו מאויין של הטבעות ולמטה כשמתחילין להיות דקין · וי"מ חוליא היינו הטבעות ובר חוליא העור שבין הטבעות ורש"י פירש מדקה לדקה ומגסה לגסה מאונה לאונה ומאומה לאומה אבל לא מאומה לאונה ומאונה לאומה · והביא ראיה מבעל הלכות שכתב בתר שמעתא וכן בקנה אלמא ריאה דומיא דקנה מה קנה באותו קנה עצמו אף ריאה באותה ריאה עצמה · דלא מיסתבר ליה להקל כולי האי להקיף מבהמה לבהמה · ולישנא דמדקה לדקה משמע כפירוש רב אלפס ז"ל דלפירוש רש"י הוה ליה למימר מקטנה לגדולה · [ה] כדקאמר ר' יהודה בכרס (לעיל דף מג.) [קלח] ומיהו לקמן (דף נד.) גבי שמוטה ושחוטה [ו] הוכיח ר"י מההוא דשחט הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה דאין מקיפין מבהמה לבהמה: **לב אמר** זעירי [ז] חלחולת שניקבה כשירה הואיל והירכים מעמידין אותה · וכמה אמר עולא א"ר יוחנן במקום הדבק ברובו (קלט) ושלא במקום הדבק במשהו · [דף נ ע"ב] ורב נחמן אמר מקום הדבק שנטל כולו כשר ובלבד שנשתייר בו כדי תפיסה · וכמה אמר אביי (קמ) כמלא בטדא בתורא · (קמא) איכא מאן דפריש ארבע אצבעות · [ח] ורש"י פירש אצבע · ומקום כדי תפיסה יש אומרים במשהו (קמב) וה"ר יונה ז"ל כתב דברובו דרב נחמן אמילתיה דר' יוחנן קאי דאמר מקום הדבק ברובו ובא רב נחמן להקל דיש ממקום הדבק שאם ניטל כולו כשר [ט] ויש ממנו ברובו כדא"ר יוחנן · והיינו כדי תפיסה והלכתא כרב נחמן: [י] ניקבה המרה · א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ניקבה המרה והכבד סותמתו כשירה: **לג** (קמג) **כרס** הפנימי שניקבה או שנקרע רוב החיצונה · איזהו כרס הפנימי אמר רבה בר רב הונא מפרעתא · מאי מפרעתא · היכא דמפרעי טבחי · במערבא אמרי משמיה דרבי יוסי בר חנינא כל הכרס כולו זה כרס הפנימי · ואיזהו כרס החיצונה (קמד) בשר החופה את רוב הכרס* [כ] איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר רב הונא ואיכא מאן דאמר הלכה כר' יוסי בר חנינא · ורש"י פסק לחומרא כרבי יוסי בר חנינא וכן עמא דבר: רבי יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה ברובה · (קמה) אמר רבי בנימין בר יפת [אמר רבי אלעזר] לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש · אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובה זו היא ששנינו בגדולה טפח · ונקרע רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה ברובה · ואם נקדרה יותר מכסלע טריפה שאם תמתח תעמוד על טפח · פירוש חוט המקיף את הקדירה לכשימתח יהיה טפח [ל] נמצא רוחב הסלע שליש טפח · כמה יותר מסלע · אמר רב יוסף כדעיילי תלתא קשייתא בציפא בדוחקא · בלא ציפא ברווחא:

המסם

הגה"ה

* ג מן החזה עד הירכים וכרס שקורין פנג"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ורואין כמה יש מן הקרוס כנגד אותו הכרס ואם נקרע שם רובו טריפה כך פוסק ר"י לחומרא מיהו כל הני לא בעו בדיקה אלא א"כ נמצא בעין דאזלינן בתר רובא אלא סירכי ריאה בלבד שעלול לה ומצוי טריפות בדקינן להו. פרש"י. מהרי"ח:

הגהות הב"ח א ור"י פירש לקמן · נ"ב עיין בתוספות בדף נ"ד בד"ה אלימא כפא דידא: ב ומר זוטרא מוסיף וכו' משמע דלא מיקרו בני מעים אלא הכרס והדקין ואתא רב חנן משמיה דרב להוסיף כנגד הדפנות: ג בהגה"ה כמתחיל מן החזה נ"ב צריך להתחיל וזהו קרוס עב וישנו מן החזה וכו' כנגד אותו רוב הכרס:

רש"י שאינו מחובר אלא באמצע הקשת שקורין פישט"א: **כי פליגי דאיתרא** · בני בבל סברי להו כר' ישמעאל דאמר כל קרוס ונקלף חלב טמא הוא והאי נמי קרוס ונקלף הוא ובני מערבא כר' עקיבא דבעי תותב קרוס ונקלף והאי לאו תותב הוא: **איבא דאמרי** · דאיתרא כו"ע [לא פליגי] דשרי דכרבי עקיבא סברי להו: **כי פליגי דאקשתא** · מאן דאסר סבר תותב הוא ומאן דשרי סבר כיון דמחובר במקצת לאו תותב הוא ולהאי לישנא בתרא לא מיתוקמא מילתיה דרב נחמן דכיון דבאקשתא דפליגי ביה אמר רב נחמן דסתים כ"ש דאיתרא דכולהו שרי וא"כ מאן לא סתים ודרב נחמן אלישנא קמא והכי מסתבר כלישנא קמא כדאמרינן במקום שנהגו כי אתא רבה בר בר חנה אכל דאיתרא עול לגביה רב אויא וכסייה מן קמיה משום דבני בבל אסרי לה ולדידן תרוייהו אסירי דבתר בני בבל גררינן דאנן בני גולה אנן וכלישנא קמא ולחומרא דכל היכא דאיכא תרי לישני בגמרא אי מידי דאורייתא הוא זיל לחומרא ודרבנן זיל בתר בתרא: **לא ליתהי** · מכפניס היא: **וכבד** סותמתה· שנקובה במקום דבוקה בכבד ותבור הכבד סותם את הנקב: **מקיפין בבני מעים** · אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעים אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה נוקבים נקב אחר בגידו ורואים את מראיהן שוים כשרה דבידוע שלאחר שחיטה היה: **ממשמש בהו** · ממשמש בהן בנקבים האחרים ונהפכו למראה אחר: **ואידמו** · ולכשרה: **מנא לך הא** · שידעת לעשות חכמה זו: **א"ל** · מעצמי הבינותי דאמינא כמה ידי ממשמשות בנקבים קמאי מקמי דליתי קמיה דמר: **כר' יוחנן** · בכל מילי לישנא אחרינא כר' יוחנן חכים בטרפות דאמרינן לקמן שדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי דטריפותא בפרק גיד הנשה: **מקיפין בריאה** · היכא דליכא למיתלי בטבחא: **ערוגה** · דופן הריאה ימין או שמאל: **מדקה לדקה** · אפי' בהמה אחרת דוגמתה לישנא אחרינא מגסה לגסה מאומה לאומה [מדקה לדקה מאונה לאונה] וזאת נראית לי שאין מקילין כל כך: **מקיפין בקנה** · אם נמצאת פסוקה (אחר זמן) או קדורה כאיסר: **באותה חוליא** · לענין קדורה כאיסר נקט לה חוליא שלש טבעות דטבעת אחת אין עוגל כאיסר וקודרים עוד אחרת באותה חוליא עצמה ומקיפין: **בר חוליא** · הוא קליסות הקנה מן הצדדים ומתחתיה שרצועות הבשר מחברת ראשי הטבעות ואף התוך הולך ודק מעוביו מאמצעיתו ולצדדים לכאן ולכאן על פני כל הקנה: **מחוליא לבר חוליא** · ממקום עוביו של זו למקום קלישותה של זו: **לב חלחולת** · היא כרכשא טבחייא: **מעמידות** · סותמות אותה שהרי הדוקה בהן: **מקום הדבק** · שהיא דבוקה בירכים: **ברובו** · אפי' נקדר וניטל דופנה עליון או תחתון ברובו כשרה שאין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו ולפול לתוך חלל הגוף מפני שמקום דחוק הוא השדרה מלמעלה ועצמות האליה שקורין הנקא"ש ומכאן ולמטה הן מחוברים בתחתום: **תפיסה** · אחיזת יד: **בטדא** · אגבע: **בתורא** · אפי' בשור גדול די בכך: **לג מפרעתא** · צד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא את המעיים והיינו דמפרש היכא דפרעי טבחי: **בשר החופה** · פירשתיו וזהו קרוס עב העובר על כל החלל וקורין לו טינפ"א וישנו מן החזה ועד הירכים והכרס הקרוי פנג"א מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ורוב החיצונה דקאמר מתני' רואין כמה יש מן הקרוס כנגד אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרוס כנגד הכרס טריפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרוס כשרה והיינו דאמרינן לקמן רובא ולא הוי טפח זו היא ששנינו וכו' ואי בכוליה קרוס משערינן אין לך בהמה קטנה שאין ברוב שלה יותר מטפח וכיון דלא אפסיק הלכתא עבדינן לחומרא וטרפי' בכל הכרס בנקב במשהו כבני מערבא ומיהו כל הנך טריפות אנן לא טרחינן למיבדק בתרייהו דכל כמה דלא משתכחן אזלי' בתר רובא כדנפקא לן בפרק קמא מאליה תמימה ומקראי טובא ובסירכי דריאה משום דשכיחן בדקינן בתרייהו: **גדולה ממש** · גדולה שבגדולות: **כל שנקרע בה וכו'** · כלומר כל היכא דמשתכחת או טפח או רובא טריפה: **נקדרה** · כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה כסלע מטבע רחב הוא: **שאם תמתח** · אי הוה מושכו לכאן ולכאן שיכנס הטוגל לאורך או לרוחב תמצא בו טפח באותה קדירה: **תלת קייתא** · גרעיני תמרה: **בציפא** · עם אוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלין אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ציפא בהרווחה ·

מעדני יום טוב

[פ] **וא"כ** מאי לא סתים' דקאמר רב נחמן · גרס אבל התוספות פירשו דלהאי לישנא רב נחמן בניחותא קאמר איגהו מיכל אכלי ליה השתא לדידן דלא אכלינן אפילו סותם אינו ע"כ וכן צריך לומר להרי"ף דלקמן דפסק דאיתרא שרי ואפ"ה סתם וכתב חלב שהוא סותם טמא אינו סותם אלא כדכתבו התוס' וכ"כ הב"י סימן ס"ה: [צ] **ורב** אלפס פסק דאיתרא שרי · ואמרינן בגמרא דבני א"י מקמלין פירוש בטעלין מטעם למעלה מההוא דאיתרא מפני שחלב הקרב שוכב עליו ולא הזכירו זה הרי"ף וכן הרמב"ם ובכבר תמה על זה הב"י: [ק] **וכל** מנהגינו כבני בבל · ובזה נדחין דברי הר"ן שכתב בטעמו של הרי"ף דמכיון דמדינא שרי אע"ג דבני בבל נהגו בו איסור לא חיישינן למנהגא דידהו ובכל דוכתא דלא נהוג ביה איסורא שרי ע"כ דרבינו סובר דאפילו במנהג של בבל נמי נהיגין אנן אבתרייהו: [ר] **וליחה** סותמתה · ומפרשינן בגמרא מאי ליחה אמר רב כהנא שירקא דמעיים · דנפיק אגב דוחקא פירש"י שירקא דמעיים גליד"א ואדוקה בהן מבפנים ומוציאין אותה משם בדוחק: [ש] **ל"ש** אלא בלב וקורקבן וכבד · אבל לענין ניקב דנדון דידן ליכא למימר דה"ה לכבד דהא אפילו ניטל כולו כשר כל שנשתייר כזית במקום מרה ובמקום שהיא חיה וכבר נדחק הב"י בטור סימן נ' שכתב ג"כ לכבד לנדון דידן דמקיפים בניקבה ופירש דמיירי בקנה הכבד: [ת] **לא** הוי בכלל בני מעיים · גרס: [א] **משמע** דלאמימר כו' · קאי אנפולה דבדרוסה אמוראי אחריני פליגי התם: [ב] **הלכך** בני מעיים דהכא היינו כרם ודקים · ותדע לך דהכא אין לשון בני מעיים כולל הכל דהא בתר דאמרינן מקיפים בבני מעיים איצטריכין למימר מקיפים בריאה אלמא אי לאו דפריש ריאה לא הויא בכלל בני מעיים הלכך דוקא בכרם ודקין וריאה הוא דמקיפים· הר"ן: [ג] **פירוש** מריאה של צאן כו' · וז"ל הרי"ף מאי מערוגה לערוגה מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת כו': [ד] **רבה** ורבא · כן גירסת הרי"ף אבל בגמרא הגירסא אביי ורבא: **ה"ג** ולא מבר חוליא לחוליא: [ה] **כדאמר** רבי יהודה בכרס · וכ"כ התוספות ור"ל במתניתין דריש פירקין ותמיהא לי טובא דמאי קאיה היא זו דאדרבא התם מפרש רש"י גדולה וקטנה לא גסה ודקה קאמר אלא על [שור] קטן ושור גדול: [ו] **הוכיח** ר"י · גרס וכתוב כבר בדברי רבינו בפרק דלעיל בסימן י': **ה"ג** הואיל וירכותי' מעמידין אותה: [ז] **חלחולת** · פירש"י היא כרכשא כו' והוא מעי התחתון שהוא שוה ואין בו עיקום והוא שהרעי יוצא ממנו הרמב"ם פ"ז מהלכות שחיטה: [ח] **ורש"י** פירש אצבע · ולא קשיא מסימן ה' גבי ווסת דפרש"י ד' אצבעות דשאני התם דאמרינן כדי שפיסת יד ואילו הכא כדי תפיסה קאמר ואע"ג דמפרש לה רש"י שפיסה אחיזת יד היינו לפרש ענין תפיסה מאי היא ולא דמי להיכי דקאמר גמרא בהדיא שפיסת יד אבל התוספות דהתם מדקדקים בהפך דשיעור כדי תפיסה יותר משיעור כדי שפיסת יד: [ט] **ויש** ממנו ברובו · כלומר שאפילו ניטל הרוב כשר כיון שנשאר משהו ממנו כן נראה מלשון רש"י שפירש לעיל ברובו אפילו נקדר וניטל כו' ברובו כשרה ועיין בד"מ: [י] **ניקבה** המרה כו' · בחנס כפול בכאן שכבר כתוב ברים סימן דלעיל במקום שכתבו שם ג"כ הרי"ף ז"ל"ה: [כ] **איבא** מ"ד הלכה כרבה בר רב הונא כו' · כ"כ הרי"ף ועיין מ"ש בפ"ב סימן פ' אדר"י בר חנינא: [ל] **נמצא** רוחב הסלע שליש טפח שכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו שלשה בפ"ק דעירובין ומאי דמפרש לה רבינו אלישנא דגמרא קאי דהך שאם תמתח דאיתא בגמרא אנקדרה כסלע איתיה ולכך הוא שליש טפח · אבל על יותר מכסלע אין לפרש כן וכ"פ למה שנתאמת במופת שז"ש שהרוחב שליש מן הסיקף ע"פ הקירוב הוא שהסיקף הוא שביעית יותר כמו שזכר הרמב"ם בפירוש המשנה שם בפ"ק דעירובין אבל לפי זה הוא דוחק קצת דבתר דכתב מסקנא דגמרא דנקדרה ביתר מכסלע הוא חזר לפרש מה שלא קיים לפי המסקנא וגם זה הפירוש שכתב רבינו מדברי התוספות הם לכן נ"ל שיש ט"ס בדברי רבינו ושהגירסא הנכונה כלשון התוספות שכתבו כשתקיף הסלע בחוט ויהיה אם כן תיבת הקדירה שכתב רבינו ט"ס וצריך להיות הסלע

דברי חמודות

ולשון רבינו ירוחם כי כל שומן העוף סותם ועיין סעיף רכ"ז: (קל) **ניקבה** המרה · וכתב הרשב"א ניקבה המרה ואפשר לתלות בסכין או ביד הטבח כשרה ופשוט הוא דמאי שנא מריאה דלעיל סי' כ"ח: (קלא) **מרה** שניקבה וכבד סותמתה כשרה · ואי אינקב כבד להדה טריפה הכי איתא בגמרא דף מ"ח וכתב ב"י בשם המרדכי מעשה היה שהמרה נדבקה לצלעות מגד הכבד כדינה והכשירוה ע"כ ולשון כדינה נ"ל שצ"ל כדרכה עיין לעיל סעיף כ"ד: (קלב) **מקיפים** בבני מעים · פרש"י אם נמצאו נקובים ואין אנו יודעים אם קודם שחיטה ואם לאחר שחיטה כו' ועיין בפ"ק סימן ע"ז וכתב הכלבו שהסכימו כל הגאונים דאנן השתא לא בקיאין בהנך הקפות ע"כ וכתב רמ"א סימן ל"ז וז"ל כל מקום שאין יכולין לתלות שנעשה לאחר שחיטה אע"פ שהוא טריפות שיש לו בדיקה אם לא בדקוהו או שאין יכולין לבדוק הרי הוא כספק טריפה ואוסרין אותה ולא אמרינן נשחטה מותרת אלא בדבר שנוכל לומר שנעשה הריעותא לאחר שחיטה דלא יצאה מחזקתה מחיים: (קלג) **כמה** ידא ממשמשי בהו כו' · פרש"י דאמינא כמה ידי כו' כלומר מסתמא ודאי כמה ידי כו' · ולשון הטור ואפילו אין דומין אם משמשו בידים בנקב הספק ימשמשו כו' ולכאורה רוצה לומר דבעינן שיהיה ידוע שבודאי משמשו כו' · אבל הב"י כתב עליו וז"ל ומדקדוק לשון רבינו שכתב אם משמשו בידים בנקב הספק משמע דאי ברי לן שלא משמשו בידים בנקב הספק אין ממשמשין בנקב השני ע"כ וזה מסכים למה שפירשתי בלשון רש"י דר"ל מסתמא ודאי כמה ידי כו': (קלד) **הלכך** בני מעיים דהכא היינו כרס ודקין · נ"ל שאין זה מלשון הרב רבינו יונה אלא דברי רבינו הם שהכריע כך להלכה וגם בדברי הר"ן נראה כן שהכי כתב ותדע לך כו' שכתבתי לשונו במ"י ואח"כ כתב הלכך כו' נראה מזה שהוא הוסיף ותדע כו' וגם הלכך כו' ובזה יתיישב למה כתב הטור שכן הסכים הרא"ש ז"ל שנתלבט בו הב"י ולא עלה בידו אלא שאפשר לומר מפני שהביאו לבסוף נראה לו להטור שכן הסכמתו ע"כ ומיהו עיין לקמן סעיף קל"ח שנ"ל שכן שיטת הטור בדברי רבינו דאמאי דכתב לבסוף שכך היא הסכמתו: (קלה) **מקיפין** בריאה · היכא דליכא למיתלי כדלעיל סימן כ"ח ועיין סעיף קכ"ט: (קלו) **מקיפים** בקנה · וכתב הרשב"א בחידושיו דנראה שהוא במקום שאי אפשר שנגע בו סכין בשעת שחיטה שאפילו מותחין את הקנה לא מתרמי כנגד חתך השער א"נ שיש היכר בדבר שלא נעשה בסכין אלא בחתך עץ או קנה שאל"כ הא תלינן בסכין ודילמא בשנים או בשלשה מקומות אשתמיט דכשרה בלא הקפה כלל א"נ בנקדרה הקנה עכ"ל: (קלז) **והלכתא** אפילו מחוליא לחוליא כו' · ואין אנו בקיאין בבדיקה כדלעיל סעיף קכ"ט ולכן יש להטריף בכל ענין ועיין גם כן מה שכתבתי לעיל סעיף כ"ז: (קלח) **ומיהו** לקמן כו' הוכיח ר"י כו' דאין מקיפים מבהמה לבהמה · וכבר כתבתי לעיל דהאידנא אין אנו בקיאין לסמוך אהקפה כלל להכשיר: (קלט) **ושלא** במקום הדבק במשהו · וסתימת שומן שעליו לא הוי סתימה כדלקמן סוף סימן כ"ט: (קמ) **כמלא** בטדא בתורא · ובדקה לפי שיעור זה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו טור ס"ס מ"ו: (קמא) **איבא** מאן דפריש ארבע אצבעות · וכן פירשו התוספות גבי תורבן הוושט דף מ"ד וכ"כ הרשב"א בת"ה וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהלכות שחיטה וכך סתם הטור והכי נקטינן: (קמב) **והר"ר** יונה ז"ל כתב דברובו · וז"ל הטור עד שינטל הרוב ארבע אצבעות ע"כ וזה דלא כפירש"י דהא מכשיר אפילו ברוב וכמ"ש במעדני יום טוב אבל הר"ן פי' ג"כ לעיל ברובו לא מסתבר אא"כ ניקב רובו עד כאן וכתב מהרש"ל ז' חביב ז"ל אל תטעה במה שכתב עד שינטל הרוב של ארבע אצבעות ותחשוב שר"ל רוב האורך אלא האמת שבכל הד' אצבעות שהוא פירוש כדי תפיסה ניקב במשהו כשר ניקב ברוב רוחבו טריפה ור"ל עד שינטל הרוב במקום הנקרא תפיסה שהוא ארבע אצבעות וכ"כ בספר אדם ע"כ ולא ראיתי שם נתיב הט"ו סוף אות י' אשר יאמר כי הוא זה שמפרש רוב רחבו וכתב הטור שהסכים הרא"ש ז"ל כדברי הרב ר' יונה וגם בזה אין הכרע לפי מה שנסתפק הב"י בהא דלעיל גבי מקיפים בני מעיים כמ"ש שם בסעיף קל"ח ותמהני שלא העיר הב"י בזה כלום ואע"פ שזה הדין בטור מוקדם בסימן מ"ו להא מקיפים בבני מעיים דלעיל שהוא מאוחר בטור בסימן נ' ואמאי נטר ליה בקושיתו עד התם ומ"מ בספר האדם ראיתי שכתב על דברי הר"ר יונה שכן נראה עיקר ולפיכך נ"ל ודאי להלכה לפסוק כן ואף על פי שבעלי הש"ע לא הכריעו זה מפני דאשמיט להב"י הא דרבינו ירוחם דבודאי יש לנו לילך אחרי המכריעים האחרונים שהם הטור ורבינו ירוחם: (קמג) **כרם** הפנימי שניקבה · ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי החלב שעליו אסור כ"כ הרמב"ם בפ"ו מה"ש ועיין בפרק גיד הנשה סימן ה' וכתב הר"ן גבי מחט שנמצא בכבד דמחט הנמצא בחלל הקיבה או בחלל הכרס ואינו תחוב בה יש להתיר וכתב הב"י סימן מ"ח דנ"ל דאפילו תחוב בו אם אין עליה קורט דם מהגד כאחר וכמו שאמרו במחט שנמצאת בבית הכוסות שיתבאר בסימן דלקמן וכתב רמ"א בשם הגהות שערי דורא סי' מ"ז דתולעים שנמצאו בכרס כשרה שבהמה דמן הפרש הן גדילים או הבהמה אכלה אותם ע"כ: (קמד) **בשר** החופה את רוב הכרס · והוא המקום מן הבטן שאם יקרע יצא רוב הכרס לשון הרמב"ם בפ"ע מה"ש וכן הוא פירושו של רש"י וכתב עוד הרמב"ם שאע"פ שלא הגיע הקרע לכרס עד שנראית אלא כיון שנקרע רוב עובי כבשר כזה או ניטל טריפה ופי' הב"י טעמו דסתמא הגן נקרע בין בסכין בין מחמת חולי אם נקרע לגמרי בסכין אפילו בכ"ש טריפה דחיישינן דילמא ניקב כרס הפנימי ואינו ניכר והרשב"א כתב טעם אחר לדבריו דהל"כ מאי בין קרועים לפסוקים ומ"מ כתב שלא נראה בעיניו דברי הרמב"ם אלא לא מיטרפא עד שיקרע קרע מפולש ורמ"י כתב לדברי שניהם אע"פ שהש"ע סתם כדברי הרמב"ם · ואם נתמסמס הבשר כו' עיין סימן מ"ב: (קמה) **א"ר** בנימין בר יפת לא גדולה כו' · וקי"ל הכי כיון דפקלינן ופרינן אמלתיה דר' יהודה הלכתא כוותיה ועוד שאפשר שלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים וכאידך מתני' דרוסת הזאב דקאמר ר' יהודה דרוסת הארי בגסה ודרוסת הזאב בדקה וא"ר בנימין בר יפת עלה בגמרא

יד"י

לד המסס ובית הכוסות וכו׳ ת״ר (קמו) מחט (קמז) שנמצאת בעובי בית הכוסות (קמח) [מ] מצד אחד כשירה · (קמט) משני צדדין טריפה · פירש רש״י בפרק המדיר (דף עו:) ובפרק לולב הגזול (דף לד׳) [נ] (קנ) דבהמסס אפילו מצד אחד טריפה מפני שדופנו דק · ואפילו אם תמצא לומר שאין סברא לומר טריפה הואיל ולא נקב אלא חצי העור · איכא למימר דחיישינן שמא נקב כולו והבריא [ס] כדחיישינן בישב לו קוץ בוושט למאן דחייש לספק דרוסה · (קנא) ואין נראה לר״ת להטריף בחצי העור של המסס · דלא חיישינן דילמא הבריא אלא בוושט דפשיא ביה [ע] וגמדא ביה ופעמים שחוזר המחט לתוך הוושט אבל בהמסס אם הבריא לא היה המחט חוזר לתוכו · והא דנקט עובי בית הכוסות רבותא קמ״ל לפי שיש לו ב׳ עורות ואשמועינן אע״ג דניקב עור שלם כשר ואגב דנקט מצד אחד כשרה [פ] נקט נמי מב׳ צדדים טריפה: (קנב) [צ] נמצא עליו (קנג) קורט דם [דף נא ע״א] בידוע שלפני שחיטה · (קנד) לא נמצא עליו קורט דם בידוע שלאחר שחיטה · הוגלד פי המכה (קנה) בידוע שהוא ג׳ ימים קודם שחיטה · לא הוגלד פי המכה [ק] המוציא מחבירו עליו הראיה · פי׳ על הלוקח להביא ראיה שברשות מוכר נטרפה (קנו) ואע״פ שלא נתן מעות [ר] דכאן נמצא כאן היה · כדאמרינן בשילהי המדיר בכתובות (עה) [ש] והא דקרי ליה המוציא מסתמא · דסתמא מילתא כל כמה דלא יהיב דמי לא יהיב ליה חפצא · כתב רבינו אפרים ז״ל וכן בעל העיטור דוקא טריפות דמחמת מכה וכיוצא בה דלאו מלוי ולא סליק אדעתיה דאיכא לאיתנויי · (קנז) אבל טריפות דמחמת סירכא א) דמשכח שכיח ורמי איניש אדעתיה כיון דלא אתני ודאי אחולי אחיל ולא הוי מקח טעות · [ת] אוהרמב״ן ז״ל כתב דאפילו טריפות דמחמת סירכא נמי הוי מקח טעות [א] שהרי במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן לכולי עלמא אי לא דמצי א״ל לשחיטה מכרתיו לך הוי מקח טעות ואע״ג דלא אתני לוקח · אע״ג דרוב שוורים בחזקת נגחנים כדאמרינן (ב״ק דף מו׳) [ב] דרוב שוורים לאו בחזקת שימור קיימי ואמרינן נמי (ב״ב דף צב:) גבי מוכר עבד ונמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו · מ״ט לאו משום דרובא הכי איתנהו אלא כולהו הכי איתנהו · אלמא אי לאו כולהו הכי איתנהו הוי מקח טעות אע״ג דרובא הכי איתנהו ואע״ג דלא אתני לוקח · [ג] וכ״ש בטרפות דמיעוטא נינהו · (קנח) ולי נראה כדברי רבינו אפרים ז״ל ובעל העיטור · דהכי נמי מפלגינן גבי טענת אונס בגיטין (כתובות דף ג׳) דבאונס דשכיח לכולי עלמא אין טענת אונס מדמיבעי ליה לאתנויי ולא אתני · ומה שהביא הרמב״ן ז״ל ראיה משור ועבד לאו ראיה הוא · דשאני התם שהמוכר מכיר במומי השור והעבד ועל זה סמך הלוקח ולא מתנה משום דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ימכרו במקחו · אבל בדבר שאין המוכר יודע כמו שהלוקח אין יודע בעי ליה ללוקח לאתנויי במידי דשכיח ומדלא אתני אחולי אחיל וקנה כדרך כל לוקחי בהמות שאינם נמנעין מלקנות בשביל ספק טריפות : ומאי שנא מכל נקובי דעלמא דאע״ג דליכא עלייהו קורט דם טריף מר · התם ליכא מידי למיסרך הכא כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה מיסרך הוה סריך* · (קנט) הא דאמר מצד אחד כשירה [ג] אם הפכה ומצא קורט דם מצד אחד טריפה · דאי אין שם מכה דם זה מנין והוה ליה נקב מפולש משני צדדין :

הגה״ה

א) *אפילו אין עליו קורט דם כך פירש רש״י ב כיון שעבר המחט כל העובי אע״פ ששוכב על המסס ודבוק בו לא מגין ודוקא שהמחט בא מן תוך הכרס ולא עבר כל העובי כשרה אבל אם בא מחוץ אפילו לא ניקב אלא חצי עובי טריפה כיון דנמצא המחט בחלל הבהמה ודאי נקוב וושט או בני מעיים· מהרי״ח · וראבי״ה כתב שקבל מאביו רבינו יואל דנקב שעל ידי מחט אפילו מפולש בעינן קורט דם כי הקורט הוא מודיענו שקודם שחיטה ניקב והא דתניא נמצא עליה קורט דם וכו׳ קאי בין אמצד אחד בין אמשני צדדין אך שזהו החלוק שמצד אחד בעינן שיהיה הדם כנגד הודו של מחט אבל משני צדדין אפילו דם סביב מקום הנקב טריפה ב) והיכא שנטפו הכרס במים או מלחוה קודם שנמצא המחט מספקא ליה לראבי״ה אי אמרי׳ דילמא הוי שם קורט דם והמים או המלח העבירוהו או דילמא תלינן לקולא כדאמרינן גבי ריאה דתלינן בזאב אע״ג דאיתיליד בה ריעותא· מא״ז · ועוד כתב במחט התקועה בלב דאם יש היכר מבחוץ בדופן הצלעות שידוע שבא המחט מבחוץ לצד פנים יש לחוש ולעיין אם תקועה מקומה עדיין בדופן ולא עבר לתוך חלל הלב בנקב מפולש אפילו קופא לבר כשר ואפילו בקלישתא ואם אין תקוע בדופן הצלעות חיישינן שמא ניקבו הדקין ושוב חזר ונכנס בלב וטריפה ואפילו אלימתא ג) ואפילו קופא לגיו · מרדכי :

א) [נ״ל אנמצא מצד אחד קאי אבל משני צדדים טרפה אפילו אין עליו וכו׳] נפלה

הגהות הב״ח א והרמב״ן ז״ל כתב דאפילו טריפות : ב בהגה״ה המתחיל אפילו וכו׳ דכיון שעבר וכו׳ דכיון דנמצא :

רש״י לד **בידוע** שלפני שחיטה · וטרפה : **הוגלד** · קרוסט״א : **בידוע** שהוא שלשה ימים קודם שחיטה · ואם לקחה בתוך שלשה ימים הוה מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו : **לא** הוגלד פי המכה · איכא לספוקי אי קודם מקח הוה אי לאחר מקח הוי ועל סטבה שהוא מוציא מידו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא ועליו להביא ראיה שקודם מקח הוי דמספקא לא מפקינן ממונא מחזקיה: **נמצא** שהיה גנב · אדם לכן גונב ממון : **קוביוסטוס** · גונב נפשות : **הגיע** · ללוקח ואין כאן מקח טעות : **לאו** משום דרובא · עבדי הכי איתנהו גנבים או קוביוסטוסין ולדעת כן קנאו הלוקח וכמו שקיבל עליו דמי : **כולהו** הכי איתניהו · גנבים כמאן דא״ל מוכר בהדיא דמי שהכי יודע לוקח שהוא גנב: **התם** ליכא מידי למסרך · כשנמצא נקב בלא מחט כשהדם יוצא הוא מתקנח בלחלוחית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לידבק מסרך הוה סריך הדם במחט: **מצד אחד** · שלא היתה נראית מבחוץ והפכה לבית הכוסות לצד החיצון : **מצא** · על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם: **אמר** אם אין מכה· זו יוצאה לחוץ דם זה מנין כאן :

דברי חמודות

ר״י לא נחלוק אלא לפרש ואיכא למימר נמי דר׳ בנימן בר יפת אכולה מתני׳ קאי וזהו דעת רב אלפס והרמב״ם ז״ל בפ״ט מהלכות [שחיטה] הר״ן : (קמו) **מחט** שנמצאת כו׳ · וכתבו התוס׳ דאם נמצא נקוב בקוץ וכל דבר שאינו כנקוב במחט תדע מדקאמר התם ליכא מידי למסרך : (קמז) **שנמצאת** בעובי בית הכוסות · שתחובה בעורו אבל אם נמצא מחט או קוץ בהמסס ובית הכוסות בחללו ולא נתחב בהן כלל כשר בכל ענין וא״צ שום בדיקה כ״כ בהגהת מיי׳ : (קמח) **מצד** אחד כשרה · אפי׳ לא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא ניקב כ״כ רמ״א וצ״ל שלמד כן מה״ה שאכתוב בסעיף רנ״ז לענין קורקבן ואפי׳ ראש הטבע של המחט לצד החוץ כדלעיל ס״ס כ״ז וכתבו התוס׳ והר״ן והמרדכי דהכי אמרינן מצד אחד כשרה היינו מבפנים כלפי הרעי דאי צד שבחוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טריפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום ואי מברא אתאי הא ודאי טריפה דחיישינן שמא ניקב אחד מהאברים הפנימים שנקובתן במשהו וא״א לעמוד על ספקן בבדיקה עד כאן ולקמן בס״ס זה בסעיף קנ״ז יתבאר אם צריך להפוך ולבדוק ע״ש : (קמט) **משני** צדדים טריפה · וכתב הרשב״א בתשובות שאלה קטן שמצא מחט תחוב בכרס אם אוסרים אותה על פיו תשובה יש להחמיר ולאסור על פי קטן אם הוא חריף לידע לכוון בדברים אלו משום דכל שנמצא המחט רגלים לדבר וכעין גילוי מלתא בעלמא היא ואפילו להוציא ממון האמינוהו בגילוי מלתא כדתנן ואלו נאמנין להעיד בגודלן וכו׳ : (קנ) **דבהמסס** אפילו מצד אחד טריפה מפני שדופנו דק · וכתב בת״ח כלל נ״ה סימן א׳ דלפי זה ה״ה דחיישינן בכל דבר שיש לו עור דק ועיין סעיף רנ״ז וכתב רמ״י ז״ל וזה לשונו ונראה דוקא כשבא הנקב ע״י קוץ או מחט מחמירין משום דא״א שתתפס המחט בעור המסס אם לא שניקב כולו מעבר לעבר מפני דקותה ואפילו המחט עודה תחובה בו ולא נמצא קורט דם כנגדה אפשר שמחמיר מה״ט בהמסס אבל אם הנקב בא מחמת חולי אין להחמיר בהמסס יותר מבית הכוסות כ״ל עכ״ל וכדבריו נראה מדברי הר״ן שכתבתי במ״י שתירץ דהא דקתני במתני׳ דאלו טריפות המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ בחולי הוא וכתבתי שם שכן נראה ג״כ מדברי רש״י דלא תקשה מדידיה אדידיה וגם בכל המקומות שכתב רש״י להא דבהמסס אפי׳ ניקב מצד אחד לא כתב אלא אנמצא מחט כו׳ אפס שהטור וגם הש״ע כתבו להא דרש״י העיקרא דדינא דהמסס ובית הכוסות שנקבו כו׳ · והיינו הא דמתניתין דריש פירקין ובתר הכי כתבו לכך דברייתא דהכא דמחט שנמצאת כו׳ ומשמע ודאי לדבריהם דרש״י כי מטריף בהמסס אפילו מצד אחד בכל נקב ואפילו שלא ע״י מחט אלא בחולי נמי קמטריף ומ״מ לענין הלכה נראים דברי רמ״י ז״ל ועיין לקמן סעיף ר״ו : (קנא) **ואין** נראה לר״ת כו׳ · וכתב רמ״א דבמקום הפסד מרובה יש לסמוך אדבריו: (קנב) **נמצא** עליה קורט דם · פירוש על המחט אבל לפי מה שאכתוב לקמן בסעיף קנ״ד דגם במצד אחד צריך להפוך ולבדוק אם נמצא עליה קורט דם כו׳ דכך סברי להו מקצת רבוותא ולדבריהם פי׳ הב״י דאיכא בינייהו דבין מצד אחד ובין משני צדדים דאע״ג דבתרוייהו בדיקה בעי · ואם נמצא עליה קורט דם כו׳ דאם מצד אחד צריך שיהא הקורט דם כנגד פי המחט אבל אם נמצא שלא ע״פ המחט אע״פ שנמצא סביבות הנקב כשרה משא״כ משני צדדים בכל גוונא שימצא קורט דם בין כנגד פי המחט בין בסביבות הנקב טריפה וכמ״ש המרדכי בשם ראבי״ה שראה אביו מורה הלכה למעשה וכן נראה דעת סמ״ק וכן משמע מלשון ספר התרומות ולישנא דר״ש הכי דייק קצת וכן אפשר לדקדק מדברי הטור ולפי זה נמצא עליה קורט דם דברייתא אמשני צדדין קאי ועליה היינו סביבותיה ועליה דבעובדא דר׳ דבסוף הסימן הזה דמיירי במצד אחד הוי עליה ממש ועיין בלשון רמ״א שאכתוב בסוף סעיף קנ״ד : (קנג) **קורט** דם · וכתב רבינו ירוחם דה״ה בנמצאת עליה תלודה ופי׳ הב״י טעמו דכשנמצאת מצד אחד ודאי הוכחה יש שנקב המחט נקב מפולש וחזר לאחריו שאל״כ תלודה זו על צד חיצון בית הכוסות מנין וכן כשנקבה שני צדדין כיון שהעלתה תלודה יש הוכחה דזה נמי עברה שני הצדדים הלכך טריפה ואע״ג דאיכא למיתלי דשמא המחט היה מלא תלודה קודם שנכנס ואחר שחיטה הוא שגמר לנקוב שני הצדדים מכל מקום כיון שאנו רואים שני הצדדים נקובים לפנינו בקלת הוכחה סגי לומר דמחיים ניקבה א״כ האי תלודה היינו נמצאת אפילו סביבות פי הנקב ואילו לא באה התלודה מחמת מכה מחיים לא היתה תלודה מתרחב ע״כ : (קנד) **לא** נמצא עליה קורט דם כו׳ · ובתשובת הרשב״א כתב ממאי דכתב מר ניכר דס״ל למר דכל נקב שנעשה ע״י מחט אע״פ שאין המחט בפנינו בודקים כנגד המחט מבחוץ ואם אין שם קורט דם כשרה וליתא דודאי כל שניקב בחוץ טריפה לא אמרו קורט דם אלא כשהמחט עוד שם מבחוץ דהשתא אמרינן דאי ליתא על המחט קורט דם כשרה וכתב עוד דאע״ג דאכתי תחובה שם כל שנמלח או הודח קודם טריפה דכל שהיא בספק איסור הרי היא באיסורה עד שתבדק ע״כ וכ״כ הטור בשם הר״ר פרץ וכתב בא״ז האגור אם נקבה המחט משני צדדים כתב בהא״ז דהאידנא טרפינן אפילו היתה המחט יפה ולא העלתה תלודה וגם אין קורט דם סביב המחט ואפילו לא נמלח ולא הודח דאין אנו בקיאין ע״כ וכתב שם בהגהה דאנו נוהגים להחמיר כא״ז וכתב על זה רמ״א דנ״ל דדוקא אם ניקבה מב׳ צדדים אבל מצד אחד יש לבדוק אפילו בזמן הזה דאין אנו בקיאות גדול לראות אם יש קורט דם נגד המחט לאפוקי אם ניקב מב׳ צדדים שצריך לבדוק כל אורך המחט אם נמצא סביב קורט דם טריפה דאין אנו בקיאים ותו דהרי הרמב״ן והרא״ש ס״ל דמצד אחד לא בעי בדיקה כלל עכ״ל : (קנה) **בידוע** שהוא ג׳ ימים קודם שחיטה · פירש״י ואם לקחה בתוך ג׳ ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו הדמים וכתב הרמב״ם בפרק ט״ו מהלכות מכירה דמכאן אתה למד שהמוכר דבר שהיה בו מום כשמוכרה ועשה בו הלוקח מום אחר קודם שיודע לו המום הראשון אם עשה דבר שדרכו לעשות כגון זה ששחט את הטריפה פטור ואם שינה ועשה בו מום אחר קודם שיודע לו המום מחזיר המקח לבעליו ומשלם לו דמי המום שעשה קנה בגד וקרעו לעשות ממנו חלוק ואח״כ נודע לו המום מחמת הקריעה מחזיר לו הקרעים תפרו ואח״כ נודע לו המום אם השביח נוטל את שבח התפירה מן המוכר וכן כל כיוצא בזה ובטור סימן רל״ב העתיק כיצד קנה בגד כו׳ ואין נ״ל גרסא זו כיון שאין הנדון דומה בכולו למה שקדם לראיה לו אלא רישא דמילתא לרישא ולא סיפא לסיפא כלל והרמב״ם רצה לפרש כמה חילוקי דינים וכתב עוד המוכר קרקע לחבירו ואכל פירותיה ואח״כ נראה בה מום אם רצה להחזיר קרקע לבעליו מחזיר כל הפירות שאכל ואם היה חצר ודר בו צריך להעלות לו שכר ע״כ ודבר זה אפרש בס״ד בפ׳ איזהו נשך סי׳ ל״ג : (קנו) **ואע״פ** שלא נתן המעות דכאן נמצא כאן היה · שאלה לרבינו ז״ל כלל ק״ב סי׳ ט׳ ששאלת ראובן שמכר לשמעון גבינות ולאחר שלשה ימים פתחום ומצאום נרקבות ריקבון גדול תשובה יש לשאול לעושי הגבינות (כך לשון הטור ורמ״י כתב לעוסקין בגבינות ובתשובה עצמה יש ט״ס) בכמה זמן ראוי לבא רקבון ועפוש כזה אם יאמרו שנעשה הרקבון בבית המוכר נמצא שהיה מקח טעות ואם הדבר ספק המע״ה עכ״ל וכתב הב״י דין זה נלמד מדין המוכר פרה ושחטה ונמצאת טריפה ע״כ משמע דלכולי מלתא מדמה אהדדי וא״כ כי היכי דגבי פרה לעולם הלוקח מקרי המוציא ואע״פ שלא נתן הדמים ה״נ דכוותיה אבל מהרי״ו כ״ן כתב דלא דמי להתם לענין זה אלא הכא כל שאין בידו הדמים מקרי המוציא אע״ג דהתם אפי׳ הדמים עדיין ביד הלוקח מקרי הוא המוציא דהתם שאני דאיכא חזקה לבהמה דהתם בהמה איזה נטרפת משא״כ גבינות דאדרבה רובן דרכן להתליע כשנתיישנו ודמיא למוכר שכר והחמיץ דבפרק המוכר פירות סי׳ י״ב ולכאורה נראה דעת הטור שהוא מדמהו לגמרי להא דפרה מדכתבן בהדדי בסימן רל״ב ולא כתבו להא דגבינות בהדי הסוה דשכר בסי׳ ר״ל ועיין לקמן בסמוך עוד שאלה לרבינו כלל ק״ב סימן ז׳ במוכר שמן לחבירו ולא פתח הכד שסמך על המוכר שא״ל שהוא טוב וכשפתחו מצאו עכור ועבר עד שלא היה יכול למכרו אלא בדוחק והשיב שהמוכר ישבע שנתן לו השמן הטוב כאשר התנה לתת לו אבל הלוקח אינו נאמן בשבועתו להוציא מהמוכר אא״כ שירצה המוכר להפכה על הלוקח ע״כ ופירש מהרי״ו כ״ן דדוקא כשהלוקח בא להוציא שכבר נתן המעות למוכר אבל אם עדיין המעות בידו נשבע ונפטר ולא דמי להך דהכא דאפילו לא נתן הדמים מקרי המוציא משום דכאן נמצא כאן היה שהרי עכשיו נולד הספק וקודם לכן היה לה חזקה דכשרות משא״כ בשמן דאדרבה כמו שהוא עכשיו עכור ועבר כך מסתמא ג״כ היה כך מעיקרא ע״כ גם בזה יש לפרש שדעת הטור אינו כן הואיל וסמכו לכאן בסימן רל״ב אלא ס״ל דלעולם הלוקח מקרי מוציא שהרי נתחייב בממון ושמא היה כבר צלול וטוב כאשר א״ל המוכר וכאן נמצא עכור ועבר כאן היה אלא דרמינן שבועה על המוכר דמ״מ טענת ברי דיינינן ליה כיון שכשפתחו מצאו שלא כאשר א״ל המוכר ומה״ט נמי יראה לי שבדין הגבינות יכול ג״כ המוציא להשביע לשכנגדו וכתב עוד בתשובות המוכר שאפילו אם הלוקח יכול למכור בלא הפסד זבן וזבין תגרא אקרי אם היה טוב היה מרויח בו ועתה שאינו מרויח בו זהו הפסד התגר גם למה יעכבנו לרמות בו העולם כיון שהתנה ליתן לו שמן טוב צריך לקיים תנאו : (קנז) **אבל** טריפות דמחמת סירכא כו׳ · לשון מהרי״ו כ״ן פירוש כשנמצאת סירכא עבה או שמיד שקנאה שחטה ומצא בה סירכא שבודאי נעשה קודם שקנה בעוד הבהמה ברשות המוכר דודאי לא עדיף סירכא מנקיבת בית הכוסות דאם יש בו ספק אמרינן דיפסיד הלוקח עד כאן ורמ״י ז״ל שכתב שנמצאת תוך ג׳ ימים וכתב הר״ן וז״ל ומיהו איכא למימר דטריפות שאנו אוסרין אותו מחמת ספק לא הוי מקח טעות דמצי א״ל מוכר ללוקח אייתי ראיה דטריפה היא ומהדרנא לך ודמיא למאי דאמרינן בפרק הגוזל עצים גבי הא דא״ר יוחנן אפילו טבח אומן כטבחי דציפורי חייב הסיא מגרמתא דאתא לקמיה דרב וטרפה ופטריה לטבחא מלשלומי ואמרינן דמספקא ליה לרב אי כר״י בר יהודה אי כרבנן ומאי אמר טבחא אייתי ראיה דמחייבנא לך כרבנן ומשלמנא והכי נמי דכוותה וליתא דהתם א״א לחוביה אמעשה דידיה א״כ טרפה בודאי אבל הכא אע״ג דמספקא פרשי אינשי מינה מ״מ אין לך מום גדול מזה וכיון שהמום מבטל מקח כ״ש טרפות אע״פ שאינו אלא מחמת הספק או מקבלתן של גאונים ז״ל דכיון דמ״מ מבדל בדילי אינשי מיניה אין לך מום גדול מזה ע״כ. (קנח) **ולי** נראה כדברי רבינו אפרים כו׳ · ואע״פ שהש״ע כתב לשתי הסברות נראה שדעת רמ״א להכריע ג״כ כדברי רבינו מדפי׳ טעמיה בהגהתו : (קנט) **הא** דאמר מצד אחד כשרה אם הפכה כו׳· כבר כתבתי במי״ט דלרבינו הא דאמרינן בגמרא בעובדא דרבי דהפכה לאו דהוצרך להפכה אלא שבמקרה קרה לו שהפכה

מעדני יום טוב

הסלע : [מ] **מצד** אחד כשרה · ולא דמי למחטא דאשתכח בחיתוכא דריאה בסימן כ״ז דקרומי הריאה דקים מאוד : [נ] וכ״כ עוד בס״פ במה מדליקין : [ס] **כדחיישינן** בישב לו קוץ כו׳ · לעיל סימן ד׳ למאן דחייש לספק דרוסה ובס״פ ב״מ כתבו התוספות ואפילו מאן דלא חייש התם בקוץ שמא במחט שהוא דק חייש ע״כ והא דקתני במתניתין המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ דמשמע דבעינן נקב מפולש לאו דוקא לחוץ שיהא מפולש אלא כלומר לחוץ כלפי חוץ ולאפוקי אם ניקבו זה לתוך זה · תוספות והא דרש״י פירש במתניתין שהנקב נראה מבחוץ נוכל לפרש שאינו ר״ל שאנו רואין הנקב מבחוץ לפי שהוא מפולש אלא ר״ל שמקום נקב הוא נראה שהוא בחוץ ולאפוקי כו׳ · ועוד י״ל כמ״ש הר״ן דנהי דבמחט חיישינן דילמא בזעא ליה לכוליה וקרום עלה בו בנקב מחמת חולי לא חיישינן להכי ומש״ה קתני לחוץ ע״כ ובתוספות דס״פ ב״מ דהא דקתני לחוץ היינו כגון דידעינן דשוב לא הבריא כגון שאכל מחט בפנינו ושחטוהו מיד : [ע] **וגמדא** ליה גרס : [פ] **נקט** נמי משני צדדים טריפה · אע״ג דמילתא דפשיטא היא תוספות וא״ת ולרש״י נמי פשיטא דמשני צדדים טריפה ולא קתני לה אלא אגב ולמה הוצרכו התוספות ורבינו לפרש כן לפירושו של ר״ת ובתוספות ס״פ ב״מ כתבו כן לפירש״י ומ״מ נ״ל דלרש״י י״ל דאי לאו דקתני משני צדדים טריפה הוה מצי למטעי ולומר דלא אכשרינן במצד אחד אלא כשלא ניקב כל העור האחד דהא מצד אחד לרש״י בהמסס היינו בחצי עור וה״א דאם ניקב כל העור של בית הכוסות ואפילו שלא ניקב העור החיצון דטריפה מש״ה קתני משני צדדים טריפה לגלויי ארישא דהא דקתני מצד אחד כשרה אפילו כל העור האחד הפנימי במשמע וכתבו התוספות דעוד אומר ר״ת דהאי נמי חידוש הוא דס״ד אפילו משני צדדים כגון שניקב שני העורות כשרה לפי שמוכב ע״ג המסס ומדובק שם בשומן וה״א דאותו דבקות מגין שלא יצא הרעי מידי דהוה אחלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה דכשרה קמ״ל הכא דטריפה ובתוספות דפרק ב״מ כתבו כן לפירש״י : [צ] **נמצא** עליה · גרס וכן לקמן ור״ל על המחט וכדלקמן דמסריך סריך על המחט והא דפסיק וקתני טריפה היינו היכא שאין המחט לפנינו אבל אם המחט לפנינו בודקים אם נמצא עליה כו׳ ואסיפא קאי דבריתא אפילו המחט לפנינו א״צ בדיקה כדמוכח מלישנא דרבינו לקמן בסוף הסימן כמ״ש שם בס״ד ועי׳ בד״ח : [ק] **המע״ה** · שאע״פ שלא הוגלד יוכל להיות שהיה הנקב בבית המוכר ועדיין לא הוגלד : [ר] **דכאן** נמצא כאן היה · עיין בפרק הכותב כתס : [ש] **והא** דקרי ליה המוציא מסתמא · כלומר כיון דאמרינן דאע״ג דעדיין לא נתן המעות הוה דינו כדין המוציא מ״מ אמאי קרי ליה המוציא הא אע״פ שאינו המוציא אמרינן וליענא דגמרא דסתם מאי פסקא והתוספות כתבו בזה הלשון והא דקרי ליה מוציא משום דמסתמא כו׳ : [ת] **והרמב״ן** ז״ל גרס : [א] **שהרי** במוכר שור כו׳ · בריש פרק הפרה : [ב] **דרוב** שוורים לאו בחזקת שימור קיימי · אתיא כגירסת הספרים דגרס התם בדרבי יהודה דס״ל הכי דסתם שוורים לאו כו׳ וה״פ דבעיני הבעלים אינם בחזקת שימור וא״כ הוה ליה לאתנויי ואע״ג דקי״ל פלגא נזקא קנסא משום דאין דרכו להזיק מ״מ בעיני הבעלים בעי שימור וכן כתב רבינו התם אבל לפירוש גירסת הספר דסתם דגרס בדרבי מאיר לאו בחזקת שימור וקי״ל כוותיה ועוד דלאותן ספרים פירוש דלאו בחזקת שימור היינו אינו משמר כלל אלא מניחו יוצא וכדפירש רש״י ולפי זה אדרבה כיון שאינו משמרו הוא משום שבעיני הבעלים אין דרכו להזיק ולשון הר״ן ואע״ג דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי כלומר שאינם מוחזקים שלא יהיו נגחנין ע״כ והיינו כפי גירסת הספרים שכתבתי ראשונה : ה״ג לא כולהו : [ג] **וכ״ש** בטרפות דמיעוטא נינהו · אלא דשכיחי וכמ״ש רבינו בפ״ק סימן ע״ז : ה״ג בד״י דהכי נמי מפלגינן : ה״ג ולא התנה : [ג] **אם** הפכה כו׳ · דאמרינן בגמרא מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה וכו׳ ואע״ג דמשמע שהפכו לפי שכך טמן שורת הדין שצריך להפכה ולבדקה אין נראה כן לרבינו אלא מקרה שקרה לו שהפכה ומש״ה כתב רבינו אם הפכה ולא שצריך להפכה והשתא אתיא שפיר ברייתא דלעיל דכיון דמצד אחד א״צ לבדקה היינו דאיכא בינייהו דרישא וסיפא דמצד אחד כשרה וא״צ בדיקה ומשני צדדים צריך בדיקה ואם נמצא עליה

תפארת שמואל א) דמשכח שכיחי וכו׳ ולאו דוקא סירכות אלא ה״ה כל הטריפות הבטן דודאי בא מזמן ארוך אפ״ה אמרינן חוץ מטריפות שאין תלוי בריאה כגון בוקא דאטמי ושבורה וכן המנהג ואני אומר דה״ה נמצא מחטא בריאה כ״ל : ב) והיכא שנטפו הכרס במים וכו׳ · נ״ל שקאי דווקא אניקב משני צדדים אבל ניקב מצד אחד דליכא שום טריפות אלא אי הוה קורט דם עליו הוי טריפה וא״כ מאחר דלא ידעינן פשיטא דכשירה וכן מצאתי בהג״ה בס׳ אשר״י בשם אגו״ה שכתב בה בהדיא ניקבה המחט מב׳ צדדים וכן בהגהת סמ״ק בשם ר׳ פרץ כתב בה להדיא ניקב מב׳ צדדים משמע אבל מצד אחד לית בה קפידא אבל בתשובת רשב״א כתב בסי׳ תמ״ם מאחר דצריכה בדיקה א״כ כל היכא דאין לה בדיקה טריפה ולא נהירא דהיכא אמרינן שצריך בדיקה דהא מידי דממילא הוא אם יש בו קורט דם א״כ הוא נראה לכל וטריפה וא״כ מנ״ל דצריכה בדיקה שנאמר כל היכא דלא בדקוהו טריפה ואף לדעת הרשב״א דווקא בכרס והמסס בית הכוסות שעורן דק הוא דאמרינן הכי ומוקמינן בחזקת ניקב כולה כל היכא דלא בדקינן לה אבל קורקבן לא שעורו עב שהרי אפילו לפרש״י שכתב שניקב המסס אפילו מצד אחד טריפה מ״מ בקורקבן מודה כמו שכתב מהרא״י בתרומת הדשן א״כ הוא בחזקת שלא ניקב רק שאם נמצא קורט דם הוא בהכרח שמינקבה א״כ היכא שלא מינכרן פשיטא שאף הרשב״א מודה דמוקמינה בחזקת כשרות וזה ברור כ״ל : ג) ואפילו קופא לגיו וכו׳ וק״ק מאי אפילו אדרבה איכא למימר נקובי נקב דרך הלב ואתי ונ״ל דאיירי דאיכא נקב וריעותא בדופן וא״כ ה״ל ע״כ מן הדופן ה״ס וא״כ מאחר שהקופה לגיו א״כ ע״כ בקופה לא אינקוב מבחוץ בפרט בלב דשיעה אלא בוודאי בשעת שהיה מחט תחוב בדופן ותיכף שבהמה בכותל וע״י דוחק נכנסה בלב וא״כ נימא מאחר דלא ניקב לחללו נימא דכשירה קמ״ל דאפ״ה חיישינן שמא ניקבו כבר הדקים וק״ל :

לה (קס) **נפלה** מן הגג. אמר רב הונא הגיח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה [ד] (קסא) אין חוששין משום ריסוק איברים · ההוא גדיא דהוה בי רבינא [ד] דחזא תושלא אפומא דאיגרא · דנר (בהרה) נפל מאיגרא לארעא אתא לקמיה דרב אשי א"ל הא דאמר רב הונא הגיח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוק איברים משום דאית ליה מידי למיסרך והאי לא ה"ל מידי למיסרך · או דילמא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה · א"ל אין טעמא דרב הונא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה : (קסב) ההוא אימרתא דהוות משגרא כרעא בתרייתא אמר רב יימר (קסג) הא ודאי שגרונא נקטה · מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק · בדוק ואישתכח כרבינא · ואפילו הכי הילכתא כרב יימר · מ"ט שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח : אמר רב הונא זכרים המנגחין זה את זה · [ה] אין חוששין לריסוק איברים [ו] (קסד) ואי נפל לארעא ודאי חיישינן · אע"ג דבעינן גבוה עשרה טפחים כדאיתא פרק הפרה (דף נ:) [ז] דההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי · ומכריסא דתורא עד לארעא ליכא [ח] אלא [ארבעה] טפחים · מ"מ חיישינן הכא כיון שנפל מכח חבירו שהפילו : אמר רב מנשיא הני דכרי [ט] דפתקי גנבי אין חוששין משום ריסוק איברים · מ"ט מתגייהו שדו להו כי היכי דלירהטו קמייהו · אהדרינהו ודאי חיישינן · והני מילי דאהדרינהו מחמת יראה · אבל אהדרינהו מחמת תשובה מעליותא עבדי : אמר רב נחמן (קסה) א) בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים · [י] ואף על גב דחזינן ביה ריעותא שאין יכול לעמוד · [דף נא ע"ב] ואמר רב נחמן [כ] בית המטבחיים אין בו משום ריסוק איברים · ההוא תורא דנפל ואשתמע קל גניחותו · עאל רבי יצחק בר שמואל בר מרתא ושקיל מיניה מסופרי סופרי אמרו ליה רבנן לא חייש מר לריסוק איברים · אמר להו הכי אמר רב (קסו) צפורניו טען בקרקע עד שמגיע לארץ · ירושלמי ביומוי דרבי פנחס חבטון תורא בחילא · אמר להו בתיכון שרוניה שרו ליה ערק ואמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם דאמרין אלין תורין דחבטין בחילא לית בהו משום ריסוק איברים : [דף נא ע"א] [ל] אמר רב יהודה הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה או על זנבה והלכה לה על כלפי ראשה על פני כל השדרה אין חוששין משום ריסוק איברים (קסז) ואי שליש תוערא אפלגא דגבא (קסח) חיישינן ואי איכא ביה קיטרי חיישינן ואי מחייה אפסקיה חיישינן :

לו [דף נא ע"ב] **אמר** רב יהוד' אמר רב (קסט) עמדה אין צריכ' מעל"ע (קע) אבל בדיקה ודאי בעיא [מ] אבל לא עמדה א) אלא מהניא בדיקה בתוך מעת לעת כדתניא לקמן (דף ט') דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה צריכה מעת לעת · ואמרינן בגמרא אחת זו ואחת זו צריכה בדיקת חכם · ואם לא עמדה [נ] אפילו בדיקה לא מהני לה בתוך מעת לעת (קעא) [ס] הלכה אין צריכה בדיקה · רב חייא בר אשי אמר אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה · אמר רב הונא בר רב יהודה אמר רב ששת א"ר ירמיה אמר רב פשטה ידה לעמוד אע"פ שלא עמדה · עקרה רגלה להלוך אע"פ שלא הלכה · רב חסדא אמר ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה · [ע] רב אלפס לא הביא אלא דברי רב יהודה · (קעב) ובעל הלכות ובעל העיטור פסקו כרב הונא בר יהודה דפשטה ידה ועקרה רגלה מועיל · [פ] וכן משמע שבאו לפרש דברי רב יהודה ולא לחלוק · ומה שכתוב בספרים ב) והלכתא היכא דנפלה (ולא) ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה הלכה אפילו בדיקה לא בעיא תוספת הוא מלשון הפוסקים ואינו בלשון הגמרא · ומה שפסק רב אלפס ז"ל כרב יהודה ולא פסק לחומרא כרב חייא בר אשי דהא תרוייהו משמיה דרב קאמרי · משום דבזבחים פרק התערובת (דף עה:) קאמר קסבר ר"ש לקיש עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה · ורבי ינאי ורבי ירמיה כר"ש לקיש לא אמרי קסברי עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה ורבי ינאי ורבי ירמיה רבים נינהו והלכתא כוותייהו · [צ] ועוד דרבי ינאי רבו של רבי יוחנן הוה ואפילו לגבי רבי יוחנן הלכה כוותיה וכ"ש לגבי ר"ש לקיש · ונפולה שאמרו (קעג) [ק] צריכה בדיקה

הגהות הב"ח א אבל לא עמדה בעיא בדיקה ובעיא נמי מעת לעת : ב והיכא דנפלה ולא ידעה עמדה ולא הלכה וכו' ואינו מלשון הגמרא · נ"ב כלומר אין להוכיח מלשון זה מדלא סיימו [פשטה ידה] לעמוד ועקרה רגלה להלך אלמא דלא מהני בפשטה ידה לעמוד כו' דזה אינו מלשון הגמרא :

רש"י לה למעלה: בגג: **למטה**: על הארץ: **אין חוששין**: הואיל ולא ראינוה שנפלה אין חוששין שמא נתרסק איבריה לשהותה מעל"ע כדין נפולה מרסוקת איברים דאמרי' במתני' גבי עוף אם שהה מעל"ע ושחטה כשרה וקופצת מאליה לא חיישינן לגבי: **ההוא** גדיא דהוי ליה לרבינא · בגג וכוי ארובה בגג : **חזא תושלא** · משורים קטנים : **באיפומה** · כנגד פי ארובה למטה בבית : **דנר** · קפץ : **משום** דאית לה מידי למסרך · שלא קפצה דרך ארובה אלא כנגדי בגג מסרכת עצמה בכתלים וקופצת ומגיע ליה סריכת הכתלים שמסרכת בידיה קאת : **והאי** לית ליה מידי למסרך · שהארובה אינה סמוכה לכותל : **דאמדה** נפשה · אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת : **דהוי** שדרן כרעיה בתרייתה · רגליה האחרונות הוו נגררים אחריה : **שגרונא** · קרנפ"א : **הלכתא** כרב יימר · דלא מיזדקקין למיבדק שאר בהמות דשגרן כרעייהו : **זכרים** · אלים : **דגנבי** גנבי · ומשליכין אותם למעלה מכותלי החצר וטפלין לארץ : **אבתנייהו** · על מתניהן טפלין ואין נהפכין על גבן שיתפרקו חוליותיהן: **אהדרינהו** · דנך למעלה מן הכותל: **ודאי** חיישינן: דלא אהפכת להו כל היכא דנפלי : **בית** הרחם · עגל שנולד היום שיצא מבית הרחם לגר : **אין חוששין** · שמא נדחק ונתרסקו איבריו ואין צריך לשהותה מעל"ע : **בית** המטבחיים · כשמפילין אותו לארץ לשוחטו אפילו ממקום גבוה : **דנפל** · בבית המטבחיים: **קול** גניחותי' · כמו גונח מלבו פלונדרי"ש בלע"ז שנשמע קול יללתו כשנפל : **צפורניו** · טען · כשהוא שוהה לנפול כל שעה הוא מתחזק בציפורניו עד שהוא נופל מגונה : **הכה** על ראשה · שכפף המטה : **והלכה** לה כלפי זנבה · והכה על מתני' ולא על הצלעות וכן על זנבה והלכה כלפי ראשה והכה על צווארה ואפי' לי"ג דווקא (לא) כפף המטה והכה על כל הצלעות כנגד כל השדרה קאמר: **ואי שליש** תוערא אפלגא דגבי · שלא היה ארוך ככל השדרה חיישינן: **קיטרי** · במקל שיש בו שיורי ענפי': **אפסיקיה** · בהפסק כלו' לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה : **לו עמדה** · אמתני' קאי שנפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת : **אבל** בדיקה בעי · בחוט השדרה ובשבירות רוב צלעות ובעקירת חוליא והיכא דלא עמדה אפי' בדקנהו ומצאת שלמה טרפה משום המכה שנתפרקו פרקים והולייתיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעי: **אע"ג** דלא עמדה · ואינה צריכה שהייה מעל"ע : **ננערה** לעמוד · אע"פ שלא פשטה ידה אלא נתחזקה ורצתה לעמוד : **היכא** דנפלה מן הגג · בלא ידעה דאי ידעה הא אמרי'

מעדני יום טוב

עליה קורע דם וכו' · ועיין בלחם חמודות : [ד] **אין** חוששים משום ריסוק אברים · פירוש רש"י הואיל ולא ראינוהו שנפלה וכו' · ובקופצת מאליה לא חיישינן להכי וז"ל הר"ן משום דלא חיישינן ביה אלא בנפלה ודאי שלא לדעת אבל מסתמא אמרינן דקפלה מדעת וכל לדעת אין בו משום ריסוק איברים משום דאיהי אמדה נפשה ועיין בלחם חמודות : [ד] **דחזא** תושלא אפומא דאיגרא · יש לפרש שכשעמדה על הגג ראתה על פי הגג היינו מתוך הארובה ובר"ף גרס אפומא ובגמרא גרס באיפומא ופירש"י כנגד פיו כו' : [ה] **אין** חוששין לריסוק אברים · אע"ג דמדוו וקיימו פירוש דואגים ושואבים לימרא בעלמא הוא דנקיט לפו פירוש לימרא חמימות כמו איפתא למירתא · גמרא : [ו] **ואי** נפל לארעא ודאי חיישינן · ולא משום הכאתם אלא משום השבע · ר"ן : [ז] **גבי** ההוא תורא גרס : [ח] **ה"ג** אלא ארבעה טפחים כדאמר התם מ"מ' וכן הלשון בתוספות : [ט] **דפתקי** גנבי · כן גירסת הרי"ף וכן גורס הערוך ופירוש שמשליכים הבהמה מן הגדר ולתוך כמו שקל קלא פתק ביה · פתק [וכו'] גירה : [י] **ואע"ג** דחזינן ביה ריעותא כו' · דאי לאו הכי פשיטא דאזלינן בתר רוב ולדות כ"כ התוספות וכתב הר"ן דמיירי בדקים לן שכלו חדשיו דאי לא הא איכא למיחש שמא נפל הוא כדאיתא בפרק ר"א דמילה סימן ו' ועיין בפ"ק דבילה סימן ז' דל"ע : [כ] **בית** המטבחיים אין בו משום ריסוק איברים · וכתב הב"י סימן נ"ת וא"ת מה בין זה לזכרים המנגחים זה את זה ונפול לארעא דחוששין להם י"ל הזכרים אינם חושבים שחביריהם יפילום אדרבה כל אחד מהם מתחזק להפיל את חבירו ולפיכך כשחבירו מפילו פתאום הוא מפילו ואין לו שהות לנעוץ צפרניו אבל שורים שמפילים בבית המטבחיים כשמרגישים שבני אדם רוצים להפילם כבר יודעים שסופם להפילם ולכן משעה ראשונה אמיד נפשיה ונועץ צפרניו עד שמגיע לארץ ע"כ : **ה"ג** ואשתמע קל גניחותיו על רב יצחק : [ל] **אמר** רב יהודה אמר רב הכתה על ראשה גרס · ואף על גב דבגמרא גרס לכא לעיל מכא דבית הרחם אבל גם הרי"ף גרים ליה הכא · [מ] **ה"ג** אבל לא עמדה לא מהניא בדיקה בתוך מעת לעת · ובתוספות כתב בזה הלשון אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעיא נמי בדיקה אבל כפי מה שהגהתי כך מסיים רבינו בסמוך לקמן : [נ] **אפילו** בדיקה לא מהני לה בתוך מעת לעת · וכתב הר"ן וא"ת כי היכי דמהניא לה בדיקה בתר שהייה אמאי לא מהני לה נמי קודם שהייה י"ל דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק אברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאע"פ שלא נשתנו איבריה ולא נפסד מראיתה חוששין שמא מחמת שנפילה נתרסק אע"פ שאינו ניכר והיכא למיחש נמי שמא נקרעו איבריה או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהתה מעת לעת או שעמדה יצאתה מחשש ריסוק אברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אבריה אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או [נפסקו] ומש"ה בעינן בדיקה ולפי ששהה א"ל לבדוק אא"כ נפסקו אברים או נקרעו אבל ריסוק איבריה אין לו ענין בבדיקה כלל אבל הרמב"ם כתב בפ"ע מה"ש שצריך לבדוק ג"כ אם נתרסקו איבריה כלומר אם נשתנו מראיתן ואפילו באותן אברים שאם נקבו או נטלו כשרה אם נשתנית מראיתן טריפה לפי שריסוק מכחיש אותה יותר מנטילתן ונקיבתן (ובלחם חמודות סעיף קע"ב כתבתי טעמו) ולפי זה בשני דברים בודקין אותה אם נקרע או נפסק אחד מן האברים שהיא נטרפת בהן [או אם] נשתנה א' מאבריה הפנימיים מפני חשש ריסוק איברים וכי תימא וכיון שהריסוק הוא דבר שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא שהתה נמי אמאי לא סגי בבדיקה יש לומר לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד ששהתה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק מפסד צורתו ויתגלה בהשתנותו והרא"ד ז"ל מסתפק בהשבות באותן איברים שאם ניטלו או ניקבו כשרה אם ריסוקן כלומר אם שינוי מראיתן פוסל עכ"ל הר"ן : [ס] **הלכה** א"צ בדיקה · ואע"פ שהטרפות הוי' שנים עשר חדש ומהלכות שאני הכא דאם איתא שמחמת התבע נטרפה לא היתה יכולה לילך · הר"ן : [ע] **רב** אלפס לא הביא אלא דברי רב יהודה · כתב הר"ן דאפשר שסמך על עובדא דאימרתא דלעיל דאע"ג דהוה פסיק חוט השדרה היתה מהלכת ועוקרת יד ורגל ודווקא התם משום דלא נפלה הוא דלא חיים לחוט השדרה אבל הכא כיון שיש לחוש לה וצריכה בדיקה מחמת שנפלה אין הילוכה ראיה שהיא כשרה עד שתלך כדרכה דבשלמא מהלכת כדרכה אע"פ שאפשר שנקלטו דקין וכרס וכיוצא בהן כיון שכדרכה מהלכת בחזקת בריאה היא אבל מהלכת שלא כדרכה א"כ עוקרת רגל להלוך מאי ראיה היא שלא תאסר אם [לא] תבדק וא"ת לומר דהאי אימרתא נפולה היתה ואפ"ה כיון דהות מהלכת [קצת] לא חשו לה דא"כ היכי מקיימינן דחוט השדרה לא שכיח ושגרונא שכיח והרי בעל הלכות ז"ל שהוא גורס היה אימרתא ט' דנפל מאיגרא מקיים בה הכי ואע"ג דאשתכח כרב יימר הלכתא כרבינא חוט השדרה שכיח שגרונא לא שכיח אלמא נפולה אין מחזיקים אותה בחזקת בריאה אלא בהילוך יפה וכיון שכן עקרה רגל להלוך אינו הוכחה כלל ע"כ : [פ] **וכן** משמע שבאו לפרש · ומ"מ הכא סברא דמיקל לא רצו לפסוק : [צ] **ועוד** דר' ינאי רבו של ר' יוחנן כו' · וכן כתב הר"ן ושוב כתב כן רבינו בפרק האשה רבה וצריך עיון עם בדברי הרי"ף כמ"ש לקמן בפירקין בשמעתא דהגלודה סימן מ"ז ועוד צריך עיון בדברי רבינו בפרק אלו מגלחין סימן קכ"ז : [ק] **צריכה** בדיקה כנגד

דברי חמודות

שהפלה וכן משמע ג"כ דעת הרמב"ם בפ"ו מה"ש אבל לשון הטור הופכין אותו ובודקין אותו כו' וכ"כ הרשב"א והר"ן ז"ל ולעיל בסעיף קנ"א כתבתי מאי בינייהו בתרוויהו מצד אחד או מצד אחר כיון דבתרווייהו בדיקה בעי ואם נמצא עליה קורע דם טריפה ואי לא כשרה דהא איכא בינייהו דמצד אחד בעינן שיהא דווקא קורע דם ע"ש כמהע"ש וכו' ע"ש · וכמו שכתבתי בסעיף קנ"ג שאם נמלא או כודה או נאבדה כמהם שאין יכולין לבדוק דטריפה לדברי הנך רבוותא אין חילוק בין נמצא בב' צדדין או במצד אחד דכל דבדיקה בעי הרי הוא באיסור עד שתבדוק ומסיק רמ"א דאם הוא הפסד מרובה וא"א לבדוק כגון שהודח או נמלח או נאבד יש לסמוך אסברת רבינו והרמב"ם דמקילין במצד אחד שא"צ בדיקה : (קס) **נפלה** מן הגג · והוא שגבוה עשרה כדלקמן בפרק הפרה וכתב הרשב"א שאם היתה עומדת על רגליה ונפלה בזמן שיש מכריסה עד מקום שנפלה שם עשרה טפחים יש בו משום ריסוק איברים ואם נתגלגלה ונפלה צריך שיהא גובה המקום י' טפחים וכן כתב רבינו ירוחם וטעמם מדאוקמינן בפרק הפרה לרב נחמן דטריף תורא דנפל ממקום שאינו גבוה י' טפחים מדתנן מה בור שהוא כדי להמית י' טפחים ולא סגי ליה בשיהא גובה עד רגלי השור והרבעה מכריסה עד ארעא ואוקימנא מתני' בדאיגנדר איגנדורי כלומר שלא נפל מקומתו אלא היה שוכב ונתגלגל ונפל אלמא היכא דלאגנדר אגנדורי לא חשבינן מאי דאיכא מכריסה עד ארעא · ב"י : (קסא) **אין** חוששין משום ריסוק איברים · ואפילו אנו רואין שאין יכולין לילך אפ"ה כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כ"כ שתטרוף מחמת [ריסוק] איברים הר"ן · ובתר מימרא דהני דכרי דפתקי גנבי כו' כתב הר"ן דבכל מאי דאתמר בשמעתין אין חוששין משום ריסוק איברים אין חוששין כלל קאמר ואפילו בדיקה נמי לא בעיא : (קסב) **ההוא** אימרתא דהוות משגרא וכו' · ובהגהות מרדכי דחולין שהשיב הרב ר' טוביה מווינ"א לא' שקנה אווז ותרנגולת מן הכותים ולא יכלו לעמוד דנ"ל היתר כיון שלא ראינוה שנפלה אין לאסרה מספק ואימא שיגרונא נקטה : (קסג) **הא** ודאי שגרונא נקטה · וכתב הרשב"א בד"א שלא נודע שנפלה אבל אם נודע שנפלה חוששים שמא עם נפילתה נפסק חוט השדרה ולכך גוררת רגליה שפסיקת חוט השדרה מצוי עם נפילתה וכן כתבו התוספות דהאי עובדא לא בנפילה מיירי : (קסד) **ואי** נפל לארעא ודאי חיישינן · וכתב הר"ן לקמן גבי הני דכרי דפתקי גנבי שהרמב"ם כתב דבכל מאי דאתמר בשמעתין חוששים לאו למימר דניבעינן להו דיני נפולה ודאית דמתגיהין ולבעי שהייה ובדיקה אלא בודקים אותה מעכשיו בלא עמידה ושהייה כלל ולא מחוור דנהי דודאי כי קאמרינן אין חוששין לה אין חוששין כלל קאמרינן ולא בעיא ולא מידי אפ"ה כי קאמרינן חוששין משמע שדינה כדין נפולה גמורה ואע"ג דאמרינן לישנא דחוששין היינו טעמא משום דנפולה מילתא דריסוק והיכך אינה אלא חששא בעלמא הילכך דינה כנפולה גמורה לשהייה ולבדיקה ע"כ וכב"י כתב בסימן נ"ב דדברי הרמב"ם בפ"ט מה"ש נראין כדברי הרמב"ן ז"ל והכי נקטינן ע"כ ובספר הר"ן שלפני כתוב בשם הרמב"ם : (קסה) **בית** הרחם אין בו כו' ואע"ג כו' · והר"ן כתב וז"ל כתבו הראשונים דאפילו במקשה לילד קאמר דאי בשאינה מקשה פשיטא ואין זה עולה לי לפי סוגית הגמרא ולפיכך נ"ל דאפילו בשאינה מקשה איצטריך לאשמועינן דאין חוששין לריסוק אברים ומאן דדחי סייעתיה כדאיתא בגמרא ס"ל דאפילו בשאינה מקשה איכא למימר דחיישינן וכי תימא רוב הנולדים ימותו איכא למימר דודאי פשיטא לן דברובא ליכא ריסוק איברים אלא מיהו אי מיעוטא למתרסקו בשעת לידה הוי מיעוטא דשכיח כיון דאיכא למיקם עלה דמלתא בשהיית מעת לעת לא סמכינן ארובא דמהאי טעמא צריך לבדוק בטרפות בריאה דמיעוטא דשכיחא ניכהו והא קמ"ל דמיעוטא דמתרסקו בבית הרחם מיעוטא דלא שכיחא הוא ולא חיישינן ליה כלל ומאן דדחי סייעתיה כדאיתא בגמרא ס"ל דמיעוטא דשכיחא הוא ע"כ וכתב ב"י סימן ע"ו דמ"מ נראה מדבריו דלענין הדין אפילו במקשה אין חוששין לריסוק איברים ע"כ ועיין סעיף קע"ב : (קסו) **צפורניו** טען בקרקע כו' · וכתב המרדכי בשם ראבי"ה דאין לקשור רגלי של בהמה ולהפיל אותה דהא כשהרגלים קשורים אינו יכול לנעוץ צפרניו בקרקע ויש בו משום ריסוק איברים אפילו נראה יפה כבתחילה ולא נראה בו שבר בשדרה ובצלעות אפ"ה טריפה ע"כ ורמ"א ז"ל סוף סימן נ"ח כתב בשם הג"ה שערים שער ל"ד דדוקא כשקשר כל רגליו : (קסז) **ואי** שליש תוערא כו' · וכתב הכלבו יש שכתבו שאם הכה אותה ונפסק המקל בהכאה חוששין לפי שבמקום שנפסק המקל עושה חבורה או מכה רבה כמו ברזא השרביט ע"כ : (קסח) **חיישינן** · וכתב הר"ן דהכי חיישינן היינו בשלא הלכה אבל אם הלכה אח"כ תו לא חיישינן והיכא מ"ד דאפילו הלכה בכה"ג בעיא בדיקה בחוט השדרה ומסיק הב"י דהך בדיקה דהכא לא בעיא כנגד כל החלל כדין הנפולה אלא בחוט השדרה בלבד ע"כ אבל אם הוכתה באבן בכל גופה צריכה בדיקה כנגד כל החלל כבסימן דלקמן כ"כ הטור : (קסט) **עמדה** א"צ מעת לעת כו' · וכתב הר"ן דדוקא עמדה אבל בעמידוה אחרים לא מהני : (קע) **אבל** בדיקה ודאי בעיא · וככר כתבתי במ"י דלהרמב"ם בעיא בדיקה לא מלבד בכל הטרפיות שמנו חכמים אלא אף זו צריכה בדיקה אם נתרסק אבר מהאברים שבפנים ונפסדה צורתו ואפילו טחול או כליות שאם ניטלו כשרה לפי שריסוק האבר מכחיש יותר וכתב הב"י שכ"כ הרשב"א והכי נקטינן ע"כ ואל תשגיח כלל בדברי רמ"י ז"ל שכתב דגבי עמדה לא בעינן בדיקה על שינוי המראה דווקא בבדיקה דאחר שהייה צריך לבדוק גם בזה ודבריו בזה הם טעות גמור ותהלת דברי הר"ן הם בין בעמדה בין בשהייה ועליהן כתב גם לדברי הרמב"ם שמצריך אף בדיקה זו והמקום אשר הטעהו לרמ"י ז"ל היא תשובת הרשב"א שהב"י וכתובה ג"כ בש"ע סימן נ"ח סעיף ה' וז"ל שכל שעמדה והלכה אפי' נמצא שינוי באברים אין חוששים לה כו' הוא סבר דתרתי קאמר או שעמדה או שהלכה ולא היא דדוקא הלכה וכן מסיים הרשב"א בטעמא דשריותא דכל שהלכה בידוע שאין לה ריסוק גדול כו' ואילו כמו כן כשעמדה רבותא הו"ל למנקט דכל שעמדה כו' וכ"ש כל שהלכה אלא ודאי דוקא בהלכה הוא שהתיר והא דנקט עמדה והלכה אורחא דמלתא קאמר דמשנפלה היאך תהלך אם לא שעמדה ומיהת בהלכה א"צ שתעמוד דוקא מאליה דלא אמר כן הר"ן אלא בעמדה ולא שהתה מעת לעת בלבד אבל כשהלכה אין לדקדק בעמידה היאך היתה סוף דבר זה שכתב רמ"י ז"ל דבעמדה בלבד א"צ בדיקה על שינוי מראה טעות הוא בידו עוד עיין בסעיף קע"ב דהאידנא אין לבדוק בעמדה : (קעא) **הלכה** א"צ בדיקה · ובכלבו כתב בשם ר"י וכ"כ בסמ"ק דהלכה ד"א א"צ בדיקה וכתב מהרי"ק בסימן ס"א שנשאל מאי אריא הלכה ד"א אפילו עקרה להלוך נמי והשיב דארבעה חילוקים יש בדבר · האחד היכא דלא עמדה ולא שהתה מעת לעת אפילו בדיקה לא מהניא והשניה אם עמדה או שהתה מהניא בדיקה אבל בלא בדיקה אסור והשלישי אם עקרה רגל להלוך מהניא כמו הלכה פחות מד"א ולא בעיא בדיקה אם יכולה להלוך אם לאו דמסתמא כיון דעקרה רגל אית לן למימר דהוייה היא להלוך אבל אם אנו רואין לעין דאע"ג דעקרה רגל אפ"ה אינה יכולה להלוך או לא מתכשרה בלא בדיקה · הרביעי היכא דהלכה ד"א הרי היא כאילו לא נפלה כלל ואע"פ שאנו רואים שוב שאינה יכולה להלך אפ"ה לא בעיא בדיקה ואין לה דין נפולה אלא דין מסוכנת דקי"ל דשריא ע"י פרכוס זוטא אע"ג דמעמידין אותה ואינה עומדת כדאיתא פרק דלעיל סימן י"ב ותלה במילוקי דיניו כלנו בלשון הגמרא שמצא בשני ספרים דגבי הלכתא כו' כתוב הלכה אפילו בדיקה לית לה ואינו מעיקרא קאמר הלכה א"צ בדיקה אלא הא בהלכה בפחות מד"א והדר מיירי בהלכה ד"א ובכ"ד ח"ל הרשב"א בת"ה הלכה כשרה וא"צ בדיקה ואע"פ שלא שהתה מעת לעת בד"א בשהלכה הילוך יפה כדרכה אבל הלכה והיא צולעת צריכה בדיקה ע"כ : (קעב) **ובעל** הלכות ובעל העיטור פסקו כרב הונא בר יהודה כו' · וכתב הטור בשם בעל העיטור דהאידנא ליכא מאן דבדיק ובעינן הלכה ע"כ וכ"כ רש"י בסימן דלקמן בשם בה"ג ועיין מה שאכתוב לקמן בסעיף רי"ד וכתב רמ"א דהכי נהוג וכתב עוד דלא נקרא הלכה רק כשהלכה ד"א הילוך יפה כמו שהלכה קודם שנפלה או כשאר בהמה כ"כ א"ו הארוך וכן משמע מדברי הכלבו וסמ"ק ומהרי"ק ושלא הלכה ואחר כך אינה יכולה לילך דינה כשאר מסוכנת ע"כ וכתב הרשב"א בתשובה מסתברא דכל שעמדה והלכה אפילו נמצא שינוי באיבריה אין חוששין לה דכל שהלכה בידוע שאין לה ריסוק גדול שמביא לידי טרפות אלא חזר לבריאותו ולפיכך כל שאינו מוצא בה טריפות הפוסל אפילו שלא מחמת נפילה אין חוששין לה ומכל מקום המחמיר על עצמו כמו שכתבתי אתה תע"ב ע"כ : (קעג) **צריכה** בדיקה כנגד כל החלל כולו · והרמב"ם כתב בפ"ע מה"ש

תפארת שמואל א) בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים וכו' · נ"ל לפרש דווקא בידוע שכלו לו חדשיו שהוא בבריאות ובשלימות מ"ה לא חיישינן אבל היכא שלא כלו לו חדשיו אינו מותר אפילו שהה ח' ימים עד שיפרים וכ"כ הרא"ש ז"ל לעיל בפ"ק דבילה והכים עמו בפירוש דלעיל וסברי דהרא"ש כתב שאף בכלו חדשיו בעי הפרים ומקשין דברי הרא"ש אהדדי שהרי כאן כתב דלא בעי הפרים וטעות הוא בידם וגם בלשון אינה מורה כן שכתב וגם צריך שיפרים וכו' ולא כתב ודווקא היכא דהפרים וכו' משמע דלא איירי בהאי עגל שנולד בי"ש שכלו לו חדשיו אלא איירי בעגל שלא כלו לו חדשיו דאסור עד ליל ח' וגם צריך שיפרים וכו' ואף שסמור לא נזכר כ"כ בלשונו וכתב נמי' פל"ו וכגון שספרים וכו' דמשמע קצת שקאי אעגל שכלו חדשיו ומה נכך אפשר אגב ריהטא לא דקדק בלשונו כל כך והא לך ראיה ברורה מדברי הרוקח שמצאתי כתוב משמו דהא דאין חוששין לריסוק איברים דווקא היכא שכלו חדשיו אבל לא נודע שכלו חדשיו אסור וכן כוונו כל חכמי אשכנ"ז פ"כ משמע לנד"א כמו שפירשתי דוק ותשכח :

בדיקה* כנגד כל החלל טלו אבל בסימנין אין צריכה בדיקה דסימנין קטין הן אלא נפילה (קעד) אבל קרום של מוח אינו בכלל החלל ואין צריך בדיקה · וכן מוכח לקמן (דף מ"ו) גבי דרוס דקאמר רב נחמן ודרך טורה בה מכפה דמוחא ועד דטמא ומשמע שבא להוסיף על כנגד כל החלל: לז אמר רב יהודה אמר רב עוף שנחבט על פני המים כיון דשט מלא קומתו דיו' וה"מ מלמטה למעלה אבל מלמעלה למטה לא מיא הוא דקמספילי לה[ר]ואי קיימא מיא לית לן בה · ואי איכא ליבי וקדים איהו לליבי איהו קמסגי · (קעה) גלימא ומתיח חיישינן · לא מתיח לא חיישינן [ש] עוף ומיעף לא חיישינן · [דף נב ע"א] כללא דמילתא כל דמיחבט על דבר קשה חיישינן · על דבר רך או שריק לא חיישינן · דיבקא אמימר אסר [ת] ורב אסי שרי · בחד גפא דברי הכל שרי · כי פליגי בתרי גפי · מאן דאסר במאי נייח · ומאן דשרי אפשר דנייח בעיקבא דגפא והלכתא בחד גפא שרי (קעו) [א] בתרי גפי אסור · ובכל הני דאמרינן חיישינן יש בו כל דין נפולה דמתני' · ובכל הני דאמרינן אין חוששין אין כאן בית מיחוש כלל · כההיא דבית מטבחיים: לח [ב] (קעז) נשתברו רוב צלעותיה · ת"ר (קעח) אלו הן רוב צלעותיה שש מכאן ושש מכאן · או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן: אמר זעירי והוא שנשתברו מחצין כלפי שדרה · אמר רבה בב"ח א"ר יוחנן ובצלעות שיש בהן מוח · אמר עולא בן זכאי אמר (קעט) נעקרו ברוב צד אחד · נשתברו ברוב שני צדדין · ורבי יוחנן אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין · וסוגיין כר' יוחנן [ג] דפריך מיניה בשמעתין לרב כהנא ורב אסי · (קפ) ואם נעקרה צלע וחצי חוליא עמה טריפה [ד] שהיא בוכנא ואסיתא ·

הגה"ה

*ומכשיר אין לנו בקיאין בבדיקה כתב ראבי"ה וכן בעוף *) ושיעור רוב הגובה מכנגד הכותל ולמעלה ועד יותר מלמטה או מן השורק עד יותר מלמעלה גולגולת הראש · מהרי"ח:

*) אולי צ"ל [illegible]

*ושיעור כל החלל אפילו כנגד הסימנין צריכין לבדוק אבל מקומות [illegible] הגידין טריפ' וסימנים שהאדימו סימניןצמנן ושיעור אדמומיתם בכל שהוא אפילו בקנה דשיעור נקיבתו בכאיסר ושיעור דרוסתו משהו דזיכרא מיקלא קלי: הוו מחו במקל בגידא דנשיא או בכוליתא כדי שתהא נופלת מאליה והיו שוחטין אותה אע"ג דאפילו אי לא הוי שוחטין אותה היתה מתה מחמת המכה א והוה טרפה דאי בדרי לה שמא דחיותא ויחיה ואיתסיה ודוקא במקל אבל כאן לא דאיכא למיחש לריסוק צומת הגידין ולנקיבת הכוליא דלפירוש רש"י ניקבה הכוליא טריפה ותימה לי דרש"י פירש בריש פירקא גבי למעוטי דרכיה בר פפא דנקבה הכוליא כשירה ואני ראיתי בספר רוקח דדוקא לקתה כוליא טריפה אבל נקבה כשירה דאין להוסיף על הטריפות ועיינתי בפירוש אחרים של רש"י ולא מצאתי זה · מהרי"ח:

(קפא) ואם נעקרה חוליא בלא צלע טריפה · כההיא דתנא כמה חסרון בשדרה ב"ש אומר שתי חוליות וב"ה אומר חוליא אחת · ואמר רב יהודה אמר שמואל עלה וכן לטריפה · וחוליא בלא צלע משכחת לה בשלהי כפלי · לט [ה] (קפב) וגולגולת שנתכסה ברובה טריפה בעי רבי ירמיה [ו] ברוב גובהה או ברוב היקפה תיקו · הלכך תרוויהו טריפי (קפג) ובשר החופה את רוב הכרס בעי רב אשי ברוב קרוע או ברוב נטולה · [ז] ולא איפשיטא [ח] הלכך תרוויהו טריפה: מ ודרוסת הזאב · אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה ובעופות מן הנץ ולמעלה · [ט] ופריך דזאב מתניתין היא ודרוסת הנץ בעוף הדק אבל למטה מן הנץ לא דריס [י] ותירץ דאיידי דאמרינן בבהמה מן הזאב ולמעלה דאית ביה חדוש כדמפרש נקט נמי מן הנץ ולמעלה אי נמי כי היכי דאשמועינן בבהמה דלא תימא אורחא דמילתא קתני הכי נמי איכא לשנויי בעופות · [כ] למעוטי מאי · אילימא למעוטי חתול פשיטא דרוסת הזאב תנן · וכי תימא [ב]קמ"ל דזאב אפילו בגסה נמי דריס והא קתני סיפא רבי יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת ארי בגסה אבל דרוסת הזאב בגסה לא · וכי תימא רבי יהודה פליג אתנא קמא · והאמר רבי בנימין בר יפת א"ר אלעזר לא בא רבי יהודה אלא לפרש דברי חכמים · גברא אגברא קרמית · מר סבר [ג]פליגי וסברי רבנן דזאב בגסה נמי דריס · [ל] והוה אמינא דחתול דריס בדקה הילכך אתא רב לאשמועינן דחתול לא דריס בדקה · וקשה לפירושו מדקאמר ואי בעית אימא למעוטי חתול [מ] משמע דסיומא קמא לא אתא למעוטי חתול · ועוד מאי דוחקין למימר דרב פליג ארבי בנימין בר יפת לימא רב פירושא דמתניתין אתא לאשמועינן וכרבי בנימין · וזאב לא דריס אלא בדקה ולמעוטי חתול · הילכך נראה לפרש ודילמא הא קמ"ל דזאב בגסה נמי דריס ולא בא למעוטי חתול וה"ק כל מן הזאב ולמעלה שוין מה ארי בגסה אף זאב בגסה · ואב"א לעולם למעוטי חתול ואי ממתניתין הוה אמינא אורחא דמילתא קתני · כתב בספר התרומה כיון דאיכא תרי שינויי לשינויא קמא פליגי ולשינויא בתרא לא פליגי אזלינן לחומרא כלישנא קמא · והלכה כרב דאמר פליגי והלכה כחכמים דסברי דזאב דריס בגסה · ורב אלפס ז"ל כתב דזאב לא דריס בגסה · ונ"ל כדבריו דכיון דאיכא תרי שינויי שבקינן האי שינויא דמפליג אמוראין ותנאין (קפד) ונקטינן האי שינויא דלא פליגי אמוראי ולא תנאי · [נ] ועוד אליבא דרב לא אימעוט חתול מדריסת דקה · וכולה סוגיא מוכחת דחתול באימרי רברבי לא דריס אלא דווקא באימרי זוטרי

רש"י דאמדה נפשה: כנגד כל החלל · משום שבירות רוב צלעות או עקירות חוליות: סימנין מאי־מי בעי בדיקה שמא נעקרו: לז עוף שנחבט · ונפל על כרעו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק: כיון ששט מלא קומתו · ס"ל כהליכה שאינה צריכה בדיקה: ואי מיא דקיימי · כגון אגמים: לית לן בה · דאפי' מלמעלה למטה שפיר דמי: ואי שדי ליבי · ואם היו קסמי עלים מושלכים בנהר: וקדמי · איהו לליבי מלמעלה למטה אפי' במים דלא קיימי שרי דכיון דקדמי איהו לליבי איהו הוא דקא שט: גלימא · פרוש ע"ג יתדות באויר: ומתיח · שפיר ונפל עוף עליו: חיישינן · לריסוק ובעי שהייה דכיון דמתיח שפיר קשה הוא: עוף ומעופף · ואם כפולה הטלית ואפי' מתוח: לא חיישינן · דאינה נמתחת יפה: כל דמשתריק · מחליק זה מזה ואין נכבשין יחד והנופל עליהם נשמט והולך ואין כאן חבט: דבוקה · גלוד"א בלע"ז וטחין אותו בדף קטן וכשוף שוכן עליו ומודבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ: בחד גפא · שלא נדבק אלא בגף א' ופורח בשנייה: היכא ניקום · במה יהא יכול להקים ולישא את עצמו הלכך כשנופל נחבט בנפילה גמורה: אעיקבי דגפא · במקצת הוא נושא את עצמו בעקבי הגפים והוא ראש הכנף מקום שאוחזין הכנף מן הלוח: בתרי גפי אסור · אא"כ עמד והלך · כתוב בה"ג כל היכא דבעי בדיקה כגון נפולה שבורה ודרוסה דמתכשרי בבדיקה ה"מ בדורות קמאי דהוו בקיאי למבדק אבל אנן לא בקיאין ולא סמכינן אנפשין ול"נ דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזכר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאין בדבר כי היכא דנמטייה שיבי מכשורה: לח כ"ב צלעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב: ה"ג או אחת עשר מכאן ואחת מכאן: ומחציין כלפי שדרה · ובעינן שיהו נשברות אותן י"ב צלעות מחציה כלפי שדרה לפי ששם חיותה ולא מחציה ולצד החזה: בן זכאי · לא ידענא מנו: נעקרו ברוב צד אחד · כיון שנעקר שם מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בנשתברו לא מטרפא אלא בי"ב דהיינו רוב שני צדדים: וחצי חוליא · והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי חוליא קיימת: בוכנא ואסיתא · כלומר צלע וקנת חוליא: אסיתא · חור שבחוליא שהצלע תחוב בו היינו בחצי חוליא: כמה חסרון בשדרה · ולא תטמא באהל בלא בשר: וכן לטריפה · דלב"ה מטרפא בחדא חוליא אלמא לשמואל עקירת חוליא הוא דטרפה: בשלהי כפלי · [יש] חוליות שרכבה שאין שם צלעות: לט נתבסה · מינגליר"א ולא נפחתה: רוב גובהה · מן העינים ולמעלה [רוב] היקפה גדול מרוב גובהה: ברוב קרוע · וכ"ש ברוב נטולה: או ברוב נטולה · שניטל רובה אבל ברוב קרוע לא מיטרפה: מ מן הזאב ולמעלה · הוא דרוסה וזאב בכלל אבל מזאב ולמטה אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות: ובעופות · הנדרסין: מן הנץ ולמעלה · יש לו כח לדרוס עוף חבירו: וכי תימא · אי לאו דרב ה"א לעולם חתול נמי הויא דריסה בדקה ומתני' קמ"ל דזאב אפי' בגסה נמי דריס ומשום דאיירי בגסה נקט זאב: גברא אגברא קא רמית · דר"א אדרב דרב סבר ר"י פליג ות"ק אפי' בגסה קאמר ואיצטריך דרב לאשמועינן דמן הזאב ולמטה אפי' בדקה נמי לא דלא תימא כאי דקתני זאב משום גסה אבל דקה אפי' חתול נמי: ואי בעית אימא לעולם · מתני' נמי ממעט חתול אפי' מדקה דזאב גופה דקתני בדקה קאמר כר' בנימן ואתא רב לפרושי דדוקא נקט זאב במתני': דמהו דתימא · האי דנקיט זאב משום דאורחא למידרס ולעולם ה"ה לחתול קא משמע לן רב:

דברי חמודות

מה"ש חוץ מבית הרחם וכתב הרשב"א דנראה שמפרש כן לסה דרב נחמן דלעיל שאמר בית הרחם אין בו משום ריסוק איברים ואינו יודע לפי פירושו היאך יתיישב ענין שמועתינו בה ומה ענין תינוק בן יום אחד מטמא בזיבה ועגל שנולד בי"ט לזה הענין ע"כ ובכ"מ כתב שהריב"ש כתב דטעמו של הרמב"ם דמאחר שסובר דבכל אברים הפנימיים חוששין לריסוק ואפילו אם היו נטולים כשרים וטעמו אולי משום דסתמא קאמרינן כנגד כל החלל כולו והילכך אי איתא דבית הרחם נמי חוששין א"כ כל הבהמות היולדות הן צריכים שהייה מעת לעת ובדיקה בבית הרחם שהרי הלידה כמו דרסה בכותל או שרצתה בהמה ואמרינן בה אם שהתה מעת לעת כשרה וצריכה בדיקה ולזה סובר הרמב"ם דבית הרחם אין חוששין בו משום ריסוק בנפילה והטעם לדבריו הוא מפני רכותו וספגיותו אינו מתרסק לא בנפילה ולא בלידה מפני טעם זה כמו שאינו מתרסק כך אינו מרסק כמו שאמרו גבי גלימא עוף מועף אין בו משום ריסוק איברים ובהנהו אתריני דאתמר בגמרא מפני רכותם אינם מתרסקים ולזה הביא לו רבה סיוע מהא דתינוק בן יומו ומההיא דעגל שנולד בי"ט ע"כ ועיין בסעיף דלעיל דהאידנא אין בודקין כלל: (קעד) אבל קרום של מוח כו' · והרמב"ם בפ"ט מה"ש כתב צריך לבדוק כנגד כל החלל כולו מקדקד הראש עד הירך מלבד הסימנים שלא הצריך ג"כ בדיקה: (קעה) גלימא ומתיח · וה"ה אם נפל אבן או דבר קשה על גופו וכן בבהמה אם הוא דבר שיש לחוש בבהמה כ"כ רמ"א בהג"ה ולא מצאתי בד"מ ולא בכלבו סימן ק"א ולא בא"ו כלל כ"ו וכתב עוד רמ"א דבכלבו כתב אם נפל אבן ע"ג בהמה כתב הראב"ד שאם נפלה מגובה בפחות מעשרה אין חוששין לה כמו שאין חוששין לנפילת הבהמה עצמה וזה תימה כי מי יוכל לתת קצבה לאבן שנפלה באמת הכל לפי האבן אם היא גדולה או קטנה ושאני בבהמה הנופלת דחי נושא את עצמו ולכן בעינן גובה עשרה וכן הוא בא"ו הארוך עכ"ל: (קעו) בתרי גפי אסור · פירש"י אא"כ עמד והלך ע"כ כלומר שעמד וגם הלך אי נמי הלך לבדו וכמ"ש לעיל בסעיף קס"ט אבל עמד לבד בדיקה בעי כדמסיק רבינו דכל הני דאמרינן חיישינן יש בו כל דין נפולה וה"נ דקאמר אסור היינו לאפוקי מ"ד דשרי אלא אסור עד שנודע שילא מספק ריסוק איברים ובטור ס"ס נ"ח לא נקיט אסור אלא נקט חוששין: (קעז) נשתברו רוב צלעותיה · כבר כתבתי במי"ט בשם הר"ן דיהיב טעמא אמאי לא חיישינן שמא נקבו ראשי צלעות לדקין כרס וריאה וכ"כ הרשב"א הביאו ב"י סימן נ"ג לענין שבירת גף העוף דס"ל דכשרה מדלא חיישינן גבי נשתברו מיעוט צלעות לפי שאינו דומה לקוץ שהקוץ נוקב ונכנס בדוחק ע"כ וכתב רמ"י סימן נ"ד וז"ל וצ"ל דלדידן דמחמרינן בעוף בשנשבר הגף סמוך לגוף משום שמא ניקבה הריאה כ"ש שיש לנו ג"כ להחמיר בנשבר צלעותיה ואפילו צלע אחת שנשברה בעוף במקום שהריאה נתבאת שם יש לחוש שמא ניקבה הריאה ואפשר לומר דיש חילוק בין גף לצלע דבגף משום שהוא קשה ובכח חזק הוא נשבר יש לחוש שמא מתוך כך מתנתקת הריאה ממקומה ומתנקבת אבל הצלעות הם דקים וקל הם נשברים ואין לחוש בהם לנקיבת הריאה ומדברי הרשב"א בת"ה דקאמר שהרי אפילו נשתברו מיעוט צלעותיה כשרה וכוונתו לומר וא"כ כ"ש נשבר הגף סמוך לגוף דכשרה משמע לדברי המחמירין בגף יש להחמיר יותר בצלעות יש לתמוה א"כ לפי דברי המחמירין למה לא הוזכר בשום מקום שיש חילוק בעוף מבהמה לענין נשתברו הצלעות דבבהמה כשרה בשנשתברו המיעוט ובעוף טריפה משום הריאה ומ"מ לענין מעשה יש להחמיר לפי מנהגינו כמ"ש נ"ל עכ"ל ומיהו אין להחמיר יותר מבגף עיין בסעיף ר"פ: (קעח) אלו הן רוב צלעותיה · כתב רש"י כ"ב צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לה לבהמה וכתב הרשב"א בתשובה סי' של"ז דבהמה שנמצאו בה ט"ו צלעות מצד אחד ולצד אחד נמצאו כתקנו ליכא למיחש דהא דאמרינן כל יתר כנטול דמי פירש"י ז"ל כל יתר כנטול צלע אחד דמי וצלע שנעקר וניטל כשרה אא"כ נעקרו רוב שני צדדין כרבי יוחנן דקי"ל כוותיה וכ"ש לפי מה שאני מפרש כל יתר כנטול אותו היתר ממקומו וכו' ע"כ ואני תמה שאם נמצאו צלעות יתרות מסתמא בחוליות הן קבועות וא"כ לפירש"י הוי כנטול ג"כ חוליא עם הצלע וכל שנעקרה חוליא טריפה וכן צלע וחצי חוליא כדלקמן ובת"ה סימן קע"ז כתב דבהמה שנמצאו לה י"ב צלעות גדולות ויש בהן מוח מצד אחד ובמנין זה נמצאו ג"כ מצד השני דכשרה היא דכך הגידו לו הטבחים שלפעמים נמצאו להם בהמות מקצתם היה להם צלע אחד יתירה בכל צד ולא שמעו פוצה פה ומצפצף לאסור הבהמה כולה רק מקצת בני אדם נמנעים מלאכול צלע היתירה מפני שקרובה היא לחלב הכליות ואע"ג דאסרינן בחסרון חוליא כדלקמן ואפילו בצלע אחד היכא דנמצאו שני צלעות וחוליא אחד יתירה כל יתר כנטול דמי והוי כאילו נטול שני צלעות וחוליא אחד והכי פירש"י גבי בעלת חמשה רגלים דכל יתר כנטול דמי והוי כאילו חסר לה רגל אחת ואין לה אלא שלשה רגלים ע"כ לא אסרינן אלא כשהיתה לה כל חוליותיה וכל צלעותיה ונחסרו דבהכי מיירי מתניתין דאהלות דלקמן כמה חסרון בשדרה כו' דאין נראה כלל שאם היה אדם שנברא רק בי"ז חוליות שלא תטמא שדרתו באוהל אם לא נחסרה ממנו כלום אלא ודאי לא איירי אלא כשהיה שם מנין החוליות ונחסרה והכא קאמר שמואל וכן לטריפה וה"ה לענין עקירה לא מיירי אלא בנעקרה מברייתה אבל אם חסרים בתחלת ברייתה לאו טריפה היא וכ"ש יתיר דלא פסיל והכי מוכח בהדיא מדברי הרמב"ם וכו' ע"כ ולפי טעמו של בעל ת"ה לא שנא לן בכמה צלעות שיהיו יתירות דהא לדבריו לא אמרינן דטריפה אלא כשהיה לה ונעקרו בלבד אבל להרשב"א דוקא במיעוטא אבל ברוב דהיינו שיש צלעות יתירות י"ב כמנין הרוב הוי כנטול וטריפה וכדבריו סתם רמ"י ז"ל ונקט בלישניה נמצאו חוליות וצלעות יתירות כו' וזה ודאי תימה דלסברת הרשב"א דאמרינן כנטול אחר דמי אף בצלע וחוליות לפי פירש"י והא חוליא כחסירה טריפה והרשב"א לא נקט אלא צלעות ומיהו כבר תמהתי של זה לעיל דהיכי משכחת להו צלעות יתירות בלא חוליות ובלי ספק שזהו שהכריחו לרמ"י ז"ל דנקט חוליות ג"כ אבל תמיהה היאך מכשרינן לסברת הרשב"א לכן נראה דרמ"י ז"ל ארכבה אתרי רכשי דסבירא ליה כבעל ת"ה דיתר בצלעות וחוליות לא מטריף דדוקא נעקר מה שהיה לה וכן נקט ליה רמ"י ז"ל הך טעמא גבי חוליות כיתירה ומ"מ ס"ל נמי כהרשב"א דלא נכשיר כי אם שאין היתירות כמנין רוב הצלעות וצ"ע: (קעט) נעקרו ברוב צד אחד · והחוליא קיימת · טור: (קפ) ואם נעקר צלע וחצי חוליא כו' · וכתב הרשב"א דוקא מהצלעות הגדולות אבל הקטנות שאין בהם מוח אפילו נעקר צלע וחצי חוליא כשרה וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק בזה כ"כ הטור והב"י כתב שרבינו ירוחם סתם הדברים כדעתו של הרשב"א וכך פסק בש"ע אבל רמ"י ז"ל כתב דאין חילוק כו' וכבר כתבתי לעיל בסעיף קע"ז בשם ת"ה דדוקא נעקרו אבל אם אירע כך חסירה בברייתה דכשרה ועיין מ"ש עוד שם: (קפא) ואם נעקרה חוליא בלא צלע כו' · וכתב רמ"א ואפילו הוא למטה במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל שם ע"כ ותפסתי בד"מ שלו ולא מצאתי לדברים הללו וצ"ע מנין לו ודוקא נעקרה אבל נבראת חסרה כגון שאין לה אלא י"ז והחוליות הם י"ח כדתנן באהלות כשרה מהטעם שכתבתי בשם ת"ה לעיל סעיף קע"ז וכ"ש שאם יתירה דכשרה יע"ש ובד"מ הקשה על הב"י דהכא פסק כת"ה להכשיר ולעיל בנתחסר אבר שאם ניטל טריפה פסק כהרשב"א דמטריף כמ"ש דבריו בר"פ סימן א' וניחא ליה דבנדון דידן גם הרשב"א מכשיר כמ"ש בשמו בסעיף קע"ז: (קפב) וגולגולת שנתכסה טריפה · אע"פ שהקרום של מוח קיים טור סימן נ': (קפג) ובשר החופה את רוב הכרס · עיין לעיל סימן נ"ג: (קפד) ונקטינן הכי סיומא דלא פליגי אמוראי ולא תנאי · ור"י לפרש דברי ת"ק אתא ודרוסת זאב בדקה וכל דקה במשמע ואפילו באימרי רברבי ואצ"ל בעופות וכתבו הרשב"א והר"ן שכיון ששנינו דרוסת הזאב בדקה מכלל דגסה כלל וכלל לא אע"פ שיש מקצת רבוותא שכתבו כן ע"כ וסתם הטור סימן נ"ז כדברי הרשב"א והר"ן שאין לו דריסה בבהמה גסה ואפילו בקטנה שבגסות אפילו בעגלים הרכים ודרוסת ארי בגסה אפילו בשור הגדול וכחיה אפילו גדולה

מעדני יום טוב

כנגד כל החלל טלו · פירש"י משום שבירת רוב צלעות או עקירת חוליא ע"כ וכ"ש בני מעיים דמדאמר אמימר צריכה בדיקה כנגד בני מעיים א"ל מר זוטרא ט' כנגד כל החלל ולהוסיף בא וכמ"ש רבינו לעיל סי' ל"א וגם הרי"ף לא העתיק אלא כנגד כל החלל ופי' הר"ן שצריך לבדוק ריאה ובני מעיים וצלעות וחוט השדרה וחוליותיה וכתב עוד הר"ן וא"ת וליחוש לנקב משהו דלא מינכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמהאי טעמא אמרינן דקוץ כל שניקב לחלל טריפה וי"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו איבריה קרע גדול וניכר היה ע"כ: [ר] ואי קיימי מיא · פירש"י כגון אגמים לית לן בה דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי וכתב ב"י סימן נ"ח ויש לתמוה עליו דלא שייך מטה או מעלה במיא דקוו וקיימי ונראה דה"ק אע"פ שקרקע האגם לצד אחד גבוה מחבירו ובשבת זה המים נוטים מלמעלה למטה מאחר שאינם הולכים כמרוצת מי הנהר אפילו שט מלמעלה למטה לא אמרינן שהמים מוליכים אותו ע"כ ועי' במפי"ש שחברתי על הקיצור: [ש] עוף מיעף · כך גירסת הרי"ף וגירסא זו נראית יותר שכן תרגום וכפלת ותעיף: [ת] ורב אסי · וכן הוא ברי"ף ובספר יוחסין הביא רב אסי שהיה בימי מר בר רב אשי אבל בגמרא רב אשי ואמימר היה בימיו: [א] בתרי גפי אסור · עיין בדברי חמודות: [ב] נשתברו רוב צלעותיה · כתב הר"ן לעיל גבי מחטא דאשתכח בכבדא בשם הרשב"א דאע"ג דאמרינן בגמרא דקוץ שניקב לחלל חוששין שמא ניקב אחד מהאיברים שנקובתן במשהו בנשתברו מיעוט צלעותיה בין שהשבר כלפי פנים או כלפי חוץ כשרה ולא חיישינן שמא ניקבו ראשי הצלעות הדקין או הכרס או הריאה וטעמא דדוקא גבי קוץ חיישינן להכי כיון שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק אבל בראשי הצלעות דל"ל הכי לא חיישינן למידי הלכך בין שהשברים נוטים כלפי חוץ בין שנוטים לחלל הבהמה בין שקרום ובשר שעליהם קיים בין שאינו קיים כיון שלא נשתברו אלא מיעוט צלעותיה כשרה ע"כ ועיין בד"מ: [ג] דפריך מיניה כו' · ולא מסדרינן אינהו דאמרי כבן זכאי כ"כ הר"ן דאלת"ה מבן זכאי נמי פריך: [ד] שהיא בוכנא ואסיתא · פירש"י כלומר צלע כו' · אסיתא חור כו' · וז"ל הר"ן קשר השדרה נקרא חוליא ויש בו בית קבול שנכנס הצלע לתוכו כבוכנא בתוך אסיתא שהיא המכתשת והיד שלה נקרא בוכנא וכיון שנשבר אותו בית קיבול של הצלע הרי היא טריפה אע"פ שגופו של בשר השדרה נשאר קיים ע"כ: [ה] וגולגולת שנתכסה · שנתרוצצה · הר"ן: [ו] ברוב גובהה או ברוב היקפה · לשון רש"י רוב גובהה מן העינים ולמעלה רוב היקפה גדול מרוב גובהה ופירש הב"י סימן ל' דה"ק הגולגולת הפוסלת כשנתכסה היא מן העינים ולמעלה ואם נתכסה רוב מה שמן העינים ולמעלה טריפה אבל אם נתכסה כל מה שמן העינים ולמטה אין בכך כלום דלאו גולגולת מיקרי וכ"כ בכלבו ורוב היקפה פשוט הייני שנתכסה רוב עיגולה של גולגולת ע"כ: [ז] ולא איפשיטא · לפום מאי דפסק רבינו בסימן נ"ג כהאיכא מ"ד ושכך פסק רש"י כרבי יוסי בר חנינא דכרס החיצונה דמתניתין הוא בשר החופה את רוב הכרס וכתב ג"כ רבינו שכן עמא דבר איפשיטא האיבעיא דגמרא מהך מתניתין דתנן נקרע רוב החיצונה ש"מ דלא בעינן ניטל אלא משום דכתב ג"כ לעיל דאיכא מ"ד דפסק כרבה בר רב הונא דמפרש כרס החיצונה דמתניתין מפרשתא לדידיה לא איפשטא ורי"ף לא כתב להא בלשון בעיא אלא בסתמא ברובו בין ברוב קרוע בין ברוב נטולה אע"ג דהא דנתכסה ברוב גובהה כו' כתב בלשון בעיא ותיקו: [ח] הלכך תרוויהו טריפה · דלא בעי ניטל רובו אלא בנקרע רובו בלחוד טריפה הר"ן ותו פסקינן לעיל סימן נ"ג כרבי יהודה דבגדולה בטפח: [ט] ופריך · לא ידענא מנו דפריך: [י] ותירץ דאיידי דאמר בבהמה · גרס ולא מצי לתרץ דאשמועינן דהא למטה לא בין בדכוותייהו בין בזוטר מינייהו וכדמסיק בסוף הסימן דא"כ תפשוט מאי דבעי רב אשי לקמן בשאר עופות ממאין: [כ] למעוטי מאי · דלא אתי למימר דכל מזאב ולמעלה דרים כגון דוב ונמר כדמסיק רבינו לקמן: [ל] והוה אמינא כו' · כך פירש"י [וקשה כו' כצ"ל] : [מ] משמע דסיומא קמא לא אתא למעוטי חתול · ומיהו יש לומר דרש"י לא חש להכי משום דאי איתא דלסיומא קמא לא ממעיט חתול א"כ תקשה דרב אדרב דהא חסדא אמר רב דחתול אין לה דריסה אלא בגדיים וטלאים ולא באמרי רברבי: [נ] ועוד אליבא דרב · ללישנא קמא דפליגי ולפום מאי דכתב דליכא לפרושי בלישנא קמא כפירש"י : פירש"י

זוטרי · אמר רב חסדא אמר רב (קפה) דריסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים · (קפו) דריסת חולדה בעופות · איתיביה דריסת חתול נץ ונמיה עד שתנקב לחלל · [ס] פירש רש"י כקוץ בעלמא אבל ארס שלהן אין מזיק · והרמב"ם ז"ל כתב דארס שלו מזיק אם נקב לחלל בגדיים וטלאים · (קפז) [ע] וכן כתב רב אלפס ז"ל ודרוסת הנץ בגדיים וטלאים לבית חללו פסולה · אבל אי לא אינקוב לחלל כשר · [פ] ומדקדקין מדקתני דריסת חתול נץ ונמייה עד שתנקב לחלל אלמא כשניקב לחלל מיקרי דריסה · ולרש"י הכי פירושו דריסתן אינו אלא כנקיבת קוץ לחלל · הוא דאמר כבריבי דתניא א בריבי אומר לא אמרו דאין דריסה אלא במקום שאין מגילין · אבל במקום שיש מגילין יש דריסה · איכא דאמרי הא מני בריבי דתניא בריבי אומר לא אמרו יש דרוסה אלא במקום שיש מגילין · אבל במקום שאין מגילין אין דרוסה · א) פירוש הך ברייתא דחתול נץ ונמייה אין להן דריסה מיירי במקום שאין מגילין [צ] ומתניתין דרוסת הנץ בעוף הדק דמשמע אף במקום שאין מגילין דומיא דארי וזאב אפילו בריבי מודה דדרסי בכל ענין · ולא מפליג אלא בחיות קטנות דאין כח בארס שלהן להמית אלא מתוך חמה מרובה · *) הייט בעוף הדק דבכל דהוא יזיק לו הארס · אבל בגדיים וטלאים ועוף הגם אין לו כח להמית אלא במקום שיש מגילין ולהאי שינויא סברי רבנן דחתול דרים אף במקום שאין מגילין · ורב חסדא סבר כרבנן · וללישנא קמא סבר רב חסדא כבריבי דחתול אין לו דריסה אלא במקום שיש מגילין · ואע"ג דלישנא בתרא לחומרא מסתברא דהלכה כלישנא קמא · [ק] דלישנא בתרא דחיקא הוא · משום דבעינן לפלוגי לבריבי בנץ בין דרוסת עוף הדק לדריסת גדיים וטלאים ועוף הגם · וזהו דוחק גדול לומר דאית ליה דריסה בכולהו ואין דריסתו שוה בנץ · לזה דוקא במגילין ולזה אף באין מגילין · ולהאי פיסקא ניחא מה שאין העולם נזהרין כשחתול נכנס ללול של תרנגולין ואיהו שתיק ואינהו מלפלפי · וכן כתב בספר התרומה (קפח) [ר] אבל רב אלפס ז"ל לא חלק בין מגילין לאין מגילין משמע דסבר כלישנא בתרא לחומרא [דף נג ע"א] ומסקינן אליבא דרב דאין דריסה לחתול באימרי רברבי · [ש] אבל באימרי זוטרי אית ליה דריסה · [ת] וכן לנמיה ולחולדה אין דריסה בגדיים וטלאים · אבל בעופות יש להן דריסה · ושועל [א] איתימא דיש לו דריסה ואיתימא דאין לו דריסה וספיקא דאיסורא לחומרא (קפט) ודוקא בגדיים וטלאים [ב] דלא עדיף מחתול [ג] וגם למטה מן הזאב הוא ואין לו דריסה בדקה : [ד] בעי רב אשי שאר עופות טמאין יש להן דריסה או אין להן דריסה · א"ל רב הלל לרב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמרינן שאר עופות יש להן דריסה והא אנן דרוסת הנץ תנן · (קצ) אמרי נץ ברברבי מיניה · שאר עופות טמאין בדכוותייהו · אי נמי נץ בדכוותייהו שאר עופות טמאין בזוטרי מינייהו ובעיא דרב אשי ליכא למיפשט ממילתא דרב דאמר בעופות מן הנץ ולמעלה [ה] דמשמע דכל עופות שמן הנץ ולמעלה דורסין · [ו] דאיכא למימר דאגם קאי ולאו למעוטי מנץ ולמטה דאין להן דריסה ולמעלה יש להן דריסה ב · דאגב דנקט בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי חתול נקט נמי בעופות מן הנץ ולמעלה כדפרישית לעיל · והא דאמר רב (נחמיה) בבהמה מן הזאב ולמעלה · [ז] לא בא לומר דכל מן הזאב ולמעלה יש לו דריסה כגון דוב ונמר · דא"כ מאי שקיל וטרי הש"ס לעיל במילתיה דרב למאי איצטריך הא טובא אתא לאשמועינן דכל מן הזאב ולמעלה דרים וממתניתין לא שמעינן אלא זאב וארי · ועוד מאי קמיבעיא ליה בעופות טמאין כי היכי דבבהמה מן הזאב ולמעלה דרים הוא הדין בעופות מן הנץ ולמעלה דורס (קצא) אלא ודאי נראה דאין דריסה אלא לזאב וארי · ואע"פ שהדוב שכול [ח] אינו דורס וגם אין לו צפורנים לדרוס וגם הנמר אע"פ שהוא עז שמא אינו דורס מידי דהוה אשועל [ט] אע"פ שנשיכתו קשה מספקא ליה אם יש לו דריסה אף כחתול · ועוד מאן לימא לן שהוא למעלה מן הזאב שמא הוא למטה מן הזאב כי חיה קטנה היא וכן מסתבר דקים ליה לגמרא דאין דריסה אלא בזאב וארי · מדלא בעי הש"ס אי יש דריסה בשאר חיה כי היכי דבעי בשאר עופות טמאין ואין לומר דפשיטא ליה דיש להן דריסה · דאמאי פשיטא ליה יותר מבעופות · אלא ודאי נראה דפשיטא ליה בבהמה דאין להן דריסה · ומספקא ליה בעופות משום דהרבה עופות דורסין · ומספקא ליה אם יש להן ארס להמית · מיהו יש להסתפק [י] לפי המסקנא דאמר נץ וגם ברברבי מינייהו ושאר עופות בדכוותייהו אם יש דריסה מן הנץ ולמטה · כי היכי דמן הזאב ולמעלה אתא למעוטי חתול באימרי רברבי ואפילו הכי דרים באימרי זוטרי · הכי נמי [כ] מן הנץ ולמעלה דהיינו גם דרסי אף ברברבי מינייהו ושאר עופות טמאין בדכוותייהו או דילמא אי מפרשינן הכי לא הוה ליה למימר מן הנץ ולמעלה [ל] כיון דלמעלה ולמטה שוין · ולא דמי למן הזאב ולמעלה דאתא למעוטי חתול מבהמה · וגם למעלה מן הזאב אין דריסה כי אם בארי · (קצב) ומסתבר דאין דריסה מן הנץ ולמטה מטעמא דפרישית · אמר רב יוסף נקיטינן (קצג) אין דריסה לכלב · אמר אביי נקיטינן להני דדרסי דלא דרסי אלא ביד [מ] לאפוקי רגל דלא ואין דריסה אלא בציפורן לאפוקי שן דלא [נ] עד דמינקב לחלל · ואין דריסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת דלא (קצד) כגון שנפל על הבהמה ונתקע בה צפורניו · ואין דריסה אלא מחיים (קצה) לאפוקי לאחר מיתה כגון שדרסה ומקמי דלשקלה לסיחופיה (קצו) [ס] קטלוה · (קצז) אי נמי דפסקוה לידיה · מהו דתימא בהדי דדרים שדי זיהריה · קמ"ל בהדי דשליף שדי זיהריה · ואין לסמוך על זה לשחוט את העוף בעוד שהנץ יושב עליו · לפי שפעמים כשהנץ רודף אחר העוף (קצח) הוא מכהו בציפורניו דרך פריחתו :

וארי

*) נ"ל ומיהו הייט

הגהות הב"ח א דתניא בריבי וכו' ומתניתין דקתני דרוסת וכו' דאפילו בריבי וכו' דלא מפליג : ב יש להן דריסה אתא אלא דאגב דנקט בבהמה :

רש"י נמייה · חיה היא וי"א שהיא מרטרינ"א בלע"ז : **גדיים וטלאים** · דקים שבדקה ומודה רב חסדא באילים ורחלים כמתני': **עד שתנקוב לחלל** · בקוץ בעלמא ועד שנקבו הדקין ומדשוי להו כקוץ בנקובה מכלל דארס שלה אין מזיק אפילו לעופות וכ"ש לגדיים וטלאים : **בריבי** · שם חכם : **לא אמרו אין דרוסה** · לחתול : **אלא במקום שאין מגיל** · לעוף או לגדי מידו דאינו כועס כל כך ולא אלים זיהריה : **אבל במקום שיש לה מגיל** · הוא כועס ויש לו ארס חזק וכשמכה בצפורן משליך בה ארס ודרב חסדא בשיש מגילין: **איבא דאמרי** · דרב חסדא אפילו במקום שאין מגילין קאמר דיש דרוסה ומתני' דנקט זאב משום אמרי רברבי נקט והא מתניתא דנקט עד שתנקב לחלל בריבי היא ובמקום שאין מגילין ורבנן פליגי עליה וסברי אף במקום שאין מגילין יש דרוסה : **אף לחולדה** · שהיא קטנה סימנו יש דרוסה וכ"ש לחתול: **באמרי רברבי** · בבהמה דקה ס"ל אין דרוסה לחתול כדאמר רב לעיל בבהמה מן הזאב ולמעלה : **בגדיים וטלאים** · דקים מאוד : **שאר עופות טמאים** · חוץ מן הגם והנץ : **והא אנן תנן** ודרוסת הנץ שבעוף הדק · מכלל דשאר עופות אפי' בעוף הדק לא : **בדרברבי** מיניה · ואפ"ה עוף הדק הוא : **ביד** · שהכהו בידו : **רגלי** אחרונה: **אבל** שן לא · דאין ארס החיה בשיניה : **שלא** מדעת · דכיון דשלא מדעת נפל כגון מן הגג על הבהמה אע"פ שנתקעה צפורנו בגבה אין משליך בה ארס : **לאחר** מיתה · קס"ד שמת הארי ואח"כ נפל על הבהמה : **דדרים** מחיים · ולא הספיק לשלוף צפורנו ממנו עד שפסקו את ידו ומיתה דקאמר מיתת האבר שנחתך : **דשליף** · כשחולץ מוציא צפורנו מגבה ·

מעדני יום טוב

[ס] **פירש"י** כקוץ בעלמא כו' · והרמב"ם ז"ל כתב דארס שלו מזיק אם ניקב לחלל כו' · וכתב הרשב"א בחידושיו ונפקא מיניה דאילו בקוץ אע"ג דניקב לחלל אית ליה בדיקה אבל בנקיבת נץ כיון שניקב לחלל והאדים הבשר טריפה ואין לה בדיקה ומיהו למאן דמפרש לקמן דקוץ נמי לית ליה בדיקה אפשר לחלק הכך מה שאמרנו דאילו בקוץ אין לו בדיקה כלל דנקב כל שהוא אינו ניכר אבל בנץ בודקין אותו אם ניקב לחלל והאדים הבשר מבפנים טריפה ואי לא כשרה ע"כ ועיין לקמן סימן מ"ב : [ע] וכ"כ רב אלפס ז"ל ודריסת הנץ בגדיים וטלאים כו' · גם הר"ן כתב שכן נראה דעת רב אלפס ז"ל כהרמב"ם ולא פירש ג"כ מנא לן ואפשר לומר מדסתם ולא פירש שהוא כמעשה קוץ בעלמא : [פ] **ומדקדקין** מדקתני דריסת חתול כו' · אשתמיטתיה להב"י שכתב בספרו ב"י ובספרו כ"מ דנ"ל שטעמו מדאוקימנא להאי ברייתא דרוסת נץ עד שתנקב לחלל בגדיים וטלאים ואי משום ניקב לחלל הוא ולא משום דרוסה מאי איריא גדיים וטלאים אפי' שור הגדול נמי אלא על כרחך משום דרוסה ומש"ה דוקא גדיים וטלאים עכ"ל ולא זכר לדברי רבינו ש"מ דאשתמיטתיה והאיתי בחידושי הרשב"א שכתב ג"כ כדברי רבינו ולענין טעמו של הב"י לפי פירש"י ז"ל דמ"ה נקט גדיים וטלאים משום דאין לנץ גבורה וכח לינקוב לחלל השור אבל לשון הרשב"א והר"ן שהכתוב בד"מ סעיף קנ"ב אפילו הנץ בשור הגדול שמא ניקב אחד מאיברים הפנימיים וכו' · ולכן י"ל דלדבריו בשוה ולא נקטו גדיים וטלאים אלא לאפוקי עופות : [צ] **ומתניתין** דרוסת הנץ כו' · עיין לקמן בסמוך גבי דלישנא בתרא דחיקא הוא כו' : ה"ג דאפילו בריבי: [ק] **דלישנא** בתרא דחיקא הוא משום דבעינן לפלוגי לבריבי כו' · דאילו ללישנא קמא בריבי ורב חסדא לא אמרו כלום בנץ וא"כ מתניתין לא קשיא כלל והברייתא דקתני דלנץ אין דריסה הא מוקים ללישנא קמא בגמ' דברייתא בגדיים וטלאים ומתניתין בעוף ואין חילוק אלא במקום שיש דריסה דהיינו בעוף כדקתני במתניתין אפילו במקום שאין מגילין יש דריסה וכי קתני בברייתא דאין דריסה בגדיים וטלאים הייט נמי אפילו במקום שיש מגילין דלא פליג כלל אבל ללישנא בתרא ברייתא ובריבי כחדא וא"כ ברייתא מפליג בין יש מגילין לאין מגילין וקתני נץ ובמתניתין נמי קתני נץ ולא מפליג בין יש מגילין לאין מגילין וא"כ צריך לחלק בנץ בין דריסתו בעוף לדרוסתו בגדיים וטלאים וזהו דוחק גדול כו' : [ר] **אבל** רב אלפס ז"ל לא חלק כו' · וכלומר דא"כ היה לו להזהר בחתולים שלנו ועיין בד"מ דאף לרב אלפס ז"ל לא קשיא : [ש] **אבל** באימרי זוטרי אית ליה דריסה וכן לנמיה · ואיכא למידק דבנץ פסקינן לעיל כברייתא דעד שתנקב לחלל וברייתא ההיא השוה דין חתול ונמיה לנץ ואמאי לא פסקי בהו נמי כברייתא תירץ הב"י דכיון דרב חסדא אמר דריסת חתול ונמייה בגדיים וטלאים ולא הזכיר נקיבת חלל הכי קי"ל ודחינן ברייתא מקמי דברי רב חסדא דהוה קים ליה בברייתא וידע דלאו דסמכא היא ומיהו בנץ שלא נחלק בו רב חסדא בהדיא נקטינן כברייתא ע"כ ועוד נ"ל דרב פליג בחתול כרב חסדא ורב תנא ופליג הלכך לענין הלכה קי"ל כהכרעתו של רב חסדא בין התנאים : [ת] **וכן** לנמייה · אדלעיל מיניה קאי : [א] **אתמר** · גרס ברי"ף וכן לקמן : [ב] **דלא** עדיף מחתול · דבלישנא קמא דבגמרא דחינן שהוא חתול הוה כלומר דעדיף משועל אבל בשועל אין דריסה הלכך אפילו להוא לישנא דאמר דיש דרוסה לשועל אין להחמיר בשועל יותר מחתול · הר"ן : [ג] **וגם** למטה מן הזאב הוא ואין לו דריסה בדקה · דהא דרוסת הזאב בדקה תנן וכי היכי דממעטינן מינה חתול ממעטינן נמי מינה שועל דתרווייהו למטה מן הזאב נינהו · הר"ן : [ד] **בעי** רב אשי שאר עופות טמאים כו' · לא מיבעיא ליה אלא בעופות טמאים אבל פשיטא דאין דריסה לטהורים · תוספות : [ה] **דמשמע** דכל עופות שמן הנץ ולמעלה דורסים · ואפילו אינו הגם וממילא משמע נמי דכל שלמטה מן הנץ אין דורסין : [ו] **דאיבא** למימר דאגם קאי · כלומר כיון שיש גם שהוא למעלה מן הנץ דדורס נמי איכא למימר דלא נקט מן הנץ ולמעלה אלא איידי כו' : [ז] **לא** בא לומר כו' · נקטיה הכא משום דדייק נמי מדקבעי ליה בעופות כו' ומדלא בעי אי יש דריסה בשאר חיה כו' : [ח] **אינו** דורס · עיין בד"מ סוף סעיף רי"ב : [ט] **אע"פ** שנשיכתו קשה · וכדתנן באבות פ"ב שנשיכתן נשיכת שועל : [י] **לפי** המסקנא דאמר נץ בכרבבי מיניה · גרס ונקט לכך לישנא שפסק כן הרי"ף וה"ה דס"ת להסתפק לאידך לישנא דאמר נץ בדכותיה כו' : [כ] **ה"ג** מן הנץ ולמעלה דהיינו גז · כך גרס התוספות במשנה וכתבו שכן הוא בתוספתא ובערוך ושכן יסד הפייט בסליחות בתוחלת ישראל מדרס גז וכן אפרוחים קרוים פ"כ ומ"מ לעיל נקט רבינו גם בלישנא : [ל] **כיון** דלמעלה ולמטה שוין · שכל העופות שבין הנץ והגז יהיה דינן שוה כעופות שלמטה מהנץ ולא דמי לזאב ולמעלה דאותן שלמטה אמעיט מבהמה גדולה שבדקה וגם למעלה אין דורס אלא ארי כדמסיק לעיל ונמצא שמה שהוא בין הזאב והארי אינן שוין למה שלמטה מזאב ולעיל כתב נמי רבינו דאיכא למימר אגב דנקט בבהמה כו' ולמעלה אין דריסה אלא לגם אבל למטה יש דריסה וכן נמי כי אמרינן דלמטה אין דריסה ולמעלה יש דריסה אע"פ דלמעלה אינו שוה למעלה דבזאב דסתם אין דריסה כלל אלא לארי בלבד ובנץ כל שלמעלה יש בו גז דריסה גם בכרבבי ושאר בדכוותייהו מ"מ הואיל והשתא למטה מנץ אין להם דריסה כלל ואפילו בדכוותייהו מאי שפיר למנקט מן הנץ ולמעלה תפא"כ אלו גם למטה היה להם דריסה בדכוותייהו וזה ג"כ בלמעלה מלבד שגם היה דוחק גדול למנקט מן הנץ ולמעלה כיון שיש בלמעלה ולמטה השוין ודברי רבינו מיוסדים על פירש"י ז"ל דהבעיא קאי אכולהו שאר עופות טמאים חוץ מן הגם והנץ וכתב הר"ן שכן פירשו רוב הראשונים וכך הם דברי הרמב"ם בפ"ה מה"ש וכן נראה דעת הרב אלפסי אבל אין זה מחוור דהא אמר רב יהודה אמר רב לעיל בעופות מן הנץ ולמעלה ומשמע לכל העופות שהן למעלה מן הנץ דינן כנץ ותיכה נמי שכל העופות שהן למעלה מן הגם דינן כגם ולפיכך נראה דודאי פשיטא ליה דעופות שמן הנץ עד הגם דינם כנץ וכן אותם שלמעלה מן הגם דינם כגם אלא בעופות [שלמטה] מן הנץ קא מיבעיא ליה מי אמרינן כיון דדורסת הנץ תנן אותן עופות שהן למטה מן הנץ אין להם דריסה כלל או דילמא כי היכי דבבהמה קתני דורסת הזאב ואפ"ה אסיקנא [דאית להו] דנהי דאותן שהן למטה מן הזאב כחתול ונמייה אין דריסתם שוה עם הזאב מ"מ דריסה אית להו דהיינו בגדיים וטלאים בעופות נמי נהי שאותן שהן למטה מן הנץ אין דריסתם שוה עם הנץ דריסה מיהא אית להו ומהדרינן דאין ודאי אלא מש"ה תנן דריסת הנץ וגם [משום] דאיכא אית להו דריסה אפילו בכרבבי מנייהו וכן אותן שמהן ומעלה אבל שאר עופות טמאין שלמטה מהן אין להם דריסה אלא [בזוטרי מינייהו] עכ"ל הר"ן ורבינו קמפרש נמי לעיל דאין דריסה לדוב ונמר והלכך נמי לדידיה ליכא למידק כדדייק הר"ן דכל שהוא מן הנץ ולמעלה דינן כנץ דהא בבהמה אין לפרש כן אם כן בעופות נמי מכלן ולכך ניחא לדידיה דפירש האיבעיא כפירוש רש"י דעל כל העופות בעי ואפילו על שלמעלה מהנץ חוץ מהגם : [מ] **לאפוקי** רגל · לשון הרשב"א בת"ה רגל דחיה וכתב הב"י כלומר דעוף דאין לו אלא שתי רגלים לא שייך לפלוגי ביה דברגלים הוא דורס כמו חיה בידים ע"כ : [נ] **עד** דמנקב לחלל · קאי נמי ארגל וכן מבואר בטור ופשוט הוא : [ס] **קטלוה** · כך גרס הרי"ף ומ"ש אי נמי כו' הוא פירוש רש"י :

דברי חמודות

גדולה שבחיות והנ"ל בעופות ושאר חיות יתבארו לקמן מה דינם בסעיף קנ"ח : (קפה) **דריסת** חתול ונמיים בגדיים וטלאים · וכ"ש בכל העופות טור ולקמן יתבאר דין השועל : (קפו) **דריסת** חולדה בעופות · וכתב הרשב"א שיש לה דריסה אפילו בעוף הגם דהא סתמא אמרינן יש דרוסת חולדה בעופות ע"כ מינה שמעינן נמי דהא בבהמה אין לה דריסה כלל ואפילו בגדיים וטלאים וכן פשיט ליה רב לרב כהנא כדאיתא בגמרא וכדמסיק רבינו לקמן : (קפז) **וכן** כתב רב אלפס ז"ל ודרוסת הנץ בו' · והכי נקטינן ומדנקט נץ ש"מ דאילו שאר עופות לא וכן לשון הטור כל עופות אין להם דריסה בבהמה ואפילו בגדיים וטלאים ע"כ ונ"ע בעוף הגם דלענין דריסה בעופות חמיר הוא מהנץ ולמה לא ישווה לו בבהמה ואמאי סתם הטור וכתב כל העופות כו' : (קפח) **אבל** רב אלפס ז"ל לא חלק בין מגילין לאין מגילין כו' · וכלומר דכיון דהרי"ף לא חלק אנן נמי לא נחלק מסברתינו וכך מסיק הטור בשם רבינו וכתב עוד שהרשב"א כתב אפשר שהחתולין שלנו בני תרבות הם עם התרנגולים וכל שלא ראינו שרדף אחריהם והכה אין חוששין לו והאוי לחוש להם עכ"ל הרשב"א אבל הר"ן כתב שאע"פ שהיה ראוי לחוש בדבר כל שלא הכהו אין חוששין לו אבל הכהו ודאי חוששין לו ע"כ : (קפט) **ודוקא** בגדיים וטלאים · וכ"ש בכל העופות : (קצ) **אמרי** נץ ברברבי מיניה · ובלבד שיהא מן הדק כדתנן במתניתין דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגם בעוף הגם · ופירש"י בעוף הדק ציפרים ויונים בעוף הגם אווזים ותרנגולים ולשון הר"ן איזהו עוף הדק תורים ובני יונים ותרנגולת ולמעלה סימנה עוף הגם ע"כ וכתב הטור בד"א בתרנגולים הגדולים אבל בקטנים יש לו דריסה וכ"כ הרשב"א וכתב רבינו לקמן דגז נמי דרים ברברביה מיניה : (קצא) **אלא** ודאי נראה דאין דריסה אלא לזאב וארי כו' . ועיין לקמן סוף סעיף רי"ב אבל הרשב"א כתב כל חיה טמאה שאינה גסה מן הזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה כבשים ועזים אפילו היא גסה כזאב אבל יש לה דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות ואם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה אבל לא בבהמה גסה אפילו היא גדולה כארי היתה גסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל וכ"כ הר"ן וכ' הב"י שכן הסכים רבינו ירוחם והטור כתב ג"כ שכן יראה מדברי הרמב"ם ובת"ה סימן קע"ת כתוב שבא"ז פסק דכל חיה שהיא מן הזאב ולמעלה דורסים בהמה גסה והזאב בדקה ולא בגסה עכ"ל וכתב הב"י דנראה שפוסק כלישנא בתרא ומפרש דברי רבי יהודה דמן הזאב ולמעלה דרים בגסה וה"ק דרוסת הזאב בדקה דוקא ולא בגסה אבל כל שאר חיות שלמעלה מן הזאב דינם כארי דדרסי בגסה ע"כ וכתב רמ"א דיש לחוש לחומרא ע"כ פירוש דבריו דלפעמים יש יותר חומרא אי תפסינן ליה כנקיבת קוץ כמ"ש בשם הרשב"א במי"ט גבי פירוש רש"י בקוץ בעלמא ומיהו לדידן לא נ"מ מידי דאין אנו סומכין על הבדיקה כלל כדלקמן סעיף רי"ב : (קצב) **ומסתבר** דאין דריסה מן הנץ ולמטה · וכתב הב"י דמדברי הרשב"א משמע דשלמטה מן הנץ ושלמטה מן הגם דינם שוה דאית להו דריסה בדכוותייהו אבל לא ברברבי מינייהו ואע"פ שכתב הב"י דרבינו ירוחם כתב שתפסו עיקר כדעת הרא"ש מ"מ בספרו הש"ע נראה שסתם כדברי הרשב"א ורמ"א לא הגיה כלל בזה ולכך אני תמה על רמ"י ז"ל דלא הזכיר כלל לדעת הרשב"א וכתב לדעת רבינו בלחוד : (קצג) **אין** דריסה לכלב · אפילו בעופות אלא כמעשה קוץ בעלמא שאם דרס או נקב בשיניו עד לחלל חוששים לו כדרך שחוששים לקוץ שניקב לחלל טור וכתב ב"י דפשוט הוא וכ"כ הרשב"א והר"ן דאפילו באותם שאין להם דריסה אי ניקב ציפורניו לחלל טריפה ואפילו הנץ בשור הגדול שמא ניקב אחד מהאיברים הפנימיים ואין בדיקה לנקב משהו כל שאין מקומו ידוע וכדאמרינן בקוץ עד שתנקוב לחלל ע"כ : (קצד) **כגון** שנפל על הבהמה כו' · או שהיה ישן והכה הבהמה שלא מדעת סמ"ג וכן כתב ספר התרומה : (קצה) **לאפוקי** לאחר מיתה · וכתב הר"ן אפילו האדים בשר כנגד בני מעיים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא כד לא מספקא לן בדרוסה כלל : (קצו) **קטלוה** · כבר כתבתי במי"ט שכך היא גי' הרי"ף ולשון הטור הומת הדורס או נשחט הנדרס ואע"ג דפירוש קטלוה ודאי אדורס קאי דבנדרס הל"ל שחטוה אלא דמסברא משמע דה"ה כי שחטוהו לנדרס וז"ל הר"ן וי"א דמינה נמי היכא דשחטוה לנדרס קודם שיוציא הדורס ציפורניו כשרה כיון דאינה לדריסה אלא לבסוף היא שעתא כבר נשחטה וכתב עוד ואחרים מחמירים לומר שכיון שהיו מגילין אותה ממנו דילמא הכיא שעתא שדי ליה זיהריה דכל היכא שמגילין אותה ממנו הוא כועס יותר וזורק מרה ע"כ וכתב ב"י דדעת התוספות והרא"ש והרשב"א כסברא ראשונה ואני לא ראיתי לא בתוספות ולא בדברי רבינו שום דבר מכל זה : (קצז) **א"נ** דפסקוה לידיה · וכתב בטור בד"א כשראינו מתחלה ועד סוף אבל אם בא לפנינו וצפורן תחובה לו בגבו חוששים שמא דרס וחזר ודרס וכ"כ הרשב"א בת"ה : (קצח) **הוא** מכהו בצפורניו דרך פריחתו ·

כתב

תפארת שמואל א) פירוש הך ברייתא דחתול וכו' · סברת הרא"ש מאחר דקאמר סתמא הא מני בריבי אברייתא קאי נמי אנץ ומ"ש צריכין אנו לחלק בין דרוסת עוף הדק לדרוסת גדיים וטלאים כמו שמסיק אבל סברת התוספות מאחר דלא גרסינן בדברי רב חסדא אלא חתול ונמייה ולא נץ א"כ לא הקשה מנץ מידי א"כ אפילו לא"ד דמוקים ברייתא כבריבי ובאין מגילין דווקא בחתול קאי אבל נץ בכל ענין לא דרים בגדיים וטלאים לכ"ע ע"ש וכן יראה מדעת הרי"ף שפסק כא"ד לחומרא ואפ"ה כתב דנץ אין לו דריסה כלל בגדיים וטלאים כי אם שתנקוב לחלל *) ודווקא הנץ במגילין כו' הייט בעוף הדק אבל בגדיים וטלאים ועוף הגם יש לחלק :

אימור

*) [נראה דצ"ל לחלל הס"ד ומתחיל הדיבור הייט בעוף הדק · פי' הא דלא מפליג בנץ בין יש מגילין לאין מגילין הייט בעוף הדק וכו']

מא (קצט) **וארי** שנכנס לבין השוורים (ר) ונמצאת לפורן הארי בגבו של אחד מהן (רא) חוששין שמא ארי דרסו ואע"ג דאיכא למימר בכותל נתחכך · דכיון דקיימא לן חוששין לספק דרוסה אסור · דאיתמר רב אמר אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין לספק דרוסה · דכולי עלמא (רב) ספק כלבא ספק שונרא [ע] אימור כלבא · ספק על ספק לא על [פ] אימור לא על · על ויתיב ביניהו (רג) הוא שתיק ואינהו שתקי [צ] אימור שלמא עבדי · (רד) קטע רישיה דחד מינייהו (רה) [ק] אימור נח רוגזיה · איהו צוח ואינהו מקרקרי [ר] אימור ביעותי הוא דקמבעתי [דף נג ע"ב] אהדדי · כי פליגי דאיהו שתיק ואינהו מקרקרן מר סבר אזוקי מזיק להו · ומר סבר מחמת ביעתותא הוא דמקרקרן · אמר אמימר (רו) הילכתא חוששין לספק דרוסה · א"ל רב אשי לאמימר מה דרב מאי · א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי [ש] ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי דנפק קניא ... דמא · אמר רב אשי הא ספק דרוסה ספק קניא (רז) [ת] אימור קניא [א] :

מב **אמר** רב יהודה דרוסה שאמרו עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים · נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו · פירש רש"י כגון דרוסה בירך שלא כנגד החלל ונמקב הבשר רואין אותו כאילו אינו · ואם יש בו טרפות כגון בלומת הגידין טריפה דהאי נמי כנטול דמי · [ב] וי"מ לענין נשבר העצם ויצא לחוץ דאמרינן לקמן בפרק בהמה המקשה (דף עו) אם עור ובשר חופין את רובו כשירה · ועלה קאמר רב יהודה שאם נתמסמס אותו בשר אין מגין · והרמב"ם ז"ל פירש דעל דרוסה קאי דאם האדים הבשר כנגד בני מעיים [ג] או נתמסמס אפילו לא האדים אסור · ורבינו אפריס ז"ל פירש לענין בשר החופה את רוב הכרם · נתמסמס כאילו ניטל · היכי דמי נתמסמס · א"ר הונא בריה דרב יהושע (רח) כל שהרופא [ד] גוררו ומעמידו על בשר חי · א"ר אשי כי הוינן בי רב כהנא אייתו ריאה לקמן כי הוה מותבינן לה יתבא שפיר · כי הוה מדלינן לה [ה] מתלחא ונפלה תילחי תילחי וטרפינן לה מדרב הונא בריה דרב יהושע : אמר רב הונא (רט) בקוץ עד שתינקב לחלל · פירש רש"י ואין לו בדיקה כי הנקב דק · [ו] וספק קניא דלעיל דאית ליה בדיקה · קנה הוא גדול מקוץ · ועוד למעלה אין צריך לבדוק אלא הוושט אבל הכא צריך לבדוק את הכרם והדקין ונקב קטן אי איפשר ליבדק בכולו · [ז] וישב לו קוץ בוושט אית ליה בדיקה מהאי טעמא · [ח] ומה שפי' רש"י דאין לו בדיקה משום דמשמע ליה דומיא דדרוסה כשהאדים הבשר כנגד בני מעיים · (רי) ובעל הלכות כתב בקוץ עד שתנקב לחלל ותטרף בו · [ט] כלומר שבודקין אם נקב אחד מן האיברים שנקובתו במשהו · (ריא) בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים · (ריב) בסימנין עד שיאדימו הסימנין עצמן [דף נד ע"א] ובין וושט ובין קנה דריסתו במשהו · מאי טעמא זיהרא מיקלא קלי^א · יתיב *רבי יצחק בר שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן ויתיב וקאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים · (ריג) [י] א"ל האלהים מורה בה רב (ריד) מכפא דמוחא (רטו) עד אטמא · פירש רש"י הא דבדקינן דרוסה היינו בספק דרוסה או שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ משמע דבודאי דרוסה לא מהניא בדיקה [כ] וכן פי'^ב רש"י והר"ר זרחיה הלוי דודאי דרוסה לא מהניא בדיקה שמא פעמים יאדים הבשר ואין אנו יכולין לכוין להכיר אדמומית (רטז) ונראה שיש בדיקה אף לודאי דרוסה מדאמר בסמוך בסימנין עד שיאדימו

הגהות הב"ח א מיקלא קלי וכו' · יתיב: ב וכן פירש הריב"ס כצ"ל ותי' רש"י נמחק:

רש"י **מא ונמצאת** צפורן · תלושה (תחובה) בגבו: **נתחכך** · השור וצפורן זו בכותל היתה: **אימור** כלבא · והא אמרי' אין דרוסה לכלב דאין לו ארס: **עלה** · ארי בינייהו ויתיב שם: **שלמא** · שוי עשה שלום עמהם כדרך כמה חיות שנעשות קרובות וגדלות עם בני אדם ובהמות ואין מזיקין: **נח** ריתחיה · בהמי ולא חיישינן לדריסה באחריני: **מקרקרן** · גועות דלשון צעקות ארי לחוד ולשון צעקת כל בהמה לחוד כמו בלשון עברי' נוהם לארי וגועה לשור וערג לאיל וצהל לסוס וצפצוף לעופות והרן לכלב: **אהדדי** · דכשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש: ממסמס מלוכלך: **מב דרוסה** שאמרו · כגון ספק דרוסת ארי או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ: **צריכה** לבדוק · גבה וכריסה וצידיה וכל שכנגד בני מעיים ואם האדים שם בשר שנקוטרוד"א זהו הארס וטריפה שסופו לשרוף עד שינקוב את בני מעיים ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דרוסה אלא כנגד בני מעיים דלא מטרפא במקום אחר: **נתמסמס** הבשר · במקום אחד: **רואין** אותו כאילו אינו · ואם יש בו טריפות בניטלו כולו כגון צומת הגידין טריפה דהא נמי כנטול דמי: **גורדו** · אם היה בא לרפאותו גוררו ומשליכו עד הבשר החי · גורדו בלע"ז: **תלחא** · מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות חתיכות: **מדר'** הונא בריה דרב יהושע · דאמר כל שהרופא גורדו קרי' המסמסה וכאילו אינו והוי לה ריאה שחסרה: **בקוץ** עד שתנקב לחלל · אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן: **בסימנין** · דרסה בסימנין: **עד** שיאדימו הן עצמן · אבל משום האדמת בשר שכנגדן לא מיטרפן דרוב סימנין קפין כן ואין ארס שולט בהן אבל כי האדימו הן עצמן הרי נגלה ששלט בהן · מאי טעמא זיהרא מיקלא קלי ואזיל גרסי': **מורי** בה רב · רב היה רגיל להורות שצריכה בדיקה מכפא ועד אטמא: **כפא** דמוחא · כף הגלגלת דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים: **עד** אטמא · היכך דהיינו כנגד בני מעיים דריאה וכבד נמי מקרי בני מעיים לקמן גבי נאמרו בני מעיי':

דברי חמודות

כתב הב"י משמע מזה שאפילו ראינו דלא דרס אותו קודם לכן חיישינן ליה לפי שפעמים כו' הוא מכסו בצפורניו דרך פריתתו ע"כ · ביאור דבריו שאפילו ראינו שלא דרס כו' כלומר עכשיו כשנילד ממנו ראינוהו כשדרסו ונתפס מיד וראינו שכשדרסו שנתפס בדריסה ההיא ולא דרסו וחזר ודרסו אפ"ה חיישינן ליה כו' · דודאי אם ראינו כל פריתתו ושיעתו וידענו שלא דרס כי אם עכשיו שבדריסה ההיא נולד דתו ליכא למיחש למידי דהא אף בפריתתו ראינו שלא דרס והיאך יאמר דחיישינן אלא ודאי שביאור דברי הב"י כדפרישית ורמ"י תיקן הלשון וכתב דשמא הכהו דרך פריתתו אע"ג שלא ראינו חוששין שמא כו' ומ"מ יש לפקפק על הב"י דמאי דמדקדק ממשמעותן של דברי רבינו כתב הר"ן בהדיא וה"ל להביא את דבריו וז"ל הר"ן ומיהו ה"מ היכא דידעי דכי מחייה לא שקליה לטופריה דכל כה"ג ודאי אכתי לא שדי זיהריה אבל כגון אלו הטופות שמכין ושמטין וחוזרין ומכין ואע"פ שעכשיו לא סלק ידיו חוששין שמא בתחלה כשהוא מכה וחוזר ומכה מטיל בה ארס ע"כ : (קצט) **וארי** שנכנס לבין השוורים · וכתב הב"י דמשמע דדוקא ראו שנכנס ארי הוא דחיישינן אבל לא ראוהו שנכנס תולין שבכותל היה צפורן זה ונתחכך בכותל ונתחבה בגבו וכ"כ הרשב"א בחידושיו דהוי ס"ס ספק נכנס או לא נכנס ואת"ל נכנס שמא ציפורן זה לא מיד הארי היא אלא בכותל נתחכך אבל צ"ע בתרי או תלת כיון דאיכא הוכחה שאין המתחככין שני צפורנים או שלשה יושבות להם בגבם לעולם ובדרא דצפרנים ודאי ארי נכנס ודרסה וקרוב הדבר מאוד לאסור עכ"ל וכתב עוד הב"י דארי לבין השוורים לאו דוקא דה"ה לשאר דורסים שנכנסו לבין אותם שיש להם דריסה בהם וכן כתב הרשב"א וספר התרומה ופשוט הוא עד כאן : (ר) **ונמצאת** צפורן הארי כו' · בין אם הצפורן לחה או יבשה כן כתב הטור וכתב הב"י שכן כתב הרשב"א בת"ה ובחידושיו והכי משמע בגמרא וכתב עוד בחידושיו וכל שכן אם מקום צפורן או חמשה צפורניו שמוטות מגבו : (רא) **חוששין** שמא ארי דרסו · אפי' אם הוא שותק והם שותקים טור וכתב הב"י שכן כתב הרשב"א בתורת הבית וטעמא דכיון דאיכא ארי ביניהם וצפורן תחובה בגבו של זה חזקה ארי דרסו ע"כ וכתב עוד הטור בשם הרשב"א דלא לזה לבד חוששין אלא לכל השוורים שבדיר שכבר ביארנו שאין אומרים נח רוגזיה (כדלקמן) אלא כשהרג אחד מהם וכו' כדלקמן סעיף ר"ג וכתב הב"י דלאותו שהצפורן יושבת בגבו חיישינן ליה ואפילו אם הם במקום שיכולות לברוח דלא מפלגינן אלא לקמן סעיף ר"ה ודקדק כן מלשון הרשב"א : (רב) **ספק** כלבא · וכתב הרשב"א יראה לי דדוקא כשיש לפנינו כלב וחתול שיש בפנינו דבר לתלות בו להקל אבל כשבא לפנינו ולא ידענו במה לתלות תולין במצוי בין להקל בין להחמיר וסעד מצאתי לדברי בדברי קצת מהגדולים המורים הראשונים ע"כ ועיין לקמן סעיף ר"ז : (רג) **הוא** שתיק ואינהו שתקי כו' · עיין מה שהכתוב לקמן סעיף ר"ה וכתב בת"ה דנ"ל דהאי טעמא דאימר שלמא עביד לא אמרינן אלא היכא דלא חזינן דנגע בהו אבל היכא דחזינן דקפיץ עליה כדרך הדורסים אע"פ שהוא בן תרבות לא תלינן דדרך שחוק ותרבות עשה מדשתק השור דאדרבה אמרינן דמרוב ביעותא שתק ע"כ וכתב הרשב"א בחידושיו דכל היכא דלא ידעינן אי שתק אי צווח ואי מקרקרן אינהו ואי שתקי לא שנא אי בין ארי בין שאר דורסים לא חיישינן לה ואפי' לשמואל ע"כ ופירש רמ"י כגון שראוהו נכנס לדיר וטרם באנו לשם יצא ע"כ ולי נראה שה"נ שראיתוהו נכנס אלא אפילו לא ראינוהו כשנכנס הוי ספק ספקא מכיון שאין אנו יודעים מה עשה הוא והם קודם שבאנו לשם ועכשיו הוא והם שותקים והר"ן כתב היכא דודאי על אלא דלא ידעינן כי הוה ביניהו אי הוה איהו שתיק ואינהו מקרקרן או כולהו שתקי לשמואל ודאי חיישינן והיינו דתלינן הכא בתירה כלא עאל ע"כ וכתב רמ"א שיש לחוש לדבר ולאסור : (רד) **קטע** רישיה כו' · וכתב הטור בשם הרשב"א דוקא כשהרגה אבל אם פגע אחת מהם ולא הרגה חוששים לכולם דכ"ש שתמתו בערה בו כשהגילה עצמה ולא הרגה ע"כ וכ"כ סמ"ג והר"ן וכתב רמ"א בשם א"ו הארוך כלל כ"ו דאפילו הרג אחת מהן דוקא שלא ראינו שדרסה עוד אחרים אבל אם דרסה אחרים הרי ראינו שלא נח רוגזיה וכל מה שבדיר אסור עד כאן (רה) **אימור** נח רוגזיה · וכתב הר"ן דמיהו דוקא כשנכנס לתוכן ועמד עמהן דמכיון שהוא יכול לדרוס כרצונו אמרינן דכי קטע רישיה דחד מינייהו נח רוגזיה אבל כגון אלו התולים שעולים על כלוב מלא עוף ומכניסים ידיהם מבפנים ודורסים אע"ג דקטעי לרישיה דחד מינייהו לא נח רוגזיה משום הכי דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהם ע"כ : (רו) **הלכתא** חוששין לספק דרוסה · וכתב הרשב"א דהיינו דוקא כשנכנס הדורס למקום צר שאינם יכולים לברוח מפניו אבל במקום רחב שיכולין לברוח מפניו אפילו הוא שתיק ואינהו מקרקרים אין חוששים שאני אומר ברחו מפניו ולא הטיגם ומקום צר כתב הטור כגון כלוב מלא עוף (והוסיף רמ"א או לול של תרנגולים) או בדיר של בהמה וכתב ב"י דמשמע דמקום רחב היינו בקעה וכיוצא בה אבל בית וחצר גדולים לא ומיהו יש לדחות ולומר דאורחא דמלתא נקט ולאו דוקא עד כאן : (רז) **אימור** קניא · ודוקא כשיש לפנינו שניכנס חתול וקנה כמ"ש לעיל גבי כלבא ושונרא בשם הרשב"א וכתב שכן נראה מדברי ר"ת דמספק בתר דשכיח טפי פדינן ליה הלכך דוקא בדעל לבי קניא אבל בתוספות כתבו בהפך דהכא כשלא היה לנו להסתפק אלא או בשונרא או בקניא וכגון שהיה בבירור חתולים בתוך הקנים ולהכי אמר דעל לבי קניא אבל אתי מעלמא ואין אנו יודעים מי עשה ואפי' לא על לבי קניא אין לנו לתלות בחתול ונ"ע עד כאן לשון הרשב"א אבל בלשונו שכתבתי לעיל סעיף קנ"ע נראה שהסכים לדברי ר"ת וגם כתב הב"י שכדברי ר"ת נראה מדברי הרמב"ם בפ"ה ובכמדומה לו שהוא הסעד שכתב הרשב"א בדבריו דלעיל שמאל וגם סמ"ג כתב כדבריהם עכ"ד הב"י וכבר נתבאר לעיל בפרקין סעיף י"ב ובפ' דלעיל סעיף ה' דכל שנמצא שמבעבע דם בצואר שנוהגים לאסור : (רח) **כל** שהרופא גורדו כו' · וכתב הב"י בשם המרדכי שאין אנו בקיאים בגרידה שהרופאים גורדים לכך ראוי להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכך שמעתי ממורינו ממי"ץ שא"ל ר"ת מפה אל פה אבי"ה ע"כ ואע"פ שלא העתיק דברים הללו בספרו הש"ע מ"מ לפי מה שרמ"א ואחריו רמ"י כתבו לדברי המרדכי תלתא זימני בסימן מ"ח לענין בשר החופה את רוב הכרס כפירושו של רבינו אפרים דבסמוך ועוד בס"ס נ"ה נשבר העצם כפירוש של הי"מ דבסמוך וגם בס"ס כ"ו לענין נטלו צומת הגידין ועוד בס"ס נ' לענין כל הניטולים וכ"מ בריש פירקין סעיף א' וא"כ הכא נמי דודאי דלא שנא ולכך אני תמה על רמ"א ורמ"י שהשמיטו בכאן ולא כתבו לדברי המרדכי ואולי דמשום שכבר שנו ושלשו סמכו על מה שכבר כתבוהו זה שלש פעמים דכ"ע ידעי אף יבינו דס"ה הכא דמאי שנא : (רט) **בקוץ** עד שתנקוב לחלל · וכתב הרשב"א בת"ה דע שכשאמרו ניקב הלב לבית חללו המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ וכן בכל אבר פנימי שאמרו ניקב מצד לצד לא אמרו אלא כשניקב מחמת חולי הא לאו הכי אפי' לא ניקבו אלא מבחוץ בקוץ או בסכין וכיוצא בזה טריפה ותדע לך דקוץ מהיכן בא א"ת שבלעו א"כ כבר ניקבו הדקין והיא טרפה את"ל שנכנס מבחוץ הא קי"ל עד שתנקב לחלל ולפיכך אם נמצא הכבד נקוב מבחוץ שלא מחמת חולי ה"ז טרפה כמו שאמרנו וכן בכל האברים הפנימיים ואפי' נמצאת בחלל הבהמה כן הדין וכן הטעם ואחר כך כתב בדין הלב כבר כתבנו למעלה שלא אמרו ניקב לבית חללו אלא בניקב מחמת חולי אבל בקוץ אפי' נקב מבחוץ ולא נקב לחלל וא"כ משכחת לה כגון שנקב הקוץ לפנינו בדפני הבהמה ונתחב בלב ועודנו לפנינו מן הדופן אל הלב שאין לחוש בענין הזה לנקיבת א' האברים הפנימיים עכ"ל וכ"כ בתשובה וז"ל אני רואה לכתוב לך הסכמתי ואשר אמרתי לפני רבותי נ"ע והודו לי אחר העיון והוא שאני אומר שכל האיברים שבינינו בהם מצד אחד כשרה כלב ועובי בית הכוסות וקורקבן לא נאמרו דבריהם אלא בחולי א"נ למקומות שנכנסה דרך [פנים] כפי מה שנזכר בהלכה אבל כל שנכנסה דרך חוץ דרך דופן אין לה בדיקה אלא אוסרין מיד מפני שאנו חוששין שמא דרך כניסתה פגעה בא' מהאברים שהנקב פוסל בהם ואין לכל האברים הללו בדיקה בנקב וזהו שאמרו בקוץ עד שתנקוב לחלל ע"כ וכתב הב"י סימן כ"ח שמכל זה תבין דלא מכשיר אלא דוקא בניקב בפנינו וראינו שלא נתחב אלא בלב וכשנשחטה נמצא ג"כ תחוב בלב הא אם ראינו שנתחבה ואין אנו יודעים אם נתחב בלב או באחד משאר אברים טרפה שנקב בניקב בפנינו אינו מוציאנו מידי ספק שמא ניקב אחד מהאברים שנקיבתן במשהו ואח"כ נתחב בלב אע"פ שהמרדכי מיקל נקטינן כדברי הרשב"א להחמיר ע"כ וכתב עוד הב"י בסי' מ"ט וז"ל כתוב בהגה"ה מועד לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או אם הוא מחמת חולי יש מתירין מחמת ס"ס ספק מחמת מכה ואת"ל מחמת קוץ שמא לא ניקבה מהאברים הפנימיים ויש מחמירים גם בזה אא"כ ניכר שאין הנקב מחמת קוץ ע"כ וסברא ראשונה נראה עיקר עכ"ל הב"י וכתב רמ"א דכ"ש שיש להכשיר בכה"ג בניקב העור והבשר עד החלל ע"כ כלומר עד החלל של הבהמה ועיין סעיף רע"א כתב הב"י סימן נ"א מצאתי כתוב מעשה שנמצא מחט התוב תוך חלל של ביצים ושרפו התרנגולת מטעם שהיה בחלל הגוף ויש לחוש לנקיבת הדקים ע"כ ומעשה שהיה כך היה שנמצאת המחט תחובה בחלל אבל (אפי') לא היתה תחובה בשום מקום אלא שנמצאת מונחת בחלל נמי טרפה וכ"כ רמ"י ז"ל · ואי מבתכתא מחט בירך הבהמה וקופה לגד החלל כו' · כתב רבינו לעיל סימן כ"ז : (רי) **ובה"ג** כתב כו' · כלומר שבודקים אם ניקב כו' · וכן דעת הרמב"ם בפי"א מה"ש אבל דעת הרשב"א בת"ה כדעת רש"י וכן נראה שהוא דעת הראב"ד ז"ל שכתב קשה היא בדיקת הדקים והכי נקטינן דרכים ניכהו ולחומרא כ"כ ב"י בריש וסוף סי' נ"א : (ריא) **בדרוסה** עד שיאדים הבשר כנגד בני מעיים · והיינו בהאדים מבפנים וכמ"ש בשם הרשב"א לקמן סעיף רט"ז : (ריב) **בסימנים** עד שיאדימו סימנים עצמן · ובריש פירקין סי' ג' מסיק רבינו דאפילו האדימו הסימנים מבחוץ טריפה והב"י שדקדק לכתוב בשמו אפי' עור הילון של הוושט היינו לרבותא אע"פ שהוא בעצמו אדום מבחוץ כדאיתא התם וגם כתב עוד שם רבינו כתירוץ השני דלפי שהתילון אדום ופעמים שאין ניכר צריך לבדקו אף מבפנים כו' ולשון הב"י בזה אינו מדוקדק וגם קשה לי על דברי הרשב"א שכתב שם הב"י דלא מטריף אלא עד שיאדימו מבפנים לגד הללן שהוא סותר לאותו נוסחא שכתב הב"י בשמו לעיל מהא גבי בהמה או עוף שבא לפנינו כשהוא מבעבע דם כו' ואין מקום להאריך בזה בכאן : (ריג) **א"ל** האלהים מורה בה רב מכפא כו' · פירש רש"י כף הגלגולת היינו כל החלל ואף כנגד הסימנים וגם הר"ן כתב לאתויי צואר אתא שאם האדים הבשר כנגד הסימנים אסור ע"כ ולפי זה ליתא לדרב זביד דאמר בסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן אבל הטור פסק נמי לדרב זביד וכתב הב"י שכן כל הפוסקים שראה הסכימו דהלכה כרב זביד דאמר בסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן ולפי זה הא דאמרינן בגמרא מורה בה רב כו' רב לא פליג ארב זביד אלא מוסיף אדרב יצחק בר שמואל לבדוק הסימנים עצמם או כנגד המוח לדברי הסוברים כן ע"כ וא"כ רבינו וכן הרי"ף שכתבו לתרווייהו צריך לומר שאינם מפרשים בדרכב כרש"י והר"ן ולפיכך הקשה הב"י להר"ן על הרי"ף למה כתב לתרווייהו ולא הקשה לרש"י דדוקא להר"ן שמפרש על הרי"ף הוא דקשיא וק"ל וכתב עוד הב"י דדוקא בסימנים בעינן שיאדימו בעצמן אבל שאר כל האברים צרב דבעי בדיקה מכפא דמוחא כו' דינם כבני מעיים שאם האדימו כנגדם טריפה דסוף הארס לחלחל ולינקב האבר הנטרף וכן משמע מדברי הטור (וז"ל הטור ואם נמצא שהאדים הבשר כנגד אחד מהאברים שנטרפת בהן אסורה ע"כ א"כ בהדיא כתב כן) אבל הרמב"ם כתב לישנא דגמרא עד שיאדים בשר כנגד בני מעיים ושמא משום דרוב הטרפות הם בבני מעיים נקט האי לישנא אבל ה"ה להאדים בשר כנגד אחד מהאברים שבבהמה נטרפת בהם ע"כ וכן נ"ל בדברי הרשב"א שהעתקתי במי"ט בד"ה לא היה צריך לבדוק כו' ולענין כנגד צומת הגידין עיין בסעיף רט"ו : (ריד) **מכפא** דמוחא · לשון הב"י משמע דמכפא דמוחא מסוף כפא קאמר אבל כנגד המוח א"צ לבדוק ולא בא אלא להוסיף שצריך לבדוק הסימנים וכן נראה מדברי רש"י והר"ן שכתבו דלאתויי צואר אתא משמע אבל לא כנגד המוח ואפשר דטעמא דכיון שהמוח לפנים מהעצם לא חיישינן שעבר הארס לפנים אבל רבינו (רצה לומר הטור) נראה שמפרש שצריך לבדוק כנגד המוח וכן משמע מדברי הרא"ש גבי סימנים קשים הם אבל נפילה ס"ס נ"ו והרוקח כתב שצריך לבדוק המוח עכ"ל הב"י: (רטו) **עד** אטמא · פירש"י הירך ולשון הטור עד סוף הירכים ופירש הב"י דלצומת הגידין קאי דאילו שאר בשר שביריכים לא איכפת לן ביה מידי אפילו ניטל כולו ופשוט הוא וכ"כ בהגהות אשר"י גבי נפולה ע"כ וכתב עוד דמדברי הטור משמע דאם האדים בשר כנגד צומת הגידין טריפה ולא אמרינן דקשים הם אלא דריסה כמו הסימנים שצריך שיאדימו הסימנים עצמן : (רטז) **ונראה** שיש בדיקה אף לודאי דרוסה · וכן כתבו התוספות והרשב"א וכ"ד הרמב"ם בין בעוף בין בבהמה והוא שידוע שלא דרס בוושט דאל"כ לא הוי מהני בדיקה בבהמה כדמוכח בדברי רבינו בר"פ סי' ג' ומינה דספק דרוסה די"ש לה בדיקה דוקא בעוף ולא בבהמה כך מסיק הבית יוסף ובגמרא ההוא שרקפא דספק דרוסה דאתא לקמיה דרב שדרנהו לקמיה דשמואל תנקינהו ושדינהו בנהרא ופירש רש"י שרקפא סל מלא עופות שנכנס הנץ ביניהם ועופות דקים היו ומרובים היו ולא יכול לבדקם ולהתירם בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחת מהן אי נמי איידי דקלים זיהריה דנץ לא מאדים בשר ולא מינכר ודבר זה נראה לי ע"כ וכתב הרשב"א בת"ה ובחידושיו וז"ל ובתשובות הראשונים משום דהני עופות איידי דקטיני לא מינכרי אדמימות עלייהו ע"כ וכתב הרשב"א בדק ולא האדים הבשר מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשרה ואם לא בדק סמוך לדריסתו יראה לי שחוששין לו שהרי חוששין לספק דרוסה ותוששין שמא שינה מראה מבחוץ והבריא ויורד ונוקב למטה ע"כ ולא ידעתי למה יש לנו לחוש לדבר שלא מצינו שחששו לו חכמים עכ"ל הטור ואע"פ שהב"י כתב שאין זה כדאי לדחות דברי הרשב"א שכן דברים של טעם מ"מ לא העתיק לדבריו בספרו הש"ע אבל רמ"י ז"ל כתבם ועיין בסעיף דלקמן פירוש לדברי הרשב"א בזה וכתב עוד הטור ת"ל · כתב בה"ג בכל מקום שהוזכר שם בדיקה כגון בדרוסה נפולה ושבורה בד"א בדורות הראשונים דרבנן קמאי הוו הכימי ובקיאי בבדיקה אבל השתא ליכא למיקם אבדיקה שפיר ואמור רבנן לזכר י"ב חודש ולנקבה

כל

מעדני יום טוב

[ע] **אימור** כלבא כו' · עיין פרק השוחט סימן ג' וכתב הר"ן על אימור דאתמר הכא ודאי משבינן להו כיון דתלינן בהו לקולא דכוותה הא דאתמר בפרקא קמא אימור בעלם נפגמה ובפ"ק דיו"ט (ד"ז) נמי אמרינן אימור לא בדק יפה יפה וכולן לשון פפיעא הם : [פ] **אימור** לא על · משום שאני אומר לא נכנס ואם נכנס שמא לא נגע באחד מהם ועוד שרוב הבהמות ועופות בחזקת שאינם [דרוסים] הם כ"כ בב"י בשם הרשב"א ונראה לי דעיקר טעמא דמילתא היא זו החזקה ולא נקט טעמא קמא אלא לרווחא דמילתא שמא הוא שיש ב' ספיקות בדבר אבל לא לסמוך על זה הטעם לבדו דא"כ לקמן גבי בר אווזא דמסמס קועיה דמא תלינן בקנה ואין כאן שתי ספיקות וכבר הקשה זה רמ"י ז"ל על הטעם הראשון לפי שחשב שאותו הטעם בלבד מספיק ואין כ"ל כן : [צ] **אימור** שלמא עבדי · פי' רש"י עשה שלום וכו' ואינן מזיקות וכתב הרשב"א שאילו הזיקן היו צווחין : [ק] **אימור** נח רוגזיה · ולא חיישינן שמא בתחלה דרס את אחרים ואח"כ הרגו לזה דכיון שהן עומדים במקום שיכול לדרוס איזה שירצה אני אומר זה דרס ראשונה להרגו' הר"ן : [ר] **אימור** ביעותי כו' · כלומר דכשם שהם נבעתים ממנו כך הוא נבעת מהם ואין לחוש וכתב הרשב"א שבידוע שהוא יצא מהם ב"י : [ש] **ההוא** שרקפא דספק דרוסה כו' דמייתי הכא בגמרא והרבה דינין למדין מהסיא עובדא אכתבם בספר ד"ח בס"ד בסעיף רפ"ז : [ת] **אימור** קניא · עיין פרק השוחט סימן ג' : [א] **הא** דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן · איתא לעיל סימן ו' : [ב] **וי"מ** לענין נשבר העצם וכו' · צריך לומר דהני לא גרסי בפרק בהמה המקשה ס"ס א' מתמסמס מהו מדלא פשיט ליה מדהכא : [ג] **או** נתמסמס אפילו לא האדים אסור · לפי שסוף לינקב בני מעים · ב"י : [ד] **גורדו** · בלע"ז כך פירש"י ולשון ויקח חרש להתגרד בו דאיוב הוא: [ה] **מתלחא** · גרס וכן לקמן סי' כ"ה הגירסא בחי"ת אבל לקמן סי' מ"ה הגירסא תלהי בה"א וכן הוא בערוך [ערך תלה ב'] ומביא ראיה מתרגום יונתן שתירגם ופשע אותו בכנפיו ויתלה יתיה אבל בת"י שלפנינו בעי"ן ויתלע יתיה : [ו] **וספק** קניא דלעיל דאית ליה בדיקה כו' · לסברת רבינו דבפרק השוחט סימן ג' אבל לרש"י א"צ בדיקה בספק קניא ע"ש : [ז] **וישב** לו קוץ בוושט אית ליה בדיקה מהאי טעמא · נ"ל דה"ק דאי ס"ל לרש"י האי טעמא א"כ ישב לו קוץ בוושט תיהני ליה בדיקה ואמאי ס"ל לרש"י דאין לו בדיקה לעיל בפירקין סימן ד' אבל אין לפרש דרבינו קאמר בניחותא והכי ס"ל דאית ליה בדיקה דהא לעיל שם כתב דלא בעינן בדיקה ועוד יש לפרש דהאי ישב לו קוץ דהכא לאו בכה"ג דלעיל כלל דהתם מיירי שנתחב מבפנים וס"ל לרש"י דעור החיצון אין לו בדיקה אבל הכא מיירי שישב לו מבחוץ שהבדיקה היא בעור הפנימי והכא תלי רש"י סבור דיש לו בדיקה ורבינו אע"ג דנקט לשון דלעיל מ"מ אין ענינן שוין ודבר הלמד מענינו הוא דהכא כולה ענינא במכה שבאתה מבחוץ הגוף : [ח] **ומה** שפירש"י דאין לו בדיקה · ומשום כך צריכין לחלק בין קוץ לקניא ולא פירש עד שתינקב לחלל ויבדוק : [ט] **ה"ג** כלומר שבודקים אם ניקב אחד · וכן העתיק הב"י : [י] **א"ל** האלהים כו' · עיין בד"ח : [כ] **וכן** פירש ריב"ס · גרס

וכן

שיאדימו הסימנין עצמן אבל האדים הבשר כנגד הסימנין ולא האדימו הסימנין כשירה אע"ג דבודאי נדרסה כיון שהאדים הבשר · ועוד מדקאמר דמורה בה רב מכפא דמוחא ועד אטמא והיינו על כרחן בודאי דרוסה דרב' לא חייש לספק דרוסה דלא הדר ביה [ל] כדפירש הקונטרס לעיל · ועוד דבעי קנה נקובתו באיסר דריסתו בכמה אלמא אע"ג דמאדים משהו ונדרס ודאי בעי למימר דבשר עד שיהא באיסר · ונראה שגם רש"י לא נקט ספק אלא משום דאז צריך לבדוק בכל מקום גבה ובריסה ולידיה וכל שכנגד החלל (ריז) אבל אם היה ניכר מקום הדריסה [מ] לא היה צריך לבדוק אלא מקום הדריסה בלבד : **מתני'** אלו כשירות בבהמה · (ריח) ניקבה הגרגרת או שנסדקה · עד כמה תחסר · רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי · (ריט) נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח · ניקב הלב ולא לבית חללו · נשבר השדרה ולא נפסק החוט שלה · (רכ) ניטלה הכבד [נ] ונשתייר הימנה כזית · המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה · ניטל הטחול ניטלו הכליות (רכא) ניטל לחי התחתון נטלה האם שלה · [ס] והרותה בידי שמים כשירה · והגלודה רבי מאיר מכשיר · וחכמים פוסלין · [ע] כתוב בפיסקי הגאונים הא דניטל לחי התחתון כשר (רכב) היינו דוקא שיכולה לחיות [פ] על ידי הלעטה והמראה · הא לאו הכי טריפה : **גמ'** [דף נד ע"ב] אמר רב מתנא (רכג) האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה · ורבא אמר כשירה (רכד) ואי איפסיק ניביה טריפה · והלכתא אפילו איפסיק ניביה כשרה (רכה) עד דמיעטל עטולי : עד כאיסר · אמר אביי [צ] כפשיטא זוטרתי דמשתכחי ביני פשיטי דרבי דפומבדיתא · והיינו שיעורא דדינרא קורדיניתא :

מג [ק] **אמר** ר' יוחנן פתורא לעיל מיגאי הוה קאי בר נפחא ובעי מיגאי דינרא קורדיניתא לשעורי ביה טריפתא ובעאי למיקם מן קדמוי ולא שבקי · אמר בני שב בני שב שאין בעלי אומניות רשאין לעמוד [ר] לפני תלמיד חכם בזמן שעוסקים במלאכתן · פירש רש"י העוסקין במלאכת אחרים · ולישנא לשון רשאין פירש כן · ומיהו אפילו עסוק במלאכתו נמי לא מיחייבי כדאמרינן פרק קמא דקדושין (דף לג·) [ש] מה הידור שאין בו חסרון כיס אף קימה שאין בה חסרון כיס [ת] וה"ר יעקב בר שמשון היה מיישב לשון רשאין אף בעוסק במלאכתו · (רכו) ופירש אין חייב כדתנן פרק המקדיש (דף כח:) שור זה עולה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאין רשאי · פירוש אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן (שמות כב) לא תהיה לו כנושה לא תהוי ליה כרשיא וכן בפרק קמא דקדושין (דף לג:) אין אדם רשאי לעמוד בפני רבו אלא שחרית וערבית שלא יהא כבודו [א] מרובה משל המקום · [ב] לא קאמר שיהא אסור אלא שאינו חייב : **מד אמר** רב נחמן (רכז)[ג] א) כסלע כיתר מכסלע.

כאיסר

רש"י **קנה** נקובתו באיסר · תנן דרוסתו בכמה רוחב צריך להאדים : **מתני'** נקבה הגרגרת · בלא הסרון איסר כדמפרש : **או** שנסדקה · לארכה וכדאמרן אם נשתייר סימנה למעלה ולמטה : **נפחתה** הגולגלת · העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום : **זה** לתוך זה · שסמוכין הן ודופנן של שניהם אדוקים זה לזה ובאמצעיתן הן נקובין זה לזה ואם חזרו ונקבו במקום אדיקת דופנותיהן ואין הנקב נראה לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא לסדדי נמי שפכי : **ניטל** לחי התחתון · מעל הבשר והסימנים מחוברים בבשר : **האם** : בדריי"ן של נקבה שהולד מונח בה : **והרותה** בידי שמים · מפרש בגמרא שנמקה ריאה שלה בידי שמים כגון שנבעתה מקול רעם וברקים הרותה קשה כחריות של דקל ובגמ' מפרש מנא ידיע אם בידי שמים אם בידי אדם : **הגלודה** · שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ולא נשתייר כלום ובגמ' מפרש כמה ישאר מן העור והאי כשרה : **גמ'** ניביה · גיד שבגרונו שמחובר בחור וקטן הוא מאוד : **מתעבלי** נרקב : **בוקא** ראש הקוליא התחובה בחור עצם האליה שקורין הנק"א : **דינרא** קורדינאה · אותו היו מכירים ומכרי אדרעו הוא : **מג** ר' חנא פתורא · שולחני היה והיה לפניו מטבעות הרבה : **אין** בעלי אומניות · העוסקים במלאכת אחרים והוא שולחני היה משתכר בשל אחרים למחצה וצריך להזהר ולתת עיניו שם ולהשתדל עם כל העוברים לשאול מה הם צריכים והכי תניא בתוספתא המושיב את חבירו בחנות למחצית שכר אם היה האומן לא יעסוק באומנתו לפי שאין עיניו על החנות בשעה שעוסק באומנותו : **מה** הידור שאין בו ביטול מלאכה · דאין לשון הידור אלא נשיאות פנים או בממון או בכיבוד דברים ואין במשמעו ביטול מלאכה : **שור** זה עולה · והתרימו אומדים כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להקריבו עולה שאינו חייב כלומר אדם שאינו חייב עולה אם ימצא בזול נוטלו להקריב דורון לקונו ובאותן דמים יתן זה שזו היא טובת הנאה שיש לו בה שהרי אם מתה או נגנבה אינו חייב באחריותה ומשהפרישה יצא ידי חובתו ומעתה אם תאבד אינו מפסיד אלא שלא הקריב דורון לקונו הרי שהפסיד העלאת עולה שאינו חייב ואית ספרים דכתוב בהן להעלותו עולה שאינו רשאי והיא היא רשאי לשון חייב טובא דמתרגמי' רשיא : **מכבוד** שמים · שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית הלכך מי שעמד מפני רבו שחרית אינו רשאי לעמוד מפניו אלא ערבית : **מד** **כסלע** כיתר מכסלע · היכא דשיעור רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגלגלת דתנן כמה חסרון בשדרה כו' והגלגלת ב"ש כמלא מקדח וב"ה כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל בפירקין לעיל וכן לטריפה ואמרינן בבכורות בפרק אלו מומין כמה כדי שינטל מן החי וימות

מעדני יום טוב

וכן הוא בתוספות : [ל] **כדפירש** הקונטרס לעיל · גרסינן וכ"ה בתוספות : [מ] **לא** היה צריך לבדוק אלא מקום הדריסה בלבד · כ"כ התוספות וכתב הרשב"א בת"ה לא ידעתי לסוף דבריהם שאם אין מקום דריסה ניכר מבחוץ ואפ"ה אתה חושש שמא יהא ניכר מבפנים אלמא פעמים שיהא רושם הדריסה ניכר מבפנים אע"פ שאינו ניכר מבחוץ א"כ אף כשאתה מוצא מקום אדמימות מבחוץ במקום אחד מפני מה אין אתה חושש שמא גם במקומות אחרים דרס אלא שאינו ניכר אא"כ תאמר דאדם של ארי זה כיון שהוא מאדים כאן אילו דרס במקום אחר כך היה רישומו ניכר אבל בזמן שלא ניכר בו כלל יש לחוש שמא אדם ארי זה אין רישומו ניכר מבחוץ ואין אלו אלא דברי נביאות ומסתברא דכל שאינו ניכר מבחוץ בידוע שלא נדרס שם ומה שאמרו צריכה בדיקה מכפא דמוחא ועד אטמא לומר שצריך לבדוק אם יש מקום אדמדם מבחוץ וכל מקום שימצא שם צריך בדיקה כנגדו ואם האדים בשר כנגד בני מעים אסורה אבל אטמא ותאטמא ולתחת אפילו כמלא שם קורט דם אין בכך כלום ע"כ ועיין בד"מ סעיף רי"ב ורע"ז : [נ] **ונשתייר** הימנה כזית · תמהני על ספר הרי"ף דגרס ונשתייר הימנה כל שהוא ופירשה הר"ן דאפילו פחות מכזית כשרה · ובגמרא לעיל דף מ"ו פיסקא ניטל הכבד וכו' · הא נשתייר הימנה כלום כשרה אע"ג דלא הוי כזית והתנן ניטלה הכבד ונשתייר הימנה כזית כשרה אמר רב יוסף ל"ק הא רבי חייא הא ר"ש בר רבי ומסקנא דמילתא עיין לעיל סימן י"ב : [ס] **והרותה** בידי שמים כשרה · וכן גירסת הרי"ף משום דהוא סוף אלו כשרות דלית בהו פלוגתא מסיים בהו כשרה אע"ג דלא צריכא ובגמרא ל"ג כשרה : [ע] **כתוב** בפיסקי הגאונים הא דניטל לחי התחתון כו' · ובגמרא דף נ"ה ע"ב אמר רבי זירא ל"ש אלא שיכול לחיות וכו' וכבר מחקו הח"ש · גם הב"י סימן ל"ג כתב דטעות סופר הוא בגמרא מדכתבה רבינו בשם הגאונים וגם בדברי הרי"ף והרמב"ם והרשב"א נמי ליתא ע"כ : [פ] **ע"י** הלעטה והמראה · איזוהי הלעטה ואיזוהי המראה מפורש בפרק מי שהחשיך סי' ג' : [צ] **כפשיטא** · וכן הוא בגמרא · אבל ברי"ף גרס כמעתא : [ק] **אמר** רבי יוחנן · וכן הוא ברי"ף גם הר"ן העתיק כן אבל בגמרא גרס א"ל הנה וכן הוא בספר רבינו דפוס ישן : [ר] **בגמרא** ורי"ף גרס מפני וגרס בפעה : [ש] **מה** הידור שאין בו ח"כ כו' · וכן הוא בתוספות ואגב ריהטייהו לא דייקו דאין הגירסא כן אלא מה הידור שאין בו ביטול אף קימה שאין בה בטול ואקים נמי הידור לקימה מה קימה שאין בה חסרון כיס אף כו' : [ת] **והר"ר** יעקב בר שמשון היה מיישב כו' ופירש אין חייב · והר"ן כתב דאפשר לומר דאף בשל עצמו אינו רשאי ממש קאמר דכיון דמדינא פטור דמקים קימה להידור כדאמרינן התם אין בעלי אומניות עומדים מפניהם ואם זה עומד יראו הללו כמבזין תלמידי חכמים : [א] **ה"ג** מרובה מכבוד שמים : [ב] **לא** קאמר שיהא אסור אלא שאינו חייב · וכ"כ התוספות שיש לפרש כן ומיהו נ"ל ודאי שאינו מוכרח כלל שהרי יש לפרש דאינו רשאי ממש קאמר ומפני שלא יהא כבודו מרובה כו' · ובעיקר הדין דעמידה בפני רבו תמיד רבינו בקידושין דחייב אפילו כמה פעמים ע"ש והכא לא נחית לעיקרא דדינא וכיוצא בזה תמצא לקמן בפרק כיסוי הדם סימן ה' : [ג] **כסלע** כיתר מכסלע · פירש"י היכא דשיעור רבנן כסלע כו' גבי פלוגתא דשדרה וגולגלת כו' ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטריפה כו' · וכתב הר"ן מכלל דס"ל דהכי אמר שמואל וכן לטריפה עלה דהסיא דכמה חסרון בשדרה לא אחסרון בשדרה בלחוד קאי אלא אחסרון דגלגולת נמי ולפי זה [כי] תנן במתניתין דנפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח כשרה דוקא בשלא נפחתה כסלע אבל כסלע טריפה והאי דנקט לה סתמא נפחתה הגלגולת היינו טעמא לפי שבניטו ניקב קרום של מוח טריפה אשמועינן שאין נקב פוסל בגולגולת כמו שפוסל בקרום של מוח ומיהו לפחת גולגולת שיעורא אית ליה אע"ג דלא יהיב ליה תנא דהא בנסדקה הגרגרת נמי קתני כשרה ולא יהיב שיעור ובגמרא בעינן טוליא מכאן וטוליא מכאן או משהו מכאן ומשהו מכאן אליבא דהלכתא וראיה לדבר דאיכא פחת בגולגולת דמטרפה ביה מדאמר רב הונא לקמן בפירקין סימן לטריפה י"ב חדש ואוקימנא כתנאי דתני וגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך אפילו יש בה נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח ואמר רבי יוסי בר משולם מעשה בעין בול באחת שנפחתה גולגלת והטיל עליה רופא חידוק של קרויה וחיתה וא"ל ר"ש משם ראיה ימות החמה היו וכיון שנכנסו ימות הגשמים נכנס בה צנה ומתה אלמא פחת הגולגולת יש לו שיעור וזה שלא כדברי מקצת חכמי צרפתים שכתבו דכי קאמר שמואל וכן לטריפה אשדרה בלחוד קאי ולא אגולגולת דגולגולת אפילו חסרה כמה כשרה וכדפסיק תנא ותנא נפחתה הגלגולת ולא ניקב קרום של מוח ומדלא יהיב שיעורא כדיהיב בגרגרת שמע מינה אפילו בכמה וכן דעת הרב רבי יונה ולא מיחוור והדכתיבנא ועוד דמדקתני לענין טומאה כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבכי שיעור זה נעשה טרפה אלא ודאי עיקרן של דברים דשמואל אכולה מתניתין קאי ע"כ ולי קשה קצת על פירוש רש"י דמפרש דכסלע קאי אגלגולת דלמאי דמסקינן דלאוקמא אמרינן עד ועד בכלל ולא לקולא א"כ שיעוריהם של מתניתין דמתניא לענין טהרה ושל שמואל דאמר וכן לטריפה איכא שוים דבמתניתין אי אמרינן כסלע כיתר מכסלע הוי קולא דמיטהר בכך ונמצא לומר כסלע כפחות מסלע ואילו לענין טריפה אמרינן כסלע [כיתר מכסלע] משום דהוי חומרא ובתוספות הקשו ג"כ על פירש"י מכח הסוגיא ומסקי דנראה דקאי אנקדרה כסלע דאמר לעיל טריפה דלכשתמתחה תעמוד על טפח ול"ה בר אבא פליג ואמר כסלע כשרה יותר מכסלע טריפה ואתא רב נחמן לאשמועינן דכסלע כיתר מכסלע ולא איירי כלל לענין

עד

דברי חמודות

כל שאינה יולדת ואיתא להא מילתא בפירקין סימן נ"ב ושם אפרש בס"ד הלכך משהין הזכר י"ב חודש והנקבה עד שתתעבר ותלד · יש מהגאונים שכתבו שאנו סומכין על בדיקתינו שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות וצריך בדיקה יפה עכ"ל וכן כתב רש"י סוף שיטת נפולה בסוף סי' ל"ז דנ"ל דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות ומותר לסמוך עליו דכתיב ואל השופט אשר יהיה בימים ההם אבל הוא יזהר יפה ולהביא לפניו כל הטבחים וכל הבקיאים בדבר כי היכי דנמטייה שיבי מכשורא ע"כ ורמ"א כתב בשם הגהות מיי' ומרדכי וכל האחרונים דאנו בדורות האחרונים אין בקיאין בבדיקה וז"ל הא"ז אומר אני יצחק בר משה ע"ה הגאונים שכתבו דאין לדיין אלא מה שעיניו רואות הוא רש"י ז"ל ולדורו הוא דכתב וכיוצא בדורו שהיתה בהם תורה גדולה ברורה וחכמה יתירה והיו ראויים להורות ובני דורם היו יכולים לסמוך עליהם אבל עכשיו בימינו בעונותינו נתמעטה התורה ואבדה החכמה משבח אני את העצלים שלא יסמכו על חכמתן לבדוק ואל יורו להתירים להקל ויקבלו שכר על שפירשו יותר מעל הדריסה ע"כ ולכן המנהג לטריף כל דבר שיש לו ריעותא ואין סומכין על בדיקתינו כלל ולכן יש לנהוג כבעל הלכות גדולות · ובענין שהיית י"ב חודש הכתוב לקמן בסי' נ"ב בס"ד ואמרינן בגמרא הכא דטרפה שכתבתי לעיל דלזבניניהו לעובדי כוכבים לא דילמא אתו לזבניניהו לישראל וכתב רמ"א בשם השערים שער כ"ד דדוקא בטרפות שאינו ידוע אבל טריפות הידוע וניכר לכל מותר וכתב בת"ה סי' קע"ח שדרוסת שאר חיות בר מארי ואב שאין להם דריסה לדעת הרא"ש מותר למכרה לעובדי כוכבים דאיכא תרי שמא · חד שמא לא ימכרנו לישראל ואת"ל שימכרנה שמא קיימא לן כאמרי' שפסק דדוב אין לו דריסה בבהמה גסה עכ"ל ואע"פ שממשמעות דבריו נראה דלרבינו כי אמרינן דאין לדוב דריסה דוקא בבהמה גסה אבל בבהמה דקה יש לו דריסה אין זה נראה כלל בדברי רבינו דלעיל וגם לא בטור אלא שאין דריסה כלל כי אם לאותן שהוזכרו במשנה ובגמרא בהדיא שיש להם דריסה ואפשר דת"ה מ"ש כתב בבהמה גסה לפי שהנדון שהעמיד עליו התשובה היה בשור אסברה לה ואע"פ שהספר הוא עם היותו מיוסד בלשון שאלה ותשובה לא היו שאילות מאחרים אלא שמחבר עצמו עשאם בזה הדרך וא"כ היה יכול להעמיד התשובה בבהמה דקה מזה לא מוכח דסבירא ליה דבדקה קי"ל לרבינו שיש דריסה לדוב דאפשר לענין שאסור להכלו דמסיק התם מ"ש נקטה לתשובה בבהמה גסה : (ריז) **אבל** אם היה ניכר מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק כו' · וכבר כתבתי במי"ט שהרשב"א הקשה על זה ומסיק דכל שאינו ניכר מבחוץ בידוע שלא נדרס שם והבדיקה שאמרו מכפא דמוחא כו' היינו לבדוק אם יש מקום אדמדם מבחוץ וכל מקום שימצא שם צריך בדיקה כנגדו כו' ועל לשון הרשב"א שכתבתי בסעיף דלעיל שצריך שיבדוק דוקא סמוך לדריסתו כתב הב"י דבת"ה כתב וז"ל בדק ולא האדים הבשר מבחוץ אם סמוך לדריסתו בדק כשרה בידוע שלא דרס שאילו דרס היה הבשר מאדים במקום דריסתו ע"כ משמע דבספק דרוסה מיירי דוקא אבל ודאי דרוסה אפילו לא האדים כלל טריפה וזה סותר מה שכתבתי (בריש סעיף דלעיל) שדעת הרשב"א דאף לודאי דרוסה יש בדיקה וי"ל דאפילו בודאי דרוסה מיירי אלא שאנו אומרים שלא הטיל ארס בדריסתו משום דלא הוי רגיז או לסבה אחרת ועי"ל דלודאי דרוסה יש בדיקה ואם לא האדים מבפנים והאדים מבחוץ כשרה אבל אם גם מבחוץ לא האדים כיון שודאי נדרסה ובודאי האדים ואינו ניכר חוששין שמא מבפנים הוא וזה עיקר ומ"ש ואם לא בדק סמוך לדריסתו יראה לי שחוששין לו וכו' כלומר אע"פ שאין ניכר בו אדמימות מבפנים כיון שגם מבחוץ אינו ניכר חוששים לו עכ"ל הב"י פי' לפירושו דמ"ש אבל גם מבחוץ לא האדים כו' היינו דוקא כשלא בדק סמוך לדריסתו כו' דאילו בדק סמוך לדריסתו הרי כתב הרשב"א דאפילו לא האדים מבחוץ כשרה : (ריח) **ניקבה** הגרגרת כו' · דיני הגרגרת מפורשים לעיל סי' ו' וסי' י' : (ריט) **נפחתה** הגלגולת · מפורש לקמן סימן מ"ד ושם אפרש בס"ד ועוד לעיל סימן ל"ט : (רכ) **ניטלה** הכבד ונשתייר הימנה כזית · מפורש לעיל סימן י"ב ודין נמצאו ב' כבדים סי' ל"ד : (רכא) **ניטל** לחי התחתון · פירש"י מעל הבשר והסימנים מחוברים לבשר עיין סימן ז' וכתב הרמב"ם בפ"ח מה"ש דלחי העליון שניטל טריפה וכתוב במגדל עוז שאלתו לו חכמי לוני"ל ז"ל אנחנו בעניותינו לא שמענו עד היום הזה ולא מצאנו כתוב בשום חיבור שנעשה בכל לשון והיה בעינינו כשאומר ניטל לחי התחתון כשר רבותא אתא לאשמועינן אף על פי שנראה כעיקור וכ"ש לחי העליון סוף דבר אין אנו יודעים היאך יאסר אם ינטלו הלחיים העליונים עם חוטמו לדברינו שאנו מתירים מסוכנת יפרש לנו אדונינו פירוש מכוון ואם און פעלנו לא נוסיף · תשובה מי תלה הסימנים בלחי התחתון עד שתחוש לעיקור דע שהסימנים תלוים הם בין עיקר החיך והלשון אבל המפצל של לחי התחתון רחוק הרבה סמוך לצואר שבתוכו הסימנים וזה הלחי התחתון הוא המתנדנד ברוב בעלי חיים בשעת אכילה ולפיכך המפצל של לחי התחתון רפה הרבה כדי שיהא נע במהרה בשעת אכילה ומפני זה נשמט פעמים רבות מרוב בני אדם לא בשעת אכילה בלבד אלא בשעת פיהוק ואם החזירוהו במהרה יחזור ואם לאו לא יחזור ואפי' ניטל לא ימות החי אבל לחי העליון קבוע הוא והחוטם הקבוע בו הוא עיקר נשמת רוח חיים הנכנסת ללב דרך הריאה עם הנשימה שתכנס דרך הפה ואותו הלחי העליון כמו גג הוא לכסות הקנה עד שלא תכנס נשמת הרוח והיא קרה לריאה וימות החי גם שני לחייה שהם כמו שני ענבים אדומים תלוים בסוף החיך מלמעלה כנגד פי הקנה מפני זה נבראו כדי שתהיה הרוח שנכנס מן הפה בשעת הכנסת הרוח לריאה הפגע בבשר זה תחלה ואע"פ שנכנסת בתוך הפה וא"כ תכנס לריאה ואם ניטל לחי העליון אבד הכל ונמצא פי הקנה מגולה לאויר ומיד תכנס בו הרוח בכל נשימה ונשימה כמו שתכנס לתוך פי האשישה והחלון וביומא תקרר הריאה והלב ותמות הבהמה ואין לך מי שאין כמוה היה יותר מזו ומפני זה מנו נטילת לחי התחתון דוקא בכשרות ולא העליון וזה שאמרתם שלא שמעתם ולא ראיתם בחבור מי שמנה טריפה זו הרבה דברים לא יזכירום כל מפרשים מפני שלא שמו דעתם להם וכשיבין אדם אותם יראה זה שאמרתם שאם תהיה זו טריפה היאך נתיר את המסוכנת לא ידענו מי תלה זו בזו ומאיזה צד באה קושיא זו כדי שנהיה צריכין לפרק עכ"ל וכתב הרשב"א בת"ה שדברי הרמב"ם נראים אלא שיש להתיישב בדבר מפני שא"כ מפני מה לא נישנית טרפות זו במשנתינו ולא נזכר בגמ' ג"כ ע"כ ולא נתישבה דעתו במ"ש הרמב"ם דנשמעינה מן הדא דמנו נטילת לחי התחתון דוקא בכשרות ולא העליון לפי שיותר היה מן הראוי לחכמי המשנה ז"ל שיפרשו באלו טריפות ניטל לחי העליון כדי שלא נטעה ונאמר דהתחתון דקתני דכשרה לרבותא וכ"ש העליון שאין בו הסימנים וכטענת חכמי לוני"ל ז"ל וכן עשן ג"כ הטור על הרמב"ם בסי' ל"ג דמדלא פירשו כן באלו טריפות משמע שפי שהאמת כן הוא דקתני התחתון כשרה וכ"ש העליון וכב"מ כתוב שהרמב"ם סובר שהוא בכלל כל שאין כמוה היה טריפה וכך נראה מלשונו שבתשובה זו ע"כ ואי משום הא ודאי דלא איריא כלל דא"כ אי אתה יכול לומר וכי להוסיף על הטרפיות יש וכבר אמרו כן בגמ' כמו שהכתוב בסמוך וא"ת והרי באמת לא תוכל לחיות כפי טענתו של הרמב"ם גם מזו לא נירא ולא נפחד דהא אמרינן בגמרא לעיל מסך מתני' דאלו כשרות דרבי יוסף רישבא מהו עגידא נשיא וקטלוה אתו לקמיה דר"י בן בתירה אמר להו וכי להוסיף על הטריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים דרב ספא בר אבא רישבא מהו בכוליתא וקטליה אתו לקמיה דר"א א"ל וכי להוסיף על הטריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים והא קא חזינן דקא מתה גמירי דאי בדרי לה סמא חיי הכא נמי וה"ה שיש לנו לומר כן גבי לחי העליון שנטל וכבר הרמב"ם ז"ל עצמו כתב בפ"י מה"ש וז"ל אין להוסיף על טריפות אלו כלל שכל שאירע לבהמה או לחיה או לעוף חוץ מאלו שמנו חכמי דורות הראשונים והסכימו עליהן בתי דיני ישראל אפשר שתחיה ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות עכ"ל וכתב הכ"מ שלמד כן מהני עובדי ומפרש גמירי דלא דאי בדרי לה סמי חיי ואע"פ שבספרי רפואות כתוב שרפואות תעלה אין לה עכ"ל א"כ גם בנדון דלחי העליון יש לנו לומר כן ואע"פ שדברי הרמב"ם עצמם ודאי שאין לנו לומר שהם סותרים זה את זה לפי שהוא כבר פירש דעתו שסובר דאס"ע דחכמינו ז"ל זו דעתם דלחי העליון שניטל טריפה וכבר ביארו ז"ל שזה דעתם מדלא מנו בכשרות אלא ניטל התחתון דוקא אבל בעל הדין החולק על הרמב"ם בזה יש לו טענה נכונה להשיב על טענתו של הרמב"ם מענין הטבע ומ"מ הרשב"א בת"ה הסכים כתב שראוי לחוש לדברי הרמב"ם : (רכב) **היינו** דוקא שיכולה לחיות כו' · ובס' הרוקח כ' אם נחתך לשף התרסוס ויכול להלעיטו ולהאכילה כשרה : (רכג) **האי** בוקא דאטמא כו' · ולקמן סימן נ"א יתבאר שכן דין הטוף ועיין שם בדין ראשו התחתון של עצם זה המחובר עם השוק שנטל ממקומו וכן עיין בפרק בהמה המקשה סימן ז' וסימן ח' : (רכד) **ואי** איפסיק ניביה · לשון רש"י גיד שבגרונו כו' ולשון הרמב"ם בפ"י מה"ש אם נתעכלו ניביו וכן היתרת שבעצם הכף שיוצא על העצם חוכר ואוחזו אותו : (רכה) **עד** דמיעטל עטולי · כלומר שנפסקו מחמת עיכול אבל נפסקו שלא מחמת עיכול כשרה ב"י סי' נ"ה וכתב עוד דמדברי הרשב"א יש ללמוד שאם נתעכלו מיעוט ניביה אע"ג דשף בוקא דאטמא מדוכתיה כשרה דע"י רוב הנשאר הדרה בריא ע"כ וכתב רמ"א בשם א"ז מהרוך דלדידן שאין אנו בקיאים בכך הוי איפסק ניביה מספיקא אמנם אם מלאה שמוטה נאמר שחיטה כשרה דודאי בשעה מועטת לא איעכלו ניביה ובלבד שידע שלא היתה שמוטה בשעה שהוכלה לשחוט וכ"כ הגהות מיי' בפ"י מה"ש וכתב עוד המרדכי בשם רבינו שמשון שאם נשמט הירך ממקום חיבורו בבוקא דאטמא ולא ידע אי איעכלו ניביה או לא כתב בס"ב דיש לאסור ע"כ וכתב עוד רמ"א בשם א"ז הארוך דלדידן שאין אנו בקיאים כדאמרן אם נשבר סמוך לגוף אע"פ שחזר ונקשר היטב טריפה שמא איעכלו ניביה ומטריפין ד' אצבעות בגסה וב' בדקה ובעוף הגדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו ומסיים רמ"א דטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה וכתב הר"ן מסתברא שאם ניטלה הירך טריפה ואע"ג דלא איעכול ניביה דהכי מכשרינן בלא איעכול אע"ג דאיפסק היינו משום דהדרא בריא והכא לא אפשר כיון דניטלה ע"כ ונ"ל דראיה לדבריו מדלקמן סימן נ"ד גבי יתר כרגל כמ"ש שם במי"ט וכתב המרדכי לא מטרפא באיעכול ניביה בלא שמוטת ירך דהכי אמרי' בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה ומסיק והוא דאיעכול ניביה עכ"ל וכתב ב"י דפשוט הוא : (רכו) **ופי'** אין חייב · וכתב בקיצור דפטור ומותר ובמי"ט כתבתי דהר"ן כתב שאפשר לפרש אף במלאכת עצמו דאינו רשאי ממש כדי שלא יהיו נראים אחרים שאינם עומדים שהם מבזים ת"ח ע"כ וסברא נכונה היא אלא שהאחרונים ז"ל כ"ד סי' רמ"ד לא כתבו בשל עצמו אלא שאינו חייב ורמ"י הוסיף ופירש דבשל אחרים אינו רשאי לבטל מלאכתן ואם יעמוד יעמיד מצלם ע"כ : (רכז) **כסלע** כיתר מכסלע · כבר כתבתי במי"ט שהר"ן הסכים לפירש"י דקאי אגלגולת שנפחתה דלענין טהרה תנן בה"א כדי שינטל מן החי וימות ואמרינן שהוא כסלע ושכן לטריפה וכן פסק ג"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש וכן דעת הרמב"ן והרשב"א וכתב עוד הרמב"ם שאם נקבו נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכסלע וכתב ב"י דטעמא דלעיל בפיסקא דפסוקת הגרגרת תניא דבגלגולת אפי' נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח והיינו לב"ש ומדב"ש נשמע לב"ה דכי היכי דלב"ש נקבים הרבה מצטרפים לשיעורא דידהו דהיינו כמלא מקדח ה"נ לב"ה נקבים הרבה מצטרפים לשיעורא דידהו דהיינו כסלע ומה שכתב הרי"ף בנקבים חסרון היינו מדמדמי בגמרא צירוף נקבים דגרגרת לשיעורא דידיה דהיינו כאיסר לנקבים דגלגולת

תפארת שמואל א) כסלע כיתר מכסלע וכו' · עיין מה שפירש רש"י ומה שהקשה ב"י על הטור לאו קושיא היא דמסתמא הלך רבינו כשיטת התוספות דמפרשים דברי רב נחמן אגלודה ולא אגלגולת ועיין ב"ח ועיין בחידושי יורה דעה מ"ש שם :

(רכח) כאיסר כיתר מכאיסר · משום דחומרא הוא אמרינן עד ולא עד בכלל · ואי עד ועד בכלל הוי חומרא אומר עד ועד בכלל · [ד] דאמר רבי אבהו [אמר ר' יוחנן] כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגריס של כתמים שהוא להקל: מה ניטל הטחול אמר רב עוירא משמיה דרבה (רכט) לא שנו אלא ניטל (רל) אבל ניקב טריפה: [דף נ"ה ע"א] (רלא) וה"מ בסומכיה (רלב) אבל בקולסיה כשר · ובסומכיה נמי אם נשתייר בו [ה] (רלג) כעובי דינר זהב כשרה: [דף נה ע"א] נטלו הכליות [ו] אמר רבינא בר פפא [ז] משמיה דרבא (רלד) לקתה בכוליא אחת טריפה · אמרי במערבא (רלה) והוא דמטיא לקותא [דף נה ע"ב] למקום חריץ · היכא מקום חריץ · [ח] חיוורא דתותי מתני · פי' [רש"י] לקותא (רלו) דמליא מוגלא והיינו לפי גירסת ספרים ישנים דלא גרסינן לקמן אלא אי איתמר הכי איתמר יש כשר בריאה ופסול בכוליא · ויש פסול בריאה וכשר בכוליא · פסול בריאה וכשר בכוליא נקב · כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא · ולא גרסינן פסול בזה ובזה לקותא דלא צריכא ליה דלא בא לתרץ אלא על הדיוק שדקדק · וכל שכן הכשר בריאה כשר בכוליא · ופריך והרי מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא ועל זה תירץ שאין לדקדק כך אלא אדרבה מה שכשר בריאה פסול בכוליא ומה שכשר בכוליא פסול בריאה · ולא הזכיר הספר כלל מה שכשר בשניהם ופסול בשניהם · ולפי גירסת אותן הספרים לא תמצא הפסול בשניהם · דאין לקותא פסול בכוליא אלא מוגלא וכשירה היא בריאה אלא על פי רב אלפסי הוגה בספר כשר בזה ובזה מים זכים ופסול בזה ובזה לקותא · ולגירסא זו מוגלא ולקותא שני ענייניס הן · (רלז) ולקיתא היינו שמחמת חולי לקה הבשר ונתמסמס עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי · ואע"פ שאם נטלו הכליות כשירה · גמירי דעל ידי המסמסה טריפה · וגם בריאה פסול [ט] כדאמרינן לעיל (דף מג:) בריאה דנפל תילחי תילחי · ודוקא לקותא הוא דפוסל (רלח) אבל ניקב או נתתך אפילו עד מקום החריץ לא מיטרפא בה* כי יותר מזיק לה כאב הלקותא מכאב החתך והנקב · והכי אמר לעיל (דף נד:) דהוו מחו בכוליא וקטלו · וקאמר דלא הויא טריפה · ולא דקדק [כה] אם הגיע המכה למקום חריץ · וכן

הגה"ה
*[illegible] כשירה ואם נקתה בשימי מראה ונשתיירה במראיה כעובי דינר זהב כשר וכיון דניטל הטחול כשר אי משתכחן תרתי שאלי כשר וכל מה שהוא דבוק לכרס קרוי סומכיה ולא יותר · מעשה בא לפני ראבי"ה שהיה טחול נפוח בקולסיה כראשו של תינוק והיה הנפח מלא מים זכים והיה בפנים כמראה שעוה וצוה לגוררו בסכין ואח"כ בדק בפנים ונמצא שלם מכל צד שלא נרקב והכשירה ואפילו אם היו מים סרוחים היו מכשירין ואומר שא"ל ג בשם רבינו תם דכל מקום שהוא טריפה ע"י נקב אפילו לא ניקב והבשר רע סביביו כמו מוגלא טריפה · מא"ז :

הגה"ה
*ונראה לפירוש רש"י דה"ה על ידי מכת חרב דינו כמוגלא ולא מיטרפא עד דמטי לקותא במקום חריץ ובשערים דרבינו שמואל בר חפני הכהן כתב לקתה בכוליא אחת בלא מוגלא ולא הגיע למקום חריץ כשירה משמע אבל שמוגלא אפילו לא הגיע למקום חריץ טריפה וכן נראה [illegible]

אמרינן בשמעתין דנקב כשר בכוליא ולא מפליג בין הגיע למקום חריץ ובין לא הגיע · (רלט) ומים זכים [דכשרים] לא אמרן אלא [illegible] אבל עכורים טרפה · (רם) וכי לילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוחי [illegible] · רב אלפס ז"ל [illegible] · [י] או עכירי · וסבר דקאי גם אריאה [illegible] ויש ספרים שכתב בהן ומים זכים כשרים כאן וכאן לא אמרן וכו' · ואין נראה כלל דהתם מוגלא היא ליתה סרוחה או עכירי ולא עדיפי ממים זכין סריחי ועכירי · וריאה הנספכה כקיתון (לעיל סי' כב) מסתמא המחוי הוא עכור וכשרה והני רברבי דחזנהו להני ריאות דקיימי כנדי וטיגרי (לעיל סי' כו) ולא חשו לבודקן [ב] אילו היו המים סרוחין או עכורין · (רמא) וכן עמא דבר והכא ודאי אכוליא קאי אפילו לספרים דגרסינן ומים זכין כשרין כאן וכאן לא אמרן וכו' [כ] לישנא דגמרא דלעיל נקט · ומ"מ לא קאי כי אם אכוליא : (רמב) כוליא שהקטינה בדקה עד כפול · בגסה עד [ל] כענבה בינונית · ואיסורא דאורייתא הוא [מ] ועד ועד בכלל · וכפול וכענבה טריפה · (רמג) ולשון שהקטינה משמע שהיתה גדולה והקטינה [נ] וניכר החסרון במקומה · אבל קטנה בתולדתה כשירה · ואי משכחת תלת כולייתי כשירה דאמרינן כל יתר כנטול דמי · ותניא נמי הכי (בכורות דף לט) ולא שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש · ומדפסל רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי : ניטלה האם · תניא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית שלשתן אחד הם (רמד) והיא האם שהולד מונח בה ותלוק בשמות [ס] לפי המקומות · אבל אם ניטלה השלפוחית שמי רגלים נקוין לתוכה (רמה) פסק בשערים דטריפה · וכן פסק רבינו חננאל ז"ל · וזקיני ראב"ן ז"ל כתב דכשירה לפי שלא מצינו טריפות זה בגמרא [ע] ואין להוסיף על הטרפות · ומקום חבור השלפוחית הוא בין דבק הירכיים אצל החלחולת ומתמלין לתוכה מי המשקין פסולת הגוף · ואף אם ניטלה מי השתן מתמלין למקומן ואין להם כח לחזור לגוף אלא יוצאין לחוץ [פ] כמו חלחולת שניקבה וירכים מעמידין אותה (בסימן לג) וכן שמעתי שיש בני אדם שמי רגלים שלהן יוצאין תמיד ואומרין הרופאים שהשלפוחית שלהן ניקבה או ניטלה והמים המתמלין מן הגוף יוצאין מיד בהגיעם למקום השלפוחית ואותן בני אדם חיו כמה שנים : מן הרותה בידי שמים כשירה · תנו רבנן איזהו חרותה (שכשירה) (רמו) [צ] כל שנמקה ריאה

הגה"ה
[illegible] מקום חריץ והכשירו רבותינו שבמגנצא ואם היתה מכה על כוליא מגבה מהתכין הכוליא לשנים אם אין מכה מבפנים כשירה ואם היה שלשה או יותר כוליות והקטינו היתירות ונשארו שנים כהלכתן שלא הקטינו כשירה . מא"ז :

הגהות הב"ח א לקותא כגון דמליא מוגלא וכו' דלא גרסי לקמן אלא · אלא אי אתמר הכי : ב ולא חשו לבודקן אם היו : ג בהג"ה המתחיל ואם פשט וכו' והומר שא"ל ר"א ממין בשם רבינו תם :

רש"י כסלע ואית דאמרי התם דמתני' תנא כסלע ואשמועינן רב נחמן הכא דכי שיער רבנן כסלע סלע מצומצם קאמר דכי הוי [סלע] מצומצם דינו כיותר מכסלע וטריפה : באיסור כיותר מכאיסר · גבי מתני' דתנן עד כמה תחסר ונימא דאכתי כשרות דהא גבי אלו כשרות קיימינן וקתני עד כמה כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהוי כאיסר הרי היא כי תר מכאיסר וטריפה : כל שיעורים של חכמים להחמיר · אי מצומצם חומרא הוא שעריגהו במצומצם ואי מצומצם קולא שעריגהו בשוחק חוץ מכגריס של כתמי' שמניעו בנידה דהרואה כתם של דם בבגדי' כגריס טמאה דמספקין לה בדם נידה הע"ג דכי משערת ליה במצומצם חומרא הוי לא הוי טמאה אלא ביותר מכגריס הכל כגריס עצמו מחזיקים ליה בדם מאכולת והיינו להקל דהע"ג דכגריס שיעורו בעינן כגריס ועוד והכי תניא בהרואה סתם וטעמא משום דכתמים עצמן דרבנן דמדאורייתא עד דחזיא מגופה כדכתיב דם יהיה זובה בבשרה : מה אבל ניקב טרפה דחמיר ניקב ונתך מניטל לגמרי שע"י הנקב הוא הולך ומוסיף מכאוב והחולי רב בגופה : בסומכיה · בעוביו למעלה : ואי אשתייר · בעוביו דופניו ולא יצא המחט לחוץ ויש הגנה כנגדו כעובי דינר כשר : לקתה בכולי' · כגון מליא מוגלא : בכוליא אחת · וכ"ש בשתיהן : למקום חריץ · שהגידין מעורין שם והוא אמצעית הכוליא : מחו בכולייתא · מכין בחן היה בכולייתא מלמעלה ומכוונין שאין החן נכנס ויורדת למטה מן הכליות לחלל : וקטלי · מתה מחמתיה : ד קטינה · כוליא הקטינה מחמת חולי : [היא האם דמתניתין]:היא טרפחת דלקמן הורה בטרפחת ככרי בזפק:היא שלפוחית.דאמר לעיל בפירקין: מן צמקה · יבשה ושדים צומקים מתרגמינן דדין יבשין: בידי שמים · מקול ברד ורעם :

דברי חמודות

דגלגולת לשיעורא דידהו דהיינו כמלא מקדח לב"ש וכסלע לב"ה ובגרגרת אמרינן דנקבים שיש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהם חסרון מצטרפים לרובא א"כ בגלגולת נמי כי מצטרפים לשיעורא דידיה דוקא נקבים שיש בהם חסרון הוא דמצטרפים וא"ת א"כ נימא נמי בגלגולת דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפים לרובא דומיא דגרגרת י"ל דכיון שלא הוזכר פסול זה בשום מקום יש לנו לומר דקים להו לרבנן שאין להשוות גלגולת לגרגרת לענין זה ומיהו היכא דאית בהו חסרון נראה דכי היכי דבגרגרת כשאין בין נקב לנקב כמלא נקב הבלם שביניהם נידון כנקוב הה"נ בגלגולת ע"כ ושיעור סלע כתב רבינו לעיל ס"ס ל"ג שהוא שליש טפח וכתב רמ"א בשם א"ז שאם נפחת פחות מסלע יש להכשיר אפילו בזמן הזה דלא חיישינן בבהמה לנקיבת קרום של מוח ודין גלגולת שנתכתה לעיל סימן ל"ט : (רכח) כאיסר כיתר מכאיסר · פירש"י גבי מתני' דתנן עד כמה תחסר כו' · ועיין לעיל סימן י' : (רכט) לא שנו אלא ניטל · ואם נמצאו שני טחלים כתב רבינו לקמן סימן נ"ד ושם אפרש בס"ד : (רל) אבל ניקב טריפה · כתב במרדכי ובהגה' אשר"י מעשה בא לפני ראבי"ה שהיה טחול נפוח בקולסיה כראשו של תינוק והיה הנפח מלא מים זכים והיה בפנים כמראה שעוה וצוה לגוררו בסכין ואח"כ בדק בפנים ונמצא שלם מכל צד שלא נרקב והכשירה וא"ל ראבי"ה שא"ל רא"מ בשם ר"ת דכל מקום שאמרו חכמים שהוא טריפה אם ניקב ה"ה אם לא ניקב והבשר רע סביביו והכא הואיל וגררנו ונמצאו שלם מכל צד נראה להכשיר ושאלתי את פיו אם היו בו מים סרוחים מה היה אומר ואמר שכמו כן היה מתיר עכ"ל וגם הרשב"א בת"ה בחלק הלקויין כתב שכל אבר שנקיבתו או חסרונו פוסל בו כשנתמסמס פסול וכתבו הגה' מיי' דלא בקיאינן בשיעור נתמסמס הלכך בכל שהוא שיהיה הבשר רע יש לפסול ע"כ וכתב רמ"א בשם השערים דנקרעה טחול דינה כמו ניקבה וטחול שהוריקה עיין לקמן סעיף רס"ד בסופו: (רלא) וה"מ בסומכיה · לשון רש"י בעוביו למעלה ובהגהת אשיר"י כתב שכל מה שדבוק לכרס קרוי סומכיה ולא יותר ע"כ ולשון רבינו ירוחם בנתיב ט"ו אות ט' ניקב טריפה ודוקא בעובי הטחול כלומר אותו עבה שנדבק בכרס ע"כ ולשון מהר"ן בפי' שערי דורא המונח על הכרס ודבוק על הכרס ע"כ לפי שהטחול מקצתו דבוק לכרס והוא בצד העב ויש באותו צד העב עצמו שאין דבוק לכרס ואילו צד הדק אין ממנו כלום שדבוק לכרס ומעתה יש לדון בכל הני לישני דאמרי המפרשים הנזכרים אם באו להוציא שלא יהיה בכלל עובי אלא הדבוק לכרס ממש ולא מה שאינו דבוק לכרס ואע"פ שהוא ג"כ עב או שבאו לומר שממנו נדבק בכרס הוא מקרי עב ובכללו מה שלא נדבק ג"כ אבל הוא עב ומעשה אירע פה פראג בימי האב"ד מהר"ר אפרים ז"ל שנמצא הטחול נקוב בצד העב באותו מקום שאינו דבוק לכרס ועמדנו למנין והטרפנוהו מדקדוק לשון מהר"ן הנ"ל שכתב המונח כו' ודבוק כו' ואילו לא רצה לומר אלא שהדבוק בלבד הוא הצד העב למה לו לומר כלל המונח כו' אלא שבא לומר דהמונח והדבוק הכל בכלל צד העב ואע"פ שגם אני הייתי במנין ההוא ובכלל המטריפין הדרי בי לפי שלשון הגהות אשיר"י ודאי מורה באצבע שמוציא מן הכלל כל מה שאינו דבוק לכרס ממש מדכתב שכל מה שדבוק כו' ולא יותר ואילו לא הוציא מן הכלל אלא מה שאינו דבוק ואינו מונח ג"כ למה לו לכתוב ולא יותר דמהיכא תיתי לומר יותר דא"כ איזהו צד הדק וגם רבינו ירוחם לא הזכיר המונח א"כ ודאי [שבא] לפרשו כלשון הגה' אשיר"י ולשונו של מהר"ן נוכל ג"כ לפרשו דלא פליג אלא לשון מרווח נקט יותר מוטב שנאחז בלשון המפורש שהוא הג"ה אשיר"י (וגם הש"ע העתיק ללשון הזה) ושלא נעשה מחלוקת כך אני דן להלכה ולא למעשה הואיל ונזרקה מפי התבורה לאסור : (רלב) אבל בקולסיה כשר · ואפי' נתך שם כולו כשר טור סי' מ"ג לשון הר"ן כתב הרמב"ם בפרק (עשירי) [שני] מה"ש דאין נקב פוסל בטחול של עוף לפי שטחול של עוף עגול הוא ודומה לענבה ואי אפשר לחלק בו בין קולסיה לסומכיה הילכך אינו בכלל מה שאמר כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף שאילו היה אפשר לחלק בו בין קולסיה לסומכיה ולדמות לבהמה היה ראוי שיפסל בעוף אבל כיון שא"א לחלק בו אלא כולו בקולסיה או בסומכיה ואין אנו יכולין להשוותו לבהמה אין בכלל טרפות שמנו חכמים כנגדן בעוף וכיון שלא הוזכר אלא בבהמה בעוף כשר ובודאי שזה מן התימה דכיון דמ"מ בעוף טחול יש בו ואע"פ שא"א לחלק בו נעשה הכל כסומכיה ויהא טריפה בכל מקום אלא שאפשר לומר שכיון שטרפות נקב הטחול חדוש כיון דניטל כשרה אין לך בו אלא חידושו בלבד עכ"ל והרשב"א כתב בת"ה הארוך על הרמב"ם דאדרבה הוה לן למימר דכל מקום שניקב טריפה דלית ביה קולסא אבל מה נעשה וכבר הורה זקן ע"כ : (רלג) כעובי דינר זהב · לשון הרשב"א בת"ה הארוך עובי דינר זהב זה לא נתבאר כמה והולכים בו לחומרא ומ"מ יש לנו לומר דכל שניקבה עד מחציתה כשרה דהא נשתייר קאמר ועוד דסתמא דמלתא עובי דינר זהב אינו כמחצית עביו של טחול ע"כ : (רלד) לקתה בכוליא · כתב הטור סימן מ"ד בשם בעל העיטור דמסתברא דלובן בכוליא לקותא הוא וכל שינוי מראה פוסל בה ותורת חטאת כלל פ"א מכשיר מראה גע"ל לפי שנוטה לאדמומית וכתב הרוקח כוליא שהאדימה כולה או מקצתה ואין בה ליחה ולא דבר רע כשרה וכך הם דברי בעל העיטור שכתב שהכוליא נוטה לאדמומית וכתב הרמב"ם בפ"ו מה"ש טרפות שהכוליא שבטחול לא מנו אותם בבהמה כדי שיהיה כנגדן בעוף ולפיכך לא נתנו לכוליא שהקטינה שיעור בעוף וכתב האגור שכן הסכים מהרי"ו מולן ופי' שהטעם לפי שכוליות העוף הם סגורים בעצם ואין מגיעים שם בני מעים ואין שום טריפות נוהג בהם ולכן אין להחמיר בו יותר מאילו ניטל ונתך ע"כ והשיב הכסף משנה על זה בפ"י מה"ש ת"ל ולא נהירא לי שהרי [אין טריפות הכליות מפני המעים אלא מצד עצמם] ע"כ וכתוב בה"ה ומטעם זה (כלומר של הרמב"ם שמתיר הכוליא דעוף) התיר הר"ר שמואל תרנגולת שלקתה כוליא שלה שהיתה נפוחה כבינת תרנגולת ובתורה כדיותא והתיר עם בני חבורתו ע"כ ויש בזה לרמ"י דבר משובש שפסק להא דאין שום טרפות נוהג בכוליא של עוף ואעפ"כ כתב דבניקב יש מכשירים ויש אוסרים ועוד דתלה טעמא כמו בטחול ויש להחמיר אם לא בהפסד מרובה ובטחול עצמו פסק בהדיא דאין נקב פוסל בו : (רלה) והוא דמטיא לקותא למקום חריץ · לגד משמע דטרפה דשם הוא עיקר חיותא כדין הוריקה כבד בכזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה שיתבאר לקמן סימן מ"ט סעיף רס"ד : (רלו) דמליא מוגלא · לשון הרמב"ם בסוף פ"ה מה"ש נמצאת בכוליא ליחה אע"פ שאינה סרוחה ע"כ וכתב רמ"י ליחה עבה ופשוט הוא דהל"כ היינו מים זכים ולא ליחה היא כלל : (רלז) ולקותא היינו שמחמת חולי לקה הבשר כו' · וז"ל הרמב"ם שם אם לקתה הכוליא והוא שיעשה בשרה כבשר המת שהבאים אחר ימים שאם תגעו במקומו יתמסמס ויפול ע"כ : (רלח) אבל ניקב או נתך אפילו עד מקום החריץ לא מיטרפא בה · ומשמע ודאי דאין חילוק בין נתך ע"י מכת חרב או ע"י דבר אחר ולפיכך אני תמה על רמ"א שפסק להג"ה אשיר"י דמכת חרב דינו כלקתה הכוליא אע"פ שפסק ג"כ בפנים הש"ע כלשון רבינו דניקב או נתמכה כו' כשרה וצל"ע : (רלט) ומים זכים דכשרים · כתוב בהגהת אשיר"י דכוליא של איל נמצא בספירא"א ולא היה בה בשר כלום אלא היתה מליאה מים צלולים רק שבמקום הלובן היה שלם והכשיר ע"כ משמע שאם לא היה הלובן שלם היה פוסל ואפילו אין בו פסול אלא מים צלולים וכ"כ רמ"י דמים זכים אינם כשרים אא"כ שהלובן הוא שלם עד כאן וכתב רמ"א בשם המרדכי דאפילו המים זכים בשלפוחית קטנה בכוליא כשרה וכתב הרוקח נמצא לבן בכוליא כשרה כי משם יורדת לגיד הערוה : (רם) וכי לילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרה · כתב הרשב"א בתשובה על כוליא שנמצאת מלאה מים שמראיהן רע אבל לא היו עבים ועכורים אלא מראיהן כרכומי כמראית הדבש זה לא שמעתי האפשר שכל מראות כרכומי נראה שמיתוי בשר הכוליא הוא שנתערב בהם וזהו שקראו עכורים דמים עכורים היינו כשנתערב עכורית המים בהם כמעין נרפש וכאן אם לא שנתערב בו מיתוי הכוליא לא נעכרו ומים זכים היינו לחה לבנה כמים ואע"פ שיש לידון בדבר להקל בעל תורה הלך לחומרא וראוי לחוש ולאסור ע"כ והב"י כתב דמדברי הגהת אשיר"י בכוליא של איל שכתבתיו בסעיף דלעיל נראה שאין לפסול משום מחוי בכוליא וכתב רמ"א דיש לנהוג לחומרא וכתוב עוד בהגהת אשיר"י בשם בה"ג שאם היה דם בכוליא כשרה דהא לא חשיב הכא דם בהדי סרוחים ועכורים ע"כ וכתב רמ"י דלהרשב"א יש לאסור אפי' מראה דם וכן נראה ג"כ מדברי הב"י שהרי גם מהא דשרי בדם מביא ראיה שאין לאסור משום מראה כל שאין המים עכורים ממש דלא כהרשב"א ויש לתמוה על רמ"א שלא הגיה לאסור בדם כמו שהגיה לאסור מראה הדבש: (רמא) וכן עמא דבר · וכ"כ רמ"א בדין ריאה שהעלתה צמחים שבדברי רבינו ריש סי' כ"ו אבל גבי ריאה שנשפכה כקיתון שבדברי רבינו ר"ס כ"ב כתב בזה הלשון ומי שהוא בקי לבדוק שלא נימוחו הסמפונות יכול לסמוך על המכשירים לצורך הפסד מרובה ע"כ ורמ"י השמיט לשון זה ולא הכריע אע"פ שבהעלתה צמחים כתב ג"כ שהמנהג להכשיר : (רמב) כוליא שהקטינה · כתב בהגהת אשיר"י אם היו שלשה כוליות או יותר והקטינה יתירה ונשארו שתים כהלכתן שלא הקטינו כשרה עד כאן : (רמג) ולשון שהקטינה משמע שהיתה גדולה והקטינה · וכתב הכלבו דלפי זה הוצרכנו לבאר ניטלו הכליות דכשרה ר"ל שנבראת כך חסרת הכליות שאם ניטלה ע"י חולי כיון שהקטינה לפחות מכשיעור כבר נאסרה ואין תחזור להכשרה כשגמרה לכלות ולהמק ולפי זה צריך לבדוק מקומן ולבדוק אם הכיס שלהם מלא חלב ואין שם כי אם התוטין בלבד או ניכר שזה תחלת ברייתה וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום ריק ניכר שהיו לה כליות אלא שנימוקו וטרפה ע"כ : (רמד) והיא האם שהולד מונח בה · מיירי בבהמה ובעוף יתבאר לקמן סי' כ' וכתב רמ"א בד"מ דה"ה ניקב דכשר מדכתב רבינו ברים פירקין דכל הפסול בניקב ה"ה בניטל ואם היה פסול בניקב א"כ ג"כ בניטל היה פסול אמנם בהג"ה פ"ד ובהא"ו כלל נ"ה סימן ז' ניקב טריפה נתך כשר נימוק טריפה נימוק הוולד במעי בהמה *) (אף הבהמה עצמה טריפה וי"א עצמה כשרה) ע"כ וגם הרוקח כתב דנימוק טריפה וכתב ב"י דלא ידע מנין לו דסברא דלא תמור נימוק מנתך ע"כ ומסיק רמ"א בש"ע דיש להחמיר בניקוב ונימוק אם לא במקום הפסד מרובה:(רמה) פסק בשערים דטריפה כו' · וכתב רמ"א דנהגו להטריף אפי' בניקב בכ"כ בהג"ה מיי' ובשערים דמהרא"י: (רמו) כל שנמקה'

*) לפנינו בד"מ איתא טרפה ואם נעשית עצמות כשרה ,

כולה

מעדני יום טוב

עד ועד בכלל אבל בכאיסר אשמועינן דעד ולא עד בכלל כו' ע"כ · וזה נ"ל שהוא ג"כ דעת הטור בדעתו של רבינו שכתב בסימן ל' דבעל העיטור חולק על רש"י וכתב דגלגולת שנפחתה כשרה ואפילו נפחתה בכסלע ויותר מסלע ושכן יראה מדברי א"א הרא"ש ז"ל שהביא המשנה ואלו כשרות גולגולת שנפחתה כפשטה ולא חילק עכ"ל הטור וכתב עליו הב"י שאין דבריו נראים בזה שהרי כתב הרא"ש הסיא דאמר רב נחמן כסלע כיותר מכסלע ומסתמא הוא תופס פירש"י ואילו היה סובר כבעל העיטור וכמ"ש הטור לא היה לו להשמיענו הסיא דרב נחמן וכן נראה שהוא ג"כ דעת הרי"ף שכתבה להסיא דרב נחמן עכ"ל הב"י ואין ספק בעיני דהשתמיטתיה פירוש התוספות ולא היה יודע פירוש אחר בדברי רב נחמן אלא פירש"י ומפו"ה דייק דהרא"ש אינו סובר כבעל העיטור מדהביא לרב נחמן אבל כשנפרש פירוש אחר בדברי רב נחמן והיינו פירוש התוספות דלא קאי כלל אחסרון הגולגולת מצי שפיר סבר כדברי בעל העיטור וזה נראה שהיה דעת הטור בדברי רבינו ומ"מ אם נפרש כהתוספות דרב נחמן קאי אמקדרה כסלע אין הלכה כדבריו דלעיל ס"ס ל"ג פסק רבינו כמ"ד כסלע כשרה יותר מכסלע טריפה ויכולין אנו לומר דסמך על אותו פסק שבמקומו דלא הוצרך לפרש בכאן ועיין בד"מ : [ד] דא"ר אבהו · דף נ"ה ע"א ובגמרא גרס דא"ר אבהו א"ר יוחנן וכן העתיק ג"כ רבינו בפרק הרואה כתם סימן ו' ובגמרא דהתם ל"ג רבי יוחנן וע"ש : [ה] כעובי דינר זהב · עיין בד"מ : [ו] אמר רבינא · בגמרא גרס רבינא וברי"ף גרס רפרם ונ"ל דגרסת רבינו היתה רבינא שכן הטעות מצוי במקום ב' ב' ונ"א במקום ס"ן אבל רבינא בר פפא לא נמצא באותן בני פפא המנוין בסדר הסיום של המסכת : [ז] משמיה דרבא · גרס בגמרא וברי"ף : [ח] וכתב הרי"ף פירוש הלובן שבתוך הכוליא ולשון הרשב"א בת"ה לובן שתחת המתנים ונכנס בתוך הכוליא: [ט] כדאמרי' לעיל · סימן מ"ב · ושם הגירסא תלחי במי"ת ופירשתי שם : [י] או עכירי · ואע"ג דלא כתב בהדיא עכירי מ"מ הכי הכא מקום אדהכא : [כ] לישנא דגמרא דלעיל · בהקושיא דמקשה והרי מים זכים דכשרים הכא והכא : [ל] כענבה בינונית · כתב מהרש"ל בן חביב שמעתי אומרים כי כוליית בהמה גסה עשויה חתיכות חתיכות נפרדות קצת זו מזו ואחת מהן נקראת ענבה : [מ] ועד ועד בכלל · כדלעיל סימן מ"ד : [נ] וניכר החסרון במקומה · כי חזינן שהקרום שלה כווץ בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כווץ אלא שהוא עשוי כמדת הכוליא מוכחא מילתא שמתחלת ברייתה היתה כך וכשרה · הר"ן : [ס] לפי המקומות · כלומר דבאתריה דמר קורין לה אם ובאתרא דמר טרפחת וכו' : [ע] ואין להוסיף על הטרפות · כדאמר בגמרא דף כ"ד גבי ההיא דמתו בכוליתא · ומיהו התוספות ריש דף מ"ח כתבו ג"כ דטריפה ומה שלא הוזכר לא במשנה ולא בגמרא שמא הוי בכלל ניקבו הדקים ע"כ וא"ת אותן בני אדם שמי רגליהם יוצאים תמיד ואומרים הרופאים שהשלפוחית שלהן ניקבה כו' וחיו כמה שנים כדלקמן לא קשיא ולא מידי שכ"כ הרמב"ם בפ"י מה"ש ז"ל וכן אלו שמנו ואמרו שהן טריפה אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך ע"כ וגם הרשב"א בתשובות סימן נ"ח האריך בזה והעתיק דבריו לקמן בד"מ סעיף רפ"ג : [פ] כמו חלחולת שניקבה כו' · בסימן ל"ב וע"ש : [צ] כל שנמקה · עי' בדברי רבינו

ריאה שלה (רמז) בידי שמים כשרה · בידי אדם טריפה · (רמח) ומנא ידעינן בקיימא מייתינלה (רמט) משיכלי חיורי (רנ) ומלינהו מיא קרירי בסתוא (רנא) משיכלי [ק] שחימי ומלינהו מיא פשורי (רנב) ואנח להו בגוויהו מעת לעת · אי הדרא בריא בידי שמים היא וכשירה ואי לא טריפה : מי שנגלדה רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלין · תנו רבנן אם נשתייר בה כסלע כשרה · היכא אמר רב יהודה אמר שמואל על פני כל השדרה שלה ופירש רב נחמן משמיה דשמואל ברוחב כסלע על פני כל השדרה · רבי אלעזר בן אנטיגנוס אומר [ר] משום רבי ינאי על מקום טיבורו · רבה בב"ח אמר בראשי פרקים · בעי ר' ינאי בר' ישמעאל ניטל מקום השדרה וכולו קיים מקום טיבורו וכולו קיים ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי · תיקו · וספיקא דאורייתא לחומרא · [ש] וכן כתב בעל העיטור · והרמב"ם ז"ל כתב שהרי זו ספק ויראה לי שמתירין אותה (רנג) [ת] ולא ידענא למה מתיר מספק · אמר רב כל העור מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ורבי יוחנן אמר אפילו עור בית הפרסות מציל · כתב רב אלפס ז"ל בהא הלכות גדולות דהלכה כרב דאמר כל העור מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות · דהא רבי יוחנן הדר ביה לגבי רב · והוא כתב דלא מצינו שחזר בו רבי יוחנן · והוא פסק הלכה כשמואל לחומרא דבעי כל מקום השדרה משום דרב ורבי יוחנן לא בעו מקום מיוחד לשיור העור ורבי ינאי ושמואל ורבה בר בר חנה ושלשתן בעו מקום מיוחד לשיור העור והוו להו רב ור' יוחנן לגבייהו תרי לגבי תלת והלכה כרבים · ואע"ג דשמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן · ורבה בר בר חנה נמי היה תלמידו של ר' יוחנן · ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי · הא איכא ר' ינאי שהיה רבו של ר' יוחנן [א] ובכל מקום הלכה כמותו באיסורי נגד ר' יוחנן וה"ה כנגד רב · וכיון דבעינן מקום מיוחד נקטינן כשמואל דמחמיר טפי · והדברים תמוהין כי הוא לא דחה דברי רב ורבי יוחנן בשביל ר' ינאי · ואלמלא ר' ינאי היה פוסק כרב ור' יוחנן וגם פסק כשמואל · [ב] אם הועילו דברי ר' ינאי לדחות את ר' יוחנן ורב [ג] לא יועילו לו לדחות דברי שמואל ורבה בב"ח · ובספרים שלנו לא נמצא ר' ינאי [ד] אלא ר' אלעזר בר ינאי א"כ ראיית רב אלפס דחויין · והלכתא כרב ור' יוחנן דבעי מקום מיוחד לשיור העור · ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן ודברי רבי יוחנן שאמר אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה עיקר הם · דמטה קך מילתא פסק רבא לקמן בפ' בהמה המקשה (דף עז׳) כר"ל גבי גידין שסופן להקשות משום דהדר ביה ר' יוחנן לגביה דר"ל ואמר אל תקניטני בלשון יחיד אני שונה אותה · ובעל העיטור פסק כרב [ה] ולא ידענא טעמיה · והרמב"ם ז"ל פסק דבעינן מקום כל השדרה ומקום ראשי פרקים ומקום טיבורו [ו] ולא מסתבר כלל דאי גריס ר' ינאי ומכח זה דוחה דברי רב ור' יוחנן · א"כ יפסוק כר' ינאי · ואם אין גורס ר' ינאי א"כ מילתא דפשיטא היא [ז] דהלכה כרב ור' יוחנן (רנד) וכן עיקר : [דף נו ע"א] **מתני'** אלו טריפות בעוף · נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת · (רנה) הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה · נקב הקורקבן נקבו הדקין נפלה לאור ונחמרו בני מעיה [ח] ירוקין פסולים [ט] אדומים כשרים · דרסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה והיא מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשירה · י"מ דטריפות דנאמרו מעיה איט טהג אלא בעוף *ולא בבהמה · לפי שעור הבהמה קשה ומגין וכן אמרינן (דף מז׳) גבי ריאה דעוף דאינה לא ליפגל ולא ליתמר [י] הואיל ורוחב צלעות מגינין עליה · והא דלא מני לוי טריפות זה עם יתירות טרפות העוף על הבהמה [כ] לפי שלא מנה אלא טרפות השייך בעוף ובבהמה כגון נשבר העצם ולא ניקב קרום של מוח דלשניהם יש קרום ועצם וזה נטרף בשבירת עצם וזה עד שתינקב הקרום · אבל טריפות דנפילת אש לא שייך בבהמה [ל] לפי שהעור ועובי הצלעות והבשר מגין עליה · וגם בני מעיה קשין ליאמר טרם יחמרו מנפילת האש את עורה ואת בשרה ישרוף · והרמב"ם ז"ל התירי · וכן כתב (פ"י מה"ש) ושתי טריפות יש בעוף יותר מן הבהמה ואע"פ שיש לה אותן האיברים · ואלו הן עוף שנשתנו מראה בני מעיו מחמת האור · ועוף המים שנקב עצם ראשו · ובעל העיטור ז"ל כתב דרך פשרה דעוף מכיון שנפל לאור צריך לבדוק [מ] לפי שאין לו עור וקרוב לדבר שנחמרו מעיו · אבל בהמה אין חוששין לה · אבל אם ודאי נחמרו גם היא נטרפה בכך · ואין אלו אלא דברי נביאות · (רנה) אלא ודאי נראה דלא שייך בבהמה דא"כ היה לו לשנותו אצל טרפות דבהמה כי שם שנה עיקר טרפות ואיטו שונה גבי עוף אלא דברים שיש בהם טעם כגון [נ] נקובת וושט ופסוקת הגרגרת דלא תסוק אדעתין למימר משום דעוף זוטרא חיותיה יטרף בנקיבת הגרגרת והכתה חולדה מקום שעושה אותה טרפה לאשמועינן דלא תימא כל עוף קרומו רך כמו עוף המים ויטרף בשבירת העצם בלא נקיבת הקרום · וניקבו הדקין משום סיפא יצאו בני מעיה ולא ניקבו [ס] ודרסה וטרפה ורצצתה בהמה במקום נפלה מן הגג דלא שייך גבי עוף אלא נפלה לאור אי שייך גבי בהמה ה"ל למתנייהו גבי בהמה [ע] ותו לא מידי : **גמ'** [פ] הכתה חולדה מקום שעושה אותה טריפה · איתמר רב ושמואל ולוי דאמרי [צ] (רנו) מכנים ידו מבפנים אם מבצבץ ועולה טריפה ואם

הגה"ה

*אבל ראבי"ה כתב דה"ה דהאי טריפות נמי שייך בבהמה אם אירע כך אלא תנא העוף משום דשכיח דנפלי לאור וכן כתב רבינו יהודה ברבי יצחק ורשב"ם מא"ז וכן כתב מרדכי משם רבינו שב"ט ע"כ הגה"ה :

הגהות הב"ח א וכולו קיים ניטל מקום טבורו : ב בני מעיה אם ירוקין פסולין אם אדומים : ג קשין ליאמר כי בטרם יאמרו : ד והכתה חולדה על ראשה מקום :

רש"י בידי אדם · שהטביעה אדם לא הדרא בריא : משיכלי חיורי · של כלי חרס לבן : שחומי · שחורות ואינן מגונות כל כך כלבנות ולשון מורי שחימי של נחשת חיורי של חרס : מז ואם נשתייר בו כסלע · ע"י אותו שיור מעלה ארוכה : במקום טיבורו · בעינן כסלע : ראשי פרקים · בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע : כל העור כולו · כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותו : חוץ מעור בית הפרסות · מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך : אל תקניטני · מאותה משנה : שבלשון יחיד אני שונה אותה · כלומר יחידאה היא ולא קיימינן כוותיה דר"ש קתני לה ופליגי עליה : מתני' ואלו טריפות בעוף · אע"ג דכל טריפות דבהמה כנגדן בעוף הכא אצטרכו ליה למתני נקובת הוושט משום פסוקת הגרגרת והיא אילטריך דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן א' אימא גרגרת נמי תיטרוף במשהו והכתה תולדה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקיבת הקרום דלא תימא תיטרף בנשבר העצם בלא נקיבת קרום כדאמרינן לקמן בעוף של מים וניקבו הדקים משום דקבעי למתני סיפא גבי אלו כשרות יצאו בני מעיה ולא ניקבו ולא תימא עוף שחיותו מועט תטרף ביציאה לחודה : הכתה חולדה על ראשה · חיישינן לנקיבת קרום : הכתה · נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרן לעיל יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מטרפה בה : נחמרו · כוולו מחמת העור ונהפכו מראיתן לשון מעי המרמרו : אם הוריקו · מפרש בגמ' לב וקורקבן אדומים שהוריקו וירוקין שהאדימו : אם אדומים · הלב והקרקבן כמשפטן שלא נשתנו מראה שלהם : דרסה · אדם ברגליו : או שטרפה בכותל . הכה בה בכותל : או שריצצתה בהמה · דאיכא למיחש לחד תלתא משום ריסוק איברים ועדיין מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובדיקה בעיא כדאוקימנן בפירקי' : גמ' לא ליפגל · אם נפל מן הגג דאמרן צריכה בדיקה אין צריך לבדוק בריאה : ולא ליתמר · בנפלה לאור שבודקים המעים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה : ורוב צלעות מגינות עליה · רוב ריות הצלעות מגין עליה שהצלעות אינן שוכבות על רוחבן אלא על חודן וכולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם : מכנים ידו · בפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי תוך העוף והמוח נדחק למעלה אם המוח מבצבץ ויוצא דרך נקב המכה : טריפה · שהרי ניקב הקרום :

מעדני יום טוב

רבינו בסימן י"ד : [ק] שחימי · פירש"י שחורות ואע"ג דבפרק הספינה אמרו שחמתית ונמצאת לבנה אמר רב פפא ש"מ האי שימשא סומקתא היא הא פירש שם הרשב"ם וז"ל מדקתני לבנה שמע מינה שחמתית אדומה ולא שחורה דהא שני מראות יש בחיטין ולא יותר לבנות ואדומות ומדקרי לחדא לבנה ולאידך שחמתית ש"מ שחמתית אדומה ועל שם חמה שהיא אדומה קרי לחיטין אדומות שחמתית ע"כ הא קמן דמשום שאין בחיטין אלא שתי אלו המראות בלבד הוא דמוכח דשחמתית אדומה אבל אי הוו בחיטין ג' מראות שהיתה ג"כ ביניהם מראה שחורה היה אפשר לפרש שחמתית שחורות ומשום כך מפרש רש"י בכאן שחורות וא"ת אכתי מאן נוכח הכא דשחימי שחורות דילמא אדומות וכדאשכחן גבי חטין י"ל דה"ג בכלי חרס אינן מצוין אלא לבנות ושחורות ולא אדומות אלא דקשיא לי דבפרק אין מעמידין דף ל"ג הכי אגבי שחימי דאמתאי פירש"י שחימי מקרקש שחמתית רוש"א בלע"ז ע"כ ורוש"א הוא מראה אדום שכן פירש"י בפרק הרואה דברכות דף נ"ח ואת הגיחור אדום הרבה רו"ש בלע"ז ע"כ ותו נמצא לרש"י בפרק הגוזל קמא דף ל"ו שחימי שחורין כעין ישנים ע"כ לכך נ"ל דשלא בדוקא מפרש רש"י שחורות (או אדומות) לגבי כלי חרס ולא אתא אלא לאפוקי לבנות וכן הטור סימן נ"ו כתב כלי חרס שאינו לבן ע"כ וא"ת השם עצמו שחמתית היאך נפרשה בשני פנים אדום ושחור י"ל שכן נמצא בתרגום וכל חום כל דשחום ונמצא הקודרים מני קדרא תרגומו דשחימין מן לגמא ואין לתמוה שכן אמרו ז"ל בפירקין דף מ"ז שחור אדום הוא אלא שלקה : [ר] משום רבי ינאי · כן גרס הרי"ף ועיין בדברי רבינו לקמן : [ש] וכ"כ בעל העיטור · עיין מ"ש לקמן בזה : [ת] ולא ידענא למה מתיר מספק · וכ"כ הרשב"א וז"ל ולא הבנתי טעם היתר דהא ספיקא דאורייתא הוא ולחומרא ע"כ והב"י סימן נ"ט הליץ בעדו שכתב וז"ל ולי נראה דטעמו של הרמב"ם מפני שהוא מפרש דלשמואל דוקא על פני כל השדרה מהני ולר"א בר' ינאי דוקא מקום טיבורו ולרבה בר בר חנה דוקא ראשי פרקים ומספקא ליה כמאן מהני תלת אמוראי הוי הלכתא ומספיקא פסק לחומרא דכולהו וכשניטל העור מאחד משלש מקומות הללו עלה בתיקו וה"ל ס"ס ספק אם הלכה כאותו אמורא שפוסל כשלא נשתייר במקום ההוא המיוחד שסובר שעיקר החיות תלוי שם ואת"ל הלכה כמותו דילמא איהו מודה דהיכא דניטל העור ממקום ההוא בלבד [דכשרה] כיון שנשתייר כל שאר העור קיים וא"כ ה"ל ספק ספיקא ולקולא ע"כ וכ"כ בכ"מ פ"ט מה"ש וכתב דעוד יש לומר דהרמב"ם לטעמיה אזיל שכתב בפ"ח מה"ש שבספיקי טרפות זולת הדרוסה יש בהן שהולכים להקל מפני שאין בפירוש בתורה ע"כ אבל בב"י סימן כ"ט תמה על הרמב"ם בזה שכתב שיש בהן שהולכים להקל כו' שלא מצא שום ספק טריפה שיהיה מותר אלא גלודה לדעתו וגם בו נוכל לתת טעם משום ספק ספקא ע"כ : [א] ובכל מקום הלכה כמותו באיסורי כו' · תימה דאם כנו הוא למה דוקא באיסורי הלכה כמותו ובריי"ף סתם וכתב הא קיימא לן דרבי ינאי ורבי יוחנן הלכה כרבי ינאי דרביה דרבי יוחנן הוא ורבינו שיפא דליפנא דקאמר דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי נקטי' נמי הכא ומה שקשה על דברי הרי"ף דהכא אדבריו בפרק ראשית הגז אכתוב לקמן בסמוך בס"ד : [ב] אם הועילו דברי רבי ינאי לדחות כו' · וכ"כ הרשב"א וכתב ב"י דנ"ל שהמדקדק בדברי הרי"ף יראה שלא גזר אומר לפסוק כאמוראי דבעו מקום מיוחד ולדחות דברי אינך אמוראי משום דרבי ינאי ס"ל הכי בלא שום טענה אחרת דהא מסדר תחלה לדחות דברי רבי יוחנן בעור בית הפרסות משום דהוא יחידאה בהא מילתא ואח"כ דחה דברי רב ורבי יוחנן משום דס"ל כיחיד אבל רבים וכ"ת אפ"ה נעביד כרב ורבי יוחנן לקולא דהלכה כוותייהו לגבי שמואל ורבה בר בר חנה איכא למימר הא איכא רבי ינאי דמסייע להו והלכתא כוותיה לגבי רב ורבי יוחנן ואע"ג דאיכא למימר נמי דל מהכא שמואל ורבה בר בר חנה דלית הלכתא כוותייהו לגבי רב ורבי יוחנן ונשאר רבי ינאי לגבי רב ורבי יוחנן ואע"ג דרבו של רבי יוחנן הוא הוה ליה רבי ינאי יחיד לגבי רב ורבי יוחנן והלכתא כוותיהו מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והלכך נקטינן לחומרא וא"כ האי הכרע דרבי ינאי רבו של רבי יוחנן הוא מהני להחמיר ולא להקל ולפיכך פסק הרי"ף כשמואל דמחמיר מכולהו ובכלל דבריו דבריהם ואע"פ שתמהו הרשב"א והר"ן על דברי הרי"ף במאי דכתב דפסק כשמואל משום דמחמיר מכולהו שהרי אין דברי שמואל מוציאתו מידי ספק שאילו היה מקום טיבורו וראשי פרקים קיימי בדשמואל אלא דאיהו בעי עור טפי היה בדין לפסוק כשמואל דבכלל דבריו דבריהם אבל כיון שכל אחד תופס מקום מיוחד כיון שהדבר ספק איכו בדין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם שישאר כסלע במקום טיבורו ועל פני כל השדרה ובראשי פרקים וכן פסק הרמב"ם בפ"ט מה"ש (וכתבו רבינו לקמן בסמוך) ולי נראה ליישב דברי הרי"ף שהוא מפרש דלר"א בן אנטיגנוס אין הכי נמי דכסלע על פני כל השדרה כשרה אלא שבא לומר שאף אם לא נשתייר עור כלל בשדרה כיון שנשתייר כסלע במקום טיבורו סגי ואתא רבה בב"ח למימר שאפילו לא נשתייר שום עור לא בשדרה ולא במקום טיבורו אם נשתייר בראשי פרקים כשרה וא"כ לכולי עלמא אם נשתייר כסלע על פני כל השדרה כשרה אבל בנשתייר בראשי פרקים ובמקום טיבורו פליג שמואל אאינך אמוראי ואמר דלא מהני שיור אלא בשדרה דוקא והלכתא כוותיה לחומרא ואע"פ שהרי"ף ז"ל כתב דלרבי ינאי אין מציל מכל בית מגלה אלא על הטיבור בלבד לדבריו דההוא דפסק כשמואל וכרבי ינאי קאמר דע"כ הוא מפרש הכי שאילו היה מפרש כמו שפירשתי לדעת הרי"ף לא היה פוסק [כרבי ינאי אלא כשמואל] היה פוסק לגמרי אבל הרי"ף עצמו לא היה מפרש אלא כמו שכתבתי ולכך פוסק כשמואל דמחמיר מכולהו ובכלל דבריו דבריהם עכ"ד הב"י אלא דקשיא לי דהא מצינו לו להרי"ף עצמו בפרק ראשית הגז דדחה לדרבי ינאי כנגד רב ורבי יוחנן ושמואל משום דהוה יחיד נגד רבים ואע"פ דרבי ינאי מחמיר והכא מכרעא ליה לפסוק כרבי ינאי משום שהוא לחומרא והכי נמי מצינו לו להרי"ף בפרק הזורק דמסכת שבת דדחה דברי יחיד כנגד שנים ואע"פ שהאחד רבו כמו שאכתוב שם בס"ד : [ג] ה"ג בדפוס ישן לא יועילו לו לדחות דברי שמואל · והב"י העתיק לעמוד כנגד דברי שמואל : [ד] אלא ר"א ברבי ינאי · ולקמן גבי דרסה וטרפה בכותל סוף סימן מ"ט גרס נמי אמר ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א בר ינאי וכן הוא ג"כ גם ברי"ף : [ה] ולא ידענא טעמיה · ולא ידענא מאי קא מתמיה עליה שפי מבעל בעל הלכות גדולות דכתב הרי"ף לעיל דפסק כרב ואי קשיא ליה לרבינו נמי על בעל העיטור מאי דמקשה גם הרי"ף לא הוה ליה לעשות מזה שמה חדשה אבל מה שקשה לי על העיטור דמכיון שפוסק כרב א"כ אמאי פוסק לעיל בהנך בעיות דרבי ינאי בר' ישמעאל ניטל מקום השדרה וכו' לחומרא הא איכא דרב לא שייכא שום בעיא כלל ודוחק לומר שזהו מה שהקשה עליו רבינו שהיה לו לפרש זה ולא לסתום ומכל מקום קשה על העיטור וצ"ע : [ו] ולא מסתבר כלל · וכבר נתיישב במה שכתבתי לעיל בשם הב"י בדבור ולא ידענא למה מתיר מספק : [ז] דהלכה כרב ורבי יוחנן · וכלומר ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן ואהא מסיים וכן עיקר שהרי כך פסק לעיל ונראה לי שנכון להגיה כן שצריך להיות דהלכה כרב ורבי יוחנן והלכה כרבי יוחנן וכן עיקר: [ח] אם הוריקו כו' · פירש"י לב כו' וירוקין שהאדימו והא דנקט במתני' הוריקו מפרש רבינו ס"ס מ"ט: [ט] אדומין · פירש"י אם אדומין הלב והקורקבן כמשפטם כו' וכ"פ הר"ן במשנה ובגמרא כתב ואם אדומין כלומר אע"פ שהוסיפו אדמומית כשרה: [י] הואיל ורוב צלעות · גרסינן בגמרא וכן העתיק רבינו לקמן סימן מ"ט ומ"ת הכא איכא למימר דרבינו נקט הלשון כדאסברה לה רש"י שהצלעות כולן רחבן לפנים והריאה נחבאת ביניהם: [כ] לפי שלא מנה כו' · פי' בד"ח סעיף רכ"ה מ"ש בשם הר"ן בזה: [ל] לפי שהעור ועובי הצלעות והבשר מגין עליה · פתח מעיקרא לפי שהעור הבהמה קשה וסיים השתא גם בעובי הצלעות והבשר והטור ס"ס נ"ב העתיק זה הסוף לשון דרבינו והשמיט והבשר : [מ] לפי שאין לו עור · כלומר שאין לו עור קשה להגין כמו שיש לבהמה : [נ] ה"ג בפירש"י והר"ן נקובת וושט משום פסוקת הגרגרת והיא אילטריך דלא כו' ויש ג"כ להגיה בלשון רבינו דה"ג נקובת וושט משום פסוקת הגרגרת דלא כו': [ס] ודרסה וטרפה כו' דלא שייך גבי עוף · וז"ל הר"ן ולעיל תנן בבהמה נפלה מן הגג והשתא תני בעוף דרסה וטרפה בכותל האי כי אורחיה והאי כי אורחיה דאורחה דבהמה דמתרסקה בנפילה ולא בדריסה ואורחיה דעוף לא מתרסק בנפילה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו ואין דרכו להתרסק אלא בדריסה וטריפה ורצוצה ע"כ ובגמרא פירש הר"ן דנקט דרסה כו' בעוף לרבותא דאע"ג שמיותו קל אם שהה כשר: [ע] ותו לא מידי · כלומר שוב אין לפקפק בפסק זה ועי' בד"ח סעיף רכ"ח: [פ] הכתה חולדה על ראשה מקום כו' · ה"ג בפיסקא שברי"ף: [צ] מכנים ידו מבפנים ·

רש"י

דברי חמודות

כולה דוקא כמ"ש רבינו לעיל סימן י"ד : (רמז) בידי שמים · ובברייתא ארשב"א דבידי כל הבריות דינה כבידי אדם וכתב הרשב"א דמכלל דת"ק ס"ל שדינה כבידי שמים והכי קי"ל ע"כ ומש"ה סתם רבינו וכן הרי"ף ולא הביאו לדר"ש בן אלעזר: (רמח) ומנא ידעינן · וז"ל הר"ן משמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים אי בידי אדם אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים אינה צריכה בדיקה והיכא דידעינן דבידי אדם אין בדיקה מועלת לה ע"כ וכתב רמ"א דנראה דאין לנו לסמוך על בדיקה זו כי אין אנו בקיאין בכל דבר שצריך בדיקה ואם נראה שבא לה בידי שמים אין להכשיר בלא בדיקה זו ובזה יש לסמוך על בדיקתינו ע"כ : (רמט) משיכלי חיורי · פירש"י של כלי חרס לבן והרשב"א בת"ה כתב מזרק של חרס שחיפו אותו באבר לבן ע"כ והטור סי' נ"ו כתב כלי חרס לבן מחופה באבר וכן העתיק רמ"י ז"ל ועיין לקמן סעיף רנ"א שמפרש דבריהם אבל הש"ע העתיק לשון הרמב"ם בפ"ח מה"ש כלי שהמים מתמצים מגבו כדי שיאהרו קרים ופי' הב"י דמשמע שהוא מפרש דמשיכלי חיורי היינו שהם עשויים מטיט לבן שעושים ממנו במצרים קיתונות ששותין בהם בימות הקיץ שהמים מתמצין מגבן וע"י כן הם קרים ודברי טעם הם עכ"ל : (רנ) ומלינהו מיא קרירי · וכן מיא פשורי דבסתוא מפורש בדברי רבינו לקמן בפרק המפלת ושם אפרש בס"ד : (רנא) משיכלי שחימי · לשון הרשב"א בת"ה שחימי פירש"י כלי חרס שלא חיפו אותו באבר ע"כ ולשון הטור כלי חרס שאין לבן ומחופה אבר ע"כ יראה לי דבהא פליגי דלהרשב"א האבר עושהו לכלי חרס שיהא לבן וכ"כ מלשונו שכתבתי בסעיף רמ"ח ומש"ה התנה בכאן שלא יהיה מחופה באבר והטור ס"ל דהחרס עצמו יש שהוא לבן ויש שאינו לבן ובשניהם צריך שיהיו מחופים באבר כי דוחק גדול לפרש בלשון הטור שמ"ש שאינו מוסב ג"כ על ומחופה וירצה לומר שאינו מחופה באבר והב"י סתם וכתב על דברי הטור שמ"ש מחופה באבר שלמדו מדברי הרשב"א ולא הרגיש שאעפ"כ חלוקים הם בשתים דלהרשב"א אינו מהתנאי איזו כלי חרס שיהיה ודקין יהיה מחופה באבר וכתורף לא ואילו להטור התנאי תלוי בכלי חרס עצמו שבקין יהיה לבן וכתורף לא ובשניהם צריך שיהו מחופה באבר ורמ"י העתיק ללשון הטור אבל הש"ע העתיק ללשון הרמב"ם בכלי שאין המים מתמצין בגבו ועולים כדי שלא יצוננו במהרה : (רנב) ואנח להו בגוויהו מעת לעת · כתב ב"י דהרשב"א כתב דנ"ל שצריך להיותם פושרין מעל"ע קאמר והביא ראיה ממסכת נדה ע"כ ועיין פרק המפלת : (רנג) ולא ידענא למה מתיר מספק · וכבר כתבתי במ"ע בשם הב"י דטעמו משום דס"ל דהוה ס"ס לא ספק א' בלבד ומש"ה פוסק לקולא וכתב עוד הב"י וממילא משמע דכשניטל עור משלשה מקומות הללו דהשתא ליכא אלא ספיקא חדא טריפה מספק : (רנד) וכן עיקר · וכבר כתבתי במ"ע שהרשב"א והר"ן מסכימים לפסוק כדברי הרמב"ם וכן סתם ופסק הש"ע : (רנה) הכתה חולדה על ראשה · או שנגף באבן או בעץ הרמב"ם פ"י מה"ש : (רנה) אלא ודאי נראה דלא שייך בבהמה · אבל הר"ן כתב דה"ה בבהמה דלא נקט לוי בכל טרפיות כו' דאי משום שלא אמר אלא במה ששוין אבל בנפילת האור איכא טעמא למיסר עוף טפי מבהמה מפני שעורה רך הרי אע"פ שלא ניקב קרום של מוח איכא טעמא כדאמרינן בגמרא הואיל וקרומו רך ואעפ"כ הזכירוהו בפירוש ע"כ וכן כתבו בהגהות אשיר"י דהראבי"ה כתב דה"ה דהאי טריפה נמי שייך בבהמה אם אירע כך אלא תני העוף משום דשכיח דנפלי לאור וכן כתב רבינו יהודה ברבי יצחק ורשב"א מא"ז וכ"כ מרדכי בשם רבינו שב"ט ע"כ והיינו כדברי העיטור וכתב ב"י ס"ס נ"ב שכן דעת הרשב"א וכן דעת הראב"ד ואפ"ה מסיק הב"י דכיון שהרמב"ם והרא"ש מסכימים לדעת אחת הכי נקיטינן וכ"ש שהרמב"ן ז"ל סובר כמותם ע"כ ורמ"א כתב עליו וז"ל ולא אוכל להבין דעתו למה נניח כל הני רבוותא קמאי ובתראי דמחמירין ונלך אחר מקצת המקילין על כן נראה דאין להקל ולחלק בין בהמה לעוף וכן פסק בא"ו הארוך סי' נ"ד דלא כהרמב"ם והרא"ש ע"כ ורמ"י ז"ל נראה כעושה פשרה שכתב דיש להחמיר במקום שאין הפסד מרובה : (רנו) מכנים ידו מבפנים וכו' · וכתב רמ"א בשם השערים דמהרא"י שער ל"א וא"ו הארוך

כלל

[ק] ואם לאו כשירה רב שיזבי בדיק בשימשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב [ר] בדק [דף נו ע"ב] בגילא דחיטתא והתני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן העוף (רנז) נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח · ההוא בעוף של מים הוא"ל וקרומו רך · אמר רב שיזבי (רנח) הני אווזי דידן הואיל ושכיחי במיא כעוף של מים דמי : **מח ניקב** הקרקבן (לעיל מג.) אמר רב יצחק בר יוסף א"ר יוחנן (רנט) [ש] קרקבן שניקב וכיס שלו קיים כשר · איבעיא להו (רס) ניקב הכיס וקרקבן קיים מהו · ת"ש דאמר רב הונא ניקב זה בלא זה כשר [ת] (רסא) ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשר מאי טעמא [א] כיון דקרקבן מינח נייח כדקאי קאי ולא מיתרמי אהדדי וכניקב זה (שלא כנגד) *[בלא] זה דמי וכשר :

מט ירוקין פסולין א"ר יוחנן משום ר' יוסי בר יהושע שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן · מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו · יש להסתפק אי לגמרי בעינן שיעור נקיבתה דהיינו [ב] עד שתעבור ההוריקה עד חלל הלב ובקרקבן עד שתעבור הקרקבן והכיס או דילמא כולי האי לא בעינן דכיון דשלטה בה מכוות האש ונהפך לירקון וודאי יעבור עד בית חללו [ג] מידי דהוה אזיהרא דמיקלא קלי · ולא לגמרי כמו זיהרא [ד] דאפילו בהאדים הבשר כנגד בני מעיים אמרינן דמיקלא קלי אלא לענין זה מדמינן ליה לזיהרא [ה] במקום שניכר מכוות האש אמרינן שתעבור מעבר לעבר אע"פ שאינה מתפשטת לצדדין ויש לברר ספיקא זו מהא [ו] דאמר רשב"ל כבד שהוריקה* כנגד בני מעיים [ז] בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה · וסתמא דמילתא מיירי שבני מעים הם לפנינו ורואין אנו אותם שלא הוריקו ומאחר ששלטה מכוות אש בכבד אמרינן ודאי [ח] סוף בני מעיים להאדים דאכתי לא איגלי בהתייהו דאי מיירי דליתנהו לבני מעיים לפנינו · אמורא יש לו לפרש דבריו כל שכן בעיא שלו · אלא ודאי מדלא פירש מיירי אף בדאיתנהו קמן ולא השתנו · והדברים ק"ו מדמהני ירקות דכבד להורות על לקות בני מעיים שכנגדן וחזינן להו כאילו נשתנו · כ"ש באותו אבר דחזינן ליה כאילו ניקב מעבר לעבר · והא דטרפינן בשינוי מראה של בני מעיים · היינו דוקא היכא דידעינן שנפל לאור · אבל היכא דלא ידעינן שנפל לאור וחזינן שנשתנו בני מעיים לא תלינן בנפילת האור דמילתא דלא שכיחא[א] · [ט] אלא תלינן בשינוי הטבעים · שפעמים מחמת רוב שומן או רוב כחש משתנים · והך בעיא דהוריקה כבד כנגד בני מעיים קיימא אמתניתין [ב]נפלה לאור ונחמרו בני מיעיה [י] דאף את"ל דטרפינן בשינוי מראה בלא ידיעת נפילה לאור לא מסתבר כלל להחמיר כולי האי ולהטריף בהורקת כבד כנגד בני מיעיה בלא ידיעת נפילה לאור · והשיב ריב"ל כיון שהוריקה כבד כנגד בני מיעים בידוע שנחמרו בני מיעים · ולא גרסינן בידוע שנפלה לאור [כ] דאיהו גופיה בנפלה לאור מיבעי ליה · והוגה במקצת ספרים ע"פ רב אלפס ז"ל . (רסב) ואף לאותה גירסא יש לפרש בידוע שכיון שנפלה לאור נחמרו בני מיעיה ואין לאבד ממונם של ישראל ולתלות שינוי מיעים בנפילת האור דמילתא דלא שכיחא היא · כי מיד שתפול לאור תפרח ותצא · ואם נשרפו כנפיה שלא תוכל לפרוח תשרף במקומה · ורא"ה לדבר מדקאמרינן לא אמרו ירוקין פסולין אלא בלב ובקרקבן וכבד · ולא הזכיר הריאה משום דאמרינן לקמן דאין ריאה לעוף לא ליפסל ולא ליחמר · ומשמע אפילו נשתנית הריאה דלא טרפינן לה דכיון דצלעות מגינות עליה תלינן השינוי בדבר אחר ולא בנפילת האור ואע"ג דידעינן דנפלה לאור כ"ש היכא דלא ידעינן דנפלה לאור דלא פסלינן בשינוי בני מעיים · ואין לפרש הא דקאמרינן לקמן לא ליחמר רוצה לומר אין צריך לבדוק הריאה אם נשתנית דמסתמא אמר כיון דרוב צלעות מגינות עליה לא נשתנית · אבל אי חזינן דנשתנית טרפה [ל] דא"כ היה לו למנות ריאה בהדי לב וקרקבן · (רסג) אלא ודאי מדלא מני לה בהדייהו אין שינוי פוסל בה אפילו נפל לאור · בעא מיניה רב יוסף בריה דר' יהושע בן לוי מרבי יהושע בן לוי (רסד) הוריקה כבד [מ] כנגד בני מעיים מהו (רסה) אמר ליה טריפה (א"ל) ולא יהא אלא ניטל · אמר רבא כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעיים [נ] בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מיעיה · ההיא תרנגולת דהואי בי ריב"ל אתיא לקמיה דר' אלעזר הקפר ירוקין הוו ואכשרה והא אנן תנן ירוקין פסולין א"ל לא אמרו ירוקין פסולין אלא בלב וכבד וקרקבן · תניא נמי הכי באלו בני מעיים אמרו בלב וכבד וקרקבן · ההיא תרנגולתא דהואי בי רב יצחק בר יוסף אתיא לקמיה דרבי אבהו אדומים הוו וטרפה (רסו) והא אנן תנן אדומים כשירה א"ל אדומים שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה · אמר רב שמואל בר חייא א"ר מני ירוקין שהאדימו ושלקן וחזרו והוריקו כשירה מ"ט קוטרא בעלמא הוא דעייל בהו* אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נאמר (רסז) אדומין שלא הוריקו ושלקו והוריקו טרפה · מאי טעמא איגלי בהתייהו · והא דלא קאמר רב נחמן ירוקין שלא האדימו ושלקן והאדימו טרפה · והכי הוה ליה למימר דקאי אמילתיה דרבי מני דאיירי בירוקין · משום דמילתא דשכיח נקט דדרך האדום להוריק על ידי שליקה אבל אין כל כך דרך הירוק להאדים על ידי שליקה · ומשום הכי נקט במתניתין פסול דירוקה ולא פסול דאדמומית לפי שהוא מצוי יותר על ידי שליקה כך דקדק בעל המאור ז"ל · הילכך אני אומר דהוא הדין נמי אדומין שהוריקו ושלקו וחזרו והאדימו כשירה · והא דנקט ירוקין שהאדימו משום שאין דרך שלוק להאדים כדפרישית ומילתא דשכיחא נקט · אבל אם אירע

הגה"ה

*ושיעור ירוקתו במשהו אע"ג דניקב הכבד כשר מ"מ כיון שהוריקה הכבד איגלי בהתייהו ומיישינן אף ללב ולקרקבן ולמעיים אע"פ שעדיין אין ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו לינטל כולו ומכאן יש סמך לדברי הגאונים המטריפין כשניקב חצר הכבד דחיישינן שסופו לינטל כל הכבד מדמטרפינן כשהוריקה הכבד כשיעור נקב משהו דאסרי אחילהו משום סופו · מא"ז וכן מרדכי : וכל זה מיירי היכא דליכא למיחש לריסוק אברים אלא נפלה לאור וליחמר אבל אם נפלה ממקום גבוה לארץ י' טפחים בדלא ידעה דאיכא למיחש לריסוק איברים דינו שוה לבהמה · מרדכי :

הגה"ה

*מספקא ליה לראבי"ה אי מיירי בעשן הנכנס לגוף ע"י שנפל לאור וה"ה העוף והבהמה שוין או דילמא בעשן הנכנס בעוף בכל יום מיירי שדרכן בלילה לשכון במקום עשן אם כן דין זה אינו נוהג בבהמות וראוי להחמיר בבהמה מספקא היכא דנודע שנפל לאור · מא"ז :

הגהות הב"ח א דלא שכיחא היא אלא : ב אמתניתין דנפלה :

רש"י בדיק בשמשא · נגד השמש מסתכל אם יראה נקב שהאור יפה לבדיקה : **במיא** · מוציא כל המוח מן הקרוס דרך הקרוס דרך פיה כמו שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרוס מים ואם יוצא דרך המכה בידוע שניקב הקרוס ל"א מכניס בנקב העצם מים והוזר ומוציאו ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם : **בגילא** דחיטתא · כדפרישית כדפרישית במסמר · (דבגמרא איכא מ"ד דבודקים במסמר ופירש רש"י במסמר מלמעלה מוליכו על הנקב לראות אם יחגור בקרום ופותח את הגלגולת תחילה לאחר שחיטה) : **אווזי** דידן · הואיל ותמיד הן במים : **מח כיס** שלו · קליפה הפנימית : **זה** שלא כנגד זה · כגון זה למעלה וזה למטה : **מט שיעור** ירוקתן · מחמת האור : **הוריקה** כבד כנגד בני מעיים · ראשה אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיין וראשה אחד למעלה : **אלא** ניטלה · הא אמרן ניטל הכבד כשר : **ירוקין** הוי · הדקין וכן רגילין להיות ירוקין וטרפה : **אדומים** שהוריקו · לב וקורקבן שהן תמיד אדומים נפסלים אם הוריקו אבל ירוקין כגון דקין נפסלים בהאדמה : **קיטרא** עייל בהו · מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחים : **איגלאי** בהתייהו · תרפתן דודאי נחמרו : **הלכך** · כיון דאמרן דזמנין דמיגלי ריעותייהו כי שלוק להו: **לא** יכול איניש.עוף שנפל לאור אלא בשליקה :

דברי חמודות

כלל כ"ד דאנן אין בקיאין בבדיקת הטרפות ולכן יש להטריף אם ניקב עצם הגולגולת בכל שהוא בעוף אפילו בעוף דיבשה : (רנז) **נשבר** העצם כו' · ואפילו לא ניקב אלא כל שהוא כ"כ טור ס"ס ל' וכתב ב"י דנפקא ליה מדקתני סתם נשבר העצם משמע דבנקב כל שהוא אסור ותו מדתלי ליה בקרומו רך לומר דכשנשבר עצם הרי הוא כניקב הקרום דהוי בכל שהוא ע"כ : (רנח) **הני** אווזי דידן · וכתב רבינו בתשובה כלל עשרים שאווזות שלנו דינם כאווזי דרב שזבי וכן דעת הרמב"ם שכתב בפ"י מה"ש עוף של מים כגון אווזים וכ"כ הטור וכתב ב"י דמשמע דכל אווזים בכלל זה בין מין גדול בין מין קטן שכולם הם תמיד במים וכן מפורש בדברי הרשב"א שכתב הני אווזי דידן וכן האווזים הקטנים שקורין אני"ר ע"כ ופי' רמ"י שקורין אותו בל"א ענטין : (רנט) **קורקבן** שניקב · מיהו דוקא שניקב מעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ וכיוצא בו ודאי טריפה הויא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך הוץ הרי ניקבה לחלל וטרפה [דחיישינן] שמא ניקב אחד מן האברים הפנימיים שנקובתן במשהו וכדאמרינן בקוץ עד שתנקוב לחלל ואי דרך וושט אתא על כרחין כיון דקורקבן דמבהון אינקב כיס שלו נמי שהוא פנימי אינקוב אלא דלא מינכר אי נמי קרום עלה בו ואינו קרום שבכל הנקובים קרום שעלה בהם מחמת מכה אינו קרום אלא והאי על ידי חולי קאמר כן כתב הר"ן וכן כתב הרשב"א בריש פירקין וכן כתב בהג"ה אשר"י שם וכן כתב סמ"ק וספר התרומה וכתב באהל מועד לא היה מכיר אם הנקב מחמת קוץ או אם הוא מחמת חולי יש מתירין מחמת ס"ס ספק מחמת מכה וא"ת מחמת קוץ שמא לא ניקבה מהאברים הפנימיים ויש מחמירין גם בזה אלא א"כ ניכר שאין הנקב מחמת קוץ עכ"ל וכתב ב"י דסברא ראשונה נראה עיקר כמו שכתבתי לעיל סעיף ר"ט ועיין לקמן בסעיף רפ"א וכתב בהג"ה אשר"י לעיל סי' כ"ח גבי מורנא וז"ל כתב מורי ראבי"ה מעשה והביאו לפני רבינו שמואל בר יהודה עוף וקורין לו פלומי"ל ויש בו סימני טהרה והיו חבריו אוסרים אותו מפני התולעים היוצאים מן הקורקבן דילמא קודם שחיטה פרים ורבינו שמואל התירו והעיד על אביו שאכל וגם ר' אליעזר הגדול ורבינו קלונימוס היו אוכלים אותו משום דלאחר שחיטה פרים ע"כ וטעמא כדאמרינן גבי ריאה ושם במי"ט סי' כ"ח כתבתי הטעם : (רס) **ניקב** הכיס והקורקבן קיים · וכתב בהג"ה שאם נמצא מחט תחוב בקורקבן מבפנים וניקב הכיס וגם הבשר עברה כולה כמעט רק מיעוט בשר נשאר כנגד המחט ואינו עב כל כך ושום ריעותא אינו נראה בבשר הקורקבן מבחוץ דכשרה ולא חיישינן שמא הבריא ואפילו לרש"י דחיים בהמסס לעיל סי' ל"ד והביא ראיה מדהתיר ר"י בקורקבן דניקבו שניהם ושומן סותמו שכתב רבינו סימן כ"ט (והכתוב אותו ג"כ בסעיף דלקמן) וסתמא התיר ולא פירש שיהיה השומן עב או דק על פני המחט אע"ג דר"י סבר דחיישינן שמא הבריא בדופן דק כרש"י והאריך עוד בראיות וכתב רבינו לעיל סימן כ"ו דמחט שנמצאת תוך הקורקבן כשר כו' · ואפילו אם נתחב קופא בבשר הקורקבן דהוכלים ומשקים דתקוהו כדאמר בבית הכוסות ע"כ וכתב הרשב"א בתשובה סי' שע"ד הביאה הב"י סוף סי' מ"ח דמחט שנמצאת בקורקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ונשאר כחצי אצבע מצד הכיס גם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת ולא היה ניכר שום נקב לא לצד פנים ולא לצד חוץ תולין להקל לפי שדרך הוושט לבלוע ודרך שם נכנס עם האוכלים אלא שנסתם הנקב שע"כ א' מהנקבים נסתם וא"כ תולין במה שדרכו ועוד העמידנו על חזקתו דעוף זה בחזקת כשרות לגבי נקבים אנו עומד עכ"ל וסיים בה רמ"א דדוקא כשלא נמצא עליה קורט דם הוא שהכשיר וטעמו כדאשכחן בהמסס ובית הכוסות לעיל סי' ל"ד וכתב עוד רמ"א דבהג"ה ש"ד בשם מהר"ם ובא"ו הארוך אוסרים אפי' בכה"ג ויש לחוש לדבריהם אם לא בהפסד מרובה ע"כ ויתר דינים השייכים במחט שנמצא בהמסס ובית הכוסות דבסימן ל"ד למדין מהן למחט שנמצא בקורקבן שכן סתם הטור ס"ס מ"ט וכתב אם נמצא מחט תחוב בקורקבן מבפנים ולא ניקב כולו דינו כדין מחט שנמצא בהמסס ובית הכוסות ע"כ : (רסא) **ואם** ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה · ואפילו ניקבו זה כנגד זה אם השומן בעלין סותמו הכשיר רבינו בשם ר"י לעיל סימן כ"ט ועיין מ"ש בסעיף דלעיל בשם תה"ד : (רסב) **ואף** לאותה גירסא יש לפרש בידוע כו' ואין לאבד ממונם של ישראל כו' · וכן כתב הר"ן ושכן דעת הרמב"ן והרא"ה תלמידו וכתב במרדכי שכן הורה הלכה למעשה ראבי"ה ורבינו שמחה ורבינו אליעזר ממודינא והרשב"א כתב בחידושיו שכיון שיש הפרש בנוסחאות נקטינן לחומרא כגירסת הרי"ף והרמב"ם ז"ל והביא ראיה לדבריהם וכתב הב"י דלענין הלכה כיון שלפי פשט גירסת הרי"ף אע"פ שלא ראינו שנפלה חוששים לה והסכימו לדעתו הרמב"ם והרשב"א · ועוד דלחומרא הוא הכי נקטינן ע"כ ורמ"א כתב שיש לסמוך על המכשירים ועיין לקמן סעיף רס"ז : (רסג) **אלא** ודאי מדלא מני להו בהדייהו אין שינוי פוסל בה אפילו נפל לאור · וכן פסק רמ"י אף על פי שלשון השו"ע סתם ומיהת בב"י נראה ג"כ שדעתו כך מכיון שכתב שדעת הרמב"ם כדעת הרא"ש והכלל בהקדמתו שאם שנים הללו מסכימים לפסוק כמותם וכבר כתבתי במעדני יום טוב דהר"ן כתב דאין ה"נ אם נפלה והוריקה דטריפה ודלא מני לה בהדייהו משום שאין דינן שוה שהריאה אינה צריך בדיקה אע"פ שנפלה לאור מה שא"כ שאר בני מעיים צריכין בדיקה עד כאן וכתב הב"י אע"ג דלהרא"ש אין הדין כן בריאה אלא אף אם נחמרה תלינן בדבר אחר וא"כ אין להוכית דשאר בני מעיים צריכין בדיקה מ"מ לענין מעשה יש להחמיר כדברי הר"ן ע"כ וכתב עוד הר"ן דאי ליתא לקמן למבדק בבני מעיים מסתמא אסורה : (רסד) **הוריקה** כבד כנגד בני מעיים · פירש"י ראשו אחד כו' וז"ל הטור כנגד המעיים הוא ראש התחתון שלה וכלפי פנים דצד הימין הוא כנגד הצלעות וז"ל הרשב"א בת"ה איזו כנגד בני מעיים ראשו של כבד התלוי כנגד בני מעיים והוא ראש הדק שלה וראשה האחר למעלה שלא כנגד המעיים והוא הראש הגס שבה מקום שהיא תלויה בו וכן הצד הימין החלק שהוא כלפי הצלעות הוא שלא כנגד בני מעיים ואפילו נמצאת ירוקה באותו צד בראשה הדק כשרה וכתב עוד הרשב"א הוריקה שלא כנגד בני מעיים שהוא הראש העב שהוא מקום מרה ומקום חיותא אני מסתפק אם טריפה אם לאו לפי שיש לי לדון שאינה טריפה שאע"פ שנשתנה מחמת האור אינו כנטול שהכבד קשה הוא אצל חום האש והראייה מדבעי הוריקה כנגד בני מעיים אלמא מפשט פשיטא ליה דכל שלא כנגד בני מעיים כשר ואפילו כנגד מקום מרה ומקום שהיא חיה ומ"מ מסתברא דהרי הוא כנטול או נקוב מדאמרינן לא אמרו ירוקין פסולין אלא בלב וקורקבן וכבד אלמא כולהו שהוריקו הרי הן כנטולים או כנקובים דכבד דומיא דקורקבן והוא מחמת נקיבת עצמו הוא וכן הלב ואף הכבד נמי מחמת עצמה הוא כלומר שהיא עצמה והמרה הדבוקה בה עתידין לינקב וכשהוריקה כנגד המרה אנו חוששין שמא שלא שולט והוריק כאילו נקב מרה שכנגדו כעין שאמרו בדרוסה והא דבעא רב יוסף כנגד בני מעיים דוקא הוא דבעי דאילו שלא כנגד בני מעיים פשיטא ליה דטרפה דכנטול או כניקב דמו והאיכא מקום מרה והאיכא מקום חיותה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכן כתב בפ"ז עוף שנפל לאור והוריק לבו או כבדו או קרקבנו או שהאדים בני מעיים שלו אפילו בכ"ש טריפה שכל הירוקים שהאדימו והאדומים שהוריקו מחמת האור בעוף הרי הם כמו שניטלו וטרפה מ"מ מה שאמר אפילו כמשהו אינו מחוור בעיני שלא אמרו כמשהו אלא במקום שהנקב פוסל בה וכמו שאמרו שיעור ירוקתן כשיעור נקובתן אבל כבד שאין הנקב פוסל בה אין ירוקתה במשהו אא"כ הוריקה דוקא כנגד מרה אבל שלא כנגד מרה ושלא כנגד בני מעיים אלא כנגד מקום היותה לא עד שהוריקה כנגד כל מקום חיותה שאם ינטל כל מקום ירקותה תהא הנושה ממקומה ואפשר שלזה נתכוון הרב ז"ל אלא שה"ל לפרש עכ"ל וכתב הב"י דנראה שאם הוריק סמוך למקום חיותה בכדי שאם ינטל מקום ירקות לא ישאר במקום חיותה כזית טרפה ובכלל כנגד כל מקום חיותה הוא וכ"כ הר"ן ז"ל וכתב עוד הרשב"א שני מיני ירקות הן יש ירוק ככרתי ויש ירוק כביצה ונראה לי שירקות הפוסל בכבד של עוף הוא שירוק ככרתי שהכבד הוא ירוק כביצה אם הוא שמן ע"כ עוד כתב הרשב"א דה"ה לנטול שהוריק בסומכיה בבהמה טרפה עכ"ל וכתב ב"י שיש נראה דהיינו דוקא כשהוריק בעומק עד שלא נשתייר כעובי דינר זהב בלי ירקות אלא דמדסתם לה סתומי משמע דכיון שהוריק הבינן ליה כאילו נקב בעומק וכן יש ללמוד ממה שכתב בהוריק כנגד מרה ע"כ והא דכתב בבהמה לפי שסמך על מה שהורה הרמב"ם שאין טרפות בנטול דעוף כמו שכתבתי לעיל בסעיף רל"ט : (רסה) **איל** טריפה · כתב הרשב"א יראה לי שאין ירקות פוסל בעוף בייתי שיש במינו מדברי שכל המדבריים כבדן ירוק ככרתי וכל שיש במינו מדברי ירוק אפשר שימצא לעתים גם בייתי ירוק כענין שהתירו יהרס שבריאה מפני שיש לעזים מדבריות כן ע"כ : (רסו) **והאנן** תנן אדומים כשרה · כבר כתבתי במי"ט בשם הר"ן דהיינו לומר שאע"פ שהוסיפו באדמימות כשרה וכן כי אמרינן דירוקה כשרה היינו לומר שאע"פ שהוסיפו ירקות כשיש לפי שנמצא חום הם מוסיפים במראה שלהם ע"כ : (רסז) **אדומים** שלא הוריקו ושלקן כו' טרפה · כתב הב"י דדעת הרמב"ם בפ"ז מהלכות שחיטה דאפילו לא נודע שנפלה לאור ולא נראה בבני מעיה שינוי מראה כלל ושלקן והוריקו טריפה

מעדני יום טוב

רש"י פירש מכניס ידו בפיו של עוף כו' וכן פירש הרי"ף בפירוש אחר אבל בתחלה מפרש שמניח אצבעו בצד הנקב ונועץ אצבעו שם אם נקב קרום של מוח המוח עולה ומבצבץ מן הנקב ואי לא בצבץ המוח ולא יצא מן הנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח ע"כ פירוש לפירושו זה שמכניס אצבעו בפנים של הגלגולת ומניח האצבע על הקרום בצדו של המקום שים לחוש שים שם הנקב וכשנועץ אצבעו בכח בצד המקום ההוא אם היה נקב במקום ההוא היה המוח מבצבץ שיוצא מכח כפילת ודחיקת האצבע שבצד הנקב: [ק] **ואם** לאו כשרה · ופרכינן בגמרא הניחא למ"ד עד דאנקיב קרמא תתאה (גבי ניקב קרום של מוח בריש פירקין) אלא למ"ד אנקיב עילאה אע"ג דלא אינקב תתאה ניחוש דילמא עילאה אינקב תתאה לא אינקב ומתגלינן אי איתא דאינקב עילאה תתאה אגב רוככיה מפקע פקע : [ר] **בדק** בגילא דחיטתא · פרש"י כלומר שמוליך גילא דחיטתא על הנקב כו' כדפירש במסמר ואפשר לומר דמשום דאיכא מ"ד דבמסמר לא דלפעמים אינו נקוב והמסמר נוקבו ונמצא מפסיד ממונן של ישראל וקסבר רב אחא דבגילא דחיטתא אין לחוש להכי וגירסת הרי"ף מייץ בגילא דחיטתא ופירש הר"ן מוצץ בקש של חטין דרך הנקב ואם ניקב הקרום עולה ע"כ ונ"ל שכ"ל המוח עולה וזה הפירוש יכולים לפרש גם לגי' דידן בדק בגילא דחטתא שהבדיקה היא שמוצץ כו' : [ש] **קרקבן** שניקב · על ידי חולי כמ"ש בד"ח בס"ד : [ת] **ואם** ניקבו שניהם כו' · בעיא בגמרא דאיפשיטא כדמסיק : [א] **כיון** דקירקבן מינח נייח כו' · כלומר לאפוקי ווסט כדלעיל סוף סימן כ' : [ב] נ"ל דה"ג בלב עד שתעבור : [ג] **מידי** דהוה אזיהרא דמקלי קלי · לענין דרוסה בקנה דבמשהו לעיל סימן מ"ב : [ד] **דאפי'** בהאדים בשר כנגד בני מעיים גרסינן : [ה] **במקום** שניכר מכוות האש אמרינן כו' · ומשמע דאפילו שניכר במשהו אמרינן כו' : וכמו שהיא דדריסה שבקנה שאע"פ שנקובתו בכאיסר דרוסתו במשהו אבל הר"ן כתב דאע"ג דבדריסה דקנה אמרינן הכי לפי שהארס מתפשט בכל גבי אור ליכא למימר הכי דהא אמרינן בסמוך גבי הוריקה כבד ולא יהא אלא ניטלה ואם איתא שהוא מתפשט בכל ה"ל ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום דטרפה אלא ודאי אין כחו גדול כל כך מיהו אפשר לומר בו שאם הוריק מלמעלה הרי הוא כאילו הוריק מעבר אל עבר ע"כ וכלומר דלעולם בהורקת משהו סגי ומיהו לא אמרינן דהורקת המשהו הוי כאילו מתפשט בכל דא"כ בכבד הויא ניטלה ולא נשתייר ממנה כלום אלא דהוה כאילו הוריק מעבר אל עבר וכנקיב במפולש דמי וכתב הב"י שכיונא בדברי הר"ן הם דברי רבינו : [ו] **דאמר** ריב"ל גרס : [ז] **בידוע** שנפל לאור · נקט גירסת הרי"ף · ועיין לקמן בסמוך : [ח] **סוף** בני מעיים להאדים · דירוקים הן ופסולים כשיאדימו כדלקמן : [ט] **אלא** תלינן בשינוי הטבעים כו' · כלומר דשכיח טפי אבל הר"ן יהיב טעמא אחרינא שכתב על הורקת הכבד שהרמב"ם בפ"ז מה"ש פסק שאע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כודאי מטרינן לה וזה מן התימה שהכי ירקות מצוי הוא תמיד בכבד מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינן בזאב ע"כ : [י] **דאף** את"ל כו' · לשון מסורס הוא דאת"ל דטרפינן אף בשינוי מראה כו' : [כ] **דאיהו** גופיה בנפלה לאור מיבעיא ליה · והר"ן הביא עוד ראיה אבי מדרב אבי דלקמן דאמר הלכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ובנפלה לאור הוא דקאמר הכי כמו שאכתוב שם ומכיון דרב אבי בנפלה דוקא קאמר כי אמרינן נמי דחזרו והוריקו טרפה דוקא בנפלה לאור דמיירי ביה רב אבי עלה דאי אפילו בלא נפלה היכא לימא רב אבי שתמא לא ליכול איניש אלא בשלקא והא רב אבי לא מיירי אלא כשנפלה ע"כ : [ל] **דא"ב** ה"ל למנות ריאה בהדי לב כו' · והר"ן כתב האי דלא מני ריאה בהדייהו אע"ג דודאי היכא דנפלה והוריקה טריפה דהא אע"ג דאמרינן לעיל ירוקה כשרה מדרבי נתן ס"מ בלא נפלה לאור אבל בנפלה לאור אין תולין בריאה כדרבי נתן כשם שאין [תולין] בכבד בחולי אלא היינו טעמא לפי שאין הריאה עשויה ליחמר כלב וקרקבן וכבד הואיל וצלעות מגינות עליה ועוד שאפשר שאין דינה שוה עם אלו שלב וקרקבן וכבד צריכים בדיקה כל שנפלה לאור וריאה של עוף אין צריך בדיקה ע"כ ועי' בד"ח : [מ] **כנגד** בני מעיים · עיין בד"ח · וכשם בני מעיים לפנינו מיבעיא ליה כמ"ש רבינו לעיל : [נ] **בידוע** שנפלה לאור ונחמרו · גרס ונקט גירסת הרי"ף כדנקט נמי לעיל וכבר פירשה רבינו לעיל : לא

אירע כך דחזרו והאדימו על ידי שלוק נראה לי דמכל מקום יש להכשיר · דאין דרך שלוק להאדים וזה חזר והאדים כ"ש דאיכא למימר קוטרא טייל בהו · דאי מחמת לקותא לא יאדימו על ידי שלוק לעולם דאין דרך שלוק להאדים אלא העשן עובר בקל וחוזר לאדמומיתו · אמר רב אשי הלכך [ס] לא ניכול אינים אלא בשלוק ולא היא אחזוקי איסורא לא מחזקינן · דרסה וטרפה בכותל וכו' אמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר ינאי (רסח) וצריכה בדיקה:

נ **מתני'** אלו כשירות בעוף [ע] נקובת הגרגרת או שנסדקה · הכתה חולדה על ראשה מקום שהוא עושה אותה טריפה · ניקב הזפק [פ] רבי אומר אפילו ניטל (רסט) יצאו בני מעיה ולא ניקבו · (ער) נשתברו אגפיה נשתברו רגליה נמרטו כנפיה רבי יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה : **גמ'** ת"ר מעשה ברבי סימון ורבי יהוצדק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק · איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתירא או דילמא הורו בטרפחת כרבי בזפק (רעא) וכרבי בזפק לא סבירא להו · זו היא גירסת רש"י ז"ל · ומספקא ליה אי הורו בטרפחת כר' טרפון שהאכילה לכלבים במסכת סנהדרין (דף לג:) וכן רבינו חננאל ז"ל פסק בטרפחת לחומרא משום דסלקא בתיקו · ותימה הוא דחשיב ליה התם טעה בדבר משנה וגם רבי טרפון חזר בו · ומיהו מצינו לחלק בין בהמה לעוף והכא בעוף איירי מדמייתי לה אמתניתין דאלו[א] טריפות בעוף · והא דלא תני להו לוי בהדי יתר עליהם עוף · משום דלא איירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטלה הנוצה לרבי יהודה · ומיהו קשה אמאי לא איבעי ליה נמי אם הורו בטרפחת ובזפק תרוייהו להיתירא · וכי האי גוונא איבעי ליה בפ' כירה (דף מו:) גבי הורה במנורה כר' שמעון בנר איבעיא להו הורה במנורה (לאיסורא) [להיתרא] וכר"ש בנר[ב] לאיסורא או דילמא במנורה להיתירא וכר"ש בנר להיתירא ונראה כגירסת הספרים דגרסי הכי הורו בטרפחת להיתירא וכרבי בזפק להיתירא · כלומר שתי הוראות הוו להיתירא · או דילמא הורו בטרפחת להיתירא (רעא)[ג] וכרבי בזפק לא סבירא להו · והשתא ניחא דלא מספקא ליה אם הורו בטרפחת לאיסורא כרבי טרפון כדבעי ליה בפרק כירה · משום דרבי טרפון עצמו חזר בו וחשיב ליה טועה בדבר משנה · והא דלא מיבעי ליה התם אם הורה במנורה שלא הדליקו בה באותה שבת להיתירא כר"ש בנר שהדליקו בה באותה שבת אבל כר"ש בנר לא ס"ל משום דדחייה בידים · משום דלא דמו טעמייהו להדדי דאיסור טלטול דמנורה משום גזירה דבנין · וטלטול הנר משום מוקצה · [צ] הלכך לא שייך למיתלי היתירא זה בזה · וכן הלכה דניטלה הטרפחת כשירה אף בעוף · [ק] אמר רבה ואיתימא ר' יוחנן (רעב) גגו של זפק נידון כוושט · היכא · אמר רב ביבי [בר אביי] (רעג) [ר] מקום שנמתח עמו · יצאו בני מעיה · אמר רב שמואל בר יצחק ל"ש אלא שלא הפך בהן (רעד) (רעה) [ש] אבל הפך בהן טריפה דכתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם שאם נהפך אחד מהם מיד מת · ההוא רומאה דחזא להאי גברא דנפל מאיגרא לארעא פקע כריסיה ונפק למיעי מיניה · אזל ואייתי לבריה ושחטיה קמיה [דף נז ע"א] באחיזת עינים · איתנגיד ואיתנח (רעו) טייל מיעיה וחייטינהו לכרסיה : נשתברו רגליה · ההוא גנא דאנקורי דאתא לקמיה דרבא · (רעז) בדקה בצומת הגידין ואכשרה :

נא **אמר** רב יהודה אמר רב (רעח) [ת] שמוטת יד בבהמה טריפה · (רעט) שמוטת יד בבהמה כשירה . (רפ) שמוטת ירך בעוף טריפה · (רפא) שמוטת גף בעוף טריפה חיישינן

הגהות הב"ח א מדמייתי לה אמתניתין דאלו כשרות בעוף : ב וכר"ש בנר להיתירא או דילמא : ג בטרפחת להיתירא כרבי בזפק אבל כרבי בזפק לא סבירא להו והשתא :

רש"י לא מחזקינן · והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא לא טרפינן לה אע"ג מתרמי דשליק לה וחזי ריעותא : **צריכה** בדיקה · אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט : **נ מתני'** הזפק · *) כרס שהאוכל נקבץ שם : **גפיה**: עצמות הכנפים : **נשתברו** רגליה · מן הארכובה ולמטה או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה דהוי טריפה : **נמרטו** כנפיה · היינו נוצה גדולה שעל כל גופה פלומ"ש בלע"ז נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מל"ש : **גמ'** ושבתו באונו · יום שבת שבתו שם : **איבעיא** להו · תרתי הוראות הוו וה"ק הורו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין והאכילה ר"ט לכלבים וכר' בזפק נמי להיתירא דאפילו ניטל או דילמא הורו בטרפחת להיתירא כר' בזפק ואמרו דאם ניטלה האם כשרה כמתני' אבל כר' בזפק לא סבירא להו : ה"ג הורו בטרפחת לאיסורא וכר' בזפק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת להיתרא אבל כר' בזפק לא סבירא להו : **איבעיא** להו · הדא הוראה הואי וה"ק הורה במנורה להיתרא כדרך שהיה ר"ש מתיר בנר ישן או דילמא שתי הוראות הוו הורה במנורה לאיסור כדאמרת בדחידקי וגזרינן אטו חוליות וכר"ש הורה בנר להיתר : **נידון** כוושט · בנקב משהו : **כל** שנמתח עמו · ממקום שהוא מתחיל לימשך לצד הוושט להיות מיצר והולך : **עמו** · עם הוושט : **נמתח** · נמשך דהיינו מן המיצר ולמעלה כדאמרינן גבי מוח כל (זמן) [מה] שבגלגולת נידון כמות התחיל לימשך נידון כחוט אלמא מקום מיצר קרי משיכה : **היפך** בהן · כשהכניסן לתוכו הופך עליונות לתחתיתו או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה : **כונניות** · לשון ואת כנו שברא להם בסיס ליישב עליו ואם יירדו מבסיסן שוב אין מתיישבין : **מעייניה** · מעיו : **ושחטיה** קמיה · כדי שיתאנה וימשוך מעיו אליו : **לבריה** · של זה הנופל : **באחוזת** עינים · ולא נגע בו ולא הזיקו אלא דנדמה לאביו כאילו נשחט לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא יהפך בהן : **צנא** · סל : **דאנקורי** · עופות שנשתברו רגליהם בארכובה למטה או למעלה מארכובה ואין העצם יוצא לחוץ ובתשובות הגאונים מצאתי עוף שחור הוא ושל מים הוא ובמצאתו תכרכורות לבנות ועל שם כך נקרא אינקורי שהוא מטומר כמו ניקוב פינטור"א ובעיר הזאת יש מהן : **בצומת** הגידין · שיהו ששה עשר חוטין קיימין כדאמרינן בפרק בהמה המקשה והוא בשפולו של עצם השוק סמוך לארכובה : **נא שמוטת** ירך · בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיטכול ניביה : **יד** · כתף : **שמוטת** גף · פרק עליון המחובר בגבה : **טרפה** · דחיישינן שמא ניקב הריאה לפי שהריאה נתונה בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומטת גפה מתנתקת הריאה עם הגף ·

*) נ"ע פים

מעדני יום טוב

[ס] **לא** ניכול אינים · פירש"י עוף שנפל לאור כלומר אם ודאי נפל לאור והכי דייק הר"ן דאל"ה מה כאה רב אשי להצריך לבדוק טרפות זה יותר מכל שאר טרפיות שאין חוששין להן אלא ודאי כשנפלה לאור הוא דקאמר רב אשי דלא ניכול אלא בשלקא דכיון דנפלה ודאי חיישינן ואפ"ה מהדרינן דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן ע"כ : [ע] **נקובת** הגרגרת או שנסדקה · רבותא קא משמע לן דאע"פ שחוטו של פיו קל לא מטרפא בסדיקת הגרגרת. הר"ן : [פ] **רבי** אומר אפילו ניטל · פירשו בו דלאו ניטל לגמרי קאמר שא"כ המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא דמשום דת"ק נקט ניקב קאמר איהו אפילו ניטל מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן דרך הזפק : [צ] **הלכך** לא שייך למתלי היתרא זה בזה · אבל הכא שייך לתלות זה בזה דכי היכי דרבי לית ליה טרפות בזפק כך לית ליה טרפות בטרפחת כ"כ התוספות וכלומר דלענין טריפות חדא טעמא הוא דכל שאין כמוה חיה היא טרפה ומש"ה שפיר מצינן למתלי הא בהא דכמו דרבי לית ליה שתטרף ובלא תח"ה בחסרון שיהיה בזפק כמו כן הורו הם דלא תטרף בחסרון שבטרפחת ובהכי אזדא לה מה שהקשה הר"ן דאיזה דמיון יש בין זפק לטרפחת שסמכו ענין לו כיון דלא ס"ל כרבי בזפק ועוד כתבו התוספות בפ' כירה דאין נראה פירש"י שפירש הורה במנורה להיתרא כר"ש בנר וחדא הוראה היא דאין לתלות מנורה בנר ועוד דהכתי ה"ל למבעי או דילמא תרווייהו להיתרא : [ק] **אמר** רבה ואי תימא רבי יוחנן · בגמ' גרס ואי תימא ריב"ל אבל ברי"ף גורס ואי תימא רבי יוחנן ומעיקרא גרס אמר רב חננא : [ר] **מקום** שנמתח עמו · פירש רש"י ממקום שהוא מתחיל לימשך כו' · וז"ל הרשב"א בת"ה מקום שנמתח עם הוושט ויראה שהוא מתחיל לשפע כלפי וושט ונעשה על הזפק כביסוי על הקדירה ע"כ ועיין בד"מ : [ש] **אבל** הפך בהן טריפה · בכלל נקובי דמתניתין הוא דטעמא משום דסופו לינקב ולירקב כ"כ תוספות · וכן הרמב"ם כתב זה הדין גבי דיני הנקובים בפ"ו מה"ש : [ת] **שמוטת** ירך בבהמה טריפה · פירש רש"י שמוטת ירך בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיטכול ניביה לשון הר"ן ואע"ג דרב מתנא קרי ליה לעיל בוקא דאטמא והכא קרי ליה שמוטת ירך לא קשיא דהכא משום דאמרינן שמוטת יד בבהמה אמר נמי שמוטת ירך והאי דלא אייתינן הכא בשמעתין האי דרב מתנא כלל ולא מפרשינן נמי בדאיטכול ניביה כדמפרשינן לעיל · הייטו טעמא משום דהכא בשמעתין לאו משום שמוטת ירך בבהמה אתינן דבהא סמכינן אמאי דמסקינן לעיל דטריפה כל היכא דאיטכול ניביה ולא שקלינן וטרינן הכא בשמוטת ירך אלא בעוף דאמתניתין דאלו כשרות בעוף קיימינן וסוגיין דגמרא נמי בהאי ריהטא דבהמה ליכא מאן דפליג דטרפה אבל בעוף פליגי בגמרא דאיכא מ"ד דנהי דבבהמה טרפה ובמאי דאסיקנא לעיל בדאיטכול ניביה בעוף כשרה וטעמא דמילתא משום דבבהמה עיקר סמיכתה על רגליה כשנשמטה ירכה טרפה אבל עוף שיש לו כנפים איכא למימר כשרה והייטו טעמא דמ"ד בסוגיין דגמרא שמוטת ירך בעוף כשרה ע"כ :

גרס

דברי חמודות

טריפה דכיון שהוריקו בידוע שנפלה לאור ונחמרו · בני מעיה והשתא הוא דאיגלי בהתייסו ותמהו עליו הרשב"א והר"ן ז"ל לפי שדברי הרמב"ם נתלה בגירסת הרי"ף בידוע שנפלה לאור ונחמרו כו' · ואף הרא"ש חלק עליו וכ"כ ג"כ בכ"מ שלו ולעיל סעיף רס"ח כתבתי ממסקנת הב"י לפסוק כהרמב"ם שכל שנמצא שנוי בא' מהאברים אלו אף על פי שאין ידוע לנו שנפלה לאור טריפה וכן פסק בהדיא בש"ע שלו סי' נ"ב סעיף ו' ולפיכך תמיהני דהם בסעיף ג' שכתב לזה הדין שאם לא נשתנו אברים אלו ואירע שנשלקו ונשתנו טריפה היים בה כיון שנפלה לאור וזה כדברי החולקים על הרמב"ם ונמצאו שדבריו סותרים זה את זה ואע"פ שהייתי יכול לומר דשאני אם לא נשתנו אלא ע"י שליקה שיש לסקל אלא שאין לי על מה לסמוך בסברא זו לחלק בכך ועוד שדבריו בב"י ובכ"מ שלו בהדיא להשוותן דמי שמיקל בזה מיקל בזה ומי שמחמיר בזה מחמיר בזה ורמ"י ז"ל השמיט בסעיף ג' אלו התיבות כיון שנפלה לאור ויפה כוון וסמך על מה שיכתוב הפלוגתא בסעיף ו' : (רסח) **וצריכה** בדיקה · מפורש בסי' ל"ו ועי' עוד מדינים שכיוצא בדרסה או טרפה בכותל כו' שם וסי' שלפניו ושלאחריו : (רסט) **יצאו** בני מעיה · כתב ב"י בסימן מ"ו דבהמה שוה לעוף בדין זה אלא שנקט התנא בעוף לפי שמצוי יותר לצאת בני מעיו ע"כ : (ער) **נשתברו** גפיה · יש בזה חילוקי דינים הרבה ולפי שמסתעפים מהא דשמוטת הגף דלקמן סי' נ"א לפיכך ראיתי כי טוב להעלותם שם על הספר : (רעא) **וכר'** בזפק לא סבירא להו · וכיון דמספקא לן הדרינן לכללין דהלכה כת"ק וכן דעת כל הפוסקים מלבד בעל העיטור וכיון דאין הלכה כר' וכבר כתבתי במעדני יום טוב בשם הר"ן דעד כאן לא הכשיר ר' אלא כשנשתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן מיניה שמעינן דת"ק אפילו בכשנשתייר בכה"ג מטריף : (רעב) **גגו** של זפק נידון כוושט · לשון רש"י בנקב משהו והש"ע הוסיף ויאמר בנקב מפולש במשהו ונראה לי שנתכוין למה שכתבתי ברים פירקין סוף סעיף ה' דכל הפוסלים בנקיבה ויש להם חלל לא מפסלי עד שינקבו לחלל והאיברים החלולים מקרי בכה"ג מפולש וכיוצא בזה עוד להש"ע בר"ס ל"א המוח יש לו ב' קרומים ניקב התחתון נקב מפולש והיינו ר"ל שינקוב מעבר אל עבר דרך כל המוח שבו אלא שינקוב כל עוביו וה"נ דכוותה וכתב רמ"א בשם ש"ד שאם ניקב המעי היוצא מן הזפק אל הקורקבן טריפה : (רעג) **מקום** שנמתח עמו · פירש רש"י ממקום שהוא מתחיל למשוך כו' · וזה לשון הרמב"ם בפרק ז' מהלכות שחיטה זה שימתח עם הוושט כשיצריך העוף נוהרו : (רעד) **אבל** הפך בהן טריפה · אע"פ שלא ניקבו כן כתב הרמב"ם שם ולשון רמ"י אבל אם החזירן בידים חיישינן שמא הפכן מכמות שהיו בתחלה ואע"פ שלא ניק־ו כו' · ויראה מדבריו שכל שהחזירן בידים לעולם טריפה לפי שאנו חוששים שנתהפכו ויצא לו זה מהא דבסעיף דלקמן דכשנכנסו מאליהן חזקה שנכנסו כסדרן בלא היפוך ודייק מינה דהא שהוחזרו בידים אין כאן חזקה וחיישינן כו' וס"ל דהא דאמרי' בגמרא ל"ש אלא שלא הפך בהן כו' · ה"פ שלא החזירן בידים אלא שנכנסו מאליהן וה"נ שלא נכנסו כלל ועדיין הן מבחוץ אבל הפך בהן כלומר שהחזירן בידים דהשתא איכא למיחש שנתהפכו טריפה כך נ"ל שזה דעתו ז"ל אבל אין נ"ל כן מדברי הפוסקים דודאי אע"ג דכשלא נכנסו מאליהן והוחזרו בידים שאין כאן חזקה שהוחזרו כסדרן ואיכא למיחש שמא נתהפכו מ"מ לאו כללא הוא נומר דלעולם כל שהוחזרו בידים טריפה משום הך חששא דהא ודאי אפשר שיוחזרו בידים ולא יתהפכו וכל שיודע שהחזירן ולא הפך בהן כשרה וזהו שפירש"י הפך בהן כשהכניסן לתוכו הפך עליונו כו' · משמע דדוקא כשודאי הפך וגם לשון הרמב"ם והם נתהפכו ואילו לדברי רמ"י ה"ל לכתוב ואם הכניסן חוששים שנתהפכו ולשון הטור מבואר ביותר שכתב יצאו הדקים לחוץ והיפך בהן והחזירן טריפה אפילו הן שלמים אבל אם החזירן ולא היפך בהן כשרה ע"כ ואין לך לשון מבואר מזה שאין אומרים שכשהוחזרו בידים דטריפה משום חששא אלא שכל שיוכל לדעת שלא נתהפכו בחזרה כשרה וז"ל רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות י' ודוקא שלא הפך בהן כשהחזירן בפנים אבל אם הפך כו' · מבואר ג"כ שאע"פ שהחזירן בידים כשרה היא כל שיודע שלא הפך בהן ואף לשון הש"ע ואם החזירן ואם נתהפכו כו' הרי דתנאי הוא אם נתהפכו ואי כדברי רמ"י הל"ל חיישינן שמא נתהפכו כו' מכל הלין שמעינן שאין הטריפות תלוי בחזרה דבידים ושאם הוחזרו בידים תהיה טריפה לעולם משום החשש שמא נתהפכו כו' אלא הטרפות תלוי במעשה ההיפוך ושאם יודע שלא היפך כשרה ואין כאן בית מיחוש והקרוב בעיני עוד לומר שאע"פ שלא יוכל לדעת איך החזיר אם היפך או לא היפך כגון שאותו שהחזירן לא אסיק אדעתיה לדקדק בזה או שהלך לו לעלמא שיכולין לסמוך על ראות עיני הדיין שיראה אם נתהפכו עליונו לתחתיתו או עגולה זו כו' כדפירש"י בענין ההיפך וא"כ דליכא למיקם עלה דמילתא ושאין לסמוך על הבדיקה בזה וכמו שאדקדק בסעיף דלקמן מ"מ נראה לי ברור מה שכתבתי שאין כל שהוחזרו בידים טריפה כדסתם ופסק רמ"י ז"ל אלא כשהחזיר יודע שלא היפך בהן כשרה : (רעה) **אבל** הפך בהן טריפה · וכתב הרשב"א ז"ל אפילו לא יצאו ונמצאו מהופכות טריפה דכל שנתהפכו בני מעיה אינה יכולה לחיות ע"כ וכתב רמ"א בשם א"ו הארוך שאם נמצאו המעיים בין עור לבשר ונמצא תפור שם יש לחוש שיצאו ונתהפכו אבל אם לא נמצא שם תפירה ולא ניכר שם שום ריעותא כשרה ע"כ ומעשה בא לידי בתרנגול מסורס שלא היה ניכר בו שום קרע ולא תפירה ובני מעיו היו מקצתן דבוקים בבשר וסמוכים לעור ואמרתי שהוא בכלל הא דכתב כאן והוסיף שלא יהא ניכר בו שום ריעותא וכיון שיש כאן ריעותא זו הטרפתיו דידים מוכיחות שנקרע וסירוס הוכיח גם כן עליו שלא היו לו בידיו ועיין בסעיף דלעיל אם נסמך על הבדיקה לבדוק ולראות שלא נתהפכו ומדלא פי' שבודקים משמע קצת דאין לסמוך על הבדיקה בזה : (רעו) **עייל** מיעיה · מכאן יצא לו להב"י שכתב דמשמע בגמרא שכל שנכנסו מאליהן חזקה שנכנסו כסדרן בלא היפוך : (רעז) **בדקה** בצומת הגידין · ובפרק דלקמן סעיף ל"ג יתבאר דאין אנו בקיאין בבדיקה זו דצומות הגידין : (רעח) **שמוטת** ירך בבהמה טריפה · פירש"י בוקא דאטמא דשף מדוכתיה וכתב הרשב"א דאיכא מרבוותא דפירשו דשמוטת ירך טריפה דאמר רב יהודה לאו היינו בוקא דאטמא אלא ראש העצם האמצעי המחבר בין עצם הירך ועצם הרגל וראש העצם ההוא בו נצמתים הגידים והראש השני המחובר עם עצם הירך בו נאמרו דברי רב יהודה וקראו ירך ללמד על הראש המחובר לעצם הירך והוא ז"ל חלק עליהם ופירש דשמוטת ירך טרפה היינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיטכול ניביה ומכיון שלא הזכירו חכמים פיסול דאיטכול ניביה אלא בבוקא דאטמא אין לנו להוסיף על הטרפות והלכך ראש התחתון של עצם שקולית המחובר עם השוק דשף מד־כתיה כשרה ואפילו איטכול ניביה ע"כ וכן דעת הר"ן וכן נראה מדברי הרי"ף שכתב הסיה דרב מתנא ולא הסיה דשמוטת ירך דרב יהודה לומר דהא ודא אחת היא ע"כ וכתשובת הרא"ש כלל עשרים סי' י' כתוב בזה בלשון ואם נשבר הירך בין פרק ב' לפרק ג' אם עור ובשר חופים את רובו אין טרפות אלא בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיטכול ניביה ע"כ ודין זה נתבאר מתוך הדינים שכתב רבינו בפרק דלקמן בסי' ח' : (רעט) **שמוטת** יד בבהמה כשרה · וה"ה אם נשברה או נחתכה לגמרי טור ר"ס נ"ג ומיהו כתב שהעצם עצמו אסור כשנשבר אם אין עור ובשר חופים את רובו כאשר יתבאר בפרק בהמה המקשה ושם יתבאר ג"כ דמקום חתך עצמו נמי אסור ושאין אנו בקיאים איזה מקרי חפוי בשר ולכך יש להשליך האבר בכל ענין וכתב הרמב"ם בפ"י מה"ש שאפילו נשמט היד מעיקרו אין חוששין לה וכתב המרדכי שתוך עובי הכתף ורחבו ליכא למיחש לנקיבת הריאה ובהגהת אשר"י פרק בהמה המקשה כתוב דהא דמכשרינן בנשברו ידי הבהמה היינו דוקא כשלא עברה המכה מעבר לצלעות שאם עברה אז יש לחוש לריאה שלא תינקב ובהגהת מיימוני כתב ג"כ שבשמ"ג כתב דאם נשמט היד אצל חיבור הגוף טריפה עכ"ל וכ"כ בא"ו הארוך כלל נ' סי' ו' דלא שרינן בנשמט אא"כ שלא עברה המכה ולא נגרר הדם בצלעות אבל אם נגרר הדם חוששין כו' · וכתב רמ"א דהכי נהוג בין בשבורה בין בשמוטה אבל אין לחוש לזה כל זמן שאין רואין שנגרר הדם וא"ל בדיקה וכתב עוד בת"ח שלו כלל פ"ו סי' י"ב דמיהו אם נשבר סמוך לגוף יש להכשיר דהא אפילו בשמוטה כשר אע"ג דמוכ־ים להטריף בשבירת הגף סמוך לגוף (כדלקמן סעיף רפ"א) מ"מ בבהמה די"ל לה צלעות עבות המגינות עליה אין לחוש אם לא נגרר הדם מכפנים בצלעות כן נראה לי עכ"ל ומה שכתב רמ"י ז"ל דקשיא ליה לאסור אפי' בנגרר הדם מדלא מטריפין בנשתברו צלעותיה כו' קושיא זו לא אמלו היה שכבר קדמוהו הרשב"א אהא דנשתברה גף העוף דלקמן וכתובה היא בב"י שם וגם אנכי אעתיק דבריו לקמן : (רפ) **שמוטת** ירך בעוף טריפה · והיינו כנגד בוקא דאטמא דשף מדוכתיה בבהמה שנתבאר בדברי רבינו ס"ם מ"ב ושם ביארתי ג"כ דיני העוף בזה ע"ש סעיף רכ"ד : (רפא) **שמוטת** גף בעוף טריפה חיישינן כו' · וכתב הרשב"א דוקא שמוטת הגף אבל שבורת הגף כשרה דלתנן נשתברו אגפיה וסתמא קתני בכל מקום שנשתברו בין בעצם הראשון או באמצעי ואפילו בשליש סמוך לגוף ובלבד שלא ישבר ממש סמוך לגוף דהא אפשר דחיישינן לנקיבת הריאה הסמוכה לו שמא השבר קורעת מינים ניקב לפנים ודבר זה שמעתי מרז"ל שהמגוירו בדבר אע"פ שאינו נראה כן מעיקר הגמרא ע"כ וז"ל בת"ה שמעתי משם א' מהגדולים שאם נשבר העצם המחובר לגוף ונשבר סמוך לגוף ממש חוששין שמא נדחק ונקב את הריאה ואסור עד שנבדוק הריאה ואין הדברים אלו מחוורים בעיני שהרי נשתברו מיעוט צלעות כשרה ואין חוששים שמא ניקב א' מהאיברים שנקובתן במשהו ואינו דומה לקוץ שניקב להלל שהקוץ נוקב ונכנס בדוחק ע"כ וגם הר"ן כתב שאם נשבר גפה אפי' בעצם הג' כשרה ואע"פ שיש מי שמחמיר בדבר אין לחוש לדבריו ע"כ וגם רבינו ירוחם כתב שכן עיקר וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם בפ' ח' מה"ש ובתשובת הרא"ם כתוב שהרשב"א השיב לו דנראה לו להתיר בנשבר הגף אלא שמאחר בתשובה בשם רש"י שאם נשבר למעלה לצד הגוף חיישינן לריאה וצריך בדיקה ועכ"ז אני מחזר להתיר כשאני רואה העצם הנשבר שאין בו עוקץ אלא שבירתו בעיגול ע"כ וכתב הב"י דלענין הלכה כיון דכל הני רבוותא מסכימים להתיר הכי נקטינן להכשיר אפי' נשבר סמוך לגוף ממש ואפילו נגרר דם בצלעות והוא שיהא מקום תבורו בגוף שהוא כנוכנה באחיזת קיים דאל"כ ה"ל נשמט ומ"מ צריך לדקדק שנשבר העצם התיצון לא יהא בו עוקץ שאם היה בו עוקץ תבדק הריאה כמ"ש הרא"ם בתשובה עכ"ל ובהגהות אשר"י פרק בהמה המקשה כתב כל פירקי כנף העוף דינם שוה דאם נשתברו מותר ומ"מ צריך לעיין בצלעות אם נגרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבדוק הריאה וכ"כ הגהות מיימוני בפ"ח מה"ש ובת"ה סימן ק"ס כתב אם רחוק השבר מהגוף כרוחב אגודל בגמגום כשר וכן קבלתי שיעור זה מחד מרבוותא ונראה דאין להקפיד אם השיעור בגמגום כיון דיש גאונים מתירים לגמרי בנשבר ולא אסרו אלא בנשמט ובין כך ובין כך צריך לעיין בצלעות מבפנים אם נגרר הדם שם אם לאו כדאיתא בהגהת מיימוני עכ"ל וכתב רמ"א שהמנהג הפשוט שנהגו לשער ברוחב אגודל אפילו בגמגום כשר אם לא שרואה שנגרר הדם מעבר לצלעות אבל אין חוששים לזה ומכשירים מסתמא וכתב עוד דנ"ל דאין חילוק בין אם יש שוקץ בשבירת העצם הנשבר בין אין לו עוקץ ואע"ג דבתשובת הרא"ם כתב דאם יש עוקץ בשבירה צריך לבדוק בריאה שמא נכנס לפנים ונקבה היינו דוקא אם הוא סמוך לגוף אבל רחוק מן הגוף ליכא למיחש ומאחר שהמנהג להטריף ברוחב אצבע בכל ענין וברחוק מזה נהגו להכשיר בזה מקרי רחוק אין לחוש אח"כ לנקיבת הריאה ע"כ וכבר נתבאר בסעיף רע"ט דהאבר אסור וע"ש וכתב האגור שראה נוהג אביו ז"ל להטריף כשנשבר הגף סמוך לגוף בקרוב פחות מרוחב גודל כמ"ש בעל ספר אגודה ולא בדק בריאה כי אנו לא בקיאינן בבדיקה וכ"כ בארוך כלל נ' סימן ד' דאין אנו בקיאים עתה בבדיקת שום ריעותא וכתב רמ"א דהכי נהוג וכתב מהרי"ק בשורש ל"ה שאם נמצא הגף שבור ואינו יודע אם קודם שחיטה או אח"כ טריפה ע"כ אבל בא"ו הארוך כתב וז"ל אם יודע בודאי בסעוף הוכה שלם לשחוט ומרגיש השוחט בהלעטותיו שכשעושה השחיטה נשבר גפו מחמת הפירכוס אפילו סמוך לגוף האי שכיח וכשר שאין לחוש בזה לנקיבת הריאה דהא הרגיש ויודע סיבת השבירה ואי משום דשמא נשמט קודם גמר השחיטה שמוטת הגף כשר ועוד דהא יש כאן ספק ספיקא דספירה כדלייתא לעיל בתשובת ספק דרוסה עכ"ל וגם בכלל כ"ו כתב דבספק איסור דאורייתא אין להתיר מכח ספק ספיקא אא"כ שהשני ספיקות אם יש כאן איסור אי לא והספיקות הם בענין א' ובגוף א' ואפילו באיסור דרבנן שאסרו איסור ודאי מכח ספק כמו בנבינות כו' · (ולאכתוב דבריו בזה בפרק גיד הנשה סי' ל"ז סעיף קצ) אבל אם נמצא בעוף לאחר שחיטה שנשבר הגף שלו ואפילו סמוך לגוף ממש ולא הוסתר פי המכה ולא ידעינן אי קודם השחיטה נשבר או לאח"כ מאחר שאין שחיישינן בה לנקיבת הריאה ולא אסרו חכמים העוף איסור ודאית מחמת ספק זו אלא יש לו תקנה בבדיקה למי שבקי בה אע"פ שאנו צריכין לאסור עתה מספק כל דבר שצריך בדיקה מ"מ חסרון ידיעתנו לא חשיב אלא איסור דרבנן ויש להתירו ואפילו בלי הערובות מטעם ס"ס שמא לאחר שחיטה נשבר ואת"ל קודם שמא לא ניקבה הריאה דהשתא הכי ספיקות מענין אחד ובגוף א' שמא אינה טריפה וכן בכל כה"ג עכ"ל מזה למדנו דדבריו אמורים בין בשבורה בין בשמוטה דהא אף בשמוטה אינה מי"ח טרפיות אלא משום דחיישינן לנקובת הריאה ותבדק והיינו דכתב בלשון שהעתקתי מכלל כ' ואי משום דשמא נשמט שמוטת הגף כשר כלומר דכבר הוא מצד עצמו שאינו בכלל הי"ח טרפיות ואף רמ"א ז"ל כתב בשמו בת"ח כלל פ"ו סימן י"ד בין בנשבר בין בנשמט דמכשיר מכח ס"ס אלא שכתב עליו שם וגם בשו"ע סימן נ"ג דנ"ל דבנשבר יש לנהוג כוותיה מאחר דרוב הפוסקין מכשירין בנשבר אבל בנשמט יש לאסור כדברי מהרי"ק הואיל ולא רצה להקל מטעם ס"ס נראה דס"ל שאין זה ס"ס גמור דלא מקרא ספק מה שהוא מחמת חסרון ידיעתנו ע"כ וכ"כ

חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תיבדק (רפב) וכן אמר רבי יוחנן תבדקי וכן הלכה [א]: נב אמר רב הונא [ב] (רפג) סימן לטריפה (רפד) כל י"ב חדש [ובנקבה][ג] (רפה) כל שאינה יולדת · [דף נח ע"א] אמר אמימר הני ביעי דספק טריפה דשיחלא קמא משהינן ליה (רפו) אי הדר טעינא שריין ואי לא אסירן · [ד] וכי היכי דבילת טריפה אסירא (רפז) חלבה נמי אסירא · דתנן (לקמן דף קטז:) כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה · ואע"ג דלית הילכתא הכי דקיימא לן דחלב שבתוך הקיבה פירשא בעלמא היא ושרי גמרינן מינה דחלב טריפה שאינה בתוך הקיבה אסורה: נג אמר רב הונא כל בריה שאין בה עצם אין מתקיים שנים עשר חדש · אמר רב פפא שמע מינה מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסורה: דשרץ הרומש בתוכו שורץ על הארץ קרינא ביה כיון שהקישות מחובר · [דף נח ע"ב] הני תמרי [ה] דכדא בתר תריסר ירחי שתא שריין [ו] תמרים דרכן להתליע והכי אמרינן לקמן בשילהי פירקין [דף סז·] לא ליספי איניש שיכרא בליבתא בליליא לפי שסכר תמרים דרכן להתליע וכן כל מין פירי וקטניות (רפח) שדרכן להתליע (רפט) צריך לבודקו אם בא לאוכלו בתוך שנתו · (רצ) אבל בתר תריסר ירחי שתא שרי דהני תולעים דמשתכחן בהו השתא איתלידו בהו ולא מהנך דאיתילידו באיביה נינהו ואת"ת אמאי שרו בתר י"ב חודש דילמא גדלו במחובר [ז] ושרץ שמת אסור · ותירץ הראב"ד ז"ל דהא דקאמר אינו מתקיים י"ב חודש (רצא) רוצה לומר דאחר י"ב חודש אין בו לחות כלל והויא כעפרא בעלמא ודייק מלישנא דקאמר אינו מתקיים ולא אמר אינו חי · ומיהו באותם שרגילים לגדל תולעים גם לאחר י"ב חודש צריך לבודקן ולהשליך התולעים [ח] הנמצאים בחוץ ביניהם [ט] או על גב הפרי · [י] דמבעי לן לקמן (דף סז:) אם פירשו לגג תמרה · ואף אחר שהשליך הנמצאים מבחוץ יש לחוש שמא כשיתנם לתוך המים בקדירה יצאו לחוץ וירחשו במים או בדופני הקדירה או

רש"י תיבדק · הריאה מכניס קנה דק בגרגרת ונופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה: נב סימן: לספק טריפה: שנים עשר חודש · אם כך היה בידוע שלא נטרפה: דשיחלא קמא · בלע"ז פוסט"ה אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה: משהינן לה · אי הדרא וטענה לאו טריפה היא ושרו קמאי: נג כל בריה שאין לה עצם אינה מתקיימת י"ב חדש · ונפקא מיניה כדמפרש רב פפא: קישות שהתליעה באיביה · בעודה מחוברת: אסורה · התולעת באכילה דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורץ על הארץ קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שורץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך ע"ג קרקע כדמפרש בשילהי פירקין: שמע מיניה מדרב הונא הני תמרי דכדא שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש: לבתר תריסר ירחי שתא שריין · דאי במחובר התליעה לא הוו חיי עד השתא:

דברי חמודות

וכ"כ עוד בד"מ סימן מ"ט על הא דספק ניקב מחמת חולי או מחמת קוץ שכתבתי לעיל בסעיף ר"ט ומ"מ בש"ע סימן מ"ט פסק בפנים דתולין להקל ולא הגיה עליו וגם עוד בד"מ ס"ס כ"ז מראים דבריו כמסיק להקל בס"ס כזה אע"פ שהחסרון בידיעתנו וכן מראה מקום בכאן על סוף סימן ק"י ושם לא חילק בין נשבר לנשמט ומכשיר הכל אלא דהתם מראה מקום ג"כ על זה הסימן סי' כ"ג ויכולין לומר דהתם כתב דעת המכשיר בכל ענין בין נשבר בין נשמטה והראה מקום שם על דעתו דהכא דהוא מחלק אלא דאכתי תקשה הא דסי' מ"ט שכתבתי בסעיף ר"ט ועוד בסעיף רנ"ט ועיין סעיף שכ"ד ועיין עוד מה שאכתוב בדיני ס"ס בפרק גיד הנשה סעיף ק"ע עוד מסיק הת"ח כלל פ"ז סימן י"ד דאין סומכים להכשיר אלא שלא הובהר המכה או נגרר הדם דאז נראה דנעשה מתים וכתב עוד שאם יש מקום לתלות בו השבירה או השמיטה פשיטא דמכשירים כדלקמן בפרק בהמה המקשה בשבירת הרגלים סעיף כ"ז: (רפב) וכן אר"י תבדק וכן הלכה · כתב המרדכי כיצד בדיקתה יש לנתח העוף מלפניו ומניח הריאה דבוקה בצלעות כתולדותה ומביא שפופרת ומכניס בקנה ונופח ונותן על הריאה גילא או גדפא או רוקא אם עולה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה ע"כ וכתב בשיבולי הלקט מעשה הי' בעוף א' שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף כנגד הריאה ושמו נוצה על המכה ונפחוה דרך הגרגרת בקש דק ולא יצא הרוח ורצו להכשירו וכשהביאו לפני הר"ר שמואל הכהן נדק בענין זה שמילא מקום המכה מים ונפח בקש דרך הגרגרת והתחילו המים מבלבלים והטריפוהו עכ"ל וכבר כתבתי בסעיף דלעיל בשם א"ו הארוך דאין אנו בקיאים בבדיקת שום ריעותא ופסקו רמ"א סעיף ב' על האי דאר"י תבדק ואע"פ שעל מעשה זה שכתבתי לא הגיה בסעיף ה' י"ל דסמך אדלעיל: (רפג) סימן לטריפה כל י"ב חודש פי' רש"י סימן לספק טריפה וכ"ל שהפה קדוש נתכוון בלשונו הקדוש והטהור והזך לומר דעד כאן לא אמר רב הונא שכל שחיתה י"ב חודש בידוע שלא נטרפה אלא בהווא ספק · אם נטרפה אבל אם בודאי נטרפה אע"פ שחיתה יותר מכן אין מפגיתין בסימן כל עיקר ומבואר יותר בלשונו שבסוף הסוגיא והלכתא בזכר כל י"ב חודש שכתב וז"ל והלכתא בזכר ספק טריפה דידיה אי שהייס י"ב חודש ודאי לא נטרף ושוב א"צ לבודקו כגון אם ספק דרוסה או נפולה או שמא ניקב הקרום מחמת שראינוה שלקתה ע"כ ונשאל הרשב"א על בהמה שנמצאה בה יתרת במקום שנטרפה בו ונתברר שעברו עליה י"ב חודש והיה מי שהכשירה בעבור זה ושאלו השואל מה דעתו והשיב אם ראית ושמעת מי שמיקל ומכשיר ביתרת או בכל מה שמנו חכמים מכלל הטרפיות אל תשמע לו ולא תאבה אליו ולא תהיה כזאת בישראל וכל מי שמכשיר

מעדני יום טוב

[א] גרס בגמרא חזקיה אמר אין ריאה לעוף והיינן בה מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא קא חזינן דאית ליה ומסקינן אלא יש לה ואינה לא ליכפל ולא ליתמר וכתוב כבר באגב בדברי רבינו לעיל סימן מ"ע: [ב] ה"ג בד"י סימן לטריפה כל שאינה יולדת · ולי נראה לגרום תניא סימן כו' דהא בגמרא אין זה דברי רב הונא אלא רישא דברייתא דמינה מותיב לרב הונא: [ג] כל שאינה יולדת · יש כמה בהמות שפוסקות מלילד ולא מחזקינן להו בטרפות אלא בעי למימר יולדת בידוע שאינה טריפה · תוספות: [ד] ובי סיכי וכו' · הוא לשון סרי"ף: [ה] דכדא · שדכן לנאיה כל דבר בכד כדאיתא בפרק חזקת הבתים הכי מעלי דכדא משתעבדי לכרגא ובהמפקיד הוה עובדא ופקע כדא ובפרק הזהב במשלם מעלי מכדא נקיט ואתיא תיגרא · תוספות בשם ר"ת: [ו] תמרים דרכן להתליע· כלומר דלא כפירש"י שפירש תמרי דכדא שהתליע וכ"כ הר"ן על פירוש רש"י דלא נהירא דאי בשהתליע ודאי עסקינן מ"ש תמרי דנקיט ולא נקט פירי סתמא אלא משמע דמש"ה נקט תמרי לפי שהתליעה מצויה בהן ולומר דכיון שהדבר מצוי אע"פ שהוא מיעוט למיעוט המצוי חששו כעין שחששו לסירכות הריאה וכדאמרינן לקמן בשילהי פירקין לא ליספי כו' והא התם שאינו יודע שיהיו יבחושין בשכר ואפי' היו שם יבחושין אינו נודע אם פירשו ואפילו הכי כיון שהוא דבר המצוי חששו ה"נ לא שנא ע"כ: [ז] ושרץ שמת אסור · כדלקמן ס"ס ס"ח: [ח] הנמצאים ביניהם בחוץ · גרס וכן העתיק הטור סימן פ"ד וכתב הב"י היינו משום דכיון שפירשו אע"פ שלא נבראו אלא בתלוש אסורים (כדלקמן סימן ס"ח): [ט] או ע"ג הפרי · ואף על גב דלקמן סוף סימן ס"ח מבעיא לן נמי לגג גרעינתא והותה א"א להמלא ע"י המים כשלא פירש לחוץ לגמרי י"ל דכולי האי לא חיישינן אלא דאמרינן דלא פירש כלל אפילו על גג הגרעין או נסמוך שתמות במים הרותחים ולכך לא דק יפה רבינו מרדכי יפה שכתב או על גג הגרעין נראה לי: [י] דמבעיא לן · גרס וכן העתיק הטור: שמנויין

זה נראה בעיני כמוליא לעז על דברי חכמים הרי שמנו חכמים במשנתינו באלו טרפות י"ח טרפות וקתני בסיפא כל שאין כמוה חיה טריפה ואמרינן עלה בגמרא דתנא דמתניתין אית ליה טריפה אינה חיה ומאי דלא תנא אתיא בזה הכלל ועל זה הכלל סמכו להוסיף בסגר ושב שמעתתא ועוד היו מקנת חכמים מוסיפים והולכים בטרפיות במה שאינה חיה כפי סברתם וסומכים על הכלל הזה כר' יהודה בנולה ור"ש בן חלפתא להוציא מלבו של רבי יהודה הטיל עליה עור של טרסיים כו' עד שהגדילה כנפי' כו' (כדאיתא בסוגיא זו שלפנינו בגמרא) ועל הטרפיות אלו המוספיות על הטריפות המנויות והמוסכמות וכן על כל ספק הטרפיות כגון ספק דרוסה וכ"ל כיוצא בזה אמרו סימן לטריפה י"ב חודש ובנקבה

[illegible]

או על גב הפרי · הלכך מנהג יפה כל אלו עדשים [כ] שמוצאים בהן הכנימא בתוך י"ב חודש (רצב) [ל] אין להם תקנה · לאחר שנים עשר חודש יתנם לתוך מים צוננין [מ] והמתולעים והמנוקבים יעלו למעלה וישליכם ואחר כך יתנם לתוך מים רותחין בקדירה שאם נשאר בו תולע ימות מיד ולא יפרוש לחוץ :

נד תנן התם (בכורות דף מ׳) בעל חמש רגלים או שאין לו אלא שלש הרי זה בעל מום · אמר רב הונא לא שנו (רצג) אלא חסר ויתר ביד (רצד) אבל ברגל טריפה נמי הואי · מ"ט כל יתר כנטול דמי · פירש רש"י יתר אחת כחסר אחת (רצה) והויא כבעלת רגל אחת וטריפה [נ] דהוי שמוטת ירך · ההיא חיותא דמיסתכח בה תרתין [ס] סניין דיבי · [ע] אתא לקמיה דרבה טרפה מדרב הונא · ואי שפכי להדדי כשירה · ההוא גובתא דנפק מבי כסי להובלילא סבר רב אשי למיטרפה · [פ] א"ל ר"ה בריה דרב נחמיה לרב אשי כל הני חיוי ברייתא הכי אית להו · ההוא גובתא דנפקא מבי כסי לכרסא · סבר מר בר רב אשי לאכשורה א"ל רב אוטעיא אטו כולהו בחדא מחתא מחיתינהו אלא היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר · והיכא דלא איתמר יתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעיין דמי וכן הלכה[א] וליכא מאן דפליג ואע"ג דאמרן (לעיל דף מ״ו) באוני דריאה דלית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת · הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני ביני טריפה · וכ"כ בעל הלכות (רצו) שאם נמצאו [צ] שני כבדים טריפה שני טחולים כשירה [ק] והרמב"ן ז"ל כתב דלא אמרו יתר אחת כחסר אחת אלא כאילו נטל היתר [ר] בידי אדם ומקומו עמו (רצז) וכל שאילו ניטל בעיקר האבר טרפה השתא נמי טריפה (רצח) ואם היתה [ש] רגל יתר למטה מצומת הגידין כשירה · ופירוש רש"י עיקר · העיד יונתן בן שילא ריש טבחא דצפורי לפני רבי על שני בני מעיים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טריפה · (רצט) וכנגדן בעוף כשרה פירוש כל בבהמה הדקין שלה חוט אחד הוא ומשוך ואם יצא ממנו מעי אחד כמו שילא ענף בתוך הכבד של עץ טריפה (ש) בד"א שיוצאין משני מקומות אבל יוצאין ממקום אחד וחוזרין וכלין עד כאצבע כשירה · והוא דהדרי וערבי ונעשו שתיהן חוט אחד · אבל לא הדרי וערבי הוי יתר בבהמה וכל יתר כנטול דמי · זה לשון רב אלפס ז"ל · ונראה שהוא גורס כגרסת ה"ר שמעון[ב] קי"א בשלמא למ"ד דאע"ג דלא הדרי וערבי הייט דקתני וכלין עד כאצבע מלמעלה · אלא למ"ד והוא דהדרי וערבי מאי כלין עד כאצבע · מאי כלין מלמטה · והכי פירושו יוצאין ממקום אחד ביציאתו מן הקיבה הן מעי אחד וכלין עד כאצבע · פירש כלה חבורם עד סוף אצבע ר"ל שהן מעי אחד ברוחב אצבע · והוה ליה למימר כלה עד כאצבע [ת] אלא משום דנקט יוצאין בלשון רבים נקט נמי כלים · בשלמא למ"ד דלא הדרי וערבי הייט דקתני וכלין עד כאצבע כהפרישית שהן מחוברין ברוחב אצבע מכאן ואילך הן מפורדין והן לגמרי שני בני מיעים שאינם מחוברין כלל · אלא למ"ד והוא דהדרי וערבי מאי וכלין עד כאצבע והלא צריכים להתחבר יחד · ומשני מאי כלין כלין מלמטה פירוש דהדרי וערבי כרוחב אצבע סמוך לבית הריעי . ולמעלה אפילו אין ברוחב חבורן אלא משהו כשרה · והשתא לא ידענא כמאן הלכה מהנך תרי אמוראי הלכך תפס רב אלפס ז"ל [א] חומרת שניהם דבעינן שיהא רחב חבורו למעלה במקום יציאתו מן הקיבה אצבע וגם למטה סמוך לבית הריעי אצבע ורש"י פירש למאן דאמר והוא דהדרי וערבי שיוצאין ממקום אחד סמוכין זה לזה וכלין עד כאצבע [ב] שחוזרין ומתערבין ברוחב אצבע · וקשה לפירושו ולגירסתו דתרווייהו בעי הדרי וערבי אלא דחד אמר דהדרי וערבי עד כאצבע וחד אמר מלמטה · וגם לא מיקרי שני בני מעיים אם אינן חלוקין אלא בכאצבע · (שא) לכך נראה כפירוש הרב אלפס ז"ל :

נה מתני׳ (שב) אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים ושתת מים הרעים (שג) [ג] כשירה אכלה סם המות או שהכישה נחש מותרת משום

הגהות הב"ח א וכן הלכה דליכא וכו׳ : ב ס"א שמעון קיירא בשלמא למ"ד :

רש"י נד תנן התם · בבכורות לענין מומים : **לא** שאנו · דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי : **אלא** שחסר ויתר ביד · שחסר זה דבעלת שלש או יתור זה דבעלת ה׳ ביד שאין לה אלא יד אחד או שיש לה ג׳ ידיכ : **כנטול** דמי · יתר אחד כחסר אחד והוי כבעלת רגל אחד וטרפה דהוי כשמוטת ירך בבהמה : **סניא** דיבי · בודיל קרשטני"י קורין לו לשון מורי והוא עשוי ככיס ושתום בראשו כך מצאתי בתלמ"ף בי"ת של ר׳ מכיל בודי"ל שהגליי"ר ולשון סניא דיבי לפי שהוא מקום מאוס וכחוש ואפי׳ לזאבים לישנא אחרינא שמעתי מן הפנאה עצמה הוא מקום שמנקבים שם הטבחים הכרס ומוציאים הפרש מקום שהשנאוי זב והראשון נראה: **גובתא** · כמו קנה בשר : **דהוה** מעבר מבי כסי להובלילי · המסס : **לאכשורה** · כדאכשרנא בגובתא דבי כסי והובלילא: **בחדא** מחיתא מחתינהו · וכי בארגה אחד ארגתם לכולם לשון [שמות כ"ח מעשה אורג ת"א] עובד מחי דתיקון דבור קרי לו אינשי אריגה שמסדר את דבריו: **היכא** דאיתמר · דברייתא הכי אית להו איתמר: **והיכא** דלא איתמר לא אתמרי ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעיים כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג ואע"ג דאמרן באוני דריאה לית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים דלאו אורחייהו ודאי טרפה : **היוצאין** מן הבהמה כאחד · דאית לה תרתי מדורי דכנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה זה בראשה וזה באמצע : **וכנגדן** בעוף כשרה · דשוף זמנין דהוי הכי ואע"ג דלא מסתכח להו הכי קים להו ויש מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיין אי והוא קרי בני מעיים ובראש הקורקבן יוצאים בני מעיים גמורים : **אבל** יוצאין ממקום אחד · סמוכים זה לזה : **וכלים** עד כאצבע · וחוזרין ומתחברים בתוך רוחב אצבע : **מלמטה** · סמוך לנקב הרעי מתחברים כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד : **נה מתני׳** אחוזת הדם · שאחזה דם ונלחה : **והמעושנת** · נכנס עשן בגופה : **והמצוננת** · חולי מחמת צינה : **הרדופני** · סם המות לבהמה : **מים** הרעים · מים מגולים : **אכלה** סם המות ·

מעדני יום טוב

[כ] **שמצויין** בהן נרס וכן העתיק הטור : [ל] **אין** להם תקנה · בשום בדיקת מים דבסמוך אבל בדיקת כאו"ח ודאי דסגי דהא כתב לעיל צריך לבודקו · ועיין בד"ח סעיף רפ"ע וכן הם דברי הסב"א בת"ס שאחר שכתב בדיקת מים קיים ויראה לי שאסור לעשות כן תוך י"ב חדש כו׳ · ולפיכך כל תוך י"ב חודש צריכים בדיקה ע"כ : [מ] **והמתולעים** והמנוקבים יעלו למעלה וישליכם · וא"ת א"כ אף תוך י"ב חודש יעשה כן שיתנם לתוך מים צוננים ויעלו למעלה המתולעים והמנוקבים ויזרקם לחוץ ואח"כ יתן הנשארים בקדירת מים רותחים ולמה סתם וכתב לתוך י"ב חודש אין לו תקנה וי"ל דחיישינן שמא קצת מתולעים לא יעלו למעלה ויתבשלו ויאכלום והם אסורים אע"פ שלא פירשו לפי שגדלו במחובר אבל אחר י"ב חדש דליכא למיחש להוחם שגדלו במחובר דהא ליתנהו אף אם ישארו קצת מתולעים ויתבשלו ויאכלום לית לן בה דכיון דגדלו בתלוש כל זמן שלא פירשו מותרים הם ותדע דאין כל המתולעים עולים למעלה שהרי כתבו אח"כ יתנם בקדירה רותחת שאם נשאר בו תולעת ימות מיד אלמא אין כל המתולעים עולים למעלה וכן נראה ממ"ש הרשב"א ז"ל בחידושיו צריך ליזהר לשרותן תחלה במים צוננים כדי שיפרוש מה שעתיד לפרוש ואח"כ ישים במים רותחים ודיו בכך ואם נמצא אחד או שנים בקדירה משליכם ואוכל את השאר ע"כ משמע מדבריו שאינו עולה למעלה אלא המתולעים העתידים לפרוש אבל המתולעים שאינם עתידים לפרוש אינם עולים למעלה ומדברי הר"ן למדתי תירוץ אחר שכתב צריך ליזהר לשרותם תחלה במים צוננים וכל הפירות הקלין צפים ועולים למעלה וזורקין אותן ואיך שרו דמסתמא לא נשאר בהם פרי שהתליע ואם תאמר מהן נתבטל במיעוט שאוכלן זורקן ואוכל את השאר מיהו כך תקנתא תוך י"ב חדש לא סגיא שאין הפירות שמתליעים במחובר צפין כמו אותן שמתליעים בתלוש ע"כ כל זה כתב הב"י : [נ] **דהוי** שמוטת ירך · עיין בד"ח ואע"ג דאמרינן לעיל ס"ם מ"ב דהלכתא אפי׳ איפסיק ניביה עד דאיעכול טיבולי י"ל דהוה כשמוטת ירך לגמרי אם טיבלו ניביה וזה דוחק ולכן נ"ל יותר דה"ק דהוי שמוטת ירך ונטולה לגמרי והיינו דקאמר כחסר אחת ומכיון שחסרה הרגל לא בעינן איפסול ניביה וזו ראיה למה שכתב הר"ן דכשניטל הירך טרפה ואע"ג דלא איפסול ניביה וכתבתי לשונו בד"ח בסעיף רכ"ד ומכאן נ"ל ראיה גמורה לדבריו : [ס] **סניין** דיבי · לשון רש"י שהעתקתי הוא מפירושו דלעיל בפירקין דף נ׳ גבי כרס הפנימי שנקבה וגם בכאן כתב בקצרה בודי"ל קרשטני"י קורין לו כפירוש הראשון דלעיל וכתב ב"י סימן מ"ז דמדברי רבינו ירוחם נראה ג"כ כפירוש הראשון שכתב דסניא דיבי הוא המעי הרחב הנקרא סייג"ו והוא מחובר לדקין וזורקין אותו ע"כ : [ע] ה"ג בגמרא וברי"ף אתיוה לקמיה דרבינא : [פ] ה"ג בגמרא א"ל רב הונא מר בר חייא לרב אשי : [צ] **שני** כבדים טריפה שני טחלים כשרה · עיין בד"ח סעיף רל"ג: [ק] **והרמב"ן** · גרס בנו"ן דהרמב"ם בפ"ו מה"ש מפרש בהדיא כפי׳ רש"י וכן הוא בר"ן: [ר] ה"ג בידי אדם ומקומו עמו. וכ"ה הלשון*) בר"ן: [ש] ה"ג ברגל יתר למטה. וכן הלשון בר"ן [ת] **אלא** משום דנקט יוצאים · שהרי לבסוף הם שנים היוצאים : [א] ה"ג חומרת שניהם · וכן העתיק הב"י : [ב] **שחוזרין** ומתערבין ברוחב אצבע · ואע"ג שהרי"ף לא הזכיר שיעור עירוב זה דסתמא כתב והוא דהדרי ערבי ונעשין שניהם חוט אחד אפשר דהאצבע שהזכיר לעיל קמך וכ"כ הב"י סי׳ מ"ז וקשה לפירושו ולגירסתו דתרווייהו בעו הדרי וערבי וכו׳ · כלומר והיכי קאמר בגמרא חד אמר והוא דהדרי וערבי וכו׳ · אבל הר"ן אסברא לפירש"י הכי וז"ל פירש"י ז"ל והוא דהדרי ערבי תוך רוחב אצבע ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי הוה ס"ל מעיקרא דאע"ג דלא הדרי ערבי לעולם קאמר ותמ"ה מקשה כיון דלא הדרי וערבי כלל היאך כלין עד כאצבע ומשני מאי כלים עד כאצבע מלמטה כלומר דאפילו מ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מודה הוא שצריך שיהיו חוזרין ומתערבין למטה כשיעור אצבע למעלה מבית הרעי אלא דכלפי מאי דאמר חבריה והוא דהדרי וערבי כלומר תוך רוחב אצבע ממקום פיצולן מהדר ליה אע"ג דלא הדרי וערבי בתוך שיעור זה שאתה אומר אלא כיון שחוזרין ומתערבין כאצבע למטה שריין זהו תורף פירושו של רש"י ז"ל עכ"ל הר"ן והשתא לא קשיא קושיא זו דכתב רבינו דקשה לפירושו דתרווייהו בעי כו׳ · דאפ"ה שפיר קאמר הד מינייהו אע"ג דלא הדרי ערבי מ"מ קושיא השנייה שמקשה רבינו במקומה עומדת וגם הר"ן כתב דאין פירושו של רש"י מתיישב בפשטה של שמועה וגם כתב שבכל הנוסחאות הגירסא כגירסת ספרים שלנו דמקשה על מ"ד דלא הדרי וערבי ומשני כלין כאצבע למטה ולפיכך כתב דנ"ל דבמעי שהוא יוצא מן הבני מעיים כענף מן הכבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי ערבי כל כה"ג טריפה כיון דאותו מעי [אינו] חוזר ומתערב ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"פ שאין פיצול זה חוזר ומתערב כיון שאין לו אלא פה אחד ולבני מעים הוא נשפך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שיהו מתערבין דוקא אלא שתהא שפיכתן כאחד וכל כה"ג הוי שפיכתן כאחד וקשיין להאי פירושא דכיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הכבד אע"פ שהן נשפכין כאחד טריפה אבל כל בהמעי אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפי׳ כמה כשרה ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות שחיטה [למדתי] ואף דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ונראה עוד מדברי הרי"ף [והרמב"ם] ז"ל בפרק הנזכר דעד כאצבע לאו דוקא אלא כל שחוזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד כשרה עכ"ל וכתב עליו הב"י וז"ל ובאמת כי דברי הר"ן נכונים מאוד בעיני ליישב לשון הרי"ף והרמב"ם אלא שלא יישב מה שאמרו בגמרא בשלמא למ"ד והוא דהדרי וערבי וכו׳ אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה ונ"ל דה"פ בשלמא למ"ד והוא דהדרי ערבי היינו דקתני עד כאצבע כלומר שיחזרו ויתערבו ויהיו שניהם כאצבע אחד ולא לענין שיעור העירוב תני בכאצבע דאפי׳ במשהו סגי אלא לענין שיתייחדו שני המעיים ויהיו כאצבע אחד אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי עד כאצבע ומשני עד כאצבע מלמטה כלומר שיהיו שניהם כאילו מעורבות והם אצבע והיינו שלא תשפוך כל אחד לעצמו ואלו כיון ששתיהן שופכות למקום אחד הרי למטה במקום יציאת הרעי הם כאילו היו אצבע אחד וכיון דמספקא לן כמאן מהני אמוראי הוי הלכתא בעינן דהדרי וערבי ומיהו בכל דהו סגי כנ"ל עכ"ל ועיין עוד בד"ח סעיף ס׳ : [ג] **כשרה** · וכתב הרשב"א אף על פי שדברים אלו כסם המות לבהמה כשרה לפי שאין זו אלא כמסוכנת ומסוכנת כשרה כדלעיל פ"ב סימן י"ב :

*) בר"ן שלפנינו ליתא אך כ"ה בד׳ הרמב"ן בחידושיו כאן   או

דברי חמודות

אני תוכך לפי ״הדבש דרכו להעמיד ולקיים הדברים השלמים הנטמנים בתוכו ע"כ : (רצב) **אין** להם תקנה · וכתב הרשב"א בתשובה שאע"פ שבדק קצתן אין בדיקת הקצת מטהרת חברותיה כי באמת אין הרוב מצוי ברוב ומ"מ הוי מיעוט המצוי וכל שמצוי אין סומכים על בדיקת המקצת ולא אפילו על בדיקת הרוב והמשל בה בדיקת הריאה שהוא מיעוט המצוי ואין סומכים המקצת על בדיקת המקצת ואפילו על הרוב עד כאן ומיהו בדיקת כולן מהני כמו שכתבתי בסעיף רפ"ע : (רצג) **אלא** שחסר ויתר ביד · וכנגדו בעוף בגף ותרווייהו מפורשים בסימן נ"ח ע"ש : (רצד) **אבל** ברגל טרפה נמי הואי מ"ט כל יתר כו׳ · ומיהו כתב המרדכי בשם הראב"ן וא"ז דאי איכא לאותו היתר היכרא כגון שהאחד עומד במקומו והאחר שלא במקומו כשרה דלאו תורת רגל עליו והם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליו אינו רגל אלא תלוי בשר וכשרה ועיין עוד לקמן סעיף רנ"ח וכתב עוד המרדכי וכבר היה מעשה תרנגולת אחת שהיתה יתירה כמו רגל ממש לצד הזנב ולא היה דבוק כלל לא׳ מרגליה והתירו ושוב בא מעשה לפני רבותי בתרנגולת שהיתה לה במקום צומת הגידין למעלה בירך אצבע א׳ יתירה והיה בו עצם וצפורן ונחלקו בדבר יש אוסרים מטעם כל יתר כנטול דמי ויש מתירים והאומרים דוקא רגל הוא יתר וטרפה אבל אצבע לא ורבינו יהודה השיב להתיר דלא אמרו כל יתר כנטול דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בעומד כגון יתרת רגל אבל לא יתרת דבר אחר ואינו רגל כגון אם עלתה שם יבלת בהעלם לא מיטרפא בהמה בהכי עכ"ל וברוקח בסימן ת"ג כתב דנ"ל מדברי אביו האוסר דטעמא דכנטול דמי שהוא כאילו נחתך שם א"כ אפילו אצבע ע"כ ופירש רש"י דוקא אצבע שהוא ג"כ דרך התרנגולת להיות לכן אצבע למטה שאין הולכים עליה ע"כ ורצה בזה ליישב דלא תקשה לדעת האוסרים הא דהמרדכי ואם אינו מגיע לארץ כו׳ ולי נראה מדברי רוקח דאה"נ דלעולם אוסר וחולק ג"כ בהא דהמרדכי ולכן נ"ל ג"כ דרמ"א לא כתב בהגהות להא דהתרנגולת משום דס"ל שהוא מותר ג"כ וכן נראה דבריו בד"מ : (רצה) **והוי** כבעלת רגל אחת וטרפה דהוי שמוטת ירך · וכן לשון רש"י ועי"ל סי׳ נ"א ולכאורה הוצרך לומר דהוי שמוטת ירך דאי לאו הכי לא מטרפא דהסרת רגל והיא שנבראת כך אינה כמו נטולה וכדעת הרמב"ם שכתבתי בר"פ סעיף א׳ דכתב שכל שאמרו בו אם ניטל טריפה אם נבראת הסרת אותו האבר כשרה וא"כ ה"ה ברגל וכ"כ הב"י בסי׳ נ"ה שכן הדין ברגל להרמב"ם אבל כבר כתב רמ"א בת"ח כלל פ"ו סי׳ ה׳ דטעות נפל בפין דהרי הרמב"ם כתב בהדיא בפרק ח׳ דה"ש בהמה שהיתה חסרת רגל בתחלת ברייתה טריפה וכן הוא בגמרא פרק א"ט דחסר ברגל טריפה וכ"כ הר"ם בהגהה שהגיה דב"י טעה בזה עכ"ל ולפי מה שדקדקתי אני בלשון רש"י ורבינו אין להוכיח מהגמרא כלום שהרי אפשר דהסרה ברגל בתחלת ברייתה אינה טרפה ולא שנו דקאמר לאו אכולה מילתא קיימא אלא איתר בלחוד קאי ומ"מ מכיון שהרמב"ם דמכשיר בשאר חסרים במקום נטולים ואפ"ה פוסל ברגל החסר וכ"ש להרשב"א דמטריף בכל החסרים שאילו ניטלו טריפה דהכא טריפה וגם פשטא דמילתא ודאי משמע דאכולה מילתא קאי רב הונא בין יתיר בין חסר לפיכך י"ל דהא דאמרינן דהויא כשמוטת ירך לומר דטעמא דטרפה משום דבמקום שהרגל מיותר שם הוא כנטול ונ"מ אם הוא במקום שאם ינטל שם אינה טריפה ה"נ כשרה וכדברי הרמב"ן דלקמן וכמו שאכתוב שם בס"ד סעיף רנ"ח אבל לעולם כל שנבראת חסרת רגל טריפה לכו"ע ועיין סעיף רנ"ח : (רצו) **שאם** נמצאו שני כבדים טריפה · ועיין ס"ס דלקמן דנראה לי דדוקא כשהם בצורת כבדים : (רצז) **ובל** שאילו ניטל בעיקר האבר טרפה סי׳ · ולפי זה אם היה לה שני טחולים הסמוכים זה לזה בסומכייהו רואין כאילו ניטל היתר ממקומו ומקומו עמו וישאר השני נקוב בסומכיה וטרפה כ"כ הר"ן וכתב רמ"א דטוב להחמיר אם לא במקום הפסד מרובה ע"כ וכלל זה מסר בידינו בהקדמת ת"ח שלו דבכל מקום שכתב כן נ"ל מדינא להתיר אלא משום שהאחרונים החמירו כתב כן והלכך ה"נ אע"ג דלהרמב"ן כשנמצאו שני כבדים נמי אינה טרפה אלא כשהם מחוברים במקום כזית של חיותא או בזית שבמקום מרה וכן כתב הרשב"א בת"ה לפי דברי הרמב"ן ואפ"ה לא היקל רמ"א בשני כבדים כלל אלא כל שנמצאו ב׳ כבדים טריפה ואין חילוק באיזו מקום הם דבוקים לפי שמעיקר הדין ס"ל כפירוש רש"י בפירוש כל יתר כנטול דמי וכתב עוד רמ"א ז"ל בת"ח כלל פ"ט סימן ג׳ דמיהו נראה דאין להטריף אלא אם היה ביתרת הזה צורת הטחול אבל אם אין לו צורת הטחול לא מיקרי יתרת כדלעיל גבי רגל ע"כ וא"כ לפי זה ה"ה בשני כבדים : (רצח) **ואם** היתה רגל יתר למטה כו׳ · ואפילו אותו רגל מגיע לארץ מרדכי בשם הרמב"ן וא"ז וכמו שהדין ביתר רגל דכל שהוא למטה כו׳ כשרה ה"נ דינא הכי בחסר הגל שכ"כ הרשב"א בת"ה שאם נבראת חסרת עצם העליון או האמצעי טרפה אבל נבראת חסרת רגל הנמכר עם הראש כשרה שאפילו נחתך שם כשרה : (רצט) **וכנגדן** בעוף כשרה · פירש"י דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא מסתכח בהו הכי קים להו וי"מ שכל עוף דרכו כו׳ והרשב"א כתב כו׳ כפירוש הראשון וכ"כ רבינו ירוחם נתיב ט"ו חלק ה׳ אות כ"א וז"ל הדקים נקראו בני מעיים והם חוט א׳ משוך אם יוצא ענף א׳ לשנים כשרה בעוף כי יש לו הענף היוצא מן הזפק לקורקבן ולפעמים נמצא כמה עופות שיוצאין הדקים מן הקורקבן משמה מקומות ממנו ועושין כמה ענפים פי׳ ואע"פ שאין נמצא אצלנו כי אם מענף אחד אפ"ה כשרה אם יש להם שנים דהכי קים להו לרבנן עכ"ל כתבתי לשונו לבאר מתוכו דרמ"י ז"ל לא כוון יפה כמ"ש דבעוף כשר אפילו אין חוזרין ומתערבין עד בפחות מכאצבע דמיהת מתערבין בעינן ולא היה אלא דלרבינו ירוחם מה שמטריפין בבהמה כנגדו הכל בעוף כשר וא"כ אפילו אין חוזרין ומתערבים כלל ועיין בסעיף דלקמן ובסעיף ס"א עיין דעת הרמב"ם וכנגדו בעוף : (ש) **בד"א** שיוצאים מב׳ מקומות כו׳ · וכתב רבינו בתשובה כלל כ׳ סימן י"א וז"ל ששאלת על הדלא דכנתא שנמצא באמצעיתה יתרת שתלוי בדקים כמו מעי קטן ארכו אצבע או פחות או יותר ויש להסתפק אי אמרינן כל יתר כנטול דמי והוי כניקבו הדקים או לא דע כי מעשה כזה בא לפני זקני ראב"ן ז"ל והכשירו מטעם שלא מצינו שהטריפו חז"ל בגמרא אלא ב׳ מעים היוצאים בב׳ מקומות כגון שיוצאים מהקורקבן ב׳ דקים האחד הולך אל הזפק והב׳ הם הדקים אבל הכא דק היוצא מן הדקים ואין כנגד זה בעוף והקשה לו חתנו ר׳ שמואל כיון שמטריפים ב׳ בני מעים היוצאים מן הקיבה כמו בעוף מן הקורקבן משום דהשני הוי יתר כיון שאין דרכו להיות כך והואיל ונשתנה טרפה וה"נ כיון שאין דרך לצאת מן הדקים יתרת כזה כיון דנשתנה ה"ל יתרת וטרפה ונשאו ונתנו בדבר ומצאו סעד בהלכות גדולות ועמדו למנין והכשירוהו עכ"ל ומעשה זה מצאתי בספר האבן העזר להראב"ן בסי׳ י"ם שכבר הורו כן רבותיו להתיר ואח"כ שנת תתק"ח לפרט בא ג"כ מעשה כזה לפניו והתיר ודן לפניו חתנו ומסיק שם דבדק בתרנגולין ובאווזין נמצא האי כנגדו בעוף דלא כפירוש רבותיו שפירשו על הקורקבן אלא שני מעים היוצאים מן המעי הארוך היוצא מן הקורקבן והכי פירוש ההלכה ב׳ בני מעים היוצאים מן הבהמה כלומר מן המעי אחד מצד זה ואחד מצד זה וכו׳ ומסיק להתיר המעי הזה כמ"ש רבינו בתשובה זו וכתב שם בספר הראב"ן שאותו הדק היה סתום בסוף ואין הרעי יוצא ממנו וכתב רמ"א שאם היה פתוח בראשו טרפה דהרעי טפל לגוף ועוד דהוא נקיבת הדקין : (שא) **לכך** נראה כפירוש הרי"ף ז"ל · וכבר כתבתי במ"ט שהר"ן דחה גם גירסת הרי"ף וכתבתי שם פירושו של הר"ן שלמדו מדברי הרמב"ם וז"ל הרמב"ם בפ"ו מה"ש המעי היתר שתטריף בו הבהמה הוא היתר מתחלתו ועד סופו עד שנמצאו שני מעים זה בצד זה מתחלתו ועד סופו כמעי העוף או שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה אבל אם חזר ונתערב עם המעי ונעשה אחד משני ראשיו והרי שניהם נובדלים באמצע הרי זו מותרה ואין כאן יתר ע"כ ולענין עוף כתב הב"י שנראה מדבריו שסובר כפי׳ השני של רש"י שהרי כתב עד שנמצא שני מעיים זה בצד זה מתחלה ועד סוף כמיעי העוף ולפי זה אם נמצא בעוף מעי יתר מכרגיל לשמאל בו טרפה כמו בבהמה וכ"כ בפירוש או שהיה המעי יוצא כענף מן הכבד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה עכ"ל הב"י ולפי זה הא דכתב בטוש"ע שלו בד"ה בבהמה כו׳ והגיה רמ"א ואפילו כמה ענפים כו׳ כדברי רבינו ירוחם דלעיל לא קאי אלא לפירוש הרי"ף שלדעת רבינו דאילו לפירוש קמא שבטש"ע שהוא פירוש הרמב"ם יש ג"כ בעוף צד טרפות וכה"ג שכתב הב"י ולענין הכרעה שבין שני הפירושים מסיק רמ"א בהגהותיו כדמסיק רבינו שהעיקר כפירוש הרי"ף וכפי מה שפירש רבינו בדבריו : (שב) **אחוזת** הדם כו׳ כשרה · כתבתי במ"י בשם הרשב"א דטעמא מידי דהוה כשאר מסוכנת וא"כ יש לנו כל דין מסוכנת שנתבאר בפרק דלעיל סימן י"ב : (שג) **כשרה** · תנן התם במסכת תמורה בפ"ט כל האסורים ר"א בן אנטיגנוס אומר כשרה שינקה מן הטרפה פסולה מעל גבי המזבח ואמרינן עלה בגמרא מ"ט אילימא דמיפטמא מינה אלא מעתה האכילה כרשיני עבודת כוכבים הכי נמי דאסירה (והא אמר לעיל דף כ"ט בנוקצה לעבודת כוכבים דנעשה מוקצה כשאכלה כרשיני עבודת כוכבים משמע אבל דלאו מוקצה לא) אלא תנא ר׳ הינא טריטאה קמיה דר׳ יוחנן כגון שהניקה חלב רותח משחרית לשחרית הואיל ויכולה לעמוד עליה

מעת

משום טריפה ואסורה משום סכנת נפשות: גמ' אמר שמואל (רש) הלעיטה חלתית טריפה · מ"ט משום דמנקבא למעיינא · מתיב רב שיזבי אווזא הדס והמעושנת והמלוגלגת או שהלעיטה חלתית [ד] או שאכלה הרדופני תיעה פלפלין אכלה סם המות או ששתה מים הרעים כשירה · הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טריפה ואסורה משום סכנת נפשות · קשיא חילתית אחילתית קשיא סם המות אסם המות · חילתית אחילתית לא קשיא הא בעלין כשרה · ודאמר שמואל טריפה בקרטין דמנקבא למעיינא · סם המות אסם המות נמי לא קשיא מתני' דקתני אסורה משום סכנת נפשות כשאכלה סם המות דאדם · [ה] וברייתא דקתני כשירה בסם המות דבהמה: [דף נט ע"א] ההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא דהוה מפסקא כרעא בתרייתא · בדקה רב בצומת הגידין ואכשריה [סבר] רב למיכל מיניה [ו] באומצא · א"ל שמואל (שה) לא חייש מר לנקורי · א"ל היכי נעביד א"ל אותביה בתנורא איהו בדיק נפשיה · אותביה בתנורא [ז] תלח [ח] ונפל תילחי תילחי · קרא שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און · ק"א רב עליה דשמואל וכל רז לא אנס לך: נו מתני' (שו) [ט] סימני בהמה וחיה (אמרו מן התורה דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו · גמ' אמר רב חסדא היה מהלך במדבר (שז) ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות בודק בפיה (שח) [י] אם אין לה שינים למעלה בידוע שהיא טהורה · ואם לאו טמאה והוא שיכיר בן גמל · ולא חיישינן למינא אחרינא דדמי לגמל · דקתני דבי רבי ישמעאל את הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמעלה גרה בטמא אלא גמל לפיכך פרט לך הכתוב הוא · ואמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום בודק בפרסותיה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה ואם לאו טמאה

(שט) והוא שיכיר חזיר ולא חיישינן למינא אחרינא דדמי לחזיר · דתנא דבי רבי ישמעאל את החזיר כי מפריס פרסה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפריס פרסה וטמא אלא החזיר לפיכך [כ] פרט בו הכתוב · ואמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות [ל] בודק בגברה [מ] אם מהלך שתי וערב טהורה ואם לאו טמאה · והוא שיכיר ערוד · ודילמא איכא מינא אחרינא דדמי לערוד · גמירי דליכא · והיכא בדיק אמר אביי בכנפי העוקץ: נז [דף נט ע"ב] ת"ר (שי) אלו הן סימני חיה (שיא) [נ] שחלבה מותר כל שיש לה קרנים וטלפיים · ואם תאמר כל בהמה טהורה יש לה טלפיים · [ס] ופירש הרמב"ם ז"ל דבשני סימנים אלו יש להכיר בין בהמה לחיה · וגם שחיה טהורה הוא סימן דטלפיים להכיר שהיא חיה טהורה שאין דבר טמא שיש לו טלפיים אלא חזיר וחזיר אין לו קרנים · וסימן דקרנים להכיר בין חיה לבהמה · אבל לא בין טהורה לטמאה [ע] דטמאה יש לה קרנים [פ] (שיב) ורבינו תם ז"ל פירש דבאו הסימנים [צ] להכיר בין חיה לבהמה [ק] וטלפי חיה משונים משל בהמה וניכר הוא לעינים · דשל חיה ארוכות וחדות ושל בהמה רחבות · ולא הוצרך לפרש [ר] אבל בהפרש קרנים יש כמה סימנים · והרי עז שיש לו קרנים וטלפיים וחלבו אסור · כרוכות בעינן והרי שור דכרוכות נינהו וחלבו אסור · חרוקות בעינן [ש] (שיג) והרי עז [ת] דחרוקות נינהו וחלבו אסור · מפוצלות בעינן והרי צבי דאין מפוצלות וחלבו מותר [א] חדודות בעינן · הלכך כל היכא דמפצלי לא בעינן מידי אחרינא · היכא דלא מיפצלי (שיד) בעינן כרוכות וחרוקות וחדודות והוא דמבלע חרקייהו · והיינו ספיקא [ב] דעיזא דכרכוז · (שטו) ורש"י ז"ל גרים חדודות שהן חדין בראשן וכרוכות היינו עגולות (שטז) ור"ת ז"ל גורס מבוצלות פירוש זקופות ובראשן כפופות · ומבוצלות לשון כפיפה כההיא דפרק האומר

רש"י שהוא סם המות לאדם: גמ' קורט של חלתית · חד הוא ונוקב את בני המעים · חלתית · לזר"א: תניא · תור"א בלעז ועשב מר הוא מאוד וכל אלו קשין לה: כלב שוטה · אמרינן בסדר יומא רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו: קשיא חילתית · דהכא אחלתית דשמואל וקשיא סם המות דהכא אסם המות דמתני'. צומת הגידין · בשוק הוא סמוך לארכובה ברגלי' האחרונים: באומצא · אינו צלי כל כך בתנור אלא מולחו מאד וצולהו כל דהוא על הגחלים: לניקורי · שמא נשכה נחש סם ואסורה משום סכנת נפשות: דאיהו בדיק נפשיה · מאליו: תלחי · מתפרק ונופל חתיכות חתיכות: לא יאונה לצדיק · שנזדמנתי ומנעתיו מלאכול: נו מתני' סימני בהמה וחיה · דכתיב ואת החיה וגו': גמ' והוא שיכיר · שלא יהא בן גמל דגמל בעודו קטן אין לו ניבי עד שיגדיל ופרכינן לאו אמרת איכא בן גמל ה"נ איכא למיחש למינא אחרינא דלית ליה שיני' וטמא: שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל · וחביריו האמורים בפרשה: פרט בו הוא גרסי' ללמדך שאין לך לחוש למעלה גרה אחרת דכל שאר מעלה גרה טהורים: גמום · חתוך ולשון משנה הוא כמו גוממהו עם השופי: בודק בגברה · לקמיה מפרש היכא: תחת העוקץ · תחת עוקץ האליה שקורין אנק"א יש בשר שכשקורעין אותו נקרע שתי ויש שנקרע ערב: נז להתיר חלבה · וה"ק אלו סימני חיה לידע שחלבה מותר: שיש לה קרנים · לקמיה מפרש: טלפיים · צפורני הפרסות: כרוכות · גילדי גילדי קליפה על קליפה כעין קרני שור: חרוקות · מלאות פגימות וחריצין קרנייר בלעז: והרי עז דחרוקות · דקס"ד הדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן: מפוצלות · פורקייר"ש בלע"ז: והרי צבי דאין מפוצלות · לא ידענא מאי קאמר דהא ודאי מפוצלות הן ונראה בעיני שמה שאנו קורין צבי לא היו הם קורין צבי אלא אותן הנקראים שטיינבו"ק וקרנים שלהם אינם מפוצלות: חדודות · עגולות שמעתי ולא כשל עז שהן רחבות ולי נראה דכרוכות היינו עגולות כדאמר בב"ק גבי שיחין ומערות ובבכורות נמי גבי פיו דומה לשל חזיר והכי גרסי' חדודות כעין קרני איל וצבי שחדין למעלה: הלכך · כיון דאיכא מפוצלות ואיכא דלאו מפוצלות: היכא דלאו מפוצלות · כגון צבי: בעינן חדודות כרוכות חדוקות · דניפוק מספיקא דכולהו חרוקות לאפוקי מספיקא דשור חדודות לאפוקי מעז שהן רחבות כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז דאע"ג דשל עז אינן חדודות יש עיזא כרכוז שמו עז וקרניו חדודות וחרוקות ומספקא לן אי מינא דעז הוא: דמיבלע חרקייהו · חריציהן תכופות וסמוכים ומובלעים זה בזה: והיינו ספיקא דעיזא כרכוז · שקרניו חדודות וחרוקות ומספקא לן כיון דחדודות וחרוקות היא היא או דילמא

דברי חמודות

[ד] מעת לעת בלי שום אכילה וכשהגיע מעת לעת חזרה וינקה הלכך כל גדילתה ממנה היא ואפילו אכלה דברים אחרים בינתים וכתבו התוספות דהוא הדין לכרשיני עבודת כוכבים אם אכלה כל ימיה שעיקר גדילתה מהן שהוא אסור ולפום ריהטא אפילו להדיוט ע"כ ומינה דאם לא אכלה כל ימיה אע"ג דמיפטמא מדברים האסורים לית לן בה וכן הוא ג"כ במרדכי דיבמות פרק אלמנה לכ"ג שכתב שרבינו יקר פירש טעמא דכהן ששכר פרה מישראל דלא יאכילנה כרשיני תרומה והוא מפני שהבהמה מתפטמת מן התרומה נמצא הישראל יאכל תרומה ולא נראה דא"כ אמאי אנו אוכלים תרנגולים המתפטמים מן השרצים אלא טעמא דהנאה של כלוי תרומה אסור לישראל כדפירש ר"ת ע"כ נמצא למד ג"כ דהא דכתב רמ"א בהגהותיו אבל אם לא נתפטמה כל ימיה כו' דלפום ריהטא כתב כן וה"ל לכתוב אכלה במקום נתפטמה וגם בד"מ כתב נתפטמה בשם התוס' ולא דק דאכלה כתבו כמו שהעתקתי לשונם ואין הדבר תלוי בפיטום כלל אלא בעיקר גדילתה מהם: (רש) הלעיטה חלתית טרפה מ"ט משום דמנקבה למעיינה · כלומר בודאי מינקב ואם אכל דבר ספק נוקב אינו נוקב כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה דתבדק וכתב הב"י ס"ס נ"א דלטעמיה אזיל דסובר דיש בדיקה לבני מעים ואנן קי"ל כרש"י דאין להם בדיקה והמ"ש לעיל בסעיף ר"ט: (שה) לא חייש מר לנקורי · וכתב רבינו ירוחם דלא חיישינן להכי אלא במקום שהנחשים מצוים ע"כ וכתב ב"י ס"ס ס' דנ"ל שלמד כן מדין גלוי שאינו נוהג בזמנינו ע"כ כדכתב רבינו בפ"ק דביצה סימן ח' וכיוצא בזה כתבתי בשם המרדכי בברכות ס"פ אלו דברים וה"א בפ"ח דתרומה תנן דיני גלוי ולשוכת הנחש בהדי הדדי: (שו) סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וכו' · וכתב הרמב"ם בפ"ב מהמ"א האדם אע"פ שנאמר בו ויהי האדם לנפש חיה אינו מכלל מיני חיה בעלת פרסה לפיכך אינו בל"ת והאוכל מבשר האדם או מחלבו בין מן החי ובין מן המת אינו לוקה אבל אסור הוא בעשה שהרי מנה הכתוב שבעת מיני חיה ואמר בהן זאת החיה אשר תאכלו הא כל שהוא חוץ מהן לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה עכ"ל ואע"פ שנחלקו עליו יש מי שאומר שהוא בלאו ויש שאומרים שאין בבשר האדם איסור כלל מן התורה ויש מי שאומר שמת בשרו אסור בהנאה מן התורה והמגיד כתב שדברי הרמב"ם עיקר וגם הר"ן בפ' אע"פ גבי יונק תינוק והולך עד כ"ד חדש האריך מאוד לקיים דברי הרמב"ם ז"ל וכן סתם רמ"א ז"ל: (שז) ומצא בהמה · ואינו מכירה הרמב"ם בפרק א' מהמ"א ועיין לקמן סעיף ש"י: (שח) אם אין לו שינים · בלתי העליון ולא ניבים שהם תלתי בשר כעין שינים בולטים בתכיכים כן לשון הטור סימן ע"ט ומוכח כן מהגמרא כמו שכתבתי במעיו"ט אלא שזה הפירוש שכתב בניבים הוא לשון שני שפירש"י אבל התוספות כתבו שפירוש הראשון עיקר דניבי הם שינים כו' כמו שקולי ניביה כו' דפרק במה אשה גבי כלב שהן שינים גדולים שיש [לו] לפנים שהוא נושך בהן ובפ' כיצד הרגל דאפקי לניביה וסרטיה ע"כ וגם המגיד כתב דניביה הם ב' שינים אחד מכאן ואחד מכאן בקצוות הלסתות: (שט) והוא שיכיר חזיר · וכתב הרשב"א שאם יש לה קרנים יצא מספק חזיר שהרי החזיר אין לו קרנים כמ"ש רבינו בסימן דלקמן: (שי) אלו הן סימני חיה כו' כל שיש לו כו' · בד"א בזמן שאינו מכירו אבל ז' מיני חיה האמורים בתורה אם היה מכיר אותו אפילו לא מצא לו קרנים הרי זו אוכל חלבו וחייב לכסות דמו לשון הרמב"ם בפ"א מהמ"א ולמד דבר זה מהא דלעיל מצא בהמה במדבר כו' דמשום הכי קאמר מצא במדבר שאינו מכיר אותה הא בישוב מסתמא מכירה וא"צ או לשום סימנים: (שיא) שחלבה מותר · וחייב לכסות את דמה רמב"ם שם ועיין בפרק כסוי הדם: (שיב) ור"ת ז"ל פי' דב' הסימנים להכיר כו' · כבר כתבתי במעיו"ט דה"ק שצריך ב' הסימנים ביחד דיש מין בהמה שיש לה קרנים או יש לה טלפים כו' וא"כ ליכא בינייהו דפירוש ר"ת ודפירוש ריב"ם לענין זה כלל ולא דק הב"י שכתב בסי' פ' דלזה הפי' שכתב רבינו בשם ר"ת די בא' מהסימנים או בסימני הקרנים או בסימני הטלפים ודהטור חש להחמיר כריב"ם דליתא דאף לר"ת בעינן לשני הסימנים ופירוש אחר כתבו התוספות וכתבתיו ג"כ במעי"ט ולאותו הפירוש בחדא מינייהו סגי ומכיון שרבינו לא כתב כלל לאותו הפירוש א"כ שפיר קעביד הטור דלא חש ליה כלל ולא משום חומרא בעלמא ועוד קשיא לי על הב"י דלפי מ"ש הוא דהטור חש להחמיר להצריך שני הסימנים כפירוש הריב"ם ודמש"ה לא כתב הטור לסימן הטלפים משום דלא סגי ביה דהא אכתי היה לו לכתוב דאף סימן הקרנים לא סגי בלא סימן הטלפים אבל לדידי ניחא דאע"ג דגם לר"ת ב' הסימנים הם להכיר בין בהמה לחיה מ"מ הא דתנן בפרק בא סימן כל שיש לו קרנים יש לו טלפים לר"ת אתיא אפי' כרבנן דדוקא לפירוש ריב"ם א"א לומר כן דהא סברי רבנן דחיה טמאה יש לה קרנים וכך פי' בעל חכמת שלמה שמה שכתבו התוספות והשתא מתני' דבא סימן אתיא כר"ע וכו' (שכתבתי לשונם במי"ט) לא קאי על הפי' דסמוך לו אלא קאי ע"פ ר"ת וכמ"ש לשונו במעדני יו"ט והיינו נמי דהוצרך רבינו לכתוב השני פירושים דריב"ם ודר"ת דאע"ג דלענין ב' הסימנים תרווייהו מפרשי שצריכים ולא סגי בחדא מ"מ איכא בינייהו לענין דינא דלר"ת אע"ג דבסימן הטלפים לא סגי מ"מ בסימן הקרנים סגי ליה והוא הטעם שלא כתב הטור אלא לסימן הקרנים בלבד דפסק כר"ת דלדידיה מתניתין ככולי עלמא כך נ"ל ברור: (שיג) והרי עז דחרוקות נינהו · רמ"י ז"ל תפס לשון הטור שמפרש כפירש"י שמפרש חרוקות שיש חריצין כל סביבו וכבר כתבתי במי"ט שהתוס' הקשו על פירושו והר"ן דחה ג"כ לפירש"י ופי' בשם ר"ת דחרוקות היינו שהכריכות הן מהודקות זו על זו ולא מתקלפות וכ"פ הרשב"א בת"ה ומה שהוקשה להר"ן מהנוסחא כתבתי במי"ט שהנוסחא שבדברי רבינו מסייעת ליה ושכפי הנוסחא ההיא כתב הרמב"ם ג"כ ואע"פ שנראה ודאי דרבינו מפרש כפירש"י מדלא הקשה עליו כקושית התוספות וגם הזכיר פי' ר"ת לענין מפוצלות שמפרש דלא כרש"י ואילו לענין חרוקות לא הזכירו כלל מכל מקום הואיל ופי' הר"ן בהפי' שבשם ר"ת מתיישב מאוד וגם הרשב"א מפרש כן עכ"פ נהוג לפירושם ואין לסתום כפירש"י בלבד ועיין בסעיף שט"ו: (שיד) בעינן כרוכות כו' · והיינו ספיקא כו' · כבר כתבתי במעדני יום טוב דלפרש"י ספיקא דעיזא כרכוז מצריך לשיהיו כרוכות ולפי' ר"ת ספיקא דעיזא כרכוז מצריך לשיהו מובלעים בחרקייהו וא"כ למאי דמסקינן הלכתא דעיזא כרכוז מין חיה הוא למר לא בעינן כרוכות ולמר לא בעינן מבלע חרקייהו וזהו שתמה הב"י על הטור שמפרש כפירש"י ואפ"ה מצריך כל הסימנים ולא ה"ל להצריך כרוכות וגם על הרמב"ם תמה שהצריך לכולם וממ"נ ה"ל שלא להצריך או כרוכות או דלא מבלע חרקייהו וכתב בשם הרשב"א דתירץ להרמב"ם שאפשר שנסתפק בספיקא דעיזא כרכוז איזו היא ופסק מן הספק לחומרא לחזר אחר כל הסימנים הללו ומ"מ הניח בצ"ע וכתב עוד הב"י דהמגיד כתב ליישב תמיהא זו שהרמב"ם מפרש דהיינו ספקא דעז כרכוז כלומר שיש ספק אם יש לו כל הסימנים הללו לפי שאינן מובלעין כשאר חיות ע"כ נראה שדעתם לומר דכרוכות וחדודות וחרוקות ומבלע חרקייהו בעינן וספיקא דעז כרכוז היינו משום דאע"פ דיש בו כל הסימנים הללו מ"מ בליעת חרקייהו אינו כל כך כמו בליעת חרקייהו דשאר חיות ומספקא לן אי סגי בהאי הבלעה או דילמא כיון דלא מבלע כל כך כמו קרני שאר חיות לאו הבלעה מקרי ולפי זה אע"ג דאסיקנא עז כרכוז חלבו מותר היינו לומר דהבלעת חרקים תשיבה הבלעה ולעולם כל הסימנים הללו צריכים הן כ"כ הב"י וכתב עוד שעל פי זה יתיישבו ג"כ דברי הטור ונ"ל שהוא סובר דאפשר דאע"ג דכפירוש חרוקות מסיק הטור כפירש"י דלא כפי' ר"ת דאפ"ה בענין ספיקא דעיזא כרכוז מצי לפרש נמי כר"ת דמשום הכי מצריכים לשיהיו מובלעים חרקייהו ומתיישבים דבריו ע"פ פי' המגיד ג"כ וניחא בהא דלא כתב הטור לדין עיזא כרכוז משום דמכיון דסתם וכתב והוא דמיבלע חרקייהו ולא פירש שיהיו מובלעין בליעה טובה שמעינן דבבליעה כל דהו סגי וממילא דעיזא כרכוז שמובלעים בליעה כל דהו שהיא חיה ועיין מ"ש בקיצור מ"מ: (שטו) ורש"י גרים חדודות כו' · גם הטור אע"פ שמפרש דלא כר"ת בחרוקות אלא כפירש"י כמ"ש בסמוך לעיל מ"מ בגירסא זו מפרש חדודות שמסכמת עם פי' ר"ת ופירש"י קמא דהדודות עגולות ולא רחבות כשל עז וכרוכות הייטו גלדי גלדי כו': (שטז) ור"ת ז"ל גרס מבוצלות כו' · ואפילו אי גרס כו' · והרשב"א בת"ה

מעדני יום טוב

[ד] או שאכלה הרדופני · גם ברי"ף ל"ג ושאכלה צואת תרנגולת (ושתת מים הרעים) ובגמרא גרס ותו הגירסא בגמרא הלעיטה חלתית תיעה ופלפלים וניחא טפי משום דלא שייך אכילה טולי האי גבי תיעה ופלפלים כמו בחלתית וכן ניחא דהדר תני אכלה גבי סם המות: [ה] וברייתא דקתני כשרה בסם המות דבהמה · ומקשינן בגמרא דהא היינו הרדופני ומשני בתרי גווני סם המות דבהמה מיירי תנא דברייתא: [ו] באומצא · פי' רש"י מולחו וצולהו כל דהו כו' ולעיל בפ"ק סי' י"ט פירש כשאוכלים חי אוכלים אותו במלח דהתם בשבת מיירי ועוד פירשתי שם דאפילו במלח נמי א"א בשבת אלא אוכלו חי ממש: [ז] תלח ל"ג בגמרא וברי"ף הגירסא איתמה ופירש נימוח: [ח] ונפל תלחי · עיין לעיל סימן מ"ב: [ט] סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה דכתיב וכל בהמה מפרסת וגו' · מקרא זה הוא בפרשת ראה ולא ידעתי למה לא כתב הפסוק המוקדם שבפרשת שמיני ורש"י ז"ל כתבו והוא זה זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו ועוד דהא שניהו סימני בהמה וחיה ובפסוק בפרשת ראה לא נזכר חיה כלל והלכך לא הוה ליה למשבקיה לכך קרא המוקדם ואע"ג שיש בו אריכות קצת מ"מ צריכא ליה כיון שכתוב בו חיה ג"כ ולמדנו דבהמה וחיה בכלל אחד נאמרו לסימני טהרה שלהם במקרא הזה בעצמו ולא יהיה צריך לסמוך מאמרם ז"ל חיה בכלל בהמה: [י] אם אין לה שינים גרסינן · ובגמרא מוכח דהך שינים דקאמר אפילו ניבים נמי צריך שלא יהיו לה ופירוש ניבים כתב רש"י שני שינים יש לו למעלה אחת מכאן ואחת מכאן וגם בסוף הם ניכרות אע"פ שהרבה שינים יש לו לשון מורי ניבי חנכין שקורין יינליב"ש ובולטין וניכר בליעתן א אבל זו כשינים ע"כ ועיין בד"מ: [כ] ה"ג פרט בו הכתוב הוא: [ל] בודק בגברה · אחר שמתמה הרמב"ם פ"א מהמ"א: [מ] אם מהלך ש"ו · פירש"י יש בשר שכשקורעים כו' כלומר שהבשר שלהם אם תקרעהו שתי נקרע ואם תקרעהו ערב נקרע ג"כ וז"ל הטור סימן ע"ט שבשרה תחת העוקץ שלה הולך ש"ו לאיזה צד שיחתכו אותו: [נ] שחלבה מותר · דהא לא אסרה התורה אלא חלב שלשה מינין כדכתיב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו · ב"י: [ס] ופירש הריב"ם גרס וכן הוא בתוספות: [ע] דטמאה יש לה קרנים · ומתניתין דפרק בא סימן אתיא כרבי דוסא כדלקמן בסמוך בשם התוספות: [פ] ה"ג ור"ת ז"ל פירש דב' הסימנים להכיר: [צ] להכיר בין חיה לבהמה · דיש מין בהמה שאינם מצויים בינינו דיש לה קרנים כקרני חיה או יש לה טלפים כטלפי חיה לכך בעינן שני סימנים דתרווייהו ליתנהו בשום בהמה וכי פריך והרי שור דכרוכות לרבי דוסא פריך דלא בעי אלא חד (דבברייתא איתא רבי דוסא אומר יש לה קרנים אי אתה צריך לחזור על טלפים יש לה טלפים צריך אתה לחזור על קרנים) דלרבנן ליתני ליה שור לית ליה טלפים כטלפי חיה אך קצת קשה דאמר לקמן גלוי וידוע כו' שהבהמה טמאה מרובה על הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורה משמע דאין שום בהמה טהורה כ"א אותן המנויין שור וכבש ועז ואותם לית להו לא קרנים כקרני חיה ולא טלפים כטלפי חיה וי"ל הכי כל שיש לו קרנים גרידא כקרני חיה חלבו מותר או שיש לו טלפים כטלפי חיה כמו כן אין לספוקי בבהמה ר"ד אומר יש לה קרנים כקרני חיה חלבה מותר יש לה טלפים כטלפי חיה אכתי איכא לספוקי בבהמה דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה והשתא מתניתין דפרק בא סימן דכל שיש לו קרנים יש לו טלפים מצי אתי ככו"ע דרבנן מודו כל שיש לו קרנים יש לו פרסות סדוקות אך קשה ע"פ זה דכי פריך והרי עז יש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא טלפים דעז כטלפי דחיה כמו טלפים דברייתא ולמה ליה למימר תרתי דאיכא בעז כיון דבחד סגי להתיר חלבה כל זה לשון התוספות ופירש בעל חכמת שלמה דהכי מקשו התוספות דמסתמא הוי ההוא טלפים דעז דומות קצת לטלפי חיה אבל שיהו דומות ממש ליכא למימר דא"כ דטלפי עז דומות ממש לשל חיה היאך מתירין רבנן דרבי דוסא בסימן דטלפים לחוד אלא דומות קצת וא"כ למה מזכירין הגמרא כלל ע"כ וכן מוכרח נמי דאי דומות ממש לא הוו מקשו התוספות כלום דמאי קושיא למה מקשה הגמרא בתרתי אע"ג דהיה יכול להקשות בחדא א ודאי איכא קושיא כלל וכתב בעל הח"ש דהא דכתבו התוס' והשתא מתניתין וכו' לא קאי אהאי י"ל אלא אפירוש ר"ת דפירש דליכא לספוקי לכו"ע אלא כדי לידע בין חיה לבהמה א"כ מתניתין דפרק בא סימן מיירי כדי להפריש בין טהורה לטמאה ע"כ ומתיישב לפי זה אמאי הוצרך רבינו לכתוב לשני הפירושים פירוש ריב"ם ופירוש ר"ת אלא משום דאיכא בינייהו לענין דינא ועיין בד"מ: [ק] ה"ג בד"י דטלפי חיה: [ר] אבל בהפרש קרנים יש כמה סימנים · ולכך הוצרך לפרש: [ש] והרי עז דחרוקות נינהו וחלבו אסור · פירש"י דקס"ד הדר ביה מכרוכות ואוקי סימנא אחרוקות וכרוכות תו לא בעינן וכתבו התוס' דתימה דליספי ליה דתרווייהו בעינן חרוקות וכרוכות ועוד דבסמוך דבעינן חרוקות וכרוכות וחדודות אמאי לא סגי בכרוכה וחרוקה ומפרש הריב"ם דהאי והרי עז מעיזא כרכוז פריך וכו' ופירושו דחוק כמ"ש בתוס' ועוד הקשו התוס' על מה שפירש רש"י דמדמקשינן והרי צבי דאין מפוצלות משמע מה שאנו קורים צבי לא היו הם קורים צבי וכו' שהרי כל הסימנים שאמרו בצבי שאין עורו מחזיק את בשרו כדאמר בסוף מסכת כתובות ובמדרש שיר השירים אמרו דומה דודי לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה כך הקב"ה בשעת גלותן וצרתן של ישראל נותן עינו עליהם לשומרם אלו הסימנים יש לו באותו שאנו קורין עכשיו צבי ועוד הקשה הר"ן על מה שפירש"י בחדודות שהן חדין למעלה ובעינן חרוקות לאפוקי משור וחדודות לאפוקי מעז וכרוכות לאפוקי מעיזא דכרכוז דקרניו חדוקות וחדודות · כרוכות וחדוקות תסגי ליה דהא ליכא דכוותיה בשור ולא בעז ולא בעיזא כרכוז וכתב הר"ן לפי פירוש ר"ת ז"ל דכרוכות היינו דקיימי גילדי גילדי וקס"ד שהגילדי מתקלפים זה מזה ושל עז אינו כן ומקשינן והרי שור דכרוכות דקיימי גילדי גילדי והן מתקלפות ומהדרינן חרוקות בעינן כלומר לאו כדקס"ד שיהו הכרוכות מתקלפות אלא שיהו מהודקות זו על זו וחדוקות כמו הדוקות כדאמרי' בעירובין (דק"א) עובס כחדק שמהדקין את הטובדי טובדי' לגיהל' ומקשינן והרי עז דחדוקות כלומר א"כ דכרוכות מהודקות קאמרת הדרא קושיין לדוכתא שהרי של עז ישנן כן דבשלמא מעיקרא דמשנינן כרוכות בעינן וקס"ד דאפשר לקלף הכריכות זו מזו הוא דניחא לן דשל עז אינן מתקלפות אבל השתא דאמרינן דחדוקות בעינן הדרא קושיא לדוכתא דשל עז נמי חדוקות נינהו ומהדרינן מפוצלות בעינן כלומר שהן כפופות כדאשכחן מלשון כפיפה כדאמר בקדושין מאי משמע דהאי אגס לישנא דבוצלא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו לנוסחאות שכתב בהן מפוצלות כך מתפרש שהפ"א והבי"ת מתחלפת כמו שאמרנו הבקר במקום הפקר ופרכינן והרי צבי דאין מפוצלות כלומר שאינן כפופות ומהדרינן הדודות בעינן כלומר הדודות נמי בעינן ופי' הדודות עגולות ושל עז אינן כן ומיהו בהדודות לחוד לא סגי דקרני השור נמי עגולות הן הלכך בעינן כרוכות הדוקות לאפוקי משור דלא מהדקי והדודות לאפוקי מעז וספיקא דעיזא כרכוז הייט אי מקרי למבלע חרקייהו או לא וסלקא שמעתין שפיר אלא שקשה מה שנמצא בנוסחאות וכן בהלכות הרי"ף וז"ל הדוקות הדודות וכרוכות בעינן ואם איתא דכרוכות והדוקות חדא מילתא הוא ה"ל לסמוך כרוכות אהדוקות עכ"ל ונוסחת רבינו כתוב כרוכות והדוקות והדודות וכן לשון הרמב"ם בפ"א מהמ"א כרוכות הדוקות והדודות ובפירוש אי מבלע חרקיהו כתב הרשב"א שהגלדי מובלעים זה בתוך זה: [ת] חרוקות · כן הגירסא בגמרא וכן הוא בפירש"י אבל בטור אע"פ שמפרש כפירש"י גרס חדוקות בדל"ת וכן היא הגירסא לפירוש ר"ת שכתבתי: [א] חדודות בעינן · גרסא ע ליתא אלא יש לגרוס הדודות כגירסא כאשונה דרש"י או הדודות וכן הוא ברי"ף ולעיל פירשתי בשם הר"ן: [ב] דעיזא דכרכוז · גרס ברי"ף ומפרש

בענין

האומר (דף סב:) מאי משמע דהאי אגס ליסני דבוללי היא דכתיב הלטף כאגמון ראשו · ולפי' אי גרס מפוללות פ"א ובי"ת מתחלפות בלשון הגמרא בפרק בכל מערבין (דף כט:) דאפליל זרתא כמו דאבליל זרתא · [ג] ובלשון המשנה הבקר כמו הפקר (פאה פ"ו) · והילכתא עיזא דכרכוז מין חיה הוא וחלבו מותר · (שיז) וקרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר · אמר רב יהודה קרש טביא דבי עילאי [ד]: נח [דנ"ט·] **מתני'** וסימני העוף לא נאמרו · אבל חכמים אמרו [ה] כל עוף הדורס טמא [ו] וכל שיש לו [ז] אצבע יתירה וזפק (שיח) וקרקבן נקלף טהור· ר"א בר צדוק אומר (שיט) [ח] כל עוף החולק את רגליו טמא: **גמ'** [ד"ס:] ולא והתניא את הנשר [דף סא ע"א] מה נשר מיוחד שאין לו אצבע יתירה וזפק ואין קרקבן נקלף ודורס ואוכל טמא · אף כל כיוצא בו טמא · תורים מה תורים מיוחדים שיש להן אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין טהורין אף כל כיוצא בהן טהורין · אמר אביי לא נאמרו פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים · מדמנה נשר בטמאים והכשיר תורים אלמא מה שחלוק נשר מתורים הן הן סימני טומאה. ודורס ואוכל [ט] פירש רש"י ז"ל שאוחז בציפורניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל או דורס עליו שלא ימשך כולו לפיו · [י] ולא נהירא לר"ת דאפילו תרנגולין לפעמים עושים כן ופירש ר"ת [כ] שאוכל העוף מחיים ואין ממתין עד שימות · כדאיתא בפסחים פרק אלו עוברים (דף מט:) המשיא בתו לעם הארץ כאילו כופתה ונותנה לפני ארי · מה ארי דורס ואוכל [ל] ואינו ממתין לה עד שתמות אף עם הארץ מכה ט' ואין ממתין לה עד שתתפייס · וכן בסוף פרק קמא דבבא קמא (דף טז) ארי ברשות הרבים דרס ואכל פטור משום דהאי כי אורחיה והוי שן ברשות הרבים · טרף ואכל חייב דלאו היינו אורחיה והוי קרן ופריך ארי טורף ומשני בדי גורותיו כשרוצה להביא לגוריו או הורג הבהמה ומביא לגוריו · אבל כשרוצה לאכול אוכלה מחיים : תני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאין דומה לנשר · נשר הוא דלית ליה כלל לא תיכול · הא אית ליה חד אכול · והא דלא ילפינן לחומרא מתורים להצריך כל ארבע סימנים · [מ] משום דא"כ פרס ועזניה דאין בכל אחד מהם אלא סימן אחד של טהרה למה נכתבו · ומפרס ומעזניה הוה ילפינן לאסור כל עוף הבא בסימן אחד. ולא הוו שני כתובים הבאים כאחד · [נ] משום [ס] דתלת סימנים הדרי [ע] בתשע עשרה עופות מעופות הכתובים בפרשה ובעורב ובמינו · והסימן הרביעי ישנו בפרס או בעזניה · ואינו נמצא בשום עוף טמא יותר מעופות הכתובים בפרשה [פ] והוה ילפינן מיניה להסר הבא באותו סימן· אלא ילפינן מנשר להתיר· וכתב רבינו חננאל ז"ל קבלה בידינו [צ] דסימן החדש שישנו בפרס ובעזניה ואינו בשאר עופות האמורים בפרשה [ק] הוא קרקבנו נקלף: נט [דף סב ע"א] **אמר** רב נחמן [ר] היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור · לא היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא ·

בפני

רש"י כיון דסמו עז מין בהמה הוא: **קרש**· דיי"ן בלע"ז: **דבי עילאי**· שם יער· **נח מתני'** הדורס· האוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל: **אצבע יתירה**· זו אצבע הגבוה שאחורי האצבעות: **החולק רגליו**· מפרש בגמרא שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעותיו מכאן ושתים מכאן: **טמא**· בידוע שהוא דורס: **גמ' נשר**· הוזכר בטמאים ודנין בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנים הללו וטמא אף כל שאין לו א' מכל הסימנים הללו מין נשר הוא וטמא אבל עוף שיש בו א' מכל אלו טהור וכ"ש שנים או שלשה או כולם חוץ מעופות דמפורשים בפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע"פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן טמאים והאי אף לא מרבי' אלא מין נשר דאין עוף טמא בעולם אלא כ"ד האמורים כאן וכדתניא לקמן לפיכך מנה הכתוב בטמאים ובהנך כ"ד דאמרינן דאית בהו בכולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר: **תורים**· מנה הכתוב לטהרה ומהן אתה דן בנין אב לכולן ואע"ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשיר עד דאיכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש לה: **פירושן**· לא נתפרשו הסימנים ממש בתורה אלא מדמנה תורין בטהורים והכי איתנהו בה ומנה נשר בטמאים ובד' סימנים הללו הן חלוקים ש"מ הן הן סימני טהרה: **ודרס**· שלא הרגה אלא מחיים אכלה פטור דאורחיה הוא ושן ברה"ר פטור: **טרף**· שהרגה ואכלה: **חייב**· דלאו אורחיה הוא ותולדה דקרן הוא ומשלם ח"נ ברה"ר: **בדי גורותיו**· די מאכל גורותיו ילדיו אלמא טורף הוא: **ומשני בשביל גורותיו**· אורחיה להרוג להביא ולהכניע אבל לטרוף ולאכול הוא עצמו כי האי לאו אורחיה: **עוף הבא לפנינו בסימן אחד**· של טהרה טהור וכ"ש אם בא בשנים או שלשה ובלבד שיכיר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים: **שני כתובים הבאים כאחד** אין מלמדין· דאי בחד סימן אתי לאורויי ולמילף מיניה דטמא לכתוב חד וליתי אידך מיניה: **תלתא הדרי** בכולהו· השלשה חוזרין בכולן כלומר כולן בין מין שיש לו ג' דהיינו עשרים מינייהו ובין עורב דיש לו ב' אותן ב' מאלו ג' הן והרביעי אינו באחד מכל שלשה סימנים המנוים החוזרים בהם וחד מהנך שלשה איתיה אי בפרס אי בעזניה והרביעי ישנו בחבירו ונמצא שסימן זה לא נאמר אלא פעם אחת: **נילף מיניה**· לאסור עוף הבא בסימן א' באיזה מכל הסימנים הללו דהא לא ידעינן מאי ניהו ההוא סימנא דאיכתב לתודיה למילף מיניה להכי אתיא נשר למימרא האי הוא דלית ליה כלל הא עוף הבא בסימן א' טהור: **נט היה** בקי בהן· בפרס ועזניה ויודע מי קרוי פרס ועזניה: **עוף הבא בסימן א'** טהור· אם יודע שאין דומה להן ואין שמו פרס ועזניה אבל אם שמו פרס מיישינן שמא מינו הוא: **בסימן אחד טמא**· שמא פרס ועזניה הם:

מעדני יום טוב

בערוך שם מקום ובגמרא גרס דכרכין: [ג] **ובלשון המשנה**· במסכת פאה ובמס' עדיות: [ד] **גרסי'** בגמרא בעי רבינא הרכיב ב' דשאים כו'· כתבו רבינו אגב גררא בהא הלכות כלאים ושם אפרש בס"ד: תו גרסינן בגמרא אמר רב חנן בר רבא השסועה וכו'· וכתבה רבינו בפרק דלקמן סימן ג': [ה] **כל** העוף הדורס טמא· גרס ובין לפירש"י ובין לפירוש הר"ס בר יוסף שאכתוב לקמן יש מן הכ"ד עופות הטמאים הכתובים מי שאינו דורס כמו שיתבאר בעה"י הלכך צריך לפרש דלא קאמר אלא שהדורס ודאי טמא אבל לא שמי שאינו דורס שהוא טהור שהרי יש שאינו דורס והוא טמא וכן פירש הר"ן כמו שאכתוב בד"ה סימן סי"ע: [ו] וכל שיש לו אצבע יתירה וכו' טהור· ולפי שרש"י מפרש אדלקמן תלתא הדרי בכולהו ד' מהן שלשה שלשה כו'· דבכולהו ך' איכא ג' סימני טהרה כו'· ועל כרחינו הן אלו ג' סימנים דאין לומר שהאחד מהם שאינו דורס דא"כ היכי קאמר רב נחמן לקמן שכל שבא בשני סימנים האמורין במשנתינו שאין לספק בו אלא בעורב בלבד ליחוש שמא אינו דורס וממין ד' עופות הוא וכי תימא ה"ק בשני סימנים טהור כגון שבא באצבע יתירה וזפק ויודע שהשנים האחרים לטומאה א"כ אפילו הוא מכיר עורב למה הוא טהור והרי זה דורס הוא שהניחו כל העוף הדורס טמא על כרחין ה"ק בשני סימנים ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו טהור לפי שאין לספק בו אלא בעורב בלבד שאין לחוש שמא אינו דורס ומך' עופות הוא שהרי כולם דורסים לפיכך צריכין לפרש דהא דקתני וכל שיש לו כו' ארישא סמיך וז"ל רש"י בגמרא ריש ד' ס"ה דהתם תניא נמי הכי כדתנן במתניתין ופירש"י ארישא סמיך דתני ליה כל העוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו עוד ג' סימנים דהוו להו ד' בידוע שהוא טהור ע"כ וא"ת וכיון שהוא צריך לידע שלא יהא דורס למה לי ד' סימנים באינו דורס וסימן אחד שבגופו סגי ואע"פ שאינו מכיר אחד מן העופות האמורים בתורה שהך' ג' סימנים שבגופן יש להן ודורסים הן כמ"ש וכן אין לספק בעורב מדאמר לקמן עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס פירש"י והוא דלא חזינא ליה דדריס ואי איתא דעורב אינו דורס ליחוש שמא אינו דורס ועורב הוא ובפרס ועזניה אין לספקו שאין להם אלא סימן אחד יש לומר דאין הכי נמי אלא דתנא לא אתא לאשמועינן היתר עוף הבא לפנינו בכמה סימנים סגי ליה אלא כולהו סימני טהרה אתא לאשמועינן· ובגמרא הוא דמפרש עוף הבא לפנינו בכמה סימנים סגי ליה כן כתב הר"ן· עיין בסימן דלקמן מ"ש בדיבור וניתא כו' ובריש סימן דלקמן אדאמר רב נחמן היה בקי בהן כו' שם אכתוב מה שקשה על פירש"י בזה וגם שם אכתוב פירוש הר"ס בר יוסף דלא כשטתו של רש"י ז"ל ולדבריו סיפא לאו ארישא סמיך אלא תרי כללי ניניהו דכל הדורס טמא שאין בטהורים דורס וכן כל שיש לו ג' סימנים אלו בידוע שאינו דורס וטהור ג"כ וע"ש ובד"ה סעיף ס"כ ועיין פירוש הרמב"ם:

[ז] **אצבע יתירה**· פירש"י ז"ל אצבע שאחורי הרגל כו'· אבל אחרים אומרים שמ"מ שתהא זו אצבע יתירה דהא בגמרא אמרינן דנשר אין לו אחד מסימני טהרה אלמא אין לו אצבע יתירה ואם זו שאחורי הרגל היא אצבע יתירה היאך אפשר שלא תהא בנשר והלא עיקר הדריסה באותו אצבע היא והנשר גדול שבדורסין לפיכך פירש שהאצבע שלפניו גדולה ויתירה מחברותיה קרויה אצבע יתירה ואין אצבע זו בנשר שאין לו אלא ג' אצבעות שלפניו שאין שוין ואחד לאחריה כ"כ הר"ן ומיהו אי משום הא לא אצבע אחורי הרגל מתורי"ס אין להקשות על רש"י שהרי כבר אפשר שאין הנשר האמור בתורה הוא כפי מה שאנו פותרים אותו וכמו שכתב ג"כ רבינו ירוחם על נשר וגם על שאר עופות ומקיים בה שאין לנו לסמוך על השמות שאין אנו בקיאין בשם העופות: [ח] **כל** העוף החולק כו'· עיין בד"ה סעיף סי"ע: [ט] **פירש"י** שאוחז בצפרניו· כ"פ במתניתין ומ"ש דורס עליו כו'· כ"פ בגמרא בסימן דלקמן וה"מ דלא דריס כו': [י] **ולא נהירא לר"ת** כו'· אע"פ שהבי"י סימן פ"ב כתב שסתום' הקשו כן על פירושו שבמשנה משמע מדבריו דאילו על פירושו שבגמרא לא הקשו אין נראה כן מלשון רבינו ותו שמשמעותיה לשון הר"ן בזה דאיהו לא כתב אלא פירש"י שבגמרא וכתב שהשיב עליו ר"ת ז"ל וכו': [כ] **שאוכל העוף מחיים**· ואע"פ שהתרנגולת אוכלת שקצים ורמשים בעודם חיים אין זו קרויה דריסה כ"כ הר"ן וכתב עוד שהכתוב דורס דהכא כעין הדרוסה שהזכירו למעלה בכך וגם וכ"ת א"כ מאי קא מיבעיא לן לעיל בשאר עופות טמאים אם יש להם דריסה אם לאו והרי שנינו כל עוף הדורס טמא דמשמע שבטמאה דורסין הן י"ל דהכי פירוש לדין והורגין מהן מחמת ארס והן מחמת ארס הכאה שמכין בצפורן ומחמת ארס הוא דאסיקנא דאין להן דריסה אלא בדכוותייהו ואע"פ שהדבר ידוע שהרבה מהם לדין גדולים כפלים בעצמן ודורסין אותן ואע"פ שאין להם דין דריסה בגדולים וליכא בגמרא דורס ואוכל דאמרינן בגמרא דורס כדי לאכול אמרינן שכל הדורסים כדי שיאכלו מהן הן דורסין ע"כ וגם המגיד כתב שהרמב"ן פירש שהוא אותו שנועץ צפרניו בב"ח ודורסן: [ל] **ואינו** ממתין לה עד שתמות· בגמרא ליתא לגירסא זו· וגם רבינו שם לא העתיק כך ומ"מ התוספות שהם וכן רבינו מפרשים כך בשם ר"ת ואין להקשות וא"כ מאי קאי היא זו לפירוש ר"ת מפירוש ר"ת הפירוש זה דאינו ממתין כו' מוכרח הוא מעניינו דאל"ה אין המשל והנמשל בשוה: [מ] **משום** דא"כ פרס ועזניה כו' למה נכתבו· ולפי שמן הכלל הזה היינו מטהרין כולהו כ"ג עופות הטמאים שהפחות שבהן יש בו סימן אחד של טהרה הוצרך לכתבן לומר שכל עופות אע"פ שיש להן ג' סימני טהרה ועורב אע"פ שיש לו שנים ופרס ועזניה אע"פ שיש להן אחד אחד טמאים אבל כל שאר עופות כל שיש להן אפילו סימן אחד של טהרה בלבד טהורים· הר"ן: [נ] **משום** דתלת סימנים הדרי בי"ע עופות כו'· בגמרא דף ס"ג מסקינן דך' כתיבי בפרשת ויקרא וכתיב בהו למינה למינו למינהו למיניהם הרי כאן כ"ד ודבמשנה תורה דכתיבי ראה ודיה לאו לאוסופי אלא לפרושי דראה ודאה אחת היא דאי לאוסופי הוי ליה מכתב ראה ודאה וכתם שראה ודאה אחת היא כך איה ודיה אחת היא דאי לאוסופי מ"ש הכא דכתיב למינה ואיה ומ"ש התם דכתיב למינה אדיה אלא ש"מ איה ודיה אחת היא: [ס] **דתלת** סימני הדרי כו'· כבר כתבתי לעיל דרש"י ס"ל שבכל אחד יש כולהו ג' סימנים והר"ס בר יוסף לא פירש כן והכתוב פירושו בר"ם דלקמן בס"ד ובתשובה לרבינו כלל ך' סימן ך' כתב כלשון רש"י שעשרים מהן יש לכל אחד ג' סימני טהרה: [ע] **בי"ט** עופות· ובגמרא הגירסא בעשרים· וכך כתבתי לעיל כמה זימני מלשון הר"ן אבל גם בתוספות כתבו כמה זימני י"ט עופות וכתב בעל התכמת שלמה דבעל כרחינו צ"ל דגורסים כך בגמרא י"ט עופות והיינו מאחר שהזכיר הוא בכלל כ"ד עופות הטמאים והזכיר הוא מין עורב כדלקמן בגמרא א"כ הסברא נותנת שיש לו ג' סימנים כמו עורב וא"כ לא נשארו אלא י"ט עופות שיש להם ג' סימני טהרה ע"כ וכן הן דברי רבינו שכתב בכאן ובעורב ובמינו: [פ] **והוה** ילפינן מיניה לאסור הבא באותו סימן· כלומר ואפילו ידעינן ליה מאי ניהו וכדמסיק בשם ר"ת וכ"כ התוספות דבהגם פירש"י דלא ידעינן ליה מאי ניהו כו'· וכתבו עוד וא"ת והיכי הוה מצי למילף מהאי דאית ביה סימן החדש לאסור בסימן אחד בזה א"כ למה לי דכתב לתמנא דההוא דאית ביה חד מהני ג' סימנים דהדרי בכולהו השמא בתלתא לא אכלינן בחד מיבעיא אלא ודאי להכי כתב סימן היינו בחד מהנך טומר דלא תילף גם מן החדש ולמשות שני כתובים דלגופיה לא איצטריך דאתי מק"ו מי"ע עופות ולאו פירכא הוא דמהנהו לא ילפינן כלל דכולהו חשיבי מי"ע כתובים הבאים כאחד ולהכי פרטיה לתמנא להודעה דאית ביה חד סימן מהנך ג' סימנים של י"ע עופות ולה"כ פרט לעורב דלא ילפינן כלל ואכלינן אבל חד מהנך ג' סימנים וא"ת דמאמר דמי"ע עופות לא גמרינן ולכן צריך למכתב חד דאית ביה חד מסימנייהו א"כ נילף מיניה מההוא דלריך למכתביה וי"ל דלא שייך למילף מיניה כלל דהא לא גמרינן מי"ע עופות מכל אותן היתירים על שנים הכתובים משום דאצטריך קרא למיכתבינהו דלא מיגלא למילפינהו מהנים הכתובים דהוו שני כתובים הבאים כאחד ה"כ ליכא למילף מיניה והכי הן הסתא מני כתובים הבאים כאחד שאותו סימן כתוב עשרים זימנין ע"כ: [צ] **דסימן** החדש וכו'· וכ"ת כדכתבתי בסימן דלקמן: [ק] **הוא** קורקבנו נקלף גרס· תמיהני מהא דהעיד הר"ן שהכתוב דבריו ברים סימן דלקמן שכתב שבדקו בת היענה ולא נמצא בה אלא שקורקבנו נקלף בלבד לפי הפירוש שמפרש באצבע יתירה דלא כפירש"י כמ"ש לעיל בשמו ודוחק גדול לומר בזה כמ"ש לעיל בשם רבינו ירוחם דאין לסמוך על השמות שאין אנו בקיאים בשמות דכמה סימנים שכתבו חז"ל בבת היענה כתב הר"ן שנמלאו בזה ועוד דא"כ או פרס או עזניה הוא והא לא שכיח וכ"ל דהא כתב הר"ן די"א דוקא בייעוב דידהו לא שכיח אבל דידן חיישינן וא"ת א"כ כל שקורקבנו נקלף ויש לו עוד סי' אחד ודאי טהור הוא שאין לספקו בשום עוף טמא כיון שאין לו אלא שני סימני טהרה בגופו ואין לספקו בעורב כיון דקורקבנו נקלף שהוא הסימן החדש שאינו בכל שאר העופות הכתובים בפרשה ובפרס ועזניה נמי ליכא לספוקי דלית בהו אלא חד סימן טהרה וא"כ אמאי קתני מתניתין כל שיש לו אצבע יתירה כו'· וי"ל כמ"ש לעיל בשם הר"ן על פירש"י דמתניתין ד' סימני טהרה מני ואזיל ולא נחית לאגמורין בכמה סימני טהרה סגי וכ"כ הב"י וכתב דעוד י"ל דלר"ת מתניתין דקתני כל שיש לו אצבע כו'· יש לו כל הסימנים קאמר דמסקנא מחזקינן ליה באינו דורס כיון שיש לו בו כל ג' סימנים וכדברי הר"ס בר"י ע"כ כלומר מתניתין אתא לאשמועינן דכשיש בו הג' סימנים אלו כולן יש בו אף הרביעי שהוא שאינו דורס אבל בקורקבן נקלף ועוד סימן אחד אע"פ שגם אינו דורס מכיון שהוא טהור מ"מ אין כל הד' סימני טהרה יש בו ומתניתין מלתא בעלמא אתיא לאורויין דכשיש בו אלו ג' בידוע שגם הד' יש בו והכי כולן בו ולא אתא לאשמועינן בכמה סימני טהרה סגי: [ר] **היה** בקי בהן ובשמותיהן· כתבו התוספות תרוויהו בעינן דלא ליתי למטעי ע"כ ופירש"י היה בקי בהן בפרס ועזניה ע"כ טעמו דהא ליכא בכולהו עופות בני חד חד אלא איכהו והקשה הר"ן דאין הלשון מהמוהו שיאמר שהם היה בקי בהם ובשמותיהם ולא יהא צריך להיות בקי אלא בפרס ועזניה ועוד קשה דכי היכי דקאמר דעוף הבא בסימן אחד ומכיר פרס ועזניה טהור לימא נמי עוף הבא בג' סימנים טהור והוא שיכיר ך' עופות האמורים בפרשה אלא שאפשר לי לומר בזה משום דהנהו ד' עופות דנפקא מלמינה למינו למיניהם לא ידיעי לא אמר הכי ועוד קשה על רש"י שבדיקת העופות מעידה הפך מדבריו ז"ל שהוא פירש שך' עופות יש להם ג' סימני טהרה בגופן והרי נבדק האיספרוו"ר שהוא הנץ האמור בתורה כמו שפירש"י ז"ל בפירוש התורה ובמשנה לדוסת הנך וכן נראה שהוא המורגל לצוד בו ודורס תמיד ומלאו שאין לו אלא אצבע יתירה בלבד וכן העוף הגם שבמיני הנך שמינו בו דרוסת הגם בעוף הגם והוא האסטו"ר שלדין בו תמיד ואין לו ג"כ אלא אצבע יתירה בלבד וכן בדקו בת היענה הנקרא בלשון חכמים נעמה ואין להסתפק בה שהיא האסטרו"ך מפני שאוכלת הברזל והזכוכית כמו שאמרו בפרק מפין ואת הזכוכית מפני שהוא מאכל לנעמיות והיא הטופה אבל תמיד שאינה מגודלת ולא תשמעת קול כלל כמנין שכתוב אבל כבנות יענה ואין לה זפק ולא אצבע יתירה שאין לה אלא ב' אצבעות לפניה ואחד יוצא אחורי הרגל ואין זו אצבע יתירה כמו שפירשתי במתניתנו אלא שקורקבנה נקלף (עמ"ש לעיל) ועוד בדק הרמב"ן העוף הנקרא מילא"ן והוא דורס ילד תמיד התרנגולים קטנים וכיוצא בהם ואין לו אלא אצבע יתירה בלבד וכיון שכן הרי מלינו עוף הבא בסימן אחד וטמא ואין לומר שהוא פרס או עזניה שהרי הוא מצוי ביישוב בשוקים וברחובות וכן בדק במיני העופות שעיניהם הולכים לפניהם כשל אדם ויש להם לסתות כאדם והם קריא וקפוף כדאיתא בפרק המפלת ואין להם לא זפק ולא קורקבן נקלף אלא אצבע יתירה וכן בדק עוף הנקרא ולטור"א שהוא בלשון חכמים דיו ובלשון תורה דיה והוא שרואה נבלה מרחוק יותר מכל העופות כמו שמוזכר במסכתא זו ואין לו אלא אצבע יתירה בלבד וכן העטלף שהוא העטלף הפורח בלילה ואין לו זפק ולא קורקבן נקלף אלא אצבע יתירה לפי שיש לו ה' אצבעות לפניו האמצעי ארוך והוא היתר ומכל זה נראה פירש"י ז"ל וגם פירושים אחרים אלא עיקרן של הדברים כמו שפירש הרב רבי משה בר יוסף ז"ל שכ"ד עופות האמורים בתורה כך נחלקים לסימניהן לך' מהן יש סימן של טהרה בגופן וכולן דורסין והעורב ג"כ דורס ויש לו ב' סימנים בגופו והם אצבע יתירה וקורקבן נקלף שכבר בדקו אותו ומלאו לו כן ואין ספק בזה שאנו קורין קורב"ו הוא העורב לרוב שחרותו וגם בניו יולאים לבנים קלת כמו שנאמר עליו בהגדה והוא שטועק תמיד כמו שאמרו בפרק לא יחפור אפיקו לי קורקור מהכא ופרס ועזניה אית להו חד חד אלא שהאחד מהם סימן שלו הוא שאינו דורס והאחד יש לו סימן אחד בגופו ונמלא שאין לאחד מן העופות הטמאים ב' סימני טהרה בגופן והיינו דתנן במתניתין כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו כו'· ותרי כללי ניניהו ולא קאי חד אחבריה אלא הכי קתני כל עוף הדורס טמא שבידוע שמעופות טמאים הוא שאין לך בטהורים דורס· וכל שיש לו אצבע וכו'· בידוע שאינו דורס וטהור לפי שאין לאחד מעופות טמאים יותר משני סימנים של טהרה וזה כיון שיש לו שלש ודאי עוף טהור הוא ואה"נ דה"מ למיתני שכל שיש לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור שהרי כולן דורסים חוץ מפרס או עזניה וליכא למיחש להו שאין להם אלא סימן אחד אלא לפי שסימן הדריסה אינו ניכר לאלתר כדאמרי' [בגמרא] בתרנגולתא דאגמא דחזיוה דדרסה ואכלה הזכיר ג' סימנים הללו שניכרין לאלתר לעין ועוד שרלה לשנות כל סימני הטומאה והטהרה והאי הוא פירושא דמתניתין ומשו"ה אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר אם אותו הסימן

הוא

דברי חמודות

בת"ה כתב לפירש"י דאם הם מפוצלים ומסתרגים כענפים היוצאים מן הבד ודאי מין חיה הוא וכתב ג"כ שכן אם היו ראשי קרניה כפופים כאגמון בידוע ג"כ דמין חיה הוא ולא בעינן תו ולא מידי ותמה עליו הב"י היאך פסק בספק שני הפירושים להקל בשל תורה ותירץ דאפשר שטעמו מפני שהוא סובר דקושטא דמילתא הכי איתא דאין בהמה טהורה שיהו קרניה מפוצלים ומסתרגים כענפים ולא שיהו ראשי קרניה כפופים כאגמון ופלוגתא דרש"י ור"ת אינו אלא בפירוש ל' מפוצלות אבל לענין הדין כ"ע מודו דבאיזה מהניהם סגי ע"כ ומ"ש דאין בהמה טהורה כו' ר"ל וכ"ש בהמה טמאה ומ"מ לענין הדין יש לדון בהפך מסברת הרשב"א שלא להתיר חלבו אלא א"כ יש לו כפי שני הפירושים ואם אין לו רק סימן א' מהשני הפירושים היא ספק חיה שיתבאר דינו בפרק אותו ואת בנו סי' ג': (שיז) **וקרש** כו'· ויש עוד מינין ויתבארו בפרק אותו ואת בנו סי' ג' וע"ש ג"כ לענין ספיקות: (שיח) **וקרקבנו** נקלף· ובגמרא ד' ס"ב אמר רב אשי שמונה ספיקות הן כו' מאי ספיקייהו עופות טהורות קורקבנן נקלף וטמאים אין קורקבנן נקלף והכי קורקבנן נקלף בסכינא והא ההוא בר אווזא דהוה בי מר שמואל דלא הוה קא מקלף קרקבנו והותביה בשמשא וכיון דרפא איקלף התם כי רפי אקלף בידא הכא אע"ג דרפי לא מקלף אלא בסכינא: (שיט) **כל** עוף החולק כו' טמא· ופסקוהו הרמב"ם בפרק א' מהלכות מאכלות אסורות וכן הטור בסימן פ"ב וטעמם כדכתב המגיד דנראה להם דת"ק אינו חולק ע"כ וכבר כתבתי בתוספות יו"ט שאין להמוה דקתני ליה בלשון פלוגתא דמלינו כך בהרבה מקומות וכתב הר"ן דלא קאמר ר"א בר צדוק אלא שכל החולק את רגליו טמא אבל יש לך טמא שאינו חולק את רגליו דומיא דרישא דאמר כל עוף דורס טמא אע"פ שיש טמא שאינו דורס דהיינו פרס או עזניה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל דנ"ל דבסימן זה דכל החולק יש לאסור אף במי שיש קבלה בידו שהוא טהור דהא חזינן דקבלת טעות הוא בידו ע"כ ודבריו נכונים דחזינן בגמרא (דכתב רבינו לקמן באגב) בתרנגולתא דאגמא דהוו אכלי ליה ושוב חזיוה דדרסה ואכלה ואסרוה ומ"מ חידש בדבריו שיש לסמוך על סימן זה דהחולק כו' כמו

על

בשני סימנים טהור [ש] והוא שיכיר עורב וכל מין עורב · [ת] אמר אמימר (שב) הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס אמר ליה רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי אמר ליה לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי · [א] ואי בעית אימא דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב · פירוש בשום מקום שיש ישוב · והא דקאמר לקמן בשמעתין הא באתרא דשכיחי פרס ועזניה היינו במקום הסמוך למדבר ורבינו חננאל ז"ל כתב דקבלה בידינו דהאי בסימן אחד דקאמר דהיינו קורקבן נקלף ביד הוא סימן אחד [ב] ומיהא השתא דכל כמה דלא חזינן ליה דדריס ליכא לספוקי נמידי · דכל הני עופות הטמאין דכתיבי לית בהו הסימן האחד ופרס ועזניה לא שכיחי בישוב · ועל זה היה ראוי לסמוך (שכא) אלא שרש"י ז"ל פירש בשמעתין גבי תרנגולתא דאגמא דהוו אכלי ליה ושוב חזיוה דדרסה ואכלה ואסרוה · וזה לשונו ומתוך שאין אנו בקיאין בה נראה לי שעוף הבא לפנינו יש לומר שמא דורס הוא · דהא תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בה דטהורה ולאחר מכאן ראוה שדורסת · ואין עוף נאכל אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור טהור ובטמא טמא ושלא מסרו לנו יש לחוש ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמרינן לקמן (דף סג:) עוף טהור נאכל במסורת : ס ויראה שאם אדם הולך ממדינה למדינה ובמדינה שאין מהם אין מסורת ובמקום שהלך שם יש מסורת על עוף אחד שהוא טהור · (שכב) יכול הוא לאכלו באותה מדינה כשהוא שם אפילו דעתו לחזור · ואין כאן [ג] משום חומרי מקום שהלך לשם · שהרי מה שאין אוכלין אותו במדינתו אינו בשביל שהן אומרים שהוא אסור אלא בשביל חסרון קבלה שלא קיבלו בו היתר מאבותיהם · וגם איסור לא הורו להם בו · ואלו שאמרו שקבלו מאבותיהם בו היתר (שכג) ראוי לסמוך על קבלתם ולאוכלו בכל המקומות · כל זמן שאין יכולין לברר בו איסור · והר"ר זרחיה הלוי ז"ל כתב שקבלו מסורת מאבותיהם ומזקניהם הקדמונים שכל עוף שתרטומו רחב (שכד) [ד] או שכף רגלו רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס (שכה) וכן מסתבר · [ה] וראוי לאוכלו אם ימצאו שלש סימנים בגופו · ואין לחוש שמא דורס · [דף סג ע"ב] תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמות טמאים מרובים על הטהורים לפיכך מנה הכתוב בטהורין · ועופות טהורין מרובין על הטמאים לפיכך מנה הכתוב בטמאין · למאי נפקא מינה לכדרב הונא אמר רב דאמר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר [ו] לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה · [ז] אמר רב נחמן עוף טהור נאכל במסורת [ח] ונאמן הצייד לומר [ט] עוף זה

התיר

רש"י בב' סימנים טהור · דנפקי ליה מספק פרס ועזניה ונספק כל שאר עופות טמאים דאית להו תלתא חוץ מעורב : עוף הבא בסימן אחד טהור · אפי' אין בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישי' דלמא פרס ועזניה הן כדמפרש לקמיה דלא שכיחי ביישוב אלא במדברות : וה"מ דלא דריס · כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדריס וכ"ל שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא ינטל כולו אגל פיו הוא דריסה וכן דרך העורבים שגדלים בבתים שקורין קוקו"א : הא דרב נחמן מאי · דאמר לעיל דבעינן בקי ואי לא חיישינן לפרס ועזניה : מאי איכא · למאי ניחוש : חזיוה דדרסה ואכלה · ראוה חכמים שדורסת ואוכלת : ס מנה הכתוב בטהורה · איל וצבי וגו' : ישנה דרך קצרה · ואין לך עוד טהורה ובעופות אין לך עוד טמאה : מאי קא משמע לן · הא ודאי פשיטא דאי הוו טפי הוה מני להו : במסורת · אם זכור הוא

דברי חמודות

על דריסה בעצמה ועיין בדברי רבינו סימן ס"ה דהקולט מן האויר כו' דינו כמו החולק כו' : (שב) הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס · כבר כתבתי במעדני יו"ט פסקי ההלכות לשני הפירושים פרש"י ופירוש הר"ס בר יוסף ז"ל אבל האחרונים לא החזיקו באחד מהן ונסמכו על דברי הרמב"ם ועל כן אכתוב את דבריו ומה שפירשו עליו וזה לשונו בפ"א מהמ"א כל מי שהוא בקי בהן ובשמותיהן ה"ז אוכל כל עוף שאינו מהם וא"צ בדיקה · כל עוף שהוא דורס ואוכל בידוע שהוא טמא ושאינו דורס ואוכל אם יש בו אחד מג' סימנים אלו הרי זה עוף טהור ואלו הם אצבע יתירה או זפק או קורקבן נקלף ביד לפי שאין בכל אלו המינין האסורים מין שאינו דורס ויש בו א' מג' סימנים אלו חוץ מפרס ועזניה ופרס ועזניה אינם מצוין ביישוב אלא במדברות איי הים הרחוקות עד מאד שכן סוף הישוב ע"כ וכתב המגיד נראה שהוא מפרש והוא דלא דרס שידוע שאינו דורס ויש לו סימן א' מהג' הנזכרים ע"כ וכתב הב"י וז"ל איכא למידק עליה דהרמב"ם למה כתב שהבקי בהן ובשמותיהן אוכל כל עוף שאינו מהם וא"צ בדיקה דהא לכאורה משמע דר"נ לא אכשיר אלא בבדיקה דהא קאמר היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן א' טהור ואם איתא דא"צ בדיקה למה ליה לאהדורי בא בסימן א' ועוד דהרמב"ם מצריך לשאינו בקי שני סימנים לטהר חד שאינו דורס ואחד מג' סימנים אחרים ואילו רב נחמן מכשיר בבא בסימן אחד משמע דבסימן אחד מכל הד' סגי ונראה שהרמב"ם היה מפרש דמתני' כל עוף הדורס טמא שאין בטהורים דורס ובתר הכי קתני וכל שיש לו אצבע יתירה כו' כלומר דכשאינו דורס עדיין אינו טהור עד שיהיה בו אחד מג' סימנים אלו והא דאמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן א' טהור כלומר בסימן א' מן הג' על התנאי הראשון שלא יהא דורס דהא ודאי לא פליג אמתני' דהלכה שלא יהא דורס וגם אחד מג' סימנים ולאו למימרא דצריך לבדקו דכיון שהוא בקי בהן ובשמותיהן מאחר שהוא מכיר שאינו מהם מה צורך בבדיקה זו אלא איידי דבעי למימר דכשאינו בקי בהן עוף הבא בסימן אחד טמא אמר ברישא דכשהוא בקי עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר דסתם עוף שהוא מכיר אוכלים ואע"פ שאין אנו מוצאים בו אלא סימן אחד לפי שאנו סומכים על בקיאותו אבל כשאינו בקי עוף הבא בסימן אחד טמא משום דחיישינן דילמא פרס ועזניה הם ואתא אמימר ופליג אדרב נחמן ואמר דלפרס ועזניה לא חיישינן משום דלא שכיחי ביישוב ומש"ה אמר דאע"פ שאינו בקי בהן עוף הבא בסימן אחד מהג' טהור והוא שג"כ שלא יהא דורס שזה יתד קבועה שאין לך דורס שיהיה טהור והלכתא כאמימר דרב אשי דבתרא הוא משמע דקיבלה מיניה ומטעם זה פסקו כל הפוסקים כמותו כל אחד לפי שיטתו ומיהו אכתי איכא למידק דהא לא אידחי רב נחמן אלא ממאי דאמר דעוף הבא בסימן אחד טמא אבל ממאי דאמר דבשני סימנים אינו טהור עד שיכיר עורב וכל מינין משמע דהלכה כמותו כיון דלא אשכחן מאן דפליג עליה וא"כ ה"ל להרמב"ם לכתוב בהדיא דדוקא ביש בו סימן אחד הוא דמכשר אבל אם היו בו ב' סימנים טמא דהשתא איכא למטעי ולטהר ביש בו ב' סימנים במכ"ש בסימן אחד ושמא י"ל שסמך על מ"ש אם יש בו אחד מג' סימנים אלו הרי זה עוף טהור ולא כתב וכ"ש אם היו בו ב' סימנים וגם מדהזר וכתב לפי שאין בכל אלו המינים האסורים מין שאינו דורס ויש בו א' מסימנים אלו חוץ מפרס ועזניה משמע דהסימן אחד הוא דקפיד לטהרו אבל ביש בו שנים טמא הוא וא"ל א"כ משמע דכשיש בו כל הג' סימנים נמי טמא דהא אמרת דלא אכשר אלא ביש בו סימן אחד בדוקא דנסי דאהכי האי דיוקא למיפסל יש בו ב' סימנים הינו בדין דליהני למיפסל ביש בו ג' דהא כיון דלא מכשרינן שום עוף אלא בידוע שאינו דורס וכמ"ש המגיד כשיש בו ג' סימנים אחרים נמצא שיש בו כל ד' סימני טהרה וזה דבר שלא עלה על הדעת לפוסלו ומפני כך לא חשש לבאר יותר כנ"ל ליישב דבריו עכ"ל הב"י ודבריו דחוקים מאד בזה דסמך הרמב"ם שלא פירש לאסור בבא בב' סימנים ועוד קשיא לפירושו שהיה לו לפרש בא בג' סימנים מה דינו כשאין יודעים בו אם דורס אם לא וגם אין בדברי הב"י מה שמספיק בביאור הסוגיא לפי דברי הרמב"ם ולכן אעתיק גם כאן מ"ש בתשובת הריב"ש סימן קנ"א וז"ל נראה שדעת הרמב"ם ז"ל דרוב שאר עופות טמאים יש להן ג' סימני טהרה בגופן אבל דורסין ומיעוטן אין להם כי אם סימן אחד של טהרה יש מהם שהסימן ההוא בגופן ודורסין ויש מהם שהסימן ההוא הוא שאין דורסין ויצא לו זה להרב ז"ל מן הגי' הכתובה בקצת ספרים בתחלת הסוגיא א"כ שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי ונילף משאר עופות טמאים כו' דאלמא שאר עופות טמאים יש להן ג' סימני טהרה ומשמע ליה להרב ז"ל שעל הרוב אמרו כן כי יש מהם שאין להם כי אם סימן אחד של טהרה וזה יצא לו ממה שהקשו בגמרא סוף סוף דאיתיה בפרס ליתיה בעזניה איתא בהד מהנך וה"ל שני כתובים הבאים כאחד דאלמא בשאר עופות יש מהן בסימן אחד בלבד והכי כוו שני כתובים הבאים כא' בהדי פרס ועזניה ועורב יש לו ב' סימני טהרה בגופו והשלישי שבגופו לטומאה וכן שהוא דורס ופרס ועזניה יש להן סי' א' של טהרה בגופן וגם אין דורסין אלא שהסימן שבגופן אינו שוה בשניהם וגם א' מהם או פרס או עזניה אין הסימן ההוא שבגופו שוה לסי' א' של טהרה שיש לשום א' משאר עופות טמאים בגופן כאילו תאמר שבכלם אין קורקבן נקלף והא דתני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר מיירי בעוף שאינו דורס ובסימן אחד בגופו קאמר משום דר' חייא קאי אמתניתין דקתני כל שיש לו אצבע יתירה וכו' ולפי שטתו של הר"ס ז"ל צריך לפרש דהרישא סמיך וה"ק ואם אינו דורס ויש לו שלשה סימנים אלו בגופו טהור דהרי יש לו ד' סימנים וכדרך פירש"י ז"ל והשתא אתא רבי חייא לאשמועינן דכל שאינו דורס בסימן אחד בגופו סגי אף אם הוא אותו סימן מיוחד בפרס או בעזניה כל שמכיר פרס ועזניה או דלא חיישינן להו כיון דלא שכיחי ולא נימא אף אם אינו פרס ועזניה כיון שדומה לו טמא דנילף מיניה דלהכי כתב רחמנא נשר דכל שאינו דומה לנשר טהור זולתי הכתובים בפרשה והסוגיא באה לפרש דברי רבי חייא וכל הסימנים האמורים בסוגיא כלם סימנים שבגופן הם שהם ודאין ומבוררין כי סימן טהרה שאינו דורס אינו דבר ברור כל כך כמו שאמרו בתרנגולתא דאגמא דחזיוה רבנן דדרסה אע"פ שנסתפקו עליה כמה שנים ובודאי היו סוברים שהיא בלתי דורסת שאם לא כן לא היו מסתפקים בה שהרי שנינו כל עוף הדורס טמא ורב נחמן ביאר דעוף הבא בסימן אחד בגופו ואינו בקי בהן ובשמותיהן טמא דממ"נ אם דורס הוא כל עוף הדורס טמא ומשאר עופות טמאים הוא שיש מהן בסימן אחד של טהרה ודורס ואם אינו דורס איכא לספוקי בפרס ועזניה אא"כ יכיר פרס ועזניה אבל בשאר עופות טמאים ליכא לספוקי אם אינו דורס שאין מהם כיוצא בזה שאותן שאין דורסים אין להם שום סימן טהרה בגופן ואמימר ס"ל כוותיה בדורס או כדלא קים לן ביה אם דורס אם לאו דהא איכא לספוקי בשאר עופות דשמא דורס הוא ופליג עליה בדקים לן ביה דלא דריס דהא ליכא לספוקי אלא בפרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב לא חיישינן להו ולפי זאת הסוגיא יצאו דברי הר"ס ז"ל כהוגן שלא הזכיר היתר בעוף הבא בג' סימנים בגופו דהא איכא לספוקים ברובי עופות הטמאים דשמא דורס הוא וכן לא הזכיר היתר בעוף שאינו דורס לבד ואין לו סימן טהרה בגופו דהא איכא לספוקי בקצת עופות טמאים שיש להן כן וזהו מה שנראה שנ"ל בפי' הלכה זו שהיתה כוונת הר"ס ז"ל ומ"מ שיטתו דחוקה לומר דפרס ועזניה דאמר בגמרא סתמא דלית להו אלא חד בגופו לאו דוקא קאמר ומלבד זה יש להם סימן מתוך שאין דורסים וגם בסוגיא הנאמרה על הסיה דרבי חייא צריך לדחוק במקומה ופי' הר"ס ברי"י ז"ל מרווח ואין בו שום דוחק גם המשנה מתפרשת כפשטה עכ"ל הריב"ש ויצא לנו דאף להרמב"ם אפילו בא בג' סימנים שבגופו אין להכשיר כל שספק לנו אם הוא דורס : (שכא) אלא שרש"י ז"ל פירש במשנתין וכו' · וכתב הב"י שנראה מדברי רבינו שכך יש להורות וכן כתב בתשובה וגם רבינו ירוחם כתב שכן עיקר ע"כ וכבר נתבאר במעדני יו"ט דלרש"י אף הבא בג' סימנים חוששים שמא דורס וא"כ כי קאמר הכא דצריך מסורת אפי' בבא בג' סימנים קאמר ובסוף סעיף דלעיל כתבתי שגם להרמב"ם בבא בג' סימנים חוששין ועיין עוד לקמן סעיף שכ"ג : (שכב) יכול הוא לאוכלו וכו' · וכתב רבינו ירוחם על זה דנ"ל דה"ה בהפך שאם יצא ממקום שיש להם מסורת והלך למקום שאין להם מסורת שמותר לאכלו ואין זה בכלל חומרי מקום שהלך לשם כי אין נוהגים בו חומרא אלא מפני שאין להם מסורת ע"כ ועיין בסעיף דלקמן : (שכג) ראוי לסמוך על קבלתם וכו' · וכתב רבינו בתשובה כלל כ' סי' כ' על הסיגוניא"ה שאוכלים אותה במקצת מקומות והיא המקננת על הבתים ואומרים שהוא מעשר הפרוחים ומאכלה לפרדעים ואנו אומרים שהיא חסידה האמורה בתורה דטוב לחקור אחר קבלתם שמא אדם א' סמך על חכמתו ובדק בסימניו והכשירו ואין לסמוך על זה כי שמא דורס הוא ועוד שיש מיני עופות טמאים שיש להם סימני טהרה הלכך אין לסמוך בעופות על בדיקת סימני טהרה שמצינו בחכמי הגמרא שהיו אוכלים עוף והיו סבורים שהוא טהור שמצאו לו סימני טהרה וא"כ אסרוהו ודע כי אני לא הייתי אוכל ע"פ מסורת שלהם כי אני מחזיק המסורת שלנו וקבלת אבותינו חכמי אשכנז שהיתה התורה ירושה להם מאבותיהם מימות החורבן וכן קבלת אבותינו רבותינו שבצרפת יותר מקבלת בני הארץ הזאת והא דאמרינן עוף טהור נאכל במסורת בעוף שאין אדם מכיר אותו אבל עוף המקובל מחכמי ישראל שהוא טמא לא יאכל ע"פ מסורת אחרים הפחותים מהם עכ"ל ומעתה דבריו דבפסקיו הכא יתבארו דמיירי בעוף שאין מכירין אותו ואין בו מסורת לא לאיסור ולא להיתר ומשו"ה הוא דאין אוכלים אותו וה"נ דייק לישניה דהכא בפסקיו שכתב ובמדינה שאין מהם אין מסורת וכו' אינו בשביל שהם אומרים שהוא אסור כו' והרשב"א כתב בת"ה וז"ל היו נאכלים במקצת מקומות ובמקצת מקומות אין נאכלים יראה לי שאומרים על אותן מקומות שפשט בהן היתר שאלמלא שקבלו כן מאבות ראשונים הבקיאים בהם לא היו נוהגים בהן היתר ואע"פ שמקצת מקומות לא קבלו כן אין אומרים למי שלא ראה את החדש שיבא ויעיד אלא למי שראה את החדש ואפשר דלאותן שנהגו בהם איסור אוסרין שאנו אומרים מותרין הן אלא שנהגו בהם איסור מפני עופות טמאים הדומים לאלו הנמצאים באותן מקומות עכ"ל ויראה לי שאף הרשב"א כשהתיר למקומות שאין נאכלים לא התיר אלא כשיודעים שמה שאין אוכלים הוא מפני שלא קבלו בו לא איסור ולא היתר וכן נראים דבריו שכתב אין אומרים למי שלא ראה כו' ואף כשנידד לאסור לא קאמר אלא כשיש לחוש שנהגו איסור מפני עופות טמאים כו' דהיינו שאין יודעים מפני מה אין אוכלים אבל אי ידעי שמה שאין אוכלים שאין זה אלא מפני חסרון קבלתם לית דינא ולית דיינא שיכולים לסמוך על המקומות שאוכלים ונמצא שאין שום מחלוקת בין רבינו בתשובתו עם הרשב"א ז"ל גם לפי זה אין חילוק כלל בין יחיד ההולך ממקום למקום או המקומות עצמן לסמוך זה על זה ואני תמה על הש"ע דבדין ההולך ממקום למקום סתם וכתב כדברי רבינו בפסקיו וכדברי רבינו ירוחם שכתבתי בסעיף דלעיל ואילו בדין המקומות אם יכולין לסמוך זה על זה כתב וז"ל יש מי שאוסר ויש מי שמתיר ויש לחוש לדברי האוסר ע"כ נראה שהאוסר ר"ל רבינו בתשובה שכתבתי שכן כב"י אחר שכתב לדברי הרשב"א הזכיר שכבר כתב לעיל מינה תשובה זו והמתיר הוא א"כ הרשב"א ומה שהכריע לחוש הוא מטעם שאפשר שנידד הרשב"א בעצמו ולדבריו הללו גם בהולך ממקום למקום ה"ל לחוש לאיסור והאיתי לרמ"י ז"ל שכתב אהא דיש לחוש לדברי האוסר וז"ל ולפי זה אפשר שאפי' מי שיצא ממקום שנהגו בו היתר והלך למקום שנהגו בו איסור גם הוא צריך לנהוג איסור כמותם משום חומרי המקום שהלך לשם שגם בו יש לחוש שמא יטעה משא"כ בהפך במי שיצא ממקום שנהגו איסור והלך למקום שנוהגים היתר שהוא מותר לאכול שם ממ"נ שאם נאסר לו ה"ל גזירה לגזירה דוק כ"ל עכ"ל ומ"מ ראשונה דלפי סברת האוסר במקומות לסמוך זה על זה שכן ההולך ממקום המותר למקום האסור נ"ל שכוון יפה וכמ"ש כבר אבל במ"ש שאם הולך ממקום האסור למקום המותר דה"ל גזירה לגזירה אין נ"ל כלל דמאי גזירה לגזירה שיש זו כל דין מקום שנהגו על גזירת חכמים מיוסד ונותנים עליו חומרי המקום שהלך לשם והרי אף נפת של עובדי כוכבים לא התירו לאכול מי שנהג לאסור עם הנוהג היתר אלא בכגון דשייך איבה וכן בהמאה כמ"ש בס"ד בפ' אין מעמידין ועוד דאכתי לדבריו אין מיושב מ"ש הש"ע בהולך לעולם להיתר ובסמך המקומות הזכיר המחלוקת שיש לחוש לאיסור מאי אמרת דסמך על המבין דילמוד עליון מן התחתון א"כ לא נחלק כלל אלא דלמאן דאסר בהך אסר גם בהכך תרי גווני אבל כל זה אינו שוה לי אלא שעיקר של הדברים נ"ל כאשר כתבתי כראשונה שאין מחלוקת כלל בין רבינו והרשב"א בדינים הללו אלא כולה מלתא תליא בידיעת המקום שנוהג איסור שאם יודעים שהוא מפני שאין להם קבלה בו לא לאיסור ולא להיתר יכולים הם לסמוך על המקומות האוכלים ע"פ קבלתם ולאכלו ג"כ וכ"ש ההולך לשם ואע"פ שדעתו לחזור אבל אם הוא ספק אצלם מפני מה אין אוכלים בזה יש לנדד לאיסור דשמא גזירה גזרו ובודאי דיש לחוש הואיל ונפיק מפומיה דרשב"א כ"ש דדברים המתיישבים על הדעת הם שאפשר שכך הוא ואף ההולך בין ממקום האסור למקום המותר או בהפך נותנין עליו החומר שבמקומות ואם מה שאין אוכלים הוא מפני קבלתם בו שהוא טמא בזה הוא דכתב רבינו בתשובה דאין לסמוך על קבלת אחרים כי שמא פחותים הם מאלו שקבלו כללו מהם ואף הרשב"א לא יחלוק על זה כלל ודין ההולך לשם דינו כמו שיתבאר לענין חלב בפרק גיד הנשה סי' ד' כך נ"ל : (שכד) או שכף רגלו רחבה כשל אווז כו' · וכן לשון הרשב"א ג"כ בת"ה או שכף כו' וכן לשון הר"ן ותמיהני קצת שהסיגונא"ה שכתב רבינו לעיל בתשובה שקיבל לאסור הנה העיד עליה רבינו ירוחם שיש לה כל סימני טהרה כמו אווז ממש וגם כף רגלם רחב כמו אווז וידוע שאינו דורס ורבינו כתב בכאן שיש לסמוך על זה אם יש לה ג' סימני טהרה אבל בטור כתב וכף רגלה כו' וכן נראה ג"כ מתשובת הרשב"א שכתבה הב"י שעיקר הגירסא היא וכף רגלו כווז ולכן נ"ל שגם בדברי רבינו נכון לגרוס כן הואיל וכנו הטור גירסתו כך היא ומעתה אין קושיא עליו מתשובתו ג"כ כיון שצריך ג"כ שיהא תרטומו רחב : (שכה) וכן מסתבר כו' · ורמ"י כתב די"א שאין לסמוך אפילו על זה

ואין

מעדני יום טוב

הוא בגופו צריך שיהא בקי בכל הטמאים עופות ופרס ועזניה ואם אותו סימן הוא שאינו דורס א"צ שיהא בקי אלא בפרס ועזניה בלבד והשתא א"ש מאי דקאמר היה בקי בהם ובשמותיהם דמשמע שצריך להיות בקי בכולן וא"ש נמי מאי דלא קאמר עוף הבא בג' סימנים טהור דליכא למימר ובלבד שיכיר שאע"פ שאינו מכיר אחד מהם טהור שאין בכל העופות הטמאים שיהא בו ג' סימנים של טהרה והיינו דתנן כל שיש לו אצבע יתירה כו' · ובתר הכי אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור וה"מ דלא דריס כלומר שאם אותו סימן הוא שאינו דורס טהור דליכא למיחש ביה אלא לפרס ועזניה והנהו לא שכיחי ביישוב אבל בא בסימן אחד בגופו טמא אא"כ הוא בקי בכל העופות שבתורה דהא שכיחי ביישוב זו היא שיטת הרב רבי משה בר יוסף ז"ל עכ"ל הר"ן ושיבתה הריב"ש בתשובה שאכתוב בד"ח בסעיף ש"ך ויש עוד שטה אחרת להרמב"ם ואכתבה בד"ח בס"ד וכללי הדינים שכתב הר"ן בין לשיטת רש"י בין לשיטת הר"ס בר יוסף אכתוב לקמן אדאמר אמימר הלכתא כו' : [ש] והוא שיכיר עורב · כתב הר"ן דבגמרא מוכח דכל שיש לו שני סימנים אע"פ [שאינן] של עורב שהן אצבע יתירה וקורקבן נקלף שכבר נבדק ונמצא לו כן אלא ב' סימנים אחרים בגופו כגון זפק ואצבע יתירה או זפק וקורקבן נקלף מין עורב הוא וטמא לר"א בשוכן עמו בלווד ולרבנן בשוכן ונדמה כדאיתא לקמן ומימריה דרב נחמן ה"נ מוכחא דקאמרינן בשני סימנים טהור והוא שיכיר עורב ומשמע דבכל שני סימנים בעינן שיכיר עורב דאי לא ה"ל לפרושי עוף הבא בסימני עורב אלא ודאי כל הבא בשני סימנים בגופו אע"פ שאינן כשל עורב יש לחוש שמא מין עורב הוא א"כ סימן אחד שבו הוא שאינו דורס דכל מיני עורב דורסין הן עכ"ל : [ת] אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס · פירש"י ז"ל כל כמה דלא חזינן ליה דדריס אבל כי דריס על כרחין או פרס או עזניה הוא שכלל גדול שנינו כל הדורס טמא לפי שאין בטהורים שיהא דורס כ"כ הר"ן וכבר כתבתי ג"כ לעיל דלשטת הר"מ בר"י ה"ק והוא שאותו סימן הוא שאינו דורס והנני כותב לשון הר"ן בכללי השמועה לשני הפירושים וז"ל כללי השמועה לפי שטת רש"י ז"ל שכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנים בגופו ואין ידוע אם דורס אם לאו אסור לפי שיש לחוש שמא מן' עופות טמאים הוא בא בשני סימנים בגופו ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותם שני סימנין של עורב יש לחוש לעורב ולמיניו היה לו סימן אחד בגופו אע"פ שאינו יודע אם הוא דורס אם לאו וכן אין לו סימן טהרה בגופו ואינו דורס כל אחד מאלו טהור שאין בכל הטמאים כיוצא בהם אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי ביישוב ויש מי שמספק ואומר דכי אמרינן לא שכיחי ביישוב דוקא ביישובי דידהו אבל דידן חיישינן כל זה לפי דרכו של רש"י ז"ל אבל לפי שטתו ודרכו של הר"ס בר"י ז"ל נמצא כללי השמועה דכל עוף הדורס טמא ועוף [הבא] בג' סימנים בגופו בידוע שאינו דורס וטהור והיינו מתניתין בא בשני סימנים בגופו ואינו דורס טהור שאין בעופות טמאים כיוצא בו בא בשני סימנים בגופו בלבד ואינו ידוע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותן שני סימנים של עורב יש לו לחוש לעורב ולמיניו היה לו סימן א' בגופו ואינו דורס טהור אין לו סימן בגופו ואינו דורס טהור שאין בכל הטמאין כיוצא בו אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי ביישוב בא בסי' א' בגופו ואינו ידוע אם הוא דורס אם לאו אסור עד שיכיר כל העופות הכתובים בתורה עכ"ל הר"ן וכללי השמועה להרמב"ם תמצא בד"ח בס"ד : [א] ואיבעית אימא משום דפרס וכו'. וכן הוא ברי"ף ולפי זה הא דקאמר מעיקרא לא סבירא לי תלתא בלא טעמא הוא ובגמרא גרס מאי איכא משום כו' והיינו טעמיה דאמאי לא סבירא ליה וכ"ל לגרוס בדברי הרי"ף ורבינו ואיבעית אימא משום דפרס ועזניה והשתא קאי נמי למימר טעמא אמאי לא סבירא ליה : [ב] וניחא השתא דכל כמה דלא חזינן ליה דדריס ליכא לספוקי למידי כו' · דאי הוה סימן של טהרה שאינו בודאי סימן החדש היה לנו לספוקי שמא אינו דורס ועורב הוא ומשום קושיא זו פירשו התוספות והוא דלא דריס שאותו הסימן הוא דאינו דורס וכמו שכתבתי לעיל בשטת הר"מ בר"י אבל לפי מה שכתבתי לעיל במתני' בשם הר"ן ז"ל דדייק מהכא דלא מספקינן בעורב דמ"מ דעורב דורס ניחא בלא קבלת ר"ח ז"ל דמכיון דעורב דורס ויש לו שני סימנים ולזה אין לו אלא אחד ליכא למיחש למידי לשטת רש"י ז"ל שכל הי"מ יש לכוון ג' סימנים אבל לשטת הר"מ בר"י ז"ל ככר פירשתי דהכא הסימן הייני שאינו דורס בלבד : [ג] משום חומרי מקום כו' · דבריש פרק מקום שנהגו : [ד] או שכף רגלו וכו' · עיין בד"ח שאכתוב שנ"ל להגיה ולגרוס וכף כווז : [ה] וראוי לאוכלו אם ימצאו ג' סימנים בגופו ואין לחוש שמא דורס · נ"ל דהתא לאפוקי אם נמצאו לו ב' סימנים ומכיר בעורב ומיניו ויודע שאין זה מהם דפשיטא דטהור בלא הני סימני דהרז"ה וכן בא בסימן א' ומכיר בעורב ומיניו לפי דברי התוספות שכתבתי בדבור וניחא השתא כו' · ולדברי הר"ן אין צריך שיכירם דאז א"ל לסימני הרז"ה אבל בא בג' סימנים יש לחוש כפי שיטת רש"י שמא מאחד מהי"ט הן וכן להרמב"ם שאכתוב בד"ח סעיף ש"ך : [ו] לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה · ולא דמי לדאמרינן בגמ' דס"ו בשטת קשקשת דכתבה התורה הרבה טעמים לידע מהו קשקשת להגדיל תורה ויאדיר דהתם מרבה בדברים לפרש קשקשת בפירושים הרבה ואע"ג דלא צריך אלא משום יגדיל כו' · אבל הכא מאי יגדיל איכא בספור והזכרת מינין הרבה ויכולין לדעת מתוך סיפור המועט כמו מתוך סיפור המרובה ממש : [ז] א"ר יצחק גרסינן : [ח] ונאמן הצייד כו' · אורחא דמילתא וה"ה לכל אדם כמ"ש לקמן סימן ס"א : [ט] עוף זה

התיר

סתיר לי רבי · ואמר רבי יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן [י] ורבו שאמרו [כ] רבו לייד :

סא ת"ר [ל] (שכו) לוקחין ביצים בכל מקום (שכז) ואין חוששין לא משום טריפות ולא משום נבילות (שכח) ובאומר של עוף פלוני טהור הוא · דלא מלי לאישתמוטי אבל של עוף טהור מלי לאישתמוטי · ולבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני [מ] [דף סד ע"א] קרבי דגים · ואלו הן סימני ביצים [נ] כל שכודרת ועגלגולת · ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה · שני ראשיה כדין או חדין טמאין חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהורה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלבון וחלמון מעורבין זה בזה [ס] בידוע שהיא בילת שרץ · א"ר זירא [ע] סימנים לאו דאורייתא · אלא למאי הילכתא קתני להו הכי קאמר שני ראשיה כדין שני ראשיה חדין ודאי טמאה ואין סומכין על אמירת העובד כוכבים · וכן חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים ודאי טמאה · ראשה אחד כד וראשה אחד חד חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים משכחת לה טמאה ומשכחת לה טהורה [פ] אם אמר לייד של עוף פלוני טהור סמוך עילויה · בסתמא לא תסמוך עילויה · [צ] משום דאיכא דעורבי דדמי לדיונה : [ק] תניא אין מוכרין בילת טריפה לעובד כוכבים (שכט) אלא א"כ טרופה בקערה לפיכך אין לוקחין מהם ביצים טרופות [ר] וסימני דגים אי דאורייתא אי דרבנן כתבתי בפרק אין מעמידין (סימן מג) · ומה שלוקחין האידנא ביצים מן העובד כוכבים אע"פ שאין אומרים של עוף פלוני [ש] טהור הוא · [ת] (של) סומכין על זה שאין בילי עוף טמא מצוי בינינו · ומה שאנו לוקחין מהן פת הגילום בביצים [א] ולא חיישינן דילמא ביצים טרופות היו ולקחן מישראל · דדוקא היכא דחזינן בהו טרופות חיישינן דאיכא ריעותא · דאין דרך שיטרוף העובד כוכבים ביצים שהוא רוצה למכור אלא תלינן ודאי שמישראל לקחן טרופות וטריפות היו (שלא) אבל כל כמה דלא חזינן להו טרופות לפניט [ב] לא חיישינן להכי וגם לא חיישינן שמא היה בהם דם · דרוב ביצים אין בהם דם (שלב) ומעשים בכל יום שאנו אוכלין [ג] בילה מגולגלת אע"פ שאין יכול לבדוק אם יש [ד] בהן דם · ור"ת ז"ל היה רוצה לאסור פת הגילום בביצים משום בישולי עובדי כוכבים · אף לאותו שנוהג היתר בפת של עובדי כוכבים על פי הירושלמי דקאמר פת של עובדי כוכבים [ה] עמדו עליו והתירוהו · דכיון שנילושה במי ביצים אסורה משום שלקות של עובדי כוכבים · ולא היתה בכלל היתר פת · דשתי גזירות הן · פת היתה משמנה עשר דבר דגזור בית שמאי ובית הלל וגזירת שלקות קדמה הרבה · דבפרק אין מעמידין (דף לו׳) בעי למימר דהוי דאורייתא · ומסיק דקרא אסמכתא בעלמא הוא · ובשמנה עשר דבר היו הכל בקיאין כדאמרינן בפרק אין מעמידין (דף לו׳) שפשט איסורו בכל ישראל [ו] ולא היו טועין בזה לומר שהיתה מן התורה · אלא ודאי היו מקובלין בה איסור מדורות הראשונים וכסבורים לומר דמדאורייתא · ועוד האידנא אפילו הנוהגין היתר בפת של עובדי כוכבים נוהגין איסור בבישולי עובדי כוכבים · [ז] ומיהו נראה אע"ג דהלכה כמאן דאסר בילה משום בישולי עובדי כוכבים דתניא כוותיה בפרק אין מעמידין (דף לח׳) מ"מ עיסה שנילושה בביצים אין לאסור דקמחא עיקר מדמברכינן עליו המוציא (שלג) ומותר למי שנהג היתר בפת של עובדי כוכבים וראיה [ח] מדאמרינן בפירקין (שם) [ט] קירבי דגים אין בהם משום בישולי
עובדי

רש"י באדם כשר שאכלו (או) שמסר לו רבו או לייד חכם שהוא טהור : **שבקי בהן** · אותו חכם : **סא משום נבלות** · שמא נמצא בתרנגולת נבלה : **של עוף פלוני טהור** · ואנו יודעים שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להבחין ולהביא בילי אותו עוף לראות אם דומין לאלו לא משקר : **אית ליה לאשתמוטי** · ולומר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו והוא טהור : **עוברי דגים** · בילי הדגים כמות שהן מחוברים יחד : **שכודרת** · עגה ככדור פלוט"א : **כודרת ועגולגלת** · הדא היא דאי תנא עגולגלת לחודה הוי משמע עגולה כעדשה וכגבינה להכי תנא כודרת ועגולגלות כעיגולא של כדור שאינה קלושה אלא עגולה בעובי והדר מפ' ראשה אחד כד וראשה א' חד דלא ככדור ממש אלא משוכה לארכה ועגולה לרחבה : **כד** · פלט"א בלעז שאינו חד אלא ככדור : **חלבון** · אלבו"ן : **חלמון** · מוי"ל : **ביצת השרץ** · לב והלטאה מטילין ביצים ולקמן מפרש למאי הלכתא אשמועינן שהיא בילת שרץ ליתני טמאה סתמא : **סימנין לאו דאורייתא** · הנך סימני ביצים לאו הל"מ נינהו ולא סמכינן עלייהו : **ודאי טמאה** · ואי אמר לן עובד כוכבי' של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר : **אבל** ראש אחד כד כו' סייעתא הוו הנך סימנים לעובד כוכבי' לדבריו אי אמר לך של עוף פלוני טהור סמוך עליה דקא מסייע ליה סימני ואי לא לא תסמוך עליה : **הכי גרסינן** דאיכא דעורבא דדמי לדיונה : **אין מוכרים בילה** · של תרנגולת טריפה לכותי דילמא הדר ומזבין לה לישראל אא"כ טרופה בקערה דתו לא זבין לה ישראל מיניה לפיכך הואיל ומותר למכור להם בילה טרופה בקערה אין לוקחין ביצים טרופות דילמא דטריפה הואי וזבני ישראל ניהליה :

מעדני יום טוב

סתיר לי רבי · כן הגירסא ברי"ף אבל בגמרא עוף זה טהור מסר לי רבי והיא יותר נכונה לפי המסקנא דרבו לייד קאמר : [י] **ורבו** שאמרו רבו לייד · מדאמר בקי בהן דאי אמרת רבו חכם בשלמא שמייהו גמיר להו אלא אינהו מי ידע להו כדאיתא בגמרא : [כ] **רבו לייד** · לאו רב בחכמה אלא בענין לידה ובקיאות עופות · הר"ן : [ל] **לוקחים בצים** בכל מקום · ובגמרא גרס לוקחים ביצים מן העובדי כוכבים בכל מקום ואף בספר הרי"ף שבידינו גרס לוקחים ביצים בכ"מ מן העובדי כוכבים אלא שהב"י כתב שהרי"ף לא גרס מן העובדי כוכבים ואולי שמפני שראה כתוב לוקחים ביצים בכל מקום ולא כפי שהוא בגמרא לא עיין מ"מ אח"כ אלא שלפי שהרמב"ם לא כתב מן העובדי כוכבים מוכח מזה שלא היתה כך גירסתו ברי"ף שהדבר ידוע שדבריו בנוים על ספר הרי"ף וגם נראה קלת מדלקמן שכתב הרי"ף אם אמר לייד וכו' · ולקמן אכתוב בזה בס"ד ומיהו הר"ן לא העתיק מן העובדי כוכבים נראה שגירסתו כך היתה ברי"ף ומ"מ כתב דלכל כה"ג דאמר של עוף פלוני כו' אפילו עובד כוכבים מהימן כדאמרינן בסמוך אין לוקחים מהן בצים טרופות משמע דהא שלמות לוקחים דהיינו בכה"ג דאמר של עוף פלוני וטהור הוא ע"כ והרמב"ם לא כ"כ שיהא העובד כוכבים נאמן אפילו בכה"ג וכתב הרב המגיד דלדעתו מה שהוצרכו לומר שאין לוקחים ביצים טרופות מהן הוא במכיר שהן ממין עוף טהור והטעם מפני שחוששין שמא טרפה היתה וישראל מכרה לו ע"כ ורבינו כתב בסמוך ואין סומכין על אמירת העובד כוכבים ועיין עוד בד"ח : [ל] **לוקחין** ביצים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבילות · שמא נמצא בתרנגולת נבילה ואע"ג דבילת נבילה אסורה כדתנן בעדיות אפ"ה דנבלות וטרפות מיעוטא נינהו ובגמרא פרכינן ודילמא דעוף טמא נינהו ומפרקינן באומר של עוף פלוני וטהור הוא וא"ת ומאי קשיא דעופות טמאין נמי מיעוטא נינהו וכדתניא לעיל שעופות טהורין מרובין מן הטמאין תרלו ביה דאע"ג דמיעוטא נינהו כי מסמכינן להו בהדי נבילות וטרפות הוו להו רובא א"כ מתלה על מתלה א"כ י"ל דאע"ג דמיני עופות טהורין מרובין מן הטמאים אפשר שפרטי העופות שבכל מין ומין שבטמאים מרובין מן הפרטים שבטהורים כדאמרינן לעיל בגמרא מאה עופות טמאים יש במזרח וכולן מין איה הן וכ"נ דברייתא הכי קתני לוקחים ביצים בכל מקום ואפילו במקום שעופות טמאים מרובין מן הטהורים כגון המקומות שהן בשכונת המדברות והיינו דקתני בכל מקום משום דלגבי חששא דעוף טמא לאו ארובא סמכינן אלא משום דאמר של עוף פלוני וטהור הוא כדמסקינן אבל לגבי חששא דנבילות דסמכינן ומש"ה מקיים בה ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום טרפות והיינו דמקשינן ודילמא דעוף טמא נינהו דכיון דבכל מקום קתני אפילו בדוכתא דשכיחי עופות טמאים ליחוש דלמא דעוף טמא נינהו · הר"ן : [מ] **קרבי דגים** · וכן הוא ברי"ף וכתב הר"ן וז"ל קרבי דגים קלת דגים יש שנמצאים בקרביהן אלו הסימנים דמפרש ואזיל ובפרק אין מעמידין אמרינן ומשכחת לה בשילחופא וברוב הנסחאות בגמרא כתב כך סימני עוברי דגים כלומר ביצים שבתוכם אבל רב אלפסי ז"ל גורס קרבי דגים ובפרק אין מעמידין גם כן כתב אין לוקחין קרבי דגים אלא מן המומחה ולא כתב עוברין לפי שהוא ז"ל פוסק כמ"ד התם דג טמא מטריך כלומר מוליד דגים כיולא בו במעיו ואין לה בצים כלל ודג טהור מטיל בצים הלכך ליכא למיחש בעוברי דגים דהיינו ביליהן לטמאים כלל ע"כ ורבינו בס"פ אין מעמידין כתב עוברי דגים ושם אפרש בס"ד : [נ] **כל שכודרת** ועגלגולת · פירש"י הדא היא כו' · ובס"פ אין מעמידין כתב שכודרת משוכה שרחבה בראשה אחד והולכת ומתקלרת ונמשכת ועגלגולת עגולה מלידה ומגלגלת דאין לדיה רחבים ראשה אחד כד לתב פלטר"א בלע"ז כלומר עביה ככד שרחב מתחתיו בית מושבו ע"כ והתוספות כתבו בכאן דגירסת רש"י בפרק אין מעמידין כודרת בדלי"ת ופירש עגולה ככד : [ס] **בידוע** שהיא בילת שרץ · ומפרשינן בגמרא דנ"מ שאם רקמה ואכלה לוקה עליה משום שרץ השורץ על הארץ : [ע] **סימנים לאו** דאורייתא · פירש"י הנך סימני בצים כו' · משמע אבל סימני קרבי דגים דאורייתא הן והאריך בזה רבינו בסוף פרק אין מעמידין : [פ] **אם אמר לייד כו'** · כך לשון הרי"ף ונראה מזה כמ"ש לעיל דהרי"ף ל"ג מן העובדי כוכבים בברייתא ומ"ש רבינו לעיל בסמוך ואין סומכים על אמירת העובד כוכבים מפירש"י הוא ורש"י מלי גרים מן העובד כוכבים ויש לתמוה לפי זה על רבינו דארכיב אתרי רכשי ואולי סובר דהא דכתב הרי"ף לייד אורחא דמלתא נקט וכדלעיל נאמן הלייד דלאו דוקא ה"ה אחר שאינו לייד אלא אורחא דמלתא א"כ לרבותא אפילו שמלאכתו בכך להכירו בלידתו ה"כ לאו דוקא והכא יש לומר אפי' העובד כוכבים אלא נקט לייד דאורחא דמלתא שהם המוכרים בילת העוף שאינם ידועים וניכרים וא"כ לרבותא כדפרישית : [צ] **משום** דאיכא דעורבי דדמי לדיונה · כלומר בסימנים הללו אבל בצורתן ניכרין הן ומש"ה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא מהימן דלא מלי משתמיט כ"כ הר"ן וכיוצא בזה כתב הב"י בשם הרשב"א דאע"ג דדמו להדדי אכתי כותי מרתית דילמא יהיב ישראל דעתיה עליה ומקיפה לדיונה ומכיר שה"א לב' מינים חלוקים שלא יהא הפרש כל דהו ביניהם : [ק] נ"ל דגרסינן וסימני דגים וכו' עד בפרק אין מעמידין קודם תניא אין מוכרין כו' : [ר] **לפיכך** אין לוקחים מהם בצים טרופות · פירש"י לפיכך הואיל והותר למכור להם כו' והקשה הר"ן דהיכי קאמר לפיכך דמשמע דדוקא מפני שהתירו למכור להם בילה מטרופת הוא דאין לוקחים מהם ביצים טרופות אבל מדינא שרי דהא הכא כי אמר של פלוני וטהור הוא מאי הוי דהא לא מיכפל תירץ רבינו יצחק ז"ל דאה"נ דודאי בטרופות לא מהימן דהא משתמיט ואיכא למיחש לעוף טמא ותנא דברייתא לא תלי איסור הלקיחה בהיתר המכירה דאדרבה לקיחה מדינא אסורה והתרת המכירה הוא שתלוי באיסור הלקיחה משום דאסור ליקח מהם ביצים טרופות דאיכא למיחש שמא יחזור וימכרנה לישראל וברייתא הכי קתני אין מוכרים כו' אלא אם כן טרופות בקערה לפי שאין לוקחים מהם הטרופות בקערה ולשון לפיכך לא אתי שפיר להאי פירושא ואחרים כתבו דאפילו בטרופה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא לא מלי משתמיט דאי יהיב דעתיה מיכלל ואין זה מחוור ואחרים כתבו דה"ק לפיכך אין לוקחים מהם ביצים הטרופות בקערה אפילו ידעינן דעוף טהור נינהו וטרפם ישראל ומכרם לעובד כוכבים דחיישינן דילמא בילה טריפה היא וכל זה דוחק ולפי מה שכתבתי למעלה אתיא מילתא כפשטה דכי בעינן דיאמר של עוף פלוני וטהור הוא ה"מ בדוכתא דשכיחי עופות טמאין אבל בדוכתא דלא שכיחי לא חיישינן להו ומ"ה קאמר לפי שהתירו למכור לעובד כוכבים בילה טרופה אסור ללוקחה מהם אבל מדינא שרי ובהכי אתי שפיר מה שנהגו עכשיו ליקח ביצים מן העובד כוכבים ולא מצריכין ליה למימר של עוף פלוני וטהור הוא עכ"ל הר"ן ועיין לקמן בסמוך גם לעיל בשם המגיד גבי לוקחים ביצים בכל מקום : [ש] **טהור** הם · גרס בתוספות : [ת] **סומכים** על זה כו' · כלומר שאין רגילות שום אדם למוכרם ב"י סימן פ"ז וכתב עוד שהמגיד כתב טעם אחר יש לי לומר לפי שאין לוקחים אלא בילי תרנגולת ואווז והם ניכרים בטביעת עין : [א] **ולא** חיישינן דילמא ביצים טרופות היו ולקחן מישראל · וכ"ל דס"פ דהחששא שמא מישראל לקחן אבל על טרופות היו אין לומר שיש לחוש דהא ודאי טרופות היו עכ"פ קודם שלש בהם ועוד דאין לומר דלהא נמי משום חששא נגעו בה דשמא טרופות היו דודאי דאיכא למימר ז"ל בתר רובא שאינן טרופות אלא כל שטרופות היו הוא מילתא ודאית כיון שגילום בהם ומכיון שודאי היו טרופים א"כ איכא למיחש שמא מישראל לקחן שהרי אסרו לקנות מהם הטרופות מה"ט וא"כ ה"ה מה שנעשה מהטרופות שאסור לקנות כמו כן : ה"ג דחזינן להו טרופות : [ב] **לא** חיישינן להכי · ואזלינן בתר רוב ביצים שאינם של טרפות · תוספות : [ג] **ביצה** מגולגלת · גרס דליסנא דמתניתין דפרק כילה נקט ושם פירש"י שהיא נלויה קלת עד שהיא מגולגלת : [ד] **בה** גרס : [ה] **עמדו** עליו · בפרק אין מעמידין סימן כ"ז כתב ומתמעו עליה : [ו] **ולא** היו טועין בזה לומר שהיתה מן התורה · כלומר בעלי הגמרא וכן הוא בהדיא בתוספות לא היה טועה בה הגמרא וכו' · וה"פ דכמאי דבקיאין ונתפשט בכל ישראל האיסור מסתמא ידעו בעלי הגמרא מאין שנאסר אבל במה שלא נתפשט האיסור אפשר לטעות בו שלא לדעת אם היא גזירה או שיש לו מקור מן התורה גופה ונעלמה מעיניהם מכיון שלא נתפשט האיסור : [ז] **ומיהו** נראה כו' · וכן לשון התוספות ומתוך הלשון הזה נראה דר"ת עומד בשיטתו לאיסור אבל בפרק אין מעמידין סימן כ"ט כתב רבינו שהיתר בשם ר"ת ואפשר לפרש כן גם כאן בלשון רבינו דהיינו שכתב מתחלה ור"ת ז"ל היה רוצה לאסור כו' · כלומר אבל אח"כ עמד על הדבר ולא אסרו משום הא דמיהו נראה וכלומר דמיהו נראה לו לר"ת ז"ל עלמו אך התוספות כתבו דר"ת ז"ל היה אוסר ולא כתבו היה רוצה לאסור : [ח] **מדאמרי'** בפירקין · ר"ל בפרק דאיירינן ביה והיינו פרק אין מעמידין והוא שם : [ט] **קרבי** דגים · וכן העתיקו בתוספות ולפום ריהטא לא דייקי דל"ג קרבי דגים אלא דגים קטנים מלוחין פירש"י שנאכלין כמות שהן
מחמת

דברי חמודות

ואין לאכול שום עוף אלא במסורת שקבלו בו שהוא טהור וכן נוהגים ואין לשנות ע"כ : (שכו) **לוקחים** בצים בכל מקום · כבר כתבתי במי"ט דהגירסא בגמרא לוקחים בצים מן העובדי כוכבים בכל מקום והר"ן אע"פ שאינו גורס כן מ"מ פוסק דאפילו מהעובדי כוכבים וכך פסק רמ"א סימן פ"ו ורמ"י ז"ל לא דק שכתב ג"כ דאפילו מעובדי כוכבים לוקחים ואח"כ כתב שאין לוקחים מעובדי כוכבים אא"כ שהיה מכיר אותם ויש לו בהם טביעות עין כו' שהוא לשון הרמב"ם דסובר דהא דלוקחים כו' דוקא בישראל איירי והש"ע שכתב בלשון הזה הוא לפי שפוסק כהרמב"ם ואינו מתיר בעובד כוכבים כלל אלא שרמ"א הוא שהגיה כמאן דסברי דאף מעובדי כוכבים מותר ולא הוצרך לפרש אח"כ דהאי לפיכך אין לוקחים ביצים מן העובד כוכבים כו' דליתא לדידיה לפי שהוא מובן מעלמו ובזה טעה רמ"י ז"ל : (שכז) **ואין** חוששין לא משום טריפות ולא משום נבילות · ואע"ג דבילת נבילה וטריפה אסורה כדתנן בעדיות פ"ו בילת הנבלה אם יש כיולא בה נמכרת בשוק מותרת . ואם לאו אסורה כדברי ב"ש וב"ה אוסרים ומודים בבילת טריפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור ומייתי לה גמרא לעיל דף נ"ח וכתב הר"ן דאפי' בבילה שנגמרה לגמרי קודם שנטרפה אסורה דהא אכיולא בה נמכרת בשוק קאי וכ"כ רבינו ירוחם ומפני שגדלה באיסור דקתני לא מפרש לה בגמ' דהיינו נגמרה באיסור וכתב הרשב"א דאפי' עלדה מיד שנטרפה גזירה אטו מעורה בגידין ודלא כדברי הרא"ם שכתב באו"ח שהתיר וא"ת מ"ט אסרי ב"ה בילת הנבילה מ"ש משחט תרנגולת ומצא בה בצים גמורות שמותר לאכלן בחלב כדאיתא בפ"ק די"ע כבר כתבו התוס' לעיל דהכ"ג תירץ דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בשר עוף בחלב דרבנן הקילו ור"ת תירץ דבילת נבילה החמירו משום דהוי דבר האסור מגופו אבל בשר עוף בחלב דאין איסורו מגופו אלא מחמת תערובות דהא כל חד באפי נפשיה שרי הקילו ועי"ל דהיינו טעמא דאסרי ב"ה בילת נבילה אטו בילת טריפה ובילת טריפה אסורה משום דגמרה באיסור ומיהו אין נראה תירוץ זה דהא לא גזרינן ביעי דשיחלא בתרא אטו ביעי דשיחלא קמא ואטו ביעי דספנא מארעא ע"כ וכתב הב"י דבילה שהטילה התרנגולת (ובהגהת ש"ע הלשון מוטעה שכתב נשחטה וצריך להגיה הטילה) התרנגולת בצים וכ"כ בד"מ) ואח"כ נמצאת טריפה דינה כדין גבינות שנעשה מחלב בהמה ואח"כ נמצאת טריפה שנתבאר בפ"ק סעיף מ"ז ומ"ע וכתב הטור דבילת נבילה וטריפה שנתערבו ואפילו באלף כולן אסורות וכך סתמו בעלי הש"ע ותמיהני עליהם שהרי בסי' ק"י פסק בעל הש"ע כדעת הרמב"ם שאין אוסרים בכל שהוא אלא שבעה דברים שמנה התם ובע"ת אבל לא שאר דברים אע"פ שדרכן למנות ורמ"א שהגיה לא החמיר אלא כדעת ר"י דכל דבר שדרכו למנותו תמיד אינו בטל ואף מכלל זה אתה מוליא את שאין דרכו למנותו תמיד שלפעמים מוכרים אותו באומד שהוא בטל וכתב בהדיא שם בטור דהלכך בילה בטלה שלפעמים מוכרים של מלא בצים ביחד ע"כ ובגמרא נמי ברים מס' בילה דף ג' קחשיב לבילה שהיא מהדברים שנמכרים לפעמים באומד בלא מנין ובספר ת"ח שלו כלל מ"ב וכלל ס"ג כתב בהדיא לנהוג כך בבילה דבטלה ואומר אני דמכיון דהא דדבר שבמנין דלא בטל אינו אלא מדרבנן יש לדון להקל בבילה כדבריהם האחרונים שבסימן ק"י ועיין פ' ג"ה סעיף קכ"ב לענין בילה שיש בה אפרוח או דם וכתב עוד הטור בשם בעל התרומות דספק אם הוא בילת נבילה או אם היא בילת שחוטה מותרת אפי' בלא תערובות וטעמו משום דבילת נבילה לא מתסרא אלא מדרבנן שאין גמרה באיסור כלל שהאיסור הוא כשמתה ואז אינה נגמרת וכיון שהיא מדרבנן אזלינן בספק דידה לקולא ואע"ג דכשנתערבה באחרות כולן אסורות שאני התם דאתחזק בהו איסורא אבל הכא אנו אומרים שאין זו של איסור כ"כ ב"י ועיין בסעיף רפ"א אבל אם ספק שהיא של טריפה או של שחוטה כתב בעל התרומות דאסורה וכתב ב"י דטעמא משום דבילת טריפה הוי ספק דאורייתא דשמא בשעה שנטרפה התרנגולת לא היתה רק בשר בלא קליפה דהויא כמו ירך האם ואח"כ נגמרה קליפתה כ"כ בספר התרומה ולפי זה אם נטרפה סמוך לשחיטה מיד לא נאסרת אלא מדרבנן ואם נסתפק לנו בבילה אם היא של זאת או אם היא של שחוטה מותרת כיון שלא היה שהות לגמור קליפתה משנטרפה עד שנשחטה אינה אסורה אלא מדרבנן ויותר נראה לומר דאפ"ה דיינינן ליה כאיסורא דאורייתא דלא נתנו דבריהם לשיעורים ע"כ ובנתבשלה בילה טריפה עם אחרות יתבאר בפ' ג"ה סי' כ"ח ועי' ג"כ לקמן בפרקין סי' ס"ד : (שכח) **ובאומר** של עוף פלוני טהור הוא · אבל ברי"ף הגי' של עוף פלוני הן וטהור הוא נראה מלשונו דה"ק וטהור הוא שאנו יודעים ומכירין עוף פלוני שהוזכיר שטהור הוא ואף לגי' שבספר פירש"י ואנו יודעים וכו' וז"ל הרמב"ם בפ"ג מהמ"א של עוף פלוני הוא ועוף טהור הוא והטור כתב כך בהדיא אם אמר של עוף פלוני ואנו מכירים אותו שהוא טהור והא דמסיים וכתב אבל אם אמר סתם משל עוף טהור ואינו מזכירו וכך לשון הרמב"ם ואם אמר של עוף טהור ולא א"ל שמו לא תידוק מינה דאי מזכירו אע"פ שאין אנו מכירים אותו אלא יש לפרש דמכיון שלא א"ל שמו פשיטא שאין אנו מכירים אותו דאילו אמר שמו היה אפשר שהיינו מכירים אותו שלעולם לריכים אנו להכירו ואפי' הזכיר שמו כדכתב בהדיא ברישא וילמד סיפא הסתום מן המפורש דרישא וכן מוכח ג"כ בטור סימן פ"ג לענין בילי דגים : (שכט) **אא"כ** טרופה בקערה · ובסעיף של"ב אכתוב דיש מקומות אפי' טרופה בקערה אין מוכרין להם : (של) **סומכין** על זה שאין בילי עוף טמא מצוים בינינו · אבל המגיד כתב טעם אחר כמו שכתבתי בשמו במי"ט והוא לפי שאין אנו קונין רק בילי תרנגולת ואווזות והם ניכרים בטביעת עין וכ"כ א"ו הארוך וכתב אבל אסור לקנות ביצים אחרות מן העובדי כוכבים אא"כ מכיר בסימנים ואומר מעוף פלוני וטהור הוא וכתב רמ"א בת"ח שלו כלל ס"ו דה"ה שמותר לקנות מהם כל בילים שמכיר בטביעת עין והן הנה דברי הרמב"ם שכתבתי בסעיף שכ"ו שאע"פ שאוסר לקנות מעובדי כוכבים אפי' באומר כו' מ"מ התיר לסמוך לקנות ממנו בהכרת טביעת עין וכתב רמ"א שם שכן המנהג לקנות בילי בר אווזא מקצתן בקליפתן לבנים מקצתן ירוקים בקליפתן כי מכירין בהם שהם בילי בר אווזא שדרכן בכך ע"כ : (שלא) **אבל** כל כמה דלא חזינן להו טרופות כו' · ולפי מה שאכתוב בסעיף דלקמן הא דקונין מהם הפת שגילום בבילים לאו מהאי טעמא אלא לפי שאנו אין מוכרין להם כלל שום בילה האסורה ואפילו טרופות בקערה : (שלב) **ומעשים** בכל יום שאנו אוכלים בילה מגולגלת כו'. וכתב ב"י סימן ס"ו בשם הגהת מיימוני פ"ג מהמ"א דמה שרגילים לבודקם כשרולים לטגנם או לעשות מהם תבשיל חומרא בעלמא הוא ע"כ וז"ל א"ו הארוך כלל מ"ב סימן ז' ואע"פ שרוב הבילים אין בהם דם ואפילו אותו המועט שיש בהן דם יש לפעמים במקום שאין אוסרים הבילה (כדלקמן סימן ס"ג) מ"מ מאחר שקלת מלוי בהן נהגו לכתחלה שלא לאכלן ביום בלא בדיקה (נ"ל דמדמינן לבדיקת ריאה דהוא משום דמלוי הוא) וכן כשטורפים אותם בתבשיל וכמוליתא נוהגין ג"כ לבדוק לכתחלה ומיהו בדיעבד אין לחוש אם לא בדקם וכן כשהן מבושלות קשות שא"א לבודקם וכן בלילה אוכלים בילים לכתחלה בלא בדיקה דהולכים אחר הרוב ע"כ : (שלג) **ומותר** למי שנוהג היתר בפת של עובדי כוכבים · אבל בא"ו הארוך כלל מ"ד סימן ח' כתב בשם סמ"ק דעכשיו דאין אנו נזהרין מפת של עובדי כוכבים אסור למכור לעובדי כוכבים בילים טרופות או אסורות משום דם אפי' כשהן טרופות אא"כ יבשלם העובדי כוכבים לפניו דחיישינן שמא יערבם בפת ויחזור וימכור לישראל וכתב רמ"א דהכי נהוג במקום דנוהגים לעשות הפת עם בילים ונוהגים בו היתר לקנותו אבל בשאר מקומות אין לחוש וכתב עוד בת"ח סוף כלל ס"ח דאע"ג דבאותן מקומות שנוהגים היתר בפת של עובד כוכבים דאמרן שאסור למכור להם בילים טרופות בקערה א"כ הוי שרי לקנות מעובדי כוכבים ביצים טרופות דהא אין ריעותא כיון שישראל אסור למכור לו מ"מ נראה דאסור דיש לחוש לדבר מאחר שנזכר בגמרא אע"פ שנתבטל הטעם קלת מכל מקום לא נתפשט המנהג שלא למכור לו ויש לחוש למיעוט שמא מכרה לו ישראל טרפות מאחר שחזינן ריעותא שהן טרופות בידו כן נראה לי עד כאן לשונו :
לפי

עובדי כוכבים · ואי עבדינהו עובדי כוכבים כסא דהרסנא אסור · פשיטא מהו דתימא הרסנא עיקר קמ"ל דקמחא עיקר · משמע דאי הרסנא עיקר היה מותר אע"פ שהקמח מעורב בו ומטעם זה אין להתיר פשטיד"א של ישראל של דגים שאפאה העובד כוכבים (שלד) [י] לפי שהשמנונית הוא בעין על העיסה וגם שומן של דגים נאסר משום בישולי עובדי כוכבים קודם שנתערב בעיסה · ולא דמי לעיסה שמלושה בביצים שהביצים בטילין מתחלתן ולא נאסרו א'לעולם [כ]: סב [דף סד ע"ב] **ת"ר** גיעולי ביצים מותרין· [ל] פירש בערוך כגון שהכה את התרנגולת על זנבה והפילה ביצים שלא נגמרו מלשון שורו עיבר ולא יגעיל (איוב כא) (שלה) א) ואשמועינן דלא חשיבי כאבר מן החי אע"ג שנתלשו מן התרנגולת קודם זמנם (שלו) [מ] ביצים מוזרות (שלז) [נ] נפש היפה תאכלם: סג **נמצא** עליה קורט דם (שלח) זורק את הדם ואוכל את השאר אמר רבי ירמיה [ס] והוא שנמצא על קשר שלה · פירש רש"י ז"ל או אוכל את השאר אבל אם נתפשט הדם חוץ לקשר (שלט) סדא תכלא בכולה · תני רבי דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא (דם) על חלמון שלה אפילו ביצה אסורה · מאי טעמא · דסדא תכלא בכולה · והא דקאמר נמצא על חלמון שלה היינו נמצא על קשר של חלמון · שודאי שנתפשט שם מקשרו של חלבון ונכנס לקשר של חלמון · ואפילו אין ניכר התפשטותו מקשר של חלבון כיון שנמצא על קשר של חלמון שהוא מכוון כנגד קשר של חלבון · בודאי מקשר של חלבון שהוא תחלת רושם יצירת האפרוח נתפשט ונתחלחל והגיע לקשר של חלמון · אבל אם נמצא על החלמון שלא על הקשר ואין ניכר שנתפשט [ע] מן הקשר [פ] ביצה מותרת · ור' ירמיה ורבי דוסתאי לא פליגי · ר' ירמיה השמיענו דבחלבון גופה יש חילוק דאם נמצא על הקשר [צ] הדם אסור והביצה מותרת · ואם נתפשט מן הקשר לחוץ אף הביצה אסורה · והוא הדין אם נמצא דם על החלבון או על החלמון שלא בא מן הקשר של חלבון הדם אסור · ורבי ירמיה ורבי דוסתאי לא קיימי אלא אאוכל הנשאר אבל הדם אסור בכל ענין · ורבי דוסתאי השמיענו דעל קשר של חלמון הוי כמו נתפשט מקשר של חלבון חולה לו · זו היא שיטת רש"י · וקשה מהא דאמרינן בכריתות פרק דם שחיטה (דף כא·) ילא דם ביצים שאינו מין בשר ·ילא דם דגים וחגבים [ק] שכולו היתר ומשמע דכי היכי דשרי דם דגים וחגבים כל זמן שישנו עליהם וניכר שילא מהם הוא הדין נמי דם ביצים · וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים גזירה אטו דם עוף שבילה נולדה ממנו · ומדאורייתא שרי אף אותו שהאפרוח נוצר ממנו דהיינו שעל הקשר · ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף · מ"מ השתא מיהא לא מין בשר הוא שאין כאן עדיין בשר כלל אלא מדרבנן אסרו בין על הקשר בין חוץ לקשר · (שמ) ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דחשוב מין בשר כיון שהאפרוח נוצר ממנו · והא דשרינן בכריתות היינו כשאין הדם על הקשר אלא במקום אחר · ומצוי הוא פעמים רבות אפילו לאלתר סמוך ללידת הבילה · ואין אותו הדם בא ליצירת האפרוח והאי דרבי ירמיה אזורק את הדם [קאי וכשנמלא] על הקשר מדאורייתא אסור חוץ לקשר אפילו מדרבנן שרי · ומה שפירש רש"י ז"ל דכשהוא חוץ לקשר הכל אסור · זהו כשישנו על הקשר [ר] ונתפשט ממנו חוץ לקשר הלכך לפי שיטה זו אם נמלא על הקשר של חלבון [ש] דם אסור מן התורה וביצה מותרת · ואם נתפשט מקשר של חלבון חולה לו או נמלא על קשר של חלמון הכל אסור · ואם נמלא על החלבון או על החלמון שלא על הקשר [ת] (שמא) לשינויא קמא הדם אסור מדרבנן ולשינויא בתרא אף הדם מותר · ורב אלפס ז"ל [א] לא הזכיר קשר ורולה לומר זורק את הדם ואוכל את השאר · [ב] והוא שנמלא על חלבון שלה · אבל נמלא על חלמון שלה כולה אסורה · מאי טעמא משום דסריך בכולא · משמע דלדידיה דם לעולם אסור · ורבי דוסתאי [ג] לא חלק אלא בין חלבון לחלמון · דעל החלבון בכל מקום דם אסור וביצה מותרת ועל החלמון בכל מקום הכל אסור (שמב) וטוב להחמיר לאסור בנתפשט חוץ לקשר כדברי רש"י ז"ל ועל כל החלמון כדברי רב אלפס ז"ל :

תניא

הגהות הב"ח א ולא נאסרו מעולם:

רש"י **כסא** דהרסנא · עיגן במורייס שומן דגים עם קמח: **הרסנא** עיקר · ואותו מורייס נאכל כמות שהוא חי ושרי: **קמ"ל** קימחא עיקר · ויש בו משום בישולי עובדי כוכבים שהקמח אינו נאכל חי: **סב** **גיעולי** ביצים · ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה: **מותרות**: הטהורין דמיא בעלמא הוא ולא יהבי טעמא באחרנייתא: **ביצים** מוזרות · שאינן של זכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם: **נפש** יפה תאכלם · שאינו אסטניס ואין דעתו קצה בהם תאכלם ואע"פ שישבה עליהם תרנגולת ימים רבים: **סג** **והוא** שנמלא הדם על קשר שלה · הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם לא נתפזר בשאר הביצה הלכך אוכל השאר אבל נמלא על חלמון שלה כולה אסורה כדמפרש לקמן דסדא תכלא בכולה נתפשט הקלקול בכולה: **על חלמון** · על הקשר כדאמרן: **תבלא** · לשון קילול וריעותא :

דברי חמודות

(שלד) **לפי** שהשמנונית הוא בעין וכו' · וכתב הטור סימן קי"ג שכן ירקות הנאכלים כמו שהן חיין ובשלם עם בשר אסורין ששומן של בשר נבלע בהן והן דברי הרשב"א בת"ה: (שלה) **ואשמועינן** דלא חשיבי אבר מן החי · וכתב הרשב"א בד"א שאינה מעורה בגידין אבל היתה מעורה בגידין הרי זה כבשר הפורש מן החי ואסורה: (שלו) **ביצים** מוזרות נפש יפה תאכלם · פירש"י ביצים מוזרות שאינם של זכר ואין אפרוחים כו' · וכתב הב"י דאין ללמוד מכאן היתר לדם הנמלא בבילה בת יומא דכיון שהיא ראויה לגדל אפרוח איכא למימר דלא פלוג רבנן וכן המנהג שלא לחלק בין בילה בת יומא לשאינה בת יומא ע"כ: (שלז) **נפיש** היפה תאכלם · אבל זורק את הדם טור סימן ס"ו וכ"כ הרשב"א בת"ה: (שלח) **זורק** את הדם · כתב בא"ו הארוך כלל מ"ב שלריך ליטול מעט מן הבילה עמו כדי קליפה וכן משמע בסמ"ג עד כאן וראיתי בסמ"ג לאוין קל"ב שעל דברי רש"י שמתיר אף הדם כשנמלא כו' כתב שיש שאין רולין לסמוך על זה וקולפים מקום הדם אף כשנמלא במקום אחר בבילה ע"כ ויש לומר דדייק מדכתב הסמ"ג קולף מקום הדם ולא כתב קולף הדם כלשון הירושלמי שכתבו התוס': (שלט) **שדא** תיכלא בכולה · ובנתבשלה עם אחרות או נלטמק על החמין יתבאר בפרק גיד הנשה סי' כ"ח: (שמ) **ועי"ל** דדם שעל הקשר אסור מן התורה · וכן סתם הטור ר"ס ס"ו ומיהו כתב הטור ג"כ בשם ר"י שמתיר הדם לגמרי מדאורייתא ועיין לקמן סי' ס"ד אבל בהגהת ש"ד ובסמ"ק ובשערי מהרא"י פסקו כתירוץ קמא דאין בדם ביצים אלא איסור דרבנן וכתב רמ"א דמ"מ קי"ל כתשובת הרא"ש שכתב בטוי"ד על ביצים הטרופות בקערה ונמלא דם על החלמון של אחת מהן כולן אסורות אע"פ שזורק החלמון שעליו הדם שכיון שטורפים אותם בקערה והחלבון שהוא דק מתערב ביחד הכל אסור ואע"פ שלשון הרא"ש בתשובה היא כלל ד' סימן כ"ד דאע"ג דאפשר לספוקי דלמא לא היה על הקשר מ"מ ספיקא דאורייתא לחומרא ע"כ וב"י כתב ולמ"ד אין בדם ביצים איסור דאורייתא אפי' כשנמלאים על הקשר לא חיישינן דהוי ספיקא דרבנן ולקולא ע"כ וא"כ לפי האחרונים הנזכרים דפסקו דקי"ל דדם ביצים דרבנן היה אפשר להקל מ"מ נראה דקי"ל כתשובת הרא"ש דהא בנמלא על החלמון אסור מדינא לפי סברת הרי"ף ואין חילוק בין נמלא על הקשר או לא א"כ הוי ודאי איסורא והא דהולך הרא"ש לומר טעמא דהוי ספיקא דאורייתא היינו לשטת התוספות דסוברים דאף בחלמון אינו אסור אלא בנמלא על הקשר אבל לפי מה שנתבאר דקי"ל בכל מקום שנמלא בחלמון אסורה פשיטא דקי"ל כתשובת הרא"ש אע"ג דהוי שלא מטעמיה ולהכי הביאה הטור ולא כתב טעמא דספיקא דאורייתא לחומרא (וכבר כתבתי שהטור אע"פ שכתב דהוי דאורייתא מ"מ כתב גם לדברי ר"י דס"ל דלאו דאורייתא) ולכן דברי ב"י אינם נכונים כי במעשה דתשובת הרא"ש עכ"פ אסור אפי' למ"ד דדם ביצים הוי דרבנן דלא הוי ספיקא דרבנן אלא איסור דרבנן ממש מיהו אם הוי ספיקא אי הוי על החלבון או על החלמון בהא דברי ב"י נכונים וכמ"ש שאר האחרונים דהוי ספיקא דרבנן ע"כ ומיהו לריך לומר דאע"פ שהוא ודאי על החלבון ולא על החלמון דאכתי לריך שיהיה ספק בדבר שאינו בודאי בקשר והוא לה שזהו ג"כ איסור ודאי לרש"י ועובדא דהרא"ש הוא דהכי הוה בחלמון ומשו"ה אסברה לה הכי ומיהו י"ל דכיון דהגאונים כרי"ף ס"ל כמ"ש בטור הא דרש"י אין לנו אלא משום חומרא בעלמא אבל לעיקר הדין קי"ל כהגאונים וכ"כ המגיד דאין לחוש באיסור של דבריהם אחר קבלת הגאונים והלכך בתערובות אין לחוש לפרש"י ובא"ו הארוך כלל מ"ב כתב דאם נתבשלה או נגלה בילה אחת ואין ניכר כ"כ מקומו נהיגינן לאסרו בכל מקום שנמלא המנם אם הם חיות עדיין וטרופות בקערה ומעורבות ונמלא דם ביניהם ואינו ניכר באיזה מקום שהיה כתב באגודה דהוי ספק דרבנן ולקולא והכי נהיגין ואפילו רק ג' או ב' זורק הדם והשאר מותר ומיהו בבילה אחת טרופה אין להקל אבל אם ניכר הדם שהוא במקום האיסור נהיגין כתשובת הרא"ש ע"כ וכתב רמ"א דנראה טעמו דאם הם ב' או ג' ביצים נהגו להקל משום דהואיל וספקו דרבנן נוהגים להקל ומשום טיפת דם שלריך לזרוק שאסורה אין לאסור דהרי הרשב"א כתב בתשובה דאין אוסר תערובתו כמו שכתוב בסמוך ואף על גב דנוהגים כתשובת הרא"ש דכולן אסורות היינו דוקא בידוע שהיה הדם במקום האסור אבל בספק סומכים אדברי המקילים לכן כתב דאם הם טרופות מותרים הואיל ולא ידעינן היכן היה הדם אבל בילה אחת אסורה כן נראה לי טעמו וא"כ נ"ל דגם בנגלה או נתבשלה דכתב דנוהגים לאסור היינו דוקא אותה בילה אבל נתבשלה עם אחרות אין לאסור אחרות הואיל וגם באותה בילה עלמה איכא לספוקי דילמא אינו על מקום האסור כך נ"ל אבל אם נתבשלה וידוע שהוא במקום האסור אוסר כל האחרים שנתבשלו עמו כך הוא לשונו של רמ"א בד"מ שלו ומשו"ה מ"ש בת"ח אם נתבשלה ונתערבה אח"כ באחרות אם אין אנו יודעים שהדם היה במקום האיסור יש להתיר התערובות הוא טעות שנפל בספר ולריך להיות אם נתבשלה עם האחרות כך נ"ל ועיין בסעיף דלקמן דיש עוד להקשות מזה על לשונו שבת"ח ריש כלל ס"ג ועיין בפרק גיד הנשה סי' כ"ח ומה שמחמיר הא"ו הארוך בבילה אחת ואע"ג דלא הוי נמי אלא ספק דרבנן לדבריו דפסק כהאחרונים דסברי הכי אכתוב בס"ד לקמן וכתב בהגהות מרדכי שאם הבילים חיות ושבורות בקערה ולא טרפם זה בזה וניכר איזה הם הכשרות שלא נמלא בהם דם ובאחד נמלא דם דיקח הכשרות כל אחד בפני עלמו וישאיר אותה שהיה בה דם בקערה ויזרקנה אבל לא יקח אותה תחלה וישאיר הכשרות נפי שא"א ליקח בילה מעם חברתה שלא ישאיר בתחתון מן העליון כו' · וכתב הב"י דנראה דהרא"ש מודה בכה"ג דשרי דעד כאן לא אמר אלא בטרופות אבל בשבורות ולא טרופות ליכא למיחש למידי ע"כ וכתב בא"ו הארוך דכן נוהגים והא דכתב הגהת מרדכי דיזרקנה לאו למימרא שהיא אסורה למכור וליתנה לעובד כוכבים דהרי אין כאן שום איסור הנאה אלא דיבר בהווה שאין מקפידים על כך וזורקים אותה ורמ"י ז"ל לא דייק בכל זה שלא הבין טעם הדבר דמקילים בתערובות שהוא לפי דקי"ל כסברת האומרים דאין בדם ביצים אלא איסור דרבנן בלבד והטעות מה שלא הגיה רבו על הכתוב בסעיף ב' דדם ביצים אם ידוע שהוא מרוקם האפרוח חייבים עליו דה"ל להגיה בי"א שאין חייבים עליו לפי שאין בו אלא איסור דרבנן ולפי שלא הוגה כן נמשך לפרש כל הדינים שיש בהם משום ספק איסור דאורייתא ואע"פ כן פסק להא דהגהת רבו דמתיר התערובות וכבר נתבאר שלא אמר רבו כן אלא לפי מה שהוא פוסק כסברת האומרים שאין בדם ביצים שום איסור דאורייתא ובאמת שזהו קושיא על רבו מה שלא הגיה בסעיף ב' כמו שכתבתי: (שמא) **לשינויא** קמא הדם אסור מדרבנן · וכתב הב"י שאם נמלא דם במקומות אלו ולא זרקו וטרף הבילה עם הדם נראה לי דשרי אע"פ שאין ס' בהיתר כנגד הדם דלא אסרו חכמים הדם הזה אלא שלא לאוכלו בעינו אבל תערובתו אינו אוסר וכ"כ בת"ה ולמדו מק"ו דדם דגים וחגבים דשרו כשיש מוכיח עליו וכ"ש כשנתערבו שאין ניכרים בתערובתן שהן מותרים ואע"פ שבדם בילים החמירו לאסרו ואע"פ שבילתו מוכחת עליו וכמ"ש במי"ט היינו דוקא כשהוא בעין וכתב עוד הב"י דאפשר דאף לערבו לכתחלה אסור מהטעם שכתבתי במי"ט שהחמירו בדם בילים אבל היכא שנתערב שלא לדעת שרי ע"כ ורמ"א בת"ח כתב בדין זה והוא שיהא הדם במקום דליכא לספוקי ביה שמא היה במקום האוסרה לבילה כולה וכ"כ ג"כ בד"מ וז"ל ואע"ג דלענין בילים טרופות נהגו כתשובת הרא"ש דלעיל היינו במקום דאיכא למיחש שמא היה במקום שבא מריקום האפרוח ונאסר כל הבילה כולה ולכן אוסר גם כן התערובות אבל בידוע שאין הבילה אסורה אלא הדם כו' ע"כ וכיוצא בזה כתב ג"כ בת"ח ריש כלל ס"ג לענין תערובות בילה שיש בה דם שנתבשלה עם אחרות ודלא כמ"ש לעיל לשון הר"ש בזה ולפי זה נראים דבריו סותרים למה שכתבתי לעיל בשמו דאין התערובות אוסר אלא כשיודעים שהיה הדם במקום האוסרו ולולי לשונו זה שבד"מ אדהכא הייתי יכול ליישב לשונו בת"ח אדהכא דכיון דדינא דהכא מיירי בבילה אחת לבדה ולא בתערובות אותה בילה עם אחרות משום הכי החמיר בה כמ"ש לעיל בשם א"ו הארוך דבבילה א' אין להקל וכן יראה לי להלכה דבבילה א' שאמרו בה שלא להקל הוא דמחמירים אפילו משום חששא ולא כן בתערובות עם בילים אחרות שלא נחמיר לאסור אלא בידוע כו' ורמ"י כתב בדין דהכא שנתערב הדם עד שלא יהיה רישומו ניכר היה לריך לזרוק ממקום הרשום ההוא: (שמב) **וטוב** להחמיר לאסור בנתפשט כו' · וכתב בא"ו הארוך כלל מ"ב בשם הפרנס דעתה אין אנו בקיאים בין קשר חלבון לקשר חלמון ולכן נהוג עלמא שאין להתיר בילה שנמלא בה דם כ"א שנמלא על החלבון ולא נגע בקשר ע"כ ורמ"א הוסיף לומר דמזה נתפשט המנהג במדינות אלו לאסור כל בילה שיש בה דם ואין מחלקין בין חלבון לחלמון כ"כ בהג"ה אבל נ"ל שהמנהג הזה אין יסודו משום שאין אנו בקיאים כו' דא"כ כל שלא נגע בקשר בודאי אין טעם לאסור והרי הא"ו לא אמר המנהג ההוא אלא נראה לי טעם המנהג שבמדינות אלו שחשו עוד לסברת הרא"ה שכתבתי במי"ט שהוא בהפך מסברת הרי"ף וס"ל דבחלמון זורק הדם ואוכל את השאר ובחלבון בכל מקום אסורה הבילה כולה ובד"מ כתב ג"כ לסברא זו ומ"מ אע"פ שנהגו כן בבילה שנמלא בה דם אפ"ה לענין תערובות דבסעיף ש"מ כ"ל דאין לאסור אלא בנמלא על החלמון כסברת הרי"ף שכן גם סברת הגאונים כמ"ש בטור בשמם משא"כ סברת הרא"ה דיחידאה היא שגם הר"ן פי' הסוגיא דע"א מכל הפירושים וכתב שאינו מפרש כן אלא להלכה ולא למעשה ודמ"מ סומך על פירושו זה שלא לאסור בילה שנמלאת בה דם על חלבון שלה כמו שסובר הרא"ה וגדולה מזו כתבתי לעיל שאפשר דלא נחוש לפירש"י בענין תערובות ואע"פ שרמ"י ז"ל אסר התערובות

מעדני יום טוב

מחמת מלחן : [י] **לפי** שהשמנונית הוא בעין כו' · וז"ל א"ו הארוך כלל מ"ד סימן ז' אבל פשטיד"א אסרו רבותינו משום בישולי עובדי כוכבים של הדגים ובזה לא שייך סילתא דקימחא עיקר כמו גבי פת הגילום בביצים דהתם נתערבו בליסה ונאפה הכל יחד בתערובות ואין הבילים בעין אבל הכא היה הדג והשמנונית בעין לבדו ואינה מתערבת תוך העיסה לגמרי כמו הבילים ונאפה קודם שנאפה הפת ונאסר אז מיד משום בש"ע ואף העיסה עלמו של הפשטיד"א אסור משום דבלע איסור דרבנן שנאפה מקודם וכן כל כיולא בזה ואין שייך בזה טעם כעיקר שלא גזרו בו דהשמנונית עיקר האיסור הנבלע בו ולא מטעם לבד עכ"ל : [כ] גרס בגמרא תניא כל הסרך כו' · כתבו רבינו לקמן סימן ס"ד : [ל] **פירש** בערוך כגון שהכה את התרנגולת כו' · וכך הסכימו התוספות והר"ן משום דקשיא להו על פירש"י שמפרש בלים עמאות שמלקן כו' · דאם כפירושו אמאי לא מייתי בגמרא בפרק גיד הנשה לכך ברייתא דהתם שקיל וטרי טובא בהא מילתא ועוד דבתוספתא תני להו בתרתי דתני גיעולי בילים והדר תני בילים עטורות שמלקן כו' · וכפירושו של הערוך כך הוא בירושלמי במסכת תרומות גיעולי בילים מותרים שורו עיבר ולא יגעיל כ"כ הר"ן וכן מלאתי להגי' בירושלמי שלפנינו בפרק בלל הלכה ו' ולהתוספות נזדמנה גירסא משובשת : [מ] **ביצים** מוזרות · פירש"י שאינן של זכר כו' · ומסיים בו הר"ן וז"ל מוזרות מלשון עוייה כדאמרינן בפ"ק דסוטה מוזרות בלבנה כלומר עוות שכשהבלים עומדין זמן מרובה נפסדין ונעכרין והם נעוים כתוש ע"כ ובפ"ק דבילה דף ז' אמרינן דסיכא דליכא זכר עד שמיס בתים הוא דספנא מארעא וכתב רמ"א בת"ח כלל ס"ב סימן ו' וכן אם סגורה בלול אבל סתם בילים אינם ספנא מארעא: [נ] **נפש** היפה תאכלם· פירש"י מי שאינו אסטנים כו' · וכתב עליו הר"ן וז"ל ולאו דוקא בדספנא מארעא דהא קתני סיפא נמלא עליה קורט דם וכו' · כלומר דחיישינן לריקום ומשמע דארישא קאי ובדספנא מארעא לא שייך ביה ריקום כלל ע"כ ביאור דבריו דרישא דקתני בלים המוזרות נפש יפה תאכלם כלל הוא לכל בלים מוזרות בין להנך דהוו מדספנא מארעא בין לנך דאוי מזכר ועל הנך דהוו מזכר קתני בתר הכי נמלא עליה קורט דם כו' · לומר דחיישינן בהו לריקום ומש"ה מפליג בהו בין נמלא בקשר לנמלא חוץ לקשר או בין חלבון לחלמון אבל בדספנא מארעא לא מפליג בהו כלל דכיון דליכא למיחש בהו לריקום לעולם לא מיתסרי אלא נפש היפה תאכלם בכל גוונא ב"י סימן ס"ו : [ס] **והוא** שנמלא על קשר שלה · לשון רש"י הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד וכ"כ המגיד פ"ג מהמ"א בשם הרשב"א וכן הוא בהר"ן וכתב רמ"א בד"מ שכן הוא בשערים דמהרא"י סימן כ"ג בשם הא"ו אבל הב"י כתב דנ"ל שטעות סופרים הוא שהחליפו ח' בכ' והגירסא הנכונה הראש החד וכן הוא בספר התרומות ובת"ה וכך היא גירסת הטור וזה לשון ת"ה קשר זה הוא בראשו החד והוא דבר שנתפס בה מזרע הזכר וניכר הוא לעין ע"כ וכ"ל שבחלבון הוא המקום שבו שהוא מקושר יותר משאר החלבון ובחלמון הוא כדמות כתם עגול כמלא כוחב עדשה גדולה עכ"ל הב"י ועי' בד"מ : [ע] נ"ל דה"ג מן הקשר של חלבון בילה מותרת : [פ] **ביצה** מותרת · דליכא למיחש שנתפשט מקשר החלבון מאחר שאינו מכוון כנגדו · ב"י : [צ] **הדם** אסור · כלומר והבילה מותרת ומשום דעיקר המשך לשונו להקשות על איסור הדם מש"ה לא דק לפרש היתר דבילה ועוד דממילא משמע מכיון שפירש ואמר הדם אסור : [ק] **שכולו** היתר · ומפרש התם שאינן מעונין שחיטה ומייתי לה רבינו לקמן ס"ס ס"ו : [ר] **ונתפשט** ממנו חוץ לקשר · אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפי' ואין להקשות לפי' זה בתר הכי דמפליג רבי דוסתאי בין חלבון לחלמון ה"ל לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפליג בין נמלא על הקשר של חלבון לנמלא על הקשר של חלמון · תוספות : [ש] **דם** אסור מן התורה · לשינויא בתרא קאמר דאילו לשינויא קמא לא מתסר שום דם בילים מדאורייתא כלל · ב"י : [ת] **לשינויא** קמא הדם אסור כו' · כלומר דלשינויא קמא כיון דליכא דם בילה דאסור מדאורייתא אלא רבנן גזרו ביה אטו דם עוף שהבילה נולדה ממנו א"כ ליכא לפלוגי בין תוך הקשר לחוץ לקשר דבכל הדם הנמלא בבילה גזור אבל לשינויא בתרא דדם שעל הקשר אסור מדאורייתא ושלא על הקשר לא אשכחן דגזרו ביה רבנן אדרבה אמרינן בכריתות דשרי הלכך לית ביה איסורא כלל לנאי שינויא כ"כ ב"י וכתב עוד דאע"ג דבדם דגים וחגבים היכא שיש מוכיח עליו שרי כמו שכתוב בפרק כל הבשר סימן כ"ס הכא אע"פ שבילתו מוכחת עליו אסרוהו חכמים לשנויא קמא שהחמירו ביותר מבדם דגים וחגבים מפני שהבילה הווה מהעוף שדמו אסור מדאורייתא ע"כ : [א] נ"ל דהכי גרסינן · לא הזכיר קשר וז"ל זורק : [ב] **והוא** שנמלא על חלבון שלה · אע"פ שבספר הרי"ף שבידינו על הקשר טעות שנפל בספר מדמסיים חלמון ולא הזכיר כלל חלבון בדבריו וכן הר"ן כתב דלהרי"ף הכל תלוי בחלבון וחלמון ולא בקשר וחוץ לקשר : [ג] **לא** חלק · אלא בין חלבון לחלמון כו' · ופליג אדרבי ירמיה וכתב הר"ן דהכי משמע דהא הא דרבי דוסתאי מתניתא היא ולא משמע דקאי אדרבי ירמיה כלל ומשמע דכרבי דוסתאי קיימא לן מדאתמר בגמרא בתר הכי רב גביהא מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי כלומר הא דתני רבי דוסתאי וא"ל איפכא תני תנא קמיה דאביי כלומר שתנא אחד היה שונה אותה בהפך לא שנו אלא נמלא על חלמון שלה ואביי הוא דתרגם ניהליה הכי כדאמר לא שנו אלא שנמלא על חלבון ומכיון דאביי ורב אשי תרלו לה ושקלו ומרי עלה משמע דהכי קיימא לן כרבי דוסתאי דעל החלבון בכל מקום הדם אסורה והבילה מותרת ועל החלמון בכל מקום הכל אסור אבל הרא"ה ז"ל כתב שאי אפשר לומר כן בחלבון שריא ובחלמון אסירא שהרי האפרוח מן החלבון הוא נולד ולא מן החלמון שאם אתה שובר הבילה בעוד שהאפרוח בתוכה לא תמלא דבר מן החלבון שממנו נולר והחלמון כולו קיים והרבה פעמים תמלאנו שלם בגוף האפרוח וזהו שאדם מולא פעמים רבות דם בבילה בת יומה בחלמון שלה ובחלבון לא ימלא עד לאחר ימים שיש לחוש לריקום לפיכך פירש דהא דא"ל רב אשי לרב גביהא מבי כתיל תנא איפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתרגם ניהליה הכי דהכי קאמר דהאי ליטנא דאביי הוא וליטנא דיחידאה ועיקר מתניתא איפכא תניא ונקטינן כרב אשי הלכך נמלא על חלבון שלה אסורה ועל חלמון שלה זורק את הדם ואוכל את השאר עכ"ל הר"ן ועיין

תפארת שמואל א) ואשמעינן דלא חשיבי כאבר מן החי וכו' · כ"כ וז"ל הטור סי' פ"ט וכתב הרשב"א בד"א שאינה מעורה בגידים אבל אם מעורה בגידים אסורים כבשר הפורש מן החי ע"כ ולא נהירא דבפ"ק דבילה הבאתי דרשב"א ס"ל אף מעורה בגידין מותר לאכלן בחלב ודוקא לומר דמחלק כבשר עוף בחלב שהוא מדרבנן *) ונראה שדברי הרשב"א לאו מעורים לחוד אלא כלומר מעורות היטיב שלא נגמר עדיין החלבון אלא החלמון לבד ולאפוקי מרש"י כמו שהביא הטור גופיה סי' פ"ז וכן נ"ל עיקר ועיין מ"ש במסכת בילה פרק קמא :

*) [ועי' בש"ך ביו"ד סי' פ"ז ס"ק ס']

סד **תניא** כל השרץ השורץ על הארץ [ד] לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם דברי ר"א בן יעקב · ורבנן סברי כיון שילא (א) לאויר העולם שרי [ה] ובן הלכתא: אמר חזקיה מנין לביצה טמאה שאסורה שנאמר את בת היענה [ו] וכי בת יש לה ליענה [ז] אלא זו ביצתה שאסורה (שרמ) · (שמה) [ח] אפרוח של ביצה טרפה מותר · מאי טעמא [ט] דכמה דלא מסרח לא גביל וכי גבילה דקא ספרח בעלמא היא (שמו):

סה [דף סה ע"א] [י] **כל** עוף הדורס טמא · תניא רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא: יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ר"א ברבי צדוק אומר מותחין לו חוט של משיחה (שמז) אם חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא · (שמח) שלש לכאן ואחת לכאן טהור · ר' שמעון בן אלעזר אומר (שמט) עוף הקולט מן האויר טמא · והא דפריס ולא קלט · אמר אביי קולט ואוכל מאויר קאמרינן: אחרים אומרים שוכן עם טמאים טמא · עם טהורים טהור · כמאן כרבי אליעזר דאמר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו · אפילו תימא רבנן בשוכן ודמי ליה קאמרינן:

סו **מתני'** (שנ) ובחגבים [כ] כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים [ל] וקרסולים וכנפיו חופין את רובו · רבי יוסי אומר ושמו חגב: **גמ'** מאי רובו · אמר רב יהודה אמר רב רוב ארכו ואמרי לה רוב היקיפו · אמר רב פפא הלכך בעינן [מ] רוב ארכו ורוב היקיפו: (שנא) ת"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הזחל הזה מותר [נ] רבי אלעזר בר' יוסי אומר אשר לו כרעים ממעל לרגליו [ס] אע"פ שאין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן · ופליגי תנאי דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל דריש בכללי ופרטי ואייתר ליה שלפגים לרבות ראשו ארוך · ואייתר ליה דבעינן שמו חגב · ותנא דבי רב לא דריש כללי ופרטי · אלא למינהו מרבה לכל אחד הדומה לו ואיכא יהודה

[ע] הילכך בעינן חמשה סימנים · וגם לא מצריך שמו חגב · [ע] הילכך נראה דהלכתא כתנא דבי רבי ישמעאל דמתניתין אתיא כוותיה דלא קתני אלא ארבע סימנים · ומתוך זה היה אומר הרמב"ם ז"ל דרבי יוסי דמתניתין מפרש דברי ת"ק ולא פליג מדאכשר ת"ק בארבע סימנים ולא בעי אין לראשו ארוך א"כ סבר כתנא דבי ר' ישמעאל ואייתר ליה שלפגים לרבות שמו חגב · הלכך לאודעך אפילו חגב שהוא בארבע סימנים (שנב) [פ] אין לאוכלו [אלא] במסורת עד שיהא מקובל ששמו חגב · (שנג) וחגבים הללו אין טעונים שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב · זאת תורת הבהמה מבהמה והעוף כמשמעו [צ] עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינין קטנים · וכל נפש החיה במים אלו דגים · מכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים · כך כתב שמו אסמכתא · מייתי ואכיל ליה אבל חגב טהור לא מתום · ובכריתות בריש דם שחיטה (דף כ"א) תנא דם חגבים שהוא היתר ומפרש דאינם טעונין שחיטה [ק] ובפרק אין מעמידין (דף ל"ט) אמר רב עובד כוכבים שהלית את החגבים באור כל החגבים אסורין [ר] ומפרש טעמא משום דלא ידעינן הי טמא והי טהור · אבל משום שהלית לא מיתסרי: סז **מתני'** כל שיש לו סנפיר וקשקשת [ש] ר' יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר אחד · אלו הן קשקשים (שנד) הקבועים בו · סנפירין הפורח בהם · ובתוספתא קובע לו מקום כשאין לו אלא קשקשת אחת · דקתני וכמה קשקשים יהיו לו · אחת תחת זנבו ואחת תחת לחייו ואחת תחת סנפיר שלו · רבי יהודה אומר וכו' (שנה) [ת] ואו לא קאמר ת"ק · ובתורת כהנים תניא אין לו אלא המרבה בקשקשים ובסנפירין כגון * כשפא זו מנין שאין לו אלא סנפיר וקשקשת אחת [א] ת"ל קשקשת · **גמ'** (רבי יהודה אומר וכו') [ב] [דף ס"ו] ת"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן (שנו) [ג] כגון הסולתנית והאפונין (שנז) הרי זה מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה

*) בתו"כ הגי' קיסות ·

הגהות הב"ח א כגון כשפא זו מנין לרבות אפילו אין לו אלא סנפיר וכו' ת"ל סנפיר וקשקשת:

רש"י ה"ג כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרצוליו וכנפיו חופין את רובו ולא גרסינן וקרסוליו וכנפיו וכגמ' נפקא לן מקראי: **גמ'** הלכך · הואיל ואמרי הכי ואמרי הכי בעינן תרווייהו: **זחל** · מין חגב [בל' ארמי]:[איסקרא]·ואין לו קרצולים בקטנותו וגדלים לאחר זמן: **אשר לא כרעים** · כתיב ואשר לו קרי: **אין מצניעין אותו לקטן** · לשחק דילמא אכיל ואפילו למ"ד קטן אוכל נבלות אין ב"ד מצווין עליו להפרישו מודה הוא דלא יהבינן ליה בידים דתניא לא תאכלום לא תאכילום להזהיר גדולים על הקטנים: **כל החגבים** · שהאגם שנחרכו ונתבשלו מחמת האור. חגב אין טעון שחיטה: **סז מתני'** הפורח בהם · שט בהן על (פני) המים: **הקבועין בו** · יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לכשכשן: **גמ'** הסולתנית · מין דגים קטנים בלעז טוניי"א:

מעדני יום טוב

ועיין עוד בד"מ: [ד] **לרבות** אפרוחין כו' · דכיון דלא נפתחו עיניהם כשרץ חשיבי ומיהו דוקא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא והכי איתא בגמרא: [ה] **ובן** הלכתא · כ"כ הרי"ף ובפ"ק דביצה ס"ס ז' כתב רבינו דטעמו משום דיחיד ורבים הלכה כרבים אבל כתב עוד דיש פוסקים כראב"י וכתב שכן נראה דמשנת ראב"י קב ונקי ואפי' בברייתא כדמוכח בפרק הבא על יבמתו ע"כ והר"ן כ' נקיים דברי הרי"ף דהכא מש"ה אין הלכה כראב"י דר' יוחנן קאי התם בפ"ק דביצה כרבנן דגרסינן התם אפרוח שנולד בי"ט רב אמר אסור ושמואל ואיתימא ר' יוחנן אמר מותר ורב ור"י הלכה כר"י דאפילו בו ביום מותר אע"פ שלא נפתחו עיניו דסתמא הכי איתא כדתניא התם אפרוח שנולד בי"ט אסור וראב"י אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו אלמא סתמא הכי איתא ואפ"ה שרי לר"י ורב נמי דאסר דוקא ביו"ט ומשום מוקצה כדאיתא התם אך בחול לכ"ע שרי הלכך נקיטינן דאפרוח שילא לאויר העולם שרי אע"פ שלא נתפתחו עיניהם שהו אבל היכא דלא יצאו לאויר העולם הא אמרינן דאפילו רבנן מודו דאסירי ע"כ ומיהו התוספות דביצה דף ו' כתבו אהך פלוגתא דרב ושמואל ורבי יוחנן דנראה לומר דאתרמי שנפתחו עיניו היום דאי לא נפתחו עיניו קי"ל דאפילו בחול אסור ע"כ וא"כ לא ייתו של הר"ן אינה כלאייה ועי' בד"מ: ה"ג מנין לביצת טמאה: [ו] **וכי** בת יש לה ליענה · והלא מעלת ביצים היא ולא שייך בה בת ועוד שאין דין הבת חלוק מאמה דלכתוב בתה ומאי דכתיב בני יונה התם נמי לדרשה אתי קטנים ולא גדולים כדאיתא בפ"ק בגמרא' הר"ן: [ז] **אלא** זו ביצתה · ובגמרא מייתי אתאי דרבינן מבת היענה דהיינו ביצתה ולא אמרינן דהיינו שמה כדכתיב תכבדני חית השדה תנין ובנות יענה ומפרקינן דמדפסיק ליה ספרא בתרתי תיבות ש"מ דתרי שמי נינהו ופרכינן אלא מעתה את כדר לעומר דפסיק ליה ספרא בתרתי ה"נ דתרי שמי נינהו הכי השתא התם בשתי תיבות פסיק ליה בשתי שיטין לא פסיק ליה הכא בשתי שיטין פסיק ליה ואיכא למידק למה לי קרא למיסר ביצה טמאה הא קיימא לן דהיוצא מן הטמא טמא י"ל משום דביצה טהורה גופה כי שריא חדוש הוא דמאי לא תהיבא אבר מן החי וכיון דחדוש הוא סד"א דטמאה נמי לשתרי קמ"ל ודכוותיה נמי אמרינן גבי חלב בפ"ק דבכורות סד"א כיון דחלב טהור גופיה חדוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב דטמאה נמי לישתרי קמ"ל כ"כ הר"ן וכתב עוד מכאן דביצה טהורה שריא וטעמא מאי כתבו רבינו התם בפ"ק דבכורות ע"ש: [ח] **אפרוח** כו' · בתמורה ס"פ כל האיסורים והרי"ף כתבו בזה הלשון א"ר יוחנן ביצת טריפה אסורה אפרוח של ביצת טרפה מותרת דכמה כו': [ט] **דכמה** דלא מסרח · גרס וז"ל הר"ן משום דלכי מסריח הוא דקא גביל כלומר שאחר שהביצה מסרחת האפרוח מתגבל ונוצר ובעידנא וכו' · ע"כ ורש"י בסוף פירקין אדאמרינן קוקאיני שרי מ"ט מיניה גבלי פירש גבלי לשון גדלי כו': [י] **הרי"ף** כתב לדתניא לעיל דף ס"ג עורב זה פורב שמור את כל העורב זה עורב העמקי כו' · ורבינו לא חש לכתבו וכ"ל משום דמפיק לעיל ס"ס ל"ט דאין לאכול שום עוף אלא במסורת: [כ] **כל** שיש לו ד' רגלים כו' · וסימנים הללו מהם שנתפרשו בתורה ומהם שנאמר פירושן מד"ס ד' רגלים וקרסולים הרי הן מפורשין כל הולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהם על הארץ והכרעים הם הקרסולים שמתעלם בהם וקופץ וארבע כנפיו וחופין את רובו ילפינן להו בגמרא בכלל ופרט וכלל שהפרטות האמורים בתורה דקייא ארבה וסלעם ואינך כולן יש בהן ארבע סימנים הללו · הר"ן ועיין מ"ש ס"ס דלקמן: [ל] **וקרסולים** · פירש רש"י לנתר בהם כשהוא רוצה לקפץ מתעלם בהם וקופץ · הר"ן: [מ] **רוב** ארכו ורוב היקפו · רוב אורך גופו ורוב היקף גופו טור סימן פ"ה והוא לשון הרמב"ם פ"א מהמ"א: [נ] **ה"ג** ר"א בר יוסי אומר אשר לא כרעים: [ס] **אע"פ** שאין לו עכשיו כו' · מדכתיב לא באלף קא דריש ולא מצי למימר לא שאין לו כרעים כלל קאמר דהדרבה סלעם ארבה וחרגול יש להם קרסולים כדתני בברייתא בגמרא בהדיא בהלך הסוס שנהן כו' · תוספות: [ע] **הלכך** בעינן ה' סימנים · הנך ד' ובעי נמי שלא יהא ראשו ארוך: [ע] **הלכך** נראה דהלכתא כתנא דבי ר"י כו' · דבלאו הכי לא כדנסימן ס"ח: [פ] **ה"ג** אין לאכלו אלא במסורת · וכן העתיק הטור סימן פ"ה: [צ] **עוף** ולא שרץ העוף · דהיינו מינים קטנים וכ"כ בפירש"י דף ס"ז וכלומר דלא תימא ולא שרץ העוף היינו חגבים ובהלכות גדולות שלפנינו ליתא כלל למימרא זו אלא סיפא וכל נפש כו' ומדסמך חגבים לדגים וכן התוספות דספר"ע כתבו דרש"י כתב להא דה"ג בפרק אלו טריפות ולא כתבו להך רישא: [ק] **ובפרק** אין מעמידין דף ל"ח · וגם כתב רבינו עוד לאיות אחרות: [ר] **ומפרש** טעמא משום דלא ידעינן הי טמא והי טהור · ואפילו ישראל שהלית נמי אלא דמעשה שהיה בעובד כוכבים היה: [ש] **רבי** יהודה אומר שני קשקשים · תמיה בה בת"כ ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ושריון קשקשים הוא לבוש והר"ן כתב דרבי יהודה ס"ל דשני קשקשים בעינן לפי שמלת קשקשת היא כפולה ות"ק סבר שאין משמע אלא קשקשת אחת וה"נ תניא בספרא אין לי אלא המרובין בקשקשים וכו' מנין לרבות אפי' אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת ת"ל סנפיר וקשקשת ע"כ ואע"ג דסיפא דההוא ברייתא רי"א כו' שנא' ושריון קשקשים י"ל דמכוין שר' יהודה עלמו אמר שאינו אלא זכר לדבר א"כ נ"ל שיש לו ראיה אחרת שעליה הוא סומך והיא מ"ש הר"ן שקשקשת מלה כפולה היא אלא לפי שת"ק סובר דבאחת סגי הביא זכר לדבר ולחזק ראייתו דקשקשת שתים במשמע: [ת] **ואו** לא קאמר · מדבמתניתין סתמא קתני סנפיר וקשקשת דמשמע דבחדא סגיא · והא דקתני בברייתא כמה קשקשים יהיו בו משום דרבי יהודה בעי שני קשקשים נקט האי לישנא אבל לת"ק באחד סגיא כ"כ הר"ן בשם הרמב"ם ועיין עוד בד"מ: [א] **ת"ל** קשקשת · וא"ת ולמה לא כתב נ"כ ת"ל סנפיר שהרי גם הסנפיר בא ללמד כדקתני המרבה בקשקשים ובסנפירין וי"ל דמכוין דר"י עלמו דבעי שני קשקשים לא בעי שני סנפירין הלכך מכיון דמייתי מיעוטא על הקשקשים דסגי בחדא תו לא לריך ללמד על הסנפיר וא"ת והיכי משמע ליה מקשקשת דסגי בחדא והא אדרבה כפילת המלה מורה על שנים כסברת רבי יהודה ועוד אע"ג דסגי ליה בלימוד קשקשת ולא לריך ללימוד דסנפיר כמ"ש מ"מ דוחק הוא דלא אייתי נמי לסנפיר ועוד דמעיקרא דאמא למימר דדוקא המרבה בסנפירין ואמאי הא סנפיר כתיב ולתרץ כל זה נ"ל דהגירסא לריכה להיות ת"ל סנפיר וקשקשת ומעיקרא סבר דסנפיר וקשקשת מין סנפיר ומין קשקשת קאמר ודוקא המרבה כמו כשפא זו ת"ל סנפיר וקשקשת דבקרא שני דכתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת דהא תו למה ליה למהדר ולמיכתב סנפיר וקשקשת לכתוב וכל אשר אין לו ואנן ידעינן דאקרא קמא קאי דכתיב ביה כל אשר לו סנפיר וקשקשת אלא הכי קאמר וכל אשר אין לו אפילו סנפיר וקשקשת אחת: [ב] **ת"ר** אין לו עכשיו כו' · ואע"ג דהכא ליכא קרא כדאיתא בחגבים י"ל גבי חגבים דרבינן הכי מדכתיב וקרי דאין לו כרעים כדלעיל אפשר דנפקא לן מדכתיב אין לו דמשמע עיין עליו כדאתמרי' בכל דוכתא כ"כ הר"ן ואני כתבתי לעיל דאף דלת"ק דר"א בר' יוסי לאו מקרא קא דריש אלא מסברא בעלמא ו"ג לא לריכא לשום דרשא והייט טעמא דלא אשמיע גמרא לפרש מגליה: [ג] **כגון** הסולתנית [וכו'] מותר ·
ומ"ת

דברי חמודות

שהערוכות ג"כ נמנא על התלבושים היינו מטעמא דאיכו סבר שיש חשש איסור דאורייתא וכבר כתבתי לעיל דטעה בדברי רבו דלא אסר אלא כשים ודאי איסור דרבנן וסובר שאין שום איסור דאורייתא בדם ביצים כלל ועוד נ"ל דאף בביצה לבד כשהיא טרופה שלא מדעת שכתבתי לעיל בשם הב"י להתיר דאפי' לפי המנהג שנהגו לאסור הביצה בכל מקום שנמצא בה דם דדוקא כשהוא עדיין בעין ולא כשנתערב דהשו דלא נוסיף עלה: (שמג) **ובן** הלכתא · ואע"פ שרבינו בפרק קמא דביצה ס"ס ז' כתב דנראה לי כמאן דפסקו כראב"י כמו שכתבתי כבר במי"ע מ"מ הואיל והרשב"א כתב שכן פסקו בעל העיטור והרב בעל התרומות כת"ק ונראה מדבריו שלזה דעתו נוטה וכ"פ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהמ"א הכי נקיטינן כ"כ הב"י בסימן ט"ז ועד כאן לא שרו רבנן אלא לאחר שילאו לאויר העולם אבל עד שלא ילאו אסור לד"ה וכ"כ הטור בשם הרמב"ם בסי' פ"ו וכתב דהיו מכין אותו מכות מרדות דודאי דכולי מילתא דהכא מדרבנן הוא כדאיתא בגמ' אהך דאפרוחים שלא נתפתחו דלא אסר ראב"י אלא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וא"כ מאי דאסור לד"ה נמי רק מדרבנן וכתב ב"י שכ"כ הרשב"א ותמיהני דבסימן ס"ז כתב הב"י דהרשב"א חולק על הרמב"ם בזה שכתב בתשובה דכל שנתרקמה ואפי' התחילה להתרקם דמה אסור מדאורייתא דאין זה דם ביצים אלא דם בשר כו' ואף הביצה כולה אסורה כביצת השרץ דשדי תיכלא בכולה ע"כ ונראה לי דהרשב"א והרמב"ם נחלקים בזה דלהרשב"א שהדם דביצים כשהוא ריקום אסור מן התורה וכן היא שיטתו כמבואר שם ולפיכך כן גם כל הביצה ולהרמב"ם אין איסור דאורייתא כלל בדם ביצים ומש"ה אין בביצה שנתרקמה ג"כ אלא איסור דרבנן וא"כ דברי הרשב"א שכתב ב"י בס"ס פ"ו סותרין את דבריו הללו וכתב עוד הרמב"ם דביצת עוף טמא שהתחיל העוף להתרקם בה לוקים עליה משום שרץ העוף ונחלק עליו הרשב"א דהא שרצים הגדלים בפירות במתובר אינם בכלל שרצים ואע"פ שבביצי השרץ לוקה מדין שרץ הארץ בביצת העוף טמא אינו לוקה שאין הביצה גידולי קרקע וכל שלא ילא לאויר העולם אין כאן לא שרץ העוף ולא שרץ הארץ והמגיד טען בעד הרמב"ם בפ"ג מהמ"א דאיכא למימר דהאי שרצים הגדלים בפירות דכיון שהם גדלים בקרקע לאלתר הוי שרץ ואינן קרוין שרץ העוף עד שיעופו אבל זה שמינו כבר הוא עוף והביצה היא מעוף טמא לאחר שריקם הוה ליה כשרץ העוף דומיא דביצת השרץ אע"פ שלא שרץ על הארץ: (שרמ) **גרסינן** ברי"ף ביצת טריפה אסורה · וכן ביצת נבילה וכבר כתבתי דינם לעיל סעיף שכ"ז: (שמה) **אפרוח** של ביצה טריפה מותר · והטור כתב גם כן של נבילה וכל שכן הוא ממה שנתבאר בסעיף שכ"ז דביצת נבילה מדרבנן וביצת טריפה מדאורייתא ורמ"א כתב דבעל איסור והיתר הארוך כתב דלא נהיגי להתיר ובדרכי משה כתב דלא ידע טעמו וכתב בתורת חטאת כלל ס"ד סימן ב' ואע"פ כן בהגהותיו כתב דלכתחלה יזהר אבל רמ"י ז"ל השמיט הכל גם היש אומרים: (שמו) **תנן** התם בתמורה סוף פרק כל האיסורים ולד טריפה רבי אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח ור' יהושע אומר יקרב ומוקמינן לה למ"ד טריפה אינה יולדת והכי קי"ל כדלעיל סימן י"ב ופליגי בשעברה ולבסוף נטרפה ובעובר ירך אמו קא מפלגי רבי אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא ורבי יהושע סבר עובר לאו ירך אמו הוא והכי איתא נמי להך מילתא בפירקין לעיל דף נ"ח ומסיק הר"ן בשם ר"ת דלא תקשה אדאמרינן בפרק הפרה פרה שהזיקה גובה מולדה דהתם משום שהעובר מסייע בנזק וכדאמרינן בסנהדרין היא וולדה נגחה היא וולדה נרבעו והאיך דגיטין דאמרינן כתם היתה עוברה זכתה לו טעמא כיון דמיהת שייך בה ידה כידו והא דערכין דאשה היולאת ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד טעמא דכיון שהיא מחויבת מיתה אין מענים את דינה ולוולד כיון שלא ילא לאויר העולם לא חיישינן תדע שאלו נגמר דינה להריגה וילדה אין הורגים את הולד משום דעובר לאו ירך אמו הוא ולא עליו נגמר הדין ע"כ אבל התוספות דתמורה ודפרקין ודר"ש הפרה פירשו בשם ר"י דבכל מקום עובר ירך אמו הוא מטרפה דכיון שיש לו חיות בפני עלמו ליכא למימר שנטרף עם אמו ע"כ וכ"כ ב"י בס"ס ע"ש בשם הרשב"א עיין ברפ"ה ללשון הרמב"ם ויראה לי דולד נמצא בנבילה דכ"ש שמותר מק"ו מטריפה כדלעיל סעיף שכ"ז ועיין בפרק דלקמן: (שמז) **אם** חולק את רגליו כו' · עיין לעיל סעיף שי"ט: (שמח) **שלש** לכאן ואחת לכאן טהור · וכתב הר"ן דהך כללא בתרא לאו דוקא דיש מהן שטמאים ואמרו שכן נראה לעין ע"כ וכ"ל דהיינו טעמא דתנא דמתניתין דלא קתני ליה להך כללא בתרא: (שמט) **עוף** הקולט מן האויר טמא · וכתב רמ"י סימן פ"ב דאף אם יש קבלה על עוף שהוא טהור ואפי' יש לו כל השלשה סימנים שבגופו כשקולט ואוכל בידוע שדורס הוא וטמא וקבלה של טעות הוא בידו ועיין לעיל ס"ס שי"ט: (שנ) **ובחגבים** כל שיש לו ארבע רגלים וכו' · ומי שהוא בקי בהן ובשמותיהן אוכל והצייד נאמן עליו כעוף דלעיל סימן כ"ט וס' כ"כ הרמב"ם בפ"א מהמ"א וכתב המגיד דמה שהזכירו בגמרא בשפות ולא הזכירו כן בשאר משום דק"ו הוא לשאר שהרי בעופות לא נתפרשו הטהורים אלא הטמאים ומי שהוא בקי בהן ובשמותיהן אע"פ שאינו יודע בעוף אחר הבא לפניו מי הוא אלא שמכיר שהוא טהור בשלילה שאינו אחד מן הטמאים סומך על בקיאתו כ"ש בחגבים שנתפרשו הטהורים והוא יודע שהוא מהם שסומך על בקיאתו ע"כ וסימנים הללו שמסרו לנו החכמים הוא למי שאינו בקי בהן שבודק בסימנים הללו · הרמב"ם: (שנא) **ת"ר** אין לו עכשיו כו' כגון הזחל הזה · פירש"י מין חגב ואין לו קרסולין בקטנותו כו' ויראה דר"א ברבי יוסי לפרושי למילתיה דת"ק קאתי וה"ל בת"כ לא קתני לדברי ת"ק כלל ובתוספתא קתני לדברי ת"ק בשם ר"א בר יוסי ולא קתני לדבריו דהכא נראה מזה דכולה ר"א בר יוסי היא ונראה גם כן דדוקא בקרסולים הוא דאמר אין לו כו' אלא שראיתי להר"ן שכתב דגלי רחמנא בקרסולים וה"ה לכנפים ולא כתב שום ראיה לדבריו ודקדקתי ומלאתי שהרמב"ם בספ"א מהמ"א כתב וז"ל מי שאין לו עכשיו כנפים או כרעים או שאין לו כנפים החופים את רובו ועתיד לגדל כו' ע"כ והמגיד לא פירש בו דבר נראה שסובר ג"כ כהר"ן ומסתבר דמאי שנא הני מהני ולולי שכתבתי דמת"כ והתוספתא נראה דכולה ר"א בר יוסי היא אמינא אדרבה בהא פליגי דת"ק סבר אין לו כו' בין קרסולים בין כנפים החופים רובו ולא יליף ליה משום קרא אלא מסברא בעלמא דהואיל ועתיד להיות לו טהור הוא ור"א בר יוסי פליג וס"ל דדוקא כרעים גלי קרא ואתי הש"ס שפיר דלקמן גבי סימני דגים אין לנו מקרא לדרוש אע"פ שהכתוב שם בשם הר"ן דאיכא לדרוש מ"מ הא לא דריש ליה בגמ': (שנב) **אין** לאוכלו אלא במסורת כו' · ואע"פ שאין לנו מסורת בו ואפילו הוא מוחזק כחגב טמא בודאי כתב הרמב"ם בפ"א מהמ"א דהיינו מותר לפי שאין בו ליתלוחית ולמד מהמשנה דפ"ו דתרומות ופ"ז דעדיות ומפני שיש במשנה הכיא פירוש אחר להראב"ד ככתוב בהשגות וגם בפירושו למסכת עדיות וכן להר"ש בתרומות דמפרשי לענין הכשר וכן הוא בירושלמי לפיכך כתבו הטור לזה הדין בשם הרמב"ם ומ"ש בעל מגדל עוז שהוא בגמרא ערוך בספ"ב דמסכת עבודת כוכבים טעות גדול הוא בידו דהתם לא אמרו אלא בענין דגים ולא אתמר חגבים כלל ולשון הזה שכתב הרמב"ם לפי שאין בו להלוחית כך העתיקו ג"כ הטור סימן פ"ה והוסיף בו רמ"י מלת שמן משום דקשיא ליה וכי מהו ליר כי אם להלוחית ול"נ שאם נראה להוסיף טוסיף מלת דם אבל יותר נ"ל להגיה דה"ג לפי שאין בו אלא לחלוחית ושוב מלאתי שכן הוא לשונו של הרמב"ם בפירוש המשנה דתרומות חגבים אינם מכ"ת שיש להם דם ולפיכך אינו פוסל ליר כי מה שיולא מהם אינו דם אלא לחלוחית מעט מזעיר עכ"ל ושמחתי עד מאד כי היה קשה עלי לשבש שני ספרים נפרדים ומעתה הנכון לגרוס לפי שאין בו דם אלא לחלוחית: (שנג) **וחגבים** הללו אין טעונים שחיטה · ומ"מ אסור לאכול חי ואפילו להעבירו על פיו כמ"ש בפרק מי שמתו סעיף פ"ד: (שנד) **הקבועים** בו · פירש"י יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים ע"כ אבל בידים וכוונתו בזה כגון בכלי זזים הן וז"ל המגיד בפ"א מהמ"א דע שאע"פ שאמרו קשקשים הקבועים הקשקשים הן אותן הקליפות הנקלפות ממנו ביד או בכלי אבל הקבועה ואינה נקלפת מעור הדג אינה קשקשת וזה ברור כתבו הרמב"ן ז"ל ולהודיענו זה שנה הרמב"ם לשון המשנה וכתב הדבוקה בכל גופו ע"כ: (שנה) **ואו** לא קאמר ת"ק · והלא מיהא קביעות מקומות אלו בעינן כשאין לו אלא קשקשת אחת כתחלת דבריו של רבינו וכ"כ הר"ן בשם הרמב"ן וכתב עליו הר"ן דאין זה מחוור דמתניתין סתמא קתני דמשמע דבחדא סגיא ובכל מקום שהיא ובספרא נמי סתמא קאמרינן וכן נראה מדברי הרי"ף שהביא משנתנו כמורה ולתוספתא לא חיישינן דמשמע דפליגא אגמרא דילן וגם מדברי הרמב"ם משמע כדמשמע מדברי הרי"ף דבאיזה מקום שיהיה מותר בקשקשת אחת וכן דעת המגיד והכי נקטינן כ"כ הב"י אבל רמ"א ז"ל כתב דטוב להחמיר: (שנו) **כגון** הסולתנית כו' מותר · פירוש מן התורה אבל חכמים אסרוהו והוא החלוק המוזכר במשנה בפ"ב דמסכת עבודת כוכבים ומשום דגים טמאים הדומים לו ומתערבים עמו ע"ש סימן ל"ז : (שנז) **הרי** זה מותר · עיין עוד ממיני דגים ותמיכות דגים בפרק ב' דמסכת עבודת כוכבים סימן ל"ז ומ"א ומ"ב ומ"ג :

ולקמן

תפארת שמואל א) לאויר עולם שרי וכן הלכתא וכו'. ובפ"ק דביצה לא פסק רבינו כן :

שעולה מן הים כגון [דף סו ע"ב] [ד] אקונס ואפונס כספתיאס והכספתיאס הרי זה מותר · [ה] וכל שיש לו קשקשים יש לו סנפיר · ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת:

סח ת"ר ממשמע שנאמר אכול את שיש לו שומע אני אל תאכל [ו] שאין לו · וממשמע שנאמר אל תאכל שאין לו שומע אני אכול את שיש לו · ולמה נאמר · לעבור עליו בעשה ולא תעשה · את זה תאכלו מכל אשר במים מה ת"ל שיכול הואיל והתיר במפורש והתיר בסתום מה כשהתיר במפורש לא התיר אלא בכלים אף כשהתיר בסתום לא התיר אלא בכלים מנין לרבות בורות שיחים ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ת"ל את זה תאכלו מכל אשר במים · ואינו חושש שמא יזדמן לתוך פיו תולעים שבמים · יש אומרים דוקא שוחה ושותה [ז] אבל בכלי אסור דילמא פריש אדופני דמנא וי"ל דאורחא דמילתא קתני והוא הדין בכלי נמי מותר ולא חיישינן דילמא פריש אדופני דמנא כל כמה דלא חזינא דפריש (שנח) [ח] ולקמן בשמעתין משמע דכל היכא דאם פריש אסור [ט] חיישינן דילמא פריש · והיכן התיר בכלים דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו · בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול · [י] הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול · אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול · [כ] לא ס"ד דכתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים · בימים ובנחלים דלית ליה לא תיכול הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול · ואימא במים כלל · בימים ובנחלים פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט ימים ונחלים אין חרילין ונעילין לא · [ל] במים חזר וכלל · הני תרי כללי דסמיכי להדדי נינהו · אמר רבינא כדאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה [דף סז ע"א] הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל · במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל · ואימא במים כלל ... בפרט · מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין · מאי רבי חרילין ונעילין לאיסורא · ואימעוטו להו בורות שיחין ומערות להיתירא · דבי רבי ישמעאל תנא במים במים שני פעמים מאי זה כלל ופרט [מ] אלא ריבה ומיעט וריבה · במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חזר וריבה · מאי רבי רבי הכל · מאי מיעט מיעט חרילין ונעילין לאיסורא · מאי ריבה ריבה בורות שיחין ומערות להיתירא · [נ] תני מתתיה בר יהודה מה ראית לרבות בורות שיחין ומערות להיתירא ולהוציא חרילין ונעילין לאיסורא · מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורין ככלים · ומוציא אני חרילין ונעילין שאין עצורין ככלים · [ס] ופירשו התוספות דלתנא דבי רבי ישמעאל דדריש ריבה ומיעט וריבה מרבה לאיסור אפילו חרילין ונעילין שאין נובעין · ותנא דבי רב דדריש כללי ופרטי מרבה מתאכלו להיתירא אפילו חרילין ונעילין כיון דאינן נובעין [ע] (שנט) גם לפירוש זה נראה דהלכה כתנא דבי רב [פ] כי היתה שגורה בפי כל · והיא עיקר כנגד תנא דבי רבי ישמעאל: אמר רב הונא (שם) [צ] לא ליספי איניש שיכרא בציבתא באורתא* (שסא) דילמא פריש ממנא לציבתא [ק] והדר נפל למנא וקעבר משום השרץ השורץ על הארץ · אי הכי בחבילתא נמי דילמא פריש לדופני דמנא [ר] והדר נפיל · התם היינו רביתייהו · דתניא מנין לבורות שיחין ומערות ששוחה ושותה מהן ואינו נמנע ת"ל מכל אשר במים וניחוש דילמא פריש לדופני דבירא והדר נפל לגויה · (שסב) אלא היינו רביתייהו הכא נמי היינו רביתייהו · א"ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך · ואת נבלתם תשקצו [ש] לרבות יבחושין שסננן: אמר שמואל קישות שהתליע [דף סז ע"ב] באביה אסור משום השרץ השורץ על הארץ · לימא מסייע ליה דתני חדא על הארץ להוציא את הזיזין שבעדשים ויתושין שבכלוסין ותולעים שבתמרים ושבגרוגרות ותניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ להביא תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים · מאי לאו אידי ואידי בפירא · והא באביה והא שלא באביה · לא אידי ואידי באביה והא בפירא והא באילנא גופיה · דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים · ריב"א ורבינו תם ז"ל דקדקו מכאן דאין הלכה כשמואל דברייתא לא משמע כוותיה (שסג) ובהלכות גדולות ובשאלתות דרב אחאי פסקו כשמואל* · דאמר רב פפא לעיל בפירקין קשיא מינה ... קישות שהתליע באביה אסור שני תמרי דדבי בתר תרתי ירחי שאתו שרי · ואע"ג דגמרא מדקדק דלא כשמואל · מיהו לפום ריהטא · ומיהו לשמואל [ת] יש ליישב ולפרש דתולעים שבעיקרי הזיתים היינו בעודן מחוברין לקרקע · ומיהו גם לשמואל אין לאסור תולעים הנמצאים בפילין ובתמרי תחת הקליפה והקליפה משחרת עליהם מבחוץ וכשמסירין

הגה"ה

*אבל אם פירש היין לדופני הכלי וכן חוץ לבור אפילו אם חזרו אח"כ ומתו הרי אלו אסורין · יבחושים קטנים שקורין מוק"ש שהם גדלים בשכר וביין מותר לשתות עם המשקין אבל אם סינן היין או השכר דרך הבגד או התבן ואחר כך נפלו היבחושים לתוך המשקין אסור · ספר התרומה · מרדכי:

הגה"ה

*... התיטונה התרוכה הנופלת ע"י דישה אסור כיון דסופן להקשות לאו פירא היא הילכך לפי פסק זה תולעים שבפירות ושבקטניות אפילו אם בשלם אין צריך לנער בששים אבל אם ניקבו לחוץ צריך לנער בששים מה"ז ובמרדכי האריך:

*) חסר כאן ועיין במרדכי וצ"ל והא"ף ·

רש"י אקונס ואפונס כספתיאס והכספתיאס · כולן לשון פרסי הן: סח כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים אותם תאכלו · אותם משמע מיעוטא הא אין לו לא תאכל ולאו הבא מכלל עשה עשה: תאכלו מכל אשר במים מה ת"ל · והא מאותם תאכלו דסיפא דקרא נפקא לן היתירא ביש לו ואיסור עשה באין לו ותאכלו קמא למאי אתא ליכתוב מכל אשר במים כל אשר לו וגו': שיכול וכו' · ואי קשיא תאכלו דרישא ה"ל למשבק לגופיה ובתרא לדרשא דכל הורתא דדרשה הכי הוא א"כ תו לא משכחת מידי למדרש מתאכלו דסיפא דהא דרשא דדרשינן מהאי בסמוך לא משתמעא מיניה: הואיל והתיר · שרץ המים בלא סימני טהרה בשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש כדמפרש להו לקמיה וה"א ילמוד סתום מן המפורש: מה כשהתיר במפורש לא התיר · בלא סנפיר וקשקשת אלא שקצים הגדלים במים שבכלים כגון תולעים שבהן ולקמן מפרש מנא לן דמיתסרו: אף כשהתיר כו' לא התיר אלא בכלים · אבל כל שאר מימות כגון חרילין ונעילין שהן מבעים ודומים לימים ונחלים האמורים בפרשה או בורות שיחין ומערות שאינן דומין להן שאינן נובעין לא התיר בהן בלא סנפיר וקשקשת: מבין להתיר בורות שיחין ומערות · שאינו נמנע לשתות עם התולעים שבהם הואיל ואין דומין לימים ונחלים שהסימנים אמורין בהן: ת"ל תאכלו מכל אשר במים · ומתאכלו דסיפא לא מצי למדרש היתרא אלא איסורא דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אסנפיר וקשקשת אבל מתאכלו קמא מצי למדרש באנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים ונחלים דסיפא קאי וה"ק תאכלו מכל אשר במים אפי' בלא סימנים וכגון בשאר מימות שאינן ימים ונחלים (ואת זה תאכלו) כל אשר לו סנפיר וקשקשת [במים] בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר וקשקשת דבימים ונחלים בעי סימנים: היכן התיר בכלים · מהיזה מקרא אתה למד: בימים ונחלים · הוא דכתבתי לך אותם למעוטי מי שאין לו הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול: ואימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול · דהא גבי היתירא כתיב ומשמע דמהיתירא ממעט להו · דהכי משמע בימים ונחלים הוא דתאכלם אבל בכלים לא תאכלם: לא ס"ד. דהא גבי איסורא דהא תאכל את אשר אין לו כתיב נמי ימים ונחלים למעוטי כלים הכא על כרחך מאיסורא ממעט להו הלכך על כרחך רישא נמי כתיב ימים ונחלים ולא כלים מאיסורא ממעט להו ואותם תאכלו דממעט אמי שאין לו קאי וה"ק ימים ונחלים הוא דאותם תאכלו ולא מי שאין לו אבל כלים אפי' אין לו אכול והיינו שני מקראות סתום ומפורש דלעיל שהותרו בהם כלים ולקמן בעי הי קרי סתום והי קרי מפורש: ואימא במים כלל · דלכל שרץ המים בעינן סימנין: חריצין ונעילין לא · וכ"ש בורות ולמה לי תאכלו מכל אשר במים לאתויי בורות להיתירא: במים חזר וכלל · תרי במים כתיבי גבי הדדי מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים: הטל פרט · הסמוך להם ותנהו ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל ותרבה ביה כל כעין הפרט הלכך אי לאו תאכלו קמא הוה מרבינן בכעין הפרט הפי' בורות דדמו לפרט בהכי שהם מים גדולים ע"ג קרקע אבל השתא דכתיב תאכלו קמא דרשינן ליה הכי מה הפרט [מפורש] מים נובעים אף כל מים נובעים ואתרבו חרילין ונעילין לאיסורא כאלו ולא אתרבו בורות: מאי רבי · בכעין הפרט דאף כל: ומאי מיעט · דכל פרט למעוטי אתא: הריצין · ארוכין וקצרים נעילין רחבים כגון אותן בעופין לגיברי דגים: במים במים שני פעמים · הואיל ושני הכללות סמוכין כדפרישית פרט שאחריהם ביניהם מדה בתורה היא שלא תדונה בכלל ופרט אלא בריבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לפרטא מכללא דלא תדרשיה בכלל ופרט והיכא בין ריבוי ומיעוט לכלל ופרט הוי דרשי' כלל ופרט הוי פרט פירושא של כללא ואין בכלל אלא מה שבפרט אפי' דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אתי לאתויי מידי דדמי לפרט אבל כי דרשינן ריבה ומיעט לא פירש המיעוט את הריבוי אלא מיעט שלא תשמע ממנו הכל אלא זה והדומים לו ובלאו ריבוי שני הוה מרבינן כל דדמו ליה למיעוטא והאי ריבוי שני לאתויי כל מילי והאי מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרשינן בפ' נגמר הדין גבי כל הנסקלים נתלין דריבוי ומיעוט לתורה מייתי כל דדמי ליה בכל מילי ומשום דריבה ומיעט מידרים אילטריך תאכלו קמא למשרי בורות דאהי ברבוי ומיעוט והוי לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשינן ליה לא הוו מתרבו בורות ולא אצטריך תאכלו יתירא דקסבר תנא דבי ר' ישמעאל כללא קמא דווקא דלא מרבי כללא בתרא אלא מידי דדמי לפרט בכל צד דהיינו נובעין וה"נ אמרן לעיל גבי כלל ופרט דהגבים לתנא דבי ר' ישמעאל דלא מתרבי ראשו הגוף מכלל ופרט משום דלא דמי בכל צד ואצטריך סלעם יתירא לרבויי: מאי מיעוט מיעט בורות שיחין ומערות · תאכלו יתירא סמיך כדאמרינן במסקנא א"כ תאכלו מאי אהני ליה: שהן עצורין · שאין להם מוצא ומובא אלא עצורים בכלים ולא דמי לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב: לישפי · לשון השופה יין לחבירו [לשון] מוריק מכלי אל כלי: שיכרא · של תמרים הוא ומצוין בהם תולעים: בצבייתא · ליבי שמסננין אותו דרך עלים וקשים דקים: באורתא · שאם תפול תולעת על הקשים לא יראנה ומשם תפול לכלי ולאחר כשיראנה יהא סבור שלא ינתה מן השכר לקשים ותולעת המים מותרת כדאמרן: קעבר · משום שרץ השורץ על הארץ · דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשים נעשין שרץ הארץ: היינו רביתייהו · וכמי שלא פירשה מן המים היא: יבחושין · כמין יתושין דקין הנמצאות במרתפות של יין: באביה · בעודה מחוברת שרץ הארץ הוא ואסורה התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הוי כמהלכת ע"ג קרקע אבל כשתליעה לאחר מכאן מותרת עד שתצא לאויר: להוציא זיזין שבעדשים · דמותרים דלאו על הארץ שורצים אלא בתוך העדשה: זיזין טוטנ"ש וכמין יתושין הן אלא שבעדשים זיזין שמן: בלישין · מין קטנית לידרח"ש בלע"ז: ותניא אידך כל לרבות · דאסירי: בפירא · שהתליעו תמרים עצמן: והא באביה אסירי וסייעתא דשמואל: אידי ואידי באביה · כלומר הא דברי נמי באביה דכל כמה דלא נפקא לאויר לאו שרץ הארץ היא ולא תסייעיה:

דברי חמודות

(שנח) ולקמן בשמעתין משמע וכו' חיישינן דלמא פריש · וכן פסק בש"ע שאסור כלל מ"מ דאסור לשאוב בכלי ולשתות מהם: (שנט) גם לפירוש זה נראה דהלכה כתנא דבי רב · וחרילין ונעילין שאינן נובעים מותרין אבל הרמב"ם בפ"ב ממא"א פסק דאסורים כתנא דבי רבי ישמעאל וכדתני מתתיה בן יהודה וכתב המגיד שכן משמע בספרא לאיסורא עד שתהא מרבה את המים שבביברין ומשמע אע"פ שאינן נובעים ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ע"כ: (שס) לא ליספי איניש שיכרא כו' · שמצויין בהם תולעים ומכאן למד הרמב"ם שאם לא סינן שרי ואין לחוש שפירשו ששותה ושותה מהן ואינו נמנע וכ"כ הגהת מיימוני בשם סמ"ג שאותם יבחושין והזבובים הקטנים הנמצאים בשכר וביין מותרים: (שסא) דלמא פריש ממנא לציבתא כו' · ונראה דדוקא בשמסנן על הקסמים או על הקשים הוא דאסור וכדמפרש טעמא דאיכא למיחש שמא יפרוש וא"כ יפול אבל מסנן בבגד דליכא למיחש להכי שהרי אם פירש בכלי משליכים אותו לחוץ וא"א לו לחזור ולפול למשקה באורתא נמי שפי ליה ושפיר דמי כ"כ ב"י סי' פ"ד וכתב עוד דהיכא שפירש משקה שבו השרצים מכלי לכלי אחר נראה דכלי שני דין כלי ראשון יש לו וכשפורשין על דפנו שבפנים שרו דכיון שלא פירשו שם אלא עם המשקה היינו רביתייהו ולא דמי לפירשה מתמרה לתמרה דאבעיא לן ולא אפשיטא ואע"פ שמדברי הרא"ש נראה שאם שאב מים בכלי ופירשו לדופני הכלי האסורים אפשר דהתם שאני דמעיקרא היו בבור ועכשיו בכלי אבל הכא דמעיקרא כלי והשתא כלי שייך שפיר למימר היינו רביתייהו ע"כ וכתב כמ"ה דנ"ל ראיה לדבריו מדלא אסר אלא לסנן דחייש שמא יפרוש על הקשים או העצים ויחזור לכלי אבל לסה לא חיישינן שיפרוש בכלי שני לדופני הכלי: (שסב) אלא היינו רביתייהו · וכתב הרשב"א בת"ה דלא אמרינן היינו רביתייהו אלא בפירש לדופני הכלי או הבור מבפנים דוקא אבל אם פירשו לאחורי הכלי או על שפת הבור מבחוץ אסורים וכתב עוד שם דמסתמא אין לחוש שמא פירשו וכבר פירשתי כן במ"ע אהא דכתב רבינו לעיל גבי שואב מים בכלי מבורות שיחין ומערות דמוכח משמעתין דכל היכא דאם פירש אסור חיישינן דילמא פריש דאע"ג דאם פירש מן הבור לחוץ וחזר נמי אסור מ"מ לא חיישינן לכולי האי ע"ש וכתב עוד הרשב"א בחידושיו דאי פריש לאויר וקולטו קודם שהגיע לארץ אסור מספק מדאבעיא לן לקמן גבי תולעת שבתמרה פירשו לאויר העולם מהו וסלקא בתיקו ולחומרא דאיסורא דאורייתא הוא ע"כ: (שסג) ובהלכות גדולות ובשאלתות דרב אחאי פסקו כשמואל כו' · וכן פסק הרי"ף הלכה כשמואל וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א והר"ן וכתב המרדכי שכן פסק בספר התרומה והכי נקיטינן וספק התליעה במחובר כתבתי לעיל בסעיף רפ"ח ועיין עוד שם בסעיפים רפ"ט ר"ן רנ"א רנ"ב וכתב הטור סימן פ"ד שאותם

מעדני יום טוב

ות"מ חכמים אסרו כדאיתא בפרק ב' דמסכת ע"ז סימן ל"ז: [ד] ה"ג אקונס ואפונס כספתיאס והכספתיאס · ובגמרא גרס נמי ואטונס ובר"י"ף נמי גרס ומכיון דרש"י נקט לכולהו הכי ולא נקט לאטונס י"ל דל"ג ליה ומזה היה נראה שאפשר דגם רבינו לא גרס ליה אבל בפרק אין מעמידין סי' ל"ז גרס ליה: [ה] וכל שיש לו קשקשים כו' · משנה במסכת נדה בפרק בא סימן והלכך בקשקשת לחודיה סגי וסנפיר דכתב רחמנא אמרי בגמרא דכתביה כי היכי דלא נטעי למימר דקשקשת לא משמע הכי ואע"ג דודאי דמשמע הכי כדכתיב ושריון קשקשים הוא לבוש (ואע"ג דבגלית כתיב מ"מ מקבלה הוא ידעינן קודם לכן כמו נגיה:(דיוסף) [דבקרן] מקרני לדקיה בפ"ק דב"ק כ"כ תוספות)[בנדה נ"א:] אמרי' דכתביה משום יגדיל תורה ויאדיר ופירש תוספות הרבה אמר לנו עממים לידע מהו קשקשת ואני בהיותי אב"ד ור"מ בק"ק וינא הביאו אלי החכם מוהר"ר אהרן רופא כ"ץ דג נקרא בלשונם שטינק"ס מרינו"ס ונמצא בים הספרדי והוא סם המות והרקחים יודעים פעולות להוציא הארס ממנו ואז עושין תבשרו במיני רפואות ויש לו שדרה ולאשו רחב וגם יש לו קשקשים על כל גופו ואין לו שום סנפיר רק יש לו ארבע רגלים כרגלי בהמה או חיה ושאלני על זה דמת"כ אם נחשב רגלים לסנפירים הלא דרכיה דרכי נועם א"א לומר שהתורה מסרה לנו כלל שע"י כן נבוא לאכול סם המות ואם בר"פ לולב הגזול הוציא כופרא מכלל לולב משום שנאמר דרכיה וגו' דבכופרא יש קוצים ומסרטים הידים כ"ש בכגון דא סכנת נפש ואשתומם על זה מאוד ולא ידעתי להשיב רק אמרתי שאפשר שהוא מין מורכב ולא הורכב קודם מ"ת כמו הימים שאמרו בב"כ שהקב"ה לא בראם בששת ימי בראשית ואף זה מין הורכב אחר קבלת חז"ל כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר והנה כעת נ"ל יישוב אחר יותר נכון וזהו שיש לי דקדוק בכתוב שאמר כל אשר לו סנפיר וקשקשת וגו' וסדר אמר וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת וגו' מכל שרץ המים ומכל נפש החיה וגו' מה שלא אמר בכתוב הראשון לכך נ"ל דהכתוב הראשון מדבר במיני דגים בלבד לאפוקי חיות שבים וכן דרשו בתורת כהנים היה חיות שבים ובתוספות שלהי פרק הפרה מחלקים ג"כ לענין כלאים בין דגים שבים לחיה שבים ומעתה זכינו לדין דזה הכלל דכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר על מין דגים הוא שאמרו כן ולא על החיות שבים וכן פסוק ראשון על דגים בלבד נאמר וסנפיר מיותר להגדיל תורה אבל בפסוק השני שהוא נאמר על החיות שבים אין סנפיר מיותר ונראה שסברי ים היה או חיות ביש שיש להם קשקשת ואין להם סנפיר כמו זה שטינק"ס מרינו"ס ואפשר ג"כ שיהיה מי שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת וברוך היודע ואפשר ג"כ דכל שאין לו קשקשת בחיות הים אין לו סנפיר וא"כ גם בשני הוא מיותר ואע"פ שבסוף פרק אין מעמידין דף מ' מעשה בכותי שהביא גרב של חתיכות דג ונמצא סימן באחד מהן והתיר רשב"ג הגרב כו' · ותרגמא רב פפא בחתיכות שוות ולא חיים לדג עמא זה הנקרא שטינק"ס לא קשיא כלל כדמסיק שם רבינו סימן מ"א דלדבר דלא שכיח לא חיישינן כדאיתא בפרק אלו טריפות לענין פרס ועזניה ע"כ וכתבו התוספות בפרק בא סימן וא"ת ומנלן דבעינן תרוייהו אימא דסגי בחדא מינייהו או בהא או בהא עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו וי"ל דומיא דסימני בהמה דבעינן תרוייהו מעלה גרה ומפרסת פרסה מדאסר רחמנא חזיר וגמל ע"כ: [ו] את שאין לו · גרס וכן לקמן: [ז] אבל בכלי · לשאוב מבורות שיחין ומערות אסור אא"כ שיודע שאין בו תולע: [ח] ולקמן בשמעתין · גבי לא ליספי איניש שיכרא כו': [ט] חיישינן דילמא פריש · והיינו כי שאס דסגן השכר ע"ג קסמים וה"ה שאב המים בכלי אבל בבורות עצמן אע"ג דהתם נמי אי פריש לחוץ אסור כדלקמן לא חיישינן כל כמה דלא חזינן דאין לחוש לכולי האי דדוקא בפרישה מועטת האסורה יש לחוש ועיין בד"ה בסעיף שס"א מ"ב שם בשם הב"י דתלה טעמא דהכא לפי שנשמטו מן הבור אל כלי: [י] ה"ג בד"י הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול אימא בכלים אע"ג דאית ליה לא תיכול לא ס"ד דכתיב וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים בימים ובנחלים דלית ליה לא תיכול הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול ואימא במים כלל: [כ] לא ס"ד דכתיב וכל אשר כו' · הא בכלים כו' · והיינו שני מקראות סתום ומפורש דלעיל שהותרו בהם כלים ובגמרא פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר דההוא קרא דמשמעי ביש לו סנפיר וקשקשת קרי מפורש דמיניה הוא דקמשתרי כלים דקאי אמיעוט דאותם תאכלו שבימים ונחלים ולא שאין לו וממילא דבכלים לא אמעוט אבל קרא דאין לו לא תאכלו לא הוי מפורש כולי האי משום דאזכרת לא תאכלו לא שמיכה לפרטא דבימים ובנחלים אלא לכלל דלכל נפש חיה אשר במים ומשמע טפי דבכל מימות שבעולם אפילו בכלים אזכרה אלא אגן הוא דדרשינן ליה בכלל ופרט וכלל וחד אמר אין לו מפורש דאיסו הוא דקמוכח אהאיך דיש לו דלמשרי כלים אתא דאי מיניה ה"א בכלים אע"ג דאית ליה נמי לא תיכול: [ל] ה"ג בד"י במים חזר וכלל הני תרי כללי דסמיכי להדדי נינהו אמר רבינא כדאמרי במערבא כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל כלל ופרט וכלל: [מ] אלא ריבה ומיעט וריבה · פירש"י דאיכא בין ריבה ומיעט לכלל ופרט וכו' · ואילו בכלל ופרט דרשינן ליה לא הוו מתרבי בורות ולא אצטריך תאכלו יתירה דקסבר תנא דבי רבי ישמעאל כללא קמא דוקא דלא מרבי כללא בתרא אלא מידי דדמי לפרט בכל צד דהיינו נובעים וכו' · וצריך לומר דסוגיא דלעיל כדדרים כלל ופרט וכלל ואפ"ה אילטריך ליה (לא) תאכלו להתיר בורות שיחין ומערות קסבר כללא בתרא דוקא והוו מתרבי בורות שיחין ומערות אע"ג דלא דמו אלא בחד צד שהם מים הגדלים ע"ג קרקע והשתא לפירוש זה לא פליגי מידי בהך מילתא סוגיא דלעיל ותנא דבי רבי ישמעאל דהכא כ"כ התוספות ובסמוך לקמן אכתוב מה שמקשים על פירוש זה: [נ] דתני גרס בד"י: [ס] ופירשו התוספות כו' אפילו חרילין ונעילין שאינן נובעים · משום דקשיא להו לפירש"י דליכא בינייהו דתנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל ולא פליגי במידי אמאי תלי טעמא דמרבה כלים להיתירא לפי שהם עצורים ככלים למה ליה להזכיר כלל עצורים דה"ל למימר דמרבה חרילים ונעילים לאיסורא לפי שהם נובעים כימים וכנחלים לכך נראה דהכך חרילים ונעילים דהכא איירי באין נובעין ומרבה להו לאיסורא והיתירא דתאכלו מוקי לה בבורות שיחין ומערות לפי שהם עצורים ככלים אבל לתנא דבי רב דדרים כללי ופרטי מרבה מתאכלו כו': [ע] גם לפירוש זה נראה כו' · דלפירש"י ליכא בינייהו כלל כמו שכתבתי לעיל בשם התוספות ולא הולך רבינו להזכיר פירש"י דזהו שטתו בכל מקום דסמיך והז"ל על פי פירושו של רש"י ז"ל: [פ] כי היתה שגורה בפי כל · דלהכי מקרי תנא דבי רב והיא תורת כהנים אבל ברייתא דתנא דבי רבי ישמעאל לא היתה שגורה אלא בפי תלמידיו כך פירש"י לעיל ריש דף ס"ו: [צ] לא ליספי · רש"י כתב לשון מוריק מכלי אל כלי והר"ן כתב לשון ולא הורק מכלי אל כלי והוא פסוק בירמיה מ"ח: [ק] והדר נפל לכבא גרס: [ר] והדר נפל · וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא והדר נפל לאוכו וכן הוא בד"י: [ש] לרבות יבחושין שסיננן · טעמא דסיננן הא לא סיננן שרי גמרא: [ת] יש ליישב ולפרש דתולעת שבעיקרי זיתים היינו בזיתים כו' · וכ"כ בתוספות והוא ישוב דחוק והר"ן כתב דאע"ג דקתני בעיקרי זיתים אמר

ובמסירין הקליפה מוצאים היבחושין תחתיהם (שסד) לפי שהן מונחות במקום צר ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש וכן פירש רש"י ז"ל לעיל גבי קישות שהתליע באביה [א] כיון דמהלכת התולעת בקישות המחוברת לקרקע היא כמהלכת על גבי קרקע אבל אותן שבשרביטין או בתוך הפרי אסורין לפי שרוחשין בתוכו · בעי רב יוסף פירשה ומתה מהו (שסה) בהתליע בתלוש מיבעיא ליה אם פירש מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה · ויש שגורסין פירש מת כגון שמת בתוך הפרי (שסו) ולא מסתבר להסתפק בזה · מקצתה מהו · שהגיע מקצתה לארץ ומתה · [ב] לאויר העולם מהו · שקלטה בפיו מן האויר מהו · תיקו · בעי רב אשי לגג תמרה מהו [ג] לגג גרעיניתה מהו [ד] מתמרה לתמרה מהו · תיקו · ואזלינן לחומרא :

סט אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסירי · מ"ט דמעלמא אתו · פירש"י תולעים שבכבד ושבריאה · וקשה לרבינו תם לאידך לישנא דשרי תקשה להו מברייתא דלקמן ואת נבלתם תשקצו לרבות דרנין שבבהמה ואף על גב דמינה קגבלי · (שסז) ור"ת פירש דבדגים מיירי* כדאמרינן בפרק המוכר את הספינה (דף עג:) גבי [ה] ההוא כוורא דעיילא ליה אכלה טינא לאוסיא* · [ו] ומורני דבשרא אסירי · דכוורי שריא · הן (שסח) תולעים הגדילים בין עור לבשר · א"ל רבינא לאימיה אבלע לי ואנא אכיל [ז] אמר רב משרשיא בריה דרב אחא בר נפחא [לרבינא] מאי שנא מהא דתניא ואת נבלתם תשקצו [ח] לרבות דרנים שבבהמה · א"ל הכי השתא בהמה בשחיטה הוא דמשתריא והני מדלא מהניא להו שחיטה באיסורייהו קיימי · אבל דגים באסיפה בעלמא משתרו [ט] וכי גבלי בהיתירא קא גבלי · ודוקא הני דמחיים אסירי (שסט) אבל תולעים הגדילים בבשר אחר שחיטה (שע) או בדגים או בגבינה מותרין · [י] *ואע"ג דפירשו ע"ג תמרה אסירי דמיקרי שרץ השורץ על הארץ ·

הגה"ה
* והנהו שרי אי גבילי מינה כדפירשתי בסמוך :

הגה"ה
*הכי משמע לישנא דעייל ליה באוסייא דלשון אוסייא שייך בדגים אבל תולעים בכוורי ברור הוא לנו דמינה קגבלי ולכך שרו הילכך תולעים שנמצאו בגוף הדג שרו ושנמצאו בתוכו ובמיעייהו אסירי :

הגה"ה
*ותולעים שבגבינה כתב ראב"ן דאסורים וראבי"ה בשם רבי יואל כתב דמותרין אפילו פירשו לגמרי ורבינו שמואל בתרוכ"א נמי מתיר שבדגים אפילו אם פירשו לגג הדג וכן בבשר שמתלעת מחמת תום ואפילו פירש לגג החתיכה וכן שבגבינה דהיינו רביתייהו ולא דמיא לפירש לגג התמרה דאינה דרכו להיות אלא בגרעינים וראבי"ה מתיר אפילו פירשו לגמרי · מא"ז :

הני מילי כשפירשו מחיים · (שעא) [כ] אבל תולעים מתים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר אין לאסור · ולא חיישינן שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה · דמסתמא אותם שפירשו מחיים נפלו כשהדיחו הבשר ואלו נסחרו בבשר ועתה יצאו · כ"כ רבינו ברוך ז"ל בספר התרומה · וראוי היה לחוש כשהם הבשר במים ליכנס בקדירה אולי פירשו לדופני הקדירה ולאו היינו רביתייהו ונהגו להתיר : ת"ר (שעב) (כל) הולך על גחון זה נחש · כל [ל] לרבות שלשול קטן · הולך על ארבע זה עקרב · כל לרבות את החפושית ואת הדומה לחפושית · מרבה רגלים זה נדל · עד כל לרבות את הדומה לו ואת הדומה לדומה · גרסינן באלו הן הלוקין (דף טז:) [מ] אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש · צרעה לוקה שש · פוטיתא לוקה ארבע [נ] דכתיב בדגים ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו וכתיב בשרצים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ · לא שנא דים ולא שנא דיבשה הרי תרי · וכתיב בההוא קרא נמי ולא תטמאו בהם הרי תלת [ס] וכתיב במשנה תורה וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת [ע] לא תאכלו · אכל נמלה לוקה חמש משום אל תשקצו את נפשותיכם ומשום לא תטמאו בהם ומשום כל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל ומשום לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם ומשום אל תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ · צרעה לוקה שש הני חמשה [פ] ואידך וכל שרץ העוף :

הדרן עלך אלו טריפות

פרק רביעי

א [דף סח ע"א] **בהמה** המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה מותר באכילה · הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו (א) הרי הוא כילוד · חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה · [א] מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה · זה הכלל

דבר

רש"י **פירשה** ומתה · המתלעת לאחר תלישה דהיא לדברי הכל : **פירשה** · מתוך הפרי לארץ ולא ריחשה שמתה מיד בנפילתה : **מהו** · מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ על הארץ הוא או דלמא לא בעינן שריצה שרץ היינו רוחש ומנענע : **מקצתה** מהו · מי הויא ככולה או דלמא בעינן כולה : **לאויר** העולם · פרשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שיגיע לארץ קלטה בפיו ובולעה את"ל פירשה ומתה מותרת משום דאינה ראויה לרחוש אבל היא דראויה לרחוש לא : **לגג** תמרה מהו · מתוכה פירשה לגגה מי אמרינן היינו רביתיה או דלמא כשורץ ע"ג דבר אחר דמי : **לגג** גרעינתה מהו · את"ל לגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל תולעים מגרעינות הפרי הן גדלים : **מתמרה** לתמרה מהו · ולא שרץ על גגה אלא מזו על זו מי אמרינן כיון דלאו היינו אמה שורץ קרינא ביה או דילמא אויר העולם בעינן וכולהו בתקו בעי להו : **סט קוקיאני** · תולעים שבכבד ושבריאה : **מעלמא** אתו · שבלעתו הבהמה עם האוכלים ומתלתן שרצו על הארץ : **דמינה** גבלי · לשון גדלי : **כוורא** · דגים : **אבלא** טינא · שרץ קטן : **באושייה** · בנחיריו של דג נכנס השרץ ונ"ל דהיינו כילבית כדאמרינן בעלמא (שלשה)[חמשה] אימות הן [אימת] מלא על הגבור אימת כילבית על לויתן : **דרני** · תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה ובלעו גרבילייהו : **אסירי** · וטעמא מפרש לקמיה : **דבוורי** שרי · וטעמא כדמפרש רבינא : **אבלע** לי · בכוורי בתוך הדגים הני אותם שלא אראה ואקוץ בם : **בשחיטה** משתריא · ואלו שגדלו בתוכה עד שלא נשחטה באו מאיסור אבר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהניא לדידהו שהרי יש להם חיות לעצמן ואע"ג דצליל מותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמיה אבל הכא באיסורייהו קיימי : **שלשול** · תולעת ארוכה כנחש הן והן הנמצאים באשפה : **חפושית** · איסקרבוט"י : **נדל** · מאה רגלים קורין לו : **אבל** פוטיתא · בלע שרץ המים : **לוקה** ארבע · שני לאוין כתובין בשרץ המים א' בת"כ וא' במשנה תורה ושני לאוין כתובין בשרץ סתם (ולא) [אל] תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם ומשמע בין שרץ המים ובין שרץ הארץ הרי ארבע : **נמלה** · בלע נמלה היה הואיל והריה שלמה היא אכילתה בכל דהו ולוקה חמש שני לאוין הכתובים בשרץ סתם כמו שפירשתי ושלשה לאוין הכתובים בשרץ הארץ בת"כ : **צרעה** · לוקה שש חמש משום שרץ הארץ ואחד משום שרץ העוף דכתיב במשנה תורה וכל שרץ העוף טמא הוא לכם לא יאכלו אבל לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף וגו' הכתוב בפרשת קדושים תהיו אינו מן המנין דלאו בשרץ כתיב ואע"ג דכתיב ביה אשר תרמוש האדמה לשון בריות גדולות הוא ושרץ לשון קטנה ונמוכה שנכרת בהלוכה בקושי ונראית כרוחשת : **הדרן עלך אלו טריפות**

א בהמה המקשה לילד · בשעת שחיטה והחזירה קודם שחיטה : **מותר** באכילה · וגמ' מפרש מאן מותר : **הרי** זה כילוד · ואו לא מהניא ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבלה : **חותך** מעובר שבמעיה · וכנים שהתיכה בתוכה : **מותר** · בשחיטתה כדיליף בגמרא מכל בבהמה תאכלו : **מן** הטחול ומן הכליות · של בהמה עצמה : **אסור** באכילה · ואע"פ שגניתו בבהמה לא מותר בשחיטתה

מעדני יום טוב

אמר לך שמואל דה"ה לפילא גופיה אלא דהדא מינייהו נקט דבין הכי ובין הכי מחובר לקרקע הוא : [א] **כיון** דמהלכת התולעת בקישות כו' · שמע מינה דאילו הוה במקום צר שאין יכולה להלך לא מיתסרא : [ב] **לאויר** העולם · לשון רש"י וקודם שהגיעה לארץ קלטה בפיו לבולעה ולשון הר"ן קלטה בפיו מהו לבלעה : [ג] **לגג** גרעינתה מהו · גרס וכתב הרשב"א דלא מקרי היינו רביתיה כדלעיל דלאו היינו רביתיה אלא בעוד שהוא מהלך בתוך החור שנתגדל שם אבל כשיצאת מחורה שבגרעינה ועלתה לגג הגרעינה הרי זה כיוצא מתוך החור ושורץ חוץ לחור ע"כ : [ד] **מתמרה** לתמרה מהו · לשון רש"י ולא שרץ על גגה אלא מזו לזו ולשון הר"ן אלא נקב מזו לזו : ה"ג כדאמרינן בפ' המוכר את הספינה ההוא כוורא דעיילא ליה אכלה טינא לאוסייה : [ה] **ההוא** כוורא כו' · ובגמרא דהכא אמרינן טעמא דקוקיאני אסירי דמינה נייס ועייל ליה באוסייה וכתב הב"י סימן פ"ד דברוב הספרים גרסינן בהדיא והלכתא קוקיאני אסירי מינה נייס כוורא ועייל באוסייה דאלמא בדגים מיירי וכך היא גרסת הרי"ף ז"ל ע"כ : [ו] **ה"ג** דרכי דבשרא : [ז] **ה"ג** בד"י וכך הוא בגמרא א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא מאי שנא וברי"ף גרס א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא בר נפחא לרבינא מ"ש : [ח] **לרבות** את הדרנים שבבהמה · וא"ת ותיפוק ליה דאסירי מידי דהוי אשוחט שבהמה כו' משום דליתיה לא בפרסה ולא בפרסות (כדבפרק דלקמן) וי"ל דשאני עובר משום דמקרא דבכל בהמה אשתרי ולית ליה למעבד אלא היכא דאיכא פרסות דבקרא דבכל בהמה כתיב פרסה אבל דרנים שבבהמה נבראין מן הבשר עצמה והוי אמרינן דחשיבי כבשר ולא דמי לחותך מן הטחול ומן הכליות דהתם איכא חסרון ואסירי לקמן מאותה שלמה ולא חסרה אבל הכא לא נחסר דבר · תוספות : [ט] **והני** כי קא גבלן בהיתרא קא גבלן · וקשיא לי דהא מוכח בסוף פרק ר' עקיבא דאסור לאכול חגב חי משום איסור דבל תשקצו וה"ה לדג דודאי דל"ש ואם כן אכתי באיסורא קא גביל ולפי מה שכתבתי בד"ח בפרק מי שמתו בסעיף פ"ד דהא דאיסור בל תשקצו לענין דברים המאוסים אינה אלא אסמכתא בעלמא ניחא ולא קשיא ולא מידי : [י] **ואע"ג** דפירשו כו' · מלתא באפי נפשיה הוא ולא קאי אדלעיל : [כ] **אבל** תולעים מתים כו' · אזיל לשטת הגירסא דגרסינן פירשה ומתה מהו ועיין בדברי חמודות : [ל] **לרבות** שלשול קטן · וכך הגירסא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא לרבות שלשול ואת הדומה לשלשול : [מ] **אבל** פוטיתא לוקה ארבע · וגם הרי"ף כתבו ולכאורה לא היו צריכים לכתוב מאי דלא נ"מ הלידנא אבל יראה לי דאיצטריך לאשמועינן לגופה דאסירי כי היכי דמייתי לעיל כל לרבות שלשול וכו' : [נ] **דכתיב** בדגים ושקץ יהיו לכם כו' · כך כתוב ברי"ף אלא שיש שם ט"ס דמסיים ובנבלתם לא תגעו והוא בבהמה ששם כתיב אלא צריך להיות ואת נבלתם תשקצו : [ס] **וכתיב** במשנה תורה כו' · והן הן דברי רש"י : [ע] **ה"ג** לא תאכלו הרי ארבע : ה"ג ומשום ולא תטמאו וכן לקמן : [פ] **ואידך** וכל שרץ העוף · טמא הוא לכם לא יאכלו דבמשנה תורה : **הדרן עלך אלו טריפות**

פ"ד [א] **מן** הטחול ומן הכליות אסור באכילה · דלא מקרי בהמה בבהמה ולקמן בגמרא דף ס"ט מפרש דאמר קרא אותה תאכלו כשהיא שלימה ולא חסרה פירש"י כשהיא שלמה אכול כל הנמצא בתוכה אבל כשהיא חסרה שהנמצא בתוכה מגופה הוא שנחסר ממנו לא תאכל הנמצא ודרשה זו דאותה נקט לה רש"י בפרק דלעיל דף כ"ה ומיהת אפשר לומר דלא צריכה וליכא דרשה דבהמה בבהמה דדוקא אדמקשינן אדרשה זו דבבהמה ומתרצינן אלא כל לרבות הולד פריך אי הכי כו' אלמה תנן המחתך מן הטחול ומתרך אותה כו' אבל אדרשה דבהמה בבהמה לא הוי קשיא מעיקרא כלל מהא דחותך מן הטחול דודאי לא מקרי בהמה בבהמה ורב שימי בר אשי מסיק לעולם כדמעיקרא דדרשינן בהמה בבהמה ומשו"ה נמי רבינו נקיט לה להך דרשא דבבהמה לקמן ולא פירש מידי אחותך מן הטחול נראה ודאי משום דלא צריכה וכדפרישית ועוד פירש"י במתניתין דלהכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא וכן פירש הר"ן ותמיהא לי דבגמרא פרק דלעיל דף כ"ה בפיסקא ניטל הטחול אמר רב עוירא משמא דרבא ל"ש אלא ניטל אבל ניקב טריפה ומותבינן ממתניתין דהכא מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה הא בהמה גופה שריא ומפרקינן ה"ה דאפילו בהמה נמי אסורה איידי דתנא רישא מותר באכילה תנא נמי סיפא אסור באכילה וכן היא גירסת רש"י שם ומיהו י"ל דבתר הכין בפיסקא דניטלו הכליות אמרינן בגמרא דלית הלכתא כרב עוירא דאמר ניקב טריפה אלא כשניקב בשומכיה אבל בקולשיה כשרה והשתא תו לא צריכין לפירוקא דלעיל דאיידי כו' אלא דאה"נ דבהמה שריא ומיירי כשנחתך בקולשיה ושוב מצאתי דהר"ן בפרק אלו טריפות כתב גירסא אחרת וגם כתב כמ"ש דהכא מיירי בקולשיה וז"ל ודייקינן טחול וכליות הוא דאסירי הא בהמה גופה שריא ומפרקינן

דברי חמודות

שאותם עופות שגדלים באילנות ותלויין באילן בחרטומיהם ר"י היה אוסרם משום שרץ השורץ על הארץ וכ"כ בסמ"ק סימן ר"י ואע"פ דשם נכתב משום שרץ העוף נ"ל שהוא ט"ס שהרי כתבו בלאו דשלא לאכול שרץ הארץ וכתב עוד שם שכן מורי רבינו יחיאל היה אוסרם · כתב בא"ו הארוך בהג"ה כלל מ"א דתולעים הגדלים בכמהין ופטריות כגון הנמצאים בנקבים שלהם ולא ניקב לחוץ הוי דינם כאותם שגדלים בבשר וגבינה מחמת סרחון (כדלקמן סעיף ש"ע) אע"פ שבאין לתוכן כשהן מחובר בודאי דהא לא חשיב אותם בגמרא גידולי קרקע אלא מהאויר מתגדלים ואין נקנין בכסף מעשר ואין מברכין עליהם בורא פרי האדמה ועוד מדמיקל רש"י ומהר"ם והרא"ש אפי' בדבר המחובר הוי ריחוק הרבה (ואני תמיה ע"ז דמה שהן מקילין כן כשהמקום הוא צר כדלקמן בהדיא וכמהין ופטריות הא קחזינן שהנקבים שלהם רחבים הרבה ויכולין לרחוש בהם) והיינו שאין להחמיר כאן בספק אם נמצאין בנקבים שהם רגילים להיות בהם אבל ניקב לחוץ ודאי אסור דיש לחוש דמעלמא אתו ע"כ וכתב עלה רמ"א ז"ל דנראה לי דאע"פ שלא מקרי גידולי קרקע לענין קניית מעשר או בורא פרי האדמה מ"מ מקרי מחובר לקרקע וקרינן ביה שרץ השורץ על הארץ דבחבורו תליא מילתא ולא בגידולו מן הארץ גם הנודר מגידולי קרקע אסור בכמהין ופטריות שמע מינה דמקרי קצת גידולי קרקע רק שאינו גידולי קרקע לגמרי (כלומר דאם לא כן אע"פ שבנדרים הלך אחר לשון בני אדם ואין ממנו ראיה לדברים אחרים מ"מ אי לאו שיש בו קצת גידולי קרקע לא היו בני אדם קוראים אותם גידולי קרקע כך נ"ל לפרש דבריו) ועוד דאמרינן בפרק כיצד מברכין דרביתייהו מן הארץ רק דלא ינקי מן הארץ לכן יש להחמיר כך נ"ל ע"כ ובת"ח כלל מ"ו מסיים ביה והכי המנהג ולא תזוז מיניה : (שסד) **לפי** שהן מונחים במקום צר כו' · אבל הרשב"א כתב בת"ה שאע"פ שהחור שהתולע בתוכו קטן ואינו מחזיק אלא כדי התולע אסור וכן כתב הר"ן דלא מבעיא לגיר' דלקמן פירש מת מהו דמשמע שאם פירשה ואח"כ מתה דודאי אסורה אלא אפילו לגירסא דגרס פירשה ומתה נמי מוכח שאין צריך ריחוש מדלא בעי פירשה ולא הלכה ע"כ ואע"פ שבש"ע לא הגיה רמ"א על זה מ"מ בת"ח שלו כלל מ"ו סי' ב' מסיק דנראה לו דטוב להחמיר כל זמן שהפרי לא נתבשל שאין לחוש לתולע מאחר שהפרי שרי אבל נתבשל עם התולע אין לאסור התבשיל ויש לסמוך אדברי המקילים כן נראה לי עכ"ל והשיב הרשב"א בתשובה סי' ער"ה על פולין חדשים שסמוך לגמרן מצוי בהן במקום הרחש מקום שחור וניכר ראשו של רחש וגופו אינו ניכר אלא מהפול עצמו שמשונה קצת (מהפול בעצמו) שהרחש ההוא כולו נברא וקטן הוא מאד מאד וכמה פעמים נסה ונטל אותו ממקומו והניחו על צפורן האצבע והוא רוחש והולך ולפיכך בכל מקום שמשחיר בפולין נוטלין קצת בעומק וזו היא בדיקתו והכשרו ואפילו אם תמצא לומר שאין כולו נברא יש לאוסרו כדרך שאנו אוסרים ביצה שנמצא דם בחלמון שלה כאילו כבר נתרקמה משום דכל שיש דם בחלמון אמרינן שדי תיכלא בכולה ואין לדמות לעכבר שחציו בשר וחציו אדמה שהנוגע בעפר טהור כדאיתא בטהור והרוטב דבטומאה מקילים לפי שאין מרבין בטומאה ע"כ ורמ"א פסק לתשובה זו ולכאורה היה נראה לי דלהרשב"א לטעמיה אזיל דס"ל דאע"פ שלא ריחש עדיין אסור וא"כ לרבינו דס"ל כשהוא במקום צר דמותר ליתא ואולי דהכא שהתולע קטן מאד אין מקומו צר לו שלא ירחוש : (שסה) **בהתליע** בתלוש מבעיא ליה אם פירש מתוך הפרי כו' · כתב בס' אגודה בפירקין תולעים הנמצאים בקמח או בתבואה מותרים וכן משמע במנחות בפרק כל קרבנות צבור דקאמר סולת שהתליע רובו ותבואה שהתליע רובן פסולים מדאסר למנחות מכלל דלהדיוט שרי אמנם יש לדחות דהתליעו ואין התולעים עוד בתוכו ואם נשאר בנפה וחזרו ונפלו לתוכה אסורים ע"כ והרא"ש בתשובה החמיר יותר שכתב תולעים הנמצאים בפולין ובקמח אסורים מאן יימר דלא פרשי ושרצי על הארץ וחוזרים ע"כ ביאור דבריו דאי פרשי מקרי שרצו על הארץ ונראה לי דאפי' להרשב"א שהכתוב בסעיף דלקמן דלא חיישינן בפירי הנקוב שמא יצא מהחור הכא בקמח ומלח מודה לפי שהוא פרי קטן וכתב בהגהת ש"ד שמעתי שכתב מהר"ר יצחק בר מרדכי בפסקיו שקמח שהתליע בכד אפי' אם פירשו התולעים לכותלי הכד וחזרו לתוך הקמח שמותרים כמו מקים שהתליעו ופירשו לדופני החבית ואומר אני כי שגגה היא כי לשם יש היתר מכל אשר במים לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה אבל יבחושין שבכליסים וזיזין שבעדשים אפילו פירשו מקצתן לאויר העולם בעיא היא ולא איפשיטא וע"כ איסור גמור הוא ושמעתי שא"מ עשה מעשה כן שהתליעו חטים וצוה להוליכן לנהר דונאי ולהשליכם בו ולא רצה להתיר למכור לכותי פן יאפה פת וימכרנה לישראל תשובת בר"ד חיים וכן קבל מהרי"ב ממהרי"ם ע"כ ועיין לעיל סוף סימן רפ"ע בדין חטים מתולעים שנכסהו : (שסו) **ולא** מסתבר להסתפק בזה · אבל הרמב"ם כתב פירשו אחר שמתו וכתב המגיד שכך היא גרסת ההלכות ור"ח ושכן הסכים הרשב"א ז"ל וכתב עוד הרשב"א נמלא בתוך הפרי אע"פ שחורו נקוב לחוץ אין חוששין שמא יצא וחזר לחורו שכל היוצא מחורו אין חוששין שמא חזר בו ע"כ וכיוצא בזה נתבאר במים שבכלים שאין חוששין לתולעים שבתוכן שמא פרשו וחזרו ע"כ לשון המגיד אבל המרדכי כתב דהיכא דניקב הפרי לחוץ אסור התולע משום השרץ השורץ על הארץ וכן כתב בש"ד וכתוב שם בהג"ה בשם מהרא"י וכן הוא בתרומות הדשן סי' קע"א דהכי יש לנהוג ועיין בסעיף דלעיל וכתב רמ"א דדוקא בודאי מתולעים אבל מספק אם יש שם תולעים יש לעשות כמו שכתב רבינו לעיל סימן נ"ג עוד כתב בת"ח שלו סוף כלל נ"א אם חתך פרי והיה בו תולע וחתך התולע עם הפרי דלא נאסרה הפרי מן הסכין דצונן הוא ולא נאסר הסכין ואע"ג דצונן בעי הדחה מ"מ כהאי גוונא לא אסרינן הפרי דאין טעם בתולע ומ"מ יקלוף הפרי מעט במקום שחתך דילמא נשאר שם ממשות מן התולע עצמו והשאר הכל שרי ואפי' בגמון שהוא חריף ודלא כמו שכתב מהר"ש באיסור והיתר שלו להצריך לקלוף בגמון ובשאר פירות התיר לגמרי ואינו נכון דהא בגמון אסור משום שהוא חריף מ"מ בשאר דבר היה צריך הדחה או קליפה קצת ובמהרי"ל בדיני איסור והיתר שלו כתב שהסכין שחתך בו התולע צריך נעיצה עשר פעמים בקרקע קשה ולא ראיתי נוהגין כן אלא מקנחו היטיב ודיו ע"כ ועיין בפ' ג"ה סי' ל"ח : (שסז) **ור"ת** פי' דבדגים מיירי · ומשמע דלא אסר ר"ת בדגים אלא הנמצאים במעים וכיוצא בהם דאיכא למימר בהו דאתו מעלמא אבל הנמצאים בבשר הדג שרו דמינייהו קא גבלי וכ"כ הג"ה אשרי ונ"ל דלגירסת רש"י נמי אסירי תולעים שבמעי הדגים דהא איכא למימר בהו נמי דמעלמא אתו ועיילי ליה באוסייה ב"י סימן פ"ד : (שסח) **תולעים** הגדלים בין עור לבשר · וכתב בהג"ה ש"ד דהכי נהוג שלא להקפיד לאכול דגים שיוצאים מגופן תולעים לבנים ורגיניי"ר יצאת מקצת ולחזור דהיינו רביתייהו לצאת מקצת ולחזור ע"כ : (שסט) **אבל** תולעים הגדלים בבשר אחר שחיטה כו' · אבל להרמב"ם בפ"ב ממא"א כל תולעת הגדל בבשר אפי' גדל בו לאחר שחיטה אסור ונתן המגיד טעם לדבר הואיל והבשר אינו מותר אלא בשחיטה כל דבר חי היוצא ממנו אפילו לאחר מיתה אסור כיון שאי אפשר לו בשחיטה ע"כ וכתב רמ"א דנהגו להקל דלא כהרמב"ם : (שע) **או** בדגים או בגבינה · וכתב עוד בת"ח דתולעים הנמצאים בשומן של אווז או שאר שומן דינם כמו תולעים הנמצאים בבשר אמנם טוב ליקח התולעים הנמצאים משם ולהתיר שאר השומן וכדלעיל גבי תולעים הנמצאים בדבש שכתבתי לעיל בסעיף רפ"ע וכתב שכן מנהג בהג"ה וכתב המרדכי דרשב"ט מתיר שבדגים ושבגבינה אפילו פירשו לגג הגבינה משום דהיינו רביתייהו אבל אם פירשו לגמרי ודאי אסורים ובהג"ה ש"ד כתוב דרבים נהגו היתר בתולעים של גבינות לאכלן בהדיא אפילו שקופצין הנה והנה בקערה וכתב הג"א בשם ראבי"ה שכתב בשם רבינו יואל דתולעים שבגבינה מותרים אפי' פירשו לגמרי ורבינו שמואל נמי מתיר שבדגים אפי' אם פירשו לגג הדג וכן הבשר שמתלעת מחמת תום ואפי' [פירש] לגג החתיכה וכן שבגבינות היינו רביתייהו ולא דמיא לפירש לגג התמרה דאין דרכו להיות אלא בגרעינין וראבי"ה מתיר אפי' פירש לגמרי ובא"ו הארוך כלל מ"א סי' י' כתב דראבי"ה אוסר כשפירש על השלחן ואיסור זה ר"ל לכתחלה משום מראית העין אבל דיעבד ודאי אין להם דין כמו תולעים שגדלו בדבר שגדולו מן הארץ שאם נתבשלו במאכל זה או במאכל אחר אין צריך ס' לבטל טעם שלהם כלל ואם הם עצמם לא נמצאו מותר הכל ע"כ וכתב רמ"א בד"מ דלא ידע מנא ליה דהא לא גרע מאותן הגדלים בבשר דאסורים לאחר שפירשו כדאיתא בסי' דלעיל ובב"י כתב שהרשב"א בחידושיו כתב שכשפירשו על גבי תמרה אסירי כמו בפירשה על גבי חתיכה לכן טוב להחמיר שלא לאכלן אם פירשו אמנם המנהג הוא פשוט להקל לאכלן כשהן בקערה ע"כ ובהגהותיו כתב על ענין התערובות דטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה : (שעא) **אבל** תולעים מתים כו' · כבר כתבתי במעדני יום טוב דזהו דוקא לגירסא שהסכים בה רבינו לעיל דגרס פירשה ומתה מהו אבל לגירסא אחרת דגרס פירש מתה מהו תולעים הנמצאים בקערה אסורים שאע"פ שלא פירשו עד לאחר שמתו אסורים דהא סלקא בעיין בתיקו כ"כ ב"י ועיין מ"ש לעיל בסעיף שס"ז : (שעב) **כל** הולך על גחון זה נחש וכו' · כתוב באורחות חיים מותר לשרוף שרץ ולאכלו משום רפואה דעפרא בעלמא הוא : **הדרן עלך אלו טריפות**

פרק ד (א) **הרי** הוא כילוד · פרש"י וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי פירוש ושהוא בן ט' וכן כתב המגיד ספ"ה מהמ"א דממילא שמעינן מדצריך שחיטה שאם הוא בן ח' חי או בן ט' מת שהוא אסור שהרי אינו בן שחיטה :

אבר

דבר שהוא גופה אסור ושאינו גופה מותר : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב (ב) ואבר עצמו אסור · דאמר קרא ובשר בשדה טריפה [ב] כיון שיצא חוץ למחיצתו אסור מירום והרי הוא כטרפה ואין היתר לאיסורו · [דף סח ע"ב] שלח א"ר יוחנן אבר עצמו מותר · ואותביה לרבי יוחנן ופלגא בתיובתא דאיכא דאמר הלכתא כרב · במערבא מתני הכי רב אמר יש לידה לאיברים ור' יוחנן אמר אין לידה לאיברים · פרש"י אין לידה לאיברים ואף מה שיצא מותר · מאי ביניייהו בין לישנא קמא ללישנא בתרא · למימר מיעוט אבר שבפנים · ללישנא קמא אליבא דרב אין אסור אלא היוצא · וללישנא בתרא כיון דיש לידה לאיברים אף מיעוט שבפנים חשוב כילוד ואסור · וקשה לפירוש דא"כ [ג] הך בעיא דהוציא העובר את ידו והחזירה הוא לא כשילכתא דר' יוחנן דאיתותב לעיל [ד] דלרבי יוחנן כיון דהוי להתיר עצמו לאסור כ"ש לענין העובר דלא הוי כילוד ועוד דהוה ליה למימר מאי איכא בין הא לישנא להאי לישנא כדאיתא בפ"ק דמס' (דף ג') דלכך נראה כפירוש רב אלפס ז"ל דלהאי לישנא מודה ר' יוחנן דהאבר שיצא אסור ואין לו תקנה בחזרה · ובעי מאי ביניייהו · למיסר מיעוט אבר שבפנים · ולרבי יוחנן דאמר אין לידה לאיברים אע"ג דמה שיצא אסור מ"מ לא שדינן מיעוט מה שבפנים אחר רוב שיצא כיון דאין לידה [ה] ובזה פסק כרבי יוחנן דבהא מילתא לא איתותב וקיימא לן רב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן [ו] לקמן מאי טעמא דר' יוחנן לא הוה ליה תקנתא בחזרה דלישנא קמא [ז] והא דתנא המבכרת המקשה לילד והוציא העובר ידו והחזירה מותר באכילה · [ח] ומה שלא יצא מותר באכילה שחט את אמו ואח"כ החזירה אסור באכילה · לא אמר גופיה קאי אלא אמקום חתך קאי שאם הוציא העובר ידו והחזירה ואח"כ שחט את אמו מקום חתך מותר ואם שחט את אמו ואח"כ החזירו מקום חתך אסור · איבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאיברים · הוציא העובר את ידו והחזירה וחזר והוציאה עד שהשלים לרובו מהו מי אמרינן הא נפק ליה רובא או דילמא כיון דהדר הדר · אם תמצא לומר כיון דהדר הדר · הוציא העובר ידו והחזירה וחזר והוציא ידו והחזירה עד שהשלים לרובו מהו · מי אמרינן הא נפק ליה רובא או דילמא רובא בבת אחת בעי · ולא איפשיטא ועבדינן לחומרא · ומיעוט שבפנים אסור כדאיתא לעיל אבר הוא לא שנא · (ג) ומה שלא יצא מותר :

ב [דף סט ע"א] *) **איבעיא** להו מהו לחוש לזרעו · (ד) [ט] ומסיק דמבעי ליה בעובר שהוציא ידו אם חלבו מותר · [י] חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרי ה"נ ל"ש · או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה הכא לית ליה תקנתא בשחיטה · (ה) תיקו · [כ] חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה · מאי טעמא דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' [ל] בבהמה אותה תאכלו לרבות את הוולד :

ג **אמר** רבי יוחנן השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה מאי טעמא

*) בגמ' בעי רבי ירמי'

[דף סט ע"ב] בעינן פרסות וליכא · אי הכי קלוט במעי פרה ליתסר [מ] הא תנא דבי רבי ישמעאל כדברי רבי שמעון בן יוחי (אומר) פרסה בבהמה תאכלו · ודוקא דמות יונה שהיא אסורה אף כשילא לאויר העולם לפי שאינו מתקיים (ו) אבל מצא בה בהמה גמורה שרגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל מותרת · [נ] דכיון דכשילא לאויר חשיב מפרים פרסה להיותו ניתר בשחיטת עצמו כל שכן דחשיב פרסה להיותו ניתר בשחיטת אמו · דלא על חנם נקט רבי יוחנן דמות יונה ולא נקט עובר שרגליו דומים לרגלי יונה או שאין לו רגלים · אלא ודאי כל דבר שראוי להיות מותר לכשילא לאויר העולם לא אמעוט מפרסה · והא דפריך אי הכי קלוט ליתסר [ס] אליבא דרבי שמעון דאסר ליה לכשילא לאויר העולם פריך ולאו אליבא דרבנן · גרסינן בנדה פרק המפלת (דף כד') [ע] איתמר בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות רב אמר באשה אין ולד ובבהמה אסורה באכילה ושמואל אמר בבהמה מותרת באכילה ובאשה הוי ולד · במאי קמיפלגי [פ] בדרב חנן בר רבא קמיפלגי · דאמר השסועה בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות · רב סבר בריה בעלמא ליתא וכי אגמריה רחמנא למשה בסיני במעי אמו אגמריה ושמואל סבר בריה בעלמא איתא וכי אגמריה רחמנא למשה בעלמא אגמריה ובמעי אמו שרי · רב ירמיה סבר למיעבד עובדא כוותיה דשמואל א"ל רב נחמן מאי דעתך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא · דקא יהבת לה ימי טוהר · אלא עביד כרב דקי"ל הלכה כוותיה דרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא :

ד **מתני'** מבכרת שהיא מקשה לילד מחתך אבר אבר (ז) ומשליך לכלבים · [צ] יצא רובו ה"ז יקבר (ח) ונפטרה מן הבכורה : **גמ'** איתמר יצא שלים ומכרו לעובד כוכבים ותזר ויצא שליש אחר רב הונא אמר קדוש · רבה אמר אינו קדוש · רב הונא אמר קדוש קסבר למפרע הוא קדוש וכיון דנפקא ליה רובא איגלאי מילתא למפרע דמעיקרא הוי קדוש ומאי דזבן לאו כלום זבן . רבה אמר אינו קדוש קסבר מכאן ולהבא הוא קדוש מאי דזבין שפיר זבין · (ט) נראה דהלכה כרבה · דפריך (דף ע') לרב הונא ממתניתין דתנן המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים מאי לאו מחתך ומניח ואי אמרת למפרע הוא קדוש אמאי משליך לכלבים הא קדים · ודחיק לשנויי לא במחתך ומשליך · וסיפא דקתני יצא רובו יקבר משמע דוקא יצא רובו כאחת דחיק לשנויי בד"א במחתך ומשליך אבל מחתך ומניח נעשה כמי שילא רובו ויקבר · ועוד מדקאמר סתמא דגמרא ת"ש יצא רובו הרי זה יקבר מאי רובו אילימא רובו ממש עד השתא לא אשמועינן דרובו ככולו · והיינו אליבא דרבה דאי לרב הונא טובא קמ"ל דמחתך ומניח הוי כילא רובו בבת אחת [ק] (י) : [דף ע ע"א] בעי רבא הלכו באיברים אחר הרוב או לא · ומסיק דאם יצא רובו במיעוט אבר פשיטא דהוי כילוד דלא שבקינן רובא דעובר ואזלינן בתר רובא דאבר · ומיבעיא ליה בילא חציו ברוב אבר אי שדינן ההוא מיעוט אבר דגואי בתר רוב אבר והוי כילוד או לא · ולא איפשיטא (יא) ואזלינן לחומרא [ר] (יב) :

מתני'

רש"י להכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מיטרפא הוא : **גמ'** אבר עצמו אסור · באכילה מאחר שיצא ממחיצתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירו קודם לכן : **ובשר בשדה** · כלומר חוץ למחיצתו דהיינו לאויר שרחם זה ה"ל מחיצה להתירו בשחיטה וכיון שיצא הרי הוא כטריפה ולא תאכלו וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שיצאו נמי מהאי קרא נפקא לן : **במערבא** מתני הכי · לפלוגתייהו דרב ור' יוחנן : **יש לידה** לאיברים · אבר שיצא הרי האבר כילוד דתו לא מהני ליה חזרה: [אין לידה · ומהני לי' חזרה]: **מאי** ביניייהו · בין לישנא דמערבא ללישנא קמא: **למיסר** מיעוט אבר · אם יצא רובו ונשאר מיעוט ללישנא בתרא דנקיט לשון לידה הוי ילוד ומתסר כוליה וללישנא קמא לא נאסר אלא היוצא : **מקום** חתך אסור · צריך להניח ממה שבפנים לגד החיצון ולחתכו שמקום חתך הגדלת החיצון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דלאו בתוכה הוא אבל החזירו (פי' קודם שחיטה) א"צ לחתוך לגד פנים אלא מגמגם וחותך ומקום חתך מותר דקרינא ביה בהמה בבהמה ומשום בשר בשדה ליכא דהא לא יצא ממה שיצא : **לדברי** האומר אין לידה לאברים הוציא ידו והחזירה וחזר והוציא ידו האחרת והחזירה וחזר והוציא שדראו והחזירו עד שהשלים לרובו · של עובר מי הוה כילוד דהא נפק רוביה או דלמא כיון דאין לידה לאברים הויא לידיה חזרה וכי נפק אידך כבר הדר ליה קמא ואין כאן יציאת רוב דאי למ"ד יש לידה לא מהני חזרה : **ואת"ל** כיון דהדר הדר הוציאה וחזרה כו' או דלמא רובא בבת אחת בעינן · ואפילו למ"ד יש לידה איכא למבעי להא : **ב מהו** לחוש לזרעו · של עובר זה שהוציא ידו ונשחטה אמו והוציאוהו חי וגדל ובא על בהמה והוליד מהו שיאסר אבר כיוצא בו שנולד ממנו : **חלבו** · אם נקבה היא וילדה והרי היא חולבת חלבה מהו באכילה והיינו לזרעו דקאמר שאין החלב בא עד שתלד : **בהמה** בבהמה · שדיא בהמה דרישיה אבהמה דסיפיה ודרוש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו : **ג בעינא** פרסות · בבהמה דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאים בבהמה תאכלו : **קלוט** במעי פרה ליתסר · והכן אמרינן לעיל דשרי אפילו לר"ש : **תנא** דבי רבי ישמעאל כר"ש · מלינו משנת מדרשו של רבי ישמעאל כתלמידיו של רשב"י : **פרסה** בבהמה תאכלו · כתיב פרסה וכתיב פרסות איזה שתמצא או פרסה בבהמה או פרסות בבהמה אבל יונה אינה לא פרסה ולא פרסות : **בבהמה** אסור באכילה · אם נשחטה אמו ונמצא במעיה וכ"ש יצא לאויר העולם דנפל היא ונבלה : **מותר** באכילה · דכתיב כל בבהמה תאכלו כל הנמצא בבהמה תאכלו ובלבד שיהיו לו פרסות או פרסה כדאמר בבהמה המקשה לילד : **השסועה** · רחמנא אסרה דכתיב את זה לא תאכלו וגו' השסועה : **רב** סבר · האי דאסר רחמנא (כשנמצאת) במעי בהמה אסורה דהא בריה בעלמא בפני עצמה ליתה: **בעלמא** אגמריה · אותו המין אסר אבל נמצאת במעי פרה מותר : **כוותיה** דשמואל · בשני גבין חלד הוא וקאמר טמאה אפילו בלידה יבשתא דולד הוא : **ד מתני'** המבכרת המקשה לילד · בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון · **ומשליך** לכלבים · דכל כמה דלא נפיק רוביה לא קדיש : **יצא** רובו · כאחת · ותכלו הרי זה יקבר דביציאת הרוב חלה קדושה עליו דקרינא ביה אשר יולד : **ופטורה** מן הבכורה · שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא ראשון אבר אבר ובין שיצא רוב כאחת דהא שני לאו פטר רחם הוא : **גמ'** וחזר ויצא שליש אחר · והרי כאן רוב : **רב** הונא אמר קדוש · בכור זה וקרב לגבי מזבח וניתן לכהן : **אינו** קדוש · והרי הוא חולין כדמפרשי טעמייהו : **למפרע** הוא קדוש · אע"ג דבלידה תליא רחמנא ובכורים הוא דהויא לידה מיהו כי נפיק רובו משוי ליה לידה מתחילה ואיגלאי מילתא דכי זבין לכותי לאו כלום זבין דאין לו חלק בו : **מכאן** ולהבא · מיציאת רוב ואילך הוא קדוש ובתחילת לידתו חולין הוה ויכול למכרו כאילו הוא במעי אמו שהרי קדושתו תלויה בלידה וכיון דמכירתו מכירה הוי ליה יד כותי באמצע ותו לא קדוש בב' שלישי האחרונים: **מחתך** ומניח · עד שיצא הרוב ואע"ג שיצא הרוב והרי התחיכות לפנינו משליכו לכלבים אי אמרת בשלמא מכאן ולהבא הוא קדוש ומקמי יציאת רוב לא קדוש מידי הנך דאיתתכו מקמי הכי לא חלה קדושה עלייהו אלא אי אמרת דלמפרע הוא קדוש הא כיון דרובה קמן איגלאי מילתא ביציאת הרוב דמעיקרא קדוש להו : **לא** מחתך ומשליך · דכיון דליתנהו אמאי תיחול בשעת גמר יציאת הרוב ואיסורא ליכא דהא כי שדא קמא חולין הוה אבל ביצא שליש ומכרו לכותי וחזר ויצא שליש אחר וכולן לפנינו איכא למימר אגלאי מלתא וחיילא למפרע ומבטלא מכירה : **נעשה** כמי שיצא רובו · בבת אחת : **הלכו** באיברים · כדמפרש ואזיל שיצא רובו במיעוט אבר רוב העובר יצא ומיעוט אחד מן האברים השלים יציאת הרוב וקא מבעיא ליה הלכו באברים אחר הרוב דנהדי מיעוט אבר שיצא רובו שבפנים והוי כמאן דלא נפיק האי מיעוט וליכא יציאת רוב עובר ואם רגה מחתך ומשליך לכלבים ומשום מטיל מום בקדשים ליכא דמותר להטיל מום בבכור קודם שיצא לאויר העולם כגון יציאת ראשו או יציאת רובו דרך מרגלותיו : **או** לא הלכו · ושדינן ליה בתר רוב עובר דלא שבקינן רוב עובר וניזיל בתר רוב אבר : **שיצא** חציו · של עובר ורוב אבר משלים אותו החצי ואי שדינן למיעוטא דגוואי בתר רובא נפק ליה רובא דולד :

דברי חמודות

(ב) **ואבר** עצמו אסור · מסיק הב"י דכל אלו הדברים אינם אמורים אלא בעובר הנמצא במעי בהמה לאחר שחיטתה שבוב אין היתר לאבר שיצא כבר אבל אם נולד העובר קודם שנשחטה אע"פ שקודם שנולד הוציא ידו והחזיר שחיטת עצמו מתיר את הכל ותדע שכן הוא דא"כ ברוב הבהמות ימצא איסור בהרבה אברים שהם יוצאים קודם הלידה ולית מאן דחש להו : (ג) **ומה** שלא יצא מותר · וכתב רמ"י ז"ל סימן י"ד שכן גם לענין איסור היוצא אע"פ שלא יצא אלא המיעוט לא שדינן ליה בתר הרוב שבפנים ואסור : (ד) **ומסיק** דמבעיא ליה בעובר שהוציא ידו כו' · דאי בזרעו ממש דהיינו שהוליד ממ"נ אי דאזל אבהמה דעלמא לא עדיף מבן פקוע דעלמא דלקמן ס"ס ה' ואי דאזיל אדכוותיה פשיטא דמבלבל זרעיה דא"כ סומא יוליד קטע יוליד קטע מאי אמרת דאתי מכח איסור יוצא ה"נ בהמה בעלמא לאו מכח חלב ודם וג"ה קאתי · מאי אמרת הכא איכא תלת איסורי אי לר"מ דלקמן במתני' ר"ס ה' איסור יוצא ליכא אי לר' יהודה איסור חלב ודם ליכא אלא כל מכח לא אמרינן דשרי ופרש"י לא אמרינן דלתסר משום הבא מכח איסור : (ה) **תיקו** · והואיל ולא איפשיטא בעיין נקיטינן בה לחומרא וחלבו של עובר זה אסור הר"ן וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהמ"א אסור לשתותו מספק הואיל והוא בא מכלל האברים ויש בה אבר אחד אסור והרי זה כחלב טרפה שנתערב בחלב כשירה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל דנ"ל שאם אין באותו אבר א' מס' מכל הבהמה שהוא בטל בששים שאין כאן איסור ניכר במקומו הואיל והחלב האסור אינו ניכר : (ו) **אבל** מצא בה בהמה גמורה כו' · וכ"כ התוספות ומסיים בה הר"ן וז"ל ודמות יונה אע"פ שרגליה כרגלי בהמה אסורה כיון שאין במינה פרסה דע"כ לא מבעיא לן בנדה (פרק המפלת) באדם במעי בהמה אי חשיבה פרסה דידה אלא משום דאדם מין שיש לה פרסה הוא ואפ"ה מספקא לן דלמא פרסות בהמה בעינן אבל דמות יונה שאין במינה פרסה פשיטא שאין פרסות מתירות אותה ע"כ וז"ל הרשב"א יראה לי דכל שמצא בה דמות מין שאינו לא בן פרסה ולא בן פרסות הרי הוא כדמות יונה ואסור וכל שמצא בה דמות מין בהמה שהיא בת פרסה או בת פרסות שרי אבל אם מצא בה מה שאינו דמות בהמה אע"פ שהוא מין שיש לה פרסה כאדם מספקא לן אי אזלינן בתר פרסה או לא והיינו בעיא דרב אדא בר מתנא בפרק המפלת ולא איפשיטא ולחומרא ע"כ : (ז) **ומשליך** לכלבים · לרב הונא דאמר למפרע הוא קדוש מיירי דוקא שכל אבר ואבר שחתך משליכו אבל אי הניח מכי יצאו רובם והם חתוכים לפנינו חלה עליהן הקדושה למפרע ויקבר כולו והכי מוכח מהא דפריך לרב הונא כדלקמן ולרבה דאמר מכאן ולהבא הוא קדוש מתני' אפילו במחתך ומניח מדלא פריך בגמרא ארבה כמו ארב הונא כדלקמן וכתבו התוספות דתימה אמאי לרבה אפילו במניח דהא ברוב מחותך נמי חשיב לה לידה כדאמר בהמפלת דיצא מחותך ברובו אמו טמאה לידה ומתני' נמי קתני ונפטרת מן הבכורה ובכל ענין קאמר בין שיצא אבר אבר בין שיצא רובו בבת אחת ויש לומר דבשלמא אי מכאן ולהבא הוא קדוש כיון דאין קדושה חלה עליו עד יציאת רובו א"כ מה שנחתך קודם יציאת רוב אין קדושה חלה עליו כלל ויכול להשליכו לכלבים אף מאחר יציאת הרוב מיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה למה שיצא וכן משמע לשון הקונטרס ואע"ג דקתני יצא רובו הרי זה יקבר ומשמע רובו בבת אחת כדמוכח בסוגיא ומשמע אבל אבר אבר לא (וכלומר ואפילו במניח) היינו דוקא לענין המיעוט הראשון דאפילו אותו מיעוט טעון קבורה משיצא רובו כה' דאין מחותך אבל למ"ד למפרע קדוש שמתחלה הקדושה חלה עליו מתחלת הלידה [א"כ] בחותך [ומניח] נמי יקבר ע"כ ואע"פ דהתוס' מיירי בחותך ומניח הא דכתבו דמכי יצא רובו ואילך טעון קבורה למה שיוצא אפילו בחותך ומשליך נמי דהא למ"ד מכאן ולהבא לא מעלה ולא מוריד כלל הא דמניח שאין כאן חלות קדושה כלל למפרע ואפ"ה טעון קבורה למה שיוצא אח"כ א"כ לדידיה ודאי אפילו אם חתך והשליך טעון קבורה מה שיצא אחר הרוב שהושלך דמה לי שהאברים מונחים לפנינו מה לי שהם מושלכים לכלבים כיון שאין כאן שום קדושה למפרע בין מושלכים בין מונחים ומעתה אף אנו נאמר שכן ג"כ למ"ד למפרע הוא קדוש ואם הושלכו אין כאן קדושה דמ"מ מה שיצא אח"כ צריך קבורה וכן הגיה רמ"א בהגהותיו דמרובו ואילך צריך קבורה ואפילו כשהושלכו רוב האברים שיצאו והסיא בבא שהגיה עליו אתיא אליבא דמ"ד למפרע הוא קדוש אלא שאין נ"ל כן מהא דפירש"י אפלוגתא ביצא שליש דרך דופן שבסעיף דלקמן דלמ"ד למפרע הוא קדוש ברוב הראשון קדושתו תלויה שמתחלת לידה הוא צריך ליקדש ולמ"ד מכאן ולהבא משיולד רובו או בתחלה או בסוף עד כאן דא"כ מכיון שלא היתה מקום לקדושה לחול מכיון שאינם לפנינו כמו שפירש"י אדהכא דמוקים למתני' בחותך ומשליך תו ליכא קדושה כלל אפילו על היוצא אח"כ משא"כ למ"ד מכאן ולהבא דטעמו משנולד רובו מתחלת הקדושה לחול הלכך כל היוצא אח"כ טעון קבורה ובין הונחו האברים בראשונה ובין השליכו וכמ"ש אבל למ"ד למפרע נ"ל שאין כאן מקום להטעין קבורה ליוצא אח"כ כשהושלכו הראשונים : (ח) **ונפטרה** מן הבכורה · פירש"י בין שיצא ראשון אבר אבר וכו' אבל הרמב"ם בפ"ד מהל' בכורות כתב דיצא אבר אבר הבא אחריו בכור וטעמו דס"ל דהא דקתני הכא דנפטרה לא קאי ארישא וכבר כתבתי בסעיף דלעיל לשון התוספות שכתבו דמתני' דקתני מן הבכורה בכל ענין קאמר בין שיצא אבר אבר כו' וטור סי' ש"ט כ"כ בשם רבינו וכתב הב"י שלא מצא בדברי הרא"ש גילוי דעת בזה ואומר אני שמכיון שידוע שרבינו חיבר ג"כ תוס' שבודאי שכ"כ בתוס' להא דהתוס' דלעיל ומשם כתב הטור בשם רבינו ז"ל : (ט) **נראה** דהלכה כרבה · והרמב"ם פסק כרב הונא : (י) **גרסינן** בגמ' אתמר יצא שליש דרך דופן ושני שלישים דרך רחם רב הונא אמר אינו קדוש רבה אמר קדוש רב הונא אמר אינו קדוש לטעמיה דאמר למפרע הוא קדוש ורובא קמא ליתא ברחם רבה אמר קדוש לטעמיה דאמר מכאן ולהבא הוא קדוש ורובא דרך רחם נפקא ופרש"י יצא שליש דרך דופן תחלה ע"י סם וסכין ובגמר לידה נפתח רחם ויצאו שני שלישים: למפרע הוא קדוש ברוב הראשון קדושתו תלויה שבתחלת לידה הוא צריך לקדש: מכאן ולהבא משיולד רובו או בתחלה או בסוף : (יא) **ואזלינן** לחומרא · שאסור למוכרו לעובדי כוכבים ולהשליכו לכלבים ואינו פוטר הבא אחריו : (יב) **גרסינן** בגמ' בעי רבא כרכו בסיב מהו בשליא אחרת מהו כרכתו ואתזתו והוציאתו מהו ה"ד אי דנפק דרך רישיה פטרתיה אלא דנפק דרך מרגלותיו בלעתהו חולדה והוציאתו מהו הוציאתו הא אפיקתיה אלא בלעתהו והוציאתו והכניסתו

מעדני יום טוב

ומפרקינן ניקב לחוד כלומר דדוקא ניקב הוא דטריפה אבל נחתך כשרה ובתר הכי מפלגינן בטחול בין קולסיה לסומכיה ואיכא מ"ד דהשתא דאתינן להכי לא צריכינן לאפלוגי בין ניקב לנחתך כלל דמעיקרא דלא מפלגינן בין קולסיה לסומכיה כי היכא דלא תקשי לן מתניתין דמן הטחול ומן הכליות אסור דמשמע בשתא גופה טריפה איצטריכינן לאפלוגי בין ניקב לנחתך אבל השתא בין ניקב בין נחתך בסומכיה טריפה בקולסיה כשרה ומתניתין בקולסיה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהש"ח וכן עיקר אבל בעל העיטור ז"ל כתב אפילו בסומכיה דוקא ניקב אבל נחתך כשרה ע"כ : [ב] **כיון** שיצא חוץ למחיצתו אסור · מדכתיב ובשר בשדה מוכחינן הכי דמאי טריפה אילימא טריפה ממש א"כ מאי שנא בשדה והרי בכל מקום שנטרפה אסורה אלא ודאי האי בשדה לשון חוץ הוא וה"ק בשר שיצא חוץ למחיצתו הרי הוא כטרפה מה טרפה אין לה היתר כיון שנטרפה אף אבר שיצא חוץ למחיצתו שוב אין לו תקנה לעולם ואפילו חזר ונכנס בפנים· הר"ן : [ג] **הך** בעיא דהוציא כו' · דבסוף הסימן : [ד] נ"ל דה"ג ועוד דלרבי יוחנן · וגם בספר המאור שתי קושיות הן : [ה] **ובזה** פסק · ר"ל הרי"ף : [ו] לקמן דף ע"ג : [ז] **והא** דתנא · גרס הרי"ף : [ח] **ומה** שלא יצא מותר · דכיון דבעיא קמייתא סלקא בתיקו לא"ל נקל הכי פסקינן : [ט] **ומסיק** דמבעיא ליה כו' אם חלבו מותר · דאילו לענין זרעו ממש דהיינו שהוליד פשיטא דלא עדיף האי דאית ביה איסור יוצא מבן פקוע שהוליד דאיתא לקמן סוף סימן ה' ע"ש ועיין בד"מ : [י] **חלב** דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרי וכו' · וה"פ חלב דעלמא לא כאבר מן החי דמי ושרי שאע"פ שחלב הבא מן הטרפה אסור [כדתנן] בשרה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה ואף חלבה של זו כיון שמאבר אסור הוא בא ואיכא למימר דלתסר (לא שנא) דלא דמי שאבר זה אין בו איסור מחמת עצמו משום טריפה כלל אלא מפני שהוא כאבר מן החי וכיון שכן מה הפרש בין חלב זה לשאר חלב הבא מן החי מי גרע חלב הבא מכח אבר אחד חי מחלב הבא מכח בהמה שכולה חיה או דילמא מגרע גרע דהתם חיות העומד לתקן על ידי שחיטה אבל חיות של אבר זה אין לו תקנה עולמית· הר"ן : [כ] **גרס** הרי"ף ת"ר אבר מן החי וכו' · ורבינו כתבו בס"פ ג"ה כי שם מקומו בגמ': [ל] **ה"ג** הרי"ף · בבהמה אותה תאכלו בהמה בבהמה לרבות את הולד : [מ] ה"ג הא תנא דבי רבי ישמעאל כרשב"י פרסה : [נ] **דכיון** דכשיצא לאויר כו' · כרבנן דפליגי אדרבי שמעון דבסמוך בפרק קמא דבכורות : [ס] **אליבא** דר"ש · ובגמרא כדף דלעיל ופירש"י דבבכורות יליף מגמל גמל שני פעמים אחד גמל שנולד מן הגמלה ואחד גמל שנולד מן הפרה : [ע] **אתמר** המפלת בריה שיש לה וכו' · גרס ובטעות נשמט מהספר דסבר דלא מני מיירי שהפילה דא"כ אפילו בהמה גמורה מתסר באכילה שהרי כל שהפילה נפל נבילה הוא ולא אשגח דמש"ה קתני מפלת משום טומאת אשה דפליגי בה נמי ובודאי דלענין בהמה מפלת לאו דוקא וכ"כ הב"י בס"ס י"ג : [פ] **בדרב** חנן בר רבא · ה"ג הרי"ף אבל בגמרא גרס בר אבא : [צ] **יצא** רובו הרי זה יקבר· מאי דמקשי התוספות מפרק כל פסולי המוקדשים דבה"א דמותר למנות עובד כוכבים על הבכור ואמאי אמרינן הכא דיקבר ימכרנו לעובד כוכבים כתבו רבינו שם : [ק] **גרסינן** בגמרא יצא שליש דרך דופן כו' · השמיטו רבינו אפשר משום דלא שכיחא והרמב"ם כתבו בפ"ד מהלכות בכורות וגם הטור בסי' ש"ע ואנכי אכתבנו בד"מ והא דהרי"ף לא כתב אפילו להא דמוכרו לעובד כוכבים כשיצא שליש כו' · אפשר שכתבו במסכת בכורות ואינה מצויה לנו : [ר] **גרסינן** בגמרא בעי רבא כרכו בסיב כו' · כל אלו הבעיות השמיטן רבינו מטעם שכתבתי דמלתא דלא שכיח' והרמב"ם כתבן עם גם הטור כתבם בסי' שע"ו מלבד בעיא דבלעתהו חולדה שהשמיטו שנראה לפי שהוא דבר רחוק מאד ואני אכתוב כולם בד"מ ואע"פ שבעלי הש"ע השמיטום : **ותו** גרס בגמ' דף ע"ד בעי רב הושעיא הושיט את ידו למעי בהמה והשמיטה רבינו וכן הרי"ף והר"ן

ה [דע"ד] מתני' השוחט את הבהמה ומצא בה בן ח' חי או בן ט' מת קורעו [ש] ומוציא את דמו מצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי רבי מאיר [ת] וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו [דף עד ע"ב] ר"ש שזורי אומר אפילו בן חמש שנים וחורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו (יג) קרעה ומצא בה בן תשעה חי (בתוכה) טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו : גמ' וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו · והוא שלא הפרים ע"ג קרקע [א] וחלבו מותר *אבל דמו אסור*.

הגה"ה

*חלבו מותר ודמו אסור ומסתבר דגידו נמי מותר דהא לאו בהמה הוא · ורא"ה כתב משום רב האי גאון ורא"בן דגיד הנשה נוהג בו וצריך לנקרו עם שומנו דגיד הנשה · מרדכי · ורבינו יהודה ממגנצא עשה מעשה והצריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע וכן כתב רבינו יהודה משפירא ורבי שמריה קבל מרבו מרבי אליעזר בן רבינו משולם שרב שרירא גאון אבי רב האי גאון עשה ב' מעשים התיר לבעל היין להתחלה לשתותו עם העובד כוכבים וגם בני פקועות היו לו ולא שחט אחד מהם אלא המית שניהם בקופין בין קרניהם והאכילם בתופה ואין משם ראיה להתיר בלא שחיטה דשאני התם דתופה הואי ותמיהי אינשי כההיא דאביי דאמר הכל מודים בקלוט בן פקועה שהוא מותר בלא שחיטה דמתוך שתמיה על קליטתו קול יוצא עליו שהוא בן פקועה ולא אתי לאיחלופי · מא"ז : מצא בה בן תשעה מת או בן שמנה חי או מת אע"פ שהשליל טריפה מותר מצא בן תשעה חי והפרים על גבי קרקע ונמצא טריפה אסור דהא טעון שחיטה משום דלא אתו לאיחלופי בבהמה מעליא הכי נמי טריפות דידיה : מצא בן תשעה חי ולא הפרים ע"ג קרקע ראבי"ה קבל מרבינו יואל אביו ששחיטת אמו אין מטהרתו מידי טריפה ואסור כן פסק רבינו יעב"ץ ורבינו שמואל בר נטרונאי מתיר משום כל בבהמה תאכלו ונראין דבריו עכ"ל · מא"ז :

[ב] ואם הפרים על גבי קרקע חלבו ודמו אסור. וטעון שחיטה מדרבנן דלא ליתי לאיחלופי דתניא לענין גיד הנשה נוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל [ג] וחלבו מותר (יד) וקיימא לן כרבי יהודה · ולענין דמו איתמרי' אמר ר"ש בן לקיש [ד] לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו · לדברי האוסר בחלבו אוסר בדמו · ור' יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו וקיימא לן כרבי יוחנן ומיבעיא לן אי פודין בו פטר חמור אליבא דרבנן כיון דאמרי רבנן שחיטת אמו מטהרתו כבשרא [ה] בדיקולא דמי או דילמא כיון דרהיט ואזיל רהיט ואתי שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין · רב אשי אמר פודין (טו) [ו] והלכתא כרב אשי : [דף עה ע"א] (טז) הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב מבן תשעה חי ואכלו רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי · ואפילו לרבי יהודה דשרי חלבו של בן תשעה היינו כשנשחטה אמו דניתר בשחיטת אמו · אבל קודם שחיטה חלבו כחלב בהמה וריש לקיש אמר חלבו [ז] כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי · ואפילו לרבי מאיר דאסר הני מילי לאחר שחיטה ויצא חי לאויר העולם [ח] ולא כמו שפירש רש"י במתניתין דטעמא דרבי מאיר משום חדשים דאם כן בן תשעה מת היכי שרי ר"מ כלו חוץ מדמו והלא צריך לידע אימתי מת אי קודם שחיטה אי לאחר שחיטה · אלא ודאי אפילו מת אחר שחיטה מותר כל זמן שלא יצא חי לאויר העולם ואל תתמה לרבי יוחנן [ט] כיון דנקרא חלב בגמר חדשים למה ניתר בשחיטת אמו דיו לולד שיהא כאמו דאין שחיטתה מתרת חלבה ב י"ל דגזירת הכתוב הוא שהרי למדנו מכל בבהמה תאכלו שאם חותך מן העובר מותר ואילו נחתך מן הבהמה אסור · ומה שדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשיב כדם האיברים שפירש של בהמה עלמה · וכתבתי כל זה [י] אף על פי שאין נפקותא במחלוקתם לענין איסור והיתר דאף לר"ל אם אינו אסור משום חלב [כ] אסור הוא משום בשר מן החי · בשביל שכתב רבינו משה ז"ל (בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות) השוחט את הבהמה ומצא בה שליל כל חלבו מותר ואפילו מצאו חי מפני שהוא כאבר מאמו · ואם שלמו לו חדשים [ל] ומצאו חי אע"פ שלא הפרים על גבי קרקע ואין טעון שחיטה חלבו אסור וחייבין עליו כרת ומוציאין ממנו כל החוטין והקרומין שאסורין בשאר בהמות [מ] ונראה שהוא ר"ל דרבי יוחנן ור"ל פליגי בפלוגתא דרבי יהודה ודר' מאיר · [נ] דר' יוחנן כרבי מאיר ור"ל כרבי יהודה [ס] ופסק הלכה כרבי יוחנן · (יז) ולא נהירא כלל שיחלקו האמוראים במחלוקת התנאים · אם לפסוק הלכה בהו · לימא מר הלכה כמר ומר הלכה כמר · אלא ודאי כל אחד ואחד אמר דבריו אליבא דכולי עלמא · [ע] והלכה כרבי יהודה דאמר חלבו מותר אפילו בבן תשעה חי : אמר רבי אמי השוחט את הטריפה ומצא בה בן תשעה חי לדברי האוסר מתיר [פ] ולדברי המתיר אוסר (יח) רבא אמר אף לדברי המתיר נמי מותר · מ"ט (יט) ארבעה סימנין אית ליה להאי כל תרי מינייהו מכשר ליה : [דף עה ע"ב] אמר רב משרשיא (כ) לדברי האומר חוששין לזרע האב (כא) בן פקועה הבא (כב) על הבהמה מעלייתא והוליד בן הולד אין לו תקנה · פירש רש"י דלית ליה לרב משרשיא הא דאמר רבא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא [צ] ונראה דאית ליה שפיר הא דרבא היכא דלא מתכשר בשחיטת אמו כיון דטריפה היא ולא הועיל [ק] שחיטתו להתיר עלמה אז הוא מותר בסימנים דידיה · אבל הך פקועה [ר] שטהרתה שחיטת אמו [ש] הולד נמי כשחוט דמי · ואף על גב דהפרים על גבי קרקע טעון שחיטה לרבנן היינו דוקא לחומרא מפני מראית עין · אבל מדאורייתא כשחוט דמי ואין לולד זה אלא שני חצאי סימנים :

ו אמר אביי (כג) הכל מודים בקלוט בן פקוע דמותר · מ"ט (כד) כל מעשה דתמיה מידכר דכירי אינשי · איכא דאמרי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקוע שמותר · מ"ט

הגהות הב"ח א וחלבו מותר באכילה אבל דמו : ב דאין שחיטה מתרת חלבה די"ל דגזירת הכתוב :

רש"י ה מתני' קורעו · שאין צריך שחיטה ומודי ר"מ בהו דאתרבו מכל בבהמה תאכלו דלאו חדשי' איכא ולאו אוירא איכא הילכך לאו בהמה הוא : ומוציא את דמו · דחלבו הוא דמותר כדקתני לקמיה מה חלב ושתי הכליות האמורין באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האברים דקי"ל בכריתות דם האברים עובר בלא תעשה : טעון שחיטה · דהדשים גרמי לשוויה בהמה באנפי נפשיה ולא אתרבאי מכל בבהמה תאכלו ולרבנן חדשים וליכא גרמי דרבנן מרבי ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו : וחייב באותו ואת בנו שלא ישחטנו ביום ששחטו אמו : ר"ש שזורי · בגמ' פריך הייט ת"ק : קרעה · לבהמה בלא שחיטה : גמ' · הפרים · עמד על פרסותיו : וחלבו · של שליל : (אי פודין בו) לפדות · פטר חמור : בבן פקועה · בשה בן (ט') [ה'] חי הנמצא בבהמה שנשחטה ובפתות משוויין קמבעי' ליה דלאי כשווין קי"ל בבכורות דאפילו בשלקי מפרקינן : כבשרא בדיקאלא הוא · ותנן בבכורות אין פודין בשחוטה : חדשים גרמי · וכיון דכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי ליה כרבי יהודה מכל בבהמה תאכלו : לדברי האוסר · בן ט' חי בבשרה עד שישחטנו : מתיר · את זה באכילה דשחיטתו מטהרתו ; לדברי המתיר · בלא שחיטה בשל כשרה : אוסר · בשל טרפה דשחיטה דידיה לא מהניא ביה ובשחיטת הטרפה לא משתרי שהרי הוא כאחד מאבריה : ארבעה סימנים · שיתירא הוא דרבי ביה רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טריפה שוחטו ומוהר שהוא ניתר בב' מד' סימנים או בוושט וקנה שלו או בוושט וקנה של אמו : לדברי האומר · חנניא הוא באותו ואת בנו דקאמר נוהג בזכרים : אין לו תקנה · שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מתכשרה והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט מתמול וגית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא : ו הכל מודים · ת"ק דפליג אדר"ש שזורי ומצריך שחיטה להפרים ע"ג קרקע מדרבנן בהאי מודה : מידכר דכירי · קול יוצא עליו מלא (והב"י סימן י"ג העתיק מאין) קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שתמהין על קליטותו זוכרין את כל דבריו : ה"ג איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה ואתה קלוטה פקועה וזה הקלוט נמצא בה :

מעדני יום טוב

וכר"ן יהיב טעמא והכתוב הכל בד"ח בסעיף י"ט : [ש] ומוציא את דמו · גרס ופירש רש"י חלבו הוא דמותר כדקתני לקמן טו' · ובגמרא אפרש בס"ד : [ת] וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו · ולענין אותו ואת בנו נמי פליגי בתוספתא והכתבה בד"ח בר"פ דלקמן : [א] וחלבו מותר אבל דמו אסור · טעם החלב שמותר אכתוב לקמן ואיסור הדם כתב רבינו הטעם לקמן והר"ן יהיב טעמא אחרינא לאיסור הדם וכתבתי דבריו בפ' כיצד מברכין סי' ג' [סעיף כ']:[ב] ואם הפרים ע"ג קרקע כו' וטעון שחיטה והיינו דאיכא בינייהו דת"ק ור"ש שזורי דלר"ש שזורי אף זה שהפרים ע"ג קרקע אין טעון שחיטה כדקאמר אפי' בן ה' שנים וחורש בשדה כו' : [ג] וחלבו מותר · פירש"י במתניתין כדקתני לקמיה (דף ע"ה) מה חלב ושתי כליות האמורים באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל ובגמרא כתב רש"י דשנויה בתורת כהנים בשלמים את החלב אשר על הקרב ולא את השליל יכול לא יהא בשונג ומזהרה אבל יהא במזיד והקרב כשהוא אומר חלב ושתי כליות באשם שאנ"ל וכו' · משמע לדברי רש"י דהא דחלבו מותר מהך קרא נפקא לן ונ"ל דמאי דמסיק רבינו לקמן בטעם לאסור בדם דה"א לומר שהיתר החלב מהך קרא נפקא דא"כ א"נ לבוש טעם לאסור הדם אלא נ"ל דהיתר החלב מכל בבהמה נפקא ומשו"ה צריך טעם לאסור הדם וכן התוספות בגמרא הקשו על לשון הת"כ דמכיון דמהך קרא מיעט חלב ובסקרבה מיירי קרא היאך קאמר דיכול כו' יהא במזיד והקרב ופירשו דס"ק ולא את השליל דאשתרי בעלמא מכל בבהמה ויכול לא יהא וכו' : [ד] לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו · פרכינן עלה בגמרא דהא תנן קורעו ומוציא את דמו (אלמא אפילו בן ח' דלכו"ע חלבו מותר קתני מתניתין קורעו) ומשנינן לומר שאין ענוש כרת כלומר דכי קאמר רשב"ל מתיר בדמו לא שיהא מותר ממש אלא לומר שאין בו כרת משום דכיון דשליל לא חשיב בהמה באפי נפשה אין דמו קרוי דם הנפש שיהא בו כרת אלא כדם האברים הוי ואסור ולפי זה נראה דרבי יוחנן דאמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו היינו לומר שחייבין עליו כרת וכתב הרמב"ן ז"ל דרבי יוחנן הוא דאמר הכי אליבא דרבי יהודה דאית ליה דם התמצית בכרת אבל לדידן דקיימא לן כרבנן דאמרי דאינו חייב על דם התמצית אלא באזהרה כדם האברים דם שליל נמי ליתיה אלא באזהרה וזה שכתב הרי"ף ז"ל בהלכותיו לאו לענין כרת כמו שנאמרה בגמרא אלא רנה לאסור דמו ע"פ הגמ' והפס לעלמו הלשון האמור בה ואין דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ו מהמ"א בדם הנמצא כנוס בתוך לבו של שליל חייבים עליו כרת נראה שדעתם ז"ל דלרבי יוחנן אפילו אליבא דרבנן איכא כרת בדמו של שליל · הר"ן : [ה] בדקולא · קלתא · רש"י ספ"ק דבכורות : [ו] והלכתא כרב אשי · משום דאיהו בתרא דמשמעתא טפי ממר זוטרא אבל תמיהני דבגמ' א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתך דגמרת שה שה מפסחים אי מה להלן זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו כל מילי נמי א"כ שה שה מאי אהני לך פירש"י ומסתברא דהאי ממעט דכבישרא בדיקולא הוא וכי מרבה בעל מום ונקבה קא מרבי ע"כ וא"כ לרב אשי תקשה שה שה מאי אהני לך ואין לומר דרב אשי לא גמר לג"ש דשה שה כלל דבספ"ק דבכורות תניא הכי ועוד תימה דהתם סתם רבינו כדברי ר"ת שכתב דמסתברא כמר זוטרא דמשמעתא כוותיה ריהטא ועיין בד"ח :[ז] כחלב חיה · לענין איסור חלב בלבד כדמסיק רבינו לקמן ועיין מ"ש שם : [ח] ולא כמו שפירש"י במתניתין דטעמא דר"מ משום חדשים · דאע"ג דברישא דמתניתין כתב דלאו חדשים איכא ולאו אוירא איכא לכוותא דמלתא קאמר שאין כאן לא חדשים ולא אוירא אבל לא דר"מ לר"מ באוירא דהא בסיפא כתב בהדיא דטעמא דר"מ דהדשים גרמי וא"כ ה"ק ולאו אוירא איכא בהיינו כאוי למיות על פני האויר : [ט] כיון דנקרא חלב בגמר חדשים · דאי לאו שנקרא חלב ע"י גמר חדשים לא הוה קשה ולא מידי מאמו כיון שעדיין בשליל אין שם חלב עליו : [י] אע"פ שאין נפקותא כו' · ומשו"ה לא כתב נהא דהפילה נפל כמו שאכתוב בד"ח בס"ד : [כ] אסור משום בשר מן החי · וז"ל הר"ן ומיהו אפילו ר"ל מודה דאסור מידי דהוה אהושיט העובר את ידו שאין היד ניתר בשחיטת אמו : [ל] ומצאו חי · גרס : [מ] ונראה שהוא רוצה לומר דר"י ור"ל כו'. ועיין בד"ח : [נ] דרבי יוחנן כר"מ · ומיהו לענין חלב בלבד : [ס] ופסק הלכה כרבי יוחנן לענין חלב · וה"ה לענין גיד שהרי כתב שמוציאים ממנו כל החוטים כו'. שאסורים בשאר בהמות וכ"כ ב"י בשם הרשב"א דטעמו של הרמב"ם דגידו כחלבו ועוד דסתמא דמתניתין דפרק גיד הנשה דנוהג בשליל : [ע] והלכתא כרבי יהודה · דאמר חלבו מותר כו' · ורבי יוחנן דאסר היינו בתולש קודם שנשחטה אמו : [פ] ולדברי המתיר אוסר · והא דתנן קרעה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כחליו שחוט ותו לא מהניא ביה שחיטה כלל אבל התם לא נשחטה אמו כלל · תוספות : [צ] ונראה דאית ליה שפיר הא דרבא כו' · וכ"כ התוספות והקשו עוד על פירושו של רש"י ז"ל דמה שפירש שהרי אין בו אלא סימן אחד כו' · דהא אפילו היתה הבהמה ניתרת בסי' א' אין להכשיר דחשיב כל סי' וסי' כחליו שחוט ואין [כאן] רוב סי' שיהא כאוי לשחיטה [וגם מה שפירש דהאי בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה יותר מזו] מגומגם ג"כ שאפילו לא היתה השהייה פוסלת בשחיטה אין שייך להכשיר כיון דחלי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל ע"כ:[ק] שחיטתה גרס : [ר] ה"ג שטהרתו שחיטת אמו הולד נמי : [ש] הולד נמי כשחוט דמי · והוסיף הר"ן ראיה לדבר מדאמרינן

דברי חמודות

והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו הדביק שני רחמים ויצא מזה ונכנס לזה מהו דידיה פטר דלא דידיה לא פטר או דילמא דלא דידיה נמי פטר תיקו · ופרש"י כרכו בסיב שגדל ונכרך סביב הדקל כעין מריי"לא של גפנים מהו שתהא תגילה ואמרינן כיון דלא נגע ברחם לא קדיש דהא רחם הוא דמקדש דכדידיה תלא רחמנא ולקמן בעי אימת כרכו ואת"ל סיב הוה תגילה דמין שלא במינו הוא שליא מי הוי תגילה או לא כרכתו אשה בידיה והוליאתו והפסיקו ידיה בינה לבין הרחם מי אמרינן כיון דהורתה הוא לילד את הבהמה לאו תגילה היא · ה"ד · כל הנך בעיי אי דנפק דרך ראשו ואחר שהוליאתו אותו עשו בו א' מן הדברים הללו פטרתיה רישיה לרחם וקדוש מיד דהא יצא ראשו ה"ז כילוד · דרך מרגלותיו וקודם יציאת רובו כרכוהו · בלעתהו תולדה בתוך הרחם והוליאתו · הא אפיקתיה כשהוא בלוע ולא נגע ברחם [והייט כרכתו] · אלא בלעתהו והוליאתו והכניסתו והקיאתו ויצא מאליו מהו מי מקדש בהא יציאה אתרוגה או לא · ונכנס לזה מהו נפטרה בהמה האחרת מן הבכורה או לא עכ"ל רש"י · והא דפרש"י בכרכתו ואחזתו כו' דמיירי באשה המילדת הקשו התוס' דבכ"מ לא איירי באשה המילדת אלא ברועה וה"נ כרכו דקאמר (בתחלה) [בסיב] לשון זכר ועוד מאי פריך אי דנפיק דרך רישיה נפטריה וכי אין יכול להיות שאחזתו בידיה בראשו כו' אע"פ שיש לדחוק להרך זה ונראה לר"ת כמו גירסת ר"ת כרכתו אחותו והוליאתו שילדה נקבה עמו כדאמר נמי בפרק כל הבשר אין לי אלא אחותו הקטנה הגדולה מנין · ופריך אי דנפק דרך רישיה וכן הנקבה הא פטרתיה ראש הנקבה שילא ראשה תחלה שראש הזכר כרוך בין הברכים ומשני דנפק דרך מרגלותיו והוא כרוך בין ברכים וה"ה דהמ"ל כרכו אחיו לענין איזה מהן בכור אלא נקט אחותו משום דליכא בכורה כלל ע"כ וגם גירסת הרמב"ם כגירסת ר"ת וכך העתיק הטור סי' שט"ו ותו גרס בגמרא בעי רב אחאי נפתחו כתלי בית הרחם מהו אויר רחם מקדש והא איכא או דלמא נגיעת רחם מקדשה והא ליכא ופרש"י נפתחו גרסינן נרחבו שכשילא לא נגע ותו גרס בגמרא בעי מר בר אשי נעקרו ותלו ליה בעוהריה מאי במקומן מקדשי שלא במקומן לא מקדשי או דילמא שלא במקומן נמי מקדשי ופרש"י נעקרו קודם לכן ונכנסו לפנים ונתלו לו בעוהרו ותו בגמרא בעי מיניה ר' ירמיה מר' זירא גממו כותלי בית הרחם מהו ה"ל קא נגעת בבעיא דאבעיא לן דבעי ר' זירא ואמרי לה בעי מיניה ר' זירא מר' אסי עומד מרובה על הפרוץ ויצא דרך פרוץ פרוץ מרובה על העומד ויצא דרך עומד מאי ע"כ לא אבעיא ליה אלא פרוץ מרובה על העומד דאיכא עומד בעולם אבל גממו לא קא מבעיא ליה ופירש"י גממו ניטל משבי הכתלים מכפנים סביב סביב · קא נגעת בבעיא דאבעיא לן כבר ומשם אתה למד את שבעתך · ויצא דרך פרוץ מהו מי אמרי' כיון דעומד מרובה עליו ה"ל כאילו כולו עומד ל"א גממו מבפנים ושפה חיצונה משוירת וקא מבעיא ליה תורא ברא מקדש הו לאו ע"כ וכל אלו הדינים אע"פ שהרמב"ם והטור כתבם השמיטום בעלי הש"ע משום דלא שכיחי וזה בעצמו הטעם דרבינו לא כתבם לא בכאן ולא בבכורות : (יג) קרעה · וכן אם שחטה ונתגלגל בידו טור סי' י"ג : (יד) וקי"ל כרבי יהודה · בין בחלב בין בגיד ולקמן בסעיף י"ז יתבארו דעות שאר הפוסקים : (טו) והלכתא כרב אשי · כבר כתבתי במי"ט דרבינו בבכורות סתם כדברי ר"ת שפוסק כמר זוטרא וכך פסק הטור סימן שכ"א בשם רבינו ז"ל אבל הרמב"ם בסוף הלכות בכורים פסק כרב אשי : (טז) הושיט ידו למעי בהמה כו' · רמ"א ז"ל בהגהותיו סימן ס"ד סעיף ב' כתב חלב נפל אסור אם הפילה הבהמה ולא נכתב בספרו ד"מ אבל הוא גמרא ערוכה הכא פלוגתא דר"י וריש לקיש לענין איסור כרת רבי יוחנן אמר חלבו כחלב הבהמה אוירא גרם ור"ל אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי ואיכא דאמרי כל היכא דלא כלו חדשיו לאו כלום וכלומר דכ"ע ס"ל דחלבו כחלב חיה ופרש"י ואין בו אלא איסור נבילה שאין שחיטתו מטהרתו אבל חלבו כבשרו ע"כ ומכיון דלא נ"מ מידי לענין איסור והיתר לא כתבוהו הרי"ף ורבינו כמ"ש במי"ט וגם רמ"א לא היה צריך לכותבו ומכיון שכתבו הוצרכתי לפרשו : (יז) ולא נהירא כלל · וגם הרי"ף כתב דחלבו מותר וכן גידו שכתב דקי"ל כרבי יהודה אפלוגתא דר"מ ורבי יהודה בהא דתניא לענין ג"ה כו' · והרשב"א ג"כ כתב שהיכם נראים לו דברי הרמב"ם אלא שכתב דמיהו איכא למידק דהא סתם לן תנא כר"מ בגיד הנשה הלכך י"ל דהלכה כרבי יהודה בשיטה כסתם מתניתין דבהמה המקשה ובחלבו נמי הלכה כמוהו כדרבי אלעזר דאמר הלכו בשיטתן (כלומר ר' מאיר ור"י דפליגי בחלב וגיד הלכו בשיטתן דפליגי נמי בשחיטה) וכדברי התוס' דר"ה לא קאי אלא אחלבו בלבד ולא אגיד דבגיד לא הלכו לשיטתן כלל ולאו הא בהא תליא והלכך קי"ל כוותיה דר"מ בגידו וכסתם מתני' דפ' ג"ה דסתים ותני נוהג ע"כ וכ"כ המרדכי בשם ראבי"ה שכתב בשם רב האי גאון וראב"ן דגיד הנשה נוהג בו וצריך לנקרו עם שומנו דכף הירך סתמא כתיב אבל הר"ן דחה גם לזו הסטה דמכיון דא"ר אלעזר דהלכו לשטתן ליכא לאפלוגי בינייהו דחלב וגיד ושחיטה דכולהו בהדי הדדי שייכי וכתב המגיד שכן דעת הרמב"ן דגידו נמי מותר ובעל העיטור פסק כהרמב"ם בין בגיד בין בחלב וכתב הב"י דלענין הלכה בחלב דשל"ל כרמב"ם ובעל העיטור ס"ל יחידאי לגבי כל הנך רבוותא דשרו ולענין גידו כיון דהרי"ף והרא"ש הסכימו להתיר וכמה רבוותא מסכימים עמהם היה ראוי לפסוק כן אלא שמצאתי לסר"י בן חביב ז"ל שכתב שבהיותו בעיר סמור"יה שמע לחכם אחד שהיה בקי בניקור פעם אחת הוצרכו להאכיל שליל לאשה מעוברת ואמר א"ל ניקור חלב אלא ניקור גיד לבד והוא כדברי הרשב"א ומנהגם של ישראל תורה היא וכל שכן בעיר גדולה של חכמים שהיתה בזמנם עיר סמוריה וראוי לחוש לענין גיד השליל ע"כ וכתב רמ"א ז"ל בהגהותיו סי' ס"ה סעיף ז' בשם דהגיד שהמנהג להחמיר ולענין חלב לא נמנע הב"י מלכתוב בש"ע שלו סימן ס"ד סעיף ב' גם לדעת הרמב"ם אע"פ שבספר הב"י פסק דלא כוותיה וגם רמ"א בד"מ שלו כתב לדברי הב"י לדחות דברי הרמב"ם בזה ולא הגיה עליו בש"ע כלל ואולי דתומר איסור חלב שהוא בכרת סבריהו לכך וכתב המגיד דלדברי הכל בן ט' מת הנמצא במעי בהמה חלבו מותר שאין חדשים גורמים בלא חיות ע"כ וכן מפורש בפירש"י במתני' בדבור ומוציא את דמו : (יח) רבא אמר אף לדברי המתיר מותר · וקי"ל כרבא דבתרא הוא הרי"ף וכתבו הגהות מיימוני בשם ס' המצות ותו לשונו כשנמצאת בהם טרפה טוב לאסור כל הולדות שנמצאו בתוכה מספק שמא אינן בן ט' ע"כ ופסק רמ"א כן והני תמה דליסכינהו עד שיהיו בן ח' ימים שאז יצאו מידי נפל כדאיתא בפרק ר"א דמילה ר"ס ז' : (יט) ד' סימנים אית ליה · וגרסינן בגמרא לעיל דף ע"ד בעי רב הושעיא הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו תיבעי לר"מ תיבעי לרבנן תיבעי לר"מ דע"כ לא קאמר ר"מ בן פקועה טעון שחיטה אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דלמא אפילו לרבנן ארבעה סימנים אכשר ביה רחמנא ולא איפשיטא וכתב הר"ן דהרי"ף ז"ל השמיטה מן ההלכות והפסק שסובר דכיון דאסיקנא דד' סימנים הכשר ביה רחמנא שחיטה מהניא ליה אבל בתוספות כתבו דאכתי בעיין לא איפשיטא דהיכא למימר כי אמרי' דסימנים דידיה אכשיר ביה רחמנא ה"מ כשאין סימני אמו מועילים לו כגון שנקרעה או שנטרפה אבל כל שיש לו סימני אמו לא או דלמא בין כך ובין כך ארבע סימנים אכשר ביה רחמנא וכיון דבעיין לא אפשיטא נקיטינן לחומרא עכ"ל הר"ן וכתבו עוד התוס' דה"ה בין לר' יוחנן בין לר"ל דפליגי בחלב כו' מתוקמא הבעיא דאפילו לר"י דאמר חדשים גרמי היינו לחלב שנחלב ויצא לאויר העולם ואין איסור חלב חל עד שיוולד כדמוכח בפרק ג"ה ובפ' דם שחיטה ואפילו לר"ל הדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו ע"כ ולי נראה שמה שהשמיטו הרי"ף ורבינו היא משום דמלתא דלא שכיחא הוא כלל ורמ"א כתבו בהג"ה ס"ס י"ד ומהבעיא זו נ"ל להשיב על דברי הרמב"ם וסייעתא תהא לדברי רבינו וסיעתו החולקים עליו לעיל פ' השוחט סי' ה' דהרמב"ם אסר לשחוט תחת מטלית פרוש מכיון שאין הסכין נגלוי והא הכא אין לך סכין שאינו מגולה גדולה מזו שא"א לומר שהרואה יאמר מבית הרחם ושחטו דא"כ פשיטא דשחיטה מעלייתא היא דהא תנן ריש פירקין הוציא את ראשו כו' הרי הוא כילוד ורמ"י ז"ל נסתבך בזה דלא ידע מקור הדין הזה : (כ) לדברי האומר הוסיפן כו' · וכן מסיק בפ' דלקמן סי' ב' : (כא) בן פקוע סבא וכו' · וה"ה איפכא · רמ"י ז"ל : (כב) על הבהמה מעלייתא · וכתב הר"ן לא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולן צריכים שחיטה מדבריהם ואין הטרפות פוסל בהן דבגמ' אמרינן דר"ש שזורי בהוא מתיר אפילו בהפרים ע"ג קרקע היה מתיר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות בלא שחיטה ומיניה נשמע בשחיטה לדידן ע"כ : (כג) הכל מודים כו' דמותר · וגם חלבו מותר כ"כ הטור וכתב ב"י שכ"כ הרשב"א בשם הרמב"ן ז"ל וטעמא משום דס"ל דטעינת שחיטה ואיסור חלב הא בהא תליא והארכתי בזה לעיל סעיף י"ט ומשם תראה דלהרמב"ם דלאו הא בהא תליא דהלבו באיסורא קיימא : (כד) כל מעשה דתמיה מדכר כו' · וכתב רמ"א דה"ה אם היה בו שאר דבר תמוה ולמדו מהגהת אשרי בכתבו

מ"מ כל תרי תמיהי מדכר דכירי אינשי · ונראה דמילתא דרבנן היא [ת] (כה) א) והלכה אף כלישנא קמא · הדא בר חבו הוה ליה בר פקוע דנפל עליה דובא · אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה · ואע"ג דסבר כרבנן לא אסר ליה משום דרוסת הזאב · דדוקא בשחיטה גזור דילמא אתי לאיחלופי בשאר בהמות כשרואין שאוכל אותו בלא שחיטה · אבל טריפות דידיה לא מפורסם כולי האי · ויש שדוחין ואומרים [א] דלא מיטרפא בדריסת הזאב בגסה · ולא נסירא דלא על הגס נקט וכפל דובא עליה [ב] אלא להשמיענו דאין לחוש לטריפות · וכן משמע מתוך פירוש רש"י שפירש הזאב טרפה ולא היתה יכולה עוד לחיות . ומיהו נראה אם לא שחטה כראוי כגון ששהה או דרס או החליד או הגרים או שחט בסכין פגומה כאילו לא שחט דמי כיון דהגריטהו שחיטה מעלייתא בעינן ולא דמי לשאר טריפות :

ז [דף עו ע"א] **מתני'** (כו) בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טריפה* · (כז) וכן שניטל צומת הגידין · (כח) נשבר העצם אם רוב בשר קיים שחיטתו מטהרתו אם אין רוב בשר קיים [ג] אין שחיטתו מטהרתו : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב אמר ר' חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה ובאיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש · עולא אמר רבי אושעיא כנגדו בגמל ניכר אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין א"ל תנא רכובה בלא צומת הגידין [ד] וצומת הגידין בלא רכובה רב פפא מתני הכי א"ר יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה וכן שניטל צומת הגידין [ה] ורכובה עצמה כדעולא · רש"י פסק כלישנא קמא דרב לחומרא דאמר דרכובה דמתניתין היא הארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה מארכובה התחתונה כל מקום שחותך טריפה · וכן ניטל צומת הגידין בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה רב ולקמן פסיק הלכה הכי בנשבר העצם וכל שכן בנחתך לגמרי ופסק זה לא היה נראה לריב"א כי אמר דעפי מוכח כלישנא בתרא חדא דהא אתותב רב ללישנא קמא ועוד דרב פפא דהוא בתרא מתני למילתיה דרב כמו עולא [ו] ומה שהביא רש"י ראיה דשלחו מתם כלישנא קמא אינה ראיה דלא פירש לקמן באיזה רכובה איירי אלא דמסתבר ליה לרש"י דרב ושמואל פליגי למעלה מארכובה התחתונה דלא מסתבר דשמואל יכשיר למעלה מן הארכובה העליונה אם אין רוב בשר קיים ואין ראיה דשמואל מפליג בין נחתך לנשבר ומכשיר אף למעלה מן הארכובה העליונה דללישנא בתרא דרב ארכובה העליונה [ז] כמו ארכובה התחתונה ללישנא קמא והעיד ריב"א על רבינו יצחק בר רבי יהודה שהורה הלכה למעשה [ח] והכשיר בהמה שנחתכו רגליה לגמרי בין צומת הגידין ורכובה העליונה וכן סובר רב אלפס ז"ל שלא הביא בהלכותיו אלא לישנא בתרא דרב והקשה הרמב"ן ז"ל א"כ אם נחתכו הגידין יחתוך כל הרגל למעלה מצומת הגידין ותחזור להכשירה · ותירץ דאין הכי נמי דחוזרת להכשירה אלא ודאי אם שחט אחר שנטלו צומת הגידין טריפה שהרי יש בה מכה שאינה חיה בה ואע"פ שאם היה חותך הרגל למעלה היתה חיה בה השתא מיהא באותו ענין שהטריפות בא בה אינה חיה [ט] אפילו *אבידור סמנין אבל אם חתך למעלה מצומת הגידין קודם שחיטתה וחיתה וא"כ שחטה לאו נטילת הגידין היא זו אלא חתוכת רגליה למטה מן הארכובה וכשירה · וא"ת כבר התחילה מכה זו להכניס בה מיתה · מסוכנת היא ולא טריפה · וכשירה וכן מלינו טריפות נכשרות ריאה שניקבה ולא סביך בבישרא טריפה חזרה ונסבכה הוכשרה · ודעת רחוקה היא זו שטריפה תחזור להכשירה בידי אדם אלא מיד כשנחתכה בצומת הגידין מתה היא · ואילו חתכה מתחלה למעלה היתה חיה · [י] אבל אחר שנחתכה בצומת הגידין שוב אין לה תקנה שכבר נכנס בה חולי הטריפות [כ] ואין להן תקנה בתוספת ברוב ולא דמי לריאה שמעלמה עומדת ומתחיל להסתבך · [ל] ובספר התרומה פסק כרש"י (כט) וכן נוהגין באשכנז ובצרפת׳ והיכא דנחתך הרגל בארכובה בין הפרקים ראיתי מפרש שהתירו ולי נראה לאסור משום דאיכא לאקשויי מדיוקא דרישא לדיוקא דסיפא דברישא קתני מן הארכובה ולמטה כשירה [מ] הא בארכובה עצמה טריפה ובסיפא קתני מן הארכובה ולמעלה טריפה דמשמע הא בארכובה עצמה כשירה · חדא מינייהו דוקא ואידך לאו דוקא ואזלינן לחומרא · וכן פרש"י לעיל בפ' אלו טריפות (דף נו׳) גבי לנא דאנקורי שנשתברו רגליהן בארכובה או למעלה מן הארכובה ואין העצם יוצא לחוץ · אלמא בתוך הארכובה ולמעלה מן הארכובה דין א' להם [נ] ועוד מדקאמר ובאיזו רכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש (ל) אלמא העצם התחתון הוא הנקרא ארכובה

הגה"ה

*דוקא ברגלים אחרונים אבל בשל לפנים אפילו למעלה מן הארכובה כשר כדאמרינן בפרק אלו טריפות לא שנו דיתר וחסר הוי מום לגבוה אבל להדיוט שרי אלא ביד אבל ברגל טריפה נמי הוא · מרדכי :

הגהות הב"ח א אינה חיה אפילו איבדור סמנין :

רש"י ה"ל בן פקועה · שנתקיים וגדל: דנפל דובא עליה · הזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות: זיל שחטיה: כרבנן דאמרי הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה: ז מתני' רגליה · האחרונים: ארכובה · מפרש בגמ': צומת הגידין · למעלה מארכובה הוא וסמוך לה והן אותן ג' חוטים שנוטלים מנקרי הבשר מתלולית העצם שקורין ניקרו"ן: וכן שניטל · אפילו לא נחתך העצם: נשבר העצם · ולא נחתך: אם רוב בשר קיים · מפרש בגמרא רוב עוביו ורוב היקפו: שחיטתו מטהרתו · ומותר באכילה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו אפילו במקום שבהמה מותרת הוי אבר אסור ומשום בשר בשדה טרפה כדאמרינן להביא האבר והבשר המדולדלין: ג' עצמות ביריך התחתון והוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה ואותה ארכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ולמעלה הימנה עצם האמצעי וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש והעליון הוא קולית התחובה באליה: גמ' למטה · דקתני מתני' כשרה: למטה מן הארכובה · סמיך לה מיד קאמר דלא תימא ארכובה דמתני' היא ארכובה העליונה שבין הקולית ועצם האמצעי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ובכל עצם האמצעי שבו צ"ה קאמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא אפילו צ"ה שהוא בשיפולו של עצם אמצעי קתני מתני' טרפה וכ"ש בגובה הא לא אמרי' אלא למטה מן הארכובה סמוך לה קאמר כשרה כדמפרש מילתא ואזיל דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר: למעלה למעלה מן הארכובה · מיד קאמר טרפה דהיינו בצ"ה שהוא [illegible] פריך מאי וכן שניטל צ"ה והא תנא ליה למעלה מן הארכובה טרפה: כנגדו · של אותו מקום דמתני': בגמל ניכר · דקסבר ר' אושעיא ארכובה דמתני' היא ארכובה העליונה ושם בולט עצם בירך [illegible] זה ארכובה ניכרת בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקום ארכובה הוי מום לפסול ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר: היינו דקתני וכן שניטל · משום דקתני למטה מן הארכובה כשרה ועצם האמצעי אצטריך למתני וכן שניטל דאע"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולי במקום צומת הגידין טרפה וכדמתרץ לקמן ואל תתמה שהרי תותכה מכאן ומתה ותותכה מכאן וחיה אלא לדידך [illegible] למעלה דקתני מתני' למעלה מיד בסמוך משמע היינו ניטל צ"ה: א"ל תנא ארכובה בלא צומת הגידין · כגון נשבר העצם והגידין קיימים ותנא צומת הגידין בלא ארכובה: רב פפא מתני · לרב יהודה הכי: למטה · מיד קאמר דרכובה דמתני' בארכובה העליונה איירי הלכך למטה דידה דהיינו עצם אמצעי זמנין דטרפה כגון בצומת הגידין אלא הכי קאמר למטה מאותה ארכובה ומעצם אמצעי כולו דהיינו בעצם התחתון: למעלה מן הארכובה · דהיינו בקולית ודאי טרפה כל מקום שיחתוך: וכן שניטל צ"ה · ובעצם אמצעי יש מקום שהיא טרפה כגון אצ"ה ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הצומת ורכובה גופה אינו היא: כדעולא · דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתוך טריפה וכן ניטל צומת בלא רכובה דלא חזינן דהדר ביה

דברי חמודות

[illegible] שחיטה דשאני התם דתופה הואי ותמיסי אינשי ע"כ *) : (כה) והלכה אף כלישנא קמא · ולדברי הגאונים ז"ל שפוסקים בכל מקום כלישנא בתרא כל שהפרים על גבי קרקע לא ברי ליה עד דאיכא תרי תמיהי כ"כ הר"ן ועיין בפרק קמא דמסכת ע"ז ס"ס ג' : (כו) בהמה שנחתכו רגליה · בידי אדם אבל שלא בידי אדם אלא שנמצאת כך חתוכת רגלים אפילו במקום שאינה טריפה בכך במקום שהנחשים מצוים יש לחוש מפני סכנת נפש כדאיתא בפרק דלעיל ס"ס נ"ה וניתק הירך או השוק או ממקומו נתבארו דיניהם שם בש"ס מ"ב ובסימן נ"א ובסעיפיהם : (כז) וכן שניטל צ"ה · או שנפסק טור ר"ס נ"ז וכתב הב"י דנראה מדברי הפוסקים דהיינו כשניטל לגמרי אבל אם לא ניטל לגמרי ולא נחתך אלא שנחתך מן הארכובה וקפלו מעל העצם עד למעלה כיון שעדיין הם יונקים מהגוף כשרה : (כח) נשבר העצם כו' · וכתב הטור ס"ס נ"ה נמצא שבור ואין ידוע אם נעשה מחיים או לאחר מיתה אם מקום המכה שחור בידוע שנעשה מחיים וכתב הב"י שכ"כ המרדכי בשם סה"ת וכ"כ הסמ"ג ומשמע שסימן זה מועיל להחמיר ולא להקל שאם מקום המכה שחור ודאי מחיים הוא ואם אינו שחור אפשר שהוא לאחר מיתה ואפשר שהוא מחיים סמוך למיתה ע"כ וכן מסיק בת"ה כלל פ"ז סימן י"א דלא כא"ז הארוך שכתב שאם ידוע שלא הושחר המכה כשר בכל ענין אפילו אין לנו במה לתלות כדלקמן וכתב עוד בת"ה דנ"ל דאין לחלק בין עוף לבהמה דאם הוא בענין שאפשר לתלות שנשבר רגל הבהמה נמי כשר וכן נראין דברי הר"ן בפרק אלו טריפות ודלא כא"ז הארוך שכתב דבבהמה לא תלינן להקל הואיל ועצם שלה הוא חזק ע"כ וכתב עוד הטור שאם אין יכולין לעמוד עליו אם יש במה לתלות כמו שדרסה לכותל או שרגלתה בהמה וכיוצא בו תולין להקל ואם לאו אסורה מספק ע"כ וכ"כ המרדכי וסמ"ג בשם בה"ג והר"ן כתבו דאין להתיר מטעם נשחטה בחזקת היתר היא עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהתם דוקא כגון דאיכא למתלי בזאב או במשמוש בידא דטבחא אבל הכא ליכא למתלי מספק א"א טרפה לכותל או רגלתה בהמה ברגל דהא תלינן כדתלינן בזאב ע"כ : (כט) וכן נוהגים באשכנז ובצרפת · וכתב רמ"א דאין לשנות דרכים ובתראי הכי ס"ל הרשב"א והר"ר יונה והרא"ש בתשובה כלל כ' וכתב שכן ראה נוהגים כל רבותיו והכי ס"ל הר"ן והרמ"ה ואין לשמוע להב"י שכתב הואיל והרי"ף והרמב"ם מסכימים לדעת אחת וגם ריב"א והרמב"ן ס"ל כך הכי נקטינן שאין לילך אחר המקילין כשרבים ובתראי חולקים עליהם ומסכימים להחמיר וכ"ש שדתו דברי המכשירים ולכן אין להקל כלל באיסור דאורייתא ובכל מקום שנחתך מן הערקום ולמעלה טרפה אע"פ שצומת הגידין קיימים ע"כ ועיין לקמן בסמוך : (ל) אלמא העצם התחתון הוא הנקרא ארכובה כו' · כבר פירשתי במ"ש דרצה לומר לאפוקי למאי דכתב מעיקרא שהדיוקים קשיין אהדדי והיינו משום שהארכובה הוא העצמות המחברים השוק והרגל אבל השתא שהארכובה הוא העצם התחתון עצמו ונמצא לפי זה שמיד למעלה מן העצם התחתון כל מקום שיחתך טריפה ודאי ואפילו באותן עצמות המחברים השוק והרגל וכתב הב"י שמהרי"י בן חביב פירש דברי הטור שכתב ואפילו בתוך הפרק שבינו לשוק דר"ל בסוף הערקום ולא בתוכו דאפילו אם יחתך הערקום כשרה עד שיחתך בין הערקום ובין השוק ולמד כן מדברי רבינו ירוחם עכ"ל ולפי מה שפירשתי לדברי רבינו אין הפירוש כך אפילו למאי דכתב רבינו מעיקרא וכ"ש לפי מה שכתב עכשיו אלא אף בתוך הפרקים עצמו טרפה וכ"מ בין מאי דכתב רבינו מעיקרא למאי דכתב השתא דלמאי דכתב מעיקרא האיסור אינו אלא מחמת ספק אי דיוקא דרישא דוקא אי דיוקא דסיפא דוקא אבל למאי דכתב השתא איסור ודאי הוא ואין כאן ספק והב"י סימן נ"ה במאי דכתב על לשון הטור בין במקום צ"ה או למטה

*) ברמ"ס סי' י"ג אות ד' איתא שרב האי גאון עשה מעשה זה · מהן

מעדני יום טוב

מדאמרינן לעיל דאבר היוצא אבר אסור ואמאי כשחט את הטובב ויהא מותר · וכי תימא אה"נ ליתא דבהדיא אמרינן לעיל בגמרא בטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא ממחיצתו שוב אין לו היתר ואמרינן נמי לעיל האי לית ליה תקנתא בשחיטה אלמא כל שהתירו שחיטת אמו באכילה סימני עצמו שוב אינן בני שחיטה ע"כ : [ת] והלכה אף כלישנא קמא · עיין בפ"ק דמס' ע"ז ס"ס ג' : [א] דלא מטרפא בדריסת הזאב בגסה · דהכי מסקנת רבינו ז"ל בפרק דלעיל סימן מ' : [ב] אלא להשמיענו כו' · ומיירי בבן פקוע דבהמה דקה : [ג] אין שחיטתו מטהרתו · פירש"י כדאמרינן כו' · בגמרא דף ע"ג תניא ובשר בשדה טריפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלים בבהמה ובחיה ובעוף ושמתן שהן אסורים ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן אין בהן אלא מצות פרישה בלבד פי' רש"י אין בהן איסור לאו של אבר מ"ה אלא מצות פרוש בעלמא [מדרבנן] וקרא אסמכתא בעלמא: [ד] צומת הגידין בלא רכובה · ופרכינן בגמרא והא נחתכו קתני (פירש"י והא נחתכו לגמרי משמע אלמא תנא ליה תנא ניטל הצומות ולמה ליה למיהדר ולמתנייה והא ליכא למימר תנא רכובה עם צ"ה והדר תני צ"ה בלא רכובה דא"כ ניתני ניטל צ"ה וכ"ש נחתכו ע"כ) אמתיק : [ה] ורכובה עצמה כדעולא · ובגמרא א"ל אושעיא ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה וכי מתתי פסיק ליה ומתה ופירש"י דפרכינן ללישנא דעולא ודרב פפא ומי איכא מידי דכי מדלי פסיק ליה למעלה מן הצומת הגידין בעצם אמצעי כשרה וכי מתתי פסיק ליה וכשמשפיל לחותכה בצומת טרפה ע"כ · אמר רב אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטרפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה : [ו] ומה שהביא רש"י ראיה כו' · אין ראיה כו' · ולקמן אכתוב בשם הר"ר יונה ראיה אחרת קיימת : [ז] כמו ארכובה התחתונה ללישנא קמא · וכי היכי דללישנא קמא כל שלמעלה מארכובה התחתונה טרפה בנחתך ואפ"ה מכשיר שמואל והיינו טעמא משום דמפליג בין נחתך לנשבר וה"נ נאמר ללישנא בתרא דשמואל מפליג בין נחתך לנשבר בלמעלה מארכובה העליונה דלא עדיפא למעלה מארכובה העליונה ללישנא בתרא מלמעלה מארכובה התחתונה ללישנא קמא : [ח] והכשיר בהמה שנחתכו רגליה לגמרי בין צ"ה ורכובה העליונה · מעשה שהיה כך היה · ואילו היה נחתך במקום צ"ה וצ"ה קיימים ג"כ היה מכשיר דללישנא בתרא אין שום טריפות בנחתך במקום האמצעי בעצם בכל מקום כשצ"ה קיימים דהא רבינו כתב לקמן בסוף זה הסימן שאם נשבר העצם במקום צ"ה ונקשר ונתרפא יפה יש פנים לאסור דאילו הוצא הטוף לפנינו קודם שנקשר הטעם היינו צריכים לבדוק כו' · אלמא דכבדיקה מיהא מתכשרא וז"ל הרמב"ם בפרק ח' מה"ש כשאנו אוסרים בהמה שנחתך רגלה במקום צ"ה לא נאסרה מפני שהיא חתוכת רגל ממקום זה אלא מפני שנחתכו הגידין שחתיכתן מכלל הטריפות ע"כ ומיהו אע"ג דודאי דרבינו הכי ס"ל כדדייקינן מלישנא דלקמן מ"מ אפשר לומר דר' יצחק בר' יהודה דוקא בכה"ג הכשיר ואילו נחתך במקום צ"ה ואע"פ שצ"ה היו קיימים לא היה מכשיר שהרי כתב ב"י סימן נ"ה על לשון הטור שכתב שם ובאמצעי שלא כנגד צ"ה להרי"ף אם אין עור ובשר חופין את רובו הבהמה מותרת דמשמע מיניה אבל במקום צומת הגידין כיון שאין עור ובשר חופין את רובו טרפה ושכ"כ הכלבו בשם הראב"ד וכ"כ הרוקח ע"כ ואולי שגם ב"י בר' יהודה הכי ס"ל ועל עדותו של ב"י יש לי לדון שלא לאיתי כן ברוקח שאע"פ שבסימן ספ"ח לגבי בהמה כתב בזה הלשון בעצם האמצעי שבדבקים בו צ"ה אם נשברה טרפה וכן שניטל צ"ה ע"כ מ"מ בסימן ת"ד גבי עוף כתב וז"ל פרק שני שאם צ"ה מתגיו ולמטה כיון שנשבר העצם אפילו אינו יוצא לחוץ צריך לבדוק צ"ה ומתגיו ולמעלה אין שם תורת צ"ה לכך נשבר העצם והעור ובשר חופים את רובו העוף והאבר כשרים אין חופים את רובו האבר אסור והעוף מותר ע"כ וא"כ דבריו שבבהמה צריכים לפרש בכה"ג דטריפה אם אין צ"ה קיימים קאמר : [ט] אפילו בבידור סימנין · גרס ולישנא דגמרא דף כ"ד ע"א נקט דאמרינן התם דאי בדרי לה סמא חיי ופירש"י מפזרין עליו סם : [י] אבל אחר שנחתכה בצ"ה שוב אין לה תקנה · ועוד דבהדיא אמרינן בריש פירקין בגמרא מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה תקנה · הר"ן : [כ] הי"נ בד"י ואין לה תקנה בתוספת כתב ולא דמי : [ל] ובספר התרומה פסק כרש"י · והרב רבי יונה ז"ל הביא ראיה לדברי רש"י מדאמרינן בגמרא לקמן הנהו גידים הרכים דאתו לקמיה דרבא כלומר שהיה נשבר העצם ואותן גידים הרכים חופים אותו ושקלינן וטרינן אי דינן כבשר ושריא או לא ואמרינן עלה אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דא"ר יוחנן גידין שסופן להקשות נמנין עליהן בפסח אלמא דינן כבשר ועוד שהתורה חסה על ממונם של ישראל וא"ל רב פפא לרבא ריש לקיש ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונם של ישראל והרי אותן גידין לא משכחת להו בעצם הקולית שאין שם גידין כלל אלא באותו עצם האמצעי אלמא דאף בעצם אמצעי כל שנשבר ואין עור ובשר חופים את רובו טרפה ולדברי הגאונים ז"ל לא משכחת לה שהרי אין טרפות בעצם האמצעי אלא מחמת צ"ה וליכא למימר דבהוא עובדא לא שקלו וטרו אלא להכשיר העצם עצמו אבל לבהמה פשיטא להו שאפילו לא יהא דין אותן הגידין כבשר הבהמה כשרה דא"כ היכי א"ל רב פפא לרבא הא רשב"ל ואיסורא דאורייתא והרי אבר מדולדל אינו אסור אלא משום מצות פרוש מדבריהם כדאיתא בגמרא בפירקין אלא ודאי לענין הכשרה של בהמה הוו שקלו וטרו ולא משכחת לה אלא אליבא דלישנא קמא דאמר דבאיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש · הר"ן : [מ] הא בארכובה עצמה טרפה · ובסיפא קתני כו' · כתוב בתשובת רבינו כלל ד' סימן ע"ז שנשאל מבנו הר"ר יחיאל וז"ל הבינני מה שקשיא רישא וסיפא לפי מה שאומר ארכובה הנמכרת עם הראש דהיינו כל התחתון א"כ מה אתה קורא בארכובה עצמה על כרחך צריכים אנו לפרש מארכובה ולמטה מן התחלת הארכובה ולמטה מן התחלתה ולמעלה וכן אנו צריכים לפרש לעולא מן הארכובה ולמעלה ממקום חבורו לעצם האמצעי ולמעלה ולאיתי לרבינו אבי העזרי שכתב בספרו וז"ל בין פרק הקטן לאמצעי יש עצם קטן המחברת ונקרא קפץ התחתון ובלשון משנה בבכורות ערקום והיינו ארכובה ובין האמצעית לבליטי בחבורו גם שם יש עצם קטן והיינו ארכובה עליונה ועליו אמרו חז"ל כנגדו בגמל ניכר ובולט ע"כ לפי פירושו יש לדקדק כאן לפי פסק רש"י ז"ל דלפירוש התוספות ניחא רישא וסיפא אף כי נוכל לפרש למעלה ולמטה מראש ערקום או מסופו ולא יקשה רישא אסיפא ע"כ השאלה והשיב דע לך בני כי עצם התחתון שבבהמה מחובר לפרסת הרגל אינו קרוי רכובה אלא עצמות קטנות יש בין עצם התחתון לאמצעי והן נקראין רכובה כדאמרינן בפ"ק דאהלות כמונה רמ"ח אברים שבאדם עשרה שבקרסול י"ב בשוק ה' בארכובה אחד בירך וזהו מה ששנינו בפרק הזרוע מפרק של ארכובה עד כף של יד כלומר הארכובה הם פרקים קטנים המחברים עצם התחתון לאמצעי ומאותם עד כף של יד נקרא זרוע והיינו דכתיב וארכובותיה דא לדא נקשן וארכובה בלשון המשנה יש במקומות המברך גפן ויש מקומות הארכובה שבגפן לפי שכופפין את הגפן ומשכיבין אותו בארץ כאדם שכורע על ברכיו ומה שכתוב בפירוש רש"י התחתון הוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיטין את הבהמה ואותה רכובה נקראת רכובה הנמכרת עם הראש ורב פפא ועולא קורין לרכובה עצמות קטנות שבין עצם אמצעי לבליטי כי כל דבר הנכפף ונכרך קרוי בכך וארכובה כמו ויברך הגמלים שכפפו רגליהם אלא שהם מוסיפים על המשנה לפרש למטה מן הארכובה דהיינו מקום חיבור עצם האמצעי לעליון ועוד למטה יותר מצ"ה וזה אינו מפורש במשנה ולא דקו לעצם אמצעי רכובה ולא כאשר כתבת דלרב פפא האי דיוקא דלמטה ולמעלה אעצם אמצעי קאי והיכא לאסתפוקי אליבא דכולהו אמוראי מה יהא הדין אם נחתכו רגליה בין הפרקים כי אליבא דכולהו הפרקים המחברים עצמות נקראין רכובה דיש לדקדק מן הארכובה ולמטה דהיינו לרב יהודה בעצם התחתון ולרב פפא באמצעי כשרה הא בארכובה עצמה כלמעלה ומסיפא להיפך ולפי מה שהיית סובר שהעצם התחתון קרוי ארכובה ליכא לאסתפוקי מידי דלא קשיא דיוקא דרישא לסיפא כלל דע"כ הכי פירושו מהתחלת ארכובה ולמטה כשרה ולמעלה מהתחלת ארכובה טריפה דהיינו בין הפרקים וכן לרב פפא עכ"ל : [נ] ועוד מדקאמר כו' · אלמא העצם התחתון הוא נקרא ארכובה וכו' · היינו הא דכתב בתשובה דלעיל שסיים שכתבו של בנו הרב רבי יחיאל ודחהו ואם נסכים דבריו שבכאן לדבריו שבתשובה נצטרך לומר שלא כתב זה אלא לרווחא דמלתא ולא שהוא סובר שפירוש באמת הוא כן :

דכל

תפארת שמואל א) והלכה [אף] כלישנא קמא וכו' · ותימה שלא רגיל לפסוק כלישנא בתרא בכל מקום וא"כ מנין לנו להקל כלישנא קמא ועיין בר"ן :

ארכובה* · ולמטה מן הארכובה דקתני היינו מתחלת הארכובה ולמטה · ולמעלה מן הארכובה היינו מסוף הארכובה ולמעלה · והשתא לא קשה דיוקי דמתניתין אהדדי · וכן לעולם עצם האמצעי נקרא ארכובה : ואלו הן צומת הגידין פירש"י מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין · רבא אמר רב אשי דאגרמא ולבר · פי' משיוצאין הגידין מן העצם ולחוץ ונכנסים בבשר · כי בתחלת עצם האמצעי סמוך לארכובה הוא ערום בלי בשר ואין בו דין צומת הגידין עד שנכנסו לבשר רבה בר רב הונא א"ר אשי דאגרמא ולגיו · פירש רש"י שאין נקרא צומת הגידין אלא במקום שאדוק בעצם ויותר נראה לפרש [ס] דכל חד וחד מוסיף אחבריה כההוא דאמר דעילוי [ע] ערקומא דמוסיף אהאי קמאי דהיינו היכא דפרעי טבחי · א"ר יהודה אמר שמואל צומת הגידין שאמרו (לא) [פ] מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מרבנן ור' יעקב שמיה מקום שהגידין צומתין עד מקום שמתפשטין · וכמה אמר אביי ארבעה בעדי בתורא · פירש רש"י ארבעה אצבעות · והרמב"ם ז"ל כתב שם עשרה אצבעות [צ] וכן פירש"י ז"ל לעיל [דף נג אמנם לפנינו כרש"י איתא בעדי אצבע ועיין סיעב בהרא"ש לעיל פרק א"ט סימן לב] [ק] כמלא בגודל ארבע אצבעות · ושיעור זה הוא בשור הגדול · בדקה מאי · אמר אביי בליטי קודם שיבלע בבשר הוי צומת הגידין · בליטי לא הוי צומת הגידין · אשוני הוו צומת הגידין · רכיכי לא הוו צומת הגידין · אלימי הוו צומת הגידין · קטיני לא הוו צומת הגידין · חוורי הוו צומת הגידין לא חוורי לא הוו צומת הגידין · [דף עו ע"ב] מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא הוי חוורי ·

פירש"י קי"ל בכל דוכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה ואודיתא · וכן כתוב בסדר תנאים ואמוראים · ורבינו חננאל ז"ל כתב דקי"ל בכל דוכתא כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה וחוורי · (לב) [ר] וכן כתב רב אלפס ז"ל וסימניך הפך לבן · אמר אמימר משמיה דרב זביד (לג) תלתא חוטי הוו [ש] תרי קטיני וחד אלימא · איפסיק אלימא אזדא רוב בנין · איפסיק קטיני אזדא רוב מנין · מר בר רב אשי מתני לקולא · איפסיק אלימא הא איכא רוב מנין איפסק קטיני הא איכא רוב בנין והלכתא כוותיה · (לד) [ת] בעופא שיתסרי חוטי הוו (לה) [א] ואי איפסק חד מינייהו טריפה · אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דאבא אייתו לקמיה עופא בדיק ואשכח חמיסר · הוה חד דהוה שניא מחבריה נפליה ואשכח תרין : אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין ברובו · מאי רובו רוב אחד מהם · פירוש אם נפסק רובו של אחד מהם טריפה · איכא דאמרי מאי רובו רוב כל אחד · כי אמריתא קמיה דשמואל אמר מכדי תלתא הוו הא איכא תילתא דכל חד וחד · מסייע ליה לרבנאי דאמר רבנאי אמר שמואל צומת הגידין שאמרו אפילו לא נשתייר בהן אלא כחוט הסרבל כשירה · ורב אלפס ז"ל לא הביא אלא לישנא בתרא דרב [ב] ואע"ג דבשל תורה הוא וראוי להחמיר כלישנא קמא אלא שא"ת [ג] דקי"ל כמר בר רב אשי דמכשר ברוב בנין או ברוב מנין · [ד] וכן צריך ליישב לישנא בתרא דרב כמר בר רב אשי · והכי פירושו מאי רובו רוב כל אחד ואחד מן החוטין שהיא

נטרפת

הגה"ה

*שלשה עצמות לירך · התחתון הוא הנחתך עם הפרסה כשמפשיטין את הבהמה ובעוף הוא התחתון שבין הקשקשים · למעלה הימנו האמצעית וצומת הגידין בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש דהיינו התחתון · והעליון הוא קולית *התיכונה באלים ובעוף הוא הרחב הדבוק לגוף ממש. כתב ראבי"ה דאם נשבר התחתון או האמצעי בלא הגידין והגידין בדקנו ומצאנו שלמים כמו שמנו חכמים לבהמה ולעוף וגם העור והבשר חופין את רובו פירוש שלא יצא א עם שובי השבירה לחוץ אלא מיעוט החלל והעצם נגלה ורובו נכסה וגם רובו היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפילו אבר מותר ואם אין עור ובשר חופין את רובו האבר אסור ושאר הבהמה או העוף כשירה ועצם השלישית הוא הקולית ובעוף עצם הרחב הדבוק לגוף אם עור ובשר חופין את רובו כשר אפילו האבר ואם לאו האבר והבהמה הכל אסור וגידים דהיינו רגלים שלפניה כל פירקיהם שוין אם נחתכו לגמרי או נשבר ויצאו לחוץ ואין עור ובשר חופין את רובו האבר אסור והשאר מותר ובלבד שלא תעבור המכה מעבר לצלעות שאז יש לחוש לריאה שלא תינקב ואם עור ובשר חופין את רובו בין יצאו לחוץ בין לא יצאו לחוץ אפילו האבר מותר וכל פירקי כנף העוף דינם שוה דאם נשתבר ועור ובשר חופין את רובו הכל מותר ואם אין עור ובשר חופין את רובו האבר אסור והעוף כשר וצריך לשייר מעט מן המותר עם האבר האסור כשחותך אותו וכן בבהמה וה"מ כשנשבר רחוק מעט ממקום חבורו ומ"מ צריך לעיין בצלעות אם נגרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבדוק הריאה ואם נשבר ממש במקום חיבורו או שנשמט גפו מבשר העוף מלפניו מנית הריאה דבוקה בצלעות כתולדתה ומביא שפופרת ומכניס בקנה ונופח ונותן על הריאה גילא או גדנפא או רוקא אם עלה בנפיחה כשירה ואם לאו טריפה · ושמוטת יד בבהמה כשירה · מעשה כאווז שנשבר עצם הירך למעלה מן הארכובה בסמוך לה וחזר ונקבר ב ואותו עצם נשבר ולא יצא לחוץ והשיב ר"י שאם אין קלקול בבשר סירך כגון בשבר וסמוך לו למעלה ולמטה כשחותכין אותו שוה לגמרי לשאר בשר שהיה סבור להתיר וגם אם לא חתכו ובדקו אם שוה לשאר בשר ודומה בתוך שנתרפא יפה יפה הוה דומה קצת שמותר ומפני שלא היתה קבלה לא רצה לא להתיר ולא לאסור · שהיתה לפני רבינו קלונימוס תרנגולת שנשבר עצם ויצא לחוץ מקצתו (בכל היקפו) ונדבק שבר של מעלה מן הארכובה לגד העצם במקום שלא נשבר והבריא שם כאילו לא נשבר מעולם · והשבר השני היה יוצא בכל היקפו ואסרו · מא"ז :

הגהות הב"ח א בהגס"ה המתחיל ג' עצמות וכו' פירוש שלא יצא עצם שובי השבירה : ב בא"ד מעשה כאווז וכו' ונקבר אותו עצם שנשבר וכו' · וכשחותכין וכו' שלא היתה לו קבלה וכו' · שנשבר העצם :

רש"י רב ולקמן פסיק הלכתא הכי אפילו בנשבר עצם וכ"ש נחתך לגמרי : אלו הן צומת הגידין · מהיכן מתחיל והיכן כח חיות הגידין : דאגרמא ולבר · משיוצאין הגידין מן העצם ומהלכין בבשר שהעצם למעלה מן הפרק ערום בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין אדוקין בו וממקום שמתפרשים ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן צמותין וקשורין השלשה יחד קרי צומת עד מקום שמתפשטין ומתפצלין זה מזה כדמפרש לקמן דאגרמא ולגיו אין ניקרין צומת אלא מקום אדיקתן בעצם ממקום שנאדקים בו עד הפרק : דעילוי ערקומא · עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת וכל מקום שיחתכו שם טריפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם האמצעי ואם נחתך בין עצם האמצעי לאותו ערקום טרפה : דפרעי טבחי · במקום שפותחים הטבחים להפריש הבשר מן העצם כשמנקרין אותו ציקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא לישנא אחרינא כשמפשיטין הבהמה אשם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגלים אחרונים : צומתין · מחוברין יחד ונראין כגיד א' : ועד כמה · ארכו של צומת : ארבעה בעדי · ארבע אצבעות : בליטי · קודם שיבלעו בתוך הבשר : אשוני · קשין : רכיבי · לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין : דזיגי · צלולין קלער"ש לבנים קצת : תלתא חוטי הוי · צומת הגידין : אזדא רוב בנין · שהוא עב משניהם וכיון דאזיל רובא טרפה : שני מחבריה · עב מחבירו : נפציה נפצו · קרפי"ל בלע"ז : ברוב אחד מהם · אם נפסק רובו של אחד מהם טרפה : הסרבל של נמר ומעמידין בית הצואר כחוט כמו שאנו עושין ברצועות : וכמר בר רב אשי קי"ל בכל דוכתא בר מתרתי מכתב אודיתא . ומיפך שבועה ובשיעור צומת הגידין אחר שנחלקו ולא אתפרש הלכתא כמאן בשל תורה הלך אחר המחמיר וטרפות דאורייתא הלכך מעלוי ערקומא עד מקום שמתפשטין כל מקום שמותך

מעדני יום טוב

[ס] דכל חד וחד מוסיף כו' · וה"ק אף דאגרמא ולגיו : [ע] ערקומא · כתב רבי' ירוחם שהוא עצם שמשחקים בו התינוקות כי הוא עשוי בפנין שיעמוד על עמדו ופירש רמ"י שקורים לו בל"א שפיא"ך עכ"ל ויש מקומות שקורין לו בלשון אשכנז דעלי"ך : [פ] ה"ג ברי"ף ממקום שהגידים : [צ] וכן פירש"י לעיל · כ"ל דגרס וכן פר"י לעיל ור"ל התוספות דפרק דלעיל דף מ"ד ע"א בד"ה כדי תפיסת יד וכו' א"כ גרסינן כרי"ף שכן פירש ג"כ לעיל גבי אלמולת בסימן ל"ב : [ק] כמלא בגודל ד' אצבעות · וא"כ ארבע בעדי הן ט"ז אצבעות : [ר] וכ"כ רב אלפס ז"ל · וכ"כ בפרק זה בורר בשם רבינו האי וע"ש בדברי רבינו סימן כ"ז : [ש] תרי קטיני וחד אלימא · וכתב המרדכי פירש ראבי"ה שהעב מונח על שניהם הדקים ממנו והוא אותו שמפרידים כשתולין הבהמה ברגליה והשנים הם דבוקים בבשר ובעצם : [ת] בעופא שיתסרי חוטי הוו · וכתב המרדכי שפירש ברוקח דיתוליס נבדקן ע"י מחט ובו חוט ומוטל החוט וכורך סביב כל אחד : [א] ואי אפסיק חד מינייהו טרפה · ולא שייך למתני גבי יתר עליהן העוף · משום דכשנפסק אחד מהם כולן סופן ליפסק · תוספות : [ב] ואע"ג דבשל תורה הוא וראוי להחמיר כו' · אין זו קושיא על הרי"ף שהרי אפשר שהוא סובר כהרי"ץ גאות שכתב רבינו בשמו בפ"ק דמסכת עבודת כוכבים סימן ג' דפוסק לעולם כאיכא דאמרי וכן משמע מלשון רבינו בס"פ מי שאחזו שכתב דהרי"ף תופס בכל מקום הלכה כא"ד ומשמע בין לקולא בין לחומרא אע"ג דהתם לחומרא הוא ומיירי התם באיסור דאורייתא אלא אדנפשיה מהדר לתת טעם לפסוק כהרב אלפס בזה ועיין בס"פ כיסוי הדם ובפרק גיד הנשה סימן י"ד : [ג] דקי"ל כמר כו' · דהא קי"ל כוותיה בכולי הגמרא בר מהנך תרי דלעיל · ב"י : [ד] וכן צריך ליישב לישנא בתרא כו' וה"פ מאי רובו כו' · ראיתי להרשב"א בחידושיו שכתב וז"ל לישנא בתרא אתיא כמר בר רב אשי דהא אזדא רוב מנין ואזדא רוב בנין הלכך קיימא לן כלישנא בתרא ועד דאפסיק רוב כל אחד ואחד לא מיטרפא כך נ"ל ומיהו תמיהא לי קצת אמאי בעינן רוב כל אחד ואחד דהא אפילו ברוב אלימא ורוב אחד מן קטיני ה"ל למיסר דהא רובו ככולו אמרינן וכדאפסיקו תרי וחד מינייהו אלימא ליכא מאן דמכשר ושמא נאמר דהא דאמרינן ברוב כל אחד ואחד לאו למימרא דעד דאיכא רוב כולהו תלתא כשרה אלא לומר דאע"ג דאפסיק רוב תרי קטיני לא מיטרפא עד דאפסיק נמי אלימא בהדייהו א"כ אפשר לומר דהכי קים להו לרבנן דאי אשתייר חד מינייהו שלם ומיעוטן דתרי אחריני כשרה עד דאפסיקו תרין לגמרי והוא דחד מינייהו אלימא או דאפסיקו רוב כל א' מתלתא תלתא וכסברתיה דשמואל נמי דאמר דמיעוטן מיעוטן מציל ואע"ג דלא אשתיור אלא כחוט הסרבל ונ"ע עכ"ל והא דכתב וכסברתיה דשמואל כלומר כי היכי דלשמואל ודאי דלא אמרינן רובו ככולו דהא סגי לדידיה במשהו של כל אחד ואחד ה"נ לרב כי נמי אפסיק תרי אלא שנשארו במיעוטן כשרה כשהשלישי שלם ובהא פליג מיהת אדשמואל וכ"כ הר"ן שכתב כפי התירוץ השני של הרשב"א וז"ל קיימא לן כרב באיסורי הלכך כל שנפסק רוב כל אחד ואחד טריפה לפי שלא נשתייר לא רוב בנין ולא רוב מנין והה"נ דאי איפסוק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טריפה מה"ט אלא דאי לא איפסיק [לגמרי] אע"ג דלא אשתייר בהו אלא משהו בעלמא ואזל ליה רוב בנין ורוב מנין כיון דחד מינייהו כולו או רובו קיים ואידך תרווייהו לא אפסיקו לגמרי כשלמין חשיבי ולא אזלינן בתר רוב בנין או רוב מנין אלא היכא דאפסיק אלימא וחד מקטיני לגמרי ואע"ג דבמשהו בעלמא לא חשיב לן דרובו ככולו הכא חשיב דהא שמואל אפילו בנפסקו שלשתן נמי מכשיר אע"ג דלא אשתייר בכל חד אלא כחוט הסרבל עכ"ל ומעתה אבוא לפרש לדברי רבינו ואומר שא"א לפרש דבריו כפי תירוץ השני וכדברי הר"ן מדכתב רבינו דאין לפרש כפשטיה דרב דבעי [רוב] כל אחד ואחד דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי דהא אדרבה לפי התירוץ השני ודברי הר"ן אתיא דרב כפשטיה וכמר בר רב אשי דלעולם בעינן רוב כל אחד ואחד אא"כ שנפסקו תרי לגמרי וחד מינייהו אלימא לכן נ"ל לפרש דבריו ע"פ תירוץ הראשון ודלא כדברי הר"ן וגם לשון הטור מסייעני שכתב וז"ל וא"א הרא"ש ז"ל כתב אפילו לא נשאר רוב של כל אחד ואחד מהם כשרה שאינה אסורה אא"כ נפסק כל הגדול ורובו של כל אחד ואחד מהקטנים או שנפסקו כל שניה הקטנים ורובו של הגדול אבל נפסק הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים *) ונפסק רובו של הגדול כשר ע"כ ודיוקים קשיין אהדדי דמדיוקא איכא למידק שאם לא נפסק אלא כל (רוב) הגדול ורוב אחד מהקטנים דכשרה דהא קאמר שאינה אסורה אא"כ נפסק כל הגדול ורובו של כל אחד ואחד מהקטנים ומסיפא איכא למידק איפכא שאם נפסק כל הגדול ורוב אחד מהקטנים טרפה דהא קאמר אבל נפסק הגדול ונשאר רוב מכל אחד מהקטנים כו' כשרה דמ"מ דהא נפסק הגדול ואחד מהקטנים ברובו דטרפה חד מהדיוקים דוקא וחד לאו דוקא ואזלינן לחומרא באיסור דאורייתא דומיא לדכתב רבינו בריש הסוגיא אדיוקא דמתני' והיינו כתירוץ הראשון דאפילו ברוב אלימא ורוב אחד מקטיני טרפה דהא רובו ככולו אמרינן והא ודאי ופשיטא מלתא דמה שכתב הטור נפסק כל הגדול לאו דוקא אלא אפי' רובו נמי ולרבותא דכשרה נקט כולו' והשתא מיפרשא דברי רבינו הכין דרב לא בעי רוב כל אחד ואחד מפלשתן דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי דהא לדידיה ברוב דתרי סגי כשחד מינייהו האלימא אלא רב במוטין שהיא נטרפת בהן מיירי ואם האלימא קיים לא מיטרף עד שיפסק גם רובו ואי הקטיני קיימין אי איפסק רוב כל אחד ואחד מהן טרפה והה"נ דברוב של אחד מהם סגי אלא שאם לא נפסקו כל רוב של שניהם היה כשר אע"ג דאפסיק אלימא משו"ה שפיר קאמר רוב של כל אחד ואחד היינו מהחוטין שהיא נטרפת בהן שאילו היו קיימין ברובן היתה כשרה מפא"כ אי רב מיירי כפשטיה רוב של כל אחד ואחד דשלשתן ליכא לפרושי הכי דנקט רוב כל אחד ואחד משום דבכה"ג כשרה דהא אפילו לא נשארו כל שלשתן ברובן נמי כשרה וכ"ש דקשיא דכי דייקת הא איפסקו תרי ברובן אכתי כשרה דהא ליתא דלמר בר רב אשי טרפה בתרי כי איכא חד מינייהו האלימא לפי הסברא של רבינו שהיא כפי תירוצו הראשון דהרשב"א ומ"ש רבינו אם לא שנאמר דרוב של כל אחד ואחד גריע כו' ה"ק אם לא שנוכל לומר שיש סברא לומר דאע"ג דכי קיימא רוב בנין או רוב מנין כשר כי קיים רוב כל אחד ואחד בלבד גריע ואיכא למימר דמטריף כיון שפלשתן נלקו וכדי שלא נאמר כן מש"ה הוא דקאמר רב ברוב כל אחד ואחד כלומר לאפוקי דלא תימא דבמיעוט של כל אחד ואחד סגי שמטרף בכך אבל אה"נ דברוב של שנים והאחד מהן אלימא נמי מטרף וכמר בר רב אשי · הא לא מסתבר כלל דאיצטריך ליה לרב לאשמועינן הא דפשיטא דלמר כו' אם נשתייר רוב אלימא כו' ואע"ג דקטיני נפסקו או רוב קטיני נשתיירו אע"פ שהם נלקו והאלימא אפסיק אפ"ה כשרה ורב אע"ג דלא אמר למילתיה דמר מ"מ אם נאמר דרב כמר ס"ל צריכים לומר דבולא מילתיה ס"ל כוותיה ומכיון שלא שמעט למר דמצריך רוב בנין בשלמות או רוב מנין בשלמות דוקא אלא ברובו סגי ליה ה"נ לרב ומהשתא כ"ש רוב דכל אחד ואחד דפשיטא דסגי ועדיף ולא ה"ל לרב למימר רוב של כל אחד ואחד אלא אם כן דבעי באמת דעד שיפסקו כל רוב שלשתן לא מטרף וזה דלא כמר דלדידיה ברוב של שנים סגי כשהאלימא חד מינייהו והלכך נפרש דברי רב דמיירי בחוטים שהיא נטרפת בהן וכפי שפירשתי דבריו דהשתא אתיא כמר בר רב אשי וא"ת ומשכוני נפשיה דרבינו אדלישנא בתרא דרב למה ליה נוקים לישנא קמא דרב כמר ואתי שפיר טפי ונפרש דרוב אחד מהם דקאמר היינו מהחוטים שהיא נטרפת בהן וכין שהאלימא קיים או תרי קטיני קיים נטרפת ברוב אחד הא מלתא לא קשיא כלל משום דליכא לפרושי ללישנא קמא אלא דמיירי בכל השלשה חוטין דבגמרא אתמר עלה כי אמריתא קמיה דשמואל אמר לי מכדי תלתא הוו כי מפסק חד מינייהו לגמרי הא איכא תרי טעמי דאיכא תרי הא ליכא תרי לא ופליגא דרבנאי כו' ורבינו לא חש לכתוב להא כיון דרלה לפסוק כאיכא דאמרי והרי הרי"ף לא כתב כלל ללישנא קמא ורבינו שכתב ללישנא קמא הוא משום שרלה לדקדק על דברי הרי"ף שפסק כלישנא בתרא משו"ה הולך לכתוב שיש לישנא קמא נמי ושבתי וראיתי ללשון הרמב"ם בפרק ח' מהלכות שחיטה שכתב וז"ל נחתך בבהמה האחד העבה לבדו מותרת שהרי נשארו שנים נחתכו השנים הדקים מותרת שהרי האחד העבה גדול משניהם וכדי לא ניטל כל הצומת אלא מיעוטה נחתך רובו של כל אחד מהן טרפה ואנ"ל שנחתכו טולן או שניטלו טולן ע"כ וכתב עליו הכ"מ וז"ל אע"ג דפסיק כמר בר רב אשי דמכשר אפילו בנחתך לגמרי רוב בנין או רוב מנין י"ל דהא גריע שלא נשתייר שום אחד מהן עכ"ל כלומר דאע"ג דכשנפסק לגמרי רוב הבנין או רוב המנין לא אמרינן רובו ככולו אפ"ה בפסיקת רוב של כאו"א אמרינן רובו ככולו דאותו רוב הנפסק גריע מרוב בנין או מנין הנפסק וכפי הלשון הזה אומר לי לבי דבאולי משגה ועשות סופר יש בדברי רבינו ושתקון דבריו כך הוא אם לא שנאמר דקמ"ל דרוב כל אחד ואחד גריע מרוב בנין או מרוב מנין והא לא מיסתבר כלל דפשיטא דלמר בר רב אשי אם לא נשתייר רוב אלימא ורוב תרי קטיני טריפה דרובו ככולו וכ"ש רוב כאו"א ויהיה פירוש דבריו כך דבולה לדעת שלא נאמר דרב הא קמשמע לן דאף על גב דבכל אחד משלשתן נשאר המיעוט דלא תימא דכשר כמו דלמר בר רב אשי אף על גב דרוב בנין או רוב מנין אפסיק לא אמרינן רובו ככולו וכשר קמ"ל דרב דלא

*) נ"ל ונשאר [וכ"ה בטור שם סי' כ"ו]

משום

דברי חמודות

מכן כתב שם דמשום ספק טריפה הוא ולא נחית בכל זה לחלק בדברי רבינו דלא הוי ספק אלא למאי דכתב מעיקרא ומ"מ לפי מה שנראה מתשובת רבינו שהזכרתי במי"ט נראה שסברתו כפי מה דכתב בכאן מעיקרא ולא כפי מה שכתב בכאן [את"ז] וא"כ לרווחא דמלתא בעלמא הוא שכתב זה להורות כי העיקר לאיסור ודלא כהמפרשים שהתירו ועיין לקמן ס"ס מ' בדין נתפרק כו' : (לא) מקום שהגידין צומתין · והוא למעלה מהערקום כמ"ד מעלוי ערקומא וכמו שפסק רש"י כאותו מ"ד מעלוי ערקומא ומפורש בדברי הרי"ף דדא ודא חדא היא ולשון הרמב"ם בפרק ח' מה"ש נ"ה בבהמה ובחיה למעלה מן העקב במקום שתולין בו הטבחים הבהמה ויש לפרש דעקב ר"ל ערקום כן נראה לי : (לב) וכ"כ רב אלפס ז"ל · וכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ח וכתב הטור סימן נ"ו שכן מסקנת רבינו ז"ל והכי נקטינן : (לג) תלתא חוטי הוו · כתב הטור ויש גידין אחרים שנבלעים באלו כזכרות בנקבות ואותן אינן בכלל נ"ה ע"כ ומדברי הראב"ד למד כן שפירש דמה שאמר אביי בליטי הוו נ"ה וכו' · דאע"פ שמהלעת השמועה דומה שלא בא אביי לפרש אלא עד כמה הם מתפשטים אומר אני לפי מה שראיתי ומשמשתי בהם כי גם סימנים אחרים בא לפרש כאן להודיע מה הן נ"ה לפי שיש גם בפנימיים חוטין אחרים והן מיזרקי דדמא ואינם לבנים כאותם שנקראו נ"ה גם אינם חזקים וקשים כמותם עוד ראיתי והנם שני גידים קטנים ולבנים הרבה כעין הגידים עצמן נכנסים בתוך הגיד שהוא אליס מהשנים זולתי השנים הקטנים שהם מחוברים עמו ואותם הגידין הקטנים שאמרתי ראיתי אותם נבלעים בגיד האליס כעין זכרות ונקבות ואפשר שעליהם אמר אביי בליטי לא הוו נ"ה כי אותם אינם מן המשבון ואין הבהמה נטרפת בהן ע"כ ומה שהזכיר בדבריו פנימיים היינו לשיטתו דלקמן שהוא מפרש דנ"ה הם בפנימית הרגל כדלקמן בדברי רבינו והטור סובר שכן הוא ג"כ בחיצוניים למאן דאית ליה דנ"ה בחיצונית הרגל כן כדלקמן : (לד) בעופא שיתסרי חוטי הוו · ומקומן כתב הטור שהם בעצם האמצעי כמו בבהמה וסימנם בו כסימנם בבהמה וכן כתב הר"ן בעוף מתחלת עצם השוק המחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין נ"ה עליהם וכ"כ הרא"ה ורבינו ירוחם וא"ת העידו שהרמב"ם השיב בתשובה שמעולם לא כתב בספרו דנ"ה בעוף התחלתן מהעצם של מטה מאצבע יתירה כו' וכן העיד הרשב"א בשמו שחזר בו וכתב עוד שמשמעות הגמרא שנ"ה הוא בעצם האמצעי וכן בעוף בעצם האמצעי ג"כ ולא ברגל העשוי קשקשים ואע"פ שמתפשטים עד העקב כבר התחילו להתקשות ונעשים כעצם ואין טרפות מצוי בצומת הגידין אלא במקום שהם רכים ועומדים לעצמם כגידים ולא קשים כעצם אלא כבשר והו שחילקו בהם בגמרא בין אדומים ללבנים ובין זיגי ללא זיגי ע"כ וכן הסכים הריב"ש בתשובה שמקום נ"ה בעוף כמו בבהמה ועוד כתב הרשב"א ז"ל שיעור נ"ה בעוף מסתברא שהסימן בהם כאותם סימנים האמורים בדקה לפי שבדקה לא נתן קצבה לשיעורן אלא נתן סימנים בגופן בשובין ומראיתן והם הסימנים בשל עוף ג"כ ע"כ וכתוב בפסקי מהרא"י סי' קמ"א וז"ל אני רגיל לשער כפי ראות העין כי סובר אני אחרי שיש חלוק בין שור הגדול ובהמה דקה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו א"כ ה"ה בעוף לפי קטנו ואם מהרי"ל ז"ל שיער כרוחב אצבע באולי משום דבשיעור מבורר לעוף עביד ליה מלתא דפסיקא ע"כ וברוקח סימן ת"ד ברגל העוף כתב פרק שני שם נ"ה מתחיו ולמטה כו' ומתחיו ולמעלה אין שם תורת נ"ה ע"כ וכתב רמ"א בד"מ דנראה שעל זה יוכל כל אדם לסמוך וגרסי' בגמ' פרק דלעיל בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו ופרש"י ואם יש טרפות בניטל כולו כגון נ"ה טריפה דהאי נמי כניטל דמי וכתבו רבינו שם ר"ס מ"ב ושם כתבתי בשם ר"י שאין אנו בקיאים בשיעור נתמסמס וכתב המרדכי בסוף פרקין דאי איכא ריעותא בנ"ה ואינו יודע אם נפסקו נ"ה כתב בהס"ג דאין אנו בקיאים בטרפות ויש לאסור הכל ע"כ וכן פסק בא"ו הארוך אם הוא גישוואל"ן בנ"ה ונגרר הדם שאין שום ריעותא מבוררת לפנינו יש לחתוך ולראות ולבדוק אם נפסק א' מן החוטים ודוקא בבהמה שהם גדולים וניכרים לבדוק אף לדידן למי שבקי בבדיקת נ"ה אבל בשל עוף שהם דקים כל כך ואדומים אפילו הוא שחוף ונגרר הדם עליהם טריפה דאין אנו בקיאים לבדקו כלל ע"כ ורמ"י שהם וכתב דאין אנו בקיאים בבדיקה ומשמע אפילו בבהמה ורבו לא כתב כן : (לה) ואי אפסיק חד מינייהו טרפה · כבר כתבתי במי"ט דדעת הר"ן בנ"ה דבבהמה דכל היכא דחד מינייהו קיים דלא מיטרפה בפסיקת רוב דאינך ומשום הכי כתב דכיון דאמרינן הכי בבהמה ש"מ דכי אמרי' בעוף דאי אפסק חד מינייהו טריפה אפסיק לגמרי קאמרינן אבל רובא לאו כלום הוא ולא עוד אלא אפילו איפסיקו תמיסר ברובן וחד מינייהו שלם כשרה כדמסקינן בבהמה דכל היכא דאית בהו חד כולו שלם או רובו אע"ג דאינך נפסקו ברובן וליכא רוב בנין ורוב מנין כשרה וכן דעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מה"ש דבעופא ברובו דחד מנייהו טריפה וכדבריו כן נ"ל דכיון דבעופא מחמרינן ולא מכשרינן אפילו ברוב מנין וברוב בנין

אלא

נטרפת בהן · כגון אי איפסק [ה] אלימי ונשתיירו קטיני ונפסק רובן טריפה · וכן איפסיק קטיני ורוב אלימי טריפה · [ו] ולאפוקי מדשמואל דאמר אפילו לא נשתייר אלא כחוט הסרבל כשירה · (לו) [ז] אבל אין לפרש כפשטיה דרב דבעי רוב כל אחד ואחד · דא"כ הוי דלא כמר בר רב אשי · אם לא שנאמר דרוב כל אחד ואחד גריע מרוב בנין או מרוב מנין · והא לא מסתבר כלל דפשיטא דלמר בר רב אשי אם נשתייר רוב אלימא או רוב תרי קטיני כשר דרובא ככולו וכל שכן רוב כל אחד ואחד · [ח] וכאשר פירשנו שמועה זו כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם רבינו יצחק סגן לויה מויטר"י ורבינו יצחק בר יהודה ורבינו יעקב בר יקר ז"ל שצומת הגידין הוא מחוץ לארכובה והזנב נופל עליהם · וכן בעוף · עד שעמד חכם גדול הראב"ד ז"ל ומתוך פלפולו סמך על מראית עיניו ומשמוש ידיו וחלק על קבלתם להכשיר את הטריפות ולהטריף את הכשר · ואילו היה אומר לנו שהיה מקובל מרבותיו כך היינו אומרין זו וזו קבלה · אבל מסברת לבו פירש [ט] שרבא ורבה בר רב הונא נחלקו במקום צומת הגידין · רבא אמר דאגרמא ולבר כלומר מחוץ לעצם · ורבה בר רב הונא דאמר דאגרמא ולגיו מבפנים לעצם לצד חלל הבהמה · [י] ורבא בריה דרבה בר רב הונא לא נחלק עליהם אלא דיבר בענין אחר להורות לנו מקום התחלת הגידין ופסק כמאן דאמר דאגרמא ולגיו · והביא ראיות שאין בהם ממש ואינם כדי לכותבם כי כל ראיותיו וסברותיו למראה עיניו ישפוט (לז) [כ] ואנו בדקנו ומצאנו הדבר להפך · לכן אין לסמוך על חכמתו ולעקור קבלת חכמי הש"ם שהיו מקובלים [ל] מרבותינו · וגם רב אלפס ז"ל לא הביא בהלכותיו הויא דאגרמא ולבר ודאגרמא ולגיו ואם היה מקובל כסברת הראב"ד ז"ל איך לא היה כותב דבר שהטריפות תלוי בו והיה פוסק הלכה כמאן · אלא ודאי דבר פשוט הוא שצומת הגידין היא מבחוץ · וידוע הוא שכח הבהמה וחזקתה וחיותה תלוי בגידין שבחוץ ועל זה לא נסתפק אמורא וחכם · וכל האמוראים לא דברו אלא על מקום התחלתן וסיומן · ולכך הביא רב אלפס הויא דעלוי ערקומא להורות לנו על מקום התחלתן לאפוקי ממאן דאמר דערקומא גופה · ואגרמא לגיו ואגרמא לבר לא הביא כי הביא הויא דשמואל [מ] במקום שהגידין צומתין עד מקום שמתפשטין וכל אותן סימנים אחרים שמורים לנו על סיומן והויא דאגרמא לגיו ואגרמא לבר בכללן הלכך לא הוצרך להביאן · ואם נשבר העצם במקום צומת הגידין ונקשר ונתרפא יפה (לח) יש פנים לאסור דאילו הובא העוף לפנינו קודם שנקשר העצם [נ] היינו צריכין לבדוק בשיתסר חוטי · ואם כן אע"פ שנקשר העצם מכל מקום בדיקה צריך עדיין · ומי שאינו בקי לבדוק צריך להטריפו. ור"י לא רצה לומר בו לא איסור ולא היתר · כי אמר שהיה בעיר דמד"ו בגרפת כשאירע הדבר לפני ר"ת [ס] ולא ידע מה הורה בה וכמדומה לו שאלמלי יצא הדבר לאיסור היה נשמע בעיר · וגם היתר לא רצה להורות בו · וה"ר שמואל מאיברא"א אומר בשם ריצב"א שאם לא נשתנה א בשר שעל הקשר במראיתו אז ודאי נתרפא יפה · ואם נשתנה יש לחוש · ורבינו שמשון כתב שאם אירע הדבר בין השמשות של ערב שבת שאי אפשר להכין אחרת היה מתיר ולא בענין אחר · ומאחר שהיה הדבר מפוקפק בעיני אלו הגדולים נכון להחמיר בדבר :

ח **נשבר** העצם וכו' [ע] אמר רב (לט) נשבר העצם למעלה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור · למטה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו (מ) אבר אסור ובהמה מותרת · ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר אסור ובהמה מותרת · והלכתא כוותיה דרב · [פ] דשמואל נמי סדר ביה לגבי רב · ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו כשירה ואם לאו אסורה · מאי רובו כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן רוב עוביו ואמרי לה רוב היקיפו · אמר רב פפא הילכך בעינן רוב עוביו ובעינן [צ] רוב היקיפו פירש רש"י רוב עוביו שלא יצא [ק] רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט העצם נגלה ורובו נכסה · ורוב עוביו של עצם לא מעלה ולא מוריד · [ר] ואם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפילו נהפך חלל העצם לצאת דרך נקב קטן כשר · ואם רוב היקף העצם שסביב השבירה מגולה אפילו פונה בליטות ראש השבירה לצד הבשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפילו הכי טריפה ואנו בעינן רוב עוביו נכסה שלא יצא רוב חלל דרך נקב הבשר · ושיהא רוב היקף הבשר [ש] שעל השבר קיים · כך פירש"י ז"ל [ת] ולדבריו אין הדבר תלוי ברוב בשר כלל כי לפעמים יצא ראש העצם הנשבר דרך נקב קטן · ועוד אין אדם יכול לעמוד על טריפות זו כי העצם לפי משמושו יצא ויחזור · והטריפות תלוי במה שהיא בחיי הבהמה · [א] (מא) הילכך נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם אלא ברוב בשר קיים וחופה את רוב העצם · אלא דפליגי אי משערינן ברוב עוביו או ברוב היקיפו · דלפעמים אין העצם עגול ממש אלא רחב מצד אחד [ב] והולך ומצר

מצד

הגהות הב"ח א לא נשתנה הבשר שעל השבר במראיתו :

רש"י שם הוי צומת הגידין ואפילו רכובה קיימא ועצם קיים טריפה: ח **למעלה** מן הארכובה: אם נשבר העצם שם ורוב בשר שעל השבירה קיים עור ובשר חופין רוב העצם: **זה וזה**: אבר ובהמה מותר: **ואם** לאו זה וזה אסור · ומתני' דקתני אם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאמר: **אבר** אסור · משום מדולדל: **ולשמואל** · מתני' בין למעלה בין למטה קאמר ושני לה למתני' בין נחתכו לגמרי לנשבר העצם משום דהכא גידין קיימא: **כוותיה** דרב · דלמעלה מן הארכובה זה וזה אסור : **רוב** עוביו · שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט חלל העצם נגלה ורובו נכסה: **רוב** הקיפו · עוביו של עצם (זה) לא מעלה ולא מוריד אם רוב היקף הבשר שסביב העצם על השבר קיים אפילו נהפך חלל העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה אפילו פונה בליטת ראש השבירה לצד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טרפה: **בעינן** רוב עוביו ·

דברי חמודות

אלא אפילו בחד טרפה הדרינן לכללין דרובו ככולו ע"כ: (לו) **אבל** א"ל כפשטיה דרב דבעי רוב כל אחד ואחד כו' · וכבר כתבתי במי"ט דהר"ן מפרשו כפשטיה דאתא כמר בר רב אשי ויהיב טעמא למלתיה דכל שלא נפסקו תרי לגמרי וחד מינייהו אלימא אין הולכים אחר רוב בנין ורוב מנין כיון שהא' שלם רובו או כולו והשנים האחרים לא נפסקו לגמרי ובכ"כ ג"כ הרשב"א בתירוץ שני אלא שהרשב"א לא הכריע בין שני התירוצים דלתירוץ הראשון כשכתב כי אפסקו שנים כל א' ברוב ממנו וא' מהם הוא האלימא טרפה וכתבתי שם שכן דעת רבינו וכמו בעל הטורים ושם העתקתי ג"כ לשון הרמב"ם ולכאורה אין הכרע בדבריו שהוא העתיק דברי מר בר רב אשי ולישנא בתרא דרב וכמו שבגמרא טכל לומר ב' תירוצים של הרשב"א כן ג"כ נאמר בלשון הרמב"ם אלא שיותר נראה שדעתו כהר"ן להקל דאילו להחמיר ה"ל לפרש ולשון רבינו ירוחם נט"ו אות י"א אם נחתך הגם כו' עד וגם נחתך רוב כל אחד ואחד מהן טרפה אבל נחתך רוב ב' מהן ואפילו הגם אחד מהן ונשאר השלישי שלם כשרה : (לז) **ואנו** בדקנו ומצאנו הדבר להפך לכן אין לסמוך על חכמתו ולעקור כו' · אבל רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות י"א אחר שכתב לשתי הדעות דעת הראב"ד ודעת רבינו כתב ונראה עיקר שהן בפנים כי בדקתי כמה פעמים ולא מצאתים לא נמותים ולא מחוברים יחד אלא אותן שבפנים אע"פ שתמצאם בתוך כפנים כלומר אותו המנין בעצמו אבל לא נמותים עכ"ל ומהרי"י בן חביב ז"ל כתב וזה לשונו הר"ן לא הביא אלא פי' הראב"ד והכריח דבריו מלשון הגמרא וגם הרשב"א כתב בת"ה יש גידים במקום זה כלפי חוץ שהזנב מכה עליהם ויש כלפי פנים כנגד גוף הבהמה ואינם כדין זה אלא הפנימיים ע"כ וחכמי פרובינצא כן פסקו אבל בעל הטורים והתוספות וגדולי צרפת ואשכנז כתבו שהם בחוץ שהזנב מכה עליהם וכן בעוף וכיון שראינו כמה פוסקים מסכימים לדברי הראב"ד מי יכניס ראשו בין ההרים וכן ראוי ומתויב אצלינו לנהוג איסור בגידים הפנימיים גם בחיצונים ע"כ וכתב הב"י דלענין הלכה ראוי לחוש לדברי הראב"ד כיון שהרשב"א והר"ן מחזיקים דבריו וכמו שהורה זקן ויושב בישיבה מהר"י ן' חביב ז"ל ע"כ וזהו בעצמו מ"ש רמ"א בהגהותיו דיש להחמיר כשתי הסברות אבל · הסברא הראשונה היא עיקר ע"כ שכן כד"מ שלו כתב לדברי מהר"י ן' חביב ומ"ש עליו הב"י והו לא מידי ורמ"י ז"ל כתב היה ראוי לנהוג מספק כשתי הסברות אלא שלא נתפשט המנהג כן באלו הארצות אלא אותן שכלפי חוץ קורין צומת הגידין ע"כ ומדברי רבו לא נראה כדבריו אלא שלא לילך בזה אחר המנהג ואע"פ שבסברא הראשונה קי"ל לעיקר היינו כגון במקום שיש הפסד מרובה או לכבוד שבת : (לח) **ישו** פנים לאסור דאילו הובא כו' היינו צריכים לבדוק כו' · וכל הסברות הללו כתב הטור ס"ס נ"ו וכתב עוד בס"ס נ"ז וזה לשונו נשבר העצם במקום שעושה טרפה וחזר ונקשר ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו כתבו הגאונים דכשרה כיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו ע"כ וכן כתב הרשב"א והר"ן והמרדכי בשם ר"ת והקשה הב"י ס"ס נ"ז אהדדי דהא רבינו מסיק בכאן כסברת המחמירים ותירץ די"ל דהכא דוקא הוא דאיכא מאן דאסר משום דכיון דנשבר במקום צומת הגידין איכא למיגזר שמא נפסק אחד מהגידין וכיון שנפסק שמא לא נתרפא יפה אבל התם הטרפות תלוי ביציאת העצם לאויר העולם ואם יצא אינו חוזר להתרפאות כלל ואח"כ מצאתי חילוק זה בת"ה ע"כ וכ"כ שם סי' קס"ד דאפשר דגריעותא דגידין אינו מזיק לעצם שלא יתרפא ויעלה ארוכה או שישתנה הבשר דגידין ובשר ועצם תלת מילי נינהו ואינה הוכחה גמורה לגידין אם נמצא העצם והבשר יפה ע"כ ולאו למימרא דלא מתכשרא כלל ואפי' בבדיקה של נ"ה דהא הטור כתב בהדיא כלשון רבינו יש אוסרים בלא בדיקה כו' דמשמע שאילו בדק ומצא נ"ה שלימים דמהניא וגם דברי רבינו ת"ה על דברי רבינו קיימים אלא ס"ל להב"י ות"ה דאה"נ דבבדיקה יכול להיות שתהא כשרה ולא באו אלא לומר למה אינו מועיל כאן מה שנמצא נתרפאת יפה כמו באידך דינא דמכשירין לגמרי ומש"ה חילקו בטעם הדבר במקום. נ"ה הוא כך נ"ל כמו שהבין רמ"א בד"מ ות"ח כלל פ"ז סימן י' דלהב"י אפילו בדיקה לא מהניא והקשה עליו מלשון רבינו והטור ומסיק הבית יוסף דלדידן יש להטריף בעוף בכל ענין דאין אנו בקיאים כדלעיל סוף סעיף ל"ד וגם בכאן סתם רמ"י ז"ל וכתב בסתמא דהעיקר כי"א דאין אנו בקיאים בבדיקה משמע אף בבהמה ורבו לא כתב כן ובענין מה שנקרא נקשר ונתרפא יפה כתוב בתשובת ר"י קולון שורש נ"ח דנלע"ד דדוקא כשחזר ונתקשר וחזר למקומו הראשון ונתחבר שבר עם שבר יחדיו ידובקו הוא דאיכא למימר אם יצא לחוץ לא היה חוזר ונתקשר כמו שפירשו הפוסקים טעמו של ר"ת אבל אם לא חזר השבר למקומו הראשון אלא שני שברי העצם שוכבים זה על זה זה נמשך למעלה וזה למטה כעין שרגילות למצוא בהרבה אגפיים משופות אע"פ שנתחברו שני העצמות הנשברים וקרם עליהם עור ובשר מ"מ אסור דשמא יצא לחוץ דבכה"ג לא שייך למימר אי איתא דיצא לחוץ וכן משמע לישנא דקאמר וחזר ונקשר כו' מדקאמר וחזר משמע שחזר השבר במקומו הראשון וכן משמע מלשון סמ"ק כו' ע"כ וכתב מהרא"י בכתביו סי' קפ"ב דאע"ג דעדיין אנו רואין שבודאי נשבר הואיל וחזר ונקשר יפה כשר וכ"כ א"ו הארוך דאע"ג דעדיין במקום השבירה עב יותר מבשאר מקום כשר ע"כ וכתב רמ"א בת"ח כלל פ"ז סימן ט' דנראה מדברי הפוסקים דכשחזר ונקשר יפה כשר אפילו אין עור ובשר חופים את רובו מיהו יש לדחות ולכן אין להכשיר רק כשעור ובשר חופים את רובו וגם נקשר יפה וכן נראה דעת א"ו הארוך ע"כ: (לט) **נשבר** העצם למעלה מן הארכובה · במקום שאם יחתך שם הרגל הוא טריפה שנתבאר לעיל סי' כ"ט ול' ולענין אם צריך שיצא לחוץ יתבאר בסעיף מ"א בס"ד : (מ) **אבר** אסור · וכתב בהגהות אשר"י דצריך לשייר מעט מן המותר כשחותך האבר האסור וכן כתב הרשב"א בחידושיו דכל מקום חתך אסור חוץ מזרוע בשלה ואיל נזיר וכדאיתא בפרק ג"ה רבינא אמר לא נצרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי ופירש רש"י בכל היתר ואיסור המחוברים כגון הוציא עובר ידו וכגון אבר מדולדל כולן מקום חתך אסור כדאמרינן בפרק בהמה המקשה וכ"כ הר"ן וכ"כ רבינו ירוחם בדיני העוף וכ"כ הגהות מרדכי וכתבו שצריך לחתכו קודם מליחה ופשוט הוא וכתב הרשב"א בתשובה סי' פ"ט דבשמוט ממקומו ולא נשבר [לא] שמענו שיהא צריך לעור ובשר חופה את רובו והביא ראיות לדבר אבל הרמב"ם בפ"ה מהמ"א כתב שמט אבר וכו' אסור לאכלו ממנהג שנהגו כל ישראל מקדם שהרי הוא דומה לאבר מן החי ע"כ ועי' בסוף פרק ג"ה ורמ"א כתב בהגהות המנהג להחמיר גם בזה לפי שכתב כן בד"מ שלו בשם א"ו הארוך כלל נ' סי' י' ובאמת שהוא לשון הרמב"ם כאשר כתבתי ולדברי הרמב"ם בכל מקום אסורים מפני מנהג הקדום וכך כתב הכ"מ ובתשובה לרבינו כלל ך' סי' ט"ז שאלה אם נתפרק עצם האמצעי מן התחתון או מן העליון אם יש לו דין נשבר והשיב דהיינו ספיקא דידי נחתכו רגליה בין הפרקים ולא נתפרק [לחוץ] לא גרע מכל עצם האמצעי דהם עור ובשר חופים את רובו דכשר אלא אם נתפרק ויצא לחוץ ואין עור ובשר חופים את רובו טרפה ע"כ· נראה מזה שיש לשמוט דין שבור מדינא דלא ידעתי לפרש נתפרק אלא שמוט דאל"ה שבור עצמו הוא : (מא) **הלכך** נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם כו' · והאגור כתב נשאל אבי ז"ל למה המנהג להחמיר ולהטריף עוף שנשבר העצם למעלה מהארכובה אפילו שלא יצא העצם לחוץ ואפילו רחוק מנ"ה ברחוק גדול וטעמא הוא בשביל שכתבו הגהות מיי' שאין אנו בקיאין במשמוש בשר שהרופא גורדו ולא מכשירים ברוב בשר החופה והשיב דאמת הוא להטריף וכתב עליו הב"י שחומרא יתירה היא זו דאפילו לפי מה שכתבו הג"מ דאין אנו בקיאין בבשר שהרופא גורדו ה"מ כשיש בבשר שום ריעותא הא לאו הכי לא ורמ"א ז"ל בד"מ כתב וז"ל ואני אומר דהמנהג הוא להטריף משום חשש פירש"י דאפילו דאם יצא מתיים דרך נקב קטן טרפה ולכן אם חזר ונתקשר מכשרינן דבידוע דמעולם לא יצא לחוץ אך קשה דאף אם אנו חוששים לפירש"י מ"מ כשעור ובשר סביב הבשר בכל צדדיו היה לנו להכשיר דאז אין לחוש שמא יצא העצם דהא אין להחזיק ריעותא דלמא היה נקב וא"כ כשר אף לפרש"י וא"כ למה נוהגים להטריף בכל ענין ואפשר דנהגו להחמיר כדי שלא יבואו להכשיר כשהסבירה קצת מגולה ואז יש לחוש לדברי רש"י וכמו שנתבאר א"כ שאין אנו בקיאים בבשר החופה אם נקלף מעל העצם שאז לא מקרי חפוי ולכן נהגו להטריף בכל ענין ע"כ ובהגהותיו מסיים בה הכי ואין לשנות אם לא במקום הפסד מרובה לפי ראות עיני המורה שיש להקל להורות כהלכה ע"כ עוד כתב בד"מ דמ"ש האגור עוד דבעוף יש לחוש אולי נ"ה הוא, כל שיעור אורך עצם האגפי זה אינו ע"כ וכמ"ש לעיל סעיף ל"ד וכתב הכלבו בשם הראב"ד דדוקא יצא לחוץ שלט בו האויר אבל נשבר העצם בחלל הגוף לפנים אע"פ שיצא מן הבשר לגמרי כשרה דכיון שאין האויר שולט בו הדרא בריא וי"א דיצא לפנים כיוצא לחוץ דמי ע"כ וכתב הב"י דלענין הלכה כדאי הוא הראב"ד לסמוך עליו ועוד דליכא דברייתא מסייע ליה ע"כ ועי' בסעיף דלקמן מ"ש שם בשם הריב"ש ומשמע דמכי נגלה לחוץ עד שהאויר שולט בו ההוא יצא לחוץ מקרי ולא שיהא יוצא ובולט והשתא אין אנו צריכין לדחוק בפי' יצא לחוץ כמו שנדחקתי במ"י לדעת רבינו דכתב

שאין

מעדני יום טוב

משום דגריע כשנפסק רוב של כל אחד ואחד משנפסק רוב הבנין או רוב המנין הא לא מסתבר כלל דפשיטא דלמר בר רב אשי אע"ג דלאותו הרוב של הבנין או המנין לא אמרינן ביה רובו ככולו היינו טעמא משום דאכתי חדא קיים או הבנין או המנין אבל ודאי אי לא נשתייר רוב של האלימא וגם הרוב של הקטיני דהיינו שנפסק עכשיו רוב מן הבנין ורוב מן המנין והוא שנפסק האלימא ברובו והקטיני ג"כ אחד מהם נפסק טלו ומיעוט מהשני דאזדא השתא מרוב הבנין רובו ומרוב המנין רובו דודאי דטרפה דעכשיו הא אין יכולין לדחות מלומר דרובו ככולו דהא רוב בנין אפסק רובו ואזדא ליה ורוב המנין אפסק רובו ואזדא ליה ותו הא לא מכשיר אלא היכא דאיכא למימר האיכא רוב בנין או האיכא רוב מנין והכא ליכא חד מינייהו כדאמרן ואם כן כל שכן וק"ו כן הדברים שכשנפסקו רוב של כל אחד ואחד דאמרינן רובו ככולו וטרפה ולא הוה ליה לרב להשמיענו כלל דגריע דמסיכא תיתי למימר דלא גריע וכבר כתבתי לעיל דמכיון שאנו אומרין דרב ס"ל כמילתיה דמר דכל מאי דמשמע ממלתיה דמר איהו ס"ל נמי שהרי אינו חולק עליו כלל זהו מה שנראה לי ביישוב דברי רבינו באחד משני הפנים שכתבתי אמנם בדעת הרמב"ם להיכן דעתו נוטה זה אינו מכוונת זה המיעוט אך אכתוב בזה בס"ד בספר דברי חמודות כי שם מקומו : [ה] **אלימא** · גרס וכן לקמן : [ו] **ולאפוקי** מדשמואל דאמר אפילו לא נשתייר אלא כחוט הסרבל · כתב ב"י וז"ל נראה מדבריו שהוא מפרש לשמואל דאפילו נפסקו כל נ"ה ונשתייר באחד מהם כחוט הסרבל דהיינו כל שהוא כשרה וקשיא לי היכי קאמר בגמרא דמשום דאמר שמואל מכדי תלתא הוו מסייע לרבנאי דילמא שמואל בעי שישתייר מכל אחד וכדקאמר הא איכא תילתא דכל חד וחד ולאו היינו רבנאי וצ"ע עכ"ל : [ז] **אבל** אין לפרש כו' · פירשתיו בדיבור דלעיל: [ח] **וכאשר** פירשנו שמועה זו · כך היא הגירסא בדפוס ישן ואינה נכונה בעיני דהא עדיין לא שמענו שום פירוש על מקום נ"ה לכן נ"ל שהגירסא היא וכאשר פירש"י שמועה זו כו' : [ט] **שרבא** · בגמרא גרס רבה בה"א : [י] **ורבא** בריה דרבה כו' · שאמר דעלוי ערקומא : [כ] **ואנו** בדקנו כו' · עיין בד"ח סעיף ל"ז מה שכתבתי שם בשם רבינו ירוחם : [ל] **רבותינו** גרס כך נ"ל ול"ג מרבותינו : [מ] **ה"ג** בריי"ף ממקום שהגידין : [נ] **היינו** צריכין לבדוק בשיתסר חוטים כו' · וא"ת ותיפוק לי דשמא לא היה עור ובשר חופים את רובו י"ל שאילו מתחלה יצא לחוץ לא היה נרפא ונקשר כמ"ש בספר התרומה בטעמא דמכשירים חזר ונקשר בנשבר שלא במקום נ"ה שכתבתי בדברי חמודות סעיף ל"ח : [ס] **ולא** ידע מה הורה בה · כך היא הגירסא בס"א : [ע] **אמר** רב נשבר העצם למעלה מן הארכובה כו' · לפירש"י מהארכובה התחתונה ולפירוש ריב"א מהארכובה העליונה וברים סימן דלעיל מסיק רבינו כפירש"י : [פ] **ושמואל** נמי גרס בריי"ף : [צ] **ה"ג** רוב היקפו רוב עוביו : [ק] **רוב** עובי השבירה · פירוש לפירושו חלל העצם שבמקום הנשבר קרי ליה הכא עובי השבירה וכדמסיק למלתיה : [ר] **ה"ג** ואם רוב היקף הבשר : [ש] **שעל** השבר · והר"ן העתיק שעל היקף השבר : [ת] **ולדבריו** אין הדבר תלוי ברוב בשר כלל · ומתניתין הא קתני רוב בשר ואע"ג דלמאי דמסיק דבעינן רוב עביו ורוב היקפו תלינו לפרושי דמתניתין הכי קאמר כשרוב עביו מכוסה צריך ג"כ רוב בשר וכל שכן למאן דאמר דלא בעינן אלא רוב היקפו מ"מ למאן דאמר דלא בעינן אלא רוב עוביו בלחוד למאי קתני רוב בשר הא אין תלוי ברוב בשר כלל : [א] **הלכך** נראה שאין הדבר תלוי ביציאת העצם · והא דקתני בברייתא נשבר העצם ויצא לחוץ צריך לומר דלאו דוקא קתני שיצא ובלט לחוץ דאינו תלוי בזה כלל אלא אורחא דמלתא קתני דעל ידי שיצא ובלט לחוץ יש לחוש שלא יתרפא ומשום כך אם עור כו' · וז"ל רבינו ירוחם נתיב ט"ו אות י"ח והתוספות פירשו כי לעולם העיקר הוא שיהא רוב עור ובשר קיים סביב השבירה ואין אנו חוששים אם יצא העצם דרך הנקב אלא דבעינן שיכסה כו' · וז"ל הרמב"ם בפ"ח מהל' שחיטה נשבר העצם כולו אם יצא כולו או רובו לחוץ ה"ז כמו שנחתך ונפל וטרפה ואם היה הבשר כו' · הרי שלשבירה שאין עור ובשר חופים את רובו קורא יצא לחוץ ולשבירה שעור ובשר חופים את רובו לאו יצא לחוץ הוא ולפי זה ברייתא הכי מיפרשא אם עור ובשר כו' · אין יציאתו לחוץ כלום וכשרה ואם לאו הוי יצא לחוץ וטרפה ואע"פ שיש עוד לפרש דיצא לחוץ לאו שבלט לחוץ אלא שנתגלה לחוץ וכן אפרש בדברי חמודות בשם הראב"ד מכל מקום נ"ל שבדברי רבינו מה שפירשתי יותר נכון מדבסמוך לא הזכיר גם על יצא לחוץ דמתניתין נמי בהכי מיירי אלא דברייתא מפרשא טפי וכמו שאכתוב בסייעתא דשמיא בדברי חמודות סעיף מ"ב : [ב] **ה"ג** והולך ומצר מצד אחר וכשהוא הולך ומצר הרבה רוב היקפו הוי טפי מרוב עוביו ואז בעינן רוב היקפו וכשהוא מצר מעט · וכן העתיקו הב"י בסימן נ"ה וכ"כ הלשון בספר רבינו ירוחם נט"ו אות י"ח ומסיים בה הכי ולפי זה עוביו נקרא גובה העצם והיקפו הוא המקיפו ע"כ פירוש דבריו גובה העצם ר"ל רוחב השבר וקרי ליה גובה שכשהעצם הנשבר מונח לפנינו יהיה גובהו מקום השבירה וכשהעצם במקום השבירה הולך ומיצר הרבה ידוע שחוט המקיפו רב הוא ואע"פ שרוב הגובה מכוסה כשיהיה במקום הרחב ממנו קודם שמתקצר הרבה והולך אז עדיין אין רוב היקפו מכוסה אבל כשהעצם מתקצר מעט אז כשהחפוי במקום הרחב יוכל להיות שיכסה רוב היקפו אע"פ שלא כיסה רוב עוביו עדיין · והטור לא אסברה לה הכי כמ"ש רבינו אלא כתב בלשון אחר וז"ל יש עצם שאינו עגול אלא רחב מצד אחד והולך ומיצר לצד השני ונאמרו בו פירושים בב"י ובדברי רמ"י ז"ל ומתוך דברי אתה לומד גם כן פירוש לדבריו וז"ל התוספות שאין העצם עגול לגמרי אלא מרחיב מצד אחד ומיצר מצד אחר ע"כ והוא כדברי הטור אבל הר"ן פירש רוב עוביו ורוב היקפו כעין רוב עוביה ורוב חללה האמור למעלה בגרגרת שהעצם דק במקום אחד ובמקום אחר גס ופעמים יצא רוב עוביה לחוץ ולא רוב חללה הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו ע"כ וכן מצאתי בחדושי רשב"א דר"י פי' כמו בגרגרת ופעמים שהעצם עב מלמעלה וקצר מלמטה ואז אפשר דהוי חופה רוב עוביו ולא הוי רוב היקפו

ורוב

מצד אחד · [ג] [וכשהוא הולך ומצר הרבה] ורוב היקיפו הוי טפי מרוב עוביו א) ואז בעינן רוב היקיפו (כשהוא הולך ומצר הרבה) וכשהוא מצר מעט אז רוב עוביו טפי מרוב היקיפו · (מב) [ד] ורוב בשר קיים דמתניתין היינו עור ובשר חופין את רובו דברייתא · אלא דברייתא מפרשא טפי · אמר עולא א"ר יוחנן עור הרי הוא כבשר · א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר חופין את רובו קתני · א"ל אנן או עור או בשר תנן · איכא דאמרי אמר עולא א"ר יוחנן עור מצטרף לבשר אם חליו עור וחליו בשר מצטרפין יחד להגין · א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר אם הרוב מן הבשר מיעוט העור [ה] משלימו לרוב (היקף) א"ל הכא עובדא ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רבי יצחק נפחא ועור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דרבי יוחנן ואכשריה · א"ל בר גוזלא קאמרת שאני בר גוזלא דרכיך · (מג) ונראה דהילכתא כלישנא בתרא ולחומרא · וכרב נחמן דאמר דווקא משלים ולא מצטרף · דהא עולא גופיה מכללא דההוא עובדא הוה שמיע ליה ולא שמע מרבי יוחנן בפירוש שהיה אומר עור מצטרף לבשר · ומההוא עובדא ליכא למישמע דהא דחי ליה (מד) שאני בר גוזלא דרכיך [ו] והוא הדין כל עוף שכן כתב רבינו הננאל ז"ל שאני בר גוזלא דרכיך וכיון דרכיך הוי כבשר אבל בבהמה לא · ומלשונו משמע דלא מפיק ליה אלא בהמה · והרמב"ם ז"ל פסק כלישנא קמא ולא נהירא · ואי משום דסתמא דגמרא מייתי בתר הכי מילתא דעולא עור הרי הוא כבשר למיפשט בעיא דניטל שליש התחתון · אע"ג דלא קי"ל כעולא מייתי שפיר · דכיון דלעולא אפילו ניטל כל הבשר ולא נשאר רק העור מגין כל שכן דלדידן שני שלישי הבשר מגינין · (מה) וגידין שסופן להקשות [דף עז ע"א] מסקינן דאינן מגינין דהא הדר ביה רבי יוחנן לגבי דריש לקיש : (מו) ההוא נשבר עצם ויצא לחוץ דאשתקל קורטיתא מיניה · פירוש נפל ממנו קצת מן העצם והיו עור ובשר חופין את כל רוב העצם [ז] אף כשהיה שלם ונסתפק אביי אם מעלה ארוכה לפי שנחסר מן העצם ופשט רבא דמה לי איתיה מה לי נפל כיון שעור ובשר חופין את רובו מעלה ארוכה אע"פ שחסר העצם · א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו מהרוסם [ח] (מז) או מתמסמס מהו ועלתה בתיקו · איבעיא להו ניקב מהו נסדק מהו נקלף מהו ניטל שליש התחתון מהו ועלתה בתיקו · ובכולהו אזלינן לחומרא · אמר רב [אסי] כי הוינן בי *) רב כהנא איבעיא לן [ט] נקדר כמין ארובה מהו ופשטינן ליה מהא דאמר רב יהודה אמר רב דבר זה [י] שאל רבי לחכמים ורופאים ואמרו מסרטו [כ] בעצם ומעלה ארוכה · אמר רב פפא (מח) [ל] והוא דקניא *) גרמא דידיה :

*) בגמ' הגי' רב פפי · *) נ"א משכא

הגה"ה

*מכאן היה דן רבינו יואל הלוי על שליא של נבלה או של טריפה שנתבשלה עם בשר כשירה שאין אוסרת הואיל דלא מטמאה טומאת אוכלין משום דלא חשיבה אוכל ש"מ דפירשא בעלמא הוא אע"פ דעל ידי מחשבה אית ליה טומאת אוכלין מיהו הואיל ומעיקרא פירשא היא שרי דלא חזי לאדם והייתו בארוך · מא"ז :

ט מתני' השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה *תאכלנה · ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין ולא טומאת נבילות · חישב עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילה · שליא שיצתה מקצתה [מ] אסורה באכילה · [נ] *)סימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה · מבכרת שהפילה שליא [ס] ישליכנה לכלבים · ובמוקדשין תקבר · אין קוברין אותה בפרשת דרכים ואין תולין אותה באילן משום דרכי האמורי : גמ' [דף עז ע"ב] א"ר אלעזר לא שנו אלא כשאינה קשורה בולד אבל קשורה בולד אין חוששין לולד אחר · ורבי יוחנן אמר אין לנו אלא שליא בלא ולד אבל יש עמה ולד בין קשורה בולד בין אינה קשורה בולד אין חוששין לולד אחר · (מט) והלכתא כרבי אלעזר דתניא כוותיה המפלת מין בהמה חיה ועוף ושליא עמהן בזמן שקשורה בהן אין חוששין לולד אחר · אין קשורה בהן הריני מטיל עליה חומר שני ולדות · שאני אומר שמא נימוח שפיר של שליא [ע] ושמא נימוח שליתו של שפיר זה :

י ואין תולין אותו באילן וכו' · אביי ורבא דאמרי תרווייהו [פ] (נ) כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי · דתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים טוענו באבנים כי היכי [דף עח ע"א] דליכחוש חיליה וסוקרו בסיקרא כי היכי דלחזייהו אינשי וליבעי עליה רחמי · כדתניא וטמא טמא יקרא צריך להודיע צערו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים :

הדרן עלך בהמה המקשה

פרק חמישי

א [א] (א) אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין : [רע"ח ע"ב] גמ' ת"ר אותו ואת בנו נוהג בנקיבות ואין נוהג בזכרים · חנניא אומר נוהג בין בזכרים בין בנקיבות · מ"ט דרבנן דתניא יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקיבות ודין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים [ב] לא חייב אלא בנקיבות אף כשחייב באותו ואת בנו לא חייב אלא בנקיבות · לא אם אמרת באם על הבנים [ג] שכן לא עשה בו מזומן כשאינו מזומן · תאמר באותו ואת בנו הואיל ועשה בו מזומן כשאינו מזומן יכול יהא נוהג בזכרים ובנקיבות · ת"ל אותו אחד ולא שנים · ומאחר שחלק הכתוב זכיתי בדין · חייב כאן

*) ברי"ף בסימן

רש"י נכסה שלא יצא רוב התלל דרך נקב הבשר ומיהא רוב היקף הבשר שעל הבשר קיים : עור הרי הוא כבשר · אם ניטל הבשר מחמת העור והעור חופה את עוביו והיקפו כשר : ולימא מר עור מצטרף לבשר · לחומרא דליבעי חליו עור וחליו בשר : אנן עור או בשר תנינא · בהך ברייתא דלעיל : ולימא מר עור משלים לבשר · דליבעי רוב הכיסוי בבשר ומיעוטו עור להצטרף בין שניהם לכיסוי רוב העצם : בר גוזלא · שנשברה רגלו : דרכיך · עורו לפיכך חשוב כבשר : דאשתקל קורטיתא · לשון קורט כלומר מעט מן העצם נטלו ונפל לארץ : מה לי איתיה · הואיל ועור ובשר חופין את רובו כשרה : מתלקט מהו · בשר הנותר לכסות שרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב העצם ואם תצרפנו הרי רוב היקפו נכסה : מהרוסם מהו · שהיה הבשר מרודד וקלוש ותופה את רוב העצם : נתמסמס · בשר הנשאר לכסוי נרקב : אבעיא להו ניקב · אותו בשר החופה נקב קטן בלא חסרון : מהו · מי הוי ריעותא או לא : נסדק · הבשר הנותר לכסוי מהו : נקלף · מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבק בעצם מהו את"ל נקלף בלא חסרון הבשר כשר : ניטל שליש התחתון · של עובי הבשר סמוך לעצם הרי שני שלישי עליונים עומדים באויר מהו : נקדר · הבשר בסכין מעל הבשר בעגול כמין טבעת ורוב היקפו מכוסה : מהו · מי אמרינן כיון דנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה או לא אמרי' : מסרטו בעצם · דעלמא ומתוך שהוא מוציא דם מתחבר הבשר ונמשך זה אצל זה ומעלה ארוכה וכן דרך הרופאים : והוא דקנה גרמא דידיה · שאנו רואים שהעצם מחזיר בשלו סביבות הקדירה מידבק העצם לבשר וסימן התחלת עלות ארוכה הוא : מתני' נפש היפה · שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס : תאכלנה · ולא אמרי' אבר מן החי הוא שגם היא ניתר בשחיטת האם : ואינה מטמאה · דלא חשיבה אוכל : ולא טומאת נבילות · אם מתה הבהמה : חישב עליה · לאכילה : מטמאה טומאת אוכלין · אם נגעה בטומאה דמחשבה משויא ליה אוכל : אבל לא טומאת נבילות · דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא היא : אסורה באכילה · ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיהוי הולד היה שם שמא באותו מקום יצא ראש הולד והרי הוא כילוד : ה"ג סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה : המבכרת · זהו פטר רחם שלה : ישליכנה לכלבים · שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מיקדשא היא דדילמא נקבה הוה כדלקמן בגמרא : ובמוקדשין · כגון בהמת שלמים שהפילה שליא : תקבר · דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר ובין נקבה דנפק מבהמת הקדש קדים : בפרשת דרכים · מקום שהדרכים מתפרשים לשנים ודרך המנחשים לקוברה שם שלא תפיל עוד : דרכי האמורי · ניחוש וכתיב לא תעשה כמעשיהם : גמ' לא שנו · דאסורה באכילה דמשמע אפי' יש עמה ולד בפנים : אלא שאינה קשורה בו · דהתם איכא למימר לזה שבפנים היתה שליא אחרת ונימוחה ויצתה ושליא זו של ולד אחר היתה ונימוח ויצא : אבל קשורה בו · ודאי שליא זה שלו היתה ומותרת באכילה : ור' יוחנן אמר אנו אין לנו · שתהא אסורה באכילה : אלא שליא · שיצתה מקצתה ואין עמה ולד בפנים דהתם חיישינן שמא יצא מיהוי הולד שם : אבל יש עמה ולד · אפילו אינה קשורה בו מותרת דבדידיה תלינן לה : מין בהמה חיה ועוף · ורבנן היא דאמרי במסכת נדה כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד : אין חוששין לולד אחר · ואם נפתח הקבר בלא דם דאוקי לידה יבשתא טהורה : אינה קשורה בהן הריני מטיל על אשה הזאת חומר שתי ולדות · דחוששין שמא היה בשליא זו ולד גמור נקבה ותשב עליו לנקבה ואפילו בלידה יבישתא טמאה שבועיים כדין נקבה מחמת ספק ולד אחר וגם חומרו של זה נטיל עליה ונאמר ולד זה משליא זו ולא היה בה ולד אחר וזו אינה ולד ואין לה שום ימי טוהר והיינו חומר שאם לא נמצא זה עמה קי"ל במסכת נדה המפלת שליא תשב לזכר ולנקבה וטתנין לה מיהא ימי טוהר של זכר דאין שליא בלא ולד אבל לזו אין ימי טהרה : ושמא נימוח שפיר של שליא זו · והוא היה ולד גמור : ושמא נימוח שליתו של שפיר זה · ושליא זו לאו שלו היתה אלמא שאני לן בין קשורה לשאינה קשורה : י יש בו משום רפואה · כגון מכסה או סם או נתב שלותם על המכה : דניכחוש חיליה · שמרוב שומנו הוא משירן : דליהזיוה אינשי · סימן הוא שמשיר פירותיו : וטמא טמא יקרא · צועק ואומר טמא הוא : הדרן עלך בהמה המקשה

פ"ה א אותו ואת בנו · משום דבעי למימר בחולין ובמוקדשים דאצטריך למילף מקראי כדילפי' בגמרא תנא נמי בארץ ובחו"ל דלא אצטריך דהא חובת הגוף הוא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ ובין בחו"ל : בפני הבית · בזמן הבית ובפרק בתרא מפרש אמאי נקטינהו : גמ' בנקבות · האם ובנה : ואינו נוהג בזכרים · דאין חוששין לזרע האב ואם שחט זכר מותר לשחוט בנו וכהו : באם על הבנים · שילוח הקן שאוהר שלא ליקח שניהם : בנקבות · דכתיב והאם רובצת ולא האב רובץ : לא עשה בה מזומן · דתניא כי יקרא פרט למזומן כלומר עוף שלו אינו חייב בשילוח : תאמר באותו ואת בנו כו' · הואיל והחמור הוא ינהוג בשניהם : אותו אחד ולא שנים · בא' הוא נוהג ולא בשנים ומעתה שחלק הכתוב וא"א לומר שינהג בשניהם אלא או בזכרים או בנקבות : זכיתי לדין · מעתה אני רשאי ללמוד מדין הראשון באיזו ינהוג דהשתא ליכא למיפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן

מעדני יום טוב

ורוב עוביו ע"כ ותמילא להפך נמי כדלעיל בגרגרת פרק אלו טריפות סימן ו' : [ג] ובשהוא הולך ומצר הרבה כו' · וכתב הרוקח בסימן ת"ד כך בודקים אותו ימתח האבר כמו שהיה ויקרב שבר זה לזה ויראה אם עור ובשר חופים את רובו : [ד] ורוב בשר קיים דמתניתין כו' · לא אדלעיל מהדר אלא מילתא באפי נפשה היא : [ה] משלימו לרוב גרם · ולא גרס היקף : [ו] וה"ה כל עוף כו' · לא מהדר אדלעיל אלא מלתא באפי נפשה הוא : [ז] אף כשהיה שלם · דודאי ופשיטא הוא דלא אזלינן בתר השתא והר"ן כתב בשם אחרים שפירשו כן להבעיא דמבעי ליה אי אזלינן בתר השתא ופשיט ליה דלא אזלינן וז"ל ואחרים פירשו שרובו של עצם יצא לחוץ ונפל ממנו מקצת עד שהיה עור ובשר חופה רוב עוביו ורוב היקפו של עצם הנשאר ומבעיא ליה לאביי אי אזלינן בתר השתא דהשתא מיהא עור ובשר חופין את רובו או דילמא כיון דאם איתיה לכוליה עצם לא היה עור ובשר חופה אלא מיעוטו טרפה ופשיט ליה רבא דכיון שיצא רובו לחוץ לעולם אין הבהמה חיה במיעוט הנכסה דמה לי נפל מה לי איתיה ע"כ וראיתי לרז"ה בספר המאור שהוא ז"ל פירש כן : [ח] או מתמסמס מהו · ובגמרא ה"ד מתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא קודרו פירש"י נוטלו בסכין בקדירת ארובה ע"כ וכתבו התוספות דהא דאמר בפרק אלו טריפות (ריש סימן מ"ג) נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו היינו כגון בריאה ובגידין שהטריפות תלוי בהן אבל הכא שהטריפות תלוי בעצם אע"ג דנתמסמס הבשר שמא עדיין מגין ע"כ וב"י ס"ם נ"ה דקדק מדברי הטור דקבירא ליה דאין ה"ג דמההם אפשיטא הבעיא לטריפה : [ט] נקדר כמין טבעת מהו · גרסינן בגמרא ורי"ף ופירש"י ורוב היקפו מכוסה והה"נ לרוב עוביו דהא אנן תרווייהו בעינן ע"כ ולשון רבינו ירוחם סוף אות י"ח נע"ו נקדר כמין ארובה פירוש המיעוט האחרון שאינו קיים הוא כארובה : [י] שאל רבי · ובגמרא שאלתי : [כ] בעצם · אבל פרזלא מזריף זריף גמלא ופרש"י מזריף זריף שוחה חריצים בבשר ומכאיב המכה : [ל] ה"ג והוא דקניא גרמא דידיה : [מ] אסורה באכילה · ואע"ג דאינה אוכל מ"מ לאו פירשא בעלמא נמי הוא מדחשב עליה משויא אוכל ועיין בדברי חמודות סעיף מ"ט : [נ] סימן ולד באשה כו' · לא מבעיא היכא דאית בה ולד אלא אפילו לא נמצא כלום בשליא אלא שנימוח הכל חיישינן שמא ולד היה בו ונימוח ובאותו זמן היה לאשו קיים ויצא לחוץ אלא שנימוח הכל אפ"ה דאמרינן אין שליא בלא ולד כי היכי דאמרינן באשה לענין טומאת לידה שהפילה סימן ולד הוא וטמאה לידה הר"ן ונראה דגירסתו כך סימן ולד בבהמה דלא כגירסת רש"י · וההוספות ג"כ בפ"ק דב"ק דף י"א ובפרק ג' דבכורות מקיימים גירסא זו וכתבו דלא קשיא מאי פסיטותא באשה יותר מבבהמה דהא תנן התם דשפיר סימן ולד באשה ואינו סימן ולד בבהמה : [ס] ישליכנה לכלבים · פירש"י שאין בה קדושה כו' דדילמא נקבה הוי או נדמה כדאמרי' לקמן בגמרא כך כתב הר"ן ופירוש נדמה קונטרפיי"ט או רחל שילדה מין העז או עז שילדה דומה לרחל ואמרינן בבכורות דלא קדים דכתיב אך שור בכור עד שיהא הוא שור ובכורו שור וכל היולדות דרכן לילד מחצה זכרים ומחצה נקבות הלכך ולד זה ספק זכר ספק נקבה ונקבה לא קדשה ואת"ל זכר הוא שמא נדמה הוא הוו להו זכרים מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן רש"י בגמרא ועיין בדברי רבינו בפרק ג' דבכורות סי' א' : [ע] ושמא נימוח · מתמע דספקא הוא · וא"ת א"כ אמאי אסורה השליא באכילה כשיצאת מקצת ויש עמה ולד והא ספק ספיקא הוא שמא אין כאן ולד אחר ואפילו את"ל יש כאן שמא אין באותו מקצת רוב ולד ובפ"ק דב"ק מתמע דבכ"ס שרי וכו' · וי"ל דבברייתא דקתני שמא בשליא בהאם אחר הולד ולעיל איירי בשליא הבאה קודם ולד (דודאי שיש שם ולד אחר כשאין קשור בו כדאמר בהמפלת דלא אמרינן תולין השליא בולד אלא בשליא הבאה אחר הולד · תוספות דב"ק) א"נ אסורה באכילה משום דגזרינן מקצתה אטו רובה כדמסיק בב"ק · תוספות : [פ] כל דבר שיש בו משום רפואה כו' · פירש"י כגון סם כו' על המכה וכן עיקר ודלא כמו שפירש בס"פ במה אשה כגון לחש שאין ניכר כו' כמ"ש רבינו שם : הדרן עלך בהמה המקשה

פ"ה [א] אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל · פירש"י משום דבעי למימר בחולין ובמוקדשים כו' תנא בארץ ובחו"ל דלא איצטריך כו' כיון דאיכא דוכתא דסוי לצורך כגון בראשית הגז דהכי אמרינן בשלוח הקן דבארץ ובחו"ל בכולהו שלא לצורך לבד מראשית הגז ובפני הבית ושלא בפני הבית בכולהו הוו שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו דאיצטריך דה"א כיון דבענין קדשים כתיב לא לנהוג אלא בזמן דאיכא קדשים · תוספות : [ב] לא חייב אלא בנקבות · דכתיב והאם רובצת ולא האב רובץ כך פירש"י והתוספות כתבו וז"ל דאם דקרא מתמע ליה דוקא ולא משום שהורתה לסיות רובצת מדכתיב שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך דהו"ל לכתוב שלח תשלחנה כיון דכתיב כבר לא תקח האם לכך מתמע ליה דוקא : [ג] שכן לא עשה בו מזומן · הס"ל שכן אינו במוקדשים אלא דהא עדיפא ליה דאף בחולין

דברי חמודות

שאין הדבר תלוי ביציאת העצם כו' דהא מ"מ בעינן שיהא נגלה ומופשט מעור ובשר אע"פ שא"נ שיהא יוצא ובולט לחוץ ועיין בסעיף דלקמן : (מב) ורוב בשר קיים דמתניתין היינו עור ובשר חופים את רובו דברייתא אלא דברייתא מפרשא טפי · וה"נ בברייתא מפרש יצא לחוץ דלא קתני במתני' ומיהו לפי מה שכתבתי במי"ט דהא דיצא לחוץ דקתני בברייתא לאו דוקא לפי שמסתמא הוא שיוצא ובולט לחוץ ולדעת רבינו אינו מן הצורך שאין הדבר תלוי ביציאת העצם כו' א"כ זה הפירוש דברייתא לאו לעפויי אתא בפירוש הדבר ולכן לא הזכירו רבינו אבל לפי מה שכתבתי בכאן בסעיף דלעיל דיצא לחוץ היינו שנתגלה לאויר העולם והא ודאי דצריכא ומכיון שאמרנו דרוב בשר קיים דמתני' היינו עור ובשר דברייתא א"כ גם מתני' מיירי ביצא לחוץ כמו בברייתא אלא דברייתא מפרשא טפי גם בזה וז"ל הב"י ודעת רש"י והרא"ש דרוב בשר קיים דמתני' היינו עור ובשר חופין דברייתא ומתני' נמי בשלא יצא לחוץ היא הא לאו הכי לא בעינן רוב בשר קיים אבל הר"ן ורבינו ירוחם כתבו שהרשב"א כתב בשם הר"ר יונה דמתני' בשלא יצא העצם לחוץ היא הילכך כל היכא דרוב בשר קיים שלא ניטל אע"ג דאינו חופה רוב עביו של עצם ולא רוב היקפו כשרה אבל ברייתא כשיצא לחוץ ומשו"ה בעינן עור ובשר חופים את רובו ובה"ס סתם דבריו כרש"י והרא"ש ע"כ והריב"ש בסי' רל"ו נשאל על עוף שנשבר עצם הקולית ונפרש הבשר מעל השבר אבל לא יצא לחוץ כי העור לבדו היה חופה אותו והשיב דנ"ל עיקר כפרש"י דמתני' נמי ביצא לחוץ היא דהא ללישנא קמא דגמרא דעור הרי הוא כבשר והעור לבדו מציל ביצא לחוץ כחופה את רובו ולא קפדינן בבשר כלל בין ניטל בין לא ניטל א"כ על כרחין להאי לישנא ברייתא פירושא דמתניתין היא דהא לא אפשר לומר דמתמיר טפי בלא יצא לחוץ והעור חופה אותו לומר שאם ניטל רוב בשר תהיה טרפה משא"כ ביצא וכיון דלההוא לישנא ברייתא פירושא דמתניתין בלישנא בתרא נמי הכי הוא דלא מסוינן כך פלוגתא ביניייהו כיון דלא מפרש הכי בהדיא בגמ' וא"כ כל שלא יצא לחוץ אפילו אינו מגין עליו אלא העור הוא לבדו מציל ואפי' בבהמה והאל"ל בעוף עכ"ל ועיין בסעיף דלעיל בשם הטור : (מג) ונראה דהלכתא כלישנא בתרא ולחומרא · ומיהו כתב הרשב"א דיש מקום שעור לבדו מציל ואפי' בבהמה והוא במקום הסמוך ממש לארכובה לפי שאין שם לעולם בשר אלא עור לבדו דבוק עם העצם וכיון שכן שהעור מודבק בתולדתו עם העצם מציל הוא במקומו ע"כ ופי' הב"י דלמדו מהא דפרש"י אדקנה משכא דידיה דבגמרא גבי בעיא ניטל שליש התחתון דבעי למיפשט מדעולא דא"ר עור הרי הוא כבשר ודחי דילמא דקנה משכא דידיה דפרש"י שהחזיק העור בשלו כלומר התם לאו בניטל הבשר מתחתיו והעור עומד באויר קאמר אלא כגון שנשבר העצם בשיפולו שהוא ערום מבשר כמוך לארכובה שאין שם אלא עור והעור דבוק יפה בעצם ומחזיקו ע"כ והאריך הב"י לקיים זה אע"ג דלא אמרו כן בגמ' אלא אליבא דלישנא קמא ועיין עוד בסעיף מ"ז : (מד) שאני בר גוזלא דרכיך · וכתב הרשב"א בחידושיו דגוזלא נמי מתמע דדוקא מצטרף אבל עור לבדו לא דצירוף עצמו אין לנו בבר גוזלא אלא מעדותו של עולא ומעשה שהיה עור מצטרף לבשר היה ע"כ וכ"כ רבינו בתשובה כלל ך' סוף סימן ט"ז עור לבדו אפילו בבר גוזלא אינו מועיל דבבהמה אמרי' עור משלים לבשר מישוט עור משלים לרוב בשר ובבר גוזלא עור מצטרף לבשר פירוש חליו עור וחליו בשר ע"כ : (מה) וגידין שסופן להקשות כו' · והרמב"ם בפ"ח מהל' שחיטה כתב גידין הרכים אינם חשובים כבשר ולא חילק בין סופן לאין סופן להקשות וכתב הב"י שאפשר דמשום דפשיטא היא שאם אין סופן להקשות הרי הן כבשר לא חש לפרש א"כ כל גידים סופן להקשות הן ומה שאמרו בהן שסופן להקשות לא להבדיל בין גידין לגידין אמרו כן אלא טעמא יהיב משום שסופן להקשות ע"כ ורמ"א לא כתב בד"מ שלו אלא תירוץ בתרא וכך הגיה בהגהותיו : (מו) ההוא נשבר עצם ויצא לחוץ דאשתקל קורטיתא מיני'. וכתב הרשב"א שנשאל על עצם הירך שנשבר וניטל ממנו קורט מראשו העליון המחובר בסדרה ולא נשמט ממקום חבורו אבל נתעכלו מיעוט ניביו למעלה והשיב אם עור ובשר חופים את רובו אע"פ שניטל ממנו קורט כשר ואף על פי שנתעכלו מעט מן הניבין אין בכך כלום שע"י השבר שלא נתעכלו הדרי בריא עד כאן : (מז) או מתמסמס מהו · וכתב הגהת מיימוני דהאידנא אין אנו בקיאים במסמוס בשר שהרופא גורדו וכתב הב"י דהיינו דוקא כשאנו רואים בבשר שום ריעותא כמו שכתבתי בסעיף מ' על דברי האגור : (מח) והוא דקניא גרמא דידיה · וכן גירסת רש"י אבל התוס' כתבו שר"ת ור"ת גורסים ריריה ברי"ש פירוש ריריה ליחה שלו שאז מודבק בו העור ומעלה בו ארוכה וזה לשון הרשב"א היו רירין בין העור ובין העצם יש אומרים שמציל אע"פ שאין שם בשר ע"כ וכן העתיק הטו"ע בלשון יש אומרים ולא דק יפה רמ"י ז"ל שסתם הדברים דלא בלשון יש אומרים שהרי לא גרסינן הכין בגמרא ואם כן מנלן דמציל : (מט) והלכתא כר"א · ושקשורה בו מותרת באכילה מה שלא יצא ממנו כך כתוב בקיצור וכך כתב הרמב"ם בסוף פ"ה מהמ"א והשיג עליו הראב"ד וזה לשונו מכדי קי"ל דשליא אינו אוכל דפירשא בעלמא היא כי יצא עמה ולד קשור דליכא בה חשש ולד נימוח אמאי אסורה לא כולה ולא מקצתה ע"כ וכתב המגיד דמה שכתב דשליא אינו אוכל דפרש בעלמא הוא נראה שיצא לו ממה שאמרו שם שאינה מטמאה אפילו טומאת אוכלים ומ"מ אין זה ראיה להתירה כשיצתה לחוץ וכבר שנינו התירה כשנמצאת בבהמה למקרא שכתוב כל בבהמה תאכלו לרבות את השליא ואמרו שאם חשב עליה מטמאה טומאת אוכלים ואין בזה במה שהוא כפרש גמור ע"כ וצריך לומר לדברי הראב"ד שכשם לחוש לנימוח דקאי בהדיא דשליא אסורה באכילה ולא אמרינן פירשא בעלמא הוא הייט טעמא שאם ניחוש לולד שנימוח כל השליא בכללה נחוש לה שנתבלבל ונתערב בה הולד ומ"מ אני תמה על בעל הטורים והנמשכים אחריו שלא הזכירו כלום מדין השליא לא הנמצאת בבהמה ולא שיצתה מקצתה : (נ) כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי · עיין מה שכתבתי בזה בס"פ במה אשה בס"ד : הדרן עלך בהמה המקשה

פ"ה (א) אותו ואת בנו · תניא בתוספתא דפרק בהמה המקשה השוחט את הבהמה ומצא בה בן ט' חי אסור משום אותו ואת בנו דר"מ והכ"א אין אסור משום אותו ואת בנו שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו את

תפארת שמואל א) ואז בעינן רוב הקיפו · נ"ב כזה ▽ פי' באותו מקום שהולך ומיצר *) וכו' פי' באותו מקום שמיצר מעט או רוב עביו וכו' מצר מעט וכצ"ל וכן נ"ל וכן משמע ב"ד :

*) [נראה דצ"ל ומיצר הרבה וכשהוא מיצר מעט כו' או רוב עוביו טפי מרוב היקפו ואז בעינן רוב עוביו (פי' באותו מקום שמיצר מעט) : ורוב בשר כו' כצ"ל] ·

כאן וחייב בשה על הבנים מה כשחייב בשה על הבנים בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב באותו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות ואם נפשך לומר אותו כתיב דמשמע זכרים ולא נקבות הרי הוא אומר בנו [ד] מי שבנו כרוך אחריו ואיזה זה נקבה [דף עט ע"א] וחנניא [ה] כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה [ו] הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות: א"ר הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניה· תנן רבי יהודה אומר [ז] הנולדים מן הסוס אע"פ שאביהם חמור מותרים זה בזה הנולדים מן החמור אע"פ שאביהם סוס מותרים זה בזה אבל הנולדים מן הסוס והנולדים מן החמור אסורין זה בזה· איבעיא לן מיפשט פשיטא ליה לרבי יהודה דאין חוששין לזרע האב או דלמא ספוקי מספקא ליה· למאי נ"מ למשרי פירי עם האם· אי אמרת מפשט פשיטא ליה פירי עם האם שרי ואי אמרת מספקא ליה פירי עם האם אסור· ת"ש דא"ר הונא בריה דרב יהושע הכל מודים שפירי עם האם אסור ש"מ ספוקי מספקא ליה שמע מינה: ב א"ל רבי אבא לשמעיה כי מעיילת לי בריספק עיין בהנך דדמיין להדדי ועייל· אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב [ח] וסימנין דאורייתא· מאי סימני' כי הא דאמר אביי עבי קליה בר חמרא זייל קליה בר סוסיא· וא"ר פפא רבה אודניה וזוטרא גנובתיה בר חמרא· זוטרא אודניה ורבה גנובתיה בר סוסיא· כל הני אמוראי דיהבי בהו סימנא [י] וכן רבי אבא סברי כרבי יהודה וכן בפרק בתרא דכתובות (דף קיא:) קאמר ינאי ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כרבי יהודה בפרידות· וגם מתמרתמינן ושור רם הא ותורא לא שייך לה ולברה משמע דלאו טעמו· בזכרים וזמרו דאשכחן התם מתנה כחנניה בסוף (אלו מומין) (דף מ:) דהכן פליג בנו ומוקי לה בגמ' כחנניה ושמואל פוסק במתניתין כחנניה· ועוד דבפרק השואל (דף קב:) פליגי אביי ורבא אביי סבר [כ] כרבי יאשיה ומתרץ קרא כרבי אושעיא· רבא סבר כר' יונתן ומתרץ קרא כרבי יונתן [ל] דהלכתא כרבא לגבי אביי· ונע"ג מוקימנא דחנניה כרבי יונתן [מ] מיהו אפילו אם הלכה כרבי יהודה כדפסקינן בכתובות [נ] הא מסקינן דלרבי יהודה מספקא ליה אי חוששין לזרע האב אי לא· הילכך אם ברור לן שהוא אביו ודאי אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד· והאי דקתני במתניתין אמה מכרתי לשחוט אורחא דמילתא קתני (ב) דהאם ידוע אבל האב אינו מצוי כל כך שיהא ידוע ובעל הלכות פסק דליתא לדחנניה בענין אותו ואת בנו וכן בשאלתות *) וכן רב אלפס זכרונו לברכה· ומסתברא כפירושיה כיון דמסקינן דלרבי יהודה מספקא ליה: ג [דף עט ע"ב] תנן רבנן אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו· בכוי אין אותו ואת בנו נוהג בו· וא"ר חסדא הכל מודים בצבייה ובנה תייש שפטור שה ובנו אמר רחמנא ולא צבי ובנו· הכל מודים בהיא תייש ובנה צבי שחייב [שה אמר רחמנא ובנו כל דהו] [דף פ ע"א] ופליגי בין בתייש הבא על הצבייה בין בצבי הבא על התיישה וילדה בת [ס] ואותה בת ילדה בן ושחטו לה ולבנה [ע] ובין לרבנן ובין לר"א מספקא להו אי חוששין לזרע האב אי אין חוששין לזרע האב וקמפלגי בשה ואפילו מקצת שה רבנן סברי שה ואפילו מקצת שה ור"א סבר שה ולא מקצת שה· (ד) ופליגי בתיש הבא על הצבייה ולאיסורא· ובצבי הבא על התיישה [ע] ולמלקות· והלכה כרבנן· [פ] ורב אלפס ז"ל לא הביא בהלכות משום דאמרינן בפ"ק דבכורות (דף ז.) א"ר יהושע הכל מודים שאינו מתעברת טמאה מן הטהורה ולא טהורה מן הטמאה· ולא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה· ולא בהמה מן החיה ולא חיה מן הבהמה: [צ] חוץ מרבי אליעזר ומתלמידיו· והלכה כרבי יהושע כי לא אשכחן דאמורא דפליג עליה· ועוד דפריך התם ממתניתין דריב"ל דאמר טהורה מן הטמאה ואיזו זו טמאה שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמאה· ומי מעוברה והאמר ריב"ל וכו'· ומשני רבי ירמיה דלעיבור מקלוט בן פרה ואליבא דר"ש· ואליבא דר"ש דטמא ... והלכה כמותו [ק] כדמוכח התם (דף ח.) [ר] כל שתשמישו ועיבורו שוין יולדין ומגדלין זה מזה· ובחיה ובבהמה אפשר דהלכה כר"א ומתלוקתו (ה) [ש] ועיזי דבאלא קיימא לן כאמימר דשרי תרבייהו: [ת] תנן (כלאים פ"ח מ"ו) (ו) [א] שור הבר מין בהמה· רבי יוסי אומר מין חיה· [א] ופסק הרמב"ם ז"ל כרבנן [ב] ויש ספרים שכתוב בהם כו' רב אחא בריה דרב איקא ודלמא מינא דתאו ניהו· (ז) אלמא דהני אמוראי בתראי סברי דתאו מתרגמינן תורבלא חיה הוא: [ג] "אותו ואת בנו נוהג בבהמה ואינו נוהג בחיה ובעוף· ת"ר (ת"כ פ' אמור) [ד] שור ולא חיה· [ה] והלא דין הוא ומה אם [ו] בהמה שאין במצות כסוי הרי היא במצות אותו ואת בנו· חיה שהיא במצות כסוי אינו דין שתהיה במצות אותו ואת בנו ת"ל שור ולא חיה· שה ולא עופות· והלא דין הוא ומה [ז] בהמה שאין בהם על הבנים [ח] הרי במצות אותו ואת בנו· עופות [ט] שהיא בשה על הבנים אינו דין שיהיו ו באותו ואת בנו· תלמוד לומר שה ולא עופות:

מתני'

*) ועי' שאילת שלום אות קנז

הגהות הב"ח א ושמואל פוסק נמי במשנתין וכו': ב כרבי יאשיה ומתרץ קרא כרבי יאשיה רבא סבר: ג הכל מודים בהיא לביה: ד מקצת שה אמרינן ור"א: ה ואותו ואת בנו וכו': ו אינו דין שיהיו במצות אותו:

רש"י כשאינו מזומן לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות דמאי הומרא היא זו לומר (כן) מה לי זכרים ומה לי נקבות: ואם נפשך לומר· ולהשיב תשובה על דין זה יש לי טעם אחר: הרי הוא אומר בנו· משמע שנגלה לו כבן שכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר האם: הנולדים מן הסוס· נקבה: אע"פ שאביהן חמור מותרין· פרד זכר בן סוס נקבה עם פרדה נקבה בת סוס נקבה ולא אמרי' אתי לד סוס ומשתמש בגד חמור שגד סוס והחמור יש בשניהם להא לא חיישינן ממ"נ אי חוששין לזרע האב שניהם שוין שבשניהם יש גד סוס וחמור ואי אין חוששין הרי כולן מין סוס: אבל· פרדים הנולדים מן הסוס נקבה אסורין עם פרדים הנולדים מן החמור נקבה דשמא אין חוששין לזרע האב והוי האי כוליה סוס והאי כוליה חמור: מיפשט פשיטא ליה· ומשום הכי אסר: או ספוקי מספקא ליה· ומש"ה אסר: נ"מ למשרי פרי עם האם· פרד בן סוס נקבה להרביע על סוס נקבה: פרי עם האם אסור· משום דילמא חוששין: ב בריספק· עגלה שהיא רוכב בה: דדמיין להדדי· באזנים ובזנב משום מנהיג בכלאים: קסבר אין חוששין· והוי כלאים בני התמורה ובני הסוסיא דאי חוששין כולן שוין שבכולן יש ב' גדדים: וסימנים דאורייתא· מדסמיך אסימנים ושרי איסורא עלייהו ש"מ הא דסמכינן אסימנים בחזרת אבידה בהלו מציאות דאורייתא היא דאי דרבנן נהי דעביד רבנן תקנתא בממונא באיסורא מי מצי מתקנו אלא ש"מ דאורייתא היא והתם בהלו מציאות מבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן: בר המרא· אמו היתה המורה: צניף· צלול והוא לשון צעקת הסוס: גנובתיה· זנבו: ג כוי· מן התייש ומן הצבייה ואע"ג דשור או כשב כתיב ולא כתיב צבי ואיל: ה"ג ר"א אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו מן הכוי אין אותו ואת בנו נוהג בו וכן היא בתוספתא ולא גרס מן התייש ומן הצבייה אין אותו ואת בנו נוהג בו דא"כ מאי אתא רב חסדא לאשמעי': ובנה תייש· שילדה מן התייש: שה אמר רחמנא ובנו כל דהו· על האם הקפיד שתהא בהמה אבל על הבן לא הקפיד אפילו הוא חיה: ובת ילדה בן· האי בן לאו דוקא דה"ה לבת: שה· דאמר רחמנא אפילו במקצת שה משמע: בתייש הבא על הצבייה ולאיסורא· בעלמא קאמרי רבנן דנוהג ואסור לשוחטה לנקבה הבאה מן התייש והצבייה עם בנה משום דשמא חוששי' ואיכא מקצת שה ורבנן אית להו מקצת שה אבל מלקות ליכא דשמא אין חוששין אפילו מקצת שה ליכא הלכך הויא ליה התראת ספק ולא שמה התראה ואין מלקות בלא התראה ולר"א מותר לכתחילה דא"כ חוששין ואיכא מקצת שה לית ליה מקצת שה: חוץ מר"א ומחלוקתו· שחולקין בכוי אם אותו ואת בנו נוהג בו וקתני כוי הבא מן התייש ומן הצבייה אלמא חיה מתעברת מבהמה לדבריהם: ומי מעברה· טהורה מטמאה דקתני ועבורו מן הטמאה: ואמר ר' ירמיה· האי עיבורו מן הטמאה דקאמר היינו שנתעברה מן הקלוט שפרסותיו קלוטות כגמל וכן פרה הוא ואליבא דר' שמעון קרי ליה טמא: כל שתשמישו ועיבורו שוה· כגון כשב ועז שניהם פנים כנגד עורף וימי עיבורן שוה ששוהין ה' חדשים ויולדין אם בא אחד על מין חבירו: ומגדלין· מניקין: עיזי דבאלא· עיזי הלבנון· באלא יער: שרי תרבייהו· דאכילה דס"ל חיות נינהו: תאו מתרגמי' תורבלא· שור הלבנון:

דברי חמודות

שטעון שחיטה אסור משום אותו ואת בנו ואת שאין טעון שחיטה מותר משום אותו ואת בנו ודברי ר"מ שנויין במשנה דפ' דלעיל סי' ה' וז"ל הרמב"ם בפי"ב מה"ש מותר לשחוט את המעוברת עובר ירך אמו הוא ואם יצא העובר חי אחר שחיטה והפריס ע"ג קרקע אין שוחטין אותו ביום א' ואם שחט אינו לוקה וטעמו דבהפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה מדרבנן כדאמר בפרק דלעיל סי' ה' ומ"ה איסורא מדרבנן איכא ומ"ש עובר ירך אמו עיין בפ' אלו טריפות סעיף ש"ו: (ב) דהאם ידוע· כגון שכרוך אחריה כ"כ הטור והרשב"א: (ג) ובין לרבנן ובין לר"א מספקא להו כו'· ותניא בפרק הזרוע דף קל"ב חלבו אסור כחלב בהמה ודמו חייב לכסות כדם החיה וכתב הרמב"ם בפ"א מהמ"א שאין לוקין על חלבו ופי' המגיד שאין מלקות על הספיקות ועיין בסעיף דלקמן עוד כתב הרמב"ם כל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או מין בהמה חלבו אסור ואין לוקים עליו ומכסין את דמו ועיין עוד בפ' דלקמן ובפ' הזרוע: (ד) ופליגי בתיש הבא על הצבייה ולאיסורא· וכדמסיק רבינו לעיל בסמוך שילדה בת ואותה בת כו'· וכן פירש רש"י וכתב הרשב"א בחידושיו דאע"ג דסתמא קאמר בגמ' סמיך ליה אסקלא וטריא דשקלינן וטרינן עלה ברים שמעתא ופרקינן ומוקמינן לה הכי והרמב"ם בפי"ב מה"ש כתב העז שבא על הצבייה אסור לשחוט אותה ואת בנה ואם שחט אינו לוקה פרה ובנה אסרה תורה לא צבייה ובנה וכתב עליו הטור דנראה שמותר לכתחלה וגם הרשב"א תמה עליו דהא אמרינן דהכל מודים בצבי הבא על התיישה שהוא פטור כו'· וכתב דשמא י"ל דפטור ממלקות קאמר והשתא דמוקמינן לאיסורא אף צבייה ובנה תייש אסרי רבנן ואינו מחוור דכיון דאמרינן דשה אמר רחמנא ולא צבי והכא ליכא לא שה ולא מקצת שה מ"ט מפלגינן בין איסורא למלקות אי שה ואפילו צבי אמר רחמנא מילקא נמי לקי ואי שה אמר רחמנא ולא צבי איסורא מנ"ל וצ"ע עכ"ל והב"י כתב בשם הר"י בן חביב שאפשר שהרמב"ם חשש למראית העין ולכן אסר לכתחלה ע"כ ומשו"ה סתם הב"י בשו"ע שלו כלשון הרמב"ם וגם רמ"א לא הגיה עליו וכתב עוד בשו"ע בלשון הרמב"ם בבת הצבייה שילדה בן שאם שחט את הנקבה בת הצבייה ואת בנה לוקה ולא פירש דבריו לא בכ"מ ולא בב"י וגם רמ"א לא הגיה כלום ובעיני אינם אלא דברי תימה דהא מסקינן דלרבנן ולר"א ספוקי מספקא להו אי חוששים לזרע האב ואם כן מלקות א"א לומר וכמו שכתבתי בסעיף דלעיל שאין לוקין על הספיקות ורמ"י ז"ל שפי' לדברי הרמב"ם דטעמא משום דסבירא ליה כמאן דאמר חוששין הוקשה לו דהא גבי אב ובנו כתב דאינו לוקה וניחא ליה דהאי התם דאע"ג דס"ל דחוששין הא איכא דרשה דבנו הכרוך אחריו לאפוקי האב עכ"ד וכמחילת כבודו לא תם לקושיה שלא מלבד דלא דק למאי דאמרן בגמרא אלא דאף לדברי הרמב"ם עצמו דעליה קאי והראה לנו מקומו איה לפי שהב"י לא העתיק ללשון הרמב"ם הזה וא"כ ראה וידע לדבריו במקומן והפ"ה לא עיין בדבריו כלל שהרי הרמב"ם נתן טעם באב ובנו לפי שהדבר ספק אם נוהג בזכרים או אינו נוהג ובגמרא מפרש בהדיא ברים פירקא בסוגיא דחנניה ורבנן דחנניה דאמר חוששין דרים נמי בנו הכרוך אחריו ומשו"ה נוהג בנקבות אלא דדרים ג"כ אותו ורבנן דלא דרשי אותו אה"נ דלא ס"ל דחוששין וכבר נשתבש רמ"י ז"ל עוד פעמים בזו הסוגיא כמ"ש במלבושי יו"ט בס"ד ותו קשיא למימר דהרמב"ם ס"ל כמ"ד דחוששין מהא דכתבתי בשמו בסעיף דלעיל ולפיכך אני אומר דדברי הרמב"ם א"א להולמן ולית נגר ובר נגר דלפרקיניה והקרוב אלי והוא הנכון שיש טעות סופר בדבריו והתלה העתיק ראש דבריו וז"ל ונוהג בכלאים כיצד צבי שבא על העז ושחט העז ואת בנה לוקה אבל העז שבא על הצבייה אסור וכו' כדלעיל ואח"כ כתב היתה בת הצבייה הזאת כו'· ואומר אני שהגירסא הנכונה כך היא היתה בת העז הזאת נקבה ושחט את הנקבה בת העז ואת בנה לוקה וזה הדין דין אמת ונדק לחכמים דאמרי שה ואפילו מקצת שה אע"ג דלהרמב"ם לא אתמר בהדיא בגמרא והסופרים טעו בראותם תיבת הזאת והיו סוברים דקאי אסיפא דסמיך ומשו"ה הגיהו וכתבו בת הצבייה ולא כן הוא דמלת הזאת יכולה שתהיה מוסבת על הרישא והגי' בת העז כך נ"ל: (ה) ועיזי דבאלא קי"ל כאמימר דשרי תרבייהו· וכך פסק הרשב"א וכן סתם הטור אבל הרמב"ם השמיט לדין זה ותמה עליו המגיד למה לא פסק כאמימר ותירץ שהרמב"ם סבר דהלכה כרב הונא דפשט שהן מין בהמה ורב המנונא דס"ל הכי אמימר ה"ל יחידאה לגבייהו והנך אמוראי דמקשו ודלמא מינא דאקו נינהו ומינא דזמר נינהו דילמא קאמרי ולדחות הראיה שהביא רב הונא אבל לא מכרעו מידי ולזה סתם הרמב"ם בפ"א מהמ"א ובהל' איסורי מזבח לפי שהוא סבור דעז הבר הרי הוא כמין אחר וכתב עלה הב"י בסימן פ' דעדיין קשה שאם כדבריו ה"ל לכתוב שמין בהמה הם כמ"ש בשור הבר וצ"ע עכ"ל וגם הוא ז"ל בשו"ע שלו השמיט לדין עז הבר לפי שנמשך אחר הרמב"ם כדרכו ולא הם לזו הקושיא ולי נראה לתרץ דטעמו של הרמב"ם דמכיון דאסכתן לאמוראי בתראי דמקשו ודילמא כו'· ולא דחו לדרב הונא בהדיא א"כ משמע דאף לדידהו לא מיפשט פשיטא להו דמין חיה הוא אלא נשאר להם בספק ומשו"ה סתם הרמב"ם ולא פירש אם הוא מין חיה או מין בהמה והניחו בכלל ההוא שמסר שם שכל שיסתפק לך כו' שכתבתי לעיל סעיף ג': (ו) שור הבר מין בהמה· וכתב הגהות מיימוני פ"א מהמ"א וז"ל כתב רבינו יהודה בשם ר"י אף על גב דמתרגמינן אקו ודישון יעלא ורימא ראמים שלנו מין בהמה הם לכל דבר וחלבן אסור ואם פטור מלכסות כי אותו ראם הוא מין חיה גדול מאד כדאיתא פ"ג דזבחים ובפרק המוכר את הספינה לדידי חזי לי אורזילא דימא בר יומא פירוש עופר של ראם עופר אילים מתרגמינן אורזילא דאיילא ע"כ: (ז) אלמא דהני אמוראי בתראי סברי דתאו [וכו'] חיה הוא· ובשו"ע סתם בס"ס פ' כהרמב"ם דמין בהמה הוא ואע"פ שהרשב"א הקשה על הרמב"ם דהא רבי יוסי נימוקו עמו שהרי הוא עצמו בת"ה שלו סתם כוותיה דהרמב"ם ורמ"א ז"ל לא הגיה עליו בסימן פ' אבל בסימן כ"ח

סעיף

מעדני יום טוב

בחולין לא עשה כו': [ד] מי שבנו כרוך אחריו· ואותו לריכים לחלק דלא תימא עד שישחוט שור ושה ובנו לא ליחייב כדאיתא בגמרא וכתבו התוספות וא"ת א"כ ל"ל דמייתר קרא גבי שילוח הקן נילף ק"ו מאותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן וי"ל דאי לאו דאיכן בשלוח הקן דאם דוקא לא הוי דרשינן באותו ואת בנו שבנו כרוך אחריו ע"כ: [ה] כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כו'· וא"ת וליפרוק מאותו ומבנו ולכתוב בן וי"ל דלא מדכתיב את בנו ולא כתיב בן קדרים אלא בן נמי משמע כרוך אחריו כ"כ תוספות ואני מביא ראיה לדבריהם דהא על כרחך לרבנן לאו מבנו משמע להו אלא מבן דהא ברים הסוגיא מרניכי בנו דמשמע של אחד מהם דלא תימא עד דשחיט שור ובנו שה ובנו לא מיחייב ואע"ג דלחנניא לא לריך דס"ל כרבי יונתן דאמר אביו ואמו קלל משמע נ"כ אחד בפני עצמו עד שיפרוש יחדיו מ"מ הא שמעינן דלרבנן בן משמע הכרוך אחריו ומדרבנן נשמע לחנניא דאיהו נמי הכי מלי סבר וא"ת ולחנניא למה לא כתב בן ואמאי כתב בנו וי"ל דלרבות את הבת כמו שאפרש בס"ד לקמן ס"ס ד' וא"ת דבין לחנניא ובין לרבנן או ל"ל דלחנניא א"כ קרא לחלק כלל ולרבנן הא דפשי כינוי דבנו לחלק שא"ל שני בנים ואותו שא"ל שור ושה ובנו כדכתבתי לעיל הרי אמרו בגמרא דלו לרבות כלאים אתא דלא תימא נילף מקדשים כו': [ו] הלכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות· וס"ל לחנניא דחוששים לזרע האב כלומר דהולכים אחר זרע האב כשם שהולכים אחר זרע האם· הר"ן: [ז] הנולדים מן הסוס כו' מותרים· פירש"י ממ"נ אי חוששין לזרע האב שניהם שוים שבשניהם יש גד סוס וחמור ולא דמי לחליו עבד וחליו בן חורין דאסור בחליה שפחה וחליה בת חורין משום דאתי גד עבדות ומשתמש בגד חירות דהכא כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל פרדות הבאין מסוס וחמור מין אחד הוא· תוספות: [ח] כונדייתא· וכן הוא ברי"ף וכך העתיק הר"ן ובגמרא הגירסא כודנייתא וכך העתיק הערוך וכמלא בתרגום שמואל ב' י"ג ומלכים א' א': [ט] וסימנים דאורייתא· פירש"י הא דסמכינן בחזרת אבידה כו'· והתם בהלו מציאות מבעיא לן כו'· ולא קשיא דלא פשיט ליה מרבי אבא דלא בעי למיפשט אלא מברייתא או משנה ולא מאמורא והר"ן פירש וסימנים אלו דאורייתא סימנים הללו של זנב ושל אזנים סימנים מובהקים הן לסמוך עליהם כשל תורה שהרי היה סומך רבי אבא עליהם ע"כ וכן הלשון בקילור וסימנים אלו דאורייתא הן: [י] וכן רבי אבא סברי כרבי יהודה· דכי אמרינן בדרבי אבא קסבר אין חוששין לזרע האב [הכי נמי קאמר קסבר דילמא אין חוששין לזרע האב] ומשו"ה הוי בעי דלדמו כונדייתא להדדי דאילו הוי פשיטא ליה דחוששין לזרע האב כולהו כונדייאתא לישרו שבכולן יש גד חמור וגד סוס ואינן כלאים זו בזו אלא ספוקי מספקא ליה ומשו"ה הוי בעי דלדמו אהדדי ומיהו משום דלא פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב לא שרא אלא כונדייאתא בהדי כונדייאתא אבל [לא] כונדייאתא בהדי סוסים וחמורים דמינה דאמייהו דדלמא חוששין לזרע האב והוה כלאים הר"ן: [כ] כרבי יאשיה· גרס וכן לקמן: [ל] דהלכתא כרבא לגבי אביי· וכ"כ התוספות ועיין בפ"ק דברכות סי' ה' דהתם משמע קצת דלא אמרינן הלכתא כרבא לגבי אביי אלא היכא דפליגי אליבא דנפשייהו: [מ] ומיהו כו'· כחנניה ועיין מ"ש בפרק דלקמן סי' ד': [נ] הא מסקינן דלרבי יהודה מספקא ליה· ומהתרגום אין להוכיח דלא עדיף אונקלוס מחכמים דפליגי ונדחה מהלכה אבל אין לתרץ דהתרגום מלי סבירא ליה כרבי יהודה והא דתרגם בלשון נקבה משום דמלתא פסיקא נקט ולא מלתא דספיקא דהא כיון דפ"י כן מלינא למטעי ולומר דדוקא בנקבות נוהג ולא בזכרים אי איתא דלא סבירא ליה כך להלכה לא היה מתרגם בענין שיהיה לנו מקום לטעות: [ס] ואותה בת ילדה בן· פירש"י לאו דוקא כו' וה"ה לבת· וטעמא אפרש בס"ד לקמן ס"ס ה' והא דנקט הכא בן ולא בת נ"ל דהוא"ל ובכולו נקט בת אי הוה מנקיט והזיל בהא נמי בת ה"א דבת דוקא הוא: [ע] ולמלקות· רבנן סברי נהי נמי דחוששים לזרע האב [איכא מקצת שה דאם] ושה ואפילו מקצת שה אמרינן ומלקינן ליה ור' אליעזר סבר איסורא איכא מלקות ליכא איסורא איכא דלמא אין חוששין לזרע האב והאי שה מעליא הוא מלקות ליכא דילמא חוששין לזרע האב ושה ואפילו מקצת שה לא אמרינן· גמרא: [פ] ורב אלפס ז"ל לא הביא בהלכות משום דאמרינן כו'· תמיהא לי דלעיל כתב בשמו דפסק דליתא לדחנניא ואין חוששין לזרע האב א"כ לא נ"מ מידי בפלוגתא דר"א ורבנן דאם הוא תיש הבא על הצבייה אין איסור וכ"ש שאין מלקות ואם הוא צבי הבא על התיישה מלקות נמי איכא וי"ל דרבינו דייק דמ"מ הוה ליה להביא ולפרש לענין הלכה היאך הוא הדין משו"ה מסיק וכתב דלהכי לא כתב משום דס"ל שא"א להמצא כן במציאות ועיין בפרק הזרוע סוף סימן ג': [צ] חוץ מרבי אליעזר· והתוס' העתיקו חוץ מדרבי אליעזר: [ק] אבל לא בבהמה וחיה· וכן הרמב"ם בפ"א מהמ"א כתב דבהמה מתעברת מחיה וכן בהפך אין מין טמא מתעבר ממין טהור כלל וכ"ח בהפך וגם בפרק י"ב מה"ש כתב להך דיני דר"א ומחלוקתו: [ר] כל שתשמישן כו'· פירש"י כגון כשב ועז שניהם פנים כנגד עורף כו'· ותניא התם הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה שמשמשין פנים כנגד פנים ואלו הן דג ואדם ונחש ותנא גמל אחור כנגד אחור ולענין ימי עבורן לא תני התם לגבי כמה ימי עבורו והפסק שוה לבהמה דקה וכמה חיות דשייך ולא תני להו: [ש] הגי עיזי דבאלא: [ת] תנן· גרס דמתניתין היא בסוף פ"ח דכלאים: [א] שור הבר· שקורין בופל"ו· ב"י סי' כ"ח בשם האגור: [א] ופסק הרמב"ם ז"ל כרבנן· דהכי מסיק בירושלמי: [ב] ויש ספרים שכתוב בהו כו'· ואיכא ספרים לא גרסי אלא ודילמא מינא דזמר הוא ותו לא· הרשב"א בחידושיו: [ג] אותו ואת בנו כו'· כך כתב הרי"ף: [ד] שור ולא חיה· נ"ל דממשמעותא בעלמא דריש דאי מדאיצטריך למכתב תו ושור או שה אף על גב דלעיל כתיב שור או כשב וגו' הא ברים פירקין מצריך למילף מינה דנוהג בחולין ובמוקדשים ורמ"י ז"ל כתב בסימן ע"ז סעיף ז' דאי לחולין ומוקדשים לא היה לו לכתוב לא שור ולא וי"ו דושור דהא אמרינן דכתב שור להפסיק הענין דעניינא בקדשים מיירי ודלא תימא דנהוג בחולין ולא בקדשים כתב וי"ו להדר ולערביה והשתא לא לכתוב לא שור ולא וי"ו ולכתוב בענינא אחרינא וסתמא בחולין ובמוקדשים מיירי אלא למדרש נמי שור ולא חיה כו': [ה] והלא דין הוא· שיהא אותו ואת בנו נוהג בחיה· הר"ן: [ו] בהמה שאינה במצות כיסוי· שאין דמה טעון כיסוי. הר"ן: [ז] בהמה שאינה בשם על בנים· שמותר לקחת האם בעוד שהיא רובצת על הבנים דקן לפור כתיב· הר"ן: [ח] הרי היא· גרס: [ט] שהן· גרס:

שמותר

[דף פא ע"ב] **מתני'** השוחט ומצאה טריפה השוחט לעבודת כוכבים השוחט פרת חטאת ושור הנסקל ועגלה ערופה ר"ש פוטר וחכמים מחייבין (ח) השוחט ונתנבלה בידו [י] הנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו:

ד [דף פב ע"א] [כ] **שנים** שלקחו פרה ובנה זה שלקח ראשון ישחוט ראשון א: **גמ'** תוספתא הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעה"ב שמתחלה לא לקחו אלא על מנת כן · הלכך כשמכר בעה"ב לשני [ל] מכר לו כל זכותו שהיה לו בו · אבל לקחו משנים האחרון יכול לשחוט תחלה: אמר רב יוסף לענין דינא תנן (ט) תנא אם קדם השני הרי זה זריז ונשכר · זריז דהא לא עבד איסורא · ונשכר דקאכיל בשרא: **ה** כתב בעל הלכות דהשוחט אותו ואת בנו (י) לא יאכל האחרון בו ביום · ורבותינו ז"ל אומרים שדקדק מכאן [מ] דמשמע הא אם לא קדים עביד איסורא ולא אכיל בשרא · [נ] ואם לא שחט אחר ששחט הראשון לא עבד איסורא · ואם שחט ושחט השני אח"כ איכא תרתי דעביד איסורא ולא אכיל בשרא אותו היום · עוד כתב בהמה שנשחטה אמה היום (יא) ונתערבה באחרות וצריך לשחוט מהן בו ביום [ס] כיצד יעשה [ע] מכה אותן ועודרן וכל הפורש מן הרוב הוא פורש ·

[פ] ושנים הנותרים אסור לשוחטן עד למחר: **מתני'** השוחט פרה ושני בניה [צ] סופג שמונים · שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג ארבעים · שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים · שחטה ואת בת בתה ואח"כ שחט את בתה סופג ארבעים · [ק] סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים: **גמ'** תניא אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ואת בנו · בנו ואותו מניין · [ר] כשהוא אומר לא תשחטו [ש] הרי כאן שנים · הא כיצד אחד השוחט את הפרה ואחד שוחט את האמה ואחד שוחט את בתה שניהם אחרונים חייבין:

ו [דף פג ע"א] ג **תניא** [ת] בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו [א] אמה מכרתי לשחוט [ב] בתה מכרתי לשחוט · ואלו הן [ג] ערב יום טוב האחרון של חג וערב יום טוב הראשון של פסח וערב עצרת וערב ראש השנה וכדברי רבי יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל · אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין ריוח · אבל אם יש ריוח אין צריך להודיעו · [ד] ומודה רבי יהודה (יב) [ה] במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שצריך להודיעו · שהדבר ידוע ששניהם שוחטין ביום אחד · פירש רש"י בזמן שאין ריוח [illegible] · והרמב"ם ז"ל פירש בענין אחר · במה דברים אמורים שצריך להודיעו [illegible] · אבל אם היה ריוח [illegible] ונראה [illegible] ריוח · ולא מסתבר כלל כפירושו [illegible] פרקים הללו שהם קונה בהמות בזמנים הללו קונין על מנת לשוחטן ביו"ט ואף אם קנה יום או יומים קודם יו"ט דעתו להשהותה עד יו"ט שלא יסריח עד הו"ט · ובא רבי יהודה [ז] לפרש' תנא קמא דדוקא בעיו"ט קאמר · ובתוספתא משמע כפירוש רש"י · דתניא א"ר יהודה במה דברים אמורים [ח] בשחל יום הכפורים בשני בשבת אבל אם חל באחד מכל ימות השבת אין צריך להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום וזה למחר · פירוש כשחל להיות בשני בשבת [ט] הכל שוחטין בו ביום שאין רוצים לשחוט בערב שבת לצורך יום ראשון · וכתב

הגהות הב"ח א ישחוט ראשון ואם קדם השני זכה· תוספתא: ב ולא אכיל בישרא ואם לא שחט · נ"ב פירוש כמאי איירי הך דיוקא דאם לא קדם דאי כדלא שחט כל עיקר הא פשיטא דלא קא עביד איסורא אלא ודאי דאיירי בעבר ושחט והשתא אי אמרת דלא קא עביד אלא איסורא אבל קאכיל בישרא דאין הבשר נאסר היאך תמצא שניהם ביחד כדמשמע מהך דיוקא הא אם לא קדם עבד איסורא ולא קאכיל בישרא אלא ודאי כו' · אך קשה דהא בר"פ אותו ואת בנו תנן כיצד השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרים והשני סופג את הארבעים וצריך לומר דהיינו דוקא דבר תורה כדאמר בפרק כל הבשר דמדאיצטריך למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אבל מדרבנן ודאי אסור: ג צריך להתחיל בארבעה פרקים ותיבת תניא נמחק וכ"ב פיסקא מתניתין: ד והרמב"ם ז"ל פירש · כ"ב בפי"ב מהלכות שחיטה וכן כתב הסמ"ג בלאוין קמ"ט: ה שנדחק לפרש כן משום: ו יותר ממי שקנה: ו ובא ר"י לפרש דברי ת"ק:

רש"י מתני' השוחט פרת חטאת · פרה אדומה דלאו לאכילה היא: ושור הנסקל. לאחר שנגמר דינו דקי"ל דאסור בהנאה אפילו שחטו בקידושין ובפסחים: ועגלה ערופה · דס"ל דנאסרת מחיים ואפילו שחטה אסורה: ר"ש פוטר · דשחיטה שאינה ראויה היא: ונתנבלה בידו · שלא מדעת: והנוחר והמעקר · סימנים מדעת פטור ואפילו לרבנן דהא ליכא שחיטה כלל ולא דמיא לשחיטה דלעיל כלל דהתם שחיטה מעלייתא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל: ד גמ' לענין דינא תנן · הא דקתני מתני' מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לאו לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך אנו אומרים להם הלוקח ראשון ישחוט ע"מ כן לקח שאילו לא מכרה בעה"ב לשני ועכבה לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוספתא הלוקח מבעה"ב הוא קודם לבעה"ב שע"מ כן לקח: דלא עביד איסורא · שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור: ונשכר · יש לו ריוח שאוכל היום בשר: ה מתני' ואח"כ שחטה סופג את הארבעים · דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב: שחטה ואת בתה כו' · יש כאן שני אותו ואת בנו: שחטה ואת בת בתה · אין כאן עדיין איסור ואח"כ שחט את בתה ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה: סופג ארבעים · דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה: שמונים · וטעמא דסומכוס מפרש בגמרא: גמ' לא תשחטו · לשון רבים משמע: הרי כאן שנים · הזכיר את שניהם בין אם שוחט האם ובין אם שוחט הבת ולא משכחת לה שנים עוברין אלא בשלש בהמות והא כיצד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד מה לי תרי דכי היכי דמחייב אהאי מחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרווייהו אותו ואת בנו נינהו · אלא על כרחך באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה קאמר לאשמועינן דאבנו ואותו נמי מיחייב: ו מתני' בארבעה פרקים בשנה · דרך ישראל לעשות סעודות וסתם הלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד לפיכך המוכר בהמה לחבירו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט שמא כבר נשחטה: ביום טוב אחרון של חג · היו מרבין בשמחה מפני שרגל לעצמו · הוא וחביב עליהן: שאין (לו) ריוח · הפסק בינתים שמכר האם היום: אבל יש (לו) ריוח · שמכר את הראשונה אתמול והשניה היום: א"צ להודיע. שאני אומר אתמול שחטה הראשון: ומודה ר' יהודה כו' · אע"פ שלקח זה היום וזה למחר:

מעדני יום טוב

[י] **הנוחר** · סמוך כך פירש"י בפרק דלקמן דף פ"ה ע"ב: [כ] **שנים** שלקחו פרה ובנה · ואם נשחט אחד מהם יהיה השני אסור לשחוט זה שלקח ראשון ישחוט ראשון והשני אסור לו לשחוט ואם קדם השני זכה אם קדם השני לשחוט אע"פ שאין שורת הדין כן שהרי מי שלקח ראשון דינו לשחוט תחלה והשני יאסור אם קדם השני ושחט תחלה זכה ונאסר הלה · הר"ן: [ל] **מכר** לו כל זכותו כו' · כלומר ולא יותר וז"ל הטור שאינו יכול למכור אלא זכות שיש לו בו ע"כ והקשה הרשב"א בחידושיו דא"כ נ"ע דכי זבין לשחיטה זבין ואמאי תנינן לקמן דדוקא בד' פרקים בשנה צריך להודיע כו' ועוד ברים המוכר פירות אמרי' דרוצה לרדיא זבני ותירץ דעכ"פ לכל רצונו הוא מוכר לו ולא שייר במכירתו כלום והוה כאילו פירש לו אם תרצה לשחוט שחוט ע"כ ומכאן תשובה למאי שכתב במ"י ז"ל דמיירי דוקא בקנאה לשחיטה: [מ] **דמשמע** הא אם לא קדים עביד איסורא ולא אכל בישרא · ותמיהא הוא דהא אפשר דלא תמשמע מיניה אלא דאם קדים אית ביה תרתי לטיבותא מאח"כ אם לא קדים דלא ה"ל תרתי לטיבותא וי"ל דאי גם בשלא קדם תלי למיכל בשרא לא ה"ל למימר כלל הא דנשכר ואכיל בשרא כיון דאף כשלא קדם אוכל בשרא ומיהו הר"ן כתב דטעמו של בעל הלכות גדולות הוא מטעם קנס ולמדו ממעשה שבת דכפ"ק סימן י"ח ועיין בד"מ: [נ] **ואם** לא שחט כו' · כלומר והיכי דמי דמשכחת לה שאם לא קדים דאיכא תרתי לריעותא דאי מיירי שגם אח"כ לא שחט א"כ אע"ג דלא אכיל בישרא שהרי לא שחט מ"מ לא עבד איסורא ואי מיירי דאין הכי נמי ששחט אח"כ אי אמרת דאכיל בישרא א"כ לא משכחת נמי תרתי דהא אע"ג דאיסורא עבד הא אכיל בישרא והיאך וכו' אלא ודאי כו': [ס] **כיצד** יעשה · דב"ח חשובים הם ואפילו באלף לא בטיל כדאמרינן בפרק התערובות ומייתי ליה רבינו בפג"ה סימן כ' ורמ"י כתב טעמא דהוה דברים שיש לו מתירין למחר מותר וכל דבר שיש לו מתירים אפילו באלף לא בטיל: [ע] **מכה** אותן ועודרן וכו' · דבמקומן הא אמרינן בעלמא כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ומפו"ה עודרן ומיהו תימה דבפרק גיד הנשה סימן כ' דחה לדברי ר"ת דס"ל הכי והאיתי בד"מ ובת"ח כלל מ"ג סימן ב' דעל דברי הטור דקשיין אהדדי ג"כ מסימן ע"ז וכ"ז לסימן ק"י כתב שחמיו מהר"ר שכנא זצוק"ל השיב לו בייסובן דכי נתפרדו כל התערובות ממקומן עד שלא נשאר שום קביעות במקומו ובשעת עקירתן

דברי חמודות

סעיף ד' כתב בדברי הגהות דשחיטת מהרי"ו שיש לנהוג בו דין ספק תיה: (ח) **השוחט** ונתנבלה כו' · ועי' בש"ע דלקמן סימן ג' לענין תש"ו ששחטו: (ט) **תנא** אם קדם השני כו' · מלשון הטור נראה דמפרש לה דקאי אלקחו משנים שכתב וז"ל אבל אם לקחום משנים שניהם שוין וכל מי שישחוט תחלה זריז ונשכר וכ"ש שנראה כן בקיצור שהרי השמיט ולא כתב כלל נהא דכל מי שישחוט תחלה שהוא זריז ונשכר לכך נראה דגם בטור שכתבו לא קאי אלא אדסמיך ליה ולא הרים דבריו דבלקוחים מאחד וגם השו"ע ורמ"י כך העתיקו כלשון הטור ואין נ"ל כן דהא בגמרא דתני הכי לא אדכרו כלל להא דלקחו משנים וגם בתוספתא לא תניא הכי אלא רבינו דדייק מיניה ועוד דבתוספתא סדרן של הדברים כך הוא מתחלה קתני הלוקח מבעה"ב כו' ואח"כ קתני שנים שלקחו כו' כמו במתניתין ועלה קתני ואם קדם כו' וגם הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות שחיטה כתב בהדיא שנים שלקחו כו' ובאו לדין · זה שלקח ראשון ישחוט ראשון והשני ימתין למחר ואם קדם השני כו': (י) **לא** יאכל האחרון בו ביום · אבל הרמב"ם בר"פ י"ב מהלכות שחיטה כתב שהבשר מותר באכילה וז"ל הר"ן ברים פירקין כתב רש"י ז"ל דמשום דבעי למיתנא שניהם פסולין ואחד פסול ואחד כשר תנא הכא שניהם כשרים ואע"ג דלא איצטריך אבל בתוס' כתבו דאין נורך לכך דודאי אנטריך דמדכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן מינה בפרק כל הבשר (דף קטו) כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל סד"א אותו נמי תיעבתי לך וליתסר קמ"ל דלא כדמפרש טעמא התם דמדאיצטריך רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי ע"כ וזהו טעמו של הרמב"ם וא"ת א"כ לבעל הלכות גדולות תקשה הא דכל הבשר יש לומר דאין הכי נמי דלבה"ג אין בו אלא איסורא מדרבנן וכל שכן למה שכתבתי במי"ט בשם הר"ן דיהיב טעמא לדברי בעל בה"ג דקנס הוא שלמד ממעשה שבת ויראה לי דלדבריו שיש להסתעף גם בהך דהכא כמה חילוקי דינין המזכרין במעשה שבת בדברי רבינו בפ"ק סימן י"ח וראיתי בדברי הלכות גדולות שכתב ואי עבר ושחט אמה וברתה כו' ברתה משהי לה עד לאורתא ואכל לה אי במזיד שחטה לברתה מלקינן לה ולאורתא שרי באכילה ע"כ נראה מזה שאינו מחלק בין שוגג למזיד ומשמע נמי דאינו מחלק בין לו בין לאחרים ולדברי רבינו דכתב דמסוגיא דהכא דייק ליה יש לומר שאין טעמו משום קנס כההוא דשבת אלא שחכמים רצו להחמיר ולגדור גדר לאסרה באכילה בו ביום ומעתה פשיטא שאין לחלק בהו כהנהו גוונא דבמעשה שבת: (יא) **ונתערבה** באחרות · עיין בדיני התערובות בפרק גיד הנשה סימן כ': (יב) **במוכר** את האם לחתן כו' · בגמרא דמלתא אגב אורחיה קמ"ל דאורח ארעא למטרח בי חתנא טפי כו' כמו שהעתקתי במי"ט ומלישנא דקמ"ל נ"ל לדקדק שיכולים קרובי הכלה לכוף לחתן לעשות סעודה גדולה מהם ומיהו הכל לפי

ממקומן פירשו מקצתן אז כל אותן שפירשו מותרין דעל כל חד אמרינן מרובא פרים מלבד שני האחרונים שהם אסורים ובהכי מיירי הטור בסימן ע"ז וכ"ז שהתיר ע"י דנכבשינהו כולם אבל כשפירש מקצת התערובות ונשאר שאר התערובות במקומו אסור משום דאיכא למיחש שמא יקח מן הקבוע הנשאר ובהכי מיירי הטור בסימן ק"י דאסור וכ"כ בא"ח סימן שכ"ט בהדיא חילוק זה ע"כ וכן נ"ל ליישב ג"כ דברי רבינו דהך דהכא מיירי שאין נשאר כלום מן התערובות במקומו ומש"ה מותר ואע"פ שבת"ח גם כתב שהמדקדק בתוספות ובשר"י פג"ה ופ"ק דפסחים משמע דלית להו חילוק זה אני אומר דהא ממקום שבא הוא ז"ל להביא ראיה ליישוב דברי הטור מטור או"ח סימן שכ"ט ואותו הדין בעצמו הוא מדברי התוספות והרא"ש בפרק בתרא דיומא סימן ע"ז וא"כ הא שמעינן דהתוספות והרא"ש ס"ל לזה החילוק ולכך יש לנו לחלק בין דברי רבינו כמו שהוא מחלק בדברי הטור ולענין מה שכתב שיש לדקדק בדברי התוספות והרא"ש דלית להו חילוק זה אייתב שם בפרק גיד הנשה בס"ד: [פ] **ושנים** הנותרים אסור כו' · פשוט הוא דהא לא שייך לומר מרובא פרים כשהם פחות משלשה · ב"י סימן כ"ז: [צ] **סופג** · פירש הר"ר עובדיה מברטנורה בפ"ז דזבחים אדתנן התם ספגו במלא וז"ל ספגו במלא לשון שאיבה ולקיחה כמו סופג את הארבעים אף כאן נותן עליו מלא כדי שיהא הכלא מוסך ומקבל המלא פירוש אחר ספגו בג' כמו ספקו בקו"ף לשון ויספוק את כפיו עד כאן: [ק] **סומכוס** אומר משום ר"מ סופג שמונים · פירש הר"ן משום שני שמות אע"ג דמעשה אחד הוא שהרי מפני אמה שנשחטה מתחייב משום אותו ואת בנו ומשום בתה מתחייב משום בנו ואותו ולא דמי להיא דלעיל דשחט שני בניה ואח"כ שחטה דהתם חד מעשה הוא וחד שם הוא דאין מתחייב על שניהם אלא משום בנו ואותו אבל הכא חד מעשה ושני שמות כדכתיבנא ע"כ וכב"י פירש בגמרא וז"ל דסומכוס פליג בסיפא וה"ה לרישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג ארבעים לסומכוס סופג שמונים וכך מצאתי בתוספתא שחט חמשה בנים ואח"כ שחטה סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין ע"כ וכך דאיתי ג"כ בתוספתא וגם התוספות כתבו דארישא נמי פליג כדפירש בקונטרס וכתבו דהכ"ג אמר בפ"ק דיבמות חלוק היה ר"מ אף בראשונה וסיפא נקט משום רבותא דרבנן דאע"ג דאיכא שתי שמות דאותו ואת בנו ובנו ואותו לא לקי אלא ארבעים כיון דנפקי תרווייהו מחד קרא דלא תשחטו ע"כ ותמה אני למה הביאו ממרחק ראייתם והיו יכולין להביא ראיה ממכילתין פרק דלקמן אמתני' דתש"ו סימן ד' כמו שאכתוב שם ליישנא דגמרא בס"ד ובגמרא בעי אביי לרב יוסף אי קסבר סומכוס דוקא היכא דגופים מוחלקים כי הכא או אי סבר בעלמא נמי כגון אכל שני זיתי חלב בהתראה אחת ומשום כאן דרבנן אשמועינן הכא בגופות מוחלקים ורב יוסף בעי לפשטא דבעלמא נמי סבר ואביי דחה כל ראיותיו: [ר] **כשהוא** אומר לא תשחטו הרי כאן שנים · ופרכינן בגמרא האי מיבעי ליה לגופיה ומשנינן דא"כ לכתוב לא תשחוט מאי לא תשחטו ופריך ואכתי מבעי ליה דאי כתב רחמנא לא תשחוט ה"א חד אין תרי לא (שחט אחד האם ואחד הבת אפילו אחרון פטור קמ"ל) כתב רחמנא לא תשחטו ואפילו תרי ומשני א"כ לכתוב לא ישחטו (דמשמע לא ע"י אחד ולא ע"י שנים לא יהיו נשחטים) מאי לא תשחטו (דמשמע דתרווייהו עבדי איסורא) ש"מ תרתי: [ש] **הרי** כאן שנים · פירש"י ולא משכחת לה אלא ג' בהמות והא כיצד בת ואם ובת כו'· והקשה הרמ"י ז"ל דמנ"ל דמחייבים כלל על הבת דהא בנו כתיב ואימא דמשכחת לה בבן ואם ובן כגון שיש לאם שני בנים ותירץ דא"כ ה"ל לכתוב בניו וא"כ למסור הקריאה בקמץ דהוה משמע שנים בנים אבל בנו בחולם משמע חד בן כלומר דאשמועינן קרא דאיירי דוקא בבן היחיד לאמו ואפ"ה כתב לא תשחטו לחייב שנים והשתא לא מצית משכחת לה אלא בבת ואם ובת או בן ובת ומהכא שמעינן דעל הבת נמי מיחייב דבנו לאו דוקא בן עכ"ד ולי קשה על פירושו זה דהא לא מצי למכתב בניו דאי כתב בניו הוה משמע שאינו חייב אלא דוקא בכה"ג דאיכא ג' בהמות וכתב לא תשחטו דאפילו שנים הטועים חייבים ודוקא בג' בהמות ומשו"ה כתב בנו דא"ל לג' בהמות ואיכא חיובא בתרתי נמי וא"כ אכתי אימא דלא ליחייב אלא דוקא על הבן ולא על הבת כלל לכך נ"ל לפרש דאי אמרת דלא מחייב קרא אלא אבן ולא אבת א"כ ה"ל לכתוב אותו ואת אמו דהא אותו זכר משמע ואמו הוה כתוב בהדיא ולא היה צריך לכתוב בנו לאשמועינן שכרוך אחריו הלכך מדלא כתב הכי אלא כתב אותו ואת בנו אם אינו ענין לאשמועינן דבן דוקא ולא בת דא"כ הו"ל למיכתב אותו ואת אמו כדפרישית תנהו ענין לבת ואשמועינן דאבת נמי מחייב ולא שמעינן לה מדמחייבינן בשלש בהמות כדס"ל לרמ"י ז"ל אלא דרש"י אסברה לה בבת מכיון דבלאו הכי שמעינן דאבת נמי מחייב כדפרישית ואם תאמר לתניא דסבירא ליה דמחייב נמי אאב הא לא הוה מצי למכתב הכי דאם כן הוה אמינא אותו ואת אמו דוקא ולא את אביו ונראה לי דלתנניא שמעינן מבנו מדסמ"ל בן דהוה משמע שפיר הכרוך אחריו כדפרישית לעיל בשם התוספות וכתב וי"ו יתירא לרבות את הבת וזה התירוץ לא מצינו למימר לרבנן דהא צריכים לכינוי דבנו לחלק כמו שכתבתי לעיל משמא דגמרא: [ת] **בארבעה** פרקים בשנה כו' צריך להודיע כו' · אבל בשאר ימות השנה לא ואם תאמר והואיל שיכול לבוא לידי איסור דאורייתא למה לא ניחוש מספיקא שמא גם שניהם ישחטו היום וכלל גדול בתורה דכל ספיקא דאורייתא לחומרא וי"ל דרבינו כתב לקמן אדכתב בשם רב אחאי דמלתא דלא שכיחא הוא וגם הר"ן כתב לקמן דאיכא ספיקי טובא שמא אין לו אם לזו ואם תמצא לומר יש לה ומכרה שמא לא לקחה לשחיטה ואם תמצא לומר לשחיטה שמא מכאן ועד עשרה ימים: [א] **אמה** מכרתי · עיין בדברי רבינו לעיל ס"ס כ': [ב] **בתה** · לרבותא תנן דלא תימא דבנו דבקרא דוקא וכבר כתבתי בס"ם דלעיל מנלן דה"ה בתה: [ג] **עיו"ט** אחרון של חג · והא דלא חשיב עיו"ט ראשון של חג אומר ר"ת משום דכו"ע טרידי בסוכה ולולב ואין להן פנאי להרבות בשחיטה כ"כ התוספות דהכא אבל בפרק קמא דתמ' ע"ז דף ה' כתבו דבכולהו דקא חשיב במתניתין איכא טעם להרבות בסעודה עיו"ט האחרון של החג כמ"ש רש"י וגם קרבנות דשמיני בשביל ישראל היו וכתב כנגד האומות וערב פסח יום גאולה ועצרת הכל מודים[דבעינן נמי]לכם ור"ה מפני שהוא תחנת השנה טובים סימן יפה כדאיתא בהוריות וכריתות ע"כ וניחא השתא דרש"י מפרש ברים פרק ד' דפסחים דבע"פ איכא טירדא וא"כ מ"ש ערב סוכות ומ"ת שם בפסחים בספר תוספת יום טוב כתבתי לחלק ביניהם:[ד] **ומודה** ר"י · בתוספות תמהו למאן מודה דכל אימתי לפרש בא כדלקמן ומ"ש שם לתרץ זה: [ה] **במוכר** את האם לחתן · מפרש בגמרא דהא דלא קתני סתם במוכר זו לחתן וזו לכלה ופסיקא ליה מילתא דמוכר האם לחתן דמלתא אגב אורחא קמ"ל דאורח ארעא למטרח בי חתנא טפי מבי כלתא ועיין בד"מ: [ו] **ועלה** קאמר רבי יהודה אימתי ולפרש כו' · כדאמר בפרק זה בורר דכל אימתי דר"י לפרש בא ואני אומר דאי משום הא לא אריא דהא מצי הרמב"ם לומר דר"י דהכא לא לפרש אתא דהא התוס' וכן רבינו עצמו בפ' דלקמן סי' י' כתבו דהיכא דמוכח דבא לחלוק[אינו הכל']והכא נראה לי דמוכחא מלתא דאי לאו דבא לחלוק מאי ומודה דקאמר כלה לומר למאן מודה כמו שתמהו התוספות לעיל אלא ודאי לחלוק בא ומשו"ה קתני ומודה והכא עדיפא מדבפרק דלקמן דהכא מתניתין עצמה מוכח · ותמיהת התוספות איננה כלום והרמב"ם דמפרש למלתיה דר"י בנחפז כו' לא קאי את"ק אלא בשאר ימים קאמר ותלתא דמסתבר הוא שהנחפז לקנות והוא בסוף היום ודאי שהוא מפני שעכשיו הוא צריך לה לשחטה מיד כך נ"ל: [ז] **ה"ג** לפרש דברי ת"ק: [ח] **שחל** יוה"כ בשני בשבת · ומ"מ כתב הר"ן דבזה חלוק התוספתא עם רש"י דלרש"י נראה דר"י אכולהו ד' פרקים קאי אבל בתוספתא משמע דלא קאי אלא אערב יוה"כ בלחוד דמדמפליג ביוה"כ ש"מ דביו"ט ליכא לאפלוגי שכל הלוקח לצורך יו"ט אינו שוחט עד יום טוב עצמו לכבוד יו"ט ומיהו אי איקלע יו"ט בשבת איכא לאפלוגי ביו"ט כי היכי דמפליג ביוה"כ ע"כ:[ט] **הכל** שוחטין בו ביום · אפי' לקח הא' בע"ש והשני בא' בשבת בידוע ששניהן שוחטין בא' בשבת שאין מקדים לשחוט מע"ש · הר"ן:
וכתב

תפארת שמואל א) ושנים הנותרים אסור לשוחטן כו' · וכן פסק הטור ובכאן נ"ע הלא הרי"ף לקמן בפ' ג"ה כתב דלא אמרינן כל דפרים מרובא פרים היכא דלא ידיע וקבעי איסור כגון גבי חטיות וכו' משום דחיישינן שמא יקח מן הקבוע וצריך לחלק ולומר דדוקא בדבר איסור התמירו אבל הכא דשרו כולהו בלאו הכי למחר לא חיישינן שמא ויעבור ויקח מן הקבוע ודו"ק:

[י] וכ' הרמב"ם ז"ל (יג) שאם לא הודיעו בארבעה פרקי' הללו (יד) דהוי מקח טעות · דאנו ידעינן דלשוחטה היום קנאה ולכך צריך להודיעו מה שאין כן בכל א השנה · ומסתבר כן: (טו) תנא אם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע · ראיתי כתוב בשם רב אחאי דאם תגר עובד כוכבים הוא צריך למיחש למילתא · (טז) ולא מסתבר כלל [כ] דמילתא דלא שכיחא היא [ל] ואחזוקי איסורא לא מחזקינן כל כמה דלא אודעיה המוכר · דאם יש לחוש מספק ראוי היה שישנה התנא בארבעה פרקים הללו הקונה בהמה צריך שישאל אם מכר אמה או בתה לשחוט [מ] כי יותר צריך להזהר העושה עבירה מאותו שמכשילו · והיה צריך שיטילו הזהירות על בעל המעשה כי שמא ישכח המכשיל ולא יאמר לו · אלא ודאי אין לחוש [אלא] למי שיודע הודאי דהיינו המוכר והזהירוהו שלא יכשיל הקונה · אבל הקונה אין לו לחוש כלל מספק · אף אם קנה מתגר עובד כוכבים: **מתני'** בארבעה פרקים הללו משחיטין את הטבח בע"כ ואפילו שור שוה אלף דינר ואין ללוקח בו אלא דינר כופין אותו לשחוט · לפיכך אם מת מת ללוקח · אבל בשאר ימות השנה אינו כן · לפיכך אם מת מת למוכר: **גמ'** אם מת מת ללוקח והא לא משך · אמר רב שמואל בר יצחק כשזיכה לו על ידי אחר · בארבעה פרקים הללו דזכות הוא לו זכין לאדם שלא בפניו · בשאר ימות השנה דחוב הוא לו אין חבין לאדם אלא בפניו · [נ] ר' אילעא א"ר יוחנן בארבעה פרקים הללו [ס] העמידו חכמים דבריהם על דברי תורה · דאמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה: **מתני'** יום אחד האמור באותו ואת בנו (יז) היום הולך אחר הלילה [ע] את זו דרש רבי שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית יום אחד ונאמר באותו ואת בנו יום אחד · מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה · אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה: **הדרן עלך אותו ואת בנו**

פרק ששי

א [דף פג ע"ב] (א) **כסוי** הדם א) נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין [א] אבל לא במוקדשין · [ב] ונוהג בחיה ועוף [ג] במזומן ושאינו מזומן · (ב) ונוהג בכוי מפני שהוא ספק · ואין שוחטין אותו בי"ט ואם שחטו אין מכסין דמו (ג) [ד] ואם נשאר מן הדם עד הלילה יכסה ולא יברך · ולכתחלה לא ישחוט ויקבל הדם בכלי ויכסה בלילה · [ה] דאסור לשחוט בכלי · [ו] מצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל שצריך לברך [ז] על הכסוי · ולאייתו מההוא דפרק במה מדליקין (דף כג.) דאין מברכין על הדמאי [ח] מפני שהוא ספק דדבריהם משמע הא ספיקא דאורייתא מברכין עליו וכוי ספיקא דאורייתא הוא דשמא חיה היא · ואינה ראיה דהכי פירושא מצוה שתקנו חכמים לעשות מספק כגון דמאי שהזקיקו חכמים לקונה מעם הארץ לעשר מספק אין צריך לברך עליו · ואע"פ שאנו מברכין על שאר תקנות של חכמים וצונו מדכתיב לא תסור הכא לא תקנו אלא מספק ואין מברכין עליו · [ט] ולא שייך לדקדק מכאן הא ספיקא דאורייתא מברכין עליה · כי לא בא להוציא אלא שאר תקנות חכמים שמברכין עליה · אבל מצוה שאדם מצווה לעשות מספק כיון דברכות אינן מעכבות טוב שיעשה המצוה ולא יברך [י] שלא יעבור על לא תשא וכ"כ הרמב"ם ז"ל: [דף פד ע"א] תנו רבנן אשר יצוד [כ] ציד חיה אין לי אלא אשר יצוד · נצודים ועומדין כגון אווזין ותרנגולין מנין ת"ל ציד מ"מ א"כ למה נאמר אשר יצוד (ד) למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת: ב [דף פד ע"ב] **דריש** רב עינא אפיתחא דריש גלותא השוחט לחולה בשבת [ל] חייב לכסות · אמר רבה [מ] אישתמה קאמר [נ] לישמטיה לאמורא מיניה והלכתא השוחט לחולה בשבת (ה) אין מכסין את הדם (ו) ואם היה הדם קיים למוצ"ש חייב לכסות: ג [דף פה ע"א] **מתני'** (ז) השוחט ונמצאת טריפה השוחט לעבודת כוכבים [ס] השוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ [ע] חיה ועוף הנסקלין ר"מ מחייב וחכמים פוטרין [פ] השוחט ונתנבלה בידו [צ] הנוחר והמעקר פטור מלכסות: **גמ'** א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן [ק] ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאן בלשון חכמים ודר"ש בכיסוי הדם ושנאן בלשון חכמים. [דף פ"ה ע"ב] תניא השוחט [ר] וצריך לדם [ש] צריך לכסות · כיצד הוא עושה או נוחרו או עוקרו: ד [דף פו ע"א] **מתני'** חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן (ח) חייבין לכסות · בינן לבין עצמן [ת] פטורים מלכסות · וכן לענין אותו ואת בנו אם שחטו ואחרים רואין אותן

הגהות הב"ח א מה שאין כן בכל שאר ימות השנה:

רש"י מתני' משחיטין הטבח בעל כרחו · כדמפרש ואזיל שאם קיבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר: **אפילו** שור שוה אלף זוז שוחטו על כרחו · אע"פ שאין לוקחין לשאר ובגמרא מפרש טעמא: **ואין** ללוקח בו אלא דינר · שנתן דינר לטבח: **מת** ללוקח · ומפסיד הדינר: **אינו** כן · דבעינן משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח: **גמ'** שזיכה לו ע"י אחר · המוכר הזה מסר את השור לאדם אחר שלא בפני הלוקח ואמר זכי בשור זה לפלוני להיות לו כדינר בשר: **דזכות** הוא לו · מסירה זו זכות היא לו דהא לא סגי ליה בלא בשר: **חוב** הוא לו · להוציא הוצאת הפסד הוא לו: **אין** חבין לו · דאין אדם נעשה שליח לחבירו שלא מדעתו להפסידו אבל להרויחו אנן סהדי דניחא ליה לפיכך זכין ואין חבין: **על** דין תורה. שקונין לו מעותיו בלא משיכה: **דבר** תורה מעות קונות · מכיון שנתן מעות למוכר אין אחד מהם יכול לחזור דגמרי' מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו: **ומה** טעם אמרו משיכה קונה כו' · דאי מוקמת להו לפירי' באחריות הלוקח משנתן מעות אי מתרמי דליקה בבית המוכר שהפירות שם (לא) טרח לאצולינהו אבל השתא מוסך ממטי להו לביתיה: **מתני'** היום הולך אחר הלילה · שחט האם משתחשכה לא ישחט הבת כל הלילה וכל יום המחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום: **את** זו דרש · משום דבעניינא דקדשים כתיב אותו ואת בנו איצטריך למדרשי כדקתני בגמ': **מעשה** בראשית · ויהי ערב ויהי בוקר ברישא ערב והדר בוקר: **הדרן עלך אותו ואת בנו**

פי' א כסוי הדם · משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשים נקט לכולהו: **במוקדשין** · חטאת העוף ועולת העוף: **במזומן** ושאינו מזומן · משום דגבי שילוח הקן איצטריך למתני לקמן שאינו מזומן אבל לא במזומן: מזומן. עוף הגדל בבית: **ונוהג** בכוי גרסי': **ואין** שוחטין אותו ביו"ט · משום דילמא בעי כסוי ומספיקא לא מחללינן יו"ט אם שחטו: **גמ'** מדכתיב לא תסור · מן הדבר אשר יגידו לך וגו': **אלא** בהזמנה הזאת · כאילו הוא צד שאינה מזומנת לו כלומר לא יאכל בשר תדיר שלא יעני: **ב לחולה** · שיש בו סכנה: **חייב** לכסותו · דכיון דנתנה שבת לדחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מצות של שחיטה זו: **אשתומם** קאמר · דבר תימה הוא אומר לשון אשתומם בשעת חדא אשטורדישו"ן: **לישמטו** לאמוריה · יחבטו את לשונו שאמר בה · נ"א גרסינן אי דשמא קאמר אי בשמו הוא אומר · לישמטו לאמוריה · ישמטו את האמורא מלפניו לבייש: **ג מתני'** חיה ועוף הנסקלין · כגון שנרבעו ונגמר דינן ושחטן: **וחכמים** פוטרין · דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואע"ג דבכיסוי שפיכה כתיבה אפ"ה אשר יאכל כתיב וטעמיה דר"מ מפרש בגמרא: **גמ'** ראה רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו · דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לחייבו: **ושנאה** בלשון חכמים · כדתנן במשנה ר"ש פוטר וחכמים מחייבין ובכיסוי תנן ר"מ מחייב וחכמים פוטרין ולקמיה מפרש ואזיל מאי שנא דראה אלו כאן ואלו כאן: **חייב** לכסות · ולא יעשה ממנו צרכיו: **כיצד** הוא עושה · ויהא פטור מן הכסוי: **נוחרו** · חונקו: **עוקרו** · עוקר סימנים: **ד מתני'** ואחרים רואים אותן · דאמרן בריש מכילתין דשחיטתן כשרה: **אותן** אחרים חייבין לכסות. כדתנן לקמן שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות: **פטור** מלכסות · וטעמא מפרש בגמרא דר"מ חשיב ליה כנבלה גמורה:

דברי חמודות

לפי תואר הענין שאם הם יפזרו יותר מדאי ודאי שאין לבוש בכי הא: (יג) **שאם** לא הודיעו בד' פרקים הללו · וכתב רמ"י ז"ל דה"ה במוכר לחתן ולכלה דלעיל: (יד) **דהוי** מקח טעות · וכ"כ הר"ן בשמו וסיים ביה דבשאר ימות השנה אין המוכר צריך להודיעו והלוקח צריך שישאל ע"כ ולפ"ז עיקרא דמתני' דמצריך למוכר שיודיעו אינו משום איסור אותו ואת בנו אלא משום מקח טעות ומכיון שעליו להודיעו כדי שלא יהא מקח טעות משו"ה אין על הלוקח שישאל אלא סומך על המוכר אבל רבינו שכתב בסמוך לקמן דאין הלוקח צריך שישאל משום דמלתא דלא שכיחא הוא א"כ כ"ש בשאר ימות השנה שאין על הלוקח שישאל וכ"כ הר"ן בשם הרים משום דאיכא ספיקי טובא כמ"ש בשמו במעדני יום טוב וכתב עוד דלזו הדעת אפשר שהמוכר שיודע שמכר צריך להודיע אף בשאר ימות השנה כדי שלא יכשל הלוקח על ידו אלא שאם לא הודיעו לא הוי מקח טעות עד כאן: (טו) **תנא** אם לא הודיעו הולך ושוחט וכו' · ומכאן יצא לו להטור שכתב דכל שיש לו ספק אם הוא אותו ואת בנו אין חוששין: (טז) **ולא** מסתבר כלל כו' · וכתב הרשב"א שנשאל על עובד כוכבים שמכר שתי בהמות לישראל ואח"כ אמר מסיח לפי תומו שהן אותו ואת בנו והשיב מסתברא שאינו נאמן במה שאמר לאחר שמכרה ויצאה מתחת ידו אלא מיהו אי מהימן ליה אסור וכדאמרינן בההוא שמיא עכ"ל ור"ל בפ' האומר דקידושין דף ס"ו דא"ל אחד שאשתו זינתה וא"ל מר שמואל אי מהימן לך זיל אפקה ואע"ג דהתם ישראל הוה ולא עובד כוכבים מדאביי אמר דה"ק אי מהימן לך דלאו גזלנא הוא פסול ואי עובד כוכבים הוא *) (נמי לאו) גזלנא מ"מ ס"ל לרבינו דמכיון דאהימנותיה סמכינן לרבא דאמר דה"ק אי מהימנא כבי תרי וקי"ל כרבא מה לי ישראל מה לי עובד כוכבים ובאיסורים אפילו אי מהימן ליה בחד סגי דעובד כוכבים נאמן באיסורין: (יז) **היום** הולך אחר הלילה · פירש"י שחט האם משתחשכה כו' וז"ל הרמב"ם בפי"ב מה"ש כיצד הרי ששחט ראשון בתחלת ליל רביעי לא ישחוט השני עד תחלת ליל חמישי וכן אם שחט הראשון בסוף יום רביעי קודם בין השמשות ישחוט השני בתחלת ליל חמישי שחט ראשון בין השמשות של ליל חמישי לא ישחוט השני עד ליל ששי ואם שחט ביום חמישי אינו לוקה: **הדרן עלך אותו ואת בנו**

פ"ו (א) **כיסוי** הדם · כתב המרדכי שמצא כתוב להראבי"ה שמצא בתשובת הגאונים דמי שכסה והזיד ולא בירך אסור לו לאכול [ממנו] אבל לאחרים מותר וכתב הב"י שאין לדברים אלו עיקר בגמ' וכס' א"ח הביא ראיה מהגמ' שאין כסוי הדם מעכב את הבשר מלאכול ע"כ ונ"ל שראייתו מהא דס"פ בשכר ב' מצות כו' דהא דלא קא חשיב אסר כסוי מפרש בגמרא משום דליכא הנאה ש"מ דבלאו כסוי רשאי לאכול: (ב) **ונוהג** בכוי מפני שהוא ספק · אם הוא חיה או בהמה שלא הכריעו בו חכמים כר' יוסי דפ' אותו ואת בנו דף פ' והכי ס"ל התם רב יהודה ומ"מ כתבו הרמב"ם והטור שכן דין כיסוי בכלאים הבא מבהמה וחיה שהרי נמי ספק הוא כדפסקינן בפ' דלעיל ס"ס ב' וכתב המרדכי שור הבר שקורין בופל"א פר"ה דטתיו הגאונים נמנו עליו שמכסין דמו ולא איפסיקא אי בהמה אי חיה ותלגה אסור מספק וכן הלכה ע"כ ובאגור העתיק שקורין פוכל"ו וכתב עליה אמת הוא כי הערוך פי' כן בערך שר אבל ר' ישעיה האחרון ז"ל כתב שהבופל"א הוא מריא ולפי פירושו אין לספקו בחיה וכן מנהג שלא לכסות דמו עכ"ל וכתב רמ"א דבהגהת שחיטות מהרי"ו שהשוחט כוי שקורין בופל"א בל"א יפזר עפר הרבה קודם השחיטה כי ספק חיה הוא וצריך לכסות דמו מספקא בלא ברכה כדי להוציא נפשיה מפלוגתא או ישחוט עוף על גבי דם שנופל כדי שיוכל לעשות ברכה על הכיסוי ע"כ: (ג) **ואם** נשאר מן הדם · לשון הטור אם רשומו ניכר וכלומר דסגי בהכי: (ד) **למדה** תורה ד"א כו' · ותנו בגמרא ת"ל כי ירחיב ה' את גבולך (וגו' כי תאוה נפשך לאכול בשר) למדה תורה ד"א שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון ומסקינן דמי שהוא בריא דיו לאכול בשר מע"ש לע"ש אא"כ שיש לו כדי לאכול בשר בכל יום שאוכל בשר בכל יום ודרש רבי עוירא זמנין א"ל משמיה דר' אמי וזמנין א"ל משמיה דר' אסי מאי דכתיב טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט פרש"י טוב איש חונן דלים ומלוה אותם ועוד המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא שומד על צרכיו ולא בכל תאות לבו: לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהן תלוין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם וז"ל הרמב"ם בפ"ה מהל' דעות ת"ח מכלכל דבריו במשפט אוכל ושותה וזן את אנשי ביתו כפי ממונו והצלחתו ולא יטריח על עצמו יותר מדאי צוו חכמים בדרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא לתיאבון שנאמר כי תאוה נפשך לאכול בשר דיו לבריא לאכול בשר מע"ש לע"ש ואם היה עשיר כדי לאכול בשר בכל יום אוכל צוו חכמים ואמרו לעולם יאכל אדם פחות מן הראוי לו לפי ממונו וילבש כראוי לו ויכבד אשתו ובניו יותר מן הראוי לו ע"כ ונראה דרישא שכתב אוכל כו' כפי ממונו תוספה שמיך דהיינו פחות מן הראוי לו כו': (ה) **אין** מכסין את הדם · אפי' יש לו דקר נעוץ מבעו"י דלא מתסר אלא מדרבנן. הר"ן. וטעמו דאי יש בו איסור דאורייתא אפילו ביו"ט אסור כמ"ש בשמו במ"י וכ"כ הרשב"א בת"ה וכתב הכלבו שכתב הר"ש בספר המאורות שאם היה לו עפר מוכן לכסות בו שהוא יש לכסות אותו הדם אפילו בשבת ע"כ וכתב הב"י דאפשר דבהא מודה הרשב"א והר"ן כיון שאין אפר זה אסור בטלטול: (ו) **ואם** היה הדם קיים כו' · שרישומו ניכר כן כתב בטור ומיהו לא ישחוט ויקבל הדם בכלי כדלעיל בריש פרקין: (ז) **השוחט** ונמצאת טריפה כו' וחכמים פוטרין · דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה לענין כיסוי כמ"ש מסקנא דגמרא במ"י וכתב הטור דלפיכך צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי וכתב בעל העיטור השוחט חיה לא יכסנה עד שיבדוק את הריאה שדינה כבהמה ומסתברא אם ישתכח סירכא דתליא בבדיקה כגון סכינא דאליס פומיה דלא בדקינן השתא אי נסרך אומה לדופן מכסה בלא ברכה ע"כ ולא דמי לשחיטת חש"ו דלקמן דהתם רוב מעשיהם מקולקלים ודילמא אתו למיכל מקולקלם וכתב הב"י בשם ת"ה דה"ה לכל פיסול שהוא מחמת ספק כגון הגיא דהייבינן במאי בטור נפגמה וכיוצא בזה חייב בכיסוי ע"כ וכלומר שמכסה בלא ברכה וכן הוא בהדיא בשו"ע שם ובהגיה עליו רמ"א ז"ל וז"ל אבל דבר שמדינא הוא כשר רק שמחמירים בו כגון אם התך כל המפרקת וכיוצא בו חייבים לכסות ע"כ והוא ג"כ מדברי ת"ה סימן קפ"ו כמ"ש בד"מ שם ונראה ודאי שר"ל דבכה"ג מברך נמי דהא"כ מאי אבל דקאמר באמת סברא נכונה היא כיון שאין זה אלא משום חומרא אלא שבת"ה עצמו אינו משמע שמחלק ביניהם ובשניהם מצריך לכסות ולא הזכיר בחותך המפרקת שצריך שיברך ורמ"י ז"ל השמיט הגהת רמ"א זו: (ח) **חייבין** לכסות · דשחיטתן כשרה כדאמרן בריש מכילתין ומשו"ה נ"ל פשוט שמברכין על כסוי זה דלא כרמ"י ז"ל שכתב

*) נ"ל מי מסימן דלאו

מעדני יום טוב

[י] **וכתב** הרמב"ן · גרס בנו"ן וכן הוא בר"ן: [כ] **דמילתא** דלא שכיחא היא · כמו שכתבתי בריש הסי' בשם הר"ן: [ל] **דאחזוקי** איסורא לא מחזקינן · וכמו שבטרפיות דלא שכיחי לא מחזקינן ריעותא וא"צ בדיקה ה"נ א"צ שישאל ואין לומר דרב אחאי בתגר דוקא קאמר שמוכר בהמות הרבה דא"כ ישראל שהוא תגר נמי אי איתא דאיכא למיחש היה צריך ללוקח שישאל כי יותר צריך ליזהר וכו': [מ] **כי** יותר צריך ליזהר כו' · אע"ג דלענין קנסא מטו להו אהדדי · רבינו במס' נדרים ר"פ השותפין: [נ] **רבי** אילעא · גרס בכרי"ף אבל בגמ' הגי' רבי אלעזר: [ס] **העמידו** חכמים דבריהם על דין תורה · לפי שכל אדם רוצה שיגמור קנינו · הר"ן: [ע] **את** זו דרש · פירש"י משום דבעניינא דקדשים כתיב כו' דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו ובקדשים לילה הולכת אחר היום דכתיב ביום קרבנו יאכל וגו' ולא תותירו ממנו עד בוקר אלמא לילה של אחריו קרוי יום קרבנו עד הבוקר וסד"א דבאותו ואת בנו נמי נימא הכי מש"ה איצטרכינן למגמר ממעשה בראשית.

הדרן עלך אותו ואת בנו

פ"ו [א] **אבל** לא במוקדשים · דאמר קרא חיה או עוף מה חיה אינה קדש שאינה ראויה להקריב אף עוף שאינו קדש אי מה חיה שאין במינה קדש אף עוף שאין במינו קדש אוציא תורין ובני יונה מדין כיסוי ואפילו הן של חולין הואיל ויש במינן קדש לא כחיה מה חיה לא חלקת בה אף עוף לא תחלוק בו פירש"י דלא חלקת בה דכולן חייבות בכיסוי דהא אין בה קדושה אף עופות לא תחלוק בה לומר מין זה חייב ומין זה פטור ומיהו חולין בעינן כחיה: [ב] **ונוהג** בחיה ועוף · למעוטי בהמה קאתי דלא תימא שיהא בכלל חיה כ"כ התוספות ובגמרא [איתא] קי"ל חיה בכלל בהמה לסימנים שאין סימני חיה מפורשות אלא בבהמה כדאיתא באלו טריפות ל"ס ב"ז אימא נמי בהמה בכלל חיה לכיסוי פירש"י דהא ילפינן בבהמה המקשה דאף בהמה בכלל חיה אמר קרא על הארץ תשפכנו כמים אלא מעתה יטבילו בו כיון דמים אקרי אמר קרא אך מעין ובור מקוה מים וקאי מים אתלתייהו מעין טר ומקוה חד למעוטי שאר משקים הטהלין וחד למעוטי המכונסין וחד למעוטי דם אע"ג דאקרי מים: [ג] **במזומן** ובשאינו מזומן · פירש"י דמשום שלוח הקן איצטריך למתני כו' וקשה לפירושו דא"כ בכל הני פירקין ה"ל למתני באותו ואת בנו ובגה"ה ובכל הבשר ונראה לפרש דאיצטריך למתנייה הכא משום דכתיב כי יצוד דלא תימא דוקא באינו מזומן · תוספות: [ד] **ואם** נשאר מן הדם עד הלילה יכסה כו' · נראה שלמד כן מדלקמן גבי שוחט לחולה בשבת כתב כן הרי"ף וה"ה הכא: [ה] **דאסור** לשחוט בכלים · כדתנן בס"פ השוחט: [ו] **הא** דא"ל זיכא השוחט צריך ליתן עפר למטה כו' · כתבו רבינו בסוף פירקין: [ז] **על** הכיסוי דמי · גרס וכך העתיק השלטי גבורים: [ח] **מפני** שהוא ספק דדבריהם משמע הא ספיקא דאורייתא מברכים עליו · וכ"ש לרבא דמפרש התם טעמא מפני שרוב ע"ה מעשרים הם דמשמע שאינו אלא חומרא בעלמא הא אילו היה אפילו ספק דדבריהם מברכים עליו וכ"ש אם היה ספק דאורייתא: [ט] **ולא** שייך לדקדק מכאן הא ספיקא דאורייתא כו' · וא"ת והא לרבא דאמר טעמא מפני שרוב ע"ה מעשרים הן איכא למשמע מינה דס"ל דאפילו בספק דדבריהם מברכים וכ"ש בספק דאורייתא כדכתבתי לעיל והך טעמא דבדמאי אין מברכין מפני שהוא ספק דדבריהם אביי אמרה וקי"ל כרבא לגבי אביי כבר כתב הר"ן בפרק במה מדליקין שהרמב"ן פירש דאף לרבא ספק דדבריהם אין מברכין עליו והא דאיצטריך למימר רוב ע"ה מעשרים הן היינו משום דאי לאו מהאי טעמא כיון דרבנן תיקון דמאי ה"ל ודאי דדבריהם ולא ספקא ע"כ וכן ביו"ט שני מברכינן עליו אע"ג שהוא מפני הספק דכיון דתקנוהו הוי ודאי דדבריהם ובמגדל עוז סוף הלכות מילה כתב בשם תשובות שהשיב הרמב"ם לחכמי לוני"ל והביאו ראיה מדפסקינן בסוכה דמיני שהוא ספק שביעי יתובי יתבינן ברוכי לא מברכים אע"פ שהוא ספק דאורייתא אלא כל הברכות כולן מדבריהם והם אמרו ג"כ שלא לברך בספקות: [י] **שלא** לעבור על ל"ת · כדאמרינן בגמרא פרק אין עומדין דף ל"ג כל המברך ברכה שא"צ עובר על ל"ת: [כ] **ציד** חיה או עוף · גרס בכרי"ף ובגמרא ג"כ לא הא ולא הא: [ל] **חייב** לכסות · פירש"י דכיון שנתנה שבת לדחות כו' · וכתב הר"ן דמיהו בדליכא בטלטול העפר אלא איסור דרבנן כגון שהיה לו דקר נעוץ מבעו"י דאי איכא איסורא דאורייתא אפילו ביו"ט לא מכסינן משום דה"ל יו"ט עשה ולא תעשה ולא אתי עשה דכיסוי ודחי ל"ת ועשה כדאי' בפ"ק די"ט: [מ] **אישתמה** קאמר. פירש"י דבר תימה כו' בברייתא תניא מה מילה שאינה דוחה שבת אין ספקה דוחה יו"ט כיסוי שאין ודאה דוחה שבת כו' · וליכא למימר דעבר ושחט דהא דומיא דמילה קתני דברשות אלא דשחט לחולה דהוי ברשות וקתני דאין דוחה שבת וכתב הר"ן דטעמא דמלתא לפי שצוו חכמים לעשות היכר שיום הוא שאסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד ע"כ: [נ] **לישמטו** לאמורא מיניה · פירש רש"י בלשון שני ישמטו את האמורא מלפניו לביישו וכיוצא בזה כתב הרי"ף שפיקו אמורא שמתרגם עליו כדי שלא יתרגם דברים שאינן הלכה: [ס] **השוחט** חולין בפנים · בעזרה דאסירי בהנאה כדילפינן בפ' שני דקידושין · הר"ן: [ע] **חיה** ועוף הנסקלים · כגון שהמיתו אדם כו' · מדכתיב סקל יסקל השור ולא יאכל את בשרו וילפינן מינה התם שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור · הר"ן: [פ] **השוחט** ונתנבלה בידו כו' פטור מלכסות · שאין בהם תורת שחיטה כלל · הר"ן: [צ] **הנוחר** · פירש"י בגמרא לקמן: [ק] **ראה** רבי דבריו של ר"מ באותו ואת בנו ושנאן בלשון חכמים ודברי ר"ש בכיסוי הדם ושנאן בלשון חכמים גרס · ובגמרא מפרש טעמא דר"מ גמר באותו ואת בנו שחיטה שחיטה מכיסוי מה התם שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ה"נ שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ור"ש גמר משבות שבת והכא מה להלן שחיטה ראויה כדכתיב כי אתי יאכלו וראה רבי דבריו של ר"מ דגמר שחיטה משחיטה דדמי ליה ואע"ג דר"ש דן חולין מחולין ור"מ דן חולין מקדשים אמר לך ר"מ אפו אותו ואת בנו בקדשים מי לא נהיג ובכיסוי הדם ר"מ גמר שפיכה שפיכה ממועטי חוץ דכתיב בהו דם שפך ומה להלן שחיטה שאינה ראויה כתיב כו' ור"ש אמר לך אשר יאכל כתיב ומשו"ה ראה רבי דבריו של ר"ש ואע"ג דר"מ קאמר דלמעטי עוף עמא הוא דהא אמר לך ר"ש טריפה נמי לאו בר אכילה היא: [ר] **וצריך** לדם · כי הא דאמר בגמרא דרבי חייא נפל לו תולעת בפשתנו ואוכלתו שתקנתו לשחוט עוף על הפשתן שהתולעת מריס וטרח בשונה הוא לדם העוף: [ש] **צריך** לכסות · דאע"פ שהוא אינו צריך לאכילה מ"מ שחיטה מעליותא היא ואינו רוצה לאכול יאכל כך כ"ל ודלא כת"ס כמ"י ז"ל דטעמא דחייב משום דלאו באכילה תלה רחמנא אלא בשפיכה דם גבא שפך ע"כ וא"ת לומר כן דהא משו"ה שנה רבי בלשון חכמים דפטור מכיסוי דשפך לאו דוקא דכי יאכל כתיב אלא טעמא כדפרישית דכיון שראוי לאכילה קרינן ביה כי יאכל: [ת] **פטורים** מלכסות · וטעמא מפרש בגמרא

תפארת שמואל א) נוהג בארץ וכו'. הרא"ש לא הביא הברייתא דשחט חיה ואח"כ שחט עליה בהמה א"צ לכסות וכו' ולפסק הרא"ש ז"ל לא הביאה משום קושיית התוס' דלגררי' ולכסי' אבל בטור ז"ל שביא דין זה בשם בעל העיטור

איתן אסור לשחוט אחריהן· בינן לבין עצמן ר"מ מתיר לשחוט [א] וחכמים אוסרין · ומודים שאם שחט שאין סופג את הארבעים:[דפ"ו ע"ב] גמ' [ב] הורה רבי כר"מ והורה ר' כחכמים·הי מינייהו דאתרייתא · ת"ש דהלא ר' אלעזר לגולה הורה רבי כר"מ · אטו כרבנן לא אורי אלא ש"מ דאתרייתא הוא שמע מינה : מתני' שחט מאה חיות במקום אחד [ג] כסוי אחד לכולן · מאה עופות במקום אחד כיסוי אחד לכולן [ד] חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכולן · רבי יהודה אומר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף :

גמ' וקי"ל כת"ק [ה] ומודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אע"פ שצריך להפסיק לכסות דם החיה (ט) א"צ לברך על שחיטת העוף · דכיסוי לא הוי הפסק כדמסיק דאפשר למישחט בחדא ידא ולכסויי בחדא ידא · ומצאתי כתוב בשם ר"ת שעל כיסוי אחרון א"צ לברך · כי ברכת כיסוי [ו] הראשון עולה גם לכיסוי אחרון · דכי היכי דמסקינן דכיסוי וברכת כיסוי לא הוי הפסק [ז] בין שני השחיטות להזקיקו לברך על שחיטת העוף [ח] ה"נ לא הוי שחיטת העוף הפסק בין שני הכיסוין להזקיקו לברך על כיסוי השני אע"פ שיש קצת לחלק דדין הוא שהכיסוי לא יפסיק בין שתי השחיטות לפי שאין כאן היסח הדעת · כי דעתו לשחוט העוף אלא שגזירת הכתוב שצריך כיסוי לחיה בפ"ע ולעוף בפ"ע [ט] והוי כמו אדם המדבר באמצע סעודה [י] שאין זקוק לברך ברכת המוציא [כ] אבל הכסוי כ"א מהן מצוה בפ"ע וסילוק וגמר למעשה השחיטה ולמה יפטרו בברכה אחת · ומיהו נראה כיון דבשעת כסוי הראשון דעתו לשחוט ולכסות (י) מברך על דעת שני הכסויין · כדתניא בתוספתא עשרה בני אדם שעושין מצוה אחת (יא) אחד מברך לכולן · כ"ש יחיד העושה מצוה אחת שתי פעמים בלא היסח הדעת שאינו מברך אלא פעם אחת [ל] ואפילו במקום שמברך על השחיטה ביניהם · ברכה לא הויא הפסק (יב) כל שלא שח שיחת חולין · כדאשכחן בברכות של יקנה"ז דלא הוו הפסק אחר בורא פרי הגפן :

ה א"ל רבינא לרב אחא בריה דרבא [מ] ואמרי לה רב אחא בריה דרב אשי מאי שנא מתלמידי דרב · דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב ייבא סבא א"ל הב לן וניבריך והדר א"ל הב לן ונשתי · אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב כיון דאמר הב לן וניבריך איתסר לכו למשתי [נ] פירש רש"י עד שיברך לפניו וכן פירש רבינו חננאל ז"ל · והשתא מייתי שפיר ראיה דכי היכי דהוי הב לן וניבריך גמר וסילוק[א] ברכה ראשונה וצריך לברך בורא פרי הגפן אם רוצה לשתות · ה"נ הכיסוי הוי גמר מעשה הראשון וצריך לברך על השחיטה אם בא לשחוט · ויש מפרשים אסור למישתי עד דמברכיתו ברכת המזון · (יג) ולא נהירא [ס] דאין הנדון דומה לראיה · וגם בערבי פסחים (דף קג:) מייתי מהאי עובדא ראיה למאן דמברך אכסא קמא ואכסא דברכתא דברכת המזון הוי גמר וסילוק [ע] וצריך לברך כשבא לשתות · ולקמן בפרק כל הבשר (דף קז:) [ב]גבי שמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לא משמע שצריך לברך ברכת המזון מדלא קאמר מברך אחר כל פרוסה ופרוסה · אלמא היסח הדעת זוקקו לברכה ראשונה אם רוצה לאכול או לשתות לפי שכבר נסתלקה ברכה ראשונה כשהסיח דעתו מלאכול או לשתות · אבל אין היסח הדעת מזקיקו לברך על מה שאכל ושתה קודם שיאכל וישתה פעם אחרת · דמאי נ"מ בזה אם יאכל פעם אחרת ויברך ברכת המזון על שתי סעודות · דלא מצינו שיש חשש הפסק בין מעשה לברכה אחרונה (יד) רק בין הברכה ראשונה למעשה חשו להפסק · [פ] כגון בין נטילת ידים וברכת המוציא לאכילה · אבל אחר אכילה [צ] כל זמן שאין רעב מאותה אכילה מצי לברך ומה שאמר להם רב ייבא איתסר לכו למישתי אע"פ שלא היה יודע אם היו רוצין לשתות על ידי ברכה או לא · מורה היה להם שחייבין לברך · ומה שאמרו בערבי פסחים (דף קא:) כשלא הניחו שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה· לא בשביל שהיסח הדעת[ג] זוקק לברכה אחרונה אלא עלה טובה קמ"ל שמא ישהה כל כך שיהא רעב מחמת סעודה ולא יעלה לו ברכת המזון על מה שאכל כדאמרינן בברכות · תדע לך [ק] דאי בכל שעה צריכין ברכה למפרע מה צריך לומר היכא שבירכו למפרע דאם באו אחרי כן לאכול שצריכין ברכה לכתחלה אלא ודאי הא דקאמר טעונין ברכה למפרע אינה חובה אלא עלה טובה קמ"ל · והכי קאמר אם לא ברכו למפרע כשילאו כשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה משום היסח הדעת אבל אין טעונין ברכה למפרע · והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב ואוכל קראו חבירו לדבר עמו א"צ לברך למפרע · הפליג צריך לברך למפרע · וכשחוזר מברך לכתחלה · לאו כשחוזר קאמר דמברך למפרע · והפליג דקאמר היינו כשקראו להפליג · ועלה טובה קמ"ל כדפרישית לעיל · וביומא פרק שני (דף ל') תניא דיבר עם חבירו הפליג טעון נטילת ידים ומשמע מדתני נט"י ה"ה ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא קתני דצריך [ר] ההוא מיירי כשלא ידע מתחלה שהיה לו להפליג וא"ת הא דאמרינן בפ' כיצד מברכין (דף מב.) דרבה ורבי זירא הוו אכלי סליקו תכא מקמייהו אייתו להו דיסתנא רבה אכל רבי זירא לא אכל · א"ל לא סבר לה מר סילק אסור לאכול · אמר ליה אנא אתכא דריש גלותא קסמיכנא והשתא אם לא היה צריך בהמ"ז תחלה למה לא היה אוכל [ש] (טו) וי"ל דאותו מאכל לחם היה מעורב בו והיה עליו טורח ליטול ידיו ולברך ברכת המוציא :

ו [דף פז ע"א] הכי השתא התם מישתי וברוכי בהדי הדדי לא אפשר · הכא אפשר למישחט בחדא ידא ולכסויי בחדא ידא · ה"ר יום טוב ז"ל היה אומר מטעם זה דפעמים שאדם זוכר באמצע סעודה שלא התפלל ועומד להתפלל כשחוזר צריך ליטול ידיו ולבצוע המוציא משום דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר כדאמרינן הכא · ולא דמי כלל [ת] דהייטו דוקא לענין בהמ"ז דחשיב הפסק והיסח הדעת על מה שאכל ושתה · [א] וכן כיסוי הדם גמר מעשה השחיטה · דאטו אם יברך באמצע הסעודה על היזקין ועל הרעמים הוי הפסק · ובהדיא אמרינן בערבי פסחים (דף קג') אם עקרו רגליהן לילך לבית הכנסת [ב] כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה [ג] אם הניחו שם מקצת חברים · (טז) [ד] אע"פ שהתפללו בינתים · [ה] הכא אפשר [ו] דשחיט בחדא ידא : (וכן) היכא דסח [ז] בין עוף לעוף היה נראה דחוזר ומברך כמו גבי תפילין · כדאמרינן בהקומץ רבה (דף לו') סח בין תפלה לתפלה מברך שתים ועבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה ושמא בתפילין היא עבירה טפי לפי שהן מצוה אחת·[ח] אבל בשחיטה אם ירצה ישחוט יותר ואם ירצה לא ישחוט [ט] ומיהו מסתבר דכל היכא שיכול לפטור את עצמו בברכה אחת אסור הוא לדבר כדי שיהא זקוק לברכה אחרת כדמוכח ביומא (דף ע.) דקאמר וגולל ספר תורה וקורא בה אחרי מות ואך בעשור ובעשור שבחומש הפקודים קורא בעל פה · [י] ופריך ונייתי ס"ת וניקרי · ומשני משום ברכה שאין צריכה ושמא א"ל לחזור ולברך כשסח בין עוף לעוף כאילו סח באמצע סעודתו דאין חוזר ומברך ברכת המוציא · ולא דמי לתפילין [כ] דשתיהן מצוה אחת · ובעל הלכות כתב היכא דבעי למישחט [ל] עשר זגיתא ושחט חדא מינייהו ואישתעי · [מ] לכסוייה [נ] והדר ליברך ולשחוט הנך אחרנייתי וכ"כ הראב"ד ז"ל מכסה ומברך ושוחט ומכסה · וכן מצאתי כתוב בשם ר"ת דסח בין עוף לעוף צריך לחזור ולברך כההיא דסח בין תפלה לתפלה דחוזר ומברך · לפי שכשהפסיק וסח בינתיים [ס] גמר מצותה שבירך עליה וצריך לברך שנית · וכן אם היו לו לשחוט שני עופות וסח ביניהם כיון דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט היכא גמר מצוה וכיון שהפסיק בשיחה צריך לברך · (יז) אבל המברך על מצוה והתחיל לעשותה וסח קודם שגמרה אינו חוזר ומברך כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה וכיוצא בהן כיון דלא סגי ליה דלא גמיר [ע] אע"ג דסח קודם שגמר המצוה א"צ לחזור ולברך · (יח) לכך טוב ליזהר שלא לדבר בין שחיטה לשחיטה · אבל אם דיבר מצרכי שחיטה

כגון

הגהות הב"ח א גמר וסילוק לסעודה ראשונה : ב בפרק כל הבשר נמי גבי שמש : ג לא בשביל שהיסח הדעת עקרו :

רש"י וחכמים אוסרין · שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעליתא : שאינו סופג · דהתראת ספק היא : גמ' הי מינייהו דאתריתא · איזו מן ההוראות אחרונה דסמכינן עליה דנימא הדר ביה מקמייתא : ת"ש · דהלא ר"ל הוו יודעים שהורה רבי כר"מ והאתרת לא תם להודיעה : מתני' שחט מאה חיות כו' · מפרש טעמייהו בברייתא בגמרא : גמ' לענין ברכה · על השחיטה א"צ לברך לאחר כיסוי : קאים עלייהו · משמש בסעודה היה : הב ליבריך · מזוג כוס לבהמ"ז וחזרו ונמלך ואמר מזוג לשתות : כיון דאמר הב ליבריך · גליא בדעתיה דגמר סעודתא ואסור לשתות עד שיברך לפניו שאין מצטרפות לסעודה ראשונה : הפליג · שהה : נוטל שתי ידיו · דכיון שהפליג שעה אחת או שתים הסיח דעתו מסעודתו ולא נזהר לשמור ידיו והן עסקניות : ריסתנא · אמניסטרטוי"ן : אתבא דריש גלותא סמכינן · ואין סילוקנו סילוק שדעתנו אם ישא משאות מאת פניו אליט נאכל : משתא וברוכי בהדדי לא אפשר · שלכך כי אמר הב ליברך נתנו דעתם לפסוק מלשתות אבל זה אע"פ שיודע שיכסה דם ראשון לא הסית דעתו מן השחיטה וכל שעתא זמן שחיטה הוא לו אפילו בשעת כיסוי אפשר דשחיט בחדא ידיה ומכסי בחדא ידיה : בין תפילה לתפילה · בין של יד לשל ראש דסיפר קודם שיניח אותן על הראש : מברך שתים · כדתנא ר' חייא : לא סח · אין מברך אלא על של יד בלבד : סח בין תפלה לתפלה · ולא בירך על של ראש אלא סמך על ברכה ראשונה : עבירה היא בידו וחוזר עליה מעורכי מלחמה · כדאמרינן בפרק (עגלה ערופה) [משוח מלחמה] היתה וכך הלכך מעבירות שבידו : ואף בעשור · שבפ' אמור אל הכהנים : שבחומש הפקודים. ספר וידבר שמתחיל במנין של ישראל ופ' פינחס באותו ספר ושם המוספין אמורים : קורא על פה · טעמא מפרש בגמרא : שאינו צריכה · לחזור ולברך :

מעדני יום טוב

בגמרא דחשיב ליה נבילה משום דרוב מעשיהן מקולקלין : [א] וחכמים אוסרים · מסקינן בגמרא דאליבא נמי פליגי אלא דנקטי ליה לר"ת עד דמסיק לה למילתא והדר פליגי עילויה : [ב] ה"ג הורה רבי כר"מ : [ג] כיסוי אחד לכולן · מפרש בברייתא בגמרא דחיה הכל משמע בין מרובה ובין מועט וכן עוף משמע בין מרובה ובין מועט : [ד] חיה ועוף במקום אחד כיסוי אחד לכולן רי"א שחט כו' · מפרש בברייתא בגמרא דטעמיה דר"י שנאמר או חיה או עוף ורבנן האי או מבעי ליה לחלק ור"י לחלק מדמו נפקא ורבנן דמו טובא משמע דכתיב כי נפש כל בשר דמו בנפשו ולפום מאי דפסק רבינו בפרק דלעיל סוף סימן ב' כר"י דמספקא לן אי תופסין לזרע אב כיון א"כ דבין לר"י בין לת"ק מבעי לן קרא לחלק משום דלמא אין תופסין ואמרינן התם דלמ"ד אין תופסין כרבי יאשיה ס"ל דצריך או לחלק כ"כ התוספות דהכא אבל למאי דכתב התם דיש לפסוק כחנניא קשה לי דא"כ רבנן דהכא היכי מצריכי או לחלק הא לחנניא לא צריך קרא לחלק : [ה] ומודה ר"י לענין ברכה כו' · גם הרי"ף כתבו ובסוף סימן ו' כתב רבינו מאי נפקא לן מיניה לדידן וגם אני אכתוב שם מה שנ"ל בזה : [ו] הראשונה גרס : [ז] ה"ג בין שתי השחיטות : [ח] ה"ג לא הוי שחיטת העוף הפסק כו' · לשון הר"ן דכיון דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אף שחיטה אינה מפסקת : [ט] והוי כמו אדם המדבר כו' · נמשך לדלעיל דכתב לפי שאין כאן היסח כו' · ואינו נמשך לדסמיך ליה אלא שגזירת הכתוב הוא : [י] שאין זקוק לברך כו' · כדאשכחן בכל סעודה וסעודה וכדלקמן סימן ו' : [כ] אבל הכיסוי כל אחד מהן מצוה בפני עצמו וסילוק וגמר וכו' · כלומר דלהכי כל אחד מצוה בפני עצמו לפי שהוא סילוק וכו' · והואיל והוא סילוק כו' · והר"ן כתב וז"ל דאע"ג שאין הכיסוי מפסיק בין שחיטה לשחיטה התם הייטו טעמא שהכיסוי מצרכי שחיטה הוא וברכה דידה ה"ל בטול כגון דלא הוי הפסק כו' · ושחיטה אריכתא היא אבל שחיטה שניה אינו צורך הכיסוי הראשון ומפסקת בין כיסוי ראשון לכיסוי שני ע"כ : [ל] ואפילו במקום שמברך על השחיטה ביניהן · כגון בנמלך כדלקמן ס"ו : [מ] ה"ג וא"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי : [נ] פירש"י עד שיברך לפניו · וכן הוא בפירש"י דהכא וכ"כ התוספות והר"ן בשמו אבל בערבי פסחים פירש עד דמברכיתו בהמ"ז וכ"כ רבינו בשמו בפרק כיצד מברכין סימן ל"א ובפרק ע"פ דחה ג"כ לאותו הפירוש כמ"ש בכאן : [ס] דאין הנדון דומה לראיה · דאע"ג דהשתא כ"ש שצריך לברך בפה"ג על מה שישתה אחר שבירך בהמ"ז מ"מ אינה ראיה לשתיה הכיסוי הפסק דמאי התם שבירך על המזון הוי סילוק גמור מהסעודה : [ע] וצריך לברך אם בא לשתות · א"כ הך עובדא מיירי להצריכו לברך אם בא לשתות : [פ] כגון בין נט"י וברכת המוציא לאכילה · דתרוייהו נ"י והמוציא מעשיהן וברכותיהן קיימי אאכילה דאי בין נ"י להמוציא הא רבינו בפרק כיצד מברכין סימן ל"א גבי שלשה תכיפות הן תכף לנטילה ברכה מפרש לה למים אחרונים ובהמ"ז ועוד נ"ל לפרש דה"ק בין נ"י להמוציא ובין המוציא לאכילה דאע"ג דהך תכף לנטילה ברכה מפרש לה במים אחרונים מ"מ הא אמרינן בגמרא בברכות בר"פ אלו דברים סמוך לנטילה סעודה וקאי אמים ראשונים ותשו"ה אני תמה על הטור א"ח שבסימן קס"ז כתב בשם רבינו שהיה נזהר גם במים ראשונים שלא להפסיק מכח ירושלמי דמייתי התם והבי הש"ם ערוך הוא בבבלי דר"פ אלו דברים: [צ] כל זמן שאינו רעב כו' · כדאיתא בס"פ אלו דברים דברכות : [ק] דאי בכל שעה כו' · כלומר בכל שעה שילאו ואע"פ שלא שהו כד שירעבו ז"ל התוספות דאם צריכים לברך בהמ"ז כשילאו : [ר] ההיא מיירי כשלא ידע כו' · וכ"כ התוספות והר"ן והיו יכולים לפרש ג"כ דבעלה טובה לא קמיירי דלא איירי אלא בדינא אלא ניחא לפרש כן דאי הוה שייך למתני עלה טובה למה לא ה"ל למתני כי היכי דקתני בע"פ : [ש] וי"ל דאותו מאכל לחם היה מעורב בו כו' · וכ"כ התוספות ומיהו מסקי דלהלכה א"צ לברך אפילו בתחלה בשינוי מקום על דברים שטעונים ברכה אחריהם במקומם כגון פת כו' · דלקיבעא קמא הדר וכן פסק רבינו בפרק ערבי פסחים סי"ו : [ת] דהיינו דוקא לענין בהמ"ז · וכן לשון התוספות דע"פ אבל בכאן כתבו הב לן ונבריך מסיב גמר דבר וכן עיקר דהא אמרן דה"ל שיברך בהמ"ז מיהו יש לפרש דלענין בהמ"ז דכתב רבינו ותוספות דע"פ דה"ק כשאמרו הב לן ונבריך בה"מ : [א] וכן כיסוי הדם גמר מעשה השחיטה · אי לאו דאפשר בהדי הדדי · תוספות : [ב] כשהן חוזרין אין טעונים כו' · ליסנא דברייתא התם כך הוא כשהן יוצאין אין טעונים ברכה למפרע וכשהן חוזרין אין טעונים ברכה לכתחלה : [ג] אם הניחו שם כו' · דלא כהלכתא כמש"ל : [ד] אע"פ שהתפללו בינתיים · עיין בד"מ : [ה] הבא אפשר · פיסקא הוא : [ו] ונ"ל דה"ג דשחיט בחדא ידא וכו' היכא כו' ול"ג וכן היכא : [ז] בין עוף לעוף · וכן לשון הר"ן ולשון התוספות בין שחיטה לשחיטה : [ח] אבל בשחיטה אם ירצה כו' · ומשו"ה עבירה לא הוי להפסיק בשיחה ומ"מ אם שח חוזר ומברך כמו בתפילין וכן הם דברי התוספות : [ט] ומיהו כו' · כלומר אע"ג דאין כאן עבירה להפסיק בשיחה כמו שהוא עבירה גבי תפילין מ"מ מטעם אחר אסור הוא לדבר כו' : [י] ופריך וייתי ס"ת ונקרי · דבאותה ס"ת קאמר התם דכיון שהיה צריך לגוללה עד אותה פרשה אי אפשר לעשות כן מפני כבוד צבור שיהיו מצפים ודוממים לכך : [כ] דשתיהן מצוה אחת · וכ"כ התוספות ואין הלשון הזה מדוקדק דהא תנן בר"פ התכלת דאין מעכבות זו את זו והר"ן לסברא ראשונה דצריך לברך כתב שהוא כמו בתפילין שהן ב' מצות שאין מעכבות זו את זו · סח ביניהם חוזר ומברך ושתי עופות נמי שתי מצות הן שאין מעכבות זו את זו הלכך חוזר ומברך ולסברא זו שבעופות אינו חוזר ומברך כתב דלא דמי לתפילין דהתם שתי מצות של חובה הן וכיון שהתחיל בהן אינו בדין שיפסיק ויתעכבו בשיחה כיון שמתיהן חובה עליו ולפיכך אם סח ביניהם חוזר ומברך ע"כ : [ל] עשר זגאתא · כך היא הגירסא בהלכות גדולות ופירש זגאתא תרנגולת כדאיתא בפרק הפועלים דף פ"ו מובחר שבעופות תרנגולת אמר אמימר זגתא אוכמתא בי כנישתא כו' : [מ] לכסויה כו' · מדברי יהודה שמעינן לה כדלקמן : [נ] והדר לברך גרס : [ס] גמר מצותה · גרס ומקיים הר"ן דתפילין אינן מעכבות זו את זו : [ע] אע"ג דסח כו'.

מידי

דברי חמודות

שכתב שחייבים לכסותו ובלא ברכה : (ט) א"צ לברך על שחיטת העוף · ומדרי"ו נשמע לרבנן דהא מודה ר"י קאמר ושמעינן דאע"ג דחיה ועוף שני מינין הן ברכה אחת פוטרתן ודלא כמ"ש המרדכי בשם תשובת גאונים ור"ש בן חפני ורבינו קלונימוס מרומי וכבר תמהתי עליהם במ"י סוף סי' ו' וגם הא"ז כתב שאין לברך רק ברכה אחת אלא שתמהתי עליו ג"כ שלא הביא לו ראיה מדהכא וכתב הר"ן דמדרי"ו שמעינן לדידן היכא דשחט וכיסה שאינו הפסק ולענין לברך על כיסוי השני כשכבת אכתוב בסעיף הסמוך וכתב רמ"א בשם הכלבו דמטעם זה שכסוי אינו הפסק אם שחט חיה ודעתו אח"כ לשחוט בהמה יכסה ואח"כ ישחוט הבהמה בלא ברכה ע"כ : (י) מברך על דעת שני הכיסויין · והלכך אם שכח וכיסה בין שתי השחיטות והיתה שכחתו שלא ידע שיש עוד לשחוט שנמצא שלא היתה דעתו בברכתו על הכיסוי זה בלבד כשחוזר ומכסה צריך לברך כ"כ רמ"א והוא פשוט וכמו שכתבתי עוד בשם הב"י לקמן סעיף כ"ה : (יא) אחד מברך לכולן · אם חבירו מכוין לצאת כ"כ הטור סי' י"ט והוסיף בש"ע והוא שיתכוין לצאת והכין איתא בס"פ ראוהו ב"ד : (יב) כל שלא שח שיחת חולין · ושמעינן מינה שאם שח בין כיסוי לכיסוי שצריך לברך וכ"כ רמ"א ושכן כתב הכלבו : (יג) ולא נהירא · עיקר של הדברים בפרק ע"פ סימן ו' ושם אפרש בס"ד חילוקי הדעות : (יד) רק בין הברכה ראשונה למעשה · ומשו"ה כתב הטור סימן י"ט וז"ל צריך שלא ידבר בין ברכה לשחיטה ואם דיבר בין ברכה לשחיטה צריך לברך פעם אחרת ע"כ ובסוף הסימן כתב כשלא דיבר מצרכי שחיטה דאם דיבר מצרכי שחיטה לא הוי הפסק וכ"כ רבינו סימן ו' ובין שחיטה לכיסוי נראה שאין איסור בדבר שהרי יש לכיסוי ברכה בפני עצמה ולא דמי להא דלסמוך נ"י לסעודה דבסעודה יש לה ברכת המוציא דהתם עיקר נ"י משום הסעודה היא אבל הכא שחיטה לאו משום הדם הוא אלא לאכול הבשר ומצאתי בד"מ שכתב וז"ל במרדכי פרק כיסוי הדם בסופו דאסור לדבר בין שחיטה לכיסוי ובס"ה מתיר ובאגרי"ו שם משמע כדברי ס"ה וכן הוא בתא"ו נתיב ט"ז אות ה' דמותר לדבר ומ"מ יזהר לכתחלה עכ"ל תא"ו : (טו) וי"ל דאותו מאכל כו'. כבר כתבתי במ"י שאין כן מסקנת רבינו בפרק ערבי פסחים סימן ו' ושם אכתוב חילוקי הדעות בס"ד : (טז) אע"פ שהתפללו בינתיים · ואפילו אין שהות ביום דחייב להפסיק דבכל ענין מיירי כן כתב רבינו בפרק ע"פ סימן כ"ד : (יז) אבל המברך על המצוה והתחיל לעשותה וסח כו' · עיין בפרק מי שמתו סעיף ע"ז וסעיף ע"ו וקל"ג : (יח) לכך טוב ליזהר כו' · ואע"פ שנראה מדבריו שלא הכריע פסק הטור שצריך לחזור ולברך מאחר שכמה גדולים

סוברים

תפארת שמואל הטיעור ותמה עליו הב"י וכתב שלא ראה שום גמרא ערוכה ובמה שכתב נוכל לומר בלי ספק שרצה רק שלא רצה להביא הדין סתם באולי לא פסק כן הרא"ש והרי"ף בשביל קושיית התוספות ושיה מסופק בדבר לכן הביא בעי"ה בספק כן לבדיא כהביא ברייתא ובזה מיושב ג"כ מה שהקשה הב"י על הגה' מיימוני ע"ב והרמ"י דתק לייסב זה בש"ע ע"ש:

כגון הביאו לשחוט לא הוי הפסק · [פ] מידי דהוי אטול כרוך וגביל לתורי (ברכות דף מ.) (יט) והיכא שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד (כ) ואחר שנשחט הביאו לו עוף אחר צריך לברך על השחיטה כדאמרינן (לקמן דף קז:) גבי שמש שמברך על כל פרוסה ופרוסה · ובשמעתין נמי מדמי שחיטה לעובדא דתלמידי דרב אלמא היכא דנמלך צריך לחזור ולברך · [צ] (וכן) כתבו התוס' כיון דצריך לחזור ולברך על השחיטה צריך לכסות תחלה מה ששחט · דהא לר' יהודה שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט עוף ובברכה אחת על השחיטה סגי וכל שכן שטעון כיסוי למה ששחט היכא דצריך לברך על השחיטה · ואע"ג דאין הלכה כרבי יהודה מ"מ שמעינן מדבריו דכי היכי דלדידיה אמרה תורה דחיה ועוף צריכין שני כסויין אע"פ שמתחלה היה דעתו לשחוט שניהם · הוא הדין נמי לדידן היכא דנמלך ושתי שחיטות הן שצריך לגמור מצות שחיטה ראשונה קודם שיתחיל אחרת · וכ"כ בעל הלכות והראב"ד ז"ל · ולמעלה כתבתיו · ולא דמי לאדם שיושב ואוכל ואמר הב לן ונבריך ואם אחר כן רוצה לאכול מברך המוציא ואין צריך לברך ברכת המזון תחלה על מה שאכל · התם ברכת המזון [ק] אינו גמר מעשה אלא שנותן הודאה ושבח להקב"ה על הנאתו וסגי בהודאה אחת על שתי אכילות · אבל מעשה הכסוי היא גמר מעשה השחיטה וכיון שנסתלקה שחיטה ראשונה צריך לגומרה קודם שיתחיל שחיטה אחרת · (כא) אבל אין צריך לברך על כיסוי השני כדפרישית לעיל · [ר] ולכך הביא רב אלפס ז"ל בהלכותיו ומודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת אע"פ שאין הלכה כרבי יהודה · כדי שנלמוד ממנו לדידן לענין פסק הלכה כמו שכתבתי : כתב בעל הלכות שמכסה תחלה ואח"כ מברך · ואע"ג דכל המצות מברך עליהן [ש] עובר לעשייתן · הני מילי בתחלת המצוה · אבל זו סיום מצוה היא ובאמצע מצוה אינו ראוי לברך · שהלכך מברך על השחיטה קודם התחלת המצוה . ועל כסוי אחר גמר המצוה · (כב) והעולם לא נהגו כך (כג) [ת] משום דחשיבי כסוי מצוה בפני עצמה : ז **מתני'** שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות : **גמ'** ת"ר ושפך וכסה מי ששפך יכסה · ומנין שאם שחט ולא כסה וראהו אחר שחייב לכסות · ת"ל ואומר[א] אל בני ישראל מצוה זו תהא על כל ישראל · תניא אידך ושפך וכסה (כד) במה ששפך יכסה [ב]ולא יכסה ברגל [א] שלא יהו מצות בזויות עליו :

ח **תניא** אידך ושפך וכסה מי ששפך יכסה ומעשה באחד ששפך וקדם חבירו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים (כה) [ב] שכר ברכה דההוא דסעד אצל רבי אמר ליה רבי כוס של ברכה אתה שותה [ג] או ארבעים זהובים אתה נוטל · אמר ליה כוס של ברכה אני שותה יצתה בת קול ואמרה כוס של ברכה שוה מ' זהובים · מעשה באחד שאמר למוהל אחד שימול את בנו וקדם אחר ומלו · ותבע הראשון שאמר לו האב למולו מן השני עשרה זהובים · ופטרו ר"ת · דאמר בפרק החובל (דף פד:) דכל מידי דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו (כו) ואפילו אם תפס מפקינן מיניה · דכיון שהיה שם בשעת מילה וענה אמן [ד] גדול העונה אמן יותר מן המברך [ה] ואם לא ענה אמן איהו דאפסיד אנפשיה · ואין לפוטרו מטעם זה שיתן לו תרנגולת לשחוט דא"כ אמאי חייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים · אלא זו מצוה אחרת היא ומצוה ראשונה אזדא לה ומעוות לא יוכל לתקון · ולענין קריאת התורה אם עמד אחר שלא קראו החזן [ו] אף בארץ ישראל היה פטור דבקריאת התורה הכל חייבין וקריאת החזן אינו אלא כי היכי דלא ליתו לאינצויי · ואפילו אם עמד ישראל במקום הכהן אין לחייבו · ואע"ג דדרשינן (גיטין דף נט:) וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון · אסמכתא בעלמא היא · כמו ליטול מנה יפה ראשון [ז] דאין יכול לגבות בב"ד · ובלאו הכי טעמי דר"ת נראה לי לפטור המוהל · דאע"פ שאמר האב למוהל אחד למול את בנו לא זכה באותה המצוה לחייב אחר אם קדם ועשאה · ולא דמיא לכסוי דאמרה תורה ושפך וכסה מי ששפך יכסה · וכן האב שחייב למול את בנו ורצה למולו וקדם אחר חייב · אבל אם אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבין למולו ובדבור שאמר האב למוהל לא זכה למצוה לחייב לאחר אם קדמו : **מתני'** [ח] כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות : **גמ'** אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות · ואע"פ שנדחה מכסוי קודם שנתגלה [ט] אין דיחוי אלא מצות והא דתניא השוחט ונבלע דם בקרקע חייב לכסות · אוקמה ר' זירא כשרישומו ניכר :

ט **מתני'** (כז) דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות · נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים (כח) נתערב בדם הבהמה [דף פז ע"ב] או בדם החיה רואין

הגהות הב"ח א ואומר לבני ישראל כצ"ל ותיבת אל נמחק : ב שלא יכסה ברגל :

רש"י **טול כרוך** · הבוצע קודם שטעם מן הפרוסה בלע ממנו והושיט למי שאצלו וא"ל טול מפרוסת הברכה אע"פ שסח בינתיים א"צ לחזור ולברך ואע"ג דשיחה הוי הפסקה כדאמרינן במנחות סח בין תפילין לתפילין צריך לברך וכן בכסוי הדם כך שיחה צורך ברכה ולא מפסקא : **גביל לתורא** · גביל את המורסן במים לצורך השוורים : ז **ואומר לבני ישראל** · בפ' כסוי הוא : **שלא יכסנו ברגל** גרסינן : ח **ליתן לו** · מפני שהפסידו שכר ולקמן בעי שכר מצות מעשה או שכר הברכה : **ארבעים זהובים** · שכר ארבע ברכות שענה אחריהם אמן : **וקדשתו** · כי את וגו' : **לפתוח ראשון** · בכל דבר כבוד בין בתורה בין בישיבה הוא ידבר בראש : **ולברך ראשון** · בסעודה : **ליטול מנה יפה ראשון** · אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר לאחר שיחלקו בשוה א"ל ברור וטול איזו שתרצה : **פטור מלכסות** · דהא מכוסה ועומד הוא : **שנדחה** מכיסוי · דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות : **אין דיחוי** · אין אמרינן דיחוי אלא במצות וכי אמרי' דיחוי בפסול קרבן הוא דאמרינן : **חייב לכסות** · אע"ג דלא חזר ונתגלה : ט **מתני' נתערב ביין** · שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו : **רואין אותו** · יין כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות : **נתערב** בדם הבהמה · דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה : **או** בדם החיה · בדם היקז של חיה :

דברי חמודות

סוברים כן וכתב הרשב"א בת"ה שכן ראוי להורות וכ"כ סמ"ג שאין לנטות מקבלת בה"ג כל זמן שאין ראיה ברורה לסתור דבריו עכ"ל ומ"מ צריך ליזהר מלהביא עצמו לברך ברכה אחרת כו' כל זה כתב הב"י ותמיהני בש"ע שלו כתב לשתי הסברות מבלי הכרע ואפילו ללשון רבינו דטוב ליזהר כו' לא חש לכתבו וכן יש לתמוה על רמ"א דבד"מ שלו כתב לכל לשון הב"י ולא הכריע בש"ע בהגהותיו שזה שהגיה בסברא ראשונה משום דשחיטה כו' לא להכריע כתב כן אלא אליבא דההוא סברא קאמר ורמ"י ז"ל כתב לסברא ראשונה בלבד ולא הזכיר כלל סברא השניה ויפה כוון : (יט) **והיכא** שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד כו' צריך לברך · וכתב הטור וז"ל ובעל העיטור כתב דוקא כשאינה ממין הראשונה כגון ששחט חיה והביאו לו עוף אבל אם היא ממין הראשונה א"צ לברך וא"א הרא"ש ז"ל לא חילק ע"כ והיה יכול לכתוב דאדרבה שהרא"ש ז"ל חולק שהרי כתב דבריו בב' עופות זה אחר זה והצריך לברך ורמ"א ז"ל כתב בהגהותיו לדברי העיטור וכד"מ שלו נראה שדעתו לפסוק כן שכתב דבטא"ה סימן ר"ו כתב סתם כדברי בעל העיטור ושלא כדברי הרא"ש ע"כ ורמ"י ז"ל כתב בהדיא שכדברי העיטור כן הוא עיקר וטעמא ג"כ מהא דבסימן ר"ו דטא"ה ואני אומר דאין משם ראייה לכאן כלל ולא קשיא על דברי הטור דהכא דודאי דשאני ברכת אכילה מברכת שחיטה שהרי הב"י כתב שם אדכתב הטור שאם הביאו לו ממין הראשון א"צ לברך דלאו דוקא אותו המין אלא כשהוא ממין הברכה ההיא והשתא בשחיטה ברכה' אחת היא לך וא"כ על כרחנו אותו המין דהכא דוקא היא דלא כהתם וצריכים אנו לומר דלאכול מברך בסתם על כל שיביאו לו ממין הברכה ההיא משא"כ בשחיטה שאין דרך להביא הרבה לשחוט בזה אחר זה מיד ולכך מן הסתם אין דעתו עליו וזהו טעמו של הטור דסתם סתם כדברי העיטור משום דאף רבינו ז"ל מצי למסבר הכי התם ועיין בסעיף דלקמן והלכך הכא אין לנו אלא דברי רבינו וגם בעל השו"ע סתם כדבריו : (כ) **ואחר** שנשחט הביאו לו עוף אחר צריך לברך וכו' · וכתב הטור בשם ספר המצות שאם מתחלה כשבירך היה לפניו הרבה לשחוט ואח"כ הביאו לפניו אחרות שאם היו אז עוד לפניו מאותם שהיו לפניו כשבירך א"צ לברך על אותם שמביאים לו אך אם גמר כל אשר לפניו לשחוט צריך לברך על האחרות וכתב הב"י דטעמו כדאמרינן גמר מלאכול אסור לאכול עד שיברך ואע"ג דלא קי"ל הכי סעודה שאני שיש קבע לסעודה שלפעמים אדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל לענין ברכת שחיטה גמר הוי סילוק וכתב עוד שכדברי ס"ה נראה קצת מדברי הרא"ש שכתב והיכא שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד ואחר שנשחט הביאו לו עוף אחר כו' משמע הא אם הביאוהו לו קודם שנשחט אע"פ שכבר בירך א"צ לחזור ולברך על שחיטת השני ע"כ ואני אומר דכי נמי דייקינא הכי אכתי ליכא למידק אלא באותו מין דהא בחד מין איירי ומנא לן דס"ל לרבינו בהא כסברת בעל העיטור שיש לחלק בין מין זה למין אחר ונחלק עליו ג"כ דלבעל העיטור אפילו הביאו לו אחר שנשחט ולרבינו דוקא כשהביאו לו קודם שנשחט אבל במינים אחרים אפילו הביאו לפניו קודם שנשחט אין הברכה שכבר בירך נמשכת עליהם והטור כתב על דברי ס"ה שאין נראה לחלק אלא כל מה שלא היה לפניו כשבירך צריך לברך עליו אא"כ היה דעתו על כל מה שיביאו לו ע"כ וכתב ב"י דטעמו משום דאין קבע לשחיטה ע"כ נראה ודאי דהטור אינו מחלק כלל בין מין א' לשני מינין משום דלא דקדק כלל מדברי רבינו ממ"ש ואחר שנשחטו כו' אלא דס"ל דה"ה אם הובא קודם שנשחט ואפילו אותו המין כדאיירי ביה רבינו וזה ג"כ מה שמחזק לי סברתי שכתבתי בסעיף דלעיל דלהטור ברכת השחיטה שאני מברכת אכילה ואפילו במין א' וכתב הב"י דלענין הלכה טעם סמ"ג נכון הוא וכ"ש שכבר הוכחתי שהרא"ש מסכים עמו ועוד דכל ספק בברכה להקל ולכתחלה טוב ליזהר ולהיות דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לו ע"כ ולדידי אין מדברי הרא"ש ראיה אלא על מין א' ומ"מ אין אני כדאי לחייב ברכה דדילמא אינה צריכה : (כא) **אבל** א"צ לברך על כסוי שני · ופי' הב"י דהיינו דוקא כשהביאו לו יותר קודם שבירך על הכסוי שאז דעתו בשעת ברכה על שני הכסויים אבל אם בירך ואח"כ הביאו לו יותר ודאי צריך לברך על כסוי שני דהא נמלך הוא ע"כ : (כב) **והעולם** לא נהגו כן · והרמב"ם כתב פ' י"ד מה"ש דחייב אדם לברך קודם שיכסה : (כג) **משום** דחשיבי כסוי מצוה בפני עצמה · כתב רמ"א שמצא כתוב במנהגים ישנים מי שלא שחט חיה ועוף מעולם ושחט אותן מברך שהחיינו על הכסוי ולא על השחיטה · דכסוי הוה מצוה כדאמרינן (בפירקין סוף דף פ"ח והתם מייתי ליה רבי) בזכות שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכה לב' מצות כו' והוי כמו ציצית וסוכה דמברך שהחיינו כך מפורש בהג"ש ר' ידידיה משפיר"א עכ"ל והטעם שמברכין על הכיסוי ולא על השחיטה משום דבשעת שחיטה מקלקל בריה אחת אבל בכסוי הוי מתקן ע"כ מצאתי : (כד) **במה** ששפך יכסה · פירש"י במה ששפך בידו אבל הרמב"ם והטור כתבו או בסכין או בכלי אחר וטעמייהו משום דזיל בתר טעמא דתניא בברייתא שלא יהו מצות בזויות עליו וכל כה"ג אין כאן בזיון וכתב הרשב"א בתשובה סי' תר"ך שאסור לכסות בסכין שהוא שוחט בו שלא יפגם ואמרינן בשלהי המקבל דסכין של שחיטה קפדי אינשי ולא משלי דלא ליפגם וסמך רבא על זה לעשות מעשה כדאיתא התם וכתב רמ"א ז"ל בד"מ דאפשר לפרש דסכין דהכא בסכין אחר וא"כ בשל שחיטה אבל בקתא שלו וכתב עוד שכן ראה נוהגים כל השוחטין שראה שמכסין בקתא של סכין ששוחטין בו : (כה) **שכר** ברכה · וכתב הר"ן דס"ה למצוה ובלא ברכה דמשלם י' זהובים דבפרק החובל אמרינן בשור העומד להריגה ואילן העומד לקציצה שאם קדם אחר והרגו וקצצו משלם עשרה זהובים וכתבה הרב אלפס ז"ל בהלכות וילפינן מיניה לכל המצות שאין מחלקים ביניהם לשום אותם להקל ולהחמיר ע"כ והא דאמרי' בגמרא שכר ברכה היינו שאם הם הרבה ברכות צריך ליתן לכל א' וא' אבל אם אין ברכה איכא שכר מצוה ויש לתמוה דא"כ דשכר מצוה איכא ישלם המצוה והברכה וצ"ע וז"ל הרמב"ם בפ"ז מהל' חובל יש שהורו שכל המונע הבעלים מ"ע שהן ראוין לעשותה וקדם אחר ועשאה משלם לבעלים עשרה זהובים ע"כ נראה שר"ל שהמונע הוא חייב לפי שזה האחר שעשאה כדין עשאה כיון שהבעלים לא היו יכולים לעשות ולפיכך מחייבין לאותו שהיה מונע להבעלים מלעשותה : (כו) **ואפילו** אם תפס כו' · וכתב בד"מ בשם הג"ה מיי' פי"ד מה"ש דמ"מ אנו רואין שלא טוב עשה וצריך לפייס ע"כ ולפי מה שכתבתי במי"ט דלרש"י לית הלכתא כמ"ד גדול העונה אמן יותר כו' א"כ כי תפס לא מפקינן מיניה כמו בשאר מצות שכתב הר"ן בהדיא דאי תפס לא מפקינן מיניה ודמש"ה כתב הרי"ף בפ' החובל להנהו דברים וגם המגיד כתב בפ"ז מהלכות חובל בשם הרשב"א דאי תפס לא מפקינן מיניה ואומר אני דמ"מ גבי מילה לא מהני תפיסתו אלא לשכר ברכה ראשונה דאילו ברכה שלאחר המילה אינו מצוה על המוהל דוקא כמ"ש בפר"א דמילה סי' י' והוי כמו ברכת התורה דלקמן : (כז) **דם** שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב לכסות · ואמרינן בגמרא דאע"ג דלגבי קדשים תנן נמי בכה"ג ואתמר עלה אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן ל"ש אלא שנפלו מים לתוך דם אבל נפל דם לתוך מים ראשון ראשון בטל הכא גבי כיסוי אמר רב פפא דאינו כן דאין דיחוי אלא מצות ופירש"י שאע"פ שבטל ונדחה ראשון ראשון אפ"ה כשהלך ורבה עד שנהפכה מראית המים לדם חזר דם הבטל וניעור וחשיב דם ולא אמרינן הואיל ונדחה ידחה שאין תורת דיחוי אלא מצות : (כח) **נתערב** בדם הבהמה כו' · ברים פירקין אדתנן במוקדשין אינו חייב בכיסוי ויהיב טעמא משום דהא"א לתת עפר למטה דמוסיף על הבנין וכו' מקשינן דהכתי יכסה למעלה אע"ג דלא יהיב למטה דמי לא תניא ר' יונתן בן יוסף אומר שחט חיה ואח"כ שחט בהמה פטור מלכסות בהמה ואחר כך חיה חייב לכסות ומשנינן כדר' זירא דא"ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו פירש"י וה"נ ראוי היה ליתן עפר למטה בין דם הבהמה לדם החיה קודם ששחט החיה הלכך אע"פ שלא נתן אין הכיסוי בטל ע"כ והתוס' תמהו בין ארישא בין אסיפא ברישא אמאי פטור מלכסות דלגרדיה ולכסייה וכסיפא נמי לגרדיה ולכסייה כדם הניתז ושעל הסכין ע"כ ונראה מדבריהם דא"ל גרידה בסיפא ורמ"י לא כתב כן אלא דמיירי הכא שיש עפר תיחוח למטה שלבסוף יבלע בו ואם לא היה עפר למטה צריך לגרדו כו' וקשיא לי דלדבריו מאי מקשה גמרא כלל הא הכא שאני דיש עפר למטה שראוי שיבלע בו ופשיטא לי מילתא שלא דקדק בגמרא אלא שהוקשה לו ממ"ש בסעיף ז' גבי דם הניתז דבעי גרידה ומתרץ לה ולא ידע שא"א לומר כן בסוגית הגמרא ולענין התימה כיון שהתוס' הניחו בתימה אין אחריותא עלינו ויותר היה נ"ל לומר שאם באנו לחלוק על דברי התוס' שנקיים לדברי הכלבו שכתב בשם ר"מ בר נתן דלאף בדם הניתז ושעל הסכין א"צ לגרדו מאחר והב"י שדחה לדבריו היינו משום דכתב דאפשר שטעמו דבגמ' מסיק דמוקדשים פטירי מכיסוי משום דכתיב ושפך וכסה יצא זה שמחוסר שפיכה גרידה וכיסוי וא"כ אדמי לה מאי דאמרי' ההיא דדם הניתז דגריד ליה וכתב הב"י דאי משום הא לא איריא דהתם אי לא היה ניתז לא היה צריך גרידה אבל במוקדשים א"א בלא גרידה ע"כ וכ"ש לר"י דקי"ל כוותיה שהרי אפשר שיש שם דם שלא הוא אבל אנו יכולין לומר שלא נדחה לדברי הכלבו מטעם הא שלפ"ז היינו צריכים לדחות לכל דברי הפוסקים דדם הניתז גרידה בעי ולפיכך לא נחה דעתי בזה וחזרתי לומר דמוטב לקיים דברי הפוסקים כדם הניתז דבעי גרידה והפ"ה לא בעי גרידה ואע"פ שאין אנו יודעים שום טעם לחלק שגם התוס' לא ידעו טעם שהניחו הדבר בתימה וכודאי שאין לדחות הדין המפורש בברייתא מפני התימה שיש להתוס' עליו דהתוס' אין דעתם לדחות הדין כלל כך נ"ל לדברי רמ"י ז"ל ואחר שכתבתי כל זה ראיתי בחדושי הרשב"א דהא דאמרי' בגמרא דדם הניתז מגרד ליה כתב וז"ל וא"ת מנלן דגריד ליה דילמא במקומו מכסהו וי"ל מדקתני חייב לכסות ולא קתני נותן עליו עפר משמע ליה דחייב לכסות בדרך הכיסוי שנותנין עפר למטה ועפר למעלה דהיינו דגריד ליה ומכסה ליה עכ"ל והשתא לפי דבריו אזדא לה תמיהת התוס' דהא בברייתא דהכא בה נמי קתני חייב לכסות והא אמר דהיכא דקתני חייב לכסות דמשמע שגורדו ואין להקשות א"כ אמאי מותיב גמ' מהא דדם הניתז אלמא דגריד ליה ה"נ במוקדשים ליגרדיה ולא מותיב מהך ברייתא דקיימינן בה ולדייק ליה מדקתני חייב לכסות כדדייק מדם הניתז דניחא ליה למותיב מדם הניתז שהיא משנה והא ודאי לא קשיא אמאי לא מותיב מעיקרא מהמשנה דבלאו הא הרשב"א צריכין לומר דמעיקרא

מותיב

מעדני יום טוב

מידי דהוה אפת באמצע הסעודה כדלעיל : [פ] **מידי** דהוה אטול כרוך · דפרק כיצד מברכין ריש דף מ' והיא גירסת הרי"ף אבל רבינו כתב שם טול ברוך והיא גירסת רש"י ושם סימן כ"ב פירשתי גירסא דהכא ג"כ : [צ] **ה"ג** וכתבו התוספות · ול"נ וכן כתבו דהא בסמוך כתב וכ"כ בה"ג כו' : [ק] **אינו** גמר מעשה · כלומר אינו מן המעשה עצמו שיהא הוא גמר של המעשה אלא נתינת הודאה על המעשה הוא ומיהא כי בירך נסתלק ונגמר המעשה על ידו כדלעיל דכתב דבה"מ הוה גמר וסילוק כו' · אבל במעשה עצמו אינו גמר שלו : [ר] **ולכך** הביא רב אלפס ז"ל בהלכותיו ומודה ר"י וכו' · ולי נראה דאין מזה ראיה כלל דהכי ס"ל הרי"ף שאני אומר דלגופיה כתביה לאשמועינן דברכה אחת לבהמה חיה ועוף ובזה אין חולק דר"י מודה קאמר ודבר גדול השמיענו הרי"ף שהרי הרבה גדולים סוברים שצריך ברכה לכל שחיטה ושחיטה כמ"ש המרדכי בשמם ברים פירקין ולי תימה מהכא על אותם הגדולים שסוברים כן וגם על הא"ז דמסיק שא"ל ומביא ראיה מפרק לולב וערבה היו לפניו מצות הרבה כו' · ולא הביא הך דהכא איתמר דבשחיטה גופה דא"ל ותו נ"מ לדידן היכא שסכת וכיסה כמ"ש בדברי חמודות סעיף ט: [ש] **עובר** לעשייתן · פירוש קודם לעשייתן כדאיתא בפ"ק דפסחים דף ז' : [ת] **משום** דחשיבי כסוי מצוה בפני עצמה · ואע"ג שהיא גמר שחיטה כדלעיל היינו שהיא מענין השחיטה וממצותה ומ"מ יש לחשוב אותה מצוה בפני עצמה לענין לברך קודם עשייתה דהא מ"מ כסוי מצוה היא שהתורה צותה עליה ועוד יש לפרש שהיא מצוה בפני עצמה ואע"פ שהזיד ולא כיסה שחיטתו כשרה כמו שכתבתי בד"ה ברים פירקין : [א] **שלא** יהו המצות בזויות עליו · והוסיף הרמב"ם נופך משלו וז"ל שאין הכבוד לעצמן של מצות אלא למי שצוה בהן ברוך הוא הצילנו מלמשש בחשך וערך אותנו נר לייסר המעקשים ואור להורות נתיבות היושר וכה"א נר לרגלי דבריך ואור לנתיבתי עכ"ל סוף הלכות שחיטה ואע"פ שלסיום ספר הוא כתב לאריכות הזה והעתקתיו כי חביבים עלי דבריו : [ב] **שכר** ברכה דההוא דסעד · אבל רבן גמליאל לא אמר שכר ברכה דא"כ היכי מייתי מרבי ראיה לר"ג זקנו אלא בגמרא מפרש לה דשכר ברכה קאמר ולא שכר מעשה המצוה מההוא דסעד כו' : [ג] **או** מ' זהובים אתה נוטל · לשון רש"י שכר ד' ברכות שענה אחריהם אמן לא יכולתי לעמוד על דבריו במאי דתלה בעניית אמן ויראה לי דאתא למימרא לאפוקי ברכת הזימון דמסתמא רבי בזימון אבל כמו שכתב רבינו בפרק שלשה שאכלו סימן ג' שמצוה לחזור אחר הזימון ואפילו אחר עשרה מצוה לחזור כמו שכתבתי שם בד"ח סעיף פ"ג מ"מ העונה אחריו עונה ג"כ בלשון ברכה ולא באמן בלבד הלכך אין כאן שכר ברכה כיון שהעונה ג"כ מברך כמו הוא וכתבו התוספות וא"ת או ט"ן זהובים הל"ל דהא איכא ברכת בפה"ג שלאחר בה"מ וי"ל דסבר כמ"ד בע"פ דא"צ לברך אכסא דברכתא אלא אכסא קמא ותו לא ע"כ : [ד] **גדול** העונה אמן כו' · בס"פ אלו דברים במסכת ברכות ותמיהא לי דהתם מותיב מינה אדרב דאמר לחייא בריה ברי חטוף ובריך פירש"י כשמושיטים לך כוס של ברכה הוי מחזיר שיתנוהו לך ותברך וכן אמר רב הונא לרבה בריה חטוף ובריך דמשמע דס"ל דמברך עדיף ממאן דעני אמן והתניא רבי יוסי אומר גדול העונה כו' · ומפרקינן תנאי היא דתניא אחד המברך ואחד העונה אמן במשמע פרש"י במשמע קומו ברכו בספר עזרא ואומר ויברכו שם כבודך ויברכו וכו' · אלא שממהרין למברך יותר מן העונה אמן ומכיון דרב ור"ה אית להו תנא דס"ל כוותיה מסתמא הלכה כמותם וכ"ל לתרץ דבברייתא דגדול העונה וכו' · איתא נמי א"ל רבי נהוראי השמים כן הוא תדע שהרי גולייירין יורדין ומתגרין וגבורים יורדין ומנצחין והא שפיר קאמר רבי נהוראי ומקיים נמי דרבי יוסי נימוקו עמו הלכך נראה בעיני דהא דקאמר כתנאי לא לענין פלוגתא קאמר אלא לומר דמלינו תנא דמסייע להו לרב ורב הונא דתנא דממהרין למברך כו' · ומשו"ה הוא דאמרי לבנייהו חטוף ובריך למהר הברכה עליהם אבל לא שהם נחלקים על רבי יוסי שאמר דגדול העונה כו' · דהא רבי נהוראי אסברה לה בטעמא מעלייתא · אלא דברי שניהם אמת דהעונה הוא גדול מצד שהוא מגלה וגומר הענין אבל כמו שהמברך קודם להעונה כן ממהרין [לו] השכר קודם להעונה ורב ורב הונא השגיחו במהירות השכר ולא השגיחו על שהוא גדול ומשו"ה נמי לא קשיא על רבי למה רצה ליתן לו מ' זהובים והרי יכול לענות אמן אלא כו"ע קפדי טפי אברכות כדי לקבל השכר מהר ממאי דקפדי להיות גדול · וממה שכתבתי לעיל על דברי רש"י ז"ל נ"ל שחולק על ר"ת בהא דגדול העונה אמן כו' · דלא ס"ל משו"ה לפטור דהא בברכות שעונין עליהן אמן מחייב והשתא לדידיה הא דאמר בגמרא כתנאי כלומר דפליגי : [ה] **ואם** לא ענה אמן איהו דאפסיד אנפשיה · וא"ת א"כ ר"ג למה חייבו לשמכסה ליתן י' זהובים ממה נפשך אם ענה אמן הא אמר דפטור ואי לא ענה איהו דאפסיד אנפשיה וי"ל דדוקא בדבר שלא נעשה אלא ברבים כמו מילה וכדכתב הטור י"ד סימן רס"ה דהדר רב נחמן גאון היכא דאפשר לה עבדינן לה בעשרה והלכך מברך בקול רם כדי שהעומדים שם יענו אמן ולפחות יש שם אבי הבן והתופס את הילד אבל כסוי דם אין מדרך המברך לברך אלא בלחש דלמי ישמיע קולו ולפיכך לא ענה אמן שלא בירך בקול רם כי כן דרכן של מברכין על הכסוי כמו שכתבתי : [ו] **אף** בא"י. שהיו מומחין : [ז] **דאין** יכול לגבות בב"ד · כדמפרש לה רבינו התם סי' ד' : [ח] **כסהו** ונתגלה פטור מלכסות · ומוכחין לה בגמרא מדכתיב וכסהו דמשמע מיעוטא כיסוי זה ותו לא : [ט] **אין** דיחוי אלא מצות · עיין בש"פ ואלו מגלחין סי' קמ"ג :

לחלוק

רואין אותו כאילו [הוא] מים ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם: י (כט) דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא (ל) אבל יש [שם] דם בלא הוא פטור מלכסות: גמ' [דף פח ע"א] ת"ר דמו וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות [מכאן אמרו דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות] א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם בלא הוא פטור מלכסות · תניא אידך דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות · רשב"ג אומר במה דברים אמורים בזמן שלא כסה דם הנפש · אבל אם כסה דם הנפש · פטור מלכסות · אמר רב נחמן בר יצחק ושלשתן מקרא אחד דרשו · ת"ק סבר דמו כל דמו משמע · ורבי יהודה סבר דמו ואפילו מקצת דמו · רשב"ג סבר דמו המיוחד לו ואע"ג דאמרינן בפרק זה בורר (דף כט:) דאימתי דרבי יהודה בא לפרש · היינו דוקא במשנה אבל לא בברייתא · ובעירובין בסוף פרק חלון (דף פא:) גרסינן בכל הספרים כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי במשנתינו וכו' · והיה אור"ת דאין הלכה כרבנן אלא כרבי יהודה [א]ואע"ג דפליג רבי יהודה דברייתא ארבנן · במשנה הוא בא לפרש ומתניתין עיקר · וכן פסק רב אלפס ז"ל דהלכה כרבנן דמתניתין וכדפרים רבי יהודה ול"ע דרב חסדא ורמי בר חמא סברי בפרק זה בורר דאפילו במתניתין הוי אימתי [י] לחלוק היכא דמוכח [כ] והכא נמי מוכח דבמתניתין לחלוק בא כמו שהוא חולק בברייתא · ויש ספרים דגרסי בברייתא קמייתא דמו וכסהו מלמד שדם הניתז[ב] ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה אימתי וכו' [ל] תניא אידך דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רשב"ג וכו' ולפי גירסא זו גם רבי יהודה דברייתא לפרש בא · ורבנן דהכא היינו ת"ק דרשב"ג · והשתא ניחא דהלכה כרבנן דמתניתין וכרבי יהודה: מתני' (לא) במה מכסין ובמה אין מכסין · מכסין בזבל הדק ובחול הדק ובסיד [מ] ובחרסית ובלבינה ובמגופה שכתשן · אבל אין מכסין לא בזבל הגס ולא בחול הגס ולא בלבינה ובמגופה שלא כתשן · ולא יכפה עליו את הכלי · כלל אמר רשב"ג דבר שהוא מגדל צמחים מכסין בו · ושאינו מגדל צמחים אין מכסין בו · נראה דרשב"ג מפרש דברי ת"ק ולא פליג · וכן מוכח בגמרא דכל הני דקחשיב במתניתין חשיבי מגדל צמחים: גמ' היכי דמי חול הדק · אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל שאין היוצר צריך לכתשו איכא דמתני לה אסיפא ולא בחול הגס ה"ד חול הגס אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל שהיוצר צריך לכתשו · מאי בינייהו איכא בינייהו דצריך ולא צריך דמיפרך איפרוכי · פירש רש"י ללישנא קמא חשיב אין היוצר צריך לכתשו כיון דמיפריך ביד ללישנא בתרא דקאמר כל שהיוצר צריך לכתשו משמע כתישה כל דהו · ולפירושו הלכה כלישנא בתרא לחומרא ורב אלפס ז"ל לא הביא כי אם לישנא קמא [נ] משמע דמפרש איפכא:

ת"ר וכסהו יכול יכסנו באבנים או יכפה עליו את הכלי תלמוד לומר בעפר · אין לי אלא בעפר מנין לרבות זבל הדק וחול הדק ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת של פשתן דקה [דף פח ע"ב] *) ונעורת של חרסין וסיד וחרסית ולבינה ומגופה שכתשן ת"ל וכסהו יכול שאני מרבה אף זבל הגס וחול הגס [ס] (לב) ושחיקת כלי מתכות ולבינה ומגופה שלא כתשן וקמח וסובין ומורסן ת"ל בעפר · ומה ראית לרבות את אלו ולהוציא את אלו · אחר שריבה הכתוב ומיעט · [ע] מרבה אני את אלו שהן מין עפר · ומוציא אני את אלו שאינן מין עפר · כל אותן המגדל צמחים קרי מין עפר · [פ] א"ר זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למעלה (לג) ועפר למטה שנאמר וכסהו בעפר · עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך[ג] עפר למעלה ועפר למטה · נתינת הדם על עפר תיחוח חשיב נתינת עפר למטה · ולא בעינן שיתן העפר תיחוח ביד אלא מלא עפר תיחוח ושחט עליו [צ] דיו הוא בכך · והא דאמרינן לעיל (דף נא:) דמזמין לעפר דטולה בקעתא · (לד) פירוש היה כותשו לעשותו עפר תיחוח · [ק] דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח (לה) [ר] לאפוקי עפר המדבר אע"ג דעפר שמו והוא כשאר כל עפר הואיל ואין מצמיח מה שזורעין בו גרע טפי מכל הני דקתני לעיל שמגדלין צמחים ואין שמן עפר · ודבר שאין עפר ואין מגדל צמחים אלא שהכתוב קראו עפר (לו) כגון אפר שנקרא עפר שנאמר ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת · וזהב דכתיב ועפרות זהב לו מכסין בו · אמר רבא הא בורכתא · אמר רב נחמן בר יצחק מאי בורכתא הגא אמריתא ניהליה [ש] ומהא מתניתא אמריתא ניהליה · דתניא (לז) [ת] היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה · היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שוחק דינר זהב ומכסה · תניא הוסיפו עליהם (לח) השחור והכחול [א] ונקרת פסולין · (לט) ויש אומרים אף הזרניך · אמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר [ב] זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה · [דף פט ע"א] א"ר אילעי אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שבולם עצמו בשעת מריבה שנאמר תולה ארץ על בלימה · ואמר רבי אבהו אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שמשים עצמו כמי שאינו [ג] שנאמר ומתחת זרועות עולם:

הדרן עלך כסוי הדם

*) נ"ל ונסורת של חרשין

פרק שביעי

א [דף פ"ט ע"ב] גיד הנשה נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית [א] בחולין ובמוקדשין[ד]. בבהמה

הגהות הב"ח א דאע"ג דפליג ר"י: ב מלמד שדם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר ר"י אימתי וכו' תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם כו' אמר רשב"ג כנ"ל: ג שהשוחט צריך שיתן עפר למעלה: ד ובמוקדשין ונוהג בבהמה:

רש"י רואין אותו שאינו טעון כסוי: כאילו הוא מים ואם היה הדם הזה של שחיטת החיה והעוף ניכר בו חייב לכסות: אין דם מבטל דם · ואפי' אין מראית דם ניכרים במים כמות דם בהמה זו אין דם החיה בטיל דקסבר מין במינו לא בטיל: דם הניתז · חוץ לגומא: גמ' א"ר יהודה כו' · לקמיה מפרש טעמיה: אגפיים · כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי המים גדותיה: אבל כסה דם הנפש כו' · ושלש מחלוקות הן רבנן סברי כוליה בעי כסוי ולר' יהודה אפי' דם הנפש לא בעי כסוי אלא מקצתו כדקתני דדם הניתז פטור מלכסות ואפי' הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם דם אחר ולרשב"ג דם הנפש כוליה בעי כסוי: רבנן סברי דמו כל דמו · משמע: מתני' חרסית · שחיקת חרסית: מגופה · שעל פי חבית: גמ' איכא בינייהו דצריך ולא צריך · ללישנא קמא דאמר א"צ קרי חול הדק ומותר הלי נמי בכלל אין צריך הוא ותורת חול הדק עליו ומותר וללישנא בתרא דקרי חול הגס ואסור כל שצריך לכותשו הלי נמי בכלל צריך לכותשו הוא וחול הגס שמו ואסור: דמיפריך איפרוכי · ביד: נעורת · אריסט"א שמנערין מן פשתן: נסורת · שמנסרין נסרים במגירה פגומה וקוצצים בה עצים והיא משרת נסורת דקה כעפר: ת"ל וכסהו · בפני עצמו ודרש מדלא כתיב ושפך דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לבתר עפר אבל השתא מדרים וכסהו באגפי נפשיה: ושחיקת כלי מתכות · דלא איקרי עפר: סובין · שהגפה קולטת: ומורסן · קליפה היוצאת כשכותשין במכתשת: לאחר שריבה הכתוב ומיעט · שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר כל הנך דלעיל מין עפר נינהו מה עפר מיוחד שמגדל צמחין אף כל שמגדל צמחין וכל הנך קים להו לרבנן שמגדלין צמחין: עפר למטה · עפר תיחוח ולא על קרקע קשה: ובכהו עפר · משמע דלא בעי עפר אלא בכיסוי בעפר משמע כולו עטוף בעפר תיחוח: דמזמין ליה לעפרא דטולה פקתא · עפר כל שבקעה היה מסיע וכותש או שהיה עפר תיחוח ומזמנו [בפה] לכך: פקתא · בקעה: אלא בדבר שזורעים בו ומצמיח · למעוטי ארץ מליחה: האי בורכתא · אינו עיקר לשון בור: במדבר · ארץ ליה שאינה מצמחת: השחור · פחמים כתושין: נקרת פסולים. עפר שמנקרין מן הרחיים: הזרניך הורפימנ"ט: שבולם עצמו · סוגר את פיו ודומה לו בכבורות פיו בלוס ורגליו מבולמות: ומתחת. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם: הדרן עלך כיסוי הדם

פרק שביעי א ובמוקדשין · לקמן פליגי בה איכא למ"ד אפילו בעולה ואיכא למ"ד בקדשים הנאכלין:

מעדני יום טוב

[י] לחלוק · גרס וכן לקמן: [כ] והה"נ מוכח וכו' · וכ"כ התוספות והר"ן בשם הרז"ה אבל כתב עוד דאפשר דמהא לא אריא דאע"ג דרבי יהודה דברייתא כי קאמר אימתי לחלק אימתי דמתניתין לפרש הוא דלא אמרו בפ"ב חלון דאימתי לפרש אינו אלא במשנתינו אבל בברייתא לא הלכך לענין הלכה לא שבקינן ת"ק דמתניתין משום ת"ק דברייתא אלא קי"ל כת"ק דמתניתין וכדפירש ר"י אליביה כ"כ הר"ן אבל לא התוס' דאינהו מקשו' מרמי בר חמא ולא תירצו ודלא כמו שמשב הב"י: [ל] הה"ג תניא אידך וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז וכן הוא בתוספות: [מ] ובחרסית · פירש רש"י שחיקת חרסים והקשו התוספות דבברייתא דגמרא חשיב תרוייהו ובמלובה פי' רש"י לבנה כתושה וא"א לומר כן דהכא חשיב תרווייהו ע"כ ולכן הפירוש היותר נכון מה שפירש הר"ר עובדיה מברטנורה במס' מעשר שני פ"ה שהוא אדמה שעושים ממנה כלי חרס ושוב מצאתי כן בערוך בשם י"א והוא פי' חרסית סיד: [נ] משמע דמפרש איפכא · כל שאין היוצר צריך לכתשו כלל אבל צריך ולא צריך כיון דצריך למפרך ביד אסור וללישנא בתרא כל שהיוצר צריך לכתשו בכתישה מעולה מקרי חול הגס ואסור אבל צריך ולא צריך כיון דמפריך ביד לאו צריך לכתשו מקרי והא דנריכא ליה מילתא לרבינו לומר דהרי"ף מפרש איפכא משום דקשיא ליה למה פוסק כלישנא [קמא] לקולא וגם הר"ן מפרש לחומרא ללישנא קמא שהביא הרי"ף ועיין בפרק בהמה המקשה סימן ז' מה שכתבתי שם ועוד בפרק דלקמן סימן י"ד וכן עיין בפ"ק דמסכת עבודת כוכבים סימן ג': [ס] ושחיקת כלי מתכות · וא"ת והא מגדל צמחים הוא דתנן בפרק כל הצלמים רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח א"ל אף היא נעשת זבל ובשל מתכות מיירי דמייתי עלה קרא דעגל וי"ל דבפני עצמו אין מגדל צמחים אלא שמועיל לזבל ור"ת תירץ דע"י שרפה מגדל צמחים דהתם ע"י שרפה איירי דכל עבודת כוכבים מתחלתה בשרפה דומיא דעגל · תוספות ועיין בד"מ: [ע] מרבה אני את אלו כו' · ובגמרא פרכינן אימא וכסהו כלל עפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא במה שבפרט עפר אין מידי אחרינא לא אמר רב מרי משום דהוה כלל הצריך לפרט וכל כלל הצריך לפרט אין דנין אותו בכלל ופרט ופירש"י דכלל דהכא יש לפרשו בשני דרכים כמו בכלי או בדבר המתערב ונבלע בו כגון עפר ובא הפרט ומפרשו ור"ת פירש דלהכי צריך לפרט דמכללא לא משמע למטה דוכסהו משמע למעלה ואתא פרטא בעפר שצריך שיתן עפר למטה ג"כ: [פ] אמר ר' זירא וכו' · ברי"ף כתוב גר' בפרק השוחט אמר ר' זירא אמר רב כו' · ובסופו כתוב וכי"ע בפ"ק נמי איתא ואני תמיהא למה לו לאהדורי אמקומות הרחוקים והוא קרוב אלינו בריש פירקין: [צ] דיו בכך · גרס בד"י: [ק] דרש רב נחמן כו' · ולפרש דברי רשב"ג בא דהא דקאמר דבר המגדל צמחים כו' · היינו דוקא דבר שזורעים בו ומצמיח שלזה קורא מגדל צמחים וכו': [ר] לאפוקי עפר המדבר כו' · דלא שמעינן ממתניתין דלצמחים גדלין בו מאליהן אלא דמה שזורעין בו אינו מצמיח א"כ אי ממתניתין ה"א דמכסין בו כיון דהוי ממין המגדל צמחין · תוספות: [ש] ומהא מתניתא גרס: [ת] היה מהלך במדבר כו' שורף טליתו כו' · וכך הנוסחא ברי"ף · ובגמרא הנוסחא איפכא ופשיטא דלא נ"מ מידי בין חלוף הגרסאות בזה: [א] ונקרת פסולים · פירש"י עפר שמנקרים מן הרחיים ואין זה שחיקת אבנים דהא בברייתא לעיל חשיב ליה שחיקת אבנים והאי הוסיפו קאי אברייתא דלעיל ולא אמתניתין מדלא חשיב הכא כל הנהו דחשיב בברייתא דלעיל · תוספות: [ב] זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה · פירש הגאה בהן אפר פרה מטהרת הטמאים מטומאתן עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע אבל אפר כיסוי לית ביה הנאה דבלאו כיסוי נמי הוה משתרא בישרא ותוס' לא חשיב ליה בהדייא הכי אמרינן בגמרא: [ג] שנאמר ומתחת זרועות עולם · פירש"י ומתחת מי שנדרס כו' · וצ"ל דנירסתו כגירסת הרי"ף דגרים אהך מלתא דרבי אבהו שנאמר תולה ארץ על בלימה וכדלעיל מייתי בגמרא דאמר רבא ואיתימא רבי יוחנן אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן כתיב הכא ונחנו מה וכתיב התם תולה ארץ על בלימה וגם פירש"י תולה ארץ על זכות אומן שנחשבו לבלימה ולא הוצרך לפרש בכאן והדר גרס הרי"ף ואמר רבי אבהו אין העולם מתקיים אלא במי שמשים עצמו כקרקע שנאמר ומתחת זרועות עולם והשתא שפיר פירש"י ומתחת מי שנדרס כו' · עוד כתב הרי"ף ואמר רבי אבהו כל פרנס המתגאה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן חכם ומבין ומשכיל לעולם שנאמר לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב והמאמר הזה איתא בגמרא דר"ה בפ"ק דף י"ז תמיה דרב יהודה אמר רב ובלשון זה כל פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור וכו' · וגרסינן תו בגמרא דהכא אמר רבי יצחק מאי דכתיב האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם מה אומנתו של אדם בעוה"ז ישים עצמו כאלם יכול אף לד"ת ת"ל צדק תדברון יכול יגים דעתו ת"ל מישרים תשפטו בני אדם ופי' רש"י האמנם אלם אומנות יפה היא האילום אבל צדק דהיינו ד"ת אותו תדברון מישרים במישור אבל חלקם שמחה לירדם: הדרן עלך כיסוי הדם

פ"ז [א] בחולין ובמוקדשים · פירש"י לקמן פליגי בה כו' · וכולהו תנינהו משום דאיצטריך למתני בחולין ובמוקדשים

דברי חמודות

מותיב מהברייתא דמפשטה איכא למותיב בלא דיוקא דהלמא בעי גרידה ואי קשיא הא קשיא דהשתא דאמרן חייב לכסות דקתני בברייתא ע"י גרידה היא והכילה לה כך ברייתא דגורדין תמיהת התוס' דבריטא ודאי דתמיהא טובא טפי לפוס הך דהאמי פטור מלכסות לגרדיה דהשתא מהך ברייתא גופא איכא לתמוה ותיהא גם לנה נ"ל לתרן דשאני היכא דמגולה וגם אין עפר תיחוח למטה מהיכא דמכוסה למעלה דכשהוא מכוסה למעלה תו לא צריך כי הא דכסהו הרוח שאין אומרים שיתחייב לחזור ולגלותו ממה שמכוסה בו ושיכסהו אלא אמרינן כיון שמכוסה הוא תו לא צריך אלא א"כ שנתגלה מעצמו וה"נ דכותה מכיון שמכוסה בדם בהמה תו לא צריך ואע"ג דכבהו הרוח מיירי ודאי שכסהו בעפר הא ה"נ הוי כנתערב בדם בהמה-דרואין כו' והכא שדם בהמה על דם החיה ומכסה וא"נ לרואין כו' שהכל מכוסה בדם בהמה ועדיף ממעורב ולפיכך פטור מלכסות וא"נ גרידה אבל כשהוא מגולה וגם למטה אין עפר תיחוח קתני חייב לכסות שאין כאן כיסוי כלל ובעי גרידה לפירוש הרשב"א ודלא כהתוס' ואם כן נתקיימו יפה דברי רמ"י ז"ל ואף על גב דאיהו לא חזי לדברי הרשב"א ולפי שיטת התוס' אין דבריו מתוורין כלל מ"מ להלכה יש להורות כדבריו מאחר שהרשב"א סובר ג"כ דבעי גרידה ולדברי הרשב"א תמיהת התוס' אזדא לה כדפרישית ומיהא מ"ש תו רמ"י ז"ל שכשגורדו לא יספכנו שלא יבא דם הבהמה למעלה ואע"פ שלמטה מפסיק כו' זהו לסברתו דס"ל דברייתא מיירי שיש עפר תיחוח מלמטה וכבר הוכחתי שאי אפשר לומר כן ולפיכך נ"ל דכשגורדו גורד לדם החיה בלבד ואע"פ שא"א שיגרד כולו הא אמרי' אפי' מקצת דמו וכי נמי גורד לדם הבהמה עמו מעט בטל הוא בתערובתו וכתבו הג"מ פ"ד מה"ש בשם מהר"ם שאם שחט תרנגולת כשרה ושוב שחט ונתגלגל בידו חייב לכסות ופירשה רמ"א ז"ל בד"מ דמיירי כשלא שחט הנגלה על דם הכשרה ממש שאפשר שלא כיסה כל דם הראשון א"כ כל מסתמא לא אמרינן שכיסה הכל: (כט) דם הניתז ושעל הסכין כו' · כבר כתבתי בסעיף דלעיל דבגמרא דריש פרקין מפרש דמגרדו ואח"כ מכסהו ואע"ג דבכלבו כתב דא"צ גרידה דס"ל דלמסקנא לא קאי הך פירושא יחידאה הוא לגבי שאר הפוסקים ועיין עוד לקמן סעיף ל"ג: (ל) אבל יש שם דם בלא הוא פטור מלכסות · דמו ואפילו מקצת דמו כדמפרשינן לקמן וכתב רמ"א ז"ל ובמהרי"ל יש שוחטין ממהרים לכסות הדם ולא שפיר עושין טרם שיצא דם הנפש ומצאתי בהגהות הישנים בשם מהר"ם ומהר"א קלויזנ"ר שצריך להמתין עד שיצלה כל דם הקלוח דהיינו עד שירדו טיפין טיפין עכ"ל ומיהו אם שחט ולא יצא מהם דם כלל הא תנן בפרק שני ס"ס י"א דכשרה: (לא) במה מכסין · ומי שאין לו שום דבר שמכסין בו לא ישחוט אלא ימתין עד שיהיה לו כן כתב הטור והרשב"א בת"ה: (לב) ושחיקת כלי מתכות · עיין סוף סעיף ל"ה וכבר כתבתי במעדני יום טוב בשם ר"ת שאם נשרפו מכסין בהן וכ"כ הרשב"א בת"ה ודקדקו הב"י מלשון הטור דס"ל דה"ה לקמח וסובין ומורסן: (לג) ועפר למטה · וכתב הטור שאם שחט ולא היה עפר למטה צריך לגרוד הדם וליתנו בעפר תיחוח ולכסות עפר תיחוח עליו ע"כ וכתב הב"י שכ"כ הרשב"א ולמדו מהא דמצריכים גרידה בדם הניתז כמו שכתבתי לעיל סעיף כ"ט: (לד) פי' היה כותשו כו' · וגם בפרק השוחט סימן ח' דחה לפירוש אחר דרש"י שמזמינו בפה ומיהא כתבתי שם סעיף כ"ה דבעל העיטור ס"ל כאותו הפירוש: (לה) לאפוקי עפר המדבר · וכתב בעל העיטור שכמו כן אין מכסין בכל דבר שיש בו לחלוחית מים כמו מתונתא · וכתב ב"י דבסמ"ג יליף ליה מדאמרינן בס"פ אלו טרפין דמתונתא לאו בר זריעה הוא ופירש"י שאם בא לכתשה היה מדבקת ונגלת ובסמ"ג יהיב טעמא דלא מיקרי עפר אלא עפר דק ונפרד שראוי לימנות כדכתיב אשר אם יוכל איש למנות את עפר הארץ ע"כ וכתב המרדכי בשם גאון דמכסין בשלג שנאמר כי לשלג יאמר הוי ארץ גם מכסין בשחיקת ברזל שנאמר ברזל מעפר יוקח ע"כ ודחה הב"י לדבריו דלא כתיב בשלג עפר ועוד דקרא לא קאמר אלא שהשלג יהיה בארץ ואינו קורהו ארץ וכן ברזל לא קאמר אלא שהוא נקח מן העפר ולא שהוא נקרא עפר ע"כ וכתב רמ"א בד"מ שכן בא"ז כתב בשם גאון אחד דעושת מלכסות בשלג שהרי למחר יתחמם ויהיה מים א"כ כסה במים וכ"כ בשם גאון שהוא עשות לכסות בברזל שחוק: (לו) כגון אפר · בין אפר עצים בין אפר בגדים אפילו אפר בשר שנשרף שהרי כתיב ולקחו לטמא מעפר וגו' · הרמב"ם בסוף הלכות שחיטה ולשון הטור באוכלים או בגדים שרופים עד שנעשו אפר והא דבגדים שרופים הייט דתניא לקמן היה מהלך במדבר כו' שורף טליתו: (לז) היה מהלך במדבר כו' שורף טליתו · כתב המרדכי בשם הגאונים אי איכא גברא דחביב עליה טליתו משום או תיותא א"כ דלא שוי דינר ההוא שוף או תיותא היכי לעבד תמני דמא בגגדא א"נ בסגדלא ומברך על כיסוי הדם וכי מטי לדוכתא דעפרא ישמי ההוא בגדא או ההוא סגדלא דמאי ביה דמא ומכסי בלא ברכה והכי תקינו רבנן לענין כיסוי הדם בין בים במדבר בין בים עכ"ל ותמה הב"י דאם כן עדיף הוה ליה למתני האי תקנתא מלמתני שורף טליתו דאיכא משום בל תשחית וכתב רמ"א בד"מ דלא ידע מאי קאמר מר דהא הגאונים לא כתבו אלא אם כן לא שוה ההוא עופא כמו הטלית והוזהב דהוי משום בל תשחית ומשו"ה תקינו ליה בכה"ג אבל אי הבוה עופא עדיף טפי ליכא בזה משום בל תשחית כדאיתא פרק הגוזל גבי אילן שדמיו יקרים לבנין דמותר לקוצו וכן פסק הרמב"ם בהלכות מלכים (והא רבינו פסק כן שם סימן ט"ו וגדולה מזו כתב דאפילו בצריך למקומו נראה דמותר) לכך אסור לכסות בכה"ג אלא שורף טליתו וכו' ומשו"ה לא תקנו האי תקנתא כיון שאסור במקום שאפשר בשורף טליתו וכו' ועוד תמה הב"י דהיאך מברך כשממלאו בבגדו והרי אין זה כיסוי דם בעפר גם על זה כתב רמ"א שאין דבריו נכונים דהואיל וכשממלאו בבגדו הוי תחלת הכיסוי יכול לברך אף על פי שאינו גמר הכיסוי עד לאחר זמן מידי דהוה אבדיקת חמץ דמברכים על ביעור חמץ אף על גב דלא מבערים עד למחר הואיל והבדיקה הוא תחלת הבעור וה"ה בנדון דידן ולכן מ"ש הב"י דאין לדברי הגאונים בזה עיקר אינו נראה ויש לסמוך עליהם היכא דלא אפשר בענין אחר ומה שכתב הב"י שהפוסקים השמיטו ולא כתבו לדבריהם אלו לא ראינו אינה ראיה ואחר כך מצאתי בא"ז בהלכות כיסוי הדם שהביא דבריהם והאריך בטעמא וכתב דיש לסמוך על דברי רבותינו הגאונים עכ"ל רמ"א בד"מ שם ואיהו ראה תלמידו רמ"י זכרונו לברכה את דבריו לא היה כותב שלא לברך כו': (לח) השיחור · פירש רש"י פחמים כתושים והרמב"ם פירש דהיינו פיח הכבשן:

(לט) ויש אומרים אף הזרניך · והרי"ף השמיטה ואף על פי שרבינו כתבה אפשר שסמך על הכלל דהלכה כתנא קמא ובקצור ובטור לא פסק לדבריהם: הדרן עלך כיסוי הדם

(א) בבהמה (ב) *ובחיה · [ב] בירך של ימין ובירך של שמאל · ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף: גמ' [דף צב ע"ב] [ג] א"ל אביי לרב יוסף והא קא חזינא דאית ליה · א"ל אית ליה ולא עגיל · בעי רבי ירמיה אית ליה לעוף ועגיל ואית ליה לבהמה ולא עגיל מהו · [ד] בתר עיגולא אזלינן או בתר מינה אזלינן (ג) תיקו*: [דף פט:] מתני' (ד) [ה] ונוהג בשליל רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל · וחלבו מותר · ואין הטבחים נאמנים על גיד הנשה [דר"מ] · וחכ"א נאמנים עליו ועל החלב: [דצ"ב:] גמ' אמר שמואל חלבו של ג"ה מותר לדברי הכל והא מיפלג פליגי · דתניא גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא וחותך שומנו מעיקרו דברי רבי מאיר · רבי יהודה אומר [ו] גוממו עם השופי · (ה) מודה שמואל [ז] שאסור [לר"מ] מדרבנן:

ב [דף צא ע"א] דתניא שומנו מותר וישראל קדושים הם ב(ו)נהגו בו איסור · אמר רב יהודה אמר שמואל (ו) שני גידין הן הפנימי סמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו: [ח] (ז) ג [דף צב ע"ב] אמר רב ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורין [ט] ואין חייבין עליו חוטין שבכליות אסורים ואין חייבין עליו · [י] לובן שבכליות רב ורבי חייא חד אסר וחד שרי · רבה [כ] מחטט ליה · ר' יוחנן ממרטט ליה · רב אסי [ל] גייס ליה · אמר אביי טותיה דרב אסי מסתברא · דא"ר אבא א"ר יהודה אמר שמואל [מ] [דף צג ע"א] חלב שהבשר חופה אותו מותר אלמא חלב שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים הכא נמי שעל הכליות אמר רחמנא ולא שבתוך הכליות · רש"י פוסק דלובן כוליא הלך אחר המחמיר והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד · ולכאורה נראה דשרי כאביי ואין צריך לגמום אלא מה שחוץ לכוליא · וגם בשאלתות פרשת

הגה"ה

*השיב ר"י סגן לויה לרש"י על ניקור ירכי חיה מצוה לנקרו כמו של שור שה ועז וכל מה שאסור בירך הבהמה אסור בחיה בכל הירך ובשוק שלמטה הימנו שקורין גנקרו"ץ בלע"ז וכן שומן של גיד הנשה וכן כנפי השוקן ובוקא דאטמא וכל הניקור כמו של בהמה לפי שהגיד ראשו נכנס תחת אותו העצם לפי שלא חלקו רבותינו בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקרבים על גבי המזבח וגידין האסורים משום חלב אבל גידין האסורים משום דם צריך ליטול גם מן החיה כמו בבהמה · מא"ז:

*ואזלינן לחומרא מיהו לכתחלה א"צ לבדוק אחר זה כיון דלא שכיחא הוא ואם ימצאו ברגלי התרנגולים חוטין אדומים טוב ליזהר ולהשליכם או לחותכם ולמולחם אבל אותם שנמצא בירכי התרנגולים שרגילים להיות תדיר אדומים מתוך המנהג נראה בעיני שמותר ואעפ"כ קשה בעיני לאוכלו כשבאין לידי והן אדומים או שחורים ונראין מליאים דם ואעפ"כ איני מצריך לנקרם קודם בישול דלא חזינן לרבנן דקשישי דמנקרי א ע"כ דברי ר"י ז"ל: מא"ז:

ויקהל הביא דברי המתיר ולא הביא דברי האוסר · וגרס רבה ממרטט ולא גרס רבא דא"כ הוי הלכה כרבא נגד אביי · (ח) ומיהו נהגו לשרש אחריו מאחר שרש"י נסתפק בו ואם רבי יוחנן ממרטט ליה* · מיהו בחלב שהבשר חופה אותו (ט) משמע מפירוש רש"י ז"ל שפשוט לו שמותר [נ] אע"פ שבלובן כוליא לא

הגה"ה

*מיהו אם אירע הדבר שימצא קצת שלא שרשו לחוץ ונגלה או נתבשלה עמו לא אסרינן ליה · מא"ז:

פסק בהדיא דמותר וצריך טעם מאי שנא זה מזה · דאי דרשינן חלב שעל הכסלים אמר רחמנא ולא חלב שבתוך הכסלים · [ס] הכי נמי נדרוש חלב שעל הכליות ולא חלב שבתוך הכליות [ע] וגם ר' יוחנן אית ליה חלב שהבשר חופה אותו מותר [פ] מדקאמר בהמה בחייה [צ] פירוקי מפרקא ואפילו הכי ממרטט ליה · ופירש הר"ר יונה ז"ל דמחמיר היה רבי יוחנן · [ק] ואביי דינא דאורייתא קאמר · הילכך ראוי להחמיר כרבי יוחנן ומכאן מביא ראיה לסתור דברי הר"ר אליעזר ממי"ץ שהיה אומר דשומן שעל יותרת הכבד אסור (י) [ר] אף לאחר שניטל הקרום ממנו · והביא ראיה מדתניא בתורת כהנים בפרשת צו כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנו קרבן לה' אין לי אלא תמימים שכשרין להקרב · חלב בעלי מומים מנין · ת"ל מן הבהמה · חלב חולין מנין · ת"ל כי כל אוכל חלב · א"כ למה נאמר אשר יקריבו לא אמרתי לך אלא חלב שכמותו כשר להקרב · יצא חלב הדפנות שאין כשר להקרב · משמע שהייתי אוסר חלב הדפנות אי לאו משום שאין כשר ליקרב · ואם כן חלב היותרת [ש] דקריב ליתסר · ולדבריו אם כן לובן כוליא ליתסר שהוא קרב עם הכוליא כמו שומן היותרת · ומיהו יש לומר דשאני לובן כוליא דמיעטיה קרא בהדיא שעל הכלות ולא שבתוך הכליות · ומיהו קשה לדבריו כל שומן האליה ליתסר דקרב לגבי מזבח הוא [ת] ואי משום דאמרינן בסוף כל הבשר (דף קי"ז) חלב האליה איקרי חלב סתמא לא איקרי מכל מקום ליתסר מטעם שהוא קרב למזבח אלא ודאי לא איצטריך למעט חלב הדפנות אלא לפי שדומה לשאר חלב · [א] ושמא אף תותב קרום ונקלף הוא · (יא) אבל לובן כוליא וחלב האליה לא דמי כלל לשאר חלב האסור וכי קרבי נמי לא בתורת חלב קרבי · אלא אגב כוליא ואליה (יב) וכן שומן היותרת אגב יותרת:

ד גופא א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר · איני והא אמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל האי תרבא דתותי מתני אסור · אמר אביי

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל ואזלינן וכו' דמנקרי הכי ע"כ דברי ר"י: ב ונהגו בו איסור וכן הלכה אמר ר"י:

רש"י שאין לו כף · בגמ' מפרש אית ליה ולא עגיל: כף פוליפ"א הגרכרת סביבות עצם הקולית העליונה סביב סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף: כף · שעל גב הירך: גמ' דאית ליה · כף בשר סביבות הקולית העליונה: ולא עגיל · הבשר סביבות העצם ואינו דומה לכף כל בשר גבוה ועגול קרי כף כדאמרינן בנדה עד שתתמעך הכף גבי סימני בגרות: מתני' ונוהג בשליל · בן תשעה חי הנמצא בבהמה: וחלבו · של שליל מותר: ואין הטבחים נאמנים · לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו: גמ' אמר שמואל וחלבו מותר · דקתני מתני' דברי הכל היא: מעיקרו · מ"מ שהוא נבלע ונשרש בבשר: גוממו עם השופי · החלב הגבוה ונראה על השופי גומם ומשליטו מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשו של שומן ושל גיד מותרין: עם השופי · בשוה לשופי יחתכנו: מודה שמואל · דאע"ג דמן התורה מותר קאסר ליה ר"מ מדרבנן: ב וישראל קדושים · העושין סייג לתורה נהגו בו איסור: פנימי הסמוך לעצם · הוא גיד ארוך ונתון לארכו של שופי כשפורעין את הירך ופושט בכל הירך ראשו אחד מחובר בעצם האליה ומשם נפשט לאורך השופי עד מקום חיבור הקולית ועצם הירך ושם הוא סמוך לעצם: וחייבין עליו · מלקות כדיליף לקמן מהירך ועוד שהוא על הכף שהכף הוא בשר עגול הסובב את הקולית דבוקה בה ועל שם שהוא בצד פנימי של ירך צד שכלפי ירך חברתה כשהבהמה מחוברת קרי לה פנימי: והחיצון · גיד קצר הנתון לרוחב השופי בסופו מובלע בכף הסובבת את הקולית והוא נתון בצד חיצון של ירך: אסור · מדרבנן: ואין חייבין עליו · דלאו היינו על הכף אלא בתוך הכף: ג חוטין שבחלב · כגון חוטי הכסלים וגם בחלב שעל הקרב יש חוטין דקים: אסורין · מדרבנן: ואין חייבין עליהם · כרת: לובן כוליא · שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא: ממרטם ליה · משרש אחריו: גאים ליה · אחפוי אבל בכוליא אכל: חלב שהבשר חופה אותו חלב שעל הכסלים שתחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת הבשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים ומשהבשר חופהו מותר ולמטה אותו בשר יוצא ממנו קרום עב ולבן לבד קרום דק וקליש המתפשט בכל הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש חלב ויש שנוהגים איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חפוי בשר שדק הוא אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וגם בעיני (רבי) נראה דחפוי גמור הוא · ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא איתוקם הלכתא כר' אסי והמחמיר יחמיר והמונע לא הפסיד: פרוקי מפרקא · כשהיא הולכת אבריה נעים והמתנים פעמים שהן נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכים כלפי מטה ואין החלב נכסה בהן: תותב · ושיא שמלתו מתרגמינן ושיא תותביה · כשמלה הוא פרוס על הקרב וכן על הדקין כדאמרן: קרום ונקלף · קרום דק יש עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך: ד חלב שהבשר חופה אותו · מפורש לעיל: האי תרבא דתותי מתני · זה עליונו וגובהו של אותו חלב שפירשתי קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש

דברי חמודות

פ"ז (א) בבהמה ובחיה · וכתב הטור דנוהג בכוי והכי איתא בגמ' דר"פ דם שחיטה וטעמא קאמר התם דבכף הירך תליא רחמנא פי' רש"י דכל דאית ליה כף שקורין פולפ"א נוהג בו גיד הנשה ע"כ והא אית ליה כף הירך ולהא טיבת לא איצטריך למ"ד כוי ספק חיה ספק בהמה דממ"נ נוהג בו אלא מיירי למ"ד דבריה בפני עצמו הוא ופירשו התוספות דר"ל בריה בפני עצמה שאינה לא חיה ולא בהמה (ועיין במשנה דספ"ה דמזיר) דלא כדלעיל פרק אותו ואת בנו דאמרו בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם מין חיה אם מין בהמה ויראה לי דמשו"ה לא כתב הרמב"ם בפרק ח' מהמא"א לדין הכוי כלל לפי שהוא סובר כמ"ד שלא הכריעו בו חכמים אם מין חיה אם מין בהמה שכ"כ בהדיא בפרק האחרון מהלכות שחיטה ולכך יש לתמוה על הטור שהרי הוא ג"כ כתב בסימן כ"ח שהכוי הוא ספק חיה ולמה הוצרך לכתבו כלל: (ב) ובחיה · והשיב ר"י סגן לויה לרש"י על ניקור ירכי חיה מצוה לנקרו כמו של שור שה ועז וכל מה שאסור בירך הבהמה אסור בחיה בכל הירך ובשוק שלמטה הימנו שקורין גנקר"ץ בלע"ז וכן שומן של גיד הנשה וכן כנפי השוקן ובוקא דאטמא וכל הניקור כמו של בהמה לפי שהגיד ראשו נכנס תחת אותו העצם (ואם יש אדם שמפטפט כנגדי על דבר זה הוי ראוי לנדותו וטעם לגד מיתת כ"כ במרדכי) לפי שלא חלקו רבותינו בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקרבים לגבי המזבח וגידים שאסורים משום חלב אבל גידים האסורים משום דם צריך ליטול גם מן החיה כמו בבהמה מא"ז הגהות אשר"י: (ג) תיקו · וכתבו הרשב"א והמרדכי דאזלינן בתרוייהו לחומרא דספיקא דאורייתא הוא והלכך בין עוף דאית ליה בין בהמה דלית לה תרווייהו אסירי וכן פסק הרמב"ם בפרק ח' מהמא"א וכתב הטור שא"צ לבדוק אחריו אם הוא עגול וכ"כ המרדכי שאין לנו לבדוק כל עוף אם יש לו כף עגול או לאו דאין לספק בכל עוף ויש לנו לילך אחר הרוב ע"כ: (ד) ונוהג בשליל · כבר כתבתי בזה בפרק בהמה המקשה בסעיף י"ז ע"ש: (ה) מודה שמואל שאסור לר"מ מדרבנן · וכתב הרי"ף שכן הלכה ולפ"ז דכתבתי במ"ט בשם התוספות דלרבי יהודה שרי לגמרי כבר כתב הר"ן דאע"ג דבעלמא ר"מ ור"י הלכה כר"י הכא קי"ל כר"מ דשמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים דרב אסי אוקי ברייתא דשמנות והגידים והעתר כו' דמתניא בריש פירקין בשמנו של גיד וכדתניא ישראל קדושים נהגו בו איסור אלמא הכי ס"ל ע"כ: (ו) שני גידין הן וכו' · עיין בסימן כ"ג ומ"ש שם בס"ד בנו"ט: (ז) גרסינן בגמרא אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא אמר רב לא אסרה תורה אלא קנוקנות שבו פירש"י גידין דקין ההולכים באורך הירך מתחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי לפי שהן רכין וניתנין טעם אבל גיד עצמו שהוא כעץ בשופי קשה הוא ועץ בעלמא הוא ע"כ שולא אמר עץ הוא והתורה חייבה עליו פירש"י שולא אמר אע"פ שעץ הוא התורה חייבה עליו ע"כ אמר אביי כוותיה דשלא מסתברא דאמר רב ששת אמר רב אסי חוטין שבחלב אסורים ואין חייבים עליהן אלמא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ה"נ גיד אמר רחמנא ולא קנוקנות וכתב הרשב"א מדפסק אביי כשלא קי"ל כוותיה ומיהו מדרבנן אפילו קנוקנות נמי וכו' הגיד אסור וכדשמואל דא"ל לבר פיולי תות ביה טפי והכי איתא בב"ר האי פקקלותא דגידא שריא וישראל קדושים נהגו בהם איסור פירש פקקלותא קנוקנות וכ"כ בשאלתות דמדרבנן אסור וכ"כ התוספות והר"ן וכתב הטור שצריך להטע אחריהם בכל מקום שהם ושומן אסור לפי שישראל קדושים הם ונהגו בו איסור וכתב בהגהות אשר"י המנקר את הבשר ישבר ראשי עצמות שבירך וינקר הקנוקנות וגיד הנשה כולו עם שמנו ויטול הגידים שבצנבקן ח"ל הרוקח בסימן ת"ט צריך ליטול גידי הירך ויוציא מכל הירך שלא ישתייר אפילו כחוט השערה ויחתוך ראשי עצמות שבירך שבהן שרשי הגיד ויפליטו ויחתוך צומת הגידין שטומתין וכל גידי הארכובה שהאמצעית ויוציאם ויטול שמונית שבירך שאסור משום חלב ויטול ו' חוטין שבשוקן ע"כ וכתב רמ"א שאין ללמוד סדר הניקור רק במראית העין מן המומחה הבקי בניקורו: (ח) ומיהו נהגו לשרש אחריו כו' · מיהו אם אירע הדבר שימצא קצת שלא שרשו לחוץ ונגלה או נתבשלה עמו לא אסרינן ליה הגה"ת אשרי בשם מא"ז: (ט) משמע מפירוש רש"י ז"ל שפשוט לו שמותר · ועיין לקמן בסעיף ז': (י) אף לאחר שניטל הקרום ממנו · אותו הקרום של צד חוץ לפי שהחלב שמכסה את הקרב שוכב ונוגע שם אבל אותו הקרום שלצד הריאה אין צריך להסיר שבאותו צד אין שום חלב ואם תחך היותרת מן הבהמה ואינו יודע איזה היה לצד פנים או לצד חוץ צריך להסיר הקרום מב' צדדים כ"כ במרדכי בשם ספר התרומה ועיין לקמן סימן כ"ך והגהת אשרי כתוב דנהגו ליטול גם הקרום התיצון דלא אתי למטעי ע"כ ועיין עוד בסעיף דלקמן: (יא) אבל כו' · וחלב האליה לא דמי כו' · וכתב מהרי"ו בן חביב ז"ל אפשר שיש בזה הלים הכמוני ותחשוב שהחלב שבאליה לצד פנים מותר ורחמנא ליצלן מהאי דעתא כי אין הכוונה אלא על האליה עצמה ע"כ וז"ל המרדכי בשם ספר יראים והגהות מיימוני סמוך לזנב יש שומן האליה ועליו יש חלב הקליבוסתא (דלקמן) ואותו חלב ושומן האליה דבוקים זה לזה ואין ביניהם אלא גיד לבן כעין הקרום ומראהו כמראה שומן מה שעל אותו גיד אסור בכרת ומה שתחתיו מותר מטעם חלב שהבשר חופה אותו וצריך לגרוד אותו הגיד יפה יפה ולפי שהוא לבן טועין בו הרבה בני אדם ואין יודעים להפריש בין החלב לשומן ולכן נתתי לב להזהיר בין הטמא ובין הטהור ע"כ וכתב רמ"א בד"מ שלו שנראה שזהו דקאמר שומן האליה סמוך לזנב שרי היינו פני הבשר שבחוץ והוא כולו שומן אבל לצד פנים כולו אסור כמו שכתב מהרי"ו ן' חביב וכן נוהגין לנקר הכל לצד פנים עד שמגיעים לאותו שומן שהוא ג"כ נתון ושם הוא כמין קרום דק והוא הגיד המפסיק הנזכר ע"כ: (יב) וכן שומן היותרת · וכ"כ האו"ה והמרדכי בשם ר"י וכן דעת סמ"ג להתיר וכתב רבינו ירוחם שכן עמא דבר והמרדכי כתב בשם ר"ת דס"ל ג"כ כהרא"ש וכתב רמ"א בד"מ דהאגור משמע שיש להחמיר כהרא"ש והב"י כתב וז"ל שבפיו טהגות הנשים שלנו כהרא"ש ויש מהן שבדי שלא להטריח עצמן בניקורו אין אוכלות הטרפש כלל ע"כ ורמ"א ז"ל כתב בהגהותיו די"ם מחמירין לנקר השומן שתחת הקרום שכלפי הכבד והן הן

דברי

מעדני יום טוב

ובמוקדשים · הר"ן: [ב] בירך של ימין ובירך של שמאל · דמאחוריה אתא ונפייה בתלווייהו · פירש"י הכהו בשתיהם עד שנעו ממקומם ועלו ע"כ והא דכתב הירך לומר דבההוא גיד קאי דפשיט איסוריה בכוליה ירך פירש"י הוא וקנוקנותיו ושרשיו נפשטין בכל הירך והיינו גיד הפנימי הגדול הנמצא בתחלת פריעת הירך ע"כ לאפוקי חיצון דלא גמרא דף צ"א ע"א ועיין לקמן סימן כ"ג: [ג] והא קא חזינא דאית ליה · ול"נ בגמרא א"ל אביי לרב יוסף: [ד] בתר עיגולא אזלינן · ובגמרא הגירסא בתר דידיה והיינו הך · וכתב הר"ן דמקשו הכא ומאי תיבעי ליה דהא תניא בס"פ הקומץ רבה דאמר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו אלמא בתר דידיה אזלינן יש לומר דשאני התם דלא כתב רחמנא שמאל אלא ידכה ודלפינן מיניה יד כהה משמע יד כהה שלך אלמא ה"ק רחמנא כל חד וחד יניח תפילין ביד שהיא כהה שלו אבל לעולם בעלמא ספקא הוי ע"כ: [ה] ונוהג בשליל · בן תשעה חי הנמצא בבהמה ור' מאיר לטעמיה דס"ל דאינו ניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה הלכך חשיב בהמה בפני עצמו וחלבו וגידו אסורים ורבי יהודה לטעמיה דאמר ניתר בשחיטת אמו הלכך קרינן בהמה בבהמה תאכלו וחלבו וגידו נמי שרי מהאי טעמא דכל מה שבבהמה הנמצאת בבהמה אחרת שרא רחמנא והכי תניא בברייתא בגמרא ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר א"ר הושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר"מ לשיטתו ורבי יהודה לשיטתו דאילו במ' אפילו ר"מ מודה דניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה וחלבו וגידו נמי שרו · הר"ן: [ו] גוממו עם השופי גרס · פירש"י ז"ל גומם הגיד והשומן עם השופי וכו' · והקשו עליו בתוספות דא"כ בין לר"מ בין לר"י שמנו דגיד כגיד אלא דפליגי בשיעורא דר"י נמי בשיעור שאוסר מן הגיד אוסר מן השומן וא"כ היכי מקשה והא מפלג פליגי דעדיפא מיניה ה"ל למיפרך היכי אמר שמואל חלבו מותר לד"ה אדרבה חלבו אסור לד"ה אלא ודאי ר"י לא איירי בשומן כלל אלא בגיד עצמו וקאמר שגומם הגיד עם השופי והשאר מותר אבל שמנו שרי לגמרי והא דתנן נאמנין עליו ועל החלב היינו בשמס חלב ולא בחלבו של גיד דכיון דלרבי יהודה שרי לגמרי לא שייך ביה נאמנות ע"כ: [ז] שאסור לר"מ מדרבנן גרס · ולקמן בסימן כ"ג נאיתי להאריך בחלוקי דיני הגיד ושמנו איזהו מדרבנן או מדאורייתא או משום חומרא בעלמא שהנהיגו כן: [ח] הא · דגרס בגמרא דקנוקנות כו' · אכתוב בד"ח בס"ד ולא ידעתי למה השמיטוס רבינו והרי"ף: [ט] ואין חייבין עליו · דחלב אמר רחמנא ולא חוטין כדלעיל בגמרא: [י] בגמרא גרסינן כדברי רב אסי לובן כוליא מותר · וגם הרי"ף לא כתבו: [כ] מחטט ליה · לשון חיטוט הוא כדלעיל גבי גיד הנשה ובגמרא גרס ממרטט · ופירש"י משרש אחריו · וגם רבינו לקמן העתיק ממרטט והר"ן העתיק מחטט ופירש משרש אחריו: ה"ג רב אסי גייס ליה: [ל] גייס ליה · בשוה לכוליא אבל החפוי בכוליא אכל · כן לשון הר"ן: [מ] חלב שהבשר · דף צ"ג ע"א · ועיין מה שכתבתי להגיה בלשון רש"י בזה בסימן דלקמן: [נ] אע"פ שבלובן כוליא · גרס וכן הוא בתוספות: [ס] ה"נ נדרוש כו' ולא חלב שבתוך הכוליא · ואע"ג דחוטין שבחלב אסורים מדרבנן יש לגזור בה טפי במוטי חלב אטו חלב מבלובן כוליא · תוספות: [ע] וגם רבי יוחנן אית ליה כו' · וקשיא ג"כ אדרבי יוחנן: [פ] מדקאמר בגמרא לקמן בסמוך: [צ] פרוקי מפרקא · אלמא טעמא דמפרקא הא לאו הכי כיון שהבשר חופה אותה מותר ולי נראה גדולה מזו מהא דלקמן סי' כ"ד דאמרינן כוליא בחלבה הואי ופרייה ר' יוחנן: [ק] ואביי דינא דאורייתא קאמר · ולאו לאפוקי מדרבה ורבי יוחנן דמדינא איכהו מודו לרב אסי אלא לאפוקי ממאן דאסר בפלוגתא דרבי חייא · הר"ן: [ר] אף לאחר שניטל הקרום ממנו · דיותרת הוא הנקרא אצבע"ש והוא הבשר המתלק ומונח בין הריאה לכבד · וכן פירש"י בפירוש התומש · יותרת אצבע"ש ולאפוקי מפירוש הערוך שפירש יותרת אצבע הכבד פול"ש בלע"ז והיא חתיכת כבד קטנה נכפלת על הכבד וצריך לקלוף הקרום מהיותרת הנקרא אצבע"ש מהצד שכלפי הכבד לפי שחלב המכסה הקרב שוכב ונוגע שם מרדכי ועיין בד"ח: [ש] דקרב ליתסר · ונכון לגרום אסור וכן הוא בתוספות: [ת] ואי משום דאמרינן כו' חלב האליה כו' · וכ"כ התוספות ותמיהא לי דמהיכא תיתי למיסרי מהאי טעמא דהא אדמיא ליה התם בגמרא משום דאי אמרת דלאו חלב מקריא א"כ לא ימעלו בה דמעילה מכל חלב נפקא וי"ל דהכי מקשינן דלדברי ר"א מנין דתליא מילתא בקרב לגבי מזבח ההוא טעמא דחלב האליה מקרי כו' מעיקרא לאו טעמא הוא בלאו הכי דמייה שבגמרא ת"ש תמיהני על עיקרן של דברי תוספות ורבינו דהיאך יכולין להקשות כלל על ר"א מנין משומן האליה דהא אתמר התם בגמרא אמר ליה רב עוירא לרב זביד אי אליה אקרא חלב (דהתם ילפינן מכל חלב לרבות חלב האליה למעילה) תיתסר באכילה אמר ליה עליך אמר קרא כל חלב שור וכשב ועז דבר השוה בשור וכשב ועז ופירש"י דלא אסרה תורה אלא הנוהג בטלן ואליה אינה נוהגת לא בשור ולא בעז ע"כ ואף הרי"ף כתב לכך טעמא דמהך קרא שרי חלב האליה באכילה לקמן בפירקין גבי תמסה תועי אית בכפלי ולכך נ"ע על רבינו גם על התוספות דאין מחלב האליה שום קושיא כלל על ר"א מנין וא"ת והיכי מלינן למדרש קרא דכל חלב שור וגו' דלהכי אתא הא איצטריך למעוטי חיה וא"נ בהמה עמהה קך מלתא אמר בגמרא פ"ק דכריתות דף ד' דהא כי כתב קרא בענינא דקדשים כתיב ודבר למד מענינו ופי' רש"י דכתיב כי כל אוכל חלב מן הבהמה וגו' ואוקי ובענינא דקדשים כתיב ודאי אין חיה נוהגת בהו הלכך לא איצטריך שור וכשב לאימעוטי חיה ע"כ והב"י סימן ס"ד כתב לתירוץ זה בשם הרשב"א ואתמיעתיה דגמרא ערוך הוא וא"ת והשתא למאי קאתי דלא לכתוב אלא שור וכשב דאין אליה נוהג בשניהן בגמרא דהתם מפרשינן אליביה דרבי ישמעאל דאתא לחלק לחייב על כל אחת ואחת ולרבנן דסבירא להו דאינו חייב אלא אחת לא פירשו לפי שיטה זו וי"ל כדאמרינן לעיל מינה דלריכי לכולהו דלא מצינן למילף חד מחבירו דשור נתרבה בנסכים וכשב באליה ועז ביחיד העובד כוכבים וכשב ועז נתרבו בפסח ושור ועז נתרבו בעבודת כוכבים ושור וכשב אית בה לד ביטוי אבל המזבח כדאמרן שור בנסכים וכשב באליה וכריכים נומר דאע"ג דלריכי לגופייהו ע"מ ממילא משמע לן דדוקא בדבר השוה בשלשתן וא"ת דכיון דהאליה מותר באכילה א"כ למה קראו הכתוב חלב האליה דבר זה פירשו הרמב"ם בפרק ז' מהמא"א וז"ל האליה מותרת באכילה לא נקראת חלב אלא לענין קרבן בלבד כמו שנקראו חלבים כליות ויותרת הכבד לענין קרבן כמו שאתה אומר חלב הארץ חלב כליות חיטה שהוא עוכם ולפי שמכינין דברים אלו מן הקרבן לשריפה לכם נקראו חלב שאין שם דבר טוב אלא המובחר לשם ולכך נאמר בתרומת מעשר בהרימכם את חלבו ממנו ע"כ: [א] ושמא אף תותב כו' ·

דאמרינן

אביי בהמה בחייה איפרוקי מפרקא · חלב שהבשר חופה אותו פירש רש"י חלב שעל הכסלים [ב] שתחת הכליות ונראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר בכל הכסלים · ומה שהבשר חופהו מותר · [ג] וכשכלה למטה אאותו בשר החופה יוצא סימנו קרום לבן ועב (יג) לבד קרום דק וקלוש המתפשט בכל הכסל שאסור משום חלב כדלקמן (סימן ט) ותחת אותו קרום עב יש לובן חלב יש נוהגין בו איסור חלב לפי שאותו קרום עב אינו חשוב להם חיפוי בשר · (יד) אבל באשכנז נוהגין היתר [ד] וגם בעיני נראה שחפוי בשר גמור הוא : ה [אמר רב יהודה אמר שמואל] האי תרבא דתותי מתני זהו עליונו וגובהו של אותו חלב שפרשתי קודם שיכסהו הבשר · ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים [ה] שקורין לונבי"ש שרחבן מרחיב למטה מגלעות קטנות ומכסהו וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב · פרוקי מיפרקא כשהיא הולכת איבריה מתפרקין ונעות [ו] והמתנים פעמים שהן נמשכין כלפי מעלה והכסלים נמשכין כלפי מטה [ז] ואין החלב נכסה בהן (טו) ורב אלפס ז"ל כתב [ח] חלב שתחת הבשר בראש הכסלים הוא חורא דתותי מתני · וקרום מפריד בין זה החורא ובין השומן שתחת זה החורא · והעליון אסור ותחתון מותר ולפי שאין הכל בקיאים באיזה מקום הבהמה מתפרקת בחייה [ט] נתן הרמב"ן ז"ל סימן לדבר וכתב כל מקום שתמצא בו חלב תחת הבשר והבשר מקיפו מכל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר הרי זה מותר : [י] אמר רבי אבא אמר שמואל [כ] ההוא תרבא דקליבוסתא אסור וענוש כרת · [ל] וזהו חלב שעל הכסלים · פירש"י תרבא דקליבוסתא עצם קטן מונח על עצם שקורין הנקא · ומחובר לאוליות האליה מלמעלה · ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל · ורב אלפס ז"ל פירש תרבא דקליבוסתא [מ] היכא דלייפן אטמהתא זהו חלב שעל הכסלים · ולפיכך נקרא מי שרגלו גבוה מחבירתה כסול כדתנן (בכורות דף מ') הכסול והשחול · [נ] וא"ר אבא אמר שמואל חלב שעל המסס ובית הכוסות אסור וענוש כרת [ס] (טז) וזהו חלב שעל גבי הקרב : [ע] ו אמר רב יהודה ריש מעיא באמתא [פ] בעי גרידה · וזהו חלב שעל גבי הדקין · פירש"י (לעיל דף מט:) שהראש של המעיים כשהדקין יוצאין מן הקיבה (יז) צריך לגרור החלב מהן עד שיעור אמה [צ] מפני שסמוכין לחלב מכאן · (יח) ומכאן ואילך הם דבוקים בהדורא דכנתא והוא שומן ומותר [ק] ובלבד שינקרו אותו מן הורידין שבו · והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ז מהל' מאכלות אסורות) חלב שעל (הקיבה הוא) ראש המעיים סמוך לקיבה (יט) ולא כתב באורך אמה ונראה דמפרש דלבני מעיא קרי אמתא על שם אמת המים (כ) ועוד כתב שיש מן הגאונים שכתבו דריש מעיא [ר] הוא סוף המעיים שיש בו הריעי* : ז וא"ר אבא א"ר יהודה אמר שמואל (כא) חוטין שביד אסורין ואין להן היתר במליחה כמו לשאר בשר כי המלח אינו מפליט דם הכנוס בחוטין אם לא חתכו · הילכך אפילו לכלי אסור בלא חתיכה דכמו שאין המלח מפליט הדם כך אין הכלי מפליטו · ואפילו אם מלחו וצלאו אסור · דהוי כמו מליחה אחר מליחה · ודם הכנוס בחוטים [ש] אינו כדם הנבלע באיברים כי הוא כנוס בחוטין · ואם צלאו בלא חתיכה החוטין אסורין והבשר מותר [ת] ואפילו קליפה לא בעי וכ"כ בעל הלכות

האי

הגה"ה

*המנקר את הבשר ישבר ראשי העצמות שבירך וינקר הקנוקנות וגיד הנשה כולו עם שומנו ויטול הגידין שבננקורין ויטול חלב הקרום שעל הקיבה דאקשתא ודאייתרא עד אמה מן המעיים של קיבה ויפרידנו בנחת שלא ינתק בכת וישאר ממנו עם הכנתא ויטול החלב והקרום שעל הטחול ושעל הכרס ואף שדבוק בו לגמרי יטול ושעל המסס ובית הכוסות וישלוף הגידין שבתוך הטחול ויטול החלב והקרום מעל הכסלים והחוטין שבתוך הכסלים ויטול שני הקרומים שעל הכליות · והקרום שעל חצר הכבד לצד הכבד ושל צד הריאה מותר ונהגו ליטול דלא ליתי למיטעי ויטול חוטין שתחת הידים כולם והחוטין בראש תחת הלשון וכשנאמר שהן משום דם וכל אלו אסורין משום כל חלב וכל דם לא תאכלו ולא נתפרשו אלו מדברי חכמי הש"ץ · מא"ז :

הגהות הב"ח א מאותו בשר החופה

רש"י שרחבן מרחיב למטה מגלעות קטנות ומכסהו וכשהטבח מפרישו נראה אותו חלב: פירוקי מפרקא· מפורש לעיל: האי תרבה דתותי מתני· מפורש לעיל · תרבא דקליבוסתא · עצם קטן הוא ומונח על עצם שקורין הנק"א ומחובר לאולית האליה מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל : המסס ובית הכוסות · בסוף הקרב ולא זה הוא עיקר חלב המכסה את הקרב שקורין טייל"א שהוא תותב קרום ונקלף אבל אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות : ן ריש מעיא · כשהדקין יוצאין מן הקיבה צריך לגרר חלב שעליהן אורך אמה: וזהו חלב שעל הדקין שנחלקו בו ר' ישמעאל ור' עקיבא באלו טרפות : ז חוטין שביד · שאנו טעלין מן הכתף :

מעדני יום טוב

לאמרינן בפרק אלו טריפות דף מ"ט דתותב קרום ונקלף דוקא הוא דהוי חלב : [ב] שתחת הכליות · ונראה בגובה הכסלים גרסינן · ואסברה לה בבהמה אחר שחיטתה שתלויה ברגליה שהכליות הם למעלה והכסלים למטה ונקרא מה שמן הכסלים אצל הכליות גובה הכסלים לפי שהוא החלק הגבוה ממנו ממעלה לארץ שתלויה עליה : [ג] וכשכלה למטה אותו בשר · וכן העתיק הטור סימן ס"ד אבל הב"י העתיק מאותו בשר וכן הוא בפירש"י שלנו וב"ח הגיה שצ"ל וכשכלה אותו בשר : [ד] וגם בעיני נראה · וכן העתיק הטור אבל הב"י העתיק בעיני רבי נראה וכך הוא בפירש"י שלנו וחכמת שלמה מחק רבי וכתב שבש"א איננו : [ה] שקורין לונבילוס · בלשון אשכנז לעדווי"ך : [ו] והמתנים פעמים שהן נמשכין כלפי מעלה · השתא מיירי בבהמה שבחייה כשהיא הולכת המתנים לפעמים נמשכין למעלה והכסלים נמשכין למטה : [ז] ואין החלב נכסה בהן · עכ"ל של רש"י ז"ל : [ח] חלב שתחת הבשר · ובהרי"ף הגירסא שתחת השומן והב"י כשהעתיק דברי הרי"ף העתיק תחת השומן וכשחזר ופירש דבריו כתב תחת הבשר ול"נ לקיים הגירסא שבספר הרי"ף שצ"ל שתחתיו שומן וכתב הב"י שנראה מדברי הרי"ף דהיינו חלב למטה אחר גמר הגלעות אצל חוט השדרה בין אותו בשר ובין פני הבשר הסמוכים לעור יש כמין שומן והוא נקלף בסכין וזהו שכתב שהחלב שתחת הבשר שבראשי הכסלים שהרי בשר זה בראש הכסלים הוא ומה שכתב שתחת זה המיורא יש שומן היינו בפני הבשר שהן כמין שומן ע"כ וכתב רמ"א בד"מ שלו וז"ל דע כי חלב זהו לצד חוץ הגלעות קטנות שנשארו באחוריים והוא בין השומן שנראה בחוץ ובין בשר המונח על הגלעות אצל חוט השדרה ונראה בראש האחוריים וכשמפרידין השומן מבחוץ מעל אותו בשר נראה אותו חלב ע"כ ועיין בד"מ : [ט] נתן הרמב"ם · גרס והוא בפ"ז מהמ"א : [י] אמר רבי אבא אמר רב יהודה אמר שמואל גרס : [כ] האי תרבא דקליבוסתא · גרס ואע"ג דבגמרא איפכא דמימרא דהמסס ובית הכוסות קודם להך גם הרי"ף הקדים להא משום דמיירי נמי בכסלים דאיירינן בהו השתא : [ל] וזהו חלב שעל הכסלים · לאו למימרא שזהו עיקר חלב שעל הכסלים · אלא לומר שאף זה מחלב שעל הכסלים · הר"ן : [מ] היכי דלייפין אטמהתא · מקום חיבור פירוד הירכים כ"כ בפירוש הנדפס בספר הרי"ף : [נ] ואמר רבי אבא אמר שמואל · וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא ה"נ גרסינן א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל ובריש מסכת כתובות כתבתי ממנא דגמרא דמסכת נזיר ספ"ז דמליעתא לא צריכא למימריה : [ס] וזהו חלב שעל גבי הקרב · פירש"י ולא זהו עיקר חלב המכסה את הקרב אלא לומר שזהו מחלב שעל הקרב הר"ן : [ע] והא דגרס בגמרא חוטין שביד כו' · כתב רבינו בסימן ז' : [פ] בעי גרידה · גרס בדל"ת · וכן כל גרוד בשיטה זו צריך להיות בדל"ת וכן הוא בר"ן ובמרדכי הכל בדל"ת והוא לשון הכתוב באיוב ויקח לו חרש להתגרד בו : [צ] מפני שסמוכים לחלב מכאן · כלומר מצד הזה של הקיבה ולשון רש"י כך הוא מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכללו מואת כל החלב אבל חלב שעל הקיבה לרבי ישמעאל מותר ע"כ ולרבי עקיבא דאוסר שעל הקיבה הרי אינו אוסר שעל הדקין וכל זה פירש אליביה ברייתא קמייתא אבל לפי ברייתא בתרייתא דהיא הלכה של המשנה ואיפוך קמייתא לרבי ישמעאל תרוייהו אסירי שעל הקיבה לפי שהוא קרום ונקלף וכ"ש שעל הדקין שהוא תותב קרום ונקלף ולרבי עקיבא שעל הקיבה שרי (ותרי לישנא איכא התם לחד באקשתא אסור ולחד אפילו באקשתא שרי) לפי שאינו תותב אלא חתיכות חתיכות הוא אדוק ושעל הדקים באמתא אסור לפי שהוא תותב שהחלב פרוש עליו כשמלה ומשם והלאה הייתו מן הכנתא כשמפרישין אותה מהן נשאר מני החלב אגלים ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם כך פירש רש"י התם ואם כן כך הוה ליה לרבינו לפרש בשמו כמו שמפרש למסקנא ואליביה דרבי עקיבא דראש הדקים משום הכי אסירי לפי שהוא תותב קרום ונקלף ככל חלב האסור ומיהא מכל מקום אף לרבי עקיבא אתרבי מכל חלב וכלומר שהוא גם כן מן החלב שעל הקרב ומתפשט ונמשך ממנו : [ק] ובלבד שינקרו אותו · פירוש הכנתא וכן כתב בהדיא הר"ן בסוף פרק כל הבשר ועיין שם בדברי רבינו סימן מ"ח ומה שכתבתי שם בד"מ : ה"ג חלב שעל ראש המעיים : [ר] הוא סוף המעיים שיוצא בו הריעי גרסינן · וכתב הר"ן וכן המגיד בשם הרשב"א שפירוש של הגאונים אינו מחוור דכרכשא לא מקריא מעים אלא הדקים דלעולם נקרא מלאולת או כרכשא ועיין בד"מ : [ש] אינו כדם הנבלע באברים · שאין בו איסור כל זמן שלא פירש כמו שכתבתי בפ"ק סוף סימן י"ט : [ת] ואפי' קליפה לא בעי · וצריך לחלק בין הני חוטין לוורידי הנזכר דפרק השוחט

דברי חמודות

דברי הרא"ם ור"ת ותלמידו רמ"י ז"ל השמיט לדברים הללו : (יג) לבר קרום דק וקלוש המתפשט בכל הכסל וכו' · והוא בחלק האחוריים רק קצת ממנו נשאר בראש הדפנות שבחלק הפנים על הכסלים הנשאר שם בראשם וצריך להסיר אותו הקרום משם כ"כ רמ"א ז"ל בהגהותיו ובתשובה להרשב"א סימן ס"א כתב וז"ל אוהו החלב שתחת קרום דק הסמוך למתנים ודאי אסור ואין זה נקרא שבתוך הכסלים אלא אותו שהבשר ממש חופה אותו והוא אותו שעומד בין כפלי בשר הכסלים אבל אותו שהקרום לבד חופה אותו נראה הוא על הבשר ולא בתוך הבשר ואין לך מי שמתירו עכ"ל וכתבה הב"י גם רמ"א בד"מ שלו ותמיהני עליו שלא פירש כן בהג"ה זו שכתבתי שצריך ג"כ לקלוף החלב שתחת אותו הקרום ורמ"י ז"ל השמיט לכתוב הגה"ה זו להסיר אותו הקרום מחלק הפנים ולא יפה עשה בזה : (יד) אבל באשכנז נוהגין היתר · וכתב רמ"א בהגהותיו שכן המנהג בעירו ק"ק קראקא ובד"מ שלו כתב דהאגור כ' דיש להחמיר בו וכן הוא בסדר הניקור שאנו נוהגים אחריו והאגור כתב דיש נוהגים לטול משם הקרום העב ומניחים לחלב אשר תחתיו ולא מצאו ידיהם ורגליהם וכתב עוד דיש מקילין שלא לנקרו רק בכבש ולא בשור ואין ראוי לעשות כן וכ"כ בית יוסף דאין למנהג זה ריח וטעם וכ"כ הרשב"א בתשובה (ח"ג סי' רכ"א) דאין לחלק בין כבש לשור באיסור חלב דמקרא מלא דיבר הכתוב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ממנו למדו לאלים שהיה מותרת שלא אסרה תורה אלא חלב השוה בשלשתן ואילו לא היה אסור בשור גם בכבש ועז לא היה נאסר ע"כ ואלו שמנקרין בכבש נראה שמנהג אבותיהם בידיהם דלא חשיב להו קרום חפוי בשר ולכן מנקרין חלב שתחתיו וא"כ מי התירו להם בשור ונמצא שהם מכשילים את הסומכים עליהם ומאכילים אותם דבר האסור להם עכ"ל הב"י וכתב כל זה רמ"א בד"מ שלו וכל אלו הדברים נאמרים באמת בקרום עב לבן אבל מה שהוא בשר אדום אע"פ שהוא דק חפוי בשר הוא כלשונו של רש"י והן מן הכפלים של הכסלים דמיעט רחמנא מעל הכסלים ולא שבתוך הכסלים ועיין עוד בסעיף דלקמן : (טו) ורב אלפס ז"ל כתב חלב שתחת הבשר בראש הכסלים כו' · ופירש הב"י דהיינו החלב שהוא למטה אחר גמר הגלעות וכו' כמו שכתבתי לשונו במי"ט וכתב עוד וז"ל ויש בני אדם שאינם נזהרים בו ואחרים מנקרים אותו מהכבש ולא מהשור ואין טעם בדבריהם ולא ריח במעשיהם שאין לחלק בין כבש לשור (וע' מ"ש בסעיף דלעיל בשם הרשב"א) ושמעתי בשם הרב מהר"ר יוסף קאלי"ק נר"ו שזהו החלב שהיו נוהגים בו היתר בני ארגו"ן עד שבא הרב הגדול מהר"ר יצחק ליאון ז"ל וחלק עליהם ואסרו עליהם וראיתי בני בודין שמנקרין חלב זה אך אינם מנקרים אלא עד חצי רחבו ואפשר שטעמם משום דליכא למימר ביה דבהמה בחייה איפרוקי מיפרקא אלא עד חציו ואני נוהג לנקרו כולו וכן נכון לעשות מאחר שאין אנו יודעים בירור הדבר מאן פלג לן לאסור חציו ולהתיר חציו ע"כ ורמ"א כתב בד"מ שלו שהמנהג בין מנקרי בשר לנקרו כולו בכבש ובשור אין מנקרים רק קצתו כמנהג בני בודין ואומרים הטעם כי הבהמה מפרקא יותר בכבש מבשור ע"כ וכבר כתבתי במי"ט בשם רמ"א ז"ל שזה החלב הוא באחורים של בהמה ועוד ראה זו מצאתי בספר האבן העזר להראב"ן שכתב בסימן ר"ף וז"ל תרבא דתותי מתני אסור והוא החלב שתחת המתנים שקורין לו מוביל"ש והוא אצל הקודיל"ש בין הבשר האודם שעל הכליות ובין הקודיל"ש ומנקרין אותו עם הקודיל"ש ואע"פ שבשר המתן שהוא לונבו"ש חופה אותו אינו חיפוי דבהמה בחייה פירוקי מפרקא כאילו כל אחד לבדו עומד והוא החלב כמגולה וזה החלב הוא אורה דתותי מתני וקרום דק מפריד בין אותו חלב ובין בשר שמן שתחתיו העליון חלב והתחתון שומן ע"כ : (טז) וזהו חלב שעל הקרב · כלומר שגם זה החלב הוא מן החלב שעל הקרב כמ"ש במי"ט ותניא בפרק אלו טרפות דף מ"ט את החלב המכסה את הקרב ר' ישמעאל אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף ושם כתב המרדכי בסי' תרכ"ג וז"ל פי' רבינו יואל הלוי הא דתניא תותב קרום ונקלף הכל קאי על חלב הפרישה דהוא חלב המכסה את הקרב וכתב כי מעיינת בפירש"י תמצא דכולו אחלב המכסה את הקרב קאי דפי' קרום דק יש לו עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך משמע הפרישה היא שתותב ותותב עצמו יש לו קרום ואותו קרום נקלף מעל החלב שעל התותב ורבינו אפרים בר"י הקשה כיון שאתה מפרש תותב קרום ונקלף הכל על הפרישה ולדבריך אין אסור על הכרס כי אם הפרישה ואין הקרום נאסר א"כ מהו קרום ונקלף לא היה לו לומר כי אם מה חלב המכסה שהוא תותב וכו' ועוד למה מסירין הקרומות שתחת המכסה אלא הכי פירושו מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף תותב היינו המכסה דהוא הפרישה קרום היינו שתחת המכסה והוא על החלב הנקלף ונקלף זהו החלב שתחת הקרום הדבוק לכרס אף כל מקום שהוא תותב וגם יש בו קרום וגם יש בו נקלף הוא אסור והיינו דפליגי בקיבה שיש בה קרום וגם נקלף ואין תותב ולקמן אמרינן ריב"ז מעיא באמתא בעיא גרידה אע"פ שאין תותב הואיל ונקלף הוא אסור וכ"ש חלב שעל הכרס עצמו דבעיא גרידה שהוא נקלף ואסור וקרא מסייע ליה דכתיב ואת כל החלב אשר על הקרב משמע אע"פ שאינו מכסה כי המכסה נאסר כבר מן החלב המכסה את הקרב והיינו הפרישה ומן ואת כל מרבה חלב הקיבה וכוף אזנך ושמע ואם שעל הקרב מותר מפני שאינו פרישה כמו שאמרת היאך מרבה מואת כל החלב שעל הדקין ושעל הקיבה הלא אינו פרישה ועוד מנא לן לאוקומי קרא לרבות חלב שעל הקיבה ושעל הדקין אדרבה נימא איצטריך קרא לחלב שעל גבי הקרב אלא ש"מ דחלב שעל הקרב אסור ממשמעותיה דקרא ואייתר ואת כל חלב לרבות חלב שעל הדקין ושעל הקיבה ועוד תניא בת"כ יכול חלב שעל הדפנות אסור ת"ל חלב המכסה את הקרב ואמאי נקט חלב הדפנות השתא חלב הקרב מותר כ"ש של דפנות הא למדת שפשיטא לכל ישראל שאסור כולו שעל הקרב ועוד קרוס שעל הטחול אמר (לקמן סימן ט') שעל הדד אסור וענוש כרת ופירש רש"י מפני שדבוק לחלב הכרס אלמא שחלב הדבוק לכרס אסור שאפילו קרוס שעל טחול אסור בגינו ועוד אפילו אותו (שאינו של) הדד אסור משום הרחקה ואין חייבין עליו והאה לא תעשה הרחקה אפילו לחלב הדבוק לכרס ועוד האריך רבינו אפרים והביא ראיה לאסור ורבינו יואל הלוי הקשה על רבינו אפרים והחזיק פירושו דתותב קרום ונקלף כל שלשתן אפרישה קאי וכתב מה שאמרת למה מסירין הקרום שתחת המכסה זהו מפני שחלב המכסה הקרב נתון עליו והו מדקא מני שלשה קרומים (גם זה לקמן סימן ט') ולא מני להא קרום הדבוק על הכרס שמע מיניה שאינו כי אם תומרא בעלמא וזה הקרום חופה את החלב הדבוק אל הכרס והוי חפוי בשר כפירוש רש"י [בפרק] גיד הנשה ושם משמע מפירש רש"י דשרי חלב הדבוק אל הכרס דלא אסר שם אלא חלב שעל המסס ובית הכוסות וע"ש בפירוש רש"י והו בהלכה דריאה שניקבה מייתינן מאי שנא ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות ופירש רש"י סוף הכרס שקורין פנצ"א יש בו שעשוי כמין כובע ושפת דפנו כפול שתי דפנות אדוקים זו באו ושומן מחברתו וקורין לו דובלו"ן מדקרי ליה שומן שמע מינה ס"ל לרש"י דכשר קצרתי דברי רבינו אפרים ורבינו יואל הלוי והרוצה לידע הדבר על עיקרו יעיין בספר אבי"ה בסימן אלף קנ"ה עפ"ל המרדכי וכתב ב"י שנראה מדבריו שלד"ה צריך להסיר הקרום שתחת המכסה ולא נחלקו אלא בחלב שתחת אותו קרום ע"כ וכתבו הגהות מיי' בפ"ז מהמ"א חלב שעל המסס ובית הכוסות פירוש הוא מונח עליו כשמלה פרוסה והגם בנו רבינו יואל ושאר גדולים שבאשכנז הנהיגו היתר בחלב הדבוק לכרס תחת הפרישה ורבינו אפרים אוסר ומדברי הרמב"ם שכתב בפ"ו מה"ש כרס שניקב טרפה ואין לו דבר שיסתום אותו שהרי חלב שעליו אסור הוא נראה שהוא סובר כרבינו אפרים ובקצת מקומות בדילין ממנו ועונשין עליו כרת וכתב הב"י שמצא כתוב בשם ספר אגודה (וכן ראיתי שם בפירקין סי' פ"ט) באשפורט נוהגים לאסור ובשאר קהילות נוהגים להתיר אמנם אלו אין נמנעים מכלים של אלו ומבישוליהם אך הכרס אין אוכלים בבואם לקהילות ע"כ וזה לשון הגהת אשר"י בפ' אלו טריפות אחר שמסירין חלב שעל הכרס יש קרום על הכרס ותחת אותו קרום יש חלב דבוק לכרס ואסרו רבינו אפרים וכן אנו נוהגים לגוררן ורבינו יואל התירו וכן נהגו הקדמונים גדולי ריינוס לאכול כל הדבוק לכרס עד הטחול · ומה שבצד הטחול ותחת הטחול אע"פ שהוא דבוק לכרס אוסרים ולאיותם בא"ז ע"כ והאגור סימן אלף קע"ה כתב לאסור ושלא יכנים אדם עצמו בספק איסור וכ"ש איסור זה שהוא בכרת וכתב עוד וזה לשונו ועוד אומר כי בזה אין נקרא ספק חלב מאחר שדברים אלו תלוים בחכמה ובקבלה כמו שפסקו המחברים במקום שלא תוכל לשער איסור מחמת חסרון דעת אין זה נקרא ספק תמצא זה במרדכי פרק גיד הנשה אלא שחמשה דינין וכן תמצא בסמ"ג וכן הוא החילוקים בחלב הנזכרים נפלו מגד חסרון הקבלה מן הקדמונים כי נעשתה תורה כשתי תורות בטוותו ע"כ וכתב הב"י שמשמע מנהיגים כשרות של בני ספרד שהם מנקרות הכרס מכל חלב שבו ונראה שמנהג אבותיהם בידיהם שהיו נוהגים כרבינו אפרים ע"כ וכתב רמ"א שכן המנהג בכל אלו המדינות מלבד בני ריינוס שנוהגים במקצתו היתר כמו שכתבתי בשם הגהת אשר"י ואין מוחין בידן שכבר הורה לשם זקן וכתב עוד שבהו"ו האריך כלל כ' כתב שבמקום שנהגו בו איסור דינו כשאר חלב לבטלו בששים : (יז) צריך לגרוד החלב מהן כו' · ולקמן סעיף י"ט אפרש גרידה זו כיצד הוא עושה אותה : (יח) ומכאן ואילך הם דבוקים בהדורא דכנתא והוא שומן ומותר · וכתב המרדכי כשהטבח מושך הדקין בשעודן חמין אינו נדבק חלב בהם ונשאר אותו חלב בשומן בהדרא דכנתא הלכך הבא לאכול מן הדרא דכנתא יגרוד אמה לצד הקיבה ואם משך הטבח בדקין ולא ידע מקום צד הקיבה צריך לגלגל ולחתוך הדרא דכנתא סביב עביו כדינר זהב במקום שנסתפק בה ע"כ ועיין מה שאכתוב בזה לקמן סעיף י"ט והגהת אשר"י כתבו שיפריד החלב מן הדקין במחט שלא ינתק בכת וישאר ממנו עם הכנתא ע"כ ופירש רמ"א בד"מ שלו דמיירי כשמנקר הדקין ואינו מושך אותן בעודן חמימין אבל כשמושכן בעודן חמימין נוהגים כדברי המרדכי ע"כ : (יט) ולא כתב באורך אמה ונראה כו' · וכתב ב"י ירא שמים יחמיר אבל רמ"א כתב דנוהגין להקל ומודדין בזרוע ואין מקפידין שיהא אמה מצומצם וכן הוא במהרי"ל : (כ) ועוד כתב שיש מן הגאונים שכתבו דריש מעיא כו' · וכתב הב"י שירא שמים יצא ידי שניהם וכ"כ הכלבו וה"ל והמנהג לגרוד שניהם מיהו של צד הקיבה ושל צד הכרכשא אין גורדין אותו לגמרי לפי שיש שם חלב שהוא אסור אבל מסירין הקרום הארוך עם חלבו שאינו דבוק עם הכרכשא כשאר שומן ע"ש וכ"כ בא"ח ורמ"א ז"ל בהגהותיו כתב לדבריהם בלשון יותר מרווח ומבואר דלעיקר גרידה קאי ור"ל גרידה דריש מעיא בין של צד הקיבה בין של צד הכרכשא ח"ל וא"צ להסיר רק הקרום עם הדבוק בו שעל אורך אמות אלו אבל לא השומן הדבוק בעבאה שתחתיו וכן נוהגין רק שמסירין מן הטבחיא ג"כ חוט ארוך שמונח עליו עם השומן שאצלו ע"כ ועוד כתב בד"מ שלו על לשון המרדכי דלעיל סעיף י"ז דהא דכתב שם שיגרוד אמה מן החלב לצד הקיבה דלדידן צריך לנקר הכנתא בצד הקיבה ולצד הכרכשא ע"כ ומעתה יתבאר לך שרמ"י נשתבש בכאן בשני דברים הללו שלא ביאר באותו ענין דמיירי ביה המרדכי דלדידן צריך ג"כ גרידה בצד הכרכשא ולא ביאר ג"כ שהגרידה אינה אלא הסרת קרום כי אם בצד הכרכשא וה"ל לכתוב ג"כ בצד הקיבה שאינה אלא הסרת קרום עוד כתב רמ"א ז"ל שמנהג הפשוט בהדורא דכנתא של עגל מסירים הקרום שעל כל הדקין ואין עושין כן בשל שור או כבש ונראה לי טעם הדבר משום דבעגל המנהג לבניה הדקין עם השומן שהוא הכנתא ואוכלין הכל ביחד ועל כן מאחר שעל כל פנים צריכין להסיר הקרום שעל השומן הסמוך לקיבה שצריכים לגרוד מן הדקים ריש מעיא שאצל הקיבה ולפעמים נשאר הקרום שעליו עם שאר הקרום ואין הנשים בקיאות בזה לכך נתפשט המנהג לנקר כל הקרום וכמו שכתב המרדכי (שכתבתיו לעיל סעיף י"ז) דאם נסתפק צריך לגרוד הכל אמנם בשור ובכבש שמסירין הדקין מן השומן והחלב נשאר בדקין וא"כ ניכר המקום שהוא דבוק אצל הקיבה לכן אין מנקרין רק המקום ההוא ואין חוששין למקומות אחרים והוא טעם הגון בעיני שמזה נתפשט המנהג עכ"ל בד"מ שלו ובהגהותיו הוסיף לכתוב דיש להחמיר וליקח הקרום משני צדדיו גם בכבש ע"כ ונראה שר"ל ג"כ בשור אלא דנס בהלת דבריו לא נקט בהגהותיו אלא כבש אך קשה לי דהא מכיון שמן הדין אף בעגל אין צריך אלא שיש שם למנהג ההוא וזה לא שייך אלא בעגל ולמה נחמיר בשור וכבש ומדברי רמ"י ז"ל נראה לי שסבין דהך שני צדדיו דקאמר היינו צד שאצל הקיבה וצד שאצל הכרכשא וזהו מה שכתב שהמנהג להסיר כל הקרום כו' · ואינו נראה כן מלשונו שבד"מ שלו כאשר עיניך הרואות ולכך באמת צריך עיון לשונו שבהגהותיו : (כא) חוטין שביד כו' · ויש עוד חוטין כיוצא באלו ויתבארו בסימן דלקמן ושם אפרש בס"ד גם כן מה שלא נזכרו בדברי רבינו אף שם והזכירו האחרונים ז"ל וגם יותר פרטי דינים השייכים בזה :

שלי

(כב) האי מאן דמטוי רישא [א] צריך לאנוחי בית השחיטה לתתא כי היכי דנידוב דמא · והיכא דמשתלי והפכיה [ב] מוקרא הוא דאסור · רישא גופא שרי אלמא דאינו אסור אלא המוח [ג] שמתבשל בתוך הקרום אבל הראש מותר ואפי' קליפה אין צריך · והיינו טעמא [ד] לפי שהקרום מפסיק בין הדם שבתוכו לבשר ואין הדם נפלט לחוץ ואפילו אם קצת מן הדם נפלט ונכנס לתוך הבשר כבולעו כך פולטו · (כג) ואי חתכיה ומלחיה (כד) אפילו לקדירה נמי שפיר דמי מדקאמרינן אפילו לקדירה ולא קאמר חתכיה ומלחיה ספיר דמי מכלל דעד השתא איירי לצלי ובלא חתיכה כדפרישית · והא דאמר לקמן (דף צג:) האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה ספיר דמי ספדיה בספודא מידב דייב ופירש רש"י תליה בספודא בתוך התנור בלא חתיכה ומליחה ועלה קאמר וכן ביעי וכן מזריקי · פשיטא דחתיכה צריך אף לצלי כדמוכח הכא · ומה שפירש רש"י דאי ספדיה בספודא שרי בלא חתיכה ומליחה רוצה לומר שלא עשה שתיהן · ואדלעיל קאי חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה ספיר דמי ועלה קאי דאי ספדיה בספודא לא בעי תרוייהו חתיכה ומליחה אבל מילתא דפשיטא היא דחתיכה בעי אף לצלי כדמוכח הכא · ומיהו לכאורה משמע דגבי אומצא דאסמיק איירי בלא חתיכה · מדקאמר רבינא דאי שדייה אגומרי נורא מיצמת צמית · ואי חתכיה לא מסתבר למימר דמצמית צמית שהרי הדם היה נפלט דרך החתך והא דדייקינן הכא דבעי חתיכה לצלי היינו בחוטין שבתוך היד שהן נבלעין בתוך הבשר ואין הדם יוצא בלא חתיכה אבל אומצא דאסמיק ומזריקי דהיינו גידי צואר שהולאו מן הבשר עצמו הנהו לא בעי חתיכה לצלי · ומיהו מה שמדקדק ר"י מדקאמר אפילו לקדירה ולא קאמר חתכיה ומלחיה ספיר דמי מכלל דעד השתא איירי לצלי אין זה כל כך דקדוק דהא לקמן גבי בשרא דאסמיק בתחלת הסוגיא קאמר חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה ספיר דמי · אע"ג דלא איירי בצלי מעיקרא · ומיהו איכא למימר משום דבתר הכי איירי בדין צלי פתח תחלה אפי' לקדירה · אבל הכא לא הוי ליה למימר אפילו לקדירה אי לאו דאיירי עד השתא בצלי · ומיהו בפרק הזרוע (דף קלג.) א"ר אבא א"ר הונא א"ר חוטין שבלחי אסורין · כל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנים לו מתנה · ולא היא אי מטוי להו מידב דייב אי לקדירה איידי דמחתך להו מידב דייב ומדלא הזכיר החוך לצלי אלמה לא בעי לצלי לא חתיכה ולא מליחה · וכן סדר רב עמרם ז"ל דכל שהוא משום דם לקדירה אסור [ה] ולצלי מותר · כל שהוא משום חלב בין לקדירה בין לצלי אסור · וכן נמצא בתשובת הגאונים בר יונה או בר אווזא דמטוי ליה לא בעי קריעה ומליחה · ולא עדיף מכבדא (כה) ולא אשכחן צלי דבעי מליחה כלל · ושדרו ממתיבתא באתרא דלית להו מילחא ליטוי טוויה דשייב ליה טרא · (כו) [ו] ובתר דמטוי פלגא אי בעי לבשולי בקדירה ספיר דמי · (כז) והלכך חוטין של יד לצלי לא בעי לא חתיכה ולא מליחה · ומתוך זה מדחו [ז] דברי ר"ת שהיה אומר שמותר לבשל הכבד אחר מליחה כמו שנהגו לבשל אחר צלייה · דמליחה הרי הוא כרותח דצלי · ולכך פירשו הלכות גדולות דשיעור שהיית מליחה כשיעור צלייה · דכיון דחזינן דלמליחה בעי חתיכה ולצלי לא בעי [חתיכה] אלמא דצלי מפליט יותר ממליחה (כח)* וכן עמא דבר שאין לבשל הכבד אחר מליחה :

ח **אמר** רב יהודה חוטין שבעוקץ אסורין · חמשה חוטי איכא בכפלי תלתא מימינא ותרתי משמאלא · תלתא מיפצלי לתלת תלת · ותרי מיפצלי לתרי תרי · מאי נפקא מינה (כט) דאי שליף להו עד דחמימי משתלפי · ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו · ופירש"י דהנהו חמשה ראשן אחד מחובר לשדרה וראשי הפצולים מדבקין תחת החזה [ח] בראשי הצלעות ואותן ראשי הפצולים מצויין בחלי הבהמה שלפנים וצריך ליזהר לחטט אחריהן · (ל) ונראה דמדאורייתא משרא שרו מתרי טעמי חדא דחלב אמר רחמנא ולא חוטין [ט] ועוד דחלב שהבשר חופה אותו מותר [י] ובהא איכא למימר דשמא בהמה בחייה [כ] פרוקי מיפרקא [ל] או שמא מגולין קצת קודם שיכנסו לתוך הבשר (לא) ואפילו יהא מדרבנן נכון לחטט אחריהם דאין לזלזל באיסורי דרבנן דכל דתקון כעין דאורייתא תקון : אמר אביי ואיתימא רב יהודה חמשה חוטי הוו · [מ] תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דכפלי (לב) ודטחלי (לג) ודכולייתא משום תרבא (לד) (לה) [נ] דידא (לו) ודלועא משום דמא · (לז) וחוטין שבלשון הם בכלל דלועא · כי הלשון בכלל הלחיים במתנות כהונה · למאי נפקא מינה דמשום דמא (לח) אי מחתך (לט) ומלח להו שפיר דמי · הכי לית להו תקנתא [ס]:

ט **אמר** רב כהנא ואיתימא רב יהודה חמשה קרמי הוו · תלתא משום תרבא ותרי משום דמא · דכפלי [ע] וטחלי ודכולייתא משום תרבא (מ) [פ] דביעי (מא) [צ] דמוזרקי משום דמא · [ק] וקרום שעל דד הטחול אסור וחייבין עליו כרת · ושעל הטחול כולו אסור ואין חייבין עליו כרת · ובכוליא איכא תרי קרמי · עילאה אסור וחייבין עליו כרת · תתאה אסור ואין חייבין עליו : י (מב) **ביעי** תשילתא [ר] רב[א] ורב אסי [ש] חד אסר [ת] וחד שרי [דף צג ע"ב] א"ל רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הני ביעי תשילתא שריא ואת לא תיכול מינייהו משום

הגהות הב"ח א רב אמי ורב אסי חד אסר :

רש"י **דאסמיק** · שנקוטרא"ו:**חתכה**.חתיכות הרבה: **תלייה** בשפודא · בתוך התנור לצלות בלא חתכה ומלחיה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט : **דאיב** דמא · הואיל ותלייה שפיר דמי : **מזרקי** · חוטי הצואר ורידין : **מצמת** למיה · אשטרייננ"ט צומתין הבשר ואינו מוציא את דמו והוא נצלה בתוכו ואסור : **חוטין** שבלחי אסורין · משום דם : **בטוי** · בצלי : ח **שבעוקץ** · היינו ה' חוטי דכפלי פלנקש"א : **עוקץ** · הנק"א: **בעי** לחטוטי בתרייהו · עד שימצא במספר הזה וראשן אחדי חובר בשדרה וראשי הפצולין נדבקים תחת החזה בראשי הצלעות: **ה'** חוטי הוו · ה' מקומות והכן חוטים של איסור : **דטחלא** · טחול : **דידא** · שכיד : **ודלועא** · שבלחי וחוטי דקין הוא דקחשיב הלכך לא תני מזרקי הצואר שאף הם משום דם : ט **דביעי** · ביצים של זכר : **דמוקרא** · שעל המוח : **על** הדד · קרום שעל מקום שוביו : **עילאה** · חלב ממש שעל הכליות יש עליו קרום דק והוא חלב גמור : י **ביעי** תשילתא · ביצי זכר מעורים בגופו : **חד** אסר · משום אבר מן החי דאף על גב דתלו ביה כחתוכים דמו :

דברי חמודות

(כב) **האי** מאן דמטוי רישא כו' · עיין סימן י"ד : (כג) **ואי** חתכיה · וכתב הר"ן גבי ה' חוטי בשם הראב"ד שצריך שיהא החיתוך לתחת כדלקמן סימן י"ד ובפרק דלקמן סי' כ"ז וכ"כ הטור בשם הגאונים בסי' ס"ז שבשעת מליחה צריך שיהא מקום החיתוך למטה כדי שיזוב הדם ע"כ וכן כתב רמ"א בהגהותיו ורמ"י ז"ל השמיטה ולא ידעתי למה : (כד) **אפי'** לקדירה נמי שפיר דמי. ואם לא נטלה ובשלם בלא חתיכה צריך ששים כנגד כל החוטין כמו שכתבתי כבר בפרק השוחט סעיף ט' ועיין שם : (כה) **ולא** אשכחן צלי דבעי מליחה כלל · דין זה מפורש בפ"ק סימן י"ט וע"ש : (כו) **ובתר** דמטוי פלגא כו' · וכתב הב"י בש"ס ס"ע בשם א"ח שכתב בשם הרי"ף והר"ם כשצולים יונים וכיוצא בהם שרגילים לטגן במחבת קודם שיצלו כל צרכן צריך למלוח ולשהות כדי מליחה לקדירה לפי שמטגנים אותם קודם גמר צלייתם ע"כ ומסיק רמ"א בד"מ דמיירי דוקא כשרוצים לטגנם אבל אם אין דעתו שכשיו לטגנם אין צריך למלחן קודם צלייה דשמא ימלך ויטגנם וכן דקדק ג"כ רמ"י ז"ל בלשונו : (כז) **והלכך** חוטין של יד לצלי לא בעי לא חתיכה ולא מליחה · וכן דעת הר"ן וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהמ"א וכתב המגיד שכן דעת הרבה מפרשים ויש מצריכים אף לצלי חתיכת חוטין ולא מליחה וזה דעת הרשב"א ע"כ וכתב הב"י דלענין הלכה כיון דהרמב"ם והרא"ש והר"ן מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן ע"כ ואעפ"כ בש"ע שלו כתב ג"כ לסברת הרשב"א שכתבו בב"י סי' ס"ז וז"ל בת"ה נגרר הדם בבשר מחמת המכה כו' וכן הורידין המלאים דם כו' לא התכן מוהרים לצלי כל שהניחן על האש שהאש שואב את הדם וא"כ כתב חוטי דם יש בעוף ובבהמה שאין מנקים דמן לא דרך ורידין ולא דרך סימנים והם חוטין שביד הבהמה והכתף והחוטין שבלחי וכן שבלחי העוף שבגף ולפיכך צריך להתכן כו' ואם לצלי צריכים חתיכה וא"צ מליחה ומה הפרש בין אלו לורידין או לחתיכה שנגרר דמה כו' ירא לי שלא התירו בורידין אלא כשהוציאן מתוך הבשר ושפניהם על פני האש שכל שאין מבדיל ביניהם ובין האש האש שואב את הדם וכן הטעונה בבשר שנגרר בו הדם אבל חוטין אלו שמובלעים בתוך הבשר הבשר מבדיל בינן ובין האש ולפיכך אין האש שואב היטב את הדם לפיכך אסור עד שיחתוך ויצלה או יחתוך וימלח ע"כ ועיין במ"ע בסימן דלקמן מ"ש בשם הר"ן ורבינו כתב לעיל ג"כ לסברת המצריכים חתיכה לצלי וכתב שאם צלאן בלא חתיכה החוטים אסורים והבשר מותר ואפי' קליפה לא בעו ורמ"א כתב בשם הגהת אשר"י דמכל מקום המחמיר לקלוף תע"ב ואין נוגע בו שום פגע ע"כ : (כח) **וכן** עמא דבר שאין לבשל הכבד כו' · עיין בפרק כל הבשר סי' כ"ז : (כט) **דאי** שליף להו עד דחמימי · וכשהרוים במים ה"ל כחמימי כ"כ בסמ"ק וכלבו בשם ר"י : (ל) **ונראה** דמדאורייתא כו' חדא דחלב אמר רחמנא כו' · אבל הרמב"ם בפ"ז מהמ"א אסר להו משום דם וכתב הה"מ דיש מי שפירש כן אבל רש"י פי' דהיינו ה' חוטי דכפלי ואין לשון הגמרא מתיישב לזה והרשב"א כתב אסורים משום חלב וי"מ כן ע"כ והטור כתב להך דחוטי העוקץ בסי' ס"ד גבי חוטי חלב ובסי' ס"ה כתב ללשון הרמב"ם דמנלן גבי חוטי דם ונפקא מיניה בין דדמא לדתרבא כדלקמן בדברי רבינו ובעל שלטי גבורים תמה על זה והב"י לא העיר בזה כלל ומפני כן גם בש"ע שלו נמשך אחרי דברי הטור וצ"ע גם עליו : (לא) **ואפי'** יהא מדרבנן נכון לחטט אחריהם · (עי' בסעיף ק"ה) והר"ן כתב דאחרים אמרו דהא דאמרינן דבעי לחטוטי בתרייהו דלאו למימרא דאזיל ומהטט להו עד מקום שהם כלין דהא בליעי בבשר ומותרין אלא לפי שהן דקין הרבה קאמר דבעי להטוטי בתרייהו עד שימצא מנינן שלם ע"כ וכתב בד"מ שגם בהגהת א"ז כתב דחומרא יתירה הוא להצריך לחטט אחריהם וכן איתא בשאילות תלומות דר"ת להקיר ע"כ ואינו ר"ל דמותר לגמרי דאיך יחלוק על הגמרא אלא דר"ל אם חטט אחריהם עד שמצאן במנין שוב א"צ להטט לאורך הגידין במקום דבליעין עכ"ל הד"מ והב"י כתב דאנו נוהגים לחטט אחריהם וכ"כ רבינו ירוחם וכתב בא"ו האורך שנוהגין בקצת מקומות שנוטלים הגידים הסמוכות תחת ג' הצלעות התחתונות עד השדרה שצריך לחטט אחריהם ע"כ וכתב רמ"א בהגהותיו דטוב להחמיר ומ"ש עוד בהגהה היא במקצת ספרים וי"א שמדינא כו' אין מקומה לכאן אלא בסעיף דלקמן על חלב הקיבה כו' וכן הוא בש"א : (לב) **ודטחלי** · וכתב בסדר הניקור להעיטור בטור ס"ס ס"ה נוטל ראש הגיד שבתוך הטחול ומושך אותו ונמשכין עמו ג' חוטין שבתוכו ע"כ וכתב ב"י סימן ס"ד וז"ל וראיתי לאבא מארי ז"ל שהיה נזהר שלא יפסק שום חוט מהם והפשר שטעמו מדאשכחן בחוטין שבעוקץ שאע"פ שהם נבלעים בבשר צריך להטט אחריהם ה"ה בחוטי הטחול שטעם איסורן של אלו ושל אלו שוה ונראה שהיינו מפני שראשי החוטין סמוכים לחלב המכסה את הקרב ואלו לחלב שעל הכסלים וכן מצא להרשב"א שכתב חוטי כוליא וטחול צריך לשרש אחריהם ע"כ : (לג) **ודכולייתא** · וצריך לשרש אחריהם רשב"א ותמיהני שלא כתבו בש"ע ובב"י כתבו גבי טחול : (לד) **דידא** · פירש רש"י בריש סי' דלעיל אדאמרינן חוטין שביד שאנו נוטלין מן הכתף אבל לשון הטור ריש סי' ס"ה חוטין שביד ושבכתף וכ"כ עוד שם בסוף הסי' בסדר הניקור לבעל העיטור שצריך לנקר חוטין מהכתף ומוטין אחרים מהיד וכן נראה ממה שכתב הרשב"א בשם הראב"ד דחוטין שבכתף בכלל ידא הם וכתב הב"י שאפשר שלזה כוון רש"י : (לה) **דידא** ודלועא · וכתבו הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד וז"ל גף העוף כיד הבהמה והלכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמולאם וכן עצם הלחיים בעוף ע"כ ובפרק השוחט גבי צולהו כולו כאחד כתב הר"ן דיש מי שאומר שלא נאמרו חתיכות בני חוטין אלו דידא ודלועא אלא בבהמה אבל בעוף א"צ שחוטי העוף רכין הן ודמן יוצא ע"י מליחה ואין דעת ר"ת כן עכ"ל וכתב רמ"א שהמנהג שאין נוטלין מן העוף שום חוטין רק חוטי הצואר אבל לא מן הגף ולא מן הלחיים וכתב עוד דאותן יש ליזהר ליטלן משם או יחתכם עם המפרקת לשנים וכתב א"ו בשם הא"ז דבדיעבד אם הוסר רק הראש מן העוף סגי וכתב המרדכי שהשיב על ר"י על החוטים הנמצאים ברגלי בהמה ועוף וביריכי העוף שאל אדוני אם אסורים כששם מלאים דם רגלי הבהמה והעוף לא ידעתי בשם חוטים ואם יארע באקראי נ"ל כי טוב ליזהר ולהשליך אותם גידים או לחותכם ולמולאם כמו מזרקי ואומר דאסירי כי יש לחוש שמא בלועים מדם כיון שאינם רגילים להיות אדומים ואותן שנמצאים בירכי העוף שרגילים תמיד להיות אדומים ואין העולם רגילים להסירם מתוך המנהג נראה דמותרים די"ל שאינן דם אלא גידים אדומים הם ואעפ"כ קשה בעיני לאוכלן כשבאין לידי אלו אדומים ושחורים ונראים כמלאים דם ואעפ"כ איני רגיל לנוקרן קודם בישול דלא חזינן לרבנן קשישי דמנקרי הכי עכ"ל ובא"ו הביא דברי ר"י וכתב שם כלל כי דמנהג הנשים להתוך בארכובה יריכי העופות קודם מליחה בעבור החוטים האדומים שבתוכן מ"מ אם לא נחתכו ונתבשלו כך אין לאסור בכך כי לא הוזכרו בגמרא עכ"ל וכן כתב הרשב"א דכל חוטין חוץ מדידא ודלועא א"צ חיתוך דבמליחה לבד סגי להו כשאר בשר שהרי דמו מתמצה היטב דרך התך הורידין משא"כ דידא ודלועא שאין נגררין דרך הורידין כלל ואינן הדוקים בו אבל כל שאר חוטין נגררין ונשפכים דרך הורידין ומה שנמצא בהם דם לאחר מכן שמא שומן בעלמא הוא א"נ שמא לא הניחו למצות יפה ע"כ וכתב הב"י שלזה הסכים הר"ן ושכך נראה מדברי הרמב"ם בפ"ז מהמ"א שכל שאר הוטין הרמב"ם בפ"ז מהמ"א הוטי לחי התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן : (לו) **וחוטין** שבלשון הם בכלל דלועא כו' · וכ"כ הרשב"א שכל שאר הוטין חוץ מאותן שהזכיר שם ואהתנם בסעיף דלקמן הרי הם כבשר ע"כ : (לו) **ודלועא** · פירש"י שבלחי וז"ל ומוציא ממנו הוט של דם ע"כ וכתב רש"י דלא קחשיב הכא אלא הוטים דקים הלכך לא תנא מזרקי הצואר שאף הם משום דם ע"כ וכ"כ הרשב"א והר"ן בשם הראב"ד והשמיטתו להב"י שכ"כ רבינו ג"כ וז"ל העיטור בסדר הניקור מחתך בסכין תחת שורש הלשון שאמרו שצריך לחתכן בשעת שחיטה כמו שנתבאר בפ' השוחט סי' ג' וע"ש בדברי רבינו וכמ"י וגם בהגהות אשר"י כתוב הוט שתחת הלשון ושבצואר שאסורים משום דם וכתב שלא נתפרשו מדברי הגמ' ועי' לקמן סעיף כ' וכתב הרוקח צריך להסיר הוטין שבצואר ובגרון הבהמה והם מזרקים שמלאים דם ובעוף שני גידין משני צידי הצואר אחד מימין ואחד משמאל ויוציא הוט שבאמצע הצואר מלא דם עכ"ל והרמב"ם בפ' הנזכר הוסיף חוטי הלב וחוטי הדקים שהם בתוך הלב הדקים כמו בית עכבים מסובכין זע"ז ועיין בזה בפ' דלקמן סי' מ"ח וכתב רמ"א בשם א"ז הארוך שמהחזה בפנים לצד הצלעות יש גיד דהיינו יורד מן לד הלחיים לכתף ולמטה במקום שמתחברים הצלעות לחזה ולכן צריך ג"כ להסירן וכן הוא בסדר הניקור להעיטור ע"כ וגם רבינו הזכיר לנטילת הוט זה בסוף סי' י"ז וכ"כ הרוקח סי' ת"ט ועוד כתב הרוקח דהוטין אחורי האזנים יסיר משום דם וכתב רמ"א שאינו אלא תומרא בעלמא : (לח) **אי** מחתך ומלח להו שפיר דמי · ואפי' לקדירה ודין הצלי כתבתי לעיל סעיף כ"ז וכתב הר"ן בשם הראב"ד וז"ל כל החוטין שצריכין חתיכה הרוצה לצאת ידי חתיכתן לא יסמוך על חתיכת הבשר לבד כי פעמים שהחוטים סמוכים אל העצם הרבה ונדבקים בו ואם יחתך הבשר לבד שמא עדיין החוטין קיימים אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים ואז יחתוך החוטין (כלומר אז ודאי יחתוך כו') ונעשה פתח ליציאת הדם וכ"כ הרשב"א וכהורתות היים כתב עוד וז"ל וגם לא יסמוך בפירוק האבר זה ממנה כי כשמתפשטין בתוך האבר הם מתרככים עם להות הבשר ושם הדם רבה ומשם צריך לפתחם ולחתכם ע"כ וכתב רמ"א דבא"ו כתב בשם הא"ז דחוטי הצואר לא מהני בהו אם התכן רק שיחתוך המפרקת לשנים ע"כ ואם לא נטלו כו' עיין לעיל סוף סעיף כ"ו : (לט) **ומלח** להו · וכתב הר"ן בשם הראב"ד דצריך לאותובי חתוכה לתחת דכל היכא שצריך התיכה חיתוכה לתחת בעינן כדאמרינן גבי צלי בריכא בכבשא (דלקמן סי' י"ד) ע"כ וכבר כתבתי גם לעיל סעיף כ"ג בשמו ובשם הגאונים ז"ל : (מ) **דביעי** · פירש"י ביצים של זכר · ובסי' דלקמן אפרש לדינייהו בס"ד : (מא) **ודמוקרא** · פרש"י שעל המוח · וכתוב בסדר הניקור לבעל העיטור שבטור סוף סי' ס"ד דבין קרום שעל המוח בין הקרום שתחתיו הדבוק בעצם שניהם אסורים וכתב הרוקח ראש העוף יוציא המוח עצמו וכתב הב"י דנראה שא"צ אלא לחתוך הקרום כי היכי דאמרי' בחוטין תתכינהו ומלחינהו שפיר דמי וכן ראיתי נוהגים לחתוך ראש העוף שתי וערב ומולחין אותו וא"כ מבשלין אותו ונראה דבחתיכת שתי או ערב סגי עכ"ל הב"י וז"ל רמ"א בהגהותיו סי' ס"ה סע"ד ולכתחלה נוהגין לטול המוח קודם המליח' מתוך הגלגולת ולחתוך הגלגולת שתי וערב שאז מתחך הקרום היטב ויש מסירין הקרום ובדיעבד אם התכו שתי או ערב סגי אפי' לא הסיר המוח קודם המליח' ואפי' בשלו כן עכ"ל ועי' עוד לקמן סי' י"ד מדינוות הראש: (מב) **ביעי** תשילתא פירש"י

מעדני יום טוב

השוחט סימן ג' דמצריך נטילת מקום שהוא יותר מכדי קליפה ומצאתי בד"מ דתירץ דאפשר דחוטין אלו הם פנים יותר מורידין ואין פולטין כלל בבשר : [א] **צריך** לאנוחי בית השחיטה לתתאי · כדאמרי' לקמן בריפא בכבשא סימן י"ד וע"ש לענין חוטין שבלחי : [ב] **מוקרא** · כדכתב רבינו בסמוך וכתיב ומוח עצמותיו ישוקם שתרגומו ומוקרא דגרמיה פטים : [ג] **המתבשל** בתוך הקרום · דאיסורא משום קרום הוא כמו שכתב רבינו סימן י"ד : [ד] **לפי** שהקרום מפסיק כו' · תמה אני גדולה מזו שהקדירה מפסיק והוא עלם הגלגולת וכן נראה לי להגיה שצריך להיות שהקדירה מפסיק אבל הב"י סוף סימן ס"ח העתיק ללשון רבינו לפי שהקרום מפסיק ומ"מ נראה לי מה שכתבתי וגם הר"ן כתב לקמן גבי ריפא בכבשא איך ביפא שרי דהא איכא קדרה דמפסקא וכתב עוד דלא מצית אמרת דלא מפסקא דא"כ מידב דייב ושרי : ה"נ מדקאמר אפי' : [ה] **ולצלי** מותר · ולאו כללא [הוא] דוורידין שבצואר הא אסירי בלא חתיכה כדאיתא בפרק השוחט סימן ג' : [ו] **ובתר** דמטוי פלגא כו' · הכי קים להו דבהכי סגי שזב כל הדם ואשתמיטתיה להב"י לדברי רבינו דהכא כשכתב כן בסוף סימן ס"ע בשם הגהות אשר"י ועיין בקיצור : [ז] **דברי** ר"ת שהיה אומר כו' · שכתב רבינו לדבריו לקמן בפרק כל הבשר סי' כ"ז : [ח] **בראשי** הצלעות · כלומר בסמוך לצלעות ואין פירוש ראשי בכאן תחלתן אלא נדן וכלומר בסמוך להן לאורך הצלעות וכלפי שאותו הצד שגם מונחין הפיצולים האלו הוא חד משא"כ הצד השני שהוא עב משו"ה נקט בלשון ראשי : [ט] **ועוד** דחלב שהבשר חופה אותו מותר · אע"ג דכתב דמתרי טעמי שרי מדאורייתא אין שני הטעמים שוים דלטעם הראשון אע"ג דמדאורייתא שרי מדרבנן אסירי ואילו לזה הטעם השני אפילו מדרבנן שרו כדלעיל סימן ה' דליכא דאסר כשהבשר חופהו אפילו מדרבנן והתוספות לא כתבו כן שכתבו וז"ל לא הוי אלא מדרבנן חדא דהא חלב אמר רחמנא ולא חוטין ועוד שעל הכסלים ולא תוך הכסלים ומ"מ צריך לחטט אחריהם מדרבנן ולא דמי לבשר החופה כו' : [י] **ובהא** איכא למימר כו' · כלומר בהך טעמא דהבשר חופהו איכא למימר דאסור מדאורייתא דשמא בהמה כו' : [כ] **פירוקי** מיפרקא · ונמשכים החוטים בהליכת' ומתגלין : [ל] **או** שמא מגולין קצת כו' · גם זה התירוץ אינו דומה לשלפניו דהא הכא מה שאין מגולה א"א לאוסרו מדאורייתא אלא נ"ל דמדרבנן אסורים כולהו משא"כ לתירוץ קמא דשמא בהמה בחייה כו' מדאורייתא אסירי וז"ל התוספות א"כ כיון דכלהו הכי כובן גלוין אף מה שבתוך הבשר אסור מדרבנן ע"כ וקצת קשה דלעיל סימן ה' פי' בשם רש"י דחלב שהבשר חופה אותו מותר דמיירי בחלב הנראה ואסור וא"כ נבלע תחת בשר אדום דק ומותר מפני שחופהו : [מ] **תלתא** משום תרבא · ואין חייבין עליהן כמו בחוטי העוף דלעיל · ב"י : [נ] **דידא** ודלועא משום דמא · וכתב הר"ן וז"ל וא"ת במאי עסקינן אי בשלא חתך את הורידין מאי איריא הני תרי חוטים הא אמרינן בפרק השוחט דכל שלא שחט את הורידין צריך לחתכה אבר אבר והיינו ודאי משום חוטין שבגוף שמלאים דם ואי בששחט את הורידין אמאי אסירי דידא ודלועא טפי משאר חוטין שבגוף שהותרו בחתיכת ורידין ומסיק דחוטין אלו דידא ודלועא אין נשפכין דרך ורידין לפיכך אין התיכה של ורידין מועיל להן וכי תימא כיון דחתיכת ורידין לא מהני לחוטי דידא ודלועא לפי שאין נשפכין דרך שם ה"ל שני תרי חוטי אע"פ שחתך את הורידין כחוטין אחרים כשלא חתך את הורידין ה"נ אית לן למבעי חתיכה בידא ודלועא אפילו לצלי אע"פ שחתך את הורידין דהא דמא דהני לא נפק דרך חתיכת ורידין והוי לגבייהו כאילו לא חתך את הורידין כלל י"ל דלא דמי לחוטין שבגוף דמתוך שהן נשפכין דרך בית השחיטה בשעת שחיטה דמן מתעוכל לצאת וכשלא חתך את הורידין מוצא הדם פתח פתוח וחוזר לאחריו ונקרש ואין כח באש להפליטו אלא ע"י חתיכה דאע"ג דלגבי מזרקי אמרינן לקמן מידב דייב שמעת דהלמא לא בעו חתיכה התם היינו טעמא לפי שהן רואין פני האש ולפיכך אע"פ שהדם בשעת התעוררותו נקרש בהם נורא משאב שאיב ליה משא"כ בכל החוטין שבגוף שהן מובלעין בבשר ואינן רואין פני האש ולפיכך כיון שהדם נקרש אין האש מוציאו אלא בחתיכת שני חוטין הללו מתוך שאין דמן יוצא דרך שחיטה אין הדם שבהם מתעוכל ואינו נקרש ולפיכך לצלי א"צ חתיכה ע"כ ולסברת המצריכים חתיכה לחוטי היד לצלי בהא סימן דלעיל הס"ל לדלועא ומשום דלא נפיק דמא דידהו דרך הורידין כמ"ש הר"ן וגם ב"י כתב כן בסימן ס"ה בשם הרשב"א והכתוב לשונו בד"מ סעיף ל"ד וכבר כתבתי עוד בזה בד"מ בסעיף כ"ד בשם הרשב"א : [ס] **ואליה** גופה כו' שכתב הרי"ף כבר כתב רבינו בזה לעיל סוף סימן ד' : [ע] **ודטחלי** גרס : [פ] **דביעי** ודמוקרא גרס : [צ] **ודמוקרא** · פירש"י שעל המוח ובריש סימן ז' כתבתי שכן נקרא בלשון תרגום : [ק] **וקרום** שעל דד הטחול אסור וחייבים עליו כרת · משום חלב שעל הקרב השוכב עליו · הר"ן : [ר] **רב** ורב אסי · וכן הוא ברי"ף אבל גם שם נראה לי להגיה רב אמי ורב אסי וכדאיתא בגמרא : [ש] **חד** אסר · פירש"י משום אבר מן החי והאי דלא מקרחן דלא קא שליט בהו אוירא כדאיתא בגמרא וכתבו התוספות דמן התורה לא הוו אבר מן החי כיון שמחוברין הם מעט הם ניתרים בשחיטה כאברים המדולדלים ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד כדאמר בפרק בהמה המקשה ע"כ ויתבאר בסוף פירקין : [ת] **וחד** שרי · מפרשים טעמיה בגמרא מדלא קא מקרחן חיותא אית

משום שנאמר ואל תטוש תורת אמך · [א] ואנו גרינן בתר בני בבל ואסיר לן · אמר מר בר רב אשי (מג) הני ביעי דגדיא (מד) עד תלתין יומין (מה) שריין בלא קליפה מכאן ואילך אי אזרען (מו) אסורין בלא קליפה ואי לא שריין · מנא ידעינן · אי אית בהו שורייקי סומקי אסורין ואי לא שרי : יא אומצא ביעי ומזריקי [ב] פליגי ביה רב אחא ורבינא · בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והילכתא כרבינא לקולא · בר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והילכתא כרב אחא לקולא · אומצא דאסמיק מחמת מכה שהוכתה הבהמה מחיים ונתקבץ שם הדם והאדים הבשר · ולא חשיב כדם האיברים שלא פירש · (מז) חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה שפיר דמי · (מח) [ג] שפדיה בשפודא מידב דייב דמא · אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר טרא מישב שייב [ד] וחד אמר מצמת צמית · וכן ביעי וכן מזריקי (מט) ביעי בקרמייהו (נ) ומזריקי גידי צואר :

יב (פסחים דף עד:) האי אומצא דאסמיק הוא [ה] וחלייה אסור · לא אסמיק הוא וחלייה שרי · חלייה אסור פירש רש"י מוהל היוצא ממנו כשחותכו ולא גרסינן הוא · ולא נהירא דהיכי דמי אי דגלה כל צרכו למה יהיה המוהל אסור הא אמר דעל ידי חתיכה ומליחה אף לקדירה שרי. ופליטה דמילחא לא עדיפא מפליטת צלי · [ו] דאדרבה גריע טפי שנהגו לבשל הכבד אחר צלייה ולא אחר מליחה ואם לא נגלה כל צרכו היכי בעי למימר שהוא מותר · דמדלא גרים הוא משמע שרוצה לומר שהבשר עצמו מותר · וזו תימה היאך יהיה מותר כל זמן שלא נפלט דמו הא למאן דאמר גומרי מצמת צמית אסר ליה אע"ג דדם האיברים שרי [ז] הכא הא דאסמיק שאני לפי שהדם בא ממקום אחר וכנוס בתוכו ועוד מדמייתי לקמן האי חלא דחליט ביה חדא זימנא משמע דאיירי בחלא ממש ולשון אחר שפירש רש"י [ח] שחולטין אותו אחר צלייתו להפליט הדם משמע דהבשר מותר מדלא גרסינן הוא : ועוד דלמה היו חולטין אותו אם היה נאסר וקשה להך פירוש דאי חלייה אסור איהו נמי אסור לפי שחוזר ונבלע בו כדאמרינן לקמן פרק כל הבשר (דף קיא:) גבי כבד דחלטו ליה בחלא סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור א"ל אי חלייה אסור איהו נמי אסור · ועוד דומיא דחליט לקמן (סס) דהוי להצמית הדם בתוכו אית לן נמי לפרושי הכא · ונראה פירוש ריב"א דאומצא דאסמיק (נא) מיירי בבשר חי (נב) שנתנוהו לתוך חומץ וכן דרכו אם אינו שוהה בתוכה עד דאסמיק צמית ליה חלא ולא מפליט מידי · וכי משהי ליה בגויה עד דאסמיק הבשר נעקר ממנו הדם ונפלט לתוכו · הוא וחלייה אסור [ט] כי חוזר הדם ונבלע בתוכו · ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל · ואי חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה שפיר דמי · ורבינא אמר אע"ג דלא אסמיק נמי חלייה אסור אי אפשר דלית ביה שורייקי דדמא · א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע ליה גמועי · איכא דאמרי [י] רבינא גופא מגמע ליה גמועי · והילכתא לא אסמיק הוא וחלייה שרי [כ] א"ל מר בר אמימר לרב אשי* האי חלא דחליט ביה חדא זימנא לא חליט ביה זימנא אחריתי · [ל] לפי שתשש כחו וחשוב כמים · [מ] מאי שנא מחלא דתמיחא פי' מאי שנא מחומץ שאין חזק מעיקרו ואפ"ה חולטין בו התם איתא לקיוהא דפירי בעיניה הכא ליתיה לקיוהא דפירי בעיניה : יג [נ] אמר רבא האי מולייתא שריא · פירוש עוף או גדי ממולא בשר דק כתוש בלא מליחה וצלאו בשפוד · א"ל אביי והא קא בלע דמא [ס] א"ל כבולעה כך פולטה · (נג) ואפילו נמלח בשר החיצון ושהה כדי מליחה דהשתא אין טרוד לפלוט דמו שנאמר אגב פליטת דמו הוא פולט מה שבולע מן הפנימי · אפילו הכי שרי · [ע] מדמייתי עלה ראיה מטפילת בר אווזא · ואע"פ שמעשים בכל יום (נד) [פ] שאוסרים בשר ששהה כדי שיעור מליחה שנפל בציר פליטת דם ואפילו לצלי · (נה) וכן אסר רבינו תם ז"ל תרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב אע"פ שלא ששהה שיעור *) צלייה בכלי ולא נפלט עדיין כל דמה [צ] אפילו הכי אסר אותה אפילו לצלי · ולא אמרינן כבולעו כך פולטו · דדוקא היכא דנפלט מיד בשעת הבליעה כגון מולייתא אמרינן כבולעו כך פולטו · אבל דבר שנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר [ק] תו לא שרינן ליה משום דכבולעו כך פולטו · והלכתא מולייתא שריא ואפי' פומה לעיל

*) נ"ל מליחה

זהני

הגהות הב"ח א לרב אשי אבא האי חלא וכו' מאי שנא מחלא תמיחא פירש מ"ש כו' :

רש"י אל תטוש תורת אמך · מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגים בו איסורא דהא איפליגו בהו רב אמי ורב אסי : הני ביעי דגדיא עד תלתין יומין · משנולד : שריא · בלא קליפת הקרום דאכתי לא נפיש דמים ליגלו באחוריו גדיא לאו דוקא : אזרען · יש בהן זרע אסורים דבידוע שיש דם : יא אומצא ביעי ומזרקי. לקמיה מפרש פלוגתייהו : בכל התורה כולה · רב אחא ורבינא חד אמר הכי וחד אמר הכי ובכולהו הוה דמיק רבינא והוא דלהומרא רב אחא : דאסמיק · וכו' מפורש לעיל : יב חלייה · מוהל היוצא ממנו כשחותכו ליטנא אחרינא שחולטין אותו בחומץ לאחר צלייתו ודמו נסחט לתוכו : אסמיק חלייה אסיר ל"צ הוא [ותלי'] ורב אחא קאמר לה דמיקל ובתליא מודה דאסיר : חלטי ליה בחלא · נותנו בחומץ שהחומץ צומתו אסטרויצ"ע ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי ליה עם בשר אחר : חלייה אסיר אותו חומץ שנצמת בו אסור דקסבר מוציא מקצת מן הדם : איהו נמי אסיר כי היכי דפליט הדר בלע · מאותו חומץ , עצמו דכיון שנצמת ואינו טרוד לפלוט חוזר ובולע : מגמע לה · לההוא חלא : חלא חומץ דחלט ביה צלי שאידנא כדי להוציא דמו לא תליט ביה זימנא אחריתי לפי שאין בו כח עוד : מתמהא · חלש מעיקרא דחלטינן ביה : לקיוהא דפירי · איגדו"ר טעם הפירי עומד בו שלא הוציאו ממנו כלו' ואע"פ שהוחל מאליו ונתקלקל טעמו דם מוציא שכחו בקרבו : הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה · שבלעו צלי הראשון : יג האי מולייתא · אינפלדור"א בלעז כמו שאנו ממלאין הטלאין והתרנגולין בין בשר לעצמות : שריא · אפילו לא בישלו א הבשר שנותנים לתוכו מותר אפילו מלחו במליחת צלי דאי במליחה כל צורך לקדירה פשיטא : והא קא בלע · הטלה דם היוצא מן הבשר הכנוס בתוכו : פולטין · לחוץ ושואבן חום האור : והלכתא מולייתא שריא אפי' פומה לעיל כששית תלויה בתנור ואע"ג דעכשיו אין נקב לצאת הדם שרי כבולעו בשר החיצון כך פולטו וחום האור שואבו :

מעדני יום טוב

אית ביה והאי דלא גריין כתיסופא הוא דנקט להו : [א] ואנו גרינן בתר בני בבל כו' · כי הא דבפרק אלו טריפות בסוף סימן ל' לענין חלב הקיבה שעל היתר והתם בני בבל עצמם לא אסרי אלא ממנהגא ואפ"ה מסיק דגרינן בתרייהו וכ"ש הכא דמאן דאסר מדינא קאסר וכן מסיק הר"ן : [ב] פליגי בהו · גרס ברי"ף : [ג] שפדיה בשפודא · מה שפירש רש"י בלא חתיכה פירשו רבינו לעיל סימן ז' ומ"ש אלא מליחת צלי דבר מועט גם בזה כתב רבינו בפ"ק ס"ס י"ט : [ד] וחד אמר מצמת צמית · פירש"י צומתין כו' ואסור ואע"ג דבעלמא דם האברים כל היכא שלא פירש שרי שאני הכא לפי שנראה כאילו הדם שם נעין · הר"ן : [ה] חלייה אסור · פירש רש"י מוהל כו' ובספר רביע דפוס ישן גרס טייליה בה"א ובערוך גורס מוהל בחי"ת וכבר נודע שהה"א והחי"ת מתחלפין במבטא שהן ממוצא אחד : [ו] דאדרבה גריעה טפי כו' · ואפ"ה מבשלין אחר דחתכיה ומלחיה לפי שהבשר פלט כל דמו כ"ש שאחר צלייה אין כאן שום דם שהבשר פלטו : [ז] הכא הוא דאסמיק כו' · כלומר אלא הכא הייט טעמא דהא דאסמיק כו' : [ח] ה"ג שחולטין אותו בחומץ אחר צלייתו : [ט] כי חוזר הדם ונבלע בתוכו · כמו המולח בכלי שאינו מנוקב שהזכיר רבינו בסימן דלקמן : [י] רבינא גופיה · כך הוא ברי"ף אבל בגמרא גרס רב אשי גופיה : [כ] ה"ג א"ל מר בר מרימר לרב אשי אבא האי חלא : [ל] לפי שתשש כחו כו' · והלכך אע"ג דלא אסמיק אסור דהא ודאי לא נצמת וכל כי הא לא סמכינן על דלא אסמיק וכך פירש רמ"י ז"ל בסוף סימן ס"ו : [מ] מ"ש מחלא דתמיתא גרס · ורש"י העתיק מתמהא : [נ] אמר רבה · גרס בגמרא והוא לעיל מהך אומצא דאסמיק כו' · וברי"ף גרס רבא : [ס] א"ל כבולעו כך פולטו · עיין בדברי רבינו פרק דלקמן סימן מ"ח : [ע] מדמייתי עלה ראיה מטפילת בר אווזא · דהייט שטופלין אותו בעיסה של סלת או קמח כדאיתא בגמרא ומכתוב בד"ת בס"ד ומ"מ הא דנקט רבינו דמייתי ראיה מטפילת בר אווזא אגב רהיטיה הוא שכתב כן דמסהוא עובדא מותיב אלא הוה ליה למימר מטפילת בר גוזלא דמינה מייתי ראיה וכן הוא הלשון בתוספות שם בד"ה כבולעו כו' · ומ"מ גם שם בתוספות בד"ה עפל' נקטי בר אווזא ומשמע שהוא קמייתא דמינה מייתי ראיה ונראה לי שגם שם הוא ט"ס : [פ] שאוסרים בשר ששהה כו' · עיין פרק דלקמן סוף סימן ל"ו : [צ] אפילו הכי אסר אותה אפילו לצלי · גרס ומסייעתי בה התוספות שם משום דלא מפליג רבא גבי אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב בין ששה הרבה לששה מעט : [ק] תו לא שרינן ליה · על ידי צליית האש או על ידי מליחה :

דין

דברי חמודות

פירש"י ביצי זכר מעורים בגופו ולשון הרמב"ם שמע אבר או מעכו או דכו כגון הביצים שמעך אותן או נתק ובערוך ערך תשל פירש ביעי בהמה שנתמסמסו כדכתיב מהדק ומהשל ולשון הטור סוף סימן ס"ב ביצי זכר שנתלש ועדיין הן מעורין בכיסן ע"כ וכך לשון הש"ע ומדברי הרמב"ם למדנו דלאו דוקא ביצים אלא ה"ה שאר אבר שכיוצא בהן המעורה בגופה של בהמה ועיין בסוף פרקין : (מג) הני ביעי דגדיא · פרש"י גדיא לאו דוקא ולשון הרמב"ם בפ"ו מהמ"א ביצי גדי או טלה והמגיד כתב על לשונו של רש"י שכן כתב הרמב"ם גדי או טלה ואינו יודע אם הזכירו בגמרא גדי למעט בהמה גסה דאפי' תוך שלשים יהו אסורין עכ"ל נראה מדבריו שגם רש"י לא נתכוין במה שכתב דגדי לאו דוקא אלא לרבות טלה וכיוצא בו שהוא בהמה דקה ולעולם בהמה גסה לא אבל הטור סימן ס"ה סתם וכתב ביצי זכר יראה מזה שהבין דרש"י שפירש גדי לאו דוקא לרבות כל הבהמות אתא ואפילו בהמה גסה והש"ע כתב כלשון הטור : (מד) עד תלתין יומין שריין בלא קליפה · ואע"פ שיש בהן שורייקי סומקי כן כתב הר"ן וכן דקדק המגיד מלשון הרמב"ן וכ"כ הטור וכתב הרשב"א הטעם שאין אודם זה אלא שומן : (מה) שריין בלא קליפה · אפילו לקדירה כ"כ הטור ורמ"א ז"ל כתב בסימן ע"ד בשם א"ו הארוך כלל א' שלא לבשל ביצי זכר אלא אחר שניקר אותן משום דאית בהו רוב דם ובדיעבד אין לחוש ע"כ ועיין לקמן סעיף מ"ט ובפרק דלקמן סעיף קל"ו (מו) אסורין בלא קליפה · וה"מ לקדירה אבל לצלי מותרין כ"כ הטור וכן הם דברי הרמב"ם בפ"ו מהמ"א וכ' הב"י דלטעמייהו אזלי דסבירא להו דחוטי דידהו ודלועא לא בעו חתיכה לצלי אבל לדברי החולקים שם הכי נמי לצלי נמי בעו קליפה ומיהו כבר כתבתי דכהרמב"ם וסייעתיה נקטינן ע"כ ולסברת הרשב"א שכתבתי בסעיף כ"ד שכן נמי דוקא כשהניתן על פני האש ואין שאר בשר מבדיל ביניהן ומכיון דמסתמא הכי איתא לא הוצרך הש"ע להזכיר בהדיא וסמך על המבין שיבין דבר זה מתוך הדבר שכתב לעיל מיניה בסעיף הראשון וכתב רמ"א בשם א"ו הארוך כלל כ' דנהגו לנקר הביצים אף כשהם פחותים משלשים משום לא פלוג וכדי שלא יטעו בלאחר שלשים ועוד כתב שם דלאחר שהסירו הקרום החיצון נוהגים ג"כ להסיר מהם לכתחלה החוט הגדול שעליהן שהוא כמין אצבע ולחתוך בהם בקעים מחמת קצת ורידים שעליהן והוא לחומרא בעלמא כי לא הוזכרו בגמרא ע"כ וכתב עוד רמ"א שנמצא בסדר ניקור הנהוג בינינו שיקח בשר קטן מתוך הכתף שקורין דרי"ש וישליך משום מיאוס ע"כ ובסדר ניקור להעיטור שבטור ס"ס ס"ה כתוב שהלונגבל"ו שאנו קורין לעדווי"ך שאינו ראוי אלא לצלי וכתב עליו רבינו ירוחם נתיב ט"ו או יו"ד וז"ל שמעתי מפני שפניו חלקים ואין המלח נכנס בתוכו כל כך ולפיכך לא נהגו לבשלו בקדירה ולא דייק לי שהרי כמה חתיכות יש חלקים ממנו ובדברי רז"ל לא מצינו סמך לאוסרו אלא לפי שהיא חתיכה קטנה בפני עצמה ואז צריך לבדקה ולגרדה מלמטה ולמעלה ונהגו ליטול אותה ולבשלה בפני עצמה [שלא] עם חתיכות אחרות ולכתחלה אסור לבשלו מפני המנהג אבל אם מלחו ובשלו עם בשר מותר וכן עמא דבר ע"כ וכן הוא בסוף שערי דורא בשם ספר הפרנס והב"י כתב וי"ל ולי נראה דמנהג כי האי מנהג בטעות הוא שדבר זה לא נמצא לשום אחד מהפוסקים שאסרו והרשב"א כתב בת"ה גבי מולייתא שלא אסרו אחר מליחה לקדירה אלא הכבד בלבד ומ"ש בסדר הניקור שאינו ראוי אלא לצלי לא משום איסורא קאמר דא"כ הל"ל שאסור לבשלו אלא הייט לומר שבשר זה אין בו טעם כשהוא מבושל וכל עיקר טעמו אינו אלא בצלי ותדע שהרי הוא לא ליתן סימן על איזה בשר הוא אומר כו' הלכך ודאי אין לך מנהג בטעות יותר מאותו מנהג שכתב רבינו ירוחם ושפיר דמי לבשלו במקום שנהגו בו איסור [דכל] כי האי מילתא ליכא למימר שידעו שהוא מותר ועכ"ז נהגו בו כך משום חומרא דכיון דאין בו שום דררא דאיסורא מה חומרא היא זו בלא טעם ומידרש דרשי ליה בפירקא דלכתחלה מותר לבשלו וכ"כ בשיבולי לקט שמותר לבשלו בקדירה לכתחלה וכן אנו נוהגים וכך אנו מקובלים מאבותינו ורבותינו הראשונים שבצרפת ע"כ וכן נוהגים העולם לטפלו בבצק ואין אדם נמנע מזה עכ"ל הב"י וכ"כ רמ"א בשם א"ו הארוך דאנו נוהגים לבשלו לכתחלה ודלא כספר הפרנס ע"כ וכתב עוד בא"ו הארוך כלל י"ו וז"ל ומה שנוהגים העולם לחתוך מתוך סדקי עצמות הרגלים בפנים בשר לבן כך אינו אלא בעבור מיאוס כמו שזורקים בית מקומות סעיטניתא דוודלא מן הריאה ואמה כבני מעים שבסוף הדורא שקורין סכי דיבי דאין שם לא גידין ולא חוטים ולא שאר איסורים ע"כ : (מז) חתכיה ומלחיה · וכתב הטור סי' ס"ט דיש מהגאונים שכתבו צריך שיחתך מקום התתך למטה בשעת מליחה כדי שיזוב הדם וכן כל מקום שצריך לחתוך כגון בהמה ועוף שלא נשחטו ורידים שצריך לחתכה קודם מליחה ע"כ וכבר כתבתי ג"כ לעיל סעיף כ"ב ועיין בפ' דלקמן סי' כ"ח וכתוב בא"ו הארוך כלל א' דמנהג כשר לקלוף בכל פעם בית השחיטה לפי שבולע מן הסכין של השחיטה שהוא של איסור דאפי' למ"ד בית השחיטה צונן מ"מ אגב דוחקא דסכינא מיבלע בלע וגם אגב דוחקא דסכינא בלע הרבה מדם ומו כאומצא דאסמיק ע"כ ועיין בפרק דלקמן סימן כ"ח וכ"כ הכלבו בשר שסביב בית השחיטה צריך חתיכה קודם מליחה כמו אומצא דאסמיק : (מח) שפדיה בשפודא מידב דייב. וא"צ חתיכה דלא כפירוש רש"י וכדמסיק רבינו לעיל סי' ז' ואפי' להרשב"א שכתבתי שם סעיף כ"ו וחזו נגרר הדם שהזכיר שם דהותר כל זמן שהניתן על האש שהוא שואב הדם וכו' · ומליחה נמי לא צריך לצלי כדמסיק רבינו בפ"ק סי' י"ט ועיין מה שכתבתי שם סעיף ס"ב : (מט) ביעי בקרמייהו · אבל לאחר שהוסרו הקרומים וגם הגידים שהזכרתי בסעיף מ"ד מותרים לכתחלה למלחן עם בשר אחר אך נוהגים לכתחלה רק לצלותן ולא לבשלן דהאור משאב שאיב כן כתב א"ו הארוך כלל א' וכבר הזכרתיו לעיל שם : (נ) ומזריקי גידי צואר · ולשון רש"י ורידין וכ"כ הר"ן וכתב עוד וז"ל כתוב בהכשר הבשר לרב בעל העיטור ז"ל דחתיכה זו דמיזרקי להכשיר כל החוטין שבגוף היא דבחתיכת הורידין יוצאים כל החוטין שבגוף מידי דמן ואע"ג דבפ' השוחט אמרינן דדוקא כי נקיב להו בשעת שחיטה נפיק דם דחיים הכל שלא בשעת שחיטה קריר ולא נפיק כתב הרב ז"ל דה"מ בנקיבה בעלמא אבל כי חתך להו לגמרי אפי' שלא בשעת שחיטה יוצא הדם מהן ואין זה מחוור דכל שלא בשעת שחיטה ודאי אין דם החוטין שנקרש יוצא לדך חתיכת ורידין אלא הכא להכשיר את הורידין קאמרינן עכ"ל ועיין בפ' השוחט סעיף ו' וסעיף ז' ושמעינן נמי דהכי ורידין הן הן הורידין דהתם בפ' השוחט וכן נראה ודאי שלזה כוון רש"י מדפי' ורידין ואילו לא נתכוון לאותן ורידין שבצואר ידועים וניכרין בשמן בפרק השוחט ס"ל לפרש חוטי דם כלישנא דגמרא בזו הסוגיא והב"י בס"ס ס"ה בתחלת סדר הניקור כתב על לשון רש"י דהכא דמשמע ליה שהן חוטין אחרים זולת הורידין שאמרו שצריך לחתכם בשעת שחיטה דהכהו כיון שחתכם בשעת שחיטה א"צ להסירם ע"כ ובלי ספק דאישתמיטתיה הא דהר"ן דמפרש להו בהדיא על אותן ורידין וכן נראה ומטעם דכתבתי אבל מיהת מה שפי' הב"י יתכן לענין הגידין שהצריך בעל העיטור שם להסיכן דודאי שאינן אלו דפ' השוחט ודלא כמו שסבין הוא דבעל העיטור נתכוון להני מזריקי שהוזכרו בגמרא דהכא ולכך מפרש הוא דאינן אותן ורידין דפ' השוחט וליתא אלא כדפרישית : (נא) מיירי בבשר חי כו' · וכתב הב"י ס"ס ס"ו דנראה שכל זה בבשר שלא נמלח שאילו נמלח אע"ג דבתר הכי אסמיק חי שרי בין הוא בין חלייה וכן נראה מדברי רבינו ירוחם ע"כ : (נב) שנתנוהו לתוך חומץ כו' · ובספ' ע"ג כתב עוד בשם רבינו ירוחם שכתב בשם רב עמרם שאין לחלוט בזמן הזה כי אין אנו בקיאין בחליטה ע"כ ואע"פ שהב"י לעיל מינה תמה התם לומר דמה בקיאות יש בחליטת חומץ דהא מסקינן הכא שאפי' אינו חזק חולטין בו כל שלא חלטו בו כבר י"ל דדילמא לא בקיאינן באסמיק ולא אסמיק ורמ"א כתב בד"מ דכבר גזרו הגאונים אטו חליטה ברותחין דלא בקיאינן בשיעור רתיחתן כמ"ש שם הב"י וגזירה דלא לחלוט כלל אפילו הבשר בחומץ כולה חדא גזירה היא וכ' עוד בהגהותיו ס"ס ס"ו דכן נוהגין במדינו' אלו שאין מלמתין בשר בחומץ קודם מליח' ואין לשנות מ"מ בדיעבד מותר מק"ו דהכבד כמ"ש בפ' דלקמן סי' כ"ו : (נג) ואפי' נמלח בשר החיצון ושהה כו' וכתב בא"ו הארוך כלל ט' דאם הפנימי מלוח והחיצון תפל מותר מיהא בדיעבד ע"כ וכתב רמ"א בד"מ דנ"ל דטעמו משום דנורא משאב שאיב מן החיצון שלא יבלע בפנימי ולכך מתירו בדיעבד כן נ"ל טעמו אבל לא משמע שם טעם זה עכ"ל וכ"ל לפי שהא"ו כתב עוד דאם החיצון מלוח והפנימי תפל ודאי אסור אף בדיעבד דבליעת הפנימי נשאר בתוכה ע"כ וא"כ מאי שנא אי אמרת דנורא משאב שאיב לעולם לא הו"ל לאסור ובש"ע סתם כדברי רבינו דנמלח החיצון שרי ולא הגיה עליו רמ"א ז"ל אלא דברי הא"ו הראשונים דפנימי נמי מלוח מותר ואע"פ שבת"ח שלו אין נראה כן וכתב עוד רמ"א ז"ל שהאגור כתב שראה בבית רבו למלוח מקודם כל מיני מולייתא ע"כ עוד כתב בשם א"ו דדוקא מולייתא דבשר וכן דעשבים וכה"ג בלתי מעורבים בביצים אבל מולייתא בביצים או תערובות אסור דמשוי ליה באגודה מולייתא דביצים אף בצלייה כמבושל גבי עוף שנצלה בו הכבד לפי שהביצים נקרשים מיד ומעכבים הדם מלפלוט ואסור אפי' בדיעבד ע"כ ועפ"ש הדברים האלה כתב רמ"א בהגהותיו סימן ע"ד וזה לשונו וכל זה מיירי שאין במולייתא רק בשר או עשבים אבל אם יש שם ביצים הנקרשים דינו כאילו נתבשל בקדירה ואפילו בדיעבד יש לאסור אם לא נמלחו שניהם עכ"ל ומדמסיק שצריך מליחת שניהם שמעינן דמיירי במילוי ביצים עם בשר דאי מילוי ביצים לבד מאי מליחה שייך בהו וכן נמי תחלת דבריו אבל אם יש שם ביצים כו' היינו לומר שעם הבשר יש ג"כ ביצים דלהת"ה סל"ל אבל אם נתמלא ביצים כו' ובודאי שכן הם דברי הא"ו כמבואר מלשונו אלא שמהאגודה שהביא נראה לא נראה כן דגבי כבד שהזכיר כתב בפרק כל הבשר סימן קכ"א ואם העוף ממולא בביצים וכו' הרי שלא הזכיר אלא ביצים בלבד ואף במולייתא גופה כתב כן בפ' כיצד צולין סי' ס' כתב נמי בזה הלשון ואם מלאו התרנגולת בביצים אין להתיר בלא מליחה דהוי כבישול ע"כ וא"כ נימא לבעל א"ו דלא עדיף מגברא דאתא מחמתיה שהוא בעל האגודה והוא לא הזכיר לאיסור אלא במלוי ביצים לבד בלא בשר עמהם והרי לשון הרמב"ם בפרק ו' מהמ"א בפי' מולייתא דבגמרא שנתמלאת בבשר וביצים וכן פי' ג"כ הסמ"ג וזהו טעמו של רש"ל ז"ל דמתיר בשלא נמלחו שניהם אפי' כשנתמלאת עם ביצים לבדן לפי שהוא סובר כפי' הרמב"ם והסמ"ג בפי' מולייתא שבגמרא וכך מפרש ג"כ ללשון הגהה של מהרא"י שרו"ם שהרי יכול להיות שסובר כהרמב"ם והסמ"ג ולכך מה שכתב רמ"א ז"ל בת"ח שלו כלל ט' סי' ז' דדברי מהרא"י שרו"ם מוכיחין לאסור בשלא נמלחו שניהם דלא כרש"ל והניח היסוד בסוף דבריו לפי שהאחרונים אינם מפרשים מולייתא שבגמרא אלא במלוי בשר בלבד שאין בו ביצים כלל ואומר אני שאין זה כדאי לומר דלא יוכל לפרש דברי מהרא"י שרו"ם שסובר דלא כהאחרונים אלא כהרמב"ם והסמ"ג ורש"ל יפה הבין מדבריו שלא אסר בשלא נמלחו שניהם ושוב ראיתי בספרו של רש"ל הנקרא עטרת שלמה שחיבר על השערים מדורא שלא הזכיר שם בפי' מולייתא דבגמרא אלא לדברי הסמ"ג ובמלוי ביצים לבדם כתב בפירוש שאסור כשלא נמלח או שלא שהה שיעור מליחה ולא שהתיר כשלא נמלחו אלא במלוי בשר עם ביצים ומיהת קאסר נמי במילוי בשר עם ביצים כשנמלח החיצון ולא שהה שיעור מליחה ונתן טעם לדבר שאז כח המלח מוציא לחלוחית וציר מבשר ומתערב עם ביצים עד שיהו נקרשים יחד וקאסר נמי בשנמלח הפנימי בין שהה בין לא שהה שכל שאין הפנימי טרוד לפלוט כמו החיצון או שנפלט כל דמו אסור דלא אמרינן כבולעו כך פולטו בבשר שבפנים שאין האור שואב משם והאיסורים הללו בנויים על דברי מרדכי בשם ר"י שהזכיר שם לאסור בנמלח החיצון ולא שהה והפנימי לא נמלח כסתם מולייתא שבגמרא והאריך רש"ל שם בפירוש הדברים ולפי שאנו אין לנו אלא דברי רבינו שנראה מדבריו שאין לאסור כלל במולייתא דצלי וכך מסיק בש"ע בפנים וכן נראה מלשון הטור דריש סי' ע"ח שאין חילוק בין לא נמלח כלל או נמלח ולא שהה במלחו דבכל ענין שרי במולייתא לפיכך לא ראיתי להאריך בדבריו של רש"ל ז"ל ולא כתבתי כל זה אלא מפני שילאתי לחלק בין נתמלא בביצים בלבד לנתמלא עם בשר שאין כל המלוי מביצים לבדן שהכריחני לכך מה שהרמב"ם והסמ"ג פי' למולייתא שבגמרא שהיא עם בשר וביצים ופשיטא דבשלא נמלחו מיירי דאי בנמלחו אף בבישול שרי וא"כ הא דכתב האגודה לאסור במלוי ביצים נפרשהו בשלא נתמלא אלא בביצים לבדן אבל כשיש עמהם ג"כ בשר נפלט הדם ע"י הבשר ההוא שלא נקרש הכל ודלא כמו שהבין א"ו דהאגודה אסר מלוי ביצים ואפילו כשהן מעורבין עם בשר ועל זה סבאתי לי לראיה לדברי רש"ל ז"ל ומ"מ גם בזה הנדון לענין הלכה למעשה נדון בו לחומרא הואיל ורבינו פי' בהדיא בפי' מולייתא שממולא בשר דק כתוש ולא הזכיר בדבריו ביצים כלל כמו שהזכירו רמב"ם וסמ"ג לכן נוכל לומר שסברתו ג"כ שאם היה שם דבר הנקרש דהיינו ביצים דהה"ג שאסור והשתא נפרש דברי האגודה שהזכיר ביצים בלחוד דלאו למימרא שלא יהיה במלוי זה רק ביצים בלבד אלא ה"ק כל שיש במלוי ביצים אסור וכמו שהבין הא"ו והלכך כל שאין כאן ביצים כלל שרי בין שלא נמלחו שניהם או שנמלח א' מהם בין הפנימי או החיצון וגם אין חילוק כששהה שיעור מליחה או לא וכמו שנראה מדברי רבינו והטור והש"ע דהכל שרי לצלי וכל שיש ביצים במלוי ואע"פ שיש שם ג"כ בשר לא שרי אפילו בדיעבד אא"כ נמלחו שניהם כשיעור מליחה ודין צליית שתי חתיכות בשר שהא' מהם נמלח ולא נמלח ביחד אכתוב בפ' דלקמן : (נד) שאוסרים בשר ששהה כו' · בפ' דלקמן סי' ל"ט ומ"ט : (נה) וכן אסר ר"ת ז"ל תרנגולת כו' ·

עיין

והני מילי צלי · כעין פסח שהוא צלי אבל[א] בקדירה לא (נו) פירוש אם לא נמלחו שניהם בשר הפנימי והחיצון (נז) ואחר שנתמלא מלח החיצון אסור לקדירה דאין המלח מפליט דם של הפנימי (נח) [ר]: יד [דף צג ע"ב] (נט) רישא בכיבשא (ס) אותביה אבית השחיטה [ש] מידב דייב דמא · (סא) [ת] אלדדין מיקפא קפי דמא (סב) ואסור [א] אנחיריה אי דייץ ביה מידי ופתחיה כי היכי דליפוק דמא מיניה שרי ואי לא אסיר:

טו יש שמגלגלין תרנגולת ברמץ למולגה · ולכאורה היה נראה דאסור דלא שרי ברישא אלא אבי נחירי וזה לא שייך בתרנגולת · ויש לחלק דדוקא בראש של בהמה שיש עצמות ודברים המעכבים את הדם לצאת (סג) אבל בתרנגולת האש שואב את הדם ואינו מתקבץ בשום מקום · וכן כתוב בהלכות גדולות האי מאן דמטוי רישא כו' דלעיל (סימן ז) משמע בהדיא דלא אסור אלא משום קרום שיש בו דם (סד) ולכך גם המוח אסור שנתבשל בתוך הקרום · (סה) וגם חוטין שבלחי אסורין אם לא חתכן · וגם רגלים מותר לחרוך אותם בלא מליחה (סו) ובלבד שיסיר הטלפיים כי הם מעמידין הדם: הך פיסקא דריחא מילתא היא שכתב רב אלפס ז"ל כאן כתבתיה פ' בתרא דפסחים (דף ע"ו) (סי' ח):

טז איתמר (סז) *טבח (סח) שנמצא אחריו חלב

הגה"ה

*בעל נפש לא יסמוך אלא על טבח בקי ויודע בטיב

הגהות הב"ח א אבל לקדרה לא ·

רש"י יד רישא בכיבשא · הראש כשרוצין להסיר שערו טומנים עליו מים ומטמינין אותו ברמץ · כבשא הטמנה: אותביה אבית השחיטה · שבית השחיטה מלמטה: דייב דמא · דרך החתך ושפיר דמי: אצדדין · על לחייו: מקפא קפי · דמא בתוכו ואסיר · קפי כמו וכגבינה תקפיאני: אותביה אנחיריה · נקבי החוטם למטה: דץ ביה · בנקב החוטם מידי שלא יסתם: טז טבח שנמצא אחריו חלב · דרך הטבח לנקר הבשר:

דברי חמודות

עיין בפרק דלקמן סי' מ"ט: (נו) פירוש אם לא נמלחו שניהם כו' · אבל אם נמלחו שניהם כל אחד לבדו מותר לכתחלה אף לקדירה כדמסיק הב"י בשם הרשב"א והריב"ש דלא כהרמב"ם ושכן המנהג בכל המקומות וכן המנהג פשוט ע"כ: (נז) ואחר שנתמלא מלח החיצון · ולשון הת"ה מלחן ביחד וזה לשון רמ"י ז"ל אבל אם מלחו ואחר כך מלחו היטב מבחוץ והשהו כשיעור מליחה קודם ששמוהו בקדרה והדיחו אינו מועיל שהמלח שע"ג מבחוץ אינו מפליט לדם שבפנימי אע"ג דבחתיכה עבה אמרינן שהמלח מפליט כל הדם שבתוכו ואפילו היא עבה הרבה שאני התם שכל החתיכה מדובק הוא ומיד שמתחיל הדם החיצון לזוב על ידי המלח הדם הפנימי מושך אחריו אבל כאן המולייתא אינה מדובקת בשוף ובגדי ואינו פולט מכח (הדם) [המלח] שע"ג מבחוץ ואע"ג שמלח גם הבשר הפנימי בפני עצמו אלא שמלחו עם מלחו קודם ששהה שיעור מליחה ואח"כ השהם יחד במלחן הפנימי והחיצון אסור שהרי אין מקום לדם שבפנימי לזוב לחוץ ובמליחה לא אמרי' כבולעו כך פולטו שנאמר מה שיצא מן הפנימי ע"י המלח יפלוט דרך החיצון דלא אמרי' כן אלא בצלי דנורא מפחיד שאיב עכ"ל: (נח) מסקינן בגמרא בפרק כיצד צולין בשיטתא דמולייתא דעופות שטופלין אותן ופירשו התוספות דהיינו בעיסה שבלילתה רכה ורגילים לעשות סביב קורקבנים ובני מעים שממימין אותן בשפוד וטחין סביבותיהן בעיסה רכה ואי טפלי לה בסמידא פירוש הטור סי' ע"ח קמח של חיטין סולת הנס בין אסמיק בין לא אסמיק שריא משום דסמידא מופרך לשון פירורין שאין נדבק כל כך ונפרך והדם יוצא והאי דאסמיק פי' הטור שהוא מראה דם ולא דם ממש ולשון רש"י אודם זה ודאי לא דמות דם הוא ואי טפלי לה בחיוורתא דהיינו פי' הטור קמח של חיטים מנופה ודק אי זיג וצלול כזוהא חיוורא ככסף צרוף שאין בו אדמומית שריא אי לא אסור לפי שקמח זה הוא שריך וקשה ונדבק בו הרבה ובולע ואינו פולט ואי טפלי ליה בשאר קמחים אסמיק אסור לא אסמיק שרי וכתב הטור דמיירי כשלא נמלח כשיעור מליחה וכ' הב"י שכן סברת האחרונים דאי נמלח כשיעור מליחה בכל גוונא שרי וכמו שנתבאר ג"כ לעיל במולייתא וכתב הריב"ש (סי' קסד) שעל דעת זה נהגו לסמוך שטופלים הבשר אחר שהוכשר בקדירה ואין מדקדקין בקמח הבלק ע"כ וכתב עוד בשם שיבולי הלקט דאנן לא קי"ל הטפלה במיני קמחים הי סמידא והי חיוורתא ושאר קמחי אי לא מלח לכישרא שיעור מליחה לקדירה אסור ע"כ ואפשר שמטעם זה השמיטו הרי"ף והרא"ש להא דטפילה ולא כתבוהו כלל וא"כ אפשר לומר שמשום שבזמנם לא היה מדרכם לעשות טפילה כזו לא כתבוהו עכ"ל הב"י וגם א"ו האריך כלל. ס"ז כתב שיש ליזהר שלא לטוח גוש בשר לצלי שלא נמלח או שלא שהה שיעור מליחה ואף בדיעבד אסור אבל אם רק משחו בשומן אווזות או (כציר) מתובלות וכה"ג אפילו קודם שנצלה כמאכל בן דרוסאי מותר בדיעבד ע"כ ורמ"א בהגהותיו כתב דזה מותר לכתחלה ואע"ג דבד"מ וכן בת"ה כלל כ"ח כתב לדברי הא"ו כלשונו וכל זה שיטת התוס' והטור דטפילה היינו טיחת בצק וכמ"ש אבל רש"י פירש שהטפילה היא פשטיד"א וכך הם דברי הרשב"א בת"ה אלא שהתוס' דחו לפירוש זה חדא דטפל לא משמע הכי דמשמע דהיינו טיחה כמו בנות עשירות טופלות אותן בסולת ועוד דבפשטיד"א לא אמרי' כבולעו כך פולטו דחזינן דלא פלטי שמקום מושבם יבש בתנור ע"כ וכ"כ המרדכי דפשטיד"א יש לה כל דין קדרה וכן פסק מהרא"י בשעריו והב"י נסתפק בדבר וא"ו האריך סוף כלל ט"ו כתב ג"כ דפשטיד"א דינה כקדירה בין לחומרא בין לקולא: (נט) רישא בכיבשא אותביה אבית השחיטה כו' · פירש"י רישא בכיבשא הראש כשרוצין להסיר שערו כו' ומטמינין אותו ברמץ וכתב הרשב"א בת"ה וז"ל יש מן החכמים שאמרו שלא התיר לצלותו כן אלא להניחו על האש עד כדי שיסיר שערו אבל להכשירו באכילה בכך לא עד שיוציא המוח וינקה הקרום מן הדם ויראה לי שאין עיקר לדברים אלו עכ"ל וכתבו רבינו ירוחם וכן דעת הרמב"ם שכתב דינים אלו לענין צלי הראש בתנור או בכבשן בפ"ו מהמ"א וכתב הר"ן דיש גורסים רישא בכבשן וכתב עוד הר"ן דמסתברא להסיר את השער בלחוד דאפי' אותביה אצדדין שרי דלא משהו ליה כולי האי ובשיעור מועט כזה אין הדם הולך ממקום למקום ואפי' דאיב פורתא על ידי מליחה נפיק וכתב הב"י סי' ס"ח שאין דעת הטור כן שהרי אמומן ראש ברמץ למלגו כתב דינים אלו ע"כ ורמ"א בד"מ שלו כתב שנ"ל שדברי הר"ן הם כדברי רבינו ירוחם בנט"ו שכתב דדוקא להטמין אבל לשומו על גחלים לחוד ולשנות מקומו תמיד מותר בכל ענין ע"כ ובזה לא פליגי ודפליג הטור וכן פסק א"ו האריך כלל י"ז דמותר לחרוך הראש להסיר השער על האש אפילו אותביה אצדדין שהיל ואינו מטמינו שמונח במקום א' תמיד וכן ברגלים עכ"ל ד"מ ואני אומר דפשיטא מילתא שכך הוא פי' דברי הר"ן כמו שכתבתי רמ"א שהרי הר"ן מפרש רישא בכבשא כפירש"י שטומנים אותו ברמץ והילך כתב אח"כ דלהסיר השער אפי' אותביה אצדדין שרי אלא ודאי כמו שפירש רמ"א כך הן דבריו וכתב עוד רמ"א בשם א"ו דנהגו להבהב באש של קש ותבן ואומרין שאין לו תמימות כל כך ואינו מבליע הדם ומ"מ יזהר שלא ישהה הרבה במקום א' שלא יבלע בבשר ע"כ וכתב רבינו ירוחם דדם הקרום כגון בית השחיטה צריך להדיחו אפילו לצלי שכל דם הקרום על פני הבשר אין האש שואבו אלא מבליעו וכמעט הוא הוא נבלע ולפיכך יש ליזהר כשמולגים הראש עם הצואר להדיח מקודם בית השחיטה וכן בשוף במליגתו ע"כ וכן אכתוב לקמן בסעיף ס"ג בשם הרשב"א וע"ש וכתב רמ"א דמשמע בא"ו האריך דאפילו אם חורך רק להסיר השער דינא הכי ובדיעבד אינו נאסר בחרוך בעלמא ע"כ וכתב המרדכי דיש נשים נוהגות למלוח בית השחיטה כשמתקנות הראש באש גזירה שמא יצלה וטעות הוא בידם ומאן דעביד הכי אוסר כל הראש דהא כשמולח בית השחיטה פולט דמו ואח"כ כשמולחין שאר הראש דם שבבשר פלט לכן נראה דלא יעשו כן רק ידיחו בית השחיטה לא יותר ואי משום שמא יצלה הא קי"ל דצלי לא בעי מליחה ע"כ ועיין בפ"ק סעיף ס"ב ומתוך מה שאכתוב בסעיף ס"ה וס"ו יתבאר דאין השערות מעכבות הדם לפלוט והלכך אם רוצה למלחו קודם הבהוב המליגה שרי וא"צ מליחה אח"כ כ"כ רמ"א בהגהותיו ולענין לבשל הראש בקדירה יתבאר בסעיף ס"ד: (ס) אותביה אבית השחיטה כו' · וכתב הב"י סימן ע"א שכתב הרא"ש בתשובה דהאידנא רגילין להסיר המוח ולמולחו תחלה קודם צלייה כי בימיהם היו צולין בתנור ומשלשלין הצלי לתוכו וכשמונחין הנחירין למטה זב כל הדם לחוץ דרך הנחירים אבל בצלייה שלנו אין התנורים פיהם למעלה איכא למיחש שמא לפעמים לא יהא בית השחיטה או הנחירים למטה ע"כ ונראה שזו זהירות יתירה ואין למדין ממקום שנהגו בה למקום שלא נהגו ולפיכך השמיט הטור תשובה זו והדרכה נראה מדבריו שהרא"ש היה מתיר כדין הגמרא מדכתב שמותר למולחו ע"י שיעשה נקב כו' אלא שהשיב לשואלו טעם למנהג המקום ההוא עכ"ל הב"י ורמ"א בד"מ שלו כתב וז"ל ואני אומר דתמוה הוא להות דברי טעם בלא טעם כי מה שהוקשה להב"י דהתיר הרא"ש ע"י מליחה ולא ע"י צלייה אין זו קושיא דבמליחה כמו שמניחו בתחלה נשאר מונח ולכך מותר ע"י נקב כשהוא למטה אבל צלי דמהפכין כל רגע על האש שלא יחרוך יש לחוש לדידן כמו שאנו צולין שהשפוד מונח לארכו שיתהפך עד שלמטה ויבא למעלה ולאו אדעתיה דצולה לראות תמיד שיהא הנקב למטה וה"ה לבית השחיטה אף כשהן למטה יש לחוש שמא ע"י סבוב השפוד יבא למעלה ודוקא בימיהם לא היה למיחש כי השפוד היה עומד זקוף ותמיד צד של מטה נשאר למטה גם מ"ש דלכך השמיט הטור ג"כ תימה שהרי כמה דינים כתב ב"י בעצמו מתשובת הרא"ש שלא הביאו הטור ולא דחאן משום שהשמיטן הטור ואפשר שאותן תשובות לא ראה בעל הטור ולכך לא הביאם וא"כ זו היא כאחת מהן ועוד תימה שכאן דחה ב"י דברים אלו ולקמן סימן ע"ג כתב הטור חלוק זה בעצמו לענין כבדא עלוי בשרא ולכן אני אומר אני שגם כאן אין לדחות דברי הרא"ש דברורים הם בטעמן ואילו לא נכתבו ראוין לכתוב כן כ"ל עכ"ל: (סא) אותביה אצדדין יקפי קפי ואסור · והלכך כל שניקב כטעם ואותביה אנקב מידב דייב ושרי וכ"כ הרשב"א בת"ה וכך הם דברי רבינו שאכתוב לקמן סעיף ס"ד: (סב) ואסור · כדמסיק בסמוך שהמוח אסור אבל הבשר שרי ואפילו קליפה לא צריך כדלעיל סימן ז': (סג) אבל בתרנגולת האש שואב את הדם וכו' · וכתב הטור בשם הרשב"א וז"ל שמהבהבין אווזין ותרנגולים באור לחרוך שיורי הנוצה שעליהן צריך לרחוץ בית השחיטה כדי שלא יתבשל דם בית השחיטה ויבלע בבשר ואח"כ מעבירו באש ולא ישהה אותו הרבה באש כדי שלא יבלע דמו בבשרו ע"י חום האש שמה שנבלע בו הרבה ואינו יוצא ע"י מליחה ע"כ וז"ל הר"ן שלנו שמהפכין התרנגולת על האור להעביר הנוצה שרי שבשיעור מועט כזה אין לחוש שמא יזוב הדם ממקום למקום ואפי' יזוב מעט יוצא הוא ע"י מלחו אלא שכתב בעל העיטור שצריך שלא להשהותו כ"כ באש כדי שיוכל הלב והכבד לשתמש ולהפליט הדם בגוף התרנגולת וכתב הרשב"א שלקדירה צריך לחוש לזה לפי שאין המלח מוציא בליעת דם כזה אבל בצלי אין לחוש שכיון שהאש הבליעו אף האש מפליטו דכלל גדול הוא לענין בליעה כבולעו כך פולטו וכתבו בשם הר"י שצריך להדיח תחלה יפה יפה בית השחיטה כדי שלא ישאר הדם בעין ויתבשל ויאסר ומטעם זה ג"כ אם הוציא בני מעים תחלה צריך שידיחנו מבפנים יפה יפה קודם שיהבהבנו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפליטו לחוץ שאין האש מוציא דם אלא הבלוע אבל דם שהוא בעין אין האש מפליט הדרבה מלמית למית ליה ואסור ע"כ ובת"ה סי' קס"ה כתב שלא נהגו עכשיו למלוג תרנגולת ברמץ כלל שמא ימלגו בעוד הבני מעים בתוכו והוי כבדא עלוי בשרא דאסור לכתחלה ע"כ ותמיהני על רמ"א שכתב שאין מולגים אפילו תרנגולת דהא לפי הך טעמא דוקא תרנגולת ותו לא וכתב בא"ו כלל י"ז שכתב בשערי דורא ובמרדכי דאם עשה כן בראשי עופות הראש כולו אסור בדיעבד משום דאין להבחין או בקרום של מוח שלו והכי נהיגינן ודלא כסמ"ג וה"ג וס"ה שמקילים בעוף יותר ודוקא כשטומנין ברמץ ובגחלים וכה"ג אבל במליחה גרידא ודאי ניכר עדיין הקרום ע"כ וכתב רמ"א בהגהותיו שאם לא הדיח בית השחיטה או שאר דם בעין שעליו צריך ליטול או לקלוף מקום הדם והשאר שרי ע"כ ולענין מליגת גדיים ועלאים ברותחין בכלי ראשון כתב הר"ן דאסור דכלי ראשון מבשל ואיכא למיחש משום חלב ודם ולא תקשי לך ההיא דאמרינן לקמן פרק הזרוע מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע דליכא לאוקמא בשניקר את החלב וגידין ומלח משום דם א"כ בכלי שני שאינו מבשל ומיהו משום חלב אפילו בכלי שני איכא למיחש דאע"ג דאינו מבשל מבליע הוא שאין בליעה תלויה בבישול דהא חום בית השחיטה אינו כחום כלי שני ואפ"ה מבליע כדאיתא בפ"ק ואמרינן נמי התם לא לסחוף איניש כפלי עלוי בשרא דילמא דייב תרבא ובלע בשרא הלכך הכיא דפרק הזרוע ע"כ בשניקר את החלב עסקינן אבל לענין דם אע"פ שלא נמלח ליכא למיחש דאע"ג דכלי שני מבליע אין חומו גדול כחום האש שלא יצא ע"י המלח ע"כ וכתב הרוקח בסי' רנ"א שתרנגולת שאכלה חלב ושחטוה ומצאת בקורקבן החלב יש לו לשמור מלמלגה כי תבלע בבשר התרנגולת החלב שהוא בעין ע"כ ואם נתחבה תרנגולת שחוטה במתבת רותח על האש כדי למלגה יתבאר בסעיף מ"ה בפ' דלקמן ובת"ה סוף כלל ל"ג שכתוב בהגהת ש"ד שאם נמלחה תרנגולת תחלה מותרים אח"כ למלוג ואפי' בכלי ראשון (ומורי"ם הלוי) [וא"ו] אוסר וכבר כתבתי דמליחה מהני ע"ג שיער וה"ה לנוצות א"כ מותר למולגו אח"כ וכן נוהגים ע"כ ועיין לקמן סעיף הסמוך וסעיף ס"ו וכתב הב"י שמדברי הרשב"א בת"ה נראה דאפילו משום דם אסור למלוג בכלי שני מפני שהוא נפלט מאבר זה ונבלע באבר זה וצ"ל שהוא סובר דכל שנבלע בו דם בענין זה אינו יוצא ע"י מליחה ולענין הלכה כיון שהרשב"א סובר דכלי שני מבליע ומפליט יש ליזהר לכתחלה מיהו בדיעבד אין לאסור שהרי כתב הרמב"ם על הכיה דאסור לפרוש הכסלים על הבשר בעוד שהחלב שעליהם חם דבדיעבד שרי ע"כ ועיין בפרק דלקמן סעיף קע"ט וכתב רמ"א לכן נהגו באלו המדינות שלא למלוג שום דבר רק אחר מליחה ועיין בפרק דלקמן סעיף ר"ח ובדיעבד שרי אפי' בפעם שניה שכבר נפלו מקצת הנוצות כמו שכתוב בשם הגהת מרדכי בסוף הסעיף הזה וכתב עוד רמ"א דמשמע מדברי הפוסקים דאין לחלק בין כלי חרס לשאר כלים לענין דין כלי שני דלא כהגהת אשר"י פרק כירה דמחלקת וכתבה דכלי חרס מבליע ע"כ ומסיק המרדכי בשם ר"י דתרנגולות הרבה שנמלגו יחד בכלי שני ממש ונמצא א' מהן טריפה שכל האחרות מותרות ואפי' הכלי שמלגו בו ואפי' לא רחצו נותר התרנגולת ומלגו אותה מלוכלכת בדם הכל מותר ומה שנהגו לרחוץ הנותר זהו בשביל שרגילין להחזיר אותם מים על האש וחוזרין ומולגין בהן האחרות או שופכים אותם על הכלים להדיחן ובפרק כירה מסיק דמים שמלגו בהם אין להחזירם ליורה ולהרתיחם פעם שנית כדי להגעיל בהם שנית או להדיח בהם קערות שנאסרו מהדם שנפלט בהם ברתיחה ראשונה ע"כ ואע"ג דהתם מיירי בטרפה שנמלגה עם הכשרות אין לחלק לענין זה וכתב בש"ד ובארוך דאסור לכתחלה להשתמש באותן מים שמלג בהן רק כשרות אפילו בצונן אסור להשתמש בהן לכתחלה ע"כ ועובד כוכבים או שפחה שבבית ישראל שמלגה ולא ידעינן אי מלגה בכלי ראשון או בכלי שני יתבאר דינו בפרק כל הבשר סי' מ"ד ולענין עירוי מכלי ראשון יתבאר בפרק כירה סי' ע"ח דלכתחלה אסור כשלא הפסיק הקלות כשנגע בו ובדיעבד צריך קליפת העור ואם ראש העוף למעלה הנוצה מגינה וא"צ קליפה ומסיק בת"ה כלל ל"ג דין ד' דאם נפלו מקצת הנוצות אף בדיעבד צריך קליפה דלא דמי להא דכתבתי לעיל ולקמן דבכלי שני בדיעבד שרי אפילו בפעם שניה שכבר נפלו מקצת הנוצות דבעירוי אפילו בדיעבד יש לאסור כשנפלו מקצת הנוצות ולכן יזהר בפעם שניה לראות אם נפלו מקצת הנוצות ולא נשאר הבשר מכוסה מן הנוצות וכתב בהגהת מרדכי תרנגולת שנמלגה בקערה מולבת אפי' היא בת יומא הכלי והתרנגולת מותרים דכלי שני אינו מבשל ודוקא כשעירו המים תחלה אבל אם עירו מים על התרנגולת אסורה אם הנוצה למעלה אבל אם ראשי הנוצה למטה מגינים כדי קליפה ע"כ ובס"ע כתוב דאפילו אם הנוצה למעלה יש מי שמתיר ולא ידעתי מאן ניהו וצ"ע וכ"ש דבסעיף י' שם סתם לאיסור ורמ"י ז"ל פירש דהמתיר קאי על הכלי שהמים נלטנו ויפה פירש אלא שלא נזכר בב"י כלום מדברי המתיר וכתוב עוד בהגהת מרדכי שאין להחזיר התרנגולת למי מליגתה לאחר שהוציאה בתחלה דשמא כלי שני מבשל כדי קליפה ובפעם ראשונה לא היה קפידא כי היו הנוצות מגינות אבל לאחר שנמלגה לא יחזירנה ואם החזירה מותרת מהר"ם עכ"ל: (סד) ולכך גם המוח אסור · אבל שאר הראש מותר כמ"ש רבינו לעיל סי' ז' וכתב המגיד בשם הרמב"ן דה"מ לצלי אבל לקדירה אם לא הוציא מוחו אסור בשהיא שלא יפלוט אע"פ שמונח בקדרתו וצריך לשער בס' בכל המוח וכן כ' הר"ן דאי בשלים בכל ענין אסור דבין כך ובין כך נפיק דמא אבראי והרוטב נכנס ויוצא ומערב את הכל ואפילו נמלח הראש קודם לכן אסור (לדברי מי שסובר) דלקדירה כל בשר שיש בו חוטין צריך חתיכה בשעת מליחה (עיין בדברי רבינו סי' ז') וכיון שכן סילוק יצא הדם שבחוטי הקרום במליחה אלא ודאי הי אשתלי ובשליה אפי' נמלח אסור אא"כ יש בו ס' וכי משערינן ס' איכא מ"ד דבקרמא בלחוד משערינן ואיכא מ"ד דבכולה מוחא וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ע"כ וז"ל רבינו ירוחם בשם הרשב"א ומשער בכל המוח לא בקרומו לבד כי ג"כ יש דם בתוך המוח עצמו ודמי לחתיכת בשר שנפלה בקדירה בלא מליחה שמשערים בכולה ולא כמה שיצא ממנו לבדו ע"כ וכיצד הוא עושה להכשירו לבישול כתב הטור בשם רבינו בסוף סי' ע"א שנוקב העצם כנגד הקרום וינקב גם הקרום ומולחו ומותר אח"כ לבשלו וכ"כ בעל העיטור ואע"ג דבסעיף ס"א סגי לן בנקיבת העצם ולא צריך נקיבת הקרום התם שאני שהוא צולהו וכל שניקב העצם שוב אין הדם מתכנס בעצם הקדירה שיתבשל המוח בתוכו אע"פ שהקרום שלם אין בכך כלום דנורא מישאב שאיב כדין חוטין שיש בהן דם שא"צ חתיכה לצלי כדלעיל סי' ז' כ"כ הב"י ופשוט הוא דצריך שיהא מקום הנקב למטה דלא עדיפא מליחה מצלי וכ"כ בשו"ע סי' ע"א וכתב עוד הטור שם בשם הרשב"א שמולח הראש כיצד יעשה שהשער מפסיק בינו ובין המלח יש אומרים שמולח על השער ואח"כ מניחו על האש עד שיסיר השער וחוזר ומולח ואינו רואה דבריהם אלא חותך הראש לשנים ומולח ונותנו לנגד. שנים וחוזר ומולח על השער אין השער מעכב על ידי המלח להפליט דם שבבשר הראש שהרי המוח שבעצמות נכשר ע"י מליחה ואין העצם מעכב ק"ו לשער שבראש הקרום של המוח יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש לפי שעצם הראש מקיפו ועומד לפניו ואין מקום לדם לזוב לפיכך הכא למולחו קורעו ומוציא המוח וקורע הקרום ומולחו ע"כ וכבר כתבתי בשם רבינו דסגי בנקיבת העצם והקרום וז"ל רמ"א ז"ל בסי' ס"ח ולכתחלה נוהגים ליטול המוח קודם המליחה מתוך הגולגולת ולחתוך הגולגולת שתי וערב שלא מתחתך הקרום ויש מסירין הקרום ובדיעבד אם חתכו שתי או ערב סגי אפילו לא הסיר המוח קודם המליחה ואפי' בשלו כך וכתב רמ"י ז"ל שאין חילוק בין עוף לבהמה בדין זה שגם בעוף אע"פ שאין העצם כל כך קשה כמו בבהמה מ"מ קודם שיזוב דמו ויפלוט ממנו מתבשל המוח בדמו שגם המוח הוא רך ומתבשל מהרה ואוסר הראש עד ששים כנגד המוח וזה דלא כת"ה שכ"כ סימן ס"ח ושוב מצאתי בת"ה כלל כ"ו סוף דין ה' שהוכיח מהגהת ש"ד בשם מהרא"י דתרנגולת שנתבשלה ראשה שמחובר בגופה שאם היה ששים בעוף כנגד דם המוח אף הראש שרי דלא כהגהת ש"ד שכתב להשליך הראש מיהו אם אין הראש דבוק בעוף ונעשה הראש חתיכה נבילה וצריך ששים מן העוף נגד כל הראש ואף אי איכא ששים אסור הראש כן נ"ל ע"כ הא קמן שגם הוא אינו מחלק בין עוף לבהמה אבל מ"ש כנגד דם המוח פירושו כנגד כל המוח וקרומו כמו שכתבתי לעיל וכתב עוד רמ"א בס"ס ע"א בשם א"ו בכלל י"ז שאם נמלח הראש כך בלא המוח אסור ושאר הראש מותר וכ"ש שאר בשר שעמו וכ"כ בת"ה כלל ע"ו דין י"ח וכתב עוד וכן הדין בעוף וכ"כ ש"ד בשם מהר"ם ע"כ דלא כהמרדכי דמתיר אף המוח בשל עוף ע"כ ומהא דכתבתי לעיל בשם הרשב"א דהמוח שבעצמות נכשר על ידי מליחה ואין העצם מעכב שמעינן שאין צריך לנקוב העצם וכן כתב רמ"א ס"ס ע"א וכן כתב שם בב"י גבי מליחת הטלפים וכתב המרדכי שאסור למלוח קולית שיש בו מוח עם שאר בשר מידי דהוי אבני מעיים וכו' וכתב ב"י דלטעמיה אזיל דס"ל דאין מולחין בני מעים עם בשר משום דאין מחזיקים בהם דם וקסבר דמוח שבקולית נמי אין בו דם אבל לדידן דנקטינן דמולחין בני מעים עם בשר הה"נ לקולית ע"כ ובפרק דלקמן סימן מ"ח יתבאר דבני מעים לכתחלה אסור ובדיעבד שרי הה"נ לקולית ולשאר עצמות שיש בהן מוח וכך מסיק רמ"א ס"ס ע"א ובת"ה כלל ע"ו דין י"א כתב עוד דאע"ג דנוהגים למלוח העצם עם בשר שעליו מ"מ אם אין בשר עליו יש למולחו לבדו מידי דהוה אבני מעיים שמולחין עם שומן שלהם ואין מולחין עם בשר אחר ואין נ"ל לחלק בזה בין שומן ובשר אחר עכ"ל: (סה) וגם חוטין שבלחי אסורין כו' · וכתב רמ"א שכתב א"ו בארוך דנוהגים לכתחלה להדיח בית השחיטה קודם ההבהוב וגם להסיר חוטי הלחיים מיהו אם לא רחץ בית השחיטה קודם ההבהוב וגם לא הסיר חוטי הלחיים וכ"ש [שאר] החוטין נוהגים להתירו בדיעבד ע"כ ונ"ל דגם א"ו מודה דלאין נוהגים למלוג ברמץ כמ"ש לעיל בשם מהרא"י (שכתבתי דבריו בסעיף ס"ג) אלא לענין ההבהוב בעלמא קאמר ואפ"ה נהגין לכתחלה להדיח בית השחיטה וליטול החוטים עכ"ל בד"מ סימן ס"ח: (סו) ובלבד שיסיר הטלפים כו' · וז"ל הר"ן אלו שמסימין רגלי הבהמה על האש להסיר שערן ולהסיר הטלפים מסתברא דשרי משום דטלפים גופייהו מונעין האש שלא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו דייב פורתא ע"י מליחה נפיק אלא שיש מחמירים ומוהלים הטלפים בסכין מעט ומניחים החתך למטה כדי שיזוב הדם דרך שם אם יפרוש ממקומו ומנהג יפה הוא ע"כ וכתב בהגהת ש"ד בשם מהרא"י דאם לא הסיר ראשי הטלפים מה שבתוך הטלפים אסור והשאר מותר ולא דמי למולח בכלי שאינו מנוקב דהכל אסור דהתם המקום דחוק מלאלת דרך ארכו ולמה נאמר כאן שהוא זב דרך הדם המגוגל כי דרך הדם שיזוב למטה ולא להתפשט בצדדים ע"כ ונתלבט רמ"א בד"מ שלו די מיירי בהטמנה ברמץ או אפילו בהבהוב בעלמא ומסיק דבהטמנה ברמץ היא אבל בהבהוב בעלמא הכל שרי ומ"מ לכתחלה טוב להחמיר אפילו בהבהוב להסיר ראשי הטלפים ע"כ ולענין מליחה כתב הטור בשם הרשב"א בסי' ע"א שמחתך אותה מעט למטה ומולח והדם יוצא דרך החתך וכתב עוד בת"ה שצריך שיהא החתך למטה וכתב ב"י שצריך ודאי ג"כ שימלח כל הטלפים על השער ואעפ"כ צריך לחתוך הטלפים שלא לאסור מה שבטלפים כדלקמן בשם סמ"ק ה"ג משום חוטי דידה ולא פליג בין טלפים דידה לטלפים דרגלים ומשו"ה ניחא דלריך חיתוך ולא סגי במקום החתך שבדרך הפרק שמחוברים שם לעצם וכתב המרדכי בשם רבינו יהודה שאם נמלחו הרגלים כראוי קודם שיתנם על האש להסיר הטלפים ולא הדיחם ונתנם בקערה בלא מליחה שניה דמותר והגהת מיי' בשם סמ"ק כתב דפרסות הרגל שנמלחו בקליפתן ולא הסיר ראשן נראה דהוי כמולח בכלי שאינו מנוקב וכל מה שבתוך הקליפה אסור ע"כ ומסיק הב"י דלכתחלה יחתוך ראשן ובדיעבד לא נאסר כלום ורמ"א מסיק לנהוג כדברי הסמ"ק לאסור בדיעבד מה שבתוך הקליפה דהיינו טלפים אבל השאר מותר: (סז) טבח שנמצא אחריו חלב וכו' · פירש"י דרך הטבח לנקר הבשר ודקדק מזה מהרי"ק בשורש מ' דמשום דדרכו לנקר הבשר מסתמא סמכינן עליו שהוא מנוקר ושאינו מוכר אא"כ ניקרו ולפיכך מלקין או מעבירין אותו הא כדאיתא והא כדאיתא ומשו"ה הוא דנקט טבח להשמועינן חידוש זה והרשב"א כתב בת"ה כל טבח המנקר בשר ומוכר בשר לאחרים בחזקת מנוקר אם נמצא אחריו כו' ודקדק מזה הב"י בס"ס ס"ד שאם אינו מוכר בשר אלא שבעלי בשר נותנים לו לנקר אין מחמירין עליו ע"כ וא"כ יכול לומר דמשו"ה נקט טבח וליכא להוכיח מאי דכתב מהרי"ק ובזה מתיישב לי מה שהוקשה לו למהרי"ק עצמו שם מדברי הרלב"ד ונדחק ליישב לדברי הרלב"ד מפני מה שנ"ל שלא יכול להכחיש מה שדקדק הוא והרי אסור וקרוב הדבר לשמוע לדברי הרשב"א ומה שדקדק ממנו הב"י ומ"מ ודאי דטוב הדבר וכשר הוא ולהתנהג כן שהטבח ינקר הבשר בטרם יצא מתחת ידו כי יש לחוש למכשול פן יכשלו בו הקונים אבל הראיה שרצה מהרי"ק להביא אינה מוכרחת כלל ועיין לקמן סי' י"ט אדם שבא מעלמא וניקר הבשר כו': (סח) שנמצא אחריו חלב כו' · אבל נמצא אחריו חוט או קרום אין עליו מלקות או העברתו מאומנתו אלא מלמדין אותו ומזהירין אותו שלא יזלזל באיסורים כן כתב הרמב"ם בספ"ז מהמ"א

מעדני יום טוב

[ר] דין טפילה שהזכיר רבינו לעיל גם הרי"ף לא כתבו והטעם אכתוב בדברי חמודות בס"ד בסעיף נ"ח:
[ש] מידב דייב דמא · דרך החתך כך פירש רש"י והוסיף הר"ן מפני שהטעם הקדרה נקוב שם:
[ת] אצדדים מקפי קפי דמא ואסור · ובגמרא איכא דאמרי אנחיריה ואבית השחיטה דייב אצדדים אי דץ ביה מידי שרי ואי לא אסור וגם הרי"ף לא כתב להך איכא דאמרי משום דפסק לחומרא וכתב הר"ן דיש מי שפסק כלישנא בתרא ולקולא משום דכיון דדם שבשלו אינו עובר עליו ס"ל איסורא דרבנן ולקולא ע"כ ולפיכך קשיא לי תרתי חדא דרבינו עצמו בפרק בהמה המקשה סימן ז' לא הקשה על הרי"ף שיש להתמיה כלישנא קמא אלא מפני שהוא בעל תורה ועוד דהתם כתבתי שקושיתו לא על הרי"ף היא מדמשמע בפרק מי שאחזו שהרי"ף פוסק לעולם כאיכא דאמרי ואפילו לקולא וקשיא הדפרק מי שאחזו מדהכא פסק כלישנא קמא הוא הוא ולחומרא הוא (ע"כ) וכל זה צ"ע: [א] אנחיריה · ויפה באפיו תרגום ירושלמי ונפח בנחיריו

חלב [ב] רב יהודה אמר כשעורה · ורבי יוחנן אמר בכזית אמר רב פפא לא פליגי כאן [ג](סט)להלקותו (ע) בכזית כאן (עא) [ד]לעברו בכשעורה · אמר מר זוטרא כשעורה במקום אחד כזית (עב) אפילו בשנים ושלשה מקומות* [ה] והילכתא להלקותו בכזית ולעברו בכשעורה · (עג) (עד) אין הטבחים נאמנים על גיד הנשה [דברי ר"מ] וחכ"א נאמנים עליו [ו] ועל החלב [ז] אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן [ח] חזרו לומר אין נאמנים · אמר רב נחמן וזמנין זה נאמנים · אכשור דרי · מעיקרא סברי כרבי יהודה ולבסוף סברי כרבי מאיר · כל כמה דהוו דכירי לר' יהודה לא הוי מהימני · (עה) השתא דאנשיי לרבי יהודה מהימני :

יז מתני' שולח אדם ירך לעובד כוכבים וגיד הנשה בתוכו מפני שמקומו ניכר · אכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ח מהלכות מ"א) דגיד הנשה מותר בהנאה · [הכ"מ בפ"ח מהל' מ"א דין י"ד העתיק דברי הרא"ש הללו קצת ביתר ביאור ע"ש] וחכמי לוני"ל ז"ל השיבו על דבריו ואומרים [ט] דאסור בהנאה · [י] ופלוגתא דתנאי היא דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי רבי יהודה · ור' שמעון אוסר · ורבי יהודה ור' שמעון הלכה כרבי יהודה · ובפרק שני דפסחים (דף כב:) פריך לרבי אבהו דאמר לא יאכלו איסור הנאה משמע והרי גיד הנשה דרחמנא אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה ותנן שולח אדםב לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכו ומשני קסבר רבי אבהו כשהותרה נבילה היא וחלבה וגידה הותרה · הניחא למ"ד יש בגידין [כ] בנותן טעם · אלא למ"ד אין בגידין בנותן טעם מאי איכא למימר · מאן שמעת ליה דאמר אין בגידין בנותן טעם ר' שמעון היא · דתניא האוכל מגיד הנשה שלג טמאה רבי יהודה מחייב שתים · ור"ש פוטר · ור"ש הכי נמי דאסר דתניא גיד הנשה מותר בהנאה דברי ר' יהודה · ור"ש אוסר · [ל] ואין הלכה כר' אבהו דאמר לא יאכלו איסור הנאה משמע · וצריך לומר דגיד הנשה אסור בהנאה · דאנן קי"ל (לקמן סימן ל"ג) אין בגידין בנותן טעם · ולהכי לא שוויה כשהותרה נבילה היא וגידה הותרה · ומצאתי כתוב בשם ה"ר יונה ז"ל שאסור בהנאה וכתבו שיש לו ראיה מפסחים ולא כתב הראיה · ונראה שסובר הלכה כר' אבהו ולכאורה נראה הלכה כחזקיה דאמר (שם דף כב:) לא יאכל דוקא איסור אכילה משמע דחזקיה רבו של רבי יוחנן והלכה בכל מקום כר' יוחנן וכל שכן נגד רבי אבהו תלמיד של רבי יוחנן · גם הרי"ף ז"ל לא הביא בפסחים אלא דברי חזקיה · ואי משום דקאמר התם (דף כג.) לימא כתנאי יעשה למלאכה מה ת"ל לכל מלאכה ר' יוסי הגלילי אומר וכו' מאי לאו בהא קא מיפלגי דרבי יוסי הגלילי סבר לא תאכלו בין איסור אכילה בין איסור הנאה וכו' ור"ע איסור הנאה לא · לא דכולי עלמא לא תאכלו משמע בין איסור אכילה בין איסור הנאה והכא בהא קמיפלגי כו' · אלמא מסיק דתרוייהו סברי כרבי אבהו הא לאו ראיה היא דתיהוי הילכתא כרבי אבהו · משום דלא מצי למימר דכולי עלמא לית להו דרבי אבהו דעל כרחך רבי יוסי הגלילי צריך למיסבר כרבי אבהו מדאיצטריך קרא להתיר חלב בהנאה · ועוד נראה להביא ראיה דהלכה כחזקיה דמסיק בפסחים (שם:) מכדי אותבינהו לכל הני קראי ושנינן · חזקיה ורבי אבהו במאי פליגי · ומסיק דפליגי בחולין שנשחטו בעזרה · חזקיה סבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא היא · ור' אבהו סבר לאו דאורייתא · ואנן קי"ל דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא דתנן בפרק שני דקדושין (דף נו:) המקדש בחולין שנשחטו בעזרה אינה מקודשת · ואמרינן עלה בגמ' (דף נז:) א"ר יוחנן משום ר"מ אמרה תורה שחוט [מ] לי שלי בשלי ושלך בשלך · מה שלי בשלך אסור אף שלך בשלי אסור · ועוד דריש לה התם מקרא אחרינא · עוד קאמר התם (דף נח:) אשכחינהו מר יהודה לרב יוסף ולרב שמואל בריה דרבה בר בר חנה דהוו קיימי אפיתחא דבי רבא אמר להו תניא המקדש בפטר חמור בבשר בחלב בחולין שנשחטו בעזרה ר"ש אומר מקודשת אלמא לר"ש חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ורמינהי ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן חיה · ומוקי לה בנמצא טריפה אלמא לכולהו תנאי חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא · וכן בכיסוי הדם (דף פה.) חשיב חולין בפנים שחיטה שאינה ראויה · וגם רבי יהושע בן לוי סבר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא בפרק שני דפסחים (דף כג:) וכן רבי יוחנן בנזיר (דף כט.) גבי האיש מדיר בנו בנזיר [ג] וכן ראיתי באשכנז שמוכרין גיד הנשה לעובד כוכבים · ובשאר ארצות ראיתי שנזהרו אף להאכילו לחתול על כן דקדקתי בו (עו) ונראה שמותר בהנאה :

גמ' שלימה אין חתוכה לא במאי עסקינן [ס] אילימא במקום שאין מכריזין [דף צד·] חתוכה נמי הא לא אתי ישראל למיזבן מיניה · ואי במקום שמכריזין שלימה נמי לא ליסדר ליה דילמא מחתך לה ומזבין לה · אי בעית אימא במקום שמכריזין חתוכה דעובד כוכבים מידע ידיע

הניקור · ומנין הטבחין האחרונין בבהמה *) (נ"א מינה) לגבי הקנוקנות ושומן שתחת הכסלים · מה"ש :

*) נ"א ונ"ע ונ"י כ"י סי' ס"ס

הגה"ה

*כתב הראבי"ה (אפילו) מנגלה אחריו כזית אפילו בשנים ושלשה מקומות מלקין [illegible] שבעירו או עיר הסמוך לעירו ויאמר כך וכך עשיתי ותשאתי והודה אני על הראשונות ויתנו לו הדין לפי ראות עיניהן ואה"כ יכריזו בבית הכנסת פלוני הטבח שהעבירוהו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ככר תהא ונתחרט על מעשה הרע הזה וקבל עליו מה שגזרו ת"ח ומכאן והלאה החזירוהו לאומנתו והרי הוא נאמן לסמוך עליו כבראשונה וקודם שישמעו הכרוזה זו בבית הכנסת אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר ואם נמצא אחריו כזית היו מלקין אותו ברבים בבית הכנסת ולאחר המלקות יאמר בעצמו בקול רם אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב והכל כמו שכתבנו אבל אם מוכר חלבים בחזקת שומן או טריפות בחזקת כשרות מחמירין עליו טפי מפני שהוא מזיד וצריך לקבל דין בפני ת"ח ואפילו הכי לא סמכינן לאכשורי ואפילו ליעשות חנוני למכור אגוזים לא שבקינן ליה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה מתחת ידו בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב ומשלו ומעשה במומר לעבודת כוכבי' שנגע ביין ואמר אח"כ שעשה תשובה ביטו לבין עצמו ובא מעשה לפני ריב"א והתיר היין מפני שהפקיד כיסו בשבת ונחלק עליו רשב"ם ואסר עד שיעשה [תשובה] כדפרישית והמוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה אסור להתעסק בקבורתו ואפילו כלבים אוכלים את בשרו ולוקקין דמו אסור להבריח מעליו אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני בעלי תשובה · מא"ז :

הגהות הב"ח א כתב הרמב"ם ז"ל · נ"ב כתב הרב ה"ר יוסף קארו ז"ל בי"ד סימן ס"ה וז"ל ואי אפשר בטעמו של הרמב"ם ז"ל כטעמו של הרא"ש שסובר דלית הלכתא כרבי אבהו שהרי הוא ז"ל כתב דברי רבי אבהו בפ"ח מהמ"א וא"כ ה"ל לפסוק בג"ה אסור בהנאה כדאמר לרבי אבהו אליבא דמ"ד אין בגידין בנ"ט ולפיכך צריך לומר שטעמו כמ"ש הרב המגיד בשם הרמב"ן דלרווחא דמילתא אתמר ההיא סוגיא אבל למסקנא ג"ה מותר בהנאה אפילו את"ל אין בגידין בנ"ט דלאו הא בהא תליא מיהו בספר הזוהר פרשת וישלח נראה שהגיד אסור בהנאה ולכן טוב ליזהר עכ"ל ואין ראיה מספר הזוהר שסתם דבריו אליבא דר"ש ור"ש לטעמיה דג"ה אסור בהנאה [והשאר חסר] : ב ותנן שולח אדם ירך לעובד כוכבים וגיד הנשה בתוכו : ג מגיד הנשה של בהמה טמאה וכו' ור"ש הכי נמי דאוסר בהנאה דתניא : ד ור"ש אוסר ואי הלכה כרבי אבהו וכו' משמע צריך לומר :

רש"י להלקותו · בכזית: לעברו · בכשעורה: אכשור דרי · דמדקאמר חזרו לומר מכלל דמעיקרא הוה קי"ל כר"מ דאמר אין נאמנים וחזרו לומר נאמנים וכי אכשור דרי בתמיה: מעיקרא סברי לה כר' יהודה · ולפיכך אמרו חכמים דנאמנים ולבסוף סברי דבעי הטיפה ואמרו אין נאמנים : ובמה דהוו דכירי לדר' יהודה · וגרירי בתריה אמרו אין נאמנים משום דסבירא לן כר"מ ובזמן הזה דאנשיוה לדר' יהודה והוחזק המנהג כרבי מאיר אמרו נאמנים : יז מתני' שולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' · ואין חוששין שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחטט הימנה והלוקח מבין שלא ניטל ונוטלו ובגמ' פריך היכי זבני ישראל בשר מעובד כוכבים : גמ' היא והלבה וגידה הותרו · לפיכך כל חלב וכל גיד מותרים בהנאה שהן בכלל נבלה אשר בשעריך תתננה ואכלה שגם הם קרויין עמה נבלה והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד לי"ש נבילה ולי"ש כשרה : הניחא למ"ד יש בגידין בנ"ט בשר · הרי הוא בכלל נבילה: אלא למ"ד אין בגידין דאיסור נ"ט בשר · אם נתבשלו עם הבשר אלמא לאו טעם בשר אית בהו ולאו נבילה מקרי אלא כעצמות דהן עץ בעלמא הוא ולא איתרו בכלל נבילה ועץ הוא והתורה חייבה עליו מאי איכא למימר ופלוגתייהו בג"ה: ור"ש פוטר: לגמרי מבהמה טמאה פטור דקסבר אין בגידין בנ"ט בשר ומגיד נמי פטור דכי הזהיר רחמנא אגיד היכא דבשרה מותר דהיינו בהמה טהורה דהכי משמע גיד לא תאכל הא בשר אכול אבל טמאה לא הזהיר על גידה והכי פרשי' לה בגיד הנשה לר"ש ה"נ דאסר גיד דטהור אפי' בהנאה אלמא לא תאכלו איסור הנאה משמע וכשהותרה נבילה בהנאה היא לא הותרה לר"ש דלאו בכלל נבילה הוא אבל לר' יהודה מותר משום דקסבר יש בגידין בנ"ט כדקתני ר' יהודה מחייב שתים הילכך גיד בכלל בשר וכשהותרה נבילה הותרה גם היא: לימא כתנאי · לא תאכל דר' אבהו: יעשה למלאכה · ה"מ למכתב גבי חלב דנבילה: מבדי אותביניהו כל הנך קראי · דכל איסור שנאמר בהן לא תאכל ומותרין בהנאה : ושנינהו · ר' אבהו והאכא כהו פרעא להיתר לא מצינו באחד מכולם שהתמיר בו ר' אבהו ויאמר שאסור בהנאה ולחזקיה לשתרי אלא דבר האסור אסור לדברי שניהן והמותר מותר לדברי שניהן : שחוט שלי בשלי · שחוט זבחי בהגרי כדכתיב ושחט את בן הבקר וגו': ושלך בשלך · כדכתיב וזבחת מבקרך ומצאנך וסיפיה דקרא בשעריך : מה שלי בשלך אסור בהנאה · דמי יתיר בנאה שנאסר בה מחיים אחרי שאין דמו נזרק : תניא המקדש בפטר חמור כו' · בריייתא היא : רבי שמעון אומר מקודשת · בפטר חמור מתיר רבי שמעון לטעמיה דאמר לעיל מותר בהנאה: חולין בעזרה · קסבר איסורא לאו דאורייתא לא איסור שחיטתו ולא היסור הנאתו ולא דריש בריחוק מקום הכי אלא מדרבנן דילמא אתי למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטה הן שלא נזרק דמן וקא מתהני מנייהו ואתי ליהנות מקדשים שלא נזרק דמן : ישרפו · ולא סגי להו בקבורה אלמא איסורו מן התורה דאי מדרבנן מי מהמרינן כולי האי נהי דבבהמה גזור אטו פסולי המוקדשים דלא נימרו קדשים פסולים נקברים אלא חיה אי עיקר איסור דידה לאו דאורייתא מסיכא תיתי הא ליכא למיגזר אטו קדשים ולמה הם בשריפה ואפי' בקבורה אלא ודאי איסורן מן התורה ושריפתן מדברי סופרים בבהמה גזור דילמא אתי למימר קדשים פסולים לקבורה והתורה אמרה ישרפו ובחיה נמי גזרו שלא תחליק כדין חולין שנשחטו בעזרה שהשוו חכמים דבריהם בכל מקום שלא יפקפקו בהם : ירך · שלימה משמע : חתוכה לא · אלא א"כ ניטל גידה דכיון דהתוכה היא סבור הלוקחה מן העובד כוכבים שניטל גידה ואכלה בגידה: במקום שאין מכריזין · שכל הטבחים של אותו מקום ישראלים הם וכשבאה טרפה לידם אין מכריזין לומר נפלה טרפה באטליז למכור לעובדי כוכבים ובאותו מקום אין לוקחים בשר מן העובד כוכבים דשמא מכרו לו הטבחים טרפה ואין אנו יודעים אם באת היום טרפה לידם : חתוכה נמי ליסדר · עם גידה דליכא למיחש שמא ימכרנה לישראל דהא לא זבני מיניה דחיישי לטרפה : אלא במקום שמכריזין שישראל מותר ליקח שם באותו מקום מן העובד כוכבים כיון שלא הכריזו דלמאי ניחוש לה הטבחים ישראלים הם ולטריפה ליכא למיחש דהא לא הכריזו היום : שלימה נמי לא ליסדר ליה · עד שיטול גידה דאע"פ שמקומו ניכר איכא למיחש דלמא חתיך לה העובד כוכבים ומזבין וסבור זה שניטל גידה : חיתוכה דעובד כוכבים · ניכר אינו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח ועל דא סמיך ר' בשולח ירך לחבירו על יד עובד כוכבים ולא עשה בה תושם דכשרה היא אם היא חתוכה כדרך שישראל חותכה אחר נטילת הגיד אבל בענין אחר שחיתוך עובד כוכבים

מעדני יום טוב

בנזיר : [ב] רב יהודה כו' · הא דאקדמיה לרבי יוחנן דקדם בזמן של רב ושמואל שהיה רב יהודה תלמידם נראה לי משום דאתמר בגמרין הבבלי אקדמיה והדר קאמר לדברי רבי יוחנן שנאמרו במערבא : [ג] להלקותו. לא מצינו בכל התורה לאו ואזהרה שלא יגיע הבשר מלנקרו מהחלב שבו וא"כ מלקות זו מסיכא כמיזא אלא מלקות זו לא במלקות של תורה קאמר אלא מכת מרדות וכן הוא לשון הרמב"ם בפט"ז מהמ"א וכתבו ג"כ הטור ס"ס ס"ד ובפירוש אמרינן בגמרא בפרק נערה דף מ"ה מאי לוקה מכת מרדות מדרבנן : [ד] לעברו · שלא יקח ממנו בשר עוד · הר"ן : [ה] והלכתא להלקותו כו' · כתב הרשב"א מדקאמר והלכתא משמע דמר זוטרא לאו לפרושי מלתא דר"י הוא דאתא אלא לאפלוגי עליה דר"י בעי כזית במקום אחד ומר זוטרא מחייב אפילו בכזית בשנים וג' מקומות ומשו"ה פסק גמרא כר"י דבעי כזית במקום אחד דמסתמא כזית במקום אחד הוא דבעי וכן משמע מדברי ר"ח ז"ל דלא מייתי דברי מר זוטרא כלל ומדברי הרי"ף שהביא דברי מר זוטרא ומאי דפסיק גמרא והלכתא להלקותו בכזית לא נתברר דעתו בזה עכ"ל ועיין בד"ח : [ו] ועל החלב. חלב מאן דכר שמיה ה"ק אין נאמנין עליו ועל החלב והכ"א וכו' · גמרא והוכיחו התוספות דבקתם חלב איירי ולא בחלבו של גיד כו' : [ז] א"ר ירמיה בר אבא · וכן הגירסא ברי"ף ובגמרא גרס א"ר חייא בר אבא : [ח] חזרו לומר · אגיד קאי ולא אחלב תוס': [ט] דאסור בהנאה· ומתניתין דשולח אדם כו' וג"ה בתוכו אתיא כרבי יהודה כדלקמן : [י] ופלוגתא דתנאי הוא · בפרק כל שעה ומייתי לה רבינו לקמן בסמוך : [כ] בנותן טעם · גרסינן וכן לקמן : [ל] ואין הלכה כר"א כו' וצ"ל כו' · כלומר לר"א צ"ל דג"ה אסור בהנאה כו' ואנן לא קי"ל כר"א וכדמסיק לקמן ומיהו כתב הב"י סימן ס"ה דא"א לומר שטעמו של הרמב"ם כך הוא שהרי הוא ז"ל כתב דברי ר"א [בפ"ח] מהמ"א וא"כ ה"ל לפסוק בג"ה אסור בהנאה כדאמרינן לר"א אליבא דמ"ד אין בגידים בנ"ט ולפיכך צ"ל שטעמו כמ"ש המגיד בשם הרמב"ן דלרווחא דמילתא אתמר ההיא סוגיא אבל למסקנא ג"ה מותר בהנאה אפילו את"ל אין בגידין בנ"ט דלאו הא בהא תליא ע"כ : [מ] לי ל"ג : [נ] וכן ראיתי באשכנז שמוכרין ג"ה לעובדי כוכבים· ומיהו י"ל דאין מזה ראיה כלל שיהא מותר בהנאה שכ"כ התוספות לקמן דף צ"ט בד"ה והלכתא אין בגידין בנ"ט וז"ל למאי דקי"ל אין בגידין בנ"ט ג"ה אסור בהנאה דהכי מפרש בפ' כל שעה דפריך לרבי אבהו כו' ואין לתמוה על מה שמוכרים ניקור בשר לעובדי כוכבי' אע"פ שמעורב בו גיד דעובד כוכבים אינו נותן מעות אלא על דבר שיש בו טעם ולא על הגיד ומיהו ירך שלמה אסור לשלוח לעובד כוכבים לפי שמתכבד בו עפי כשהוא שלם ומתניתין דשולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' מוקי ליה התם דלא כר"ש דאמר אין בגידין בנ"ט ע"כ וכ"ל לומר דרבינו ס"ל דאי איתא שאסור בהנאה היה אסור למכור כי שמא נותן לו מעט יותר בעבור הגיד שאף על פי שאינו ראוי לאכילה ראוי הוא לו למלאכה שעושין בגידים : [ס] אילימא במקום שאין מכריזין · פירש רש"י שכל הטבחים של אותו מקום ישראל הם כו' ובאותו מקום אין לוקחין בשר מן העובדי כוכבים כו' דתניא לקמן בגמרא והעתיקה בסימן ד' מקולים ועבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר ומסיק הר"ן וז"ל מדינא אע"ג דבמקולין ועבחי ישראל מותר ליקח מן העובד כוכבים דמסתמא בשר זה מן המקולים ניקח אלא דכיון שמותר ליקח מהם אסור למכור להם נבילות וטריפות שכן הדין בכל הדברים הנקחים מן העובדי כוכבים כשכן אבוריס אסור למוכרן לעובד כוכבים כדי שלא יארע דבר תקלה לישראל ע"י ישראל חבירו וכדאמרינן בבגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לעובד כוכבים זהו שורת הדין כלומר

שמוסל

דברי חמודות

מהמ"א וטעמו פי' הכ"מ מדאמרינן לעיל חלב אמרה תורה ולא תוטין ואי איתא דהכא אפילו בתוטין היו אומרים כן בגמרא לרבותא: (סט) להלקותו · ומעבירין אותו כ"כ הר"ן וכ"כ הרמב"ם והטור וכתב עוד הר"ן ומיהו אע"ג דמעבירינן ליה אין דינו כחשוד שחשודים תורתן קשה כדאי' בסנהדרין מפני שהן מזידין אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע הוא וחזרתו קלה ובקבלות חברות שיקבל עליו שיתנהג כחבר לענין זה בפני שלשה סגי ליה כדמוכח בבכורות גבי חבר ונעשה גבאי וכל הדברים האלו נידונין לפי מה שהם לפי כוונת האנסים ולפי אונסם ופשיעותם ע"כ ולישנא דפושע הוא שכתב אינו מלשון הכתוב עון ופשע דאדרבה לשון מרד הוא שהוא קשה ממזיד אלא לשון מגנה הוא לשון פשיעה המוזכר אצל שומרין ובסעיף ע"א אכתוב בענין חזרתו לכשרותו: (ע) בכזית · עיין לקמן בסעיף ע"ב: (עא) לעברו בכשעורה · ונראה שיש להכריז עליו בבהכ"נ בה"ג פלוני הטבח העבירוהו מאומנתו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהיה חדש ימים שלא יעסוק באומנתו ולאחר חדש ימים יבא אצל ת"ת שבעירו או עיר הסמוך לעירו ויאמר כך וכך עשיתי ותשאתי ותוהא אני על הראשונות ויתנו לו הדין לפי ראות עיניהן ואח"כ יכריזו בבהכ"נ פלוני הטבח שהעבירוהו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ככר תהא ונתחרט על מעשה הרע הזה וקבל עליו מה שגזרו ת"ח ומכאן והלאה החזירוהו לאומנתו והרי הוא נאמן לסמוך עליו כבראשונה וקודם שישמעו הכרזה זו בבית הכנסת אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר ואם נמצא אחריו כזית היו מלקין אותו ברבים בבהכ"נ ולאחר המלקות יאמר בעצמו בקול רם אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחרי כזית חלב והכל כמו שכתבנו אבל אם מכר חלבים בחזקת שומן או טרפות בחזקת כשרות מחמירין עליו טפי מפני שהוא מזיד וצריך לקבל הדין בפני הת"ח ואפ"ה לא סמכינן לאכשורי ואפילו ליעשות חנוני למכור אגוזים לא שבקינן ליה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה מתחת ידו בדבר חשוב או שיוציא טריפה מתחת ידו בדבר חשוב והוא שלו (ועיין בפרק זה טור סי' ט') והמוכר טריפות בחזקת כשרות ומת קודם שעשה תשובה אסור להתעסק בקבורתו ואפי' כלבים אוכלים את בשרו ולוקקים דמו אסור להבריח מעליו אבל אם עשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני בעל תשובה מא"ז עכ"ל הגהות אשר"י ועיין בבכורות פרק עד כמה ובפ' פסולי המוקדשים ובבבא בתרא בפ' המוכר פירות: (עב) אפי' בשנים ושלשה מקומות · אע"פ שכתבתי במ"י ללשון הרשב"א שפי' דמר זוטרא חולק על ר' יוחנן אין זו דעת הרמב"ם שהרי פסק לדמר זוטרא וכתב הב"י דהכי מוכח לישנא דאמר מר זוטרא דאל"כ מר זוטרא אמר מבעי ליה וגם הטור כתב לדברי הרמב"ם בלבד וכתב ב"י שכן נראה ג"כ דעת הרי"ף ורבינו מדכתבו לדמר זוטרא ומאי דפסק גמרא אבל קשה מה שהקשה הרשב"א דלמאי אצטריך תלמודא למפסק הלכתא דלהלקותו בכזית כו' הא ליכא מאן דפליג בהא ע"כ : (עג) כתב המרדכי בפרק כל הבשר בשם ראבי"ה שקבל מן הראשונים שכל בשר ששהה ג' ימים מעל"ע שלא ניקר ולא נמלח שאוב אינו פולט שנתקשה מאיסור חלב ודם ע"כ ומהר"ר איסרלן כתב בכתביו סי' ע"ז וז"ל דע כי קבלתי ממורי הקדוש דלא נהיגי כר' יואל בהא דלא חיישינן לה ואח"כ מצאתי בתשובת אשר"י שכתב דאין לחוש כלום על החלב מאחר שהוא אינו נבלע בבשר וה"נ איתא בתוספות פרק קמא דחולין גבי לא לסתוף כפלי ע"ג בשרא והכא סמכינן וכתבתי בשערים שלי לפסק הלכה ע"כ ובסי' קנ"א כתב דלכתחלה אין להשהות ג' ימים בלא ניקור דאפילו שאר בשר שאין בו חלב אין נוהגים כלל לכתחלה להניחו עד לאחר ג' ימים משום דתו אין ראוי לבשל וחיישינן דילמא משתלי ע"כ אבל לענין ששהה ג' ימים מעל"ע בלא מליחה כתב רבינו בתשובה בשם הגאונים לאסור ויתבאר בפרק דלקמן סעיף רט"ז : (עד) כתב הריב"ש בתשובה סי' שמ"ט על ענין חלב שמשימין בין נסר לנסר בקנקנים של עץ כדי שיתחברו ולא ינטף היין מתחלה הייתי גוער בעושים כן אח"כ ראיתי שכל עושים כן והראו לי לעיין שאין החלב מתערב לעולם ביין שמיד הוא נקרש ועומד בעצמו ואינו מתפזר ביין ואינו נותן בו טעם כלל או אמרתי הנח להם לישראל שאם אינם נביאים הם בני נביאים כי מאחר שטבע היין להתרחק מן החלב אפילו איסור נגיעה אין כאן שהרי אין איסור הנגיעה אלא מחמת שנדבק מן האיסור בהיתר וכאן אין דבר האסור נדבק בהיתר ועוד כי גם היין הנוגע בחלב אינו כבשר הנוגע בחלב שצריך הדחה לפי שהם קולט הבשר מעט מן החלב ועומד שם בעינו אבל כאן היין הנוגע בחלב ככר הוא מתערב עם היין האחר ואין זה כמבטל איסור לכתחלה כיון שאין כוונתו לבטלו ולהנות מן האיסור אלא לתקן הכלי ולהדביק סדקיו וראיה לזה מכלי מדין שאמרה תורה להגעילן ובודאי בבני יומן דבר הכתוב דאי לאו בבני יומן לא הוו צריכים הגעלה מן התורה למאן דס"ל נ"ט לפגם מותר וקי"ל הכי וא"כ למאן דאית ליה דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא איסורא דאורייתא ותהו הידוש של זרוע בשלה מה הועילה ההגעלה והלא אפילו היה במים שיעור לבטל פליטת הכלי או כל הכלי הנגעל עדיין המים אסורים משום דאין מבטלים איסור לכתחלה וחוזרים ואוסרים הכלי כנגעל ואין כאן הכשר אלא שאפילו נאמר שאין מבטלים איסור לכתחלה המים מותרים לפי שאין זה קרא לכתחלה כיון שאין כוונתו אלא להכשיר הכלי ולא לבטל האיסור כדי שיהנה ממנו ומזה הטעם כתב הר"ן ז"ל שהמים שנעשה בהן מלוי ועירוי מותרין ע"כ : (עה) השתא דאנשוי לר' יהודה מהמני · ומיהו כתב הרמב"ם דאין לוקחים בשר מכל טבח אא"כ היה אדם כשר ומוחזק בכשרות אותו שוחט לעצמו ומוכר ונאמן בד"ה כתו"ל אבל בא"י בזמן שכולה לישראל לוקחין מכל אדם כ"כ בפ"ח מהמ"א וכיוצא בזה כתב בפי"א וכ' הרשב"א בתשובה שטעמו מדתניא בפ' אין מעמידין אין לוקחין בסוריא אלא מן המומחה וסוריא לאו דוקא אלא כל חו"ל וכ"כ המגיד בפ"ג דלא אמר סוריא אלא להוציא א"י אבל ודאי כ"ש הוא כחו"ל ואף א"י בזה"ז הרי הוא כחו"ל וכן נראה מן ההלכות שלא הזכירו סוריא וכן נראה קצת מן התוספתא ומן הירושלמי עכ"ל וע' לקמן סי' י"ט (עו) ונראה שמותר בהנאה · וכ"פ הארוך דמוכרים הגידים לעובדי כוכבים העושים מלאכה בגידים וכן פסק ב"י אך כתב דבספר הזוהר פרשת וישלח איתא דאסור בהנאה ולכן טוב ליזהר ע"כ וכתב רמ"א בד"מ וכן בת"ח כלל נ' דין ב' ואין דבריו נראין דסתם ספר הזוהר הוא דברי רשב"י והוא סתם ר"ש המוזכר בגמ' שאסרו בהנאה ורבי יהודה פליג עליה בגמ' ומתירו בהנאה והלכתא כוותיה ולכן אין ראיה מדברי הזוהר לכאן וכן כתב הב"י בעצמו בטור א"ח סי' כ"ה ע"ב והעתקתי דבריו בהג'

פסולין

*ידוע כתב רש"י ועל זה סמיך רבי (עו) בשולח ירך לחבירו על ידי עובד כוכבים ולא עשה בו חותם [ע] דכשרה היא אם חתוכה היא כדרך שישראל חותכה אחר נטילת הגיד · וכן ראיתי רבותי ששולחין בשר יבש ביד עובד כוכבים ומתקלקל החותם (עח) והחתיכות שניכר בהן ניקור ישראל כגון בנטילת חוטין דיד והחוט שניטל אצל החזה וחבירו (עט) [פ] ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננו לו בפני ישראל ואותו ישראל יקננה מן העובד כוכבים דכסבור אותה חתוכה סבור שניטל הגיד: יח ואי בעית אימא משום דגונב ליה דעתיה דעובד כוכבים דסבור שישראל זה אוהבו מאוד דאחר שטרח בה ותקנה לו עד שראויה לו שלחה לו ואמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים · ושינויא קמא עיקר דהא אביי מוקי ברייתא דלקמן דתני בה ובעובד כוכבים בין שלימה ובין חתוכה אין צריך ליטול במקום שאין מכריזין ורבא מוקי לה במקום שמכריזין וכשהכריזו · ולא חיישינן במתנה שמא יתננה לו בפני ישראל וגם לא חיישינן במתנה לגנבת דעת · [צ] והיא דשמואל דפייסיה למבוריא · [ק] (לא) (פ) [ר] כמין מכר היה · וא"כ הני אמוראי בתראי מתרצי מתניתין כשינויא קמא כי היכי דלא תפלוג מתניתין אברייתא (פא) [ש] ורבינו תם תירץ דהא דחיישינן לגנבת דעת ולשמא יתננה לו במתנה בפני ישראל היינו היכא דאמר ישראל לעובד כוכבים [ת] שהיא כשרה ומנוקרת אבל בסתם לא חיישינן · תניא היה ר"מ אומר (פב) אל יסרב אדם בחבירו שיאכל אצלו ויודע בו שאין סועד ואל ירבה לו בתקרובת ויודע בו שלא יקבל (פג) ואל יפתח לו חביות מכורות לחנוני אלא א"כ הודיעו · אבל בסתם לא · ואע"ג דלא א"ל שבשבילו הוא פותחם איכא גנבת דעת · דממילא הוא סבור דבשבילו הוא פותחו דלא מסיק אדעתיה שמכרם לחנוני · ולא דמי להא דלקמן [א] מר זוטרא בריה דרב נחמן דקאזיל מסיכרא למחוזא דקאמר רבא איהו דקמטעי לנפשיה דהתם איבעי ליה למר זוטרא לאסוקי אדעתיה דלא יצאו לקראתו דמנא ליה דידעו בביאתו [ב] ודלא כרש"י שפירש דהא דלאמר לא יפתח לו חביות הפתוחות לחנוני דמיירי באומר לו בשבילך אני פותחם · חדא דהלא א"כ הודיעו [ג] לא משמע הכי (פד) ועוד מאי פריך מרב יהודה שפתח לעולא חביות המכורות לחנוני וכי ס"ד למימר דרב יהודה היה משקר לעולא · אלא אפילו בסתם אסור אלא א"כ הודיעו · [ד] ולא דמי לנפל בשרא לבני חילא · דהתם ודאי איבעי להו למידע כיון דמכריזים [ה] דטריפה הוא ולינכל גנבת דעת · [ו] ולא יאמר לו סוך שמן (פה) מפך ריקם · ואם בשביל כבודו מותר : ת"ר לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש · ולא ימלאנו מים מפני שמטעהו · ואם יש שם חבר עיר מותר : ת"ר לא ימכור אדם לחבירו סנדל של מתה [ז] בכלל שחוטה · מפני שני דברים · אחד מפני שמטעהו · ואחד מפני הסכנה · ולא ישלח אדם לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה · ומעשה באחד ששיגר לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחים ומצאו של יין וחנק את עצמו · ואין האורחין רשאין ליטול ממה שלפניהם וליתן לבנו או לבתו של בעל הבית אא"כ נטלו רשות מבעה"ב · ומעשה באחד שזימן אורחים בשני בצורת ונתן לפניהם שלשה בילים · בא בנו של בעה"ב · נטל כל אחד חלקו ונתן לבנו של בעה"ב בא אביו של תינוק ומצאו שהיה עוזק אחת בפיו ושנים בשתי ידיו · חבטו בקרקע ומת · כיון שראתה אמו כך עלתה על הגג ונפלה ומתה · אף הוא עלה לגג ונפל ומת [ח] אמר רבי אליעזר בן יעקב על דבר זה נהרגו שלשה נפשות מישראל :

יט הראב"ד ז"ל דקדק מדאמר שלימה אין חתוכה לא מכאן יש ללמוד שאם בא אחד מעלמא וניקר את הבשר והלך לו · (פו) ואין כאן מי שבקי בניקור להראות לו שהוא מנוקר יפה · ואותו המנקר לא נודע לנו אם הוא בקי בניקור או לא · (פז) בחזקת היתר היא דתלינן שיפה ניקר ובקי הוא בניקור דאי לא תימא הכי חתוכה אמאי לא והא לא אכיל ממנה לעולם עד דמחוי ליה לבקי והוא ידע אם ניטל גידה · אלא שמע מינה (פח) כל ירך שאין הגיד ניכר בה בחזקת היתר היא · וכל שכן ירך מנוקרת שא"צ לחזור אחר מנקר ואין דומה להא דאמרינן (לעיל דף ט') בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה כי הבהמה בחייה אין בה שום היתר לפי שאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה ומש"ה קיימא בחזקת איסור עד שיודע לך במה נשחטה · אבל ירך כולה בחזקת היתר חוץ מן הגיד הלכך

הגה"ה

*ולא חיישינן שמא ישראל חתכה קודם שנודע לו שהיא טריפה דכולי האי לא חיישינן אע"פ שאם יש העובד כוכבים ירך חתוכה לו מוקרת אחשוד לקנות ממנו ולשלוח שמא ישראל לא תאסר שניקר ונודע לו שהיא טריפה מ"מ כולי האי לא חיישינן שמא לאותו עובד כוכבים בשולח עם ידו לרע לו כך עכשיו ותחליפה בכלו · מהרא"ש

הגהות הב"ח א דפייסי למבורי לא הוי מתנה אלא כמין מכר הוא :

רש"י ומיתון ישראל שוין בו אסור עד שיהא בו חותם: ואיבעית אימא במקום שאין מכריזין· ודקשיא לך חתוכה נמי ליסדר דהא לא זבין לה ישראל גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ואותו הרואה שזה נתנה לו לוקח הימנו וכסבור ניטל גידה: ואב"א· טעמא דמתני' דאמר חתוכה לא ליסדר עם גידה: משום דגונב דעתו· דעובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלו ונמצא יתחזיק לו טובה חנם: יח במקום שאין מכריזין· דלא זבני מיניה: כשהכריזו· היום שאותו היום לא יקח ישראל בשר מעובד כוכבים: לא ישרהב· לא יפציר בו הואיל ויודע שלא יעשה משום דגונב דעתו להחזיק לו טובה חנם כסבור שמן הלב מסרהב לו כן: ולא יפתח לו כו'· כל חביותיהם מגופות היו וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלמה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא לו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובה חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ותתקלקל יינה וזה ימסרנה מיד לחנוני שימכרנה לו: אא"כ הודיעו· מכרתי לחנוני ואיני נפסד: איהו דמטעי אנפשיה· אחרי שאנו לא אמרנו לו לקראתך יצאנו: לא יביא לו פך ריקן ויאמר לו סוך שמן· מפני שיודע בו שאינו סך וגונב דעתו כסבור שיש בו שמן: ואם בשביל כבודו· של אורח להודיע לבריות שחביב הוא עליו מותר: המתקשקש· חסר לפי שזה סבור שהוא מלא: שמטעהו· גונב דעתו: ואם יש שם חבר עיר· חבורת עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהן שיאמרו כמה חשוב שזה מכבדו כל כך: מותר· דגדול כבוד הבריות: סנדל· של עור בהמה שמתה היא מאליה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה: חיה שחוטה· בריאה שחוטה: הסכנה· שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור: ושמן צף על פיו· כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לגרסם: וחנק את עצמו· שלא היה לו מה להאכילם ובייש מהם: שעוזק· סוגר כמו ויעזקהו:

דברי חמודות

תפילין סעיף ל"ז וכן בשו"ע שלא בכאן סתם וכתב דמותר בהגהה : (עז) בשולח ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים כו' · דכשרה היא אבל עוף שחוט בלא חותם אין לסמוך על חתיכת הסימנים כמ"ש בפ"ק סעיף כ"ב ושאר דיני שליחות ופקדון של חתיכות בשר ביד עובד כוכבים או ביד ישראל חשוד יתבארו בס"ד בפרק אין מעמידין :

(עח) והחתיכות שניכר בהן כו' · משמע דוקא אותם חתיכות ולא אחרות שעמהם דיש לחוש שהוחלפו ואע"ג דהחזה היא החתיכה המובחרת ולא אמרי' אי איתא דאחלוף המובחר היה מחליף דהחזה ניכרת בנטילת החוט והיה ירא להחליף פן יכיר הישראל לכך החליף האחרות אע"ג דהוו גריעי וגם יש להחמיר באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן כגון גבינות אם מכיר המשובחות שלא הוחלפו גם האחרים שעמהם אע"פ שאין מכירם מותרים דסברא פשוטה היא לומר שאם היה מחליפן הטובים והמשובחים שבהם היה מחליפן ואין לחוש שמא לא נמצא להן גבינות אחרות כדוגמת המשובחות והיה ירא פן יכיר ישראל בחילוף אבל דוגמת הגרועות נמצא להן מגבינות אחרות דכולי האי לא דייקינן ולא חיישינן בכה"ג וראיה מהא דאיתא במרדכי פרק ר' ישמעאל דנכנסו גנבים במרתף של ישראל של יין והיו חביות וגם כובין פתוחים מלאות יין והותר היין שבחביות משום דלא חיישינן שמא משכו מהן לפי שהחביות היו מזומנים לפניהם והשתא אמאי לא חיישינן דילמא משכו מן החביות לפי שרצו לטעום אם ימצאו טוב יותר מן היין שבכוביות אלא ודאי לא תלינן אלא בדבר הפשוט והשווה וכי היכי דהתם המזומן לפניהם הוא השווה ה"נ בנדון דידן המובחר השווה להחליף כ"כ ת"ה סי' ר"ז : (עט) ואב"א במקום שאין מכריזין כו' · עיין בסי' דלקמן בדברי רבינו ומ"ש שם בס"ד : (פ) כמין מכר היה · ומכאן למד הטור ח"מ סימן רכ"ח שאסור לגנוב דעת בני אדם במכר כגון אם יש מום במקחו צריך להודיע ללוקח ואף אם הוא עובד כוכבים ופי' רמ"י ז"ל אפילו אין מוכרו לו ביוקר ואע"פ שנראה מדבריו שם דר"ל שאינו מיקרו כשיעור אונאה לאו דוקא אלא אפילו אין כאן שום יוקר כלל בממון :

(פא) ור"ת תירץ כו' היינו היכא דאמר ישראל לעובד כוכבים שהיא כשרה· ושמואל בצנעה נתן לו שלא ה"ל לחוש שמא רואה ישראל אחר ומשו"ה דייקינן מינה דמשום גניבת דעת הוא דקפיד כמ"ש במ"י בשם התוספות וקשיא לי דהא אמרת גזירה שמא יתננה כו' ומכיון דאמרינן גזירה שמא כו' אם כן מה לי דבצנעה הוה הא איכא גזירה וראיתי להרשב"א בחידושיו שכתב דמשמע ליה דטעמא דגזירה דנסבינן ברים שמעתין לית לן כלל דכולי האי לא חיישינן שמא יתננה בפני ישראל ואם יתננה שמא יחזור וימכרנה לאותו ישראל הרואה זו חשש רחוק הוא ולא חיישי' ליה כלל והביא ראיה מפרק השוכר דמסכת ע"ז דשרייא רבא חיטי דנפל עלה חמרא למטחן ולזבוני לעובד כוכבים שלא בפני ישראל כו' והיינו דלא בעינן למתלי טעם הקפדת שמואל דשמא כו' אלא משום גניבות דעת אלא מיהא בנותנים לו בפני ישראל ובמפרש אסור שמא יחזור ישראל זה ויקחנו והלכך ליכא למיסר אלא במוכר בפני ישראל ובמפרש לו כשרה ומותרת היא דהא איכא למיחש ודאי אבל במוכר סתם ואפילו בפני ישראל או במפרש שלא בפני ישראל ליכא גזירה אלא דבמפרש איכא גניבת דעת ע"כ והרמב"ם בפ"ח מהמ"א כתב אם היתה הירך חתוכה לא יתננה לעובד כוכבים בפני ישראל כו' · ופירש המגיד דבמפרש לעובד כוכבים שהחתך מבשר כשרה הוא ומשום הכי חיישינן שישראל הרואה יקחנה ממנו דאי לאו דכשרה לא היה גונב דעתו ע"כ ואי כר"ת ס"ל א"כ אף בלא בפני ישראל ה"ל למיסר אלא צריכי לומר דהרמב"ם נמי כהרשב"א סובר דהך דאמרן אסוגיא מעיקרא גזירה שמא כו' לא קיימא לן הכי : (פב) אל יסרב · פי' רש"י לא יפציר בו ולשון רבוי הוא כמ"ש רש"י בפי' החומש פ' תולדות כל לשון עתר לשון הפצרה וריבוי הוא וכסמוך נמי קתני ואל ירבה לו בתקרובת כו' ודקדק מהר"ו כ"ץ בספרו סמ"ע על הש"ע ח"מ סימן רכ"ח דדוקא בכה"ג להפציר בו ולהרבות שלא כנהוג הוא דאסור אבל לדבר בו פעם אחת ושתים בא אכול עמי מותר כי אדרבה אם לא ידבר עמו פן יתבזה חבירו דהרואים שנכנס ויוצא ואינו מכבדו לומר לו בא ואכול עמי יאמרו שהוא מפני שפלותו כי אין הכל יודעים שנמנע לומר כן מפני שיודע שאינו סועד עד כאן :

(פג) ואל יפתח לו חביות מכורות לחנוני · פי' רש"י כל חביותיהן מגופות היו ואם מכר חבית שלמה לחנוני והיא עדיין אצלו לא יפתחנה כו' ולשון הטור לא יפתח חביות הפתוחין וכך העתיק השו"ע וכתב מהר"ו כ"ץ שאפשר שגירסת הטור בגמרא הפתוחות ולא המכורות והכי מסתברא דמסתמא אין החנוני קונה יין אלא א"כ טועמו תחלה והבעה"ב הזה מראה עצמו כאילו עתה פתחו בשבילו ע"כ וי"ל דאפילו הגירסא של הטור המכורות י"ל בכך מפרש שמכורות לחנוני וממילא הם פתוחות כבר שלא קנה אא"כ טעמו ועיין לקמן : (פד) ועוד מאי פריך מרב יהודה כו' · ובגמרא משני אודעי אודעיה ואב"א שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה דבלאו הכי פתוחי מפתח ליה והמה הב"י על הטור שהשמיטו להא דבחביב ליה שרי וכתב שאפשר משום דמלתא דפשיטא הוא ואני אומר דעל הטור אין לתמוה כלל שהרי רבינו והרי"ף ג"כ השמיטו וגם אני אומר שאפשר לומר דלא משום דמלתא דפשיטא הוא השמיטו אלא אדרבה דבדבר של איסור ראוי להחמיר ולהחזיק שינויא קמא לעיקר (ועיין פרק בהמה המקשה בדברי רבינו סי' ז') ועוד דהתוס' הקשו אהא דאמרי' בעובדא דמר זוטרא בריה דרב נחמן דהוה קאזיל למחוזא כו' שהעתקתיו במי"ט דאמר רב ספרא והא קא מטעינן ליה כתבו התוס' וז"ל וא"ת והא אין זה טעות כיון דבלאו הכי היו באים לכבודו כדאמר ליה עפי הוה טרחנא דכה"ג אמרינן לעיל שאני עולא דחביב ליה לרב יהודה וי"ל דלא דמי כלל דלעיל נמי דליכא פסידא כל כך במה שפותחין כיון שהיו מכורות לחנוני מ"מ בעבורו פתחן וכיון דאפילו לא היו מכורות היה פותחן בעבורו לא הוצרך להודיעו כלל אבל הכא לא באו כלל בעבורו עכ"ל והשתא אפשר לומר דהרי"ף ורבינו אינם סוברים כתירוץ התוס' אלא דרב ספרא לא ס"ל דלא ליחשוב גניבת דעת אע"ג דבלאו הכי היה עושה כן לכבודו הואיל ועכשיו לא לכבודו עשה וגם רבא דמהדר ליה איהו דמטעי אנפשיה ופי' רבינו דמנא ידעי בביאתו משמע דאי דאף רבא מודה לסברתו של רב ספרא דהיכא דליכא למימר איהו דמטעי אנפשיה דאסור וא"כ נחלקו רב ספרא ורבא על אותו התירוץ דשאני עולא דחביב ליה ומשום כך השמיטוהו והחזיקו התירוץ הראשון דאודעי אודעיה וכ"ש לפי מה שכתבתי לעיל דהטור סובר מכורות לחנוני דפתוחות הן ולא פתחן עתה כלל שאין נראה לומר דס"ל כתירוץ התוס' שכתבתי בכאן דהא ה"נ לא עשה שום מעשה ואע"פ שי"ל דמ"מ מראה עצמו כפותח בשבילו משא"כ בעובדא דמר זוטרא שלא הראו כלל שבאו לקראתו מ"מ נראה לי יותר שאין הטור מחלק בסברא קלושה זו כלל אלא סובר דרבא ומר זוטרא לא ס"ל להך שינויא דחביב ליה ומשו"ה השמיטו ושכן דעת רבינו והרי"ף : (פה) מפך ריקם · גם על זה דקדק מהר"ו כ"ץ שאילו היה מלא אע"פ שידע שלא יסוך כיון שבכבודו עושה רשאי שיאמר שיסוך כמ"ש דפירש לעיל בסמוך בסעיף פ"ב : (פו) ואין כאן מי שבקי בניקור כו' · שאם היה כאן מי שבקי בניקור צריך להראות לו וכתב ב"י טעמא מהא דמשום דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אמרינן נמי הכי בנדון דידן דרוב מצויין אצל ניקור מומחין הן וכיון דגבי שחיטה לא סמכינן ארובא אלא בדליתיה קמן דנשיילוה (כמ"ש רבינו בפ"ק ס"ס ה' ו') הוא הדין גבי ניקור לא סמכינן ארוב מצויין אלא היכא דליכא למיקם עלה דמלתא כגון דליכא בקי באתינא להראותו אבל היכא דאיכא בקי אתרינא במתא הוי כאיתיה קמן גבי שחיטה דכי היכי דהתם אסור עד דשיילינן ליה הכא נמי עד דמחוינן ליה לבקי ע"כ : (פז) בחזקת היתר היא דתלינן שיפה ניקר כו' · והר"ן נחלק בדבר שכתב שנראין הדברים בשולח ירך מנוקרת לחבירו שאין לחוש ולסמוך שבודאי יפה ניקר כו'· אבל בישראל שניקר והלך לו איכא למיחש שמא דעתו היה לחזור ולהשלים ולא השלים ועיין עוד סעיף פ"ט : (פח) כל ירך שאין הגיד ניכר בה

מעדני יום טוב

שמותר ליקח ואסור למכור ומפני שהיה בדבר זה הפסד גדול למקולין של ישראל שהיו מאבדין נבילות וטריפות שלהם נהגו המקומות לעשות תקנות בדבר זה שיהא מותר למכור ולא יפסידו ממונם ויש מקומות שתקנו להכריז אותו יום שאירע להם טריפה במקולין ואסור ליקח מהם באותו יום כדי שיהא מותר למכור ובשאר הימים חזר הדין לכמות שהיה שאם אירע לאחד מבעלי הבתים נבילה וטריפה בביתו אסור למכרה להם ומותר ליקח מהם כיון שלא הכריזו ואין לחוש שמא מן הטריפות שמכרו להם אתמול היא שסתם לוקחי בשר לצורך היום הן לוקחין ועוד שהדבר ניכר בבשר אם היא בת יומא אם לא זהו ענין מקום שמכריזין המוזכר בגמרא ויש מקומות שלא רצו להכריז משום דדילמא אי מכריזי זילא בהו מילתא בעובדי כוכבים ולא זבני מינייהו ועוד דאי מכריזי נמלאו בעלי בתים שיארעו להם נבילות וטריפות בבתיהן מפסידין אותן כל אותן הימים שלא נעשית הכרזה במקולין ולפיכך תקנו שלא יקחו מהם לעולם כדי שיוכלו למכור להם נבילות וטריפות אא"כ ידע בבירור שהבשר שנמצא בידם בשר שחוטה כשרה היא דכה"ג שרי שהרי לא אסרו אלא כדי שיהא מותר למכור להם נבילות וטריפות ונמצא במקומות שנהגו שלא להכריז כל ימות השנה הזהו תקנתם בהיפך שורת הדין שמן הדין מותרין ליקח ואסורים למכור להם והם כל ימות השנה אסורין ליקח ומותרין למכור זהו ענין דמקום שאין מכריזין הנזכר בגמרא עכ"ל : [ע] דכשרה היא אם חתוכה כו' · ולא חיישינן שמא נזדמנה לעובד כוכבים ירך אחרת שלא נודע לישראל שהיתה טריפה עד אחר שניטל גידה והחליפה בזאת כולי האי לא חיישינן דלא חיישינן שיזדמן כך ליד עובדי כוכבים אבל היכא דישראל שלחה ליד עובד כוכבים אי הוה במקום שאין מכריזין חיים ישראל שלא לקנות ממנו אפילו חתוכה שניטל גידה דילמא דלכך שלחה לעובד כוכבים לפי שנודע לו אחר ניקור דטריפה היא · תוספות : [פ] ואב"א במקום שאין מכריזין כו' · עיין בסימן דלקמן :

[צ] וההיא דשמואל דפייסיה למבריה גרס · דבגמרא אמרינן דהא דשמואל דאמר אסור לגנוב כו' לאו בפירוש איתמר אלא מכללא אתמר דשמואל הוה קעבר במברא א"ל לשמעיה פייסיה למבוריס (מן שכתו לבעל המעבורת · מברא ספינה קטנה שעוברים בה את הנהר) פייסיה ואקפיד מ"ע איקפד אמר אביי תרנגולת טריפה הואי ויהבה ניהליה במר דשחוטה (בחילוף שחוטה בחזקת שחוטה והבינו בבכורות הסוא שבחא דמזבין תרבא דאטמא במר דכנתא ולי נראה דלשון תמורה הוא האי טריפה לאו דוקא אלא כלומר טריפה שחוטה נתן לו במר דכשרה שחוטה) רבא אמר אנפקא א"ל לאשקויי ואשקייה חמרא מזיגא (והעובד כוכבים סבור שהיין חי) : [ק] נ"ל דה"ג לא קשיא דההיא כמין מכר היה וא"כ לא גרס לא : [ר] כמין מכר היה · ובמכר יש לחוש יותר לגניבת דעת לפי שנותן לו דבר בעבורו ומיהו תמיהא לי דאמאי צריכא ליה להא דהא בגמרא גופא דחיק לה דמש"ה אמרינן מכללא אתמר ולא בפירוש דאיכא למדחי דלמ"ד טריפה הואי אקפד דא"ל אמאי תפסה איסורא ולמ"ד אנפקא א"ל לאשקויי אנפקא חייא משמע (ומשום יקרא דידיה איקפד שעבר על דבריו) ותו מדלא דחיק לה בגמרא הכא דהתם כמין מכר היה ש"מ דס"ל לגמרא דאין לחלק בכך אלא אי איכא איסורא בגניבת דעת דעובד כוכבים אף במתנה אסור ואי ליכא איסורא גם במכר אין איסור ומיהו אע"ג דודאי דסוגיא זו אינה מחלקת בין מכר למתנה מ"מ מברייתא דגמרא לקמן מוכח לחלק והיא הברייתא שכתב רבינו דקתני בה ובעובד כוכבים בין שלמה בין חתוכה א"צ ליטול דתני תו בה דאין מוכרין נבילות וטריפות לעובד כוכבים מפני שמטעהו דשמעינן בהדיא שאסור להטעותו במכר וכ"כ התוספות בד"ה אמר אביי וכו' : [ש] ור"ת ז"ל תירץ דהא דחיישינן כו' · וז"ל התוספות בשם ר"ת דלעיל במתניתין איירי באומר הישראל לעובד כוכבים שהיא מנוקרת והתם הוא דאסור משום דגונב דעתו אבל שלימה הא חזי ליה עובד כוכבים שלא ניטל הגיד אע"פ שישראל אומר לו שניטל יודע העובד כוכבים שהוא משקר ולכך חיישינן נמי בחתוכה שמא יתננה לו בפני ישראל ויקנה ישראל מן העובד כוכבים אף במקום שאין מכריזין ויאכלנה בגידה ולא חיים דילמא טריפה היה מאחר שאומר ישראל בשעה שנותנה לעובד כוכבים שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שראוי לעצמו דאפי' יהא מותר לגנוב דעת העובד כוכבים מ"מ לא מסיק אדעתיה שלהטעותו אמר לו כן והא דדייק מדאיקפד שמואל דאסור לגנוב דעתו יודע היה שמואל שבצנעה נתן לו ולא ה"ל לחוש שמא רואה ישראל אחר אלא משום גניבות דעתו (ועיין בדברי חמודות) וברייתא דקתני ובעובד כוכבים בין חתוכה בין שלמה א"צ ליטול סימנה ג"ה התם כשנתן לו סתם ולא א"ל שהיא מנוקרת דאיהו דאטעי אנפשיה וגם ליכא למיחש דילמא חזי ליה ישראל וזבין ליה מן העובד כוכבים דבמקום שאין מכריזין איירי וחיים שמא אחר שניטל הגיד נודע לו שהוא טריפה ולכך נותנה לעובדי כוכבים אבל היכא דאמר לעובד כוכבים שהיא מנוקרת לא חיים דילמא טרפה היא דאי מאי כ"מ דניקור הכי איכה ראויה לעצמו ומגיעתא דאין מוכרין נבילות וטריפות לעובד כוכבים היינו כשאומר לו דכשרה היא ולכך אסור משום דמטעהו ע"כ : [ת] שהיא כשרה ומנוקרת · ואע"פ שבתוספות לא כתבו אלא שהיא מנוקרת י"ל דרבינו ס"ל דכאומר מנוקרת אכתי אין כאן גניבת דעת שיאמר שטרח לתקנה שראויה לו כיון שלא הזכיר שהיא כשרה והתוס' סברי דכשאומר שהיא מנוקרת יש בכללו שהיא כשרה דא"כ למה ניקרה ואפשר ג"כ דרבינו לרווחא דמילתא כתב שאומר שהיא כשרה ומנוקרת וה"ה כשאומר מנוקרת בלחוד סגי וכדברי התוספות וזה נ"ל עיקר :

[א] מר זוטרא בריה דרב נחמן דקאזיל מסיכרא למחוזא · ורבא ורב ספרא הוו קא אתו לסיכרא פגעו אהדדי הוא סבר לאפיה הוא דקאתו א"ל למה לכו לרבנן לטרוח ואתו כולי האי אמר ליה רב ספרא אנן לא הוה ידעינן דקאתי מר אי הוה ידעינן עפי הוה טרחינן אמר ליה רבא מאי טעמא אמרת ליה הכי דאחלישתא לדעתיה אמר ליה והא קא מטעינן ליה איהו דקא מטעי נפשיה · ועיין בד"ח סעיף פ"ד : [ב] ודלא כרש"י שפירש · לקמן גבי נפל בישרא לחילא : [ג] לא משמע הכי · אלא משמע דלא שרי אלא בכה"ג שהוא מודיע וא"כ אפילו בסתם אסור דדוקא לאודועיה צריך : [ד] ולא דמי לנפל בישרא לבני חילא · דבגמרא אמרינן היכי מכריזינן אמר רב יצחק בר יוסף נפל בישרא לבני חילא (בא לידינו בשר לעובדי כוכבים ולימא נפל טריפתא לבני חילא לא זבני דגנאי הוא להם מאחר שאין אנו רוצים לאוכלה) והא קא מטעי להו איהו הוא דקא מטעי אנפשייהו (דלא משיילי אי טרפה אי כשרה) : [ה] דטריפה הוא · גרס וכן הוא בתוספות : [ו] ולא יאמר לו סך כו' · דלכן היה בפיכה · הר"ן :

[ז] בכללי שחוטה · ובגמרא הגירסא בכלל של חיה שחוטה וברי"ף גרס חיה והרמב"ם בפרק ב' מהל' דיעות העתק של שחוטה : [ח] אמר ר' אליעזר ב"י כו' · ובגמרא מפרש דקמ"ל דכולה ראב"י היא : אמרינן

הלכך [ט] (אמר רב) רוב המתעסקין בניקור מומחין הן · דהשתא גבי שחיטת בהמה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת [י] אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן בהלכות שחיטה ובבדיקת סכין ובכל דיני שחיטה · ירך שיש לו היתר ידוע כ"ש שיש לנו לומר כן · וליכא למימר דחיישינן הכא לאדם פושע ושלא כדין יסמוך על התחך של ירך · דגזירת חכמים בכל מקום אינה בשביל חשש דבר מקרה · אלא אמרינן מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן (פט) הילכך אם לא היה היתר גמור לסמוך על התחך לא הייתו אוסרים לשלוח ירך חתוכה לעובד כוכבים [כ]. כ [דף צה ע"א] אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור ואפי' בעיר שרוב טבחים ישראל דחיישינן שמא עורבים הביאו נבלה והחליפוהו · [ל] ואפילו בבהמה שלימה כדמוכח במתניתין (צ) [מ] וחומרא יתירה היא [נ] ת"ש תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ולקח מאחד מהן ואין יודע מאיזה מהן ספיקו אסור · [ס] דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי · והא דקי"ל (לקמן סימן לג) דדבר יבש חד בתרי בטל הייט כשהם מעורבין יחד ולא מינכרא איסורא · [ע] אבל כשהאיסור ניכר במקומו לא שייך ביה ביטול · ובדבר המעורב נמי היכא דחשיב ולא בטיל אמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי כדאמרינן בפרק התערובות (דף עג·) גבי בעלי חיים דחשיבי ולא בטלי דפריך וגמשוך ונקריב חד מינייהו ונימא כל דפריש מרובא פריש (צא) [פ] ומשני משום דהוה ליה קבוע · ובנמצא הלך אחר הרוב (צב) הכא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים וא"ת ואמאי לא גזרינן בנמצא ביד עובד כוכבים גזירה שמא יטול מן הקבוע כדאמר פרק התערובת (עס:) גבי כל הזבחים שנתערבו בהן חטאות המתות דפריך ונכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש ומשני גזירה שמא יקח מן הקבוע וכי תימא התם נמי אם פירשו מעלמן שרי אבל לכתחלה אסור לעשות כן גזירה שמא יטול מן הקבוע · [צ] א"כ אמאי ירעו עד שיסתאבו כיון דפירשו מעלמן מותרין וכן הא דאמרינן התם (דף עד·) גבי טבעת של עבודת כוכבים שנפל לאוצר מלא כוסות כולן אסורין · פירש אחד מהן לריבוא ומריבוא לריבוא כולן מותרים למה לי שנתערב לריבוא מכי פריש יהא מותר אע"פ שלא נתערב דמרובא פריש · אלא משמע דאסור גזירה שמא יקח מן הקבוע ולא מסתבר לחלק בין קדשים ועבודת כוכבים לשאר איסורין · וי"ל דהכא שהאיסור ידוע במקומו לא גזרינן שמא יקח מן הקבוע דמידע ידיע דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי [ק] וגם כל אדם נזהר ליקח משם כיון שידוע שיש חנות אחת מוכרת נבילה עד שיודע שמן הכשרות הוא לוקח · אבל כשהאיסור מעורב בהיתר (צג) אי שרית ליה פריש אתי ליקח מן הקבוע ור"ת לא היה סובר חלוק זה וכשנכנס זאב לעדר ודרס בהן שה או שלשה [ר] לעיני הרועה ולא נגע באחר

הגה"ה

*ודוקא שפירש משם בדלא חזינן אבל אי חזינן דפריש מן הקבוע אף דלא ידעינן אי משל נבלה ואי משל כשירה אסור פר"י: מהרי"ח:

[ש] היה מתיר כל וחד וחד *דפריש ולדידיה צריך לחלק בין קדשים ועבודת כוכבים לשאר היסורין (צד) [ת] ולא מסתבר כן:

כא ובשאלתות דרב אחאי בפרשת ויקרא [שאלה ג'] ואילו בערוב ספק דרוסה אפילו אחת ברבבות כולהון אסורות · ואי איבדור מנהון רובא לחדא דוכתא ומיעוט לחדא דוכתא [א] אמרינן איסורא בהנך רובא איתנהו ומיעוטא שריין ידאי משקל תוטא ובדריטן אסור דלמא אתי למשקל מקבוע ומיכל כדתנן כל הזבחים שנתערבו בהן ט' ולא ידד לחלק ולדקדק כמו שדקדק ר"י אמאי ירעו עד שיסתאבו · וכן מההיא דטבעת של עבודת כוכבים · (צה) ונראה דהלכה למעשה כדברי ר"י:

כב [דף צה ע"ב] ואסקינן ורב היכי אכיל בישרא אי בעית אימא בשעתיה דלא אעלים עיניה מיניה ואי בעית אימא בצייר וחתים ואי בעית אימא בדאית ליה סימנא [ב] בפיסקי · כי הא דרבה בר רב הונא מחתך לה אתלת קרנתא (צו) [ג] וקי"ל כוותיה דרב [ד] · [ה] *ורבי חייא בר אבין איתבד ליה כרכשא ביני אתא

הגהות הב"ח א וקי"ל כוותיה דרב רב חייא בר אבין איתביד ליה כרכשא:

רש"י כ שנתעלם מן העין · שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפילו היה מונח על שלחנו: אסור · שמא נתחלף בנבלה: מקולין · מייסל"ש: מקולין וטבחי ישראל · כלומר מקולין שעומדים בעיר וטבחי ישראל מתעסקים בם: בשר הנמצא ביד עבדי כוכבים · שם שלוקחו מן הטבחים להשתכר בו דהוא ודאי לא שחטה: מותר · דבתר רוב הטבחים אזלינן וטריפה ליכא למיחש דאם איתא דהיכא טריפה לא הוה מזבן ליה כדי למוכרה במקולין: נמצא ביד עובד כוכבים שאני · שהיתה בחזקת המשתמר והוא לא שחטה וטרפה לא מכרו לו למכרה כאן אבל בשר המונח שמא עורבים הלפוהו: ספיקו אסור · דנפקא לן מקראי בפ' בתרא דיומא ובפ' קמא דכתובות כל קבוע כמחצה על מחצה דמי וזה מן הקבוע לקח אבל נמצא דנייד הלך אחר הרוב דהשתא לאו קבוע הוא: ה"ג ונמשך חד והד מינייהו ונקריב כו' · יטלם אחד אחד ובכל חד וחד נימא מרובא הוא: הוה ליה האיסור קבוע · ועומד ביניהם וקיימא בסנהדרין מוארב לו פרע לזורק אבן לגו דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי: נבבשינהו דניידו · יכוף אותם שינודו דלא נהוי קבוע: גזירה משום קבוע · דילמא אתי לממשיך ולמיכבינהו חד וחד כי לא ניידי דכ"ע קבוע וכמחצה על מחצה דמי וליכא למסמך ולמימר מרובא פריש: כב אלא רב היכי אכל בישרא · אכיל ובהעלמה אסיר ליה: ומשני בשעתיה · מיד כשנשחט: אתלת קרנתא · לכל חתיכה ג' קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנו אגפי ביתו: כרכשא · טבח...

מעדני יום טוב

[ט] אמרינן רוב גרס בד"י: [י] אמרי' בס · גרס בד"י: [כ] הא דתניא בגמ' מקולין ומבחי ישראל בשר נמצא ביד עובד כוכבים מותר אכתוב בד"ח שבסימן דלקמן: [ל] ואפי' בבהמה שלמה · כדמוכח במתניתין בגמרא לקמן רב הוה קאזיל לגבי רב חנן מתניה כו' אזל קם אבבא אודיק בבזעא דדשא חזיה חיותא דתליא כו' לא עליס רב עיניה מיניה: [מ] וחומרא יתירה היא · משום עובדא דהוה כדלקמן: ...

דברי חמודות

בס כו' · וז"ל הטור סי' ה' שכל ירך שיוצא מתחת יד ישראל מחותכת כדרך שמחתכין אותה מנקרי הבשר בחזקת שניטל גידה: (פט) הלכך אם לא היה היתר גמור כו' · וכתב הרשב"א בתורת הבית דמ"מ הנכנסים מוסכים ידיהם עד שיודע שניקר אותה בקי במלאכה וכך כתב בהגהות אשר"י בעל נפש לא יסמוך אלא על הבקי ויודע בטיב הניקור ע"כ בדברי רבינו בפ"ק סי' ה' וסימן ו': (צ) וחומרא יתירה היא · ויתבאר דינו ...

אתא לקמיה דרב הונא א"ל אית לך סימנא בגוויה א"ל לא אית לך *טביעות עינא בגוויה א"ל אין אמר ליה זיל הכי שקול · רבי חנינא חוזאה אתביד ליה גבא דביסרא בבי דני · [ו] אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה אית לך סימנא בגוויה אמר ליה לא אית לך טביעות עינא בגוויה אמר ליה אין · אמר ליה אי הכי זיל שקול · ורשב"ם פסק דלית הילכתא כרב והביא ראיה מהך עובדא דרב חנן מנהרדעא איקלע לגבי דרב כהנא במעלי יומא דכפורי · אייתו עורבי שדו כבדי וכוליתא · א"ל שקול ואכול האידנא דהיתירא שכיח טפי · ועוד [ז] דסתם מתניתין דמכשירין נמצא בה בשר [ומסתם מתניתין דשקלים] [ח] נמצא בגבולין מוכח דלא כרב ופליגא עליה וכן מוכח סוגיא דשמעתין דקאמר ורב היכי אכיל ביסרא ולא קאמר היכי אכלינן ביסרא · כדלעיל פרק קמא (דף יא) [ט] דקאמר ור"מ היכי אכיל ביסרא ולית הילכתא כוותיה · וקשה מפרק אלו מציאות (דף כד:) דההוא דשקל ביסרא ודבייה בי גינתא דבי בר מריון · אתא לקמיה דאביי ואכשריה ופריך והא אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור [י] ומדפריך מיניה אלמא דהכי הילכתא [כ] ור"ת ז"ל גריס אתא לקמיה דרבא (צו) ולא גריס דרב ורשב"ם תירץ דהא דפסקינן הכא דלא כרב היינו היכא שמצא הבשר במקום שהניחו דלא חיישינן שמא עורב הוליכו והביאו לאותו מקום עצמו [ל] אבל היכא שנטלו העורב והחזירו חיישינן שמא החליפו · והכי עובדי היכא דשכיחי רוב עובדי כוכבים ואין אלא מחזיקין שמא אלא למימר שמא הוחלף · [מ] אמר רבינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרינן אבידתא בסימנין [נ] ולא מהדרינן בטביעות עינא · והשתא דאמתניתין לקמן דשמעתתא (צח) אמינא טביעות עינא עדיף מסימנא [ס] דלא לא תימא הכי סומא מותר באשתו והיאך יהא מותר בני אדם באשתו אלא בטביעות עינא דקלא הכא נמי בטביעות עינא [ע] אלא בטביעות עינא דקלא · [פ] ואמרי פלגיא דהאי סימנא והאי סימנא [צ] פלגיא דהאי סימנא [ק] קטל גברא לא קטלינן ליה ואילו אמרי ידעינן ליה בטביעות עינא והאי ניהו קטלינן ליה [ר] ומשגחינן בהו · א"ר אשי תדע דאילו אמר לשלוחיה קרייה לפלניא דהאי סימנא והאי סימנא [ספק ידע ליה ספק] לא ידע ליה · ואילו אית ליה טביעות עינא בגוויה

הגה"ה

*פירוש מורינו רבינו יהודה שירלאו"ן דהא טביעות עינא שרי אפילו בעש"ה שמכירו לבשר זה בטביעות עינא נאמן כי אינו חשוד לקלקל ולהאכיל לחבירו איסור ואשכחן דעש"ה אית ליה טביעות עינא כדאמרינן בגט פשוט אמר אביי וכו' · מא"ז

הגה"ה

*כל ניחוש שאין כאליעזר עבד אברהם ויונתן בן שאול אינו ניחוש ויונתן לא סמך על אותו ניחוש ובלאו הכי היה עולה אלא לזרז נערו עשה פר"י · בית תינוק ואשה אע"פ שאינו ניחוש יש סימן אם הצליח לאחר שבנה בית או נולד לו תינוק או נשא אשה · סימן הוא שהולך ומצליח ואם לאו אל ירגיל לצאת עתה יותר שיש לחוש שלא יצליח · בשר בתרוזים (סימנא) שקורין רושט"א הוי סימן אבל דגים בתרוזים לא הוי סימן דכך רגילין כולם להביאם בתרוזים · פר"י מהרי"ת:

(צט) [ת] וקי"ל כוותיה · רבי יהודה ור"מ פליגי ואמרי דכל הגיד אסור מדאורייתא ור"מ אסר שומנו ושרשיו מדרבנן [א] וקי"ל בהא כרבי מאיר:

הגה"ה

*ומדקאמר יש בו בנותן טעם משמע שאם יש בה בירך עצמה בנותן טעם אע"פ שהמים שמתבשלה בהם היו מבטלין נתינת הטעם אפילו הכי אסור הירך וכן הדין בכבד הדבוקה בחתיכה אם אין ששים בחתיכה לבטל הכבד צריך ששים בכל החתיכה אבל אם אין הכבד דבוק בחתיכה דומיא דטיפת חלב א"צ ששים אלא כנגד האיסור · ובניער וכסה פי' רש"י שמנער הבשר ומשכשך בקדירה וכסה זו היא שמעלה רתיחות ויורדין משולי הקדירה לפיה ומפיה לשוליה אז טעם האיסור מתפשט בתוך הקדירה ואין מתבטל בחתיכה עצמה ודוקא כשנפל לתוך הקדירה כשהיה מעלה רתיחות או שניער תיכף לנפילה שאם לא כן קודם הרתיחה מתפשט האיסור בחתיכה וכיון שנתפשט האיסור בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבילה וצריך שוב שיעור ששים במי הקדירה לבטל כל החתיכה ור"י מפרש אפילו לא העלה הקדירה רתיחה אלא כסה החתיכה ממי הרוטב או שניער בקדירה כנגד מקום שנפל האיסור שם מתבטל האיסור בכל מי הקדירה ומתפשט שם מיד · מא"ז:

וזה לשון מהרי"ת אם יש בה בנותן טעם הרי זה אסור לאו דוקא בירך גרידא אלא גם הרוטב ושאר החתיכות שבקדירה מצטרפין לבטל טעם האיסור ואע"פ דלא ניער

יודע ליה*: כג מתני' הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את טלו · רבי יהודה אומר יקיים בו מצות נטילה · האוכל מגיד הנשה כזית סופג את הארבעים [ש] אכלו טלו ואין בו כזית חייב · אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים · רבי יהודה אומר אין סופג אלא ארבעים: גמ' אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד שנאמר על כף הירך ·

כד מתני' ירך שנתבשל בה גיד הנשה [ב] אם יש בו בנותן טעם *הרי זו אסורה · כיצד משערין אותה [ג] כבשר בלפת: גמ' אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נצלה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד · ולאו דוקא עד שמגיע לגיד דהא צריך להניח כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילה [ד] דהיינו כעובי אצבע צריך להניח כדאמרי' פרק כיצד צולין (דף עה:) נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נחלק [ה] דטעם רוטב מפעפע ומתפשט יותר מגיד ומיהו לא אשכחן בשום מקום דסגי לצלי בקליפה ולא מלינו קליפה נזכרת לענין צלי · והא דאמרינן בפרק כיצד צולין (דף עו) חם לתוך צונן שמואל אומר קולף דתתאה גבר ואדמיקר ליה בלע(ק) התם לא אליס כרותא

הגהות הב"ח א מצא בה בשר בגבולין מוכח כצ"ל ותיבת נמצא נמחק:

רש"י רב הונא ס"ל כרב רבי' · דאסר בהעלמה ולא קי"ל כוותיה בהא אלא אמתניתין סמכינן נמצא בגבולין מצא בה בשר ואע"ג דשניהו בעומד ורואה שינויי דחיקי נינהו וכי קי"ל הלכתא כרב באיסורי גבי פלוגתא דשמואל הוא דאמרינן אבל גבי מתני' לא ורב כהנא הא קא חזינא דא"ל שקול אכול: שדו · היו משליכים: האידנא דהיתירא שכיח טפי · דהיום רוב שוחטים ישראל הם ולספק טרפה לא חיישינן דרוב בהמות אינן טריפות: דיו · עוף שקורין אוזלטו"ר והוא לשון דיה: ושדרייה בגניתא דבי בר מריון · השליכתו בין דקלים של בר מריון: דהא מהדרינן אבידתא · לכל אדם בסימנים ולא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא אלא לצורבא מרבנן באלו מציאות: להני שמעתתא · דשרי איסור בטביעות עינא: בטביעות עינא דקלא · שנתן דעתו להכירה בקול ומאבידה לא ילפינן דהתם משום תימוד הממון חיישינן דילמא משקר דאמר מר גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן: תדע · דטביעות עינא עדיפא: פלניא דהאי סימני'. פלוני הרג את הנפש ואין אנו מכירין בו מעולם אלא סימנים כך וכך היו בגופו ובכליו של הורג: טביעת עינא אית לן בגויה . ומכירים אנו בו: ואילו אית ליה · לשליח: טביעות עינא בגוויה · שמכירו: כג מתני' צריך שיטול את כולו · יחטט אחריו וסתם משנה ר' מאיר דאמר חטיטה בעי: אבלו ואין בו כזית · משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא וכדאמרינן במסכת מכות אי אתם מודים לי באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב א"ל מפני שהיא כברייתה: אינו סופג אלא ארבעים · דאינו נוהג אלא באחת: גמ' שעל הכף · דאע"פ שהגיד ארוך אין אסור אלא מה ששוכב על הכף: כף . בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד ארוך שוכב מקצתו ע"ג אותו בשר: כד מתני' כבשר בלפת · רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר ואילו היה נותן טעם בשר כשיעור הגיד בלפתות הירך אסור דשיעורין הל"מ וגמירי דבהכי משערינן דאע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר: גמ' לא שנו · דכי יש בו בנ"ט כל הירך אסורה: אלא שנתבשל · שהרוטב מעלה הטעם בכל הבשר: אבל נצלה עמו · נצמת בתוכו ואינו מפעפע ויוצא בבשר:

דברי חמודות

ואע"ג דלמיעוטא לא חיישינן וסוגיין הוא עיקר לענין דינא אבל כיון דחזינן בירושלמי דרב משום חומרא אמרה ודאי דבכל גוונא היא ונמצא ביד עובדי כוכבים נמי אסור זהו דעת רבינו ואינו מתחוור לפי גמרתנו ומ"מ ראוי להחמיר בדבר ע"כ והב"י מצא כתוב דהא דאמרינן נמצא ביד עובד כוכבים שאני באתרא דמכרזי אי איכא בההוא יומא טרפה בבית המטבחיים דאז אם לא הכריזו באותו יום עדיף נמצא ביד עובד כוכבים מבשר המונח בבית ישראל שנתעלם והרמב"ם איירי בזמן הזה דלא מכרזי דבהא ודאי עדיף מונח בבית ישראל שנתעלם מנמצא ביד עובד כוכבים עכ"ל ולמדנו ג"כ מכל הלין דבשר הנמצא ביד עובד כוכבים לא במקולין בלבד אמרו אלא בכל מקום וכמ"ש לעיל סי' י"ח וסי' ד' בס' מ"י וכן מצאתי בחידושי הרשב"א שתמה על רש"י שמפרש לה דבנמצא במקולין היה אלא אפילו בביתו של עובד כוכבים דהא תנן שולח אדם ירך לעובד כוכבים כו' וסתם שולח לביתו משמע ותנן נמי אם מבושל כו' ומבושל לאו במקולין מזדבן ומסתברא דאדרבה דוקא חוץ למקולין אבל במקולין אסור דהא נולד לנו ספק בקבוע ואפילו ראה אותו יוצא מן המקולין אסור כדמוכח בפסחים ע"כ וכבר כתבתי זה בסוף סעיף נ"ב וכל זה כתבתי לדעת החולקים דבסעיף דלקמן עוד כתב הרמב"ם וז"ל תלה כלי מלא חתיכות בשר ונשבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ ובא ומצא חתיכות ואין לו בהן סימן ולא טביעות עין הרי זה אסור שיש לומר אותו בשר שהיה בכלי גררתו חיה או שרץ וזה בשר אחר הוא ע"כ וכתב המגיד בשם יש מן המפרשים שכתבו דהא דרב דוקא שהניחה במקום שעופות או שרצים יכולים להביא אחרת במקומן אבל תלאו במסמר וכיוצא בו שא"א לשרץ ליטול ולהניח בכיוצא בזה מותר וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ואפשר שאף דעת הרמב"ם כן ממ"ש נשבר הכלי כו' נראה שאם מצאו כמות שהוא אע"פ שאין לו בחתיכה סימן ולא טביעות עין מותרת ע"כ: (צז) ורשב"ם תירץ כו' היינו היכא שמצא הבשר במקום שהניחו כו' · פירש רמ"י ז"ל אע"פ שלא נתן דעתו אם הוא במקום שהניחו או לא ע"כ וכתב הטור שכן היא מסקנת רבינו ז"ל וכן הוא מסקנת המרדכי וכתבו הגהות מיי' שר"ת וכל רבותינו שבצרפת פסקו דאין הלכה כרב וכן פסק הריב"ש בתשובה שהביא הב"י ס"ס ס"ג וכתב רמ"א בד"מ ובת"ח שכן נוהגים ודלא כב"י דפסק דנקטינן כדברי האלפס והרמב"ם דכיון דכל הני רבוותא פסקו להתיר אין להחמיר גם מ"ש הטור בשם הרשב"א דאפי' הניח עשרה ומצא תשעה אסורין דחיישינן שמא נטלן א' ואלו אחרים הם ויש חולקים שאם הניחם במקום שערלים ועופות מצויין אסורים אבל במקום אחר שרי ע"כ אין המנהג כן אלא מתירין בכל ענין עכ"ל רמ"א בת"ח סוף כלל ל"ב ובהגהותיו כתב שנוהגים להקל אפי' אם היה ביד עובד כוכבים במקום שכל המוכרים הם ישראלים המוכרים בשר כשר ע"כ ולכאורה הא דצריך שיהיו כל המוכרים כו' לאו דוקא אלא ה"ה רובו דככולהו דמי דהא תנן ובנמצא הלך אחר הרוב ומוקמינן לה בנמצא ביד עובד כוכבים ואפילו לרב א"כ כ"ש למאי דפסקינן דלא כרב ומיהו לפי מ"ש בסעיף דלעיל די"מ להך אוקימתא דוקא באתרא דמכרזי כו' איכא למימר שאין להקל בנמצא ביד עובד כוכבים אא"כ שכל המוכרים ישראל כו' ועיין בסעיף דלעיל ורמ"י ז"ל לא כתב להתיר בנמצא ביד עובד כוכבים אלא שישראל ראה כשנתן או מכר לו ישראל אחר ועיין לעיל בפרק קמא סי' י"ז ומה שנתבאר שם סעיף נ"ג עוד עיין בפ' אין מעמידין סי' י"ד: (צח) אמינא טביעות עינא עדיף מסימנא · כבר כתבתי במ"י דבאיסורים אפי' טביעות עינא דע"ה מהני וז"ל הג"ה אשר"י פי' מורינו ר' יהודה שירליאו"ן דהא טביעות עינא שרי אפי' בע"ה שמכירו לבשר זה בטביעות עינא נאמן כי אינו חשוד לקלקל ולהאכיל חבירו איסור ואשכחן דע"ה אית ליה טביעות עינא כדאמרי' בגט פשוט אמר אביי כו' ע"כ וכתב הר"ן בשם הרשב"א דכי מהני טביעות עינא דוקא בחתיכות ששבעתם העין אבל לא שבעם העין לא ולאו משום דחיישינן דמשקר אלא שסובר להיות מכירו ואינו מכיר כדאמרינן גבי מציאה ואפי' לצורבא מדרבנן לא מהדרינן כלים שלא שבעתן העין בטביעות עינא ע"כ: (צט) וקי"ל כוותיה · וכבר כתבתי במ"י דאפ"ה בעי הטיפה בכולו וכדמסיק דר"מ אוסר שרשיו ודקי"ל בהא כוותיה ותו עיין לעיל סעיף ו' באיסור הקנוקנת ועוד עיין שם בדברי רבינו בריש פירקין סימן ב' דשני גידין הן וכו': (ק) התם לא אליס כרותא דצלי · ומשום כך כתב הטור סימן ק"ה דכל איסור בין חם בין קר שנפל על הצלי שאגל האש אוסר כדי נטילה:

הלכך

מעדני יום טוב

[ו] אתא לקמיה גרס: [ז] דסתם מתניתין נמצא בה בשר · ולעיל בגמרא מייתי לה מצא בה בשר אם חי הלך אחר רוב טבחים ואם מבושל הלך אחר רוב אוכלי בשר פירש"י מצא בה בשר עיר שישראל ועובדי כוכבים דרים בה הלך אחר רוב טבחים אם רובן ישראל כשר ואם מבושל אע"פ שטבחים רובן ישראל אחר רוב אוכלי בשר שבעיר אזלינן דמבושל לאו מטבחים נפל ואפילו רוב טבחים ישראל אסור דשמא עובד כוכבים בשלו: [ח] נמצא בגבולין · לעיל בגמרא מייתי לה נמצא בגבולין אברים נבילות חתיכות מותרות פירש"י בשר שנמצא בעזרה אברים עולות שכן דרך לנתחה לנתחים כמצאת בגבולין אברים נבילות שכן דרך לחתכם לאברים ולהשליכם לאשפה חתיכות מותרות וברוב טבחי ישראל קאמר וכיון דנתחתכות לחתיכות ודאי לאכילה קיימי: [ט] דקאמר ור"מ היכי אכיל ביסרא ולית הלכתא כוותיה · והר"ן כתב שמזה הלשון אין לדקדק דאשכחן כי האי לישנא בפרק אלו טריפות (דף מ"ד) גבי עיקור סימנין דאמרינן ולרב פפא קשיא מתניתין ואע"ג דקי"ל כוותיה ע"כ: [י] ומדפריך מיניה אלמא דהכי הלכתא · והר"ן כתב דלאו משום דהלכתא היא מקשינן מיניה אלא לברורי אי ס"ל לאביי דלא כרב או איכא לתרוצי מידי ומפרקינן דאית ליה ובעומד ורואהו ואורחא דש"ס בהכי וכתב עוד כתירוץ הרשב"ם: [כ] ור"ת ז"ל גריס אתא לקמיה דרבא · ובפרק אלו מציאות סי' ז' כתב רבינו דהכי איתא בירושלמי דפרק אין מעמידין: [ל] אבל היכא שנטלו העורב והחזירו חיישינן כו' · והתם בפרק אלו מציאות מקשה רבינו על זה מעובדא דרב חנן כו' במעלי יומא דכפורי דלעיל דהוו אייתי עורבי ט' ותירץ דשמא י"ל שבכל המקומות שסביב אותו מקום שהיו עורבין יכולין להביא משם היו רוב טבחי ישראל: [מ] אמר רבינא · ובגמ' ורי"ף גרס אמר רבא: [נ] ולא מהדרינן בטביעות עינא · אלא לצורבא מדרבנן באלו מציאות לשון רש"י וכתב הר"ן והוה ס"ל לרבא דהא דמהדרינן לצורבא מדרבנן בטביעות עינא היינו טעמא משום דצורבא מדרבנן מידק דייק טפי והוי טביעות עינא לגביה כסימן מובהק השתא דמשעתינהו כו' אמינא טביעות עינא עדיף מסימנא והא דלא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא לאו משום דלא הוי סימן מובהק אלא דחיישינן לשקרי ובצורבא מדרבנן דלא חיים לשקרי מהדרינן ודוקא בתורת אבידה הוא דלא מהדרינן לע"ה בטביעות עינא משום דאיכא למיחש לרמאין אבל באיסורין אין לומר כן והייני דאמרינן דאל"ה היאך סומא מותר באשתו אלמא סתם בני אדם נאמנים לגבי איסורא בטביעות עינא ומיהו איכא למידק היכי דייק רבא מהני שמעתתא דטביעות עינא עדיפא מסימנא דילמא שאני הכא דס"ל טביעות עינא דצורבא מרבנן דמעלי טפי תירצו בתוספות דהכי רבנן ודאי לא ס"ל טביעות עין גמור בהני מילי שאילו כן לא הוצרכו לשאול אלא אי טביעות עין שאינו גמור היה לסם כטביעות עין דע"ה ואפ"ה אורו להו דמהני עכ"ל הר"ן ועיין בדברי רבינו בפ"ק דב"מ ס"ס מ"ה: [ס] דאלת"ה כו' · זו לאיה אחרת היא וכמו שהביאו רב משרשיא ורב אשי כל אחד ראיה אחרת: [ע] אלא בטביעות עינא דקלא · כתב רש"י ומאבדה לא ילפינן כו' דאמר מר גזל ועריות כו' ותמיהני דאי משום הא א"כ היכא דאיכא נמי דעריות כי הכא ניחוש נמי דמשום חימוד ותאוה משקר בנפשיה ונראה לי לתרץ מהא דפרק גט פשוט דף קס"ה אמר רב יהודה אמר רב רובן בגזל ומיעוטן בעריות ומש"ה יש להחמיר יותר בגזל מבעריות: [פ] בטביעות עינא דקלא · אסגרת לישנא הוא · ובגי"ף הגירסא בטביעות קלא: [צ] פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטיל נפשא לא קטלינן ליה · וא"ת והלא תשיאין אשה ע"פ סימנים לכך ליסגא דאמר רבא סימנים דאורייתא בפרק בתרא דיבמות ואם לאחר שנשאת באו עדים שזנתה קטלינן לה דסמכינן אסימנים להחזיקה בחזקת א"א מן הספי ואפילו נתברר ע"י עדים שבעלה הראשון כבר היה מת בשעת הזנות ולא אמרינן שמא בעלה היה חי בשעת קידושין ואין קידושים קידושין וי"ל דבכה"ג נמי לא סמכינן אסימנין למקטלה ולהחזיקה בא"א מן הספי אלא אמרינן שמא היה חי בעלה ולא הוו קידושיה קידושין וכן אם נשאת ע"פ עד א' וזינתה לא קטלינן לה אע"פ שבעלה הראשון היה טודע שכבר היה מת בשעת הזנות דלא לכל דבר מהמנינן ליה דאין האחין יורדין לנחלה על פיו וגם לרתה אסורה וא"ת והיאך מחזירין שע"ת בסימנים והא אי אתי סהדי ואמרי פלוני דהאי סימניה והאי סימניה לוה מפלוני לא מפקינן וי"ל דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלי הוא מהדרינן שפיר אבל ממון שביד בעלים אין להוציאו ע"י סימנים דה"נ לא מפקינן חפץ מיד בעלים אי אתו סהדי ואמרי ההוא חפץ דהאי סימניה והאי סימניה דפלניא הוא · תוספות: [ק] קטל גברא · וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא קטל נפשא: [ר] משגחינן בהו · ל"ג ברי"ף ובגמ' · ואי גרס ל"ל דל"ל ומשגחינן בהו: [ש] אכלו כולו ואין בו כזית חייב · משום דבריה הוא וכו' כדפירש"י ואע"ג דכתיב ביה אכילה וסתם אכילה משמע בכזית הא מפרשינן בגמרא דאכילה דכתב בו היינו לומר שאף ע"פ שיש בג"ה כמה זיתים כיון שאכל ממנו כזית חייב: [ת] וקי"ל כוותיה · לשון הרי"ף הוא ורבינו הוא דמסיק עליה דר"י ורבי מאיר פליגי דאמרי דכל הגיד אסור מדאורייתא וכמ"ש התוספות בד"ס מכלל דפליגי ט' דכיון דרבי יהודה פליג בברייתא את"ק דידיה וס"ל דכל הגיד אסור מדאורייתא דהירך כתיב דכולה ירך ועל הכף דריש דלא בעינן עד דאכיל טליה ומלינו לר"מ דמחמיר בחטיטה דלא מסתבר למימר דמיקל בדאורייתא טפי מרבי יהודה וצריך לי עיון אם נאמר לזכך כתב רבינו דר"י ורבי מאיר פליגי שבא לחלק על פסקו של הרי"ף כיון שמלינו לרבי מאיר ור"י דפליגי או אם נאמר שלא כתב כן אלא כדי לאסוקי למילתיה דלרבי מאיר ממחמיר עוד יותר יאוסר שומנו ושרשיו ט' וא"ת והיכי פסקינן כשמואל כיון דר"י ור"מ פליגי לא קשיא דסתמא דמתניתין כוותיה דהא דתנן אכלו כולו ואין בו כזית אתיא כמאן דדריש לא אסרה תורה אלא שעל הכף והוא ת"ק דר"י דברייתא וא"ת הא שמואל גופיה לא סבירא ליה כשמעתיה דלא אסרה תורה כו' מההוא עובדא דבגמרא דבר פיולי הוה קאי קמי דשמואל וקא מנקר אטמא הוה קא נאים ליה א"ל חות ביה טפי סמתא לא תזיתך ספית לי איסורא וכתבו התוספות דהא דאמר שמואל לא אסרה תורה אליבא דתנא דמתניתין קאמר דאמר אכלו ואין בו כזית כו' ואיהו לא סבירא ליה דהא אמר חות ביה טפי וכר"מ דאוסר כל הגיד לא קשיא שהרי יכולין אנו לומר דלא כדברי התוספות אלא דאף על גב דסבירא ליה לא אסרה תורה כו' מ"מ מתמירים כר"מ ומש"ה מסיק נמי דר"מ אוסר שרשיו וקים לן כוותיה ואין זה סותר לפסקו של הרי"ף דפסק כשמואל דאמר לא אסרה תורה כו' · וכן נראה בקיטור ושוב מצאתי כך בחידושי הרשב"א שכתב דדוחק הוא לומר שמואל דקאמר סתם לא אסרה כו' אליבא דרבנן דר"י קאמר ולית לא ס"ל אלא ודאי שמואל תנול הכף בלבד ס"ל כרבנן דמתנתי' ומיהו בנטילה סבירא ליה כר"מ ולא מטעמיה אלא שעל הכף מדאורייתא ושלא כנגד הכף ותטיטת כולו מדרבנן כר"מ בחטיטה · ע"כ: [א] וקי"ל בהא כר"מ · דרב אבי אוקי ברייתא כוותיה בריש פירקין וכמ"ש בשם הר"ן בספר דברי חמודות לעיל סעיף ה': [ב] אם יש בה בנ"ט · עיין סימן ל"ב וסימן ל"ג: [ג] כבשר בלפת · פירש רש"י רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר כו' · ומסיים הר"ן ושיעור זה בששים הוא והכי מוכח בגמרא: [ד] דהיינו כעובי אצבע · מתא"כ כדי קליפה שהוא דבר מועט רק שתהא נסה קלת כדי שתוכל להבטל כולה כאחד כמ"ש בשם הר"ן בפרק דלקמן סימן ל"א: [ה] דשמא טועב גרס · וכן הוא בתוספות:

ס"ב

תפארת שמואל א) והביאו לאותו מקום עצמו וכו' · פי' ואפ"ה שפיר מקשים עליו דאביי דהכא כו"ע מודו דאסור ואע"ג דההוא עובדא דרב חנן מנהרדעי דאסתייעא רש"י מיניה איירי דעורבים אייתי וכו' משמע דשרי אפי' בכה"ג לאו קושיא היא דאפשר דברואה אותם דמן העיר לקחם עסקינן · ודאה שהביאה מעיר הזאת ולא העלים עינו מן העוף משעת נטילתו עד שעת הנחתו בביתו רק שאינו יודע אם מישראל לקחו או מעובד כוכבים וע"כ [illegible]

[illegible]

כרותח דללי. ולקמן בפ' כל הבשר (דף קיב:) דאמר ההוא בר גוזלא דנפל לכדא דכמכא דללי בעי קליפה · התם אפילו צונן איירי ומשום דבר יוצא רכיך טובא ובולע אפילו כשהוא צונן · וכן הא דאמר בפרק קמא (דף ח:) למאן דאמר בית שחיטה רותח הוא קולף · שאני התם דסמנונית שעל הסכין דבר מועט הוא כדאמרינן בפרק כיצד צולין (דף עה:) סכו שמן של תרומה [ו] אם של ישראל הוא יקלוף · וקאמר אפי' למאן דאמר תתאה גבר שאני סיכה דמשהו עבדי ליה (קא) [ז] הילכך ללי בעי נטילה כיון שלא מצינו מפורש בו קליפה · (קב) ומיהו יראה שאין צריך להחמיר [ח] ברותח דמליחה ודי בקליפה . [ט] ואע"ג דרבינא בעי למימר דמליח הוי כרותח דמבושל · הא איתותב · [י] ולפי מאי דאיתותב לא מחמרי ביה אפילו כרותח דללי ולא בעי כדי נטילה וכמדומה שראיתי שהורה רבינו מאיר ז"ל כן. והאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו* שהוא רחוק מן החלב לפי שמפעפע בכולו[א] [כ] דהא צונן לתוך חם אסור למ"ד דתתאה גבר ולא סגי בקליפה . ומה שנוהגים שמולחין בשר הרבה ביחד על גבי עלים והציר זב ונופל תחת העלים ופעמים מונחין חתיכה אחת חליה מונח בציר [ל] והותכין מה שבתוך הציר ומתירין השאר ולא אמרינן שמפעפע למעלה כדאמרינן הכא · היינו לפי שהדם אין דרכו לפעפע ואפילו דרך הלוכו אמר מישרק שריק ולא מיבלע כל שכן שאין מפעפע למעלה · אפילו יש [מ] שומן בבשר שבתוך הציר לא אמר שנעשית נבילה ומפעפע למעלה ואסור לדברי רבינו אפרים דלא אמר חתיכה עצמה נעשת נבילה · ומיהו בלאו הכי ניחא הכא דלא אמר חתיכה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות אלא כשהאיסור יכול להתפשט עם הנאסר וליתן טעם בשאר חתיכות · [נ] כגון טיפת חלב שנפלה על חתיכה שטעם הטיפה מתפשט בכל החתיכות · [ס] ונהי דאין לטיפה כח לאסור שאר החתיכות · אותה חתיכה שנאסרה מסייעה לטיפה לאוסרה [ע] אבל דם שאין לו כח לפעפע למעלה גם השומן הנאסר מכחו אינו מפעפע לאסור למעלה · ותדע דבכ"מ שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אותה קליפה אינה חוזרת ואוסרת ובענין זה יאסר הכל אלא היינו טעמא לפי שאין טעם האיסור עובר כלל יותר מכדי קליפה (קג) הילכך גם הנאסר אינו אוסר · ועוד דאי לא תימא הכי [פ] אין לך בשר מותר לעולם דהא כל בשר שנמלח כששוהה במלח יותר מכדי שיעור מליחה זמן מרובה יש בו טעם מלח יותר · ואפ"ה לא אמרינן דמלח שעל הבשר הנאסר מחמת הדם יחזור ויאסור הבשר [צ] וצריך לומר (קד) משום שאע"פ שטעם המלח נבלע בבשר[ב] הדם שבמלח אינו נבלע בו כלל מאחר שהדם אינו נכנס בבשר דדמא מפרק פריק : (קה) [דף צו ע"א] שאני חלב דמפעפע וה"ה בגיד נמי לאסור בצלי משום שומנו של גיד דמפעפע והריב"ם ז"ל תירץ כיון דשומנו של גיד מדרבנן [ק] לא החמירו [בו] יותר מבגיד. [ר] ורש"י לא פירש כן וכן רב אלפס ז"ל . (קו) [וצ"ל] לדבריהם דשומנו של גיד הנשה אינו *מפעפע · כדאמרינן [ש] בגדי כחוש · והאמר רבה בר רב הונא עובדא הוה בי כנישתא דמעון בגדי שצלאו בחלבו שיילוה לרבי יוחנן ואמר להו קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו (קז) ההוא כחוש הוה פירש ר"ת דחלב של כחוש [ת] לא מפעפע. אי נמי מעט חלב היה בו ובטל בששים: רב הונא בר יהוד' אמר כוליא בחלב' הואי ושרייה[א] משום דמיפסיק קרמא · (קח) ונראה שגם כדי קליפה אוסר

הגה"ה

*אבל בהלכות גדולות כתב דגידא דנשיא קי"ל אין בגידין בנ"ט ל"ש נתבשל ול"ש נצלה או נמלח אבל שמנונית דידיה כי נתבשל או נמלח אסור כל המבושל בהדיה אלא בשיעור ששים וקי"ל בשר וחלב שנמלחו יחד משערים בששים ואי ליכא ששים אסור ולא שרי ביטול את מקומו ואני הכותב לא הבנתי זה הדבור יפה ולע"ד משמע בפנים שאם נצלה בשמנונית דגיד הנשה קולף הבשר ואוכל ואין אנו אומרים כן שמפעפע בצלי כמו בשאר חלב א) ואין לסמוך עלי · חתיכה של ג חלב דבוק בה ואין בה ששים בחלב ונמלחה

וכסה כיון דמקלת סירך בתוך הרוטב מתפשט ומתערב טטעם בכל הקדירה והסיח מסנה דכל הבשר דטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר כיון שנתנה טעם באותה חתיכה אותה חתיכה נעשה נבילה ואוסרת כל החתיכות התם מיירי כגון שאותה חתיכה כולה חוץ לרוטב ומונחת על שאר חתיכות שמקצתן ברוטב ומקצתן חוץ לרוטב דאין מתפשט טיפת החלב שבעליונה דאין האיסור מפעפע מתחיכה לחתיכה אא"כ ניער וכיסה שתיכנס לתוך הרוטב אבל אם מתחלה היתה בתוך הרוטב אפילו מקצתה מתפשט ע"י הרוטב בכל הקדירה צריך לשער בכל הקדירה ודלא כפירוש רש"י פר"י · מיהו לקמן פסקינן דאין בגידין בנותן טעם ולאו דוקא משערינן כנגד גיד ובומן דהא אי אפשר לבישול בלא מליחה ומליח הרי הוא כרותח דללי ונאסר סביב כדי קליפה ונעשית נבילה וצריך ששים כנגד הקליפה פירש ר"י ורבינו אפרים פירש דלא אמר חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא גבי בשר בחלב אבל לא בשאר איסורין ולא סמכינן אהא · פר"י מסרי"ת :

ולהכי סגי בקליפה מיהו גבי דם אמרינן לקמן קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ולא מצרכינן קליפה לפי שהדם אין מתלחלח אלא מתיבש ולכך אם נצלה סיד בחוטין אם הסירו מותרין וא"צ קליפה שהדם מתיבש ואין נותן טעם בבשר כלל כדמוכח לי' רש"י מיהו המחמיר לקלוף תבא עליו ברכה ואין פגע בו שום פגע · מה"ר :

*ואפי' הראש למעלה וגד החלב והכליות למטה ועומד בשפוד בתנור אסור דחלב מפעפע אפילו כלפי מעלה · מהרי"ת :

הגהות הב"ח א לפי שמפעפע בכולו אפילו מלמטה למעלה דהא צונן לתוך חם : ב נבלע בבשר טעם הדם : ג בהגה"ה המתחיל אבל בה"ג וכו' חתיכה של בשר וחלב דבוק בה :

רש"י כוליא בחלבה הוה ושריא · משום דמפסיק קרמא :

מעדני יום טוב

[ו] ה"ג אם של ישראל הוא אם ללי הוא יקלוף · וכך העתיקו התוספות : [ז] הלכך ללי כו' · עיין לקמן סימן ל"ב : [ח] ברותח דמליחה · ושיעורו נתבאר בפרק דלקמן סימן ל"ג : [ט] ואע"ג דרבינא בעי למימר · בגמרא דף ל"ז ולקמן בדברי רבינו ס"ס דלקמן : [י] ולפי מאי דאיתותב לא מחמרי ביה אפילו כרותח דללי · ותמיהני דלא אתותב אלא אהא דבעי למימר דמליח כרותח דמבושל דלדאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל דמדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל מכלל דרותח דללי קאמר וא"כ הא מילתא קאי דמליח כרותח דללי הוא ומגליה לגרוע ואי משום דרב אחא שרי הרי יש לפרשו דכלפי רבינא דאסר והיינו כמבושל הוא דשרי אבל לעולם דינו כצלי דאלת"ה כי היכי דאיתותב רבינא משמואל שלא להחמיר יותר משמואל ה"נ ה"ל לאיתותב לרב אחא שלא להקל ממנו וכ"ש הוא שאין להקל אלא ודאי אה"נ דרב אחא לא שרי טפי מבצלי ולשון הר"ן רב אחא שרי דס"ל דמליח הרי הוא כרותח דללי ובקליפה או נטילת מקום סגי ע"כ ולטעמיה אזל שכ"כ ג"כ אדלעיל אמר שמואל אבל נצלה בו קולף ואוכל דצריך לשייר כדי קליפה או כדי נטילת מקום ע"כ אבל לרבינו דמסיק דצלי לא סגי בקליפה א"כ מליחה נמי לא תסגי ליה בקליפה ומיהת לאיתי להב"י שבסימן ע' וסימן ק"ה מפרש אליביה דהרמב"ם דרב אחא לגמרי שרי וא"נ אפילו קליפה כיון דאין כאן אלא איסור דרבנן ולא מייתי מדשמואל אלא אליבא דרבינא ועיין בסוף הסימן מ"ש רבינו על שאני חלב דמפעפע ושם בד"ח : [כ] דהא צונן לתוך חם אסור כו' · לשון התוספות כך הוא אפילו מראש אזנו שהוא רחוק מן החלב ולאו דוקא משום דראש הגדי למטה בשעה שצולין אותו בשפוד בתנור דכן דרך כדמשמע ברים צולין שתוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו וצד העב של שפוד הופך למטה כדי שלא יפול ומידב דאיב החלב על הראש אלא אפילו היה הראש למעלה אסור דמפעפע חלב למעלה דהא צונן וכו' : [ל] והותכין מה שבתוך הציר · עיין בפ' דלקמן סימן מ"ט וכתב בא"ו הארוך סוף כלל י' דלא חיישינן הואיל ומקצת חתיכה נגעה בציר קודם ששהתה שיעור מליחה לא היה לה מקום לפלוט ודומה למולח בכלי שאינו מנוקב דלא חיישינן נהא דאף בכלי שאינו מנוקב מותרת יתירה הוא לאסור הכל ע"כ : [מ] ה"ג שומן בבשר שבתוך הציר · וכן הוא בתוס' : [נ] כגון טיפת חלב · בפרק דלקמן סימן כ"ב וע"ש : [ס] ונהי דאין לטיפה כח לאסור כו' · שנתבטלה במיעוטה בשאר החתיכות : [ע] אבל דם כו' · עיין בפרק דלקמן סימן ל"ו : [פ] אין לך בשר מותר לעולם · דהא א"א לבשר שישהה דוקא כשיעורו בצמצום : [צ] אלא צריך לומר · גרס וכן הוא בתוס' : יאסר גרס: [ק] לא החמירו בו יותר מבגיד · דאטו הגיד גזרו בו וכל שאין הגיד אסור גם בו לא החמירו כ"כ התוס' וכתבו עוד דלפירושו למאי דקיימא לן אין בגידין בנ"ט לקמן סי' ל"ב אפילו נתבשל לא אוסר כמו שאין הגיד אוסר ורבינא דאסר לטעמיה אזל דסבר דיש בגידין בנ"ט כתנא דמתניתין ע"כ ועיין בדברי רבינו סי' ל"ב: [ר] ורש"י לא פירש כן וכן רב אלפס ז"ל · עיין לקמן ס"ס ל"ב: [ש] בגדי כחוש · דלקמן בסמוך: שיילוהו גרס: [ת] ה"ג אינו מפעפע אי נמי מעט : [א] משום דמפסיק קרמא · וכתב הר"ן וכי תימא א"כ רישא בכבשא אלדדין דאסרינן לעיל (סימן י"ד) ולא סגי בנעילת מופין שבקרום

המוח

דברי חמודות

(קא) הלכך ללי בעי נטילה · והיינו צלי דכגון דא דאנן קיימין ביה דאיהו ירך שצלאו בגידו ואע"ג דקי"ל דאין בגידין בנ"ט דלא כסתם מתני' דהכא וכדמסיק רבינו לקמן סי' ל"ב הא פי' התם דמ"מ שומנו אסור והוסיף הטור סי' ק"ה שכן נמי שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור שנצלו יחד ונגעו זה בזה שצריך להסיר כדי נטילה מן ההתיכה במקום שנגע בחתיכה של איסור ע"כ וכל שלא ע"י רוטב אע"פ שהוא בדרך בישול או שהוא נאפה דינו כצלי כדמוכח בפרק דלקמן סי' כ"ב וכן מוכח מדברי הרשב"א בת"ה שסתם וכתב בדינין הללו איסור חם שנפל על היתר חם ולא פרט וכתב על היתר צלי ובסוף זה הסימן יתבאר דלפעמים אף בצלי בעי ס' ולא סגי בנטילה בלחוד ויש אומר בצלי מבמבושל ושם אפרש בס"ד : (קב) ומיהו יראה שא"צ להחמיר ברותח דמליחה ודי בקליפה · ומיירי נמי בכה"ג דצלי סגי בנטילה ולא בעינן ס' אבל היכא דבעי ששים בצלי ה"ה במליחה וכמו שיתבאר לקמן בסעיף ק"ה : (קג) הלכך גם הנאסר אינו אוסר כו' · עיין בפרק דלקמן סימן ל"ו וכתוב בהג"ה ש"ד בשם ר"י מאיבר"א דלא אמרינן סברא זו שאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך שם אלא במאכל שיש לו טעם מעצמו אמנם כלי שאין לו פליטה מעצמו פולט שפיר מה שבלע אף בלא רוטב וראיה מדגים שעלו בקערה דמותר מטעם דהוה נ"ט בר נ"ט ולא התיר מטעם דאין הנבלע בקערה הולך בדגים בלא רוטב ע"כ וכן פסק בא"ו הארוך כלל ל"ו הלכה למעשה וכתב רמ"א בד"מ שלו דפשוט שאינו אוסר רק כדי קליפה בלא רוטב ע"כ ונ"ל דלא בכל היכורים קאמר דהא מלינו איסורים שיש בהן שומן שאוסרים בששים אף בלא רוטב כמו שיתבאר לפנינו וכן נראה בהדיא בא"ו הארוך אלא דהכא מיירי באיסור שאינו שמן ובהא ודאי דא"צ אלא קליפה ונ"ל ג"כ דהא דבהגהותיו לא הזכיר לסך דבקליפה סגי משום דסמך על מה שכתב דאנו נוהגים לאסור כחוש משום דלא בקיאים ומ"מ היכא דליכא סרך שומן ודאי דהכי וכדלקמן סעיף ק"ז ומיהו הא קשיא לי על רמ"א דאיהו כתב לדין הזה גבי צלי והרי נתבאר דבצלי לא סגי קליפה ונטילה בעי וגם דזה אפשר לי לומר שאין עליו תפיסה כולי האי לפי שהביא ג"כ שם בד"מ סברת הרשב"א דלא מצריך אף בצלי כדי נטילה אלא באיסורא דאורייתא וכמו שיתבאר ג"כ לפנינו ובאיסורי דרבנן סגי ליה בקליפה ומשו"ה לפום ריהטיה לא דק כולי האי ונקט קליפה ומיהו כדאיתיה להרשב"א והוא דוחק ועי' עוד בפרק דלקמן סי' כ"ט : (קד) משום שאע"פ שטעם המלח נבלע בבשר כו' · וכ"כ הטור ס"ס ק"ה בשם ספר התרומה דמלח הבלוע מדם כגון מי מליחת בשר ונתנוהו בקדירה או שנתנו בקדירה בשר מלוח בלא הדחה בעוד שהמלח עליו אם יש ששים כנגד המלח אע"פ שטעם המלח נרגש בקדירה וטעם אינו בטל אע"פ כן מותר לפי שאין במלח כח לאסור משאילו היה כוליה דם ואין לנו להחמיר בנאסר יותר מבהאוסר וכ"כ הרשב"א ובהגהת מיימ' בשם סמ"ק מסיים בה דיש רוצים לומר שאפילו עד אלף לא בטיל דלטעמא עבידא וליתא דאין לאסור דבר הבלוע מאיסור יותר מדבר האוסרו ע"כ וכ"כ בהגהת ש"ד דאפי' דבר דעביד לטעמא או דבר חריף דאינן בטלין אם אין אסורין מחמת עצמן בטלים ע"כ ועיין לקמן סעיף קכ"ט וכתב הב"י דאפי' לדברי רבינו אפרים דלא אמרי' חתיכה נעשה נבילה אלא בבשר בחלב לא משערים בששים כנגד הדם לבדו דלא ידעינן כמה דם בלוע במלח הלכך צריך לשער כנגד המלח ע"כ : (קה) שאני חלב דמפעפע · ובששים מיהא מתבטל כדמסיק לקמן בחד תירוץ מעט חלב היה בו ובטל בששים ש"מ דאף בצלי מתבטל בששים ודלא כהרא"ה שכתב הר"ן בשמו דדוקא בקדירה שייך ביטול בס' שהרוטב מוליך האיסור בשוה אבל בצלי שהוא מפעפע מעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס במקום א' הלכך אפי' בס' לא בטיל וגם הר"ן עצמו חולק עליו ואף הרמב"ם כתב בפט"ו מהמ"א בכך דהכא שמתבטל בששים וכתב הטור דלא מבעיא חתיכה אחת שיש בה חלב שמפעפע בכולה אלא אפי' חתיכת האיסור כחוש וחתיכת היתר שנצלית עמה שמנה האיסור מפעפע בכולה והקשה עליו הב"י בס"ס ק"ה מהא דלעיל דהנאסר אינו אוסר יותר מהאוסרו ותירץ רמ"א בד"מ שלו דלא קשה מידי דגבי חלב שמטבעו שהוא מפעפע כשהוא כחוש (כדאמרינן בסמוך לקמן) על כן כשהיתר שמן בקל עביד דהחלב הכחוש מפעפע ולכך אסור הכל דהאיסור בעצמו מפעפע למרחוק ע"י קצת שומן שקיבל מן ההיתר אבל בשאר איסורים שאין מפעפעין בטבען (כמו דם דלעיל) אין השומן של היתר מוליך עמו האיסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך שם כן נ"ל פשוט עכ"ל וכתב הרשב"א בת"ה הארוך וז"ל הוי יודע שכל דבר שיש לו פעפוע שנפל למקום ידוע מן החתיכה אע"פ שיש בחתיכה לבטל האיסור צריך ליטול מקומו וכמו שאמרו בפרק כיצד צולין נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ע"כ ובדבר הזה חמור צלי ממבושל כמ"ש הב"י וכבר כתבתי לעיל סעיף ק"א דכל שלא ע"י רוטב אפי' דרך בישול או דבר האפוי שדינם כצלי לכל דבר הוי יודע דכי היכי דמחלקין הכא בצלי דחלב דמפעפע איסור עד ששים ה"נ לענין מליחה שכן דעת רוב הפוסקים וכתב הרשב"א שיש להשוות מליחה לצלי לכל דבר והדרבה יותר י"ל דמפעפע במליחה מבצלי מפני המוהל היוצא מן הבשר ע"י מליחה והוא כעין רוטב להוליך את האיסור ולפשטו בכל ע"כ ואע"פ שלפי זו הסברא היה לנו להקל במליחה מבצלי לענין מה שהארכנו במקום הידוע שנפל שם האיסור שיטלנו מ"מ לא חילק הרשב"א גם בזה אלא השוה דינא דמליחה לדינא דצלי גם בזה והטעם מבואר מעצמו שאין זה בהחלט שהמוהל הוא כמו רוטב ממש להוליך האיסור בכל וכמו שיתבאר בסמוך מדברי מהר"ם ולענין קרום המפסיק יתבאר בסעיף ק"ח עוד כ' הב"י וז"ל וכל זה בחתיכה עצמה שהיה החלב דבוק ולענין שאר חתיכות שנמלחו יחד כתב המרדכי בפרק גיד הנשה שהשיב הר"ם שאם אין בכל אחת מהם בפני עצמה ששים לבטל החלב אסורות ואין מצטרפות ביחד לבטל החלב כיון דאין החלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כמו שהוכחנו מטפת חלב אם לא ניער וכיסה (בפרק דלקמן סי' כ"ב) ואם יש ספק באותן חתיכות באיזו חתיכה נגע החלב ויש שם חתיכות הרבה דאיכא לאסתפוקי דילמא בהא נגע או בהא נגע כולו מותר דחד בתרי בטיל ואפילו הם חתיכות הראויות להתכבד מבוס דכשאין איסור החתיכה מחמת עצמו אלא מחמת דבר הבלוע בה אפילו הכיר תחלה איזו היא שנגעה בו ונאסרה ושוב נתערבה בשתים ולא מינכרא בטלה ברוב כ"ש היכא דלא ידע מעולם איזו נגעה ואיזו לא נגעה דהרי כולהו מספיקא דלכל חדא איכא למימר דילמא הא לא נגעה ע"כ ואיירי בידוע בבירור שלא נגע החלב כי אם באחת מהם אלא שאין ידוע איזו היא ולכן מתבטלת בשתים שידוע שלא נגע בהן שאל"כ הא איכא לאסתפוקי דילמא נגע בכולן והיאך יתבטלו ועוד שהרי כתבו דספק אם נמלחו טרפה וכשרה אסור מפני שהוא ספיקא דאורייתא וכן נראה מדקדוק לשונו שכתב אם יש ספק באותן חתיכות באיזו חתיכה נגע החלב ויש שם חתיכות הרבה דאיכא לאסתפוקי דילמא בהא נגע או בהא נגע עכ"ל הב"י אבל רמ"א כתב שאין המנהג כן אלא מצטרפים הכל לששים כל החתיכות שנמלחו יחד ואפשר שסומכים על דברי א"ו שכתב שמרדכי בשמו הלכה למעשה דמליחה בס' ואם מלחו חתיכה וחלב דבוק בה ואין בחתיכה ס' נגד החלב נעשה חתיכה נבילה ואוסרת שאר החתיכות בס' נגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה דודאי החתיכה שהחלב דבוק בה נמלחה תחלה לחוד ע"כ משמע דאי לא נעשית נבילה (מצטרפים) כגון שהחלב אינו דבוק בחתיכה מצטרפים הכל לס' בין החתיכה הנוגעת בחלב בין שאינן נוגעות ומיהו הנוגעת צריך קליפה מעט ואם אין ידוע איזה נגעה הכל שרי וכתב עוד שאין לשנות המנהג ואע"פ שיש בזה קצת קולא אם היה האיסור שמן ומפעפע כלומר דמדינא בעי ששים ודילמא אין כח במליחה להוליך בכל החתיכות מ"מ יש לסמוך בכה"ג אדברי ראבי"ה שאינו מצריך לשום מליחה אלא קליפה ורבינו אפרים כתב שנוהגים כמותו וגם הרמב"ן סובר כן וכדי שלא נצטרך לשער בין איסור שמן לכחוש כי אין אנו בקיאין ע"כ ועיין לקמן וכתב הב"י דיש נשים נוהגות כשנמלח חתיכה בשר עם חלב שבו נקרו ולחזור למלחו ואין טעם בדבר דלמה לא העלה מליחה ראשונה דאטו החלב שבה מעכבה מלפלוט דמה ואי משום שע"י ניקור יתגלה הבשר במקום שלא נגע במלח הרי מעשים בכל יום שחותכין בשר אחר מליחתו ובשר שחותכים דק דק לפשטיד"א יוכיח ע"כ: (קו) וצ"ל לדבריהם דשומנו של ג"ה אינו מפעפע כו' · וכ"כ הרשב"א בת"ה שאין שומנו של גיד וקנוקנות (עיין סעיף קנ"ג) וקרומות שבו מפעפעים בין בצלי בין במליחה ואין אוסרים אלא כדי קליפה בלבד וי"א שצריך נטילת מקום והראשון נ"ל עיקר אלא שיש לחוש לדברי המחמיר באיסורים של תורה ע"כ ודקדק הב"י לדעתו של הרשב"א הקנוקנות שיש בהן ספק אם הם מן התורה כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מהמ"א (אע"פ שדברי רבינו הם מדרבנן כדלעיל סי' ח') יש להחמיר בהן ולהצריך נטילה באיסור דידהו וכך פסק בש"ע שלו דשומן גיד וקרומות יש להחמיר ולהצריכה נטילת מקום אבל קשה לי עליו דהא פסק דוקא במליחה אבל בצליה כתם ופסק להצריך נטילה אף בשומני דגיד ולהרשב"א מבואר בדבריו שאין חילוק כלל בין בצלי בין במליחה ובשניהם הקיל בשומן גיד וקנוקנות וא"כ גם בצלי ה"ל שלא להצריך אלא קליפ' בשומן גיד וקנוקנות ואולי לפי שראה לרבינו שהקיל במליח' שלא להצריך אלא קליפ' אע"פ שבצלי הצריך נטילה הלכך גם הוא הלך לשיטתו בזה ועוד כתב הב"י דלא אמרי' דבשומן גיד וקנוקנות וקרומות דסגי להו בקליפה או בנטילה אלא היכא שהבשר שנמלח עמהן לא היה שמן אבל אם היה שמן מפעפע האיסור על ידו ודינו כחלב גמור שהתבטל בששים ולהצריכו לדעת הרשב"א כדי קליפה בשומן דגיד דהוי ודאי דרבנן והקרומות דמספקא לן אי הוו דאורייתא אפשר דנטילת מקום נמי בעי ע"כ וכבר נתבאר כיוצא בזה בסעיף דלעיל: (קז) ההוא כחוש הוה · פי' ר"ת חלב של כחוש לא מפעפע · וכתוב בהגהת מיי' פט"ו מהמ"א גבי תתאה גבר דסגי בנטילת מקום אם אין בו שומן מיהו אין להקל בזה דלפעמים יש שומן ולאו אדעתיה וכתב ב"י שכן כתב הסמ"ק ולענין מעשה אין נראה כן אבל רמ"א כתב דבהגה"ה ש"ד בשם מהרא"י כתב שיש לאסור אף בגדי כחוש עד דאיכא ס' דאין אנו בקיאים איזה מקרי כחוש וכ"פ בא"ו הארוך כלל י"ד דבכל משערים בס' ואפ"ה קולפין דילמא אינו מפעפע ואין חילוק בין אם החלב דבוק בו או אינו דבוק בו ע"כ ולדידן נטילה בעי וכ"כ רמ"א בהגהותיו וכתב דהכי נהוג ולענין מליחה פסק נמי בכה"ג לפי שאין אנו בקיאין בין בשר שמן לכחוש נוהגין לשער בכל מליחה בששים וכ"פ מהרי"ו וז"ל והארוך כלל י"ד וכה"ג ס"ד והארוך מצריכו לקלוף ג"כ ועי' מה שכתבתי בסעיף דלעיל אכיוצא בזה וכתב עוד רמ"א דכיון דטעמא דמצריכינן ששים בכל מליחה או צלי משום דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן משמע הא בשאר איסור דידעינן דאינו מפעפע פשיטא דלא צריך אלא קליפה והכהנו אטמשתא דאמלחוה בגידא דנשיה אף בא"ו משמע דאין לחלק ומשערינן בכל איסור אפי' אינו מפעפע בששים וכ"כ השערים בשם ראב"ן דאף ציר נבילה אוסר אם אין שם ס' וכן משמע קצת מדברי מהרא"י בהגהת ש"ד שער ג' ומיהו יש לדחות ולומר דדוקא ציר נבילה ודם וכה"ג שיש בו סרך גדרת דבר שמן ולכך הנהיגו בו ששים אבל לא באיסור דליכא למיחש כלל לדבר שמן מ"מ המנהג דאין לחלק מיהו באיסור דרבנן יש להקל וכ"כ הרמב"ם בפ"ז מהמ"א דאם מלח החוטים והקרומים שהם דרבנן עם בשר מותר אח"כ ושרי ע"כ כל זה דברי רמ"א בת"ח כלל ל"ח וכן מסיק שם כלל ל"ז לענין צלי דירך בגידו ואף הגהתו בסימן ק"ס שכל לפרש דלא קאי אלא אאיסור דאורייתא אבל בהגהותיו בסי' ס"ד מסיק דקרומין וחוטין וגיד הנשה צריכים ששים במליחה ואם יש הפסד קצת יש להקל דהרי הרמב"ם מתיר אף בלא קליפה שכתב מותר אח"כ ושרי ולא בעי ולא מידי וגם אין שייך לגזור משום חלב שמן דמפעפע דכל הקרומים אינם רק חלב כחוש יראה דיש לסמוך אמאן דמתיר בקליפה ע"כ וגבי צלי הצריך בהגהותיו נטילה ומיהת שמעינן מדבריו שבסימן ס"ד דלכתחלה בג"ה ודכוותיה ששים בעי לצלי כמכ"ש ממליחה וכתב בהגה"ה שבסי' ק"ה להתיר באיסור ממין בפסח שאין בו שמנונית כלל ולא פי' אם הוא דרבנן דוקא דלא כנראה מדבריו שבת"ח דדוקא באיסור דרבנן שאינו מפעפע הוא מתיר וכן הן ג"ה והחוטין והקרומים ומיהת הא דתלי רמ"א טעמא להרמב"ם לפי שהם דרבנן אינו מבואר בדברי הרמב"ם כלל אלא הב"י בסי' ק"ה מיישב כך לדברי הרמב"ם שנראים כסותרים זה את זה בפ"ז ובפט"ו מהמ"א ומתרץ להו לחלק במליחה עצמה וא"כ בדבר המלח ובדבר הנמלח מחלק בין דרבנן לדאורייתא ולי נראה יותר שאם נחלק בדבר הנמלח שנאמר דהיינו טעמיה דהרמב"ם דבמקום שהקיל טעמו לפי דמיירי בדברים שאינם מפעפעים בטבעם וזה החילוק מבואר מאוד בדברי הרמב"ם עצמו ולא עוד אלא שכמעט שא"א לומר כן שהרי הרמב"ם נסתפק במקצת חוטים וקרומים אם הם דאורייתא או דרבנן וכמו שהזכרתי דבריו לעיל וכבר נשמר הב"י מזה בסי' ע' ששם מחלק בין שמתחייבים בהם כרת לאין מתחייבים בהם כרת וכן לשון בכ"מ שלו בפט"ו אבל בסימן ק"ה שכתב שהחילוק הוא בין שהם מדרבנן לשהם מדאורייתא בדבר זה אין נ"ל לחלק ולדעת הרמב"ם עוד כתב רמ"א שהשיב לו מהר"ם פאדווה ז"ל דבהפסד מרובה יש להתיר במליחה ע"י קליפה אף על פי שכבר נהגו לשער כל מליחה בס' אפילו באיסור כחוש ויש לסמוך על זה באיסור כחוש שאינו אלא מנהג לשער בס' אבל לא באיסור שמן שמדינא צריך ס' עכ"ל רמ"א ואין מזה הפסד על מ"ש בשמו לעיל בסמוך דבחוטים וקרומים יש להתיר בהפסד קצת ובכאן לא התיר אלא בהפסד מרובה דהתם האיסור כחוש וגם הוא דרבנן והכא מיירי בכחוש והוא איסור דאורייתא כך נ"ל ליישב דבריו: (קח) ונראה שגם כדי קליפה כו' שהחלב מובלע כו' · וכ"כ הרשב"א וכתב עוד שאפי' היה ע"ג הקרום חלב גמור הקרום חוצץ ומציל את הכוליא מלבלוע את החלב שעליו ע"כ ודלא כרבינו ירוחם שכתב דיש שאם צלאה בחלב שעליה דודאי אסורה הכוליא שאין כח בקרום להפסיק אבל מיירי שצלאה בלובן שבתוכה שאין בו כח לפעפע בכל הכוליא אלא בכדי קליפה וכן אם צלאה עם החלב שעליה לא עם החלב שעליה אינו מפעפע כל כך ואינו אוסר אלא כדי קליפה כמו שאר כל הקרומות ע"כ אע"פ שהב"י לא כתבם כחולקים זה על זה וכתב הב"י שאע"פ שבהגהות מיי' כתבו בפט"ו מהמ"א דאפשר דלא קי"ל כשיטה דכוליא בחלבה הוה כו' על דברי הטור והרא"ש שפסקו גם כשיטה זו יש לסמוך אבל רמ"א כתב דבפסקי מהרא"י כתב שאין לסמוך על דברי הטור בזה דבסמ"ק כתב דלא סמכינן אשיטה זו דאף גם לשיטה זו ה"ל לבדוק אם לא נקרע הקרום לכן דינו כשאר חלב שנצלה או נמלח עם בשר וה"ה אם נתבשלה הכוליא נעשית נבילה וצריך ששים כנגד כולן וכן הוריתי הלכה למעשה כמה פעמים עכ"ל

ובהגהותיו

תפארת שמואל א) בהגה"ה ואין לסמוך עלי וכו' · נ"ב ענוה יתירה היא מאחר שמוכח להדיא בסוגיא ואף בבה"ג גופיה דקולף ואוכל בצלי וכן הדין במליחה אבל מ"מ אח"כ אבל שמנונית כי נתבשל או נמלח ט"ס הוא ולה"ג שיטפה דריפא שכתב ל"ש שנתבשל ול"ש שנמלח בא הטעות אבל לא איירי אלא בבישול לחודי' רש"ל :

אסור בשליה שנתבשלה בקרום מובלע בקרום דלאמרינן לעיל (סימן ט) [ב] תלתא קרמי הוו · ומיהו בקליפה פני דבר מועט הוא ואינו מתפשט כל כך · ואע"ג דרבי יוחנן ממרטה [illegible] אין הלוגן אוסר בשליה וחומרא בעלמא שהיה מחמיר כדפרישית לעיל :

*עם שאר התחתיות ואין [illegible] התחיכה שנתבלע דבוק בה נעשה נבילה ואוסרת כל התחתיות · מה"ח : אבל רבינו [illegible]

[illegible]

כה [ג] רבא בר רב אדא אמר כלבית בלפס הוה ואמלוה וסילוה לרבי יוחנן ואמר להו (קט) ליטעמיה קפילא ארמאה · פירוש נחתום עובד כוכבים (קי) שמעינן מינה דמותרים לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעוהו שצריך לו לדבר איסור והיתר · כי הא דאמר רבא אמור רבנן בטעמא [ד] ואמור רבנן בקפילא [דף צז ע"ב] ואמור רבנן בששים מין בשאינו מינו דהיתירא (קיא) [ה] כגון קדירה שבשל בה תרומה וחזר ובשל בה חולין טעים לה כהן · מין בשאינו מינו דאיסורא כגון בשר בחלב ואיכא קפילא סמכינן אקפילא · אבל מין במינו דליכא למיקם אטעמא [ו] כגון חלב ושומן או מין ושאינו מינו וליכא קפילא בששים : [ז] הנהו אטמהתא דאימלחו בגידא דנשיא רבינא אסר ורב אחא שרי אתו שיילוה למר בר רב אשי אמר לא אבא שרי (קיב) וכן הלכתא : כו אמר רבי חנינא [ח] משערין (קיג) ברוטב ובקיפה ובחתיכות ובקדירה [ט] איכא דאמרי בקדירה עצמה · ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדירה · [י] פירש רש"י וכיון דאפליגו תרי ליטני [כ] ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה ועיקר הדבר כמו שהוא לפנינו משערינן ליה (קיד) ולא משערינן במאי דבלעה קדירה לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה כדאמרינן לקמן אטו דהיתירא בלע דאיסורא לא בלע [ל] : כז אמר רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנין [מ] רב נחמן אמתניתין קאי דסבר יש בגידים בנותן טעם [נ] אי נמי משום שומנו · וכחל מן המנין [ס] (קטו) וכחל מן המנין

הגה"ה

*[illegible]

[ע] *היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא · ואע"פ שהכחל עצמו אסור לא אמרי' חתיכה נעשית נבילה ואסורה כל החתיכה ולענין ששים לבד מכחל · [פ] לפי שאיסורו של כחל אין איסורו בו טעם חלב יותר מבשאר בשר · אלא לפי שיש בו גומות שהחלב כנוס בתוכן [צ] ויש באותו חלב טעם בשר [ק] ואי אפשר להפרישו מן הבשר דלא מהני קריעה לאחר בישול · ואע"ג דבגמר בשולו יוצא כל החלב [ר] מדפריך נפל לקדירה אחרת אל יאסר מכל מקום קודם גמר בשולו [ש] נאסר בשביל חלב שבגומות [ת] ותו לא מתסרי · דחיישינן שמא יאכלנו קודם גמר בשולו · ולפי שאין הכחל נאסר מחמת עצמו אלא מחמת חלב הכנוס בגומות לכך הוי כמו שאר הבשר לבטלו :

בילה

רש"י כה כלבית · שקן דגים קטנים : ליטעמיה קפילא · נחתום עובד כוכבים ואשמועינן דמותר לסמוך עליו לפי תומו ולא יודיעוהו שצריכים לו לדבר איסור והיתר : אמור רבנן בטעמא · בכמה מקומות שנינו בנותן טעם : ואמור רבנן בקפילא · כדקאמר ר' יוחנן : ואמור רבנן בששים · בפרק בתרא דעבודת כוכבים פסקינן הילכתא בכל איסורין שבתורה בששים בין בשר בחלב ובין שאר איסורים בששים : מין בשאינו מינו · שהאדם יכול להבחין טעמו ושניהם של היתר שיכול בן ברית לטעמו כגון תרומה וחולין: בטעמא · יטעימנו כהן אם אין תרומה נותנת טעם בחולין יאכל התבשיל אף לזרים : דאיסורא · כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמו סמכי' אקפילא : ומין במינו · בין דהיתרא ובין דאיסורא דליכא להבחין טעמו : א"נ מין בשאינו מינו דאיסורא · וליכא קפילא עובד כוכבים דלטעמיה משערין בששים : כו בשהן משערין · האיסור בששים משערין אותו שיהא בו אחד מששים ברוטב וקיפה ובחתיכות ובקדירה : קיפה · פונדרי"א דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי הקדירה : במאי דבלעה קדירה · אם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט ולכך משערין אותו לאחר שנתבשל לכמות שנפל שם ואין בהיתר ששים אומדים בו כמה בלעה קדירה מן ההיתר לפי שכשנפל שם היה היתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדירה אבל בקדירה עצמה לא משערינן וכיון דאפליגי ליטני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן לי' ולא משערינן במאי דבלעה קדירה מן ההיתר לפי שאף מן האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרינן לקמן אטו דהיתירא בלע דאיסורא לא בלע : כז ואין גיד מן המנין · דבעינן ששים דהיתר לבד מיניה אבל כחל

דברי חמודות

ובהגהותיו כתב רמ"א שכן נוהגים ואין לשנות ועוד כתב בפסקי מהרא"י שכן הדין בקרום שעל היותרת ודקדק רמ"א ז"ל דא"כ אף לדברי רבינו ירוחם דמתיר אם נצלה בקרום כו' לא ס"ל למהרא"י ז"ל שהרי קרום שעל היותרת אינו אלא דרבנן כמו קרום דכוליא וכ"ש למה שכתבתי לעיל שבקרום דכוליא נסתפק הרמב"ם אם הוא דרבנן או דאורייתא וקרום שעל היותרת פשיטא שאין בו איסור דאורייתא כלל לפי מאי דמסיק רבינו לעיל סימן ד' והרי הרמב"ם לא הזכיר לקרום שעל היותרת כלל באיסורי חלב שבפ"ז מהמ"א מ"מ ודאי פשיטא מילתא דדין קרום היותרת וגם קרום דכוליא יכלל בדין שכתב רמ"א בסי' ס"ד והזכרתיו לעיל דבהפסד מועט יש להקל ואע"פ שלענין מליחה כתבו והכא בצלייה אנן קיימין הא קי"ל דדיניהם שוים וכן נראה בת"ח והכי מסתבר אע"פ שלענין קליפה ונטילה נראה מדברי רמ"א וב"י שמקילין במליחה לקלוף במקום שמצריכין בצלי ליטול וכמו שהוא ג"כ דעת רבינו מ"מ לענין הנוגע ביטול בששים אין לחלק ביניהם : (קט) ליטעמיה קפילא ארמאה · אם אמר אין בו טעם או שאמר יש בו טעם ומטעם רע הוא והרי פגמו מותר והוא שלא יהא סופו להשביח כך לשון הרמב"ם פט"ו מהמ"א ועיין בפרק בתרא דמסכת ע"ז סימן ט' גם עיין בפרק דלקמן סעיף ק"ן : (קי) שמעינן מיניה דמותרין לסמוך עליו לפי תומו כו' · וכתב הב"י אבל לענין אי בעי קפילא בדוקא אין בדבריו הכרע ומדברי הרמב"ם נראה דעל כל עובדי כוכבים סומכין אע"ג שאינו קפילא שכתב בפרק ט"ו מהמ"א ואם היה בשר בחלב או יין נסך וכו' טועם אותם העובד כוכבים הרי שלא הזכיר נחתום אלא עובד כוכבים סתם ונראה שהוא סובר דקפילא דקאמר גמרא לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט או שכל הבא לטעום קרוי קפילא על שם מה שהוא עושה באותה שעה שהטעימה מלאכת נחתום היא ונראה עוד שאינו מצריך שיהא מל"ת מדלא כתב כך ועוד שכתב סומכין עליו משמע אע"פ שהוא יודע שהאיסור והיתר תלוי בדבר סומכין עליו והרשב"א כתב מדאמרינן בגמרא בשלמא תרומה טעים לה כהן ולא קאמר טעים לה כהן קפילא ועוד מדאמר רבא אמור רבנן בטעמא אמור רבנן בקפילא מדמחלק טעמא וקפילא לשנים ש"מ טעמא הוי טעם הנרגש לכל בני אדם ולא אמרו קפילא ארמאה אלא משום דילמא עובד כוכבים בעלמא משקר אבל קפילא לא מרע נפשיה וכיון שכן אי קפילא הוא ואפילו יודע שלענין איסור והיתר שואלין אותו סומכין עליו ואי מל"ת אפי' שאר בני אדם נמי ויש מחמירין דלא סמכינן אלא אקפילא ובמל"ת ויש לחוש לדבריהם ע"כ והכריע הב"י כדעת הרמב"ם לסמוך על עובד כוכבים דאינו קפילא כיון שגם הרשב"א סברתו להתיר ולא מצינו להרא"ש דפליג ומיהו נראה שצריך שיהא מל"ת כיון דלאו קפילא הוא ע"כ ורמ"א כתב לדברי האגור שכתב דלא ראה ולא שמע בשום מדינה שיהו מטעימים בקפילא אלא משערים הכל בס' ע"כ ורמ"י הוסיף כהן דנמי לא ולא ראיתי כן באגור סימן אלף רס"ג ועי' עוד לקמן סי' כ"ט וסי' ל"א ובפ' דלקמן סי' פ"ב וכתב עוד רמ"י ז"ל בר"ס נ"ב דאפילו באיסור הבא ע"י בליעה שבלוע בכלי ויוצא ממנו למאכל לא נהיגין בטעימת קפילא אלא בששים : (קיא) כגון קדירה שבישל בה תרומה כו' · וכמ"י כתבתי בלשון הר"ן דהא דבעינן בתרומה ק"א דהיינו מין במינו דוקא וכתב עוד דהס"ה לערלה וכלאי הכרם דדוקא במינן בעינן בהו אחד ומאתים אבל בשאינו מינו אזלינן ביה בתר נותן טעם ע"כ : (קיב) וכן הלכתא · ונתבאר לעיל סעיף ק"ב : (קיג) כתב הר"ן שרבינו אהרן הלוי בפירושי ההלכות כתב דכשמשערין ברוטב משערין לכזית ביצה ומחצה של רוטב שכן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית וכ"ל שלמדה מדאמרינן במסכת שבת פרק המוציא יין גבי מתני' דכדי מזיגת הכוס תנא יבש בכזית דברי רבי נתן ואמרינן עליה דר"ן ור"י בר יהודה אמרו דבר אחד דתנן ר"י בר יהודה אומר אף כשטמאו ב"ה לא טמאו אלא בדם רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אלמא המשקים הגלולים כשהן נקרשים רביעית שלהן חוזר לכזית ולפיכך כל שהאיסור קרוש משערינן רביעית רוטב לכזית ואע"ג דאביי דחי לה דדילמא כו' סובר הרב דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב יוסף משום ספיקא דאביי ואעפ"כ אין דבריו נראה לי דכיון דאמרינן משערין ברוטב סתמא משמע דכמות שהוא משערינן אותו שכך שיעורו חכמים שאין לך שנ"ט יותר מששים אפי' ברוטב שאל"כ הייתו צריכין לחוש ולתת הדבר לשיעורין ולעיין באיסור והיתר אם הוא עב או דק עכ"ל הר"ן וז"ל רש"י בפרק כל הבשר דף ק"ח והכי משערינן יין או חלב וכל משקה לשערו בכזית מביא כוס מלא משקין ומביא זית ונותן לתוכו הזית והמשקה יוצא לחוץ והוא דנפיק הוי שיעור זיתא וכך היא שנויה בתוספתא דנזיר פרק נזיר שאכל ע"כ ומהתוספתא זו קשיא על הרא"ש וסייעתיה דהר"ן ז"ל וטועים המשערין ע"י מים כדפרש"י או באומד הדעת יחד וכא ורא"ה מ"ש הרמב"ם בפי' המשניות בפ"ב דחלה במשנה ה' רביעים קמח ששם ביאר כמה אצבעות יהיה חלל הכלי שמחזיק ה' רביעיות ומסיים עלה וז"ל אבל אם באנו לשער מה שתכיל זאת המדה במשקל ישתנה כפי שינוי הדבר המדוד לפי שאין כובד המשקל החיטין והשעורין שוה ולא מיני הקמח כולם משקלם שוה אע"פ ששם מין א' ולא נתנו לו שיעור חלה במשקל אלא במדה כמו שהראה והנותן שיעור חלה בשיעור המשקלים טועה ומקום טעותו גלוי מאוד אלא אם נתן זה בקרוב במין רמוז אליו עכ"ל : (קיד) ולא משערינן במאי דבלעה כו' · משמע שאין חילוק בין שהוא מין במינו בין שהוא מין בשאינו מינו ומש"ה כתב הרשב"א בחידושיו להרך דאע"ג דחד בתרי בטל וכמו שכתבתי דבריו במ"י אבל בת"ה מסיק דמין במינו שמן התורה בטיל ברוב והחכמים הוא שהצריכו ששים תולין להקל ומשערין במה שבלעה הקדירה וכדברי הרמב"ם שכתבתי במ"י שמפרש במאי דבלעה קדירה ועומד בדופני הקדירה ומשערין זה באומד יפה ורואין אותו כאילו הוא בעין אבל מה שנצטמק ונתמעט כלומר מה שכלה ואבד מחמת האור אין מצטרף אבל מין בשאינו מינו דקי"ל דכזית בכדי א"פ דאורייתא ואפשר דאפי' עד ששים למ"ד טעם כעיקר דאורייתא אין הולכין בו להקל שאין משערין אלא כמו שבא לפנינו האיסור וההיתר שהוא עכשיו ואע"פ שהיתה ההיתר יותר מתחלה ונתמעט בבישולו ונבלע בקדירה דמכיון שנתמעט חזר ההיתר לאסור אותו כאילו נפל לתוכו עכשיו שיעור איסור כזה וכהיא דמסכת תרומות סאה של תרומה כו' ע"כ וכמו שכתבתי בשם הר"ן במ"י והב"י כתב שנ"ל שאף רש"י ורבינו יודו בחילוק הזה מדתלי טעמא באיסורא דאורייתא דמש"ה אזלינן לחומרא משמע דהיכא דהוה איסורא דרבנן אזלינן לקולא למיעקט מיהא כלישנא בתרא ע"כ אבל הטור הבין ג"כ לדברי רש"י ורבינו שאינו מחלק וכבר כתבתי שכן הבין ג"כ הרשב"א בחידושיו לדברי רש"י ומ"מ מסיק הב"י דאפי' את"ל דאף באיסורא דרבנן אמרו כך בין רש"י ורבינו דסבירא להו דלא קי"ל כרבי חנינא מדאמרינן לקמן אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע [מ"מ] לענין הלכה נראין דברי הרשב"א וכ"ש שהרמב"ם מיקל בדבר עכ"ל ורמ"י ז"ל נטה בזה מדרך רבו ז"ל וסתם וכתב שמשערין כמות שהוא בא לפנינו כו' ולא חילק בין אם הוא במין שלא במינו לבין שהוא במינו וטעמו פשיטא לי דס"ל שיש להלוך אחר סברת הטור שסובר שאביו רבינו ז"ל אינו מחלק וכ"ש אם ראה לדברי הרשב"א שבחידושיו שהזכרתי ועיין עוד מדינים דשייכי לשיעורא דביטול האיסור לקמן סוף סימן ל"א וסימן ל"ז ובפ"ק דביצה סימן כ' : (קטו) וכחל מן המנין · כד"א כשנתבשל עם הבשר אבל אם נתבשל ביורה של חלב צריך ששים והוא שאין החלב שבו ניכר ונודע עד שנקל ונשער אותו לבטל את הבשר כ"כ הרשב"א בת"ה וגם הר"ן כתב דנתבשל בחלב אינו מן המנין :

דאי

מעדני יום טוב

המות אפשר שמתוך שאותן השומין רכים ודקים לא מפסיק ע"כ : [ב] תלתא קרומי הוו · הכי איתמר לעיל חמשה קרמי הוו תלתא משום תרבא דכפלא ודטחלי ודכולייתא ורבינו לשון קצרה נקט : [ג] רבא · ובגמרא הגירסא רבין : [ד] ואמור רבנן בקפילא · ועיין בדברי רבינו לקמן סימן כ"ט : [ה] כגון קדירה שבישל בה תרומה כו' · דהכי בעינן בתרומה אחד ומאה ה"מ מין במינו אבל בשאינו מינו בנ"ט והכי משמע מדתניא לקמן בגמרא גבי גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים שאם אין בהם בנ"ט בין שיש בהם להעלות באחד ומאה בין שאין בהם להעלות באחד ומאה כלומר אלא בששים אסור ע"כ ומתניתין היא בפ"ב דערלה וטעמא דמין במינו בק"א מפורש בירושלמי פרק ד' דתרומות הלכה ז' א"ר יונה כתיב את חלבו את מקדשו ממנו דבר שאתה תורם ממנו שאם נפל לתוכו מקדשו וכמה הוא אחד ממאה ופירש הר"ש שאתה מרים ממנו דהיינו אחד ממאה דמאה שאין הטבולין למעשר מפרים מהן י' למעשר ראשון ומאותן י' אחד לתרומת מעשר הרי אחד ממאה ואם חזר ונפל לתוכו נעשה הכל מדומע ע"כ כ"כ רש"י בפירקין בשם ספרי בסוגיא דכל איסורין שבתורה בששים ובפ"ק דחלה ובפ"ב דביכורים מפרש הר"ש דמדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא וכ"כ הרמב"ם בספי"ד מהלכות תרומות : [ו] כגון חלב ושומן · שהן מין במינו שאין זה בכלל הא דאמר רבא בפרק בתרא דמס' ע"ז דבתר שמא אזלינן ופסק רבינו כוותיה שם סי' ו' וא"כ ה"ל תרי שמות ניהו דליתא לפי שבלשון המקרא בין של איסור בין של היתר חלב שמו אלא שחכמים נתנו הבדל ביניהם ליחד שם להתלק המותר ולקרותו שומן ועיין לעיל סימן ד' עיין ר"ס ל"ז דמין במינו גזירה היא ע"ש : [ז] הנהו אטמהתא כו' · עיין בריש סימן דלעיל ועוד לקמן סימן ל"ב : [ח] משערים ברוטב כו' · עיין סימן ל"ח : [ט] א"ד בקדירה עצמה · נראה מתוך פירש"י שמפרש בחרסי קדירה וכ"כ הר"ן בשמו ועיין בד"ח וכתבו התוס' תימא אם שיעור עובי הקדירה בחמשים זיתים וניתן בה מים כשיעור עשרה זיתים ובשל באותן מים כזית חלב היאך יתבטל אותו כזית חלב במים הא פשיטא שיש במים טעם חלב ונראה לפרש דהכא מיירי כגון דליתיה לאיסוריה בעיניה דנבלע בה בקדיר' כזי' חלב והיה הית' ככר בלוע מהיתר וא"כ חזר ובישל היתר דמשערינן בקדירה עצמה לבטל האיסור שנבלע בה עכ"ל ותמיהני למה הוצרכו לפרש שהיתה ככר בלוע מהיתר: [י] פירש"י וכיון דאפליגו תרי ליטני כו' · והוא דומה לישנא קמא משום לישנא בתרא דלאומרא ואא"כ דהם לישנא בתרא לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה ולפי זה נראה שיש ט"ס בפירושים (כלומר בתחלת דבריו שכתב אם ראינוהו) ומיירי בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו דבכה"ג הוא דאיכא למימר דכי היכי דאמעוט היתירא אמעוט נמי איסורא הא אם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה משערינן ההיתר שנבלע בקדירה ומצטרפין אותו למה שבתוכו ומשערין האיסור בשעת נפילתו בתוך ההיתר ואיכא למידק כיון שעכשיו אין ששים בהיתר למה אינו חוזר האיסור לאסור את ההיתר שהרי אלו נפל בקדירה אחרת בעינן ס' כיוצא בו ומ"ש קדירה זו מקדירה דעלמא ועוד דתנן במסכת תרומות סאה תרומה שנפלה למאה חולין טחנו ופחתו כשם שפחתו חולין כך פחתה תרומה טעמא דאיכא למימר דפיחתה תרומה הא לאו הכי אסור וה"נ מאי שנא ותירץ הרמב"ן ז"ל אם נפל מן ההיתר אין ה"נ אבל כיון שלא נפל ממנו אלא שנתמעט דרך בישול הקלו בו (וכתב הרשב"א בחידושיו שאינו רואה לזה עיקר דמאי שנא) ויותר נראין דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"ט מהמ"א דבמאי דבלעה קדירה הייט לומר שמשערין באומד יפה כמה נבלע ועומד בדופני הקדירה שרואין אותו כאילו הוא בתוך הקדירה אבל מה שפיחת מחמת האור שכלה ואבד לא עכ"ל הר"ן ז"ל : [כ] ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא · וכתב הרשב"א בחידושיו דתמיהא ליה דהא מדאורייתא חד בתרי בטיל והא דבעינן ששים דרבנן היא ובדרבנן לקולא ויש לומר דכיון דעיקרו מדאורייתא גם בספק שיעורו הולכין בו להחמיר עכ"ל ועיין בד"ח : [ל] הא · דגרס בגמרא כל איסורים שבתורה משערין כאילו הן בצל וקפלוט לקמן בדברי רבינו מייתי ליה משמא דירושלמי וע"ש : [מ] רב נחמן אמתניתין קאי דסבר יש בגידים בנ"ט · דאילו לבטל גופו של גיד אם נתערב בין הגידין א"א לומר דג"ה בריה הוא ולא בטיל כדאמרי' לקמן בפירקין סימן ל"ג אלא לבטל פליטתו קאמר ופליטת גופו של גיד נמי לדידן לא צריך ביטול דהא קי"ל אין בגידין בנ"ט לקמן סימן ל"ב אלא רב נחמן אמתניתין קאי דסברה דיש בגידין בנ"ט כדלקמן שם ומ"ש רבינו דסבר לא קאי אדרב נחמן אלא אמתניתין כלומר דתנא דמתניתין סבר והגורס דסברה לא ספסיד ואין נראה לומר דרב נחמן שהוא בתראה יסבור דלא כמסקנא דלקמן : [נ] א"נ משום שומנו · ודלא בהגיב"ש שבסימן כ"ד : [ס] וכחל מן המנין · פירש"י הואיל ומין היתר הוא כו' וז"ל הר"ן משום דכחל גופו בשר והיתר גמור הוא ואין איסורו אלא מפני החלב שבתוכו וכיון שיצא חלבו ונתערב בדין הוא שיהא כחל עצמו מן המנין ע"כ ולי קשיא על זה דא"כ חתיכת בשר שנתבשלה בלא מליחה שאין איסורה אלא מפני הדם שבתוכה וכיון שיצא דמה ונתערב יצטרף ג"כ החתיכה עצמה עם המנין ורבינו לא פסק כן בפרק דלקמן סימן מ"ה ואי אמרת דרש"י והר"ן א"כ דס"ל דאף בחתיכה שלא נמלחה ונתבשלה הדין כן קשיא טובא דרב נחמן לאשמועינן רבותא דדם בפני עצמו איסור הוא וכ"ש חלב שבפני עצמו היתר הוא ושוב מצאתי בת"ח כלל ל' שכתב על דברי הר"ן וז"ל ולא דמי לדם הבלוע בחתיכה שהוא אסור דאורייתא משא"כ בכחל שהוא אסור דרבנן ע"כ ואין נ"ל שהרי הר"ן לא תלי טעמא בהכי שהרי כתב זה ע"ש הרמב"ם כמו שאכתוב בסמוך משמע דלדידיה לא תלי מידי בהא שכתב והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהמ"א שלפי שהכחל מדבריהם הקלו בו שיהא הוא עצמו מן המנין ע"כ דדרשינן בפרק כל הבשר דף קי"ג בחלב אמו ולא בחלב שחוטה שאינה ראויה להיות אם מבשלתה ועוד דאף תירוצו של הת"ח אינו עולה דהא קים לן דדם שנתבשל ג"כ אינו אוסר מדין תורה כדאיתא בפרק הקומץ רבה דף כ"א ומיהו להרמב"ם יש לתרץ כמ"ש רבינו בפ' דלקמן סי' כ"ז דדם תמיכה שמתחלתו היה דאורייתא משא"כ חלב שחוטה שמתחלתו מדרבנן וזה א"ל לטעם הר"ן דלא תלי מידי בחומר וקל אבל בלאו הכי הקשה הרשב"א על טעמו של הרמב"ם שא"כ כל איסורי דרבנן יהיו האיסורין מן המנין ואע"פ שהכ"מ כתב דאפשר דאה"נ דלהרמב"ם דינא הכי מ"מ לדידן דלא קי"ל הכי אין טעמו עולה ומיהא לרבינו לא קשה ולא מידי שהוא נותן טעם שהכחל מן המנין לפי שאין איסורו אלא מחמת חלב הכנוס בגומות כו' · וכ"כ התוספות והשתא *) ניחום שמא שאני דם שהוא מובלע וכנוס בכל החתיכה כולה ודומה כאילו הוא כולו איסורא: [ע] היכא דלא קרעיה כו' · וכן הוא ברי"ף ובפרק דלקמן סימן כ"ג מסיק רבינו דלא גרס להא וע"ש : [פ] לפי שאיסורו של כחל · כלומר דהא דאמרן דהכחל עצמו אסור : ה"ג יותר מבשאר בשר וכן הוא בתוספות : [צ] ויש באותו חלב טעם בשר · ומשום הכי אסרינן לכוליה ולא משום עצמו : [ק] ואי אפשר להפרישו מן הבשר · משא"כ שאר איסורים שאפשר להפרישו אמרינן ביה שהוא כאילו פירש מיד בתחילת הבישול : [ר] מדפריך נפל לקדירה כו' · והא דלא דייק ממאי דפריך נפל לקדירה כו' · דהיינו תדאמר דבדידיה משערינן ובתוספות איתא כך כדקאמר דמשערינן בכוליה ופריך נמי אלא מעתה נפל כו' · י"ל דרבינו סובר דמהכיא ליכא למידק דבודאי יוצא כל החלב בגמר בישולו דדילמא לא היא ואפ"ה בדידיה משערינן משום דמספקא לן שהרי אפשר שיוצא כו' אבל מדפריך דלא יאסר ש"מ דפשיטא ליה שיוצא כולו ובאמת שזה קשה על התוספות דדייקי נמי מבדידיה משערינן וא"ת והמקשן שהקשה אלא מעתה נפל כו' מכיון דאמר דלא פשיטא לן שכולו יוצא א"כ למה לא יאסר הך מילתא הקשו תוספות לקמן בד"ה אלא מעתה כו' וכתבו די"ל דזה פשוט לו ואין ספק בדבר וידוע היה להם אם יוצא כולו או מקצתו ועוד דמספק לא היה אוסר קדרה אחרת כיון דחלב שחוטה מדרבנן ע"כ ונראה דבריהם כסותרים זה את זה כמ"ש בסמוך לעיל ועוד כתבו דעוד נראה לפרש דאלא מעתה קאי אהא דאמר וכחל מן המנין אלמא לא חשבינן ליה חתיכה דאיסורא ולא אסור אלא משום חלב הכנוס בגומות שבתוכו וא"כ נפל לקדירה אחרת לא יאסר דכל מה שסופו לצאת מן החלב יצא בקדירה ראשונה ע"כ : [ש] נאסר בשביל חלב שבגומות · זה הלשון אינו מדוקדק קצת דהא אמרן דהוא עצמו אינו נאסר אלא שהחלב שבגומות כו' ולשון התוספות כך הוא שמתחלת בישולו קודם שיצא החלב לגמרי נאסר החלב שבכחל מפני טעם הבשר שבו ואז לא יכול לצאת בקריעה הלכך אף לאחר שנגמר בישולו שכבר יצא כולו תו לא מתסרי ע"כ : [ת] ותו לא מתסרי דחיישינן שמא יאכלנו כו' · ואע"ג דגבי בישרא דאסמיק (בסימן י"ב) שרינן כי שפדיה בשפודא לבתר שנצלה לגמרי (ואע"ג דאסמיק והוי כמו הכא דאסור משום חלב הכנוס בגומות) ולא גזרינן דילמא אתי למיכל קודם גמר צלייתו שאני התם שדרך הדם לצאת ע"י מליחה וצלייה ולכך צלהו כדי להוציא דמו וגם לבסוף פירש כל הדם ונופל לחוץ אבל הכא כשיצא נמי כל החלב מ"מ נשאר הוא בקדירה אלא שמתבטל ואי שרית לבסוף אתי למיכל גם קודם כ"כ התוספות אלא שהם כתבו זה אליבא דמ"ד אפשר לסוחטו מותר אבל למ"ד אפשר לסוחטו אסור פירשו דתו לא מתסרי משום דאפשר לסוחטו אסור וא"כ הכא דבבשר בחלב איירינן דלכ"ע קים לן אפשר לסוחטו אסור כדלקמן סימן כ"ב וסימן ל"ט קשיא לי

למה

*) נ"ל ניחא

ביצה בששים ואין ביצה מן המנין · [א] אמר רב (נחמן) [יצחק] בריה דרב מתנה משמיה וכחל עצמו אסור (קטו) [דאי נפל לקדירה אחרת אוסר] אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפיק מיניה משערינן (קיו) [ב] דגים ובילה וכל שאר אסורים (קיז) (קיח) פשיטא ליה דבדידיה משערינן · ובכחל דמיבעיא ליה לפי שאין גופו אסור מדאורייתא · פשיטא דבדידיה משערינן · [ג] דאי במאי דנפק מיניה מנא ידעינן · [ד] אלא מעתה [ה] נפל לקדירה אחרת לא יאסר · כיון דאמר רבי יצחק כחל עצמו אסור [ו] שויוה רבנן כחתיכה דאיסורא : כח [ז] ביצה בששים ואין ביצה מן המנין · א"ל רב אידי בר אבין לאביי למימרא דיהבא טעמא והאמרי אינשי כמיא דביעי דלא יהבי טעמא · בירושלמי [ח] דמסכת תרומות (פ"י) קאמר (פ') דוקא באינה קלופות (קכ) אבל בקליפות יהיב טעמא · והא דלא מפליג הכא · משום סתם ביצים בקליפות מבשלי להו · (קכא) [רצ"ח ע"א] הכא במאי עסקינן (קכב) דאית בה אפרוח (קכג) וה"ה נמי אם נמצא בה דם [ט] דשדא תיכלא בכולה וחשיב כאילו יש בה אפרוח · ומסקינן דבששים ואחד והיא אסורה · (קכד) בששים ואחד והיא מותרת · (קכה) [י] לפי שיש בבילים קטנות וגדולות לפיכך הוסיפו בה אחת להשלימם לששים בינונית · ההוא כזיתא דתרבא [כ] דנפל לדיקולא דבישרא · סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא [ל] א"ל רבינא לרב אשי האי דיקולא דהיתירא דאיסורא לא בלע · ההוא כפלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא · סבר מר בר רב אשי לשעוריה בתלתין פלגי דזיתא א"ל אבוה לאו אמינא לך *לא תזלזל בשיעורי דרבנן · ועוד הא א"ר יוחנן חצי שיעור אסור מן התורה : כח אמר רבי חייא בר אבא א"ר"ל משום בר קפרא (קכו) כל איסורים שבתורה בששים · פירש רש"י היכא דבדקינן ולא יהיב טעמא אי נמי דליכא למיקם אטעמא כגון מין במינו · אבל היכא דבדקינן ויהיב טעמא אפילו בכמה דוכתי ולקמן נמי אמרי' יש בהן בנ"ט בין שיש בהן להעלות במאה ובין שאין בהן כו' אסור אלמא טעמא לא בטיל · [וכי לא יהיב טעמא בעינן ס' לבטל] דקתני סיפא אין בהן להעלות במאה וא' כו' מותרי' ואמר אין בהם להעלות בק' וא' אלא במאי לאו בס' אלמא כי לא יהיב טעמא נמי בעינן ס' למר וק' למר עכ"ל (קכח) [ם] ומשמע מתוך פירושו דכל היכא דאיכא למיקם אטעמא לא סמכינן אששים עד דטעמיה ליה תחלה · אי דהיתירא כהן · ואי דאיסורא קפילא אי איכא קפילא · ובפחות מששים לא אזלינן בתר טעמא · והאיא דכילבית באילפס (לעיל סימן כה) היה בו ששים ואמר רבי יוחנן ליטעמיה קפילא ואם נותן טעם היה אוסרו אע"פ שהיה בו ששים · וליכא דסמכין אקפילא לא

הגה"ה
*מלכתב אפילו אלי זית חלב או נבילה או פחות בשיעור ששים ולא תזלזל בשיעורי דרבנן ודוקא דומיא דחלב ונבילה אבל כל דבר שאיסור דרבנן ולית ביה איסור דאורייתא אפילו כזית ושפי מכזית נמי כרוב עולא ולכתחלה נמי מבטלין ליה כדפרישית בפרק בתרא דמס' ע"ז · מיי' :

רש"י הואיל ואין היתר הוא אם נתבשל עם הבשר משערינן ליה בששים לבהדי דידיה : **ביצה** · של עוף טמא : **וכחל** עצמו אסור · שהרי הבשר נתן בו טעם והוא לא נתן טעם בבשר לפי שמועט הוא : **בדידיה** משערינן · דבעינן שיהא בהיתר ששים כמותו : **או במאי דנפיק מיניה** · א"נ שיהא בהיתר אלא כס' מה שפלט זה דהכי מאי דאתא קמן לאו בקדירה הוא ומשהו שדינן ליה לבר : **אלא** מעתה · הואיל ובדידיה משערינן הא איבטיל הוליה שהלך כל עצמו בתבשיל דאי לאו הכי מאי בעית ששים כמות כולו וכיון דכולי בטליה נפל בקדירה אחרת אל יאסר : **ביון** דאמר רב יצחק כו' · מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק משנתנה הקדירה בו טעם מיד נאסר ומאז שויה רבנן כחתיכות איסור שהיא לעולם אסורה כדאמר במתניתין בזמן שמכירו כו' : **למימרא** דיהבא טעמא · כי מבשלא בהדא אחרינא : **אפרוח** · שהבשר נותן טעם ול"ש טמאה ול"ש טהורה דנבילה הוא : **אבל** טמאה · בלא אפרוח נמי : **בדיקולא** · קלתא : **סבר** רב אשי לשיעורי · היתר ולאוסופי עלה מה שבלעה קדירה כדי לבטל את האי בטל את האיסור והאיסור היה (משע' כ"כ הר"ן) כמו שהוא בא לפנינו מצומק : **רבנן** · תלמידים : **דאיסורא** לא בלע · בתמיה אף האיסור נצטמק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערים כמו שאנו רואין : **בתלתין** פלגי דזיתי · משום דלא היה כשיעור היה מזלזל בביטולו ולא בעי ששים : **לא** תזלזל בשיעורי דרבנן · כלו' אפילו במידי דלא מתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעורי' ועוד הא מדאורייתא אסור ותני שיעור אסור מן התורה מנין ת"ל כל חלב בפרק בתרא דיומא : **כל** בס' · היכא דבדקנו ולא יהיב טעמא א"נ ליכא למיקם אטעמא כגון מין ומינו אבל היכא דבדקני' ויהיב טעמא לעולם טעמא לא בטיל כדאמר בכמה דוכתי ולקמן נמי אמרינן יש בהן בנותן טעם בין שיש להעלות במאה ואחד ובין שאין כו' אסור וכי לא יהיב טעמא בעינן ששים לבטולים כדלקמן דקתני אין בהן בנותן טעם בין שיש להעלות כו' מותר דאמרינן אין בהן להעלות בק"א אלא במאי לאו בששים אלמא כי לא יהיב טעמא נמי בעינן ששים למר ומאה למר :

מעדני יום טוב

למה השמיט רבינו ולא פירש כך לכך נ"ל דרבינו סובר דכל שעדיין לא חל עליו שם האיסור לפי שמתבשל עדיין אין זה בכלל אפשר לסוחטו שאין אומרים אפשר לסוחטו אסור אלא כשחל עליו האיסור שכבר נאסר ואף ע"פ שאח"כ אפשר שיסחט האיסור ממנו אמרינן דאפ"ה נשאר באיסורו ואסור מאח"כ הכא שהוא מתבשל עדיין ולא נאסר לא שייך לומר אפשר לסוחטו אסור וסברא מעלייתא היא וכן מבואר מדברי רבינו עצמו שם סימן כ"ג שכתב אפשר לסוחטו אסור פירוש איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובשל היתר זה עם היתר הרבה שאפשר ליסחט כו' וכן פירש"י שם אבל בכאן פירש לקמן כיון דאמר רבי יצחק כחל עצמו אסור מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק משנתנה הקדירה בו טעם מיד נאסר ומאז שויוה כו' ע"כ נראה שדעתו כפירוש התוספות דמשום אפשר לסוחטו אסור אסרינן ליה ודשייך לומר כן אף בכי האי גוונא : [א] ה"ג אמר רבי יצחק בריה דרב משרשיא וכחל עצמו אסור דאי נפל לקדירה אחרת אוסר אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא איבעיא לן כו' : [ב] **דגים** ובילה · קשיא לי דבשלמא בילה איירינן ביה אבל דגים מאן דכר שמייהו דפרטינהו טפי מאיסור אחר שבכלל שאר איסורים : [ג] **דאי** במאי דנפק מיניה מנא ידעינן · עיין מה שאכתוב בזה בסוף סימן ל"ח : [ד] **אלא** מעתה כו' · כבר כתבתי לעיל בזה ע"ש : [ה] **נפל** גרס : [ו] **שויוה** גרס : [ז] **ביצה** בששים · וה"ה בשאר איסורים ובילה איצטרך ליה משום דאיכא בילת טמאה דלא אסרה כדאמרי אינשי דמיא בעלמא הוא · כן לשון התוספות ותמיהני למה לא פירשו דלגופיה איצטריך לאפוקי ממסקנא דלקמן דבעיך ס"א והיא אבל הא לא קשיא דמנ"ל לומר דה"ה בשאר איסורים דילמא בשאר איסורים ס"ל כמ"ד בגמרא דכל איסור בק' דא"כ כל הני גיד כחל ובילה דבששים מנא ליה : [ח] **דמסכת** תרומות · פרק בצל הלכה י' : [ט] **דשדא** תכלא בכוליה · אע"ג דלא בכל מקום שנמצא בו דם אמרינן הכי כדאיתא בפרק אלו טריפות סי' ס"ג ע"ש ביטול אין להכיר היכן היה א"כ קתמא כפירושו דמיירי הכא דוקא שנודע שהדם היה במקום האוסרו ועיין בד"מ דפרק אלו טריפות סעיף שם : [י] **לפי** שיש בבילים קטנות וגדולות · והכא לבטל בילה אינו משגיח עליה לראות אם זו וכולן שוות ממש הוסיפו אחת בשיעורה ולא הצריכו לשער כל אחת ואחת כ"כ הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל וכן הן דברי רבינו ג"כ דז"ש להשלימם לששים בינונים כלומר שאף"ל שבגמרא אם כולן שוות אלא מחשבינן להו כאילו כולם בינונית בין זו בין האחרות ומתבטלת בס' שכיוצא בה ולשון הטור סימן נ"ח לפיכך הוסיפו בילה אחת להשוות מידתו : [כ] **דנפל** לדיקולא דבשרא · פירש"י בדיקולא בקלתא וקלתא הוא כלי שמבשלים בה בשר כדאמר בהמוכר את הספינה כל שלשים יום מהפך להם גיהנם כבשר בקלחת והפשר דקרי ליה דיקולא משום הכתיתות שעולות בתוכו שנקראים דיקולא כדאמר בפרק כל שעה אמר רב יוסף לא ליתלע איניש תרתי איטי בהדי הדדי דילמא אזל חדא בגיריה דחבירתה ולא סליק דיקולא דמיא מד' כותותיה תוספות ובסוף פירקין כתב רבינו עוד פירוש אחר דדיקולא היינו סל וגם התוספות דהכא הזכירו פירוש זה בשם הערוך ודכתב בתשובת הגאונים דה"ק דנפל ליורה גדולה שיש בה שיעור דיקולא והקשו התוספות דכיון דלאו לדיקולא נפל מאי קאמר סבר מר בר רב אשי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא ע"כ אבל רבינו כתב לקמן דמיירי שהדיקולא שהוא סל היה מלא מחתיכות של בשר רותח והר"ן הסכים ג"כ לפירוש דיקולא סל כמו בכל מקום ועל שנעשה מחריות של דקל קורין אותו על שמו ופירש דמיירי בסל שמלאהו בו בשר וכתב דטעמו של רש"י שלא פירש סל כמו בכל מקום לפי שהוא פוסק כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וחלב בהדי בשר מין במינו כדמוכח בסוף פירקין בגמרא הלכך לא מבטל ליה רב אשי אלא בקדירה דאיכא מים ורוטב דמבשלי ליה דקי"ל סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו ע"כ : [ל] **א"ל** רבינא · ובגמרא ורי"ף גרס א"ל רבנן : [מ] **ומשמע** מתוך פירושו כו' · שאפשר לומר דלא מצריך לכתחלה לבדוק אלא דכי בדקינן קאמר אבל מתאי דכתב א"כ דליכא למיקם כו' משמע דאי איכא למיקם כו' צריך למיקם עלה דמלתא ולא סמכינן אששים

דברי חמודות

(קטז) **דאי** נפל לקדירה אחרת אוסרי וכתב הרשב"א דיראה לו שאם נפל בראשונה בפחות מתשעה וחמשים הכחל עצמו חזר נבילה ואם נפל אחר כך בקדירה צריך ששים והוא ע"כ · וכתב ב"י שהרמב"ם כתב בפ"ט מהמ"א דבין שנפל לס' עם הכחל או לפחות מכן ואחר כך נפל לקדירה אחרת משערין בו כבראשונה וכתב המגיד שלדעת זו הסכים הרא"ה ז"ל והר"ן כתב שטעם סברא זו משום דכיון שאינו נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדירה שניה יותר מבראשונה ע"כ ורמ"א בד"מ ות"ח שלו כלל ל' כתב שאין דברי הר"ן ראייה לכאן דהר"ן לא קאמר אלא בנפל תחלה לקדירה שהיה בו ששים דאע"ג דהכחל נשאר באיסורו מ"מ אינו אלא משום מראית העין ולכך מצטרף בקדירה שניה וכזה אף הרשב"א מודה דהא לא קאמר אלא בנפל תחלה בפחות מס' ולדרכה דברי הר"ן דתלי טעמא במראית העין משמע דכרשב"א ס"ל וכן עיקר ע"כ : (קיז) **דגים** ובילה כו' · לכאורה נראה דנקט הני דהוו דומיא דכחל שאינו חוזר להתירו וכ"מ שי"ל שסובר כדברי הראב"ד ז"ל שכתב הר"ן בשמו דכי משערינן בכוליה היינו בדבר שאינו חוזר להיתירו דומיא דכחל אבל בדבר שחוזר להיתירו כגון כלים הבלועים מאיסור משערינן במאי דנפיק מינייהו באומד יפה שכיון שחוזר להיתירו אינו בדין לשער בכולו שהרי אין כולו גוף אסור וכתב ז"ל ונתעוררתי בקבלה זו מפי הרב ר' יוסי אבן פלט ז"ל אבל בתוספות אמרו דכיון דתליא טעמא משום דלא ידעינן מאי דנפיק מיניה אפילו בדבר החוזר להכשירו משערינן בכוליה ע"כ לשון הר"ן ויש לומר נמי דמדסתם רבינו והוסיף לומר וכל שאר איסורים (שבמותה) שרוצה לומר שכל איסורים דינן שוה אפי' החוזרים להתירן וכן סתם הטור בסי' צ"ד וסי' צ"ח וכתב עוד הר"ן על דברי התוספות וז"ל ומיהו ה"מ היכא דלא ידעינן כמה בלע כגון כף ישנה אבל כף חדשה שנפל בה כזית חלב ותזר וניער בה את הקדירה אין משערינן בכולו דאע"ג דלא ידעינן כמה נפיק מיניה הא ידעינן דלא בלעה טפי מכזית הלכך משערינן ששים באותו זית ומותר ומיהו אם הוא כף ישנה של בשר אע"פ שלא ניער בה אלא כזית חלב אם חזר וניער בה את הקדירה איכא מאן דאמר דבכוליה משערינן לפי שאין אנו יודעין כמה בלעה מן הבשר ועכשיו כשנער בה חלב נאסר הכל דחתיכה עצמה נעשית נבילה אבל הרמב"ן ז"ל סובר שא"א בבלוע חתיכה עצמה נ"נ הלכך אין משערין אלא באותו זית עכ"ל הר"ן וז"ל הרשב"א בת"ה היכא דניער בכף חדשה כזית חלב ואח"כ תחבה בבשר א"צ אלא ס' בחלב הנבלע בה דהא ידעינן כמה הוי וכן הדין אם ניער כזית חלב בכף ישנה שאינה בת יומא אבל אם היתה ישנה ובת יומא י"ל דחזר כל מה שבלוע בתוך הכף מבשר בחלב כחתיכת נבילה ובכולה משערינן דבמאי דנפק מיניה לא ידעינן אבל הרמב"ן ז"ל כתב דמסתברא דלא אמרינן בבלוע חתיכה עצמה נ"נ ואין משערין בין בישנה בין בחדשה אלא במאי דבלעה בלבד עכ"ל והב"י כתב דהטור סתם כסברא ראשונה ונחלק עליו רמ"א בד"מ שלו דהטור לא כתב לאיסור בכף ישנה אלא כשניער בה חלב כמה פעמים אבל הבלוע מבשר כמה פעמים ולא ניער בה חלב אלא פ"א ס"ל כהרמב"ן בהדיא בסימן ק"ז ובסי' צ"ח ולא מיירי בדבר שיש בו מחלוקת ומ"מ מסיק רמ"א דסברא ראשונה עיקר וכמו שיתבאר בפרק דלקמן סימן כ"ג בענין טפת חלב שנפלה על הקדירה וכתב עוד רמ"א בד"מ סימן צ"ב ובת"ח כלל נ"ח ופ"ה דהמרדכי סוף פירקין כתב דא"א חתיכה נ"נ אלא כשאין יכולין להפריד האיסור ומהא טעמא בכלי עץ או מתכות שאפשר להפריד האיסור משם על ידי הגעלה או ליבון א"א בו חתיכה נ"נ עכ"ל ולפי דבריו הא דטיפת חלב בקדירה של חרס דאין לו תקנה אלא שבירה מש"ה אמרינן ביה דנעשית נבילה ודלא כהא"ו כלל נ"א ול"ד דכתב דאפי' בשל חרס לא אמרינן חתיכה נ"נ מטעם שאפשר להפריד בהזרה כבשונות ולא נראה דהזרת כבשונות פנים חדשות באו לכאן ולכן אמרו דהתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם ולכן נקט במרדכי כלי עץ וכלי מתכת משמע אבל לא כלי חרס מיהו אפשר דהמרדכי לא מיירי אלא דוקא בכלי חרס אבל לא בישן שכבר בלע ואין חילוק בין כלי חרס לשאר כלים וטוב לחוש לשתי הסברות ובמקום הפסד יש להקל בכל האיסורים מלבד בשר בחלב דרוב הפוסקים הסכימו שלא נומר חתיכה נ"נ אלא בבשר בחלב ואע"ג דאנו מחמירין מ"מ בכלים אין להחמיר כך נ"ל עכ"ל רמ"א ז"ל ועיין בסעיף קי"ט באיזה ענין שתהיה בליעת האיסור : (קיח) **פשיטא** ליה דבדידיה משערינן · ואע"פ שמכיר האיסור וזרקו צריך ששים כנגד כולו טור סימן צ"ח וכתב רמ"א דהך מילתא פשיטא דצריך לזרוק האיסור כשמכירו אע"ג דאיכא ששים ודמש"ה נראה לי [הא] דכתב בהגהת מרדכי בשם הרוקח דאם נפל חלב לתוך התבשיל דיתן שם מים צוננים והשומן צף למעלה והשאר מותר ע"כ דנראה דמיירי דיש בקדרה ששים ואפ"ה צריך לעשות כן להסירו כמו אם היה מכירו שצריך להסירו הואיל ויכול לבדלו מן המאכל אבל אי ליכא ששים פשיטא דלא מהני תקנה זו דאע"ג דמסיר החלב עצמו מ"מ הטעם נשאר שם ולכן ודאי לא מיירי אלא בדאיכא ששים כנ"ל ואחר שכתבתי מצאתי בארוך כלל ס"ג שפירש דברי המרדכי כמו שכתבתי עכ"ל רמ"א בד"מ שלו והוסיף לומר בת"ח שלו דנראה דה"ה אם נפל איסור יבש לתוך רוטב וכדומה שצריך להסירו ע"י מסננת אע"פ שיש ששים ואינו מכירו ואם אינו יכול לבררו מותר רק בשרן כדלקמן סימן ל"ט סעיף קמ"ט : (קיט) **פשיטא** ליה דבדידיה משערינן · דלא ידעינן כמה נפיק ובארוך כלל כ"ד פירש דאפילו החתיכה עבה כמו בראשונה ואפי' נפלה לק' קדירות בזו אחר זו צריך לשער בכל קדירה כנגד כולה אבל אם נפלה ב"פ לקדירה אחת א"צ לשער רק פעם אחת כנגד כולה ע"כ ודלא כמ"ש הטור סי' צ"ד בשם הר"ר פרץ שאם תחב הכף בקדירה ב"פ ולא נודע בינתים צריך ב"פ ששים ופירש בעל ת"ח סי' קפ"ג דטעמו דחיישינן שמא לא פלט הכף מתחלה כל הבלוע בתוכה מן האיסור ונשאר בתוכה חלקים ונכנס בתוכו מן ההיתר שבקדירה נ"ט חלקים ונאסרו בתוך הכף ונעשו הכל נבילה וצריך עוד ששים כנגד מה שנתחדשה בכף מחתיכה ראשונה שפולט תוך הקדירה בתחיבה שנייה וכ"ש אם הכף של חלב נתחב בקדירה של בשר ב"פ דיש לחוש טפי דהוה ממש איסור הדא בכף ובתחלה לא פלט רק טעם חלב ועכשיו בתחיבה שנייה פולט טעם בשר בחלב שכנוס בו ע"י בליעתו מן הקדירה בראשונה וכתב עוד דאמנם לא חזינא לרבנן קשישי דהוו דייקי לדרוש בשואלי הוראה אם נתחב הכף פעם אחת או שתים אלא-היו משערין בסתם בששים ומתוך כך קרוב בעיני שאפילו הוו ידעי בוודאי שנתחב ב"פ לא הוו מצריכים יותר מששים ומפני שכמדומה לי שלא נהגו להקפיד ולהחמיר דקדקתי למצוא ראיות להתיר כדי ליישב דעת הקדמונים ונראה דסמכינן אהא דכתב המרדכי ס"פ ג"ה בשם הראב"ן בההוא עובדא דאירע במגנצא כו' והשתא בנדון דידן נמי יש להתיר דאם נאמר שההיתר מבחוץ אינו מצטרף עם מה שהכף בולע מן הקדירה א"כ לא יאסר כלל מה שהכף בולע דאין כחלב או בשאר איסור הבלוע ככר בכף לאסור את מה שבקדירה שהרי יש כאן ששים כנגד כל הכף והאריך עוד ע"ש ועי' לקמן סימן ל"ז וס"ס ל"ח ובפרק דלקמן סעיף קנ"ח וכתב הטור ר"ס צ"ד דבכף הנתחב בקדירה והכף חולבת והקדירה של בשר או איפכא דמשערינן בכל מה שתחב ממנו והר"ר פרץ כתב שאם הכף של מתכת משערינן בכוליה אף מה שלא נכנס ממנו בקדירה משום הא מקלתו חם כולו · וכתב הב"י דבשערי דורא כתב כסברא ראשונה ונתן טעם דאע"פ שהם מקלתו חם כולו מ"מ לא אמרינן דמוליך בליעתו בכולו וכן נראה שהוא דעת בעל התרומה ע"כ וכתב רמ"א שכן עיקר וכן נוהגין ומה"ט נמי פוסק הב"י ס"ס צ"ד דבבשר רותח שחתכו בסכין חולבת שא"צ ששים כנגד כל הסכין אלא כנגד מקום הסכין שחתך הבשר דלא כר"פ שהצריך שם בטור כנגד כל הסכין דר"פ לטעמיה שסובר דמתכת שחם מקלתו חם כולו וא"ת ומאי שנא מבית השחיטה דאפילו למ"ד רותח א"צ אלא קליפה כדאיתא בפ"ק סימן ט' כבר כתב שם בטור בשם הר"פ דלא דמי דהתם אין כל הבהמה רותחת אלא מקום בית השחיטה לבד אבל חתיכה שכולה רותחת כשחותכים אותה בסכין חולבת מתפשט בכולה ומ"ש בהגה"ת רמ"א נגד הסכין צ"ל נגד מקום הסכין וכן הוא בת"ח כלל ס"א דין י"ג אע"פ שלא כתב כן בסוף כלל כ"ג יש לומר שסמך על מ"ש לקמן במקומו ומסיק עוד שם דדוקא כשהבשר רותח בכלי ראשון ואז גם הסכין צריך הגעלה אבל בכלי שני א"צ רק קליפה והסכין נעיצה ויתבאר בפרק דלקמן סימן ל"ד ושם יתבאר ג"כ אם הסכין אינו ב"י וכתוב בארוך כלל ל"ז דמיירי שידעינן שהחתיכה תוך מעל"ע בכלי ראשון דוקא וכתב עוד בשם הארוך כלל כ"ד דכל זה דוקא אם נאסר הכלי מחמת בליעת איסור ע"י האור שאז שולט הבליעה בכל הכלי אבל אי נאסר ע"י מליחה אין המלח יכול לאסור מן הכלי רק כדי קליפה וא"צ ס' רק כנגד קליפת הכלי מבפנים ע"כ וכן הוא במרדכי פ' כ"ה עוד כתב ואם מלח בכלי מנוקב ונפל ליורה א"צ לשער כלל נגדו ואע"ג דלכתחלה אסור לאכול בו רותח מ"מ בדיעבד אינו אוסר הואיל והוא מנוקב והני מילי בשל עץ אבל בשל חרס אע"פ שהוא מנוקב צריך ששים כנגד כולו ולא די בכדי קליפה ע"כ וכ"כ ג"כ בתורת חטאת כלל פ"ה וצריך לי עיון שלא פסק כן בתורת חטאת כלל י"א אלא דאין חילוק בין כלי עץ לכלי חרס בנדון הזה וכמו שאכתוב בשמו בפרק דלקמן סימן מ"ט בס"ד והקדירה של איסור משערינן בכולה כ"כ הטור סי' צ"ח ורבינו בס"ס ל"ח כתב דאין במים ששים כנגד שיורה א"כ ה"ה בכל כלי ככר כתב ב"י סימן צ"ג דמשכחת לה ביהא רוחב הקדירה גדול כל כך שיחזיק מים שיהו ששים כנגד כל הקדירה כגון נחושתה דק ורחבה גדול ע"כ וכתב המרדכי בסוף פרקין בשם הראבי"ה והיאך משערין ששים כנגד כל הכלי האסור ממלאים כלי גדול מלא מים וממלאים הקדירה האסורה תוך אותו כלי והמים היוצאים הוא שיעור דופני הקדירה האסורה ואח"כ ימדוד המים המבטלים אותם אם יש בהם ס' או לא ודין הכף והקדירה מכאן ולהבא לאחר שנתבטל האיסור אכתוב בסייעתא דשמיא בפרק בתרא דמסכת ע"ז בסופו : (קכ) **אבל** בקלופות יהבי טעמא' וכן אם נקובות א"ו כלל מ"ב ובהגהת ש"ד : (קכא) **הב"ע** דאית בה אפרוח · אבל טמאה לא כדאיתא בגמרא וכתב הרשב"א בת"ה דבילת טריפה ונבילה דינה כדין בילת עוף טמא דכל שאינה קלופה ונתבשלה עם אחרות אינה אוסרת דמיא דביעי בעלמא הוא וכן יש לדקדק מלשון רש"י שכתב טעמא דבילת אפרוח מפני שהבשר נ"ט ול"ש טמאה ול"ש טהורה דנבילה היא ע"כ ולשון הב"י וכל זה לדברי רבינו שכתב להך שינויי דהב"ע בבילת אפרוח וכן דעת הרי"ף וכתב ב"י שכן נראה גם דעת התוספות והר"ן אבל בספר התרומה כתב דאין להלוך אחר לשון בני אדם דקרו ליה מיא בעלמא דהא אקשינן עליה והע"ג דשנינן בבילה שיש בה אפרוח שינויא הוא ואשינויא לא סמכינן וכ"כ הג"מ בפט"ו מהמ"א בשם סמ"ג וכ"כ המרדכי וכתב רמ"א בד"מ דגם בשערים דמהרא"י נראה שפסק כן וכן בא"ז בארוך כלל מ"ב דנוהגים כן ומסיק רמ"א בהגהותיו סימן פ"ו שכן יש לנהוג במקום שאין הפסד מרובה אבל בהפסד מרובה יש לסמוך אמקילין ע"כ : (קכב) **דאית** בה אפרוח · וכתב הב"י סימן ק"י שכתב הרשב"א בשם הראב"ד מדלא שני ליה הב"ע לבטולי גופיה משמע דבילה גופא חשיבא בריה ולא בטלה וכו' וכבר כתבתי בזה בפרק אלו טריפות סעיף שכ"ז לענין בילת נבילה וטריפה אבל בסימן פ"ו כתב ב"י דבילת אפרוח משמע דלכ"ע חשיבה בריה ואפי' באלף לא בטלה ובסימן ק"י נסתפק בדברי הרמב"ם פרק ט"ו מהמ"א אי ס"ל דהוא הדין בנמצא בה דם כיון דשדא תכלא בכולה ובש"ע שלו סימן ק' פסק דבריה היא ועיין לקמן סימן ל"ג סעיף קמ"ג : (קכג) **וה"ה** אם נמצא בה דם כו' · עיין פא"ט סעיף שכ"ז מ"ש בזה באיזה מקום שצריך שיהיה נמצא הדם וכתב ב"י סימן ס"ו בשם הרשב"א שכתב בתשובה שאם נמצא דם בבילה ששמו על האש להצטמק שהדבר פשוט שאין התבשיל נאסר משום דם דכיון דאין במקום הבילה רוטב לא עדיף מגלי שאינו אוסר אלא כדי קליפה וקליפת הבילה עצמה לא גרע משיעור קליפה ולא עוד אלא אפילו היתה קלופה כיון שרוטב שבקדירה אינו עולה למעלה מהכיסוי אין מה שבקדירה בולע ממנה דלא עדיף מחתיכה שבתוך הרוטב כשלא ניער וכיסה עכ"ל וגם בד"מ סימן פ"ו העתיק לדברי רשב"א אבל בת"ח שלו סוף כלל ס"ג כתב על דברי הרשב"א שאינו נראה להתיר בקלופה דהא הבילה אסורה מחמת עצמה ולא דמי לחתיכה דלא אסור רק מכח הבלוע בו ואין איסור הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וזהו פשוט עכ"ל וכלומר בלא שנתכסה ברוטב ע"י שניער וכיסה משא"כ חתיכת איסור בעצמה כשהיא קלתה ברוטב סגי אבל אין לפרש שא"צ לרוטב כלל דהא אם אין כאן רוטב דינו כצלי כמו שכתבתי לעיל סעיף ק"א ועיין בפרק דלקמן סימן כ"ב וסימן ל"ד וגם בש"ע לא הועתק לסיפא דדברי הרשב"א : (קכד) **בס"א** והיא מותרת · וכתב בארוך דקליפות האיסור מצטרפים לבטל ועיין בסי' ל' שם אפרש היאך נוהגין : (קכה) **לפי** שיש בבילים קטנות וגדולות כו' · משום הכי ל"ש לן שהיא נתבשלה שלמה או טרופה שנטרפה בקערה עם בילים אחרות ולאפוקי אליבא דטעמא דהרמב"ם כו' ב"י ומס"ע נמי אם נתבשלה בתבשיל א"צ אלא ששים מן התבשיל לבטלה כמ"ש הטור וכ"כ הרשב"א בת"ה : (קכו) **דאיסורא** לא בלע · בתמיהה אלא משערין ההיתר והאיסור כמו שבא לפנינו · ומשמע מטעם דאיכא למימר דאיסורא נמי בלע הא אי ידעיק בודאי שאין האיסור נצטמק ולא נבלע ממנו כלל דמשערין במה שבלעה דיקולא מההיתר וכבר כתבתי בסעיף קי"ד דיא דדוקא מין במינו דמדאורייתא חד בתרי בטיל ותרבא ובשרא מין במינו הוא כמ"ש בכאן במ"י ועיין עוד שם סעיף קי"ד : (קכז) **כל** איסורים שבתורה בס' · (עיין מ"ש במ"מ סימן ל"א בשם הר"ן בדיבור וילפינן מהכא כו') · מלבד מה שיחדו חז"ל בכחל ובילה דלעיל סימן כ"ז וכן תרומה ערלה וכלאים שיתבארו בהלכותיהן בהלכות קטנות וכן חמץ בפסח וי"א שיתבאר בפרק בתרא דמס' ע"ז ובפ' כ"ש סימן ס' ועיין בסעיף קכ"ט : (קכח) **ומשמע** מתוך פירושו דכל היכא דאיכא למיקם אטעמא לא סמכינן אששים · וכתב ב"י סימן צ"ח שכן נראה מדברי הרמב"ם פט"ו מהמ"א אבל אי טעים ואמר דלית ביה

תפארת שמואל א) דוקא בדאינה קלופה וכו' · כאן לא דקדק כי מה שמחלק הירושלמי לענין קלופה היינו לענין שיעורי אבל לא שיאמר דיהבי טעמא בקלופה וכן התוספות נשמרו מזה שכתבו דאפשר דיש לחלק בין קלופה וכו' כמו שחילק הירושלמי לענין שיעור :

לא משמע כן · דאם היה בו ששים [ג] מאי רבותא דסמכינן עלה · אלא משמע דסמכינן אטעימה דידיה אפילו בפחות מששים וכן טעים ליה כהן משמע להתיר בטעימתו אפי' בפחות [ממאה] · וסתמא אמרינן בכולי הש"ס וכל איסורין שבתורה בששים (קכט) וא"צ לחזור אחר דבר אחר להתירו כשיש בו ששים · וכן משמע לעיל דאמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור רבנן בששים · מין בשאינו מינו דהיתירא בטעמא דאיסורא בקפילא · *מין במינו דליכא למיקם אטעמא א"כ מין בשאינו מינו וליכא קפילא בששים משמע דלא הוזכר ששי' אלא היכא דליכא למיקם אטעמא אבל היכא דאיכא למיקם אטעמא לא מצריכינן ששים ואי לא יהיב טעמא שרינן ליה אפי' בפחות מס' · ומה שכתב רש"י ראי' מההיא דגרסינן [לקמן צט:] דאסרי' עד ס' למר ומאה למר אפילו כי לא יהיב טעמא · לאו ראיה היא דהכי פירושו בנותן טעם בידוע כגון שטעמו כהן בין שיש בהן להעלות במאה ואחד בין שאין בהן להעלות במאה ואחד אסור דטעמא לא בטיל אין בהן בנותן טעם בידוע כגון שלא טעמו כהן בין שיש בהן להעלות במאה ואחד בין שאין בהן וכו' מותר אין בהן להעלות במאה ואחד אלא בכמה לאו בששים אלמא בששים שרינן בסתם · וסמכינן אהא דלא יהיב טעמא יותר מששים · וכן דעת התוספות כמו כן כי הקשו אהא דבעי למידק מההוא דגרסינן (דף נט·) דבטל בששים דילמא הא דבטיל הכא בששים היינו דטעמו כהן · ואפילו בפחות מס' היה בטל אי טעמו כהן ולא יהיב טעמא אבל בסתמא בעינן מאה לבטל :

הגה"ה

*לקמן בפרק כל הבשר פסק רש"י כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל · אבל רבינו תם פוסק כרבנן וכרבי יוחנן ורשב"ל דמין במינו בששים בכל איסורין שבתורה חוץ מטבל ויין נסך וחמץ בפסח וכן רב יהודאי גאון פסק דדוקא חמץ בפסח פסיק רב דהוי במשהו אבל בשאר איסורין בששים וכן בהלכות גדולות של אספמיא פוסק דחתיכה בחתיכה דהיינו מין במינו בששים ור"ת פוסק אף בחמץ בפסח מין במינו בששים ויין נסך במשהו היינו ביין שנתנסך לפני עבודת כוכבים אבל סתם יינן בששים ובתשובת הגאונים שכתב רבינו יוסף טוב עלם מצא ר"ת יין נסך שניסך ממנו לעבודת כוכבים אסור בהנאה ואין בטל אפילו באלף מכלל דשאר סתם יינם בטל בששים ואומר ר"ת דתרומה נמי במינה אינה בטלה והא דקי"ל דעולה במאה ואחד היינו בדבר יבש דוקא אבל (לא) בדבר לח במשהו והריב"ן ור"י הקשה ודוחק הרבה וגם ראיותיו דחה והא דאמרינן דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל היינו מין במינו אבל בשאינו מינו בששים ור"ת פירש דהיכא דמשהו של איסור ליתיה בעיניה וליכא אלא טעמא בעלמא בטל שפיר אע"פ שיש לו מתירין ואע"פ שר"ת פסק דמין במינו בטל אפילו בחמץ בפסח כששיה מוצא חטים בתרנגולת רותחת בפסח היה מצריך להשהותה לאחר הפסח מיהו חטה הנמצא בזפק פירש במחזור ויטרי שאין מחמירין דתנן בעופות ובדגים כדי שתפול לאור ותשרף וכיון דהוי עיכול לענין טומאה ה"ה לענין חמץ אי פשיטא לן דגמרינן איסור חמץ מטומאה ור"ת אומר דשיבוש היא ולא קי"ל הכי דהתם בפרק י"א דאהלות מסיים בה דברי רבי ישמעאל רבי יהודה בן בתירא אומר בעופות ובדגים מעת לעת ובשל תורה הלך אחר המחמיר פר"י ועל יין דמגע עובד כוכבים שפירש ר"ת שבטל בששים לא נתיישב לר"י · מהרי"ת :

ל **אמר** לפניו רבי שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי אמר רב אסי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורים שבתורה [ס] במאה [ואחד] · ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה [דף צח ע"ב] דבהדי איל מבשל מאן דאמר בששים קסבר בשר ועצמות לבהדי בשר ועצמות משערינן ליה והוה ליה בששים · ומאן דאמר במאה קסבר בשר לבהדי בשר משערינן ליה והוה ליה במאה · [ע] גרסינן בירושלמי דנזיר בסוף פרק שלשה מינין רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל האיסורים שבתורה משערין אותן כאילו הן בצל וקפלוט · מאי כדון ההוא דאמר נותנין טעמא אחד מששים (מאן דאמר) [וההוא דאמר] נותנין טעמא באחד ומאה · מאן דאמר נותנין טעמא בששים אי אתה מוציא העצמות מן הזרוע · ומאן דאמר נותנין טעמא באחד ומאה אתה מוציא העצמות מן הזרוע · [פ] וכשם שאתה מוציאם מן הזרוע כך אתה מוציאם מן האיל · כלומר ואינן מסייעין לבטל הזרוע נמצא בטיל בפחות ממאה לית את יכול דתניא אין תוספת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין אבל תוספת של חולין מצטרפת עם החולין להעלות את התרומה · וכן הכא נמי מצטרפין עצמות של האיל לבטל את הזרוע · רב ביבי בעי תוספת של תרומה מהו שיצטרף עם החולין להעלות את התרומה · מן מה דאמר רב הונא קליפי איסור מצטרפות להיתר · הדא אמרה תוספת של תרומה מצטרף עם החולין להעלות את התרומה · ותימא לי כיון דתוספת של תרומה מצטרפין עם החולין להעלות את התרומה אמאי קתני בברייתא אין תוספת של תרומה מצטרפת עם התרומה לאסור את החולין לאשמועינן רבותא טפי דמצטרפין עם החולין להעלות התרומה · אלא ודאי מתוך הברייתא משמע דאין התוספת של תרומה מצטרפת לא לאסור ולא להתיר · וכן מדקתני אבל תוספת של חולין מצטרפים עם החולין וכו' משמע דווקא של חולין אבל לא של תרומה · וכתב רבינו שמשון ז"ל בפירוש המשניות (תרומות פ"ס) דלפי הירושלמי עצם הזרוע נמי מצטרף עם האיל לבטל בשר הזרוע וליכא אלא מאה בין הכל · ופליג אסוגייא דהכא דמשמע דאפילו עצמות דהיתר אין מצטרפין למ"ד במאה דקאמר בשר לבהדי בשר משערינן ולא קאמר בהדי בשר ועצמות · ושמא איידי דנקט בשר בזרוע נקט נמי בשר באיל ולאו דוקא · ומיהו אנן קי"ל כמ"ד בששים ולדידיה קאמר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן אלמא דעצמות מצטרפין לאסור ולהתיר · ואמר נמי בירושלמי מאן דאמר נותנין טעמא בששים אין אתה מוציא העצמות מן הזרוע · ומשא ומתן של הירושלמי דתוספת תרומה אליבא דמאן דאמר במאה · ומיהו במסכת תרומות בפרק בצל אמר בירושלמי דבילה בששים ומסיק עלה רבי חנינא הירק והקליפה והמים מצטרפים · אמר רבי זירא ואיסורו מתוכו כלומר דאין משערים בילה האסורה אלא לפי האוכל שבתוך הקליפה · רב הונא אמר קליפי איסור מעלים את ההיתר כלומר שאף הקליפה של בילה האסורה מסייעת לבטל מה שבתוכה · [צ] אע"ג דהאי סוגייא כמאן דאמר בששים · ויש לחלק בין עצמות לקליפין דיש בעצמות לחלוחית וטעם יותר ממה שיש בקליפי בילים · ואעפ"כ לא מסתבר כלל דהא גיד הנשה למ"ד אין בגידין בנ"ט אם נתבשל עם הירך מותר · ומי עדיפי עצמות לאסור יותר מגיד · ואע"ג דתנן בפרק בתרא דתרומות עצמות קדשים בזמן שהן מכונסין אסורים הא אמרינן עלה [ק] בירושלמי בראשי כנפים וחסחוסין היא מתניתין · ועצמות נותר דטעונין שריפה בפרק כילד צולין (דף פג·) היינו אותן שיש בהן מוח (קל) לכך נראה דהא דיליף מזרוע בשלה ומשער בעצמות סימנא בעלמא הוא ואסמכתא היא כדאמרינן בשמעתין דמין במינו מדאורייתא ברובא בטיל · ומיהו חתיכה של נבלה שנתבשלה ואח"כ נפלה לקדירה עצמות שבה מצטרפין לאסור לפי שבולעין הם טעם הנבילה · מידי דהוה אקדירה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב (ע"ז פ"ס סימן לו) [ר] ואפי' נתבשלה תחלה אותה חתיכה של נבילה בפני עצמה בקדירה כשחזרה ונפלה בקדירה של היתר אע"ג דמשערינן כל הבשר שבה לא סגי בהכי אם לא ישער גם העצמות · דשמא בשר הנבילה מתמעט בבשולו ונבלע הטעם בעצמות · כל זה כתב רבינו שמשון בפירוש המשניות [ש] במס' תרומות: **לא** ומי גמרינן מזרוע בשלה מיתיבי זהו היתר הבא מכלל איסור · זהו למעוטי מאי [ת] לאו למעוטי כל איסורין שבתורה אמר אביי לא נצרכה אלא לכדרבי יהודה כו' · רבא אמר לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דגבי קדשים אסור והכא שרי · פירש"י נותן טעם קי"ל דאסור בקדשים כעיקר ממשו של האיסור ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וששים · דהא קי"ל (לעיל פ"א סימן יז) מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא [א] וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטול [ב] אלא במאה · ורבא לית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל [ג] דמדאורייתא ברובא בטיל אלא מדרבנן הוא דאסור והכי נמי שמעינן לרבי יוחנן במסכת עבודת כוכבים (דף סז·) [ד] כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו · והא דילפינן
ליה

רש"י ל **ושניהם** לא למדוה כו' · ואע"ג דאי אתיא למילף מיניה מצית למילף אפילו היכא דיהיב טעמא דהא הכא איכא למימר דהי שלא במינו הוה יהיב טעמא אפ"ה רבנן אחמור ואמור טעמא לא בטיל: **זרוע** · של איל נזיר הוא המורם ממנו ומניפין אותו וניתן לכהן ואסור לזרים והאיל כולו נאכל לבעליו דהא שלמים הוא. **בהדי** איל מבשל לה · דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא משמע דעם האיל מבשלו · ובזרוע יש עצם סרכה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל זרוע דתנן פרק הזרוע זרוע מן הפרק של ארכובה עד כף של יד אספלד"ו: **בשר** ועצם · דזרוע: **בהדי** בשר ועצמות · דאיל משערינן וקים להו לרבנן דששים איכא ופרייא רחמנא: **ומ"ד** במאה · סבר עצם לא בעי לשעוריה דהא לא פליט טעמא מיניה וכי משערת בשר דזרוע בהדי בשר דאיל איכא מאה: **לא** זהו היתר · שניתר מכלל איסור שהרי בלע איל מן הזרוע והתירו לך הכתוב: **לא** נצרכה · האי זהו: **אלא** לר' יהודה · דאמר במנחות מין במינו לא בטיל ובהאי איל בטיל להכי אמר זהו דלא ילפי' מיניה דליבטל מין במינו אבל מין בשאינו מינו ילפינן מיניה לק' וס' למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **לטעם** כעיקר · כ"ש קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה לק' וס' דהא קים לן מאחרי רבים להטות דבטלי ברובא וילפינן מהכא להחמיר דלא ליבטל אלא במאה [וס'] ורבא לית ליה טעם כעיקר בחולין כדמפרש ואזיל מדאורייתא ברובא בטיל אלא מדרבנן וה"נ שמעי' ליה לר' יוחנן במס' ע"ז כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפי' ליה בפסחים מנזיר משרת ליתן טעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא הוא ולאו מיליף הוא דס"ל נזיר וגיעולי עובד כוכבים שני כתובים הבאים כא' א"נ גיעולי עובדי כוכבים חידוש הוא כדאמרינן התם ומשרת להיתר מצטרף לאיסור: **טעמו** ולא ממשו · כגון חלב שנפל לקדירה

דברי חמודות

ביה טעמא ס"ל להרמב"ם דשרי ואע"פ שהוא פחות מס' וכבר כתבתי לעיל סעיף ק"י דאנן נהגינן לשער הכל בס' ולא סמכינן כלל אקפילא: (קכט) **וא"צ** לחזור אחר דבר אחר להתירו · נראה מדבריו דלא נומר דמסתמא סמכינן דלא יהיב טעמא יותר מס' הא אם טעמו ואשכח ביה טעמא אפילו יש בו ק' או יותר אסור דטעמא לא בטיל וכן הסכימו הרשב"א והר"ן ז"ל עכ"ל הב"י ואמרינן נמי בפרק בתרא דבילה סוף דף ל"ח תבלין לטעמא עבידי וטעמא לא בטיל וכבר כתבתי לעיל סימן ק"ד דדוקא כשאיסורו מחמת עצמו ע"ש וכתב ב"י סימן קי"ב דכל מילי דעביד לטעמא אפילו אינו רק איסור דרבנן אינו בטל כל זמן שנ"ט וז"ל [או"ה] הארוך סוף כלל כ"ה דכל דעביד לטעמא אינו בטל בין במינו בין שלא במינו ודוקא שנ"ט באותו קדירה שנפל לתוכו אבל אי נפל לקדירה ואינו נותן בו טעם אע"פ שאם נפל למקום אחר נתן בו טעם בטל עכ"ל וכתב רמ"א בת"ח כלל פ"ה דין ד' וז"ל וצ"ע לדבריו אמאי מין במינו אינו בטל דהא אינו נ"ט באותה קדירה וכ"כ בעצמו שם דתבלין בתבלין או ציר בציר בטיל וצ"ל דמיירי במין במינו שאין טעמן שוה אלא שנקראים בשם אחד דקי"ל דבתר שמא אזלינן או מיירי בדברים המתקנים הקדירה דמקרי מין במינו אע"פ שאינם שוים בטעם ולא בשם וכמו שפירשו התוספות בפרק בתרא דבילה דכל שנותנים זה בזה לתקן זה את זה כגון מים ומלח בעיסה מיקרי מין במינו ע"כ: (קל) **לכך** נראה דהא דיליף כו' · לפיכך הבא לבטל איסור שנפל לקדירה יצטרף כל מה שבקדירה בין רוטב ובשר וקיפה ועצמות ואפילו העצמות של האיסור ואם יש בין הכל ששים מותר אבל כמות שבעצמות האיסור מצטרף עם האיסור לאסור וגוף הקדירה אינה מצטרפת לא עם ההיתר ולא עם האיסור (כדלעיל סימן כ"ו) כ"כ הטור סימן צ"ט וכתב ב"י שכ"כ הרשב"א וגם בד"מ כתב שכך פסק מהרא"י בש"ד וכך מסיק בש"ע אלא שרמ"א הגיה וכתב דא"ו הארוך כלל כ"ה וכלל כ"ו כתב דנקטינן דעצמות ההיתר מצטרפין להיתר ועצמות האיסור לאיסור והוא דעת א"ז וכ"כ בשמו בהג"ה ש"ד וכתב שאם שום אדם יורה שהעצמות של איסור מצטרפין להיתר לא עבר על דברי חכמים אבל אין להקל כולי האי ע"כ כל זה בד"מ שלו ובהגהותיו מסיק דבמקום הפסד יש לסמוך אמקילין ומתירין כי כן עיקר ע"כ ורמ"י ז"ל השמיט כל דברי רבו בזה וכ"ל שילא לו מדבריו שבת"ח דשם כלל פ"ה דין ט"ו מסיק בהדיא דכ"ל דנקטינן כדברי הרא"ש ורבוותא דס"ל כוותיה וכ"ש אם הוא מין במינו דאינו אלא מדרבנן דמדאורייתא ברובא בעלמא בטיל ואין להחמיר באיסור דרבנן נגד כל הני רבוותא ובסימנים נמי שם סתם וכתב להתירא ולא חילק בין במין במינו למין בשאינו מינו וכבר כתבתי שמעתי דת"ח שלו חיבר באחרונה ועיין עוד לקמן סעיף קל"ח וכתב ב"י שהרשב"א נשאל דלדידן דנקטינן כרבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב בלבד אם חתיכה הבלועה מאיסור מצטרפת לבטל האיסור והשיב נראה לי שמצטרפת שאם היה אפשר לסוחטה היה עצמה מותרת וה"ז ככחל שאמרו כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור עכ"ל ואנו אין נוהגין כן דקי"ל בכל האיסורים חתיכה נעשית נבילה לקמן בפירקין סי' נ"ב ועיין עוד שם:
והשתא

מעדני יום טוב

אששים: [ג] **מאי** רבותא דסמכינן עלה · דהא אמרן מין במינו א"כ בשאינו מינו וליכא קפילא בששים וא"כ מאי רבותיה דכי איכא דסמכינן עליה מכיון דכי ליכא נמי מותר וליכא דסמכינן משמע דרבותא אשמועינן שאנו סומכין עליו וז"ל הר"ן מדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דלקולא סמכינן עליה ולפי דבריו של רש"י אינו בא אלא לאסור דהא כל היכי דאיכא ששים אי ליכא קפילא ודאי שרי · הלכך אין פירושו מחוור ע"כ: [ס] **במאה** ואחד · פירוש עם איסור ולקמן בירושלמי נקט כהאי גוונא נמי בששים ואחד: [ע] **גרסינן** בירושלמי כו' · משערין אותן כאילו הן בצל וקפלוט · ואיתא נמי בגמרין בפירקין לעיל דף צ"ז ופי' רש"י משערינן אותו כאילו האיסור בצל או קפלוט ואילו היה נותן טעם בהיתר זה שנתבשל עמו אוסרו ובהנך איסורי דלא מצי למטעמינהו קאמר כגון מין ומינו וא"כ שאינו מינו דאיסורא וליכא קפילא והכי לא אפסיק הלכתא בששים ע"כ וז"ל התוספות מדלא נקט כבשר בלפת כדקתני במתניתין גבי גיד הנשה משמע דאין שיעורן שוה דגיד לא יהיב טעמא כולי האי הוא דמשערינן כבשר בלפת אבל שאר איסורים דיהבי טעמא טפי משערינן בבצל וקפלוט ומדאמר רב נחמן גיד בששים משמע דבשר בלפת הוא שיעוריה בששים ולפי זה פליג רבי יוחנן אדרבא לעיל דאמר כל איסורים שבתורה בששים וכרבא קיימא לן דהוא בתרא וכן פסקינן בפרק בתרא דמסכת ע"ז גבי עכברא בשיכרא ע"כ ובגמרא א"ל רבי אבא לאביי ולשערינהו בפלפלין ותבלין דאפילו באלף לא בטלי פירש"י פלפלין נותנין טעם באלף כמותן ע"כ א"ל שיערו חכמים דאין נ"ט באיסורים יותר מבצל וקפלוט כלומר שאין באיסורים בנ"ט יותר וכו': [פ] **וכשם** שאתה כו' · פירכא הוא: [צ] **אע"ג** דהאי סוגיא כמ"ד בששים · ואין תימה כל כך דעדיפא מיניה א"כ תנינא גופה בנ"ט כשהוא משער משער ברוטב בקיפה ובחתיכות ובקדירה א"ד בקדירה עצמה וא"ד במאי דבלעה קדירה ושמא סוגיא דירושלמי כמ"ד בקדירה עצמה ומדאזלא סוגיא דירושלמי בג' דוכתי כוותיה ש"מ שכן הלכה ושמא יש לחלק בין קדרה לעצמות וקליפים מ"מ בין למ"ד בס' בין למ"ד בק' נלמוד דעצמות וקליפין של היתר מצטרפין לבטל האיסור וכ"ש דאין מצטרפים לאיסור אבל למ"ד בששים משמע מדיליף מזרוע בשלה דעצמות הזרוע מצטרפים לאיסור אי לאו משום דאיכא ששים והיא דפרק בצל דמשמע דאפילו קליפי איסור מצטרפין לבטל צריך לחלק בין עצמות לקליפים וכו' · כ"ז לשון הר"ש ומ"ש בג' דוכתי לפי שהסוגיא דפרק ג' מינין איתא נמי בפ"ק דערלה: [ק] **בירושלמי** · הל' ד': [ר] **ואפי'** נתבשלה כו' בפני עצמה בקדירה · דלא תימא דהא דקאמר דחתיכה של נבילה שנתבשלה כו' עצמות שבה מצטרפים דהיינו דוקא כשנתבשלה עם חתיכות אחרות של נבילות שאז כשאח"כ נפלה בקדירה של היתר צריך לשער אף בעצמות לפי שבלעו מחתיכות האחרות של נבילה שנתבשלו עם זו אבל כשלא נתבשלה מתחלה אלא בפני עצמה כשחזרה ונפלה בקדירה של היתר אימא דתסגי במאי דמשערין בכל הבשר שבה שאין אומרים שבלעה מבשר של עצמה משום הכי הולך רבינו לפרש דבריו ולומר דדבריו אמורין אפילו כשנתבשלה בפני עצמה וכו': [ש] **במסכת** תרומות · גרס והוא בסוף פרק ה': [ת] **לאו** למעוטי כל איסורים שבתורה · וא"ת ומאי קושיא דילמא הייט דוקא לענין שאין מבטלים איסור לכתחלה והכא שרי וי"ל דלשון זהו היתר הבא מכלל איסור משמע מכלל דבר האסור לאכילה כ"כ התוספות ועיין בדברי חמודות סעיף קכ"ד: [א] **וילפינן** מהכא · באסמכתא בעלמא כמ"ש רבינו ס"ם דלעיל · והר"ן כתב דהיינו טעמא משום דמזרוע בשלה ליכא למגמר בששים ומאה דדילמא בבציר מהאי שיעורא נמי בטיל אלא שמצותו בכך לבשל את הזרוע והאיל כאחד אלא ודאי מדאורייתא לא בעינן ששים כלל לא במינו ולא בשאינו מינו אלא משום דאיכא איסורא דיהיב טעמא בשאינו מינו בששים כגון בצל וקפלוט והכא מדאורייתא אסור דמין בשאינו מינו בטעמא (עיין מ"ש בשם הר"ן לקמן גבי אמור רבנן ברובא) ולפיכך השוו החכמים כל נותנים טעמים לאלו דלא לבטלו אלא בששים ואע"ג דבציר מהכי בטיל טעמא ואפילו במין במינו דבטל מדאורייתא חד בתרי הצריכוהו ששים בגלגל כיון שהאיסור מתפשט בכל אע"פ שאין טעמן ניכר דלא פלוג רבנן עכ"ל: [ב] **אלא** במאה · או בששים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: [ג] **דמדאורייתא** ברובא בטל · עיין מה שאפרש בזה לקמן בסמוך דדוקא אטעמא ולא ממשו קאמר עוד אפרש לקמן בשם הר"ן גבי אמור רבנן מין במינו ברובא ע"ש: [ד] **כל** שטעמו ולא ממשו · פירש"י כגון חלב שנפל לקדירה או חלב שנפל ונימוח כו' · וכתבו התוספות שאין נראה מה שפירש חלב שנפל לתוך בשר דאפילו לפירושו דטעם כעיקר לאו דאורייתא מודה בבשר בחלב דהוי דאורייתא דדרך בישול אסרה תורה (כדמייתי רבינו לקמן) ועוד דהאוכל בשר בחלב אוכל ממשו של איסור כשאוכל הבשר כדאמר בפרק כל הבשר ע"כ ולא כתבו היכן ובב"י סימן צ"ח ראיתי שכתב בשם הרשב"א שמצא לרבותינו בעלי התוספות ז"ל דמשום איסור החלב קרי לבשר בחלב טעמו ולא ממשו דבחלב אין יכול להיות בו ממשו של דבר אלא טעמו ואעפ"כ אסור אבל בבשר אפשר להיות ממשו של חלב שגוף החלב נבלע בו בתוך הבשר ע"כ ומיהת שמעינן לרש"י אף בביזה בזה כיון שאין הממש נרגש קרי ליה טעמו ולא ממשו ולדידיה טעמו וממשו כשהגוף האיסור נרגש ואף כשאין הגוף האיסור נרגש נמי דוקא כשאין בשיעור כזית בכדי אכילת פרס שאם היה בו כל כך טעמו וממשו קרינן ביה ומזהו רישא דדברי רבי יוחנן כל שטעמו וממשו לוקים עליו וזהו כזית בכדי א"פ כדמייתי ליה רבינו לקמן ומכיון דרש"י פירש לסיפא דטעמו ולא ממשו כגון חלב וכו' או חלב כו' שמעינן דרישא נמי בכה"ג הוא ואפ"ה כשיש כזית בכדי א"פ לוקים עליו ומיהו אפשר למידק מדברי רש"י דמש"ה פירש לסיפא כגון חלב וכו' · דבכה"ג לעולם לא אתי לכלל מלקות ואפילו יש בו כזית בכדי א"פ ורישא דוקא בכגון שגוף האיסור בעין והכי מסתבר טפי דאי איתא דלרש"י רישא נמי בכה"ג דסיפא כגון חלב כו' לא ה"ל לפרש כלל כיון דכולה מלתא תליא בכזית בכדי א"פ אלא ודאי דרש"י רוצה לומר דדברי רבי יוחנן רישא וסיפא לאו בחדא מחתא נינהו וסיפא ארישא לא סמיך כלל דרישא מיירי בגוף האיסור שנתערב ובהא קאמר ר"י דס"ת דלוקים כשיש כזית בכדי א"פ ומיהו שאם אין כזית בכדי א"פ דאין לוקין והא דאמר בסיפא טעמו ולא ממשו מיירי בענין אחר לגמרי והיינו כגון חלב כו' שאין כאן גוף האיסור ובהא לא אתיין לכלל חילוק של כזית בכדי א"פ דלעולם אין לוקין עליו דטעם כעיקר לאו דאורייתא וזה נ"ל ג"כ דעתו של הר"ן שכתב היכא דנתערב גופו ויהיב טעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא ואי איכא כזית בכדי א"פ לוקה ואי ליכא כזית בכדי א"פ אסור מדאורייתא מיהו אין לוקין עליו ואי לא יהיב טעמא שיעוריה בס' והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו היינו טעם כעיקר שלפי שטת ר"ת הוא מדאורייתא ולפי שיטת רש"י מדרבנן ע"כ וכ"ל שהוא מפרש לדברי רבי יוחנן בתרי גווני שכתבתי דרישא מיירי בעירוב גוף האיסור וסיפא מיירי בעירוב הטעם בלבד והודא לה תמיהתו של הב"י על הר"ן שכתב דלדבריו אין לדברי ר"י ענין למחלוקת של רש"י ור"ת כלל דבנתערב גופו של איסור מיירי רבי יוחנן וקאמר דטעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו ותימה שהרי רש"י כתב רבא לית ליה טעם כעיקר בחולין אלא מדרבנן וה"נ שמעינן לר"י כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו עכ"ד הב"י
ולדידי

ליה בפסחים (דף מד:) [ה] מנזיר משרת ליתן טעם כעיקר · סבירא להו לאמוראי בתראי
דאסמכתא בעלמא הוא ולאו מילף הוא · דהוה ליה נזיר וגיעולי עובדי כוכבים שני כתובים
באין כאחד · אי נמי גיעולי עובדי כוכבים חדוש הוא [ו] כדאמר התם פרק אלו עוברין (שם)
ומשרת [ז] להיתר מצטרף לאיסור · ועוד הביא ראיה מהא דאמר לקמן בפ' כל הבשר (דף קח׳)
אמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא · דאי ס"ד דרבנן מבשר בחלב מאי טעמא
לא גמרינן דחדוש הוא אי חדוש הוא כי ליכא נותן טעם נמי א"ל רבא דרך בישול אסרה
תורה כלומר לעולם דרבנן הוי דמבשר בחלב לא ילפינן דחדוש הוא והא דבעינן בנ"ט גזירת
הכתוב הוא דדרך בשול אסרה תורה ואי אפשר לבשול בלא נתינת טעם · והשתא לפרש"י ז"ל
דטעם כעיקר דקאמר הכא דאסור בקדשים ושרי באיל נזיר [ח] לאו טעם ממש קאמר דהא
בטל בששים או במאה אלא טעם כל דהו קאמר והשתא קשה מה דחקו לפרש דטעם כעיקר
לאו דאורייתא וקרא דמשרת אסמכתא [ט] וגיעולי עובדי כוכבים אסמכתא כיון דהכא לא
איירי אלא [י] בטעם כל דהו יותר מששים והנהו קראי לא איירי אלא בנתינת טעם גמור ·
ועוד קשה דאי אפשר לומר שיהא כל דהו אוסר בקדשים · דבפרק התערובות (דף עח.) [כ] קאמר
ריש לקיש הפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן [ל] פטור וקאמר [שמע מינה] נותן
טעם ברוב לאו דאורייתא אלמא [מ] דאפילו (בהדי) [כדי] נתינת טעם לא אסרינן במינו ·
וזרוע בשלה וחטאת דשמעתין במינו נינהו · עוד אמר בפרק הקומץ רבה (דף כג׳) גבי שתי
מנחות שנתערבו דבטל ברובא לרבנן דאמרי מין במינו בטל· אלמא אין כל שהוא אוסר בקדשים ·
ועוד דאמרינן בפרק דם חטאת (דף צז׳) ובשילהי מסכת ע"ז (דף עו׳) דכל יום נעשה גיעול
לחבירו וקשרי לבשל חטאת ואח"כ שלמים · ובשלמא [נ] אי בעינן טעמא שילך מין במינו
דאורייתא ברובא בטיל הילכך אוקמוה אדאורייתא בכלי המקדש · אלא אי אמרת במשהו א"כ
אף מין במינו אסור מדאורייתא [ס] והיאך מותר לבשל שלמים לאחר חטאת [ע] שהרי ממעט
באכילת שלמים ואוסרן לזרים ולנשים ונפסלים ביוצא · עוד הקשה ר"ת ז"ל דע"כ טעם כעיקר
בחולין דאורייתא דאמרינן בפרק התערובות אהיא דאמר ר"ל הפיגול והנותר וכו' דקאמר
ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא מתיב רבא העושה עיסה מן החטין ומן האורז יש בה
טעם דגן חייב בחלה [פ] מדרבנן · אימא סיפא ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח · אלא מין
בשאינו מינו בטעמא · מין במינו ברובא והא דר"ל איירי מין במינו · ומעיקרא סבר אפילו
מין בשאינו מינו כגון זבח ומנחה · [צ] הרי מצינו אע"פ שרוב העיסה מן האורז כיון שיש
בה טעם דגן אזלינן בתר טעמא ואם אכל כזית מן העיסה יצא ידי מצה כאילו היתה כולה
של חטין · ועוד דרבי יוחנן גופיה דאמר טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו סבירא ליה כרבי
עקיבא בפרק אלו עוברין (דף מד:) ובנזיר (דף לז׳) דאמר טעם כעיקר דאורייתא [ק] ויליף
לה מגיעולי עובדי כוכבים · [ר] וליכא למימר דאסמכתא בעלמא היא · דפריך התם והא משרת
להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא [ש] והא מיבעי ליה לטעם כעיקר [ת] אלמא דטעם כעיקר
דרשה גמורה היא [א] כמו היתר מצטרף לאיסור דלוקין עליו · [ב] והא דמייתי ראייה

[ג] מרבא לאו ראייה היא [אלא] דחויא בעלמא הוא דדחי למילתיה דאביי כלומר מהכא
ליכא למיפשט דטעמו ולא ממשו דאורייתא תדע דהא רבא גופיה הוא דאמר בזבחים (דף עט׳)
אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן ברובא ואמור רבנן בחזותא [ד] ומין במינו ברובא היינו
מן התורה כדנפקא לעיל בפרק קמא (דף יא׳) מאחרי רבים להטות · ואמור רבנן לאו דווקא
אלא שהם דרשו והוציאו הדבר מן הפסוקים · ויש שדוחין ואומרים לרש"י האי דעיסה טעם
כעיקר לא איירי בלא ממשות אלא טעם וממשות איכא · שעל ידי קמח של דגן שנגלגל
בתוך עיסה של האורז נתרבית העיסה ויש בה טעם וממשות [ה] ולא דמי לחלב שנפל
לקדירה ונימוח שאין ממשות החלב אלא טעם · ונראה לי שאין זה דיחוי שאין ממשות הדגן
ניכר בעיסת האורז · ואם נתרבה העיסה ה"נ נתרבה הרוטב שבקדירה מן החלב הנימוח
בתוכה · ואביי נמי אף על פי שרבא דחה דבריו דבעי למיפשט מבשר בחלב דטעם כעיקר
דאורייתא · אשכחן בפרק ג' מינין בנזיר (דף לו׳) דאית ליה טעם כעיקר דאורייתא ·
דקאמר התם וממאי דמשרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתא דילמא לטעם כעיקר הוא
דאתא · [ו] ומתחלה לא ידע שהוא דאורייתא ורצה ללמדו מבשר בחלב · [ז] ופירש ר"ת
דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דאורייתא · דכיון שנתן האיסור טעם בהיתר נהפך כולו
להיות איסור ולוקין עליו בכזית כאילו הוה כולו איסור · ואפילו לקולא אזלינן בתר טעמא
ויוצא בעיסת האורז ידי חובתו כיון שיש בה טעם ואפילו רובא אורז · וילפינן לה ממשרת
או מגיעולי עובדי כוכבים · והסיא דרבי יוחנן כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו
[ח] מיירי במין במינו וטעמו וממשו דקאמר דלוקין [ט] היינו כשהאיסור בעין ומכירו ·
טעמו ולא ממשו אסור מדרבנן ואין לוקין עליו דמדאורייתא ברובא בטל · וה"ה אם היה ממש
האיסור בעין ולא נימוח רק שאין ניכר אין לוקין עליו כי הוא בטל ברוב · [י] אלא הא קמ"ל
דאפ"ה אסור מדרבנן [כ] והיינו דנקט דמין במינו [ל] בטעמא [מ] אע"ג דלא יהיב טעמא
זה בזה · משום דבעי למימר טעמו ולא ממשו אסור ועד היכן הוא אסור בכדי דיהיב טעמו
במין בשאינו מינו · ורבינו חיים ז"ל פירש דאיירי שפיר במין בשאינו מינו · וטעמו וממשו
קרי כשיש כזית [נ] בכדי אכילת פרס דאז הוי כמו ממשו של איסור · כיון דיש כ"כ מן האיסור
שבתוך אכילת פרס אוכל כזית נעשה כולו איסור · והאוכל ממנו כזית לוקה · כדחזינן גבי
עיסת אורז דבכזית ממנו יוצא ידי חובתו אף להקל · וטעמו ולא ממשו היינו היכא דליכא
כזית בכדי אכילת פרס ואע"פ שנתן האיסור טעם בהיתר אין לוקין עליו ואע"ג דטעם כעיקר
ילפינן מקרא · מסתבר לומר דלא החמירה תורה בנתינת טעם של איסור בהיתר להופכו
לאיסור כשההיתר כ"כ יותר על האיסור שאם היה האיסור בעין וניכר בתוך ההיתר [ס] בלא
נתינת טעם [ע] לא היה לוקה עליו דהייתו ביותר מכדי אכילת פרס · [פ] ובהך דשמעתין
יש לפרש טעם כעיקר טעם ממש · דבאיל שרי דפעמים הזרוע ומקצת מן האיל [צ] חוץ
לרוטב ונותן שומן הזרוע טעם גמור במה שאלנו חוץ לרוטב · ובשאר קדשים אסור בכה"ג
[ק] וה"ה נמי בחולין מקרא דמשרת והא דנקט קדשים [ר] משום דבקדשים איירי ·
והשתא

רש"י או חלב שנפל ונימוח שאין ממשו בעין: **משרת** · ענבים לא ישתה חייב על שריית פתו ביין: **ליתן טעם כעיקר** · לעשות טעמו של איסור כעיקרו וממשו: **גיעולי עובדי כוכבים** · קדירה שבשל בה עובד כוכבים
וכשחוזר ישראל מבשל בה היא מגעלת בליעת' לתוך של ישראל גיעול לשון מקיא ופולט והתורה אסרתו במעשה מדין כל דבר אשר יבא באש דהיינו יורות וקומקמוסין וכיוצא בהן שמרתיחין אותן על האור: **חדוש הוא** · כל
איסורו תימה הוא ודבר חידוש שאינו מצוי כיניגו בשאר איסורין לא גמרי' חומרא דידיה אשאר איסורים דכי היכי דשאר חידושים דידיה לא הוו בשאר איסורי הכי דטעם כעיקר נמי לא תגמור מיניה: **אמר אביי טעמו ולא ממשו**
בעלמא דאורייתא · הא דאסרינן בכל איסורי משנתנו טעם בהיתר אע"פ שאין אוכל ממש כגון שסילוק האיסור ואין כאן אלא טעמו דאורייתא היא דגמרי' מבשר בחלב דאסריה רחמנא באכילה כדגמרי' לקמן מלא תבשל ג' פעמים
האמורים בתורה ואע"ג דכי מסלק זה מתוך זה לאחר בישולו אין כאן אלא הטעם ומיניה גמרינן לכל איסורין במה מצינו: **דאי ס"ד** · בכל שאר איסורים טעמא דרבנן היא דלא גמרינן להו: **מבשר בחלב** לא גמרינן מיניה
משום דחידוש הוא · דשניהם מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו נאסרו ועוד שדרך בישול נאסרו בלא אכילה שלכך לא גמרינן חומרא מנייהו: **אי חידוש הוא** · אמאי קתני מתני' דבעינן טעמא בלא נ"ט נמי אסור דהא
חידושא חדיש ביה רחמנא ואפילו כל דהו דהא בשר בחלב הוא אלא ש"מ לאו חידושא דאהכי קפיד רחמנא דומיא דכלאי הכרם דמתסרי נמי משום כלאי התערובות וכיון דלאו חידוש הוא גמרינן ליה מזרוע בשלה דמשתרי כל כמה
דליכא טעמא: **א"ל רבא** · לעולם אימא לך חדוש הוא ודקאמרת אע"ג דליכא טעמא לתסר דהא ליכא למגמריה מזרוע בשלה על כרחך בגופה גלי קרא דבעי טעמא מדלא אסרתו תורה אלא דרך בישול שאסור הבשר להתבשל
בחלב ואין לך כגון זה שלא יתן טעם · **שבללן** זה בזה · כזית מזה וכזית מזה ונתן לתוך פיו פטור ממלקות ואפילו התרו בו: **ש"מ נותן טעם ברוב לאו דאורייתא** · הא דאמור רבנן בכל דוכתא איסור הנותן טעם בהיתר אוסרו
ואע"פ שההיתר ברוב: **לאו** דאורייתא הוא · ללקות עליו דאי דאורייתא הוי נמי דרבה מין על חבירו מ"מ טעמא יהיב ואיכא טעמא דשיעור שלם: **נעשה גיעול לחבירו** · מתוך שהשלמים מצוים ברגל אין בילוע שלה נעשה
נותר שהרי זמן שלמים לשני ימים וכי מבשל בהו שלמים האידנא הדר מבשל ביה שלמים למחר [ובולע] משלמים שנשחטו ביום סמחרת ופולט מה שבלע אתמול ובולע מן האחרונים נמצא שאינו בא לידי נותר ואם בא לבשל חטאת זהיר לבשל
אחריו שלמים בו ביום ופולט את החטאת ובולע את השלמים: **ה"ג** עשה עיסתו מן חטים ומן האורז כו' ואדם יוצא בו י"ח · של עשה דקום אכול מצה בפסח ואי נ"ט ברוב לאו דאורייתא היכי נפיק הא קי"ל דאין יוצאין אלא
במצה שהיא מחמשת המינין דכתיב לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות דברים הבאים לידי חמוץ אתה יוצא בהן ידי מצה יצאו אלו שאין באין לידי חמוץ אלא לידי סרחון: **אלא מין בשאינו מינו** · שהטעם ניכר בו

מעדני יום טוב

ולדידי לדברי הר"ן נמי סיפא דדברי ר"י הם תלויין ועומדין בענין מחלוקתן של רש"י ור"ת והא דכתב
ואי ליכא כזית כו' אסור מדאורייתא כו' מדיוק דרישא דייק ליה ולאו אמילתא דסיפא קאי ומאי דכתב והיכא
דנתערב כו' הוא הסיפא ושוב דקדקתי בפרק בתרא דמסכת ע"ז ומצאתי שם בדברי הר"ן כמו שפירשתי
לדבריו והנאי שכתב שם על סיפא דדברי רבי יוחנן וז"ל טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו כחלקו
המפרשים ז"ל בטעמו ולא ממשו דהיינו טעם כעיקר אי מתסר מדאורייתא או מדרבנן וכתבתי שכבותיהם
וראיותיהם בפרק גיד הנשה בס"ד עכ"ל הא קמן בהדיא דבסיפא תולה מחלוקת של רש"י ור"ת וממילא
דהא דכתב ואי ליכא כזית כו' לא הוציאו מהסיפא אלא מדיוקא דרישא נפקא ליה וכדפרישית :
[ה] **מנזיר** משרת ליתן טעם כעיקר · שאם שרה ענבים במים ויש בהם טעם יין חייב (פירש"י ויש בהן
במים טעם יין חייב בכזית מהן והא לאו משום היתר מצטרף לאיסור הוא אלא משום דאיתעביד ליה כוליה
איסור) מכאן אתה דן לכל התורה כולה (שיהא טעמו של איסורין כממשו) ומה נזיר שאין איסורו איסור
עולם וכו' : [ו] **כדאמרינן** התם בפרק אלו עוברין · דהא כל כ"ע לפגם מותר דגמרינן מנבילה דכתיב
לא תאכלו כל נבילה לגר וגו' הראויה לגר קרויה נבילה שאינה ראויה לגר אינה קרויה נבילה והכא
אסור (דהא נמי לפגם הוא דאותה בליעה מתבאשה בדופנו לילה אחת הופג טעמה ונתקלקל ותו לא
משבחת לאוכל שהיא נפלטת לתוכו) ואפילו קדרה בת יומא לא אפשר דלא פגמה פורתא (מטעם הכלי
נפגמת הבליעה) : [ז] **להיתר** מצטרף לאיסור · כדתניא ר"ע אומר נזיר ששרה פתו ביין ואכל כזית
מפת ומיין חייב : [ח] **לאו** טעם ממש קאמר כו' · מש"כ לפירוש ר"ת ור"ח דלקמן שמפרש דהכא
מיירי כשאין שיעור ק' וס' אלא שהזרוע עם מקצת האיל מבחוץ לרוטב כו' כדמסיק רבינו בסוף הסיפא
וא"כ כדכתבתי על דברי ר"ת בשם הר"ן ז"ל דהכא אליבא דרבי יהודה דס"ל מין במינו לא בטיל מדאורייתא
ומקרי טעם ממש אליבא דרבי יהודה אפילו ביתר מק' וס' : [ט] **וגיעולי** עובדי כוכבים חידוש · גרסי'
כך נ"ל ופ"ל : [י] **בטעם** כל דהו יותר מששים · כלומר בטעם שיש כנגדו יותר מששים והוא כל דהו
כגון שיש כל כך כנגדו : [כ] **קאמר** ריש לקיש · וכך העתיקו התוספות אע"ג דבגמרא כתיב רב פפא
ט"ס הוא וגם בפרש"י שם העתיק ריש לקיש : [ל] **פטור** אי אפשר שלא יקדים מין על חבירו ויבטלנו ·
פירש"י כשהוא לועס אותו בפיו נבלל מין לתוך חבירו מיעוטו של זה ברובו של זה ובטל המיעוט ברוב
ושבטל בכל מין נוסף על המתבטל ונקלט בשמו ונגרע ממינו וה"א לטון שלא יהא ממין האחד בעל
בחבירו יותר ממה שבטל ממין חבירו בו ונמצא שאין באותו כשיעור דבליל ליה שיעוריה ולא ידעינן הי
מינייהו בליל ליה וכי מתרינן ביה לא ידעינן משום מאי נתרי ביה וצריך להתרות בו משום האיסור הלכך
כי אתרי ביה משום פיגול הויא התראה ספק דילמא לא בדידיה תהוי חיובא וכן בנותר ואע"ג דמסקנא
ודאי אחד מינייהו עבר· בשעת התראה מיהו ספק הוא בכל [אחד] אם יעבור עליו אם לא והתראת ספק לאו
התראה היא : [מ] **דאפילו** כדי נתינת טעם · גרס וכן הוא בתוספות וה"פ כדי נתינת טעם דהיינו כל
פחות מששים ואע"ג דמין במינו ליכא למיקם אטעמא מיקרי נתינת טעם כל שכנגדו במין בשאינו מינו
בנתינת טעם וכמ"ש רבינו לקמן אהא דא"ר יוחנן כל שטעמו ולא ממשו כו' : [נ] **אי** בעינן טעמא ·
כלומר שאין אסור אלא כשיש טעם גמור הלכך מין במינו ליכא למיקם אטעמא ותשו"ה אין הטעם אוסר
כלל מדאורייתא ומתבטל ברובא : [ס] **והיאך** מותר לבשל כו' שהרי כו' · דודאי דאסור להביא קדשים
לכלל שלא יהיו נאכלין כתקונן : [ע] **שהרי** ממעט באכילת שלמים כו' · דקי"ל דתאכל כחמור שבהן
כל שלא נתבשל האחד מהן : [פ] **מדרבנן** · תיובתא הוא : [צ] **הרי** מצינו אע"פ שרוב העיסה מן
האורז כו' · בסוף הלכות חלה תמהו לרבינו שכתב בפירוש משנה זו בשם הרמב"ן לתרוצי קושיא היאך
יוצא והמצה נתבטלה ברוב אורז ופירשה ע"פ הירושלמי ומסיק לפרש הירושלמי נמי אליבא דר"ת ורבינו
חיים דלקמן : [ק] **ויליף** לה מגעולי עובדי כוכבים · דס"ל לר"ע קדירה בת יומא לא פגמה כלל אבל
שאין בת יומא דפגמה שרי דנ"ט לפגם מותר דגמר מנבילה והתורה לא אסרה אלא דבת יומא ולא
חידוש הוא : [ר] **וליכא** למימר דאסמכתא בעלמא הוא · אל תשיבני מלשון הזה על מה שהגהתי לעיל
וגיעולי עובדי כוכבים חידוש הוא ומתקתי מה שהיה כתוב בספר אסמכתא דהתם לא קאי אליבא דר"ע
ואליבא דרבנן הא אמרינן דחידוש הוא ועוד דלמ"ש בספר היה לו לכללינהו כחדא לכתוב וקרא דמשרת
וגיעולי עובדי כוכבים אסמכתא : [ש] **והא** מבעי ליה לטעם כעיקר · כדפריך הכי בהדיא אלמא דרשה
גמורה היא דהא ר"ע מוכיח מיניה היתר מצטרף לאיסור לחייב מלקות לנזיר ששרה פתו ביין ויש בו
להצטרף מפת ויין ורבנן מוכחי מיניה טעם כעיקר וכי היכי דלר"ע הוי דרשה גמורה גבי היתר מצטרף
לאיסור מדחייב עליה מלקות ה"נ לרבנן הוי דרשה גמורה מדאורייתא דטעם כעיקר דאורייתא כך לשון
התוספות דמסכת ע"ז : [ת] **אלמא** דטעם כעיקר דרשה גמורה הוא · דכי היכי דר"ע כו' כמ"ש התוס'
וה"ל אי יליף מגיעולי עובדי כוכבים : [א] **כמו** היתר כו' · אבל לא רצה לדקדק מדקפריך והא מיבעיא
ליה כו' דאי הכל אסמכתא ואין כאן דרשה גמורה מאי פריך דאי נמי מבעי ליה מכיון שאין כאן דרשה
גמורה אלא אסמכתא מי לא מצינו לסמוך עליה כמה מילי די"ל דאסמכתא דידהו דבעי כמו דרשה

גמורה וכי היכי דבדרשה גמורה אין לנו לדרוש ממקרא חדא שתי דרשות שהרי יש לנו לומר מנלן דקרא
אתי לתרתי ה"נ בדרך אסמכתא לא סמכו על המקרא אלא דרשה אחת לפי שרצו להסמיך על המקרא
באמת להכי אתא בדרך דרש גמור : [ב] **והא** דמייתי ראייה · ארש"י קאי : [ג] **מרבא** · דפרק כל
הבשר : [ד] **ומין** במינו ברובא היינו מן התורה · ה"נ בטעמא· תוספות דמסכת ע"ז · אבל הר"ן אע"ג
דמסיק שנראין דברי רש"י עיקר ל"ק ליה מהא דמפרש דמאי דקאמר הכא דמדאורייתא ברובא בטיל
ה"פ דאע"ג דכל היכא דיהיב טעמא מדאורייתא לא בטיל ברובא דהא קי"ל לכזית בכדי א"פ מדאורייתא
(וכדאמר רבי יוחנן) ורבא נמי קאמר מין בשאינו מינו בטעמא והיינו מדאורייתא אפ"ה הכי קאמרינן
דמדאורייתא כל היכא דלא יהיב טעמא ברובא בטיל ואין לך איסור בתורה שיתן טעם בס' ויש בהם
הרבה שאפילו בעשר ועשרים אין נותנים טעם הלכך בעינן ס' בכל האיסורים אע"ג דליכא טעם חומרא
הוא דמדאורייתא כל היכא דליכא טעם ברובא בטיל עכ"ל ות"ש שמים ר"ל חוץ ממנו : [ה] **ולא** דמי
לחלב שנפל כו' · קרי חלב בליר"י וכבר כתבתי לעיל בשם התוספות דבשר בחלב שייך בו טעם כעיקר
מדאורייתא אפילו לשיטת רש"י : [ו] **ומתחלה** לא ידע כו' ורצה ללמדו כו' · וחזר מאותו הלימוד
מפני דחיית רבא וקבלה ממנו מהיכא דיליף לה רבא·כ"כ התוספות דפרק כל הבשר דף ק"ח : [ז] **ופירש**
ר"ת דטעם כעיקר במין בשאינו מינו דאורייתא · וכי קאמרינן הכא בסוגיא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר
דבקדשים אסור משמע הא בחולין שרי ר"ת במין במינו דומיא דזרוע בשלה דבמין במינו לא הוי טעם
כעיקר דאורייתא אלא בקדשים בלמוד ואליבא דרבי יהודה דאביי קאמר דלר"י אע"ג דבעלמא מין במינו
לא בטיל בזרוע בשלה בטיל קאמר רבא דלא שרינן בזרוע בשלה כולי האי אלא טעמא הוא דשרינן דכיון
דבקדשים טעם כעיקר אסור הל"ע לר"י דלא ליבטל טעמא ואפ"ה מבטלינן ליה אבל היכא שנמחה בזרוע
עצמו לא למדנו שיבטל כ"כ הר"ן אבל בתוספות דהכא ודמסכת ע"ז מפרש לר"ת לכך טעמא דהכא
כדמסיק רבינו לקמן על דברי רבי חיים וכן נראה שהוא דעת רבינו מדלא פירש כהר"ן : [ח] **מיירי**
במין במינו· דבטל ברובא מדאוריי' כדאמר בפ' התערובת אמור רבנן ברובא כגון מין במינו פירוש דמן התורה
הוי ברובא אבל מדרבנן הוי בששים כדאמר רבא בפ' ג"ה דהוי בס' ולכך אין לוקין עליו· תוס' דמס' ע"ז ועיין
לקמן : [ט] **היינו** כשהאיסור בעין ומכירו· ולוקין עליו בכזית בכדי א"פ כדאמר ר"י: [י] **אלא** הא קמ"ל
דאפ"ה אסור מדרבנן · ועוד יש לומר דנקט הכי משום דהייטו מלתא דפסיקא היא דא"ל לפרש אם אינו
מכירו דאי הוה נקיט כה"ג טעמו וממשו הוה משמע בפירוש אפילו אם היה טעם האיסור וממשו בעין
ועל כן נקט טעמו ולא ממשו דמלתא דפסיקא היא · לשון תוספות דמסכת ע"ז וגם כאן פירש כן בלשון
קצרה: [כ] **ה"נ** והא דנקט: [ל] **בטעמא**· כלומר דנקט טעמו וממשו דלא הל"ל אלא ממשו : [מ] **אע"ג**
דלא יהיב טעמא זה בזה · כלומר בהתם מין במינו אבל ודאי דאיכא דיהבי טעמא דהא קי"ל בפרק
בתרא דמסכת ע"ז סימן ו' דבתר שמא אזלינן ובהנהו מצינו שאין טעמן שוה ויהבי טעמא זה בזה
וכמ"ש בשם רמ"א בד"ח סעיף קכ"ט ע"ש : [נ] **בכדי** א"פ · כיון דאין באכילתו משהתחיל לאכלו עד
שגמרו אלא כדי א"פ מצטרפת אכילתו ולוקה ופרס הוא חצי ככר של עירובי תחומין ושיערו חכמים ככר
מג' לקב תלייה לבית המנוגע שנאמר בה והאוכל בבית יכבס בגדיו ופרשוהו חכמים לשוהה בה שיעור
אכילה כדתניא והאוכל בבית והשוכב בבית אין לי אלא שוכב ואוכל לא אוכל ולא שוכב מנין ת"ל יכבס את בגדיו
ריבה א"כ מה ת"ל האוכל והשוכב ליתן שיעור לשוכב כדי אכילה וכמה היא אכילה כדי א"פ ואת ד'בצים כ"כ
רש"י בפ' בתרא דמס' ע"ז ואתיא כר"ש דפ' כיצד משתתפים אבל הרמב"ם פסק כר"י בן ברוקה ואי כג' בצים
ויותר[תבואר]בפ' בתרא דיומא בד"ח:[ס]**בלא**נתינת טעם·משום דנתינת טעם אנו דנין עליו שכתיו:[ע]**לא**
היה לוקה עליו · דהייטו ביותר מכדי א"פ כדפרש"י התם דהואיל ושוהה באכילת כזית יותר בכדי א"פ הוו
להו כב' אכילות של שני ימים ואין לוקין דקיימא להו לרבנן דא"פ הוי שיעור שהיית אכילה ע"כ :
[פ] **ובהך** דשמעתין כו' · כבר כתבתי לעיל דנראה דקאי גם על דברי ר"ת וש"כ בהדיא בתוספות
דהכא ודמסכת ע"ז : [צ] **חוץ** לרוטב ונותן שומן הזרוע כו' · לשון התוספות וטתן הזרוע טעם
במה שחוץ וזמנין נמי שיש בשמנונית הזרוע הרבה על אותו מקצת עד שלא יהא רוב באותו מקצת לבטלו
ובכל ענין שיבשל התיר הכתוב ע"כ ובתוספות דמסכת ע"ז כתבו כגון שמבשל הזרוע ברוטב ומקצת
היכך עמו ושאר האיל חוץ לרוטב והשתא אין הזרוע מתבשל בס' שאין כל כך מן האיל עמו ברוטב
והשתא איכא טעמא ואפ"ה שרי ע"כ : [ק] **וה"ה** נ"ב בחולין וכו' · ובגמרא פריך ולגמר מיניה כו' ומסיק
דחידוש הוא פירש"י דלכתחלה מבטלינן ליה ומייתינן ליה לידי כך בידים ומחדוש לא גמרינן ופריך א"ה
לק' וס' נמי לא לגמור ומשני אטו אנן לקולא קא גמרינן אנן לחומרא קא גמרינן למדאורייתא ברובא
בטיל נראה לפרש דלאו דוקא אלא איידי דמין במינו בטיל ברובא נקט מלתא פסיקא וכמין בשאינו מינו
בהתר בכזית בכדי א"פ ואין זה מילתא פסיקא כמו רובא דקרא כתיב אחרי רבים להטות ועיין בלשון הר"ן
שכתבתי לעיל גבי אמור רבנן ברובא : [ר] **משום** דבקדשים איירי · לשון התוספות משום דבזרוע בשלה
דהוי קדשים קאי ובתוספות דמסכת ע"ז כתבו משום דאיירי בהו קרא דכל אשר יגע בבשרה יקדש וכו' :
ולפסק

(קלא) והשתא לפסק רבינו תם (קלב) אם נספך הרוטב ואינו ידוע אם יש בו ששים (קלג) הוי ספיקא דאורייתא ואסרינן ליה · [ש] ולפסק רש"י הוי ספיקא דרבנן ושרי (קלד) :

לב [דף צט ע"ב] **כיצד** מטעימים אותה כבשר בלפת · מתניתין דלא כי האי תנא · דתניא ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר אין בגידין בנותן טעם · ההוא דאתא לקמיה דר' חנינא הוה יתיב ר' יהודה [בר זבינא] אבבא כי נפיק א"ל מאי אמר לך · אמר ליה שרייה · מיהלי · א"ל הדר עייל · א"ל מאן הוא דקא מצלי לי פוק א"ל למאן דיתיב אבבא אין בגידין בנ"ט כי אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו לקמיה דר' יהודה בר שלוב דמורי ליה מפמיה דריב"ל להתירא וליה לא ס"ל · (קלה) והלכתא אין בגידין בנותן טעם · ופירש רש"י (קלו) מיהו שומנו של גיד אוסר* וצריך ששים לבטלו · [ת] וכן כתב רב אלפס ז"ל · והיא אטמהתא (דלעיל סימן כה) דאימליתו כי ריש גלותא בגידא דנשיא [א] משום שומנו של גיד קאסר רבינא :

הגה"ה *וכן קנוקנות נותנין טעם מפני שהן רכין ואם לא נטלן אסורין · מהא"ו :

לג [דצ"ו ע"ב] **מתני'** גיד הנשה שנתבשל בגידין (קלז) בזמן שהוא מכירו [ב] בנ"ט · אם אין ברוטב ובגידין ששים לבטל הגיד הכל אסור ואם יש ששים הכל מותר · [ג] אין מכירו כולן אסורות (קלח) ואפילו הן אלף ואע"פ שהרוטב בנותן טעם כלומר הרוטב תלוי בנתינת טעם (קלט) [ד] ואע"פ שהגידין אסורין הרוטב מותר כיון שאין האיסור יכול לתת בו טעם וכן *חתיכה של נבילה וחתיכה של דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שהוא מכירן בנותן טעם ואם אין מכירן כולן אסורות · והרוטב בנותן טעם :

[רצ"ט:] **גמ'** [ה] ואמאי ליבטל ברובא (קמ) דדבר יבש חד בתרי בטל · ואמאי תנן במתניתין ואם אין מכירו כולן אסורות ואפילו הן אלף כיון דלא יהיב בהו האיסור טעם הוה להו דבר יבש וליבטל ברובא (קמא) [דף ק ע"א] שאני גיד [ו] דבריה הוי הלכך אין לו ביטול · [ז] וכן נמי חתיכה הראויה להתכבד ואפילו אם פירש אחד מהן אסור גזירה שמא יקח מן הקבוע · כדמוכח פרק התערובות (דף עג:) ולא תמרינן כל דפריש מרובא פריש אלא היכא שהאיסור ידוע במקומו כי ההיא דתשע חנויות דליכא למיחש דילמא שקיל איסורא כדפרישית לעיל (סימן כ) ויש מן החכמים שכתבו דבריה בטילה בתשע מאות וששים · ורא"יתן ממס' תרומות פרק עשירי [ח] דג טמא שכבשו עם דג טהור כל [ט] גרב שהוא מחזיק סאתים אם יש משקל עשרה זוז ביהודה שהם חמש סלעים בגליל [י] וקאמר עלה בירושלמי שהוא אחד מתשע מאות וששים · כיצד סאה עבדת עשרים וארבע לוגין ולוג עביד שתי ליטרין [כ] וליטרא עביד ק' זוז' והורה ר' יוסי בר בון בעכברא א' לאלף· פירוש סאה ו' קבין קב ד' לוגין הרי כ"ד לוגין והם ארבעים ושמונה ליטרים והם ארבעים ושמונה מאות זוז · נמצא לסאתים תשעה אלפים ושש מאות זוז · ואם נתערב בו ציר טמא עשרה זוז' [ל] נמצא לכל זוז תשע מאות וששים זוז ומותר · וקאמר עלה דרבי יוסי בר בון הורה גם כן בעכברא

הגה"ה *הורה ה"ר יעקב [illegible] אחת ונתערבה בין [illegible] להשליך אחת לחוץ [illegible] גדולה שגג וצריך [illegible] הגיד והחתיכה א[illegible] נאכלין כשאין בהן [illegible] אחת שירצה ויזרוק [illegible] היה שורק לחוץ ויאכל השאר אלא כולן אסורות ואע"ג דאוקימנא בחתיכה הראויה להתכבד דלא בטלה מכל מקום מדאורייתא בטלה אפ"ה לא שרינן לזרוק אחד לחוץ וכי פרכינן אסיפא וליבטל ברובא ומשנינן גבי גיד בריה שאני וגבי חתיכה הראויה להתכבד אכתי הוה ליה למיפרך ונזרוק אחת לחוץ וניכול השאר אלא משום דפשיטא ליה להש"ס דליכא למישרי בהכי וטעמא משום גזירה שמא יקח מן הקבוע ויאכל הוא ולא אמרינן הוא שנתערב הוא שנפל אלא היכא שנפל מעצמו ודוקא שנפל לאור ונשרף או ליס הגדול שאין בעולם אבל ליקח בידים ולהשליך לאור או ליס הגדול אסור · וכן אי איתיה בעולם אע"ג דנפלה מעצמה אסור והרי"ן הצרפתי כתב שהמורה כוון כשורה וקי"ל אין ברירה · אומר ר"י שאין להתיר מטעם ספק ספיקא היכא שהספק הראשון אסור מן התורה והוא בריה או דבר שבמנין או חתיכה הראויה להתכבד ונתערבה באחרות הכל אסור כמו אם נתערב ודאי של איסור אבל אם האיסורין ודאי בתחלה ונתערבו דהשתא כולהון שרי מדאורייתא מטעם רוב ומדרבנן הוא דאסור אם נפל אחד מן התערובת ברוב הכל מותר מטעם ספק ספיקא ועוף שלא בדקו אחר שחיטת הסימנים אומר אבא מורי דנבילה גמורה היא כל זמן שלא בדק הסימנין לא נודע לנו שנשחטה ובחזקת איסור עומדת והרי"ן אומר דספק הוא ולא ודאי דסמוך מיעוטא דמקלקלין לחזקת איסור והוי פלגא ופלגא ואין נראה לאבא מורי כדפרישית בפנים · מהא"ו :

רש"י בטעמא מיחייב ולקי מן התורה וכי אמר ריש לקיש בפיגול ונותר של מין ומינו דליכא למיקם אטעמא ולא תשמע מיניה נותן טעם ברוב לאו דאורייתא: **לב מתניתין:** דקתני גיד אע"פ שמכירו אוסר את התבשיל מפני טעמו דלא כי האי תנא: **אין** בגידין בנ"ט · ומשליכו והשאר מותר : **וליה** לא סבירא ליה · לר' אמי לאכשרינהו ומיהו כיון דמשמיה דריב"ל שרי ליה לא מחי בידייהו : **והילכתא** אין בגידין בנ"ט · ובין נתבשל ובין נמלח ובין נצלה משליכו ומותר ודווקא בו אבל שמנו יש בו בנ"ט ואם לא נטל שמנו אוסר: **לג שנתבשל** עם הגיד · של היתר : **בזמן** שמכירו · משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו : **בנותן** טעם · אם יש בנ"ט בכל אלו כולן אסורין · ובגמ' מפרש דנ"ט במין במינו שאין אדם יכול להבחינו שיעורו בששים : **ואם** לאו כולן אסורים · דבכל אחד י"ל זה הוא ובגמ' פריך ליבטיל ברובא : **בזמן** שמכירן · לחתיכות האיסור מטעימין בנ"ט ואי אין בהן כדי לתת טעם בטל והיתר הרי השאר מותרות ואם אין מכירן כל החתיכות אסורים דכל אחת יש לחוש ולומר שמא זו היא : **והרוטב** מותר · אם אין בחתיכות האיסור כדי לתת טעם בכל החתיכות והקיפה והרוטב :

דברי חמודות

(קלא) **והשתא** לפסק ר"ת ט' הוי ספיקא דאוריי' כו' · ואע"פ שאין הכרע כמאן פוסק רבינו כתב הטור סי' צ"ח בשמו שהסכים לסברת ר"ת וכתב הרשב"א שדעת הרמב"ן כפירש"י וכבר כתבתי במ"י שכן גם דעת הר"ן דפירש"י עיקר וכתב ב"י שכן נראה ג"כ דעת הרמב"ם אבל הרשב"א כתב עוד שהראב"ד סובר כר"ת ושכן דעת הרב בעל הלכות ולענין פסק הלכה אנו על מי נסמוך בזה ונסמוך על דברי ר"ת ור"י ז"ל ובעל הלכות והראב"ד שרבים הם ואמרו להחמיר בשל תורה עכ"ל וכתב הב"י שכן נראה דנקטינן כר"ת לחומרא וכתב בדרכי משה שכן כתבו בהגהות בשם סמ"ק דנהגו העם כר"ת וכן פסק בשערי דורא ובאגור ובא"ו הארוך וכן המנהג עד כאן : (קלב) **אם** נספך הרוטב ואינו ידוע כו' · וכתב הרשב"א יראה לי שאם נפל לתוך מינו ושאינו מינו הולכים בו להקל כל זמן שנתברר לנו שריבה היתר שהוא מינו עליו דהא קי"ל (בפרקין דף ק') גם רבינו כתב כן לקמן סימן ל"ח יי"ג שנפל לגור כו' · ומ"ד מין במינו לא בטל במין במינו ושאינו מינו רואין את מינו כמי שאינו להקל וה"ה והוא הטעם כאן דאמרינן רואין את שאינו מינו כמי שאינו והשאר מינו רבה עליו ומבטלו ע"כ : (קלג) **הוי** ספיקא דאורייתא · וכתב רמ"א בד"מ ובת"ח כלל פ"ה דין י"ג בשם הארוך כלל ל"ז דאפילו נפל חלב לבשר עוף אע"פ שהוא דרבנן אפ"ה אם נספך תולין לחומרא הואיל וטעם כעיקר דאורייתא ומין בשאינו מינו הוא ע"כ והטור כתב ג"כ דבאיסור דרבנן נמי אין תולין להקל אלא כשנספך אבל אם הוא לפנינו אלא שאין בקי לשערן אפי' במדרבנן אין תולין להקל וכן כתב הרשב"א והסמ"ג וכבר כתבתי כן בשם הר"ן במעדני יום טוב ודנפקא ליה מדין הכחל ע"ש : (קלד) **ותו** נפקא מיניה בין פסק ר"ת לפסק רש"י שאם יש כאן שתי קדרות ממין אחד כגון שיש באחת בשר שחוטה ובאחת בשר נבילה ונפל איסור שאינו ממין הקדירה לתוך אחת מהקדירות הללו דלפסק ר"ת אין תולין להקל עד שירבה ההיתר ששים על האיסור ולפסק רש"י מכיון שאין בו כזית בכדי א"פ תולין להקל דבפרק הערל תניא שתי קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ולפניהן שני סאים אחד של חולין ואחד של תרומה מותרים שאני אומר חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה נפלו ואמר ריש לקיש והוא שרבו חולין על התרומה ורבי יוחנן אמר אע"פ שלא רבו דבתרומה בזמן הזה מיירי שהיא מדרבנן וס"ל דלא בעינן רבייה בדרבנן וידוע דהלכה כר' יוחנן ומיהו בעינן שיהו שוים ולא ירבה תרומה מדמקשינן עלה וסבר ר' יוחנן בדרבנן לא בעיא רבייה והא תנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות נתן סאה ונטל סאה כשר והר"י עד רובו מאי לאו דנשתייר רובו לא דלא נשקל רובו והב"א שאני הכא דליכא למימר שאני אומר ובפרק אלו עוברין מותיב בהך דב' קופות כו' אמ"ד כזית בכדי א"פ דאורייתא דאמאי אמרינן שאני אומר ופרקינן בתרומה בזמן הזה דרבנן ואע"ג דהמקשה ס"ד דבתרומה דאורייתא קאמר ואפ"ה הוה ניחא ליה אי הוה כזית בכדי א"פ דרבנן שמעינן מיניה דהיכי דבאיסור דרבנן אמרי' שאני אומר ה"נ אמרינן שאני אומר באיסור דאורייתא ושיעורא דרבנן ואע"פ שאין ההיתר רבה על האיסור כדמוקי לה ר' יוחנן להך דשתי קופות ותו שנינו במסכת תרומה ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ונפלה סאה תרומה לתוך א' מהם ואין ידוע לאיזו מהם נפלה הרי אני אומר לתוך של תרומה נפלה ובתוספתא דתרומות פרק הזורע פשתן תניא היו לפניו שתי מדוכות אחת של חולין ואחת של תרומה ונתן מאחת מהם ואינו ידוע מאיזה מהם נתן הרי אומר משל חולין נתן ומכל זה למד הרשב"א בת"ה והעתיק דבריו הטור סימן קי"א לענין שאר איסורים שנפל למקום אחד ואין ידוע לאיזה מקום נפל שאם היו שתי קדרות אחת של היתר כגון בשר שחוטה ואחת של איסור כגון בשר נבילה ולפניהם ב' חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור אם החתיכה היא מאיסור דרבנן כגון שמנו של גיד הנשה ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאנו תולין לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר לתוך של היתר ואפי' אם ההיתר שבקדירה אינה רבה על האיסור שלפניה וכ"ש אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן ואין ידוע לאיזה נפלה דתולין להקל ולומר לתוך של איסור נפל שהרי לא ראינו כלום שנפל לתוך היתר וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטה ונפל בה אחת מאלו שתי חתיכות ואין ידוע איזה שתולין להקל כד"א שתולין בכולם להקל אפי' אין ההיתר רבה על האיסור שאין האיסור ג"כ רבה על ההיתר אבל אם האיסור רבה על ההיתר אין תולין כל כך להקל היה האיסור של תורה אין תולין להקל לומר לתוך האיסור נפל עד שיהא ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מד"ת תולין להקל כיצד שתי קדירות אחת של בשר שחוטה ואחת של בשר נבילה ונפל חתיכת נבילה לתוך אחת מהן אם ההיתר שבקדירות ההיתר רבה קצת על חתיכות הנבילה תולין להקל לפי שמדברי תורה מין במינו בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ששים וכיון שאינו אלא דרבנן מקילין היו ב' הקדירות ממין אחר והאיסור ממין אחר אין תולין להקל עד שירבה ההיתר ששים על האיסור מפני שאין מתבטל מין בשאינו מינו מדברי תורה פחות מששים לפסק דר"ת אבל לפסק דרש"י תולין גם בזה להקל כל זמן שאין בו כזית בכדי אכילת פרס ואם אין כאן ממשו של האיסור אלא טעמו בלבד אע"ג דבדידיה מטעינן כל שלא רבה האיסור על ההיתר תולין להקל לפסק של רש"י כך נראה לי וכבר נתבאר לעיל סעיף קל"א דכר"ת נקטינן והא דאמרן דבאיסור דרבנן מקילין לתלות ה"מ כשיש כאן שתי קדירות והאחד מהן של איסור הוא שאני אומר שהאיסור נפל לשל איסור משום דהאיסור נשאר באיסורו וההיתר בהתירו מבלי שתערך שום שיעור לבטל האיסור אלא כל אחד נשאר ממילא כמו שהיה אבל אם היה כאן שתי קדירות ושתיהן של היתר ולפניהם ב' חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ונפלה אחת לתוך זו ואחת לתוך זו ואין בשום אחת מהן כדי לבטל האיסור שתיהן אסורות ואפילו באיסור דרבנן דכיון שאין היתר לשתיהן אלא בביטול לא תוכל לומר שנפלה לזו יותר מלזו וזו היא ששנינו במסכת תרומות הדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע איזו היא רא"ה רואין כאילו הן פרודות והתחתונות מעלות את העליונות רבי יהושע אומר לא תעלה עד שתהא שם ק' כדין שאילו אתה אומר לא לתוך זו נדרסה אלא לתוך חברתה אין אתה מתיר עדיין את השנית אלא הוסרה כיון שאין בה כדי לבטל האיסור ודלא כהרמב"ן דמוקי לה כשהן של אדם אחד או של שני בני אדם ובאין לשאול כאחת מדלא פירשו כן בגמרא כדרך שפירשו בב' שבילים ואם באחת מאלו שתי הקדירות של היתר יש בה כדי לבטל האיסור אף בזו אנו תולין להקל ואומרים לזו שיש בו שיעור כדי לבטל נפל ומהטעם שכתבנו שאף כשאתה תולה בזו שיש בה כדי לבטל [האיסור] נשאר הכל על היתירו כמו שהיה מתחלה ותניא בתוספתא דתרומות בזו ק' ובזו אין ק' הריני אומר לתוך ק' נפלה וגדולה מזו שאם בשתי הקדירות ביחד יש כדי לבטל האיסור שנפל לאחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפל הואיל ושתיהן נכנסו בכלל הספק של האיסור שאין בשום אחת מהן כדי לבטלו הלכך מצטרפות יחד כדי לבטלו וכדתנן בפרק ד' דתרומות שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפלה מעלות זו את זו ולא עוד אלא אפילו אם היתה אחת בבית ואחת בעליה מצטרפים והוא הדין אפי' למאה וכך תניא בתוספתא ב' קופות בשתי עליות ב' מגורות בעליה אחת הרי אלו יעלו והטעם שכל שנכנס בספק מחמת איסור מצטרף לבטלו וכתב הר"ש בפירוש המשניות דבירושלמי מפרש מה בין קופות למגורות קופות עשויות להתפנות ולהתערב אבל מגורות אין דרכן להתפנות ולהתערב יחד כלומר וכל העשוי להתערב כמעורב דמי (וכתב רמ"י דאם היו אחד של חלב ואחד של בשר שאין עתידים להתערב אין מצטרפים ופשוט הוא) ולפי טעם זה נראה דהא דמעלות זו את זו בשיש בזו חמשים ובזו חמשים היינו כשתיהן של אדם אחד אבל בשל שני בני אדם שאין דרכן להתערב לא ומשום הכי קתני בתוספתא דלעיל בזו מאה ובזו אין מאה אומרים לתוך מאה נפלה והיכא למידק והא אפי' בזו חמשים ובזו חמשים מעלות זו את זו אלא משום תרי גברי אצטריך ע"כ ואע"פ שהרשב"א דחה ראיותיו ונראה לו דאפי' היו לב' בני אדם מצטרפים מ"מ מסיק שצריכין אנו לחוש לדברי ר"ש שרב גדול מובהק הוא וגם הטור סתם כדבריו ורמ"א ז"ל כתב דבא"ו הארוך כלל כ"ו השיג מהרי"ש דהכן לא נהיגין לפסוק כן אפי' באדם אחד ואפילו למאן דמתיר אין לאוכלו רק לאחר שערבן יחד שכבר נתבטל טעם האסור עכ"ל ובבית יוסף משמע דדברים אלו הם בלא מחלוקת וא"כ יש לתמוה אמאי אין לנו לפסוק כן וכן כתב א"ו הארוך כלל י"ב דלא קיימא לן כמאן (דאמר) דפסק דכל דבר שנכנס בספק מצטרף לבטל ולא ידעתי טעמו ואם קבלה היא נקבל עכ"ל בד"מ ובהגהותיו כתב יש מחמירין דאפילו באדם אחד אין להקל ולצורך הפסד יש להתיר באדם אחד ומיהו אין לאוכלו אלא לאחר שערבן יחד דאז כבר נתבטל האיסור עכ"ל וכתב רמ"י ז"ל דמיהו יכול לערבם לכתחלה ואין כאן מבטל איסור לכתחלה שהרי האיסור כבר נתבטל ע"י צירוף ע"כ ותו תניא בתוספתא דתרומות נפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן וידוע לאיזה מקום נפלה ואח"כ נפלה שנייה ואין ידוע לאיזה מקום נפלה הריני יכול לתלות ולומר מקום שנפלה ראשונה נפלה שנייה נפלה סאה תרומה לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלה ואח"כ נפלה שניה וידוע לאיזה מקום נפלה אין יכול לתלות ולומר מקום שנפלה שניה נפלה הראשונה ע"כ ופי' הב"י דנראה דטעמא משום דכיון דבשעה שנפל לא נודע באיזה מהן נפל ומחמת כן נאסרו לא יוציא שום אחת מהן מחזקתה בשביל האיסור שנפל באחרונה ע"כ וכבר אמרנו שכל דינין הללו דמתניין בתרומה וחולין הוא הדין לשאר איסור והיתר וכתב עוד בית יוסף שמבואר בדברי הרשב"א דרישא מיירי בשאין במקום שנפל בה האיסור תחלה להעלותו מיירי דהשתא הוה ליה אחד של איסור ואחד של היתר ולפיכך אני אומר שהאיסור שני לתוך של איסור נפל ומשמע שאם היה בה כדי להעלות את האיסור שנפל תחלה כיון שעדיין הן של היתר כמות שהיו אין תולין באחד יותר מחברתה אלא א"כ היה באחד מהם כדי לבטל איסור אחרון עכ"ל ובהגהת השו"ע כתב לדברים הללו אסיפא וטעות סופר הוא דארישא קאי : (קלה) **והלכתא** אין בגידין בנותן טעם · ומ"מ אם נימוח שאינו ניכר צריך גם כן ס' כנגדו דאע"פ שאין בו טעם והוא כעץ התורה אסרתו כן כתב הטור סוף סי' ק' וכתב הב"י שכן כתב הרשב"א בתורת הבית : (קלו) **מיהו** שומנו של גיד · וכן הקנוקנות נותנים טעם מפני שהם רכים כן כתוב בהגהות אשר"י · וכן העלה הרשב"א בתורת הבית דשומן וקנוקנות הרכים שבו אוסרים בנותן טעם כמו שכתב ב"י בשמו בסי' ק' ועיין לעיל סעיף ק"ז וכתבו התוספות במתני' דירך שנתבשל כו' דלאו בגיד לחודיה מטעימינן דבכדי קליפה שסביבו מסייע לגיד לאסור דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה סמוך לו ולפי' רבינו אפרים דלא אמרי' חתיכה עצמה נעשה נבילה אלא בבשר בחלב אתי שפיר ע"כ ועיין סי' ל"ח וכתב הב"י סי' ק' דלדידן נפקא מיניה לירך שנתבשל עם שומנו : (קלז) **בזמן** שהוא מכירו בנותן טעם · ובסי' דלעיל כתב רבינו דלית הלכתא כי האי מתניתין דקי"ל אין בגידין בנותן טעם וכתב עוד מיהו שומנו וכו' ועיין שם בשני סעיפיו : (קלח) **ואפי'** הן אלף · והוא הדין אפי' באלף אלפים ארוך כלל כ"ה : (קלט) **ואע"פ** שהגידין אסורין כו' · וכתב רמ"א בד"מ ובת"ח כלל מ"א בשם הארוך כלל כ"ה דאף הנאסרים מכח עירוב הבריה מצטרפים לבטל הבריה כדי להתיר הרוטב ע"כ ועיין לעיל סעיף ק"ל : (קמ) **דדבר** יבש חד בתרי בטל ויתבארו פרטי דיניו לקמן בסי' ל"ז : (קמא) **שאני** גיד דבריה הוי כו' · ועוד יתבארו דיני

מעדני יום טוב

[ש] **ולפסק** רש"י הוי ספיקא דרבנן ושרי · דאע"ג דלעיל אמרינן גבי כחל דבטוליה מספקינן דאי במאי דנפיק מיניה מספקינן תנא ידעינן דמשמע דלחומרא אזלינן ה"מ בדבר שא"א לעמוד עליו דאי אזלינן לקולא יהו כל האיסורים בספק וכל אחד ואחד ישער כמה שנראה בעיניו ולפיכך לא חכמים להשוות מידותיהן אבל במה שאינו בא אלא באקראי בעלמא כגון אם נספך הרוטב וכיוצא בדברים הללו אזלינן לקולא כן כתב הר"ן : [ת] **וכ"כ** רב אלפס ז"ל · גבי מין במינו דלא יכול למיקם אטעמא כתב כגון שמנונית דגיד הנשה : [א] **משום** שומנו של גיד קאסר רבינא · דליכא למימר דרבינא דבתרא הוא לא קסבר כהלכתא כן כתב הר"ן גבי הא דכתב הרי"ף גבי מין במינו דלא יכול למיקם אטעמא כגון שמנונית הגיד ועיין לעיל בדברי רבינו בסימן כ"ד : [ב] **בנותן** טעם · כבר נתבאר בסימן דלעיל דהך מתניתין דלא כהלכתא דהא קי"ל דאין בגידין בנ"ט : [ג] **אין** מכירו גרס : [ד] **ואע"פ** שהגידים אסורים כו' · עיין בדברי חמודות סעיף קל"ח : [ה] **ואמאי** ליבטל ברובא דדבר יבש חד בתרי בטיל וכו' · וז"ל הר"ן כתב הראב"ד ז"ל דכי אמרינן ליבטל ברובא לאו ברובא ממש דהיינו חד בתרי דהא מדרבנן ששים בעינן אלא בדרבייה קאמר דהיינו ששים ולא נהירא דרובא בכל דוכתא רובא ממש משמע וה"נ דכוותה והיינו טעמא משום דכי אצרוך רבנן ס' אפילו במין במינו ה"מ בדברים הנבללים או הנבלעים שטעם האיסור מתפשט בכל ולבטולי טעמא בעינן ס' אבל יבש ביבש כיון שהאיסור עומד בעצמו ומדינא חד בתרי בטיל ה"נ בטיל מדרבנן דשיעור ששים לא שייך הכא כלל דהא לא מבטל טעמא בהכי ומש"ה פרכינן הכא וליבטל ברובא דהא הכא דומיא דיבש ביבש הוא דליכא טעמא דהא תנן דאם אין מכירו כולן אסורים כלומר ואע"ג דליכא נותן טעם ואמאי כיון דליכא טעמא ליבטל ברובא דהיינו חד בתרי כיבש והאיה לדבר דיבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטיל מדאמר בפרק הזהב התרומה והבכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ואסורים לזרים ועולים בק"א וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה ובכורים מה שא"כ במעשר ואמרינן עלה דמשא"כ במעשר דבטל ברובא והתם ודאי מדרבנן קאמר דומיא דק"א דתרומה וביבש ביבש הוא דאילו בלח ששים בעינן וקאמר דבטיל ברובא כלומר חד בתרי כשאר האיסורים שלא החמירו עליו כמו שהחמירו בתרומה דליכא למימר דכי קאמר התם ברובא ברבייה קאמר דהיינו ששים דא"כ היכי קאמר סתמא משא"כ במעשר דבטל ברבייה תרומה נמי בטלה ברבייה בעלמא הכא איכא לאוקי דמשום דתנן ואם לאו כולן אסורים דאפילו באלף לא בטיל מקשי סתמא וליבטל ברובא דהיינו רבייה אבל התם דתרומה נמי בטלה ברבייה דק"א אם איתא דלמעשר צריך ששים ה"ל לפרושי רבייה דידיה כמה אלא מדקאמר סתמא ש"מ דרובא ממש קאמר וכן דעת בעלי התוס' ז"ל עכ"ל ויתר דיני יבש ביבש יתבארו בדברי רבינו בסימן ל"ז ושם בד"ח בס"ד : [ו] **דבריה** הוי · הלכך אין לו ביטול דמאחר דאחשביה קרא לבריה לחייבו בכל שהוא כדלקמן לא תאכל אותם בין גדול ובין קטן החשיבוהו חכמים ג"כ שלא להתבטל אפילו באלף · הארוך כלל כ"ה ועיין סוף סימן דלקמן שכתבתי שם דאף על גב דחכמים לא מנו אלא ששה דברים ואין בריה בכללן אפ"ה קי"ל דאינו בטל ע"ש : [ז] **וכן** נמי חתיכה הראויה להתכבד · כדלקמן : [ח] **דג** טמא שכבשו עם דג טהור כל גרב כו' · גרס ול"ג וכל גרב דלרבינו כולה חדא מילתא היא ומיירי באיסור פליטת הציר וכדמסיים דהכי קתני במתניתין אם יש בו משקל עשרה זוז ביהודה שהן חמש סלעים בגליל דג טמא צירו אסור ולדברי רבינו הנך חכמים לא ממתניתין הביאו ראיה דמתניתין החמירו בציר ולא מיירי בבריה אלא מייתו ראיה מהוראת ר"י בר בון בעכברא שהוא בריה וזה דחה רבינו מטעם י"מ דעכברא שם מקום וההוראה היתה ג"כ על ציר היתה אבל בריה איכה בטלה כלל ואפילו באלף זו היא דעת רבינו אליבייהו דהנהו חכמים אבל לפי מה שראיתי בפירוש רבינו שמשון על המשניות וכן בתשובת הרשב"א סימן ק"ע שמהו פסק שלהם על המשנה עצמה ושמו ג' חלוקות מהמשנה דרישא דקתני דג טמא שכבשו עם דג טהור בבא בפני עצמה ומיירי בכבישת דגים ע"י המליחה ומשנה חסרה היא שלא פירש אם מותר אם אסור ובירושלמי תני רבי יהודה בן פזי דג טהור שטפל שכבשו עם דג טמא מליח אסור תני רבי חייא מדיחו ומותר ובבא דכל גרב כו' מיירי באיסור גוף הדג ומשום בריה ושיעורו בתתק"ס כדקתני שיעורו ובבא דג טמא צירו אסור מילתא באפי נפשיה ומשום פליטת ציר ופליגי בה רבי יהודה אומר רביעית בסאתים ורבי יוסי אומר אחד מט"ז בו והכריע הרשב"א שא"א לומר דכולה מתניתין חדא קתני ואין כאן אלא איסור פליטת הציר דאם כן ת"ק נמי מיסך סייך בפלוגתא דרבי יהודה ורבי יוסי וא"ת פיסא בין ת"ק לרבי יהודה ורבי יוסי טולי האי ועוד שיחמיר ת"ק בציר דרבנן דאינו אלא זיעא בעלמא טולי האי ועוד מאי דקאמר בתר רישא דג טמא צירו אסור והא עד השתא בצירו עסקינן באיסורו ובביטולו אלא רישא באיסור כבישותו שאוסר את הטהור במליחתו עמו והדר איירי בבטול גופו וסיפא באיסור צירו וביטולו ושלשה משניות הן רישא בנתינת טעם בשכבש דג טמא עם דג טהור ודג טהור שמולחו עם דג טמא דמייתינן בפרק כל הבשר וסיפא כל גרב בביטול גופו וסיפא דסיפא בביטול צירו עכ"ד הרשב"א : [ט] **גרב** · פירש הר"ש כד או חבית : [י] **וקאמרי** עלה בירושלמי שהוא אחד מתתק"ס · וכתב הרשב"א בתשובה סימן רע"א וז"ל ומה שאתה שואלני טעם הירושלמי בשיעור הזה גם אנכי לא ידעתי ולא נתפרש לנו ע"כ : [כ] **וליטרא** עביד ק' זוז · עיין מה שכתבתי בזה בס"ד בפרק מי שמתו סימן ל' ובפ"ע דנדה בד"ח סעיף מ"ה : [ל] **נמצא** לכל זוז תתק"ס זוז ומותר · ואע"פ שכתבתי דלדברי רבינו כולה מתניתין בפליטת ציר היא ואם כן איסורא קתני מתניתין ולא היתירא י"ל

בעכברא שנתערב בהיתר ובטלו באלף והוא הדין אם היה תשע מאות וששים היה מתירו אלמא בריה בטלה בתשע מאות וששים · וקשה להם ממשמעתין דמדמי ביטול בריה לביטול חתיכה הראויה להתכבד [מ] דאפילו באלף לא בטלה · ומיהו איכא למימר כיון דצריך שיעור גדול לבטלו מדמהו לחתיכה · וי"מ דעכברא שם מקום כדאיתא פרק השוכר את הפועלים (דף פד׳) לא שבקוה בני עכברא למיקבריה · וקאי אליר דאיירי ביה וקאמר שר׳ יוסי הורה כן באותו מקום דיהיב טעמא עד קרוב לאלף (קמב) וכן מסתבר דלא איירי בעכברא שנתערב בהיתר · [נ] דאי צורת עכבר עליו ניכר בין חתיכות של היתר מפליטו והשאר מותר (קמג) [ס] ואם נימוח ואין ניכר טעמו בטל בששים · והא דגיד מיקרי בריה וכן אבר מן החי (לקמן דף קב:) [ע] ודג טמא ועוף טמא (קמד) אבל לא עוף טהור מת דאמר לקמן (שם) בהאי פירקא אמר רב אכל לפור טהורה בחייה בכל שהו · במיתתה בכזית וטמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהו · פירש רש"י לקמן דנבילה לא מיקריא בריה דלא היתה נבילה כשנוצרה · אבל גיד ועוף טמא ואבר מן החי חל איסורן משעה שנוצרה · וקשה הרי חלב המכסה את הקרב וחלב הכליות וערלה וכלאי הכרם דאסירי משעת ברייתן ובטילי · וי"ל דכל דבר [פ] שאם יחלק אין שמו עליו נקרא בריה דעוף טמא שלם נקרא עוף וכשאין שלם אין קורין אותו עוף אלא חתיכת עוף טמא וכן גיד נקרא חתיכת גיד · [צ] וכן אבר מן החי אבל נבילה [ק] אפילו חתוכה מיקריא נבילה דכל דבר שנתנבל קרוי נבילה [ר] ואינו שם העצם · [ש] וכן שור הנסקל לא מיקרי בריה כדמוכח פרק התערובות [דף עב׳ ושם בתוספות ד"ה וליבטלו] משום דכתיב ולא יאכל את בשרו דמשמע אפילו חתיכה אחת ממנו [ת] אבל הכא קאמר לא תאכל אותם בין גדול בין קטן כי על שלימותן נקראין כן · וכן מוכח בפרק שבועות שתים (דף כא:) דקאמר וכי היכן מצינו באוכל כל שהו [שהוא] חייב · ופריך והרי מפרש פירוש מפרש שלא אוכל כל שהוא · ומשני מפרש נמי כבריה דמי · משמע דטעמא דבריה הוי כאילו פירש הכתוב לא תאכלנו בכל שהוא · והא דתנן בפרק אלו הן הלוקין (דף יג׳) כמה יאכל מן הטבל ויהא חייב רבי שמעון אומר בכל שהו וחכמים אומרים בכזית · א"ל ר"ש אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהו שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כברייתה · [א] אמר להן אף חטה כברייתה ומסיק (דף יז׳) ורבנן בריית נשמה חשיבא חטה לא חשיבא· הרי גיד ואבמ"ה דלאו בריית נשמה הן וחשיבי בריה· וי"ל דרבנן לדברי ר"ש קאמרי לדידן אפילו הוי חטה נשמה לא מיקריא בריה דהא כתיב לא תאכל טבל ולא כתיב לא תאכל חטה דהוה משמע דאשלימות של חטה קפיד קרא כמו בהני דמיקרו בריה ודמו למפרש אלא לדידך דהשתא ליה בריה אלמא לית לך טעמא דמפרש מ"מ לא דמי לנמלה דהתם איכא נשמה והכא ליכא נשמה וכה"ג אשכחן טובא בהש"ס דקאמרי מאלו לדברי חבריהם ואע"ג דאינהו לא סברי להך סברא · בפרק התערובות (דף עז׳) בפלוגתא דרבי אליעזר וחכמים [ב] גבי מעלה לשם עולים · ובפ"ק דגיטין (דף יד׳) גבי הולך מנה לפלוני · וההוא דהלוקח יין מבין העובדי כוכבים דשמא יבקע הנוד (שם דף כה:) (קמה) וי"מ דאף רבנן בעו דבר שבא מבריית נשמה · [ג] וגיד ואבמ"ה [באים] מדבר שיש בו נשמה: לך ובן חתיכה הראויה וכו׳ · ואמאי תבטל ברובא הניחא למ"ד כל שדרכו למנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו למנות שנינו מאי איכא למימר · חתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים שאני וא"ת והתנן בפ׳ בתרא דמס׳ ע"ז (דף עד׳) אלו אוסרים בכל שהוא כו׳ וקאמר עלה בגמ׳ תנא מאי קחשיב אי דבר שבמנין קחשיב ליתני נמי חתיכת נבילה ואי איסורי הנאה קחשיב ליתני נמי חמץ בפסח ומשני תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה וקאמר [נמי] התם הרי אלו אסורים למעוטי דבר שבמנין ולא איסורי הנאה אי נמי איסורי הנאה ולא דבר שבמנין · אלמא חתיכה [נבלה] בטלה· וי"ל דהתם לא קאמר [ד] אלא דלא חשיב במתניתין אלא מידי דאית ביה תרתי ולא משום דסבר דמידי דלית ביה תרתי דבטלי· והא דקאמר למעוטי פי׳ דלא קחשיב להו · וכה"ג אמרינן בריש פ"ק דב"ק (דף ה׳) דקאמר מניינא דמתניתין למעוטי דרבי חייא ודרבי חייא למעוטי דר׳ אושעיא ולאו משום דפליגי דכולהו מודו דכולהו כאבות לשלם ממיטב· והא דאמר בפרק הערל (דף פא:) חתיכה של חטאת טמאה במאה של חטאת טהורה תעלה · י"מ משום דחטאת טמאה [ה] אסורה בהנאה ולא הוי חתיכה הראויה להתכבד לפני האורחים עובדי כוכבים · והא ליתא דהא חתיכת בשר בחלב אמר בפ׳ בתרא דמס׳ ע"ז (דף עד׳) דלא בטיל משום חתיכה הראויה להתכבד אע"ג דבשר בחלב אסור בהנאה אלא ודאי כל דבר הראוי להתכבד אם היה מתבטל חשיב ולא בטיל · וחטאת טמאה שנתערבה בחטאת טהורה אפילו נתבטל מה שראויה להתכבד בפני אורחים כהנים לא חשיב ליה שאינם מחזיקין טובה זה לזה שטלן שוין דכתיב לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו ואע"פ שנחלקו למשמרות ונוטלים בגורל היינו משום דלא ליתו לאינצויי · אבל רגילין היו לאכול כל אחד עם חבירו שלא יבואו הקדשים לידי נותר · [ו] וחטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה [ז] ורב אלפס שלא הביא זו המשנה דגיד וחתיכות נראה דסובר דחתיכת נבילה בטלה [ח] וסובר כמתניתין דמס׳ ע"ז דתרתי בעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה וכן מוכח מתוך דבריו בפ׳ בתרא דמסכת ע"ז (קמו) [ט] וליתא דבכל דוכתא משמע דחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה · ועוד הארכתי

רש"י בחייה בכל שהו · משום אבר מן החי : במיתתה בכזית · דבנבילה אכילה כתיבה וכל אכילה בכזית בר אבר מן החי דרבייה קרא וקפיד אאבר לחודי׳ : טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא· חייב דבריה היא ולא נריכה שיעור כדתנן באלו הן הלוקין באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב משום שהיא כברייתה אלמא בריה אסורה בכל שהוא אבל לאו דנבלה ליכא לחיוביה משום בריה דכשנבראת לא היה עליה שם נבלה הלכך אלאו דנבילה לא מחייב עד כזית : והרי מפרש · שבועה שלא אוכל כל שהוא ואכל כל שהוא חייב : מפרש נמי כבריה דמי · מפרש דשבועה כבריה בשאר איסורים דמי בריה טעמא מאי משום דחשיבא מפרש נמי איהו אחשבה דהסרה עליה : באוכל נמלה גרסי׳ · שהוא חייב משום שרץ השורץ על הארץ : לך הניחא למ"ד · במסכת ביצה : כל שדרכו למנות שנינו · במסכת ערלה גבי חבילי תלתן דלא בטיל הא נמי פעמים שנמנית דאדם עשוי לימנות חתיכותיו למנין אורחים שזימן: אלא למ"ד את שדרכו· מיוחד למנין הוא דלא בטיל כגון תבלין אבל דבר העשוי ליתנן באומד אע"פ שנמנה לפעמים בטל אמאי לא בטלה : אי דבר שבמנין קתני׳· משום דדרכן לימנות לא בטיל ואסי׳ לאו איסור הנאה נחשוב נמי חתיכות נבילה : תרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה · דאיכא תרתי לחשיבותא דחשוב איסור דידהו הוא דלא בטיל אבל חמץ פרוסה בפסח הואיל ואין דרכו למנות בטיל ומשליך אחד מהן לנהר והשאר נותן לכלבו ותתיכת נבילה אע"ג דדבר שבמנין הוא כיון דלאו איסור הנאה הוא בטלה ברובא והדא שדי לכלבים ואינך שרו באכילה : דלא תעלה · הואיל דאפשר למוכרן לכהן בהפסד מועט :

מעדני יום טוב

י"ל דמתניתין מיירי כשיש בין הכל תתק"ם וכדקתני כל גרב שמחזיק כו' דמשמע שהטהורים עם הטמא מחזיק רק תתק"ם ומשו"ה קתני דאסור וכי קאמרינן דמותר הייתו כשיש תתק"ם שיעורין כנגד הטמא : [מ] דאפי' באלף לא בטלה · כדתניא בתוספתא שכתבה רבינו בסימן דלקמן : [נ] דאי צורת עכבר עליו ניכר בין חתיכות של היתר מפליטו כו' · ה"פ הרי ניכר כו' ומפליטו כו' ומיהא קשיא לי דהאי בביטול בריה קיימין וא"כ אע"פ שאין צורת עכבר עליו הרי הוא שלם והשאר חתיכות הן כדאמר בין חתיכות של היתר ואין לך היכר גדול מזה ואי אמרת דגם העכבר אינו שלם אם כן לא תחשב בריה לענין שלא לבטל כמ"ש רבינו לקמן סימן ל"ה ובשאלה להרשב"א סימן של"ד ראיתי שנשאל היכי דמי אי עכבר שלם בתערובות מינו מותרין הרי ניכר העכבר ביניהן דאיזה מין טהור דומה לו ואם נחתך בטל הוא בששים כשאר כל האיסורים ואם בלוו בטל בששים וכו' ע"כ ונ"ל דלרוב פשיטותיה דעכבר שלם ודאי ניכר הוא משום שאין במינין הטהורים דומה לו מש"ה לא חש רבינו למינקטיה וסבר שא"א לומר בכל שהעכבר שלם היה ומשום ביטול בריה היתה ההוראה דודאי ניכר היה ולא היה בזה שום הוראה אלא ספק אחר אפשר לומר והיינו שהיתה חתיכה ממנה שראויה היתה להתכבד ואע"ג דאנן בביטול בריה עסקינן מ"מ דיניהן שוין כדמדמה להו מתניתין דקתני וכן חתיכה כו' ועל זה הוא שדן רבינו וקאמר דממ"כ לא היתה ג"כ כאן שום הוראה דאם החתיכה הזאת של העכבר היתה צורת עכבר עליו הרי ניכר כו' : [ס] ואם נמוח ואין ניכר טעמו בטל בששים · אבל הרשב"א לפי שטתו ושיטת הר"ש שכתבתי לעיל בשמם שסוברים דבטול בריה בתתק"ם וממתניתין גופא הוא שלמדו כן והוקשה לו הך דעכברא כמו שהעתקתי בסמוך בשאלה להרשב"א בזה היתה תשובתו דלעולם עכברא היתה אבל לא משום בריה נגע בה דא"א לומר כן כמו ששאל השואל אלא משום פליטתו היתה ההוראה וז"ל נראה דהיינו משום פליטתו כגון שנפל בשמן או ביין או בשכר ועל זה סמך הרב בעל הלכות ז"ל ועכבר שנפל ליין או לשמן אוסר עד לאלף ואל תתמה עלה דהא בגמרין סברי למשורי בשיעורא רבא דרבינא סבר למשורי בק"א כתרומה ורב הונא אמר דילמא כתבלין בקדירה דלא בטיל טעמא אבל אני לא פסקתי כן אדרבה כתבתי שאין עכבר אוסר בפליטתו בשום מקום משום דפגום הוא אלא בשכר בלבד משום ספק שנסתפקו דילמא עכברא בשיכרא אשבוחי משבח ואסקינן התם הלכתא אידי ואידי בשיתין כולהו איסורים שבתורה עכ"ל ועיין לקמן סימן ל"ט ובפרק בתרא דמסכת ע"ז סימן י"א : [ע] ודג טמא · לפירוש הר"ם והרשב"א שכתבתי לעיל אמתניתין דמסכת תרומות שמעינן מיניה שפיר דדג טמא מקרי בריה אבל לרבינו שפירש שמשנה דטעמא לא משום בריה היא נ"ע אסיפא קאי והתוספות בפרק התערובות דף ע"ב לא כתבו לדג טמא וגם התוספות דפירקין דלעיל דף נ"ז אבל כתבו שרץ ויראה דקאי אנמלה דאלו הן הלוקין כדלקמן וכן בקטור ובטור סי' ק' לא כתב דג טמא וכתב נמלה ומ"מ ודאי דג טמא בריה הוא לפי המסקנא וכ"ה בטור בסימן ק"ז : [פ] אם יחלק כו' · אבל חלב חתיכה קטנה ממש כדלקמן נקרא ג"כ חלב מדוסי רשב"א : [צ] וכן אבר מן החי · נקרא חתיכת אבר : [ק] אפי' חתוכה מקרי נבילה · ומש"ה עוף טהור במיתתה אינה בריה : [ר] ואינו שם העצם גרם · וכלומר דשם נבילה אינו שם העצם ולפיכך אף שהחתיכה נקראת נבילה שכך יש לקרוא החתיכה בשם התואר כמו הגוף בעצמו מה שאין כן שאר האסורים משום בריה שעמם שם העצם הוא ואין החתיכה ראויה להקרא בשם העצם אלא חתיכה ממנה אבל איסור הנבילה אין השם שם העצם ואף שהחתיכה נקראת נבילה ולפיכך אין באיסור נבילה שום טעם בריה ולשון התוספות דאלו הן הלוקין הטעם תלוי דכל שאובד שמו כשנחתך הוי בריה וגיתא מנבילה שאינה אובדת שמה שלפעמים אף כשנחתכים קורים אותם נבילה ולכן לא הוי בריה אבל גיד אובד שמו ע"י שנחתך ע"כ : [ש] וכן שור הנסקל לא מקריא בריה · כדמוכח בפרק התערובות דבשור הנסקל שנתערב בין השוורים דתנן אפילו הן רבוא כולן ימותו פרכינן ולבטלו ברובא ומשני ב"ח חשיבי ולא בטלי דוקא משום חשיבות דב"ח אבל משום בריה לא : [ת] אבל הכי גרס : [א] א"ל אף חטה כברייתה · והקשו בתוספות דלעיל דף נ"ו דלר"ש היאך תרומה עולה בק"א וכי תימא דס"ל טעמיה דבריה דוקא הנאסר מכשנולד אבל תרומה מותר עד שימרח אכתי ערלה וכלאי הכרם לא ליבטלו ע"כ : [ב] גבי מעלה לשם עולים · וכ"כ התוספות שם דף ע"ב אבל בפירקין דף נ"ז כתבו דמיהו שם מיושב יותר דמתוך הברייתא אומר כן שגמרא אבל בפרק בתרא דמכות מי דוחק הש"ס לומר דרבנן משיבים תשובה לר"ש לדבריו מה שאין סוברים כיון דאינו לא במשנה ולא בברייתא ע"כ וגם מאינך דמייתי רבינו נראה יש להשיב גם את זו : [ג] וגיד ואבר מן החי באים מדבר שיש בו נשמה · גרס ומקיים בה הר"ן ומיהו חלב לא מיקרי בריה אע"פ שהוא בריית נשמה לפי שאין כולו במקום אחד ואינו כעין בריה שהיא מקובלת כאחד ע"כ אבל התוספות דאלו הן הלוקין הקשו על פירוש זה דים מפרשים דהא נבילה דקא אתי מבריית נשמה ואעפ"כ לא הויא בריה : [ד] אלא דלא חשיב מתניתין · עיין בסוף הסימן ומה שאכתוב שם בס"ד : [ה] אסורה בהנאה· כ"ל דוקא כדמסיק דלעובדי כוכבים אסורה להאכילה אבל בשאר הנייה כגון להסיקה תחת תבשילו כ"ל דמותר כמו בתרומה טמאה כדדרשינן בפרק ב"מ דף כ"ה : [ו] וחטאת בשל חולין קאמר התם דלא תעלה · משמע דאף חטאת טמאה בשל חולין קאמר דהא בהכי איירינן ומכיון דהתם ולא פירש ש"מ דבכה"ג מיירי הך נמי ואע"ג דקתני התם טהורה בשל חולין ס"ל לרבינו דלאו דוקא קתני טהורה דה"ה טמאה וכתבו התוס' דהערל [דפ"א:] דהדוס עפי לאשמועינן טהורה שהוא דבר שבמנין ולא איסור הנאה דמקדש מבטמאה דהוי דבר שבמנין ואיסור הנאה דאין חידוש כל כך ולפי טעמא שבקונטרס שתולה בהפסד מועט לא מצי למנקט בקיפא טמא בחולין עכ"ל ובפ' התערובות דף ע"ב כתבו תוס' דע תימה דכמה איסורי הנאה לא בטלי ולא חיישינן ע"כ : [ז] ורב אלפס ז"ל שלא הביא זו המשנה כו' · וברי"ף שבידינו איתא : [ח] וסובר כמתניתין דמסכת ע"ז דתרתי בעינן· ודלא כפירוש דלעיל דלא קאמר אלא דלא חשיב כו' וה"ל מסקי התוספות דהכא לפי שהוקשה להם דכי פריך התם ולתני נמי חתיכת נבילה אמאי לא מצני דלא תני לה משום דהכא תנא ליה הכא במתניתין כדמשני התם אהא דפריך התם ולתני נמי אגוזי פרך ורמוני באדן ומשני הא תנא התם הראוי לערלה וכו' ותירצו דהכי פריך התם ולתני נמי חתיכת נבילה ואי משום דהכא תנא ליה הכא א"כ לא ליתניה חתיכת בשר בחלב כיון דהכא אשמועינן הכא דחתיכת איסורא לא בטלה משום דהוי דבר שבמנין ומשני דההוא תנא תרתי אית ליה ולפי זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולא איסור הנאה בטל להאי תנא ולכך לא נקיט אלא חתיכת בשר בחלב ופליג אתנא דהכא עכ"ל : [ט] וליתא דבכל דוכתא משמע דחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה · וא"ת והא פלוגתייהו דכל שדרכו ואת שדרכו אליבא דר"מ היא בריש ביצה אבל חכמים תנו ששה דברים בלבד ור"ע מוסיף אחד כדאיתא התם ואין בכלל המנין חתיכה הראויה להתכבד ולא בריה ואמאי פסקינן דלא כחכמים כבר כתב הר"ן כיון דסתם מתניתין דהכא [כוותיה] ור"י ורים לקיש נמי פליגי אליביה בכל שדרכו ואת שדרכו קי"ל כוותיה ואליביה דרבי יוחנן דאת שדרכו למנות מקדש ותתיכה הראויה להתכבד הא אמרינן הכא דהואיל וראויה להתכבד שאני כלומר ור"מ מודה בהא דאע"ג דלא הוי מאת שדרכו למנות כיון שהיא חשובה להתכבד בה בפני האורחים אינה בטלה אבל הרמב"ם ז"ל בפרק ט"ו מהמ"א פסק כרבנן משמע דס"ל דחתיכה הראויה להתכבד בה הרי היא כששה דברים לרבנן עכ"ל הר"ן ובכך מתיישב ג"כ הא דפסקינן לעיל דבריה לא בטלה ובסוף משנה נתלבט ליישב למה מנו חכמים ששה בלבד והם עצמם סבירא ליה נמי ספי כדאשכחן הכא דבריה ותתיכה הראויה להתכבד דלא בטלי ומסיק דרבנן אדרבי מאיר מהדרי דקאמר חבילי תלתן וכל דכוותייהו מקדשין וכיון שחבילי תלתן מזרע הארץ הם קאמרו רבנן לאפלוגי וקאמרי דלא משכחת בזרע הארץ ופרי העץ דמקדשים אלא הנך ששה בלבד דחשיבי טובא וכו׳ :

דברי חמודות

דיני בריה לקמן סימן ל"ה וע"ש : (קמב) וכן מסתבר כו' · וכן דעת תוספות פרק בתרא דמסכת ע"ז וגם דעת רי"ף ורמב"ם נראה כן מדלא הזכירו דבר זה והכי נקטינן דבריה אפילו באלף לא בטיל כ"כ ב"י סי' ק' ועוד כתב ב"י שהרשב"א כתב בתשובה קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה אסור הכל ואם נהגו מהמרק בכף או בקערה ורוב שאין שם כלל הכל מותר ואף הקדירה ובס"ס ק"ד כתב הב"י להשובה זו בארוכה ומבואר משם דסא דכתב הכל מותר הייגו אותו המרק שהוא בכף או בקערה אבל מה שנשאר מהמרק בקדירה אסור ומ"מ הקדירה עצמה מותרת שאין בקדירה אלא פליטת הבריה ומתבטל בששים ורמ"י ז"ל העתיק אם נתנו המרק כו' ולכן סתם וכתב שהכל מותר ועוד כתב בתשובה ההיא שאם הבריה זבוב דבר המאוס שא"ל שום שיעור לבטל פליטתו ויתבאר לקמן בסי' ל"ה גבי עכבר שנפל לשמן · עוד כתוב בב"י בשם הרשב"א בדין ירקות שנתבשלו ונמצאו בהם ג' תולעים וכבר כתבתיו בפ' אלו טריפות סעיף רפ"ט ועיין שם גם עיין לקמן סעיף קמ"ז דאין חילוק בין נתערב במינו לשלא במינו : (קמג) ואם נמוח כו' · עיין לקמן סי' ל"ה בדין עכבר שנפל לשמן כו' ומ"ש שם בס"ד : (קמד) אבל לא עוף טהור מת ומיהו בילה שיש בה אפרוח הוי בריה כמ"ש לעיל סעיף קכ"ב וכ"ל טעמא דכיון שכל שלא יצא לאויר העולם אסור הוא כמ"ש בפ' אלו טריפות סעיף שמ"ג הלכך יש לו כל דין עוף טמא : (קמה) וי"מ דאף רבנן בעו דבר שבא מבריית נשמה · וכמ"י כתבתי שהתוס' דחו סברא זו אבל הר"ן כתבה ומסיק בש"ע שאין לו דין בריה אא"כ הוא דבר שיש בו חיות וכן צריך שיהא דבר שאסור מתחלת ברייתו וכן צריך שיהיה דבר שלם שאם יחלק אין שמו עליו וכן צריך שיהא שלם עכ"ל ובסוף דבריו שכתב שצריך שיהא שלם · יתבאר לקמן בדברי רבינו סי' ל"ה ובספר מלבושי יו"ט כתבתי שמ"ש שיהא דבר שלם הוא פ"ס והטעמו לרמ"י ז"ל כמו שתראה משם ח"ל שארוך בשם ר"י אין קרוי בריה עד שיהא בו ג' דברים בריית נשמה ונוצר באיסורו ושיחלק ואין שמו עליו ע"כ ולעיל מינה כתב ג"כ שיהיה שלם דוקא ועיין זה לקמן סי' ל"ה : (קמו) וליתא דבכל דוכתא משמע דחתיכה הראויה להתכבד לא בטלה · וכן נמנו וגמרו כל הפוסקים ב"י סי' ק"א וכתב עוד שהרמב"ם כתב בפ' ט"ו מהמ"א דאף חתיכה שאינה אסורה אלא מדרבנן אינה בטלה אם היא ראויה להתכבד ע"כ ודקדקתי בדברי הרמב"ם ולא ראיתי שכתב אלא לשון הזה וה"ה בחתיכה של בשר בחלב או של חולין שנשחטו בעזרה שהרי הן אסורים מדבריהם בהנייה כמו שיתבאר בהלכות שחיטה ע"כ ושם בהל' שחיטה פ"ב הזכיר דין חולין שנשחטו בעזרה וכתב שם שהאוכל כזית מבשר חולין שנשחטו בעזרה היו מכין אותו מכת מרדות ע"כ וכ"ש לנהנה בלבד שאין עליו דין מלקות דאורייתא ושם הקשה הכ"מ והוכיח דהרמב"ם ודאי ס"ל דחולין שנשחטו בעזרה מתסרי מדאורייי׳ וז"ש שהיו מכין אותו מכות מרדות הייתו מפני שלא נאמר בהן לאו וגם מ"ש הרמב"ם שם דדברים אלו דברי קבלה הם הייתו שנאמרו מסיני ע"כ אבל לשון של הל׳ מ"א קשה עדיין והמיסכי דאשתמטתיה להכ"מ שם שלא כתב עליו כלל ואף לפי השורש השני שבנית הרמב"ם בספר המצות שלו שאין ראוי למנות במנין תרי"ג מצות כל מה שמלמדין באחת מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהם או מריבוי אפי׳ הכי חולין שנשחטו בעזרה ראוים לקרותן איסור דאורייתא שהרי הוכיר שם ג"כ שאם בארו הם"ם שהוא גוף תורה או שזה דאורייתא הנה ראוי למנות אחר שהמקבלים ממנו אמרו שהוא דאורייתא עד כאן והא בחולין שנשחטו בעזרה הזכירו בפירוש שהוא דאורייתא במכילתין פרק כיסוי הדם דף פ"ה לר"ש וכ"ש לרבנן וכן בסוף האיש מקדש ובפרק מרובה דף ע"ב ואלא מיהת הא ודאי לא קשיא אמאי אין מחויב מלקות אע"פ שהיא דאורייתא דלא מניינו בו לאו בפי׳ אלא ילפינן ליה מכללא דכי ירחק ממך המקום בריחוק מקום אתה זובח אבל לא בקירוב מקום כו׳ כדאיתא בסוף האיש מקדש ומשו"ה לא היו לוקין עליו אבל ודאי מוכח דהוי דבר תורה שראוי למנותו מכלל המנויין במצות של תורה ועוד קשה לי על הבשר בחלב שכללו בפט"ו מהמ"א עם חולין שנשחטו בעזרה ששניהם אסורים בהנייה מדרבנן והרי ממקרא מלא למדנו שהוא אסור בהנייה מדכתיבי ג' קראי לא תבשל ובא אחד מהם לאיסור הנייה וכס' המצות שלו בלאו סי' קפ"ז נתן טעם שאין מונין איסור אכילה של בשר בחלב ואיסור הנייה לשני לאוין כי האכילה מין ממיני הנאה כו' אבל מוכח בודאי שדבר תורה הוא איסור הנייה של בשר בחלב וכן בריש פ"ט מהמ"א סתם וכתב שבשר בחלב אסור בהנאה ולא פירש שהוא מדבריהם נראה מזה שרצה לומר שאסור דבר תורה כמו הבישול והאכילה שהזכיר שם ג"כ ועוד קשה לי שמאחר שדעת הרמב"ם דחתיכה הראויה להתכבד אפילו אינה אסורה אלא באכילה לא בטלה שהרי כתב שם להאסור חתיכת נבילה או של טמאה והם אינם אסורים בהנאה וא"כ למה זה נתלבט לכתוב כלל על חתיכה של בשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה הטעם שהרי הם אסורים מדבריהם בהנייה דכי נמי לא מתסרו אלא באכילה הא אמרן דלא בטלו ובזה י"ל דאע"ג דלא הוצרך לומר שאסורים בהנייה מ"מ מכיון שאיסור בשר בחלב לא נאמר בתורה אלא בלשון בישול וכן חולין שנשחטו בעזרה ג"כ לא נתפרש בכתוב איסור אכילתו ומפני כן היה מן הצורך שהוא יפרש לנו איסור ואם היה מפרש איסור אכילה הייתי אומר שאין כאן איסור הנייה הלכך מכיון שהוצרך על כל פנים להזכיר שיש בהן איסור אכילה ראה ויוכח לפרש שאף בהנייה אסורים שלא תחשוב ולומר שאין בהן איסור הנייה ואע"פ שלנדון הזה דביטול חתיכה הראוייה להתכבד לא היה צריך לכך זה נ"ל לתרץ דלא הקשה על שהזכיר איסור הנייה אבל מ"מ מתוך מה שכתבתי התבאר שאיסורין של בשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה דבר תורה הם אף לפי השורש שבנית הרמב"ם בעצמו וזה צריך עיון וכתב רמ"א בשם הארוך כלל כ"ה שאם ספק אם ראויה להתכבד וכן בבריה אזלינן לקולא משום דזה שאמרו דבריה ותתיכה לא בטלי מדבריהם הוא בלבד לפיכך אפילו אם איסור שלהם מדאורייתא הוא אפילו הכי מה שיאסרו יותר מפני שהם בריה או תתיכה אלא שיש לנו

האריכתי בזה בפרק בתרא דמסכת ע"ז (סימן מ): **לה והא** דאמר דבריה לא בטלה (קמז) הני מילי כשהוא שלם (קמח) אבל נתרסק או נתחתך ממנו קצת לא מיקרי בריה ובטל ברוב: כדאמר במסכת מכות (דף טז) [illegible] [י] לוקה [illegible] [כ] האיברים [illegible] [ל] שיעורן בששים [illegible] [מ] ונשאל גאון [illegible] [נ] היא מותרת [illegible] [ס] נתפתחה [illegible] [ע] ולא אמר איסורא ברובא איתיה · ודווקא שנפתחו או נתפרסו החביות מעלמן (קנג) או בשוגג (קנד) אבל במזיד אסורות (קנה) וכן בשוגג למאן דקנים שוגג אטו מזיד באיסורא דרבנן (קנו) דהאי איסורא דרבנן הוא דמדאורייתא לא שנא דבר חשוב ולא שנא שאין חשוב דאורייתא חד בתרי בטיל ·

רש"י **לה ריסק** · מיעך וכיתת וביטלו מתורת בריה :

(קנז) וכתב הרמב"ם ז"ל דדוקא למבטל האיסור (קנח) קנסינן (קנט) אבל לאחרים שרי : **לו והא** דאמר חתיכה הראויה להתכבד [illegible] [פ] ובשר בחלב [illegible] (קס) אבל חתיכת היתר שקבלה טעם [illegible] [צ] אף לדברי המפרש [illegible] [ק] (קסא) בטלה היא בששים [illegible] [ר] הראויה להתכבד [illegible] [ש] ואע"ג דהשתא לא חזי למיכל [illegible] (קסב) ומשום שהיא חיה לא בטלה [ת] וכן בהמה שלמה חיה לא בטלה וגם שמעתי דיש אומרים דכבש שלם או אווז שלם לא מיקרי ראויה להתכבד לפני האורחים לפי שאין דרך לתת לפני אורח כבש שלם או אווז שלם · גם אלה דברי הבאי הם וכי בשביל שראוי לחלק לכמה חתיכות חשובות גרע טפי ·

כל

דברי חמודות

לא ספק בזה נלך בכאן להקל : (קמז) ה"מ כשהוא שלם · וכתב בא"ו כלל כ"ה דעיקר גיד הנשה אינו אלא שעל הכף בלבד והוא ברוחב ד' אצבעות בשור הגדול וב' אצבעות בכבש גדול ופחות מרוחב אצבע בכבש קטן ואז מקרי שלם ובריה ע"כ ואין חילוק בין נתערב במינו לשלא במינו דלא כא"ו הארוך שכתב דהא דחתיכה הראויה להתכבד ובריה לא בטלה דוקא במינו אבל שלא במינו לא דומיא דדבר שיש לו מתירין ע"כ דמתשובת הרשב"א שכתבתי לעיל סעיף קמ"ב בבריה שנפל לירקות כו' משמע שלא כדבריו וכן משמע בשערי דורא גבי טפת חלב כו' כ"כ רמ"א בת"ח כלל מ' דין ו' כתב לחלק דשאני בדבר שיש לו מתירין שאין אנו אוסרין לטעם כשהוא בשלא במינו דהתם אין החשיבות מצד האיסור עצמו אלא שמאחר שיהיה לו היתר אחר כך לא רצו חכמים שיתבטל וכל שנתערב שלא במינו אין ההיתר נקרא על דבר האסור אלא ע"ש הדבר שנתערב בו והוי כמו שאין לו מתירין כנ"ל עכ"ל : (קמח) **אבל** נתרסק או נתחתך ממנו קצת · וז"ל הרשב"א בת"ה נחתך ממנה או שנתרסקה עד שנאבדה צורתה אין זה בריה ובטל חשיבותה ובקיצור כתב בריה שנהרסקה אחד מאבריה כו' וכן בארוך כתב בשם הרמב"ן דנחתך ממנו אבר מבעיא ולא אפשיטא במסכת נזיר גבי מלקות וה"ה לאיסור ומיהו בריה דלא בטלה דרבנן היא ולקולא והא"ל מרוסק ונחתך ממנו אבר שנשמתו תלויה בו דודאי בטלה ע"כ ועיין עוד בסעיף ק"ן : (קמט) **משערינן** ליה בששים בשמן רותח · וכתב הר"ן על זה דמכלל דס"ל להגאון דכי היכא דאמרי' בפ' בתרא דמס' ע"ז דעכברא בשיכרא והלא אשבוחי משבח ה"נ בשמן אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפט"ו מהמא"א דלא משבח אלא בשיכרא ובחלא אבל ביין ושמן מפגם פגים ושרי וכן דעת חכמי הצרפתים ז"ל עכ"ל וכן דעת הרשב"א והכי נקטינן ב"י סי' ק"ד וכתב רמ"א בת"ח סוף כלל כ"ב דמ"מ אם נחתך לחתיכות צריך לסנן בבגד שלא ישאר מאומה אבל אם לא יוכל לסננו הכל אסור וכמ"ש מהרי"ל בתשובה וכיה בהגהת ש"ד וכן הוא בטור לפי שטתו דסובר דאוסר ביין ושמן כמו בשיכרא והלא ופירש הב"י כגון שהיה השכר או החומץ מעורב במאכל עד שא"א לסננו ע"כ והטעם פירש ב"י שמא יפגע בממשות האיסור ושיעור הפרן כבעדשה ואפילו בפחות מכעדשה נמי איסורא מיהא איכא דחצי שיעור אסור מן התורה ע"כ ורש"י בפ' בתרא דמסכת ע"ז דף ס"ט לא הזכיר אלא משהא דכעדשהי וכתב עליו הר"ן דכודאי הכי אמרינן במעילה דח' שרצים איסורן כטומאתן אבל תימה למה הוצרך לכך דהא אף בשאר איסורים יש לחוש לפחות משיעור שלהם דחצי שיעור אסור מן התורה ומפרש הר"ן התם טעם אחר בפירוש הסוגיא ופסק רמ"א ז"ל כ"ס ק"ד דדוקא בשרץ איכא למיחש ולא בשאר איסורים ובהדיא כתב בד"מ גם בת"ח כלל פ"ה דין י"ז דכשיעור טומאתו אסור דהיינו בכעדשה אבל אם אין חשש שנשאר שם בכעדשה שריא וכתב עוד הב"י דמדברי הרא"ש נראה שסובר דעכבר בשומן אווזא אשבוחי משבח שכתב בתשובה על העכבר בשומן אווזא ולא אימרטוט אך שערותיה נפלו אם ידוע שלא שפכו עליו שומן רותח אם השומן הוא רך שהעכבר מתנועע בקדירה ממקום למקום או הכל אסור כיון שהוא בתוכו דכבוש הרי הוא כמבושל ואם הוא קשה או יטלו סביב העכבר כדי נטילה דהיינו שיעור אצבע והשאר מותר אם יש בשומן ס' לבטל העכבר עד כאן ואפשר שהוא סובר שאין חילוק בין שאר משקים לשכרא והלא דבכולהו איכא למיחש דילמא אשבוחי משבח וכן נראה קצת ממ"ש וכן אם נפל זבוב ביין נותן אסור משמע שאם היה חם ניתא ליה שיהא אסור עכ"ל הב"י וכתב רמ"א בת"ח סוף כלל כ"ב דלדבריו דשומן יש לו דין יין ושמן א"כ גם בשומן יש לנקוט לקולא ודלא כתשובת הרא"ש מיהו נ"ל דבשומן אין להקל דהאפשר דשומן יש לו דין שכר והלא ולכן יש להחמיר בשומן ובדברי התשובה עצמה דקדק עליה רמ"א ז"ל וכתב דמשמע מינה שאם הוא רך לא מהני ששים ואמאי לא ועוד דכשהשומן קשה מצריך ששים ולמה לא תסגי בנטילה ומסיק דאע"פ שהשומן בא לפנינו כשהוא קשה אם שפכו מדי יום יום שומן בקדירה ויש לספק שמא העכבר היה שם כשעירו עליו שומן רותח שכל אסור אפי' יש ששים בשומן כנגד כל העכבר דידוע שהשומן מהותך כשמערין עליו רותח חם נמס הכל ולכן העירוי נוגע תמיד בעכבר ואפילו הוא בשולי הכלי ונאסר הכל (וכד"מ כתב עוד א"כ דהואיל ונעשה רך ע"י שפיכות אלו ששפכו עליו הוי ככבוש באותו דסתמא דמלתא דלא חזר והוקשה תוך שיעור כבישה ולכך אסור ואע"פ שאין ידוע בודאי שהיה העכבר שם בשעת העירויים מ"מ אסור מספיקא לחומרא דכבוש כמבושל דאורייתא וספיקא לחומרא כמ"ש בא"ו הארוך כלל ל' אבל אם לא עירו עליו או שעירו עליו וידוע שלא היה שם העכבר כשעירו עליו והשומן בא לפנינו כשהוא קשה וכן נמצא העכבר עליו סגי ליה בנטילת מקום ולא מחזקינן איסור שמא היה השומן רך כשנפל שם וכבוש הוי כמבושל דמותר מכח ספק ספיקא ספק נפל שם כשהיה קשה ואת"ל כשהוא רך שמא נתקשה קודם שיעור כבישה עכ"ל ומסיק ג"כ בהגהות דבמקום הפסד גדול יש לסמוך אמקילין גם בשומן כמו ביין ושמן ושאר דיני העכבר שנפל לשכר והלא מבוארים בפרק בתרא דמסכת ע"ז סימן י"א ושם מבואר דעכבר הסוגמת דוקא דמתא אבל דדברא עולה על שלחן מלכים הוא וכתב הטור סימן ק"ד בשם הרשב"א דדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם כנמלים וזבובים ויתושים שכל אדם בודל מהן למיאוסן אפילו נתערבו בתבשיל ונמחה גופן לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותרין מ"מ כל שאפשר לבדוק ולהעביר במסננת בודק ומסנן ודבריו תלוים בפרק בתרא דמסכת ע"ז בסוגיא דעכבר ושם אפרש בהארך בס"ד ומ"מ אין אלו הדברים גרועים מעכבר וכמו דעכבר בשיכרא והלא חוששין ה"נ בהני וכ"כ הר"ן בהדיא וכמו שהכתוב שם בס"ד ופן לענין שומן אווזא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ועוד עיין בדין פרי שיש בו תולע ונחתך לעיל פ' ג' סעיף ס"ו : (קנ) **אם** נפרסה אחר שנפלה לקדירה · וכתב רמ"א בת"ח שלו כלל מ' דין ה' וזה לשונו כתוב בא"ו הארוך הא דמהני רסיקה דוקא שלא נודע התערובות אבל אם נודע התערובות ואח"כ נתרסק אסור דלא מהני שוב ביטול ואין לשון הרא"ש והטור מורים כדבריו דהרי כתבו דאף אם נתרסק לאחר שנאסר התערובת בטל והיינו שנודע תחלה דנאסר התערובות דקאמרי משמע שנודע ואפ"ה מהני עכ"ל ולפום ריהטיה כתב שהרא"ש כתב כן והרי לא כתב שום לשון נאסר ועיין לקמן סעיף קנ"ג : (קנא) **ואין** אנו תולין מספק כו' · אבל אם יש מקום להכיר אותה חתיכה סמכינן עלה כי הא דכתב ב"י בשם תרומת הדשן ברא"ש כבש שנמצא טרפה ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הרא"ש ונוהרו של אחד מהכבשים ונמצאו החתיכות דומות ומכוונות יפה שיש לסמוך על זה להתיר האחרים והביא ראיה מפרק ב' דמסכת ע"ז דף מ' מעשה בעובד כוכבים אחד שהביא גרב של חתיכות דג ונמצא סי' באחד מהם והתיר רשב"ג את הגרב כולו והרגמא רב ספא בחתיכות שוות וקמ"ל דלא ניחוש דילמא אתרמו וכן בהגהת מיימוני פרק ו' מהלכות שחיטה כתוב שמעשה בא לפני ר' בקורקבן תרנגולת שניקב והוסר ממנה ונתערבה אותה תרנגולת טרפה בכשרות ודימה השומן שבקורקבן לשומן של תרנגולת מקום חיבור הקורקבן והדמו לגמרי והכשיר האחרים על ידי כך א"ז עכ"ל והוא שיהא ניכר היטיב ונדמה לגמרי א"ו כלל כ"ב : (קנב) **ולא** אמר איסורא ברובא איתיה · עיין לקמן סעיף קס"א : (קנג) **או** בשוגג · כתב רמ"א בשם תשובת רשב"א סי' תנ"ה דדוקא יבש ביבש או אפי' כשנתערבו לח בלח למ"ד שא"א בו חתיכה נעשה נבילה (כדלקמן סי' ל"ח) אבל חתיכה שבלעה איסור לא מהני שנתוסף אח"כ ההיתר דהא אמרינן ביה חתיכה נעשית נבילה עכ"ל ולפום רהיטא לא דק בדברי התשובה שמבואר בתוכה שאף במקום שאין אומרים חתיכה נעשה נבלה לא מהני שנתוסף אח"כ ויהיב טעמא לפי שא"א לעמוד על הבלוע אם יצא מתוכה אם לאו וכתב אע"פ שאני דן שאינה נעשית נבילה וא"כ לא נאסרה אלא מחמת מיעוטא שאין בה כדי לבטל עכשיו שנתוסף ההיתר והרי יש בו לבטל אעפ"כ אינו מועיל לענין איסור הבלוע בחתיכה או בירקות וכיוצא בהן שא"כ מצינו שנעלה באוכלין וא"ת אין הכי נמי אם נעשה כן בשוגג אבל לכתחלה אסור לפי שאין מבטלין איסור לכתחלה זו קשה מן הראשונה שאין אומרים אין מבטלין איסור לכתחלה אלא כשמבטל את האיסור ואוכלו אבל לסחוט את האיסור ולהוציאו מתוך ההיתר אין זה מבטל איסור אלא מכשיר את ההיתר ומפריד ממנו האיסור שאל"כ בטלת כל הגעלה וליבון וטיחת הכהל אלא דברים אלו בטלים ואסור לשומען והטורח בבתירותם וביטולם כמוניא זמנו לבטלה עכ"ל וכתב עוד רמ"א בשם א"ו הארוך כלל ל"ז דהא דקי"ל דמצטרף אם ריבה בשוגג היינו אם ריבה קודם שנודע התערובות אבל אם נודע ואח"כ ריבה עליו אפי' בשוגג אינו מצטרף ולכן צריך לחקור חקירה זו ע"כ וכ"כ מהרא"י בהגהת שערי דורא דדוקא גבי דבר יבש יש לנהוג הכי דאם ריבה בשוגג מצטרף אבל לא בדבר לח דהא קי"ל חתיכה נעשית נבילה (ודבר זה יתבאר בסי' ל"ח) ואפי' אם נתרבה בשוגג אינו מצטרף וצריך לבטל הכל ע"כ אך לא ראיתי מורי הוראות מדקדקים לחקור אחר זה והפסר דסבירא להו דאע"ג דקי"ל חתיכה נ"נ אין צריך לחקור אחריו מאחר דמדאורייתא אם ריבה עליו בשוגג מותר מיהו טוב להחמיר ולנהוג לחקור אחר זה עכ"ל בת"ח כלל פ"ס דין ז' ומסיק עוד שם בדין ח' דלדברי א"ו אפי' בדבר שנעשה נבילה אם נתרבה קודם שנודע התערובות שרי ודברי הטור סי' צ"ט מוכיחים ג"כ דאפי' בדבר לא מותר והפסר דאף מהרא"י מודה והא דכתב דאין לנהוג אלא בדבר יבש היינו אפי' לאחר שנודע התערובות כן נ"ל וצ"ע אם הדין כן באיסור הדבוק גבי כבד (כדלקמן פ' כל הבשר סי' כ"ז) ומיהו יש לומר דבאיסור הדבק אינו מצטרף עכ"ל ואע"פ שבדבריו אלו לא שמעתי שא"ו מחלק בין נודע ללא נודע אלא במקום שאומרים חתיכה נ"נ אבל בהגהותיו לסי' צ"ט כתב כלשון אחרת לדברי א"ו דאפי' במקום דלא אמרינן חנ"נ לא מהני הסיתר לבטל אלא אם נתוסף קודם שנודע התערובת אבל אם נודע התערובת קודם לא מהני מה שנתוסף אח"כ ע"כ והפסר להבין מזה שבמקום שאומרים חנ"נ שאין לחלק בין נודע ללא נודע ולעולם אסור אבל האמת דדברי א"ו אמורים בכל מקום בין שאומרים בו חנ"נ ובין שא"א בו חנ"נ לעולם יש לחלק בין נודע ללא נודע וכן ראיתי בא"ו שלא פירש בדבריו דמיירי דווקא בחתיכה שהיא נ"נ או לא וא"כ מיירי בכל דבר וע"פ הדברים האלה צריכים אנו לפרש דברי פת"ח ודברי הסג"ם שלא בא למעט החלק האחר (אלא) כשכתב בת"ח במקום דחנ"נ [אלא] לרבותא נקט דאפ"ה שרי אם נתרבה קודם שנודע והסג"ם נקט לרבותא במקום *) חתיכה נ"נ דאפ"ה אם נתרבה אחר שנודע דאסור : (קנד) **אבל** במזיד אסורות · ואע"ג דמדאורייתא חד בתרי בטל כמ"ש רבינו בסמוך וכך פירש"י דף ק"ד דמדאורייתא אין חילוק בין חשוב לשאינו חשוב דהכל בטל דכתיב אחרי רבים להטות ורבנן הוא דגזור ע"כ ולעיל בפירקין אדאמרי' בגמרא זרוע בשלה חדוש הוא כתב הר"ן בשם הראב"ד דש"מ דמאי דאין מבטלין איסור לכתחלה דאורייתא וא"ת וא"כ לשני ליה ט' לאו קושיא הוא כו' ומיהו אם עבר וביטלו מדאורייתא בטל אפי' במזיד כו' אבל התוספות פירשו דאין חידושו שמותר לבטלו דמדאורייתא לא מתסר בשום איסור לבטלו אלא שמצוה לבטלו משא"כ בשאר איסורים שאין מצוה לבטלו לכתחלה ועיין בדברי התוספות שהעתקתי שם במיו"ט בס"ד : (קנה) **וכן** בשוגג למאן דקניס כו' · פלוגתא דתנאי בהניזקין ר"מ ור' יהודה קנסי ור' יוסי ור"ש לא קנסי ומכללין דבפרק מי שהוליאוהו דף מ"ו קי"ל כר' יוסי ור"ש ועיין לקמן סימן ל"ח בהפיל א' ליס כו' : (קנו) **דהאי** איסורא דרבנן הוא · ועיין עוד בדיני ביטולי איסורי דרבנן בפ"ק דביצה סימן ב' : (קנז) **וכתב** הרמב"ם ז"ל דדוקא למבטל האיסור קנסינן · והוסיף הרשב"א וכן למי שנתבטל בעבורו כדי שלא יהנו לו מעשיו הרעים וכתב הב"י דבשלמא למקנס מי שמבטל איכא טעמא שלא יעשה כן פעם אחרת אבל אותו שמתבטל לו אין כאן חששא שמא אחר יבטל בשבילו דהא קי"ל אין אדם חוטא ולא לו ותירץ דאיכא למימר דשאני הכא דלא משמע להו לאינשי דאיכא איסורא במלתא הלכך חיישינן א"נ דלא שרית למי שמתבטל בשבילו חיישינן דילמא אתי למימר לעובד כוכבים או לעבד שיבטלנו הלכך קנסינן ליה עכ"ל וכתב עוד דמדברי הטור משמע דלא אסרינן למבטל עצמו אא"כ היה שלו או נתכוון לבטלו בשביל עצמו אבל אם לא היה שלו וגם לא נתכוון בשביל עצמו שרי לדידיה דכיון דלא שרינן למי שנתכוון בשבילו וגם לא היה שלו לא אהנו מעשיו הרעים קרינן ביה ע"כ : (קנח) **קנסינן** · וכתב בא"ו כלל כ"ד דאסור למכרו לישראל אחר לאכלו דהוא אסור להנות ממנו אע"ג דגם האיסור בעצמו היה מותר בהנאה ומותר למוכרו לעובדי כוכבים מ"מ לישראל לא ימכרנו דלא יהנה הוא עצמו ממעשיו הרעים עכ"ל : (קנט) **אבל** לאחרים שרי · ומתוך מש"כ לעיל סעיף קנ"ג נתבאר דלא שרינן לאחרים אלא בכה"ג דהכן קיימין ביה שהוא יבש ביבש כיוצא בו שא"א בו חתיכה עצמה נ"נ אבל במקום שאומרים בו חנ"נ אם ריבה לאחר שנודע התערובות שככר נ"נ אסור אף לאחרים דלא עדיף מאם ריבה בשוגג וכ"כ בהדיא רמ"א בת"ח כלל פ"ה דין ח': (קס) **אבל** חתיכת היתר שקבלה טעם כו' · ואפי' חתיכה שלא נמלחה בטילה דאין איסורה מחמת עצמה רק מחמת דם שבלוע בה כ"כ בא"ו כלל כ"ה וכתב רמ"א בשם הגהת ש"ד שכתבו בשם התוספות דכל חתיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה בטילה דהרי הקליפה אינה ראויה להתכבד ע"כ ולי דבריהם צריכין עיון דמהיכא נאסרה כדי קליפה כי אם ע"י קבלת טעם האיסור מדבר אחר וא"כ אפי' כשנאסרה כולה הא אמרן דאינה נעשית נבילה וראיתי בתוס' דף צ"ז בסוף ד"ה אפילו מרים אוניה שכתבו בשם הר"א ממיץ דלא"א חתיכה עצמה נעשית נבילה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכות והיינו כשנאסרה כדי קליפה דקאי אחתיכה שנאסרה כדי קליפה אמאי אינו חוזר ואוסר כו' כמ"ש רבינו לעיל סימן כ"ד אבל התוס' כתבו עליו שאין זה טעם ומיהו רבינו כתב ג"כ לסברא זו לקמן בסוף פירקין : (קסא) **בטלה** היא בס' כשאר איסורי · ועיין בסעיף קפ"ה ומטעם זה כתב הטור סי' ק"ז דיש מתירין דגים קטנים שנתבשלו ונמצא בהן דג טמא שלא"ע שעירה אותן מעט מעט לתוך הקערה שיש לחוש שמא דג טמא נשאר עם עשרים או עם שלשים דגים ונאסרו לא אמרינן שכשנגמר העירוי על הראשונים שעירה בתחלה יאסרו גם הם מחמת אותם הדגים שנשתיירו עם הדג טמא (האחרים) ועכשיו נגעו בהם בעודם חמין לפי שאותם עשרים או שלשים שנשארים בטלים ברוב תערובות כי לא שייך למר בריה לא בטלה אלא בבריה שנאסרה מחמת עצמה ולא שנאסרה מחמת בליעת איסור אחר ואין חוזרין ואוסרים השאר שבמחבת אע"פ שנוגעין בהם חמין לפי שאיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמו אינו חוזר ונבלע ביבש כי אם ע"י בישול ועיין לקמן סעיף קפ"ז והסמ"ג כתב אמגס בילים שנתבשלו ונמצא באחד מהם אפרוח (וה"ה אם נמצא בה דם עיין לעיל סעיף קכ"ב וקכ"ג) הכל אסור דאין רגילות לבשל בילים כ"כ ביחד שיהא עשרים ביצים או שלשים שנאסרו בטלים בתערובת ברוב של היתר לכן טוב להמתין עד שילטנן קודם שיוליאם מן המים שנתבשלו שם ואם רוצה למהר ישים מים צוננים עמהם ויצננם תחלה ואעפ"כ לא היה מצריך להגעיל המחבת כי בשביל ספק כזה אין לחוש שנאסרו לבסוף אלא העמד המחבת בחזקת כשרות שהיתה מתחלה ועוד היה אומר רבינו שמשון טעם אחר להתיר שיש לנו לומר דאיסורא ברובא איתיה הלכך אין לתלות שבסוף העירוי עם מעט נשאר שם עם הדג טמא ע"כ והא דבפרק התערובת שכתב רבינו בסימן דלעיל דלא אמרינן איסורא ברובא איתא אינו ענין לכאן דהכא ע"י פרישת המועט מן המרובה הוא וכה"ג אמרינן איסורא ברובא איתא כדאיתא התם בהתערובת גבי פירש א' ממ' איכה אוסרת אחד מס' אוסרת והיינו נמי ליבנא דשלהות שכתב רבינו לעיל סי' כ"א ורמ"ה כ' בהגהותיו שכדברי רבינו שמשון עיקר גם לשון שאלתות ובת"ח כלל כ"א כתב עוד טעם אחר להתיר דלא גרע מאילו נסתפק לן אם נספך הרוטב דלעיל סוף סי' ל"א דאזלינן לקולא משום דכל שיש שם לבטלו במינו ברוב לא הוי אלא ספיקא דרבנן ואזלינן לקולא וגם ע"ז קשה דהא הך דהתערובת נמי איסורא דרבנן הוא כדכתב הב"י לעיל ואפ"ה לא אמרינן דאיסורא ברובא איתא וכמ"ש שם כמ"י לחלק ביניהם עוד כתב בת"ח טעם אחר דהא אמרינן דכל הנכנס בספק ועשוי להתערב כמעורב דמי כמ"ש לעיל סעיף קל"ד ומצטרף לבטל האיסור כ"ש בכה"ג ועוד דקי"ל דאם נתוסף האיסור קודם שנודע התערובה מהני לבטל האיסור כמ"ש לעיל סעיף קנ"ג ועל שני אלו הטעמים יש לפקפק כיון דבדידהו כתב דטוב להחמיר ואם הוציא בכף דג טמא או בילת אפרוח כתב רמ"א שאסור לתחוב הכף בקדירה אע"פ שיש בכף ששים כנגד האיסור דאין מבטלין ס' בבלים כדלקמן ואם החזירו א"צ ששים אלא כנגד האיסור או מה שהיה מרק ותבשיל עם האיסור שהוא נעשה נבילה ועיין בפרק דלקמן סימן מ"ט : (קסב) **ומשום** שהיא חיה לא בטלה חשיבותא · וכתב רמ"א שכן נוהגין :

וכן

*) נ"ל דלא אמרינן

מעדני יום טוב

[י] **לוקה** שם · חמש משום בריה של האחד ואחד משום נבילה שבין כולן כזית ופירוש חי שלם : [כ] **האיברים** אין להם שיעור · ואע"פ שאינה רק חתיכה מן בריה : [ל] **שיעורן** בששים · נקט שיעור המרובה משום המין אבל בנותן ודאי דלא בעי ששים : [מ] **ונשאל** גאון · גרס וכן הוא בר"ן : [נ] **היא** מותרת · ממ"נ דאי של היתר הרי זו כשרה ואם אסורה הרי נתבטלה · הר"ן : [ס] **נתפתחה** אחת מהן כו' · פי' דכיון שנפתחה בטלה חשיבותה ועולה ממ"נ אלא שצריך ליטול ממנה כדי דמוע בתרומה משום גזל השבט · הר"ן : [ע] **ולא** אמר איסורא ברובא איתא · ולא שייך כאן לומר ספקא דרבנן לקולא דמדאורייתא ברובא בטיל וכהא דנפסך הרוטב ס"ס ל"א דהתם אפשר שנתבשל אבל הכא למה נתלה בהא יותר מבאחרת : [פ] **ובשר** בחלב · כדמייתי לה לעיל סימן ל"א מפרק בתרא דמסכת ע"ז ואסורה מחמת עצמה שכיון שנתבשלה בשר בחלב זה עם זה חזר הכל כגוף אחד של איסור וכ"כ הר"ן בס"פ : [צ] **אף** לדברי המפרש · לקמן סימן ל"ח : [ק] **בטלה** היא בששים · לפי שאין האיסור שבה ראויה להתכבד בפני האורחים · הר"ן : [ר] **הראויה** להתכבד כו' · מוסב על חתיכת איסור : [ש] **ואע"ג** דהשתא לא חזי למיכל · דאיסורי הנאה הן : [ת] **וכן** בהמה שלמה כו' · דברי ר"י הן כדכתב לקמן בסמוך וכן דעת ר"י כו' והא דכתב בכאן שכן משמע והא בפירוש כתב כן ולאו מכללא משמע כבר כתבתי בריש מסכת ברכות שכן לשון רבינו בכמה מקומות ועוד דבלאו האי ליטנא מפורש

כל שכן דחשיב טפי את שהוא למנות (קסג) וכן דעת ר"י כמו שכתבנו לעיל · וגם יש אומרים שתרנגולת בטוחה בטולתה לא חשיבה ובטלה · גם זה אינו (קסד) כיון שאחר תיקונה ובשולה ראויה להתכבד בה אורח גם עתה חשיבה את דרכו לימנות כאשר הוכחתי ממשנה דערלה ומפרק בתרא דמסכת ע"ז :

לז ודוקא גיד ותחיכה (קסה) אבל דבר שאין בריה ולא חתיכה הראויה להתכבד (קסו) בטל ברוב ואפילו איסור דרבנן ליכא [א] כדמשמע הכא · ויראה שמותר לאוכלן כאחת · ולא דמי להא דאמרינן בפרק התערובת (דף עד') תניא רבי יהודה אומר רימוני בדן אוסרים בכל שהוא כיצד נפל אחד מהן לריבוא ומרבוא לרבוא אסור (קסז) ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לריבוא אסור (קסח) מריבוא [ב] לשלש ומשלש למקום אחר מותר · ופר"י דלהכי נקט משלש למקום אחר להשמיע שיש חלוק בין השלש למקום אחר (קסט) שהשלש אסור לאכלן כאחת [ג] אבל התערובת השני מותר לאכלו כאחת · [ד] דהתם התערובת השני (קע) מותר משום ספק ספיקא דאמר איתיה לאיסורא בתערובת הראשון · ואי אמרת נמי נפל לתערובת השני כל חד וחד כי אכיל ליה אמר היתירא קאכיל · אבל אי אכיל שלשתן כאחד קאכיל חדא מתערובת הראשון והוי חדא ספיקא אבל חד בתרי בדבר יבש דאפילו מדרבנן בטל דלא משום ספיקא שרינן ליה דאפילו אי אכיל ליה חדא חדא ליכא אלא חדא ספיקא וספיקא דאורייתא לחומרא · אלא משום דגזירת הכתוב הוא דכתיב אחרי רבים להטות הלכך חד בתרי בטל (קעא) ונהפך איסור להיות היתר (קעב) ומותר לאוכלן אפילו כולן כאחת · ומדרבנן החמירו במין במינו [ה] היכא שנתבשל יחד [ו] קודם שנודע תערובתו ולא נקרא עדיין עליו שם יותר להכריע שנים אע"ג דלא יהיב טעמא גזירה אטו מין בשאינו מינו · (קעג) אבל מין במינו בדבר יבש ונודע תערובתו נעשה היתר גמור ואפילו מדרבנן לא אצרכוה שנים כיון דאף אם נתבשל לא יהיב טעמא · וגם נמי לא דמי (קעד) [ז] לטבעת של עבודת כוכבים (קעה) שנתערב באלף טבעות (קעו) ונפל (קעז) אחת מהן (קעח) לים הגדול [ח] הותרו כולן (כאחת) (שם) (קעט) ופר"י דאסור להטות מהן כולן כאחד · [ט] וכן איברי תמימים שנתערבו באיברי בעלי מומין דקאמר רבי אליעזר אם קרב ראש אחד יקריבו כל הראשים וקאמר רבי אלעזר לא התיר רבי אליעזר אלא שנים שנים [י] אבל אחד אחד לא · ופר"י דגם כולן כאחד אסור להקריבן · דהתם ע"י התערובות נאסרו כולן [כ] אלא מקילינן לתלות האיסור באותו שפירש וכולי האי לא מקילינן להתירו כולן כאחד · ולא שרינן להו אלא ע"י ספק ספיקא דאמרת דילמא דאיסורא נפיל ואת"ל דלא נפיל דאיסורא כיון דלא אכיל כולן כאחד [ל] אמרינן הנשאר הוא האסור · אבל דבר יבש [מ] חד בתרי הוא דבטל ברוב לאו משום ספיקא מותר אלא דגזירת הכתוב שוא הילכך מותר לאוכלן כולן כאחד · וגם מטעם זה לא מצרכינן ביבש לאוכלן שנים שנים כדאמרי' גבי טבעות ואיברי קדשים · משום דהתם נאסרו ע"י תערובות ומקילין בהו לתלות האיסור באותו שפירש ולהכי בעינן [נ] שיאכלם או שיקריבם שנים שנים דממה נפשך איכא בההיא אכילה ובההיא הקרבה חדא דהיתירא · אבל יבש ביבש [ס] לא נאסר תערובתו הילכך מלי למיכלינא *) כולהו חדא חדא **) ואיכא למימר דבחתיכה הראויה להתכבד אסרו חכמים חדא ספיקא כגון התערובת הראשון לאוכלו אפילו חדא חדא · והתירו ספק ספיקא כגון תערובת השני לאוכלן שנים שנים ולא כולן כאחת · אבל בחתיכה שאינה ראויה

*) הב"י העתיק כולהו כהדא **) נ"ל וליכא

רש"י לז רימוני בדן כו' · רימוני בדן א' מששה דברים שאינן בטלים הם הלכך אוסרים בכל שהוא אם של ערלה או של תרומה הן כולן אסורים ואפילו אתרונים : ר"ש אומר לריבוא אסורין · רבוא הראשון שהאיסור עצמו נפל שם אסור אבל פירש אחד מאותו ריבוא לג' רימונים ומן השלשה פירש אחד למקום אחר מותר אף השלשה האמצעיים דספק ספיקא בטיל: **טבעת** של עבודת כוכבים · שנתקשטה בה עבודת כוכבים: **אלא** שנים שנים · זוג זוג יקריבם דאיכא למימר מגו דהאי לאו דאסורה הוא דהאי נמי לאו איסורה הוא ואיסורא אזיל ליה בההוא דקרב קודם שנמנך אבל אחד אחד דליכא מגו לא :

מעדני יום טוב

מפורש דבבהמה שלמה איירי : [א] **כדמשמע** הכא · מדקאמרינן וליבטל ברובא דלשון בימול משמע היתר גמור כ"כ רבינו לקמן והתוספות דקדקו דאי איתא דמדרבנן אסור א"כ מאי פריך כלל דליבטל ברובא ועוד עיין מ"ש לעיל בשם הר"ן בריש סימן ל"ג : [ב] **לשלש** · עם זה שנפל שם והכי איתא בגמרא דשלשה דקתני תרתי והוא : [ג] **אבל** התערובות השני · דהיינו מקום אחר ועיין בדברי חמודות : [ד] **דהתם** התערובות השני · שהוא השלש האמונים שנתפרדו מן התערובת הראשון של רבוא : [ה] **היכא** שנתבשל יחד · כדאמור רבנן בשמים במין במינו לעיל סימן כ"ה ומי לא מיירי שנתערב קודם שנתבשל ועוד דבגמר הבישול יהיב טעמא וקודם לכן הוה כנתערב יבש ביבש : [ו] **קודם** שנודע כו' · לקמן מייתי רבינו ראיה לזה : [ז] **לטבעת** של עבודת כוכבים · גרס והוא שם בפ' התערובת : [ח] **הותרו** כולן · כר"א דאמר אם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשים כדלקמן וכי היכי דהתם לא התיר אלא שנים שנים ה"נ תרתי תרתי קאמר שימכור הטבעות שנים שנים הכי מסיק רב נחמן בגמרא וגם רבינו הזכיר כך לקמן בסמוך ועיין בד"ח : [ט] **וכן** איברי תמימים כו' · גם זה שם בפ' התערובת דף ע"ז : [י] ה"ג אבל אחד א' לא : [כ] **אלא** מקילינן · בד"י גרס להתיר כולן : [ל] **אמרי'** הנשאר הוא האסור · ואפילו באחרון הנשאר אמרינן מה שנאכל ראשון הוא היה של איסור וכבר הלך לו וזה של היתר הוא וכ"כ הרשב"א גבי יבש ביבש חד בתרי בטיל : [מ] ה"ג חד בתרי דבטיל · וכן העתיק ב"י סימן ק"ט : [נ] **שיאכלם**· כלומר שיהנה מהן דבטבעות לא שייך אכילה אלא מוכרה ונהנה בדמיהן : [ס] **לא** נאסר תערובתו

דברי חמודות

(קסג) וכן דעת ר"י · וכתב רמ"א שכן נוהגים ובת"ח כלל מ' דין ג' כתב דאפילו למ"ד דלית ביה משום חתיכה הראויה להתכבד מ"מ אינו בטל מטעם דבר שבמנין אם הוא ככש או אווז שלמה ולאפוקי בעלי חיים קטנים דבהו סתם הטור סימן ק"י דבטלים ולא תקשה על דבריו שבסי' ק"א כמו שהקשה ב"י והניח בתימה ע"כ : (קסד) **כיון** שאחר תיקונה ובישולה ראויה להתכבד בה אורח גם עתה חשיבה כו' · אבל בש"ד כתב שרבינו תם עשה מעשה בתרנגולת נבילה שנתערבה בשתי שחוטות כשירות והתירם הואיל ולא ניטלה נוצתה וכ"כ המרדכי פרק קמא דביצה בשם ר"ת וכתב מהרא"י וכן נוהגין וטעמא משום שמחוסר מעשה גדול וכתב עוד דה"ה רגלים שלא נחרכו להסיר השער מעליהם אבל חתיכות שלא נמלחו ורגלים שהוסר שערן אע"פ שלא ניטל טלפיהן לא חשיב מחוסר מעשה כולי האי וכתב רמ"א בהגהותיו דראש שלא נחרך שערו דינו כדין הרגלים שלא נחרכו משערן וכתב עוד דרמב"ם פרק ט"ז מהמ"א כתב כל דבר שהוא חשוב אצל בני המקום מן המקומות לפי הזמן ולפי המקום שהוא אינו בטל ואוסר בכל שהוא ע"כ ומיניה דכל דבר שאינו חשוב לפי הזמן ולפי המקום דבטלים ומש"ה במדינות אלו רגלים של עופות לא חשיבי כלל ובטלים מלבד רגלי אווז ורגלי בהמה דקה וראש של עופות אינו חשוב ובטל ע"כ כתב הב"י שמנאה כתוב הדרא דכנתא אינו ראוי להתכבד דאין דרך לתת לאורחים הדרא דכנתא בקערה דלא עבידי אינשי דאכלו שומן בעיניהם ע"כ והדרא דנקט אסגרת ליכן הוא דהדרא שם הדקים המוזרין וסובבים לכנתא שהוא השומן והכי ה"ל למימר שומן הכנתא וכך העתיק בשו"ע ובת"ח כתב בשם הארוך שומן הדרא דכנתא לא מקרי ראוי להתכבד וכתב עוד בת"ח די"א דראש של עגל מקרי ראוי להתכבד גם הדורא דכנתא דעגל וכן לשון של שור כמו שמצינו באברהם אבינו ע"ה וכל זה אמת במקומות שנוהגים לכבד בהן ע"כ והדבר מפורסם שבמקומות אלו מכבדין בכל אלו כתב עוד רמ"א וז"ל כתב בארוך בעור שומן של אווז אם נטרפה ונתערבה מקרי ראוי להתכבד ואם נחתך לרצועות בטל תשובותיו ע"כ ואע"ג דאין מכבדין בעור שומן של אווז שלם מ"מ עושין ממנה דברים הראוים להתכבד ולא בטלי מידי דהוא אכבש שלם שכל וצריך לי עיון דא"כ יליכא בארעא וגזירה בשמי שמיא דרצועות דעבדין מיניה בטלים וכיה עצמה אינה בטלה משום שעושין ממנה רצועות וצ"ע ואחר שכתבתי זה ראיתי בספר עטרת שלמה שחיבר מהר"ר שלמה לוריא ז"ל על השערי דורא שהפליא ג"כ על זה ונראה מדבריו שסובר דאין הכי נמי דבטלה ואינה ראויה להתכבד ובטלה וכהיום הזה בא לידי מעשה כזה בעור שומן שלם של אוז ופסקתי שאינה ראויה להתכבד ובטלה כתב הטור סי' ק"י הר"ר יהודה הורה על קרקבן טרפה שנתערב באחרים שהוא בטל דלא הוי ראוי להתכבד כדאמרינן בני מעים אוכליהן לאו בר איניש ולפי זה הה"נ בכל בני המעיים עכ"ל וכ"כ הארוך כלל כ"ה כל בני מעים שבגוף ובבהמה לא מקרי ראוי להתכבד ולא דבר שבמנין ובטל וכתב רמ"י ז"ל דנ"ל שאותם הכבדים מן האווזות המפוטמות שאובסין אותם בידים עד שנהפכה הכבד שבתוכה להיות לבנה מחמת רוב שמנונים ראויים להתכבד הם שהרי עינינו הרואות שמתכבדים בה שרי ויוצאי ארץ ואם היא נבילה ונתערבה באחרות אינה בטילה כ"ל עכ"ל : (קסה) **אבל** דבר שאין בריה כו' · ולא דבר שבמנין ולא דבר שיש לו מתירין (שיתבאר בריש ביצה) ת"ח ריש כלל נ"ט : (קסו) **בטל** ברוב כשהוא יבש ביבש · וכתב ב"י סי' ק"ט דהיינו לאפוקי דבר לח או נימוח מתפשט אבל כל דבר שהוא עומד בעצמו אלא שהוא מעורב עם אחרים אע"פ שהוא מבושל במים או משקים אחרים מקרי יבש ביבש דהא על חתיכה שנתבשל עם שאר חתיכות מקשי ליבטל ברובא כלומר חד בתרי (לעיל אמתניתין דוקן חתיכה כו' בריש סימן ל"ד) וכ"כ הרשב"א בתשובה וכ"ה בתשובה להרמב"ן סימן קפ"ב וכ"כ בספר התרומה ע"כ ולקמן כתב רבינו דדוקא במין במינו אמרינן חד בתרי בטל ע"ש וכתב ב"י שאע"פ שבהגהת ש"ד כתב בשם א"ז דבאיסור דרבנן אפילו לא נתערב אלא חד בחד מותר לשני בני אדם ע"כ יחיד הוא בדבר זה ואין לסמוך עליו עכ"ל (ובת"ח כלל נ"ט דין ד' כתב שרבינו בפ"ק דביצה חולק ג"כ על הא"ז בזה ולא ראיתיו) ובסעיף ק"ט אכתוב כן בשם הארוך ועיין לעיל סימן ך' דאם האיסור ניכר במקומו וקבוע כו' גם עיין דין כלים שנתערבו בסוף מסכת ע"ז : (קסז) **ר"ש** בר"י אומר משום ר"ש לרבוא אסור כו' · אוקימנא בגמרא דשמואל ס"ל כר"ש בשאר איסורים ופליג עליה בעבודת כוכבים וכתב הרשב"א דאף בעבודת כוכבים הלכה כר"ש דהא כל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי ומ"מ בשאר איסורין לא נחלקו אלא כולהו ס"ל כר"ש וגם התוס' פסקו כרב וכן בסמ"ג ב"י סימן ק"י : (קסח) **מריבוא** לשלש ומשלש למקום אחר מותר · ודקדק הב"י מהא דלקמן בסמוך דתערובת השני לא בעינן שיהיה בטל ברוב אלא אפי' נתערבו בכמותן שרי והאפשר דאפילו בפחות מהן מני דכיון שנתבטל בתערובת ראשון מן התורה לא החמירו עליו חכמים כל שאינו ניכר שהוא מאותו תערובות אלא דלפי זה אפילו נתערבה חתיכת היתר במיעוט תערובות ראשון או במחציתו אית לן למשרי משום ס"ס אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם בפרק ז' מהלכות ע"ז ופרק ט"ז מהמ"א ע"כ ומ"ש הרשב"א דהתערובות השני כו' לביטתיה הוא דס"ל דא"נ ג' תערובות אלא בתערובות השני הוי ס"ס ושרי ותליא בגירסא שבגמרא כמ"ש בסעיף דלקמן ולכו"ע אין צריך היתר אלא א"כ שתערובות הראשון היה בטל מן התורה כגון שנתבטל ברוב אבל אחד שנתערב באחד ומשניהם נפל אחד לתוך עשרה של היתר א"א בזה ס"ס להקל דכל שנפל כאן איסור בודאי וליכא רוב היתר הרי אנו רואים כל אחד מהן כגופו של איסור שהרי הוא אסור ד"ת והלכך אין הולכים בכל ס"ס בזה להקל כ"כ הטור והרשב"א ומזה דקדק הב"י דהתערובות השני כו' שכתבתי לעיל והא דאמרן נמי דכשנתבטל בתערובת הראשון ד"ת שאם אח"כ נתערב א' מהן איכא ס"ס והוא שלא נתערב ברוב מתערובות הראשון דאמר רב בפרק התערובת טבעת של עבודת כוכבים שנתערבה בק' טבעות ופירשו מ' למקום א' וס' למקום א' אם פירשו מ' כולם למקום א' אין אוסרת ס' למקום א' אוסרות וכתב הרשב"א דלא נקט מ' למקום א' בדוקא דה"ה אם פירשו כ' למקום א' והנ' למקום אחר כולם מותרים דהא איכא ס"ס אלא שאם פירשו ס' למקום א' דהיינו הרוב אסורים משו"ה נקט מ' מותרין ותלבט הב"י בפי' דברי הרשב"א והטור דנראה מדבריהם דהמיעוט והמחצה דמותרין אפילו לא נתערבו ולי נראה דהיינו אם פירשו בשעה שלא נשאר הקביעות במקומו א"נ שלא פירש לפניו או שלא פירש במתכוין אלא ממילא ולמר כדאית ליה ולמר כדאית ליה כמו שכבר כתבתי לעיל בסעיף נ"ב ונ"ד ועוד ראיתי שגם בת"ח כלל מ"ה דין ה' מפרש בכה"ג : (קסט) **שהשליש** אסור לאכלן כאחת · אבל שלא כאחת מותרין כדפירש"י בהדיא דאף בג' שאמצעיים מותר אבל להרמב"ם התערובת השני ג"כ באיסורו וכתב רמ"א בד"מ שכן דעת התוס' וז"ל הרמב"ם בפרק ט"ז מהמ"א כל דבר מדברים החשובים שאינם בטלים מחמת חשיבותן שנתערבה באחרים ונפל אחד מן התערובת הזאת לשנים אחרים ונפל מן השלשה אחד לאחרים הרי אלו האחרים מותרים שהרי אותן של תערובת הראשונה בטל ברוב ואם נפל מן התערובת הראשונה אחד לאלף כולן אסורין לא נאמר בטל ברוב אלא להתיר ס"ס שאם יפול מן התערובת השנייה למקום אחר אינו אוסר עכ"ל ועיין בסעיף דלעיל שכתבתי דהרשב"א סובר דתערובת השני מותר וטעמו דגורס ר"ש אומר לרבוא אסור לשלש ומשלש למקום אחר מותר ומשמע דה"ק דהתערובת ראשון אפי' הוא רבוא אסור אבל בתערובת שני כגון שנפל לג' ומג' פירש אחד ונתערב למקום אחר מותר וכתב הארוך כלל כ"ו דאם האיסור הראשון כשנתערב בתחלה היה ודאי איסור נקטינן כהרמב"ם ואם היה ספק איסור נקטינן כהרשב"א ודקדק ב"י מלשון רש"י שאין לאדם אחד לאכול את כולן כאחד ויתבאר עוד לקמן בס"ד גם עיין לעיל בסעיפי נ"ב נ"ג נ"ד : (קע) **מותר** משום ספק ספיקא · וכתב הארוך כלל כ"ה דדבר שיש לו מתירין אין להתיר מכח ס"ס דלא כהר"ן ריש פרק אין לדין וכתב רמ"א בהגהותיו סי' ק"י דטוב להחמיר אם לא לצורך מאחר שיש לו היתר בלאו הכי ובת"ח שלו סוף כלל ע"ד בסימניו התליט לאיסור וא"ת דהרי החדש נוהגים בו היתר מטעם ס"ס ואע"פ שהוא דבר שיש לו מתירין כמ"ש בפ' קמא דקידושין סי' ס"ב תירץ לדבר זה מצאתי בתשובת הרא"ש ריש כלל שני דשאני ס"ס דחדש שעל התבואה אני אומר שהוא ישן ואפי' את"ל חדש שמא השרים קודם העומר ואין כאן איסור חדש כלל כה"ג לא אסרי' ס"ס ואפי' לר' יהודה דאסר בכל איסורים ס"ס ושמואל דאסר בע"ז ס"ס לא אשכחן דאסרי אלא ע"י תערובת היכא דאתחזק איסורא ונתערבו אחרים באחרים אבל בחדש דלא אתחזק איסורא מס"ס שרינן ע"כ וכתב הטור ס"ס ק"י דהא דשרינן ס"ס דוקא ע"י תערובת כדפרישית אבל ספק טריפה שנתערבה באחרות כולם אסורות עד שיהא בהיתר כדי לבטל האיסור אם הוא מדברים המתבטלים שכיון שספק הראשון היה בגופו אין להתירו מס"ס וז"ל הרשב"א אמרו משמו של ר"י בעל התוס' שלא אמרו ס"ס להקל אלא כבי ספיקות הבאות מכח שתי תערובת כגון זו שאמרנו שנפלה טבעת של עבודת כוכבים לרבוא שבכל חדא וחדא שבתערובת איכא תרי ספיקא דבכל חדא וחדא איכא למימר לא זו היא שנפלה כאן ואת"ל זו היא שנפלה כאן שמא לא זו שנפלה לרבוא ראשון אבל בעלמא שאינו בא מכח שתי תערובת לא ועל כן היה מפרש בפ"ק דביצה כי מה שאמרו שם נתערבה באלף כולן אסורות אספיקא אסורה קאי לומר שאפי' ספק נולדה בי"ט ספק לא נולדה נתערבה באחרות כולן אסורות דהילך אתה אומר שמא לא זה הוא ושמא אותו ספק מותר היה והלא כבר אסרתו מספק שנפל בגופו ואחר שאסרתו הילך אתה חוזר ומתירו ורבינו יעקב פי' בפ"ק דביצה דאודאה קאי דליכא אלא חד ספיקא אבל ספק אם נתערבה באחרות כולן מותרות דכל ס"ס מותר ובירושלמי משמע כדבריו ומ"מ יש לחוש לדברי ר"י וה"מ לספק טריפה שנתערבה באחרות שאין מתירין אותה מכח ס"ס אא"כ היא חתיכה הראויה להתכבד מגד עצמה ברוב עכ"ל ובסי' נ"ז כתב הב"י שמנאה כתוב דר"י לא איירי אלא דוקא היכא שנודע הספק קודם שנתערב באחרים ומכיון שבאותו פעם לא היה עדיין רק ספק א' שהרי לא נתערב עדיין ונעשה הספק כודאי וכשנתערב הוי כמו ודאי דאורייתא שנתערב אבל אם לא נודע לנו הספק עד אחר שנתערב מודה מטעם ס"ס הואיל ששני הספיקות באים יחד מיד כשנולד הספק וכן בכל הגמ' וכן משמע בא"ז גדול ובסמ"ק דלא איירי ר"י אלא שנודע מתחלה הספק ואח"כ נתערב וכן משמע הלשון שכתב א"ז ע"כ אבל רמ"א כתב בת"ח כלל מ"ה דין ז' דמדברי הטור משמע שאין חילוק בין נודע הספק קודם שנתערב או לא נודע עד לאחר שנתערב וז"ל הארוך אנו נוהגים דכל ס"ס שהספק הראשון הוא מדאורייתא אינו ניתר בס"ס והיינו במקום שיש כאן ודאי איסור מדאורייתא אלא שנוסף בו ספק ממקום אחר אבל אם יש כאן שני ספיקות אם יש כאן איסור או לא והספיקות הם בענין אחד ובגוף אחד מתירין אפי' ספק איסור דאורייתא כדאמרי' פ"ק דכתובו' ספק לא זינת' ספק זינתה תחתיו ואת"ל זינת' שמא באונס ולכך מתירין לבעלה וכל כה"ג ודוקא שנודעו שני הספיקות ביחד אבל אי נודע בתחלה הספק הראשון בלחוד ואח"כ נתוסף עוד ספק אחר לא מתירינן מכח ס"ס עכ"ל משמע דבמקום שאין שני הספיקות בגופו לא מתירין מכח ס"ס איסור דאורייתא אפי' נודעו ב' הספיקות בפעם א' כדברי הטור והכי נהוג דלא כב"י ביו"ד סי' נ"ז שכתב דאף ר"י לא אסר אלא כשנודע הספק וכו' עכ"ל ת"ח ורמ"י ז"ל ס"ס נ"ח וסי' ק"י סעיף ק"ט סתם כדברי הב"י וכתב עוד וז"ל כתב בארוך כלל כ"ה דגבינות של עובדי כוכבים אע"פ שעיקר איסורו אינו אלא מד"ס שאסרוהו מכח ספק שמא נתערב בו מחלב טמא מ"מ חשיב כגופו של איסור ודאי ואם נתערב באחרים אינו ניתר מטעם ס"ס לומר שמא לא נתערב בו דבר טמא ואת"ל נתערב אינו זה שאוכל ע"כ אבל שאר ספק איסור דרבנן שנתערב מותר ובדרבנן לא בעינן שיהיו ב' הספקות מגופו וכ"כ בא"ו שם וכתב עוד שם דמ"מ בעינן שנתערב ברוב היתר אבל לא חד בחד (וכמ"ש לעיל סעיף קס"ו) מיהו אם יש לספק בחתיכה אם זו היא שיש בה ספק איסור דרבנן או לא אף בלא תערובות שריא דבספיקא לא גזרו ע"כ ועיין עוד מדיני ספיקות לעיל בפ' אלו טריפות סעיף רפ"ט וכתב רבינו בתשובה על בהמות הרבה שנשחטו ביום אחד ונמצאו מקצתן טריפות וכל האחרות כשרות היו תלויות במוט א' ונמצאת ריאה אחת ביניהם שהיתה סרוכה מאונה לטרפהא ועתה נולד ספק בכל הכבשים ושאלו לבודק ואמר שהיה יודע באותה סירכא ובשגגה נתערבה אותה ריאה טרפה בין הכשירות ומעולם לא היתה ערבוביא בין הכבשי' והשיב דכיון שנשחטו הכבשי' ויצאו בחזקת היתר מיד הבודק מוקמינן להו אחזקתייהו ולא אסרינן להו מספק כדאמר רב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע במה נטרפה וכ"ש בנדון זה דהעמד בהמה בחזקת כשרות והעמד הבודק בחזקת צדיק שלא יצאת תקלה מתחת ידו ועוד כל מידי דלא אתחזק איסורא נאמן ע"א להתיר כדאמר פ' האשה רבה כ"ש בנדון זה שהוחזקו הבהמות בחזקת היתר וע"א מעיד על הספק הנולד דלאו כלום הוא שאין לפקפק בדבר ומותרות כולם עכ"ל : (קעא) **ונהפך** איסור להיות היתר · ואפי' באיסורי הנאה וכמו שיתבאר בפ' בתרא דמס' ע"ז סי' כ"ט: (קעב) **ומותר** לאכלן אפי' כולן כאחת · וכן בזה אחר זה מסיק לקמן דמותר והרשב"א לא התיר אלא לאכלן אחת אחת שכתב חתיכה של נבילה שאינה ראויה להתכבד שנתערבה באחרות יבש ביבש בטלים אפי' אחד בתוך שנים ואפילו איסור של דבריהם אין כאן והקילו בדבר זה לפי שכל אחד עומד בעצמו ואוכל כל אחד בפ"ע וכיון שנתבטל ברוב דבר תורה ואין כאן איסור של תורה כשאוכל האחד אני אומר זהו של היתר וכן בכל אחד וא' ואפי' באחרון אני אומר מה שנאכל ראשון הוא היה של איסור וכבר הלך לו וזה של היתר הוא משא"כ בדברים הנבללים ולפיכך אינו אוכלן כולן כאחד ואינו מבשלן כאחת ע"כ ועיין לקמן סעיף ק"פ וכתב ב"י דהסמ"ג כתב שיש להחמיר שלא יאכלן אדם אחד שנמצא שאוכל בודאי איסור והוא מדברי התוס' דפ' ג"ה ע"כ ובהגהת שערי דורא כתב שמהר"ם נתן אחד לעובד כוכבים ולא רצה לסמוך על הבטול ברוב אפשר משום שהיה ת"ח וצדיק והיה נראה דרך גנאי שיזדמן שום איסור לפיו וכיון שהחמיר ולא רצה לאכול בעצמו לא נתן אותה חתיכה לישראל רק לעובד כוכבים אבל מדינא א"צ להחמיר כל כך אבל מ"מ יש להחמיר לאוכלן ב' בני אדם הואיל וליכא פסידא כולי האי ומ"מ הסומך על דברי הרמב"ם והרא"ש דמתירין אפילו לאדם אחד לא הפסיד עכ"ל מהרא"י וכך כתוב בארוך כלל כ"ג דטוב להחמיר לאוכלו ב' בני אדם ע"כ וכ"כ רמ"א בהגהותיו אבל בסימני ת"ח כלל נ"ט דין ה' כתב דהמיקל לא הפסיד ובאיסורי הנאה מקיל ת"ח שם דין ו' דמדינא משליך אחד ויתבאר בס"ד בפ' בתרא דמס' ע"ז סי' כ"ט : (קעג) **אבל** מין במינו בדבר יבש כו' · וכתב הטור סי' קנ"ו בשם בעל התרומה דמין במינו אפי' יבש ביבש צריך שנים כיון דאם יבשלם יתן בהם טעם ע"כ וכ"כ הר"ן בפירקין דבמין במינו כיון דבדאורייתא אפי' לא כלה ברובא בטיל לא אחמור רבנן יבש ביבש דהא א"א למיתי לידי איסורא דאורייתא אבל במין בשאינו מינו דכלה בלא אזלינן בתר טעמא אפי' ביבש נמי בעינן שנים כי היכי דאי מבשל להו בהדדי לא ליתי לידי טעמא דהוי איסורא דאורייתא ע"כ וכתב בת"ח כלל נ"ט דין ד' דמשמע מדברי מהרא"י וא"ש דכן נוהגין וכתב בהגהת שערי דורא דאם הוא מין בשאינו מינו מדאורייתא לא בטיל ולכך אזלינן בספיקא לחומרא אבל באו"ה כתב דאף בשאינו מינו אינו אלא דרבנן ולכן אזלינן בספיקו לקולא עכ"ל והכי מסיק בסימניו : (קעד) **לטבעת** של עבודת כוכבים · וכן בריה וב"ת ותחיכה הראויה להתכבד טור סי' ק"י ופשיטא דה"ה כל דבר שבמנין וכתב הרשב"א דה"ה דבר שיש לו מתירין וטעמא משום דמדאורייתא ברובא בטיל ורבנן החמירו וכשנפל אחד מהם אזלינן לקולא : (קעה) **שנתערב** באלף · כתב ב"י דכיון שהטעם משום דבדרבנן אזלינן לקולא דמדאורייתא בטל ברוב א"כ ה"ה לנתערב בשנים ושכן מנא בתורת הבית : (קעו) **ונפל** אחת מהן · ופירש ר"י דוקא שנפלה מעצמה אבל אם הפילו אפי' שוגג אסור אטו מזיד אבל רבינו כתב בתשובה שאם הפילו קודם שנודע התערובות שרי דלא שייך למגזר דכיון שעדיין לא נודע התערובות הכל זמן שעומד בחזקת היתר לא שייך למקנסיה כ"כ הטור סי' ק"י ועיין בסעיף דלקמן : (קעז) **אחת** מהן · והרמב"ם בפ"ח מהלכות עבודת כוכבים כתב שנפלו שתים וכתב ב"י שכך מפרש הא דאמר רב נחמן אגא נמי תרתי קאמרי שכתבתי במי"ש ובס"ע כתב לדבריו ג"כ בהל' עבודת כוכבים בסימן ק"מ אבל בהלכות תערובות סימן ק"י לא הזכירו : (קעח) **לים** הגדול · בענין שנאבד מן העולם טור וכתב עוד דה"ה נאכל וכ"כ רבינו בתשובה והרשב"א בת"ה דנפל לים לאו דוקא דה"ה לנאכל דליתיה בעולם והא דנקט לים למעוטי פירשה אחד מהם דלא שרי מש"ה התערובות הדרבה אנו אומרים איסורא לתוך רובא אשתאר וכתב הרשב"א וטעמא דמלתא דכל שישנה בעין ואתה צריך לדון עליה ועל השאר מפני מה נאמר שזו האחת היא האסורה הדרבה יש לנו לומר שהאיסור נשאר ברוב אבל כשנאכלה אחת מהם או נאבדה ואין אתה צריך לדון עליה שכבר הלכה ואינה בפניו לדון עליה אלא על אלו אנו אומרים שאותה שנאבדה היא אסורה והעיקר לכל זה מפני שכבר נתבטלה ברוב דבר תורה וכל בדרבנן יכולין אנו לתלות ולומר דהך דאיסורא נפל והאי דהיתר נינהו ע"כ וכתב הגהת שערי דורא דאע"ג דפי' ר"י גבי נפלה דאם הפילו אפילו שוגג אסור דדוקא נקט הפילו אבל אכלו שוגג ליכא למקנסיה אטו מזיד ודאי לא יאכל האחד במזיד להתיר האחר לפי דעתו מדקאכל ודאי איסור שהרי בדעתו שהאיסור ילך לו וטפי הוה שרי למיכלינהו כולהו בספק וכ"כ בתרומת הדשן דאפי' לדברי ר"י אם האכיל בשוגג אחת לכן ברית שרי האחרות ולא קנסינן כה"ג שוגג אטו מזיד אבל האכיל לכלב או וכו' קנסינן אטו מזיד דומיא דהפילו ע"כ : (קעט) **ופירש** ר"י דאסור להטות מהן כולן כאחד · משמע דלאכלם שתים שתים אפי' לאכלם אדם אחד שרי דאם לא כן לאשמועינן דלאדם אחד אסור אפילו שתים אחר שתים כ"ש שהוא אסור לאכלם בבת אחת אבל הטור כתב דאסור לאדם אחד לאכול כולם אפילו שתים שתים וכתב הב"י דשמא יש לומר שהוא מפרש דליטעם מכולן בבת אחת דאסור אפילו כששני בני אדם נהגין מהן אסור דכיון דבשעה אחת נהגין מכולן ודאי חד מתהני מאיסורא בההיא שעתא ואסור וכן לי אכילת אדם אחד שתים אחר שתים כמו בבת כולם

ראויה להתכבד התירו אפילו חדא ספיקא כגון שנתערבה הראשון לאוכלו [שלוכו*] חדא חדא [ע] אבל לא לאוכלן כולן כאחת · [פ] דא"כ לא לשתמיט הש"ס לאשמועינן איסור בשום הוכחה בתחילה שאינה ראויה להתכבד כי היכי דמצי לאשמועינן בזיתים דבן ובשם של עבודת כוכבים איסורא ויתירה איסורא בתערובת הראשון והיתר בתערובת השני · הכי נמי לאשמועינן איסורא ויתירה בתחילה שאינה ראויה להתכבד איסורא לאוכלו כאחת ויתירה לאוכלו חדא חדא משום ספיקא · אלא בכל דוכתא הכא [צ] ובזבחים פריך וליבטלו ברובא [ק] ולשון ביטול משמע שיהא גמור כאיסור שבטל בששים או במאה · [ר] הילכך נראה דאם בשל שנפלו כאחד או בשלן עם חתיכות אחרות הכל מותר ולא אמרינן נהי דכל זמן שלא יבש הוא בטל ברוב מ"מ כשבשלן נפלט טעמו ואוסר · דלא מצינו דבר המותר לאוכלו שיהא נירו אסור ואיפכא חזינן מצינו דגים שמאן לוכן מותר מן התורה (מסכת ע"ז דף מ:) אבל אין יתכן דדבר המותר יאסור בפליטתו ועוד דאיה מפרק התערובות (דף עג:) דבר שהותר ע"י ביטול אינו חוזר ונאסר דפריך הש"ס ונכבשינהו דניידי ומימא כל דפריש מרובה פריש · ומשני שמא יבואו עשרה כהנים ויקריבום בבת אחת ופריך אמו מגיסה איסורא · מגס הוא כלי שמקרירין בו התבלים כלומר אחרי שאותן בפרישתן וכי בשביל שחזרו לקביעתן יאסרו הכא נמי אחרי שהותרו ביבש ונהפך לאיסור להיות היתר שוב אינו חוזר לאיסור ע"י ביטול · ואע"ג דמין במינו אוסר עד ששים היינו קודם שנודע תערובתו וגזרו חכמים שיאסר בששים אע"ג דלא יהיב טעמא גזירה אטו מין בשאינו מינו דיהיב טעמא (קפ) אבל אחר שנודע תערובתו ונתבטל ברוב והכשר האיסור להיות כולו מותר ויכול לאוכלן אפילו בבת אחת שוב לא יתכן לומר שהתאסר פליטתו · וכה"ג אשכחן תלוש באיסור המתבטל בין קודם ידיעה בין לאחר ידיעה בפ"ה דתרומות דתנן סאה של תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה ור"ש מתיר והקשה עלה בירושלמי רבי שמעון אומר ידיעתה מקדשתה · ורבנן אמרי הרמתה מקדשתה · פירוש לרבי שמעון אם לא נודע בו לנן הראשונה עד שנפלה השניה היה אסור · אבל השתא דנודע לו כיון שסופו להרים כמורם דמי · ולרבנן [illegible] כל העומד להרים כמורם דמי · ורבנן אזלי בתר הרמה [illegible] מצטרפי יחד [illegible] · אלמא לרבי שמעון [illegible] · ומדרבי שמעון נשמע לרבנן בשאר איסורים דלא בעי הרמה שהידיעה [ש] גורמת ההיתר · וכי האי גוונא אשכחן בזבחים פרק טבול יום (דף קד:) [illegible] לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה [illegible] והאיכא אחר הפשט קודם זריקה [illegible] הדם מרצה על העור [illegible] והאיכא נמצאת טריפה בבני מעים [illegible] (קפא) וכן הדין בכל האיסורין שנתבטלו [illegible] (קפב) לא מבעיא מין בשאינו מינו [illegible] ברוב היתר [ת] אפילו מדרבנן [illegible] בשאר איסורין דלא בעו הרמה מצטרפין יחד לאסור · וליכא למימר דטעמא דרבנן גבי תרומה משום דבעו הרמה הילכך לא נתבטלה הראשונה אבל בשאר איסורין דלא בעו הרמה נתבטלה הראשונה ותו לא מצטרף לבהדי שניה לאסור · הא ליתא דהרמה אינה אלא מפני גזל השבט אבל אינה אוסרת המדומע · הלכך אין חלוק בין מדומע לשאר איסורים · ועוד דאפי' לקולא אמרינן מלא מין את מינו וניעור · דתנן בפ"ה דתרומות סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה וטחנו והותירו כשם שהותירו החולין [כך] הותירו התרומה ואסור · ואם ידוע שהחטין של חולין יפות משל תרומה מותר · פירוש משום דשל חולין הותירו ושל תרומה לא הותירו ויש כאן אחד ומאה · ואע"פ דמעיקרא [א] נאסרו וחזרו והותירו בטחינה שמצא הנותר את מינו [ב] הנאסר וניעור מאיסורו מצטרף עמו והותר הכל · כל שכן שהאיסור מצא מין את מינו המותר וניעור מהיתירו ונצטרף עמו ואוסרין ההיתר · והא תנן בהאי משנה סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה ואח"כ נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור · ואמרינן עלה בירושלמי רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל איסורין שריבה עליהן בשוגג מותר במזיד אסור · ולאו מתני' היא אם שוגג מותר אם מזיד אסור · מתני' בתרומה אתא למימר לך אפי' בשאר כל הדברים · אלמא חזינן דבכל איסורין אמרינן מלא מין את מינו לעורר אף את ההיתר שכבר נאסרו להתירו כל שכן לעורר האיסור שהותר לצרפו עם האיסור השני וירבו על ההיתר ויאסרוהו · והטעם הנכון שבו משום דאף כי נתבטל האיסור ברוב היתר והותר לאכילה אם אחר כך הוכר האיסור מתוך ההיתר פשיטא שאסור לאוכלו · וכאשר נתערב בו שוב איסור הכיר מין את מינו וניעור מבטולו וניתוסף עליו · [ג] והוי כאילו הוכר האיסור : וכך אנו אומרים אף בקדשים כדאיתא בפ"ב דזבחים (דף לא·) חצי זית חוץ לזמנו וחצי זית חוץ למקומו וחצי זית חוץ לזמנו אמר רבא [ד] ויקץ כישן הפיגול · אלמא אע"פ דכבר נצטרף חצי זית דחוץ לזמנו עם חצי זית דחוץ למקומו לפסול · כשמצא שוב את חצי זית דחוץ לזמנו נתעורר מפסולו ונצטרף עמו לפגל · ואף [ה] לרב המנונא דאמר עירוב מחשבות הוי ואינן מצטרפות יחד לפגל · גבי קדשים שאני דכתיב לא יחשב לא יערב בו מחשבות אחרות · דשאר מחשבות מוציאות מידי פיגול · וכיון דעל ידי שני חצאי זיתים הראשונים נקרא פסול תו לא מיקבע בפיגול · אבל איסור שנתבטל מודה דאמרינן מצא מין את מינו וניעור · וכי האי גוונא נמי אמרינן גבי טומאה בפ"ג דבכורות (דף כג·) אמר ר"ש לקיש משום רבי יהודה נשיאה הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור · ממה נפשך אי מיא רובא נינהו כי עביד להו השקה טהרי להו · [ו] ואי רובא ציר ציר לאו בר קבולי טומאה הוא · מאי איכא משום הך מיעוטא דמיא · הגהו [ז] בטלי להו ברובא · א"ר ירמיה לא שנו אלא לטבל בהן פתו · [ח] אבל לקדירה מלא מין את מינו וניעור · יתיב רב דימי וקאמר לה להא שמעתא א"ל אביי וכי טומאה שבטלה חזרה וניעורה · א"ל ואת לא תסברא והתנן סאה של תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורין וכו' · עד דמסיק וכיון דאיכא האי משהו מלא מין את מינו וניעור · א"ל אביי אם טומאה מעוררת טומאה טהרה עוררת טומאה · אלמא חזינן גבי טומאה דבטלה ברוב טהרה כשנתוסף על הטומאה משהו · אמרת נמלא מין את מינו וניעור · והוא הדין נמי גבי איסור · אמנם לריך לדקדק בההיא דבכורות דגרס התם (דף כג·) איתיביה אפר פרה שנתערב באפר מקלה הולכין אחר הרוב לטמא · ואי רובא אפר מקלה לא מטמא · ואי אמרת טומאה [ט] כמאן דאיתא דמי נהי דבמגע לא מטמא במשא מיהו מטמא · הא איתמר עלה אמר רבי יוסי בר חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא · והאמר רב חסדא נבילה בטילה בשחוטה שאי אפשר לשחוטה שתיעשה נבילה · נהי דבמגע לא מטמא ליטמא במשא · א"ל אתון כרב חסדא מתניתו ליה אנן כדרבי חייא מתנינן לה דתני רבי חייא נבילה ושחוטה בטלות זו בזו · ואיתמר עלה א"ר יוסי ברבי חנינא טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא · אלמא משום דאמר מלא מין את מינו וניעור אמרינן טומאה כמאן דאיתא דמיא ולא בטלי לגמרי · *) אלמא דבמגע לא מטמא דאינו נוגע וחוזר ונוגע · אבל במשא שהוא נושא כולו כאחד מטמא · מידי דהוה אמלא תרווד רקב דאמר בפרק העור והרוטב (דף קכה·) דמטמא במשא ובאהל ואינו מטמא במגע משום דאין נוגע וחוזר ונוגע · אם כן איסור שנתבטל נמי נימא כיון דע"י מינו שניתוסף עליו חוזר וניעור אלמא כמאן דאיתיה דמי · וכהי דמותר באכילה משום בטול ברוב יש לנו לומר שיאכלם בזה אחר זה ולא כולם כאחד · משום דממה נפשך קא אכיל חתיכה דאיסורא · [י] וכן אם נפלו לקדירה · ויש לומר משום דלא דמי טומאה לאיסור · דבטומאה יש שני מיני טומאות מגע ומשא ולאותה טומאה שראוי שיטמא כגון משא שהרי הוא נושא את כולו לענין זה לא נתבטל אע"פ שלענין טומאת מגע נתבטל וחוזר עוד וניעור · אבל לענין איסור אם נשאר בו שום לד איסור לא היה מותר באכילה · אלא ודאי אמרה תורה אחרי רבים להטות ונעשה המיעוט כרוב ולא נשאר בו שום איסור ומותר לאוכלם כאחד ולבשלם בקדירה · אלא אחר שריבה עליו מינו ניעור והוה ליה כאילו הוכר ואין כאן עוד ביטול (קפג) וחזר להיות אסור מכאן ולהבא:

*) גי' מעיו"ט

*) צ"ל אלא

דרש

רש"י ונכבשינהו דניידי · יכוף אותם שיעמדו דלא ליהוי קבוע : **שמא** יבואו עשרה כהנים בבת אחת ויקריבו' קס"ד השתא דחיים לשמא אחר שיקחם א' א' עד שמתו עשרה והם רוב יבואו י' כהנים ויזרקו דמיהן ויקטירו אימוריהן כאחד ואפשר לנמנם והשתא דאסתכה דקריב רובא בבת אחת ואיכא למיחש איסורא ברובא איתיה דבשלמא כי משיך חד חד ומקריב קמא קמא איכא למימר דכל חד דקריב בהיתר ומרובא פריש ואיסורא הגאה בהכי דפייש הוא דהוה רובא לגביה אבל השתא דקרבי כי הדדי לא הוו הני דפייש רובא לגבייהו : **אלא** מעתה מגיסה איסורא · כלומר וכי מאחר שמשכו ולקחו א' א' לבדו ובנדנוד דכל חד דאמר דמרובא פריש ושחטן וקיבל דמן במגיס בחזקה שהוא כשר חוזרין ומצטרפין השחוטין להיות רוב ולהיאסר: **לא** ראיתי עור יצא לטריפה · משהופשט הכי מפרש לה בגמרא : **והאיכא** אחר הפשט קודם זריקה · דלר"א ב"ר שמעון תלוך ונשרף הוא : **הדם** מרצה על עור · תלוך בפני עצמו בלא הרצאת בשר : **והאיכא** נמצאת טריפה בבני מעים · לא נמצא פסולו עד שהופשט ופסול זה קודם זריקה וקודם הפשט היה בו דקס"ד דבין לר"א בין לרבי כדאמרן לרבי נשרף משום דקודם הפשט ולר"א משום קודם זריקה : **מרצה** · הואיל ולא הוכר פסולו קודם הפשט לרבי וקודם זריקה לר"א מרצה על העור והבשר ישרף כשאר פסולי קדשים : **ויקץ** כישן פיגול · כיון שמצא חצי זית ראשון חצי זית אחרון שהוא מינו ניעור משכתו ומבטלו שנצטרף עם של חוץ למקומו לפסול ולא לפגל וחוזר ומצטרף עם זה לפגל ובטל לו חצי זית דחוץ למקומו מלהוציא מידי פיגול דאין חצי זית מועיל במקום כזית ולא אמרינן כבר נצטרף עם שאלו לפסול ולא יחזור ויפרד ממנו : **עירוב** מחשבה הוי · מכיון שנצטרף שוב לא ירד : **משיקן** במים · שמא נטמא מחמת מגע עם הארץ : **וטהור** · ממ"כ דוודאי מים מעורבים בו ואי מיא רובא ובטל הציר ברוב ומקבל טומאה מחמת המים ומיא סלקא להו טבילה בהשקה שנותן הכלי במקוה על שעוברים מי המקוה על פיו ונושקין עם המים שבתוך הכלי ואע"ג דאוכל ומשקה לית להו טהרה במקוה מיא סלקא להו השקה דהוי כמי שזרען וחזר ונטלן דזריעה מטהרת מטומאה דתנן שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהורים בתשובת רבינו גרשום מצאתי כך : **ציר** לאו בר קבולי טומאה · דזיעה בעלמא הוא שיוצא מן הדגים כשמולחין אותן : **משום** אך מיעוטא דמיא · דמקבלי טומאה והשקה לא מהניא להו הואיל ורובא ציר ובאוכל לא סלקא השקה בטלי להו ברובא ולא הוי הציר טמא : **לא** שנו · דבטלו ברוב ומותר הציר : **אלא** לטבל פתו אבל לתקן בו הקדירה אסור · שהמים שבתוך הציר מוצאין מים שבקדירה ומצטרפין יחד ורבין על הציר ומטמאין אותו : **מצא** מין את מינו וניעור · מתורת ביטול וחוזר לטומאה : **להאי** שמעתא · דר' ירמיה : **למאה** חולין טהורין · שלא הוכשרו ולא נטמאתם בנפילתה: **מוצא** טמא ראשון את טמא שני וניעור · מתורת טהורה ומצטרף עם זה והס"ל פלגא ופלגא ולא מיבטל אלמא טומאה שבטלה חזרה וניעורה מתורת טהרה: **א"ל** אם טמא מעורר את הטמאת טהורה יעורר את הטומאה · בתמיה כלו' מים שבקדירה שטהורים היאך יעוררו מים שבציר לטמא : **איתיביה** · לר' ירמיה : **אפר** כשר · של פרה אדומה : **אפר** מקלה · אפר דעלמא : **לטמא** · את הנוגע בה כדכתיב והנוגע במי הנדה יטמא : **ואי** אמרת טומאה · המתבטלת ברוב לא בטלה לגמרי אלא כמאן דאיתיה דמי דאי משכחת טומאה אחריתי מצטרפת בהדה נהי דהאי אפר במגע לא מטמא וכיון דרובו טהור אמרי' אפר מקלה נגע שהוא הרוב אבל במשא מיהו ליטמא דהא מ"מ הטומאה נשא והיסיט וקי"ל דמי חטאת ואפר חטאת מטמאים במשא בפ"ק דיומא: **בטילה** בשחוטה · חתיכה נבילה שנתערבה בשתי חתיכות שחוטות בטלה נבילה ברוב מלטמא דמין בשאינו מינו בטל והאי מין בשאינו מינו הוא : **דא"א** לשחוטה שתעשה נבילה · ומאן דגריס שא"א לנבילה שתיעשה שחוטה שבשתא היא דהא אפשר לנבילה שתהא לה תורת שחוטה שלא תיטמא כלום כגון כי מסרחה פרחה טומאה מינה כדאמרי' לקמן הראויה לגר קרויה נבילה והכי מפרש במנחות בפרק הקומץ רבה : **ואי** אמרת טומאה שבטלה כמאן דאיתא דמי · דאי משכחת טומאה אחריתי חזרה וניעורה הכא נמי נהי דמגע לא מטמאה דאזלינן אחר תתיכה נבילה בשתים דשחוטה :

דברי חמודות

כולם בבת אחת לשני בני אדם ע"כ : (קפ) **אבל** אחר שנודע תערובתו ונתבטל כו' · והרשב"א כתב דטעמא דמתירין יבש ביבש הייט כיון שהוא יכול לאכול כל חתיכה ותחיכה בפני עצמה אוכל כל חתיכה בפני עצמה כו' וכשאוכל אחרונה שבכולן אני אומר שמה שכבר נאכל היה האיסור וזו של היתר היא אבל לבשלן יחד אסור שהרי חזר האיסור להתערב עם ההיתר והרי הוא כשאר איסורים הנבללים ומיהו אפשר שאם בישל מקלתן לבד אחד ומקלתן לבד אחד שהכל מותר ומן הטעם שכתבתי שבשעה שאוכל אלו שנתבשלו אני אומר שמה האיסור כבר נאכל ואלו כולן היתר הם אבל לערב הכל ולאכול אסור ע"כ וכך הם דברי הר"ן וכתב עוד דהרא"ה כתב דכל שנתבטל חד בתרי כיון שלאכול כל אחד בפני עצמו מותר אם בא לבשלן כאחד מרבה עליהן כדי שיעור ס' ומבשלן לכתחלה ומשום מבטל איסור ליכא כיון שכל אחד בפני עצמו מותר אין כאן איסור עכ"ל וכתב רמ"א בהגהותיו דבמקום הפסד יש לסמוך על דברי רבינו ורמ"י דקדק לכתוב הפסד מרובה כו' ובת"ח סתם וכתב דהכי נהוג ומ"מ כתב בת"ח ג"כ דלכתחלה אסור לבשלן ביחד וצריך עיון לסברת המתירין דנראה שאין כאן שום צד איסור כלל : (קפא) וכן הדין בכל האיסורין שנתבטלו כו' · ולא אמרינן מכיון שנתבטלו שוב אינו חוזר וניעור דלא כהמרדכי פרק הגוזל עצים דמחלק בין ידע ללא ידע שאם ידע אינו חוזר וניעור שכבר נתבטל : (קפב) **לא** מבעיא מין בשאינו מינו כו' · וכתב הארוך דדוקא כשהאיסור השני הוא ממין האיסור הראשון אבל אם משני מינים פשיטא דכשר דאדרבה אחד מהני לבטל חבירו עד כאן וכדתנן בפ"ב דערלה הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה וכו' וגרסינן נמי בפ' התערובת ורבינו כתבו לעיל סי' ל"ח הפגול והנותר והטמא שבללן זה בזה פטור א"א שלא ירבה מין על חבירו ויבטלנו ש"מ איסורים מבטלין זה את זה וממקומות אלו הביא רבינו ראיה בתשובה על כ"ט זיתים של היתר שנפל בהם זית של חלב ובקדירה אחרת היו שלשים של היתר ונפל זית של דם ונתערבו יחד אלו שתי התערובות וכתב דסברא הוא דכל איסור בטל כשאינו יכול ליתן טעם בהיתר וטעם דם והלב אינו שוה הרי נתבטל טעם החלב בס' וטעם הדם בס' דמה לי איסור הנבטל ומה לי היתר המבטל איסור רק שיתבטל טעם האיסור ולא יהא לו עוד כח ליתן טעם בהיתר ע"כ ופירש הב"י בסי' צ"ב דרבינו לטעמיה דסבירא ליה כרבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבילה אלא בבשר בחלב בלבד וכ"כ רמ"י ס"ס צ"ה דלא הותר תערובת זה אלא אליבא דמ"ד אין חתיכה נעשה נבילה אבל לדידן דקי"ל בכל איסורין חתיכה נעשה נבילה אפילו נתערבו בשוגג אסורים דהא כבר משניהם נעשה חתיכה דאיסורא קודם שנתערבו אבל מ"מ נ"ל שאין דבריהם מוכרחים שאפשר לאוקמי הך דכ"ט זיתים כו' אפילו למ"ד שא"א בכל האיסורים חתיכה נעשה נבילה והוא שכל אלו הזיתים בין של היתר בין של איסור לח בלח הן דלכ"ע א"א בהו נעשה נבילה כמו שיתבאר בסעיף קפ"ד ולכ"ע אם נפלו בבת אחת בין לח בין יבש ונתבטלו ב' זיתים א' של חלב ואחד של דם בתוך כ"ט זיתים של היתר פשיטא דמותרין וכתוב בארוך כלל כ"ד דה"ה כזית גבינה וכזית בשר שנפלו לנ"ט זיתי ירק דכל אחד מבטל חבירו דהואיל ולא נתערבו עד שנפלו לקדירה אפילו נטל אחר כך איסור אחד משם שרי הואיל וכבר נתבטלו שניהם ע"כ ועוד כתב בארוך ואפילו ב' כפות אחת של חלב ואחת של בשר או של ב' איסורים שנתנו בקדירה ואין בקדירה לבטל אחד מהן כל כף מועיל לבטל חבירו דאין סברא לומר דאחד פולט וא' אינו פולט ולא דמי לקדירה של היתר דאינו מצטרף לתבשיל לבטל האיסור או כף של איסור הנתחב בתוכו דשם ב' מינים הם הקדירה של חרס והכף של עץ ואיכא למימר דהכף פולט ולא הקדירה ועוד דהרי הקדירה בולע מן האיסור שבכף עד כאן וכתב עליו בד"מ דברים אלו אינם מובנים אלא חדא דמ"ש והקדירה בולע מן האיסור מה בכך אדרבה משום זה היה להועיל לבטל דאין לומר דהואיל ובולע מן האיסור חיישינן שמא נתמעט האיסור דהרי משערינן נגד כל הכף גם מ"ש לחלק בין אם הכפות הן ממין א' או אם הם משני מינים כגון קדירה עם כף הוא טעם חלוש מאוד ולכך אין לסמוך עליו בזה כן נראה לי עד כאן לשונו : (קפג) וחזר להיות איסור מכאן ולהבא · ונראה כתב הארוך שאם נפל כזית חלב לתוך מים ונתבטל ואחר כך נפלו המים לבשר אף על פי שאין בבשר לבטל החלב לא אמרינן דהחלב חוזר וניעור ואוסר הבשר עד כאן לשונו ובת"ח כלל פ"ה דין י"א מסיים עליו וז"ל ופשוט הוא דאינו חוזר וניעור לאחר שנתבטל כדאמרינן לענין חמץ שנתבטל קודם פסח והביא הסמ"ג ראיה מדתנן גמר גמלים ורחלים שטרפן זה בזה מותר להביא פשתן לשם עד כאן ואם כן אפילו לכתחלה נמי שרי עד כאן לשונו :

ומיהו

מעדני יום טוב

תערובתו · ואדרבה האיסור נהפך להיתירא : [ע] **אבל** לא לאכלן כולן כאחת · ואין לנו לחלק ולומר דהכא משום גזירת הכתוב הותר האיסור ומותר אפילו בבת אחת וכי היכי דקאמר דלא לאכלן כולן כאחת הכי נמי דבעינן שנים שנים ולא חש להאריך דכמו שמתרץ שלא לאכלן כאחת הכי נמי מתורץ דלא בעינן שנים שנים : [פ] **דא"כ** לא · גרס : [צ] **ובזבחים** · בפרק התערובות : [ק] **ולשון** ביטול כו' · ועיין מה שכתבתי בריש הסימן : [ר] **הלכך** ט' · מדהותרו לגמרי אפילו לאוכלן בבת אחת וכך מסיק לקמן : [ש] **גורמת** הדבר · מסקנת דברי רבינו הוא ואע"ג דבד"י לא גרס מלת וגורמת נ"ל גרסא זו עיקרית : [ת] **אפי'** מדרבנן · כלומר דאף רבנן לא החמירו בו והכיתוס בביטולן : [א] **ה"ג** נאסרו הואיל וחזרו : [ב] **ה"ג** מינו הנאסר נישור מאיסורו ומצטרף עמו : [ג] **והוי** כאילו הוכר האיסור · דנתרבה האיסור על המותר מיירי דבלאו הכי אף זה נתבטל ברוב ומכיון שנתרבה האיסור הוי כהוכר דאזלינן בתר רובא : [ד] **ויקץ** כישן · לשון פסוק בתהלים בסי' ע"ח : [ה] **לרב** המנונא · בגמרא רב הונא : [ו] **ה"ג** ואי רובא ציר ניניהו : [ז] **בטלי** להו ברובא · ואפי' הוו מחלה על מחלה מ"מ מטעם דלא בעיל סלקא להו השקה · תוספות : [ח] **אבל** לקדירה (לא) תלא מין את מינו וניעור · ולא דמי להא דאמר בפירקין (דף ק') סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהתם מינו אינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב וא"א להבדילו ובכל מקום שימנו היתר הוא לפיכך צייך לומר סלק אבל הכא במינו עצמו מטמא מגע מים הטמאים אין צייך לומר בו סלק כו' : [ט] **כמאן** דאיתא דמי · הואיל ואמרינן דחוזר וניעור : [י] **וכן** אם נפלו לקדירה · דממ"כ האיסור

יהיב

לה דרש רבה בר בר חנה חתיכה של נבילה ושל דג טמא אין אוסרין עד שיתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות · ואוקי רב אמורא עליה ודרש אפילו לא נתן טעם אלא בחתיכה [כ] חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן [ל] מפני שהן מינה [מ] והילכתא כרבה בר בר חנה ואם תאמר למה ליה למימר שקיבלה החתיכה של היתר טעם [נ] והא בכל שהוא מתסרא במינה ומדקאמר אפילו לא נתן טעם אלא בחתיכה משמע שבלע בה טעם הרבה שלא במינה קבלה ממנה טעם · ותירץ ר"ת ז"ל דנהי דמיתסרא מ"מ לא הוה אמר שתעשה נבילה לאסור כל החתיכות [ס] כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כל שהו · ורבינו אפרים היה מדקדק מכאן דלא אמרינן בכל איסורין שבתורה חתיכה עצמה נעשית נבילה להצריך ששים לבטל כל החתיכה שנאסרה רק שיהיה בהיתר ששים לבטל האיסור שנבלע בחתיכה · הילכך לרב דאית ליה הכא מין במינו לא בטיל לא הוה נאסרה החתיכה בנתינת טעם אלא בכל שהוא ולא היה אוסרת שאר החתיכות מפני שהן מינה · שהרי א"י לבטל אלא האיסור לבד וכיון דלא נתן טעם בחתיכה הרי הוא כמאן דליתיה ולא חשיב מין במינו · אבל כשקבלה טעם מן האיסור מיקרי מין במינו · והא דאמרינן לקמן בפ' כל הבשר (דף קח:) טיפת חלב שנפלה על חתיכה בשר כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת [ע] ולא סגי בביטול הטיפה להודיה · בשר בחלב שאני דכל אחד להודיה שרי [פ] וכי איתנהו בהדי הדדי אסירי [צ] הילכך הפתא שעמו בין שמים חתיכה לאיסורא · אבל איסור הנבלע בהיתר ואוסרו בנתינת טעם לא נאסרה חתיכת היתר אלא מטעם האיסור הנבלע בתוכו [ק] ואי אפשר להפריד ממנו [ר] הילכך לא בעינן ששים אלא לבטל האיסור הנבלע בתוכו · ועיקר מילתיה דרב להשמיעינו דבר זה · דרב שהעמיד אמורא עליה לאפוקי מרבה בב"ח דאמר דצריך שיתן החתיכה טעם בחתיכות [ברוטב ובקיפה] [ש] ורצה להודיע דמין במינו בכל שהוא לא היה צריך לומר אלא חתיכה של נבילה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה · [ת] דמה שהראשונה נאסרת בנתינת טעם בזה אין שום חידוש · אלא אתא לאשמועינן דאע"ג דרב סבר דמין במינו בכל שהוא לא חשיבא הראשונה בנתינת טעם אבל [א] אז מיקריא מין במינו לאסור שאר החתיכות · אבל אם נאסרה בכל שהוא כיון שא"י לבטל איסור הראשון לא חשיב מין במינו בכל שהו · [ב] ואע"ג דלא קי"ל כרב בהא דסבר כר' יהודה · [ג] מ"מ בהך סברא ליכא מאן דפליג עליה · ועוד הביא ראיה לדבריו מהא דאמרינן לעיל (דף נז:) [illegible] [ד] בשר רותח · ולא אמר שתיעשה נבילה אותה חתיכה שנפל עליה הזית ולא היה בה ס' לבטל הזית ותחזור ותאסור שאר החתיכות אלא משערינן הזית בכל הבשר שבסל ודחו ראיה זו דלפי מה שפרש"י שדיקולא היא קלתא אין ראיה · ואפילו אם נאמר דדיקולא היא סל כמו שבמשמעות בכל מקום · אין ראיה משם דממה נפשך אם אין הזית מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא בישול א"כ אותה חתיכה שנפל עליה אסורה והשאר מותרות · ואם הוא מפעפע מחתיכה לחתיכה מיד בשעת נפילה הוא מפעפע בכולן ומסייעות לבטל הזית ואין החתיכה שנפל עליה נאסר יותר מן האחרות · מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר [ה] דאמר אם יש בה [בנותן] טעם נעשית נבילה ואם אין בה בנותן טעם אף אותה חתיכה מותרת · ולא אמר מתחלה אסרה הטיפה את מקום נפילתה ונעשית חצי החתיכה נבילה קודם שנתפשטה בכולה* · ומיהו אינה ראיה כל כך [ו] דיש לחלק בין חתיכה אחת דלא אמרי' אליה נעשית נבילה ובין שתי חתיכות · (ולפיכך) [ולפירושו] ניחא הא דאמרינן בפרק קמא דתמורה (דף יב:) אין המדומע מדמע אלא לפי החשבון ולא אמרינן שתחשב הכל תרומה · (קפד) ומיהו יש לחלק בין דבר יבש ובין דבר הנאסר ע"י נתינת טעם ועוד ניחא לפירושו הא דאמרינן בפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף עג:) גבי יין נסך שנפל לבור דאפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עליו ומבטלין אותו · ולא אמרינן שמתחלה נעשה היין של היתר עצמו נבילה ויהא צריך מים לבטל שניהם ומיהו יש לומר דהתם איירי שלא היה ביי"נ [ז] כדי ליתן טעם ביין [ההיתר] ולא נאסר אלא ע"י כל שהוא האוסר במינו · ובדבר הנאסר ע"י כל שהוא לא אמרינן שיעשה הוא עצמו נבילה כדפירש ר"ת · ואע"ג דהייט דוקא לענין שלא תאסור אותה חתיכה האחרות אבל היא עצמה כיון דנאסרה אסורה לעולם למ"ד (לקמן דף קח:) איפשר לסוחטו אסור דדילמא למאן דאית ליה האי סברא במסכת ע"ז דמתיר [ח] אפילו נפל מים לבסוף [יסבור אפשר לסוחטו מותר] והיה מתיר גם החתיכה עצמה וכל זה דוחק · וגם ניחא לפירושו הא דאמרינן התם חמרא דהיתירא [ט] לגו מיא דאיסורא בנ"ט ואי ליכא נ"ט שרי ואמאי והרי מה שנפל ראשון נאסר ונעשה כאילו הוא יי"נ לאסור גם (הוא עצמו) את הבא אחריו אבל אם אין נחשב כאילו הוא בעצמו איסור ניחא · [י] ואיכא למימר דמיירי שנפל כל כך היתר בבת אחת שנתבטל האיסור בתוכו · וליסנא לא משמע הכי · וניחא נמי לפירושו מה שטהה תורה להגעיל כלי מדין בני יומן · כי היאך יכשירו יורה גדולה [כ] והלא אין במים ששים כנגד היורה [ל] והמים הנפלטין ממנה נתערבין במים שביורה ומתן בהם טעם ונעשו כולן חתיכה דאיסורא [מ] וחוזרין ונבלעין ביורה [נ] ולפירושו ניחא כי לא נעשו המים כולן נבילה ומעט איסור הנפלט מן היורה חוזר ונבלע בתוכו ומגעילו שנית ואותו מעט איסור בטל בששים במים · וא"ת לפירושו [ס] הא דמשני רבא בשלא קדם וסלקו מאי קא מהני לן חתיכה של היתר שנאסרה תחלה ונעשית נבילה הלא לעולם אין צריך ברוטב ובקיפה [ע] אלא לבטל חתיכה של נבילה · וי"ל דמיירי כשהיתה חתיכה של איסור גדולה ונימוח מקצתה ונבלע בחתיכה של היתר ויש ברוטב ששים לבטל חתיכת איסור אחרי שנתמעטה וצריך לבטל גם חתיכה שבלעה הימני [פ] ואם אין ידוע כמה בלעה הימנו (קפה) צריך ששים לבטל שתיהן אבל אם האיסור הראשון ידוע כגון כזית איסור שנפל על חתיכת היתר ונאסרה ואח"כ נתבשלה עם האחרות (קפו) אין צריך ששים אלא כנגד הכזית :

תנו

הגה"ה

*ומטעמא משום דסופו להתפשט בכל החתיכות ואז לא יתן טעם בחתיכה ואינה נעשה נבילה אבל יש בה כדי ליתן טעם בכל החתיכה נעשה החתיכה נבילה ואע"פ שלא יתן טעם בכל הקדירה לפי שנשאר הטעם לעולם בחתיכה ואין מתפשט בכל האחרות ולכך בעינן ששים כדי לבטל כל החתיכה וה"נ אמרינן בשאר איסורים גבי חתיכה של נבילה וה"ג טמא שאינו אוסר עד שיהא בו נותן טעם והיכי מהני שאר חתיכות לבטל שיעור החלב כיון שאין סופו להתפשט בכל החתיכות וא"כ לא מהניא פירוש של רבינו אפרים ולא מידי כיון דאפי' בבשר בחלב לא אמרינן בכה"ג חתיכה עצמה נעשית נבילה כיון שסופו להתפשט בכל החתיכות ואז לא יתן הטעם ומכח זה סתר ר"י פירוש של רבינו אפרים · ועיסה שנתחמצה משאור האסור ונפל מאותה עיסה לעיסה אחרת אין מחמירין באיסור אלא לפי חשבון ולא אמרינן שהעיסה כולה אסורה והיה לנו לשער כנגד כל העיסה שנפלה לתוך עיסה אחרת די"ל דכיון שהחמיצו אינו נותן טעם מחמת בליעה של איסור ולא מחמת התערובות אלא מחמת ריח חוזק השאור אין כאן לומר חתיכה עצמה נעשית נבילה ותהא אוסרת כל העיסה כאילו היא כולה מאיסור השאור · מא"ז :

רש"י לה חתיכה של נבילה · ומכירה : אינה אוסרת · בפליטתה עד שיהא בה כדי ליתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות : אוקי רב אמורא עליה · העמיד מתורגמן לפניו לדרוש ולהשמיע לרבים שלא ילמדו מרבה בב"ח : כיון שנתן טעם בחתיכה · אחת שהיתה בגדה תמיד או שנתבשלה תחילה עמה קודם שיתן שאר החתיכות בקדירה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבילה טעם בה ואח"כ נתן שאר החתיכות בקדירה : חתיכה · זו שקבלה טעם הנבילה נעשה נבילה עצמו : כיון שנתנה טעם באותה חתיכה · כלומר כיון שיש בה כדי ליתן טעם באותה חתיכה : בדיקולא · קלתא : אלא לפי החשבון שבה · לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דימוע בעינן מאה שיעורים מן החולין אבל מאה סאין לא בעינן כגון אם נפלה תחילה סאה של תרומה לתוך כ"ד סאין של חולין נדמעו ועכשיו כל סאה וסאה שיש שם הוי א' מכ"ד שבו תרומה והיינו לוג תרומה בכל סאה וסאה אם חזרה ונפלה סאה מאותו דימוע לתוך חולין אחרים אם יש שם ע"ז לוגים אחרים של חולין מצטרפים עם כ"ד לוגין חולין שבסאה זו ומבטלים את לוג תרומה : רואין את ההיתר כאילו אינו · ולא אמרינן הרי נאסר כל היין ורבה היין על המים

מעדני יום טוב

יהיב טעמא : [כ] חתיכה עצמה נעשית נבילה · פירש בקונטרס שנתבשלה תחלה עמה קודם שנתן שאר חתיכות בקדירה ולא היה בזו ששים באיסור ונתנה הנבילה טעם בה ואח"כ כשנתן שאר החתיכות בקדירה חתיכה זו שקבלה טעם הנבילה חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וקשה לפירושו דא"כ גם הרוטב שהיה באותה שעה נאסר מתחלה ע"י טעם הנבילה ובסמוך משמע דמבטלינן לחתיכות ע"י רוטב דהוי שאינו מינו והלא רוטב עצמה נאסר מתחלה ונעשית נבילה ואוסר כל הרוטב שאחרי כן מפני שהוא מינו ויצטרך שיהא ששים בחתיכות שנתן אחרי כן לבטל הרוטב דמעיקרא אלא י"ל דמיירי כגון שיש חתיכה של היתר כולה חוץ לרוטב וחתיכה נבילה מונחת עליה חוץ לרוטב ונעשית חתיכת היתר נבילה לפי שבולעת טעם נבילה דאין בה ששים לבטל הטעם ואחרי כן כשמנער הקדירה אוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה · תוספות : [ל] מפני שהן מינה · פירש"י וקס"ד מפני שהן מינה לא בטלי ואפילו יש בהן כדי ביטול שתיהן ומש"ה א"ל רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל מאי איריא כי נתן טעם אפילו כי לא נתן טעם חתיכה שבלדה לא בטלה נמי דהא נבילה גופה מינייהו היא ולא בטלה א"ל הב"ע בשקדם וסילקו לאיסור וסלק רוטב קודם שיתן האחרות בקדרה הלכך נתנה טעם בראשונה ש"מ מוזכת ואוסרתן ואי לאו במאי מיתסרי ואשמועינן דחתיכה עצמה נעשית נבילה לאסור חברותיה בפליטתה רבא אמר אפילו תימא לא קדם וסילקו ולא מיתסרי שאר חתיכות אלא משום חתיכת היתר קמייתא הוי מין ומינו וד"א וכל מין ומינו כגון נבילה ושחוטה וד"א כגון תבלין ורוטב מינו דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיפו אלא סלקו כמי שאינו בקדירה זו ונמצא שהנבילה והרוטב ובטלה נבילה ברוטב ובקיפה הלכך נתנה טעם בראשונה מתלה בעוד שלא רבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה וחתיכות ניתוספה חתיכה ראשונה על הנבילה ואוסרת הכל מפני שהן מינה ולא תא חתיכות לבטולי ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם ועיין בד"מ שבסוף זה הסימן : [מ] והילכתא כרבה בב"ח · דהא רב אמרה לשמעתיה אליביה דרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ולא קי"ל כוותיה דהא קי"ל סי' כ"ה דמין במינו בששים : [נ] והא בכ"ש מיתסרא במינה · לרבי יהודה דאמר אליביה : [ס] כיון שהיא עצמה לא נאסרה אלא ע"י כ"ש · דאע"ג דאמר רבי יהודה מין במינו לא בטיל לא שמעינן ליה כל שטעם אחר של היתר מעורב בו הר"ן : [ע] ולא סגי בביטול הטפה להודה · דהא אמכן דחתיכה נעשה נבילה : [פ] וכי אתנהו בהדי הדדי אסירי · ושניהם אוסרים ונאסרים : [צ] הלכך הפתא נעשה כו' · וז"ל התוספות הלכך הבשר עצמו נעשה איסור ולוקה אם אכל חצי זית מבשר וחצי זית מחלב ולכך צריך בחותב ששים לבטל כל החתיכה שנפלה עליה טפת חלב : [ק] וא"א ליפרד ממנו · כ"ג בתוספות : [ר] הלכך לא בעינן ששים כו' · ומאי דמקשי התוספות מדרבא למשני אפילו תימא לא קדם וסילקו כתבו רבינו בסוף זה הסימן : [ש] ורצה להודיע כו' · כלומר אי לא אתא רב אלא לכך מילתא דלגה להודיע כו' : [ת] דמה שהראשונה נאסרת בנ"ט · אי לא אתא לאשמועינן שהראשונה מוזכת ואוסרת אלא שהיא עצמה נאסרת בנ"ט אתא לאשמועינן : [א] אז מקריא מין במינו לאסור · נקט למילתא אליביה דרבינו אפרים דתלי טעמא דמש"ה בעינן נתינת טעם דבלאו הכי לא מתסר משום מין במינו אבל התוספות כתבו בזה הלשון אשמועינן דדוקא נתנה בה טעם נבילה אבל לא נתנה בה טעם נבילה לא ותימא אף אליבא דר"ת ועיין לקמן : [ב] ואע"ג דלא קי"ל כו' · כמ"ש הטעם לעיל : [ג] מ"מ בהך סברא · נראה שהלה לומר בהך דאמרינן חתיכה נעשה נבילה וקשה לי היאך קאמר דליכא מאן דפליג עליה והלא רבה בב"ח חולק עליו ואע"פ שאפשר לומר דרבה בב"ח לא מיירי בגוונא דליכא למימר חתיכה נעשה נבילה אלא שבפעם אחת נתבשלו ביחד וקמ"ל דבכל מה שבקדרה משערינן כדלעיל סימן כ"ו ולא אמרינן מין במינו לא בטיל מ"מ בפרק כל הבשר סימן כ"ב פליגי עליה שמואל וריש לקיש דאמרי אפשר לסוחטו מותר והר"ן כתב דהלכתא בהך סברא כרב מדאביי ורבא שקלו וטרו אליביה משמע דבהך מלתא מיהו כוותיה ס"ל וגם בפ' כל הבשר מוכיח דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבילה ע"כ ולכאורה משמע דרבינו נסיב לה הכא אליבא דר"ת דאי אליבא דרבינו אפרים אף לרב אין אומרים חנ"נ אלא משום דמין במינו לא בטיל אבל לדידן דלא קי"ל כוותיה במין במינו אין אומרים בכל חתיכה ח"נ אלא בבשר בחלב והך מילתא מתפרשה לקמן בפ' כל הבשר ומאי בעי לה הכא י"ל דהתם נמי רב אמרה למילתיה דחנ"נ ולא אלימא התם מדהכא לרבינו אפרים דהכא נמי לא מיירי לפסוק כוותיה דרב בהך דחנ"נ אלא בבשר בחלב בלבד ועוד נראה לי לפרש דברי רבינו דהא דקאמר בהך סברא ליכא מאן דפליג עליה היינו במה שמצריך נתינת טעם ודבלאו הכי אין החתיכה אוסרת בכולה שא"ל לשער אלא במה שקבלה טעם והא ליכא מאן דפליג עליה דהא איירינן הכא בשאר איסורין שאינו בבשר בחלב ולקמן פליגי עלייהו וסברי דאף בבשר בחלב אין משערין אלא במה שקבלה טעם א"כ כ"ש בשאר איסורים דדינא הכי ודאי וליכא מאן דפליג והשתא נסיב לה רבינו להך אליבא דרבינו אפרים דאי לר"ת לא אתא רב למימר אלא דלא אמרינן חנ"נ אלא כשקבלה טעם ולא בכ"ש ועל זה לא הוצרך לומר דליכא מאן דפליג עליה דהא דוקא לדידיה איתא הא דחנ"נ וא"כ למאי צריכא למימר דמאי דאתני איהו בדידיה דהלכתא כוותיה ומיהו גם על זה יש לומר דמ"מ הא שמעינן נמי לרבי חנינא ורבי יוחנן דסברי כוותיה דרב בהך דחנ"נ לקמן פרק כל הבשר סימן כ"ב והא דצריך שקבלה טעם לא שמעינן לאו ולא מידי משום הכי הוצרך לומר בכאן דאע"ג דרבי חנינא ור"י לא פירשו דבריהם מ"מ לא שמעינן נמי דפליגי בהא : [ד] של בשר רותח · ואע"פ שאינו על האש שהרי הוא בסל של דקל אעפ"כ בולע כמו שאכתוב בפרק דלקמן סימן ל"ד ולעיל סימן כ"ב כתבתי בשם הר"ן דמיירי בסל שנמלח בו בשר והוא רותח דמליחה : [ה] דאמר · פרק דלקמן ולעיל בסמוך מייתי לה : [ו] דיש לחלק בין חתיכה אחת כו' · בד"מ סעיף ק"ם כתבתי בשם התוספות שכתבו שאין טעם לחלק בכך : [ז] ה"ג כדי ליתן טעם ביין ההיתר ולא נאסר · וכן הוא בתוספות : [ח] ה"ג בתוספות אפילו נפל מים לבסוף יסבור אפשר לסוחטו מותר והיה מתיר : [ט] לגו מיא דאיסורא · כדתנן התם מים במים ופירש"י מים שנתנסכו לעבודת כוכבים כו' : [י] ואיכא למימר דמיירי כו' · כלומר דאיכא למדחי שאין ראיה ולפרש דמיירי כו' : [כ] והלא אין במים ששים כו' · וכ"כ ג"כ בפרק כל שעה סימן ז' ועיין מה שכתבתי בזה בד"מ ס"ס קי"ע : [ל] והמים הנפלטין ממנה · כלומר הליחה הנפלט ממנה : [מ] וחוזרין ונבלעין ביורה · ואפילו שיגעילה שנית נמי לא מהני וכן מפורש בתוספות : [נ] ולפירושו ניחא · גרס׳ וכתבו התוס' דזה אין לומר דכשאין בת יומא מגעילין אותה דהא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא ואין ראיה גמורה מכאן דאיכא למימר דלא אסרה תורה להגעיל אלא כלים קטנים בתוך כלי גדול שיהיה במים ששים כדי לבטל האיסור ע"כ : [ס] הא דמשני רבא · בריש הסימן כתבתיו : [ע] אלא לבטל חתיכה של נבילה · לבדה לא בעינן ס' לבטל שתי חתיכות של נבילה ושל היתר שנאסרת על ידה · תוספות : [פ] ואם אין ידוע צריך ששים לבטל שתיהן אף החתיכה של היתר דלא ידעינן כמה נפק מהאיסור בדלעיל

דברי חמודות

(קפד) ומיהו יש לחלק בין דבר יבש וכו' · וז"ל הר"ן בס"פ כל הבשר בשם הרשב"א ז"ל דלא אמרו חתיכה עצמה נעשה נבילה אלא באיסור הבלוע בחתיכה דכיון שנתן טעם ואין ממש איסור זה יוצא ומתערב בחתיכות האחרות אלא כזו הרי היא כנבילה עצמה אבל לא בלח כגון יין ביין או מים במים וכיוצא בהן אע"פ שהראשון נאסר מחמת מיעוטו כיון שנפל שם היתר ונתרבה בטל האיסור שהרי נתערב האיסור לגמרי בהיתר שנפל שם לבסוף כמו שנתערב בראשון ונמצא שאין האיסור מעורב עכשיו בהיתר הראשון משא"כ בחתיכה שנבלע מאיסור וכן הדין יבש ביבש כגון המדומע וכן במתומן ומש"ה אין חוזרין ואוסרים אלא לפי חשבון וכתב עוד הר"ן שנ"ל דחתיכה עצמה נ"נ בבשר בחלב מדאורייתא לפי שבשעת התערובות הוא שמתחדש האיסור נעשה כל אחד עצמו של איסור ובשאר איסורין אינו אלא מדבריהם שראוי להשוות אותם לבשר בחלב וכיון דלא החמירו אלא משום לתא דבשר בחלב א"א חנ"נ אלא בדברים המתבשלים דומיא דבשר בחלב דרך בישול אסרה תורה א"נ נונן לתוך חם שאף הוא דרך בישול ומש"ה מדומע ומתומן שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חנ"נ ע"כ ומסיק רמ"א דיבש ביבש לא אמרינן בשום איסור חנ"נ ואיסור לא בהיתר לא יש לסמוך על דברי האומרים דלא אמרינן ביה חנ"נ ודוקא בשאר איסורים ולצורך הפסד גדול אבל לא בבשר בחלב וקשה לי מה שכתב אבל לא בבשר בחלב דהא בשר אינו דבר לח ואולי כגון רוטב של בשר קאמר ורמ"י ז"ל התיר סתם ולא התנה שיהא לצורך הפסד גדול אבל בבשר בחלב אסר לגמרי ועיין בסעיף קפ"ז גם בפרק דלקמן סימן כ"ב : (קפה) צריך ששים לבטל שתיהן · ומ"מ יש חילוק בין שתי החתיכות אם אינן ניכרין והם חתיכות הראויות להתכבד הראשונה אם אינה ניכרת אינה מתבטלת אבל השנייה מתבטלת ולית לן בה אם אינו מכירה וכמו שכתב רבינו לעיל סי' ל"ו דאין דין חתיכה הראויה להתכבד כשאין איסורה מחמת עצמה : (קפו) א"צ ששים אלא כנגד הכזית · וגם הרשב"א כתב שנ"ל עיקרן של דברים אלו מ"ש הר"ר אפרים שלא אמרו אפשר לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב בלבד ומן הטעם שאמרנו שהכל חוזר כגוף א' של איסור אבל לא בשאר איסורים דמאיזה טעם יאסור כשיעור כולה והלא מה שהיא פולטת אינו פליטת האיסור ולפיכך אינה אוסרת אלא לפי חשבון איסור שבה שאם יש במה שבקדירה ס' כנגד האיסור הבלוע בה מותר מה שבקדירה (ולקמן בסמוך יתבאר שגם החתיכה עצמה מצטרפת לבטל האיסור הבלוע בה) ומ"מ מודה הרב ז"ל בחתיכה שנבלעה מאיסור ואח"כ נפלה אותה חתיכה לקדירה שיש בה כדי ס' לבטלה אפ"ה היא עצמה אסורה ובזמן שמכירה זורקה ואוכל השאר לפי שהיא כבר נאסרה והאיסור הנבלע בתוכה אינו יוצא ומתערב עם הרוטב והחתיכות שבקדירה ואינה דומה למתומן ומדומע שהאיסור בעצמו חוזר ומתערב עם ההיתר המרובה שנתרבה עכשיו ויכול להצטרף ולא דמי נמי לדבר הנבלל ונימוח שאם נפל דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו וחזר ונתרבה (פי' בשוגג) הרוטב לתוך של היתר עד שיהא בין כולו ס' לבטל הדם כולו מותר שהכל נבלל ונתערב האיסור בתוך ההיתר משא"כ בחתיכה שנאסרה שא"א לה לחזור להתירה אא"כ יהיה ברור לנו שיצא איסור זה ממנה ונתפשט בה ובכל החתיכות בשוה כמו שהוא בדבר הנבלל ונימוח וכיון שבדבר שאינו נבלל ונימוח אין אנו יכולין לומר כן אדרבה משמע דברור לנו שנשאר בחתיכה זו יותר חלק איסור ממה שנבלע בחתיכות אחרות הלכך לא יצאה חתיכה זו מאיסורה ע"כ וכתב הב"י סי' ק"ו וז"ל ותמיהא לי דהא מה"ט ליטעמיה קפילא לחתיכה זו (ועיין סוף סעיף ק"ו) ואי לית בה טעמא דאיסורא אשתרי שהרי נתברר שהאיסור הבלוע בה נפלט ממנה עד שלא נשאר בה בנ"ט ולמה תאסר ושמא י"ל דכיון שכבר נאסרה אע"פ שנפלט קצת מהאיסור שבה לעולם אסורה עד שיפלוט כולו לגמרי ולא ישאר בה ממנה כלל ולא דמי לדבר הנבלל ונימוח שמאחר שהכל מתערב זה עם זה בשוה ואין תוספת איסור בנאסר מבהיתר חשיב כאילו נפלט כולו ואח"כ מצאתי בתשובה להרמב"ן סי' קנ"א שנשאל זה מהרשב"א והשיב כמו שכתבתי עכ"ל הב"י וכך סתם וכתב בש"ע שלו סי' ק"ו דהחתיכה עצמה נשארת באיסורה וסתר בזה דברי עצמו שבסי' צ"ב סתם וכתב דאפילו חתיכה עצמה חוזרת להיות מותרת כי שם כתב כן הטור בלא שום חולק וגם הוא ז"ל בב"י שם אע"פ שהעתיק לתחלת דברי הרשב"א לענין שפסק כרבינו אפרים ושמודה הרב כו' שהיא עצמה אסורה מ"מ לא הרגיש שם שנחלק עם הטור בזה ומשום כך כשחיבר הש"ע אשתמיטתיה ג"כ והעתיק ללשון הטור אבל בסי' ק"ו שם כתב הטור ללשון הרשב"א

ותלק

לט [דף קא ע"ב] ת"ר (קפו) אבר מן החי נוהג בבהמה ובחיה [ובעוף] [צ] בין טמאין בין טהורין דברי רבי יהודה ור' אלעזר [ק] וחכ"א אינו נוהג אלא בטהורין [דף קב ע"ב] אמר רבי יוחנן לא תאכל הנפש עם הבשר (קפח) זה אבר מן החי· [ר] ובשר בשדה טריפה זה בשר מן החי ובשר מן הטריפה: הדרן עלך גיד הנשה

פרק שמיני

[דף קג ע"ב] א (א) [א] כל הבשר אסור לבשלו בחלב חוץ מבשר דגים ותגבים [ב] ואסור להעלותו עם הגבינה על השלחן [ג] חוץ מבשר דגים ותגבים· [דק"ד ע"א] והנודר מן הבשר מותר בבשר דגים ותגבים· [דק"ד:] העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל כדברי ב"ש· (ב) וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל [ד] אמר רבי יוסי דבר זה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה· באיזה שלחן אמרו בשלחן שהוא אוכל עליו אבל בשלחן שהוא סודר עליו את התבשיל (ג) נותן זה בצד זה ואינו חושש:

ב [דף קד ע"א] גמ' מדקתני הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים ותגבים שמעינן דאסור בעוף [ה] והוא הדין בקרביים ובני מעיים וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימליך עליה שליחא מיניה הוא· דתנן בנדרים (דף נד) הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר· אמרו לו לר"ע והלא אומר אדם לשלוחו קח לי ירק מן השוק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין· אמר להם כן הדבר כלום [א] אומר לא מצאתי אלא קטנית [ו] אלא דלועין· שהדלועים בכלל ירק ואין הקטנית בכלל ירק· ואמרינן (שם) מאן תנא דפליג עליה דר"ע רשב"ג דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר [ואסור] בראש וברגלים [ז] בקנה ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים ותגבים· רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה [ב] ובלב ובעופות· וכן היה רשב"ג אומר קרבים לאו בשר [ח] ואוכלייהו לאו בר איניש ומדסתם לן הכא כר"ע שמעינן דהילכתא כוותיה· ואע"ג דלא קי"ל דיש סדר למשנה בתרי מסכתי ואיכא למימר דילמא סתם ואח"כ מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם אפילו הכי הוה ליה ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא (ד) הילכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר (ה) ואינו מותר אלא בתגבים בלבד· (ו) אבל בבשר דגים אסור משום דמימליך עלייהו שליחא והא דקתני הכא מותר בבשר דגים מוקי לה בפ' הנודר (את) [מן] הירק (ז) כשהקיז דם (ח) או כייבין ליה עיניה [ט] בתחלת אוכלא דקשו ליה דגים הא לאו הכי אסור בבשר דגים דמימליך עלייהו שליחא:

ג גרסינן בפרק קמא דמסכת יום טוב (דף ו) השוחט את התרנגולת ומצא

הגהות הב"ח א כלום הוא אומר לא וכו' ואמרי' עלה מאן תנא דפליג: ב אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובעופות ואצ"ל בשר דגים ותגבים וכן היה רשב"ג:

רש"י דהא הוי תמרה רובה אלא לאיסור שנפל גרידא משערינן ואיכא מיה רובה: לט לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי· דאבר מי מקרי נפש שאם יחתכנו אינו עושה חליפים שלא ישוב עוד כנפש הנטולה שאינה חוזרת והכי משמע לא תאכל הנפש בעודו עם הבשר בעוד שחיות עם הבשר ובשר בשדה משמע שפי' ממקומו וזהו בשר מן החי וטרפה כמשמעו: הדרן עלך גיד הנשה

פרק שמיני א אסור לבשל בחלב·

ואע"ג שמותר לאכול בשר אחר גבינה כדאמרינן בגמ': הנודר מן הבשר· כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמועי' מתני' דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים ותגבים: ואינו נאכל· עם הגבינה: אמר ר' יוסי דבר זה כו'· בגמ' פריך סייעו ת"ק: בשלחן שאוכל עליו· ב גמ' מותר בבשר דגים· שאין קורהו בשר: הא עוף

שהדלועים נקרא ירק ואין הקיטנית בכלל ירק: בכל מיני בשר· בין בהמה ובין חיה: אסור בראש כו'· דכל הני דמין בשר הוא הואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנך מראש והכבד והלב והיינו דפליג עליה דר"ע דקסבר ככד לאו מין הוא ואמרינן למאי הלכתא קרביים לאו בשר הוא הא אמרינן לעיל גבי נדרים אסור בכל מיני בשר ולא הוציא קרביים וקא שיכול לקנות הבשר וקונה קרביים לאו בר נש הוא דבטלה דעתו אצל בני אדם:

דברי חמודות

כתב שלא אמרו חנ"נ אלא בבשר בחלב וכדעת רבינו אפרים ודרכו ישרה והלכתו ברורה מכמה ראיות וכן אנו נוהגים ועושים מעשה וגם המגיד כתב בפ"ט מהמ"א שנ"ל שכן דעת הרמב"ם שהרי לא הזכיר חנ"נ בשאר איסורים כו' וכן עיקר והטור כתב שכן דעת רבינו אע"פ שבאמת אין הכרע כולי האי בדבריו ומ"ש הב"י שמתשובה דכ"ט זיתים כו' שהעתקתי בסעיף קס"ג הכריח כן כבר כתבתי שם שיש לדחות ומ"מ מסיק הב"י דהכי נקטינן ואע"ג דהר"ן לא ס"ל הכי מ"מ הרי כתב דבשאר איסורים לא אמרינן חנ"נ אלא מדרבנן וכיון דפלוגתא בדרבנן הוא נקטינן לקולא כן נ"ל ע"כ אבל התוס' מסקי דנראה לר"י להחמיר בדבר שאין ראיה ברורה לר' אפרים וכ"כ סמ"ג דאין לעשות מעשה להקל כדברי הר"א כי כל רבותינו הקדמונים חולקים עליו וסמ"ק כתב ג"כ דאין הטעה מוכחת כדברי רבינו אפרים והמרדכי כתב דנראה לו להכריע ולומר דבכל שאר איסורים נאמר חנ"נ מיהו היינו דוקא בחתיכה עצמה מטעם תיבות התתיכה איסור ניכר ומובדל הוא כו' אבל בדבר לא רוטב כו' כמו שכתבתי לעיל סעיף קפ"ד ע"ש וכתב רמ"א דגם הארוך כלל כ"ד כתב דנוהגים לעשות חתיכה עצמה נבילה בכל האיסורים וכ"כ האגור ומסיק בהגהותיו סימן ז"ב שכן המנהג פשוט ואין לשנות ומסיק ג"כ בסי' ק"ז אהא דהרשב"א דמחלק בין חתיכה הנאסרת לדבר הנבלל כמו שהעתקתי דבריו לעיל בסמוך דלפי מה שאנו נוהגים לומר בכל האיסורים חנ"נ אין חילוק בין דבר לח לדבר יבש אלא לענין זה דאם הנאסר כבר הוא דבר יבש ויש ס' כנגדו החתיכה הנאסרת תחלה נשארת באיסורה וצריך להסירה משם אם מכיר ואם אינו מכירה בטילה אם אינה חתיכה הראויה להתכבד ואם הוא דבר לח הכל מותר מאחר דאיכא ס' נגד מה שנאסרה תחלה עכ"ל ואני תמיה על דבריו מה שהתנה שצריך שתהא החתיכה אינה ראויה להתכבד דהא קי"ל שאין דין ראויה להתכבד בחתיכה שאינה אסורה מחמת עצמה כמ"ש רבינו בר"ס ל"ז ומסיק כן בש"ע ר"ס ק"א וגם מה שהתיר בדבר לח סותר ג"כ מ"ש בסי' ז"ב וכתבתי דבריו בסעיף קפ"ד דשם לא התיר אלא לצורך הפסד גדול ודוקא בשאר איסורים ולא בבשר בחלב ורמ"י ז"ל לא התנה שתהא אינה ראויה להתכבד והאיתי בדרכי משה שלא כתב שם לכל אלו הדברים כלל ועל הדין השני של הרשב"א בענין הסרת תתיכת האיסור הגיה ג"כ דלפי מאי דקי"ל חנ"נ בכל האיסורים מסיר החתיכה האסורה משם והשאר מותר ע"כ אבל רמ"י כתב שמוטב לכיתה בקדירה עד שתצטנן שאם יוציא האיסור תחלה עם הכף יאסור את הכף וגם שמא יעלה עמו חתיכה אחרת של היתר ויאסר ע"כ ועיין לעיל סעיף קס"ח וכתב בא"ו הארוך כלל כ"ח דאע"ג דאמרינן חנ"נ אם החתיכה שנפל עליה האיסור היה מקצתה בתוך הרוטב מהני כל הקדירה לבטל ודוקא בטפת חלב שנפלה על תתיכת בשר או שאר איסור שנפל על החתיכה שהאיסור אינו דבוק אבל אם פרי שיש בה תולע נתבשלה עמו או נ"ב או כבד או חלב מחובר לחתיכה אין הקדירה כולה מכניא לבטל דחיישינן שמא פעם אחת היה כולו חוץ לרוטב והאיסור דבוק בו ונעשה נבילה אבל בנפילת טפת חלב וכיוצא בו אותה החתיכה לא נ"נ מעולם מאחר שבשעת הנפילה היה מקצתה תוך הרוטב ובאותו פעם מתפשט האיסור בכל הקדירה כמו שמתפשט בכל החתיכה ולא נשאר בה נ"ט מן האיסור כלל וכתב רמ"א דמ"מ יש להחמיר לאסור אותה חתיכה ואע"ג דלא אמרי' הכי לענין בשר שנמלח ולא הודח הדחה אחרונה כמ"ש בס"ד בפ' דלקמן סי' מ"ד כבר תירץ בת"ח שלו כלל ראשון דין ב' דהתם לא"ד לאיסור דבוק כי מיד שבאה החתיכה למים נמס המלח והדם שעליו וטפל לקדירה ולכן כל הקדירה מצטרף לבטל וכ"כ בהגהת ש"ד וכן עיקר עכ"ל וממה שכתבתי בלשונו של הארוך נתבאר שאין תילוק בין בשר בחלב לשאר אסורים לענין שאם אין האיסור דבוק וגם יש מקצתה תוך הרוטב שאין חנ"נ אפי' בבשר בחלב ולפיכך אני תמה על רמ"א ז"ל שבהגהותיו כתב דדוקא בשאר איסורים הוי דינא הכי אבל בבשר בחלב אע"פ שאין האיסור דבוק ומקצת החתיכה תוך הרוטב אמרו חנ"נ ע"כ וכד"מ שלו כתב בלשון הארוך על הדרך שכתבתי ולפיכך דבריו שבהג"ה צריכין לי עיון טובא ומיהו י"ל שבהג"ה חזר בו מדעת הארוך שלא כתב כן אלא אליבא דר"י אבל לרש"י מתני' דטפת חלב כו' בחתיכה שמקצתה בתוך הרוטב מיירי וכמו שאכתוב בס"ד בפ' דלקמן סעיף ק"ח וכן בד"מ סי' ז"ב כתב ג"כ לדברי הארוך דאנו נוהגים כר"י דאם מקצתה ברוטב כל הקדירה מהני לבטל ודוקא בטפת חלב או שאר איסור שאינו דבוק כו' הרי דאליבא דר"י הוא

שכתב כן וגם אני תמה על רמ"א ז"ל שכיון שהכריע לפסוק כר"ת דבכל איסורים אמרי' חנ"נ היה לו לכתוב ג"כ סברתו דלעיל שכתב רבינו בשמו דה"ה כן אלא כשנאסרה בקבלת טעם אבל לא כשלא נאסרה אלא ע"י משהו בלבד ואי משום דלרבי יהודה אמרה למלתיה ואנן לא קי"ל כוותיה מ"מ משכחת לה לדידן נמי לענין יי"נ וחמץ בפסח וכ"כ רמ"י ז"ל ובסעיף קפ"ד כתבתי דיבש ביבש לא אמרינן בשום איסור חנ"נ גם מה שנתבאר לא בלא כגון רוטב ע"ש ולענין כלי הבלוע מאיסור אי אמרי' ביה דנעשה נבילה ביארתי בש"ד בסעיף ק"ז ע"ש: (קפו) אבר מ"ה נוהג בבהמה בחיה בעוף· אבל (לא) בדגים ותגבים אין בהן משום אבר מן החי וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהמ"א ומ"מ איכא בהו משום בל תשקצו וכמ"ש בפ' אלו טריפות סעיף שנ"ג ובפרק מי שמתו סעיף פ"ד: (קפח) זה אבמ"ה כו' זה בשר מן החי· ואפי' הפורש מן החי ועדיין הוא בתוכו כדאיתא בפ' בהמה המקשה סי' א' ותו גרסי' התם בגמ' דף ע"ג תניא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעוף ושהן אסורים ואמר רבה בב"ח א"ר יוחנן אין בהן אלא מצוה פרישה בלבד פירש"י אין בהם איסור לאו של אבמ"ה אלא מצות פרוש בעלמא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וכתב הטור סי' ס"ב דדוקא כשאינו יכול לחזור ולחיות אפי' לא פירש ממנו אלא לאחר שחיטה אסור אבל אם יכול לחזור ולחיות אם נשחטה הבהמה מותר ע"כ וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהמ"א וסי' המגיד שלמדו מביעי השילתא דכפירקין סי' י' וכתב רמ"א בד"מ שבא"ו הארוך כתב אבר המדולדל אפי' חזר ונקשר היטב מאחר שנאסר פעם אחת אין לו היתר עוד דחיישינן שמא לא הבריא יפה כל צרכו ע"כ ולא נראה דהא אנו אומרים אאיל וקשר דודאי לא יצא לחוץ (כמ"ש בפ"ד סי' ז' וסעיף ל"ז) לענין היתר הבהמה אע"פ שהוא חשש טריפה שהוא איסור דאורייתא כ"ש שאנו סומכין על זה לענין איסור המדולדל שהוא דרבנן ע"כ עוד כתב בשם הארוך דיתרת אם הוא במקום שאינו אוסר הבהמה אף היתרת מותר ולא אמרינן ביה דכנטול דמי ודין אבר הנשמט ממקומו כתבתי בפרק בהמה המקשה סעיף קל"ט· וביעי זכר שנתלשו כתוב בפירקין סימן י': הדרן עלך פרק גיד הנשה

פרק שמיני (א) כל הבשר כו' חוץ מבשר דגים ותגבים· ויתבאר לקמן סי' כ"ח: (ב) ובה"א לא עולה ולא נאכל· וכך פסקו הפוסקים ואע"ג דברישא תנן סתמא ואסור להעלותו כו' חוץ מבשר דגים ותגבים ועוף בכלל האיסור הוא וא"כ הוי סתם ואח"כ מחלוקת שאין הלכה כסתם והכא ר"י אמר דב"ה לחומרא ואין חכמים מודים לו כדפי' רש"י בגמ' והעלאה אין בו איסור דאורייתא דלימא דאזלינן בהו לחומרא כמ"ש רבינו בסי' דלקמן כבר כתבו התוס' שאין זה סתם ואח"כ מחלוקת דב"ש במקום ב"ה אינה משנה ע"כ כלומר ועקרינן לה לגמרי כאילו מחלוקת זו אינה שנויה והארכתי בזה בס' תוס' י"ט ולפי מה שמצאתי בתשובת הרשב"א סי' קי"ד אין אנו צריכים לתירוצם של התוס' דהרשב"א פי' דהא דאמרן סתם ואח"כ מחלוקת אין הלכה כסתם שלא אמרו דהלכה כמחלוקת אלא אין הלכה כסתם אמרו ונ"מ להיכא דמסתבר טעמא כמחלוקת שבנגדו יכלינן למימר דאין הלכה כאותו סתם וכדאיתא בפ' המפלת ובפ' בא סי' וכו' דהוה כמחלוקת יחיד אצל רבים דהלכה כרבים ופעמים הלכה כיחיד היכא דמסתבר טעמיה ואע"פ שדברי הרשב"א אמורין במחלוקת של יחיד עם סתמא ויש לחלק ולומר דשאני היכא שאח"כ נשנה מחלוקת בתרי תנאי כי הכא ולומר דכל כה"ג נעקר הסתם לגמרי ואזלינן בתר מחלוקת לגמרי אף לענין פסק ההלכה מ"מ אין נ"ל לחלק בכך דאע"ג שדברי הרשב"א קיימי התם אכה"ג דיחיד בלבד חולק עם הסתם מ"מ פירושו שמפרש על הך כללא דסתם ואח"כ מחלוקת כולל ג"כ למחלוקת דתרי דפליגי נמי כיון דהך כללא סתמא אתמר גם פירושו חוזר על כל הכלל ונלמד ינא שאין בכלל הזה אלא שאין ודאי הלכה כסתם ולא שבודאי הלכה כמחלוקת בין שהמחלוקת הוא יחיד ולפסוק כמותו או שהם ב' וליהדר לכללות דאתמרו אפלוגתייהו כגון ר"מ ור"י או ב"ש וב"ה הלכה כב"ה כ"ל: (ג) נותן זה בצד זה ואינו חושש· ובלבד שלא יהיו נוגעים זה בזה הר"ן: (ד) הלכך הנודר מן הבשר אסור כו'· ואם מראים הדברים בעת שנדר שלא נתכוין אלא בבשר בהמה בלבד או לבשר עוף ובהמה בלבד הרי זה מותר בבשר דגים ואפי' במקום שהשליח נמלך עליהם כ"כ הרמב"ם בפ"ט מהל' נדרים ועיין בסעיף דלקמן והא דכתב דמותר בבשר דגים אסיפא קאי דנתכוין לבשר עוף ובהמה אבל ברישא דלא נתכוין אלא לבשר בהמה בלבד מותר אף בבשר עופות וכ"כ רמ"א ז"ל: (ה) ואינו מותר אלא בתגבים בלבד· וכתב הר"ן דבכל דוכתא שרו תגבים דלא ממליך עלייהו שליחא מדלא אמרי' הכי בגמ' כדאמרי' גבי דגים: (ו) אבל בבשר דגים אסור משום דממליך עלייהו שליחא· ומיניה שמעינן דהי היכא דוכתא דלא ממליך עלייהו שליחא דלא נאסר בבשר דגים וכ"כ הרמב"ם וכתב עוד דבכל מקום אסור בבשר עופות ובקרביים ור"ל וכל דכוותייהו בראש וברגלים וכו'· והר"ן תמה עליו משום דבגמ' משמע דעופות נמי משום דקא ממליך עלייהו שליחא הוא דמתסרא דאמרי' בגמרא לת"ק מ"ש בשר עוף דאסיר דעביד שליח דממליך עלייהו בשר דגים נמי וכו' ותירץ הב"י סי' רי"ב דלאו למימרא דהמלכה [דעופות] הויא כהמלכה דדגים דהמלכה דעופות (ברישא) הוא דהכי א"ל אייתי לי בישרא שואלו אי בישרא בעית וה"נ שואלו אי בשר בקר או בשר צאן משא"כ בדגים דלא ממליך מעיקרא אלא אחר שהלך ולא מצא שאר בשר וכי נמי שואלו מעיקרא אינו שואלו אלא אם לא ימצא אלא בשר דגים ואי בשר דגים ואינו שואלו סתם אי בשר דגים בעי כמו ששואלו על עופות ואע"ג דה"מ משני ליה הש"ס דשאני המלכה דעופות מהמלכה דדגים ומש"ה מותר בדגים י"ל דבעי לאוקמי ת"ק כר"ע מש"ה שני ליה דאה"נ דאסיר בדגים והכא בשהקיז כו' ע"כ אבל דאיתי כר"פ בתרא דמעילה דמשום בהדיא המלכה דעופות להמלכה דדגים דהכי איתא התם מ"ש בבשר עופות משום דרגיל איניש דאמר לא אשכחינן בשרא דחיותא ואתאי בשרא דציפרי א"ה ה"נ עביד איניש למימרא לא אשכחית בישרא דחיותא ואתאי דגים ומהרי"י קולון בתשובה שורש קפ"ז מפרש דהרמב"ם מוכיח דיש חילוק בין עופות לדגים מדעוף אסור לבשל (בשר) בחלב מדרבנן מיהת משא"כ דגים אלא ודאי משום דעוף הוה טפי בכלל בשר בסתם המקומות: (ז) כשהקיז דם או דכייבין ליה עיניה כו'· אבל עוף אכיל בצלקא ומיהו בפ' בתרא דמעילה לא קיימא שינויא דהקזה אלא מסיק כמאן דכאיב ליה עיניה אבל בשאר ימים נודר מן הבשר אסור נמי בדגים כ"כ התוספות דבגמרא דנדרים פריך אשינויא דהקזה דהא עוף נמי לא אכיל דאמר שמואל דמסוכר ואכל ציפרא פרח ליביה כציפרא ותניא אין מקיזין דם על דגים ולא על עופות ולא על בשר מליח ומשני דעוף אכיל בצלקא פי' הר"ן כשהן שלוקים הרבה לא מזקי להו והתוס' פירשו (דגלי) אבל שמואל לא אמר אלא בגלי ע"כ והיי אמר כגון דכייבין כו' והשתא שינויא קמא דביום הקזה לא אדחי אבל במעילה לא משני הך שינויא דעוף אכיל בצלקא וקאמר אלא אמר רב פפא ביומא דכייבין כו' ולפי סוגיא זו אדחי הך שינויא דהקזה ויש לתמוה מעתה על בעל הטורים שכתב לשינויא דהקזה והשמיט לשינויא דכייבין ליה עיניה ואע"ג דסוגיא דנדרים עיקרית לענין נדרים טפי מסוגיא דמעילה ומש"ה אתי שפיר דכתב לשינויא דהקזה מ"מ לא ה"ל להשמיט אידך שינויא וי"ל דהדא מתרתי נקט וממילא שמעי' דה"ה לכל היכא דבלאו הכי לא אכיל להו והא דתניא אין מקיזין על בשר מליח כתב הר"ן שאפ"ה מתסר כיון דבשר ממש הוא ולא צריך שליח לאמלוכי עליה כדגים דיומא דהקזה לאו הוכחא מעליא היא הלכך לא מהני אלא למידי דצריך שליחא מיהא לאמלוכי עליה כדגים אבל לגבי בשר מליח דבשר ממש הוא לא הוי הוכחה דאלת"ה אדקתני ומותר בבשר דגים לימא נמי ובבשר מליח דהוי רבותא טפי אלא ודאי כדאמרן ע"כ: (ח) או דכייבין ליה עיניה· וכתב

מעדני יום טוב

כדלעיל סי' כ"ז וע"ש בד"ח סעיף ק"ח וקי"ג ונ"מ השתא אם אין ידוע כו' גם עיין בד"ח אדהכא סעיף קפ"ה: [צ] בין טמאין בין טהורין· בגמ' מפרש טעמא שנאמר רק חזק לבלתי אכול הדם כי הדם הוא הנפש וכתיב לא תאכל הנפש עם הבשר (לא תאכל ממנו בעוד שהנפש עמו) וזו היא אזהרה לאבמ"ה כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על אבריו והני טמאים נמי הואיל ואתה מצווה על דמן אתה מצווה על אבריו ופירש"י בכריתות פרק דם שחיטה לא יצא מכלל אזהרתו אלא שרצים ודגים ותגבים ומהלכי שתים: [ק] וחכמים אומרים אינו נוהג אלא בטהורים· דדרשי לא תאכל הנפש עם הבשר אלא בשר למודיה (דהכי משמע דהא אם אין דם הנפש עמו אכול) כל שבשרו מותר אתה מצווה על אבריו וכל שאין בשרו מותר אי אתה מצווה על אבריו ויראה לי דאף לרבנן נריכי לדרשה דכל שאתה מצווה על דמו כו' והיינו לאפוקי מדגים ותגבים ודרשה דכל שבשרו מותר לאפוקי טמאין וכן כ"ל ורמ"י ז"ל ר"ס ס"ב כתב דטהב בבהמה חיה ועוף דנפש כתיב ואלו כולם בעלי נפש הם ולדבריו דגים ותגבים נמי: [ר] ובשר בשדה זה בשר מן החי· ופירש"י ובשר בשדה משמע שפירש ממקומו וז"ל הר"ן מדכתיב בשדה דכיון דמשמע שפירש ממקומו ואע"ג דאיצטריך לבשר שיצא חוץ ממחיצתו כדאמר בפרק בהמה המקשה כולהו דרשי מיניה ע"כ: הדרן עלך גיד הנשה

פרק שמיני [א] כל הבשר כו'· הא דלא קתני נוהג בחולין ובמוקדשים כו' כמו באינך פירקי מסיק הר"ן דבכלל ליתא דכל הבשר איתנהו נמי למוקדשים ונוהג בארץ ובח"ל נמי לא איצטריך ליה למתני דכיון דחובת הגוף הוא פשיטא דנוהגת בכל מקום ובכל זמן והא דתני להו כולהו באינך פירקי אגב גררא דחד מינייהו תננהו אבל הכא דחולין ומוקדשין דהוה צריכא ליה תננהו בלשון כל הבשר תו לא איצטריך ליה למתני אינך וכי תימא אכתי אמאי לא נקט ליפני דאידך פירקי דליתא בשר בחלב נוהג כו' בחולין ובמוקדשים כי היכי דתני ג"ה נוהג כיסוי הדם נוהג אותו ואת בנו נוהג איכא למימר דהנהו איסורייהו ידיע ומש"ה תני במאי נהיגי אבל הכא לפרושי גופא דאיסורא איצטריך לומר שבישולו בלבד אסור ואפילו לא אכלו שלא תאמר בישול שאסר הכתוב הייט דוקא כשאכלו קמ"ל דאפילו לא אכלו מוזהר על בישולו ע"כ: [ב] ואסור להעלותו· גרסינן משום שכל אחד היתר בפני עצמו לא בדילי מיניה מש"ה החמירו בכאן יותר מבשאר איסורים שאם אוכל עם העובד כוכבים על השלחן מעלה עליו יי"נ ושאר איסורים כ"כ הר"ן בפרק דלעיל גבי פת שאפה עם הצלי: [ג] חוץ מבשר דגים ותגבים· ואפילו לאכלו בחלב שרי כדקתני רישא אלא נקט תנא לאשמועינן דשאר בשר אפילו בהעלאה נמי [אסור] איצטריך למתני חוץ מבשר דגים דאי לא תני הכי לא הוה תני קושטא דשריותא דאכילת בשר דגים ותגבים בחלב מרישא שמעינן לה דכיון דלבשלן בחלב שרי ממילא משמע דלאכלן בחלב נמי שרי דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא כנ"ל· הר"ן: [ד] א"ר יוסי כו'· אתא תנא לאשמועינן דמתמיה דרבי יוסי נקטינן הך פלוגתא דב"ש וב"ה דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם הכי מפרשינן בגמרא ולי קשיא אמאי נריכים לטעמא דכל האומר כו' דהא בלאו הכי טובא קמ"ל דהא דב"ש לקולא וב"ה לחומרא הכא איט דברי הכל אלא יחידאה הוא ואין חכמים מודים לו שכן פירש"י בגמרא דאין חביריו מודים לו עיין בד"ח: [ה] וה"ה בקרביים ובני מעיים· כ"כ הרי"ף ושמעינן לה מהברייתא דלקמן בסמוך וכמו שפירש"י שם: [ו] ה"ג אלא שהדלועים בכלל ירק: [ז] בקנה וריאה הכלוים כו'· וג"ל מתוך פירש"י דגרס ג"כ והכבד וכן הוא בגמרא דרים פרק בתרא דמעילה אבל הספר סימן רי"ז לא העתיקה: [ח] ואוכליהן לאו בר איניש· לענין זביני פירש"י שהקונה קרביים בדמי בשר כו' ואכתי תקשה למאי נ"מ איצטריך למימרא אבל התוספות במעילה כתבו וז"ל קרביים לאו בשר ניכהו וכ"מ שאם לא היו ראוים לאכילה כי אם לכלבים אין בכך מקח טעות כי אין דרך בני אדם לאוכלן ואוכליהן לאו בר אינים פירוש האוכלן אינו מבני אדם ע"כ: [ט] בתחלת אוכלא· פירש"י כשהתחיל כו' וכתב הר"ן חולי העין נקרא אוכלא והתוספות דמעילה כתבו י"מ תחלת חולי העין וי"מ אוכלא סעודה כלומר

(ט) ומצא בה [י] ביצים גמורות [כ] מותר לאוכלן בחלב*:

ד **ואסור** להעלותם עם הגבינה על השלחן וכו' · אמר רב יוסף שמע מינה בשר עוף בחלב מדאורייתא · דאי סלקא דעתך דרבנן השתא אכילה גופה גזרה ואנן נגזור העלאה אטו אכילה · [ל] ומנא תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה דתנן חלת חו"ל [דק"ד ע"ב] נאכלת עם הזר על השלחן [מ] וניתנת לכל כהן · הך מתניתין לא מיתנייא הכי כדמייתי לה הש"ס דמשמע דאיירי בחלה [נ] שאנו מפרישין בחוצה לארץ ודרך הש"ס לקצר המשנה ולהביא ממנה מה שצריך וכן הלשון של משנה (חלה פ"ד) שלש ארצות לחלה · [ס] מארץ ישראל עד כזיב חלה אחת · מכזיב עד הנהר ועד אמנון שתי חלות · אחת לאור ואחת לכהן של אור (י) יש לה שיעור · של כהן אין לה שיעור · לפי שהמקום מקום טומאה שסמוכין לארץ העמים ואין יכולין לשמור עצמן ופירותיהן בטהרה וחלותיהן טמאות וטעונות שריפה כתרומה טמאה · לכך אמרינן שחלותיהן נשרפות ותקנו לפרוש עוד אחרת ויאכלנה הכהן שלא תשתכח תורת חלה [ע] ושל אור שהיא מדברי תורה צריך להפרים כשיעור חלה · ושל כהן שהיא מדברי סופרים אין לה שיעור · (יא) *מנהר ועד אמנון מלפנים שתי חלות · אחת לאור ואחת לכהן · של אור אין לה שיעור מפני שהיא נשרפת · ושל כהן יש לה שיעור [פ] מפני שהיא נאכלת · ושתיהם מדברי סופרים וטבול יום אוכלה · רבי יוסי אומר אין צריך טבילה · ואסורה לזבים ולזבות ולנדות וליולדות · ונאכלת עם הזר על השלחן ונתנת לכל כהן · וטבול יום אוכלה פירוש טבול יום דקרי · אע"פ שטומאה יוצא עליו מגופו הקלו חכמים באותה חלה שנייה שאינה אלא כדי שלא תשתכח תורת חלה · רבי יוסי מקיל טפי וקאמר דאף טבילה אינו צריך · ואסורה לזבים וכו' · וקאמרינן בירושלמי לרבי יהודה נצרכה וטעות סופר הוא אלא הכי גרסינן לרבי יוסי נצרכה · [ב]ואע"ג דמתירה לבעל קרי אסר לה להני בלא טבילה · דעל כרחך בלא טבילה איירי · דאי כשטבלו מיירי לרבנן נמי נצרכה · אלא ודאי הכי נמי שרו כי היכי דשרו טבול יום דבעל קרי אע"ג דטומאה יוצא מגופו · דאין לחלק אחר שטבל בין טומאה חמורה לטומאה קלה כי היכי דפליג רבי יוסי קודם שטבל · וטומאה שאינה יוצאה מגופו שרי לרבנן כמו בעל קרי לרבי יוסי · דאי מצרכי טבילה בטומאת מת תקשי להו כדמקשי' בבכורות בפרק עד כמה (דף כז:) וכי הזאה יש לנו · ואע"פ שכהנים מוזהרים על טומאת מת מכל מקום אי אפשר להם ליזהר מחרב הרי הוא כחלל [צ] ואפילו על ידי אהל יואם הכניסו לאהל אחר טמא כל אשר בבית כדאמרינן בנזיר בפרק כהן גדול (דף נג:) וגם אין צריכין ליזהר דאין הנזיר מגלח על טומאת חרב הרי הוא כחלל כדמוכח בריש תוספתא דאהלות [ק] ועל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין כהן מוזהר עליה · הילכך אי איפשר להזהר מטומאת מת וגם צריך לטמא לקרוביו · ולמה תקנו חלה שנייה לכהן אם אי אפשר לאוכלה הילכך שרי לכל הטומאות שאינם יוצאות עליו מגופו אף בלא טבילה · והשתא דטבול יום אוכלה בבעל קרי' ועלה קאי רבי יוסי · ולרבנן הוא הדין טבול יום דזב וזבה · הרי פירשתי דין שלש חלות השנויות במשנתינו דמסכת חלה · וחלה דידן שאנו מפרישין עתה יש לה עוד דין אחר דגרסינן בבכורות בפרק עד כמה (דף כז') אמר רבינא [ר] הילכתא נדה קוצה לה חלה (יב) ואכיל לה כהן קטן · ואי ליכא כהן קטן [ש] שקלא לה בריש מסא (יג) ושדיא ליה בתנורא · והדר מפרשא לה חלה אחריתי כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואכיל לה אפילו כהן גדול · [ת] נמצא היכא דאיכא כהן קטן שאוכל החלה אין צריך להפרים חלה אחריתי · ובחלה שלישית דמתניתין אע"פ שגם היא בחוצה לארץ צריך לעולם להפרים שתי חלות ואותה של אור אינה נאכלת כלל דומיא דחלה שנייה דמכזיב ועד הנהר ועד אמנון לפי שהיו סמוכין לארץ ישראל ומתחזיא חלה דידהו [א] כחלת ארץ ישראל [טמאה] גזרו (טומאה) עליה שלא לאוכלה כהן טהור גמור בשביל שהיא טמאה · והשתא דבכורות איירי במקומות הרחוקים מארץ ישראל כגון מקום האמוראים שהיו בבבל ולא מיתחזיא כחלת ארץ ישראל · ולא גזרו עליה איסור מחמת טומאת עצמו ואמר שהיא נאכלת לכהן קטן שלא יצא טומאה מגופו ולא יפרים אחרת כיון דזו נאכלת · (יד) ונראה דהוא הדין נמי דשרינן לכהן גדול שטבל לקריו (טו) אע"פ שלא העריב שמשו ומסתבר שלא להחמיר בה יותר מבחלת כהן שמפרישין הסמוכין לארץ ישראל · וכן כתב בעל הלכות אמר רבינא הלכה נדה קוצה לה חלה ואכיל לה [ב] כהן קטן [או מאן דטבל לקריו] · וא"ת אמאי קאמר נותנה לקטן כיון דשריא אפילו לגדול שטבל לקריו · ואי משום טורח דטבילה · [ג] והלא בלאו הכי צריכין לטבול לאכול תרומה · וי"ל לפי שאין שיעור לחלת חוצה לארץ [ד] (טז) ולפי שדבר מועט הוא נותנה לכהן קטן והכי משמע לישנא שקלא ליה [ה] בריש מסא אלמא דבר מועט הוא · וכמו שהקלו בחלת בבל בשיש כהן קטן ולא הצריכו לשורפה ולהפרים אחרת לכהן כמו לאותן הסמוכין לארץ · כך הקילו בשנייה להתיר גם לזבים ולזבות ולנדות וליולדות דלא מפליג התם בכהן גדול המותר בחלת שנייה בשום טומאה ואע"ג דהחמירו בחלה [ו] שנייה של הסמוכין לארץ ישראל לאוסרה לזבים ולזבות [ז] שהרי החמירו גם בחלת האור יותר · ועוד שהרי השנייה קבוע בסמוכין להפרישה לעולם וברחוקים אין צריך להפרים כשיש כהן קטן או גדול שטבל לקריו לכך הקלו בה טפי ולא אסרוה אלא לזרים · ותימה הוא האידנא שברוב מקומות אין מפרישין חלה שנייה אף כששורפין הראשונה וי"ל דבימי האמוראים היו אוכלין תרומה טהורה בארץ ישראל כי היה להם אפר פרה · כדאמרינן (נדה דף ו:) חבריא מדכן בגלילא ולכך הצריכו גם בחוץ לארץ להפרים חלת כהן שלא תשתכח תורת חלה · [ח] אבל האידנא שבטלה אפר פרה ואין חלה נאכלת בארץ ישראל אף בחוץ לארץ א"צ להפרים חלת כהן · וכן כתב בעל הלכות (יז) [ט] וחלה בארץ ישראל אין

הגה"ה

*עיין פ"ק דביצה · מרדכי: ותימה דבמסכת עדיות תנן ביצת נבילה כל שכמוה נמכרת בשוק ב"ה מתירין וב"ש אוסרין אלמא דחשיבא כבשר כל זמן שהיא במיעי התרנגולת ותירץ ר"ת דבנבלת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בשר בחלב האי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי לא החמירו ולפי זה מתיישב מה שפירש ר"י הא דאמרינן בפרק סדר אפילו ביעתא בכותחא לא ליסרי אינים קמי רבים דהיינו כגון שוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות דאי בסתם ביצים כו"ע ידעי דמותרות בחלב ובסמ"ג תירץ דבשר עוף בחלב דרבנן ולכן הקילו ובסה"ת כתב דהיינו טעמא דאסרי ב"ה ביצת נבילה גזירה אטו דטריפה וביצת טריפה אסורה מדאורייתא משום דנגמרה באיסור דשמא בשעה שנטרפה התרנגולת עדיין לא נגמרה הביצה ולפ"ז ספק ביצת נבילה מותרת דהוי ספיקא דרבנן וספיקא ביצת טריפה הוי דאורייתא ואפילו נתערבה באלף כולן אסורות · מרדכי:

הילכך קי"ל דבשר חיה ועוף לא אסור אלא מדרבנן ואם כן הא דתנן לקמן טיפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה *) אסור דבעינן שיהא ששים בחתיכה היינו דווקא בבשר בהמה אבל אם נפלה על בשר חיה ועוף לא בעינן שיהא ששים בחתיכה אלא ברוב בעלמא בטילה והא דתני נמי בשילהי מסכת ע"ז דבשר בחלב במשהו היינו בשר בהמה אבל בשר חיה ועוף בחלב בטילין ברוב בעלמא וכן סובר בהלכות גדולות · מא"ז:

*) [נב"י בסי' כ"כ הגי' בהג"א כאן צריך ס' כנגד החתיכה היינו דוקא ט']

הגהות הב"ח א אין לה שיעור מהנהר ואמנון ולפנים כנ"ל ותיבת ועד נמחק: ב דאע"ג דמתירה וכו' אלא ודאי הכי נמי: ג דאם הכניסו וכו' וגם אין צריכין ליזהר כיון דאין: ד בבעל קרי קאמר ועלה קאי:

רש"י ד **לכל** כהן שירצה · אפי' לע"ה שאין משמרה בטהרה משא"כ בחלת הארץ דכתיב לתת מנת לכהנים למחזיקים בתורת ה' מחזיקים יש להם מנת ולא שאין מחזיקים אלמא בדרבנן לא גזרינן העלאה אטו אכילה: (פי' המשנה מהברטנורה): ג' ארצות חלוקות בדין חלה: **מא"י** עד כזיב · כלומר כל א"י עד כזיב שהיא רצועה היוצאת מעכו לצד צפון וכבשוה עולי בבל וקדשה קדושה שנייה: **חלה** אחת · ונותנה לכהן ואוכלה בטהרה: **מכזיב** ועד הנהר · לצד מזרח ומכזיב ועד אמנה לצד מערב ואינה א"י ממש לפי שכבשוה עולי מצרים ולא כבשוה עולי בבל וקדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא: **שתי** חלות · הראשונה נשרפת לפי שהיא טמאה כטומאת ארץ העובדי כוכבים יש כיון שלא כבשוה עולי בבל והשניה נאכלת לפי שאין טומאת החלה הראשונה מפורסמת שהרי אינה ארץ עובדי כוכבים גמורה אם לא היו מפרישין חלה שניה הנאכלת יאמרו תרומה טהורה נשרפת אבל כשמפרישין חלה שניה ונאכלת הרואה נותן על לבו להבין טעם הדבר או שואל לחכמים ואומרים לו: **של** אור יש לה שיעור · מפני שזאת הארץ היתה קדושה כבר נראית חלתה כשל תורה הלכך יפרוש כשיעור שמפרישין מעיסה טמאה א' מכ"ד או ממ"ח: **ושל** כהן אין לה שיעור · לפי שהיא מד"ס: **מן** הנהר ומן אמנה ולפנים · כלומר מתחלת הנהר ולפנים הימנה וכן מתחלת אמנה ולפנים ממנו ח"ל ממש ומפרישין ב' חלות ושתיהן מד"ס אחד לאור שהיא טמאה בטומאת ארץ העובדי כוכבים ממש: וא' לכהן כדי שלא תשתכח תורת חלה שנתנת לכהן: **של** אור אין לה שיעור · הואיל ושתיהן מד"ס מוטב להרבות באותה שניתנת לכהן שנאכלת ולא בנשרפת: **וטבול** יום אוכלה · לחלת האור של ח"ל וטבול יום דקאמר הכא הוא כהן שטבל לקריו שאין חלת האור של ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו אבל טמא בשאר טומאות מותר בה: **אינו** צריך טבילה · ובעל קרי מותר בחלת ח"ל: (ע"כ פי' המשנה מהברטנורה): **וכי** הזאה יש לנו · בזמן הזה: **הלכך** דנגיע' אינו מוזהר: **נדה** קוצה לה חלה · ואכיל לה: **כהן** קטן · ולא גדול מפני שהטומאה יוצאה עליו מגופו ואם טבל לקריו הרי הוא כקטן ל"א להכי נקט כהן קטן שלא ראה קרי ולא יצאה טומאה מגופו ובשאלתות דרב אחאי מפרש הכי: **בריש** מסא · פורג"ן דכמה דאפשר לאזדהורי מזדהרה מליגע בה מאחר שקראה לה שם: **כהן** גדול · כהן שהגיע לכלל מצות. **חבריא** מדכן בגלילא · חבירים שבגליל מטהרים יינם לנסכים

מעדני יום טוב

כלומר כאן שהדגים בתחלת הסעודה כאן שבאים בסוף הסעודה הכ"ל וגירסתם כאן בכולם אוכלא: [י] **ביצים** גמורות · פירש"י שנגמר החלמון וכו' ועיין בדברי רבינו בפ"ק דביצה סי' א' ובכאן בד"מ: [כ] **מותר** לאכלן בחלב · והקשו בתוספות מדתנן בעדיות ביצת נבילה כל שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין וב"ה אוסרין וכן האריך בהגהת אשר"י וכבר כתבתי זה בדברי חמודות פרק א"ט סעיף שכ"ז ע"ש: [ל] **ומנא** תימרא דלא גזרינן גזירה לגזירה · בכמה מקומות אמר היא גופה גזירה ואנן ניקום ונגזור גזירה לגזירה בפ"ק דשבת ובפרק במה מדליקין ובריש ביצה והכא בעינן לאתויי ראיה לענין גזירה דהעלאה אטו אכילה ויש מקומות נמי דגזרינן גזירה לגזירה ולא חיישינן אין לדמות גזירות חכמים זו לזו אלא במקומות דהש"ס מדמה · תוספות: [מ] **וניתנת** לכל כהן · פירש בקונטרס דאפילו אינו מחזיק בתורת ה' יתנו לו חלת חו"ל ואין נראה לר"י דהא הוי דומיא דהנהו שמונה אחר משנה זאת ואלו נותנין לכל כהן שירצה כו' וחשיב בהדייהו הזרוע והלחיים והקיבה ואמרינן לקמן בפרק הזרוע שאינן נתנין נמי שאינו מחזיק בתורת ה' לכך נראה לר"י דהכא מיירי בדליכא כהן חבר א"נ איכא כהן חבר שהוא עשיר ואינו רוצה לקבל ואפילו רוצה לקבל כיון דא"ל וזה ע"ה עני ולדיק שמצווים להחיותו שאם לא יתנו לו יצטרכו לתת לו חולין וקמ"ל דיכול ליתן אע"פ שאין בקי בטומאה וטהרה ולא חיישינן שמא יאכלנו בימי טומאתו אבל חלת הארץ אינה ניתנת אלא לכהן חבר שימשמרנה בטהרה אפילו ליכא עתה כהן חבר לא יתננה לכהן ע"ה אלא ימתין עד שיזדמן לו כהן חבר כ"כ תוספות וכ"כ רבינו בשם התוס' בסוף הלכות חלה ושם מסיק כרש"י: [נ] **שאנו** מפרישין בחו"ל · בבבל ובמקומות הרחוקים מא"י: [ס] **מא"י** עד כזיב כו' · פירש הבמסטורה כלומר כל א"י עד כזיב כו' וכך פירש רבינו בעצמו בהלכות חלה ושם העתקתי דברי כפתור ופרח שכתבתי ג"כ בתוספות יו"ט דפרק ו' דשביעית: [ע] **ושל** אור שהיא מד"ת · דפירותיהן גדלין בא"י כ"כ התוספות ורבינו כתב בהלכות חלה דלאו דוקא היא ד"ת אלא נראית כשל תורה הואיל והיתה קדושה תחלה ע"כ ויש לפרש כך גם דברי התוספות: [פ] **מפני** שהיא נאכלת ושתיהן מד"ס · ולכך מרבין בנאכלת כיון דבשתיהן אין כאן תורה כ"כ רבינו בהלכות חלה וכן הוא בירושלמי וזו וזו מדבריהן היא מוטב לרבות הנאכלת ולא לרבות הנשרפת ורמ"י ז"ל לא ראה לכל זה ולכך נדחק למצוא טעם אחר: [צ] **ואפילו** ע"י אהל · כלומר שטומאת חרב הרי הוא כחלל הוא אפילו ע"י אהל וז"ל התוספות בבכורות מ"מ מטומאת חרב שהיא כחלל אפילו ע"י אהל כדמוכח בנזיר פרק כהן גדול שמאהיל על חרב כמאהיל על המת · ומ"ש רבינו עוד ואם הכניסו לאהל אחר כו' שמכיון שהחרב הוא כמת ודאי שכמו שהמת לאיזה אהל שיכנס מטמא כל אשר בבית א"כ כמו כן החרב שנטמא כמותו שיש לו ג"כ זה הדין ובנזיר לא אמרינן אלא שמטמא באהל חרב הרי הוא כחלל ובתוספות דבכורות כתבו וז"ל ובריש אהלות מוכח שהספוד נעשה כחלל ע"י אהל המת ע"כ והתם בספוד התחוב באהל שיש בו המת שע"י כן נעשה כחלל היא שטיה: [ק] **ועל** טומאה שאין הנזיר כו' · לא זו שטיה בתוספתא דאהלות אלא בפ"ד דמסכת שמחות סימן כ"א ולכך בתוספות דבכורות שכתוב שם כדתניא בריש תוספתא דאהלות כל טומאת כו' ע"ש הוא וצריך להגיה וכל טומאה כו': [ר] **הלכתא** · כן כתוב בתו' אבל בס"ג לאיתי שכתוב הלכך וכן הוא בגמרא הגירסא הלכך וקאי אדלעיל מיניה דאמר שמואל אין תרומת חו"ל אסורה אלא בתי שהטומאה יוצאה עליו מגופו וה"מ באכילה אבל בנגיעה לית לן בה וקאמר רבינא הלכך נדה כו': [ש] **שקלא** לה בריש מסא ושדי לה בתנורא גרסינן · וכתבו התוספות וז"ל פירש הקונטרס דכמה דאפשר לאזהורי מליגע בה כו' · וקשיא לפירושו דהא בנגיעה אמרו דלית לן בהו לגמרי שרי ליגע אלא נקט ריש מסא לפי שדרך להפך בו גחלים ועצים כמו שפירש בקונטרס מסא פורג"ן בלע"ז ויכול להכניס יפה החלה בתנור בתוך האור ונראה דהמסא היינו מרדה שרודין בו את הפת כדמשמע בתענית גבי דביתהו דרבי חנינא דקאמרה לה שיבבתה אייתי מסא דקא חרכה ריפתא וקאמרינן התם אף היא להביא מרדה נכנסת ע"כ וכן בערוך פירש מסא מרדה שרודה את הפת מן התנור: [ת] **נמצא** היכא דאיכא כהן קטן כו' · ובכ"מ פ"ה מהלכות בכורים דייק לה ג"כ ממשנה דפ"ד דחלה דתנן רג"ה שתי חלות בסוריא כה"א אחת משמע דאפילו לר"ג דוקא בסוריא הוא דהוו שתי חלות: [א] **ה"ג** רבינו בהלכות חלה כחלת א"י טמאה גזרו עליה: [ב] **כהן** קטן או מאן דטביל לקריו · גרס וכן הוא בתוספתא ובהלכות חלה: [ג] **והלא** בלאו הכי צריכים לטבול לאכול תרומה · וגם בבבל היו טובלים לתרומת חוץ לארץ כדמשמע דלא אכיל לה רבה בכור אלא בימי טומאתו (כדלקמן) תוספות דבכורות: [ד] **ולפי** שדבר מועט הוא נותנה לכהן קטן · אבל כ"ש אם יש כהן גדול שטבל לקריו וכן כתב התוספות: [ה] **בריש** מסא גרס: [ו] **שנייה** של הסמוכים · גרס בהלכות חלה: [ז] **שהרי** החמירו גם בחלת האור יותר · פירוש שהסמוכים עושים לעולם חלת האור · ומ"ש ועוד שהרי השנייה כו' כלומר אע"פ שלא תהיה חלה לאור בשום מקום מ"מ איכא שינוי בשנייה זו עצמה: [ח] **אבל** האידנא שבטל אפר פרה · ולפי תירוץ האחרון שכתב רבינו בפרק רבי ישמעאל במסכת ע"ז דאלו הארצות הרחוקות מעולם לא נתחייבו במעשר לא קשיא ולא מידי דאף חלה אחת לא היה לנו להפרים אלא שאינה אלא דבר מועט מפרישין אותה וב"י כתב בשם ספר התרומה שהטעם לפי שצריך לשמרה מזרים ועובדי כוכבים וגם פעמים שנוגעים אותה בקערה במרק רותח ועתה אסור זר לאכלה בקערה ע"כ: [ט] **וחלה** בא"י אין מפרישים אלא אחת ושורפים אותה · לפי שאין שם עיסה טהורה מפני טומאת המת ואעפ"כ אין מפרישין אלא אחת

דברי חמודות

וכתב הר"ן ז"ל מיהו כי אמרינן דמותר בדגים כשהקיז דם וכייבין ליה עיניה לא שנו אסדי דכשהקיז דם לא שרי בדגים אלא דוקא באוסר בשר על עצמו ליום הקזה בלבד דהס"ג אין דגים בכלל דבלאו הכי לא אכיל מינייהו ההוא יומא אבל אי אסר עליה בשר ח' ימים או יותר דגים בכלל דאע"ג דלא איצטריך למיסרינהו ההוא יומא משום אינך יומא אסרינהו וכד כייבין ליה עיניה אינו כן דאפילו באוסר לשלשים או יותר אין דגים בכלל שאין לומר שמפני הימים האחרים נדר שהרי אינו יודע מתי יתרפא שיצטרך לאסור דגים עליו הרשב"א ז"ל ולי לא שרי בדגים אלא אי נדר ביומי דמוכח לפום מאי דכייבין ליה עיניה דבלאו נידרא לא אכיל מינייהו ע"כ: (ט) **ומצא** בה ביצים גמורות מותר לאכלן בחלב · פירש"י ביצים גמורות ואפילו בלא קליפה לבנה וכו' ואע"פ שמעורה בגידין וכתב עליו רבינו שם בפרק קמא דביצה וז"ל והיינו שלל של ביצים כשמחוברות באשכול ובלבד שנגמר החלמון אבל אותם שלא נגמר החלמון שלהם אסורים ע"כ ועל שלל של ביצים דתניא התם דף ז' האוכל מנבילת עוף טהור מן השלל של ביצים פירש"י כשהן כבושים ושלולין וקבועין בסדרה כלומר האוכל אותן ביצים כשהן מעורין בגידין ועל מעורות פירש מחוברות וכתב ב"י סי' פ"ז וז"ל משמע מכל זה שאע"פ שעדם מחוברים באשכול אם נראה בהם שנגמר החלמון לגמרי כלומר שגדל כבר כל מה שדרכו לגדל מקרי גמורות ומותר לאכלן בחלב אבל מדברי הטור שכתב ועדיין היא אדומה ומעורה כמו השלל של ביצים המחובר באשכול נראה שהוא מפרש כל שהיא מחוברת באשכול עדיין לא נגמרה אלא שכבר פירשה מן האשכול עסקינן ומפני שעדיין היא אדומה ואית בה שורייקי סומקי קרי ליה מעורה בגידין ומפני שהיא דומה לאותן שמחוברות באשכול כתב הרא"ש והיינו שלל של ביצים כשמחוברות באשכול כלומר שהוא דומה לאותן שבשלל דהיינו המחוברות באשכול וצ"ל לפי זה דכשפורשת מן האשכול עדיין אינה נגמרת כל צרכה א"כ כיון דפירשה מן האשכול מיירי למה הוצרך לכתוב ובלבד שיגמור החלמון כו' אלא ודאי לפי' זה אתא למימר שאע"פ שפירשה מן האשכול אינה מותרת בחלב עד שתגמור ותגדל מה שדרכה ליגדל עכ"ל הב"י והר"ן כתב בפירקין ביצים גמורות שאינן מעורות בגידין כמו שכתבתי בפירקא קמא דיו"ט וצ"ע דהתם כתב דבגמרא מוכח דביצים גמורות שיש להם חלבון וחלמון אע"פ שעדיין מעורות בגידין מותר לאכלן בחלב ע"כ והרשב"א בת"ה כתב איזו היא ביצה גמורה כל שיש לה חלבון וחלמון אע"פ שמעורות בגידין אין לה אלא חלמון עדיין בשר הוא וכגוף העוף הוא ואסור לאכלה בחלב ע"כ וכך העתיק השו"ע בזה הלשון אם הם גמורות דהיינו שיש לה חלבון וחלמון אע"פ שהיא מעורה בגידים הרי זו גמורה ומותר לאכלה בחלב מבואר מזה שסובר כפירושו הראשון שבב"י אבל רמ"י ז"ל כתב שיש להם חלבון וחלמון אע"פ שעדיין אין להם קליפה ועדיין הם מעורות קצת בגידים כלומר שיש בהם שורייקי סומקי נראה שתופס עיקר פי' של הב"י שע"פ שטת הטור ורמ"א (הסגי) וכת"ה כלל ע' מסיק שאע"פ שיש להם חלבון וחלמון כל שאינם בקליפתן אסורים לאכלן בחלב ובדיעבד אם נתערבו בחלב שרו אפילו אם עדיין רכים הם ואם אין להם אלא חלמון אסורים בחלב אפי' בדיעבד ע"כ ובשו"ע לא הגיה כלום אעפ"כ ממ"ש בהגהותיו ר"ס פ"ה גבי מליחה וכמו שאכתוב לשונו לקמן סעיף רכ"ח נראה כמו שמסיק בתורת חטאת וצ"ע על שלא הגיה כן בסי' פ"ז לענין בשר בחלב וכתב עוד הב"י בשם א"ח דאפי' מעורין עדיין באשכול אינן אסורים אלא לאכלן בחלב אבל אם אכלן בפני עצמן מותר לאכול אח"כ גבינה או חלב בלא קנוח ובלא נטילה ופי' ב"י הטעם דכיון דבשר עוף בחלב מדרבנן אין להחמיר בו יותר ולקמן סי' מ"ה יתבאר דיני מליחת ביצים הללו: (י) **ישׁ** לה שיעור אחד ממ"ח · כמו שיתבאר בהלכות חלה: (יא) **מנהר** ועד אמנה ולפנים · בין בסוריא ובין בשאר ארצות הרמב"ם פ"ה מהלכות בכורים: (יב) **ואביל** לה כהן קטן · או קטנה שלא ראתה דם נדה כ"כ הרמב"ם שם ובפ"ז מהלכות תרומות מסיים בה אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה שחזקתן שלא יצאה טומאה עדיין עליהם ולקמן מסיק רבינו דשריא אף לגדול שטבל כו' וע"ש בסעיף י"ד: (יג) **ושדיא** ליה בתנורא · וכתב רמ"א וז"ל כתב מהרי"ש דחלה צריך לעשות לה היסק בפני עצמה דישראל אסור ליהנות ממנה וכן הוא בתוס' פרק כל שעה ואין נוהגים כן בזמן [הזה] שאין החלה דאורייתא רק משליכים אותה לתנור קודם אפיית הפת עכ"ל רמ"א: (יד) **ונראה** דה"ה דשריא לכ"ג שטבל לקריו · או לזיבתו הרמב"ם שם ופשוט הוא ממתני' דלעיל: (טו) **אע"פ** שלא העריב שמשו · וכ"כ הרמב"ם אבל הר"ן כתב דאפשר שאינו מותר בתרומת חו"ל בטבילה לבד בלא הערב השמש דאע"ג דרב טעמא אמר התם בבכורות דטמא מת צריך טבילה לתרומת חו"ל ומותר היינו לפי שא"א לטהרו לגמרי מפני שאין לנו הזאה כדאמר התם וכי הזאה יש לנו ורב עמרם סבר להצריכו טבילה מיהת לפי שאין דנין אפשר משא"א ואסיקנא התם דלית הלכתא כוותיה שאחר שאין טבילתו מטהרתו לגמרי אין מצריכים אותו לטהר להאכין אבל מי שהוא טמא טומאת הגוף שאפשר לטהרו לגמרי בהערב שמשו למה נקל עליו לטהרו בטבילה בלבד ואע"ג דטמא שרץ נמי אפשר לטהרו לגמרי ואעפ"כ לא הצריכוהו כלום התם היינו טעמא לפי שאין בדין להחמיר יותר בטמא שרץ מבטמא מת כיון שבשניהם לא יצאה טומאה מגופו[אבל כל שיצא' טומאה מגופו]כיון שאפשר לגמור טהרתו בהערב השמש אין ראוי להתיר בטבילה בלבד ע"כ: (טז) **ולפי** שדבר מועט הוא כו' · ורמ"א כתב בהגהותיו דמ"מ נוהגין לטול כזית: (יז) **וחלה** בא"י אין מפרישין אלא אחת כו' · וכ"ש בחו"ל כבר כתבתי במ"י דהרמב"ם

כיון

אין מפרישין אלא אחת ושורפין אותה וכל שכן בחוץ לארץ · (יח) ומנהג טוב להפרישה כי הטבולה טמאה להכף כיון שאין חלה נאכלת בשום מקום כל שכן שתשתכח תורת חלה ולמחר יבנה בית המקדש ויהיו סבורים שאינו דין שתאכל שום חלה · אמר ליה אביי בשלמא אי אשמועינן חלת חו"ל בארץ דארץ דהוי מתאכלה איכא למיגזר משום דאתי לאסוקי מדאורייתא ולא גזרינן למשמע מינה דלא גזרינן טעלאה אטו אכילה אלא (בחלת) חוצה לארץ משום דליכא למיגזר אבל הכא אי שריא ליה לאסוקי עוף וגבינה אתי לאסוקי נמי [י] ומיכל בשר וגבינה הכי נמי דנגזרין · ה תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן · הוא תני לה והוא אמר לה [כ] בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים · רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה ואכל אייתו ליה בשרא ואכל ולא משי ידיה · אמרו ליה והא תנא דבי אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בלא קינוח הפה · אמר להו הני מילי בלילה אבל ביממא הא קחזינן · תימה מאי פריך · בשר אחר בשר הוא דאסור אבל בשר אחר גבינה שרי כדאמרינן בסמוך · גבינה מותר לאכול בשר · ואע"ג דהא דקאמר אבל גבינה מותר לאכול בשר [ל] על ידי קינוח ונטילה · והיינו דבשר לא מצא לידים · [מ] מכל מקום מאי קשיא ליה מברייתא דאגרא וי"ל דברייתא דאגרא משמע דעוף וגבינה נאכלין בלא קינוח ונטילה אבל אחר בשר בעי קינוח ונטילה · והכי דמי או בשר תחלה אפילו קינוח ונטילה לא בעי עד סעודה אחריתי אלא בגבינה תחלה · והאי דנקט בשר וגבינה לאו דוקא אלא גבינה ובשר לא · [נ] ואגב דנקט בברייתא עוף תחלה וגבינה תחלה תחלה · ור"ת פירש דהכי בשר אסור לאכול גבינה דהיינו בלא נטילה וקינוח אבל בנטילה וקינוח שרי אפילו באותה סעודה אבל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה אפילו עד סעודה אחריתי היינו בלא נטילה וקינוח א"כ מאי מתמה עלמא · ולפירושו קשה מאי ... ולעיל מאי תליא בין בשר תחלה בין גבינה תחלה · ולענין קינוח ידים יש חילוק · ומנהגו פריך לרב יצחק [ס] ונהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר בשר ואפילו אחר עוף ואין לשנות המנהג · וכיון שהביא רב אלפס ז"ל הא דתני אגרא באלמא ס"ל כר"ע דאמר חיה ועוף דרבנן כדסבי רב אשי [ע] לעיל כולה ר"ע היא · וגם אביי דחה דברי רב יוסף דהוה בעי למימר שמע מינה בשר עוף בחלב מדאורייתא · וכן פסקו הגאונים · והא דנקט אגרא עוף ולא נקט חיה · משום השכיח טפי · ור"ת פירש משום דעוף אין נדבק בידים ובשיניים ובחניכים : תנו רבנן

[פ] ב"ש אומרים מקנח · וב"ה אומרים מדיח [דף קה ע"א] ואסיקנא דב"ש אומרים מקנח והוא הדין מדיח · וב"ה אומרים מדיח והוא הדין דמקנח ולא פליגי · [צ] ב"ש אומרים תחלה מקנח ולא הזכירו הדחה ואמרו להם ב"ה אף הדחה שהיא טובה יותר מקינוח [ק] כמו שהוכיח רבינו שמשון ז"ל מלשון[ג] והודו להם ב"ש · [ר] ואין לפרש דב"ש אמרי דבקינוח לחודיה סגי והוא הדין בהדחה לחודא וב"ה אומרים בהדחה לחודא והוא הדין [ש] בקינוח ולא פליגי · דא"כ כיון דאמרי ב"ש תחלה דסגי בקינוח לחודא מה הוצרכו ב"ה תו למימר דסגי בהדחה לחודא דעדיפא מקנוח · הילכך צריך לומר דתרווייהו (יט) בעי קנוח (כ) *ולהדחת הפה במים [ת] בין גבינה לבשר · (כא) לבר מנטילת ידים דבעי בלילה · ואסיקנא דבכל דבר הוי קנוח (כב) [א] בר מקימחא תמרי וירקי · אמר רב חסדא [ב] אכל בשר אסור לאכול גבינה (כג) [ג] גבינה מותר לאכול בשר · אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב חסדא בשר של בין השינים מהו [ד] כלומר מי הוי כמעוכל כיון דנשתהה כל כך עד זמן סעודה אחרינא וא"צ להסירו · קרא עליה הבשר עודנו בין שיניהם · אלמא כל זמן שהוא בין השינים שם בשר עליו (כד) ואסור לאכול גבינה עד שיסירו משם · אמר מר עוקבא אנא להא מילתא חלא בר חמרא · דאילו אבא כי הוה אכיל בשרא האידנא לא הוה אכיל גבינה עד למחר כי השתא ואנא בהאי סעודתא לא אכילנא בסעודה אחריתא אכילנא (כה) פי'[ד] בזמנה שרגיל אדם לסעוד דהיינו מזמן סעודת הבקר עד זמן סעודת הערב* ופחות משיעור זה אין לאכול גבינה אחר בשר דלא אשכחן מאן דשרי אף בהאי שיעורא אלא מר עוקבא וקא קרי נפשיה חלא בר חמרא : ו אמר (רב אידי בר אבין אמר) רב יצחק בר אשיין (כו) מים ראשונים מצוה · ואחרונים חובה · מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה ואמצעיים רשות · [ה] מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה · (כז) [ו] ומה שאין מברכים עתה במים אחרונים כתבתי בברכות פרק אלו דברים

הגה"ה

*ואם שורה פת ביין או במים ואוכל שפיר מהני לקנוח הפה או אוכל שום דבר שמקנחין בו ושותה מים או יין אח"כ וכן נהג ר"י · מה"ז :

הגה"ה

*וכן כתב המיימוני דצריך שישהה שש שעות והיינו דלא כהלכות גדולות ור"ת והתוספות שפירשו בסעודה אחריתי אכילנא לאו בסעודה שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפילו לאלתר אם סלק ובירך מותר דלא פלוג רבנן וכן נראה לראבי"ה · תשובת מהר"ם ז"ל ושאל אדוני ששמעת שאני נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה ומקיל בבשר עוף בימי חורפי הייתי מתלוצץ בבני אדם העושים כן ואדרבה שרי ליה מרי היה נראה בעיני כמו טעות עד שפעם אחת מסעודה לסעודה מצאתי גבינה בין שיני גזרתי על עצמי להחמיר בבשר אחר גבינה כגבינה אחר בשר ואין בדבר זה כחולק על הגמרא ולא כמוסיף שהוא גורע דהא תנן פרק כל הבשר אנא להא

הגהות הב"ח א בשר וגבינה לא לא דק : ב אלמא ס"ל כר"ע · נ"ב עיין לקמן סימן כ"ח : ג מלשון הגמרא והודו להם ב"ש : ד פירוש בזמן שרגיל :

רש"י ושמן למנחות שמא יבנה בהמ"ק בימיהם : בשלמא אי אשמועינן חלת חו"ל בארץ · שהביאה לארץ ואשמועינן דאע"ג דיש כאן חלה דאורייתא ואיכא למגזר הא אטו הא דאי מסקת חלת ח"ל אתי לאסוקי חלת הארץ ומיכלה בזר הוה איכא למשמע מינה מתני' נמי אי לא דאכילת עוף דאורייתא לא הוה גזר העלאתו אטו אכילתו ולא אטו דבהמה אלא בחו"ל טעמא משום דליכא למגזר אטו שום איסור דאורייתא הוא : אבל הכא · אע"ג דלא אבעי לן למגזר העלאתו אטו אכילתו איכא למגזר העלאה אטו העלאה ואכילת בשר בהמה דכי מסיק להו היינו אכילה דאתי למיכלינהו בהדדי : ה באפיקורן · דכך הספק שאינו נזהר בהן וכלמפרש : הוא תני לה · כך קבלה סדורה מרבו : והוא אמר לה · והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן : בלא קינוח הפה · שאם אכל זה וביקש לאכול זה א"צ ליטול ידיו לקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק כלום מן הראשון בהניכין : הא קא חזינן · ידים ריקניות שאין דבוק בהם כלום : וה"ה · דתרווייהו בעינן : קימחא תמרי וירקא · רכין הן : אסור לאכול גבינה · משום דבשר מוציא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו : בשר שבין השינים · מי חשיב בשר שלא לאכול גבינה עמו עד שיטלנו : הבשר עודנו · אלמא מיקרי בשר : אנא להא מילתא חלא בר חמרא · לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין : למחר כי השתא · מעת לעת : ו חובה · עדיפא ממצוה ולקמיה מפרש מאי חובותייהו : מצוה · לשמוע דברי חכמים : אמצעיים · שנוטלין בין תבשיל לתבשיל בעלמא : מצוה לגבי רשות חובה קרי לה · משום דתני אמצעיים בהדייהו קרי לראשונים חובה דאע"פ שאינן אלא מצוה חשיבות הן אצל רשות להקרותם חובה :

דברי חמודות

הרמב"ם כתב דמכזיב ועד אמנון מפרישין שנייה לכהן לאכילה ואין לה שיעור כשהיה הדבר מקודם : (יח) ומנהג טוב להפרישה · והמנהג הפשוט בכל מדינות אלו שאין מפרישין רק חלה אחת בלא שיעור כמו שהיו עושין כשמפרישין ב' חלות שחלת האור לא היה לה שיעור · כ"כ רמ"א בהגהותיו : (יט) בעי קינוח והדחת הפה · לשון הטור בא"ח סי' קע"ג וביו"ד סי' פ"ט שאחר הקינוח ידיח וכ"כ ג"כ בקיצור ובהגהת מיימוני בשם מהר"ם כתבו שאין צריך לדקדק בקינוח פה והדחה אלא איזה מהם שירצה יקדים וכתב הב"י שאפשר שגם הטור לא כתב בדוקא שאחר הקינוח ידיח דה"ה דאי עביד איפכא דש"ד ומ"מ בשו"ע העתיק כלשון הטור ועיין בסעיף דלקמן : (כ) והדחת הפה במים · או ביין כן ל' הטור ובקיצור וז"ל הגהת מיימוני מנהגו של ריב"א לאחר שאכל גבינה היה עושה הדחה לידיו ולפיו והיה מכניס אצבעו לתוך פיו ובודק יפה כדי שלא יהא שום דבר בפיו ואח"כ עושה קינוח הפה ורבינו יהודה כתב שר"י היה שורה פתו במים או ביין ואוכל כי בענין זה יעלה בשביל שניהם בשביל קינוח והדחת פיו או הוא אוכל דבר שמקנחין בו ושותה יין או מים עכ"ל והטור כתב ג"כ שיותר טוב להיות קינוח והדחה כל אחד ואחד בפני עצמו : (כא) לבר מנטילת ידים דבעי בלילה · והטור כתב בשם הר"ל פרץ דיש לרחצה אף ביום לפי שפעמים שהגבינה שמנה ונדבקת בלחלוחית הידים ולאו אדעתיה וכך מסיק רמ"א בת"ח כלל ע"ו דין כ' : (כב) בר מקימחא · כתב הטור א"ח סי' קע"ג דדוקא קימחא דשערי ונמשך אחריו רמ"י שם בלבוש שלו ואינו נ"ל דלא מצינו מגמרא שמחלק בין דשערי לדחטי אלא מעיקרא הה"א זירא אין קינוח הפה אלא בפת אבל למסקנא קימחא סתמא קאמרי ומשמע כל קמח לא וגם הרמב"ם סתם וכתב קמח ולא הזכיר לחלק בין דשערי לדחטי וגם בטי"ד לא חילק : (כג) גבינה מותר לאכול בשר · ע"י קינוח והדחה כדלעיל בסמוך וכתב הטור י"ד סי' פ"ט בשם הרמב"ם שכתב בפ"ט ממאכ"א דבד"א באוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה אבל אם אוכל אחריה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה ע"כ ופי' הר"ן דאע"ג דחיה נמי כעוף שאין איסורו אלא מד"ס וכדכתב רבינו לעיל דקי"ל כר"ע דס"ל דחיה ועוף מדרבנן אפ"ה מחמיר בחיה ואפשר בטעמו לפי שבשר החיה דומה לבהמה ע"כ ודוקא בעוף אחר גבינה היקל הרמב"ם אבל בעוף ואחריו גבינה לא היקל כלל ולא חילק בין עוף לבהמה ופי' הר"ן טעמו דע"כ לא התיר אגרא אלא גבינה ואח"כ עוף מדמקשה מיניה אדרב יצחק דאכל גבינה ברישא ע"כ ובמרדכי ר"פ כתב דמוהר"ם מצא פעם אחת גבינה בין שיניו מסעודה לסעודה ומשום כך החמיר על עצמו שלא לאכול בשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר ואמר שאין בדבר זה כחולק על הגמ' ולא כמוסיף שהוא גורע דהא אמר מר עוקבא אנא להא מלתא כחלא בר חמרא כו' וכל חד מצי לאחמורי אנפשיה לעשות משמרת אבל בעוף לא החמיר מהר"ם כיון דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן ע"כ והארוך כלל מ' כתב דאם אכל גבינה שאינו ישן ששה חדשים או שאר מיני חלב יש לנהוג כסברת הפוסקים לאכול מיד בשר אחריו ע"י קינוח והדחה ונטילה אבל אם אוכל גבינה ישנה ו' חדשים או המתולעת מדת חסידות לנהוג כחומרת מהר"ם כי נדבק בין השינים ע"כ וכתב רמ"א בת"ח כלל ע"ו דין ג' שכן נוהגין רבים שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה כמו שאין אוכלין גבינה אחר בשר וז"ל הב"י א"ח סי' קע"ג ויש מחמירין על עצמן שלא לאכול בשר אחר גבינה בסעודה אחת מפני שכתוב בס' הזוהר בפ' משפטים [דקכ"ה] וז"ל אשכחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא כחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלפא בקלפוי לגבי אינון דלעילא וסייעתא מסאבא מתקרבין בהדיה וגרים לאתערא דינין בעלמא דלא קדישין ואי אוליד בר בהינון יומין אוזפין ליה נשמתא מסטרא אחרא דלא איהי קדישא וכתב שאילו ראה מהר"ם לס' הזוהר לא היה מיקל בעוף אבל אנו שזכינו לראותו טוב ונכון להחמיר אפילו בבשר עוף עכ"ל ולפי שלא ראיתי בלשון הזוהר הזה שהביא הב"י דנשמע מיניה איסור בעוף לכן דקדקתי ומצאתי שכתוב שם אח"כ וז"ל רבי ייסא שרי למיכל תרנגולא בגבינה או בחלבא אר"ש אסור לך דלא יהיב איניש פתחא לזינין בישין לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב ודאי אסור לך הוא דהומרא אית ביה כבעירא לשחיטה ומאן דשרי מה כתיב ותשקו את הנזירים יין מאן דשרי האי כמאן דשרי האי וכתיב לא תאכל כל תועבה כל לא כללא כלא עכ"ל ואני בעניי איני רואה הכרע מכל זה דכל היכא דאתמר מלתא בגמרא דילן לית לן למשבק מימרא או ברייתא מפורשת הקבועה בגמרא שלנו מפני ספר הזוהר כמו שאין אנו הולכים אחר הברייתא דתוספות או דת"כ וספרי אם נמצא הגמרא דלא כוותה והכא בהך מילתא הא אשכחן בהדיא דר"ע ור"י הגלילי [סברי] בשר עוף אין בו איסור אף מדרבנן והוא ניהו רבי ייסא הנזכר בזוהר שהכי היה בתקופה השלישית עם ר"ש ב"י כמו שכתב הרמב"ם בפ"ד מהקדמתו לפירוש המשניות ומכיון שמצינו בגמרא דילן דר"ע ג"כ ס"ל שאין איסור בעוף מדאורייתא אלא מדרבנן והכי ס"ל אגרא וגם אביי ורב אשי דבתראי אינון כדמסיק רבינו לעיל ועל זה סמך מהר"ם שהיקל בעוף יכולני לומר שאף אם היה רואה לספר הזוהר לא היה מחמיר משום כך ולא עדיף רשב"י בס' הזוהר מהני רבנן דפליגי עם ר"ע וסברי עוף בחלב דאורייתא כמו שאמר רב יוסף בריש פירקין ואפ"ה קים לן כר"ע א"כ אין הכרע מספר הזוהר לדחות סוגיא גמרא דילן כלל כך נראה בעיני ועיין עוד מדיני אכילת בשר וגבינה זה אחר זה לקמן סימן ז' וסימן כ' וסי' כ"ח : (כד) ואסור לאכול גבינה עד שיסירו משם · וכתב הר"ן דנראין הדברים שאינו צריך שהייה כדי סעודה מאותו זמן שנטל הבשר משם אלא מאכילה ראשונה חשבינן ליה לזמן שהייה ומיהו קינוח הפה מיהו משמע דבעי ע"כ : (כה) פירוש בזמנה שרגיל אדם לסעוד כו' · שהוא שש שעות וכ"כ הרמב"ם והרשב"א ולפירש"י שכתב דהטעם שאסור לאכול גבינה אחר בשר לפי שהבשר מוציא שומן ומושך טעם זמן ארוך כתב הטור דלפי זה אם לא אכלו אלא לעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוציא טעם והרמב"ם נתן טעם לשהייה משום בשר שבין השינים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפילו נשאר בין השיניים והלועס לתינוק צריך להמתין וטוב לאחוז כחומרי שני הטעמים עכ"ל הטור והתוספות והמרדכי כתבו דלא בעינן שש שעות אלא אפי' לאלתר אם סלקו השלחן וברכו מותר דלא פלוג רבנן וכל מסעודה לסעודה שרי וכ"כ הגהות אשר"י והגהות מיימוני פ"ט מהמ"א ולענין המנהג כתב מהרא"י בהגהת שערי דורא רבים נוהגים להקל להמתין שעה אחת אחר סעודת בשר וסלקו וברכו ואח"כ אוכלין גבינה ואע"ג דלא מצינו רמז לשיעור זה מ"מ מי ימחה בידיהם הואיל והתוספות וראבי"ה כתבו להתיר מסעודה לסעודה והמנהג הצנועים מושכים ידיהם עד שש שעות ע"כ וכ"כ בארוך וכתב דנוהגים לאכלו לאחר שעה מכ"ד ליום ואחר שבירך בהמ"ז אפילו בלא קנוח והדחה ע"כ והיינו כדפירש ר"ת לעיל דמר עוקבא בלא נטילה וקנוח ממתין עד סעודתא אחריתא וסעודתא אחריתי מפרשי לאחר סילוק סעודה ראשונה ואע"פ שרמ"א בת"ח כתב בפנים כדברי הארוך מ"מ בסימנין שם כתב דקינוח הפה בעי וגם בהגהותיו כתב דצריך מיהא קינוח והדחה ולא ידעתי מנין לו זה דודאי לסברא זו שסומכין על ר"ת וסמ"ג וראבי"ה לא בעינן ולא כלום ורמ"י ז"ל השמיט הא דבעי קינוח והדחה ... אבל בספרו על ש"ע כתב דנראה לו מדנפשיה אבל על פי האמת אני תמיה גם על שניהם דהא בהדיא כתב הארוך דאין פיו יפה ואח"כ חוזר ונוטל ידיו עד כאן ובודאי כ"ל דאשתמיטתיה בתורת חיים לדברי רבו ... צריך וכן הוא על פי סברא זו שהיא סמוכה על דברי ר"ת ודעמיה עוד כתוב בארוך דאם יודע שעדיין בשר בין שיניו צריך להסירו וכתב רבינו משה איסרלש בתורת חטאת דהכי נמי לענין הממתנת שעה דיעו כדברי הר"ן דלעיל גבי המתנת שש שעות ומלא אח"כ בשר בין שיניו דאין צריך להמתין עוד וקינוח הפה מיהת בעי ולפי מה שכתבתי אני בסמוך אין צריך אפילו קינוח הפה לסברא זו והממתנת שעה סגי ומיהו כתב הארוך דאמר מהר"ר חיים בנו של רבינו יצחק אור זרוע דאף לרבינו תם אין לו לברך על מנת לאכול גבינה מיד וכתב רבינו משה איסרלש בהגהותיו שאין נוהגין בזה ע"כ וגם בזה נראה לי טעם לפי שלרבינו תם ודעמיה אין צריך אלא סילוק ולא מצינו להו דבעו סילוק שלא על דעת לאכול גבינה דוקא ויש לדקדק מלשון הארוך שכתב שנהגו העולם להמתין שעה אחת מעשרים וארבעה ליום אחר ברכת המזון דאילו ממתין שעה אחת קודם ברכת המזון דלא נהגו לאכול וכתב רבינו משה איסרלש דלפי הטעם שכתבתי לעיל בשם מהר"י איסרל וסמכו על רבינו תם ודעמיה אין חילוק בין הממתין שעה אחר ברכת המזון או קודם ברכת המזון וכן נהגו בלבד שיברך ברכת המזון וכתב עוד רבי משה איסרלש בהגהות דהנכון לעשות כהצנועים שכתב מהר"י איסרל דמדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה : (כו) מים ראשונים מצוה · וכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות ברכות שאע"פ שאין ידיו מלוכלכות ואינו יודע להם טומאה לא יאכל עד שיטול שתי ידיו עד כאן וכתב האגור בשם שבולי הלקט נראה בעיני שאם נטל ידיו ולא היה דעתו לסעוד ואח"כ נמלך מיד לסעוד צריך נטילה אחרת עד כאן ועיין עוד בסעיף מ"א וכתב רמ"א שאם לא הסיח דעתו יטול בלא ברכה ועל איזה אכילה שחייב ליטול יתבאר לקמן בסימן י"א גם עיין בסימן י' ובפרק קמא דעירובין סימן ל"ה : (כז) ומה שאין מברכין כו' · כתבתי בפרק אלו דברים בסופו ועוד עיין שם מדינים אחרים של מים אחרונים גם בסימן דלקמן ובסימן י"ח :

מעדני יום טוב

כיון שגם מקודם לא היו מפרישין אלא אחת כך נראה מדברי הרמב"ם אבל כתב דמכזיב ועד אמנה מפרישין שתי חלות כמו שהיה מקודם וזה לא פירש בה"ג וגם הא דכתב רבינו וכ"ש בח"ל שנראה שהוא מלשון הלכות גדולות ולא ראיתיו שם ובהלכות חלה ליתא וגם הר"ש לא העתיק לזה ולכן נ"ל דרבינו מדנפשיה מסיק הכי : [י] ה"נ ומיכל בשר בחלב דאורייתא : [כ] בלא קנוח הפה · לפי מאי דמסקינן בסמוך דתרתי בעינן קינוח והדחה ותרווייהו בפה כדפירש"י ורבינו צריך לומר דאגרא חדא מתרתי נקט וה"ה הדחה אבל הר"ן מסיק דהדחה דלקמן היינו נטילת ידים דהכא ומכח קושיא זו פירש כן דא"כ דהדחה הדחת פה קאמר הל"ל הא קינוח והדחה ול"נ דלא קשיא דלא עדיף אגרא מב"ש דלא נקטו אלא חדא וס"ל דתרתי בעינן : [ל] ע"י קינוח ונטילה קאמר · מסברא פירש כן וגם דעת הרי"ף כן כדכתב הר"ן אבל לר"ת דבסמוך א"כ דמפרש דאגרא בלא קינוח ונטילה נמי שרי וכן פירש הר"ן : [מ] מ"מ מאי קשיא ליה מברייתא דאגרא וי"ל דברייתא דאגרא משמע כו' · כ"כ התוס' וכר"ן ראיתי בשם הרמב"ן דמתרץ דמש"ה פריך מאגרא דאם איתא דשרי למיכל בישרא בתר גבינה אדרסיע אגרא לאשמועינן רבותא דשרי למיכל עוף ואח"כ גבינה ה"ל לאשמועינן רבותא דאפילו בשר בהמה דאיכא איסורא דאורייתא משכחת לה אפיקורן כגון דאכיל גבינה ברישא דשרי למיכל בשר בתריה ומדלא תני אלא בעוף וגבינה משמע דעוף וגבינה דלית בה איסורא דאורייתא הוא שהתירו באפיקורן בכל ענין כלומר אפילו בעוף ואח"כ גבינה אבל בשר וגבינה בשום ענין לא ואפילו גבינה ואח"כ בשר ע"כ ועיין בד"מ סעיף כ"א כתבתי לדעת הרמב"ם בזה : [נ] ואגב דנקט בברייתא עוף תחלה כו' · וברייתא נקט עוף תחלה דאפילו עוף תחלה נאכל באפיקורן · תוספות : [ס] ונהגו העולם כו' · ואפילו אחר עוף דהא מסיק דמ"מ מדרבנן חיה ועוף נמי אסירי : [ע] לעיל · בגמרא דרים פירקין דמדייק רישא אסיפא דברישא קתני כל הבשר אסור כו' חוץ מבשר דגים וחגבים הא עוף אסור מדאורייתא מתניתין דלא כר"ע דאמר חיה ועוף אינם מן התורה ובסיפא קתני הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים הא עוף אסור אתאן לרבי עקיבא דאמר כל מילי דממליך עליה שליח בר מיניה הוא ומשני רב אשי כולה ר"ע היא והכי קאמר כל הבשר אסור לבשל בחלב מהן מד"ת (בשר בהמה) ומהן מד"ס (חיה ועוף) חוץ מבשר דגים וחגבים שאינם לא מד"ת ולא מד"ס : [פ] בש"א מקנח כו' · כדמסיק בין גבינה לבשר וזה לשמתו [ולשיטת] ר"ת בין בשר לגבינה דוקא : [צ] נ"ל דה"ג ב"ש אמרו תחלה · וה"פ ב"ש אמרו דבריהם תחלה קודם לב"ה ולא אמרו אלא מקנח ולא הזכירו הדחה : [ק] כמו שהוכיח רבינו שמשון מלשון והודו להם ב"ש · לא ראיתי זה הלשון בגמרא ולא בתוספתא אבל בתוספות הוכיחו דהדחה טובה מקינוח מדמסקינן בגמרא דלא פליגי והוא דוחק שהרי נראים הם כחולקים ופליגי וה"ל לומר דאה"נ דפליגי ובהא פליגי דלב"ש עדיף קינוח וב"ה סברי דאף בהדחה לחודיה סגי כמו בקינוח לחודיה לכן נראה דפשיטא ליה למסדר הגמרא דהדחה עדיף מקינוח ע"כ ולפי זה אפשר בדוחק לומר דמלשון והודו להם ב"ש דקאמר כלומר מדאוקמינן דלא פליגי אלא שמודים זה לזה ונקט ב"ש דמתניין ברישא וכל זה דוחק : [ר] ואין לפרש · ללישנא דגמרא דקאמר דלא פליגי : [ש] ה"ג בקינוח לחודיה ולא פליגי : [ת] בין גבינה לבשר · ולשטת ר"ת בין בשר לגבינה כמו שכתוב לעיל : [א] בר מקמחא תמרי וירקי · פירש רש"י רכין הן ודבר שהוא רך נדבק בחיך כדפירש בגמרא אדמשטר שערי : [ב] אבל בשר אסור לאכול גבינה · לשטת רבינו אף בקינוח ונטילה ולשטת ר"ת היינו בלא קינוח ונטילה כדלעיל : [ג] גבינה מותר לאכול בשר · וכתב הרשב"א בת"ה שהטעם מפני שהגבינה רכה היא ואינה מתעכבת בין השינים וכ"כ הגהות מיימ' : [ד] כלומר מי הוה כמעוכל כיון דנשתהה כל כך כו' · לשטתיה דס"ל דלא מהני קינוח ונטילה בין בשר לגבינה ומדינא צריך שיהוי עד זמן סעודה אחרת הוא שהוצרך לפרש כן אבל לשטת ר"ת בעי כפשטיה דכיון דעביד קינוח ונטילה דתסגי ליה או לא : [ה] מצוה לגבי רשות חובה קרי לה · וכתבו התוספות וא"ת למאי נפקא מינה קאמר לעיל דראשונים מצוה ואמר ר"ת דנ"מ לענין מלחמת הרשות דתנן בפ"ק דעירובין דפטורים מרחיצת ידים וקאמר רב חייא בגמרא ל"ש אלא מים ראשונים אבל אחרונים לא דאמר רב יהודה בריה דרב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומית כו' ובה"ג פירש דראשונים שהם מצוה משום סרך תרומה טעונים ברכה אבל אחרונים שהם לצורך אדם משום מלח סדומית אין טעונים ברכה וא"ת אמצעים כגון בין גבינה לבשר שהן לצורך מצוה יהיו טעונים ברכה וי"ל דאין זה כי אם הכשר אכילה כמו ניקור חלב ומליחת בשר ע"כ והב"י בטא"ח סי' קע"ג כתב בשם הרשב"א טעם אחר לפי שאין זו מצוה (כמ"י ז"ל העתיק מדה ולי נראה שצריך להיות מצוה) קבועה שאילו ביום אוכל אפילו בלא רחיצה כשרואה שאין בידיו לכלוכי גבינה : [ו] נ"ל דהכי גרסינן ומה שאין נוהגין עתה :

והיכא

דברים (סי' ו): נוסח מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות מים ראשונים ניטלין בין בכלי בין ע"ג קרקע· מים אחרונים אין ניטלין אלא בכלי· ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע מפני שרוח רעה שורה עליהם (כח) ואיכא בינייהו קינסא[ב]· ליטול ע"ג קיסמים· מים ראשונים ניטלין בין בחמין בין בצונן· אחרונים אין ניטלין אלא בצונן אבל בחמין לא מפני שהחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא· (כט) [דף קה ע"ב] ודוקא חמין שהיד סולדת בהן אבל פושרין לית לן בה:

ז **אמצעיים** רשות אמר רב נחמן לא שנו אלא בין תבשיל לתבשיל· אבל בין תבשיל לגבינה חובה· פירוש בין תבשיל לתבשיל שניהם של בשר או שניהם של גבינה·

[ז] (ל) אבל בין תבשיל של בשר *) לגבינה שלפניו חובה· אבל בין תבשיל של בשר לגבינה של אחריו לא קאמר דאפילו בנטילה אסור עד סעודה אחרת· ור"ת ז"ל היה אומר דבין תבשיל לגבינה משמע תבשיל תחלה· כדקאמרינן לעיל כמה ישהה בין בשר לגבינה ולא כלום· ופריך והא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה· אלא כמה ישהה בין גבינה לבשר· ועוד בין תבשיל לתבשיל שניהם של בשר או של גבינה למה לו ליטול ידיו כלל· לכן פירש דבין תבשיל לתבשיל היינו בין תבשיל של בשר לתבשיל של גבינה (לא) דכיון שאין הבשר [והגבינה] בעין

*) [בה"ז הגי' לתבשיל גבינה כו' וע"ז שייך הג"ה ד"ה ד"ה וצריך]

ולינא אלא טעם לא החמירו שיהא חובה ליטול בינתיים· אבל בין [ח] תבשיל בשר לגבינה שהגבינה בעין חובה[א]· (לב) ויתכן פירוש זה אפילו לדברי האוסרין גבינה אחר בשר בנטילה וקנוח· אמר רב יהודה בר רב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שהאדם אוכל אחר אכילתו מלח ויש בה מלח סדומית שמסמא את העינים· אמר אביי ומשתכח כי קורטא בכורא· ואם מדד מלח כל שכן דבעי נטילת ידים [ט] (לג):

הגה"ה

*ומצוה מן המובחר שיהא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל השולחן הלחם וכל המאכל שעלו עם הגבינה על השולחן ואח"כ יביא בשר ויאכל· מא"ז:

מילתא כתלא בר חמרא כו' וכל חד מגי לאחמורי אנפשיה לעשות משמרת וכשוף אני מקיל כיון דשוף וגבינה נאכלין באפיקורן ושלום· מאיר בר ברוך ז"ל· מרדכי:

א וצריך נטילה אפילו ביום לפי שנדבק יותר מגבינה עצמה שאין צריכה כי אם בלילה· מא"ז:

ח [דף קו ע"א] **איתמר** חמי האור [י] חזקיה אמר אין נוטלין מהן לידים· ורבי יוחנן אמר נוטלין מהם לידים· ואמר רבי יוחנן שאלתי את רבן גמליאל [כ] בריבי אוכל טהרות ואמר לי כל גדולי גליל עושין כן· וקי"ל כרבי יוחנן בהא כלישנא בתרא [ל] דלעיל דשרו בראשונים אפילו היד סולדת בהן· חמי טבריא [מ] חזקיה אמר אין נוטלין מהן לידים· ורבי יוחנן אמר אם טובל כל גופו בהן נוטל ידיו לא כ"ש· אמר רב פפא במקומם כולי עלמא לא פליגי דשרו למישקל מיניה (לד) במנא כולי עלמא ל"פ דאסיר· כי פליגי (לה) [נ] דפסק מינייהו בבת בירתא· חזקיה סבר גזרינן בת בירתא אטו מנא· ורבי יוחנן סבר לא גזרינן והלכתא כחזקיה· דרביה דר' יוחנן הוא (לו): ט [ס] **ת"ר** מים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשרים י"א מים מלוחין שאין הכלב יכול ללקוק מהם·

ויש

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל וצריך נטילה· נ"ב כלומר בתבשיל של גבינה: ב קינסא פירוש ליטול:

רש"י בין בכלי· מהתתיהם לקבלם: קינסא· אם נותן שפאי עצים וקסמים תחתיהן למ"ד כלי הכא לאו כלי הוא ולמ"ד אין נוטלין ע"ג קרקע שפיר דמי ולקמן מפרש משום דרוח רעה שורה עליהן כשהן ע"ג קרקע: מפעפעין· אישטני"ס מרככין את הידים ומבליעין בהם את זוהם התבשיל: סולדת· נכוית: ז שמלח סדומית יש· ואמרו חכמים על כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלחא כי הדר יהיב ידיה אעיניה מסמי להו ולפיכך צריך לנטלן: ומשתכח כי קורטא בכורא· אינה מצויה אלא קורט בכור: ח אין נוטלין מהם· מים הראשונים ופליג אדלעיל וחזקיה תנא הוא: רבן גמליאל בריבי· בנו של ר' ואוכל טהרות היה: חמי טבריא חזקיה אמר אין נוטלין מהם לידים אבל מטבילין בהן הידים· אי איכא מ' סאה: כל גופו טובל בהן· אם נטמא ראויות הן לטבילות כל גופו: נוטל ידיו לא כ"ש· הלא אף טבילה עולה לידים יותר מן הנטילה כדאמרינן בחגיגה נוטלים לידים לחולין ולמעשר ולקדש מטבילין אלמא טבילת ידים עדיפא ולכל גופו חזו לטבילה לידיו לא כ"ש: במקומן· במחוברן אם בא להטביל ידיו בהן: דכו"ע שפיר דמי· דשם טבילה עליהם ככל מעיינות ומקואות: משקל מינייהו במנא· לנסוך על ידיו כדין הנטילה: דכו"ע אסורי דכי תיקון רבנן נטילה לאו בחמין תיקון והני גריעי מחמי האור שלא היתה להן שעת הכושר: דאפסקינהו בבת בירתא· חריץ קצר והמים פונים שם ואין שם שיעור מקוה אבל מחוברין למקום דגזירה בעלמא היא אטו מנא: ט שנפסלו משתיית בהמה· כגון סרוחין או חמי טבריא: בקרקע כשרים· להטביל ידיו דהא מקוה נינהו אבל נטילה לא תקנו רבנן אלא בראויין לשתיית בהמה:

מעדני יום טוב

[ז] **אבל** בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו· ומה שלא דקדקו בלשון ולא אמרו בין גבינה לתבשיל מפני שבכאן לא היה מדבר אלא בענין הנטילה ומפני שלא מדבר בהפרש שיש בין גבינה לבשר או בין בשר לגבינה לא חששו מה שאין כן במימרא דרב חסדא דמקשה מינה ל"ת בסמוך כך הם דברי הרי"ף בתירוץ זה בפירקין וכן פירש בשמו הסר"י בברכות פרק אלו דברים: [ח] **תבשיל** דבשר· גרס בתוספות: [ט] **וכתב** הרי"ף דאפילו אם לא אכל מלח קבעו רבנן חובה משום דמים ראשונים האכילו בשר חזיר מים אחרונים הרגו את הנפש כו' ורבינו השמיטו עיין בסוף פ"ח דברכות בדברי חמודות כתבתי טעמא דאפ"ה האידנא אין נוהגים במים אחרונים: [י] **חזקיה** אמר אין נוטלים מהן לידים· פירש"י דחזקיה תנא ופליג אדלעיל דתניא מים ראשונים בין בצונן והתוספות כתבו דבהגס פירש כן דחזקיה מוקי לה כלישנא קמא דרבי ינאי בגמרא דמוקי לה כשאין היד סולדת בהן וכאן איירי כשהיד סולדת בהן ורבי יוחנן דשרי הכא כלשון בתרא דמוקי לה אע"פ שהיד סולדת מותר ע"כ: [כ] **בריבי**· פירש"י בנו של רבי ובר"פ ע"פ ובמקומות אחרים מפרש בריבי גדול הדור וכאן האמת מפרש שהיה בנו של רבי: [ל] **דלעיל**· בגמרא ורבינו כתבו לעיל ולא כתב ללישנא קמא: [מ] **חזקיה** אמר אין טוטלים מהן לידים ורבי יוחנן אמר אם טובל כל גופו כו'· כך היא גירסת הרי"ף בברכות פרק אלו דברים ובגמרא אמרינן כתנאי מים שנפסלו משתיית בהמה כו' דמייתי לה רבינו לקמן בסמוך והאיא לפי גירסא זו חזקיה כרשב"א וכי היכא דפסקינן לעיל בחמי האור כרבי יוחנן ולא חזקיה אע"פ שהוא רבו משום דר"י כלישנא בתרא קאי כ"ש שהיה לנו לפסוק בכאן כרבי יוחנן כיון דקאי כתנא קמא ומצאתי בכ"ת פ"ו מהל' ברכות שהקשה נ"כ קושיא זו ותירץ די"ל דהא דאמרינן בגמרא כתנאי לאו למימרא דלגמרי הוי כתנאי דהא אפשר לדמות ולומר דחזקיה דאמר אפילו כתנא קמא דעד כאן לא גזר חזקיה אלא בחמי טבריא שאין פסולן ניכר שהרי זכים הם ואין טעמם רע ופסולם הוי מפני שתחלת ברייתן לא היו ראויים לשתייה מחמת חומם (ועיין בד"מ סעיף ל"ג) ואע"פ שמכשיו נתקררו עודם עומדים בפיסולם ולכן אתי למימר דל"ש בת בירתא מכלי אבל בשאר מימות שנפסלו משתיית הכלב שפיסולם ניכר אם בטעמם אם במראיהם לא גזרינן והא דלא קאמר הגמרא הכי משום דלא משכח תשובה לרבי יוחנן דליתי כרשב"א שתיק ומוקי לה כתנאי אבל לענין פסק הלכה כיון דאפשר לאוקמי לחזקיה ככ"ע טותיה נקטינן ע"כ ועיין בד"מ סעיף ל"ד שכתבתי דהר"ל יונה פוסק בהא נמי כר' יוחנן: [נ] **דפסק** מינייהו בבת בירתא· פירש"י דמיירי בשאין במים וכחריץ ארבעים סאה ושים שם עירוב מקואות ממקום המעין לחריץ והוצרך לומר כן מפני שאם נפרש בשיש בו ארבעים סאה ודאי פשוט הוא לדברי הכל שמוטבל בהם ידיו שהרי כל גופו טובל בהן ידיו לא כל שכן והיאך היה אומר חזקיה דגזרינן בת בירתא אטו מנא וכי שייך למגזר מקוה אטו כלי והוצרך גם כן לפרש בשיש שם עירוב מקואות שאם אתה אומר דמיירי בלא עירוב כיון שאין שם לא ארבעים סאה ולא עירוב היאך היה אומר רבי יוחנן כל גופו טובל בהן דודאי לטבילת גופו צריך או ארבעים סאה בלא עירוב או עירוב אם אין שם ארבעים סאה אלא ודאי ע"י עירוב מיירי בפחות מת' סאה כדכתבינן ובזה נחלקו חזקיה ורבי יוחנן דחזקיה סבר אע"פ שיש שם עירוב מקואות כיון שאין במים מ' סאה גזרינן שמא לא יתן אל לבו מהעירוב ויאמר כמו שמותר לטבול בהם הידים בפחות מת' סאה ג"כ מותר ליטול מהם בכלי ולא ישית אל לבו כי מרים הם והאיסור הכלי הוא מחמת המרירות ורבי יוחנן סבר כיון שיש שם עירוב והאוין לטבילת כל הגוף לא גזרינן ביה אטו כלי ויש להקשות לפרש"י דמפרש ההלכה בשאין בו מ' סאה ויש שם עירוב מקואות היאך היה אומר חזקיה גבי כמ"ש בת בירתא אטו מנא דא"כ בטבילת כל הגוף למה הוא מותר לד"ה לטבול בו הגוף [ע"י עירוב] ואע"פ שאין בו מ' סאה כדאיתא בהדיא במס' מקואות[ברפ"ו וכמ"ז]דהוה לן למגזר נמי בטבילת כל גופו מים אלו שאין בהם מ' סא' אטו מים שאובין ויש לתרץ דלא דמי לטבילה דבנטילה שדרך כל השנה ליטול בכלי כפרושן במים מתוקים יש לגזור שמכשיו לא יבין שהאיסור מחמת מרירותא שכמו שדרכו בכל השנה בכלי יבא גם כן עכשיו ליטול בכלי אבל בטבילת הגוף שהכל יודעים שמים שאובין פוסלים [אותה] (מותר) ואין דרך העולם לטבול כל גופו בהן ליכא למגזר והכתי איכא למידק בכ"י עלמא למה לא נגזר בעירוב אטו שיבא להטבילם בפחות מת' סאה (ואפילו בלא) [שלא ע"י] עירוב ומתרצינן דכיון שבטבילת ידים לא שכיחא שאין דרך בני אדם להטביל ידיהם לא גזרו זו היא שמת רש"י ז"ל ונ"ת שאין טבילה דידים מועילה אלא במים שראויין לטבול בהם כל גופו כל זה לשון תלמידי הר"י ז"ל בפרק אלו דברים ועיין עוד בד"ח וגם שם תמצא מפורש מה טעם כתבו תהר"י שהאיסור של חמי טבריא מחמת מרירות: [ס] **ת"ר** מים שנפסלו כו'· לא משום הך רישא נקטה בשם ברייתא דרישא זו משנה שלימה היא בפ"ק דידים אלא בגמרא דמייתי לה הכא סיפא והיא ברייתא בלבד:

כשיש

דברי חמודות

(כח) **ואיכא** בינייהו קינסא· פירש"י למ"ד כלי כו' ולמ"ד אין נוטלין ע"ג קרקע שפיר דמי ופסק טור או"ח סי' קפ"א לקולא כיון דמידי דרבנן הוא אבל הרמב"ם פ"ו מהלכות ברכות פסק לחומרא וכ"ל טעמא כיון דמשום רוח רעה הוא חמירא סכנתא ואזלינן לחומרא וכוב מצאתי שכ"כ שם הכסף משנה וכתב עוד טעם אחר דלישנא קמא הוא לישנא דגמרא ואידך בלשון אמרי לה עד כאן ולפמש"כ (הר"ן) [הר"י] בברכות פ' אלו דברים גבי נוטל אדם ידיו שחרית כו' שאינו נקרא לשון האחרון אלא כשהלשון הראשון מביא הגמרא בסתם והלשון האחר בלשון איכא דאמרי אבל היכא ששניהם מביא אותם בלשון איכא דאמרי לא נקרא לשון אחרון עד כאן לפי זה אדרבה בכה"ג דהכא לשון אחרון הוא והלך אחריו כפי שיטת הרי"ף שכתב רבינו בשמו בסוף פרק מי שאתו ובשאר דוכתי ועיין בפ"ק דמס' ע"ז סימן ג' והאחרונים כתבו דלכתחלה אין נוטלין ע"ג קרקע אלא בכלי ואם אין לו כלי שטל ע"ג עצים דקים וכיוצא בהן: (כט) **ודוקא** חמין שהיד סולדת בהן· אבל ראשונים אפילו שהיד סולדת בהן שפיר דמי ועיין בסימן ח' וכתב הטור סימן קפ"א דא"צ ליטול מים אחרונים אלא עד פרק שני של אצבעות וכ"כ הרשב"א בת"ה וטעמא לפי שאין מגיע למעלה משם לכלוך המאכל ובספר שלחן ארבע כתוב שיש אומרים שצריך ליטול עד מקום שהאצבעות כלים ולענין הלכה נקיטינן כדברי הרשב"א והטור· ב"י: (ל) **אבל** בין תבשיל של בשר לגבינה שלפניו חובה· וכתב הב"י בטור או"ח סימן קע"ג שכתב אורחות חיים בשם הראב"ד וז"ל כל הדברים הנוהגים באחרונים נוהגים באמצעיים שבין גבינה לתבשיל בין להקל ובין להחמיר חוץ משפשוף בגופו או בכותל או בסיפה כדעת שפוסלים באמצעיים ואינם פוסלים באחרונים מפני שעדיין רוצה לאכול וידיו צריכות שימור וחוץ מניגוב ידים שאף האמצעיים צריכים ניגוב כראשונים וחוץ משאר משקים שאינם כשרים לאמצעיים מפני שהם שמנים ונאים ואינם מנקים את השומן ואת המאכל ע"כ ובמ"ש בסימן דלעיל כתבתי בשם התוספות למה אין מברכים על מים האמצעיים: (לא) **דכיון** שאין הבשר והגבינה בעין· וכתב רמ"א וז"ל ושומן של בשר דינו כבשר עצמו כ"כ הרשב"א סימן ס"ז גם המרדכי ובת"ח שלו כלל ע"ז כתב בשם הגהת שערי דורא דאפילו בשומן עוף יש להחמיר ודינו כבשר ממש וכתב שכן נהגו ודלא כיש מקילין בשומן אווז הואיל ובשר עוף דרבנן וסומכים על דברי סמ"ק שכתב דאפילו שומן בשר בהמה יש לו דין תבשיל של בשר עכ"ל רמ"א ולא דקדק יפה רמ"י ז"ל בלבוש הא"ח סימן קע"ג שכתב להקל בשומן אווז ובלבושו לי"ד כתב סתם שומן של בשר דינו כבשר עצמו כלשון רבו שם והרי מוכח מדבריו שבת"ח שאין מחלק בין של בהמה לשל עוף וכן מוכח מהגה"ס עצמה מדסתם ולא פירש שיש חילוק וכתב ב"י בשם רבינו ירוחם דנהגו רבותיו בפרק דין תבשיל של בשר הואיל והוא דבר נלוש אבל אם הוא עב כגון ירקות יש לו דין בשר ע"כ: (לב) **ויתכן** פירוש זה אפילו לדברי האוסרין גבינה אחר בשר בנטילה וקנוח· אמנם בהגהת ש"ד כתב דיותר יש להצריך נטילה בין תבשיל לתבשיל ואפילו ביום לפי שיותר נדבק בידים מגבינה עצמה וכן כתוב בש"ד וכא"ז וכתב רמ"א דהכי נהוג אם אכל תחלה תבשיל של חלב ואחר כך תבשיל של בשר אבל איפכא לא מהני אלא כמו שכתוב בארוך דנהגו להחמיר דאפילו אם אכל תבשיל של בשר שלא לאכול גבינה אחריו כאילו אכל בשר עצמו וכתב ב"י שאין לפרוץ גדר כ"ע בת"ח בפנים אבל בסימנים שם כתב דאיפכא לא מהני נטילה לחוד רק בעי קינוח והדחה וכא"ת שאפשר דלא החמיר הארוך אלא באוכל גבינה ממש אבל לא בתבשיל של גבינה ובאוכל בשר ממש אחר תבשיל של גבינה כתב בהגהותיו דיש ליטול ידיו ביניהם ובסימני הת"ח כתב שצריך הדחה וקינוח הפה והן דברי הגהת ש"ד אלא דלהגהה הכוא גם בבשר ושומן שאחר תבשיל של גבינה לא הצריך אלא קינוח והדחה וכתב ב"י שאם אין התבשיל של בשר רק שנתבשל בקדירה של בשר לא נהגו להחמיר ומותר לאכול גבינה אחריו ע"כ וכן הוא בתשובת מהר"ם בהגהת שערי דורא ע"כ עוד כתב ב"י בשם רש"י דשמש המשמש בסעודה אע"ג דנוגע לא אכפת לן שלא הצריכו נטילה אלא לאוכלין ולא לנוגעין וכתוב בהגהת אשר"י וז"ל מצוה מן המובחר שיהא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך לבער מעל השלחן הלחם וכל המאכל שעלו עם הגבינה על השלחן והא"כ יביא בשר ויאכל והכי איתא בירושלמי פרק אלו דברים מאן דאכיל חובין ובעי למיכל קופרא צריך לנער פתיתים וכתב הרשב"א בתשובה סי' ע"ז דאסור לאכול גבינה על מפה שאוכלים עליו בשר דנדבק המאכל הראשון במפה וחוזר ונדבק במאכל השני וכ"ש שאסור לחתוך פת בסכין שאוכלין בו בשר ולאכול הפת עם הגבינה משום שומן הנדבק בסכין וכתב רמ"א בהגהות דכן להפך נמי אסור וכתב עוד דמיהו אם קנחו הסכין תחלה היטב ונעצו בקרקע קשה מותר לחתוך בו הפת ע"כ וכתב בהגהותיו שכבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים ולרשום א' מהם שיהא לו היכר ונהגו לרשום של חלב ואין לשנות מנהג ישראל וכבר כתבתי בזה בפ"ק סעיף כ"ח ועיין לקמן סעיף ק"ה וק"ב: (לג) **גרסינן** בפרק כיצד מברכין דף מ"ו הוית ביניתא דאיטוות בהדי בשרא אסרה רבא מפרזיקא למיכליה בכותחא מר בר רב אשי אמר אפילו במילחא נמי אסורה משום דקשיא לריחא ולדבר אחר פירש רש"י ביניתא דג דאטוי בהדי בשרא בתנור אחד אסרה רבא מפרזיקא למיכליה בכותחא שיש בו חלב משום דקסבר ריחא מילתא היא· לדבר אחר· צרעת עד כאן וכתב הטור א"ח סימן קע"ג שהרא"ש ז"ל היה רגיל ליטול ידיו בין בשר לדגים דתמירה סכנתא מאיסורא וכ"כ הכלבו שהיה נוהג הר"ם ובטי"ד סי' קט"ז כתב די"ש מחמירין בדבר לאחד לדגים כלים לבדן וא"ח הרא"ש ז"ל היה רגיל לרחוץ ידיו בין בשר לדג והיה שורה פת ביין ואוכלו בינתיים כדי לרחוץ פיו עכ"ל ובשערי דורא בהג"ה כתב מהרא"י אדברי הרא"ש דלא ראה אפי' רבנן קשישי דנהגו הכי רק עשו קנוח הפה בינתיים והדחה ע"י שתייה וכן הוא בהגהת מרדכי דאין סכנה לאכול זה אחר זה אם אינו מבושלים ביחד וכתב רמ"א בהגהות שנוהגים שלא לרחוץ הפה ולא הידים בינתים מ"מ יש לאכול דבר ביניהם ולשתות דהוי קינוח והדחה ע"כ וכתב בא"ח הארוך דלכתחלה אין לנותן ביחד משום ריחא מלתא אבל בדיעבד שרי אם לא שהשומן זב מהא' על חבירו שאז אסור דהוי כבישול ע"כ ועיין לקמן סעיף קנ"א שם פירשתי להא דאפילו במלחא ע"ש: (לד) **בבנא** כו"ע לא פליגי דאסור· פירש"י דכי תקון רבנן נטילה לאו בחמין תיקון והני גריעי מחמי האור שלא היתה להן שעת הכושר וכתב הב"י א"ח סי' ק"ס דלדבריו נראה שאע"פ שהיה מים יפים לשתייה ונינהו פסולים דכיון דמתחלת ברייתן היו חמין לא היתה להם שעת הכושר דהל"כ ה"ל לפרש דנטול בהם בעודן חמין כשרים אבל תלמידי הר"ר יונה חלקו בין חמי האור לחמי טבריא בטעם אחר שכתבו דיש לומר דהכא לא אסרו אותן מפני התמימות אלא מפני שהן מרים ביותר שאפילו ע"י הדחק אין אדם יכול לשתותן וגם אין ראוי לשתיית בהמה ולפיכך אסרו אותם בכלים אבל בחמי האור אפילו בכלי הם מותרים וכן במים אחרים שנוכבים חמים כמו חמי טבריא כיון שאינן מרים כל כך כמותם שיכול האדם לשתות מהם על ידי הדחק יכול ליטול מהם בכלי מפי מורי הרב נר"ו עכ"ל וכ"כ הרמב"ם שטעם פיסולן מפני שאינם ראויים לשתיית בהמה וכ"כ ג"כ הרשב"א בת"ה וכתב בית יוסף דמ"ש תהר"י דיכול האדם לשתותן על ידי הדחק אינו מדוקדק דבשתיית בהמה הדבר תלוי כדבסמוך לקמן אבל שתיית אדם אינה מעלה ואינה מורדת והאפשר דממשמע ליה ז"ל דודאי בשתיית אדם הגליה מלתא ולא תלו אותם בשתיית בהמה אלא משום דכל שלא נפסלו משתיית בהמה אדם יכול לשתותן בשעת הדחק ע"כ ולפי דברי תהר"י וסייעתו הא דכתבתי בשם הכ"מ לתרץ דחזקיה כת"ק דרשב"א נמי מצי סבר וכתב דהאין פסולן של חמי טבריא ניכר שהרי זכים הם ואין טעמם רע ופסולה הוי מפני שתחלת ברייתן וכו' לא אתיא אליבייהו דהני מפרשים אלא אליביה דרש"י הוא שפירש כן ולאיך צריך לחלק ולתלות במה שהם זכים בלבד: (לה) **דפסק** מינייהו בבת בירתא· פירש"י שאין שם שיעור מקוה אבל מחוברים למקוה וכתב הבית יוסף דהיכא דאיכא מ' [סאה] בבת בירתא נראה מדבריו דמטבילין בו הידים וכן דעת הרשב"א וכן נראה מדברי הטור עד כאן וכבר כתבתי במ"ע בשם תהר"י דלרש"י אין טבילת הידים מועילה אלא במים שראוים לטבול כל גופו אבל כתבו עוד דהר"ר יונה פירש מחלוקת חזקיה ורבי יוחנן באין שם עירוב מהמעין לבת בירתא ואין בבת בירתא ארבעים סאה ודייק הכי מלישנא דקאמר דפסק מינייהו משמע דפסק אותם לגמרי ואין ביניהם חבור כלל דמן התורה אין שום טבילה צריכה ארבעים סאה אלא טבילת כל גופו בלבד אבל טבילת כלים די ברביעית בלבד והוא שיהיו מתכסות הכלים בתוך המים כגון מחטים וצנורות שהם כלים קטנים ויכולין להתכסות ברביעית או אם הם כלים גדולים שיוסיף על הרביעית כדי שיתכסו בתוכן הנה שאע"פ שלא יהיה בו ארבעים סאה די לטבילת כלים ברביעית מן התורה אלא שחכמים אמרו שלא יהיה חלוק בין טבילת גופו לטבילת כלים והצריכו הכל בארבעים סאה כדאמרינן רביעית של תורה בטולו ורצה לומר אע"פ שטבילת כלים די ברביעית מן התורה כיון שהכלים מתכסים במים אפילו הכי בטלו חכמים זה השיעור והעמידו הכל בשיעור מ' סאה ומדחזינן דטבילה כלים שהיא מן התורה אינה צריכה ארבעים סאה כ"ש טבילת הידים שאינו אלא מדרבנן שרי בשיטבול ידיו ברביעית כיון שמתכסים במים אלא שכמים אלו מפני שהם מרים ונפסלים בכלי ע"י מרירותם נחלקו חזקיה ור' יוחנן חזקיה אמר כיון שאין בהם ארבעים סאה ואין בהם עירוב גזרינן שמא יבא ליטול מהם בכלי שיאמר כמו שבכאן ראויין בלא עירוב ובלא מ' סאה כך הם ראויים בכלי ולא ישית אל לבו שפסולתם מחמת המרירות ורבי יוחנן סבר לא גזרינן כיון שאין בהם מ' סאה ואין אנו חוששין למרירותם לענין טבילת הגוף ידיו לא כ"ש ולא קאמר שכל גופו טובל בלאו דוקאי כיון שאין בהם מ' סאה ולא עירוב מקואות אינו טובל בהן גופו אלא ה"ק והאי גזרינן מפני מרירותו כל גופו טובל בהן כשיש בהן ארבעים סאה ואין אנו חוששין למרירותן לענין טבילת הגוף ידיו לא כ"ש שאין לחוש ולגזור מפני המרירות וכמו שמותר לטבול ידיו במים מתוקים בלא עירוב ובלא ארבעים סאה כיון שהידים מתכסים במים הה"נ באלו המרים שטובל בהן ידיו אע"פ שאין שם שום עירוב כיון שיש בחריץ שיעור להטביל ידיו והלכתא כחזקיה ויכול ראיה לסברא זו מדאמרי' לקמן ואי בעי דולא בכובא משקא כיון דלייפי מטבילין בו את הידים ומדאמר טעמא כיון דלייפי משמע דחיבור כל שהוא סגי לטבילת ידים ואפילו חיבור כל שהוא לא היה צריך אלא כדי שלא יבא שאובים על ידי הכלי ואילו לטבילת הגוף לא סגי בעירוב כל שהוא אלא צריך חיבור כשפופרת הנוד וכמו שאנו רואים בזה שיש הפרש בין טבילת הגוף לטבילת הידים ה"נ בבת בירתא אע"ג דאין שם ארבעים סאה ולא עירוב כלל ואינו ראוי לטבילת הגוף אפי' הכי טובלין את הידים ומביא עוד ראיה מדאמרינן לקמן הא אריתא דדלאי אין מטבילין בה את הידים ואמרינן התם טעמא משום דהוה להו שאובין ולמה הוצרך לומר הטעם מפני שהם שאובין תיפוק לי מפני שאינן מחוברין דהא קי"ל דהגוד והקטפרס אינן חיבור דלעולם אם המים באין במורד ממעלה למטה או שבאים בקילוח אפילו לא יכולו במדרון לא הוו חיבור שאינו נקרא עירוב מקואות אלא כשהמים מתערבים בנחת מזה לזה והכא גבי אריתא דדלאי כיון שבאין המים לניגור מכח הדולא נמצא שבאין במדרון ולא הוי חיבור ולמה הוצרך לפסלם מטעם שהיו שאובין תיפוק לי משום דליכא חיבור אלא ודאי מפני שלטבילת ידים גגוק וקטפרס הוו חיבור מה שאין כן בטבילת הגוף לפיכך הוצרך לפסלם מטעם שאובין ולמדנו מזה שיש הפרש בין טבילת הגוף לטבילת הידים דבטבילת הגוף לא הוי חיבור נגוק וקטפרס ולטבילת ידים הוו חיבור והכי נמי יש ביניהם הפרש שאע"פ שלטבילת הגוף צריך עירוב כל זמן שאין (באין) במים ארבעים סאה לענין טבילת הידים אין צריך עירוב ואפילו פסק המים לגמרי מהמעין ואין בהם אלא רביעית או שנתקבצו מהליכן מהגשמים יכול לטבול בו ידיו כיון שאינן שאובין עכ"ל (ועיין בכל' מקואות סעיף ל"א) ולמדנו מדבריו דהא דחזקיה דגזרינן היינו דוקא כשאין כאן ארבעים סאה ולא עירוב אבל כל שיש אחד מהם או ארבעים סאה או עירוב דשרי בהכי ותו ליכא למיגזר ודברים הללו כתב הב"י בשמו ולא הזכיר מה שפוסק כר' יוחנן ובודאי שטעמו מפני שהרי"ף ורבינו והרמב"ם כולם פסקו כחזקיה לא חש לדברי הר"ר יונה בזה ואין מן הראיות הכרע על חמי טבריא ועוד כתב הבית יוסף דדעת הרשב"א כדעת רש"י ע"כ: (לו) **תניא** בתוספתא בפרק קמא דמקואות זה הכלל כל מקום שאדם טובל ידים וכלים טובלים אין אדם טובל אין ידים וכלים טובלים וכתבה הרמב"ם בפירוש המשנה פ"ה ממקואות וכתב הב"י אורח חיים סימן קנ"ט שאע"פ שהרמב"ם הביאה שם על דברים שטעונים טבילת ידים ואין מספיק בו נטילה מ"מ משמע דה"ה לדברים שמספיק בהם נטילה שאם בא להטבילם צריך להטבילם במקום שאדם טובל בו ולכן כתב בפרק ו' מהלכות ברכות כל הצריך נ"י והטביל ידיו במי מקוה אינו צריך דבר אחר ואם הטבילם במים שאין להם שיעור מקוה או במים שאובים שבקרקע לא עשה כלום (וכך הוא דעת רש"י כדלעיל וכ"כ המרדכי) ומיהו ה"מ במים שאינם נובעים אלא שנתקבצו ממי גשמים וכיוצא בהם אבל במי

מעין

ויש אומרים מים שאובים שקרובים להיות [ע] כטיט הנדוק · ופירוש קמא עיקר דהוי בגלגלין (לז) אלא שהן מלוחין או סרוחין · אבל בשאובין אין חילוק בין קרקע לכלי · דאמרינן בפרק שני דזבחים (דף כב:) אמר ר״ל כל המשלים למקוה משלים למי כיור · לרביעית אינו משלים · למעוטי מאי · אילימא למעוטי טיט הנדוק · היכי דמי (לח) אי דפרה שותה ושותה הימנו אפילו לרביעית נמי משלים · ואי אין פרה שותה ממנו אפילו למקוה נמי לא · אלא לאו דמים שאובים · (לט) אמר רב אדא בר אבין אמר רבי יצחק בר אבדימי אין נטילת ידים לחולין אלא משום סרך תרומה · ועוד משום מצוה · מאי מצוה · אמר אביי מצוה לשמוע דברי חכמים · [ס] משום נקיות · רבא אמר [צ] מצוה לשמוע דברי ר׳ אלעזר בן ערך [ק] מכאן סמכו חכמים לנט״י מן התורה · אמר ליה רבא לרב נחמן מאי משמע · דכתיב וידיו לא שטף במים הא שטף טהור · והא בעי טבילה · אלא ה״ק אחר שלא שטף ידיו במים טמא : י (פסחים דף קטו:) [ר] אמר ר׳ אלעזר א״ר אושעיא (מ) כל שטבולו במשקה צריך נטילת ידים [ש] (מא) לפי שהמשקה עלול לקבל טומאה הצריכו כאן נטילה משום סרך תרומה · א״ר אלעזר א״ר אושעיא לא אמרו נט״י לפירות אלא משום נקיות בלבד · ופליגא דרב נחמן דאמר רב נחמן (מב) הנוטל ידיו לפירות אינו [ת] אלא מגסי הרוח · אמר רבה בב״ח זימנא חדא הוה קאימנא קמיה דרבי אמי ור׳ אסי אייתי לקמייהו כלכלה דתאנים אכלו ולא משו ידייהו ולא ספו לי מיניה ובריך כל חד וחד לנפשיה · שמע מינה תלת שמע מינה אין נט״י לפירות · ושמע מינה אין זימון לפירות (מג) ושמע מינה שנים שאכלו [א] מצוה ליחלק · יא [דף קו ע״ב] ת״ר קידוש ידים ורגלים עד הפרק [ב] פי׳ מקום חיבור היד לקנה · לתרומה עד לפרק פירוש מקום חיבור האצבעות על גב היד · בחולין עד לפרק [ג] פירוש פרק השני שבאצבעות · ואשכחנא משום דר׳ יהושע בן לוי דעד לפרק בין לחולין בין לתרומה לחומרא · וכן הילכתא ורב אלפס ז״ל גורס (גרסת ס״א) קידוש ידים ורגלים עד הפרק [ד] לחולין עד לפקק · לתרומה עד לפרק · פירוש פקק הוא פרק השני שבסוף האצבעות מלשון (כריתות דף יח:) שיתפקקו כל חוליות שבשדרה · דכמו כשאדם קורע חוליות החוליות כלפי חוץ כך כשאדם טופף לאצבעותיו בולטות אותן קשרים כלפי חוץ · והכי פירושו קידוש ידים עד הפרק חבור היד והזרוע · לחולין עד לפקק סוף האצבעות · לתרומה עד לפרק סוף היד כמו בקדוש · ומה שלא שנה יחד קדוש ותרומה כיון דשיעור אחד להם . מפני ששנה תחלה קידוש ידים שהוא מן התורה ואח״כ חולין שהוא מצוי יותר ואח״כ תרומה · ובזה נחלקו האמוראין · [ו] רב היה גורס בחולין לפקק ובתרומה עד לפרק · ושמואל היה גורס בשניהם לפרק ומצריך גם בחולין עד הקנה וכן נמצא כתוב בהלכות א״י נט״י כל היד · וכן נמצא בספר הזהיר אמר שמואל לחולין כל היד · ולכך כתב רב אלפס ז״ל משום דר׳ יהושע בן לוי עד לפרק בין לחולין בין לתרומה ולא כתב לחומרא · [ז] כיון דאמר עד לפרק ממילא ידענא
דהוי

רש״י כל המשלים למקוה · במסכת מקוואות תנן יש מעלין ולא פוסלין מעלין משלימין לארבעים סאה והתם מפרש להו : משלים למי כיור · לשיעור ארבעה כהנים: לרביעית · של נ״י אינו משלים: למעוטי מאי · אהא דהאי משלים לרביעית : אילימא למעוטי טיט הנדוק · שהוא מן המעלין את המקוה כדקתני התם : נדוק · דק שראוי להוריקו מכלי אל כלי : אי דפרה שותה ושותה ממנו · שאינו עב ליפסל משתיית בהמה : אפי׳ לרביעית נמי · דכל זמן [שלא נפסלו משתיית בהמה כשרין לידים כדאיתא פ׳ כל הבשר מים] שנפסלו משתיית בהמה בין בכלים בין בקרקע פסולים הא לא נפסלו כשרים : אפי׳ למקוה נמי לא · דלאו נדוק הוא : נטילת ידים לחולין מפני סרך תרומה · הוצרכו שהידים שניות ופוסלות את התרומה אבל חולין לא מהניא בהו שני ומפני סרך תרומה שירגילו אוכלי תרומה ליטול ידיהם הנהיגוה בחולין : מצוה · לשמוע דברי חכמים · שתקנו : רבא אמר · דאורייתא היא מצוה כר״א בן ערך : מכאן סמכו · כדמפרש והזיל : הא שטף · במים את ידיו טהור מנגיעתו בזב בתמיה : אלא ה״ק · הנוגע בזב ומי שאינו שוטף את ידיו שניהם טמאים ואסמכתא בעלמא היא : י צריך נטילת ידים · משום משקין שהידים שניות וכל הפוסל בתרומה מטמא משקים וכו׳ : ופליגא דרב נחמן · דאמר גסות היא ואסור לנהוג עצמו בגסות הרוח ולאו רשות היא : ולא יהבו לי מידי · שלא חשו לצרפני עמהם לזמון דקסברי אין מזמנין על הפירות לומר נברך : וש״מ מדברכו כל חד וחד לנפשיה לאחריהם ולא יצא האחד בברכת חבירו ש״מ בשנים מצוה ליחלק הואיל ואין כאן שלשה : יא קידוש ידים ורגלים · מן הכיור : עד הפרק · העליון מקום חיבור היד והזרוע : לתרומה עד הפרק · פרק השלישי והוא נגב היד : עד הפרק · השני שבאמצע האצבעות דכיון דמשום סרך תרומה בעלמא הוא דיו אם נטל במה שנוגע במאכל דהיינו ראשי אצבעות : לחומרא · בפרק השלישי והוא שבגב היד :

מעדני יום טוב

[ע] כטיט הנדוק · דק שראוי להוריקו כו׳ כך פירש רש״י בפ״ב דזבחים דף כ״ב : [ס] משום נקיות · דחולין עצמם והיינו ועוד דקאמר וכן פירשו התוס׳ : [צ] מצוה לשמוע דברי ר״א בן ערך · דאסמכיה אקרא מאה״כ לאביי שאין לחכמים בזה סמך על הכתוב : [ק] מכאן סמכו כו׳ · ולאו דרשה גמורה היא דעיקר קרא אתא לכדדרשינן בנדה מה ידיו מאכלאי כ״כ התוס׳ ובפרק יוצא דופן דף מ״ג דרים ליה לענין היסטו של זב ואפקי׳ בלשון נגיעה דהאי קרא לאו למגע איצטריך דהא כתיב והנוגע בבשר הזב אלא זה היסטו של זב וכתיב וידיו מה התם מאכלאי כלומר בגלוי אף היסטו בגלוי אבל הסיט הזב בקיסם שבקומתו אינו מטמא ובהם פירש״י דלא שטף במים מילתא אחריתי היא נמילף לנ״י לאכילה ותימה דהא הכא פירש״י גופיה דאסמכתא בעלמא הוא ותלמידי הר״י ז״ל בפרק אלו דברים כתבו ג״כ דקרא אסמכתא דלפי פשט הכתוב אינו אומר אלא על הזב ור״ל ואיבריו לא שטף במים ומה שלא כתב בפירוש ובשרו לא שטף במים בא להשמיענו מה ידיו מאכלאי אף כל שהוא מאכלאי ג׳ומעט מקום בית הסתרים כגון בית השחי והחת הגיני ידיו שאע״פ שאין המים נכנסים שם טבילתו טבילה מפי מורי הרב נר״ו עכ״ל ויראה לי דליבנא דגמרא נקט אע״פ שלא נתכוין להגמרא דהא בגמרא מיירי לענין למעויי אלא נתכוין לברייתא דת״כ דתניא וידיו לא שטף במים מה ת״ל לפי שנאמר ורחץ את בשרו במים יכול אף בית הסתרים ת״ל וידיו מה ידיו בנראה פרט לבית הסתרים אף כל בנראה פרט לבית הסתרים : [ר] א״ר אלעזר א״ר אושעיא כל שטיבולו כו׳ · בפרק ערבי פסחים דף קט״ו : [ש] לפי שהמשקה פלול כו׳ · וז״ל תלמידי הר״י בפרק אלו דברים כל שטיבולו במשקה צריך נ״י פירוש עיקר נ״י הותקנה על הפת שנאחז בידים שהנטילה היא משום סרך תרומה ורוב התרומות הם מהפת אבל לפירות ה״נ נ״י שאין תרומתן מן התורה אלא הענבים אחר שיעשה מהן יין והזיתים אחר שיעשו שמן שלא מצינו תרומה מן התורה אלא בשלשה דברים דכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך אבל המשקין כיון שאינן נאחזין בידים שאדם שותה אותן ע״י הכלי לא היו צריכין נטילה מן הדין אלא מפני שהמשקין הם עלולים יותר שמקבלים טומאה מהידים שהם שניות כמו התרומה ונעשו ראשונים לטמא דברים אחרים כדאמרינן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה לפיכך החמירו בהם והצריכו לכל דבר שטיבולו במשקין נ״י מפי מורי הרב נר״ו ע״כ : [ת] הרי זה מגסי הרוח · מפני שדומה ליוהרא ומיירי בסתם ידים אבל אם יודע שאין ידיו נקיות צריך ליטול ידיו· תלמידי הר״י ועיין בד״מ : [א] מצוה ליחלק · שאם היה רשות [היה] לאלו לעשות למצוה מן המובחר ומתה שלא עשו ובירך כל א׳ ואחד לבדו ש״מ מפני דמצוה ליחלק עשו כן· תהר״י : [ב] פירוש מקום חיבור היד לקנה · שהוא סוף היד דכתיב ורחצו ידיהם דמשמע כל הידים· תלמידי הר״י : [ג] פי׳ פרק השני שבאצבעות · שאין לפרש עד הקשרים הראשונים שבאצבעות חדא שהוא דבר מועט ביותר ועוד שאינו שוה בכל האצבעות שאם יטול קשר אחד מהגודל וקשר אחד בלבד מכל אצבע והאצבע לא ישאר מהגודל אלא קשר אחד בלבד וישאר מכל שאר האצבעות שני קשרים לכל אחד ואחד אבל עכשיו שניטל השני קשרים דשאר האצבעות וקשר א׳ מהגודל אותו הקשר הראשון של הגודל הוא במקום קשר ראשון ושני ונמצא שישאר עכשיו קשר אחד לכל הנה שבין בגודל בין בשאר האצבעות לא ישאר אלא קשר אחד בלבד לכל אחד ואחד· תהר״י : [ד] בגמרא גרס בברייתא וגם הרי״ף הביאו וכל דבר שחוצץ בטבילה ורבינו לא הם לכתבו בכאן מכיון שכתב בזה לקמן ס״ס ע״ו : [ה] לחולין עד לפקק · לא נמצא כן בספר רי״ף שבידינו אבל תהר״י כתבו ג״כ גרסא ז׳ דעד לפקק בשמו של הרי״ף גם בשם ר״ח : [ו] רב היה גורס כו׳ · בגמרא אמר רב עד כאן לחולין עד כאן לתרומה ושמואל אמר עד כאן בין לחולין בין לתרומה לחומרא ופירש״י ע״כ לחולין ·מראה היה בידו כמו שפירשתי ושמואל אמר פרק החולין והתרומה שוין ולחומרא בפרק השלישי והוא שבגב היד ע״כ וכתבו התוס׳ דאין להקשות מהברייתא על שמואל דשמואל כהן היה ורגיל בתרומה לכך החמיר על עצמו להרגיל אף בחולין ע״כ וכתב רבינו דלהרי״ף נחלקו כו׳ : [ז] כיון דאמר עד לפרק ממילא ידענא דהוי לחומרא עד הקנה · דדבר ידוע הוא שהפרק ר״ל עד סוף היד ושם הלשון כדי שנבין כי לשון
הפרק

דברי חמודות

[ע] מעין כל שיש בהם כדי לכסות ידיו מטביל בהם את הידים שהרי אפילו גופו טובל בהם לדעתו שהרי כתב בפ״ט מהל׳ מקוואות שהמעין אין למימיו שיעור אפילו כל שהן מטהרין וכתב הרא״ש בהל׳ מקוואות שכן דעת הראב״ד ג״כ וא״כ לפי דעתם ודאי לטבילת ידים אין מי מעין צריכים שיעור וזהו שדייק הרמב״ם ולא הזכיר בהלכות ברכות גבי אם הטבילם במים שאין בהם שיעור מעיין אלא מקוה וכבר כתבתי בסעיף דלעיל לדברי תלמידי הר״י שכתבו בשם הר״י ז״ל דלענין טבילת ידים אין צריך עירוב ואפילו פסק המים לגמרי מהמעין ואין בהם אלא רביעית או שנתקבצו מאליהן מהגשמים יכול לטבול בו ידיו כיון שאינן שאובין וכן דעת הרשב״א והביא ג״כ מהא דאריתא דדלאי דלקמן וכתב עוד ואל תתמה שלפעמים אפילו בטבילת גופו מקילין בפחות מארבעים סאה כגון לבעלי קריין שתקנו להם ט׳ קבין ואע״פ שזה בקרקע וזה בכלים עד כאן וכתב עוד הב״י שהרא״ש נחלק על הרמב״ם והראב״ד וסובר כר״י דמעיין צריך שיעור לטבילת אדם ואפי׳ קטן בעי ארבעים סאה ולדבריהם הפשר דלטבילת ידים נמי בעי ארבעים סאה כדברי רש״י והרמב״ם או דלא בעי וכדברי הר״ר יונה והרשב״א ז״ל ונראה דכיון דנטילת ידים דרבנן נקטינן לקולא עד כאן ולענין מים שאינם נובעים כתב גם כן בש״ע דנקטינן כדברי המיקל אבל רמ״א הגיה עליו דיש להחמיר לכתחלה וכתב עוד הבית יוסף דמי גשמים שהם זוחלין להרמב״ם פשיטא דאין מטבילין בהם הידים מאחר שאינם ראוים לטבילת אדם וכן נראה לדעת רש״י וז״ל הרשב״א בת״ה המטביל ידיו בנהר או במקום כנוס מים הראוין לטבילה ידיו טהורות אבל לדעת הר״ר יונה איכא לספוקי אם נקיל גם בזה לענין טבילת ידים דלכאורה משמע שגם בזה ראוי להקל לדעתו אלא שאם מה שכתב הר״ר יונה או שנתקבצו מאליהן הגשמים יכול לטבול בו ידיו הוא בדקדוק אם כן דוקא במקובצים הוא דמכשיר במי גשמים אבל לא בזוחלין עד כאן וכתב רמ״י דלכתחלה יש להחמיר ובדיעבד עלתה לו טבילה וחוזר ונוטל בלא ברכה עד כאן ולי נראה שאם אין לו עוד מים דיכול לסמוך על טבילה זו דכל דין נטילת ידים מדרבנן ושומעין להקל עוד כתב הב״י דארבעים [סאה] מים שאובים בקרקע להרמב״ם ודאי שאין מטבילין אבל הראב״ד חלק עליו מדמצינו בבעלי קריים שטובלים בהן ושאובה שהמשיכוה נראה דאף להרמב״ם מטבילים בהם את הידים דהא אפילו לטבול בהן את הגוף יש מחכמי המערב שמורים להכשיר וכמ״ש בהל׳ מקוואות פרק ד׳ ואע״פ שכתב שלא ראה מי שעשה כזה היינו לטבילת הגוף אבל להטביל בהן את הידים לכו״ע כשר ובהדיא כתבה הרא״ש אהא דאריתא דדלאי דה״מ בדולה ושופך ונותן לתוך החריץ עצמו אבל בנותן אותו חוץ לחריץ כשרים דשאובה שהמשיכוה כשירה לכו״ע לענין נ״י ע״כ וכתב הרשב״א בשם ה״ג היכא דקא מסגי ע״ג הנהר וליכא מנא בהדיה למשקל ולממשא ידיה לא לשקול מיא בחדא ידיה ולמבייה לאידך ידא אלא ליטבלינהו לתרווייהו בנהרא ונתן טעם לפי שאין כאן לא נטילה ולא טבילה וכתב עוד דידו אחת בנטילה וידו אחת בטבילה ידיו טהורות כדאיתא פ״ב דגיטין דף ט״ו וכתב המרדכי בפרק אלו דברים המטביל ידיו אין צריך שיפשה שתי פעמים ולא ניגוב ולא להגביה ידיו דתניא במסכת ידים בפ״ב המטביל ידיו אין צריך לניגוב ידים וא״צ להגביה ידיו וכ״כ סמ״ג סי׳ כ״ז וכן פי׳ מהר״י ן׳ חביב ז״ל דברי הרמב״ם שכתב כל הצריך נטילת ידים והטבילם א״צ דבר אחר ע״כ ועיין בפרק שלשה שאכלו סעיף ק״ב וכתב הטור שהמטביל ידיו מברך על טבילת ידים וכן כתב המרדכי בפ׳ אלו דברים שמברך על טבילת ידים או על שטיפת ידים וכן כתב סמ״ג וסיים בה ואין מברכין על נטילת ידים אלא כשנוטל מן הכלי וז״ל הרשב״א כתבו התוס׳ דמברך על טבילת ידים מידי דהוה אכל גופו שיכול לטבול שם ושמעתי מפי רבינו הרב ז״ל דלא מברכין אלא על נט״י דהיכן צונו על טבילת ידים אבל על נט״י צונו ויש בכלל מאתים מנה שמחמת חיוב הנטילה שצונו אנו מטבילים בה עכשיו את הידים ונראה עיקר וכ״כ משם הגאונים ז״ל ע״כ וכן כתב בתשובה כ״כ תלמידי הר״י בפ׳ אלו דברים וכן פסק הש״ע אבל רמ״א ז״ל כתב שעיקר כדברי המרדכי דמברך על נט״י או על שטיפת ידים שהאגור כתב שכן קיבל מרבותיו : (לז) אלא שהן מלוחין או סרוחין · או מרים כך כתב הטור סימן ק״ס וגם הרמב״ם פ״ו מהל׳ ברכות כתב מרים : (לח) אי דפרה שותה כו׳ · ויראה לי לפי מה שפירש רבינו שמשון בפרק ב׳ דמקוואות השיעורי דתנאי דהתם בטיט הראוי לטבילה דמפרש דבהא פליגי מר סבר בהאי שותה ובהאי אינו שותה ושם פסקו הרמב״ם והברטנורה כר׳ יהודה דקאמר מקום שאין קנה המדה עומד א״כ בכי האי שיעורא פרה שותה : (לט) לשון הבית יוסף טור א״ח סי׳ ק״ס כתב הרמב״ם בפ״ו מהל׳ ברכות כל העולה למדת מקוה עולה לשיעור רביעית ודברים העולים למדת מקוה שנויים בפ״ז ממסכת מקוואות והם השלג והברד והכפור והגליד והמלח וטיט הנדוק כיצד מקוה שיש בו מ׳ סאה חסר א׳ נפל מהן סאה לתוכו העלוהו ותנן נמי שאפי׳ הביא מ׳ סאה שלג בתחלה והניחן בעוקה וריסקו שם הרי זה מקוה שלם וכשר וכן פסק הרמב״ם ולפי זה ה״ה דלרביעית תהני אם ריסקו עד שנעשה מים אפי׳ כל הרביעית מריסוק דברים הללו ע״כ והוי יודע דבטוי״ד סי׳ ר״א מסיק שם בבית יוסף דאע״ג דלענין טבילה אין להקל לטבול בשלג אא״כ שהופשר מיהו לטבול ידיו בשלג לאכול לחם אם אין לו מים כיון דנ״י דרבנן נראה דשפיר יש לו לטבול אפילו כשלא הופשר ע״כ ובש״ע שלו כתב לזה הוא מפני שנמשך אחר מ״ש בב״י דטור א״ח ואשתמיטתיה למ״ש בטי״ד ועוד דע דבדיעבד פשיטא דסגי דהא אף לטבילת הגוף לא אסרינן אלא לכתחלה כמ״ש בה׳ מקוואות סעיף ס״ח ועוד כתב בש״ע על אלו הדברים דיש מי שאומר שאין נטילת מים ראשונים אלא במים בלבד ע״כ ולכאורה משמע דלדבריו משמע כל אלו והיינו כן דבעל סברא זו הוא הראב״ד שכתבו רבינו בפ׳ ג׳ שאכלו סי׳ ל״א וטעמיה לפי שעשו נ״י לחולין כטבילה לתרומה ואין עושין מקוה אלא מן המים דכתיב וידיו לא שטף במים ומכאן סמכו חכמים לנ״י ע״כ ומכיון דכל הני למקוה כשרים לא מיעטום ג״כ לנטילה ולא אתא התם אלא לאפוקי מי פירות ולכן נ״ל לפרש דברי הש״ע דלא קאי אדלעיל מיניה אלא קאי אדבתריה ויש מכשירין ביין ויש מכשירין בכל מי פירות והקדים לכתוב דיש מי שאמר שאין נוטלין אלא במים בלבד כלומר ולאפוקי מכל הני דלקמיה דמכשירין ביין ומי פירות וסברות הללו הלא הם כתובים על ספר ד״ח בפ׳ ג׳ שאכלו סעיף נ״א ונ״ב וכתב עוד בב״י וז״ל כתוב בהגהות אשר״י פ״ב דברכות נוטלים לידים ביבחושין אדומים ומכל דבר שתחלת ברייתו מן המים מיהו שמה צריך שיהא לחלוחית קצת ע״כ מה שהעתיק הב״י מלת עפר לפום ריהטיה לא דק דמלתא באפי נפשיה היא התם ושוב מצאתי בהגה כתובה בקלף כתיבת יד שכתוב שם וז״ל שא״צ שיהא בהן לחלוחית קצת ע״כ אבל נ״ל שהיא גירסא מוטעת וצ״ל ושמה צריך דלגירסא הכתובה ס״ל לכתוב וא״צ שיהא בהן אפי׳ קצת לחלוחית ודוק ומפרש הב״י דהגהה כ״כ משום דגרסינן בפ״ב דזבחים אמר ר״ל כל המשלים למי מקוה אינו משלים לרביעית למעוטי מאי אילימא למעוטי יבחושין אדומים אפי׳ בעינייהו נמי דהא תניא רשב״ג אומר כל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו והאמר רב ינאי בר אבדימי מטבילין בעינו של דג פי׳ דג גדול שנימוק שומן עיניו בחורו וכיון שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו הא ודאי שנוטל ממנו ידים מק״ו כדאמרי׳ בפרק כל הבשר עכ״ל הב״י וכתב רמ״א דנראה דוקא אם ריסקן דלא עדיף משלג כו׳ ואני כתבתי בס׳ תי״ט במסכת מקוואות פ״ז ובמסכת ידים פ״ב דלרבינו והטור אין הלכה כרשב״ג ואין מטבילין ולא נוטלין בכל אלו והקשיתי ג״כ דברי הרמב״ם אהדדי בהא דפסק דמטבילין בהן ולענין נטילה לא פסק כן וצ״ע : (מ) כל שטיבולו במשקה כו׳ · וכתב הב״י סימן קנ״ח דמדאמרינן עלה התם בפרק ע״פ אמר רב פפא ש״מ האי חסא צריך לשקועיה כלומר בחרוסת משום קפא דאי ס״ד לא צריך לשקועיה נ״י למה לי ודילמא לעולם אימא לך לא צריך לשקועיה וקפא מריחא מיית אלא למה לי נ״י דילמא משקעו ליה נראה שיש ללמוד מכאן שאע״פ שאינו מטבל אלא ראש הירק או הפרי שנמצא שאין המשקה נוגע כלל בידים עכ״ז צריך נ״י ע״כ וכתב עוד דאין דבר שטיבולו במשקה צריך נטילה אלא בעוד שהמשקה טופח עליו אבל אם נתנגב לא וכן נראה מדברי הכלבו ופשוט הוא ע״כ וכתב עוד דדוקא כשטיבל באחד משבעה משקין שמנינו אותם בפ״ו דמכשירין והם יין ודבש (דבורים הכי מפורש בגמרא פרק קמא דבכורות דף ז׳) ושמן זית וחלב וטל והדם והמים וסימנך י״ד שח״ט ד״ם אבל שאר משקים אינם מקבלים טומאה כלל וכמ״ש הרמב״ם בפרק קמא מהלכות טומאת אוכלים והיה נ״ל שבשר צלי טעון נטילה מפני שיש בו משקה טופח אבל מצאתי להרשב״א שכתב בחידושיו דהא דאמרינן בלים ליה אומצא פת היה נותן לו עם הצלי דאילו צלי לבדו לא היה צריך נ״י ולדרבה ק״ל דהנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח עד כאן וצריך לומר שהוא סובר דמוהל היוצא מן הצלי אין שם משקה עליו ואין לפרש דהרשב״א לא קאמר דלא בעי נטילה אלא כשהוא יבש ביותר שאין בו שום לחלוחית משקה אבל אם היה בו שום לחלוחית משקה היה צריך נ״י דא״כ אמאי איצטריך לאוקמי כשנותן לו פת עם הצלי הא אפילו בלא נתן לו פת עם הצלי נמי אתי שפיר עכ״ל הב״י וכ׳ המרדכי בפ׳ אלו דברים דתבשיל מחטים בכלל פירות הוא ואינו נוטל ידיו דהל״כ משום דבר שטיבולו במשקה צריך ליטול ידיו· ועוד כ׳ הב״י בשם הר״ן דף ע״פ דהא דבעי נ״י למה שטיבולו במשקה טפי מלשתות משום דהתם לא נגע בתוך הכוס אבל הכא עביד דנגע במשקין ע״י טיבול מיהו בפ׳ כיצד מברכין משמע שצריך ליטול ידו אחת בשותה בה ע״כ ונראה דהא דפ׳ כיצד מברכין היינו דתני התם כיצד סדר הסיבה אורחים נכנסים כו׳ בא להם מים כל אחד נוטל ידו אחת בא להם יין כל אחד מברך לעצמו וכתב שם הרשב״א ואע״ג דהנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח הכא שאני דמשום שמא יגע בידו ביין וכל שבמשקין צריך נ״י והיינו דלא צריך אלא ידו אחת ע״כ וכן נראה ממה שפירש״י נוטל ידו אחת לקבל בה כוס ששותה לפני המזון אבל התוספות כתבו נוטל ידו אחת מפני כבוד הברכה ול״ד לנוטל ידיו לפירות דהוי מגסי הרוח כיון שאינו נוטל שתי ידיו ע״כ ולפי דבריהם אין משם ראיה ליטול ליה ידו אחת לשתות ונראה דבכך פירשו הפוסקים אותה ברייתא ומפני כך לא הזכירו שצריך ליטול ידו אחת לשתות ונהוג עלמא כוותייהו וכל המשנה אינו מן המחמירין אלא מן המתמיהין עכ״ל הב״י ועיין לקמן סי׳ י״ט : (מא) לפי שהמשקה עלול כו׳ · וכן פרש״י ותלמידי הר״י ז״ל כמו שכתבתי לבוגס במ״ט ולפי זה יש לברך על נטילה זו כמו שמברך על נטילה דלאכילה וכן נראה מדברי הטור ריש סימן קנ״ח שאחר שכתב שיטול לאכילת פת וליטבול במשקה כתב שיברך על נטילת ידים וכו׳ וכן נראה דעת הרמב״ם בפרק ו׳ מהלכות ברכות אבל התוספות כתבו שאין נראה לפרש כן אלא נראה דנטילה דהכא לאו משום קדושה ונקיות כמו בנטמא אלא משום שלא יטמא המשקין להיות תחלה ויהא אסור לשתותן ולפסול גופו ולפי זה נראה דאין לברך על אותה נטילה כיון דליכא הכא מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערך וכ״ש שאין אנו נזהרין מלטמאות עצמינו מלאכול אוכלים טמאים ואין אנו צריכים לאותה נטילה והמברך הרי זה מברך ברכה לבטלה ובכל הסדרים כתוב שצריך לברך על הנטילה ואין נראה דפרישית עד כאן וכן כתב המרדכי בשם הרשב״ם וגם הטור כתב בסימן תע״ג בשם מהר״ם רוטנבורג דהאידנא אין צריך נטילה לדבר שטיבולו במשקה ועל כן לא היה מברך על טיבול ראשון בליל הפסח וכן כתב בעל העיטור אבל כתב הטור דלא נהירא וכ״כ הגאונים שצריך לברך וכ״כ הר״ר שמעיה בשם רש״י הכוונה לצאת ידי ספיקא יביא עצמו לידי חיוב נטילה מגד אחר כגון שיסך רגליו ויפשפש ע״כ אבל לפי מה שכתבתי בפרק הרואה סעיף ס״ה ליתיה להאי תקון דמסקנא דהתם שאין מברך על נטילה זו ומסיק הב״י דנכון שלא לברך על נטילה לדבר שטיבולו במשקה ע״כ אבל נראה מדבריו מ״מ נטילה בעי אף האידנא וגם מלשון הטור סי׳ תע״ג בשם מהר״ם דלעיל נראה דאע״ג דלא היה מברך מ״מ היה נוטל ידיו לטיבול אבל רובא דעלמא לא זהירי בהכי אף ליטול ידיהן לדבר שטיבולו במשקה וכדברי התוס׳ שאין אנו צריכים לאותה נטילה ובכל כי הא איכא למסמך אמנהגא וכדאמרינן בפ״ק דעירובין דף י״ד פוק חזי מאי עמא דבר ע״ש סי׳ י״ט ומיהת המחמיר אינו מן המתמיהין רק שלא יברך ועיין בפרק ע״פ סי׳ כ״ה וכתב עוד הב״י וז״ל מדברי התוספות בפרק ע״פ גבי הא דאמר רב חסדא נטל ידיו בטיבול ראשון נוטל ידיו בטיבול שני משמע שאם נטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה ואח״כ רוצה לאכול לחם אין אותה נטילה עולה לו וצ״ע עכ״ל הב״י ולי אין כאן מקום עיון כלל דלטעמייהו אזלי שכ״כ שם בהדיא דמשו״ה אינו מועיל דנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה אלא שלא יטמא את המשקין והיינו לפי שיטתם שכתבו הכא וא״כ לפי פרש״י ורבינו הה״נ דעלתה לו ולדידהו אתי שפיר טפי דבגמרא דהתם יהבינן טעמא שצריך נטילה לטיבול שני דכיון דבעי למימר אגדתא והלילא דילמא אסוחי אסחי לדעתיה ונגע והתוס׳ הוצרכו לדחוק למה צריך להאי טעמא תיפוק לי שאין הנטילה זו לשם קדושה כו׳ וכ״מ דאע״ג דאנן נהיגי להקל בנטילה זו דטיבול במשקה כדכתבינן מ״מ מי שנוהג ליטול לטיבול נ״ל שאע״פ שצריך ג״כ שיחמיר על עצמו לחזור וליטול לאכילה וכדברי התוס׳ מ״מ אין לו לברך דדילמא נטילה קמא טעמא כדפרש״י ורבינו וא״כ עלתה לו אף לנטילה דאכילה ומה שלא בירך בתחלה משום מותרת הוא וגם עכשיו לא יברך שאין הברכות מעכבות כך נ״ל ומיהת ראיתי לרמ״א שכתב אדברי האגור שכתבתי לעיל סעיף כ״ו דאם נטל ידיו שלא לאכול ואח״כ נמלך ואכל שחוזר ונוטל כתב הוא ז״ל בדרכי משה שאם לא הסיח דעתו יטול בלא ברכה וטעמא מבואר לפי שנ״י לחולין לא בעי כוונה כדלקמן סי׳ י״ב וא״כ בלאו האי טעמא שכתבתי לא יברך על נטילה שנייה דבנדון דידן מהך טעמא דפשיטא דנדון דידן נמי דוקא בשלא הסיח דעתו מיירי : (מב) הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח · וכבר כתבתי במ״ס בשם תהר״י דמיירי בסתם ידים אבל אם יודע שאין ידיו נקיות צריך ליטול ידיו וז״ל הרשב״א ודוקא כשאין ידיו מטונפות הא לאו הכי צריך רחיצת ידים משום ברכה מיהא וכן נמי כשאוכלין בפני עצמן אבל ע״י טיבול לא כדאמרי׳ כל שטיבולו במשקה צריך נ״י ובהגהות הסמ״ק כתוב הנוטל ידיו לפירות נ״ל כשנוטל דרך נ״י לפת אבל ליטול ידיו דרך נקיות אין לחוש : (מג) וש״מ שנים שאכלו מצוה ליחלק · נתבאר בפרק שלשה שאכלו סימן ו׳ :

וסשלם

דאי לתומרא עד סקנה ותומרא יתירה היא (מד) והעולם לא נהגו כן [ח] וקשה לריב"ל כיון דהלכתא כרב לעיכובא ולגינויה [ט] ודוחק לומר דהדא חדא משמעינו ונרסינהו :

יב אמר רב [י] (מה) נוטל אדם ידיו שחרית (מו) ומתנה עליהם כל היום · (מז) פירש רש"י ובלבד שיזהר מלטנפס ולטמאס · אמר להו רבינא [דף קז ע"א] לבני פקתא דערבות כגון אתון דלא נפישי לכון מיא משו ידייכו מצפרא ואתני עלייהו כולי יומא · איכא דאמרי דוקא בשעת הדחק ופליגא אדרב · ואיכא דאמרי [כ] אפילו שלא בשעת הדחק והיינו דרב א) ועבדינן כהאי לישנא דלא פליג אדרב :

יג אמר רבא [ל] האי אריתא דדלאי אין נוטלין ממנו לידים [מ] ואין מטבילין בהן את הידים · אין נוטלין ממנו לידים [נ] דלא אתו מכח גברא (מח) ואין מטבילין בהן את הידים דהוו להו מים שאובין · כתב בעל הלכות דמותר להטביל ידיו בתוך הכלי · והביא ראיה מפרק שני דזבחים (דף כא:) דאיבעיא להו מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור · ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו · ומשמע דוקא בקדוש ידים ורגלים מיבעיא ליה משום דכתיב ממנו · (מט) אבל בנט"י אפילו בכלי נמי מותר · וקשה מהא דאמרינן הכא אין נוטלין ממנו לידים דלא אתו מכח גברא ואין מטבילין בהן את הידים דהוו להו שאובין · ומיהו י"ל [ס] דבעינן נטילה מן הכלי ובין נוטל ידיו בתוך הכלי ובין שופך מן הכלי על ידיו יש כאן נטילה מן הכלי · אבל הכא ידיו חוץ לכלי הן וכבר פסק כח הכלי כשהמים באים על ידיו הילכך אין [כאן] נטילה מן הכלי [ע] שהצינור אינו כלי · והא דנקט הכא דלא אתו מכח גברא לאו דוקא מכח גברא אלא משום דלא אתו מכח כלי · אי נמי משום דתנן בפ"ק דידים הכל כשירין ליתן לידים (נ) אפילו חרש שוטה וקטן · (נא) מניח חבית בין ברכיו ונוטל · מטה חבית על צדו ונוטל · והקוף נותן לידים · (נב) ורבי יוסי פוסל בשני אלו · פירוש בקוף ובחבית המוטה על צדה והמים נשפכין מאיליהן · דבעי כח גברא · ותנא קמא לא חייש לכח גברא אלא דאתי מכח מנא והשתא שמעתין דנקט כח גברא כרבי יוסי והלכות גדולות [פ] אי אפשר [להעמיד] אלא כרבנן (נג) וצריך להחמיר בדבר כיון דסוגיין דשמעתין כרבי יוסי : יד ומים שבחבית [צ] ויש בו ברזא יסיר הברזא ויחזירנה בכל שפיכה ושפיכה וקרי ביה שפיר כח גברא · כיון דע"י הסרת הברזא באין המים · ולא דמי לחבית המוטה על צדה · (נד) אבל לא החזיר הברזא בין שפיכה לשפיכה דמי לחבית המוטה על צדה · (נה) ואי מקרב לגבי דוולא דקאתי מכח גברא נוטלין ממנו · ואי בזיע דוולא [ק] בכונס משקה כיון דמשקה מילף לייף מטבילין בה את הידים · ורב אלפס ז"ל גורס ואי בזיע דוולא בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים ולא עוד אלא [ר] דאמר רבא כלי שניקב בכונס משקה אין נוטלין ממנו לידים [ש] ולגירסתו גם אין מטבילין בו דלא חשיב ליה חבור גם בכונס משקה : טו וכלי שניקב [ת] ב) ומחזיק רביעית למטה מן הנקב מותר ליטול דרך הנקב אבל לא דרך פיו · דלמעלה מן הנקב לא חשיב כלי · וכלי שהוא מלא נקבים מתחתיו ופיו צר מלמעלה וכשמניח אצבעו מלמעלה אין המים יוצאין וכשמסיר אצבעו המים יוצאין נקרא בלשון המ"ס מיהרג בפ' בתרא דעירובין (דף קד:) וטיטרוס במס' כלים (פ"ב) ואפרכס בב"ר (פ"ד) נראה לי שמותר ליטול ממנו לידים אע"פ שאין מחזיק כלום · מאחר שעשוי לקבלה בענין זה וזה תשמישו ועיקר קבלתו נקרא כלי · וראיה מפרק שני דמס' כלים טיטרוס ר"א בר צדוק מטהר ור' יוסי מטמא מפני שהוא כמוציא פרוטות · פי' הוא מוציא טיפין טיפין כשמסיר אצבעו וכשאצבעו עליו אינו מוציא הלכך נקרא שפיר כלי ומקבל טומאה · והלכה כרבי יוסי מחבירו (עירובין דף מו:) ועוד דתנן בפ"ד דמסכת כלים שולי הקרפאות ושולי הקופים הגדולים אע"פ שאינם יכולים לישב שלא מסומכין טמאין שלכך נעשו מתחלתן · פי' כלים הם ונקראין על שם מקומן ושוליהן חדים ואפי' שלימין אין יושבין שלא מסומכין ואע"ג [א] דתנן (כלים פ"ג) הדקין שבכלי חרס הן וקרקרותיהן ודפנותיהן יושבין שלא מסומכין אלמא כלי שאין יכול לישב בלא סמיכה אינו נקרא כלי הני כיון שנעשה מתחלה לכך להשתמש בהן בלא סמיכה נקראין כלי ה"ה נמי טיטרוס כיון שנעשה מתחלה להשתמש בענין זה נקרא כלי וכשר לנטילה · אמר רבא כלי שאין בו רביעית אין נוטלין ממנו לידים · איני והאמר רבא כלי שאינו מחזיק רביעית אין נוטלין ממנו לידים הא מחזיק אע"ג דלית ביה · ל"ק הא לחד והא לתרין · פירוש לאחד צריך רביעית · לשנים אין האחרון צריך רביעית · (נו) אלא שנים הבאין ליטול בזה אחר

רש"י יב ומתנה · לאכילה ובלבד שיזהר מלטנפס ומלטמאס : פקתא דערבות · בקעה של אותה מדינה ואין מים מצוין להם : ופליגי דרב · דשרי אפי' בלא דחק : יג האי אריתא דדלאי · צינור ששופכים לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים לשדות : אין נוטלין ממנו לידים · לתת ידיו לתוכו ויקלחו המים לתוכן דלאו מכח גברא אתו שכבר עבר כח השופך ואין מקלחין אלא מאיליהן ואין כאן לא נטילה ולא טבילה נטילה דלאו מכח גברא קאתו טבילה נמי בצינור ליתא שאין כאן שיעור מקוה : בכיור · שיכניס ידיו ורגליו לתוכו : יד ואי מקרב גבי דולא · כשהדולה שופך וזה נותן ידו סמוך למקום השפיכה והמים מקלחין מכח השפיכה לתוך ידיו שפיר דמי : ואי בזיע דולא בכונס משקה · כשהנקב מכניס משקה גדול הוא קלח וקילוח היוצא ממנו נראה והשופך שופך דרך פיו לצינור והנקב מקלח מאחוריו ליאור: מילף לייפי' הצינור עם היאור ע"י דלי ומטבילין בצנור את הידים דלאו טבילה גמורה היא ודים בחיבור זה ולא בעינן כשפופרת הנוד כדין עירוב מקואות דעלמא: כלי שניקב כו' · לאו כלי הוא דרבנן כלי תיקון: מן הדקים שבכלי חרס · כלי חרס דקין:הן וקרקרותיהן ודופנותיהן יושבין שלא מסומכים כו' · בין שהן עצמן אין מחזיקין אלא כדי סיכת קטן או שנשברו ונשארו קרקרותיהן שולים שלהן או דופנותיהן נשארו ויכולין לישב לבדו בלא סמיכה עדיין כלי הן ושיעורן אם התזיקו שמן כדי סיכת קטן טמאין : הא לחד והא לתרי · לחד רביעית בעינן מתחלה אבל

מעדני יום טוב

ספק הוא מורה על המובלא מתוך לשונו זה תהר"י : [ח] וקשה לריב"ל · דכיון דס"ל דלתומרא היה גורם בשניהם לפרק כמ"ש רבינו לשמואל וה"ל לומר דקשה נמי לשמואל אלא קאי אדברי הרי"ף דלא כתב אלא לדריב"ל : [ט] ודוחק לומר דהדא חדא משמעינו וגרסינהו · אבל תהר"י תירצו כך וכתבו כלומר לא שמע אותם ביחד אלא כל אחד ואחד בפני עצמו ובכל אחד ואחד שמע עד לפרק ולפיכך שנה אותם בברייתא על הדרך ששמע וכיוצא בזה אמרו במסכת קידושין הרי את מקודשת לי הרי את מיועדת לי כו' ששנה בע' לשונות ג' פעמים הרי זו מקודשת ומקשינן לשם למה הוצרך לומר ג"פ הלא די בשיאמר כל הע' לשונות ביחד ויאמר אחר כולם הרי זו מקודשת ומתרץ תלתא תלתא שמעינהו וגרסינהו ע"כ : [י] נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה כו' · בתוס' הקשו מהא דתנן בה"א מוזגים את הכוס ואחר כך נוטל לידים ומהא דאמרינן הנוטל ידיו לא יקדש משום דקידוש מפסיק בין נט"י לסעודה ותירצו בשם ר"ת דהכא במתנה שחרית ועיין בד"מ : [כ] אפי' שלא בשעת הדחק · ומאי דא"ל כגון אתון דלא נפישי לכו מיא ה"ק מאחר שאין לכם מים מצויים לאוי לכם שתכניסו עצמיכם בזה הטורח לשמור ידיכם ולהתנות עליהם בבקר · תהר"י : [ל] האי אריתא · פירש בקונטרס צינור ששופכין לו מים מן היאור בדלי והוא מוליך מים בשדה אין ר"ל שיהא הצינור קרוי אריתא דהא יאורי מתרגמינן אריתי ובפרק הפרה אמר ההוא תורא דנפל לאריתא משמע שם שהוא עמוק עשרה טפחים · תוספות : [מ] ואין מטבילין בהן את הידים · וכן הוא ברי"ף וצריך לפרש דנטילה היינו כשנותן ידיו בצינור בטרם שנשפכו לתוכו שום מים והדולה שופך מהדלי ויקלחו המים על ידיו זה הנטילה והטבילה היא שטובל במים שכבר הם בתוך הצינור אבל בתוס' נראה נמי דל"ג לנה דמטבילין מדמקשו על הלכות גדולות מדאמרינן דלא אתו מכח גברא ולא הקשו מפסקא דמימרא דאין מטבילין : [נ] דלא אתו מכח גברא · דנפקא לן מדכתיב והזה הטהור דבעינן כח גברא כ"כ הגהות מיימו' : [ס] דבעינן נטילה מן הכלי · כדלקמן קפידתו אמנא וכתב הרשב"א בשם ה"ג דאסמכוה רבנן על מי חטאת א"נ על קידוש ידים ורגלים דמקדש : [ע] שהצינור אינו כלי · אלא חפירה בקרקע או שאינו עשוי ככלי שאינו מקבל מים. עיין בסוף מס' נדה בהלכות מקואות גם עיין בד"ח סעיף מ"ט : [פ] א"א להעמיד אלא כרבנן גרס וכן הוא בתוס' : [צ] ויש בו ברזא · דהוי ככלי העשוי מתחלה לקבל בענין זה כדמסיק רבינו לקמן גבי טיטרוס וכ"כ ב"י סימן קנ"ט : [ק] בכונס משקה · פירוש אם ניקב הכלי כל כך שאם ישימו אותו על המים נכנסים המים למעלה דרך אותו נקב והוא גדול מנקב שהמשקים שבתוך הכלי יוצאים בו כדתנן בפ' בא סימן : [ר] דאמר רבא כו' · אבל גירסתינו ואמר רבא כו' : [ש] ולגירסתו גם אין מטבילין בו · דכיון דלא תמיר דמטבילין בו אין אנו להקל בטבילה זו יותר מבשאר טבילות דלא הוי חיבור בכה"ג : [ת] ומחזיק רביעית כו' · שצריך רביעית מים לנטילה כדלקמן בסימן זה ופירש בכלבו סי' כ"ג דטעמא מפני שעשו הידים כטמאות והרביעית הל"מ הוא מקוה לשער להטביל בו מחטין וצינורות אלא שבטלוהו כדאיתא בנזיר וכיון שעשו אותן כטמאות תקנו להן ברביעית שהוא כמקוה קטן א"נ שעשו חכמים שאין הידים מודחות יפה מן הלכלוך אלא ברביעית אלא שלפי זה הטעם הצריך בדין דלקמן דרביעית נוטלין אף לשנים שיהיו השני במים שנייס עד שיהיו רביעית ועיין בד"ח סעיף כ"ט : [א] דתנן · שם ומייתי

דברי חמודות

(מד) והעולם לא נהגו כן · אלא כפי' הראשון דעד לפרק בין לחולין בין לתרומה לתומרא והוא מקום חבור אצבעות על גב היד אבל הרשב"א כתב בת"ה שכדברי רב אלפס ז"ל נראה לו עיקר וכתב רבינו ירוחם שכן נהגו העולם וכתב הב"י וז"ל ובאמת שכן ראוי לנהוג כיון דלאו מילתא טריחא היא אמאי לא נפיק נפשין מפלוגתא ולא גרע הא ממאי דאמר רב חסדא אנא משאי מלא חפני מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל עליו דבר זה בתורת חובה אלא בתורת רשות כדי שאם איזה פעם לא יזדמנו לו כל כך מים לא יצטרך להחמיר כמנהגו וכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו ע"כ : (מה) נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה כו' · וכתבו תהר"י דיש להקשות היאך אומר שבטבילת שחרית יפטר היום בתנאי והא תנן (בפרק אלו דברים) בה"א מוזגים את הכוס ואח"כ נוטלין לידים וטעמייהו משום דאמרינן תיכף לנטילה אכילה וי"ל דהתם שלא התנה בנטילה של שחרית ונתחייב ליטול בשעת אכילה בזה אמרו תיכף לנטילה סעודה דמאחר שנוטל ידיו לאכול יש לו לאכול מיד שלא יסיח דעתו בינתים אבל בזה שאינו מחוייב ליטול בשעת אכילה שהרי שמר אותן מהבוקר והתנה עליהם לא אמרו תיכף לנטילה סעודה ע"כ וכתב הב"י שאפשר שזו היתה כוונת ר"ת כשתירץ (כמ"ש בשמו במי"ט) דה"מ במתנה שחרית וכל שמתנה שלא בשעת אכילה מתנה שחרית קרי ליה שאל"כ מה טעם לחלק בין תנאי דשחרית לתנאי דשאר היום לומר דבשחרית מהני ובשאר היום לא מהני ע"כ והכתי לא ניחא לי אמאי לא יועיל תנאי כשנוטל בשעת אכילה לאכילה אחרת שאח"כ שאע"פ שעכשיו כשנוטל לאכילה אמרו תיכף לנטילת ידים סעודה מ"מ למה תגרע מאילו התנה שלא בשעת אכילה שמועלת על אכילה שאחר זמן כן תועיל נטילה זו בתנאה לאכילה אחרת שאחר זמן וראיתי לרמ"י ז"ל שכתב דלא שייך תנאה בנטילה שבשעת אכילה דכיון שהוא מוטל עליו ליטול עכשיו לאכילה זו מה שייך להתנות ע"כ אבל אין נראה כן מדברי תהר"י שכתבו עוד ת"ל ויש עוד לשאול מדאמרינן בערבי פסחים נטל ידיו לא יקדש ור"ל לא יקדש ואם קדש צריך נ"י פעם שנית ולמה צריך ליטול ידיו שנית שמאחר שקידש ודאי יש לו לאכול דאין קידוש אלא במקום סעודה ונמצא שאין תנאי גדול מזה ולמה לא אמרו שיועיל הקידוש כמו שמועיל התנאי ונראה למורי הרב נר"ו לתרץ דמן הדין ודאי סגי בנטילה ראשונה אלא שמאחר שחכמים תקנו לקדש תחלה וליטול אח"כ והוא לא עשה כפי מה שתקנו שם קנסו אותו לחזור וליטול ידיו שנית ע"כ דש"מ דאף הנוטל לאכילה שייך ביה תנאה ומכיון דתנאה מישך שייך ביה הדרא קושיין לדוכתא דאמאי לא יועיל התנאי על אכילה שלאחר זמן והיה נ"ל דאין ה"נ דמועלת ולא אמרו נוטל שחרית ומתנה כדי לאפוקי בשעת אכילה אלא מילתא פסיקא נקט ואילו לא היה אומר נוטל ומתנה הוה משמע דאף על אכילה זו יכול להתנות וזה אינו דכל שנתחייב בנטילה צריך שיסמוך לה האכילה אבל כשמתנה על אכילה אחרת אה"נ דמהני תנאה כך היה נ"ל אלא שבגמרא כתב בהדיא שאין התנאי מועיל אלא בנטילה שאינה לצורך אכילה דומיא דנטילת שחרית אבל אם נוטל לצורך אכילה לא מהני תנאי באותה נטילה עכ"ל ושמא י"ל דכדי שלא נבוא לכלל טעות שאם נאמר שיועיל לו תנאי בנטילה שבשעת אכילה על אכילה אחרת ישעה ויתנה על אכילה זו ולא יתקיים תיכף לנטילה סעודה ומה שהקשו תלמידי הר"י מקידוש היינו תנאי דממילא על זה הקשה שהיה לנו לומר שלא יצטרך נטילה שנית מידי דהוי כתנאה אבל בתנאי ממש לא רצו לומר שיועיל על אכילה אחרת כי היכי שלא יטעה כמו שכתבתי כך נראה לי : (מו) ומתנה עליהם כל היום · ואם אחר כך נזדמן לו מים יטול ולא יברך כ"כ הסמ"ג : (מז) פירש"י ובלבד שיזהר מלטנפס ולטמאס · וכ"כ הרמב"ם ובלבד שלא יסיח דעתו מהם וכתוב בתשובה להרמב"ן סימן קנ"ה מי שעומד בסעודה ונזכר שנגע במקום מטונף ודאי צריך נטילה ולברך באמצע סעודה כבתחלתה וכל שנגע שלא במקום מטונף אינו צריך כלום ואיזה מקום הטנופת לדבר זה מסתברא שלא במקום הטנופת ממש אלא אפילו שוק וירך ומקומות המכוסים באדם לפי שיש שם מלמולי זיעה וכן מחכך בראש אבל מקומות מגולים בפניו ומקומות מגולים שבזרועותיו אין זה מקום הטנופת שאין שם מלמולי זיעה וזוהמא וכן אנו נוהגים ע"כ : (מח) ואין מטבילין בהן את הידים · דה"ל מים שאובין וכתב הרא"ה דה"מ בדולא ששופך ונותן לתוך הצריך עצמו אבל בנותן אותו חוץ לצריך וממשיך אותו לצריך כשרים דשאובה שהמשיכה כשרה לכו"ע לענין נ"י ע"כ ועיין לעיל סעיף ל"ו : (מט) אבל בנ"י אפילו בכלי נמי מותר · וקשה מהא דאמר הכא כו' והרשב"א תירץ בשם הרמב"ן דהכא כיון שהוא בקרקע כעין הטבילה היא וטבילה בשאובין ליכא אבל משכשך ידיה במנא נטילה היא וכתב עוד הרשב"א דאפי' להלכות גדולות אסור לשכשך ידיו בתוך כלי המחובר לקרקע דה"ל מים שאובים והיינו כעין אריתא דדלאי וכתב רמ"א בשם ס' האגודה בפ' המוכר את הבית שאין ליטול ידיו מאותן אבנים הקבועים לכותל ועשה להם בית קבול וברזא אבל אם היו כלי תחלה וחברם לכותל נוטלין ממנו והכי תנן בפרק ה' דפרה השוקת שבסלע אין ממלאין בה היתה כלי וחברה בסיד ממלאין בה וכו' : (נ) אפילו חש"ו · ובהגהות אשר"י פ"ב דברכות מפ' קטן כבר שית וכבר שבע וכתב עליו הב"י סי' קנ"ט וז"ל נראה שהוא סובר דבעינן כוונת נותן ות"ש יש להם כוונה וכן קטן בר שית אבל בציר מהכי אין לו כוונה כלל והוי כקוף בעלמא זה כתבתי לפרש דברי ההגהות אבל לענין הלכה כבר כתבתי דנקטינן כת"ק עכ"ל ועיין בסעיף כ"ב והא דנקטי ההגהות כבר שית כבר שבע כגי' רבינו והרי"ף בדרב כהנא אדין פשוטות דכפ' הניזקין סימן כ' : (נא) כתבו התוספות בסוף נדה שיש רוצים לדקדק מדתניא בתוספתא דמסכת ידים כל שאינו מטמא את המים במשא כשר לנ"י משמע הא מטמא במשא אינו כשר לנ"י ושבוש הוא דהא נדה ויולדות נוטלין ידיהן אע"פ שמטמאות במשא וכ"ש עכשיו שאנו נוטלין כולנו ממים טמאים ונראה דהתם איירי לתרומה או לחולין שנעשו על טהרת תרומה ע"כ וכ"כ המרדכי בפרק אלו דברים ורבינו במסכת ידים וז"ל והאידנא שכל המים טמאים יכול ליטול מוס נון הנדה דבלא"ה כל המים טמאים וא"א בענין אחר ע"כ וכן יש נוסחאות הטור כתב דנוטלין ע"י עובדי כוכבים וכתבו הש"ע : (נב) ור"י פוסל בשני אלו פי' בקוף וכו' · וכתב רבינו שמשון בתוספתא בעי ר"י כוונת נתן ונוטל והא דמשמע הכא דמודה בתש"ו הנהו בני כוונה נינהו וז"ל התוספתא הנוטל מתכוין והנותן אין מתכוין והנותן מתכוין והנוטל אין מתכוין ידיו טהורות ר' יוסי אומר ידיו טמאות וכתב ב"י דהרשב"א פוסק כת"ק ואפשר דרבינו שמשון נמי הכי ס"ל אלא שבא ליישב דתנן סתמא תש"ו נותנין לידים ולא פליג ר' יוסי א"נ אפילו את"ל דהלכה כר"י איכא למימר דהיינו לאכילת תרומה דוקא אבל לאכילת חולין לא בעי כוונה ע"כ וכלומר לא בעי כוונת שניהם הנוטל והנותן ומיהא כוונה של אחד מהם הא בעינן אף לת"ק וכ"כ הרשב"א בהדיא בת"ה וכתב עוד דה"נ משמע מדאמר רב נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום והתם ודאי בששמר ידיו הוא וכדפירש"י והרמב"ם ואפ"ה מתנה אין· לא מתנה לא אלמא כוונה בעינן ואם נתכוין נותן או נוטל שפיר דמי לרבנן דר' יוסי וקי"ל כוותייהו דרבים נינהו והא דמשמע בפרק השותפ דלא בעינן כוונה לחולין היינו לנגיעה דחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל לאכילת חולין בעינן כוונה וטעמא דמשום סרך תרומה היא והצריכוהו כוונה קצת כתרומה עד כאן וכתב ב"י דאפשר לפרש כפשטה דפ"ב דחולין דלא בעי כוונה אפי' לאכילת חולין ולא קשיא מהתוספתא די"ל דהא דקתני ברישא הנוטל מתכוין לאו דוקא דה"ה דאפילו לא נתכוין כלל לא נותן ולא נוטל אלא לאשמועינן כחו דר' יוסי דאפילו כשאחד מהן נתכוין פסול אבל לת"ק אפי' לא נתכוון שום אחד מהם נמי כשר וכן נראה שהוא דעת כל הפוסקים שלא הצריכו כוונה כלל ובשיבולי הלקט מפרש הסיא דנוטל אדם ידיו שחרית ומתנה משום דבדעתו להפליג ותניא (ומייתי ליה רבינו לקמן סימן י"ט) דיבר עם חבירו והפליג יטול ב' ידיו ויכנס והלכך כשהתנה אין הפלגתו מועלת ע"כ וכתב עוד הב"י דלענין הלכה אף על פי שהפוסקים לא הצריכו כוונה כלל לחולין לא כוונת נותן ולא כוונת נוטל מ"מ כיון שלא כתבו בפי' שא"צ כוונה כלל נקטינן כדברי הרשב"א ע"כ : (נג) וצריך להחמיר בדבר כו' · וכתב הב"י שמצא כתוב בשם הרשב"א שביטל ג"כ זו הראיה כדי לקיים דברי ה"ג וג"כ כתבו בשם גאון כדברי ה"ג וראוי לסמוך על דבריהם בשעת הדחק או בדיעבד כגון מי שנטל ידיו תוך הכלי ובירך ענ"י טוב הוא שיחמיר ויטול פעם אחרת מתוך כלי אבל לא יברך כי כבר יצא ידי נטילה לדעת הני רבוותא עד כאן ולענין קוף כתב ג"כ דנקטינן כת"ק כמ"ש לעיל בשמו סעיף נ' אבל רמ"א כתב דיש להחמיר : (נד) אבל לא החזיר הברזא בין שפיכה לשפיכה דמי לחבית המוטה על צדה · כלומר ופסול לרבי יוסי וכתב הב"י דהרמב"ם פוסק כת"ק ומיהא אע"פ שאינו מצריך כח גברא כח נותן מיהא בעי וכמבואר בדבריו שם בדין השוקת ובדין השוקת וצריך לומר שהוא מפרש דמטה חבית חשיב שפיר כח נותן וז"ל בכ"מ פ"ו מהל' ברכות דכיון שאדם הטה את החבית אפילו הלך וישב לו אחר כך והחבית שופכת מים כל היום כולו מחמת הטייתה כח גברא היא ולא דמי לאריתא דדלאי דהתם כיון ששפך בדלי בצנור כבר פסק כח אדם וכך הם דברי רבינו שמשון בפרק קמא ע"כ ואין דברי רבינו שמשון מוכיחים לחלק אלא כשנוטל ידיו מהמים שנופלים מן הצנור שכן כתב דהתם ששפך מן הדוולא לצנורות כשהמים נופלים מן הצנורות על ידיו אין זה חשוב מכח גברא ע"כ ומ"מ להרמב"ם צריך לחלק כן שהוא מפרש ג"כ דמיירי שנתן ידיו בתוך הצינור וכפירש"י ועוד תירץ הכ"מ דבחבית כיון דאיכא כח כלי לא דמי לדין הצינור דהתם ליכא כלי ע"כ ומסיק הב"י דדעת הראב"ד והר"ר יונה כהתוספות ורבינו לפסוק כר' יוסי וכן דעת סמ"ג וסמ"ק והתרומה ודעת רב יהודאי גאון וכן דעת הרשב"א בפרק כל הבשר ובת"ה וכיון דנ"י דרבנן נקטינן כוותייהו ע"כ ובשו"ע כתב חבית שהיתה מוטה בארץ והמים מקלחים ממנה או שעומדת והמים יוצאים דרך נקב שבה ונתן ידיו שם לא עלתה לו נטילה ואם היתה ברזא בנקב כו' כלשון רבינו ואח"כ כתב אם הטה חבית מלאה מים והלך וישב לו והחבית שופכת מים כל היום מחמת הטייתו ונטל ידיו ממנה עלתה לו נטילה ע"כ ודבריו תמוהין דנראה כמזכה סטרא אבי הרי דמכיון דמכשיר בהטייה שע"י האדם ואפילו החבית שופכת אח"כ כל היום מעצמה ה"ה שיכשיר בהסרת הברזא בפעם ראשונה ולא שיצטריך להחזיר ולהסיר בכל שפיכה שהרי רבינו שהצריך כך היינו משום דפסק כר' יוסי דפוסל בחבית המוטה ואינו מכשיר אלא בנתונה בין ברכיו דברכיו מסייעים בשפיכה כדפי' הר"ש אבל להרמב"ם דפוסק כת"ק ומכשיר בהטייה ראשונה ודאי דלדידיה אין צריך להסיר בכל שפיכה ושפיכה וראיתי לרמ"י ז"ל שהרגיש בקושיא זו אמאי סגי בחבית בהטייה ראשונה וא"צ זקיפה והטייה בין כל שפיכה ושפיכה כמו בברזא ותירץ דשאני גבי ברזא שהמים נחין במקומן ובהסרת הברזא אינו מנענע המים ממקומן אלא ע"י הסרת הברזא הן מקלחין מאיליהן לפיכך לא חשיב כח גברא אלא מה שמקלחין בכח ראשון ע"י הסרת הברזא ולכך צריך להחזירו בכל שפיכה ושפיכה אבל גבי הטיית חבית כל המים שבחבית מתנענעין לצאת מכוחו על ידי הטייה לפיכך כל זמן שהמים מקלחין מכח הטייה הראשונה חשיב הכל כחו והוי כח גברא אפילו כל היום עכ"ל וצריך לומר דבספרו הש"ע סובר דאע"ג דקי"ל כהרמב"ם בהטיית החבית דסגי בפעם הראשונה דאפ"ה מודה להרא"ש בברזא דלא סגי ועוד אכתוב בעניני הברזא לקמן סעיף פ"ד : (נה) ואי מקרב לגבי דוולא · פי' רש"י כשהדולה שופך וזה נותן ידו סמוך למקום השפיכה וז"ל תהר"י שמשים ידו קרוב למקום השפיכה אע"פ שאינו משים אותם תחת השפיכה ממש דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכחו הם באים ודמיא להא דאמרינן השותפ במוכני וכו' כאן בסביבה הראשונה כאן בסביבה שנייה ע"כ : (נו) אלא שנים הבאים לטול בזה אחר זה כו' · ומשמע דמ"מ שניהם כאחד באים לטול אלא שאין שניהם נוטלים ביחד ממש כי אם בזה אחר זה ואין הקילוח מפסיק ויש ג"כ לפרש דמיירי שנוטלים ממש בזה אחר זה ובקצור כתב דמיירי אם באו ליטול כא' וכבר כתבתי לדברי הרשב"א שבחידושיו במי"ט וז"ל בת"ה שלו פעמים שנוטלין שנים מרביעית כיצד היה רביעית מים בכלי ופשט אחד

תפארת שמואל א) ועבדינן כהאי לישנא וכו' · ויראה בעיני (כיון) שפסק כלשון שמחמיר דלא שרי אלא ע"י דחק ואף הר' יונה תמה עליו ורוצה ליישבו בשינויא דחיקא שמחמיר משום דאמרינן מים ראשונים האכילו בשר חזיר וכו' ויראה דלא צריך לכל זה אלא סמך אמה דאמרינן בפסחים פרק אלו עוברין לתפילה ולנטילת ידים ד' מילין הביאו הרא"ש לעיל בברכות וא"כ תימה דלמה אמרו חכמים ד' מילין הוא השיעור ויותר מעט מפרסה א"כ להמתין ויאכל בלא נטילת ידים ויעבור במצוה של דבריהם בעבור מעט צער שיתאפק וימתין יותר או ילך לאחורו ולא יעבור על דבריהם ובפירוש אמרו רז"ל כל המזלזל בנטילת ידים חייב נידוי · ורבי עקיבא היה מוסר נפשו על מצות נטילת ידים כי שלמה המע"ה תקנו · ומעולם לא שמעתי בהקילו בזה חכמי תורתינו אלא הפוחזים · אלא בוודאי נ"ל דאיירי התם שנטל ידיו שחרית והתנה עליהם וס"ל דלא מהני תנאי אלא בשעת הדחק הלכך ד' מילין לא חשיב דחק ולא מהני תנאי יותר מד' מילין חשיב בשעת הדחק ומהני תנאי ודו"ק נ"ל עיקר : ב) וכלי שניקב ומחזיק רביעית וכו' · לכאורה נראה דקאי על הא דניקב כונס משקה וכן כתב הטור להדיא אבן בסמ"ג כתב דדוקא אנקב שאינו כונס משקה אבל ניקב בכונס משקה בכל ענין פסול לפי שאין שם כלי עליו לענין טומאה ודו"ק :

אחר זה די ברביעית · [ב] אע"פ שלא נשאר לאחרון רביעית · כיון דאתו משירי טהרה דתקן [ג] בריש מסכת ידים [ד] (נז) מי רביעית נוטלין לידים לאחד ואפי' לשנים (נח) [ה] מחצי לוג לשלשה אף לארבעה · (נט) [ו] מלוג לחמשה ולעשרה ולמאה · בין שנוטלין בזה אחר זה בין שנוטלין כולן כאחת · ובלבד שלא יפחות לאחרון רביעית · (ס) ובלבד שירפו שיבואו בהן המים · א"ל רב אסי לאמימר [ז] קפידיתו אמנא אף קפידיתו אשיעורא (סא) [ח] קפידיתו אחוותא אמר ליה אין · אע"ג דממעיט הוא · (ידים פ"א) נפל לתוכו דיו וקומוס וקנקנתום ושינו מראיהן פסולין · מספקא ליה לרב אסי דילמא מתמעיט לתרומה דוקא וקאמר ליה דאין חילוק בהא בין נטילה לחולין ובין נטילה לתרומה וכן לכל דיני נטילה הא דתקן (סב) [ט] עשה בהן מלאכה (סג) או ששרה בהן פתו פסולין · (סד) הדיח בהן את הכלים או שמיחה בהם את המדות פסולין · ומים שהנחתום מטביל בהן הגלוסקין פסולין (סה) ובשמדיח ידיו בהן כשרין ובלבד שלא ישתנו מראיהן (סו) וכן כל החוצץ בטבילה חוצץ בנטילה כגון צואה שתחת הצפורן [י] שלא כנגד הבשר ובלבד שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר [כ] ורטיה שעל בשרו [ל] וטיט היון וטיט היוצרים (סח) אבל במיעוטו שאינו מקפיד אין לחוש כדאיתא פ"ק דעירובין (דף ד:) ואע"פ שפירש רש"י שם דהיינו דוקא בשיער ולא בבשר · אי אפשר לומר כן כמו שהוכיח רבינו שם מהסוגיא דמשוורת שכתוב בהם אין צריך טבילה בפרק הערל (דף עח.) ובנגל נמי (זבחים דף לה:) רבב על בשרו חוצץ (סט) ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ: **טז** אמר רבה מגופת חבית שתקנה נוטלין הימנה לידים · מגופת חבית [מ] יש לה בית קיבול ועושין אותה על החבית והוא חרס מלמעלה ואין לה בית מושב ולכך אין נוטלין ממנה לידים כדתנן (ידים פ"א) [נ] בכל הכלים נוטלין לידים אף [ס] בכלי גללים כלי אבנים כלי אדמה ואין נוטלין לידים לא בדפנות הכלים ולא [ע] בשולי המחץ ולא במגופת החבית (ע) ולא יתן לחבירו בחפניו · ותיקון דקאמר הכא [פ] היינו שעשה לה בית מושב · תניא נמי הכי מגופת החבית שתקנה נוטלין [ממנה לידים] חמת [צ] וכפישה [ק] שתקנן נוטלין מהן לידים: (עא) שק וקופה [ר] אע"פ שמקבלין מים אין נוטלין מהן לידים לפי שאין עשויין לקבלת מים: **יז** איבעיא להו מהו ליטול במפה (עב) מי גזרינן דילמא נגע בפת או לא ואסיקנא [דף קז ע"ב] א"ר תחליפא בר אבימי אמר שמואל התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו מפה [ש] לאוכלי טהרות · איבעיא להו אוכל מחמת מאכיל צריך נט"י או לא · ואסיקנא

רש"י לתרי שהיה בו רביעית ונטל הראשון ואח"כ נטל השני אע"ג דלא הוי רביעית דנטילה שני שפיר דמי הואיל ומשירי טהרה אתו כדמפרש לקמיה: **מי רביעית** · כלי מחזיק רביעית מלא מים: **קפידיתו אמנא** · שיהא כלי שלם: **אשיעורא** · דרביעית: **אחוותא** · שיהא בהן מראית מים: **אין צריך טבילה** · לשום גיורת דסלקא ליה טבילה דאמיס: **רבב** · כל דבר הנתוך כגון שומן וחלב ושעוה: **טז שתקנה** · חקקה לקבל רביעית אע"ג דמעיקרא לאו לאשתמושי בגוה עבידא ואין חללה עשוי לתוכו: **חמת** וכפישה · מיני נודות של עור הן: **שק** וקופה · אין מלאכתן למים דרובן אין מקבלין מים: **יז במפה** · מי שלא נטלו ידיו מהו לכרוך מפה על ידיו ולא יגע באוכלין ויאכל: **התירו** מפה לאוכלי תרומה · דכהנים זריזין הן ולא נגעי: **ולא התירו** · לאוכלי חוליהם בטהרה לפי שאינן למודים להשמר כמו כהנים: **אוכל** מחמת מאכיל · אדם שאוכל מיד חבירו שהותב לתוך פיו צריך האוכל נ"י או לא:

דברי חמודות

אחד ידיו ליטול ואחר יוצק על ידיו ובא שני ופשט ידיו למטה ממנו וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמטה ממנו ידי שניהם טהורות אע"פ שפיחת שיעור הרביעית כשהן מגיעים לידיו של שני טהורות מפני שהן באין משירי טהרה ויש מתירין אפילו כשנוטלין זה אחר זה הואיל ובשעה שהתחיל ראשון ליטול משם היה בהם רביעית אף לשני זה עולים מפני שבאו משירי טהרה והראשון כדעת רבותי נוחי נפש עד כאן וכתב הב"י דאפשר שאם ידי השני מרוחקות מידי הראשון לא עלתה לו נטילה לפי שהוא נוטל במי רחיצת חבירו אלא כשידי השני סמוכות לידי הראשון מיירי דחשבינן להו כיד אחת ע"כ ועיין לקמן סעיף כ"ט: (נז) מי רביעית נוטלים לידים לאחד · וכתב בא"ח בשם הרשב"א צריך שיהא הרביעית מכונס במקום א' שאם נטל משמינית וחזר ונטל משמינית ידיו טמאות כשהיו ע"כ וכתב רבינו בתשו' בפ"ב דמס' ידים תניא אחד הנוטל ידו אחת ואחד הנוטל שתי ידיו אחד ידו של גדול ואחד ידו של קטן צריך ליטול מי רביעית רשב"ג אומר שתי ידיו של שנים נדונות כשני אנשים כיצד שנים שנטלו לשתי ידיהן מרביעית לא יחזור השני ויטול ידיו משיורי רביעית · פי' צריך ליטול מי רביעית שיהא בכלי רביעית נדונות כשני אנשים כמו שמפרש כיצד · לא יחזור השני ויטול ידיו כלומר ידו השנייה דמתחלה לא נטל אלא ידו האחת וזאת השנייה נעשית כיד אדם אחר שלישי ומי רביעית נוטלים לשנים ולא לשלשה ע"כ וז"ל הרשב"א בת"ה רביעית שאמרו בין שנוטל ב' ידיו בין ידיו של גדול בין ידיו של קטן נטלו שני בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת ואחר כך חזר השני ונטל ידו השנית הרי אלו כשלשה בני אדם ולפיכך אם היה בכלי חצי לוג ידיו טהורות ואם לאו אין ידו השניה טהורה שאין נוטלין בפחות מחצי לוג יותר משני בני אדם ע"כ וכתב רמ"י דמיהא אפי' אם לא היה מתחלה חצי לוג רק שיהא יותר מרביעית וכשנטל הראשון ידו אחת נשאר בכלי יותר מרביעית או רביעית ואח"כ נטלו שניהם אפי' ג' ידיהן הנשארות מזה הרביעית ידיהן טהורות ע"כ ונלמד ממה שאכתוב בסעיף דלקמן בשם הר"ש: (נח) מחצי לוג לשלשה אף לארבעה · כבר כתבתי במי"ט ללשון הר"ש בזה דלא היה צריך לשלשה אלא רביעית ומחצה אבל משום דנפישי גברי חיישינן שלא ידקדקו יפה כו' ומסיים בה דמיהו אי איכא רביעית ומחצה ונטל א' מהם חצי רביעית הא ודאי דיועיל רביעית הנשאר לשנים האחרונים דאפי' בתחלה סגי לשנים ברביעית כ"ש הכא דאתא משיורי טהרה וכי לא מהני הכא ה"ת כשלא נשאר לשנים האחרונים רביעית וכן הא דקאמר מחצי לוג לג' ולד' דמשמע ולא לה' שהרי לא נתנו חכמים שיעור אלא למים שבכלי וכי איכא שיעור בו לא חשו חכמים כמה יגיע לכל אחד רק שיטול עד הפרק ואי מפרשי' כולה מתני' בנוטלים בבת אחת ניחא טפי אבל מדמפרשינן בפרק כל הבשר טעמא משום דאתו משירי טהרה משמע בנוטלין בזה אחר זה ע"כ ועיין בסעיף דלקמן: (נט) מלוג לה' לי' לק' · כל זמן שמספיקין המים לשפוך על ידיהם פעמים כמ"ש בשם רבינו במ"י ובשו"ע כתב בזה הלשון כל זמן שמספיקין המים לשפוך כל א' על ידו ג"פ ע"כ ועיין בסימן י"ח: (ס) ובלבד שירפו שיבואו בהן המים · וז"ל הרמב"ם בפירוש המשנה ובתנאי שלא ידחקו ידיהם שלא יכנסו בהם המים כדי שלא תהיה חציצה ע"כ: (סא) קפידיתו אחוותא א"ל אין · וז"ל הטור בין מחמת עצמן בין מחמת דבר אחר שנפל לתוכן בין מחמת מקומן: (סב) עשה בהן מלאכה · וכתב הב"י שרבינו כתב בפירושו למסכת ידים שאם לינן יין במים מיקרי עשה בהן מלאכה וכתוב בתוספתא מים שלפני הנפח אף על פי שלא נשתנו מראיהן אין נוטלין מהם לידים מפני שבידוע שנעשתה בהם מלאכה ושלפני הספר אם נשתנו מראיהן פסולים ואם לאו כשרים ופי' רבינו שמשון מים שלפני הנפח דרכן לכבות בהם הברזל והיינו שנעשתה בהם מלאכה ע"כ ומים ששתו מהן התרנגולין כתוב בת"ה די"ם לפסול מדתנן כל העופות פוסלין במי חטאת חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת ופרש"י דשאר עופות אינן מוצצים אלא מגביהין פיהן לאחר שלקקו מן המים והמים נופלין מפיהן והרי הם כמים שנעשו בהם מלאכה אמנם התוספות חולקים על פירש"י דמה מלאכה שייך בשתייה וכן נראה להוכיח מה"ו שכתב דמים שלקק בהם הכלב פסולים לנ"י משמע הא שאר בהמות וחיות לא ואי שייך עשיית מלאכה בשתייה אפי' שאר בהמה וחיה נמי והו נראה דאפי' לפירש"י דוקא במי חטאת פסלי שאר עופות בשתייה משום מים שנפלו מפיהם אבל לנ"י ודאי בטלין במיעוטן והכי מוכח מדתנן נפל לתוכו דיו כו' ע"כ והב"י תמה עוד להחשיב עשיית מלאכה בשתיית העופות דמי גרע מהדיח כלים מודחים או חדשים דלקמן בסעיף ס"ד אלא אף לפירש"י שאני מי חטאת שהחמירו בהם בכמה דברים ולהכי נמעשה זוטא כי האי חשיב עשיית מלאכה אבל לנ"י לא חשיב עשיית מלאכה בכה"ג ע"כ ומים מגולין האידנא דכשרים לשתייה כ"ש לנטילה כ"כ הטור סימן ק"ס וכתב הב"י דנראה מלשון הרמב"ם שאם עשה מלאכתו במי מקוה או מי מעין בעודן מחוברים לא נפסלו שהרי כתב כל מים שנעשו בהם מלאכה נעשו שופכים פסולים לנ"י כיצד מים שאובים שהדיח בהם כלים או ששרה בהם פתו וכיוצא בזה בין בכלים בין בקרקעות פסולים לנ"י משמע דדוקא בשאובין פסלה מלאכה ולא בשאינן שאובין ע"כ ועיין לקמן סעיף ס"ו: (סג) או ששרה בהן פתו · שמעון התימני אומר אפי' נתכוין לשרות בזה ונפל לשני כשרים ופירש הרמב"ם וז"ל ואמר ר"ש כי אילו נתכוין לשרות במים הפת את פתו ונפל הפת במים אחרים הרי הוא כשר כיון שלא נתכוין לעשות בו מלאכה אמנם היה זה שלא לרצון ואמרו אפי' נתכוין ר"ל כמו אם או יהיה על דרך התבונות כאילו אומר מפליא בתמיה ואפי' לא היה בכוונה לא יפסיד אבל הם כשרים · ואין הלכה כר"ש התימני ע"כ: (סד) הדיח בהם את הכלים כו' פסולים · הדיח בהם כלים מודחים או חדשים כשרים הכי תנן התם בסיפא: (סה) ובשמדיח ידיו בהן כשרים כלומר שטבל ידיו במים וטח פני הגלוסקין בידיו כ"כ הר"ש ולשון הרמב"ם ובשוא חופן מהן בשעת לישה כשרים שמים שבחפניו הן שנעשו בהן מלאכה אבל המים שחפן מהן הרי הם בכשרותם ע"כ וכתבו הרשב"א בת"ה ורבינו יהוסף כתב שנראה מדברי תוספות שאפילו נטל ידיו בהם כשרים וכ"ש אם נטלן במקום אחר וכן נראה מדברי ספר התרומה שכתב ואם הדיח בהם הנחתום את ידיו מחמת העיסה המים כשרים ע"כ וכתב הב"י וז"ל ומשמע לי הטעם מפני שאינם נמאסים מבתייה ע"י כך דסתם ידים העסוקות בעיסה אין בהן לכלוך הלכך לא נעשו כשופכים ע"י הדחה זו דה"ל כהדיח בהם כלים מודחים דכשרים ע"כ: (סו) תנן במס' ידים סוף פרק שני ספק נעשה בהם מלאכה ספק לא נעשה בהם מלאכה ספק יש בהם כשיעור ספק שאין בהם כשיעור ספק טמאים ספק טהורים ספקן טהור מפני שאמרו ספק הידים ליטמא וליטמא טהור וכתב ב"י בשם הר"ל מנות דטמאים וטהורים אידים קאי כלומר שהיה שומר את ידיו ונסתפק לו אם הסיח וטהורים ויש לפרש דאמים קאי לפי שמים הפסולים לנ"י כטמאים הן חשובים כתב עוד דטעמו דכל ספק בטהרת ידים דטהור משום דנ"י עיקרו מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא ע"כ וכתב בת"ה שנראה דס"ה בפלוגתא דרבוותא נקטינן לקולא דהתם נמי ספק הוא כמאן קי"ל מדכייל ותנא שכל ספק שבטהרת ידים טהור אך מאי דאשכחנא בפסק הגאונים בהדיא לאיסור ולא אשכחן בפסקי גאון אחר בהדיא להתיר אלא דדייקינן מיניה בהוכחה דהכי סבר קשה לטהר בזה דברים המפורשים בהדיא ע"כ וכתב הרמב"ם בפרק ו' מהלכות ברכות וכ"כ טהור דספק אם נטל ידיו אם לאו טהור וכתב ב"י דאפשר שהוא סובר שזהו שאמרו בפרק במה אשה אבל משא ולא משא לית לן בה אע"פ שרש"י מפרש בענין אחר ואף ע"ג דהסיקנא התם דלאו מילתא היא דאמר ר"ח אנא משאי מלא חפנאי מיא וכו' הייט כי היכי דלא ליתי לידי עניות אבל מדינא איכא מיהא עניות מ"מ משום עניות מיהא איכא ע"כ וז"ל הראב"ד בהשגותיו אע"פ שכל ספק בטהרת ידים טהור עכ"ז אם יש לו מים לרחוץ אומרים לו קום ורחוץ והוא עצמו מן הספק ע"כ ועיין לקמן סעיף ע' וסעי' ע"ה: (סז) וכן כל החוצץ בטבילה חוצץ בנטילה · וכתוב בהגהות אשר"י פ"ב דברכות שצריך להסיר הטבעות מעל ידו בשעת נ"י וכתב ב"י שאע"פ שהרוקח כתב שאינו צריך נראה דהיינו מפני שהוא סובר שמשיור נ"י לחולין עד פרק האמצעי של אצבעות והטבעות הם מונחות באצבע למטה מאותו פרק אבל לדברי הפוסקים שסוברים שצריך ליטול למעלה מאותו פרק צריך להסיר הטבעות אם הם מהודקים וכדתניא בתוספתא דמקואות הצירים והנזמים והטבעות רפין אינם חוצצין הולים פי' מהודקים חוצצים וכתבה רבינו בפרק תינוקת וא"ת טבעת מהודקת אמאי חייצא הרי מיעוטו שאינו מקפיד עליו הוא תירץ שם רבינו בשם הראב"ד דמקפדת היא להסירו בשעת לישה וכיון שהיא מקפדת בשום פעם אע"פ שאינה מקפדת בשעת טבילה חייצא ע"כ וכתב ב"י דנראה שאפילו טבעת רפויה צריך להסיר בשעת נטילה אי משום דלא בקיאין בשיעור רפיון זה ואי משום דלא ליתי להתיר במהודקת עד כאן וכתב רמ"א דנהגו קצת להקל אם הוא רפוי אבל יש להחמיר כי אין אנו בקיאין איזה מקרי רפוי: (סח) אבל במיעוטו שאינו מקפיד אין לחוש · ומשו"ה יש מקילין שלא לנקר הצפרנים בשעת נטילה דהשיבה ליה מיעוטא שאינו מקפיד וכן כתב סמ"ק וכתב רמ"א דלפי זה אם היה מקפיד היה צריך לנקרן וכן עיקר ואפשר שנהגו להקל בחציצה לענין נטילה דספר התרומה כתב די"ט דאין חציצה בנטילה אבל העיקר כסברא הראשונה ע"כ וכל הפוסקים נחלקו על י"מ אלו וגם ספר התרומה עצמו דחה דבריהם וכתב עוד בספר התרומה גלד המכה שהוא יבש ואינו מקפיד או גלד שמצטער עליו אינו חוצץ אע"פ שבטבילת כל גופו רגילין להסיר הכל משום חומרא ע"כ: (סט) ואם מוכר רבב הוא אינו חוצץ · וז"ל הרשב"א בת"ה כל דבר שאין מקפיד עליו אינו חוצץ היה דרכו של זה להקפיד וזה אין דרכו להקפיד חוצץ למי שדרכו להקפיד ואינו חוצץ למי שאין דרכו להקפיד כיצד היה אחד צבע והיו ידיו צבועות אין הצבע חוצץ על ידיו אע"פ שיש על ידיו ממשו של צבעים לא היה צבע אם היו ידיו צבועות ויש ממש הצבע על ידיו ה"ז חוצץ שהדיו היבש חוצץ אבל הלה אינו חוצץ וכן הכבסים שדרכן לצבוע ידיהן נמי וכיוצא בזה אין אותו צבע חוצץ ע"כ ונראה לי שהסופר שדרכו להיות ידיו מלוכלכות תמיד בדיו שאינו חוצץ ואע"פ שהוא יבש וכתב הב"י אם אין אחרים כיוצא בו מקפידין והוא מקפיד נראה דאזלינן אבתריה וחוצץ לכל שהוא מקפיד אין לך חציצה גדולה מזו מיהא אפשר דבהא דעתו אבל שאר אנשים כיוצא בו ולע"ע ויתבאר בעז"י בהלכות מקוואות בסעיף קי"ט: (ע) ולא יתן לחבירו בחפניו · שלא נטל מן הכלי הכי תניא בתוספתא וכתב הרשב"א בת"ה וז"ל אמרו משמו של ר"ת שאם נטל בידו אחת מן הכלי ונתן על ידו השני מותר לפי שכיון שבא לידו אחת מן הכלי כח הכלי קרי ביה ואינו דומה לנוטל מחפניו של חבירו שלא מכח כלי בא ליד זה כלל אבל הרמב"ם כתב נוטל ידו אחת וצק בזו על זו וחוזר וצק בראשונה על השנייה כלומר שצריך נטילה על זו ועל זו ונראין דבריו עכ"ל ובשו"ע כתב שר"ת לא התיר אלא כשהיתה ידו הראשונה טהורה כגון ששפך עליה רביעית בבת אחת ע"כ ונראה שלמד כן מדברי ת"ה שאכתוב בסמוך וכן יתבאר ג"כ בדברי רבינו לקמן סי' י"ח וכתב רמ"א דנהגו להקל כדברי ר"ת אבל הסברא ראשונה היא עיקר ולכן יש להחמיר לכתחלה ע"כ וכתב בת"ה סימן רנ"ט דמדקתני בתוספתא דלעיל דטעמא דלא יתן בחפניו שלא נטל מן הכלי משמע דהא מטעם שנגע בו חבירו לא קפדינן וכן נראה בתוספתא דסוטה ופירשו דהא דתניא נטל ידו אחת ושפשף בחברתה טמאה התם איירי שאין מתכוין ליטול אלא ידו אחת ודוחק הוא לחלק בין מתכוין ליטול א' או שתים ואין לסמוך עליו לענין שפשוף יד בחברתה דהא כל הפוסקים פסקו בהדיא לאיסור אבל אם נגעו סתם ידים במים שבכלי המיקל להכשיר לא הפסיד וכן נחתום שהדיח ידיו כשרים המים דלעיל משמע דלא איירי בידים שנטלו ואפ"ה כשרים ונפיר יש לחלק בין פיסול טומאת המים שעל הידים בשעת נטילה מבטומאת המים שבכלי לצורך נטילה דבקל נטמא שעל הידים בשעת נטילה ולכך שפשף בחברתה טמאה ע"כ ועי' לקמן סעיף פ"ד וכתב רמ"א דאם רחץ ידיו במים אסור לאחר שירחץ ידיו מהם: (עא) שק וקופה אע"פ שמקבלין מים אין נוטלין כו' · וכתב הסמ"ק וז"ל וכן י"ל באותם כובעים של נבדים אפי' כשהם קשים כל כך שמקבלים המים שאין המים זב מהם מ"מ אין עשוין לקבל מים כגון שק וקופה ומ"מ ע"י הדחק מותרים שעוברי דרכים רגילים לשתות בהם ע"כ: (עב) מי גזרינן דלמא נגע בפת כו' · דוקא פת דלא גזרו נ"י לחולין אלא בפת (או שטיבולו במשקה כדלעיל בפנים סי' י') וז"ל הרמב"ם בפ"ו מהל' ברכות כל האוכל פת שמברכין עליו המוציא צריך נ"י כו' וכתב הכ"מ שלמד כן מפ' אין דורשין דתנן נוטלים לידים לחולין ולמעשר ובגמרא רמי עלה התרומה והבכורים טעונים נ"י מפלה"כ במעשר וכ"ש בחולין ואסיקנא לא קשיא כאן באכילה דפרי וכאן באכילה דנהמא ומכיון דהוזכרה נהמא משמע דוקא פת שמברכין עליו המוציא ע"כ ובספרו ב"י ר"ס קנ"ח כתב דמדברי הרמב"ם נראה דכל פת שאין מברכין עליו המוציא כגון פת הבאה בכסנין או לחמניות דקות וכיוצא בהן כמ"ש בפרק כ"מ הס"ל דאין טעונין נ"י וכן משמע נמי מדברי ר' שמשון בפ"ק דחלה אמתניתין דתחלתן עיסה וסופה סופגנין ולפ"ז היכא דקבע סעודתו על הפת הבאה בכסנין או לחמניות שצריך לברך עליהן המוציא נראה שצריך נ"י ומיהו קשה בעיני שעל לחם אחד בעצמו פעם יצטרך לו נ"י ופעם לא יצטרך ואפשר דלא מקרי פת שמברכין עליו המוציא אלא פת שמברכין עליו לעולם המוציא אפי' כשאינו קובע עליו אבל היכא אין לומר דבהדיא משמע בירושלמי דפת הבאה בכסנין א"צ נ"י אלא שמצאתי להרשב"א שכתב בת"ה האוכל כעכין וכיוצא בהם להתענג ואינו קובע סעודתו עליהם נוטל ידו אחת ומשמע מדבריו שאם קובע סעודתו עליהם צריך נ"י ולכן באותו סי' מסיק הב"י דלדידן לא שייכא נטילת יד א' כלל ובספרו השו"ע כתב דפת שאין מברכין עליו המוציא כגון לחמניות דקות או פת הבאה בכסנין ואינו קובע סעודתו עליהם א"צ נ"י וכתב רמ"י שאם קובע סעודתו עליהם יטול ידיו ולא יברך וטוב הוא שלא יקבע סעודתו עליהם אלא יאכל כביצה פת גמור תחלה שיצטרך ליטול ולברך המוציא ואח"כ יאכל אלו ויצא ידי ספקו ע"כ וכתב הרוקח בסי' שכ"ח אוכל פחות מכביצה יטול מספק ולא יברך ופי' הב"י דטעמו משום דכיון דפחות מכביצה אינו מקבל טומאת אוכלים איכא למימר דלא הצריכו בו חכמים נטילה ואיכא למימר דסתם הצריכו נטילה לאכול פת ולא חילקו בין פחות מכביצה ליתר מכביצה הלכך יטול מספק ולא יברך ע"כ עוד העתיק הב"י בלשון הרוקח סי' רפ"ג וזהו נוטלים ידיהם ומברכים על נ"י מפני שצריך לטבל טיבול שני במרור אבל אכילת מצה שיוצא בכזית אין צריך נטילה דעל פחות מכזית א"צ נטילה כדאמרינן בסוכה ובברכות עכ"ל וע"פ הלשון הזה כתב ג"כ בספרו הש"ע אם אוכל פחות מכזית יש מי שאומר שא"צ נטילה עכ"ל ובמחילה מהדרת כבוד קדושתו שע"י טעות המעתיקו נפל בטעות זה ג"כ לכתוב כך בספרו השו"ע להלכה והרי הטעות מבואר מעצמו דהיאך קאמר דעל אכילת מצה בכזית א"צ נטילה מכיון שעל פחות מכזית א"צ נטילה והרי אדרבה מינה דעל כזית צריך נטילה אלא כך צריך להיות דעל פחות מכביצה א"צ נטילה וכך הוא בהדיא בס' הרוקח והיינו הא דסוכה עובדא דר' צדוק דמייתי לה נמי הכא בפירקין כשנתנו לו פחות מכביצה היה נוטלו במפה כו' ואין להקשות לרוקח מדידיה אדידיה דבסי' רפ"ג כתב וא"צ נטילה בפחות מכביצה ובסי' שכ"ח כתב דיטול ולא יברך דלא קשה ולא מידי דבסי' רפ"ג כתב לענין חיוב ושיברך ענט"י ומשו"ה כתב דא"צ נטילה כלומר אין לחייבו נטילה ושיברך ענט"י ובסי' שכ"ח כתב דמספקא יטול ולא יברך ומעתה אפשר לומר דעל כל פחות מכביצה אם רב אם מעט יטול ולא יברך ואולי מטעם אחר י"ל דעל פחות מכזית אין דין נטילה מכיון שלא נתחייב אחריו בברכת המזון כדתנן בפ' ג' שאכלו אבל לא ראיתי בב"י כלום מזה לכן פשוט לי שזה בשו"ע דבפחות מכזית א"צ נטילה אטעותיה הלשון המוטעה שהעתיק בב"י וכמ"ש ולכן יש ליטול בלא ברכה על כל פת הן מעט הן רב עד כביצה שאז חייב ג"כ בברכת ענט"י ובפ"ק דעירובין סי' ל"ה דהולכי מתנה למלחמה פטורים ממים ראשונים וכתב ב"י קנ"ח סי' שהיה במדבר או במקום סכנה אוכל ושותה בלא רחיצה עוד כתב ב"י בסי' קס"ג וז"ל הערוך כתב בערך גבל דהא דאמרינן בפרק אלו עוברין ובפרק הטור והרוטב לנ"י ד' מילין שאם יש לפניו ברחוק ד' מילין מים לא יאכל עד שיגיע למים ויטול ידיו והני מילי דבעינן ד' מילין לפניו אבל לאחריו אפילו מיל אין מטריחים אותו לחזור אלא אוכל בבלאי ממחות בלא נטילה ע"כ פי' בלאי ממחות שלט ידיו במפה (ואית דמעתין בלאי ממחות ופירש"י ממחות בלויין וכורכים ידיהן בהם ואוכלים בלא נ"י) והא דאמרינן אפילו מיל אינו חוזר דייק בגמרא מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר ומשמע דבשאין מצוים לפניו ד' מילין ולאחריו בפחות ממיל יכול לאכול בלא נט"י כלל משום דה"ל כהולכים במתנה שפטורים מנ"י ומיהו כ"ל דע"י שלט אדם ידיו במפה דוקא הוא דשרי ולדברי הערוך עכ"ל הב"י ולדבריו נראה דגם במתנה או במקום סכנה יגוע ידיו במפה ומפה דקאמרן לאו דוקא דה"ה ע"י כף כ"כ רמ"א ופשוט הוא ודין דבר שטיבולו במשקה שוה לכל זה לדין פת כ"כ בש"ע ר"ס קס"ג :

וסילקתא

מעדני יום טוב

ומייתי לה לעיל בפרק אלו טריפות דף נ"ד: [ב] אע"פ שלא נשאר לאחרון רביעית כיון דאתו משירי טהרה · וכתב הרשב"א בחידושיו איכא למידק היכי דמי אי אתו תרווייהו בחדא זימנא מאי שיורי טהרה איכא הכא דמאן מינייהו בתרא ואי אתי בזה אחר זה כי אתו מכח רביעית מאי הוה הפסק מיהא ליכא רביעית וי"ל דמיירי בזה אחר זה ובלבד שלא יפסיק הקילוח וקל הוא שהקילו בנטילה וכן פי' הרמב"ן ומשום דהוה ניצוק חיבור כדאמרינן לענין מקוה כל זמן שרגליו של ראשון [נוגעות] במים השני טהור והיינו בסיפא בדוכתא כ"י אומר ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהן מרביעית אלמא בזה אחר זה מיירי ע"כ ועיין בד"מ: [ג] בריש מסכת ידים · ומייתי לה בגיטין ריש פרק שני: [ד] מי רביעית · וכ"א מרביעית וכן לקמן סימן י"ח: [ה] מחצי לוג לג' · לפום שיעורא דרביעית לשנים היה די ברביעית ומחצה לשלשה אלא כיון שנפישי גברי חיישינן שלא ידקדקו יפה ליטול עד הפרק שכל אחד ימלא המים מפני חברו כ"כ הר"ש ועיין בד"מ: [ו] מלוג · כיון שיש בהם מים הרבה אפילו למאה · גוזמא קאמר וכלומר כל זמן שמספיקין המים לשפוך על ידים פעמים כ"כ ב"י שפירש רבינו בפירושו למסכת ידים ועיין בד"מ: [ז] קפידיתו אמנא · טעמא כתבתי לעיל בסימן י"ג: [ח] קפידיתו אחוותא · כתב ב"י ר"ס ק"ס בשם הרא"ה דטעמא דומיא דקידוש ידים ורגלים מן הכיור והתם מסתברא דילפינן לה משום מים יתירה דכתיב ונתת שמה מים (לרחצה) ורחצו אהרן ובניו ממנו וגו' בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ומהכא דייקינן דמים בהווייתן בעינן שלא נשתנו ע"כ: [ט] עשה בהן מלאכה · פירש הרמב"ם דטעמא משום שעשאן מי שופכין: [י] שלא כנגד הבשר · פירש הרשב"א שהיה הציפורן גדול ועודף על הבשר ונמצאת צואה בציפורן תחת אותו מקום שעודף על הבשר זהו שלא כנגד הבשר ע"כ: [כ] ורטיה שעל בשרו · עיין לקמן סימן י"ח: [ל] וטיט היון וטיט היוצרים · איזה טיט היון זה טיט הבורות · שנאמר ויעלני מבור שאון מטיט היון טיט היוצרים כמשמעו כך שנינו במשנה פרק ט' דמקואות: [מ] יש לה בית קיבול · כדי לשאוב את השוחטא תלמידי הר"י ועיין לקמן: [נ] בכל הכלים · בין של עץ בין של עצם בין של זכוכית ואפילו בכלי גללים דלא חשיבי כלי לענין טומאה: [ס] בכלי גללים · פירוש כלים העשוים מגללי בקר: [ע] בשולי המחץ · פירש הרמב"ם בפ"ה דפרה מחץ כלי גדול של חרס שקורין בערבי אלמחגי"ל ובקלה האחד ממנו עשוי כדמות בית יד והוא שולי המחץ ע"כ ובפרק בתרא דמסכת ע"ז דף ע"ד תניא הגת והמחץ כו': [פ] היינו שעשה לה בית מושב · דאילו תקון כלי לקבלה פשיטא כלי גמור הוא ומאי צריכא למימר · כ"כ תהר"י והתוס' פירשו דמדקתני להו בהדי הני דאין מחוסרים חקיקה ודאי דדכוותייהו הוא: [צ] וכפישה · היא כעין חמת · תהר"י: [ק] שתקנן · לא הוה צריך למימר דכיון שתקנן בישיבתן ודאי נוטלין מהן לידים אלא משום דאיצטריך למימר בסיפא דשק וקופה אע"פ שתקנן אין בהן תורת כלי ואין נוטלים מהם לידים אמר ברישא שתקנן · תהר"י: [ר] אע"פ שמקבלין מים · ורי"ף גורס אע"פ שתקנן והיינו קך וז"ל הרשב"א בת"ה שק וקופה שהתקינן לשבת בלא סמיכה וזפתן בזפת עד שהן מקבלים משקים: [ש] לאוכלי טהרות · פי' לאוכלי חוליהם בטהרה וכל שכן לחולין גרידי דלא זהיר ואתי לאיגע כך כתב רבינו בסוף סימן דלקמן:

לא

ולפיכך (עג) והלכתא אוכל מחמת מאכיל צריך נט"י · מאכיל גופיה א"צ נט"י · אמר רבי זירא אמר רב [ת] (עד) לא יתן אדם פרוסה לשמש אלא א"כ יודע בו שנטל ידיו · (עה) והשמש מברך על [כל] כוס וכוס ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה · ורבי יוחנן אמר אף מברך על כל פרוסה ופרוסה ולא פליגי הא דאיכא אדם חשוב (עו) והא דליכא אדם חשוב · תנו רבנן (עז) לא יתן אדם פרוסה לשמש (עח) בין שהכוס בידו בין שהכוס ביד בעל הבית שמא יארע דבר קלקלה בסעודה (עט) והשמש שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו :

יח גרסינן בפ"ק דסוטה (דף ד:) אמר רבי זריקא א"ר אלעזר כל המזלזל בנט"י [א] נעקר מן העולם אמר רב חייא בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה · אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה א) תניא נמי הכי הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה כדי שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים דתנן בפרק שני דידים הידים מיטמאות ומיטהרות עד הפרק כיצד נטל את הראשונים עד לפרק והשניים חוץ לפרק וחזרו לידיו *)(טמאה) · נטל הראשונים והשניים [ב] חוץ לפרק טמאה. (פ) [ג] דין נט"י שאדם שופך מן הכלי שתי פעמים על ידיו הראשונים טמאין [ד] והשניים מטהרין את הראשונים · [ה] ובטומאתן ובטהרתן עד הפרק דוקא · הלכך כשנטל הראשונים והשניים חוץ לפרק שהרי טהרו שניים את הראשונים שיצאו חוץ לפרק · ואם השפיל ידיו וחזרו לגמרי מחוץ לפרק על ידיו טמאו את ידיו (פא) [ו] לכך צריך להגביה [ז] ראשי אצבעותיו למעלה · ויתן המים על ידו אחת ומשפשפה בחבירתה טמאה. פירוש אם שפך מים על ידו אחת ושפשפה בחבירתה כדי ליטול שתי ידיו נטילה זו מועלת (פב) לפי שהמים ששפך על ידו אחת נטמאת ומשפשף בחבירתה [ח] נטמאת חבירתה · ואין הראשונים מטהרין אלא המים שנטמאו מחמת היד עצמו (פג) [ט] ולא המים שבאו מחמת יד אחרת · הלכך השופך מן הכלי על ידו אחת ונגע בשנייה צריך לנגב את ידיו · והנוטל צריך שישפוך אחר על ידיו · ואם אין אחר (פד) יאחז הכלי בראשי אצבעותיו [י] וישפוך על שתי ידיו או ישפוך על זו רביעית ועל זו רביעית (פה) [כ] ואחר כך ישפשפם זו בזו [ל] שהשופך רביעית על ידו כאחת אין צריך מים אחרונים לטהרה · כדתנן פרק שני דידים שתי

*) נ"ל טהורה

רש"י השמש מברך על כוס וכוס · לפי שאין קבע לשתיית השמש שאינו יודע אם יתנו לו עוד הלכך אסח דעתיה מן השתייה : ואינו מברך על כל פרוסה ופרוסה · דבטוח הוא שלא ימנעו ממנו לחם : איכא אדם חשוב · בסעודה בטוח השמש שיתן לו לחם כל הצורך : לא יתן אדם פרוסה לשמש · בא' מן האורחים קאמר שלא יכעוס בע"ה כשהוא שותה חונקו לו יין ומזיק לו וכלאו כעס נמי מתוך בתם שלא יכלה הלחם לאורחים הוא מביט ומציץ במה שזה נותן והכוס נשפך מידו אפילו הכוס ביד השמש שמא ישפכנו : יד המזלזל · שאוכל תמיד בלא נט"י : נעקר · דעובר על דברי חכמים חייב מיתה דכתיב ופורץ גדר ישכנו נחש : מים הראשונים · שלפני המזון : שיגביה ידיו · ראשי אצבעותיו שיהו המים משפעים לצד זרועותיו ולקמן מפרש טעמא : שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים · כדתנן במס' ידים שצריך ליתן מים על ידיו ב' פעמים הראשונים מטהרים את הידים והשניים מטהרין את המים הטופחים על ידיו שנטמאו בתחלה מחמת ידים דתנן התם הידים מטמאות ומטהרות עד הפרק כלומר מן הפרק ולמטה גזרו עליהן להיות שניות ופוסלות את התרומה ומטהרות בנטילה עד הפרק שעד הפרק צריך נטילה נטל את הראשונים ואת השנים עד הפרק וחזרו ליד טהורים שהרי טהרו השניים את הראשונים נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טמאה כלומר יצאו הראשונים חוץ לפרק ועל השניים לא הקפיד ליטול עד מקום שיצאו הראשונים אלא עד הפרק כמשפטם וחזרו הראשונים ליד טמאה שהרי נטמאו תחלה מחמת הידים והשניים לא טהרו את היוצאים הלכך צריך שיגביה ראשי אצבעותיו למעלה שמא יצאו מים ראשונים ויחזרו ויטמאו את הידים : אחרונים · של אחר הסעודה שחייבו חכמים מפני שמלח סדומית יש שמסמא את העינים : צריך להשפיל ידיו למטה · כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שבידיו שהרי להעביר הזוהמא הן :

מעדני יום טוב

[ת] לא יתן אדם פרוסה לשמש · וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא הגירסא לתוך פיו של שמש ולכאורה גירסא זו נכונה יותר מדלקמן בברייתא דגרס נמי לתוך פיו מיהו י"ל דלקמן נמי לאו דוקא ועי' בד"ח : [א] נעקר מן העולם · פירש"י דעובר על דברי חכמים וחייב מיתה ותימה לר"י מאי איריא נ"י אפי' כל דברי חכמים נמי ועוד דקאמר הכא דעונשו מיתה ובפרק במה אשה אמרינן דעונשו עניות ובפרק שוטין פסין אמרינן שעונשו מיתה ונראה דזלזול שמזלזל בה תמיד שנשו עקירה ע"י עניות דקשה כמיתה ע"י נחש ונעקר מן העולם דאמר במסכת ע"ז ובסנהדרין כל המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם ובפרק קונם יין כל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם לאו בחדא מחתא ניהו דעניות אלא מיתה חטופה או משונה תוספות ובמסכת עדיות פ"ה שנידו אלעזר בן חנוך שפקפק בטהרות ידים וכשמת שלחו ב"ד והניחו אבן על ארונו : [ב] ה"ג חוץ לפרק וחזרו ליד טמאה : [ג] פירוש דין כ"י · וכן העתיק הטור סימן קס"ב : [ד] והשניים מטהרים את הראשונים · וכתב הכלבו סימן כ"ג וז"ל שאלו הראשונים מים הראשונים מטהרים את הידים שניים מטהרים את המים שעל הידים ואחר שמים הראשונים מקבלין טומאה מן הידים היאך המים מטהרים המים שעל הידים יחזרו הראשונים שהם טמאים ויטמאו את המים והשניים מקבלים עוד טומאה מן הידים ואין להם טהרה לעולם שהרי אמרו שמא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים אלמא הראשונים מקבלים טומאה מן המים שחוץ לפרק וחוזרין ומטמאין אותם ואומר אני כי עיקר טומאת הידים שאמרו לא טומאה ממש היא אלא טומאת לכלוך מפני מגע זיעה או צואה או שהרג מאכולת וגזרו עליהם טומאה מאותו הלכלוך כאילו נגעו בטומאה ועשו אותן שניות לפסול את התרומה במגען ושלא לאכול בהן חולין [אלא] ע"י הדחה וזה שאמרו ראשונים מטהרים את הידים כלומר מורידין מהן הזיעה והלכלוך שעליהם שממנו הן טמאות ובאין השניים ומדיחין אותם המים שהם מטונפות עם הזיעה והלכלוך ונשארו הידים נקיות וזהו השניים מטהרים את המים שעל הידים כלומר מדיחין את המטונפות עם הזיעה והלכלוך שעל הידים ומפני זה צריך שיפסיק במים הראשונים שאם יתן כל הרביעית עליהם בבת אחת הנה שהן מורידין הלכלוך מעליהן מ"מ הנשארים על היד מעיורי טנופת הן ולכך צריך שיפסיק בהם כי המים הראשונים מדיחים את הטנופת ומה שישאר ע"ג היד מן הנקיים הוא הלכך חששו שמא יצאו מים שניים חוץ לפרק והן מטונפות מאותו מקום שהם ראשונות ויחזרו ויטמאו את הידים טומאת לכלוך ולפיכך צריך להגביה ידיו בשניים כך נ"ל באמת ובבירור עכ"ל והב"י סימן קנ"ב כתב שהכלבו כתב כך בשם הראב"ד אבל לא ראיתי כן בספר הכלבו ואני כתבתי בספר תוספות י"ט בפ"ב ממסכת ידים שאחרי שדעת הפוסקים (ורבינו הרא"ש מכללם) דאדרבה כל שנופל רביעית כאחת עדיף טפי הלכך יש לומר דהקושיא של הראשונים הללו מעיקרא אינה קושיא דהרי כל ענין של מים דנטילה מדברי חכמינו הוא מעתה אין לשאול על דבריהם דהם אמרו והם אמרו דראשונים טמאין ושניים מטהרים וכן כששופך רביעית בבת אחת דהוים טהורים : [ה] ובטומאתן ובטהרתן דוקא עד הפרק כו' · ולתוספות ביאור כתב ב"י וז"ל שאין הידים מטמאות מקום אלא עד הפרק אבל מקום שנגעו חוץ לפרק טהורים וכן אין מים שניים מטהרים את הראשונים אלא בעודן בתוך הפרק אבל נפלו עליהן חוץ לפרק אין מטהרים אותם וחוץ לפרק דליכא וסיפא הוא שהיו בתחלתן תוך הפרק ויצאו אח"כ חוץ לפרק ולפיכך ברישא טהורים שמים השניים הטהורים הם לבדם יצאו חוץ לפרק ושם לא קבלו שום טומאה אבל בסיפא שמים הראשונים הטמאים יצאו חוץ לפרק והשנים שיצאו אחריהם לא טהרו שם כמו שבארנו לפיכך כשחזרו ליד טמאוהו ע"כ וכש"י שכתב נטל את הראשונים ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טהורים נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טמאה משמע דטעמו משום דראשונים חוץ לפרק ושניים עד הפרק הוא דטמאה הא אם נטל גם השניים חוץ לפרק טהורה דטהרו שניים את הראשונים שהם חוץ לפרק ככר כתב עליו רבינו שמשון בפירוש המשניות דאגב חורפיה לא עיין בה דאלו ואלו אם חזרו לפרק טמאה לבד כשנטל הראשונים עד הפרק והשניים חוץ לפרק וחזרו ליד טהורה ע"כ אבל הב"י כתב דגירסת ספר התרומה במשנה ע היא כגירסתו של רש"י ז"ל : [ו] לכך צריך להגביה ראשי אצבעותיו למעלה · וכתב הב"י וז"ל יש לשאול דמפי הוה עדיף שישפיל ידיו מתחלה ועד סוף דהשתא א"א להתגלגל חוץ ליד מים שנטמאו בו ותירץ רבינו הגדול מהרי"י אבוהב ז"ל דהא דאמרינן שלא יצאו המים חוץ ויחזרו ויטמאו את הידים זה הפרק אינו הפרק העליון במקום חבור היד והזרוע אבל הוא בפרק התחתון כלומר מקום חיבור האצבעות לכף ומזה הפרק עד הפרק האחר הוא מקום טומאה כלומר ממקום חבור האצבעות לכף למקום חבור הכף לזרוע אע"פ שאינו צריך נטילה לחולין מ"מ מים הנוגעים שם נטמאו שם וא"כ אם היה משפיל ידיו לצד מטה בשעת נטילה יצאו המים מכף היד ויטמאו את האצבעות ולכך א"א להשפיל ידיו לצד מטה בשעת נטילה וכתב שהתירוץ הזה אינו אלא לדעת הסוברים דלחולין אינו צריך ליטול אלא עד מקום חבור האצבעות אבל לדעת הרי"ף שצריך ליטול עד מקום חבור היד לזרוע אכתי קשה ול"ע ע"כ ולענ"ד נראה דאפשר לומר דאין הכי נמי שאם בא להשפיל ידיו לצד מטה שפיר דמי ומה שאמרו צריך שיגביה ידיו למעלה לאו למימרא שאם רצה להשפילם מתחלת הנטילה אינו רשאי אלא היינו לומר שאם בא שלא להשפיל ידיו צריך שיגביהם למעלה ולא ישפילם אחר שיגביהם עד שינגבם משום דחיישינן שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים אלא שקשה בעיני דלא אישתמיע שום מפרש או פוסק שיכתוב כן וגם כי לשון צריך שיגביה ידיו לא משמע הכי ולכן נ"ל דאע"ג דכשישפיל ידיו היה ג"כ תיקון לענין זה כמו בהגבהתם רצו חכמים לתקן שיגביהם ולא ישפילם משום אסמכתא דקרא דוינטלם וינשאם עכ"ל הב"י : [ז] ראשי אצבעותיו · וכן לשון רש"י וכתב הב"י דמשמע שטעמו מפני שסובר שאין צריך ליטול לחולין עד מקום חבור האצבעות לכף [הלכך] ליכא לפרושי שיגביה כל היד אלא האצבעות לבד שהם המקום שצריך נטילה ע"כ : [ח] נטמאת חברתה · ומתנה נטמאת גם הראשונה עצמה וזה שדקדק רבינו לכתוב בסמוך וצריך לנגב את ידיו תרתי במשמע : [ט] ולא המים שבאו מחמת האחרת · וכן העתיק הטור סימן קס"ב ואולי זה היה נ"ל לגרוס שנטמאו במקום מלת שבאו : [י] וישפוך על שתי ידיו כאחת · דהשתא נחשבות שתי ידיו כאחת ואינם מטמאות זו את זו כמ"ש ללשון רבינו בד"ח סעיף פ"ב ומידי דהוה ג' או ד' שנוטלים כולן כאחת כדלעיל סימן ע"ו : [כ] ואח"כ ישפשפם זו בזו · כלומר לאפוקי בלאו אחד מהכי גווני לא ישפשפם זו בזו שע"י השפשוף יטמאו זו לזו וגם יש לפרש ע"ל במלותו כך הוא שישפשפם וכמו שאכתוב בס"ד בס' ד"ח: [ל] שהשופך רביעית על ידו כאחת א"צ מים אחרונים · וכ"כ הרמב"ם בפ"ו מהל' ברכות ונראה הטעם לפי שעשו רביעית בבת אחת כמו טבילה שאינה צריכה שטיפה שתי פעמים כמו שכתבו סמ"ג והמרדכי בשם התוספתא

דברי חמודות

(עג) והלכתא אוכל מחמת מאכיל צריך נט"י · וכתבו תלמידי הר"י בס"פ אלו דברים דהאוכל בכלי הנקרא מגריפה (בל"א גאביל) אע"פ שאינו נוגע בפת צריך נ"י וכן כתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות ברכות וכ"כ הטור סי' קס"ג שהאוכל בכף אע"פ שאינו נוגע בפת צריך נ"י : (עד) לא יתן אדם פרוסה לשמש אא"כ יודע בו שנטל ידיו · נ"ל דלאו דוקא שמש אלא אפי' ה"ה אחר לא יתן לו אא"כ כו' ואורחא דמלתא הוא דנקט וכן כתבו תלמידי הר"י ז"ל לעיל על אוכל מחמת מאכיל צריך נ"י שגם האחר אין לו להאכילו עד שיטול ידיו משום ולפני עור לא תתן מכשול ועוד כתבו אהך דהכא וז"ל יש למדין מכאן שאין ראוי לתת לאכול אלא למי שיודע בו שיברך ונראה שכיון שיתכוין לעשות מצוה שנותן בתורת צדקה מותר ע"כ וכתב הב"י בסי' קס"ט דאין דבריו נראין דהא ליתן לשמש נמי מצוה הוא ואפ"ה לא יתן לו אא"כ יודע שנטל ידיו ע"כ ולי נראה שיש לחלק דבשמש נתינתו ג"כ בעבור ששימשו ואין כאן צדקה בלבד וגם רמ"א כתב לדברי המקילין ונראה פשוט דלהמקילין שרי נמי לתת בדרך צדקה ג"כ אפילו אינו יודע שנטל ידיו וכ"ש הוא דכה"ת דאורייתא ועיין לקמן סעיף ע"ט : (עה) והשמש מברך על כל כוס וכוס · פירוש ברכה ראשונה אבל ברכה אחרונה א"צ לברך אלא לבסוף כ"כ הטור סי' קס"ט והב"י לא הראה מקומו והנה דברי התוס' פרק ערבי פסחים דף ק"ג וכתבו תלמידי הר"י דמכאן נראה שהמלכות ספק שמא המלכה שהרי אנו רואין המלכת השמש היא מספק אם יתנו לו ואפ"ה דיינינן ליה נמלך ע"כ : (עו) והא דליכא אדם חשוב · אבל אם הם רק שנים האוכלים אוכל עמהם כדתניא בפ' ג' שאכלו סי' ג' ולא אינו מברך ג"כ על כל פרוסה ופרוסה : (עז) לא יתן אדם פרוסה לשמש כו' · וכתבו תהר"י דדוקא לשמש אבל שאר בני הסעודה יכולים לתת זה לזה כשהכוס ביד בעה"ב שהוא זימן אותם אינו מקפיד במה שהם נותנים אלו לאלו ולא חיישינן לקלקלה ע"כ : (עח) בין שהכוס בידו כו' · מתוך פירש"י משמע דקאי אשמש כלומר בעוד שהכוס ביד השמש אבל רבינו ירוחם כתב דקאי אאורח כלומר דלא יתן לו פרוסה בעוד שהכוס בידו של אורח שמא יעיין בו בע"ה על שנוקת המאכל שמא יחסר לאורחים ויפול הכוס מידו. ב"י : (עט) והשמש כו' אסור ליתן פרוסה לתוך פיו · כבר כתבתי במי"ט דאפשר לפרש דלאו דוקא לתוך פיו מדלעיל דלא גרס רבינו והרי"ף וגם הטור סי' קס"ט לא העתיק אלא כגי' רבינו והרי"ף דלעיל : (פ) דין נ"י שאדם שופך מן הכלי שתי פעמים על ידיו וכו' · וכתב הטור בשם ספר המצות דמה שמזכיר מים ראשונים ושניים היינו דוקא במים שבאים לטהר אבל מלבד אלו צריך ליתן עליהם פעם אחרת כדי להסיר מהן הלכלוך וכל דבר שחוצץ ואותם לא הזכיר במשנה לכך צריך ליתן עליהם ג"פ א' להסיר הלכלוך ושתי פעמים לטהרם ע"כ וז"ל התוס' וצריך לשפוך מים על ידיו ג"פ פעם ראשונה כדי להעביר טיט ודבר החוצץ על ידיו ופעם שניה לטהר ידיו ופעם שלישית לטהר אותן מים וכן מוכח בכמה דוכתין במס' ידים שצריך מים ראשונים ושניים ומיהו אם בפעם אחת שופך מים הרבה כשיעור רביעית ידיו טהורות דתנן במסכת ידים ידו אחת בשטיפה אחת ידו טהורה שתי ידיו בשטיפה אחת ר"מ מטמא עד שיטול מי רביעית פי' ואפילו באין משירי טהרה דלא בעי רביעית כשנוטל בשתי שטיפות והשתא דליכא אלא שטיפה אחת צריך רביעית בשטיפה זו אבל בנוטל ידו אחת לא צריך רביעית כי אתו משירי טהרה אלא שהאי אותה שטיפה מרובה כשתים ע"כ וכתב ב"י בסי' ק"ס שכיוצא בזה נראה מפירושו של רבינו על מסכת ידים ומשמע שהם סוברים דהלכה כר"מ וכ"כ בהדיא רבינו שמשון דליכא מאן דפליג על ר"מ וכל זה כתב סמ"ג והמיהני על הרא"ש שלא הזכיר חילוקים אלו בפרק כל הבשר וגם על הטור שלא הזכירם ע"כ וכתב רמ"א שאם היו לו מים רבים רוחץ תחלה מעט כדי להסיר הלכלוך ואח"כ שופך רביעית כאחד וא"צ מים שלישים : (פא) לכך צריך להגביה ראשי אצבעותיו · כבר כתבתי במי"ט בשם הב"י דהוא הדין אם משפילם מתחלת הנטילה עד סופו · וראשי אצבעות שכתב רבינו ורש"י הוא דוקא למאי דסבירא להו דא"צ ליטול אלא עד מקום חבור האצבעות ולפי זה לדעת הרי"ף שצריך שיטול כל היד עד הקנה כמ"ש לעיל ס"ס י"א וכתבתי שם סעיף מ"ד שכך ראוי לנהוג אתיא מימרא דרב כפשטה שצריך להגביה כל ידיו לא לבד ראשי אצבעותיו וכן מוכח מלשון הערוך בערך מי שכתב צריך להגביה ידיו למעלה שמא יצאו המים לזרועו שלא נטל אותו כמים שהוא חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים ע"כ אבל הרשב"א כתב בתשובה שהוא לא כתב בשער הקדושה שהנוטל צריך שיגביה ידיו מפני שהוא פסק דלחולין עד לפרק העליון שהוא סוף הכף המחובר לזרוע וכל שנוטל עד שם וחוזר ונותן שנייה עד אותו פרק עצמו למה נחוש שהרי למקום שנתן הראשונים יתן השניים וליוצאים למעלה מן הפרק שהוא על קנה הזרוע אין לנחוש שאותם אין להם שום טומאה שלא גזרו אלא על הידים וההיא דפרק קמא דסוטה בשלא נטל אלא עד פילול האצבעות ולפיכך צריך להגביה שמא מים הראשונים יצאו חוץ לפרק ואע"פ שנתן השניים עד הפילול יחזרו אותם הראשונים שיצאו חוץ לפרק ויטמאו את הידים וא"ת א"כ נלמד משם שא"צ ליטול עד סוף הכף ויקשה למה שפסקתי אני לא היא דההיא דסוטה דרך היא ורב לקולא כדאיתא בפ' כל הבשר אמר רב ע"כ לחולין וכו' עכ"ל וכ' הב"י שהמרדכי בפרק אלו דברים כתב בשם התוספתא שהמטביל ידיו א"צ להגביהם וכ"כ סמ"ג בשמו ונראה הטעם לפי שאין שם מים שנטמאו ביד ומטעם זה נ"ל דה"ה למי ששפך רביעית בפעם אחת על ידיו דכיון דאין שם מים טמאים כלל לא חיישינן אם אינו מגביהם ומצאתי לסמ"ק שכתב ואם נוטל כל יד ויד מרביעית א"צ להגביה ידיו ע"כ ונראה דבנוטל כל יד בפני עצמה מיירי ומ"ש הצריך רביעית לכל יד דכל ששפך פחות מרביעית בבת אחת נטמאו המים ואם שפך רביעית בבת אחת ל"ש על ידו אחת לא שנא על שתי ידיו לא נטמאו המים ומיהו לדעת הערוך שפי' שהטעם שצריך שיגביה ידיו מפני שהמים היוצאים מיטמאים בזרוע אפי' במטביל ידיו צריך שיגביה דהא איכא למיחש שמא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים ע"כ ותמיהני על רמ"א ז"ל שהגיה וכתב דעת הערוך שמצריך להגביהם אף בנוטל עד קנה הזרוע דלפי זה ה"ל להגיה ג"כ ולכתוב דיש מצריכים להגביה אף במטביל ידיו וכן קשה על תלמידו רמ"י ז"ל שנמשך אחריו גם בזה עוד כתב הב"י שהאגור כתב בשם א"ז מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה אבל אנו שנוטלין ג' פעמים אין לחוש ע"כ ואיני רואה טעם בזה עכ"ל הב"י וכ"כ ג"כ בהגהות אשר"י בפ"ב דברכות וכתב רמ"א ז"ל שכן נהגו להקל ופירש רמ"י דאפשר דטעמא הוא משום ממ"נ אם הם מים מועטים שאין בהם אלא רביעית כיון שחולקם לג' חלקים אין לחוש שיצ'ו חוץ לשיעור נטילה מפני מיעוטן ואם הם מים רבים סומכים שבוודאי נזדמן רביעית לפעם אחד וכבר אמרנו דברביעית בפעם אחד א"צ לדקדק בהגבהה והשפלה ואע"פ שיש שום חששות אחרות שהיה ראוי להחמיר בשבילן נהגו להקל בחששא דרבנן נ"ל עכ"ל : (פב) לפי שהמים ששפך על ידו אחת כו' · וכתב הב"י שתנינו בפ"ב דמסכת ידים נטל את הראשונים לידו אחת ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו ידיו טמאות נטל את הראשונים לשתי ידיו ונמלך ונטל את השניים לידו אחת ידו אחת טהורות ופי' שם הרא"ש נטל את הראשונות לידו אחת בתוספתא מפרש לה (דלאו דוקא) [לא] שלא נטל כי אם ידו אחת אלא מיירי שנטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך וכשנטל השניים הגיע ידיו זו לזו ושפך על שתיהן כאחת ידיו טמאות לפי שכשצירף ידיו זו לזו לקבל המים השניים נטמאו ידיו בנגיעתם זו לזו דמים שעל יד זו מטמאים מים שע"ג חבירתה וגם את היד כמו שהן מטמאין ככר של תרומה ומה שנגע בהם כדאיתא לעיל וכשנטל את השניים לא טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת חבירתה אלא אדרבה גם השניים נטמאו בהן וצריך לנגב ידיו וליטול שתיהן כאחת אבל כשנטל את הראשונים לשתי ידיו כאחת נחשבו שתי ידיו כאחת ואינם מטמאות זו את זו וכן פירשו רבינו שמשון והרמב"ם שם וכתב דינים אלו סמ"ג ע"כ וכתב רמ"א בשם המרדכי דפרק אלו דברים שכל שכן שצריך ליזהר שלא יגע בידו ששפך עליה פעם אחד לידו השנית ששפך עליה ב' פעמים ונ"ל דהיינו ג"כ מ"ש כבר הש"ע בפנים שם סעיף ה' וכן דברי הגהות מיימ' שאכתוב בסמוך : (פג) ולא המים שבאו מחמת יד אחרת · וכתבו הגהות מיי' בשם סמ"ג שהוא הדין אם נגע בהן אחר שלא נטל ידיו בעודם לחות מן המים צריך לחזור וליטול שהרי זה טימאם ע"י המים שעליהם וכתבו עוד לכך צריך ליזהר בששופך מים שלישים שהם שניים לגבי מן הראשונים שלא תגע יד בחברתה עד שישפוך גם זו או על השנייה או שישפוך על שתיהן כאחד ואם נטל כל יד מרביעית א"צ לכל זה ע"כ ועיין מה שכתבתי בסעיף פ"א בשם הב"י על לשון הסמ"ק וגם מ"ש בסוף סעיף דלעיל : (פד) יאחז הכלי בראשי אצבעותיו וכו' · ויש עושין כלי שניקב מתוליו ותחוב בו כמין יתד הטב בראשו והולך ומשתפע וכשרוצה ליטול דוחה בראשי אצבעותיו את היתד כלפי מעלה ונינוקים המים מהכלי ע"ג ידיו והוא יותר נכון מהכרזא שבכלים שצריכים שהיתד רגיל להיות תמיד מלוחלח ולהותו מחובר במים שבכלי וא"כ כולם מיטמאים מהיד כשנגע בלוחם מידי דהוה במים שעל הידים לנוגע במים שבכלי : (פה) ואח"כ ישפשפם זו בזו · לשון הבית יוסף משמע דהנוטל ידיו צריך לשפשף רוצה לומר שיחכך קנתם בקנתם ואף ע"פ שהר"ש פי' לתוספתא זו כלומר לקנח מים שעל ידיו במפה או בשאר דברים סמ"ג בשם התוספתא וגם הרמב"ם בהקדמת מס' ידים כתב וכבר נתבאר בתוספתא כי הנוטל ידיו צריך לשפשף וכן כתב הרמב"ם בפרק י"א מהלכות מקוואות הנוטל ידיו צריך לשפשף וכ"כ הכלבו בשם הראב"ד וכן כתב כדאמרי' פ"ק דסוטה כל האוכל פת בלא נגוב ידים כו' מדברי *) הר"ם הללו נראה שמפרשה שצריך לשפשף שתי ידיו זו בזו וכן נראה שהוא דעת רבינו ירוחם שהעתיק לשון הרא"ש שכתב ואח"כ ישפשפם זו בזו וכתב הכלבו בשם הראב"ד אם שפשף ידיו זו בזו צריך שיהא נזהר שלא יגע חוץ ממקום שנפלו בו המים מפני שהן מטמאות זו את זו ע"כ ומדקאמר אם שפשף ידיו משמע שאינו צריך לשפשף ומיהו איכא למדחי דמשום דאפשר לשפשף בכותל וכיוצא ואין צריך לשפשף זו בזו משו"ה קאמר אם שפשף אבל שפשוף מכל מקום צריך לעשות ומה שכתב שלא יגע חוץ ממקום שנפלו בו המים נראה דהיינו לדברי האומרים דנטילת ידים עד מקום חיבור האצבעות לכף היד אבל לדברי המצריכים

*) נ"ל הרא"ש .

תפארת שמואל א) תניא נמי הכי הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה וכו' · (מה) שסתם ידים פוסלים המים שע"ג יד כו' עד ולכך שפשף בחברתה טמאה עכ"ל מהרא"י ואומר אני אף שהגאון מפקפק בדבר וקצת נוטה להחמיר אלא שכתב והמיקל לא הפסיד לא אבין מה נדנד טומאה שייך במים דהא מיד שנגע בהם ראוי הוא להטהר מטומאתו לולי גזירת הכתוב דבעינן כח גברא ואוקמי רבנן נטילת ידים כעין קידוש דאורייתא דבעינן כח גברא אבל להטמאות מן הידים פשיטא דלא נטמאו ועוד לרבנן דפסקו דלא בעינן כח גברא וה"ג פסק כוותייהו שמותר לטבול ידיו בתוך הכלי איך ימצאו ידיהם ורגליהם הלא מיד כשיגיע ידיו במים נטמאו המים בהרף עין קודם שיגמר נטילה ואיך תעלה הנטילה אלא ע"כ דלא נטמאו הידים אלא אדרבא מטהרם וה"ה אף לדידן נהי דלא קי"ל כה"ג שיוצא ידי נטילה אבל כהאי סברא לא אשכחן דפליג עלייהו ודוחק לחלק ולומר בשלמא לפי' ה"ג דסברי שעלתה נטילה בכלי מ"מ המים לא נטמאו אבל לדידן דלא עלתה נטילה בכה"ג א"כ אמרינן דנטמא ונאמר דכל היכא דלא מטהרי המים לידים הם נטמאו זה אינו דהא מים חוץ לפרק שהם אינם מטהרים לפי' ר"ש ואפילו הם לא מקבלי טומאה אף שהם שניות חוץ לפרק אלמא דאין טומאה כמים שלא מטהרים ק"ו במים שראויין ליטהר שלא יטמאו כנלע"ד :

(פו) שתי ידיו בשטיפה אחת [מ] רבי מאיר מטמא עד שיטול [נ] מי רביעית · וגם צריך להזהר כשנוטל מים הראשונים שלא ישאר על ידו קיסם או צרור (פז) או שום דבר שהיה בתוך המים · דתנן בפרק שני נטל את הראשונים ונמצא על ידו צרור או קיסם [ס] או שום דבר שהוא בתוך המים ידיו טמאות [ע] שאין המים אחרונים מטהרין אלא מים שעל גב היד [פ] ומי שיש בידו מכה ורטיה עליה יטול שאר היד שלא במקום הרטיה · ואע"ג דאמר בריש פרק שני דגיטין (דף טו) דאין ידים טהורות לחצאין · (פח) ה"מ דמשי פלגא דידיה ושדר משי איזך פלגא · דכי האי גוונא לא מיקרי נטילה · והכא דלא מצי למימשא איזך פלגא לא מיקרי נטילה לחצאין אלא כמו שנקטע לו אצבע שנוטל שאר היד ואע"פ שלא התירו מפה לאוכלי טהרות כל שכן לחולין גרידי דלא זהיר ואתי למינגע שאני הכא דליכא למיחש שמא יגע באוכלין בבשרו שתחת הרטיה שאין מסירו מחמת כאב המכה · אמנם צריך להזהר שלא יגיעו המים לרטיה שלא יחזרו המים שעל הרטיה ויטמאו היד · כי הוא דצרור או קיסם דאייתינן לעיל · או ישפוך רביעית כאחד על היד דאז לא נטמאו המים :

ימ [סוטה ד:] אמר רבי אבהו (פט) כל האוכל בלא נגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא [צ] דכתיב ככה יאכלו בני ישראל [את] לחמם טמא · גרסינן בפרק אמר להן הממונה (דף ל.) ת"ר הלכה בסעודה אדם יוצא להטיל מים (צ) נוטל ידו אחת ונכנס · דיבר עם חבירו והפליג נוטל שתי ידיו ונכנס · וכשהוא נוטל לא יטול מבחוץ אלא מבפנים · נכנס ויושב במקומו נוטל [ק] ומחזיר פניו לאורחים · אמר רב חסדא (צא) לא אמרן אלא לשתות · אבל לאכול נוטל מבחוץ ונכנס מידע ידיע דאנינא דעתיה · אמר רב נחמן בר יצחק אנא אפילו לשתות מידע ידיע דאנינא דעתאי (צב) (צג) (צד) (צה) (צו) (צז)

מתני'

ימ כל האוכל בלא ניגוב ידים · דבר מאוס הוא וחשיב כטומאה שנאמר ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא אלמא דבר מאוס קרי טומאה: הלכה בסעודה · כלומר הלכה זו אמרו בהלכות סעודה: אדם · שיצא מתוך הסעודה להשתין מים נוטל ידו אחת אותה שמשפשף בה ניצוצות: והפליג · שהה: נוטל שתי ידיו · דכיון שהפליג שעה אחת או שתים הסיח דעתו מסעודתו ולא נזהר לשמור ידיו וכן עסקניות: לא יטול מבחוץ · שלא יאמרו עליו לא נטל: ומחזיר הטפיה על האורחים · ה"ג לה בתוספתא דברכות טפיה פך שיוצקים ממנו מים על הידים מחזירו על האורחים המסובין והשמש מחזירו עליהן ואומר יש בכם הצריך ליטול ואין זאת אלא להודיע שנטל זה את ידיו: לא אמרן · דלא יטול בחוץ אלא שאינו צריך עוד לאכול אלא לשתות הוא נכנס שהיו רגילין להאריך לשתות בשתיה אחר המזון מיהו צריך ליטול שמא יתן פרוסה לתוך פיו: מידע ידיע דאנינא דעתיה · ולא חשדין ליה:

דברי חמודות

ם לטול עד מקום חיבור הכף לזרוע ליכא למיחש להכי דמשם ולמעלה אין שם יד עליו לשום דבר ואינו ומיהו לדעת הערוך גם בזרוע שייך טומאה כמו שכתבתי לעיל עכ"ל הב"י ועיין בספי' פ"א ותו תניא בתוספתא וכך היא שנויה הנוטל ידיו צריך לשפשף שפשפה בחברתה טמאה בראשו או בכותל טהורה חזר ונגע בהן הא דקתני שפשפה בחברתה טמאה נתבאר בדברי רבינו דקתני בראשו או בכותל טהורה פירש רבינו שמשון או בכותל שפשפה לנגבה טהורה חזר ונגע בהן לאחר ששפשף ידו בראשו או בכותל חזר ונגע באותם מים שידו על הראש ועל הכותל טמא שאותן מים טמאים הזרו וטמאו את היד בנגע בהם אע"ג דכל כמה דלא מיטהרי בשפשוף השתא דחזר ונגע גרע וצריך ליטול בתחלה לידו אחת וכתב עוד דמיירי כשלא נטל כי אם ים דאי נטל את השניים הרי טיהרו השניים את הראשונים שעל גבי היד והיכי מיטמאין בחזר ונגע בהן ע"כ ב"י דהיכא דנטל ברביעית ושפשפה בראש או בכותל וחזר ונגע בהן נראה דטהורה כיון דקי"ל שהשופך רביעית א"צ מים שניים לטהרם דעד כאן לא מטמא בתוספתא אלא בנוטל ידו אחת בפחות מרביעית דאתו משירי אבל כשנטל מרביעית שלם טהרו הידים וגם המים שעליהם לגמרי ואם שפשף בראשו או בכותל ואח"כ נגע הורה עכ"ל וזה שכתב דנטל בפחות מרביעית דאתו משירי טהרה קשיא לי היכי מיירי אי בששפך ג"פ הא ס ואי כשלא שפך כדינו א"כ מה לי דאתו משירי טהרה מה לי דלא אתו משירי טהרה לעולם נשארת היד עם המים שעליהן כמ"ש לעיל סעיף נ"ט וצ"ל דנקט דאתו משירי טהרה דאילו בלאו הכי אינו נוטל בפחות ת אבל מ"מ מיירי כשלא נטל ג"פ כדינו והשתא דאתית להכי אפילו בנטל מרביעית מיירי אלא שלא נטל כי אשונים כלומר שלא נטל ג"פ כדינן וכמ"ש בשם הר"ש עצמו וקרוב אני לומר דכשכתב כן הב"י לא אדכר שתיה ללשון הר"ש שהעתיק לעיל מינה דאילו היה זוכרו לא היה לו לכנוס בדוחק הזה לכתוב דמיירי שנטל מרביעית וכו' ואם תאמר ומכיון דמיירי שלא נטל אלא ראשונים ועדיין לא נטהרת היד היכי קתני בראשו תל טהורה ונראה לי דלא קשיא ולא מידי דנ"ל מתוך פירושו של הר"ר שמשון דסובר דנגיבת היד במטפחת ם או בכותל באיזה דבר שיהיה היא המטהרת היד במקום מים שניים אלא שזה יש ביניהם שאם טיהר היד שניים חזר הכל להטהר ואין כאן עוד שום טומאה לנוגע במים שעל ידיו או שהניח במקום אחר אבל אם בנגיבה אע"פ שהיא מיטהרת בכך הואיל ונתנגבה מיהו המים לא נטהרו ואם נוגע בהן אחר כך מיטמאה ו שכתב הר"ש אע"ג דכל כמה דלא שפשף מיטהרי בשפשוף השתא דחזר ונגע גרע ע"כ כנ"ל ועוד נ"ל

מעדני יום טוב

שתוספתא· ב"י: [מ] ר"מ מטמא כו' · ואין חולק עליו והרמב"ם שכתב אין הלכה כר"מ יש לו פירוש אחר בפירוש המשנה וכבר כתבתי בזה במקומו בספר תוספות י"ט בס"ד : [נ] מי רביעית · וכ"א מרביעית וכמ"ש לעיל סימן ע"ו : [ס] או שום דבר שהיה בתוך המים · לשון ב"י נראה לומר שהוא כדי לכלול דבר שהוא מבריית המים כגון יבחושין וכיוצא בהם ולאפוקי מרשב"ג דאמר כל שהוא מבריית המים טהור כדאיתא בפרק שני דמסכת ידים אלא דבפרק ב' דזבחים משמע דהלכתא כוותיה וכמו שכתבתי בסימן ק"ם ולכך צריך לומר שלא כתבו כן אלא לאתויי שאר דברים שאינם מבריית המים ע"כ ואני כתבתי כבר בספר תוספות י"ט דלרבינו אין הלכה כרשב"ג ולכך הפירוש הנכון שבא לכלול דבר שהוא מבריית המים כגון יבחושין וכדקא ס"ד דהב"י והזכרתי גם זה בספר ד"ח לעיל סי' ע' סעיף ל"ט: [ע] שאין המים האחרונים מטהרים כו' · כלומר אע"ג דרפויים הם ובאו בהם המים ואין כאן תגילה לפי שהמים שעל הצרור נטמאו מחמת ידיו והמים השניים אין מטהרין אלא שעל גבי היד והמים שעל הצרור נשארו בטומאתן וחזרו וטימאו את היד וכ"כ ב"י בשם רבינו בפירושו למסכת ידים ופי' הרא"ש דלשם : [פ] ומי שיש בידו מכה ורטיה עליה · ואינו מקפיד בה בהא כתב לעיל סימן ע"ו דרטיה שעל בשרו חוצץ אלא התם במקפיד עליה והכא באינו מקפיד וז"ל הטור סימן קס"א רטיה שעל בשרו ומיש היון ומיש היוצרים אם מקפיד עליו חוצץ ואם לאו אינו חוצץ ע"כ ועיין בהל' מקוואות סי' כ"ה וכ"ו : [צ] דכתיב ככה וגו' לחמם טמא· יחזקאל ד' וקאי אגללי צואת האדם וש"מ דדבר מיאוס קרי טמא וכך פירש"י ותלמידי הר"י כתבו את לחמם טמא כלומר כשאוכלין בלא ניגוב ידים לתות המים תטמא ועיין בד"מ והטור סוף סימן קנ"ט כתב לחמם טמא בגימטריא בלא ניגוב ידים ע"כ ושמעתי לחמם טעריקון לא מים : [ק] ומחזיר פניו לאורחים · כך הגי' ברי"ף וזה לשון תלמידי הר"י ויחזור פניו לאורחים שיראו שנוטל ע"כ וראיתי בפ"ד בתוספתא דברכות כגי' רש"י ונוטל הטפיה ומחזר כו'

וכן

ף גופיה יש חילוק דדוקא שפשף בראש או בכותל הוא דקתני שאם חזר ונגע בהן טמאה אבל אם שפשף וקינח במפה לא קתני דטמאה וטעמא רבא איכא דמכיון שהשפשוף הזה הוא במקום מים השניים כי שפשף כדרך ארץ במטפחת וכיוצא בו מיטהרת היד לגמרי כדין מיטהר במים שניים אבל אם שינה ושפשף בראש או בכותל אע"פ שידו מיטהרת בכך במקום מים שניים מכל מקום אין כח השפשוף הזה ככח מים שניים לטהר המים שמתקנחים הואיל ולא קנח כדרך המקנחים דסגי לן במה שמטהרין המים ע"י קינוח שמקנח כדרך המקנחים ובר מן דין הלא כתבתי במי"ט בטעם למה מים שניים עצמם מיטהרים והרי קבלו טומאה מהראשונים שעיקר הטעם הוא דכל דין מדברי חכמים ז"ל והם אמרו שבזה מיטהר ושבזה מיטמא ואם כן אף בנדון דידן ה"ה והוא הטעם שיכולים הם לחלק בדיניהם כפי כח חכמתם ודעתם ז"ל ופי' זה יפה יותר ממה שפי' רמ"י ז"ל ונתלבט בכל זה עיין בספרו הלכה :- (פו) שתי ידיו בשטיפה אחת כו' · עיין בלשון התוספות שכתבתי בזה בסעיף פ' : (פז) או שום דבר שהיה בתוך המים · ואפילו הוא מברייתו של מים כמ"ש מי"ט ועיין לעיל סעיף ל"ט : (פח) ה"מ דמשא פלגא דידיה · ב"ים מסכת ידים מוסיפים על השניים ואין מוסיפים על הראשונים וכתב הב"י שפי' שם רבינו הנוטל ידיו צריך ליטול עד הפרק והראשונים והשניים דתנן בכולה מכילתין היינו כששופך על ידיו פעמים כדי ליטול יפה וכך הוא דין ם אם אדם שופך על ב' ידיו רביעית כאחת נטהרו ידיו אבל כששופך פעמים נטמאו הראשונים והשניים מטהרים את הראשונים וקא אמרה מתניתין דאם נטל הראשונים ולא הגיעו לפרק אין מוסיף עליהם שכל מה שהוסיף עליהם מוסיף טומאה כיון שלא נטל בפעם אחת עד הפרק אלא צריך לנגב תחלה ואח"כ נוטל אבל השניים שבאים לטהר הראשונים יכול להוסיף עליהם ואפשר לומר דהא דאסר מתניתין להוסיף על הראשונים היינו שאינו שופך אלא במקום הגיעו המים הראשונים אבל אם כשהוסיף ונטל עד הפרק בשטיפה אחת שרי והוי טעמא משום דאין דרך נטילה בכך כדאיתא בפ"ב דגיטין אמרי דבי ר' ינאי אין ידים טהורות לחצאין ע"כ וכן הם דברי רבינו שמשון שם והרמב"ם ם מהל' מקוואות כתב שאם עדיין יש על מקצת שנטל בתחלה טופח ע"מ להטפיח הרי זו טהורה וטעמים מדגרס בפ"ב דגיטין בעי אילפא ידים טהורות לחצאין או אין טהורות לחצאין ה"ד אילימא דקא משי פלגא דידיה והא דבי ר' ינאי [ידים] אין טהורות לחצאין לא צריכא דאיכא משקה טופח וכי איכא משקה טופח מאי הוי והתנן הנצוק והקטפרס ומשקה טופח אינו חיבור לא לטומאה ולא לטהרה לא צריכא דאיכא טופח להטפיח הא נמי תנינא טופח פיח חיבור דלמא לענין מקוואות כלומר אבל לענין נטילה תיבעי וסובר הרב דכיון דעדיין לא אפשיטא ה"ל ספק בטהרת ידים דטהור וכ"כ הכלבו בשם הראב"ד ז"ל ראשונים אין נוטלין לחצאין כגון דמשי פלגא דידיה וליכא ה טופח ויש לתמוה על הר"ש והרא"ש למה לא כתבו כן דהא דאין מוסיפים על הראשונים דוקא כשניגב מאי ידו שלא נשאר בה טופח ע"מ להטפיח אבל אם עדיין הוא טופח ע"מ להטפיח מוסיפים עליהם ואפשר שהם סוברים אמרו ספק בטהרת ידים טהור אלא כגון ספק נעשה בהם מלאכה או לא נעשה וכיוצא בזה אבל בעיין דלא אפשיטא לא אלא דאכתי קשה מ"מ מכל ספיקא דרבנן דהוא לקולא אפילו היכא דהוו בעיין דלא אפשיטא וצ"ע עכ"ל ועיין לעיל סעיף ס"ו : (פט) כל האוכל בלא ניגוב ידים כו' · כבר כתבתי בזה בסוף פרק ג' שאכלו סעיף ק"ב ע"ש : (צ) נוטל ידו אחת · פירש"י אותה שמשפשף בה וכתב בהגהת אשרי פ"ב דברכות דאם לא שפשף ניצוצות שלא נגע במקום הטנופת חוזר לסעודה וא"צ ליטול ידיו אבל המיסך את רגליו פי' שעשה גדולים הוא ודאי צריך נטילה ע"כ : (צא) לא אמרן אלא לשתות · פירש רש"י וצריך ליטול שמא יתן פרוסה לתוך פיו וכן פי' הסר"י ם היה בשעת שתיה לאכול מעט כדי שיוכלו לשתות ולפיכך אמרו שצריך נטילה מפני אותו המעט שאוכל וצריך שיעשה בענין שיראו חביריו מפני שמתוך שעיקר הוא השתיה יחשדו אותו שאינו נוטל אל נכון ליטול ידיו כו' ע"כ ועי' סעיף מ' : (צב) גרסי' במס' ד"א פ"ה הנכנס לבית כל מה שיאמר לו בעה"ב יעשה מעשה בר"ש בן אנטפרס שנכנסו אורחים אצלו וגזר עליהן שיאכלו וישתו והיו נודרין ומבדין והלקה אותם כך כתוב בטור סי' ק"ע וכן פרק כיצד עולין איתא כל מה שיאמר כו' אבל במס' ד"א פ"ד ראיתי כתוב כל מה שיגזור עליו בעה"ב ובמקום תיבת מבדין כתב מברין ברי"ש אבל נ"ל שהענין א' דמברין היינו מלשון הבראה לומר שאכלו קצת ועברו על נדרן מבדין בדל"ת כלומר שנעשו בדאים ושקרנים שלא קיימו את נדרם ומעתה קשה קצת מנלן הא דכל שיאמר לו בעה"ב יעשה דממעשה דר"ש לא שמענו אלא שהלקה אותם על שעברו את נדרם וכן מפורש שם בהדיא שגיגרו חכמים ר' יהושע שישאלהו והשיב לו שהיו נודרים בתורה ומברין ועובר לוקה ארבעים וכ"ל לתרץ דמכיון שיכול לבא לידי מלקות אם יסרב שאם יפצור עליו בעה"ב אפשר שידור ואעפ"כ יאכל מה שהיה הלכך למדו דרך ארץ שלא יסרב כלל אלא כל שיגזור עליו יעשה ואז לא יבא לכלל מה שבאו אותם האנשים שלקו ע"י ר"ש בן אנטפרס והוי יודע דבפ"ס כיצד עולין קאמר כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא והא הם לא הטור והנמשכים אחריו לכתוב הא דחוץ מצא נ"ל דס"ל דלא קאמר אלא להלכה בעלמא דרב הונא בר נתן אמר לשואלים לו למה נהג עצמו כחשיבות לישב על מטה כשא"ל שישב על מטה ולא סירב והשיב להם כל מה כו' מצא ולהלכה בעלמא סיים כמאמרו הא דחוץ מצא שחשש שלא יאמר לו צא וכן רש"י התם כשבא לפרש הא דלכל שיאמר כו' מתני' היא במס' ד"א לא נקט בלישניה הא דחוץ מצא : (צג) תנו תניא התם לא יהא אדם קפדן בסעודתו ר לדקדק בלא יתנו לעניים מהסעודה דמייתי עלה עובדא מהלל הזקן שלא הקפיד על סעודתו שעשה לאדם א' וקדמה אשתו ונתנה לעני והולך להמתין עד שעשתה אחרת וא"צ יש לפרש כמשמעו שלא יהא קפדן ורגזן בתוך סעודתו אורחים ובני הבית מתביישים או לאכול כי יחושו פן יתרגז ויקפיד על אכילתם וכתב הרמב"ם בפ"ז מהל' ברכות אין מסתכלין בפני האוכל ולא במנתו שלא לביישו וגרסינן בפ"ק דתענית דף ה' אין משיחין בסעודה וכתבו רבינו כיצד מברכין סי' ל"ד ועיי"ש גם עוי' בפ' ג' שאכלו סי' ע"ז שנים ממתינין זה לזה בקערה כו' ושם סי' ג' שמש שהיה משמש לשנים כו':(צד) עוד תניא במס' ד"א פ"ט מניחין פאה ממעשה אלפס ואין מניחין פאה ממעשה קדירה ומייתי לה בגמ' בר"פ מעברין בל' זה אין משיירין פאה בקערה ופירש"י אין משיירין פאה באלפס אבל משיירין פאה באלפס כשהשמש מערה מן האלפס לתוך הקערה אין דרך להניח באלפס כלום לצרכו אבל כל א' מניח פאה בקערה ומחזירה לשמש והוא מאכל שמש ע"כ ה לי לפרש גירסת הברייתא דד"א דמניחין פאה ממעשה אלפס אבל לא באלפס עצמה אלא בקערה והאי"ל ומעשה אלפס רב הוא מניחין ממנה ע"י הקערה ואין מניחין ממעשה קדירה אפילו בקערה הואיל ומעשה קדירה מעט אין נותנין בכל קערה ה ג"כ אלא מעט ויש תוספתא דפרק כיצד מעברין גירסא אחרת כברייתא זאת ומה שפירש"י כל א' מניח פאה בקערה הייט לפי שכך היה דרכם לתת לכל א' קערה בפני עצמה כמנהגם עדיין בארץ לועז · ותו תניא התם לא יאחז כבילה פרוסה בידיו ואם עושה כן הרי זה רעבתן וגרגרן והטור העתיק לא יאכל אדם פרוסה כבילה ואם יאכל הרי זה רעבתן ומיהו כתב הב"י שצריך לפרש ללשון הטור שיהא מסכים עם הברייתא דמשמע מינה שאם אוחזה אף שאינו אוכל אלא קצת ממנה נקרא רעבתן · ותו תניא לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה הרי זה גרגרן ורעבתן וכמה ישהה וישתה שנים מדרך ארץ ג' מגסי הרוח וכס"פ כיצד עולין מייתי עלה עובדא דר' ישמעאל ברבי יוסי גבי ר"ש בר' יוסי בן לקוניא יהבו ליה כסא קבליה בחד זימנא ושתייה בחד זימנא אמרי ליה לא סבר לה מר השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן א"ל לא אמרו בכוסך קטן ויינך מתוק וכריסי רחבה דר' ישמעאל ברבי יוסי רחבה היה כדאמרינן בהשוכר את הפועלים וכתב רמ"א דה"ה אם הכוס גדול מאד שמותר לשתותו בג' או בד' פעמים ותו איתא בפ"ה ממס' דרך ארץ ומייתי לה בפ' אין דורשין דף כ"ה לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו אבל הרי זה רעבתן ופירש"י בצל מעליו מצד העלין ע"כ ומינה שכל שהוא דרך רעבתנות לא יאכל ותו בפ"ה דמס' ד"א שנים שהיו יושבין על שלחן אחד הגדול שבהן שולח יד תחלה ואח"כ קטן ואם שלח הרי זה גרגרן מעשה בעקיבא שעשה סעודה לתלמידיו הביא לפניהם שני תבשילין אחד נא ואחד מבושל בתחלה הביאו לפניהם נא בא הפקח שבהם אחז הקלה בידו אחת ותלשו ולא בא אחריו מסך ידו סימנו ואכל פתו ריקם הטפש שבהם אחז הקלה בידו ונשכו בשיניו (גי' הטור אחז הקלה בשתי ידיו) א"ל ר' עקיבא לא כך בני אלא הנח עקבך עליו בתוך הקערה (ותלוש בו) ואח"כ הביא לפניהם מבושל אכלו ונסתפקו אח"כ א"ל בני ולא עשיתי לכם כל כך אלא לבדוק אתכם אם יש בכם דרך ארץ אם לאו ולשון רמ"א בהגהותיו ולא יאכל המאכל בידו אחת ויתלוש ממנו בידו השנית פי' דבריו שיאחז בעודו בקערה ומגירסתו של הטור למד כן אבל כשסוגיא המאכל מהקערה אין נראה שיהיה דרך רעבתנות אם יתלוש בידו השנית : (צה) ותו תניא בפ"ט לא יפרוס אדם פרוסה ע"ג הקערה (פי' רמ"י ז"ל כדי שהפירורין יפלו לתוך הקערה) אבל מקנח אדם קערה מפרוסה ולא ילקט אדם פירורין ויניח על גב שולחן מפני שהוא ממתח דעתו של ולא ישוך אדם מפרוסה ויחזירנה לתוך הקערה (והטור גורס ג"כ ויניחנה ע"ג השולחן) וכן לא ישוך אדם מפרוסה ויתננה לחבירו לפי שאין דעת הבריות שוות ולא ישתה מן הכוס ויתננה לחבירו מפני סכנת נפשות ופי' רמ"י משמא חבירו הוא מאניני הדעת דמאיס עליה שתיית חבירו ואפ"ה מפני הבושה ישתה ויבא לידי סכנה ע"כ ואין זה ראוי לומר שיבא לידי סכנה נפשות כדתניא בברייתא אלא הטעם שאם הוא מאניני הדעת לא ישתה כלל ואפשר ת בצמא והכי תניא בפ"ק דמסכת תמיד לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אא"כ שפך מהן ומעשה באחד ששתה מים ולא שפך מהן ונתן לתלמידו [ואותו] תלמיד איסטניס היה ולא רצה לשתות ומת בצמא באותה שעה אמרו לא אדם מים ויתן לתלמידו אלא א"כ שפך מהן אמר רב אשי הלכך האי תלמידא דשפיך קמי רביה לית בה משום אפקירותא ולעיל מהא אמרינן דא"ל רב לחייא בריה וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה שטוף ושתי שטוף ואחית הא שותה מים שופך מהן ואח"כ תן לתלמידך כדתניא לא ישתה וכו' · וכתב המפרש שטוף ושתי שטוף ואחית ואע"ג דאין אדם שותה אא"כ שפך את הכוס כדאמר שטוף ואחית ושתי אפ"ה לאחר שתשתה שטוף ואחית דילמא אקרי ושתי בטיפה ונמצא בולע רוקו והא דבעינן שטיפה לאחר שתיה ה"מ ביין שאינך יכול לשפוך ממנו ותעבור הרוק בשפיכה משום בזיון אוכלים אבל במים שאין כאן בזיון שפוך מהן וטוב לעשות יותר עכ"ל ויש להקשות על זה דא"כ שתה כל הכוס אם הוא יין היאך יעשה ולכן נראה כגירסת האורחות חיים שכתב הב"י בסוף סימן ק"ע דגרס תמרא כפר מיא שפך ופירש כפר קנח שיקנח מקום נשיקת הפה ע"כ ומ"מ יצא לי מבואר מזה דטעמא דחשש סכנת ת הלא היא זאת דשמא לא ישתה וימות בצמא וגם נראה מבואר מזה דפי' הברייתא דקתני לא ישתה מן הכוס ויתננה לחבירו כו' היינו כשאינו מקנח ביין או שופך במים וברייתא זו לא חיישי למתני תקנתא לאידך ברייתא דמסכת דקתני תקנתא ודלא כמ"ש רמ"י ז"ל דתקנה זו היא כשהוא יודע שאינו איסטניס כל כך דמ"מ יקנח או ישפך ובכאם יש לחוש שמא איסטניס גמור הוא אין כאן תקנה לדבר וזה לפי שהוקשה לו הנך שני הדינים ואילו היה רואה ת תמיד לא היה מפרש כך דהא התם כשיש לחוש למיתתו מיירי ואפ"ה סגי ליה בהך תקנתא : (צו) ותו התם לא ישתה אדם כוסו ויניחנו על גבי השלחן אלא יאחזנו בידו עד שיבא השמש ויתננו לו ופירש רמ"י ז"ל שאין זה כבוד להעמיד כלי ריק על השלחן ע"כ והנכנס לסעודה לא יתן חלקו לשמש שמא יארע דבר קלקלה בסעודה אלא יטלנו ויניחנו לפניו ואח"כ יתננו לו (כלומר בגמר הסעודה) וכן פירש רמ"י ז"ל אורחין הנכנסין אצל בעה"ב אין ן אא"כ נטלו רשות מבעה"ב וגירסת הטור אינן רשאין ליטול מפניהם וליתן לבנו או לעבדו של בעה"ב אא"כ כו' וכך הוא בגמרא פרק גיד הנשה דף צ"ד ומעשה באדם אחד שהכניס אצלו ג' אורחים בשני בצורת והיו לו ג' ביצים לפניהם כו' ועי"ש שבלשתן נתנו כל אחד חלקו לבנו של בעה"ב נהרג הבן ולאמו והבעה"ב המיתו את עצמם ואותו מעשה איתא נמי במסכת דרך ארץ וזה מסכים לגירסת הטור ואולי שחסר מן הספר אותה הגירסא וגרסינן לתרוייהו ותר נכון אלא שהו"ל להטור שלא להשמיט גירסתנו : (צז) ותו במס' דרך ארץ סוף פ"ד לא ישתה שתי כוסות ויברך בהמ"ז מפני שנראה כגרגרן והטור העתיק לא יביאו שתי כוסות בסעודתו ויברך בהמ"ז כו' והב"י בשם מס' זוטא כתב הגי' לא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת בתוך סעודתו ויברך בהמ"ז כו' ונתלבט רמ"י ז"ל בפירוש הברייתא הזאת מפני מה אמר בבת אחת ובסעודתו ומה ענין ברכת המזון לכאן ולפיכך פירש דכיון שבתוך הסעודה הוא לברך המאכל וכיון שעושה כן סמוך לבהמ"ז שאכל כדי שבעו א"כ עושה כן כדי שיחזור ויתאוה לאכול ולפי שאפשר שלרוות צמאו שותה הלכך קאמר נראה כגרגרן ולא קאמר הרי זה גרגרן ומלינו נמי גרגרן במקום רעבתן מתנות כהונה הצנועים מושכים ידיהם והגרגרנים נוטלין אלו דבריו ז"ל ולי נראה שהוא פי' דחוק אבל הך ברייתא היא לפי דעתי כההיא דתניא בסוף פרק שלשה שאכלו והכי איתא התם א"ל אסי אין מברכין על הכוס של נות מאי כוס של פורעניות א"ר נחמן בר יצחק כוס שני תניא נמי הכי השותה כפלים לא יברך משום שנאמר הכון לקראת אלהיך ישראל והאי לא מתקן וכתב שם רבינו וז"ל כוס שני פירוש אם שתה שתי כוסות לא יברך על שי שנאמר הכון וכיון ששתה זוגות לא קרינן ביה הכון לפי שאין דעתו מיושבת עליו שהוא ירא שמא יוזק ע"כ ומסיים ביה הטור בסוף סי' קפ"ג ולא אמרינן אדרבה יברך על השלישי לבטל הזוגות מפני שכבר נסתלק מן הסעודה כוס בפני עצמו שאינו בא אלא בשביל הברכה ע"כ ואומר אני דהך ברייתא נמי דכוותה היא דקאמרה דלא ישתה ב' כוסות בבת אחת בסעודתו ויברך שא"כ עומד הוא בזוגות אלא דברייתא דבפ' שלשה שאכלו בגברא קפדנא דקפיד אזוגות והכי מוקמי לה התם תלמידי הר"י ז"ל כמו שהעתקתי לשונם שם בספר מעי"ט והך ברייתא דדרך ארץ מיירי בכל אדם ואפילו לא קפיד דאמרינן בפרק ערבי פסחים מאן דקפיד קפדי בהדיה מאן קפיד לא קפדי בהדיה והלכך יהבה טעמא מפני שנראה כגרגרן גזירה מפני הרואים שמא יאמרו שהוא גברא קפדנא ומפני גרגרנתו לא היה יכול להעמיד עצמו שלא לשתות זוגות והלכך דוקא בשתים נראה גרגרן ולא בשלש וגם דקאמר בבת אחת היינו טעמא שאילו לא שתאן בבת אחת אלא היה שהות ביניהם בהפסק מידי דמיכל אין כאן מקום לומר שהוא גרגרן שכן דרכן של בני אדם שעל ידי האכילה צריכין לשתות ולמה יהיה נחשב לגרגרן בפני שום משא"כ כששותה שתים בבת אחת שלא בהפסק אכילה ביניהם יש כאן מקום לבעל הלשון שיאמר שכיון שלא אכל ביניהם והוא שותה לתאוה בעלמא אפשר שאע"פ דקפיד אזוגות אפ"ה לא יכול להתאפק מפני גרגרנתו ומהאי טעמא קאמר שנראה כגרגרן ולא קאמר הרי זה גרגרן דהא אנן בכל אדם עסקינן ואפי' דלא קפיד עפי עדיפא הוה ליה למימר מפני הסכנה דהא סכנתא תמירא אלא תנא דידן קאתי למימרא שלא ישתה שני כוסות אפי' אם הוא גברא דלא קפיד וכדפרישית ועוד נ"ל לפרש על הדרך שפי' שם תלמידי הר"י בשם בעל הלכות גדולות וז"ל וכה"ג גורס מאי כוס של פורענות כוס שני והיכא דאמרי כיון דגברא מתוקן הוא אין זה כוס שני והיכי כוס שני כדתניא השותה כפלים וכו' ונראה שר"ל שמברך ברכת המזון בין הכוס הראשון בין הכוס השני לא דייניגן ליה כוס שני דכיון שמפסיק ביניהם ומברך בהמ"ז כמו כוס אחד בפני עצמו דיינינן ליה ולא מיקרי כוס שני אלא אם אוחם ואינו פוסק לברך ברכת המזון עכ"ל והשתא הכי קאמר ברייתא דידן לא ישתה כו' ויברך כלומר שלא ישתה שתיהן בלא הפסק בהמ"ז ביניהם שיברך אחריהם אלא יברך ביניהם שכשיפסיק בבהמ"ז ביניהם לא דייניגן כוס שני ואם לא יעשה כן נראה כגרגרן כדפרישית לעיל כך נ"ל לפרש טעמא דברייתא דידן מפני זוגות ואע"פ שלפי פירוש רש"י ז"ל דהתם בפרק שלשה שאכלו האי כוס שני היינו אותו שמברך עליו כבר דחיתיו שם בשם תלמידי דליסנא דהשותה כפלים לא משמע כן ועוד דהא לדבריו נוכל לפרש בכאן ג"כ דויברך דקאמר הכוס השני של השתי כוסות שותה קאמר כי היכי דצריכין לדחוק לפי פירושו על השותה כפלים דר"ל עם כוס בהמ"ז וה"נ הכא אע"ג מר בבת אחת לא עדיפא מליסנא דכפלים וכ"ש להעתקת הטור דלא גרס אלא לא יביא שתי כוסות בסעודתו ויברך כו' דמשמע שמביאין לשתות האחד ולברך על השני כך נראה בעיני והשתא לפי זה אין להקפיד עכשיו על זה דהא כתבו התוס' בפירקין בסוף שטה זו דדיני נטילה בד"ס משום שיבתא כו' שאין אנו נזהרין משום זוגות שאין אותה סכנה מצויה בינינו ואע"פ שהטור כתבו כמו כן כתב לא יאכל תרי כו' בסי' ק"ע ותמה עליו הב"י וכן דכוס של פורענות כתב בסי' קפ"ג וגם שם תמה הב"י ומיהו הא ודאי פשיטא לי דאף הב"י לא היה מפרש ברייתא זו מטעמא דזוגות דא"כ הוה ליה לתמוה גם בזה על הטור למה הוצרך לכתבה ובספרו השו"ע ה"ל להשמיטה

כמו

(צח) (צט) (ק) : כ מתני' צורר אדם גבינה ובשר במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה · רשב"ג אומר שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין : גמ' וכי נוגעין זה בזה מאי הוי [ר] צונן וצונן הוא · אמר אביי נהי דקליפה לא בעי (קא) הדחה מי לא בעי · שני אכסנאין וכו' [ש] אמר רב נחמן בר אמי ל"ש אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסורין · תניא נמי הכי רשב"ג אומר שנים שנכנסו לפונדק אחד זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום זה בא בחתיכתו של בשר וזה בא בגבינתו אוכלין על שלחן אחד ואין חוששין · ולא אסרו אלא בתפיסה אחת · תפיסה אחת סלקא דעתך אלא כעין תפיסה אחת ואם יש דבר מפסיק ביניהם לא הוי כעין תפיסה אחת · כי ההוא דמסכת ע"ז פרק ר' ישמעאל (דף נ') גבי מרקולים דאמר כאן בתפיסה אחת כאן בשתי תפיסות היכי דמי שתי תפיסות כגון דאיכא גובהה ביני וביני · ולכך נוהגין עכשיו שנים שאוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה (קב) *שמניחין לחם או קנקן לעשות מחיצה ביניהם להיכרא או אוכל על מפה אחרת דהוי כעין שתי תפיסות · וי"מ בתפיסה אחת שהן בהולאה אחת כמו אחים שקנו אתרוג בתפיסת הבית בפרק יש נוחלין (דף קל"ז) ופריך תפיסה אחת סלקא דעתך מה לי הולאה אחת ומה לי שתי הולאות [ת] אם מכירים זה את זה ·א ולפירוש זה לא מצינו שהן [א] מותרין על שולחן אחד מחמת הפסק שיש ביניהם : א"ל רב יימר בר שלמיא לאביי (קג) אחין ומקפידין זה על זה מהו · ומסיק דאסורין :

הגה"ה

*וכגון שאינם אוכלים מזה הלחם כגון שיש להם לחם אחר · כתוב בתשובה מנהג של רבינו קלונימוס ורבינו יהודה שלא היו שותים כשאוכלים בשר וגבינה מכוס אחד ואפילו מחולקין על השולחן אבל איסורא ליכא אלא משום הרחקה היה עושה וצריך נמי שיהא מפה בפני זה ובפני זה · מא"ז :

כא [ב] גרסינן בפרק כל שעה (דף ל') אין לשין את העיסה בחלב (קד) ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה · כיוצא בו אין טשין התנור באליה · אם טש כל הפת כולה אסורה (קה) עד שיוסק התנור [ג] ומסיק (קו) ואם לש בהו ושני ועבדינהו כעין תורא שרי · (קז) ופירש"י שם כעין תורא שלא עשה כי אם דבר מועט עוגה קטנה כעינו של שור : כב מתני' טיפת חלב שנפלה על חתיכה אחת (קח) [ד] אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה אסורה (קט) [דף קח·] *ניער (אחר כך) את הקדירה אם יש בו בנותן טעם באותה קדירה אסורה : גמ' איתמר רב ור' חנינא ורבי יוחנן אמרי אפשר לסוחטו אסור [ה] שמואל ור"ש בן לקיש אמרי אפשר לסוחטו מותר · פירוש איסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובשל היתר זה עם היתר הרבה שאפשר להסחט האיסור הנבלע בהיתר וליחלק בהיתר האחרון ליבטל בששים קא סברי רב ור' חנינא ורבי יוחנן מכיון שנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה · שאף ההיתר שבה נעשה איסור וכל היוצא ממנה אסור והיא נשארת באיסורה וצריך ששים לבטל את כולה · ואף כשיש ששים לבטל את כולה אותה חתיכה אסורה והשאר מותרות · ואם אין מכירו · הרוטב מותר וכל החתיכות אסורות אם חתיכת האיסור ראויה להתכבד · [ו] ודוקא בשר בחלב אבל בשאר איסורין אף חתיכה הראויה להתכבד אין אוסרת האחרות ובטלה ברוב כמו שאכתוב למעלה והלכתא כרב לגבי שמואל באיסורין וכרבי יוחנן לגבי ריש לקיש הילכך קיימא לן אפשר לסוחטו אסור (קי) ולדברי רבינו אפרים ז"ל (לעיל פ"ז סימן לא) לא נחלקו אלא בבשר בחלב שתערובתן אוסרתן ונעשה שם אחד של איסור אבל שאר איסורים לא · ופסק

הגה"ה

*ומהכא משמע שהחלב מפעפע בכל החתיכה דאי במקצת גרידא כי נמי ניער וכיסה אמאי צריך ששים לבטל כל החתיכה הלא לא נאסרה כולה ומשמע ב האיסור הנבלע בחתיכה אינו הולך חוץ מאותה חתיכה כי אם ע"י הרוטב שמוליך הבליעה חוצה לה אבל ביבש לא אזלא הבליעה אפילו יש חתיכה אחרת נוגעת בה אינה אוסרת אותה דאי מתפשטת מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כי נמי אין ס' בחתיכה ראשונה למה לא יסייעו לבטל הטיפה גם החתיכות אחרות שנוגעות לה דאי משום זה שנאסרת תחלה נעשת כולה נבלה ג ואפ"ה צריך [ס'] לבטל כל החתיכה א"כ אפילו בלא ניער וכיסה נמי נאסרו כולן וצריך ס' לבטל כל החתיכות הראשונות אע"פ שאם היתה ראשונה נבלה גמורה היתה אוסרת אותה שאצלה כדאמרן פרק כיצד צולין חם לתוך חם דברי הכל אסור השתא שלא נאסרה אלא מחמת בליעת איסור אותה בליעה אינה הולכת חוצה לה אלא על ידי הרוטב שניער וכיסה ולא תאסור חתיכה אחרת שאצלה כיון שהאיסור עצמו אינו הולך שם כדפירש רבינו שמואל עכ"ל ספר התרומה וכל שכן שתי קדירות שהן אצל האש אחת של חלב ואחת של בשר שהן רותחות דאין נבלע מזו לזו אע"פ שנוגעות. כך פסק מהר"ם ועי' שוב במרדכי :

הגהות הב"ח א ומה לי שתי הולאות אם מכירין זא"ז ומשני כעין תפיסה אחת שמכירין זה את זה ולפירוש זה : ב בהגה"ה כמתחיל ומהכא משמע וכו' ומשמע נמי דהאיסור הנבלע : ג בא"ד כולה נבלה ומש"ה צריך לבטל

רש"י ב מתני' שני אכסנאין · אין לחוש שיאכל זה משל חבירו : גמ' זה בא מן הצפון כו' · אלמא דוקא בשאין מכירין זה את זה קאמר : ולא אסרו · להעלות בשר עם הגבינה על השלחן : אלא בתפיסה אחת · בכרך אחת : תפיסה אחת ס"ד · הא בלא שלהן אוכל עליו נמי אסור : מהו · כיון דמקפידין שאין זה אוכל משל זה מותר או לא : כא כל הפת אסורה. ואפי' לאכלה במלח : מפני הרגל עבירה · שלא יאכל בשר עמה : טשין · לשון טה : כעין תורא. מעט כעין של שור מותר ללוש בחלב דאכיל ליה מיד בבת אחת ולא משהי ליה דליכא שנילוש בחלב : מתני' טיפת חלב שנפלה על החתיכה. בתוך הקדירה על אחת מן החתיכות ולא הגיס את הקדירה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד : אם יש בנותן טעם · באותה חתיכה כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ס' לבטל הטיפה מיד נאסרת האתיכה ובשאר החתיכות דקדירה לא איירי תנא דמתני' ובגמ' פליגי בה אם חוזרת אותה חתיכה ואוסרתן או לאו : ניער את הקדירה · הגיס בה מיד קודם שקבלה חתיכה טעם מן הטיפה דהשתא נתערבה הטיפה בכולן : אם יש בה בנ"ט באותה קדירה · כלומר אין בה בטיפה לאסור כולן אא"כ יש בנ"ט ליתן בכל הקדירה : גמ' אפשר לסוחטו · האיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר אחר שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון : אסור · משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן אף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה : מותר. אף הראשון שנאסר מפני שנפלט האיסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחילה ומיהו דיעבד שרי לאכול אף הראשון :

מעדני יום טוב

וכן הוא שם בגמרא ואולי שהגירסא בדברי רי"ף ורבינו ומחזיר פניו : [ר] צונן וצונן הוא · פי' לקמן סי' ל"ד : [ש] אמר רב חנן בר אמי גרס : [ת] אם מכירין זה את זה · ובתוס' מסיימי ומשני כעין תפיסה אחת דהיינו שמכירין זא"ז : [א] מותרין לאכול על שולחן אחד גר' · וכ"ה בתוס' : [ב] גרסי' בפרק כל שעה דף ל' · ואיתא נמי בב"מ פרק הפועלים דף נ"א עד שיוסק התנור פי' התוספות מפני שא"א לתנור להתקנח יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק וכתבו רבינו לקמן סי' כ"ט ועיין עוד שם גם עיין בד"מ : [ג] ומסיק · בפרק כל שעה דף ל"ו דהתם מייתי אריסא והיינו דכתב רבינו ואם לש בהו כו' ובד"מ אכתוב דס"ה בטח התנור באליה והרי"ף כתב סתם ומסקנא דאי שני וכו' : [ד] אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה אסורה · פירש"י שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל כו' דאי יש בה ששים כל אותה חתיכה מצטרפת לבטל הטיפה שהחלב מפעפע בכל החתיכות כדפירש הר"ן בסוף פירקין לפי שהיא נכנסת ומתפשטת בכולה דאע"ג דהם בחם באיסור שאינו שמן שיהא מפעפע כל שאין בו רוטב אינו אוסר יותר מכדי קליפה ה"מ בחום של צלי וכיוצא בו אבל חתיכה א כיון שעומדת בקדירה מתוך שיש בה הבל וליחות האיסור מתפשט בכל החתיכה ע"כ : [ה] שמואל ור"ש לקיש · ובד"י איתא שמואל ור"ש בר רבי ור"ש לקיש · וכן הוא בגמרא וכך העתיק הר"ן אבל בספר הרי"ף שבידינו איתא נמי שמואל ור"ש לקיש ול"ג ר"ש בר רבי : [ו] ודוקא בשר בחלב · שאיסורו מחמת עצמו וכל כיוצא בזה כגון נבילה אבל בשאר איסורין שאין איסורן מחמת עצמן אלא שקבלו טעם מן האיסור אע"ג דחתיכה נעשה נבילה אפ"ה אין לה דין הראויה להתכבד וכ"כ למעלה בפרק גיד הנשה ר"ס ל"ו :

במסכת

דברי חמודות

כמו שהשמיט אינך שכתבתי דתמה בהו על הטור · ויהי מה שנ"ל כתבתי : (צח) ותו תניא התם פ"ז הנכנס לבית אל יאמר להם תנו לי ואוכל עד שיאמרו לו הם לא יאמר לחבירו בא ואכול מה שהאכלתני שזו דבך הריבית ובירושלים היו *) הופכין את אפסתיא למפלה שלהן והטור לא גרס אלא ובירושלים היו הופכין וכתב עליו הב"י שאין לו משמעות והגירסא שם בברייתא ובירושלים היו הופכין אכסנאי לנישואין ופירש הברייתא שבירושלים לא היו חוששין לומר כך ואדם שהאכיל חבירו באכסנאי היה חוזר ופורע לו בנישואים ואע"פ שסעודת נישואין יותר גדולה אי נמי דאף בני ירושלים חששו לריבית ולא היו עושים כן רק מאכסנאי לנישואין דכיון דסעודת נישואים לא נעשה בשביל זה לא מחזי כריבית ע"כ וכתב עליו רמ"א ז"ל בד"מ שלו וז"ל נ"ע לפי פירושו מאי לשון הופכין דקאמר ועוד דלפי דברי הטור קשה במה שכתב ובירושלים הופכין ולכן נ"ל לפרש דעת הטור כן דר"ל דאינו אסור אלא כשאומר בא ואכול עמי מה שהאכלתני דהוי כמחזיר בפרעון מה שאכל עמו ואסור משום הלואת סאה בסאה דאית ביה משום ריבית אבל בירושלים היו הופכין ר"ל היו אומרים לו אכול עמי ואאכול עמך ג"כ פעם אחרת וזה שרי שאינו מדבר כן אלא מדרך מוסר אבל אין דעתו שיבא לידי פרעון לעולם ר"ל שיחזור ויאכל עמו לכן אמר בברייתא שבירושלים היו מהפכין מאכסניא לנישואין ר"ל אע"פ שהיה חוזר ואוכל עמו סעודת נשואין לא מחזי כפרעון ושרי לומר כן מתחלה ולכן כתב רבינו סתמא שבירושלים היו מהפכים לומר שכדרך שבירושלים עשו שרי כן נ"ל לפרש דברי הטור והברייתא עכ"ל : (צט) גרסינן בפרק כיצד מברכין דף מ' אמר רבה בר שמואל משמיה דרבי חייא אחר כל אכילתך אכול מלח ואחר כל שתייתך שתה מים כו' וכבר כתבתי טעמא דמלתא דלא נהוג עלמא האידנא בשם רמ"א ז"ל שם בספר מי"ט : (ק) גרסי' בריש פרק זה בורר כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין וכו' ולא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מיסב עמהן פירש"י שגנאי הוא לתלמידי חכמים ליסב אצל עם הארץ בסעודה : (קא) הדחה מי לא בעי · וכתב הטור סי' צ"א בשם בעל העיטור דה"מ כל מידי דבעי הדחה כו' בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן אסור לכתחלה דלמא אכיל בלא הדחה ודוקא בשר מבושל דלאו אורחיה בהדחה אבל מידי דאורתיה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחלה וכתב רמ"א ז"ל דדוקא דבר שיש בו לחלוחית קצת אבל דבר יבש ממש אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה ע"כ ועיין לקמן סעיף ר"ה וכמו שאמרו כך בבשר בחלב הס"ג בשאר אסורים אם שניהן אינן מלוחים כ"כ רמ"א בת"ח ריש כלל כ"א ועיין לקמן סעיף מ"א וכתב עוד הטור דכיון דבצונן בעי הדחה צריך ליזהר שלא יגע בשר לא בלחם שאם יגע בו אסור לאכלו עם גבינה וכן אם יגע בו גבינה אסור לאכלו עם בשר והכי איתא בירושלמי הדין דאכיל תובין וכו' וכתבתי לעיל סימן ל"ב ועיין שם מדינים דשייכי להכא : (קב) שמניחין לחם או קנקן לעשות מחיצה כו' · וכגון שאינם אוכלים מזה הלחם כגון שיש להם לחם אחר כ"כ הגהות אשר"י וכתב ב"י א"ח ס"ס קע"ג דנראה דה"ה לקנקן שמפסיקים בו שצריך שלא ישתו ממנו ומיהו יש לחלק ולומר דדוקא בלחם שכן דרך להניחו על השלחן ליכא היכירא אי (לא) אכלי מיניה אבל קנקן אם אין דרכן להניחו על השולחן והניחו עכשיו להפסיק אע"פ ששותין ממנו מינכרא מילתא ושפיר הוה הפסק ע"כ ולזה הסכים רמ"א ז"ל בשו"ע י"ד סימן פ"ח וכתב עוד בשם א"ו הארוך שכתב שצריך להיות היכר דבר גבוה קצת להפסיק ודבר שאין אוכלין ממנו כגון מנורה או קנקן ע"כ וכתבו הגהות אשר"י מנהג רבינו קלונימוס ורבינו יהודה שלא היו שותין כשאוכלים בשר וגבינה מכוס אחד ואפילו מחולקים על השלחן אבל איסורא ליכא אלא משום הרחקה היה עושה כך וצריך נמי שיהא מפה בפני זה ובפני זה מהר"י ע"כ אבל מלשון א"ו הארוך נראה שיש כאן איסור מיהא שכתב דלכן יש לנהוג ואפי' ב' אכסנאים האוכלים על שלחן אחד לא ישתו מכוס אחד משום שיורי מאכל הנדבקים בכוס ע"כ וכתב רמ"א דכ"ש שלא יאכלו מפת א' ועיין סוף סעיף דלעיל וכתב עוד רמ"א שכן נוהגין לייחד כלי של מלח לכל אחד בפני עצמו כי לפעמים טובלים במלח ונשארו שיורי מאכל במלח ע"כ : (קג) אחין ומקפידין כו' · וכתב ב"י עא"ח ס"ס קע"ג וז"ל משמע לי דהאחים לאו דוקא אלא ה"ה לאכסנאים המכירים זה את זה וכן נראה שהוא דעת הטור שכתב בי"ד סימן פ"ח והא שאסור להעלותו על השלחן דוקא בשני בני אדם המכירים זה את זה ואם אפילו מקפידים זה על זה ע"כ : (קד) ואם לש כל הפת כולה אסורה · פירש"י ואפי' לאכלה במלח ולאו דוקא אלא כך דרכה של פת במלח תאכל ורש"י בתר לישנא דגמרא גריר דלעיל מיניה איתא הסוגיא תנורא דטחו ביה טחיא אסרה רבה בר אהילאי למיכליה לריפתא אפילו במלחא ופרש"י דלהכי נקט במלחא שאין דרך לאכול פת בלא מלח או לפתן ולשון הטור סי' צ"ז אסור אפילו לאכלה לבדה : (קה) עד שיוסק התנור · מכפיס עד שיתלבן ואפילו אם הוא טוכיא שבסיקו מבחוץ אין לו היתירא ע"י היסק מבחוץ כדאיתא בפרק כל שעה סימן ז' וכתב הר"ן וז"ל עד שיוסק התנור וה"ה דסגי בקינוח יפה דלאי משום מאי דמבלע ביה ליכא למיחש דס"ל נותן טעם בר נותן טעם להיתירא ושרי לדברי מי שסובר דדגים אפילו נתבשלו בקערה מותר לאכלם בכותח אלא משום דאורחא דתנור בהסקה נקט הכי ע"כ ועיין לקמן סימן כ"ט : (קו) ואם לש בהן ועבדינהו כו' · כבר כתבתי במי"ש דאריסא דברייתא איתא אוקמתא זו ומשו"ה נקט רבינו ואם לש כו' אבל הס"ג דבסיפא בעי אם התנור נמי דינא הכי וכ"כ הב"י אין טשין כו' ונראה דה"ה דהכא מסתי עבדינהו כעין תורא כי היכא דמהני בלשין את העיסה בחלב וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהמ"א ודברי הרשב"א בת"ה ע"כ : (קז) ופירש"י שם כעין תורא שלא עשה כי אם דבר מועט · והטור כתב בשם הרי"ף שפי' שעשה צורות כעין השור וכיוצא בו שמתוך כך יזכור שיש בה חלב וכתב הב"י שלא מלא להרי"ף ז"ל כן אבל הרמב"ם כתבו בפ"ט מהמ"א וז"ל ואם שינה בצורת הפת עד שתהא ניכרת שלא יאכל בה בשר הרי זו מותרת והרשב"א כתב ואם שינה בצורת הפת ועשה כעבין קטנים כעין השור מותרת שהרואה יודע שלא שינה צורתו אלא להיכר בעלמא ויאמר לו ע"כ וכתב בהגהת ש"ד בשם מהרי"ו ז"ל דהני תרי פירושי דרש"י ורי"ף איכא דהלכתא סליקו דתרוייהו סברות יפות הן וכתוב עוד בהגהות שערי דורא היתר פשוט שאותם לחמים שעושים לכבוד שבת לחם משנה אופין אותן שנים עם הפשטיד"א לכתחלה משום דדבר מועט הוא ונאכל מהר בשבת והוי כעין תורא עד כאן ולאידך פירושא נמי צורתן משונה משאר פת וכתב עוד שכן נוהגים לעשות פת מרובה עם חלב אם מתנה צורתה משאר פת ע"כ וכתב רמ"א בת"ח שלו כלל ס' וז"ל ומכאן אני רואה היתר ג"כ לאותן לחמים שנוהגים ללוש בחלב בשבועות ואין בה איסור כלל מאחר שנשתנה צורתן משאר פת כי עושים אותם ארוכים ולא עגולים כשאר פת ועוד דאפשר דזה מקרי דבר מועט דהא עוגה קטנה דכתב רש"י לאו דוקא דהא הלחמים שעושים לכבוד השבת נקראים דבר מועט כמ"ש מהרא"י אע"פ דגדולים קצת וגם שלשה אלא שמע מיניה דעוגה קטנה לאו דוקא אלא כל שהוא דבר מועט ונאכל ליומיה לא חיישינן ביה לתקלה שיסכה לאכלה שלא כמינו אך צריך עיון על זה שכתב שערי דורא וזה לשונו אך פשטיד"א ופלאד"ן אוכלין ולא שייך למיחש דלמא אתי למיכל עם חלב או עם בשר אחרי שניכר בבלק הבשר או החלב ע"כ ובלאו האי טעמא הוה ליה למשרי מטעם שנשתנה צורתם משאר פת או שהוא דבר מועט וצריכין לדחוק לומר שבא להתיר אפי' במקום שעושין הפת כמו פשטיד"א ופלאד"ן גם עושה פשטיד"א ופלאד"ן הרבה אפילו הכי שרי מטעם שכתב הוא עכ"ל רמ"א ז"ל וכתוב בהגהות אשר"י פרק בתרא דמסכת ע"ז אע"ג דריחא מילתא היא שרי לן לכתחילה לאפות פשטיד"א שלנו שהן מכוסות למעלה בתנור עם הפת שהתנורים שלנו גדולים הם ומיהו אם זב שומן הבשר תוך לפשטיד"א ונבלע בתנור אע"פ שהפת רחוק מן הפשטיד"א אסור לאכלה אפילו במלח הואיל וכן טוב ליזהר שלא לאפות שום טפילה עם הפת בתנור דילמא זב השומן ולאו אדעתיה אלא יאפה הפשטיד"א ויסיק התנור ויאפה הפת ע"כ ואע"פ שרמ"א ז"ל כתב בהגהותיו ואם זב תחתיו דינו כאילו נלוש עמו שנראה מלשונו שאין לאסור הפת אם זב השומן בתנור ולא זב תחת הפת ובת"ח כלל נ"ח סימן ט' כתב בשם סג"ה דא"צ כלל לי"ע בשם אור זרוע להתיר הפת אם לא ראה שהשומן זב תחתיו או שנגע בבשר ע"כ מ"מ ברמזיו שבת"ח כתב ואם ראה שזב ממנו אסור לאכול הפת אף עם מלח אע"פ שלא נגע בפת ע"כ וכתוב בהגהות שערי דורא אע"ג דרגילים האידנא לאפות כל הטפילות במחבת מכל מקום חוששין ויש שמקילין ומשימין הפשטיד"א בפי התנור ממש ע"כ ודינא ריחא מילתא כתב רבינו בפ' בתרא דמסכת ע"ז סי' ח' וע"ש : (קח) אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה · פירש רש"י כלומר שאין באותה חתיכה לבדה ששים לבטל כו' ובדליכא קפילא וכבר כתבתי בפרק דלעיל סעיף ק"י דהכן לא סמכינן אקפילא וכתבו התוס' דכשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי ולכך מערין באותה חתיכה לבטל הטפה ולא בשאר חתיכות משום דחלב מפעפע על כל החתיכה ואין מפעפע מחתיכה לחברתה אלא ע"י ניעור וכיסוי ע"כ ובפרק גיד הנשה אמתניתין דירך שנתבשל בה ג"ה כתבו ממאה שפירש רש"י גבי ניער וכיסה משמע מכלל לומר שאפילו החתיכה שנפלה עליה מקצתה בתוך הרוטב אי לא ניער וכיסה אין מסייע הרוטב והחתיכות האחרות לבטלה ע"כ וכתב ב"י דמסתגהות משמע שרש"י סובר שאע"פ שכולה בתוך הרוטב רק שפנים שעליונים מגולים אין בכל מצטרף שאילו היתה מקצתה בתוך הרוטב מאחר שהרוטב צף עליה פשיטא דטפת חלב הנופלת מתערב עם כל הרוטב ועיין בסעיף הסמוך ולכולי עלמא מיהת אמרינן שהחלב מפעפע בכל החתיכות וכן כתב ג"כ בהגהות אשר"י וזה לשונו מהכא משמע שהחלב מפעפע בכל החתיכות דאי במקצתה גרידא כי נמי ניער וכיסה אמאי צריך ששים לבטל כל החתיכה שלא נאסרה כולה ע"כ ובזה מתיישבין דברי הטור וש"ע דלא קשיין אהדדי מדכתב בסימן ק"ה דהאיסור שנפל על חתיכה היתר שחוץ לרוטב ולא ניער וכו' אינו אוסר אלא כדי נטילה ובסי' צ"ב כתבו הטור והשו"ע לענין טפת חלב דאוסרת כל החתיכה אלא כדכתבתי דחלב מפעפע בכולה ובעל תורת חטאת הניחם בקושיא כמו שאכתוב לשונו (בפרק ד) לקמן סעיף קע"ט : (קט) ניער את הקדירה · פירש"י הגיס בה מיד וכו' ומלשון הרמב"ם נראה דצריך שינער מתחלה ועד סוף וכבר נחלק עליו הטור סי' צ"ב דכל שניער מיד אפי' פסק אח"כ מלנער מיד מתערב הטעם בכל מה שבקדירה ומצטרף כולו לבטל והב"י בשם מהר"י חביב פי' לדברי הרמב"ם שכן גם דעתו ובברייתא בגמרא דבכיסה את הקדירה יש לו דין ניעור ופירש"י לפי שהבלים עולים עד הפה ויורדים ע"כ ומפעפע מתניתין משמע ודאי דאם לא ניער אין החתיכה אוסרת מה שבקדירה אלא במקום שנוגעת כדי נטילה ולפי' התוספות בשהחתיכה שהחלב נפל עליה היא כולה חוץ לרוטב וכ"כ הר"ן בסוף פירקין לדעת ר"י ואע"פ שהיא עצמה פולטת מגופה לתוך החתיכה שהיא מונחת עליה אינה אוסרת כיון שהאיסור אינו יכול להתפשט שם ואע"פ שהר"ן חולק על סברא זו כבר כתבה רבינו בפרק דלעיל סי' כ"ד ולפירש"י אפי' היא ברוטב וכדכתבתי בסעיף דלעיל וכתב הב"י בשם מהר"י בן חביב שנסתפק אי סגי לפי' התוספות בכיסה להצטרף אע"פ שהיתה כולה חוץ לרוטב וגם הרשב"א בהגהות בפ"ט מהמ"א כתב דהכי משמע מתניתין דאם לא ניער כלל אין שאר חתיכות אוסרות אע"פ שאין בהם ס' כנגדה ואע"פ שבלא ניער יוצא מאותה חתיכה רוטב לשאר חתיכות והוא רוטב נבילה לא אמרינן לסו משום דבעינן שיצא מן החלב האסור לחתיכות ע"כ וז"ל הרמב"ם נפל חלב לתוך קדירה של בשר טועמין כו' נאסרת אותה חתיכה ומשערינן בכולה אם היה בכל מה שיש בקדירה כו' כדי שתהיה חתיכה זו א' מששים כו' בד"א בשלא נער את הקדירה בתחלה כשנפל החלב אלא לבסוף כו' וכתב המגיד דאפשר לדעת הרמב"ם אפי' לא ניער כלל נאסרת הקדירה ואפשר נמי מכיון שהזכיר ניער בסוף שאף דעתו כדעת הרשב"א שאם לא ניער כלל שאין שאר החתיכות נאסרות אף ע"פ שאין בהן ששים וזה דעת קצת מפרשים ע"כ וכתב ב"י דנראה מדברי הרשב"א בת"ה דכשאין חתיכה זו נוגעת בחתיכות אחרות אלא ביבש מיירי אבל אם היתה נוגעת בחברתה ע"י רוטב אפי' לא ניער ולא כיסה נמי ע"כ ונסתפק רמ"א ז"ל בד"מ אי ר"ל דוקא לדברי ר"י דס"ל דכמונחת כולה חוץ לרוטב מיירי ולכן אם נוגעת בחברתה שמקצתה בתוך הרוטב נאסרו כולן או אפי' לרש"י אע"ג דמתחלה אינו מצטרף מה שבקדירה לבטל הטיפה אפי' קצתה ברוטב מ"מ אח"כ חוזרת ואוסרת אף בלא ניעור וכיסוי וכ"כ הר"ן בשם כ"ס דלרש"י גרע לא ניער שנאסרה החתיכה תחלה וחוזרת ואוסרת כל הקדירה אבל במרדכי וכמור אין נראה כך וכו' והנה רמ"א ז"ל בהגהותיו הצריך שיהא ששים בקדירה נגד טפת חלב שנפל אף אם לא ניער כלל לא בתחלה ולא בסוף ולא כיסה כלל ואם יש ששים מה שבקדירה מותר והחתיכה אסורה ע"כ וזה צ"ע טובא דמה ענין ביטול בששים לטיפת חלב ממה שבקדירה לו כיון שלא ניער ולא כיסה כלל גם מ"ש אח"כ וכן אם ניער בתחלה כו' כל הקדירה מצטרף כו' אין שני הדינים שוים שבדין השני גם החתיכה מותרת ואח"כ לא היה לכתוב בלשון וכן כו' ולכן נראה בעיני שיש כאן שני טעיות חדא דסגה זו בבא הראשונה ממנה מקומה למעלה על מ"ש בפנים בד"א בשלא ניער הקדירה כו' ולא כיסה שם וז"ל וכן אם לא ניער כלל כו' עד ושאר הקדירה מותר והטעות השני שמ"ש בסגה זו נגד בבא זו נגד טפת חלב שנפל כולו ע"ש וצריך למחקו והשתא בבא זו היא סברא קמא דהמגיד כפי' דברי הרמב"ם וג"כ סברת הרשב"א כן נ"ל והוא מסכים למה שכתבתי במו שכתבו ד"מ וכתב הרמב"ם נפל החלב לתוך המרק או לתוך החתיכות ולא נודע לאיזו חתיכה נפל נוער את הקדירה כולה עד שיתערב הכל אם יש בקדירה כולה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת ופי' הכ"מ דטעמו שאע"פ שנפל בתוך המרק צריך לנער כדי שיתערב יפה וכ"ש כשנפל לחתיכות שבתוך המרק שהוא צריך לנער דסתם חזינן דאפי' בניעור מתחלה ועד סוף חיים ר' יהודה שמא לא עירב יפה יפה (כדאיתא בגמ') ואע"ג דרבנן פליגי עליה מ"מ מודו דצריך לעשות בענין שיתערב יפה יפה ובשם מהר"י חביב כתב שכוונת הרמב"ם שמיד כשראה נפילת הטיפה לקדירה ולא הבחין על איזו חתיכה נפלה יאמר לנער או לכסות מיד ובזה תצטרף כל מה שבקדירה כיון שלא ידע מקום הטפה היו ובזה מתיישב שיקשה לכאורה נגד ל' הרמב"ם במה שכתב נוער את הקדירה ושלא אין מבטלין איסור לכתחלה ובמה שכתבתי נסתלקה קושיא זו עכ"ל כלומר דמכיון שלא נודע עדיין שום דבר שנאסר אין כאן ביטול איסור לכתחלה ומעתה דבין לפי' הב"י בין לפי' מהר"י אף הרמב"ם לא קאמר דנעירה או כיסוי מועלת להתיר החתיכה עצמה אא"כ כיסה או נער מיד אלא דלהב"י התמיד לנער אע"פ שכבר נתערב מתחלה במרק אח"כ קימה על רמ"א ז"ל שכתב על לשון הרמב"ם דיש חולקים עליו וס"ל דאינו מועיל מה שנוער בקדירה אם לא שניער מיד כו' והרי דברי הרמב"ם עצמם כך הם מפורשים :

(קי) ולדברי רבינו אפרים ז"ל לא נחלקו אלא בבשר בחלב כו' · ועיין בזה בפ' דלעיל ועיין בדברי רבינו פרק דלעיל סימן נ"ח ושם בסעיפי ספר הוא :

*) (נ"א הולכין את אכסנאים לסעודה)

כתב

(קיא קיב קיג) ופסק דמין במינו כתבתי [ז] במסכת ע"ז (פ"ה סימן כח) : כג איתמר כזית *בשר שנפל לתוך יורה של חלב · אמר רב בשר אסור חלב מותר [דף קח ע"ב] ומיירי שנפל לתוך יורה רותחת [ח] (קיד) וקדם וסילקו קודם שנח מרתיחתו דמיבלע בלע [ט] מיפלט לא פליט מה שבלע ואע"פ שהחלב בולע ממנונית הנפלט מן הבשר [י] ואין בו שיעור לאסור אותו אבל[א] בחלב ששים כנגד הבשר אפילו סלקו מיד הכל אסור :

הגה"ה

*וטיפת חלב שנפלה על דופן הכלי אם נפלה כנגד הרוטב ויש מן הרוטב ששים כנגד הטיפה מותר ממה נפשך אבל אם נפל בריקן אע"פ שיש לד היתר כדמפורש בארוך נהגו לאסור ודוקא שנפל לדופן שלא לצד האש אבל נפל לצד האש נהגו להתיר לפי שהאור שורפו ומייבשו מיד ואם נפל רוב חלב על הדופן אין להתיר אפילו כנגד האור אא"כ נפל כנגד הרוטב ועל ידי ששים וה"ר יחיאל בשם ריצב"א היה מתיר אפי' גם שלא כנגד הרוטב בששים בערבי שבתות · מרדכי :

כד [דף קט ע"א] מתני' (קטו) הכחל קורעו ומוציא את חלבו [כ] לא קרעו אינו עובר עליו · הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אין עובר עליו :

גמ' הכחל קורעו וכו' [דף קט ע"ב] א"ר זירא אמר רב אינו עובר עליו ומותר · פירש"י [ל] משום דחלב שחוטה דרבנן והאי כיון דמיבלע ולא פירש אפילו איסור דרבנן ליכא ומתוך פירושו משמע שמפרש כולה שמעתין בכחל לצלי · דאי בקדירה החלב שפירש חוזר ונבלע בתוכו וכן פירש לקמן בהדיא גבי זויקן לה כחלא דפריך והא שבשלו קתני דיעבד ופירש"י [מ] והא ודאי בצלי הוא מדקתני מותר דאי בקדירה אמאי מותר הא יצא החלב וחוזר ונבלע · וכן פירש בסוף שמעתא דכבד (דף קיא·) והלכות כחל כבר אמרנו למעלה [נ] לצלי בעי קריעה שתי וערב ואם לא קרעו אינו עובר עליו [ומותר] כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדירה קורעו שתי וערב *וטחו בכותל · והא דאמרינן בפ' גיד הנשה (דף נז:) כחל בששים וכחל מן המנין היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בישרא לא גרסינן ליה דאפילו בשליה בקדירה לחודה אסור* · ומיהו גם לפירש"י אם יש במים [ס] שמתבשל בהם הכחל[ב] ששים בלא בשר הכחל מותר* לפי שהחלב הנפלט מתבטל במים [ע] אבל כשמתבשל עם בשר אסור משום טעם הבשר הנבלע בחלב שבכחל · ורבינו תם פירש כחל קורעו שתי וערב וטחו בכותל כדמפרש בגמרא [פ] ומותר לבשלו ואפילו

הגה"ה

*כבשו בידו לכותל כדי שיסחט חלבו מותר לכתחלה בלא בשר וכן לעשות פשטיד"א ואם לא קרעו שתי וערב אסור אף בדיעבד וצריך ששים · מא"ז :

*אפי' קרעו שתי וערב *) ואפילו בדיעבד ולא חלקו בין מניקה ובין אינה מניקה:

*) עי' במרדכי

*וצריך לחטט שיניו אם בא לאכול אחריו בשר מא"ז :

בקדירה עם הבשר · דחלב שחוטה דרבנן דילמא אתי למיכל בשר בחלב · וכיון שהוציא את החלב כל מה שיוכל להוציא תו ליכא למיגזר · לא קרעו כהלכתו אלא קרעו קצת ובשלו בקדירה עם בשר אין עובר עליו וקאמר רב אין עובר עליו ומותר דכיון דקרעו קצת בדיעבד שרי אף בבשר · ובלא בשר לא בלאו הכי מותר *לכתחלה

הגה"ה

[illegible]

במקולת קריעה כיון שאין החלב כנוס עוד בכחל כמו שהיה ואע"ג שחוזר ונבלע בתוכו לא גזרו בו חכמים כיון שאין בשר עמו [צ] ולא נתנה טעם בכחל מפני בליעה זו ולכך לא למיגזר אטו בשר בחלב · ואם לא קרעו כלל ובשלו עם הבשר אסור מדרבנן כדאיתא לעיל בפ' גיד הנשה (דף נז:) ובלא בשר אסור לבשלו בלא קריעה לפי שטעם החלב שבכחל נכנס בכחל [ק] ואסור מדרבנן גזירה משום בשר בחלב גמור : [ר] כיצד קורעו קאי אמתניתין דמשמע דאתא לאשמעינן תקנת היתר בכחל להוציא חלבו ולבשלו בכחל בשר הולך בעי ה"ש כיצד יקרענו להוציא כל החלב ואמר קורעו שתי וערב וטחו בכותל · א"ר אלעזר לשמעיה קרע לי ואנא איכול בקדירה קרע לי קריעה קלה ואיכול בקדירה בלא בשר מאי קרע לי לאו קרע לי קריעה [ש] דלא בעינן קריעת שתי וערב אלא לקדירה לחוד ולא בעי בשר · ה"ק בפירוש בשר לא בשר [ת] אם נתנה טעם בקדירה · א"ר נחמן זויקן לי כחלא · בקדירה בלא בשר אבל בשר אסור לקדירה בלא בשר ואם לא קרעו כלל · ודאמר חולק בין לא קרעו לקדירה בלא בשר · דאמרי אינו לאקולי בצלי · אי משום הכלי החלב לא שייכא פליטה בצלי אלא דם משום דמתקרש ביה חרוג והתור שותבו · אבל אם נפל החלב או חלב על צלי [א] לא אמרינן דנפלט והדר שותבו · אלא מפעפע וחוזר ונבלע בתוכו · והא דקתני שבשלו בחלבו [ב] דמשמע דליכא בשר בהדיה אלא שבשלו לבדו בחלבו *וקתני דיעבד אין לכתחלה לא [ג] הוא הדין דאפילו לכתחלה ואיידי

הגה"ה

*וקתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא הוא הדין אפילו לכתחלה ואיידי דבעי למיתני סיפא קיבה שבשלה בחלבה אסור אפילו בדיעבד תנא נמי רישא שבשלה בחלבה.(מא"ז):

הגהות הב"ח א אבל אם אין בחלב : ב שמתבשל בהם הכחל בלא בשר ששים הכחל מותר :

רש"י כג בשר אסור · שנתן החלב טעם בו : שנפל · אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבולע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט : וקדם וסילקו · לאותו זית קודם שתנוח : כד מתני' לא קרעו אינו עובר · על אכילתו ללקות ולא על בישולו דלאו חלב מקרי ובגמ' מפרש אי איכא מיהא איסורא דרבנן אי לא : הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו · להיות בכרת ובמסכת כריתות מוקים לה בלב עוף שאין בו כזית אבל בבהמה חייב כרת אם לא קרעו לאחר בישולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלוק הוא ואינו בולע וה"נ אמרינן בפסחים שאני לב דשיע : גמ' אמר רב אינו עובר עליו · מדאורייתא מותר לכתחילה באכילה אם בשלו ולא קרעו אמרי' אסור מיהא מדרבנן דהא אפי' נסחט ממנו ויצא אמרי' לקמן חלב שחוטה מדרבנן הוא והאי כיון דמובלע ולא פירש אפי' איסור דרבנן ליכא : וטחו בכותל · כובשו בידיו לכותל כדי שיסחט חלבו : קרע לי · כחל קודם שתאכלנו ואנא איכול : מתני' היא · דקורעו מתחלתו ומותר : הא קמ"ל · קריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה ומשיצא והרי הוא חלב לא חזר ולא בעי שתי וערב אלא לקדירה דהתם ודאי צריך להוציא כולו מתחלה לפי שכשהוא יוצא הרי הוא חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל שבשלו מותר בצלי קאמר דצלי נמי קרי בישול דכתיב בדברי הימים ויבשלו (את) הפסח : זויקן · שפודו תנו לה כחל בשפוד : והא אנן קורעו תנן הוא קדירה · דכי נפק מיניה הוי חלב שחוטה וכי הדר ומבלע ליה אסר ליה ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן ס"ל כלישנא בתרא דרב וברייתא מוקי לה בצלי דכתיב ויבשלו (את) הפסח בדברי הימים: והא קתני שבשלו בדיעבד ·

דברי חמודות

(קיא) כתב הסמ"ק וז"ל טפה שנפלה על דופן הכלי (בין שהוא חלב ובשר או שאר איסור והיתר כ"כ בת"ח כלל נ"ה) מספקא לן בפרק דם חטאת אי מפעפע בכל הכלי אי לא הלכך כשנפלה כנגד הרוטב ויש ס' מן הטפה מותר ממ"נ אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה ואם אינו מפעפע אז לא יאסר אבל נפלה בריקן שמא מפעפע בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' מן הטפה ונעשה אותו מקצת כלי נבילה וכשיערה הרוטב מן הכלי ילך הרוטב דרך אותו מקצת כלי ויאסרנו לפיכך אם הניחו לכשנצטנן *) צריך שלא להגביה הרוטב כלל מעת נפלו עד שנצטנן לגמרי וא"כ אז לא נגע הרוטב כלל באיסור הלכך מותר עכ"ל ופירש הב"י סימן צ"ב דסבר דאי אמרינן שהטפה מפעפע בכל הכלי הוו שרינן משום דכל לתלותית שבדפנות הוה מסייעו לבטל ואם נפלה כנגד הרוטב מסתמא מפעפעת בכולו והוי כאילו נפלה בתבשיל ומ"ש אבל אם נפלה בריקן כו' נראה דה"ק שמא מה שמפעפע בדופן הקדירה הריקן עד סמוך לרוטב הוא בענין שאין בלתלותית אותו מקום שמפעפע בו ס' מן הטפה ולפיכך נעשה אותו מקצת כלי נבילה ע"כ ופרשהו ופרשהו כאילו כתב אבל נפלה בריקן שמא אין במקום שמפעפע בדופן ס' מן הטפה והא דאמרן וכשיערה הרוטב כו' יאסר כתב רמ"י ז"ל ואפילו יש ששים בקדירה כנגד כל מקום הריקן לבטלו אין מבטלין איסור לכתחלה ע"כ ואין אנו צריכים לזה וגם לא שייך לומר כן דלא דמי לטפה כשנפלה כנגד התבשיל דמפעפע בכולו ולא כן כשמערה על גבי שמקום מהקדירה שכבר נאסר וכתב עוד הסמ"ק תיקון אחר דהיינו שינקוב מקצת כלי שתחת כדי שיצא הרוטב דרך אותו נקב ולא יגע באותו מקצת כלי הנאסר ואפילו בעודו רותח מותר להוציא ממנו הרוטב בענין זה אבל כתב דבקושי יש להתיר ע"י כך דהא א"א שלא ינענע הכלי מעט ויגע הרוטב באותו מקצת הנאסר ולכך טוב להמתין שלא יגע בכלי עד שיצטנן ע"כ ומסיים רמ"י אם לא משום כבוד יו"ט ושבת כגון סמוך לסעודה וכתב רמ"א דכל זה דוקא שהקדירה ישנה אבל אם היא חדשה בכל ענין א"צ ששים רק כנגד הטפה שנפל עליה כמו שנתבאר בפרק דלעיל סעיף קי"ז גבי כף וכתב הטור דבכבר נהגו העולם לאסור כשנופלת על הדופן שלא כנגד הרוטב ודוקא כשנפל בתוכו נד שאינו כנגד האש אבל אם נפל כנגד האש מותר שהאש שורפו ומייבשו וכתב רמ"א דאז הקדירה נמי שרי מאחר דמתירין המאכל בלא ס' מטעם דהאש מייבשו ה"ה לקדרה כך מסיק בהגהותיו ובסימני ת"ח כלל כ"ו דין ג' ורמ"י ז"ל כתב להחמיר לאסור הקדירה אף בדבר מועט וכנגד האש ולצד הרוטב ונותן טעם דשמא לא פעפע וכלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם ולא ראה לדברי א"ו כלל ל"א דין ז' דא"כ היה לו לאסור אף כלי מתכות ומטעם שנתן שם דאין לקדירה טעם מגופו ולכך נעשה נבילה אף במשהו ומסיים הטור דדוקא בדבר מועט כגון טפה אבל אם נפל הרבה אין להתיר אפילו אם נפל כנגד האש אא"כ כנגד הרוטב וע"י ששים וכ"כ ובס' סגי דלא כמהר"ם שכתב הטור בשמו דמצריך ס' פעמים ס' היכא שהטפה אוסרת וכתב א"ו הארוך כלל ל"א דלא קי"ל כוותיה ומ"מ כתב הא"ו דטוב לערות הקדירה מיד לקדירה אחרת והקדירה לעולם אסורה ואם עבר ובשל בו אח"כ תבשיל אחר דינו כמו תבשיל הראשון ע"כ כתב עוד הטור דרבינו יחיאל היה מתיר בשעת הדחק כגון בערב שבת אפילו שלא כנגד הרוטב אפילו שלא כנגד האש ע"י ששים וכתב בא"ו הארוך דכן יש לנהוג וה"ה בכל ערך גדול כגון לצורך אורחים או הפסד מרובה או לעני כפי ראות עיני המורה ומניחים הקדירה עד שיצטנן או מערה שלא כנגד הטפה כדלעיל וכתוב בהגהות א"ו בשם מהר"י מינץ סימן ע"ו דהמנהג לומר הטעם לזה מפני עוניו ולזה מפני כבוד השבת כדי שלא יתמהו שלפעמים אוסר ולפעמים מתיר : (קיב) כתב רמ"א בת"ח כלל נ"ה דין ז' אם נשפך רוטב מן הקדירה של בשר ונתייבש קדירה של חולבת בתוכו הוה כאילו היה בכלי שני ואינו מבליע לתוך הקדירה וגל דמיירי שהקדירה היתה צוננת אבל אם הקדירה רותחת אסור וכדברי הא"ו דכתב כלל ל"ה בשם ר"י מפרי"ש דבעינן ס' נגד מה שהיה תחת הקדירה ואם הקדירה של בשר עומד אצל האש או שאר כלי ראשון רותח ונשפך ולא פסק הקילוח אז הוי כעירוי וכל מה שנגע בקדירה חולבת בעינן ס' כנגדו וכ"כ בת"ח סי' קפ"א דזה מחשב כעירוי אם היד סולדת ברוטב במקום שנגע בקדירה חולבת וכן פירש"י בשבת פרק כירה דכה"ג מחשב עירוי וכתב ב"י סי' נ"א וכל זה מיירי דהקדירה חולבת היתה צוננת ולכך הוצרך לאסרו מטעם עירוי דס"ל חם לתוך צונן אבל אי הקדירה חולבת הוי חם או לגבי האש בלא טעם זה הוי אסור דס"ל כצונן ע"ג חם דלאסור עכ"ל ולפי דבריו דנודמי הא מילתא לענין חם לתוך צונן או צונן לתוך חם הא דכתב בעינן ס' נגד מה שנגע בקדירה היינו אם הקדירה חם ג"כ אבל אם הקדירה צונן אינו אוסר רק כדי קליפה דהיינו הקדירה ומה שבתוכה שרי אף דלפי דבריו יש לדקדק במעשה דלעיל שכתב בא"ו הארוך באם הקדירה רותח בעינן ס' נגד מה שתחת הקדירה דהרי לא היה רק חם לתוך צונן דלא בעי רק קליפה ומ"מ כ"ל להחמיר הואיל ויצא מפי ר"י מפרי"ש עכ"ל ת"ח וכתב ב"י בשם הגהות ש"ד טפה שנפלה על כיסוי קדירה ושהתה הכיסוי על הקדירה לאחר שנפלה עליו הטפה אפ"ה התבשיל מותר אם היה ס' כנגד הרוטב של הטפה ולא אמרינן שצריך ס' כנגד כל הכיסוי ע"כ וכתב רמ"א בת"ח שם דין ד' שכ"כ בא"ו הארוך כלל ל"ח וכתב דהיינו אם התחיל הקדירה להרתיח פעם אחת דאז עולה הרתיחה עד הכיסוי פ"כ וכ"ל דאם לא התחיל להרתיח ונפל על הכיסוי לא נאסר מה שבקדירה כלל אף אם אין בו ס' דעדיין הוי כצונן ואינו מפעפע למה שבקדירה עכ"ל תורת חטאת וכתב עוד הגהות ש"ד וז"ל אם כיסו תבשיל של בשר בכיסוי של חלב או איפכא צריך ס' כנגד כל הכיסוי אפי' אם הכיסוי נקוב למעלה ואם לקח כיסוי מקדירה של בשר שמתבשל אצל האש וכסאו על הקדירה חולבת צוננת אפ"ה הכל אסור וגם הקדירה דכיון דרותח הוא א"א שלא בלע חולבת מן הבשר מידי דהוה אטיפה רותחת שנפלה על קדירה שבלע אע"פ שצוננת ואם יש תבשיל בתוך הקדירה מותר כיון שהוא צונן אך צ"ל שיודע בודאי שלא נפלט מן הכיסוי לקדירה עכ"ל אבל רמ"א כתב בהגהותיו סי' צ"ג דדוקא כשמניחם תמיד הכיסוי והקדירה שניהם אסורים וכן כשהקדירה חמה אע"פ שהכיסוי צונן נמי שניהם אסורים אם התחיל להזיע תחת הכיסוי דתתאי גבר אבל אם הכיסוי חם והקדירה צוננת הכל שרי רק המאכל צריך קליפה אם אפשר לקלפו ואם לאו הכל שרי ע"כ ובד"מ כתב הטעם בשם א"ו הארוך דלא דמי לעירוי דהוה ככלי ראשון דטפה אחת כח תמימתה פוסק וכתב עוד דאם לא היה מאכל בקדירה הכל שרי דהוה כשתי קדירות שנגעו זו בזו שיתבאר בסמוך דאין אוסרין זו את זו ועיין עוד בשלטי מסכת ע"ז שם יתבארו חלוקי דינים בקדירה שהיא בת יומא דהמנהג שנוהגים להחמיר בכיסוי אפי' [אינה] בת יומא ע"ש וכתב הטור ס"ס נ"ב בשם רבינו דמחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדרה של בשר הזיעה עולה ונבלע בקדירה ואוסרתה וכתב רמ"א בת"ה סוף כלל נ"ה דמיירי שיש חלב במחבת דבלאו הכי [לא] היה רית הכלי של חלב אוסר ולכן נראה דאם היה ס' בקדירה של בשר נגד חלב שהוא למטה בכלי שרי דלא גרע מאילו נפל על הקדירה המטערין בס' כדלעיל וכתוב בכתבי מהרא"י סי' ק"ג שאם מרוחקים זה מזה עד שאין היד סולדת בו בקדירה של בשר מחמת הזיעה אפי' אם היה הזיעה עולה אפי' שעה אחת אפי' שתים אין איסור בדבר אם לא שהקדירה רותחת בפני עצמה ותדע שכן מנהג פשוט שתולין בשר לייבש למעלה מן הכירה שמבשלין עליה הלב תדיר אע"פ שהזיעה עולה מן התבשיל של חלב הואיל ואין היד סולדת בבשר מחמת תום אותה זיעה אינה אוסרת ע"כ ובא"ו הארוך כלל ל"א כתב דאין הזיעה אוסרת אא"כ המחבת התחתונה מגולה אבל אם התחתונה מכוסה אין הזיעה אוסרת אפי' אם הקדירה העליונה עומדת על התחתונה ממש ע"כ וכתבו בהגהות מיי' פ"ט בשם רבינו שמשון דאם הקדירה של בשר ושל חלב נוגעין זה בזה אינו מזיק כי אינו מפעפע מדופן לדופן ע"כ וכ"כ המרדכי אמנם בהגהת ש"ד סימן ע"ח גבי דגים משמע מדברי מהרא"י שיש להחמיר בכה"ג וא"ו הארוך כלל ל"א כתב כדברי המרדכי והגהת מיי' כל זה כתב רמ"א בת"ח שם דין ה' אבל בהגהותיו כתב דלכתחלה יש ליזהר בכל זה : (קיג) כתוב בתרומת הדשן סי' קע"ז שאלה נר שהוא דולק מחלב מהותך וקערה או כף מונח תחת הנר ונפלה טיפה מפי הנר בשעה שהוא דולק בקערה או בכף צריכים הגעלה או סגי בגרידה בעלמא תשובה יראה דיש לחוש ולהצריך הגעלה כה"ג ואע"ג דמצאתי הועתק בשם תשובת מהר"ם שאם נפלה טיפה רותחת על סכין או כלי אחר שהוא צונן א"צ רק לגרד במקום שנפלה שטיפה הואיל ופסקה הטיפה כשנפלה עליו והא דאמרינן עירוי ככלי ראשון היינו דוקא כשנפלה בקילוח אבל בכה"ג לא ע"כ מהכא הוא משמע דבנדון דידן נמי סגי בגרידה אמנם נראה לחלק דהתם איירי בחלב רותח שנרתח בקדירה אצל האש אבל בנדון דידן חשוב רותח על ידי האור והכי איתא בתוספות פרק קמא דחולין ובהשר"י פרק שני דמסכת ע"ז דכתבו בשם הרמב"ם דסכינים של עובדי כוכבים צריכים לבון מפני שמגילים לתקן בהם נר הדולק בו חלב אלמא חשיב כי האי גוונא רותח ונבמשו על ידי האור דרותח הוא טפי מרותח דכלי ראשון והא קמן דהך סגי בעי בהגעלה והך בעי ליבון וא"כ לענין נדון דידן נמי יש לחלק ולומר דנהי נמי דמתקררת הטיפה כשפסקה מכלי ראשון וסגי בגרידה אבל טיפה שנפלה מרותח ע"י האור דרותחת טפי אינה מתקררת כל כך בנפילתה ופשיטא שלא תחשב כרותחת דכלי ראשון אלא דייניק ליה דכל ספקות עדיין הוא רותח כעירוי דמכלי ראשון דבעי הגעלה אכן נראה באותן נרות שמתקנים על ידי שהחלב קרוש וכרוך סביב הפתילה כמו שעושין פתילה של שעוה אם אותה נר דולק ונופלת טפה על כלי א"צ רק גרידה שהרי ידוע ומורגש לנו שטפה רותחת שנופלת מכלי ראשון על בשר האדם שורפו הרבה יותר מטפה הנופלת מנר של חלב שסביב הפתילה והטעם הוא שהחלב הכרוך סביב הפתילה ברתיחה מועטת נמחה הוא שנופל ומטפטף ממנו הנלפע"ד כתבתי עכ"ל והא דתשובת מהר"ם כתבה התורת חטאת שם דין ו' אם נפלה טפת חלב רותחת על סכין כו' ומסיק בה דדוקא שנפל על הקתא אבל נפלה על הברזל של הסכין נועצו י' פעמים בקרקע קשה ודיו וכתב בא"ו כלל נ"ה דהכי נהיגין דלא כמרדכי וסמ"ק דאוסרים אם נפל על הברזל משום דגבי ברזל אמרינן חם מקצתו חם כולו דלא קיימא לן הכי וכמו שכבר כתבתי בפרק דלעיל סעיף קי"ט ושם נתבאר הטעם : (קיד) וקדם וסילקו כו' · כבר כתבתי במי"ט דזה דוקא למ"ד מין במינו בכל שהוא אבל לדידן דקי"ל בנ"ט אפילו לא קדם וסילקו נמי דהא מיירי דיש כאן ששים בחלב כנגד כל הבשר דכי נמי מצערינן בכוליה משום דלא ידעינן כמה נפיק מיניה בטל בס' כדמסיק רבינו דאין בו שיעור כו' ומכל מקום לדידן נמי במקום שנוהגים שסומכין אטעימת קפילא נ"מ באם קדם וסילקו אם אין כאן ס' בחלב כנגד הבשר דאז יש להתירו ע"י טעימת קפילא כשקדם וסילקו מה"ט אם לא קדם וסילקו שאז חוזר החלב שנאסר שנבלע בבשר ונפלט לתוך החלב ואין לעמוד על טעמו על דרך כיון דהוה מין במינו ונאסר כיון דאין כאן ס' וכך כתב הרמב"ם בפרק ט' מהמ"א וסרשב"א בת"ה : (קטו) הכחל · בין של קטנה שלא הניקה בין של גדולה שהניקה כדאיתא בסימן דלקמן :

*) שלא עירה הרוטב · כ"כ במרדכי

מעדני יום טוב

[ז] במסכת ע"ז · פרק בתרא סימן כ"ח · ועיין פרק דלעיל סימן כ"ה : [ח] וקדם וסילקו כו' · הכי מוקים בגמרא משום דשמעינן ליה לרב דס"ל מין במינו במשהו וא"כ חלב אמאי מותר דאותו חלב מעט שנבלע בבשר נעשה נבילה שהרי נאסר וכשחוזר ונפלט בשאר החלב ה"ל מין במינו חלב איסור בחלב היתר וכך מסיק רש"י להלכה דקי"ל דמין במינו לא בטיל כמו שכתוב בפירושו בסוף שמה זו וכ"כ רבי' בשמו בפרק בתרא דמסכת ע"ז סימן כ"ח אבל לא מסיק כוותיה אלא כר"ת דס"ל בששים וכן סתם בפרק דלעיל סימן כ"ה ולפי זה אפילו לא קדם וסילקו נמי וכ"כ הטור ר"ס צ"ב אבל בקיצור נמשך אחר הפנים ולא חש לדקדק בזה ובאמת שלא היה לו לרבינו לסתום אלא לפרש ועיין בד"מ : [ט] מיפלט לא פליט מה שבלע · וכן לשון רש"י דמה שבולע אינו פולט ומעמייהו דלא תקשה לן מהדבר הגעלה לפיכים דכשמותגים יפק בקדירה רותחת משתנה מראית המים מן סירק וכן בשר שומן נימוח לתוכו ולאלתר נראה כך לעינים לפיכך אני תמיה על התוספות והר"ן שתמהו בזה על לשון רש"י במה שכתב שכל זמן שאינו נח מרתיחותיו אינו פולט ולא דקדקו בתחלת דבריו שכתב בהדיא דמה שבולע אינו פולט ואולי שלא היה כתוב כן בפירש"י שלהם והב"י גם הוא נתלבט בפירוש דברי הטור ר"ס צ"ב והביא ממרחק לחמו מהסמ"ג והר"ן שכתבו להא דשל עצמו פולט לעולם והרי מדברי רבינו עצמו מפורש וגם לא הזכיר שכן הוא בתוספות : [י] ואין בו שיעור · ואע"ג דמסקנת היתירא אפילו יש בו שיעור ע"י טעימת קפילא וכדמסיק רבינו בפרק דלעיל סימן כ"ט לא חש לפרש וכן נמשך אחריו הטור בר"ס צ"ב שאפילו דעל ידי טעימת קפילא לעולם יש לו היתר ומ"מ כתבתי בפרק דלעיל בד"ח סעיף ק"י דאנן לא סמכינן אקפילא : [כ] לא קרעו אינו עובר עליו · עיין ר"ס דלקמן בד"ח : [ל] משום דחלב שחוטה דרבנן · כדדרשינן בגמרא דף קי"ג בחלב אמו ולא בחלב שחוטה פירש"י דאמו משמע הראויה להיות אם ולא משנשחטה : [מ] והא ודאי בצלי הוא · וצלי מקרי נמי בישול בד"ה כמ"ש רש"י שתם : [נ] לצלי בעי קריעה שתי וערב · והתוספות העתיקו שתי או ערב וכן הוא בפירושו של רש"י גבי אמר ר"א לשמעיה קרע לי ועל זה רמז רש"י במ"ש כבר אמרנו למעלה ולפיכך אין זה דוחק כלל מה שנפרש לשונו זה שכתב שתי וערב שרצונו לומר שתי או ערב שהרי כך מצאנו לו במקומו הרמוז ובד"ש בגמרא דאיתי בפירש"י דלקמן ג"כ שתי או ערב וכן אני מעתיק לקמן בפירש"י שאני מעתיק שם וסב"י סימן צ' כתב שהתוספות כתבו שתי וערב ואינו כן בתוספות שלפנינו ועיין בד"ח : [ס] נ"ל דס"ל שמתבשל בהם הכחל בלא בשר ששים ובתוספות ל"ג בלא בשר : [ע] אבל כשמתבשל עם הבשר אסור · פירוש הכחל ואע"פ שיש ששים ומש"ה שפיר מצינו למגרס ובשליה בהדי ביסרא : [פ] ומותר לבשלו אפילו בקדירה עם הבשר · ובס"ס כ"ז אעתיק לשון התוספות דאף רש"י מצי ס"ל הכי אלא שלא פירש כן המשנה וכ"כ הר"ן ז"ל שהוא דעת רש"י וכן נראה מדברי הסמ"ג ורבינו ירוחם אבל הטור לא כתב כן לדעת רש"י וכתב הב"י שכ"כ ג"כ המרדכי וספר התרומה והגהת מיימ' : [צ] ולא נתנה טעם בכחל מפני בליעה זו · שהדבר ידוע שטעם החלב שבו מעצמו הוא ומש"ה בדיעבד שרי כ"כ הרי"ף לפי שטעם החלב שבכחל כו' ומ"מ בקריעה כל דהו סגי דכיון שאינו אלא מדרבנן לא הצריכו יותר אלא בכדי שלא יעמוד החלב בעינו כמו שהיה : [ק] ואסור מדרבנן · ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל תוספות וכ"כ רבינו לקמן : [ר] כיצד קורעו קאי אמתניתין כו' · מפא"כ לפירוש רש"י דמפרש מתניתין בצלי וסגי ליה בשתי או ערב : [ש] דלא בעינן קריעה ש"ו אלא לקדירה ונוסחא זו כתבה ג"כ הר"ן ז"ל : [ת] אם נתנה טעם בקדירה · ואין המכוון בקדירה עצמה אלא במה שבתוכה : [א] לא אמרינן דנפלט כו' · כדאמרינן בפרק גיד הנשה סימן י"ג גבי מולייתא : [ב] דמשמע דליכא בשר בהדיה · מדקתני שבשלו בחלבו דמשמע דליכא איסורא אלא איהו גופיה ורב נחמן מתיר לכתחלה · תוספות : [ג] ה"ה דאפילו לכתחלה כו' · וה"ת לשנויי דמיירי בשלא קרעו כלל אלא דעדיפא משני · תוספות

והלכתא

ואיידי דבעי למתני בסיפא קיבה [ד] שבשלה בחלבה [ה] אסורה בדיעבד הנא נמי רישא שבשלו ותא האמר מאי סייעתא מייתי ללישנא קמא מברייתא שבשלה בחלבה הא רב איירי בקדירה בהדי בשר ובהא לא שריא בברייתא מידי וי"ל משום דללישנא קמא דרב איט עובר עליו ומותר בין עם בשר בין בלא בשר · עם בשר בקריעה קלת · בלא בשר בלא קריעה· וללישנא בתרא איט שבר עליו [ו] ואסור בין עם בשר בין בלא בשר· דכיון דמחמיר דקריעה קלה לא מהניא בדיעבד עם הבשר מחמיר נמי לאוסרו בלא בשר לכתחלה · והך ברייתא פליגא אלישנא בתרא דשריא מיהא בלא בשר בקריעה מקלת ואפילו לכתחלה כדמפרש רב נחמן והייט הניא כלישנא קמא דרב · ורב אלפס ז"ל תפס לו שיטה אחרת ופירש הכחל קורעו שתי וערב וטחו בכותל ומוליא חלבו ומותר לבשלו אף עם בשר [ז] וכל שכן בלא בשר · לא קרעו כלל ובשלו בלא בשר אין עובר עליו · וקאמר רב אין עובר עליו ומותר והניא נמי הכי כחל שבשלו בחלבו מותר כו' וה"מ שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו · אבל בשלו עם הבשר אסור דקי"ל כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור: כילד קורעו · אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל מתניתין היא [ח][א] קמ"ל דלא בעינן שתי וערב ופליגא דרב יהודה · [ט] א"נ לקדירה ולא פליגא דרב יהודה אלא הא קמ"ל דאף לקדירה בהדי בשר שרי דלא תימא דרב יהודה דווקא לגלי או לתבשיל בלא בשר קאמר · קמ"ל ר"א דאף לקדירה בהדי בשר שרי בקריעת שתי וערב וטחו בכותל: (קטז) והלכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחייה בכותל שרי לבשולי בקדירה (קיז) פירוש אף עם בשר · (קיח) [י] והיכא דלא עביד הכי שרי לאטוויה לכתחלה (קיט) אבל לבשולי לכתחלה לא אף בלא בשר:

כח מתני' (קכ) הלב קורעו ומוציא את דמו (קכא) לא קרעו אין עובר עליו* · (קכב) (קכג) גרסינן בכריתות (דף כב·) [כ] א"ר זירא אמר רב לא שנו אלא של עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית [ל] ענוש כרת מיתיבי דם הטחול דם הלב הרי זה שבר בלא תעשה · [מ] ההוא בדמא דאתי ליה מעלמא · כי קאמר רב בדם דגופו · ואי בדם דאתי ליה מעלמא [נ] היינו דם האיברים וליטעמיך מי לא קתני דם הכליות וקתני דם האיברים · אלא תני והדר תני הכא נמי תני והדר תני [ס] ומעלמא מהיכא אתי ליה [ע] בשעת יציאת הנפש מגריף : (שם דף כא:) אמר רב דם דגים שכנסו אסור · מיתיבי דם דגים וחגבים מותר · ההוא בשלא כנסו [פ] כי הא דא"ל רב לרב שימי בר חייא [צ] אבלע לי ואנא איכול· [ק] דכוותה[ג] דם מהלכי שתים בשתם כשלא כנסו [ר] אמאי אסורי· והא

הגה"ה

*לדברי ר"ת וריב"א ור"י לב עוף שנתבשל בקדירה עם בשר או עם סבבר אוסרו אם אין בו ששים ולדברי רש"י ורא"ן הלב אין אוסר כלל אבל אם היה דבוק בתתיכה של עוף היה אוסר התתיכה שאין בה כדי לבטל הדם שבחלל הלב כדמוכח מדברי רא"ן דדוקא בעוף שלם הוא מתיר אבל אם נגלה הלב עם שמנונית של דבשר או נתבשל הלב אסור מפני שהוא בולע דלגבי שמנונית דאיסור לא אמר דשיע כדברי ריב"א ור"י ולא דמי לכבדא דאמרינן דאפילו גבי שמנונית דאיסורא אוסרה ואין נאסרת וטעם טוב יש דהתם היינו טעמא משום דם דכבד שהוא טרוד לפלוט לא בלע לא שנא שמנונית ול"ש דם אבל גבי לב דטעמא משום שיע נהי דשיע גבי דם דסמיך · לגבי שמנונית דהלב דקליש ומפעפע מי שיע והדע שיש הפרש דהא שמנונית דאיסור אוסר בגלי לכל הפחות כדי קליפה וגבי דם אמרינן כבולעו כך פולטו ואפשר דגם רש"י ורא"ן מודים לדברי בהא דלגבי שמנונית לא מהני שיע · מא"ז :
וכתב ראבי"ה קבלתי שבבר"א יש בעוף שלם ששים כדם שבלב ויותר אבל אין בו ששים כנגד כשהכבד שלם עכ"ל מעשה בטלה אחד שנמלא ונתבשל עם הלב ולא קרעוהו והשיב ר"י אם יש ששים בין המים ובין הטלה כנגד הדם הלב נראה שהוא מותר אם הלב כל שעה מכוסה במים אך לא נתיר עתה מטעם זה לפי שהיה נראה

 א מתניתין היא הא קמ"ל: ב אלא לב של עוף: ג דכוותה נמי דם מהלכי שתים כשלא כנסו כצ"ל ותיבת בשתם נמחק: ד בהגה"ה אם נגלה הלב עם שמנונית של איסור או נתבשל הלב עמו אסור:

רש"י והא ודאי בגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדירה אמאי מותר הא יצא החלב והזר ונבלע: קבה · של טלה או של עגל שיונקים החלב לתוך קבתן: לא שנו · דאינו שבר עליו: אלא · בלב עוף דאין בדמו כזית: דם דילים · הנבלע בבשר הלב כשאר דם הנבלע באברים: דאתי ליה מעלמא · אותו הנמצא בחלל הלב: מישרף שריף · מושך הדם שבבית השחיטה בנשימתו וכונסו בלבו: שריף בלע"ז הומי"ר · (גליון מישרף והוא דם הנפש ואדם הנפש המרינן ברים פירקין שחייבים עליו כרת. עד כאן הגליון): שכנסו בכלי אסור · דמיחלף בדם בהמה והרואה אומר מותר לאכול דם: דם דגים וחגבים מותר · לכתחלה היינו סיפא דהך ברייתא דקתני לעיל דם הטחול דם הלב כו': דכוותה גבי מהלכי שתים · דקתני בהך מציעתא אסור ואין חייבים עליו מוקמה נמי בשלא כנסו דהא הכי תרגא לסיפא דברייתא: מהלכי שתים · אדם:

מעדני יום טוב

תוספות: [ד] שבשלה בחלבה · דף ק"י פ"א: [ה] אסורה בדיעבד · ובברייתא מפרש ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אין כנוס במעיו פירש"י זה כנוס במעיו ומשלא מדדי הבהמה חלב הוא וכחל (לא)[אינו] כנוס במעיו שלא יצא מדדי הבהמה בחייה ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב ומיהו לכתחלה בעי קריעה מדרבנן עכ"ל ועי' לקמן ס"ס כ"ז: [ו] ואסור בין עם בשר בין בלא בשר · ואע"ג דרב מיירי בהדי בשר מ"מ ודאי כיון דמחמיר כו': [ז] וכ"ש בלא בשר · לריך לפרש כן דהשתא שפיר קאי עלה הסיפא לא קרעו כלל ובשלו בלא בשר: [ח] קמ"ל דלא בעינן ש"ו כו' · ולומר דמתניתין דקתני קרעו קריעה כל דהו אמר דבהכי סגי · הר"ן: [ט] א"נ לקדירה · הכי גרים הרי"ף בגמרא: [י] והיכא דלא עביד הכי · דלא עביד ליה כולי האי קריעה ש"ו וטיחה אבל קריעה קלת מיהא עבד כן נראה לפרש דבריו מדלא כתב והיכא דלא קרעיה כלל שרי למטווייה וכן הרמב"ם פסק ככל דברי הרי"ף בפ"ט מהמ"א והצריך לגלי קריעה ועיין בד"מ ואע"פ שהר"ן כתב דנראה שגירסתו הא קמ"ל דלא בעי ש"ו אלא לקדירה וה"פ דר"א בגלי קאמר דבקריעה כל דהו סגי ול"פ אדרב יהודה דרב יהודה לא איירי אלא לקדירה ור"א לא איירי אלא לגלי ולפי זה מתניתין דקתני לגדדין קתני לגלי בכל דהו לקדירה ש"ו ע"כ והרי"ף לא גרס הכי ועוד דגרס א"נ לקדירה כבר כתב הב"י דיש לפרש גירס' א"נ לקדירה דה"ק הא דמצריך רב יהודה ש"ו וטיחה דוקא לקדירה אבל לא לגלי ודר"א לגלי אבל הרמב"א והר"ן משמע להו דהרי"ף לא בעי קריעה לגלי כלל ע"כ: [כ] אמר רבי זירא א"ר ל"ש אלא של עוף כו' · וגם הרי"ף כתבה ולא ידעתי מאי נפקא לן מינה האידנא: [ל] ענוש כרת · גרסינן ופירש"י במתניתין לאחר בישולו וה"א נומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ רבה ורבינו מייתי ליה לקמן בסי' כ"ז דדם שבשלו אינו עובר עליו אם אכלו והא דמוקי לה בלב עוף משום דבכל ענין קתני מתניתין דאינו עובר עליו בין מי בין מבושל כ"כ התוספות והר"ן וכן משמע מדלקמן סימן כ"ז בדברי רבינו ומיהא גם הרמב"ם נראה שסובר כרש"י בפ"ו מהמ"א ועוד בפ"ט גבי דם שבשלו בתלב כמ"ש לשונו בד"מ לקמן בסי' כ"א סעיף כ"ג: [מ] ההוא בדמא דאתא ליה מעלמא כי קאמר רב בדם דגופו · וכן היא גירסת הרי"ף ופירש הר"ן ההוא דאתיא ליה מעלמא והוה ליה דם האברים שהיה בלוע בהם ופירש לתוך הלב ודם האברים שפירש בלא תעשה כדאיתא בכריתות כי קאמר רב בדם דגופיה דם המכונס ועומד לעולם בחללו של לב דה"ל כדם בעין דעלמא דכל היכא דאית ביה כזית חייב ע"כ וגירסת הגמרא היא בהפך והיא גרסת רש"י: [נ] היינו דם האברים · ובברייתא קתני לה דם הטחול דם הלב דם אברים הרי אלו בלא תעשה ורבינו קילרה וכן הרי"ף: [ס] ומעלמא מהיכא אתי ליה · היאך מתכנסת דם האברים ללב· הר"ן: [ע] בשעת יציאת הנפש מגריף · וכן גירסת הרי"ף ופירש הר"ן מגערף הדם לתוך הלב ע"כ וגירסת הגמרא משריף שריף ופירש"י הומי"ר וכן פירש בפרק אין מעמידין אדתנן נפש טיפה שורפה ומה שכתב בגליון דפרש"י דהוי דם הנפש וכו' הייט לפי פירושו וגירסתו של רש"י אבל לגירסת רבינו והרי"ף לריך לומר דדם הנפש יולא טלו ולא משריף ולקמן סימן כ"ז משמע קלת כפירש"י: [פ] כי הא דא"ל כו' · ליתא בגמרא שלפנינו אבל כך כתוב ג"כ ברי"ף: [צ] אבלע לי · כי האי גוונא איתא בס"פ אלו טריפות לענין תולעים שבתוך הדגים ופירש"י בתוך הדגים תני אותם שלא אראה ואקוץ בם ע"כ וה"נ דכוותה דא"ל שיבליע הדם בתוך הדגים ולאפוקי לתת לו כשהוא מכונס בפני עלמו: [ק] דכוותה דם מהלכי שתים · פירש"י דקתני בהך מציעתא אסור ואין חייבין עליו דתניא התם מדכתיב וזה לכם הטמא מפקינן מינה דזה טמא ואין חלב ולא דם מהלכי שתים טמא: [ר] אמאי אסור והא תניא כו' · ושל בין השינים מוללו ואינו חושש · ופירש הקונטרס אפילו מלות פרוס אין בו ולכך פירש הקונטרס דאל"כ מאי פריך ה"ל כדם שבין השינים משום דאינו נראה ולא פירש אבל התם שפירש אסור אפילו כינסו כדאמר דם שעל הככר גוררו ולכך פירש הקונטרס דם שעל הככר גוררו כו' אע"ג דליכא איסור תלות פרוס יש בו ומיהא פריך דקאמר רב אסור והכא משמע דליכא רק תלות פרוס אע"ג דנראה ופירש אבל קשה שהרי תלות פרוס איסור מעליא הוא וא"כ לא פריך רק מסיפא ומאי פריך שאני התם כדם שבין השינים משום דם דלא פירש אבל דם מהלכי שתים שפירש אסור אפי' לא

דברי חמודות

(קטז) והלכתא היכא דקרעיה ש"ו וטחייה בכותל · פירש"י שטוחטו בכותל כדי שיסחוט חלבו ולשון הרמב"ם עד שלא כשאר בו לחלוחית חלב וכתוב בתרומת הדשן דנראה כי מה שנהגו האידנא לחתכו ש"ו כמה חתיכות על כולו עדיף מכותשו בכותל דבהכי כל הגומות שהחלב כנוס בכן נחתכות ונפתחות ע"כ וכתב ב"י בשם הרשב"א דאם נתנוהו תחת המכבש הוי כטחו בכותל: (קיז) פי' אף עם בשר · וכבר כתבתי במ"ש על סתלת דבריו של ר"ת דאף לפרש"י מותר ודי"א דלרש"י אסור וכתוב בטור בשם סה"ת דכבר נהגו שלא לבשלו כלל עם הבשר וכ"כ הגהת מיי' פ"ט מהמ"א וכן מסיק הב"י דהמנהג הפשוט שלא לבשלו עם בשר כלל ואם עבר ובשלו עם בשר בלא קריעה שיעורו בששים והכחל מן המנין אע"פ שנאסרת באיסורה כדאיתא בפרק דלעיל סימן כ"ז וע"ש אבל אם נקרע ש"ו וטחו בכותל ונתבשל עם בשר ואין ששים כנגדו כתב רמ"א בת"ח כלל ל' דין ג' דלהסוברים דלכו"ע אף לרש"י שרי לכתחלה לבשולי עם בשר א"כ אף לדידן דמחמירין לנהוג כן מ"מ בדיעבד היה לנו להתיר וכ"כ הגהת מיי' וסמרדכי דבדיעבד יש להתיר אמנם בהגהת ש"ד כתב משם ראבי"ה וא"ז דעם בשר אף בדיעבד אסור אע"פ שנקרע ש"ו וטחו בכותל וכ"כ בא"ו הארוך כלל י"ה מיהו נ"ל דבמקום הפסד מרובה היכא לסמוך אדברי כל המתירין בדיעבד דהאוסרים יחידים הם לגבייהו עכ"ל ת"ח וכתב עוד שם דין ח' דהיכא שנהייבש הכחל מאד ונתבשל בהדי בשר כתב הר"ר יחיאל להתיר אפילו בלא קריעה כלל אף לפירש"י ואין מלריך ששים דחלב שתוטה דרבנן וכיבש לא גזרו ע"כ וכתב מהרא"י דלאחר שלשים מקרי יבש עכ"ל ת"ח: (קיח) והיכא דלא עביד הכי שרי לאטווי לכתחלה· כבר כתבתי במ"ש ב' פירושים בזה הלשון ודעת הרמב"ם דקריעה מיהא לריך וזה לשונו אם קרעו ומירק החלב שבו מותר לגלותו ולאכלו וכתב הב"י דיש לדקדק למה לי שימרקנו כיון דגלי הוא נורא משאב שייב ליה ושמא לא אמרינן הכי אלא כשהוא דבר מועט אבל כשהוא מרובה ועומד בעין מחזי כמתבשל בו ע"כ וכתב עוד הב"י דהמנהג הפשוט דלגלי בעינן לכתחלה קריעה ש"ו וכ"כ רמ"א בת"ח שלו דין ט' אבל ברמזים דהתם כתב ג"כ טיחה וכ"כ עוד שם בפנים דין י"ג וכ"כ בהגהותיו דלגלי נוהגים לכתחלה לקורעו ש"ו וטיחה בכותל וכ"ל שילא לו ממ"ש הב"י שהרשב"א כתב בתידושיו דרש"י פירש כולה שמעתא לגלי ובשלו דקתני בברייתא הייט גלי ולכתחלה בעי ש"ו כרב יהודה וכתב עליו הב"י שאינו מבין דבריו דמשמע מדבריו שרש"י סובר דרב יהודה לגלי מיירי וא"כ קשה אמאי פסק דסגי ליה בש"ו ולא אצרכיה נמי טיחה בכותל כדמצריך רב יהודה ע"כ וכתב א"ו הארוך דכשגלאו לאחר קריעה אפילו נמצאות אח"כ גומות מלאות חלב אין לחוש מאחר שקרעוהו תחלה ע"כ וכתב הסמ"ק לפי ר"ת דכתב דלגלי סגי ליה בקריעה מועטת אף לכתחלה לא סגי כהוא קריעה שקורעין אותה לבנים כשחולקים רביעית של אליה לכתחלה אבל דיעבד סגי בקריעה זו ע"כ וכתב רמ"א בת"ח שם דין ט' דנ"ל דהא דכתב דבדיעבד סגי בקריעה זו לאו אגלי קאי דהא בגלי בדיעבד אף בלא קריעה כלל שרי בין לר"ת בין לרש"י כמו שנתבאר מדברי כל הפוסקים אלא אתא לאשמועינן דבדיעבד זו מקרי קריעה מועטת וכ"מ לר"ת דס"ל דאם בשלו בקריעה מועטת אף עם בשר שרי וכן נ"ל דלא כדברי א"ו הארוך דכתב דלרש"י אף בגלי ואפילו בדיעבד בעינן קריעה מועטת ולמד כן מדברי הסמ"ק ואינו נראה אלא כמ"ש עכ"ל וכל זה בגלאה לבדו בלא בשר עמו אבל נגלה עם בשר יתבאר דינו לקמן ס"ס כ"ז ושם יתבארו ג"כ דיני מליחת הכחל: (קיט) אבל לבשולי לכתחלה לא אף בלא בשר · אא"כ שקרעו קריעה ש"ו וכתב הטור בשם סה"ת דכבר נהגו שאפילו לבשלה בקדירה לבדה מצריכין קריעה ש"ו וטיחה ושתהיה הקדירה מיוחדת לכך עי' לקמן סעיף קמ"ג אבל בש"ד בשם הגאונים דנהיגי כל ישראל דלא מבשלין כחל כלל רק צולין לה וכ"כ בא"ה כלל י"ה דאפילו כחל יבש אין לבשל בקדירה לכתחלה וכתב רמ"א בת"ח ריש כלל ל' שכן נוהגין במדינות אלו ואין לשנות דלא כספר ב"י דמשמע מדבריו דנוהגים לבשלה בלא בשר ע"י קריעה ש"ו וטחו בכותל עכ"ל ודוחק מ"ש בלישנא דמשמע מדבריו כו' שכ"כ בהדיא המנהג הפשוט דלבשלה בלא בשר בטיגון או בפשטיד"א מצריכים קריעה ש"ו וטיחה בכותל ע"כ ונתייבשה ל' יום עיין בסוף סעיף קי"ז ואם עבר ובשלה בקדירה בלא בשר עמה כתב רמ"א שם דין ב' דנוהגין כדעת רש"י דאם לא קרעו תחלה או אפי' קרעו ש"ו ולא טחו בכותל אסור אם לא שהיה ס' במים שבקדירה נגד הכחל כמ"ש רבינו לעיל וכן עיין בפרק דלעיל סי' כ"ז דהכחל מן המנין ואינו נשאר באיסורו ע"ש ודלא כר"ת והרי"ף דמתירים בדיעבד אפילו בלא קריעה כלל דלא נהיגין כן אלא כרש"י כי הרא"ן מתיר שלא לנהוג כר"ת כמ"ש בשערים ובמרדכי עוד שם דין י' כתב מהרא"י בהגהות ש"ד דבפשטיד"א נהגו רוב העולם היתר בלא בשר רק ה"ה נמנעים שלא לאכול פשטיד"א אפילו קרעו ש"ו וטחו בכותל אם לא ביבשו אע"ג דהאידנא רגילים במדינתנו לאפות במחבת והיכא למיחש שמא יאפה אח"כ בה בשר מ"מ לא חיישינן בקמאי דהוי מותין בנוהגים היתר לאחר שקרעו ש"ו כמה פעמים על פני כולו וגם מחתכים אח"כ לחתיכות קטנות ובמחבת אין להקל כלל מהרא"י ז"ל וב"י כתב הא דכתב דבמחבת אין להקל חומרא יתירה הוא וליח דחם לה עכ"ל ובמדינות אלו אין נוהגין להקל ע"כ עוד שם דין י"א וז"ל בהגהות מרדכי מעשה היו שעשו מוליאתא של בשר חם על מוליאתא של כחל חם והתירו בדיעבד ע"כ וכ"כ בת"ח סי' קפ"ב דמותר ומ"מ יש ליזהר שלא לאפות לכתחלה עם פשטיד"א של בשר תוך התנור אם לא כסי התנור ע"כ וב"י כתב וגם זו חומרא יתירה וליח דחש לה ע"כ וכ"כ בא"ו הארוך כלל י"ח דמותר לאפות עם פשטיד"א של בשר אפי' בתנור קטן מכל בת"ח ובהגהותיו מסיים בה וטוב ליזהר לכתחלה אף כי אינו אלא חומרא בעלמא וכתב בא"ו הארוך הואיל ותלב שתוטה דרבנן לא גזרו למימר ביה כנוס במבושל ומותר להניח הכחל שלם יום או יומים לאחר שחיטת הבהמה אע"פ שחלב שבתוכו נלול והוא בעין מיהו אם שרו הכחל בחלב שפירש לאחר מיתה פשיטא דאסור עכ"ל עוד יתבארו דיני כחל לקמן סוף סי' כ"ז וכסעיפיו ע"ש: (קכ) הלב קורעו ומוציא את דמו · וז"ל הטור ר"ס ע"כ הלב מתקבץ הדם בתוכו בשעת שחיטה לפיכך לריך לקרעו קודם מליחה ולהוציא דמו ולמולחו אח"כ ע"כ וכתב ס"ת ריש כלל כ"ו דמשמע שמותר לבשלו אח"כ וכ"כ השערים דלאחר קריעה דמליחה הוה הלב כשאר בשר שהרי יצא דמו וכ"כ בא"ו כלל ט"ו דכן נוהגים ובמקום שנוהגים כן יש להחוך ש"ת הלב קודם מליחה כדי שיצא הדם הנתוך כמו שכתבו השערים (ועיין עוד מזה בסעיף קכ"ב) במקצת מדינות אלו נוהגים שאין לבשל לב אחר סמליחה כלל רק אחר הצליה כמ"ש בשערים ואין לשנות ממקום שנהגו להחמיר ומיהו בדיעבד אם בשלוהו אחר קריעה ומליחה פשיטא דשרי עכ"ל: (קכא) לא קרעו אין עובר עליו · וכתבו התוס' ומה שפירש בקונטרס דבשר הלב אינו נאסר שהלב חלק הוא ואינו בולע דסכי אמרינן בפסחים שאני לב דשיע לומר ר"ת דאין לסמוך על זה לעשות מעשה דדחייה בעלמא הוא בפרק כילד צולין דהוה בעי למיפשט מיניה דאמרינן כבולעו כך פולטו מדקתני (בברייתא) קורעו לאחר בישולו ודחי שאני לב דשיע אבל למאי דמסיק כבולעו כך פולטו תו לא אמר דשיע ולא בלע וקורעו לאחר בישולו היינו לאחר צלייתו (כדפרש"י ברים שיטה דכחל דלעיל דמיני בד"ה ויבשלו את הפסח והיינו צלייה) דשייך ביה כבולעו כך פולטו שהדם טופל לחוץ אבל בקדירה אסור ולא אמרינן דשיע ולא בלע ע"כ וכתב הטור דלכו"ע אם בשלו עם הבשר בלא קריעה אוסר הבשר וצריך ס' כנגד הלב דלא ידעינן כמה נפק מיניה וכתב רמ"א בהגהותיו דכל מה שבקדירה מצטרף לבטל הלב בס' וכתב בת"ח שם דין ס' דאפילו אם איכא ס' נגד כל הלב אפ"ה הלב בעצמו אסור כמו שמשמע מדברי השערים והכי נהוג כמ"ש בהגהות ש"ד וכן פסק בא"ו הארוך וכ"כ רבינו ירוחם (ועי' מה שאכתוב בזה לקמן בסעיף הזה) ודלא כמשמע מדברי המרדכי דבאיכא ששים אף הלב שרי ע"כ ובדין ו' כתב דמהרא"י בהגהות ש"ד כתב טעמא משום דפעמים דם שבלב מתייבש בלב ואינו יוצא לחוץ ומשמע מדבריו שאין הדין כן בשאר איסור כגון ראש תרנגולת המחובר בשוף ונתבשל עמו דודאי בבר נמלא בפרק דלעיל סעיף ס"ד ועוד כתב שם בת"ח דא"ו והגה' ש"ד כתבו דאף כי איכא ששים כנגד הלב שם ע"כ ואע"ג דלא מלינו בבישול קליפה מ"מ נ"ל טעמו דכיון דנתבשל עמו ודאי ככר נמלח עמו ונאסר ממנו כדי קליפה כמו שיתבאר בסעיף דלקמן ולכך לריך להסיר אותה קליפה ואין הקליפה אוסרת שאר הבשר דאינה אלא חומרא בעלמא עד כאן וכתב הטור שמשמע מדברי רבינו ז"ל שהיה מקבל שאין שוף שלא יהא בו ס' כנגד לבו וכ"כ המרדכי בשם הרא"בי"ה שקיבל כן וכתוב בכתבי מהר"ר איסרלן סימן נ"א אשר כתבת שנמלא בדרשות מהר"י מולין על לב שוף שאין לומר שיש בעוף שלם כולו ראשו ורגלו ככר שמעתי חילוק זה ולא חשתי להחמיר דמשמעות הגאונים לא שיערו בצמצום כולי האי וגם הבלתי ראיה מהגילה דמכירים הרא"ש ואע"ש שאינה ראיה גמורה זכר לדבר מיהא איכא עכ"ל וכתב ב"י דכדבריו מוכיח ממ"ש בהגהות אשר"י שאין שוף שלא יהא ס' כנגד לבו ויותר ע"כ אלמא דלא שערו בצמצום עכ"ל וכתב רמ"א שגם מהר"י מינץ כתב בתשובה דכן יש לנהוג וכ"כ בא"ו הארוך וסכי נהוג להתיר אפילו אין בו הראש והרגלים בהחתונים כדרך שנוהגים להסיר הדייט עד ארכובה התחתונה ומה שכתב בהגהותיו וז"ל לכן אם העוף שלם הכל מותר לאו למימרא דלאף הלב עצמו שרי אלא כלומר כל מה שבקדירה מותר וז"ל בת"ח וא"כ הכל שרי דהעוף מבטל הלב שבו ומסיק בתר הכי ככתבי מהרא"י שכתבתי וגם מ"ש לעיל בשמו דקולפין סביב הלב ומסיים בה דהלב עצמו אסור וכך לריך לפרש דבריו שבהגהותיו ורמ"י ז"ל סובר דכשיש ס' נגד כל הלב שהלב עצמו מותר ושלא נאסר הלב עצמו בדליכא ס' אלא כששיש כנגד הדם בלבד כך כתב גבי מליחה וכ"ל שכך הבין להגהת רבו מפני שלשון השו"ע אבל אם בשלו בלא קריעה אסור עד שיהא ס' כנגד הלב וסגיה רבו ואפילו בדאיכא ס' הלב אסור ולא הגיה בלשון חולק ולכך פירש הוא דר"ל ס' כנגד הדם אבל אינו כן דאף בדאיכא כנגד הלב אסור וכשו"ע יש משמעה מבלשון וכן נ"ל להגיה אסור עד שיהא ס' כנגד הלב וכו' וזה נראה לי ברור ומוכרח מדברי רבו בבת"ח ואם אין העוף שלם וליכא בו ס' כנגד הלב כתב הטור די"א דכל התתיכות נ"ע ולריך ששים כנגד כולו ולא נסירה וכ"כ בת"ח וכבר כתבתי בס"ש דלעיל דאנן קי"ל דאמרינן בכל איסורין התתיכה נעשה נבילה · כתוב בהגהות השו"ע אין לך בהמה שהיה ס' כנגד לבה וכתב רמ"י שהוא טעות בספר שבהומדנא קלה עינינו הרואות שיש בבהמה ס' ויותר אלא דנקטי הפוסקים שוף שאין דרך בבהמה לגלותה כולה עם קרביה ולא הולרכו לתת שיעור ע"כ והנה לא תם לדקדק אחרי דברי רבו אף במקום שהיה יכול למלוא דספרי ת"ח מלויים ושם כלל כ"ו דין ז' כתב כן בשם הארוך וכך נמלא שם שער ע"ו דין ד' וגם שם בהגהות כתב שכ"כ בשערים ולענין תמיהתו נ"ל דהם לא רלו לומר אלא ג"כ כדרך שרגילין לגלותו שלם דהיינו בלא קרביים כך נ"ל ועי' פרק דלעיל סי' כ"ד: (קכב) כתב הטור מלחו ולא קרעו קורעו אח"כ ומוליא דם שבתוכו ומותר ומסיק רמ"א בת"ח כלל כ"ו דין ג' דאף כשלא נקרע כלל והוא סתום לגמרי ונמלח כך קורעו אחר כך ומותר ולא דמי לחוטין שביד ובגלתי (דפרק דלעיל סי' ז') דליכא דם בחוטין עצמן רק דם הכנוס ולכן חיים שמא לא פלטו מה שבלעו בפנים אבל לגבי לב דאית ביה דם בלא דם הכנוס בו אמרינן ביה אידי דפולט דם דידיה פלט נמי מה שבולע מדם שכנוס בתוכו וכמו שיתבאר חילוק זה (בפרקין גבי תתיכה שנפלה לציר בסי' ל"ח) ועוד דמה שהחוטים אסורים אינו מלד החוטים בעלמן שבלעו מן הדם שבתוכו רק מלד דם שבכן וה"ה שאם קרע החוטין והוליא דמן שהחוטים בעצמן כיו מותרין אלא שאין דרבן בכך ולכן קאמרי שהם החוטים אסורים מש"ה בלב שדרכו לאכול הלב *) ודם שבו ע"כ קורעו לאחר מליחתו ושרי וכן נראה דעת הפוסקים דלא חילקו בין סגור למעלה או לא ואף אם אינו סגור למעלה נראה דלא הוי קרוע אלא לריך לקרוע ממש כלשון הפוסקים ואי לא קרעו מקרי כתום אף בשאינו סגור למעלה ודלא כנראה מא"ו הארוך מיהו אם הניחו על פיו באיכא לדם מקום לזוב היכא למימר דמקרי קריעה כדאמרינן לענין רישא בככא (בפרק דלעיל סי' י"ד) וכתוב בא"ו הארוך דנוהגים לחתוך ערלת הלב ולחתוך גידין שבפנים ואינו אלא חומרא וזהירות בעלמא ע"כ וכתוב במרדכי מעשה בא לפני ר"י שנמלא תרנגולת עם לבה והשיב נ"ל שהגאונים לא אסרו אלא בבישול שמפעפע אבל במליחה אינו מפעפע הלכך אין לריך רק לקלוף במקום הדבוק וכ"כ ראבי"ה דבמליחה א"ל רק קליפה ע"כ וכתב רמ"א בת"ח שם דין ב' דא"כ לדידן דקי"ל דאף במליחה בעי ששים א"כ שאר בשר שנמלח עם הלב היה בדין לאסור וכמ"ש הר"ר פרץ משם ר"י מאיברא"א כדמייתי בהגהות ש"ד ולא אמרינן כבולעו כך פולטו וכמ"ש הר"ר מתתי' הדם שבולע מקרי דם בעין ולא דם פליטה אבל בא"ו הארוך כתב בהדיא דאף בשר שנמלח עמו שרי דאמרינן ביה כבולעו כך פולטו וכ"כ מהרא"י כ"ן וכן פסק ב"י ונראה ראיה לזה דהא חוטין שביד ובגלתי אם נמלחו לו נגלו לכו"ע הבשר שרי (כדאיתא בפרק דלעיל סי' ז') ואע"ג דדם שבחוטין כנוס והוא בעין הפ"ה לגבי בשר שבכינו מקרי דם פליטה וכ"ה בדם הלב כן נ"ל מיהו טוב לנהוג לקלוף במקום שהלב דבוק בו דהא יוצאים לכו"ע דהרי רוב הפוסקים הסכימו שלא להצריך רק קליפה רק שלא מצריכים ס' לתומרא (כמו שיתבאר לקמן בסי' ל"ג) א"כ בהכי"ג סגי בקליפה לכו"ע וכ"כ בא"ו הארוך כלל ט"ו ומהרי"ל בא"ו בלו וסכי נהוג ע"כ ואם נגלה העוף עם הלב שבתוכו כתוב בת"ח דדינו כמו בכבד שנגלה עם העוף שיתבאר לקמן סי' כ"ז ועוד עיין שם אם נמלא כמוליאתא לב בלס: (קכג) כתב ב"י ס"ס ע"ב שכתב הריב"ש הריאה מדינא לא בעיא חיתוכה דדוקא בלב אמרו קורעו ומוליא את דמו ולא בריאה אבל ראיתי שנהגו לקרעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שלה ומנהג יפה הוא עכ"ל הריב"ש ויסיב רמ"א

*) נ"ל והדם שיש בו

והא תניא דם שעל הככר [ש] גורדו ושל בין השינים מוצצו ואינו חושש · אלא דם דגים אפילו כשכנסו מותר לכתחלה (קכד) אלא הא דאית ביה קשקשים (קכה) והא דלית בי' קשקשים · [דף קי ע"א] כי סליק ר' זירא אשכחיה לזעירי א"ל איכא תנא דאתנייה לרב כחל פירוש לפי שרב היה אוסר לאכול כחל אף בצלי ובקריעה כדאמרינן [ת] בסורא לא אכלי כחלא לפיכך היה מחזר לידע ממי קבל רב חומרא זו וא"ל רבי יצחק בר אבדימי דחומרא בעלמא[א] שהיה מחמיר דבקעה מלא וגדר בה גדר · [א] ורבה בר יוסף [ב] מתני כחל מניקה שנה לו לאסרו אפילו בקריעה ומתניתין בשאינה מניקה ואנן דאכלינן כחל בקריעה ואפילו מניקה [ג] סמכינן אלישנא (קמא)[ב] דרב (ורב) בקעה מלא וגדר בה גדר · ואין חילוק לבין מניקה לשאינה מניקה · וגם מעובדא דרבין ורב יצחק בר יוסף דאייתו לקמייהו תבשילא דכחלי רב יצחק אכל ורבין לא אכל ומסתמא מניקה היה [ד] מדלא אכיל רבין · ורב יצחק עיקר

שרש"י היה משער בכל התחיסה אע"פ שהכל מכוסה במים · מה"ה והיינו כדברי ראבי"ה ודלא כדברי התוס' פרק גיד הנשה ופרק כל הבשר · מרדכי : טלה או תרנגולת שמלאה בבשר וניהם אינם מלוחים לא הפנימי ולא החצון אפילו הכי שרי דהא קי"ל דצלי לא בעי מליחה כלל והאור שואב כל הדם לחוץ מפנימי ומן החיצון דהא פסקינן שיעור מליחה כשיעור צלייה וכמליחה אנו מניחין חתיכה על גבי הבירתה ולא אמרי' שתאסור העליונה את התחתונה מפני שהיא בולעת מהעליונה כי המלח מפליט לחוץ כל דמה וגם מה שבלעה מן העליונה הכי נמי האור שואב ומפליט דם הטלה וגם דם שבלע מן הבשר שנותנין לתוכה וכן אם עשה פשטיד"א מסולת נקייה ושם בה בשר שלא נמלח כלל מותר ואפילו אסמיק מוהל הוי ואם היה קמח כעין שלנו שאינם סולתם זיג פירוש שאין כלל מראה אודם כמוהל הבשר שוב בלחם שרי ואי לא לא ושאר קימחא אסמיק אסיר לא אסמיק שרי · והואיל ונפקא מפומיה דרש"י אין אנו רשאין להתיר בכל אלו עד שלכל הפחות יהא נמלח כמליחת צלי וריב"א ור"י אוסרין בפשטיד"א אלא א"כ נמלח הבשר בתוכה כדרך דמלחינן לקדירה ושהה כל צרכו במלח ומה שהספר מחלק בין סולת נקיה לשאר קימחי זהו שטושין בקורקבן ובני מעיים של תרנגולים שמשימין בשפוד וטחים סביב בעיסה קלושה אבל בפשטיד"א לא אמר כלל כבולעו כך פולטו דהא קחזינן דאינו פולט בתנור אלא מקומו הוא יבש בלי לחלוחית שומן ושום דבר · מה"ז :

הפסיד · ולי נראה דהא דטלית שאולה מיירי שאל טלית שאינה מצויצת וקאמר דפטור מלהטיל בה ציצית דכתיב גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך · אבל השואל טלית מצויצת [ל] אדעתא דהכי השאילו לו שיברך עליה · ואם אי אפשר לו לברך אא"כ תהיה שלו הוי כאילו נותנה לו במתנה ע"מ להחזיר [מ] מידי דהוה אשואל חלוק ומת לו מת אין רשאי לקרוע (מו"ק דף כו:) ואם הודיעו שהוא הולך לבקר את החולה קורע ומשלם לו פחת הקריעה ואע"פ שלא הרשהו לקרוע · כיון דידע שהלך לבקר את החולה הוי כאילו הרשהו · ונהגו להתעטף בטליתו של חבירו אפילו בלא ידיעה ומברך (קכז) וסמכו על זה דניחא ליה לאינים דליעביד מצוה בממוניה · ואם מצאה מקופלת יחזור ויקפלנה כבראשונה · (קכח) דאי לאו הכי לא ניחא ליה:כז [דק"י:] אמר ליה אביי לרב ספרא כי סלקת להתם בעי מינייהו [נ] כבדא מה אתון ביה מתוך פירש"י משמע [ס] דלבשלו בקדירה קאמר אחר מליחה ומספקא ליה משום דיש בו ריבוי דם ושמא אין כח במלח להפליט כל הדם [ע] וכשהוא נתבשל חוזר הדם ונבלע בתוכו · ור"ת פירש דלא מספקא ליה אם מותר לבשלו אחר מליחה דמילתא דפשיטא היא שמותר [פ] כמו שנהגו לבשל אחר צליה דמליחה מפלטת כמו צליה · ולכך כתב בה"ג דשיעור מליחה כשיעור צליה ולא מטריכן ליה בבשול ופשיטא דאין להחמיר בכבד יותר מבבשר אלא קמבעיא ליה אי שרי לבשלו עם הבשר בלא מליחה [צ] דכוליה דם הוא ושרייה רחמנא [ק] כדלעיל שרי לן כבדא · או דילמא כיון שפירש אסור · ונראה [ר] דמדאורייתא פשיטא דדם הכבד מותר אע"פ שפירש משום דכוליה דם · דמני [ש] מתניתין דכריתות פרק דם שחיטה (דף כא:) דם הטחול דם הלב דם הכליות דם האיברים הרי אלו בלא תעשה [ת] ולא חשיב דם הכבד [א] בהדייהו [אלא מדרבנן מבעיא ליה] ואפילו אם נאסור מדרבנן דם היוצא ממנו ע"י מליחה לפי שהוא בעין גזירה אטו דם גמור מידי דהוה אדם מהלכי שתים דאמר שבין השינים מוצצו ושעל הככר גורדו · [ב] מ"ת בבשול מבעיא ליה כיון שאין

[illegible]

דמסייע ליה אביי · וגם מעובדא דרמי בר דיקולי דנקטינהו לכולהו כחלי ואכלינהו [ה] אפי' של מניקה : כי אמר רב יהודה (קטו) [דף קי ע"ב] טלית שאולה כל שלשים יום פטור מן הציצית · מדאורייתא פטור לעולם

[illegible]

מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן ואם היה מפסיד כל ברכות המצות [ט] לא היה שמח בדבר · וכן מיכל בת שאול שהיתה מנחת תפילין (עירובין דף צו.) [י] ומסתמא היתה מברכת · מ"מ לא דמי לטלית שאולה · דבאלו מצות אדם אחר חייב בהן ואלו פטורין משום שינוי שיש בהן כגון סומא ואשה · אבל הכא כל אדם פטור בשאינו שלו · [כ] ואעפ"כ המברך לא

[illegible]

*ויותר נראה [illegible] הגהה

שתי וערב · מה"ז :

חברתה · ומאי שנא למיסר נפשיה [ל] דלא מיבעיא לך דתניא ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אינה נאסרת · למיסר חברתה נמי לא תיבעי לך דהניא רבי יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת ולפירוש רש"י פריך הכי [מ] דסתמא איירי בכבד מלוחה כדרך מבשלי בשר ודילמא

הגהות הב"ח א דהומרא בעלמא הוא שהיה מחמיר רב דבקעה : ב סמכינן אלישנא קמא דרב בקעה כצ"ל :

רש"י דם שעל הככר · אע"ג דלאו ככנסו דמי וליכא איסורא מיהו מצות פרוש יש בו אבל של בין השינים דאכתי מחובר הוא אפילו מצות פרוש אין בו ומוצצו ואינו חושש (דלאו) ככונסו דמי : דאית ביה כדם קשקשים · מותר לכתחלה דלא אתו לאחלופי בדם בהמה חיה ועוף : איבא תנא · בהאי דוכתא : דאתנייה לרב כחל · כאן מי ששנה לרב כחל שבשלו בלא קריעה אסור באכילה ולישנא בתרא דרב הוא שמיעא ליה לרבי אלעזר : לא אכלי כחלא · לגמרי אפי' צלי ואפי' קרעו : בקעה מלא · כלומר ראה שהיו מזלזלין באיסור בשר בחלב והחמיר עליהן : כחל מניקה · שהיתה מניקה ויש בדדיה חלב כנוס הרבה : בן בפונדק · שלגים בו עוברים ושבים : והשוכר בית כו' פטור · שמא יחזור בו : יומא טבא לרבנן · סעודה לתלמידים : כן כבדא מה אתם נוהגים בו · מותר לבשל בקדירה או אסור, מפני שפולט דם ואע"פ שבולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור : קניא בקופיה · הקנה עם כל המחובר לו הריאה והלב והכבד וכולן נתבשלו יחד : כי סליק · רב ספרא : אשכחיה לר' זריקא · ובעא מיניה : א"ל · ר' זריקא : אנא שלקי לר' אמי ואכל · בשלתי לו הכבד ואכלו : כי אתאי רב ספרא לגבי דאביי סיפר לו מה שמע : א"ל · אביי : למיסר נפשיה · שיהא דם הנפלט ממנו חוזר לתוכה ואוסרת : לא מבעיא לי · דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה : כי קא מבעיא לי למיסר חברתה : אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמה : דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת · כלומר מדפשוט לך בגידה דשריא אלמא שמיעא לך הא מתניתין א"כ למיסר נמי חברתה לא תבעי לך דהא הך משנה גופה תקן בה דאוסרת וכסדר זרעים היא :

דברי חמודות

טעמא לפי שקרום הריאה דק וקל נכנס המלח בתוכו ול"נ שא"צ לזה הטעם אלא שאין הריאה מליאה דם כמו הלב : (קכד) אלא הא דאית ביה קשקשים · וכן כדם חגבים אם יש לו דבר המוכיח עליו וכן דם מהלכי שתים וכתב ב"י ס"ס ס"ו בשם הרשב"א שכתב בת"ה דיראה לו שמכאן אנו למדים שאין דמים אלו אוסרים תערובתן וק"ו הדברים הם עצמן מותרים כשיש להם מוכיח כ"ש כשנתערבו שאין ניכרין בהערובתן שהן מותרים שלא אסרו את אלו אלא בכינסו משום מראית העין ע"כ : (קכה) והא דלית ביה קשקשים · ומהכא משמע דבדם דגים ליכא איסורא רק בכינסו ובלא קשקשים הוס' : (קכו) טלית שאולה כל שלשים יום · וכתב ב"י א"ח סי' י"ד דמשמע דהני שלשים יום צריך שיהיו רצופים שלא התזירה בינתיים כלל וכ"כ בנימוקי יוסף בהל' ציצית בשם הריטב"א : (קכז) וסמכו על זה דניחא ליה לאינים וכו' · וז"ל בנימוקי יוסף בהלכות ציצית במקום שנוהגים להניח טליתיהן בביה"כ אם בא אדם להתעטף בה לפי שעה ולהחזירו במקומו מותר ולא תשיב שואל שלא מדעת גזלן הוי כיון דליכא חשש בילוי קרנא ניחא ליה לאינים דליעבד מצוה בממוניה מסה"כ בספרים דשמא יבא לקרות בהם הרבה עד שיקרע מרוב משמוש ע"כ כלומר אבל טלית אין דרך להתעטף בה אלא בשעת תפלה וכקיצור דייק הכי וכתב שמותר להתעטף בו בשעת תפלה ובנימוקי יוסף פרק השפינה כתב דתפילין מניחן שלא מדעת בעליהן כמו בטלית : (קכח) דאי לאו הכי לא ניחא ליה · וה"ל שואל שלא מדעת והוי גזלן ועליו אמר הכתוב ובוצע ברך ניאץ ה' כ"כ רבינו ירוחם וכלומר שלא יצא בה ידי חובת מצותו וכ"כ רמ"י ז"ל ועיין בפרק כל שעה סימן י"ט וכן בפרק שלשה שאכלו סימן כ' ומה שכתבתי

מעדני יום טוב

לא כינסו ודכוותה דם שעל הדג דמותר אפילו פירש או שמא הא דקאמר מוצצו ובולע היינו משום (שהוא נודע) דמהתם אתו והא דקאמר בדם מהלכי שתים שהוא אסור מיירי בשלא נודע מהיכא אתי אבל אכבנו מטפטף דם שרי משום (שהוא נודע) דמהתם קאתי וליכא לספוקי לא בדם בהמה ולא בדם חיה ותיכן רבינו בכוך דהכי פריך דכוותה גבי דם מהלכי שתים בשלא כינסו מי אסור פירוש (אי אמרת בשלמא) דדם דגים שרי אף בכינסו ודכוותה מהלכי שתים אסור (ניחא) דא"כ מידוע דמהלכי שתים אסור אף בכינסו כלומר דבכינסו נמי אילטריך לאשמועינן איסור דמהלכי שתים ניחא דלא תני היתר מהלכי שתים כגון לא פירש שהכי עיקר מלתיה הוה מכינסו (אלא אי אמרת) דכינסו אסור בדם דגים וא"כ הא דתני דם מהלכי שתים אסור מיירי בלא כינסו דבהא איירי מדקאמר דדם דגים מותר דבכינסו אסור וכיון דהא דתני איסור דם מהלכי שתים בשלא כינסו וה"ל למיתני נד היתר שבו כמו דתנא דם דגים דנקט שהיתר אם איתא דיש בו היתר בדם מהלכי שתים אלא ש"מ דאין בו היתר כלל ואפילו לא פירש ולכך פריך והא תניא כו' ושבין השינים מוצצו ואינו חושש וא"כ ש"מ דמותר וא"כ ה"ל לאפלוגי גבי דם מהלכי שתים ומשני אלא כי תניא (מתניתא) דאית ביה קשקשים כו' וניחא דלא תני היתר גבי מהלכי שתים [דלא] שייך ביה קשקשים כל זה כתבו התוספות אבל הר"ן כתב וז"ל דכוותה דם מהלכי שתים דקי"ל דשרי אמאי אסור בלא כינסו דתניא דם שעל הככר גורדו הדם ואוכל הככר אלמא אע"ג דלא כינסו אסור של בין השינים מוצץ ואינו חושש דליכא משום מראית העין ע"כ ואין לדחוק ולומר דלא גרס בברייתא דם מהלכי שתים אסור אלא נ"ל דשפיר גרס ליה והכי פריך דבשלמא אי לאו הא דרב ה"א דתניא דם שעל הככר כו' דודאי דיש לחלק בין דם מהלכי שתים לדם דגים דמהלכי שתים דומים טפי לבהמה חיה ועוף דהולכי רגלים הן ועוף נמי מהלך שתים הוא אבל השתא דאמרת דאף בדם דגים אוסרים ולא שרינן אלא היכא דלא כינסו דשמעינן דאיסורא משום מראית העין דדם הוא ולא משום דממי שילא ממנו הדם הוא שדומה לבהמה חיה ועוף וא"כ דם מהלכי שתים דקי"ל נמי דשרי דלא אסרה התורה אלא דם בהמה חיה ועוף ותמהי אסרינן השתא היכא דלא כינסו דכיון דאף בדם דגים אסרו דחשו משום מראית העין ואפ"ה דוקא כי כנסו וה"נ דכוותה גבי דם מהלכי שתים לית לן למיסר בלא כנסו כך נ"ל לפרש דברי הר"ן ולא חשתי להאריך קצת כיון שגם פירוש התוספות דחוק קצת ומה שפירש רש"י מצות פרוש רוצה לומר מצוה בעלמא לפרוש ממנו והיתא הכי בכתובות פרק אע"פ דף ס' מצות פרישה ושם פירש רש"י מצות פרישה מדרבנן : [ש] גורדו · בדל"ת גרסינן מלשון לסתגרד בו דאיוב : [ת] בסורא גרס והוא אתריה דרב : [א] ורבה בר יוסף · ובתוספות כתוב ורב יוסף ובגמרא רב יוסי בר אבא : [ב] מתני כחל מניקה שנה לו · פירוש מתני בדרבי יצחק בר אבדימי דלא א"ל דחומרא בעלמא כו' אלא א"ל דאה"נ ששנה לו לאיסור אלא שהוא שנה לו כחל מניקה ולא ששנה לו בפירוש מניקה דא"כ לא השיב לו כלום על מה ששאלו ממי קיבל רב חומרא זו שלא לאכול כחל כלל אלא כדמקיים בגמרא ומפלפולו של רבי חייא שנה ליה כחל סתם ופירש"י ומתוך פלפולו של רבי חייא שהוא מחודד מאד ומבין מעצמו וכסבור שתלמידיו מחודדין כמותו כשחזר ושנאה לפני רבי חייא שנה לו סתם וסבור שיבין רב שאין אסור אלא מניקה ולא הבין ע"כ : [ג] ה"ג סמכינן אלישנא דרב בקעה מלא וכן הלשון בתוספות : [ד] מדלא אכל רבין · דאין לומר דהא דלא אכל דסבר כלישנא דרב בקעה מלא כו' דלא ה"ל להזהיר אלא במקום ההוא היכא דגדר הבקעה ואין לומר שבמקום ההוא היה דא"כ רב יצחק לא היה אוכל ואביי לא היה מסייעו וכדאמרינן נמי בגמרא דא"ל רב חסדא לרמי בר תמרי שהיה אוכל כחלי בסורא וא"ל לית לך עתכן עליו כו' ומוחכי המקום שהלך לשם והשיבו דחוץ לתחום אכלם : [ה] אפי' של מניקה. דמשמע דנקטינהו לכולהו כחלי דהוו התם ומסתמא אף של מניקה היו ביניהם : [ו] דסתם שאלה ל' יום · כלומר שאינו רשאי לתבעו ממנו קודם ל' יום : [ז] ואין הטעם בשביל שסתם שכירות ל' יום · דבהלואה אשכחן קרא כדדרים התם הנמנוח קרבה שנת השבע שנת השמטה דממשמע שנאמר קרבה שנת השבע איני יודע שהיא שנת השמטה אלא לומר לך שיש שמטה אחרת כיוצא בה שמלוה חבירו סתם כו' דאמר מר ל' יום בשנה חשובים שנה ושמטה בהלואה כתיב אבל שכירות מנלן אלא התם טעמא משום שנראה כשהיא שלו : [ח] ואע"פ שהיה אומר ר"ת ט' · בפ"ק דקדושין סימן מ"ט האריך רבינו בזה ע"ש : [ט] לא היה שמח בדבר · דהא אמרינן בפ' המניח הא מאן דבעי למהוי חסידא לקיים מילי דברכות : [י] ומסתמא היתה מברכת · ובפ"ק דקידושין מוכח שהיתה מברכת מדרבי יהודה דאמר הסם שמיהו בידיה הכמים מסתבר דמה"ה מיהו שהיתה מברכת ונסמע מינה לרבי יוסי שאמר לא מיחו דהיתה מברכת וגם מיחו בה : [כ] ואעפ"כ המברך לא הפסיד · שיכול לסמוך עצמו על הא דנשים מברכות ושלא לחלק בינייהו לטלית שאולה : [ל] אדעתא דהכי השאילה לו שיברך עליה · ובהלכות ציצית סימן ג' סתם וכתב דהשואל כו' צריך לברך וכ"כ בעל העיטור : [מ] מידי דהוה אשואל חלוק כו' · בפרק אלו מגלחין דף כ"ו ומייתי לה נמי בפ"ק דקידושין סימן ד' להביא ראיה מינה אגדולה מכך דהכא לקדש אשה בטבעת שאולה ושם הביא עוד ראיות : [נ] כבדא מה אתון ביה · אע"פ שבלשון המשנה נשנה כבד בלשון נקבה אוסרת ואינה נאסרת יש דברים שהם קרויים בלשון זכר ובלשון נקבה כמו שזכר רש"י בפירוש החומש על אש ורוח בפרשת ויצא : [ס] דלבשלו בקדירה קאמר אחר מליחה · מדלא פירש שום טעם בספקו של אביי למה נסתפק בו שיהיה מותר אם היה הספק קודם מליחה אבל אם נסתפק אחר מליחה ולאסור הטעם פשוט דמשום דיש בו רבוי דם וכו' דאיגו להיתרא אין הטעם פשוט למה יהיה מותר ועיין עוד לקמן גבי חזא להנהו שמפוני דכבדא כו' : [ע] ובשהוא נתבשל חוזר הדם · הנשאר בתוכה ולא יצא במליחה ונפלט ע"י הבישול ונבלע בתוכו : [פ] כמו שנהגו לבשל אחר צליה · ובפרק דלעיל סימן ז' דחהו וכן שם סימן י"ב כתב דאחר מליחה לא נהיגי ועיין לקמן : [צ] דכוליה דם הוא ושרייה רחמנא · ופירש רמ"י ז"ל הטעם דלא אסרה התורה אלא דם הנשפך כמים שנאמר לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים והכבד קרוש ועומד הוא בגופה של בהמה ואינה נשפכת כמים כ"כ בר"ם ע"ג : [ק] כדלעיל · בגמרא סוף דף ק"ט : [ר] ה"ג דמדאורייתא פשיטא דדם הכבד מותר וכן הוא בתוספות : [ש] מתניתא גרס דברייתא היא : [ת] ולא חשיב דם הכבד בהדייהו · דאע"ג דבדם הלב מוקמינן לגירסת רבינו והרי"ף בדם דאתא מעלמא מ"מ טחול וכליות ליכא לאפלוגי בהו דהא לית להו אלא דם דגופייהו והיה לו לחשוב כבד בהדייהו אי איתא דאית ביה איסורא דאורייתא : [א] ה"ג בהדייהו אלא מדרבנן מבעיא ליה ואפילו. וכן הוא הלשון בתוספות : [ב] ה"ג מ"מ בבישול מבעיא ליה כיון. וכן הוא הלשון בתוספות : [ג] ולא נגזור שיאסור דמו שום דבר בבישולו·כלומר שום דבר המתבשל עמו דה"נ אסברא לה מעיקרא דקא מבעיא ליה אי שרי לבשלו עם הבשר ולשון התוספות ולא נגזור בשל כבד והקרוב אלי שהגירסא צריך להיות דמו של כבד : [ד] ה"ג אטו בשול בשר · וכן הלשון בתוספות : [ה] לקמן · בגמרא דף קי"א אתמר כבדא עלוי בשרא שרי כו' רב דימי מנהרדעא מתני איפכא כחלא עלוי בישרא שרי מ"ט חלב שחוטה דרבנן כבדא עלוי בשרא אסיר דם דאורייתא : [ו] אע"ג דדם שמלחו אין עובר עליו · וה"ה דם שבשלה ובתוספות בדיבור דמאי משריק כו' צריך שיתחיל דיבור דם דאורייתא כו' ושם כתבו דדם שבשלו אין עובר עליו וא"צ להביה דהך דם שמלחו איתא נמי התם בהקומץ ועפי מייתי ראיה ממליחה לצליה ממה שמביא מבישול לצליה דהא אמרן דמליחה וצליה חד שיעורא אית להו : [ז] אין עובר עליו · מכאן משמע ודאי דאפילו בלאו אין עובר עליו דהא בעינן למימר שאין בו שום איסור דאורייתא ונ"ע דלקמן סימן ל"ז נסתפק בזה : [ח] מ"מ מתחלה היה דאורייתא כו' · דליכא לפרושי דדם דעלמא קאמר דמדאורייתא דא"כ מאי אולמיה דכבדא מכחלא הא שאר חלב נמי דאורייתא הוא אלא ודאי של כבד קאמר מדאורייתא כ"כ הר"ן ולי נראה שאפשר לפרושי דה"ק דם דעלמא דבחומה דאורייתא מה שאין אתה מוצא בחלב דשחוטה כלל ויתכן דמה"ט כתב רבינו דקצת קשה : [ט] עד שלא נתבשל · וכן הלשון בתוספות אבל רבר כתבתי שהם הביאו לראיה מדם שבשלו אין עובר עליו ויש לייטב לדברי רבינו שאע"פ שהוא הביא לראיה מדם שמלחו כו' מ"מ שייך ביה לשון בישול מכיון שע"י מליחה לא הוי תו דם חי : [י] והא דקאמר קריבו לן קניא בקופיה · גם זה שם בגמרא לעיל מהך דדם דאורייתא כו' הדא"ל אביי לרב ספרא דלמיסר נפשה לא קמבעיא ליה כי קמיבעיא ליה למיסר חברתה ואמרינן דהדר סליק ואשכחיה לרב זריקא וא"ל האי נמי לא תבעי לך דהכא ויגאי בריה דרבי אמי אקלעו לבי יהודה בריה דר"ש בן פזי וקריבו לן קניא בקופא ואכלנא : [כ] וליתביה מיתוכיה לתחת גרסינן · וזה היה רואה שלא היה ביומא דהקזה היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו דבמליחה כבדא נמי שרי א"כ התם קאי אקריעת ש"ו ה"נ כבדא אבל עמלא לא בעי קריעה כי הא דשמואל כו' ויודעין היו דשמואל שלם עבדי ליה כ"כ התוספות ובלשון רבינו דלקמן נראה שסובר כפירוש השני : [ל] דלא מבעיא לך דתנן ר"י בן נורי גרס · וכן לקמן גרס דתנן : [מ] דסתמא איירי בכבד מלוחה כדרך מבשלי בשר · וכ"כ התוספות והר"ן פתב

[נ] ודילמא התם בכבדא דאיסורא [דף קיא ע"א] ומשום שמנונית · משום דמא מאי · [ס] וסוגיא דשמעתא (קכט) דאי תלטו ליה בחלא או ברותחין שרי [ע] ואפילו בקופיה אלא מיהו שדרו ממתיבתא [פ] האידנא לא בקיאין בחליטה · וספק איסורא לחומרא [צ] ולא שרי למיכל כבדא שליקא (קל) אלא היכא דטוו לה מעיקרא ושלקו לה בתר הכי · ומ"ש רב אלפס ז"ל זה הלשון דלא שרי למיכל כבדא שליקא (קלא) [ק] לא שנא לאוסרו אם נעשה כך דמסתמא הלכה כמתניתין דתרומות [ר] וכר' יוחנן בן נורי דכבד אוסרת ואינה נאסרת [ש] ולא מפליג בין שלוקה למבושלת וכן רבי אמי שלקו ליה ואכיל · אלא אמנהגא דשדרו ממתיבתא קאי ולא שרי לכתחלה למיעבד הכי · רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן חזייה להנהו שמפוני דכבדא דהוו מליין דמא · אמר להו אמאי תעבדו הכי · אמרו ליה אלא היכי נעביד (קלב) א"ל קרעיה שתי וערב ותתוכיה *לתחת ולבשלו בקדירה אחר לליה איירי (קלג) [ת] או אחר מליחה לפירוש ר"ת · דאי לאוכלו ללי נ"ל לתתוכי ליה · אי נפלט הדם שריק ונפל ואי לא נפלט הוה ליה דם האיברים שלא פירש · ואי משום סימפוני הכבד צריך קריעה אף ללי [א] דההוא דם הוי בכרת אע"פ שלא פירש דמעלמא אתא ונכנס לתוך הסמפונות א"כ בטחול נמי אי איכא סמפונות למה לא ילטרך קריעה · ואם אין סימפונות בטחול [ב] א"כ מה בא להשמיענו אבל טחלא לא (קלד) ובעל ה"ג כתב דההוא דמטוי כבדא בשלמא לריך לתתוכיה · מ"מ דאזיל דמא ומכניס לסמפונות. והיכא דלא קרעיה [ג] ליקרעיה לאחר בשולו ומותר וילא הדם הכנוס בסמפונות ולא חיישינן לדם הסימפון שמא חזר ונבלע בכבד דהא אסקינן פרק כילד לולין (דף עד:) כבולעו כך פולטו · וה"מ בכבדא (קלה) [ד] אבל טחלא שומנא בעלמא הוא ולא בעי קריעה [ה] כי הא דשמואל עבדי ליה תבשילא דטחלא ביומא דעביד מילתא : (קלו) דריש מרימר הילכתא בין כחלא בין כבדא למשפדינהו *בשפודא תותי בשרא שרי עלוי בשרא [ו] דיעבד אין

הגה"ה

*וכתב ראבי"ה כבד שדבוק לעוף ונתבשל עם הכבד אוסר את כל העוף דודאי כשהכבד שלם והעוף שלם שאין בעוף ששים כנגד הכבד נעשה כל העוף חתיכה דאיסורא ואוסר הכל אלא א"כ יש בו ששים של היתר כנגד כל העוף ומשערינן א בעוף ובבשר וברוטב שבכבד נהגו כר"ת דמין במינו בששים אבל לרש"י ז"ל דמין במינו במשהו לא משערינן בעופות אלא בבשר ורוטב דבשר ועוף שני מינין הן וכבד ועוף שני מינין הם דכתר שמא אוליך ואם אין הכבד שלם משערינן אם יש בעוף ששים לבטלו הכל מותר ואם לאו וכבד מחובר לעוף העוף עצמו מותר משום דכבולעו כך פולטו מיהו היה אומר ראב"ן דיש להחמיר ולקלוף סביב הכבד ותומרא בעלמא הוא דהא כבדא עלוי בשרא לא בעי קליפה ונראה לראבי"ה דאם צלו הכבד ולא הדיחו במים ונתנו לקדירה אין לחוש דנורא מישאב שאיב ואע"ג דנראה לכלוך דם מוהל בעלמא הוא וכתב רש"י ז"ל כבד הנמצא בפשטיד"א בששים ואם דבוק בחתיכה צריך שיהא בחתיכה הנדבקת בה הכבד ששים ואם אין שם ששים הכל נ"ס ב דקמחא דידן מוצלא הוא ואמר עליו פרק כילד צולין שמחזקת דם שבתוכה ואין האור שואבת עכ"ל ואין נראה לראבי"ה אלא כל דבר שאין האיסור יכול להתפשט אלא אצלו כגון טפילה וצלי ומליחה לא בעינן ששים דדמי ללא ניער ב וכסה אלא קליפה בעי כפי אומדנא שיכול לפעפע במה שאצלו וכן נמצא בפסקי רבינו יעב"ץ וכן בשר שלא נמלח אם נתנוהו בטפילה אם ידוע מקומו אסור כדי שיכול לפעפע דלא בקיאינן כולי האי בזיג ולא זיג · מרדכי :

*וכתב ראבי"ה דשפוד שנצלה בו כחל אסור לצלות בו לכתחלה את הבשר ואם צלו בו כבד שרי לצלות בו בשר אפילו לכתחלה וכבדא עלוי בשרא שהתירו בו לכתחלה

הגהות הב"ח א בהגה"ה שמתחיל וכתב ראבי"ה וכו' ומשערינן בעופות ובבשר וברוטב : ב בא"ד דדמי ללא ניער ולא כיסה :

רש"י א"ל דילמא ההיא בכבדא דאיסורא · כגון דטרפה : ומשום שמנונית · קאמר דאוסרת את המתבשל עמה לפי שבולע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם טרפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מינה דכשרה מבעיא לי אי אסיר אחריני אי לא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מבעיא לי מאי : חלטי ליה בחלא · צומתו בחומץ שהחומץ צומתו אשטרוינ"ט ושוב אינו פולט עולמית והדר מבשלי ליה עם בשר אחר : אמאי עבדיתו הכי · אע"פ שהדם שנבלע בו היתר הוא מיהו דם הכנוס בסמפונות דם הוא : ותתובא לתחת · תתוכה למטה כשנתנוהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ויצא : והני מילי · דבעי קריעה : בכבדא · מפני שהדם כנוס לתוכו : אבל טחלא · אין בו דם ואפי' לקדירה שרי : כי עביד מלתא · הקזה : כבדא עילוי בשרא · בתנור היו צולין כל צלי שלהן ותולו של שפוד תלוי למטה וכשהכבד נתון תחלה ואח"כ הבשר נמצא הכבד עליון כשתולין אותו ולדידן אסור לגמרי לכתחילה לפי שהשפודין שלנו אין תלוין אלא שוכבות ופעמים שמריס זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חבירו עליון הלכך בין שהכבד לצד הראש ובין שהוא לצד הזנב אסור : שפיד · נותן בשפוד ולא היה חש למה שהכבד יהיה עליון :

מעדני יום טוב

כתב דעל כרחין אפילו לאחר מליחה קאמר דאי לפני מליחה פשיטא דודאי דאוסרת דמי גרע מבשר דעלמא שלא נמלח ועיין לקמן גבי ודילמא כו' : [נ] ודלמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנוניתא · פירש"י דאיסורא כגון דטרפה ומשום שמנוניתא קאמר דאוסרת את המתבשל עמה וא"ת דהא מלתא דפשיטא ומאי קמ"ל מתניתין אבל הר"ן יישב זה שכתב דלא תימא כשם שהרותחין מונעים אותם שאינה פולטת דם כדאמרינן בגמרא דרב נחמן חלטי ליה ברותחין והכי נמי מונעים אותה שלא תפלוט אפילו שמנונית קמ"ל דלא אלא פולטת היא שמנונית ואוסרת אבל כתב עוד הר"ן וז"ל וא"ת אדדחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא לוקמה בכבד דהיתרא ומשום דם ובכבד שלא נמלח וקמ"ל שאע"פ שהרותחין צומתין את הדם משום דהכבד שיעא דקך ביטול אינו כן א"כ משום סיפא איכא למימר דקים ליה דתנא בכבדא דאיסורא מיירי דאתא לאשמועינן דאיידי דעביד כבר למפלט לא בלע אפילו שמנונית דאיסורא עכ"ל ולא קשיא אם קים ליה דתנא בכבדא דאיסורא מיירי א"כ למה קאמר בלשון ודילמא די"ל דליבנא דדילמא קאי אמאי דבעי למלק בין שמנוניתא לדמא הא קאמר ודילמא כו' · וכתב עוד הר"ן וז"ל ומ"מ הדבר קשה [דהכי] נראה לעין שהכבד בולע שמנונית ביותר אע"פ שטרוד למפלט לפיכך פי' הרא"ה ז"ל דהכי קתני כבד דאיסורא אוסרת כבד חברתה משום שהכבד בולעת שמנונית אפילו בשעה שהיא טרודה לפלוט ואינה נאסרת היינו לומר שאע"פ שאין פליטתה מונעתה מלבלוע שמנונית אעפ"כ מונעת אותה מלבלוע דם לפיכך כבד דהיתרא שנתבשלה בפ"ע בלא הבשר אינה נאסרת משום דם של עצמה דאיידי דטרידא למפלט לא בלעה והא דנקט הכבד אוסרת נראה לי דלרבותא נקטיה דלא מבעיא שאר חתיכות דאיסורא כשיש בהן שמנונית הרבה שאוסרים הכבד מחמת שמנונית אלא אפילו כבד שרוב פליטתה הוא דם ואינו שמנונית אלא מועט אפ"ה אוסרת כבד אחר עכ"ל וגם על פירוש זה של הרא"ה ז"ל כתב שהוא דחוק הרבה לפסוק להמתני' בסכינא חריפא ומסיק דמתני' מפרשא כפירוש הרמב"ם ז"ל שפרשה דקאי אמתני' דלעיל מינה כל הכבשים זה עם זה מותרין כילד שכבשו ירק של חולין עם ירק של תרומה כו' רבי יוסי אומר כל הנשלקים כו' ר"ש אומר כרוב. וכו' רבי עקיבא אומר כל המתבשלים זה עם זה מותרין אלא עם הבשר רבי יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת כו' ופירש הרמב"ם דר"ע אמר אפילו המבושלים כמי הזרעים וזולתם כשמבשלים תרומה עם חולין לא אסרו החולין אלא אם נתבשל בשר בירק של תרומה אז יאסר הבשר לזרים לפי שהוא מושך מן הירק ומתקן טעמו וזה בכור לו והוסיף ריב"ן על זה ואמר לא כל הבשר אלא הכבד כשיתבשל בירק של תרומה אינו נאסר לפי שהוא פולט ואינו מושך כלל עכ"ל הרמב"ם וכתב הר"ן דתזה נתפרש מה שנתקשינו בו היאך אפשר למאי דמוקמי לה בכבדא דאיסורא דלימא עלה ואינה נאסרת לומר שלא תהא בולעת שמנונית והדבר נראה לעין בהפך דמעתה לא קשיא ולא מידי דה"ק והא קמ"ל כבד דאיסורא אוסרת ירקות של תרומה ואין כבד של היתר נאסרת מחמתן עכ"ל : [ס] וסוגיא דשמעתא גרס · והוא לשון הרי"ף : [ע] ואפי' בקופיה · ובלשון הרי"ף אינו כן אלא כתב ואפילו קופיה לבר ופירש הר"ן וז"ל דגמרא בעינא לאוכוחי דכבד אינה אוסרת מדר' יהודה בר שמעון בן פזי דקריבו ליה קניא בקופיה ואכיל ודחינן דילמא פי הקנה מוץ לקדירה הוי כלומר שמתפוני הכבד שופכים דרך הקנה הכבד לתוך הקנה הגדול ויצא הדם דרך אלנו חוץ לקדירה לפיכך כתב הרב אלפסי ז"ל ואפילו קופיה לבר כלומר ופי הקנה לגאו ע"כ : [פ] האידנא לא בקיאין בחליטה· וכתב הב"י סימן ע"ג דבאמת יש לתמוה מה בקיאות יש בחליטה עד שאמרו שאין אנו בקיאים בה ובשלמא בחליטת רותחין איכא למיגזר שמא לא יהיו רותחין יפה יפה אבל בחליטת חומץ ליכא למיחש שמא יבואו לחלוט בחומץ שאינו חזק דהוה שפיר חליטה כדאיתא בפרק כילד צולין (וכתבו רבינו בפרק דלעיל סימן י"ב) ושמא י"ל שמאחר שבשתי החליטות היו מתירות הכבד כיון שבאו לגזור באחת מהן לא רצו לחלוק בגזירתן ולפיכך גזרו שלא יחלטו ולא חילקו בין חליטת [חומץ לחליטת] רותחין ע"כ ומשמעתי דאף בחליטת חומץ י"ל דלא בקיאין לפי מאי דפירש רבינו בפרק דלעיל בשם ריב"א דאי אסמיק נעקר הדם וא"כ אפשר דאסמיק ואנן סבורין דלא אסמיק : [צ] ולא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו לה מעיקרא כו' · ותמה הר"ן דנהי דלא בקיאין בחליטה ומליחה בקריעה ודאי בקיאין ולמה כתב דלא שרי כו' אלא היכא דטוו כו' וכי נמי מפרשינן דמליחה אינה מעלה ולא מורדת בכבד ודאמרינן קרעוה שתי וערב ומותוכיה לתחת ללי הוא וכדפירש"י אפ"ה לבשלה בפני עצמה למה לא תהא מותרת והא אביי לא מבעיא ליה והיכי קאמר הרי"ף בסתמא דלא שרי כו' דמשמע אפילו לבשלה בפני עצמה כו' ומסיק דמפירושו של הרמב"ם שבפירוש המשנה למד דכוליה סוגיא אליבא דריב"ן אתמר דאיהו הוא דאמר התם הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת אבל רבנן פליגי עליה וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבישול אפילו בפני עצמה אלא בחליטה ולדידן דלא בקיאין בחליטה לית ליה תקנתא אלא בצלי אבל כתב דפליאה דעתם ממנו מה ראוי לדחות דברי ריב"ן כיון דרבי זריקא אמר אנא שלקית לרבי אמי ואכל ואביי נמי אהדר למיסר נפשא לא מיבעיא לי וכו' ע"כ והב"י תירץ די"ל משום דרוב פעמים אין הכבד מתבשל לבדו אלא עם דברים אחרים כשבאו הגאונים לגזור על החליטה לא ראוי להניח מקום לבשל כבד לבדו שחשו שמא יבאו לבשלו עם דברים אחרים כמו שהוא מנהג בני אדם ונמצאת תקנתם נעקרת ולכן גזרו שגם שלא לבשלו אלא ע"י צליה תחלה ע"כ וכתב עוד בשם הרשב"א שמחמת אחרונים היא שמא לא יתבשלה יפה או לא ימים חיתוכו למטה ע"כ וגבספר ד"ח אכתוב עוד לדברי הב"י שפירש בסוגיא עלמה לדעת הרמב"ם דהני אמוראי דאכלי לה בחליטה אפילו כשבשלוה לבדה חלטו לה והשתא כיון דבדרו דאין אנו בקיאין בחליטה א"כ אפילו לבשלה לבדה אין לנו ומש"ה סתם הרי"ף וכתב דלא שרי כו' אלא היכא דטוו כו' : [ק] לא שנא לאוסרו אם נעשה כך כו' · אבל בספר הרי"ף שבידינו מסיים בה בהדיא אבל אי שלקו ליה מעיקרא אסור וא"ת והיאך דמי דמתני' דתרומות כמ"ש רבינו דבר זה יתבאר בס"ד בספר ד"ח : [ר] כריב"ן · גרס וכלומר לאפוקי בר פלוגתיה שבברייתא בגמרא : [ש] ולא מפליג בין שלוקה למבושלת · כלומר דאפילו כי תימא דהרי"ף בשליקה מיירי ולא בבישול ובשליקה יש לאסור יותר מבבישול וכדאסכמן בברייתא שלוקה אוסרת ונאסרת ופי' רש"י שלוקה הרבה מאד ע"כ : [ת] או אחר מליחה לפירוש ר"ת · דלרש"י אי איתא דמיירי לבשלו אחר מליחה א"כ איפשיט לה הבעיא של אביי דהא רש"י מפרשה לבעייתו של אביי לבשלו אחר מליחה ומש"ה נמי מפרש רש"י לההכא למינן צלי וגם מכאן יש להוכיח שרש"י מפרש להבעיא בבישול אחר מליחה מדפירש הכא דמיירי בצלי : [א] דההוא דם הוי בכרת וכו' דמעלמא אתא · מהכא משמע קצת דלא כגירסת רבינו והרי"ף לעיל ר"ס כ"ה אלא כגי' גמרא ורש"י : [ב] א"כ מה בא להשמיענו אבל טחלא לא · וי"ל דה"ק קאמר אבל טחלא לפי שאין בו סמפונות וקמ"ל דטעמא דקריעה משום סמפונות הוא כך נ"ל לתרץ לפירוש רש"י דמפרש צלי וכן דעת בה"ג דבסמוך : [ג] לקרעיה לאחר בישוליה. וכן הוא הלשון בה"ג שבידינו והלשון דחוק דהיכי מהני קריעה אחר בישול ועיין בד"ת סעיף קכ"א והטור סי' ע"ג העתיק ואם לא קרעו קודם צלייה יקרענו אח"כ ע"כ ושוב מצאתי בא"ו הארוך שער ע"ז סי' י' שכתב על לשונו של בה"ג דמדפרים עצמא דכבולעו כך פולטו ש"מ דבישול דנקט ר"ל דוקא צלייתו אבל בבישול אסור ע"כ : [ד] אבל טחלא שומנא בעלמא הוא · היינו גוף הטחול אבל דם היוצא ממנו אסור כדתנן בברייתא שכתבו רבינו ר"ס כ"ה וכ"כ התוס' : [ה] כי הא דשמואל כו' · עיין מ"ש לעיל בשם התוספות גבי וליתביה איתוכיה לתחת : [ו] דיעבד אין · דכבדא שרי בדיעבד משום דדמא מסריך סריך פירוש אע"פ שזב מן הכבד על הבשר אין בכך כלום לפי שהדם ע"י צלי אינו נוח ליבלע אלא מחליק ונופל ע"כ ובחלא אע"ג דחלב מסריך סריך · פירוש נדבק ונבלע מ"מ כיון דחלב שמוטה דרבנן שרי בדיעבד :

דברי חמודות

שכתבתי שם סעיף ד' : (קכט) דאי חלטי ליה בחלא וכו' · וכתב הטור סי' ע"ג בשם הרשב"א דבלבד שינקוב ויוליא מזרקי הדם שבתוכה שאין החליטה מועלת לדם המכונס בעין בתוך המזרקים ע"כ : (קל) אלא היכא דטוו ליה מעיקרא · ופירש בא"ו הארוך כלל ע"ז שיהא נללה כדי שיהא ראוי לאכילה ע"כ ולקמן יתבאר שלריך שיקרענו ש"ו קודם צלייה וכו' : (קלא) לא שנא לאוסרו אם נעשה כך כו' ולא מפליג בין שלוקה למבושלת וכן רבי אמי כו'. וכך מסיק הטור וז"ל אבל אם נעשה בדיעבד או אפי' נתבשל לבדו בקדירה שרי בדיעבד שפולטת ואינה בולעת אבל הקדירה אסורה ע"כ וכתב הב"י דאף בלא מלחו איירי ולא מבעיא לפיר"ת אלא אפי' לפירש"י דכיון דטעמא דשריותא לפי שאינה בולעת אפי' לא נמלח נמי שרי וכן דעת הרשב"א שכתב בת"ה שלקו הכבד בקדירה בפני עצמה בלא מליחה ובלא חליטה יראה לי שהוא מותר שהכבד אוסרת ואינה נאסרת פולטת היא ואינה בולעת ואפילו בתוך הקדירה לפי שפליטתה מרובה ומונעתה מלבלוע ואפי' נתבשלה הרבה ומה שאמרו מן הישיבות כו' יראה לי שלא אמרו אלא לכתחלה וכו' ע"כ ובחידושיו פירש עוד דהא דחלטו להו הני אמוראי לבשולי בהדי בשר *) אפילו לבשולי באפי נפשה לא הלטו ליה כלל ומה שדקדק לומר ששלקו בקדירה בפני עצמה לאו למימרא שאם נתבשלה עם בשר אחר שהיא אינה מותרת דלמה תגרע היא בכך אלא משום דנחת לאגמורי לן היתר נקט כבשלו בפני עצמה דהשתא מלתא פסיקא קתני דמותר ואילו היה מלמדנו כשבשלו עם בשר אחר הוה נ"ל הוא מותר והבשר אסור וכן פירש הב"י בדברי הטור ועיין לקמן סעיף קל"ד בדין הבשר שנתבשל עמו אבל הרמב"ם בפ"ו מהמ"א כתב הכבד שבשלה ולא הבהבה על האור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדירה כולה אסורה והכבד וכל שנתבשל עמה ע"כ והפליא עליו הר"ן למה דחה כל הני עובדי וגם דברי ריב"ן מהלכה וגם הרשב"א כתב עליו דאין דבריו מחוורים לאסור הכבד אלא א"כ שנאמר שהוא גזירת אחרונים וגם הטור כתב עליו דלא נהירא אבל הב"י כתב יישוב לדבריו דס"ל דקי"ל כרבי ישמעאל בנו של ר"י בן ברוקה שנחלק בברייתא על ריב"ן וקאמר דשלוקה אוסרת ונאסרת והא דאמר לקמן קרעיה ש"ו והתוכיה לתחת לא לקדירה קאמר דלא מהניא ובצלי לא בעי והלכך לעולם נאסרת בקדירה אא"כ חלטו לה ומשו"ה קי"ל דהלכה כר"י בנו של ר"י בן ברוקה דהני אמוראי דחלטו לה כוותיה ס"ל וכשבשלו לבדו חלטו ליה אע"ג דאביי לא ס"ל הכי אלא כריב"ן דלמיסר נפשה לא מבעיא ליה ס"ל אביי חד לגבי תרי ומרב ספרא דא"ל ר' זריקא אנא שלקי לר' אמי ואכיל ליכא למשמע שהרי אפשר דלא דק בעובדא ומעיקרא הוה חלטו ליה כי היכא דאשכחן באידך עובדא בקניא בקופיה דאתקיף רב אשי דילמא פי קניא לחוץ הוה א"נ מיחלט הוו חלטו ליה מעיקרא כדאיתא בגמרא והלכך כל שלא נחלטה אסורה הכבד כשנתבשלה וכך משמעות דברי הרי"ף דאי לא חלטו ליה אסור בכל גוונא ואפילו לבשלו בפני עצמו ע"כ וכתב רמ"א דמשמע בהגה' ש"ד בשם מהרא"י דהכי נוהגים וכן משמע בהגהות סמ"ק משום דאמרינן בגמרא דבשלוק הכבד נאסר ואין אנו בקיאין אימת מקרי שלוק וכן פסק בא"ו כלל י"ז דהכי נוסגים לאסור הכל הכבד והקדירה אמנם הקערה שאכלו הכבד ממנו נוהגים להכשיר ע"כ כלומר שאין אוסרים ואין פי' להכשיר להגעיל וכתב עוד רמ"א בת"ח כלל כ"ד דין ה' דאף בנחלטה מעיקרא ונתבשלה אסורה לפי מה שנוהגים לאסור בנמלחה ונתבשלה בלא צליה מעיקרא ע"כ ואני תמיה דמה ענין זה לזה והרי הרמב"ם שאוסר מן הדין בישול בלא צליה התיר בחליטה דמעיקרא ואילו היה תולה הדבר להחמיר בלשון הנמצא בספר הרי"ף שבידינו אבל אי שלקיה ליה אסור כמו שהעתקתי במי"ט התרשתי אך כיון שתלה במנהג שנוהגים לאסור הבישול שלא ע"י צלייה משו"ה קאמר דיש לנהוג ג"כ לאסור הבישול אפילו ע"י חליטה דמעיקרא זה אינו נראה לי כלל וגם במו"ע לא הגיה בזה כלום אלא הניח דבדיעבד מותר אע"פ שבבישול שלא ע"י צלייה הגיה שהמנהג לאסור וכבר כתבתי ג"כ בשם רמ"א בפרק דלעיל סעיף כ"ב דמכשיר בדיעבד ע"י חליטה : (קלב) א"ל קרעיה ש"ו ותתוכיה לתחת ולבשלו כו' איירי · וכתב רבינו ירוחם נט"ו דדוקא כשהיא שלימה בעי קריעה שתי וערב אבל כשהיא חתוכה לא בעיא קריעה ש"ו ע"כ וכ"כ בהגהת ש"ד בשם מהרא"י וז"ל הכבים בארלינו אין עוסגים לחתוך ש"ו אפי' רולים לבשלו אח"כ ואפשר שסמכו אמה שרגילים בכל פעם שרולים לצלותו לנטול ולחתוך ממנה הגידים והקנוקנות בהותה לד שהמרה תלויה ותותכים מעט מבשר הכבד עמהן ואפשר לדם לצאת דרך אותו חתך ע"כ וכ"כ א"ו הארוך וז"ל והצולה כבד שלם ורולה לבשלו אחר הצלייה לריך לקורעו ש"ו בעומק או לחתוך בו נקבים דקים והופך החיתוך או הנקבים למטה בשעת הצלייה והיינו משום שיש בו דם ואזיל דמא שפיר מאתר הכבד ונכנס בסמפון וכתב בהגהות ואי לא קרע מתחלה קורעו לאחר בישוליה וכו' כמ"ש רבינו לקמן בסמוך וכתב הב"י בשם הר"ר יונה בכבד עוף שהוא הלוק לשנים לריך לחתוך כל חלק ממנו ש"ו וכן נכון לעשות לכתחלה ע"כ וכתב רמ"י דאפי' בכבד אווזא מפוטמת שהיא לבנה קי"ל שהיא כולה דם אלא שמחמת השומן היא מתלבנת וכתב המרדכי בשם הראבי"ה דאם צלאו הכבד ולא הדיחו ונתנו בקדירה אין לחוש דנורא מישב שייב ואע"ג דנראה לכלוך דם מוהל בעלמא הוא עכ"ל וכתב עליו הב"י דנראה מכאן דלכתחלה לריך להדיחו אחר צלייתו כשרולים לבשלו ומצאתי כתוב שהטעם מפני המלח הנדבק בו ויש ג"כ למיחש משום מראית העין שיאמרו הבשר ע"כ וכתב האגור בשם מהר"י מולין דלזה נהגו לשפוך מים על הכבד אף כשרולים לאכלה כך בלא בישול ע"כ : (קלג) או אחר מליחה לפר"ת · דאילו לרש"י אין לפרש כך כמו שכתבתי במי"ט וכבר כתבתי בסעיף קל"א המחלוקת דבדיעבד ושנוהגים לאסור אפילו בדיעבד ובשאוסרת ונאסרת אפי' בשלא הוכשרה כפי הדין שבגמרא כתב המגיד פ"ו מהמ"א דפשוט הוא שאינה אוסרת ביותר מששים לא יהא חמור מדם עצמו ואם יש ס' ודאי שכל השאר מותר ע"כ ועיין לקמן בסמוך וכתוב בת"ח אפשר שדעת הרמב"ם שלא אסר הכל [אלא] כשהיה שיעור מליחה קודם שנתבשל אבל בלתי מליחה נאסר הכל אפי' ביותר מששים לפי שא"א לעמוד על פליטת הכבד שאולי פולט יותר משיעור גופו הרבה ע"כ וכתב עליו הב"י שהוא דבר שאין לו שמר והשכל והמוחש מכחישים אותו ע"כ וכתב רמ"א בת"ח כלל כ"ד דין ג' דלפי מה שאנו נוהגים לאסור אף בכבד שנתבשלה לבד א"כ אין חילוק בין שאר בשר שנתבשל עם הכבד לכבד עצמה דבליכא ששים בבשר וברוטב נגד הכבד הכל אסור ואי איכא ששים נגד הכבד הכל שרי ואפי' הכבד עצמו ואע"ג דבשר שלא נמלח ונתבשל עם שאר בשר אע"ג דאיכא ס' נגד אותה חתיכה אותה חתיכה אסורה (כמו שיתבאר לקמן סי' קמ"ה) מ"מ בכה"ג גבי כבד שרי דהרי רוב הפוסקים הסכימו דאין הכבד נאסר ואם נתבשלה לבדה מותר ואע"ג דאנו נוהגים לאוסרה מ"מ בכה"ג שנתבטל היולא ממנו בששים שרי דהרי אף בשאר חתיכות בשר שלא נמלח ונתבשל מומרא בעלמא הוא לאסור אותה חתיכה (כמו שיתבאר שם) ולכן גבי כבד דאיכא תרי טעמים להקל יש להתיר אף הכבד כדאיכא ששים כן נ"ל אבל מצאתי שכתב רבינו ירוחם נט"ו דאפי' איכא ששים נגד הכבד מ"מ הכבד אסור כמו גבי לב עכ"ל ואין לזוז מדבריו כי בעלם דעתי נגד דבריו ע"כ ואני לא ראיתי כן בדברי רבינו ירוחם נט"ו הות ח' ואדרבה פוסק בהדיא דכבד מותר ואפי' שאוסר בלא ששים התיר הכבד עצמה אלא בסוף שם כתב בתרנגולת שנללה עם הכבד שהכבד אסורה ואפי' ביש ששים שהוא כתב דיש בתרנגולת ששים כנגד הכבד וצ"ע אבל מדברי המגיד שהעתקתי בסעיף זה נראה שסובר שהכבד עצמו נשאר באיסורו שהרי כתב ואם יש בו ששים ודאי שכל השאר מותר משמע דאילו הכבד עצמה אינה מותרת ועי' לקמן סעיף קל"ח : (קלד) ובה"ג כתב דהאי דמטוי כבדא בשלומא לריך לתתוכיה כו' · ובא"ו כתב דנהגו היתר אפי' בכבד של בהמה לצלותו בלא שום חתך ונקב ע"כ ומשום דאיכא מ"ד להקל בשל עוף ומלריך בשל בהמה ניקוב בסכין או בשפוד כמ"ש הטור בשם העיטור לפיכך כתב הוא אפי' בכבד של בהמה כו' : (קלה) אבל טחלא שומנא בעלמא הוא ולא בעי קריעה · אבל מליחה מיהת בעי כאידך פירושא שכתבתי במי"ט בשם התוספות לעיל גבי ולותבי תתוכיה לתחת וז"ל הטור סי' ע"ד הטחול אע"פ שיש בו מראה אדמומית ונראה כרבוי דם דינו כשאר בשר לכל דבר וא"צ אלא מליחה בין ללי בין לקדירה עכ"ל וכתב רמ"א בת"ח ריש כלל ל"א דהכי נוהגים דלא כהגהות מרדכי דכתבו דהא דמותר לבשל טחול היינו דוקא בלא בשר ע"כ וכתב עוד שם דין ג' שכתב בהגהות ש"ד מעשה היה בטחול שנללה בלא ניקור והתיר הר"ר מאולם והבירו דבטל חלב הטחול בטחול עצמה דשערוהו דהטחול והחלב כשר שבו הוה ס' נגד החלב האסור ראבי"ה ע"כ ואע"ג דהלשון משמע שבכל טחול שערו אבל כיון שאינו מוכר בשום פוסק יש לפרש דבאותו טחול שערו וקמ"ל דמפעפע חלב שלו ובעי ס' אף בצלי (ועיין בפרק דלעיל סעיף ק"ה) עכ"ל ת"ח : (קלו) כתב האגור בשם הרוקח הכליות אסור לבשלם בקדירה משום שנאמר אל תטוש תורת אמך ע"כ וכתב בא"ו כלל א' דכן נהגו משום דאית בהו רוב דם וכן ביצי זכר מיהו בדיעבד שרי עכ"ל אבל הב"י כתב בסי' ע"ד דאנו נוהגים לבשל הכליות ולא שמענו פוצה פה עכ"ל וכתב רמ"א דטוב להחמיר לכתחלה וכבר כתבתי דיני ביצי זכר בפ' דלעיל

*) נ"ל דאילו

אין [ז] לכתחלה לא · (קלז) ופירש"י בספודין שלנו שצולין אצל האש (קלח) אסור לכתחלה ולא שייך לחלק בין תותי בשרא לעלוי בשרא · שפעמים שמגביהין אותו לצד השפוד שאצל האש ופעמים שמשפילין אותו (קלט) · וא"ת וכחל היאך מותר תותי בשרא והלא שמנונית הבשר נוטף על הכחל וסריך · וכי תימא דקרעיה שתי וערב וטחו בכותל א"כ עלוי בשרא נמי ליסתרי [ח] דהא מותר לבשלו עם בשר בקדירה (קמ) וי"ל דהכא גרע דאע"פ שקרעו נוטף עדיין החלב מן הכחל על הבשר [ט] וניכר שהוא חלב (קמא) אבל למלוח בשר עם כחל שרי בכל ענין דמלח אין מפליט החלב · וגם אין נבלע בדופני הכחל [י] אלא כנוס במעיו (קמב) (קמג) ויש ללמוד מכאן היתר פשוט דהיכא שקרעו שתי וערב וטחו בכותל שמותר לכתחלה לבשלו עם הבשר · דהא שרינן ליה הכא תותי בשרא אע"ג שהמנונית הבשר נוטף על הכחל (קמד) ולאפוקי מהני שנזהרין שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר · דאפילו בספוד אחד שרי לכתחלה · רב אסי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה · חזייה לבריה דחמוה [דף קיא ע"ב] דשפיד כבדא עלוי בשרא אמר [כ] כמה יהיר האי מרבנן אימור דאמור רבנן דיעבד אין לכתחלה לא · ולאי איכא בי דוגי בישרא עלוי כבדא נמי אסור ומאי שנא מדמא דבשרא דשרי כדבעינן למימר לקמן (סימן ט) [ל] אמרי דמא דבשרא שכן דמא דכבדא קפי : כה אמר רב נחמן אמר שמואל *סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח · ולמ"ד לעיל (פ"א סימן ט') בית השחיטה רותח הוא (קמה) בעי הגעלה [מ] ולמ"ד צונן הוא סגי בהדחה · [נ] צונן פירוש לחתוך בה צונן אמרי לה בעיא הדחה (קמו) ואמרי לה לא בעיא הדחה · ואמר רב נחמן אמר שמואל *קערה שמלח בה בשר (קמז) אסור לאכול בה רותח · שמואל לטעמיה דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח (קמז) כבוש הרי הוא כמבושל · (קמח) ובקערה שאינה מנוקבת איירי (קמט) והלא כדברי המפרשים דאיירי אפילו במנוקבת [ס] דא"כ יהא אסור למלוח ב' פעמים בכלי מנוקב · אלא ודאי דמא משרק שריק · ואף ר' יוחנן סבר לה להא דשמואל דהא ר' אמי תלמידיה דר' יוחנן הוה [ע] כדהוי אימלח ליה בשרא בההוא פינכא תבריה · יתיב רב כהנא אחוריה דרב יהודה ויתיב רב יהודה קמיה דרב הונא וקאמר קערה שמלחו בה בשר אסור לאכול בה רותח · [פ] צנון שחתכו בסכין של בשר מותר לאוכלו בכותח מאי טעמא הא אפשר למיטעמא דהיתירא קבלע והאי לא אפשר למיטעמא דאיסורא קבלע · אמר ליה רב פפא לרבא וליטעמיה קפילא ארמאה (קנ) [צ] אמר ליה בדליכא : איתמר

מפני שהבשר רך לבלוע ונראה לעין כל שנוטף עליו ואם בעת צלייתו קרעיה בסכין אע"פ שהוא רותח לא אסרינן לסכין דדמא מישרק שריק והוה ליה כדף שמולחים עליו ועוד דא"כ לגבי מליחה היה אוסר אפילו בכלי מנוקב משום ציר וראיה כתוב באורך וכתב המיימוני אם חתך הכבד והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים הרותחין עד שתלבן הרי זו מותרת לבשלה אחר כך · ועוד האריך במרדכי :

הגה"ה

*וליתא לדשמואל דסבר בית השחיטה רותח א וקי"ל בית השחיטה צונן הילכך אפי' סכין ששחט בה טריפ' סגי בהדחת צונן או מקנחה בחתיכת בגד קשה ומותר בה אפי' רותח · מא"ה :

הגה"ה

*כתב רבינו אבי"ה ז"ל בקערה שאינה בת יומא או הבשר מותר אבל אם ב בת יומא אפילו לא שהה בה כשיעור פליטה הבשר נאסר אפילו במנוקבת כי הקערה קיבלה טעם הדם ונעשה שמנונית הנבלע בה איסור והרי היא כחתיכת נבילה ובזמן איסור המובלע בה פולטת ואוסרת אפילו טריד ופליט דציר אסור אוסר אפילו בכלי מנוקב ואפי' טרוד לפלוט כדחזינן לקמן בעובדא דרב מרי בר רחל דמולח בשר שחוטה בהדי בשר נבילה ואם שהה הבשר בקערה לבתר פליטה הדר בלע מן הדם ואפילו בקערה חדשה אסור הבשר וגם הקערה עכ"ל וכ"ל האי דפסק ראבי"ה דבזמן איסור הנבלע בקערה פולט ואוסר בהא פליג אספר התרומה דפסק דאיסור הנבלע בחתיכה ממקום אחר אינו חוזר ונבלע בחתיכה שבצדה אלא ע"י רוטב ועוד פסק [בס"ה] דמלח אינו מפליט מה שנבלע בעץ ובמתכת ובחרס ובאבן וכן אפרש לקמן גבי טהור מליח וטמא תפל · מרדכי :

*פירש ר"י דלא אמר דם מישרק שריק אלא בדם הנפלט ונוטף עם הציר ע"י מליחה או ע"י צלייה אבל אם היו ג שופכים דם רותח על הצלי בשעת צלייה אין להתיר אפילו דם צונן דתתאה גבר ואוסר עד כדי קליפה או נטילה ואפילו נותנין צלי רותח על דם צונן אפילו בכלי נקוב היה אסור כדי קליפה אע"ג דתתאי גבר דאדמיקר ליה בלע · מא"ה :

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל וליתא וכו' דקי"ל: ב בהגה"ה המתחיל כתב רבינו אבי"ה וכו' אם היה בת יומא וכו' אפילו סרוך לפלוט דציר אסור: ג בהגה"ה המתחיל פי' ר"י וכו' שופכים דם רותח: נ"ב ע"ל באשר"י גופיה סי' מ"ח :

רש"י בי דוגי · שעושים כלי לקבל השומן כדרך שאנו עושין לאווזין והוא נקרא בי דוגי בלשון ארמי : בשרא עילוי כבדא נמי אסור · לפי שהדם הכבד נוטף לתוך הבי דוגי ונמצא אוכלו : ומאי שנא מדמא דבשרא · והרי אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ואנו אוכלים אותו : ומשני דמא דבשרא שכן · יורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניח לתוך הכלי מראה אדמומית בשולים : קפי · צף למעלה כמו ויצף הברזל ומתרגמינן וקפא פרזלא · והלכות כחל כבר למדנו למעלה דלאו בעי קריעה שתי או ערב ואם לא קרעו מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כותיה ולקדירה קורעו שתי וערב וטחו בכותל : כה הכין שחטו בה · איידי דבית השחיטה [רותח] בולע הסכין מן הדם ואסור לחתוך בה רותח מפני שחוזר ופולט בו : צונן · ואם חתך בה צונן : בעי הדחה · הסכין צונן : קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה דבר רותח · לפי שנבלע בה הדם ונותן טעם ראשון הוי כאיסור גמור : פינכא · גרסינן קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה : וצנון שחתכו בסכין · אע"ג דחגב חורפיה דצנון איגר"ש בלע"ז הוא בולע משמנונית הסכין הקרוב עליו והוי האי צנון נתינת טעם ראשון שהרי בלע איסור ממש והוי כבשר : מותר לאוכלו · לאותו צנון בכותח שיש בו נסיובי דחלבא כדמפרש טעמא דכיון שבלע מן השמנונית דהיתירא בלע: האי · צנון אפשר לו לישראל לטועמו קודם שיתנהו בכותח והאי מותר דקאמר כגון שטעמו בתחילה ולא היה בו טעם שמנונית : והאי · דם הקערה : לא אפשר למטעמיה · לפי שאסור הוא הלכך אין לו תקנת היתר : קפילא · נחתום עובד כוכבים : בדליכא · קפילא :

דברי חמודות

[ז] דלעיל סעיף מ"ד ומ"ט : (קלז) ופירש"י בספודים שלנו שצולין אצל האש כו' · ומלתא דפשיטא כדמסיים בטעמו שפעמים שמגביהים כו' דמשו"ה אותן שפודים שלנו העשויין בענין שמתגלגלים ומתהפכין בעצמן דדינייהו בהפך דאפי' לכתחלה מותרים לצלות בהם כבד עם בשר דלא שייך בהו עלוי בשרא כלל דתמיד מונחים בשוה לאורכם : (קלח) אסור לכתחלה · ואע"פ דרש"י מסיים ואסברה לה לכולה מלתא בכבד פשיטא דה"ה בכחל נמי וכ"כ ב"י ס"ס ל' דהא מרימר נתן דין א' לשניהם ואע"פ שרש"י תפס בכבד לאו דוקא אלא חדא מינייהו נקט ולא ידעתי למה לא כתב הטור גבי כחל עכ"ד וכ"ל דמשו"ה סתם רבינו והשמיט מלבונו של רש"י סיום דבריו דאסברה לה בכבד וכתב הב"י סימן ע"ג דמדברי התוספות פרק כיצד צולין נראה דאפילו לפי מנהג העולם שאין מבשלים כבד ע"י שום מליחה מ"מ כיון דנמלח במליחת קדירה נתמעט דמו ולא אסר אפי' משאר בשר שלא נמלח ובשרא ע"ג בשרא שרי לכתחלה לכו"ע ע"כ וכ"כ מהרא"י בהגהת ש"ד ועיין לקמן סעיף קמ"א : (קלט) כתב הטור אם נמצא הכבד בעוף דינו כדין חלב בצלי מותר בקדירה צריך ס' כנגד הכבד ע"כ וכתב המרדכי דבצלי מותר משום דכבולעו כך פולטו ומיהו אומר ריב"ן דיש להחמיר ולקלוף סביב מקום הכבד וחומרא בעלמא הוא דהא בכבדא עילוי בשרא לא בעי קליפה ע"כ וכתב רמ"א בת"ח כלל כ"ג דהלכך אם [לא] קלפוהו ונתבשל כך אין לחוש כלל ומותר לכו"ע אפי' למאן דמחמיר בשאר קליפה כמו שיתבאר לקמן סי' נ"ד וכתב הב"י דמ"ש הטור דבקדירה צריך ס' נראה מפשט דבריו שאפי' דבוק הכבד בעוף ונתבשל עמו אוסר הכבד כל העוף אם הכבד שלם דודאי וברור כשהכבד שלם אין ס' בעוף כנגדו א"כ עושה כל העוף חתיכה דאיסורא ואוסר הכל שא"א שיש ששים של היתר כנגד כל העוף ומשערין בעופות ובשר ורוטב וכו' ולדברי רבינו אפרים דס"ל דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב דין הטור אמת וכבר נתבאר בס"פ דלעיל דהא קי"ל כר"ת דבכל איסורים אמרינן חנ"נ הלכך ה"נ פסקינן כדברי המרדכי בהא וכן במ"ש דאין ס' בעוף נגד הכבד קי"ל הכי אע"פ שראיתי ברבינו ירוחם נט"ו סוף ח"ה דכתב דתרנגולת יש בה יותר מס' נגד כבד שלה וכתב רמ"א בת"ח כלל כ"ה דאפי' איכא ס' בבשר ובשר ורוטב נגד העוף לעולם אסור דקי"ל כמ"ד אפשר לסוחטו אסור וכתב עוד שאם הכבד אינו שלם ודבוק בעוף או בחתיכות צריך שיהא מן החתיכות שדבוק בו ס' נגד חתיכת הכבד ואם אין בו ס' אותה החתיכה נ"נ וצריכה ס' משאר בשר ורוטב שבקדירה נגד אותה חתיכה ואם הכבד אינו דבוק רק מונח כך בעוף מצטרף כל הקדירה לבטלו בס' כדלעיל גבי לב וי"א דאף בדאיכא ס' הכבד אסור וכתבתי בזה לעיל סוף סעיף קל"ג וכתב עוד רמ"א שכתב א"ו כלל י"ג בשם האגודה עוף שנצלה עם הכבד ומלאוהו בביצים אסור אפילו בדיעבד אם אין בעוף בלא ביצים ס' נגד הכבד (עיין לעיל בסמוך) דצלייה זאת מקרי בישול אבל לב עם העוף בכה"ג שרי דאין לך עוף שאין בו ס' נגד הלב ודוקא אם מלאוהו בביצים הנקרשים מיד וכו' ודין פשטיד"א אם נמצא בו כבד דינו כבישול ועיין בפרק דלעיל בסי' י"ג ובסעיפיו : (קמ) וי"ל דהכא גרע דאע"פ שקורעו כו' · וכ"כ התוספות וכתב הב"י בס"ס ל' דמשמע מדברי התוס' ורבינו דכשלא קרעו ש"ו וטחו אפי' תותי בשרא אסור מפני שמנונית הבשר הנוטף על הכחל שיש בו עדיין חלב ע"כ ועיין לקמן סעיף קל"ט וכתב רמ"א בת"ח כלל ל' דין י"ב שכ"כ המרדכי דאסור אף בדיעבד וכ"כ בא"ו הארוך דכחל אסור אבל בשר שעליו שרי בדיעבד דאע"ג דבספודין שלנו אין לחלק בין למעלה בין למטה היינו לכתחלה אבל דיעבד לא מחזקינן איסור לחוש שמא נהפך ע"כ : (קמא) אבל למלוח בשר עם כחל שרי בכל ענין · אבל הרשב"א כתב דדין מליחה כדין צליה דלכתחלה צריך שיהא הכחל למטה והבשר למעלה ובדיעבד אפי' על הבשר שרי וכ"כ הרמב"ן שאם מלחו בלא קריעה בדיעבד מותר וכן מסיק רמ"א דבדיעבד מותר בכל ענין ואע"פ שבסימני ת"ח כלל ל' דין י"ג לא היקל אלא בהפסד מרובה בפנים שם לא נראה כן וכן בהגהותיו סתם וכתב דבדיעבד בכל ענין מותר : (קמב) כתב הטור ס"ס ע"ג דהכבד לענין מליחה דינו כמו לענין צלי שאסור למלחו לכתחלה ע"ג בשר אבל תחת הבשר מותר עבר ומלחו ע"ג בשר מותר ע"כ ובהגהת שערי דורא כתב בשם מהרא"י דאין למלוח כבד אפי' לבדה כי אם כאשר תהיה בשפוד ובהגהת א"ו הארוך כתב הטעם משום סירכא דאינו דומה לשאר בשר שלא יבא לבשלו עם בשר ע"כ וכתב רמ"א שאין לשנות וכתב עוד דבדיעבד אין לחלק בין תותי בשרא לעילוי בשרא ובכל ענין שרי והארוך כתוב דבדיעבד אם הכבד דבוק בעוף נוהגים לקלוף מעט במקום דבוקה ואינה אלא חומרא בעלמא : (קמג) ויש ללמוד מכאן היתר פשוט וכו' שמותר לכתחלה לבשלה עם הבשר. וכבר כתבתי מנהגנו בזה לעיל סעיף קי"ז : (קמד) ולאפוקי מהני שנזהרין שלא לחתוך כחל רותח בסכין כו' · וכ"כ התוס' דמנהג של הבל הוא וא"ת והיאך התליטו הדבר דמנהג של הבל הוא ודילמא איסתכל לאכם אחד בקעה שנהגו קלות בכחל וגדר להם גדר לאסור אף המותר וכל כי הא אין לשנות המנהג כבר כתב הב"י בהלכות נדה סי' קפ"ד דכל שלא נודע לנו שגזרו אנו תולין הדבר בטעות כשהוא דבר רחוק לומר שיהיו פרוצים כל כך שיצטרכו לגזור גזירה רחוקה כל כך ע"כ וכתב רבינו ירוחם נט"ו אות י"א דכן מותר נמי לחתכו בסכין של בשר ואפי' בעודו חי ואפילו לא קרעוהו ע"כ וכתב הרשב"א שכן מותר לחתוך בשר בסכין שחתכו בו כחל וכן הדין לאכול זה בכלי שאכלו בו זה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל ואל תתמה מאי שנא מקדירה שמבשלין בו (כמו שנתבאר בסעיף קי"ט) דהתם החמירו בו משום שמא יבואו לבשלו עם בשר אחר מה שלא שייך לגזור כן בסכין ובכלי עכ"ל וכתב הר"ן דילפינן משמעתין שמותר לצלות לכתחלה בשפוד א' פעמים בשר פעמים כחל וכ"כ הרשב"א דאפילו לא קרעו כלל וכתב ב"י דמדברי התוס' ורבינו והטור אין נראה כן דשמעתין לדידהו לא איירי אלא לאחר קריעה וטיחה וכמ"ש לבוש לעיל סעיף ק"מ ובסמוך הכתוב מסקנת רמ"א וכתב או"ה דלאחר צלייתו יש לו דין שאר בשר בין לחומרא בין לקולא ומותר להניחו אחר צלייתו אצל בשר חם ולאכלו בסכין של בשר בלא קינוח והדחה וכ"ש דא"צ לחטט שיהיו אחר אכילתו דלא כהמרדכי שכתב בשם רש"י דבעי חטיטה ומסקנת רמ"א דכשלא נצלה כדינה שלא קרעה ש"ו וטיחה או קרעה קריעה מועטת כל דברים הללו לכתחלה אסורים ובדיעבד הכל מותר וכתב בביאורי הלקט האוכל כחל לא יאכל גבינה עד שישהה כשיעור שצריך לשהות בין בשר לגבינה ע"כ ודין עוד הקיבה יתבאר במקומו בסוף פירקין בס"ד : (קמה) בעי הגעלה · עיין במ"ש בזה בפ"ק סעיף כ"ד : (קמו) וא"ל לא בעי' הדחה עי' מ"ש בזה בפ"ק סעיף כ"ה : (קמז) אסור לאכול בה רותח · ולאו דוקא לאכול דלא כ"מ אם אוכל ממנו או לא אלא לפי שדרך קערה שאוכלים בה משו"ה נקטינן לאכול ולשון הטור סי' ס"ט ואם מלח בכלי כו' אסור להשתמש כו' וכתב הארוך דמותר לחזור ולמלוח בה אחר שנקבוה דאין מליחה לען להפליט מה שבתוכו ע"י מליחה וכ"כ ב"י בשם הגהת ש"ד ודאע"פ שלא נקבוהו מותר למלוח בו בשר ששהה כשיעור מליחה והודח במים כהלכתו ע"כ ועיין לקמן סעיף ר"ו מה שאכתוב שם דנ"ע וכתב הרשב"א בשם התוס' והרמב"ן דאע"פ דבשעת מליחה רותחת היא מ"מ עכשיו צוננת היא והלכך אם נתן בו רותח סגי בקליפה בין ברותח נגוב בין ברותח לא כבשר רותח שאי אפשר בלא רוטב קצת דהא שמואל גופיה הוא דאמר בפרק כיצד צולין דחם לתוך צונן תתאה גבר ובקליפה סגי ליה ואם הוא לא גמור כרוטב של היתר מותר אי איכא ששים באומד יפה כנגד הקליפה ע"כ ואע"פ שיש עוד דעות המחמירין דיש שמצריכין בבשר רותח כדי נטילה ובלא גמור כולו אסור דמשערין בכולה קערה והיא סברת הראב"ד כתבה הרשב"א ג"כ לא השתי להאריך בה כיון דרמ"א סתם וכתב כסברא קמא אך רמזתיה מפני שתלמידו רמ"י ז"ל כתבה ג"כ ומסיק רמ"א בת"ח כלל י"א דין ח' דאם הקערה חם צריך ג"כ ששים נגד הקליפה ע"כ וכתב עוד הרשב"א דדוקא רותח אסור הא צונן שרי להשתמושי בה ואפילו בלא הדחה ואפילו למ"ד בסכין דבעי הדחה התם הוא דאיכא דוקא דסכינא אבל בקערה צוננת דליכא דוקא מותר לאשתמושי בה היתר צונן לכתחלה ולא בעי הדחה והיינו דלא אפליגו בקערה של בשר כדאפליגו בסכין והיא פינכא דלקמן דתברה אע"ג דחזיא לאשתמושי בה צונן משום גזירה דתשמיש חמין תבר לה (וכמו שכתבתי במי"ע בשם הר"ן) וא"כ אפשר לומר דהיא פינכא כיון דשל חרס היתה ונבלעה ע"י רותח אין לה תקנה אפילו בצונן שבולעת הרבה עד שפולטת אפילו בצונן והלכך כל צונן שנשתמש בו מדיחו וכמ"ש הרי"ף בפסחים בהא דגרסינן כל הכלים שנשתמש בהם חמץ וכו' וכ"כ הרמב"ם ז"ל והיכא מ"ד דהדחה בעי כבסכין דקי"ל כמ"ד בסכין בעיא הדחה ואם נשתמש בה בצונן עד שלא הדיחה מדיח מה שנתן בתוכה ושפיר דמי ואע"ג דבשעת מליחה רותחת מ"מ עכשיו צוננת היא כו' שלעיל ע"כ ולפי מ"ש בפ"ק סעיף כ"ה דקי"ל כמ"ד דסכין לא בעיא הדחה דהיינו קינוח יפה אלא הסרת לכלוך בלבד א"כ ה"נ תסגי בהכי ומיהו י"ל דרתיחת מליחה גרע טפי מרתיחת בית השחיטה ודאפילו למ"ד בסכין דלא בעיא הדחה הכא מודה ומשו"ה לא אפליגו בקערה כמו בסכין וכן יתבאר לקמן בסעיפי סימן ל"ח כיוצא בזה ורמ"א בת"ח שלו כתב כלשון המגיד והר"ן שאסור צונן בלא הדחה בכלי חרס דוקא אבל לא הגיה כן בהגהותיו שבשו"ע : (קמז) כבוש הרי הוא כמבושל · יתבאר בס"ד בפרק [illegible] דמסכת ע"ז סימן י"א : (קמח) ובקערה שאינה מנוקבת איירי · וכתב רמ"י דה"ה במקום שלא יוכלו המים לזוב מיד : (קמט) והלא כדברי המפרשים דאיירי אפילו במנוקבת וכו' · וכבר כתבתי במי"ע דהר"ן מיישב שפיר לקושיתו של רבינו על המפרשים אלו וכתב ב"י שכן פסק הרשב"א ז"ל וכתב בחידושיו שכן דעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל ע"כ ובטור כתב בשם הר"ר פרץ שאם הוא של עץ מותר כיון שהוא מנוקב ואם הוא של חרס אסור אע"פ שהוא מנוקב כדאמרינן בפסחים פ"ב בכלי חרס דחזינן דמדייתי פירוש ובלעי אפילו בצונן כ"כ בהגהות מיימוני אבל בהגהת ש"ד כתב בשם מהרא"י דדעת הס"ד דאפילו כלי חרס מנוקב אם מלח בו בשר אינו נאסר והכי יש לנהוג ע"כ וכתב רמ"א בת"ח דנ"ל דלכתחלה מיהו טוב ליזהר דהא הרי"ף אוסר בכלי חרס מנוקב והר"ן והרמב"ן והרשב"א והראב"ד מתירים אפילו בכלי עץ מנוקב לכן יש ליזהר לכתחלה להשתמש בו רותח מיהו בדיעבד נ"ל דיש לסמוך אדברי הרא"ש והמתירין שכתב מהר"ר איסרל"ן דהכי נהיגין עכ"ל וכל זה לאכול בו רותח דתתאה צונן אבל אם הכלי הוא חם הרי כתבתי לעיל סעיף קמ"ז דצריך ס' כנגד הקליפה והיינו נמי דמסיק בת"ח ריש כלל פ"ה דכלי חרס מנוקב שנמלח בו כשנתנו בקדירה דיש מאריכים לאסור בכולו ויש מקילין בכדי קליפה דטעמייהו משום דתתאה גבר וכתוב בהגה' ש"ד וז"ל אף לדברי המחמיר בכלי עץ הני מילי בכלי שיש לו בית קיבול ואינו מנוקב אבל בדף ושלחן ועץ אם מלחו עליו בשפוע אין לאסור לשים עליו פשטיד"א רותח ודי לו בהדחה ומנהג בשר למלוח על דף מיוחד לכך ע"כ וכ"ש למאי דמסקינן דלכתחלה יש ליזהר אף במנוקב ורמ"י מסיים נמי דבשר למלוח בכלי מנוקב המיוחד לכך : (קנ) א"ל בדליכא · וכתב הר"ן דהכי נמי איכא קפילא

מעדני יום טוב

[ז] לכתחלה לא · הקשו התוס' דהא מולייתא שריא לכתחלה כדאיתא בפרק כיצד צולין (וכתבו רבינו בפרק דלעיל סי' י"ג) ואי משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה מן הכבד תחלה והכבד עדיין פולטת ונופל על הבשר וכשמגביהים הבשר הרי בלע ולא היה לו שהות לפלוט א"כ בשרא עילוי בשרא נמי לתסר מהאי טעמא כשהתחתון נצלה קודם ומסירין אותו מן השפוד וי"ל דכבד שיש לו שפע דם לא אמרינן כבולעו כך פולטו והא דאמרינן בכיצד צולין (ואיתא נמי לעיל בפירקין בגמרא בשמעתא דכחל) הלב קורעו לאחר בישולו משום שכבולעו כך פולטו אע"פ שיש בו שפע דם הלב מתבשל ומתייבש במקומו בחלל הלב ע"כ : [ח] דהא מותר לבשלו עם בשר בקדירה · כדברי ר"ת (לעיל סימן כ"ד) ולא מצינו בקונטרס שחולק עליו בזה · תוספות : [ט] וניכר שהוא חלב · משא"כ בבישול שאין ניכר לחלב ואע"פ שמנונית ניכר אין החלב ניכר : [י] אלא כנוס במעיו · ואין במלח כח להפליט מה שכנוס ואינו נבלע כמ"ש בפ' דלעיל גבי תותי דידא בסימן ז' והא דתניא בגמרא לעיל בשיפה דכחל דמפרש הספרא שבין קיבה לכחל וקתני זה כנוס במעיו וזה אינו כנוס במעיו ופירש רש"י הכחל לא יצא החלב שבה מדדי הבהמה ולא נאסף אלא מובלע בבשר הוא וכו' כמו שהעתקתי לשונו לעיל שם י"ל דכלפי החלב שבקיבה לא מקרו כנוס במעיו לפי שאינו בא לו מבחוץ אבל כלפי דם שבאברים דאנן קיימין ביה לענין מליחה מקרי שפיר כנוס במעיו שאינו מובלע כל כך כמו הדם המובלע בבשר ממש : [כ] כמה יהיר · וכן הוא בגמרא והשיב ליה לנסות רוח במאי דסמיך אנפשיה למעבד עובדא ובר"ף הגי' כמה זהיר ויש לפרש בדרך תימה וכלומר שאינו זהיר : [ל] אמרי דמא דבשרא שכן · ולקמן מקשה רבי' דמיד כשנטף מן השומן מן הבשר נאסר מחמת דם המעורב בו ותירץ דיוצא כולו ולא ישאר בו שום טעם ושום דבר ואפילו משהו ומה שיש עוד לפרש בזה אכתבהו שם בס"ד : [מ] ולמ"ד צונן הוא סגיא בהדחה · ותימה דהא לחתוך בה צונן א"ל בעיא הדחה א"כ לחתוך בה רותח ודאי דלא סגיא בהדחה והכי דייק רבינו גופיה התם פ"ק ול"ע ועיין לקמן בסמוך : [נ] צונן פירוש לחתוך בה צונן · דאסכין קאי דלשון בעיא הכי משמע שהוא לשון נקבה ועוד דתקנת סכין אתא לאשמועינן כדאמר אסור לחתוך בה רותח כמש"ל פ"ק בשם התוס' והקשו בזה על פירש"י דמפרש צונן ואם חתך בה צונן בעי הדחה הצונן והר"ן דהכא כתב לתרץ לדברי רש"י ז"ל וז"ל וכ"ל שהזקיקו לפרש כן מדפסקינן לעיל בפ"ק דסכין ששחט בה טריפה דפליגי בה רב אחא ורבינא ופסקינן מלה והלכתא אפילו בצונן דאלמא אין חום בית השחיטה גדול כל כך שיבלע הסכין שהוא קשה וכמ"ש רש"י ז"ל עלה דהסיא הלכך על כרחין כי אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה בשר לא נומר דלא ליסגי לסכין בהדחה דודאי אם הדיחה קודם שיחתוך בה סגי לה בהכי אלא כי קאמר אסור לחתוך בה רותח היינו לומר שאם חתך בה קודם הדחת הסכין אסור ההוא בשר רותח מפני ציחת דם שעל הסכין ולא סגיא ליה בהדחה וכיון שכן על כרחין כי אמרינן בתר הכי צונן א"ל בעיא הדחה לא קאי אסכין שאם הדיחו אפילו לרותח סגיא אלא אצונן מהדר לומר שאם חתך בו צונן קודם הדחה אותו צונן בעי הדחה וא"ל דאפילו הדחה לא בעי לפי שהדם בצונן מתפרך ונופל אבל ברותח מתחלחל ונבלע וכי תימא וכיון דסתמא קאמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח היכי אפשר דנימא דבהדחה סגי והא אמרינן בסמוך אהידך דשמואל דאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בו רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח אלמא ליסנא דאסור סתמא דייק דלא סגי ליה לכלי בהדחה דאי לא דייק הכי היכי אמרינן שמואל לטעמיה דילמא שמואל הכי קאמר אסור לאכול בו רותח לומר שאסור לאכול בה קודם הדחה על סמך שידיח אותו רותח איכא למימר דליסנא ודאי הכי משמע דאותו כלי צריך הכשר גדול אבל הכא סיפא דמילתא מוכחא ארישא דכיון דאמרינן דצונן א"ל דבעי הדחה כלומר ההוא צונן ממילא משמע דכי קאמר ברישא אסור לחתוך בה רותח היינו לומר דלא סגיא בהדחה דבסוף ולאו למימרא דלא ליסגי לסכין בתחלה בהדחה זה נלפ"ד שטתו של רש"י ז"ל עכ"ל : [ס] דא"כ יהא אסור למלוח ב' פעמים בכלי מנוקב וכו' · אבל הר"ן כתב פ"ז דלא נהירא דקערה שמלח בה בשר כהלכתו משמע דאפילו במנוקבת ומה שאנו מולחין ומוזרין בכלי א' מנוקב היינו משום דאיידי דטרידא חתיכה למיפלט לא בלעה ולא תימא כי גמר פליטת דמא בלעה מן הבלוע בכלי דליתא דאפילו בתר הכא טרידא למפלט ציר וכל דפליטא אפילו ציר לא בלעה דם וכמ"ש רבינו לקמן סי' ל"ז בשם י"מ ועיין בסימן ל"ח : [ע] כדהוי אמלח ליה בשרא בההוא פינכא תבריה · פירש"י קערה של חרס היה ואין לה תקנה בהגעלה וכתב הר"ן דמיירי שלא היה נקוב ונראה דאע"ג דהר"ן פירש דשמואל מיירי אפי' במנוקבת מ"מ מפרש בכאן דמיירי באינה מנוקבת דאל"כ לא ה"ל לתברה שהרי היה יכול לקיימה למלוח בה והיינו דכתב עוד הר"ן וז"ל ומיהו קשיא אמאי תברה לנקבה נקובה ולמלח בה בשרא וי"ל שמתוך שאין נוח לנקוב קדירה של חרס שהרי מתשברת היא בנקיבתה מש"ה תברה ועוד שהבשר הנמלח בה נאסר כולו (כדלקמן סי' מ"ע) מפני שמורה בתוכה בדם הנפלט וכיון שנאסר והפינכא בולעת מצירו שהוא אסור כציר נבלה כשמוזרין ומולחין בתוכה הרי הפינכא פולטת ציר והבשר בולע ונאסר דאע"ג דפליט דם בלע ציר כדמוכח לקמן וא"ת אכתי אמאי תברה יניחנה להשתמש בה צונן י"ל דכלי חרס מכיון שאינו יוצא מידי דופיו ואין לו תקנה להשתמש בו חמין אפילו צונן אסור להשתמש בו שמא יבא להשתמש בו חמין ומשום הכא אמר רב בפרק כל שעה דקדירות בפסח ישברו ולא יניחו להשתמש בהן צונן ודברי הרי"ף ז"ל בפרק כל שעה גבי כל הכלים שנשתמש בהן בחמין מטין לזאת הסברא שכתבנו דכלי חרס דלית ליה תקנתא לחמין גזרינן ביה צונן אטו חמין עכ"ל וכתב עוד דאף על פי דכשאינו בת יומא טעמה פגום וא"כ אכתי אמאי תברה לשהויי עד למחר אלא שמעינן מהא דנ"ט לפגם לכתחלה אסור ע"כ וכן יתבאר בד"ח סעיף קנ"ב : [פ] צנון שחתכו כו' מותר כו' · מסקנא דגלתא לקמן סימן ל"ח : [צ] א"ל בדליכא · וכתב הר"ן ותמיהני א"ה פשיטא וי"ל דה"ק קערה

שמלח

כט איתמר דגים שעלו *בקערה [ק] פי' [ר] שעלו מן הצלי · או טוננים בקערה רותחת · בין למ"ד תתאה גבר בין למ"ד עילאה גבר אדמיקר ליה בלע [ש] ובעי (כדי) קליפה כדאמרינן פ' כיצד צולין (דף עו) רב אמר אסור לאוכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאוכלן בכותח רב אמר אסור נותן טעם הוא (קנא) ושמואל אמר מותר נ"ט בר נ"ט הוא הבשר בקערה והקערה בדגים (קנב) ואיכא הרי נתינת טעם קודם שיבא לכלל איסור [ת] ופירש"י אם היו מבושלים עם הבשר מודה שמואל דאסור לאוכלן בכותח (קנג) לפי שהבשר נותן בהם טעם · ומשמע דוקא נתבשלו עם הבשר אבל נתבשלו בקדירה שבשלו בה בשר מותר לאוכלן בכותח · וריב"ן חתנו כתב משמו *עלו אין נתבשלו לא · ואע"ג דבעלו נמי קבלו כדי קליפה טעם מן הבשר · בבליעה מועטת התירו נ"ט בר נ"ט · אבל נתבשלו ונבלע כל טעם הבשר שהיה בלוע בקדירה אסור לאוכלו בכותח · ויש להביא ראיה מגנון שחתכו בסכין שאסור לאוכלו בכותח משום דחורפיה דגנון מבליע עיקר הטעם הבלוע בסכין בתוך הגנון וחשיב נ"ט ראשון [א] והדבר ידוע שבשול מבליע יותר טעם הבשר בדגים מחורפיה דגנון · ומיהו לפי טעם אחר שפירש"י משום דסכין פעמים שהשומן קרוש עליו [ב] ואינו ניכר וכשחותך בו הגנון הוי טעם הבא מן הממש אין ראיה משם · [ג]א ולפיכך ניחא הא דאמרינן [ד] בפרק דם חטאת (דף צה) ובפרק כל שעה (דף ל) אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיוסק את התנור ודוקא היסק אבל קנוח אינו מועיל · כי טעם האליה נפלט מן התנור ונבלע בפת ואסור לאוכלו בכותח אע"ג דנ"ט בר נ"ט הוא · וכ"ש נתבשלו שיותר מבליע הבישול טעם הבשר הנפלט מן הקדירה בדגים ממה שהאפיה מבלעת בפת טעם האליה הנפלט מן התנור · אבל ר"ת פי' דה"א לתנור להתקנת יפה ונדבק בו השמנונית והוי בעין עד שיוסק · (קנד) ועוד אני אומר דלא דמי נתבשלו לנתינת טעם של האליה בפת [ה] דאיכא טעם השלישי · הבשר בקדירה והקדירה במים והמים בדגים ויש מקשה [ו] על דבריו מהא דאמרינן בפרק דם חטאת (דף צו) דכל יום נעשה גיעול לחבירו ומותר לבשל האידנא שלמים בקדירה שבשל בה שלמים אתמול · ולא אמרינן דממעט זמן שלמים דהאידנא משום טעם שלמים דאתמול [ז] שנעשה נותר הלילה · [ח] אלא משום דטעם שני הוא של היתר שלמים דאתמול בקדירה ומקדירה לשלמים של היום ועדיין הוא היתר עד שיעשה נותר הלילה אלמא אפילו נתבשלה שרי · ולא קשה מידי דהא שרינן בסוף מסכת ע"ז (דף עו) לבשל חטאת והדר שלמים והרי ממעט באכילתן דמתסרי שלמים לנשים ולעבדים ומפסלי ביוצא [ט] ואין בהם נ"ט בר נ"ט דהוי כמו קדירה שבשל בה בשר לא יבשל בה חלב דהוי נ"ט שני לאסור · ועל כרחך צריכין אנו לומר משום דמין במינו בטל ברובה מדאורייתא [י] ובכלי מקדש אוקמוה אדאורייתא· *וקערות שנשתמשו בהן בשר שהודחו ביורה חולבת ושניהם בני יומן הוה ליה נ"ט בר נ"ט· הבשר בקערה והקער' במים ועדנו היתר עד שיתערב באותן המים טעם החלב הנפלט מן היורה · ולפירוש ריב"ן דאסר נתבשלו אסורות הקערות והיורה ולי נראה דאף לריב"ן הכל מותר דלא אסר נתבשלו [כ] אלא לאכלן בכותח שטעם שני של הבשר נ"ט לתוך ממשות של חלב · אבל הכא שטעם שני של הבשר שבתוך המים אין נ"ט לתוך ממשות החלב אלא מתערב עם טעם שני של החלב שבתוך המים נראה שהמים מותרים והכל מותר · (קנה) אמנם יש לאסור מטעם אחר (קנו) לפי שכשמדיחין קערות נדבק בהו שמנונית של המאכל [ל] ונוגע ביורה ונאסרה היורה מממשות הבשר שנכנס בה (קנז) והכל אסור : ל **ובספר** התרומה התיר ירקות וקטניות שנתבשלו בקדירה בת יומא חולבת רק שהא נקיה מחלב לאכלן בתבשיל של בשר · ואפי' אם נאמר עלו אין נתבשלו לא כשנתבשלו שרי משום דאיכא ג' נותני טעם החלב בקדיר' והקדירה במים והמים בירק ועודנו היתר · ונמנע בדבר שיש לחוש לפי שהירק והקטניות נוגעין בקדירה ובולעין מן הקדירה עצמה ואעפ"כ הכריע להתיר דכיון דאיכא מים בכלי [מ] רוב הטעם מתפשט במים

הגה"ה
*ראבי"ה ורש"י פירשו שעלו בקערה פי' צלי וכן פסק בתשובה דוקא צלי אבל נתבשל בלע הרבה והוי טעם ראשון ולפי זה לא שייך להתיר גבי הגעלת כלים ביחד לומר נותן טעם בר נותן טעם הוא כדברי רבינו אפרים אבל רבינו זקיני פסק ל"ש עלו צלי או מבושל וכן נראה לי דיותר בולע בצלי ממבושל וכן מוכח כו' · מרדכי :

הגה"ה
*ולר"י נראה דהלכה למעשה דאין חילוק בין עלו לנתבשלו והכל שרי וכן קבל מרבינו תם שהורה כן הלכה למעשה · מא"ז :

הגה"ה
*וכן בקערות שאכל בהן רוטב רותח של בשר היום והודחו במים רותחין במחבת חולבת שאינה בת יומא הקערות פשיטא דמותרות שלא קבלו רק טעם חלב מכלי שאין בן יומא שהוא לפגם ואפילו המחבת מותר לבשל בה חלב עוד משום שלשה נותני טעם מן הבשר בקערה ומשם במים ומן המים במחבת ועדיין היתר הוא כיון שאינו בת יומא ודוקא כשקערות מקונחות שאין מלוכלכות מן המרק של בשר קודם שהדיחו במחבת דליכא אלא פליטת טעם של היתר אבל אם המחבת חולבת בת יומא והקערות של בשר בני יומא פשיטא שהכל אסור שהטעם מן הקערות ב נפלט במים א"כ נאסרו המים מיד משום חלב ובשר שבהן וחזרו ונבלעו במחבת וקערה והכל אסור · מספר התרומה · מרדכי :

הגהות הב"ח א אין ראיה משם ולפירושו ניחא: ב בהגה"ה המתחיל וכן בקערות וכו' שהטעם מן הקערות ומן המחבת נפלט :

רש"י כט דגים שעלו בקערה · מן הצלי כשהיו רותחין נתנן לתוך הקערה שאוכלים בה בשר : **אדמיקר** ליה · קודם שיצטנן בלע כל דהו : **אסור** לאכלן בכותח · לפי שהבשר נותן בהם טעם : **נ"ט** בר נ"ט הוא · אם היו מבושלים עם בשר ממש היה אסור לאכלן בכותח א"נ מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה דנ"ט ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא ע"י נותן טעם ואינה כבשר : **כל** הפת כולה אסורה · אפילו לאכלה במלח : **נעשה** גיעול לחבירו · מתוך שהשלמים מצויין ברגל אין בילוע שלה נעשה נותר שהרי זמן שלמים לשני ימים וכי מבשל ביה שלמים האידנא הדר מבשל ביה שלמים למחר משלמים שנשחטו ביום המחרת ופולט מה שבלע אתמול ובולע מן האחרונים נמצא שאינם באים לידי נותר ואם בא לבשל חטאת זהיר לבשל אחריו שלמים בו ביום ופולט את החטאת ובולע את השלמים :

מעדני יום טוב

שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח כל היכא דליכא קפילא דלא סמכינן אכותי דלאו קפילא הוא אבל גנון שחתכו בסכין שחתך בו בשר נמי דאגב חורפיה דגנון בלע משמנונית הבשר אע"ג דליכא קפילא שרי דטעים ליה ישראל כל דהו ע"כ : [ק] פי' שעלו מן הצלי או טוננים כו' · וז"ל התוס' אם הקערה והדגים טוננים לא איצטריך לפסוק דליכא מאן דפליג אלא כשאחד מהן רותח כו' · והא דכתב רבי' שעלו מן הצלי כלומר והקערה צוננת וכן הוא בקצור ובטור ר"ם ל"ה בהדיא : [ר] **שעלו** מן הצלי · נ"ל דלרבותא נקט שמומן גדול שקבלו החום מן האש בעצמו ואע"פ דרותח דצלי אינו כרותח דבישול כדאיתא בפרק דלעיל סי' כ"ד ובכמה דוכתין היינו בשעתן דצליה ובישול אבל לאחר שהוסרו מן האור שכבר נצלו וכבר נתבשלו אפשר ויכול להיות שחום הצלי יותר גדול וכן למדתי מלשון סמ"ג וסמ"ק שכתוב בב"י וז"ל דגים שעלו פירוש דגים רותחים שעלו מן הצלי לתוך הקערה שאכלו בה בשר רותח מותר לאכלם בכותח לפי שנ"ט בר נ"ט הוא וכ"ש נתבשלו במחבת אפס דגים שנצלו בשפוד שנצלו בו בשר שמא יש להחמיר בהם יותר מדגים שעלו בקערה ע"כ וה"נ מסיק רבינו בסימן דלקמן דנצלו בכה"ג חמיר מנתבשלו בכה"ג: [ש] **ובעי** (כדי) קליפה· ובהכי פליגי הכא אי בעי קליפה אי מותר לגמרי וכך מסיק הב"י דלא כרבינו ירוחם ופשוט הוא : [ת] **ופירש"י** אם היו מבושלים עם הבשר מודה שמואל כו' · ומ"ש עוד רש"י א"נ מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח כו' כלומר וכן מודה שמואל ג"כ ולשון הר"ן ומודה נמי שמואל כו' ומ"ש רש"י אבל קערה זו עצמה כו' אלא ע"י נ"ט ואינה כבשר · לשון הר"ן אלא שנבלע בה טעם הבשר ולפיכך אינה חוזרת ואוסרת הדגים משום טעם דהוו להו הנך דגים נ"ט בר נ"ט ואינו כבשר : [א] **והדבר** ידוע שהבישול מבליע יותר כו' · אבל לקמן גבי אליה מחלק דבבישול יש ג' טעמים וכו' וה"נ איכא למימר דכוותה: [ב] **ואינו** ניכר : שאם היה ניכר הרי ידע שמשמנונית הסכין נבלע בגנון ולא יאכלו בכותח : [ג] **ולפירושו** ניחא· גרסינן ור"ל לפירושו של הריב"ן : [ד] **בפרק** דם חטאת דף צ"ה ובפרק כל שעה דף ל' · ולעיל בפירקין סימן כ"א מייתי ליה רבינו : [ה] **דאיכא** טעם השלישי כו' · ובהכי נמי אדחייא לה הראיה של הגנון כמ"ש לעיל : [ו] **על** דבריו · של הריב"ן : [ז] **שנעשה** נותר הלילה · פירוש בלילה שאחר היום שבשל בה שלמים שנית דב' ימים ולילה אחת דזמן אכילת שלמים פירושו הלילה שבין שני הימים : [ח] **אלא** משום כו' · כלומר אלא ודאי משום כו' ובתוס' ליתא לתיבת אלא : [ט] **ואין** בהן נ"ט בר נ"ט · כמו בדגים שעלו בקערה דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא משא"כ בחטאת ושלמים דהא נאסרו לנשים וכו' וא"כ לא שייך בהו נ"ט בר נ"ט דהיתירא דהוי כמו קדירה כו' דהוי נ"ט שני לאיסור וה"נ חטאת ושלמים דאמרן והתוס' לא כתבו אלא בלשון הזה מפסלי ביוצא דהוי טעם שני באיסור : [י] **ה"ג** ובכלי מקדש · וכן הלשון בתוספות : [כ] **אלא** לאוכלו בכותח שטעם שני של הבשר כו' · לא נחית הכא לדקדק במספר הטעמים ויהיה יכול לומר טעם השלישי כדמסיק לעיל וכן לקמן אלא קאמר דאפילו כשלא נחשביה אלא לטעם שני שאני בין מתערב בתוך ממשות למתערב לשלא בתוך ממשות : [ל] **ונוגע** ביורה · פירוש וגם מטעם דנוגע ביורה וכן הוא בתוספות שכתבו ואפילו אין השמנונית בעין אסור דהקערות נוגעות כו' ובסימן דלקמן נמי דמיירי בנקי גמגם לאסור לפי שיש לחוש לנגיעה ומיהו למאי דמסיק התם להתיר א"כ ה"כ הכא נ"ל דלא מסיק לאיסור אלא מטעם דיבוק השמנונית ולא מטעם נגיעה : [מ] **רוב** הטעם מתפשט במים כו' · ומש"ה לא הכריע להתיר אלא בירקות וקטניות כו' אבל קערות של בשר שהודחו במחבת חלב ושניהם בני יומן הן אסורין מה"ט גופיה דשני הטעמים דבשר ודחלב נפלטו במים וכתבתי לשונו בד"ח סעיף קנ"ז :
אבל

דברי חמודות

קפילא דהרי הני מילי בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור לתת בה רותח דאיסור משהו מיהא איכא עד כאן ועיין בפרק דלעיל סעיף ק"ט דהאידנא אין סומכין אקפילא : (קנא) **ושמואל** אמר מותר וכו' · וכוותיה פסיק אביי בס"ס דלקמן וכתב הסמ"ק דלא התיר אלא דיעבד דהכי משמע לישנא דעלו דיעבד אין אבל לכתחלה אסור להעלותם כדי לאוכלם בכותח וכן כתב הגהות מיימוני וכ"כ רבינו ירוחם והב"י סי' צ"ה כתב דבעל התרומה לא כתב כן שכתב במפתחות (כ"ל בסימני הספר) דקטנית שבשל בקדירה חולבת מותר לכתחלה לערותן בקדירה של בשר ואפילו הקדירה בת יומא כמו דגים שעלו בקערה כו' ע"כ ואין אני רואה מלשונו זה שיהא מתיר לכתחלה לבשל בקדירה חולבת כדי לערותן בקדירה של בשר אלא אם בשל קאמר מותר לכתחלה לערותן כו' וזה ליכא מאן דאסר דהא היינו דשמואל דאמר עלו מותר כו' : (קנב) **ואיכא** תרי נתינת טעם קודם שיבא לכלל איסור · אבל כשהטעם השני בא לכלל איסור אף שמואל לא התיר והיינו דמסיק רבינו לקמן גבי חטאת ושלמים דמתסר בטעם שני ובקדירה שבשל בה בשר דאסור לבשל בה חלב כדלקמן וז"ל הר"ן והוי יודע דלא שרינן נ"ט בר נ"ט אלא בשל היתר כבשר בחלב כיון דטעם שני אכתי היתירא הוא כיון דאקלים כולי האי לא חשיב למיסר אבל במידי דאיסורא כל היכא דאיכא טעמא כלל אוסר עד סוף כל העולם ע"כ וכתב ב"י שכ"כ הרשב"א בתשובה ומצאתיה בסי' תקע"ג וכתב עוד הב"י שנראה שדעת כל הפוסקים שוה בזה ושכ"כ בפי' בשערי דורא דלא שרינן דגים שעלו בקערה לאכלם בכותח אלא משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא אבל במחבת או יורה של עובדי כוכבים שיש בה נ"ט של איסור ונכנס טעמו של איסור במים אסור לכתחלה ללוש במים שנתחממו בהם אע"ג דסתם כלים של עובדי כוכבים אינן ב"י מ"מ אסור ללוש בבקיעו מן המים שחממו בהם דאין להתיר נ"ט לפגם לכתחלה אבל לאכול מפת של עובדי כוכבים דמותר היינו דיעבד ע"כ וכתב בהגהות דאין להתיר נ"ט לפגם לכתחלה שעדיין לא התחילה הנאתן שהרי לא הוחמו לשתיה אלא לאפיה ולענין זה הוי לכתחלה ע"כ כלומר שאם הוחמו לשתיה הוי דיעבד דיהו וכמ"ש בסימן דלעיל גבי פינכא כתבתי ללשון הר"ן שהוכיח מזה דנותן טעם לפגם אסור לכתחלה : (קנג) **לפי** שהבשר נותן בהם טעם · וכתוב בתשובת הרשב"א ביצה שנתבשלה במים בקדירה חולבת מותר לתת אותה בתוך התרנגולת אפילו לכתחלה דהא נ"ט בר נ"ט הוא כדגים שעלו בקערה אבל ביצים שנתבשלו בקדירה עם בשר ואפילו בקליפה אסור לאוכלן בכותח שקליפת הביצה בבירור מנוקבת היא וכשאדם מבשלה בתוך יורה של צבעים תמצא הביצה עצמה צבועה מאותו צבע ועל כן אסרו בגמרא ביצת אפרוח והתירו ביצה אסורה שזו פולטת ציר של אפרוח וזו אינה פולטת אלא זיעה בעלמא ע"כ וכן מצאתיה בתשובותיו סימן תקע"ז ואילו ראה אותה רמ"י ז"ל שכתב בתשובותיו לא היה מספקא בה כלל : (קנד) **ועוד** אני אומר דלא דמי נתבשלו לנתינת טעם של האליה בפת כו' דאיכא טעם השלישי · וכן מסיק בסוף סי' דלקמן ושם יתבאר בס"ד : (קנה) **אמנם** יש לאסור מטעם אחר כו' · וכתב הטור דמיירי שהיורה היא על האש או אפילו אינה על האש והמים חמין שהיד נכוית בהן ופי' הב"י דהיינו לומר דאם אין היד סולדת בהן אין שם רותח עליהם ונראה שאע"פ שהיא על האש נמי אם אין היד סולדת בהם שרי ואם עירה המים בכלי שני חולבת ואח"כ נתן שם קערות של בשר לדברי האומרים שאין מפליט אלא חום של כלי ראשון משרא שרי אע"פ שהיד סולדת בו אבל להרשב"א דחום דכלי שני מבליע ומפליט ואפילו אין היד סולדת בו לקמן סעיף קע"ט וע"ש עוד בפרק דלעיל סעיף קי"ב משמע דה"נ אסר ומצאתי בהגהת ש"ד מהרי"א פסק דכלי שני מבליע בכלי חרס לפיכך יראה דיש לדקדק כשמדיחין קדרות יחד ולפעמים נמצאת אחת של חלב תוך האחרות של בשר או איפכא וזו היא מלוכלכת בשיורי מאכל אוסרת האחרות אפילו בכלי שני שהיד סולדת בו אבל אם הם נקיים כולן אין לחוש דנהי נמי דכלי שני מבליע בכלי חרס מ"מ אינו מפליט ממנו וק"ל ע"כ כל זה כתב הב"י ורמ"א כתב בת"ח כלל נ"ז דין י"ב דאנן קי"ל דכלי שני לא מבליע ולא מפליט אע"פ שהיד סולדת במים ולכן כתב בהגהות ש"ד דטוב ליזהר ליתן תמיד המים תחלה לתוך הכלי שמדיחין ממנו ואח"כ יש ליתן בו הקערות והכי נהוג ודלא כב"י דאסר אפילו בכלי שני אמנם אם הניח הקערות תחלה לתוך הכלי שמדיחין עליהם ואח"כ עירה עליהן מים רותחין כתוב בהגהות ש"ד דנאסרו דעירוי ככלי *ראשון אמנם בא"ו הארוך כתוב דאפילו אם עירה עליהם שרי דאין העירוי מפליט מכלי אחד ומבליע בכלי אחר ואפילו אם שניהם מלוכלכים שרי בכה"ג דדוקא אם עירה מכלי של בשר המלוכלך על כלי חלב או איפכא נאסר אבל בכה"ג ששני הכלים בכלי שמדיחין בו אינו אוסר וכתב עוד דאם עירה מכלי של בשר נקי ומקונח על של חלב מותר דהוי נ"ט בר נ"ט דמותר בדיעבד (עיין בסעיף קנ"ט) ואם מערה מכלי של איסור על כלי של היתר אין לאסור רק הכלי שבה קילוח העירוי עליו (עיין סעיף קי"ב) וכל דבריו נ"ל לענין הלכה כי הם דברי טעם אלא כמדומה לי שלא נהגו להקל בכה"ג אמנם בהפסד מרובה או לעת הצורך יש לסמוך עליו עכ"ל בת"ח אבל בהגהותיו סתם וכתב במערה על שניהם דהכל שרי וגם לא הזכיר להתיר בהפסד מרובה או לצורך במערה מכלי בשר על של חלב ומ"מ למדנו שאין חילוק בין שהקערות מודחות ביורה שאינה בת מינן או שהקערות עצמן הן משני מינין של בשר ושל חלב וז"ל הארוך ה"ה אם הדיח קערות של בשר ושל חלב ביורה של מים שהוא כלי ראשון ודוקא שהדיחן ביחד אבל בזה אחר זה מותרין דהוי נ"ט בר נ"ט דשרי בדיעבד ע"כ וכתב עוד בארוך דאין חילוק בין אם הדיח קערות עם קערות או כפות עם כפות וכן [מה] שקורין בל"א טעלי"ר עם טעלי"ר ולא אמרינן דמה שתשמישו בכלי שני אינו אוסר ע"כ וכתב עליו רמ"א בת"ח שם דין י"ג דנ"ל דדוקא מן הסתם דחיישינן שמא השתמש בכף או בטעלי"ר בכלי ראשון וכמו שחיישינן בכה"ג לענין הגעלת כלים וצריכים כולם הגעלה בכלי ראשון אמנם אם ברי לו שלא נשתמש בכף או בטעלי"ר רק בכלי שני תוך מעל"ע ודאי אינו אוסר בדיעבד והכי נהוג ע"כ וכתב בהגהת ש"ד אם נמצאת קערה של איסור תוך כלים המותרים או של בשר תוך קערות של חלב ולא ידעינן אם הדיחן ביחד מותרים ולא מחזקינן איסורא שמא הודחו יחד בכלי ראשון ובדרך שנאסרו זה מזה ע"כ וכן הוא בא"ו הארוך כלל ל"ד : (קנו) **לפי** שכשמדיחין קערות נדבק בהו שמנונית כו' · הלכך אין להתיר עד שיאמר ברי לי שלא היה שום שומן דבוק בהן כ"כ הטור וכתב בשם ספר התרומה שאסר אפילו כשהקערות יפות שאין שום שומן דבוק בהן הואיל ושניהם בני יומן עיין לקמן סעיף קס"ו וז"ל הר"ן כתוב בספר התרומה קערות שהודחו במחבת חולבת במים רותחין ושתיהן בני יומן פשיטא דהכל אסור דטעם [בשר] שבקערות נפלט במים וטעם חלב שבמחבת נפלט במים ומיד נאסרו המים משום בשר בחלב שבהן כשחזרו ונבלעו במחבת ובקערות נאסרו הכל וכתב עליו הרמב"ן ז"ל ואני אומר אשתבוש [רבני] דהיינו דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח דקערה היינו קערה · מים רותחין שפלטו בהם היינו דגים · מחבת חילבת היינו כותח כשם שהדגים מותר לאכלן בכותח כך המים הללו מותר ליתן אותו בין בכותח בין בפליטת חלב שבמחבת ודבר ברור הוא אע"פ שהסכמתו לפרש דג' [נותני טעמים בעינן] כאן נמי ג' נותני טעמים הן [בשר] בקערות קערות במים מים בחלב ולא אמרינן חלב שבמים נתערב עם טעם שני של בשר שבהן כשם שאין אומרים בדגים דטעם החלב שבכותח נבלע בדגים ויהא אוסרם וכן בדין לפי שאין בשר שבדגים או במים אוסרין עד שיתערבו עם החלב ויהנו טעם · זה בזה שאין בשר בחלב אוסר לעולם אלא בנותן טעם הלכך ה"ל טעם שלישי · והכל מותר ע"כ ונמשכו לדעתו הבאין אחריו הרשב"א ז"ל ואחרים ותמיהני עליהם שאני רואה דברי בעל התרומה ז"ל נכונים וברורים ולא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהתם הכותח לא קיבל טעם כלל מטעם ראשון דהיינו קערה אלא מן הדגים דהוו טעם שני אבל כאן טעם חלב הנפלט לתוך המים מקבל טעם מטעם הבשר ראשון שבקערות דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת חלב בעצמן שלא באמצעית המים הלכך לא הוי נ"ט בנ"ט אלא נ"ט ראשון הוא שנותן טעם בחלב הלכך לא דמי כלל ועוד דמאי דשרי נ"ט בנ"ט לאו משום דסברינן שהטעם הראשון [אינו] מתפשט והולך עד הג' דא"כ אפילו בשאר איסורין נימא הכי למאן דלית ליה חתיכה עצמה נ"נ ואנן לא שרינן אלא בבשר בחלב וכיוצא בו (כמ"ש לעיל סעיף קנ"ב) דהוו שני טעמים של היתר הלכך דוקא כשטעם שני עומד בהיתר בלא תערובת חלב אבל כאן שטעם שני לא עמד בפני עצמו כלל אלא תכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב מסתברא ודאי דאסור וכדברי בעל התרומה ז"ל עכ"ל הר"ן וכתב רמ"א דכן פסק ג"כ המרדכי ומהרא"י בפסקיו סימן נ"ז ובא"ו כלל ל"ד וכן נהגים ואין לשנות וכל זה מיירי כששניהן בני יומן כדכתב רבינו בתחלת דבריו אבל היכא דאחד מהן אינו בן יומא נתבאר יפה בדברי ש"ד וז"ל קערות שאכלו בהם רוטב של בשר רותח היום והודחו במים רותחים שהידים סולדות בהם במחבת חולבת שאינה בת יומא הקערות פשיטא שמותרות שלא קלטו רק טעם חלב מכלים שאינן בני יומן וגם המחבת מותר לבשל בה חלב עוד משום דיש בהם ג' נ"ט בר נ"ט מן הבשר בקערה ומשם במים ומשם במחבת ואכתי היתר גמור הוא כיון שאינו בן יומו ודוקא כשהקערות מקונחות שאין מלוכלכות מן המרק של בשר קודם שהודיחו אבל אם האחת מלא שמנונית או שאר מאכל של בשר או של חלב במחבת או בקערות טעם ראשון הוא וכן הדין אם הוא איפכא קערה חולבת בת יומא והדיחו במחבת של בשר שלא היתה בת יומא עכ"ל ופשוט הוא דהא דכתב אבל אם האחת מלא שמנונית כו' קאי אהאותה שאינה בת יומו והלכך נאסרו שתיהן משא"כ כשהשומן דבוק באותה שהוא בן יומו אינו נאסר אלא אותו שאינו בן יומו וז"ל ת"ח שם דין י' אם שומן דבוק באותו שהוא בן יומו נאסר אותו שאינו בן יומו ואם שומן דבוק באותו שאינו בן יומו נאסרו שתיהן דהא נאסרו המים שבולעים משניהם יחד וחוזרים ונבלעים בכלים ונאסרו מהם וכבר כתבתי לעיל בריש הסעיף דמן הסתם אין הקערות והמחבת מנוקות יפה עד שיאמר ברי לי כו' וכתוב בא"ו הארוך דאפי' היה הכלי אינו בן יומו אפ"ה מסתמא מהזיקין בו שומן ושלא היה מנוקה יפה ע"כ וכתב בעל השו"ע דיראה לו שאם נתנו אפר במים תחלה שביורה קודם שהכניסו הקדרות בתוכה אע"פ שהשומן דבוק בהן מותר דע"י האפר הוא נותן טעם לפגם ע"כ : (קנז) **והכל** אסור · וכתב ב"י דנראה דהאי הכל אסור לא לגמרי קאמר אלא היינו לומר שאם אין במים ששים כנגד ממשות שעל פני הקדירה אסור אבל אם יש בהם ס' כנגדו מותר וכמ"ש בשם הרשב"א בענין דגים שעלו בקערה ע"כ ואכתוב לשונו בסעיף דלקמן ולענין המים שהדיחו בו כתב בא"ו הארוך אע"ג דכלי א' אינו בן יומו והשני בן יומו נוהגים שלא להשתמש באותן מים כלום דהואיל ואינו מאכל אלא מים גרידא הוי כלכתחלה ואסרינן הואיל ובלוע מאיסור פגום עכ"ל וכתב בת"ח שם דין י"ד דיש ללמוד מזה אם תחבו כף של בשר בן יומו לקדירה של חלב שאינו בן יומו מלא מים או איפכא אע"ג דלא נאסרו הכלים המים מיהו אסורים וכן הוא במאכל כגון קטנית או ירקות וכדומה אע"ג דאין המאכל נאסר מ"מ אין לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב דהואיל ויכול לאוכלו בלא זה הוי כלכתחלה ואפשר דאף לכלי של בשר או של חלב אסור ליתנו לכתחלה אלא יאכלו כך מן הקדירה מיהו בא"ו הארוך כלל ל"ז כתב דמותר לאכול המאכל עם המין הכלי בן יומו וכן פסק בכלל ל"ה שם דמותר ליתן שם שומן של אווז אם הכלי של בן יומו היה בשר וה"ה להפך וכתב שם דהכלי שאינו בן יומו מותר ודלא כמהר"ש דפסק לאסור הכלי שאינו בן יומו וראיתי נשים לאסור בכה"ג אותו הכלי שאינו בן יומו ולאכול המאכל במין הכלי שהוא בן יומו וכדברי א"ו הארוך נ"ל לנהוג שלא לאסור שום כלי דלגבי הכלים מקרי דיעבד אך שהמנהג אינו כן ולגבי המאכל נראה דמקרי לכתחלה כמו במים דלעיל ועל כן טוב להחמיר עם המאכל שלא לאכלו לא עם בשר ולא עם חלב אבל לשומו בכלי של אחד מהן אין להקפיד כן נ"ל
יבשל

במים · וגם הירק אינו בולע מדופני הקדירה אלא ע"י רתיחת המים · (קנח) וכן מסתבר דנתבשלו איכא טעם שלישי ושרי (קנט) [נ] אבל נצלו אסור :

לא [ס] אמר חזקיה משמיה דאביי הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח (קס) לצנון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח (קסא) עד דטעים ליה · ודוקא לצנון [דף קיב ע"א] דאגב חורפיה בלע* [ע] והוה פטעם הבא מן הממש או כמו שפירש רש"י שפעמים שיש שמנונית על הסכין ואינו ניכר וחורפיה דצנון מבליע השמנונית בתוכו (קסב) ואוסר עד כדי קליפה · ולא דמי לקורט של חלתית (ע"ז דף לט·) שאסרו כולו משום שחותכין אותו בסכין של עובדי כוכבים · דשאני התם שהקרטין קטנים ואין

הגה"ה

*ונראה דהאי טעמא עיקר דהש"ס קאמר ליה מתוך כך נראה בעיני שיש לחוש להוראת רש"י *) ולאסור דגים שנתבשלו בקדירה של בשר לאכלן בכותח דלא גרע בשול מחורפא דצנון · מא"ז :

אבל חתכו בסכין של עובדי כוכבים שזהו איסור הבלוע בירק או צריך ששים בקדירה כנגד כל הירק א ותתיכה עצמה נעשה נבלה ואוסרת וצריך ששים כמוה ויכול להיות שאפי' הסכין אינו בן יומו חשיב כבן יומא דאתא חורפיה

*) נפ"ד הריב"ץ

דירק או דצנון ומחלי' ליה והוה ליה לשבח כדאמרי' גבי קורט של חלתית אבל עלין של קפלוט וכרוב אינם חזקים וחריפים ולא בעו רק הדחה · מספר התרומה · מרדכי :

ואם חתך בו הלפת שפיר דמי לחתוך בו אחר כן אפילו צנון לפי שטעם הלפת משובח ומבטל טעם הנפלט מן הסכין כך פירש רש"י ומשמע דוקא לפת אבל אם חתך בו לחם או ירק שאין חריף אסור לחתוך אחרי כן צנון או ירק חריף שרוצה לאכול עם בשר · מספר התרומה · מרדכי :

יכול לידע באיזה מקום חתכוהו לפיכך אסרו כולו · (קסג) כתוב בספר התרומה דהוא הדין שומין ובצלים [פ] וכרשים שרוצים לבשלן עם בשר אין לחתכן עם סכין חולבת ואם חתך לא מהניא להו הדחה (קסד) ובעינן קליפה (קסה) ואם בשלן בלא קליפה בטלין בס' [צ] בטעם הסכין הנבלע בירק (קסו) ואפילו אין הסכין בן יומו (קסז) אגב חורפיה דצנון או הירק מחלי' ליה והויא לשבח מידי דהוה אקורט של חלתית בפרק אין מעמידין ורבינו מאיר מגמגם בדבר דנראה לו דאיירי הכא בסכין בן יומו · ובפ' אין מעמידין (סימן לה) כתבתיו (קסח) (קסט)[ק] אבל קישות מגרד ליה לבי פיסקי. [ר] קולחי דליפתא שרי לפי שהוא מתוק ולא בעי לא קליפה [ש] ולא גרידה · [ת] אבל הדחה בעי לפי אותו טעם שפירש"י משום שמנונית על הסכין · דסילקא אסור (קע) ואם פתך בהו דליפתא

הגהות הב"ח א בהגה"ה מתחיל אבל חתכו וכו' דהתיכה עצמה :

רש"י לא קישות · מתוקה היא ואינו נבלע בתוכה אלא השמנונית צף ועומד על מקום החתך הלכך (גריד) לבי פסקיה למקום חתך (גגרד) מעט בסכין ואכיל אף בכותח הלכך דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח כדאמר דאין נותן טעם הבא מן הממש אלא נותן טעם הבא מנותן טעם דסתם קערה מקנחים אותה משומן הקרוב עליה משום מיאוס אבל לסכין פעמים שהשמנונית קרוב עליו ואינו ניכר וכשחותך הצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד דמשום חורפיה בלע טפי מדגים הרותחים ואגב דוחקא דסכינא פליט סכינא ובלע צנון : קלחי · קלחים : ליפתא · לפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו : דסילקא אסירי · לפי שנותן טעם בהן ואי פתך בהו דליפתא · ערבן בעת חתוכן שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם הימנו :

דברי חמודות

[נ] וכלל פ"ה דין ה' כתב שבסמ"ק סי' רי"ד כתוב על קדירה חדשה שבשל בו מים ותחבו בו כף חולבת ואח"כ חזרו ובשלו בו מים ותחבו בו כף של בשר ושתי הכפות היו בני יומן ובשום פעם לא היה ס' נגד הכף אסור להשתמש בקדירה לא בשר ולא חלב אבל שאר דברים מותר לבשל בה הואיל והקדירה היתה חדשה ע"כ ואפשר דמזה נתפשט המנהג לאסור אותו הכלי שאינו בן יומו דהא לא עדיף מאילו תחבו בו שני כלים שהן בני יומן ואע"ג דהתם מותר להשתמש בו שאר דברים מ"מ י"ל דדוקא כשהיתה קדירה חדשה (עיין בפרק דלעיל סעיף קי"ז) וכדמשמע לשון הסמ"ק מיהו בא"ז הארוך כלל ל"ו כתב על מעשה דסמ"ק דיש להשתמש בקדירה עם מין של כף האחרון ע"כ ואינו נכון דלפי סברתו שהוא סובר דנ"ט בר נ"ט מותר לכתחלה ולכך מתירו עם האחרון ה"ה דעם מין הראשון נמי שרי מה"ט ואע"ג דמיישבן שם בדוחק לחלק טעם הראשון לטעם השני לא נ"ל מיהו נראה לנהוג כדברי סמ"ק מאחר שכבר נתפשט המנהג לאסור אותו שאינו בן יומו אין לשנות וכן משמע בהגהות מיימ' פ"ט כדברי הסמ"ק ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אינו אסור כלל וכל זה לא מיירי אלא כשהתחב הכפות זה אחר זה אבל כשתחב הכפות בבת אחת דינו כקדירה וכף וכמו שנתבאר בסוף (פרק בתרא דמסכת ע"ז) עכ"ל ואף ע"פ שבת"ח מסיק להחמיר עם המאכל עצמו בהגהותיו השיב ליה לתומרה להכלי דוקא כמין הכלי שהוא בן יומו והוי יודע דלא תטעה בלשונו שבהגה שנראה לכאורה דקאי נמי להחמיר כך היכא שנתבשל בס' ולא היא דלא קאי אלא אהיכא דהותר משום שהאחר אינו בן יומו וזה פשוט ורמ"י ז"ל כתב לשתי הסברות דיש מחמירין שלא להכלו אלא כמין הכלי שהוא בן יומו ודיש מחמירים שלא לאכלו אלא בתבלין ח"ש בתבלין אורחא דמלתא הוא דנקט דלא יאכל תפל מבלי תבלין : (קנה) וכן מסתבר דנתבשלו איכא טעם שלישי כו' · רק שתהא הקדירה רחוצה יפה כו' דבהכי איירי ס' התרומה כדלעיל וכתב ב"י בכ' הרשב"א בת"ה לא הדיח את הקדירה יפה יפה קודם שבישל בה את הדגים אם יש בממש שעל פני הקדירה יותר מאחד בששים

מעדני יום טוב

[נ] אבל נצלו אסור · שכיון שנצלו בלא מים קבלו טעם בשר מעיקר הכלי · ל' הטור סי' צ"ס : [ס] אמר רב חזקיה גרסינן ברי"ף והוא נכון דכיון דאיהו משמיה דאביי קאמר אינו חזקיה סתמא שהוא רבו של רבי יוחנן כמ"ש רבינו לעיל סימן ח' : [ע] והוי כטעם הבא מן הממש · ומפ"ה אין ראיה מכאן לאסור דגים שנתבשלו וכו' וכמ"ש לעיל סימן כ"ט : [פ] וכרשין · פורי"ש בלע"ז והוא מין בצל תואהו כחלי עגולה כך שמעתי : [צ] בטעם הסכין הנבלע בירק·דאין זה רק מעט כ"כ בספר התרומה סי' ס' ועי' בד"ה ומ"ש בירק ר"ל אלו הירקות שהזכיר שומן ובצלים וכרשין : [ק] אבל קישות מגרד ליה לבי פסקי · פירש רש"י גורד מעט בסכין כו' וכתב הר"ן וא"ת ואמאי לא סגי להו בהדחה י"ל שמתוך לחותם א"א להדיח אותן דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר ולפיכך גורד אותם ודיו והגרידה פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולה כאחד מה שאין צריך כן בגרידה ונטילת מקום המוזכר בפרק כילד צולין הוא יותר מן הקליפה שצריך להעמיק וליטול חתיכה עבה קצת ע"כ וכבר כתב רבינו בפרק דלעיל סימן כ"ד דנטילה הוא כשוטי אצבע : [ר] קולחי דלפתא גרס בגמרא וכן העתיק רש"י אבל בקלור כתוב קולסי דלפתא ונמצא במשנה בפ"ק דעוקלים קולסי כרוב : [ש] ולא גרידה · גרס : [ת] אבל הדחה בעי · ומשום דלא אסירי כצנון ולא בעי גרידה כבי פיסקי כקישות קאמר קלחי דלפתא שרו דהדחה לא חשיב ליה למתני דפשיטא דכל שנחתך בו ואפילו צנון מתוק מידי הדחה

בדגים אסור לאכלן בכותח ע"כ וכתב הטור בסי' צ"ד בשם ספר התרומה דאע"ג דשאר איסורים שבתורה איסור הבלוע בסיתר כגון בצלים בלועים מאיסור ובשלם בקדירה [של היתר צריך ס' כנגד כל הבצלים ולא סגי בס' כנגד כל הבליעה בבשר בחלב אינו כן שאם בצלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלם] בקדירה חולבת אם ידוע כמה בשר בלוע בבצלים ובירקות א"צ אלא ששים כנגד הבשר ולא כנגד הבצלים והירקות וכתב סמ"ק סימן רי"ד דטעמא משום דגבי איסור הבלוע שם האיסור על כל החתיכה וכי תימא היא גופא מאי טעמא ומאי שנא זה מזה דגבי בליעת האיסור חשבינן כולה חתיכה כבליעה עצמה וגבי בליעת היתר דבשר בחלב לא חשבינן כולה חתיכה כבליעה עצמה ויש לומר דטעמא דבליעת איסור הייט משום דאפשר לסוחטו פי' שאם היה יכול לסחוט האיסור הנבלע הוץ להתיכה לעולם אסור כיון שחל עליה איסור שעה אחת וזה הטעם לא שייך גבי בליעת היתר ע"כ (ועיין עוד לשון הב"י לקמן סעיף קס"ח) וכתב רמ"א דכ"ש בקדירה של חלב שבשלו בו מים תוך מעל"ע ואח"כ בשלו בו בשר לא אמרינן דצריך לשער נגד כל המים רק נגד החלב שבלעה הקדירה ע"ש כלומר שיתבאר בפ' אחרון דמס' ע"ז בכופו כשנתחמם מים בקדירה בתוך מעת לעת שחור ונעשה בן יומא ע"ש וצריך לומר דמיירי דידעינן כמה בלעה וכי הא דבפרק דלעיל סעיף קי"ט וכתב המרדכי בס"פ אין מעמידין ובפרק כל שעה מעשה בא לפני ר"י שבשלו דבש במחבת של בשר בת יומא והיתה משום דשמנונית בדבש הוי נ"ט לפגם והביא ראיה לדבר וכתב הב"י דלי נראה דאפי' אם היה נ"ט לשבח שרי משום דהוי נ"ט בר נ"ט דהתירא ע"כ ועיין בסעיף דלקמן שאכתוב המנהג בכל זה : (קנט) אבל נצלו אסור · וכבר כתבתי במי"ט בכן דעת סמ"ק וסמ"ג וכתב הב"י דמדברי הרשב"א והר"ן נראה שאין מחלקים בין בישול לצלי ומתירים בכל ענין וכן נראה מדברי אבי"ה וזקנו שכתב המרדכי וכן נראה ממ"ש בהגהת אשר"י לר"י נראה הלכה למעשה דאין חילוק בין עלו לנתבשלו והכל שרי וכן קבל מר"ת שהורה כן הלכה למעשה ע"כ ואם היו מחלקים בין צליה לבישול לא ה"ל לשתוק מיניה וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם וכו' עכ"ל הב"י אבל רמ"א כתב דלכתחלה יש לנהוג כדברי רבינו ושכן מנהג כתוב בשם מהרא"י בהגהת ש"ד ישן מיהו בדיעבד יש לסמוך אדברי המתירין ובא"ו הארוך פסק דלכתחלה יש להחמיר אפילו כשנתבשלו שלא לאכלן בחלב ומיהו בדיעבד יש להתיר אפילו בנצלו ע"כ וכתב עוד בא"ו דהא דנוהגים לאסור אם נתבשלו או נצלו בקדירה של בשר שלא לאכלו לכתחלה בחלב היינו דוקא לאכלן בחלב ממש אבל ליתנן בכלי חולבת שרי וכן אם היה הכלי שנתבשלו או נצלו בו אינו בן יומו מותר לכתחלה לאכלן בחלב הואיל והוא נ"ט לפגם גם נ"ט בר נ"ט ע"כ וכתב רמ"א שכך נוהגין וכתב עוד בהגהותיו שכן אם לא נתבשלו או נצלו תחלה רק עלו בכלי של בשר מותר לאכלן עם חלב עצמו וכן להפך ע"כ והיינו דינא דגמרא ממש וכתב עוד בא"ו דבדבר חריף אינו מועיל נ"ט בר נ"ט ויתבאר בס"ד בסי' דלקמן סעיף קס"ז : (קס) צנון שחתכו בסכין של בשר כו' · ודוקא כשחתך הצנון עצמו לאפוקי כשחתך בירק שעליו וכמו שיתבאר לקמן סעיף קס"ח : (קסא) עד דטעים ליה · כדאיתא לעיל סוף סי' נ"ח דאפשר למטעמיה אם יש בו טעם שמנונית וכשטעמו ואין בו טעם שמנונית מותר וכ"כ הרשב"א אלא שהצריך הדחה וז"ל בת"ה סקלר צנון שחתכו בסכין שחתכו בבשר אסור לאכלו בכותח שהצנון חריף ובולע מן השמנונית שנקרש על הסכין בד"א בשלא טעמו קודם שיאכלנו עם הכותח אבל אם טעמו היטב ולא הרגיש בו טעם בשר מותר לאכלו עם הכותח לאחר שידיח היטב מקום החתך דכיון דאין טעם בשר נרגש בו בידוע שלא בלע ממנו כלום ע"כ ומ"מ כתב רמ"א בת"ח ריש כלל ס"א דלא ראה שנהגו להתיר בזמן הזה בטעימה דאין אנו בקיאין ע"כ ומיהו לענין דיעבד אם בשלם אחר שטעמם ולא טעם בהם טעם בשר נראה שיש להתיר : (קסב) ואוסר עד כדי קליפה · וכ"כ סמ"ק לקמן אבל הרשב"א כתב בת"ה ראיתי להראב"ד שכתב דבקליפה לא סגי ליה דא"כ לימא הכי בהדיא אלא מדקאמר אסור סתם איסור גדול קאמר דהיינו כדי נטילת מקום מ"מ בכדי נטילת מקום סגי ליה ולולי שכבר אמרה הרב ז"ל הייתי אומר דלאסור לגמרי קאמר דמתוך תריפותו הרבה הוא מושך ומפעפע בכולו ותדע לך דדברים החריפים טפי בלעי מדאסרו קורט של חלתית וכו' ובת"ה הקצר נראה שפוסק כן כסברת עצמו וכתב הב"י דמאחר שאותה ראיה של קורט של חלתית יישבה הרא"ש בטוב טעם ודעת נראה שיש לסמוך על דברי הראב"ד ז"ל ורמ"א כתב בת"ח ריש כלל ס"א דבא"ו הארוך הביא דברי הרשב"א משמע דס"ל דהכי נקטינן והכי נוהגים לכתחלה ע"כ וכבר נתבאר בפרק דלעיל סי' כ"ד דכדי נטילה היינו כשיעור עובי אגבע ואם עבר ובישלו עם חלב יתבאר לקמן בסעיף קס"ד : (קסג) כתב בספ"ת דה"ה שומין ובצלים וכרשים וכו' · ובהגהת ש"ד בשם מהרא"י דס"ל נוהגים איסור בתמכא שקורין קריין ולכתוב לשונו לקמן בסעיף קס"ח וכתוב באורחות חיים דפירות תמוצים כגון תפוחים הוו דבר חריף כמו שומים ובצלים וכתב רמ"א דהכי נהוג דלא כדברי סמ"ק שכתב בשם הר"י יחיאל דאין לך אלא מה שמנו חכמים דהיינו צנון ותלתית ולא דבר אחר וכן נראה דברי הרשב"א שכתב בת"ה הקצר התך בו סילקא אסורה כצנון אע"פ שאינה חריפה כצנון משיכה יש לה בטבעה ע"כ ועיין לקמן סעיף ק"ע וע"ל סעיף קס"ח בדין תפוחים יבשים וגם יתבאר שם דדגים מלוחים מקרו דברים חריפים וגם יתבאר שם דאין חילוק בין דבר יבש לדבר המתחלחל קצת : (קסד) ובעינן קליפה · כסברת רבינו ועיין לעיל סעיף קס"ב סילך נוהגין : (קסה) ואם בשלן בלא קליפה מבטלין בס' · בטעם הסכין הנבלע בירק · ומיהו משמע דטעם כל הסכין בעי וכ"כ בטור בשמו בהדיא בסימן צ"ו וכ"כ כיוצא בזה בס"ס צ"ד בשם הר"ר פרץ בבשר רותח שחתכו בסכין חולבת וכבר כתבתי בפרק דלעיל סעיף קי"ט דלטעמיה דסבירא ליה דבכלי מתכות אמרינן חם מקצתו חם כולו הוא"ל אבל אנן לא קי"ל הכי ולפיכך אין צריך ס' אלא כנגד חלק הסכין שחתך בו וכ"כ ג"כ רמ"א בדינא דהכא וכן עיקר וכתב רמ"י דנ"ל אפילו חתכן דק דק סגי בששים כנגד כל מקום הסכין שחתך בו דהא הם לא נעשו נבילה כיון דסיתירא הוא (וכמ"ש לקמן) וא"צ ביטול אלא כנגד הטעם שיצא מן הסכין ולא יותר ע"כ : (קסו) ואפי' אין הסכין בן יומו · והוא שיהא מקונח שאין עליו שמנונית וכן מפורש בתוספות ופשוט הוא וז"ל רמ"א בת"ה כלל ס"א דין ד' ולא מיירי אלא בסכין מקונח אבל אם אינו מקונח אין חילוק לבי"ן לשאינו ב"י מיהא דאיכא ששים נגד דבר מועט שעל הסכין סגי וכבר נתבאר לעיל (סעיף קנ"ו) דסתם כלים אינן מקונחין היטב וכ"ש שכתב הסמ"ק דסתם סכין שמנונית דבק עליו אם לא הדיחו בכוונה קודם לכן וכתב שם בהגה"ה שאם הדיחו צריך להדיחו כ"כ שיזוב המים

[illegible]

(קעא) דליפתא שרי: לב בעי מיניה [א] רב דימי בר יוסף מרב נחמן מהו לאטוני כדא [ב] דכמכא גבי כדא דמילחא (קעב) [ב] א"ל אסור · דחלא מאי (קעג) [ג] א"ל שפיר דמי · מאי טעמא · האי איתא לאיסורא בעיניה והאי ליתא לאיסורא בעיניה (קעד) *אין לאסור מטעם זה לתת בתוך תיבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב · דמיזהר זהירי שלא יפול מזה לזה אבל הכא לא מסקי אדעתייהו להזהר שלא יפול מן הכותח במלח ונותן ממנו לתבשיל: לג ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא (קעה) שרייה רב חיננא בר (רבה) [רבא] מפשרוניא אמר רבא מאן חכים למישרי כה"ג אלא רב חיננא מפשרוניא דגברא רבא הוא · וקסבר כי קאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ דאינו נאכל מחמת מלחו והאי נאכל מחמת מלחו הוא · פרש"י אינו נאכל מחמת מלחו עד שמורין ומדיחין אותו כענין מליחת בשר להכניע · [ד] וה"ר *) ישראל ז"ל אומר דלא חשיב אינו נאכל מחמת מלחו אא"כ נמלח כענין עבוד כדאמרינן פרק כלל גדול (דף עה:) האי מאן דמלח בשרא חייב משום מעבד ומוקי לה דבעי ליה לאורחא וקשה לר"ת דאטו הנהו אטמהתא (לעיל דף מג:) דאימליתו בי ריש גלותא בגידא דנשיא דמייתי עלה מליח כרותח וכן קערה (לעיל סימן כח) שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וכן ההיא פינכא דרבי אמי (שם) וכן רב מרי (לקמן סימן מ) איתמלח ליה שחוטה בהדי בשר נבילה אטו כל הני מליחות הוו [ה] לאורחא [או] להכניע · והיה אומר ר"ת דכל מליחה שעושין לקדירה חשיב אינו נאכל מחמת מלחו · וכן פירש בעל הלכות [ו] דשיעור מליחה כשיעור צלייה משום דיוצא הדם ע"י מליחה כמו ע"י צלי ולכך חשיב מליח כרותח · וא"כ מליח שאינו שוהה לקדירה כדי להפליט הדם שוי מליח *כרותח [ז] וכן משמע פר' הקומץ רבה (דף כא·) [דקאמר] טעמא דמעטיה קרא דם ממליחה [ח] הא לאו הכי ליבעי מליחה הא נפקא ליה מתורת דם דאמר רב יהודה [ט] דם שמלחו אין עובר עליו וכן דם שבשלו אין עובר עליו · אלמא מליחת קדשים קרי להו אין נאכלים מחמת מלחו [י] מדפטר דם שמלחו כמו שבשלו· וקאמר התם במלח [כ] יטול תבונט פירוש מעט להסיר טעם הטפל כבינה המיסרת את האדם ת"ל במלח תמלח · הרבה הרבה שיהא רוב המלח מקלקל הטעם · כיצד יעשה מביא האבר ומולחו וחוזר והופכו ומולחו [ל] אמר רבא וכן לקדירה (קעו) והיינו אין נאכל מחמת מלחו אם לא שידיחוהו יפה יפה להסיר המלח שעליו · [מ] וה"מ חי [נ] אבל צלי בעי קליפה · (קעז) ואפילו בצונן · דע"י צליה רכיך הוא ובולע · ואי אית ביה פילי אסור כוליה ולא סגי ליה בקליפה (קעח) לכאורה משמע דאצלי קאי · ובספר התרומה כתב דאפילו חי · ואם מתבל בתבלין אסור אע"ג דלית ביה פילי:

לד גרסינן בפרק כיצד צולין (דף עו:) איתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור · צונן לתוך צונן דברי הכל מותר [ס] חם לתוך צונן צונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר (קעט) ושמואל אמר תתאה גבר ואמרינן תניא כוותיה דשמואל חם לתוך חם וכן צונן לתוך חם אסור · צונן לתוך צונן וכן חם לתוך צונן מדיח · חם לתוך צונן אדמיקר ליה בלע · אלא

הגה"ה
*ורבינו יהודה ברבי יצחק כתב בשם רש"י שיש להחמיר שלא להניח שני תבשילין של בשר וחלב סמוך זה לזה בתיבה אחת שמא יתערבו ולא ידעו אם לא שיכסנו בטוב ומיהו בדיעבד דילמא לא מחזקינן איסורא ושרי · מא"ז:

הגה"ה
*בשר או גבינה שיש לו זמן מרובה קצת שנמלחו ועדיין הן לחין ויש בהן לחלוחית במלח או בציר שעליהן יש לחושבם כרותח לענין דברים שיפלו בהם או שיפלו עליהם אבל אם הם יבשים וניכר לעינים שאין בהם לחלוחית כלל אין לחוש ואם חזרו והלחלחו ע"י מים יש לחוש וביצים שנמלחו חושבן ר"י אין נאכלין מחמת מליחה אבל לאחר שנרתחו או לא חשבינן א אין נאכלין מחמת מלחן · מא"ז:

*) נ"ל יעקב ישראל

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל בשר כו' או לא חשבינן להו אין:

רש"י לב כמכא · כותח מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלחו ממנו קדרת בשר: דחלא מאי · דרך לתת חומץ לתוך התבשיל מי חיישינן שמא יפול מן הכותח בחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל: האי · כותח הנופל במלח נראה ניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה וטעמא נמי לא יהיב כותח בהחומץ: לג שרייה רב חיננא · אע"פ שהכותח מליח הוא: דאינו נאכל מחמת מלחו · אינו נוח לאכול מרוב מלח שבו עד שמורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להכניע: נאכל מחמת מלחו הוא · כלומר נאכל במלחו הוא: דקבעי ליה לאורחא · שמולחה הרבה: אינו עובר עליו · דהא לא חייביה תורה [אלא] על הדם הראוי לכפרה ודם קדשים משבשלו לא חזי למילתיה ונפק מתורת דם דמליח הרי הוא כרותח: קליפה · מלמעלה סביב: ואי אית ביה פילי · בקעים והוא צלי לא סגי ליה בקליפה לפי שבולע דרך הנקבים וכולו אסור: ואי מתבל בתבלין · התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ונוח לבלוע וכשנפל לכותח היה צמא לבלוע ובלע: לד חם לתוך חם · בשר רותח לתוך חלב רותח או אחד של איסור ואחד של היתר אסור דבלע היתר מאיסור: עילאה גבר · העליון גולה הלכך חם לתוך צונן אסור שהעליון מחממו לתחתון והרי שניהן חמין ובלעו מהדדי וצונן לתוך חם מותר שהעליון מצננו לתחתון ולא בלעי: ושמואל אמר תתאה גברי הלכך חם לתוך צונן מותר וצונן לתוך חם אסור ואע"ג דהלכתא כרב באיסורא בהא הלכתא כשמואל דהא תניא תרתי מתני' כוותיה כדלקמן: וצונן לתוך חם אסור · אלמא תתאה גבר: עד דמיקר ליה · קודם שיצטנן בלע כל דהו:

מעדני יום טוב

הדחה לא נפיק הרשב"א: [א] רב דימי בר יוסף · וכן הוא ברי"ף אבל בגמרא לא גרס בר יוסף: [ב] דכמכא · פירש"י כותח ובפ' כיצד צולין דף ע"ו מפרש יומר דהייט שים בו נסיובי דחלבא: [ב] א"ל אסור · וכתב הר"ן דאיכא למידק היכי חיישינן בכדא דמלחא שמא יפול מן הכמכא לתוכו והא אמרינן בפירקא קמא דמסכת ע"ז לא הלכה לצור מימיך ובאית ישראל ועובד כוכבים שפפתו שתי קדרות זו אצל זו ולא חשו להם חכמים ומפרשינן התם לא חשו להם חכמים משום נצוצה כלומר דלא חיישינן שמא נתזה ניצוצה מתוך קדרה של עובד כוכבים לקדירה של ישראל איכא למימר דנצוצה דחד יומא לא חיישינן אבל הכא דכל יומא מסתפקי מינייהו חיישינן ע"כ: [ג] א"ל שפיר דמי · וכן הוא ברי"ף וקצת קשה הלשון דמאי מעליותא איכא ובגמרא הגירסא א"ל שריא: [ד] והר"ר ישראל אומר כו' · לא שחלק על רש"י אלא שאומר בלשון אחר וכן מוכח בתוספות דלא פליגי אבל בקצור ובטור סימן צ"א כתב להו כחולקים וי"ל דלעולם איכא בינייהו ופליגי אלא כלפי ר"ת הם שוים דלא ס"ל כוותיה: [ה] ה"ג לאורחא או להכניע · וכן הלשון בתוספות: [ו] דשיעור מליחה כשיעור צליה · עיין בד"מ סעיף קנ"ה: [ז] ה"ג וכן משמע פרק הקומץ רבה דקאמר טעמא: [ח] הא לאו הכי לבעי מליחה · משום ברית מלח כמאר בשר הר"ן: [ט] דם שבשלו גרסינן קודם דם שמלחו: [י] מדפטר דם שמלחו כמו דם שבשלו · וטעמא דדם שבשלו משום דכיון שנתבשל נפק ליה מתורת דם ודטותה נמי מלחו דכיון דמליח כרותח דצלי הרי נשתנה ואינו עובר עליו וכיון שכן היכי מיסק אדעתין דבעי מליחה והא אי מלחו ליה נפק מתורת דם וכיון דמש"ה פריך ש"מ דמליחה דקדשים קרו להו אין נאכלים מחמת מלחו: [כ] יכול תבונהו · גרסינן דאע"ג דבברייתא קתני יכול תבונהו ואמר רבא בר עולא דה"ק יכול יתבונהו כתבן בטיט הא א"ל אביי יתבונהו מבעי ליה ורבא מסיק דה"ק יטול תבוניהו ומפרש רב אשי יטול יתן בו טעם כבינה כו': [ל] אמר רבא וכן לקדירה · כך גורס רבינו לעיל בפ"ק ס"ס י"ט: [מ] וה"מ · דמרי באינו נאכל מחמת מלחו: [נ] אבל צלי גרס: [ס] חם לתוך צונן כו' · ופלוגתייהו דרב ושמואל כשנפלו מן האויר אלא שעדיין הוא חם שאילו האחד מהם על האור או האיסור או ההיתר כולהו מודו דכחם בתוך חם

דברי חמודות

כי שרי על ידי פתיכה דלפתא לאו דוקא סילקא אלא כל דברים החריפים ואפי' צנון דהא פתיכה דלפתא מבטל החריפות בסילקא וה"ה באחרים וכתב הב"י וז"ל והיה נ"ל דכיון שחתך בו לפת פעם אחת נתבטל טעם הסכין ואפילו יחתוך בו כמה פעמים צנון וכיוצא בו שרי בהדחה אלא שמצאתי לסמ"ג שכתב ועוד מיקל אם חתך התך אחד של לפת וחתך אחד של תרדין וכן תמיד לפי שמתיקות הלפת כו' ע"כ ובאמת דליבנא דאי פתיך בהו הכי דייק דאל"כ הכי הל"ל ואי תתיך ביה ליפתא ברישא שפיר דמי עכ"ל הב"י וכתב בתורת חטאת דין י' שכתב בא"ו הארוך דאף בכי האי גוונא לא שרי רק דיעבד אבל אסור לחתוך עמו צנון אע"פ שכבר חתך בו לפת והכי דייק קצת לשון סמ"ג ע"כ לשון תורת חטאת ולפי דבריו ה"ל לומר דלישנא דגמרא הכי דייק דהא בגמרא נקט לישנא דדיעבד והסמ"ג נמשך בלשונו אחר לשון הגמרא וקשה לי נמי דבסימניו נראה קצת דמתיר לכתחלה ויותר מזה בהגהותיו דלא נקט אלא לישנא דלכתחלה וכתב עוד בשם הארוך דלענין סכין של איסור לא מהני אם חתך לפת ואחר כך צנון: (קעא) דליפתא · דוקא לפת אבל התך בו לחם או ירק או פרי אחר אסור לחתוך בו אחר כך צנון או פרי או ירק חריף שרוצה לאכול עם חלב טור בשם ס"ה: (קעב) א"ל אסור · וכתב בהגהת ש"ד דבדיעבד שרי דלא מחזקינן איסור שמא נפל שם וכתב בארוך כלל מ' דוקא כותח שהוא עב ויש לחוש שמא יפול ממנו על המלח ויהא ניכר אבל חלב צלול שרי לכתחלה ע"כ וכן נראה מלשון רש"י ורמ"י ז"ל נתחבט לתת טעם לפי שהמלח עב ומפני כן אסר ג"כ חלב ואין דבריו נראין גם רבו כתב בת"ח כלל ס' דין ג' נגד הארוך וכתב עוד הארוך דאפילו בכותח אינו אוסר אלא אם הכלים מגולים: (קעג) א"ל שפיר דמי · ולכתחלה אמרינן · גם אין מן האחרונים שיאסור ורמ"י ז"ל נתחבט בהגהות רבו ע"י שהיפך סדרן של הדברים ומשו"ה אסר לכתחלה וליתא: (קעד) אין לאסור מטעם זה לתת בתוך תיבה אחת כד של בשר כו' · ובהגהות אשר"י בשם א"ז כתב דרבינו יהודה ב"ר יצחק כתב בשם רש"י שיש להחמיר שלא להניח שני תבשילין של בשר וחלב סמוך זה לזה בתיבה אחת שמא יתערבו ולא ידעו אם לא שיכסנו בטוב ומיהו בדיעבד דילמא לא מחזקינן איסורא ושרי עד כאן ואע"פ שהב"י יוסף כתב שמצא כתוב בשם מהרא"י דליתא להאי הג"ה מקמי התוספות שכן הן דברי רבינו אבל רמ"א כתב בת"ח דבשערים של מהרא"י כתב דיש להחמיר לכתחלה ושכן כתב בא"ו הארוך ובהגהותיו מסיים בתרייהו דטוב ליזהר לכתחלה במקום שאינו צריך: (קעה) שרייה רב חיננא בר רבא כו' · כדמסיק דנאכל מחמת מלחו הוא והלכך ה"ל כצונן בתוך צונן דבהדחה בעלמא סגי ליה וכדתם מיהא בעי כדאמר בסימן דלקמן וכדאמר נמי אביי לעיל סימן כ' וכ"כ הר"ן והרשב"א בכאן ומיהו מיירי הך עובדא שלא שהה הבר יונה בכמכא מעל"ע דאל"כ הוי כבוש דדינו כמבושל וכ"כ בהגהות ש"ד בשר שנפל בחלב צונן פסק ר"ת דאם שהה יותר מיום א' שהוא אסור מדרבנן מטעם כבוש דאמרינן בפרק אלו עוברין דאי תרו ליה כולי יומא שרי משמע הא יותר מיומא עד אסור מטעם כבוש ודלא כאותם האומרים דלא אמרינן כבוש אלא בחומץ דהא עכברא בשיכרא פרק בתרא דמסכת ע"ז דהיינו צונן בצונן דאסור מטעם כבוש ותניא במס' שביעית ורד [ישן] שכבשו בשמן חדש · וריב"א אוסר אפילו ביום א' וכן כל איסור צונן ביום א' אסור א"ז ע"כ ושם בפרק בתרא דמסכת ע"ז סימן י"א יתבאר דין כבוש בס"ד ושם כתוב בהגהת אשר"י דיש להסתפק אם הוא אסור בהנאה ככבוש וכן ע"י מליחה שאלו הדברים מדבריהם נאסרים דקרא לא תבשל קאמר וכתבו דהמתיר בהנאה אין מוחין בידו כל כמה דלא אשכחן ראיה לאיסורא ע"כ וכ"כ המרדכי פרק אין מעמידין וכ"כ האגור בשמו וכתב רמ"א בסימן ק"ה בשם הארוך כלל ל' דספק כבוש בבשר בחלב אזלינן ביה לקולא דמן התורה אינו אסור רק בבישול ממש: (קעו) והיינו אין נאכל מחמת מלחו אם לא שידיחוהו כו' · וכן הסכים הרשב"א בת"ה וגם רבינו ירוחם כתב שכן נראה עיקר וכן הסכים הר"ן וכתב וז"ל הלכך נקטינן דכל ששהה שיעור מליחה לקדירה מקרי אינו נאכל מחמת מלחו לפי שאינו ראוי לאכלו אא"כ מדיחו וכן נמי מליח דקא בעי ליה לאורחא דאפילו אחר שהעביר מלחו מעליו אין דרך לאכלו אלא לאחר שרייה במים הוי כרותח לעולם ואפילו אחר הדחה והרי הכי גווני הוו בכלל אינו נאכל מחמת מלחו ע"כ וכתב הרשב"א בתשו' סימן רנ"ה וז"ל ראיתי מאי דכתב מר בשם התוס' דמליח אין שם רותח עליו עד שימלחנו משני צדדים כמליחה דקדירה אין זה מחוור בעיני דמה שאמרו מולחו והופכו ומולחו וכן לקדירה לאו למימרא שאינו כרותח להפליט דמו אלא כשמולחו משני צדדים דהמה על עצמך ירך של שור עבה כזרת במליחת שני צדדין סגי ואפילו תחזור ותהפוך ממנה קצת אין צריך למלוח מקום החתך שע"י מליחה נפלט כל הדם אפילו אותו שבאמצע וכשהיא חתיכה קטנה נאסר אותה אא"כ מלח משני צדדין ועוד הנהו אטמהתא דאמלחו בי ריש גלותא בגידא דנשיא דאסרה רב אחא כולה כרותח דמבושל ורבינא לפתות כדי קליפה כרותח דצלי והלא הגיד ושומנו לא נמלח אלא מצד א' אלא דהסיא דוכן לקדירה הייט לכתחלה דכל היכא דאפשר מלחינן כל צדדין להפליט דמו יפה יפה ע"כ ואע"ג שהב"י כתב דהסמ"ק בסימן ר"ס כתב כדברי התוס' מ"מ מסיק רמ"א ז"ל כהרשב"א וכתב דהייט שנמלח מליחה שאינו נאכל מחמת מלחו אבל כל שלא נמלח כ"כ מחשב צונן אפילו נמלח משני צדדים וכתב עוד הרשב"א בת"ה דכל מליחה לקדירה אינו נאכל מחמת מלחו קריגן ליה אבל ודאי מליח דצלי לא קרינן ליה אינו נאכל מחמת מלחו שהרי הוא נאכל עם המלח שבו וא"ה ומ"מ מתוס של בית הבשמים או מתומו של אש שאע"פ שאינו אלא חום מועט אמרינן דמבליע י"ל דמלח אין מבליע בתומו אלא בחריפותו וכל שאין בו אלא מלח מועט עד שנאכל עם אותו מלח אין בו כח להבליע ואע"פ שמלח מועט יש בו כח להפליט קצת הייט משום דעיקר טבע של מלח למשוך דם ולהפליטו וכיון שכן אע"פ שאין בו אלא מועט מפליט הוא אלא שאם יש בו הרבה מבליע ג"כ בחריפותו עכ"ל והגהת מיימ' כתבו בפ"ט מהמ"א בשם סמ"ק דמליחה מועטת לצלי לא הוי הבשר כרותח ע"י כן אבל הציר הנוטף ממנו הוי כרותח דהציר מיהא אינו נאכל מחמת מלחו כדפירש רבינו ברוך ע"כ וכך כתב המרדכי אבל בא"ו הארוך כלל י' כתב דעכשיו אין אנו בקיאין בדבר ואפילו מליחה לצלי חשבינן כרותח ורמ"א כתב דבריו בת"ח סוף כלל כ' לפסק הלכה אבל בהגהותיו סימן צ"א סעיף ה' מסיק עליו דטוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה ודין הציר הנוטף מצלי יתבאר לקמן בספרי סי' ל"ו וכתב הר"ן בשם הרב הגאה הלברגלוני דכל ששהה במלחו שיעור שהייה לקדירה הוי רותח ומקמי הכי לא והמרדכי כתב טמא מליח וטהור תפל אסור ואם מלחן יחד וסילק קודם גמר פליטתן כתב ראב"ן שמותר ואין נראה לראבי"ה דציר נבלה חזק הוא ומבליע אפילו קודם גמר פליטה עכ"ל וכתב רמ"א בת"ח כלל ו' דין ז' בשם תרומת הדשן סי' קנ"ט דבהפסד מרובה וגם לצורך סעודת מצוה כיחד אמרינן דציר הבאה מבשר לאחר שיעור מליחתו לא מחשב רותח ואינו אוסר אבל שלא לצורך מצוה והפסד מרובה שניהם כאחד אפילו ציר היוצא מן הבשר לאחר שיעור מליחתו מחשב כרותח וכו' ויתבאר לקמן בסעיף רנ"ז ועיין לקמן סימן מ"א דבמליחה אין חילוק בין תתאה לעילאה וכן עיין בסעיף קע"ח · ובסעיף קע"ט כתבתי דאין במליחת בשר וחלב משום איסור הנאה: (קעז) ואפילו בצונן דע"י צליה רכיך הוא · אבל הר"ן כתב וחי וצלי דאמרינן חי הייט צונן וצלי הייט רותח אבל צלי צונן הרי הוא כשאר צונן דעלמא דסגי ליה בהדחה וכ"כ הרשב"א וכתב שכ"כ הראב"ד דלאחר שנצטנן הלכה רתיחתו והרי הוא כצונן גמור ואינו בולע וכתב רמ"א בת"ח כלל כ"ב דין ה' לנהוג כדברי רבינו דצלי אף בצונן אסור אבל בהגהותיו כתב דכן יש לנהוג אם אין הפסד מרובה: (קעח) לכאורה משמע דאצלי קאי ובספר התרומה כתב דאפילו חי · וז"ל הרשב"א נראה מדברי רש"י דאצלי קאי כלומר ואם צלי הוא ואית ביה פילי בלע טפי וכולו אסור דכיון דאית ביה תרתי לגריעותא חדא דצלי רותח הוא ועוד דאית ביה פילי בלע טפי ואי נמי צלי ומתובל בלע טפי אבל בעל התרומות פירש דאפילו חי אי אית ביה פילי אסור ודברי רש"י נראה לי עיקר שאם אתה אומר כן נמצאת אתה אומר דאפילו צונן בצונן אי אית ביה פילי אסור ואי קשיא לך לדברי רש"י כיון דצלי רותח הוא אפילו כי לית ביה פילי היאך מספיק לו בקליפה והלא הכמכא רך וחזר הבר יונה שנפל לתוכו חם כמתבשל בתוכו י"ל כל שנפל הבר יונה לתוך הכמכא ה"ל כחם לתוך צונן וקיימא לן כשמואל דאמר תתאה גבר ואע"פ שהבר יונה שוקע לתוך הכמכא והכמכא צף על הבר יונה אינו כצונן לתוך חם וכל שהוא במקומו הוא הגובר ומקרר וסבר יונה דנפיל לגביה בקליפה סגי ליה כנ"ל עכ"ל ולפי מה שיתבאר לקמן סי' מ"א דבמליחה לא אמרינן החילוק שבין תתאה לעילאה מעיקרא לאו קושיא היא וכבר כתבתי בסעיף דלעיל היאך נוהגים בצלי אי בעינן שיהא רותח או אפילו צונן ולענין פלוגתא דספר התרומות כתב רמ"א בת"ח כלל כ"ב דין ד' דבהגהת ש"ד פסק מהרא"י דנוהגים להקל דהא מעשים בכל יום שמורין בשר קודם מליחה ויש עליו דם בעין הרבה שמתערב במים ולא דייקינן אם יש בקעים בבשר והכי נהוג ולאו דוקא בשר בחלב אלא ה"ה חתיכת בשר שנפל לתוך איסור צונן נוהגין הכי דהא מהרא"י הביא ראיה מדם שעל הבשר כו' · וכתב עוד בדין ה' דמאחר דבקעים אין אוסרים בחי ה"ה במתובל בתבלים ועוד כתב בשם מהרא"י דאפוי ומבושל דינו כצלי וכתב עוד דהא דאיכא לחלק בין חי לצלי דצלי אסור הייט דוקא הצלי עצמו שנפל לתוך האיסור דבולע אבל איסור צלי שנפל לתוך היתר לא לא אמרינן דע"י צלייה פולט לתוך ההיתר אם אינו רותח וכתב בא"ו הארוך בשם המרדכי דאפילו לא מלוח אפ"ה לא אמרינן דמפליט היכא אע"פ שהוא צלוי עד כאן: (קעט) ושמואל אמר תתאה גבר. וכולו אסור משמע ותדע שהרי חם לתוך צונן קולף ואע"פ שהרא"ש ז"ל מפרש דהכא נוטל מקומו שהוא יותר מכדי קליפה דהייט בכדי אצבע והביא ראיה מדתנן התם גבי פסח נסף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו כבר דחה הר"ן דהא דפסח צלי הוא וככה אמרינן בדרך בישול כמו שאכתוב בסוף זה הסעיף בס"ד וכתב ב"י שכן דעת הרשב"א בת"ה ושכן נראה מדברי הרמב"ם בפ"ט מהמ"א דצונן לתוך חם הכל אסור ואין חילוק ג"כ איזהו תתאה דל"ש האיסור תחתון או ההיתר תחתון כמ"ש הטור בהדיא בסי' ק"ה דאע"פ שהתחתון היתר כיון שהוא חם גובר על העליון ומחממו עד שפליט בתחתון כ"ש אם התחתון הוא איסור שיותר נקל לו להפליט איסור בעליון וכו' ומיהו כי אסרינן הכל היכא דליכא בהיתר ששים כנגד האיסור וכן בבשר וחלב דפרש"י הכא וכן קתני להו בברייתא דלקמן הייט באין בחלב ששים כנגד הבשר אבל אם יש בחלב ששים כנגד הבשר חלב מותר ובשר אסור כדלעיל סי' כ"ג גם ע' בסי' כ"ב בטפת חלב שנפלה על חתיכת בשר כו' וכל זה לא מיירי אלא בחום כלי ראשון כגון מיד שמסירו מן האש מניחו עם ההיתר דאילו בעודו על האש כחם בתוך חם הוא כמ"ש במי"ע בשם הר"ן וחום כלי ראשון נמי צריך שתהא היד סולדת בו שהוא שיעור שכרסו של תינוק נכוה בו כדאיתא בפרק כירה סי' י"א והרשב"א כתב די"א דחום כלי שני וכן עירוי שהוא ככלי שני אינו מפליט ולא נסירא שהרי חום של בית השחיטה וחום חלב הבהמות מפליטים שהם פתוחים מחום כלי שני אלא כל חום שע"י האש מפליט אפילו אין היד סולדת בו ע"כ וכתב הב"י בשו"ע שלו שראוי לחוש ליאסר דבדבר לכתחלה אבל בדיעבד מותר בלא קליפה ובהדחה בעלמא סגי ומלבוש של רמ"א בהגהתו נראה שסובר דאף לכתחלה אין לחוש בכלי שני וכן ממה שאכתוב לשנו בסמוך גבי בשר שנתחך בסכין תולבת ועיין לעיל סעיף קי"ב וסעיף קנ"ח דבפירקין וכן בסעיף ס"ג דבפרק דלעיל שם נתבארו דיני כלי שני ועירוי ואם מונחים שתי החתיכות זו אצל זו · וכתב בהגהת ש"ד בשם ת"ה דסגי להו בקליפה והייט במקום שנגע וכ"כ בארוך כלל כ"ט מיהו כתב דאם שניהם חמין אפילו מונחים זו אצל זו הכל אסור וכתב עוד בארוך כלל ל"ו שאם הניח איסור חם לתוך קערה דינו כשאר חם לתוך צונן וכן אם הניח בשר רותח תוך קערה חולבת סגי לבשר בקליפה וכן הקערה צריך קליפה (בין שנתן לתוכה איסור או שהיא חולבת ונתן לתוכה בשר או איפכא) ודוקא קערה דליכא דוחקא דסכינא אבל אם חתכו בשר בסכין חולבת דאיכא דוחקא דסכינא הכל אסור הבשר והסכין אם אין בו ששים כנגד הסכין או שאין הסכין בן יומו אפ"ה צריך קליפה במקום החתך דודאי היה שמנונית על הסכין ונדבק בבשר ע"כ וכתבו רמ"א בת"ח סוף כלל כ"ג וכן בהגהתו סימן צ"ד סעיף ז' וכבר כתבתי בפרק דלעיל סעיף קי"ט דבסוף כלל ס"א מסיק דלא בעינן אלא כנגד מקום הסכין וכדברי הב"י בסימן צ"ד וכתב עוד וז"ל וכ"ל דדוקא אם חותך בשר רותח שהוא על האש או שהסירו מן האש ועדיין בכלי ראשון אבל אם כבר הניחו בכלי שני מעתה כבר עבר רתיחתו ואינו צריך רק קצת קליפה משום השומן הדבק בסכין גם הסכין אינו נאסר דהא קי"ל כלי שני אינו מבליע ואינו מפליט וכן הוא המנהג פשוט כשאוכלין בשר שהוא בקערה עם סכין חולבת או איפכא דאין אוסרין ונועצין הסכין בקרקע להסיר השמנונית שעליו ונכון הוא מטעם דכלי שני אינו מבשל כלל מיהו נראה דטוב לקלוף הבשר במקום שחתכו בו משום שמנונית שהיה על הסכין דשם סכין יש בו שמנונית עכ"ל ויראה לי דנעיצה דקאמר הייט כההיא דסוף מסכת ע"ז י' פעמים בקרקע דהא התם נמי משום שמנונית דסכין הצריכו כל כך ולענין צלי נתבאר ממ"ש בפרק דלעיל סימן כ"ד וכתב הב"י בס"ס צ"ד וז"ל כתב רבינו ירוחם מעשה היה ונפל תוך תטר של פנאד"ש גבינה והתיר ר"י הפנאד"ש בקליפה להסיר מעליה ואפילו שהגבינה לחה שאין דרך גבינה לכנוס כל כך ע"כ ונראה דלא דמי לבשר רותח שחתכו בסכין חולבת דאמרן דהתם הייט טעמא משום דהסכין פעמים שהשומן קרוש עליו ואינו ניכר בו הרי הטעם הבא מן הממש משא"כ בקערה ונראה ללמוד מכאן לגבינה בבצק שמטגנין בשמן שנתנוה תמה בקערת בשר בת יומא שאינה צריכה אלא קליפה בלבד דהתם הא ליכא טעמא דדוחקא דסכינא וכיון דאין שם רוטב להבליע ולהפליט אינו אוסר יותר מכדי קליפה וכן נראה ממ"ש התוספות והרא"ש גבי דגים שעלו בקערה ע"כ וכו' וכתב הסמ"ק והביאו המרדכי דאסור לשפוך מכלי בשר דיש בו שומן בשר לתוך נר דולק וכו חלב או שומן טריפה ומיהו כתב בא"ו כלל כ"ט דבדיעבד אין לחוש וכתב הטור סימן ק"ה דמה שאמרנו בדין תתאה גבר דאסר כולו הוא כשנתערבו בדרך בישול כגון שנפל לתוך התבשיל מפני שהרוטב מוליך פליטת האיסור ומערבו בכל אבל דרך צלי נתבאר כבר בפרק דלעיל סימן כ"ד דסגי בנטילה וע"ש באיסור או היתר שהוא שומן וכן בדיני תערובות ע"י מליחה ועוד עיין בענין מליחה לקמן סימן מ"א ואע"ג דהתם כתב רבינו דהך דתתאה ועילאה בחום של צלי הוא י"ל דלאו דוקא אלא לאפוקי חום של מליחה דאיירי ביה התם וכתב עוד הטור וכן אם נפל איסור על חתיכה שבקדירה שהיא חוץ לרוטב ולא נישר הקדירה ולא כיסה אותה אינו אוסר אלא כדי נטילה וכתב רמ"א בתורת חטאת כלל ס"ג דין ג' שכ"כ המרדכי דחתיכה שנתבשלה והיא חוץ לרוטב דינו כצלי שאם נפל עליה איסור אינו נאסר רק כדי נטילה ודלא כמשמעות הטור סימן נ"ב דכל החתיכות אסור דהרי כתב דאם בא אח"כ לתוך הרוטב צריך לשער כנגד כולו עכ"ל תורת חטאת ואני כבר כתבתי לעיל בסעיף ק"ח דלא קשיין אהדדי כלל דהתם בסימן נ"ב מיירי בטפת חלב שנפלה על הבשר והיה מפעפע בכולה מה שאין כן בא"ו דעלמא דמיירי בה בסימן ק"ה ואם החתיכה ברוטב מקצתה או כולה תליא בפלוגתא דרש"י ור"י דלעיל בפירקין שכתבתי שם בס"ד ובטור סימן ק"ה נתחלף בדפוס ר"י

במקום

(קפ) אלא אימא חם לתוך צונן קולף · צונן לתוך צונן מדיח · תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן שנפל לתוך חלב רותח אסור · חם לתוך צונן וכן צונן לתוך צונן מדיח · חם לתוך צונן מדיח אדמיקר ליה בלע · אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח · [illegible] וי"ל דקמ"ל דבשר רותח לתוך חלב צונן סגי בקליפה · [illegible] בדבר דלא שייך קליפה מותר · [illegible] (קפא) וריב"א היה מצריך ששים לכדי קליפה: לה (קפב) וככר שחתך עליו בשר (קפג) רבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר [ע] והלכתא כוותיה: לו אמר רב נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמימות שבו · מנא ידעינן וכו' · [פ] ואסקה רב אשי דלית ליה תקנתא עד דמייתי [צ] תרתי תלת גללי דמילחא [דקי"ב] *) ושפי ליה בבי ובתר הכי שפיך ליה עד דליל [ק] ושפי ליה ושרי · שהשומן צף למעלה והדם יורד למטה · ואפילו למ"ד אפשר לסוחטו אסור שרי הכא · ולא אמר מיד כשנעף השומן מן הבשר נאסר מחמת דם המעורב בו ואיפשר לסוחטו אסור · דכיון שפירש הדם ממנו לגמרי [ר] לא נאסר בו לא טעם ולא שום דבר אפילו משהו · [ש] וזה היה ידוע להם [illegible] · [ת] ונראה דבי דוגי אסור כיון שהדם נוטה עליו ונבלע בו (קפד) והשפוד אינו נאסר דנורא מישב שייב כל הדם ואין מניחו להבלע בשפוד · וכתב רש"י פירש בה"ג [א] דדוקא נקט תרי גללי דמילחא כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם [ב] ועושהו כמים ומתערב עם השומן ולפי שאין אנו בקיאין בדבר שלא להרבות ושלא למעט (קפה) הילכך

הגה"ה

אין ליתן כלי תחת הצלי [ג] עד שימלחנו [illegible] [ד] אמר רב נחמן אמר שמואל (קפו) דגים ועופות (קפז) שמלחן [illegible]

*) נ"ל ושרי [וכ"ה בדפו"י]

זה עם זה (קפח) אסורין [ה] ואפילו בכלי מנוקב מ"ט דדגים רפי קרמייהו [ו] וקדמי פלטי · ובתר דנייחי דגים פלטי עופות ובלעי דגים מינייהו · פירש"י הדגים לבדן אסורין [illegible]

[illegible]

שנאסר מחמת דם העופות ולפירוש רבינו אפרים שפירש לעיל בפרק גיד הנשה (סימן לא) דלא אמרינן חנ"נ אלא בבשר בחלב לא יתכן לומר כן · [illegible]

הגהות הב"ח א שעשה אותה כרותח ונפלט עם ציר הדגים ונבלע בעופות: ב בהגה"ה המתחיל ופריך וכו' אפילו אם הבשר שמן מ"מ הדם:

רש"י לה אדמיקר ליה · קודם שיצטנן בלע כל הדם: ששחתך עליו בשר · כשהוא חותך מן הצלי: חמר בשרי · יין הבשר: לן אין מניחין כלי בי דוגי דלעיל: עד שיכלה · שיהא כל דמו ככר נפלט ממנו: תרי גללי דמלחא · בין על הבשר בין בתוך הכלי והדם נגרר אחר המלח לשוליים: ומשפייה · כמו השופה יין לחבירו קולי"ר כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי אל כלי שלא יתערב הדם בו וראיתי בהלכות גדולות דדוקא נקט לתרי גללי כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים והוא נעכר ומתערב עם השומן: דגים ועופות · לאו דוקא עופות דה"ה בשר אחר לפי שהוא קשה מבשר עופות: אסורין · (הדגים לבדן) שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים אסורין: דדגים רפי קרמייהו · קרום שלהן רך: וקדמי ופלטי · ממהרין לפלוט ציר שלהן: ועופות קמיטי · שמתין אטריצ"ט כלומר אין ממהרין לפלוט וכבר נתו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הלכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט כך זה

מעדני יום טוב

חם דמי כ"כ הר"ן ועיין ד"מ: [ע] והלכתא כוותיה. כן לשון הרי"ף ומשום דבגמרא איכא מאן דאסר ליה כתב הרי"ף ז"ל דהלכתא כרבא· הר"ן: [פ] ואסקה רב אשי דלית ליה תקנתא כו'. ומכיון שהשמיט הא דרב פפא דמפרש לדשמואל דמשעלה תמרתו ידעינן שכלה מראה אדמימות וגם הרי"ף השמיטו נראה מזה דהא דרב אשי קודם שתעלה תמרתו היא נמי וכתב המגיד פ"ו מהמ"א שכן נראה מהרמב"ם אבל הרשב"א כתב דדוקא לאחר שתעלה תמרתו מיירי רב אשי ויתבאר יותר בד"מ: [צ] תרתי תלת· כן הגירסא ברי"ף: [ק] ושפי ליה· דף קי"ב ע"ב: [ר] לא נאסר· גרס וכן הלשון בתוספות: [ש] וזה היה ידוע להם דשרי· גרס ובתוס' דכך היו בקיאין בדבר המותר: [ת] ונראה דבי דוגי אסור· ויש לתמוה מאחר שהכלי אסור למה לא יאסור את השומן והר"ן מפני תמיהה זו כתב דאה"נ דהכלי שרי לפי שאין נותנין בי דוגי עד שנצלה כמאכל בן דרוסאי וכלה דמו אלא שמפני שעדיין יוצא מוהל אדום ממנו אסרוהו מפני מראית העין וכ"כ ג"כ לעיל גבי כבדא (לא) בס"ם כ"ז וגם הרשב"א כתב דמנא לא מתסר משום דדם שבשלו מדרבנן הוא דאסור וכיון דספיקא הוא אי מטא אי לא מטא דהא דילמא לא מטא קאמר רב אשי בגמ' ספקו להקל והב"י כתב דמה י"ל שמאחר שאין כלי זה מונח על האש כי שבולע מדם הנוטף בתוכו הם אינו כדאי לאסור את השומן ע"כ וכתב עוד הר"ן וז"ל וכי תימא ואי בשנתבשל כמאכל בן דרוסאי עסקינן היכי מסקינן דלית ליה תקנתא אלא בתרי גללי מילחא והא בככר שחתך עליו בשר נקטינן כרבא דאכיל ליה ולא חיישינן למראית העין ולא דמי דהתם היינו טעמא לפי שהמוהל בלוע בתוך הככר אבל בכלי שתחת הבשר שהוא עומד בפני עצמו איכא משום מראית העין אע"ג דמדינא ה"נ שרי שכיון שנתבשל כמאכל ב"ד ככר נתמצה כל דם שבו והנאסר אינו אלא מוהל בעלמא עכ"ל וזה לפי שטתו ושטת הראב"ד דאסר לעיל בככר אם חתך צלי בתוך כלי אבל אני ככר כתבתי התם בד"מ סעיף קפ"ג בשם הרשב"א דאפילו חתך בתוך כלי שרי ואין בו משום מראית העין אם כן תקשה אמאי הכא לית ליה תקנתא ככר כתב ג"כ הרשב"א בזה בחידושיו דהוא דככר שפי מטא מהאי דכלה אדמומית דהוא דככר מטא לצלייה הראויה לאכילה לרוב בני אדם ע"כ ומפני כן פשיטא לי מאי דמספקא ליה להרב ב"י בזה שכתב דהרשב"א בת"ה כתב בזה הלשון בשר צולין אותו עד שלא נמלח אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית עד שיגיע לכדי שיהא ראויה לאכילה בצלייה א ונסתפק הב"י דמזה הלשון משמע דלא סגי ליה בכדי מאכל ב"ד אלא כעין דמטא לצלייה הראויה לאכילה לרוב בני אדם כמ"ש גבי ככר שחתך עליה בשר (דהיינו כאלי צלייתו כמו שכתבתי בד"מ סעיף קפ"ב ושיעור כמאכל ב"ד הוא שליש בישולו לפרש"י בפ"ק דשבת) ומלשונו שבחידושיו שכתב דבככר מטא טפי מהאי דכלה אדמימות וכו'· אפשר דאף בשהגיע למאכל ב"ד סגי ליה וכהרי"ף עכ"ד הב"י ולי פשיטא מלתא דסגי ליה כמאכל ב"ד דהא מש"ה אוסר בכאן כשהוא בכלי ובככר התיר אף בכלי וכן מבואר מאוד בחידושיו ובודאי לפום ריהטא דהרב הב"י לא דק כולי האי בחידושיו בזה: [א] דדוקא נקט תרי גללי· וכן הגירסא בגמרא תרי גללי: [ב] ועושהו כמים ומתערב וכו'· ומ"מ לענין איסורא דדם אכתי באיסוריה קאי דאיסורא לסיכן אזלא: [ג] עד שימלחנו כו'· ואע"פ שלא הזכיר הדחה אחרונה אין לדקדק מכאן דלא בעי ליה הדחה אחרונה לגלי כמו שאכתוב בס"ד בד"מ: [ד] אמר רב נחמן אמר שמואל· כך הגירסא ברי"ף: [ה] ואפילו בכלי מנוקב· דאי בכלי שאינו מנוקב אפילו עופות ועופות נמי אסירי כדאיתא בגמ' [ועי' לקמן סי' מ"ט] ופרש"י כדאמרינן לקמן אין מולחין בשר אלא על גבי כלי מנוקב לפי שהדם יוצא נאסר בכלי וחוזר ונבלע בבשר: [ו] ה"ג וקדמי פלטי ועופות קמיטי ובתר דניחי [ז] דבענין זה לא היו הדגים אסורים· כמו בעכור מלית וטמא תפל: [ח] כמו בגלייה דלעיל· גג כבדא

דברי חמודות

במקום רש"י ורש"י במקום ר"י וכן בטו"ע כתב רש"י וצ"ל לר"י: (קפ) אלא אימא חם לתוך צונן קולף · עיין בסעיף דלקמן אם עבר ובשלו בלא קליפה: (קפא) וריב"א היה מצריך ששים לכדי קליפה · וכתב הטור בסי' צ"א דמדברי הרמב"ם יראה כסברא קמא דה"ל כלום שלא פירש מה יעשה בחלב וכתב רמ"א בת"ח כלל כ"ג סימן ה' דמהרא"י כתב דיש לנהוג כריב"א להצריך ששים נגד הקליפה ובש"ע פסק דהחלב שריא וכן פסק בא"ו כלל כ"ט וכלל ל"ז דיש להתיר והמיקל לא הפסיד ופסק עוד בארוך דה"ה כל מקום דצריך כדי קליפה ועבר ובשלו בלא קליפה דשריא כמו שמתירין החלב הואיל וא"א לקלפה ולפי זה אם עירה תבשיל בשר לתוך קערה אסורה מותר דהא מדינא אינו אוסר רק כדי קליפה ומאחר דאינו ראוי לקלוף הכל שרי ואע"ג דבא"ו כלל ל"ז כתב דכולו אסור היינו דוקא לסברת ריב"א ודמוכח התם מיהו מאחר דמהרא"י כתב להחמיר אין להקל כי אם במקום צורך ע"כ לשונו בתורת חטאת אבל בטו"ע הניח כפסק הב"י וכתב ג"כ בלשון הארוך להתיר בבשר שנתבשל בלא קליפה ועיין בפרק דלעיל סעיף קמ"ט דשומן רותח לתוך שומן קר הוה כמערה לדבר רך הואיל ונמס: (קפב) וככר שחתך עליו בשר · פי' רש"י כשהוא חותך מן הצלי וכתב הר"ן דדוקא כשנתבשל הבשר כמאכל בן דרוסאי אלא שעדיין יוצא ממנו ציר אדום והרשב"א נחלק על זה וכתב שיהא ראוי לאכילה לרוב בני אדם ועיין במי"ט בסימן דלקמן גבי בי דוגי וכן משמע שהוא דעת הטור סימן ע"ו וכתב רמ"א בהגהותיו שהוא כדי תאי צלייתו וכיוצא בזה כתב רבינו בשם הגאונים בפרק דלעיל סימן ז' לענין בישול שאחר צלייה וכן הוא דעת הרמב"ם וכן סתם הש"ע א"ח סימן רנ"ד סעיף ב' וכמ"ש בפ"ק דשבת סעיף כ"ג: (קפג) רבא אכיל ליה · וכתב הב"י דמשמע דבכל הני גווני דאסר שמואל בגמרא דהיינו באסמיק ואברי שנקב הדם את הככר שעבר מצדו לצדו עד שנראה משני צדדיו ודסמכיה שאותו מוהל היוצא שהוא דאל"כ מאי בינייהו וכ"כ הרשב"א מן הבשר עבה ולא נלול בכלהו אכל רבא *) בהדיא בת"ה ע"כ וכתב עוד הרשב"א בחידושיו שנראה מדברי הראב"ד דדוקא שעל הככר הוא שאכל רבא ומשום דנבלע בככר אבל אי פריש למנא כהלנו שאותכים את הצלי על כלי ענ דאסור אפילו לרבא משום מראית העין ולא משמע הכי דהא שמואל גופיה לא אסר ליה אלא בדאסמיק ואברי סומקא לגראי וסמיכתא וככי הא הוה דשרי רבא דאלמא טעמיה דרבא לאו משום דנבלע בתוך הככר הוא אלא משום דדם כזה אין לו מראה חזק ואין אדם טועה בכך אלא חמר בשר הוא דקרי ליה ואפי' חותך ליה בכלי והוא בעין משמע נמי דשרי דשומן בשר הוא וחמר בשר קרו לה דאי לא תימא הכי כי אמרינן דרבא אכל ליה ט' לא הוה שתיק גמרא מיניה והוה אמר ה"מ בככר אבל בכלי אסור ע"כ ולבשל הבשר אחר קצת צלייתו כתב רבינו בפרק דלעיל סוף סימן ז': (קפד) והשפוד אינו נאסר דנורא מישב שייב כל הדם · וכתב הטור סי' ע"ו דלפי זה ה"ה דסכין נמי מותר דכמו דלענין השפוד אמרינן דנורא שאיב הדם ואינו מניחו ליבלע בשפוד ה"נ נאמר לענין סכין דהאור אינו מניח להדם שיבלע בו בסכין אבל בספר המצות אסר לחתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח כל זמן שאינו נצלה כל צרכו מפני דם שבו שנבלע בסכין והרשב"א אסר השפוד שכתב שפוד שצולין בו בשר בלא מליחה בולע מהדם ונאסר והורה אחד מהגדולים שאסור להשהות הצלי על השפוד לאחר שהוסר מן האש שמא יתחר הבשר כתם ויבלע ממנו אבל מותר לצלות בו ולהשהותו כל זמן שהבשר זב שכל זמן שהוא זב ופולט אינו בולע מהדם שבשפוד והר"ן כתב דה"ל שאפשר דבשפוד נמי אמרינן כבולעו כך פולטו ואין להחמיר בזה כל כך דדם מבושל אין עובר עליו ע"כ וכתב ב"י דעמא דבר להתיר בין בשפוד בין בסכין עד כאן ומשמע ודאי דלכתחלה קאמר להתיר ותמהני על רמ"א שבת"ה כלל י"ח כתב שבהגהת ש"ד בשם מהרא"י כתב דיש ליזהר לכתחלה ובדיעבד שרי בין בשר בין בכד שנצלה בשפוד וכן פסק בא"ו כלל ל"ז וכ"כ ב"י דכן עמא דבר והכי נהוג עכ"ל וכ"כ עוד בכלל י"ט לענין סכין ואולי סובר דאף הב"י לא אמר דעמא דבר להתיר אלא בדיעבד משום שבשערי דורא כתב שפוד שצלו בו בשר שלא נמלח אסור ואין העולם נזהרין ומתירין בדיעבד עד כאן וכדי שלא להקשות מנהג אמנהג הלכך מפרש גם כן להא דב"י דג"כ בדיעבד קאמר אבל אין הלשון מורה כך וגם מעיקרא לאו קושיא להקשות ממנהג מקומות אהדדי דנכרא נכרא ופשטיה וידוע שמחבר השערי דורא היה בארצות הללו והרב ב"י מקומו היה בארץ ישראל וגם בהגהותיו של רמ"א מבואר שהבין לדברי ב"י דלכתחלה קאמר דנוהגין להתיר שהרי הגיה עליו דאנו נזהרין לכתחלה ומתירין בדיעבד ובא"ח סי' תק"ע סעיף ה' מצריך ליבון לשפוד שצלו בו בשר שלא נמלח לחזור ולצלות בו וסכין שחתך בו בשר במלתו יתבאר בסעיף קנ"ז: (קפה) הלכך אין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנו כו' · והטור סימן ע"ו כתב כן בשם רש"י וכתב הב"י שכן נראה ג"כ מדברי התוס' וכ"כ הסמ"ג וכ"כ הר"ן על דברי בה"ג דלפי זה נפל בי דוגי בבירא דאנן לא בקיאינן בשיעורא דמילתא דאי רמינן ביה פורתא דילמא לא מימשך בסדיה דמא ואי רמינן ביה טובא דילמא מבטל לכח הדם ומתערב בהדי שומנא וכ"כ הרשב"א בחידושיו בשם ספר התרומה ובת"ה כתב יש מגדולי המורים האחרונים שאמרו שעכשיו שאין אנו בקיאין בשיעור נתינת המלח אסור ליתן כלי תחת הבשר אא"כ מלח הבשר ושהה במלח שיעור מליחה והודח יפה כדין בשר הנכשר לקדירה עכ"ל הב"י ופליאה בעיני עליו בספרו הש"ע דסתם לא כתב אלא לתחלת לשונו של הרשב"א שכתבתיו במי"ט שזה הבשר שצולין בלא מליחה אין נותנין כלי תחתיו לקבל שמנונית הנוטף ממנו עד שיצלה עד שיהא ראוי לאכילה ע"י צלייה או ע"כ והו לא כתב מידי והיאך לא חש לכל אלו הגדולים רש"י ורבינו והטור וסמ"ג והתרומה והר"ן והרשב"א עצמו הרי חש להם שהרי כתב לסברתם בספרו ת"ה להלכה כמו שהעתיקם הב"י בעצמו וכל שכן דתומרא הוא וגם מלתא בטעמא דודאי שאין לנו בקיאות בכל כיוצא בזה ומלבד קושיא זו קשיא נמי עליו דבעיקר הדין כתב בהפך מהגמרא עצמה דהא אסקה רב אשי דלית ליה תקנתא אלא בתרי גללי וכבר ביאר הב"י בעצמו ללשונו של הרשב"א זה דעד שיצלה עד שיהא ראוי כו' היינו ההוא דעד שתעלה תמרתו דעליה קאי רב אשי ואסקה דאפילו הכי לית לה תקנתא דדילמא תתאה מטא ועילאה לא מטא אלא מייתי תרי גללי כו' וכן הרשב"א בת"ה אחר שכתב כן הוסיף וכתב אע"פ שניצוצות הנתזות ממנו על האש מעלות תמרות עשן ואין דם מעלה תמרות עשן אפי' כן חוששין שמא פנים התחתונים הם שהגיעו לכלל הצלייה אבל העליונים לא הגיעו ועדיין יש דם גמור בתוכן אלא כיצד הוא עושה מניח בכלי שמקבן בו השמנונית מים ומשליך במים שנים או ג' גרגרים של מלח וכו' ע"כ והיאך א"כ כתב בספרו הש"ע לתחלת דבריו של הרשב"א ולא ביארם שצריך ג"כ תרי גללי כו' כמו שביאר הרשב"א בעצמו ואף הרמב"ם שיסודו של ספרו הש"ע מיוסד ברובו ע"פ לשונו של הרמב"ם הנה גם הוא כתב בפ"ו מהמ"א בזה הלשון אין מניחין כלי תחת הצלי לקבל מימיו עד שתכלה כל מראה אדמימות שבו וכיצד עושין משליכין לתוך הכלי מעט מלח ומניח הכלי עד שיצלה ולוקח השמנונית של מעלה והמים של מטה שתחת השמנונית הורה עכ"ל והיאך א"כ שכח הרב הב"י בספרו הש"ע דינא דגמרא וסוף דברי הרשב"א שהעתיק לתחלתן של דבריו וגם לדברי הרמב"ם שעל פיו ייסד רוב ספרו ההוא אין זה שכחה מלפני כבודו לפי דעתי כלל אלא שהוא מהשמטת ידי סופרים המעתיקים שבודאי הוא ז"ל כתב ג"כ למה שביאר הרשב"א שצריך לתרי גללי כו' וגם מה שכתב עוד בשם הגאונים שלא אמרו להתיר אלא בשנים או שלשה גרגרים כו' ולא יותר ושיש מגדולי המורים האחרונים שאמרו שעכשיו שאין אנו בקיאין כו' את כל אלה ראתה עינו וידיו העתיקם אך מידי סופרים באת התקלה האמנם כן תגדל הפליאה ותהי נשגבה בעיני ולא אוכל לה מה ראה על ככה ומה הגיע להרב המגיה הוא רמ"א ז"ל שלא הרגיש בכל זה עם שבספרו תורת חטאת כלל ט' דין י' כתב דאם רוצה לקבל השומן מן הצלי בעי מליחה גמורה אע"ג דבגמרא מתירו ע"י נתינת מלח בכלי והוא נקרא בי דוגי מיהו בזמן הזה אינן בקיאין בדבר ואסור וכ"כ רש"י וכ"כ סמ"ג ואשר"י וכן הסכמות הפוסקים עד כאן וצריך עיון טובא איך נעלמה ממנו הסלכה כשחבר הגהותיו ותלמידו רמ"י ז"ל גם הוא לא הרגיש בכל זה וצריך עיון והוי יודע שז"ש הרשב"א בענין הבי דוגי שמשליך בו מים כבר כתב הב"י דלא משמע כן מדברי המפרשים והפוסקים אלא שהיו נותנין בו מלח בלבד ודע עוד שאחר שכתב הרשב"א בת"ה שיש מגדולי האחרונים שאוסרין לעשות הבי דוגי בזמן הזה כתב וז"ל ויראה לי דאם עבר ועשה אפי' נתן בו מלח הרבה מותר לפי שאין כאן דם אסור מדאורייתא דדם שבשלו הוא ואינו אסור דבר תורה ועוד דאינו ודאי אלא ספק שמא משתעלה תמרתו נתבשל הכל ואפי' העליון ולפיכך מותר עכ"ל וגם הטור כתב כדבריו הללו אבל זה לפי שטתו של הרשב"א שכתבתי בשמו במי"ט דרב אשי לא התיר בי דוגי אלא לאחר שתעלה תמרתו ולא קודם לכן דלא פליג אדשמואל ורב פפא אלא בא להוסיף להחמיר וכבר נדחק הבית יוסף לומר דאף הרי"ף ורבינו הרא"ש אפשר שכך הם מפרשים לדרב אשי ומש"ה כתבו לליסנא דשמואל והכריחו לב"י לדוחק הזה הואיל והטור כתב לדברי הרשב"א ואין זה כדאי לדחוק כל כך בדברי הרי"ף ורבינו דאע"פ שכתבו לדשמואל היה להם שלא להשמיט ג"כ לדרב פפא דאמר השיעור דמשיכלה אדמימותו הוא משתעלה תמרתו וסרי בעל הגמרא לא ידע עד (ולא) קודם שפירשה רב פפא שהרי שאל מנא ידעינן אלא משמע דהרי"ף ורבינו סברי דרב אשי לעולם התיר על ידי גללי דמלחא וכמ"ש הב"י מתחלה וכתב המגיד שכן נראה דעת הרמב"ם ומ"מ אומר אני דאם עבר ועשה אין לנו להתיר אלא מה שיצא מפיו של הרשב"א שהוא שהתיר באם עבר ועשה ולא התירו אלא באחר שעלה תמרתו לכן אע"פ שאפשר לומר דלהרי"ף ורבינו אף קודם שתעלה תמרתו אם עבר ועשה דשרי מ"מ מאחר שהם לא ביארו זה בפירוש אין בנו כח להתיר אלא מה שמצאנו להרשב"א שהתיר ובאחר שתעלה תמרתו בדוקא שעכשיו יש ספק שמא כבר נתבשל הכל ואפי' העליון ואין כאן שום דם כלל וכבר נתבאר בסי' כ"ז דככבד אין להתיר כלל בשום ענין: (קפו) וישהה במלח כדי צלייה · שהוא שיעור מליחה לקדירה וכבר כתבתי בסעיף דלעיל ללשון הרשב"א בת"ה שהצריך ג"כ הדחה אחרונה והטור אע"פ שכתב ללשונו של הרשב"א השמיט ממנו הא דהדחה אחרונה אבל כתב עליו הב"י דלאו מטעמא דס"ל דלא צריך לההדחה האחרונה אלא שלא חשש להזכירה לפי שהוא פשוט וקיצר במובן ע"כ וכך יש לומר ג"כ בדברי רבינו אלא שאין כל כך פשוט דהכי ס"ל דצריך הדחה אחרונה נגלי שהרי יש מן הפוסקים דסבר להו דאין צריך כמ"ש שם הב"י ברים הסימן ואני כתבתי קצת ג"כ בפ"ק דמכילתין בסעיף ס"ב ואולי גם רבינו סובר כן משא"כ הטור שכבר כתב לדעת הרשב"א ברים הסימן שצריך הדחה אחרונה הלכך ודאי דהכא משום שלא חשש להזכירה השמיטה אבל לעולם צריך לה לדעת הטור וכדברי הב"י ואפשר שכן ג"כ לדעת רבינו אע"פ שאינו מוכרח כל כך וכתב רמ"י ז"ל דנ"ל דבדיעבד שלא הודח הדחה אחרונה שמותר לתת כלי תחתיו שכיון ששהה כשיעור מליחה אין דם מעורב בו במה שנוטף ממנו ואע"פ שיש לחלק קצת דהתם יש דם במלח שעליו מ"מ מה שנוטף ממנו הוא מוהל בעלמא והדם מתייבש במלח מיהו לכתחלה אין לעשות כן אבל בדיעבד אין לאוסרו כ"ל עכ"ל עוד כתב רמ"א בהגהותיו סוף סימן ע"ו בשם תשובת בנימן זאב סי' של"ד וז"ל בשר שלא נמלח ולא הודח שנצלה עם בשר שנמלח והודח מותר בדיעבד אבל לכתחלה אסור לצלות בשר שנמלח עם בשר שלא נמלח ואפי' הודח ע"כ: (קפז) דגים ועופות שמלחן כו' · הר"ן כתב שמלחן כשיעור מליחתן אבל כתב דאפילו מקמי דשהו כשיעור הזה הוה כרותח לענין דגים דרפו קרמייהו ולא קפיד אלא על שיעור מליחה והמרדכי בשם הראבי"ה כתב דלא קפדינן אשיעורא דמליחה אפי' בבשר עם בשר גבי בשר טריפה שנמלח עם בשר כשרה וכבר כתבתי בזה לעיל סעיף קע"ז ע"ש: (קפח) שמלחן זה עם זה · ועי' בסעיף הקודם וכתב הרשב"א שאלת מהו למלוח דגים בכלי שמלחו בו בשר אי נימא בתר דנייחי דגים פלטי כלי ובלעי דגים תשובה ומאן לימא לן שהמלח מפליט כלי שאם אתה אומר כן נמצאת אוסר להניח מלח בכלי אסור וכדומה שכן הסכימו התוס' ומ"מ בין כך ובין כך מסתברא דמותר שלא אמרו אלא בבשר ודגים אבל הכלי אינו פולט דם ממש אלא טעם לבד וכדאמרינן בכ"מ ואין אומרים בכי הא שפולט הכלי דם ובלועים הדגים אע"פ שאפשר שאם מלחו הדגים בכלי איסור ממש [מבליעת] שאר האיסורין שיהא הדגים אסורין לפי שפליטת שאר איסורין מסכך סרוכי עכ"ל ועי' לעיל בסעיף קמ"ו: (קפט) אסורין · וכתב הר"ן מדאמרינן אסורין סתמא משמע דאסורים לגמרי ולית להו תקנתא במליחה וכ"ת אמאי לא כו' ודחה לסברת הרמב"ם שסובר שאין המלח מפליט כל דם שבתיכה ומצריך לכל בשר שיתננו קודם בישול במים רותחים וכמו שאכתוב ג"כ לקמן בספרי סי' מ"ד ומסיק דאיכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באיברים אבל דם הבא ממקום אחר אין מפליט ע"כ ובסמוך יתבאר עוד מזה ועיין בסעיף כ"א: (קצ) דבענין זה לא היו הדגים אסורין · כמו בעכור מלית וטמא תפל דלקמן וזה לשון הטור אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג הניחו עם העופות מותר וכתב הב"י דמיירי דאין העופות מלוחים והשיג עליו רמ"א

*) נ"ל רבה

מינייהו היינו משום דרכיכי ורפו קרמייהו (קצא) וי"ל היכא שהדם מרובה על הציר המעורב בו שייך למימר מישרק שריק אבל הכא שרוב הדם נשאר בדגים ומעט ממנו* נבלע עם ציר הרבה נבלע עם הציר בעופות א) ולא שייך למימר מישרק שריק׳ (קצב) ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה׳ [ט] דרותח דמליח אינו אוסר אלא כדי קליפה׳ וגם נראה דמיירי בחתיכות של דגים או דגים שלמים שנטלו קשקשיהן אבל בעוד הקשקשים עליהם נראה לעיניים דקמיטי יותר מעופות : **לז פירש** רש"י אבל בשר ובשר שמולחים יחד כל מה שזה שוהה לפלוט גם זה שוהה ופולט וכל זמן שטרודין לפלוט אין בולעין זה מזה׳ וכשנח זה גם זה נח ומיהו עדיין קשה היאך נהגו העולם למלוח הרבה חתיכות זה ע"ג זה [י] והדבר ידוע שאותה שנמלחה תחלה גומרת פליטתה תחלה ואח"כ בולעת מן העליונה ולקמן (סימן מט) דקאמר ב)לא שנא ומותר משמע לא שנא ואין חלוק בין חתיכה אחת לחתיכות הרבה ומותר בכל ענין׳ וכן פירש ר"ת ז"ל אלא לא שנא ואע"פ שהתחתון גמר פליטתו תחלה אינו נאסר׳ ונראה דהיינו טעמא דאמרינן דמא מישרק שריק במליחה כמו בצלייה׳ [כ] וכמו שבצלי מותר לכתחלה בשרא עלוי בשרא אע"פ שנצלה תחלה התחתון של צד האור ולא אמרינן שבלע מן העליון׳ אלא אמרינן דמא מישרק שריק [ל] ואפילו למאן דלית ליה כבולעו כך פולטו כדפרישית לעיל׳ הוא הדין במליחה בשרא עלוי בשרא שרי כה"ג׳ ובדגים דוקא דרפי קרמייהו נוח הדם להבלע בתוכו ולא שריק מעלויו׳ ומיהו עדיין צריך לדקדק דלפעמים נמצאים גומות מליאות דם על החתיכות התחתונות וחזינן דלא שריק דם מינייהו כיון שנשאר בגומות [מ] ואמאי שרי׳ והרשב"ם נשאל על דבר זה והשיב כיון דדם האיברים דרבנן אין להטריח יותר מדאי׳ וכיון שעשה כתיקון חכמים למלוח (כתיקון חכמים) מותר׳ דאי אפשר שלא ישאר ציר מועט בין חתיכה לחתיכה וכמו שבציר מועט מותר מדאמרינן לא שנא הוא הדין בציר מרובה דמאי שנא האי מהאי׳ [נ] והטעם ג)אע"פ שהחתיכות התחתונות בולעות מן העליונות חוזרות ופולטות מה שבולעות׳ ומה שהקל בה משום דדם האיברים דרבנן׳ הא ליתא דקודם שפירש אפי' איסור דרבנן לית ביה כדפרישית בפ"ק (סימן יט) גבי ונסבין חבריא למימר רבי יהודה היא׳ ואחר שפירש אסור מדאורייתא [ס] כדאיתא (פרק דם שחיטה) בכריתות (פ"א דף ד:) חמשה לאוין בדם למה אחד לדם האיברים׳ ד)אין למצוא טעם שהדם הזה דרבנן אם לא נפרש הא דאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כא:) דם שמלחו אין עובר עליו [ע] היינו שאינו עובר עליו אפי' בלאו׳ כמו שאין עובר עליו בכרת דנפק לגמרי מתורת דם הנפש ואינו ראוי לכפר׳ ומה שפירש דהחתיכות התחתונות אע"פ שבולעות מן העליונות חוזרות ופולטות מה שבולעות צריך פירוש לפירושו היאך נוכל לומר דחוזרות ופולטות כיון שכלה פליטת התחתונה קודם העליונה׳ [פ] וי"מ משום דפליטת ציר נמשך הרבה אחר פליטת דמן וכל זמן שפולטות ציר הן פולטות עם הציר כל הדם שהן בולעות מן העליונות [צ] אפילו אחר גמר פליטת דמן [ומה שנמלח בגומות ציר הוא ולא דם] אבל בדגים אין לומר כן *לפי שפליטת דם העופות נמשך אחר גמר פליטת ציר הדגים׳ ועוד צריך לדקדק כהי שאין לאסור מחמת פליטת העליונות הנמשכות יותר מן התחתונות׳ מ"מ היה ראוי לאסור מחמת דם הנבלע במלח שבין חתיכה לחתיכה [ק] שנמחה בציר הנשאר בגומא׳ ואחר פליטת כל הדם והציר הוא נבלע בחתיכה׳ [ר] משום דהוי רותח ואינו חוזר ופולט עוד אחרי שכלתה כל פליטת התחתונה דם וציר (קצג) בשלמא כל חתיכה מלוחה דעלמא אין דם שעליה אוסרת לפי שמועט הוא [ש] ובולע במלח ואינו יכול לצאת מן המלח כי אין המלח מפליטו שימנו כי אדרבה המלח דרכו שמפליט הדם ומושכו אחריו ונשאר בתוכו ואינו חוזר לבשר׳ אבל הכא שנמחה המלח שעל החתיכה בציר ונעשה צלול היה לו לאסור החתיכה לפי שהציר המעורב בו מבליעו עמו בתוך החתיכה כיון שחשוב הציר כרותח והיה לו לדם לאסור כדי קליפה (קצד) [ת] ואין לומר דלא אמרינן מליח כרותח אלא בשעת פליטה אבל אחר גמר פליטה לא חשיב כרותח׳ דהא גבי בר יונה דנפל [לכדא] דכמכא (לעיל סימן לג) אמרינן מליח כרותח׳ וי"ל דהמלח שעל הבשר [א] מעכב את הדם הזה מלהכנס בבשר כמו שמעכב את הדם שעליו ואינו נכנס בבשר׳ ולפי הטעם שהתחתונה בולעת מן העליונה וחוזרת ופולטת צריך להזהר שימתינו לתחתונה [ב] עד גמר פליטת העליונה (קצה) [ג] ומיהו יש עוד לומר טעם אחר׳ שכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם׳ וזמן גדול שוהה לפלוט ציר אחר שגמר פליטת דמו׳ (קצו) [ד] ומ"מ בשר שבתוך הציר או בכלי שאינו מנוקב אין להתיר מטעם זה שאין לו כח לפלוט כיון שהוא שקוע בתוך הציר [ה] ובולע :

לח ובשר שנמלח (קצז) [ו] ושהה שיעור צלייה ואח"כ נתנוהו לכלי בלא הדחה ונתמלא הכלי ציר׳ דבר זה נעשה בביתו של רש"י והתירו׳ דמשום הציר אין לאוסרו דאינו דם אלא מוהל הבשר ולתותו׳ שהרי אחר ששהה כשיעור צלייה מדיחין אותו לבשלו בקדירה ואין חוששין לציר הנפלט ממנו׳ ואע"פ שהמלח שעל הבשר אסור שהדם מעורב בו [ז] ולכך צריך להדיח הבשר יפה יפה קודם שיבשלוהו בקדירה (קצח) מ"מ אותו דם שבמלח נדבק הוא

הגה"ה

*ונר"י מאורלינ"ש היה אומר לפי שגומרת פליטת הדגים קודם שתחלת פליטת העופות ואין פולטין עוד מה שבולעות מן העופות כי נסתם דרך פליטתן קודם שתחלת בליעתן מן העופות לכך אין פולטין עוד מה שבולעין מן העופות אבל בשר ובשר כיון שלא נגמרה פליטת התחתון קודם שתחלה בליעתה מן העליון אין דרך פליטתו נסתמה לעולם כיון שקודם גמר פליטתו מלחו ונתנו עליו הואיל ופתוח לפלוט לא יסתם עד גמר פליטת החתיכה שעליו ואם אח"כ מלחו חתיכה שלישית ונתנו עליו קודם גמר פליטתו לא תגמור התחתונה שבכולן את פליטתה עד שתגמור גם השלישית וכל מה שיתנו עליה תבלע והפלוט כל זמן שפתוחה לפלוט ולא נתנה רגע מלפלוט או דם עצמה או דם שנבלע בה משאר חתיכות לא יסתם מלפלוט מה שבלע׳ מא"ז :

הגה"ה

*אור"י בר שמואל שאם נפלה חתיכת בשר שלא מלוחה בגיגית שיש בה הרבה מים שרחצו בהן בשר שאין מלוח ושוב מלחו ע"ג אותה גיגית כשרגעה חתיכות בשר ודלפה פליטת הציר לאותן מים דמותר גמור הוא כיון שאותו הציר מעורב בהרבה מים לא הוי רותח ולא חשיב כציר גלפי נפשיה ליאסר כרותח ולהחשב אינו נאכל מחמת מלחו אע"פ שקלטו המים הרבה טעם ציר׳ מא"ז :

הגהות הב"ח א ומעט ממנו נפלט עם ציר : ב ולקמן דקאמר אלא לא שנא : ג והטעם דאע"פ : ד ואין למצוא טעם וכו' אם לא שנפרש :

רש"י שוהה לפלוט ושניהם פולטות יחד וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע : **לז חמשה** לאוין׳ הנך דלא אתו לדרשה חד דחקת עולם וחד באותה אהרן כל דם לא תאכלו בכל מושבותיכם וחד באחרי מות דם כל בשר לא תאכלו וחד בראה אנכי לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים הרי ח' ודכתיב לעיל מיניה לא תאכל הנפש עם הבשר באבר מן החי מישתעי דכתיב בתריה לא תאכלנו מוקמינן בפרק כל הבשר בשחיטת חולין אזהרה לבשר בחלב ועוד כתיב בראה אנכי רק את דמו לא תאכלו ומוקמינן ליה בפרק שני דבכורות לחלב פסולי המוקדשים ודכתיב באחרי מות כל נפש מכם לא תאכל דם מוקים לה בתורת כהנים אמר להזהיר גדולים על הקטנים :

מעדני יום טוב

כבדא עילוי בישרא בגמ' דף קי"א : [ט] **דרותח** דמליח אינו אוסר אלא כדי קליפה׳ כך כתב בפרק דלעיל סימן כ"ד ע"ש : [י] **והדבר** ידוע שאותה שנמלחה תחלה גומרת פליטתה תחלה׳ וכ"כ התוס' והיינו בהרבה חתיכות שע"י שהם הרבה הרי שיש שהות זמן מה בין חתיכה שנמלחה מתחלה ולבין אותה שנמלחה באחרונה והיא העליונה והר"ן הסברא לה לקושיא זו דהיאך מולחין שתי חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה זו עם זו דהא ודאי קטנה גומרת לפלוט דמה קודם שתגמור הגדולה לפלוט ובתר דניחא קטנה בלעה מפליטתה של גדולה ותאסר כדגים מעופות : [כ] **וכמו** שבצלי מותר לכתחלה בשרא וכו'׳ כדמוכח מההיא דכבדא עלוי בשרא דסימן כ"ז וכמו שכתבתי שם בשם התוס' : [ל] **ואפילו** למאן דלית ליה כבולעו כך פולטו כדפרישית לעיל׳ לא ראיתי כן בדברי רבינו אבל מצאתי כך בתוס' דלעיל גבי כבדא עלוי בשרא בד"ה דמא מישריק שריק כו' והלכך נ"ל שהגי' כדפירש ר"י לעיל : [מ] **ואמאי** שרי׳ לשון התוס' ונוהגין היתר בדבר : [נ] **והטעם** אע"פ כו'׳ לכאורה לא היה צריך לשום טעם דהא תלי מלתא במה שעשה כתקון חכמים כו' ואי אפשר כו' משמע משום דא"א כו' לא הטריחוהו יותר : [ס] **כדאיתא** בפרק דם שחיטה בכריתות חמשה לאוין כו'׳ איכא דאיתא בפרק דם שחיטה דדם האברים אסור מדאורייתא בלאו והיינו בההיא ברייתא דדם המחול ודם הלב ט' שכתבה רבינו לעיל בפירקין סימן כ"ה אבל הא דחמשה לאוין כו' ליתא התם בפרק דם שחיטה ואיתא בכריתות בפירקא קמא דף ד' : [ע] **היינו** שאינו עובר עליו אפילו בלאו׳ ולפי מה שהקשה לעיל סימן כ"ז גבי דם כבד דאורייתא מהא דדם שמלחו אין עובר עליו מוכרח לפרש דאין עובר עליו כלל ואפילו בלאו : [פ] וי"מ משום דפליטת ציר נמשך הרבה כו'׳ לא קיימי הני יש מפרשים לפרש פירושו של הרשב"ם כדמשמע לכאורה מהמשך לשונו של רבינו דהא לא מיתרצי ולא מידי דהא אכתי תקשה היאך נוכל לומר דחוזרות ופולטות אחר שכבר נגמר פליטת ציר התחתונה דודאי הוא שפליטת צירה נמי כלה קודם פליטת צירה של עליון וא"כ (אי) ניחוש לגומות הנמלאות ובולעות ואין פולטות עוד אלא אעיקר קושיא קיימי אהא דכתב רבינו דיש לדקדק דלפעמים נמלא גומות מלאות דם כו' וכן בתוס' כתבו להאי יש מפרשים לתרץ זו הקושיא והתוס' לא כתבו להרשב"ם כלל ומפני כן נ"ל צריך הגהה בסמוך : [צ] **הה"ג** אפי' אחר גמר פליטת דמן ומה שנמלא בגומות ציר הוא ולא דם אבל בדגים וכן הוא בתוס' : [ק] **הה"ג** שנמחה בציר׳ וכן הוא בתוס' ובד"י : [ר] **משום** דהוי רותח׳ ובסמוך מוכיח כן : [ש] **ובלוע** גרס : [ת] **ואין** לומר כו'׳ אבל אחר גמר פליטה כו'׳ ובסימן דלקמן כתב שיטה מסיק דלא יחשב כרותח אחר גמר פליטה ודוחה לראיה דהכא : [א] **מעכב** את הדם הזה׳ דאתא ליה מעלמא מבשר העליון כמו שמעכב את הדם שעליו שהפליט מזה הבשר עצמו : [ב] **עד** גמר פליטת העליונה׳ ומסיימים התוס' שעד אותה שעה אין התחתונה יוצא מידי דמה : [ג] **ומיהו** יש עוד לומר טעם אחר כו'׳ חוזר על עיקר הקושיא דלפעמים נמצאות גומות מלאות דם כו' : [ד] **ומ"מ** בשר שבתוך הציר או בכלי שאינו מנוקב׳ אע"פ שבתוס' כתוב כגון בכלי וכו' אין להגיה בשביל כך דיש לפרש דתרתי קאמר ובשר שבתוך הציר היינו שנפל לתוך הציר הזב תחת הבשר וכי הא דכתב בפרק דלעיל סימן כ"ד כשמולחים בשר הרבה ביחד ע"ג העצים והציר זב ונופל תחת העצים ופעמים מוציאים חתיכה אחת תליה מונחת בציר כו' ואי נמי כי הא דכתב גם שם בסי' י"ג שמטעים בכל יום שאוסרים בשר ששהה כדי שיעור מליחה שנפל בציר פליטת דם : [ה] **ובולע**׳ דמכיון שאין כח לפלוט יכול הוא לבלוע א"נ לשום כח אלא מעצמו נבלע הדם בתוכו : [ו] **ושהה** שיעור צלייה׳ כדכתב בה"ג משום דיוצא הדם במליחה כמו בצלייה וכתבו רבינו לעיל סימן ל"ג ועיין בדברי חמודות : [ז] **ולכך** צריך להדיח כו'׳ כדלקמן סימן מ"ד :

דברי חמודות

רמ"א בת"ח כלל כ' דין י"ג דאינו נכון דהא דין ההוא נזכר באותו סימן בפני עצמו ולי אי משום הא לא קשיא דאע"פ שזה הדין נזכר בפני עצמו היינו בשני דגים אחד טהור ואחד טמא שהוא הדין המוזכר בהדיא בגמרא ובכאן למד הטור ממנו לענין דגים ועופות וא"כ אין זה כפל ומ"מ י"ל כדברי רמ"א דאף בעופות מלוחים דיגא הכי אלא מיירי שאחר ששהו שיעור מליחה מלח הדגים והניחם אצל העופות וכתב שכ"כ א"ו הארוך כלל י"ג ושכתב דאע"ג דכשאר איסור וכיתר אמרי' דאף לאחר שיעור מליחה מחשב כרותח (וכמו שיתבאר בסעיף קנ"ז) שאני הכא דאין איסור אלא משום דם ולאחר שיעור מליחה פולט כל דמו ואע"ג דאם נמצא מוהל על הבשר אף לאחר שיעור מליחה נוהגים לאוסרו (כמו שיתבאר לקמן סעיף קנ"ז) ה"מ כשהמוהל בעין והבשר מונח בתוכו אבל משום לחלוחית בעלמא שעל הבשר בזה לא נהיגינן איסור והגי לדגים בהדחה בעלמא כמו לבשר עכ"ל הארוך ועי"ל סעיף ר"ז בהיזה ענין צריך שיהיו מונחין יחד וכתב עוד רמ"א שם דין י"ד וז"ל כתב ב"י ואם העוף נמלח והדג תפל נמי טרפה במהרש"ם דשניהם מלוחים כמו שיתבאר בטהור תפל וטמא מליח ע"כ ואין דבריו נכונים דשאני הכא דאין איסור אלא משום דם שבעוף ומאחר דהדג לא פלט עדיין לא אמרינן כבולעו כך פולטו ואגב דפלט ציר דידיה פלט נמי דם שבלע וכמו שנתבאר גבי חתיכה שלא נמלחה שנפלה לציר (לקמן סעיף ר"א) ולהכי אמרינן בגמרא טעם האיסור דדגים רפי קרמייהו ופלטי מהר קודם שבולעין מן העופות אבל אם עדיין תפלין בשעה שבלעו שרי ע"י ביאור וימלחם כן נ"ל וכן משמע בא"ו הארוך כלל י"ז בשם הסמ"ג עכ"ל בת"ח ול"נ דאף הב"י לא אמר אלא שאוסרין עד שמלחם כמו שאכתוב שם גבי טמא מליח וטהור תפל ובהגהותיו כתב דהא דדג תפל ועופות מלוחין אסורים היינו דוקא שהדג פלט כבר דמו והודח וכו' משמע דכשלא הודח הוי כאילו הוא עדיין במלחו שפולט עדיין צירו (וכדאמרינן לקמן בסעיף ר"א) לענין בשר שנמלח ולא הודח אבל אין נ"ל לומר כן בדגים דהא מה"ט אסורין שפולטין אפילו ציר שלהן קודם שפולטין העופות את דמן וכדדייק רש"י בפירושו וז"ל הטור אבל בשר עופות עם דגים אסור למלוח לפי שהדגים פולטין כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו ע"כ : (קצא) וי"ל היכא שהדם מרובה כו'׳ ומדמתרץ ליה להרשב"ם משמע ליה להטור שכן הוא מסקנתו של רבינו ז"ל כך נ"ל סברת הטור אבל הב"י כתב שאין הכרע מדבריו כמאן ס"ל ואי איכא למידק דדבריו נוטים לאחת מהנה לסברת רש"י הוא דאיכא למימר דנוטים שהרי כתב בסמוך דנראה שלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה ואי כרשב"ם ס"ל הל"ל דלא נאסר מן הדגים והעופות ועוד דהא משמע בפ"ס ג"ה דהרא"ש כרבינו אפרים ס"ל וכ"כ הטור בסימן ל"ב שכך מסקנתו וכיון שהוא כתב דלדברי רבינו אפרים לא יתכן לומר פירוש הרשב"ם ודאי פשיטא דלא סבר כוותיה ולכן תמיהני על הטור שכתב שמסקנת הרא"ש כרשב"ם והרמב"ם כתב דעופות מותרים והרמב"ם פסק בפ"ו מהמ"א כדברי רש"י דעופות מותרין וכן הסכימו הרשב"א והר"ן ז"ל וכ"כ הגהת מיי' וכן הלכה עכ"ל וכ"כ בא"ו הארוך דכן נוהגין וכתב עוד בא"ו דהא דדגים אסורים דוקא שמונחין אצל העופות או תחתיהן אבל מונחים על העופות אף הדגים מותרין דמאחר דהעופות מותרין ואין איסור אלא משום דם שבעופות אין דם מפעפע מלמטה למעלה עד כאן וא"ת ואי נמי דהעופות קמיטי ולא בלעי ומותרים מ"מ לתסרו משום סכנה כי הא דכתבתי בסעיף ל"ג מממא דגמרא ר"פ כיצד צולין ההוא ביניתא דאטוי בהדי בישרא אסרה רבא מפרזיקא כו' כבר כתב רמ"א בתורת חטאת כלל כ' דין ע"ג בשם א"ו הארוך כלל י"ג דאין סכנה במליחה עכ"ל והע"ג דהתם בגמ' אמר מר בר רבא דאפי' במלחא אסור אין הפירוש דאפי' מלחו יחד ולא אטוו אלא ה"ק אפי' לאכלם במלח לבד ושלא לאכלם אח"כ יחד אסור שכיון שכבר נטוו כאחד שהסכנה באת מהטוויה עצמה וכיוצא בזה שפירש"י גבי אין עשין כו' דכתבו רבינו בסי' כ"א שהפת כולה אסורה ופי' רש"י ואפילו לאכלה במלח : (קצב) ונראה דלא נאסר מן הדגים אלא כדי קליפה דרותח דמליח כו'׳ וכמ"ש לעיל פרק ג"ה סי' כ"ד וכבר ביארתי שם בסעיף ק"ב דלא בכל דבר אמרינן הכי וגם כתבתי שם בסעיף ק"ה דהאן משערינן בכל מליחה בששים ולכך כתב רמ"א דבא"ו כלל י"ג כתב דאם אין ששים נגד העופות כל הדגים אסורים והכי נהוג ושכתב עוד הארוך דמ"מ אם לא נטלו קשקשים שרי משום דהוו לא רפי קרמייהו כדמסיק נמי רבינו והוה כשני חתיכות בשר שנמלחו ביחד דשרי : (קצג) בשלמא כל חתיכה מלוחה דעלמא כו'׳ והרשב"א כתב דאף חתיכה דעלמא אסור להשהות במלחו לאחר פליטת כל צירו לפי שחוזר ובולע מלחלוחית דם שעליו ושעל המלח וכ"כ הר"ן בשם הר"ר יונה וכתב הרשב"א שהוא מקובל ממנו שעד י"ב שעות פולט ציר ומ"מ אין ספק שאפילו עומד במלח יותר משיעור זה בקליפה סגי עד כאן וכתב הטור ס"ס ע' דלדעת רבינו יכול להשהותו כמו שירצה וכתב בש"ע דלכתחלה יש לחוש

ממתא

לדברי האוסרים ובדיעבד מותר וכתב בתורת חטאת כלל י"ד דין ד' דאף להאוסר בעובדא דרש"י לקמן סי' קנ"ז מותר הוא כיון שהוא בכלי מנוקב ועיין סעיף ר"א : (קצד) ואין לומר דלא אמרינן מליח כרותח כו'׳ ובסי' דלקמן כתב בהפך ושם יתבאר בס"ד בסעיף קנ"ט : (קצה) ומיהו יש עוד לומר טעם אחר שכל זמן שהבשר טרוד לפלוט כו'׳ וזה הטעם כתב הטור בר"ס ע' וכתב הארוך שכ"כ הפערים ושכ"כ הראב"ן דאפילו גלעות (פירש גדדין כמו גלע המשכן ור"ל דפנות) של איל וכבש שלמים או בשר שיש לו בית קבול ונמלא בו ציר שרי אך לכתחלה טוב להפך הגלעות כדי שיזוב הדם עד כאן וכתב מהרא"י בפסקיו סימן ס"ו וז"ל על הבשר שנמלח ולא הודח ונמלח שנית לא ידענא למאי ניחוש לה אי ניחוש שהמלח השני יבליע בחתיכה לחלוחית דם שעליה עיין באשר"י פרק כל הבשר בדיבור הארוך שמפרש דין מליחת בשר ע"ג בשר כתב שם דאין דרך המלח להבליע הדם [אלא] להפליטו ולמשכו אליו ותו מטעם הציר כמו שכתבתי ע"ש יתבאר לדין להתיר ע"כ : (קצו) ומ"מ בשר שבתוך הציר או בכלי שאינו מנוקב כו'׳ עיין לקמן בסעיף ר' שם יתבארו הרבה דינים בענין הזה : (קצז) ושהה שיעור צלייה׳ וכ"כ לעיל סימן ל"ג בשם בה"ג שכך היא שיעור המליחה ע"ש וכ"כ שם התוספות והרשב"א בת"ה וכתב המרדכי דלא נהירא לראבי"ה דאם כן נתת דבריך לשיעורין דלפעמים שהמדורה גדולה ונמצאת צלויה במהרה ונראה כמו שמצאתי בשם רש"י דשיעור מליחה כשיעור מיל ובא"ו פסק דשיעור מליחה כשיעור צליית אותה החתיכה עצמה והרמב"ם כתב שיעור מליחה כדי שיעור הילוך מיל וכתב המגיד שמצא להרמב"ן שכתב שיעור צלייה פירשו הגאונים כדי הילוך מיל וכתב בת"ה דמרגלא בפומייהו דאנשי שצריך להשהות הבשר במלח שעה אחת ויש לומר שנהגו העולם כדברי א"ו ושערי דורא שכתבו דשיעור מליחה כשיעור צליית אותה חתיכה עצמה לפי גדלה ועוביה והואיל ואין שיעור זה שוה בכל החתיכות קבעו העולם להם שיעור מוגבל ותפסו שעה לשיעור זה וסמך לזה מדאמרינן בפרק תמיד נשחט דאפילו גוף שלם כמו הפסח סגי בשעה אחת לצלייתו אבל נראה בשעת הדחק כגון לכבוד שבת ולכבוד אורחים יש לסמוך אדברי הרמב"ם שכתב בשם דשיעור מליחה היא כמהלך מיל דהיינו חלק שלישית שעה פחות חלק שלשים מן השעה כמו שהוכחנו ממהלך אדם בינוני י' פרסאות שהוא י"ב שעות ע"כ וכתב רמ"א שעל זה יש לסמוך בדיעבד או אפילו לכתחלה לכבוד אורחים או לצורך שבת אבל בלאו הכי כמנהג להשהות במליחה שיעור שעה ואין לשנות ע"כ ומו"ח ז"ל גם הוא כתב שיעורו של בעל תרומת הדשן והפליא עליו שהוא כבר השיג על בעל תרומת הדשן בלבושו שעל טור א"ח סימן רל"ג ורס"ז ולפי אותו השיעור שהגביל הוא ז"ל שם יהיה השיעור רביעית ומחצית רביעית משעה שהם ת"ה חלקים וכבר נפלאתי עליו בכל זה בפ"ק דברכות בספר מי"ט סימן י' וגם שם כתבתי דלהרמב"ם הוא תל"ב חלקים : (קצח) מ"מ אותו דם שבמלח נדבק כו'׳ ובשערי דורא כתב דמיהו נהגו העולם לאסור אפילו שהה בכלי מנוקב תחלה ורגילין להתיר ע"י קליפה מאחר ששהה בכלי מנוקב כדי שיעור מליחה ע"כ וכתוב בהגהת אשר"י דמטעם זה יש להתיר בשר הנופל לתוך ציר היוצא מן הבשר אחר ששהה כדי מליחה שהדם נדבק במלח ואין לו כח ליכנס בבשר ע"כ אבל התוספות והמרדכי כתבו המעשה דרש"י שאין להקל שכבר נהגו העם איסור וכ"כ הגהת מיי' בשם סמ"ג וכתב בש"ע דלכתחלה יש לחוש לאסור בשניהם אבל רמ"א כתב בת"ח ריש כלל י"ד במעשה דרש"י שבש"ד כתוב דנהגו להתיר ע"י קליפה והכי נהגו כמ"ש מהרא"י בהג"ה וכן מצאתי כתוב בשם מהר"י בריי"ן וכן נראה מסקנת ב"י ודלא כא"ו הארוך דכתב דנהגו לאסור כולו דבודאי הם המקילין לסמוך עלייהו בקליפה דהא האשר"י והסוי"ד וראבי"ה מתירין לגמרי וכן עשה רש"י מעשה וכל זה לא מיירי אלא בשלא הדיחו קודם שנתנוהו לכלי שאינו מנוקב אבל הדיחו שרי לכ"ע כן קבלתי ופשוט הוא עכ"ל ומ"ש בשם הב"י אין נראה כן ממ"ש בספרו הש"ע כמ"ש לשונו וגם בב"י עצמו אין הכרע לזה וכתב עוד הארוך כלל י' דאין לאסור אלא מה שבתוך הציר דלא גרע מאילו נפל לציר גמור דמה שחוץ לציר מותר וגם הכלי אסור ע"כ וכן משמע בהג"ה ש"ד בשם מהרי"י וכתב עוד הארוך דאין חילוק בין איכא ששים בבשר שבציר נגד הציר או לא ע"כ וכתב עליו רמ"א בת"ח שם דין ב' דאינו נראה לו דודאי אם היה ששים בבשר שבציר נגד הציר היה שרי דלא דמי למולח בכלי שאינו מנוקב (לקמן סימן מ"ע) דלא מהני ששים דהתם איכא טעמא לאסור דחיישינן דהדם פירש ממקום למקום ולא ה"ל מקום לצאת משא"כ כאן שהרי כבר שהה בכלי מנוקב שיעור מליחה לכן נראה דודאי בדאיכא ס' שרי לדבריו דס"ל דכולה אסור בדליכא ס' אך נראה דלדידן דקי"ל דסגי ליה בקליפה בדאיכא ס' קולפים דכל מקום דסגי ליה בקליפה אין מבטלין בס' דאין האיסור מתפשטת בכולו להתבטל בס' ע"כ וכתב בכלי

נמי

תפארת שמואל א) ולא שייך למימר מישרק שריק וכו'׳ נ"ב ובטור י"ד כתב שמסקנת א"א הרא"ש כהרשב"א ואני לא הבנתי כן דהא הרא"ש לא בא ליישב אלא לפי סברא זו דמקשינן עליה והלא אין חתיכה נעשית נבילה אלא במקום שהאיסור יכול להלך שם וכו' אבל קושיא הראשונה במקומה עומדת דבע"כ דלא כרבינו אפרים דס"ל אין חתיכה נעשית נבילה גבי דם להדיא והרא"ש וטור פסקו כר' אפרים אם כן לא מקיימינן הך פיסקא כלל ודו"ק :

הוא במלח ומתייבש בתוכו ואין לו כח להבלע בבשר · ואע"פ שנמוחה בתוך המוהל כדפרישי' לעיל גבי גומות · ואם באנו לאוסרו [ח] מחמת (דם) המלח שעל הבשר א"כ נאסור כל בשר שמניחין אותו במים להדיחו כי נמחה המלח והדם שבתוכו ונבלע בבשר · דמה לי מים ומה לי מוהל דשניהם שיתר הם · אלא ודאי דם המלח נתייבש בתוכו ואין לו עוד כח לצאת (קצט) [ט] א"כ פסק כח המלח מחמת שהפליט את הדם מן הבשר ויצא כח המלח עם הדם ומחמת אותו מלח לא יחשב עוד כרותח לאחר גמר פליטתו · ולא דמי לבר יונה דנפל [לכדא] דכמכה שהיה נחשב כרותח אם לא היה הכותח נאכל מחמת מלחו · [י] דהתם לא פסיק כח המלח :

לט וכתוב בסה"ת בשר שנמלח ונתנוהו על בשר שלא נמלח ובלע מן הבשר שנמלח (ר) ימלחנו (רא) [כ] דכמו שפולט את דמו כך פולט את הדם שבלע : מ רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר טריפה אתא לקמיה דרבא אמר ליה [ל] הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפה שלהן · ואע"ג דטריד לפלוט ולא בלע דם · (רב) הציר מיהא בלע* :

מא [מ] [דף קיג ע"א] דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר (רג) והוא שהיה טהור מליח וטמא תפל דהשתא לא פליט הטמא (רד) ולענין מליח כרותח לא שייך תתאה גבר [נ] ולא עילאה [ס] ואפילו קליפה לא בעי · [ע] והא דאמרינן (לעיל סימן לד) גבי תתאה (גבר) ועילאה אדמיקר ליה בלע [פ] היינו דוקא בחום של גלי : מב ויש לי ללמוד מכאן (רה) שאם עשה גבינות *בדפוסי העובד כוכבים ומלחן בתוכו אין נאסרות דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל דאין שייך מליחה בעץ *ולא נאסר העץ ע"י מליח כרותח (רו) ומעשים בכל יום דמלח הנתון בקערה שמשתמשין בה בשר לוקחין ממנו לתת בתוך חלב ולא חיישינן שמא בלע מן הקערה · וא"ת כיון שנמלח הטהור ומונח על הטמא או תחתיו או בלבו הרי נמלח גם הטמא ממלח שעל הטהור וי"ל שנמלח מכל לדין רק לא במקום שהוא דבוק לטמא (רז) א"כ אחר שנמלח [צ] הטהור מגיע לטמא ובמה שהוא נוגע בטמא אינו נחשב כרותח להיות פולט · דהבשר אינו יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה [ק] *אבל אם היו שניהם מלוחין [ר] אסורין · ואין צ"ל שאם היה הטמא מליח והטהור תפל שהוא אסור :

הגה"ה

*אבל ציר דגים דרבנן הילכך בשר שחוטה ספק אם נמלחה עם נבילה הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא · אבל בדגים ספק אם נמלחה עם דגים טמאים ספק דרבנן לקולא · מרדכי :

הגה"ה

*וראבי"ה פליג ואומר דאין הדפוס נקרא טמא תפל כי הדפוס כרוך המלח של גבינות העובד כוכבים קבל טעם

סייעו טמא מליח ובשמכניסים בו טוב גבינות כשירים מלוחין נאסרו דבכה"ג לא מהני כלי מנוקב כדמוכח בסך דרב מרי בר רחל דדרך הציר למיסרך ולהבלע ואסור אפילו בדיעבד אם הדפוס בת יומא ודמי לקערה שמלח בה בשר דאסור לאכול בה רותח · מרדכי :

*ותמה ר"י מה שנוהגים להגעיל כשישראל רוצה להשתמש בהם ואיני יודע למה תמה הגאון דהא דג טהור מליח שמלחו עם דג טמא תפל מותר דקתני בדיעבד ולכתחלה לא והני דפוסים נמי אפשר דבדיעבד שרי ואפילו בדפוס בן יומא ובלבד שהדיחוהו יפה שלא היה האיסור בעין אבל לכתחלה יחמיר להגעיל · ובשר וגבינה אם שניהם מלוחים יחד שניהם אסורים שניהם בולעין זה מזה ואם בשר מלוח וגבינה תפל גבינה אסור ובשר מותר וכן להפך וכן שני חתיכות טריפה וכשירה והטריפה מלוח וכשירה תפל הכשירה אסורה ואם הטריפה תפל והכשירה מלוח מדית המלוח במים היטב במקום שהיו נוגעין ודיו בלא קליפה וגרידה · מה"ו :

*וכן בשר וגבינה [שניהם] מלוחים שניהם אסורין דלא שייך למימר כבולעו כך פולטו אלא בדם ואפי' אם הבשר לא נמלח רק קצת כעין לגלי ואינו חשוב רותח לאסור את מגעו מכל מקום ציר הנוטף ממנו אותו הציר חשוב רותח דאינו נאכל מחמת מלחו כי אם ע"י טבול והבשר או גבינה שנתייבשו ונמלח מקודם ואינן לחין מבחוץ אפי' נוגעין זה בזה אין אוסרין זה את זה *) כי אם כשהן לחין מחמת המלח שקרוי רותח שמפליט הלחלוחית ואדרבה ההדחה מסירה הלחלוחית [והמלח] · מה"ו : ואם מלחן יחד וסלקן קודם גמר פליטתו כתב ראב"ן שמותר ואין נראה לראבי"ה דציר נבילה חזק הוא ומבליע אפילו קודם גמר פליטתו ע"כ · מרדכי :

*) נ"ל ואפילו אם לחין מחמת ההדחה ועיין במרדכי

אמר

רש"י מ אמלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה · בכלי מנוקב כמשפט המולחים בשר וקמבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דגבי דם לא חיישינן לדלמא פליט עליון ובלע תחתון דאמרי' כל זמן שטרודים בפליטה אין בולעין ושניהם נחין יחד מפליטתן ה"נ לא שנא או לא : א"ל הטמאים · ה"א יתירה דגבי טמאים לכם בכל השרץ : לאסור צירן ורוטבן וקיפה · פירמ"ת בשר ותבלין הנקפה בשולי הקדירה וכיון דצירן אסור מיתסר הבשר השחוט מחמת ציר הטרפה שהוא טח ליבלע מן הדם : מא תפל · מבלי מלח דהשתא לא פליט טמא מידי אבל שניהם מלוחים דטמא נמי פליט אסור וכ"ש טמא מליח וטהור תפל :

מעדני יום טוב

[ח] מחמת המלח שעל הבשר גרם . וכן הוא בתוס' ומקיימי לפי שיש בו רוב מלח שעל הבשר ואין נאכל מחמת מלחו ליחשב כרותח ולאסור את הבשר : [ט] א"נ פסק כו' ובסימן דלעיל כתב דאין לומר כן כו' ע"ש : [י] דהתם לא פסק כח המלח · שאינו נפסק מחמת הככה שהרי לא פלט כלום סמ"ג : [כ] דכמו שפולט את דמו כך פולט את הדם שבלע · וכך מסיק הר"ן בשם הר"ר יונה וכתב דלא דמי [illegible]

במליחה דאי בבישול היינו רוטבן אלא ציר במליחה ורוטב בבישול וכי תימא לרוטבן איצטריך והכי צירן מנא לן ליתא דרוטב בבישול פשיטא דאסור ואוסר דהיינו טעם כעיקר אלא ודאי לצירן איצטריך והאי קרא דהטמאים בשרצים כתיב ואפשר דליכא למגמר מיניה לשאר איסורין דמה לשרצים שכן מטמאים בכעדשה ונגמלא בפרק העור והרוטב מפרכינן מהיכא קי"ל אלא דהכא לא איכפת לן כיון דודאי איתרבי לן והכי הוא אורחא בגמרא עכ"ל : [מ] דג טהור שמלחו · גרסינן והוא בדף קי"ג ע"א : [נ] ולא עילאה גבר · גרס וכן הוא בתוס' : [ס] ואפי' קליפה לא בעי · דמותר דהכא היינו מותר לגמרי ואפילו בלא קליפה דהא מליח שאוסר אינו אוסר ביותר מכדי קליפה כמ"ש רבינו בפרק דלעיל סימן כ"ד ועיין בד"מ : [ע] והא דאמרינן בפרק כיצד צולין · ומייתי ליה לעיל סימן ל"ד : [פ] היינו דוקא בחום של גלי · כלומר ולאפוקי בחום שהוא פחות מחום של גלי אבל לאו למימרא דהכא מיירי בחום של גלי ולא בחום אחר כלל דאדרבה מוכח דמיירי בחום של בישול כמו שכתבתי שם בד"מ סעיף קע"ט ע"ש אלא הכא לא אתא אלא לאפוקי חום של מליח שהוא פחות מחום של גלי וז"ל הסמ"ק סימן ר"ה ויש לתמוה דכיון דמליח כרותח א"כ ה"ל להשוות מליחה לחם מחמת האור וי"ל נקוט האי כללא בידך דלעולם אין האיסור נפלט ונבלע בהיתר אא"כ יש כח באיסור עצמו או מחמת חמימות האור או מחמת מליחה אך בזה יש חילוק דמחמת האור אותו שהוא גובר מרתיח את חבירו או מצנן את חבירו כי כן הוא דרך תולדות האור אבל מחמת מליחה אין כח באותו שהוא תפל לבטל כח המליחה וכן אין כח במליח לעשות התפל מליח כי כן הוא דרך המליחה דאינה יכולה להתבטל כי אם על ידי הדחה והשתא ניחא דגבי חום מחמת האור אזלינן בתר תתאה אפי' תתאה היתר משום דתתאה גבר וה"ל חם לתוך חם דהוסר את הכל אי תתאה צונן ועילאה חם אפילו אם עילאה חם הוא האיסור אינו אוסר אלא כדי קליפה משום דתתאה שהוא צונן גבר ומצנן את העליון שהוא האיסור ומבטלו מחמימותו וה"ל איסור צונן ולכך אין האיסור יכול להפליט בהיתר יותר מכדי קליפה [וככדי קליפה] מיהא בלע דאדמיקר ליה בלע אבל לענין מליחה שאין זה מבטל את זה כדפרישית לא אזלינן בתר תתאה אלא בתר האיסור עכ"ל ובסי' דלקמן כתב רבינו לתרץ דאע"ג דטמא תפל בעלמא הרי מקבל מליחה מהטהור שנמלח ועיין עוד מה שאכתוב שם בסוף הסימן בשם הרשב"א : [צ] ה"ג בד"י הטהור נוגע לטמא : [ק] אבל אם היו כו' · סיומא דמלתא דבסימן דלעיל הוא : [ר] אסורין · דטמא פולט ציר וטהור בולע וציר דג טמא אע"ג דמדאורייתא לא מתסר כדמוכח בפרק אין מעמידין מדרבנן מיהו אסורין והנ"ל שהיה טמא מליח וטהור תפל שהוא אוסר משום דטמא מליח פולט ציר וציר זה שהוא רותח מחמת מלח נבלע בטהור ואוסרו ואע"פ שהטהור אינו מליח כ"כ מחמת בליעתו שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולעיל אמרינן דלא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו היינו לומר שאין הבשר רותח אבל מ"מ ציר זה המופל עליו רותח הוא ונבלע בו ומיהו הבשר צונן חשבינן ליה דמש"ה אמרינן טהור מליח וטמא תפל מותר שאע"פ שנבלעין בתוכו טפות רותחות מן הטהור אע"פ כן אינו מתחמם כל כך עד שיפלוט כ"כ הר"ן וז"ל הרשב"א בת"ה הארוך לא אמרינן איידי דטריד טהור למפלט לא בלע דלא אמרו אלא גבי דם דשריק אבל גבי ציר ורוטב אסורין לא דמסרך סרוכין א"כ במקום פליטה

מרובה

דברי חמודות

מני אין מעברין כי אם בקליפה ועיין לעיל סעיף קמ"ז : (קצט) א"נ פסק כח המלח כו' · בתרומת הדשן סימן קנ"ט דכ"כ סמ"ג הך שיטה וכתב עלה דטעם הגון הוא ובמרדכי בשם ראבי"ה כתב נמי דאמרינן מליח הרי הוא כרותח דהוא דוקא בעוד המלח בכחו אבל לאחר שנתמלא מן הדם שמשך לחוץ פסק כחו והויא ליה כצונן אבל באור זרוע כתב דאפי' יש זמן מרובה קצת שנמלח ועדיין הוא לח ויש לחלוחית המלח והציר שעליו יש לחשבו כרותח עד שיהא יבש ונעכר לגמרי שאין בו לחלוחית [illegible]

שנמלח ומלא עליו א"כ ציר ומאחר דגם שם קי"ל דסגי ליה בקליפה ה"ה כאן כן נ"ל עכ"ל וכתב עוד בסוף כלל י"ד וז"ל ואם הניח הבשר לאחר שיעור מליחתו לכלי הולכת שמלוכלך קצת הוה כרותח ואסור אם אין שם ששים מן הלכלוך אפי' לפי מעשה דרש"י דאע"ג דחשבינן לציר זו למוהל בעלמא מ"מ כרותח מחשב אפי' לאחר שיעור מליחתו כמ"ש בעי"ד סי' ע' וכן הוא בהגה' ש"ד דאם הניחו לכלי הולכת מלוכלך דנאסר אם אין ששים ומשמע עוד שם דאפי' אם היה שם מעט מים אפ"ה מחשב כרותח ולא נהיגין הכי (כמ"ש בסעיף דלקמן) דבאיכא שם מים לא מחשב כרותח וכ"ל עוד דדוקא בכלי הולכת מלוכלכת אבל אי אינו מלוכלך לא נאסר הבשר אע"ג שהכלי בן יומו דאין כח ברותח דמלח להפליט מכלי (עיין לקמן סי' מ"ב ובסעיפיו) ע"כ וכתב בעי"ד בש"ס ס"ט מצאתי כתוב באגרת תשובה להר"ר יונה ז"ל הבשר לאחר שנמלח אע"פ ששהה במלחו כשיעור הראוי לשאות אסור לאכול ממנו עד שידיחנו יפה יפה (ועיין לקמן סי' מ"ד) ואסור לחתוך ממנו בסכין עד שהדיח הבשר יפה ואם חתכו בסכין צריך להגעיל הסכין ברותחין ע"ג האש לפי שהמלית הרי הוא כרותח ע"כ והוא חולק על פסק של רש"י במעשה שלפניו וכ"כ הב"י וכתב רמ"א בת"ח סוף כלל י"א דבתרומת הדשן סי' ס"ב פסק דאין מליחה לעץ ומתכת ושרי אף לכתחלה אפי' אם יש גומות בסכין וכתב שם בספרים דידן ליתא להאי פסקא דרבינו יונה וכן נ"ל ואע"ג דיש לדחות טעמו של תרומת הדשן דהא דאין מליחה לעץ היינו דוקא להפליט מן הכלים אבל לענין בולע שפיר יש מליחה לעץ מ"מ נראה דשרי מטעם אחר דהדם מסרק סריק ואינו נבלע בסכין דהא אפי' בגלי שרי סטור יי"ד (וכך המסקנא לעיל סעיף קפ"ד) ומאחר דבגלי שרי כ"ש במליחה וכ"כ בא"ה הארוך כלל ל"ז דבמליחה אפי' לכתחלה שרי לחתוך בסכין אך צריך אח"כ להדיח הסכין ודוקא בעוד הציר לח על הסכין סגי בהדחה אבל אם נתקשה עליו צריך נעיצה ע"כ (וכ"ל דנעיצה י' פעמים בקרקע קשה קאמר כההוא דסוף מסכת ע"ז) והכי נהוג ודוקא לאחר ששהה שיעור מליחה אבל תוך שיעור מליחה אסור לחתכו דע"י החתיכה יוצא דם בעין עליו ויש לחוש שלא יאסר הבשר מדם בעין שעליו שיבלע בו ע"י הציר שעליו (כמו שיתבאר בסעיפי סימן מ"ו) וכתב עוד בא"ו הארוך דה"ה אם חתך בסכין של איסור מקונח היטב בשר מלוח דשרי דאין מליחה לכלים והכי נהוג דכן משמע מדברי תשובת הרשב"א ע"כ ולקמן בסעיפי סימן מ"ב אכתוב בזה בס"ד בענין אין מליחה לכלי גם עיין לקמן בסימן מ"ד יתבארו דיני הבשר לאחר מליחה קודם בישול וכבר נתבאר בפ"ק סעיף ס"ב לענין גלי : (ר) ימלחנו · וכתב בהגה' ש"ד דקודם לכן צריך להדיחו מן הציר דאל"כ הוה כבשר שנמלח ולא הודח ובא"ו הארוך כלל ה' כתב דמיהו בדיעבד אף אם לא הדיחו כלל תחילה מן הציר שעליו ומלחו שרי דציר הדם דרבנן אמרינן ביה כבולעו כך פולטו : (רא) דכמו שפולט את דמו כך פולט את הדם שבלע · וכתב הטור ס"ס ע' דבשר שנמלח כבר ופלט כל דמו שמלחו עמו בשר אחר אסור דכיון שפלט כבר דמו אינו חוזר ופולט דם שבלע ויש מתירים גם בזה ע"י מליחה ולא נהירא ע"כ וגם הרשב"א בת"ה סתר לסברת המתירין ממה שאסרו דגים שמלחן עם עופות לעיל סי' ל"ז ואילו היה להם היתר במליחה לא אמרו אסורין ולא היו שותקין מללמד עליהם את ההיתר ע"כ וכבר כתבתי כן בשם הר"ן בסעיף קפ"ט וכתב עוד הטור שהרשב"א חולק ג"כ על הדין של ספר התרומה ואוסר ליתן בשר שלא נמלח קודם פליטתו ובב"י העתיק בשם ספר תורת הבית קודם גמר פליטת דמו ונמשך אחר זה הלשון בספרו הש"ע שגם שם כתב קודם פליטת דמו וזה תימה לי דמשמע שאם פלט דמו אע"פ שעדיין פולט צירו אין כאן איסור והאי דמה לי שיבלע מן הדם ומה לי שיבלע מן הציר והאיתי בספר תורת הבית (ומצאתי) שכתב בבית שלישי שער שלישי לאחר גמר פליטת צירו ועל כל אלו חלוקי הדינים מסיק הב"י דלענין הלכה לכתחלה יש ליזהר בכל הדברים האלו לחוש לדברי האוסרין אבל בדיעבד יש לסמוך על דברי המתירין ע"כ ורמ"א כתב דחתיכה שנמלחה ופלטה כל צרכה ונפל אצל בשר שלא שהה עדיין שיעור מליחה אפי' בדיעבד נוהגים לאוסרו כההיא דכתב רבינו עצמו בפרק ג"ה סי' י"ג דמעשים בכל יום שאוסרים בשר ששהה כדי שיעור מליחה שנפל לציר פליטת דם ואפי' לגלי אלא דבתורת חטאת כלל ו' דין ה' כתב שהר"ם מחלק בין נפל לבשר שלא שהה כו' לבין נפל לציר כו' דאם נפל לציר אסור מיד אחר שיעור מליחה וסמך עצמו על זה הלשון של רבינו דפ' ג"ה וכן לשון התוס' שם שכתבו לאסור בשר שנפל לציר אחר שיעור מליחה וכתב הוא דלשון ש"ד וטו"ד לא משמע כן אלא נראה משם דהכל דין א' הוא בין שנמלח עם בשר לאחר שיעור מליחתו בין אם נפל לציר או הציר עליו וכן הסברא נותנת דכולה חד מילתא הוא והפוסקים הנ"ל נקטו שיעור מליחה ור"ל עם שיעור פליטתו וכן משמע מל' שערי דורא וי"ד שנקטו ג"כ שיעור מליחה ופי' דהיינו שיעור פליטה ודוק מיהו נראה להחמיר דאפשר לדחוק וליישב דברי שערי דורא וי"ד ומאחר שפשט הפוסקים נראה לאסור לאחר מליחה כשנפל לציר או הציר עליו טוב להחמיר אע"ג דמדינא נ"ל מה שכתבתי וכן משמע ל' האשר"י פרק כל הבשר דכל זמן שפולט לציר אינו בולע מציר שאלו אע"ג שמונח בה וע"ש גבי הא דמקשה שם למה לא יאסרו החתיכות התחתונות משום ציר שבין החתיכות וע"ש וע' עוד לקמן בסמוך ובענין אימת נקרא פליטת כל צרכו כ' רמ"א שם דנחלקו בזה כמו שכתוב בש"ד ובהגה' שערי דורא כתוב דנוהגים כדעת הגאונים דיום או יומים פתוחים לפלוט ואח"כ נוהגים לאסור אפי' בדיעבד עכ"ל מהרא"י בהגה והכי נהוג דאם נמלח קודם יום אחד נקרא פליטת כל צרכה ואם נפל אח"כ לציר או נפל ציר עליו טריפה עכ"ל רמ"א ונ"ל דל' יום או יומים הוא לשון הפסוק אם יום או יומים יעמוד דהיינו מעת לעת כדפירש"י בפרשת משפטים ולפעמים נקטי הפוסקים לשון המקרא בדרך לשון נאות דאם אין אתה אומר כן לא יתכן הלשון שכתב והכי נהוג דאם נמלח קודם יום כו' דהכתי נמלח קודם יום א' לא נזכר כלל ובסמוך כתב בהדיא בשם מהרא"י שסובר מעת לעת וכתב עוד רמ"א דטוב להחמיר אם נמלח קודם י"ב שעות כמ"ש הטור שכן קבל הרשב"א (וכתבתיו לעיל סעיף קנ"ג) אבל קודם לכן נראה דשרי דאמרינן איידי דפלט ציר דידיה פולט מה שבולע וה"ה אם נמלח בשר אצלו דשרי אם הוא תוך י"ב שעות למליחתו הראשונה והסומך אדברי מהרא"י שכתב לנהוג להתיר מעת לעת כדעת הגאונים לא הפסיד וכתב עוד רמ"א דנ"ל דכל זה דוקא אם לא הודח ממליחתו הבשר שנפל על הציר דאז עדיין הוא תמיד בפליטתו ולכן פולט גם מה שבלע אבל אם הודח לאחר מליחתו לא אמרינן דיחזור וימלחנו ויצא הציר שבולע ע"י הציר שבגופו כמו דאמרינן גבי חתיכה שלא נמלחה כלל שנפלה לציר דמאחר שנמלח פעם אחת והודח נסתמין נקבי הפליטה ושוב לא יפתח בשביל הציר שבו ואפשר שלענין זה נקטו הפוסקים הנזכרים לעיל שיעור מליחה דבכה"ג הוא וכן נ"ל עכ"ל ואע"פ שדין זה דבשר שהודח אחר שיעור מליחתו כו' כתוב כבר בדברי הר"ן לאסור אין לתמוה על רמ"א דתלאו בדנפשיה וכתב שכן נראה לו לפי שהר"ן הוסר ג"כ קודם שהודח ורמ"א קאי לאסור אף לדברי המתירין כשעדיין לא הודח וכתוב באיסור והיתר הארוך דהא דצריכין בשר שלא נמלח ונפל לציר דוקא שלא שהה שם שיעור כבישה דאל"כ פשיטא דאסור מטעם דכבוש כמבושל ועיין עוד לקמן סי' מ"ט וכתב בהגהת שערי דורא חתיכה שלא הודחה ולא נמלחה שנפלה לציר הוה כחתיכה שלא הודחה ונמלחה שיתבאר לקמן סימן מ"ו עוד כתוב באיסור והיתר כלל ה' שדם בעין שנפל על חתיכה שנמלחה אע"ג שלא שהתה שיעור מליחה טריפה ואם נפל אפילו דם בעין על הבשר שלא נמלח עדיין פשיטא דהבשר השניהן נוהגין ע"כ ולקמן סימן מ"ט יתבאר דלא אסרינן בשר שנפל לציר אלא מה שבתוך הציר ע"ש וכתב רמ"א דמיהו מה שבתוך הציר נאסר מיד ואין שיעור לדבר וכתב בהגהת שערי דורא והביאה בית יוסף סימן ס"ט ציר שנוטף ע"ג קרקע ועדיין הקרקע לח ונפל לתוכו חתיכת בשר על אותו מקום לא נ"ע שמא הקרקע הוה ככלי מנוקב ואגב דאזלי לא בלע או שמא אין הקרקע ככלי מנוקב ונאסר הבשר ע"כ וכ"כ בארוך כלל ה' דראוי להסתפק אם הקרקע מקרי כלי מנוקב ומאחר שנסתפק ראוי להחמיר עכ"ל ועיין בסעיף ר"ל וכתב רמ"א בכלל ו' דין ח' דנראה שמ"מ אינו צריך רק כדי קליפה מקום שנוגע בקרקע לציר אבל מה שלמעלה ממנו שרי דלא גרע מחתיכה שמונח בציר ותניה חוץ לציר (כמו שיתבאר לקמן סימן מ"ט ע"כ) וכתב עוד בהגהותיו דבשר שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב ונאסרה כדלקמן סימן מ"ט דינה כאילו נגעה בציר וכתב עוד בתורת חטאת כלל ו' דין י' וז"ל כתב האגור בשר שנמלח ונפל למים שנתאדמו מפני שהדיחו בהן בשר אפילו אין במים ששים נגד הדם וכן ציר שנפל לתוך מים או מים שנפלו לתוך ציר ואח"כ נפל בשר לתוכן כשר דהמים מבטלין את הציר ויש אוסרין וכן דעת מהר"ם סי' כ"ח דאם נתאדמו המים מן הבשר תורת ציר עליהן ואין נוהגין כן אלא נוהגין להתיר בדיעבד אם יש מים בציר וכמ"ש בהגהת שערי דורא וכ"כ באיסור והיתר כלל ז' דאפי' מים מועטים מבטלים את הציר שאינו נחשב עוד כרותח וכן משמע בתרומת הדשן סי' קע"ד וכתב המרדכי פרק כל הבשר הואיל וציר בשר דרבנן ספק מים ספק ציר כשר דספקא דרבנן לקולא ע"כ וכן הוא ברוקח עכ"ל : (רב) הציר מיהא בלע · וכל שכן כשלא נמלחה הכשירה דלא טרידה לפלוט דבלעה ציר וכדלקמן בסוף סימן מ"ב וכתב בתורת חטאת ריש כלל ד' דאסרי' אפי' לא הניחם ביחד עד שנגמרו פליטתן ודלא כראב"ן דמתיר אם סלקו קודם גמר פליטתן וכתב עוד דאפי' לא נמלחו יחד ואחר ששהו שיעור מליחה הניחן ביחד אסורין דאף לאחר שיעור מליחתו מחשב הציר רותח כמו שנתבאר לעיל סעיף קנ"ט וע"ש ומסיק הב"י דלא אסר רבא אלא בכדי קליפה כדין מליח שאינו אוסר אלא כדי קליפה והוא שאין האחד מהחתיכות שמינה וכל זה היא ג"כ סברת רבינו בפ' ג"ה סימן כ"ד אבל כבר ביארתי שם סעיף ק"ז דאנן נהיגינן לאסור בכל מליחה בששים ובכשרה מלוחה וטרפה תפל דינו כדלקמן בסעיף הסמוך כתוב עוד רמ"א בתורת חטאת שם סעיף ב' שכתוב בשערי דורא ציר של בשר נבילה דאורייתא ובהג"ה שם דהכי קי"ל ודלא כתשובת הרמב"ם דאף ציר נבילה דרבנן מקבלת מהרי"ב ומהר"ם עכ"ל א"כ אזלינן בספיקא לחומרא ע"כ : (רג) והוא שיהיה טהור מליח וטמא תפל · כתב ב"י בשם הגה' שערי דורא וז"ל מעשה היה שנמלח חלב נונו על דגים מלוחים והתיר ר"י מפני שהוא טהור מלוח וטמא תפל ואני מסופק דכיון שהחלב לא ורך כ"כ א"א שלא בלע פורתא אבל רבינו משולם כתב שגם החלב מותר עכ"ל ונלה לומר אם הוא חלב חיה ומיהו שייך בחלב ג"כ איסור דם דמש"ה ה"ל למיסר אי לאו דטמא תפל : (רד) ולענין מליח כרותח לא שייך תתאה גבר כו' · אבל הרשב"א סובר דגם במליח שייך תתאה גבר כו' וכ"מ אם יש באחד מהחתיכות שומן דלכ"ע אף במליחה צריך ששים ואם ההיתר תפל למטה לא בעי אלא קליפה וקליפה מיהא בעי דאדמיקר ליה בלע ומ"מ כתב רמ"א והגו כסברת רבינו ז"ל : (רה) שאם עשה גבינות כו' · ומשמע דלכתחלה מיהא לא יעשה כן כ"כ המרדכי דלכתחלה אסור משום הרחק מן הכיעור וכתב בשערי דורא דלכתחלה יש להגעילן וכתב רמ"א בתורת חטאת כלל פ"א דין ח' דבדיעבד שרי אפילו היה הדפוס בן יומו כ"כ הא"ז ומהרא"י בש"ד וכתב הרשב"א בתשובה הביאה הב"י סימן ק"ה ובסי' קל"ז וז"ל מותר למלוח בשר בכלי שמכניסין בו יין לקיום עד שלא נכשר הכלי חדא שאין מלח מפליט כלי ועוד שה"א לבא לידי נתינת טעם ומבטלין איסור משהו וכ"כ הראב"ד והראייה קנקנים של עובד כוכבים ישראל נותן לתוכן מים לשתיה ועוד דאיידי דטריד למיפלט דמה לא בלע עכ"ל וכתב רמ"א בתורת חטאת כלל י"ז דין ג' דיש ללמוד ממנו דאף בכלי שאינו מנוקב אמרינן דאין מלח מפליט מה שבתוכו וכן משמע מדברי כל הפוסקים דלא חלקו בדבר ודלא כאו"ה דכ' סא דאין מליחה לעץ דוקא בכלי מנוקב אבל בכלי שאינו מנוקב אסור ודבריו אינן נראין אלא דמלח אינו מפליט כלל מה שבלע ושבמתכות או חרס וכן משמעות כל הפוסקים ע"כ ומשמע דאפי' לכתחלה מתיר וכן עוד ממ"ש בהגהותיו בסימן ס"ט סעיף ע"ז כמו שכתבתי את דבריו לעיל סעיף קט"ז וכן בסעיף קל"ז סעיף ד' בשם העתיק הש"ע לדברי הרשב"א למלוח כו' ומשמע דלכתחלה קאמר ולא הגיה רמ"א עליו כלום אבל בסימן ק"ה סעיף י"ב כתב דדוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לכן גם בת"ח שם דין ד' כתב לחלק בין נשתמש בו איסור חמין דאסור לכתחלה להשתמש בו היתר אפי' בצונן ובין אם נשתמש בכלי איסור צונן דאז מותר לכתחלה להשתמש בו היתר צונן וכ"כ ג"כ בהגהותיו סי' נ"ה סעיף ב' וכתבתיו לעיל סעיף ק"ח א"נ אם כתן הכלי תחלה היטב דאז מותר לכתחלה ואפ"ה מסיק דמ"מ נ"ל דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין ובדיעבד שרי בכל ענין וכ' עוד דבשעת הדחק כגון שנתאכסן בבית העובדי כוכבי' כדיעבד דמי ע"כ ומדבריו שברמזים שם דין ג' ודין ד' שמסיק כשיטה דמחלק בין כלי שנשתמשו בו בצונן דאם נשתמש בו בצונן שרי אף לכתחלה והיינו כהגהתו דבסימן נ"ה סעיף ב' : (רו) ומעשים בכל יום דמלח כו' לוקחין ממנו כו' · ומשמע דאף לכתחלה קאמר וכ"כ בא"ח בשם הרא"ה כלים של עובדי כוכבים שהודחו יפה מותר ליתן בהם תבלין וכן בצל וכיוצא בו חריף שאינו מגיח דבר קשה יכם ע"כ בב"י סי' ק"ה ודלא כאו"ה דכתב כלל ג' דלכתחלה יש ליזהר דילמא הוה שומן בקערה דלהא לא חיישינן מיהו אם היה שם שומן אסור והתוספות והסמ"ג כתבו דהמחמיר בכל זה תבא עליו ברכה תורת חטאת כלל י"ז דין ב' ועיין לעיל סי' כ"ט ובסעיפיו : (רז) א"נ אחר שנמלח כו' · וזה התירוץ תופס הטור סימן ע' עיקר וכ"כ הרשב"א בת"ה וכן נראה מדברי המרדכי וכתוב בהגהות אשר"י אם הטריפה תפל והכשרה מלוח מדית המלוח במים היטב במקום שהיו מגעים ודיו בלא קליפה ובלא גרידה אבל הר"ן כתב דלאו בנוגעים זה בזה עסקינן אלא

שעומדים

מג **אמר** שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו [ש] אלא א"כ מולחו יפה יפה* ומדיחו יפה יפה · (רח) [ת] וצריך לפזר עליו מלח הרבה שלא ישאר בו מקום בלי מלח :

הגה"ה

*וסיכא שחתכן הטבח לנתחים גדולים אפילו תלינהו ושוב חתכם בעש"ב לכל נתח לשתי חתיכות או שלש קודם מליחה צריך לחזור ולהדיחו והטעם מפורש · מרדכי : ואנו נוהגין כשמביאין הבשר מבית הטבח שורים אותו במים כדי שיתרכך הדם שע"ג החתיכה היטב ואחר כך מדיחין אותו בהותן מים עצמן ומניחין אותו על דף כדי שיזובו מימיו מעל גביו ואח"כ מולחין אותו היטב משני צדדין ומשהין אותה במלח כשיעור צליית אותה חתיכה עצמה כפי עוביה וגודלה ואח"כ מדיחין אותו שלשה פעמים ומשימין בקדירה · שני הדעות כמו שמפורש בפנים ובליבית אנו עושין לטהר מים השניים שנגעו בראשונים וכה"ג אומר ריב"א גבי נטילת ידים דאמר רבא מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה וכתב ריב"א לפיכך אנו נוטלין שלשה פעמים ואין חוששין מיהו בדיעבד אם לא הדיח הבשר אלא שתי פעמים שפיר דמי וכתב בה"ז אי לאו דמסתפינא מחבריא אמינא מילתא הבשר שנמלח ושהה כשיעור צלייה והושם בקדירה בלא הדחה כלל שהיא כשירה שהחתיכה גופה והרוטב מבטלין בששים אותו הדם דנפק מיניה משום דחתיכה שנמלחה פלטה כל הדם לחוץ והיא היתר גמור ולא אסור אלא דם שעליו לכך חתיכה גופא וכל מה שבקדירה מצטרף לבטל בס' וכן נהג מהר"ם להתיר ממרדכי ומעשה בא לפני ראב"ן בבשר יבש שנתבשל בלא הדחה והתירו והטעם מפורש בפנים וכשמדיחין הבשר לאחר מליחה רגילין לתת תחלה מים בכלי ואח"כ נותנין הבשר במים להדיח [מיהו] אם נתן הבשר תחלה בכלי ואח"כ המים אין הכלי נאסר בכך כיון שהבשר כבר שהה שיעור מליחה ואין שם רק דם שבמלח · מא"ז :

מד (רט) **ואווז** ותרנגולת צריך למלחם גם מבפנים (רי) ואחר ששהה כדי צליה (ריא) רגילים לרחצו שני פעמים ראשונה להעביר המלח והדם · ושניה להעביר לחלוחית המים הראשונים שנשארו : מה (ריב ריג) **ובשר** שנתבשל בלא מליחה צריך ס' לבטל כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפיק מינה · ואם יש ס' בתבשיל או שתבשיל מותר · ויש אוסרין הבשר כיון שנתבשל בדמו (ריד) ויש מתירין לפי שהדם שנפלט נתבטל בס' ואם נשאר בו מקצת דם הוי דם האיברים שלא פירש · וכן מסתבר דלא שייך הכא אפשר לסוחטו אסור דלא נאסר הבשר מעולם · ודמיא לצלי בלא מליחה דמה שנפלט האור שואבו ומה שנשאר בתוכו הוי דם האיברים שלא פירש ועוד ראוי להתיר יותר במבושל (רטו) שהרי בצלי שמהפכין בשפוד אגל האש הדם המופרש ממנו מתגלגל סביב הבשר אפ"ה שרי כ"ש במבושל דמה שנפלט ממנו מתבטל מיד במים (רטז) : מו **איתמר** רב הונא אמר מולח ומדיח (ריז) במתניתא תנא [א] מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי (ריח) הא דתלגיה בי טבחא והא דלא תלגיה בי טבחא · ואם מלח בלא הדחה יש אומרים שאין תקנה לבשר אף אם ידיחנו וימלחנו אסור · לפי שעל ידי מליחה ראשונה פירש מקצת הדם ולא היה בה כח במלח להפליט כל הדם מאחר שלא הודח הבשר ואותו הדם עצמו שפירש חזר ונבלע בבשר דלא שריק כיון דלא נמלח כהוגן · ואין מלח השני מפליטו כיון שכבר פירש וחזר לתוכו · ולפי מה שכתב בעל ספר התרומה דבשר שנמלח שנתנוהו על בשר שלא נמלח שיש לו תקנתא במליחה ויפלוט דם שבלע עם דמו כ"ש הכא דשרי כיון דשלט דם שקבל מעלמא כ"ש דמו (ריט) וכן מסתבר : מז [ב] **רב** דימי מלח במילחא גללניתא ומנפיץ

רש"י מו (הא דתלגיה בי טבחא · כן הוא גר"ן) : רב הונא דלא בעי הדחה ברישא בדתלגיה בי טבחא כל רחילת הבשר מתרגמינן מיטל : **מז מילחא** גללניתא · מלח גסה שלימי"א :

מעדני יום טוב

מרומה כפליטת דם הכבד שאמנו הכבד אוסרת ואינה נאסרת ע"כ : [ש] **אא"כ** מולחו יפה יפה כו' · עיין לקמן סימן מ"ו : [ת] **וצריך** לפזר עליו מלח הרבה · עיין לעיל סימן ל"ג מ"ש רבינו משמא דגמרא דפרק הקומץ רבה : [א] **מדיח** ומולח ומדיח · פירש הר"ן בשם הרא"ה דהדחה ראשונה צריכה להעביר דם שעל פני הבשר שאין המלח מפליט בהותו אלא דם שבתוך הבשר שהוא לא אבל לא מה שנתיבש על פניו ולפיכך אם לא ידיחו אותו בתחלה יש לחוש שמא אחר שיהיה הבשר מלפלוט דם וליר יהא ניתך הדם ויבלענו והקשה הר"ן על זה מהא דכתב בשם הר"ר יונה ואני כתבתי בד"ח בסעיף כ"א בשם הרשב"א שצריך להזהר שלא להניח הבשר במלחו בכדי שיפלוט כל דמו ולירו וכיון שמסלקים אותו קודם לכן ומדיחין אותו לאחר מליחה למה צריך להדיח קודם מליחה מן הטעם הזה וכתב דלפיכך נ"ל דהיינו טעמא דמדיח בתחילה כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה שאם יהא נקרש על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו וטעמא דמדיח אחר מליחה כתב רבינו לעיל סימן מ"ד וכתב הבית יוסף סימן ס"ט דמדברי הרא"ש נראה שמסכים לטעם השני ויראה לי שר"ל ממ"ש בסמוך שלא היה כח במלח להפליט כל הדם מאחר שלא הודח הבשר נראה מזה שהדחת הבשר הוא לרככו : [ב] **רב** דימי מנהרדעא גרס :

דברי חמודות

שעומדים בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה וטמא מליח וטהור תפל לאסור אפילו באינם נוגעים זה בזה כל שעומדים בסמוך בכדי שפליטה של זו נוגעת בזו וכ"כ בספר התרומה וכתב רמ"א בסימן ק"ה דיש להקל במקום הפסד ויראה לי דלסברת הר"ן [ה"ג] לעיל כדגים ועופות שמלחן זה עם זה דסימן ל"ו וכן נראה מדברי הב"י שכ"כ על לשון הטור סימן ע' אם לאחר שמלח הדג נתנו עם העוף שיתבאר גבי דג טמא שמלחו עם דג טהור ושם ביאר הפלוגתא דהר"ן אלא שבספרו הש"ע לא הזכיר סברת הר"ן גבי דגים ועופות כמו שהזכירה גבי בשר שחוטה וטריפה שמלחן יחד וצריך לי עיון : (רח) **וצריך** לפזר עליו מלח הרבה שלא ישאר בו מקום מבלי מלח · וימלח כדי שלא יהא ראוי לאכול עם אותו מלח ואינו צריך להרבות עליו מלח יותר מזה ומולחו משני צדדים ויראה לי שא"צ למלוח משני צדדים אלא למצוה מן המובחר ובאפשר אם לא מלח אלא מצד אחד מותר והדין נותן שלא תהא חתיכה בשר דקה תמורה מחתיכה עבה כטפח שזו צריכה מלח ב' צדדין לכד אע"פ שיש בעביה טפח ודם שבאמצע חתיכה מי הוציאו ואין לדבר קצבה כ"כ הרשב"א בת"ה אבל המרדכי כתב בפ' ג"ה דיש אוסרים אפי' בדיעבד אם לא נמלח בשני צדדין ודוקא שנתבשלו כך אבל לא נתבשלו עדיין יש לו תקנה לחזור ולמלחו ומהרא"י בהגה פסק ג"כ דאפי' בדיעבד אסור רק שכתב דאם לא עבר עליו יום א' שנמלח בצד אחד יכול לחזור ולמלחו בצד הב' כיון דעדיין פלט ניר דידיה פולט מה שבלע מצד השני אבל אחר יום א' אסור ע"כ כל זה כתוב בתורת חטאת כלל ט"ו דין ו' ובהגהותיו סי' ס"ט סעיף ד' כתב דהכי נהוג אם לא לצורך וכתב רמ"י ז"ל לצורך ערב שבת או אורחים ובמקום

יום א' כתב י"ב שעות ועיין לעיל סעיף ר"א גם שם מבואר דאחר שהודח לאחר מליחתו שוב אינו פולט וכתב הרשב"א בתשובה שאם אחר שנמלח התתיכה חתך ממנה קצת א"צ לחזור ולמלוח מקום החתך שע"י המליחה נפלט כל הדם אפי' אותו שבאמצע : (רט) ואווז ותרנגולת צריך למלחם גם מבפנים · ובדיעבד דינו כמו בחתיכה שלא נמלחה אלא מצד א' דבסעיף דלעיל : (רי) **ואחר** ששהה כדי צלייה · עיין לעיל סעיף קנ"ז בשיעורו : (ריא) **רגילים** לרחצו שני פעמים כו' · וישטוף הכלי שרוחצין בו בין רחיצה לרחיצה כ"כ הרמב"ם וכן הטור סי' ס"ט וכתב רמ"א בת"ח כלל ט"ו דין כ"ב דאור זרוע כתב דלכתחלה בעינן להדיחו ג"פ בהדחה אחרונה ובדיעבד סגי ליה בשני פעמים והסמ"ק כ' דבדיעבד סגי ליה אפי' לא הודחה רק פעם א' וכ' מהרי"ו בהגה דלכתחלה נוהגין כדעת א"ז וג"פ ובדיעבד נוהגין כדעת הסמ"ק דאף בפעם א' סגי ע"כ וכ"כ בארוך כלל י"א וכ"כ ב"י דבהדחה אחת כבר עבר מעליו כל המלח והדם לא נשאר אלא לחלוחי הדם והמלח ואין בהם כדאי לאסור ע"כ וכתב בספר הטורים ס"ס ס"ט בשם אגרת תשובה להר"ר יונה שהמנהג הבשר כשרוצין לקיים הבשר שמליח שני ימים או שלשה או יותר מדיחין אותו יפה יפה לאחר ששהו במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי ואח"כ חוזרים ומולחים אותו פעם שניית כרצונם בכלי שאינו מנוקב כדי שיהא מותר לחתוך ממנו בסכין וכדי שלא יפול מן הדם הנוטף מן הבשר דרך נקבי הכלי על הכלים שסביבות ויאסר אותם ע"כ פירוש דלכך אין מניחין אותו במליחתו הראשון ובכלי מנוקב ואע"פ שכבר נתבאר בסעיף נ"ט דמותר לחתוך בסכין כו' שהרי כתב בת"ח סוף כלל י"ב דמטעם אחר יש לנהוג כן דלכתחלה אסור להשהות בשר במלחו יותר משיעור זה כדלעיל שם ומכתוב בדין הדחות אלו שוד לקמן סי' פ"ז ועי' על זה שם וכתב הר"ן בפ' השוחט דיכול להדיח הבשר לקדירה במי פירות ואין לסדיתו במים וכתב הרמב"ם בפ"ו מהמ"א דאפי' אחר שנמלח והודח כדינו אין לבשל הבשר אא"כ יתנוהו במים רותחין כדי שילבון מיד ולא יצא דם והשיג עליו הראב"ד וכתב זה לא שמענו ולא ראינו מימינו וכל הקדמונים שילא ממנו אחר מליחה אינו אלא תמר בשר והמתמיר יותר מכן עליו לסכנה ראים ע"כ וכתב המגיד שזה דעת כל האחרונים והב"י כתב דמ"מ היכא דאפשר טוב לחוש לדבריו אבל רמ"א פ' דהמנהג דלא כהרמב"ם ושכן עיקר : (ריב) **כתוב** בהגהות מיי' בשם סמ"ק וז"ל אם הושמה בקדירה בלא הדחה אחר מליחה המלח אוסר את כל הקדירה עד

[illegible]

(רב) ומנפיץ ליה פרש"י אבל המולח במלח דק אינו צריך ניפוץ · והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ו ממא"ס) דאין מולחין במלח דק לפי שנתכת ונבלעת בתוך הבשר ואינה מפלטת את הדם (רכא) ולא מסתבר [ג] דיותר שהוא דק המלח יותר מתפזר על הבשר ופועל להוציא את הדם כי הוא נדבק בו אבל הגס כשהופך את החתיכה למולחה מצד אחר הוא נופל ממנה ·

מח אמר רב משרשיא (רכב) אין מחזיקים דם בבני מעיים · תרגומה (רכג) הדורא דכנתא ומעיא וכרכשא · (רכד) [ד] מעיא הן הכרס והקיבה והדקין אבל [ה] כנתא גופא ולב וכבד וריאה יש בהם *דם · ואין לאסור מטעם זה למלוח בני מעיים *עם שאר בשר משום דלא טרידי לפלוט ובלעי כמו דגים (לעיל סימן לו) (רכה) דהכא דאע"פ שאין להם דם אין בולעין דדמא מסרק סריק · אבל דגים דרפו קרמייהו נוח להבלע הדם בהם · ואין להתיר מטעם דסריק · אם נשפך דם רותח על צלי או אפילו דם צונן היה אוסרו · משום דתתאה גבר ואסור [ו] כדי קליפה או אפילו כדי נטילה · דדוקא דם הנפלט וטטף עם ציר ע"י צלייה או מליחה הוא דאמרינן לעיל דסריק אבל בעיניה לא אשכחן דסריק · ואע"ג דאין מחזיקין דם בבני מעיים (רכו) מ"מ בשומן הדבוק בהן יש דם *דאית ביה שורייקי (רכז) ולכך נהגו למלחן (רכח) : מט (רכט) אמר שמואל אין מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב · כתב רב אחא משבחא אם מלח ע"ג כלי שאינו מנוקב אותו בשר אסור [ז] (רל) *והכלי צריך שבירה והמולח צריך שימלח ע"ג כלי מנוקב או על קשין או על עצים (רלא) כללו של דבר [ח] כל דבר שכששופך מים עליו יוצאין מים לחוץ אז הבשר מותר למלוח עליו · והרב הברצלוני ז"ל כתב דכי אמרינן מלח ע"ג כלי שאינו מנוקב הבשר אסור* דוקא כשנשתהה הבשר שם כשיעור מליחתו · [ט] אבל לא נשתהה שם כל כך מותר ועוד כתב שאם מלח בשר ע"ג כלי שאינו מנוקב הבשר אסור ודומה כמי שבשלו בקדירה [י] ואסור באכילה אפי' צלאו אח"כ · ונראה לי אע"פ שכתב רב אחא בסתם אותו בשר אסור · אינו אסור אלא מה שבתוך הציר אבל מה שחוץ לציר לא · דדם אינו מפעפע למעלה [כ] כמו שכתבתי לעיל ולא כמו שנמצא כתוב בנימוקי ה"ר פרץ המולח בשר בכלי שאינו מנוקב אסור אפי' מה שחוץ לציר [ל] ואפי' בלא שומן וכן עשה ר"ת מעשה בתרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב [מ] ואע"פ שלא שהתה שיעור מליחה אוסר את כולה · דלא אשכחן ש"ס דמפליג בכלי שאינו מנוקב בין שהתה כדי מליחה בין לא שהתה כדי מליחה

[נ] ויש אומרים שאין אסור אלא מה שבתוך הציר כדין חתיכה שנפלה לתוך הציר וליתא מדאמר גבי דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין הדגים ופריך אי בכלי שאינו מנוקב אפי' עופות ועופות נמי אסורין משמע דאסורין מעבר לעבר קאמר · דהא מדמי כלי שאינו מנוקב לדגים ועופות ובדגים אסורין לגמרי מעבר לעבר · ולא דמי לחתיכה שנפלה לתוך הציר שאינו אסורה אלא מה שבתוך הציר · דהתם נמלחה החתיכה כדינה ופלטה כל דמה הלכך אין אסור אלא מה שבתוך הציר [ס] דדם אינו מפעפע למעלה אבל כשנמלחה בכלי שאינו מנוקב הכל אסור · שלא יצא דמה ממנה לפי שהמקום דחוק כיון שאין הכלי מנוקב · ואע"פ שדם האיברים שלא פירש מותר היינו דוקא שלא פירש כלל ממקומו · אבל פירש ממקום למקום לא · כגון הכא דכיון שמלח מיד הדם פירש ויוצא ממקום למקום ואינו יוצא לגמרי כיון שאינו מנוקב · (רלב) [ע] ואע"פ שנתלה באילן גדול אינם דברים של טעם · ומה שהביא ראייה מדגים כשל עוזר ונפל עזור גם דגים אינן אסורים כולם אע"פ שאמר בסתם אסורין מ"מ אינן אסורין אלא כדין מליח כרותח קאמר · וכן טמא מליח וטהור תפל אסור · על כרחך אסור כדי קליפה קאמר [פ] דלא מצינו צלי אוסר יותר מכדי קליפה או כדי נטילה · וגם מה שחלק בין חתיכה שנפלה לתוך הציר להך דהכא אינו כלום דלמה ימנע מה שבתוך הציר את העליון מלפלוט וכי חתיכה גדולה שמלח אליה וכי אליה שאינו מלוח תמנע אליה המלוחה מלפלוט ה"נ אע"פ שמה שבתוך הציר אינו יכול לפלוט · מה שחוץ לציר פולט כדינו · ומי הוא הנביא שהגיד שפירש ממקום למקום ואינו יוצא לגמרי אין אלו אלא דברי נביאות להשחית ממון של ישראל · ומ"ש הרב הברצלוני צריך שישהה כשיעור צלייה ובשם ר"ת ז"ל כתב דנאסר מיד · אין אני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה · לפי שהאיסור הוא מחמת שנכבש בציר ואמרינן כבוש הרי הוא כמבושל הילכך אני אומר שהכבוש בציר ונטלו מיד א"א שיאסור לאלתר כיון שהוא צונן · [צ] ושיעור כבישה הוי כאילו נתנו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל · אם נכבש בתוך הציר כשיעור זה נאסר כל מה שבתוך הציר · (רלג) ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה כדין מליח הרי הוא כרותח : רב ששת מלח גרמא גרמא · הרי מ"ט לא דלמא פליט האי ובלע האי חד נמי פליט האי גיסא ובלע האי גיסא (רלד) אלא לא שנא: ב אמר שמואל משום ר' חייא השובר מפרקת של בהמה קודם שתצא נפשה ה"ז מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ב ומבליע דם באיברים [ק] איבעי' להו הואיל

ומבליע

או יותר שבשר אינה פולטת לא דם ולא ציר [illegible]

הגה"ה

*ואם מלחם בכלי שאינו מנוקב [illegible] · מא"ז :

רבינו יואל קבל מן הדורות הראשונים שכל בשר ששהה שלשה ימים מעת לעת שלא נקר ונמלח שוב אינה פולט שנתקשה האיסור חלב ודם שבתוכה ומהר"ם נוהג להתירו בצלייה שהרי בשר בלא מליחה מותר לצלי · מא"ז :

*וכן כתב בספר התרומה ורבינו יהודה סירלאון כתב בשם ר"י שאסור למלוח בני מיעיים עם בשר והמחמיר תבא עליו ברכה · מא"ז :

הגה"ה

*מהאי טעמא אין למולחם בכלי שאינו מנוקב משום שומן הדבוק בהן והמחמיר תבא עליו ברכה והצלחה · מא"ז :

*פירוש כלי חרס אבל כלי עץ או דף סגי בהגעלה ואע"ג שלא שהה כי אם מעט צריך הגעלה וכלי מנוקב נמי צריך להשים בשולי הכלי עצים שיהא הפסק בין שולי הכלי כשיעור שלא יגע הציר בבשר התחתון · מא"ז :

*מעשה בבשר שנמלח ושהה כשיעור צלייה על דף אחד ואחר כן הושם בכלי שאינו מנוקב והיה שם בכלי כל הלילה ולמחר נמצא בכלי מלא מן מי המליחה והתירו רש"י משום דלא הוי אלא מוהל הבשר ולאלתר כיון ששהה כשיעור צלייה שוב אינו פולט דם אע"פ שהמלח שעל הבשר אסור שהדם מעורב בו ולכך צריך להדיח הבשר יפה יפה קודם שיתנהו בקדירה אפילו שהה כשיעור צלייה לפי שהמלח שעל הבשר אסור שהדם מעורב בו מ"מ אותו דם שבמלח הוא נדבק במלח ומתייבש בו ואין לו כח להבלע בבשר אלא עומד במקומו ולכך אינו אוסר הבשר וכמו שאינו אוסר את הבשר לפי שאינו זז מן המלח כמו כן יש ליתן טעם אם שהה כדי צלייה ופלט הרבה ציר ונפלה בשר באותו הציר שמותר לפי שהדם נדבק במלח ואין לו כח להכנס בבשר · (ע"כ כתוב לעיל בפנים) בשר שלא נמלח שנתערב עם בשר שנמלח ולא שהה עדיין כדי פליטה מולחו ומותר התיר ר"ת בשר שכבר עבר שבוע שנמלח

הגהות הב"ח א בהגה"ה המתחיל מעשה בבשר וכו' ור"י השיב וכו' המלח אינו מכת וכו' שדוחקו : ב וגוזל את הבריות דמבליע :

רש"י ומנפיץ ליה · למילחא לאחר זמן מפני שהדם נבלע בה אבל מלח דקה א"צ לנפץ שהיא נתכת מעצמה : מח אין מחזיקי' דם · אינן בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו : הדרא דכנתא דקין שסביב הכנתא אנטריי"ל : ומעיא · קבה וכרס ושאר הדקים : וכרכשא · טבחייא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהן דם וצריכין לימלח : מט אלא לא שנא · ומותר וטעמא כדפרשינן דכל זמן שטרודים לפלוט אינן בולעין וכשנת זה כבר [illegible]ה זה : ב ה"ז מכביד את הבשר · לפי שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא דם וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באיבריה ומכביד הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והדם שוקל : איבעיא להו היכי קאמר · האי ומבליע דם דקתני כולו חד איסורא הוא וה"ק מכביד את הבשר ונמצא גוזל את הבריות הוא משום דמבליע דם שמכביד את משקלו והבלעת דם לפרושי גזל את הבריות נקט לה : הא לדידיה · דליכא למימר משום גזילה שרי לפי שהוא חוזר ויוצא ע"י מלח : או דילמא לדידיה נמי אסור · ותרתי איסורי קתני הדא דגוזל את הבריות והדא דמבליע דם ושוב אינו יוצא ואוכל דם :

דברי חמודות

שנבלע לא אמרינן כבולעו כך פולטו וה"ה לדם זה כמ"ש בהגה' ש"ד בשם מהר"י טרושין ולכן נראה דאסור אפי' לא שהתה שיעור מליחה וכן הוא בגירסת ש"ד וכן משמע בא"ו כלל ה' ומיהו אף הא"ו לא כתב דסרי רק לצלי ובזה אין ראיה לאיסור ע"כ ומיהו רבינו לא יהיב טעמא לדברי האוסרים משום דם שעליו וזה לראיה למ"ש בסמוך לייבש דברי מהרא"ס וכו' עוד רמ"א דלקדירה אפי' לא נמלח רק לצלי דהיינו מליחה מועטת יש לאוסרו דיש לחוש שמא נבליע דם שעליו וכ"כ א"ו כלל י' ע"כ וכתוב בהגהת ש"ד בשם מהרא"י יראה דמיירי דליכא ס' בחתיכה נגד דם שעליו דאי בדאיכא ס' אמאי אסור טפי משאר איסור שנמלח עם היתר דקי"ל דמשערין בס' ע"כ ובא"ו כלל ד' כ' דאין לך שום חתיכה שיש בה ששים נגד דם שעליה וגם אין המלח מפליט כל הדם שבתוכו שמאחר שלא נתרכך הבשר תחלה בהדחה ע"כ וכתב רמ"א דלפי זה אפילו בדאיכא ששים נגד הדם נאסר אבל לענין הלכתא יש לסמוך אדברי מהרא"י להתירו בדיעבד דבדיעבד אנו סומכים להתירו בהדחה מועטת מטעמא דאנו סומכים אמ"ד דטעם הדחה אינו רק משום דם שעליו (כמו שיתבאר בסימן דלקמן) וה"ה בנדון זה דסמכינן עליו להתיר בדיעבד אי ידעינן דהיה ס' בחתיכה נגד דם שעליה ואע"ג דכתב בא"ו דאין לך חתיכה שיש בה ששים נגד דם שעליה היינו בשהמא דמליחה אבל אי ידעינן דיש בה ס' מהני כמ"ש מהרא"י עכ"ל ועיין סעיף רי"ב וכתב בא"ו כלל ד' דאם נמלחו שאר חתיכות שהודחו אצל בשר שנמלח ולא הודח האחרונים מותרות אע"פ שנגעו בחתיכה שנמלחה ולא הודחה מ"מ לגבי אחרות מקרי דם פליטה דמסרק סריק או כבולעו כך פולטו : (רב) ומנפיץ ליה · כתב המגיד שדעת הרבה מן המפרשים דרב דימי אחר ניפוץ היה מדיחו וכ"כ הרמב"ם והגהת מיי' בשם גאון וכתב הרשב"א דה"ה שישטפנו במים עד שלא יתננו בתוך כלי ולעיל סעיף ר"א נתבאר דלכתחלה מדיח הבשר ג"פ וכתב רמ"א דכשישטפנו או ינפץ המלח מעליו וידיחנו ב"פ הוי כהדחה ג"פ או ישים המים תוך הכלי ואח"כ יניח בו הבשר וידיחנו ג"פ הכי נהוג ולעיל כתבתי בשמו דבדיעבד בפעם אחד סגי ובש"ד כתב כשמדיחין הבשר בקערה לאחר מליחה צריך לתת מים תחלה בכלי ואח"כ נותן הבשר במים להדיחו ומיהו אם נתן הבשר בקערה תחלה רגילין להתיר בזמן מועט כזה וגם שהה כבר שיעור מליחה בכלי מנוקב או על הדף ע"כ וכתוב בהגהת מיי' דצריך ליזהר שלא יקח בשר מלוח הרבה ויכניס בכלי מעט מים אלא יקח מעט בשר והרבה מים שלא יעשו המים רותחים כתב הטור דאם לא נפץ או לא שטף במים תחלה אין לאסור כי המים שבכלי מבטלין כח המלח ולא חשיב כרותח לאסור הבשר וכתב רמ"א דמשמע דאין חילוק בין אם היו בכלי מים מרובים או מים מועטים בכל ענין בדיעבד שרי וכתב עוד שאין לחוש בכל אלו החילוקים רק בהדחה ראשונה אבל לאחר הדחה ראשונה אין לחוש ואין חילוק בין אם הדיחו בכלי כשר או טריפה או חולבת ואם היה מעט מים בכלי שמבטל כח המלח שאינו חשוב עוד כרותח אפילו הכלי חולבת או הטריפה מלוכלך עדיין באיסור מותר ע"כ : (רכא) ולא מסתבר דיותר שהוא דק · ומיהו כתב רבינו ירוחם דמלח הדק הרבה כקמח אין מולחין בו וכתב ב"י דדבריו נכונים וכן נהגו ורמ"א כתב בת"ח דטוב לחוש לכתחלה במקום שאפשר וכתב בא"ו כלל ה' קבלתי מלח שאינו גס יותר ממלח שעושין ממי סים א"צ להדקו אלא מולח בו כמו שהוא אבל מלח שגס יותר צריך להדקו שאינו נדבק בבשר ונופל ממנו ע"כ : (רכב) אין מחזיקים דם בבני מעים · לפיכך אם בשלם בקדירה בלא מליחה מותר כ"כ הטור סימן ע"ה וכתב המרדכי דלכתחלה אין לעשות כן עוד כתב המרדכי דה"ה אם נמלחו בכלי שאינו נקוב וכ"כ ב"י דמיירי שאין בהם שומן כלל ופשוט הוא וכתב הר"ן שדקדק הרמב"ן ז"ל מדאמרינן אין מחזיקים דם בבני מעים דדוקא מסתמא הוא דלא מחזקינן הא אסמיק חיישינן ובעי מליחה : (רכג) הדורא דכנתא · כתב הרשב"א יש גדולים שאסרוה לקדירה אפילו בחתיכה ומליחה לפי שמלאה חוטין קטנים מלאים דם ועכשיו נוהגים היתר ואותן חוטי דם כשאדם בקי בהן מותחן ונפסלין היטב עד שלא ישאר אחד מהן ע"כ וכ"כ רבינו ועיין פי' ג"ה סימן ו' כ' שינקרו אותו מן הוורידין ש"מ דיכולין לנקרן : (רכד) מעיא הן הכרס וכו' · כבר כתבתי במי"ע דר"ת סובר דכרס אינו בכלל וכן פסק בא"ו כלל ד' דכרס ובית הכוסות אינן בכלל בני מעים ואם נתבשלו בקדירה בלא מליחה אסרינן אפילו בדיעבד ואפילו במליחה בלא הדחה עכ"ל וכ"ל דה"ה המסס וכן הזכירו בת"ח סוף כלל ה' : (רכה) דהכא דאע"פ שאין להם דם אין בולעים כו' · וכ"כ המרדכי ולא כרבינו יואל דאוסר אף בדיעבד הגהת אשר"י אוסר לכתחלה וכתב בא"ו כלל ה' בשם א"ז דלכתחלה יש ליזהר למלחו עם בשר ובדיעבד מותר וכן נוהגים ע"כ אבל עם שומן שעליהם מולחין אותן לכתחלה וכ"כ ת"ח כלל ט"ו דין י"ב : (רכו) מ"מ בשומן הדבוק כו' · לכך כתב הרשב"א שכשמולחין חלחולית אין מולחין אותה בצד הפנימי מעבר המאכל אלא בצד החיצון שאם שומן דבוק שמחזיקין שם דם וכתב בארוך דאף לכתחלה א"צ למלוח רק צד החיצון ולא הפנימי ואם מלח צד הפנימי ולא צד החיצון אף בדיעבד טריפה ומיהו אם נזכר קודם בישול מאחר שאינו מוחזק כל כך בדם אין לדמותו לבשר אחר שנמלח בצד אחד ויכול לחזור ולהדיחו ולמלחו בצד השנית ולבשלו עכ"ל ולפי מה שנתבאר לעיל סעיף ר"ח דבשאר בשר נמי כל שהוא תוך י"ב שעות למליחתו שרי א"כ הכא אפילו לאחר כן ושכבר הודח שרי וכתב רמ"א בת"ח סוף כלל ב' דהיכא דנמלחה החלחולית שאסור אי איכא ששים א"צ לשער רק נגד השומן והגידים שבה אבל בה אין מחזיקים דם ע"כ בעל הש"ע השוה דין בני מעים לדין החלחולת : (רכז) ולכך נהגו למולחן · ואפילו עם שאר בשר ולכתחלה דכי היכי דמולחין הכרכשא עם השומן שעליו אע"פ דבשומן מחזיקים דם וכרכשא עצמה אין בה דם ולא חיישינן שיבלע כרכשא משומן שעליה מאחר דיש יותר דם בשומן הכרכשא וה"ה לשומן עם בשר כן נ"ל וכן נוהגים למלוח שומן אפילו אם הוא לבדו בלא בשר שעליו עם שאר בשר ת"ח כלל ט"ו דין י"ב וכתב המרדכי דשומן אווזא שנמלח ולא הודח הושם בקדירה אסור דבשומן מחזיקים דם וצריך הדחה אחרונה : (רכח) כתב רמ"א סימן ע"ס בשם המרדכי דבצים הנמצאים בעופות לאחר שחיטה אם לא נגמר חלבון שלהם רק החלמון לבד צריכים מליחה כשאר בשר ומותר למלחן עם בשר ואם נגמר אף החלבון אפילו היא קשה הקליפה עליו כמו שנמכרת בשוק נוהגים למולחם אך יזהר שלא למלחם עם בשר מיהו בדיעבד אין לחוש ע"כ ועי"ל סעיף ט' : (רכט) אמר שמואל אין מניחין כו' · כתב הר"ן מדקאמר שמואל אין מניחין ולא קאמר אין מולחין משמע דלא מבעיא שאסור למלוח בשר בכלי שאינו מנוקב אלא אפילו להניחו שם אסור ומיהא היינו דוקא כשיצא מידי כל דמו ועדיין לא הודח לפי שיש לחוש שיבלע מן הדם שעל פניו דאע"ג דהכתי פולט ציר ליכא למימר דאיידי דטריד דמפלט לא בלע כדאמרינן בעלמא בשעת מליחה לפי שכאן שהדם מתכנס תחתיו כיון שהכלי אינו מנוקב כה"ג ודאי בלע אע"ג דפלט ציר וכיון דבלע אין לו תקנה במליחה שאין המלח מוציא דם הבלוע ממקום אחר כל שאינו מוציא דם של עצמו אבל אם הניחו בכלי שאינו מנוקב קודם שיצא מידי דמו אפילו תאמר שבלע הבשר מדם שפלט כשיחזור וימלחנו בכלי אחר מנוקב יחזור ויפליטנו המלח כשם שהוא מפליט דם של עצמו עד כאן : (רל) והכלי צריך שבירה · אם הוא כלי חרס וכראוי להגעיל מגעילו וכן הדין בכלי שנפל עליו ציר והוא שנפל הרבה ציר אבל אם נפל עליו טפת ציר בין בכלי עץ בין בכלי חרס סגי בקליפת מקום הטיפה כך מסיק ת"ח כלל י"ג : (רלא) כללו של דבר כל דבר שכששופך מים עליו יוצאים כו' · וז"ל תה"ד מצאתי כתוב בשם א"ז המולח ע"ג דף שאינו מדרון אסור ונראה לחלק ולומר דא"ז איירי כדף שלא הוחלק ברהיטני וכה"ג הואיל ואינו מונח במדרון וגם אינו חלק אפילו מים אינם יכולים לזוב ממנו מיד וכ"כ באשר"י כלל מ"ט שכל דבר ששופך עליו מים והמים יוצאים לאלתר ומזומנו מולחים עליו וביו"ד הוסיף לבאר דבעינן שיצא המים מיד אבל אם הדף חלק או נראה שאם שופכים עליו קצת בשפע זבין ויוצאין מיד לחוץ ובהכי איירי הגהת מיימון ע"כ וכתב בהגהות אשר"י ובא"ו כלל ה' אם מלח בכלי מנוקב יש ליתן קש וקשמין בשולי הכלי כדי שיהא מפסיק שלא יגע הציר בבשר וכדי שלא יסתום נקבי הכלי והוי ככלי שאינו מנוקב ע"כ וכתב רמ"א בת"ח כלל י"א דלזה נוהגים להשים הכלי שמולחים בו על כלי אחר או ע"ג עצים ולא על הקרקע דלא יסתמו הנקבים ומיהו נראה דבדיעבד אינו נאסר בכך וכתב בא"ו כלל ג' כשמלח בשר בסל צריך לראות שלא יהא נקבים סתומים מציר שמלח בה כבר בשר ע"כ וגם על זה כתב רמ"א דנראה שאין לחוש בדיעבד דהא כל הפוסקים לא הזכירו חששות הללו ובארוך כלל ה' מספק בשם ר"י מפרי"ש אי קרקע הוי ככלי מנוקב או לא ומאחר דמספקא ליה הוי להחמיר ע"כ ובסעיף ר"א כתבתי ג"כ ומלשון הגהות ש"ד שכתב ב"י בסימן ס"ט שכתבו שהספק הוא דשמא הציר עומד לבלוע בקרקע ודומה לכלי מנוקב דהגב דהזלי לא בלע לפי הספק הזה י"ל כשהקרקע מדרון פשיטא דשרי וכתב עוד הגהות ש"ד דמנהג כשר למלוח ע"ג דף המיוחד לכך : (רלב) ואע"פ שנתלה באילן גדול כו' · אבל במדינות אלו נוהגין כסברת הר"ר פרץ לאסור אף מה שחוץ לציר ואפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחים לצלי וכ"כ המרדכי וא"ו כמה ישהה יתבאר בסעיף דלקמן וכ' בא"ו דאם נמלחו הרבה חתיכות בכלי שאינו מנוקב לא נאסר אלא אותה חתיכה שנוגעת קצת בציר אבל כל שאר חתיכות שאינן נוגעות בציר אלא מונחים על החתיכות הנוגעות בציר מותרין הם דלגבי דידהו הוי ככלי מנוקב דאין התחתונה נוגעת בעליונה והעליונה מלפלוט והעליונה אפילו קליפה לא בעי אע"פ שהתחתונה שמינה דלא החמירו בכה"ג וכ"כ בכלבו וכתב רמ"א דהכי נהוג : (רלג) ובפחות משיעור זה לא נאסר כו' · אבל

מעדני יום טוב

[ג] דיותר שהוא דק כו' ורב דימי אתא לאשמועי' הא דלא נימא דאין מולחין אלא בדקה מפני שהוא מתפזר יותר על הבשר וכו' קמ"ל דבגסה נמי מולחין ב"י סי' ס"ט : [ד] מעיא הן הכרס · ויש לדקדק שהרי אמר במתני' שנמצא בשובי בית הכוסות שאם אין עליה קורט דם כו' בפרק אלו טריפות סימן ל"ד וכתב הר"ן דמש"ה כתב ר"ת שהכרס אינו בכלל בני מעיים אבל הוא ז"ל כתב דמשה לא איריא דהא הכי קאמרינן שמתוך שזמן מועט א"צ מליחה לפי שאותו דם המועט שבהן אינו פורש מהן בבישול וה"ל דם האברים שלא פירש ומכי אבל לא שלא יהא דם בהם כלל שאפילו בדקים הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י מכורה ע"כ ועיין בד"ח : [ה] כנתא גופה · עיין בפרק דלעיל סימן ו' : [ו] כדי קליפה או אפילו כדי נטילה · בפרק דלעיל סימן כ"ד : [ז] והכלי צריך שבירה · אם הוא כלי חרס שאין לו תקנה בהגעלה : [ח] כל דבר שכששופך כו' · עיין בד"ח : [ט] אבל לא נשתהה שם כל כך מותר · ולקמן בסמוך חולק ר"ת על זה : [י] ואסור באכילה אפילו צלאו אח"כ · וטעמא כתב רבינו בפרק דלעיל סימן י"ג : [כ] כמ"ש לעיל · בפרק ג"ה סימן כ"ד : [ל] ואפילו בלא שומן · דשומן מפעפע כדלעיל שם ומ"מ במליחת שומן לא מעלה ולא מוריד כמ"ש ג"כ שם : [מ] ואע"פ שלא שהתה שיעור מליחה אסר את כולה · וכתב הרשב"א טעם לדבר שהציר והדם מתחילין לצאת מן הבשר מיד והטיפות עצמן אינן נאכלין מחמת [מלחן] אע"פ שהבשר עדיין נאכל מחמת מלחו וכיון שכן הבשר שהוא מתכבש ומתבשל בתוך הציר והדם שכן מלוחין הוא חוזר ובולע מיד הדם שפולט ע"כ : [נ] וי"א שאין אסור · גרס בדפוס ישן והיא ג"כ מנמוקי הר"ר פרץ : [ס] דדם אינו מפעפע · ואפילו אם החתיכה היא שמינה דאין הנאסר אסור יותר מהאוסרו כמ"ש רבינו בפרק ג"ה סימן כ"ד : [ע] ואע"פ שנתלה באילן גדול · הוא ר"ת במעשה שכתב בשמו ונראה מזה הלשון שהוא כחושדו שלא נעשה המעשה מעולם אלא שהוא תלה עצמו בו כדאמר ר"ע לרשב"י אם בקשת ליחנק התלה באילן גדול כדאיתא בפרק ערבי פסחים דף קי"ב אבל בתשובה לרבינו כתבה הב"י בסימן ס"ט כתוב שאפשר שר"ת אסר כל התרנגולת מחמת שהוציאה מן הציר ולא ידע איזה צד היה מונח בתוך הציר והשומע שמע וטעה והאוסר עליו להביא ראיה ברורה וחזקה כי התורה חסה על ממונן של ישראל ע"כ : [פ] דלא מצינו צלי אוסר כו' · ומליח מסיק התם דאינו אוסר יותר מכדי קליפה : [צ] ושיעור כבישה הוי כאילו נתנו על האור כו' · צריך לחלק בין הכא שנכבש בציר שהוא כותח לנכבש דעלמא בדבר צונן דהא בפרק ב' דמסכת ע"ז דין ך' ובפרק בתרא סימן י"א כתב דשיעורו מעל"ע : [ק] אבעיא להו הואיל ומבליע דם באברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא · זו היא גירסת הרב אלפסי ז"ל וכתב הר"ן דה"פ כיון דמבלע דם באיברים והדם פורש ממקום למקום ה"ל כדם האיברים שפירש דאסור או דילמא דכה"ג לא מיקרי פירש ולפי גירסא זו דוקא באומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דמבעיא לן אבל בצלי א"כ לקדירה ע"י מליחה פשיטא דשרי דנורא משיב ומליחה מפיק ליה שאע"פ שאין בו כח להוציא דם הנבלע הבא ממקום אחר מוציא הוא את זה אבל רש"י ז"ל לא גרים לאומצא אלא גרים למיכל מיניה שרי או דילמא למיכל מיניה אסור ולפי גירסא זו אפילו לצלי וע"י מליחה

מספקא

(רלה) ומבליע הדם באיברים מי שרי למיכל מיניה בצונן או לאיסלקא בתיקו (רלו) וקיימא לן כל תיקו דאיסורא *לחומרא:

הגה"ה

*ואפילו במליחה לא מישתרי ולא מסתבר דלא גרע מאומצא ביצי ומוחיקי ורבינו שמואל כתב בשם רבי יהודה מספיר"א דשרי במליחה דלא אסור אלא בלא מליחה וכן נראה וכן נמצא בתשובות רבינו גרשום מ"ה ועוד כתב בשם רבינו יהודה דווקא שוכר המפרקת כי מחמת יסורי שבירה אין א פה לסתלקות ולהוציא הדם אבל חותך לא אסור השיב רבינו משולם בן רבינו קלונימוס אם אחר ששחט היהודי לאחר ישים הטובד כוכבים סכינו נגד הצואר של בהמה אין זה גמרו ביד טעובדי כוכבים ומותר דלא הוי גמרו ביד עובד כוכבים אלא כשישראל שחט רוב הסימנים וגמר ביד עובד כוכבים · מא"ז:

נא מתני' [ר] בשר בהמה טהורה [ש] בחלב בהמה טהורה (רלז) [ת] אסור לבשל ואסור בהנאה · בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה (רלח) מותר לבשל ומותר בהנאה · (רלט) ר"ע אומר חיה ועוף אינם מן התורה שנאמר לא תבשל גדי בחלב אמו שלשה פעמים פרט לחיה ועוף ולבהמה טמאה [ב] ומה שהביא רב אלפס דר"ע ולא הביא דרבי יוסי הגלילי משום שפוסק הלכה כרבי עקיבא · ואי ס"ל דרבנן פליגי עליה הא קי"ל [עירובין מו:] הלכה כר"ע מחבירו דווקא ולא כנגד רבים [ג] אלא ודאי סבירא ליה דלא פליגי אלא ת"ק אמר שטהג בבהמה טהורה דוקא ולא בטמאה ור"ע מפרש מהיכן נתמעטו חיה ועוף ובהמה טמאה: **גמ'** [דף קיד ע"א] (רמ) ת"ר המבשל במי חלב פטור [א] ואיסורא מיהא איכא דהא כותח מנכיובי דחלבא [עביד ליה] כדאיתא בריש אלו עוברין [דף מב:] ואמרינן לעיל (סימן לג) דאסור לאכול בשר בכותח ואני אומר דנסיובי דחלבא אסור מדאורייתא (רמא) ומי חלב דפטור היינו שהוציאו ממנו כל האוכל · דאחר שעשו הגבינה מבשלין החלב והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא והוא הנקרא מי חלב [ב] והרמב"ם ז"ל (פ"ט מהלכות מאכלות אסורות) היה אוסר אותו באכילה דהא בפ"ק דבכורות (דף ו:) מצריך פסוק להתיר חלב משום דכל מידי דאתי ממי אסור · והכא אמרינן דמי חלב אינו כחלב וליכא קרא למישרי וכיון דאתי ממי אסור ואל התמה שהרי מותר עם האוכל וכשפירש מן האוכל נאסר דהכי אשכחן בדם האיברים דכשהוא מובלע בבשר מותר וכשפירש אסור · וה"ר שמחה ז"ל השיב דדוקא לענין בשר בחלב אין חשוב כחלב · דקרא קאמר בחלב אמו כמו שיוצא מן האם מעורב עם האוכל · (רמב) אבל לכל שאר מילי הוי בכלל חלב [ג] דתנן (מכשירין פ"ו) מי חלב הרי הן כחלב ואמר ריש לקיש עלה לא שנו אלא להכשיר את הזרעים אבל לענין בישול[ד] מי חלב אינו כחלב: **נב** [דף קטז ע"א] **מתני'** קיבת עובד כוכבים ושל (בהמה) נבילה אסורה

(רמג) המעמיד בעור של קיבה [ד] אם יש בנ"ט הרי זו אסורה [ה] כשרה שינקה מן הטריפה הקיבה אסורה טריפה שינקה מן הכשירה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה (רמד) כתב רש"י דחלב שנמלח בעור הקיבה בין חלב הנמצא בקיבה עצמה בין שנתן בה חלב דעלמא ומלחו בתוכה אסורה משום בשר בחלב · דמליח כרותח ונתן בשר הקיבה טעם בחלב ונעשה כולה חתיכה דאיסורא · (רמה) [ו] ואם העמיד בה גבינות אסורות בנותן טעם וכתב דהיה טובא בו היתר מתחלה בחלב של הקיבה עצמה שנמלחה בה מדאמר (מסכת ע"ז דף כט.) גבי קיבה של עולה דכהן שדעתו יפה שורפה חיה אלמא פירשא בעלמא הוא ולא מתסרא · וליתא דחלב גמור הוא מדתנן במתניתין כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה ש"מ דחלב גמור הוא ותניא נמי לעיל (דף קטו:) קיבה שבשלה בחלבה אסורה · וקיבת עולה דשריא משום דלאו גופה הוא אלא שינקתו מאמו והוי ככנוס במעיה · והא דמייתי מיניה ראיה במסכת ע"ז דאיסורי הנאה שרי פרשייהו ונבי עגלי עבודת כוכבים דאסור פרשייהו מדקתני קיבת עגלי עבודת כוכבים אסורה · לאו משום דחשיב לה פירשא לענין עיטול דמפקע שם חלב מיניה · אלא מייתי ראיה מדאסר קיבת עגלי עבודת כוכבים שמע מינה פירשא אסור דהא קיבה לאו גופה הוא ומיתסר משום דניחא ליה בנפחיה שהבהמה נראית שמינה ויפה לעבודת כוכבים והוא הדין לשאר הפרש ומדשרי ליה גבי עולה ש"מ לא מיתסר אלא גופה אבל פירשה שרי: **גמ'** אטו קיבת עובדי כוכבים לאו נבילה היא אמר שמואל [ז] חדא קתני קיבת שחיטת עובדי כוכבים נבילה · ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים [ח] מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבילה הא קיבה גופה שריא לא קשיא כאן קודם חורה כאן לאחר חורה · [ט] דתנן אמר רבי ישמעאל שאלתי את רבי יהושע מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים וה"ל מפני שמעמידין אותה בקיבת נבילה · אמרתי לו והלא קיבת העולה חמורה מקיבת נבילה ואמרו [ה]כהן שדעתו יפה שורפה חיה. וחזר ואמר לי מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים · והילכתא אין מעמידין אותה בעור קיבת עובדי כוכבים אבל מעמידין בקיבת עובדי כוכבים וכשירה שינקה מן הטריפה מעמידין בקיבתה וכל שכן טריפה שינקה מן הכשירה · מ"ט חלב המכונס בעור פירשא בעלמא היא זו היא גירסת רב אלפס ז"ל · וכן פירש לעיל בשמעתא דכתל דהסיא דקיבה שבשלה בחלבה אסור קודם חורה נסנית · וכן נ"ל לגירסתו דכשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה קודם חורה נסנית [י] ולא משמע כן דכשירה שינקה מן

הגהות הב"ח א בסגה"ה המתחיל ואפילו וכו' אין בה כת: ב ומה שהביא רב אלפס · נ"ב ע"ל סימן ס': ג אלא ודאי סבירא ליה דלא פליגי · נ"ב אבל התוספות בדף קי"ג בד"ה בשר בהמה כתבו דלרבנן ס"ה בשר עוף אסור מן התורה ונפקא לן מדדרים את שאסור משום נבלה אסור לבשלו בחלב משמע מדבריהם דקי"ל כרבנן דאין הלכה כר"ע מחבירו וכן מטין דברי מהרא"י בהגהת ש"ד סימן ע"ז: ד אבל לענין בישול בשר בחלב מי חלב: ה ואמרו כל כהן שדעתו: ו אבל מעמידין בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים וכשרה שינקה מן הטרפה וכו' וכ"ש בקיבת טרפה וכו' בעור קיבה פירשא בעלמא:

מן הטריפה וטריפה שינקה מן הכשירה משמע שנשנו כאחת ועל שניהם מפרש הטעם מפני שכנוס במעיה · ורש"י לא גרס ליה [ב] ואין הלבן נוכח כגירסת רב אשי אלא שהוגה אח"כ בספרים (רמו) ורבינו תם היה אומר דלגירסא זו יש לחלק דהא דקאמר הכא פרשא בעלמא הוי היינו חלב הקרוש הנמצא בקיבה (רמז) ומתניתין כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה (רמח) וקיבה שבשלה בחלבה מיירי בחלב צלול הנמצא בקיבה דההוא חלב גמור הוי:

הדרן עלך כל הבשר

פרק עשירי

א [דף קל ע"א] [א] הזרוע והלחיים והקיבה [ב] (א) נוהגין בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין [ג] אבל לא במוקדשין:

ב גמ' [דף קל ע"ב] אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מ"ט משום דכתיב וזה דמשמע דווקא שהן בעין אבל אם אכלו אין לכהן דין עליו · [ד] ואי בעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ונפקא מינה בין הלין לישני · דלישנא קמא אפילו לצאת ידי שמים לא מיחייב דרחמנא פטריה · ולישנא בתרא מיחייב · אלא שאין הכהנים יכולין להוציא ממנו בדין · דמצי למימר לכל כהן התובעו לא בעינא למיתב לך אלא לאחר[א] · [ה] וכן ברייתא דלקמן דרים רבי יהודה בן בתירא וזה למעוטי חזה ושוק שאינו דין [ו] מסייע ללישנא בתרא · (ב) הלכך הלכה כלישנא בתרא לחומרא:

ג [דף קלא ע"א] (ג) ההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא · אתו וא"ל לרב · א"ל לא מסתייע דלא שקלינן מיניה אלא מחטף נמי חטיף · ורב אי איקרו עם משקל נמי שקלינן מינייהו ואי לא איקרו עם רחמנא פטריה (ד) מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לאו · [דף קלא ע"ב] דרים מרימר הלכתא כוותיה דרב · והלכתא כוותיה דרב חסדא · כי אתא עולא אמר הבו מתנתא לכהנתא · אלמא קסבר עולא כהן ואפילו כהנת · [דף קלב ע"א] אמר רבינא אמר לי אמימר הלכתא כוותיה דרב · והלכתא כוותיה דרב חסדא · והילכתא כוותיה דעולא · והילכתא כרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה מישראל בנה פטור מחמש סלעים · [ז] ולאפוקי מדרב פפא דאמר (בכורות דף מז) דווקא דאיעברה מעובד כוכבים אבל איעברה מישראל [ח] כיון דרובא ישראל חייב בחמש סלעים · אלא כמר בריה דרב יוסף דאמר לא שנא איעברה מישראל לא שנא איעברה מעובד כוכבים בנה פטור מחמש סלעים דברחם תלה רחמנא · ודווקא לויה (ה) אבל כהנת איעברה מישראל בנה פטור אבל איעברה מעובד כוכבים נתחללה מביאת העובד כוכבים והוה ליה כבת ישראל שילדה מן העובד כוכבים דבנה חייב בחמשה סלעים · [ט] רב כהנא [י] (ו) אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו: [כ] הוי חייב בכולהו מתנתא דתניא שור מה תלמוד לומר [ל] אם שור (ז) להביא את הכלאים שה מה ת"ל אם שה (ח) להביא את הכוי: ד מתני' בכור שנתערב

הגהות הב"ח א אלא לאחר וברייתא דלקמן דדריש כנ"ל ותיבת וכן נמחק:

רש"י פי' א בארץ ובחו"ל· משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקיט להו (כולהו): בפני הבית· בעודו קיים: ב גמ' המזיק מתנות כהונה · קודם שנתנו לכהן השליכם לאור או ליס: דכתיב בהו זה · דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין: שאין לו תובעין · אין לו בעלים שיוכלו לתובעו בדין שזה יכול לומר לו לכהן אחר אני נותן ולא לך: ג חטיף מתנתא' כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקיבה לכהן תופסים מידיהם: לא מסתייעי לא די דכשהוא שוחט את בהמתו אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אחר: אלא מיחטף נמי חטיף בתמיה: ורב · מאי דעתיה דאמר לא מסתייע דלא שקלינן מיניה דמשמע שהיינו יכולים לכופו לכך ונמנעין אנו: אי אקרו עם לשקול מיניה · דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב: ואי לא איקרו עם · רחמנא פטריה ומאי טיבותא עבדינן גבייהו: מספקי ליה · לרב ומשום ספיקא פטר ליה דהמוציא מחבירו עליו הראיה: הלכתא כרב · ולא שקלינן מינייהו: וכרב חסדא · דאמר מזיק מתנות כהונה או אוכלן פטור: לכהנת · בת כהן אפילו אשת איש דכיון דקדושה לית להו דאינן אסורים לזרים הרי היא מותרת כהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן קסבר ואפי' כהנת משמע: הלכתא כותיה דרב חסדא · דאמר לעיל המזיק מתנות או שאכלן פטור מלשלם: הלכתא כרב אדא בר אהבה · דפטר נמי בנה של לויה מפדיון הבן כבנו של לוי דתנן כהנים ולויים פטורים בפ"ק דבכורות והשמועינן רב אדא דלויה כלוי אליבא דמר בריה דרב יוסף דמוקי ליה לדר"א בר אהבה בפ' יש בכור לנחלה אפי' איעברא מישראל דבפטר רחם תלה רחמנא והרי ברחם שילא ממנו לאו דחיובא הוא לאפוקי מדרב פפא דמוקים לה דאיעברא מעובד כוכבים אבל איעברא מישראל בתר אב אזלינן ליה וחייב: רב כהנא · ישראל הוה ואשתו כהנת: אכיל · מתנת': בשביל אשתו · שהיתה כהנת דס"ל כהן ואפילו כהנת: שור · הוה מצי למימר: ד מתני' בכור · של ישראל שנתערב במאה בהמות אחרות:

דברי חמודות

(רמו) ור"ת היה אומר דלגירסא זו יש לחלק כו' · ואין זה דעת רי"ף ז"ל שהוא כתב עלה דההיא ברייתא דאתיא כמשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה קיבה שבשלה בחלבה מותרת אלמא ס"ל ז"ל דאליבא דהלכתא שריא אף בצלול הר"ן וכתב הטור שכן הוא מסקנת רבינו ז"ל אבל הב"י כתב דנ"ל שהוא טעה לדעת רש"י שהרי כתב שאין הלבון מוכח כו' אלא שהוגה אח"כ בספרים ועוד שכתב ור"ת היה אומר דלגי' זו יש לחלק כו' אבל דעת הרמב"ם כהרי"ף וכיון שהם מסכימים לדעת אחת הכי נקטינן דבין קרוש בין צלול פירשא בעלמא הוא וכן נהגו ע"כ וכתב רמ"א בת"ח כלל ס"ה דין ח' איני חולק עליו במקום שיש מנהג אף במקום שאין מנהג. נראה דנקטינן כדברי המחמירים וזוכן בתראי איטן ר"ת והרא"ש והרשב"א והר"ן ודלא כרש"י דמחמיר אף בקרוש דיתידאה הוא הלכך אם העמיד גבינות בצלול צריך שיהא ששים בחלב שהעמיד נגד הקיבה האסור ואם הוא קרוש אינו אוסר כלום אפילו לא היה ששים והטעם כתב המרדכי בשם הרשב"א משום דאין כח בטעם שקבל פרש זה מן העור לכשיתחבר אח"כ עם חלב גמור שממנו נעשה הגבינה שיוליך עמו טעם בשר ולהוליך זה הטעם עמו לחבר אותו עם חלב וכ"ש זה שהוא פרש ודבר בטל שאין בו כח לקבל טעם עם בשר ולהוליך זה הטעם עמו לחבר אותו עם חלב הגבינה הנקפה בו לעשות או בשר בחלב דהוי גרוע מנ"ט בר נ"ט מצד שהוא פרש גמור ע"כ וכתב עוד רמ"א דנראה מדברי הגהת ש"ד דנהגו לאסור לכתחלה קיבת טריפה שינקה מן הכשרה משום מראית עין ומסיים בהגהותיו סימן פ"א דבדיעבד או שנתערבה באחרות הכל מותר ועיין בפרק אלו טריפות סעיף ס' בהמה שינקה מן הטמאה או תרנגולת שנתפטמה בשרצים וכו' · וכתב המרדכי דחלב הצלול בשחור ונקפה נעשה פירשא בעלמא כאילו היה קרוש מתחלה ע"כ וכ"מ בש"ד וב"י כ' דל"מ כן מדברי הפוסקים וכ"כ הרשב"א דוקא נקרש בחיי הבהמה ע"כ וכ' רמ"א בת"ח כלל ע"ט דנ"ל דהסומך על דברי המרדכי לא הפסיד דהא הרי"ף והרמב"ם מתירין אפילו בצלול וב"י כתב דהכי קי"ל מ"מ בדיעבד יש להתיר בכה"ג ע"כ ובהגהותיו סימן פ"ז כתב דבמקום הפסד יש להקל: (רמז) ומתני' כשרה שינקה מן הטריפה כו' · ובגמרא לחד אוקמתא חיישינן בגדי הנלקח מן העובד כוכבים שמא ינק מן הטמאה דטמאה שכיח ואע"ג דגבי דידן ליכא למיחש דאנן בדלינן מינייהו וכי חזינן להו מפרשינן להו מיהת כתבו התוספות דלא קי"ל הכי דהלכה כשמואל דמשני מתני' בשינויא אחרינא ואנו מעמידין בקבת עגלים שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים ולא חיישינן שמא ינק מן הטמאה וכ"כ המרדכי: (רמח) וקיבה שבשלה בחלבה כו' · אבל בקרוש מותר אפילו באכילה וכן בצלול לרי"ף והרמב"ם וז"ל הרמב"ם בפ"ט מהמ"א קבה שבשלה בחלב שבה מותרת שאינו חלב אלא הרי הוא כטנופת שהרי נשתנה במעים ע"כ משמע פשיטא דבאכילה מותרת קאמר ולפיכך אני תמיה על רמ"י ז"ל שכתב האוכלה פטור אבל אסור מדרבנן דזו מנין לו: הדרן עלך כל הבשר

פרק י (א) נוהגין בארץ ובחוצה לארץ וכו' · ובריש פרק דלקמן ובסופו מסיק רבינו דלא בכל מקום ובכל זמן עיין עליו: (ב) הלכך הלכה כלישנא בתרא · דחייב בבא לצאת ידי שמים וכ"כ התוס' ואע"פ שכתבתי במי"ט דהר"ן סובר דאף לישנא בתרא לא מחייב אף בבא לצאת ידי שמים כבר כתב הב"י סימן ס"א דהרמב"ם משמע דס"ל נמי כדברי התוס' ורבינו שכתב אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע ואי ס"ל כהר"ן דליכא בינייהו דהלין לישנא אמאי שבקיה ללישנא קמא דיהיב טעמא מקרא ואו איכא למידק קצת הכי מדשני לישנא דרב חסדא דאמר פטור וכתב אינו חייב דמשמע אין ב"ד מחייבין אותו עכ"ל ולי אי משום דשבקיה ללישנא קמא לאו דוקא הוא כלל דהא משום הכי קאמרי אי בעית אימא דלא ניחא ליה בלישנא קמא דאיצטריך וזה לדרשא דרבי יהודה בן בתירא וכמו שכתב הר"ן וגם דיוקא דאינו חייב לשלם איכא למידק איפכא דאי קאמר פטור הוה משמע פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים דהא הכי פרשי לה התוספות ורבינו ללישנא דרב חסדא דקאמר פטור אליבא דלישנא בתרא ולהכי דייק למכתב אינו חייב לשלם לומר דלגמרי פטור ואין כאן תשלומים כלל אפילו לצאת ידי שמים ומ"מ כתב הר"ן דמיהו ודאי לתרתי לישני מדת חסידות הוא שישלם ואדמייתי עלה בגמרא ת"ש בעה"ב העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנצטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני כלומר לפי שעכשיו [הוא] עני ולכשיחזור לביתו ישלם דברי רבי אליעזר וחכ"א עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם ואמאי להוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן כלומר אלמא דכל מידי דמחייב רחמנא למתביה לעניים כי הכא כל הבא ראשון יכול לתבעו והוא הדין למתנות כהונה וקשיא לרב חסדא דאמר דמזיק מתנות או שאכלן פטור משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ומתנות עניים נמי ממון שאין לו תובעין הן ומפרקינן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן ומשמע דלתרתי לישני משנינן דרבנן הכי קאמרי עני היה באותה שעה ואין כאן אפילו מדת חסידות הא עשיר אם חסיד הוא ראוי שישלם ע"כ ועיין עוד לקמן סימן ח': (ג) גרסינן בגמרא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מנין שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה שנאמר ויאמר לעם ליושבי ירושלים לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק בתורת ה' יש לו מנת ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנת וכתבו התוס' דהיינו דוקא כשיש כהן חבר אבל אי ליכא כהן חבר אלא ע"ה יתנו לו ואל ימתין עד שיזדמן לו חבר כדתנן במסכת חלה אלו ניתנין לכל כהן שירצה התרומים והבכורות ופדיון הבן ופט"ח והזרוע והלחיים והקבה וראשית הגז כו' · ואין לפרש לכל כהן בין לאנשי משמר בין לשאר כהנים דהא בירושלמי בפרק שתי נשים קאמר דיש מהן ניתנין לכל כהן ויש מהן ניתנין לאנשי משמר א"כ ע"כ לכל כהן דקאמר היינו בין כהן חבר בין כהן עם הארץ והיינו דליכא חבר או איכא ואין רוצה לקבל כדפירשו בריש כל הבשר ושם כתבו דאפילו רוצה לקבל כיון דא"ל ואם ע"ה עני וצריך שמצווים להחיותו וכו': (ד) מספקא ליה לרב אי אקרו עם אי לא · וכתב הטור שאם נטלו כהן מידו א"צ להחזירם לו שהוא ספק אם חייבים אם לאו וכ"כ הרמב"ם ז"ל אבל הר"ן כ' דכיון דספקא הוא אפילו נטל הכהן יחזור ללוי דהא מסקי' בפ"ק דבבא מציעא גבי ספק בכורות דתנן בהו המע"ה דאפילו תקפו כהן מוציאין אותו מידו שכך הדין בתופס ממון שהוא מסופק מצד הדין דמוציאין מידו כמו שכתבתי שם בחידושי והכא נמי דכוותה ולפיכך לא נתחוור לי מ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' בכורים שאם נטל כהן מתנות מלוי לא יחזיר ואמאי מ"ש מספק בכורות ועוד דבמתנות נתינה כתיבא בהו ויש בהם טובת הנאה לבעלים בא כהן ונטל מוציאין מידו והביא ראיה לדבר ע"ש ואף רבינו פסק כן בפ"ק דב"מ ובפ"ק דבכורות וכן הטור בעצמו כתב למסקנת אביו רבינו ז"ל גבי ספק בכור בריש סימן שט"ו ורמ"א מסיק שם דכן הלכתא ויותר מזה התימה על רמ"י ז"ל דבסימן ס"א לא הזכיר לסברת רבינו ז"ל ובסי' שט"ו כתבה וכתב עליה דכן הלכתא וכתב עוד שם בשם פסקי מהרא"י סימן קס"ו שאפילו אם נתנו לו שישראל בטעות שהיה סבור שצריך ליתנו לו ואח"כ נודע צריך להחזיר לו ומייתי ראיה מהפרת נדרים דלא הסיב קיום ביום שמעו כי לא ידע הבעל שיכול להפר וכן בשולח משוה לחבירו ליתנם לעובד כוכבים ושכחם דפסק מהר"ם דהדרי זוזי למרייהו וראייתו מרב ספרא אדעתיה דהריה אפקריה פרק הגוזל בתרא וכן כל קנין בטעות ומחילה בטעות הוה ע"כ וכזה ג"כ אין עוד מקום עיון מה שנסתפק בו רמ"י ז"ל אם הישראל נתן מתנות ללוי אי יצא ביה ידי נתינה דהא כ"ש הוא דלא יצא מהך דהכא והוא כתבו ג"כ בסי' שט"ו ויש כמה מקומות שיש בהם מקום עיון רב בנדון דספיקא דדינא וראיתי לכתבם בפ"ק דב"מ גבי תקפו כהן בסיעתא דשמיא: (ה) אבל כהנת איעברה מישראל בנה פטור · ואם היא אומרת שמישראל נתעברה והישראל מכחישה ואומר מעובד כוכבים נתעברה ונותן הוכחות וראיות לדבריו שכן הוא שמעובד כוכבים נתעברה אבל אינם אומדנות ברורות ואדרבה הרבה בני אדם מאמינים לדבריה והבן נתגדל והיה לאיש כתב בת"ה סימן רס"ז דאינו חייב לפדות את עצמו דאע"ג דנאמן על בנו לומר שהוא ממזר הכא הימנותא נראה דליתא אלא בבן שנולד מאשתו בהיא כהאמינתו התורה ואע"פ שהיא ג"כ לאו כל כמינה לומר של פלוני היא כשהוא מכחישה ולא שדינן ליה אבתריה מ"מ אף לדידיה לא מהימנינן אלא להך מלתא דלאו דידיה הוא אבל לא להאמין לכל דבריו ולומר מעובד כוכבים מיעברה כדקאמר איהו וא"כ דאיהו לא מסימן דמעובד כוכבים נתעברה אדיבורא דידה סמכינן דמכשר נתעברה דקי"ל כר"ג בפ"ק דכתובות וכאבא שאול פ' בתרא דקידושין דנאמנת אפי' ברוב פסולים אלא כו' וכ"ש לענין ה' סלעים דאית ליה להוא ברא חזקת ממון דלא מחייבינן ליה לתת דמי פדיונו לכהן דמוקי ממונא בחזקתיה ואמרינן מכשר נתעברה ופטור מפדיון ע"כ: (ו) אכיל בשביל אשתו · כבר כתבתי במי"ט דקמ"ל דהנותנו לו יוצא ידי נתינה וכתב הרשב"א דכ"ש שהוא פטור מן המתנות: (ז) להביא את הכלאים · הבא מעז ומרחל דאם שור אם שה כתיב לחייבם בכל בהמה טהורה אבל לא בחיה ועוף וכ"כ בטור דאין נוהגין אלא בבהמה טהורה ולא בחיה ועוף וכ"כ הרמב"ם בפ"ט מהל' בכורים ושמעינן דנוהג ג"כ בעיזים וכן בכלל שה שכתוב וכ"כ התוס' בפ' דלקמן ריש דף קל"ז בד"ה מנה ה"מ כו' דעזים נמי אקרו צאן דכתיב לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים ע"כ ואפ"ה הן כלאים זה בזה דלענין כלאים מיחשבו לשני מינין ורמ"י נסתפק שכתב המתנות אין נוהגין אלא בשור ושה בלבד ומכיון שנוהגין בכלאים של עז ורחל וחייב בכלן ולא בחציין בלבד כמו בצבי הבא על התישה דלקמן להרמב"ם א"כ ודאי דעז עצמו מתחייב במתנות ולמה פרט שור ושה בלבד דהוא ודאי לא מצי למסמך אמשמעות כמו הכתוב: (ח) להביא את הכוי · כבר כתבתי לדברי הר"ן במי"ט שכתב דכוי היינו בריה בפני עצמו וכתבתי שכן הוא ג"כ דעת הרי"ף וכתב הר"ן שכן למד מדברי הרמב"ם שכתב וז"ל הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישים ממנו כל המתנות וגבי הבא על העז וילדה חייב בחצי המתנות אם שה אפי' מקצת שה אבל תיש הבא על הצביה הולד פטור מכל המתנות ע"כ והא דכתב מפרישין ממנו כל המתנות היינו לומר דמפרישין ונותנין לכהן כולם שאע"פ שהוא ספק נתרבה מאם וכדרבין א"ר יוחנן [ולא] כמו שהבין הטור דמפרישין ומניחין אלנו קאמר וגבי הבא על התישה פסק דחייב בחצי המתנות כרבנן דר"א דאמרי חייב וכדאסיק רב הונא בר חייה כמו שכתבתי במי"ט וכתיש הבא על הצביה פסק דפטור דנהי נמי דאפילו מקצת שה אמרינן מאן לימא לן דאיכא מקצת שה דילמא אין חוששין לזרע האב וכוליה צבי הוא והמע"ה כ"כ הב"י וכתב עוד ואל יקשה על הרמב"ם דהכא

משמע

מעדני יום טוב

כאן קודש חזרה וכאן לאחר חזרה וכיון שינקה מן הכשרה וכו' אחר חזרה מתניא ממילא כשרה שינקה מן הטריפה כו' נמי אחר חזרה נשנית דהא תרווייהו כחדא מיתנו ואתרווייהו יהיב טעמא דמפני שכנוס במעיה כ"כ ב"י סימן פ"א ולי נראה דהא דקאמר ועל שניהם מפרש כו' היא קושיא בפני עצמה והוא כמו ועוד וכן הבין בספר רבינו ז"ל וה"ק דאי קודם חזרה לא היה צ"ל טעם בכשרה שינקה מן הטריפה: [ב] ואין הלבון מוכח כגירסת רב אשי · וכן העתיק הב"י בסימן פ"א וכתוב שם בגירסא בבי"ת ובין כך ובין כך הענין שר"ל שאין הלבון הזה כלבון רב אשי בעל הגמרא ובדפוס ישן כתוב כגירסת רש"י וכ"כ ג"כ בב"י סימן פ"ז ולא ידעתי לפרשו: הדרן עלך כל הבשר

פ"ט [א] הזרוע והלחיים והקיבה · דכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם מאת זובחי הזבח אם שור אם שה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה: [ב] נוהגין בארץ כו' · עיין בריש פרק דלקמן ובסופו: [ג] אבל לא במוקדשין · משום דכתיב גבי חזה ושוק ואתן אותם ואותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין דבר אחר לא כדמפרש במתניתין: [ד] ואיבעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין · לשון הר"ן ותמיהני אם כן מאי אריא מזיק אפילו אי איתנהו בעינייהו נמי אין לו תובעין ומשמע לי דהכי קאמר כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מצוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון הלכך פטור לגמרי ולפיכך נראה לי דאפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולא נתחוור לי מה שכתוב בתוספות דאיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלמאן דנפיק לה מדכתיב וזה אפילו בא לצאת ידי שמים פטור וללישנא בתרא כיון דלא פטר ליה אלא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעים בבא לצאת ידי שמים חייב ולא ידעתי למה דהכא גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל ובפרק המפקיד בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמו להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מצוה משום מאי מיחייב ומיהו ודאי לתרתי לישני מידת חסידות הוא שישלם וכו' (כמו שאכתוב בד"ח בסיעתא דשמיא) ומאי דאמרינן ואיבעית אימא כו' משום דלא ניחא לן בטעמא דאמרינן משום וזה דמצטריך לן לדרשא אחרינא בגמרא ע"כ: [ה] ה"ג וכך ברייתא דלקמן דדריש: [ו] מסייע ללישנא בתרא · דללישנא קמא איצטריך וזה פרט למזיק כו' וללישנא בתרא אייתר ליה לכך ודקאמר למעוטי חזה ושוק שאינו דין הא מתנות יש דין כדכתב וזה משמע מפרשינן בגמרא דאתא לידיה דכהן ואחר כך גזלם זה ממנו דהוה ליה ממון שיש לו תובעים וכי תימא מאי למימרא דאתו לידיה בעלייהו שהבהמה שלמה היתה מונחת אצלו וזכה במתנותיה מן ההפקר וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ופירש רש"י במתנות שמוים לכל הכהנים מהני זכייה אי קדש אבל חזה ושוק אינו אלא לאותו בית אב ולא מהני: [ז] ולאפוקי מדרב פפא דאמר · בפרק יש בכור דף מ"ז ועיין שם בדברי רבינו: [ח] כיון דאבא ישראל גרס · וכלומר דכתיב למשפחותיהם לבית אבותיהם: [ט] רב כהנא · פרש"י שהיה ישראל וכתבו התוס' שהוא אותו שגלה לא"י בפרק הגוזל בתרא כדאמר בכ"פ אלו עוברין אי לאו דנסיבנא כהנתא לא גלאי ואחר יש שהיה כהן בפ"ק דקידושין רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן: [י] אכיל בשביל אשתו · משמע דה"ק שהיה נוטל מתנות בשביל אשתו שמי שהיה נותן לה היה מקיים מצות נתינה שאע"פ שאין כהן רשאי לזכות מתנות לישראל אלא למאן דלא אפשר ליה כדאיתא לקמן אשתו שאני דכגופיה היא ואינו צריך הרשאה ואי לא הימא הכי מאי קמ"ל וכי מתנות כהונה אסורות לזרים או שמא אתא לאשמועינן דאפילו נשואה אוכלת ואינו מחוור דמאי קמ"ל והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכהנת אוכלת המתנות אע"פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדושה ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו ונראה שנתכוון למה שכתבתי הר"ן: [כ] בגמרא גרסינן נמי רב פפא אכיל בשביל אשתו ואף הרי"ף ל"ג ליה אבל הר"ן כתבו: [ל] אם שור לרבות את הכלאים · פירש הר"ן הבא מעז ורחל שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי ולכאורה לפום פשטא דמתניתא האי כוי דמרבינן היינו הבא מן הצבי ומן התישה דבמקצת מתנות מיחייב בודאי משום לך האם אבל באידך פלגא סבירא ליה לרב הונא בר חייא בגמרא דפטור משום דמצי אמר ליה ישראל לכהן אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב שהוא חייב ושקול ומשום הכי סבירא ליה לרב הונא בר חייא דאינו חייב אלא בחצי מתנות ובתר הכי מסקינן ואמרינן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא כו' פירש רש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב אי לא להכי אהני ליה רבויא דאפילו לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבלאו ריבויא הוה מיחייב בפלגא דשה אפילו מקצת שה משמע ואהני ריבויא דאם לאידך פלגא והאי פירושא לא נהירא לי דכיון דאיצטריך ריבויא נפשוט מיניה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין אמאי איצטריך קרא לרבויא ובריש פרק בתרא דיומא נמי אמרינן גבי הא דתניא כו' ואי שיעור הוא איל ואינו בטומא אינו באזהרה תלמוד לומר כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה היא דאי ספקא היא וכי איצטריך קרא לרבויי ספקא לפיכך נראה לי דרבין אמר רבי יוחנן דאסיק דכוי לרבנן חייב בכולהו מתנות לאו בגבי הבא על התישה מוקי לה אלא סבירא ליה דכוי בריה בפני עצמה הוא ורבייה קרא לשוייה כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הרמב"ם ז"ל למדתי שכך כתב בפרק ט' מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות וגבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה עד כאן אבל אינו נראה כן מסוגיא דאותו ואת בנו עד כאן לשון הר"ן וכתב הב"י שרצה לומר הא דתניא התם רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו ואת בנו נוהג בו כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הבא מן התיש ומן הצבייה וכו' דמשמע בהדיא דכוי לאו בריה בפני עצמה הוא אלא הבא מן הבהמה ומן החיה הוא ע"כ ונ"ל שהרי"ף סובר ג"כ כפירוש הר"ן דהך סוגיא דהכא כוי בריה בפני עצמה הוא סבירא ליה מדמייתי לה הכא להך ברייתא דהכא ואילו בפ' אותו ואת בנו לא מייתי לאותה ברייתא דהתם ובין לאותו טעם שכתב שם רבינו להרי"ף למה לא הביאה התם ובין להטעם שכתבתי אני שם אילו היה סובר כאן כפירוש רש"י היה לו ג"כ שלא להביאו אלא ודאי דסבירא ליה דהך סוגיא דהכא כוי בריה בפני עצמה היא סבירא ליה ועל דברי רבינו כתב הטור דנראה שרוצה לומר דוקא בגבי הבא על התישה דמ"מ יש כאן מקצת שה אבל תיש הבא על הצביה פטור דשמא אין חוששין לזרע האב ואין כאן אפילו מקצת שה ע"כ והב"י השיב עליו דאינו נראה לו דא"כ לא הוה שתיק מלפרושי אלא אף בתיש הבא על הצבייה קאמר דחייב מריבויא דקרא וכמ"ש הר"ן בשם רש"י ז"ל וכך הם דברי רבינו יראה שכתב כוי

שהוא

שנתערב במאה [מ] בזמן שמאה שוחטין את כולן פוטרין את כולן · אחד שוחט את כולן פוטרין לו אחד : גמ' ואמאי יבוא עליו כהן משני צדדין ולימא ליה אי בכור הוא כוליה דילי הוא ואי לאו בכור הוא הב לי מתנתא · [דף קלב ע"ב] אמר רב הושעיא כבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו : מתני' השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות (ט) [נ] והמשתתף עמהם צריך שירשום · (י) ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות · א"ל מכור לי בני מיעיה של פרה זו והיו בהן מתנות נותנם לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים · לקח הימנו במשקל נותנם לכהן ומנכה לו מן הדמים : גמ' וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות ·
אמר רבא [ס] זאת אומרת (יא) הדין עם הטבח :

ה דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים [ע] כשהוא אומר מאת זובחי הזבח אפילו כהן טבח במשמע · אושפיזכניה דרבי טבלא כהן הוה והוה דחיקא ליה מילתא אתא לקמיה דרבי טבלא א"ל זיל אישתתיף בהדי טבחי ישראל דמגו דפטרת להו ממתנות משתתפין בהדך חייביה רב נחמן · א"ל רבי טבלא פטרן · א"ל זיל אפיק ואי לא מפיקנא רבי טבלא מאונך אתא רבי טבלא קמיה דרב נחמן א"ל מאי טעמא עביד מר הכי · א"ל דכי אתא רב אחא [בר חנינא] מדרומא אמר ר"י בן לוי וכל זקני דרום אמרו כהן טבח [פ] שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב במתנות · א"ל וליעבד ליה מר כרבי אחא בר חנינא · א"ל ה"מ דלא קבע מסחתא אבל הכא הא קבע מסחתא · אמר רב חסדא האי כהנא טבחא דלא מפריש מתנתא ליהוי בשמתא · ואמר רב חסדא מתנות כהונה זרוע לאחד וקיבה לאחד ולחיים לשנים · ובתורא [צ] פלגי לזרוע גרמא גרמא :

ו ואמר רב חסדא *אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה · וכל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים · ולית הילכתא כוותיה דמתנות אין בהן משום קדושה אלא טובת טבח הן ואי דלא יהיב להו הוא ניהו דקאי באיסורא אבל בשרא שרי ·

הגה"ה
*שאלו לרש"י על הזרוע והלחיים וקיבה למה לא נהגינן ליתן לכהן ומשנה שלימה היא שנוהגין אפילו שלא בפני הבית ונהגו בהן המוראי בתראי והשיב מי ימחה ביד הנוהגין וכל שנותן תבא עליו ברכה אבל נהגו העם כרבי אילעי דאמר עליהם ועל ראשית הגז שאין נוהגין אלא בארץ · מא"ז :

וגרסינן נמי בסוף הדין פירקא הרי מתנות דלא טבילי אלמא דבר ברור הוא דמתנות לא טבלי (יב) וכן הילכתא · א"ר חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל · מ"ט דאמר קרא לך נתתים למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין · הא צלי לאו דווקא דהא תנן בפרק כל התדיר בזבחים (דף צ:) בכולן רשאין הכהנים לשנות באכילתן לאוכלן צלויין שלוקין ומבושלין ומפ' בגמ' מ"ט אמר קרא [לך נתתים] למשחה לגדולה כדרך שהמלכי' אוכלים (יג) אלא באיזה ענין שהוא אוהב יותר יש לו לאכול כדי שיהא נאכל להיאתון · ואם הוא אוהב בכולן שוה יאכלנו צלי כדרך מלכים : ז [דף קלג ע"א] אמר רבא [ק] בדיק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף מתנתא [ר] חבובי מצוה הוא או זלזולי מצוה הוא · ופשטינן ליה ונתן ולא שיטול מעצמו · אמר אביי מרים הוה חטיפנא מתנתא כיון דשמענא ונתן ולא שיטול מעצמו מיחטף לא חטיפנא מימר אמינא הבו לי · כיון דשמענא להא דתניא ויטו אחרי הבצע ר"מ אומר חלקם שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא כי יהבו לי שקילנא כיון דשמענא להא דתניא הצנועין מושכין ידיהם והגרגרנים חולקין (יד) [ש] משקל נמי לא שקילנא [ת] בר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא · ולפרוס ידיה · אנסו ליה עידניה [א] כלומר חולי במעים הוה ולא היה יכול לשהות נקביו לפיכך לא פירס ידיו : אמר רב יוסף האי כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשיבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא · ואע"ג דלא אתא לידיה במכירי כהונה ולוייה · רבא ורב ספרא איקלעו לבי מר יוחנא בר חנא בר אבא וא"ל למר יוחנא בר חנא בר ביזנא עבד להו עגלא תלתא · אמר ליה רבא לשמעיה זכי לי מתנתא דבעינא למיכל ליסנא בחרדלא · זכי ליה · רבא אכל רב ספרא לא אכל אקריוהו לרב ספרא בחלמיה מעדה בגד ביום קרה · אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה דילמא משום דעברית אשמעתיה דמר אקריון הכי · א"ל כי אמרי אנא אחר (טו) שמעיה על כרחיך מזכי ליה וכי אמרי אנא למאן דלא איפשר ליה רבא אפשר ליה אלא מאי טעמא אקריון הכי כלפי רבא ולקריוהו לרבא · נזיף הוה · מההוא מעשה דתענית (דף כד:) דאטרח קמי שמיא ואתא מטרא בתקופת תמוז ואיתחזי ליה אבוהי בחילמיה ואמר איכא דאטרח קמי שמיא כולי האי ושני דוכתיה ואשכח לדוכתיה דמרוסס בסכיני · יש מפרשים נזוף הוה בשביל זה המעשה והכי מסתבר טפי דההוא עובדא דתענית קאמר ההוא גברא דמתחייב נגידא בבי דינא דרבא נגדיה רבא ומית · אישתמע מילתא בי שבור מלכא בעא לצעוריה וכו' ועל ידי אותו מעשה בקש רחמים ובא מטר · ובימי רב יוסף לא היה רבא ראש בית דין להלקות · כי אביי מלך אחר רב יוסף ורבא אחר אביי :

ח אמר ליה אביי לרב דימי פשטיה דקרא במאי כתיב (טז) א"ל בשונה לתלמיד שאינו הגון דא"ר יהודה אמר רב השונה לתלמיד שאינו הגון נופל לגיהנם שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו ואין שריד אלא תלמיד חכם שנאמר ובשרידים

אשר

רש"י בזמן שמאה · בני אדם שוחטין את הבהמות פוטרים את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו לומר לכהן בכור שלי הוא וכן שני וכן שלישי : ואם אחד שוחט את כולן אין פוטרים · הואיל ק' בהמות מליתן מתנות לכהן : אלא אחד · הואיל שהוא שוחט את כולן אבל אחד יכול לפטור מן המתנות. שא"א שלא יהא הבכור אחד מהן ויכול לומר זה הוא ומן הבכור אין נותנים שאין קדושה חלה על קדושה : גמ' ואמאי · פוטרין את כולן הא יכול לבא כהן עליו משני צדדים כלומר בשני כתות ולימא ליה אי בכור הוא כולו דידי הוא : אמר רב הושעיא · הכ"ע דקתני מתני' דפוטרים את כולן כבא אותו בכור ליד כהן ונפל בו מום קבוע : מתני' צריך שירשום · שיעשה בו סימן שיכירו הרואים שאינו כולו של ישראל : אם אמר' כהן לישראל אני מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות שבה פטור ישראל מן המתנות : ואם אמר ישראל לחבירו טבח : מכור לי בני מעיה · בני מעי' של פרה זו : והיו בהן מתנות · הקיבה : נותנן : לוקח זה לכהן : ואין · המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות בה וזה לא מכר לו הקיבה : לקח הימנה במשקל · הליטרא כך וכך ושקל לו הקיבה : נותנם לו · לוקח לכהן שהרי הגזל אצלו וצריך להשיב : והטבח ינכה לו · מן הדמים על כרחו שמכר דבר שאינו שלו : גמ' ולתני כהן ועובד כוכבים כו' · דהא לא אקרו עם ומאי אריא דקתני השוחט : זאת אומרת · מתני' דקתני השוחט אתא לאשמעי' דבעלמא היכא דקשחיט בהמת ישראל הדין עם הטבח דינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח והכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים הוא פטור הטבח מן המתנות והא לא מצינן למילף מכהן לעובד כוכבים לחוד : ה ולא מאת הכהנים · קס"ד דכהנים לא אקרו עם : בשהוא אומר מאת זובחי הזבח · כלו' מי שהוא ואפי' כהן להביא כהן שנעשה טבח למכור אבל אבהמה שהוא שוחט לצרכו פטור : והוה דחיק' ליה מילתא · דחוק ועני היה : דמגו דפטר להו ממתנתא מזרוע לחיים וקבה כדאמרינן במתני' המשתתף עמהם פטור מן המתנות : חייביה · להאי ישראל שנשתתף עם אותו כהן : זיל אפיק · הוצא אותה מתחת ידיך ותתנם לכהן : מפיקנא לך ט' · כלומר כל ראיותיו וסייעתיו אמתה לו : מאונך · מאזנך : שתים ושלש שבתות פטור מן המתנות · לתתם לכהן אחר משום דהכתי לא קביע ואינן יודעים עדין שהוא טבח אבל מכאן ואילך חייב הואיל דקביע : ליעבד ליה מר הכי · כדר' אחא ותפטרנו משתים ושלש שבתות : א"ל ה"מ · דקאמר ר' אחא וזקני דרום דשתים ושלש שבתות פטור : היכא דלא קבע מסחתא · חנותו : אבל הכא · האי טבח כהן כבר קבע חנותו וגלי אדעתיה דקביע : דלא מפרים מתנתא לכהן אחר : ואמר רב חסדא · מתנות כהונה כך היא נחלקה זרוע היה נותן ישראל לכהן אחד וקיבה לכהן אחד ולחיים לשני כהנים : דתורא · בשור הגדול שאבריו גדולים ביותר דאפי' היה מחלק האבר לשניים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא אבל בבהמה דקה אם היה מחלק האבר לשנים לא היה בכל חלק נתינה מעלייתא ורחמנא אמר ונתן לכהן נתינה יפה : גרמא גרמא · כל עצם ועצם היה מחלק לשנים : ו למשחה · במתנות כהונה כתיב בויקח קרח לך נתתים למשחה כל מתנות שנתתי לך בכהונתך נתתי לך לגדולה כדמתרגמינן לרבותא : בבולן · בכל הנאכלין : ז דחטיף מתנתא · מתנוקות שנושאין אותם לכהנים : מי אמרי' חבובי קא מחבבי המצוה ויפה הוא עושה : ונתן לכהן · ולא שיטול הכהן מעצמו : מימר אמר הבו לי · הייתי שואלו בפה מלא שהייתי סבור שהיה חיבוב מצוה : חלקם שאלו בפיהם · דמגנו להו קרא לבני שמואל ויטו אחרי הבצע אמר ר"מ שלא היה עבירות גזל בידם אלא חלק לוייה כגון מעשר ראשון היו שואלים בפיהם : הצנועים מושכין את ידיהם · בחילוק לחם הפנים קאמר במס' יומא בטרף בקלפי משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחה"פ : לאחזוקי נפשאי בכהני · שלא ישתכח הדבר שאני כהן : ופריך ולפרוס ידיה · כיון שאינו עושה אלא שלא ישתכח שם כהן מעליו יפרוס ידיו לדוכן כל השנה ומחזיק נפשיה בכהני : אנסי ליה עדניה · עתים שקבע לתלמידיו היו טורדים אותו מלישא את כפיו שהיה (שונה) לתלמידיו בעת שהצבור נאספי' לבית הכנסת : ודחיקא ליה מילתא · נשהוא צורבא מרבנן והכהן רוצה להטותו יתן לו חלק מתנותיו לקבל זרוע ולחיים מבני העיר בשביל הכהן והוא יאכלם ואע"ג דלא אתי לידיה דכהן יכול לזכות לו : במכירי כהונה ולוייה · בכהן שהיה ניכר בעיר ורוב בני אדם אוהבים אותו ונותנים לו המתנות ובאותו כהן אמרי' דיכול לזכות מעשרותיו לאחר אע"ג דלא אתי לידיה · מכירי לשון איש מאת מכרו : א"ל רבא לשמעיה · לשמשו של בעה"ב והוא כהן ובעה"ב נותן לו מתנותיו : זבי לי מתנות · תן לי רשות ליקח מתנותיך לאוכלם מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהנים ובעינן למיכל ליסנא בחרדלא שהוא דבר חשוב וה"נ אמרינן בהשוכר את הפועלים כדי להאכילם שלש לשונות בחרדל ואע"ג דרבא נמי כהן הוי כדקי"ל דמבני עלי אתא ובבכורות נמי אמרינן רבא הוה מבטל תרומת ח"ל ברוב ואכיל לה בימי טומאתו מיהו מנפשיה לא מצי שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא בעיא למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם להכי שוקלם בתורת זר ע"י נתינת כהן ואע"ג דלא מטו לידיה דשמעא כמך רבא אדרב יוסף דלעיל : רב ספרא לא אכיל · משום דלא מטא לידיה דשמעא : מעדה בגד ביום קרה · בגד בלוי ונרקב כמו וכבגד עדי' בעת הקור אינו שוה כלום וכמו חומץ על נתר שאינו אלא מפסידו · נתר הוא מין צריף אלומ"א בלעז : כן שר בשירים על לב רע · כן האומר דבר תורה למי שאינו יודע להבין בהן : משום דעבריה אשמעתיה דמר · שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לצורבא מרבנן לקבלה אע"ג דלא אתי לידיה דכהן : כי אמרי הנא אמר · היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעה לבעה"ב על כרחיה מזכי ליה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעה"ב : א"נ · אימר דאמרי אנא דיכול לזכות מתנת' לאחר אע"ג דלא אתי לידיה : דלא אפשר ליה · כלומר לאיש שהוא עני ודחוק אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה מילתא : ואלא · כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף מ"ט אקרויה בחלמיה : כלפי רבא · כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך : נזוף הוה · אני שמעתי משום דהטיח כלפי מעלה כמס' תענית דבעא מטרא בלא צורך משום יקרא דאמיה דשבור מלכא ואמרינן התם דאתחזי ליה אבוה בחלמיה וא"ל מי איכא דמטרח קמיה שמי' אשני דוכתיך לפורייה דמרוסס בסכינו שנועדו מלאכי חבלה להורגו בלילה ול"נ נזוף משום ההיא מעשה : ושני דוכתיה · מטתו בלילה : בסכיני · שרצו להורגו ותתכו את מטתו : נגידא · מלקות : ח ירע שריד באהלו · מי שירע שריד באהלו תלמיד רע : תאכלהו אם לא טפח אשו של גיהנם :

מעדני יום טוב

שהוא ספק בהמה ספק חיה שנולד מתיש וצבייה או בהיפך חייב בכל המתנות ע"כ : [מ] בזמן שמאה שוחטין כולן פוטרין כו' · על כרחך כשכולן בעלי מומין איירי דאין שוחטין בכור אלא א"כ נפל בו מום ומדנתערב ואין מכירין בו אם כן גם האחרים בעלי מומין הם · תוספות : [נ] והמשתתף עמהם צריך שירשום · סימן על הבשר · רגילין היו לרשום בשר שפטור מן המתנות והיו מכירין רושמיהן וא"ת כיון דלית ליה לכהן אלא חצי חצי לפטור והאי ליחייב מידי דהוה אגבי הבא על התישה דמחייבי רבנן בחצי מתנות וי"ל דהתם כל שיות שבו מיחייב והכא לא מיחייב כל שיות שבו לכך פטור לגמרי כ"כ התוספות ומיהת שותפים ישראלים חייבים וכתב רמ"י ז"ל דמאת העם כתיב שנים במשמע וכבודו במקומו מונח דלא עיין בגמרא דבפרק ראשית הגז דף קל"ו מסקינן דיליף נתינה נתינה מתרומה ומעיקרא נמי מאת זובחי בעי ליה למילף דזובחי תרי במשמע אלא דמצריכים ליה לגופיה דקרא דמאת זובחי הזבח לכדרבא דאמר הדין עם הטבח וזובחי אורחיה דקרא אבל כך דמאת העם ליתא בגמ' כלל וגם אין לומר דמ"ש בספר רמ"י וצ"ל מאת זובחי דהא לא קאי בגמרא : [ס] זאת אומרת הדין עם הטבח · ויליף לה מאת זובחי הזבח כמ"ש במקומו וכתב הרשב"א דנראה פירושו שאע"פ שהטבח שוחט לישראל אינו יכול לדחות הכהן ולומר לאו בעל דברים דידך אנא זיל אבל בעלים אלא הדין עמו ונותן לו ולאו למימרא שאם נתן לבעלים או מכרן לאחר שיהא הטבח חייב לו דהא קי"ל דמזיק מתנות כהונה פטור והאי טבח נמי לא מתרבי ליה אלא דהא לאו דידיה הוא בהמה אלא כדאמרינן ועיין עוד בד"ח וכתב הר"ן דאע"ג דמיובא אטבח דמיא ה"מ בבהמה דבת חיובא הוא · בהמת כהן ועובדי כוכבים לאו בת חיובא היא : [ע] כשהוא אומר מאת זובחי הזבח · דמיירי בטבח ולא קאי אעם דנמשמע טבח כהן מדלא כתיב מאת העם זובחי הזבח וכתיב מאת זובחי יתירה הפסיק הענין דאכל שהוא טבח קאמר ואפי' כהן הואיל ושחיט בהמות ישראל אבל אם היתה שלו אפילו למכור רחמנא פטריה אלא מדרבנן גזרו כשהוא טבח ליתן מתנות כהונה אפילו הבהמה שלו שלא ירגילו טבחי ישראל לשתף כהנים עמהם ליפטר מן המתנות ועד ג' שבתות דאיכא למימר לדידיה שמיע לא גזרו רבנן ואוקמוהו על דין תורה ומכאן ואילך גזרו וכי קבע אמסחתא מיד מוכח דלאו לדידיה שמיע ולכך גזרו לאלתר כדמוכח בסמוך ולא כפי' הקונט' דפירש דחייב מן התורה בשוחט למכור דא"כ ב' או ג' [שבתות] אמאי פטור אטו ג' שבתות כתיבי בקרא ועוד אי מן התורה א"א שלא היה יודע רבי טבלא דבר זה אלא ודאי תקנת חכמים היא כדפירשנו ורבי טבלא לא הוה שמיע ליה הך תקנתא עד דא"ל רב נחמן עכ"ל התוס' ומיהת הא דכתבו התוס' דאי מן התורה אטו ב' שבתות כתיבי בקרא הר"ן ייסב זה דכל ג' שבתות כשוחט לעצמו דמי דמימר אמר אי זבני מינאי מוטב ואי לא תהוי דידי ע"כ ובכך י"ל נ"כ שאפשר שרבי טבלא לא ידע דבר זה כיון שאינו מפורש בתורה בהדיא ואיך לא והכי כמה מחלוקת תנאים ואמוראים מצינו שנחלקו בדברים שיש מהן שאומר שהוא מן התורה ויש מהן שאומר שהוא מדרבנן וה"נ מצינו למימר שהוא מן התורה ורבי טבלא לא ידע בו שום חיוב כלל בין מן התורה בין מדרבנן : [פ] שתים וג' שבתות · פרש"י משום דהכתי לא קביעי ואינן יודעים כו' · וכ"ל דמש"ה נקט שתים ושלש דהכל לפי מקומו ושעתו ולפי ראות הדיין אי מקרי קבוע בב' או בג' שבתות אבל מלאתי בתוס' דפרק במה אשה סוף דף ס' שפירש בשם הר"י דהא דקאמר הכא ב' וג' שבתות דנקט שתים לרבי דאית ליה בהבא על יבמתו דבתרי זמני הוי חזקה וג' לרשב"ג : [צ] פלגי לזרוע גרמא גרמא · והגירסא בגמרא ורי"ף פליג להו גרמא גרמא ופירש"י כל עצם ועצם ט' ואפשר דאף כל לחי מחלק כל לחי בפני עצמו לשנים ולשון הרמב"ם בפ"ט מהלכות בכורים חולק אותן תחיכה וכוא שיהיה בכל חתיכה כדי מתנה אבל הטור כתב כדברי רבינו וכן נמשך אחריו בש"ע : [ק] בדיק לן רב יוסף · מנסה אותנו אם נדע להשיב וכגא היה כהן · הר"ן : [ר] חבובי מצוה הוא · פירש"י יפה הוא עושה וכתב הר"ן ומיהו משמע לי דדוקא כשיתנם לו הבעלים ברצון אמ"כ דאי לא [לא] מספקא מידי דנתינה כתיבא בהו ויש בהם טובת הנאה לבעלים : [ש] משקל נמי לא שקילנא · ולא דמי להא דבגמרא בסוף פירקין דהוא שקא דדיכרי פירש"י דיכרי זהב שמלתו ממקום אחר לבני סיסיבה דאתא לבי מדרשא קדם לבי אמי וזכה בהן והיכי עביד הכי והא כתיב ונתן ולא שיטול מעצמו רבי אמי נמי לעניים זכה בהן ואב"א אדם חשוב שאני (פירש"י כגון ממונה ראש ישיבה יכול לקדם ולזכות שהרי עליו לגדלו ולהעשירו אפילו משלו וכ"ש ממאי דאתא ליה ממעלמא ע"כ) דתניא והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בנוי בחכמה ובעושר אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלים אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל אחיו די"ל דהכא במתנות לית בהו להתגדל ולהתעשר וכתבו התוס' משקל נמי לא שקילנא שלא אקרא גרגרן ולא אגזול ממי שצריך יותר ממני אע"פ שגם הוא לא היה עשיר ע"כ ועיין בד"ח : [ת] בר ממעלי יומא דכפורי · שיום טוב הוא כדאמר בפרק אותו ואת בנו וממתנות מרובות וכהנים מתאספים ואילו לא היה נוטל היו אומרים שאין כהן · תוס' : [א] כלומר חולי במעים הוא כו' · כך פירש הרי"ף והוא דוחק לומר דכל ימיו היה חולה במעים לכך מסתבר יותר פירש"י שפירש עתים שקבע לתלמידיו ט' · ומשום שלמד תורה לרבים לא רצה לבטל ולהפסיק לפרוס את כפיו וכיוצא בזה דקדק רבינו במסכת ברכות פרק היה קורא סימן ג' דכשלימד תורה ברבים אין להפסיק לקריאת שמע :

דברי חמודות

משמע דסובר דכוי בריה בפני עצמה היא ממ"ש בפ' א' מהמ"א כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא הנקרא כוי חלבו אסור כו' שזו נוסחא משובשת ובנוסחא האמתית אין כתוב בבבא זו הוא הנקרא כוי אלא בבבא שלמעלה הימנה כתוב וכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או מין בהמה והוא הנקרא כוי חלבו אסור עכ"ל ומהפלא עליו שהוא לא נשמר מזה כשהעתיק ללשון הרמב"ם בפ"א מהמ"א בש"ע שלו סוף סי' פ' והעתיקו כפי הנוסחא שקראה משובשת וכש"ע גם המגיהו לא הזכירו לדעת רבינו ולא נכתב בש"ע אלא דעת הרמב"ם בלבד אבל רמ"י ז"ל כתב ג"כ לדעת רבינו וע"פ פירושו של הב"י שכתבתי במי"ט : (ט) והמשתתף עמהם צריך שירשום · ואפי' אינו שותף עמהם אלא בכל שהוא והוא שמשותף בכולה לאפוקי ששותף באבר א' וזה יתבאר לקמן סי' ח' ובגמ' ואפי' עם העובד כוכבים ומיגנדי המשתתף עם כהן צריך לרשום והמשתתף עם העובדי כוכבים א"צ לרשום הכ"ע דיתיב עובד כוכבים אמסחתא דכוותה גבי כהן דיתיב כהן אמסחתא אמאי צריך לרשום דאמרי בישרא קא זבין א"כ עובד כוכבים נמי אמרי בישרא קא זבין אלא הב"ע דיתיב עובד כוכבים אכספתא דכוותא גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום אמרי המוני הימני' עובד כוכבים נמי אמרי' המוני המניה אין אמונה וכו' אב"א סתם עובד כוכבים מפעי פעי ופרש"י דיתיב עובד כוכבים אמסחתא כשהטבח מוכר בשר דמוכחא מלתא דעובד כוכבים שותף הוא דיתיב עובד כוכבים אכספתא על הארגז שנותן בו הטבח מעות שמקבלים תמיד מן הלוקחים דהא ודאי מוכחא מלתא שפיר דעובד כוכבים שותף בה דאמרי הרואים המוני הימניה לשומרם לו שלא יגנבו הימנו אין אמונה וכו' אין ישראל רגילים להאמין בהם אב"א לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עובד כוכבים אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דהתם מפעי פעי תדיר הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעים שיש לו חלק בה אבל כהן נגוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעים שהוא שותף ע"כ וכתב רמ"א בד"מ בשם המרדכי דבמקום שנוהגים לשחוט אצל עובד כוכבים אם נמצא טרפה נשאר לעובד כוכבים ואם נמצא כשר לוקחו הישראל פטור מן המתנות ע"כ : (י) ואם אמר חוץ מן המתנות כו' · אלו הבבות מפורשים לקמן בסי' ח' : (יא) הדין עם הטבח · וכ' הר"ן דמסתברא דאע"ג דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דהיאך כלה עושה סחורה בפרתו של חבירו ע"כ אלא הבעלים נותנים לכל כהן שירצו וכ"כ רמ"א אכתוב בב"י ס"ס ס"א שכן כתב רבינו ירוחם אסור לישראל ליקח פשוט מישראל כדי שיתן זרוע ולחיים וקיבה לבן בתו כהן וכ"ש מהכהן עצמו זה פשוט בבכורות פ' עד כמה ע"כ וזה שכתב וכ"ש מהכהן עצמו אף לתנו לכהן אחר קאמר וזה פשוט שם סי' א' אך בלי ספק אשמעתיה להב"י כשהעתיק לדברי רבינו ירוחם בכאן ולא זכר לדברי הרמב"ם פי"ב מהל' תרומות שכתנם הטור בסי' של"א שפוסק דישראל רשאי לתת פשוט לישראל כדי שיתן כו' ושם נדחק הב"י לרמב"ם בפי' הסוגיא : (יב) וכן הלכתא · ואפ"ה מצוה להפרישם מידי טור : (יג) אלא באיזה ענין שהוא אוהב יותר וכו' · ואם רצה הכהן למכור המתנות או ליתנן במתנה או להאכילם לכלבים מאכילם שאין בהם משום קדושה כלל לשון הרמב"ם פ"ט מהל' בכורים וכ"כ הטור והוסיף דיכול ליתנם לעובד כוכבים : (יד) משקל נמי לא שקילנא · והרמב"ם פ"ט מהל' בכורים כתב שאם יתנם לו דרך כבוד יעלם ובזמן שהם כהנים רבים בבית המטבחיים הצנועים וכו' וכ"כ הטור וצ"ל שהם מפרשים דע"כ ליכא למשמע מהך דהצנועים אלא כשמחלקים ברבים אבל כשנותנין לו ביחידות וכיוצא בזה שהוא דרך כבוד יש לו לטלם והדין עמהם שאם לא יטלם כלל יהיה נראה כמבזה המתנות ומ"מ כשהוא אומר לו לתתם לאחר שצריך יותר ממנו אין זה כמבזה והוי בכללא דהך דמשקל לא שקילנא שכ"כ התוס' כמ"ש דבריהם במי"ט : (טו) שמעיה על כרחיה מזכי ליה רש"י פירש דשמעי' דבעה"ב הוה וכ"כ ג"כ הרמב"ם והטור ובש"ע הוסיף דשמעיה של זה המזכה לו נמי אסור מה"ט דבעל כרחיה מזכי ליה : (טז) א"ל בשונה לתלמיד שאין הגון · וז"ל הרמב"ם בפ"ד מהלכות ת"ת אין מלמדין תורה אלא לתלמיד הגון או לתם אבל היה הולך בדרך לא טובה מחזירין אותו למוטב ומנהיגים אותו בדרך ישרה ובודקים אותו ואח"כ מכניסין אותו לבה"מ ומלמדים אותו ע"כ ופי' הב"י או לתם פי' שאין ברור לנו אם הוא טוב ולמד כן מדאמרינן בפ' תפלת השחר שהיה ר"ג מכריז כל ת"ח שאין תוכו כברו אל יכנס לבה"מ

והסיקנא

גנסין

אמר ה' קורא: [דף קלג ע"ב] [ב] אמר רב הונא (יז) אם כהן שותף בראש פטור מן הלחי שותף ביד פטור מן הזרוע · שותף בבני מעיים פטור מן הקיבה · וחייא בר רב אמר אפילו שותף באחד מהן פטור מכולן והלכתא כרב הונא דהא אותיב חייא בר רב מהא דתניא הראש שלי וכולה שלך אפילו אחד ממאה בראש פטור מן הלחי וחייב בכולן וסלקא בתיובתא · ואם אמר כהן לישראל (יח) כולה שלי והראש שלך חייב דבתר חיובא אזלינן דתניא הלוקח גז לאחו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז זה חומר בזרוע לחיים וקיבה מראשית הגז . אלמא בתר חיובא אזלינן · ואם א"ל חוץ מן המתנות חוץ שיורא הוי ולא מכר לו את המתנות *ודכוותה בישראל לישראל (יט) מיחייב הלוקח דכיון דשחטיה עליה דידיה רמי למיתבינהו·אבל אם [דף קלד ע"א] אמר כהן לישראל פרה זו מכורה לך על מנת שהמתנות שלי נותן לכל כהן שירצה · דעל מנת לאו שיורא הוא אלא תנאי שמכר לו הכל בתנאי שיהא המתנה שלו ואין בו כח להתנות זה שהתורה אמרה שיתנה לכל כהן שירצה · ולא אמר שהמכר בטל מאחר שאין התנאי מתקיים משום דהתנה על מה שכתוב בתורה והתנאי בטל ומעשה קיים · דכוותיה אמרינן בפרק המוכר את הבית (דף סג.) בן לוי שמכר שדה ע"מ שמעשר ראשון שלו מעשר ראשון שלו [ג] משום דסבר הך תנא דע"מ שיורא הוא ושיורא שייר למקום מעשר · אבל בתנאי לא מצי לאתנויי שיתן לו המעשר בכל שנה ושנה דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא: לקח ממנו במשקל נותנו לכהן ומנכה לו מן הדמים (כ) אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו בהא אמר נותנו לכהן אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח [ד] פי' אף עם הטבח דסבר רב מתנות כהונה נגזלות והוי ליה גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה · ורב אסי אמר אפילו שקל לו הטבח הדין עמו דווקא ולא עם הטבח · דסבר מתנות כהונה² נגזלות והלכתא כרב דרבו של רב אסי הוה: ט מתני' גר שנתגייר והיתה לו פרה אם [ה] נשחטה עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה · אבל אם היתה לו עיסה נעשית ³ספק אם עד שלא נתגייר נתגלגלה או משנתגייר נתגלגלה מפרים חלה מספק דספק איסורא לחומרא ומוכר החלה לכהן · וכן אם נולד לו בכור בעדרו ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו · וכן בכור בהמה טמאה פודהו בטלה לאפקועי איסוריה ומעכב השה לעצמו:

י גמ' [דף קלד ע"ב] תניא [ו] מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשיט את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואם אין שם כהן מעלה אותן בדמים (כא) ואוכלן מפני הפסד כהן · כך היא גי' הספרים (כב) ורב אלפס לא כתב כן: יא מתני' איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה [ז] עד כף של יד והוא של נזיר וכנגדו ברגל שוק · ר' יהודה אומר ⁴מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל · איזהו הלחי · מן הפרק של לחי [ח] עד פיקה של גרגרת: גמ' ת"ר זרוע זה זרוע ימין אתה אומר זרוע ימין או אינו אלא זרוע של שמאל ת"ל הזרוע · מאי תלמודא כדאמר רבא הילך המיוחדת שבידך הכי נמי הזרוע המיוחד שבזרוע והלחיים להביא למר שבראש כבשים ושיער שבזקן תיישים · והקיבה להביא חלב שעל הקיבה וחלב שבתוך הקיבה דאמר ר' יהושע כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוהו לבעלים · טעמא שנהגו הא לא נהגו לא · איזהו לחיים וכו' · והתניא טולה ואת בית השחיטה עמהן · לא קשיא מתני' רבנן ברייתא רבי חנינא בן אנטיגנוס · דתניא מוגרמת פסולה (והתניא) העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שהיא כשירה [ט] וקי"ל כרבי חנינא בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי · [י] לא ידענא למה הביא רב אלפס האי פיסקא הכא · אע"ג דלענין מקום השחיטה הלכה כרבי חנינא לענין לחי הלכה כמתני' ועוד דאיכא שינויא אחרינא דמוקי תרוייהו כרבנן · ועוד *) דאיכא פלוגתא בלחי דבנטילת הלחי שוה לכולם: הדרן עלך הזורע והלחיים

*) נ"ל דליכא

פרק אחד עשר

א [דף קלה ע"א] ראשית הגז נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין [א] אבל לא במוקדשין · [ב] חומר בזרוע לחיים וקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן במרובה ובמועט · וראשית הגז אינו נוהג [ג] אלא ברחלים [ד] ואינו נוהג אלא במרובה: גמ' [דף קלו ע"ב] אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלת סבי · כרבי אלעאי בראשית הגז · דתניא ר' אלעאי אומר [ה] ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ · כר' יהודה בן בתירה בדברי תורה דתניא ר' יהודה [בן בתירה] אומר·[ו] דברי תורה אין מקבלין טומאה · כרבי יאשיה בכלאי הכרם דתניא ר' יאשיה אומר [ז] לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד · ופרש"י כיון דנהוג עלמא כרבי אילעאי בראשית הגז ה"ה נמי במתנות [ח] דחד טעמא נינהו משום דיליף נתינה נתינה מתרומה · ואע"ג דלעיל בפרק הזרוע סברי כולהו אמוראי דמתנות נוהגין בחו"ל גם בראשית הגז היו נוהגין בו באותן הדורות וסוף בדורות האחרונים חזרו לנהוג כרבי אילעאי בשניהם ולהכי קאמרי האידנא נהוג עלמא אע"פ שעד עתה לא נהגו כן · וכן לענין כלאים ברוב מקומות בש"ס סוברים האמוראים דלא כר' יאשיה · בשבת פרק תולין (דף קלט.) שלחו ליה בני בשכר ללוי כשותא בכרמא מהו · שלח להו כשותא בכרמא עירובא ולישלח להו כר' טרפון דאמר כשותא בכרם אינו כלאים ולא פריך ולישלח להו כרבי יאשיה · וכן קאמר התם בפרק תולין מכריז רב עמרם האי מאן דבעי למזרע כשותא בכרמא ליזרע כר' טרפון אבל כרבי יאשיה לא קאמר · וכן בפ' מי שמתו (דף כב.) רוב תנאים ואמוראים סברי דלא כר' יהודה בן בתירה ואפ"ה פסיק הכא הילכתא כרבי יאשיה וכרבי יהודה בן בתירה · ורב נחמן בר יצחק חבר אלו שלשה יחד לפי שנשתנה בהו המנהג · ואיהו גופיה קאמר לעיל (דף קלב:) [ט] דקנים אטמא כי כן היו נוהגים בתחלת ימיו · ועל זה סמכו ונהגו כן בדורות אחרונים · [י] והרמב"ם ז"ל כתב (פ"ט מהל' בכורים) דנוהגין בזמן הזה וכן כתב

הגהות הב"ח א ודכוותה בישראל · נ"ב לשון פירש"י ריש דף קל"ד : ב מתנות כהונה אין נגזלות והילכתא : ג אבל אם היתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטורה מן החלה משנתגייר חייבת ספק אם עד · נ"ב דברי עצמו מסוגיית ההלכה : ד ר' יהודה אומר שוק מן הפרק :

רש"י שותף בראש · ולא ביותר : אפי' א' ממאה ביד · אפי' אין לכהן או לעובד כוכבים חלק בזרוע אלא א' ממאה פטור טבח וככהן או עובד כוכבים שמכרו בהמה לטבח ישראל קאמר : כולה שלי והראש שלך · כהן מוכר לטבח הראש קודם שחיטה : הלוקח גז לאחו של עובד כוכבים · אפי' קודם שנגזז פטור : וזה חומר כו' · דהלוקח מתנות מן הכהן חייב קודם שחיטה וכל הבהמה לכהן חייב במתנות שלא זכה בה קודם שחיטה : ש"מ · מדקתני זה חומר אלמא בתר חיובא אזלינן דהאי לא קנה אלא מתנות וקאמר חייב : חוץ שיורא. לשון שיור משמע ששייר המתנות ולא מכרן לפיכך פטור הלוקח שהרי של כהן הן ודכוותיה בישראל הוה מחייב הלוקח דכיון שהוא שחטה עליה רמיא למיתבינהו : ע"מ לאו שיורא הוא · אלא התנה הכל מכר לו ע"מ שיתנם לו והוא אין בו כח להתנות : בן לוי שמכר · אורחא דמלתא נקט דדרך בן לוי המוכר שדות לישראל להתנות כך משום דלא מוזיל גביה משום שאי מידי דזה נהנה וזה אינו חסר דבלאו הכי הוה יהיב האי לוקח להאי מעשר או לו או לאחר דהא אין לו בו אלא טובת הנאה וה"ה לישראל המוכר שדהו לחבירו וא"ל ע"מ שהמעשר שלי הוא ליתנו לכל מי שארצה דהא השתא לו בו טובת הנאה א : לא שנו · היכא דלקח ממנו במשקל דקתני נותנו לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מזה הטבח : אלא כששקלן לוקח לעצמו. דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דברים של כהן לפיכך זה לוקח נותנן והוא לו הדמים שעל הטבח היה מוטל ליתן : אבל שקלן לו טבח הדין · של כהן ומתלוקתו ותביעתו אף על הטבח הוא והטבח חוזר עליהן אם יש בעין נותן לכהן והכי מפרש לה בריש הגוזל בב"ק דאף עם הטבח קאמר (רב):מתנות נגזלות · ונתחייב גזלן בגזילתו לשלם דתורת גזל עליהן : רצה מזה גובה · דכיון דקודם יאוש אכלן זה האחרון ה"ל איהו גזלן עלייהו דהא מקמי יאוש ברשותייהו דמרייהו קיימי כל היכא דאיתנהו : הדין עמו · דינו של כהן עם הלוקח הוא הואיל וישנה לגזילה בעין במקום שהוא שם ילך: אין נגזלות · אין כח לגזלן וכל זמן שהן בעין כל מקום שהולכין החוב מוטל על מי שהם אצלו לתתו לכהן והראשון לא נעשה גזלן עליהן : ט חיוב חלה שכל אחר גלגולה משנתגלגל בה הוי חיובא וגלגול העובד כוכבים פטור כמו דכתיב עריסותיכם:חלה.ספק איסורא שיש בה עון מיתה הלכך לא סמכינן אחזקה אבל מתנות אין בהן קדושה אלא דין ממון והמע"ה : בכור בהמה טהורה· אסור לשוחטו בתמו וצריך להמתין עד שיסתאב דהו לית ביה אלא דין ממון ואוכלו הוא במומו : ובבכור: פטר חמור כמאן דאמר בבכורות אסור בהנאה עד שיפדנו וצריך להפרים עליו טלה לפדיונו לאפוקי איסוריה ומעכב הטלה הוא שלו דשה של פדיון לא רמיא קדושה עליה אלא ממונא דכהן הוא וכיון דספק הוא המע"ה : י למלוג בעגלים · שמולגין אותן ברותחין כעורן ואוכלין אותן עם העור : אין רשאי להפשיט את הזרוע · אלא נותנו לכהן כמו בשורו : הראש לא יפשיט את הלחי · כדמרבינן לקמן קרא יתירה שאף צמר שבראש כבשים הוא חייב ליתן לו וכ"ש העור : ואם אין שם כהן · לתת לו המתנות : מעל' אותם בדמים · שם את דמי המתנות ואוכל המתנות ודמיהם לכהן הבא ראשון : יא מתני' מן פרק של ארכובה · ארכובה הנמכרת עם הראש : עד כף של יד · עצם רחב של כתף שקורין אשפלד"ן : והוא של נזיר · וכן זרוע בשלה האמור בנזיר קך ניטלת : וכנגד' ברגל האמור בשלמים נמי הוי שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא דהיינו כל ירך : סובך של רגל · היינו פרק שבין הקולית ועצם אמצעי : הפרק של לחי · אצל הצדעים וחותך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד טבעת שהוא פיקעיתה ופתחה של קנה בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון : גמ' הזרוע · ונתן לכהן הזרוע כדאמר רבא בפרק ג"ה אליבא דר' יהודה דאמר אינו נוהג אלא באחת והדעת מכרעת של ימין : ה' דהלחיים אתא: חלב שעל הקיבה וחלב שבתוך הקיבה · חלב הקרוס · שלא ליטלו מן הבעלים אלמא דמדאורייתא דשל כהנים הוא דנפקא ליה מה"י יתירה והקבה : ובית שחיטה עמה · היינו תופס בעומק כהלכתן יותר מן הפיקה : לעולם עד הפיקה · ולא קשיא ברייתא דקרי לה בית השחיטה ר' חנינא היא דמכשיר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתני' דלא קרי לה בית השחיטה רבנן היא : הדרן עלך הזרוע והלחיים

יא א ראשית הגז · כל הגוזז צאנו בין טלאים ובין זקנים ואפי' גוזזן מאה פעמים נותן ממנה מתנה לכהן ושיעורה מפורש לקמן מחמש גיזות שיש בכל אחד מנה ופרס היה נותן משקל חמש סלעים : נוהגין בבקר ובצאן · דכתיב אם שור אם שה : ובמועט · אפי' לא שחט אלא אחת : אלא ברחלים · דגז צאנך כתיב ועזים לאו גז אקרי כדמפרש בגמרא : גמ' כרבי אלעאי בראשית הגז · וה"ה למתנות : אין ד"ת מקבלין טומאה · במסכת ברכות דקתני גבי בעל קרי וצריך טבילה לד"ת : חטה שעורה וחרצן · שלשתן יחד כדאמר באותו ואת בנו הזורע כלאים לוקה ואוקימנא לאפוקי מדרבי יאשיה : בני בשכר · שם מקום : כשותא · הומלו"ן שגדל על הסנה מהו בכרמא ירק הוא וכלאים בכרם או אילן הוא ואינו כלאים בכרם: עירובא. כלאים : קנים אטמא · כל הילך היה גוזל ממי שלא היה רוצה לתת המתנות לכהן והיה נותנו לכהן :

דברי חמודות

לא הם שלא הסכימו על ידו : (יז) אם כהן שותף בראש · ואפילו בכל שהוא ממנו וכן באיך רמ"י : (יח) כולה שלי והראש שלך חייב בלחיים: טור : (יט) מיחייב הלוקח כו' · אלא שצריך ליתנם לאותו כהן שירצה כמו שנתבאר למעלה סעיף י' רמ"י : (כ) אמר רב ל"ש אלא ששקל לעצמו · פרש"י ל"ש היכא דלקח ממנו דקתני נותנם לכהן והוא חוזר ותובע כו' והר"ן כתב שמדברי הרמב"ם נראה שמפרש בע"א שכתב וז"ל המתנות אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן הן עבר ואכלן או הזיקן או מכרן אינו חייב לשלם מפני שהוא ממון לו תובע ידוע והקונה אותם אע"פ שאינו רשאי הרי זה מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות ע"כ נראה שמפרש אמר רב ל"ש דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא בשקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן מפני [illegible]כ עוד כתב הרמב"ם והוא תוספתא דפירקין המשלח בשר לחבירו והיה בה מתנות אינו חושש שמא עבר זה [illegible]ופי' הכ"מ אלא תולה שמכהן קנאם דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן ע"כ ורמ"י כתב אימא שם אותם בדמים ליתן הדמים לכהן דשמא לא היה כהן מצוי בשעת זביחה כדלקמן סימן י' : (כא) ואוכלן · ונותן הדמים כדפירש"י : (כב) ורב אלפס לא כתב כן · דגורס מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג הזרוע וכתב הר"ן [illegible] פרש כך דלעור לא איצטריך ריבויה משום דזרוע ולאו בעורן משמע כמו שהוא בשעה שזובחים אותן כדכתיב [illegible]זבחי הזבח ולא צריך קרא דהא בראש נמי לא מרבינן אלא צמר ומש"ה קא תני דמקום שנהגו למלוג בעגלים [illegible] ימלוג את הזרוע לפי שהעור נפסד במליגתו ואע"פ שהוא השוב להם כך במנהגם בשלו הוא רשאי ואינו רשאי [illegible] כהן והדר קתני להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואע"פ שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט דשמא במליגה [illegible] זה לפי שדרך הראש למלגו כדאמרינן בבילה מולגים את הראש ואת הרגלים ועור הראש של עגל הרך נאכל [illegible] בשרו אבל בזרוע במקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש לא מן הטעם שכתבנו [illegible] ג"כ כיון דרבי רחמנא לחיים ומה שעליהם ורבי נמי קיבה וכל מה שעליה אע"ג דהזרוע איצטריך לן לשל [illegible] כדאיתא בסמוך אפ"ה זרוע נמי היא וכל מה שעליה במשמע ע"כ והרמב"ם אחר שכתב איזהו הזרוע וכו' מתני' [illegible] כתב אין מולגין אותן ואין מפשיטין אותן אלא יתן לו בעורן ובצמרן ולא פירש הכ"מ כלום ונראה שהיתה [illegible] גירסא אחרת דלא כגירסת הספרים ודלא כגירסת הרי"ף וגם תמוה שבספר הב"י לא הביא לדברי הרמב"ם ;

הדרן עלך הזורע והלחיים

מעדני יום טוב

[ב] גרסינן בגמרא והמשתתף עמהן צריך לרשום ואפילו עם העובד כוכבים ורמינהו וכו' · וגם הרי"ף השמיטה וכבר תמה על זה הב"י ואני כתבתיה בדברי חמודות סעיף ח' : [ג] משום דסבר הך תנא דע"מ שיורא הוא כו' · כלומר גבי בן לוי כדמסיק דבתנאי לא מצי לאתנויי כו' וכן מפרש התם ☞ בתנאי לא מצי לאתנויי דשקיל לוי חלף עבודתו וזהו שכתב הכא דמתנה על מה שכתוב בתורה הוא מייתי ראייה לדהכא שאין התנאי כלום ואין בו כח לבטל המעשה אבל במאי דהוות תנא סבר דמש"ה כיון שאין התנאי כלום הלכך הוי ע"מ שיורא בהא לא קי"ל כוותיה אלא דלאו שיורא הוא והתנאי שהתנה אינו כלום : [ד] פירוש אף עם הטבח · פירש"י והטבח חוזר עליהן אם הם בעין והיינו מצד התלוה אבל לא שיכופו בדיינים דהא הוי ממון שאין לו תובעים כדאמרן בר"פ : [ה] נשחטה אם עד שלא נתגייר פטור · כלומר אם נשחטה קודם שנתגייר פטור דחיובא דמתנות בשעת שחיטה חייל והשיא שעתא עובד כוכבים הוה · הר"ן : [ו] מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשיט את הזרוע · הכי פירושה מקום שנהגו למלוג בעגלים להעבירם במים רותחין ולאכלם עם עורם לא יפשיט את הזרוע דאהני מנהגא לכהן להרבות במתנות כפי המנהג דמן התורה אין העור ניתן עם הזרוע אלא כיון שנהגו שלא להפשיט נותנו לכהן עם עורו והדר תני מקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דלא אהני מנהגא להפקיע ממתנתו מפני שהיא של תורה כדאמרינן בסמוך הלחיים להביא למר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים משא"כ בזרוע שאין בדין תורה לא מתנות עור ולא מתנות צמר. הר"ן : [ז] עד כף של יד · שהן שני אברים זה מעורה בזה לשון הרמב"ם פ"ט מהלכות ביכורים : [ח] עד פיקה של גרגרת · שהיא טבעת גדולה · כ"כ הרמב"ם והטור ועיין בסמוך בשם הרמב"ן : [ט] וקיימא לן כר"ח בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי · פירוש וקי"ל כר"ח לענין שיעור שחיטה והיינו שיור דחיטי כדאיתא בפ"ק דאילו לענין לחי הניתן לכהן לא פליגי ביה ר"ח בן אנטיגנוס ורבנן הר"ן : [י] לא ידענא למה הביא רב אלפס האי פיסקא כו' · והר"ן כתב דלהכי אצרך רב אלפס ז"ל לפסוק כאן לענין שחיטה לומר דאע"ג דמתניתין לרבנן דפליגי עליה דר"ח בן אנטיגנוס אפ"ה קי"ל כוותיה ע"כ והרמב"ן ז"ל במלחמת ה' כתב דבנטילת לחי נמי פליגי

[illegible]תין עד פיקה ולא עד בכלל וברייתא דקתני בית השחיטה עמה כר"ח בן אנטיגנוס ומלנה את הפיקה עמהם דמכיון דלר"ח בן אנטיגנוס עד שפוי כובע כשר לשחיטה ש"מ דכל הנוהר כשר לשחיטה [illegible]עלה ממנו לאו נוהר הוא אלא לחי והרי הוא לכהן הלכך חותך במקום השחיטה ונותן לכהן וכלפי הגוף לבעלים והיינו בית השחיטה עמה אבל לרבנן שאין מקום השחיטה מטבעת הגדולה ולמעלה ש"מ [illegible]ן] כל הנוהר כשר לשחיטה דהא ודאי מטבעת הגדולה ולמעלה נמי נוהר הוא אלא מקום השחיטה הלכתא גמירי לה ולדידהו אמר תנא דידן דמשיפוי כובע ולמעלה נמי לא לחיים מקרו אלא כל פשיטת הגרגרת עד סוף הכובע נוהר הוא ולפיכך הולך הרי"ף לפרש כן דהיינו שייר בחיטי ולפסוק הלכה כר"ח ע"כ ועיין לעיל : הדרן עלך הזרוע והלחיים

פי"א [א] אבל לא במוקדשין · מפרש רבא בגמרא דלמקדים גיזה עצמה איצטריך דסד"א לגוז ולפרוק וליתב ליה אמר קרא ראשית גז צאנך תתן לו שאינה מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדייה ונתינה אבל במקדים בהמה עצמה למזבח לא איצטריך שהרי אסורה בגיזה ופשיטא דאין ראשית הגז נוהג בה ודאמרינן לפרוק וליתב ליה היינו משום דבעוד שהגיזה קדושה ליכא למימר ליתב ליה דלאו דידיה הוא · הר"ן : [ב] ה"ג חומר בזרוע ולחיים וקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן : [ג] אלא ברחלים · מפרש בגמרא משום דכתיב בתר קרא דראשית הגז לעמוד לשרת · [illegible] שיתן לו ממנו דבר שראוי לשרות כלומר לתכלת דבגדי שרד תכלת עמרא הוא דהיינו צמר ואין צמר אלא של רחלים : [ד] ואינו נוהג אלא במרובה · דכתיב צאנך ומרובה משמע כדמוכחינן לה באידך מתניתין : [ה] ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ · מפרש רבא בגמרא דיליף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה בארץ אין בחו"ל לא אף ראשית הגז בארץ אין בחו"ל לא אבל לאחר דברים דתרומה טובלת [illegible]יש עליה מיתה וחומש ומעשר ראשון ושני אחריה בכולהו איתנהו מיעוטי למעט ראשית הגז דלא ליליף לה מתרומה : [ו] ד"ת אין מקבלין טומאה · מפורש בפרק מי שמתו סי' כ"א : [ז] לעולם אינו חייב עד שיזרע וכו' · מפורש בהלכות קטנות בהלכות כלאים : [ח] דחד טעמא נינהו משום דיליף נתינה כו' · דאמרינן בגמרא דס"ל לרבי אלעאי דמתנות וראשית הגז אין נוהגים אלא בארץ דיליף [illegible]הו בנתינה נתינה מתרומה כו' ועיין עוד מה שאכתוב לקמן בשם רש"י ז"ל גבי והעולם לא נהגו כן : [ט] דקנים אטמא · בגמרא רבא קנים אטמא · ורב נחמן בר יצחק קנים גלימא ומיהו רבינו בהלכות [illegible]כ מספיק נמי תרי זימני דר"כ ב"י קנים אטמא : [י] והרמב"ם ז"ל כתב דנוהגים בזמן הזה · כ"כ בפ"ט מה"ב אע"ג דלראשית הגז אין נוהגים בו אלא בארץ כדכתב בריש פ"י דהלכות בכורים והב"י [illegible] אע"ג שכתב שט"ס יש בדברי רבינו וצריך להגיה הרמב"ן לפום ריהטא לא עיין שהכל דרבינו בראשית הגז [illegible]כרו מיירי במתנות ובהו כתב הרמב"ם שאין נוהגין ובטעמא דמלתא לחלק בין ראשית הגז למתנות כתב הר"ן דו"ל [illegible] נתינה נתינה בתרווייהו מתרומה אפ"ה רב נחמן לא פסיק הלכתא כרבי אלעאי אלא נהוג עלמא קאמר וכו' [illegible]מתנות כי הדדי נינהו בהדי ראשית הגז אפ"ה אי נהוג נהוג ואי לא נהוג לא מקילינן בהו וכתב עוד הר"ן דאפשר [illegible] מעורב עם חלקו של ישראל דומה לתרומה ולאוי ניגמר הימנו בנתינה נתינה משא"כ במתנות שהן מובדלות ועומדות דמש"ה נמי פרכינן עליה דרבי אלעאי בגמרא אי מה תרומה טובלת אף ראשית הגז [illegible] ומפרקינן עליך אמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשית ואילך ולא פרכינן הכי במתנות כי במתנות דפשיטא לן דמתנות לא דמי לתרומה אע"ג דרבי אלעאי מתנות נמי יליף מתרומה בנתינה [illegible]ה ומש"ה אגן נמי מסתברא לן במתנות דלא דמו לתרומה ע"כ ולי אי משום הא לא אריא דבפרק הזרוע איתא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים

וכתבו

כתב רבי מאיר מרוטנבור"ג [כ] והעולם לא נהגו כן: מתני' [דף קלה ע"א] וכמה הוא מרובה· ב"ש אומר שתי רחלות שנאמר יחיה איש עגלת בקר [ל] ושתי צאן· וב"ה אומר חמש [מ] שנאמר חמש צאן עשויות· רבי דוסא בן הרכינס אומר חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס חייבות בראשית הגז· וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהוא: גמ' [דף קלו ע"א] תניא ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו ארבע [נ] שנאמר וארבע צאן תחת השה· תניא אמר רבי אלמלי דבריהם דברי תורה ודברי *) בר רבי דברי קבלה דברי בר רבי אנו שומעין· כל שכן שדבריהם דברי קבלה ודברי בר רבי דברי תורה· והא אמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת· [דקל"ו ע"ב] אמר ר' יוחנן מפי השמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי· גוזזות כל שהו וכמה כל שהו· אמר רב מנה ופרס [ס] ובלבד שיהו מתומשין· ושמואל אמר ששים סלעים [ע] ונותן סלע אחד לכהן· רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שש· חמש לכהן ואחד לו· עולא אמר רבי אלעזר (אמר) כל שהו שניהו· [פ] רב ושמואל דאמרי תרווייהו ראשית הגז בששים· ואי קשיא לך הא תנן כמה הוא נותן [צ] משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל מלובן ולא צואי· בהוא בישראל שיש לו גיזות הרבה ומבקש ליתנם לכהנים· דאמרינן ליה לכל חד וחד לא תבצר מה' סלעים: (א) ומנה דקאמר רב מנה בן ארבעים סלע דהוה ליה מנה ופרס ששים סלעים כדאמר שמואל· ורבי יוחנן נמי בששים סבירא ליה· והוא דקאמר שש חמש לכהן ואחד לו· משום רבי ינאי רביה אמרה· [ק] הילכך הילכתא ראשית הגז בששים דהוה ליה ר' ינאי יחיד אצל רבים וקי"ל הלכה כרבים וחזינן קמאי כגון בעל הלכות ומר חפץ דפסקו הילכתא כמתני' דקתני חמש רחלות· ודלא כרבי דפסק הלכה כרבי יוסי [ר] וכפשטא דמתניתין דקתני וכמה הוא נותן לו משקל חמשה סלעים וכו' ולתרווייהו כר' יוחנן משום רביה [ש] וכן מסתבר דהלכה כר' ינאי כנגד רבי יוחנן תלמידו וכ"ש כנגד רב ושמואל [ת] דלית הילכתא כוותייהו כנגד רבי יוחנן: ב מתני' [דקל"ה ע"א] לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור· כיון שנתכוין לגוזלו מן הכהן ושינהו קנאו בשינוי ומכאן דלהכי דמי [א] והוי ליה כמו מזיק מתנות כהונה או שאכלן דפטור ליבנו ולא צבעו חייב [דף קלח ע"א] [ב] (ג) הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז· לקח גז צאנו של חבירו שייר המוכר (ד) המוכר חייב· דאמר ליה לוקח מתנה דכהן גבך הוא· לא שייר המוכר הלוקח חייב דאמר ליה המוכר מתנה דכהן גבך הוא· והני מילי כשמכר לו בסתם אבל אם פירש לו המוכר ואמר ליה אני מוכר לך הכל [ג] (ה) אין הלוקח חייב· ולא דמי ללוקח מתנות במשקל דהוי כמו פירש שהרי שקל לו חלקו של כהן ואפילו הכי טתו לכהן· דהתם משנשחטה הבהמה זכה הכהן במתנות ואין מכירתו בהן כלום· אבל בראשית הגז שמכר לו הגיזה בעודה מחוברת לצאן אכתי לא זכה בה הכהן ובידו למכרה אלא במכר בסתם הוא דאמרי' מסתמא לא מכר חלקו של כהן:

*) נ"ל בריבי וכן לקמן

ג [דקל"ה ע"א] היו לו שני מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות ולא לבנות זכרים ולא נקיבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו: גמ' [דף קלו ע"ב] [ד] לאו משום דשני מינין הוו וכמאן שלא שייר המוכר מאותו המין הילכך לוקח חייב· דזכרים ונקבות ודאי חד מינא נינהו· אלא עלה טובה קמ"ל שיקנה המוכר מן הלוקח צמר של שחופות שאינו טוב כמו לבנות· וכן של זכרים· ויתן של זה לעצמו ושל זה לעצמו: [דף קלח ע"א] תנא לא שילבננו ויתננו לו אלא כל שאילו ילבננו כהן יעמוד על חמשה סלעים כדי לעשות ממנו בגד קטן· איתמר גוזז ומוכר ראשון ראשון רב חסדא אמר חייב· רב נתן בר אושעיא אמר פטור· רב חסדא אמר חייב כל חדא וחדא צאנך קרינא ביה ורב נתן בר אושעיא אמר פטור בעידנא דמלי שיעורא בעינן צאנך וליכא· תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור הא צאנו ליגזז חייב· אמאי הא כל חדא וחדא בתר דגזזה נפקא ליה מרשותיה· תרגמא רב חסדא אליבא דרב נתן בר אושעיא כשהקנה לו כל שלשים יום (ו) ונראה דהלכה כרב חסדא דפשטא דמתניתין אתיא כוותיה (ז)· ואע"ג דאמר רב נחמן בר יצחק דהאידנא נהוג עלמא כרבי אילעאי בראשית הגז ופרישנא [ה] דהוא הדין במתנות הא האריכו רבנן בהלכותיהן משום דרב נחמן בר יצחק לא פסיק בהדיא הלכתא אלא אמר דנהוג עלמא הכי ואי איכא דוכתא דלא נהוג שידעו הלכותיהן:

הדרן עלך ראשית הגז

פרק שנים עשר

א [דף קלח ע"ב] שילוח הקן [א] נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין [ב] ולא במוקדשין· [ג] חומר בכסוי הדם משילוח הקן שכיסוי הדם נוהג בחיה ובעוף במזומן ושאינו מזומן ושילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן ואיזהו שאינו מזומן כגון אווזין ותרנגולין שקננו בפרדס· קננו בבית [ד] וכן יוני הרדסיאות פטור מלשלח: גמ' [דף קלט ע"ב] תנו רבנן כי יקרא קן צפור לפניך מה ת"ל· לפי שנאמר שלח תשלח יכול יחזור אדם בהרים ובגבעות עד שימצא קן· ת"ל כי יקרא במאורע· קן [ה] קן [ו] מכל מקום· צפור טהור ולא טמא· לפניך זו רשות היחיד· בדרך זו רשות הרבים· באילנות מנין· ת"ל בכל עץ· בבורות שיחין ומערות מנין· ת"ל על הארץ· וכי מאחר שסופו

רש"י מנה ומנה ופרס· כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזה: כל שהן· בגמ' מפרש מאי היא: תניא א"ר גרסינן: דברי נריבי· שהיה גדול בדורו הקי"ל ר' יוסי נמוקו עמו: אנן דברי נריבי שומעין· קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהן לא חמש כב"ה ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה תורה לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקודש כל נטלה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה: והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת· כשזה אומר כך וזה אומר כך ודעת שלישית אפי' אמצעית היא ביניהם ואין זה הכרע כגון תבית של תרומה שנתגלתה בש"א תשפך הכל ובה"א תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף א"ל אין הכרעה שלישית מכרעת והיכי הויא הכרעה כגון שהוא דקולי מטלניות דבמה מדליקין ר"א אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור רע"א מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור א"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים וא' מכריע כו' אלמה כה"ג קרי מכריע היכא דגלו מאי דעתייהו דשייך לפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן אפ"ה לא פלגינן והתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרע שהכריע במוכן כר"א ושאינו מוכן כר"י יחיד מטהר ובשאינו מוכן כר"י הוו שנים מטהרים כשאינו מוכן אבל גבי תבית דלא גלו דעתייהו ב"ש וב"ה דנהוו שייך חילוק בין בית לשדה שלא אמרו כך בש"א בין בבית בין בשדה תשפך הכל ובה"א בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי ותלק בין שדה לבית התם אין זה הכרע לדבריהם אלא דעת שלישית דהכרע לשון כף מאזנים הוי בשנים חולקים ובא שלישי ומכריע המשקל כא' מהן או בכל הדבר או בחציו כזה: א"ר יוחנן מפי השמועה· א"ר יוסי הלכך הלכתא כוותיה: מנה ופרס· התמשה כולן: שיהו מתומשות· לכל אחת מהן ז' סלעים וחצי דהוו להו כולהו מנה מנה ופרס שהמנה מאה זוז עשרים וחמשה סלעים הרי ל"ז סלעים וחצי: ששים. סלעים: ונותן סלע מהם לכהן· ולקמן פריך ליה ממתני': ר' יוחנן אומר ו'· סלעים הוי כל שהן ויתן מהן חמש סלעים כדתנן במתני': ואתיך לו. אפילו כן גוזזות אלף סלעים סגיא ליה נמי בחמשה סלעים לכהן: כל שהן תנן· ואפי' אין גוזזות כולן אלא סלע א': צואי· שלא נתלבן כלבון עדיין כלו: ההוא לאו תרישא קאי אלא מילתא באפי נפשה היא: בישראל שיש לו גיזין הרבה· דחלק שתים שבהם יש בו. כא נחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנו לכהנים הרבה דאמרי' ליה כל חד וחד כהן לא תבצר ליה מה' סלעים הוא"ל ויש לו ליתן בעינן נתינה ראויה לכל כהן כדלקמן והיכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בה' יש לשונות אחרים ואין בהם ממש: במנה בן מ' סלעים· יש מנה גדול כך כדלקמן דהוו מנה ופרס ס' ומהן יתן סלע לכהן: ב מתני' שצבעו· ישראל זה: פטור· דקנייה בשינוי דה"ל כמזיק מתנות כהונה הו. שאכלן: לבנו ולא צבעו. אין זה שינוי דאכתי בעיניה הוא: הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים· במתוכר: פטור· דגז צאנך כתיב והאי לאו דידיה הוא ואצאן דידיה קפיד קרא ולאו אגיזין דידיה: ג מתני' שחופות· לא שחור ולא לבן (פלג"ש): מכר לו· ישראל לישראל: גמ' עלה טובה קמ"ל. אשמעינן תנא למוכר שלא יתן לו מן הנקבות המשוירות לו על הזכרים משום דהאי דזכרים אשון קשה והאי דנקבות רכיך לפיכך יקנה מן הלוקח כדי ראשית הגז של זכרים שמכר הזכרים: ה"נ· גבי שחופות ולבנות משום עלה טובה הוא דגיזות הלבנות טובה משל שחופות ויקנה מן הלוקח כשיעור השחופות ויתן לו לכהן: תנא· הא דקתני מתני' ה' סלעים מלובן לא שיהא על ישראל מוטל ללבנו אלא אשיעורא קפיד דליתב ליה בהכרע שכשיתלבן שיהא בו ה' סלעים ונפטרה כל גיזותם: וגוזז ומכר ראשונה ראשונה שהיה מוכר לאחר גיזתם מיד קודם שנצרף חמש גיזין: חייב· בראשית הגז דגז צאנך אמר רחמנא והא איכא דבשעת גיזה כל אחת היתה שלו: בעידנא דקא מלי שיעורא· דחמש צאן שע"י גיזת החמישית הוא מתחייב בד' ראשונות והשתא שעתא לא הוי מצאן שלו: תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים· אפי' עד שלא נגזזה וגוזזה פטור הלוקח דלאו צאנו הוא: הא צאנו לגזוז. שמכר לו גוף הצאן זה קנה לו הגוף עד שגזז: חייב· דצאנך קרינא ביה: כל חדא וחדא בתר גיזה נפק מרשותיה· וקתני חייב אלמה בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן: כל שלשים יום· לאו דוקא אלא שיהו כל הגופים קנויין לו עד תשלום כל הגיזין: הדרן עלך ראשית הגז

פרק יב א אבל לא במוקדשים· בגמרא מפרש היכי דמי מוקדשין: ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן· דכתיב כי יקרא: שקננו בפרדס· שמרחו ויצאו מן הבית ואין חוזרו לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולים הם לברוח אבל אם בבית קננו פטור: קננו בתוך הבית· שלא מרחו: ובן יוני הרדסיאות· שדרכן ליגדל עם בני אדם פטור: גמ' ה"ג לפי שנא' שלח תשלח· ב"ש שומע אני לחזור אחר השמוט בואת עד שתבא לידו: ת"ל כי יקרא במאורע· הכתוב מדבר לבשיקרא: קן מ"מ· אפי' באפרוח א' או בביצה א' כדתנן במתני': ציפור טהורה ולא טמאה· לקמן מפרש לה ר' יצחק עוף משמע בין בטמאה בין בטהור אבל ציפור לא אשכחן בטמאים אלא בטהורים: לפניך· משמע כרש"י כגון בפרדס ובשדה שאינו משתמר דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא: בדרך· לרבים הה"ל:

מעדני יום טוב

וכתבו התוס' כאילו אוכל טבלים ממש דמתנות ילפינן נתינה נתינה מתרומה בפרק ראשית הגז ע"כ ואמרינן בגמרא דלית הלכתא כוותיה והלכך לא איצטריך לגמרין דפריכין למפרך ולמפרק לענין מתנות כיון דכבר איתמר בפרק דלעיל: [כ] והעולם לא נהגו כן· כלומר אע"ג דיש לחלק ולומר דרב נחמן בר יצחק לא קאמר אלא בראשית הגז דנהוג כרבי אלעאי ולא במתנות אע"פ כן לא נהגו העולם כן וכך הם דברי רש"י דפ"ק דשבת דף י' שכתב דבימי רב נחמן בר יצחק נהוג כוותיה בראשית הגז ולא במתנות והשתא קא חזינן דנהוג אף במתנות וכי היכי דלאחזיק במנהג בראשית הגז בימי רב נחמן ולא מחיקן בהן וכהנו כולה טותיה השתא דנהוג אף במתנות לא משגיחן מנהגא ע"כ ועיין עוד בסוף פירקין: [ל] ושתי צאן· אלמא שתים מקרו צאן וכתיב גז צאנך. הר"ן: [מ] שנאמר חמש צאן עשויות· מפרשינן בגמרא מאי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה חדשה מאי ניהו ראשית הגז דאי בבכורה ובמתנות אפילו חדא מחייבת: [נ] שנאמר וארבע צאן תחת השה· אלמא ארבע מקרי בלשון תורה צאן· הר"ן: [ס] ובלבד שיהו מתומשין· אתי אליבא דתנא דבעי חמש צאן ולרבי יוסי דאמר ד' בעי שיהא מרובעות כשיעור הגז לכל אחד מהן ולא פחות ממנו. הר"ן: [ע] ונותן סלע אחד לכהן. מדרבנן דמדאורייתא בכל שהו דומיא דתרומה רפ"י מסלטות בכורים: [פ] רב ושמואל דאמרי תרוייהו ראשית הגז בששים. דלא מיחייב אא"כ יש לו משקל ס' סלעים גז ומאותן ס' סלעים נותן ממנו סלע אחד לכהן כדכתב רבינו בשמואל למודיה: [צ] משקל חמש סלעים ביהודה כו'· מפרשינן לה בגמרא מדכתיב לעמוד לשרת דבר שהוא נשרת ומאי ניהו אבנט שבמשקל זה יש בו כשיעור הצריך לאבנט של כהן: [ק] הלכך הלכתא כו' דס"ל כרבי ינאי יחיד כו'· ז"ל של הרי"ף ולעיל בפרק אלו טריפות לא כתב כן וכמו שהקשיתי לשאול עליו שם סימן מ"ז: [ר] וכפשטא דמתניתין דקתני עד כמה כו'· פירוש לאפוקי ממאי דאוקמינא לה אליבא דרב ושמואל בישראל שיש לו גיזין הרבה. הר"ן: [ש] וכן מסתבר וכו'· ז"ל של רבינו ז"ל: [ת] דלית הלכתא כוותייהו· וכ"כ בפרק הדר סימן כ"ג ובפרק האומר סימן ג' ול"ע דבפרק הדר סימן כ' לא כתב כן ולשון הרי"ף הוא שם וכן עוד בהדיא בשם הרי"ף בפרק חבית ס"ס ד' וגם לא כתב כן בפ"ג דבכורות סימן ג' אלא דס"ל ר"י יחיד לגבייהו באותה סברא דתרוייהו שוים בה: [א] והו"ל כמו מזיק כו'· דאמר רב חסדא בס"פ דלעיל ותימה דא"כ מאי קמ"ל רב חסדא כיון דמתניתין הוא ובפירוש רש"י הכאשונים בכתב ידו פירש שקודם שגזז חמש צאן דהייתו כדי חיוב לכא מה שגזז שלא בא לידי חיוב עד שצבעו והשביר עליו קולמס ונראה דקמ"ל רב חסדא שלא פירש מתניתין כפירוש שמחק בקולמוס אלא פטור משום דמזיק מתנות כהונה שקנאן בשינוי קונפות וכתב הר"ן אע"ג דלא אמרינן בשינוי קנה אלא לענין שאין מחזיר לו גוף הגזילה אבל מ"מ צריך להחזיר לו דמים אפ"ה מהני שינוי לפוטרו לגמרי אף מדמי למר דכיון שפקעה מצותו ליכא חיובא דממונא גביה והוה ליה ממון שאין לו תובעים כדאיתא בר"פ דלעיל: [ב] הלוקח גז· דף קל"ח ע"א ועיין בד"מ: [ג] אין הלוקח חייב· וכן המוכר נמי פטור דמוכר מתנות כהונה פוטרו רב חסדא בר"פ דלעיל וכ"כ הטור סימן של"ג: [ד] לאו משום· דף קל"ז ע"ב ואע"ג דאליבא דרבי אלעאי יש לאסור שחופות ולבנות מדינא דלדידיה אין מפרישין ממין על שאינו מינו דיליף נתינה נתינה מתרומה מ"מ נקט רבינו אליבא דרבנן ואע"פ דנהוג עלמא כר"א לענין שלא לנהוג אלא בארץ מ"מ לא אלים למדחי סתמי דמתניתין משום האי מנהגא כ"כ הכ"מ כמ"ש בד"מ בשמו בסעיף ג': [ה] נ"ל דס"ג דס"ה במתנות אע"פ האריכו: הדרן עלך ראשית הגז

פי"ב [א] נוהג בארץ כו'· משום דאצטריך למתניא בחולין אבל לא במוקדשים תנא בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית אע"ג דלא הוה צריך למתנייהו דהא מצוה דלאו חובת קרקע הוא. הר"ן: [ב] ולא במוקדשין· מוקמינן ליה בגמרא שהקדיש עופות שבשובכו ואח"כ מרדו וקננו חוץ משובכו דבחולין כה"ג חייב דכיון דמרדו נפקי משובכו ולא מיקרי מזומן ואפ"ה במוקדשים פטור משום דכתיב שלח תשלח מי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד גזבר דאפ"ג דמרדו לא פקעה קדושתייהו אפילו אינן אלא קדשי בדק הבית שאין בהם אלא קדושת דמים ויהבינן טעמא בגמרא משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה דכתיב לה' הארץ ומלואה: [ג] חומר בכיסוי הדם נגרס · וכתבו התוס' דתימה אמאי לא תני שבכסוי הדם נוהג בזכרים ונקבות ושלוח הקן אינו נוהג אלא בנקבות: [ד] ובן יוני הרדסיאות. מקרו על שם הורדוס המלך שהיה דרכו לגדלם: [ה] קן מ"מ. פירש"י אפילו באפרוח כו' ומ"ש אפרוחים או ביצים לשון רבים אורחא דקרא הוא למנקט רבים ור"ל בהרבה קנים כמ"ש סימן כ"ב : [ו] ה"ג מכל מקום צפור טהורה ולא טמאה לפניך·

דברי חמודות

פרק יא (א) ומנה דקאמר רב ט' דה"ל מנה ופרס ששים סלעים· הכי מסיק בגמרא דלא תקשה רב אדרב והשתא תשכחא דכ' רש"י לעיל אדברי רב דקאמר ובלבד שיהא מתומשין לא סלקא אלא הכי הוא תשכחא שלא תהא בגיזות כל א' מתמשתן לא פחות מי"ב סלעים וכ"כ ב"י סי' של"ג דהרמב"ם לא הצריך שיהיו מתומשות וטעמא משום דכל אינך אמוראי ר' יוחנן ושמואל ורבי ינאי לא הזכירו שיהו מתומשות משמע דפליגי עליה דרב בהא וס"ל יתידאה לגבייהו וכתב שרבינו הרא"ש הצריך שתהא גיזת כל א' מתמשתן אין פחות מי"ב סלעים וטעמא משום דרב מצריך שיהו מתומשות והלכתא כוותיה באיסורי ע"כ וכך סתם בש"ע ואין אני רואה שום הוכחה לזה בדברי רבינו ואדרבה הא מסיק בסמוך דהלכה כרבי ינאי דלא צריך בין חמשתם אלא שם סלעים וצ"ע : (ב) ובן מסתבר דהלכה כרבי ינאי כו'· אבל הרמב"ם פוסק כהרי"ף דהלכתא ראשית הגז בס' וכו' וכך סתם בש"ע ולפי זה מתני' לאו כפשטא אלא הכוא בישראל שיש לו הרבה גיזות כו' כדאוקימנא לעיל ולפיכך אני תמה על רמ"א שעל מה שכתב הש"ע מי שהיה לו גיזות רבות כו' יתן לכל א' לא פחות ממשקל ה' סלעים וכו' הייס עלה וכתב אבל אינו חייב ליתן רק ה' סלעים מהכל והכי הוא כמוכי שטרא אבי תרי דלפי מה שכתב בש"ע מתני' לא אתיא כפשט' וצריך שיתן לכל א' וא' לא פחות מן ה' סלעים ולדידיה מתני' כפשט' דא"צ לתת רק פעם אחד ה' סלעים על הכל וא"ל דלענין הדין שני הפירושים אמת דהא מכח קושיא שהוקשה בגמרא אדאמרינן דעסן א' מה' אוקמו לפרש בהוא בישראל שיש לו כו' א"כ ש"מ דאין נותן כיה אחד מה' לפי אותו הפי' וצ"ע : (ג) הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים כו'· פירש"י אפי' עד שלא נגזזה וגוזזה פטור הלוקח דלאו צאנו הוא ודייקינן לקמן הא צאנו לגזוז שמכר לו גז הצאן והקנה לו הגוף עד שגזזו אבל הרמב"ם כתב כל' הזה הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים אחר שגזזן העובד כוכבים פטור מראשית הגז לקח הצאן לגיזתן חייב אע"פ שגדלו ברשות העובד כוכבים ואע"פ שחוזרין הצאן להעובד כוכבים אחר גזיזה הו"ל וכגוזז ישראל והגיזות שלו חייב שאין החיוב אלא בשעת הגיזה ע"כ ואיכא למידק כיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז כדלעיל וטעמא דיליף נתינה נתינה מתרומה א"כ אפי' לוקח צאנו לגזוז לפטור כיון דגדל בפטור כדפרכינן בגמרא עליה דר' אילעאי אי מה תרומה גדל בחיוב אף ראשית הגז גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור וכ"ת ה"נ והא תנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור הא צאנו לגזוז חייב כלומר ולרבי אילעאי אמאי והרי גדל הגז בפטור ומסקינן דמתני' דלא כרבי אילעאי משמע מ"מ דלר"א אפילו צאנו לגזוז פטור כבר תירץ הכ"מ די"ל דלא אלים האי מנהגא דנהוג עלמא כרבי אילעאי לענין דאינו נוהג אלא בארץ למדחי כל הני סתמי דאתיא כרבנן ומסתייע דנקטו כוותיה במאי דנהוג כוותיה לחוד והכו דלא להוסיף עליה הוא ע"כ וכבר כתבתי כן במ"ע וכן צריך עוד לומר לקמן בסעיף ו' ח': (ד) המוכר חייב· ואע"פ שלא התחיל המוכר לגזוז כ"כ הרמב"ם ופשוט הוא בגמ': (ה) אין הלוקח חייב· כבר כתבתי במ"ע דאף המוכר אינו חייב ושניהם פטורים: (ו) ונראה דהלכה כרב חסדא· וכך פי' הרמב"ם וכתב דמצטרפין וחייב אפי' לאחר כמה שנים ויש לו להפריש מן החדש על הישן ומזה על זה ובכאן צריכים ג"כ לתירוץ של הכ"מ דלעיל סעיף ג' דהא לרבי אילעאי דיליף נתינה נתינה מתרומה כשם שאין מפרישין מן החדש על הישן בתרומה כך הדין בראשית הגז אלא דהיכא דנהוג כר"א דהיינו שאין נוהג אלא בארץ נהוג ובאינך דיני דלא נהוג. קי"ל כהו כחכמים וכתב הטור שאם היו לו שני מינים רע וטוב לא יתן מן הרע על הטוב אלא יתן מכל אחד לפי שיעורו ויש ללמוד זה מדין שחופות דלעיל וכתב רמ"א דכמו שחייב במוכר גיזה ראשון ראשון כך ה"ה אם מכר קנת הצאן לאחר שהתחיל לגזוז ע"כ· כתב הרמב"ם אבל אם היתה רחל אחת וגזזה והניח גיזתה ואח"כ קנה שנים לגזזה והניח גיזתם אין מצטרפין והכ"מ לא הראה מקום על זה ונ"ל שהוא ממה שאמרו בתוספתא היו לו שתי צאן גזזו ומניח גוזו ומניח אע"פ שמתיר להוסיף עליהם אין מצטרפות: (ז) גרסי' בגמרא דף קל"ט ע"א תנא דבי רבי ישמעאל כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם ופרש"י שצמרן קשה כגון שהיה מעונה מאלו כבשים יתחמם לא קרי גז אלא בר חימום ולשון הרמב"ם היה צמרן קשה ואינו ראוי ללבישו וכתב עוד הרמב"ם הגוזז את המתה פטור וכ' הכ"מ שהוא תוספתא וטעמא משום דלא גז מיקרי ולא צאן מיקרי ותניא בגמרא דהוטף את הרחלים פטור פי' שוטף במים בנכר ליפותן והצמר נתלש מהן ותניא איפך חייב ומוקמינן פטור כרבי יוסי וחייב כרבנן וידוע דהלכה כרבים וכ' הרמב"ם המפרים ראשית הגז ואבד חייב באחריותן עד שיתן לכהן וכתב הכ"מ שהוא תוספתא וטעמא דמשום דכתיב ביה נתינה לא מפטר עד שיתן לו ע"כ. כתב עוד הרמב"ם האומר כל גיזתי ראשית דבריו קיימים וגם בזה צריכים למ"ש בסעיף ג' בשם הכ"מ דהא לרבי אלעאי דיליף נתינה נתינה מתרומה לא אמר כלום כמו האומר כל גרני תרומה דלא אמר כלום ואיתא בגמרא דר"פ השותפים חייבים בראשית הגז ופירש הרמב"ם שהוא שיהיה בחלק כל אחד מהן כשיעור אבל הגוים צאן בלבד של שני שותפים פטורים וכתב הכ"מ דנראה שהוא מדין הלה כבשים שנתנו לנחתום לעשות לכן בחור וצ"ע ע"כ והכא עוד הרמב"ם ראשית הגז מעותה בתחלה ואם הפריש בין בתחלה בין באמצע בין בסוף יצא והיא מתוספתא וכתב עוד ראשית הגז חולין לכל דבר לפיכך אני אומר שנותנים אותו לכהנת אע"פ שהיא נשואה לישראל כמתנות בהמה ויראה לי שדין שניהן אחד הוא ע"כ: הדרן עלך ראשית הגז

מה

שסופו לרבות כל דבר מה ת"ל בדרך לומר לך [ז] מה בדרך שאין קנוין בידך אף כל שאין קנוין בידך [ח] (א) מכאן אמרו יוני שובך ויוני עליה ולפורים שקננו בטפיחים ובבירות ואווזים ותרנגולין שקננו בפרדס חייבין לשלח · קננו בתוך הבית וכן יוני הרדיסאות פטור מלשלח · אמר רב יהודה המוצא קן בים חייב לשלח שנאמר כה אמר ה' הנותן בים דרך · אמרי לה פפונאי לרב מתנה מצא קן בראשו של אדם מהו (ב) אמר [להו] ואדמה על ראשו : ב מתני' [דקל"ח ע"ב] עוף טמא פטור מלשלח עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור ועוף טהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח · קורא זכר [ט] רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין : גמ' [דף קמ ע"א] תניא אם טריפה חייב לשלח · אפרוחים טריפות פטור מלשלח · מנא הני מילי · אמר רב כהנא תקח לך ולא לכלביך : ג [דק"מ ע"ב](ג) [י] בעי ר' ירמיה מטלית מהו שתחוץ ביצים מהו שיחוצו ביצים מוזרות מהו שיחוצו (ד) שני סדרי ביצים מהו. זכר על גבי ביצים ונקבה על גבי זכר מהו תיקו (ה) [כ] א"ר אלעזר מחלוקת בקורא זכר [ל] אבל בקורא נקבה דברי הכל חייב · ואפילו אין הביצים שלה כיון דאורחיה בהכי וגם קרינא בה ואם רובצת · ואמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר [מ] אבל בזכר דעלמא דברי הכל פטור · תניא נמי הכי זכר דעלמא דברי הכל פטור · קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין · המיהכי למה לא הביא רב אלפס ז"ל מימרא קמייתא דרבי אלעזר · דלכאורה משמע דאיתנהו לתרווייהו דהרי מילי נינהו ולא פליגי אהדדי · ואני לא הייתי כותב מימרא דרבי אלעזר בתרייתא [נ] משום דלית בה נפקותא לפסק הלכה ולא כתבתיה אלא לדקדק בדברי רב אלפס ז"ל · [ס] דנראה שהיה כתוב בספרו ואיכא דאמרי אמר רבי אלעזר ופליגי תרי לישני דרבי אלעזר אהדדי [ע] דלישנא קמא [פ] דנקט קורא זכר משום רבנן א"כ לרבי אלעזר זכר דעלמא נמי חייב · ופסק הוא הלכה כלשון אחרון דרבי אלעזר [צ] משום דתניא כוותיה לאפוקי מלישנא קמא · ולאשמועינן דלא מחייבי רבנן בקורא נקבה [ק] ואין נראין לי דבריו · דבספרים שלנו אין בהם איכא דאמרי · (ו) וגם לכאורה משמע דלא פליגי אהדדי · דאע"ג דנקט קורא זכר משום רבנן · היינו למעוטי נקבה דרבנן מודו בה מדלא תנן קורא סתם והוא משמע דפליגי בין בזכר בין בנקבה · אבל קורא דתנן הייתה אף משום רבי אליעזר ולאפוקי עוף דעלמא וזכר דתנא משום רבנן למעוטי נקבה · דלרבי אליעזר הוה ליה למיתני קורא סתם : [ר] מתני' [ר] היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח · אין כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח : גמ' אמר רב יהודה אמר רב יושבת אע"פ שני בודדי אילן רואין כל שאלו תשמט נופלת עליהן חייב לשלח · [ש] היתה יושבת ביניהם [ש] אפילו נוגעת בקן פטור מלשלח · עוף גבוהין כנפיה נוגעות בקן חייב לשלח · מעופפת אפילו כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח : מתני' [ת] אין שם אלא ביצה אחת או אפרוח אחד חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום היו שם אפרוחים מפריחין או ביצים מוזרות פטור מלשלח שנאמר והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו ביצים מוזרות. מה ביצים צריכין לאמן אף אפרוחין צריכין לאמן יצאו מפריחין : ה [דף קמא ע"א] שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב לשלח [א] שנאמר שלח תשלח · אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים [ב] לא אמר כלום שנאמר שלח תשלח את האם · נטל את הבנים והחזירן לקן ואחר כך חזרה האם עליהן פטור מלשלח : מתני' [ג] רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה · זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה : גמ' [דף קמא ע"ב] עד כמה משלחה · אמר רב יהודה כדי שתגביה ויוצא מתחת ידו וכמה משלחה [ד] אמר רב הונא ברגל · כדי שתוכל לילך ברגל · ויכול לתחוך כנפיה שלא תוכל לפרוח ומשלחה · [ו] רב יהודה אמר בגפיה צריך לשלחה בענין שתוכל לפרוח · ההוא דגזינהו לגפה ושלחה ואחר כך תפסה : נגדיה רב יהודה אמר ליה [ה] זיל רבי גדפיה ושלחה כמאן כי רבי יהודה דלוקה ואינו משלח ולא רבנן משלח ואינו לוקה לעולם כרבנן ומכת מרדות מדרבנן :

מתני' [דף קמא ע"א] לא יטול אדם אם על הבנים [ו] אפילו לטהר בה את המצורע ומה מצוה קלה שהיא כאיסר [ז] אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו למצות חמורות שבתורה :

הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

רש"י שאין קנו בידך · אין קן מזומן לך ואין קנוי לך: יוני שובך · יוני מדבריות שקננו בשובך ובשלהי פירקין פריך הא כיון דתגרו קונה לו הביצים מזומן הוא [illegible] עיר: שקננו בפרדס שמרדו דהשתא אין קנו בידך : קן בים · ששטף הים את האילן והיה קן בראשו חייב לשלח דים נמי [illegible] את שמה דלא קרייה עפר והשתא נמי על הארץ קרינא ביה: ב מתני' עוף טמא פטור · כדמפרש בגמרא לפור טהורה ולא [illegible] האם המקננת לפור טהורה ועוף טהור הרובץ על ביצי עוף טמא נמי אע"ג דקן לפור הוא, פטור כדמפרש בגמרא ואת הבנים טהור הוא ודרכו לרבוץ על ביצים אחרים : ר"א מחייב לשלח · אע"פ שאין הבנים שלו הואיל ומנהגו בכך שרובץ על ביצי טעמא דר"א : גמ' אם טרפה · אמן של אפרוחים טרפה חייב לשלח אבל אפרוחים טרפות אינו חייב לשלח את האם : ג מטלית פרוסה · על הבנים והאם רובצת עליה מי הויא חציצה דלא לבעי שילוח דלא קרינא ביה רובצת או לא : כנפים · עלה תלושה: ביצים מוזרות · שאין אפרוח בא מהן כדאמרי' במתני' דלא מחייב בשלוח מהו שיחוצו : ד היתה יושבת בין שני בודדי אילן · והבנים תחתיה אבל הענפים סומכין ומגביהין אותה באויר : כל שאלו ידחו זה מזה · תשמט האם ותפול עליהן חייב ואם נופלת לגדרין פטור : ביניהן · בילה מכאן ובילה מכאן : אפי' כנפים נוגעות בקן פטור · דעל בעינן : מתני' מפריחים · גדולים : ה מתני' נטל את הביצים אח"כ חזרה האם עליהם פטור מלשלח · דכיון דנטל את הבנים ה"ל קן מזומן : טעמא דר' יהודה דלוקה · מפרש בגמרא : ואינו משלח · דאיסור דעבד עבד : אין לוקין עליו · דלהכי נתקו לעשה לומר אם עבר על הלאו יעשה זאת ויגלל לא תקח האם ואם לקח שלא משלח : גמ' עד כמה משלחה · אם נטלה · שתצא מתחת ידו · ואם יכול לחזור ולתופסה מותר : רב הונא אמר ברגל · שאם תלש גפה ושלחה נפטר ממצות שלוח כיון שהילכה ב' פסיעות או ג' ומותר לחזור לתפסה ורב יהודה אמר בגפה שתוכל לעוף כדרכה ורמיה לדברי מדמייתי עובדא דההוא דתלשינהו לגפה ושלחה דחייביה רב יהודה למלתי דרב יהודה לטעמיה דאמר אין שלוח עוף ברגל : רבי לה גדפה · הפסה אותה עד שיגדלו כנפיה ותשלחנה : מכות מרדות · רידוי בתוכחת שלא ירגיל בזה ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו : מתני' שהיא כאיסר · שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט : הדרן עלך שלוח הקן והדרן עלך מסכת חולין

דברי חמודות

פרק יב (א) מכאן אמרו יוני שובך כו' · כבר כתבתי במ"ע מאי דמקשה גמרא בשלהי פירקין מתגירו של אדם קונה לו כו' ודמשני כיון דאסור לזכות כו' איהו גופיה לא מצי זכי תגירו נמי לא זכי ליה וכתב הר"ן ומיהו אי עריף הקן עד שהוגבהה האם קניא ליה אגרו לבנים והוי מזומן ופטור והכי קאמרינן דיוני שובך חייבים בשלוח היינו כגון שלא הוגבהה האם מעל הבנים כלל משהטילה הביצים דכהא"ג לא קניא ליה אגרו ע"כ וכך מפורש בגמרא : (ב) א"ל ואדמה על ראשו · פירש"י אע"פ שהיה בראשו כו' וכתב הרמב"ם דה"ה אם מצא קן בראש אחר ב"ה חייב לשלח : (ג) גרסי' בגמרא בעי רב הושעיא הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנים מהו מי אמרינן כיון דהאיש שביק להו מיטרפי בעינן לך ולא לכלביך או דילמא כיון דבידו למגמר שחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב בשילוח תיקו פירש"י מיעוט סימנים של האפרוחים תחת האם מהו לחייבו בשילות האם כיון שבידו לגמור את השחיטה תקח לך קרינא ביה וחייב לשלח או דלמא השתא מיהת כל זמן שלא גמר בהן סימנים פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר והא"כ גומר שחיטה ע"כ והיינו בענין דלא הוי שיעור שהייה ולדידן לא שייך דבכל שהייה מטריפים כדלעיל פ"ב סימן פ' סעיף כ"א ופשוט דכל תיקו דאורייתא לחומרא ומחייבי ביה לשלח אבל אם [לא] שלח אינו לוקה דלענין מלקות ספיקו להקל דהוי כספק נפשות דלהקל : (ד) שני סדרי ביצים כו' · כתב רש"י את"ל ביצים מוזרות חוצצים שני סדרי כו' ולפי זה לשטת הגאונים דכל את"ל כפשיטותא הוא א"כ אפשיטא לה בעיא דבנים מוזרות והרמב"ם הרי הוא סובר כשטתן של הגאונים ואפ"ה פסקה בספק אלא י"ל דלדידהו לא מפרשינן באת"ל דהא איכא למימר נמי שאע"פ שבנים מוזרות אינם חוצצים אפ"ה בעי ליה בשני סדרי בנים דדילמא אדרבה ביצי דקיימא חייבי טפי ושוב מצאתי בלשון של הרמב"ם ז"ל פי"ג מהל' שחיטה שהקדים שני סדרי ביצים לביצים מוזרות נראה מזה שגירסתו כך היתה ולא שייך האיך את"ל שכתב רש"י ועוד הזכיר הרמב"ם לגבי הני בעיא ואם על אם ואע"ג דליתא בגמרא כתב הר"ן דכ"ל שלמדה מבני סדרי ביצים זה ע"ג זה דכיון דמספקא לן בשני סדרים של ביצים אע"ג דתרווייהו בני שלוח ה"נ איכא לן לספוקי באם על אם דמאי שנא ולפי זה כי נקט בעיא בזכר ונקבה היינו לומר דאפי' בכה"ג איכא לספוקי שמא חייב בשילוח ומאי דאיכא לספוקי בנקבה ע"ג נקבה דדילמא לא מחייב בשילוח עליונה מספקא דשני סדרי ביצים שמעינן לה ע"כ : (ה) גרסי' בגמרא בעי רבי זירא יונה ע"ג ביצי תסיל ותסיל על גבי ביצי יונה מהו פירוש תסיל עוף טהור הוא שדומה ליונה וכתב הר"ן דה"ה דמספקא בכל עוף טהור שרובץ ע"ג ביצים שאינן ממינו ובעינן למיפשטה מדתנן טהור שרובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח והא התם ביצי לאו ממינו ואפ"ה טעמא דטמא הנהו הא טהור משמע דחייב לשלח אע"פ שאינו ממינו ודחינן דילמא בקורא כלומר דדילמא האי עוף טהור דמתניתין היינו קורא שדרכה לרבוץ על ביצים של מין אחר ומש"ה טעמא דטמא הא טהור חייב דכיון דאורחיה רבילה מעליא היא אבל בעוף טהור דלאו אורחיה אימא לא פשטא ע"כ ולפי מה שכתבתי במ"ע בשם הב"י איפשיטא לה להרי"ף דפסק כלישנא בתרא דאליבא דר"א דבסמוך ומפרש דלהרי"ף ללישנא בתרא רבנן מחייבו בכל נקבה בין דקורא בין דשאר מיני הרובצת אפילו על שאינן מינן אלא שכתב עוד הב"י דהרמב"ם פסק בספקא דהך בעיא שחייב לשלח ואינו לוקה ומפרש דכ"ל דלרמב"ם ספוקי מספקא ליה אי טעמא דבעיא דר"ז משום דברייתא לא שמיע ליה ואי הוה שמיע ליה לא הוה מבעיא ליה כמ"ש אליבא דהרי"ף או אפי' אי שמיע ליה ברייתא אכתי מבעיא ליה אי בנקבות נמי פטור משילות לרבנן והאי דנקט זכר משום דבקורא מחייב ר"א אפילו בזכר · וכיון דאפשר למימר הכי מידי ספיקא מיהא לא נפיק לפטרן ממלקות ע"כ ולרבינו כבר כתבתי במ"ע דמש"ה לא הביאו להך בעיא דר' זירא משום דס"ל דלתרי לישני דרבי אליעזר לרבנן לא מחייבו אלא בקורא נקבה אבל לא בשאר נקבות וכתב הב"י דס"ל לרבינו דהע"ג דמספקא ליה לרבי זירא לא שבקינן פשיטותיה דרבי אלעזר משום ספיקיה דרבי זירא ע"כ ומ"מ פסק בש"ע שלו כהרמב"ם דמשלח ואינו לוקה : (ו) וגם לכאורה משמע דלא פליגי כו' · ולתרווייהו רבנן מודו בקורא נקבה דחייב אבל הרמב"ם פסק בכל נקבה הרובצת על שאינה מינה דמשלח ואינו לוקה ולא הזכיר דבקורא נקבה חייב וכבר דקדק הב"י בזה דהא למאי דבעי למפשט בעיא דרבי זירא על כל המינים הוא חייב מלקות וקורא בכלל ולמאי דדחי בקורא מיהו חייב מלקות ותירץ די"ל דאפשר לפרש דדילמא בקורא לאו בקורא אליבא דחכמים קאמר וכדפירש"י אלא בקורא אליבא דר"א קאמר אבל לחכמים תיבעי בכל המינים אפילו בקורא ע"כ וכבר כתבתי בסעיף דלעיל בשם הב"י דלהרמב"ם מספקא ליה שאפשר דבעיא דרבי זירא היא דבעי ליה אי גמעינא להו להני לישני דר"א או לא ודרבנן לא מחייבו בשום עוף הרובץ על שאינו מינו : (ז) רב יהודה אמר כו' · וקי"ל כוותיה דהא תזינן בסמוך דעבד עובדא כשמעתיה הר"ן : הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

מעדני יום טוב

[ז] מה בדרך שאין קנו בידך כו' · ובגמ' הא למה לי מכי יקרא נפקא כי יקרא פרט למזומן ועוד לפניך למה לי (משום רשות היחיד דפרדס הואיל וסופיה לרבות את הכל) אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו בדרך לכדרב יהודה אמר רב המוצא קן בים כו' · וכתבו התוספות וא"ת אמאי איצטריך ריבויא לקן שבים דאי משום דכתיב על הארץ אם כן לכתוב בדרך ולשתוק מעל הארץ ומיהו על הארץ איצטריך למעוטי נשר בשמים כלומר עוף נושא קן באויר : [ח] מכאן אמרו יוני שובך כו' · וכתב רש"י דבשלהי פירקין פריך הא כיון דתגרו קונה לו הביצים מזומן הוא ומשנינן דהא אמר רב (יהושע) אסור לזכות בבנים כל זמן שהאם רובצת עליהן וכיון דאיהו לא מצי זכי תגרו נמי לא זכה ליה וחייב בשילוח ועיין בד"מ : [ט] ר"א מחייב · בגמרא מפרש א"כ אבהו מ"ט דר"א אתיא דגירה כתיב הכא קורא דגר ולא ילד וכתיב התם ובקעה ודגרה בצלה ופירש"י ובקעה ודגרה מה התם דגירה מעליא דבמינו מתפתי קרא אף הכא דגירה מעליא : [י] גרסינן בגמרא בעי רבי הושעיא שחט מיעוט סימנים כו' · ורבינו השמיטה דמלתא דלא שכיחא היא והרי"ף השמיט משום כך לכל הני בעיות והרמב"ם כתב גם לא וכן הטור סימן רצ"ב ואכתבנו בד"מ בס"ד : [כ] גרסינן בגמרא בעי רבי זירא יונה על ביצי תסיל מהו וכו' · השמיטה רבינו משום דס"ל דלתרי לישני דר"א פשיטא דפטור ועיין לקמן בשם הב"י ובד"מ : [ל] אבל בקורא נקבה ד"ה חייב · ובגמרא פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא רבנן אפילו קורא נקבה פטרי והא דקתני זכר להודיעך כחו דר"א קמ"ל : [מ] אבל בזכר דעלמא ד"ה פטור · ובגמ' פשיטא קורא זכר תנן מהו דתימא ר"א אפילו זכר דעלמא מחייב והאי דקתני קורא זכר להודיעך כחן דרבנן קמ"ל ופירש"י כחן דרבנן דאפילו בקורא פטרי אי לאו דנקבה היא אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר : [נ] משום דלית בה נפקותא לפסק הלכה · דהא כחכמים קי"ל דפטרי אפילו בקורא זכר כ"ש דעלמא : [ס] ונראה גרס : [ע] נ"ל דה"ג דלישנא קמא נקט : [פ] נקט קורא זכר משום רבנן כו' · והכא קא מיפלגי דללישנא קמא קורא זכר לר"א לאו דוקא וללישנא בתרא לר"א דוקא ולא לרבנן דלרבנן אף נקבה : [צ] משום דתניא כוותיה · לרווחא דמלתא כתב דבלאו הכי רגיל רב אלפס לפסוק כאיכא דאמרי כמ"ש רבינו בפ"ק דב"ק סימן ו' ועיין בפ"ק דמסכת ע"ז : [ק] ואין נראין לי דבריו · והב"י כתב דהרי"ף סובר דברייתא דתנ"ה הכי משמע דלא פטרי רבנן אלא בזכר בין דקורא בין דשאר מינים אבל בנקבה הרובצת על שאינה מינה בין דקורא בין דשאר מינים לדברי הכל חייב בשילוח וס"ל דהיינו דאיכא בין תרי לישני דר"א דללישנא קמא לא מחייבי רבנן אלא בקורא נקבה אבל שאר מינים אפילו נקבות פטור וללישנא בתרא לא מפלגי רבנן בין קורא לשאר מינים דבין בזה ובין בזה בזכרים פטור ובנקבות חייב והיינו טעמא דלא הביא הרי"ף לבעיא דרבי זירא יונה על ביצי תסיל כו' · (שאכתבנה בד"מ בס"ד) דכיון דס"ל להרי"ף כלישנא בתרא לרבנן בכולהו נקבה חייב אע"פ שרובצים על שאינה מינם ופוסק כלישנא בתרא א"כ לא הולרך להביא לבעיא דרבי זירא וא"ת לפשוט מהכי לישני דר"א י"ל דבעיא דרבי זירא כך היא אי מפרשינן מתניתין כלישנא קמא דר"א או כלישנא בתרא ומאן דבעא למפשט ממתניתין לחייב סבר כלישנא בתרא דלא מפליג בין קורא לשאר מינים ומאן דדחי דלמא בקורא סבר כלישנא קמא דמפליג ביניהו וברייתא לא הוה שמיעא ליה דלמפשט מינה ואנן דשמיעא לן נקטינן כוותיה כלישנא בתרא ועיין בד"מ : [ר] היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח · ילפינן לה בגמרא דמדלא כתיב יושבת משמע אפילו מעופפת ומיהו כיון דכתיב רובצת בעינן שיהא כנפיה נוגעות בקן ובברייתא דבסמוך מפרש רבינו דבשנוגעת מן הצד פטור והכי מוכח בגמרא : [ש] נ"ל דה"ג אפילו נוגעת בקן פטור · וכ"כ בטור ס"ס רצ"ב : [ת] אין שם אלא ביצה אחת וכו' · ואמרינן בגמרא אמר ליה ההוא מרבנן לרבא אימא איפכא אין שם אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפריחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מ"מ א"כ נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים ופירש"י לאקושי אפרוחים לביצים למפטר מפריחים וביצים לאפרוחים למפטר מוזרות ועל כרחך קן מ"מ לרבות ביצה אחת ואפרוחים וביצים אורחיה דקרא הוא למנקט רבים בכוב קנים : [א] שנאמר שלח תשלח · ובגמרא פרכינן עלה אימא שלח חד זימנא תשלח תרי זימני ומפרקינן דשלח אפילו מאה פעמים במשמע וכתב ב"י כלומר מפני שסוף מקור ונופל על המשמע ועל ההרבה ע"כ ואע"פ שלא שמעתי מהמדקדקים אלא שהמקור משמע לכל הזמנים הנה רבוי השילוחין בכלל הזמנים הוא וכיוצא בזה בפירוש הרמב"ם פ"ב דפסחים משנה ה' על ובטל מבושל שפירש דבשל מקור הוא ומשמע להרבות כל מיני פעולות כמו שכתבתי שם בתוי"ט וא"ת הואיל ושלח אפילו מאה פעמים משמע תשלח למה לי אמרינן בגמרא שלא תאמר אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מ"מ כדתנן בסמוך לא יטול אם על הבנים ואפילו לטהר בו את המצורע ועיין לקמן : [ב] לא אמר כלום · לפי שמוטב עליו לשלח את האם כדכתיב שלח תשלח את האם · הר"ן : [ג] רבי יהודה אומר לוקה ואינו משלח · ומפרשינן לה בגמרא טעמיה משום דס"ל דשלח מעיקרא משמע דקרא ה"ק לא תקח האם אבל מה עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ולפיכך אין לאו זה ניתק לעשה שמאותה שעה שלקח את האם עובר על עשה ועל לא תעשה וכר"א משלח ואינו לוקה דכי קאמר קרא שלח לאחר לקיחה קאמר ומש"ה אינו לוקה וגרס בפרק אלו הן הלוקין תני תנא קמיה דרבי יוחנן כל מ"ע שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור בטל עשה שבה חייב א"ל מאי קאמרת כלומר בריש' אמרת קיים עשה שבה פטור דאלמא לא קיימו חייב ובתר הכי אמרת ביטל עשה שבה חייב דאלמא דוקא ביטל חייב הא לא קיימיה פטור והא סוף מילתא לא שייכי בהדי רישא דהא איכא גוונא מליעתא דלא מקרי לא קיים ולא בטל כמו שנפרש בסמוך בסייעתא דשמיא ואמר ליה תני קיימו ולא קיימו ור"ש בן לקיש אמר בטלו ולא בטלו ופירש"י ז"ל בכאן דמאן דתני קיימו ולא קיימו ה"ק שאם התרו בו אל תקח האם ולקחה ושלחה תוך כדי דבור פטור שאע"פ שעבר לאו דלא תקח נתקו הכתוב לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה כן ותפטר ואם לא קיים עשה שבה תוך כדי דבור אפילו שלחה לאחר זמן חייב ולמאן דתני הכי רבנן הכי קאמרי תשלח תוך כ"ד *) (אפילו שלחה לאחר זמן חייב) ולמאן דתני בטלו ולא בטלו אינו לוקה עד שישחטנה שבטל העשה בידים אבל אחרים פירשו למאן דתני (דקאמר) קיימו ולא קיימו כגון שמתה מאליה [חייב] וכ"ש אם בטלה כששחטה ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בטל עשה כגון ששחט את האם חייב לא בטלו ולא קיימו כגון שמתה מאליה [פטור] וכ"ש אם קיימו ששלחה וקי"ל כמאן דתני קיימו ולא קיימו ולפיכך כל שמתה או שברחה מידו לוקה וכ"כ הרמב"ם ז"ל ואע"פ דבשעת התראה הויא התראת ספק דשמא ישלחנה לאחר מכאן הא ס"ל לרבי יוחנן דהתראת ספק שמה התראה · הר"ן : [ד] אמר רב הונא ברגל · מפרש בגמרא דכתיב משלחי רגל השור והחמור : [ה] ה"ג זיל רבי גדפה : [ו] ואפי' לטהר בה את המצורע · נפקא לן מדכתיב שלח תשלח דמשמע אפילו לדבר מצוה וכמו שכתבתי למעלה ובגמרא פרכינן אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי ה"א לדבר מצוה לא אמאי עשה ול"ת הוא כלומר דשלוח הקן ואין עשה דטהרת מצורע דוחה ל"ת ועשה ומפרקינן כגון שנעלה ע"מ לשלחה דלאו ליכא עשה הוא דאיכא סד"א ליתי עשה ולדחי עשה ופרכינן תו ומאי אולמיה דהאי מהאי דאיצטריך רבוי ומפרקינן סד"א הואיל ואמר מר גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה סד"א ליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח הקן קמ"ל : [ז] אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים · מפרשינן לה בגמרא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך :

*) נ"ל על התראה ואינו לוקה

הדרן עלך שלוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

הכל שוחטין פרק א

א נשים ועבדים שהם מומחין שוחטין לכתחלה : ב השוחט בלא ברכה שחיטתו כשירה : חש"ו ששחטו ואחרים רואים אותם בדיעבד כשרה ואין מוסרין להם לכתחלה לשחוט אף אם אחרים עומדים על גבם ואפי' להשליכו לכלבים : ג חרש שאינו מדבר ואינו שומע שחיטתו פסולה אף בדיעבד : המדבר ואינו שומע וכן הערום שחיטתן כשרה בדיעבד ושומע ואינו מדבר שוחט לכתחלה : ד שוטה דתנן הוא היוצא יחידי בלילה או מקרע כסותו או לן בבית הקברות או מאבד מה שנותנים לו והוא שיעשה אחד מאלו דרך שטות · קטן מומחה והוא יודע לאמן ידיו שוחט לכתחלה והוא שיעמוד גדול על גביו : ה שכור שהגיע לשכרותו של לוט שחיטתו פסולה אף בדיעבד : שחיטת עובד כוכבים נבלה ואפילו ראוהו ששחט יפה : ו ק"ו דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הם ומוחזקין לענין סימנים ליתן לכל אדם לשחוט על סמך שיבדקוהו אחר השחיטה או אם לא ראו לפנינו שמותר לאכול משחיטתו אבל אם הם לפנינו צריכין בדיקה : ז עבריין אוכל נבלות לתאבון בודק סכין ונותן לו ושוחט אפילו בינו לבין עצמו ואם לא בדק הסכין לפני השחיטה או לאחריה אפילו ראוהו ששחט כדין שחיטתו פסולה · ואסור ליתן לו לשחוט על סמך שיבדוק הסכין לאחר שחיטתו · ועבריין לאחד משאר העבירות מותר אפילו בלא בדיקת סכין · והרמב"ם ז"ל מצריך בדיקת סכין · ומומר לעבודת כוכבים או מחלל שבתות בפרהסיא או אוכל נבלות להכעיס דינו כעובד כוכבים וכן הכותי הרי הוא כעובד כוכבים לכל דבריו : ח ליבן סכין ושחט בה רב אלפס והרמב"ם מכשירין והראב"ד והר"י מכשירין : אם בשעת שחיטה ניקב הושט כנגד מה ששחט טרפה : ט סכין של עבודת כוכבים אדם או ישן ולבנו באור אסור לשחוט בו לכתחלה בהמה מסוכנת ולחתוך בו בשר · ובדיעבד מותר · ומותר לשחוט בו לכתחלה בהמה בריאה ולחתוך בו תאנים גדולות העומדות לדורן · השוחט בסכין של עובד כוכבים שידוע שהוא בן יומו יקלוף מקום השחיטה ואין שוחטין בו לכתחלה על דעת לקלוף : לאחר שמגעילים הסכין אין צריך לקלוף מקום החתך דלא כר"ח : י סכין ששחט בו כשרה מותר לשחוט בו אחרת ואסור לחתוך בו אפילו צונן בלא הדחה וסכין ששחט בו טרפה אסור לשחוט בו אחרת עד שידיחנו בצונן או יקנחנו בדבר קשה או בצמר של בהמה ואם שחט בו טרפה תדיר צריך נעילה בקרקע עשרה פעמים אפילו לצונן : יא הטבח צריך שלשה סכינין אחד לשחיטה ואחד לחלב · ואחד לבשר · ואם חתך בשר וחלבים בסכין א' צריך להדיח הבשר יפה : הטבח צריך שני כלים א' לבשר ואחד לחלבים : לא ליסחוף איניש כפלי עילוי בשרא מיד אחר ניתוח קודם שיתקרר הבשר : יב תלמיד חכם צריך לידע כתב שחיטה ומילה וברכת חתנים וציצית וקשר של תפילין : קשר של תפילין צריך לקשרו בכל יום לרבינו אליהו ורבינו תם אינו מצריך : יג כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו אפילו שחט לפנינו כמה פעמים בטוב : יד הטבח צריך לבדוק הסימנין אחר שחיטה אם נשחטו רובן ואינו צריך לבדוק אם נעקרו או ניקבו ואם ירצה אותו לפניו שחוטין אינו צריך לבדוק : טו בהמה שנשחטה כהלכתה ואירע בה ספק איסור אפי' אית (ליה) בה ריעותא תלינן לקולא · ובסכנתא תלינן לחומרא : השוחט בסכין בדוק ונמצא פגום אם עשה בו דבר שראוי לתלות בו הפגם תולין ואם לאו אפילו שחט בו כמה בהמות כולן טרפות לפיכך צריך שיבדוק הסכין בין בהמה לבהמה אבל אם לא בדקו ונאבד שחיטתו כשרה ואפי' אם שחט בו הרבה בהמות ואם לא בדקו קודם שחיטה ונאבד אחר שחיטה שחיטתו פסולה · וטבח שיש לו סכין מיוחד לשחיטה ועומד [במקום] מיוחד חזקתו בדוק : טז אין הולכין אחר חזקה שאינה מבוררת אף אם נתברר אחר זמן והולכים אחר הרוב ומיעוט שיש עמו חזקה חוששין לו לחומרא : עדר הנמצא בו בהמה טרפה גבינות הנעשות מהן מותרת · ואי מתפקא ריאה בלא בדיקה כשרה : מי שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו אם לא ראהו אדם מתחלה ועד סוף אף אם שחט לפנינו פי' א' כדין : יז המוצא בהמה שחוטה בשוק או באשפה שבבית וכן נמי מי שנגנבה בהמתו ומצאה במקום שרובן ישראל או רוב טבחי אותו המקום ישראלים מותרת אבל אם מצאה באשפה שבשוק אסורה : בעינן שחיטה הבאה מכח אדם ומיהו אפי' לא כוון לשחיטה כשרה : שוחטין בראש הגג ובראש הספינה ובלילה לאור *) הנר ואם שחט בלא נר וכן הסומא ששחט שחיטתו כשרה : יח פסקו הגאונים במעשה שבת שנעשו במזיד אסורין לעושיהן לעולם ולאחרים מותרין במ"ש מיד קודם בכדי שיעשו ואם נעשו בשוגג מותרין לערב גם לו ובו ביום אסורין גם לאחרים · ור"י פסק דבשוגג מותרין אף בו ביום אף לעושיהן · ובמזיד בו ביום אסורין אף לאחרים ולערב מותר אף לו : יט עובד כוכבים שהביא דורון לישראל דבר שיש במינו במחובר לקרקע לרש"י מותר מיד בלילי יו"ט שני לאחר שהמתין כדי שתלישהו לבד ולרבינו תם אסור עד מוצאי יו"ט עד כדי שיוכלו להביא מאותו המין ממקום קרוב שנמצא ממנו סמוך לעיר : כ השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא בלא מליחה וכן צלי לא בעי מליחה המבשל לחולה בשבת אסור לבריא והלכה כר"ש במוקצה : כא סכין שיש לו שתי פיות אחת חלקה ובאחת יש פגימות אין שוחטין בחלקה לכתחלה ואפי' שתיהן חלקות אין שוחטין בו עד שיבדוק שתיהן וכן סכין ארוך שיש בו פגימה אחת ואפילו קשר עליה בגד וביו"ט קושר עליה בגד : כב שוחטין בכל דבר שהוא תלוש לכתחלה ובמחובר מעיקרו פסול אף בדיעבד [ובתלוש ולבסוף חיברו כשר בדיעבד] ואפילו בטלו לרב אלפס ז"ל והרא"ש ז"ל דוקא בשלא בטלו : כג השוחט בגלגל של יוצר כשרה בגלגל של מים בכח ראשון שחיטתה כשרה ואם בכח שני פסולה : נעץ סכין בכותל ושחט בה אם הסכין למעלה וצואר בהמה למטה כשרה בדיעבד ואיפכא בהמה פסולה אפילו בדיעבד ובעוף כשרה : כד דין פגימת הסכין ובדיקתו והראותו לחכם · השוחט במגל קציר בדרך הליכתו אסור באכילה : אם שחט הרוב במקום שחיטה והגריס חוצה לו שחיטתו כשרה · ורוב טבעת לא הוי רוב קנה : והכשר שחיטת הקנה משיפוי כובע ולמטה : הגריס שלים ושחט שלים והגריס שלים או ששחט שלים והגריס שלים ושחט שלים או ששחט ב' שלישים והגריס שלים לרש"י הכל פסול והרמב"ם ז"ל מכשיר בכולן חוץ מהגריס שלים ושחט שלים והגריס שלים : כה השוחט מן הצדדין אם שחט הסימנים קודם חתיכת המפרקת כשרה : השוחט מן העורף בלא חזרת הסימנין שחיטתו פסולה : וכל הצואר כשר לשחיטה ויש עיקור סמנין לעוף : נשברה המפרקת ורוב בשר עמה או קרעו כדג או עשאו גיסטרא או שניטל ירך ורוב חלל עמה נבלה : סליק פירקא

השוחט פרק ב

א השוחט לכתחלה צריך לשחוט הוורידין בעוף אפילו דעתו לחתכה אבר אבר ואם לא שחטן וצלאו כולו כאחד אסור ור"י מתיר : ב השוחט בהמה ולא שחט רוב שנים בבהמה פסולה · וכן עוף אם לא שחט רוב אחד ולכתחלה צריך שנים גם בעוף ולרב אלפס לכתחלה סגי בא' בושט או בקנה : ג אווז שבא לפנינו מלוכלך שאמרו בדם אין לחוש לדרוסה · וצריך בדיקה במקום הלכלוך שמא ניקב הושט וריב"א פירש דאין צריך : רבינו אפרים כתב דאין לבשל עוף שלם אפילו שחט הוורידין בשעת שחיטתו עד שינתחנו אבר אבר ומסיר כל הגידין שיש בהם דם וכן בבהמה כשרוצה לבשלה אפילו חתכה אבר אבר צריך שישחוט הוורידין ולא נהירא לאדוני אבי הרא"ש ז"ל : והצולה גדיים וטלאים שלמים ולא חתך הוורידין בשעת שחיטה צריך ליטול כדי נטילה מן הבשר שסביב הוורידין : ד השוחט שני ראשים כאחד וכן שנים שאוחזין בסכין ושוחטין אפילו זה למעלה וזה למטה שחיטתן כשרה : השוחט בשנים או בשלשה מקומות בין באורך הסימן והוא שיהיה במקום אחד בין בהיקף הסימן ואפילו זה שלא כנגד זה ובין כל החתיכות שחט רוב כשרה וכן השחיטה העשוי כקולמוס וכמסרק כשרה : ה הכניס הסכין בין סימן לסימן ושחט התחתון כהלכתו והוציאו וחזר ושחט העליון כהלכתו פסולה : וכן אם הכניסו תחת עור הצואר או תחת מטלית הקשורה סביב צוארו פסולה : אבל אם נפל טליתו על מקום השחיטה ונתכסה הסכין ושחט כשרה ודלא כהרמב"ם ז"ל שפוסל גם בזה : ו חלדה ושהייה ודרסה והגרמה ועיקור פסולין אף במיעוט האחרון של שחיטה לרש"י · והרמב"ם מכשיר והריב"ם ז"ל פוסל במיעוט בתרא כולם חוץ מהגרמה ונהגו להחמיר כפרש"י ז"ל : ז היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת פסולה · שחט בהולכה או בהובאה לבד אם יש בסכין כמלא צואר חוץ לצואר כשרה אפילו אם שחט הרוב קודם שהוליך כל אורך הסכין ואם לאו פסולה אבל אם הוליך והביא אפילו באזמל כל שהוא כשר והוא שאין לו קרנים : ח דין השוחט והתיז ב' ראשים כאחד צריך שיהא בסכין שיעור ג' ראשים אין בו אלא שיעור ב' ראשים הביא ולא הוליך החיצונה כשרה והפנימית פסולה הוליך ולא הביא הפנימית כשרה והחיצונה פסולה : נפלה סכין מידו אפילו שחט כדרכו פסולה : הפילה בכוונה אפילו לא כוון לשחוט כשרה ולא בעינן כוונה לשחיטה והוא שיתכוין לחתיכה : ט שהייה פוסלת בכדי שחיטת רוב סימנין של בהמה והגבהה והרכנה גסה לגסה ודקה לדקה ועוף לעוף ולרש"י ולרב אלפס כדי שיגביה וירכין וישחוט אפילו גסה לדקה וכדי שחיטת בהמה בלא הרכנה לעוף : והשוחט בסכין רעה והוליך והביא כל היום כולו כשרה ושהיות מצטרפות :

*) נ"ל האבוקה

י כל שנפסלה בשחיטה נבלה וכל שנשחטה כראוי ודבר אחר גרם לה להפסל טרפה : השוחט את הושט בעוף ומצא גרגרת שמוטה ואינו יודע אם נשמטה קודם שחיטה אם לאחר שחיטה פסולה : שיתה שמוטה ושחוטה אם תפס בסימנין ושחט פסולה ואם לאו יביא ויקיף : השוחט התרנגול יגביה רגלו מן הקרקע או יכבוש אותו בקרקע : יא חותך אדם בשר מבית השחיטה ומדיחו ומולחו יפה יפה · ולאחר שתצא נפשה מותר לישראל ולעובד כוכבים ומזמנין לעובד כוכבים על בני מעים דיש טריפות לחצי חיות : השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשרים : יב בהמה גסה המסוכנת והוא שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפילו אוכלת קורות · אין חילוק בין יד לרגל בין אם פשטה ידה או רגלה או שכפפה אחת מהן כשרה · אבל בהמה דקה שהיא בחזקת מסוכנת אם פשטה ידה ולא החזירה פסולה אבל אם פשטה ידה והחזירה או שפשטה הרגל אפילו לא כפפה או שכפפה אפילו לא פשטה או כשכשה בזנבה כשרה וחיה גסה דינה כבהמה דקה · וכן עוף שרפרף בעינו או כשכש בזנבו כשר והוא שיעשה כן בסוף השחיטה : השוחט לעובד כוכבים כשרה זה מחשב וזה עובד לא אמרינן : השוחט בהמה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי אלו זבחי מתים שחט ואחר כך חשב הרי זה ספק : יג השוחט לשם ימים לשם נהרות לשם הרים וגבעות ומדברות אפי' לא נתכוון לעבדם אלא לרפואה פסולה : יד ישראל אינו אוסר דבר שאינו שלו אף במעשה רבה אבל עובד כוכבי' וישראל מומר לעבודת כוכבי' או מי שהתרו בו וקבל עליו התראה הרי אלו אוסרין: אין שוחטין לתוך ימים ונהרות ולא לתוך הכלים ולא לתוך עוגה של מים צלולין ולתוך עכורים מותר ולא לתוך הגומא ובחצרו שוחט חוץ לגומא והדם יורד לתוכו ובשוק לא : השוחט לשם דבר הנידר והנידב שחיטתו פסולה שאין נידר ונידב שחיטתו כשרה : סליק פירקא

אלו טרפות פרק ג

א אלו טרפות לב ריאה ודקין וקיבה שנטלו טרפה : מרה שניטלה אם יש בכבד טעם מרירות אפילו לאחר שנגלה כשר ואם לאו טרפה · ואם יש לכם ב' מרות אם כשקורעין אותן שפכי להדדי חדא היא וכשרה ואם לאו טרפה ויש מין עופות שאין להם מרה כלל והם כשרים : ב עור ושט החיצון אדום והפנימי לבן נתחלפו העורות או שניהם אדומים או לבנים טרפה · ניקב א' מהם כשר ניקבו שניהם אפילו זה שלא כנגד זה טרפה : ג קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום אין לושט (צריך) בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ונפקא מינה לספק דרוסה : ד ישב לו קוץ בוושט ה"ר אליעזר מכשיר בלא בדיקה וכן פסק אדוני אבי הרא"ש ז"ל ולרב אלפס צריך לבדוק אם ניקב וזה הוא לפירוש ר"י ולפירוש רש"י אינו ניתר בבדיקה : ה תורבץ הוושט והוא המקום שהותכין אותו ועומד אם ניקב במשהו קודם גמר השחיטה טרפה · מקום השחיטה בושט מתחיל למטה מן התורבץ והוא כשיעור ארבע אצבעות בשור הגדול ולפי שיעור זה לדקה ולעוף ולהלכות גדולות כמו שיתפוס בב' אצבעות ונמשכת כל ארכו עד שישעיר ובעוף עד הזפק : ו מקום השחיטה בקנה משפוי כובע ולמטה עד כנפי הריאה העליונה ובלבד שלא תמשך צוארה שלא כדרכה באונס : סימנין שנקרעו כולן מלחי התחתון או רובן ומיעוט הנשאר אינו מחובר במקום אחד טרפה אבל במיעוט הנשאר במקום אחד כשרה ורב אלפס פסק בענין אחר : גרגרת שנפסקה ברוב חללה טרפה ברוב עוביה כשרה : ז חכם שאסר חבירו רשאי לסמוך על קבלתו ולהתיר אבל אין רשאי להתיר מסברא : ח הדן את הדין אין לו לקנות מהדבר שדן עליו וכן המורה הוראה והתיר אין לו לקנות ממנו מפני החשד ואם היה דבר הנמכר במשקל מותר : ט תלמיד חכם הרואה טרפה לעצמו מחזירין לו אבידה בטביעות עין : י גרגרת של בהמה שנקבה סביב הקפה נקבים דקים סמוכים זה לזה כנקבי נפה ואין בה חסרון אם יש בהן רוב טריפה · ונקבים שיש בהם חסרון שיעורן בכאיסר וכן אם נטלה ממנו רצועה מצטרפת לכאיסר · נפחתה והחתיכה עדיין תלויה בה שיעורו כדי שיכנס איסר לרחבו ובעוף כל שאילו מקפלו ומניחו ע"פ הקנה אם חופה בין הנקבים והשלם לרוב הקנה טרפה : נסדקה לארכה ונשתייר ממנה משהו למעלה ומשהו למטה כשרה · ניקבה למטה מן החזה נטרפת במשהו : יא ניקב קרום העליון של מוח והראש כנגד הפולין או מהם ולפנים טריפה ניקב התחתון כשרה לר"ת · ורב אלפס מטריף בתחתון ומכשיר בעליון ור"א בר נתן מכשיר עד שינקבו שניהם : יב ניקב הלב בין לחלל גדול בין לחלל קטן טריפה · ניקב קנה הלב במשהו טרפה · וכן קנה הכבד והריאה · נשברה השדרה *) (או שנפסק) החוט שלה ברוב עורה טרפה והוא בבהמה מן הפולין ולחוץ עד הפרסה השלישית ובעוף עד חיבור האגפים וכן אם נשפך כקיתון או נמס כדונג שאינו יכול לעמוד מפני כובדו טרפה וכן מוח שנשפך כקיתון או נמס טרפה אבל אם נתרוקן מעט כשרה וכן המוח שנמס באמצעיתו כמים והמוח מקיף המים מכל צד כשר · ניטל הכבד ולא נשתייר ממנו כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה או נשתייר והוא מתלקט הנה והנה או כרצועה או מרודד טרפה ואם נדלדל ומעורה בטרפשין כשרה : יג הריאה שנקבו ב' קרומים שלה טרפה ואם לא ניקב אלא אחד כשרה · הריאה שמשמעת קול בודקין אותה במים פושרין אם מבעבעה טרפה ואם לאו כשרה · ריאה שניטל קרום העליון שלה צריכה בדיקה · ריאה שהאדימה מקצתה או כולה אפילו אינה מתלבנת בנפיחה ואפילו האדימה ביותר כשרה ואם האדימה מחמת מכה שנמצאת בדופן כנגדה טרפה · ריאה שיבשה מקצתה וכן הכבד שיבש כולו עד שהוא נפרך בצפורן טרפה : יד ריאה שיש בה קליפים קליפים אם יש בה מיני מראות הרבה מאותן שאינה נטרפת בהן כשרה וכל המראות הפוסלות בריאה פוסלות בכל שהן דלא כר"ת שפירש ברובה דוקא ולא כהראב"ד · אין מקיפין בבועי · שתי אונות העומדות זו אצל זו שנסרכו בכל ענין כשרה להלכות גדולות ור"י ורש"י ורב אלפס והתוספות מטריפין מגב לגב ומחיתוך לגב ואינן מכשירין אלא מחיתוך לחיתוך כסדרן ורבינו חננאל מטריף חלון · וסירכא תלויה מותרת וסירכא שהיא ניתקת כשהטבח מגביה ידו בנחת לבדוק כשרה וכסדרן יש מצריכין בדיקה ויש שאין מצריכין ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל · אונא (נ"ל באומא) באונא יש מתירין ויש אוסרין והגאונים מתירין : ב' בועות שאין ביניהן היקף בשר כלל טרפה · אחת ונראית כשתים נוקבים אותה אי שפכי להדדי כשרה : טו חמש אונות אית לה לריאה תלתא מימינא ותרי משמאלא אי חליף אי חסיר אי יתיר ולא קיימי בדרא דאוני טרפה : טז עינוניתא דורדא שלא נמצאת כלל או שנמצאו שתים או שלש הגאונים מכשירין ורש"י מטריף בשתים ומכשיר בשלא נמצאת כלל [ורבינו אפרים מכשיר בשנים ומטריף כשלא נמצא כלל] ואי נמצאת ע"ג הריאה והיא כעלה של הדס או שנמצאת מצד שמאל טריפה ואם חסרו אונות הימין י"א שהיא מצטרפת עמהן להשלימן ורש"י פסק דלא מצטרף : יז ריאה שממשמשה קשה כעץ או שדומה לבקעת במראה או שאינו נראה לה שום סדק במקום חיתוך האונות טרפה : יח בועא בשפולי ריאה טרפה ואם בשר מקיפה כל שהוא כשרה : יט ריאה שמראיתה כמראה הכחול או כמראה הכבד או אדומה או ירוקה כשרה · כדיו כחלמון הביצה כמוריקא כבשרא ככותא טרפה והוא שתהיה כן כשהיא נפוחה : כ ריאה שנפחוה ונמצאת בה מקום אטום מקבין המקום אם נמצא בו ליחה כשרה ואם לאו נופחין אותה אם יצא הרוח דרך הנקב כשרה ואם לאו טרפה : כא קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום : כב ריאה שנשפכה כקיתון והסימפונות קיימים כשרה וכן הריאה שנימוקה וקרום שלה קיים · וכבד שהתליע כשרה · ריאה הסמוכה או סרוכה לדופן שלא במקום חיתוך האונות אי ליכא ריעותא בדופן טרפה אף אם לא העלתה הריאה צמחים וכן אם יש ריעותא בשניהם וכל שכן אם יש ריעותא בריאה ולא בדופן · אם יש ריעותא בדופן ולא בריאה ניתרת בבדיקה והאידנא אין אנו בקיאין בבדיקה שמת רש"י והתוספות וכן נהגו באשכנז ובצרפת · ורב אלפס הכשיר בבדיקה כשיש מכה בדופן ובריאה ואי ליכא מכה בדופן טרפה אפילו אם עולה בנפיחה ואף אם אין מכה בריאה ויש מכשירין אפילו בהא בבדיקה וכשיש מכה בדופן מכשירין אפילו בלא בדיקה אפילו אם יש מכה גם בריאה : כג ריאה שניקבה במקום חיתוך האונות או בשלם שלמעלה מהן במקום ששוכבת במגר החזה והדופן סותמתן כשרה והוא דסביך בבשרא ורב שר שלום גאון מתיר אף בסרוך אע"ג דלא סביך אבל בצלעות טריפה ורבינו גרשום מתיר בבדיקה היכא דסביך או סריך לצלעות וגם מצריך בדיקה אי סביך או סריך בבשרא · ולעצם ולבשר יש אוסרין ויש מתירין אדוני אבי הרא"ש ז"ל מן האוסרין : כד אומא ואונא שנסרכו יחד לדופן וכן ריאה שנסרכה לדופן ולחזה וכן אם יש מכה בדופן והסירכא במקום המכה והולה לה יש אוסרין ובעל העיטור הולך בה אחרי הרוב וכן דעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל וכן בירר בהדיא בתשובת שאלה : כה ריאה שנסרכה לאחד מן המקומות שהיא נטרפת בה ונמצאת מכה בחוץ כנגד הסירכא הראב"ד הכשיר והרמב"ן הטריף ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל : כו ריאה שהעלתה צמחים בין מלאה מוגלא או מים זכים כשרה והוא דלא אסרתו לרב אלפס ויש מתירים אף אסרתו · תרי בועי דסמיכי להדדי טרפה ואפילו מלאים מים זכים · מחט שנמצאת בריאה שלימה כשרה בין קופא לגאו או לבר · וכן אם נמצאת בקורקבן · נמצאת בחתיכה מחתיכות הריאה טרפה בין קופא לבר או לגאו : כז סמפון

*) נ"ל ונפסק

שסימפוני הריאה שניקב לחברו טרפה והדרא דכנתא דאינקיב לחבריה כשרה · מחט דק שנמצאת בתוכא דכבדא בין קופא לבר בין קופא לגאו טרפה · ואם המחט גם אם חודו של מחט לצד חלל שבהמה טרפה ואי לאו כשרה · המחט שנמצא תחוב בירך הבהמה אפילו קופא לצד חלל כשרה · ומחט שנמצא בסימפון הגדול של הכבד כשרה · גרעין של תמרה שנמצא במרה כשרה ואם הגרעין של זית טרפה: כח ריאה שניקבה בכל מקום שטוכל לתלות ביד הטבח כשרה · תולעים שנמצאו על הריאה והריאה נקובה כשרה: כט חלב טהור סותם אם ניקב האבר שהוא דבוק בו · וחלב טמא אינו סותם וכן חלב חיה שכנגדו בבהמה טמא אינו סותם וקורקבן שניקב ושומן שעליו סותמו מותר חיטי דכרכשתא וטרפשא דליבא לא סתמי: ל חלב הקיבה דאייתרא שתים דאקשתא לא שתים · ושניהם אסורים באכילה לרש"י והרא"ש ז"ל · ורב אלפס מתיר באייתרא: לא מעים שנקבו ולחה סותמתן טרפה · מרה שנקבה וכבד סותמה כשרה · מקיפין בבני מעים ובלב ובקורקבן ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל בכרס ודקין דוקא · ומקיפין בריאה מבהמה דקה לבהמה דקה ומגסה לגסה אבל לא מגסה לדקה *) ובקנה מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא [ולא מחוליא לבר חוליא]: לב חלחולת שניקבה שלא במקום הדבק במשהו טרפה ומקום הדבק אפילו ניטל כולו ולא נשאר ממנו אלא כדי תפיסה והוא ארבעה אצבעות בשור או אצבע לרש"י כשר ואם בכדי תפיסה הנשאר ניקב במשהו כשרה ניקב ברובא טרפה: לג כל כרס הפנימי שניקב כל שהוא טרפה לרש"י ויש אוסרין היכא דפרעי טבחי ונהגו להחמיר · כרס החיצונה שהוא בשר החופה רוב הכרס שנקרע בו טפח כנגד הכרס או רובו אפי' פחות מטפח טרפה וכן נקדרה ביותר מסלע מעט מטפח: לד בית הכוסות והמסס שניקב אחד מהן מעבר לעבר טרפה מצד אחד כשרה ואם הפך ומצא דם מהצד השני אפילו מצד א' טרפה · לרש"י נטרף המסס אף בצד א' · נקב אפילו משני צדדין והמחט תחוב בו אם נמצא דם על המחט טרפה אבל אם אין דם לאחר שחיטה נעשה וכשרה · ואם הוגלד פי המכה בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה ואם קנאו תוך ג' הוי מקח טעות · לא הוגלד פי המכה הוי ספק ועל הלוקח להביא ראיה אפי' לא נתן מעות וכתב רבינו אפרים דוקא טרפות נקב דלא שכיח מבטל המקח אבל טרפות סירכא דשכיח אינו מבטל המקח · וכן דעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל והרמב"ן כתב דאפילו סירכא דשכיח מבטל המקח: לה המניח בהמה על הגג ומצאה על הארץ כשרה בלא בדיקה וכן בהמה שרגליה נגררין אחריה · ואילים זכרים המנגחים זה את זה ולא נפלו לארץ וכן דכרי דפתקי גנבי אם החזירום מחמת תשובה וכן שור שהפילוהו לארץ לשוחטו וכן עגל שנתרסק ברחם בשעת לידה אפילו אית ביה ריעותא וכן אם הכה במקל חלק על כל אורך שדרתה כשירה אבל הכה על רחב השדרה או שהיו קשרים במקל או שלא הכה על כל אורך השדרה או שהחזירום גנבים מחמת יראה חוששין לריסוק איברים: לו נפולה שלא עמדה וכן כל היכא דאיכא למיחש לריסוק איברים אם לא עמדה צריכה מעת לעת ואח"כ צריך בדיקה ואם שחטה תוך מעת לעת אפילו מצאה שלימה טרפה · ועמדה או אפילו פשטה ידיה לעמוד נכשרה בבדיקת כל החלל ולא בעיא בדיקה בסימנין ולא בקרום של מוח אפילו תוך מעת לעת: הלכה או אפילו עקרה להלוך לא בעיא בדיקה · לא שהתה ולא עמדה לא מהניא לה בדיקה: לז כל עוף שנחבט על דבר קשה חיישינן לריסוק איברים ויש לו דין נפולה · על דבר רך או על מידי דסריך לא חיישינן ואינו צריך בדיקה · ע"ג מים כיון ששט מלמטה למעלה מלא קומתו די · דבוקה בתרי גפא אסור בחד גפא שרי: לח צלעות שיש בהן מוח והם כ"ב אחד עשר מכאן ואחד עשר מכאן נעקרו רובן או נשתברו מחליין כלפי שדרה או שנעקרה צלע וחצי חוליא או חוליא בלא צלע טרפה: לט גולגולת שנחבסה ברוב גובהה או ברוב היקפה טרפה · בשר החופה את רוב הכרס שנקרע או ניטל רובו טרפה: מ דרוסת הארי בדקה ובגסה ודרוסת הזאב דוקא בדקה ויש מפרשים דרוסת הזאב אף בגסה ואינו נראה לאדוני אבי הרא"ש ז"ל · וחתול ונמייה ושועל בגדיים וטלאים · וכלב אין לו דריסה כלל ובעופות מן הנץ ולמטה אין דריסה כלל · וכן וגם בדרברבי מינייהו ושאר עופות בדכותייהו ותולדה יש לה דריסה בעופות וכן יש לו דריסה בגדיים וטלאים אם ינקב לחלל ויש מפרשים דחתול ונמייה אין להם דריסה אפי' בעופות אלא בשים מגלין ולא מיסתבר · ואין דריסה רק ביד ובצפורן ומחיים ומדעת ולא ברגל ובשן ולאחר מיתה כגון שחתכו **) רגלו בשרט יוליאנה ושלא מדעת: מא הילכתא חוששין לספק דרוסה כגון ציפורן שנמצאת על גבו או כשהמזיק שותק והבהמות מקרקרין אבל אם הם שותקים או צועקין המזיק וגם הבהמות או חתך ראש אחד מהם או ספק נכנס ספק לא נכנס או ספק כלב או קנה או חתול אין חוששין: מב דרוסה נטרפת בהאדמת בשר כנגד בני מעים או בהאדמת סימנין עצמן בכל שהוא בין קנה בין ושט ואם נתמסמס הבשר והוא כל שהרופא גורדו רואין אותו כאילו אינו לכל דבר שתטרף בו אם ינטל כמו ספק דרוסה כנגד צומת הגידין או נשבר העצם ונתמסמס הבשר שחופה אותו או אם נתמסמס בשר החופה את רוב הכרס או אם בדרוסה נתמסמס בשר כנגד בני מעים · ובקוץ עד שתנקב לחלל ואז אין לו בדיקה לרש"י ולהלכות גדולות יש לו בדיקה · ודאי דרוסה יש לה בדיקה ויש מפרשים דלא · אלא לספק דרוסה · והבדיקה היא מכף רגלה ועד קדקדה מכל שמונה עשר טרפות: אלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת או נסדקה ואם חסרה כאיסר טרפה · ונפחתה הגלגולת ולא ניקב קרום של מוח ולב שניקב ולא הגיע לחלל ונשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה כל אלו כשרים וכן המסס ובית הכוסות שנקבו זה לתוך זה · ניטל לחי התחתון ויכולה לחיות ע"י הלעטה והמראה כשרה ואם לאו טרפה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה כשרה עד דאיעכול ניביה דהוא טריפה: מג העוסק במלאכת אחרים אסור לעמוד בפני ת"ח והעוסק במלאכתו פטור ומותר: מד כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מכגרים של כתמים להקל: מה ניטל הטחול או ניקב (או ניטל) בקולסיה כשר או בסומכיה ונשאר בו כעובי דינר זהב כשרה ואם לא נשאר כעובי דינר זהב טרפה · כוליא שניקבה או שנחתכה או שנפלה ומליאה מים זכים ולא אסרחו כשירה ואי אסרחו או מליא מים עכורים או מוגלא או לקתה ומטיא לקותא למקום חריץ טרפה וריאה נמי מיטרפא במים עכורים או סרוחים לרב אלפס ואינו נראה לאדוני אבי הרא"ש ז"ל · כוליא שהיתה גדולה והקטינה בדקה עד כפול ובגסה עד כעינבה בינונית טרפה · קטנה בתולדתה כשרה · נמצאו שלש כליות כשרה · ניטלה האם שהולד מונח בו כשרה ניטלה שלחופית שמימי רגליה נקבצים בתוכה רב אלפס מטריף ור"א בר נתן מכשיר וכן דעת א"א הרא"ש ז"ל: מו חרותה והיא שנמקה ריאה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה: מז בהמה שניטל עורה ונשתייר בו כסלע באי זה מקום שיהיה כשרה · אדוני אבי הרא"ש ז"ל ורב אלפס פסקו דבעי שישאר כסלע על פני כל השדרה וכן אם ניטל מקום השדרה וכל העור קיים טרפה · כל טרפות של בהמה ישנן נמי בעוף ויש בעוף שני מיני טרפות שאינן בבהמה והוא עוף של מים שנשבר עצם של מוח ולא ניקב קרום של מוח ונפלה לאור ונחמרו בני מעיה ויש מפרשים דשייך גם בבהמה שאם נחמרו מעיה טריפה · ועוף שהכתה חולדה על ראשו במקום שעושה אותו טרפה כשר בבדיקה מכניס ידו מבפנים לפיו אם מצלבן ועולה טרפה ואם לאו כשרה או בדיק ליה אמיא או בשימשא: מח קורקבן וכיס שלו שניקב זה שלא כנגד זה כשרה זה כנגד זה טרפה: מט נפלה לאור ונחמרו בני מעיה והוריק הכבד כנגד בני מעיה או הלב והקרקבן במשהו טרפה וכן אם האדימו בני מעיה טרפה ואם חזרו למראיהם ע"י בשול כשרה ואם נשתנו אחת מאלו ואין ידוע שנפלה לאור כשרה ירוקין שהאדימו או אדומין שהוריקו ע"י בשול טרפה ומותר לאכול בני מעים לצויים: נ עוף שניקב זפק שלו או שניטל טרפחתו כשר ורבינו חננאל אסר בטרפחת · גגו של זפק והוא במקום שנמתח עמו נדון כושט לטרוף בנקב במשהו · יצאו בני מעיה ולא ניקבו אי לא הפך בהם כשרה הפך בהם טרפה: נשתברו רגליה יבדוק אם צומת הגידין קיימין כשרה: נא שמוטת ירך בבהמה או בעוף טרפה שמוטת יד בבהמה כשרה שמוטת כנף בעוף תבדק הריאה: נב סימן לטריפה י"ב חדש ונקבה כל שאינה יולדת · וביצים של ספק טרפה משהין אותן ואם תטעון פעם אחרת כשרה · והלב של טריפה שאינו בתוך קיבתה אסור: נג כל בריה שאין לה עצם אינה מתקיימת י"ב חדש · הלכך כל פרי וקטניות שדרכו להתליע תוך י"ב חדש אסור לאוכלו בלא בדיקה שלא יהא בו תולעים · לאחר י"ב חדש מותרים ועדשים בתוך י"ב חדש אין להם תקנה ואחר י"ב חדש יתנם במים צוננין ויעלו המתולעים וישליכם והנשארים יתן במים רותחים בקדרה: נד בהמה שיש לה ג' ידים כשרה ג' רגלים טרפה וכן מעי היוצא מבית הכוסות לכרס ושני מהמסס לכרס טריפה אבל נמצא מעי יוצא מהמסס לבית הכוסות או ב' שחולים כשרה והרמב"ם ז"ל פי' בענין אחר דהדקין של בהמה שנמצאת בהן מעי קטן כענף היוצא מן הכבד אם בראש הקיבה במקום יציאתן מחוברים ברחב אצבע קודם שמתחילין ליפרד וגם למטה סמוך לבית הרעי לאחר שחזרו ונתחברו יש רוחב אצבע שהן אחד כשרה ואם לאו טרפה לרב אלפס ולאדוני אבי הרא"ש ז"ל ורש"י פי' בענין אחר: נה אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושותת כלבים או עלים של חלתית ותיעה ופלפלין וסם המות של בהמה או ששתת מים הרעים כשרה · אכלה קרטין של חלתית טרפה · אכלה סם המות של אדם או שהכישה נחש או נשכה כלב שוטה אסורה משום סכנה · בהמה או חיה שנפסקו רגליה לא יאכלו ממנה אלא ע"י בדיקה שילנו אותה תחלה: נו בהמה שפרסותיה סדוקות טהורה והוא שיכיר שלא יהא חזיר · ואם היא חתוכה ואין לה שינים למעלה טהורה והוא שיכיר שלא יהא בן גמל ואם גם פיה חתוך אם בשרה שתחת כנפי העוקץ מהלך שתי וערב טהורה והוא שיכיר שאינו ערוד: נז סימני חיה להתיר את חלבה כל שקרניה מפוצלות ואם אינם מפוצלות צריכין שיהיו עגולות וחדים בראשו וכרוכות ועגולות וחלוקות והוא דמבלע חדקיהו · ועיזא דכרכוז מין חיה הוא וחלבו מותר: נח סימני העוף הם אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף ביד או בסמם ואינו דורס פירוש שאינו אוכל העוף מחיים לפירוש ר"ת ולרש"י שאינו אוחז האוכל בצפרניו ומגביהו מן הקרקע: נט עוף שקרקבנו נקלף טהור ע"פ קבלת רבינו חננאל · בסימן אחד או בב' סימנין טמא בג' סימנין בגופו טהור ולרש"י אין עוף נאכל אלא במסורת · ונאמן הצייד לומר עוף זה התיר לי רבי ציד שבקי בהם ובשמותיהם: ס ההולך ממדינה שאין אוכלים מין עוף אחד למדינה שאוכלים אותו אוכל עמהם אף אם דעתו לחזור וכל עוף שהוסמו רחב או כף רגלו רחבה בידוע שאינו דורס: סא סימני טהרה של ביצים הביצה שראשה אחד חד וראשה א' כד והחלבון מבחוץ והחלמון מבפנים אע"פ שהן סימני טהרה אין לסמוך עליהם וליקחם מן העובד כוכבים אם לא שיאמר העובד כוכבים מעוף פלוני הם ואנו מכירין העוף שהוא טהור מפני שסימנין אלו אינם מן התורה אבל אם ב' ראשין כדין או חדין או חלבון מבפנים וחלמון מבחוץ ודאי היא טמאה והאידנא לוקחין מהם בכל ענין ואין לוקחין מהם ביצים טרופות בקערה · מי שאינו נזהר מפת של עובדי כוכבים מותר ליקח מהם פת הצילום בביצים ולא חיישינן לביצים טרופות ולא לביצי עוף טמא ולא לדם ולא לבישולי עובד כוכבים · אבל פנאדוו"ש שאפאה עובד כוכבים יש בה משום בישולי עובדי כוכבים: הכה תרנגולת על זנבה והפילה ביצה שלא נגמרה מותרת: סב גיעולי ביצים מותרים וביצים מוזרות הנפש היפה תאכלם: סג ביצה שנמצא קורט דם על קשר החלמון אסור או על הקשר החלבון ונתפשט חוצה לו אסור נמצא על החלבון ולא נתפשט מהקשר שם או על החלמון ושלא על הקשר או על קשר החלבון ולא נתפשט חוצה לו זורק הדם ואוכל השאר לרש"י · והתוספות מתירין אף הדם אם נמצא בחלמון או בחלבון ולרב אלפס בחלמון אסור הכל ובחלבון אפי' נתפשט מן הקשר זורק הדם ואוכל השאר · ויש להחמיר כמותו לאסור בחלמון וכרש"י לאסור בנתפשט מן הקשר לחלבון: סד אפרוח שיצא לאויר העולם מותר אף קודם שיתפתחו עיניו · בילת טמאה או טרפה אסורה · אפרוח מבילת טרפה מותר: סה כל עוף השוכן עם הטמאים ודומה להם טמא: סו סימני החגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופים את רוב ארכו ואת רוב היקפו ושמו חגב ולפי שאין אנו בקיאים בשמותיהם כולם אסורין · ואינן טעונין שחיטה: סז סימני דגים כל שיש לו קשקשת אחת תחת זנבו או תחת לחיו או תחת סנפיר שלו ואפילו אין לו עתה ועתיד לגדלן אחר זמן או שהשירן מותר: סח שרצים הגדילים במים שבכלים ובורות ושיחין ומערות מותרין אם לא פירשו לפיכך שוחה ושותה מהן ואינו נמנע ואפילו אם פירשו על דופן הבור מותר · אבל אם פירש במקום דלאו רביתיה אסור וכל מקום שיש איסור כשפירשו אנו חוששין שמא פירשו: קישות שהתליע במחובר יש אוסרין ויש מתירים ורבו האוסרים והנמצאין בפולין ובחמצי במחובר מותרין ובתרביטין אסורין התליעו בתלוש מותרין אבל אם פירשו ומתו מיד או פירשו מקצתן לאויר העולם או לגג תמרה או מגרעינה לגרעינה אסור: סט תולעים הנמצאים בתוך הדגים אסורין · בין עור לבשר מותרין והנמצאים בבהמה אפילו בין עור לבשר אסורין והגדילים בבשר אחר שחיטה ובגבינה ובדגים מתים ותולעים מתים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר מותרים · כל הולך על גחון לרבות הנחש ושלשול קטן ועקרב וחפושית והדומה לו והכלל והדומה לו ודומה לדומה ופוטיתא ונמלה ולרעה: סליק פירקא

בהמה המקשה פרק ד

א בהמה המקשה לילד והוציא העובר ידו ושחטה · האבר ומקום החתך אסור · החזירו קודם שחיטה אבר אסור ומקום החתך מותר · הוציא רוב האבר המיעוט שבפנים מותר · הוציא אבר והחזירו והוציא אבר והחזירו עד שהשלימו לרובו המיעוט שלא יצא מותר ואם חתך כל אבר ואבר בשעת שהוציאו המיעוט שלא יצא נמי אסור: ב העובר שהוציא ידו קודם שחיטה חלבו אסור משום שעלה בתיקו · בהמה שנחתך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות שלה אסורין באכילה: ג השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסורה באכילה · מצא בה בהמה שרגליה דומות לרגלי יונה מותרת באכילה · המפלת בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות באשה אינו ולד ובבהמה אסור באכילה: ד מבכרת המקשה לילד חותכו אבר אבר ומשליכו לכלבים יצא רובו בבת אחת יקבר בין כך ובין כך נפטר מן הבכורה · בכור שיצא מקצתו מותר למכרו לעובד כוכבים קודם שיצא רובו לפטרו מן הבכורה דמכאן ולהבא הוא קדוש ואם יצא רובו במיעוט אבר או חציו ברוב אבר הרי זה כילוד ואסור למכרו: ה בן תשעה חי שנמצא במעי אמו שנשחטה ולא הפריס על גבי קרקע ניתר בשחיטת אמו וחלבו וגידו מותר ודמו אסור ופודין בו בכור אפילו בפחות משוה והרמב"ם ז"ל אסר חלבו ולא נהירא · תלא חלב מבן תשעה שהוא במעי אמו אסור כחלב בהמה · בן תשעה חי הנמצא בטרפה ששחטה ניתר בשחיטת עצמו · בן פקועה הבא על בהמה מעליא והוליד הולד אין לו תקנה · וקלוט בן פקועה וקלוט בן קלוטה שהוא פקועה מותר בלא שחיטה אף בהפריס על גבי קרקע: ו בן פקועה אע"פ שכשהפריס על גבי קרקע טעון שחיטה אינו נאסר בשביל שום טרפות שאירע בו ומיהו כל דבר הפוסל בשחיטה פוסל גם בו: ז בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה התחתונה ולמטה כשרה מן הארכובה העליונה ולמעלה או בארכובה עצמה טרפה · בעצם האמצעי רש"י מטריף וריב"א מכשיר ובאשכנז ובצרפת נוהגין להחמיר וכן שניטלו צומת הגידים והעצם קיים טרפה והרמב"ן ז"ל הכשיר על ידי שיחתוך כל הרגל למעלה מצומת הגידין ולא נהירא · וצומת הגידין הן מבחוץ הארכובה והזנב נופל עליהם · וכן בעוף דלא כהראב"ד שכתב שהן בפנים לצד חלל הבהמה · והם שלשה חוטין בבהמה אחד גדול ושנים דקים ומתחילין ממעל לעקוס ממקום שהן צומתים עד מקום שמתפשטים והן ארבעה אצבעות בשור הגדול לרש"י והרמב"ם ז"ל פירש ששה עשר אצבעות · ובדקה בליפי ואשוני וצלימי הוו צומת הגידין בליעי ורכיכי וקטיני לא · ואי זיגי לפירש"י הוו צומת הגידין · לרבינו חננאל ולרב אלפס לא הוו צומת הגידין אלא א"כ חיורי · נפסק הגדול או שנים הקטנים כשרה ואפילו נפסקו שנים הקטנים ומיעוט הגדול כשרה עד שיפסק רוב הגדול עם הקטנים או רוב הקטנים עם הגדול · ובעוף שיש ששה עשר חוטין אם נפסק אחד מהם טרפה והראב"ד פירש שצומת הגידין הן בירך בפנים לצד חלל הבהמה ולא נהירא · ואם נשבר העצם במקום צומת הגידין ונתקשר ונתרפא יש אוסרין בלא בדיקה ויש מתירין ונכון להחמיר: ח נשבר העצם במקום שאם יחתך תטרף בו אם אין הבשר והעור חופין את רוב שבירת העצם ורוב היקפו לרש"י כפירושו ולהתוס' כפירושן מותר ובלבד שיהא הרוב חופה מהבשר ומיעוט מהעור ואפי' ניטל קלת מהעצם מותר · אין עור ובשר חופין את רובו הבהמה והאבר אסורין · למטה מן הארכובה אם חופין עור ובשר את רובו זה וזה מותרין · ואם לאו האבר אסור והבהמה מותרת · ובעוף העור מצטרף לבשר שאם החפוי חציו מן העור וחציו מן הבשר כשר · והרמב"ם ז"ל פסק ג"כ בבהמה · וגידין שסופן להתקשות אינן משלימין לבשר · מתלקט מתרוסס מתמסמס ניקב נסדק נקלף ניטל שליש העליון איבעיא ולא איפשיטא ולחומרא אסורין · נקדרה כמין ארובה אם החזיק העור בעצם סביב הקדירה כשר: ט שליא שנמצאת בבהמה מותרת באכילה יצאת מקצתה קודם שחיטה ואין עמה ולד או שיש עמה ולד ואינה קשורה בו אסורה באכילה קשורה בו מותרת באכילה מה שלא יצא ממנה · מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים: י כל שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי · אין בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי · יש לאדם להודיע צערו לרבים כדי שיבקשו עליו רחמים: סליק פירקא

אותו ואת בנו פרק ה

א אותו ואת בנו נוהג בנקבות ובזכרים ויש מפרשים דאינו נוהג בזכרים ולא מסתבר משום דמספקא לן אי חוששין לזרע האב אי לא: ב פרדה שתבעה אין מרכיבין עליה לא סוס ולא חמור ולא פרד שאינו כיוצא בה אבל אם סוס כיוצא בה מאב ואם מותר · ומהיכן מכירין אותו אם קולו עב ואזנו וזנבו ארוכין אז הוא בן חמור ואם קולו צלול ואזנו וזנבו קצרים הוא בן סוס וסימנים אלו דאורייתא הן: ג אותו ואת בנו נוהג בכלאים · שחט לאביה ובנה תיש פטור · תישה ובנה לבי חייב · לבי הבא על התישה וילדה ושחט בתה ובת בתה חייב · תיש הבא על הצביה וילדה ושחט בתה ובת בתה פטור אבל אסור · ויש פוסקין דבהמה וחיה אין מתעברין זה מזה · ועיזי לבנון

מין

*) נ"ל ומדקה לגסה · **) נ"ל ידו

מין חיה · סוף הבר יש אומר מין חיה ויש אומר מין בהמה · אותו ואת בנו אינו נוהג בחיה ועוף ובקדשים שאינם ראויים · שמה שחיטה שאינה ראויה לחייב עליה אבל נוהג ומעקר פסול משום אותו ואת בנו : ד הלוקח בהמה מחבירו קודם לפיכך שנים שלקחו פרה ובנה דין הוא שהלוקח הראשון ישחוט ראשון והני מילי כשלקחו מבעל הבית אחד שמיד כשמכר בעל הבית לראשון לא יכול בעל הבית לשחוט אלא שלוקח ממנו וזכות שהיה לו מכר לשני אבל לקחו משנים האחרון יכול לשחוט : ה השוחט אותו ואת בנו [illegible] האחרון בו ביום [illegible] אותו ואת בנו שנתערבו [illegible] עד [illegible] וישחוט [illegible] חוץ מן השנים האחרונים ואין חילוק לענין אותו ואת בנו [illegible] הראשון [illegible] או הבת : ו המוכר בהמה לחבירו ערב פסחא וערב עצרת וערב ראש השנה וערב יום טוב האחרון של החג צריך להודיע ללוקח אם מכר האם או הבת לאחר ודוקא שמכרן ביום אחד אבל אם הקדים יום ומכרם אין צריך להודיעו · אבל אם מכר האם לחתן והבת לכלה אפי' בשני ימים צריך להודיעם דמסתמא שוחטין ביום אחד ואם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע · ואם מכר האם או הבת לאחר ולא הודיעו המקח טעות · והקונה מתגר עובד כוכבים אין לחוש מספק ויש אומרים שיש לחוש ולא מסתבר · בארבעה פרקים אלו טבח שזיכה לחבירו על ידי אחר ליתן לו בדינר בשר או שנתן לו הדינר קנה ומשחיטין אותו בעל כרחו לפיכך אם מת מת ללוקח ובשאר ימות השנה אינו כן · יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה : סליק פירקא

כיסוי הדם פרק ו

א כיסוי הדם נוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן ובכוי אבל אינו מברך על כיסוי של כוי והר"י כתב דמברך ולא נהירא ואין שוחטים הכוי ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואם נשאר ממנו עד הלילה יכסנו בלא ברכה ולא ישחוט אותו לתוך כלי לכסות בלילה : ב השוחט לחולה בשבת פטור מלכסות ואם הדם קיים למוצאי שבת חייב לכסות : ג שחיטה שאינה ראויה לענין כיסוי לא במה שחיטה והשוחט וצריך לדם חייב לכסות אלא יכהור או יעקור : ד חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואים אותם חייבים לכסות ולענין אותו ואת בנו אסור לשחוט אחריהם בינן לבין עצמן אסור משום נבלה ופטורים מלכסות ומותר לשחוט אחריהם · שחט מאה חיות (ועוף או ששחט חיה ועוף כיסוי א' לכולן) [במקום א' כיסוי אחד לכולן מאה עופות, במקום אחד כיסוי א' לכולן חיה ועוף במקום אחד כיסוי א' לכולן] : ה אחר שגמר אדם סעודתו וסילק דעתו מלאכול ושוב נמלך לאכול יותר צריך לברך ברכה ראשונה קודם שיאכל ולא אחרונה כי היסח דעת מצריך ברכה ראשונה ולא אחרונה · ואם נמלך לאכול דבר שטעון המוציא יטול ידיו ויברך על נטילת ידים והמוציא : ו המפסיק בסעודתו ומתפלל אין צריך לחזור ולברך ברכה ראשונה דלא כהרב ר' יוסף טוב עלם שמצריך לברך · השוחט שחיטות הרבה אסור לדבר ביניהם ואם דיבר מצרכי השחיטה כמו הביאו לשחוט אין צריך לחזור ולברך ואם הוא שלא לצורך השחיטה וכן השוחט עוף ולאחר שחיטתו נמלך לשחוט יותר צריך לכסות דם השחיטה הראשונה ויברך על הכיסוי · ויברך על שחיטת השני ולא על הכיסוי שלה · והמכסה מכסה ואח"כ מברך ואין מנהג העולם כן : ז השוחט מצוה בו שיכסה ואם לא כיסה הרואה חייב לכסות ולא יכסה ברגל משום בזוי מצוה : ח מי ששחט וקדם חבירו וכסה חייב ליתן לו עשרה זהובים שכר ברכה · ואין נוהגין בזמן הזה : וחזן שקרא אחד לקרות בתורה ועמד אחר במקומו או שעמד ישראל בפני כהן · וכן מי שנתן בנו לאחד למולו וקדם אחר ומלו פטור וכן כל כיוצא בזה · השוחט ונבלע הדם בקרקע אם רישומו ניכר חייב לכסות ואם לאו פטור · כסהו הרוח ונתגלה חייב לכסות לא נתגלה פטור מלכסות כסהו בעצמו ונתגלה פטור מלכסות : ט דם שנתערב במים ויש בו מראית דם חייב לכסות נתערב בדם בהמה או ביין אדום רואים אותו כאילו הוא מים : י דם הניתז ושעל הסכין ויש שם דם שלא הוא פטור מלכסותו ואם אין שם דם אלא הוא חייב לכסותו · מכסין בזבל הדק ובחול הדק שאין צריך לכתשו אפילו ביד ובסיד ובחרסית ולבינה ומגופה שכתשן ושחיקת חרסית וזהב שחוק ונעורת של פשתן דקה וגסורת של חרשים ובאפר ובשיחור ובכחול ובנקרת הפסולים וכל דבר שזורעין בו ומצמיח ואין מכסין בזבל הגס ובחול הגס ולבינה ומגופה שלא כתשן וקמח וסובין ומורסן ולא בעפר מדבר ולא יכפה עליו את הכלי · השוחט צריך שיתן עפר תיחוח למטה ולמעלה ואינו צריך שיתן העפר שלמטה ביד אלא די לו אם ימצאנו שם ויתן הדם עליו : סליק פירקא

גיד הנשה פרק ז

א גיד הנשה נוהג בבהמה ובחיה ובעוף כל שיש לו כף עגול ונוהג בירך ימין ושמאל ואינו נוהג בשליל וחלבו מותר · והטבחים נאמנין על הגיד ועל החלב : ב שמנו של גיד ישראל קדושים נהגו בו איסור וגיד הפנימי הסמוך לעצם אסור וחייבין עליו והחיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבים עליו : ג חוטין שבחלב ושבכליות אסורין ולובן כוליא יש אוסרים ויש מתירים ונכון להחמיר · ושומן שעל יותרת הכבד מותר לאחר שניטל הקרום ממנו דלא כר"א ממי"ץ שאוסרו : ד חלב שעל הכסלים שתחת הכליות בגובהן עד שלא יכנס תחת הבשר [אסור משיכנס תחת הבשר] מותר אף לאחר שיצא ממנו הוא"ל וקרום עב ולובן חופה אותו : ה חיורא דתותי מתני אסור · כל מקום שמצא בו חלב תחת הבשר והבשר מקיפו מכל סביביו ולא יראה עד שיקרע הבשר הרי זה מותר כך כתב הרמב"ם ז"ל · תרבא דקליבוסתא חייבין עליו כרת : ו הדקין צריך לגרדן כשיעור אמה במקום יציאתן מן הקיבה · ויש מן הגאונים שפירשו סוף המעים ש ולא בו הרעי צריך גרידה : ז חוטין שביד אסורין משום דם ואפילו לצלי צריך לחתכם קודם דאם צלאן בלא חתיכה אסור ן אבל הבשר מותר והגאונים מפרשים דלצלי לא בעי חתיכה כלל · וכן הצולה ראש ולא הסיר קרום של מוח אי אותביה אבית השחיטה שפיר דמי ואם לאו המוח אסור והראש מותר · ואי חתכיה ומלחיה אפי' לקדרה שרי והגאונים מפרשים דלצלי לא בעי חתיכה ומליחה כלל · ובמקום שאין מלח יצלו הבשר עד שליש ולאחר שיצלו יבשלנו · ואין לבשל הכבד אחר מליחה דלא כר"ת שמתירו : ח בכסלים יש ה' חוטין ואסורין משום חלב ואין חתוך מועיל בהם · שנים מן הימין ונפצלין לשלשה וג' מן השמאל ונפצלין לד' (נ"ע) וראשן אחד מחובר בשדרה וראשי ספ:ולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות והן מצויין בחלי הבהמה שלפניה וצריך ליזהר לחפש אחריהם וחוטי הטחול והכליות אסורין משום חלב וחוטי היד ולועא ובכלל זה חוטי הלשון אסורין משום דם וניתרין בחתיכה אף לקדרה : ט קרום שעל כל הטחול ושני קרומי הכוליא וקרום שעל הכסלים אסורין משום חלב · קרום של מוח והביצים אסורים משום דם : י ביעי השילתא אסורין · ביצי הגדי עד שלשים יום מותרין בלא קליפה משלשים ואילך אי מזרען דאית בהו שורייקי סומקי בעו קליפה ואי לא לא בעי קליפה : יא אומצא דאסמיק וביצים בקרום שלהם וגידי נוהר חתכינה ומלחינהו אפילו לקדרה שרי צלאן בשפוד או הניחן ע"ג גחלים מותרים בלא חתיכה ומליחה : יב בשר חי שנתנוהו לתוך החומץ להלמית הדם אי אסמיק הבשר והחומץ אסורין ואי לא אסמיק שניהם מותרים ואין חולטין באותו חומץ בשר אחר ומותר לחלוט בחומץ אף אם אינו חזק ורש"י פירש בענין אחר : יג עוף או גדי ממולא בשר דק תפל מותר לצלותו אף אם העוף מלוח ואף אם פיו למעלה ולקדרה אסור עד שיהיו שניהם מלוחים · תרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב וכן בשר מליח שנפל לציר פליטת דם אסור אף לצלי : יד רישא בכבשא לא תביה אבית השחיטה או אנחיריה ודן ביה מידי שרי לא דן ביה מידי אי אותביה אגדדין אסור : טו ומותר לגלגל תרנגולת ברמץ למולגה ומותר לחתוך רגלים בלא מליחה והוא שיסיר הטלפים : טז טבח שנמצא אחריו חלב להלקותו בכזית להעבירו בכשעורה הטבחים נאמנין על גיד הנשה : יז גיד הנשה יש אוסרין בהנאה ויש מתירין ואדוני אבי הרא"ש ז"ל מתיר · השולח בשר ביד עובד כוכבים ונתקלקל החותם כל חתיכה שניכר בה ניקור הישראל כגון ירך של גיד הנשה ודידא וכיוצא בהן מותרין : יח אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים ולא יסרב בחבירו שיסעוד אצלו ויודע בו שלא יסעוד · ולא ירבה לו בתקרובת ויודע שאינו מקבל ולא יפתח לו חביות המכורות לחנוני אלא א"כ הודיעו ובסתם אסור · ואם מטעה את עצמו מותר · ולא יאמר לו סוך שמן מפך ריקם · ולא ילך לבית האבל ובידו לגין המתקשקש ולא ימלאנו מים ולכבודו מותר ולא ימכור לו סנדל מתה בשביל שחוטה ולא ישלח לחבירו חבית של יין ושמן צף על פיה · ואורח לא יתן מלפניו לבנו ולבתו של בעל הבית : יט אדם שבא מעלמא וניקר הבשר והלך לו ואין כאן מי שבקי בניקור להראות לו אם הוא מנוקר יפה ואותו המנקר לא נדע לנו אם הוא בקי בניקור או לא הבשר מותר ואנו תולין שיפה ניקר ושבקי הוא : כ יבש ביבש שנתערב אי לא חשיב בטל חד בתרי ואי חשיב אע"ג שנתערב או שיכא שניכר האיסור במקומו כמו ט' חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה אע"ג דלא חשיב אסור דאמרינן כל קבוע כמחצה על מחצה דמי ואם פירש אחת מהם אם האיסור ניכר במקום קביעתו מותר מה שפירש ואם לאו אסור דגזרינן שמא יקח מן הקבוע : כא וספק דרוסה שנתערב בעדר כולן אסורות ואפילו אם פירש אחד מהם ויש מתירין אם פירשו ולא מיסתבר : כב בשר שנתעלם מן העין אסור לרב אלפס ז"ל ורש"י מתיר · ואם נטלו עורב והחזירו אסור ואם אין לו בו סימן או טביעות עין וטביעות עינא עדיף מסימנא : כג לא אסרה תורה אלא גיד שעל הכף בלבד ושמנו ושרשיו אסורין מדרבנן : כד ירך שנתבשל בה גיד הנשה אוסר עד ששים ואם נצלה בו אוסר עד כדי נטילה דהיינו עובי אצבע ואם נמלח בו אוסר עד כדי קליפה ואין שמנו מפעפע וגדי שצלאו בחלבו אסור שהחלב מפעפע בכולו · וגדי כחוש שצלאו בחלבו וכוליא שנצלית בחלבה אינו אוסר אלא כדי קליפה וחתיכת בשר שנמצאת חלב בציר מה שבציר אסור והשאר מותר ובשר ששהה הרבה במלחו אחר שנמלח מותר ואפילו לכתחלה מותר להשהותו : כה מין בשאינו מינו דהיתרא טעים ליה יהודי דאיסורא סמכינן אקפילא ארמאה אם לא הודיעו שצריך (לומר) לדבר איס'ר והיתר ואי ליכא קפילא או מין במינו דליכא למיקם אטעמא בס' : כו כשמשערין איסור בששים משערין ברוטב ובקיפה ובחתיכות כמו שבא לפנינו ולא נחוש למה שבלעה הקדירה כי גם בלעה מן האיסור כשיעור שבלעה מן ההיתר : כז שומן הגיד בס' ואין השומן מן המנין כחל בס' והוא מן המנין ואם נפל לקדרה אחרת אוסרת ובכולן משערים וכן בכל איסורים שבתורה משערים בכולו : כח ביצה שיש בו אפרוח או דם או ביצה טמאה הקלופה שנתבשלה עם ביצים אחרים בששים אסורות · בששים וא' והיא מותרות · חלי שיעור איסור שנתבשל עם היתר צריך ששים לבטלו : כט איסור שנתערב עם היתר בפחות מששים לא סמכינן אקפילא ואסור · ספי מס' אי איכא קפילא לא סמכינן אס' עד דלטעמיה קפילא ואי ליכא קפילא סמכינן אס' לרש"י ולדעת התוספות בפחות מס' סמכינן אקפילא להתיר וספי מס' לא בעינן קפילא וסמכינן אששים · וכן לדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל : ל חתיכה של איסור שנתבשלה עם חתיכות היתר צריך ס' לבטל החתיכה של איסור עם העצמות שיש בו : לא טעם כעיקר לרש"י הוא מדרבנן ולר"ת הוי דאורייתא ואם נשפך מן הרוטב שנתבשלה בו חתיכות איסור ואין ידוע אם היה בו ס' או לא לרש"י מותר ולר"ת אסור : לב קי"ל אין בגידין בנותן טעם ושומן הגיד אסור דלא כריב"ש : לג כל שהוא בריה כגון גיד ונמלה ואבר מן החי ועוף טמא וכיוצא בהן כל דבר שנוצר באיסורו ונתבשל עם דבר היתר אפילו באלף לא בטיל וכולן אסורות והרוטב מותר אם יש בחתיכות וברוטב ס' לבטל הבריה ויש מפרשים דבריה בטלה בתתק"ס ולא נהירא : לד חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה ואפילו אם אסורה בהנאה חשיבה ראויה להתכבד הואיל ואם תעלה תהא ראויה להתכבד בה : לה בריה שנתרסקה א' מאיבריה תו לא מיקרי בריה ובטילה ועכבר שנפל לשמן וגימות אם הוא חם בטל בס' ואם הוא צונן מעבירו במסננת ומותר באכילה ואם הוא מאום אין להדליקו בבית הכנסת וכן חתיכה הראויה להתכבד שנפרסה בטלה בס' נפרסה אחת מן החתיכות ואינו ידוע אם האסורה או המותרת הנפרסה מותרת והאחרות אסורות ואפילו נפרסו רובן השלימות אסורות ולא אמרינן האסורה נפרסה ודוקא שנפרסה בשוגג אבל אם במזיד אסורות לו ומותרות לאחרים : לו וחתיכה הראויה להתכבד שנאסרה מחמת שקבלה טעם מאיסור בטלה בס' ויש מפרשים דחתיכה חיה או בהמה שלימה לא חשיבה ראויה להתכבד וליתא · ויש מפרשים דאווז שלם או תרנגולת בטולתה לא חשיבא ראויה וליתא אלא כל דבר שיוכל לתקנו בענין שיהא ראוי לתתו לפני אורח נכבד בין ע"י חתיכה או בשול או הסרת הנוצה חשיבה ראויה להתכבד וכן כל כיוצא בזה : לז יבש ביבש דקי"ל חד בתרי בטיל היכא דלאו בריה הוא או חתיכה שאינה ראויה להתכבד אפילו איסורא דרבנן ליכא ואדם אחד יכול לאוכלן ביחד או לאכול כל חתיכה וחתיכה בפני עצמה ואם נתבשלו שלשתן ביחד או עם שאר חתיכות אחר שנודע תערובתן מותרין · קודם שנודע תערובתן אוסר עד ששים · וטבעת של עבודת כוכבים שנתערבה באלף כולן אסורות · נפלה אחת מהן לים הותרו כולן בהנאה ובלבד שלא יהנה משניהם ביחד וגם לא יהנה מכולן יחד · יבש ביבש שנתבטל (או) חד בתרי או לח בלח שנתבטל בששים ונתרבה עליו האיסור חוזר האיסור הראשון וניעור · וכן כל איסורין שבתורה שלא היה בהיתר לבטלו ונתרבה ההיתר בשוגג חוזר ההיתר הראשון וניעור עם השני ומבטל האיסור · במזיד אינו חוזר וניעור : לח פסק ר"ת דכל חתיכה שנאסרה מחמת שקבלה טעם מן האיסור אמרינן שנעשית נבלה וצריך ששים לבטל כל החתיכה ואפילו אם הוא מין במינו שנאסר בכל שהוא לא נעשית נבלה עד שלא יהא בהיתר ששים אבל אם נאסרה מחמת איסור כל שהוא איכה נעשית נבלה · ורבינו אפרים פסק דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה רק בבשר בחלב · הילכך כזית חלב שנפל על חתיכת בשר ונאסרה ונתבשלה עם חתיכות אחרות אין צריך ששים לבטל כל החתיכה רק לבטל הכזית של חלב ואז ניתרת גם החתיכה שנאסרה כבר · וכן מיסתבר : לט אבר ובשר מן החי אינו נוהג רק בבהמה ובחיה הטהורים ולא בטמאים :
סליק פירקא

כל הבשר פרק ח

א כל הבשר אסור לבשלו עם החלב ואסור להעלותו עם הגבינה על השולחן שאוכל עליו חוץ מבשר דגים וחגבים ובשולחן שסודר עליו התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש : ב הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואפילו בבשר דגים ומותר בבשר חגבים : ג ביצים גמורות שנמצאו בתרנגולת מותר לאוכלן בחלב : ד ד' דיני חלות יש של עיקר ארץ ישראל בזמן שהיה להם אפר פרה היו מפרישין חלה אחת ויש לה שיעור ונאכלת בטהרה · הסמוכין לארץ העמים מפרישין אחת לאור ויש לה שיעור ואחת לכהן ואין לה שיעור · ושל ארץ העמים הסמוכין לארץ ישראל מפרישין אחת לאור ואין לה שיעור ואחת לכהן ויש לה שיעור ונאכלת למי שטומאה יוצאה עליו מגופו וטבל אף אם הוא טבול יום ולמי שאין טומאה יוצא עליו מגופו ואפילו לא טבל · והרחוקים מארץ ישראל מפרישין אחת ומאכילין אותה לכהן קטן או לגדול שטבל לקריו ואם אין שם אחד מאלו מפריש אחת קטנה ושורפה ואחת גדולה ונותנה לכל כהן שירצה ואין בה שום קדושה רק שאסורה לזרים וכן אנו נוהגים להפריש אחת לאור ואחת לכהן ויש מקומות שאין מפרישין רק אחת לאור ויותר טוב הוא המנהג הראשון שכתבתי : ה פסק ר"ת בשם הלכות גדולות דמותר לאכול בשר אחר גבינה בלא קינוח ונטילה · וגבינה אחר בשר מותר מיד ע"י קינוח והדחה ואין הלכה כן אלא גבינה אחר בשר אסור לאכול עד שישהה כשיעור מזמן סעודת הבקר עד זמן סעודת הערב ואם יש בשר בין שיניו צריך להסירו ובשר אחר גבינה מותר מיד ע"י קינוח והדחת פיו ונטילת ידיו ואם הוא ביום ורואה שידיו נקיות כגי בקינוח והדחה וקינוח הוא שילעוס פת ויקנח פיו יפה ובכל דבר יש קינוח חוץ מקימחא ותמרי וירקי ואח"כ ידיח פיו במים או ביין ואין חילוק בין בשר בהמה לבשר חיה ועוף : ו מים ראשונים נטלין בין ע"ג כלי בין ע"ג קרקע בין בחמין בין בצונן והם מצוה ומברכים עליהם · אחרונים אינן נטלין אלא ע"ג כלי ובצונן או בחמין שאין היד סולדת בהן והם חובה ואין מברכין עליהם : ז האוכל תבשיל שנתבשל עם הבשר ואינו אוכל הבשר מותר לאכול אחריו תבשיל שנתבשל עם גבינה והנטילה בין שני תבשילין רשות ואם אוכל גבינה אחריו חובה עליו ליטול בין שני התבשילין · והמודד מלח סדומית צריך נטילה : ח חמי האור נוטלין מהם לידים ואפילו היד סולדת בהן · חמי טבריא במקומן מטבילין בהם לידים · בכלי או שפסק מהם בבת בירתא פסולין : ט מים מלוחים שנפסלו משתיית בהמה בכלים פסולים בקרקע כשרים · מים עכורין אם פרה שותה מהם כשרים לנטילה ולטבילה ואם לאו פסולין לשניהם : י כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידים · והנוטל לפירות הרי זה מגסי הרוח · אין זימון לפירות · ושנים שאכלו מצוה ליחלק : יא נטילת ידים עד מקום חיבור היד והאצבעות ויש מצריכין ליטול גם כל היד עד הקנה של זרוע ולא מיסתבר : יב נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום אף שלא בשעת הדחק ובלבד שיזהר מלטנפם ומלטמאם : יג אריתא דדלאי אין נוטלין מהם לידים משום דלא אתי מכח גברא ואי מקרב לגבי דולא נוטלין ואין מטבילין בו לידים ואם ניקב דולא ככונס משקה מטבילין ובהלכות גדולות מתיר להטביל הידים בתוך כלי ואין הלכה כן : יד ומים שבחבית ויש בו ברזא יסיר הברזא ויחזירנה בכל שפיכה ושפיכה ואי לא אסור : טו וכלי שניקב ומחזיק רביעית למטה מן הנקב מותר ליטול דרך הנקב לא דרך פיו וכלי שהוא מלא נקבים מתחתיו ופיו צר מלמעלה וכשמניח אצבעו מלמעלה אין המים יוצאין וכשמסיר אצבעו המים יוצאין נוטלין ממנו לידים · אין נוטלין מכלי שאין מחזיק רביעית · מרביעית אחד נוטלין לידים לאחד אף לשנים זה אחר זה ויש בהו ליטול כא' · מחצי לוג לג' ולד' · מלוג לעשרה ואפילו למאה · וארבעה וחמשה נוטלין מהם זה בצד זה וזה ע"ג זה ובלבד שירפו ידיהם שיבואו בהם המים · ומים נפסלין בעשיית מלאכה או בשנוי מראה וכל החוצץ בטבילה חוצץ בנטילה כגון צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר ורטיה שעל בשרו וטיט היון וטיט היוצרים ובמיעוט שאינו מקפיד אין לחוש : טז בכל הכלים נוטלים לידים ואפילו בכלי גללים ואבנים ואדמה ואין נוטלים לא בדפנות הכלים ולא בשולי המחץ ולא במו ופת

כתבית

סחבית אלא א"כ תיקן לה בית מושב ולא יתן לחברו בחפניו: המת וכפישה שתיקנן נוטלין מהם לידים: השק והקופה אע"פ שמקבלין אין נוטלין מהם לידים: יז אסור לכרוך ידו במפה ולאכול בלא נטילת ידים והאוכל מחמת מאכיל צריך נטילת ידים ומאכיל גופיה לא בעי נטילת ידים: לא יתן אדם פרוסה לשמש אם לא יודע בו שנטל ידיו והשמש מברך על כל כוס וכוס ועל כל פרוסה ופרוסה ואי איכא אדם חשוב לא יברך על כל פרוסה ולא יתן אדם פרוסה לשמש בין שכוס בידו בין שהוא ביד בעל הבית: יח המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם · מים ראשונים צריך שיגביה ראשי אצבעות למעלה · ומים אחרונים צריך שישפילם למטה · השופך מהכלי על ידו אחת ונגעה לחברתה טמאה וצריך לנגב ידיו קודם שיטול כהלכה · הילכך הנוטל צריך שישפוך לו אחר על ידיו או שיאחוז הכלי בראשי אצבעותיו וישפוך על שתי ידיו כא' או ישפוך על זו רביעית ועל זו רביעית ואח"כ ישפשפם וצריך ליזהר כשנטל ידיו פעם ראשונה שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או שום דבר שיהיה חוצץ בתוך המים לפי שאין המים האחרונים מטהרים אלא המים שעל גב היד ונמצא המים שעל הקיסם חוזרין ומטמאים היד ומי שיש בידו מכה ורטיה עליה יטול שאר היד שלא במקום הרטיה ובלבד שיזהר שלא יגעו המים לרטיה או ישפוך רביעית על אותה היד כאחת: יט ואסור לאכול בלא ניגוב ידים · וכל האוכל בלא ניגוב ידים כאילו אוכל טמא: ת"ר הלכה בסעודה וכו':

כ בשר וחלב שנוגעין זה בזה והם צוננין צריכין הדחה · שני אנשים שאינן מכירין זה את זה אוכלין על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה ואם מכירים זה את זה ושני אחין אפילו מקפידין זה על זה אסורין עד שיעשו היכר ביניהם ויש מי שאוסר אפילו ע"י היכר אם יש להן הולאה אחת:

כא אין לשין העיסה בחלב ואם לש כל הפת אסורה ואין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת אסורה עד שיוסק התנור ואי עבדינהו כעין תורא שרי פירוש שעשה עוגה קטנה כעין השור:

כב טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה ואם לא ניער או כסה אין השאר מה שבקדירה מצטרף לבטל הטיפה [ניער את הקדירה או כיסה כל מה שבקדירה מסייע לבטל הטיפה] · ואם יש בה בנותן טעם בקדירה אסורה · ואפשר לסוחטו אסור לר"ת בכל איסורין ורבינו אפריס בבשר וחלב דוקא: כג כזית בשר שנפל ליורה רותחת של חלב ויש בו שיעור לבטלו וקדם וסלקו בטרם תנוח היורה מרתיחתה הבשר אסור והחלב מותר: כד הכחל לרש"י צריך קריעה שתי וערב אף לצלי לא קרעו מותר ולקדרה אפילו קרעו אם לא טחו בכותל אסור לבשלו בקדרה ואם יש בו ס' במים הכחל מותר ואם בשלו עם הבשר אפילו אם יש בו ס' כנגד הכחל הוא אסור ולר"ת אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו עם הבשר לא קרעו כלל אוסר עד ס' קרעו קצת מותר לבשלו בדיעבד עם הבשר ובלא בשר או לצלי מותר לכתחלה ובדיעבד בלא בשר וצלי מותר אף בלא קריעה ואין חילוק בין מניקה לשאינה מניקה ורב אלפס פסק דע"י קריעה שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו עם הבשר לא קרעו כלל ובשלו עם הבשר אסור בלא בשר מותר בדיעבד ולצלי אף לכתחלה: כה הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו עובר עליו · ודם דגים שכנסו אם יש בו קשקשים מותר ואם לאו אסור: כו טלית שאולה פטורה מן הציצית כל ל' יום והשואל טלית מצויצת מחבירו מברך עליו ומותר להתעטף בטלית חבירו בשעת תפלה שלא מדעתו והוא שיקפלנה כמו שמצאה וסתם שאלה אינה אלא ל' יום דלא כר"ת · וכל מצות שהנשים פטורות הרשות בידן לברך עליהם כר"ת: כז אין לבשל הכבד כלל בלא צלייה ואם בשלו עם הבשר אוסרת ואינה נאכלת · ור"ת מתיר לבשלו אחר מליחה ואין הלכה כן אם לא בדיעבד והצולה כבד שלם יחתכנו קודם צלייתו ואם לא חתכו קודם יחתכנו לאחר מכן אבל טחול אינו צריך חיתוך ואין צולין כבד או כחל עם בשר בשפוד אחד ובדיעבד מותר ואי איכא בי דוגי תותי כבדא אסור ומותר לחתוך כחל רותח בסכין של בשר ולמלחו עם הבשר: כח סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח בלא הגעלה וצונן בלא הדחה וכן קערה שאינה מנוקבת שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח משום דמליח כרותח וכבוש כמבושל: כט דגים חמים שעלו בקערה של בשר צוננת או דגים צוננין שעלו בקערה רותחת מותר לאכלן בכותח אבל אם נתבשלו לא להריב"ן · ורש"י לא אסר אם לא שנתבשלו עם בשר · קערות שנשתמש בהן בבשר שהודחו ביורה חולבת ושניהן בני יומן מותרין לרש"י ומ"מ טוב לאסור לפי שפעמים נשאר שמנונית עצמו בקערות ונוגע ביורה ולריב"ן אסורין: ל ירקות וקטנית שנתבשלו בקדרה חולבת בת יומא והיא נקיה מחלב מותר לאכלן בתבשיל של בשר: לא לנון שחתכו בסכין של בשר לרבינו אפריס שהוא בן יומו ולספר התרומה אפילו אינו בן יומו אסור לאכלו בכותח עד דשעים ליה או עד שיסיר ממנו כדי קליפה אבל קישות ואבטיח גריר לבי פסקי וקא אכיל ליה · קולחי דליפתא שרי והדחה בעי דסלקי אסור ואי פתיך ביה ליפתא שרי: לב אסור לאנוחי כדא דכמכא בהדי כדא דמלחא דחלא שרי ומותר להניח כד של חלב אצל בשר · ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא והתירוהו משום דנאכל מחמת מלחו הוא ואינו כרותח ודוקא חי אבל צלי בעי קליפה ואי אית ביה פילי כוליה אסור ואפילו חי ואי מתבלי בתבלין כוליה אסור אע"ג דלית ביה פילי: לג ומליחה שאינו מולחין לקדרה שאינו נאכל מחמת מלחו הוא דהוי כרותח ושיעור מליחה כשיעור צלייה · ורש"י פירש דלא איקרי אינו נאכל מחמת מלחו עד ששורין ומדיחין כעין מליחת בשר להצניע ויש אומרים דוקא שהוא מליח הרבה כעין עיבוד: לד בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן לתוך חם אסור צונן לתוך צונן מותר בהדחה חם לתוך *) חם קולף כשאר איסורין דתתאה גבר בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן מותר שהחלב אע"ג דבשר בעי קליפה ורבינו יצחק בר אברהם מצריך בחלב **) כדי קליפה · ובשאר איסורין צונן לתוך צונן מדיח צונן לתוך חם קולף: לה ככר שחתך עליו בשר צלי רבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר: לו אין נותנין כלי תחת הצלי עד שימלחנו וישהה במלח שיעור צלייה · שפוד שצולין בו בשר שלא נמלח אינו נאסר · דגים ועופות שמלחן יחד נאסר מן הדגים כדי קליפה ועופות מותרין ואם לא נמלחו העופות גם הדגים מותרין ודוקא בחתיכות של דגים או שלימים ונטל קשקשיהם אבל הם עדיין בקשקשים שרי: לז מולחין חתיכות הרבה של בשר זו על גב זו אע"פ שהראשונה גומרת פליטתה קודם לאחרונות: לח בשר שנפל לציר המטפטף מן הבשר לאחר מליחה אסור · בשר שנמלח ושהה שיעור ***) צלייה ואח"כ נתנוהו בכלי בלא הדחה ונתמלא הכלי ציר מותר: לט בשר שנמלח על הבשר שלא נמלח ובלע מן הבשר שנמלח ימלחנו וכמו שפולט דמו כך יפלוט הדם שבלע: מ בשר שחוטה שנמלח עם טרפה אסור דמהטמאים אסרינן ציר ורוטב וקיפה שלהן ואע"ג דטריד למפלט דם ולא בלע דם ציר מיהא בלע: מא דג טהור שמלחו עם דג טמא אם שניהם מלוחים או טמא מליח וטהור תפל אסור טהור מליח וטמא תפל מותר ואף ע"ג דצונן לתוך חם אסור דתתאה גבר דוקא בחם מחמת חום האש אבל מחמת שנמלח דאמרינן בעלמא דמליח הרי הוא כרותח לא שייך לא תתאה גבר ולא עילאה ואפילו קליפה לא בעי: מב גבינות שנעשו בדפוסי עובד כוכבים ומלחן בתוכן אינן נאסרות: מג אין הבשר יוצא מידי דמו אלא אם כן מולחו יפה יפה ויפזר עליו מלח הרבה שלא ישאר שום מקום בלא מלח:

מד אווז ותרנגולת צריך למלחם גם מבפנים ואחר ששהה כדי צלייה ירחצנו שתי פעמים במים:

מה ובשר שנתבשל בלא מליחה צריך ששים לבטל כל הבשר ואם יש בו ס' התבשיל והבשר מותר ויש אוסרין הבשר: מו וצריך להדיח הבשר קודם המליחה ואם לא הדיחו ומלחו יש אוסרין ויש מתירין ע"י שידיחנו וימלחנו וכן עיקר: מז כ' הרמב"ם ז"ל דאין מולחין במלח דק ולא נהירא דיותר טוב הוא הדק ואין צריך ניפוץ אבל המולח בגס צריך לנפצו: מח אין מחזיקין דם בבני מעים כגון הדורא דכנתא והכרס והקיבה והדקין והכרכשא · ומ"מ נהגו למולחן כיון דאית בהו שורייקי סומקי דדמא ומותר למולחן עם שאר בשר: ודם שנפל על צלי ואפילו הדם צונן אוסר כדי נטילה אע"ג דדם מישרק שריק: מט המולח צריך שימלח בכלי מנוקב או על גבי קשין או עצים בענין שאם ישפוך מים עליו יצאו לחוץ: מלח בכלי שאינו מנוקב ושהה שם כדי מליחה הבשר

והכלי אסורים אפילו מה שמן הבשר חוץ לציר ואפילו צלאו אח"כ אינו מועיל וא"א הרא"ש ז"ל מתיר מה שחוץ לציר ור"ת אוסר אפילו לא שהה שם שיעור מליחה וא"א הרא"ש כתב שאם שהה בו כשיעור שאילו נתנו על האור בשעת מליחה היה מתחיל עתה להתבשל נאסר כל מה שבציר ובפחות מן השיעור הזה לא נאסר אלא כדי קליפה: נ השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה מכביד הבשר וגוזל הבריות ומבליע דם באיברים ואסור למיכל מיניה באומצא: נא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה או אפילו בנסיובי דחלבא אסור לבשל ואסור בהנאה אבל בטמאה לא דאין בשר בחלב נוהג בטמאה · ובחיה ועוף אינו נוהג מן התורה · וכן המבשל במי חלב והוא אחר שעושין הגבינות מבשלין החלב והאוכל צף למעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא פטור אבל איכא איסורא ויש אוסרים אותו באכילה: נב אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל מעמידין בקיבת נבלה ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה וכל שכן בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה דחלב המכונס בעור פירשא בעלמא הוא זה הוא לגירסת רב אלפס ור"ת כתב דוקא חלב הקרוש הוי פירשא בעלמא אבל חלב הצלול הנמצא בו הוי חלב גמור והא הוא דאמרינן כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וקיבה שבשלה בחלבה אסורה ורש"י פסק דחלב שנמלח בעור הקיבה בין חלב הנמצא בעור הקיבה [עצמה] בין שנתן בה חלב דעלמא ומלחו אסור משום בשר בחלב דמליח כרותח · ואם העמיד בו גבינות אסורות בנותן טעם ומתחלה היה נוהג היתר בחלב הקיבה עצמה שנמלח בה ושוב חזר בו לאיסור: סליק פירקא

הזרוע פרק י

א הזרוע והלחיים והקבה נוהגים גם בחוצה לארץ ושלא בפני הבית: ב המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מדיני אדם ולצאת ידי שמים צריך לשלם לו: ג לוי אינו חייב ליתנם וגם אין נותנים לו ונותנין אותם גם לכהנת: לויה שילדה מישראל הבן פטור מחמש סלעים וכ"ש אם ילדה מעובד כוכבים אבל הכהנת אם ילדה מישראל פטור · מעובד כוכבים חייב · כוי חייב בכולן מתנות וכן בכלאים: ד בכור שנתערב במאה אם מאה שוחטים את כלם פוטרין את כלם ואם אחד שוחט את כלם אין פוטרין לו אלא אחד והוא שבא ליד כהן ומכרו לישראל במומו: השוחט לכהן ולעובד כוכבים בהמתם פטורה מן המתנות אבל אם שחט לישראל חבירו חובה על הטבח להפרישן והמשתתף עמהם פטור וצריך שירשום שלא יחשדוהו שמעכב המתנות: ה אע"ג דכהן פטור מהמתנות אם הוא טבח ויתיב אמסחתא חייב מיד ואם לא יתיב אמסחתא ג' שבתות פטור מכאן ואילך חייב: מתנות כהונה נותנין קיבה לא' זרוע לאחד ולחיים לשנים · ובשור הגדול חולקין הזרוע עצם ונותנין לב': ו מתנות כהונה שלא הורמו לא נאסר הבשר מפני זה · מתנות כהונה נאכלין באיזה ענין שהוא אוהב יותר ואם כל המטעמים שוין אצלו יאכלם צלי ובחרדל כדרך שהמלכים אוכלים: ז אין לכהן לחטוף המתנות ולא לבקש אחריהם: כהן יכול לזכות מתנותיו לתלמיד חכם אע"פ שעדיין לא זכה ודוקא שהוא דחוק אבל אינו צריך להם לא: ח אסור לשנות לתלמיד שאינו הגון: היה הכהן שותף בראש פטור מן הלחי ביד פטור מן הזרוע בבני מעיים פטור מן הקיבה · ואם אמר כהן לישראל כולה שלי והראש שלך חייב · כהן שמכר בהמה לישראל ואמר לו חוץ מהמתנות פטור מן המתנות אבל אם אמר ע"מ שהמתנות שלי נותנם לכל כהן שירצה והמקח קיים: ישראל שמכר בהמה לחברו ואמר לו חוץ מן המתנות חייב הלוקח ליתנם: אמר לו מכור לי בני מעיה של זו והיו בה מתנות כהונה נותנם לכהן ואין מנכה לו מן הדמים לקח ממנו במשקל אם טבח הוא בעצמו חייב ליתנם לכהן ואין מנכה לו מן הדמים שקל לו הטבח דין הכהן עם הטבח ועם הלוקח:

ט גר שנתגייר והיתה לו פרה שחטה קודם שנתגייר פטור מהמתנות אחר מכן חייב ספק פטור: ואם היתה לו עיסה ספק אם נתגלגלה קודם לכן או לאחר מיכן מפריש ממנה חלה ומוכרה לכהן: ואם נולד לו בכור בעדרו והוא בספק ירעה עד שיסתאב ויאכלנו במומו ואם הוא בכור בהמה טמאה יפדנו בשה ויעכבנו לעצמו: י מקום שנהגו למלוג ברגלים לא יפשיט הזרוע להפשיט הראש לא יפשיט הלחי אלא נותנם לכהן בעורם ואם אין שם כהן מעלה אותם בדמים ואוכלם משום הפסד כהן: יא הזרוע נוהג דוקא בימין והוא מפרק הארכובה עד סוף היד והלחי הוא מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת וצריך ליתן לו עם הצמר שבראש הכבשים ושער שבראש התיישים וחלב שעל הקיבה ושבתוכה נותן עמה: סליק פירקא

ראשית הגז פרק יא

א ראשית הגז נוהג [בארץ] ובחוצה לארץ [בפני הבית] ושלא בפני הבית והאידנא נהוג עלמא כר' (אליעזר) [אלעאי] דאמר אין ראשית הגז נוהג בחוצה לארץ וכר' יהודה בן בתירה דאמר אין דברי תורה מקבלין טומאה וכר' יאשיה בכלאי הכרם דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד: וכתב רש"י דה"ה נמי מתנות כהונה אין נוהגות האידנא והרמב"ם ז"ל והרמ"ה ז"ל כתבו שהם נוהגין ולא נהגו כן · אין חיוב ראשית הגז בפחות מחמש רחלות שיהו גוזזות שש סלעים ונותן ה' לכהן ואחד לו וכן אפילו יש הרבה אינו נותן לו אלא ה' סלעים: ב לא הספיק ליתנו לכהן עד שלבעו פטור · לבנו ולא לבעו חייב הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור · לקח גז צאן חבירו שייר המוכר חייב לא שייר אם מכר לו סתם הלוקח חייב אבל אם פירש אני מוכר לך הכל אין שום אחד מהן חייב: ג היו לו שחופות ולבנות או זכרים ונקבות ומכר לו שחופות או זכרים קרינן ביה שפיר שייר ומוכר חייב ואם ירצה יחזור ויקנה מן הלוקח שחופות או זכרים שאינן טוב כגון לבנות ונקבות כדי שלא יצטרך ליתן מן הטוב על הרע: היו לו חמש וגזז ומכר ראשונה ראשונה חייב: סליק פירקא

שילוח הקן פרק יב

א שילוח הקן נוהג [בארץ] ובחוצה לארץ [בפני הבית] ושלא בפני הבית ואינו נוהג אלא בעוף שאינו מזומן כגון יוני שובך ועליה וצפרים שקננו בטפיחין ובבורות ואווזים ותרנגולים שקננו בפרדס קננו בתוך הבית ויוני הרדסיאות פטור משלח וכל מקום שמוצא אותו אפילו בים חייב לשלח ואפי' על ראשו של אדם: ב עוף טמא פטור משלח · טמא רובץ על ביצי עוף טהור או טהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור וכ"ש רובץ זכר על הביצים שהוא פטור: קורא זכר על הביצים פטור וכ"ש זכר אחר · קורא נקבה אפילו על ביצים שאינן שלה חייב · היתה האם טרפה חייב לשלח: אפרוח טריפה פטור: ג היה מטלית חוצץ בינה לקן או כנפים או ביצים מוזרות או שני סדרי ביצים או זכר על ביצים ונקבה על גביו אבעיא ולא איפשיטא ולחומרא: ד היתה מעופפת אם כנפיה נוגעים לקן חייב לשלח ואם לאו פטור אף ע"פ שנוגעין מן הצד היתה יושבת ביניהם אפילו כנפיה נוגעות בהן פטורה: היתה יושבת על רובדי אילן רואין כל שאילו תשמט נופלת עליהן חייב לשלח · אפי' אין שם אלא קן אחד ואפרוח א' חייב לשלח: היו הביצים מוזרות או אפרוחים מפריחין פטור: ה שלחה וחזרה אפי' כמה פעמים חייב · שלחה ונטל הביצים והחזירם לקן וחזרה האם עליהם פטור משלח: ואינו יכול לשלח הבנים וליטול האם: נטל האם מעל הבנים משלח ואינו לוקה: משלחה עד כדי שתצא מתחת ידו ואינו יכול לחתוך כנפיה ולשלחה כדי שלא תוכל לפרוח ויחזור ויקחנה אלא ישלחנה עם כנפיה:

*) נ"א צונן **) נ"ע ששים כדי קליפה ***) נ"א מליחה

סליק קיצור פסקי הרא"ש ממסכת חולין

ספר שדה צופים

מפתח כולל כל מאמרי הש"ס ממסכת חולין המפוזרים בלשון רבינו הרא"ש ז"ל שלא במקומן

מאת הרב הגאון כו' מהו' בצלאל רנשבורג זצ"ל ·

פרק ראשון

דף ב ע"ב ובמוקדשין לא ישחוט שמא יגע בבשר · הרא"ש בחולין פ"א סי' ח' :

דף ד ע"א תמן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מידי הרא"ש בקידושין פ"ב סי' לא ובנדרים פ"ז סי' ה' :

דף ה ע"ב פ"ה דאר"נ ב"י אר"א אני ראיתי את ר"י שאכל משחיטת כותי · הרא"ש בבכורות פ"ג סי' ב' :

דף ו ע"א ולא זזו משם עד שעשאום כעובדי כוכבים גמורים · הרא"ש בגיטין פ"א סימן ט' : שם מאי עובדי כוכבים גמורים אר"נ ב"י לבטל רשות ליתן רשות · הרא"ש בעירובין פ"ו סי' י"ג : שם רפרם אמר שאני שאור ותבלין דלטעמא עבידי וטעמא לא בטיל · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' כ"ה : ע"ב העיד ריב"ז בן חמיו של ר"מ לפני ר' על ר"מ שאכל עלה של ירק בבית שאן · הרא"ש בפסחים פ"ד סי' ג' · ובע"ז פ"ד סי' ט' :

דף ח ע"א בית השחיטה מירוות רווה · הרא"ש בחולין פ"א סי' כ"ד : שם ותיפוק ליה משום שמנונית איסורא · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ד : שם השוחט בסכין של עובדי כוכבים · הרא"ש בע"ז פ"ב סימן ל"ה : שם לימא בהא קמיפלגי דמר סבר בית השחיטה צונן וכו' · הרא"ש בחולין פ"א סי' כ"ח :

דף ט ע"א ת"ח צריך שילמוד ג' דברים כתב שחיטה ומילה · הרא"ש בהלכות תפילין סימן י"ג : שם גופא א"ר הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת וכו' · הרא"ש בחולין פ"א סי' ו' ופ"ז סימן י"ט :

דף י ע"א ג' משקין אסורין משום גלוי מים ויין וחלב · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' י"ג :

דף יא ע"ב דאלת"ה לר"מ דחייש למיעוטי ה"נ דלא אכיל בישרא · הרא"ש בשבת פ"ב סי' י"ג וביבמות פט"ז סי' א' ובב"ק פ"ט סי' כ"ב ובחולין פז סי' ק"ב :

דף יב ע"א הרי שמצא תרנגולת שחוטה בשוק כו' תזקתו שחוטי' הרא"ש ביבמות פט"ז סי' א' ובחולין פ"א סי' ו' : ע"ב שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו · הרא"ש בחולין פ"א סי' ב' :

דף יג ע"א בעא מיניה שמואל מר"ה מנין למתעסק בקדשים שהוא פסול · הרא"ש בב"מ פ"ד סי' ו' : ע"ב עובדי כוכבים שבח"ל לאו עובדי ע"ז הן · הרא"ש בע"ז פ"א סי' א' :

דף טו ע"א המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל · הרא"ש בחולה פ"ג סי' ב' : שם כי מורי להו רב לתלמידי' מורי להו כר"מ · הרא"ש בב"ק פ"ז סי' ג' : ע"ב תוך ממגל קציר והמגירה כו' · הרא"ש בחולין פ"א סי' י"ג :

דף יז ע"ב לא אמרו להראות סכין לחכם אלא משום כבודו כו' · הרא"ש בעירובין פ"ו סי' ב' : שם ר' יימר אמר הטופרא והבישרא צריכה כו' · הרא"ש בחולין פ"א סי' ח' :

דף כא ע"א נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמא באהל · הרא"ש בהלכות טומאה סי' ט' :

דף כד ע"ב נתמלא זקנו ראוי לעשות ש"ץ כו' ולישא את כפיו · הרא"ש במגילה פ"ג סי' ט"ו :

דף כה ע"ב שקדים המרים קטנים חייבים · הרא"ש בברכות פ"ו סי' ג' :

דף כו ע"ב יו"ט שחל להיות באמצע השבת אומר המבדיל · הרא"ש בפסחים סי' י"א : שם מ"מ סדר הבדלות הוא מונה · הרא"ש בר"ה פ"ד סימן י"ד :

פרק שני

דף כח ע"א שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשירה · הרא"ש בחולין פ"ב סי' י' :

דף כט ע"א מי סברת בבהמה לא בעוף ממ"נ כו' · הרא"ש בחולין פ"ט סי' כ"ד : ע"ב ארשב"ל משום לוי שנה אינה לשחיטה אלא לבסוף · הרא"ש בב"ק פ"א סי' ח' :

דף ל ע"ב בעי ר"פ החליד במיעוט סימנין מהו תיקו · הרא"ש בחולין פ"א סי' כ"ד :

דף לא ע"א דמזמין ליה לעפר דכולה פתקא · הרא"ש בחולין פ"ו סי' ט' :

דף לב ע"א איתמר א"ר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף · הרא"ש בחולין פ"ב סי' ו' :

דף לג ע"א הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה · הרא"ש בחולין פ"ב סי' ג' :

פרק שלישי

דף מב ע"א רי"א הגדולה טפח והקטנה ברובה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"א : ע"ב האי טוקא דאטמא דשף מדוכתיה טריפה · הרא"ש בסוכה פ"ג סי' ע"ז :

דף מג ע"ב מרה שניקבה וכבד שותמתה כשירה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ח וסי' לב : שם ניקב הקורקבן ובית שלו קיים כשר · הרא"ש בחולין פ"ג סי' מ"ח : שם ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים · הרא"ש בחולין פ"ב סי' ג' :

דף מד ע"ב רחב"א שרי בוכרא ולא זבין מיניה בישרא · הרא"ש בבכורות פ"ה סי' י"ג :

דף מה ע"א ניקב סקנה למטה מן החזה נידון כריאה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' י"ב :

דף מו ע"א לית הלכתא כוותיה דרבה ביתרת · הרא"ש בחולין פ"ג סי' כ"ד : שם כל הני חזי בריתא אית להו הכי · הרא"ש בחולין פ"ג סימן ה' : ע"ב כדיותא טריפה · הרא"ש בחולין פ"ג סימן י"ד :

דף מח ע"א אבל התם אי האי נקיב טריפה וכו' · הרא"ש בחולין פ"ג סי' י"ד : ע"ב ונ"ש ממתט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד כשירה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ד' :

דף מט ע"א האי מחטא דאשתכח בסימפונא רבה דכבדא · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ז' : שם היכא דממשמשא ידיה דטבחא תלינן או לא תלינן · הרא"ש בחולין פ"א סי' ט"ו : ע"ב מניומין כנדוקא איגלי ליה כיסתקא דדובשא · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' י"ג :

דף נ ע"א אבל לא מתולא לבר תולא · הרא"ש בחולין פ"ב סי' י' : שם הלחולת שניקבה כשירה הואיל וירכים מעמידות אותה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' מ"ה : שם מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות כו' · הרא"ש בב"ב פ"ו סי' ג' :

דף נא ע"א ואפ"ה הלכתא כר' יימר שגרונא שכיח כו' · הרא"ש בחולין פ"ג סימן כ"ב : ע"ב הכ"ע שהפרים על גבי קרקע · הרא"ש פ"א דבילה סי' ז' · ועיין ביו"ד סי' ע"ו ובט"ז ס"ק ב' ובשארי האחרונים שם ודו"ק : שם נפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד בני מעיים · הרא"ש בחולין פ"ג סי' לא :

דף נג ע"א ספק כלבא ספק שונרא אימא כלבא · הרא"ש בחולין פ"ב סי' ג' : ע"ב אמר אמימר הילכתא חוששין לספק דרוסה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ד' : שם וכי הוה מדלי לה הוה תלתה ונפלה הילתי תיתלי וטריפנא לה מדר"ה בריה דר"י · הרא"ש בחולין פ"ג סי' מ"ה : שם רנ"א בקוץ עד שתינקב לחלל · הרא"ש בחולין פ"ג סי' כ"ז : שם בסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ג' :

דף נד ע"א אלא מכפה דמותא עד אטמא · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ו : שם שמוטה ושחוטה כשירה שלא לשמוטה שתעשה שחוטה · הרא"ש בחולין פ"ב סי' י' : שם ר"פ בר אבא רישבא מהו בכוליא וקטלו · הרא"ש בחולין פ"ג סי' מ"ה : שם ניטל הטחול · הרא"ש ביבמות פ"ח סי' ב' :

דף נה ע"ב א"ל בקייטא הייתי מביכלא היורי ומלינהו מיא קרירא ואנחינהו מעל"עי · הרא"ש בנדה פ"ג סי' ג' : שם וכבר העיד ר"א בנו של ר"י הכהן לפני ר"ע וכו' על הגלודה שפסולה · הרא"ש בסוכה פ"ג סימן י"ח :

דף נו ע"א הכתה תולדה על ראשה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' י"א : שם דרסה וטרפה בכותל או שריצצתה בהמה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ז · (ועיין לקמן ע"ב בגמרא) :

דף נז ע"א אלא אין לו לא ליפול ולא ליתמר · הרא"ש בחולין פ"ג סי' מ"ז וסי' מ"ט :

דף נח ע"א ושין בנבלת טריפה שאסורה · הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ב' : שם אר"פ ש"מ מדר"ה הא דאמר שמואל קישות שהתליע באביה אסורה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' ל"ח : ע"ב הלעיטה חילתית טריפה · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ל"ח :

דף ס ע"א בעי רבינא הרכיב ב' דשאים זה ע"ג זה · הרא"ש בהלכות כלאים סי' ב' :

דף סב ע"א מאי איכא משום פרס ועזני' ליתנהו ביישוב · הרא"ש בע"ז פ"ב סימן מ"א :

דף סג ע"ב עוף טהור נאכל במסורת · הרא"ש בחולין פ"ג סי' נ"ט :

דף סד ע"א לבדוק בביצים דידהו אלא ש"מ סימנין לאו דאורייתא · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' מ"ג :

דף סו ע"א לא ליספי איניש סיכרא בגבייתא באורתא · הרא"ש בחולין פ"ג סי' נ"ג :

פרק רביעי

דף סט ע"ב יצא רובו ה"ז יקבר · הרא"ש בבכורות פ"ה סימן א' :

דף ע ע"א כרכתו ואחזתו והוציאתו מהו · הרא"ש בבכורות פ"א סי' י' : ע"ב אלא מעתה קלוט במעי פרה ליטמא · הרא"ש בבכורות פ"א סימן ה' (ועיין במעדני יו"ט) :

דף עב ע"א וכל אשר יגע ע"פ השדה לאוליא עובר במעי אשה ט' · הרא"ש במו"ק פ"ג סימן ל"ט :

דף עה ע"א רבא אמר לדברי המתיר נמי מותר ד' סימנין אכשיר ביה רחמנא · הרא"ש בב"ק פ"ה סי' ב' : ע"ב אמר אביי הכל מודים בקלוט בן פקועה שמותר · הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה' : שם דאר"י הלכה כר"ש שזורי וכו' ובתרומת מעשר של דמאי · הרא"ש בגיטין פ"ו סי' ט"ז :

דף עז ע"א שאני הכא דהדר ביה ר"י לגבי דרשב"ל · הרא"ש בחולין פ"ג סי' מ"ז : שם המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים · הרא"ש ביבמות פ"ז סי' ד' ובבכורות פ"ג סי' ג' · (ועיין לקמן ע"ב בגמרא) :

פרק חמישי

דף עח ע"ב אותו ואת בנו נוהג בנקיבות ואינו נוהג בזכרים · הרא"ש בהלכות כלאים סי' ה' :

דף פג ע"א אמה מכרתי לשחוט · הרא"ש בחולין פ"ה סי' ב' : שם וכדברי ריה"ג אף עי"כ בגליל · הרא"ש ביומא פ"ח סי' כ"ב : שם בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו · הרא"ש בב"מ פ"ב סימן מ' :

פרק ששי

דף פד ע"א אר"נ כגון אנו נווין ואוכלין · הרא"ש בקידושין פ"א סי' ס"ה :

דף פה ע"א הנותר והמפקר פטור מלכסות · הרא"ש בחולין פ"א סי' י"ג :

דף פו ע"א רישא אי אמרינן חייבין לכסות אמרי' שחיטה מעלייתא היא כו' · הרא"ש בחולין פ"א סי' ב' : שם תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר"מ מטהר וחכמים מטמאין · הרא"ש ביבמות פט"ז סי' א' : ע"ב שחט ק' חיות במקום א' כסוי א' לכולן · הרא"ש בפסחים פ"י סי' כ"ד : שם כיון דאמר הב וליברך איתסר ליה למשתי · הרא"ש בברכות פ"ו סי' כ"ז :

דף פז ע"א אבעיא להו שכר מצוה או שכר ברכה · הרא"ש בב"ק פ"ח סי' ט"ו : שם ל"ש אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות · הרא"ש בשבת פ"ב סי' י"ח : שם א"ר ספא זאת אומרת אין דיחוי אצל מצות · הרא"ש במו"ק פ"ג סימן ל"ז :

דף פט ע"א מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע · הרא"ש בחולין פ"ג סי' י"ט : שם אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה · הרא"ש בבכורות פ"ו סי' ה' : שם יצא זה שמחוסר הליכה קבילה ושריפה · הרא"ש בגיטין פ"ב סימן כ"ב : שם שופר של ע"ז לא יתקע בו כו' · הרא"ש בר"ה פ"ג סימן ט' :

פרק שביעי

דף צג ע"א דידא ודלועא משום דמא למאי ל"מ הני דמשום דמא אי מחתך להו כו' · הרא"ש בחולין פ"ב סי' ג' : שם ה' קרמי הוו תלתא משום תרבא · הרא"ש בחולין פ"ז סי' כ"ד : ע"ב והלכתא כרבינא לקולא · הרא"ש בב"מ פ"ה סי' ל"ד : שם אומנא דאסמיק תתכי' ומלחיה אפילו לקדירה נמי ש"ד · הרא"ש בחולין פ"ז סימן ז' :

דף צה ע"ב אלא רב היכא אכיל בישרא · הרא"ש בב"ק פ"ט סי' כ"ב ובב"מ פ"ב סי' ז' : שם כי הא דרבה בר"ה מחתך ליה אתלת קרנתא · הרא"ש בע"ז פ"ב סימן י"ד :

דף צו ע"א כשתא דשמעתינהו לסני שמעתא אמינא סביעות עינא עדיפא · הרא"ש בגיטין פ"ג סימן ג' :

דף צז ע"א דאמר רבא אמור רבנן בטעמא · הרא"ש בחולין פ"ז סי' כ"ט : ע"ב ומין במינו דליכא למיקם אטעמא · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' כ"ט : שם הנהו אטמהתא דאימלחו בי ריש גלותא בגידא נשיא · הרא"ש בחולין פ"ח סי' ל"ג : שם בתל בס' ובתל מן המנין · הרא"ש בחולין פ"ח סי' כ"ד :

דף צח ע"א הסוה כזיתא הרבה דנפיל בדיקולא דבישרא · הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ח : שם אר"ח גוזמא אר"תב"א אריב"ל משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בס' · הרא"ש בע"ז פ"ה סימן כ"ט :

דף צט ע"ב שאני ניר חיטה בעלמא הוא · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' מ"ב : שם והלכתא אין בגידין בנ"ט · הרא"ש בחולין פ"ז סי' י"ז :

דף ק ע"א כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשה נבילה · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' כ"ח :

פרק שמיני

דף קד ע"א רב אסי אמר טולה ר"ע היא · הרא"ש בחולין פ"ח סי' ס' :

דף קה ע"א בעו מיניה ר"א מר"י כמה ישהה בין בשר לגבינה · הרא"ש בחולין פ"ח סימן ו' : שם מים ראשונים מצוה ואחרונים חובה · הרא"ש בשבת פ"ב סי' י"א : ע"ב מפני מה אמרו מים אחרונים חובה · הרא"ש בברכות פ"ח סי' ו' :

דף קו ע"א וידיו לא שטף במים · הרא"ש בברכות פ"ח סי' ל"א : שם אייתי לקמייהו כלכלא דפירי ואכלו ולא משו ידייהו · הרא"ש בברכות פ"ו סימן ג' :

דף קז ע"א קפדיתו אמנא א"ל אין אחותא א"ל אינך · הרא"ש בברכות פ"ו סי' ל"א : ע"ב ור"י אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה · הרא"ש בפסחים פ"י סי' ו' ובחולין פ"ו סי' ה' וסי' ו' :

דף קח ע"א טפת חלב שנפלה על החתיכה כו' · הרא"ש בנדה פ"ט סי' י' : שם טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא · הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"א : שם מבכ"ת מ"ט לא גמרינן דהידוש הוא · (ועיין תוס' ד"ה דחדוש) · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' י"א : שם אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה כו' · הרא"ש בחולין פ"ז סי' ל"ה : שם דאיתמר רב ור"ח ור"י דאמרי איפשר לסוחטו אסור · הרא"ש בחולין פ"ח סי' ל"ד : שם והאיתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' ל"ו :

דף קט ע"א ותו לא מידי · (ועיין ברש"י ד"ה ותו לא מידי) · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' כ"ט : ע"ב קיבה שבשלה בחלבה אסור · הרא"ש בחולין פ"ח סי' כ"ח : שם אסר לן דמא ושרא לן כבדא · הרא"ש בחולין פ"ח סי' כ"ז :

דף קי ע"א רמי בר תמרי דהוה רב"ד מפומבדיתא איקלע לסורא במעלי יומא דכיפורי · הרא"ש ביומא פ"ח סי' כ"ג : שם ואר"י תולי מעיין פטור מן התפילין · הרא"ש בהל' תפילין סי' כ"ט : ע"ב טלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית · הרא"ש במכות פ"א סימן ד' :

דף קיא ע"א וסבר ר"פ קמיה דרבא למימר אלא אסור · הרא"ש בחולין פ"ז סי' י"ז : ע"ב סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותחי · הרא"ש בחולין פ"א סי' י' : שם הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח · הרא"ש בפסחים פ"ב סי' ז' ובע"ז פ"ה סי' ל"ז : שם ולנון שחתט בסכין שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' ל"ח ובחולין פ"א סי' ט' :

דף קיב ע"א ולי אית ביה פילי כולי' אסור · הרא"ש בפסחים פ"ב סי' כ' :

דף קטז ע"ב כשירה שינקה מן הטריפה קיבתה אסורה · הרא"ש בחולין פ"ג סי' כ"ב :

דף קיז ע"א רא"ח חלבו האליה איקרי חלב משמא לא איקרי · הרא"ש בחולין פ"ז סי' ג' :

פרק תשיעי

דף קכ ע"א או שהמחה את החלב וגמעו חייב · הרא"ש בברכות פ"ו סי' ג' · שם והא דתניא הטמאין לאסור לכן ורוטבן כו' · הרא"ש בע"ז פ"ב סי' מ"ב : ע"ב פירי אתה מביא ואי אתה מביא משקה · הרא"ש בברכות פ"ו סי' ג' :

דף קכב ע"ב לגבל ולתפילה ולנט"י ד' מילין · הרא"ש בברכות פ"ב סי' י"א :

דף קכז ע"א פומבדיתא לוויך אסני אוספיזך · הרא"ש בע"ז פ"ה סי' י"ט :

פרק עשירי

דף קל ע"ב המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם · הרא"ש בחולין פ"א סי' ב' : שם מנין שאין מתנין מתנה לכהן ע"ה · הרא"ש בהלכות חלה סי' י"ד :

דף קלג ע"א תוטי שבלתי אמורים · הרא"ש בחולין פ"ז סי' ז' : שם ולקריין לרבא רבא נזיף הוה · הרא"ש במו"ק פ"ג סי' ז' :

דף קלד ע"ב והרי מתנות דלא עבלי · הרא"ש בחולין פ"י סי' ו' :

פרק אחד עשר

דף קלה ע"ב אדרבה נילף מתרומה ה"נ · הרא"ש בהלכות חלה סי' ו' · (ועיין מעדני יו"ט ודברי חמודות סי' מ') :

דף קלו ע"ב ארנב"י האידנא נהוג עלמא כהני תלת סבא כר"א בראשית הגז · הרא"ש בב"ק פ"ז סי' י"ט · ובהלכות כלאים סי' ד' ובחולין פי"א סימן ג' :

פרק שנים עשר

דף קמ ע"א כדאמר ר"כ תקח לך ולא לכלבך סי' · הרא"ש בבכורות פ"א סי' ה' :

דף קמא ע"ב א"ל ז"ל טרוף אקן דליתגבהו וקיניגר · הרא"ש בב"מ פ"א סי' כ"א : סליק

הגהות ארץ צבי

על הגהות אשר"י מאת הג"מ יהודה צבי ז"ל בעה"מ שו"ת מנחת יהודה ·

פרק ראשון

בד"ה ובא"ז כתב שאם וכו' (ועיין מזה בד"מ סימן א' ס"ק ט"ו ובהגהות מהרל"ח מזה) : בד"ה ותרש המדבר וכו' (ועיין בב"י סי' א' מה שתמה ע"ז) [ועיין באור זרוע ריש הלכות שחיטה] : בד"ה טוב אשר לא תדור וכו' (והיינו דפסק כל"ק דנדרים יו"ד דכגון דאמר הרי עלי אבל אמר ה"ז נודרין וכו' [שם קאי אליבא דר"מ אבל לדידן דקי"ל כר"י הדרבה הוי דין זה כליסנא בתרא שם וכ"ה הסוגיא דריש מכלתין וכמ"ש התוס'] · אמנם הסוגיא מסיק דדוקא כשהיה בעזרה ומקדישה וכו') : בד"ה והניא בת'ספתא וכו' (עי' בש"ע יו"ד [סימן ב'] דהמתכבר חולק אזה ובש"ך ס"ק כ"ו) [ובהגר"א ס"ק ל' מזה] : בא"ד כגון דקים לי ליטראל דלא איטתפי כלל עד גמר כל השחיטה (היינו שלא פסק מלשחוט עמו עד אחר שחיטת רוב הסימנים וכו' ועמ"ש לקמן בפ' כ"ה בד"ה ואפי' בגליחה וכו') : בד"ה ובא"ז פסק וכו' ואפי' גנבה וכו' (וע"ש בש"ך טעמו) : בד"ה פעמים ושלש כו' גם אחר פעם אחת לא איתברר כו' (והיינו דלשיטת התוס' [דף יד'] דהוכיח מהא דקאמרי בסוגיא הכמ"ע כו' והשתא כיון דאמר הוא בלא שום אחד מהן תיפוק לי' דפסול וכו' ומזה אם נאמר דאחר פעם אחת נעשה מומר עדיין יוקשה דהא כשהיה מעיקרא מומר בלא שחט לשום אחד מאלו מ"מ הוא שחיטת מומר ומזה נראה לשיטת התוס' בעינן ב' פעמים מקודם ואח"כ הוי שחיטת מומר ומ"ה בסוגיא הנ"ל יש לומר דהיה מעיקרא פעם אחת וכו' ומ"ה דוקא בב' פעמים לכל הפחות והסוגיא איירי דהי' מעיקרא פעם אחת וכו' ומ"ה דוקא בשחט אח"כ לשם אחד מאלו וכו' הגם דעדיין יש לפלפל דלפי המסקנא דמוקי לה הסוגיא בהותרה בו כו' ואה"כ יש לומר דלעולם אפילו באותו פעם נעשה מומר ובשהותרה בו ומ"ה בעינן דשחט לשם אחד מאלו דאל"ה הגם שהותרה בו מ"מ לא נעשה כ"כ וכו' כשלא עשה ושחט לשם וכו' ועי' בתרא"ה לבתו לא נעשה כו' אמנם בתחילת הסוגיא דלא אסיק לזה מוכח כשיטת התוס' ואקצר להמעיין שם · אמנם להג"א לא מוכח מידי לפי סברתו שפסק דבשנים ששחטו דכשר דלא כשיטת התוס' בזה ועיין בהג"א שם בד"ה ותניא בתוספתא כו' לא מוכח מידי לשיטתו כהוכחת התוס' מיהו מ"מ מוכח דבאותה שחיטה לא נעשה מומר מהראיה הראשונה של התוס' הנ"ל ישו"ש ואקצר ואכ"מ) : בד"ה מכר דבר האסור כו' (ועיין בתוס' בד"ה מפני שהן מחליפין כו') : בד"ה סכינים כו' (ועיין בתוס' בד"ה שליבנה באור מזה) : בד"ה ואם שחט בה במזיד כו' (משמע דסובר דבדיעבד יש לסמוך בשיטת הפוסקים דבאינו ב"י א"צ קליפה וכן משמע בד"מ בשיטתו בסי' יו"ד) : בד"ה סכינים של עובדי כוכבים

ס' (והוא מהמרדכי ח"ל כתב המיימוני הלוקח כלי תשמיש מעובדי כוכבים מלכנה או משתיה כו' ואם הוא סכין
יפה שאין בה גומות די בנעילה ואם היה בה גומות כו' ובזה מבואר דברי הג"א): בד"ה ואסור לחתוך כו'
(ועיין בתוס' בסוגיא מזה): בד"ה מכאן משמע דמי שמנקר כו' ובסה"ד מיהו רש"י פי' כו' (ונראה דלרש"י
להמנקר א"צ ב' סכינים כו' ובשיטת בע"ה מובא בטור סימן ס"ד משום שאין חותכין אלא גוררין כו' יעו"ש):
בד"ה וכן כתב בא"ז כו' אבל רבינו אליעזר ממי"ץ כו' ולהכי סמכינן נמי בשחיטה וכהן המקריב (ואפשר דיצא
לו זה מקושית הסוגיא בגיטין דף כ"ד כ"ג ביו"כ יוכית והסוגיא הניחו בקושיא ולשיטתו מיושב קושית הסוגיא):
בד"ה בשל תורה כו' (ועיין בעירובין דף ל"ב בפלוגתא דר"נ ור"ש): בד"ה וכן פרש"י (היינו דרש"י פי' דאזלינן
בתר רובא גם היכי דאפשר ונ"ז נחלק עליו רבו וגם בדין ריאה היכי דאיתאפיק כו' הגם דשוב אי אפשר לבודקו
מ"מ אסורה דיש בה כמה מיני טריפות כו'): בד"ה ולכן אינו פוטר כו' (והוא מהתוס'): ובסה"ד וכשעת
הדחק סמכינן אדרבנן וכו' (היינו רבנן דפליגי אדרשב"ג יעו"ש בשבת דף קל"ה): בד"ה וכתב רש"י וכו' ובסה"ד
ומכאן ואילך אל ינהגו כן (כנ"ל וכן הוא במרדכי): בד"ה שמשמר שבתות וכו' שמסיק הג"א דאפי' שהט בשבת
בפרהסיא באותו שחיטה לא נעשה מומר לעבודת כוכבים וכו' (יעו"ש בתוס' דף י"ד שהוכיחו סברא זו מהאי דשוחט ע"מ
לזרוק את דמה לאליל וכו' · וכבר כתבתי לעיל בד"ה פעמים ושלום דמראיה זו ליכא להוכיח אלא דבאותו שחיטה
לא נאסרת משום שחיטת מומר אבל אח"כ למ"ד בפ"א נעשה מומר שוב דינו כמומר לע"ז ושחיטתו אסורה ועיין
מזה בש"ך שם · ומזה נ"ע בדברי מהרי"ק בתשובה שורש ק"ס שביאר שם דלסברות ר"י ט"ע באומר אלך ואעבוד
לאליל הוי מומר לעבודת כוכבים וסיים בזה דהא התוס' הוכיחו בחולין מהא דהשוחט את דמה לזרוק לע"ז דלא
נעשה מומר אע"ג דעשה מעשה וכ"ש הכא דליכא אלא דיבור שאמרה אלך ואעבוד וכו' · ולא הבנתי דהא בהשאלה
שם אי חיישינן שמא זינתה הואיל שיצאת מחזקת כשרות שנעשית מומרת לעבודת כוכבים א"כ לסברות ר"י ט"ע הנ"ל
דבאמירה לחודיה נעשית מומרית וכנ"ל א"כ אחר אמירתה נעשית מומרית וכו' וחיישינן אח"כ שמא זינתה ומתוס'
כראיה זו נ"מ אלא דבאותו שחיטה לא נעשה מומר וכו' אבל מכאן ואילך דינו כעובד כוכבים לכל דבר וה"ה
דאח"כ איתה בחזקת כשרות וחיישינן שמא זינתה יעו"ש ונ"ע): בד"ה וז"ל מהרי"ח כו' אבל כגון לפת כו' וכן
דגים כו' (ולכאורה נראה מלשון הג"א דבפירות שאדם מתאוה דשייך בו לשיטתו שמא יאמר כו' א"כ מה"ט יאסר
עד כדי שיעשה בנתלש מעצמו לערב כו' עד כדי שיעשה · אמנם מלשון הג"א שאח"ז לא משמע כן אלא בכל
הפירות בנתלש מעצמו מותר לערב מיד ונ"ע בתוס' בסוגיא ובפ' אין נדין): בד"ה מיהו מספקא ליה כו' וגם
מספקא ליה אם נגלה בבשר כמב"ד כו' (ולכאורה נראה משום דבזה מחולק הר"א ממיץ והובא בתוס' ריש ביצה
שאכל מליח שגלאו עובד כוכבים והתוס' שם חולקין עליו דאסור כמו במילא העובד כוכבים מים בשבת כו' ולכאורה
נראה דפלוגתתם הוא אחר שנגלה כמב"ד דאל"כ האיך אבל ר"א ממיץ דהוא בישולי כו' א"ו איירי בנגלה כמב"ד
דשוב אין בו משום בישולי כו' ולפ"ז להתוס' שחולקין עליו גם בה"ג אסור · אמנם סיום הר"א ממיץ הנ"ל שסיים
ואי משום מוקצה חזיא לכוס לא משמע דאיירו בה"ג) · [ובאמת מיירי שם בדג מליח וכ"ה להדיא בהג"א שם ·
ודגים קטנים מלוחים אין בהם משום בש"כ ואף בדגים גדולים יש מתירין]: בד"ה ודוקא שנתלה מבע"י וכו' אבל
לפי סוגית ר"י כו' (אמנם לדינא נראה דגם ביושב ומצפה אשחיטת תש"ו נ"מ איתקצאי בה"ש כו' ועיין בתוס'
שילהי שבת ואקצר): בד"ה דבשל תורה כו' (וקאי דמשום דהא שחיטת עוף הוא מן התורה יש עיקור) ובא"ד
הלדה דמולק (והוא ענין אחר והוא מדברי רש"י דף כ"א הלדה בסכין דהוי הלדה כשמולק כו'): בד"ה נתמלא
זקט וכו' אבל באקראי בעלמא כו' (והוא דהיינו דגם יחיד נושא את כפיו אחר שהביא ב' שערות ודוקא באקראי
בעלמא וכן הוא בתוס' בסוגיא): בא"ד ועד שלא התמיך כו' אבל ספק כו' (נראה דבא לתרץ קושית התוס' בסוגיא
אע"ג דר"י להחמיר איירי והכא להקל היא ולשיטתו ניחא אם נאמר דמהמרינן והיינו מטעם כספק א"כ יוקשה הא
פסול ג' נוגין להקל הוא הואיל והוא דרבנן וי"ל דעיקר קושית הסוגיא מדוע יפסול את המקוה אבל ממעשר לק"מ ·
ולפ"ז מיושב קושית של התוס' שם יעו"ש ובמהרש"א ואכ"מ להאריך) ובא"ד ואפילו רמא תלתא כו': בא"ד
אפי' רמא תלתא ואתא תלתא ופלגי' וכו' (כנ"ל וכן הוא בסוגיא דב"ב שם והגירסא שלפני בהג"א דרמא
תלתא ואתא ארבע ופלגא הוא מוטעה יעו"ש בסוגיא): פ"ב בד"ה נדה שנאנסה וטבלה וכו' דל"ש וכו' (היינו
דל"ש בין לתרומה ובין לנדה): פ"ג בד"ה וראבי"ה כתב וכו' ובסה"ד ואפי' גבי ריאה אמרינן דלית הלכתא כוותיה
דרבא ביותרת וכו' (והוא מדברי המרדכי שכתב וז"ל ורא"ה וכו' ועוד דאין לומר כל יתר כנטל דמי דהא לית
הלכתא כוותיה דרבא ביותרת וכשר אע"ג דחסר טריפה עו"ש):
בד"ה ישוב לו קוץ כו' ובסה"ד ובסה"ת פסק כעולא כו' (היינו מהא דמייתי ראיה בסה"ת בסוף ה"כ מעולא
אלמא דפסק כוותיה אמנם מ"ש וגם מתוס' משמע שהלכה כעולא לא ידעתי דהא בתוס' בסוגיא מבואר
דפסק כמ"ש תוספין לס"ד דלא כעולא ואולי כוון לשיטת הרמב"ן המובא בהרא"ש דפסק כעולא): בד"ה אבל
קורקבן כו' ובסה"ד ויש לפרש שהנקב היה שלא במקום שומן כו' (ולפי סברות האחרונים בדין שומן שאינו כתולדה
ג"כ יש ליישב): בד"ה ודבריהם דברי קבלה כו' (ויש חסרון כמה תיבות בהג"ה זו · והוא מדברי התוס' בד"ה
כדי תפיסת יד כו' וכתבו ובה"ג מפרש כדי תפיסת יד כדנקיט אינם בב' אצבעות כו' והא דאקרי לקמן גבי אלחולת
בתפיסה כמלא בעדה וכו' דהיינו ד' אצבעות התם נקיט כדי תפיסה סתם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר דמשמע
כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעות ואפילו כ"ש וכן צ"ל בהג"ה הנ"ל): בד"ה ור"י דחה משם הראיה כו' כנ"ל (והוא
דשם בא השאלה לפני שניהם דאחד אסר ואחד שרי אבל חכם שאסר קודם אין חבירו רשאי להתיר זולת בשהתיר
תחלה חבירו רשאי לאסור אח"כ ועיין ביו"ד סימן רמ"ב בשם הירושלמי): בד"ה הלכך האידנא כו' ובסה"ד וקשה
כו' הא איכא חסד כו' (היינו כשלוקה מהכשירות לחודיה ועיין בפוסקים מזה): בד"ה אבל בה"ג וכו' ור"ת כתב
וכו' וטוב להחמיר כדברי ר"ת ובה"ג (כנ"ל ועיין בהרא"ש בשיטת ר"ת דמחמיר): בד"ה אלא כחוט השערה כו'
כן משמע בלשון רבינו גרשום (וכן מבואר בתוס' בשמו · אמנם מ"ש בהג"ה ויתכן לפרש"י כו' לא הבינותי מהיכן
משמע כן ברש"י דבעינן דוקא כרוחב ב' קשין וגם מ"ש בהג"ה אבל לפירוש ר"י כו' נ"מ פירושו כעת
בתוספות ואכ"מ): בד"ה בינה וביני טריפה כגון מלמטה לערוגה וכו' (והוא דין אחר של הסוגיא
בהא דאיתא שם אבל ביני וביני טרפה ופרש"י כגון מלמטה לערוגה): בד"ה דומה לרקיע כו' ונראה
דמטעם זה אין להכשיר אתרוג הירוק כו' (והיינו שאינו ירוק ככרתי ואינו כשר בשום ירוק הנוטה למראה כו'
ובריאה להיפוך כו'): בד"ה [אפי'] אין עליו קורט דם כו' (עי' בסי' מ"א וקצרתי): בד"ה ועכשיו וכו' ופי'
רוב גובהו וכו' (וקאי אהא דקאמרי הסוגיא בעי ר"י ברוב גובה וכו' וע"ז פי' רוב גובהה היינו מכנגד המלח
ומיהו מ"ש הג"א או מן העורף לא הבנתי ול"מ כעת זה בפוסקים): בד"ה דהיינו כל החלל אפי' כנגד הסימנין
(וכפי הנראה דהג"א איירי בדרוסה איירי נ"ע לפ"ז לשון הב"י בסימן נ"ז בד"ה ומ"ש עד סוף הירכיים כו' וכ"כ בהג"א
גבי נפולה כו' וכוון לדברי הג"א שבכאן דהא גם הג"א ז"ל מדרוסה איירי מיהו לפמ"ש שיטתו הוא כשיטות רש"י דגם
בדרוסה צריך לבדוק כנגד הסי' מיהו לפ"ז דברי הג"א הללו נכתב שלא במקומו רק מקומו בסוגיא דדרוסה לקמן · ושוב כעת
ראיתי דצ"ל דרים דברי הג"א בנפילי' איירי וכזה כ' הג"א דצריך בדיק' בסימנין ואח"כ כ' וסימנין שהאדימו הסי' עצמן וכו'
ומשמע אבל בשר שכנגד הסימנין א"צ בדיקה וכדעת הפוסקים שמחלקין בין דרוסה לנפילה דסימנין קשין אצל
דריסה וכו' · ומ"ש הג"א אבל מאטמא ואילך וכו' היינו דגבי נפילה לא בעי בדיקה בזה · ומ"ש אח"כ ואפי' בדריסה
וכו' · היינו דע"ע בנפילה איירי ולפ"ז מיושב דברי הב"י במה שהקשיתי שם והמעיין יראה): בא"ד הוי מהי
בגידה דנשיא וכו' ומחלק בין מקל ובין חץ וכו' (וקאי אהא דבי יוסף רישב"א הוי מחי בגידא דנשיא וכו' וע"ז
מחלק וכו'): בד"ה וכ"ז לא מיירי אלא היכא דליכא למיחש לריסוק אברים כו' (והוא מהמרדכי אהא דקאמרי
בסוגיא דאין ריאה בעוף לא ליפול ולא ליתמור וביאר המרדכי דוקא בנפילה לאור אבל לא בנפילה ממקום גבוה
כו' אמנם רש"י בסוגיא וכן בר"ן פירשו אין ריאה לעוף לא ליפול אם נפלה מהגג ולא ליתמור אם נפלה לאור ·
והנה לדינא מלשון הטור והמחבר שלא הביאו זה הנ"ל דאין ריאה לעוף כו' אלא בדין נפילה לאור ולא בדין נפילה
ממקום גבוה משמע דמפרשו כפירוש המרדכי ולא כפירש"י הנ"ל דגם בנפילה מהגג איתא דין זה וכן נראה דפי'
כן הרשב"א ז"ל המובא בב"י · ולפ"ז יש לעיין על הב"י שלא הביא רק פירש"י הנ"ל ולא הביא דברי המרדכי הנ"ל
ולא עיינתי באחרונים) [ועי' ש"ך סי' נ"ח ס"ק ד' ובאחרונים שם]: בד"ה מספק' ליה לראבי"ה כו' ורצוי להחמיר
בבהמה היכא דידוע דנפלה לאור כו' (ולפ"ז מבואר דשיטתו דגם בבהמה חיישינן היכא דנפלו לאור ונשתנו כו'
והמחבר השמיט דלשיטתו דפסק כמ"ד דבבהמה לא חיישינן כלל בנפלה לאור א"כ אין מקום לספק זה אמנם בשיטת
הרמ"א שם יעו"ש יש מקום עיון בספק זה ואקצר): פ"ד אלנו מותר ודמו אסור וכו' (ועיין בב"י בסימן ס"ד
מטיעות אלו): בא"ד מנא בן טית אי ולא הפריס ע"ג קרקע ראב"י קיבל וכו' ששחיטות אמו אינו מטהרתו מידי
טריפה וכו'· ולא הבנתי דברי הג"א בזה אם לא שנאמר דהראב"י פוסק כר"א המובא בב"י דפוסק כרבי מאיר
דבן ט' חי אפי' לא הפריס וכו' בעי שחיטה וה"ה דטריפות פוסל בו וכמו שכתוב בהג"א לעיל בהפריס ע"ג
קרקע וכו'):
פ"ז בד"ה בעל נפש וכו' מנין החוטין האסורין בבהמה המה נ"א לבר הקנוקנות וכו' (כנ"ל ובש"ס שלי ד"ז נדפס
בטעות): בד"ה ולא חיישינן כו' (וקאי אהא דכתב רש"י ז"ל וע"ז סמך לשלוח כו' וביארו התוס' שלא חיישי'
שמא ישראל אחבה קודם שנודע לו שהוא טרפה ואח"כ נודע לו ומכרה לזה והוא יחליפנה דכולי האי לא חיישינן כו'
מסא"כ במקום שאין מכריזין כו'): בד"ה ופי' מורינו כו' ובסה"ד בפ' גט פשוט כו' (היינו מהא דאביי לידבר ע"ה
בהדיא דילמא מיחליפנו וכו' אלמא דע"ה יש לו ט"ע ונ"ע בתוס': ד"ה כל ניהום וכו' בית תינוק ואשה וכו' (ובסוגיא
מבואר והוא דאיתחזיק בג' זימני' וכן הוא בש"ע) ובא"ד בשר בתרוזים הוי סימן וכו' (ועיין בתוס' בסוגיא).
בד"ה ומדקאמר אם יש בו בנ"ע וכו' (והוא דבא ליישב קושית התוס' דמדוע אין הרוטב מסייע לבטל וכו'
וביארו משום דהוי איסור דבוק וכו'): ומ"ש הג"א בשיטות רש"י וכו' בתוס' מבואר יותר דלרש"י אין שאר
התתיכות מסייע לבטל בנפלה טיפת חלב אלא עליו בשהיה כולה תוך הרוטב ולר"י אפילו מקצתה תוך הרוטב הכל
מסייעין לבטלו וכו' ועיין בהג"א שאח"ז וזה כוונת הג"א שכתב דלרש"י וכו' בעינן ע"י רתיחה והיינו שע"י רתיחה
יורד משולי הקדירה אל פיה ואז הוא כולו בתוך הרוטב משא"כ להר"י לא בעינן דוקא רתיחה אלא או ניסה

התתיכה וכו' או שניערה בקדירה תיכף במקום נפילת האיסור שיהא עכ"פ מקצתה בתוך הרוטב וכו'): בד"ה וז"ל
מהרי"ח וכו' מיהו לקמן פסקינן דאין בגידין בנ"ט (והיינו דבמתניתין קתני אם יש בה בנ"ט אסורה משמע דהמתני'
סברי יש בגידין בנ"ט · אמנם לפמ"ש הרא"ש וכו' לקמן יש לומר משום שמנו של גיד וכו' · ואפשר דשיטת הג"א
דבמתניתין משום איסור דבוק קא אתינן דלא חיישינן לזה אלא באיסור דאורייתא דשמא פ"א עלה וכו' ובשמנו
ל"ח לזה דהוא דרבנן ועמ"ש הט"ז בסימן ע"כ בחילוק כזה ויבואר עוד לפנינו אי"ה בזה הגם שכתב הג"א אחר כך
לאו דוקא וכו' אלא גם כנגד הקליפה ואם נאמר באיסור דרבנן מקילין באיסור דבוק מדוע בעינן וכו' גם נגד
הקליפה הא כ"כ בשאר איסורין הוא דרבנן אבל יש לחלק בין גוף איסורו מדרבנן כמו שמנו ש"ג ובין הקליפה
למ"ד יש בנ"ט וכו' וכן משמע בט"ז שם ואקצר): בד"ה אבל ראבי"ה פסק וכו' ואם יש חתיכות אלו וכו' (דינין
אלו עיין במרדכי ומובא בב"י סי' ק"ה): בד"ה וכן פי' המיימוני וי"מ אפילו קרעו ש"ו וכו' (כנ"ל והיינו דאין
לומר דהסוגיא איירי בלא קריעה ש"ו דבה"ג גם בבישול בלא בשר אסור וזהו שסיים דהא וכו' וכ"כ התוספות):
בד"ה הלכך וכו' אבל כ"ד שעיקר איסורו מדרבנן בטיל ברוב וכו' (והוא ג"כ בדבריו לקמן בפרק כ"ה לענין בב"ח
דרבנן ואין כן שיטות הפוסקים אלא בבישולי עובדי כוכבים וכדומה דוקא ויבואר עוד לקמן בפ' כ"ה אי"ה): ובא"ד
ולכתחילה נמי מבטלין וכו' (ועי' ביו"ד סימן נ"ט ובהלכות חלה שם בחלה בזה"ז וכו'): בד"ה ולקמן בפ' כ"ה
וכו' (ושיטות ר"ת המובא בקצרה בזה ועיין בתוס' מנחות באריכות בשיטתו): בד"ה הורה הר"ר יעקב וכו' ואבא
מורי חלק והביא ראיה ממתניתין דירך שנתבשל בה ג"ה דאם אינו מכירה דאינה בטילה (ולפי המבואר בפוסקים
יש לחלק בין ג"ה דנאסור מתחילת ברייתו ומ"ה אינו בטילה ובין נבילה דלא נאסרה מתחילת ברייתו' ומש"ה אמר
הרי"ן הצרפת כתב שהמורה כוון כשורה וקי"ל דאין בריה וכו' הוא לנאות הלשון ומ"ש הג"א ומה שמה להשליך
אחד עיין ביו"ד ק"ע בהג"ה): בד"ה וטעמא וכו' (וקאי אהא דסברות ר"א דלא אמרינן בשאר איסורים חנ"נ
והביא ראיה מהאי תרבא וכו' ולא אמרינן שתיעשה תחלה נבילה וליבעי ס' אח"כ כנגד כולו וביארו דבה"ג ל"ש
חנ"נ הואיל וסופו להתפשט וכו' וגם בב"ח לא נעשה בה"ג נבילה משא"כ היכא שהיה כולה חוץ לרוטב דאין סופה
להתפשט זולת בחתיכה זו כ"כ גם בשאר איסורים יעו"ש): בחידושי כתבתי דלשיטת רש"י בזה לא מוכח סברתו
וכתבתי בקיצור ועתה אבאר כוונתו היינו דלרש"י דאיירי שהיה מקצתו תוך הרוטב אפ"ה אינו מתפשט בכל הקדירה
ודלא כשיטת ר"י שם · מיהו יש לומר דעי"ז עכ"פ היה מתפשט בכל התתיכה תיכף ול"ש לומר דבמקום נפילה
תעשה נבילה ואפשר דמ"ה פירש"י במקצתו ברוטב דא"כ במקום נפילתה תיעשה נבילה) · (ומה שיש לפלפל בכוונתו
כתבתי בסי' קכ"ג ועמ"ש בחידושי בסימן שכ"ד ס"ק י"א מזה): בא"ד וה"נ אמרינן בשאר איסורין גבי חתיכה
של נבילה וכו' שאינו אוסר עד שיהא בו בנ"ט וכו' (ובתוס' ליתא ראיה זו ולכאורה נראה כוונתו דקשה דלמה לי
כ"ט באינו כ"ט באותו התיכה מ"מ כ"כ במקום נפילתה ושוב אוסרת הכל במין במינו וכו' אמנם גם לשיטתו י"ל
דסובר האי תתיכה לא כ"כ לק"מ עיין בהש"י ולשיטת רש"י דדוקא בכולו בתוך הרוטב אין הוכחה כלל מבב"ח
וכו' ואכ"מ · ואפשר דכוונת הג"ה הנ"ל ולהכי אינו תוסר וכו' היינו דאל"כ יוקשה בזה כקושיות התוס' מדוע דוקא
בנתן בה טעם דבל"ס משהו שבה יאסור ומש"ה אם נאמר דאינו נ"כ בה"ג יש לומר דאיסור בלוע שבה אינה אוסרת
במשהו אח"כ וכו' וכתירוץ הראשון שבתוס' ואין להאריך בזה): ובא"ד והיכי מהני וכו' (וקאי ארים דברי הסג"ה
היכא שכבר נאסרה שוב אינה מסייע וכו' משא"כ בסופה להתפשט וכו'):
פ"ח בד"ה הלכך קי"ל וכו' (היינו דלשיטתו אפי' מין במ"מ בטיל ברוב): בד"ה ומהכא משמע וכו' ובא"ד דאי
משום זה שנאסרה תחלה ומ"ה נריך לבטל כל התתיכה כנ"ל (והיינו דגם בה"ג שסופה להתפשט אח"כ אמרי'
כ"נ וכו' וכן הוא שיטות ר"א בתוספות בפג"ה אפ"ת שלא קדם וסילקו וכו' וא"כ גם בלא ניער וכו' יאסרו כל
התתיכות מחמת דמ"מ נוגעין זה בזה וכו'): בד"ה כבשו בידו לכותל וכו' דהוא לשיטת רש"י דלכתחילה גם
לבשלו בלא בשר בעינן קריעה ש"ו וטתו בכותל ובדיעבד בבישול בלא בשר סגי בקרע ש"ו אבל אם בישלו עם בשר
אפי' קרעו ש"ו רק דלא טתו בכותל אפי' דיעבד אסור ועיין בב"י מזה): בא"ד ואם לא קרעו ש"ו אסור
בדיעבד וצריך ששים (והיינו בבישול וכו' וכן הוא בדף נ"ז כתל בס' וכתל מן המנין · אמנם יש לעיין מזה לשיטת
הג"א בפ' כ"ה ובפ' ג"ה דבב"ח דרבנן בטיל ברוב היכא דאין עיקרו מדאורייתא כמו ח"ש חלב וכו' ובשר עוף
בחלב ג"כ בטיל ברוב לשיטתיה א"כ יש לעיין דהא חלב שתוטה הוא ג"כ דרבנן · ודוחק לומר הואיל דחלב הואיל
דקודם שחיטה הוא בב"ח דאורייתא מיקרי עיקרו דאורייתא ומש"ה בעינן ס' ונ"ע שיטתו בזה): בד"ה אפי'
קרעו ש"ו וכו' (וקאי בשיטת רש"י דלקדירה אפי' קרעו ש"ו בלא טתו בכותל אסור אפילו בדיעבד): ובא"ד נריך
לחטוט שיניו אם רוצה לאכול אחריו בשר וכו' (והוא תומרא גדולה והד"מ בסימן נ' הרגיש בזה ע"כ קצרתי):
בד"ה ובא"ז כתב דלא בעי קריעה לפר"ת כו' כנ"ל: בד"ה לדברי ר"ת וכו' (ביאור הדברים בקיצור דלשיטות
התוס' בבישול נאסור גם הלב ולא קי"ל דביע וכו' זולת מחמת כבולעו כ"פ כמו בשאר כלי ולשיטת רש"י גם בבישול
הלב מ"מ מותרת מחמת דביע ולא בלע מיהו מ"מ התרנגולת בבישול עם הלב נאסרה מחמת דם שבלב · ולפ"ז נריך
לגרוס בהג"א ולדברי רש"י וכו' הלב אינו נאסור כלל · מיהו זהו בדם וכו' אבל בשמנונית של איסור גם הלב נאסר
גם בכלי משום דל"ש בזה כבכ"פ וכזה מבואר): בד"ה וכתב ראבי"ה וכו' (היינו משום איסור דבוק) · בא"ד
מעשה בטלה וכו' אם כל שעה מכוסה במים וכו' (והיינו משום דר"י לית ליה איסור דבוק וכשיטת התוס' בסוגיא
דירך שנתבשל יעו"ש ובהג"א שם וכמ"ש שם: אמנם יש לעיין דלשיטות ר"י בתוס' דנאמר דלית ליה איסור דבוק
אמאי בעינן שיהא מכוסה במים הא לשיטתיה גם במקצתו ברוטב מצטרף הכל לבטל ויבואר לקמן · מיהו זהו לשיטת
ר"י דלית ליה איסור דבוק אבל רש"י וראבי"ה הנ"ל אוסרין באיסור דבוק · ולכאורה יש לומר דמ"ה לשיטת רש"י
אוסר באיסור דבוק הנ"ל והיא מתפשא דשמא עלה פ"א יעו"ש באחרונים היינו דדלמא עלה והיה מקצתה חוץ לרוטב
אבל לחוש שמא עלה כולה תוך לרוטב ל"ת בה"ג שהיה כולה מכוסה ומ"ה לשיטת ר"י דבמקצתה תוך לרוטב הכל
מצטרף ולשמא עלה כולה ל"ח ובמקצתה מצטרף לשיטות ר"י בתוס' משא"כ לשיטות רש"י וכנ"ל): בד"ה טלה או
תרנגולת וכו' (כל דבריהם עיין בסוגיא דכילד צולין ובהג"א שאח"ז וכ' ראבי"ה): בד"ה וכ' ראבי"ה כבד שדבוק
לעוף וכו' ומשערינן בעוף ובבשר וכו' (והיינו משאר עוף או בשר שנתבשל עמו בקדירה אבל העוף שדבוק בו הוא
איסור דבוק לשיטתיה): בא"ד ואין נראה וכו' (והיינו דבפשטידא בכלי ומליחה דאינו אוסר יותר מכדי קליפה לא
מהני ס' לבטלו ולהתיר קליפתו כמו בלא ניער וכיסה דל"מ ביטול אח"כ להתיר התתיכה שנבלע בה מקודם):
בד"ה וכתב ראבי"ה וכו' ובא"ד ואם בעת נלייתו קרעינהו בסכין וכו' דדמא מישריק שריק והוי כדף שמולחין
עליו וכו' (והנה מטעמא שביאר דדמא מישריק שריק משמע דגם קודם שפלט כ"ד שסכין מותר · וכן נראה מהראי'
מדף שמולחין עליו דהדף המנוקב לא נאסר: אמנם לקמן בהג"א בד"ה כדי מליחת קדירה מבואר בשם הפוסקים
דאסור קודם גמר פליטת הדם ותמה על המתירין וגם לסברתו לקמן דגם בכלי מנוקב וכו' אסור לאכול רותח אח"כ
דשמנונית שבה כ"נ וכו' ויבואר לקמן א"כ האיך מותר לאכול רותח בסכין אח"כ דשמנונית הנבלע בה כ"נ ותוזר
ופולט · ובפוסקים לא מנאתי להתיר בסכין אלא אחר שפולט הכלי כל דמו): בד"ה וליתא לדשמואל כו' · עי'
בתוס' בחולין דף ח' בד"ה והלכתא אפי' בגונן: בד"ה וכתב ראבי"ה וכו' (לכאורה נראה כוונתו דהא דהאסור
לאכול בה רותח והבשר אסור גם בדיעבד היינו בכלי ב"י · ולפ"ז מ"ש אפי' לא שהה היינו שלא שהה הבשר
במליחה מתחילה מ"מ קיבלה כבר טעם וכו': מיהו לפ"ז לא היה צ"ל מטעם שמנונית דבל"ס לשיטתו דגם בכלי
מנוקב בולעת הכלי א"כ גם מכח הדם יאסור הרותח וכמ"ש אח"כ בכלי חדשה מחמת פליטת הדם · ואפשר דכוונת
הג"ה הנ"ל דלמלוח בכלי ישנה של בשר אסור מחמת שקיבלה שמנונית מתחילה ונעשית אח"כ נבילה ואוסרות בשר
המליח שבתוכו · וע"ז הסיג דאיסור הנבלע אינו חוזר ונבלע אלא ע"י רוטב · אמנם זהו אינו הסגה לפי המתבאר
בפוסקים דבכלי אינו כן עיין בסי' ק"ס · וגם במה שהסיג דמלח אינו מפליט עיין לקמן בדפוסי עבודת כוכבים
בהג"ה שם בשם ראבי"ה יש ליישבו אבל יש לעיין דיוקשה האך מולחין ב' פעמים בכלי מנוקבת דהא שמנונית נבלע
וכ"כ ונפלט אחר כך וכן הקשה הרא"ש מיהו קושית הרא"ש אינו מוכרח דמ"מ אסור לאכול בו רותח משא"כ למלוח
אין מליחה לכלים להפליט אמנם בשיטות הג"א יש לעיין וגם בסיום דבריו ואם שהה הבשר דגם במנוקבת אוסרות
הבשר במליחה מה שנבלע בה יש לדבר בו ולא הבנתי על בוריו): בד"ה ראבי"ה ורש"י פירשו שעלו כו' ע"י כלי
כו' (ולכאורה משמע דאפי' שניהם חמים דל"ד לבישול הואיל ובלוע מועטת היה כעין דמחלק הרא"ש בקליפה הש"ג
לענין נטילת כלי אמנם מהראיה מהא דאין עשין וכו' הגם דאינו אוסר יותר מכדי נטילה אפ"ה אסור וה"ה בכלי
ואפשר דהתם דמי לבישול הואיל והוא דבר שמן ומפעפע בכולו מיהו כל הפוסקים ביארו דכלי גרע מבישול ואפשר
דהיינו בכלי צונן בכלי רותח שעלו בו או להיפוך משא"כ בנתבשלו בו ל"ש בה"ג אחד צונן וה"ה בנגלו אסור לשיטתי'):
בד"ה ולר"י נראה וכו' (ולקמן בד"ה ונראה דה"ט וכו' פסק שיש לחוש להוראת רש"י): בד"ה וכן בקערות וכו'
ודוקא שהקערות מקונחות שאין מלוכלכות וכו' אבל אם המחבות הולכות ב"י והקערות של בשר ב"י וכו' (ולכאורה
נראה דשני דינין המה הדין אחד אם הקערה מלוכלכות אפילו אינו ב"י דהא גבי בעינן אין חילוק בן ב"י או לא
ואוסרות להשני' וכו' ועיין מזה בש"ך נ"ה ודין השני בשניהם ב"י אפילו בשניהם נקיים דבה"ג שניהם אסורין):
בד"ה אבל חתכו בסכין של עובדי כוכבים שזהו איסור הבלוע וכו' (והוא מהמרדכי שמחלק בין סכין הולכות שחתך
בו דבר חריף וכו' א"צ ס' רק נגד חלב הבלועה בה משא"כ בחתך בסכין איסור דבר חריף דנעשית כולה נבילה
וכן הוא בש"ע): בד"ה ורבינו יסודה וכו' ומיהו בדיעבד וכו' ושרי וכו' (ולכאורה נראה כוונתו דלא מחזקינן
דלמא נתערב ומ"ה שרי): בד"ה כדי מליחת קדירה וכו' וכשמולין (ועיין לעיל בד"ה כתב ראבי"ה וכו'):
בד"ה מעשה בבשר שנמלח וכו' ובא"ד התיר ר"ת וכו' (ומה שיש לעיין בזה מהא דדגים ועופות ע"ש במרדכי ולפי
דמבואר בפוסקים ע"כ קצרתי): בד"ה ואפי' במליחה וכו' הטיב רבינו משולם אם אחר ששחט יהודי וכו' כנ"ל:
בא"ד דל"ה גמרו ביד עובדי כוכבים וכו' אלא כשישראל שחט הרוב ונגמר ביד עובדי כוכבים (ולכאורה דהחילוק
הוא בין גמר כל הסימנים דמותר אח"כ ע"י עובדי כוכבים וכו' ובין לא שחט ישראל אלא רוב הסימנים וע' בהג"א
בפ"ק דחולין בד"ה ותניא בתוספתא דגם בשחט הישראל וכו' ועיין בש"ך סימן ב' דכן הוא בסוגיא להכשיר בה"ג
ואפשר כמ"ש ונגמר ביד עובדי כוכבים ולא כתב וגמר עובדי כוכבים דהיינו שנגמר רוב הסימנים ע"י עובדי
כוכבים ופסול ונ"ע):

יתברך שמו אשר עזרני עד כה · לסיים ביאור והגהות · ויצילני מכל מכשול וטעות ויתברך שמו יודע כי יגעתי בו הרבה יגיעות בהפוסקים ובסוגיות ובחסדו בטוח אני שיצילני משגיאות אמן (וקונטרוס הלז
לא למדתי במדורא בתרא אך במדורא קמא ע"כ בקשתי ידידיני לכף זכות וכו'):

פרק ראשון

הכל שוחטין ושחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן כו' ; דף ב

שחיטת עובד כוכבים נבלה ומטמאה במשא : דף יג

השוחט בלילה וכן הסומא ששחט כשרה : ע"ב

השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב כו' : דף יד

הלכה הזאת נתקשה פירושה על חכמי הגמרא לפי שיש בה ספקות הרבה והוא כי מה שאמר הכל שוחטין מורה על שמותר לכל לשחוט לכתחלה ומה שאמר שחיטתו כשרה מורה ששחיטתן מותרת אם עברו ושחטו אבל לכתחלה לא ומה שאמר גם כן וכולן ששחטו אינו שב על חרש שוטה וקטן בלבד לפי שאילו היתה זאת כוונתו היה לו לומר ואם שחטו ואחרים רואין אותן ואינו שב על מי שנאמר בהם בתחלת הדבור הכל שוחטין ועל חרש שוטה וקטן וזה ג"כ מאמר יקשה לפי שאלו שנאמר בהם שהן שוחטין לכתחלה אינם צריכין אחרים רואין אותן ותירוץ הקושיות האלו כפי מה שנתאמת בגמרא הוא כמו שאבאר עכשיו בקצרה וזה שהשוחט צריך שיהא יודע הדינים שמפסידים השחיטה והן חמשה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור ועוד יתבארו כולן במקומות מהמסכתא הזאת וצריך עם כל זה להיות מומחה במלאכת השחיטה ומהיר בה כגון ששחט פעמים רבות לפני חכמים ולכשידע *) [סיבות] המפסידות השחיטה אם שמא יארעו בה ואם יהיה מומחה הרי שוחט לכתחלה ומה שנאמר במשנה הזאת הכל שוחטין אם היו יודעין ומומחין אבל אם לא היו מומחין ועברו ושחטו בודקין אותן ושואלים אותן הדינים המפסידין השחיטה אם נמצאו יודעין שחיטתן כשרה חוץ מחרש שוטה וקטן לפי שאם עברו ושחטו שחיטתן פסולה ואפילו שאלו אותן ונמצאו יודעין מפסידין השחיטה לפי שאנו אומרים שמא קלקלו בשחיטתן ר"ל יפסידו השחיטה ואפילו הן יודעין מפני שאינן שלמים בדעתן · וכולן ששחטו ר"ל שאין מומחין וכן חרש שוטה וקטן שחיטתן כשרה אם היו אחרים רואין אותן וכל זה אם לא נמצא השוחט שאינו מומחה בשחיטה לשאול אותו אם יודע מפסידי השחיטה אם לאו אבל אם מצינו אותו על שאלתו אנו סומכין לא על אחרים שראו אותו : ודע שסבת היות שחיטת עובד כוכבים נבילה ואפילו היה חכם ואפי' ישראל עומד על גביו מפני שסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים ואחר הביאנו שלא נאמר עליה אסורה בהנאה כמו תקרובת עבודת כוכבים כפי מה שבארנו במסכת ע"ז לפי שהעובדי עבודת כוכבים נחלקים לב' חלקים שאחד מהן היודעין לעשות אותה ר"ל להביא אל המזלות הגומחין לצורך מלאכתם להוריד הרוחניות בהן ושאר אותן שטויות שמשנפין הסכל כמו שמאמינים בעלי האמונה ההיא וזאת עבודת כוכבים ממש והחלק השני הן שעובדין לאותן הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהם בלבד וכן הם רוב עובדי כוכבים והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים הענין בלשון הזה עובדי כוכבים שבחוצה לארץ לאו עובדי כוכבים הם אלא מעשה אבותיהם בידיהם ועל אלו אמר שחיטתן מטמאה במשא בלבד ואינו אסור בהנאה : ומה שאמר ומטמאה במשא ואע"פ שהוא ידוע שכל נבלה מטמאה במשא לפי שאפילו לרבי יהודה בן בתירא שאומר תקרובת עבודת כוכבים מטמאה באהל אומר בשחיטת עובדי כוכבים שהיא במשא בלבד מטמא : ומה שאמר השוחט בלילה רצה לומר באפילה של לילה אבל לאור הנר מותר לשחוט לכתחלה : ודע ששחיטת נשים ועבדים מותר לכתחילה אם הם יודעין ומומחין כמו שזכרנו וכבר נתבאר זה בשלישי מזבחים באמרם השחיטה כשירה בזרים בנשים ובעבדים · ואמר השוחט בשבת אם היה שוגג ולפיכך שחיטתו כשרה ושמא תאמר ולמה לא תהא שחיטת מזיד בשבת כשירה הואיל ואינו מחלל שבת ואין שחיטתו פסולה אלא אחר גמר שחיטה ואם שחט אח"כ שחיטה שנייה הוא שיהיה אסור · דע שמשיתחיל לעשות חבורה בצואר הבהמה הוא מחלל שבת קודם שישחוט שום דבר מן הושט והגרגרת · ואם תרצה לבאר יותר מזה תאמר בשעת שישחוט קצת הסימנים קודם שיגמור השחיטה הוא מחלל שבת ובשעה שיגמור השחיטה הוא פסול ודע שזה ששחט בשבת בשוגג שאמרו עליו שמותר באכילה אינו נאכל עד מוצאי שבת אבל השוחט לחולה בשבת מותר לאכול ממנו חי בשבת אבל מן המבושל לחולה בשבת אינו מותר לבריא לאכול ממנו אלא למוצאי שבת כמו שנתבאר בשביעית :

השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה : דף טו ע"ב

השוחט במגל קציר בדרך הליכתה בית שמאי כו' : דף יח

מגל יד לדו אחת מגל ולדו אחת סכין והצד שהוא סכין הוא שאסור לשחוט בו לכתחלה גזירה שמא ישחוט בצד השני ואם שחט בו שחיטתו כשירה לפי שכשאמר השוחט מורה על מה שעבר אבל לכתחלה לא : ובענין צור וקנה יש בהם דינים חלוקים וזה אם היה צור וקנה שחברם בקרקע **) או מחוברין בתחלתם ואפילו דיעבד שחיטתו נבילה אבל תלושין מן הקרקע מותר לכתחלה ומה שאמר הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר יש בו תנאים ואח"כ תהא שחיטתו כשרה האחד שלא יהא עובד עבודת כוכבים שאמרו מומר לעבודת כוכבים מומר לכל התורה כולה והשני שלא יהא מחלל שבת בפרהסיא לפי שעיקר בידינו ג"כ שהמחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד כוכבים לכל דבריו ואינו מין והמינים אצל חכמים הם פריצי ישראל ובאומות העולם קורין לפריציהם בתלמו' ואומר' מיני' גוצאים והם הפה שכהה הסכלות עין שכלם והשחירו התאוות מאור נפשותם וחלקו על הדת ועל הנביאים עליהם השלום בסכלותן ומכזיבין הנביאים במה שאינן יודעים בו מאומה ועוזבין הדתות ונוהגים קלות ראש והכת הזאת היא כת דואג ואחיתופל וגחזי ואלישע אחר והדומה להן ודע שהאיש שהוא מן הכת הזאת שראו אותו עובר על מצוה מן המצות דרך קלות לא שיגיעו באותה מעשה תועלת תאוה הוא והדומים לו אסור לאכול משחיטתו וכן אמרו תנו רבנן שחיטת מין לעבודת כוכבים פיתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמין פירותיו טבלים בניו ממזרין ומתנאי הב' מומר הזה גם כן שמותר לאכול משחיטתו הוא שלא יהא צדוקי או בייתוסי וכן שני הכתות שהתחילו להכחיש בדברי הקבלה כמו שבארתי באבות על שסב האמת אנשים שקר ונתיבי האור חשך ואפלה בארץ נכוחות (יפלו) (נ"ל יעוותו) והם שקורין אותן אנשי דורינו היום מינין בשם מוחלט ואינן מינין על האמת אבל דינם להיות כדין המינין לפי שהם מבוא למינות האמיתי ***) : ודע שמסורת בידינו מרבותינו בקבלת דברים רבים מרבים שזמנינו זה זמן הגלות שאין בו דיני נפשות אין זה אלא בישראל שעבר עבירת מיתה אבל המינים והצדוקים והבייתוסים כפי רוב רעותיהן עונשין אותם שלא יפסידו את ישראל ויאבדו האמונה וכבר יצא מזה הלכה למעשה אנשים הרבה בארצות המערב כולן וגם כן מן המקובל בידינו והמפורסם לעשות על פיו שהאיש שעשה עבירה שחייב עליה מיתת ב"ד הואיל ואין אנו יכולין לדון היום דיני נפשות היו מחרימים אותן חרם עולם בספרי תורות אחר שמלקין אותו ואין מתירים אותו לעולם : ואחזור אל כוונתי כשיהיה אדם מישראל נקי מכל אלו ויהיה מומר לעבירה אחת או לעבירות הרבה זולתי אלו כפי הנאותיו ותאוותיו והוא מודה שהוא מורד מותר לאכול משחיטתו : ומה שאמר לעולם שוחטין · ביום ובלילה : ומה שאמר בכל שוחטין · ואפילו בזכוכית והדומה לו : ומה שאמר השינים אם היו שנים מחוברין אבל בשן אחד מותר לשחוט בו וכן בצפורן התוכה מופרש מן היד מותר לשחוט בו : ומה שאמר בית הלל מכשירין רוצה לומר אינה מטמאה בנבלה אבל באיסור אכילה אין חולק עליו :

השוחט מתוך הטבעת ושייר בה מלא החוט כו' : שם

טבעת זו היא הגדולה והוא גוף מחובר מחלקים רבים והושט וקנה הריאה הסמוכה לה ובתוך אותה טבעת יש כמו שני גרגרים מגוף שחוסי וקורין אותה החכמים חוטי ועליהן נצמדות פיקות של גרגרת וצורת החוטין בטבעת כגון זה* וכששוחט בטבעת עצמה למעלה מן החוטין זו היא הגרמה אבל אם שחט ואפילו בגוף החוטין ונשאר כל שהוא מן החוטים שחיטתו כשירה וזהו פסק ההלכה :

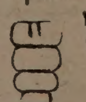

השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה המולק כו' : דף יט ע"ב

כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה כו' : שם

לפי שזכר סדר המליקה והשחיטה וזכר המחלוקת שבהם כשים שם שחיטה אין שם מליקה וכשים שם מליקה לא תהא שחיטה דבר על כל הדברים שנחלקו והנני מגיד לך עיקר כולן ואז תדע שהן חלוקין כמו שאמר עיקר המליקה והשחיטה שלא תהא מליקה אלא בעורף ולא תהא שחיטה אלא בצואר וכן בני יונה חייב שיהיו קטנים לפי שנאמר בני היונה אבל התורים חייב שיהיו גדולים שנאמר תורים ותחלת הציהוב הוא תחלת צבע הנוצה אם היה זה במין היונים כבר יצא מכלל הקטנות ולפיכך אינו מותר ואם היה במין התורים הרי הן לא הגיעו לכלל גדולים כדי שיקראו יונים ולפיכך אינן מותרות :

כשר בפרה פסול בעגלה כשר בעגלה כו' : דף כג ע"ב

כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים כו' : דף כ"ד

טהור בכלי חרש טמא בכל הכלים טהור בכל כו' : ע"ב

טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור כו' : דף כה

החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב כו' : ע"ב

פרה אדומה לא יהא דינה אלא בשחיטה שנאמר ושחט אותה לפניו עגלה ערופה דינה בעריפה שנאמר וערפו שם את העגלה בנחל : והכהנים יפסלו במומין לא ברוב שנים שנאמר כל איש אשר בו וגו' לוים פסלו בשנים לא במומים שנאמר ומבן חמשים שנה ישוב וגו' והתורה הזאת אינה מכלל המצות הנוהגות לדורות כמו שיתבאר לך בספרי במנין המצות ולא נתחייבו בדין זה הלוים אלא בזמן המשכן ומשאיו אבל בשילה ובית עולמים לא יפסל לו במומין ואינו נפסל אלא בקול בלבד ר"ל כשיפסיד קולו ולא יפסל במום אחר כל עיקר והכהן נפסל במום לא בקול ולפיכך בכל זמן ימצא הפרש בין הלוים והכהנים והכשר באלו פסול באלו : ומעיקר קבלתנו שכלי חרס אינו מטמא מגבו מחוץ לכלי אפילו נסמך בו ונגע בו השרץ או זולתו מן המטמאין הוא אינו מטמא מגבו ואם נכנס לאוירו השרץ מבפנים אז נטמא ואפילו לא נגע הדבר הטמא כלל בגופו הואיל ונכנס לאוירו טמא שנאמר וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו זהו דין כלי חרס בטומאה אבל שאר הכלים הדבר בם בהפך והוא שאם יפול הדבר הטמא אל אוירם ולא נגע בגופם כל עיקר אינן מטמאין לפי שנאמר בכלי חרס תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר ואם נגעה בהם הטומאה נטמאו ואפילו נגעה מבחוץ והרמז אל הקבלה שבאה שכל הכלים מטמאין ואפ לו מגבן ממה שנאמר וכל כלי פתוח וגו' ובאה הקבלה גם כן שהכלי הנזכר שם אינו אלא כלי חרס לפי שנאמר פתוח אמר איזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו זהו כלי חרס כמו שבארנו ממה שנאמר אל תוכו ומה שנאמר בו אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל עליו טהור וזה בלבד ר"ל כלי חרס שמדבר בו הוא שנא' בו הא יש צמיד פתיל עליו טהור אבל שאר כלים בין שיש צמיד פתיל בין שאין צמיד פתיל טמאין הנה עולה בידינו שהוא מטמא מגבו ונתבאר ענין ההפרש שבין כלי חרס לשאר כלים אבל כלי עץ אם היו הכלים שנגרו אותן ויש להן צורת כלים אלא שחסר יפויין כגון הגרידה והליקה והחדוד והתוך קצוות החתיכו ; ולשום בהן בית יד אם לאותן כלים בית יד הם גולמי כלי עץ ומקבלין טומאה וכבר בארנו בפירושנו לאבות שגולם הוא חומר הדבר וכן קורין להיולי כשאין לו צורה שלימה גולם ואלו גולמי כלי עץ אין מקבלין טומאה כמו שזכרנו אבל פשוטי כלי עץ כגון הכסאות ולוחי הכתיבה והדומה להן מן הכלים שאין להן בית קיבול לקבל בו שום דבר גר אינן מקבלין טומאה מדאורייתא : והדבר בכלי מתכות להפך והוא שגולמי כלי מתכות כמו כלי הזהב והכסף והנחשת והדומה להן שלא שלמה מ'לאכתן טהורין רוצה לומר שאינן מטמאין ופשוטי כלי מתכות כמו סייפין והספוד והדומה להן מקבלין טומאה ודע שאין כוונה בכאן לדבר על משפטי הטומאה והטהרה ולא זכרתי לך מעקרי אלו הדברים אלא שיעור שיתבאר ההפרש שנתכוין לזכור בכאן אבל תשלום הדבור בכל מין מאלו הכלים איך יטמא ובאיזה דבר יטמא ואיך לא יטמא ואיזו מן הטומאות אין מטמאין ואיזו מהן דאורייתא ואיזו מהם מדרבנן עוד יתבאר כל זה בסדר טהרות כראוי לגמרי כל מין במקומו : וכבר ביארנו במסכת מעשרות שהדברים שחייבים במעשרות אינן חייבים בכך עד שיהא ראויין לאכילה אבל אם עדיין הם פגין לא והשקדים המרים כשהן קטנים קודם בישולן הן ראויין לאכילה לפי שאינן מרין עד שיתבשלו ולפיכך חייבין במעשר כשהן פגין וכשנגמרים אינן חייבים במעשר והשקדים המתוקים בהפך לפי שכשהן פגין אינן ראויין לאכילה ואינן חייבין במעשר ואם נתבשלו והגיעו לעונות שמעשרות חייבין במעשר :

התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר כו' : שם

כל מקום שיש מכר אין קנס וכל מקום שיש קנס כו' : דף כו ע"ב

כל מקום שיש מיאון אין חליצה וכל מקום כו' : שם

כל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש כו' : שם

לפעמים נותנים מים על שמרי היין ועל זגי הענבים ומרככין ומצבעים אותן המים והם צבועים אבל אין בהם טעם יין ואותן הוא הנקרא תמד וכשיתקיים שם זמן ארוך לפעמים הוא מחמיץ ולפיכך קודם שיהיה חומץ הרי הוא חשוב כמים ועל כן אין לוקחים אותו ממעות מעשר שני לפי שהכל נלקח ממעות מעשר שני חוץ מן המים ומן המלח וכבר נתבאר זה במקומו ולפיכך גם כן יפסול את המקוה בשלשת לוגין לפי שהם מים שאובים כמו שזכרנו בתחלת עדיות וכמו שיתבאר במסכת מקואות וכשהחמיץ היה מאכל כשאר המאכלים והמשקין ואז לוקחים אותו בכסף מעשר ולא יפסול את המקוה בשלשת לוגין אלא בשינוי מראה כמו שיתבאר במקומו : וקלבון הוא חצי מעה כסף שנותנים על השקל ואז מקבלים אותו על שני בני אדם לפי שכל אחד חייב במחצית השקל ואלו החלאין הן נמכרים במהרה יותר מהשקלים עצמן מפני הענין הזה ולפיכך שני אחים קודם שיחלקו נכסי אביהם והשותפים בשעת השותפות אם נתנו שקל בשביל שניהן יחד מקבלים מהן ואינן חייבים בקלבון וחייבין במעשר בהמה וכשחולקים הנכסים יהיו לקוחות זה מזה והלוקח אינו חייב במעשר בהמה כמו שיתבאר בסוף בכורות והן חייבין בקלבון הואיל ואין שותפות ביניהן וכבר זכרנו פירוש ההלכה הזאת בתחלת שקלים וביארנו שפעמים שהנקבה נקראת קטנה עד שתביא שתי שערות (ע"מ שתהא) [אע"פ שהיא] בת י"ב שנה ויום אחד וכשמביאה שתי שערות והגיעה לשנים הללו נקראת נערה עד ששה חדשים ואח"כ בוגרת ורבי (יהודה) [מאיר] אומר שהבא על הקטנה אינו חייב קנס אבל הבא על הנערה חייב קנס וחכמים אומרים אחת קטנה ואחת נערה יש להן קנס והכל מודים שהקטנה יש לה מכר והנערה אין לה מכר ואין אביה יכול למוכרה ולפיכך מה שאמרו כל מקום שיש מכר אין קנס וכו' הוא דעת ר"מ ואין הלכה כמו שביארנו בשלישי [פ"ג] מכתובות וכבר שמעת ממני פעמים רבות שפסק ההלכה שבת ממאנת עד שתביא שתי שערות ואינה חולצת עד שתביא שתי שערות והנה נתבאר ההפרש שיש בין שני העניינים : ונתבאר בסוף סוכה שכל ערב שבת היו תוקעים במקדש שלש תקיעות להבדיל בין קדש לחול ואין עושין כן במוצאי שבת שאין שם צד לעשות זה · והבדלה על הכוס אינה חיוב מיו"ט לשבת לפי שלא יצאו מקודש לחול וביאור הענין שהתקיעות הם הערה על הכנסת הקודש וההבדלה הוא הערה על יציאת הקודש ואין הלכה כרבי דוסא :

פרק שני

השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כו' : דף כז

מה שאמר השוחט שהוא מורה על דיעבד אינו מורה אלא על מה שאמר אחד בעוף לפי שלכתחלה חייב שיתכוין לשחוט השני סימנים לגמרי ואפילו בעוף · וורידין הם שני גידים דופקים בצואר על שני צידי קנה הריאה ומה ששנה לומר רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה אע"פ שכבר אמר ורובו של אחד כמוהו לפי שדבריו היה בשחיטת חולין ומה שאמר שנית הוא בשחיטת קדשים ואין הלכה כרבי יהודה :

השוחט שני ראשין כאחד שחיטתו כשרה כו' : דף ל ע"ב

התיז את הראש בבת אחת פסולה היה שוחט כו' : שם

אחד מלמעלן ואחד מלמטן שיהא זה אוחז בקצה הסכין והשני אוחז בקצה השני ומה שאמר מלא צואר אמרו מלא צואר חוץ לצואר וכל זמן שלא הוליך ולא הביא אלא ששחט כחותך קשואים זו היא הנקרא דרסה :

נפלה סכין ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה כו' : דף לא

נפלה סכין והגביהה נפלו כליו והגביהן כו' : דף לב ע"ב

זה ענין השהייה הנזכרת למעלה השחיז את הסכין ועף פירושו שאם העביר הסכין מעל הצואר הנשחט ונסתלק קודם שיגמר השחיטה : וכדי שחיטה אחרת הוא כדי שיגביה הבהמה וירביצנה וישחוט ואפילו היה הנשחט עוף ואמר כדי שחיטת בהמה דקה ואפילו לעוף ומה שאמר כדי

דיקיר

*) יעב"ץ **) בדיעבד מותרים ***) ר"ל להיות אדוק בעבודת כוכבים

ביקור פנה לחכם ר"ל כדי שיעור בדיקת השחיטה לדעת אם נשחט השיעור שחייב או לא ואין הלכה כר"ש :

שחט את הוושט ופשט את הגרגרת או פסק את כו' : שם

אלו והדומה להם ענין חלדה שזכרנו והוא שאם יהיה הסכין חלוד בשעת שחיטת השיעור שחייב לשחוט בין שהיה חלוד תחת בגד או תחת צמר הבהמה או תחת העור וכל כיוצא בזה אסור אלא א"כ היה הסכין כולו מגולה בשעת השחיטה ואין אנו צריכין לבאר שכלל רבי ישבב אמת לפי שר"ע שחלק עליו כבר הודה לו :

השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם כו' : דף לג

הלכה הזאת בנויה על יסודות רבים והם שהאוכלין כולן שהכשר הוא מכללן אינן מטמאין [אלא] אחר הכשר וההכשר הוא שיפול מהשבעה משקין שהדם מכללם על אותו הדבר המוכשר ועוד יתבאר זה במכשירין ויש בדברים המטמאים המטמאים הידים בלבד ואינם מטמאים כל הגוף כגון מי שהכניס ידו לבית המנוגע או לאויר תנור טמא וזולתן כמה שיתבאר במקומות (מזבחים) [מזבים] וידים וכשהידים מטמאות באיזה צד שיהיה מתשע טומאות ידים אז יהיו שניות לעולם ר"ל במקום שני לטומאה וכשיגיעו אותן הידים הטמאות באוכל מוכשר ישוב שלישי כמו שזכרנו כבר קצת מזה בתחלת פסחים ואין משגיחין על שלישי בחולין בשום צד וענין כמו שיתבאר במס' טהרות ואין זה ענין בבהמות קדשים לפי שכבר ביארנו בסוף עדיות שדם קדשים לא יכשיר (נ"ל מוכשר) מוסף על היות הדם הכרחי בקרבנות ולפיכך אין דבריו בכאן אלא בחולין שנעשו על טהרת הקדש ועוד יתבארו כל אלו שרשי הדברים וענפיהם לגמרי וכל עיקר מהן במקומו מסדר טהרות ואין הלכה כר"ש :

השוחט את המסוכנת רבן שמעון בן גמליאל כו' : דף לז

המסוכנת היא הנוטה למות ושיעור ענין זה כמו שאמרנו כל שמעמידים אותה ואינה עומדת · ופירוש פרכוס שהיא מפרכסת · וזינקה גזור מן יזנק מן הבשן הוא הקול הנשמע בנשימת בני אדם בשעת הנשימה קורין אותו הדבר בערב וגוע"ס וכן שמו · ומה שאמר כתלים מלאים דם ר"ל צואר הנשחט והוא מה שאמר כתלי בית השחיטה שניהו ומ"ש שפשטה ידה ולא החזירה פסולה דוקא ידה אבל אם פשטה רגלה אע"פ שלא החזירה או שכפפה רגלה בלבד כשירה ובבהמה גסה אין הפרש בין יד בין רגל פשטה ולא החזירה או החזירה ולא פשטה וזהו פסק ההלכה :

השוחט לעובד כוכבים כשרה ורבי אליעזר כו' : דף ל"ח ע"ב

דעת רבי אליעזר שהבעלים מפגלין בקדשים וגמרינן חוץ מבפנים ורבי יוסי דעתו כמו שאמרה המשנה שהעובד הוא המפגל והלכה כרבי יוסי :

השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם כו' : דף לט ע"ב

מה שאמר שהיותו פסולה מורה שהנשחט מותר בהנאה ע"מ שיכוין לאותו הנהר או לאותו ההר וזולתן אבל אם שחט לרוחות או לכוכב על דעת שאותו ההר הוא תחת ממשלתו או לדבר מן הדברים העליונים שכחותם מגיעים לאלו הדברים לפי דעתן ועושין בהן רושם כמו שמאמינים בעלי הצלמים הנקראים בערבי צלאס"ם הרי אותו הנשחט תקרובת עבודת כוכבים והוא זבחי מתים ואסור בהנאה · אמרו בגמרא כשמקשין על ההלכה הזאת ורמינהי השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם נהרות לשם מדברות לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן [שבים] הרי אלו זבחי מתים והשוו אלו שני המאמרות הא דאמר להר והא דאמר לגדא דהר ופירוש גדא דהר המזל והגד וכן אמרו בפירוש בגד אתא גדא דביתא רוצה לומר מזל הבית והצלחתו ומן הענין הזה העורכים לגד שלחן רוצה לומר שהן מקריבים לכוכבים ומזלות כדי שיצליח המזל והנה נתבאר מה שאמרנו :

אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא כו' : דף מא

מה שחייב שלא לשחוט על המים כדי שלא ידמה שהוא עובד ליסוד הימים ושהוא מקריב זה לכח הגלגל המנהיג ליסוד המים כפי דעת המאמינים בכך והוא מה שאמרו דאמרי לשרא דימא רוצה לומר לכחות העליונות המנהיגות אותן הדברים כפי דעתו ולפיכך הוצרכו למה שזכרנו בהלכה שלפני זו שהתרנו לשחוט בתוך המים המכונסין במקום קטן או ע"מ שיהיו עכורים או לגועין שאין נראין בהן הצורות כדי שלא יאמרו לאותה צורה עובד רוצה לומר לכח השולט בצורות כמו שאומרים קצת כת המשכים והם שמאמינים שיש שם שתי רשויות והנותן החומר אינו נותן הצורה :

השוחט לשם עולה לשם זבחים לשם אשם תלוי כו' : ע"ב

זה שנראה מן המשנה הזאת שאשם תלוי נקרא נדבה הוא דעת רבי אליעזר כמו שיתבאר באחרון מכריתות וסמכו ג"כ הפסח כלבד הנדר והנדב הואיל והפרשתו כל השנה ומה שאמר זה הכלל כל דבר לאתויי עולת נזיר שאם שחט לשמה שחיטתה פסולה לפי שהנזירות נדר הוא : ומה שאמר שאינו נדר ונדבה לאתויי עולת יולדת כגון שישחוט אותה ויאמר הרי זו עולת יולדת של אשה פלונית ואותה אשה אינה חייבת קרבן לידה בשום צד וענין ויעלה על הדעת כי מה שאמר זה אינו אלא נדבה הואיל ואין האשה הזאת מחוייבת עולה ויהיה הנשחט פסול לפיכך הודיענו שהוא כשר לפי שאנו יכולים לומר שמא הפילה שהיא חייבת קרבן ואי אפשר לאדם להתנדב חובה ולפיכך שחיטתו כשרה שהמפלת אין לה קול ולפיכך אין אנו יכולים לומר אם איתא דהפילה קלא אית ליה :

פרק שלישי

אלו טרפות בבהמה נקובת הוושט ופסוקת כו' : דף מב

ושט יש לו שני קרומים אם נקב אחד מהן בלבד כשרה אם ניקבו שניהן ואפילו במשהו ואפילו היה נקב הקרום הזה שלא כנגד נקב הקרום האחר הרי זו טרפה : וגרגרת היא קנה הריאה אם נפסק רוב גבהה ברוחב היא טרפה : ויש למוח שני קרומים אחד מהן דבוק לעצם הגולגולת אם נקב אותו קרום והשני הסמוך למוח קיים כשרה ואם נקב התחתון הסמוך למוח ואפילו העליון קיים טרפה ואע"פ שלא נקב העצם : ויש ללב שני חללים האחד גדול מחבירו והגדול לצד שמאל בעל החיים כשניקב גוף הלב והגיע לאותו חלל הימין או השמאל טרפה ואפילו היה הנקב קטן כל שהוא וגם אם נקב בגוף הסחום שיש בראש הלב שהוא כמין ביב ונקרא קנה הלב הרי זו טרפה : ושדרה היא חוליות השדרה וחוט שלה הוא החבל היורד מן המוח ויש לו קרום מקיף אותו וכשיפסק רוב גבהו של קרום זה לרחבה טרפה : וכשישתייר מן הכבד כזית במקום כיס מרה וכזית במקום העורק הגדול הצומח מן הכבד שממנו יפרדו הוורידים בכל הגוף הרי היא מותרת ואם נשתייר פחות או נשתייר שלא באלו השני מקומות טרפה : ויש על הריאה שני קרומים בתכלית הדקות אם נקב אחד מהן כשרה ואם נקבו שניהם והגיע הנקב לגוף הריאה טרפה אע"פ שהנקב קטן כל שהוא וכן קנה הריאה וכל מה שהוא ממנו בין שני חלקי הריאה בשעת נפיחתה דינם כדין הריאה ואם נקב במשהו טרפה · ואם חסר מגוף הריאה כ"ש טרפה (נ"ל גם אם) אם נפחה ולא יצא ממנה הרוח וענין החסרון הוא שאוני הריאה שלשה מן הימין ושנים משמאל ואם חסר מהם הרי היא טרפה : וסמפונות הרי הן קני הריאה והם הגופים הנבובים השחוסיים העוברים בגוף הריאה ודע שאם נקב סמפון מהן ומגיע לחבירו הרי הוא טרפה · ומרה כיס המרה · ודקין המעים · וכרס הפנימי הידוע : רוב החיצונה רוצה לומר רוב הכרס החיצונה והוא מה שתחת העור כשנקרע יצא הכרס ושיעור קריעה זו כמו שאמרו כל שנקרע בה טפח ולא היה רובה זו היא ששנינו ובקטנה רובה *) (** הרי ידעת שלעולם הוא טפח או פחות מטפח ואם נפסק ממנה עגולה כשיעור סלע או יותר הרי היא טרפה וענין הסלע הוא כמו הדק שיהיה בסלעים והגדול שבדינרים המצריים בקרוב · והמסס היא האבר שהוא כדמות רמון ובתוכו קרומים והן מלאים מן הזבלים : ובית הכוסות הוא הקנה שבכרס כדמות כיס ויש בו גומות גדולות וצורתו מפורסמת אצל הטבחים · ודע שאלו הנקובות כולן הן במשהו : נפלה מן הגג זו מכלל הטרפות רוצה לומר נפולה ויש לה תנאים ודינים והן שאם נפלה ואחר נפילתה הלכה מותר לשחוט אותה מיד ואין צריך שום דבר אחר אבל אם אינה יכולה ללכת רק היא עומדת מותר לשחוט אותה וצריך בדיקה ואם לא עמדה משהין אותה מעת לעת עשרים וארבע שעות ואז שוחטים אותה וצריך ג"כ בדיקה והבדיקה הזאת בכל הבטן ובחזה מבפנים ואם נמצא בה שום דבר מאלו הטרפות או נמצא אבר מאברים הללו רצוץ ומרוסק הרי היא טרפה אע"פ שלא אירע בה נקב ולא פסוק ולא שבר אלא רצוץ שריסוק איברים מכלל הטרפות ע"מ שאירע מחמת הנפילה · ובית הרחם אין משגיחין על ריסוקו וריצוצו וכן הסימנים אינם צריכים בדיקה : וכבר ידעת שהצלעות בבהמה אחת עשר מכל צד ולפיכך יהיו רוב צלעותיה ששה מכאן וששה מכאן או הצד האחד כולו וצלע אחד מהצד השני ע"מ שתהא שבירתן במחצית הסמוך לחליות ובצלעות שיש בהן מוח והוא שאמר ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אבל אם נשברו רוב צלעותיה והיו צלעות גדולות שיש בהן מוח מן המיעוט שלא נשבר אינה טריפה : ודרוסה היא שדרסה אותה אחד מן החיות הטורפת בידיה בלבד לא ברגליה ע"מ שתכנים צפרניה בבשרה לפיכך צריכה בדיקה מבפנים אם נמצא בשרה שנשתנה ככבר סמוך לבני מעיים הרי זו אסורה ודע שהזאב ומי שלמעלה ממנו דורס בהמה דקה וגדולה במינה דרוסה וגדיים וטלאין אפילו משלמטה מן הזאב כגון החתול והנמיה כשדורסין אותם עושין אותם דרוסות וצריכות בדיקה : ומה שאמר זה הכלל כדי שיכלול עם כל אלו הטרפות שמוטת הירך ושנתמעכה הכוליא שלה עד שנפסק הלובן שבכוליא מבפנים ושניקב הטחול שלה ע"מ שיניקב במקום העבה ממנו ויכנס הנקב בגופו עד שלא ישתייר ממנו אלא פחות משיעור עובי הדינר אבל אם נשתייר ממנו שיעור עובי הדינר ולא הגיע בו הנקב הרי היא כשרה · וכן אם נדלדלו רוב הסימנים וזהו אינו העיקור · וכן אם נעקרה צלע מעיקרה רוצה לומר שתסור חולייתה מתוך חוליות השדרה הרי זו טרפה · וכן אם נתרצצה גלגולת הראש אע"פ שאין שם נקב בקרום ע"מ שיתרצץ רובה · וכן בשר החופה את רוב הכרס אם נקרע כמו שזכרנו ואחרים מלבד אלו הטרפות שיתבארו כמו חתוכת הרגלים והגלודה וזולתן ממה שמנו אותן הכל בכלל במה שאמרו זה הכלל ואין הלכה כר"ש והלכה כרבי יהודה :

ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת או כו' : דף נד ודף נה

אם ניקבה הגרגרת נקבים מפולשים אבל לא חסר מגופה שום דבר כמו שנוקב במחט בעור כל אותן נקבים מצטרפים אם יש בכולן שיעור רוב הגרגרת טרפה ואם יש באותן הנקבים חסרון או אם חסר ממנה רצועות ארוכות רואים אם עולה כלל השבירה מה שחסר מגופה יותר מכאיסר טרפה ואם היא כאיסר מצומצם או פחות כשרה ואם נסדקה לארכה ולא חסר מגופה כלום אפילו לא נשתייר אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה והבן במאמרי משהו למטה שכוונתי לומר שיהא אותו משהו מוסיף על המקום מן הגרגרת שדינו כדין הריאה כמו שזכרנו : ומה שאמרו נפחתה הגלגלת היא שנסדקה ולא נתרצצה וכבר זכרנו פעמים ששיעור האיסר משקל ארבעה גרגרי שעורים ועביו כראוי וצורתו עגולה : ומה שאמר בכבד נשתייר ממנה כבר אמרנו איזה שיעור ישתייר ממנה ובאיזה מקום ואז תהיה כשרה · ומה שאמר ניטלו הכליות שנעדרו בבת אחת וכן אם לא נמצאת אלא כוליא א' או נמצאו ג' כליות הרי היא כשרה ואם נמצאת אותה האחת או כל א' מהב' פחותה מאד קטנה מגרגיר הפול בצאן ובעזים או פחותה מגרגיר הענב בבקר טריפה אע"פ שלא נמצאו כל עיקר היתה כשירה ונקב הכוליא אין שואלין עליו ואם נמצאת בה מוגלא טרפה ואם נמצאו בה מים צלולים ואינם סרוחים הרי היא כשרה : והאם הוא הרחם : וחרותה בידי שמים המפחלת מהדברים הטבעיים כגון שתראה ברק או שמעה רעם או אירע לה חולי שיוליד לה פחד על שתייבש ריאתה כשירה אבל אם הפחיד אותה אדם או ראתה בהמה שוחטין אותה ופחדה עד שהגיע לפרק הזה טרפה וידוע סבת הפחד כמו שאני אומר וזה שימלאו כלי חרס שוע באבר לבן מים קרים ונותנין שם הריאה אם היה בימות החמה ואם היה בימות הגשמים יהא הכלי אדום העין וממלאין אותו מים חמים ונותנים שם הריאה ומשהין אותה שם עשרים וארבע שעות אם חזרה לענינה הטבעי הרי היא בידי שמים וכשירה ואם לאו הרי היא בידי אדם וטרפה וסבת מה ששתנו שיהא הכלי לבן או אדום מה שאומר והוא שהכלי חרס שלבן באותו הזמן כפי אותן המלאכות המפורסמות באותו הזמן היה הלבן מזיע והאדום אינו מזיע וידוע שהכלי שהוא מזיע מתקררים בו המים ולפי שהוא צריך אל מים קרים בימות החמה התנה שיהא הכלי לבן מזיע וזו היא נקודה פליאה ודע אותה לך : והואיל וזכרנו ענין יובש הריאה נדבר בגוונים דע שהריאה השחורה היא כעין הדיו · והאדומה כעין הבשר וצורתו : והירוקה כעין כרכום חריע הנקרא עצפור או כעין חלמון ביצה : והכרתי כעין כשותא והוא עשב הצומח בין החטים וכל אלו החמשה גוונים טרפותם במשהו : והתכלת כעין הכחול האדום והכרתן כעין של כרתי או הירוק בתכלית כמו פני האדם החולה הרי הוא כשירה ואפילו היה על פני כולה ואינה טריפה באלו הגוונים אלא אחר נפיחה והמירוס בידים אם עמד הגונא כעין האיסור אסור · וגלודה היא שנפשטה עורה כולו מעליה וכל זמן שישתייר מן העור רחב סלע לאורך שלשלת השדרה כולו עד שיהיו כל החוליות מכוסין הרי זו כשירה ואם יהיה כל העור במקומו ונפשט ממנו רחב סלע על פני כל השדרה האי זו אסורה הנה נתבאר לך מה שפרשנו שהלכה כרבן גמליאל ואין הלכה כר"מ :

ואלו טרפות בעוף נקובת הוושט ופסוקת כו' : דף נו

נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת כפי מה שהקדמנו בבהמה וכפי אותן התנאים עצמן : והחולדה היא חיה כמין עכבר כ"ם מי שהוא גדול ממנה ומה שהוא אומר שהיא עושה אותה טרפה רוצה לומר שניקב קרום המוח שלה ויודע זה שיכניס אצבעו לתוך פי העוף וידחוק אותו למעלה אם הדם מבצבץ או יוצא מן המוח טריפה : וקרקבן ענינו ידוע ויש בתוכו כיס מקיף על המאכל הבא אליו וזה הנקב צריך שיהא עובר בבשרו ובכיס שבתוכו זה כנגד זה עד שיגיע הנקב למאכל שבתוכו : ופירוש נחמרו נשרפו וכן אמרו במחוייב שרפה והומרת את בני מעיו ודע שאין אנו משגיחין בשינוי מראות האברים הפנימיים מן העוף המשתנה מן האדמימות על הירקות זולתי בלב ובכבד ובקורקבן בלבד לפי שאלו השלשה אברים מראיהם הטבעי באלו העופות הנמצאים אצלנו כתרנגולים ותורים ובני יונה והקורא אדומים ואם נמצא מהן ירוק או כרתן שום דבר ראוי לסלוק אותו מעט אם עמד בעינו ירוק או כרתן · הרי זו טרפה ואסורה באכילה ע"מ שאותו העוף הוא שנפל לאש כי מה שאמר נפלה לאור ר"ל כי מתנאי הטרפה שתפול לאור וישתנו מראיה כמו שאמרו נפלה מן הגג שמתנאיה שהפילה בכח ואחזור להשלים המאמר על העוף שאם היה העוף מעופות המים המותרים שיש להן אחד מאלו האברים בטבע כעין כרתי או כעין ירוק ועל הרוב יהיה זה בקרקבן ואם נמצא אותו האבר שטבעו להיות ירוק או כרתן · אדום טריפה ולפי שדינו כדין בני מעיים מאחר העופות שמראיהן הטבעי להיותן ירוקים ונמצאו אדומים טרפה לפי שכל זמן שישוב האדום ירוק או הירוק אדום מחמת האור טרפה ואחר שליקה כמו שזכרנו אלא שהאדום הטבעי כל זמן שישוב ירוק טריפה ואפי' שסב ירוק אחר השליקה וכבר ידעת שמראות אלו הם במשהו כמו שהנקב במשהו : ומה שאמר במפרכסת הזאת שהיא כשרה ע"מ שתבדק אחר השחיטה כמו שאנו עושים בבהמה ואם נמצא בהן דבר אוסר טרפה לפי שהעיקר האמתי כל מה שהוא טרפה בבהמה כמותו בעוף טרפה ומוסיף על העוף תוספת כמו שאתה רואה :

ואלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה כו' : ע"ב

דין הנקב שאין בו חסרון או סדיקת הקנה לאורך בעוף הוא כמו בבהמה אבל נקב שיש בו חסרון אם יש בתשבורת כל מה שחסר בגופו כנגד תשבורת רוב חלל הקנה מאותו העוף טריפה ואם היה כנגד חצי תשבורת הקנה או פחות הרי היא כשרה : וזפק ידוע והוא לעוף במקום האסטומכא לאדם והוושט סמוך לו וכל הנמשך מעל הזפק בשעה שמושך העוף צוארו דינו כדין הוושט רוצה לומר שאם נקב במשהו טרפה וזולתם מחלקי הזפק אין שואלין על נקב שבו : ומה שאמרו יצאו בני מעיה כשרה ע"מ שלא יתהפכו בידים ולא נתקבו שכל זמן שעושה כן הרי היא טרפה לפי שאי אפשר חזרתן · והעיקר בשבורת רגל העוף מה שאומר לך והוא שכל אחד מרגלי העוף מחוברים משלשה פרקים מלבד הכף שהוא עומד עליו שהוא מחובר מפרקים רבים אם ישבר הפרק המחובר שסמוך לגוף מן הירך ונראה השבר ונפשט ממנו הבשר טרפה ואם נשתבר והבשר חופה את השבר עד שמתגנגע העצם והוא שבור ואינו נראה כשרה וכן אם נראה קצת העצם השבור והיה הבשר חופה רובו · אבל שני הפרקים הסמוכים לפרק הזה אין משגיחין בהם לשבר בשום פנים ואפילו נראה העצם כשרה שעליהן הוא אומר נשברו רגליה נשתברו אגפיה בכלל הכשרות וכן אם נשמט הירך מן הגוף רוצה לומר בעוף הוא כשר אבל אם נשמט פרק הכנף הסמוך לגוף חייב לבדוק ריאתו אם נמצא נקובה טריפה ואם נמצאת שלימה מותרת : ודע שרגל העוף שיש בו קשקשים רוצה לומר בקנה של רגל שאותן קשקשין דומין לקשקשי הדג יש על אותו קנה גופים שחוסיים רבים והן קנקנים מקיפין אצל הרגל כאילו הן חזקים וכל קצותן מדובקים אל דמות גרגיר הענב בכף העוף וקורין ג"כ לאותן הגופין גידים ולאותו הגרגיר שבו הן מתקבצים צומת הגידים וכשנחתכו ב' רגלי העוף במקומות שבהן אלו הגידים ויחתכו אלו הגידין או רוב אחד ואחד או נחתך אפילו אחד מהן כולו הרי היא טריפה ואם נחתך למטה מצומת הגידים ולא נגע בצומת הגידים כשרה וכן אפילו נחתך למעלה הרגל כולה רצה לומר ממקום הבשר הרי היא כשירה ואל תתמה שהרי חותכה מכאן וחיה וחותכה מכאן ומתה : גמרטו כנפיה ידוע : ונוצה הוא העור

*) נ"ל ט' **) אולי נ"ל בזה"ל ואם נפסק ממנה עגולה כשיעור סלע או יותר הרי ידעת שלעולם הוא טפח או פחות מטפח ואם יותר מכסלע הרי היא טרפה ועיין במיימוני

השור הדק שאל הופך עם הגולה שלו רבי יהודה אומר אם נטל פסולה ואין הלכה כרבי יהודה ולא כר"מ :

אחוזת דם והמעושנת והמצוננת ושאכלה כו' : דף נח ע"ב

אחוזת הדם הוא שגבר עליה הדם עד שחונקה: והמעושנת שגבר עליה המרה השחורה (אמרו בברייתא) והמצוננת שגברה עליה הליחה הלבנה עד שנתבטלו חושיה ולא זכרו תגבורת המרה האדומה לפי שהוא בבהמות מועטת ביותר כמו שנתבאר בספרי רפואות הבהמות: והרדפני הוא עשב כשאוכלים אותו הבהמות הורג אותן ואינו מזיק לבני אדם כמו צואת התרנגולים: ומה שאמר סם המות רוצה לומר הדבר שהורג את האדם אם אכל ממנו לפי שיש דברים הם מזון יפה למין ידוע מבעלי חיים וסם המות לבעלי חיים אחרים וזה מפורסם אצל הרופאים :

סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני העוף כו' : דף נט

דורס הוא שיתן ידו על הדבר שהוא אוכל ואח"כ אוכל ממנו וכן עושין כל בעלי חיים שהם טורפים ובתוך הקורקבן קרום נקלף בעוף טהור ואינו נקלף בעוף טמא ואין אנו צריכים לכולם אלא אפילו אחד מהן אם נמצאת בעוף שאין אנו מכירין אותו הרי הוא עוף טהור ע"מ שלא יהא דורס ואוכל לפי שכל דורס ואוכל טמא וזה דין כולל ומה שאמר רבי אליעזר בר צדוק אמת וענינו שעוף טמא כשעומד על חבל או שרביט דק נותן קצת צפרניו על אותו השרביט מצד אחד ומקצתם מצד אחר עד שיהא השרביט תחת אצבעותיו כמו שאוחז שום דבר בידיהן · וכשנדע שהבהמה הזו מותרת באכילה בשני הסימנים הנאמרים בתורה חייבים אנו לדעת אם היא חיה ומותר לאכול חלבה וטעונה כיסוי דם או היא בהמה ואסור לאכול חלבה ואינה טעונה כסוי דמה · והדברים המבדילים בין חיה לבהמה הם מה שאני אומר אם יוצאין מראש אותה הבהמה קרנים ואח"כ נומחים בהם קרנים אחרים כגון האיל הרי היא חיה בלי ספק ואינה צריכה סימן אחר אבל אם אין שם שום דבר צומח בהן רואים הקרנים הצומחים בראש אם היו דומות למי שלקח גוף פשוט שיש לו גובה ידוע ומתוקן הקצוות רוצה לומר שיהיו קרנותיו זויות נלבות ושזר אותו ופתלו כמו שעושין למיד של זרוע אחר שפתלו עוותו עד שנוטה ואפילו כל שהוא הרי זו חיה כגון הצבאים והדומה להן לפי שקרני השור מעוותין ואין בהם נפתולים וקרני העזים מעוותים ונפתולים אבל נפתוליהם כמי שפתל דבר עגול שאין לו שפה חדה והבן זה :

ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים כו' : שם

מה שאמר חופות את רובו שיהא רחבן חופה רוב עובי גופו וארכו חופה רוב אורך גופו ע"מ שיהיה שמו חגב כמו שאמר רבי יוסי אבל אם נמצאו בו אלו הסימנים ולא היה שמו חגב או השם שקורין באותו לשון למה שאנו קורין חגב אינו מותר לאוכלו והלכה כרבי יוסי ג"כ במה שאמר שני קשקשים ודע שאם נמצאו לאותו המין קשקשים אבל אינן באים בו אלא לאחר שיגדל או שמסירים ממנו כשעולין אותן בצאתו מן המים ויש הרבה כזה אותו המין מותר ואפילו באותו הזמן שאין לו קשקשים :

פרק רביעי

בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו כו' : דף סח

מה שאמר מותר רצה לומר אותו העובר אם נשחטה אמו והוציאוהו מגופו יהא מותר באכילה ואותו האבר שיצא קודם השחיטה אינו מותר לאכלו ואפילו חזר לגוף הבהמה לפי שנאמר ובשר בשדה טרפה רוצה לומר שבשר שיצא חוץ למחיצתו שהוא לו שדה הרי הוא טרפה וכבר ביארנו זה בזבחים וכמו שהטריפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא ממחיצתו אין לו היתר ואפי' שב למחיצתו ולפיכך אוסרים אותו האבר אפילו החזיר והפרש מבואר שאם החזיר אותו אבר ואח"כ נשחטה הבהמה או לא החזירה רק אם נשחטה הבהמה ואותו האבר יצא ממנה שאם החזיר האבר קודם שחיטה חותכין אותו היוצא בלבד ואוכל שאר העובר ואם לא החזירה ונשחטה הבהמה חותכין אותו האבר שיצא ואינו מותר באכילה ואסור מקום החתוך ג"כ מפני שיצא לאויר ואח"כ חותכין מלמעלה מעט מן הסמוך לגוף ומשליכין אותו וזה ענין מה שאמר לא נצרכה אלא למקום חתך: ומה שאמר הרי זה כילוד רוצה לומר שאם נמצא חי בבטן אמו אחר שחיטה אינו מותר באכילה עד שישחוט אותו ואין אנו אומרים שחיטת אמו מטהרתו: ומה שאמר חתך מן העובר שבמעיה מותר באכילה רוצה לומר שאותו דבר שחותכין ממנו מותר באכילה ולא נאמר עליו אבר מן החי על מנת שהוא בתוך הגוף עד שתשחט הבהמה :

המבכרת המקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך כו' : דף סט ע"ב

דין בכור שמת שיקבר ואינו מותר להאכילו לכלבים הואיל והיה קדש ועוד יתבאר במסכת בכורות ש"ס נחתך אבר אבר עד שנחתך רובו אינו מותר להאכילו לכלבים אלא קוברים אותן גם כן ולפיכך אמר חותך אבר אבר ומשליך לכלבים ופירוש מקשה בעת הלידה ונקרא קשוי לפי שהוא קשה ומכאוביו חזקים :

בהמה שמתה עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה כו' : דף ע ע"ב

האשה שמת ולדה בתוך מעיה ופשטה חיה את כו' : דף עא

אמרו אם הועילה לו אמו להתירו לאכילה לא הועילה לו אמו להתירו מידי נבילה ואע"פ שהיקש זה אינו אלא בבהמה טהורה בלבד שהתיר עוברה בשחיטה הילכך אנו למדים בהמה טמאה מבהמה טהורה בדרך היקש והוא מה שאמרו וכי ימות מן הבהמה וגו' ואמר מן הבהמה זו בהמה טמאה אשר היא לכם לאכלה זו בהמה טהורה רבי יוסי למד ממה שאמר רחמנא או בנבלת בהמה טמאה לפי שהכל מודים שנבלת בהמה בין שהיא טמאה או טהורה הרי תטמא טומאת נבלה ולא רצה לומר נבלת בהמה טמאה אלא על עובר בהמה טמאה שמת בתוך מעיה שהיא מטמא על דעת רבי יוסי ואין הלכה כרבי יוסי :

בהמה המקשה לילד והוציא עובר את ידו כו' : דף עב

מגע הטריפה שחוטה מטמא בשר קדשים ואע"פ שאינו מטמא חולין וכן אמרו טריפה שנשחטה מטמא במוקדשין ומה שאמר ר"מ בכאן מנין לטריפה ששחיטתה מטהרתה אינה על דרך שיחלוק עליהן בזה אבל מקשה עליהן כדי שישמע תשובתם לפי שאמרו שהיתה לו שעת הכושר ועובר זה לא היתה לו שעת הכושר רק הוא כמו טריפה מן הבטן ולפיכך הוא אצלו נבלה ואינה מועיל שחיטת אמו ואין הלכה כרבי מאיר ודע שבן שמונה חי שנטרף ונשחט אין שחיטתו מטהרתו מידי נבילה :

השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמונה חי כו' : דף עד

זה בן תשעה חי שמותר לאוכלו בלא שחיטה אין חלבו ודמו מותר אצל חכמים ודע שאינו צריך בדיקה רוצה לומר שאין טרפות מפסידתו לפי שהוא אצלינו כשחוט אע"פ שהוא חי והלכה כחכמים ע"מ שלא יהלך על הארץ ודברי רבי שמעון שזורי שמתיר ואפי' הפרים ע"ג קרקע אינו הלכה :

בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כו' : דף עו

רגל הבהמה מחוברת מפרקין נראין לחוש והפרק העליון שהוא סמוך אל הגוף הוא קצר כנגד שלמטה הימנו מן הפרקים ובאפשר שיהיה זה בגמל והקנה השני מהפרק הזה הסמוך לשוק הבהמה הוא הנקראת ארכובה ובפרק הזה שקנהו הוא סמוך אל כל הגוף והקנה השני סמוך לשוק אנו קפדים נשבר ונחתך ואם נחתך או נשבר ונראה העצם הרי היא טריפה ואם נשבר ועור חופה רוב העצם רוצה לומר רוב עובי העצם השבור כולו ורוב אורך השבור ג"כ הרי היא כשרה ואם היה השבר למטה מן ארכובת הבהמה מותר באיזה צד שיהיה ואותו האבר שנשבר העצם שלו אם נראה רוב העצם אסור אותו האבר ואם היה בשר חופה את רובו הרי הוא מותר ושחיטתו מטהרתו ודין זה ממש הוא בעוף ג"כ שאם נשבר במקומות שלא יאסר כל העוף אם יצא רוב העצם אותו אבר אסור וכבר ביארנו שהם גידין נופל על העורקין והעצבים והיתרים והקצרים לפיכך כשיאמר בכאן גידין רוצה לומר היתרין לפי שכבר נודע מצד חכמת הניתוח שהעצבים מתערבין עם הבשר ואז יתהוה מהן הגיד הנקרא בלשון ערב עצ"ה אח"כ מתפרשין ממנו רוצה לומר מן הבשר ומתחברין אחר שמתרחקין מעיקרן ואז יתהוה מהן יתר מן היתרות : וצומת הגידין הוא קבוץ היתרים והוא בבעלי הארבעה המותרים לנו לאכול ג' יתרים אחד עבה וב' דקין ומתחברין הג' מיתרים למעלה מן הקרסול לפיכך אם נחתך א' מהן העב ונשארו הב' דקים או אם נחתכו הב' הדקים ונשאר היתר העב בבהמה מותר ואם נחתך העב ואחד מן הדקין או רוב כל אחד ואחד הוא הנקרא חתוכת צומת הגידין והיא טרפה וכל זה אם נחתכו המיתרים והם ניכרים בעגל לפי שהם לבנים ובענפיהן שהן ג' אבל נחתך הרגל דרך משל למעלה מענפי המיתרים ר"ל בגוף העגל הרי היא כשירה ואל תתמה היאך תחתוך צומת הגידין והיא טרפה ואם נחתך הפרק שבו צומת הגידין הוא מותרת לפי שחתיכת היתרים אינה חתיכת העגל שזו ממיתה וזו אינה ממיתה והוא מה שאמרו אין אומרים בטריפות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן וחיה והותכה מכאן ומתה ואותן הגידין המקיפין רגל העוף שהן דומין לאלו היתרים וכבר זכרנו אותן בפרק שלפני זה הן ט"ז ואם נחתך רוב אחד מהן טרפה כמו שזכרנו וג"כ הדין הזה בפרק הזה מחמת מה שאמר שחיטתו מטהרתו לאותו אבר כמו שנאמר בעובר שחיטת אמו מטהרתו :

השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש היפה כו' : דף עז

השליא הזאת והוא הכיס שבתוכו יהיה עובר ההוא חשוב כזבלין וכמותרות ולפיכך א"ט מטמא כמו שמטמאת הנבלה אם היתה השליא הזאת שליית נבלה ואין השליא הזאת נטמאת כמו שמתטמאין האוכלין אלא א"כ חישב עליה לאוכלה לפי שכל מה שאינו ראויה לאכילה אצל ההמון אין מטמא כמו שמטמאין האוכלין עד שיחשב לאכילה כמו שיתבאר במסכת טהרות ובמסכת עוקצים · וידוע שאינו מתקדש בבכורה אלא הזכר ולא כל זכר ג"כ לפי שאם היה אותו זכר משונה ממינו בצורתו אינו קדוש כמו שיתבאר במסכת בכורות והשליא הזאת אפשר שהיא שליית זכר או נקבה ואפילו אמרנו שהוא זכר שמא אינו קדוש בבכורה ולפיכך מותר לו שישליכנה לכלבים אבל אם היתה בהמת קדשים והפילה שליא הרי זו תקבר לפי שכל מה שתלד זכר או נקבה הרי קדוש כמו שיתבאר בתמורה :

פרק חמישי

אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בחוצה כו' : דף עח

כבר ביאר לך בתחלת המאמר שאיסור אותו ואת בנו נוהג במוקדשין הוא מה שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה וגו' וסמוך לו ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד וידוע שאותו ואת בנו אם שחטו אותם שני בני אדם ביום אחד שהאחרון חייב מלקות ויודע הוא שמה שאמר בכל הענינים האלו חולין וקדשים רוצה לומר חולין וקדשים שהוא אחד הנשחטים חולין והשני קדשים: ומה שאמר מבפנים ובחוץ רוצה לומר ששחט אחד מהן תוך העזרה והשני חוץ לעזרה: ואחריו רוצה לומר ההקדמה והאחור כמה שאמר בכל ההלכה הזאת כגון זה שאמרו קדשים וחולין בחוץ ר"ל שאחד משניהן קדשים והוא הנשחט בתחלה בחוץ והאחד חולין אחריו בעזרה וכן תבין זה בכולם · ודע שאינו מסכים בכל הדברים הנאותים הנולדים בענין זה ולא זכר אותו ואת בנו אלא מפני שהן שוים ומקום השחיטה משונה אם יהיו משונה ומקום שחיטתן שוה בפנים או בחוץ ונשאר מן הדברים הנאותים האלו חולין וקדשים בחוץ ובפנים חולין וקדשים בפנים ובחוץ וקדשים וחולין בחוץ ובפנים וקדש"ס וחולין בפנים ובחוץ ודין כולם יתבאר לך אם תהיה זכור לד' עקרים האחד שאותו ואת בנו אם נשחט אחד מהן ונשאר השני והיה הנשאר ההוא קדשים הרי הוא מחוסר זמן ואינו מותר לשחיטה עד מחרת אותו היום והעובר ושחטו חייב מלקות משום אותו ואת בנו בין ששחטו בפנים או בחוץ לפי שאינו חייב כרת על שחיטתו מפני שאינו ראוי להקרב בפנים כמו שביארנו בפרק האחרון מזבחים והענין שחייבו מלקות אחד משום אותו ואת בנו ולא נתחייב שתי מלקיות לפי ששחט מחוסר זמן שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה הא קודם זמנו לא ירצה בפנים ר"ל שהקריב מחוסר זמן והמקריב מחוסר זמן אינו חייב עליו מלקות והעיקר בידינו לאו הבא מכלל עשה עשה כמו שביארנו בתחלת מכות והוא מה שאמר הנה למחוסר זמן שהכתוב נתקן לעשה והעיקר הב' שהשוחט קדשים בחוץ חייב כרת על מנת שיהא ראוי להקרב בפנים כמו שזכרנו בסוף זבחים והעיקר הג' שהשוחט חולין בפנים אסור לאוכלן לפי שחולין ששחטו בעזרה אסורה בהנאה כמו שביארנו בשני מקדשים אבל אינו חייב מלקות והעיקר הד' שכל מחוייב כרת לוקה כמו שביארנו בתחלת מכות וכשיעלו בידך ד' העיקרים האלה יתבארו לך כל המצות האלו שנאמר בהן דין הנשחטים והשוחטין וכן יתבאר לך דין המצות שנמרנו ענין חלוקה:

חולין וקדשים בחוץ הראשון כשר ופטור והשני כו' : שם

רבי שמעון אינו חולק על מי ששחט פרה אדומה או עגלה ערופה שהוא חייב משום אותו ואת בנו הואיל והמן לפי שאין באמרנו על זו שהיא עגלה ערופה או פרה אדומה דין השחיטה משתנה והוא מה שאמר פרת חטאת ועגלה ערופה אינו משתנה אבל בשור הנסקל חולק רבי שמעון ואמר הואיל ונגמר דינו לסקילה אין שחיטתו שחיטה: ומה שאמר השוחט לעבודת כוכבים אינו רוצה לומר שאם שחט הראשון לעבודת כוכבים והשני לעצמו שהוא חייב משום אותו ואת בנו לפי שזה ברור מאד אבל דברו על מי ששחט הראשון לאכילה והשני לעבודת כוכבים שהוא חייב על השני משום אותו ואת בנו ולא יהיה זה אלא כשהתרו בו משום אותו ואת בנו ולא התרו בו משום עבודת כוכבים שאם התרו בו משום עבודת כוכבים חייב סקילה וקם ליה בדרבה מיניה כמו שביארנו בשלישי מכתובות · והמעקר הוא שמעקר הסימנים ולא ישחטם שהוא כמו שהרג בחנק או בטריפה וכל זמן שיעקר ואפילו אחד מן הסימנים קודם שחיטה הרי הוא נבילה בין בעוף בין בבהמה וזה העיקור הנזכר בה' דברים המפסידים את השחיטה והעיקור אינו אלא מצד הראש רצה לומר שיעקרו מן הטבעת שבה מחוברים הסימנים ואין הלכה כרבי שמעון :

השוחט ונמצאת טרפה השוחט לעבודת כוכבים כו' : דף פא ע"ב

שנים שלקחו פרה ובנה איזה שלקח ראשון כו' : דף פב

שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג שמונים כו' : שם

בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו כו' : דף פג

סבת זו מבוארת לפי שידוע שבני אדם אין לוקחים בהמות באלו הימים אלא לשחוט באותו היום: וענין רווח שיהא שהות ביום לפי שפעמים לוקח אותו לשוחטו למחרת וא"צ להודיעו אבל אם ראה אותו נחפז והוא קונה בידוע שישחוט עכשיו ולפיכך הוא נחפז לקנותו עכשיו וכבר ידעת שרבי יהודה מפרש הוא לדברי חכמים ודבריו אמת :

בארבעה פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כו' : שם

ענין דין זה הוא כמו שאני אומר והוא שאם נתן לקצב דמי הבשר וקבלו ממנו כופין הטבח שישחוט אותה הבהמה ויתן לקונה בשר בדמי הדמים שנתן לו ואין הטבח יכול לומר הא לך מעותיך ואני אקבל מי שפרע שאין אתה קונה הקנין עד שתמשוך הבשר כמו שזכרנו בקדושין לפי שעיקר הדין דבר תורה מעות קונות וחכמים אע"פ שתקנו משיכה קונה כדי שלא יאמר לו נשרפו חטיך בעליה כמו שביארנו במקומות ממציעא ובתרא ובארבעה פרקים אלו העמידו דבריהם על דין תורה :

יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך כו' : שם

כל זה מבואר וראוי שתדע שאין חוששין באותו ואת בנו אלא באם בלבד אמרו אותו ואת בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו ואין דין זה חל אלא על שלשת המינים הללו בלבד רוצה לומר הבקר והצאן והעזים :

פרק ששי

כסוי הדם נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני כו' : ע"ב

אין הפרש בין קדשי מזבח ובין קדשי בדק הבית אם עבר אדם ושחטן אינו חייב בכסוי וכבר ביארנו שהכוי בריה בפני עצמו ולא הכריעו חכמים אם מין חיה הוא אם מין בהמה לפיכך אם יכסו דמו בי"ט ידמה שהוא חיה ויבאו לאכול חלבו ולפיכך אין מכסין את דמו עד למוצאי י"ט :

השוחט ונמצאת טרפה והשוחט לעבודת כוכבים כו' : דף פה

ר"מ אומר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה וחכמים אומרים לא שמה שחיטה והלכה כחכמים :

חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותם כו' : דף פו

מה שאמר פטורים מלכסות הוא ג"כ דעת ר"מ אבל חכמים אומרים חייבין לכסות דם העוף או החיה ששחטו וכן אין שוחטים אחריהן אם קדם שום אדם ושחט אותו ואת בנו לפי ששחיטתן ספק ואפשר ששחיטתם גמורה וחייבין לכסות בעוף ואסור לשחוט אחריהן בהמה ואפשר שהיא נבילה ואין חייבין לכסות בעוף ומותר לשחוט אחריו כמו שזכרנו ולפי שהוא ספק החמירו חכמים אבל אבל ר"מ שחיטתן בינן לבין עצמן נבילה לכל דבריה בין לקולא בין לחומרא ולפיכך אומר אין מכסין אחריהם לקולא והלכה כר"מ :

שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן כו' : ע"ב

שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות כו' : דף פז

הכל מודים שאינו מברך אלא ברכה אחת על דם החיה והעוף : ומה שאמר כסהו הרוח חייב לכסות ר"ל אם נתגלה אחרי כן כדי שלא תדמה שהוא כאילו כסהו ונתגלה שהוא פטור מלכסות אבל אם כסהו הרוח ונשאר מכוסה פטור מלכסות ואין הלכה כר' יהודה :

דם שנתערב במים אם יש בו מראית דם חייב כו' : ע"ב

מה שאמר בדם החיה רוצה לומר בחיה טמאה לפי שאם היתה טהורה הכל מסכימים שחייב לכסות וענין מה שא"ר יהודה אין דם מבטל דם שאם היה דרך משל אותו [דם] העוף משקל גרגיר ונתערב עמו כמה לטרים מדם הבהמה לא בטיל דם העוף אלא מכסה הכל וכבר ביארנו בשמיני מזבחים שאין הלכה כר' יהודה :

דם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות אמר רבי יהודה כו' : שם

כבר ידעת שרבי יהודה מפרש דברי חכמים והלכה כמותו :

במה מכסין ובמה אין מכסין מכסין בזבל הדק כו' : דף פח

אל יקשה בעיניך מה שאמר רשב"ג בעיקר הזה שמסר שהסיד והחרסית ומגופת האבנים ולבינה אין מגדלין צמחים לפי שענין מה שאמר וכוונתו הוא שהדבר שהיה בתחלתו מגדל צמחים מכסין בו אע"פ שנשתנה שמו מצד מלאכה שנעשית בו וכבר ביארנו לך שהעיקר שבידינו אין למדין מן הכללות הלא תראה שנסורת העץ הדקה וכן נעורת של פשתן מותר לכסות בהם אע"פ שאין מגדלים צמחים לעולם ודע שכל מה שתקראהו תורה עפר מכסין בו ולפיכך מותר לכסות באפר כל דבר שנשרף ואפילו בגדים או בשר הואיל וקרא הכתוב אפר הפרה אדומה כמו שנאמר מעפר שריפת החטאת וכן שפיית הזהב בלבד מכל המתכות הניתכות באש שנאמר ועפרות זהב לו ודע שהמתכות שאינן נתכות כגון הכחל ואבן התכלת שקורין אותו בלשון ערב לאזור"י ובלע"ז לפי"ד לאזולי"י וזרניך שהוא בלע"ז אורפימנ"ט מכסין בהן אבל הנגר שנקרא בלע"ז וירדי"ש והאלבאין שנקראין בלי"ד בלע"ז והדומה להן אין מכסין בהן מפני שהן כשפיית הנחשת והעופרת השובין וכבר זכרנו ששפיית כל המתכות אין מותר לשחוט לתוכן אלא הזהב לבדו וכל אלו הענינים מקובלים יש מהן שיש להן רמז בכתוב ויש מהן שאין לו רמז אלא קבלה :

פרק שביעי

גיד הנשה נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא כו' : דף פט ע"ב

מה שאמר ובמוקדשין ואפילו עולה ששורפין אותה על גבי המזבח מוציאו ומשליכו על האפר המתוקן באמצע המזבח והוא הנקרא תפוח · ומה שאמר מפני שאין לו כף רוצה לומר אין לו כף ירך דומה לשל אדם שהוא עגול ואם יזדמן מין עוף או אחד מאיזה מין שיהיה שכף ירכו עגול הרי זה גיד הנשה שלו אסור ומה שאמר חלבו מותר רוצה לומר חלב גיד הנשה והוא שמנונית שלו וזהו לדברי הכל אבל אמרו ישראל קדושים הן ונהגו בו איסור רוצה לומר בשמנונית של גיד · ושליל הוא העובר הנמצא בגוף קודם שלמותו ואין הלכה כר"מ ולא כרבי יהודה:

שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכו כו' : דף צג ע"ב

הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו רבי יהודה כו' : דף צו

זה שנתן הירך לעובד כוכבים היה בפני ישראל ולא ח"ו שמא יטול מאותו הירך ישראל זה שנתן בפניו ויעבור על גיד הנשה ויאכלנו לפי שהירך שלמה ומקומו ניכר ומכירו הישראל ואין הלכה כרבי יהודה :

האוכל מגיד הנשה כזית סופג ארבעים אכלו ואין כו' : שם

אין אסור מן התורה אלא מה שעל הכף בלבד ושאריתו וירכתו אסור מדרבנן לפיכך מי שאכל כזית מן הגיד שעל הכף לוקה מדרבנן ואין הלכה כרבי יהודה :

ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן כו' : ע"ב

מה שאמר כבשר בלפת רוצה לומר שיתן בו טעם בכדי שימצא טעמו בחיך כמו שימצא אדם טעם הלפת המבושל בבשר לפי שהבשר נותן טעם בלפת יותר משאר צמחים :

גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו כו' : שם

דע שעיקר בידינו אין בגידין בנ"ט ואפי' נתבשלו גידים הרבה עם מעט מן הבשר לא נאסר אותו בשר אלא שמנונית שלו אסורה בנ"ט אם נתבשלה עם שאינה מינה רוצה לומר עם גיד הנשה אבל אם נתבשל הבשר עם שמנונית גיד הנשה משערין באחד מששים וכן הוא הדין בשמנונית נבלה ודג טמא או החלב בעצמו הכל באחד וששים לפי שהעיקר מין במינו באחד וששים ובשאינו מינו בנ"ט ואם אין שם עובד כוכבים שיטעום אותו דבר יחזור הדין באחד וששים וכבר בארנו העיקר הזה באר היטב בסוף מסכת ע"ז תעיין אותו שמה וכבר נתבאר לך כי מה שאמר למעלה ירך שנתבשל בה גיד הנשה נבדקת בנ"ט נדחה ואינו נבדקת אלא באחד וששים בשמנונית הגיד וכן ירך שצלאה וגיד הנשה בתוכה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד ודע שכל מה שאנו משערין אותו בששים או במאה ומאתים כמו שנתבאר בערלה ואנו מתירין אותו *) מעט מפני מיעוט הדבר האסור אין עושין כן אלא כשאין הדבר האסור עומד בעינו אבל אם היה כגון חתיכה בין החתיכות שנמצאת בין הגידים והדומה לו הכל אסור עד שיסיר אותו הדבר האסור לו : קיפה שם כולל תבלין וכל מה שמרקחין בו התבשיל ודע שבשיעורים שאנו מטערים בששים נשער כל מה שבקדרה הבשר והירקות והמרק והתבלין ושמור וזכור זה תמיד :

נוהג בטהורה ואינו נוהג בטמאה רבי יהודה כו' : דף ק ע"ב

על דעת ר' יהודה מי שאכל כזית מגיד הנשה של בהמה טמאה חייב שתי מלקיות משום בהמה טמאה ומשום גיד הנשה ואין הלכה כרבי יהודה : ושים לבך על העיקר הגדול הנכלל במשנה הזאת והוא מה שאמר מסיני נאסר לפי שאתה הראית לדעת שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היום אין אנו עושין אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה לא שהקב"ה אמר זה לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו אוכלין אבמ"ה אינו מפני שהקב"ה אסרו [אותו] לנח אלא לפי שמשה אסר עלינו אבמ"ה במה שצוה בסיני שיתקיים איסור אבמ"ה וכמו כן אין אנו מלין מפני שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שהקב"ה צוה אותנו ע"י משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו ע"ה וכן גיד הנשה אין אנו הולכים אחר איסור יעקב אבינו אלא מצות משה רבינו ע"ה הלא תראה מה שאמרו תרי"ג מצות נאמרו לו למשה מסיני וכל אלו מכלל המצות :

פרק שמיני

כל הבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר כו' : דף קג ע"ב

העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל כו' : דף קד ע"ב

כבר בארנו במקומות מנדרים שהעיקר שעליו סומכים בנדרים הלך אחר לשון בני אדם אבל בזמן שחברו המשנה היו עושין שהנודר מן הבשר אסור ואפילו בבשר דגים ואין מותר לו זולתי בשר חגבים ומה שאמר בכאן מותר בבשר דגים על מנת שיהא שם ענין מורה על שהוא לא נשבע אלא על בשר בעלי ארבע רגלים וכבר נתבארו דוגמות רבות בענין זה בשביעי מנדרים ור' יוסי אינו חולק על ת"ק אלא שרצה המחבר להודיענו כי מה שנזכר למעלה מחלוקת ב"ש וב"ה סוף דברי ר' יוסי והלכה כב"ה והטעם מפני הרגל עבירה :

*) נ"ל טעם

צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד כו' : דף קז ע"ב

מה שאמר רשב"ג אינו אלא באכסנאין שאין מכירין זה לזה ואין להם שייכות וקירוב אבל עם אלו כדי שיושים ידו למה שאכל חבירו והלכה כרשב"ג :

טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן כו' : דף קח

הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו כו' : דף קט

המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו כו' : דף קיג

כחל ידוע ודינו כפי מה שאומר והוא שכל זמן שקרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר לבשלו לכתחלה עם הבשר ואם בשלו בלא קרע לבדו ג"כ הוא מותר והוא מה שאומר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ואם בשלו בלא קרע עם בשר אחר משערין אותו בששים אמרו כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור וידוע שבשר בחלב מין בשאינו מינו ולפיכך משערין אותו בנ"ט ואם אין עובד כוכבים מצוי הרי אי אפשר לבדוק הטעם כגון הכחל עם הבשר ולפיכך משערין אותו כפי העיקרים שבארנו בסוף מסכת ע"ז ומה שאמר בלב לא קרעו אינו עובר עליו אבל אסור באכילה ואין מותר לאוכלו עד שיקרענו ויוציא מה שבתוכו מן הדם : ומה שאמר אינו עובר עליו בלא תעשה רוצה לומר אינו בא לידי לא תעשה לפי שבשר עוף בחלב עצמו מדרבנן היא כמו שיתבאר :

בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה וכו' : שם

דעת ר' עקיבא שחיה ועוף אסור לאוכלן בחלב מדרבנן ומותר לבשל לפי שלא אסר הכתוב אלא בישול בהמה טהורה ודעת ר' יוסי הגלילי שבשר חיה אסור לבשלו בחלב מן התורה כמו שיתבאר מתוך דבריו ובשר עוף מותר לבשלו בחלב ואפילו מדרבנן לפי שאינו מודה בגזירה זו והלכה כר"ע :

קיבת עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה המעמיד כו' : דף קטז

הקיבה ידוע וכבר ביארנו במסכת ע"ז שפסקו ההלכה שקיבה היא כמו הזבל ומותרת ומותר להעמיד החלב לכתחלה בקיבת עובד כוכבים ובקיבת נבלה מפני שהיא פירשא בעלמא ודע שאין מותר לכתחלה להעמיד החלב בעור קיבת שחוטה ואם עבר והעמידו רואים אותו בנ"ט כשאר כל בשר בחלב ואם לא היה עובד כוכבים מצוי משערים אותו בששים כמו שזכרנו ולא נאמר הכל הולך אחר המעמיד שהמעמיד עצמו מותר בעינו לפי שהוא בשר שחוטה והאיסור שנתחדש בו הוא מצד התערובת בלבד אבל חלב שהעמיד בעור נבלה אותה גבינה אסורה ואין טועמים אותה לפי שהדבר המעמיד אסור בעצמו והכל הולך אחר המעמיד וזו היא סבת איסור גבינות העובדי כוכבים כמו שבארנו שם :

חומר בחלב מבדם וחומר בדם מבחלב חומר כו' : שם ע"ב

כל חלב לה' אמרו לרבות אימורי קדשים למעילה רוצה לומר למי שנהנה בהן בשוה פרוטה מעל כמו שנתבאר במעילה וכן אם היה אותו החלב נותר חייבים עליו משום נותר וכן אם אכל אותו אדם טמא חייבים עליו משום טמא וכן אם נתפגל הזבח כמו שנתבאר בשני מזבחים מי שאכל מחלבו חייב ודם קדשים נאמר בו ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה וא"א שיהיה דם קדשים פיגול לפי שהוא בעצמו מתיר ואין מי שיתירנו כמו שנתבאר ברביעי מזבחים ונאמר עוד בדם מיעוט אחר והוא מ"ש ואני נתתיו לכם ונאמר מיעוט שלישי והוא שנאמר כי הדם הוא הנפש וגו' ר"ל שהוא עומד כמות שהוא אין איסור אחר נוסף עליו אמרו חד למעוטי ממעילה וחד למעוטי מטומאה וחד למעוטי מנותר וכבר נתבאר שהאוכל דם קדשים באיזה ענין שיהיה אינו חייב לעולם כרת אחר יותר על כרת של דם ודע זה :

פרק תשיעי

העור והרוטב והקיפה והאלל והעצמות כו' : דף קיז ע"ב

כבר זכרנו התנאי בשלישי מזבחים שרוטב הוא מרק וקיפה התבלין והאלל הוא הבשר הנשאר בעור כשמפשיטין הבהמה וגידים שם נופל על הגידים הדופקים ועל שאין דופקים ועל הקשרים ועל הקרומים והמיתרים והעצבים וביארנו שם כי מה שאמר קרנים וטלפים רוצה לומר המקומות הלחים כשחותכים אותו מן החי מבצבץ הדם ממקום החתך וכן בכאן ע"פ התנאי הזה בעצמו : וענין מצטרפות שמצטרפין קצתם אל קצתם וכשיצטרף מכל אלו ומן הבשר כבילה ויהיה טמא שיהיה מטמא זולתו לפי שכבר זכרנו פעמים שהאוכלים טמאים אינן טמאים ואינן מטמאים זולתן מן האוכלים אלא אם היו אותן האוכלים טמאים שמטמאים זולתן כביצה ועוד נבאר עיקר הזה במקומו בתחלת מסכת טהרות : ומה שאמר אבל לא טומאת נבילות לפי שכזית מן הנבילה כמו שידעת יטמא במגע ובמשא ואם היה כזית מאחד מאלו הדברים או הוא פחות מכזית מן הנבילה ואחד מאלו השלימו לכזית הרי זה אינו מטמא כמו שמטמאה הנבילה : ומה שאמר רבי יהודה המכונס רוצה לומר אם כנסו ואין הלכה כר' יהודה · ומפני מה אין מטמאין משום נבלה ומטמאים משום טומאת אוכלים צריך לראיות רבות והוכחות ועוד תמצא אותן מסודרות בסדר טהרות אבל שמע העיקר הגדול שהוא יסוד לאלו הדינין נאמר בטומאת נבלה הנוגע בנבלתה ואמר בסיפרא בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות לא בגידים ולא בקרנים ולא בטלפים עד שיגע בבשר עצמה ונאמר בטומאת אוכלים מכל האוכל אשר יאכל כל מה שראוי לאכילה כמו שיתבאר במקומו ומה שהתנה שיהא השוחט ישראל ואפילו שוחט לעובד כוכבים ושחטת הבהמה טמאה לפי שבהתחבר כל התנאים תטמא טומאת אוכלין בלא מחשבה ובלא הכשר כפי העיקרים שאני עתיד לבאר בשלישי מעוקצין :

אלו שעורותיהן כבשרן עור האדם ועור חזיר כו' : דף קכב

הספרת הגמל ידועה ומה שאמר הרכה רוצה לומר כל זמן שהן רכות ולא נתקשו עדיין ושיעור זה כ"ז שלא נתן עליו משאוי ור' יהודה אומר כמו שהתוגדה עורה חלוק מבשרה כן הלטאה*) ולא נאמר בעורותיהן כולן בשיעור אחד בקושי וברוך : וכדי עבודה שילך עליהן ברגלים בשיעור זמן מהלך שבעה מילין מהלך בינוני ומה שאמר שעור האדם לא יטהר לעולם ואפילו עבדו הוא דרך כבודו של אדם כדי שלא יהנו בעורו ולא ישתמשו בו בשום דבר ורבי יוחנן דעתו שמשנה שרצים כולן עורותיהן חלוק מבשרם וחולק על חכמים שאומרים שארבעה מהן עורותיהן כבשרם ואין הלכה כר' יוסי ולא כרבי יהודה ולא כר' יוחנן בן נורי :

המפשיט בבהמה ובחיה בטהורה ובטמאה כו' : דף קכג

אמרו בנבלתה ולא בעור ולא בעצמות וכו' יכול אפילו בשעת חיבורן ת"ל טמא וכפי העיקר הזה נאמר בכאן שמפשיט בהמה אם קרע העור מזנבה ועד צוארה והתחיל להפשיט העור מגב לצואר שכן היו מפשיטים אליהן כשהיו רוצים לעשות מן העור מצע לשבת עליו וזהו הנקרא שטיח וקודם שיפשיט ממנו כדי אחיזה היא חיבור ואם הפשיט ממנו כדי אחיזה ושיעורו שני טפחים אינו חבור ואם נגע אדם בשני טפחים הללו או יותר ממה שנפשט אינו מטמא אם היתה הנפשטת נבילה ואם היתה שחוטה ונגע אדם דרך משל בעור הזה שיש בו כדי אחיזה אין הבשר מטמא וזה ענין מה שאמר להטמא ולטמא בכל מה שאמר בו חבור או אינו חבור : והמלאכה השניה בהפשטת הבהמה מה שקורע העור בין ב' הרגלים מרגל לרגל ואח"כ חותך מכל צד בסכין או בידו עד שיצא כל העור שלם בהקפו וכך מפשיט מי שרוצה לעשות העור חמת לפיכך אומר שהוא חבור עד שיוציא את כל החזה : והמלאכה השלישית בהפשטה והוא זר מאוד שיוציא הכבש כולו על מקום רגלו בלבד וזה הנקרא מרגיל מן רגל ומוציא העור כלו שלם אין בו חתך ולא קרע עד שאם תקשר מקומות הרגלים מן העור ומקום הצואר ותפח בו ינפח כולו וכן מפשיטין אלינו הרוצים לעשות ממנו כלי להכניס בו מים ואמר שזה חבור עד שלא ישאר בו כלום מהבשר ואע"פ שהופשט העור מהבשר :

עור שיש עליו כזית בשר הנוגע בציב היוצא כו' : דף קכד

ציב הוא חוט דק שנתפשט מן העור הסמוך לבשר · ושערה שכנגדו שערו שבשטח העור כנגד הבשר : וקיסם הוא עץ דק כמין פלך כוש או כרכר : ופירוש תחובין מנוקבים רוצה לומר שמנקבין באותו העץ שלק ומכניסו בהן והלכה כר"ע וחכמים :

קולית המת וקולית המוקדשים הנוגע בהן כו' : דף קכה

קולית הוא כל עצם שיש בו מוח והוא סתום בשתי קצותיו ומה שאמר מוקדשין רוצה לומר נותר מן המוקדשין שהוא מטמא כמו שיתבאר ומה שאמר מנין אף במשא הוא מדבר על קולית הנבלה אבל השרץ אין בו טומאת משא כמו שיתבאר בתחלת כלים :

*) יעב"ץ

ביצת השרץ המרוקמת טהורה ניקבה כל כו' : דף קכו ע"ב

ענין מרוקמת שיש בו כבר שרטוט תואר בעלי חיים ואבריו בתוך הבילה כדכתיב אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ והויות העכבר בלבד מן האדמה עד שימצא קצתו בשר וקצתו עפר וטיט והוא ענין מפורסם מאד אין מספר לרוב המגידין לי שראו זה אע"פ שמציאות בעל חיים כזה דבר מתמיה ולא נודעת בו טענה בשום פנים :

האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין כו' : דף קכז

מדולדלים תלוים כאילו אינו מן הבהמה וזה על מנת שיהיו בענין שא"א שידבקו ולא שירפאו בשום פנים וכבר זכרנו פעמים שהאוכלים אינן מתטמאין אלא אחר הכשר וכבר זכרנו בפ' השני מהמסכתא הזאת שאם שחטה בהמה ויצא ממנה דם הוכשר בשרה באותו הדם וכבר נתבאר בששי מעדיות שאבמ"ה טמא ובשר הפורש מן החי אינו מטמא ובשר הפורש מאבר מן הנבלה מטמא בכזית וזהו ההפרש שבין אבמ"ה ואבר מן הנבלה ולפיכך הפורש מאבר מן הנבלה מטמא ואמר כשתמות הבהמה והי'ה בה הבשר מדולדל בכדי שא"א שידבק צריך הכשר ואז יטמא טומאת אוכלין הואיל והוא בשר מן החי שאינו מטמא משום נבלה ומה שאמר ר"ש מטהר ר"ל הבשר הזה המדולדל (אם) כשתמות הבהמה שעליה אמר ר"מ אם הוכשר יטמא אומר ר"ש שאינו נטמא כל עיקר שנאמר מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים לפי שהוא דבוק בבהמה והלכה כרבי מאיר בכולן :

האבר והבשר המדולדלין באדם טהורין מת כו' : דף קכט ע"ב

כבר נתבאר בששי מעדיות שאבמ"ה כזית בשר הפורש ממנו או עצם כשעורה הפורש ממנו טהור ואמנם מטמא כולו ושאבר מן הנבלה כזית בשר הפורש ממנו או עצם כשעורה הפורש ממנו טמא ור"ש אומר שבשר הפורש מאבר מן המת ג"כ טהור וכן עצם כשעורה הפורש ממנו ואין הלכה כרבי שמעון :

פרק עשירי

הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בארץ כו' : דף קל

הראייה מן אותם שהוא מיעוט לאלו והוא שמקים לעניינים אחרים רוצה לומר חזה ושוק :

כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדישן ונפדו כו' : שם

כל הענין הזה מבואר [ונגלה] ועוד יתבארו דיני כל עיקר מאלו הדינים ופירושו בפ' ב' מבכורות :

בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כו' : דף קלב

הבכור הזה הוא שהגיע ליד הכהן מפני שהבכור הוא של כהן כמו שנתבאר בהקדמת הסדר הזה ונפל בו מום ברשות הכהן ומכרו לישראל שאין הבכור זה חייב מתנות כל עיקר אח"כ נתערב אצל ישראל עם אחרים והרי דינו כפי מה שזכר · ומה שאמר פטור מן המתנות רוצה לומר השבח לפי שהעיקר בידינו הדין עם השבח והוא הנקבע במתנות ואפילו היה כהן מוציאים אותם מידו ונותנין אותם לזולתו : ומה שאמר צריך שירשום הוא שירשום חלקו ומתנתו ויניח המתנות במקומותן ואם התנה בעיקר השותפות שאינו משתתף עמהם במתנות אלא שהן עומדים במקומן אינו צריך שירשום :

גר שנתגייר והיתה לו פרה נשחטה עד שלא כו' : דף קלד

זרוע היא היד הימין וכבר נתבאר לך מגבול היד וממה שביארנו על הארכובה למעלה מב' פרקים נוטל הכהן האחד הוא המפורסם אצל בני אדם שהוא רגל הנמכר עם הראש בבהמה דקה והפרק שלמעלה ממנו והוא הנקרא אצל העם זרוע ונמכר עם הבשר ודע שהלשון עם שני הלחיים תחשב היא מכלל מתנות כהונה וכתבה הגמרא א"ל רבא לשמעיה זכי לי מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא ודע שהמתנות האלו נותן למי שירצה ואע"פ שלא יגיעו לידו לפי שאין בהן קדושה ונותנים אותו ג"כ לכהנת והבעל אוכל בשביל אשתו כשהיא כהנת ואין הלוי חייב לתת מתנות ואם לא נזדמן כהן במדינה נוטל אותן השבח לעצמו בדמים ונותן הדמים לכהן · והכלאים חייבים במתנות ג"כ ואם עבר השוחט ולא נתן מתנות כהונה לא נאסר הבשר באכילה אבל חייב נדוי כפי מה שכתוב בגמרא ואין מותר לקנות ממנו המתנות כדי שלא תחזיק ידיו על הגזל ואם עבר הטובח וקנה אותו אינו נאסר באכילה לפי שעיקר בידינו שמתנות כהונה נגזלות אין הכהן רשאי לתבוע אלא לטבח לא למי שיאכל ולפי דעתי זהו לענין הדין ממי מוציא הדמים אבל אכילת המתנות האמתיות בעצמן מ"מ הוא גזל ואיני רואה שום צד להתיר זה לכתחלה · וראוי שתדע מה שאמרו מתנות כהונה אינן נאכלות אלא צלי ואינן נאכלות אלא בחרדל כדי שיהיו חביבים אצלם כדרך שהמלכים אוכלים · ואמרו ונתן לכהן ונתן ולא שיטול מעצמו לפי שאין מותר לו לגזול בעצמו וליטול מתנותיו ואין ראוי לנו להאריכו לכך : ואמרו הזרוע לאחד הקיבה לאחד לחיים לשניים ואם היו מתנות שור מחלקים אותן · לפי שאין מותר בכל מתנות כהונה לתתם לאיש אחד וכבר מנעו מזה מאד : וסובך של רגל שכנת הרגל רצה לומר ענפי המיתרים ואין הלכה כר' יהודה :

פרק אחד עשר

ראשית הגז נוהג בארץ ובחו"ל בפני כו' : דף קלה

פסק ההלכה שאינו נוהג אלא בארץ ומה שאמר אבל לא במוקדשים אין דעתו לומר קדשי מזבח לפי שזה מבואר שנאמר לא תעבד בבכור שורך ולא תגוז בכור לאך אבל רוצה לומר קדשי בדק הבית שנאמר גז לאך ולא של הקדש ואינו נוהג אלא ברחלים שנאמר גז לאך ונאמר באיוב ומגז כבשי יתחמם וצמר אחר זולתי צמר כבשים אינו ראוי למלבוש אצלם מפני שהוא קשה וצמר הכבשים הזכרים והנקיבות רך והוא שהיו לובשים אצלם ואמרו שהוא נותן לו לצורך מלבוש והראייה הזאת על דרך רמז כמו שידעת כבר כונתם כפי מה שבארנו בתחלת חבור זה ומה שאמר כל שהן יש לו שיעור והוא משקל ששים סלעים וכבר בארנו בתחלת קדשים שמשקל הסלע עשרים וארבעה דרכמונים מהדרכונים שמשקל מהן שש עשרה גרגרי שעורה והלכה כחכמים כמו שבארנו :

וכמה היא מרובה בש"א שתי רחלות כו' : שם

מה שאמר מלובן ולא צואי רוצה לומר שיתן לכהן שיעור שיהא בו אחר שיכבסנו וילבננו ה' סלעים לא פחות מזה והמשנה הזאת אינה מדברת אלא במי שיש אצלו שיעור הרבה מראשית הגז שהוא לא יתן לכל כהן ממנו פחות משיעור זה והרי זה כמו בסוף פיאה אין פוחתין לעניים בגורן כמו שבארנו שמה ושיעור ראשית הגז כמה הוא הרי הוא אחד מששים ממה שגוז וכבר אמרנו שהשיעור הקטן שחייב בראשית הגז משקל ס' סלעים ע"מ שיהיו מה' רחלות וע"מ שלא יגוז אחד מהה' רחלות פחות משתים עשרה סלע הנה נתבאר שראשית הגז לא יהא פחות ממשקל סלע :

פרק שנים עשר

שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל כו' : דף קלח ע"ב

אפשר שיהא זה במוקדשים כמו שאני אומר והוא שאם הקדיש עוף לבדק הבית והוא ברשותו ואח"כ עף ויצא מרשותו והיה מכירו ואח"כ מצאו רובץ על הביצים חייב להביא הכל ע"י גזבר שאינו נוהג במוקדשים זו היא הלכה שנאמרה בגמרא והיא שאפשר להיות וא"א זולתו כפי העיקר שבידינו שאין אדם מקדיש דבר שאינו ברשותו מוסיף על מה שנתבאר בפ' הזה · והורדיסיות מיוחסים אל הורדוס המלך שהוא התחיל לגדל יונים בבתים :

עוף טמא פטור מלשלח עוף טמא רובץ על ביצי כו' : שם

אמר רחמנא כי יקרא קן צפור לפניך וצפור שם נופל על העוף טהור בלבד שנאמר כל צפור טהורה : וקורא הוא עוף ידוע פרדי"ך בלעז והמין הזה רובץ הזכר מהן כמו שרובצת הנקבה ולפיכך נחלקו בזכר הקורא בלבד כמו שנמצא רובץ אבל הזכר מכל שאר מין הכל מודים שהוא פטור והלכה כחכמים :

היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב כו' : דף קמ ע"ב

שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה כו' : דף קמא

שלח מקור והמקור נופל על המעט וההרבה ולפיכך חייב מגד שהוא מקור לשלח אותה ואפילו אלף פעמים וכל ההלכה הזאת מבוארת :

הנוטל אם על הבנים רבי יהודה אומר לוקה ואינו כו' : שם

והמצות האלו ששם לא תעשה שניתק לעשה כבר ביארנו בתחלת מכות שכל זמן שלא קיים מצות עשה שבה לוקה לפי שהלכה כרבנן אבל מי שלקח האם וקצץ כנפיה עד שאינה יכולה לעוף ואפי' שלחה מכין אותו מכת מרדות ואח"כ מניחה אצלו עד שיגדל כנפים ומשלחה כדי לקיים עשה שבה כמו שביארנו :

לא יטול אדם אם על בנים אפילו לטהר את כו' : דף קמב

כל ענין זה מבואר ואין צריך פירוש כל עיקר :

סליק פירוש המשניות להרמב"ם ממסכת חולין

הגהות וחדושים על מסכת חולין מאת הרב הגאון וכו' מו"ה בצלאל רנשבורג זצ"ל

בראש פ"ב סימן ו ד"ה בעי רב פפא וכו' וכן שהם במיעוט סימנין וכו' אלא במידי דמנגלה ביה. נ"ב עיין דרישה סימן ל"ג ס"ק ד' ודוק ובחידושי ישבתי בענין אחר יעוש"ה : פ"ט סימן ח ד"ה אמר לי' אביי וכו' ורב אשי אמר אפי' שקל וכו' דסבר מתנות כהונה אין נגזלות כצ"ל :

בפי' המשניות פ"א משנה ד השוחט בשבת וכו' ההלכה זאת נתקשה וכו' ואמר השוחט בשבת אם היה שוגג ולפיכך שחיטתו כשרה ושמא תאמר ולמה לא. נ"ב דברי רבינו מבוארים דס"ל דבמזיד אסורה מטעם שחיטת מומר דס"ל בפעם אחת נעשה אפיקורוס וכן דעת הטור סימן י"א וכמ"ש הרב"י, שם וזה דוקא לדידן דקי"ל תמירא שבת כע"ז דמומר לחלל שבת הוי מומר לכה"ת כולה וכפרש"י דף ה ע"א וכן הוא בעירובין ס"ט ע"א האי תנא תמירא ליה שבת כע"ז ומדקאמר האי תנא משמע דלאו כ"ע הכי סברי ומיושב מה שמקשים לרמב"ם מאי פריך הש"ס דף ט"ו ע"א ונוקמי במזיד וכר"מ ולהרמב"ם הא במזיד אין שחיטתו כשרה וכן הקשה הרא"ש יוסף יעו"ש ולפמ"ש אתי שפיר דפריך ונוקמי כר"מ ובמזיד ולית לי' לר"מ דתמירא שבת כע"ז ואע"ג דלר"מ בלא"ה מומר לדבר אחד הוי מומר לכה"ת כולה ז"א דלא הוי רק חשוד ומהני אחרים רואין אותו ועיין כרתי ופלתי סי' י"א ס"ק ב' והנלע"ד כתבתי ודוק . ומה שמקשי' עוד לתירוצו של הרמב"ם פה מהא דקי"ל מקלקל בחבורה פטור תירץ מ"ו הגאון מוהר"ל פישלם ז"ל פטור אבל אסור מן התורה והבן ודו"ק : משנה י"ד החייב בשקדים וכו' פרס אדומה וכו' הנה עולה בידינו וכו' ואלו גולמי כלי עץ אין וכו' . מלת אין נמחק . ונ"ב כן כצ"ל : פ"ג משנה א אלו טרפות וכו' ושט יש לו וכו' רוב החיצונה ר"ל וכו' אם נפסק ממנה עגולה כשיעור סלע או יותר . מלות או יותר נמחק ונ"ב ויותר כצ"ל וכ"כ הכנה"ג סי' מ"ה בהגהת הרב"י אות כ"ג יעוש"ה : **סליק**

הגהות וחדושים על מסכת חולין מאת הג"מ מוהר"ר אליעזר ליפמאן פרינץ שליט"א מאמשטרדם.

דף ב ע"ב רש"י ד"ה גרידי. שלא קבל עליו טהרות כהן . עי' בספר ראש יוסף :

דף ז ע"ב גמ' מה' מצעדי גבר (כוננו) ואדם מה יבין דרכו צ"ל משלי כ' ומה שנדפס כנגדו תלים ל"ז הוא ט"ס :

דף ט ע"ב רש"י בד"ה ספק מים מגולים. ע' פרי חדש על י"ד סי' קטז וע' תוספות ירושלם וע' קונטרס אחרון לה' גלוי בס' שערי דמעה וע' תפארת ישראל פירושו על משניות תרומה פרק ח' אות כ"ג :

דף כ ע"ב גמ' אף אנן נמי תנינא . לי קושיא היא ע' מהרש"א ופי' רש"י : רש"י ד"ה תהני לה סכין כו' ואי קשיא לותביה . עי' מהרש"א :

דף כה ע"ב גמ' ת"ר שקדים המרים קטנים . ע' פי' רש"י ותוס' וע' פי' רש"י על עירובין דף כ"ח שפירש כמו תוספות דסכה וכע"ד נראה אליבא דדינא דאין חלוק בין פי' רש"י לפי' התוספות כי לפי שניהם לדברי האומר זה וזה לפטור אין חייבין במעשר כאין מתוקים ולד"ה זה וזה לחייב רק מתוקים קטנים פטורים אכן לפי פירוש רש"י יש ליישב לשון המשנה וזה אינו כפי פירוש תוספות דסכה וכפי' רש"י דעירובין שלשון החייב בשקדים המרים אינו ליישב אם שם פטורים או אם כולם חייבים והמשנה אינו בא כ"א להשמיענו דדבר הנוהג בזה פטור בזה וראי' לדבר שגם במשנה הקודמת גולמי כלי מתכות טהורין אינו אליבא דכ"ע עי' כלים פרק י"ב משנה ו' ר"ג חולק ואעפ"כ השיטה אינו מודיע לך את המחלוקת ועי' מעדני יו"ט פ' כיצד מברכין :

דף כז ע"א גמ' תתאלי בצוב ואטהר . אפשר משום ואטהר בא הכתוב השני ועי' בס' ערוך לנר נדה דף מ"ג :

דף כח ע"א רש"י ד"ה מאן תנא דלעיל דקתני נוחרו או עוקרו . עי' מהרש"א צ"ל מלק בסכין :

דף כט ע"א רש"י ד"ה חצי קנה פגום. עי' בס' עטרת שאול דף כ"ה ע"ב : שם גמ' תזבח . עי' תורה אור דברים י"ב. נראה שהוא ט"ס וצ"ל ויקרא י"ט כן נראה מפי' רש"י ועי' ילקוט ועי' בחידושי ש"ס לר' ישעי' ברלין ז"ל : **ע"ב** מסורת הש"ס דברים י"ב צ"ל בע"א :

דף לא ע"א רש"י בד"ה שאין לו קרנים. ברש"י כרי"ף השמיט תבות שמא יתלידו הסימנין וכן נ"ל נכון כי תלדת הסימנים ע"י הקרנים אינו במציאות :

דף לב ע"א רש"י ד"ה פשיטא. עי' בס' תורת חיים דלפי גירסת רש"י לאו מלתא דפשיטא היא :

דף לד ע"א בגמ' ובמס' הש"ס וברש"י ד"ה היאך לא נעשה אוכל עי' רש"ל. צ"ל עי' מהרש"א :

דף לו ע"א גמ' א"ר אושעיא מאחר שרבי וכו' . עי' תורת חיים : שם רב אשי אמר תולין. פי' בס' דמשק אליעזר ובמעשה רקח ובמרכבת המשנה ובס' לב ארי' שהרמב"ם פסק בב' מקומות שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף וכאן פסק תולין :

דף מב ע"א רש"י ד"ה קמ"ל. עי' בעטרת שאול ועיין לחם משנה פרק ב' מהלכות שחיטה :

דף נ ע"א רש"י ד"ה כי פליגי דאקשתא כו' רב הויא. צ"ל רב אוירא שבא :

דף נא ע"ב רש"י ד"ה לית לן בה דאפי' מלמעלה למטה שפיר דמי. עי' בית יוסף על הטור י"ד סי' נ"ח ד"ה ועוף שנחבט :

דף נב ע"א רש"י ד"ה בר זכאי. עי' סנהדרין דף מ"א ע"א ועי' סדר הדורות ערך בן זכאי :

דף נג ע"ב בעין משפט אות ה' מיי' פ"ה מהל' שחיטה הלכה י"ב . צ"ל הלכה ט' :

דף נז ע"ב שם אות א' מיי' פ"ג מהל' מאכלות אסורות. כל זה שייך לקמן בליסנא בתרא דאמר אמימר כדאמר רבינא :

דף נח ע"ב גמ' אבל יונאין במקום אחד וכלין . עיין בהלכות גדולות כלין משרש כלל דהדר מתערבי רשותייהו בהדי הדדי :

דף ע ע"א תד"ה מאי לאו כו' ובכל ענין קאמר. ר"ל כפירוש הקונטרס ודלא כדעת הרמב"ם עי' עטרת שאול : שם גמ' פשיטא דלא שבקינן רוכא. עי' בס' עטרת שאול ובספר לב אריה ובס' תוסן ישועות ותמצא תשובה נכונה בשם אליהו רבה בששה שטות גם בס' בית יעקב וקיקיון דיונה : שם בטליתו מהו . אינו כפי' רש"י וברמב"ם : **ע"ב** גמ' מדרב נחמן בר יצחק דר' יצחק צ"ל ר"ל צ"ל הכתוב וכל הולך על כפיו אלא בכל החיה למהלכי כפים בריה הוא דאתיא כר' יצחק אליבא דר' יוסי הגלילי :

דף עד ע"א גמ' בעי רב הושעי'. עי' תוספות ביצה דף ו' ע"א ד"ה וכי מה בין זה ועי' דברי חמודות לדף ל' ע"ב ס"ק ה' :

דף קכא ע"א רש"י ד"ה ואינה צריכה הכשר . עי' נדה דף נ' ע"ב ועי' בס' לב אריה : **סליק**

באור מלות הלועזיות שברש"י ותוספות ממסכת חולין

דף ד ע"א רש"י דקוריא, מחרוזות של לפריס רייס"ש בלע"ז (נעטץ):

דף ו ע"א לתת לתוך המורייס, דסופו לאכלו וכו' וכן לתת לתוך אלונתית פוויסו"ן שנותן מים ויין ושמן אפרסמון וכו'. עי' המתרגם ברכות ל' ב' ד"ה לקורייטי:

דף ז ע"ב חבטינהו, בנפה חבטינהו לנקותם וויכייר"א בלע"ז. עי' המתרגם שבת קל"ד א' ד"ה ליכפפיה בנפוותא: נוקף, נוגף אישופיי"ר בלע"ז. (אַנשטאָסען זיך פֿערלעטצען):

דף ח ע"א מברז, פויינ"ט בלע"ז (שטיך). וכן לועז סנהדרין ע"ו ב' ד"ה דברוזי מברז: **ע"ב** בליתא דפרתא למיכפריה, חתיכת בגד ישנה קשה אספר"א בלע"ז ויפה לקנח. (רויה האַרט) עי' לקמן י"ז ב' ד"ה דמיא לסאסאה: קרמא, קרום טיל"א בלע"ז (דאַז פֿעלל אָדער הייטכֿען, וועלכֿעס דיא איננערן טהיילע דעם קאָרפערס בעדעקט אָדער אומגיבט). עי' המתרגם ברכות כ"ה א' ד"ה קרמו: מפסיק, בין חלב לבשר והוא אותו קרום שאנו נוטלין מן הכסלים שקורין פלאנק"ש. (דיא פֿלאַנקען, דיא דיננונג צווישען דען ריפפען אונד לענדין):

דף ט ע"א ממשמשא, מנוי"ר. (בעטאַסטען, בעריהרען, אין דיא האָנדע נעהמען): מנקר, לשון נקבים קרו"ס בלע"ז (לאָך, האָהלונג), עי' המתרגם קדושין פ' ב' ד"ה נקורים:

דף יא ע"א פלי, פרטי"ר בלע"ז (טהיילען). ועיין רש"י סנהדרין ק"ח ב' ד"ה פאלי: דמתתאי פסק ליה, שמשפיל לאותה סמוך לזנב וכו' האחד פורש לצד עלס ימין האליה שקורין אנק"ש בלע"ז וכו' (היפֿטע):

דף יב ע"ב האלון, פרי הוא שקורין גלאנ"ד (אייכֿעל, פֿרוכֿט דעם אייכֿבוימס):

דף יג ע"א מפני הכנימה, כילונ"ש שכפולים ועדשים כמו ותהי הכנם (שמות ח' פ"ז). עי' לקמן ס"ז ב' ד"ה זיזין:

דף טו ע"ב במגל יד, רפס"א בלע"ז ויש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והאחת יש לה פגימות, נ"ל שרפ"א כמו שלועז בבילה ל"א א' ד"ה מגל. עי' המתרגם שם: מגל קציר, שקוצרין בה התבואה פלציל"א בלע"ז שפגימותיה נוטות כולן לצד אחת בשיפוע. עיין המתרגם בב"מ פ"ד א' ד"ה ומגל יד ומגל קציר: מגירה, סכין מלא פגימות וכו' בלע"ז סייג"א. (זאָגע): במוכני, גלגל שקורין טו"ר וכו' (דרעה-וואַללע, דרעהראָללע):

דף טז ע"ב בסמונא דאגמא, עשב הגדל באגמי מים וקרי ליסק"א וכשהוא יבש חדוד (הוא) וחותך ואין קסמין נבדלין הימנו: הוא העשב הנקרא בל"א (שווערטליליע) בעבור חדודו כמו שפי': זיג, קלי"ר בלע"ז כעין מראה שקורין מירלויי"ר. הראשון הוא (קלאַר, העלל, דורכֿזיכֿטיג)והשני(שפיעגעל, שפיעגעלגלאַז):

דף יז ע"א כתלי דחזירי, חזירים יבשים שקורין בקינ"ש. עי' המתרגם מגילה י"ג א' ד"ה כתלי דחזירי: **ע"ב** מרוח אחת, שאין לפנימה אלא שוקן א' והשני הוחלק במשחזת ואינה אוגרת אלא מסוכסכת הסכין והבשר ולשון סכסוך אנמשלי"ר בלע"ז כמו וסכסכתי מצרים במצרים (ישעיה י"ט ב'). עי' המתרגם שבת כ"א א' ד"ה מסכסכת: מחליש, אטינבז"ש בלע"ז כמו חשלי דודי (כתובות ע"ז א') וכמו דחשלי מנייהו כלי זיין (ע"ז ס"ז א'). רש"י פי' חלש כמו חשל ע"ד כבש וכשב ופעל חשל לשון ארמי הוא ונמצא בדניאל (ב' מ') מהדק וחשל ועניין רדידה הוא עי' רש"י שם וכן לועז רש"י כאן וצ"ל אטינוא"ר (מאַכֿט דיננע) עי' לקמן מ"ו א' ד"ה מרודד: דמיא לסאסאה, אריסט"א זקן השבלים שאינו חלק כך סכין שאין פיה חלק אבל פגם אין לה אספר"א בלע"ז. הבלע"ז הראשון הוא (דיא שפיטצע, אָדער דער שטאַכֿעל אַן דער אָהרע) עיין רש"י סוטה ה' א' ד"ה כסאסא דשבולתא, והב' הוא (רויה, אונעבען, ניכֿט גלאַטט):

דף יח ע"א שתהגור, אריסטי"ר נ"ל אריסטי"ר (אויפֿהאַלטען, העממען), וכן פי' רש"י תהלים ע"ו י"א שפירש תחגור לשון עכבה בלשון המשנה פגימת הסכין כדי שתחגור בו הצפורן ע"ש: **ע"ב** בחודא דכובעא, כמין כובע יש למעלה מן הקנה וכו' ומאמצעיתו ולמעלה הולך וכלה ונעשה חדוד כמין קולמוס שקורין הל"ס וכו'. זהו לשון אשכנז (האַלם) כידוע: חיטי, גלג"ך דומין לחיטין (דריזען). ונקראין ג"כ פולין בלשון התלמוד לקמן מ"ה ב':

דף יט ע"א לא חילק ידענא ולא בילק ידענא, לא כרבנן שמעתי דמיירי במחלק מבעת לשניס ולא כר' יוסי שמעתי דמיירי במבלק הסימנין דקריי"ר בלע"ז לשון מבולקה (נחום ב' י"א) (ענטפֿליישען, צערפֿליישען). ועיין רד"ק לספר ישעיה כ"ד א':

דף כ ע"ב בעיקרי בתים, קרו"ש בלע"ז. עי' לעיל ס' א' ד"ה מנקר:

דף כא ע"א ניטל הירך, ממקום חבורו בבוקא דאטמא (בקולית הירך) והלל שלה וכו' אבל כשניטל כל הבשר עד שנראית גופה של מקום החתך כעין חלל קייבדור"א בלע"ז (האָהלונג):

דף כה ע"א לשוף, לשפשף בדבר המחליקן ומלאלחן בעשב שקורין אשפריל"א (דאַז רייזאַרטיגע גלאַנצגראַז): אוזן, אנס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה וכו' (האַנדגריף, הענקעל): **ע"ב** לשוף, בשופינא לימ"א בלע"ז (פֿיילע): לגרר גרוסיי"ר (קראַטצען, שאַבען) והכלי שמגררין בו קורין (דער שאבער, דאַז קראַצווערקצייג פֿערשיעדענער קינסטלער אונד האַנדווערקער עטוואַס גלייך אונד עבען צו קראַצען אָדער צו שאַבען). והוסיף רש"י לפרש לשוף שייך בכלי ברזל, לגרר שייך בכלי זהב וכסף: לכרכר, בלעוריס שקורין ניי"ל. עי' המתרגם שבת י"ח א' ד"ה גפרית: פרט לעופות, כגון לפרכי גריפי"ן שעושין מהן כליס (דער גרייפֿגייער, דיא גראָסטע אַרט גייער אוים דעססען קלויען מאַן פֿערשיעדענע דינגע פֿערפֿערטיגען קאַן):

דף כז ע"ב רקק, גרביל"א שיש בה מים ויבשה (קיזיגער באָדען), עי' המתרגם שבת ח' ב' ד"ה רקק:

דף ל ע"ב מסובך, פלטרי"ר (גנעפֿילצט):

דף לא ע"א דמיפרמי, כרותות מינציר"ש בלע"ז. עי' המתרגם ברכות ל"ט א' ד"ה פרמינהו:

דף לח ע"ב חצר כבד, סרפשא דכבדא איברר"ש בלע"ז. עי' המתרגם ברכות מ"ד ב' ד"ה ויותרת הכבד:

דף מב ע"א המסס, ליגפויי"ל. עי' המתרגם שבת ל"ו א' ד"ה המסס: ובית הכוסות, סוף הכרס שקורין פנל"א עשוי ככובע וכו' והמסס מחובר בו וכו' והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין. עי' המתרגם סוכה ל"ד א' ובשבת שם ד"ה בית הכוסות: הנץ, איספרווי"ר (דער שפערבער): ודרוסת הנס, אוסטויי"ר (גייער): **ע"ב** אלא לתנא דבי רבי ישמעאל, דתנא וכו' ארכובה ייניוי"ל מקום חבור השוק והירך וכו' (דאַז געלענק צווישען שענקעל אונד היפֿטע) ובאדם קורין לארכובה (קניע, קניעשטיק): וגולגולת שנתבסה, שהוכתה מכות רבות וכו' נחבסה דמינצי"ר בלע"ז. עי' לקמן נ"ב א' ד"ה נחבסה: ובשר החופה את רוב הכרס, זהו קרוס עב שקורין טנפנ"א וכו'. עי' לקמן נ' ב' ד"ה בשר החופה: כרס, פנצ"א. עי' לעיל ד"ה ובית הכוסות:

דף מג ע"א גמדא, כוולת רסיי"ר בלע"ז. עיין המתרגם זבחים נ"ג א' ד"ה חומר: **ע"ב** חותכו ועומד במקומו, שהוושט רך הוא וכו' אבל לצד הראש הוא מתקשה דריי"ש בלע"ז (פֿערהאַרטעט, האַרט) כמו לקמן מ"ו ב' ד"ה למטרשי לה: וכויץ, רטיי"ש. עי' לעיל ע"א ד"ה גמדא:

דף מה ע"א נסדקה, לארכו וכו' ולא הדר חליס סולדר"א בלע"ז. עיין המתרגם ברכות ו' ב' ד"ה לגוות: למעלה עד הכרס, ושיעור ארכו וכו' וחותך ב' ללעות וכו' והן שסביב הקנה ונקראין פורציל"א (שפייזע-ראָהרע, שלונד): **ע"ב** פולין, גלנ"ך. עי' לעיל י"ח ב' ד"ה חיטי: טרייה, מינציי"ר בלע"ז. עיין לעיל ל"א א' ד"ה דמיפרמי ועי' רש"י בב"ב י"ח א' ד"ה סירייא ובהמתרגם שם כי הבלע"ז דהתם נראה עיקר:

דף מו ע"א במקום שהיא חיה, שהכבד חיה משם וכו' ליטלא אחרינא ביותרת הכבד אוברי"ש בלע"ז והן טרפשין. עי' המתרגם ברכות מ"ד ב' ד"ה ויותרת הכבד: מרודד, מרוקע טינב"א בלע"ז. עי' המתרגם סוכה י"ג ב' ד"ה ירקות: **ע"ב** ה"ג וכו', מותבין עלה גדפא וכו', כנף פלומ"ה בלע"ז (פֿעדער): מייתין מסיכלתא, קוניי"א בלע"ז (וואַשבעקען). עי' המתרגם בב"מ פ"ל ב' ד"ה מסיכלי: דמטרשי לה, מקשין אותה כאבן וכו' מותחין אותו כשמתקשה שקורין דייר"ש. עיין לעיל מ"ג ב' ד"ה חותכו ועומד במקומו: שהאדימה, סנקוטר"א. עי' לקמן מ"ז ב' ד"ה אדומה: גילדי גילדי, קליפות קליפות קרוסט"ת בלע"ז (קרוסטע, רינדע, גרינד), והוסיף רש"י לפרש כעי' מכות מלנ"ש. עי' לקמן מ"ח א' ד"ה כמחין: אוכמי אוכמי, טיי"ש בלע"ז (פֿלעקקען): לית להו בדיקותא, שסירכא זו וכו' שהריאה סואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכה כמין גלייר"א (קלעבריגע פֿייכֿטיגקייט):

דף מז ע"ב כבוחלא, לבע כחול שהוא כמראה לזו"ר לא ירוק ולא שחור (הימעל-בלויא) ונקרא גם בל"א (דיא לאַזורפֿאַרבע): אדומה, סנקוטרוד"א (בלוטראָטה): ככשותא, ירוקה ולא כעשבים אלא כמראה כשותא הומלו"ן (עי' המתרגם מ"ק י"ב ב' ד"ה כשותא) וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק (זאַפֿראַן): טוגלא, קווייטור"א וכן לועז רש"י מורסא. עי' המתרגם שבת ג' א' ד"ה מורסא: מייתינן לעא דקוניא, קערה של חרס המחופה באבר שקורין פלומיאה בלע"ז וכו'. עי' המתרגם פסחים ל' ב' ד"ה קוניא: שורייקי חיורי, שק"ש בלע"ז. עי' המתרגם ברכות ז' א' ד"ה סורייקי ובמתרגם ע"ז ד' ב' ד"ה סורייקי:

דף מח ע"א שלפוחית, קרום שהולד מונח בו ובלע"ז מרי"ן וכו' נ"ל ממרי"ן. עי' לקמן נ"ד א' ד"ה האם: צמחין, מלנ"ץ וכו'. עיין המתרגם ברכות מ' א' ד"ה אסכרה: **ע"ב** לחבירו איתמר, אלא פילול כשמתפלל מחבירו וכו' דכיון דלופן חבירו קשה הוא דייר"ש בלע"ז. עי' לעיל מ"ו ב' ד"ה דמטרשי לה: כנתא אנטלי"ר בלע"ז. עי' לקמן קי"ג א' ד"ה הדרא דכנתא: אי קופא לגיו, אם ראשה העב שהיא נקובה בו נחבא בתוך הכבד וחודה שקורין פונט"ה יוצא לתוך חלל הבהמה וכו' (שפיטצע):

דף מט ע"א עובי בית הכוסות, בסוף הכרס שקורין פנל"א יש בו שעשוי ככובע ושפת דופנו כפולה שתי דפנות וכו' וקורין לו דובלו"ן. עי' המתרגם שבת ל"ו א' ד"ה בית הכוסות: **ע"ב** חלב שעל הדקין, לקמן וכו' מפני שחלב שעל הקרב שקורין טיל"א מחובר בו, עי' לקמן נ"ג א' ד"ה המסס ובית הכוסות:

דף נ ע"א שירקא דמעיא, גליד"א וכו' נ"ל גליר"א (שליימריגע קלעבריגע פֿייכֿטיגקייט) כמו לעיל מ"ו ב' ד"ה לית להו בדיקותא. ועי' המתרגם פסחים ס"ח א' ד"ה שירקא דמעיא: ברובו אפי' נקלר וכו' ועצמות האליה שקורין הנקא"ש. עי' המתרגם שבת קנ"ב א' ד"ה זו קליבוסת: **ע"ב** סניא דיבי קרסטי"א בודי"ל לשון מורי והוא עשוי ככים וחתום בראשו וכך מצאתי בהאל"ף בי"ת של רבי מכיר (ספר מלין שחיבר רבי מכיר על פי סדר אל"ף בי"ת)בודיל"ו שאנלי"ר וכו'. הראשון הוא (אונראַטהסדאַרם), והשני הוא (מאַסטדאַרם) ואין זה כטעם הראשון שהביא רש"י ז"ל שהוא מקום מאוס וכחוס ואפי' הזאבים שונאין אותו למיכל מניה, ולא כפי' השני שהעתיק שהוא מן הפנג"א עצמה (עי' לעיל מ"ב ב' ד"ה כרס) מקום שמנקבים הטבחים הכרס להוציא הפרש וזהו מקום שהשנאוי זב, כ"א כפי' השני שהביא הערוך סניא דיבי פירושו מסננת זיבה ולדעתי סניא הוא הפרש עצמו רפש וטיט (ישעיה נ"ז כ') ת"י סין וטין ויהיה מלת רפש כמו פרש ע"ד כבש וכשב: בשר החופה, פירשתיו (לעיל מ"ב ב' ד"ה ובשר החופה וכו') וזהו קרום עב העובר על כל החלל וקורין לו טינפ"א (טראַממעל) לפי שהקרום מתוח על החלל כתור על התוף:

דף נא ע"א הוגלד, קרוסט"א (פֿער-קרוסטעט, מיט איינער קרוסטע איברצאָגען): שיגרונא, קרנפ"א (דער קראַמפֿף) כמו שלועז מלת עוית לקמן ס' ב' וגיטין ע' א' (ועי' רש"י קהלת י"ב ג'). והערוך גרס שיגדונא בדל"ת ופי' חולי הירך וכן פירש"י גיטין ס"ט ב' ד"ה לשיגרונא חולי הירכים והקולבוסת שקורין הנק"א, וזהו (היפֿטע), והערוך העתיק עוד בשם י"מ גוט"א בלע"ז, וזהו (דיא גיכֿט, דאַז גליעדעררייסען): **ע"ב** קול גניחותיה, כמו גונח מלבו (בב"ק פ' א') פלינדרי"ש בלע"ז שנשמע קול יללתו כשנפל. עי' המתרגם כתובות ס' א' ד"ה גונח: כיתנא דדייק, חבוש בטיד"ש בלע"ז (געקלאָפּפֿט): ונפיץ, אשקוס"א (אויס-געשיטטעלט, אויסאיינאַנדער גערישטעלט) וכן לועז רש"י רוספס בשרו (איוב ל"ג כ"ה) וכן לועז רש"י נוער כפיו (ישעיה ל"ג ט"ו) ועי' המתרגם בב"מ קי"ד ב' ד"ה נפץ: דעביד ביזרי פיפיד"ש (זאַמענשטאָנגעל) דחיישינן שיש לפשתן גבעולין קטין וכמו שפי' הערוך: תימחתא, לאחר שחלקוהו לרליעות וכו' כמו שעושין לקליפת עץ הקרוי טי"ל (דער לינדענבאסט, דיא ווייכֿע צאָהע הויט אונטער דער אייסערן רינדע דעם לינדענבוימס):

דף נב ע"א תיבנא, איסתרי"ס בלע"ז תבן של הקיש ושעורים. עי' המתרגם שבת ק"ל ב' ד"ה קש: חימצי, פיסל"ש מחליקין הן ואינן נכבשים (באָהנען), ומין קטניות הן כמו שפי' רש"י יבמות ס"ג א' וסתם קטניות הן מיני זרעונין שהן עגולין ואינן מחליקין ויש בהן משום ריסוק אברים: דבוקה, גלוד"א בלע"ז ומחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ומידבק בו וכו' (פֿאָגעלליים): נחבסה, מינציר"א ולא נפחתה(צערבראָקעלן צערשפליטטערן). עי' המתרגם ברכות ל"ט א' ד"ה פרמינהו: **ע"ב** נמייה, חיה היא ויש אומרים שהיא מרטיר"א בלע"ז (דער מאַרדער): בסחופיה, פלוט"א (דער שלאַג, פֿויסטשלאַג). עי' המתרגם ע"ז ס"ז א' ד"ה דקטיל בסיחופיה:

דף נג ע"ב צריכה לבדוק, נגה וכריסה וכו' ואם האדים שם בשר סנקיטרוד"א וכו'. עי' לעיל מ"ז ב' ד"ה אדומה ועי' המתרגם פסחים ע"ד ב' ד"ה אומצא ומה שכתבתי לעיל מסתבר לי יותר:

דף נד ע"א כפא דידא, של יד דהיינו עצם רחב של כתף אספלדו"ן בלע"ז (שולטערבלאַטט). עי' רש"י דברים י"ח ג': האם, מדרי"ן של נקבה שהוולד מונח בה (גע-באָרמוטטער), ועי' המתרגם ברכות מ"ד ב' ד"ה והרת: **ע"ב** בוקא, ראש הקולית התחובה בחור עצם האליה שקורין הנק"א (היפֿטביין):

דף נו ע"ב נמרטו כנפיה, היינו נוצה גדולה שעל כל נוצה פלומ"ש בלע"ז (דיא זאָממטליכֿען פֿעדערן איינעם פֿאָגעלס). והוסיף רש"י לפרש נוצה היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ובלע"ז מל"ש נראה שצ"ל וואט"ש (פֿלוימפֿעדערן):

דף נז ע"א דאינקורי, טופות שנחברו רגליהן וכו' ובתשובת הגאונים מצאתי עוף שחור הוא ושל נניס הוא ובמצאו חברבורות לבנות ועל שם כך נקרא אונקורי שהוא מנומר כמו ניקוד פינטור"א ובעיר הזאת יש מהן (שטיכֿע, פונקטע): צומת הגידין, מקום שהגידין מתחברין ומתהדקין לשון חומץ נומתן דפסחים (מ' א') אסטרייכט"א בלע"ז (צוזאַממען געבונדען). ועי' לקמן קי"א א' ד"ה חלפי ליה בחלא:

דף נח ע"א דשיחלא קמא, בלע"ז פוסט"ש אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה, נ"ל פורט"ס (טראַבֿט, דיא יונגען, וועלכֿע דאַז טרעכֿטיגע טהיער אויף איינמאַל טראָגט, אָדער דיא אייער דער העננע בעפֿאָר זיא דיעזעלבען לעגט) וכן פירש"י בב"ק נ"ה א' בשיחלא, בטעינה אחת: **ע"ב** בקא, מין זבוב ליגל"א והיא נושכת כנרעה, עיין המתרגם סוכה כ"ו א' ד"ה משום בקי: אימרא, לשון כעת במרוס תמריא (איוב ל"ט י"ח) נתגברת לו ומרדה עליו אינסלביי"ר (ערביטטערן, אויפֿברינגען) ובב"מ ע"ז א' ד"ה ואימרו פי' לשון הפרש ונזור אחור ומתרחק מן הדבר ובלשון המקרא דומה לו כעת במרוס תמריא ע"כ: בקורנס, מרטי"ל (האַממער): סניא דיבי, בודיל קרסטני"י קורין לו, עי' לעיל נ' ב' ד"ה סניא דיבי: חלתית, קורט של חלתית חד היא ונוקב את בני המעים חלתית לזר"א, עי' המתרגם שבת ק"מ א' ד"ה חלתית: תיעא, תור"א בלע"ז ועשב מר הוא מאד וכו', עי' בערך שלאחריו:

דף נט ע"א תוס' עיקרא דמרידתא, פ"ה (שורש של) תור"א ובפרק כל שעה פירש אמרופוי"ל, עי' המתרגם פסחים ל"ט א' ד"ה מרדייתא ומלת תור"ס (וואָלפֿסוואורץ) מין עשב שהוא סם המות לאדם ולבהמה, אמנם מריתא הנזכר בפסחים הוא אחד מירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, ועי' תוס' סוכה י"ג א' ד"ה מריתא דאגמא, והנה יש תיאה שאינו סם המות והיינו סיאה כמו שפירש"י נדה נ"א ב' ד"ה והתיאה ומלת סיאה לועז שם פולין"ל והוא מין עשב לבשם המאכל וכן משמע במשנה ה' פ"ג דעוקצים דקחשיב תיאה בהדי מיני בושם ולדעת הרמב"ם סוף פ"א דטבול יום התיאה הוא שורש החלתית ומזה אפשר להוכיח שיש ב' מיני תיעה או תיאה הנזכרים בתלמוד ותיאה דמתניתין אינו תיאה דברייתא דא"א לומר דתיעה הנזכר כאן הוא שורש של חלתית דהוה ליה לרבי יהודה לפרש מאי תיעה, עיקרא דחלתית כלישנא דתלמודא ולא עיקרא דמרידתא (נ"ל מרירתא) וכן לעשב מרירתא יש מינים שונים: **רש"י** משתלח מסכיה, נפשט עורו שהחלתית מחממתו מאד ואוחזתו קדחת שקורין שקלפיו"ן (פֿיעברהיטצע). עי' המתרגם ביצה כ"ב א' ד"ה קדחתא: שב בוטיתא דפרכי. גרעיני של גלף שקורין קרפי"ר. עי' המתרגם שבת ק"י א' ד"ה גלפים: ניבי, שתי שינים וכו' לשון אחר ניבי שאע"פ שאין לו שינים ממש חנכין שקורין ייגשיב"ש יש לו וכו' (צאַהנפֿלייש) ועי' תוס' ד"ה ניבי. ועי' המתרגם ברכות נ"ו א' ד"ה ככי: **ע"ב** חרוקות, מלאות פגימות וחרילין קרני"ר בלע"ז (דיא קערבען פֿערטיעפֿונגען): מפוצלות, פורקייר"ש (גאַבעלפֿערמיג, גע-טהיילט): קרש דיי"ן בלע"ז (דאַממהירש, שויפֿעלהירש): **תוס'** נתור ככי ושיני, מכאן משמע דככי לא הוי החנכיים שקורין ייגליב"ש וכו'. עיין לעיל ע"א ד"ה ניבי ותוס' ע"ז כ"ח א' ד"ה ככי:

דף ס ע"א מיסתורייתא, דיוסלסייק"ס. בעין יעקב דפוס א"ד (תמ"ד) כתיב דיסוולמייר"ם ובלע"א קלעפערלאך. והערוך בערך סתר האחרון פי' מסתורייתא לשון מעזלה וזהו תרגום של פלך (משלי ל"א י"ט) אולם לדעת רש"י הוא הכלי שקורין (דער האספעל, אויך נארנווינדע): דולאלי, אסקיי"ש. הערוך בערך דל האחרון פי' בלשון ישמעאל קורין לאנ"י פשתן רליל ולדעת רש"י נראה שהוא (האנף): סתר דוללי דוסבוריי"ד בעין יעקב כתוב דיסבווירי"ר ונראה שזהו (אבהאספעלן) או שהוא (דאז גראָבסטע דעם האנפס אדער דעם פלאַק-סעס, דאז ווערג ווענגעהטען): **ע"ב** או בליססרי, מורה בקשת לחיות ובלע"ז בלוסטדי"ר (דער וואורפשיטצע, דער דאז וואורפ-געשאָס אבשיעסט): עוית, רתת והלחלה בלע"ז קרנפ"א, עי' לעיל נ"א א' ד"ה סינרונא:

דף סב ע"א הזרזיר, הוא איסטורני"ל (דער שטאַאר, דיא שפרעהע) מין עורב הוא: סנונית, ארונדיי"א. עי' המתרגם שבת ע"ו ב' ד"ה סנונית: והני מילי דלא דריס, כי משכחינן וכו' ונראה לי שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא יזוד ולא ינפל כולו אלא פיו הוא דריסה וכן דרך הטורפים שגדלין בבתים שקורין קוקוא"ס (דער קוקוק): המסרט, אסגרטנ"ר בלע"ז (אויפקראַצען, וואונדקראַצען): **תוס'** מפני שיש להם זפק, מפני שקורקבנו נקלף וכו' וה"ר יצחק בה"ר מאיר בדק בעורב שאנו קורין קורביל וכו' (דער ראַבע): **ע"ב רש"י** הני כרוי, תנגים דבי חלפי אורטאו"ם (ברעננעססעל): **תוס'** מאי וכו' ולפי מה שפירשתי שיש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו א"כ אותו שקורין קוג"א בלע"ז עוף טהור הוא וכו' וזה תימה דמסתברא שהוא כוס או ינשוף שהרי יש לו לסתות כאדם וכו' (דיא שטאָקאיילע, דאַז קייצבען):

דף סג ע"א רש"י שהורו כפות, כרבלתו עבה ודומה כמו שכפולה לתוך הראש וכפותה שם והוא עוף גדול כתרנגול וקורין ט פואו"ן בלנביי"א (דער ווילדע פפויא) ושכן קורין יושבי הרי(פירענעע)לעוף הידוע אצלנו בשם (אויערהאַהן), ועי' ערוך ערך נגר טורא: תחוותא, עוף הצועק בלילה נואוס"ה בלע"ז (נאַבטאיילע): קיפוף ניאי"ט ולי נראה שקורין קלנ"א שורי"ן שדומה לעטלף שבשרלים. עיין המתרגם ברכות נ"ז ב' ד"ה חוץ מן הפיל וד"ה קורפדאי: זה הנץ, אספרוי"ר, עי' לעיל מ"ב א' ד"ה הנץ, וכתבו תוס' ד"ה נץ ואי אפשר לומר כן דהא נץ הוא מי"ט עופות ואינן דורסין וחזינן ליה דאספרוי"ר דריס וכו' וכמו כן טועין גבי נשר שקורין אייגל"א (אדלער) דנשר יש לו ד' סימני טומאה ואייגל"א יש לו אצבע יתירה וכן אמר דקורא הוא קוק"ו (ועי' לעיל ס"ב א' ד"ה והני מילי דלא דריס) ואינו דאותו קוק"ו בחזקת טמא מחזקינן וקורא טהור הוא כדמוכח בפרק שלוח הקן (קל"ח ב') דרבי אליעזר מחייב בשילוח מפני שהוא טהור וכו', הנה אמת הדבר שרש"י לועז קורא דגר (ירמיה י"ז י"א) קוק"ו גלוגל"ש (איין גלוק-סענדער קוקוק) אולם בספר שמואל פסוק כאשר ירדוף הקורא בהרים (ש"א כ"ו כ') הדר ביה ופי' עוף ששמו קורא ובלע"ז פירדי"ץ וכן קורא דגר ולא ילד ומרדף אחר קני שאר עופות וכו' ע"כ וזהו (רעבהוהן) וידוע שהוא טהור וכן פי' לקמן (ק"מ א') ד"ה רבי אליעזר מחייב לשלח, אע"פ שאין הביצים שלו הואיל ומנהגו בכך ששוכן על ביצים אחרים ושוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א ע"כ:

דף סד ע"א שבודרת, עגה ככדור פולס"א, עי' המתרגם ביצה י"ב א' תוס' ד"ה ה"ג בכדור ובשבת ע"ח ב' ד"ה כדור, וגי' התוס' כודדת בדלי"ת ומה שנרשם על הגליון ע"ז מ' ב' ד"ה שכודרת ובפסחים נ"ה ב' ד"ה הכדר, ומה שכתבו תוס' שאין ראיה דכדור הוא פלוס"א מהא דכתיב צנוף יצנפך כדור אל ארץ רחבת ידים (ישעיה כ"ב י"ח) שלועז רש"י שם (לפי פי' חז"ל) פלוס"ה, דא"כ הו"ל למימר ככדור (בכ"ף הדמיון) ועי' פי' רד"ק שם שלועז ג"כ פלוס"א (קליינע קוגעל, באַלל), ואומר שתחסר ממנו כ"ף הדמיון) עג"ו השיבו סנהדרין כ"ו א' ד"ה כדור אל ארץ רחבת ידים דאע"ג דלא כתוב ככדור מ"מ אשכחן כי האי דרשא וכו' ע"ש: כד, פלמ"א בלע"ז שאינו חד אלא ככדור (נ"ל ככד) (פלאך): הלבון, אלבו"ן. בע"ז מ' א' ד"ה חלבון כתיב אלבום"ל וצ"ל כמו כאן ואין זה בלע"ז נ"ל כ"א לשון ערבי וזרה על גובן הבילה (אייערוויים): חלמון, מוי"ע (אייערדאָטטער, אייערגעלב): **תוס'** סימנין וכו' ועל זה אנו סומכין לאכול אותן דגים שקורין ברבט"א בלע"ז וכו'(דיא אַאלרויפע, דיא קוואפע, דיא שמערלע, איין בעקאננ-טער פלוספיש): בא"ד ומה שאנו לוקחים מן הנכרים אובלי"ש וקנפא"ש שגילופו בביצים וכו'. עי' המתרגם ברכות מ"ב א' ד"ה לחמניות, והבלע"ז קנפא"ש הוא (צוויבאַק):

דף סו ע"א הסולתנית, מין דגים קטנים בלע"ז טוניג"א. עיין המתרגם ברכות מ"ד א' ד"ה שפלי טרית, וכבר הערותי על הגליון ע"ז ל"ה ב' ד"ה וטרית שפירש"י מין דגים קטנים מלוחים שצ"ל מין דגים טהורים מלוחים כי הטוניג"א הוא דג גדול הנחתך לחתיכות וכבשם במלח והוא יותר מליטרא, והנה מפורש בירושלמי דנדרים דכל דג שהוא פחות מליטרא קטן מיקרי אולם דג ששמו טרית נמכר בחתיכות כמו שפירש"י נדרים נ"א ב' ד"ה ומותר בטרית טרופה ועיין בר"ן וברא"ש שם שפירשו באר היטב שהוא דג גדול וכמו שבארתי, ולכן נראה שהבלע"ז דהכא נעתק ממקומו וקאי על מלת אטונס כי הסולתנית הוא הדג הנקרא בלשון המשנה חילק כמו שפירש"י בע"ז שם והחילק מין דגים קטנים טהורים והיא סולתנית ואין לה סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל וכו' ע"כ וכמפורש בגמ' שם ל"ט א' מאי חילק וכו' זו סולתנית ע"ש, והנה ידוע שהחילק הוא דג קטן שקורין בלשון יוני ורומי הלק ובל"א הערינג ולפ"ז נ"ל כאן בפירש"י הסולתנית מין דגים קטנים ע"כ ואח"כ ד"ה אקונס ואטונס וכו' כולן לשון פרסי הן ע"כ ואח"כ ד"ה ואטונס בלע"ז טוניגא ע"כ וזהו (געזאלצענער טהונפיש, איין גראָססער עסבאַרער זעעפיש):

דף סו ע"ב זיזין, כלונ"ש וכמין יתושין הן אלא שבעדשים זיזין שמן, וכן לועז רש"י למעלה י"ג א' ד"ה מפני הכנימה כילונ"ש שבפולים ועדשים וזהו (דיא קאָרנווירמער) וכן לאו דוקא בדגן אלא גם במיני קטניות: בלישין, מין קמניות לידרא"ש בלע"ז, נ"ל ליגרא"ש (קיבערערבסען): **תוס'** דיקא נמי וכו', ומיהו אפילו לשמואל אין לאסור אותן פולין שקורין פואי"ש בלע"ז וחימצו שקורין שאווי"ס כשנמלאין בתוכן כגון יבחושין וכו' הבלע"ז הראשון הוא (ערבסען) והשני נ"ל פאווי"ם וזהו (באָהנען): **רש"י** דרני, תולעים הנמצאים בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה ובלעז גרביליי"ם (דיא ווירמער צווישען פעל אונד פלייש): חפושית, איסקרבוט"י (דער קאפער), עיין בהמתרגם ע"ז כ"ח ב' ד"ה חיפושתא:

דף ע ע"א כורכו בסיב, שגדל ונכרך סביב הדקל כעין מריי"א של גפנים עי' לקמן נ"ב א' ד"ה קוקטות:

דף עו ע"א צומת הגידין, למעלה מארכובה הוא וסמוך לה וכן שלשה חוטין שנוטלין מנקרי הבשר מחלולי' העצם שקורין ליינקרו"ן, הבלע"ז הובא עוד הפעם באותו דף ד"ה דפרעי טבחי במקום שפותחין הטבחין להפריש הבשר מן העצם כשמנקרין אותו ליינקרו"ן וכו' (קנארפעלביינפיגונג, קנארפעלפוגע) וידועה היא בחכמת הניתוח. וכן באר הרמב"א ז"ל בתשובותיו (סאלה כ"ט) ענין צומת הגידין ואומר "דבר ברור שצומת הגידין בין בעוף בין בבהמה בעצם האמצעי והוא הנקרא שוק, ובין אותו עצם והעצם התחתון הנמכר עם הראש שהוא הנקרא רגל יש עצם אחד קטן שמחבר שני העצמות האלו ושניהם סובבים עליו ואותו עצם הקטן נקרא ערקומא בלשון חכמים ובלשון הלועזים בורונקי"ק ובלשון ערב פלב"ה ובאותו עצם האמצעי הוא צומת הגידין וכו'" ע"כ: **ע"ב** רזיני, צגלין קליר"ש לבנים קלת. עי' לעיל ס"ז ב' ד"ה זיג: נפציה, נפלו קרפי"ר בלע"ז. עי' המתרגם שבת ע"ג א' ד"ה המנפצו:

דף עז ע"ב נרמה, קונסרפיי"א וכו' (נאבּ-געמאַכט, עהנליך):

דף פד ע"ב אישתומם קאמר, דבר תימה הוא אומר לשון אשתומם כשעה חדא (לעיל כ"א א' ומקרא מלא הוא בדניאל ד' ט"ז) אסטורדיסו"ן. עיין המתרגם יומא פ"ג א' ד"ה תונבא:

דף פה ע"ב יאניבא, תולעת האוכלת פשתן סיי"ם בלע"ז (מאָטטע, שאבע, דער בעקאננטע נאגענדע קליידערוואורם). עי' המתרגם תענית כ"ב א' ד"ה איניבא:

דף פו ע"א רוחות, זעפא אסטורביי"ל, עי' המתרגם ברכות נ"ט א' ד"ה זעפא:

דף פח ע"א נעורת, ארישא"א שמנערין מן הפשתן, עי' המתרגם שבת נ"ז א' ד"ה נעורת: **ע"ב** הורנד, אורפימנ"ט. עי' המתרגם שבת ק"ד ב' ד"ה סמא:

דף פט ע"א כאפרכסת, טרמוי"א. עיין המתרגם חגיגה ג' ב' ד"ה עשה אזניך וכו': **ע"ב** כף, פוליפ"א הככרכת סביבות עצם הקולית העליונה סביב בעיגול וכו' (ראַז דערבע דיכטע פלייש, דער באַללען, דיא זאָגענאננטע היפטפאַננע):

דף צ ע"א בפוקעין, מעל האור אסקנג"ס. עיין המתרגם פסחים נ"ו ב' ד"ה חלום: בשמים, אלמא לא דק וכן ותבקע הארץ דאדוניס מקול הסמון כאילו היא נבקעת אסטונג"ר בלע"ז (ערשיטטערן). עי' המתרגם בב"ב י"ח א' ד"ה טירייא: גפן, כמין גפן היה עשוי שקורין פריי"א שמולדת על הכלונסות, עי' לעיל ע' א' ד"ה כורכו בסיב ובמתרגם כתובות קי"א ב' ד"ה דלית: נירין, ליצ"ש נ"ל ליצ"ש. עי' המתרגם שבת ע"ג א' ד"ה בתי נירין:

דף צא ע"א הנה הוא זורה, ווני"ר בלע"ז וכו' (שווינגען, דאז געט-ריידע אין איינער שווינגע פאָן דעם שטויבע רייניגען):

דף צג ע"א האי תרבי דתותי מתני, זה עליונו וגובהו של אותו חלב שפירשתי וכו' ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש וכו' (דיא לענדען): המסס ובית הכוסות, בסוף הקרב ולא זה הוא עיקר חלב המכסה את הקרב שקורין טייל"א וכו' (הייטבען אדער פעלל וועלבעס איבערהויפט דיא אינגערן טהיילע דעם קארפערס בעדעקט אדער אומגיבט). ועיין לעיל נ' ב' ד"ה בשר החופה: תרבא דקליבוסתא, עלם קטן הוא ומונח על עלם שקורין הנק"א וכו'. עי' לעיל נ"ד ב' ד"ה בוקא: שבעוקץ, היינו ה' חוטי דכפלי פלונקש"א, עי' לעיל מ' ב' ד"ה מפסיק: **ע"ב** דאסמיק, שנקוטרא"ז התכה חתיכות הרבה. עי' לקמן קי"ב א' ד"ה והני מילי דאסמיק: מצמת למית, איסטרייכ"ם צומתין הבשר וכו' (פעסט צוזאממען געדריקט). ועי' לעיל נ"ז א' ד"ה צומת הגידין:

דף צה ע"א מקולין, מייסילא (שלאכט-באַנק): **ע"ב** בהרוזין מהו, נתן בשר בהרוזין ריספ"ם וכו'. עי' לעיל ד' א' ד"ה דקורייא: קיבורא לימוייס"ל, עי' המתרגם חגיגה י"ב א' ד"ה פקעיות והמתרגם כלים פכ"א מ"א ד"ה בפיקה:

דף צז ע"א מפעפע, בלע"ז פריסנלס"ם מבלבל והולך ומתפשט בכל הבשר עי' לקמן ק"ה א' ד"ה מפעפעין: **ע"ב** קיפה, פונדריל"א דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדירה (דער אויס אונרייגען טהיילען בעשטעהענדע באָדענזאטץ), וכן לקמן ק"כ א' ד"ה קיפה:

דף קה ע"א רוח נרדה, אסטורדיסי"ן. עי' לעיל פ"ד ב' ד"ה אשתומם קאמר והמתרגם פסחים קי"א ב' ד"ה האי מאן: אופיא, אסקומ"א (שוים):

דף קו ע"ב תוס' אמר רב עד כאן לחולין וכו' ולקדוש ידים עד הטגילה שקורין קודא בלע"ז והביא ראיה מספר הזהיר וכו'. עי' המתרגם שבת נ"ב א' ד"ה במרפקו:

דף קי ע"א רש"י חילפי, אורטיי"ש (ברעננעססעל):

דף קיא ע"א חלטי ליה בחלא, צומתו בחומץ שהחומץ צומתו אסטרייג"ם (ער ציהט צוזאממען): **ע"ב** וצנון שחתכו בסכין, אע"ג דאגב חורפיה דצנון איגר"ם בלע"ז וכו' (דאַז שארפע, דאַז הערבע):

דף קיב ע"ב ועופות קמיפי, צומתין אסטריג"ם וכו', עי' לעיל נ"ז א' ד"ה צומת הגידין:

דף קיג ע"א הדרא דכנתא, דקין שסביב הכנתא, אנטרי"ל (איינגעווײדע). עי' המתרגם בכורות ל' א' ד"ה במר דכנתא:

דף קיד ע"א במי חלב, מיסג"א בלע"ז (מאָלקען). עי' המתרגם שבת נ"ה א' ד"ה המחבץ:

דף קיז ע"ב רוטב, גלייר"א וכו' (שליימיגע פליססיגקייט):

דף קיט ע"א קולית, הוא עצם העליון של ירך וכו מוח תמיד בלע"ז רדונדי"ל, לפי פירושו הוא העצם הנקרא (דאַז שענקעל-קנאָכען, דאַז אָבערע שענקעלביין): **תוס'** שרביט שריקנו, פירש בקונטרס קופא קוס"ס ולא משמע כן דהא כתיב בכל הספרים סייר גרגיר אחד בכל שומר שמא מכלל דשרביט לאו היינו קופה שהוא שומר עצמו אלא הוא הקלח שהשומרים דבוקים בו שקורין ריי"ס וכו'. הבלע"ז הראשון הוא (דיא שאָטע, דאַז קאפסעל דער הילזענפרוכט) והשני הוא (שטענגעל):

דף קכ ע"א חלב דקרים, לחה היוצאה מן הבשר שקורין גלייר"א. עיין לעיל מ"ו ב' ד"ה לית להו בדיקותא: קיפה, פונדריי"א דק שבבשר וכו', עיין לעיל צ"ז ב' ד"ה קיפה: המחהו, התיכו לטוף טהור באור שקורין שונדר"א (שמעלצען, צערפליעסען לאססען). עי' המתרגם פסחים נ"ט א' ד"ה הממחה:

דף קכא ע"א מרטקא, גיד שהדרס והנואר והוא רחב ולבן וקשה מאד וקורין אותו ייבו"ל, וזהו מה שקורין בל"א (האַארוואַבס) ובפי הסמון (האַארפלאַבס) והם כחוטים רבים (פאזערן) דקים כשערות המתחברים והיו לגיד רחב ולבן וקשה, אולם לדעת ר"ת טורא בשר מת: התרטום, בי"ק בלע"ז (שנאבעל):

דף קכב ע"א חטרת, אלדרוב"א שיש לו גמל. עי' המתרגם שבת נ"ד א' ד"ה חטרתו: האנקה, כריאו"ן (איגעל, שטאַבעל איגעל). עיין המתרגם שבת נ"ד ב' ד"ה דלא למציוה יאלי: חלטאה, ליתיירד"א (איידעקסע): חומט, לימג"א שתחלת בריתו ככעדשה וכו' (שנעקקע):

דף קכג ע"ב תחילתו עשוי כלי בקדירה ומטלטל, וכשבא לקובעו מעמידו בארץ ומדביקו טיט סביביו ומעבהו וקרי ליה טפילה שמטפלה ומחברה לו פלאסטר"א בלע"ז (מיט גיפס איבערציעהען, איבערטינבען). עיין המתרגם מנחות ל"ג ב' ד"ה עלה:

דף קכד ע"א למושב זב, פלאדסטור"א וכו' (לעהנזעססעל):

דף קכה ע"ב תיבת, מגדל של עץ משקי"ר ועושין אותו תיבות קטנות להניע בהם כלים ומשקין. עי' המתרגם ערכין ל"ב א' ד"ה מגדלות:

דף קכו ע"א ודקאמרת, על האסקופה כוטו הבית טמא וכו' שקיף בסיי"ע בלע"ז (שלגעל, שלאַגברעט):

דף קכז ע"א בברי דנרם, חיות המצויות באותו מקום בברנ"ס בלע"ז, בתוס' כתיב ביברונ"ס. עי' המתרגם ביצה כ"ג א' ד"ה ביברי:

דף קכח ע"א עולשים, עשב שקורין קרספיל"א (קערבעלקרויט). עי' המתרגם פסחים ל"ט א' ד"ה הנדיבי:

דף קכט ע"א כופת שאור, מוסי"ל בלע"ז. עי' המתרגם פסחים מ"ה ב' ד"ה כופת:

דף קלא ע"ב אתריך ש שכחה, שאינה אלא מאחריו וכו'. נמרי אחריך אחריך מזית דכתיב ביה לא תפאר אחריך וכו' שלא תטול תפארתו הימנו כלומר לא תטול כל פריו לשון כל תבואתי תשרש (איוב ל"א י"ב) דמשמע עקירה, ולשון ויזנב בך (דברים כ"ה י"ח) נוטל את זנבך אספי"ר בלע"ז והיינו שלא תטול פאה, בענין הבנינים המורים על הסך הפעולה עיין רש"י בב"מ ל"ה א' ד"ה הדבים ובהמתרגם שם. אולם הבלע"ז שהביא כאן קשה עלי מאד נעולמו, ויתכן שחסר כאן עוד כתוב אחד לראיה וזהו שקלו מאבן (ישעיה ס"ב י')שענינו הולאת ונטילת אבנים ועליו לועז אספי"ר (ענטשטיינען, פאָן שטיינען ריי-ניגען) שכן לועז שם אספירייאי"ץ וזהו (רייניגם פאָן שטיינען) ואין ספק שתיקון זה נלק ונכון:

דף קלג ע"א וכמו חומץ על נתר, שאינו אלא מפסידו נתר הוא מין לריף אלומ"א בלע"ז (אלוין):

דף קלד ע"ב עד כף של יד, עלם רחב של כתף שקורין אספלדו"ן. עיין לעיל נ"ד א' ד"ה כפא דידא:

דף קלו ע"ב שתופות, פלנ"ש (פאָן בלאססער פארבע):

דף קלח ע"א פקיעות, למוסי"ל. עי' לעיל נ"ה א' ד"ה קיכורא: כיפה, כובע קטן פלטרי"י (געפילצט):

דף קלט ע"ב טפירים, שמתגין בהן קדירות קטנות בחומה וקורין טייל"ש (געוויססע אירדענע טאָפפע דיא מאַן אין דיא טויבענהייזער זעטצט דאמיט דיא טויבען היניין קריעבען):

דף קמ ע"א רבי אליעזר מחייב לשלח, ואע"פ שאין הביצים שלו וכו' ועוף טהור הוא ולא זהו שקורין קוקו"א. עי' לעיל ס"ג א' ד"ה זה הנץ:

(המלות הלועזיות שבפסקי הרא"ש הלא הנה נעתקות מפי' רש"י ותוס' ומתורגמות על מקומן):

בפי' המשניות להרמב"ם

פרק ו' משנה אחרונה אל יקשה בעיניך וכו' ודע שהמתכות שאין ניתכות כגון הכחל ואבן התכלת שקורין אותו בלשון ערב לאזורדי ובלע"ז לפי"ם לאזולי"א (לאזורשטיין, איין מינעראל, אויס וועלבעס איינע שאנע בלויע פארבע געוואָננען ווירד): וזראניך, שהוא בלע"ז אורפימנ"ט, עי' לעיל פ"ח ב' ד"ה הורנך: הנגר, שנקרא בלע"ז ווירדי"ם (דאַז קופפערגרין, דער גרינשפאן):

מסכת חולין

דף ב תוס' בד"ה התם כדקתני טעמא כו' הכל מתפיסין בתמורה אחד שוגג ואחד מזיד כו' עכ"ל בגמרא שלפנינו בריש תמורה ליתא הגירסא הכי אלא דה"ג שם הכל מתפיסין בתמורה א' אנשים וא' נשים ולפי גירסתם שכתבו היה מוכרח כפר"ת ולא הל"ל וק' לפי' דבסוף פ"ק כו' וע"ש בתוס' דמוכח מדבריהם ג"כ שלא היה גרסתם כך ודו"ק: בד"ה וסופג כו' וא"ת הל"ל וסופג שמונים דהא תרי לאוי כתיב לא יחליפנו ולא ימיר וי"ל כו' עכ"ל ולמאי דאמרינן בפ"ק דתמורה דמ"מ לא הוה לאו שניתק לעשה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר דהוי ליה תרי לאוי וחד עשה ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי אין מקום לקושייתם דההך תרי לאוי לא לקי אלא חדא זימנא משום דלאו לא הוי אלא חד לאו לא הוי לקי כלל כיון שניתק לעשה ול"ע: בפרש"י בד"ה רבי יהודה אומר טוב כו' דהכי משמע טוב אשר לא תדור כו' עכ"ל ולא בעי לפרש דלענין נדר מפרש ליה הקרא לר"י כמו לר"מ בנדבה ולענין נדבה פליג ר"י דטוב מזה ומזה (נודר) [נודב] ומשלם משום דבקרא נדר דוקא כתיב כמ"ש התוספות דמשמע ליה הא דקאמר ר"י טוב מזה ומזה נודר ומשלם אפירושא דקרא קאי כמו לר"מ וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה תרתי דיעבד ל"ל הכי אבעי ליה למתני שחיטת הכל כשרה כו' עכ"ל (א) ולא ניחא לן למימר דהשתא דתני הכי הכל שוחטין דלשון התנאים הוא זה כמו הכל סומכין הכל חייבין כפרש"י לעיל דמשום זה לא ה"ל למתני תרתי דיעבד כיון דהכל שוחטין נמי דיעבד משמע השתא מסא"כ לפום סברא דלעיל דליכא תרתי דיעבד דהכל שוחטין לכתחלה משמע

[הא] דנקט הכי ולא תנא בלשון קלרה הכל שהמירו תמורתם כו' משום דכן הוא לשון המאים והו"ק:

דף ג תוספות בד"ה אין השומר צריך כו' ובקונטרס פי' שם כו' וכיון דאשמעינן לה מדיוקא דרישא כו' עכ"ל דהשתא ניחא דכמו דא"ל משמע אפילו לכתחלה כך צריך משמע אפילו בדיעבד ולא תדייק מיניה אלא דבמדינת הים אפילו בדיעבד צריך ובא"י בדיעבד א"ל מיהו לכתחלה אף בא"י צריך ודו"ק: **ע"ב** בד"ה בודק סכין כו' ותימה דאמאי לא מהני נמי בעבריין יולא ונכנס כו' עכ"ל משום דבכותי מהני אפילו יולא ונכנס לרבא נקטו הכי אבל בעבריין אפי' עומד ע"ג לא מהני ברא"יתה דקאמרינן בסמוך אי דליתא לסכין כו' וק"ל: בד"ה דליתיה קמן דלבדקיה תימה דמשמע הא איתא קמן כו' עכ"ל דהא"כ לוקמא אפי' באיתיה קמן ולא גמיר דכשרה באחרים רואין אותן: בפרש"י בד"ה מומחין הן הלכך לא בעי למבדקיה עכ"ל פי' דלא בעי למבדקיה בין בתחלה לידע אם מומחה הוא ובין בדיעבד אם שחט כדבעי רבינא למימר אבל הב"י כתב לפרש דברי רש"י דלא בעי למבדקיה הייט דוקא בהם שחט אבל לכתחלה אין מוסרין לו לשחוט אא"כ יודעין שהוא מומחה ודקאמר רוב מלויין אלל שחיטה מומחין הן לא נאדו מתחלת דברי רבינא שאמר הכל מומחין שוחטין אלא מסוף דבריו נאדו שאמר ואם שחט בודקין אותו ע"כ תוכן דבריו ולא ידענא היאך מלא ידיו ורגליו לפרש כך דא"כ ניחא טפי לאוקמא למתני' הכי הכל מומחין שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשירה בדיעבד אף אם אין יודעין בו שיודע הלכות שחיטה וליכא למימר דלא מלי לאוקמי מתניתין בהכי משום דקשיא להו וכולן דהא לאביי ורבא ורב אשי לא מתוקמא נמי וכולן אלא אחש"ו וכמו כן כתבו התוספות דאין לפרש דדיעבד הוא דהוית שחיטתו כשרה אע"פ שאין אחרים רואין אותו כו' ע"ש גם דעת בעל העיטור שכתב הטור שפסק כן דלכתחלה בעי מומחה ובדיעבד אם שחט לא בעי בדיקה לא אתברר לן ואולי שפסק כך דרך פשרה דלכתחלה כאוקמתא דרבינא דבעי מומחה ובדיעבד סיקל לפסוק כהני אמוראי דאמרי רוב מלויין אלל שחיטה מומחין הן ולא בעי בדיקה ותו לא מידי: תוס' בד"ה מ"מ לא אמר כשמעתיה כו' וי"ל דהכי פריך דקמייתא איבעי כו' עכ"ל ובעל המאור הוסיף ביאור דבדין הוא דהתקדוש שחיטת ישראל עבריין לשחיטת כותי שהרי עשאום לבסוף עובדי כוכבים גמורים ומעיקרא נמי י"ל טותים גירי אריות הן כו' עכ"ל:

תפארת שמואל (א) ולא ניחא לן וכו'. להבין דברי מו"ל על נכון בסוגיא זו לשיטת רש"י עיין בחידושי רשב"א ז"ל ותמצא נחת:

חכמת שלמה

דף ב ע"ב גמ' שמא ידרוש ויתלהו כו' והג"א התם עיקר כו' כצ"ל:

דף ג ע"א תוס' בד"ה כגון דבדק כו' ומיהו יש לדחות דלא בעינן כו'. נ"ב פי' אבל לעולם כלי שרת בעינן וכה דמכשיר בקרומית של קנה משום דס"ל כרבי יוסי בר יהודה וא"כ לדידן דקי"ל כרבי קשה ודו"ק: בד"ה המניח כו' דמשמע דיעבד כו'. נ"ב פי' מדלא קתני מניח: בד"ה אבל בא כו' כשאין לו מלוה עליו כו'. נ"ב אבל יש לו מלוה עליו אסור דלא מירתת ליגע דאי יאמר לו מידי יאמר לו תניחנו בחובי עיין רש"י: **ע"ב** רש"י בד"ה אלא רבא כו' סכין אמאי כו' הד"א: תוס' בד"ה דליתא קמן כו' דלא גמיר פשיטא. נ"ב פרש"י לקמן פשיטא דראה מותר ולא ראה אסור ע"ש:

רש"י

מהר"ם

דף ב ע"א בגמ' וכל הכל לכתחלה הוא וכו'. מדברי המקשה משמע דלאו מלשון שוחטין דייק לעיל מיניה דלכתחלה הוא אלא מלשון הכל וא"כ צ"ל דר"ל דמדמפיק ליה התנא בלשון ריבויא משמע ליה דבכל אופן הוא כשר אפי' לכתחלה וק"ל: ברש"י [ד"ה הכל שוחטין וכו'] והכל שוחטין דמתניתין פליגי בה אמוראי בגמ' למר לאתויי טמא בחולין ולמר לאתויי וכו'. לאו בהא פליגי בהדיא אלא פליגי באוקימתא ובדיוקא דמתניתין דמרישא הכל משמע לכתחלה ושחיטתן כשרה משמע דיעבד ומר מוקי לה לכתחלה ודיעבד דמתניתין בטמא ומר מוקי לה בכותי או בעבריין לתיאבון כדאיתא בגמ' לקמן וממילא שמעינן דלמר הכל דמתניתין טמא בחולין ולמר אתי לאתויי כותי או עבריין: ד"ה וכולן בגמ' מפרש מאי וכולן. ר"ל אמה קאי דאי אחש"ו לחודיה קאי לא הל"ל למתניתין וכולן אלא הל"ל ואם שחטו ואחרים רואין אותן וכו' כדאיתא בגמ': ד"ה ושחיטתן כשרה וכו'. והא ליכא למימר כולה מתניתין לכתחלה וחדא קתני וכו' ר"ל ענין אחד דהאי ושחיטתן כשרה אינו ענין בפני עצמו לומר דבדיעבד דוקא כשרה אלא ר"ל הכל כשרים וראויים לשחוט ושחיטתן כשרה וטובה לכתחלה: ד"ה הכל נודרים וכו' ואם אמר דמי עלי או אמר על אחד דמי פלוני עלי וכו' כצ"ל: בא"ד ואפילו היה הנידר זה פחות מבן חדש וכו' כצ"ל: בתוס' בס"ד ראשון משום דבשאר עבודות נשים פסולות אפי' כהנות. ר"ל דגבי שחיטת קדשים ה"א דנשים לא הוו שוין לאנשים משום דהא בשאר עבודות כהנים כשרים וכהנות פסולות א"כ ה"ה לענין שחיטה אינן שוין לאנשים דשחיטת נשים פסולה אפי' בדיעבד: ד"ה התם כדקתני טעמא וכו' וקשה לפירושו דבסוף פ"ק דתמורה וכו' משמע דמן הדין ראוי להיות תמורה במזיד יותר מבשוגג וכו'. י"ל מאי קאמר וקשה לפירושו של ר"ת תקשה ליה אשינויא דרב יהודה גופיה דמשני בריש תמורה הכל מתפיסין בתמורה א' שוגג וא' מזיד והא מזיד ראוי להיות יותר תמורה מבשוגג אבל האמת דשם בגמ' בריש תמורה אינו מפורש בהדיא בשנוייא דר"י אחד שוגג אלא הכי איתא התם אמר ר"י הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה ותו לא וי"ל שר"ל שאין פירוש הכל ממירין לשון לכתחלה אלא ר"ל הכל מתפיסין בתמורה פירש שאם המירו בדיעבד נתפס בתמורה וכן פירש שם רש"י אלא שר"ת הקשה שם לפרש"י א"כ ב' דיעבד למה לי כדקאמר הכא לקמן ופירש דרבי יהודה דמשני הכי קתני הכל מתפיסין וכו' ר"ל דלכתחלה דרישא אתי לאתויי מזיד והצעת הפשט שם לפירוש ר"ת הכי דהמקשה דהתם ידע שפיר סוגיא דהכא דאיכא הכל לכתחלה ואיכא הכל בדיעבד כדקאמר הכא וכדתנן הכל מעריכין ונערכין וכו' אלא דקשיא ליה דמדקתני בסיפא לא שאדם רשאי וכו' דהיינו דיעבד מכלל דהכל דרישא לכתחלה הוא ולכך משני רב יהודה דהכל דרישא דמשמע לכתחלה אתי לאשמועינן מזיד ואע"ג דקתני בסיפא לא שאדם רשאי וכו' אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים א"כ שמעינן שפיר דאפי' במזיד הוי תמורה שהרי אין סופג ארבעים אלא במזיד ואפי' הכי קאמר דאם המיר מומר ה"א דר"ל דלענין זה הוא מומר שנתפס בתמורה לענין שסופג את ארבעים אבל למזבח אינו כשר בהמיר במזיד וקושיית התוס' דהכא הכל לפי שיטת פירש ר"ת דהתם ולהכי מקשה ועוד דבריש תמורה פריך וכו' ומשני התם ר"י דלכתחלה דרישא אתי למזיד והוי ליה לשנויי' בתמורה דלא הוי תני לה בסיפא לא שאדם רשאי וכו' אלא משום דבעי לאסוקי וסופג את הארבעים ועוד י"ל מאי פריך אפירושו של ר"ת תקשה ליה אפרק התודה דשם אמר ארבעים בכתפיה וכשר משמע בהדיא דיותר ראוי להיות מן הדין תמורה בשוגג מבמזיד אבל כד מעיינת התם לא תקשה לך מידי דהתם איירי בנתערבה תודה בתמורה ומתה אחת דהבריתה אין לה תקנה וכו' כדאיתא התם ופריך התם דלייתי עוד בהמה אחריתא ולחם ויתנה אם זו שנשארה מהראשונה היא תודה הא לחמה והבהמה זו שהביא עתה יהיה תמורה ואם הראשונה שנשארה היא תמורה הא תודה והא לחמה ועל זה קאמר דהיאך נאמר לו שיעשה תמורה לכתחלה ויהיה חייב מלקות כדי לתקן הראשונה אין זה תיקון ארבעים בכתפיה וכשר וק"ל וכן מצאתי בתוס' ישנים: באו"ד וי"ל דלענין בהמה שתהא כשרה למזבח וכו'. ר"ל דאי לאו ריבויא דיהיה ה"א דבשוגג אינה נתפסת בתמורה דהוי כמו הקדש בטעות דלענין התפסה בתמורה מסתבר יותר במזיד מבשוגג אבל לאחר שנתרבה שוגג לענין התפסה לענין שיהא כשר למזבח פשוט לן שוגג יותר ממזיד: ד"ה וכתיב טוב אשר לא תדור מעיקרא מייתי מדברי תורה וכו' לכאורה היה נראה לפרש כוונת התוס' בזה דס"ל דהראיה אחרונה דמייתי גמרא מטוב אשר לא תדור ו' היא יותר חזקה מהראיה הראשונה שמביא מפסוק וכי תחדל לנדור וכו' וא"כ היה לו להביא הראיה האחרונה שהיא חזקה קודם הראשונה דהוא קרא וכי תחדל לנדור ומתרצי מעיקרא מייתי מדברי תורה וכו' אבל אין נראה לפרש כן חדא דלקמן משמע בהדיא בתוס' בדף זה ע"ב ד"ה אבל אמר הרי עלי וכו' דפסוק וכי תחדל לנדור הוי ראיה יותר חזקה שהרי כתב שם ולר"י משמע ליה קרא דוקא בנדבה אע"ג דבנדר כתיב דהא בנדר לא מצי למימר נודר ומשלם טוב שהרי כתיב וכי תחדל לנדור וכו' ועוד דאדרבה דסוגיא דגמרא היא דהראיה אחרונה תמיד היא יותר חזקה נ"ל ראשונה ע"כ נ"ל לפרש כוונת התוס' איפכא דקשה להם דהיה לו להביא הראיה החזקה דהיינו הפסוק וכי תחדל לנדור לבסוף כסוגיית הגמרא בכל מקום ומתרץ דלכך שינה בכאן הסדר משום דמעיקרא מייתי מדברי תורה וכו' וק"ל: **ע"ב בגמרא** וכל הכל לאו לכתחלה הוא אלא הכל חייבים בסוכה וכו'. מקשין העולם מה מתרץ בזה מ"מ יקשה לעצמו דהא ממתניתין דהכל מעריכין מוכח ע"כ דהכל לא הוי לכתחלה ונ"ל לפרש דה"ק וכל הכל לאו לכתחלה ומי' ר"ל וכיון דאשכחן הכל דע"כ הוי לכתחלה ע"כ צריכין אנו לפרש ג"כ מתני' דהכל מעריכין דהוי נמי לכתחלה ולאוקמא באופן דלא אתי לידי בל תאחר כגון שהיו מעותיו כבר ביד הגזבר וא"כ תקשה לן מתניתין דהכא כדפרכינן מעיקרא והשיב לו מנא לך הא לאוקמא מתניתין דערכין בכונה רחוקה ובדוחק כדי להעמיד קושייתך הראשונה דלמא אין איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל בדיעבד וכו' ולא תקשה לך מתניתין דהכא מידי וק"ל כן נ"ל בדרך הפשט: ברש"י והכי מוקמינן לה בנדרים בפ"ק לרבי יהודה תני נודב ומשלם כן צ"ל וע"ש בנדרים דף ט' ודף י': ד"ה תרתי דיעבד למה לי וכו' ואי קשיא בתמורה נמי כו'. ואע"ג דבריש שמעתין פרש"י דלהכי קתני שם הכל ממירין ואצטריך ליה תו לפרושו לא שהאדם רשאי וכו' משום דלשון התנאים הוא זה וכו' במסקנא לא שייך לפרושי הכי דבשלמא לעיל דהסיפא אתי לן שפיר דמשמע בדיעבד אלא שהרישא דקתני הכל ממירין דמשמע לכתחלה לא אתי לן שפיר משום דהא אסור להמיר לכתחלה ולא היה לו לתנא למתני הרישא כלל לכך פי' לעיל דנקט הרישא משום דדרך התנאים הוא ואצטריך תו למתני הסיפא לפרושי אבל השתא במסקנא דרישא אתי לן שפיר דמשמע שפיר בדיעבד כמו הכל מעריכין וא"כ קשה לן דלא היה לו לתנא למיתני הסיפא כלל לכך פרש"י דלכך נקט הסיפא משום דבעי למיתני וסופג את הארבעים וק"ל: ד"ה שחיטתן כשרה וכו' ולקמן מפרש אמאי לא מטמא גברא לסכין והדר נימטייה לבשר כצ"ל: בתוס' ד"ה אבל אמר הרי עלי וכו' מנא ליה לר' מאיר דאין נודב טוב מנודב ומשלם כצ"ל. ור"ל אפי' לפי סברתו דדריש ליה לקרא טוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר היינו דוקא בנודר אבל בנדבה מנלן דשאינו נודב טוב דלפי לישנא בתרא דנדרים דפליגי בנודב ס"ל לר"מ דאפי' בנודב ומשלם דהיינו הרי זו אינו טוב ולר"י נמי דדריש ליה לקרא טוב מזה ומזה נודר ומשלם א"כ לפי סברתו זאת הל"ל דאפי' בנודר דהיינו הרי עלי נמי טוב כשמשלם: באו"ד ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא דוקא בנדבה. נ"ל דר"ל דאע"ג דבלשון התורה כל היכי דכתיב נדר הוי נדר דוקא ע"כ קרא דשלמה דקאמר טוב שלא תדור וגו' מיירי דוקא בנדבה וק"ל: ד"ה אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי וכו' שמא גם בימיהם הקשוה כבר. נ"ל לפי שיטה זו דקושיא הראשונה דפריך בריש שמעתין הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה בדיעבד לא רב אשי מסברת עצמו הקשה אותה רק שסידר הקושיא כמו שהיתה מקובלת בידם שהקשה בימי הקדמונים אביי ורבא ומתחלה היה סלקא אדעתין שדייק אותו המקשה הוה מלישנא דהכל ולכך פריך עליה רב אחא בריה דרבא וכל הכל לכתחלה הוא וכו' וגם רב אשי השיב לו התם כדקתני טעמא וכו' עד לבסוף כשהקשה לו אין איכא הכל לכתחלה ואיכא הכל דיעבד וכו' אז הבין רב אשי ושם על לבו שודאי לא היה דקדוקו של אותו המקשה בימי אביי ורבא מלישנא דהכל אלא מיתורא דמתני' קא דייק לה ואו השיב לי אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי ר"ל אותה הקושיא שאמרתי בתחלת דברי שהוקשה בימי אביי ורבא לא היתה דיוקם מלישנא דהכל מיתורא אלא דשחיטתן כשרה ובזה יתורץ בשמעתין מפני מה לא השיב לו רב אשי לעיל מיד אנא שחיטתן כשרה קא קשיא לי כמו שהשיב לבסוף כן נ"ל בדרך הפשט הגם שבדרך פלפול הישיבה הארכתי לפרש סוגיא דשמעתין בפלפול עמוק ומחודד: ד"ה שמא יגע בבשר וכו' חיבת הקדש מכשרת וכו' דאפילו טהור גמור לבן זומא דאמר הנכנס למקדש טעון טבילה אסור לשחוט בסכין ארוכה וכו' כצ"ל. והאי דבן זומא איתא בפרק אמר להם הממונה ע"ש: באו"ד א"נ נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי וכו' ר"ל כדי שיתיישב עלה שפיר הא דקתני מתניתין שחיטתן כשרה גם הא דקתני וכולן ששחטו ואחרים רואים אותן וכו' דאי הוי טעמא דמתני' דטמא במוקדשין אסור לשחוט לכתחלה משום דלמא אתי לאמשוכי פשיטא דכשרה בדיעבד גם לא יתיישב עלה וכולן ששחטו וכו' ונראה דהא דהקשו התוס' דאמאי לא קאמר דלא ישחוט דלמא אתי לאמשוכי בפנים וכו' לא בעי למימר דלא נימא גמרא טעמא דנגיעה כלל דא"כ תקשה לן רישא דהכל שוחטין אפי' טמא בחולין שנעשו על טהרת הקדש פשיטא דישחוט אלא ע"כ אתא לאשמועינן דלא חיישינן שמא יגע בבשר ובסכין ארוכה כדאוקימנא אלא שהוקשה להם אמאי דחיק גמרא למימר דטמא במוקדשין אפי' בסכין ארוכה חיישינן לשמא יגע בבשר דנימא דלעולם בסכין ארוכה ליכא למיחש לנגיעה ולא אסרינן לשחוט טמא במוקדשין אלא משום דלמא אתי לאמשוכי בפנים וק"ל: באו"ד וי"ל דלמאי דמפרש ר"ת בעלמא וכו' ניחא. ור"ל דהכא איירי בטמא שנטמא בפנים ולפי' ר"י איירי שאינו עומד בחיל או בעזרת נשים נגד השער הגדול של עזרה ושוחט והבהמה מונחת בפנים בעזרה אצל הפתח אלא שהיה לעזרה גם כן פתחים מן הצדדים לצפון ולדרום ושם עומד הטמא לפני הפתח והבהמה מונחת בפנים בעזרה אצל הפתח ושוחט: באו"ד וי"מ דאיירי בבמה ובזה יתיישב נמי בסמוך. ר"ל הקושיא שהקשו התוס' לקמן בסמוך ד"ה דליתיה קמן ואע"ג דעזרה רשות הרבים היא: ד"ה אילימא אחרש וכו' פי' עליה לחודיה קאי. נ"ל דר"ל פי' הא דקאמר אילימא אחש"ו הוי פירושו אילימא אחש"ו לחודיה קאי וכתבו כן משום דמלשון אילימא אחש"ו משמע דמספקא ליה אי קאי אחש"ו כלל או לא ומסיק דלא קאי עליה וזה אינו דהא פשיטא דעלייהו נמי קאי וכו' אלא שמספקא ליה אילימא דעליה דחש"ו לחודיה קאי או קאי נמי ארישא דמתני' ומסיק דקאי נמי ארישא דמתני' דטמא במוקדשין ולשון התוס' דקאמרי פי' עליה לחודיה קאי דבגמ' לא לפרושי לישנא דעליה קאי דבגמ' אתי אלא אלא לשון התוס' בעצמם הוא ולפרש לשון דאילימא אתו כדכתיבנא ודו"ק נ"ל:

דף ג ע"א בתוס' ד"ה כגון דבדק קרומית של קנה וכו' לשחיטת קדשים לא בעינן כלי שרת וכו'. פי' דלשחיטת קדשים כלי בעינן מדכתיב ויקח את המאכלת לשחוט את בנו וכתיב ויעלהו עולה ומיניה ילפינן דעולה טעונה כלי וילפינן כל הקדשים מעולה אבל שיהא הסכין מקודש בקדושה כלי שרת לא בעינן אלא אפי' בסכין של חולין מותר לשחוט קדשים: בא"ד דבפרק התודה אמרינן דסכין מקדשת בכלי שרת כצ"ל. ור"ל דמדקאמר בכלי שרת ש"מ דהסכין עצמו אינו כלי שרת: בא"ד בסופו אע"ג שאין נפסל ביוצא. פי' אבל אם היה הדם מקלח באותו רוב הכלי שבחוץ היה נפסל ביוצא: ד"ה המניח דיעבד לאו לשנויי אליבא דאביי קאתי וכו' אי נמי כל זמן שיכול לתקן וכו'. ר"ל א"נ לעולם דאליביה דאביי אתי לשנויי והא דאצטריך אביי חותך כזית אפי' לדיעבד היינו משום דכל זמן שיכול לתקן ע"י חותך כזית מתקן אבל כשא"א לתקן כגון היכי דכותי קמן מותר בדיעבד בלא שום תיקון כמו גבי יין נסך: ד"ה המניח וכו' לא בעי למימר דמשמע דיעבד ולא לכתחלה וכו'. רצה לומר דלא בעי גמרא למימר דלישנא דהמניח אי אפשר לפרשו כ"א דוקא בדיעבד דא"כ כי מסיק מאידך מתני' דקתני לא שהשומר צריך יושב ומשמר דשרי אף לכתחלה תקשה לך מתני' דהמניח עובד כוכבים בחנות וכו' דמשמע דוקא דיעבד וליכא לשנויי כמו שפרש"י דלא זו אף זו קתני דהא כתבו התוס' לקמן בסמוך דהנך משניות לאו רישא וסיפא הן דהך בתריתא דאין השומר צריך יושב ומשמר היא שנויה בפ' רבי ישמעאל פ"ד דע"ז והך קמייתא דהמניח עובד כוכבים בחנות שנויה בתר ההיא דאין השומר וכו' בפרק בתרא דע"ז אלא גמרא ה"ק מי קתני מניח המניח קתני ולישנא דהמניח משמע לכתחלה ומשמע בדיעבד ואביי מפרש דבדיעבד קאמר וק"ל: ד"ה אין השומר צריך וכו' ובקונטרס פי' שם דהכי פריך וכו'. ע"ש במה שכתבתי ותמצא חדושי דברים: **ע"ב בגמ'** מומחין אע"פ שאין מוחזקין. הא דקאמר הכי וכן באיכא דאמרי דקאמר הכי מוחזקים אע"פ שאין מומחין כדי לתרץ הכל שוחטין דמתני' לאתויי מאי אתא וקאמר בלישנא קמא דאתא לאתויי אע"פ שאין מוחזקין ובלישנא בתרא קאמר דאתא לאתויי אע"פ שאין מומחין: בתוס' ד"ה בודק סכין וכו' תימה דאמאי לא מהני נמי בעבריין יוצא ונכנס כמו בכותי וכו'. ר"ל דבכותי מהני יוצא ונכנס גם לענין שאין צריך לבדוק לו סכין משום דאמרינן דמרתת לשחוט בסכין פגום וא"כ עבריין נמי נימא הכי ולא יצטרך בדיקת הסכין ביוצא ונכנס ובגמ' משמע דאפי' בעומד ע"ג לא מהני בדק הסכין ונתן לו: בא"ד וי"ל דחיישי' דלמא משתלי וכו' כמו שפי' ר"ת גבי חרש שוטה וקטן וכו'. עיין בריש פירקין ד"ה שמא יקלקלו ואע"ג דשם אינו כתוב בשם ר"ת דאין מוסרים להם לשחוט אפי' לכלבים משום דלמא משתלי ואכיל אלא משום דלא ישעו אחרים כשידעו שנותנים להם לשחוט להכשיר שחיטתן אפי' באכילה הכל ענין אחד הוא דשם היה יכול לפרש נ"כ הטעם משום דלמא משתלי ואכיל וכן הכא היה יכול לפרש הטעם שמא ישעו אחרים ויבאו להכשיר שחיטתן בלא בדיקת הסכין או חותך כזית לאחר שחיטה וק"ל: ד"ה דליתיה קמן וכו' תימה דמשמע הא איתי' קמן ולא ידע אין שחיטתו כשרה וכו'. דהכי משמע דליתיה קמן ולכך סומכים על האחרים שראו אותו משמע אבל אם איתיה קמן לא מהני אחרים רואים אותו אלא בודקים אותו אם יודע מותר לאכול משחיטתו ואם אינו יודע אין שחיטתו כשרה אע"ג דאחרים ראו אותו ועוד דאם איתא דאם אחרים רואים אותו שחיטתו כשרה אע"ג שלא ידע למה ליה לאוקמא בליתיה קמן לוקמא באיתיה קמן ובדקו אותו ולא ידע ואפ"ה שחיטתו כשרה כשאחרים רואים אותו אלא ודאי ס"ל לגמ' בדאיתא קמן ולא ידע לא מהני אחרים רואים אותו ולקמן פריך אמילתיה דר' נחמן ה"ד אי דידע דגמיר למה ליה ראה ואי דידע דלא גמיר ואתא לאשמועי' דאע"ג דידעינן דלא גמיר כיון דראה אותו מתחלתו ועד סופו שחיטתו כשרה פשיטא כיון דראה אותו אע"ג דלא ידע שחיטתו כשרה וק"ל: ד"ה רוב המצויין וכו' אבל א"ל וכו' אע"פ שאין אחרים רואים אותו. פי' חלוקה זו הן מוסיפין על דברי רבינא דאילו לרבינא אפי' בדיעבד אין שחיטתו כשרה אא"כ בודקין אותו באיתיה קמן או כשאחרים עומדים ורואים אותו בליתיה קמן ולדידהו בדיעבד שחיטתן כשרה בכל ענין מטעם דס"ל רוב המצויין וכו' ולהכי לא מצי לאוקמא מתני' בהכי משום דא"כ קשה לן וכולן כיון דבדיעבד בכל ענין כשרה אפי' בליתיה קמן ואפי' באין אחרים רואים אותו א"כ וכולן אהיכי קאי זה אינו דהא לאביי ורבא וכו' נמי קשה וכולן אלא ודאי דמטעם רוב המצויים ס"ל דשחיטתן כשרה אפי' לכתחלה אע"פ שאין יודעים בו אם יודע הלכות שחיטה ומתניתין קתני שחיטתו כשרה בדיעבד ולהכי לא מצי לאוקמא מתניתין בהכי וק"ל:

דף ד ע"ב תד"ה מותר מיד מפני שהן מחליפין כו' והשתא א"ש דלא מקשי מידי מברוס כו' דחמץ של עובד כוכבים כו' ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור לישה עכ"ל פי' דהא ודאי דהשיעור לישה לאו דוקא לא חליף שהוא עלמו לא בלק זה אחר הפסח אלא דתלינן בחלוף עם הנכרי שמלאו שלם בלק אחר הפסח ה"ל כשיעור אפייה לאחר לית לן למיחש שמא עלמו הפת לותו אחר הפסח אלא דלית לן למיחש שהחליפו עם הנכרי שמלאו שאפה אחר הפסח אלא דא"כ לא הל"ל ומותר מיד דשיעור אפייה אין זה מיד ומדקאמר מיד דהיינו שיעור לישה ע"כ דבבצק איירי והיינו ע"כ משום דנזהרו על פתן ודו"ק : באה"ד ומיהו אע"ג כו' בלאה שרי משום פריה ורביה א"כ לא אסרו אלא כגון פירות וכלים כו' עכ"ל עיין בכל זה בהרא"ש בס"פ האיש מקדש שכל זה מפרש"י בפרק רבי ישמעאל שכן מחלק בין קידושי אשה ובין שאר חליפין וכתב עליו הרא"ש שלא היה צריך לזה דקידושי אשה נמי לא שרו לכתחלה כו' אלא אם קדש בדיעבד כו' וכן פירות וכלים נמי אסור לקנות מדרבנן מדמי עולה כו' אבל אם בדיעבד לקח מדמי איסור הנאה פירות וכלים חליפין לא גזור רבנן כו' עכ"ל וגם על דברי התוס' דהכא יש לדקדק כן מאחר שסבירא הך סוגיא דנדרים דמחלק בין לכתחלה ובין דיעבד לא הוו לריכי לחלק בין קידושי אשה ובין שאר חליפין כמו שדקדק הרא"ש לפרש"י דפרק ר"י ומהרש"ל כתב כאן דרך רחוק לדברי התוספות ולא כמו שהביא הרא"ש בס"פ האיש מקדש והר"ן בשמעתין הקשה לפירש"י דאסור הדמים למחליף עלמו מאת המכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסורי הנאה מותרין ולא ידענא מאי קושיא הא בנדרים מקשי לה תלמודא ומשני לה דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ודו"ק :

דף ה תד"ה מכם ולא כולכם כו' ולגזלה מקודשת אצטריך שלא עלתה לבעלים לשם חובה ומביתו לא נפקא אלא (א) שאין יכול להקדיש עכ"ל כנ"ל : ע"ב בד"ה מעם הארץ כו' ודוחק לומר דפריך מדר"ש כו' עכ"ל ר"ל דפריך מדר"ש כיון דאינו שב מידיעתו דהיינו עבריין לאותו דבר קאר"ש דאין מקבלין ממנו קרבן מכ"ש עבריין לכל התורה דבכללו נמי לאותו דבר וק"ל : בד"ה ר"ג ובית דינו כו' והיו סבורין דגרי אמת הן כר"ג עד שעשאום ר' אמי ור' אסי עובדי כוכבים גמורים אע"ג כו' עכ"ל כנ"ל וליכא לאקשויי אכתי כיון דר"מ מיהא סבר כותים כעובדי כוכבים לענין עירוב אמאי לא קאמר נמי גבי עירוב דגזר ולא קבלו כדאמר גבי יין נסך דלא גזר בהו נמי אלא ר"מ לחודיה דר"ג דיבנה לא גזר אלא אשחיטה דאורייתא די"ל דלענין נסך ודאי דגזר ר"מ בהר ר"ג מטעמא דקאמר דמות יונה כו' שייך למימר דגזר ולא קבלו אבל לענין עירוב דאסר ר"מ לא. הוה סבירא לן כוותיה אלא כר"ג דגרי אמת הן אף לענין עירוב עד שעשאום ר' אמי כו' וק"ל :

ח"א דף ה ע"א [אלא כי גוגן וכו'] כמאי גוגן כו' נראה לפי"ז כמו יהיה שער שומרון שער ב"ד שיושבים שם סנהדרין כמו שת"א שעריך לתרע בית דיך וק"ל : ע"פ הדבור שאני כו' והיא גופא אשמעינן דאע"ג דמגי שכחי הוה הותר לו ע"פ הדבור דבר אסור משום שחיטת שכחי דאחאב וק"ק כיון דע"פ הדבור היה אמאי לא נימא דהוגד לו ע"פ הדבור שהיה דבר המותר מזבוח דעובדיה כדלעיל וק"ל : קרי לי' נבלה כו' א"כ עורבים כו' עיין בחדושינו בזה פ"ב דסוטה : ע"ב ומשימין עצמן כבהמה כו' עיין פרש"י ופיי"ל לענין מאכלו שלא ידקדק בו כבהמה זו ועיין פרק כילד מעברין גבי היכן ישבו בה אם מבים כמי כו' :

דף ו בפרש"י בד"ה טוחנין מאכל של גריסין ותבלין מעורבין כו' שסוף כל אלו לערב כו' עכ"ל פירוש שמאכל של גריסין עשוי עם התבלין מעורבין כו סוף כל אלו לערב שמאכל גופי שסופו לערב בדבר אחר ומיהא לריך לעשר ביעיסה שלא בתערובת אבל מן התבלין ע"כ א"ל לעשר אף שלא בתערובת דאין תבלין חייבין במעשר כמ"ש התוספות דלע"כ בתערובת אמאי מותרין למ"ד דמלתא דלטעמא עבידא לא בטיל ודו"ק : ע"ב גמ' טחנת לה ואוכלת השתא מיגזל נזלה כו' יש לדקדק מאי גזילה איכא הכא דהא פועל אוכל בו מדינא בדבר שלא נגמרה מלאכתו לחלה כדאמרי' בפ' הפועל וי"ל דמשמע ליה דסתמא קתני טוחנת אף בדבר דלא שייך ביה חלה ואין פועל אוכל בו כיון שנגמר מלאכתו למעשר ודו"ק : תוס' בד"ה אשת חבר כו' וקשה דהך ברייתא מתנייא במסכת כו' ובתוספתא דטהרות קתני אף על פי שאינה אוכלת כו' עכ"ל ונראה לפרש דה"ק אע"פ שאינה אוכלת דכיון שהיא טומאה נזהרת מליגע בתבואה טוחנת לאחרות ולא שהיא טוחנת בידים שהרי נזהרת מליגע אלא שהיא שבקה לאחרות אשת ע"ה אחר שסבורה להיות טהורה לאכול מן התבואה ודקמשני תורא מדישיה קאכיל ר"ל שהיא מורה היתר שאותו חלק שראויה היא לאכול ממנה משום דתורא מדישיה קאכיל השתא שהיא טמאה יכולה ליתן כל זה לאחרות וק"ל : בד"ה והתיר ר' כו' איקלע לבצרה חזינהו כו' דבצרה בחולה לארץ היא כו' עכ"ל כנ"ל : באה"ד וצ"ל ולאו מפירות המותרין בקסרין דיש מינייהו האסורין כו' עכ"ל לא הו"לרכו לחלק בכל זה אלא די"ל בפשיטות דלענין דשרי לשלות בהודע' קפריך דקסרין מח"ל הוא ואפילו רבנן לא פליגי עליה דר"י אלא בא"י כ"ה בפי' הר"ש במסכת דמאי פ"ק והיה נראה לכאורה לפרש דלשון ולאו מפירות המותרין קדייק להו לפרש כן אבל קשה דהא הוה ניחא להו האי לישנא מעיקרא שהבינו דרבי התיר ממש אפילו ודאי גם הר"ש בפירושו שם חילק כן לתרץ קושייתם דמעיקרא ובין ודאי ובין דמאי מותר בח"ל במינים הגדלים בח"ל ובגדלים בא"י חייבין ע"ש ודו"ק :

ח"א דף ו ע"א דמות יונה מצאו כו' וכתבו התוס' במדרש יש שהיא פ"ז שסמכין יעקב תחת האלה בהר בשכם עכ"ל בקלאי כתיב תחת האלה אשר עם שכם ופרש"י אצל שכם והייט בהר גריזים כמפורש בקרא ואת הברכה על הר גריזים וגו' הלא המה וגו' אצל אלוני מורה והוא שכם כדכתיב עד מקום שכם עד אלון מורה ושם הכותים שהביאום מלך אשור והושיבום בהר שומרון כמפורש בספר מלכים ושם מפורש עבודת כוכבים שלהם נרגל והוא תרנגול כפרש"י שם : בתלמיד כו' כל ספר משלי נאמר דרך משל ופשטיה דקרא הוא הנמשל ממנו וקאמר בתלמיד היושב לפני רבו כו' שהוא הנמשל מן ללחום את מושל וגו' אבל לפי הדרשה דלעיל לענין דבר איסור לא יתפרש בנמשל ללחום את מושל וק"ל :

דף ז בא"ד ול"ג נמי מעשר כו' אלא תרומה כו' עכ"ל והיא איסורייתא דחרדלא דפ"ק דביצה נמי בתרומה קמיירי כדקאמר התם א"כ מלינו תרומה שנאכלה בהרמתה כו' והתוספות לעיל דנקטו מעשר בדבריהם שגירת לישנא הוא דהכא לא אסקי אדעתייהו דאיכא לפלוגי בין תרומה למעשר וק"ל : גמ' א"ל אם אי אתה חולק נוזרני עליך שלא יעברו כו' יראה שהיתה התשובה בזה שהספק שלי התלוי בבחירה שלי טוב מודאי שלך שאתה עושה שיוכל ליבטל שהגם נוזרני שלא יעברו בך מים לעולם שאז ודאי אי אתה

תפארת שמואל (א) אלא שאין יכול להקדים וכו' וכ"ל דאין צריך להגיה בדברי התוס' ועי"ל תרתי וכו' כמו שהגיה בס' ר' מאיר דליתא דהכל תי' א' הוא דהתוס' באו לתרץ דלמה לא הביא קרא דביתו ולכן כתבו דניחא לי' להביא קרא דיקריב מכם קרבן דתרתי שמעינן מיניה כיון דכבר נלמד מביתו דאינו יכול להקדיש גזל א"כ ממילא שמעינן מקרא דיקריב קרבן דכל שאינו נקרב קרבן שאינו יכול להקדיש תו ג"כ לא עולה לו לשם חובה אף אם הקריב גזולה מקודשת כבר וכך נראה מדברי רש"ל ז"ל ודו"ק ושרי לי מארי' למאירת עינים : דף ה בתוס' וא"ת ולמאי דס"ד וכו' יש לדקדק דילמא ס"ד דמקשן דהעורכים הוא גברי ולקמן מאי טכחי דכי אתמר ולא שייך נתעלם ויש לייסב בדוחק דהתוס' ס"ל דרב דס"ל דמכי טכחי דאתמר הביאו ס"ל דע"כ דעורכים ממש כן דאל"כ דילמא מביתו הביאו וליכא סייעתא לרב ענן ולפ"ז נ"ל הא דמקשה אח"כ מאי עורכים פירושו כמו מנ"ל נרב דעורכים ממש ודו"ק ולולי דבריהם היה נראה כמ"ש א) וסיא מיושב קושיות מאי עורכים שהקשה דווקא לדעת המתרץ ע"פ הדבור ודו"ק נ"ל : דמן נעורין שם מקום . נ"ל דהוקשה על ר' פדת למה הוצרך לשרש ולהחליף הכתוב ולא פירש דנערה היו דמן קטנן וקטנה היו שם מקום לזה כתבו דנעורין מצינו שם מקום מבה"כ קטנה לא :

מהר"ם

דף ד ע"א תד"ה מצת כותי וכו' וי"ל כגון שלא אכל הכותי וכו' . ר"ל וא"כ הכותי בעצמו יצא בה ולכך סמכינן עליה דודאי שמר אותה לשם מצה ולכך קאמר כל הלילה דאם לא כן אע"ג דאכל הכותי מאותה מצה שמא באחרונה בסוף הלילה אכל כזית מצה ממצה אחרת המשומרת לשם מצה ולכך צ"ל שידע בודאי שמא אכל הכותי מצה אחרת כל הלילה : ע"ב ד"ה מותר מיד מפני שהן מחליפין וכו' א"נ כדפירש ר"ת דבבצק איירי וכו'. כד מעיינת שפיר נראה לפרש דר"ל שלכשרים מותר ליקח מהעוברי עבירה פת אפוית לאחר הפסח משום דאמרינן שהעוברי עבירה החליפו חמצן שהיה להם שעבר עליו הפסח ונתנו אותו לעובד כוכבים ולקחו בחליפיו בצק ואפוהו הישראלים העוברי עבירה אבל בלא טעמא דמפני שהן מחליפין אפי' היכי דשהה אחר הפסח כדי לישה ואפייה לא הוה חמצן של עוברי עבירה מותר דדלמא מחמץ שעבר עליו הפסח הוא ואתא נמי שפיר מ"ש התוס' אחר זה והשתא אתי שפיר דלא תקשה היכי סברוהו וכו' אלא בבצק איירי ומחלפי בצק של עובדי כוכבים וכו' דבצק מסתמא לא לשוהו העובדי כוכבים בפסח אלא לאחר הפסח משום דאין דרך לשהות הבצק יותר משיעור לישה אבל אי אמרינן דמחלפי בפת האפוי של העובדי כוכבים תקשה לן היאך הוא מותר לר"י הא אית ליה דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח אסור בהנאה ושמא פת זה שלקח עתה לאחר הפסח מן העובד כוכבים נאפה בפסח ואע"ג ששהה אחר הפסח כדי שיעור לישה ואפייה לא הוה תלינן דאפו העובד כוכבים לאחר הפסח אבל אי הות מפרשינן דהתוס' ר"ל שהכשרים לוקחים בצק מהעוברי עבירה מפני שהעוברי עבירה מחליפין חמצן בבצק של עובד כוכבים א"כ תקשה לן למה לי טעמא דמפני שהן מחליפין בלא טעם זה מותר ליקח בצק מהעוברי עבירה אחר ששהה שיעור לישה אחר הפסח דבלתי ספק שהעוברי עבירה לא לשו בצק זה בתוך הפסח וק"ו דליכא למיחש שלשו אותו קודם הפסח ועבר עליו הפסח דאין דרך לשהות בצק זמן ארוך כל כך ועוד דאי איכא למיחש שמשהין בצק יותר משיעור לישה וחיישינן דלמא לשו אותו בתוך הפסח א"כ מה מועיל טעמא דמחליפין לר"י דאפי' החמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח שאפי' לוקחים העובדי כוכבים בצק לאחר הפסח איכא למיחש לשמא לש אותה העובד כוכבים בתוך הפסח אע"ג ששהו שיעור לישה אחר הפסח ואם באת לחלק ולומר דדוקא גבי ישראל העוברי עבירה אינו מועיל שיהא שיעור לישה אחר הפסח וחיישינן שמא לשו קודם הפסח ועבר עליו הפסח דמשום הפסד לא ביערו אבל בעובד כוכבים כששהה שיעור לישה אחר הפסח בצקו מותר דתלינן שלש אותה אחר הפסח א"כ תקשה לן מ"ש התוס' אחר זה והשתא א"ש דלא תקשה היכי סברוהו וכו' הא לאי זה אפי' איירי בפת אפוי ולא בבצק ולוקחים מן העובדי כוכבים פת אפוי תוה א"ש וכגון ששהה אחר הפסח שיעור לישה ואפייה דאז תלינן שלשו ואפאו העובד כוכבים אחר הפסח ע"כ מוכרח דהא לפרש דברי התוס' כמו שכתבנו מתחלה שהכשרים לוקחין מהעוברי עבירה פת אפוי מפני שמחליפין ולוקחין מן העובד כוכבים בצק והעוברי עבירה אופין אותו אלא שלפי זה ע"כ צ"ל שצריך לשהות אחר הפסח כשיעור לישת העובד כוכבים ושיעור אפיית הישראל העובר עבירה ומיד דקאמר היינו כשיעור לישה ואפייה והתוס' כתבו ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור לישה ולא כתבו כשיעור לישה ואפייה וק"ל וצ"ע : באה"ד ומיהו נראה לאסור מדרבנן דבנדרים פ' השותפין וכו' עד ודחי דלמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד וכו'. ר"ל דאפי' כבר מכר בדיעבד דבר של איסורי הנאה הדמים אסורים מדרבנן אפי' אם לקח בדיעבד כבר באותן הדמים כגון פירות או כסות הוא ג"כ אסור מדרבנן אלא שבקדושי אשה לכתחלה אסור לקדש בדמיהן כיון שהדמים אסורים בהנאה מדרבנן אלא שאם קידש בדיעבד בדמיהן מקודשת משום דהא מן התורה הדמים מותרים בהנאה ואע"ג שאם לקח בעד הדמים פירות או כסות אסורים כיון שהדמים אסורים מדרבנן מ"מ באשה אין מפרישין אותו מאשתו ושרי משום פריה ורביה או משום שאינו דבר הניכר שבא בחליפי הדמים והיינו מ"ש התוס' ומיהו אע"ג דבשאר חליפין אסור באשה שרי וכו' וק"ל :

דף ה ע"א ברש"י ד"ה מכם בכם חלקתי וכו' וגבי דידהו לא כתיב מיעוטא דלכתוב מן האדם כי יקריב קרבן וכו'. ר"ל דהשתא דכתיב כי יקריב מכם קרבן דמשמע מכם ולא כולכם לא קאי מיעוטא אלא אישראל ולא אאומות אבל אי הוה כתיב מן האדם כי יקריב קרבן דהוה משמע מן האדם ולא כל האדם הוה משתמע שפיר דממעט נמי שאפי' באומות יהיה מקצתן ולא כולם : בתוס' ד"ה מכם ולא כולכם וכו' ולא מייתי התם קרא דכי יקריב וכו' והאי לאו קרבן הוא . פירוש משום דכתיב ביתו והאי לאו דידיה הוא : באה"ד ועי"ל דב' שמעינן מכם ולגזילה מקודשת אצטריך ומביתו לא נפקא אלא שאינו יכול להקדישה וממכם לא נפקא אלא שלא עלתה לו לשם חובה כן נ"ל להגיה וה"פ ועי"ל דתרתי שמעינן מכם דילפינן מיניה להוציא את המומר לעבודת כוכבים וגם ילפינן מיניה להוציא את הגזול לפני יאוש משום דמקרא נדרש לפניו ולאחריו דרשינן אדם כי יקריב מכם קרבן וקאי מיעוטא דמכם אאדם להוציא את המומר לעבודת כוכבים וגם דרשינן כי יקריב מכם קרבן וקאי מיעוטא דמכם אקרבן ר"ל שהקרבן יהיה דוקא שלכם להוציא את הגזול וכי תימא הא נפקא לן כבר גזול מביתו והויתו איצטריך דמביתו ילפינן בגזול מחבירו בהמת חולין שאינו יכול להקדישה כלל הכי יקדיש איש את ביתו אמר רחמנא והאי לאו דידיה הוא ומכם ילפינן לגזול מחבירו בהמה מקודשת שכבר הקדישה חבירו לחטאת או לעולה והוא גזלה והגזלן נ"כ חייב להקריבה חטאת או עולה והוצת להקריב בהמה זו הנגזלת בחובתו שאינו עולה לו לחובתו ואינו יוצא בה : ד"ה כדי שיחזרו בתשובה וכו' אלא נותן טעם להבר מדרבינן מהא עבריין לדבר אחד וכו' . ר"ל לא אתא ליתן טעם לקרא אלא ליתן טעם על התנא שדורש המקרא כן ומרבינן מיניה עבריין לדבר א' דלא תימא דאינו מסתבר הוא לחלק בין עבריין לעבריין והות עדיף ליה לתנא לאוקמא מן הבהמה במלתא אחריתי לכך קאמר דסברא טובה היא להרבות מומר לדבר אחד שיקבלו ממנו משום דבקל יחזור בתשובה וק"ל : ע"ב בגמ' א"ל ר' זירא לר' יעקב בר אידי שמא לא שמע רבי וכו'. פי' לר' יעקב בר אידי קרי ר' זירא ר' : בתוס' ד"ה מעם הארץ וכו' ומפרש ר"ת דעבריין לאכול חלב היינו עבריין לכל התורה וכו'. ר"ל שהגמ' כולל כל איסורי התורה בחלב וכשהוצת לומר עבריין לכל איסורי התורה הוא אומר עבריין לאכול חלב : באה"ד דלת"ק חשיב ליה עבריין לאותו דבר . ר"ל וכשהוא עבריין לאותו דבר שהוא מביא עליו הקרבן הוא דבר פשוט שאין מקבלין ממנו אע"פ שאינו עבריין לשאר מצות : ד"ה אינו שב מידיעתו וכו' וי"ל דאצטריך להיכי דחזר בתשובה וצ"ל דלעיל נמי דממעט עבריין לכל התורה איירי נמי דחזר בתשובה מאותה עבירה שמביא עליה הקרבן וק"ל : ד"ה רבן גמליאל ובית דינו וכו' ד"א בן יעקב אומר עד שיהא שני ישראל וכו'. פי' ואו צריכין ג"כ לשכור רשות מהעובד כוכבים שדר עמהם בחצר . ר"צ אומר צדוקי אינו כעובד כוכבים פי' ואין צריך לשכור ממנו רשותו אלא כשמתבטל רשותו סגי כמו בישראל אבל כותי הוי כעובד כוכבים פי' שאינו סגי בביטול אלא דוקא צריך לשכור ממנו רשותו : באה"ד והיינו יכולין לפרש וכו'. פי' היינו יכולין לפרש כפי' רש"י דר"ל דוקא צדוקי אינו כעובד כוכבים אבל כותי הוי כעובד כוכבים אבל לא מטעמו של רש"י דאין הטעם משום דס"ל דגרי אריות הן אלא מטעם דאינן מודים בעירוב ולכך הוו לדין עירוב כדין עובד כוכבים : באה"ד אבל קשה כיון דלכ"ע כותי אוסר וכו' א"כ מה באו לחדש רבי אמי ורבי אסי וכו'. יש מקשין מאי הקשו התוס' לימא דאינהו גזרו ולא קבלו מינייהו ואתו ר' אמי ור' אסי וגזור וקבלו מינייהו כדאיתא בגמרא וי"ל דדוקא לענין יין נסך ושחיטה שייך לתרץ כן אבל לענין ביטול רשות כיון דלכ"ע הוי דינא הכי דהוו כעובד כוכבים לענין עירוב לא ומסתמא כך היו נוהגים בימי הקדמונים ולא שייך לומר דלא קבלו מהם דלמה לא היה להם לקבל כיון דכ"ע הכי הוו סבירא להו : באה"ד אע"ג דרבי יוחנן פסק כר"א בן יעקב וכו'. ר"ל וא"כ כבר נפסקה הלכתא בימי רבי יוחנן שהן כנכרים לענין ביטול רשות וא"כ מה צריכים ר' אמי ור' אסי לגזור ולחדש :

דף ו ע"א בגמרא אינהו גזור ולא קבלו מינייהו וכו'. והא דלא משני גמרא דאינהו גזור איין נסך ואשחיטה ואתו ר' אמי ור' אסי וגזרו ועשאום כעובד כוכבים גמורים גם לענין ביטול רשות כדאמר בתר הכי וי"ל דע"כ צ"ל דגזור נמי איין נסך דהא ההוא עובדא דמהמתיה גזור עלייהו ביין נסך הוה כדאמר רב יוסף שדריה רבי אבהו לאתויי חמרא מבי כותאי וכו' הלך רבי אבהו וסיפר דברים לפני ר' אמי ור' אסי וכו' : ע"ב ברש"י ד"ה מפני שחשודה מחלפת וכו' דאי מחלפא ליה שלא יהא חבר זה נותן לפניה מכשול. כתב רש"י זה משום דאל"כ יעשר מה שהוא נוטל ממנה לחוד וק"ל : בתוס' ד"ה התם נמי מוריא ואמרה וכו' רבי יוסי אומר אין אנו אחראין . פירוש ר' יוסי פליג ואומר שאינו צריך לעשר אלא מה שהוא נוטל ממנה ולא מה שהוא נותן לה שאי אמרת שמא תחליף ונמצא הוא נותן לפניה מכשול אין אנו אחראין ומחוייבים לתקן צורך הרמאין שמחליפין לגזל ואם כדברי רש"י שפי' מוריא ואמרה וכו' דלטובה מתכוונת אין שייך לומר עליה אין אנו אחראין לרמאין דהא לא לרמות היא עושה אלא לטובת וק"ל : ד"ה אשת חבר טוחנת וכו' ובסוף הניזקין וכו' אבל בשתם עם הארץ לא וכו'. וליכא למימר דהתא איירי בעם הארץ דר' מאיר דא"כ שרי לסייעה בכל ענין והבא אמרינן בזמן שהיא טהורה : באה"ד ומפרש ר"ח וכן ר"ת שכתבואה של חבר איירי וכו' כצ"ל : ד"ה והתיר רבי את בית שאן וכו' ריש לקיש איקלע לבצרה וזיל הדה וכו' דבצרת לאו היינו בצר דבצרה. בח"ל היא כצ"ל : באה"ד וצ"ל ולאו מפירות המותרים בקסרין וכו' . ופריך והלא אתרוג מפירות המותרים שאין מביאון אותן מאי וכו' ומנהו רבנן דמותר לשלוח וכו' . התוס' לא צריכין לכל זה האריכות אלא היה להם לתרץ בקצר דהא דקאמר שם ולאו מפירות המותרים בקסרין הם דר' התיר קסרין וכו' לא לענין שפטורים ממעשר לגמרי קאמר אלא שמותר לשלוח לחבירו' בסבלן כשמודיעו אלא שאגב זה מתרצין ג"כ הלשון הקאמר ולא מפירות המותרים בקסרין הם דמשמע שיש שם פירות המותרים ופירות האסורים ועיין בתוס' במסכת ע"ז דף ס"ט ובפי' רבינו שמשון במסכת דמאי פי' ראשון ועכ"פ צ"ל דלרבנן אפי' מפירות א"י אסור לשלוח דאל"כ מה קאמר ולאו מפירות המותרים וכו' אפי' אם יהיו מפירות א"י שיש בהן דמאי מותר לשלחן אלא ודאי לרבנן אפי' דמאי אסור לשלוח אפי' ע"י הודעה :

דף ז ע"א באה"ד אמר ר' זעירא ר' יהודה בשם שמואל אומר וכו' ומשמע דקאי אר' יוחנן וכו'. משום דנראה הואיל דהני אמוראי כולהו אמרי מלתייהו בשם שמואל רב יהודה בשם שמואל רבי אבא בשם שמואל ר' שלא בשם שמואל מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי : באה"ד ולפי זה לא קשה מידי וכו' שהתרומה מה תרומה גדולה וכו' וכן צ"ל בפ"ק דביצה גבי אושפיזכנא דרבה בר בר חנא דה"ל איסורייתא דחרדלא דמשמע מתוך הסוגיא דאסורים משום טבל . היינו טבל דתרומה אבל לא משום טבל דמעשר והתוס' דכתבו בתחלת הדיבור דמשמע מתוך הסוגיא דחייב במעשר כתבו כן משום דסלקא ארעתן

דאין

(א) [נראה דצ"ל ומיושב בזה קושית התוס' וקושית מאי עורכים שהקשה הוא דווקא לדעת המתרץ דע"פ הדיבור היתה]

חכמת שלמה

דף ד רש"י בד"ה כל מנוס כו' ולמעוטי אתא אם כו' קאמר דסמכינן אחזקייהו כנ"ל והד"א: ע"ב גמ' ולא"ה לאו אורחיה דמלכא כו' כנ"ל : רש"י בד"ה מפני שהן מחליפין קתני דודאי כו' כנ"ל : תוס' בד"ה מותר מיד כו' הא דיעבד עבד נ"ב פי' לכתחלה אסור לקנות מן החליפין אבל גבי קדושין שכבר קדש וגופה מ"ה שריא ליה ולע"פ שהיה ראוי שלא יהנה ממנה אחר הקדושין דכל מה שנהנה אח"כ הוי כבתחלה מ"מ משום פריה ורביה התירו לו מאחר שכבר קדש א"נ מאחר שאין כאן אלא דמים שהוא דבר שאינו ניכר לא התירו ביה בפשט מאחר שכבר קידש ודו"ק :

דף ה רש"י בד"ה מי לא כתיב כו' קטנה וקשיא כו' שערות וקרו כו' בד"א : בד"ה אלא לאו כו' וכאן תנא תמורה ליה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה מכם ולא כו' אילימא לפני יאוש למה לי קרא כלל וכי יכול להקדיש ביתו אמר רחמנא כו' ומביתו לא נפקא שלא יכול להקדיש ומככה נפקא אלא שלא כו' כנ"ל . וג"כ עיין בריש לולב הגזול שמתרץ בענין זה : ע"ב תוס' בד"ה ר"ג כו' עד שיהיו שני ישראל אוסרים כו'. נ"ב פי' שאין כשעבד כוכבים אוסר על ישראל א' דלא שכיח שידור ישראל אחד עם עובד כוכבים ביחד אם לא שיש שני ישראלים דרים גבי כגדי וגזרו חכמים שיאסור שעבד כוכבים עליהם עד שישכור כדי שירחקו ממנו ולא ילמדו ממעשיו ע"ש :

דף ו ע"ב תוס' בד"ה אשת חבר כו' בעם הארץ דרבי מאיר כו' . נ"ב דס"ל כל שאינו אוכל חולין בטהרה הרי הוא עם הארץ אע"פ שלא נחשד כלל על המעשר כנ"ל : בד"ה והתיר ר' כו' שהוא עמה שמרבילין כו' דבר אחד הי' ר"י כו' כנ"ל :

דף ז ע"א תוס' בד"ה והתיר ר'. כו' דר' מאיר אכל עלה של כו' כנ"ל

עושה ואי ספק עושה וכמאמר החכם שההכרח לא ישובח ולא יגונה ובין ודאי עושה ובין ודאי אי אתה עושה מוכרחים בגזרה וספק תלוי התלוי בבחירתי כדאמרי' הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים טוב מהם וק"ל : ע"ב שם ומי מחייבא והא תנן כו' דליכא למימר שאותן שעורין שהיו דמאי וטיא היתה יודעת שלא עשרינהו דהא ודאי אין דעת בבהמה ולא שייך בבהמה גופה איסור אכילה דאינה מצווה כלל אלא שהקב"ה אינו מביא תקלה על ידה לבעלה שיתן לה מה שבעלה אסור לתת לה ומן השמים מנעו הבהמה לאכול שלא יהיה באכילתה תקלה לבעלה וכיון דהנך שעורין דמאי הוה ובעלה לא ידע שהן בודאי אינן מעושרין ומותר לתת אותן לבהמה אין זה תקלה לבעלה אף אם לא היו מעושרין באמת ובהכי יתיישב נ"כ מה שמקשין למה לא נתן החמור עיניו בגד זה ואכל בגד אחר וק"ל : בפרש"י בד"ה חבטינהו בנפה כו' דה"כ אמאי לא אכלה מעיקרא כו' עכ"ל וליכא למימר דמעיקרא לאו משום מעשר לא אכלה אלא משום שלא היו טובים לאכילה כך עם הפסולת ואחר שחבטינהו לא אכלה משום חיוב מעשר שנתחייב אז דה"כ מה אשמעי' תלמודא בהא דלא אכלה עד דחבטינהו מעיקרא ודו"ק : גמ' ישראל קדושים הם כו' עיין בפרש"י ותוספות ול"נ לפרש דה"ק אין אני מודר הנאה אבל ישראל קדושים הם והנהנה מהם כאילו נהנה מדבר קדוש וכאילו מעל דיש רוצה ואין לו ואסור ליהנות ממנו כדאמרינן אסור ליהנות מסעודה שאינה מספקת לבעלה ויש שיש לו ואין רוצה ואסור ליהנות נ"כ ממנו דכתיב אל תלחם גו' ובמסכתא סוטה אמרי' הנהנה מאורי עין עובר בלאו שנאמר אל תלחם גו' וק"ל : שם בכה רבי ואמר אם בחייהן כך כו' עיין בפרש"י שהוא דחוק לפי ענייננו ונראה לפרש דהאא דנגבה טורא בינייהו קאמר בכה רבי אם בחייהן כך שניתן לצדיק זה מחלה המבדלת בפני עצמו [illegible]

[illegible] שלא יעברו כו' [עי' פירושו בחדושי הלכות]: א"ל חלוק כו' יש לנו למוד נסים זה בקרא בס' תהלים גבי קריעת ים סוף שאמר הכתוב ספך ים ליבשה היינו קריעת ים סוף בנהר יעברו ברגל היינו האי נהרא גינאי שעברו בו רבי פנחס והיא דדרי איפוי והיינו ברגל שם נשמחה לשמחת יו"ט דפסחא ואמר מושל בגבורתו לשנות הטבעים עיניו גם בגוים תלפינה דהיינו להוצא טייעא שיעבור עם משום דהסוררים שהוא הטייעא אל ירומו פיהם לגבי שמיא כמ"ש כך עושין לבני לויה כו' וק"ל : ע"ב קדושים הם כו' [עי' פירושו בחדושי הלכות] : אל תלחם גו' כי כמו שער בנפשו גו' מפורש בפ' אלו נאמרין ע"ש : אם בחייהן כך כו' [עי' פירושו בחדושי הלכות] : שאימתן כו' אפרדות דלעיל קאי וסבר כת"ד בפסחים דפרד בימי ענה הוה ואיכא ת"ד התם דפליג וקבירא ליה דפרד מימי בראשית הוה ופירוש ימים אליביה כמו שתרגום אונקלוס גובריא וק"ל : ע"ב אין עוד מלבדו כתיב כו' הכי משמע קרא אין לומר אין עוד על שום אלהים מלבד על הקב"ה והוא שמה שהקב"ה גוזר אין עוד אלהים אחרים שהם כוחות הטומאה והכישוף לשנות הגזירה אבל מה שנגזרים בכישוף יש עוד הקב"ה שיוכל לשנות אותה הגזירה ע"י הזכיות כההיא דרבי חנינא וק"ל : לדבר מצוה כו' מקשים והא אמרינן שלוחי מצוה אינן ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן ונראה לפרש דמה"ע קאמר דמגלה כדם עולה שהעולה באה לכפרה על הרהורי הלב ואפשר דבהדי דאזיל לדבר מצוה קמהרהר בעבירה הוה ושכיח הזיקא הוה וכה"ג קאמרינן בסוף מכילתין וק"ל : מימיו לא נגע על פרוסה כו' בגע בככת המוציא משמע כפרש"י ואפילו ברכת המוציא לא בגע מפרוסה שאינו שלו אבל משלמה שאינו שלו הוה בכך ברכת המוציא אם לא היה לו משלו אלא פרוסה דשלמה ופרוסה שלמה קודמת לברכת המוציא וק"ל :

דף ח בפרש"י בד"ה ביטל האחרון את כו' ואם חזר ולקה כו' ונולד בו חלי גרים שחין אחר כו' עכ"ל הכא ודאי הוצרך לפרש דההוא חלי גרים שחין האחר נולד בו אחר שביטל המכוה חלי גרים. הראשון של שחין דאי הוה ביה מעיקרא ההוא חלי גרים שחין קודם שביטל חלי גרים האחר לא הוה כ"מ מידי בביטולו אח"כ כיון שנטמא כבר שהי' בו גרים שלם של שחין אבל בבעיא דליבן שפוד אף אי הוה ביה ההוא חלי גרים מעיקרא אי נימא דחבטא קדים ההבל הבא אחריו מיד מבטלו קודם שנעשה. החבטה שחין ולא היה

כאן גרים סלס של שחין מעולם ודו"ק : תוס' בד"ה שליבנה באור כו' דבפרק כל שעה משמע דסגי בהגעלה כו' עכ"ל ומסכין טרפה דבשמעתין דאמרי' דסגי בחמין לא קשיא דהו דהא ודאי כיון דלא נשתמש מעולם באיסורא אלא בהך שחיטה דטרפה ובלע דם ברותח שלא ע"י האור ודאי דסגי לה בהגעלה דכבולעו כך פולטו ודו"ק : בא"ד אע"ג דרב אשי גופי' מחלק כו' לדידי חדתי כו' מחמיר על עצמו היה ונראה דהא דמסיק כו' עכ"ל פי' אף על גב דרב אשי גופיה מחלק בין היתרא בלע ובין איסורא בלע למילתא אחריתא בע"ז ואפ"ה בהך סכיני דפיסחא איהו מחלק דהא סבר דחדתי עבדי לי' דהיינו כעין חדתי דהוא ליבון כדקאמר התם י"ל דמחמיר על עצמו היה דכן נראה דהא דמסיק והלכתא כו' מסקנא דמילתא דרב אשי הוא וא"כ ע"כ הא דקאמר חדתי עבדי ליה מחמיר על עצמו היה וק"ל : בא"ד כל מה שסופו לפלוט ע"י רותחין פולט כו' עכ"ל פי' כל כמה דאין הישראל משתמש בהן ע"י האור סגי ליה בהגעלה דכל מה שסופו כו' כמ"ש הרא"ש בסוף ע"ז וליכא לאקשויי דניחוש דאתרמי דגם הישראל ישתמש בהן ע"י האור כיון דהישראל יודע שהיה זה סכין של עובד כוכבים לא ישתמש בו ע"י האור משום הך חששא דאתרמי אבל העובד כוכבים שהיה משתמש בו ע"י האור ודו"ק : בפרש"י בד"ה ותיפוק ליה אע"ג דהוא מקלקל אסור לחתוך כו' עכ"ל ובין אהיתרא דלחתוך ובין אאיסורא דלחתוך פריך הכי וה"ה דהוה מצי לפרש הכי אשחיטה בין אהיתר ובין אאיסור דאע"ג דמקלקל הוא אסור משום שמנונית והדא נקט בפירושו והרא"ש שכתב בזה וגם אי פריך אהיתרא דמותר לשחוט כו' קשה מאי פריך הא אצטריך לאשמועינן דהבשר מותר וכה כו' עכ"ל ע"ש לא ידענא מאי קשיא דמ"מ פריך שפיר דלא הל"ל מותר לשחוט ומותר לחתוך דלכתחלה מיהא אסור [illegible]

ע"ב תוס' בד"ה סכין טריפה פליגי כו' אבל לחתוך בה רותח אפי' שחט בה כשירה אסור כו' עכ"ל ירא"ה מדבריהם דאפילו למאן דאית ליה הכא דבצונן סגי סבר דלחתוך רותח אסור ולא סגי בהדחה משום דבית השחיטה רותח הוא והכא דסגי בצונן היינו דוקא לשחוט משום דטרידי סימנים לפלוט והיינו לתירוצם דלקמן דלא בעי הכא נעילה משום דבית השחיטה צונן ע"כ לחתוך רותח נמי סגי בהדחה ודו"ק : בד"ה וליתקן חדא כו' ועל הסכין ששחט בה לא פריך שישחוט והדר יחתוך כו' עכ"ל פי' דהדר יחתוך החלבים ועוד אפילו בבשר יהא מותר הטבח לחתוך בו לכתחילה דלע"ג דלחתוך בו צונן בעי הדחה כדאמרינן בפרק כל הבשר הכא הבשר שחותך בלאו הכי משום דם בעי הדחה וק"ל :

דף ט בד"ה ואידך הני שכיחן כדאמרינן תפילין בי בר חבו כו' עכ"ל ולא בעו לפרש כפרש"י דהני שכיחן דמצויין תמיד דהא ביותר שכיחי כתב ושחיטה כמ"ש הרא"ש ע"ש : ע"ב בד"ה התם הלכתא גמירי כו' דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול לשיות כו' אלא מטהרין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה ז"ל כו' עכ"ל ויש לדקדק כיון דההיא דשני נזירים בין ברה"י בין ברה"ר ליכא למילף מסוטה משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול לשיות וא"כ מה לי ברה"י ומה לי ברה"ר וכיון דברה"ר מטהרין משום דמוקמינן לה אחזקתה ברה"י נמי נוקמיה אחזקיה ולא לייתי נמי ברה"י אלא קרבן טהרה כמו ברה"ר ונראה אפילו היכא דלא ילפינן (א) מסוטה איכא טעמא אחרינא להקל ברה"ר טפי מברה"י כמ"ש התוס' בפ' כסס דאיתא בירושלמי מפני מה ספק רה"ר טהור א"ל מליט שהצבור עושין פסח בטומאה כו' ובתוספתא רשב"ג אומר מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר לישאל ליחיד וא"א לישאל לרבים עכ"ל וק"ל : בד"ה אם יכולם כו' וקסבר יש טבילה והזאה כו' עכ"ל פי' נהי דיש טבילה כרבנן דפרק התערובות (וכמ"ש) [ומכ"ש]

תפארת שמואל (א) ונראה אפילו היכא דלא ילפינן וגו' כל אלה דברי תימה כי אלא ידע לכוונת התוס' בכאן והארכתי בכתבים בסוגיא זו כי עסוק הוא ודלא כבעל מאירת עינים :

חכמת שלמה

דף ט ע"א גמ' ואמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם כו' לא והכי אמר ר' יוחנן כו' כצ"ל : ע"ב תוס' גר"ס התם הלכתא כו' היינו היכא דליכא חזקה כו' . נ"ב פי' דלאי הוי חזקת טהרה הוי טהור אבל חזקה ולא משום דילפי' מסוטה ולע"ס שספק טומאה ברה"י טמא אפילו היכא דאיכא חזקת טהרה היינו כשים בו

מהר"ם

ראין חילוק בין מעשר לתרומה : ד"ה אלא מקום הניחו לו אבותיו וכו' וי"ל דבשלמא הכא גבי נחש הנחושת לפי שנעשה ע"פ הדבור טעו בו הראשונים וכו' . משמע בהדיא דהתוס' לא ס"ל כפרש"י דפירש מקום הניחו לו וכו' כשיבואו בנינו אחרינו אם לא ימצאו מה לתקן במה יגדל שמם דמשמע מפירושו שהאבות הניחו זאת מרצונם לבניהם אחריהם שלפי' התוס' א"א לפרש כן אלא ע"כ צריך לפרש לפי' התוס' שר"ל שתקב"ה נתן מקום לטעות לאבותיו של חזקיה שלא ביערום כדי שעל ידי סבה זו יניחו מקום לחזקיה להתגדר בו וק"ל : ע"ב ד"ה הא אתמר עלה וכו' במס' שקלים ובמסכת דמאי וכו' לא משני מידי אלא השיב להם דמחמרא אנפשה עיין במסכת שקלים בגמ' ירושלמי ששם הביא המעשה קצת בענין אחר שנתנו לה שעורים ולא רצתה לאכול ואמרו לרבי פנחס אמר מתקנן אינון א"ל אין ארימתון דמאי א"ל תלמידיו ר' לא כדין אלפינן הנותן זרע לבהמה פטור מן הדמאי א"ל מה נעביד לה היא מחמרא אנפשה והיינו מ"ש התוס' אלא השיב להם וכו' :

דף ח ע"א בתוס' ד"ה שליבנה באור וכו' ומסקינן הלכתא אידי ואידי ברותחין . פי' דרב אשי אמר שהכשן הוא פרזלייהו בנורא וקתייהו בסינא והדר מעייל קתיידו ברותחין ומסקינן הלכתא אידי ואידי פי' בין פרזלייהו בין קתייהו ברותחין : בא"ד אע"ג דרב אשי גופיה וכו' ובפסחים קאמר וכו' . ר"ל וכי תימא האי חילוקא בין היתירא בלע לאיסורא בלע ליתא דהא רב אשי דאמר חילוק זה בע"ז לענין קדשים כדאיתא התם איהו גופיה אמר בפסחים לדידי חדתי עבדו לי ר"ל כעין חדתי דהיינו פרזלייהו בנורא כדאיתא התם וא"כ ע"כ הדר בה רב אשי מהאי חילוקא שחילק בע"ז דאמר דמידי דהיתירא בלע סגי בהגעלה : בא"ד ונראה הא דמסיק וכו' הוי מסקנא דמלתיה דרב אשי . ר"ל שהוא קאמר לה בעצמו אני מחמיר על עצמי דלדידי חדתי עבדו לי אבל הלכתא היא אידי ואידי ברותחין אבל אי גמרא קאמר לה הוי משמע דאתא לאפלוגי ארב אשי ולמפסק הלכתא דלא כוותיה אם כן מכלל דרב אשי ס"ל דהלכתא היא דבעי ליבון ולא מכח חומרא שהיה מחמיר על עצמו : בא"ד ועוד אפי' איתרמי דאשתמש בו ע"י אור סגי בהגעלה דכל מה שסופו לפלוט וכו'. ר"ל כיון שהישראל לא משתמש בו כ"א ברותחין ולא ע"י אור א"כ אמרינן שכל מה שסופו לפלוט ברותחין שישתמש בו הוא פולט בהגעלה ראשונה אבל לפי' ר"ת דאיירי הכא בסכינים גדולים דגם הישראל ישתמש בהן אח"כ ע"י אור שצולין בו בשר לכך בעי ליבון ואע"ג דבשמעתא קאמר דבסכין של ע"ז ששחט בה איירי שליבנה באור אע"ג דמסתמא אפי' למ"ד דבית השחיטה רותח הוא לא הוי כרותח ע"י אור אלא כרותח דרותחין מ"מ כיון דבסכין גדולה איירי שסתם הכשרו הוא ליבון אפי' לשחיטה בעי ליבון דלא חילקו בו בין הכשר להכשר וק"ל : ע"ב ד"ה אגב דוחקא דסכינא וכו' והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא תקשה ליה הכי וכו' . מבואר הוא דהתוספות לא ס"ל כפרש"י דמשמע מלשונו שרב אחא ורבינא פליגי בהא דמר אמר בית השחיטה רותח ומר אמר בית השחיטה צונן אלא תרוייהו ס"ל בית השחיטה רותח כלישנא קמא דלעיל ומ"ד בחמין שפיר ומ"ד בצונן משום דאע"ג דס"ל דבית השחיטה רותח ובלע הסכין מהטריפה אעפ"כ לאחר שידיית הסכין בצונן מותר לשחוט בו אח"כ דלא בלע' כלום הבהמה ששחט בו אח"כ מהסכין משום דאיידי דטרידי סימנים לאפוקי דמא לא בלעי ואיכא נמי למימר תרוייהו ס"ל בית השחיטה צונן ומ"ד בצונן שפיר ומ"ד בחמין אגב דוחקא דסכינא בלע : ד"ה והלכתא אפי' בצונן וכו' ור"ת פי' וכו' אבל הכא קסבר בית השחיטה צונן ' משום דר"ת ס"ל דהא דפסיק גמרא והלכתא בצונן הוי מטעם דבית השחיטה צונן הוא אע"ג דכתיבנא לעיל די"ל דאפילו מ"ד בצונן ס"ל דבית השחיטה רותח ר"ת לא ס"ל הכי : בא"ד וקשה לפירוש דבפרק כל הבשר אמר שמואל וכו' ואפילו הדיחה כדמשמע בתר הכי וכו' . המשך דברי התוס' כך הם דמדקאמר בתר הכי לחתוך בה צונן אמרי לה בעי הדחה וכו' מכלל דלחתוך בה רותח לא סגי בהדחה א"כ ש"מ דס"ל לשמואל בית השחיטה רותח הוא ואפילו הכי לחתוך בה צונן סגי בהדחה והאי הדחה פי' הדחת הסכין וכו' א"כ ש"מ דלא בעי נעיצה אבל לפרש"י דפי' הדחה היינו הדחת הבשר אין להוכיח דלא בעי נעיצה דלעולם אימא לך דאם בא להכשיר הסכין בעי נעיצה אלא שאם לא הכשיר הסכין והתך בו בשר צונן צריך הבשר הדחה שמעינן מהא דסכין ששחט בה דאסור לחתוך בו רותח היינו דוקא למ"ד בית השחיטה רותח הוא והא דכתבו התוס' בדבור שלפני זה אבל לחתוך בה רותח אפי' שחט בה כשרה אסור וכו' היינו דוקא למ"ד בית השחיטה רותח או משום דס"ל לתוס' כלישנא דכ"ע בית השחיטה רותח וכן רב אחא ורבינא תרווייהו ס"ל בית השחיטה רותח וצריך נ"כ לומר לפי' התוס' שכתבו דהא דבעי בסוף ע"ז נעיצה י' פעמים בקרקע לחתוך בה צונן בסכין של עובד כוכבים הוי מטעם שחותכים בו איסור תדיר א"כ הא דאמר שמואל סכין ששחט בו אסור לחתוך בו רותח וצונן סגי בהדחה ולא בעי נעיצה לא איירי בסכין ששוחטין בו תדיר אלא פי' ששחט בה באקראי דאל"כ כמו שהקשו לפי' ר"ת תקשה נמי לפי' התוס' עצמן וק"ל :

דף ט ע"א בא"ד וי"ל שאני התם דליכא איסורא אלא משום דם ודם לא בלע כל כך כצ"ל : ד"ה ואידך הוי שכיחן כדאמר תפילין בי בר חבו משכח שכיחי וכו' . ר"ל שאין הפי' כפי' רש"י דהא דקאמר תני שכיחן הוי פי' דתפילין וציצית וכו' מצויים תדיר הלכך הכל בקיאים בהן כו' ולכך לא קחשיב רב יהודה קשר של תפילין דא"כ תקשה לך הרי כתב ושחיטה שכיחי יותר אלא הוי פי' שאין צריך להיות בקי בקשר של תפילין משום דתפילין שכיחין לקנות מוכנים ומקושרים אצל הכותב כדאמר בעלמא בי בר חבו משכח שכיחי : בא"ד מכאן דקדק ר"ת וכו' משום דאם כדברי רבינו אליהו דצריך לקשור בכל יום מאי קאמר דא"צ להיות בקי בקשר של תפילין משום דשכיחן בבי בר חבו הכותב תפילין וכי בכל יום ילך אצל הכותב תפילין : בא"ד אבל חדשות לא ומפרש בגמ' דחדשות קרי שאינן מקושרות . פי' ולכך אין יכול להכניסן משום דאינו יכול לקושרן וללובשן דהא אסור לקשור קשר של קיימא בשבת : ד"ה כולהו תנינהו וכו' וי"ל דאיירי ששחט בסכין פגומה וכו' . ר"ל וזהו נ"כ כוונת פי' רש"י שכתב דעיקור הוא פסיקת הגרגרת רצונו לומר כגון ששחט בסכין פגומה : בא"ד ובה"ג פי' עיקור שנעקר הסימן ונשמט חוץ למקומו וכו' ואפי' שומטו בסכין תיפוק ליה מטעם הגרמה וכו' כצ"ל : בא"ד וי"ל לדברי ה"ג לאו טריפה הוא וכו' . ר"ל שלא נטרפת בשמיטת הסימן ויכולה לחיות ולא מתה בשביל זה ואף על פי כן אין מועיל בה שחיטה שכן הלכה למשה מסיני : בא"ד ואפילו עוף וכו' . כתבו כן מדהביא גמרא לקמן דף י' ברייתא שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה וע"כ בעוף איירי כדפרש"י לקמן שהכשירו בסימן אחד ולכך כשרה ברישא ואעפ"כ תני בסיפא פסולה ומשום דברייתא היא ולא מתני' לכך כתבו וכולהו תנינהו דקאמר היינו מדתנן בפרק כסוי הדם הנוחר והמעקר וכו' ולא פירשו דהיינו הא דלקמן שחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת וכו' משום דמתניתין בעי לאשכוחי והתיא מתני' דשחט את הושט ופסק הגרגרת דבפרק ב' לקמן דף ל"ב וכן מתניתין דריש אלו טריפות דקתני ופסוקת הגרגרת לפירוש ה"ג הוי פירושו שנפסק הגרגרת באמצעה לא שנשמט או נעקר למעלה ממקום חבורו דההיא לא הויא טריפה לפי' ה"ג שאין השחיטה מועלת בו ושיעור דפסיקת הגרגרת ברובא ועיין לקמן דף מ"ד בתוס' ד"ה והאיכא עיקור סימנים ובסמ"ג עשין ס"ג : ד"ה ואסורה באכילה משום דרוב פעמים שוחט שפיר וגו' . דבור זה שייך אהא דקאמר גמרא מר סבר בחזקת איסור אמרינן בחזקת טומאה לא אמרינן וקשה להו לתוס' אמאי לטומאה לא אמרינן הא כיון דלענין איסור אינה בחזקת שחוטה והשתא היא מתה ממילא היא נבלה ועוד אפילו לא יהא אלא ספק אם נשחטה כהלכתה אי לא א"כ הויא ספק נבלה ותטמא מספק ותירצו דלהכי אינה מטמאה משום דרוב פעמים שוחט שפיר וכו' ושריא מדאורייתא אפילו באכילה ואינה נבלה אלא שהחמירו לאוסרה באכילה משום דנוכל לומר נעמידנה על חזקתה ובחייה בחזקת איסור עומדת אבל לענין טומאה ליכא חזקה ולכך לא החמירו לעשותה נבלה לטמאה : ע"ב ד"ה התם הלכתא גמירי לה וכו' וקשה דבפרק ב' נזירים וכו' ואכתי מאי תירץ וכו' ' מקשין העולם דלפי סברת התוספות דס"ל השתא דלא ילפינן לה מסוטה משום דלא דמיא לסוטה כיון שאין הספק אלא אם נטמא זה או זה והאחד ודאי טמא והאחד ודאי טהור וברה"ר טהורים לגמרי משום דמוקמינן כל א' אחזקתיה וקשה א"כ ברשות היחיד נמי נטהרה לגמרי מטעם דמוקמינן ליה אחזקתיה כמו ברה"ר דכיון דלא ילפינן לה מסוטה אין חילוק בין רשות היחיד לרה"ר א"כ כי נמי משני באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם אכתי מאי תירץ דהא אכתי תקשה דלא היה להם להביא קרבן כלל מטעם דמוקמינן לכל חד אחזקתיה כמו ברה"ר וי"ל ע"כ דהתוס' ס"ל דזה הטעם שאינו דומה לסוטה משום דהאא ודאי הוא שלא נטמאו שניהם אינו גורם אלא לענין דלא נוכל למילף לה מסוטה שיהיו שניהם ודאי טמא ברה"י כמו בסוטה כיון שודאי הוא שלא נטמאו שניהם אבל מ"מ ילפינן לה מסוטה לענין דברה"ר לא מוקמינן להו אחזקתייהו כמו ברה"י משום דהאא אשכחן בסוטה דברה"י לא אזלינן בתר חזקה כלל ואפילו לענין דלהוי ספיקא לא מהני א"כ שמעינן מינה בהדיא דברה"י מגרע כח החזקה ולכך גם במידי דלא דמי לסוטה ממש מ"מ לענין דלא מוקמינן לה אחזקתיה ברה"י ילפינן ליה שפיר מסוטה כגון באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם וא"כ כיון דלא מוקמינן להו אחזקתייהו נשארו ממילא שניהם בספק טומאה ולכך מביאין קרבן טומאה וקרבן טהרה וכן הדין בכל דבר הדומה לזה וק"ל ובזה יתיישב נ"כ סוגיית התוספות דשמעתין קשייתא דנדה ע"ש : בא"ד וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר היכי דליכא חזקה וכו' ותהיא פירכא דהתם הויא לפי המסקנא וכו' ' מקשין העולם למה להו לתוס' לכל זה האריכות הוה ליה לתרץ קושייתם שהקשו בריש הדיבור בקצור דהא דמשמע התם דברה"ה טהור מטעם חזקה הויא לפי המסקנא דהכא אבל אינה קושיא כלל דבמסקנא דהכא לא והדר אלא ממה דהוה סלקא אדעתין דלא שנא בין סכנתא לאיסורא וגם באיסורא הוה ס"ד דלא אזלינן בתר חזקה ובזה הדר במסקנא ומסיק דחמירא סכנתא מאיסורא דבאיסורא אזלינן שפיר בתר חזקה אבל ממאי דמשני לעיל התם הלכתא גמירי לה מסוטה מזה לא הדר כלל דאף לפי המסקנא ספק טומאה בר"ה ילפינן מסוטה כמבואר בכמה מקומות בגמ' ולכך הוכרחו התוספות לתרץ דתרוייהו צריכא דמסוטה ילפינן לטהר בר"ה במידי דליכא חזקה ודוקא כגון בדבר הדומה לסוטה והיכי דאיכא חזקת אפילו במידי דלא דמי לסוטה כי ההיא דשני נזירים מטהרינן ליה ברה"ר מטעם חזקה ולכך הוקשה להם לתוס' א"כ להאי דס"ד דהשתא דלא מוקמינן באיסורא אחזקתה מנא הוה יליף דספק טומאה ברה"ר

דניחא טפי אי קסבר אין טבילה ועיין בפרש"י שם וק"ל: בד"ה או שירד בה טל כו' א"נ לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דבין ברישא ובין בסיפא אינה אלא פסולה ובאחר קידוש קמיירי א"כ מאי קאמר בסיפא אם יטלה תולדה לשתות כו' פסולים הא באינה יטלה תולדה לשתות נמי פסולה משום דטמא אדם טמא גילה כמו ברישא דליכא למיחש לתולדה דאין דרכה לכסות ואפ"ה טמא משום שמא אדם טמא גילה אבל הנראה שכל דבריהם אלו שם מפירוש הר"ש במסכת פרה ולפי שיטתו כתבו שם דדרכן של בני אדם לכסות ואין דרכן לגלות והשתא שפיר הוצרך למיתני בסיפא אם יכולה תולדה כו' דלאדם טמא ליכא למיחש דאין דרך אדם לגלות ולשיטתו י"ל דלא מייתי רב אשי ראייה דסכנתא חמור מאיסורא אלא מכח דאם מגולה כמו שהניחה מגולה (א) לא פסולה איכא דראייה אחריתא שפרש"י דאזלינן בסיפא אחר רובא לקולא ליתא לשיטת הר"ש דבין ברישא ובין בסיפא אינה אלא פסולה וזה שכתבו התוספות ושמא ניחא ליה להביא הברייתא שמפורש בה שאני אומר כו' ואי הוו מפרשי' דמייתי ראייה דאזלינן בתר רובא להקל ודאי דהוצרך להביא ברייתא דקתני ברישא טמאה ובסיפא לא קתני אלא פסולה כפרש"י וק"ל:

ח"א דף ט ע"א כתב שחיטה ומילה כו' עיין פרש"י דלפנין שיהא הת"ח בקי בהלכות שחיטה לא אצטריך ליה לאשמועינן דודאי צריך הת"ח להיות בקי בכל דינים והלכות התורה כדאמרינן בעלמא ואפילו במסכת כלה וכן כתב שילמוד דינים והלכות כתיבת התורה ותפילין ומזוזה בכלל לימוד כל התורה אלא שילמוד וירגיל עצמו לכתוב ואע"ג דחיוב שיכתוב אדם לעצמו סת"ס יוצא ע"י אחר שכתבן לו מ"מ ירגילו הת"ח בכתיבה וק"ל:

דף י גמרא מ"ט א"ל עלס ודאי פוגס עור ספק כו' לחד תירוצא של התוס' ניחא אפילו למסקנא דתלינן בעלס דמפרקת טפי מהעור ובמפרקת דבתרייתא נמי טפי דודאי פגוס דלא חייש באחרונה ובראשונות רגיל להזהר שלא לדחוק הסכין אבל לאידך תירוצא כן משמע מפרש"י דליכא סברא למתלי בעלס המפרקת יותר מבעור וכן באחרונות טפי מבראשונות אלא דבכל גוונא תלינן לקולא ל"ל דהאי טעמא דקאמר עלס ודאי פוגס עור ספק כו' לא קיימא לפי המסקנא אלא דטעמא דרב חסדא הרי שחוטה לפניך וסכין אתרעאי בהמה לא אתרעאי ודו"ק: תוס' בד"ה סכין אתרעאי כו' והוו כש"ס והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק כו' עכ"ל מלשונם נראה דהשתא לפי' זה דסכין אתרעאי והוי כש"ס פריך שפיר כו' אבל לפי משמעות דשמעתין דסכין אתרעאי לא פריך שפיר ולא ידענא למה לא יתפרש להם כמו כן דפריך שפיר דכל ספק לאתויי כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק: ע"ב בד"ה ודלמא אדנפיק כו' ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה כו' עכ"ל פי' לרב חסדא דהרי היא בחזקת שחוטה כדקאמר דהרי היא שחוטה לפניך ובהמה לא אתרעאי אלא סכין והיינו ריעותא שנמצא סכין פגומה: בד"ה אלא לאו משום כו' בליר ליה שיעורא והיה כשיעור שהיה בסוף שבוע כו' עכ"ל כנ"ל: בפרש"י בד"ה יכול יהא לו רשות לילך לתוך ביתו ולחזור כו' עכ"ל ובד"ה הלך לביתו והסגיר ע"י חבל כו' עכ"ל וכ"ה גם בפי' ישן ויראה דבין ברישא גבי איסור לכתחלה לילך לביתו ולהסגיר ובין בסיפא גבי דבדיעבד אם הלך לביתו דמוסגר סתמא קתני ומיירי בכל גוונא בין שחזר וסגר בין שסגר (גם) [שם] ע"י חבל אלא שרש"י נקט בפירושו רבותא ברישא דאפילו בחזרה שם להסגיר אסור לכתחלה ובסיפא נמי נקט רבותא דאפילו בביתו ע"י חבל מוסגר בדיעבד ומהרש"ל הגיה בפרש"י ואין צורך וק"ל:

דף יא תוס' בד"ה מנא הא מלתא כו' דלא קיים ליה חזקה מקרא כו' עכ"ל אלא דקים ליה חזקה מהלכה למשה מסיני דהשתא אין למילף רובא מכ"ש דרובא וחזקה רובא עדיף דאין למדין ק"ו מהלכה ודו"ק: בא"ד אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אע"ג דאיכא חזקה כנגד כו' עכ"ל וליכא חזקה שאינה טרפה כנגד חזקת טמא דכל חזקה שלא נתבררה לא אזלינן בתרה כמ"ש התוס' לקמן אך יש לדקדק דהא הכא דאיכא מיעוטא בהדי חזקה חיישינן למיעוטא ולא אזלינן בתר רובא כנראה מדברי התוס' לקמן והכא בפרה נמי איכא מיעוטא בהדי חזקה וי"ל דלא חיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אזלינן בתר רובא אפילו בדאיכא חזקה בהדי מיעוטא ועוד י"ל דלמיעוטא דלא שכיח לא נימא סמוך מיעוטא לחזקה כמ"ש הרא"ש והאי מיעוטא דפרה נמי לא שכיח הוא וק"ל: בד"ה אתיא מעגלה כו' דבשעת שריפה ולאחר שריפה תהיה שלימה כמו בשעת שחיטה ועריפה עכ"ל כנ"ל: בד"ה הטריפה כשהיא כו' וי"ל דמהערופה משמע שפיר ההוא מיעוטא דזאת בעריפה כו' עכ"ל וק"ל: ע"ב גמ' וכ"ת מאי נפקא לן מינה הא אין גורל כו' ומהא דהיא שניהם שוין במראה וקומה כו' כדאיתא בריש פרק ב' שעירים וק"ל: תוס' בד"ה חטאת קרייה כו' כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה כו' עכ"ל ר"ל דאפילו רבנן דר"ש מודו בהא דלא שייך דרשא דחטאת דליכא נפקותא בגוף הפרה דבין עושה תמורה ובין אין עושה הך פרה מיתת קדוש מסא"כ לענין יוצא דופן אע"ג דהפסול אינו תלוי בגופה מ"מ איכא נפקותא בגופה אם היא קדושה אם לאו ושייך למדרש בה דרשא דחטאת וק"ל: בד"ה כגון שהיו אביו כו' דהעמיד אם בחזקת צדקת עכ"ל לפום מאי דס"ד השתא ה"ה דה"מ לדחויי הכי אבל למאי דמסיק אין אפוטרופס לעריות נ"ל דליכא חזקה להעמיד האם בחזקת צדקת דאימא נמי דנאנסה האם אי לאו משום דאזלינן בתר רובא ומש"ה לעיל קשיא להו מעדים זוממין ולא קשיא להו מהך חזקה דהעמד האם

תפארת שמואל (א) לא פסולה איכא דרליה אחריתא וכו' ולפ"ז לא גרסינן בגמרא תיבת א"נ טעמא וכו' גם בקצת סופרים של ש"ס דפוסים ישנים ליתא כדברי רב אשי וק"ל:

מהר"ם

ברה"ר טהור בדבר שאינו דומה לסוטה ואיכא ביה חזקה לכך כתבו והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה וכו' ר"ל אה"נ דלמאי דס"ד השתא הוה ס"ל דבדבר שאינו דומה לסוטה כי ההיא דשני נזירים ולא אפשר למילף מסוטה אינו טהור מספיקא ברה"ר וההיא פירכא דהתם הויא לפי המסקנא דהכא: בא"ד וכן דבר שאין בו דעת לישאל דהוי ספק טהור וכו' היינו היכא דליכא חזקה וכו'. נראה דאין ר"ל דאי איירי בדבר דאיכא ביה חזקת טהרה בלא ילפותא דסוטה הוה מטהרין ליה אפילו ברה"י מטעם דמוקמינן ליה אחזקתיה דזה אינו כדכתיבנא לעיל דברה"י לא מוקמינן אחזקה אלא בא להשמיענו היא גופה דדבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור ברה"י אפי' בדבר דליכא חזקה ויש שרוצים לפרש דלעולם כונת התוספות לומר דע"כ הא דדבר שאין בו דעת לישאל ספקו טהור דילפינן מסוטה איירי היכי דליכא חזקה דאי איירי בדאיכא חזקה בלא סוטה הוי מטהרינן ליה מטעם חזקה ואע"ג דכתיבנא לעיל דברה"י לא מוקמינן אחזקה היינו מטעם דילפינן מסוטה דרה"י מגרע כח החזקה כדלעיל וזה לא שייך כי אם בדבר שיש בו דעת לשאול כמו בסוטה אבל בדבר שאין בו דעת לשאול ליכא למילף מסוטה וכ"מ מדברי ספר ח"ש דרצונו לפרש כן דעת התוספות אבל בעיני הוא פירוש דחוק דהרי היא היא דהא כל ילפותא דילפינן מסוטה אינו אלא זה עצמו דדוקא ספק טומאה בדבר שיש בו דעת לישאל הוא טמא דומיא דסוטה אבל דבר שאין בו דעת לישאל שאינו דומה לסוטה לא ולא שייך על זה לומר דאי איירי בדאיכא בו חזקה לא הוי צריכין למילף לה מסוטה וק"ל: בא"ד וא"ת כל ספק טומאה ברה"י מנלן דטמא היכי דאיכא חזקת טהרה וכו' עיין בתוס' ריש מסכת נדה דשם דקדקו התוספות מתוך הסוגיא דהתם דספק טומאה ברה"י ודאי טמא מדפריך שם גבי מקוה ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואע"ג דכתבו התוספות הכא בדבור זה דבמקוה ליכא חזקת טהרה דאי משום העמד מקוה על חזקתה אדרבה העמד טמא על חזקתו לא כתבו זה אלא לפי מה דמסיק התם בנדה אבל בתחלת הסוגיא לא הוה ס"ל שם הכי ואפילו הכי פריך אמאי תולין א"כ מבואר בהדיא דספק טומאה ברה"י דילפינן מסוטה הוי ודאי טמא אפי' היכא דאיכא חזקת טהרה ע"ש: ולפי שיטה זו דפרישנא כונת התוספות בזה יתיישב ג"כ סוגיא דשמעתין דמקשין העולם אמה דקאמר א"ל אביי ולא שני לן בין איסורא לסכנתא והא אילו ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור ואילו ספק מים מגולין וכו' ומאי פריך תקשה ליה לעצמו מ"מ דאי משום חזקה א"כ ברה"י נמי ליטהר אלא ע"כ הוי הטעם דילפינן לה מסוטה א"כ מאי פריך אבל לפי מאי דכתיבנא א"ש דאביי הוה ידע שפיר דהלכתא גמירי לה מסוטה אלא שבא להוכיח אעפ"כ דע"כ באיסורא אזלינן בתר חזקה דהא ספק טומאה בר"ה טהור אפילו היכי דאי אפשר למילף מסוטה כגון בענין דלא דמיא לסוטה כההיא דשני נזירים ואפילו הכי מטהרים בר"ה וע"כ אינו אלא מטעם דמוקמינן לה אחזקתה ואילו ספק מים מגולים אסורים ומשני א"ל התם הלכתא גמירי לה ר"ל ואפילו היכי דאיכא חזקה אינו טהור אלא מטעם דילפינן מסוטה והיכי דלא אפשר למילף מסוטה כי ההיא דשני נזירים אה"נ דלא מטהרינן ליה מספק מכח חזקה כמ"ש התוספות וק"ל אלא דהא דקאמרינן בתר הכי מתיב רב שימי בר אשי ספק שרץ בפי חולדה וכו' קשה ליישבו דמאי ס"ד דרב שימי דהא ע"כ הוא בעצמו צריך לדעת דהתם נמי הוי טעמא דהלכתא גמירי לה מסוטה דאל"כ מאי שנא מכל ספק טומאה דעלמא דקי"ל דמטמאין ברה"י וק"ל וצ"ע ליישבו בדרך הפשט וגם שפירשתי אותו בדרך חרושי הישיבה עד היופי והנעימות אבל אין להאריך בזה כי אין זה עתה כונתינו בחיבור זה: ד"ה טמאה שאני אומר וכו' פי' גם הצלוחית · כונתם בזה דהתוספות ס"ל דלא כפירוש רש"י אלא דשפיר איירי דכבר נתקדשו באפר וכ"ת א"כ מאי נפקותא בהאי טומאה הא בלאו הכי מטמאין אפילו במשא נפקא מינה שגם הצלוחית טמאה: ד"ה שאני אומר וכו' עד משום דגזרו על ספק כלים הנמצאים אבל על ספק אוכלין לא גזרו וכו' · עיין במה שכתבתי בפ"ק דנדה על זה: ד"ה אם יכולה חולדה לשתות וכו' וקסבר יש בילה וכו' · פירוש שמים או רוק מתערב בכל טיפה וטיפה של ההזאה והזאה צריכה שיעור וא"כ טיפת הרוק המעורבת בו מחסרת השיעור וזה טעמו של ר"א דאמר יזה שתי הזאות פירוש כשנתערב טיפת מים במי חטאת כדי שבהזאה השנית ישלים השיעור: [בא"ד] וה"נ מפרש בתוספתא טעמא דרבי יהושע וכו' לא פסל פשוטא וכו' · פלוגתא דר"א ורבי יהושע היא במסכת פרה פ"ט דר"א פוסל משעת נפילה שנוטל הכלי לשתות ורבי יהושע אומר משישתה ואם נגרר כשר: ד"ה או שירד עליה טל בלילה וכו' ותימה שלא הביאו כאן המשנה וכו' · צ"ל דהתוס' לא גרסי בגמרא תיבת א"נ טעמא דהניחה מגולה וכו' ומפרש דעיקר פשיטותא דרב אשי אינו אלא מזה דטעמא דהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה וכו' דאי כפרש"י ס"ל דפשיטות דרב אשי מדיוקא סוכח דברישא קתני טמאה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכו' ובסיפא לא קתני טמאה כ"א פסולה דלא תלינן לה באדם טמא כדפרש"י א"כ מאי מקשו התוס' שלא הביא כאן המשנה הא במשנה גם ברישא לא תני טמאה כ"א פסולה ולכך א"ש דלא הביא המשנה דמינה לא היה יכול למפשט מידי ועוד יתיישב בזה קושיות אחרות בתוס' לפי מה שכתבתי דלא מפרשי התוספות כפרש"י אלא שאין מקום להאריך:

דף י ע"א בתוס' ד"ה וישתה וכו' בירושלמי מתרץ כחום השערה ושפיפון שמו ורשות נתנה לקרקע להבקע מפניו כך היא הגירסא הנכונה ור"ל דכחום השערה הוא ולכך לא קא חזי ליה כ"כ טהר וכ"ת כיון שכ"כ דק הוא כחום השערה איך הוא באפשר שבוקע הקרקע ועולה לכך קאמר ורשות נתנה לקרקע וכו' ויש עוד לפרש בדרך אחר אבל לא יתיישב כ"כ: ד"ה עד שיאמר ברי לי וכו' והא דאמר רב נחמן לילתא וכו' · אין הגירסא כך בגמרא שלפנינו דשם בפ' בתרא דנדה איתא התם דאשתו של ריש גלותא דלא רצתה למבול ואזל רב נחמן בר יצחק לפייסה וכו' וא"ל דודי חסרת וכו' ודקדקו התוס' משום דמדקאמר דודי חסרת פי' קדרות להחם בהן מים חמין משמע דכל הגוף צריך רחיצה דאילו לחפיפת הראש לחודיה לא צריך כ"כ כלים הרבה להחם מים חמין: בא"ד ועוד אומר ר"ת דהכא מיירי לטהרות. פי' ולעולם איירי הכא אפי' אם סמוך לחפיפה טבלה ואפי' הכי לא עלתה לה טבילה משום דבטהרות החמירו יותר: ד"ה והא הכא דודאי טבל פי' קרוב לודאי הוא וכו' · נראה דכתבו כן משום דקשה להו לתוס' מה ענין ודאי וספק זה לודאי וספק של פגימת הסכין דפריך מינה לכך כתבו דקרוב לודאי וכו' כיון שנתעסק באותו מין וכו' והוי כאילו אמר דמה שנתעסק באותו מין הוא ודאי חוצץ ובטבילה הוי ספק חציצה והשתא הוי דומיא להך דפגימת הסכין ואפילו הכי אמרינן דלא עלתה לו טבילה א"כ ש"מ דספק מוציא מידי ודאי: ד"ה סכין אתרעי בהמה לא אתרעי וכו' ועי"ל דהכא טעמא משום דעצם ודאי פוגם · ר"ל דטעמא דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי לחוד לא מהני ועיקר הטעם הוא משום דעצם ודאי פוגם וכו' ואין ספק מוציא מידי ודאי: בא"ד והא דאמרינן בסמוך גבי רב יוסף דסריך עד תליסר חיוותא וכו' · ר"ל ואמרינן בגמ' ואי בעית אימא כרב הונא דאי כרב חסדא מכדי מתלי תלינן וכו' והלא לא מכשיר אלא במקום שיש כאן ודאי להיתר וספק לאיסור דאין ספק מוציא מידי ודאי כמו גבי עצם דודאי פוגם אבל הכא מאי ודאי איכא למיתלי דאפגם במפרקת דבתרייתא ולהכשיר כולהו יותר ממה שנאמר דאפגם בעצם המפרקת דקמייתא ולכך נימא דהקמייתא להודה כשרה והאחרות אסורות לכך קאמר איכא למימר דלא כרב חסדא וכו' משום דנ"כ קרוב לודאי דבעצם המפרקת דבתרייתא אפגם וכו': בא"ד והשתא פריך שפיר בתר הכי כל ספק לאתויי מאי וכו' · ר"ל דבשמעתין איכא לאקשויי דפריך בתר הכי כל ספק לאתויי מאי וכו' ומשני לא לאתויי ספק שהה וכו' ופריך ומ"ש ומאי פריך וכי לא ידע שנויא דלעיל דמשני סכין אתרעי בהמה לא אתרעי וכ"ת אין ה"נ דהאי מקשה לא ידע א"כ תקשה ליה בלא זה מ"מ דרב חסדא דמכשיר ע"כ צ"ל או מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי או מטעם דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי וא"כ מאי פריך הכא ומ"ש הא שנא ושנא הוא ועוד מאי משני לא לאתויי ספק שהה מאי קמ"ל פשיטא דספק שהה אסור אבל לפי דרך זה אתי הכל שפיר דכל עיקר טעמו דרב חסדא דמכשיר בסכין הוא מטעם דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי והוי ספק ספקא ונוטה יותר להתיר מלאסור ולכך פריך בתר הכי מאי לאו לאתויי כה"ג ומשני לא לאתויי ספק שהה דנוטה ג"כ להתיר יותר מלאסור והשתא פריך שפיר ומאי שנא דאע"ג דהמקשה ידע שפיר טעמא דסכין אתרעי וכו' אעפ"כ פריך משום דהאי טעמא דסכין אתרעי וכו' לא מהני אלא דמטעם זה קרוב לודאי להכשיר ובספק שהה נמי קרוב לודאי להכשיר וא"כ כיון דתרוייהו קרובים לודאי להכשיר מ"ש זה מזה ומשני דאפילו הכי הכא דסכין אתרעי וכו' יש קרוב לודאי להכשיר יותר מלגבי ספק שהה לכך לא מוקמינן האי ריבוייא דכל ספק אספק פגימת סכין אלא אספק שהה וק"ל: ע"ב ברש"י ד"ה יכול יהא לו רשות לילך לביתו וכו'. הא דפירש רש"י ברישא דמתני' דקאמר יכול ילך לתוך ביתו ויסגיר דר"ל יכול יהא לו שהות לילך לתוך ביתו ולחזור כו' ובסיפא דקאמר מנין שאם הלך לתוך ביתו והסגיר וכו' פי' הלך לתוך ביתו והסגיר על ידי חבל ארוך וכו' נ"ל משום דברישא דקאמר ויצא הכהן וכו' יכול וכו' ת"ל אל פתח הבית משמע שבא התנא לדקדק על היציאה לחוץ למעוטי שלא יצא כלל מפתח הבית והלאה אפילו אם רוצה לילך לתוך ביתו לחזור וכ"ש אם אינו חוזר אלא שרוצה לסגור ע"י חבל ארוך אבל בסיפא דבא לרבות וקאמר ת"ל והסגיר את הבית מ"מ משמע דבכל ענין מרבה המקרא שהסגרו יהא הסגר אפי' אינו חוזר כלל אלא שסגר בתוך ביתו ע"י חבל ארוך דהא קאמר ת"ל והסגיר את הבית מ"מ משמע בכל ענין והוכרח רש"י לפרש הסיפא כן דר"ל דמסגיר ע"י חבל ארוך דאל"כ לא הויא דלא כרב אהא כלל ולא הוי מייתי גמרא ראיה כלל וק"ל אבל עיין בנדרים דף נ"ז דשם פרש"י ברישא בענין אחר: בתוס' ד"ה ודלמא ארנפיק וכו' אבל קשה דתינח היכא דליכא ריעותא אבל היכי דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה וכו'. לפום ריהטא משמע דהריעותא הוא מה שנמצאת הסכין פגומה וא"כ אי אפשר לפרש קושיית התוס' בענין אחר אלא שמקשין ארב חסדא דמכשיר אע"ג שנמצאת ריעותא בסכין וא"כ יש לדקדק היכן מצינו שום משמעות בשמעתין דטעמו של רב חסדא דמכשיר משום איזה חזקת היתר והלא משמע בכולא שמעתין דלא מכשיר רב חסדא אלא מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי ומטעם דסכין אתרעי בהמה לא אתרעי ואדרבה מטעם חזקה פריך לעיל ארב חסדא דקאמר בשלמא רב הונא כשמעתיה דקאמר בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה אלא רב חסדא מאי טעמא וכו' והיה אפשר לפרש דגם טעמו של רב חסדא הוי מטעם דמוקמינן הסכין אחזקתיה שהיה בדוק ואמרינן השתא הוא דאתרעי וכמו שכתב הר"ן ז"ל וטעמיה דרב חסדא דכיון דהאי ריעותא בסכין הוא דאתיליד ולא בבהמה וסכין היה בחזקת בדוק ממשיכים חזקתו ותולין להקל דלאחר שחיטה נפגם וכו' עכ"ל אבל דוחק הוא לומר שהתוס' ג"כ יכוונו לזה דהא התוס' פירשו לעיל סכין אתרעי בהמה לא אתרעי דהוי מטעם ספק ספקא ולא כדברי הר"ן ע"כ נ"ל דקושיית התוס' היא אדברי רב הונא דס"ל בנמצאת הסכין פגומה אפילו שיבר בה עצמות כל היום השחיטה פסולה מטעם דמוקמינן בהמה אחזקתה ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת אע"ג דאיכא ריעותא בחזקה דהרי שחוטה לפניך והא דכתבו התוס' אבל היכי דאיכא ריעותא כגון סכין שנמצאת פגומה אין ר"ל שהריעותא הוא שהסכין נמצא פגום אלא ר"ל אבל היכי דאיכא ריעותא בחזקה כגון בדין סכין שנמצאת פגומה דפוסל רב הונא מטעם חזקה אע"ג דאיתרע חזקת דהרי שחוטה לפניך וק"ל אבל מ"מ יש לתמוה לפי זה שלא הקשו התוס' אהא דאמרינן לעיל דאם בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים דתלינן להתיר מטעם דמשנשחטה בחזקת היתר עומדת אע"ג דהחזקה אתרעי דהא אתיליד ביה ריעותא שהרי הבני מעיים נקובים לפניך והוי דומיא מה שהביא אחר כך מאחד משנים שנטמאו דמטעם החזקה תולין להקל ומטהרין לשניהן אע"ג דאיכא ריעותא דהרי שרץ לפניך והאחד נטמא בודאי וק"ל:

דף יא ע"א ד"ה אבל היכי דליתיה לית לן בה מקשי' אמאי לא יליף מכל הקרבנות דדחו שבת וכו'. ר"ל אמאי יליף מרישא דעולה דלית לה בדיקה נילף מכל הקרבנות אפי' אותן דשייך בהו בדיקה משאר אברים דעולת שבת דשייך בהו בדיקה מ"מ היאך שוחטין אותן בשבת ויתר העבודות שעושין קודם שנוכל לבודקן דדוחין השבת ולא חיישינן שמא כשיבדוק אותן אחר כך ימצא טריפה ונמצא שחלל את השבת: ד"ה אתיא מעגלה ערופה וכו' וי"ל דמשמע וכו'. נ"ל להגיה דמשמע דבשעת שריפה ועריפה תהיה שלמה כמו בשעת שחיטה ועריפה וכו' ור"ל דמשמע דבשעת שריפת הפרה ובשעה שכבר נעשית עריפה בעגלה תהיה שלימה כמו שהיתה הפרה בשעת שחיטה וכמו שהיתה העגלה בשעת עריפה דהא העריפה בעגלה במקום שחיטה דפרה: ד"ה הערופה כשהיא שלימה וכו' וי"ל דמהערופה משמע שפיר ההוא מיעוטא דזאת בעריפה וכו'. מקשין והא תלתא לימודים ילפינן מהעריפה והתוס' לא נקטי בתירוצם כ"א תרי ונ"ל להגיה ההוא מיעוטא דזאת בעריפה וכו' ר"ל דתרי לימודים ילפינן מגלת הערופה ההוא מיעוטא אבל הבשר וגם ההוא מיעוטא דזאת בעריפה דהנהו תרי מילי ממעטין ממשמעותא חדא דלקמן דרשינן זאת בעריפה ולא אחרת וכן ההיא מלתא דבפ' כל הבשר דרשינן נמי הערופה דוקא אף לאחר שנעשית מצותה אסורה ולא אחרת ומדסמך העגלה הערופה דרשינן העגלה שלימה וא"כ נלמדו שלשתן נ"ל וק"ל: ע"ב ד"ה חטאת קרייה רחמנא וכו' ומסיק אלא שאני פרה הואיל ומום פוסל בה וכו' ולכך פסולה ברביעה וכו'. ר"ל אלא מטעם דר"א ור' יהושע אינו מטעם דחטאת קרייה רחמנא ותו לא תפשום מינה דפרה קדשי מזבח דשפיר מצו סברי דקדשי בדק הבית ופסולה ברביעה מטעם הואיל ומום פוסל בה וכו' וביוצא דופן יכול להיות דסברי דכשרה כסברא דר"ש אבל רבנן דר"ש דפסלי ביוצא דופן ע"כ צ"ל דס"ל דטעם דר"א ורבי יהושע משום דקדשי מזבח היא: בא"ד וא"ת בכל דוכתין וכו' וי"ל דבכל דוכתין מסלק לה בקושיא אחריתא וכו'. ר"ל דבכל מקום דמשני דפרה קדושת בדק הבית היא לענין ההוא דינא הוה מצי למפרך דלהוי כקדושת מזבח מטעם דחטאת קרייה רחמנא אלא

דבלאו

חכמת שלמה

בו דעת לשאול דילפינן מסוטה · אבל אין בו דעת לשאול דלא ילפינן מסוטה הוי כמו רשות הרבים והוי מכח חזקה ודו"ק:

דף י ע"א גמ' א"נ טעמא כו' עד ולא פסולה כל זה נמחק. וכ"כ מאי א"נ נראה בעיני שאינו מגירסת הגמרא אלא מוגה בה מן הפירושים ולשון רש"י הוא ודו"ק: תוס' בד"ה וישתה הא סי' לקרקע להבקע לפניו ולא נתנה רשות לכלי להבקע מפניו כנ"ל והס"ד: בד"ה עד שיאמר כו' והא דאמר רב נחמן לילתא כו'. נ"ב נ"ל טעות כי חמותו של רב נחמן היתה וילתא היתה אשת רב נחמן: ע"ב רש"י בד"ה לא כרב חסדא ומשום עלס כו' כנ"ל: בד"ה תחת המשקוף. נ"ב ובנדרים פ"ז כתב רש"י דגרסינן על המשקוף והיינו מפתן התחתון:

רפ"י

בחזקת לדקת וק"ל : בד"ה ליחוש דלמא במקום סייף כו' ה"פ לכל הפחות לא גרע משום דהוה רובא דנסקלין עכ"ל הא ודאי כיון דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי אצטריך ליה למתני שלא ידונו בשריפה משום דסקילה קלה אלא דהכי פריך דלא ה"ל למתני נשרפין דנסקלין אלא דהוה ליה למתני רבותא דאפי' נסקלין בנשרפין נמי כיון דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי ידונו בסקילה הקלה ומשום דהכא רובא דנסקלין ודאי דלא הוה גרע וק"ל : גמ' וליחוש שמא במקום נקב קא שחיט אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא כו' עכ"ל יש מקשים רב אשי דהוא מרא דשמעתין בהך דאבעיא לן לעיל בא זאב ונטל בני מעיים כו' מי חיישינן שמא במקום נקב נקב ופשיט ליה רב אשי מהך דלוחית אמאי לא פשיט ליה בפשיטות מהכא דכמו דלא ניחוש הכא שמא במקום נקב קא שחיט דאזלינן בתר רובא ה"נ לא ניחוש דלמא במקום נקב נקב וי"ל דלר"מ קמבעיא לן לעיל דחייש למיעוטא במלתא דאפשר כדמסיק והך מלתא דבא זאב מלתא דאפשר מקרי ועי"ל דעיקר איבעיא דלעיל בנקבים הרבה שלא במקום שיניו כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק :

דף יב ע"ב תוספות בד"ה מאן תנא כו' אע"ג דבר"פ קרי לאחרים רואין אותן גדול עומד ע"ג כו' עכ"ל ובמרדכי הקשה ע"ז דא"כ מאי פריך לעיל לאביי אלא אכותי לא אמרת כי ישראל עומד ע"ג שוחט לכתחלה ליסמי ליה דוקא עומד ע"ג אבל אחרים רואים אותו לא אלא ל"ש עכ"ל ול"נ לייסב דברי התוספות דהתם גבי כותי ודאי דליכא לפלוגי בין אחרים רואין אותו ובין עומד ע"ג דלא שייך ביה דלא מכוין אלא משום דלא ליים אלפני עור ועוד התם כיון דקתני בסיפא דלא בעי כוונה וכשר אפילו קטן באחרים רואין אותו ליכא לאלומי ברישא עומד ע"ג טפי מאחרים רואין אותו ועיין זה במהרש"ל ודו"ק : בד"ה דמן חבריא כו' עכ"ל דבשמעתין דקאמר זעירא דמן חבריא יש לקיים טפי פרש"י לקמן בפ' השוחט פי' זעירא דמן חבריא קטן מן בני הישיבה ולפירוש התוספות דשעיא זעירא היה נקרא ועיין בר"ן : בד"ה ותבעי ליה מעשה כו' ה"נ המ"ל יש להם מחשבה דהיינו מחשבה עם המעשה ואין להם מעשה גרידא כו' עכ"ל ואי משום דלא מלי מימר הכי משום דפעמים מעשה גרידא יש להן במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו א"כ מאי קמשני בסמוך במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו קמבעי ליה דהכתי תפשוט מהך מתניתין מעשה כזה יש להן מדלא קתני נמי הכי דאין להן מעשה גרידא וק"ל : בא"ד ועוד אפי' בעלום סתם ולא פירשו מפני הכנימה כו' עכ"ל ר"ל ועוד דאף אם נימא דאפי' נתכוונו לא בשעת העלאה קאמר מ"מ סתמא קתני אם העלום הם"ו שלא פירשו מפני הכנימה וא"כ יהוי בכי יותן לר"י כו' וק"ל : בא"ד אבל העלאת קטן סתם לא הוי בכי יותן ואפילו העלאת גדול כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהא אפילו פירש הקטן להעלות מפני הטל אינו מועיל לשיטת התוספות דמעשה גרוע הוא ודו"ק :

דף יג בא"ד ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד ע"ג עכ"ל מהרש"ל מחקו ונראה שיש לקיימו וה"ק לפום הך סברא דלא ידעינן טעמא דבעי עומד ע"ג בגיטין טפי מהך דמתניתין ויש לנו לומר דהוה כתרומה מאיזה טעם שיהיה דלא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו וא"כ הוא לתרומה אמאי לא יועיל נמי בעומד ע"ג וק"ל : ע"ב בד"ה שחיטת מין דישראל כו' דהא עובד כוכבים הוא מין לכ"ע בפרק בתרא דהוריות כו' עכ"ל והתוס' שכתבו לעיל בר"פ דהא דפ"ב דהוריות עובד ע"ז דהוא מין לכ"ע מ"מ שחיטתן נמי מותרת היינו לרב ענן דסבר הכי דמומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו אבל למאי דסליק רב ענן בתיובתא ודאי דאתיא הסיא דהוריות כפשטי' דהוי מין ואסור לאכול משחיטתו ודו"ק : בד"ה אבל מעובדי כוכבים כלל כו' דמהיכי תיתי מקבלין הא איצטריך איש כו' עכ"ל דבריהם אינן מובנים לי מאי ראייה הביאו מהא דקאמרי דמהיכי תיתי דמקבלין מהא דאיצטריך איש איש לרבויא דאימא אי לאו מעוטא דבכם חלקתי הוה הסברא מבחוץ דמקבלין מהנכרים כישראל דהיינו מנדיקי ולא מרשיעי ואתא קרא דבכם חלקתי לומר דמעובדי כוכבים כולן מקבלים ואי לאו ריבוי דאיש איש הו"א אדרבה דאתא מיעוטא דבכם חלקתי אבל בעובדי כוכבים כלל לא וכל"ל להגיה בדבריהם וכל"ל דמהיכי תיתי דמקבלים ולא איצטריך איש איש כו' ור"ל דכיון דגבי קרבנות בני ישראל כתיב מהיכי תיתי דמקבלין מעובדי כוכבים וא"כ לשתוק קרא מיניה אי הוה אתא בכם למיעוטא דבעובדי כוכבים כלל לא וגם לפי האמת לא איצטריך ריבויא דאיש איש דע"כ אתא בכם למימר דמעובדי כוכבים מכולן מקבלין דאל"כ לשתוק קרא מיניה והא תירצו דמ"מ כו' דאע"ג דבני ישראל כתיב בקרא סד"א דמנדיקי אומות העולם נקבל כו' ודו"ק : בד"ה הקרובת ע"ז כו' ומאי קושיא דילמא היא כרבי יהודה בן בתירא ומתניתין כרבנן כו' עכ"ל מתוך זה ה"מ לאוכוחי נמי לעיל דלענין איסור הנאה לא פליגי רבנן דאל"כ ליסמי התם ההוא כרבי יהודה ב"ב ומתניתין כרבנן ודו"ק :

דף יד בד"ה אם לא היתה נבילה כו' אמאי לא מפרש טעמא משום דהוה מוקצה מחמת איסור כו' עכ"ל ובשמעתין דקאמר מי דמי התם כו' הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם אע"ג דמ"מ הוי מוקצה מחמת איסור דלך דחייה קאמר הכי דילמא לית לי' לר' יהודה הכא מוקצה מחמת איסור כדדחי לה נמי לקמן שאני התם דהוא דחי לה בידים וטעמא דר"י בהך דנבילה משום דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים שאינו מוכן ועומד למה שהיה עומד בתחילה וק"ל : ע"ב בד"ה אומר דשמעת כו' אפילו נר ישן חוץ מנר שהדליקו בה באותו שבת עכ"ל ומהך דנר שהדליקו בה באותו שבת ליכא לאוכחי דר"מ אית ליה מוקצה מחמת איסור דאיכא למימר דאיירי בנר של חרס דתרתי אית ביה מוקצה מחמת מיאוס ומוקצה מחמת איסור וכה"ג כתבו בתוספות פרק כירה ע"ש :

דף טו בפרש"י בד"ה רבי יהודה אומר בשוגג כו' דבשוגג חיוב סקילה ליכא עבירה מיהא איכא כו' והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו כו' משום דקנסו שוגג אטו מזיד כו' דא"כ דקנסא דרישא כו' עכ"ל וכמו שהוא בפרש"י שלפנינו כך ראיתי בפירוש ישן נושן ומהרש"ל כתב ותימה דהא בהדיא בפרק הניזקין מסיק לר' יהודה דקניס שוגג אטו מזיד ובע"כ כו' עכ"ל ע"ש וכדבריו נמי מצאתי בפירוש א' וז"ל דאע"ג דבשוגג חיוב סקילה ליכא קנסו שוגג אטו מזיד ובעינן בכדי שיעשו דלא נמטיה הנאה מעבירה ולהכי מפרש במסכת גיטין דר"י קניס שוגג אטו מזיד ומיהו במזיד קניס ליה טפי לדידיה ולא יאכל עולמית ואיידי כו' והא ליכא למימר רישא נמי דוקא איהו אבל אחריני שרו בו ביום ומתניתין דאסר ליה ליומא אפילו לאחריני לאו ר"י היא דכיון דטעמא דקנסו שוגג אטו מזיד הוא מזיד מצוינן לי' לכ"ע בכדי שיעשו כדין מזיד משום דלא נתהני מעבירה ל"ש הוא ול"ש אחריני ע"כ העתקתי מפי' ישן גם מדברי התוס' לקמן בשמעתין נראה כן דלפי סוגיא דשמעתין נמי טעמא דר"י משום קניס שוגג אטו מזיד כדמוכח בהניזקין אבל לפירוש

חכמת שלמה

דף יב ע"א רש"י בד"ה שהלכה ובאה כו' כשליכתו והכתם בכותל וחזרה ותחכה כו' כצ"ל : רש"י בד"ה והא אמרת וכו' נ"ל הא אמרת כו' : תום' בד"ה לרבי מאיר כו' ור' יוחנן נמי אבל לעיל שחיטת כותי ולא גזר בהו כדגזר ר"מ ובעשרה יוחסין כו' כצ"ל : תום' בד"ה מאן תנא כו' אע"ג דברים ירקין כו'. נ"ב פי' לפי האמת דבשחיטה לא בעי כוונה א"כ אין חילוק בין רואין אותו לעומד על גביו אבל אי בעינן נמי כוונה לשחיטה לא הוי סגי ברואין אותו אלא דוקא בעומד על גביו ודו"ק : בד"ה קטן יש לו כו' לשם חולין כשרה משום כו'. נ"ב פי' שידע שהוא קדשים אלא ששוחט לשם חולין כשרה אבל משום חולין ר"ל שלא ידע כלל שהוא קדשים אלא סבר שהוא חולין וק"ל : גמ' אבל באספה שבשוק מודה ליה ונראין כו' כצ"ל :

דף יג ע"א תום' בסוף ד"ה ותבעי לי כו' ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד על גביו נמחק. נ"ב ס"א אינו : בד"ה בעי מיניה כו' ומיהו שהוא דערכין ע"כ כו'. נ"ב פי' ואינו זה שהיה יושב לפני ר' ירמיה והיה קורא אותו דרדקי וא"כ בע"כ צ"ל שהוא הקדמון וא"כ סדכן קושיא לדוכתה :

דף יד ע"א תום' בד"ה השוחט כו' ור"מ אית ליה כו' כצ"ל : בא"ד וי"ל דהתם בפרהסיא כו'. נ"ב פי' קושיא הראשונה : בא"ד תיפוק ליה דפסול כו'. נ"ב פי' דסבירא ליה כותי וישראל ששוחטין סכין א' שחיטתן פסולה וכן דעת הרשב"א והטור והאור זרוע מכשיר וכספרי האגרכתי : בד"ה וסכין כו' גרמא גרמא תרי מאי טעמא לאו כו' כצ"ל :

דף טו ע"א רש"י בד"ה רבי יהודה כו' אלא טעמא משום דלא לתהני מעבירה הוא כו'. נ"ב ותימה הא מסקינן לסדיא בפ' הנזקין דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד ור' יהודה הוא דקניס שוגג אטו מזיד ובע"כ צריכין אנו לפרש דקנסו שוגג אטו מזיד לאסור באותו היום לכ"ע כאילו נעשה במזיד אבל שהחמירו עוד במזיד לאסור לו עולמית משום קנסא לא החמירו בשוגג ודו"ק : בד"ה במזיד כו' מה קדש אסור באכילה אף מעשה

מהר"ם

דבלאו הכי סותר ומסלק ההוא שינויא בפירקא אחריתא : באה"ד ובפ' אלו קדשים כו' כיון דנפקותא ליתא בגוף הפרה וכו' . ר"ל ולכך לא פריך עלה מידי ואע"ג דקרייה רחמנא חטאת אפי' הכי אין עושה תמורה מטעם דהויא קדושת בדק הבית וכן בבכורות לענין גיזה ועבודה ובפ' אין מעמידין שהביאו התוס' לעיל ריש דבור זה דפריך ש"מ דפרה קדשי מזבח היא ומשני שאני פרה דקרייה רחמנא חטאת אין להקשות דמאי משני דהא מטעם דקרייה רחמנא חטאת נמי תחשב להיות קדשי מזבח כמו שמקשין התוס' כאן דשם ה"פ ש"מ דפרה קדשי מזבח היא אף לענין פדיון והעמדה והערכה וניזה ועבודה ומשני דלעולם לענין דינין אלו לא הוי אלא כקדושת בדק הבית דלא שייך גבייהו דרוש דחטאת קרייה רחמנא אלא דלענין דליפסל ברביעה פסולה מטעם דקרייה רחמנא חטאת וק"ל : ד"ה כגון שהיו אביו ואמו חבושין וכו' ועוד הוי מצי למידק וכו' . וצ"ל דבמאי דמשני אפי' הכי אין אפטרופוס לעריות אידחי נמי האי דיוקא דמטעם דאין אפוטרופוס וכו' לא נוכל לומר ג"כ דהעמד האם בחזקת צדקת ולכך הוכיח גמרא שפיר מיניה דאזלינן בתר רובא דאל"כ כי נמי משני ודחי דליכא לאוקמי קרא כגון שהיו אביו ואמו חבושין וכו' מיהא הא אפ"ל עדיין דדלמא הוי טעמא משום דאזלינן בתר חזקה דהעמד האם בחזקת צדקת : ד"ה ליחוש דלמא במקום סייף וכו' עד ואחד אומר כליו שחורים וא' אומר כליו לבנים וכו' . הביאו זה להוכיח דבלאו הכי צריכין אנו לחלק בין ענין השייך לגוף העדות ולא שייך כדאשכחן דגבי סייף וארירן פטור במכחשי אהדדי ובכליו שחורים ולבנים חייב אפילו במכחשי אלא ע"כ צריך לחלק כמו שאמרנו וה"ה לענין חששא דשמא במקום סייף נקב הוה :

דף יב ע"א בד"ה לר"מ דחייש למיעוטא וכו' והא דאמר ר' יוחנן וכו' למעוטי מוריים וגבינות וכו' התם הוי סתם ואח"כ מחלוקת וכו' . ר"ל ולכך לא חייש ומוקי מתניתין כר"מ אע"ג דלית הלכתא כוותיה משום דליכא למיטעי ולומר דהלכה כדבריו הואיל וסתם לן תנא כוותיה דהא סתם ואח"כ מחלוקת הוא ואין הלכה כסתם : ע"ב ד"ה מאן תנא דלא בעינן כוונה לשחיטה וכו' אע"ג דבריש פירקין קרי לאחרים רואין אותו גדול ע"ג. ר"ל היינו משום דלגבי שחיטה אין חילוק בין אחרים רואים אותו לעומדים ע"ג משום דשחיטה לא בעי כוונה דאי בעי כוונה אפילו באחרים רואים אותו פסולה אפילו בדיעבד ובסיפא דמתני' קתני וכולן ששחטו ואחרים רואין אותו שחיטתו כשרה אבל הכא גבי גט דצריך כוונה לכך הא דמשני התם שגדול עומד ע"ג ר"ל שמלמדין אותם ומזהירין אותם לעשות לשמה :

דף יג ע"א סוף ד"ה ותבעי ליה מעשה וכו' עד ובלא ירושלמי יש לנו לדקדק בדברים הללו וכו' ולתרומה נמי יועיל בגדול עומד ע"ג . בספר ח"ש מוחק כל זה ובודאי שטעמו הוא משום דהא כתבו התוס' לעיל מזה בשם הירושלמי דכי ון שעיקר התרומה במחשבה וקטן אין לו מחשבה לא מסתברא שיוכיח המעשה על מחשבתו אבל ל"נ דא"צ למחוק בשביל זה דאע"ג דמחשבה ניכרת מתוך מעשיו אין מועיל לענין תרומה מכל מקום באחרים עומדים על גביו דעדיף טפי יועיל ואף על גב שהוא כתב שבספרים אחרים אינו אמת הוא שראיתי בתוס' כתיבת יד שאינו אבל ראיתי עוד תוס' אחרים כתובים על קלף שישנו שם ומאריך שם ע"ז : ד"ה בעי מיניה כו' והיה קורא רב ירמיה לרב הונא דרדקי . הכי איתא שם בגיטין דף י"א : באה"ד וי"ל דתרי רב הונא הוו . פי' אחד שהיה קדמון שהיה חשוב משמואל ואחד אחרון שהיה קטן מרבי ירמיה : באה"ד ומיהו ההיא דערכין ע"כ תלמידו של רב הוה כו' . ר"ל א"כ נצטרך לומר דתלתא רב הונא הוו א' שהיה חשוב משמואל ואחד סתם רב הונא שהיה תלמידו של רב ואחד אחרון שהיה קטן מרבי ירמיה אבל בתוס' בגיטין משמע שסתם רב הונא שהיה תלמידו של רב הוא רב הונא דהכא ודריש גיטין דף ה' דבעא מיניה שמואל ע"ש ולפי זה נצטרך לומר דלא הוו כי אם תרי אחד שהיה קטן מר' ירמיה וסתם רב הונא שהיה תלמידו של רב דבעיא מיניה שמואל כדאיתא הכא אלא דההיא דערכין לא יתיישב : ברש"י במתניתין ד"ה ומטמא במשא בגמ' פריך פשיטא היא ס"ה וסוף פי' דמתני' ואח"כ מתחיל פירוש הגמרא האמר סתם מחשבת עובד כוכבים וכו' : ע"ב ברש"י ד"ה הכי קתני וכו' אבל יש שחיטת עובד כוכבים שמטמאה אפי' באוהל כצ"ל : בתוס' ד"ה שחיטת מין דישראל וכו' וא"ת ודלמא מין דישראל גרע דהא עובד כוכבים הוי מין לכ"ע כו' . ר"ל ממילא שחיטתו אסורה ועובדי כוכבים אע"פ שרובם עובדים כוכבים וא"כ צ"ל ע"כ דהתוס' ס"ל השתא דמין ישראל לעבודת כוכבים דהכא ומומר לעבודת כוכבים דין אחד להם ודלא כפרש"י דהכא ואע"ג שהתוס' כתבו לעיל בריש פרקין בסוף דף ד' ד"ה מומר לעבודת כוכבים וכו' וי"ל דמין דלקמן היינו כומר לעבודת כוכבים צ"ל דלא כתבו כן אלא כדי שלא תקשה א"ב ענן דאמר ישראל מומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו ולפי מה דאיתותב שם רב ענן בסוף שמעתין אפי' מומר לעבודת כוכבים שחיטתו אסורה כמו כומר וק"ל : ד"ה אבל מאומות העולם כלל וכלל לא וכו' דמהיכי תיתי דמקבלין הא אצטריך איש איש לרבויינהו . מקשין העולם מאי מייתו התוס' ראיה מהא דאצטריך איש איש הא לפי סוגיא דשמעתין לא אצטריך איש איש אלא כדי שלא תאמר דמכם אתי למעוטי דמא"ה כלל וכלל לא אבל לעולם אימא לך דאי לא כתב שום קרא כלל לא מכם ולא איש איש ה"א דהסברא נותנת דמאומות העולם נמי מקבלין ובאמת שהוא סורח ליישב וברוב דברים לא יחדל לכך נ"ל דהמשך דברי התוס' כך הם א"כ לשתוק קרא מיניה ר"ל לא לכתוב המיעוט דמכם אלא לכתוב קרא מן האדם כי יקריב כמו שפרש"י לעיל דף ה' והוה דרשינן מיני' להוציא את המומר מאי אמרת דה"א דהוא הדין מאומות העולם נמי מקבלין כמו מישראל מהיכי תיתי וכו' בודאי לא הוה מוקמינן קרא אלא בישראל וכ"ת דה"א דמדכתב רחמנא לישנא דאדם אתי לרבויי אפילו אומות העולם לכך איצטריך למכתב מיעוטא בלשון מכם כדי לדרוש בכם חלקתי אבל באומות העולם כלל כלל לא זה אינו ע"כ מלישנא דאדם ליכא לרבויי אומות העולם דא"כ לפי האמת מאי אצטריך איש איש לרבות עובד כוכבים נילף אומות העולם מלשון דאדם והכי הוי ליה לשנויי לא ס"ד דהאי דכתב רחמנא אדם לרבויי עובדי כוכבים אלא ע"כ מלשון אדם ליכא למילף א"ה א"כ מהיכי תיתי לרבויינהו וק"ל הגם שלפי זה הוו דברי התוס' קצרים במקום שהיה להם להאריך : ועוד מקשין לפי התירוץ של התוס' שתידצו בדבור זה וי"ל דמ"מ ס"ד דמצדיקי א"ה מקבלין וכו' לפי המסקנא תקשה לן לעולם לא לכתוב מכם אלא לכתוב מן האדם כי יקריב להוציא את המומר ולכתוב איש איש לרבות העובדי כוכבים וע"כ נימא דאיש איש אתי לרבות בין צדיקי א"ה בין רשיעי דאי לא אתי לרבות אלא צדיקי א"כ לשתוק מיניה קרא דהא בלא שום קרא הו"א מסברא דמצדיקי אומות העולם מקבלין ויש מתרצין שאע"ג שלפי מאי דס"ד דהמקשה דפריך אמאי דלמא ה"ק וכו' ולא ידע הברייתא דקתני איש איש לרבות העובדי כוכבים ע"כ צ"ל דהוה ס"ל דהא דקתני בברייתא דלעיל בכם חלקתי ולא באומות לא דריש כן אלא מדלא כתיב מן האדם כי יקריב לפי המסקנא אינו כן ולא דייק לה אלא מדכתב רחמנא המיעוט דמכם להוציא את המומר בפרשת הקרבנות דאיירי בישראל ולא כתבה המיעוט בפ' דאיש איש שבא לרבות ג"כ או"ה שנודרים נדרים ונדבות כישראל ש"מ דבכם חלקתי וכו' דבאומות אין חילוק בין צדיק לרשע אלא בכל ענין מקבלין מהם והשתא לא קשה מידי וכן ראיתי קצת כתוב בגליון תום' כתובים בקלף משמע שרצונם להרץ כמ"ש אלא שלפי זה תקשה למה ליה כלל לדרוש זה דבכם חלקתי ולא באומות נילף בקצרה מדכתב רחמנא איש איש לרבות העובדי כוכבים ע"כ אתי לרבות בין צדיקי בין רשיעי דלצדיקי לא אצטריך כדלעיל ונ"ל דזיל הכא קא מדחי הוא דהמקשה פריך מנא לך דבכם חלקתי ולא באומות ואתי לרבויי דבאומות אפי' מרשיעי מקבלין דלמא אימא לך דאי לא כתיב קרא ה"א דמצדיקי א"ה מקבלין ואתא קרא למעוטינהו דמאומות העולם אין מקבלין כלל ולפי המסקנא אצטריך למכתב בכם כדי לדרוש ג"כ בכם חלקתי ולא באומות כדי שלא תאמר איפכא דאיש איש לא אתי לרבויי אלא צדיקי ואי לא כתיב איש איש מהיכי תיתי ס"ד לרבויינהו לא"ה לכך אצטריך למכתב מכם ולא כתב מן האדם כי יקריב כדי שנדרוש ג"כ מיניה בכם חלקתי ולא באומות דבאומות בין צדיקים בין רשעים מקבלין מהן וק"ל :

דף יד ע"א בגמ' א"ל אביי מי דמי התם מעיקרא מוכן לאדם וכו' הכא מעיקרא מוכן לאדם והשתא מוכן לאדם . ואע"ג דמוקצה מחמת איסור הוא דהא אסור למשחטיה בשבת השתא ס"ד דמוקצה מחמת איסור לא מיתסר ועיין בסמוך בסוף דף זה ע"ב בגמרא ובתוספות : בתוס' ד"ה השוחט בשבת וכו' וי"ל דהתם בפרהסיא וכו' ור"ל הא דאמרינן לעיל דמומר לחלל שבתות אסור לאכול משחיטתו איירי שמחלל בפרהסיא כדאיתא לעיל דף ה' בהדיא אבל ההיא דר"מ משמע דאינו מחלק אלא סתמא קאמר דמומר לדבר אחד הוה מומר לכל התורה : ד"ה מחתכין את הדלועין וכו' ובהמה נמי איירי ביושב ומצפה וכו' . והא דקאמר גמרא אלמא כיון דלא איתקן מאתמול וכו' היינו משום דלא היה יושב ומצפה אלא שמא ישחטנה ויאכלנה ולא שיהא נבלה לכלבים : ע"ב ברש"י ד"ה מורה ומערב נמי וכו' והחכם יכול לילך ד' אלפים אמה וכו' . טעמו של רש"י דהוכרח לכתוב זה משום שהוקשה לו הא ע"כ צ"ל שכבר בא חכם בשעה שקידש היום לתוך ב' אלפים של בהמ"ד דאל"כ היאך יכול לבא בשבת לדרוש שם בבהמ"ד וא"כ הואיל והיה בתוך התחום של בהמ"ד הוי כאלו כבר בא לכך כתב שלעולם בשעה שקדש היום עדיין לא בא לתוך התחום של ב"ה והחכם יכול לילך ד' אלפים וכו' אלא שמה שכתב רש"י אחר זה והכי נמי איכא למימר חכם זה בשעת קניית עירוב לא בא למזרח עדיין ודעתו היה למערב וכו' קשה דהיאך אפשר לומר כן והלא מב"ה שבמזרח העיר יותר מח' אלפים אמה שהרי ע"כ כל ב"ה רחוק מן העיר לערך ד' אלפים שהרי בשביל זה הוא מניח העירוב כדי שיכול לבא לשם בשבת והפירוש הנכון הוא כמו שפרש"י בסוף מס' ביצה דאפ"ל בשעת כניסת השבת לא היה ברעת החכם לבא לכאן לב"ה אלא היה ברעתו לישאר שם במקום שהוא ע"ש והתוס' הקשו קושיא זו שם בסוף ביצה על פרש"י ונראה שגירסת הספרים נתחלפה ששם ברש"י היה כתוב כלשון שכתב רש"י כאן והכא צ"ל כלשון שכתב רש"י שם וק"ל : בתוס' ד"ה אימר דשמעת ליה וכו' ומוקי מתני' כר' יהודה דמבשל . ר"ל ולמה ליה למהדר מכל הני שנויי דלעיל דהוה מוקי טעמא דמתניתין משום מוקצה כר"י לוקמי למתניתין במוקצה כדמעיקרא וטעם מוקצה מחמת איסור משום דלא מתוקמא משום מוקצה וכו' ועיין בדף שאחר זה בתוס' ד"ה כי שרי ר"מ וכו' :

דף טו ע"א בתוס' ד"ה המבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו בו ביום רוצה לומר אפילו הוא עצמו דרבי מאיר לא קניס כלל שוגג אטו מזיד וכו' . התוס' אינם מפרשים כפרש"י דפירש דר"מ ור"י לא פליגי אלא בהא דר"מ לא מצריך בכדי שיעשו גבי שוגג ור"י ס"ל דצריך להמתין בכדי שיעשו אבל התוס' ס"ל דבהא פליגי דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד כלל ור"י קניס לענין זה שלא יאכל בו ביום אבל

רס"י שלפנינו גם בפירוש הישנים נראה לפי דרכו דאי משום קנסא דשוגג אטו מזיד לאחריני ליכא למקנס כלל וכן מוכיח פרש"י בפרק הניזקין ובפרק אלו נערות שכתב שם דאיהו גופיה לר"י בו ביום אסור מטעמא דשוגג אטו מזיד ולא הזכיר שם לאסור גם לאחריני משום דלטעמא דשוגג אטו מזיד שאמור בפרק הניזקין ליכא למקנס אחריני אבל לרב הכא דדייק לי' איסורא ליומא לו ולאחריני דומיא דיום הכיפורים ע"כ דלר"י נמי לא יאכל לו ולאחריני קאמר אית לן למימר ע"כ דטעמיה לאו משום דקנים שוגג אטו מזיד דלאחריני ליכא למקנס אלא דטעמיה משום דכיון דעבירה מיהא איכא אסור בו ביום לו ולאחריני דלא נמטיה הנאה מעבירה והא כתב רס"י דליכא להקשות מגליה לרב לאוקמיה מתני' דאסור ליומא לו ולאחריני דומיא דיום הכיפורים וכר"י דאימא דטעמיה דר"י משום שוגג אטו מזיד ולא אסור לאחריכא דהשתא מתני' דאסור לאחריני ע"כ לא אתיא כר"י וקאמר דרב אית ליה דאי טעמא דר"י משום דקנים שוגג אטו מזיד אמאי משהרי הוא לאורתא כו' אלא טעמיה משום דלא ליתהני מעבירה כו' והיא סוגיא דפרק הניזקין דפריך התם דר"י אדר"י ודאי לא סבירי לגו הך דרב דהכא דקאמר טעמא דר"י משום דלא ליתהני מעבירה דלהאי טעמא לא קשיא כלל דר"י אדר"י התם אלא משום קנסא דשוגג אטו מזיד הוא ולא חש תלמודא דהתם לגך מילתא דמדקדק רב הכא דאי טעמא משום דקנסא אמאי משהרי הוא לאורתא כו' כפרש"י דאיכא למימר דלא רצה לקנוס בשוגג אטו מזיד כ"כ לאסור עולמית כמו במזיד ושגי למקנס שוגג אטו מזיד בו ביום וכדבריט אלו מוכיח פרש"י דפ' מרובה שפירש שם דמזיד דרבי מאיר שוגג דרבי יהודה לא יאכל בין לו בין לאחרים והכי איבעי לן לפרושי בהכל שוחטים עכ"ל דמשמע מפירושו מתוך סוגיא דשמעתין לרב אבעי לן לפרושי הכי דלא יאכלו לו ולאחריני אבל לפי הסוגיא דפ' הניזקין דטעמיה דר"י משום קנסא לית לן לפרושי לא יאכל אלא לו אבל לאחריני שרי דלכך לא הזכיר שם בפרק הניזקין ובפרק אלו נערות איסורא דלא יאכל אלא לו אבל לאחריני שרי כמ"ש לעיל והדברים ברורין ואין כאן מקום תימה לפרש"י שלפנינו כמו שכתב מהרש"ל ודו"ק :

ע"ב תוספות בד"ה כגון שקנן לו דלעת כו' ואם תאמר והא חזיא לבהמה ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם כו' עכ"ל ומוקלה מחמת איסור בישול ליכא כאן כיון דבלא בישול ליכא איסור כלל לאוכלו אלא משום דלא חזיא ליה לכום מש"כ גבי השוחט דבלא שחיטה מחמת איסור אבר מן החי אסור לאכלו כך פרש"י לעיל : ודע שהרשב"א הקשה לפרש"י דגבי השוחט דמותר נקט חולי מבע"י [וגבי מבשל] דאסור קמיירי דוקא בנחלה היום הא בשוחט נמי אסור בנחלה היום וכן במבשל נמי מותר בחולה מבע"י [ועוד] דמשמע דמבשל נמי אחולה מבעוד יום דנקט קאי וכתב מתוך זה דקיים פיר"ת דבדלעת הלושה איירי ע"ש באורך ולולי פרש"י דבנחלה היום היה נ"ל לפרושי נמי דמבשל אחולה מבע"י קאי אלא דשהם חולה צריך לבשר ולא צריך לאכילת דלעת ולכך אין מקלין ממנו בשר ומותר לבריא אבל הדלעת המחובר היה מקלין ממנו בבין השמשות ודו"ק : **גמ'** ורמינהו בכל שוחטין בין בצור כו' ברים מכילתין גבי הכל שוחטין מסיק דאיכא לכתחלה ואיכא דיעבד והכא בכל שוחטין משמע להו בפשיטות לכתחלה ואפשר דהייט משום דלא תנא הכא בהדייהו נמי מגל יד כדקתני במתני' ועוד הכל שוחטין דבסיפא דמתניתי' נמי מסיק רבא לקמן לאתויי בין בצור בין בזכוכית בין בקנה והייט ע"כ לכתחלה דמדקתני ברישא שחיטתו כשירה ע"כ הכל שוחטין לכתחלה כדדייק תלמודא נמי ברים מכילתין ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה נעץ סכין בכותל והוליך והביא צואר בהמה עליה עכ"ל ר"ל עליה על חודה מיהו צואר בהמה מלמטה והסכין מלמעלה דהכי אוקמינן לה לקמן וק"ל :

דף טז ברש"י צור יוצא מן כו' והאי דהדר תנא נעץ סכין בכותל כו'. דאף ע"ג דלא מבטל ליה אפ"ה לכתחלה כו' עכ"ל הייט למאי דמסיק הכא דלא שאני לן אלא בין מחובר מעיקרו ובין תלוש ולבסוף חברו ובכל תלוש ולבסוף חברו כשר בדיעבד אית לן למימר הכי אבל למאי דבעי רבא למימר דבתלוש ולבסוף חברו ומבטל ליה פסול אפילו בדיעבד הא מסיק לקמן דפירושי קמפרש ליה ודו"ק: **בד"ה** קרא זריזות דאברהם קמ"ל שחט ונזכר כו' עכ"ל כצ"ל : **ע"ב** תוספות בד"ה תלוש ולבסוף חברו כו' יש להוכיח ממתניתין דתלוש ולבסוף חברו בדיעבד כו' עכ"ל כתב מהרש"ל הקשה אחד כו' דלמא סבר דמתניתין איירי בתלוש כו' כי לא ידע הברייתא דקתני בכל שוחטין כו' עכ"ל ועוד האריך עיין שם ולאו קושיא היא כלל דהא רבא דקמבעיא ליה הכא בתלוש ולבסוף חברו איהו גופיה מוקי לקמן בכל דמתניתין לאתויי בין בצור בין בזכוכית כו' דאפילו לכתחלה שוחטין בתלוש וא"כ ע"כ רישא דקתני דיעבד גבי צור וקנה לא איירי בתלוש ומינה גם תירוצו אינו מבורר שכתב דלרווחא דמלתא פריך לעיל מברייתא דבכל שוחטין דמאיזה טעם נימא דצור וקנה לכתחלה לא בתלוש זה אינו דהא כיון דאצטריך לי' למתני בכל שוחטין ולאהויי כל הני בתלוש ע"כ הסברא פשוטה בהן דומיא דכל הני דקתני הכל שוחטין ולעולם שוחטין דאתי לאתויי דברים שאינן פשוטין מסברא כדלקמן ודו"ק : **בא"ד** וי"ל דאליבא דרבי מבעיא כו' וכתב מהרש"ל ותימה בעיני אמאי צריכה לכל אלו נימא דבתלוש ולבסוף חברו ובטלו קמבעיא ליה כו' עכ"ל אף שהרא"ש והרשב"א פירשו כן אין כאן מקום תימה לדברי התוס' כמ"ש בעל המלחמות לדעת הרי"ף הדע שהרי על כרחינו רבא לית ליה הנהו אוקמתא דאוקמינהו גמרא לעיל מתני' דהא מתני' קתני צור וצור בכותל דבר שאדם מבטל ליה ואינו חושה לסכין ואף על פי כן שחיטתו כשרה כו' עכ"ל ע"ש באורך : **בא"ד** וקא בעי למפשט מברייתא דהיה צור כו' דשחיטתו פסולה וע"כ רבי היא עכ"ל ר"ל דקבעי למפשט מהך רישא דברייתא נעץ סכין כו' דשחיטתו כשירה ולא ניחא ליה לאוקמי' דרבי חייא משום דשחיטה פסולה דקתני בסיפא ע"כ רבי היא והו"ק : **בד"ה** אמר שמואל לא שנו כו' משמע דאפי' בכה"ג לא מכשר אלא בדיעבד כו' עכ"ל והא לא הקשי לגו דמאי קא משני לגדדין קתני דמ"מ הכא לא מכשר בסכין למעלה וצואר למטה אלא בדיעבד ובברייתא מכשר לכתחלה הא לאו קושיא הוא דהא אוקמינן לעיל הך ברייתא דנעץ סכין כו' דעלה קאי רב ענן כרבי דלא מכשר בתלוש ולבסוף חברו אלא בדיעבד ואידך דמכשר לכתחלה בין בתלוש ובין במחובר בין שהסכין למעלה כו' אתא כרבי חייא והא דפריך מהך ברייתא דאתיא כרבי חייא לרב ענן דאמר מלתא דר' דלא מכשר תלוש ולבסוף חברו אלא בדיעבד היינו משום דבהך מלתא מיהת דסכין למטה וצואר למעלה דפסול לרב ענן בתלוש ולבסוף חברו אפילו בדיעבד משום דחיישינן שמא ידרוס לא פליגי רבי ורבי חייא אלא רב ענן משמיה דשמואל מסברא קאמר לה לכ"ע ודו"ק : **גמ'** רב פפא אמר בעופא דקליל וליכא לאקשויי להך תירוצא אמאי קא משני לעיל דהך ברייתא דבכל שוחטין בין בצור כו' דמכשיר לכתחלה אתיא כר' חייא הא כר' נמי מצי אתיא ושאני עופות דקליל די"ל דכיון דרבי פוסל מחובר מעיקרו מקרא דויקח את המאכלת אית לן למגזר לכתחלה בתלוש ולבסוף חברו אטו מחובר מעיקרו להאי טעמא והשתא לית לן לפלוגי בין בהמה לעופות אך קשה אמאי קא משני מכח הך ברייתא דרבי חייא מכשיר לכתחלה במחובר ודיעבד קתני משום להודיעך כחו דרבי ומתניתין לא אתיא כרבי חייא אימא דרבי נמי לא מכשיר אלא בדיעבד ומשום דשמא ידרוס ומתניתין נמי אתיא כוותיה והכא שאני עופות דקליל וי"ל כיון דמתניתין קתני דיעבד אין לכתחלה לא מצי אתיא שפיר דהוא סתם לה כרבי ומשום גזירה תלוש ולבסוף חברו אטו מחובר מעיקרו לא ניחא ליה למימר דאתיא מתניתין נמי כרבי חייא ואסור לכתחלה מטעמא אחריגא דשמא ידרוס אלא ניחא ליה למימר דקתני דיעבד להודיעך כחו דרבי מיהו קשה דהדרא קושיית התוס' לעיל לרוכתא לאשמועי' כח דהיתרא דרבי חייא דאפי' לכתחלה מכשיר דמהך ברייתא דבכל שוחטין בין כו' לא שמעינן לה דאימא שאני עופות דקליל ועל כרחך הגמון דסוגיא דלעיל אזלא לתירוצא דרב זביד אבל לרב פפא קושטא דאיכא למימר הכי כמ"ש ודו"ק :

דף יז גמרא בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב הצאן ובקר ישחט כו' כצ"ל :
בפרש"י בד"ה בשר תאוה לא אתסר כו' ואף ע"ג דקרא בפסולי המוקדשים כו' עכ"ל היינו האי קרא דכתיב בהך פרשה אך כאשר יאכל את הצבי וגו' דדרשינן ליה בפרק ב' דבכורות לגבי פסולי המוקדשין אבל קשה דע"כ האי קרא דקיימינן ביה כי ירחק וזבחת דרשינן ליה נמי לענין חולין בקדשים לאסור חולין בעזרה כי ירחק וזבחת בריחוק מקום אתה זובח כו' כמו שכתב רס"י גופא לקמן גם מה שכתב רס"י לקמן דדרשינן בבכורות וזבחת אין בפסולי המוקדשים אלא היתר זביחה ואכילה כו' הוא תמוה דהא לאו אהאי קרא דכתיב גבי בשר תאוה דרשינן ליה אלא אהאי קרא דלעיל מיניה דכתיב בפסולי המוקדשים תזבח ואכלת בשר דרשינן תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב ואכלת ולא לכלביך וכן פרש"י בחומש הך דרשא אהאי קרא ודו"ק : **ע"ב** בד"ה סכין שיש בה פגימות הרבה כו' והא דתנן השוחט במגל קציר כו' עכ"ל פירוש אף שבאכילה אסורה במגל קציר מדלקמן מכל מקום מכשירין לטהר מידי נבילה והכא תידון כמגירה קתני דמשמע דהוי נבילה והייט לשיטתו דפגומה קורעת אף דרך ירידה אבל הר"ן מדמה הך דמסוכסכות הרבה למגל קציר דלא הכשירו ב"ה אלא לטהר מידי נבילה אבל באכילה אסורה והייט לשיטת הרי"ף דמסוכסכות א' אפילו באמצע כשרה דאינה קורעת כלל בירידה דהשתא במסוכסכות הרבה נמי אין לאסור אלא באכילה גזרה דרך הולכה אטו הבאה כמו דמגל קציר ואיך שיהיה קשה למה לא נגזור במסוכסכת א' לאסור באכילה בדרך הולכה אטו הבאה כדגזרי' במגל קציר והר"ן תירץ דכל שיש בו פגימות הרבה חיים שמא ישכח ויביא דמה"ט גופיה כו' עד כאן לשונו ולא ידענא לחלק בזה לשיטת הרי"ף דהא אף בעומדת המסוכסכת הא' בסוף הסכין מכשיר ואמאי לא ניחוש ביה שמא ישכח ויביא כמו בפגימות הרבה ולפרש"י דפי' דמסוכסכה אינה כשרה אלא בדקיימא אריסא דסכינא ניחא דהשתא אף אם יחזור ויביא אפשר שלא יגיע עד הפגם מש"כ במגל קציר דאם יחזיר ויביא ודאי פוגע בפגם כיון דכולה פגימות היא ואיכא לאקשויי לפרש"י אמאי קתני במסוכסכת הרבה דאסור הא אפילו במסוכסכת א' אסור בלא קיימא אריסא דסכינא ודוחק לומר דמסוכסכת הרבה איירי בדקיימו כולן אריסא דסכינא וי"ל דליכא רבותא בהא טפי מבהא דכמו דנימא במסוכסכת הרבה דמורשא קמא מחלים ובתרא בזע ה"נ נימא במסוכסכת א' באמצע סכין דחורפא דסכינא מחלים ומורשא בזע :

ח"א דף יז ע"א נאסר להם בשר תאוה כו' בשלמא לרבי ישמעאל היינו דכתיב הצאן ובקר ישחט כו'. מזה נראה ליישב מה שדקדקו בתוספות ערכין פ"ג אקרא דהתאוו תאוה במדבר דבשליו שני כתיב התאוו תאוה לפי שהיה אחר מ"ת ולמ"ד שהא דבמדבר נאסר להם בשר תאוה וקאמר קרא שהתאוו במדבר לדבר איסור שהתאוו לבשר תאוה שיהא מותר להם כשיכנסו לארץ וז"ש בתהלים ויתאוו תאוה במדבר שהזכיר שהתאוו לדבר שהיה אסור להם במדבר עד שיכנסו לארץ ולפי שהם התאוו לדבר אחד של איסור ודבר א' של היתר לדבר של איסור כדכתיב התאוו תאוה מי יאכילנו בשר דהיינו בשר תאוה שלא הותר במדבר ולדבר א' של היתר זכרנו את הדגה וגו' ועז"א מה על תאות האיסור הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם שהרי נאסר לכן בשר תאוה במדבר אבל השני' של היתר שאמרו זכרנו את הדגה וגו' את כל דגי הים ביד ה' למצוא להם והיה מאמר הש"י בזה עתה תראה היקרך דברי אם

מהר"ם

לא קנסינן ליה כולי האי כמו גבי מזיד דלא יאכל עולמית וכן מוכח שם בהניזקין דבהא פליגי והתימה על רש"י שפי' בע"א : **ע"ב בגמרא** לא קשיא כאן בתלוש כאן במחובר וכו'. לפי מאי דס"ד השתא דמתני' אתיא כרבי חייא דמכשיר מחובר בדיעבד קשיא סיפא דמתניתין דקתני והצפורן וטעמא דצפורן הוא מטעם מחובר א"כ ש"מ דמתני' ס"ל דמחובר פסול בדיעבד דומיא דמגל קציר ודאינך דקתני בהדיא והתוספות כתבו לקמן בדף שאחר זה ע"ב ד"ה תלוש ולבסוף חברו וכו' דלא קשיא משום דבמסקנא לא קאי הכי ודוחק הוא ול"נ דהשתא הוה ס"ד דצפורן לא איירי במחובר אלא בתלוש והא דקתני במתני' מפני שהן חונקין קאי אצפורן דהא הכי נמי לקמן בגמרא דף י"ח הוה ס"ד דמקשה דמתני' איירי בצפורן תלושה ופריך מינה ארבה בר רב הונא דאמר שן תלושה וצפורן תלושה מותר לשחוט בה ע"ש : **בתוס'** ד"ה להודיעך כח דרבי וכו' דכבר אשמועינן בברייתא וכו'. מקשין א"כ כח דרבנן דפסלי בדיעבד נמי כבר אשמעינן בברייתא דהשוחט במוכני דקתני בסיפא היה צור יוצא מן הכותל או קנה עולה מאליו ושחט בו שחיטתו פסולה וי"ל דכחן דרבנן לא אשמעינן כ"כ כבר משום דאי לאו ברייתא דלעיל דקתני פלוגתא דרבי ורבנן אדיעבד ואשמעינן דרבנן פסלי אפילו בדיעבד ה"א דמברייתא דמוכני ליכא למשמע מינה דהא קתני ברישא דההוא ברייתא במחובר לקרקע שחיטתו כשרה ומאי איריא דתידוק כסיפא דפסולה תידוק מרישא דכשרה ולא הוה מחלקינן בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חברו וק"ל : **ד"ה** כאן במחובר מעיקרו לעיל גבי רבי חייא לא הו"ל הכי וכו'. דהוה ליה לאוקמא מתני' כר"ח דמכשר בדיעבד ולא לכתחלה איירי במחובר מעיקרו וברייתא דבכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר אפי' לכתחלה איירי בתלוש ולבסוף חברו : **ד"ה** או שהיה קנה עומד מאליו וכו' דאפי' למ"ד המשתחוה לאילן לא אסרו וכו' · היינו לרבנן דרבי יוסי דכותייהו קי"ל דאילו לר"י אפי' המשתחוה לאילן אסרו ועיין לקמן בדף שאחר זה בתוס' ד"ה לענין ע"ז הוי תלוש וכו':

דף טז ע"א בתוס' ד"ה מנין לשחיטה שהיא בתלוש וכו' מדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין וכו'· נראה דהא דכתבו התוספות זה השתא משום דבלא זה היינו יכולין לפרש דמדכתיב מאכלת ילפינן תרוייהו כלי גם תלוש דהא מאכלת הוי נמי תלוש אבל השתא דכלי ילפינן לענין קדשים ותלוש אף לחולין לא מסתבר לומר דילפינן תרוייהו מתיבה אחת : **ד"ה** לענין ע"ז הוי תלוש וכו' ולא בעי לאתויי הכא פלוגתא דרבי יוסי ורבנן וכו' · ר"ל והו"ל לענין ע"ז תנאי כמו שאמר לענין הכשר זרעים דהא רבנן דס"ל דהמשתחוה לאילן לא אסרו ע"כ ס"ל דתלוש ולבסוף חברו הוי מחובר דהא סתם אילן היה תלוש ולבסוף נטעי : **ע"ב ד"ה** תלוש ולבסוף חברו וכו' מ"מ ע"כ יש להוכיח ממתניתין וכו' מקשין דלמא לא הוה ידע נמי הברייתא ראשונה דפריך מינה לעיל ורמינהו בכל שוחטין בין בצור בין בקנה והוה מוקי מתני' בתלוש ואפילו בתלוש דיעבד אין לכתחלה לא אבל בתלוש ולבסוף חברו אימא לך דפסול אפילו בדיעבד אבל אין זה קושיא דהא מוכח לקמן בהדיא דרבא הוה ידע שפיר דצור וקנה התלוש לגמרי מותר לשחוט בו אפילו לכתחלה דהא רבא מוקי לקמן מתניתין דקתני בכל שוחטין לאתויי בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה א"כ הוה ידע שפיר הברייתא דלעיל : **בא"ד** וקא בעי למפשט מברייתא דהאי צור יוצא מן הכותל וכו' וע"כ רבי היא. נראה דלא משום פשיטותא קמייתא דפשיט דשחיטתו פסולה כתבי התוס' כן דהא אי אוקמא לה כרבי חייא כ"ש דפסולה לרבי אלא אאינך פשיטותא דפשיט מינייהו דתלוש ולבסוף חברו שחיטתו כשרה ויש להקשות ומאי פשיט מינה דלמא נימא דאתי כרבי חייא ובעיתו דרבא היא אליבא דרבי לכך כתבו התוס' וע"כ רבי היא ר"ל דברייתא זו ע"כ כולה רבי היא מדקתני בה בסיפא היה צור יוצא וכו' שחיטתו פסולה : **ד"ה** שמתחלה נאסר להם בשר תאוה וכו' לקמן נמי דקאמר אלא לרבי ישמעאל וכו' צבי ואיל גופיה מי הוי שרי והא פשיטא דההוא קרא לא איירי אלא בקרבן בהמה . נראה דלשון זה של התוס' אינו מדוקדק אלא כצ"ל הא פשיטא דההוא קרא לא איירי אלא בבהמה דחזיא לקרבן וה"פ לפרש"י דפירש דלרבי ישמעאל יליף דנאסרת להם בשר תאוה מקרא דאיש אשר ישחט וגו' ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' א"כ מאי פריך לקמן צבי ואיל גופיה מי הוה שרי מאי ס"ד דמקשה הא פשיטא דההוא קרא דאיש אשר ישחט וגו' לא איירי אלא בבהמה דחזיא לקרבן כדכתיב ואל פתח אהל מועד לא הביאו וגו' ופשיטא דצבי ואיל לא איתסר אפילו לרבי ישמעאל אבל לפירוש התוספות דלא יליף רבי ישמעאל דנאסר להם בשר תאוה אלא מדאצטריך קרא להתיר להם בבואם לארץ בשר תאוה כדכתיב כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך ואמרת אוכלה בשר וגו' שפיר דהמקשה הוה ס"ד דבכל מיני בשר נאסר להם במדבר אף צבי ואיל וק"ל :

חכמת שלמה

מעשה שבת אסור באכילה יכול כו' כצ"ל . וכ"כ כן איתא שם בהדיא נ"ל : **תום'** בד"ה מורי לכו כו' כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב כו' וזה הטעם של ר"י שמא יאמר לעובד כוכבים לך ולקוט ע"ש כרים אין נדין : **ע"ב** תום' בד"ה כגון כו' ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם . נ"ב פי' כך הוא לשם לפי המסקנא ע"ש :

דף טז ע"א רש"י בד"ה צור יוצא כו' לא ישחט קנה כו' הד"א : **בד"ה** דאסקיל עליה בידקא דמיא שהפכה כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' הכל שוחטין הכל בשחיטה כו'. נ"ב ותימה שבסתמא דגמ' בפ"ק דערכין' מפרש תרי הכל שוחטין פי' הא דרים פירקין והא דהכא חד לאתויי כותי והד לאתויי ישראל עבריין ואפשר דאיירי התם אליבא דרבא שכן המסקנא לקמן : **תום'** בד"ה תלוש ולבסוף כו' בדיעבד כשר ולא לכתחלה · נ"ב הקשה א' מן המשכילים דילמא המקשן סבר דמתניתין איירי בתלוש והא דקתני השוחט דיעבד משום דאינו כשר לשחוט בצור וקנה לכתחלה כי לא ידע הברייתא דתניא בכל שוחטין בין בצור . בין בקנה כו' ונראה בעיני ליישב דלרותא דמילתא הוא דפריך לעיל מהאי ברייתא דהכל שוחטין כו' אבל ה"ה בלא ברייתא איכא . גמפרך מ"מ צור וקנה לכתחלה לא וכי סכין כתיב באורייתא וכה"ג פריך להדיא בפ"ב דקדושין ע"ש : **בא"ד** וי"ל דאליבא דר' כו' · נ"ב ותימה בעיני אמאי צריכא לכל אלו נימא דבתלוש ולבסוף חברו ובטלו קמבעי ליה כמו שפירש הרשב"א וכן דעת הרא"ש ודו"ק :

דף יז ע"א רש"י ד"ה לאחר מכאן כו' נמחק כל הדבור : **תום'** בד"ה כי אסרי כו' וזה אינו דמתחלה לא נסתפק כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' דמיא לספסלא מאי. נ"ב פירוש סכינא חריפא.אסר"י : **שום מתן** יהיב

[illegible]
תהוה כמ"ש מי יאכילנו בשר עולה בין שיוציאם וכו' לנעגנו על התולן של דבר איסור וק"ל :

דף יח בפרש"י בד"ה דאפי' לעובד כוכבים לא מזדבן והיכא דנמלאת סכינו יפה כו' עכ"ל לא רצה לפרש דרבינא פליג אדרבא בשלא נמלא סכינו יפה דרבא אמר דלעובד כוכבים מיהא שבקינן ליה למכור וקאמר איהו דאפילו לעובד כוכבים לא מזי מזדבן אבל בנמלא סכינו יפה לא פליג רבינא כלל וסבר נמי כרב הונא דסגי היה לממתי' דא"כ רבא בר חיננא דלקמן דעבריה להוא טבחא בנמלא סכינו יפה כמאן עביד וזה הכריחו לפרש דרבינא לא פליג אדרבא אלא דפליג אסתמא דתלמודא דקאמר דרב הונא ורבא לא פליגי וקאמר איהו דע"כ רבא נמי איירי בנמלא סכינו יפה ופליג אדרב הונא דבלא נמלא סכינו יפה אפילו לעובד כוכבים נמי לא מזדבן והשתא רבא בר חיננא עבד כרבא אליבא דרבינא ורב אשי עבד כרב הונא וכסתמא דתלמודא דקאמר דלא פליגי וק"ל : **בד"ה** ר' יוסי ב"י כו' ועד הריאה ומוגרמת פסולה כלומר מסם ולמעלה ור' חנינא כו' עכ"ל כצ"ל מפי' ישן : **תוס'** בד"ה וכמה פגימות כו' וקשה דגבי בהמ"ק כתיב נמי אבן שלמה מסע נבנה וקאמר ר' יהודה בפרק עגלה כו' עכ"ל כצ"ל : **בד"ה** אבל בשאר טבעות כו' ונראה לפרש דהכי קאמר כו' אבל בשאר הטבעות לא מהני רובא דאין ברוב שלהם כו' עכ"ל פי' בלא הגרמה איירי אלא דאשמועינן דבשאר טבעות לא הוי רוב הטבעת *[כולו ואם לא שחט אלא רוב הטבעת] שחיטתו פסולה דרוב קנה בעינן ורוב טבעת לא הוי רוב קנה וכ"כ הרא"ש ועוד מוכן לפרש דאיירי בהגרמה כגון שאחר שחתך רוב א' מן הטבעת הגרים ויצא לו חוץ מטבעת גדולה שאין עולה לו רוב הטבעת ברובו של קנה ושחיטתו פסולה לרב ושמואל וכ"כ בעל המאור ע"ש ודו"ק : **ע"ב** בפרש"י בד"ה ולישנא אחרינא כו' ובהגרים היכי מלי לאכשורי הא והאי לא שחט רובא כו' עכ"ל ויש לדקדק ומאי קושיא דאימא דלהכי מכשיר ר"י ב"י בברייתא משום דס"ל דרוב הטבעת הוי רוב הקנה ובהך חדא פליגי עליה רב ושמואל וכן נ"ל לפי' התוספות והרא"ש ובעל המאור דר' יוסי ב"י דברייתא סבר דרוב הטבעת הוי רוב הקנה וי"ל בדוחק דמשמע לי' דאי הוה סבר ר"י ב"י דברייתא רוב הטבעת הוה רוב הקנה הדרא קושיין לדוכתין מאי קמותיב מברייתא לרב ושמואל דאיירי בהגרים דאימא ברייתא בלא הגרים איירי ואצטריך ליה למתני שאם לא שחט אלא רוב הטבעת דשחיטתו כשרה דרוב הטבעת הוי רוב הקנה ודו"ק : **בא"ד** וכ"ת משום דקמ"ל דיליה דשאר טבעות לא חשיב הגרמה א"כ כו' עכ"ל פירוש הסתא אית לן למימר הכי לרבי יוסי ב"י דברייתא דלית ליה הגרמה בשאר הטבעות ולעיל במתניתין דפירש רש"י דאית דמפרשי בכל הטבעות חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי ב"י כו' היינו לרב ושמואל וכדס"ד מעיקרא דאף ר"י ב"י לא אמר היינו לא אמר ממש ודו"ק : **תוס'** בד"ה או דלמא פגע כו' הל"ל תיקו כו' ולא הל"ל אתמר אלא רב פפא אמר ועוד כו' וא"כ תפשוט כו' עכ"ל ומתוך קושייתם נראה ליישב בפרש"י דלהכי לא קאמר תיקו וקאמר אתמר כו' בלשון פשיטותא משום דקושטא הוא דתפשוט אבעיין ממר בר רב אשי ומשום שכך נשנית המימרא דמר בר רב אשי פליג אכל הני אמוראי דמכשרי שייר בחיטוי הביא כל הני אמוראי קודם שהביא מר בר רב אשי שהוא עיקר הפשיטותא ותו לא מידי וק"ל :

דף יט גמ' והלכתא כר"ח בן אנטיגנוס דקאי רב נחמן כוותיה כו' ולע"ע נ"ל למימר דהלכה כר"ח בן אנטיגנוס משום דרב נחמן סבר כוותיה הא כל עדות הלכתא היא כפרש"י בשמעתין לעיל : **תוס'** בדבור המתחיל הגרים שליש ושחט שליש כו' התם משמיה דרב אסי והכא משמיה דרב עכ"ל ורש"י דקדק לפרש דהתם משמיה דרב אסי קאמר לה אליבא דר"י ב"י והכא משמיה דרב קאמר לה לרבי חנינא ב"א היינו משום דע"כ לר"י ב"י לא קאמר רב הונא משמיה דרב דמכשיר בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דהא מלא חוט על פני רובא קתני במתניתין לר"י ב"י אבל כל זה איטו שוה לי דהא רב גופיה פסק כר' יוסי ב"י ור' חנינא נמי לא פליג עליה דר"י ב"י אלא מקום שחיטה היכא הוא דרבי יוסי ב"י סבר למעלה מן הטבעת לאו מקום שחיטה הוא ולר' חנינא הוי מקום שחיטה מסיפוי כובע ולמטה ובהא ודאי פסקינן הלכה כר"ח ב"א אבל בהא דקאמר רבי יוסי ב"י דבעינן רובו במקום שחיטה לא אשכחן דפליג עליה ר"ח ובהא ודאי הלכה כרבי יוסי ב"י כדפסק רב גופיה לעיל כר"י וכמ"ש כל הפוסקים והנראה שזה דעת התוספות שלא הזכירו אלא דהכא משמיה דרב קאמר ולרבי יוסי ב"י נמי קאמר לה ולכ"ע הכשיר רב הונא משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ורובא דקאמר רבי יוסי במתניתין נ"ל דהכי קאמר דבעינן יציאת חיותא של בהמה ברוב פי' דהיינו שליש השני בשחיטה למעוטי הגרמה באמצע ולא למעוטי הגרמה בתחלה קאתי דהכ"ג נ"ל לחד לישנא דעל פני כולה דקאמרי רבנן לא למעוטי הגרמה בסוף אלא למעוטי הגרמה בתחלה כפרש"י שם וק"ל : **ע"ב** בפרש"י בד"ה מחזיר סימנין כו' וחותך הסימנים לבדן כו' עכ"ל אבל המפרקת איטו חותך בהחזיר הסימנין דהא לא יבדיל כתיב בחטאת עוף וכן בשאינו מחזיר הסימנין חותך שדרה ומפרקת ולא כל הסימנים כו' ומהך ברייתא דלקמן ה"מ לאסוקי תיובתא בפשיטות למאן דאמר מחזיר דוקא ודו"ק : **תוס'** בד"ה שחט ופגע בו נקב כו' ולא דמי לשחט שליש כו' דהתם שלא במקום כו' אבל השוחט במקום נקב כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דפגע במקום נקב ודאי טרפה אפילו ברוב שחיטה כגון ששחט שליש ופגע במקום נקב שליש ושוב שחט שליש דהא מטעם דהוי כגמר שעבד כוכבים רוב השחיטה קאמר דטרפה ודומיא דהכי בשחט שליש והגריס שליש ושחט שליש כשרה לרב יהודה והיינו משום דהכא בשעה שנגמר רוב הסימן בפסול הוי במקום שחיטה אבל התם שליש השני שהיה בפסול לא היה במקום שחיטה וכן כתבו בהיפך גבי שחט במקום נקב דכשר אף אם לא הוי רובא בשחיטה מ"ד אתאי קנה פגום וגמרו ודומיא דהכא בהגרים שליש ושחט שליש הוי ודאי טרפה לרב יהודה לפי טעמו דהא לא שחט רובא וקאמרי דהכי עדיף טפי לפי שהשליש הראשון שהיה בו נקב מצטרף לשליש השני להיות רובו בשחיטה כיון שהוא במקום שחיטה משא"כ בהגרים שליש ושחט שליש כיון שאינו במקום שחיטה לא הוי רובא בשחיטה ודו"ק : **בד"ה** השוחט מן הצדדין כו' גזרה אטו לא החזיר כו' עכ"ל מיהו אף בלא החזיר מן הצדדין כשרה דומיא דקתני בשוחט מן העורף פסול בדלא אהדר וק"ל. הג"ה אבל הב"י סי' כ' הביא דברי התוס' וכתב עליהן שנראה מדבריהם שאם לא החזיר הסימנים פסולה ע"כ ויש לתמוה עליו שאי אפשר לומר כן דאם כן מאי הוה בין מן הצדדים למן העורף וכמו שכתוב כאן וגם דברי תוספות בעלמא אינן משמע כן ול"ע עכ"ה:

דף כ בפרש"י בד"ה אמר שמואל כל הכשר כו' דאי סבר מוליך ומביא במליקה פסול כו' והאיכא תלוש כו' ואי קסבר מוליך ומביא כשר במליקה כו' עכ"ל יש לדקדק טובא בדבריו דמאי קאמר והאיכא תלוש הא לא שייך למימר לא כשר ולא פסול במליקה בתלוש דלא מקרי מליקה כלל כפירושו לעיל וגם מה קאמר ואי קסבר מוליך ומביא כשר מה יתקן בזה ברישא דכל הכשר כו' דהאיכא תלוש ואם נימא דתלוש לא קשיא ליה הסתא כפירושו לעיל כמ"ש א"כ מאי קושיא אימא דהרישא לגופא אתא דכל הכשר כו' היינו מוליך ומביא ולא דייק מינה הא פסול פסול דהא ממילא מהרישא דכל הכשר כו' לא תדייק הסיפא הא פסול פסול דכה"ג מלינו בפ' בא סימן כל הכשר לדון כשר להעיד ויש שפסול לדון וכשר להעיד וע"ק למה תלה קושיית והאיכא קוטץ ויורד דפסול בשחיטה כו' ואי קסבר דמוליך ומביא כשר כו' ועוד המאי לא תקשי להו אסיפא והאיכא מחובר דפסול בשחיטה וכשר במליקה ומיהו בהא איכא למימר דלאו קושיא היא דאפשר לשמואל ס"ל כרבי חייא דמחובר כשר בשחיטה וכ"ל ליישב דבריו דה"ק דתלמודא מדקדק מדברי שמואל דע"כ לאו בהלכות שחיטה קמיירי דאי הלכות דרישא גופה אתא לאשמעינן הא האי כללא ליתא דאי סבר כו' הא איכא מוליך ומביא כו' והאיכא תלוש לפי דאית דמפרשי דלעיל ואי קסבר מוליך ומביא כשר דבהכי מיירי דכל הכשר כשר ולדיוקא אתא דכל הפסול פסול דהסתא אין לחוש אע"ג דכללא דרישא ליתא בכל מילי כגון בתלוש ובשמאל דעיקרו לדיוקא אתא קשה הא כללא דסיפא נמי ליתא דהאיכא קוצץ כו' ודו"ק : **תוס'** בד"ה אילימא למיעוטי כו' דקאמר בסמוך אלא למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה

חכמת שלמה

ויהיב לן מכשריה ואכלינן כצ"ל : **רש"י** בד"ה סכין שיש בו לסימנין וסוא כו' סד"א : **בד"ה** מתלים כו' כל עוקציו מצד אחד כו' כצ"ל : **בד"ה** פגימת מום כו' כפגם האוזן בבכור כו' כצ"ל וכ"ב כ"ל :

דף יח ע"א גמ' שמתיה ועבריה ואכריז אבישריה דטריפה הוא כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה ואכשריה דקסבר הא דאמר כו' . נ"ב נר' דעיני לפרש דרב אשי הוא דפליג על רבינא דס"ל דכי לא נמלאת סכינו יפה דאפילו לגוים לא מזבנינן וא"כ רב דאמר מעבירין אותו ומכריזין אבישריה דטריפה איירי בנמלאת סכינו יפה ופליג אדרב הונא דאמר היו משמתינן ליה ותו לא אבל סהוא סבא כסתמא דגמ' דאמר ולא פליגי כו' ורבא בר חיננא נמי ס"ל כרבינא משום הכי העבירו ואכריז אבישריה טריפה ולא חיים אם תהא סכינו יפה אלא שהיה תם עליו מפני טפלי' והיה הופך עליו למצוא לו איזה זכות ממקום אחר להכשירו ורב אשי מצא לו זכות זה שסכינו יפה לפי טעמו דפריסית ומש"ה פריך ליה מר זוטרא וכי לא חייש מר לסבא שהעבירותו ולא ס"ל לחלק בין נמלאת סכינו יפה כו' נענין להעבירו ולהכריז אבישריה טריפה כדפריסנא והשיב לו רב אשי שליתותים עבדינן מאחר שנתן לנו רשות למצוא לו זכות אם כן נמלא הוא מסולק מהאי דינא ואני עומד תחתיו למצוא זכות להכשירו א"כ שפיר אני יכול להכשירו בזכות שלי אף שהוא כנגדו וכן נראה עיקר דאל"כ וכי בעבור טפלים יתזור רבא בר חיננא מדינא להכשיר מה שאסרו חכמים כבר וגם מה הקשה לו מר זוטרא וכי לא חייש מר לסבא כו' ודו"ק : **רש"י** בד"ה הכי קאמרי כו' לא אמר ולא כלום כו' גדולה ולישנא אחרינא כו' כצ"ל :

דף יט ע"א רש"י בד"ה לא חילק כו' בעלמא הוא הס"ד : **בד"ה** אמוגרמת כו' דכולה למעלה מן הטבעת כו' . נ"ב הוא הדין רובא נ"ל : **ע"ב** גמ' מדהוה ליה לישראל למשחט רובא ולא שחט כו' כצ"ל :

דף כ ע"א רש"י בד"ה אמר שמואל כו' כמול עורף והרכינן הס"ד : **בד"ה** לא למעוטי כו' ימין ומלק בשמאל כו'

מהר"ם

דף יח ע"א בתוס' ד"ה וכמה פגימות חמובח וכו' היכי נעביד נתברינהו . פירוש כדי לבטל איסור ע"ז וע"ש במס' ע"ז דף נ"ב משמע הכא דאשבירת האבנים אין קפידא דאפילו אם נשברה איזה אבן כשרה למזבח רק שיהא חלקה שלא יהא בה פגימה אבן שלימה קרינן בה וזהו מן התימה : **בא"ד** ומיהו קשה דגבי בית המקדש כתיב אבן שלימה מסע נבנה וקאמר ר"י בפרק עגלה ערופה וכו' כצ"ל ור"ל א"כ ש"מ דע"י שמיר נמי נעשה חלק שאין בו פגימה ועיין בסוכה פרק לולב וערבה דף מ"ם : **ד"ה** הא בתלוש הא במחובר גבי שן ה"מ לשנויי הכי וכו'. ול"נ דמוכרח היה הגמרא לאוקמא (השניים בתלוש ומטעם פגומה ולא מצי לשנויי גבי שן דמתני' איירי במחובר דא"כ טעמא דמתני' דקתני מפני שהן חונקין לא קאי אסיפא כלל לא אשן ולא אצפורן אלא אמגל ואמגירה וא"כ הוה ליה למיתני זה לעיל ארישא כיון דפלגא דהאי בבא הוי מטעם פגימה ופלגא מטעם מחובר אבל השתא דמוקי מתניתין דהשניים בתלוש ומטעם פגומה א"כ כולן הוי מטעם פגימה לכך א"ש דקתני לבסוף מפני שהן חונקין אע"ג דצפורן לא הוי אלא מטעם מחובר בשביל חד לא חש נ"ל וק"ל : **ד"ה** אבל בשאר טבעות לא וכו' ומסיפא דקתני וכו' ומדקדק בקונטרס וכו' ומתוך כך סתר דברי המפרש וכו'. ר"ל והא לדידיה נמי קשיא דהא לרש"י בשאר טבעות נמי שייך הגרמא דאם היה נכנס בתוך שאר הטבעות לכך קאמר ומיהו לפירוש הקונטרס אין קשה משום וכו' : **בא"ד** ונראה לפרש דה"ק וכו'. רבים מתמיהים על דברי התוספות אלו ומסתפקים בהבנתם דאם ר"ל כפי לישנא דכתב רש"י הא ככר נסתר הוא מהתוספות ושאר סתירה שהקשה רש"י ול"נ דהתוס' לא ס"ל כסברת רש"י ולא כסברת היש מפרשים שכתב רש"י אלא ס"ל דמטבעת הגדולה ולמטה עד כנפי הריאה לא שייך הגרמה כלל ומותר לשחוט בשאר טבעות בין בתוך הטבעות בין בבין הטבעות כמשמעות פשוטת דהתוספתא שהביא רש"י אלא שאם שחט בתוך שאר הטבעות והגרים הסכין לצד הראש עד למעלה מטבעת הגדולה אז פשיטא דהויא הגרמה לרבנן ולרבי יוסי והכא מפרשי התוס' דברי רב ושמואל ואף ר"י לא קאמר דמהני שיור מלא החוט על פני רובא אלא כששוחט בתוך טבעת הגדולה ושחט רוב הטבעת שהוא רוב חלל הקנה ואח"כ הגרים הסכין ושחט המיעוט למעלה מהטבעת הגדולה אבל אם שחט בתוך שאר הטבעות והתך רוב הטבעת ואח"כ הגרים הסכין למעלה לצד הראש עד למעלה מטבעת הגדולה לא מהני מה ששחט רוב הטבעת קודם שהגרים משום שאין באותו רוב טבעת רוב חלל הקנה ולכך גם ר"י מודה בזה ופריך בגמרא ובשאר טבעות לא והתניא רבי יוסי ב"ר יהודה אומר וס"ל לגמרא ע"כ ברייתא זו בדין הגרמה איירי דאל"כ מאי קמ"ל וה"פ השוחט בשאר טבעות רוב הטבעת ואח"כ הגרים לצד הראש עד למעלה מטבעת הגדולה אע"פ שאין מקיפות כל הקנה וכו' שחיטתו כשרה ומשני רבי יוסי בר יהודה תרתי קאמר וכו' והשתא לפי זה עולה הכל כהוגן אלא שעדיין יקשה עלינו מה שהקשה רש"י דכיון דאיירי שלא שחט כ"א רוב של שאר הטבעות שאין באותו רוב רוב חלל הקנה היאך מצי לאכשורי הא ודאי לא שחט רוב הקנה ואפילו לא הגרים אח"כ כלל אינו כשר וצ"ל דברייתא ס"ל דכששחט רוב עוביו של הקנה אע"פ שאינו רוב חללו השחיטה כשרה וכששחט רוב שאר הטבעות הוי רוב עובי הקנה שהטבעות הם עבים למעלה ודקים למטה לצד הושט ולכך בלא הגרמה הוא כשר לכ"ע ולרבי יוסי נמי כשר אפילו אם הגרים אח"כ אחר ששחט רוב שאר הטבעות דהא באותו רוב הטבעת הוי שיעור הכשר שחיטה ולכך ס"ל דכשר כמו בשחט בתוך טבעת הגדולה ושייר חוט על פני רובא והגרים דכשר לרבי יוסי והיינו מה שמסיים בברייתא הואיל ומקיפות את רוב הקנה ר"ל דכיון דמקיפות רוב הקנה הוי ברובן רוב עוביה של הקנה והשתא דייק נמי גמרא שפיר דברייתא איירי בהגרמה דאין לומר דאיירי בלא הגרמה ואתא לאשמועינן דכששוחט רוב שאר הטבעות שמותו כשרה מה אתא רבי יוסי בר יהודה לאשמועינן זה הא זה אינו תלוי בפלוגתייהו כלל דרבנן נמי מצי ס"ל דכשרה ברוב עוביו של קנה וק"ל כן פרשתי סוגיא זו לפי סברת התוס' לתלמידיי בני ישיבתי יצ"ו ואח"כ בקשתי ומצאתי תחלת סוגיית פירוש זה בדברי בעל המאור וגמרו במלחמות ה' להרמב"ן ע"ש ותהלה לאל ית' שכוונתי לדעת הגדולים : **ע"ב ד"ה** או דלמא פגע ולא נגע וכו' ונראה לי דפגע ולא נגע היינו ששחט למעלה מן החיטין. מקשין היאך יתיישב לפי זה לישנא דפגע ולא נגע בחיטין דהא כבר דלגן ושחט למעלה מהן ונ"ל דלאו מכנפי הריאה ולמעלה קא חשיב אלא מהראש ולמטה קא חשיב וי"ל ששחט למעלה לצד הראש במקום שיפוי הכובע עד שפגע בחיטין שהן למטה מהשיפוי כובע אבל לא נגע בהן אלא ששחט קודם להן וק"ל : **בא"ד** וברמר בר רב אשי גרסינן פגע בחיטי טריפה וכו'. והשתא לפי זה נמי הוה יכול לפשוט האבעיא מלישנא דמר בר רב אשי דפגע היינו פגע ולא נגע אלא ששחט למעלה מן החיטין אלא דניחא טפי למפשט האבעיא מדברי רב פפא דלעיל דאמר משמיה דרבא עצמו דהאבעיא היא אליביה וק"ל :

דף יט ע"א ד"ה הגרים שליש וכו' והא דפסיל ר"ה לעיל וכו'. נ"ל אע"ג דרש"י הקשה זה ותי' כתבו התוס' זה משום דמדברי רש"י נראה שארכבה אתרי רכשי שכתב לקמן בסמוך וכל הנך הגרים דקאמרי ר"ה ורב יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ורבי יוסי קאמרי וכו' עד והא אמוגרמת דשיפוי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה משמע מדבריו שרצונו לתרץ דלעיל קיימי אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי דאיירי בהגרמה דטבעת הגדולה והכא איירי בהגרמה דשיפוי כובע ועוד דלעיל רב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והכא משמיה דרב קאמר לה והתוספות לא סבירא להו חילוק הראשון משום דאין סברא לחלק הכי דהא הסברא נותנת דכמו דהוי הדין בהגרים שליש ושחט שליש וכו' בטבעת הגדולה למ"ד דאית ליה הגרמה בטבעת הגדולה ה"נ הוי דינא בהגרמה דשיפוי כובע למאן דאית ליה דאין הגרמה כ"א בשיפוי כובע ולכך תפסי התוס' חילוק השני לעיקר דלעיל רב הונא משמיה דר"א קאמר לה והכא משמיה דרב : **ע"ב בתוס'** ד"ה שחט ופגע בו נקב מהו וכו' ולא דמי לשחט שליש והגרים שליש וכו' . בתחלת הדעת נראין דברי התוס' תמוהים אבל נ"ל המשך דברי התוס' כך הם שהתוס' ס"ל דהא דקאמר הכא דשחט ופגע בנקב טריפה משום דהוי כמו שגמרו עובד כוכבים בכל ענין איירי אפי' היכי שהוה הנקב בשליש אמצעי של הקנה כגון שליש עליון שלם וכן שליש התחתון ושליש אמצעי נקב ושחט כל הסימן דהשתא הוי רובא בשחיטה דהיינו שליש העליון והתחתון כמו בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ואף על פי כן קאמר הכא דשחיטתו פסולה מטעם דהוי כגמר עובד כוכבים ולעיל בשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש ס"ל לרב יהודה דכשרה מטעם דאיכא רובא בשחיטה ולא אמרינן דהוי כגומר עובד כוכבים ותי' דלא דמי דהתם לא שייך לומר דהוי כמו גמר עובד כוכבים כיון דההגרמה היא שלא במקום השחיטה אבל הכא דהנקב הוא במקום השחיטה הוי כמו שגמרה עובדי כוכבים דהא הנקב משלים לרוב הקנה והדר קאמרי התוס' אבל שחט במקום נקב וכו' ר"ל אע"ג דכתבינן דלענין פגע בנקב הוי מקום שחיטה גריעותא וגרע משחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דהוי שלא במקום שחיטה אבל שחט במקום נקב מכשרינן בכל ענין אפילו היכי דהחציו העליון של הקנה היה נקוב ופגום ושחט מעט והשלים לרוב אע"ג דלא הוי רובא בשחיטה אפילו הכי כשרה כיון דהנקב היה במקום שחיטה משלים לרובא הוי כאילו שחט רוב הקנה דכל כמה שלא ניקב רובו הוי ליה כקנה שלם אבל בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש לא שייך לומר דשליש ראשון שהגרים ישלים לרוב דנהוי כאילו שחט רוב הקנה דהא הגרמה אינו במקום שחיטה כלל ואין כאן רובו בשחיטה כ"א שליש בשחיטה ולכך ס"ל לר"י לעיל דטרפה דשחט במקום נקב כיון שהוא במקום שחיטה עדיף טפי מהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש נ"ל וק"ל : **ד"ה** מסתברא כמ"ד וכו' וי"ל דלכתחלה פליגי וכו'. ר"ל ולכך מתני' לא הוי תיובתא גמורה דשפיר מצי לאוקמא כדין מליקה אבל מתניתין בדלא החזיר דמתניתין בדיעבד איירי דכשרה בדלא החזיר והא דקאמר מסתברא כמ"ד דאף מחזיר וכו' משום דמשמע ליה לפום ריהטא דמתני' איירי בלכתחלה דהמולק משמע לכתחלה כמו הכא ול"ע על דברי התוס' דאדרבה לישנא דהמולק משמע בדיעבד וכן משמע מפרש"י :

דף כ ע"א ד"ה לא למעוטי שן וצפורן וכו' והא דלא קאמר למעוטי דורס וכו' . ר"ל לפרש"י דשינויא דמשני למעוטי שן וצפורן קאי אסיפא והרישא איירי דסיפא אבל לאותן מפרשים ל"ק מידי דאיתנהו ס"ל דהא דקאמר למעוטי שן וצפורן ארישא קאי והשתא תני הסיפא איידי דרישא אבל רישא איידי דסיפא לא אמרינן וק"ל : **ד"ה** אילימא למעוטי וכו' תימה דקאמר בסמוך למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה

אין עיקר כו' עכ"ל כצ"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה תהני לה סכין כו' ואי קשיא לותבי' ממתני' כו' עכ"ל מלשונו נראה דליסנא דאף אן נמי תנינא לשון קושיא הוא דמאי אשמועינן כיון דמתני' היא ובהכי יתיישב ליסנא דקאמר רבא דאי קשיא הא קשיא לי ובחידושי הרשב"א דחק עצמו בזה וק"ל: בד"ה וכי מתה עומד ומולק דהא ודאי עוף בחד סימן כו' עכ"ל פירוש למאי דס"ד השתא דכבר קודם שחתך הסימנין חתך רוב בשר ה"ל מתה בחד סימן דאל"כ הא דקתני לקמן בחטאת עוף חותך סימן א' או רובו ואחר כך רוב בשר תקשי ליה וכי מתה עומד ומולק וכן הוא לקמן בתוספות דבחותך סימן א' בלא רוב בשר לא הוה כמתה ודו"ק:

דף כא תוספות בד"ה כמשפט חטאת כו' דאי במה מליט איכא למפרך כו' עכ"ל יראה שדקדקו לפרש במה מליט דהייט בנין אב חטאת בהמה מחטאת בהמה פרו של אהרן משום דבהכי ניחא נמי דאפשר דספיר יליף עולת עוף מכמשפט חטאת בהמה דאיבעיא לן בזבחים דבר הלמד בבנין אב אם חוזר ומלמד בהיקש ובאת"ל חוזר ומלמד קאמר הכא וכה"ג כתבו התוס' במס' בילה פ' י"ט ע"ש אבל חטאת עוף לא הוה אלא דבר הלמד בהיקש מדהקרי חטאת דבנין אב לא הוה כיון דזה חטאת עוף ופר של אהרן הוה חטאת בהמה ודו"ק: בא"ד וי"ל דס"ד דאתא והקריבו לחלק אף לענין חולין כו' עכ"ל ובהכי יתיישב קושית רש"י לשיטתו שכתבו לקמן דמומלק והקטיר ליכא לאוכחי דלא נימא איפכא דאצטריך לראשו של מזבח והשתא לא ה"מ למילף מכמשפט חטאת עוף מן החולין כו' דאימא איפכא והקריבו חלקן מן החולין וכמשפט אקשינהו להבדלה דליכא הכא סברא בהא טפי מבהא מש"כ לרבי ישמעאל דאקשינהו למול עורף מסברא כמ"ש התוספות ואף לפי מה שכתבו התוספות לעיל דהכא מדסמך והקריבו לומלק דדרשינן דהלוקה כו' מ"מ סד"א דאתא והקריבו לחלק אף מן החולין ובהכי ניחא מה שהצריכו התוס' לפרש לר' ישמעאל דגמרי' חולין בעולת עוף מהיקשא דזאת התורה וגו' לא ניחא להו דיליף ליה נמי מכמשפט דחטאת עוף לפי שיטתן דאפילו חטאת עוף לא אתיא מהיקשא לענין חולין אלא ע"כ דאית לן למימר דליכא למילף הא מכמשפט דחטאת עוף דאימא והקריבו חלקן נמי לענין חולין ודו"ק: בא"ד אבל הכא שניהן צריכין מליקה כו' עכ"ל דכיון דלא מפורש בעולת עוף ושחט כדכתיב בכל שאר קרבנות בהמה מסתמא אית לן למימר דבעי מליקה דילמד סתום מן המפורש בכל שאר קרבנות מעופות ודו"ק: ע"ב בד"ה ואינו מבדיל כו' קודם הזאה ואם הבדיל פסיל ליה ולא מפרש ליה קרא דאין צריך להבדיל אחר הזאה אלא מוקמי ליה קודם הזאה והכי איתא כו' עכ"ל וי"ל לאפוקי לר"ש בן אליקום לפי פר"ת דאם הבדיל קודם הזאה דפסול ומפרש ליה נמי הקרא דאין צריך להבדיל אחר הזאה והמגיה בדפוס חדש בלובלין הגיה לאין צורך וק"ל: בא"ד ולרמב"ם מעכב דאי אפשר לעשות הזאה בין סימן ראשון כו' עכ"ל פי' דא"א לעשות הזאה בחטאת עוף בין ב' הסימנין שלא ישהה כשיעור שהייה שמעכב בעולת עוף לרמב"ם ואין כאן מעשה עולה בחטאת ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין וק"ל:

דף כב בא"ד דמוהקריבו נפקא דחילק הכתוב בין חטאת עוף לעולת עוף ולכך יש לומר דאתא קרא למימר נמי דבשעת מילוי אם ירצה כו' עכ"ל ע"ש בפרש"י בזה: בפרש"י בד"ה השתא דכתיב והקריבו ע"כ עקריה מיניה דחילוק לגמרי משמע ליה כו' עכ"ל פי' דחילוק דוהקריבו לגמרי משמע להבדלה בלא אחיזת ראש וגוף כלל והיינו בלאו ומלק והקטיר וכן פרש"י לקמן לר"א ב"ש דאי מצטרכא היקשא למול עורף תו לא ילפת מיניה אחיזת ראש וגוף דחילוקא דוהקריבו לגמרי ממעט כו' עכ"ל והא דאצטריך דרשא דומלק והקטיר לת"ק משום דלא נימא דאקשינהו לבהמה להך מלתא מה חטאת בהמה שני ברוב ב' אף עולת עוף כן כדקתני בברייתא וק"ל: תום' בד"ה שיכול ומה בני יונה כו' ואפי' בלא ק"ו כו' א"כ דה"מ למכתב בני יונה ותורים כו' עכ"ל לתירולם שני נ"ל נמי דבלא ק"ו נמי ידעינן בין גדולים בין קטנים וכן לקמן באידך ק"ו דבעי למילף להכשיר גדולים ביונים אי לא הוה כתיב בני נ"ל נמי בלא ק"ו נמי ידעינן בין גדולים בין קטנים וכל זה לשיטתם אבל לשיטת רש"י דלשון תורים גדולים משמע וכן בני יונה קטנים משמע ולמאי ודאי דבעינן קרא כדכתיב והק"ו לא אתי לאפוקי קרא ממשמעותיה אלא דלא לעכב דהשתא בלא ק"ו לא הוה ידעינן בתורים אלא גדולים ובבני יונים אלא קטנים אפי' לעכובא ולשיטתו הא דקאמר לא ליסתמיט כו' כפשטיה הוא דלא ליסתמיט לאשמועינן בחד מהני קראי לכתוב מן היונה אלא ע"כ דאפי' לעכובא בעי קטנים ולא גדולים ודומיא דהכי תורים גדולים ולא קטנים אפילו לעכובא והר"ש הקשה לשיטת רש"י אמאי לא קא מסני דליסתמיט חד קרא לכתוב מן בני תורים כדמסני גבי בני יונים כו' אבל אם פירוש תורים בין גדולים בין קטנים תו לא מצי לסטויי לא ליסתמיט כו' דאין הפרש שיכתוב בני תורים או תורים כו' עכ"ל ונראה דלאו קושיא היא אע"ג דלשון תורים גדולים משמע למה יש לו לפסוק לייתר לשונו לכתוב בחד קרא בני תורים כיון דאיכא למילף קטנים מק"ו אבל הא קשיא לי לשיטת רש"י כיון דלמצוה בעינן קרא כדכתיב בני יונה קטנים מאי קא מסני לבטל הק"ו דלא לעכב משום דלא ליסתמיט לכתוב בחד קרא מן היונה דאם כן לא הוה ידעינן למצוה בקטנים בההוא קרא אלא אדרבא ה"א דלמצוה דוקא בגדולים ול"ע: ע"ב בד"ה אצטריך קרא כו' משום דאינו יכול לסמוך אע"ג דסמיכה לא מעכבא כו' עכ"ל מתוספות דרפ"ב דיומא היכי ליעבד לסמוך דלמא אשה הוא וקא עביד עבודה בקדשים לא לסמוך כו' עכ"ל ואפי' למ"ד סמיכות נשים רשות הייט בהקפת יד כדאיתא בפ"ב דחגיגה אבל בפ' ר"א דמילה כתבו התוספות דאיט יכול לסמוך דהיכי נעביד מספיקא לא מייתי על תנאי דאם נקבה היא תהא עולת נדבה דלא ליהוי חולין בעזרה דהא עולת ראייה לא בעי סמיכה כו' עכ"ל והוא תמוה דבפ"ב דבילה וחגיגה מוכח דעולת ראייה בעי נמי סמיכה וכ"כ הרמב"ם ול"ע:

דף כג בד"ה כי אילטריך קרא כו' או משום זכר משונה או משום דאשמועינן שהיא נקבה ואנן הוא דלא כו' עכ"ל כצ"ל וע"כ הך סברא דמשונה מוכרחת גם לפירוש ר"א מרעגנספורג מכח הך דפרק המפלת גבי ביאת מקדש דאיכא תרי קראי לרב כמו שכתבו התוספות לעיל דליכא למימר ביה נמי כה"ג דלא ידעינן אי מזכר ממעטינהו והוי נקבה אי מנקבה ממעטינהו והוי זכר בין כך ובין כך חייב על ביאת מקדש דהא בהנך תרי מיעוטי דמן התורים ומן בני היונה נמי ליכא למעוטי תחלת הציהוב משום משונה דלא שייך למימר בהו למעוטי שהוא משונה ודו"ק: בד"ה כי משחתם כו' ורבי שמעון נפקא מינה גם לפרה עכ"ל כצ"ל וכ"ה בפרק אין מעמידין ע"ש: בד"ה תמות וזכרות בבהמה כו' ומן העוף אתא לאסור אפילו הנך מומין דהוו בבהמה כו' עכ"ל אבל דליהוי מום פוסל בעוף לא הוי אצטריך דמהיכי תיתי להתיר דאין לומר דמדאצטריך מן התורים לנרבע ונעבד ס"ד אמינא להתיר מום אם כן ליסתוק קרא גם מיניה דמהיכי תיתי להתיר נרבע אלא ע"כ דאצטריך מן התורים לנרבע משום דליתנהו ברובע כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק: ע"ב בד"ה ותהא פרה כו' כיון דאיכא למיעבד ק"ו הכי ואיכא למיעבד ק"ו איפכא כו' עכ"ל ובהנך ק"ו דתורים ובני יונים דלעיל לא קשיא להו הכי לשיטתם דהתם בלא ק"ו נמי הוה תורים משמע בין גדולים בין קטנים וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי אויר כלי חרס ע"ש אבל בתוס' פ"ב דזבחים הקשו כן גם אתורים ובני יונה וצ"ל דהייט לשיטת רש"י דלעיל ודו"ק: בד"ה פרה שהיא כשרה בשחיטה אין ללמוד בענין זה מק"ו שתהא פרה כשרה במליקה מק"ו כו' עכ"ל לכאורה מאי קושיא דאימא דתלמודא לית ליה הכא שום סברא לעשות ק"ו א' יותר מהאחר בהני ק"ו דפרה ועוף ולהכי כל חד וחד תיקום אדוכתיה אלא דהאמת קאמרי דליכא למילף הכי ק"ו דפרה מעוף וק"ל: בא"ד דלמאן דיליף רוב ב' מהלכה אין דנין כו' עכ"ל ויש לדקדק דא"כ היכא בעי תלמודא למילף בק"ו להכשיר שחיטה בעגלה הא רוב שנים דגבי פרה הלכה היא ואין דנין כו' ויש לייסב דודאי עגלה דבהמה הוא כיון דגמרינן בק"ו שהוכשרו בשחיטה אין דנין רוב שנים בק"ו אלא אוקמא אדין שחיטה דבהמה דהוי רוב שנים אבל בעוף ליכא לאוקמא אדינא דאיכא למ"ד דליכא כלל שחיטה בעוף מן התורה ולמ"ד נמי דיש שחיטה לעוף מן התורה הייט בסימן אחד והשתא אי הוה גמרינן בק"ו בעוף דקדשים להכשיר ביה שחיטה מפרה ע"כ כדין פרה הוה גמרינן ליה ברוב שנים ואין דנין ק"ו מהלכה ודו"ק: בא"ד פרה כו' ונראה לי דכיון דאיכא מיעוטא כו' דאיכא למימר טריפה תוכיח כו' עכ"ל גליון הוא זה בספרים ואינו מלשון התוס' ולפי תירוץ התוס' דלעיל דאיכא מיעוטי פרה ממליקה ועוף משחיטה נ"ל דלא שייך למימר תוכיח בכה"ג דאם לא כן לא הוי צריכין מיעוטי דממעטין פרה מטריפה ועגלה משתוטה דהא איכא למימר פרה ועוף יוכיח ודו"ק:

מהר"ם

התורה אין עיקור וכו' כצ"ל: ד"ה לא אמרן וכו' היכא משכחת נבלת עוף טהור וכו'. ר"ל דכיון דאינה צריכה שחיטה אפי' מתה מעצמה לא מקרי נבלה ותירץ דזה אינו דנהי דלא בעי שחיטה נחירה מיהא בעי וכל שלא נחרה אלא מתה מעצמה מקרי נבלה: בא"ד דכיון דתבר שדרה ומפרקת הויא טרפה. פי' כשלא שיבר רוב בשר עמה כדמוקי לה לקמן ולכך לא הוי כ"א טריפה כשמולק אחר כך הסימנים לא גרע מנוחר הסימנים שמטהרה מידי נבילה למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אבל אם יש שחיטה לעוף מן התורה א"ש שמטמא במשא כי מליקת סימנים לא חשיב שחיטה כלל ולכך אין מטהרה מידי נבלה: ע"ב ברש"י ד"ה אלא למ"ד וכו' כלו' אהיכי סמכי רבנן כצ"ל: בתום' ד"ה מפני שהוא מחליד וכו' ולפירושו לא איירי בסכין רחבה וכו' כצ"ל:

דף כא ע"א ד"ה כי סליק ר' זירא וכו' ולא גרסי' רב אסי דרב אסי הוא דאמר לקמן וכו'. ר"ל ופליג אזעירי דסני ליה במפרקת ורוב בשר עמה ויש לדקדק דאימא לך דלא פליג אזעירי דזעירי איירי בנשבר מפרקת ורוב בשר עמה ורב אסי לא איירי ברוב בשר ולכך צריך נמי התזת הסימנים וי"ל דהתוס' דייקי דפליגי ר"ל ורב אסי אזעירי משום דאי ל"פ וס"ל כזעירי דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה סגי הוי להו נמי לאוקמי מתני' דתנן הותזו ראשיהן וכו' דהייט שנשברה מפרקתן ורוב בשר עמה אלא ודאי לא ס"ל הכי ופליגי אזעירי: ד"ה כמשפט חטאת בהמה וכו' עד ונראה לפרש דמיתורא דרשינן וכו'. ויש לתמוה על דברי התוס' דא"כ דמיתורא דרשינן דכל חטאת אפי' חטאת העוף שיהא משלו ולא משל מעשר א"כ הדרא קושית רש"י לדוכתה דלמה ליה להאי תנא למימר כמשפט חטאת בהמה לוקמא בחטאת העוף דהא חטאת העוף נמי דרשינן מהאי יתורא דרשינן חטאת בהמה דאי לא דרשינן מהאי יתורא נמי חטאת העוף כ"א חטאת בהמה א"כ תקשה לך חטאת מהיכי קא יליף לה דהא מהיקשא מדאיקרי חטאת ליכא למילף לה כמו שהקשו התוס' על פרש"י ומצאתי בתוס' כתובים על קלף וז"ל ונראה לפרש דלהכי מוקי הכא כמשפט לחטאת בהמה ולא לחטאת העוף דסליק מיניה משום דלא הוה ידעינן לענין מה הקיש לחטאת מדכתיב כמשפט ולענין מה חילק מדכתיב והקריבו דהא מצינן למדרש כמשפט לענין שלא יבדיל וקרא דומלק והקטיר הוה מוקמי' מה הקטרה בראשו של מזבח אף מליקה בראשו של מזבח כדלקמן וקרא דוהקריבו הוה מוקמינן דחילוק לענין הבאה מן החולין עכ"ל וצ"ל ע"כ הנם בתוס' שלנו צריך לגרוס כן ודו"ק: ע"ב ד"ה מה חטאת העוף וכו' וקשה דבסמוך פריך מביום צוותו נפקא. ר"ל והיינו קרא דזאת התורה אלמא עולת העוף נמי בכלל: ד"ה ואינו מבדיל בסימן אחד וכו'. ונראה לפרש דדוקא ר"ש בן אליקום הוא דאית ליה האי סברא וכו' אלא כרב חסרא ורבא ואביי דהתם וכו' ולא מפרשי ליה לקרא אין צריך להבדיל כו' והכי איתא התם וכו' כצ"ל וכלל העולה מדברי התוספות דר"ש בן אליקום ס"ל דרבנן וראב"ש קודם הזאה פליגי ואמר ראב"ש שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ומפרש לקרא לא יבדיל אין צריך להבדיל ורב חסרא ורבא ואביי סבירא להו דקודם הזאה לכ"ע אסיר להבדיל ולא פליגי אלא אחר הזאה דרבנן סבירא להו אפילו לאחר הזאה אם הבדיל פסול וראב"ש לא פסל:

דף כב ע"א בא"ד ור"ת פירש דהא דקאמר ר"ש בן אליקום מאי לא יבדיל דקרא וכו' ושבקיה לקרא וכו' ולאסור אף בשעת מיצוי לא אתי קרא דמוהקריבו נפקא וכו'. דברי התוס' הללו צריכים עיון דלפום ריהטא ר"ל דע"כ האי קרא אתי נמי לומר דבשעת מיצוי אין צריך להבדיל אבל אם רוצה הרשות בידו דליכא למימר דאתי לאסור אפילו בשעת מיצוי א"כ קרא דלא יבדיל למה לי דהא כבר מוהקריבו נפקא דחילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף לענין הבדלה והו דבר תימה דאי לא כתב קרא לא יבדיל בחטאת העוף מנא הוה ידעינן לאוקמי חילוק דוהקריבו לענין הבדלה וק"ל: ד"ה תלמוד לומר והקריבו וכו' אלא מסברא בעלמא אית ליה לרבי ישמעאל דלמול עורף אקשינהו. ר"ל דסברא הוא דיהא שוין לעניין מול עורף ולכך מוקי ליה ר' ישמעאל היקשא לענין מול עורף: ע"ב בגמרא בעי ר' זירא האומר הרי עלי עולה מן התורים או מן בני יונה והביא תחלת הציהוב שבזה ושבזה. פירוש דתורים ובני יונה שני מינים הם ותורים גדולים כשרים ובני יונה קטנים כשרים והביא שני זוגות אחד של תורים ואחד של בני יונה אבל שניהם תחלת הציהוב ומבעיא ליה אי ספיקא הוי א"כ יוצא מטה נפשך שאם תחלת הציהוב נקרא גדולים א"כ יוצא בתורים שהביא ואי מקרי קטנים יוצא בהאי מן יונים שהביא וק"ל: תום' ד"ה ומה תורים וכו' ובקונטרס פי' דלא בעי אלא לעיכוב וכו'. ר"ל דסתם תורים היינו גדולים וסתם בני יונה היינו קטנים והשתא א"ש הק"ו דיליף תורים מן בני יונה להכשיר קטנים בתורים וקאמר התנא ת"ל תורים לעיכובא דליכא למילף ק"ו ואחר כך יליף ק"ו בני יונה מתורים להכשיר גדולים וקאמר נמי התנא ת"ל בני יונה לעיכובא דלא ילפינן ק"ו ופריך מאי תלמודא היאך משמע עיכובא בהאי קרא דתורים ובהאי קרא דבני יונה והשתא א"ש המשך דברי התנא אבל לפי' התוס' דלעיל דס"ל דתורים סתמא הוו בין גדולים בין קטנים ובין בני יונה בין גדולים בין קטנים ואפי' בלא ק"ו היה לומר שיכול וכו' כדלעיל והמשך דברי התנא כך הם אי לאו היקשא דאקיש קרא תורים לבני יונה ה"א תורים כפשטם בין גדולים בין קטנים וכן אי לאו דכתב רחמנא גבי יונה בני ה"א יונה בין קטנים בין גדולים וגמרא לא הוה ידע מהו הדרוש שעליו אמר התנא שיכול אי לאו האי דרוש ה"א ק"ו וכו' לכך פריך מאי תלמודא. אבל שיטת התנא לא א"ש דקאמר שיכול אי לאו דכתב רחמנא בני ה"א ק"ו ומה תורים שלא הוכשרו בקטנים וכו' והלא אי לאו דכתיב בני דמינה ילפינן דיונה דוקא קטנים לא הוי ידעינן נמי דתורים הוי דוקא גדולים דהוא גופה לא ידעינן אלא מדומיא דתורים לבני יונה אלא שמה שכתבו התוס' על פרש"י וקשה לפירושו דאי משמע גדולים היכי בעי למדרש ק"ו לאפוקי קרא ממשמעותיה וכו' יש לתמוה על דבריהם דמה מיפק ממשמעותיה שייך הכא דאמרינן דכתב קרא דגדולים כשרים דסתם תורים גדולים הם ואנן ילפינן מק"ו דגם קטנים כשרים משום שהרי עדיפי מגדולים דהא מצינו בבני יונה דקטנים כשרים וגדולים פסולים וכן ילפינן לקמן דכתב רחמנא כפרה בהדיא שחיטה וגבי עגלה ערופה עריפה ואנן ילפינן ק"ו להכשיר עריפה בפרה ושחיטה בעגלה וכן ק"ו דמומים ושנים דגבי כהנים ולוים לקמן וכן כל קלים וחמורים שבתורה וי"ל דשאני הכא דאם הוא כפרש"י דלישנא דתורים הוי פירושו גדולים א"כ ע"כ גזירת הכתוב הוא להכשיר דוקא גדולים דאל"כ לא ה"ל לקרא למיכתב לישנא דמשמע גדולים לחוד אלא ה"ל למיכתב לשון כללי דמשמע מיניה בין גדולים בין קטנים וכן קשה גבי בני יונה לפרש"י ולכך הקשו התוס' דהיכי בעי למדרש ק"ו ולאפוקי קרא ממשמעותיה אבל בשאר דברים דילפינן בק"ו לא שייך זה כגון גבי שחיטה ועריפה וכיוצא לא שייך למכתב לישנא דיכלול שחיטה ועריפה ולכך כתב רחמנא הקל דהיינו שחיטה ומיניה ילפינן החמור דהיינו עריפה וכן כל ק"ו שבתורה וק"ל וזה נ"ל ברור:

דף כג ע"א ד"ה כי אצטריך קרא למעוטי נרבע וכו' אבל קשה על פירושו וכו' א"כ מאי פריך בסוף על אלו מומין וכו' נימא דקרא מיעט לאנדרוגינוס או משום שהוא זכר משונה או משום שהוא נקבה כצ"ל. פי' נקבה פסולה לעולה: בא"ד ואנן הוא דלא ידעינן ולכך הוי ספק וכו' כצ"ל: בא"ד אלא משמע אם קמי שמיא גליא שהיא נקבה לא היה לו להשמיענו. ר"ל דהא פשיטא דנקבה היא פסולה לעולה אפילו היא נקבה גמורה בלי שום שינוי ולא דמי להא דכתבו התוס' לעיל גבי שילוח טמאים דלא ידעינן אי מזכר ממעט לה אי מנקבה ממעט לה דשאני התם דאם היא נקבה גמורה חייבת בשילוח וממעט לה קרא ממעט שהיא נקבה משונה אבל הכא דנקבה ודאית נמי פסולה אם קמי שמיא גליא דנקבה היא לא היה לו להשמיענו וא"כ ה"ה גבי תורים ובני יונים כיון דקמי שמיא גליא אי קטנים או גדולים הם לא היה לנו להשמיענו ולכך נדחה פירושו של הר"ד אהרן וכ"ת א"כ לפי מה שפירשנו יקשה עלינו למה לי תרי מיעוטים מן התורים או מן בני יונים זה אין קושיא כלל דהא דאיכא תרי מיעוטי איכא למימר וכו' כך הוא המשך וקישור דבריהם של התוספות בדבור זה: ד"ה כי משחתם בהם מום בם וכו' אלא ודאי כולהו דרשי להו ואפי' הכי אצטריך וכו'. ר"ל ואי תימא כיון דכולהו דרשי דרשא דמשחתם ממילא נשמע נמי מינה דכל שהמום פוסל בו דבר ערוה וע"ז נמי פוסלים בו וגבי בהמה כתיב תמים דפסול ביה מום א"כ ל"ל קרא דמן הבהמה וגו' להוציא את הנרבע ואת הנעבד וכו' ותירץ ואפ"ה אצטריך מן הבהמה וכו' דאי לאו דכבר שמעינן גבי קדשים דבהמה דאסר בה מום ודבר ערוה וע"ז לא הוי דרשינן מקרא דמשחתם דמום ודבר ערוה וע"ז הא בהא תליא אלא השתא דכבר אשכחן גבי קדשי בהמה ששוים מום ודבר ערוה וע"ז דרשינן נמי הכי מקרא דמשחתם דהא בהא תליא: ע"ב ד"ה דאמר מייתי ומתנה וכו' וכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד וכו' אי אפשר לעשות כן וכו'. דברי התוס' אינם מסודרים דסתירה זו אינו מקושרת עם הוכי תימא דהא בלא זה נמי אפי' איירי דמייתי הכל בכלי אחד נמי הוה יכול להקשות היאך יכול להתנות שיהא המותר לנדבה הא אינם שוים דמותר נסכים כולה כליל ומנחת נדבה היא נקמצת וק"ל: ד"ה ואי דר"מ לר"מ וכו' מיהו

חכמת שלמה

כו' כצ"ל: בד"ה לא אמרן כו' שכבאתי מפרק שני כו' כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה נבלה ומטמאה כו' היא ושחיטה דלאחר מכאן כו' כצ"ל: בד"ה הא קשיא כו' כדלקמן וכי כו' הד"א:

דף כא ע"א גמ' ותלו שלה ניכר נבלה היכי דמי תלו שלה ניכר אמר רבה כו' כן הוא בספרים אחרים: רש"י בד"ה ותלו שלה כו' בלע"ז נבלה כו' הד"א: תום' בד"ה כמשפט כו' הקים ולא כתיב בהדיא כו' כצ"ל: ע"ב תום' ד"ה ואינו מבדיל צריך להיות קודם דבור המתחיל תלמוד לומר כו': בא"ד מאי בינייהו. נ"ב פי' במאי פליגי נ"ל: בא"ד מפרש התם שהייה בסימן כו' כצ"ל. בא"ד דאי אפשר לעשות כו' נ"ב קאי על עולת עוף ע"ש פ' קדשי קדשים בתוס':

דף כב ע"א גמ' אף כאן אותו בראש ובגוף ומזה מאי קאמר כו' כצ"ל וכ"ב נ"ל: תום' בד"ה ואינו מבדיל כו' אינו עומד ומבדיל דהא כו' ואיכא רבנן ודאי דפליגי כו' כצ"ל:

דף כג ע"א תום' בד"ה כי אצטריך כו' ר"ע מכשיר בבעלי מומין כו'. נ"ב פירוש גבי בהמה שעלו למזבח דסבר ר"ע עלו לא ירדו הואיל שכשרים גבי עופות אפילו לכתחלה ע"ש: בא"ד זכר משמע כו' שהוא נקבה. משונה נמחק משונה ונ"ב נראה לי שהוא טעות וכן מצאתי: בד"ה כי משחתם כו' ולר"ש נפקא מינה כו' כצ"ל. ונ"ב פירוש דסבר פרה קדשי בדק הבית היא נ"ל: ע"ב תום' בד"ה ואי דר"מ כו' ונראה דיש שום יתור כתוב. נמחק כתוב:

דף כד תד"ה טעמא דכתב כו' דרים רבי ינאי מאמר עלה כו' יליף מדכתיב בזאת דלא כתיב חוקה כו' אצטריך בזאת למעוטי דלא קיימי חוקה אדברים הנעשים כו' עכ"ל כל"ל: **ע"ב** בד"ה וגבו טהור כו' נטמא נמי גבו ומטמא אחרים כו' עכ"ל ול"ל דאיכא שום דרשא בכלי חרס בלטמא אחרים דאפילו מגבו דמק"ו מכל הכלים דמטמאו אחרים מגבן ליכא למילף דאיכא למימר טומאת עצמן תוכיח דהוה בכל הכלים במגבן ואינו בכלי חרס ועוד דאיכא למעוטי טומאת אחרים מגבן בכלי חרס מגזירה שוה לטמא מליטמא וק"ל: **בד"ה** או אינו אא"כ נגע וא"ת והא כו' וי"ל דאפילו לא מקבל כו' וי"ל דה"א אם אינו ענין כו' עכ"ל משמע להו דודאי לפי האמת דרשינן תוכו ולא תוך תוכו אף בליטמא אלא לפום סברא דהשתא דבליטמא אינו מקבל טומאה מאוירו לא אצטריך תוכו ולא תוך תוכו אלא בלטמא אחרים והשתא דרשא דתוכו של זה ולא תוכו של אחר ע"כ מהאי תוכו דגבי דליטמא הוא דכתיב דרשינן ליה ולכך הוצרכו לומר לפום סברא דהשתא דאוקימנא ליה באא"ע ליטמא תנהו לטמא אך קשה למאי דבעי תלמודא התם בלטמא מנלן דמטמא אחרים מאוירו תקשי ליה הא מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ומדכתיב תוכו ולא תוך תוכו ש"מ דמיטמא מאוירו מיהת לטמא אחרים ויש לייסב דהא פשיטא להו אי לא הוה כתיב טומאת אויר כלל לא ליטמא ולא לטמא הוה ידעינן למדרש תוכו של זה ולא תוכו של אחר ותוכו ולא תוך תוכו אלא דקרא קמא והאי מוקמינן מיהא לטמא אחרים ולא למדרש תוכו של זה ולא תוך תוכו וכמ"ש בגליון ולי נראה דקרא קמא כו' דאף ליטמא בעי למימר דמוקמינן ליה טפי ולא דרשינן תוכו של זה כו' ודו"ק: **בא"ד** ולי נראה דקרא קמא מוקמינן כו' עכ"ל אין זה מלשון התוספות אבל הוא גליון וק"ל:

ח"א **דף כד ע"א ושלשים** לעבודה כו'. דבן שלשים לכח בעבודת משא כפרש"י בחומש וה' שנים מקודם ללמוד עבודת משא ועיין בזה ברא"ם פרשת בהעלותך על דברי הרא"ב"ע:

ואידך מאי לשון כשרים דקליל כו'. ודכתיב ללמדם ספר היינו נמי בספריהם בלשון כשדים דבספר תורה ככר ידעו כדכתיב ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת וגו' וק"ק במאי פליגי הני תנאי הא מידי דקליל כלשון כשדים ת"ק נמי מודה דסגי בג' שנים ומידי דתקיפ' כהלכות עבודה ר"י נמי מודה דבעי ה' שנים ויש ליישב ודו"ק:

דף כה בפרש"י בד"ה מיטמאין מגבן בנגיעה כו' עליו משמע דנגע ול"ש גבו ול"ש אוירו עכ"ל ר"ל דהא דפסיקא ליה בשאר כלים דמטמאין מגבן היינו ע"כ משום דעליו הכי משמע דהא אכתי לא אסיק אדעתיה הך דרשא האי הוא דכי אין למיד פתיל עליו כו' כדלקמן אך מ"ש ול"ש אוירו אינו מדוקדק לכאורה דמשמע אוירו ממש וא"כ לא הוה אצטריך למימר ויהיו כל הכלים מטמאין מאוירן מק"ו כו' ואולי לפרש"י אה"כ בלאו ק"ו נמי המ"ל הכי אלא לרווחא דמלתא נקט ק"ו וכה"ג כתבו התוס' בק"ו קמא ודו"ק: **תום'** בד"ה וחד לג"ש מופנית היא דה"מ למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו עכ"ל אע"ג דד' תוך כתיבי ליכא מופנה לג"ש דאיכא למימר ההוא דתוכו דליטמא אי הוה כתיב תוך הד"א דאצטרך כסברה המקשה דקאמר או אינו אא"כ נגע ולמעוטי גבו אתא כמ"ש התוס' לעיל ומדכתיב תוכו בוי"ו אתא באא"ע ליטמא תנהו לטמא תוכו של זה ולא של אחר והוא תוכו דלטמא תוך אתא לגופיה ליטמא מאוירו ומדכתיב תוכו בוי"ו תוכו ולא תוך תוכו דהשתא ליכא מופנה כלל והא תירצו דבכל חדא ה"מ למכתב בו דהשתא בההוא דליטמא אי למעוטי גבי לכתוב כל אשר יפול מהם כו' ומדכתיב תוך אתא לג"ש ומדכתיב תוכו בוי"ו לדרוש תוכו של זה ולא של אחר וכן בההיא דלטמא לגופה לטמא מאוירו לא הוה אצטריך למכתב אלא כל אשר בו ומדכתיב תוך לג"ש ומדכתיב תוכו בוי"ו לתוכו ולא תוך תוכו והשתא הוה הג"ש מופנה מב' צדדים משום דלמופנה מצד אחד למדין ומשיבים והכא איכא למפרך מה לטמא שכן מטמא מגבו מש"כ בליטמא אבל בחדושי הרשב"א לא כתב כן אלא בההוא קרא דלטמא דהשתא לא הוה מופנה אלא מצד אחד ע"ש: **בפרש"י** בד"ה תוכו ולא תוך כו' ואוכלין ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון כו' עכ"ל לאו שהטומאה ממש דהיינו שהשרץ הוא עכשיו באויר החיצון אלא גם אם כבר נטמא החיצון הרי אוירו טמא ואפשר דלרבותא נקט הכי אבל התוספות שכתבו ועוד דאיכא חידוש יותר כו' כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלים בכלי חרס חיצון דטהור כו' עכ"ל לא ידענא למה להו למימר ואוכלין בכלי כו' דלגבי כלי חיצון גופיה המ"ל אם שרץ באויר כלי חרס פנימי אע"פ שפנימי טמא חוצץ הוא ולא נטמא החיצון מאוירו דאף ליטמא תוכו אמר רחמנא ולא תוך תוכו ול"ע: **ע"ב** תוס' בד"ה אי רבי יהודה אע"ג כו' והכא להקל הוא דניקח בכסף מעשר ואין פוסל כו' ותירץ שם רשב"ם דרבי יהודה דמחייב בכדי מדתו היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן כו' עכ"ל אין לפרש דהיינו לחומרא משום דמספקא ליה בכדי מדתו אי הוה יין דא"כ מאי קא קשיא להו לפירוש רשב"ם מתוך דהכא בפסול המקוה שפיר אית לן למיזל לקולא דספק מים שאובים הוו דכשרין למקוה אלא לחומרא קאמר דודאי מיא הוו ולחומרא בעלמא משום חומרא דטבל קאמר ר"י דחייב במעשר וכפרשב"ם התם ודו"ק: **בא"ד** ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא עכ"ל וליכא לאקשויי דלוקמא למתני' דהכא בכדי מדתו ואתיא שפיר כר"י דלא מחייב במעשר אלא לחומרא מדרבנן והכא להקל הוא די"ל דאם כן משהחמיץ נמי אינו ניקח בכסף מעשר ופוסל המקוה דכמיא משוי ליה לכ"ע ולחומרא מדרבנן מחייב ר"י במעשר וכן נראה לחד תירוצא של התוס' שכתבו שם וי"ל דפשיטא ליה אפילו בהחמיץ אינו כ"א מחמיר עליו ר"י לעשר נמי ספיקא כו' עכ"ל וכל"ל שם ומהרש"ל הגיה שם בע"א לאין צורך ודו"ק:

דף כו בפרש"י בד"ה רבא אמר לא צריכין לאוקמא מתני' בשייר בשם כדאוקמא רבה דאפילו בלא שייר נמי כי לא החמיץ ומתניתין דקתני עד כו' ובד"ה רבי יוחנן בן נורי היא כו' ורב נחמן דאזיל בתר בסוף כרבנן כו' ובד"ה והכא נמי כו' ורב נחמן כרבנן ואע"ג דחזותא מיא לא מפסיל דתרתי בעינן לפסול מקוה שיעורא וחזותא ולענין מעשר כו' והכא לא בעו תרתי כלומר לא שייך הכא למבעי תרתי ולבי מהסם משום דרישא משמע דאזיל בתר חזותא וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא וכראה כו' והשתא מתוקמא שפיר דרב נחמן דאזיל בתר בסוף אע"ג דהשתא חזותא מיא דאמר כת"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י והכי אמרי' בפ"ק כו' עכ"ל כל"ל העתקתי מפי' ישן ופי' לדבריו דודאי לענין פסול מקוה איכא למימר נמי בעתיד להחמיץ דתרתי בעינן שיעור ג' לוגין וחזותא אבל לענין מעשר כיון דשיעור ג' לוגין לא שייך ביה לא שייך למבעי תרתי דכיון דחזותא לחוד ל"א משוי ליה מיא כדעתיד להחמיץ ע"י שיעור ג' לוגין נמי ודאי לא שייך לאשווי מיא לגבי מעשר והוי פירא כיון דעתיד להחמיץ וכיון שהוא נחשב כפירא לגבי לקיחת מעשר לענין מקוה נמי ודאי דנחשב כפירא וכמו שכתב לעיל בפרש"י לרב נחמן הואיל ופירא הוי לא פסיל מקוה וכן כתבו התוספות ודו"ק:

סליק פרק הכל שוחטין

פרק השוחט

דף כז בפרש"י בד"ה מנין לרבות בכלל עריכה כו' שאינו בכלל הפסטה שהרי הותז כו'

חכמת שלמה

דף כד ע"א גמ' אמר קרא וערפו העגלה כצ"ל וכן ברש"י ונמחק הערופה • וג"ב נראה בעיני טעות כי לא כתיב בתורה רק וערפו שם את העגלה והאמת שהעגלה השנית מיותר בתורה דלא הוי ליה למכתב רק וערפו שם בנחל דהא לעיל מיניה כתיב והורידו זקני העיר ההיא את העגלה וגו' אלא שינה הכתוב לעכב שלא תהא הכשר של עגלה אלא בעריפה נ"ל: **ע"ב תום'** בד"ה נתמלא זקנו כו' • נ"ב איכא לאוקמי ביחיד אין עושה א"כ לישא את כפיו בקביעות ובשעה שמרבין ברחמים כגון ביום כפורים ובתענית וכו' פ' צולב הגז ול: **בא"ד** שליח ציבור קבוע או להתפלל בתענית כו' כצ"ל . וג"ב מצאה לי ועיין בתוס' דמגילה וכן ברא"ש: **בא"ד** בין רגלי הכהנים היו עומדין (ושוערי) [ושועדי] הכהנים היו נקראין . נ"ב כך כתוב ברוב המקומות בתוס' בשאר המחברים והכל טעות אלא כך הוא בין רגלי הלוים היו עומדין (ושוערי) [ושועדי] הלוים היו נקראין וקאי על שיר של לוים ולדמיון בעלמא אייתי הכא וכן הוא בסמ"ג: **בד"ה** וגבו טהור כו' נגע שרץ ביד שבו דלא אמרי' כו' כצ"ל:

דף כה ע"א רש"י בד"ה מק"ו כו' בקל ותומר מה כלי כו' הד"א: **ע"ב רש"י** בד"ה תמד מים כו' נעשה יין והתמד עד כו' מקוה וכן כו' כצ"ל וסד"א: **בד"ה** ופטורין ממעשר כו' כתיב וכשמייבין כו' יהיה ופטורין כו' הכל דבור אחד: **תום'** בד"ה שאר בהמה כו' ומזנב הפרה ומבגד ועור כו' • נ"ב פירוש דילפינן גזירה שוה בגד ועור דהכא מבגד ועור האמור בטומאת שרצים והתם אייתיר או לרבות דבר הבא מזנב הסוס כו' והשתא פריך נילף מכל ר"ל דאשכחן שלא חלק קרא בין עזים לשאר בהמה וחיה לענין עצמות והוא הדין לענין בגדים כלל אותן בריבוי דכל ודו"ק: **בד"ה** תיפוק ליה מהתם מבגד ועור • נ"ב פירוש כי היכי דאשכחן לענין בגד שאין חילוק בין דבר הבא מן העז לשאר בהמה וחיה ה"ה לענין עצמות ודו"ק:

הדרן עלך הכל שוחטין

השוחט פרק שני

דף כז ע"א רש"י בד"ה דלא לשוייה גיסטרא שלא ידרוס כו' כצ"ל:

גמ'

מהר"ם

מצינו לפרש דה"ק וכו'. ר"ל דאין כוונת המקשה שהקשה מדלקי חמץ הוא דר"ל פשיטא דיוצא בה משום חמץ אלא ר"ל פשיטא דאינו יוצא בה משום מצה וחמץ גמור נמי לא הוי א"כ פשיטא דלא יצא בה כלל ואי פשיטא לך דילפינן חמץ דתודה מחמץ דפסח אע"ג דאינו חמץ גמור א"כ פשיטא דיצא בה משום חמץ כן הוא כוונת המקשה וק"ל: **בא"ד** והא דמשמע התם דלכ"ע אין מחמיצין בחמץ נוקשה וכו'. והתם משמע דחמץ נוקשה הוי היינו לכתחלה וכו' כצ"ל וע"ש במנחות ריש דף נ"ד: **ד"ה** ותהא פרה כשרה בעריפה מק"ו וה"ה דה"מ למפרך הכי אכל חולין וקדשים כצ"ל. ור"ל וה"ה דה"מ למפרך דכל קדשים וכן כל חולין יהיו כשרים בעריפה מק"ו ומה עגלה שלא הוכשרה בשחיטה וכו': **ד"ה** פרה שהיא כשרה וכו' ול"נ דכיון דאיכא מיעוטא בפרה וכו' כצ"ל וגליון הוא ואינו מדברי התוס':

דף כד ע"א ד"ה אמר קרא וכו' דמשמע בפ"ב דזבחים דחוקה לא הויא עיכובא ממשמעותו אלא מגזרה שוה וכו'. הלשון הוא מגומגם ור"ל דשם משמע דממשמעותא רחוקה לא ילפינן עיכובא מדהצריך שם למילף מג"ש דלא רחץ ידים חילל: **ד"ה** ומה במקום שלא קידש הגורל וכו' וא"ת קינים גופייהו מנא לן וכו'. נ"ל דלאו אתחלת דברי התנא דקאמר והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל וכו' מקשו התוס' משום דהא נמי איכא לתרץ כמו שתירצו התוס' לעיל ק"ו דהכא דהוה כמו במה מצינו או דיש שום סברא או קולא או חומרא לעשות ק"ו א' יותר מהאחר אלא אמסקנא דמלתא מקשו דמסיק ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושהו חטאת וכו' א"כ נימא ק"ו איפכא ונילף דבקיני' גופייהו קידש הגורל ק"ו מחטאת דיום כפורים: **ד"ה** טעמא דכתב רחמנא וכו' והשר מקוצי תירץ דהתם יליף מדכתיב בזאת דלא כתיב חוקה כו' והשתא פריך וכו' אמאי אצטריך בזאת דלא כתיב חוקה בדברים הנעשים בחוץ וכו' אלא ודאי אע"ג דכתיב חוקה דרשינן ק"ו ואפי' כתיב נמי חוקה בדברים הנעשים בחוץ הוה דרשינן ק"ו כצ"ל. ור"ל דשם בפ' טרף בקלפי יליף מקרא בזאת דלא קאי חוקה אלא אדברים הנעשים בפנים: **ד"ה** זאת ללוים וכו' אבל התם אי למעוטי זב קא אתי ה"ל למכתב זאת היא טומאת הזב וכו' כצ"ל: **ע"ב ד"ה** נתמלא זקנו וכו' וי"ל דכשהביא ב' שערות וכו' אבל ליעשות שליח צבור קבוע וכו'. ויש לתמוה דאהא דקתני נושא את כפיו לא תירצו התוס' כלום וצ"ל דס"ל להתוס' דלענין נשיאות כפים נמי יש לחלק הכי דמשהביא ב' שערות יכול לישא את כפיו אפי' הוא לבדו בלא כהנים אחרים גדולים אבל לא בקביעות כ"א באקראי אבל אינו נושא כפיו בקביעות ובתעניות בלא כהנים אחרים עד שנתמלא זקנו וכן הוא בתוספות דמגילה דף כ"ד ד"ה ואין נושא כפיו ועוד שם בתוס' דהא דקתני הכא נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח צבור וכו' היינו שליח צבור בקביעות ודלא כפי' רש"י הכא דפירש לתקוע שופר ולנדות וכו' ולירד לפני התיבה היינו שמורידין אותו לפני התיבה להתפלל בתענית צבור כדתנן אין מורידין לפני התיבה אלא זקן ורגיל כן מוכיח שם מתוס' בד"ה ואינו עובר לפני התיבה ומהדבור שאחריו המתחיל ואין נושא כפיו וכו' וא"כ היה נראה להגיה כאן בתוס' אבל ליעשות שליח צבור קבוע או להתפלל בתענית וכו' אינו נעשה עד שיתמלא זקנו וכו' וכן הגיה בספר ח"ש: **בא"ד** כדאמרינן גבי שיר בין רגלי הכהנים היו עומדים וכו'. עיין בערכין דף י"ד דשם הגירסא במתני' בענין אחר ובלוים איירי: **ד"ה** וגבו טהור וכו'. אפי' נגע שרץ ביד שבגבו וכו' כצ"ל ובהיסט ע"ג אבן מסמא כצ"ל: **ד"ה** או אינו אלא א"כ נגע וא"ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו ש"מ דמקבל טומאה מאוירו וכו'. דברי התוס' תמוהים דמה ענין זה לקבלת טומאה מאוירו וצ"ל דהתוס' הוה ס"ד בקושייתם דאי לא דמקבל טומאה מאוירו מה צריך קרא למעט תוך תוכו דמהיכי תיתי שיטמאו האוכלין המונחים בכלי הפנימי כיון שהכלי הפנימי עצמו אינו נטמא אלא ודאי ה"א דכיון דהטומאה באויר החיצון הוי כאילו הוא נמי באויר הפנימי שהפנימי נטמא מהאויר החיצון הנכנס לאויר הפנימי: **בא"ד** ול"נ דקרא קמא הוה מוקמינן שמקבל טומאה מאוירו ולא דרשינן תוכו ולא תוכו של אחר אלא בתר דקי"ל מקרא אחרינא וכו' כצ"ל וגליון הוא ור"ל דאי לא כתיב ההוא ריבויא דילפינן מניה ג"ש דמקבל טומאה מאוירו הוה מוקמינן להרוא קרא דממעטינן מיניה השתא תוכו של אחר הוה מוקמינן ליה לקבל טומאה מאוירו ולא הוה דרשינן כלל תוכו של זה ולא תוכו של אחר אבל השתא דאיכא עוד ריבויא דילפינן מיניה שמקבל טומאה מאוירו אז מוקמינן ההוא תוכו השני לתוכו של זה ולא תוכו של אחר וק"ל: **ד"ה** אלא א"כ נגע כו' ועוד הקשה הר"י כהן וכו' למה לי וכו'. והא דלא הקשה נמי אק"ו הראשון דל"ל קרא דוכל כלי פתוח וכו' למילף מיניה דלא יהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו דהא כיון דכלי חרס אינו מיטמא מאוירו תו ליכא ק"ו משום דאיכא לתרץ דה"א דכלי חרס מיטמא מגבו משום דבפתם כלים כתיב וכל הכלי אשר יגע בו הזב וגו' וק"ו דנקיט לקמן לא נקטי' אלא לרווחא דמלתא כמו שכתבו התוס' לקמן בסמוך ד"ה ומה כלים וכו': **בא"ד** אבל למה דפרישית דה"א תוכו של זה מקבל טומאה במגע ולא תוכו של אחר קשה. ר"ל דכיון דכבר הוי ילפינן מתוכו שאין שאר כלים מטמאין מתוכן במגע א"כ היאך אפשר למילף מק"ו דמה כלי חרס שמיטמא מתוכו במגע אינו מיטמא מגבו שאר כלים דאינן מיטמאין מתוכן במגע וכו' דגם מגבו לא יקבלו טומאה א"כ היכי מצינו טומאה לשאר כלים:

דף כה ע"א בתוס' ד"ה ומה כל הכלים וכו' ומיהו למאי דפרישית וכו'. ר"ל א"כ ליכא למימר דילפינן גב מאויר דא"כ תקשה לך נימא דתיקום כל חד וחד אדוכתיה אלא ע"כ במה מצינו ילפינן כלי חרס משאר כלים ושאר כלים מכלי חרס ואם כן הדרא קושיא לדוכתא הא איכא למפרך מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה: [בא"ד] וי"ל כדפרישית לעיל וכו'. ר"ל לעולם אימא לך דעבדינן ק"ו גב מאויר דליכא למפרך מאי אמרת נימא כל חד וחד תיקום אדוכתיה זה אינו משום שיש כאן סברא וכו': **ע"ב בתוס'** ד"ה מכלל דכלי עצם וכו' מדאורייתא קא בעי לאתויי וכו'. מקשין העולם א"כ מאי בעי הכא לבעי ליה מתני' דמס' כלים מנלן דמדאורייתא מיטמאו כלי עצם אלא ע"כ צ"ל דשם הוה ס"ד דלא מיטמאו אלא מדרבנן דומיא דכלי זכוכית דלית בהו טומאה דאורייתא כדאיתא בפ"ק דשבת א"כ ה"נ מאי בעי הכא דלמא הא דקאמר נמי הכא כלי עצם א"ב היינו לענין שיקבלו טומאה מדרבנן ולמ"ד הואיל ולכבוד עשויין הוו דומיא דכלי עץ ולמ"ד משום דדמיהן יקרים הוו דומי' דכלי מתכות הכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון. ודוחק לומר דהא דפירשו התוס' מדאורייתא בעי לאתויי ר"ל שהתרצן היה יכול להביא מתני' דכלים אלא דבעי לאתויי דאפי' מדאורייתא מקבלי טומאה דהא התוס' קאמרי דהא פשיטא שיש בהם טומאה דאורייתא וכו' וא"כ כיון דפשום הוא איך המקשה דבעי מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה לא הוה ידע מתני' דכלים אלא ע"כ צ"ל דמדאורייתא פריך מכלל וכו' וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מאן אמרה ליה הכא דמאי דאמר כלי עצם איכא בינייהו ר"ל טומאה דאורייתא וי"ל דס"ל למקשה דאי לית לכלי עצם כ"א טומאה דרבנן לא מסתבר לומר לדמותן לכלי מתכות שיטמאו עד שלא נגמר מלאכתן והואיל וקאמר כלי עצם איכא בינייהו ע"כ צ"ל דכלי עצם אית להו טומאה דאורייתא וכן משמע נמי מלישנא דרב נחמן דאמר כלי עצם ככלי מתכות משמע דשוה ממש לכלי מתכות לכל דבר אפי' לטומאה דאורייתא וא"ל כיון דס"ל לרב נחמן דכלי עצם דינן ככלי מתכות א"כ פשוטיהן דכלי עצם נמי ליטמאו דומיא דכלי מתכות ובמתניתין דכלים תנן פשוטיהן טהורין הא פרש"י בפ"ק דשבת דטעמא משום דכלי עצם ילפינן מוכל מעשה עזים וברישא דקרא כתיב בגד ועור ואם כן איתקוש לשק בפ' שמיני: **ד"ה** שאר בהמה וכו' וא"ת דפרק במה אשה דריש דבר הבא מזנב הסוס וכו' מבגד ועור וכו'. פי' דגבי טומאת מת בפרשת מדין כתיב בגד ועור וילפינן בג"ש מבגד ועור דכתיב גבי שרצים אתרבי התם דבר הבא מזנב הסוס וכו' א"כ יש לתמוה על דברי התוס' שמקשו בתר הכי וא"ת והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור והיאך נילף כלי עצם דשאר בהמות מג"ש דבגד ועור דשרצים גופייהו מנלן וי"ל דה"ק דנילף דכמו דלענין כלים הנעשים מהשיער דומים שאר בהמות לעזים דהא מרבינן מג"ש דבגד ועור דבר הנעשה מזנב הסוס ה"ה לכלים הנעשים מעצם דומים שאר בהמות לעצם עזים אבל דחוק הוא: **ד"ה** אי ר' יהודה אע"ג דלא החמיץ וכו' ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדתו ולא יותר. ר"ל אבל אי הוה מעט יותר אפי' רבנן מודו דהוי פרי ומשני וכו' להודיעך כחו דרבי יהודה והא דלא אשמועינן כחן דרבנן דפליגי אפי' ביותר בכדי מדתו ופטרי פי' שם הרשב"ם משום דזה אינו שום חידוש דפטור ממעשר דסברא הוא שפטור ע"ש: **ד"ה** השתא קשיא מאי משני וכו'. ר"ל ואמאי קאמר דברמא תלתא ואתו תלתא לא פליגי נימא דאחרים ס"ל כרבי יהודה דאפי' כדי מדתו מקרי פרי: **בא"ד** וצריך לפרש וכו'. ר"ל הקושיא שמקשה משם בענין אחר ממה שפירש הרשב"ם: **בא"ד** אי נמי משמע ליה דר"י מחייב וכו'. ור"ל אי נמי די"ל גם כן פירוש הרשב"ם דר"י דמחייב בכדי מדתו היינו לחומרא והא דפריך הכא אי רב יהודה אע"ג דלא החמיץ משום דמשמע ליה לגמרא דמדמחמיר רבי יהודה בכדי מדתו מדרבנן מכלל דברמא תלתא ואתו תלתא ופלגא לרבי יהודה חייב מדאורייתא אפי' בלא החמיץ וכיון דמדאורייתא מחייב משום דהוי פירא גמור אם כן אפי' לקולא הוי פירי. ומתני' משמע ליה דאיירי נמי אפי' ברמא תלתא ואתו תלתא ופלגא לכך פריך שפיר זהו תוכן של דברי התוס' וק"ל:

דף כו ע"א בתוס' ד"ה כשהחמיץ וכו' לא דמי דהתם ליכא טעמא דחמרא אלא חזותא לבד ולא חיישינן בחזותא וכו' כצ"ל: **ד"ה** וטעמא וחזותא וכו' ולמאן דלא גרים ברישא חסר קרטוב דהשתא לא קאי ר' יוחנן בן נורי אלא אסיפא כצ"ל: **בא"ד** כלומר כי היכי דמודית לי ברישא וכו' אודי לי נמי בסיפא וכו'. ור"ל וכיון דקאמר כי היכי דמודית לי ברישא וכו' וברישא לא תלי מידי בטעמא כ"א בחזותא ולכך לא הזכיר בדבריו טעמא אלא מראה אע"ג דבסיפא תלי נמי בטעמא: **ד"ה** התמד עד שלא החמיץ וכו' ואת לרב נחמן דחשיב ליה פירא וכו' כמאן לא כר' יהודה ולא כרבנן. פי' דהברייתא אתיא דלא כמאן דאי רבנן אפי' החמיץ לא חשיב פירא ומשיקו במים ואי ר' יהודה אע"ג דעדיין לא החמיץ כיון דסופו להחמיץ הוי פירא לרב נחמן ואין משיקו במים:

השוחט פרק שני

דף כז ע"א ברש"י ד"ה ששה משמע כופף ולא כפוף וכו' כן נ"ל להגיה דהא כפוף משמע שהוא כפוף תמיד וכופף משמע שהוא כופף כשרוצה וק"ל: **ד"ה** מנין לרבות בכלל עריכה וכו' דכיון דנחתכו סימנים קרי ליה

עכ"ל אין זה טעם שאינו בכלל הפשטה משום שהרי הותז דאם כן בלא דרשא דהכא הוה ליה לאוכחי שכבר הותז דהא הראש שאינו בכלל הפשטה מוהקטירו הכהן הכל גומר כדילפינן ליה במסכת זבחים אבל שהרי הותז הוא טעם דלהכי אצטריך ליה לרבות הראש בכלל עריכה הוא משום שהרי הותז כבר בשחיטה קודם הפשטה ואינו מחובר לנתחים הנפשטים שהוזכר לגבייהו עריכה ומיהו משום שאין הראש בכלל הפשטה לחוד לא אצטריך ליה לרבות הראש לעריכה כיון שהוא מחובר לגוף עדיין ודו"ק : **ע"ב** תוספות בד"ה ופדר קמא למאי כו' אלא הוה דרשינן מיניה שחופהו על בית השחיטה והוה שמעינן מיניה שקודם כו' עכ"ל כצ"ל ורצו לומר דאילו הוה כתיב חד ראש לא הוה דרשינן ליה דאצטריך ליה שיהיה בכלל עריכה משום שכבר הותז אלא דאצטריך ליה שחופה הפדר על הראש דמפדר לחוד לא משמע הא אי לא הוה כתיב ראש לגביה והשתא שפיר שמעינן מיניה שקודם לכל האברים אבל שכבר הותז לא כו' ובדפוס לובלין הגיה המגיה לפי דרכו ואפשר שנתכוין לכך אבל העיקר חסר מן הספר וק"ל :

ח"א דף כז ע"א בב' סימנים כו'. יראה לפי דעת החוקרים שכל יסוד שיותר רחוק מן הגלגל הוא יותר גשמי וחומרי והארץ יסוד התחתון הוא יותר גשמי מיסוד המים שעליו ולכן הבהמה אשר נפשה מהאדמה מחומר הגס יצטרך לזכך להעלות אותה לאכילת נפש אדם שהוא נברא ג"כ מחומר הגס מהאדמה ובב' סימנים שנשחטו יזדכך חומר הבהמה שהוא יותר גס כי הדם הוא הנפש ועיקר מצות שחיטה להוציא דם הנפש אבל הדגים אשר בריאתן מהמים מחומר היותר דק מתעלה נפש האדם מאכילתן כמו שהן באסיפה בעלמא ולזה עופות שנבראו מרקק צריך זיכוך בסימן א' קלא וק"ל : **דכתיב** על ויילר כו'. עיין פרש"י לפי' בתרא דקרא דעוף יעופף נמי משמע דמארעא אברי יש ליישב מה שהקשו התוס' אתדע שהרי עופות יש לכן קשקשין מה צריך לחייה לזה שהרי בהדיא כתיב ישרצו המים שרץ וגו' ועוף יעופף דסד"א דקאי על ויולר לחוד ומארעא לחוד איברייאו ומכח לאיה דתדע ע"כ נימא דמרקק נבראו וקאי נמי אישרצו המים וגו' וק"ל :

דף כח תד"ה תיפוק לה סכין כו' דאין מליקה מטהרת מידי נבילה דדוקא שחיטה מטהרת בבהמה כו' עכ"ל כצ"ל ונחירה דהכא אע"ג דזו היא שחיטתו בעוף מכל מקום אינו מטהר מידי נבילה מהאי טעמא גופיה דקאמר התם דיה כנבילת בהמה כו' וק"ל : **בד"ה** רבי היא כו' אי נמי קסבר כדי לחנכו ומביא חטאת העוף ואינו נאכל כו' עכ"ל ובההיא דלעיל מניה דפריך התם למאן דאמר כדי לחנכו הא קאכיל כהן מליקה לא אסיק אכתי אדעתיה למימר הכי דמביא חטאת העוף ואינו נאכל עד לבתר הכי דמייתי ליה התם הך דחטאת העוף הבאה על הספק וק"ל : **בפרש"י** בד"ה מאן תנא דלעיל דקתני נחרו או עוקרו כו' עכ"ל אין זו מכרעת דהא דחינן לה דאיכא לאוקמא בחיה אבל הך דמלק בסכין כו' הוה ליה למנקט דהסיא ודאי מכרעת דיש לעוף שחיטה מן התורה ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה אתא כי ממסמס כו' והר"ר אלחנן הקשה כו' ונראה לי שיש שום חולי שיאדים כו' עכ"ל לפום הך סברא דחיישינן למיעוטא לר"מ איכא למיחש שיש שום חולי כו' אבל למסקנא דקאמרינן מודה רבי מאיר היכא דלא אפשר ודאי דליכא למיחש להאי מיעוטא והיינו דקאמרינן ניקב הפנימי ולא החיצון דכשר אבל לא ידענא למה לי' למימר הכי שיש שום חולי כו' הא למעוטי דרוסה גופה איכא למיחש דאין לו בדיקה מבחוץ גם לפריב"א וכל זה בקלת טעות התוס' איס

והוא גליון ונתוסף בתוס' וק"ל : **בד"ה** לפי שא"א לצמצם אפילו לרבי יוסי הגלילי כו' מודה הוא בכלי חרס מדקאמר התם כו' עכ"ל ואין זה מוכרח דלרבנן הוא דקאמרי התם הכי דסברי דבידי שמים א"א לצמצם אבל לר"י הגלילי מצינן למימר שפיר כיון דבידי שמים אפשר לצמצם בכלי חרס נמי אפשר לצמצם וע"ש ודו"ק : **בא"ד** דהיכי דייק כו' דנמצא מכוון בין ב' עיירות דבידי אדם אפשר לצמצם כו' עכ"ל היינו דמדייק מעיקרא מהסיא דמצא מכוון בין ב' עיירות מביאין ב' עגלות דר"א כו' מאי טעמא לאו משום דקא סבר בידי אדם אפשר לצמצם ובדפוס אחר הגיהו דבידי אדם אי אפשר לצמצם כו' והיינו דמדייק במסקנא דקתני וחכ"א יביאו עגלה אחת כו' ש"מ קסברי רבנן א"א לצמצם כו' ואין צורך להגיה כי כל טעות הישנות שבתוס' ישרות כמ"ש וכ"ה בתוס' שם וק"ל :

דף כט גמרא לא בעוף ממ"נ אי מחלה על מחלה כו' והא דבעי וגמרה שחיטתו כשרה למ"ד מע"מ כרוב היינו מדרבנן דלמא לא אתי למיעבד פלגא כדאמר לעיל וכדגמר שחיטתו אח"כ כשר ממ"נ אי מחלה כו' ודו"ק : **תוס'** בד"ה אבל בחולין דלאו וכו' והא דקתני חצי אחד בעוף כו' היינו סיפא דאיירי בקדשים עכ"ל ולעיל דפרכינן מהסיא דחצי אחד בעוף פסולה למאן דאמר דמחלה על מחלה כרוב ולא משנינן ליה נמי הכי דהיינו סיפא דאיירי בקדשים ומשום דלרש הוא צריך דאם כן לא הוה רובא דסיפא משמע כרובו דרישא דרובא דרישא היינו מחלה על מחלה כרוב ורובו דסיפא בקדשים רוב ממש דחצי אחד בעוף פסול ודו"ק : **ע"ב** בד"ה כגון ששחט סימן וכו' והרי עשה הכשר שחיטה כו' ונראה לפרש דאיירי בבהמה כו' עכ"ל פי' כיון דמריבויא דאשר ישחט מרבינן עוף קדשים בחוץ בין חטאת עוף ובין עולת עוף מסתמא כהכשר שחיטת העוף בחולין מרבינן ליה דהיינו בסימן א' ולא ה"ל למינקט מעשה חטאת העוף אבל בדאיירי בבהמה ניחא דהכשר שחיטת בהמה בחולין בב' סימנין הוא ולא הוה מצי למימר נמי התם דעשה בו מעשה שחיטת העוף בחוץ דאין זה מעשה הכשר אלא מעשה פסול אלא דקאמר התם דעשה בבהמה בחוץ מעשה הכשר מליקת חטאת בעוף בפנים שהוא סימן אחד מיהו בהך דס"פ בההיא דשלשה חטאות שכתבו דמשום הכי לא נקט זבח דלא מיחייב בבהמה אשחיטת חוץ בסימן אחד אלא כדגמר גם שחיטת השני אכתי תקשי לן אמאי לא נקט נמי עולת עוף דלפי סברת התוספות שכתבו דמשום דעשה בו הכשר שחיטה בחולין הוא חייב בשחיטת חוץ בסימן אחד אף אם לא גמר שחיטת השני ויש ליישב פירוש התוס' דהכא לגירסא קמא שפרש"י שם דלא קשיא לן למינקט עולה כמו שמפרש ודו"ק :

דף ל ע"ב בד"ה החליד במיעוט כו' שחט מיעוט ושהה כדי שחיטה פסולה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דפסולה מדאורייתא משמע עכ"ל הוכרח לזה דאל"כ נוקמא להך תוספתא נמי מדרבנן כההיא דלקמן דשהייה הוי מעוף לעוף אבל קשה דהא לעיל בפרקין אוקמינן נמי פסול שחיטה דברייתא היינו מדרבנן ואפשר דמשמע להו הכי משום דקתני בתוספתא בהך שהייה דמיעוט ושט הוי טרפה ושחיטה מטהרתם ואי לא הוי פסולה אלא מדרבנן לא הוה אצטריך למיתני דשחיטתם מטהרתם מיהו גם זה דחוק לומר דרב פפא לא קמבעיא ליה החליד במיעוט סימנים מהו אלא מדאורייתא אבל מדרבנן פשיטא ליה דפסולה דאם כן לא הוה כ"מ לדידן וע"כ נראה לפרש הא דמוקמי הך שהייה דעוף לעוף מדרבנן בשה"ל דלא הוי שהייה במיעוט

מהר"ם

ליה הותז וכו' ' הוכרח רש"י לכתוב זה כדי שלא תקשי ומת בכך אם השחיטה מן הצואר אף עפ"כ שייך בזה הפשט שהרי לא הותז בשחיטה לגמרי אלא שנחתכו הסימנים כמאן דמנח בדיקולא דמי אע"פ שעדיין תלוי בגוף הבהמה אם היה נפשט לא היה הפשט גמורה : **בא"ד** ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כדאמרינן בזבחים צמר שבראשי הכבשים ושיער שבזקן התישים והעצמות והגידין והקרנים והטלפים שנאמר והקטיר הכהן את הכל המזבחה כן צריך להגיה ומתני' היא בזבחים דף פ"ה ומקרא דוהקטיר לא ילפינן כ"א עצמות וגידין וכו' כדמשמע התם בגמרא אבל צמר שבראשי הכבשים לא ילפינן אלא מקרא דהכא דמדהוצרך הכתוב למכתב את הראש ואת הפדר משום דכבר הותז בשחיטה ואינו בכלל הפשטה א"כ ש"מ דהראש אינו נפשט אלא קרב כמות שהוא ואין להקשות מנא ליה לתנא דהכא למילף מקרא דאת הראש ואת הפדר דצריך הכתוב לרבות את הראש שאינו בכלל הפשט משום שכבר הותז הראש בשחיטה נימא דמשום הכי צריך לרבות את הראש שאינו בכלל הפשט משום דילפינן מקרא דוהקריב הכהן את הכל דגם צמר שבראשי הכבשים קרב על גבי מזבח די"ל דס"ל לתנא דהכא דלא מסתבר למילף מקרא דוהקריב הכהן את הכל כ"א עצמות וגידין וכרומה אבל לא צמר שבראשי הכבשים אי לאו קרא דהכא הלכך ע"כ צ"ל דהא דהוצרך הכתוב למכתב את הראש ואת הפדר היינו משום דכבר הותז בשחיטה וק"ל : **בתוס'** ד"ה חצי אחד בעוף וכו' ומרישא נמי שמעינן וכו' ' ר"ל חצי אחד לבד בעוף דפסול ולא נקטיה אלא איידי וכו' וחצי כל אחד בעוף ע"כ צ"ל דלא נשמע מרישא דאל"כ גם אחד וחצי בבהמה נשמע מרישא אלא ע"כ הוצרך למתני אחד וחצי בבהמה משום דלא נימא דהוי כשר מכח כ"ש דהא הוי טפי מרוב שנים א"כ ה"ה בעוף נוכל לומר הכי וצ"ל דחצי כל אחד בעוף מבהמה שמעינן ליה דמדקתני דאחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה אע"ג דהוי טפי מרוב שנים ה"ה חצי כל אחד בעוף וק"ל : **ד"ה** ותו שהייה דרסה וחלדה וכו' ל"ל תרי קראי להכי ' דלא שייך לומר מר יליף מהאי קרא ומר יליף מהאי קרא כמו שפרש"י אלא כשהמאן דאומרי' בעצמם קאמרי הכי אבל לפרש"י רב כהנא ורב יימר מר יליף שחיטה מן הצואר מקרא דושחט את בן הבקר ומר יליף שחיטה מקרא דזובחת וסתמא דגמרא מסיק אתרוויהו דשחיטה מן הצואר גמרא וליתנהו למלתייהו דלאו מקרא ילפינן שחיטה מן הצואר והני תרי קראי תרווייהו לא אתו אלא דלא לישויה גיסטרא וא"כ תרי קראי למה לי להכי וק"ל : **בא"ד** ועוד אמאי ס"ד שיתחוך המפרקת אחר שחיטת הסימנים ' דברי התוס' תמוהים דהא ללישנא אחרינא דפרש"י דגיסטרא היינו דרסה לא שייך לאקשויי כלל ואפי' לפי' קמא דמפרש דגיסטרא היינו שלא יחתוך כל המפרקת לשנים אע"ג דלא אצטריך וחתוך דכבר נגמר השחיטה בשחיטת הסימנים מ"מ אצטריך קרא לאשמועינן דאי עבד הכי וחתך המפרקת לשנים דשחיטתו פסולה וצ"ל דנראה להו לתוס' דוחק דישמיענו קרא מידי דלא שכיחא דאטו בשופטני עסקינן שיחתוך המפרקת לשנים אחר שחיטת הסימנים ללא צורך ובתרומת הדשן סי' קפ"ו כתב דהתוס' מפרשים דברי רש"י כמו שפירשם מהר"ם במרדכי דר"ל שלא יצטרך לחתוך המפרקת לשנים ולכך מקשי התוס' שפיר דאמאי ס"ד שיצטרך לחתוך כל המפרקת ע"ש . ומעצם שמפרשים דברי רש"י כך משום דלא מסתבר להו לומר שתפסל השחיטה בשביל שחתך ג"כ המפרקת לשנים דמה בכך ועיין במרדכי : **בא"ד** ונראה כגירסת הספרים וכו' אבל אכתי לא ידעינן מהיכן מתחיל וכו' ' פי' והיינו פי' דלא לישויה גיסטרא ר"ל שלא יתחיל מן העורף ורב יימר יליף דלא יתחיל מן העורף אלא מן הגרון מקרא דזובחת ממקום שזב והשתא לא תקשי תרי קראי ל"ל להכי דכיון דהאמוראי קאמרי לה מר יליף לה מהאי קרא ומר יליף לה מהאי קרא : **ד"ה** מנין לרבות את הראש וכו' וי"ל דהדר ערבי וערכו בני אהרן וכו' ' ר"ל דהא דקאמר בפ"ק דהראש הוא בכלל הנתחים היינו בתר דילפינן לה מקרא וערכו בני אהרן וגו' את הראש ואת הפדר אבל אי לא הוה כתיב את הראש ואת הפדר ה"א דהראש אינו בכלל ונתח אותה לנתחיה וק"ל : **ע"ב בתוס'** ד"ה ופדר קמא למאי אתא וכו' ידעי' דראש קודם לכל האברים . ר"ל כיון דמפדר קמא ילפינן שחופהו על בית השחיטה ומפדר בתרא דרשינן שהוא קודם לכל האברים ממילא ידעינן נמי שהראש ג"כ קודם לכל האברים שהרי הראש הוא מכוסה עם הפדר ואי אפשר להעלות הפדר בלא הראש : **בא"ד** נראה דאי לא כתוב אלא חד ראש וכו' אלא הוה דרשינן שקודם לכל האברים כו' . ר"ל דמהראש ואת הפדר הכתובים הסמוכים להדדי הוה דרשינן שחופה הפדר על בית השחיטה דא"א למדרש מלמד שחופהו על בית השחיטה אא"כ נכתב ג"כ ראש אצל הפדר ומפדר הב' הוה דרשינן שקודם לכל האברים ומינה נשמע נמי שהראש ג"כ קודם לכל האברים מאחר שהפדר הוא מכסה על בית השחיטה של הראש:

דף כח ע"א ד"ה ר' היא וכו' הקשה ר' אפרים וכו' גבי פלוגתא דרבי ורבנן וכו' ' שם בנזיר דף כ"ח תנן במתני' האב מדיר את בנו בנזיר ופליגי בה אמוראי בטעמא דמתני' מר אמר דהלכה למשה מסיני הוא ומר אמר דטעמא הוא כדי לחנכו במצות ואמרי' שם נימא כתנאי ומייתי פלוגתא דרבי ורבנן דרבי סבר דמדיר את בנו עד שיביא ב' שערות ורבנן סברי עד שיגיע לעונת נדרים מאי לאו בהא קמיפלגי מר סבר הלכה ומר סבר כדי לחנכו במצות ודחי' לא דכ"ע כדי לחנכו במצות ובמופלא סמוך לאיש קא מיפלגי והקשה רבי אפרים וא"כ לרבי אכיל כהן מליקה שהיא נבלה בחולין דה"נ פריך לעיל מיניה וכו' ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה וכו' מקשין העולם ומאי משני התם קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה הא מ"מ מכי תבר ליה שדרה ומפרקת טריפה הויא דאפי' למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה מ"מ מודה הוא שיש טריפה בעוף ואין כשר בו כי אם נחירה בסימנים וכדפרש"י הכא וכדמשמע בשמעתין דפריך נהי נמי דכי תבר לי' שדרה ומפרקת הויא לה טריפה וכו' ' וי"ל דלפי האמת למ"ד אין שחיטת לעוף מן התורה אין טריפה בעוף במליקה דכיון דמולק מן העורף והותך הסימנין הכל בבת אחת כולה חדא נחירה מקרי וכן משמע שם בתוס' ד"ה קסבר רבי יוסי בר חנינא וזה לשונם אין שחיטה לעוף מן התורה ולא צריכין אלא נחירת סימנין להוציא הדם דרך הסימנים ומכי מלקו והוציא הדם תו לא צריך עכ"ל והא דקאמר הכא נהי נמי דכי תבר שדרה ומפרקת הויא לה טרפה בדרך אפילו את"ל קאמר הכי וכן משמע לישנא דנהי נמי וכו' ' אבל העיקר הוא דיש לתרץ התם בנזיר הא דמשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה ר"ל דאיירי כגון שהחזיר הסימנים לאחורי העורף ומלק ולכך למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין כאן טריפה דלא גרע מנחירה אבל למ"ד יש שחיטה לעוף מן התורה הוי טריפה מטעם דרסה והיינו דמסיימי התוס' הכא ולרבי ליכא לשנויי הכי א"כ תקשה ואפי' יחזיר סימנים וכו' נ"ל וק"ל : **ד"ה** אתא כי ממסמס קועיה דמא וכו' וריב"א מפרש דהכא בשמעתין הויא משום ספק דרוסה וכו' ואע"ג דאמרינן ספק כלבא ספק שונרא אימר כלבא הכא בשמעתין איירי כגון שראו התול רודף אחריו והוי ספק דרוסה ולכך בעי בדיקה לושט מבפנים כן כתב הרא"ש : **ע"ב בתוס'** ד"ה לפי שא"א לצמצם וכו' ונ"ל דאיכא התם למיחש שמא ח' אמות אינם מצומצמות ואפילו פרוץ מרובה לא יהיה נידון משום לחי וכו' . ר"ל דבשלמא אי הוי ח' אמות מצומצמות ודומה לנו שהלחי הוא נמשך עד חצי המבוי אז ניתר מסה נפשך אי עומד נפיש ניתר בעומד מרובה ואי פרוץ נפיש ממילא אין בלחי ד' אמות ואם כן ניתר משום לחי אבל כשהח' אמות של המבוי אינן מצומצמות ויש לחוש שהן יותר מח' א"כ אפי' נימא שהפרוץ מרובה אכתי יש לחוש שמא גם העומד הוא יותר מד' אמות ואינו נידון משום לחי וק"ל : **בא"ד** אבל קשה לפירושו דהכי דייק בפ"ב דבכורות דבידי אדם א"א לצמצם התם נמי אע"ג דא"א לצמצם ולכוון מ"מ מודו רבנן דמביאות שתי עגלות כן נ"ל להגיה והכי פירושו דשם בבכורות פליגי ר"י הגלילי ורבנן לענין שני ראשין שיצאו כאחד דר"י הגלילי אומר שניהם לכהן דס"ל דאפילו בידי שמים אפשר לצמצם וחכמים ס"ל דא"א לצמצם ובעי התם לרבנן בידי אדם מאי ופשיט במסקנא דלרבנן אפילו בידי אדם א"א לצמצם מהא דתנן נמצא מכוון בין שתי עיירות רבי אליעזר אומר שתיהן מביאין וחכמים אומרים יביאו עגלה א' בשותפות ויתנו ודייק מאי קסברי רבנן אי קסברי אפשר לצמצם וקרובה אפי' קרובות ליתי תרתי אלא לאו ש"מ קסברי רבנן א"א לצמצם אפילו בידי אדם הכי איתא סוגיא דהתם והשתא מקשין התוס' דהכא לפי פירושו של הר"ר שמעון אפילו קסברי רבנן א"א לצמצם לא אתי שפיר דמ"מ מודו רבנן לר"א דיביאו שתי עגלות משום דכל אחת תביא עגלה ממ"נ כו' : [בא"ד] ולפי' קמא א"ש וכו' . ר"ל דלפי' קמא של התוס' ס"ל דלמ"ד א"א לצמצם הוי פירושו לכל דבר שנחלק לעולם החלקים אינם שוים שא"א בעולם שיהיו שוין אלא שחלק אחד הוא גדול יותר ואין אנו יודעים איזה מהן הוא הגדול ואיזה מהן הקטן ולכך הקשו לעיל דאי ס"ל אמוראי דהכא דאי אפשר לצמצם היכי שרי הכא בשחט מחצה על מחצה ואפילו מאן דאסר לא אסר אלא משום דהכי אגמרי' למשה וכו' תיפוק ליה דאסור מספק שמא חלק דשחוט הוא המיעוט והנשאר הוא הרוב כיון דא"א לצמצם ונמצא שלא שחט אפילו חציו של סימן ולכך אתי נמי שפיר לרבנן גבי שתי עיירות דא"א לצמצם וא"א שיהיו שניהם שוות אלא האחת קרובה יותר ואין אנו יודעים איזה מהן ולכך ס"ל דמביאות עגלה אחת בשותפות ויתנו אבל לפי' הר"ר שמעון דמפרש דלמ"ד א"א לצמצם איכא ג' ספקות דשמא זה החלק הוא הקטן והנשאר הוא הגדול או אם הוא בהפך או שמא שניהם שוים ולכך פליגי כשדומה לנו שהוא מחצה על מחצה ומאן דשרא משום דאיכא תרתי להתירא חדא דאימא שחט רובא ואפי' הן שוין רחמנא אמר לא תשייר רובא ומאן דאסר משום דלדידיה איכא תרתי לאיסורא משום דאימא נשאר רובא קיים וכו' וא"כ גבי שתי עיירות נמי איכא תרתי שיביא כל אחת עגלה ממ"נ ותירצו התוס' וי"ל דלפי הר"ר שמעון נמי וכו' ר"ל דליכא התם תרתי לאיסורא וכו' כאשר מובן מעצמו כן נ"ל המשך דברי התוס' בדבור זה ודברי ספר ח"ש אינם מובנים לי ולא ברירן ולא נהירין ולפי הנראה מדבריו לא עמד או לא ראה על תוכן שיטת הסוגיא דבכורות :

דף כט ע"א בגמ' הי בחולין והי בקדשים וכו'. מקשין מאי פריך דלמא אימא לך שאין לנו שום דקדוק הי מהן איירי בחולין והי בקדשים אלא אי לא תנא מתני' כ"א חדא רישא או סיפא הוה מוקמינן לה דוקא בחולין אבל בקדשים לא סגי ברובא או לאידך גיסא דהוה מוקמינן לה בקדשים אבל בחולין בפלגא סגי ונראה דגמרא דייק ממלתיה דרב הושעיא דע"כ יש לו איזה דקדוק ודיוק ברישא ובסיפא דמינה מוכיח שבבא זו איירי בחולין ובבא זו בקדשים דאל"כ למה לו לרב הושעיא תרי חילוקי סברא דצריכותא דקאמר אי אשמועינן בחולין התם הוא דסגי ברובא וכו' והדר קאמר ואי אשמועי' בקדשים וכו' אבל בחולין בפלגא סגי לא ה"ל למימר כ"א חדא סברא ונימא אי לא תנא אלא חדא בבא רישא או סיפא הוה מוקמינן לה בחולין דלאו לדם הוא צריך אבל בקדשים לא סגי ברובא או לאידך גיסא דהוה מוקמינן לה בקדשים אבל בחולין בפלגא סגי כיון דלא צריך לדם ומדקאמר אי אשמעינן חולין וכו' ואי אשמעינן קדשים כו' דמוכח שפיר בכל בבא דזו איירי בחולין וזו בקדשים ולכך פריך שפיר הי בחולין והי בקדשים כלומר איזה דיוק יש לו והאמוראי לא פליגי אלא מר אמר הדיוק של הרישא ומר אמר הדיוק של הסיפ' ותרווייהו דיוקי צריכי לכל חד וק"ל : **בתוס'** ד"ה אבל בחולין דלאו לדם הוא צריך וכו' היינו סיפא דאיירי בקדשים . ר"ל דהוה מוקמינן לה אקדשי' וק"ל ולפי מה שכתבתי בגמרא אתי שפיר בפשיטות וק"ל : **ע"ב ד"ה** כגון ששחט סימן אחד בחוץ וכו' ונראה לפרש דאיירי בבהמה ופסולה דנקים וכו' . ד"ל אע"ג דהשתא א"ש דיוקא הא שניהם בפנים כשרה כיון דבבהמה איירי אפ"ה פסולה דנקים רב יוסף לאו דוקא וכו' דאי חיובא ליכא וכו': **בא"ד** [וא"ת] ובסוף פרקין [וכו'] והשתא אכתי כיון דבבהמה נמי מיחייב בסימן אחד וכו'. מקשין לרש"י נמי תקשה אמאי נקט חטאת העוף ולא נקט עולת העוף או קרבן העוף סתמא ובחצי קנה פנים כיון דאפי' עולת העוף מיחייב בשחוטי חוץ בסימן אחד ונ"ל דלפרש"י א"ש משום דלא מחייב בעולת העוף בסימן אחד אלא משום שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ לכך נקט חטאת העוף גופיה ואתא למעוטי קרבן בהמה דלא אשכחן בה קרבן שהכשירו בסימן אחד אבל השתא דאפילו בבהמה מחייב בסימן אחד משום שחוטי חוץ א"כ לינקוט זבח סתם וק"ל :

דף ל ע"א בתוס' ד"ה השוחט בשנים או בג' מקומות וכו' וכי פריך משנים אוחזין בסכין ושוחטין לא מצי לשנויי דהתם כששחט כל אחד רוב והרי היא מפורעת דמ"מ כשקדם האחד וכו' . יש לתמוה דלמה להו לתוס' לדוחק זה דמי הגיד לו דכששחט כל אחד רוב הוי שחיטה מפורעת דלעולם לא הוי מפורעת אלא כששוחט במקום אחד אבל כשיש שום חתך למעלה או למטה מבית השחיטה בין חתך קטן כגון מיעוט הסימן ובין גדול כגון בשיעור רוב הסימן בכל ענין לא הוי השחיטה מפורעת והשתא פריך שפיר משנים ששוחטין בסכין אחד וכו' וק"ל : **ע"ב ד"ה** החליד במיעוט סימנים מהו כו' וכן שהה במיעוט סימנים דלקמן מפ' ר"ת במיעוט קמא. פירוש במיעוט קמא דושט ומבעיא לה אע"ג דמיטרפא בנקובת הושט דלמא לא פסלה שהייה אלא במידי דמנבלה בית כגון אחר רוב סימן או דלמא לא שנא כן כתב הרא"ש

חכמת שלמה

דף כח ע"א גמ' מאי הוי עלה כדקאמרת דלמא כו' כצ"ל : **ע"ב** רש"י בד"ה אין לו כו' וסיפת דם כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה לפי שאי אפשר כו' דבידי אדם אפשר לצמצם כו' . נ"ב אפילו לרבנן דפליגי עלה דרבי יוסי הגלילי וס"ל דבידי שמים אי אפשר לצמצם מ"מ מודים דבידי אדם אפשר לצמצם וק"ל : **בא"ד** אלא אחד מהן קרבה כו'. נ"ב פירוש בידי שמים אמרינן מכח סברא שלא בא בצמצום כלל ואם כן דייק דע"כ ס"ל דבידי אדם אפשר לצמצם ולצמצמו ומלאו כמדידה שכך הוא ודו"ק :

דף כט ע"א גמ' והלא בקדשים וצריכה כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה אם נדחה כו' לענין עיר הנדחת כו' . נ"ב פי' כגון ענין עיר הנדחת מחלקת הכתוב מיחיד : **ע"ב** גמ' יכול יהא פסול מדרבנן לכך שנינו רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ומאחר דלפי' כו' כצ"ל :

דף ל ע"ב תוס' בד"ה החליד במיעוטו כו' כדי שחיטה פסולה אלמא כו' . נ"ב פירוש ופסולה משמע מדאורייתא וק"ל :

רש"י

קמא היינו ששה בין סימן לסימן ואע"ג דשהיה במיעוט בתרא ליתא לפר"ת מכל מקום הך שהיה דבין סימן לסימן דהוי מדאורייתא גבי בהמה גזרו ביה בעוף מדרבנן אבל שהיה במיעוט קמא אפילו מדרבנן ואפילו בבהמה ליכא למיגזר בא"ת דלא הוי שהיה במיעוט קמא ומה שכתבו ובקנה לא שייכא שהיה אפילו מדרבנן כו' הוא דוחק אחר לפר"ת בא"ת דהוי שהייה במיעוט סימנין דהשתא הך שהייה דלקמן דעוף לעוף ודאי דמוקמי לה אף מן התורה ובמיעוט קמא וליכא שהייה כלל בקנה אפי' מדרבנן כו' משא"כ לפרש"י דהוי שהייה במיעוט בתרא בא"ת דהוי שהייה במיעוט סימנים ודו"ק:

דף לא תד"ה ואי אשמעינן הפילה כו' ה"א דהתם אפילו רבנן מודו דהא מכווני לחתיכת בשר להכי אשמעינן דאפ"ה פסלי כו' עכ"ל לפי מה שכתבו בתוס' בפ"ק דרבי נתן מכשיר אפילו בלא מתכוין לחתיכה כלל ונקט לנועצה סכין בכותל דהוי מתכוין מיהת לחתיכה בעולם לרבותא דרבנן דאפ"ה פסלי אין להקשות אמאי לא נקט רבותא טפי לרבנן דאפילו במתכוין לחתיכת בשר פסלו דיש לומר דמלתא מליעתא נקט דהוי קלת רבותא נמי לרבי נתן דמתכוין לחתיכת בשר לא הוי רבותא כלל לר' נתן וק"ל: **ע"ב** בד"ה דתנן מטבילין בראשין כו' איירי מדאורייתא דומיא דאין מטבילין בכיפין כו' עכ"ל והסיא דגל שנתלש ודאי דמדרבנן משמע דליכא התם לאוקמא מדאורייתא אלא הסיא דמטבילין בראשין ודאי דאצטרך למתני משום סיפא דאין מטבילין ועיקר קושייתם מה צריך לאשמעינן תרי זימנין כו' סיפא אהך דגל שנתלש דלא הוי צריך למיתני דקמ"ל דלא גזרינן דמהך דמטבילין בראשין שמעינן לה וק"ל:

דף לב תד"ה נשחטה בהמה אחרת כו' ויש לומר דאצטריך לשוחט שתי פרות ונתכוין כו' עכ"ל אבל לרבי נתן בשמעתין דקאמרינן וס"ד כגון ששחט שתי פרות כו' אין אנו צריכים לדחוקי דאיירי במתכוין לשוחטה כו' כמו שכתבו התוס' לרבנן אלא דאיירי שפיר בלא מתכוין ושחיטתו הוי שחיטה לר' נתן כמו בהמת חולין דפרה קדשי בדק הבית היא דאיכא למאן דאמר דסבירא ליה הכי בפרק אין מעמידין וק"ל: **שם** במשנה שחט את הוושט כו' פסק הגרגרת ואחר כך שחט הוושט כו' ברי"ף וברא"ש לא גרסינן במתניתין ואחר כך וכ"כ הרשב"א דאם איתא היכא הוה רבא בעי למימר אימא וכבר שחט ולקמן בגמרא גרסי' ועוד והתניא ואחר כך כו' וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה והדר ביה רבי זירא כו' ונראה דדעת הקונטרס שאין צ"ל דרבי זירא פליג אריש לקיש כו' עכ"ל רצונם דלהכי דחק הקונטרס עצמו לפרש דלמאי דבעי רבי זירא ניקבו בני מעיים איירי דוקא בנשחט הקנה תחלה וסבר שפיר כמאן דמנחה בדיקולא דמיא משום דהשתא אין צ"ל דרבי זירא פליג אר"ל:

דף לג תד"ה מולחו יפה יפה ומדיחו כו' אי כמי מיירי גללי אע"ג דגללי לא בעי מליחה כו' עכ"ל גללי לא בעי מליחה כמו שכתבו בתוספות בפ' קמא והדחה ראשונה ואחרונה לא בעי כדמוכח לקמן בשמעתין בתוספות וה"ה דהוה מצי למיפרך אע"ג דגללי לא בעי הדחה אחרונה כו' והכא קתני מדיחו יפה בהדחה אחרונה ודו"ק: **בד"ה** אחד עובד כוכבים ואחד ישראל כו' אבל בבני נח ד"ה מוזהרין על הטמאה כטהורין כו' אלא לר"מ דאמר דאינו נוהג אלא בבהמה טהורה כו' עכ"ל לא ידענא מאי קושיא דהא לרבי מאיר מסיק התם דגרסינן בברייתא טהורה ומשמע דבין בריישא ובין בסיפא גרסי' הכי ואם כן במלתיה דרב נמי לרבי

חכמת שלמה

דף לא ע"א רש"י בד"ה דמזמין כו' ומזמן כפה לכך כצ"ל. וכ"כ עיין לקמן דף פ"ד: **ע"ב** גמ' ואמר רבה רבי נתן היא כו' ולרבנן שירדה להקר כו' כצ"ל:

דף לב ע"ב גמ' והלל שלה ניכר נבלה כן הוא בס"א: **רש"י** בד"ה שחט כו' נ"ל ששחט את הוושט ולבסוף כו' הד"א:

דף לג ע"א רש"י בד"ה מי מצטרף כו' אם מצטרף סימן ראשון לסימן שני להתיר כו' כצ"ל: גמ'

מהר"ם

הרא"ש: **בא"ד** והשתא לפירושו את"ל דכשר אף במיעוט קמא לא פסלה שהייה בעוף מן התורה. פי' משום דעד חצי סימן מקרי הכל מיעוט קמא ואז אין שהייה פוסל בו ומיד כששוחט מעט יותר נעשה רוב וכבר נגמרה השחיטה ואיתכשרא אא"כ נאמר דשייך שהייה בכגון ששחט חציו של סימן בצמצום וכמ"ד לעיל מחצה על מחצה אינו כרוב וק"ל. ויותר דברי התוס' בדבור זה עיין בדברי הרא"ש:

דף לא ע"א ברש"י ד"ה אבל הכא דלא מכוין אפי' לחתיכה וכו' והיא גופא אצטריכא לאשמועינן וכו' קמ"ל רבא כו' מדלא קתני הפיל סכין וכו'. דברי רש"י תמוהים דמה אמר דהיא גופא אצטריכא לאשמועינן הא תקשה לך דליתני דאפי' הפילה פסולה ואנא אמינא דכל שכן נפלה מעצמה ועוד אם הוא באפשר לומר דהיא גופא אצטריכא ליה מאי קאמר בתר הכי קמ"ל רבא וכו' מדלא קתני הפיל סכין וכו' הא כבר קאמר דה"א דהיא גופא אצטריכא ליה ונראה דרש"י ס"ל דבין הא דבעינן כח גברא ובין הא דבעי' כונה לשחיטה למ"ד תרווייהו נפקא לן מקרא דוזבחת ואכלת כדמשמע לקמן בסוגיא דשמעתין מהא דקאמר בהא זכינהו רבי נתן לרבנן מי כתיב וחתכת וכו' ועיין באשר"י וגם ס"ל לרש"י דשפיר אשכחן דנפלה מעצמה ואפ"ה נתכוין לשחיטה כגון שהיה יושב ומצפה מתי תפול סכינו ותשחוט ולכך קאמר דאי לאו דאשמועינן רבא הוה אמינא דה"ת הפילה הוא פסולה משום דלא נתכוין והא דקתני נפלה היא גופא אצטריכא ליה דאפי' היכי דנתכוין לשחיטה כגון שהיה יושב ומצפה מתי תפול סכינו ותשחוט אפ"ה פסולה מטעם דבעינן כח גברא קמ"ל רבא דשפיר דייקינן נמי מינה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא איכוין דאל"כ ליתני הפיל סכין פסולה מטעם דכתיב וזבחת ואכלת דמשמע דבעינן כונה לזביחה ואנא אמינא דכ"ש נפלה דלא הוי השחיטה מכח אדם כלל דפסולה דלא מקרי וזבחת ואכלת אע"ג דאיכוין לשחיטה דסברא היא דיותר מקרי וזבחת ואכלת היכי דהשחיטה מכח גברא אע"ג דלא איכוין מהיכי דלא הוי השחיטה מכח גברא כלל אע"ג דאיכוין אלא ודאי ש"מ דהפילה הוא כשרה ויש לפרש גם כן דברי רש"י קמ"ל רבא דהא נמי דייקינן מינה מדלא קתני הפיל סכין וכו' ר"ל מדלא קתני מתני' תרווייהו נפלה סכינו או הפילה הוא פסולה ש"מ דהפילה כשרה אבל פי' הראשון נראה לי עיקר: **שם בתוס'** ד"ה והא אמרה רבא חדא זימנא כו' ועוד דאפי' אי תנן לה בהדיא במתניתין לא היה יכול להקשות. ר"ל לא היה יכול להקשות אי לאו הא דאמר רבא אמתניתין קמייתא ר' נתן היא וכו':[בא"ד] דהא לא פריך[ארבא] למה ליה למידק וכו'. ר"ל תדע דכן הוא דהא השתא נמי דלא תנן לה במתני' בהדיא מ"מ תקשה לן ל"ל למיפרך והא אמרה רבא חדא זימנא כו' בלא ההיא דרבא קמייתא ה"ל למפרך למה לי' לרבא דהכא למידק ממתני' דהכא הא הפילה הוא כשרה הא תנינן לה במתני' דלעיל מדמכשרינן שחיטת חרש וכו' אלא ודאי אי לאו דאמר רבא לעיל אמתניתין דחרש שוטה וקטן ר' נתן היא לא היה מקשה כלום וכו' א"כ אפי' אי תנן לה הכא במתני' בהדיא לא היה יכול להקשות כלום בלא ההיא דרבא דלעיל ומ"מ ע"כ צריך אתה ג"כ לפירושו של רש"י משום דאל"כ תקשה לן הכי ה"ל למיפרך תנינא חדא זימנא דהא קתני לעיל דשחיטת חרש שוטה וקטן כשרה ואוקמה רבא כר' נתן ולפי ההיא אוקימתא למה ליה למתני' דהכא אלא ודאי משום הכי לא פריך הכי משום דלא קתני לה במתני' דהכא בהדיא והשתא צריכין אנו לפרש"י ולפי' התוס' דבלא פרש"י תקשה לן ה"ל למפרך תנינא חדא זימנא לפי ההיא אוקימתא דרבא דלעיל ומתני' דהכא למה לי כמו שכתבנו ובלא פי' התוס' תקשה לן דהכי ה"ל למפרך למה ליה לרבא למידק ממתניתין דהכא הא תנינא לה במתניתין דלעיל אבל לפי השני הפירושים ביחד של רש"י ותוס' יתיישב הכל שפיר דלא היה יכול למפרך כ"א בזה הלשון והא אמר רבא חדא זימנא וכו' וא"כ צ"ל הא דכתבו התוס' אין כוונתם ועוד דאפי' אי תנן לה בהדיא וכו' ועוד דאפי' אי תנן לה בהדיא בלא פרש"י כלל יתורץ הכל אלא ר"ל דמפרש"י משמע דאי הוה תנן לה הכא בהדיא היה יכול למפרך תנינא חדא זימנא אפי' בלא מלתא דרבא דלעיל כלל דזה אינו דאפי' אי תנן לה וכו' אבל לעולם גם התוס' צריכין לפרש"י כמו שכתבנו וק"ל: **ד"ה** ואי אשמועינן הפילה הך צריכותא לא הוה דומיא דאידך וכו'. ר"ל לא הוה דומיא דצריכותא הראשונה דקאמר אי אשמועינן התם משום דקא מכוין לשום חתיכה וכו' דאותה צריכותא קאי ארבא דאצטריך רבא למימר מלתיה תרי זימני אבל הך צריכותא קאי אמתניתין וא"כ לפי פי' התוספות הוי פירוש דצריכותא דגמרא הכי צריכי ר"ל דרבא אצטריך למימר מלתיה תרי זימני דאי אשמועינן הא דלעיל דאמר דמתניתין דחש"ו אתיא כרבי נתן דשמעינן מיניה דאפי' זרק סכין לנעוצה בכותל שחיטתו כשרה ה"א התם דוקא כשרה דקא מכוין מיהא לחתיכה בעלמא אבל הפילה אפי' רבי נתן מודה דשחיטתו פסולה משום דלא קא מכוין כלל לשום חתיכה קמ"ל רבא האי מימרא דהכא דדייק ממתניתין דאפי' הפילה כשרה ואתיא כרבי נתן ואי אשמועינן האי מימרא דהכא להוד ה"א דמתניתין דלעיל דשחיטת חש"ו דמכווני לשחיטת בשר אתיא אפי' כרבנן דבכה"ג אפי' רבנן מודו קמ"ל רבא לעיל דלא אתיא אלא כרבי נתן אבל רבנן ס"ל אפי' היכי דמכוין לחתיכת בשר שחיטתו פסולה עד שיכוין לחתיכת סימנים והא דאיפלגו רבנן ורבי נתן בזורק סכין ולא איפלגו בנתכוין לחתיכת בשר לאשמועינן דאפי' בנתכוין לחתיכת בשר פסלי רבנן להודיעך כחו דרבי נתן דאפי' בזורק סכין מכשיר דכח דהתירא עדיף ולא אצטריך גמ' לפרש צריכותא זו השנייה אמלתי' דרבא לפי מאי דדייק רבא ממתני' דהכא דאפי' הפילה כשרה אלא והדר הוקשה לגמרא דרבא דפשוט הוא א"כ קשיא על התנא דמתניתין דליתני דמתניתין דהכא דשמעינן מינה דאפי' הפילה כשרה דלא מכוין כלל לשום חתיכה וכ"ש שחיטת חש"ו דמכווני לחתיכת בשר ול"ל לתנא למיתני מתני' דלעיל ומשני ואי אשמועינן הכא משום דאתיא מכח בן דעת וכו' אלא שי"ל עדיין כיון שיש להלק בין זורק סכין לנעוצה בכותל לשחיטת חש"ו א"כ תקשה לך מנ"ל לרבא דפסלי רבנן אפי' בשחיטת חש"ו דלמא דאה"נ דל"פ רבנן אר"נ אלא בזורק סכין דלא מכוין לחתיכת בשר אלא לחתיכת כותל אבל בשחיטת חש"ו דקא מכוונו לחתיכת בשר אימא דמודו רבנן דשחיטתן כשרה ונ"ל דרבא ס"ל דמאחר דרבנן ע"כ צריכים לחלק בין נתכוין לחתיכה ללא נתכוין משום דהא מדגלי רחמנא דמתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא בעו כוונה אלא דרבנן ס"ל דנהי דלא בעינן כונה לזביחה לחתיכה בעינן כדלקמן ומנא להו לחלק הכי אלא ע"כ צריכים אנו לומר דמשמע להו לרבנן מהאי קרא דבעי' מקצת כוונה דהיינו שיכוין לחתיכה ולכך מסתבר ליה לרבא למימר דכיון דמחמת קרא דוזבחת מצריכי רבנן כונה לחתיכה הסברא נותנת דר"ל דבעינן כוונה לחתיכת סימנים דהוו בתורת זביחה אלא שא"צ שיתכוין להתירה בזביחה זו כמו שפירשו התוס' אבל בנתכוין לחתיכת בשר לא סגי דאינו בתורת שחיטה דהא לא כתיב וחתכת אלא וזבחת ואעפ"כ קאמר לקמן בהאי וכינהו רבי נתן לרבנן מי כתיב וחתכת וזבחת כתיב וכו' משום דוזבחת לא משמע ליה דר"ל כוונת חתיכת דבר הנזבח דהיינו סימנים אלא כוונתו להתירה בזביחה וק"ל. ומפרש"י משמע דמדמה הפילה לזרק ותרווייהו מקרי לא נתכוין לחתיכה דהא כתב קמ"ל רבא דהא נמי דייקינן מינה מדלא קתני הפילה סכין או זרק סכין וכו' וא"כ לא יתיישב הצריכותא לפירושו באופן זה שכתבנו אלא צ"ל דה"ק אי אשמועינן התם ולא אשמועינן דיוקא דמתניתין דהכא ה"א משום דקא מכוין לשום חתיכה אבל הכא וכן בזורק סכין לא ולא הוה מוקמינן למתניתין דשחיטת חש"ו כרבי נתן אלא כרבנן ולא היינו מודים לדברי רבא דלעיל דמוקי מתניתין כרבי נתן לכך אצטריך רבא לדייק ממתניתין דהכא הא הפילה כשרה והשתא מוכרחים אנו לומר על כרחנו דתנא דמתניתין סבירא ליה כרבי נתן ואי אשמועינן רבא הך דהכא ולא ההיא דלעיל ה"א דאע"ג דתנא דמתניתין ס"ל כרבי נתן מדמכשיר הכא בהפיל סכין מ"מ האי דינא דמתניתין דלעיל דקתני דשחיטת חרש שוטה וקטן כשרה אתי כ"ע אפילו כרבנן כיון דנתכוין לחתיכה קמ"ל ההיא דלעיל דלא אתיא אלא כרבי נתן אבל לרבנן אע"ג דנתכוין לחתיכת הסימנין פסולה והצריכותא השנייה לא קאי ארבא אלא אתנא דמתניתין כמו שפירשתי ע"ד התוספת: **ד"ה** עון כרת התרת איפכא הוה ליה למימר וכו'. ר"ל דהא בודאי אין כוונתו של רבא שיסבור רב בשניהם להיתר דהא פשיטא דבעינן כוונה בשחיטה אלא ר"ל שיסבור שניהם לאיסור א"כ הל"ל איפכא עון מיתה אסרת עון כרת מיבעיא וכו': **בא"ד** וי"ל משום דנקט מעיקרא טהורה לביתה וכו'. ר"ל דאע"ג דקאמר הכי הוי כאילו אמר עון כרת התרת עון מיתה מיבעי' אלא מאי אית לך למימר דע"כ צ"ל כן משום דפשיטא דתרומה בעי כוונה א"כ נימא איפכא כיון דעון מיתה אסרת עון כרת מיבעי' ותיאס' ג"כ לבעלה ועיקר כוונתו של רבא על החלוקה השניה ר"ל שתיאסר ג"כ לבעלה רק שהתחיל בחלוקה הראשונה ואמר עון כרת התרת וכו' משום דרב נקט במלתיה מעיקרא טהורה לביתה: **בא"ד** אי נמי נאנסה עדיף וכו'. ר"ל דלעולם אימא לך דרבא ר"ל שניהם להיתר ונאנסה עדיף מטבל לחולין וכו' והא דקאמר עון כרת התרת דלפי זה למה לו ק"ו היינו משום דמכח ק"ו זה הוכיח רבא זו מדברי רב דנאנסה חשיב ספי כוונה מטבל להולין וכו' משום דרבא ס"ל דאף בחולין צריך כוונה כדמשמע בשמעתין לקמן והיה סבר דגם רב ס"ל כן וא"כ מדאמר רב טהורה לביתה א"כ ש"מ דנאנסה חשיב ליה כוונה ולכך קאמר עון כרת התרת וכו' ר"ל כיון דחשוב כוונה לעון כרת כ"ש לעון מיתה והשיב לו רב נחמן דלעולם נאנסה לא מקרי כוונה ולכך קאמר רב דאסורה לאכול בתרומה והא דקאמר טהורה לביתה משום דס"ל דלחולין לא בעי כוונה ודו"ק: **ע"ב בגמ'** מי כתיב וחתכת וזבחת וכו'. ר"ל וזבחת כתיב דמשמע כוונת זביחה ואם כן כיון דע"כ מדגלי רחמנא גבי קדשים דמתעסק פסול צריך אתה לרחוק להוציא קרא דוזבחת ממשמעותיה ולפרש דר"ל דבעי כוונת חתיכה מיהא אע"ג דלא כתיב וחתכת אלא וזבחת א"כ נוציאנו לגמרי ואפי' כוונת חתיכה לא ליבעי והא דכתיב וזבחת היינו למילף מיניה דבעינן כח גברא דהוי כאילו כתיב ועשית כמו שכתב האשר"י דאין סברא להוציא הקרא ממשמעותיה במקצת אלא אי לא בעי' להוציאו ממשמעותו ובעינן כוונה לחתיכה לזביחה נמי ליבעי ואי לא בעינן כוונה לזביחה משום דע"כ צריך אתה להוציאו ממשמעותיה ברלעיל א"כ לחתיכה נמי לא ליבעי וק"ל: **בתוס'** ד"ה גזרה משום חרדלית וכו' ובתם פי' כן דאפי' יש כמה סאין כו'. והא דקי"ל דהניצוק והקטפרס אינו חיבור לא לענין שאסור לטבול בניצוק וקטפרס אתמר דבלא טעם שאינו חיבור אסור לטבול בו אלא לענין חיבור שני מקוות וניצוק וקטפרס בינידם אתמר שאין אותו ניצוק וקטפרס מחברם וליתר דיני חיבור שני דברים ע"י ניצוק כגון לענין המערה יין לכלי שיש בו יין נסך ולשאר דינין: **ד"ה** דתנן מטבילין בראשין כו' מה צריך לאשמועינן תרי זמני. ר"ל למה לי ההיא דגל שנתלש הא כבר שמעינן מההיא דתנן מטבילין בראשין וכו' דבראשין מותר לטבול ובכיפין אסור ולא גזרינן ראשין אטו כיפין דהא קתני מטבילין בראשין: **בא"ד** ושמא ההיא דמטבילין בראשין איירי מדאורייתא וכו'. רצו לומר אבל מדרבנן ה"א דאסור לטבול אפי' בראשין משום גזירה אטו כיפין להכי תני ההיא דגל שנתלש לאשמועינן דאפילו מדרבנן מטבילין בראשין ולא גזרינן: **ד"ה** ופירות ה"ה כפי יותן וכו' והא דאמר בפ"ק דפסחים וכו' חד בתלושין וחד במחוברין. פי' כשהמים מחוברין בקרקע ר"ל בעודן בנהר ותלושין היינו כשנשאבו והן בתוך הכלי א"כ משמע דבעודן הפירות במים המחוברים בקרקע מתכשרים היינו כשנפלו וכו' רצה לומר דמתכשרין לאחר שהעלם ואעפ"כ קרוים מחוברים כיון שנדבקו המים בפירות בשעה שהיו מחוברים בנהר: **ד"ה** הוא סבר דיחוי קא מדחי ליה וכו' והלא כבר דקדק זה מן המשנה דקתני ידיו טהורות. ר"ל וא"כ ש"מ דלחולין לא בעי כוונה וא"כ על כרחנו צריכים אנו לפרש הא דקתני טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל היינו כאילו לא טבל למעשר אבל טבל לחולין: **בא"ד** ואכתי תקשה ליה משנה דמסכת מכשירין. ר"ל ההיא דקתני ידיו טהורות אם כן שמעינן בהדיא מאותה סתם דלטבילת חולין לא בעי כוונה ור"י ס"ל הלכה כסתם משנה וא"כ תקשה לר"י מטבילה אטבילה אלא טבילת ידים שאני: **ד"ה** נהי דלא בעינן כוונה לזביחה פירוש להתירה בזביחה וכו'. נתבאר לעיל בדברינו:

דף לב ע"א ד"ה כדי ביקור טבח חכם ובסכין הראויה לאותה הבהמה וכו'. ר"ל דאל"כ הדר תקשה לך נתת דבריך לשיעורין דפעמים הוי הסכין ארוך ופעמים קצר: **ד"ה** ורמינהו וכו' וחייב אף משום טריפות וכו'. ר"ל וא"כ שייך שפיר למיתני אלו טריפות דהוו נבלה: **בא"ד** והא דאמר בפ' חטאת העוף וכו' לא משום דלא שייכא ביה שחיטה וכו'. ר"ל אין הפירוש דלא שייך ביה איסור טריפה משום דלא שייכא ביה שחיטה ואפילו כי שחים ליה הוי כאילו מת מעצמו והוי נבילה הלכך אפי' היכי דנולד ביה איסור טריפות מקודם כי אתי איסור נבילה פקע מיניה איסור טריפות משא"כ בעוף טהור דשייך ביה שחיטה וכי שחים ליה לא פקע מיניה איסור טריפות ולפי פי' זה מוכח בהדיא דכי אתי איסור נבילה פקע מיניה איסור טריפות אבל אין הפי' כן אלא פירושו שאין במינו טריפה לחודא דהא אפי' כי נשחט לקי נ"כ משום נבילה אבל לעולם כי אתי איסור נבילה לא פקע מיניה איסור טריפות: **בא"ד** דלקי אף משום טריפות. ר"ל דלקי משום איסור בשר מן החי וגם משום איסור טריפות: **בא"ד** כל שאין כמוה חיה וכו'. משמע דר"ל כל שאין בהמה אחרת שיש לה מכה כזו יכולה לחיות ולא קתני שהבהמה הזו בעצמה לא תהא יכולה לחיות אלא ודאי איירי שהבהמה זו כבר נשחטה: **ע"ב בגמ'** רבי שמעון בן לקיש אמר כאן ששחט במקום חתך וכו'. נראה דהכי פירושו דכששחט במקום שכבר נפסק סימן אחד אם כן אינו שוחט כי אם סימן השני לבד ובשחיטת סימן אחד אין יכול להוציאה מידי נבילה דאין קרויה שחיטה והוי כאילו נפסלה בשחיטה ולכך הויא נבילה אבל כששחט שלא במקום חתך אלא למטה ממנו במקום ששני הסימנים שלימים ושחט שניהם כיון ששחט שני הסימנים מקרי שחיטה הגונה ומוציאה בה מידי נבלה ואף ע"פ שכבר נפסק סימן אחד קודם שחיטה כיון דבמקום שחיטה שחט שני סימנים לא מקרי נבילה אלא טריפה דלא מקרי נפסלת בשחיטה אלא דבר אחר גרם לה והשתא לפי זה פריך שפיר ומי אמר רבי שמעון ב"ל הכי וכו' דכיון דכבר נפסק סימן אחד כמאן דמנחה בדיקולא דמיא וא"כ מה מועיל במה ששוחט אותו הסימן כיון שכבר נפסק למטה או למעלה וא"כ אפילו כששחט שלא במקום חתך לא שחט כ"א סימן אחד ואי ס"ל להנא דמתניתין דבסימן אחד אין מוציאה מידי נבילה כי נמי שחט שלא במקום חתך נמי אין מוציאה מידי נבילה והשתא אין מקום לקושיא שמקשין העולם אהא דפריך ומי אמר רשב"ל הכי וכו' דבלא זה היה לו להקשות אמימרא דר"ל כיון דאמר כמאן דמנחא בדיקולא דמיא וא"כ היאך קתני במתני' דהויא טרפה והא אין סימן א' מוציא מידי נבלה דאין זה קושיא כלל דבלא זה הוה סבירא לן דמתני' דאלו טרפות ס"ל דאפי' בשחיטת סימן א' מוציא מידי נבילה אבל השתא דרמינן מתני' דאלו טרפות אמתניתין דהכא ואתא רשב"ל לשנויי דתרווייהו ס"ל דאין מוציאה מידי נבילה כ"א בשחיטת שני סימנים ומתני' דהכא איירי כגון ששחט במקום חתך ולכך הויא נבלה כיון שלא שחט כ"א סימן א' ומתני' דאלו טרפות איירי ששחט שלא במקום חתך דמיקרי שחט ב' סימנים ולכך פריך דזה אינו דכיון דאמר ר"ל גבי ניקבה הריאה כמאן דמנחא בדיקולא א"כ ה"ה הכא נמי וא"כ אפילו כששחט שלא במקום חתך לא מיקרי שחט שני סימנים וק"ל: **בתוס'** ד"ה וליחשב נמי דחזקיה וכו' עד וי"ל דאינה נבלה אלא א"כ נפסק נמי חוט השדרה והא תני לה כו'. ר"ל דמתני' תנא אלו אסורות באכילה ויש מהן שאיסור שלהן הוי מטעם דהוי טריפה ויש מהן שהאיסור שלהן דהוי מיד נבילה ובפסיקת חוט השדרה איכא תרווייהו טרפה ונבילה דהיינו שבנפסק חוט השדרה נמי מפרקת ורוב בשר עמה הויא נמי נבילה והיינו דזעירא ולכך לא הוה יכול התנא למיתני נשברה מפרקת ורוב בשר עמה אסורה באכילה דהא כבר תני דבנפסק חוט השדרה לחוד נאסרת באכילה והיינו נמי דמקשו התוספות בתר הכי וא"ת אמאי פריך וליחשב דר"א והא בהמה שנחתכה רגליה וכו' ר"ל דבנחתכו רגליה לחוד מתסרא באכילה אלא שאין נעשית נבלה עד שניטל ג"כ הבשר ונראה החלל וכבר תנא במתני' בזה הכלל דבנחתך הארכובה לחוד נאסרה ומה היה לו למיתני עוד נטלה הירך וכו' ותירץ דלמעלה רחוק מצומת הגידין אינה נאסרת בחתיכת העצם לבד עד שינטל חללה ואז הויא מיד נבילה וא"כ פריך שפיר דהוי ליה לתנא למיחשבה: **בא"ד** ומיהו בפ"ק פירש הקונטרס ניטל הירך וכו'. ר"ל דאפי' בשבירת העצם לחוד אע"פ שעדיין עור ובשר חופין המכה שלא נראה החלל ס"ל לרש"י דטרפה אלא שאין נעשה נבלה עד שינטל חללה וא"כ לדידיה אינה מתורץ קושיא דלעיל דמאי פריך גמרא וליחשבה דרבי אליעזר וק"ל והא דכתבו התוספות לעיל אבל מחזקיה פריך שפיר וכו' עד א"נ שעשאה גיסטרא למטה מבין הפרשות דלא מיפסא בפסיקת חוט השדרה ר"ל אלא שע"י גיסטרא נאסר מטעם דהויא מיד נבילה ולכך פריך שפיר דליחשבינה: **ד"ה** והדר ביה רבי זירא וכו' ונראה דדעת הקונטרס שאין צ"ל דרבי זירא פליג אר"ל. ר"ל דלכך פירש הקונטרס בעיא דרבי זירא ניקבו בין סימן לסימן היינו בין קנה לוושט אבל אם כבר נשחט הוושט ואח"כ ניקבו בני מעים פשיטא ליה דאפי' באכילה מותרת מטעם דכיון דכבר נשחט הוושט בני מעים כמאן דמנחי בדיקולא דמיין כדי שלא נצטרך לומר דפליג רבי זירא אר"ל: **בא"ד** והכי פירושא מדמקשה לרבא וכו' ש"מ דסבר רבי זירא אין טריפות לחצי חיות. ר"ל כיון דכבר נשחט סימן אחד ותו אין לבהמה כ"א חצי חיות לא שייך בה עוד טריפות אפי' בבני מעים התלוים בסימן השני שעדיין לא נשחט וא"כ לא שייך למיבעי ניקבו בני מעים וכו' ובתחלה הוה בעי ניקבו בני מעים בין סימן לסימן ר"ל שכבר נשחט הוושט אלא שעדיין לא נשחט הקנה ואפי' הכי הוה ס"ל דבאכילה אסורה ודלא כרשב"ל אבל השתא חזינן מדמקשה ליה לרבא מה לי בריאה מ"ל בבני מעים ש"מ דהדר ביה מההיא בעיא ומשני לעולם לא הדר וכו' וא"כ לפי מאי דמסיק ר"ז לא פליג אר"ל ואפי' היכי דשחט הקנה וניקבה הריאה או ששחט הושט וניקבו בני מעים ס"ל לרבי זירא דטריפה ועיין בטור י"ד סימן כ"ו: **ד"ה** ואמרי' לאו היינו דבעי אילפא וכו' משום דרבי זירא סתם דבריו וכו'. ר"ל ולא היינו יודעים לענין מאי דבעי ר"ז לכך הוצרך להביא ואמרינן עלה לאו היינו דבעי אילפא וכו' המינה שמעינן דלענין לטהרה מידי נבלה הוי בעי ותי' זה שייך ג"כ לפרש"י:

דף לג ע"א בגמ' ואין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים וכו' עובד כוכבים דבנחירה סגי להו וכו' הני כאבר מן החי דמו. פירוש כיון דהוו כמאן דמנחי בדיקולא מיד אחר שחיטת הסימנים הוי כאילו הוציאו הבני מעים מן הבהמה בעודה מפרכסת והוי כמו חותך חתיכת בשר מן הבהמה קודם שתצא נפשה דהוי אבר מן החי לבני נח ויש מקשן א"כ ריאה נמי היאך שריא לישראל דהרי מיד אחר ששחט הקנה הוי לרשב"ל במנחא

מאיר גרסי' טהורה דהא קאמר התם תניא נ"ה והשתא אימא דקושטא הוא בחיות ועופות הטהורים כיון דלישראל שרי לעובד כוכבים נמי שרי משום מי איכא מידי ולא קאמר התם דר"ה בבן נח דמוזהרין אלא בטמא דלישראל נמי מיהת אסור משום טמא ודו"ק: **ע"ב** בד"ה והא נגיעה כו' וא"ת ואפילו אם היה תנן אוכלין כו' דאי בנגיעה שרי כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם (א) אמאי לא תקשי להו הכי בפשיטות לעיל דקאמר ע"כ [לא פליגי] רבנן כו' אלא באכילה דמעשר אבל בנגיעה כו' דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כשילא מהן דס כיון דאין גופו טמא ומותר לנגע ויש לומר דלעיל איכא לפרושי נגיעה דשרי היינו דמותר ליגע במעשר שאינו עושה איסור בנגיעה כמו בתרומה דיש בה שלישי ואסור לפוסלה כיון שהוא שני ומיהו בנגיעתו במעשר נמי בין הוא בין אחר אסור לאוכלו ולכך סמכו קושייתם הכא דהך נגיעה דקאמר הכא היינו שאסור לאכול אחר אם כן בלאו הא דקתני ונאכלין אי הוה קתני אוכלין נמי היה יכול לדקדק דבנגיעה אסור לאכול אפי' לאחר וצ"ע: **בד"ה** האוכל אוכל ראשון כו' ושקיל משקין דתרומה כו' ואם תאמר ואמאי הוה ראשון בשני שני כו' עכ"ל אבל שני ודאי ניחא מטעמא דקאמר התם דשקיל משקין דתרומה כו' ואין להקשות דאכתי למה לי האי טעמא הא אי נמי דהאוכל שני הוי הוא שלישי דהא אמרינן לקמן דגופו נפסל מלאכול בתרומה דיש לומר באוכל ג' של חולין עט"ת כיון דאיכא ג' בתרומה בג' האוכל שלישי של טהרת תרומה נמי גופו פסול לתרומה אבל התם לשני של חולין גרידא קמיירי דלית בהוא ג' כלל אי הוה הגוף ג' לא הוה פסול גופו מלאכול תרומה לכך הוצרכו למיעבדיה שני מהאי טעמא דקאמר דשקיל משקין דתרומה כו' ובהכי ניחא נמי בתוס' בד"ה שני שני למה כו' שכתבו התוספות דאיכא למיגזר כו' שדי לפיו משקין דמעשר כו' דנקטו מעשר ושבקו לישנא דהתלמודא דפ' קמא דשבת דנקט משקין דתרומה יש לומר נמי דלקמן שני שני למה כו' אליבא דרבי יהושע קיימינן דאיירי דוקא בחולין על טהרת תרומה דשלישי דידיה נמי נפסל גופיה מלאכול בתרומה ולא הוצרכו לעשותו שני אלא משום מעשר ודו"ק:

דף לד בפרש"י בד"ה מפני שטהרתה כו' דדוקא קאמר ולאו רבותא דאי טעמא יהיב כו' עכ"ל דלעולא לפירוש קמא שפי' רש"י דטעמא יהיב למלתיה ניחא דאיכא למימר רבותא ממילא משתמע כל שכן דאיכא שלישי שנעשה עט"ק אבל לרבה בב"ח אי לאו דוקא קאמר ולא טעמא יהיב למילתיה משום רבותא גרידא דכל שכן דאיכא שלישי בנעשה עט"ק לא שייך למנקט בחולין שנעשו עט"ת משום שלא נטעה לומר דהאי שלישי שני לא איירי בנעשה עט"ת משום דלית ביה שלישי אלא בנעשה עט"ק השתא נמי דנקט עט"ת אכתי נטעה ונימא דשלישי שני הוה נמי בנעשה עט"ק ולא נקט עט"ת אלא משום רבותא לומר דאית ביה שלישי אלא על כרחך דנקט עט"ת דדוקא קאמר כדאמר רבה בב"ח או דטעמא יהיב למלתיה ורבותא ממילא משמע דאיכא שלישי בנעשה עט"ק כדעולא לפירוש רש"י בפירוש קמא או כפירוש שני שפי' רש"י לעולא דלהך מלתא גופה דנקית הכא דהוה שלישי שני הוה נמי בעט"ק ולרבותא נקט עט"ת דאפילו בעט"ת מלינן שלישי שני דהא אית ביה שלישי ודו"ק: **תוס'** בד"ה משקין כו' דלמה יש לו להיות ראשון כו' עכ"ל דאע"ג דמלינו ששני עושה שני לא הוה עבדינן האוכל שני אי לאו טעמא דזמנין אכל אוכלין טמאים ושקיל משקין דתרומה כדאמר בפרק קמא דשבת ואם כן הכא למה יש לו להיות ראשון כיון דליכא האי טעמא וק"ל: **ע"ב** בד"ה אף אני לא אמרתי כו' ואע"ג דאיכא קודש עלמו כו' עכ"ל ירא"ה מדבריהם לקמן לעולא בנעשו עט"ק נמי שלישי שני הוה ולא מטעמא שפירש רש"י לפירוש שני לעולא משום דנעשה עט"ק נמי הוה טומאה אלא הקודש דמסתבר להו דלא שייך בנעשה עט"ק טומאה אלא קודש אלא דבין בנעשה עט"ת ובין בנעשה עט"ק הוי שלישי שני מטעמא כיון דלא נזהר מלשומרו וליגע בשני איכא לספוקי נמי דלמא נגע בראשון כמ"ש כל זה התוס' לקמן לעולא ולפי סברת המקשה והשתא לרבה בב"ח כמו שיש לטעות אי הוה שלישי בנעשו עט"ק דמיירי נמי ביה דהוה שלישי שני מטעמא דכיון דלא נזהר מלשומרו כו' כסברת עולא הכי נמי בקודש עלמו כיון דאית ביה שלישי יש לטעות דאיירי נמי ביה דהוה שלישי שני מה"ט דלא נזהר מלשומרו כו' ודו"ק: **בד"ה** והשלישי נאכל כו' ועוד הוה יכול להקשות היאך אוכל תרומה כו' עכ"ל רלו לומר דאף אם נאמר שנגע בשני קודם שערבו בו תרומה וכמו שפירש ר"ת אדמקשה דאסור לטמאות גופו ה"ה דהוה מלי להקשות לעולא היאך אוכל תרומה כו' אבל מה שהקשו בתר הכי בלאו מלתיה דעולא תיקשי כו' היינו דוקא לפרש"י שפירש שנגע בשני אחר שערבו תרומה ודו"ק: **בא"ד** וחולין גרידא נינהו ואין בהן שלישי ולא קרי ליה שלישי כו' עכ"ל לפירוש רש"י נמי חולין גרידי נינהו וניחא להו טפי משום דאע"ג דליכא כזית תרומה בכדי אכילת פרס וחולין גרידי נינהו מכל מקום התרומה גופה ראויה להיות שלישי אי הוה כזית בכדי אכילת פרס כיון שהתרומה גופה נגעה בשני ודו"ק:

דף לה בפרש"י בד"ה דליכא כזית בכדי כו' אבל ראשון ושני אין כו' דאפילו בחולין מהני שני ועוד דשני פסיל ליה לתרומה כו' עכ"ל תרתי קאמר חדא דאע"ג דבראשון ושני נמי אין כאן תרומה כיון שאין בה כזית בכדי אכילת פרס מכל מקום הרי ראשון ושני אפילו בחולין מהני לפסול התרומה מדאורייתא ותלי שיעור אסור לאכול מן התורה מה שאין כן בשלישי דהתרומה לא מיפסל כלל אלא דגופו נפסל מלאכול בתרומה מדרבנן והרי אין כאן תרומה וכתבו עוד דשני פסול ליה לתרומה כו' ומשום הא גופיה דאסור למיפסל תרומה טהורה אין נאכל בנזיד הדמע דמפסל לה על ידי עירוב מה שאין כן בשלישי דהתרומה לא מיפסלה מיניה ודו"ק: **תוס'** בד"ה האוכל שלישי של חולין כו' ואם האמר תקשה כו' דקתני שלישי בתרומה פוסל כו' עכ"ל ולא משמע להו לחלק בין תרומה שנעשה עט"ק ובין חולין שנעשו עט"ק וליכא לאקשויי דעל כרחך לא דמיא דהתם משום תרומה גופה האוכל שלישי שלה פסול גופו לאכול אפי' תרומה כדאמר רבי יונתן לעיל והכא בשלישי בחולין עט"ק אין גופו נפסל מלאכול אפי' בקודש דיש לומר דעל כרחך רבי יצחק לית ליה הא דעולא ודרבי יונתן דלעיל דכמו דנימא לרבי יצחק דאין אוכל שלישי של ע"ק פוסל גופו לאכול בקודש מטעם שאינו עושה רביעי בקודש הכי נמי שלישי של תרומה או עט"ת האוכלו אין גופו פסול אפילו לאכול קודש מהאי טעמא שאינו עושה רביעי אלא קודש מקודש אך קשה לפי זה אמאי שביק האי תנא חולין דקתני בבבא דרישא ותנא בהך בבא תרומה שנעשו עט"ק אמאי לא תנא נמי בהך בבא חולין שנעשו עט"ק ואפשר דלרבותא קתני תרומה בהך בבא דאע"ג דהרביעי מיפסיל ליכא איסורא לאוכלה משום תרומה טמאה כיון דבתרומה עלמה ליכא רביעי כמו שכתבו התוספות לעיל: **ע"ב** בד"ה דם המת אינו כו' ורביעית דם מן המת ודם הנדה כו' רבי שמעון אומר דם כו' עכ"ל כל"ל: **בא"ד** ועוד דאי שייך דם חללים בבהמה מ"ש גבי אדם כו' עכ"ל פירוש ועוד דאף אם נאמר כפירוש רש"י דהך סתמא דברייתא דפ' חביות ע"כ כרבי שמעון אתיא דדם מגפת אשה מכשיר ודם מגפת בהמה אינו מכשיר תקשה ליה אליבא דרבי שמעון דאי שייך דם חללים בבהמה כפירושו דכולה שמעתתא איירי בבהמה מ"ש גבי אדם כו' וק"ל:

דף לו תד"ה סלקא דעתך אמינא הואיל כו' המתיר ובהלום נמי פליגי כו' עכ"ל כל"ל: **בד"ה** ודם חללים ישתה כו' ולא מיקרי דם חלל אלא אותו שיולא אחר מיתה כו' ודם שחיטה הוי כו' עכ"ל נראה מדבריהם דהך דפרע לדם קילוח כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון נמי אתיא דהא דדם שחיטה הוי איפכא היינו לרבנן וצ"ל דדם קילוח גרע מדם מכה דמכשיר לרבנן והיינו משום כיון דעתיד להיות חלל לא חשיב דם הקילוח ממנו כדם המכה ודו"ק: **בד"ה** לגיד של מנחות כו' בתחלה כשהסולת בבישא וכמ"ד מדת יבש כו' עכ"ל כל"ל ובישא הוא כלי כדאיתא בפרק קמא דמנחות וכפי' הערוך שהוא כלי שמקדשין בו המנחה ויכול להיות שהוא מדת יבש אבל רש"י פירש שם בישא הוא כלי שבוללין בו המנחה אם כן השמן הוא קודש בבישא כדאיתא בפרק אלו מנחות מתן שמן בכלי קודש לעשייתן ע"ש: **ע"ב** בד"ה מתיב רב יוסף כו' כאילו הוכשר ביין כדמפרש בפרק קמא כו' עכ"ל כל"ל: **בד"ה** אלא שאין מכשירין הוה מלי למימר כו' עכ"ל כל"ל:

תפארת שמואל (א) יש לדקדק וכו' ואני שמעתי ולא אבין דנ"ל דהקושיא מעיקרא ליתא דוודאי במעשר לדברי חכמים ליכא שום איסור בנגיעה דשני לא עביד שלישי במעשר ועכ"פ אסור באכילה מצד קדושת מעשר כמו שלישי בתרומה דאינו פוסלה ואפ"ה אסור באכילה כדלקמן וקושית התוס' היא דבמתני' מוכח דאין אוכלין כשילא דם הוא מצד איסור טומאה דנגיעה ע"י ידים שניות דאל"כ כשם שמותר לאכול כשלא יצא מהם דם דמותר ליגע ואין גופו טמא א"כ גם כשילא יאכל כאם דשרי ליגע ואין גופו טמא אלא בע"כ הטעם דאסור הוא מצד נגיעה דמוכשר לקבל טומאה כשילא ודו"ק ודברי מהרש"א ז"ל ודברי הרב ר' מאיר מלובלין הן תמוהין כזה:

מהר"ם

כמנחא בדיקולא קודם ששחט סימן השני והוי כאילו חתך מן הבהמה חתיכת בשר קודם גמר שחיטת סימן הב' דהוי אבר מן החי בלי ספק וי"ל דכיון דמיד אחר שחיטת הקנה כלה היותה דריאה לא מקרי עוד בשר מן החי וק"ל: **ברש"י** ד"ה ומי כו' ופשיט התם אף אם מצטרף סימן שני לסימן ראשון להתיר שאר העובר באכילה וכו'. ר"ל אם איתא דאמרינן דמטעם שיש שום חילוק בין הסימנים אין מצטרפין א"כ לא יצטרף נ"כ סימן ב' לסימן א' להתיר שאר העובר באכילה אלא ודאי לא חיישינן להא במה שהן חלוקים הלכך לענין לטהר מידי נבילה ג"כ מצטרפין וא"כ לענין ניקבו בני מעים נמי תפשוט דמצטרף וכו' ולפירוש זה יתורץ מה שמקשין והיאך נפשוט מדאילפא בעיא דניקבו בני מעים דשאני התם בההיא דהוציא עובר ידו דהואיל ומצטרף סימן שני לסימן א' להתיר שאר העובר באכילה מצטרפין ג"כ לטהר אותו אבר מידי נבילה דלפי מה שפרשנו אין מקום לקושיא זו וק"ל: **ד"ה** מדר"ל כו' ש"מ אין מזמנין עובד כוכבים על בני מעים משום ריאה כו'. צ"ל דלאו דוקא נקט רש"י ריאה דהא לפי' אף על שאר בני מעים אין מזמנין אותו דמיד ששחט הוושט גם שאר בני מעים הוו כמנחי בדיקולא והבהמה עדיין לא מתה והוי כאילו הוציאו הבני מעים מהבהמה בעודה מפרכסת ואפשר דרש"י מלתא דפסיקא נקיט דריאה הוי ודאי כאלו הוציאות קודם שמתה דשום בהמה אינה מתה בשחיטת הקנה לחוד אבל שאר בני מעים התלוין בוושט לא פסיקא ליה כל כך דלפעמים הבהמה מתה אחר גמר שחיטת שני הסימנים ותו לא הוי אבר מן החי אפי' לגבי עובדי כוכבים[וצ"ע]: **בתוס'** ד"ה מולחו יפה וכו' א"נ משום דאיירי בבשר בית השחיטה. ר"ל וסתם בית השחיטה מלוכלך הרבה ברם ואין ראוי לאוכלו כך בלתי הדחה ולכך לא הוצרך להזכיר ההדחה: **בא"ד** אי נמי לצלי איירי. ר"ל ולצלי לא בעי הדחה קמייתא אפי' היכי דבעי למליחה כגון הכא דצריך מליחה משום דנחתך קודם שתצא נפשה וי"ל ג"כ כוונת התוספות דלעולם לצלי נמי היכי דרוצה למולחו בעי ג"כ הדחה קמייתא והא דלא אידכר הדחה קמייתא משום דאיירי בחללי בי טבחי וכו' וכמו שתירצו בתירוצים הראשונים ולא באו עתה לחדש בתירוץ זה אלא שלפי תירוצים הראשונים איירי דוקא לקדרה ולא לצלי משום דלצלי לא בעי מליחה ולכך קאמר אי נמי לצלי איירי דיש לאוקמי ג"כ דאיירי לצלי ואע"ג דלצלי לא בעי מליחה שאני הכא וכו' וק"ל ועיין בהגהות שערי דורא שער ג': **ד"ה** אחד עובד כוכבים ואחד ישראל וכו' ואע"ג דאמר התם אפילו ששבת בשני וכו'. ר"ל אפי' שבת העובד כוכבים בשני בשבת שלא לשם מצות שבת: **בא"ד** ואע"ג דבן נח נהרג על העוברים. פירוש אם המית עובר במעי אשה ועיין שם בסנהדרין דף נ"ז: **ד"ה** השוחט בהמה חיה ועוף וכו' וי"ל דכל דם הנשפך וכו' ר"ל שאינו מתקבל בבלי הן דם בהמה הן דם חיה דינו כמים לכל מילי דם שאינו נשפך ר"ל אלא מתקבל בכלי כמו דם קדשים אין דינו כמים והשתא גם דם חיה הוי בכלל דם שנשפך אלא שלענין כיסוי גלי רחמנא בהדיא דבעי כיסוי והא דאמר בפרק כיסוי הדם דלא אמרינן בהמה בכלל חיה לענין כיסוי משום דכתיב על הארץ תשפכנו כמים אין ר"ל דפירוש דהאי קרא לא איירי כ"א בבהמה אלא ר"ל כיון דכתי' דכל דם שנשפך ר"ל שאינו מתקבל בכלי דינו כמים לכל מילי בין לענין הכשר בין לענין כיסוי ולא גלי לן קרא בהדיא דבעי כיסוי כ"א גבי חיה ועוף הלכך דם בהמה לא בעי כיסוי דאתקיש למים ולא מוציאין מהיקשא דקרא דעל הארץ תשפכנו כמים כ"א דם חיה ועוף דהיכי דגלי גלי: **ד"ה** דם שאינו נשפך כמים וכו' והרי דם דכתב רחמנא וכו'. לרבי אבהו פריך התם דאמר כל מקום דכתב רחמנא לא תאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע: **בא"ד** ונמכרים לגננים לזבל וכו'. מפרש התם דהיינו לאחר פדיון מאיסור הקדש ומ"מ פריך דליאסר בהנאה מטעם איסור דם: **ע"ב בתוס'** ד"ה והא נגיעה היא וכו' וא"ת ואפי' אם היה תנן וכו' אמאי לא יאכל וכו'. דברי התוספות תמוהים דאי ס"ד דאין לחלק בין אכילה לנגיעה א"כ מאי פריך דלמא ע"ד לא פליגי רבנן עליה דרבי מאיר אלא באכילת מעשר וכו' נימא נמי דאם איתא דבנגיעה שרי אמאי לא יאכל אלא ע"כ צ"ל דגמרא פשיטא לה דיש לחלק בין אכילה לנגיעה ואפי' היכי דנגיעה שרי באכילה אסור וא"כ מאי מקשו התוספות וי"ל ברוחק דהתוספות ס"ל דפשיטא הוא דבמעשר ובקדשים ודאי יש לחלק בין נגיעה לאכילה שהרי באכילת טומאה יש איסור מיתה וכרת מה שאין כן בנגיעה אבל מתניתין דאיירי בחולין ס"ל לתוס' השתא דאין לחלק בין נגיעה לאכילה דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כיון דאין גופיה טמא וכו' ודו"ק: **ד"ה** האוכל אוכל ראשון וכו' בשני סגי. ר"ל דאפי' אם אין גוזרים על האוכל ראשון שלא יהא אלא שני לא אתי לאכול אוכלין טמאים ולמשתי בתר הכי משקין של תרומה שיודע הוא דכשהוא שני שהוא פוסל התרומה: **בא"ד** וי"ל דר"א משוה מדותיו וכו'. ר"ל משום דע"כ כשהוא אוכל אוכל שני היו מוכרחים לגזור עליו שיהיה ג"כ שני כמו המאכל משום האי גזרה גופה כדי שלא יבא לשקול משקין דתרומה בפומיה דאם לא היה אלא שלישי לא היה פורש עצמו מן התרומה שהרי אין שני עושה שלישי בתרומה ולכך היו מוכרחים לעשות האוכל כמאכל ולכך גבי אוכל ראשון נמי עשו אוכל כמאכל:

דף לד ע"א ברש"י ד"ה אף אני כו' אלא באוכל של תרומה וכו' ומדקאמר רבה בר בר חנא דאותביה ר"א לרבי יהושע וכו' ש"מ הא דקתני במלתיה דר"י וכו'. ר"ל דאם היה פירושו שלא בא כ"א ליתן טעם לדבריו שאמר שאוכל שלישי שני ולומר שזה יתכן בחולין שנעשו על טהרת תרומה ומפני שטהרות של תרומה טמאה היא אצל קודש דא"כ כיון שכבר מפורש טעמו של ר"י בדבריו דלעיל מאי מותיב ליה ר"א שלישי שני למה וא"ל שמה שאמר ר"א במלתיה בחולין שנעשו על ט"ת הוי פירושו לא מיבעיא חולין שנעשו על טהרת קדש אלא אפי' על טהרת תרומה כמו שפירש עולא דהשתא שפיר מותיב ליה ר"א שלישי שני למה דא"כ לא יתיישב מה שהשיב לו ר"י אף אני לא אמרתי וכו' דמשמע שר"ל אף אני כשאני אמרתי לעיל רמזתי בדברי שאין דברי אמוראים אלא דוקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה ואי הוי דלא מיבעיא קאמר אינו מרומז כלל בדבריו דדוקא בחולין שנעשו על טהרת תרומה קאמר דהא אדרבה דלא מיבעיא קאמר אלא ודאי דרבה בב"ח ס"ל דהא דקתני במלתיה דר"י בחולין שנעשו על טהרת תרומה הוי פירושו באיזה חולין תמצא שלישי בחולין שנעשו על טהרת תרומה דוקא ולכך מותיב ליה שפיר ר"א והוא השיב לו אף אני לא אמרתי וכו' שהרי אמרתי שאין דברי אמורים אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה דוקא ודו"ק נ"ל: **בתוס'** ד"ה מאן חבריא וכו' והגמרא הוא דמסיים ודלא כרבי יהושע. ר"ל וזו היא סברת רבה בב"ח ולכך קאמר עולא בתר הכי חבריא אמרין וכו' ר"ל דאינהו מפרשים דברי רבי אלעזר ארבי יהושע דשני לעיל דמתניתין איירי בחולין שנעשו על טהרת הקדש דר"ל דלא כרבי יהושע ואנא אמינא דאין כוונת ר"א כן אלא שכוונתו דמתניתין אתיא אף כר"י: **ד"ה** ואוכל עד דאכיל חצי פרס וכו'. עיין בפ"ק דשבת דף י"ד בתוס' ד"ה זימנין דאכל אוכלין טמאים וכו' ושם מבואר בתוספות דשני גזירות גזרו מתחלה **גזרו** על אכילת פרס של אוכלי טמאים שתפסול הגויה ואח"כ גזרו בי"ח דבר שאפי' באוכל כביצה אוכלין טמאים יפסול התרומה וקדשים עיין שם: **ע"ב ברש"י** ד"ה הראשון שבחולין טמא ומטמא תרומה וכו' הב' שבחולין **פוסל את** התרומה. כל זה פרש"י ללשון ב' דלקמן דאיירי בחולין גרידא אבל ללשון ראשון דאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה לא אצטריך לזה דנוכל לפרש דראשון עושה שני באותן חולין בעצמן וכן השני **פוסל הג'** **וכלל** העולה מתרי לשונות דפרש"י דללשון ראשון שאיירי בחולין שנעשו על טהרת תרומה איירי שכבר נגע השלישי בשני ונפסל קודם שנדמע בו התרומה ולכך ליכא לפרושי קושית הגמרא דפריך ספינן ליה וכו' **אלא בזה** האופן ר"ל כיון דבאכילת השלישי נפסל גופו מלאכול תרומה היאך מותר לאכול התרומה המדומעת בתוכו ומשני דליכא כזית בכדי אכילת פרס ולכך מותר לאכול אע"ג שנפסל גופו והקשה על זה רש"י דמ"מ אינו מתורץ היאך ספינן ליה האי שלישי שנפסל הואיל ופוסל את גופו דאינו מתורץ זה לפי התירוץ וללשון שני איירי בחולין גרידא שלא נעשו על טהרת תרומה אלא הואיל ונדמע בתוך אותו השלישי תרומה קודם שנגע בשני ע"כ בטהרת תרומה בעי למיכליה ולכך נעשה שלישי ופריך אי אמרת שלישי פוסל גופו לתרומה היאך ספינן ליה להאי כהן מידי דפוסל גופו ומשני דליכא ביה אכילת פרס הלכך לא נעשה על טהרת תרומה כלל והוו חולין גרידא ולא נעשה כלל שלישי ולא קרי ליה שלישי אלא משום דהוי מגע שני כמו שפירשו התוספות אלא שלפי לשון זה הקשו התוספות דלפי ס"ד דמקשה דאית ביה כזית בכדי אכילת פרס א"כ בלא מלתיה דעולא תקשה ליה דהיאך נאכל דהא תרומה טמאה קאכיל דכיון שהיתה התרומה מדומעת בו קודם שנגעה בשני א"כ כשנגעה בשני נטמאת התרומה שבתוכו ולכך **פירשו** דלעולם בחולין גרידא איירי ולא נתערבה בו תרומה עד אחר הנגיעה ואעפ"כ נעשה שלישי כיון שהיה בדעתו לערב בו תרומה צריך לשמרו על טהרת תרומה והוו חולין שנעשו על טהרת תרומה ולכך אית בהו שלישי:

דף לה ע"ב בגמ' מאי לאו הא דם שחיטה מכשיר. ר"ל דאל"כ ליתני סתמא ר"ש אומר דם אינו מכשיר: **בתוס'** ד"ה דם המת אינו מכשיר וכו' והכי איתא התם אלו מטמאין ומכשירין וכו' ורביעית דם מן המת ודם הנדה וכו' כצ"ל:

דף לו ע"ב תד"ה אלא שאין מכשירין המ"ל דאתכשר במים מחוברים וכו'. ר"ל שנפל הבשר באמת המים שבעזרה המחוברים בקרקע ולא היה צריך לשנויא דמשני כגון שהיתה לו פרה של שלמים וכו' שבאו עליה המים המחוברים שבנהר בעודה חיה: **ד"ה** וכי תימא תירגמא אדם וכו' עיקר דיוקא לאו מדקתני טשקי ביו"ד וכו' כצ"ל: **ד"ה** ועדיין משקה טופח וכו' דלא משמע הכי מדנקט והעבירה בנהר וכו'. ר"ל דמשמע דבעי דוקא שיתכשר במים המחוברים שבנהר דאל"כ ל"ל דשני בכה"ג: **ד"ה** עצים ולבונה וכו' וא"ת ומשקה בית המטבחיא אמאי דכן כצ"ל, ור"ל משקים של מזבח:

חכמת שלמה

ע"ב גמ' אבל לחולין שניות הויין כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה ופוסל את כו' ובמסכת סוטה נפקא לן ס' כנ"ל:

דף לד ע"א גמ' בחולין שנעשו על טהרת תרומה חולין שנעשו על טהרת תרומה אין על טהרת הקדש כנ"ל: **שם** והנו היאך לא נעשה אוכל כאוכל. נ"ב אוכל דמיירי באדם שאוכל נקרא טעם מסך קריאתו ככף כגון האוכל בבית והאוכל שהוא מאכל נקרא מסך קריאתו באלף כגון אוכל בכסף תשבירני וכמו ויתן אוכל בערים גליון: **רש"י** בד"ה היאך לא נעשה אוכל כאוכל כמאכל. דהאוכל כו' כנ"ל:

דף לה ע"א רש"י בד"ה דליכא כזית כו' אבתריה הנה לנזיד כו' הד"א: **תום'** בד"ה אין לך כו' לא יאכל מאי לאו דנגע בו והוא דקרי כו' כנ"ל: **ע"ב** גמ' איסור טריפה וחייל אאיסור כו' כנ"ל:

גמ'

דף לז במשנה ר"ג אומר עד שתפרכס ביד וברגל כו' כל"ל וכ"ה לקמן בגמרא ורש"י ותוס' ורי"ף ורא"ש אבל בדפוס חדש הגיהו גם לקמן רשב"ג ואינו נכון דא"כ מאי פריך בסוף שמעתין מאי קא משמע לן הא כולהו תנינהו כו' הא אדרבה כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו חוץ מערב כו' ודו"ק : תוס' בד"ה השתא מחיים אסור כו' ואם תאמר למאי דפרישית אי אמרת נמי כו' עכ"ל כל"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה כגון שעשאה גיסטרא והיא עדיין מפרכסת כו' עכ"ל לכאורה נראה שדקדק הכא לפרש כן דמש"ה בגיסטרא ליכא ק"ו דקאמר מה מחיים דאיתו אלא קירוב מיתה נבילה דהוה מיתה לגמרי לא כל שכן דגיסטרא נמי אינה מתה לגמרי כיון שעדיין מפרכסת והוא תחילת מיתתה והמתרך הטיב דהוה מסוכנת פורתא מקמי כו' והסיא מסוכנת פורתא דמקמי הוא קירוב מיתתה אבל כשנפסקה רובה אף שעדיין מפרכסת מתה לגמרי מיקרי והוה שפיר קל וחומר גם התוספות שהקשו לפרש"י דמאי פריך הא גיסטרא אתיא שפיר מקל וחומר לא מהאי קל וחומר דקירוב מיתה כו' קאמרי(א) אלא מקל וחומר דמטמא כמו שפירש רבינו תם וכדאמרינן בפרק חטאת עוף אבל בעל המאור כתב דההוא קל וחומר גופיה דקירוב מיתה שייך לגבי גיסטרא ובזה דחה פרש"י ופירש כמו שפירש ר"ת וליכא לאקשויי דאם כן אמאי שבק ר"ת בפירושו ק"ו דקירוב מיתה ונקט ק"ו דטומאה דהא לפר"ת דפרכינן שכן מחיים מלינן הכי לפרושי בק"ו דקירוב מיתה דים לומר דנקט ק"ו דטומאה דהך חומרא דטומאה נקט לה נמי תלמודא בפרק חטאת עוף גבי נבילה וכן נראה מדברי בעל המאור וה"נ ה"מ ר"ת לפרש ק"ו מכח חסרון דמה מחיים דליכא חסרון מיתה דאין לך חסרון גדול מזה לכ"ש כמ"ש התוס' לעיל אלא דנקט קל וחומר דטומאה לפירושו מטעם שכתבנו וק"ל : תוס' בד"ה ומה מחיים כו' ועוד אפי' כי אמרת דמסוכנת אסירה ואיכא מנו בנבילה כו' דאיכא למיפרך מה לטרפה שכן אסורה מחיים כו' ועוד אפי' כו' עכ"ל דודאי ר"ג שפירש כן דהוי סק"ו מכח מנו ולא גילה ליה ק"ו דטומאה משום דבכלי ק"ו ליתא כמו שמוכח מנו פריך בגיסטרא דליכא ק"ו כלל כיון דליכא מנו ואתא שקשו דהא גבי גיסטרא נמי דמסוכנת אסורה ואיכא מנו דהשתא הוי ק"ו מ"מ הא איכא למפרך שכן אסורה מחיים ואם כן לית לן למשבק ק"ו דטומאה וכמו שפר"ת דהך אומרת דטומאה נקט לה תלמודא שם ודו"ק :

ח"א דף לז ע"א שלא שחטה כהלכתה. [illegible]

דף לח תד"ה נוטה כו' אפי' לר"ג כו' ולהכי פריך שפיר מברייתא כו' עכ"ל דע"כ דהיא ברייתא כר"ג אתיא ולא כרבנן דהא הך בברייתא קתני כשכשה בזנבה זו הוא פירכוס ורבנן ס"ל במתני' דכשכש זנב הוי פירכוס : בא"ד ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מלתיה דשמואל תנינא כו' עכ"ל אבל ממלתיה דרב ענן גופיה ליכא למיפרך דלמא נמי לר"ג דבעי יד ורגל קאמר הך יד בעי כפופה אבל ברגל בין כפופה בין פשוטה הוי וק"ל : בד"ה לאימת בסוף שחיטה כו' ומפרש ר"ת דמדקתני שאינה אלא כו' עכ"ל מפי' בעל המאור דלפרש"י קשיא לן דלמאי דאמריכה ליה לרב חסדא למפשטיה למתני' כו' והא לאו מדוקיא דמתני' אתיא ליה אלא מסברא דנפשיה אי בסוף שחיטה כל היכי דאיתו כו' עכ"ל ע"ש : ע"ב בד"ה או כשב פרט כו' ולהכי מיעוטה קמא מוקמינן בדדמי כו' כבלאים כו' עכ"ל דהשתא לדרשת תרי מיעוטי ניחא ליה להוקי למנקט מיעוט קמא בכלאים משום דמסתבר למעוטי טפי מגדמה מיהו לא הוה כתיב אלא חד לא הוה מוקמינן כלל למעוטא אלא לרבות כלאים כדמוכח בסוגיא דפרק מרובה וכמו שפירשו התוס' שם ע"ש : בפרש"י בד"ה ריפרף בגליל מכסכוס עכ"ל דליסגא ושוף אפי' לא רפרף כו' משמע דפירכוס דעוף קיל טפי מפירכוס דבהמה דקתני במתני' דמהני בבהמה כשכוס זנבו וק"ל :

דף לט תוס' בד"ה פנים קשיא לרשב"ל כו' שכן אינן באותה עבודה כו' עכ"ל ויש להקשות לפ"ז נר"ל נילף שלא לשם חטאת מק"ו ומה פיגול ושינוי בעלים דאינן באותה עבודה ואפ"ה איתנהו מעבודה לעבודה שלא לשם חטאת דאיתיה באותה עבודה מכ"ש דהוי נמי מעבודה לעבודה והאי ק"ו הוי שפיר פנים מפנים ואפשר דאיכא שום פירכא להאי ק"ו וק"ל : בד"ה חוץ קשיא לר"י כו' דקאי ר"י כרבנן כו' עכ"ל פי' להאי לישנא קמא אפי' כרבנן מפא"כ לנישנא בתרא דליכא לאוקמא אלא כר"מ ולא קאמרי הכי אלא לאפוקי מק"ו דר"י כדמקשינן חוץ קשיא לר"י וק"ל : גמ' הא מקמי דשמעה מרבי יוחנן הא לבתר כו'. פרש"י בזה דחוק כמ"ש התוס' גם לישנא דהא והא א"א להולמו לפירושו דמשמע דבתרי מילי קמיירי תלמודא ואולי פרש"י היה כ"ל משום דאיכא לאוקמא מתניתין בפיגול אלא דא"כ לא ה"ל לרים לקים למימר סתם ולא גמרינן חוץ מבפנים דאמורא לריך לפרש דבריו היכא דאיכא למיטעי כי הכא דמתני' סתמא קתני דמשמע נמי חטאת שלא לשמה ואהא קמשני הא מקמי דשמעה כו' דבהך תרי פלוגתא דמצרכינן להו דבהך דחטאת שלא לשמה מלתיה דר"י אינה לריכה אלא מלתיה דר"ל לריכה ואמר מלתיה מקמי דשמעה מר"י ואהא ר"י ופליג עליה וכן בהך דלזרוק דמה לע"ז מלתיה דר"ל אינה לריכה אלא לר"י אמר מלתיה ואהא ר"ל דבתר דשמע מר"י ופליג עליה והשתא ניחא דלהך מלתיה דפלוגתא דר"ל לריכה הוא קושטא הוא דלא נקט למפסל במחשבה אלא פיגול אלא דהך לזרוק דמה לע"ז דמלתיה דר"ל לא לריכה היא אלא דר"י וקאמר להא מקמי דר"ל דגמרינן חוץ מפנים מ"ש דקאמר נמי ר"ל בהאי לישנא לא גמרינן חוץ מפנים ולא פירש דבריו דבפיגול דוקא איירי ודו"ק : ע"ב תוס' בד"ה מקום שאין מחשבה כו' וז"ל נמי דבהמה לא מיתסר דס ניחא איתסר עכ"ל וצ"ע מה תקנו בזה דלהכי תקשי לן אמאי דקאמר בשתי עבודות דהיינו בשחיטה וזריקה הא הקטרה מלבד נמי איתא כה"ג נמי דבהמה לא איתסר חלבה מיהא איתסר דהקטרה שייכא בעבודת כוכבים דכתיב וקטר לבעל ובחלב בהמה ודאי שייך תקרובת עבודת כוכבים וי"ל דס"ל דהני תרתי שחיטה וזריקה איתנהו מעבודה לעבודה דהיינו בשחיטה לזרוק או להקטיר לעבודת כוכבים לאסור אף בשרה ובזריקה נמי אם חשב להקטיר לעבודת כוכבים לאסור מיהת דמה מש"כ בהקטרה דלא שייכא כלל לאסור מעבודה לעבודה דאפי' בפנים לא הוי כפרש"י וכל זה שיטת רש"י אבל הר"ן הקשה לפרש"י קושית התוספות וכתב שיטה אחרת דהכי ד' עבודות הוא [איתנהו] בשחיטה מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר ובעבודת כוכבים ליתא בשחיטה אלא ב' עבודות מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לזרוק או להקטיר דלעולם אין מחשבת עבודת כוכבים אוסר אלא בשחיטה דכתיב זבחי מתים עכ"ל וקצת נראה כדבריו מהא דקאמר בפרק ד' מיתות ודקאמרת זבח למה לי דמחשבין מעבודה לעבודה כו' ודו"ק :

דף מ תד"ה לפני עבודת כוכבים כו' ע"כ בין לפני עבודת כוכבים הוא וכגון שהוא ישראל מומר כו' עכ"ל ז"ל דהאי תירוצא למאי דמשני לר"ג דהסיא דשחט לאוזין כו' ודמנסך דאיירי בלית ליה שותפות בגוים אבל להליך אוקמתא דאיירי במומר לעבודת כוכבים דמודה דר"ג ע"כ דרב הונא לא איירי הכא במומר דא"כ לא הוה רב נחמן פליג עליה וא"ש : ע"ב בפרש"י ד"ה מתחתך בעפר כו' דלמצרכין בפירקין שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים כו' עכ"ל. יש לדקדק לפי מה שכתבו התוס' שהם לפ"ה דהשחט סימן אחד בחוץ כו' בעוף קדשים קמיירי דהיינו עולת עוף מאי קושיא הא מאי דקיימינן השתא בחטאת בהמה איכא למימר דס"ע בעי שני סימנים בחוץ דהכי הסבר שחיטתו ואפשר לפרש"י נמי דלאו דוקא נקט עוף קדשים דה"ה בחטאת קדשים מס"ע סברי עשה בה מעשה חטאת דעוף בחוץ ותו דהכלך לכל זה לפי' שני שבקונטרס לקמן דמסיק דאיירי בחטאת העוף ובחלי קנה פגום אלא נקט עולת עוף בכה"ג משום דלא סגי לן בסימן אחד שחיטת חוץ הכא בעבודת כוכבים מה"ע שפרש"י ומה שיש לדקדק בשמעתין לפי' התוס' שם מבואר שם ודו"ק : בא"ד וטעמא דהתם משום דישנה לשחיטה מתחלה כו' עכ"ל אין זה מדוקדק לכאורה דהא אפי' למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף אמרי' התם דחייב אסימן אחד בחוץ מה"ע שהרי עשה בה מעשה חטאת עוף בחוץ וי"ל מאי דקאמר משום דישנה לשחיטה מתחלה כו' לא נתכוין להאי לישנא דאמר תלמודא לעיל למ"ד ישנה לשחיטה כו' ולאפוקי למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף אלא דר"ל דהתם ישנה לשחיטה מתחלה כו' דמתחלה ועד סוף שם שחיטה עליה דהאי סימן אחד בפנים נמי שהוא הסוף שם שחיטה עליו ולאפוקי הכא דסימן שני לא איסתחיט כלל דחותך עפר כו' ודו"ק : בד"ה מאי אריא חטאת כו' דכי מדלית רב הונא מהכא כו' איכא למפרך נמי מ"ש חטאת דנקט כו' עכ"ל להאי לישנא קמא דס"ל דהוס זבח לא חשיב שלו כרבנן דר"י הגלילי ולקמן מותבינן לרב נחמן בפשיטות בלאו קושיא דהל"ל עולה דהא לאו קושיא היא דמה לי חטאת ומה לי עולה אלא דה"ל למנקט זבח סתם דכל הזבחים במשמע דזבח נמי לאו דידיה נינהו ולא מיתסר בתחלת שחיטה כנראה כל זה מדברי התוס' דללשון שני דוקא כתבו דל"ל דס"ל כר"י הגלילי ולא מותבינן לרב נחמן אלא מדה"ל למנקט עולה אבל ללשון ראשון ניחא דס"ל כרבנן דר"י הגלילי ומותבינן לרב נחמן בפשיטות וק"ל : תוס' בד"ה לא הוה חטאת תיובתיה כו' תימה לפי' ראשון שבקונטרס שלא להקשות על רב הונא כו' עכ"ל ירלה כבר הרגיש רש"י ז"ל בזה ופי' לא הוה חטאת תיובתיה דעולא אריסא כו' הוה ס"ד דבבהמה קאי כו' עכ"ל דהשתא דתקשי לן אמאי נקט חטאת ולא זבח ע"כ דבחטאת עוף איירי ודאי דלא מלינן למימר מעשה רבה אבל התוס' ימאנו בזה דמשמע להו דבין מעיקרא ובין השתא לא הוה חטאת תיובתיה דרב הונא וק"ל : בא"ד ושמא י"ל דנקט חטאת לאשמעינן דאע"ג דקניא ליה כו' עכ"ל וליכא לאקשויי לפי זה להאי לישנא נמי דכי מדלית דרב הונא ותימא אין אדם אוסר שאינו שלו אלא בגמר מעשה ליכא למיפרך מ"ש חטאת דנקט דאיכא למימר דנקט חטאת לרבותא דאע"ג דקניא ליה לכפרה כו' כמ"ש התוס' ועוד מאי פריך מהך ברייתא לרב נחמן הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה ונקטה לרבותא די"ל דרב נחמן ס"ל דאפי' במעשה רבה אינו אוסר שאינו שלו כמו שהוכיח רש"י מדפריך ליה ממנסך והשתא לרב נחמן ודאי דליכא למימר דנקט חטאת לרבותא דאע"ג דקניא ליה לכפרה לא חשיב כדידיה לאסר בכל דהו דהא אפי' במעשה רבה אינו אוסרו והא ליכא למשמע מהך ברייתא והשתא ניחא מעיקרא דמותיב רב נחמן לרב הונא ומוקי לה באומר בגמר זביחה קאמר תלמודא

תפארת שמואל (א) אלא מק"ו דנטמאה וכו' כל אלו דברי תימה הן ולא ניתנו להכתב לפענ"ד ובחדושי פירשתי על נכון שיטת רש"י ותוס' עיין שם: עוד כתב הרב שם בא"ד ועוד אפילו כי וכו' למישביק ק"ו דטומאה וכמו שפר"ת אין זה מסוגיות התוס' להקשות שר"ל כפי' ר"ת ודברי תימה הן :

חכמת שלמה

דף לח ע"א גמ' ה"א דוקא דכפפה ופשטה כו' מנא אמינא לה דתנן כו' ואי עדיף מאי עד רבא אמר פרכוס שאמרו כו' כנ"ל : ע"ב תוס' בד"ה אלא זה כו' ויאמר שבנמאוס נעשה כו'. נ"ב ואע"ג דבפ' שבועות העדות פריך והא א"ה לנמאס אין לו לחנה לשנות באותו ענין דלא איצטריך אלא אם לא יבא אליהו דבקרא שייך למימר דשבקיה דאיהו דחיק ומוקי כו' תוס' שכ"ן : בא"ד דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה . נ"ב כי האי גוונא כנדה בפ' בנות כותים דף ל"ג :

דף מ ע"ב רש"י בד"ה אי לאו דאמר רב הונא סי' א' כו' כנ"ל : בד"ה ואוקימנא ע"כ בחטאת כו' הד"א :

רש"י

מהר"ם

דף לז ע"א בגמ' לאחר מיתה הוא דקרייה רחמנא נבלה מחיים לא איקרי נבלה כצ"ל : [שם] חלב נבלה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו כצ"ל : בתוס' ד"ה השתא מחיים וכו' כגון שעשאה גיסטרא וכו' אבל א"ל דאפילו אפשר לנבלה וכו' וא"ת למאי דפרישית וכו' דרחמנא אמרה וזבחת וכו' כצ"ל : בא"ד דאע"ג דאסר רחמנא טריפה אפילו הכי אצטריך לאסור נבלה וכו'. כל זה הוא מל' הקושיא דתוס' וכן הא דקאמר אלא פשיטא דאין זה ק"ו וכו' דחל מחיים וכו' כל זה הוא ל' הקושיא ואע"ג דלקמן בדף זה ע"ב כתבו התוס' דאי מסוכנת אסורה גם איסור דנבלה מתחיל מחיים ולא שייך למפרך מה לטריפה שכן מחיים היינו כדאתית למילף נבילה מטרפה אבל אי אתית למילף נבלה ממסוכנת גופא שייך שפיר למפרך מה למסוכנת דחל מחיים וק"ל והא דקאמרו התוס' הכי בלשון הקושיא דלעיל דאע"ג דאסר רחמנא טרפה אפי' הכי אצטריך לאסור נבילה משום דטרפה מיחסרא היו יכולין לסתור זה מטעם דנבלה נמי כיון דמת אין לך חסרון גדול מזה כמו שהקשו התוס' לקמן ע"ב אלא דבלאו הכי דחי לה שפיר : ע"ב ברש"י ד"ה מכלל דמסוכנת לאו טרפה וכו' אלא משום חסרון כדמצרכינן לתרוייהו בזבחים וכו'. יש לתמוה אדברי רש"י הללו דהא שם בזבחים בדף ע' לא מצריך להו הכי אלא הכי איתא התם אי אשמועינן נבלה משום דמטמאה אבל טרפה לא ואי אשמועינן טרפה משום דאסירא מחיים אבל נבלה לא וכן משמע בתוס' הכא והתם ודוחק לומר שהיה לו לרש"י גירסא אחרת שם בגמרא וצ"ל דרש"י מפרש דהא דקאמר התם דאסירא מחיים פי' דאסור מחיים משום דמחסרא אבל מחיים עצמו אינו חומרא אדרבה קולא הוא כדקאמר הכא בשמעתין ואנא אמינא ומה מחיים אתי איסור טרפה וכו' והתוס' שם הקשו קושיא זו דהכא בשמעתין משמע דמחיים קולא היא ולא תירצו כלום רק כתבו שם פרש"י ואפשר שנתכוונו למה שכתבנו וק"ל :

דף לח ע"ב בגמ' מאי קמ"ל וכו' בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה וכו' כצ"ל : בתוס' ד"ה גועה או הטילה ריעי וכו' אפי' לרשב"ג דמחמיר וכו' כצ"ל :

דף לט ע"א בתוס' ד"ה ר"ל וכו' דלמא ממליך ולא זריק וכו' כדאמרינן בפ' ד' מיתות דמסית שאמר אלך ואעבוד וכו' כצ"ל : ד"ה פנים קשיא לר"ש וכו' כדאמרינן בפ' קמא דזבחים גבי הא דתנן שהזבח נפסל וכו' אם אמר הריני שוחט על מנת לזרוק לשם פלוני דפסול כדאמרינן בפ"ק דזבחים כצ"ל והוא שם דף י"ג : ע"ב ד"ה כי לא אתי לידיה אמאי אצווח וכו' דהאי טעמא כו' לא שייך התם ואיכא טעמא אחרינא וכו'. הוצרך לומר ואיכא טעמא אחרינא התם וכו' דאל"כ מאי קא מבעי ליה התם פשיטא כיון דלא שייך התם האי טעמא דהכא כי לא אתי לידיה וכו' א"כ פשיטא דלכ"ע מדשתיק מעיקרא שתיקתו הודאה היא לכך קאמר ואיכא טעמא אחרינא התם וכו' ולכך בעי התם אי אמרינן דלההוא טעמא אפי' ת"ק דהכא מודה דשתיקתו לא הוי הודאה א"ד כיון דלא שייך התם טעמא דהכא כי לא אתיא לידיה וכו' אפי' רשב"ג דהכא מודה התם דכיון דשתיק מעיקרא שתיקתו כהודאה דמיא :

דף מ ע"א ברש"י ד"ה דומיא דמיכאל וכו' ובעלי חיים אע"ג דלא מיתסרי משום ע"ז וכו'. לכאורה נראה דכוונתו של רש"י שכתב כן הוא משום דס"ל דדוקא השוחט לשם הרים וכו' איירי דוקא בשוחט לגרא דהר אבל לשם חמה ולבנה וכו' ולשם שילשול קטן איירי אפילו בשוחט לשם עצמן ולכך הוקשה לו והלא שילשול קטן בעלי חיים הוא ובעלי חיים לא מיתסרי ומפרש דאפי' הכי מיהו אלהות מקרי ולכך תקרובת דידהו אסירי והדר הוקשה לו ג"כ משמש וירח דמחוברים מקרו לא ליתסרו תקרובת דידהו מפרש ג"כ מ"מ אלהות מקרי דהא כתיב וראית את השמש ואת הירח וגו' כן נ"ל לפרש כוונת רש"י אלא שהתוס' נראה שמפרשים כוונת רש"י בהפוך מזה : בתוס' ד"ה הא דאמר להר וכו'. וא"ת דמשמע בר"פ כל האיסורים וכו' ומוקי לא תחמוד כסף וזהב עליהם בדבר שאין בו רוח חיים וכו' ומיהו נראה דציפוי ב"ח אסור וכו'. התוס' קצרו לשון הגמרא דהתם במקום שהיה להם להאריך דהא דמוקי התם לא תחמוד באין בו רוח חיים לא לקושטא דמלתא מוקי לה הכי אלא דשם שקיל וטרי גמרא דלמה לי בן הבקר להוציא את הנעבד נילוף מק"ו דאתנן זונה דציפוי' מותר והוא אסור נעבד דציפויו אסור אינו דין שיהא הוא בעצמו אסור ומשני דאי לאו קרא ה"א דנילף ק"ו הכי ומה אתנן זונה דעצמו אסור ואפי' הכי ציפויו מותר נעבד דעצמו מותר אינו דין שציפויו יהא מותר ופריך והיאך ס"ד למילף הק"ו הכי א"כ בטלת פסוק לא תחמוד כסף וזהב עליהם וגו' ומסיק דהא דמוקמינן לקרא דלא תחמוד באין בו רוח חיים וכו' ולכך אצטריך מן הבקר להוציא את הנעבד מתקיף רב חנניא טעמא דרביה קרא הא לא רבינהו קרא ה"א ציפוי הר מותר והא כתיב ואבדתם את שמם וגו' והשתא בקושיא הוית ס"ד דתוס' דהא דמוקי לקרא דלא תחמוד באין בו רוח חיים נשאר כן גם לפי המסקנא והדר קאמרו התוס' ומיהו נראה דציפוי ב"ח אסור וכו' ר"ל דלפי המסקנא שם כדכתב לן מן הבקר להוציא את הנעבד ציפוי ב"ח נמי אסור : ד"ה כי הא דאמר עולא וכו' היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה וכו'. ר"ל דרב הונא דאמר כיון ששחט בה סימן אחד לא מצי לפרושי דברי עולא דקאמר עשה בה מעשה אסרה דר"ל מעשה רבה דהא רב הונא סימן אחד קאמר וגם א"א לפרש דעולא ר"ל סימן אחד דא"כ היה לו לפרש דבשלמא אי ר"ל מעשה רבה או מעשה כל דהו שייך שפיר לומר מעשה סתם אבל אי ר"ל סימן אחד דזה אינו לא מעשה רבה ולא כל דהו א"כ היה לו לפרש והואיל וליכא לפרש לעולא אליבא דרב הונא דר"ל מעשה רבה ע"כ צ"ל דעולא ר"ל מעשה כל דהו ורב הונא דקאמר סימן א' לאו דוקא אלא ה"ה כל דהו כמו שפרש"י לקמן : ע"ב ד"ה אי הכי מאי אריא וכו' דלר"ה פריך דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו א"ש דנקט וזאת וכו' כצ"ל :

ד"ה

סייעתא לרב הונא דאי הכי מאי אריא חטאת כו' דכי מדלית נמי דרב הונא ותיובתא כרב נחמן איכא למפרך מ"ש חטאת דנקט כיון דלרב נחמן לא הוי אלא מידי כל הזבחים אינו אוסר דאין אדם אוסר שאינו שלו אפי' במעשה רבה ולא הוי חטאת רבותא אלא ע"כ דחטאת עוף קמייתי אבל בבשר חטאת אוסר בכל דהו כרב הונא ורב פפא ה"ק דאי לאו דאמר רב הונא סימן אחד לא הוה חטאת תיובתיה כו' ולא הוה אצטריך לאוקמי בחטאת עוף אלא דנקטה לרבותא אבל לרב נחמן דאפי' במעשה רבה אינו אוסר וליכא רבותא בחטאת הוה תיובתיה דע"כ ליכא לאוקמי בחטאת עוף אבל לא ניחא להו לבעלי התוס' למימר די"ל דמאי מעשה רבה קרבנות הוו כדידיה ודמסיק לרב נחמן לקנן דהא ע"כ רב פפא אליבא לא אסיק אדעתיה הך סברא מדמייתי רב פפא גופיה סייעתא לרב הונא מדנקט חטאת עוף ופריך ליה תלמודא לרב נחמן בסמוך מהך ברייתא: ודע דתמיהת התוס' תפול נמי באידך דרב פפא דקאמר אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו כו' דחבריה לא מצי אסר הא ע"כ מדנקט חטאת אית לן למימר דבחבירו אוסר נמי בכל דהו וצ"ל נמי כתירוצם דאיכא למימר דנקט חטאת לרבותא אבל ק"ק דהמקשה דפריך פשיטא כיון דלא אסיק אדעתיה הך סברא דקניא ליה לכפרה תקשי ליה תמיהת התוספות ודו"ק:

דף מא תד"ה כיון דקניא ליה לכפרה כו' ואין אדם כו' היינו כרב הונא כו' עכ"ל ומיירי התם דאין אדם אוסר היינו בדיבור בעלמא שעשאו מוקצה ונעבד דבמעשה אפי' כל דהו אוסר לרב הונא וק"ל: בד"ה ה"נ בישראל מומר כו' מנסך היינו שנגע בו עכ"ל פי' דה"מ למוקמי בשהיה כבר מומר לעבודת כוכבים כמה זמנין דבפעם אחד לא היה אוסר בנגיעה כמו שאין שחיטתו אסורה אלא בשוחט לשום אחד מכל אלו אבל בלאו הכי לא הוה מומר לעבודת כוכבים לאסור שחיטתו וכמ"ש התוס' בפ"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה לא שנו אלא שאינו מחויב חטאת כו' עכ"ל כנ"ל: סליק פרק השוחט

פרק אלו טריפות

דף מב תוס' בד"ה אלו טרפות אי גרסינן כו' והודה לו ר' עקיבא דנבילה כו' עכ"ל ואלו טרפות דקאמר הכא בנקובת ושט ופסוקת גרגרת היינו קודם חזרה דלאחר חזרה הודה לו ר' עקיבא דנבילה הוי כדמסיק לעיל: ע"ב בפרש"י בד"ה נקובי תמניא הוי וכי חשבת להמסס ובית הכוסות בחד ומדלית לה למרה כו' עכ"ל למאי דמסיק השתא דכל הנקובים חשבינהו בחד לא אצטריך ליה למתרץ למימר הכי דא"כ חשבת להמסס ובית הכוסות בתרתי ולא מדלית למרה חשבינהו לכל עשרה הנקובים בחד אלא קושטא קאמר כחייא בר רב דלקמן:

תוס' בד"ה והאיכא בהמה כו' תימה דלא פריך מניטל צומת כו' עכ"ל דליכא למימר למ"ד דחסרון מבפנים לא הוי חסרון דהשתא לרבנן לא הוי אלא י"ח במתני' וכך דצומת הגידין הוי בכלל י"ח דאמתני' פסיקא ליה בצומת הגידין דהוי בכלל י"ח טפי מכל הנך דבסמוך דפריך להו והאיכא כו' וק"ל: בד"ה ואמר ר' יהודה כו' אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון כו' עכ"ל ולמ"ד נמי טרפה חיה הוי שיעור מיתה דראויה למות בחסרון זה אלא דאפשר לחיות היא במזלה וק"ל:

דף מג תד"ה הך דפסקת לא כו' וי"ל דניטל צומת הגידין כו' ועוד קשה למ"ד נקרע כו' עכ"ל ולכאורה הא דלא בעו למימר נמי למ"ד נקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה כו' דניטל צומת הגידין חשיב חדא משום דא"כ ע"כ מאן דמכשיר בהא מטרף בהא דהא לעולא לית ליה הסיא דרכים ונקרע רוב החיצונה ע"כ מוקי במלתא אחריתא דאל"כ לא ה"ל י"ח ומאן דלית ליה נקרע רוב החיצונה אלא בשר החופה כו' ע"כ אית ליה הסיא דרכים וכל זה אינו שוה לי להאי לישנא שכתבו ועוד קשה למ"ד נקרע כו' והכי הל"ל אבל קשה כו' ועוד מאי אולמא להו לאתויי מר' יוחנן דאמר אלו טרפות דוקא דהא לר' יוחנן נמי איכא למימר כמו לעולא דניטל צומת הגידין חשיב חדא ומודה נמי בעיכול מיבי דהשתא הוה ליה ספיר י"ח וע"כ הנכון דהאי וי"ל דניטל צומת הגידין חשיב כו' אינו מלשון התוס' והוא גליון שנכתב כאן לתרץ כל קושייתם והתוס' ימאנו בזה דאין סברא שיחלקו האמוראים בזה אי הוה צומת הגידין חשיב חדא אי הוה בכלל נחתכו רגליה ולפי הגליון ה"נ איכא למימר לעולא דחסרון הגרגרת הוה חשיב חדא ולרכים הוה בכלל נפסק הגרגרת משום דסופה ליפסק ודו"ק: בד"ה יפלה כליותי כו' פי' בקונטרס והאי לקותא היא וקשה דמנ"ל כו' עכ"ל לפי פירושם דלעיל דר' יוחנן ליה לקותא דרכים הוה מצי לדחויי פרש"י דר' יוחנן הוא מרא דשמעתין ודו"ק: בד"ה והא אמר ר' יוחנן כו' הא אמרה ר' יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה עכ"ל ולעיל גבי מרה דאיצטריך ר' יוחנן לפסוק הלכה כר' יוסי ב"י אע"ג דסתם מתניתין היא היינו משום דרבים פליגי עליה ודו"ק:

דף מד גמרא למעלה עד כמה כו' דבהייה א"א לעמוד אסימנא דקאמר לעיל כל שחותכו ועומד במקומו כו' וק"ל: תוס' בד"ה והאיכא עיקור סימנים כו' ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא ל"ק הא דאקפל אקפולי הא דאדלדול כו' אבל לספרים דגרסי בתר והאמר שמואל ברובו ל"ק הא דאנקוב כו' עכ"ל מפירוש מהרש"ל גבי מתניתין לרב פפא ל"ק כו' ולספרים דגרסי כו' ולעיל ל"ג הא דאקפל כו' אלא כגירסת ספרים שלנו עכ"ל ואני לא אבין למאי דגרסי נמי בתר והאמר שמואל ברובו כו' והא דאקפל כו' (א) למה לא נגרוס גבי מתניתין לרב פפא ל"ק הא דאקפל כו' והא דאדלדול כו' וע"ק דאם ניחא ליה לאוקמי מתני' באדלדול שאינו כשל

תפארת שמואל (א) ולא ירד הגדיק לסוף דעת מהרש"ל דהיאך אפשר לגרוס לר"פ וכו' דאקושיא והאמר שמואל ברובו מפני דאיירי באינקוב והא דאמר שמואל תורבן הוושט שניטל ברובו כשר איירי באיקפולי ולרב פפא תירץ דבאיקפולי הוי עיקור סימנים ועפי ה"ל לתרץ לשמואל ג"כ לי' דלדול כדנקט בדרב פפא אלא ע"כ דל"ג לי' כדרב פפא אלא הגי' שלנו ומה שהקשה עוד דאמאי לא מוקי גם לההיא דשמואל בדלדול שאינו כשל רבה בב"ח שרי ליה מהרי' דלפי מאי דמכשיר שמואל בכולו ולא ה"ל בכלל עיקור הו היאך אפשר דיסבור דאיקפול ברובו הוי עיקור להוי גיורא בשמי שמיא ויליכא בארעא וזה קשה ג"כ אדברי הגאון לפי שיטתו ופי' בדברי התוס' להכשיר לשמואל בכולו גם שיטת הגאון הוא דחוק בעיני למחוק מהספרים לא תימר כולו וכו'. גם יש לדקדק אשיטת רש"ל והמחבר מ"ש התוס' לספרים דגרסי בתר והאמר שמואל ברובו וכו' ש"מ דגם לגירסא הא' גרסי' לא תימר כולו וכו' אלא דבכתר כן נתחלפו הגירסות והיה נ"ל ליישב שיטת רש"ל אף דגרסי' כרב פפא הא דאיקפול הא דאינקוב ואח"כ גרסי' לא תימר כולו אלא רובו והא וכו' והאמר שמואל וכו' הא דאיקפול הא דאינקיב אלא דנ"ל למאי דמשני בתחלה לא תימא כולו וכו' ר"ל לשמואל לא הוי עיקור אלא בכולו ולא ברובו לעולם אפי' באיקפול אלא היכא דאיפרוק נכת ופריך מסימנים שנתדלדלו ומשני התם דאינקוב וכו' משא"כ באיקפול כשר וכ"ש בדלדול שאינו כשל רבה בב"ח וא"כ ק' דלשמואל לא נזכר דלדול כלל בדבריו אלא איקפול א"כ מאי פריך מרבה בב"ח כך היה כוונת התוס' לשיטתו וגי' רש"ל ודלא כרש"ל דאם כפי' ה"ל להתוס' לכתוב ולספרים דגרסי' כרב פפא דאגוס אגומי וכגי' דידן קשה ודו"ק כנ"ל. והנראה בעיני לפרש בפשט דברי התוס' דלעולם גרסי' כר"פ כגי' ספרים דידן וגרסי' בגמרא קושיא דתורבן הוושט אלא הא דתי' דאיקפיל איקפולי ר"ל בתורבן הוושט שנקפל מחיבוריו בנחת כאן מעט וכו' ולא נשתייר המיעוט במקום א' או הוי עיקור ודלדול דשמואל איירי בנחת והמיעוט נשאר במקום א' והמקשה לא פריך ארבה בב"ח גופא דרבה בב"ח איירי בשנשאר המיעוט ע"י כח שלא במקום א' כי מסתמא כך הוא כשנעקר בכח ולא הוא טריפה ותמור מעיקור אבל הקשה אלשון דלדול שהוא כשר לשמואל לדברי התרצן אדלדול דרבה בב"ח והמתרץ השיב דלדול דשמואל הוא באיקפול ודלדול דרבה בב"ח הוא באיפרוק וכו' כנ"ל ודו"ק:

מהר"ם

דף מא ע"א תד"ה ת"ש ב' אוחזין בסכין וכו' והשתא הא דמייתי ראיה בפרק רבי ישמעאל מכלים שהניח אחז וכו'. ר"ל דלעולא דאמר דכיון שעשה מעשה אוסר אפילו בהמת חבירו מייתי ליה התם ראיה מכלים שהניח אחז והיאך היה יכול לאוסרם שלא היו שלו אלא של הקדש אלא ודאי כיון שעשה בהן מעשה אסרן: ע"ב ד"ה ור"ש וכו' ומה אם אמר הרי עלי לשוחטה בעבר הירדן שמא עולה היא הוא סוף הדבור ואח"כ מתחיל דבור אחר לא אמר לשם חטאת וכו':

אלו טריפות פרק שלישי

דף מב ע"א ברש"י ד"ה זאת החיה קרי ביה זאת חיה. נ"ל דכתב כן משום דלא מתיישב לישנא חחיה בה"א על דרוש דחיה אכול וכו': בתוס' ד"ה ניקב הלב וכו' ה"א או הא או הא. ר"ל דה"א דהא דקתני במתני' דהכא נשברה השדרה ונפסק החוט הוי פירושו או שנפסק החוט ובאחת מהן לבד טריפה אפילו נשברה השדרה לבד ולא נפסק החוט או ה"א דכמו שאין נטרפת בשבירת השדרה בלא פסיקת החוט ה"נ אינה נטרפת בפסיקת החוט לבד בלא שבירת השדרה קמ"ל בסיפא דבנשברה השדרה ולא נפסק החוט הוא דכשרה אבל נפסק החוט אפילו לא נשברה השדרה טריפה: בא"ד פריך בגמרא לקמן דף מ"ו רישא לסיפא. דהא הכא ברישא משמע דדוקא לא נשתייר מן הכבד כלום טריפה הא נשתייר ממנה משהו כשרה ובסיפא קתני דוקא נשתייר ממנה כזית הוא דכשרה: ד"ה או שחסרה בגמרא מפרש או שחסרה מבפנים. משום דאי מבחוץ היינו ניקבה היינו חסרה עיין בגמ': ד"ה דרוסת הנץ וכו' אלא משום ר"י תנא ליה הכא. ר"ל משום דכולא מלתיה דר"י היא ור"י איירי בתחלת דבריו בדרוסת בהמה דשייך למיתני הכא ואגב זה נקט נמי סוף דבריו דאיירי בעוף: ד"ה דרוסת הגס וכו' ומהאי טעמא לא תני במתניתין דמיא לריותא וכו'. במראה דריאה איירי וטעמא דהריאה נטרפת במראות הללו הוא משום דסופה לינקב: ע"ב בגמ' אלא סבר לה כר"ש בן אלעזר דאמר כשרה היא. ואע"ג דר"ש קאמר טעמא דמכשיר משום דיכולה לכוות ולחיות ותנא דרבי ישמעאל ס"ל דטריפה חיה מ"מ תנא דבי רבי ישמעאל סבר ליה כר"ש דמכשיר ולא מטעמיה אלא מטעם דס"ל דטרפות בהמה שנחתכו רגליה לא נתקבלה מסיני וק"ל: ברש"י ד"ה ר"ש בן אלעזר וכו' עד דאפילו הכי איכא למימר דאטריפה לא פליג ר"ש וכו'. וצ"ל דלפי דעת המקשה הא דקאמר ר"ש יכולה לכוות ולחיות לאו לענין טריפות קאמר לה אלא לענין שאר מילי כגון לענין עדות אשה שאין יכול להעיד שמת בעלה בשביל שראה שנחתכו רגליו מהארכובה ולמעלה: ד"ה נעקרת צלע כו' עם חצי חוליא. ע"ל דף נ"ב דשם פירשו התוס' מלתיה דשמואל כן אבל רש"י מפרש שם דשמואל איירי בלא חוליא וצ"ל דאע"ג דס"ל לרש"י דלשמואל לא בעינן חצי חוליא אנן כרב קי"ל דס"ל התם דבעינן חצי חוליא ולכך פרש"י קושית המקשה דפריך דליחשוב צלע שנעקרה לפי הלכתא דקי"ל הכי וק"ל: ד"ה וגולגולת שנחבסה וכו' ולא נפחתה וכו'. משום דאילו נפחת הגולגולת לא בעינן רובה דבכסלע ה"א נטרפה לרש"י וע"ל בדף נ"ד: בתוס' ד"ה ואמר רב יהודה וכו' וב"ה אומרים כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון. ר"ל ולכך דייק מינה ר"י דהואיל וכן הוא ודאי כמו דפליגי ב"ש וב"ה בשיעור חסרון השדרה לענין טומאה ה"נ פליגי לענין טריפות ובחסרון חוליא אחת נטרפה לב"ה והאי דקאמרו ב"ה בחסרון הגולגלת כדי שינטל מן החי וימות מפרש בבכורות דף ל"ו דהיינו כסלע מצומצם ושיעורא דב"ש דהיינו מלא המקדח הוא כסלע מרווח שאינו מצומצם ע"ש אלא שי"ל מאי קאמרי ב"ה כדי שינטל מן החי וימות הא שיעורא דב"ש נמי בשיעור דמיתה תלי ומצאתי בתוספות בעירובין בריש דף ו' דב"ה מוסיפין במלתייהו ואמרו כדי שינטל מן החי דכשהחסרון בא ע"י נטילה ולא בעצמו הוא מת בשיעור מועט יותר משבא ע"י רקיבה או חולי ע"ש: בא"ד והא דאמרינן בעירובין וכו' כגון שדרה וגולגלת. ר"ל וכיון דהאי וכן לטרפה לא קאי אגולגלת ול"פ ב"ש וב"ה בטריפות חסרון הגולגולת כלל משום דלא מיטרפה בהכי לא שייך למימר עלה דמאן דעביד בטומאה בחסרון הגולגולת לחומרא כב"ש ובחסרון הגלגולת בטריפות להומרא כב"ה הוי ב' חומרי דסתרי אהדדי דהא ל"פ ב"ש וב"ה בטרפות חסרון הגולגולת וא"כ אמאי נקט התם גולגולת ולקמן בריש דף מ"ד מביא רש"י שם ההיא סוגיא דעירובין: בא"ד דמשכחת ביה חומרא וקולא חומרא לענין הורג את הנפש וכו'. ר"ל דטריפה שהרג את הנפש היא פטור ולב"ש אם הוא חסר חוליא אחת לא מקרי טרפה ואינו פטור רק נהרג והיינו חומרא וקולא לענין פדיון בכור וכו' ר"ל דאם הבכור נעשה חסר חוליא תוך ל' וכבר קבלו לב"ש אין הכהן צריך להחזירו כיון דלא מקרי עדיין טריפה ולב"ה מקרי טריפה וצריך הכהן להחזירו ומאן דעביד גבי טומאה וכן לענין טרפה שהרג לחומרא כב"ש וגבי פדיון בכור כב"ה הוי ב' חומרי דסתרי אהדדי וכן לענין עשה חבירו טרפה ר"ל שעשאו חסר חוליא א' לב"ש לא מקרי עשאו טרפה ואינו חייב והיינו קולא כך פירוש התוספות לפי נוסחאות הספרים שלפנינו אבל אי לא מיסתפינא אמינא דטעות הוא בספרים אלא כצ"ל דמשכחת ביה חומרא וקולא חומרא לענין טומאה וקולא לענין פדיון בכור ותו לא וכן מסתבר משום דלענין הריגת נפש לא שייך למימר דכדי למעבד לחומרא כב"ש או כב"ה נהרגנו לזה ועוד דלמה להו לתוספות לאשכוחי חומרא הא גבי טומאה דאיירי ביה ב"ש וב"ה הוי חומרא לב"ש וק"ל: ד"ה אפיק חדא וכו' דלרבנן הוי בכלל נקובה וכו'. ר"ל דלרבנן אין חילוק בין נקב שיש בו חסרון לנקב שאין בו חסרון ולא שייך למחשבינהו לתרתי אבל לר"ש הוי שפיר תרי מילי דבנקב שאין בו חסרון הוי שיעור עד כדי שינקב לבית הסמפונות ונקב שיש בו חסרון מטרפה בנקיבה מועטת אע"ג שאינה עמוקה וחסרון דמתני' הוי פירושו נקב שיש בו חסרון לר"ש קתני ליה: ד"ה אמר שמואל נעקרה צלע וכו' פליג עליה בן זכאי וכו'. יש לדקדק הא פירשו התוספות לקמן דף נ"ב דשמואל איירי בנעקרה חצי חוליא עמה וא"כ לפי זה לא פליג עליה בן זכאי מידי ועוד קשה מאי מקשי בתר הכי וא"ת לר"י וכו' חסר להו מי"ח וכו' הא איכא למימר דלר"י חשיב הכא נעקרה צלע וחצי חוליא דמודה בה ר"י וא"כ לא חסר מידי מי"ח ונראה דהתוספות ס"ל דסוגיא דהכא ס"ל כפשוטא דמלתא דשמואל איירי בלא חצי חוליא משום דטריפות דחצי חוליא לא שייכא למיחשבה הכא בחדא בפני עצמה משום דבכלל חסרון בשדרה דקאמר ב"ה חוליא אחת היא דכבר חשב לה הכא וק"ל:

דף מג ע"א תד"ה והני דאפקת לא תפיק וכו' ועוד קשה למ"ד נקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה וכו' חסר להו חדא וכו'. יש לדקדק מאי מקשין התוספות הלא קושיא זו מתורצת שפיר בתירוצא דלעיל דאותו מ"ד ס"ל ההיא דרכיש בר פפא וגם חשיב נשלו צומת הגידין לחדא בפני עצמה והוו להו שפיר י"ח וי"ל בדוחק דנראה להם לתוספות דוחק דעולא ואותו מ"ד דנקרע רוב החיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס תרוייהו יהיו סוברים דצומת הגידין חדא בפני עצמה ולרכיש הוא בכלל נחתכו רגליה וק"ל: בא"ד לכך נראה דעולא וההיא דלקמן סברי כמתניתין וכרבי יוחנן דאמר אלו טרפות דוקא ואתא אלו למעוטי דרב מתנא וכו' כצ"ל. והא דלא תירצו התוספות בקיצור דאינהו לא ס"ל כתנא דרבי ישמעאל ולית להו י"ח טריפות נאמרו למשה מסיני ומה הוצרכו התוספות לומר דס"ל כתנא דמתניתין וכרבי יוחנן וכו' משום דאל"כ כיון דתנא דרבי ישמעאל ס"ל י"ח טריפות נאמרו מסיני ולא סליק לן מניינא אלא א"כ נצטרך לומר דס"ל לכל הנהו דשב שמעתתא ותנא דמתניתין נמי מצי ס"ל לכל הני הלכתות וכללינהו בזה הכלל א"כ לא מסתבר למימר דעולא לית ליה כותיה כל כמה דלא אשכחן תנא דפליג על ההוא תנא דר' ישמעאל בהריא ולכך הוצרכו התוס' לומר דס"ל לעולא כר' יוחנן דאמר דאלו טריפות דמתני' דווקא ואתא למעוטי ההיא דרב מתנא וכו' והשתא אית ליה לעולא תנא דמסייע ליה והוא תנא דמתני' וק"ל וההיא דר' יוחנן עיין לקמן בתר מתני' דאלו כשרות: ע"ב בגמ' יונה אמר ר' זירא מבלעתא. פי' יונה הוא שם חכם אמר משמיה דר' זירא דתורבץ הוושט הוא מבלעתא ורבים טעו בזה ופירשו יונה ר"ל בעוף ועיין בב"י בטור י"ד סימן כ': ברש"י ד"ה מאי שנא מספק דרוסה וכו' והכא לא אפשר למיבדקיה דנקב במשהו בעור החיצון של ושם לא מינכר. פי' וכל שכן ללשון ראשון שפרש"י לעיל שיש לחוש שהבריא ועלה בו קרום מחמת מכה כל שכן דאין לה בדיקה אלא שרש"י רוצה ליישב שיטת ההלכה גם לפירוש השני ולקמן בסמוך גבי אבל ישב היישינן פרש"י חיישינן שמא ב' עורות נקבו והבריא החיצון פי' כן כדי ליישב הסוגיא גם לפי' הראשון כי לקמן משמע טפי פי' השני דבישב חיישינן לשמא ניקב גם עור החיצון ולכך הוכרח לפרש וליישב הסוגיא גם לפי' הראשון: בתוס' ד"ה קסבר עולא אין חוששין וכו' וי"ל דשאני הכא דדרוסה שכיחא והא דאמרינן לקמן וכו' עד אבל למ"ד חוששין לא מוקמינן אחזקה כל זה לשון הקושיא כלומר והתם טעמא מאי דלא מוקמינן לה אחזקתיה ומשני התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי ולכך לא מוקמינן לה אחזקתיה כמו בספק דרוסה דעלמא ולפי זה כיון דפסקו התוס' דהואיל ופסקינן לקמן דחוששין לספק דרוסה חיישינן נמי לשמא הבריא ע"כ צ"ל דבישב לה קוץ בושט הוי נמי שכיח דהבריא כמו בדרוסה דאל"כ הוי מוקמינן לה אחזקת היתר וק"ל וכן הוא בתוס' פרק ד' אחין דף ל' ד"ה אשה בחזקת היתר עומדת:

דף מד ע"א בגמ' מתקיף לה רב פפא והאיכא עיקור סימנים וכו' לא תימא כולו אלא אימא רובו וכו'. המשך פשט הסוגיא כך הוא ר"ל דבנעקר כולו הוא עיקור אבל נעקר רובו לא מקרי עיקור וכשרה ופריך והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו א"כ ש"מ דברובו נמי טרפה ומשני הא דאקפל איקפולי הא דאינקב אינקובי פי' הא דאמר רב נחמן אמר שמואל דברובו כשרה היינו היכי דנקלף תורבץ הוושט ממקום חבורו מהבשר המחובר ללחי והא דאמר שמואל לעיל תורבץ הוושט ברובו היינו היכי דנעשה נקב בתורבץ הוושט לא שנפרד למעלה מעל הבשר שבלחי ופריך והאמר רבה בב"ח וכו' סימנים שנדלדלו ברובן ולשון נדלדלו הוי פירושו שנפרדו למעלה מבשר הלחי וברובו הוי טריפה ומשני התם דאפרוק אפרוקי פי' הא דאמר רב נחמן דכשנקלפו מהבשר שבלחי דכשר ברובו היינו היכי דמוכח שנקלף בנחת כגון שאנו רואים שמיעוט הנשאר הוא במקום אחד והא דאמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טרפה היינו דאפרוק אפרוקי שאנו רואים שאפי' אותו המיעוט הנשאר לא נשאר במקום אחד כדבר הנעקר בכח דאפי' מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד הלכך לאו חבור הוא ולא הדר בריא ולכך הוא טרפה ומפרש"י משמע דלא גרים קושיית והאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו וכו' אלא הכי גרים לא תימא כולו אלא אימא רובו ופריך והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טרפה ומשני הא דאקפל אקפולי הא דאפרק אפרוקי והדין עמו דאיך יונלה על דעת המקשה להקשות מהא דאמר שמואל לעיל תורבץ הוושט ברובו דפשיטא דלעיל לא איירי בתורבץ הוושט שניטל מהלחי אלא בניקב

איירי

חכמת שלמה

דף מא ע"ב רש"י בד"ה ורב נחמן כו' אוסר ה"מ כו' סד"א: ע"ב רש"י בד"ה השוחט חולין בחוץ הס"ד: בד"ה לשם עולה כו' עליה פסול וכן כו' כצ"ל: תוס' בד"ה והא לא קי' לא אמר כלום כו'. נ"ב פי' שצריך להתפיסה בנדר וא"כ כשאמר הרי זו חטאתי כו' אינה מתפיסה וק"ל. אכן רש"י פי' שאומר הרי זו לחטאתי דהשבי' כמתפיסה וכן עיקר וכן כתב הטור יורה דעה:

דף מב ע"א רש"י בד"ה ליתנא אחרינא כו' דהא לא אמרו והאי כו' דלעיל ומתניתין זהו הכלל כו' מהו דתימא הכלל דמתני' כו' כצ"ל:

אלו טרפות פרק שלישי

ע"ב תוס' בד"ה ואמר רב יהודה כו' דמשכחת ביה חומרא וקולא כו' נ"ב לא הוה ליה למימר אלא קולא לחוד דהא כבר איכא חומרא לענין טומאה אלא דבעי לאשכוחי קולא וחומרא כחדא בר מטומאה דהתם וק"ל:

דף מג ע"א וושט דהכלה בים ופציא ביה כו' כן הוא בס"א: בד"ה נפולה נפלה מן הגג וגלודה בכלל: רש"י ד"ה נטולה שניטל עורה ונחתכו רגליה בכלל חסורה כו' כנ"ל והד"א: ע"ב גמ' יונה אמר ר' זירא מבלעתיה וכנה כו' כנ"ל ונ"ל יונה הוא שם הכם וכן איתא בערוך וזה דעת רוב הפוסקים שהשמיטו דין זה וכן יראה מפי' רש"י למי שמעיין ומדייק בפירושיו אלא שהסמ"ק כתב שקאי על יונה ממש וכן היא בשיטת אשכנזים ולא נהירא: רש"י בד"ה דאמר במשהו כו' שחיטה היא הס"ד:

דף מד ע"א גמ' והאמר שמואל תורבן הוושט ברובו הא דאקפל אקפולי הא דאינקב אינקובי נמחק. ונ"ב כג' זאת אינו כגרסת רש"י אלא פריך והאמר רבה ב"ח אמר שמואל כו' ומשני הא דאקפל אקפולי הא דאפרוק אפרוקי וכן פי' הרשב"א להדיא וכן הוא באשר"י: תוס' בד"ה כולה כרב עבדא והא דאמר לעיל רמינן עלה כו' כנ"ל:

בד"ה

רבה בב"ח ועיקור סימנים דהיינו באקפל כו' כמ"ש התוס' אמאי לא ניחא ליה נמי לאוקמא מלתיה דשמואל נמי הכי דמיירי בדלדול שאינו (כשר) כשל רבה בב"ח והנראה לי בכונת התוספות דעיקר הגירסא כך היא בשלמא מתני' כו' הא דאיגוס איגומי מעלוי סימנים אלא לשמואל קשיא לא תימא כולו אלא רובו והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן אמר רב שישא התם דאקפל אקפולי הכא דאדלדל אדלדולי והוא דאפריק אפרוקי כך נראה הגירסא מדברי בעל הערוך והרשב"א כתב דהאה דאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו לא קשיא ליה משום דההוא בטריפות גוף התורבץ קמשתעי ולא איירי כלל בעיקור סימנין ולפי עיקר גירסא זו הקשו לפי' התוס' וכתבו מיהו לאית ספרים דלא גרסי בדרב שישא אלא התם דאפרק אפרוקי ומעיקרא דקאמר אלא לשמואל קשיא לא גרסי לא תימא כולו אלא רובו אלא דגרסי הכי לא קשיא הא דאקפל אקפולי כו' הא דאדלדל כו' פי' דעיקור סימנים באקפל כו' ושמואל איירי אפי' בדלדול כולו אלא שאינו כשל רבה בב"ח והשתא י"ל שידע המקשן כו' אבל לספרים דגרסי והאמר שמואל ברובו ל"ק הא דאנקוב כו' א"כ ע"כ דלא גרסי מעיקרא לאוקמי מלתיה דשמואל בדלדול שאינו כשל רבה בב"ח דא"כ לא הוה פריך מידי מהא דאמר שמואל תורבץ הוושט ברובו ולא הוה אצטריך ליה לאוקמי באנקוב כו' דשפיר מצי מיירי באקפל כו' דהיינו בעיקור סימנים אלא ע"כ דגרסי' כגירסת ספרים שלנו לא תימא כולו אלא רובו ושמואל איירי נמי באקפל דהיינו בעקירת סימנין ברובו דהשתא פריך שפיר מהא דאמר שמואל תורבץ כו' ואם כן הדרא קושית התוס' לדוכתי' לפי' ה"ג תיקשי ליה ברבה בב"ח גופיה כו' וזה ברור ודו"ק: **ע"ב** גמ' והתניא חכם שטימא כו' דא"כ לא ידע רבה בב"ח שאסר רב כמו שכתבו התוס' בההיא דשמפונא דכבדא מכל מקום רב דסדר קמי' לא ה"ל למעבד הכי כיון דאין בהתירו כלו' שהרי הוא כבר (אסור)[אסר]: **שם** ותיפוק ליה משום חשדא כו' אף לתירוץ א' של התוס' דבדיין א' איסורא נמי איכא יש לומר דרבה בב"ח אחריני נמי הוו בהדיה דהרו כמ"ש הר"ן: **בפרש"י** בד"ה משום חשדא דלא לימרו משום השריא ניהליה מוזיל גביה ונראה כנוטל שכרו כו' עכ"ל מפירושו זה נראה דודאי שלא יחשדוהו שלא דן דין אמת אלא שיחשדוהו שנוטל שכר על הוראתו אבל ממה שפי' הרחק מן הכיעור שלא יאמרו בשביל כך זיכהו כו' עכ"ל מפורש שיחשדוהו שדן שקר כדי שיתן לו בזול וי"ל דה"פ כיון דנוטל שכר על הוראתו שאסור לעשות כן יחשדוהו דמוזיל גביה משום משוא פנים שזיכה את החייב ודו"ק: **בד"ה** רב חסדא כהן הוה כדאמרי' כו' עכ"ל דא"כ דלמא לאו משום חשדא לא היה זבין אלא דמחמיר על עצמו היה לעשות כן כב"ש דאית להו פ"ה דבכורות לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור א"כ משום דאיכא מ"ד בפ"ק דתמורה דאסור לישראל לקנות בשר בכור מכהן משום דנראה ככהן המסייע בבית הגרנות ע"ש:

ח"א **דף מד ע"א** זה הרואה טרפה לעצמו. עיין פרש"י ופי"ל הרואה' טרפה לעצמו ואינו מאמין לאחרים על הטרפות שרי כי מזמנים לו לא אזיל והרי הוא מקיים שונא מתנות יחיה והאי מייתי הסיא דר"א דכי הוה מזמנין ליה לא אזיל ואמר לא קבעי מר דאיחי כו' וק"ל: **הרואה** טרפה לעצמו כו'. עיין פרש"י ומשמעתי פירוש הפסוק בזה שאומר אשרי כל ירא ה' ההולך וגו' ר"ל מי שבא לידו ספק טרפות והוא ירא את ה' ומחמיר על עצמו מספק לאכלה הנה אשריו בעה"ב שמנע עצמו מספק טרפה אבל יגיע כפיך כי תאכל וגו' יש לו מעלה יתירה דהיינו שמיגע עצמו וכפיו למצוא היתר לספקו עד שאוכלה הנה זה שזוכה ב' עולמות דכתיב ביה אשריך בעה"ז שהרי אוכלה וטוב לעה"ב שהתיגע נפשו בתורה וק"ל:

דף מה בפרש"י בד"ה ובגולגולת לגבי כו' כמה ינטל מן החי וימות כמלא מקדח של רופאים כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא מצאתי זאת בבכורות כו' והוא סוף משנה דאהלות וכמ"ש התוס' ואם אינו טעות סופר אגב ריהטא לא דק עכ"ל וא"א שאינו ט"ס ויפה דק דודאי לפום ריהטא הך סוף משנה דאהלות באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים וחכ"א בגדול של לישכה אשיעורא דב"ה קאי דקאמרי כמלא מקדח דלב"ה דקאמרי כדי שינטל מן החי וימות שיעורא אחרינא אית להו אבל בסוגיא ר"פ על אלו מומין בבכורות מוכח דר"מ ומחלוקתו אשיעורא דב"ה נמי קאי דקאמר התם וכמה כדי שינטל מן החי אמר שמואל כסלע ופריך דא"כ עשית דברי ב"ש וב"ה אחד דהא כמלא מקדח של לשכה הייתו שיעורא דכסלע כדתנן מאור כו' שיערוהו כמלא מקדח כו' וכסלע נירונית ומסיק לב"ש ודאי מקדח וחיסומו שניטו והשתא ר"מ ומחלוקתו אליבא דב"ה פליגי כמלא מקדח בלא חיסומו והשתא ניחא לפירושו דכמלא מקדח דתנא הכא מלי אתיא כב"ה איהו הרמב"ם שמפרש שם בהך מתני' דאהלות דר"מ ומחלוקתו אליבא דב"ש פליגי וכן התוספות שכתבו בשמעתין כמלא מקדח לאו משום דבעי למפסק כב"ש כו' היינו לאידך אוקמתא בההיא דבכורות במסקנא דקאמר דשיעורא דכסלע לב"ה לאו היינו כמלא מקדח ודו"ק: **בד"ה** באני אומר כו' שלא תאמר התחתונה כשאוחזין כו' עכ"ל דליכא למימר דהשתא נמי נימא התחתונה כשאוחזין הקנה שהיא עליונה כשהבהמה תלויה דלא שייך ליתן סימן שהבהמה תלויה ועדיין הריאה בפנים אתחתונה כשאוחזין אותה שאנו רואין אותה בחוץ מש"ה כ' השתא דנותן סימן לתחתונה שהיא בפנים ואין רואין אותה ממה שהיא עליונה כשרואין אותה מבחוץ ודו"ק: **תוס'** בד"ה אישתמיטתיה כו' ס"ד דרבי ירמיה דאפי' בנקבים שיש בהם חסרון כו' ולשון אישתמיטתיה קשה עכ"ל וליכא למימר דהוה ס"ד דרבי ירמיה דאפי' באין בהן חסרון מלטרפין לכאיסר דהשתא ניחא לשון אישתמיטתיה דבהא ודאי לא הוה טעי רבי ירמיה דודאי לא עדיפי נקבים שאין בהם חסרון מפסוקה דבעי במתניתין פסוקה ברובו וק"ל: **בד"ה** אנסה עלמה כו' ליטול ירק בבור עכ"ל דהשתא הוה בכלל כל שפשטה לוארה ורועה דקאמר רבא וק"ל: **ע"ב** בד"ה מ"ד רוב עורו כו' לאשמועינן דאפי' עורו בעי רוב עכ"ל ולמ"ד נמי רוב מוחו אע"ג דאיכא למבעי ביה דשמא בעורו לא בעי רוב מ"מ ברובו דקאיירי ביה ליכא למבעי מידי דכ"ש ברוב עורו דמטרף ודו"ק:

דף מו תד"ה ואת"ל כו' עד ולא עד כו' דממ"נ הוי בכלל אינו יודע כמו בין הפרשות כו' יש מדקדקין מדברי התוס' אלו להכריע כדעת מי שאומר בטור י"ד סימן ל"א דפי פרשה של שליסית כשרה מה"ט דאי פי הפרשה לא מיקרי בין הפרשות הרי לא אמרי' באינו יודע אלא בין הפרשה של שניה ואם הוא קרוי בין הפרשות הא אמרינן דשליסית כשרה ובכלל שליסית יש לו לסיות ואין כאן הכרע דאימא דממילא משתמע בפי פרשה של שליסית דהוי באינו יודע מדקאמר שליסית כשרה ותו לא מכלל דפי פרשה דידה הוי באינו יודע מה שאין כן בפי פרשה שניה דליכא למידק איפכא דמדקאמר בין הפרשות דשניה באינו יודע הא פי פרשה דידה דלא מיקרי בין הפרשות הוי ודאי טרפה דהא אפי' בין הפרשות דראשונה הוי באינו יודע אי לא הוה עד ולא עד בכלל ועוד דבין הכא ובין הכא כיון דאיכא למידק הכי ואיכא למידק הכי ולא ידעינן איזה דיוק עיקר דניזול בתריה מספיקא הוה טלהו באינו יודע וק"ל: **בד"ה** מאי לאו ראשונה ושניה והא דנקט שניה משום דאי הוי טרפה הוה שייך למיבעי כל הנך כו' י"מ בכוונת דבריהם דאי הויא הראשונה ודאי טרפה והוה קאמר בה עד שניה טרפה הוי שייך למיבעי כל הנך אבעיות בשניה ואין זה בכח המאמר דאפשר דהוי אמר בראשונה ודאי טרפה והשניה אינו יודע ואף אם נדחוק לפרש דבריהם דר"ל דאי הוי מלי השנייה להיות טרפה ודאי לשמואל כמו השתא בראשונה אז שייך למיבעי כו' איך שיהיה לא זו הדרך למנקט שניה דלא צריכה לן השתא לפום מלתא דשמואל אלא באי לא הוה קאמר הכי והנראה שטיעור דבריהם כן הוא דודאי כל הנך אבעיות דמספקא לן במלתיה דשמואל אי שמואל ס"ל ודאי טרפה בבין הפרשות ופי הפרשה ופרשה דראשונה לא שייכי למיבעיא בשניה דהא שמואל קאמר בהדיא בשניה אינו יודע אבל מ"מ הא לן בשניה נמי דאי הוה טרפה אז לא שייך למיבעי ולהסתפק בבין הפרשות ופי הפרשה דשניה דהא שמואל אינו יודע קאמר בה ומש"ה נקט כאן שניה למיפשט מיהת פרשה גופה דשניה והמתרץ השיב לא שליסית אבל פרשה דשניה עדיין בספק עומדת אי הויא טריפה או לא ולא בעי למימר דנקט שניה משום דבפרשה שניה מיבעי לן במלתיה דשמואל אי הוה נמי באינו יודע או דודאי כשרה דא"כ לא הוה אצטריך ליה למבעי בפרשה באת"ל עד ועד בכלל דהא אפי' באת"ל עד ולא עד בכלל איכא למיבעי אי הוה פרשה באינו יודע או דכשרה ודאי אלא דע"כ אי אינו יודע אי כשרה ודאי לא מיבעיא לן אלא אי ודאי טרפה או לא ככל איך אבעיות והדברים ברורים למבין ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררין ואין כאן מקום להאריך: **בפרש"י** בד"ה פרשה עצמה כו' בשר שבין צלע ראשון לשני כו' תידון כבשר אם נפסק כו' עכ"ל ותפשוט נמי

חכמת שלמה

בד"ה והאיכא עיקור כו' ומיהו ספרים דגרסי מעיקרא כו'. נ"ב פי' גבי בשלמא מתני' לרב פפא לא קשיא כו':
בא"ד הא דאקפל אקפולי כו'. נ"ב פי' ולעיל ל"ג הא דאקפל כו' אלא כגירסת הספרים שלנו ודו"ק:
דף מה ע"א רש"י בד"ה מצטרפים הנקבים כו'. נ"ב אף לפרש"י הנקבים לאו דוקא קאמר אלא ר"ל בין הכל וכן פי' הר"ן כל הסוגיא וכן איתא בהשר"י שאף לרש"י הפי' כן ע"ש: **בד"ה** ובגולגולת כו' ובגולגולת בש"א כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל כו' כצ"ל: **בא"ד** ואמרי' בבכורות כמה ינטל כו'. נ"ב לא מצאתי זאת בבכורות אלא באיזה מקדח אמרו במקדח של רופאין והוא סוף המשנה דאהלות וכמו שכתבו התוס' ואם אינו טעות סופר אגב ריהטא לא דק: **בד"ה** כנגדו בכילים כו'. אתה יכול להכיר פמות דבינים גם יש להן ב' קרומים פי' כן הוא בס"א:
ע"ב רש"י בד"ה אגא רב כו' אגא חבירי. נ"ב עיין ברים במה בהמה דף נ"ג:
דף מו ע"א רש"י בד"ה ס"ג. כו' שמן חי בליען כו' חי בליעי כו' הד"א: **בד"ה** עד א' כו'. נ"ב עד אחת כו': **תוס'** בד"ה ואת"ל עד ולא ט' עצמן הייעו עובי כו' כצ"ל: **בד"ה** מאי לאו כו' משום דאי

מהר"ם

איירי דוגמת מה שאמר רב תורבץ הוושט במשהו שר"ל בנקב משהו בוושט עצמו ועליה קאי שמואל ואמר ברובו ומ"מ לפי שיטה דשמעתין הוו ג' חילוקי דינים בתורבץ הוושט שניטל ונעקר מהבשר שבלחי דבאיתום אינומי הלחי מעל הבשר והסימנים נשארו מחוברים בבשר כשר בכל ענין אפי' ניטל הלחי כולו אבל אם נעקר הוושט מהבשר המחובר בלחי אם נעקר כולו היינו עיקור ואם נעקר רובו באקפל אקפולי דהיינו שנעקר בנחת באופן שנשאר המיעוט מחובר במקום אחד כשרה והיינו מימרא דרב נחמן אמר שמואל ובאפרוק אפרוקי דהיינו שנעקר בכח שלא נשאר המיעוט במקום אחד טרפה והיינו מימרא דרבה בר בר חנא סימנים שנדלדלו ברובן טריפה: **בתוס'** ד"ה כולה כרב עבדא והא דאמרי' לעיל רמינן עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל היינו למאי דס"ד. ר"ל הא דקאמר לעיל אמר רבא רמינא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל לפי האמת לא אמר רבא הכי אלא אמר רבא כולהו כרב עביד אלא לפי מאי דסלקא אדעת החכמים שהיו חולקים על רבא דהיינו ר' אבא ומר בריה דרבינא דמותיב עליה שהיו סבורים דטעמו של רבא דטריף להוא תורא היה הטעם דרמי עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל קאמר נמי הכי לעיל אמר רבא רמינא עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל ר"ל דסלקא דעתייהו שאמר רבא הכי וק"ל: **ד"ה** והאיכא עיקור סימנים לפי' הקונטרס דפ"ק דבעיקור סימנים הוי טרפה. ועיין לעיל בתוס' דף מ' ד"ה כולהו תנינא וכו': **בא"ד** ע"כ אינו נטרף בנקב בעלמא. ר"ל משום דהא השתא לשמואל קיימינן דס"ל דתורבץ הוושט לא הוי דינו כוושט: (ד"ה) [בא"ד] וכ"ת דלא גרע משמוטת הגרגרת דטריפה וכו'. פירוש ושמוטת הגרגרת עצמו שמעינן מדקתני במתני' דאלו טרפות פסוקת הגרגרת ואע"ג דלפי פרש"י צריך לפרש פי' דמתני' דהיינו ששחט בסכין פגומה כדאיתא בתוס' שם בפ"ק בדבור הנזכר מ"מ ה"ה דבנפסק ונשמט בלא סכין דטריפה דמאי שנא וזהו דוחק גדול ר"ל משום דהיאך נילף שמוטת תורבץ הוושט דלא גרע וושט מגרגרת דשמא תורבץ הוושט כיון דאינו וושט כלל הוא גרע מגרגרת ועוד דקאמר בהדיא שהוא גרע שהרי קא משני בסמוך דבתורבץ הוושט ברובו כשר אע"פ דבפסוקת הגרגרת תנן ברובו טריפה: **בא"ד** ומיהו לספרים דגרסי מעיקרא לא קשיא הא דאקפיל אקפולי והא דאדלדל אדלדולי י"ל שידע המקשה כדמסיק לבסוף. לגירסא זו א"א ליישב דברי התוס' מכמה טעמים אשר תקצר היריעה מהכיל והעיקר נ"ל דט"ס הוא וכך צ"ל ומיהו לספרים דגרסי והא דאדלדול אידלדולי י"ל שידע המקשה וכו' והא דאיתא בתוס' הא דאקפיל אקפולי מיותר הוא ומ"ס הוא ור"ל דגרסי' בגמ' הכי לא תימא כולו אלא אימא רובו ופריך והא אמר שמואל תורבץ הוושט ברובו ל"ק הא דאנקב אנקובי הא דאדלדול אדלדולי ופריך והאמר רבה בב"ח אמר שמואל סימנים שנדלדלו ברובן טריפה ומשני הא דאקפול אקפולי הא דאפרוק אפרוקי וה"פ הא בכולהו דעיקור הוא כשנעקר כולו ואז אין שחיטה מועלת בו אבל אינו טריפה אבל כשנעקר רובו כשרה ופריך והא אמר שמואל וכו' ומשני הא דאנקיב אנקובי והא דאדלדול אדלדולי דר"ל שנפרד הוושט מהלחי אז הוא כשר ופריך והאמר רבה בב"ח וכו' דסימנים שנדלדלו ברובן לא לבד שאין השחיטה מועלת בהן אלא דאפי' טריפה הוי ואת אמרת דבאדלדול אדלדולי ברובו הוי כשרה ומשני הא דאקפול אקפולי שנפרד בנחת אז היא כשרה והא דרבה בב"ח איירי דאפרוק אפרוקי בכח והשתא לפי גירסא זו י"ל דשפיר ידע המקשה כדמסיק בסוף דרבה בב"ח דאמר טריפה איירי באפרוק אפרוקי בכח ועיקור סימן דקי"ל דלא הוי טריפה אלא שאין השחיטה מועלת בו היינו באקפול אקפולי ר"ל שנפרד בנחת ואע"ג דהשתא לרב נחמן נמי איכא לשנויי הכי דבנעקר בכח הוי טריפה ברובו דהיינו מימרא דרבה בב"ח אבל באקפול אקפולי יש חילוק דבנעקר כולו זהו עיקור דאינו טריפה אלא שאין השחיטה מועלת בו ובנעקר רובו הוי כשרה והיינו מימרא דרב נחמן אמר שמואל מ"מ פריך מלשון דלדול דרבה בב"ח אלשון דלדול שהזכיר המתרץ לעיל דאמר הא דאנקיב אנקובי והא דאדלדול אדלדולי שר"ל שר"נ איירי באדלדולי דכשרה ורבה בר בר חנא אמר דלדול דהיינו סימנים שנדלדלו ברובן טריפה שהיה ס"ד דלשון דלדול שהזכיר המתרץ ולשון דלדול שהזכיר רבה בב"ח הוה הכל א' ופי' שניהם שוה וחזר המתרץ ואמר הא דאקפול אקפולי וכו' ר"ל שלשון דלדול שזכרתי לעיל אמלתי' דרב נחמן לא הויא פירושו כשל רבה בב"ח אלא ההוא דלדול דלעיל שאמרתי איירי באקפול אקפולי בנחת ולכך בנעקר כולו זהו עיקור דלא הוי טריפה אלא שאין השחיטה מועלת בו ובנעקר רובו הוי כשרה לגמרי וגם שחיטה מועלת בו והתיא דרבה בב"ח איירי באפרוק אפרוקי בכח ולכך הוי טרפה לגמרי אלא שיש קצת דוחק לפי זה. דנימא דכשנעקר רובו של וושט בכח הוי טריפה וכשנעקר כולו באפרוק אפרוקי לא הוי טריפה אלא שאין שחיטה מועלת בו ובמה נרע שנעקר בנחת דשמא נעקר בכח כיון שנעקר כולו בפנינו ואפשר שגם כשנעקר כולו יש היכר במקום הנעקר כשנעקר בכח וק"ל אבל לספרים דגרסי לעיל הא דאנקיב אנקובי הא דאקפל אקפולי ולא גרסי לעיל לשון דלדול קשה דאי ידע המקשה כדמסיק בסוף דרבה בב"ח איירי באפרוק אפרוקי א"כ מאי פריך ארב נחמן וכן לפי' ר"ח וכו' ואפי' לספרים דגרסי לעיל לשון דלדול קשה דאי ידע המקשה האמת כדמסיק לבסוף דרבה בב"ח איירי בסימנים שנפרדו זה מזה לא היה פריך מידי דליכא למימר דאלשון דלדול שהזכיר המתרץ לעיל פריך דהא ע"כ לשון דלדול דלעיל אי אפשר לפרש בסימנים שנפרדו זה מזה דהא אמלתיה דר"נ אמר שמואל קאי דאמר תורבץ הוושט שניטל מהלחי ע"כ צריך לפרש דר"ל שנעקר הסימן מהלחי וא"כ מאי פריך וליכא למימר שהמקשה לא היה מפרש מלתיה דרבה בב"ח בסימנים שנפרדו אלא בסימנים שנעקרו מהלחי בכח ומ"מ פריך מלשון דלדול דרבה בב"ח אלשון דלדול שהזכיר המתרץ לעיל כמו שפירשנו לעיל והמתרץ השיב לו במסקנא דרבה בב"ח איירי בסימנים שנפרדו זה מזה דהיינו דאפרוק אפרוקי לפי' ר"ח דא"כ תקשה לך למה היה צריך המתרץ לחזור מאותו פי' שהיה ס"ד דמקשה שרבה בב"ח איירי שנעקר בכח לא היה לו להשיב אלא דלשון דלדול הוי פירושו דאקפול אקפולי בנחת ולא בכח אלא ודאי לסברת ר"ח אין שום חילוק בין נעקר בכח בין נעקר בנחת לא לפי דעת המקשה ולא לפי דעת המתרץ וליכא לפרושי ההיא דרבה בב"ח דטריפה אלא בסימנים שנפרדו זה מזה כדמסיק לבסוף דאפרוק אפרוקי לפי' ר"ח וא"כ אם היה יודע המקשה האמת כדמסיק לבסוף לא היה פריך מיהו אדברי התרצן דלעיל אלא ע"כ צ"ל דהוה מצי למימר וליטעמך וכו' כן נ"ל לשיטת התוס' ולפי פירושינו עולה הכל כהוגן בלי שום גמגום ודברי פירוש ספר חכמת שלמה בדבור זה אינם מובנים לי ולא אוכל ליישבם ולא נהירין לי כלל וכלל ודו"ק: **ע"ב ברש"י** ד"ה משום חשדא וכו' ונראה כנוטל שכר על הוראתו. והא דלא פי' רש"י כדי שלא יאמרו שבשביל כך התירה לו כדפי' לקמן גבי דן את הדין אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור וכו' משום דהכא לא חשדינן ליה דיתיר האיסור כדי שיאכל ממנו ע"כ הוכרח לפרש דהחשד הוא שלא יהא נראה כנוטל שכר על הוראתו: **בתוס'** ד"ה היכי עביד הכי כו' ופירש שם בקונטרס דהדר ביה מאידך שנויא וכו'. ברש"י שלפנינו שם אינו כן אלא שמפרש כמו שמפרשים התוס' בסמוך בדבור זה אגמרי' סמך ולכן האמין לדבריהם ע"ש:

דף מה ע"א בגמ' נקבה כנפה וכו'. מסוגיא דשמעתין משמע דשיעורא דרובא הוי יותר מכאיסור וצ"ל דהיינו היכי דכל הנקוב הוא מצד אחד ברוחב דהוי הנקוב כאיסר ולא הוי רובו אבל אם הנקבים עומדים זה אצל זה בשורה בעגול סביב הקנה ברוב עיגולו דטריפה מטעם דהוי כפסוק אפילו אם תצטרף כל הנקבים לא הוי בכאיסר וא"כ הוי שיעור רובו להומרא: **בתוס'** ד"ה אישתמיטתיה הא דאמר וכו' ס"ד דר' ירמיה דאפילו בנקבים שיש בהם חסרון קאמר דמצטרפין וכו'. נ"ל דהוקשה להם לתוספות אפילו אישתמיטתיה מהמקשה הא דאמר רבי חלבו אעפ"כ היה לו לידע מעצמו דההיא דגולגולת ע"כ בנקב שיש בו חסרון איירי דהא על חסרון הגולגולת קאי והאי נקבה כנפה מצטרפת לרובא באין בהן חסרון איירי דומיא דפסוקת הגרגרת דשיעורא ברובא ולכך כתבו התוס' דלכך הוה ס"ד דרב ירמיה דהאי נקבה כנפה בנקבים שיש בהן חסרון איירי מדנקיט כנפה וכו' ולכך קאמר ולשון אישתמיטתיה קשה משום דהא השתא הא דמקשה ר"י הכי היינו משום דהכי דייק לה מדנקיט כנפה וק"ל:

דף מו ע"א תד"ה ואת"ל וכו' אבל אם עד ועד בכלל לא מצי למבעי פי פרשה שניה דממה נפשך וכו'. צ"ל דס"ל לתוס' דאפי' אי אמרינן דפי פרשה הוי בכלל בין הפרשות היינו שנמשך אחר בין הפרשות שלמטה ממנו ולא לשל מעלה הלכך אי פי פרשה שנייה הוי בכלל בין הפרשות היינו בין הפרשות שניה וא"כ הוי בכלל אינו יודע ואי לא מקרי בין הפרשות לא הוי נמי טרפה דהא עד בין הפרשות ראשון קאמר ר"ל ובין הפרשות בכלל דהיינו עד התחלת השניה (ומ"מ)[ומ"ה] פי פרשה שניה לא הוי בכלל טרפה וא"כ ע"כ הוי בכלל אינו יודע וק"ל: **ד"ה** מאי לאו ראשונה ושניה הא דנקט שניה משום דאי הויא טריפה וכו'. נ"ל דר"ל דרב יהודה קאמר דאינו יודע אם אמר שמואל דטרפה עד פרשה ראשונה או אם אמר עד פרשה שניה ואם היה האמת דאמר עד פרשה שניה טריפה הוי נמי שייך למבעי כל הנך בעיות דלעיל דהיינו אם עד ועד בכלל ואפי' בין הפרשות שניה טריפה או לא ואת"ל עד ועד שלא בכלל פי פרשה שנייה מהו כמו שהשתא בעי בראשונה לכך נקט ראשונה ושניה וק"ל: **ד"ה** ואמרי לה קרמא תתאה וכו'. נ"ל דהתוס' מפרשים דהא דקאמר בגמרא ואמרי לה וכו' ה"פ דללישנא קמא לא פליגי רב ושמואל אלא תרוייהו אמרי קרמא עילאה ואמרי לה דפליגי ושמואל ס"ל תתאה ולכך כתבו התוס' דר"ל עם עילאה דאי תתאה גרידא וכו' לא הוי לא כרב ולא כשמואל משום דהא לרב עילאה להודיה ולשמואל תתאה להודיה ועל כל פנים צ"ל ע"כ הא דקאמר בגמרא בתר הכי פשיטא אינקיב עילאה לפרושי לישנא דאמרי לה תתאה אתא והתוס' שכתבו כלומר עם עילאה וכו'. ר"ל דהכי הוי פירושו לפי המסקנא וק"ל: **ע"ב** ד"ה והלכתא מנין כדרב יוסף וכו' בכל דוכתא קי"ל כרבינא לקולא וכו'. ר"ל דקי"ל דבכל דוכתא דפליגי רב אחא ורבינא הוי רבינא לקולא והלכתא

בותיה

הא דמספקא ליה לשמואל בבין הפרשות דשניה דהא בפרשה שניה תידון כבשר ומכ"ש בבין פרשות שאחריה וק"ל : **ע"ב** תוס' בד"ה אוכמי אוכמי כו' והא דאמר בסמוך כדיותא טרפה כו' עכ"ל להאי תירוצא שכתבו לעיל (לפר"ת) [לפר"ח] דהסיא דאדומה כשרה היינו כשמתלבנת ע"י נפיחה לא בעו למימר דה"נ הכא אוכמי כשרה כשמתלבנת ע"י נפיחה דהא כדיותא טרפה דומיא דאדומה כשרה שאמר רבא וק"ל : **בד"ה** אבל כסדרן היינו רביתייהו כו' כמו שהן שוכבות זו אצל זו כו' עכ"ל מבואר בדברי הרא"ש דזו אצל זו היינו מחיתוך לחיתוך וזו על זו היינו מגב לחיתוך ומגב לגב והיינו שלא כסדרן דקאמר ומה שהקשה ר"י לקמן לפרש"י דא"כ בחנם הוה מחלק בין כסדרן לשלא כסדרן אם היה חילוק אפי' כסדרן היינו לפי מה שפרש"י דלא מיקרי שלא כסדרן אלא בשנדבקו שתים החיצונים אבל בשתים הסמוכות אפי' בשוכבות זו על זו מקרי שפיר כסדרן אבל לפי דרך התוס' שפיר מצינן לפרושי דהסרכא באה מחמת נקב וכסדרן דכשרה היינו דוקא במקום שסמוכות האונות דחברתה מגינה עליה וריב"א שהוכיח לקמן דאי לא הוה אונא בכלל אומא לא תמנא שלא כסדרן בשמאל כו' היינו נמי לפרש"י אבל לדעת התוס' דבשתים הסמוכות נמי מהיתוך לגב מקרי שלא כסדרן ליכא הוכחה כלל כמ"ש המרדכי ודו"ק : **בא"ד** ורבותינו הגאונים כתבו כיון דהדא סריכא עם חברתה כו' עכ"ל כצ"ל ואין זה סותר דבריהם דלעיל וכ"ה במרדכי ובערוך מדויק כ"ה : **בד"ה** היינו רביתייהו כו' ואם היינו מפרשים היינו רביתייהו שזהו גידולם כו' אבל ר"ח פי' רביתייהו הוי כמו מרבעיתייהו כו' עכ"ל הוא דעת הראב"ד כמ"ש הר"ן דבכסדרן רגילה הסירכא לבא בלא נקב ובשלא כסדרן לא באה אלא מחמת נקב ולפי' דרכו ליכא לפרושי רביתא אלא מלשון גידול אבל לפרש"י דאין סירכא באה אלא מחמת נקב ניחא פי' ר"ח דע"י רביעתן זו לזו בכסדרן מגינה על חברתה וכן לפירושם דלקמן דכל סירכא לא באה מחמת נקב ובשלא כסדרן דאסור משום שסופה לינקב נמי ניחא דבכסדרן ע"י רביעתן זו בכסדרן אין סופה לינקב ודו"ק :

דף מז בא"ד והשתא אם הסירכא בא בלא נקב א"כ כסדרן למה צריך נפיחה כיון דלא תתפרק כו' עכ"ל לעיל בההיא דבדקי לה בפשורי ניחא להו דבודק להחמיר כיון דשלא במקום רביתא דאוני קמיירי אפשר שכבר נתפרק אבל הכא במקום רביתא דאוני דודאי לא תתפרק לעולם ואפי' להחמיר לא בעי נפיחה וק"ל : **בד"ה** אי ספכי להדדי כו' מהדר לה הודרנא בישרא כשרה עכ"ל והס"ד ואח"כ מ"ה ואי לא תרתי נינהו וטרפה כתב כו' עכ"ל כצ"ל מספר מדויק : **ע"ב** בד"ה שלישי הביאתו כו' דבתרי זימני הוי חזקה כרבי מדא"ל המתיני עכ"ל יש מקשים דאימא לאו משום דבתרי זימני הוי חזקה א"ל המתיני אלא משום דם שלא נבלע בו עדיין וכדאמר פי' ר"א דמילה האי יוקא דסומק ממתינין ליה עד דאבלע ביה דמיה ולימהלוה ומייתי מדרבי נתן כו' ולאו קושיא היא דאם כן למה הזכיר כלל שמלה בנה ראשון ושני ומת דליכא למימר דאדרבא דאי לא היה אדום היה מל אותו אע"ג דמתו ב' בניה משום דתרי זימני דהוי חזקה מ"מ כיון דבהאי יוקא לא נפקא ליה מידי לא ה"ל להזכיר דמתו ב' בניה אלא ע"כ דהכתי לא הוה קים ליה שלא נימול יוקא דסומק אלא דמשום דמתו כבר ב' בניה שהיו גם כן אדומים א"ל המתיני דבתרי זימני הוי חזקה ואחר שנבלע בו הדם אמר למול אותו דלא הוחזקה אלא באדומים ומשום שלא נבלע עדיין הדם בהם מתו ודו"ק :

דף מח תבד"ה מייתינן סכינא כו' אבל הטלתה למחים ואפי' אי איכא ריעותא בדופן כו' עכ"ל הכי מוכח דהא בדליכא ריעותא לא בדופן ולא בריאה אזלינן לחומרא כדקאמר ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה דהיינו חששא דבלא הטלתה למחים לאבימי ה"נ באיכא ריעותא בתרווייהו אית לן למיזל לחומרא ולא סגי בבדיקה וק"ל : **בד"ה** רב נחמיה כו' בפשורי אאיכא ריעותא בדופן כו' עכ"ל הכי מוכח כמ"ש התוס' לעיל דלא שייך בדיקה אלא להחמיר ודקאמר נמי מייתינן סכינא כו' היינו נמי לבדקה להחמיר באיכא ריעותא בדופן ורב נחמיה בא לפרש דהך בדיקה עביד לה בפשורי כמ"ש הרא"ש לשיטת רש"י ור"י אבל בליכא ריעותא טרפה ולא סגי בבדיקה כדקאמר ואי לא מחמת ריאה היא וטרפה דלא שייך בדיקה כמ"ש התוס' לעיל בגמרות חדשות הגיהו ומחקו מלת וטרפה אבל בנוסחות הראשונים ישנו ועיין בבעל המאור ובעל מלחמות ומיהו הא דכתב בגמרות ישנות שלפנינו ואע"ג דלא קא מפקא זיקא לא היה בנסחות שלהם כנראה מדבריהם ע"ש : **בד"ה** אמר רבינא כו' משמע לרב נחמן לא בעי לא סביך ולא סריך ואין נקב כו' עכ"ל אבל אי הוה רבינא בא לפרש דברי רב נחמן ודאי דאי לאו רבינא דברי רב נחמן הוו משמע מיהת דסריך ובא רבינא לפרש דהך סירכא צריכה סביך וא"כ בלא סריך הוה אוסר רב נחמן דנקב פוסל שם וה"ל לרב יוסף לאקשויי הכי לרב נחמן ודו"ק : **ע"ב** גמ' טעמא דליתא הא איתא ולא מינקבא כשרה והא אמר רב נחמן כו' ובלאו דיוקא ארבנן דמכשרי לא פריך בפשיטות מהא דאמר רב נחמן כו' משום דאיכא לפרושי פלוגתייהו אמחט שנמצא בסמפון דריאה וכה"נ כתב הב"י בשם בעל העיטור שי"מ כן לפי גירסא דגרים דכ"ע חסרון מבפנים שמיה חסרון ע"ש ודו"ק : **שם** והאמר רב נחמן האי סמפונא כו' ק"ק למאי דס"ד השתא דסמפון דאנקב לבשר הריאה טרפה הא קתני במתני' ר"ש אומר עד שתינקב לבית הסמפונות דמשמע דוקא בניקבה מבחוץ עד לסמפון גדול אבל בניקב מסמפון לבשר הריאה בלחוד לא פסול ורבנן לא פליגי עליה בהא אלא בניקב לחוץ בלחוד פליגי עליה ודו"ק : **תוס'** בד"ה דלמא אי הוה ריאה קמן כו' דדרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ עכ"ל פי' דהכא בחיתוכא דריאה דטרפה לא מפלגינן בין קופא לגו ובין קופא לבר כדמפלגי' בחיתוכא דכבדא והיינו ע"כ משום דבריאה ניחוש שדרך הסמפונות יצא בריאה וניקבה עד לחוץ ומה שהולה מונחת בריאה ולא נראית בחוץ משום דשוב חזרה ונכנסה בריאה מבחוץ לאחוריה ועי' ע"ש דבריהם באורך ברא"ש ובר"ן וק"ל :

דף מט גמ' דתניא את כל החלב אשר על הקרב גו' וכן באידך ברייתא כצ"ל וכ"ה ברי"ף ובמרדכי ובגירסת הילקוט וכן נראה מפי' רש"י שפי' הכתוב מרבהו בכללו מואת כל החלב כו' עכ"ל אבל רישא דהאי קרא את החלב המכסה גו' לא אתא לרבות אלא למעט חלב שעל הדפנות כדאיתא בת"כ כמ"ש התוס' וק"ל : **בפרש"י** בד"ה אבל דזיתא מבזע בזע ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא עכ"ל יש לדקדק מי הכריח אותו לכך דהא בכבד קיימי' הכא ומאן דמכשיר נמי במחט לגבי ריאה הכא בכבד מודה כיון דאיכא למימר דרך הושט עלתה לכבד ואיכא למימר דרך הסמפון אזלינן לחומרא כההיא דקטינתא דל"ש קופא לגו ול"ש לבר דטרפה לגבי כבד וי"ל דכיון דאסתכה במרה ה"ל כסמפונא רבא דכבדא ולמאן דמכשיר במחט בריאה מכשיר נמי בהא דסמפונא נקט ואתאי וכן נראה מדברי הר"ן והיה נראה לכאורה לפי דרך רש"י כיון דלמאן דטריף קאמר בזיתא דמבזע בזע ואפ"ה בדדיקלא אמרינן דודאי סמפונא נקט ואתאי ה"ה נמי בקופא לגו מודה למימר דסמפונא נקט ואתאי דדרך הושט איכה לאויה לבא אבל רש"י לא פירש כן שכתב לעיל דרב אסי דאמר בקופא לגו סמפונא נקט ואתאי קים ליה לשיטתיה דרבי יוחנן דמכשיר בריאה וצ"ל דאיכא לפלוגי בין קופא לגו ובין הך דהכא דדיקלא דא"א כלל דרך הושט מסא"כ בקופא לגו דמאן דמטריף סתמא קאמר ולא מפליג בין קופא לבר ובין קופא לגו דאפשר קאת דרך הושט ומיהו בהך חיתוכא דריאה דקאמר אי הוה קמן הוה מינקבא שפי' רש"י משום דדרך הושט נכנסה ע"כ דאית לן לפלוגי בין קופא לבר ובין קופא לגו דהל"כ אמאי מכשיר ליה בחיתוכא דכבדא בקופא לגו כמו שהקשו התוס' ול"ע : **תוס'** בד"ה ואברכה מברכיך ואפי' עובד טוכבים כו' דיהיב שלמא לרבי ישמעאל כו' עכ"ל ולהכי אצטריך ליה ואברכה מברכיך לרבי ישמעאל ויש לפרש לפי זה דמקום ברכה דישראל דעדיפא היינו משום דהוה ברכה מיוחדת לכהנים משא"כ ואברכה מברכיך דהוה כוללת אף לעובדי טוכבים וק"ל :

ח"א **דף מט ע"א** אוזא בזוא וריאה [לידה] בד' כו'. מושבנא דדין כתושבנא דדין ור"ל לא ביותר מכדי דמי' לק בכדי שווי' וק"ל : **ואברכה** מברכיך כו'. כתבו התוס' ואפי' כותים כו' כותי דיהיב שלמא לר' ישמעאל כו' עכ"ל ר"ל ולהכי אצטריך ליה ואברכה מברכיך לר' ישמעאל ויש לפרש לפי זה דבמקום ברכה דישראל דעדיפא היינו משום דהוה ברכה מיוחדת לכהנים משא"כ ואברכה מברכיך דהוה כוללת אף לכותים לר"י :

דף נ תבד"ה כי פליגי דאייתרא כו' מקום שנהגו כי אתא רבה כו' עכ"ל כצ"ל : **ע"ב** גמרא ולר' אבינא ודבני כו' ק"ק דהא אי לאו דרבי אבינא נמי והוא טפח בוושט לאו כרס

מהר"ם

טותיה : **ד"ה** אלא לא שנא וכו' בס"ה ורבינו יעקב בר ר' אבין היה מודה. הלשון מגומגם ולפי דעתי שצ"ל היה מורת כן : **ד"ה** אוכמר אוכמי וכו' משום דשחור אדום הוא וכו'. פי' אע"ג דאדום כשר כיון שלקה עד שחזר להיות שחור טריפה : **ד"ה** אבל כסדרן היינו רביתייהו וכו' ועוד כתוב בערוך בשם ר"ח שלא כסדרן קבלה רב מפי רב וכו' כן הוא בערוך : **ד"ה** היינו רביתייהו וכו' א"כ בחנם מחלק בין כסדרן לשלא כסדרן וכו' וצ"ל לפירוש הערוך דלעיל שכתוב בשם ר"ח דכי סריכין תרי אוני באמצע ועיקרן מפרקן מהדדי טריפה דלא חש לקושיא זו משום דאיהו ס"ל דכי סריכין באמצע ועיקרן מפרקן זהו מקרי שלא כסדרן ולכך לא שייך להקשות דלחלק בכסדרן עצמו ולמה לו לחלק בין כסדרן לשלא כסדרן דזה נמי מקרי שלא כסדרן וק"ל : **בא"ד** ומיהו היינו הא דפריך וכו' ופרש"י וכו'. ר"ל ולכך כי אמרינן דאין סירכא בלא נקב מיתרצא שפיר : **בא"ד** ומיהו הא דפריך רב יוסף לרבינא וכו'. ר"ל דפריך ליה דלא יועיל הסתימה היכי דניקב : **בא"ד** דאי לא הוי אומא בכלל אוני לא תמצא שלא כסדרן בשמאל. נ"ל דס"ל כרש"י דלא מקרי שלא כסדרן אלא כשנסרכו שתי החיצונות ע"ג האמצעית או מתחתיה וק"ל : **ד"ה** כל הני עיזי וכו' ונראה דאין ראית מבהמות שלנו וכו'. נ"ל דרבינו אפרים פי' כן משום דהביא ראיה מבהמות שלנו דכולן יש להן אחת : **בא"ד** אם לא שנאמר וכו' ושוב לא תלד. ר"ל וכיון דחזינן דילדה בת שלש ידעינן דלא ילדה מקודם דאי ילדה בשנה שנייה אינה יולדת שוב בשלישית : **ע"ב ד"ה** אבל אגבה וכו' ואם שינתה מקומה וכו'. ר"ל שאינה עומדת במקומה ממש אבל מ"מ אינה בצד שמאל כ"א בימין : **ד"ה** אלא ירוקה ה"ד וכו' שהוא צבע אינד"ש. פי' בל"א בל"א. דכל מיני קרו"ג ירוקים מקרי פי' כגון אותן גוונים שאנו קורין בל"א גע"ל גרי"ן : **ד"ה** אבל נקב שיש בו חסרון וכו' והשיב להם ריב"א וכו'. והא דלא משני הכא שחסרה דמתני' היינו שחסר ממנין האונות דטרפה לכ"ע וכדאמר רבא לעיל חסר או יתיר או חליף וכו' משום דלא משמע ליה דאיירי מתני' בהכי אלא בחסרון הדומה קצת לנקב דהכי קתני מתניתין ריאה שנקבה או שחסרה וכו' וכבר הארכתי בביאורי לטור י"ד ע"ש :

דף מח ע"א ד"ה אמר רבינא והוא דסביך וכו' ועוד מדפריך רב יוסף לרבינא ולא לרב נחמן. קצת יש לתמוה אפי' אי אמרינן דרבינא בא לפרש דברי ר"נ מה היה לו למפרך לרב נחמן הא בלא רבינא לא היה יכול למפרך לרב נחמן כלל דהיה יכול לתרץ דהא דקאמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמת' כשרה היינו אפילו לא סביך ולא סריך אלא בכל ענין כשרה דהשתא לא מקרי פסול החוזר להכשרו דלעולם הוא כשר ולא נפסל מעולם אבל לרבינא דמפרש דברי רב נחמן והוא דסביך פריך עליה שפיר ולעולם אימא לך דרבינא לפרושי דברי רב נחמן אתא ולא לאפלוגי עליה ויש לתרץ ברוחק דמדקאמר בגמרא א"ל רב יוסף לרבינא דלישנא יתירא הוא דל"ל לרבינא דהא כבר קאמר ליה וממילא ידעינן דלרבינא קאמר אלא למידק אתא דלרבינא פריך ולא לר"נ : **בא"ד** ומיהו לא ידעינן וכו'. ר"ל אפילו את"ל דרבינא פליג ארב נחמן הסברא הוא דלהוי הלכתא כרבינא דהוא בתראי : **ע"ב בגמ'** חזינא אי קופא לבר וכו' והני מילי באלימתא' וכו'. מסוגיא דשמעתין משמע דכל היכי דאיכא למיתלי בתרתי דאפשר למיתלי דאתא דרך הסמפונות וגם אפשר דאתא דרך הושט תלינן דאנקובי ואתא דרך הושט לחומרא דהרי בקטינתא דאיכא למיתלי בתרווייהו תלינן לחומרא וטרפה ולא מכשרינן אלא היכי דא"א לומר דאתא ונפיק דרך הושט כגון בקופא לגו ובאלימתא וא"כ כי פריך בתר הכי מ"ש ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות וכו' ומאי משני בקופא לבר כיון דאיכא אוכלין ומשקין וכו' ומשני התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין וכו' מסתברא יותר לתלות דאוכלין ומשקין דחקוה מדנימא דנכנס דרך הושט ונקיב לחוץ ואעפ"כ נתחב בתוך עובי בית הכוסות אבל לעיל גבי כבד מסתברא יותר לתלות דנכנס דרך תושט מדנימא דרך הסמפונות על משום דאין דרך הקנה לבלוע וק"ל : **בתוס'** ד"ה דלמא אי הוי ריאה קמן הוה מינקבה לא משום דדרך הוושט מינקיב וכו'. ר"ל משום הכי טריף בכל ענין אפילו היכי דהקופא לגו דא"כ אמאי מכשירינן בחתיכה דכבדא היכא דהקופא לגו אלא היינו טעמא דמטרפינן גבי ריאה כשאינה שלימה אפי' היכי דהקופא לגו משום דחיישינן דדרך הסמפונות נכנס בריאה וניקב בשר הריאה עד לחוץ וניקבה הריאה טרפה משא"כ בכבד כצ"ל דברי התוספות ועיין באשר"י דאל"כ מאי מקשו מחתיכת כבד הא גבי כבדא נמי לא מכשרינן אלא בקופא לגו וע"כ צ"ל דס"ל לתוספות דבקופא א"א למינקב בשר הריאה דא"כ לא קשה מידי מחתיכה דכבדא וא"כ מה לי יצא דרך הוושט ומה לי יצא דרך הסמפון מ"מ היכי דהקופא לגו היאך היה יכול לאנקובי בקופא אלא ע"כ צ"ל דברי התוספות כמו שכתבתי הגם שלשון התוס' שכתבו דרך הסמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ קצת דחוק לפי' זה ולפ"ז צ"ל ג"כ דהיכי דהקופא לבר בחתיכה דריאה שטרפה היינו מטעם דחיישינן דרך הוושט ניקב ונפקא ונתחב בריאה מבחוץ דליכא למימר דהוי טרפה מטעם דחיישינן דנכנס דרך הסמפונות וניקב הריאה עד לחוץ דהא הוכחנו דאפי' בבשר הריאה א"א למינקב בקופא אלא ע"כ צריך לומר ולחלק דבקופא לבר טרפה מטעם דתלינן דדרך הוושט נקוב ונפיק ובקופא לגו טרפה מטעם דחיישינן דדרך הסמפונות נכנס בחודו וניקב הריאה עד לחוץ וחזר לאחוריו אבל כשהיא שלימה אפשר לבודקה בנפיחה וק"ל ועיין במה שכתבתי בחיבורי לטור י"ד וכן הא דקאמר בגמרא א"ל רב אשי אילו אשתכח בבשרא כה"ג הוה טריף מר ר"ל הוה טריף אפילו היכא דהקופא מלגין דלא אתי לאפלוגי עליה אלא במה דטריף ליה בכל ענין אפי' היכא דהקופא לגו וק"ל : **ד"ה** אי קופא לגו וכו' דאי בחלל הגוף הא ודאי דרך הוושט נקיב ואתא. ר"ל אי לא נקיב אלא צד אחד ע"כ דרך הוושט נקיב ואתא ואי דרך פנים יצא א"כ ע"כ ניקבו כל שני הצדדים כיון דנמצא המחט מבחוץ וממה נפשך טרפה וק"ל : **בא"ד** אבל בריאה כשר בכל ענין. פי' כשהריאה שלימה אפילו היכי דהקופא לבר דקרובה לקנה וכו' וכך נכנסה שפיר אפי' דרך קופא ומסתבר יותר לתלותה דנכנסה דרך הקנה מדנימא דרך הושט נקיב ואתאי ונכנס בריאה מבחוץ כיון דהריאה שלימה לפנינו ואין בה שום ריעותא וק"ל :

דף מט ע"א בגמ' דתניא את כל חלב המכסה וגו'. ט"ס הוא וצריך למחוק תיבת כל דקרא הכי כתיב את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב והאי דרשא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא מסיפא דקרא יליף לה מאת כל החלב אשר על הקרב וכן משמע מפי' רש"י ורישא דקרא את החלב המכסה את הקרב ילפינן מיניה למעט חלב שעל הדופן כמו שכתבו התוספות :

דף נ ע"ב בתוס' ד"ה רובא ולא הוי טפח וכו' ור"ח גרס דאיכא טפח ומשתו כו'. נראה דלפי גירסת ר"ח היה מפרש המקשה כך טפח ולא הוי רובא ר"ל כל מקום ששייך ואפשר שיעור של טפח כגון כשהכרס גדולה אז אזלינן בתר שיעור טפח ולא בתר רובו ולא הוי טפח ר"ל וכל היכי דא"א לשער אלא בשיעור רובו ולא בשיעור טפח כגון שאין בכל הכרס טפח וה"ה אם לא היה בכל הכרס כ"א טפח מצומצם אזלינן בתר שיעור רובו משום דכיון דאין בכל הכרס כ"א טפח אין סברא לומר דיצטרך טפח דא"כ כל הכרס כולה נקרע וזה אין סברא לומר דיצטרך שיקרע כולו ולכך פריך פשיטא כיון דא"א לשער בטפח ודאי אזלינן בתר שיעור רובו דהא במתניתין שמעינן דאין לנו כ"א שני שיעורים או טפח או רובא וכיון דלא אפשר לשער בטפח ודאי משערין ברוב ומה אשמועינן רבי בנימין בר יפת במאי דפי' דברי רבי יהודה כן ומשני כגון דאיכא טפח ומשהו דאפשר לשער בטפח ואפילו הכי משערינן ברוב ואין פירושו כס"ד דמקשה וההכרח שהביאו לפרש כן שהקושיא קאי ארבי בנימין בר יפת משום דאל"כ אלא אר"י קאי יש להקשות דלמא ר"י אתא לאשמועינן דבקטנה משערינן ברובא דלא תימא כיון דבגדולה משערינן בטפח בקטנה שא"א לשער בשיעור טפח משערינן הגדולה לפי גדלה והקטנה לפי קטנה לא ברובא אבל לפי מה שכתבתי עולה הכל כהוגן : **ד"ה** מחט שנמצא בעובי בית הכוסות וכו' דחיישינן שמא הבריא כי היכי דחיישינן גבי וושט בריש פירקין כן נ"ל להגיה : **בא"ד** אלא כלומר לחוץ כלפי חוץ לאפוקי נקבו זה לתוך זה. משום דהא בלאו הכי יש נקב מזה לתוך זה שהריאה נכנס מזה לתוך זה אבל אם צריך נקב מפולש או לא מזה לא איירי התנא דמתני' כלל דלענין זה הם חלוקים דבבית הכוסות ניקב מצד אחד כשר ובהמסס אפי' מצד אחד טרפה כדמשמע מהברייתא דנקט בית הכוסות מצד אחד כשירה : **בא"ד** והא דקאמר מצד אחד כשירה בעובי בית הכוסות צריך לפרש אותו צד אחד מבפנים וכו'. ר"ל וא"כ מכלל דלרש"י דס"ל דבהמסס אפילו מצד אחד טרפה היינו אפילו אותו צד אחד מבפנים : **בא"ד** ואין נראה לר"ת וכו'. ר"ל וגם אין נראה לחוש שמא כל העור ניקב אלא שהבריא כמו דחיישינן גבי וושט משום דוושט יש לחוש שניקב עד לחוץ ואח"כ חזר המחט לאחוריו והבריא אגב דפעיא ביה ואכלה ביה ונמדא ליה ופשטא ליה אבל גבי המסס אם הוא דניקב עד לחוץ לא הוה חוזר לאחוריו וק"ל ועיין באשר"י : **בא"ד** ואגב דנקים מצד אחד כשרה נקט נמי משני צדדים טרפה אע"ג דמלתא דפשיטא היא. י"ל מאי מקשה זה לפי' ר"ת לפרש"י נמי קשה למה נקט משני צדדים טרפה כיון דמלתא דפשיטא היא וי"ל דלר"ת קשה טפי דכיון דפירש דרישא רבותא קמ"ל דמצד אחד כשירה אע"ג שניקב עור אחד וא"כ אפי' בעור אחד הוה סלקא אדעתיה דמטרפה וא"כ למה לי תו לאשמועינן דבשני צדדים טרפה פשיטא ועוד י"ל דלרש"י דס"ל דבהמסס טרפה בניקב חצי העור ואם כן ה"ה בבית הכוסות אם ניקב העור האחד כולו והשני חציו נמי טרפה ואיכא לפרש דהא דקתני ניקבו משני צדדים לא שני צדדים ממש אלא שניקב העור א' כולו והשני חציו דטרפה ולכך ליכא לאקשויי פשיטא ול"ל למיתני וק"ל ועיין במה שכתבתי בזה במסכת סוכה דף ל"ד : **בא"ד** וה"א שאותו דביקות מנין שלא יצא הריעי כצ"ל. ונראה דע"כ לא כל הבית הכוסות שוכב על תשומן של המסס כמובן בעצמו וא"כ הכי פירושו של הברייתא מצד אחד כשירה אפילו במקום שאין שם שומן משום דהוה ס"ד דבמקום שאין שם שומן אפילו מצד אחד טרפה ומשני צדדים טרפה אפי' במקום שיש שם שומן אפי' נקב משני צדדים כשרה והוי רישא רבותא קמ"ל וסיפא רבותא

חכמת שלמה

דאי הויא טרפה כו'. נ"ב פירוש משום דאמרינן לעיל שניה איני יודע ובספק הואי ואי הוי אף השניה טריפה א"כ כל הבעיות שייכים למיבעי על השניה כמו על הראשונה ודו"ק : **ע"ב רש"י** בד"ה ר' יוסי כו' אין א יבישה אלא שתיבש כ"כ כו' כצ"ל ונ"ב נ"ל :

דף מח ע"ב רש"י בד"ה נקובי נקיב כו' לתוכה והלכתא כו' כצ"ל וסד"א :

דף מט ע"א גמ' רב אחא בריה דרבה אמר תלינן כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה נהגו בו כו' נקים ליה. נ"ב פי' כהנים : **ע"ב רש"י** בד"ה התורה חסה כו' על ממונן של ישראל עין שהרי נרעת באה עליו בעבור שהוא צר עין כדאיתא במדרש ובא אסר לו סבית כו' קל וחומר כו' כצ"ל :

דף נ ע"א רש"י בד"ה ברובו אפי' כו' או התחתון ברובו כשרה. נ"ב נ"ל דגהיה עד וזהו וכן מצאתי להדיא בפי' רבינו נסים שהעתיק לשון רש"י :

רש"י

הפנימי הוא אלא דווקא הוא נידון כמי בנקב משהו ולהאי אוקמתא דמפרש בר"פ דההוא דר' אבינא ה"ק טפח בכרס סמוך לוושט והוא כרס הפנימי ניחא וק"ל: **תום'** בד"ה רובא ולא הוי טפח כו' ורוצה לפרש כו' היינו כשאין בכל הכרס טפח כו' עכ"ל ואפי' אי הוה בכל הכרס טפח מצומצם נמי הוה פשיטא ליה דלא בעי טפח כיון דאין בכולה אלא טפח אך קשה דאמאי הוה ס"ד למימר דהאי רובא דלא הוה טפח כשאין בכל הכרס טפח ואדרבה ניחא לן למימר דרובא לא הוי טפח אקרע קאי ולא הוה טפח דומיא דטפח ולא הוי רובא דקאי נמי אקרע ועוד דלא הוה לי' למתרץ למימר דהויא טפח ומשהו אלא דהל"ל דרובא ולא הוי טפח אקרע קאי וכשיש בכל הכרס יותר מטפח ונראה לפרש לגירסת ר"ח דודאי רובא ולא הוי טפח קאמר אקרע קאי וכשיש בכל הכרס יותר מטפח אלא דהכי פריך דמאי אצטריך ליה לאשמועינן לר"א דקטנה דמתני' מיירי כל שיש בו רוב ולא הוי טפח בקרע ולא קטנה ממש היאך ס"ד למימר קטנה ממש דלא הוי טפח בכל הכרס הא הוה פשיטא דלא בעי טפח שהרי אין בכולה טפח ומשני דודאי א"כ לאו דר"א לא הוה ס"ד למימר קטנה ממש כשאין בכל הכרס טפח דהא פשיטא הוא אלא דהוה ס"ד קטנה ממש היינו טפח ומשהו דהוה אצטריך למתניתין לאשמועינן דלא נימא דעד דמקרע טפח לא הויא טרפה ואתא ר"א למימר דמתני' לאו דוקא קטנה ממש דהיינו טפח ומשהו בכל הכרס אלא דכל דאיכא לאשכוחי ביה רובא ולא הוי טפח דהיינו עד ב' טפחים בכל הכרס סגי ברובא ולא בעי טפח ודו"ק: **בא"ד** לכשתמתח כו' כשתקיף הסלע בחוט וימתח החוט ויהיה באורכו טפח עכ"ל לפי זה יהיה רוחב הסלע שליש טפח כמ"ש הרא"ש אבל לפרש"י יהיה הסלע שני שלישית מטפח וחוט המקיף יהיה ב' טפחים וק"ל: **בד"ה** מחט שנמצאת כו' ואגב דנקט מגד א' כשרה נקט נמי מב' לדדין טרפה כו' ועוד אר"ת דהאי נמי כו' עכ"ל לפי' רש"י לא הוצרכו לזה דדינא דב' לדדין טרפה אתא לאשמועינן בבית הכוסות משא"כ בהמסס דמגד א' נמי טרפה אבל לפר"ת דבהמסס נמי מגד א' כשרה דינא דמב' לדדין טרפה אמאי אשמועינן בבית הכוסות טפי מבהמסס וקאמרי אגב כו' כן נראה מדבריהם דהכא ודפרק לולב הגזול אבל בפרק במה מדליקין כ"כ לפי' רש"י ושם נפרש: **בא"ד** א"כ שלא נטעה נמי במשני לדדין טרפה כו' אבל כו' בית הכוסות אפי' מב' לדדין כשרה כו' עכ"ל פי' ויטעה נמי לומר דע"כ הך ברייתא פליגא אמתניתין דמטריף בתרוייהו מב' לדדין וק"ל:

דף נא גמ' והפכה רבי ומלא עליה קורט דם וטרפה כו' וזהו החילוק יש בין מגד אחד ובין משני לדדין דמגד אחד בעינן שיהיה הדם מבחוץ על פי המחט לידע שניקב עד לחוץ אבל מב' לדדין אפי' לא נמצא הדם אלא מבפנים סביב הנקב טרפה שהרי ידוע הוא שלפני השחיטה נעשה וכ"ה במרדכי וק"ל: **בפרש"י** בד"ה טרח טירחא להכוא כו' ל"א טרה טרייה כמו דטרייה עכ"ל כ"ה בפי' ישן ועיין בערוך בערך טרח: **בד"ה** ואפי' ל"ג דדוקא לא כפף המטה והכה על כל הצלעות כו' עכ"ל כ"ה בדפוס רש"י שלפנינו אבל בפי' ישן ראיתי או אפי' לא כפף המטה והכה על כל כו' עכ"ל ולפי זה גרסינן שפיר אפילו כנגד כל השדרה ולפי דבריו לא זו שכפף המטה מראשה ועד זנבה ולא נגע בשדרה אלא אפי' לא כפף המטה ונגע בצלעות על כל השדרה וכך הם דברי הר"ן ושוב ראיתי בפי' ישן אחר שלא כתוב בו אלא בזה הלשון הכה על ראשה והלכה לה המכה כלפי זנבה שהכה במקל ארוך על אורך שדרתה ואפי' לא גרסי' דדוקא כנגד כל אורך שדרתה עכ"ל ונראה בפירוש דבריו דכולה מלתא דקאמר מעיקרא מראשה ועד זנבה כו' נמי דוקא בכה"ג מיירי שלא כפף המטה ונגע באורך כל השדרה ולא שייך למימר הכא אפי' והנך רואה שטעות נפל בדפוס שלפנינו שהרכיב דבריו אחרי רכסי של שני הפירושים שכתבנו ויש ליישב קצת בדוחק ספרים שלפנינו ולהגיה גם לעיל הכה על ראשה ולא כפף המטה כו' ויש לפרש דלאו בכפיפה מלמעלה למטה קאמר אלא בכפיפה מן הצד קאמר הכה על ראשה ולא כפף המטה מראשה על הצלעות מן הצד אלא שהכה בשוה מראשה כלפי זנבה על מתניה והיינו דקאמר ואפי' ל"ג דדוקא כשלא כפף והכה בשוה על כל הצלעות שכנגד כל השדרה הוא דקאמר אבל כפף המטה והלך מן הצד על קצת הצלעות חוששין כמו בשלי' חוטרי כו' ודו"ק: **תום'** בד"ה בית הרחם אין בו כו' משום דאיכא ריעותא דאינו הולך אצטריך כו' דאל"כ פשיטא דאזלינן כו' עכ"ל בהדיא קאמר לקמן בהפרים ע"ג קרקע והולך לא אצטריך ליה לאשמועינן אלא משום דבולד בהמה שאינו הולך אפשר דלאו משום הך ריעותא דאינו יכול להלוך כשאר רוב ולדות דבהמה אצטריך ליה לאשמועינן דה"ה בתינוק דלית ביה הך ריעותא כיון דליכא למעליותא שהולך אצטריך לרב נחמן לאשמועינן והא קאמרי דליתא דאי לית ביה הך ריעותא אע"ג דליתא ביה למעליותא פשיטא דהוה אזלינן בתר רוב ולדות וא"כ מאי קא מסייע ליה מבן יום א' כו' וק"ל:

ע"ב בפרש"י בד"ה דרך דופן ע"י סם כו' ואין לומר שלאחר שמתה כו' עכ"ל ולעיל בפ' השוחט קאמר תלמודא אלא דמתה והדר ילידתיה וכתבו התוס' דאיירי בנהרגה האם והכא לא בעי לפרושי הכי משום דמייתי לקמן לר"ש יוצא דופן הרי הוא כילוד ואמו יושבת עליו ימי טומאה כו' דאמו חיה ליכא לפרושי אלא ע"י סם וק"ל: **תום'** בד"ה והלכתא היכא כו' לאשמועי' חזקה עמדה למעוטי פשטה כו' עכ"ל אבל אי הוה קאמר הלכה כרב יהודה לא אשמיע פשטה כיון [דמשמיה] דרב נמי קאמר אימא שבאו לפרש דברי רב יהודה שאמר משמיה דרב ולא לחלוק בא כמ"ש הרא"ש ודו"ק:

דף נב גמ' מכלל דרב כהנא ורב אסי צלע בלא חוליא כו' ולא ניחא ליה לתלמודא למימר שהם טעו בדבריו דצלע וכולה חוליא קאמר והשתא דקאמר להו גיסטרא קאמריתו ע"כ דצלע וחצי חוליא קאמר דא"כ ה"ל דרב לפרושי הכי ולא ניחא לן למימר נמי דלטעמן נבילה קמבעיא דא"כ לא הל"ל אלא נבילה היא ומתוך תשובתו גיסטרא קאמריתו משמע דלענין טרפה נמי מבעיא להו ודו"ק: **שם** וליבעי מיניה כדרב כו' ולא בעי למימר דפשיטא להו בחדא דכשרה דא"כ ה"ל לרב לפרושי להו דטעו וטרפה אפי' בחדא ולמאי דמסיק היינו רתחיה ניחא לן למימר טפי דמבעי להו מאי דפשיטא ליה לרב ולא דפשיטא להו להכשיר במאי דפשיטא ליה לרב אסור ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה אסיתא חור כו' היינו בחצי חוליא עכ"ל לא חצי חוליא ממש דא"כ מאי חוליא קיימת דקאמר אלא קצת חוליא מכל צד ודו"ק: **ע"ב** גמ' והא ההיא תרנגולתא כו' כתב מהרש"ל בשלמא אברייתא לא קשה מהאי עובדא כו' עכ"ל ע"ש לא ידענא מאי קשיא ליה דהא היינו ברייתא רבנן והא קאמרינן ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה וק"ל: **בפרש"י** בד"ה מזאב ולמעלה כו' אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא עופות עכ"ל מדבריו אלו נראה דאף מגדיים וטלאים ממעט רב כל שהוא מזאב ולמטה כגון חתול והכי דייק לישנא דרב דקאמר בבהמה מן הזאב כו' משמע מכל בהמה ממעט חתול אבל לקמן אמרינן בהדיא לרב דיש דרוסה לחתול בגדיים וטלאים ולא ממעט ליה אלא מאימרי רברבי כמ"ש התוספות (א) ויש ליישב בדוחק דלפום סברא דהשתא דפריך מברייתא לרב חסדא דאמר דרוסת חתול בגדיים וטלאים ולא פריך מיניה לרב משום דאיכא לאוקמי מלתיה דאף מגדיים וטלאים ממעט ליה ודו"ק: **בד"ה** עד שתינקב לחלל כו' אפי' לעופות וכ"ש לגדיים וטלאים עכ"ל מפי' מהרש"ל זהו לפי ס"ד דלא מוקי ליה כו' עכ"ל ואין זה מוכרח אלא דאף למסקנא ללישנא בתרא ניחא דמוקי ברייתא באין לו מגילין לגבי חתול והשתא דאין מזיק לעוף וכ"ש לגדיים כפרש"י בהדיא ומיהו ללישנא קמא דמוקי ברייתא כרבנן ובגדיים וטלאים אפילו במגילין אין לחתול דרוסה ע"כ (ב) אית לן למימר בעופות בכל ענין יש לחתול דרוסה דומיא דנץ כמו שכתבו התוס' ודקאמר אההיא תרנגולתא ורבנן זיהרא אית ליה ולא קלי זיהריה הכי קאמר אע"ג דלגבי עופות קלי זיהריה לגבי גדיים לא קלי זיהריה ועוד בההיא תרנגולתא גופיה לא הוה קלי זיהרא דעוף הגם איקרי והוה דיניה כגדיים וטלאים (ג) לגבי נץ וחתול כפי' רש"י במתני' ודו"ק: **בתום'** בד"ה ה"ג אמר רב חסדא כו' אבל בעופות לא א"כ מאי קפריך מההיא תרנגולתא כו' עכ"ל אין רצונם מאי קפריך מההיא תרנגולתא דעוף הוא דע"כ עיקר הפירכא מתרנגולת איננה כך דאין דרסה לתרנגולת כלל אלא דרדף אחריה (ד) ועוד דתרנגולת עוף הגם הוא ודינו כגדיים וטלאים (ה) אלא דהכי פריך מההיא תרנגולתא דחזינן אף באין לה מגילין יש לחתול זיהרא אלא דרצונם לומר דאי הוה אמרינן לבריבי אע"ג דבאין מגילין אינו דורס גדיים וטלאים אבל הוא דורס עופות ע"כ דאית ליה זיהרא ומאי קא קשיא ליה מההיא תרנגולתא דהוה לה זיהרא דהא איכא למימר לבריבי כמו לרבנן דאית ליה זיהרא ולא קלי גדיים וטלאים אלא ע"כ לבריבי דמחלק בין מגילין ואין מגילין ליכא לפלוגי כלל בין גדיים וטלאים לעופות ובאין לו מגילין ליכא ארס כלל דהשתא פריך שפיר מהתרנגולתא דה"ל ארס באין לו מגילין (ו) מיהו הרא"ש כתב ללישנא בתרא דבין בנץ בין בחתול בגדיים וטלאים דורסין דוקא במגילין ובעופות אף באין מגילין דורסין ול"ל לדבריו דהכי פריך מתרנגולתא דאע"ג דיש לו ארס אפי' באין מגילין לגבי עופות מ"מ רוב הזיהרא כי האי הנמלא בדשא א"א דלא קלי אף בגדיים וטלאים וכה"ג כתוב בחידושי הרשב"א: **בד"ה** מ"מ לרב חסדא קשיא כו' וא"ת ולישני ליה כו' וי"ל דדומיא דנץ קתני דאף בגדיים כו' עכ"ל מכח הך קושיא ה"מ לדחויי לגי' נץ במלתיה דרב חסדא דא"כ לישני ליה דברייתא באימרי רברבי והוי שפיר חתול דומיא דנץ דאף בגדיים יש להן דרוסה וק"ל: **בא"ד** ממאי לא מוקי ברייתא כו' כבריבי ובאין לו מגילין כו' עכ"ל דהשתא הך ברייתא דאקשינן לרב חסדא נמי הוה סבירא כותיה דרב חסדא אבל ללישנא בתרא דאוקמינן מלתיה דרב חסדא כרבנן משום דהוו רבים ע"כ דהברייתא לא אתייא כוותייהו וק"ל:

דף נג תד"ה ובא מעשה כו' וי"ל דא"כ מאי אריא דנקט רב כהנא שועל כו' עכ"ל ולאידך לישני נמי ליכא לשנויי דרב כהנא איירי בעופות דא"כ מאי אריא דנקט שועל אפי' חולדה נמי וק"ל: **בד"ה** רוב אריות דורסין כו' מ"מ אפי' בשאר שוורים כו' והיה הארי שוכב

תפארת שמואל (א) ויש ליישב בדוחק. ולי נראה דל"ק מידי דרב מפרש כאן אליבא תנא דמתני' ולדידי' אתיא למעוטי חתול אפי' מגדיים וטלאים אבל לקמן ס"ל סברת דנפשיה דיש דריסה לחתול בגדיים וטלאים וכרבנן דפליגי אבריבי ללישנא (בברייתא) [בתרייתא] ודו"ק: (ב) אית לן למימר בעופות וכו'. ולי נראה דליתא דאף ללישנא קמא דהברייתא אתיא כרבנן י"ל דס"ל לרבנן דהחתול ונמיה אין להם דריסה אפי' במגילין בין בגדיים ובין בעופות חוץ מנץ דיש לו [דריסה] בעופות אפי' באין מגילין והא דכללן בברייתא בחד היינו לענין גדיים וטלאים דאין להם דריסה אפי' במגילין והכלל דלרבנן אין לחתול שום דריסה אפי' בעופות ואפי' במגילין וכך מוכח מדברי התוס' שכתבו ללישנא קמא דבריבי סובר דמקום שיש לו מגילין קלי זיהריה בין בעופות וכו' אבל במקום שאין מגילין אין לו כלל ארס וכו' עכ"ל ובע"כ לרבנן דפליגי אבריבי ס"ל אפי' במגילין אין להם ארס כלל חוץ מנץ בעוף דקלי זיהריה אפי' באין מגילין וכך מוכח מדברי הרא"ש ללישנא קמא וכן פסק הטור להדיא סי' נ"ז בשם ס' התרומות דלרב חסדא ללישנא קמא חתול אין לו דריסה אפי' בעופות שלא במגילין וכו' א"כ מבואר דלרבנן אין להם דריסה אפילו במגילין והוא ברור ודו"ק: (ג) לגבי נץ וחתול. ולא דק דלגבי חתול אין חילוק בעוף הגם לתרנגולת: (ד) ועוד דתרנגולת וכו'. לא דק גם בזה דאחתול קאי ואין חילוק כמו בגדיים וטלאים דאיירי בי' רב חסדא ודו"ק: (ה) אלא דהכי פריך וכו'. ונ"ל מ"ש בזה לא כ"ל דטועת התוס' הוא דכך כלל כנץ בעופות לעולם יש לו ארס ומקלי קלי אפי' באין מגילין כסתם מתני' ורצו להוכיח דבחתול ונמיה ס"ל לר"ת ולבריבי ללישנא קמא דבמגילין יש להם ארס אפי' בגדיים וטלאים ובאין מגילין אין להם ארס אפילו בעופות וא"כ שפיר דייקי התוס' דע"כ דבר' צ"ל כן דאי ס"ל לבריבי דחתול בעופות לעולם יש לו ארס כמו נץ ואפילו אין מגילין א"כ מאי פריך מתרנגולת דהי' להם ארס דילמא משום דרגלה לדרוס עוף ולכך מניחה ארסה אלא בע"כ לבריבי אין חילוק בחתול בגדיים ובעופות כשאין מגילין אין מניחין לארס כלל ולכך פריך שפיר ודו"ק: (ו) מיהו הרא"ש כתב ללישנא בתרא דבין בנץ וכו'. הרא"ש כתב כן אנן דעכ"פ יש לו דריסה בעוף אפי' באין מגילין כדמוכח כמתניתין אבל בחתול ודאי ס"ל לבריבי דאין לו ארס אפילו בעופות כשאין מגילין ולכך פריך שפיר מתרנגולת ודו"ק:

חכמת שלמה

דף נא ע"א רש"י בד"ה הכה על ראשה כו'. נ"ב ס"א הכה על ראשה אדם שהיה אותו בידו שבט אחד והכה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט עד זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט עד כלפי ראשה ולא תימא שהכה על ראשה וזנבה שלא יגיע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אלא אפילו הכה על השדרה באורך אפי' הכי לא חיישינן עד כאן זה מצאתי בשני פירושים מדוייקים: **ע"ב** גמ' עף ומטפף. נ"ב והרי"ף גורס עייף מיעף: **רש"י** בד"ה דעביד ביזרי כו'. נ"ב ביזרי לשון זרעים כך פי' הערוך אבל מלשון רש"י לא משמע הכי:

דף נב ע"א גמ' או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן כו' כצ"ל: **שם** שולא בן זכאי אומר כו'. נ"ב זו היא גירסת תוס' כדלקמן אבל גירסת רש"י אמר עולא בר זכאי אומר וק"ל: **רש"י** בד"ה חימאי כו'. נ"ב וביבמות פ' הבא על יבמתו פי' מין קיטנית: **ע"ב** גמ' והא ההיא תרנגולתא כו'. נ"ב בשלמא אברייתא לא קשה מההיא עובדא דשמא ארס שלו אינו מזיק אבל השתא דמחלקין בין מגילין כו' משמע דבאין מגילין שאין לו תימה אינו כועס כל כך להטיל ארס והא אשכחן דאית ליה ודו"ק: **שם** ואיתחיד דשא באפיה כו'. נ"ב פי' מאליו: **רש"י** בד"ה עד שתנקב כו' אפי' לעופות כו'. נ"ב זהו לפי סלקא דעתיה דלהו מוקי עדיין בגדיים וטלאים אי נמי בעופות הגסים קאמר שדינם כגדיים וטלאים כדמשמע באשר"י להדיא ע"ש: **בד"ה** כריבי שם חכם. נ"ב ס"א לישנא אחרינא גדול הדור: **ד"ה** ורבנן כו' זיהרא ולא כו' סד"א: **תום'** בד"ה ה"ג כו' יש דרוסה לנץ בכל ענין כו'. נ"ב אבל ללישנא קמא לא קשה נהי דיש דרוסה לנץ אף בגדיים וטלאים היינו דוקא במגילים ומש"ה קתני מתני' עוף הדק דבכל ענין ודו"ק:

דף נג ע"א רש"י בד"ה רוב אריות דורסין וקים לן כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה דרוסה שאמרו מכתון נריכה כו' הד"א: **בד"ה** סימנין ואזיל כל הנך כו' כצ"ל: **בד"ה** גודדו כו' גודדו כדלת כצ"ל. ונ"ב

מהר"ם

רבותא קמ"ל והוצרכתי לפרש כן דאל"כ תקשה לך לפי' ר"ת הוי רישא וסיפא סברות הפוכות דברישא אמרי' דהוה ס"ד דאפילו מצד אחד טרפה ובסיפא אמרינן דהוה ס"ד דאפילו משני צדדים כשרה משום דהשומן סגין אבל לפי מה שכתבתי עולה הכל שפיר כן נ"ל ודו"ק:

דף נא ע"א תד"ה המוציא מחבירו וכו'. ועוד גבי חלוק לעולם הוא ברשות הראשונה כו' כצ"ל: **ד"ה** האי שגרון כרעיה בתרייתא לא בנפילה מיירי. משום דא"כ מאי קאמר בתר הכי שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח ואי איירי בנפילה שכיח ושכיח הוא פסיקת חוט השדרה עם נפילתה ועיין ברבינו נסים: **ד"ה** בית הרחם וכו' משום דאיכא רעותא דאינו הולך וכו'. ע"כ צ"ל דר"ל דאותו עגל שאיירי בית רב נחמן מיירי כגון דאיכא ביה ריעותא שאינו הולך אבל שאר עגלים הולכים בו ביום שנולדו דאי אמרינן דכל העגלים אינם הולכים א"כ הדרא קושיא לדוכתא פשיטא דאזלינן בתר רובא: **בא"ד** וי"ל דאם איתא דמתרמי ריסוק אברים וכו' ובזה יתורץ ג"כ אפילו אי איירי דחיה הרבה אחרי כן מ"מ כיון דאם מתרמי ריסוק אברים מחמת בית הרחם אם כן הוי סברא לומר אפי' היכי דידעינן שלא נתרסקו אבריו כגון שחיה אחר כך מ"מ באותו יום של יציאת בית הרחם הוי כמו חולה ותלינן הזיבה בחולי ובאונס: **בא"ד** ועוד דזובו מוכיח וכו'. שנויא זה לא בא לתרץ אלא קושיא הראשונה שהקשה שאין כאן ריעותא אבל לא האי נמי כשחיה הרבה: **ע"ב** ברש"י ד"ה ואי כי' וזו אחד משבעה דרכים שהזב נבדק בהם כצ"ל ועיין בריש מסכת זבין במתני' שבעה דרכים בודקים את הזב וכו': **בתום'** ד"ה עמדה אינה צריכה מעת לעת וכו' ופריך בנפילה ליבדקיה פירש בהליכה ואותה שאין יכולה להלוך ודאי היא הנפולה ואם כולן יכולין לילך א"כ גם הנפולה שנתערבה בהן לא היתה טרפה: **בא"ד** וכיון שאין טרויה שום דבר וכו' ואין לומר דנקט לה אגב דנקט הלכה צריכה בדיקה דלמה ליה למנקט באגב דבר שאינו כהלכתא כיון דבלא זה היה יכול לשנות מאי דמשני וק"ל:

דף נב ע"א תד"ה אי הכי היינו דרב לאו דרב ממש וכו'. משום דרב איירי בצלע וחצי חוליא ונשאר הצלע שכנגדה מחוברת בחצי חוליא הנשארת ולא הוי גיסטרא אבל דרב כהנא ורב אסי כיון שנעקרו שתי הצלעות זה כנגד זה הוי גיסטרא: **ד"ה** נעקרה צלע טרפה וכו' ור"ת מפרש עם האסית' וכו'. פירוש צלע עם חצי החוליא כרב דלעיל דליכא לפרש עם חוליא שלימה דאם כן מאי פריך ורמינהו וכו' הא שמואל נמי עם חוליא איירי אבל לפי מה שכתבתי דשמואל בחצי חוליא איירי פריך שפיר ורמינהו דהא מדקאמר שמואל התם וכן לטרפה משמע דלטרפה נמי דוקא חוליא שלימה דומיא דלענין טומאת אהל חצי חוליא ואם כן קשיא דשמואל אדשמואל אבל לרב דלעיל לא קשיא מידי דאיכא למימר דרב לא קאמר שם וכן לטרפה דאילו לטרפה אפי' בחצי חוליא מיטרפא וק"ל: **ע"ב** ד"ה וכ"ת קא משמע לן וכו' דלהכי נקט מן הזאב ולמעלה וכו'. נ"ל דמשום הכי לא רצו התוס' לפרש כפי' רש"י משום דלפירושו לא יתיישב הא דקאמר ואיבעית אימא לעולם למעוטי חתול וכו' משום דהא לשנויא קמא אתי נמי רב למעוטי חתול וק"ל ועיין באשר"י:

דף נג ע"א תד"ה ובא מעשה לפני חכמים ואמרו יש דרוסה וא"ת ולישני ליה דהכא רחל קטנה היתה וכו'. וא"ל מאי מקשו התוספות דדלמא האי לישנא ס"ל דמדנקט רחל ולא נקט טלה ש"מ דרחל גדולה היתה וזה אינו דע"כ צ"ל דקטנה היתה דאי גדולה היאך אמרו יש דרוסה הא אפילו חתול אין בה דרוסה אלא פשיטא דבקטנה איירי וא"כ מקשו התוספות שפיר דדלמא רב כהנא איירי בגדולה ולכך אמר דאין דרוסה ותירצו דרב כהנא נמי ע"כ איירי בקטנה דהיינו גדיים וטלאים ואפ"ה אמר דאין דרוסה: **ד"ה** רוב אריות דורסים וא"ת אפילו את"ל וכו' מ"מ אפילו בשאר שוורים וכו' כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין. ר"ל כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין ע"כ חוששין לדריסה אפילו מספק דהשתא לא מקרי ספק דרובא הוי ככולה א"כ מאי משני במאי דאמר אימר בכותל נתחכך לא יהא אלא כאילו לא נמצא צפורן תחובה כלל ואפילו הכי הוי חוששין מספק שמא הארי דרסה ואינו ניכר הכי נמי נימא השתא אפילו את"ל דהאי צפורן התחוב לא בא ע"י דריסה אלא בכותל נתחכך מ"מ יש לחוש שבלא זה הצפורן הכת אותה הארי ודרסה כיון שרוב אריות דורסין הוי כאילו ודאי הוא שדרסה א"כ בסמוך נמי למה לי מקום צפורן כלל אפילו אין ניכר מקום צפורן כלל הוה לן למיחש לדריסה והיו התוספות יכולין גם כן להקשות דלפי האמת נמי קשה דלמה ס"ל לרב דאין חוששין לספק דרוסה מכיון דאמרינן רוב אריות דורסין לא שייך למימר אוקמא אבהמה אחזקתה דאין כאן ספק דרסה ספק לא דרסה אלא הוי כאילו ודאי דרסה וק"ל: **בא"ד** ואומר ר"ת דה"פ וכו'. דברי התוס' צ"ע ליישבם

אבל הכותל כו' ע"ל הולרטו לזה דמה שכתבו דלאו רוב אריות דורסין ממש אלא רגילין לדרוס יתיישב שפיר בשאר שוורים דהכא ודלאביי דחיים כו' במקום לפורן דלאו ליכא מקום לפורן איכא למימר כו' ואיכא למימר הכי והוי פלגא ופלגא ונשאר לרב דמוקמינן ליה אחזקה קמייתא שלא נדרס אבל בהכא שור שנמצא בו הלפורן אי נמי דרוב ראוין קאמר לא איכא ביה רובא לאיסורא דהשתא לדידה לא תלינן בחיכוך כיון דכל המתחכך אין לפורן יושבת לו בגבו הוי טולה לאיסורא דאמר ארי דרסו ואידך לדדה נמי דכל הדורס אין לפורנו נשמטת ואומר דמשום דאיכא בה הלפורן לאו טולה לאיסורא (דר"ל) [דלו] לפורן מכאן איכא דאי לפורנו רובי לאיסורא ומי רבותא כמו שיש לספוקה בשאר שוורים בקעיתם ואיכא בשאר שור תלתא רבעי לאיסורא וחד רבעא להיתרא וליכא למוקמה אחזקה ולכך הוכרח לפרש דלאו בכותל תלינן הלפורן אלא דמן הארי בא ע"י אולי בחיכוך השור בכותל דהשתא הוא לדדה דתלינן בחיכוך נמי הוי טולה להיתרא שהארי חולי ממנו בא ע"י חיכוך השור בכותל והוי פלגא ופלגא לאיסורא ופלגא להיתרא ושרי לרב ומה"ט נמי ניחא דהמולל נמי לא קאמר הכא שור שנמצא בו הלפורן אבל שאר שוורים מותרים הכא כדאמר מדברי התוס' בר"ש בד"ה קסבר עולא אין חוששין כו' והדברים ברורים ודו"ק: ע"ב בד"ה דרוסה שאמרו כו' אי שדרסה ואין מקום הדריסה כו' והא דקאמר בסמוך דמורי בה רב מכפה כו' עכ"ל וליכא לאוקמה מלתיה דרב בשדרסה ניכר דהשתא נמי ספק דרוסה כיון דאין הארם ניכר מבחוץ ושרי לרב וכה ודלא טוכיח כן ממלתא קמייתא דרב בשמעתין מקום דאיכא למימר כבר פירשה רב תנן בה רבה משמיה דרב דרוסה שאמרו לריכה בדיקה כו' היינו שפירשה כך לאותן דאסר ספק דרוסה דכלהו גוונא קאמרינן בעלמא תרגמה רב אליבא דשמואל אבל מהשתא דמורי ביה רב מכפה כו' מוכח שפיר דהכי אית ליה לרב ומהרש"ל בעי"ש ואין להאריך וק"ל:

דף נד תד"ה אילימא כפא כו' ובתר הכי בעי רב הונא נגד הסימנין כו' עכ"ל משום דבין הכא ובין התם מספקא להו כנגד כל החלל אלא כנגד הסימנין כו' הכא כנגד הסימנין הוי לאו דהתם בתר הכי דבעי רב הונא נגד הסימנין כו' דהשתא ע"כ נגד כל החלל כגון ריאה ולב כו' וק"ל: בד"ה וחזיא לדרב מתנא כו' וא"ת אמאי מוקי תלמודא כו' דהאיך בזה הכלל ואע"ג דלא דמיא כו' עכ"ל לתירוצם קמא שכתבו דמרבינן בזה הכלל לריכים לומר דהשתא דלא דמי מקשו כך דנימא הכי לר"י ותרלו דקים ליה דפליג כו' דרב מתנא דמסיק דאיכא דלא דלתי בזה הכלל אלא דמי דאל"כ מגליה לר"י למעוטי כולי האי מאלו טריפות דאימא דלא מיעט אלא דרכים דהוי אתי בזה הכלל אע"ג דלא דמי וק"ל: **ע"ב** בד"ה כסלע כיתר כו' ונראה דקאי אנקדרה כסלע כו' עכ"ל והרשב"א כתב על פירוש זה ואינו יכול להולמו דרב נחמן אמאן קאי אי אדרב אסי איהו נמי אמר בהדיא נקדרה כסלע טריפה ואי אדר' חייא כו' עכ"ל ונראה ליישב דלעיל ליכא פלוגתא דנגיבא גופיה דאמר משמיה דרב אסי כסלע טרפה פירשה לר' חייא ב"א דהיינו יתר מכסלע אבל כסלע מלומלם כשרה ורב נחמן הכא פליג ואמר דכסלע מלומלמת הוי כיתר מכסלע וטרפה ומייתינן נמי עד ולא עד בכלל וטרפה וק"ל: בד"ה הדקין שבכלי כו' אלא אשברים קאי כו' והא דתנן במסכת מקואות כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה אשברים קאי אמנם בשום מקום לא מלאנו דבעינן שיעור לכלי חרס מתחילתן והא דתנן כו' עכ"ל ואפשר שהביאו לזה ממה שכתבו והתם נמי פליג ר' יהודה ואמר אף בשל חרס בכל שהוא דמשמע לרבנן נמי בשאר כלי חרס בכל שהוא אבל בדברי הר"ש בפ"ד דמקואות אהך מתניתין כתב ג"כ כהאי תירולא דהתם דוקא לקבל גרורות וכתב דבשאר כלי חרס יש שיעור כדי סיכת קטן ונ"ל כל שהוא דקאמר רב יהודה לאו דוקא אלא סיכת קטן שהוא שיעור היותר קטן מקרי כל שהוא וכן נראה דעתם ממאי דמסקי נמי בסוף דבריהם הכא דא"כ ל"ג בסדר המשנה אן משתמע כמו אן מדקתני וקרקרותיהן בוי"ו ודו"ק:

דף נה תד"ה שיעורן בכדי כו' לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון כו' עכ"ל ול"ל נמי דע"י תיקונו נעשה שלם כמתחלה כההיא דחוליות התנור דאל"כ כיון דנטהר לא יקבל שום טומאה וק"ל: בא"ד ועוד אי יחדו מה לי לא היה לו עינבל מעולם מה לי היה לו כו' עכ"ל כנ"ל: בד"ה כל שיעורי כו' המוספין עד ז' טעות דהוי עד ועד בכלל כו' עכ"ל ומההיא דמוספין ה"מ להקשות בפשיטות אלא דאיכא למימר דהיכא דמוכח שאני דבמוספין מוכח דההוא עד ועד בכלל לקולא ע"ש וק"ל:

ח"א **דף נה ע"א** מסאה ועד סאתים בחצי לוג וכו'. בהלכה זו עמדנו בימי חנוכה ואמלנו להעלות על ספר מהיכן שלמדו לומר כן ובנרות חנוכה שהיא הנס גם ביום לאשון ימי חנוכה לפי שהמנורה היתה טמאה וליכא למימר שעשו המנורה של עץ כמ"ש הכא"ס דהא בשעת עשיה היו מטמאין אותה ועוד לת"ק דפליג אר"י ב"י ופוסל גם בשל עץ מאי איכא למימר אלא בין לת"ק ובין לר"י ב"י בפ' כל הצלמים ופרק אין מכירין אית לן למימר דלא היה אפשר לכן אלא בשברי כלי חרס שהן עסוקין דהיינו הבאין מקטם כלים היותר גדולים שנזכרו במשנתין מסאה ועד סאתים שבשבריהם נטהרו בפחות מחצי לוג והשתא ע"כ בלילה הראשונה ג"כ לא נתנו אלא פחות מחצי לוג לכל נר ונר שהוא עיקר שיעור השברים שנטהרו ואעפ"כ היו דולקין כל הלילה בימי חנוכה שהם לילי טבת ארוכים דלריך חצי לוג לכל נר לפרש"י בפרשה תצוה וא"כ היה הנס גם ביום לאשון וע"ז רמז הכתוב בנרות דזכריה מי בז ליום קטנות דאם היה הנס בשאר ימי השנה היה אפשר לבעל דין לחלוק ולומר שלא היה נס ביום לאשון דפחות מחצי לוג יכול להיות דולק כל הלילה בשאר ימות השנה אבל מי בז ליום קטנות שהיה הנס ביום היותר קטנות דהיינו בימי טבת שהלילות ארוכים ולריך חצי לוג לכל נר ונר שהיה דולק כל הלילה ודו"ק ועיין בפרק במה מדליקין:

דף נו תד"ה להביא עור של בית כו' אע"ג דאיכא קריבה אלא בכבש מ"מ איתיה או באכילת אדם כו' עכ"ל היינו הסתא למאי דתני זבח אבל למאי דתני עולה אין חילוק דהא עולה כליל היא וק"ל: **ע"ב** בד"ה אבעי' להו הורו כו' משום דלא מיירי בפלוגתא כי היכי דלא חשיב ניטל הטולה לר"י כו' עכ"ל אע"ג דאין זה דומה לגמרי דהתם כר' יהודה ולא כרבנן

מהר"ם

ת"ל דהצעת הסוגיא לפירוש ר"ת כך היא דלעולם רב ס"ל דאילו לא נמצא צפורן תחובה כלל לא הוה חוששין לדריסה אלא הוה מוקמינן הבהמה בחזקת כשרותה כמו שכתבו התוספות לעיל בדף מ"ג ד"ה קסבר עולא וכו' דלא אמרינן רוב אריות דורסין אלא כיון דנמצא צפורן תחובה לו בגבו הוה לן למיחש טפי אפי' לרב דרגלים לדבר היא שהארי דרסה אלא דתלינן ליה דהאי צפורן לא אתא ונתחב בגבה מחמת דריסה אלא מחמת שהבהמה נתחככה בארי חולה והוקשה לגמרא דאין סברא לתלות בארי חולה דאין מצוי הא דרוב אריות בריאין הן לכך קאמר אע"פ שרוב אריות דורסין פי' דורסין ר"ל בריאים ומיעוטן חולים וא"כ לא הוי לן למתלי האי צפורן שנתחב דאתי' מארי חולה אלא מארי בריא ומחמת דריסה אפ"ה כיון שכל הדורסי' אין צפורנן נשמטת וזאת הואיל וצפורן יושבת לו בגבו אימא בכותל נתחככה ר"ל לכך תלינן טפי שהארי היה חולה והשור נתחכך בכותל אצל רגל הארי ונשמטה ממנו הצפורן וישבה לו בגבו דהא דקאמר דורסים הוי כאילו קאמר בריאים אבל לעולם לא אמרי' שרובן דורסים אלא ספק הוא לא חיישינן לספק דרוסה והשתא צ"ל דלא מסתבר לגמרא למימר שהיה כבר צפורן זה בכותל ומחמת שנתחכך השור נתחב בגבו כי מאין בא הצפורן בכותל אלא דתלינן שהארי חולה היה והיה שוכב והשור נתחכך בכותל וברגלו ומה דדחק ר"ת לפרש שהשור נתחכך בארי חולה ולא פי' בקוצר דגמרא ס"ל דרב לא חייש לדריסה אם לא היה הצפורן תחוב בגבו דמוקמינן הבהמה אחזקתה והא דקאמר רוב אריות דורסין ומיעוטן אינן דורסין לא הוי פירושו דורסין ממש אלא ר"ל בריאים אבל לעולם לא חיישינן לדריסה דספק הוא אלא שמחמת שנמצא הצפורן תחובה בגבו הוה לן למיחש לדריסה וכיון שכל הדורסין אין צפורן נשמטת תלינן דהשור נתחכך בכותל והצפורן כבר היה בכותל כפשיטות סוגיא דשמעתין נ"ל דס"ל כך דא"כ למה לה לגמ' למימר הא דקאמר רוב אריות דורסין פי' בריאים ומיעוטן וכו' לא הל"ל אלא ארי שנכנס לבין השוורים וצפורן תחובה לו בגבו אין חוששין שמא ארי דורסו כמו שאין חושש רב לשאר שוורים שנכנס ארי ביניהם מאי אמרת למיחש משום הצפורן התחובה לו בגבו אמרינן בכותל נתחכך ומה היה צריך גמרא להזכיר הא דרוב אריות דורסים פירוש בריאים ומיעוטן אינן דורסים ר"ל חולים למה לו להזכיר חולים כלל יהיה כולן בריא"ם אבל השתא דפירש ר"ת דגמרא ס"ל דלא תלינן שהצפורן היה בכותל אלא שבא מארי חולה והוקשה לו לגמרא והלא רוב אריות אינם חולים ולכך הוצרך להאריך ולמימר דאע"ג דרוב אריות דורסים פירוש בריאים וכו' אפ"ה תלינן הצפורן במיעוט אריות החולים והשתא נמי יתיישב הא דקאמר בתר הכי אבל מקום צפורן חוששין דאי לאו מקום צפורן לא הוה חיישינן לרב לדריסה אע"ג דרוב אריות בריאים וראוים לדריסה לא חיישינן שמא דרס אלא מוקמינן כל בהמה אחזקתה דו"ק נ"ל: **ע"ב** בתוס' ד"ה אתי בהו לידי תקלה וכו' ועוד דלמאי דמסיק הכא דלפרסומי מלתא עביד הכי ניחא. ר"ל דלמאי דמסיק לא אצטריך תו לשנויא דלעיל דאתו ביה לידי תקלה והא דלא שהינהו י"ב חדש ושדינהו לנהרא משום דלפרסמי מלתא עביד הכי: ד"ה ספק שונרא ספק קניא וכו' דאיערב נקובת הקוץ בדריסת הזאב וכו'. פירוש נקובת הקוץ שלא ניקב לתוך החלל דכשרה והקדישה לקרבן ואח"כ נתערבה בדרוסת הזאב שהיא טרפה בכל ענין וחשתא לשניהם יש להם מקום חבלה אלא שאין ידוע איזה מהן היא נקובת הקוץ ואיזה מהן היא הדרוסה ולכך קאמר התם דכולהו כרבי ינאי לא אמרי דבין נקובת הקוץ לדריסת הזאב מידע ידיע וכו' אלא שצריך עיון דלמה לא מוקי לה התם כגון שנתערבה בהמה שלימה וכשרה מכל שהקדישה לקרבן מדרוסת הזאב ואין ניכר בה מקום הדריסה כגון שנכנס ארי בין השוורים דלשמואל חוששין לספק דרוסה וצריכה בדיקה ובקדשים א"א לבדוק לאחר שחיטה מבפנים דשמא ימצא טרפה ונמצא ששחט טרפה בעזרה ואפילו לרב דס"ל דאין חוששין לספק דרוסה איכא לאוקמא בודאי דרוסה כגון שראינו שדרסה פירוש שהכה על גבה ואין מקום הדריסה ניכרת דצריכה ג"כ בדיקה בכל חלל הגוף לאחר שחיטה ובהמת קדשים אי אפשר כדלעיל וכדמשמע בתוספות בדבור שאחר זה וכמו שאפרש בסמוך ולפי מה שכתב הרשב"א בת"ה והביאו הב"י בטור י"ד סימן נ"ז דבודקים הדרוסה וכל מקום שאין ניכר רושם הדריסה מבחוץ אז גם מבפנים אין צריך בדיקה וכשרה אלא שהבדיקה היא שאנו בודקים כל חלל הבהמה מבחוץ ובכל מקום שנמצא רושם מבחוץ בודקים כנגדו מבפנים יתיישב קושיא זו שפיר דלהכי הוכרח לשנויי שנתערבה נקובת הקוץ בדרוסת הזאב דאל"כ אלא שנתערבה בהמה שלימה בדרוסה היה לנו לבדוק אותם מבחוץ ואותה שימצא רושם מבחוץ היא הדרוסה ואם לא ימצא שום רושם מבחוץ בשניהם אז שניהם כשירות ולכך הוצרך לשנויי שגם הכשירה היה בה מכת הנקיבה ולכך אין יכולין להתברר כשנתערבו וק"ל (דו"ק) נ"ל: ד"ה דרוסה שאמרו וכו' משמע דוודאי דרוסה לא מהני בדיקה וכו'. ואע"ג דרש"י כתב ג"כ או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ ואי ס"ל לרש"י דוודאי דרוסה אין לה בדיקה א"כ כשראוהו שדרסה נמי אין לה בדיקה דמאי נפקא מינה בזה שאין מקום הדריסה ניכרת כיון שראוהו שוודאי דרסה ונ"ל דרש"י ר"ל שראינו שדרסה אבל לא ראינו אם דרסה כנגד החלל או כנגד אותן האברים שאין מיטרפא בהן משום דריסה כגון בירך וכדומה דהשתא נמי הוי ספק דרוסה ולכך מהני בדיקה אבל ראינו שדרסה ר"ל שהכה אותה על גבה כנגד החלל לא מהני בדיקה ובזה יתיישב נמי מה שכתבו התוספות בתר הכי ומביאין ראיה דאפילו ודאי דרוסה יש לה בדיקה מהא דמורי בה רב מכפא ועד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דרב לא חייש לספק דרוסה וכו' ומאי מייתי ראיה דלמא לעולם אימא לך דוודאי דרוסה שמקומה ניכר אין לה בדיקה ורב איירי בראינו שדרסה אלא שאין מקומה ניכר דההיא נמי יש לה בדיקה כמבואר בדברי רש"י אבל לפי מה שכתבתי אתי שפיר דראינו שדרסה שכתב רש"י היינו שראינו שדרסה אבל לא ראינו אם דרסה כנגד החלל או לא שזה מקרי ג"כ ספק דרוסה לרש"י דלרב אין חוששין הלכך ע"כ צ"ל דהיינו דמורי בה מכפא ועד אטמא דרב איירי בודאי דרוסה גמורה דהיינו שראינו שדרסה כנגד החלל ואף על פירוש זה יש לפקפק דא"כ נצטרך לומר דלרב אפילו כשראינו שדרסה אלא שאין ידוע אם דרסה נגד החלל או לא מקרי ספק דרוסה ואין חוששין לה ולא משמע כן לעיל בסוגיא דשמעתין דאמר ומר סבר מחמת ביעתותא הוא דקא עבדין ואי אמרינן כה"ג דכתיבנא לעיל אין חוששין לרב הל"ל ומר סבר דמחמת דדרס לה בירכים או במקום אחר דלא מיטרפא בהן עבדין הכי מכלל דאי אמרינן שדרסה אע"ג דאין ידוע לנו אי דרסה במקום החלל או לא גם לרב חוששין אבל עכ"פ נראה דראינוה שדרסה כנגד החלל אע"ג דאין מקום הדריסה ניכר הוי דרוסה אפילו לרב וכן מוכרח קצת מהא דמסקי התוס' בסוף דבריהם אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום וא"כ הא דמורי בה רב מכפא ועד אטמא במאי איירי דהא בספק דרוסה לא חייש רב כלל ואי איירי בניכר מקום הדריסה א"כ לא הוה צריך למיבדקה אלא כנגד אותו מקום לבד אלא ע"כ צ"ל שראינוהו שדרסה כנגד החלל ואין מקום הדריסה ניכר וק"ל:

דף נד ע"א בגמרא מתו בגידא נשיא וקטלי וכו'. פירוש כשהיו מניחין אותה כך היתה מתה מאליה אבל היתה שוהה מלמות ולכך אתו ושאלו אם שוחטים אותה מיד אחר הצידה קודם שתמות אם מותרת באכילה או נימא כי מיד היא נטרפת מחמת אותה המכה הואיל וחזינן דכשמניחין אותה כך היא מתה מאליה: בתוס' ד"ה אילימא כפא דידא וכו' ובתר הכי בעי רב הונא נגד הסימנים מאי וכו'. הביאו התוס' זה כדי שלא נימא דלעולם בכלל בני מעים הוי נמי ריאה וכבד ומר זוטרא דלעיל אתי להוסיף סימנים והוי נמי בכלל כנגד כל החלל דקאמר וק"ל: ד"ה וחזיא לדרב מתנא וכו' וי"ל דסבר רכיש דמרבינן בזה הכלל אע"ג דלא דמי וכו'. וי"ל לפי תירוץ זה לרכיש לישנא דאלו טרפות ודאלו כשרות מה אתא למעוטי ואין סברא לומר דאיהו טריפות דוקא ואתי למעוטי הא דרב מתנא דהא לפי הנראה הא דרב מתנא מסתבר טפי לאסור מדרכיש דהא דרב מתנא דמי טפי לנטולה וחסורת מהא דרכיש וי"ל דלעולם ס"ל דאלו כשרות דוקא וצריכי דאתי לגלויי בזה הכלל דלא תימא דלא מרבינן בזה הכלל אלא מאי דדמי ליה לכך תני אלו כשרות הני הוא דכשרות אבל הא דרכיש מרבינן בזה הכלל ואי קשיא לך א"כ זה הכלל ל"ל לישתמע הכל מאלו כשרות הא קושיא זו בלאו הכי קשה נמי אריש לקיש דס"ל דאלו כשרות אתי למעוטי הא דרב מתנא אע"ג דלא דמיא כל כך לנטולה א"כ למה לי זה הכלל לישתמעו כולהו שב שמעתתא ממיעוטא דאלו כשרות אלא ע"כ צ"ל דאי לאו כללא דזה הכלל הוה מוקמינן מיעוטא דאלו כשרות לדבר דמסתבר טפי לכך אצטריך תרוייהו ודו"ק: **ע"ב** רש"י ד"ה אלמא קסבר הא דקתני מתניתין עד כאיסר וכו' דע"כ עד דמתניתין אכשירות קאי וכו'. ר"ל וכי תימא מאי פריך המקשה דשמא נימא דלעולם קסבר רב נחמן עד ועד בכלל והכי פירושא דמתניתין לרב נחמן ומלמעלה למטה קא חשיב ג' ב' איסרים טרפה עד כאיסר וכאיסר עצמו ג"כ טרפה והיינו עד ועד בכלל זה אינו דע"כ מלמטה למעלה קא חשיב דהא אאלו כשרות קאי ושייך למימר עד כמה תגדיל החסרון ויהיה כשרה עד כאיסר וכיון דרב נחמן ס"ל דכאיסר טרפה ע"כ ס"ל עד ולא עד בכלל דא"א לפרש דמלמעלה קא חשיב משום דלא איירי מתניתין מקודם זה בטריפות דנימא דתיפול עלית לשון עד כמה תחסר ותהא טרפה עד כאיסר ואי עכשיו התחלת הדבור ורוצה לאשמועינן שיעור חסרון דמיטרפא ביה הכי הל"ל כמה תחסר ותהא טרפה כאיסר ודו"ק דבזה מתיישב שפיר לשון רש"י דנראה לפום ריהטא מגומגם כאשר מובן מעצמו: בתוס' ד"ה אין בעלי אומניות וכו' כדאמרינן בפ"ק דקדושין מה הידור שאין בו חסרון וכו'. נ"ל דט"ס הוא וצ"ל מה קימה אין בו חסרון אף הידור שאין בו חסרון וע"ש בקדושין ותמצא כי כן הוא: ד"ה כסלע כיתר מכסלע וכו' בפרק הזהב כמה תחסר וכו' ובפרק הכונס עברה גדר ארבע אמות וכו'. וי"ל הנהו תרי משניות היכי מיתרצו דהא מתניתין דפרק הזהב מלמעלה למטה קא חשיב והוי עד ועד בכלל דד' איסרים יש בהן אונאה כדאיתא התם ומתני' דפרק הכונס קא חשיב מלמטה למעלה והוי עד ולא עד בכלל כדמוכח התם ואפילו לפי המסקנא דהכא לא מיתרצו דבכל דוכתי הוי להחמיר ושם בפרק הכונס הוי להקל ויש לתרץ דסוגיא דהכא לא איירי אלא בדיני איסור או בדיני טומאה אבל בדיני ממון כדהתם פרק הזהב ופרק הכונס לא שייך שם קולא וחומרא ולכך אשכחן שפיר דזימנין הוי עד ועד בכלל וזימנין עד ולא עד בכלל מ"מ מייתו התוספות שפיר ראיה משם אלישנא דתנא דאשכחן דוכתא דלא תני בהו עד והוי כמו עד וק"ל: בא"ד ונראה דקאי אנקדר כסלע וכו'. ר"ל ולא מיירי כלל בעד אלא אשמועינן דכסלע טריפה לאפוקי מרבי חייא בר אבא דאמר כסלע כשרה אבל אגולגולת ואגלודה לא שייך לפרש דא"כ תקשה ליה פשיטא כדלעיל ורבא דמותיב לרב נחמן לא מותיב ליה אמה דאמר כאיסר כיתר מכאיסר: ד"ה הדקין שבכלי חרס וכו' אלא אשברים קאי. בספר ח"ש מגיה כאן אמנם לא מצינו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והאי דתנן וכו' עכ"ל ומלשון התוס' משמע כן:

דף נה ע"א תד"ה שיעורן בכדי סיכת קטן וכו' וי"ל דההיא דתוספתא מיירי בדלא חזי ע"י יחוד בלי תיקון כגון בשברים הפחותים מכשיעור כנ"ל להגיה: בא"ד ואם התקינה למיתוח טמאה לאו יחוד בעלמא קאמר אלא שעשה שום תיקון וצ"ל דמיירי דחשיב כלי גמור ע"י התיקון השני דאל"כ כיון דנטהר שוב לא יקבל טומאה כדלעיל:

דף נו ע"א תד"ה ור"י אמר אף במסמר וליכא משום מכלה ממון של ישראל וכו'. הוצרך לפרש לאפוקי אם ר"ל דוקא במסמר היה כוונתו לומר אבל ביד לא משום דאתה מאכיל טרפות לישראל אבל השתא הר"ל אף במסמר דהיינו דביד פשיטא דבודקין אלא אפילו במסמר בודקין ולא אמרינן דבבדיקת מסמר אתה מכלה ממונם של ישראל: ד"ה נבילות והא שחוטה היא וכו' ועוד דלא מסיק אדעתיה תסתיים וכו' ר"ל אלא היה סבור שרבי נחמיה הוה בדיק בידא ור"י קאמר לרבי נחמיה אתה מאכיל נבילות לישראל וא"כ השתא פריך גמרא בפשיטות טפי והא לרבי נחמיה לא הוי נבילה דשחיטה מטהרת והיאך קאמר לית ר"י לרבי נחמיה שהיא מאכיל נבילות וק"ל: ד"ה והא תני לוי וכו' בחנם מקשה מברייתא ארב ושמואל דאלוי גופיה ה"מ למפרך וכו'. מקשין העולם מאי קשה להו לתוספות נימא דמשום הכי פריך ארב ושמואל משום דמעשה נמי עביד כמו שכתבו התוספות בדבור שלפני זה ויש לפרש דה"ק בחנם מקשה מברייתא דתני לוי ארב ושמואל דדלמא רב ושמואל פליגי אברייתא דתני לוי ולכך לא קשה מידי ארב ושמואל על כן ה"ל למפרך

מאי

חכמת שלמה

ונ"ב נ"ל דגרסי' בשני דלאין דאחרונה פשיטא שהוא בדלת דלא שייך כאן לשון גרידא אלא דלא תימא גורדו כמו שמלינו בסופר גורדו ומעמידו על גולדו כי לשם הוא מענין קליפה אבל הכא גרסי' גודדו בוי"ו וב' דלתי"ן והוא מלשון חותך כמו גודד בתאנים נ"ל: תוס' בד"ה דרוסה כו' דמורי ביה רב מכפא כו'. נ"ב אבל מהא דרב דאמר לריכה בדיקה כנגד כל החלל כו' לא קשה דשמא איירי שראינו שדרס אבל אין מקום הדריסה כלל ניכר מבחוץ דבכה"ג ודאי רב מודה דחוששין לספק דרוסה אבל היכא שמקום הדריסה ניכרת לעולם לא מהני בדיקה כדי לראות אם יתאדם הבשר נגד הסימנים אבל מהא דמורי בהו רב כו' שפירש רגיל להורות א"כ בע"כ איירי בדבר המצוי תמיד וענין כזו שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר כלל מבחוץ לא שכיחא כלל ודו"ק:

דף נד ע"א גמ' ורשב"ל אמר אלו כשרות דוקא כו' כנ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה לא תמסה כו' וכו מטלטלין את המטה. נ"ב פי' ועוד איכא בו צורך אחר שמטלטלין בו את המטה להורידה מן העלייה או להורידה אל המקוה כשנטמאת ע"ש: תוס' בד"ה אין בעלי כו' בשור זה כו' כנ"ל. ונ"ב קאי אמה שאמר שור זה לעולה ואח"כ החרימו שאל החרם עליו לריך ליתן פדיונו לכהנים וקאמר שאין שמין אותו בכל שויו אלא אומדים כמה היה אדם נותן דמים בעד שור זה להקריבו עולת נדבה אע"פ שאינו חייב קרבן שהרי זה נמי לא אמר הרי עלי עולה אלא שור זה וק"ל: בד"ה הדקין כו' אלא אשברים קאי אמנם לא מלאנו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחילתן והאי דתנן כו' כנ"ל ונ"ב נ"ל: בא"ד במס' כלים בפ"ב אלא כו' כנ"ל:

דף נה ע"א גמ' שיעורן בכדי סיכת קטן כו'. נ"ב זה לשון הערוך פי' הכלים הקטנים אם נפחתו ונשתייר בשוליהן שהן קרקרותיהן והיינו קרקעיתיהן או בדופנותיהן שהן הלדדים שיעור שישנו במקום שלא מסומכין ויכולין לקבל אפילו כל שהוא עדיין מקבל טומאה ולא נאמר בפי' כמה שיעור קבלתו ושיעור של אותו כלי כשהיה שלם למטה כדי סיכת הקטן למעלה עד לוג כו' ולא פירש כמה מחזיק י"ל הואיל כשהיה שלם שיעורו כדי סיכת קטן שיעורו כשנשתבר כדי סיכת אבר קטן של קטן בן יומו כמפורש בגמ' בפרק המוליא יין בשבת לענין הולאות שבת ועי"ל ילמוד סתום מן המפורש חצי לוג בסאתים חלק א' מנ"ו תלקים וכן רביעית בסאה חלק א' מנ"ו תלקים בה גם אלו הדקין אם ישאר לכן תוך והן יכולין לקבל חלק אחד מנ"ו בלוג מקבל טומאה כדאמרי' בכ"מ סמכו ענין לו כו': שם ואיידי דתנא רישא כו' אסור באכילה ואב"א ניקב לחוד ונחתך לחוד כו' כנ"ל. ונ"ב כן מלאתי הגירסא בחדושי הרשב"א וכן הוא בר"ן ע"ש: תוס' בד"ה שיעורין כו' שולי המחלית. נ"ב פי' דומה לגת: **ע"ב** גמ' בעי ר' ינאי בר' ישמעאל ניטל מקום הסדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכו' כנ"ל: רש"י בד"ה קול הבריות נ"ל כל הבריות:

דף נו ע"ב גמ' ברבי א"ל ירוקין הוו כו' דר' אבהו וא"ל אדומין הוו וטריפה והאן תנן אדומין כשרין אדומין שהוריקו כו' בטרפשת כרבי נזפק כו' כנ"ל:

תוס'

לא בעי למתני יתר בעוף ניטל הטחול אבל הכא כרבנן ולא כר' טרפון ה"ל למתני יתר בעוף ניטלה הטרפחת ועוד דר' טרפון גופיה חזר בו מ"מ איכא למימר דפלוגתא כי האי דמעיקרא הוי פליג ר"ט נמי לא בעי למיתני יתר בעוף ודו"ק :

ח"א דף נו ע"ב הוא עשך ויכוננך כו'. עיין פרש"י אבל בערוך בערך הזר ובערך כן פירש שהוא לשון סיבוב כמו בחבל שהוא מכונן על צוארה דפ"ד דמכשירין והמכנן את החבל על יד כו' דפ"ז דפרה . ועפ"ז נקראו הכני מעים הסובבים הדולא דכנתא וכן פי' הרע"ב בפי' המשנה בפ"ז דפרה מכנן מלשון הדולא דכנתא ובפ"ד דמכשירין גבי' מכונן על צוארה לשון הוא עשך ויכוננך ע"ש וק"ל : ממנו כהניו כו'. כולה מפרש בתורה ממנו כהניו שנתנה לאהרן ולזרעו לדור עולם ממנו נביאיו שנאמר נביא מקרבך מאחיך וגו' ממנו מלכיו שנא' מקרב אחיך תשים עליך מלך ולא מייתי מהאי קרא דממנו יתד וגו' דלמעלה הוא לישראל דאין צריכין משום דבר לאומה אחרת וק"ל :

דף נז תד"ה למה ליה למר כו' וגם ר' ירמיה שהביא ראיה כו' אבל מהשיא דאסרה מתני' בבהמה לא רצה לדקדק ולומר כ"ש בעוף כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא דהא למאי דס"ד השתא שמוטה והתוכה א' הוא ע"כ לית ליה הך סברה לאטריף בעוף טפי אלא אדרבה דהא בעוף שמוטה כשרה ובבהמה קתני במתני' דחתוכה טרפה כמ"ש התוס' לר' אבא וי"ל דר' ירמיה כיון דידע האמת דאיכא לפלוגי בין שמוטה לחתוכה כדמסיק בפירוש אמר רב כו' וא"כ לא אצטריך לן לפלוגי בין עוף לבהמה ואית לן למימר כסברא האמיתית דכ"ש בעוף דזוטר חיותיה דזאת הסברא היא סברא מבחוץ דלכך נקט למסקנא שמוטה כשרה בעוף לרבותא וכ"ש גבי בהמה ודו"ק : באר"ד דמקשינן מיניה לרב לעיל היינו אליבא דרב יהודה כו' עכ"ל ודמקשינן והונא חברין אמר רב בדיק בידא ומכשר והתניא לוי כו' היינו דמסתמא לא פליג רב יהודה אעובדא דקאמר רב הונא דבדיק רב בידא ומכשר ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה מצטרפין למלא מקדח כו' דהיינו כדי שינטל מן החי כו' עכ"ל פתח כמלא מקדח שהן דברי ב"ש וסיים כדי שינטל מן החי שהם דברי ב"ה מזה מוכח דהיינו שיעורא דמלא מקדח היינו נמי שיעורא דב"ה דכדי שינטל מן החי אלא לב"ש מקדח וחיסומו שניהו כדאיתא בבכורות וכמ"ש כל זה בריש פרקין ודו"ק :

תוס' בד"ה מטלית של טרסיים כו' פי' בערוך ומסתבר מפני שצורפי כו' עכ"ל כצ"ל :

ח"א דף נז ע"ב מאי עסקן בדברים כו'. כתבו התוס' אע"ג דבהכ"ג חשיב בהמוכר את הספינה מלגלג כו' ולהודיע איך שלמה ידע עכ"ל והוא דחוק דשלמה ודאי ברוח הקודש ידע ואמרה אבל הנכונה דאין זה מלגלג כמ"ש בעל חובת הלבבות בדברים התלוים באמונה אף שידע אותם בקבלה צריך כל אדם לחקור אותם במופת והוא שקראו עסקן בדברים בעלמא כגון זו עסק ולזה ר"ש בן חלפתא לחקור אחריהם לידע אותם במופת וק"ל : לך אל נמלה וגו'. בפ' המוציא תפילין יליף מהאי קרא גזל מנמלה ויש לפרש משום דיש לדקדק בהאי קרא מאי קאמר לך אל נמלה עצל דהא ודאי מדת זריזות הוא זה ועוד דרכיה לשון רבים ולא נקט בקרא רק דרך א' תכין בקיץ לחמה אבל נקט קרא עצל דאפי' היותר עצל שבו אינו סומך על של חברו שלא יבא לידי גזלה ולא כן אדם העצל שלא חש ע"ז וסומך על של חברו גם אם לא יתן לו יטול בחזקה והיינו גזל מנמלה והיינו דרכיה לשון רבים הא' כפשוטו שמכין בקיץ מה שצריך בחורף והב' דאפי' העצל עושה כן שלא יבואו לידי גזלה גם בכלל דרכיה לשון רבים מה שנזכר בהאי עובדא דאוהבים האמת ושונאין למשקר בהריגה וק"ל :

דף נח גמ' איתיביה רב אשי לאמימר וטוין בבילת כו' לדברי התוס' דקאי וטוין אפלוגתא דב"ש וב"ה בלאו אמימר הוה ניחא ליה דפלוגתייהו דר"א ור"י בעובר ירך אמו בעיברה ולבסוף נטרפה והאי וטוין בבילת כו' דקאי אב"ש וב"ה מיירי בנטרפה ולבסוף עיברה דאסור לכ"ע דגדלה באיסור וזה וזה גורם אסור אבל לפרש"י ליכא למימר הכי דכיון דקאי אפלוגתא דר"א ור"י אמאי קאמר וטוין בבילה כו' דהא בולד נמי בכה"ג בנטרפה ולבסוף עיברה דאסור דזה וזה גורם אסור אלא דצ"ל לפרש"י דבלאו אמימר הוי מוקי פלוגתייהו בעובר ירך אמו בעיברה ולבסוף נטרפה ודומיא דהכי וטוין בבילת כו' נמי בעיברה ולבסוף נטרפה דהיינו שיחלא קמא ואסור טפי מבולד משום דכנופה כדמסיק ללישנא בתרא אבל מדמתיר אמימר מכאן ואילך ע"כ דלא ס"ל דכנופה היא דמה"ט דכנופה היא יש לאסור אפי' מכאן ואילך אפילו למ"ד זה וזה גורם מותר ונראה שזה הכריחו לפרש אלא הא דתנן כיון דאמרת כו' בדספנא מארעא דחד גורם הוא מכלל דפלוגתייהו בזה וזה גורם כו' ועיקר קושייתם הוא קושיית אי הכי כו' דמהא דאסר אמימר דשיחלא קמא אין להוכיח דלא מתוקם פלוגתייהו בעובר ירך אמו דא"כ קם ליה אמימר כר"א כמ"ש התוס' דהא רב אשי גופיה נמי הוה אוסר שיחלא קמא לכ"ע משום דכנופה היא מיהו פרש"י דחוק ולא ידענא להולמו וכי משום דמוקמינן וטוין בבילת כו' בדספנא מארעא דחד גורם הוא לא מתוקם פלוגתייהו אלא בזוז"ג ה"נ איכא למימר כיון דמוקמינן וטוין בבילת כו' בדספנא מארעא בנטרפה ולבסוף עיברה מתוקם פלוגתייהו בעיברה ולבסוף נטרפה בעובר ירך אמו ועוד קשה לפירושו דקאי וטוין בבילת וכו' אפלוגתא דר"א ור"י מאי פריך וליסני ליה בשיחלא קמא דהא ע"כ כיון דמוקי פלוגתייהו בזה וזה גורם אית לן למימר דוטוין בבילת כו' מיירי בחד גורם דהיינו ספנא מארעא ולא שיחלא קמא דהוה זה וזה גורם ודו"ק :

תוס' בד"ה וטוין כו' ואפי' רבי יעקב לא פליג כו' ובפ"ק דבילה נמי פשיטא ליה לתלמודא דסרי כו' דלא הוי פליג רב כו' עכ"ל כצ"ל ואין זה ראיה לפי' ה"ג דאדרבה מדפריך הכא בפשיטות לרב ולא קאמר דרב ס"ל כמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא הוא ליתא לפי' ה"ג אלא כפי' ר"ת אלא דשיעור דבריהם כך הוא דהא דפריך התם בפשיטות לרב לפי' ה"ג ע"כ אית לן למימר נמי כדלעיל ומשום דהמנהג כך הוא שהיו נוהגין היתר ודו"ק : תוס' בד"ה במאי קמפלגי כו' משום דאסר אמימר דשיחלא קמא לא מיתוקם כו' עכ"ל ורב אשי גופיה דהוה אוסר לכ"ע מכאן ואילך וכ"ש דספנא מארעא לאו משום ירך אמו אלא משום דגדלה באיסור וזה וזה גורם אסור אבל שיחלא קמא אין לאסור אי לאו משום ירך אמו וק"ל : באר"ד ואם תאמר ואמאי לא ניחא ליה לרב אשי כו' הא שמעי' ליה לר"א כו' עכ"ל פירוש דהא לאמימר ע"כ רבי יהושע מתיר בזה וזה גורם ור"א בהדיא אוסר שם זה וזה גורם ומאי דוחקיה דרב אשי דלא מתוקם פלוגתייהו בהכי ויש מקשים דמאי קושיא דאימא דדוחקיה דרב אשי משום קושיית אי הכי אדמפלגי כו' דאי הוה פלוגתייהו בעובר ירך אמו הוה מתיישב לו הא דמפלגי לנגוה כמ"ש התוספות לקמן וי"ל דמשמע להו דעיקר קושייתו במאי קמפלגי כו' לאו משום קושיית אי הכי כו' הוא דאם כן לא הוה אצטריך ליה למידק דלא מתוקם פלוגתייהו בעובר ירך אמו מדאסר אמימר שיחלא קמא כמ"ש התוס' דא"כ דפליגי בעובר ירך אמו תקשי ליה לאמימר דמתיר לר"י זה וזה גורם ור"א אוסר בהדיא שם ואם כן אדמפלגי בעובר ירך אמו ולנגוה להודיעך כחו דר"י ליפלגי נמי בזה וזה גורם ולהדיוט להודיע כחו דר"א אלא ע"כ דקושיית במאי קמיפלגי לא קסמיך כלל אקושיית אי הכי אלא דלא ידע כלל במאי קמיפלגי לאמימר והאי קשיא להו שפיר ואמאי לא ניחא ליה לרב אשי דפלוגתייהו בזה וזה גורם ודו"ק :

ח"א דף נח ע"ב אמרי אנשי שב שני אימרא בקתא מבקא כו'. גם אם ליסנא דאינשי הוא אינו דומה דלחוכא וטלולא נאמר אבל הוא משל על אשה רעה מסייעתו להרע לאחרים ולפעמים הוא עושה רעה לאחרים ולא הודיע לה עד אח"כ וחרה לה על אישה שלא הודיעה כדי שתסייע גם היא עושה כמו כן כמו בקתא זו שחרה לה על הבקא שלא הודיע אותה שאפשר למגוז דם דלך הסדין וק"ל : ס' מאני דפרזלא תלוי ליה לבקא כו'. גם זה למשל נאמר על בעל לשון הרע שהוא חושב שלא עשה כלום בדיבורו ל"ס אבל נשיכתו כבידה כנשיכת בקא זו כדאמרינן בערכין שהיא שקולה נגד ג' עבירות ע"ז וג"ע וש"ד דהתם כתיב גדולה והכא כתיב מדברת גדולות ודו"ק :

דף נט גמ' אלא ה"ק כל בהמה שאין לה שיניים כו' ומפרסת פרסה וליבדוק כו' ק"ק מי הכריחו לכך דלא הל"ל אלא בידוע שהוא מעלה גרה וקושטא הוא דבודק בפרסותיה ואפי' בשאינו מכיר בן גמל ויש ליישב ודו"ק : ע"ב תוס' בד"ה אלו הן סימני חיה כו' יש לה טלפים כטלפי חיה אכתי איכא לספוקי בבהמה דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה עכ"ל מפירוש מהרש"ל וממילא נמי איכא לספוקי שמא ישתנה מין עז וכה"ג שיהיה דומה בטלפים לחיה עכ"ל ואין זה בכח מאמר דבריהם ואינו אלא דברי נביאות שהרי עיקר קושייתם לפר"ת דבהמות המצויין שור כשב ועז אינן משתנין בקרניהן ובטלפיהם ואם נימא דמשתנין בטלפים איכא למימר נמי דמשתנין נמי בקרניהן אלא דבתרווייהו אין משתנין בשום בהמה ואין כאן קושיא כלל לפר"ת וע"כ הנראה דסברתם זאת קיימת דאין בהמות משתנין לא בקרנים ולא בטלפים אלא דהחיות טהורין אינן מצוין כולן בינינו ויש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה וה"ק רבי דוסא דהוא סימנא דקרנים הוא סימן מובהק דאם יש לו קרנים כקרני חיה חלבו מותר ואם לאו ודאי בהמה הוא וחלבו אסור אבל סימנא דטלפים אינו מובהק דאף אם אין לו טלפי חיה אין זה ודאי בהמה דאפשר דחיה הוא דיש טלפי חיה שאינן מצויין בינינו דומות לטלפי בהמה ודו"ק : באר"ד והשתא מתניתין דפ' בא סימן כו' אתי ככ"ע דרבנן מודו כל שיש לו קרנים יש לו פרסות סדוקות עכ"ל פי' והשתא היינו בין לפר"ת בין להאי וי"ל כו' שכתבו ולאפוקי מפי' ריב"ם דלא מצי אתי הך מתניתין אלא כר' דוסא כמ"ש לעיל : ודע לפי' זה קרנים וטלפים דהתם בכל קרנים וטלפים איירי ולענין טמאה וטהורה וה"ק כל שיש לו קרנים אפי' של בהמה ואפי' קרן א' כמ"ש התוס' לקמן יש לו טלפים פרסות סדוקות וטהור וכל שיש לו פרסות סדוקות אין לו קרנים כגון חזיר וכן נראה מפרש"י שם אבל הרמב"ם לא פי' שם כן ועיין בחדושינו שם ודו"ק : ע"ב באר"ד אך קשה על פי' זה דכי פריך והרי עז שיש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי ההוא טלפים דעז כטלפי חיה כו' עכ"ל אין עיקר קושייתם לדברי המקשה דאימא בין אקרנים לחוד ובין אטלפים לחוד פריך והרי עז דיש לו קרנים וטלפים דה"נ בברייתא דקתני קרנים וטלפים או או קתני אבל עיקר קושייתם לדברי המתרץ מאי קמשני כרוכות בעינן דאכתי תקשי לן מטלפים כיון דבחד סגי ומהרש"ל דחק בזה לאין צורך ואין להאריך וק"ל : פרש"י בד"ה בעינן חדורות כרוכות כו' כרוכות לאפוקי נמי מספיקא דעז ואע"ג דשל עז אינן חדורות יש עיזא כרכוז כו' עכ"ל לכאורה נראה מפירושו דכרוכות לאפוקי עיזא דכרכוז דאינן כרוכות וכן הבין הר"ן בפרש"י אבל לפי זה והיינו ספיקא דעיזא דכרכוז לאו אמבלע חירקייהו קאי אלא אכרוכות וא"כ כל מה שמדקדקין התוס' לפריב"א ה"מ לדקדק כמו כן לפרש"י ועוד מאי קא קשיא להו לתוס' על פרש"י דליסני ליה דתרווייהו בעינן חרוקות וכרוכות כו' ואמאי לא סגי בכרוכות וחרוקות עכ"ל דהא איכא למימר דאצטריך למימר חדורות למאן דמתיר עיזא דכרכוז ולית ליה סימנא דכרוכות כלל ונקט נמי סימנא דכרוכות למאן דאוסר עיזא דכרכוז ואולי שהר"ן הבין בפרש"י כן היה נראה לנו לפרש"י נמי דכרוכות לא אתי לאפוקי עיזא דכרכוז אלא עז סתם ושכתב ואע"ג דשל עז אינן חדורות כו' אינו נמשך אדלעיל אלא מלתא באנפי נפשיה הוא דהשתא והיינו ספיקא דעיזא דכרכוז כו' שפיר אמבלע חרקייהו קאי ותו לא מידי ול"ע :

ח"א דף נט ע"א ואי לאו דיתבי במיא כו' וקיימתי בעלמי החכמה וכו'. לפי שרפואה זו בחנם היה כדבור שניתן לעולם בחנם כמ"ש במדרש נמשלה התורה למים מה מים בחנם כו' ע"כ מביא האי קרא דכתיב בריש' כי בצל החכמה בצל הכסף שפעמים שצריכין לשניהם לחכמת הרופא וגם כסף שואלת צורך רפואות אבל יתרון דעת החכמה שהיא בעלמה תחיה בעליה בלא כסף כרפואה זו במים קרים וק"ל : קרי עליה כו'. לא יאונה לצדיק כל און עבירה משמע אבל אמירה סכנתא מאיסורא וק"ל : ע"ב באריה מתיל כו'. הנה זה הקיסר כפר ביכולת ושיש אחר שיש לו כח ויכולת יותר ממנו דהא פרעה קטיל אריה וא"ל דמתיל לאריה דבי עילאי דעל ההוא אריה נאמר אריה שאג מי לא יירא שאין הפרס יכול לו מיראת שאגתו כמו שהראה לו דבמרחק ד' מאות וג' מאות פרסי אפי' מעברתא ופולא נפל ונתור ככי כו' כך ה' דבר מי לא ינבא שלא יראה מאותה הנבואה שיש יכולת ביד ה' להעניש כמ"ש בעניינו אם תהיה רעה בעיר וה' לא עשה. ומא"ל הקיסר שוב בעינא דאחזי לאלהייכו כו' וא"ל שמשא דחד משמשי דקיימי קמיה כו'. יש לדקדק אמאי לא השיב לו מהאי עובדא גופא דלעיל באריה דבי עילאי דלא מצית חזית ליה דההוא חד משמשי דקיימי קמיה קב"ה לא מצית חזית ליה שכינה לא כ"ש ונראה לפרש דמציאתו יתברך גם ליכולתו האמין הקיסר מתוך עובדא דלעיל דע"י תפלת ריב"ח בא האריה דבי עילאי וראה יכולתו שהוא א' מנבראיו יתעלה אלא דעל הראיה השכלית קאמר בעינא דאחזי לאלהייכו להשיג מהותו וא"ל דאף בשמש לא יוכל להסתכל ולהשיג ממהותו שכבר נסתפקו בו גדולי הפילוסופין אם השמש גשמי יסוד פשוט תמידי או שהוא שכל פשוט שכינה לא כ"ש שלא תוכל להשיג מהותו אלא מציאתו מצד פעולותיו יתברך . ושוב א"ל קיסר בעינא דאיזבת ליה נכסא כו' . שהאמין בגשמות מצד פעולותיו כעוה"ז שהם גשמיים כמו השמש שלא יוכל להשיג מהותה ואעפ"כ אפשר שהוא וגשמי כנראה מצד פעולותיו וע"ז מסיק לו בתשובתו הני כנופאי וזלוחאי כו' מצד פעולות משמשיו נשתלשל לפעולת גשמים . ובת קיסר שאמרה אלהיכם נגרא הוא כפרה בהשגחה פרטית שהוא נגרא שעשה לו תקרה ועליה שהם השמים ואינו משגיח בארץ כמ"ש הכופרים עזב אלהים את הארץ והנס על ידי תפלת ריב"ח נראה לה ההשגחה פרטית שנשתלם לה מדה כנגד מדה שנצטערת ויהב לה מסתוריתא וק"ל :

דף ס תוס' בד"ה בקומתן נבראו כו' אלא בקומתן היינו שנגמרה כל קומתן מתחלתן עכ"ל ולדבריהם הא דמדקדק דקרניו קודמת לפרסות היינו כיון דכל מה שעתיד להיות נברא עמו והראש נברא תחלה וכשנברא הראש היו הקרנים בראש ואח"כ נבראו הפרסות וכן נראה מדברי הערוך ע"ש : בד"ה הרכיב שני כו' וא"ת מתני' היא כו' אין נוטעין כו' עכ"ל אבל

חכמת שלמה

דף נז ע"א תוס' בד"ה שמוטת ירך כו' גבי אלו כשרות כו' כנ"ל :

דף נח ע"א גמ' לאמימר ומודין בבילת טריפה כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה בחדא מחתא כו' לשון עובד מחי . נ"ב תרגום של מעשה אורג : באר"ד שמסדר את דבריו כנ"ל : בד"ה וסיכא דלא כו' אוקימנא והוא דקיימא כו' כנ"ל : תוס' בד"ה הני תמרי כו' לאתויי ענבים דכרוס וכאמצע כו' כ"ה בס"א : באר"ד והא שייר ענבי דכרוס כו' . נ"ב בגמ' שלנו לא נאמר אלא והא שייר בין הבינייס אלא שהתוס' גורסין נמי והא שייר ענבי דכרוס דבתחילת הפ' אומר מתרגנים לאתויי ענבי דכרוס עד לאתויי בין הבינייס וא"כ ממילא מתרווייהו פריך וק"ל :

דף נט ע"א רש"י בד"ה ה"ג כו'. נ"ב ס"א קרסולי גרסי ולא גרסי' קרסוליו : תוס' בד"ה ניבי כו' ושקול טופריה דבכ"ק ובפ' במה אשה כו' כנ"ל : בד"ה אלו הן כו' קרנים חרוקות כו' נ"ל חדוקות כאן ובכ"מ בעמוד שאחריו : ע"ב גמ' בעינן כרוכות הדורות וחדוקות והוא דמבלע חידקייהו והיינו ספיקא כו' כנ"ל שם הוי מסכיה דטביא כו' כנ"ל : רש"י בד"ה חדורות כו' נ"ל הדורות כו' ול"נ דכרוכות היינו כו' גרסי' הדורות כעין כו' כנ"ל : בד"ה כעין חדודות כרוכות כו' דשור חדודות לאפוקי כו' אינן חדודות יש עיזא כרכוז שמו כו' וקרני' חדודות וחדוקות כו' כנ"ל : בד"ה דמיבלע חדקייהו חריצן כו' כנ"ל : בד"ה והיינו ספיקא דעיזא כרכוז שקרניו חדודות וחדוקות ומספקא לן כיון דהחדודות וחדוקות חיה כו' כנ"ל : תוס' בד"ה אלו הן כו' דים טלפי חיה דומות כו'. נ"ב וממילא איכא נמי לספוקי שמא ישתנה נמי שיהיה מין עז וכה"ג שדומה בטלפים לחיה ודו"ק : באר"ד והשתא מתני' דפרק בא סימן כו'. נ"ב לא קאי אהאי י"ל אלא אפי' ר"ת דפירש דליכא לספוקי בטמאה לכ"ע אלא כדי לידע בין חיה לבהמה אם כן מתני' דבפרק בא סימן איירי כדי להפריש בין טהורה לטמאה ודו"ק : באר"ד טלפים דעז כטלפים דחיה כו'. נ"ב נ"ל דלאו דוקא ממש כשל חיה דאם כן קשה לרבנן דר' דוסא שמתירים החלב בטלפים לחוד אלא דומות קצת ומש"ה פריך שפיר התוס' למאי נ"מ מזכיר התלמוד ודו"ק : בד"ה והרי עז כו' ותימה ליסני ליה כו' עיזא דכרכוז ודחדודות כו' כנ"ל : באר"ד וגם חדין כראשיהן ט'. נ"ב פי' כרוכות דהיינו גילדי ואם נפרש כרוכות עגולות הלא של שור נמי עגולות והדורות נמי הן אם נפרש עגולות ואף אם נפרש חדודות גם של שור חדין כראשיהן וק"ל : באר"ד וכחדודות וכחדוקות נמי לא סגי כו'. נ"ב כאן תפס פרש"י חדודות ולא הדורות וק"ל : באר"ד משמע שבא לפסוק הלכה כו'. נ"ב אבל והוא דמיבלע חידקייהו אינו פסק הלכה אלא שממעט ספיקא דעיזא כרכוז ודו"ק : באר"ד היכא דלא מיפלגא כו'. נ"ב פי' דבעינא כל הני תלתא סימנים וק"ל :

דף ס ע"א תוס' בד"ה אל תקרי כו' פי' בערוך כו'. נ"ב וזה לשון הערוך כל מעשה בראשית בקומתן נבראו לצביונן נבראו פירוש לקומתן גדולים מלאים ולא קטנים שצריכין לגדל לדעתן נבראו ולא כדעת התינוקות ופי' לצביונן לשון יופי כמו לצבי ולתפארת כו' : בד"ה פסוק זה כו' דלמטטרון יש לו שבעים שמות כן הוא בס"א :

מהר"ם

ספי אלוי גופיה וק"ל : ע"ב ד"ה איבעיא להו וכו' וליכא למפשט מדתני לוי וכו' משום דלא מיירי כפלוגתא וכו'. צ"ל דהתוספות ס"ל דרבי טרפון מטריף בין בעוף ובין בבהמה ורבנן מכשרי בשניהם אפילו בעוף ובבהמה לית הלכתא כרבי טרפון והוא עצמו חזר בו אבל בעוף יכול להיות דהוה הלכתא כרבי טרפון ולוי לא תני לה משום דפליגי רבנן עליה אפילו בעוף ובפלוגתא לא קא מיירי :

דף נז ע"א תד"ה שמוטת ירך וכו' ולא משמע דפליג עליה מדמקשינן לעיל מיניה וכו'. ואע"ג דלפי מה שפירשתי לעיל כוונת התוספות בד"ה והא תני לוי וכו' לא היה יכול להקשות מידי מדתני לוי ארב ושמואל ושפי ה"ל להקשות אלוי גופיה מ"מ מדחזינן דפריך לה מיניה ארב ושמואל ש"מ דהכי קים ליה לגמרא דלית מאן דפליג אברייתא זו דתני לוי וק"ל :

דף נח ע"א תוס' ד"ה מכאן ואילך וכו' היינו במלתא דשרי כל חד באפי נפשיה ולא שייך זה וזה גורם וכו'. פירוש דהואיל וכל חד וחד שרי באפי נפשיה וכי מצטרפי אסורים התם לא שייך לומר זה וזה גורם דהיינו שאיסור והיתר גורמים שנולד שהרי שניהם היתר באפי נפשיה וכד מצטרפי שניהם אסורים והוו נולד כולו מאיסור וק"ל אבל הכא חד אסור וחד שרי א"כ נולד מאיסור והיתר דהיינו זה וזה גורם : ע"ב ברש"י ד"ה בחדא מחיתא מחתינהו וכו' לשון עובד מחי וכו' פירוש מעשה אורג תרגום אונקלוס עובד מחי :

מדברי הרמב"ם שכתב בפ"א דהלכות כלאים המרכיב אילן כו' לוקה מן התורה בכ"מ כו' עכ"ל והשמיט הרכבת ירק בירק נראה דמלישנא דתלמודא דקאמר הרכיב ב' דשאים כו' וכיון דלא כתיב בהו למינהו לא מחייב כו' ולא קאמר מהו להרכיב שני כו' דלענין איסורא ודאי לא קמבעיא להו כמתניתין דכלאים ומאותו ק"ו שנשאו שלא לצאת בערבוביא יש לנו ללמוד נמי איסורא להרכיב אלא לענין מלקות קמבעיא ליה הכא דאין עונשין מדין ק"ו ומ"ש הרמב"ם דנחית שם למלקות השמיט שם ירק בירק כיון דסלקא בתיקו וזה נ"ל ברור בדברי הרמב"ם והכסף משנה האריך שם בדחוקים ואין להאריך :

ח"א דף ס ע"א אמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן כו' וקרניו קודמות לפרסותיו כו'. הענין מבואר כי הקרן נאמר בכ"מ על עיקר הדבר כמ"ש הקרן קיימת כו' והנה לפי שאדם נטה בחטאו למינות להאמין ח"ו בשניות כמ"ש בסנהדרין אדם הראשון מין היה וכפר בעיקר שנאמר איכה אן נוטה לבך ולכך כשחזר בתשובה הקריב שור שהיה לו קרן א' מורה על עיקר האחדות וע"כ היה בו הקרן שהוא א' קודם לפרסותיו שהם שנים מורים על הריבוי שהנמצאות בהשתלשלם יגיעו בסופם לרבים ודו"ק: **אל** תקרי צבאם אלא צביונם. פירשו התוספות מפי' הערוך דכולהו מצביונם נפקי כו' ע"ש והוא דחוק לפרש בצביונם קמא דוקא מלשון יופי וצביונם בתרא בג' לשונות וכלהו שדרשו כן מהאי קרא דאתאי נקט רב לצבא השמים והארץ עפי מאחר יסודות הפשוטים וצבאם וע"כ דרשו שרמז הכתוב כאן על כל הנבראים שעלה בבריאותם חומר וצורה ותכלית והוא שאמר בקומתן נבראו שהוא קיימת וגודל חומר כל נברא ובדעתן נבראו הוא ידיעת צורה של כל נברא שבו ניכר ונודע כי הוא זה בצורתו ובצביונם נבראו הוא רצונם התכליתי הנרצה ממנו והוא שרמז ויכלו השמים שהוא יסוד היותר פשוט מחומר וקרוב לצורה והארץ הוא היסוד היותר גשמי בחומרו וצבאם הוא התכלית הרצוני של כל נברא ודו"ק: ק"ו בעצמם כו'. נראה כמ"ש אין לך עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל ומלאך והם נשאו ק"ו בעצמם שלא לצאת בערבוביא וכה"ג כתבו התוס' בפ"ק גבי גינאי נהרא חלוק לי מימך כו' ע"ש וק"ל: **פתח** שר העולם כו'. הוא מטטרון כמ"ש התוספות והוא שר העולם ע"ש כי מטטרון גימטריא שדי שאמר לעולמו די שלא יהיה יותר מת"ק כי שנעלם מעדי הוא ת"ק כמו שכתבו התוספות פרק אין דורשין וק"ל: **ע"ב א"ל** לכי ומעטי את עצמך כו'. הענין הרמוז כמו שכתבו המפרשים לכנסת ישראל שימעטו את עצמן בעוה"ז כדאמרינן פ' גיד הנשה כי אתם המעט וגו' כי אתם הממעטין כו' וענין לכי וממשול ביום ובלילה הוא שע"י שאתם ממעטין עצמכם בעוה"ז שהוא לכם לילה תזכו למשול גם בעוה"ב שהוא לכם ליום ותשובה שרגא בטיהרא כו' כי אין זה ממשלה בעוה"ז והיתה התשובה לימנו בך ימים ושנים שתמשלו בעוה"ז שהם ימי המעשה במנין הימים ושנים אשר על ידו תזכו לעולם שכולו ארוך באין מנין ואמרה יומא נמי שהוא טובת העוה"ז אשר ניתן לעובדי כוכבים א"א דלא מנו ביה תקופות רמז כי דבר המקיף אם אינו גדול כ"כ שאין לו סוף והוא ענין שרבו גם רבו ממשלת העובדי כוכבים בעוה"ז ואמר לה זיל ליקרו בך צדיקי כו' אמר לה כן ליישב דעתה כי אלו הצדיקים לא נקראו כן אלא ע"ש שמקטינין עצמן בעוה"ז יעקב אמר קטנתי מכל וגו' וכן בדוד כדאמרינן הוא הקטן כשם שבקטנותו הקטין את עצמו כו' ושמואל הקטן בשובדא דפ"ק דסנהדרין חזייא דלא קא מתיישבה דעתה שלא יהיה לה כלל ממשלה בעוה"ז אמר שעיר של ר"ח יהיה כו' הוא שעיר הוא אדום הוא מקטרגן של ישראל לכתים כמו בר"ח ושיהיה גם לישראל לפעמים ממשלה בעוה"ז כירח הזו שפעם שהיא מתגדלת מתחלת החדש ופעם שהיא מתקטנת בסוף החדש וכן הוא הענין בכנסת ישראל כדאיתא במדרשות: **ועמדו** על פתח קרקע כו'. לפי מה שפרש"י בחומש שהכל נברא ביום ראשון וכל א' נקבע ביומו גם הדשאין נבראו ביום ראשון ועמדו מאז על פתח קרקע אלא שבתחלתה בשבתא יצאו קלת עד שבקש אדם רחמים וצמחו ביום ו' והענין מבואר שאמרו בפ"ק דתענית גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ ואמרו שבתחלה עלה במחשבה לבראתו במדת הדין ולבסוף שיתף עמו מדת הרחמים כנאמר בעניינא ביום עשות ה' אלהים ארץ וגו' ובגשמים נאמר כיוצא בזה כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין וגו' דכשעדיין לא היה אדם בעולם לא המטיר ה' אלהים במדת הדין שהיה שליט עד שבא אדם ובקש רחמים להפך מדת הדין לרחמים והוא ענין שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים שהם מטילין כח וגבורה בפמליא של מעלה שהוא מדת הרחמים שיגבר על מדת הדין: **כתוב** קניגי כו' כתוב אדונקי באגדתיך כו'. פי' פרש"י ובערוך בערך אדונקי פירש ענין אדוניס הוא כו' זיל כתוב באגדתיך באגדה שלך שכן דרך לכתוב באגדות תי' קשות ויש שמונים באגרתיך שכן דרך לכתוב באגרות תי' תמורות עכ"ל: **עוים** מתימן באו כו'. ויהיה והעוים מחובר למקרא שלאחריו דכתיב מתימן כל ארץ וגו' כמ"ש התוס'. ואמר **ולמה** נקראו עוים שעיוותו מקומן. לשון חורבן כמו עוה עוה אשימנה ד"א שאיוו לאלוהות כו' א' מתחלף בע' בלשון כמ"ש בר' חייא שקרא לאלפין עיינין כו' ורמז בזה דכתיב אלוה מתימן יבא וגו' כדאמרי' שלא רצו לקבל אלוה א' ואיוו לאלוהות הרבה וק"ל: **ליפקו** מכפתורים כו'. אין זה מפורש בקרא אבל הוא בכח המאמר דלכך נכתב המקרא אבל גבי חשבון מפורש בקרא דאתו ישראל וליפקו מסיחון והא דלא חשיב בכיבוש א"י רק ז' עממים ולא חשיב נמי ארץ עוים שכבשו מכפתורים י"ל דכל ארץ פלשתים מארץ כנעני תחשב כמפורש בספר יהושע וק"ל: **שריון** תנא כו'. ובחומש הוסיף רש"י לפרש בו ובמקום אחר הוא אומר עד הר שיאון הוא חרמון הרי לו ד' שמות כו' ע"ש וקאמר הכא דאפי' הרי ארץ ישראל כו' ר"ל אפי' אלו הרים גבוהים שנקראין שניר על שם הרי שלג כפרש"י בחומש דאין דרך להיות שם ישוב אעפ"כ חביבין הן על א"י וק"ל: **ואת** העם העביר וגו' מנ"מ כו'. לפי פשוטו איכא טעמא לפי שכבר קנה יוסף בלחם את כל אשר להם גם את אדמתם העביר אותם מעיר לעיר כדי שיהיה להם זכרון שאין להם עוד חלק בארץ כפרש"י בחומש מ"מ כל הסיפור זה לא הוה איצטריך אי לאו לאשמועינן שהיה חס על כבודן של ישראל דלא ליקרו כו' וק"ל:

דף סא תד"ה כל עוף הדורס טמא וא"ת כו' ואי הל"מ הוא א"כ ל"ל דכתב רחמנא פרס ועזניה עכ"ל אבל מהא דאצטריך נשר לטמא כל שיש בו ד' סימנים לא קשיא להו ל"ל כיון דבכלל הד' סימנים הוא שהוא דורס והוה הל"מ שהוא טמא דיש לומר דאצטריך נשר לטהר כל עוף שאין בו א' מכל ד' סימנים אלו ואין להקשות א"כ כיון דכל הדורס טמא ע"כ האי כללא ליתא דהא אם היה דורס לחוד טמא אף שיש בו ג' סימני טהרה די"ל לשיטת התוס' דליכא עוף טהור חוץ מכ"ד עופות שהוא דורס ויש בו א' מסימני טהרה ול"ע בזה לקמן ודו"ק: **בד"ה** כל שיש לו אצבע כו' ובאותן ב' סימני טהרה דליתנהו בעורב לתכשרו כו' עכ"ל פי' דאף אם לא נדע הי ניהו סימן החדש דליתא בי"ט עופות מ"מ בהנהו ב' סימני טהרה דליתנהו בעורב דחד מהן הוא סימן החדש לתכשרו דהא ליכא לספוקי לא בי"ט עופות ובעורב דלית בהו סימן החדש ולא בפרס ועזניה דלית בהו אלא חד סימן טהרה ומיהו הא לא קשיא להו למיתני דבחד סימן טהרה דליתיה בעורב ועוד סימן טהרה אחר דעמו לתכשרו דאם כן הוה צריך לבדוק גם אחר סימני טומאה דאל"כ יש לספק בשאר י"ט עופות שיש בהם ג' סימני טהרה ומה לי דתני דבדק בג' סימני טהרה או דבדק אחר ב' סימני טהרה ובדק גם בסימני טומאה אבל בב' סימני טהרה דליתנהו בעורב ניחא דלא הוה צריך למבדק כלל אחר סימני טומאה ודו"ק: **בא"ד** דהדרי בכולהו פי' בי"ט עופות כו' עכ"ל וכ"כ בכולה שמעתין והיינו משום דשאר עופות דאית בהו ג' ג' סימנין י"ט הוו ע"ז כתיבי בהדיא וג' למינה הרי י"ט ועורב ולמינו דכתיב גביה יש בכ"א ב' סימנין הרי כ"א ובפרס ועזניה אית בהו סימן אחד הרי כ"ג ובנשר לית ביה כלל הרי כ"ד כדלקמן בשמעתין: **בד"ה** לא נאמר פירושן כו' אבל קשה מתורין כו' ועוד אי לא כתיבי תורין ה"א איפכא כו' אבל הייתו יכולין לעשות כל סימני עורב כו' עכ"ל פי' דקשה מתורין דאצטריך ליה דלא ידעינן כלל סימני טהרה וטומאה אלא ממה שהתורים חלוקים מנשר כנראה מפרש"י ועוד אף אם נאמר דא"כ לאו חילוק סימני טהרה מטומאה ידעינן שפיר סימני טומאה מ"מ הא איכא למימר איפכא כו' וה"ה דהמ"ל דהייתו יכולין לעשות כל סימני פרס או עזניה ההוא דאית ביה סימנא דהדר בכולהו סימני טומאה מיהו סימני פרס או עזניה ההוא דלית ביה סימנ' דהדר בכולהו ודאי דלא הייתו יכולים לעשות כל סימני טומאה דא"כ בי"ט עופות לא הוה שום סימן טומאה שהי"ט עופות הם ממש איפכא מפרס או עזניה דאית ביה סימן החדש ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מכדי כ"ד עופות טמאים כו' וא"ת והא אכתי אצטריך נשר להתיר אותו סימן ג' כו' עכ"ל אף שכבר כתבו לעיל דשאר עופות דאית בהו תלת סימני דהדרי בכולהו ה"ל י"ט כתובים ולא נילף מנייהו ומדאצטריך נמי עורב ע"כ דלא נילף מנייהו כדקאמר תלמודא א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל כו' היינו דלא נילף מנייהו תלתא סימנין במה מצינו וכן תרי סימנין דשריקן הינו נמי דגלי ליה רחמנא מדאצטריך פרס ועזניה כדקאמר תלמודא א"כ דשריקן תרי סימנין משום דה"ל עורב גופיה עם למינו ב' כתובים כמ"ש התוס' לעיל וכן סימני דפרס ועזניה כל חד וחד בשאר עופות שריקן להו משום דה"ל ב' כתובים עם י"ט עופות דכל חד וחד הוה ילפינן ליה שפיר מק"ו די"ט עופות אלא דכתבינהו רחמנא לפרס ועזניה דליהוו ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן שלישי דליתיה לא בפרס ולא בעזניה לא גלי רחמנא דלא נילפיה לאיסורא מק"ו די"ט עופות אע"ג דהוי י"ט כתובים והא תירצו דאי הוה סימן שלישי בעורב ניחא דהשתא גלי לן רחמנא שפיר דלא נילף אפי' ההוא סימן ג' בק"ו דהא עורב אית ביה ההוא סימנא ולא אצטריך למכתביה דהוה ילפינן ליה שפיר מק"ו השתא דאית ליה תלתא לא אכלינן דאית ליה תרי מיבעיא אלא דכתביה רחמנא דלהוי עורב וי"ט עופות ב' כתובים ותירצו עוד דבלאו הכי לק"מ דמי"ט כתובים הבאים כא' אין מלמדין כלל אפי' בק"ו ודברי מהרש"ל בזה אינן מבוררים לן ואין להאריך: **בא"ד** ואם תאמר והיכי ה"מ למילף כו' אם כן ל"ל דכתב רחמנא ההוא דאית ביה חד כו' לאו פירכא היא דמהנהו לא ילפינן כלל כו' עכ"ל דלמשרי תרי סימנין בשאר עופות כדקאמר תלמודא א"כ פרס ועזניה ל"ל לא אצטריך לפי האמת דעורב גופיה עם למינו הוו ב' כתובים ותירצו דמהנהו לא ילפינן כלל אפי' בק"ו ואף שכבר כתבו כן לעיל לדברי המקשה נקטי הכא למימר דכן נ"ל נמי לדברי המתרץ ומשום קושייתם וא"ת ומאחר דמי"ט עופות כו' וכן מ"ש כאן ולהכי נמי פרט לעורב כו' קאי אכולה מלתא דלפי סברתם שכתבו בין לדברי המקשה ובין לדברי המתרץ דלא ילפינן כלל מי"ט עופות אפילו בק"ו ניחא למאי דבעי למימר מעורב מה התם תרי לא אף כל תרי לא ל"ל דכתביה רחמנא לעורב כלל דהא הוי ק"ו מי"ט כתובים דלמשרי תלתא סימנין בעלמא כדקאמר תלמודא לא אצטריך לפי האמת דאין למדין מי"ט כתובים במה מצינו אלא דע"כ דאפי' בק"ו לא נילף מי"ט כתובים ולהכי שפיר פרט הכתוב לעורב ודו"ק: **בא"ד** ומאחר דמי"ט עופות לא כו' א"כ נילף מיניה מההוא אחר כו' דעתה אינן ב' כתובים כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא לדברי המתרץ דע"כ ליכא למילף מההוא סימן ישן דא"כ לא לכתוב כלל אלא סימן החדש והוה ילפינן דכל עוף הבא בסימן חדש שהוא חשוב יותר לטהר אפ"ה הוא טמא כ"ש באחד משאר ג' סימנים דלא מהני בשאר עופות וכה"ג הקשו התוס' לקמן לפי' שני וליכא למימר דא"כ דלא אצטריך סימן הישן לגופיה ע"כ דכתביה רחמנא דלא תילף גם מן החדש ולעשות ב' כתובים הא ליתא דאצטריך שפיר סימן הישן למשרי בעלמא סימן הישן דאי לא כתביה הוה אסרינן סימן הישן אפי' בעלמא מק"ו מסימן החדש וי"ל דאם נאמר כן לעלמא שיש לאסור סימן הישן בק"ו דסימן החדש א"כ לא הוה איסורא דסימן הישן חוזר לגופיה כיון דקושטא הוא דילפינן בעלמא מסימן החדש והוה ילפינן שפיר נמי סימן הישן בק"ו דמשום היתירא דסימן הישן בעלמא לא הו"ל למכתב איסורא דסימן ישן דאין זה חוזר לגופיה ומיהו לפי זה מה שהקשו לעיל וא"ת והא אכתי אצטריך נשר להתיר אותו סימן שלישי דליתיה לא בפרס כו' אין כאן מקום קושיא דאי הוה ילפינן סימן שלישי בק"ו מי"ט עופות לא אצטריך נמי לכתוב פרס ועזניה והוה ילפינן ליה נמי בק"ו ואי להיתירא סימנא דפרס ועזניה בעלמא אתא אין זה חוזר לגופיה ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף סב תד"ה מפני שיש להן זפק כו' דומיא דבא בסימן אחד דכולה שמעתתא דמשמע דברור לנו כו' דאי מספקא לן א"כ הוי ספק עורב כו' עכ"ל ואין דבריהם מבוררים דלמאי דמפרשי התוס' לקמן דאותו סימן א' היינו אינו דורס א"כ דמספקא לן בשאר הסימנים ליכא לספוקי בעורב לפי' ריב"ם דעורב הוא דורס ואף שאין שם קושיא לפי' ריב"ם לפירושו הכא הא איכא לפרושי הכי מכח קושיא דהכא והקשו לפירושו ועוד דאם נפרש דברור לנו בא' סימן שאין לו אלא ההוא סימן בלבד משאר א"כ ידענו בו שהוא דורס וכל הדורס טמא ואם רצונם דברור לנו שאין לו אלא סימן א' ושנים האחרים לית ביה בודאי ולא בדקנו אם הוא דורס אם לאו אם כן האי שפיר ממש דומיא דבשני סימנים טהור כמו שפי' לפי' ריב"ם וצ"ע: **בא"ד** ומדרסי נמי לא דרסו מדאכלי ליה כו' משכחת להו כולהו סימני טהרה בעורב ומינו ונראה לפרש כו' עכ"ל אכתי לא יתיישב מדאכלי ליה לא דרסי ומשכחת לר"ת דסימן החדש דהיינו אינו דורס לפריב"ם איתיה במין עורב ואנן אסיקנא דלא משכחת ליה אלא או בפרס או בעזניה ואפשר שלא חשו התוספות לתרץ משום דאיכא למימר דר"ת סובר שאנשי גליל טעו והוו סברי דלא דריס וקושטא הוא דדריס כיון שהוא מין עורב וכה"ג איתא לקמן בתרנגולתא דאגמא כפי' התוספות ע"כ וק"ל: **בד"ה** והוא דלא דרס כו' ועוד דמשמע דאי הוה פרס ועזניה שכיחי בישוב הוה מספקא כו' עכ"ל לכאורה מאי קושיא דמה"ט דלא שכיחי פרס ועזניה מחזקינן ליה באינו דורס אבל אי הוה שכיחי בישוב לא הוה מחזקינן ליה אלא בדורס שהוא פרס או עזניה וכן נ"ל לפי' ר"ת שכתבו התוס' לקמן דהכא בסימן א' הוא סימן החדש קורקבן נקלף שפירש והוא דלא דריס דמחזקינן ליה באינו דורס כיון דפרס ועזניה לא שכיחי ואפשר דלשון רש"י הכי משמע להו מדחזינן ליה סימן א' של טהרה מחזקינן בהו דאינו דורס אפי' הוא פרס ועזניה שכיחי בישוב ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה הני קורקבנן כו' ושאר שלשת הסימנין מבוררין בהן כו' עכ"ל וכמ"ש התוס' לפירושו דסי' החדש הוא קורקבן נקלף ולא בעי לפרושו שהיה בו רק סימן א' מבורר לטהרה דהשתא אם יתחשב קילוף ליכא לספוקי למידי דפרס ועזניה לית להו אלא סימן א' ועורב נמי לית ליה סימן הקילוף שהוא סימן החדש ואם לא יחשב קילוף איכא לספוקי בפרס או עזניה דזה הוא דוחק לאוקמא בהכי כיון דאיכא אתרא דפרס ועזניה לא שכיחי כמו שכתבו התוס' ולא בעו לפרש נמי שלא היו מבוררין סימנים האחרים כלל לא לטהר ולא לטמא דהשתא אם לא יחשב קילוף איכא לספוקי בכל עופות הטמאים חוץ מפרס או עזניה ההוא דאית ביה סימן החדש לבד ואם יחשב קילוף ליכא לספוקי בכל עופות טמאים דלית בהו סימן החדש אלא דאיכא לספוקי בפרס ועזניה והכי לא שכיחי בישוב דאם כן למה הניחו הסמוכה בספקייהו ולא בדקו אחר סימנים האחרים לטמא ולטהר דהכי פריך לקמן ח' ספיקות הן לבדוק בבילה כו' ועוד נראה דכמו דדוחק הוא לאוקמא ספיקייהו דוקא באתרא דשכיחי פרס ועזניה ה"נ דוחק הוא לאוקמא דוקא באתרא דלא שכיחי דסתמא קאמר ח' ספיקות הן מיהו ה"מ לפרש דב' סימנים היו מבוררים לטהרה ואחד לטמא ואיכא לספוקי בעורב אלא דניחא ליה לפרש הספק בכל י"ט עופות ודו"ק: **תוס'** בד"ה מאי ספקייהו כו' א"כ סימן א' יש להן כו' ויודעים היו שאינן מין עורב כו' עכ"ל סומ"ל אף בלא יודעים היו שאינן מין עורב וכגון דההוא סימן אחד הוא סימן החדש ודו"ק: **בא"ד** וגם ר"ת פירש גבי עוף הבא בסימן אחד כו' משמע שר"ל דההוא דלא משכחת אלא או בפרס כו' עכ"ל ופירוש דבא בסימן א' של טהרה אבל סימנים האחרים אינן מבוררין וכל כמה דלא חזינן ליה דדריס ליכא לספוקי בפרס ועזניה דלא שכיחי ולעורב נמי ליכא לספוקי דלית בהו סימן החדש ולא בעו למימר דלכך נקט דהסיא סימן אחד הוא קורקבן נקלף שהוא סימן הג' דליתיה בעורב דמ"מ איכא לספוקי בכל י"ט עופות דלפי פירושו דסימן הדריסה אינה מבוררת נראה דשאר סימנים גם כן אינן מבוררים לבד מההוא סימן אחד וק"ל: **בא"ד** ואפשר דאותו קוקן טהור הוא או שמא מין עורב כו' עכ"ל פי' דלפי זה דזפק לא יהיה סימן החדש אלא דאפשר דאותו קוקן טהור הוא ויהיה שפיר קורקבן נקלף הסימן החדש או שמא מין עורב הוא והוא

חכמת שלמה

דף סא ע"א תוס' בד"ה כל שיש כו' קתני בברייתא רשב"א אומר כל שיש לו אצבע כו' כצ"ל: **בא"ד** פי' בי"ט עופות ע"כ כו'. נ"ב בעלי התוס' בעל כרחן גורסין לקמן י"ט עופות והיינו מאחר שהזרזיר הוא בכלל כ"ד עופות הטמאים והזרזיר הוא מין ערב כדלקמן א"כ הסברא נותנת שיש לו ב' סימנים כמו עורב וא"כ [לא] נשארו אלא י"ט עופות שיש להם ג' סימני טהרה כו' ודו"ק: **בא"ד** שהיא באות שבעופות כו' כצ"ל: **ע"ב תוס'** בד"ה מכדי כ"ד כו' דהא השתא בתלתא לא אכלינן כו'. נ"ב וא"ע דלא ילפי' מי"ט עופות מידי דאם לא כן עורב ל"ל מ"מ כה"ג דכתיב בהדיא דחד סימן אסור כגון בפרס ובעזניה א"כ ממילא שמעי' דחד סי' אסור נמי דלא נוכל לאסור אותן ב' סימנין שכן בפרס ובעזניה משום דכל חדא הוי ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן השלישי דליתא גבייהו ילפינן מינייהו ומפרס ומעזניה ודו"ק: **בא"ד** ואי ה"א דאותו שלישי כו'. נ"ב כגון שזה בסימן שיש לי"ט עופות יותר מבעורב זה הסימן הוא גבי חד מהנהו פרס או עזניה א"כ בודאי זה הסימן השלישי שיהיה בי"ט בלא נמצא בפרס או בעזניה בודאי יהיה גבי עורב וקל נ"ל: **בא"ד** דאתי מק"ו מי"ט עופות כו'. נ"ב וא"ע שכבר תירץ לעיל דלא נוכל למילף מינייהו מ"מ קא ס"ד נהי דלא נילף מינייהו בסימן השייך בי"ט עופות אפי' בצירוף פרס ועזניה דהא הני תרי סימנים דידהו הוו שני כתובים ממש אבל השתא דאיכא חד מינייהו דפרס ועזניה דה"ל סימן חדש שאינו כלל בי"ט עופות אם כן הוה שפיר ילפינן מיניה ולא הוה צריכין למילף מי"ט עופות אלא שלא תאמר סימן הישן הוא עדיף שהרי בי"ט עופות הוא טמא אפילו בתרי בהדיה כל שכן הכא דהוא חד דלא עדיף מן החדש ודו"ק: **בא"ד** דכי איכא תרי בהדיה הוי טמא כו' כצ"ל:

דף סב ע"א גמ' דבר אחר למינו להביא כו' מאי סנונית לבנה כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה אמר רחבה כו' הטיה כפול היה כו'. נ"ב פי' האיצטבא סביב מקפת ובתוך אותו היקף עוד היקף אחר. רש"י: **בסוף** א"ד בפ"ק דפסחים. נ"ב פי' שכך היתה נקראת: **ע"ב** גמ' ולא אזוב כוחלית כו'. נ"ב מפי' הרמב"ם דסוף נגעים

דורס וכפריב"ס בהא שהסימן חדש הוא אינו דורס אבל הקורב"ל שכתב דריב"ס דהוא עורב ע"כ זה אינו דהא יש לו סימנים דהיינו זפק ואצבע יתירה וקוקן שהוא גס כן עורב יש בו קורקבן נקלף ואצבע יתירה וא"כ בעורב ומינו יהיה שלשה סימנים דהדרי בכולהו ודו"ק :

דף סג ע"ב תד"ה נ"ל למכתב איה ודיה ה"נ ה"מ למנקט מדאה וראה כו' וצריך לדקדק מ"ש כו' עכ"ל ונולי דברי התוס' היה נ"ל דלא קא קשיא ליה אלא מאיה ודיה דל"ל למכתבינהו בחד דוכתא במשנה תורה בב' שמות הללו כיון דאיה ודיה אחת היא אבל מדאה וראה לא קשיא ליה דקרא אותה פעם אחת דאה ופעם ראה כיון דמ"מ בחד דוכתא לא קרא אותן בב' שמות הללו ויתר דברי התוס' גם פרש"י בזה מבוררים ואולי הם נעלמים מעיני הרא"ש בפ' ראה ואלו ראה דבריהם היה מביאם לברר ספיקותיו שם :

ח"א **דף סג ע"א אמר** מספטיך וגו' . עיין פרש"י ועי"ל דה"ק לדקתן נמלה שאתה מתן לה דעת להכין מזונותיה בקיץ הוא במדת מונך כהרכי אל נגלית ומפורסם כמ"ש לך אל נמלה עצל תכין וגו' ומספטיך שאתה עושה בדגים הוא במקום סתר בתהום רבה וק"ל : **באו** רחמים כו' . היינו מטר כפרש"י כדאמרינן במסכת תענית שהם רחמים לעולם ואפשר שזה הוא בטבע שהעוף זה יודע זמן גשמים באים לעולם ומבשר טוב על כך ולאו זה בנסיון והיינו דקאמר והוא דיתיב אמידי כו' דכן לאו זה כמה פעמים בנסיון כשיושב אמידי ועביד שרקרק כך בא אח"כ מטר אבל לבשר הגאולה ודאי אין זה בטבע אלא בנס ומ"ה קאמר וגמירי דאי יתיב אארעא כו' דים להם קבלה על כך ולא בנסיון ויש בזה רמז בקרא דכתיב מה נאוו על ההרים רגלי מבשר וגו' כלומר רגלי מבשר הוא עוף הזה המבשר על המטר כשאינו יושב על הארץ אבל מה נאוו כשיהיו רגלי מבשר על ההרים דהיינו כשעומד אארעא דאז משמיע ישועה וגו' וקול צופיך הוא עוף זה המצפצף נשאו קול יחדיו ירננו וגו' רננו לא נאמר אלא ירננו לעתיד כדאמרי' ר"פ חלק וק"ל : **אפסקיה** למוחיה כו'. לכאורה קשה דקאי ליה מאי קאמרי ליה הא קחזינן דלא שרק כהוגן שלא בזמנו שהרי נעגא ואפסקיה למוחיה כו' וי"ל דהכי פריך דהא חזינן דגם אם שרק על הארץ אתא גשם שמתד העוף בי כרבא ורמז בשריקתו שהמטר יבא על התריסה הצריכה למטר וכן היה שבא מטר והרעש בתוך המטר הביא גלל ואפסקיה למוחיה משום דלא עשה כדרכו ליתיב אמידי אלא יתיב אקרקע ומ"מ חזינן דגם אם הוא יושב על הארץ אתא מיטרא ולא משיחא.ומשני ההוא ביידא הוה.דלא אתי מטרא משום שריקתו שהיה על הארץ אלא שהוא ודאי לא שרק על הארץ על המטר אלא על משיחא שרק ומשום דביידא הוה שלא היה עדיין זמן משיחא אתא מטרא והגלל בתוכו לאפסוקי מוחיה לעונשו על שקרו וק"ל : **ע"ב לעולם** ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה. מבואר בריש פ"ק דפסחים :

דף סד בפרש"י בד"ה מדרבנן הא דר"א ב"י כו' דקאסר בטהורין אבל טמאין שרץ גמור כו' עכ"ל נראה מדבריו אבל עופות טמאין שרץ גמור הוא והייט משום שרץ העוף אבל שרץ הארץ לא הוי אלא מבילת שרץ דוקא דאל"כ תיקשי לן למאי הלכתא נקט בילת שרץ וק"ל : תוס' בד"ה כודרת פי' הקונטרס כדור כו' כדאמרינן בחגיגה דברי חכמים כדרבונות כו' עכ"ל לא מצאתיו בחגיגה אלא שדרשוהו שם בכ"ף הסימוס ומלשון דרבן אלא דבב"ר איתא הך דרשא ככדור כאילו הוה כתיב ככדרבונות בב' כפי"ן ולא חבו לחסרון כ"ף הסימוס דכמה קראי כתיבי כה"ג והתוס' שכתבו אהא דכדור על ארץ דאין ראיה משם דא"כ הל"ל ככדור כו' ר"ל דאין ראיה משם לפי פשוטו כיון דחסר כ"ף הסימוס יש לנו לפרש טפי ככר וק"ל : **ע"ב** בד"ה גיעולי ביצים כו' שסלקן בקליפיהן אבל אי סלק ביצים קלופות בקלופות או קלופות בשאינן כו' עכ"ל כל"ל : **בא"ד** ודומה שאינו מסוגיית הירושלמי ושום תלמיד הגיהו כו' עכ"ל פי' דהאי קרא שורו עיבר ולא יגעיל אינו מסוגיית הירושלמי אלא ששום תלמיד הגיהו כן ע"פ פירוש הערוך וכ"ה בהדיא בספר התרומה ומהרס"ל פי' ששום תלמיד הגיהו ע"פ פרש"י ולא ידענא מי הכריחו לכך וק"ל : **בא"ד** והוא שנמלא בקשר כו' ואין להקשות לפי' זה כו' ה"ל לאפלוגי בחלבון גופיה כו' עכ"ל פירוש דהיינו לפרש"י בין לתירוץ ראשון ובין לתירוץ שני בילא ונתפשט חוץ לקשר לחלבון נמי שדי תיכלא בכולה כמ"ש הרא"ש בהדיא לפירוש רש"י וכן נראה מדבריהם שכתבו לעיל לפרש"י והא דלא נקט בלשון ל"ש כו' אבל יצא חוץ לקשר שדא כו' ולא קאמרי לפי' זה אלא לאפוקי לפירושם לקמן ורש"י דנקט בפירושו בדברי ר' ירמיה אבל נמצא על החלמון שלה כולה אסורה כו' משום דהסיא דשדא תיכלא בכולה איתאמרא בחלמון מיהו ה"ה נמי בחלבון בחוץ לקשר דשדא תיכלא בכולה ודו"ק : **בא"ד** ועי"ל דהך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כו' עכ"ל לתירוצם שני שכתבו לפרש"י נמי שרי דם בילה לגמרי כשאין דם על הקשר אלא במקום אחר כמ"ש הרא"ש אלא דר"ל לפרש"י לא נחית תלמודא הכא להכי אבל עוד י"ל דנחית תלמודא הכא נמי למשרי דם ביצים לגמרי וה"ק והוא שנמלא על כו' ועוד נראה לאפי פירושא אית לן למשרי הדם אפי' בילה חוץ לקשר ועל הקשר גופיה אינו אלא מדרבנן מיהו בס"ה נראה דלתירוץ שני שכתבו התוס' לפרש"י נמי יש לאסור מיהת מדרבנן כשאין הדם על הקשר והו לא מידי וק"ל : **בא"ד** ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר ביצים אלא מזריקת הדם כו' עכ"ל פי' דלא הזכיר שם אלא בזריקת הדם ואם כן מאן דמתיר אף הדם גופיה מתיר מיהו הירושלמי מלי נמי סבר דזימנין דאף הבילה אסורה כשנמלא על החלמון כההיא דדוסתאי דאבוה דרבי אפוטריקי אלא דלא איירי שם בהכי ודו"ק :

דף סה תד"ה רבי יוסי כו' ותנא דבי רב לא דריש חגב לשמו חגב כו' עכ"ל לפום סברת התוס' כמו שהוכיחו לקמן דליכא מין ארבה או סלעם או חרגול שאין שמו חגב ודאי דליכא נפקותא לענין דינא בהכי דלתנא דבי רב נמי דלא דריש חגב לשמו חגב לא שרי אין שמו חגב דהא כולהו פרטי נינהו והני כולהו שמן חגב אלא דרבי יוסי דקאמר ושמו חגב הייט הך דרשא דחגב דלתנא דבי רב לא הוה הולרך ליה למימר ושמו חגב כיון דלא שרי אלא הני פרטי והרא"ם שהולרך לפסוק כתנא דבי רבי ישמעאל דדריש חגב לשמו חגב היינו אף אם נפרש שיש בה ממיני הפרטים שאין שמו חגב דהשתא לתנא דבי רב שרי שאין שמו חגב והדברים ברורים וק"ל : **בד"ה** אע"פ שאין לו כו' לא מוכח מגופיה דקרא כו' מקרא אחר דכתיב עמו אנכי כו' עכ"ל דברים תמוהים הם דבפ' כשם בהדיא מוכח ליה מהאי קרא גופיה דקאמר אלא מעתה בכל נרותם לא נר ה"נ דלא הוא וכ"ת ה"נ והכתיב ומלאך פניו הושיעם כו' ובמסכת תענית דקאמר ולמה נותנין אפר כו' אר"י בן פזי כלומר עמו אנכי בלרה ר"ל אמר בכל לרתם לא לר מהכא נמי משמע דמגופיה דקרא מוכח לה ול"ע : **בד"ה** אלו כללי כו' הו"א דוקא במין סלעם שרי ראשו ארוך אבל בשאר כו' עכ"ל להאי תירולא דאיכא במין סלעם ראש ארוך ק"ק נ"ל לתלמודא למימר דאתא סלעם לראשו ארוך באא"ע לגופו הא ספיר איכא למימר ראשו ארוך בכעין הפרט דמין סלעם דכה"ג כתבו התוס' לעיל דאי הוה א' ממיני ארבה או סלעם וחרגול שאין שמו חגב ואין להם כרעים אי לאו דכתבינהו בהדיא הוה מכשרינן להו בכעין הפרט ויש לייסב דאין זה כעין הפרט כיון דפרט גופיה שהוא סלעם אין לו ראשו ארוך אלא מיט ולעיל נמי ה"מ לדחויי הכי אלא דבלאו הכי דחי שפיר ודו"ק : **בא"ד** ה"א דסלעם אתא לאסור מיט קמ"ל כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאם כן לקמן נמי בלמינהו דחגב דמוקמינן ליה עד שיהא בו כל הסימנין הא אלטריך ליה דאי לאו למינהו ה"א דחגב אתא לאסור מיט די"ל דהתם א"כ לאו למינהו הוה מוקמינן ליה טפי לשמו חגב דהשתא אלטריך ליה לגופו אבל לאסור מיט לא אתא חגב לגופיה מה שאין כן הכא דלא אתא סלעם כלל לגופו אלא לראשו ארוך דאינו מינו כלל ואי לאו למינהו טפי הוה מוקמינן ליה לאסור מיט ודו"ק : **ע"ב** גמרא אי הכי חרגול נמי כו' ולא פריך נמי דלא לכתוב נמי ארבה ותיתי מסלעם דאפשר דסימן דגבחת הוא לד חשוב ואפי' למ"ד כללא בתרא דוקא בעי בכעין הפרט בלד חשוב משא"כ ראשו ארוך וזנב הוו לדדין גרועין כמ"ש התוס' ודו"ק : **תוס'** בד"ה לא ראי ארבה כו' אבל ארבה וחרגול חלוקים כו' ועי"ל דלכך כו' לפי שהם עיקר הדרשא כו' עכ"ל יש לדקדק דהא מה"ט גופיה שכתבו בתירוץ ראשון דאין סלעם חלוק מהם אלא מדבר אחד והם חלוקים בב' דברים קאמר דהוי סלעם יתורא לראשו ארוך ולא קאמר וחרגול דכתיב בתריה יתורא הוא ואפשר לומר דבלאו הני טעמי ע"כ סלעם יתירא משום דאי הוה חרגול יתירא ה"ל למכתב חד למינהו אארבה וסלעם להיות להן כלל כמ"ש התוס' ורב אחאי דפריך מה להנך כו' ומוכיח דסלעם יתורא הוא ה"ה דמהך פירכא דלכתוב חד למינהו ה"מ לאוכחי הכי וק"ל :

דף סו גמרא ומרבי דדמי ליה בב' לדדין כו' ומרבי כל דדמי ליה בחד לד כו' פי' ב' לדדין היינו חד לד הוא דד' סימנין ובעי נמי איך לדדא דאין ראשו ארוך ולתנא דבי רבי ישמעאל דקאמר דמרבינן כל דדמי ליה בחד לד היינו דמסלעם מרבינן ראשו ארוך ולא דמי ליה אלא בחד לד דהיינו ד' סימנים וכ"ה בילקוט בהדיא דהך חד לד היינו ד' סימנין ומשום שהן לדדין חשובים ושוים חשיב להו בחד לדדא כמ"ש התוס' ודו"ק : **ודע** שרש"י פי' בחומש וז"ל ממעל לרגליו סמוך כו' אבל אין אנו בקיאין שד' סימני טהרה כו' אבל יש שראשן ארוך ויש שאין להם זנב וצריך שיהא שמו חגב ובזה אין אנו יודעין להבדיל כו' עכ"ל ולא ידענא להולמו לפום סוגיא דשמעתין דמה לריך להבדיל באין להן זנב דליכא מאן דמפליג בהכי דהא ארבה וסלעם אין להם זנב והרב המגיד כתב שהרמב"ן נסתפק בכוונת פי' רש"י בשמעתין כדעת המפרשים דלא בעינן שמו חגב אלא בראשו ארוך ויש לו זנב ולפי זה נראה לקיים גם פרש"י בחומש ולהגיה ויש להן זנב במקום שאין להם כו' ודו"ק : **ע"ב** תוס' בד"ה כל שיש לו קשקשים כו' שקרא שמות אלא לבהמות ולעופות כו' י"ל דהכי קים להו הל"מ עכ"ל גבי כל עוף הדורס טמא ה"מ לפרושי הכי בפשיטות דע"י אדם הראשון הוה קים להו הכי שקרא להן שמות אלא דניחא להו לפרש לעיל גבי עוף דהוה קים להו ע"י נח דלא שייך הכא גבי דגים ולעיל גבי עופות דאז ליכא למימר דהוה קים להו הל"מ דא"כ פרס או עזניה ההוא דדורס לא לכתוב אבל הכא ניחא דלא הוה קים להו הל"מ אלא כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ואלטריך רחמנא למכתב לן דההוא סימנא סימן טהרה הוא ודו"ק : **בד"ה** אימא בכלים כו' וא"ת אם כן את זה תאכלו מאי אהני ליה וי"ל שלא תאמר כו' עכ"ל לתנא דבי ר' ישמעאל דדריש הכא ריבוי ומיעוט ליכא למימר האי תירולא דהא א"כ דלא הוה כתיב את זה תאכלו לא הוה ממעטינן לאיסורא בים לו אלא בכלים דלא דמי כלל לפרטא ומריבויא מרבינן כל מילי בדמי קלת וספיר הוה מרבינן בורות שיחין להיתירא שיש לו וספיר המ"ל הכא אליביה א"כ את זה תאכלו מאי אהני אלא למאן דדריש הכא כלל ופרט איכא למימר האי תירולא וליכא לאקשויי דלמאן דדריש נמי הכא כלל ופרט כיון דאית ליה כללא בתרא דוקא כפרש"י לקמן אי נמי דלא הוה כתיב תאכלו אית לן למימר מה הפרט מפורש גדלים על גב הקרקע להתיר יש לו בבורות שיחין ומערות די"ל כמ"ש התוס' לעיל דלמ"ד נמי כללא בתרא דוקא בעי בכעין הפרט בכל לדדים החשובים ואפשר דההוא לדדא דמים טבעים הוא לד חשוב ולכך אלטריך תאכלו למימר מה הפרט מפורש גדלים כו' ולקמן דפריך מה הפרט מפורש גדלים כו' ה"ה דהמ"ל דההוא לד דנובעים חשוב הוא כמ"ש התוס' נמי דה"מ לשנויי דקסבר כללא קמא דוקא אלא דהאמת קמתרץ דמהאכלו קדרים ליה בברייתא ודו"ק : **בד"ה** לא ס"ד כו' וכ"ל דס"א דקרא דאין לו אתי למעוטי כלים מלאו אבל עשה כו' עכ"ל ולפום הך סברא לא הוה ידעינן תאכלו מאי אהני ליה וכה"ג פריך בסמוך ואימא במים כלל כו' ימים ונחלים אין נעילים ותרילים לא והאכלו לא אהני ליה ודו"ק :

דף סז גמרא מ"ט דמ"ד יש לו מפורש א"ל מיניה הוא דקמסהרו כלים כו' עיין פרש"י ונולי פירושו הוה ניחא לן לפרש כדברי התוס' לעיל דמקרא דאין לו אכתי לא מסהרו כלים אלא למעטינהו מלאו אבל עשה מיהת אפשר דאיכא אבל מקרא דיש לו מסהרו לגמרי ודו"ק : **תוס'** בד"ה במים במים ב' פעמים כו' והשתא לפי' זה לא פליגי כו' לכך נראה דהנך חרילין כו' עכ"ל דהכי משמע מפרש"י דלא פליגי מידי תנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל לענין דינא אלא דאלטריך תנא דבי רבי ישמעאל למדת ריבוי ומיעוט משום דאית ליה כללא קמא דוקא ולא הוה אלטריך לא תאכלו אי לא הוה דריש ריבוי ומיעוט אבל לפי' התוס' ניחא טפי דא"כ דסבר תנא דבי ישמעאל נמי כללא בתרא דוקא אלטריך לריבוי ומיעוט לרבות חרילין ונעילין שאין טבעין ולאיסורא וק"ל : **בא"ד** אבל למאן דדריש לעיל כלל ופרט מרבה מהאכלו להיתירא אפי' חרילין כו' כיון דאינן טובעין עכ"ל וליכא לאקשויי כיון דסבר כללא בתרא דוקא אימא לרבות לאיסורא אף חרילין ונעילין שאינן טובעין דמה הפרט מפורש שאין עצורין ככלים כו' דים לומר דתלמודא קים ליה דההוא לד דטבעים הוה לד חשוב כמו לד שאין עצורין ככלים ואפי' למ"ד כללא בתרא דוקא בעי כל לדדין החשובין כמ"ש לעיל ודו"ק : סליק פרק **אלו טרפות**

ח"א **דף סז ע"ב לויתן** דג טהור הוא שנאמר כו'. ק"ק וכי יש להסתפק בו בדג טמא וכי יאכיל הקב"ה לצדיקים לעתיד דבר טמא ויש לייסב דים להסתפק בלויתן שאינו כלל מין דג טהור ומין אחר טהור הוא כגון עוף הדר במים כמו בר אווזא ומייתי דדג טהור הוא שהרי יש לו קשקשים וסנפירים כשאר דגים טהורים וק"ל : סליק פרק **אלו טרפות**

בהמה המקשה פרק רביעי

דף סח בתוס' בד"ה סיפא מאי קמ"ל כו' דכיון דחשוב כילוד אפי' מה שבפנים אסור כיון

חכמת שלמה

ירלה שהוא שם מקום או מדינה כמו אינך והערוך פירש שהוא איזוב שיש בו נבע כמו כחול : **שם** דבי אילפי כו' . נ"ב פי' ערבה : **תוס'** בד"ה מאי ספיקייהו כו' וגם ר"ת פי' גבי כו' כל"ל : **בא"ד** שיש לו לסתות כו' . נ"ב פי' לחיים :

דף סג ע"א גמ' כאות שבעופות כו'. נ"ב פי' מאוס : **שם** תנו רבנן עורב זה עורב [אוכמא] את כל עורב להביא עורב טעמקי [והכא כראשי יונים] למינו להביא את הזרזיר למינהו להביא סנוית לננה (והכא אמר מר) [והכא כראשי יונים אמר ר"פ] כו' כל"ל . ונ"ב כך גירסת הרי"ף ועיקר . **רש"י** בד"ה וזהו שהביא כו' מתרגמי' ליה כו' . נ"ב פי' על דוכיפת : **ע"ב רש"י** בד"ה מנה הכתוב כו' וגו' (מפני) [יסנה] כו' הד"א :

דף סד ע"א תוס' בד"ה סימנין כל גבי דגים קטנים אין בהן כו' כל"ל : **בא"ד** מהו דתימא הרסנא עיקר כו' . נ"ב פי' ונהלכל כמו שהוא חי קמ"ל דקמחא עיקר ואינו נהלכל חי ואסור אלמא דלענין בישולי עובדי כוכבים אזליק בתר עיקר וא"כ ממילא הכא דקמחא עיקר הוי בכלל פת ודו"ק : **ע"ב תוס'** בד"ה גיעולי ביצים כו' ושום תלמיד הגיהו . נ"ב פי' אלא הכא גרסי' גיעולי ביצים מותרות שורו עיבר ולא יגעיל ול"ג מפני וק"ל : **בד"ה** והוא שנמלא כו' ועלה קאי דר' זעירא דאמר כו' כל"ל :

דף סה ע"א תוס' בד"ה ר' יוסי כו' לא דריש חגב כו' . נ"ב פי' ואין לריך שיהא שמו חגב וכן פירש הרא"ש להדיא ומ"מ אינו קשה אמאי אמר איכא בינייהו ראשו ארוך ולא קאמר איכא בינייהו חגב משום דלא פסיקא ליה כל כך דשמא תנא דבי רב [בלא יתור דחגב מלריך שיהא שמו כל הני דכתיבי בקרא אבל לקמן מקשי התוס' אי הוי חד מנהון דלא הוי שמו חגב א"כ מוכח להדיא דתנא דבי רב] לא ס"ל דבעינן שמו חגב הל"ל איכא בינייהו שמו חגב : **ע"ב רש"י** בד"ה הלד השוה כו' ארוך וקרנולי' כו' הד"א .

דף סו ע"ב רש"י בד"ה ת"ל כו' ונחלים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים כו' כל"ל : **בד"ה** ואימא במים כלל ת"ל שרץ כו' כל"ל : **תוס'** בד"ה במאי קמיפלגי כו' מן הספק ומן כו' כל"ל . ונ"ב פי' מקום כינוסיהן של תגבים שעוזרין ומלותין זה על זה : **בא"ד** שהאין מן הסלילה . נ"ב פי' הנמכרין בסל לפני החנויות :

דף סז ע"א רש"י בד"ה ואיפוך אנא כשאר כעין הפרט כו' . נ"ב נ"ל דהך רש"י נשמר מקושית התוס' אמאי לא נימא מרבה אני חרילין ונעילין לפי שהן נובעין כו' אלא משום דלא דרשי' בכלל ופרט דנימא כעין הפרט מה הפרט נובעין כו' ע"כ בעי לאשכוחי שום מעלה דאית בחרילין ונעילין לרבות לאיסורא ומעלה בבורות שיחין ומערות דחזו לרבות להיתרא והייט משום שעוזרין ככלים ואם כן רביתייהו בהכי ודו"ק : **בד"ה** מיניה הוא כו' נ"ל מניה הוא מ' כדכתיב בימים ובנחלים כו' כל"ל : **ע"ב תוס'** בד"ה קוקיאני כו' טונית באוסייהו . נ"ב פי' שרץ קטן :

בהמה המקשה פרק רביעי

דף סח ע"א רש"י בד"ה אע"פ כו' לכהן או הכא כו' הד"א : **תוס'** בד"ה אדם מבהמה כו' חוץ לפרוזדור הוי כילוד כו' . נ"ב הוא מדברי הגמ' ומש"ה לא מקשה פשיטא דהוי כילוד משום הא דהתם אינו משנה ולא ברייתא ודו"ק :

מהר"ם

בהמה המקשה פרק רביעי

דף סח ע"א ברש"י ד"ה בהמה המקשה לילד בשעת שחיטה . נראה שכוונת רש"י בזה לומר שדין זה בעובר שהוציא את ידו וכו' לא שייך אלא בענין כשניתר העובר בשחיטת האם דהיינו כשהוא נמצא בתוכה בשעת שחיטה אבל עובר הנולד אע"פ שהוציא קודם הלידה כמה אברים אינו כלום שלא רש"י

שהולד שלם ובנחתך כו' עכ"ל ובהשיא דשליא דיצתה מקצתה דאין שם אלא מיחוי הולד ואפ"ה חשיב אף שבפנים כילוד נ"ל דעדיף מנחתך וק"ל: בד"ה טעמא דראשו כו' ומשני מאי ראשו רובו כו' הלכך עיקר פירכא מהאי דיוקא כו' עכ"ל ואין להקשות דא"כ מאי קפריך הכא מאי קמ"ל תנינא הא אצטריך לאשמועינן הכא דראש נפלים נמי הוי כילוד דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בראשו חי בבן קיימא דהוי כילוד כדאוקמא שמואל התם די"ל דהך רבותא לא שמעינן מהכא דאע"ג דסתמא קתני הכא דראש הוי כילוד איכא לאוקמי במסתברא טפי דהיינו דוקא בראשו חי בבן קיימא והכי מוכחת הסוגיא דפרק יש בכור דפריך לשמואל התם ומאי קמ"ל כו' ועיין פרש"י שם ודו"ק: בד"ה שליא שיצתה כו' ויש לומר דאם איתא דביציאת ראש לא הוי לידה כו' עכ"ל ומיהו אי הוה מקצת שליא בלא ולד אין לאסור אלא משום גזירה יצתה מקצתה אטו כולה משום דהוי ס"ס ספק אם יצא ולד או לא ואת"ל יצא שמא לא יצא הראש כמ"ש התוס' וק"ל: ע"ב בד"ה אמר רבי יוחנן הכל כו' וע"כ מוקמינן חד למקום חתך וחד לאבר כו' עכ"ל אין זה מוכרח וא"כ דמוקי ליה חד למקום חתך וחד לקלוט בן פרה תקשי ליה בברייתא דלא אצטריך קרא למשרי מקום חתך דהא נפקא ליה לר"י מקרא אחרינא למשרי אף האבר גופיה ודו"ק:

דף סט גמ' מנלן דכתיב וכל בהמה מפרסת גו' בהמה בבהמה לרבות את הולד כו' והייט קרא דפ' ראה דבפרשת שמיני לא כתיב ברישא דקרא בהמה אבל רש"י פי' בפרשת שמיני בבהמה תיבה יתירא לדרשא להתיר את שליל כו' עכ"ל ואפשר לקיים פירושו לאידך סוגיא דאכל מפרסת כו' דכתיב ברישא דקרא סמיך כפרש"י בשמעתין וק"ל: בפרש"י בד"ה ותבעי לך ק"ק בירושלים כו' והחזירה והכניסוה לעזרה כו' עכ"ל הא ודאי ליכא לפרושי אפי' למ"ד אין לידה לאברים ובלא החזירה הכניסוה לעזרה דא"כ ע"כ אכתי תיבעי לך חומת עזרה מי מהניא להתיר ע"י חזרה כמו החזרה לרחם מיהו למ"ד יש לידה לאברים איכא לפרושי בלא החזירה הכניסוה לעזרה דהז לא מהניא לה חומת עזרה דהא חזרה לרחם נמי לא מהניא אליביה ואפשר דלהכי פירש והחזירה והכניסוה כו' דבלא חזרה לא שייך הכנסה לעזרה בשעת קישויה שהאבר שיצא עדיין הוא שחוץ וק"ל: תוס' בד"ה דאתא אבן פקועה דכוותיה שיש בו איסור יוצא בחד אבר עכ"ל לשון דכוותיה ודאי דהכי משמע דההוא בן פקועה נמי יש בו איסור יוצא אבל קשה מי הכריח לתלמודא למימר הכי ונראה דס"ל לתלמודא דאי לא הוה באימימ נמי איסור יוצא ודאי דהוה שרי דזה וזה גורם כי האי ודאי מותר דהוי ממש כעין שיחלא בתרא דפרק אלו טרפות דמסיק דמותר משום דזוז"ג הוא ובהכי ניחא נמי אמאי לא מוקי תלמודא אבעיא דר' ירמיה למ"ד אין חוששין לזרע אב ואביו בהמה מעלייתא הוא ואימיה הוא דהויא בן פקועה באיסור יוצא והיינו משום דא"כ הוי שרי משום דזה וזה גורם הוא מותר ואע"ג דהזכר גורם היתר ואליביה אין חוששין לזרע האב מ"מ שרי כיון דחד צד איסור וחד צד היתר הוה ליה זה וזה גורם ושרי לכ"ע כמ"ש התוס' בהדיא שם בד"ה מכאן ואילך כו' ע"ש: ע"ב בד"ה רב הונא אמר כו' והייט דלא כרב הונא כו' אפי' לא יצא רוב הראש אסור כו' עכ"ל ולא דמיא להא דמחתך ומשליך דמעולם לא חייל קדושה אהנהו חתיכות דכי שדינהו אכתי חולין הוו ובגמר יציאת הרוב הא ליתנהו אבל הכא בגמר יציאת הרוב חיילא עליה מיהת קדושת בכור בעל מום וא"כ למפרע עבד איסורא שהטיל בו מום ודו"ק: בא"ד איכא לאוקמי ההיא דרב יהודה אליבא דרב הונא כו' דאכתי לא יצא כלל כו' מכי חזי לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש כו' עכ"ל לכאורה אין זה מדוקדק דאליבא דרב הונא קיימינן הכא ול"ל שכבר יצא רוב הראש הא במיעוט הראש נמי סגי ונראה לפרש דלרב הונא נמי דס"ל למפרע הוא קדוש ואסור להטיל בו מום היינו דוקא באותו מיעוט היוצא אבל מה שנשאר בפנים לא תקדש למפרע ומותר להטיל בו מום ולכך בגדיא היכא דחזינן אזנו בפנים אכתי לא יצא ראש כלל ושרי אבל אימרא א"א לראות אזנו בפנים אם לא שיצא בו מיעוט הראש ואיכא למיחש ביה שיצא רוב הראש וחזר ולא נשאר אלא המיעוט מבחוץ והשתא סוגיא דכילד מערימין ע"כ דלא כרב הונא דהא בגדיא נמי היכי דחזינן דיצא מיעוט הראש סגי ואיכא למיחש שמא יצא רובו וחזר ועוד יש ליישב דברי התוס' למ"ד לעיל אין לידה לאברים ודו"ק:

דף ע תד"ה מאי לאו מחתך ומניח כו' ומיהו מכי יצא רובו ואידך טעון קבורה למה שיצא כו' עכ"ל דוקא למה שיצא אבל מיעוט שנשאר בפנים אי הוה כילוד או לא הייט הך דמבעיא לן לעיל הוציא העובר ידו וחתכה וחזרה והוציאה כו' כמ"ש התוס' לעיל שם וק"ל: ע"ב גמ' נמתי לו וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה כו' בגירסת הילקוט אינו וכן נראה דהך דרשה זו בהמה טמאה לא שייכא כלל הכא וק"ל: בפרש"י בד"ה זאת החיה כו' והכי משמע מכל בהמה כו' עכ"ל כוונת דבריו עיין ברא"ש: תוס' בד"ה מ"ט דת"ק וא"ת כו' והשתא דאיכא

מהר"ם

שלא נקרא זה בשר שיצא חוץ למחיצתו משום דמחיצת האם אינו מתירו דהא צריך שחיטה בפ"ע ולכך לא נקרא מחיצתו וכן משמע בסוגיא דשמעתין לקמן דכל היכא דאין ניתר בשחיטת האם לא מקרי בשר שיצא חוץ למחיצתו גבי הא דפריך אי לר"מ איסור חלב ודם איכא איסור יוצא ליכא וכן הא דקתני הוציא את ראשו וכו' הרי זה כילוד לא בא אלא לומר שאינו ניתר בשחיטת אמו ולכך פרש"י בתחילת המשנה דכל המשנה איירי בשעת שחיטה וק"ל: בתוס' ד"ה כיון שיצא בשר וכו' כדדריש לקמן וכו'. הוקשה להם מאי מייתי ראיה ממקרא זה שהאבר עצמו אסור אפי' לאחר שהחזירו לכך כתבו כדדריש לקמן וכו': ד"ה סיפא מאי קמ"ל וכו' דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וכו' ואע"ג שרש"י כתב אע"פ שיצא ראשו הי' והחזירו ויצא אחיו וכו' וכתב כן משום דלפי המושכל והנהוג א"א לולד השני לבא אחריו ולצאת אם לא שהחזיר הראשון את ראשו לפנים וא"כ ההוא דבכורות ע"כ בהחזירו איירי ומ"מ אינו מוכרח כ"כ משום דיכול להיות דאיירי ההיא דבכורות שלא החזיר הראשון את ראשו אלא שנחתך ונשאר בחוץ ואח"כ יצא אחיו או בענין אחר שאפשר הוא לשני לצאת אפי' היכי שלא החזיר הראשון את ראשו לכך כתבו התוספות דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו: בא"ד וזה נמי אין להקשות וכו' דלרב יהודה אסור קאי אעובר וכו'. ר"ל כיון דלרב יהודה הא דקתני רישא מותר באכילה קאי אעובר שבפנים ממילא נמי הא דקתני סיפא הוציא את ראשו וכו' הרי זה כילוד קאי נמי אמה שבפנים לאפוקי אי הוה מפרשינן רישא כסברת המקשה דקאי אאבר שבחוץ א"כ ה"ה הא דקתני סיפא הרי הוא כילוד קאי נמי אמה שבחוץ ולא הוה מוכרח שנשמע ממנו דאפי' מה שבפנים הוא אסור: ד"ה טעמא דראשו מת וכו' וי"ל משום דאיכא למדחי מאי ראשו רובו וכו'. מקשין העולם כיון דמרישא דאיירי בנפל ליכא למפרך מידי משום דאיכא למימר מאי ראשו רובו א"כ מסיפא נמי ליכא למפרך תנינא דאע"ג דמסיפא מדיוקא שמעינן דראשו הוה כילוד ה"א דהיינו דוקא בבן תשעה אבל בנפל שאינו בן ט' לא הוי ראשו כסברת שמואל כילוד להכי אשמועינן מתני' דבהמה אפילו בנפל אם הוציא ראשו הרי זה כילוד ונ"ל דזה החילוק בין בן ט' ולנפל לא שייך אלא באדם אבל בבהמה אי הוה ראשו כילוד בבן ט' ה"ה בנפל ולהכי נ"כ לא אמר שמואל דאין ראש פוטר בנפלים כ"א גבי אדם אבל בבהמה אפילו שמואל מודה כמ"ש התוס' לקמן בסמוך: ד"ה אדם מבהמה לא יליף וכו' מה היה יכול הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהראש חוצה לו וכו'. ר"ל דע"כ הא דקתני כילוד היינו כשהראש חוץ לפרוזדור כדקאמר התם בפרק יוצא דופן דבע"א לא הוי כילוד וכיון דבהוציא ראשו חוץ לפרוזדור איירי פשיטא דהוי כילוד כמו גבי בהמה דמה היה יכול הפרוזדור לעכב וכו' וק"ל: ד"ה שליא שיצתה מקצתה וכו'. וי"ל דאם איתא דביציאת הראש לא הוי לידה לא היה ראוי לגזור וכו' פירוש משום דמהיכי תיתי יבא לטעות ולהתיר גם ביציאת רובה אבל אי אמרי' דביציאת הראש הוי לידה שייך שפיר לגזור אפי' למ"ד יש שליא בלא ולד משום דאי שרינן ביציאת מקצתה אע"ג דאיכא למיחש שמא באותו מקצת יצא הראש והוי כילוד ואפ"ה שרינן ליה ולכך אתי נמי למשרי ביציאת רובה ולא ידעי דביציאתה מקצת הוי ספק ספיקא דשמא לא יצא שום ולד משום דיש שליא בלא ולד ואת"ל יש בה ולד שמא לא יצא באותו מקצת הראש אבל ביציאתה רובה אין כאן כי אם ספק א' אבל בלא גזירה לא הוה אסרינן יצאתה מקצתה למ"ד יש שליא בלא ולד משום דיש כאן ספק ספיקא ולדידן דקי"ל דאין שליא בלא ולד בלא שום גזירה אסרינן ביצאתה מקצתה משום דשמא באותו מקצת שיצא יצא הראש והוי כילוד סוף כל סוף בין למ"ד דיש שליא בלא ולד וביצאתה מקצתה דאסור הוי מטעם דגזרינן אטו רובה ובין למ"ד דאין שליא בלא ולד דאסרינן בלא שום גזירה לא שייך טעם האיסור אלא מכח דיש לחוש דשמא באותו מקצת יצא הראש והוי כילוד וליכא להקשות דשמא הוי טעם האיסור משום יציאת הראש לבד משום דלשון מקצת משמע דבר מועט דא"א שיבא באותו מקצת רוב הולד ולכך צ"ל ע"כ דטעם האיסור הוא מטעם שמא באותו המקצת יצא הראש והוי כילוד וצריך עיון ברש"י שם בפ"ק דב"ק דפי' דטעם האיסור הוי משום דחיישינן שמא באותו מקצת יצא רוב מיחוי הולד ולפי זה לא הוי פריך הכא גמרא מידי וק"ל: ע"ב ד"ה אמר רבי יוחנן וכו' תקשה ליה ברייתא דהחזיר פרסה וכו'. ר"ל דממ"נ אם הוא מפרש חד קרא למקום חתך וחד קרא לקלוט א"כ ע"כ ס"ל להברייתא דאבר עצמו אסור דאי ס"ל אבר עצמו מותר משום דדרשא ל"ל קרא למשרי מקום חתך ק"ו הוא אלא ע"כ איהו מפרש ברייתא דהך קרא אתי למקום חתך וחד קרא לאבר דהשתא ליכא להקשות למה לי קרא למקום חתך כיון דאפילו אבר עצמו שרי משום דאי לא כתיב אלא חד קרא הוה מוקמינן ליה למקום חתך לחוד ולכך אצטריך גם קרא אחרינא דהשתא מוקמינן ליה למישרי גם האבר עצמו א"כ קשה למה לו לרבי יוחנן קרא אחרינא וק"ל: ד"ה הכל היו בכלל ובשר בשדה וכו' כטרפה דאין לה היתר וכו'. כלל הענין דהוקשה לתוס' ממ"נ אי דריש רבי יוחנן טרפה אם כן הוא היאך ס"ל מדפרט הכתוב גבי חטאת מכלל דכל מילי כיון דהדר שרו הא כתיב טרפה כטרפה שאין לה היתר ואי לא דריש טרפה ל"ל למימר מדפרט רחמנא גבי חטאת בלא חטאת הוה אמרינן דניתר בחזרה כמו שמצינו גבי מעשר שני ובכורים כדתניא בברייתא דלק' לכך כתבו התוס' דס"ל לרבי יוחנן דאי לאו דפרט גבי חטאת הוי דרשי' כטרפה שאין לה היתר אבל השתא דפרט רחמנא גבי חטאת וכו' אם איתא דטרפה אתי לאורויי שאין להם היתר בחזרה א"כ חטאת למה לי הא הכל היה בכלל ובשר בשדה טרפה דאתי לאורויי דאין להם היתר בחזרה אלא ודאי מדפרט רחמנא גבי חטאת מכלל דכל מילי כיון דהדר שרו וטרפה אתי למלתא אחריתא וק"ל:

דף סט ע"א ברש"י ד"ה ותבעי לך קדשים קלים בירושלים כגון עובר שלמים שהוציא את ידו בירושלים והחזירה והכניסוה לעזרה ושחטוה ותבעי לך אליביה דמ"ד יש לידה לאברים וכו' מי מתניא ליה חומה דלא להוי בשר בשדה וכו'. רבים יתמהו על דברי רש"י הללו למה הוצרך לפרש כגון שהחזיר העובר את ידו ואליבא דמ"ד יש לידה לאברים דלא מהני חזרה לפרש בשלא החזיר את ידו והכניסוה לעזרה ושחטוה ותבעי לה אליבא דכ"ע מי מהני חומת ירושלים דהוי מחיצה דלא להוי בשר בשדה ועוד י"ל בדברי רש"י דלעיל מזה בבעיא הראשונה פי' מהו להיות לו חומת העזרה מחיצה להתירו בשחיטת האם ר"ל שיהא נקרא בבהמה כאילו הוא עדיין במעי אמו ויהא ניתר בשחיטת אמו ובעי' זו דחומת ירושלים פי' מי מהניא ליה חומה דלא להוי בשר בשדה ונראה דרש"י רצה בזה משום דכוונתו לפרש הא דקאמר ותבעי לך קדשים קלים בירושלים ר"ל ולא תצטרך לבעי' זו דחומת (ירושלים) [עזרה] וע"כ בחומת העזרה שייך שפיר למבעי אי מהני חומת העזרה לשני דברים דלא מבעיא שלא יהא בשר בשדה אלא אפילו דהוי מחיצה שיהא נקרא בבהמה להתירו בשחיטת אמו אבל בחומת ירושלים א"א לפרש דבעי אי מהני חומת ירושלים להתירו בשחיטת אמו משום דהא לא נשחטה בירושלים כ"א בעזרה וא"כ איך אפשר שתתירו חומת ירושלים בשחיטת אמו כיון שלא נשחט לשם הלכך אי אפשר לפרש אלא דבעי אי מהני חומת ירושלים כשהוציא שם את ידו דלא להוי בשר בשדה וא"כ אי מיירי כשלא החזיר ידו תקשה לך במה יהא אותה היד ניתר כיון שאין חומת ירושלים מחיצה להתירו בשחיטת אמו כיון שלא נשחטה שם ע"כ תצטרך לומר שאחר כך כשיכניסו אותה לעזרה וישחטוה שם חומת העזרה תהא לו למחיצה להתירו בשחיטת אמו א"כ ע"כ תצטרך לבעיא הראשונה למבעיא אם חומת העזרה נקרא מחיצה להתיר בשחיטת אמו וזה אבר בפני עצמו אין לו שחיטה וא"כ מאי קאמר ותבעי לך קדשים קלים בירושלים הא ע"כ עכ"פ צריך אתה לבעיא דחומת העזרה לכך מוכרח רש"י לפרש שהחזיר את ידו וא"כ בלא חומת העזרה כיון שהיד היא במעי אמו בשעת שחיטה היא ניתרת בשחיטת אמו מאחר שלא היה בשר בשדה בשעה שהוציאה שחומת ירושלים היה לו למחיצה והואיל והוכרח לפרש דאיירי כשהחזיר את ידו ע"כ צריך נ"כ לפרש דתבעי לך אליבא דמ"ד דיש לידה לאברים דאי למ"ד אין לידה אפי' בלא מחיצת חומת ירושלים מהני ליה החזרה ולא מקרי בשר בשדה כיון שהחזיר את ידו אח"כ ולמה לי חומת ירושלים וק"ל וזה נראה לי ברור בכוונת רש"י בזה: בתוס' ד"ה דאתא אבן פקועה דכוותיה שיש בו איסור יוצא בחד אבר. לשון דכוותיה דייקי התוס' דמשמע דגם הנקבה שבא עליה היתה בת פקועה שהיה בה איסור יוצא ולפי זה אתיא בעיא זו אליבא דכ"ע אפילו למ"ד דאין חוששין לזרע האב ורש"י שכתב ואליבא דחנניא קא בעי לה ע"כ איהו מפרש דלישנא דכוותיה לאו דוקא והנקבה שבא עליה אין נפקותא בה אם היה בה איסור יוצא או לא ודייק לישנא דקאמר מבלבל זרעיה דמשמע דאזכר קאי וס"ל לגמרא דבלבול זרע לא שייך כ"א גבי האב ולא לגבי האם אפילו אם היה נ"כ איסור יוצא ולכך צ"ל ע"כ דדוקא אליבא דחנניא דחושש לזרע האב קא בעי לה: ד"ה תלתא לא אמרינן תימה מאי קמיבעיא ליה והא קי"ל דזה וזה גורם מותר. ויש לדקדק הא כתבו התוס' לעיל דאיירי שבא על בן פקועה דכוותיה שיש בו נ"כ איסור יוצא בחד אבר ואם כן הוי איסור משני הצדדים וצ"ל שהתוספות ס"ל שבכל אחד מהם בין בזכר לבדו הוי זה וזה גורם שהרי כולו הוא היתר ואין אסור בו כ"א אבר אחד וא"כ הולד נולד מאיסור והיתר וכן בנקבה יש בה זה וזה גורם דהא היא נ"כ כולה היתר חוץ מאבר אחד וק"ל ועיין לעיל פ' אלו טריפות ריש דף נ"ח: ד"ה אלמה אמר רבי יוחנן וכו' וכי פריך קלוט במעי אמו ליתסר וכו'. ר"ל ומאי פריך והא קלוט אפילו יצא לאויר העולם מותר לכך קאמר דאליבא דר"ש פריך אבל לרבנן דשרי ביצא לאויר העולם כל שכן דשרי בנמצא במעי אמו: ע"ב ד"ה יצא רובו הרי זה יקבר וכו' דב"ה מתירין למנות עובד כוכבים על הבכור. פירוש כשנשחט במומו ונאכל לכהנים דס"ל לב"ה דלא מבעיא דשרי להאכילו לישראל אלא אפילו לעובד כוכבים שרי להזמינו עליו וא"כ קשה למה קאמר במתניתין דהכא יקבר ימכר העובר שמת לעובד כוכבים דהא לא גרע מהיכי דנשחט במומו ותירצו דהא מוקמינן לה התם כרבי עקיבא ר"ל ע"כ צ"ל דלאו בכל ענין שרי לעובד כוכבים דאם לא כן תקשה דר"ע אדרבי עקיבא אלא ע"כ צריך לחלק דהיכי דלישראל שרי כגון היכי שנאכל במומו אז נ"כ שרי להאכילו לעובד כוכבים דטעמו דר"ע משום דאתקש לצבי ואיל אבל היכי דלא שרי לישראל כגון שנמצא טרפה או מת כמו במתני' דהכא דאיירי בעובר שהוא נפל ומת אז אסור נ"כ להאכילו לעובד כוכבים משום דהא אז לא דמי לצבי ואיל: ד"ה רב הונא אמר קדשי וכו' אבל אימרא באזנים לא. פירוש זה הוא מדברי התוספות ולא מלשון הגמרא ור"ל דבאימרא אפילו כי חזי האזנים ולא יצא עדיין כ"א מיעוט הראש אפילו הכי אסור להטיל בו מום משום כיון דבאימרא אין דרך לראות האזנים במיעוט הראש כ"א לאחר שיצא הרוב והשתא דחזינן להו במיעוט הראש ודאי אמרינן כבר יצא רוב אלא שחזר ולכך חזינן להו אבל בגדיים דדרכן לצאת אזנים במיעוט הראש ולכך כשחזינן להו במיעוט הראש לית לן למיחש דכבר יצא רוב הראש: בא"ד ומיהו איכא לאוקמי ההיא דרב יהודה אליבא דרב הונא. ר"ל וגם הסוגיא איכא לאוקמא אליבא דרב הונא דגמרא לא קאמר אלא אמר רב יהודה מותר להטיל וכו' דמפרש גמרא דגדיא באזניה ואימרא בשפיותיה ותו לא ואיכא לפרש דה"ק דבגדיא מותר להטיל באזנים בפנים בעוד שלא יצא הראש עדיין כלל אבל כשיצא אפילו מיעוטו אין ה"נ דאסור כר"ה אבל באימרא אפילו כשרואה האזנים בפנים סמוך לפתח הרחם ועדיין לא יצא הראש כלל אפילו הכי אסור להטיל בו מום משום דאין דרך באימרא שיתראו האזנים תחלה סמוך לפתח הרחם הלכך כשרואה אותן בפנים סמוך לפתח הרחם חיישינן ואמרי' ודאי יצא רוב הראש כבר והיו האזנים מבחוץ עם רוב הראש ואח"כ חזר לפנים ולכך נמצאו האזנים סמוך לפתח הרחם ולפי זה יתיישב שפיר מה שכתבו התוס' אבל אימרא איכא למיחש וכו' שכבר יצא רוב הראש וחזר אע"ג דלרב הונא קיימינן השתא ולמה לי למיחש שיצא רוב הראש הא אפילו לא יצא כי אם מעט אסור להטיל בו מום אבל לפי מה שכתבתי א"ש דכיון דמה שחזינן האזנים סמוך לפתח הרחם מבפנים אנו תולין לומר שהוא משום שכבר יצא הראש וחזר ולכך ע"כ צריכים אנו לומר שכבר יצא רוב הראש וחזר דאי לא יצא כי אם מיעוט אפי' יצא וחזר לא היה להם לאזנים לראותן מבפנים סמוך לפתח הרחם משום דאין דרכן לצאת לחוץ עם הראש כי אם עם רובו ולכך הוכרחו התוס' לומר דחיישינן שכבר יצא רוב הראש וחזר אבל אין הכי נמי אפי' אם לא יצא כי אם מיעוט הראש אסור להטיל בו מום אלא שאין לתלות ראיית האזנים כ"א ביציאת רוב הראש אבל שפותי' דרכן למצא סמוך לפתח הרחם משום דדרכו לצאת תחלה עם השפתים לכך מותר להטיל מום בשפתים כשרואין אותן בפנים ולא יצא עדיין הראש כלל דלמה אית לן למיחש שכבר יצא הראש כיון דאורחיה בכך וק"ל:

דף ע ע"א תד"ה מאי לאו מחתך ומניח וכו' ומיהו מכי יצא רובו ואילך טעון קבורה וכו'. ר"ל אותו מיעוט האחרון שיוצא אחר יציאת הרוב טעון קבורה משום דכבר נתקדש משיצא הרוב: [בא"ד] ואע"ג דקתני יצא רובו [וכו'] ומשמע רובו בבת א' וכו'. ר"ל דמהסוגיא משמע דלמ"ד מכאן ולהבא הוא קדוש דוקא יצא רובו בבת אחת הוא דאמרינן יקבר הא אבר אבר לא ואנן אמרינן השתא דאפילו ביצא אבר אבר משיצא רובו ואילך טעון קבורה מה שיוצא אח"כ הייט דוקא לענין מיעוט הראשון וכו' דלענין מיעוט הראשון שהוא מה שיצא קודם יציאת הרוב בזה הוא דאמרינן דאין צריך קבורה אלא כשיצא רובו בבת אחת אבל לענין מיעוט האחרון שהוא מה שיוצא אחר יציאת הרוב אפילו ביצא רובו אבר אבר נמי טעון קבורה משום דכבר נתקדש רובו וק"ל: ד"ה כרכתו אחותו וכו' ואע"ג דיש לחלק בין מבכרת לאין מבכרת אי נמי התם כשילדה אחר קודם. ר"ל אי נמי דמתני' דחוששים הרועה את ידו נמי איירי במבכרת אלא שילדה ולד אחר קודם שהוששים הרועה את ידו ונגע בזה דהיינו כשהיה לה שתי ולדות במעי' וקודם שחושים הרועה את ידו ילדה האחד וקודם שיצא השני חושים הרועה את ידו: בא"ד ונראה לר"ת כגירסת ר"ח כרכתו אחותו והוציאו וכו' כצ"ל: ע"ב בגמ' וכל הולך לרבות פרה במעי גמל. מקשין למה לי דכתב רחמנא כפיו כיון דאפילו פרה במעי טמאה טמא לכתוב סתמא הולך בכל החיה ונראה דאין המקרא יוצא מדי פשוטו ופשוטו של קרא אתא לחיה טמאה דמטמאה במותה כדמשמע פשוטו של מקרא דחשיב התם בקרא בהמה טמאה וחיה טמאה ואח"כ כתיב בהמה טהורה דכתיב וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה אלא מדכתיב בכל החיה ולא כתיב וכל חיה דרשינן עובר הנמצא בתוך גופה של בהמה, חי: [שם] אי לאו דר' יצחק ה"א כוליה לכדרבי הוא דאתא קמ"ל. פי' השתא דכתיב קרא דוכל הולך על כפיו מוקמינן האי קרא דנפש כי תגע בכל טמא לשני דברים לכדר' וגם להאי דרשא דעובר שבטמאה טמא ובטהורה טהור: בתוס' ד"ה מ"ט דת"ק כו' וי"ל משום דר"ע מטמא וכו'. לפי מה שכתבו התוס' לקמן דף ע"ב ד"ה גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו' דגם ר"ע ס"ל דכשהעובר כולו במעי האשה אינו מטמא ולא פליג אלא כשהוציא את ידו כדלקמן צ"ל מה שכתבו התוס' כאן וי"ל משום דר"ע מטמא וכו' לא כתבו זה אלא על פי דרכו של רש"י ולהו לא סבירא להו וק"ל: בא"ד אי נמי משום דהיה לנו לטמאות מוכל הולך וגו' אפילו קלוט במעי קלוטה וכו'. ונראה דנקטו התוס' האי לישנא דהיה לטמאות אפילו קלוט במעי קלוטה משום דלא תקשה לך כי היכי דהשתא דאיכא ק"ו מוקמינן קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא א"כ אפילו בלא ק"ו נמי כיון דאיכא היקשא דאתקש בהמה טמאה לטהורה א"כ ליכא למדרש קרא דהולך על כפיו לטמא עובר במעי טמאה דהא אתקש טמאה לטהורה וטהורה ע"כ ליכא למדרש מקרא דהולך על כפיו ועובר במעי טהורה ע"כ הייט צריכין לומר דטהור א"כ במעי טמאה נמי טהור מהקישא וע"כ הייתי מוכרח לאוקמי קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא וא"ל דלא הוה מוקמינן קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא אלא הוה דרשינן ההיקש טהורה לטמאה מה טמאה

חכמת שלמה

ע"ב רש"י בד"ה הכל היו כו' ופגימה שלא יצתה ממחיצתה הא יצתה כו' כנ"ל. וג"כ זה נלמד מפסוק כי קודש קדשים ע"ש מפרש"י וכן בגמרא בהדיא פר' טבול יום שפנימי קאי על הן לא הובא דמה אל הקדש פנימה כלומ' לפני ולפנים וכן ברש"י פ' כל שעה אבל מכאן משמע לכאורה שדורש כן לא הובא דמה אל הקודש כלומר שלא הוזה כו' ופנימי דורש כפני עצמו שלא יצא חוץ למחיצה וכן משמע בתוס' הנ"ל עד כ"ל:

דף סט ע"א רש"י בד"ה אבן פקועה דכותיה דאין הולד טעון שחיטה כו' כן הוא בס"ח: בא"ד דלאו שחיטה היא ותחתך ליה האי אבר ושרי כן הוא בס"ח: ע"ב גמ' כולה עולה אף כשאמר כו' כצ"ל: רש"י בד"ה דתנן בסיפא כו' ואמר ממירין כו'. נ"ב פי' אברים של חולין בשלמים של הקדש דאף בתמורה הרגל נעשה כולו קדוש אבל לא שלמים דחולין באברים של קודש כו' ע"ש:

דף ע ע"א רש"י בד"ה נעקרו קא סלקא דעתא קודש לכן נעקרו ונסלו כצ"ל והס"ד: ע"ב רש"י בד"ה ויצא דלך

ק"ו מוקי לה ת"ק לדרשא אחריתא עכ"ל פי' דאיכא ק"ו ואיכא נמי היקשא כדמסיק אבל אי לאו היקשא הוה מוקמינן הולך על כפיו מיהא לבהמה טמאה ומיהו אע"ג דטומאה בלועה אינה מטמאה היקשא לחוד לא הוה מפיק לן הולך על כפיו טמא אלא דאדרבה הוי מקיש לאומרה בהמה טהורה לטמאה דעוברה טמא אי לאו דאיכא ק"ו בטהורה ודו"ק : בד"ה קלוט במעי כו' דנפקא מלת הגמל מגמל גמל ב' פעמים נפקא ליה התם כפירש"י בפ"ב דאי לאו הא הגמל לא הוה מוקמינן גמל גמל לאסור חלב ולא לאסור קלוט וק"ל :

דף עא בפרש"י בד"ה נאמר כאן בהמה כו' בפ' נו נפש כו' תנא כו' עכ"ל כצ"ל : בד"ה אלא זו כו' וקרא למעוטי איכא כו' מיתה ואלו עלם אם כו' עכ"ל כצ"ל : תוס' בד"ה ולרבנן האי קרא ל"ל טוליה לכדרבי כו' דגרסי' הניחא לר"מ אלא לרבנן כו' עכ"ל מדברי בעל המאור לפי גירסא זו מיסוד ד"ה דגרסי' הניחא לר"מ ומסיק לכדרבי דתניא כו' [illegible] ליוצרה דתנן כו' ונגרסי' הניחא לר"מ כו' ומסיק דלמא לכדרבי הוא דאתא ונראה דס"ל דודאי לא בנבלת חיה טמאה כו' לפי פשוטו מלת טמאה לא קאי אחיה אלא אנבילה ובכל היא מדבר בכתוב וכן פי' או בנבלת בהמה טמאה דקאמר וכי טמאה מטמאה וטהורה לא מטמאה אלא דהלמודא מדייק ממלת טמאה דלא הוה צריך למכתביה [illegible] ולמ"ד דעובר טמאה טהור טוליה לכדרבי [illegible] טמאה בבהמה טמאה משום ג"ש כתב נמי בחיה והשתא כ"ע חיה דקרא לגופיה אתא ומשמע בין טמאה ובין טהורה אלא דבהמה טהורה לא חוכחה בהך פרשה דבהמה דכתיב בהאי קרא לג"ש אתא והאי דקאמר דכולה כללי כדר' קאתא דכמו דאצטריך כללא דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה ללמוד מיניה [illegible] קודש מטמאו ה"נ אצטריך ג"כ כללא דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה דכתיב בהאי פרשתא דלאו חייב בה קרבן עולה ויורד אלא בטומאת קודש ודו"ק : בד"ה מי לא עסקינן כו' אבל לרבה דסבר בית הסתרים הוי היכי מתרץ לברייתא כו' עכ"ל ע"ש בזה דברים אחרים [illegible] ואולי נעלם ממנו דברי התום' [illegible] ודו"ק :

ע"ב בד"ה אטו אנן מגבו כו' וי"ל דאדם תוכו טהור מציל ואיכא למיעבד ק"ו דאין גבו מציל תוכו על טהרה כו' עכ"ל פי' דגם כלי חרס טהור שאין מקבל טומאה מגבו כן האדם אין מקבל מתוכו ונראה בכוונת דבריהם דודאי בכלי חרס בטהרה שבתוכו בין גבו ובין תוכו הוא טהור [illegible] אי הוה עבדינן ק"ו מגב כלי חרס ומה כלי חרס שאין גבו מציל בפני טומאה שבתוכו מציל על טהרה שבתוכו [illegible] שבתוכו איכא למפרך [illegible] האדם שאין גבו טהור [illegible] וכתלת הק"ו [illegible] בשום מקום שהגב מציל ודאי דהוה לן לתלות הצלת טהרה שבתוכו בגבו שהוא טהור אבל כיון שאין גבו מציל בפני טומאה שבתוכו בטהרה שבתוכו יש לתלות בהצלת התוך כמו שיש לתלות בגב ושפיר איכא למיעבד ק"ו מתוך ודו"ק : בא"ד ואת שאינו בא לכלל מגע אינו בא לכלל משא כו' עכ"ל פי' אינו בא לכלל מגע כגון דפים קטנים וכגון קולית דפ' העור והרוטב שאין

באין כלל לידי מגע אבל דבר שבא לידי מגע אלא שאינו בא לטומאת מגע שפיר בא לכלל משא כמו בית הסתרים וק"ל : בד"ה למאי הלכתא כו' ולפי זה דטומאת בגדים שהוא לבוש מחמת האדם כו' וקשה דבת"כ כו' היה עומד בפנים ופשט כו' היה עומד בחוץ ופשט כו' עכ"ל וכלאו פירושם לא הוה קשיא לאו בהך מתני' גופה מרישא לסיפא דודאי להחמיר אית לן למימר דהבגדים שהוא לבוש דבתר גברא גרירי אבל להקל למימר דבטלי אגביה לא אמרי' וק"ל : בד"ה בלע טבעת כו' א"כ לא הויא אלא ראשון כו' עכ"ל כצ"ל : בד"ה כי קאמר רבה כו' מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה כו' אפי' לאכול בתרומה ונגעת בטומאה כו' עכ"ל ולפי זה דמיירי קרא בטומאה קלה ניחא נמי לגבר פדא כמו לר"י דבטומאה קלה לכ"ע עד לבלב אלא דלעיל למאי דס"ד דרבה מודה בב' טבעות דטמא כמ"ש התום' לעיל ולא איירי קרא בטומאה הוצרך לשנויי לגבר פדא שלא בפניו מחזי חזיא ליה וכן הא דעביד ק"ו לעיל בטהרה בלועה דאינה מטמאה היינו נמי דרבה מודה בב' טבעות אבל השתא דאיירי קרא בב' טבעות אין אנו צריכין לק"ו ומהרש"ל כתב בזה דברים דחוקים ואין טורך ושוב מצאתי כדברינו בחידושי הרשב"א ע"ש וק"ל :

דף עב תד"ה גזירה שמא יוציא כו' ור"ע נמי לא פליג אלא בהוציא את ידו כו' עכ"ל פי' בהוציא את ידו מטמא אף הבלוע שעדיין בפנים כדמשמע במת בנפש איזהו מת שבנפש כו' ובהכי ניחא מ"ש התום' גבי שמת עוברה במעיה כו' דאצטריך לק"ו לטהר בבהמה מה שבפנים משום דר' עקיבא מטמא לקמן עובר במעי אשה מה שבפנים אבל לידו שבחוץ ליכא התם ק"ו כלל ודו"ק : בד"ה והכ"א מגע כו' לכ"ע אדם שנוגע באבר שבחוץ טהור דאי מחייב כו' ולעיל דקתני הושיט כו' עכ"ל כדבריהם כן הוא ודאי דבההיא דרועה דטהור אף במגע באבר שבחוץ היינו לרבה לקמן דאמר דפליגי אף בעובר מת דשחיטה מהני לרבנן ואי מחיים הוה מטמא היכי מהני שחיטה אבל לרב חסדא דאמר לקמן דבעובר מת ד"ה אין שחיטה עושה ניפול איכא לאוקמי ההיא דרועה בפשיטות כיון דעובר מת מה שבחוץ מטמא אף שבבהמה מחיים אך יש לדקדק לדבריהם דמהיכא נפקא לן לטהר ברועה אף מה שבחוץ דמק"ו דקאמר לעיל אם הועילה אמו להתירו באכילה כו' לא אתי אלא מה שבפנים ולא אבר שבחוץ וי"ל דודאי מסברא לית לן לטמויי בהוציא ידו אף מה שבחוץ כיון דלא הוה כילוד אלא בהוציא ראשו אלא משום דרבי עקיבא מטמא עובר במעי אשה א"כ משום דכתיב הולך על כפיו היה לנו לטמאות אף מה שבפנים כמ"ש התום' ואתא ק"ו לטהר מה שבפנים והולך על כפיו ע"כ מוקמינן ליה לדרשא אחריתא וממילא איטהר לן נמי אף מה שבחוץ דאוקמא אסברא ועוד נראה לרבה ודאי בלאו ק"ו דלעיל מטהר אף מה שבחוץ והיינו מטעם דאמרי רבנן דשחיטת אמו מטהר כמו בטרפה אלא רב חסדא דהוא מרא דשמעתא דלעיל דעביד קל וחומר לטהר מה שבפנים היינו לפי שיטתו לקמן דלא מטהר בעובר מת אבר שבפנים ודו"ק :

ע"ב בפרש"י בד"ה ומה טמאה כו' מה טרפה שחיטתה מטהרתה אף בהמה טמאה כו' עכ"ל יראה לי דדוקא להאי תנא דת"כ דהוא תנא דברייתא לקמן דכמו דאי לאו קרא לטרפה דשחיטתה מטהרה הוה ילפינן ליה מבהמה טמאה דמטמאה דליכא למימר תאמר בטרפה שיש במינה שחיטה דהא בן שמונה חי יוכיח שיש במינו שחיטה ואין שחיטתה מטהרה ה"נ בהיפך אי לאו קרא לטמאה דאין שחיטה מטהרה הוה ילפינן מטרפה דשחיטתה מטהרה דע"כ אין הדבר תלוי בים במינו שחיטה דבן ח' חי יוכיח כו' אבל לתנא דמתני' דלא יליף טרפה מבהמה טמאה ובן ח' חי דאין שחיטתו מטהר אינו יוכיח דהא אין במינו שחיטה מקרי ה"נ מה"ט ליכא למילף בהמה טמאה מטרפה כלל ודו"ק : תום' בד"ה אלא שאם כו' מדרס ומגע זב בבת כו' דקיל ממדרס דחמיר וא"ת כו' מאבר מן החי חישב כו' מר"מ דה"א רבי יוסי כו' עכ"ל כצ"ל : בד"ה בשעת פרישתן כו' כגון שחותך בסכין רחבה כו' עכ"ל ואין הסכין נטמא מבשר היוצא ומטמא שוב מה שבפנים בטומאה זו שאינו אלא משום גזירה ובההיא דהעור והרוטב שהסכין נטמאה מהאבר מ"מ הבשר שנוגע שוב בסכין אינו מקרי טמא אלא פסול דאין שני עושה שלישי בחולין וק"ל :

חכמת שלמה

דרך כו' ושפה חיצונה משויירת וקא מיבעיא ליה תורא כו' כצ"ל. וכ"כ תורא שפה חיצונה רש"י פרק אלו מומין וכן בערוך ע' תור :

דף עא ע"א רש"י בד"ה אלא לגבר פדא כו' ולא מטמא אדם הס"ד : בד"ה נוקעת ועולה כו' מציל על טהרה כו' הד"א : תום' בד"ה והאשה טהורה כו' העגיל הראש כו'. נ"ב כלומר שעב ראשו כמו קיפה של נמר עיין שם פרק הלוקח בהמה : ע"ב גמ' שם מוסב ואוכל בליפתן. נ"ב מבואר ברש"י בריש עירובין : רש"י בד"ה מתוכו קאמרי' כו' של אדם שכן כו' הד"א :

דף עב ע"א תום' בד"ה כי קאמר כו' כך אינה מטמאה טהרה שאצלם כו'. נ"ב ומ"מ אנו צריכין לקל וחומר דלעיל להציל על טהרה בלועה כאוכל המת בשלמא מה שאין טבעת הטמאה מטמאה את הטהורה משום שניהם בלועים אבל הא שמקבלת טומאה באהל המת ויהיה טמא הבלוע לכשיצא ודו"ק : ע"ב רש"י בד"ה וכי באיזה טומאה משויירת עליו כו' כצ"ל : תום' בד"ה אלא שאם כו' ומגע הזב בבת אחת כו' [ותייל אמדרס התמור כו'] כצ"ל : גמ'

מהר"ם

עוברה טמא אף טהורה עוברה טמא דא"כ תקשה לך לא לכתוב לא ה"א ולא וי"ו דלא לכתוב לישנא דהולך על כפיו דמשמע מיניה טמאה ולא טהורה אלא לכתוב סתמא בכל החיה ונשמע מיניה בין טמאה בין טהורה ולא בעי היקשא לכך נקטו התום' דהיה לנו לטמא מקרא דוכל הולך על כפיו אפי' קלוט במעי קלוטה שהיא טהורה והשתא א"א לן למדרש היקשא מה טהורה עוברה טהור דהא אשכחן אפילו טהורה כגון קלוטה עוברה טמא ולכך הוה מטמאינן כל מהלכי ארבע במהלכי ארבע וההיקש הוה דרשינן לשום דרשא למאי דמוקים ליה רבי יוסי הגלילי אבל השתא דאיכא ק"ו דאי אפשר לנו לטמאות עובר במעי טהורה וגם אית לן היקשא דמקשינן טמאה לטהורה ע"כ מוכרחים אנו לאוקמי קרא דהולך על כפיו לדרשא אחריתא ודו"ק : ד"ה קלוט במעי קלוטה וא"ת כו' דדריש אתין בפ' ד' וה' וכו'. פי' דשם איתא דבעל השור נקי אתי להנאת עורו פי' דאפי' בהנאת עורו אסור כאדם שאומר יצא פלוני נקי מנכסיו ומאן דדריש נקי מדמי ולדות הנאת עורו מנ"ל ומשני התם דיליף ליה מאת בשרו את הטפל לבשרו וכן מאן דשרי קלוט דריש גמל גמל שתי פעמים לאסור חלבו ומאן דאסר קלוט מגמל גמל יליף חלבו מאת הגמל וא"כ ר' יוסי הגלילי דדריש נקי מדמי ולדות ור"ש דאסר קלוט תרוייהו דרשי אתין וא"כ ר' יוסי הגלילי כר"ש ס"ל דאסר קלוטה וא"כ קלוט במעי קלוטה הוי עובר במעי טמאה ואין ה"נ דמטמא ליה ר' יוסי זהו המשך כוונת התום' אבל העולם מקשין מאי מקשו התום' דלמא הא דפריך גמרא קלוט במעי קלוטה ליטמא לא איירי בקלוטה שיצאה לאויר אלא שנמצאת גם היא חיה במעי אמה ושריא אפילו לר"ש דמודה ר"ש בנמצא במעי אמו כדאמרינן לעיל וי"ל דאי איירי בקלוטה שנמצאת במעי אמו לא הוי פריך מידי דכיון דלא בעי שחיטה הויא היא ועוברה כאילו נשחטו ולא שייך בהו מיתה ולא טומאה ומאי פריך ליטמא : ד"ה חיה טמאה וכו' ומיהו בלאו הכי ידעינן וכו'. ר"ל ולא צריכין אנו למילף ממה שחיה בכלל בהמה וכל חיה בכלל בהמה צריך למשמע מיניה דחיה טמאה מטמא אלא דלרווחא דמלתא נקט הרבעה למימר דשמעינן שום חדוש מכל כלל וכלל :

דף עא ע"א בגמ' מי לא עסקינן וכו'. וצ"ל הא דהצריך קרא באוכל מנבלתם כיבוס בגדים והערב שמש היינו היכי שהסים הנבלה בגרונו או בפיו ע"י האכילה קודם שהגיע למעיו התחתונים ונעשה טומאה בלועה דאל"כ כיון דטומאה בלועה לא מטמא לא צריך כלל כיבוס בגדים והערב שמש באוכל נבילה וק"ל : בתום' ד"ה ולרבנן האי קרא למה לי כו' אלא לרבנן מאי איכא למימר וכו'. דלדידהו ליכא למימר ליצירה ושנויא דמשני בגמרא כו' לכדר' הוא דאתא צ"ל דהכי פירושא הא דאשמועינן קרא דבהמה בכלל חיה כו' לכדר' אתא לא נפקא לן בזה אלא לענין דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה כדי למילף מניה הא דדריש ר' ולא לענין דבהמה טהורה בכלל חיה טהורה ורבנן לא ס"ל כללא דקאמר ר' יונתן בהמה טהורה בכלל חיה טהורה וכו' : ד"ה והאשה טהורה וכו' כשלא העגיל הראש כפיקה. פירוש ככדור וכפקעת של צמר שתי או ערב וע"ש בבכורות : ד"ה מי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וכו' ומשם מדקדק אביי דבמקום נבילת עוף טהור בלוע הוא. פי' וטומאת בלועה לא מטמאה ולכך לא מטמאה בגדים בבית הבליעה וא"כ ש"מ דטומאת בלועה לא מטמא : בא"ד אבל לרבא וכו' היכא מתרץ לברייתא. ר"ל אמאי קתני בברייתא דלא מטמאה הנבילה בגדים בבית הבליעה והא הסיטה ע"י הבליעה והוי ליה נושא הנבילה דמטמא בגדים : [בא"ד] ע"כ כשתחב לחברו והוציאה וכו'. ר"ל ולכך לא נשמע ג"כ מינה דטומאה בלועה לא מטמא דלעולם אימא לך דאם נבלעה לתוך מעיו התחתונים והסיטה בתוך מעיו אה"נ דהוי טמא אלא דאיירי דהוציאה : [בא"ד] ומיהו היינו יכולין לפרש וכו'. ר"ל דודאי נוכל לתרץ כך בלי שום הכרח ודיוק דלהכי רבא אינו מדקדק משם דטומאה בלועה אינה מטמאה משום דנוכל לתרץ דקרא איירי בהוציאה אבל מה שבאת להכריח דע"כ איירי בהוציאה דאל"כ היכי מתרץ רבא לברייתא זה אינו מוכרח דנוכל לפרש ולתרץ הברייתא בלא הוציאה אלא שהיה בית הבליעה רחב ולא הסיט כלל ולכך לא נטמא בבית הבליעה אע"ג דלא הויא כי אם בית הסתרים ומטמא שם בהסט ובמשא ולפ"ז היה יכול לדקדק משם אף לרבא דטומאה בלועה לא מטמא דאל"כ נהי דלא נטמא בבית הבליעה משום דלא הסיט יטמאנו כשהגיע לתוך בני מעים וק"ל : בא"ד ולא כתיב אוכל אלא כדי ליתן שיעור אכילה וכו'. פי' דהכי קתני התם בברייתא א"כ ר"ל כיון דנבילה אינה מטמאה בגדים בבית הבליעה למה כתב רחמנא והאוכל מנבלתה הא לא מצינו דנטמא ע"י אכילה אלא במגע ליתן שיעור וכו' : [בא"ד] ואי אצטריך לדרשה דהכא וכו'. ר"ל ועוד אי אצטריך לדרשה דהכא וכו' : [שם] וי"ל דלא מסתבר לאוקמי וכו'. כלל הענין דרבא ס"ל דהא דמיעט קרא דלא מטמא נבילה בגדים אבית הבליעה כשתחב לו חברו ובית הבליעה הוה רחב והא דכתיב והאוכל מנבלתם יכבס בגדיו והצריך קרא הערב שמש איירי כשלא היה בית הבליעה רחב ותסיטה ע"י הבליעה או שבעצמו לקחה ונשאה ואכלה אלא שלגוף הדין זה לא אצטריך קרא דפשיטא כיון דהסיט או נשא הנבילה שהוא טמא דכבר שמעינן שהנבילה מטמא במשא ואין זה תלוי באכילה ולמה צריך קרא למכתב והאוכל מנבלתה וגו' אלא למילף מניה דרשא דהכא דמי לא עסקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה וכו' לאשמועינן דטומאה בלועה לא מטמא ולא מסתבר ליה לאוקמיה כולי לדרשא דהכא דלפי דרוש דהכא לא אתי עיקר קרא לאורויי טומאה דכבר שמעינן דנבילה מטמא במשא אלא לאורויי טהרה אתא דטומאה בלועה לא מטמא ואין זה משמעות הקרא דמשמע דאתא לאורויי טומאה ולכך מוקי לה ג"כ הברייתא דאתא לאורויי טומאה דהיינו ליתן לנושא שיעור אכילה ומ"מ כולי (וכו') לדרוש דהתם ליכא לאוקמא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו דמשמע דמיירי באוכל ממש ולכך ע"כ אתי נמי לדרוש דהכא כן נראה הצעת כוונת התום' ודו"ק : ע"ב ד"ה אטו אנן מגבו אמרינן וכו'. וא"ל ק"ו הכי ומה כלי חרס וכו' שאין גבו מציל לחוץ בפני הטומאה שבתוכו מלטמא מציל על טהרה שבתוכו וכו' כצ"ל ותיבת תוכו ט"ס ור"ל דילפינן תוכו של אדם מגבו של כלי חרס בק"ו : ד"ה דלמטה מנ"ל כו' כדמוכח מתניתין דעובר וכו'. ר"ל מתניתין דאשה שמת ולדה וכו' דאשה טהורה משום דטומאת בלועה אינה מטמאה כדלקמן במסקנא : ד"ה למאי הלכתא וכו' וקשה דבת"כ וכו' וטבעותיו בידו וכו'. פי' תחובים ומלובשים באצבעותיו :

דף עב ע"א תד"ה כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעות וכו' וקשה לפירושו דבטבעת שנגעה למת וכו' שלא תטמא את האדם וכו'. תיבת וקשה דלעיל נמשך למטה כאילו אמר וקשה שלא תטמא את האדם וכו' : בא"ד היינו טהרה בעלמא וכו'. ר"ל טהרה שהיא בחוץ : בא"ד ואין לתמוה כיון דבא לאשמועינן כאן בשתי טבעות מאי כשם וכו'. ר"ל כיון דהא דקאמר רבה בריש דבריו כשם שטומאה בלועה אינה מטמא וכו' הוי פירושו שתי טבעות בלועות אחת טמאה ואחת טהורה שאין הטמאה מטמאת את הטהורה א"כ נשמע מזה ג"כ שטהרה בלועה אינה נטמאת א"כ למה מסיים אח"כ טהרה בלועה אינה מטמאת והוי כפילות דברים דבשלמא לפרש"י לא קשיא זה דלפירושו אצ"ל דרבה בתחלת דבריו דקאמר כשם שטומאה בלועה וכו' ר"ל שתי טבעות אלא אתא לאשמועינן דטומאה בלועה אינה מטמאה אפילו היכי דשייך טומאת משא כגון מת ונבלה דמטמאה במשא אפילו בבית הסתרים דזה לא אשמועינן ממתני' דבלע טבעת טמאה וכו' דהא טעמא הוי משום דלא הוי כ"א מגע בית הסתרים והא דקאמר גמרא כי קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות וכו' לא אצטריך זה למימר אלא בשביל טהרה בלועה דקאמר רבה אבל לפירוש התוספות דדחה פירושו של רש"י ולא ס"ל ענין זה כדלעיל קשה : בא"ד וא"ת מנ"ל לרבה הא דטהרה בלועה לא מטמאה וכו'. לפרש"י לא קשה מידי משום דלפרש"י אי טהרה בלועה אינה מטמאה אין חילוק בין מטומאה דעלמא שמבחוץ ובין מטומאה שאצלה אלא דאי לא אשמועינן רבה ה"א דטעמא דמתני' דקתני בלע טבעת טהורה וכו' לא הוי מטעם טהרה בלועה אלא משום דמגע בית הסתרים דאדם אינו מטמא את הטבעת אבל אחר דשמעינן מק"ו דצמיד פתיל דטהרה בלועה אינה מטמאה אין חילוק בין מטומאה דעלמא ובין מטומאה שאצלה אבל לפי' התום' קשה : בא"ד וי"ל דכולה מלתא דריש רבה מן האוכל את נבלתם וכו'. מקשין העולם א"כ למה לי ק"ו דצמיד פתיל וי"ל דאי לאו ק"ו ה"א דדוקא מטומאה שאצלה אינה מטמאת טהרה בלועה והטעם הוי משום דהטומאה היא בלועה לכך קאמר רחמנא בפסוק האוכל מנבלתם וגו' אפילו באכל סמוך לשקיעת החמה מותר לאכול תרומה אע"ג שנגע בטומאה שבמעי הבלועה אבל מטומאה דעלמא כגון אדם הבולע טהרה ונכנס באוהל המת אה"נ דהטהרה הבלועה נטמאת לכך אצטריך ק"ו דצמיד פתיל וק"ל : ד"ה גזירה שמא יוציא ולד ראשו וכו' וכן משמע דלא תימא אליביה דרבי עקיבא משמע וכו'. ולפי סברת התום' צריך לפרש הא דקאמר גמ' מאי אינה מדברי תורה וכו' ר"ל ופשיטא דלא שייכא טומאה זו מדברי תורה ופשיטא דשייכא מדברי סופרים ומשני דלא תימא אליבא דר"ע דוקא שייכא מדברי סופרים דאמר עובר במעי אשה והוציא ידו טמא ולכך גזרינן כולו אטו ידו אבל אליבא דרבי ישמעאל אפילו מדברי סופרים לא שייכא ועיין במה שכתבתי לעיל דף ע' בתום' ד"ה מאי טעמא דת"ק וכו' : ד"ה שתי נפשות וכו'. וקשה דתרי קראי ברביעית דם למה לי במת בנפש ונפשות כצ"ל ור"ל דלרבי ישמעאל דס"ל דיש אם למסורת וקרא דעל כל נפשות מת איירי נמי ברביעית דם מנפש אחת וקרא דלעיל במת בנפש אדם מוקי ליה ר' ישמעאל ג"כ לרביעית דם ותרי קראי ל"ל : ע"ב ד"ה טהור מן המדרס וכו' צ"ל שהיה שם פשוטי כלי עץ וכו'. פירוש ואעפ"כ נטמא במדרס כי לענין מדרס הפסקה אין מסככת כלום אפילו עשר מצעות זה למעלה מזה : ד"ה אלא שאם נגע וכו' פירוש שיש אויר בין הסדינין וכו' דבעליון קודם המדרס למגע וכו'. ר"ל דבעליון נמי יש מגע שהוא נוגע בתחתון שנעשה מדרס הלכך אם לא היה אויר מפסיק ביניהם שניהם הוו מדרס ומגע מדרס מפני שהעליון נוגע בתחתון ותחתון בעליון : בא"ד והרב ר"ש אומר דשבע ליה טומאה לא שייך בדבר שהטומאה באה מגופו. פירוש כשהטומאה שניה באה מגוף הטומאה הראשונה כגון ההיא דחותך כזית בשר מן אבר מן החי לר"מ וכן ההיא דסדין שעשאו וילון לר' שהטומאה הב' באה ממילא : בא"ד ויש לדחוק וכו' דה"א ר"י פליג עליה מח"ט וכו'. ר"ל דאי הוי בעי למפשט מר"מ הינו יכולין לדחות דטעמא דר"י דפליג עליה הוי מטעם דס"ל דשבע טומאה ואינה חלה הב' על הא' וא"כ מה חזית לפשוט מר"מ דלא אמרינן שבע לה טומאה אדרבה לפשוט משום מר"י דס"ל דשבע לה טומאה ולהכי לא פשיט אלא מר"י דנשמע מדבריו בסיפא דלא אמרינן שבע טומאה והשתא טעמא דפליג ברישא לא הוי מטעם דס"ל דשבע טומאה אלא מטעם דאין כאן מגע כלל וק"ל : ד"ה בשעת פרישתן וכו' ודוחק לומר דמיירי כגון דבמשהו א' שנחתך לא היה באבר כדי לעלות ארוכה. פירוש ולא נקרא

דף עג בא"ד דהכא אפילו נתזין בכל כחו מקבלין טומאה כו' עכ"ל ולפום הך סברא בההיא דהשור והרוטב ליכא לתרוצי כדלעיל דמיירי דנתזין בכל כחו אלא כמו שתירצו אחר כך דבעי לאוקמא בסכין רחבה וק"ל: **ע"ב** בד"ה מ"ט דר"י אליבא כו' דאין להם אלא מגות כו' עכ"ל כצ"ל: **בד"ה** סד"א הואיל כו' דדוקא כשפירש צריך הכשר כו' עכ"ל ומיהו אף שאין צריך הכשר קודם שפירש מהני הכשרו שהיה קודם שפירש דלא בעי שוב הכשר משפירש כדתנן נשחטה הוכשרו בדמיה וק"ל: **בא"ד** ולהכי אין צריכין הכשר שרץ כו' עכ"ל דהכשר מים לא שייך הכא במי חטאת אלא הכשר שרץ וק"ל:

דף עד בפרש"י בד"ה אכלו לזה האבר המדולדל עכ"ל דקדק לפרש כן דאכלו לזה משמע דוקא שאכל כל האבר לוקה ולא בשר הפורש ממנו דהשתא שפיר שמעינן מיניה דרב דמיתה עושה ניפול ולא משום נבילה מתרינן כו' כדמסיק ודו"ק: **בד"ה** דעובר חי דיש במינו שחיטה מהניא כו' עכ"ל ליכא לפרושי אלא בעובר בן ח' חי דבבן ט' לר"מ טעון שחיטה כמו שהוכיחו התוס' ואע"ג דלתנא דמתני' ליכא בבן ח' חי יש במינו שחיטה ואף לתנא דברייתא דיש בבן ח' חי במינו שחיטה אגב אמו אפי' הכי אין שחיטתו מטהרתו איכא למימר כיון דבהאי עובר גופיה יש במינו שחיטה אגב שחיטת אמו עדיף טפי דאית לן למימר כיון דבהאי עובר גופיה מהניא שחיטה למה שבפנים מהניא גם לאבר היוצא מיהו בעובר מת ליכא למימר הכי מגו דמהני למה שבפנים מהני גם לאבר היוצא דלא שייך ביה יש במינו שחיטה אגב אמו כיון דמת הוא וה"נ אמרי' לקמן בן ח' חי יוכיח דאע"פ שיש במינו שחיטה אגב אמו כו' ולא קאמר הכי בבן ח' מת יוכיח כו' דלא שייך למימר ביה יש במינו שחיטה כיון שמת ודו"ק: **בד"ה** טעון שחיטה דחדשים גרמי לשויה כו' עכ"ל עיין ברא"ש שהקשה לפירושו דא"כ בן ט' מת היכי שרי כו' ע"ש ובחידושי הרשב"א ייושבו ע"ש: **ע"ב** תוס' בד"ה חלבו דמאי (בק"ו) [דקו'] כו' אילימא חלבו דשליל כו' והא מפליג פליגי דהרי ר"י כו' עכ"ל הכא לא בעו לפרושי אילימא חלבו דשליל דלכ"ע שרי כמו שפירשו לקמן גבי אלא חלבו דגיד דא"כ לא הוה צריך לאתויי אלא ברייתא בתריתא דקתני גבי חלבו דגיד דאוסר ר"מ ומכ"ש דאוסר בחלב דשליל גופיה ודו"ק: (בד"ה חלבו דמאי כו') [בא"ד] למעטיה דמו דהוי לכ"ע בכרת משום כו' עכ"ל היינו לר' יוחנן דאמר אף המתיר בחלבו אוסר בדמו ולמאי דמסיק דהלא על עסקי אכילה בלבד אתמר לאו דבכל עסקי אכילה פליגי דהא באכילת דם לא פליגי אלא דבקלת עסקי אכילה פליגי ולאפוקי מסאר דברים דלא פליגי בהו כלל וכל"ל לקמן גבי טומאת אוכלין לר"י דמוכין בו ראשון ושני ודו"ק: **בד"ה** דגמר שה שה מפסח כו' דאין פודין בשחוטה כדאמר בפ"ק דבכורות עכ"ל היינו הא דאין פודין בשחוטה גמר התם שה שה מפסח ופסח כיון דבעי שחיטה אסור בבן פקועה דאין בו שחיטה ומיהו פרש"י בזה קלת מגומגם דמעיקרא פי' דמשום פסול יוצא דופן נגעו בו לילף שה שה מפסח ולבסוף פירש ומסתברא דהאי ממעט דכבשרא בדקולא כו' משמע מזה דמשום דאין פודין בשחוטה נגעו בה וים לייסב בדוחק ודו"ק: **פרש"י** בד"ה אבעיא להו נטמא כו' ובן ט' חי שבבטנה כו' עכ"ל היינו לרבנן דמתני' וה"ה דמבעיא להו בבן ח' חי לכ"ע דהאי מתני' דמקפי מינה ר"ל לר"י בבן ח' חי איירי כמו שהוכיחו התוס' לעיל דבן ט' חי לר"מ טעון שחיטה ועיקר הקושיא מר"מ דאמר הבשר מגע נבילה אבל לרבנן דאמרי מגע טרפה ולקדשים לא קשיא מידי דאימא היכא קודם מכשרתן וכ"כ בעל המאור ע"ש וק"ל:

דף עה תד"ה ר"י אמר חלבו כו' ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו עכ"ל וכה"ג פרש"י ויש לדקדק דא"כ מאי קא מותיב ליה ר"ל לר"י מהך דאסם מולא מכלל שליל אלא לדידך ליקרב הא הך דאסם בלאחר שחיטה קמיירי ומודה ביה ר"י דלענין אכילה נמי לאו חלב הוא והרשב"א בחידושיו פרק ג"ה תירץ כיון דר"י סבר חדשים גרמי חלב מקרי ליקרב אלא לענין אכילה מיעטיה קרא לאחר שחיטת אמו מבבהמה תאכלו והוא דוחק דאימא לענין קרבן נמי מיעטיה קרא דאסם מולא כו' ועוד נ"ל לתרץ לפי מה שכתב הרא"ש דמלתייהו אזלא נמי לר"מ דר"ל נמי מלי סבר כר"מ דאוסר ה"מ לאחר שחיטה שילא חי לאויר העולם דהשתא לר"מ פריך ליה ר"ל שפיר לר"י מהך דאסם מולא מכלל כו' דמסתמא הך ברייתא אתיא ככ"ע ודו"ק: **ע"ב** בתוס' בד"ה אף בחול שואלו כו' ואי אומר אמת אמאי לא יאכל מפני שאין שבת עליו באימה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת עליו כו' עכ"ל ואין זה נכון להגיה כל הספרים בתוס' דהכא ופ' הקומץ ובפי' הר"ש במס' דמאי פ"ד אבל יש לקיים כל הספרים והוא תירוץ לקושייתו כמו בשאר הקושיות בזה אשר שם דמשנינן ליה וה"פ דאע"ג דביום השבת אנו אומרים דמאימת שבת אומר אמת מאחר שעבר השבת יש לנו לומר שזה האיש לא היה שבת עליו באימה ולא אמר אמת כיון דאפשר בתיקון לעשר אז במ"ש וכה"ג אמרינן דשואלו בחול לא יאכל בשבת למ"ד מפני כבוד שבת דלא אמרו אלא בשוגג כו' והיינו דמקודם שבת היה אפשר לתקן ולא תיקן הוה מזיד ודו"ק:

דף עו בפרש"י בד"ה למטה מן הארכובה כו' למטה הימנה ומכל עלם האמצעי כו' דלמטה ממש ליכא למימר כו' וכ"ש בגובהו כו' עכ"ל נראה דמלתא כתב כך דקושטא הוא להאי לישנא כיון דבצומת הגידין טרפה וכ"ש בגובהו מיהו בלאו הכי נמי אי קאי למטה מארכובה עליונה ע"כ דלמטה לאו ממש מיד אלא למטה הימנו ומכל עלם האמצעי כיון דזימנין טרפה כגון בצומת הגידין כפרש"י בהדיא באידך לישנא דמתני רב פפא ועוד נראה לפי מ"ש התוס' דלעולא ניחא דה"מ מפרש נמי מן הארכובה ולמטה מיד אע"ג דזימנין דטרפה כגון בצומת הגידין הוצרך להוכיח הכא דליכא לפרושי הכי למאי דס"ל דכ"ש בגובהו ואין להקשות לפום הך סברא דאית ליה דכ"ש (בהו) [בגובהו] מאי קאמר אמאי לא אמרי ליה למעלה למעלה מצומת הגידין הא אכתי תקשי ליתני ניטלו צומת הגידין וכ"ש נחתכו בגובהו די"ל דאצטריך ליה למתני דבגובה טרפה משום דלא נימא כסברת עולא כדמסיק טרפות קא מדמי' כו' ולא הוי כ"ש ועי"ל למאי דקמפרש למעלה מצומת הגידין איכא למימר דלא זו אף זו קתני דלא זו אתוכה בגובה אלא אף בצומת הגידין טרפה אבל למאי דמפרש ליה נחתכו מיד במקום צומת הגידין שפיר

מהר"ם

נקרא אבר שלם לכך לא נשאר עליו טומאת אבר מן החי הלכך לא נטמא הבשר הנחתך בשעת פרישתו ממנו במגעו כצ"ל: **בא"ד** ומיהו בפרק כיצד צולין וכו'. ר"ל וע"כ צ"ל שם בע"א ובאותו תירוץ יתורץ ג"כ הקושיא דמפרק העור והרוטב:

דף עג ע"א **בא"ד** ובקונטרס תירצו שם דהכא איכא עליו שתי טומאות וכו'. נ"ל דתיבת דהכא ט"ס הוא משום דהא הכא בשמעתין לא איירי אלא שלא היה עליו כי אם טומאת מדרס ואפ"ה אמרי' בשעת פרישתן מאביהם מקבלות טומאה מאביהם וגם מבואר בהדיא הכא דשלש על שלש הבאות מבגד גדול דהבגד גדול נשאר עדיין טמא מדרס ומשמע דה"ה כל מקום שנשאר שיעור טומאת מדרס דהיינו ג' טפחים על ג' לא נתבטל ממנו טומאת מדרס אף על פי שנתקרע ע"כ צריך להגיה דהיכי דאיכא עליו ב' טומאות וכו' ואיירי בטלית דעביד להתעטף בו וכיון שנתקרע ואינו ראוי למלאכתו הראשונה דהיינו עיטוף נתבטלה ממנו טומאת מדרס אע"פ שנשאר עדיין ג' על ג' טפחים אבל הכא בשמעתין לא איירי בטלית אלא בבגד דעשוי להציע או לשאר תשמישים לא להתעטף ולכך אע"ג דנתקרע אם נשאר בו עדיין שיעור טומאת מדרס דהיינו ג' על ג' לא נתבטל ממנו טומאת מדרס: **ע"ב** **ד"ה** הוכשרו בדמיה אין לדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר וכו'. ר"ל אין לפרש דהמקשה דפריך שחיטה תגינא פריך הכי דמדקדק מדמועיל הדם להכשיר האבר אלמא לא חשיב כניפול אין לפרש כן דא"כ אין התירוץ של התרצן מתיישב על זה דמאי משני אבשר מ"מ קשה אי שחיטה עושה ניפול לא יועיל הדם להכשיר לא באבר ולא בבשר: [**בא"ד**] והיינו טעמא. ר"ל וכי תימא והכל טעמא מאי למה לא מקשה המקשה הכי או מאי משני המתרץ הא תקשה לך כיון דשחיטה עושה ניפול מה מועיל הדם להכשיר לכך קאמר והיינו טעמא דדם בהמה מועילה להכשיר וכו': **בא"ד** וא"ת להנהו דמוקמינן פלוגתייהו וכו' ואמאי פליגי ארב אסי וכו'. מקשה הכי משום דלפום ריהטא שנויא דרב אסי מסתבר טפי משום דהכי אשכחן דפליגי רבנן ור"ש בהכשר דם וגם הכי נמי משמע לישנא דמתני' דקתני הוכשרו בדמיה ר"ש אומר אינו מכשיר משמע דבהכשר דם פליגי: **ד"ה** ס"ד כו' והדין עמו וכו'. ר"ל אע"ג שהיה יכול לפרש דצריך אותו הבשר הפורש מן האבר הכשר אפילו בעודו עדיין מחובר באבר וכי תימא לענין מה דלענין שיטמא לא אצטריך דהא אז מטמא טומאת נבלות כאבר עצמו מ"מ היה יכול לפרש דצריך הכשר לענין שיצטרף לאוכל אחר שהוא פחות מכביצה כדי שיקבל אותו אוכל טומאת אוכלין אפ"ה הדין עמו משום דהאמת הוא שבעודו מחובר הואיל ומטמא אז טומאה חמורה חשיב אוכל להצטרף עם פחות מכביצה אפילו בלא הכשר אע"ג דמעשה עץ שימש ר"ל דבשעה שהוא מטמא טומאה חמורה אינו מטמא מטעם אוכל שאפי' היה עץ בעלמא היה מטמא טומאה חמורה בעודו מחובר באבר אפילו הכי לא בעי הכשר לענין טומאת אוכלין והראיה מפ' טבול יום דפרה ופרים מטמאים טומאת אוכלין וכו': **בא"ד** וצ"ל דטעמא דמעשה עץ שימש מהניא לכשפירש וכו'. ר"ל הא דאתמר בגמ' טעמא דמעשה עץ שימש לא מהני לן אלא לענין אחר שפירש דבמקום דלא מעשה עץ שימש אלא שהיתה בו הטומאה חמורה מטעם ראיית אוכל אפילו לאחר שאין סופה עוד לטמא טומאה חמורה מטמא טומאה קלה בלא שום הכשר ובמקום שמעשה עץ שימש לאחר שאין סופו עוד לטמא טומאה חמורה צריך הכשר לטומאה קלה אבל בעודו מחובר בכל ענין אינו צריך שום הכשר:

דף עד ע"א **תד"ה** תרי במותם כתיבי וכו' א"נ דרשא דהתם מנבלתם נפקא וכו'. ר"ל ודרשא למעוטי בחייהם ממילא נשמע ג"כ מינה ונקט במותם לפי שהוא דרשה פשוטה ר"ל דאי לאו דאצטריך במותם לדרשה אחריתי הוה ילפינן מינה בפשיטות טפי מה מיתה שאינה עושה חליפין וכו': **ד"ה** נפקא ליה מדר"י וכו' ומיהו סוגיא דהתם לא אתיא כתנא דברייתא דהכא וכו' ורבנן לא דמי לטריפה וכו' הכא אין במינו שחיטה. מקשין העולם למה לא הקשו התוס' התם בלא סוגיא דמתני' דהכא כיון דקאמר רבא דרבנן ס"ל דלא דמי לטריפה משום דאין במינו שחיטה א"כ קרא דלאכלה למה להו ואין זה קושיא דהתם לא ידעינן דאיכא למילף מבהמה טמאה אלא דר' יוסי ור"א לא בעי לאוקמי לאכלה להביא בן ח' משום דמסתבר להו טפי לדמותו לטרפה וכו' ולכך מוקמינן קרא דלאכלה. להביא בן ח' אבל מתני' דהכא דס"ד למילף מבהמה טמאה אפילו טרפה אי לאו דטריפה יש במינה שחיטה ילפינן ליה שפיר מבהמה טמאה דאין שחיטה מטהרתו ולכך הקשו התוס' הכא דאפילו ת"ק דהתם לא מתוקם כתנא דמתני' דהכא ידעי' ליה מבהמה טמאה בלא שום קרא וק"ל: **ע"ב** **ד"ה** חלבו דמאי וכו' כגון חלב הכליות ושעל הקרב. ר"ל של השליל ואתא למימר דאע"ג דחכמים דהיינו ר"י פליג אר"מ בשחוטה וס"ל דלא מקרי שליל בהמה באנפי נפשיה לענין חלב שעל הכליות ושעל הקרב של השליל מודה דמקרי בהמה וחלבו אסור: [**בא"ד**] והא מפליג פליגי אלא חלב דגיד. ר"ל של השליל ואתא למימר דר' מאיר מודה לרבי יהודה בחלב של הגיד דשליל דאינו אסור. וליכא למימר דר"י מודה לר"מ דהא השתא אפי' גיד עצמו שרי לר"י כל שכן חלבו של גיד והא פליג ר"מ ואית ליה אפילו חלב דגיד דשליל אסור וכו': **ד"ה** למעוטי רובעו דס"ד דנרע מבהמה מפרכסת וכו'. משום דהכא לא מקרי בהמה כלל: [**בא"ד**] א"נ התם הני מילי וכו'. כל זה מבואר התם בפ' העור והרוטב דף קכא: **ד"ה** דגמר שה שה מפסח וכו' אלא מיפסל מטעם שחוטה. ר"ל דילפינן מפסח דאין פודין בשחוטה דאין יוצאין בשה שחוט דהא בעינן לשוחטו לשם פסח ובן פקועה הוי כמו שחוט:

דף עה ע"א **תד"ה** מאי בינייהו וכו' אלא בין ב"ש לר' עקיבא קאמר וכו'. פירוש ואע"ג דמחלוקתם ג"כ מפורש בהדיא דב"ש אומרים משיצודו ור"ע קאמר משעה שאין יכולין לחיות ס"ד דמקשה דמשיצודו היינו שאין יכולין לחיות דמיד שמפרישין הדג מן המים מקרי אין יכול לחיות ומשני דג מקרטע איכא בינייהו דלר"ע אינו מקבל טומאה כיון שעדיין יכול לחיות אם זורקו במים: **בא"ד** לפניו תרוץ וכו'. פסוק הוא באיוב ומדבר בלויתן ע"ש: **ד"ה** מה חלב ושתי כליות וכו' אלא משום דמשתרי מן כל בהמה וכו'. ולפי זה ה"פ דברייתא דת"כ את החלב וכו' ולא את השליל ר"ל אם שחטו בהמת שלמים ומצאו שליל במעיה אין מקריבין חלב השליל משום דלא מקרי חלב משום דהא בחולין ניתר השליל וחלבו בשחיטת אמו ולכך לא מקרי ג"כ חלב בקדשים לענין הקרבה והדר קאמר יכול לא יהא בעונש ובאזהרה ר"ל דנהי דניתר בשחיטת אמו ומותר באכילה ואינו בעונש ובאזהרה היינו מגזירת הכתוב דכל בבהמה אבל לעולם אימא לך דמקרי חלב בקדשים לענין הקרבה כשהוא אומר וכו' ר"ל לכך איצטריך למילף מאשם דלא יהא חלב השליל קרבה ובשמעתין דאותיב לה מיניה ר' יוחנן לריש לקיש אע"ג דהתם איירי בחלב שליל הנמצא במעי אמו שנשחטה ופלוגתא דר' יוחנן ור"ל בלא נשחטה אמו הכי פריך ליה ר"י בשלמא לדידי דס"ל דהיכי דאינו ניתר בשחיטת אמו כגון שלא נשחטה האם אלא הושיט ידו למעי בהמה והוציא חלב של בן ט' חי מקרי חלב ואסור א"כ ש"מ דמקרי חלב ולכך גבי קדשים לענין הקרבה דלא נפקא לן שם מידי בשחיטת האם הוה ס"ד דיהא בעמוד והקרב לכך אצטריך למילף מאשם דאינו בהקרבה אבל לדידך דס"ל דלא מקרי חלב כלל בחולין ואפילו היכי דלא נשחטה האם מותר באכילה משום דלא מקרי חלב אלא היכי דאיכא חדשים ואוירה א"כ ל"ל קרא בקדשים דאינו בהקרבה ומשני ר"ל טעמא דידי נמי מהתם דכיון דאשכחן דגבי קדשים לענין הקרבה דלא שייך התם טעמא דכל בבהמה ואפילו הכי מיעטיה קרא מהקרבה ש"מ דלא מקרי חלב כלל גבי חולין לענין אכילה נמי אפילו היכי דלא נשחטה אמו ולא ניתר מטעם דכל בבהמה אפי' הכי מותר באכילה משום דלא מקרי חלב כלל וק"ל: **ד"ה** לדברי המתיר וכו' הכי נמי בין לר"י בין לר"ל איכא למבעי לעיל וכו'. ר"ל דל"ת דלא שייכא בעיא דלעיל לר"י משום דהא חזינן הכא דלא נפקא ליה לר"י מידי באוירה וא"כ אפילו הושיט ידו למעי אמו ושחט בן ט' חי למה לא יועיל השחיטה זה אינו דלר"י נמי צריך אוירה דהא לא מקרי חלב לר"י עד שיוציאנו לחוץ ממעי הבהמה וס"ל לר"י אע"ג דהבן ט' לא יצא לאויר כיון שהוציא החלב לאויר מקרי שפיר חלב אבל לעיל דשוחט הבן ט' אימא לך דאפילו לר"י צריך שתהא באויר ולא בפנים ונ"ל שכן צ"ל בתוס' דאפילו לר"י וכו' ואין איסור חלב עד שיוצא לחוץ וכו': **ע"ב** **בגמ'** וכן היה ר"ש שזורי מתיר בבנו ובן בנו וכו'. בספר המאור מפרש בנו ובן בנו של פקועה וגם כתב שבנו ובן בנו לאו דוקא אלא ר"ל בתו ובת בתו ע"ש: **בתוס'** ד"ה בן פקועה הבא על בהמה וכו' ואפילו לא היתה השהייה פוסלת וכו' כיון דחצי הגוף וכו' לא נשחט. ר"ל דלא שייך צירוף אלא כשהתחיל לשחוט ושהה ואחר כך חזר וגמר אבל כאן אותו חצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט מעולם אפילו התחלת שחיטה ולכך אפילו לא היתה השהייה פוסלת אלא מצטרפת השחיטה אפילו הכי לא היה שייך הכא להתיר: **בא"ד** ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין וכו'. ר"ל אותו מ"ד דאמר לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא הודה לסוגיא דריש פרקין וכו' דמשמע דאבר היוצא אין לו תקנה בשחיטה משום דהתם הוי כאילו כבר נשחט כו': **ד"ה** דנפל עליה דובא וכו' בקונטרס פי' נמי כו'. ר"ל דלהכי פרש"י דלא היה יכול לחיות לאשמועינן דבבהמה אחרת היתה נטרפת מחמת אותה הדריסה אלא משום שהיה בן פקועה לא אסיר לה אע"ג דסבר כרבנן דצריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע: **בא"ד** וכן נראה דלא על חנם השמיענו דנפל דובא עליה. ר"ל דאי לא אתא לאשמועינן אלא הא דאצרכיה שחיטה הכי הל"ל הוה ליה בן פקועה אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה ולמה ליה לגמרא להזכיר דנפל עליה דובא: **ד"ה** אף בחול וכו' דכיון שהופרש חמור בעיניו יותר וכו'. פי' משום דאינהו נמי תרומה חמירא בעיניהם וכיון שהופרש הוי ליה תרומת מעשר מפני שאימת שבת עליו פי' רבינו שמשון וכן בתוס' בגיטין מפני שהשבת קובעת למעשר והרמב"ם מפרש שם מפני שבשבת מורא שבת עליו לעשות שום עבירה ע"ש: **בא"ד** ואי אימת שבת עליו וכו'. ואי אומר אמת אמאי לא יאכל מפני אחר שאין אימת שבת עליו בצ"ל ר"ל דדוקא בשבת שאי אפשר לתקן אין אנו סומכין על זה שמפני אימת שבת הוא אומר אמת אבל לאחר השבת שאפשר לתקן אין אנו סומכין ע"ז מפני שכבר אפשר שנמצא אחד מן העמי הארץ שאין לו אימת שבת ואינו אומר אמת ולכך כיון דאפשר לתקן לא יאכל במוצאי שבת עד שיתקן: **בא"ד** ולמ"ד מפני כבוד שבת למה לי שואל ע"י עילה עולה בצ"ל. ופי' שהמקשה פריך כיון דמפני כבוד השבת הוא מתיר לאכול בלי שום תיקון א"כ לישרי בלא שאלה כלל ומשני שלא התירו מפני כבוד השבת כסומא בארובה מבלי שום טעם שאנו יכולין לתלות בו להתיר אלא ע"י שאלה דוקא שבאק עליו בעילה ושואלין וחוקרין אותו באולי יהא נשמע וניכר מתוך דבריו שלא תקנו ואם הוא עומד בדבורו ואומר בבירור דברים שתיקנו אז סומכין על דבריו ועולה לה אותו תיקון של ע"ה לאוכלה בשבת מפני כבוד השבת ולא באופן אחר ודו"ק כן נ"ל:

דף עו ע"א **בגמ'** לבתר דנפיק אמר מ"ם לא אמרי ליה וכו' למעלה מצומות הגידין וכו'. ומ"מ יש חילוק בין לישנא זה ובין לישנא קמא דקאמר למעלה מן הארכובה וכו' דללישנא קמא אם נחתך העצם מיד למעלה מהארכובה במקום צומת הגידין אפי' צומת הגידין קיימין טרפה וללישנא זה דוקא אם נחתך העצם למעלה מצומות הגידין אז היא טרפה אבל במקום צומות הגידין אם נחתך העצם בלא צומות הגידין כשרה ודו"ק: **ברש"י** ד"ה למטה מן הארכובה סמוך לה מיד קאמר דלא תימא וכו'. נראה דהוקשה לו לרש"י מאי אצטריך ליה לרב יהודה למימר למטה מן הארכובה הא מבואר במתני' דלמטה מן הארכובה קאמר והל"ל בקצרה באיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש לכך כתב רש"י שרב יהודה בא ליתן טעם לדבריו על שהוא מפרש דארכובה דמתני' היא ארכובה התחתונה הנמכרת עם הראש משום דלמטה משמע סמוך לה מיד ואי הוי מפרש פירוש דמתני' ארכובה העליונה א"א לפרש סמוך לה מיד משום דרב יהודה ס"ל דבכל עצם האמצעי אפי' שלא במקום צומות הגידין אם נחתך שם טרפה מכח כ"ש דצומות הגידין שהן בשיפולי טרפה כ"ש בגבהו וליתא סברא דעולא דקאמר רב אשי לקמן לדידיה טרפות מדמית להדדי וכו' וא"כ היינו צריכין לפרש בהכרח לפי סברתו דלמטה מן הארכובה ומכל צומות הגידין קאמר ולכך מוכרח הוא לפרש לפי סברתו דארכובה הנמכרת עם הראש קאמר כן נ"ל אבל א"ל דמנת רש"י במה שכתב דלא תימא וכו' שרב יהודה הוצרך לומר למטה וכו' כדי שלא תטעה לפרש מתני' דר"ל ארכובה עליונה ומאי למטה למטה ממנו ומכל עצם האמצעי וכו' דא"כ תקשה לך מאי נפקא מינה לר"י שיפרש כן כיון דלענין דינא אין חילוק שהרי לפי סברת רב יהודה דינא הכי הוא וק"ל אבל לפי מה שכתבתי יתיישב שפיר והא דלא מפרש רש"י דרב יהודה קאמר הכי כדי להוציא מפירושו דעולא נראה משום דאביי לא הכריח ולא סתר ר"י פירושו דעולא כלל במה שאמר דלמטה הוי סמוך לו מיד דכשרה משום דהא לעולא נמי דמפרש דארכובה עליונה קאמר הוי נמי סמוך לו למטה מיד כשרה דהא ס"ל בעצם למעלה מצומות הגידין ולמטה מן הארכובה העליונה אם נחתך שם כשרה ודו"ק נ"ל: **בתוס'** ד"ה הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני לעולא ניחא דמצי לפרש וכו'.

חכמת שלמה

דף עג ע"א גמ' ואמרי לה כדי כו'. נ"ב פי' שם חכם או פי' בכדי כלומר בחנם בלתי שום הזכרת חכם. הליכות עולם: **תוס'** בד"ה בשעת פרישתן כו' אבר המדולדל כו'. נ"ב פירוש אדם שהוא מוכה שחין ויש לו אבר המדולדל כו': **בא"ד** ותוחבו בסירא כו'. נ"ב פי' בקוץ התחוב בכותל או בקרקע והאדם החולה נמשך ממנו והאבר נשמט ממילא ע"ש: **ע"ב** גמ' מטמא משום אבר מן החי ואין מטמא משום אבר מן הנבלה דברי ר"מ כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה הוכשרו כו' לא הוכשרו מפרש רב אסי כו' פליגי ארב אסי וי"ל כו' כצ"ל:

דף עד ע"ב **תוס'** בד"ה דגמר שה כו' שה מעליא ופודין בו כו'. נ"ב בחידושי רשב"א כתב בשם הרמב"ן הא דאמרי' לעיל דלר"מ פסיטא שפודין היינו מעיקרא מקמיה דאסיק אדעתיה דגמרינן גזירה שוה דשה שה כו' ע"ש: **בא"ד** דאין פודין בשחוטה כו'. נ"ב פירוש דילפינן מפסח והתם אי אפשר בשחוט דשחיטה לשם פסח בעינן וק"ל:

דף עה ע"א גמ' רבא אמר לדברי המתיר כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה מה חלב כו' שאין כל מינן טעון כו'. נ"ב פירוש רק כשב: **בא"ד** ומה ת"ל אלא לומר לך מה כו' כצ"ל: **ע"ב** **תוס'** בד"ה בן פקועה כו' לא מצטרף לקמן שאין כו' כצ"ל: **בד"ה** אף בחול כו'. אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת כו' [ע"י עילוי עולה ועוד פריך כו'] כצ"ל:

דף עו ע"א **רש"י** בד"ה בגמל ניכר כו' ארכובה הוי כו'. נ"ב ארכובה הוא פי' על ערקוב כ"ל:
בא"ד

ר"ל

הקשי ליה דלא ליתני אלא מיטלו טומאת הגידין הלא שייך בהא לא זו אף זו כיון דנתחבו בכלל מיטל טומאת הגידין הוא וכה"ג כתבו התוס' אלא דר"פ מפנין הפתח פ' מפנין גבי תבואה דלא שייך למימר ביה לא זו אף זו כו' וק"ל : בד"ה למטה ממתני' כו' מתוכה ארכובה ומעלה אמלוי עלו כו' עכ"ל וכן פי' רש"י לעולה עלם אמלעי עלו נקרא ארכובה ויש לדקדק מי הכריחו למימר ארכובה גופה כדעולה דכה"ג כמ"ל הארכובה התחתונה דלמטה כשרה כ"מ שיחתך ולמעלה לאו מיד קאמר דהא בעלם אמלעי דכה"ג דיזמין דכשרה אלא דלמעלה מאותה ארכובה ומעלה אמלוי עלו דהייט קוליות ודאי טרפה וי"ל דעלם אמלעי עלו לא הוזכר במתני' אלא טומאת הגידין הוזכרו והסתא לגבי ארכובה איכא למימר למטה מארכובה עליונה ומטומאת הגידין קאמר דהייט עלם אמלעי עלו דהתלתו ארכובה עליונה וסוף טומאת הגידין אבל גבי מעלה ליכא למימר הכי למעלה מארכובה ומטומאת הגידין דלאו היינו עלם אמלעי עלו וע"כ תיטרף גם אחר טומאת הגידין בגובהו וק"ל : ע"ב גמ' וא"ר מאי רוב רוב כו' וא' וא' ודברי הרא"ש בזה קשים להולמם ואריכין עיון ע"ש : תום' בד"ה ופס לא וזה אסור כו' ולכך סיפא נקט נתחכו דלמטה כו' עכ"ל פי' בסיפא דהייט בלמעלה לגב ריסא דילים דהייט למטה נקט נתחכו ולשון קצת מגומגם ודו"ק :

דף עז תד"ה אל תקטינהו כו' משמע לפי הירושלמי דבכ"מ אזיל בתר הפתח כו' עכ"ל מיהו תלמודא דידן לא ס"ל הכי דא"כ מאי קא מספקא ליה לר"פ בפ' כל הבשר פסח אלא הא ר"ל גופיה מודה בכ"מ דהוי כבר חוץ מלגבי פסח ודו"ק : בד"ה בלשון יחיד כו' וי"ל דמסתמא הדר ביה לגבי חבריה עכ"ל פי' דהייט בפסח דפליג ר"ל עליה דר' יוחנן בהדיא מסמ"ה בטומאת אוכלין דלא פליג ר"ל עליה דר"י בהדיא וק"ל : ע"ב בד"ה בכלתה ולא בעור ולא בעלמות כו' עכ"ל כל"ל : בד"ה הריני מטיל כו' וי"ל דברייתא דקתני שמת הייט בסליא הבלה אחר הולד כו' עכ"ל בפ' המפלת בתוס' דבריהם יותר מבוארים ומה שיש לדקדק בזה ע"ש בחידוש ט ודו"ק : סליק פרק בהמה המקשה

פרק אותו ואת בנו

דף עח בפרש"י בד"ה שניהם כשרים משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין ובגמרא מפרש אמאי נקטינהו עכ"ל כל"ל מפי' ישן ופי' דבגמרא מפרש בכל הפסולים דאמאי נקטינהו וק"ל : תום' בד"ה מנין לאותו ואת בנו כו' ונראה דמעיקרא קשיא כו' דליכא למימר כו' דא"כ ליכתביה כו' ולפי המסקנא לריך לומר דלשום כו' עכ"ל והך שום דרשא מליט למימר דהייט דנכתב בענין דקדשים למעט היה כמ"ש התוס' לקמן והייט לפי המסקנא דוי"ו מוסיף על ענין ראשון אבל לפום סברא דהשתא לית לן למימר הכי אלא דלכך לא נכתב בעלמא כדי לאפסוקי לגמרי ולמעט קדשים ומדבריהם נראה שהוכרחו לכל זה לפי תירולם דמעיקרא קא קשיא ליה מנין לאותו כו' משום דשור הפסיק הענין כו' אבל בשמעתין דמקשה ואימא בחולין אין במוקדשין לא כו' ניחא בלאו הכי ואפשר דהייט משום דהמקשה היה סבר דשור הפסיק הענין לגמרי למעט קדשים דהשתא לא תקשי ליה אי מה קדשים כלאים לא כו' דאי לא הפסיק לגמרי אכתי תקשי לן כלאים דחולין לא כדפריך בתר הך דקאמר ושור מוסיף כו' ולא הפסיק לגמרי אי מה קדשים כלאים כו' אבל תנא דברייתא דודאי ידע הך דרשא דאו לרבות כלאים ולא ס"ל שור הפסיק הענין לגמרי למעט קדשים אלא דלא תימא מוקדשין דוקא ולכך הוצרכו לומר דה"כ ליכתביה בעלמא כו' ודו"ק : ע"ב גמרא אלא לחנניה דלא מייתר ליה אותו כו' מיהו בנו אף על גב דלא מייתר לכ"ע דאצטריך למי שבנו כרוך אחריו מכל מקום משתמעי מיניה נמי לחלק דחד משמע ולאו דוקא בנו דה"ה בן נמי חד משמע כדמוכח מדברי התוס' לקמן ודו"ק : תום' בד"ה זה בנה אב כו' וע"ק דבאותו ואת בנו כו' נמעט טרפה מבנין אב כו' עכ"ל אבל מדנכתב בענין קדשים ליכא למעוטי טרפה דבכלאים שפיר קאמר אי מה קדשים כלאים לא כו' דאע"ג דשייך כלאים בולדות קדשים למאן דאמר במעי אמן הן קדושים מ"מ בגופן של קדשים לא שייך משא"כ טרפה דשייך בהוקדשה ואח"כ נטרפה וק"ל : בא"ד לר"א דמתיר בכלאים בנין אב דרבא למאי הלכתא ולא קאמר כו' עכ"ל כל"ל : בד"ה עד שיפרוט כו' דהא אצטריך כדפי' אלא מסברא דנפשיה כו' עכ"ל ואע"ג דאצטריך לר' יוחנן יחדיו דלא נימא כל אחד בפני עצמו הני דרשות נמי משתמע מניה דלא מקרי יחדיו אלא בכה"ג וק"ל :

דף עט תד"ה עייל לי הנך כו' דמספקי ליה לר"א אי אתא לחלק או לחייב במתנות כו' עכ"ל והייט לפי מה שכתבו בסמוך דההיא סוגיא דפרק הזרוע לא איתפרשא אלא דפליגי בתיש הבא על הצביה כר' יוחנן התם אבל למאי דמסיק הכא דבצבי הבא על התיישה פליגי ליכא למימר הכי דהא אי אתא קרא נמי לחלק חייב בכוליה מתנות ואין להקשות כיון דבתיש הבא על הצביה איירי התם א"כ מי הכריח לן למימר דר"א מספקא ליה דהא איכא למימר כדבעי למימר בשמעתין מעיקרא דר"א פוטר ממתנות משום דלא חייש לזרע אב ורבנן מחייבי בכולי' מתנות מרבויא דקרא דיש לומר דמדאסר ר"א חלב כמ"ש התוס' לקמן ע"כ דמספקא ליה אי חיישי' לזרע אב והייט לחד תירוצא שכתבו התוס' לקמן ומההיא דחלב נמי ה"מ תלמודא בשמעתין נמי להוכיח דר"א מספקא ליה אבל להאי תירוצא שכתבו התוס' לקמן דשאני חלב דרבי קרא ודאי דאיכא למימר לר' יוחנן דר"א לא מספקא ליה אלא דלא חייש לזרע אב כלל ודו"ק : בא"ד ומיהו קשה בתיש הבא כו' אמאי פטר ר"א מכיסוי כו' עכ"ל הסתא לר' יוחנן קשיא להו הכי דמפרש לפלוגתייהו לפי האמת בתיש הבא על הצביה אבל בשמעתין דבעי' נמי למימר הכי וקאמר בשלמא לר"א דפטר כו' לא קשיא להו דלר"א נמי תקשה ליה אמאי פטר מכיסוי הדם דלא נחית תלמודא הכא אלא לענין מתנות דבהך ברייתא דמייתינן הכא לא הוזכר כלל דין כיסוי הדם ודו"ק : ע"ב גמרא אלא לרבנן נהי דקסברי שה כו' לימא ליה אייתי ראיה דחוששין כו' ולא בעי למימר דרבנן ס"ל ודאי חוששין לזרע האב ומתני' דכיסוי הדם כר"א דמספקא ליה כדמסיק דניחא ליה לאוקומי כרבנן וכפרש"י לקמן ולמאי דאסיק דבצבי הבא על התיישה פליגי לא בעי למימר דר"א ס"ל ודאי חוששין דניחא ליה למימר דלא פליגי אלא בשה ומקצת שה אבל בחוששין לכ"ע מספקא ליה ועוד דהשתא דר"א נמי מספקא ליה איכא לאוקמא מתני' דכיסוי הדם נמי כוותיה ובתיש הבא על הצביה ודו"ק : פרש"י בד"ה אין שוחטין כו' ולדחות י"ט מספק אם שחטו הס"ד ואחר כך מ"ה לשחוט כו' כל"ל : בד"ה אי לרבנן דאמרי אין חוששין בר כיסוי הוא עכ"ל כל"ל :

דף פ בד"ה [מתקיף לה וכו'] דלמא מינא דאקו כו' או זמר הנך דלא בקיאינן בהו כו' עכ"ל דקדק לפרש הנך דלא בקיאינן בהו דאי בקיאינן בהו כיון דהאי עז הכר לא ממש אקו או תאו או דזמר ניהו לית לן למימר דמינא דהכי ניהו אלא מינא דעז משום דנקרא עז אבל כיון דלא בקיאינן בהו אית לן למימר דהכי ממש ניהו אע"ג דנקרא עז נשתנה שמו בפי עולם ולאו מינא דעז ודו"ק : תום' בד"ה מדחשיב ליה כו' משמע דאי לאו דחשיב ליה בהדי חיות כו' עכ"ל לעיל נמי קאמרינן והכי מדלא קחשיב ליה בהדי חיות וכו' מש"ע נמי קאמר דעז ניהו משום דנקרא עז אלא דהכא לפי סברת המקשה הוכיחו דכ"ע אית להו הך סברא ולמאי דמסיק נמי ודלמא מינא דאקו או דתאו או דזמר ניהו בחול הכר ואלי נמי איכא למימר הכי דמינא דאקו או דתאו או דזמר ניהו ודו"ק : בד"ה הראשון חייב כרת כו' דלא כרבי יצחק אתיא דאמר פ' אלו הן הלוקין חייבי כריתות שלקו כו' עכ"ל פי' דלא כהאי תירוצא דהתם דאמר דהך מתני' דמגילה אלא שזה זדונו בידי אדם וזה בכרת כרבי יצחק אתיא דאליביה ליכא מאן דפליג על ר' חנניא בן גמליאל דסבר התם דחייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתות אלא כהאי תירוצא דהך [מתני'] דמגילה לא אתיא כר' יצחק אלא דאיכא מאן דפליג על ר' חנניא וסבר לא נפטרו מידי כריתות ודו"ק : ע"ב בד"ה שחיטה שאינה כו' ועוד דבהדיא תנן בפרק בתרא דזבחים ט' רש"א הרי

חכמת שלמה

בא"ד קרן העליון כו'. נ"ב פי' קשר : ע"ב גמ' להוויי כדדתיכן כו'. נ"ב נראה שזה לשון סתם גמ' וק"ל : רש"י בד"ה ואם לאו כו' מדולדל ולשמואל כו' הד"א : בד"ה אריך כו' אריוך מלך כו'. נ"ב פירוש ודינא דמלכותא דינא :

אותו ואת בנו פרק חמישי

דף עח ע"א רש"י בד"ה בפני הבית בזמן הבית וכפרק בתרא מפרש אמאי נקטינהו כצ"ל והס"ד ואחר כך מ"ה שניהם כשרין משום דבעי למיתני סיפא שניהם פסולין והוא גם כן ס"ד ואח"כ מ"ה והשני סופג כו' : בד"ה הראשון חייב כו' ליכתב בפנים כו' הד"א : בד"ה כלאים רחל כו' ואת בנה הס"ד : תום' בד"ה מנין לאותו כו' איכא לאו דעשה ס'. נ"ב פירוש אותו ואת בנו מיקרי מחוסר זמן כדלקמן דף פ"א : ע"ב גמ' קמ"ל דמחייב לחלק כו' דתניא איש אשר יקלל אביו ואמו כו' כצ"ל :

דף עט ע"א גמ' ואמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי רבי יהודה כו' כצ"ל : תום' בד"ה עייל לי כו' דהתם מתני' דסוף פרק אלו מומין כו' כצ"ל : ע"ב גמ' חייב במתנות בכוי פטור מן המתנות כו' כצ"ל : רש"י בד"ה חוששין לזרע כו' כאם הואת מקצת שה ושה דאמר גו' כצ"ל והד"א : בד"ה אי לרבנן דאמרי חוששין בר כיסוי הוא כצ"ל : תום' בד"ה אילימא דבהטה כו' לתיש ובנו ופליגי אם כו' כצ"ל :

דף פ ע"א רש"י בד"ה בתיש הבא כו' מן התיש והצביה עם כו' התרחה ולר"א כו' כצ"ל והד"א : בד"ה דלמא מינה כו' מאי ניהו הס"ד : ע"ב רש"י בד"ה משום לאו כו' ומשום כל תקטירו מקנתו. [נ"ב] פי' הן כולו חייב הן מקנתו חייב : תום' בד"ה שחיטה שאינו כו' אלא אפי' אין כו' כצ"ל : בד"ה דכמה דלאו

מהר"ם

ר"ל ואם תקשה לך כמו שלפי זה לא יתיישב הא דקתני ולמעלה כמו כן לעולא נמי לא ניחא הא דקתני למטה מן הארכובה לכך קאמר לעולא ניחא דמצי לפרש וכו' : **ע"ב** תד"ה רוב עוביו וכו' זימנין דמשכחת לה זה בלא זה שאין העצם עגול וכו'. פי' דברי התוס' בפשיטות הוא זה דכשהעצם עגול אין שייך לחלק בין רוב עוביו לרוב היקפו דרוב עוביו הוא בעצמו רוב היקפו אבל כשאין העצם עגול אלא רחב מצד אחד ומיצר מצד אחר אז במקום הרחב נקרא רוב עוביו והיקף כל שאר העצם נקרא רוב היקפו ופליגי לישני הי מינייהו בעי הלכך בעינן תרוייהו ומלשון הרא"ש משמע דכשהוא מיצר והולך הרבה אז הוי רוב היקפו יותר מרוב עוביו ודיו ברוב היקפו וכשאין מיצר והולך הרבה אז הוי רוב עוביו יותר ועוד עיין בטור י"ד סימן נ"ה שכתב שם ג"כ בלשון אחר :

דף עז-ע"א תד"ה בלשון יחיד וכו' וא"ת וממאי דמהאי דפסח הדר ביה וכו'. נראה דקושיא זו אתה כ"א לפירוש התוס' אבל לפי' רש"י דפי' דבלשון יחיד אני שונה ר"ל דאתיא כיחידאה וכיון דיחידאה היא אין הלכה כן ולא הוי כבשר א"כ פשיטא דהדר מההיא דפסחים אבל לפי' התוס' דמפרש דאפילו היכי דאתיא כיחידאי לא גרע בשביל כך אעפ"כ הלכה כן בשאר מקומות אלא שבכאן היה ר"י שונה דברי ר' שמעון לכך יש להקשות דלמא ההיא דהעור והרוטב דהשיב שם ר' יוחנן כך שבלשון יחיד הוא שונה המשנה היה קודם ההיא דפסחים וחזר מההיא דהעור והרוטב ולא היה שונה עוד במשנה דברי ר"ש ולכך אמר שם בפסחים דגידין שסופן להקשות הויין כבשר ונמנין עליהם וק"ל : **ע"ב** ד"ה הריני מטיל עליו וכו' אם לא היכי דחד קודם שקיעת החמה וחד לאחר שקיעת החמה. פי' נפקא מינה אי חוששין לולד אחר לענין מאימתי מתחילין ימי טומאה וימי טהרה או מיום שעבר או מיום שבא : **בא"ד** הל"ל תשב לזכר ולנקבה ולנדה. פי' שאין לה ימי טוהר כלל משום דשמא אין כאן ולד אחר כ"א הבהמה או החיה ועוף שהפילה ואותן אינן חשובין ולד לרבנן וכ"ת כיון שאין לה ימי טוהר כלל למאי נפקא מינה דליתני לזכר נפקא מינה לענין שאם תראה יום ל"ד ותחזור ותראה יום מ"א תהא מקולקלת שלא תדע אם אותה הראייה של ל"ד היתה תחלת נדה והראייה של יום מ"א הוה בתחלת ימי זיבה והויא שומרת יום כנגד יום או אותה ראייה של יום ל"ד דם טוהר היה דשמא זכר היה וא"כ אותה ראייה של יום מ"א הוי תחלת נדה וכן לענין נקבה אם תראה יום ע"ד ויום פ"א ועיין בפרק המפלת דף ל' :

אותו ואת בנו פרק חמישי

דף עח ע"א בתוס' ד"ה מנין לאותו ואת בנו וכו' ונראה דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסיק הענין וכו'. מקשין העולם לפי זה מאי פריך הגמ' ואימא במוקדשין אין בחולין לא כבר היה לו המקשה תירוצא דשור הפסיק הענין כתנא דברייתא מכח קושיית התוס' וכן התירוץ השני דוי"ו מוסיף על ענין ראשון ע"כ כבר נשנה בדברי התנא דברייתא משום דכיון דמה שאמר התנא מנין לאותו ואת בנו שנוהג בקדשים לא קאמר אלא משום דקשיא ליה דשור הפסיק הענין וע"כ הא דהשיב ת"ל שור או כשב וגו' וכתיב בתריה ושור או שה אותו ואת בנו וגו' לימד על אותו ואת בנו שנוהג בקדשים היינו ע"כ משום דוי"ו מוסיף על ענין ראשון דאל"כ לא השיב מידי וא"כ מאי פריך. ונראה דלפי סברת התוס' כך הוא שיטת המקשה דאין הכי נמי דהמקשה הוקשה לו ג"כ קושיית התוס' ולא ירד עדיין לסוף טעמו של התנא דברייתא ועדיפא מיניה נמי פריך ואימא במוקדשין אין וכו' ר"ל מאי קאמר התנא דברייתא מנין לאותו ואת בנו שנוהג בקדשים אדרבה הא בעניני דקדשים כתיב וטפי' אית למפרך ואימא בקדשים דוקא הוא נוהג אבל בחולין לא והשיב המתרץ שור הפסיק הענין ר"ל דמשום הכי קאמר התנא דברייתא מנין לאותו ואת בנו שנוהג בקדשים משום דקשיא ליה הא דשור הפסיק הענין ולכך סלקא אדעתיה שינהוג דוקא בחולין ולא בקדשים הדר פריך ואימא בחולין אין במוקדשים לא ר"ל א"כ מה השיב התנא ואימא ה"נ דכיון דשור הפסיק הענין אינו נוהג כ"א דוקא בחולין ומשני כתיב ושור וי"ו מוסיף וכו'. ר"ל שזאת היתה ג"כ תשובתו של התנא דברייתא אי דקאמר ת"ל שור או כשב וגו' ובתיב בתריה ושור או שה וכו' ר"ל כיון דכתיב ושור וי"ו מוסיף על ענין ראשון : **ע"ב בגמ'** זה בנה אב וכו' פרש"י דילפינן כולהו משה כשבים ושה עזים וכו'. פסוק הוא בפרשת אה אנכי : **בתוס'** ד"ה זה בנה אב וכו' וצ"ל דטריפה ושחוטה נפקי מג"ש וכו' וכלאים מבנין אב דרבא וכו'. פי' הג"ש והבנין אב תרוייהו מפסח והבנין אב הוא מדכתיב שה תמים וגו' מן הכבשים ומן העזים תקחו וגו' דמשמע עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה ולגופיה לא אצטריך וכו' אלא לבנין אב אתא ומהבנין אב לא שייך למילף כ"א כלאים ולכך אצטריך גם כן ג"ש למילף מיניה טריפה ושחוטה וק"ל :

דף עט ע"א בתוס' ד"ה עייל לי וכו' וא"ת הא דקאמר ר' יוחנן התם דדרשי רבנן אם שה לרבות את הכוי וכו' אי בצבי הבא על התיישה וכו' א"כ סברי דחוששין לזרע האב וכו' וא"כ לא צריך קרא לחלק וכו'. נראה דהוי תרי קושיות חדא דא"כ ש"מ דסברי דחוששין לזרע האב והכא מסיק דמספקא להו וע"ק כיון דסברי דחוששין א"כ לא צריך קרא לחלק והתם קאמר דרבנן נפקא להו לחלק מאת זובחי הזבח ונ"ל דלמאי דס"ד דתוס' דסברי השתא דלר"י מתוקם ג"כ פלוגתייהו דרבי אליעזר ורבנן בכוי בצבי הבא על תיישה הוה מצי נמי לאקשויי א"כ לרבא דס"ל דפטר ממתנות משום דמספקא ליה אי חוששין לזרע האב ואתי קרא דאם שה לחייב במתנות ואי אין חוששין אתי קרא לחלק לחייב במתנות ממ"נ דאם חוששין לזרע האב לא אצטריך קרא לחלק א"כ ע"כ אתי קרא לחייב במתנות ואי אין חוששין אם כן כיון דאמו תיישה שה גמור הוא וחייב במתנות ולפי שנויא דתוס' דלר' יוחנן לא מתוקמא פלוגתייהו אלא בתיש הבא על הצביה אתי שפיר דפטר לר"א ממתנות משום דמספקא לנו דדלמא אין חוששין לזרע האב ואתי קרא דאם שה לחלק אבל בצבי הבא על התיישה אה"נ דמודה ר"א דחייב במתנות ממ"נ דאי אין חוששין כולו שה גמור הוא ואי חוששין לא צריך קרא לחלק ואתי לחייב בכל המתנות אפילו בתיש הבא על הצביה וק"ל :

דף פ ע"א בגמ' א"ר פפא הלכך לענין כסוי הדם וכו'. לפי סוגיא דשמעתתא לא היה צריך לאוקמי דר"א ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע האב או לא אלא היה יכול לאוקמי דס"ל דודאי חוששין לזרע האב ואפ"ה בתיש הבא על הצביה וילדה בת וכו' אין אותו ואת בנו נוהג בו משום דר"א ס"ל שה ולא מקצת שה ואפילו איסורא ליכא וכן בצבי הבא על התיישה אין מלקות לר"א משום דכיון דחוששין לזרע האב ה"ל מקצת שה ולענין מתנות נמי אפי' בצבי הבא על התיישה פטור ממתנות לר"א משום דודאי חוששין לזרע האב וה"ל מקצת שה וכ"ש בתיש הבא על הצביה דממה נפשך הוי ליה מקצת שה דפטיר לר"א דס"ל שה ולא מקצת שה וכן צ"ל לחנניה דסבירא ליה דחוששין לזרע האב אי ס"ל דשה ולא מקצת שה אין אותו ואת בנו נוהג בו וכן אין חייב במתנות ונראה דלהכי מוקי דר"א נמי ספוקי מספקא ליה אי חוששין לזרע אב כדי לאוקמי ההיא דכוי אין שוחטין אותו בי"ט אפילו כר"א ובתיש הבא על הצבייה דשמא חוששין וליכא אלא מקצת צביה ושמא אין חוששין וכוליה צבי הוא ובעי כסוי ולכך אין שוחטין אותו בי"ט והא דקאמר לענין כסוי הדם וכו' לא משכחת אלא בצבי הבא על התיישה לא קאמר הכי אלא כדי לאוקמא כרבנן דלרבנן לא מתוקמא בענין אחר כמו שפרש"י. אבל לר"א מתוקמא בתיש הבא על הצביה ודו"ק : **בתוס'** ד"ה כוי ברית בפני עצמה היא וכו' ולא אכוי שנחלקו בו ר"א ורבנן קאי וכו' כצ"ל : ד"ה מדחשיב ליה בהדי חיות וכו' משמע דאי לאו חשיב וכו' וקשה קצת וכו'. יש לדקדק מפני מה לא הקשו התוס' גם כן לעיל על רבי זירא א"ר ספרא וכו' דאמר הני עיזי דבאלי כשרות לגבי מזבח מטעם דעשר בהמות מנה הכתוב ותו לא והא איל הבר הוי חיה אע"ג דלא חשיב ליה קרא בהדי חיות ועוד יש לדקדק למה להו לתוס' לאקשויי' ממשמעותא ה"ל לאקשויי' בפשיטות מדקאמר גמרא עד כאן לא פליגי רבי יוסי ורבנן וכו' אבל הני דברי הכל מינא דעז נינהו א"כ מבואר בהדיא דס"ל דכל מה שנקרא בלשון בהמה ולא חשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה ולמה להו לתוס' לאקשויי ממשמעות' שור חבר דאי לאו דחשיב ליה וכו' ונראה דס"ל להתוס' דאיל הבר יש לו כל סימני חיה ולכך אתי שפיר דחשיב חיה לכ"ע דעד כאן לא פליגי תנאי דברייתא אלא בכוי אי איהו הוי איל חבר או לא אבל איל הבר בעצמו לכ"ע הוי חיה דלא אצטריך קרא למחשביה כיון דיש לו כל סימני חיה הכתובים בקרא אבל בעיזי דבאלי על כרחך צ"ל דלא הוו יכולין לברר בסימניו כדפליגי ביה אי הוה חיה או בהמה ולכך קאמר ר' זירא מדלא חשיב ליה בהדי חיות ש"מ דעז נינהו ולכך ליכא לאקשויי אר' זירא מידי אבל ארב הונא שייך שפיר להקשות משום דמסתברא להו לתוס' דכל הני דחשיב להו קרא בהדי חיות יש להם סימני חיות וא"כ תאו יש לו סימני חיה ואעפ"כ קאמר מתרגמינן ליה תורבלא ונקרא בשם שור אי לאו דחשיב ליה בהדי חיות הוי בהמה לכ"ע אע"ג דיש לו סימני חיה א"כ יש להקשות שפיר והא איל הבר הוי חיה לכ"ע כיון דיש לו סימני חיה אע"ג דנקרא בשם איל ודו"ק נ"ל : **ע"ב בגמ'** וללקי נמי משום לאו דמחוסר זמן. ר"ל משום לאו דלא ירצה דתניא מנין לכל הפסולין שבשור ובשה וכו' פירוש אע"ג דקרא דכתיב ושור

הן בל"ת כו' ועובר בלאו דלא תשחטו עכ"ל (א) לא ידענא מי הגיד להם דלא תעשה דקאמר היינו הלאו דלא תשחטו ולמה לא נאמר דהיינו הך מתני' ממש דמייתינן לקמן בשמעתין ומקשינן מינה לרב המנונא דקתני בה אותו ואת בנו כו' רש"א שני בל"ת דההוא הלאו היינו לאו דלא תעשון דמלקינן עלי' אף אי לא חשיב שחיטה כנראה מדבריהם לקמן ואפשר דהוה משמע להו מדקתני אותו ואת בנו ומחוסר זמן דהרי מילי נינהו וגדמחוסר זמן היינו הלאו דלא תעשון הוי אותו ואת בנו ממש לאו דלא תשחטו ויש ליישב עוד בע"א בדוחק וצ"ע ודו"ק: באו"ד דלא מוכח הכא אלא מן הראשון כו' והרי הוא כאילו מיקטל כו' עכ"ל אבל מן השני ליכא לאוכיח מה"ט כיון דשחיטת קדשים אינה ראויה הוה כאילו מקטל קטלה וליכא שחיטה כלל דע"כ כיון דר"ש סבר כשהראשון חולין והשני קדשים דאותו ואת בנו נוהג בו גזירת הכתוב הוא דלילקי אע"ג דהוי שחיטת שני שאינה ראויה כמ"ש לעיל דהכי איירי קרא שהראשון חולין והשני קדשים אלא דהכא מוכח מן הראשון מיהו למאי דמסיק דהוי התראת ספק ולמלקות קאמר ודאי דמשני מוכח כנראה מפרש"י לקמן וכן מוכח מהא דקאמר גבי חולין ואח"כ שלמים דפטור נמי משום התראת ספק שמא לא יזרוק וברא' שהיה חולין לא שייך שמא לא יזרוק ואע"ג דגזירת הכתוב דלילקי דקמא שמיא גליא אבל אנן לא מלקינן ליה כיון דספק לן שמא לא יזרוק אבל דבמיתה ומלקות נמי פליגי אפרש לה ומדברי מהרש"ל נראה שהבין לקמן בתום' שכתבו במסקנא דהכא כו' דליכא מלקות משום דהוי התראת ספק כו' דמחוסר זמן הוא ואין ראוי לזרוק כו' דהיינו הראשון לאחר ששחט את השני וא"א לומר כן כמו שהוכחנו מההיא דחולין ואח"כ שלמים דליכא למימר ביה אינו ראוי לזרוק אלא בשני ודעת רש"י דלית ליה האי סברא שכתבו התום' דגזירת הכתוב הוא דלילקי אע"ג דלאו שחיטה ראויה היא לא הוה צריך לפרש דהא שחיטת ראשון אינה ראויה כו' אלא דמשני נמי ה"מ לאוכוחי הכי וצ"ע ודו"ק:

דף פא

תד"ה יום להרצאה כו' ושמא ר' זירא דהכא כו' עכ"ל פי' דהמקשה אפשר דהוה ידע דר' זירא ס"ל כרב נחמן ב"י כו' ודו"ק: באו"ד יום להרצאה וא"ת וכו' ותימה דר"ש דאית ליה הכי בהמזבח מקדש כו' עכ"ל מהרש"ל פי' עלה למחוסר זמן ירד כ"ל עכ"ל וליתא התם הכי דבמחוסר זמן לא פליגי ולכ"ע ירד אלא דבלילה אית ליה לר"ש אם עלה לא ירד כיון שהיה פסולו בקודש ור' יהודה פליג עליה התם דבלילה נמי אם עלה ירד וא"כ דר' אפוטרוקי ע"כ כר"ש דלר"י ליכא נפקותא בין מחוסר זמן ובין לילה והכתי תקשה ליה מביום צוותו נפקא וק"ל: בד"ה עולה לאו בת אכילה היא כו' א"כ ל"ל לר"ש גבי כו' כצ"ל:

ע"ב בפרש"י בד"ה חייבי מיתות שוגגין כו' ויש בה עוד חיוב ד"א כגון מלקות כו' או יש בה חיוב ממון עכ"ל היינו למאי דמסיק דשמעינן ממימרא דהכא דהאי חייבי מיתות שוגגין וד"א דקאמר משמע בין מיתה וממון בין מלקות וממון מיהו אי לאו מימרא דהכא לא הוה שמעינן מחייבי מיתות שוגגין וד"א אלא ממון דומיא דחייבי מלקות שוגגין וד"א דהאי ד"א לא משמע אלא ממון ודו"ק: תום' בד"ה כיון דאילו אתרו ביה כו' ומיהו משום דגבי מזיד איכא קרא דלא עבדינן כו' עכ"ל ר"ל דודאי ניחא ליה לתלמודא הכא למיעבד הך צריכותא דפלוגתייהו בהדא סברא אלא דהתם גבי מזיד דהוצרך למיעבד צריכותא אחרי קראי הוצרך לדחוק למיעבד צריכותא אחרינא בסברא מהופכת ודו"ק: באו"ד ה"א דוקא התם פטור מדתנא דבי חזקיה אבל במלקות אימא לא כו' עכ"ל (לפי' ה"א) (פי' דהא) דוקא בממון ומיתה מדתנא דבי חזקיה ומשום דחד בגופא וחד בממונא לא עבדינן אבל במלקות אימא דמודה דחייב דמיתה אריכתא היא קמ"ל דנילף מלקות מממון כי היכי דלא חלקת בממון ה"ה במלקות ואע"ג דבמזיד אצטריך קרא נמי למלקות מ"מ כיון דגלי לן במזיד דאין חילוק בין ממון למלקות אית לן למימר נמי הכי בשוגג דאין חילוק והו"ק: בד"ה פרה מטמאה כו' וכן משמע בפ' טבול יום ובמרובה מפרש וגרסי' מטמאה ולא מיטמאה כו' אין נפקותא כיון דחשיבא אוכל כו' דסופו ליטמא טומאה חמורה ובמרובה מפורש באורך כו' עכ"ל כצ"ל ובתום' שלפנינו בדפוס ישן יש עירבוב שהקדימו שמאוחר ובדפוס חדש מחקו ובמרובה מפורש מדברי התוס' ואין צורך דר"ל ובתוס' דמרובה מפורש מהו הראייה מפ' טבול יום ע"ש וכן מ"ש אהא דגרסי' מטמא כו' ובמרובה מפורש באורך דבריהם בזה ע"ש: בד"ה הואיל והיתה לה שעת כו' דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא והא אית ליה לר"ש כו' עכ"ל יש לדקדק דבלאו הך דקאמר ר"ש דקדשי בדק הבית לא הוי בכלל העמדה והערכה תקשי להו בפשיטות מהך דהכא דאומר היה ר"ש פרה נפדית על גב מערכתה דהיינו לאחר שנשחטה וא"כ אמאי קאמר והיתה לה שעת הכושר דמשמע דהשתא לאו בת פדייה היא ואפשר לומר דאיכא למימר הא דנפדית ע"ג מערכתה היינו כשעדיין היא מפרכסת דהויא בת העמדה והערכה כדאמרינן בפ"ה והשתא שפיר קאמר דלאחר כך נמי מטמאה טומאת אוכלין הואיל והיתה לה שעת הכושר אבל מההיא דשבועות קשיא להו שפיר דלעולם היא בת פדייה כיון דלא בעי העמדה והערכה וק"ל:

דף פב

בפרש"י בד"ה ואמר ר"ל אומר כו' אם יגע בטומאה כו' שאינן טגעין בנבילה אלא בבלק עכ"ל מפי' נראה שכתב שאין טגעין בנבילה כו' שהוא מפרש ההיא דכריתות נמי בשיש כזית בנבילה דאז אי הוה נוגעים בנבילה אוכלין אחריני נטמאו ומ"ש בתחלה אם יגע בטומאה היינו כיון דלית בבלק כבילה אלא ע"י צירוף הנבילה לית לן למימר דמטמא ומצטרף אבל התוס' בפ' מרובה הקשו עליו דיכול להיות מטמא ומצטרף ע"ש והו"ק: בד"ה אלא הא תירוצא כו' והא דתנן תנא ותרעה בעדר מקשינן לה בכריתות כו' עכ"ל דליכא לתרוצי כדמשנינן כאן קודס ירידה כו' דמתני' דכריתות מוכחא דלא מיתסרא מחיים כמ"ש גם התוס' וק"ל: בד"ה הרי כאן שנים כו' כילד בת ואם ובת דאי אם כו' עכ"ל לפי פירושם בת ואסובת היינו בהם ושני בניה ושחט האם באמצע שני בניה מיהו תלמודא לא נקט לה בענין זה אלא בבת ואם ובת בתה וכן מצאתי בספרים ישנים מדויקים בפרש"י כילד בת ואם ובת בתה כו' וכצ"ל: תום' בד"ה גמר קיחה קיחה כו' דהא איהו יליף מכשיר ממכפר דקסבר ירידתה לנחל כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דמדקסבר ירידתה לנחל איתן אוסרת' אין זה מוכרח דיליף מכשיר ממכפר אלא דאוסר לה משום דכתיב בה כפרה כקדשים אבל בפשיטות ה"ל לאקשויי כיון דלא קסבר רבי ינאי אלא כתנא דבי ר' ישמעאל לא ה"ל למילף דמתסרא מחיים משום דכתיב בה כפרה כקדשים אלא דה"ל ר"י למילף מכשיר מנוכפר כתנא דבי רבי ישמעאל ובדפוסים חדשים מחקו כל קושיא זו מדברי התוס' ולא ידענא למה ודו"ק: ע"ב גמרא להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דגופין מוחלקין פטרי כו' וה"ה דהמ"ל להודיעך כחן דרבנן דאע"ג דהוי כשני שמות אותו ואת בנו ובנו ואותו פטרי רבנן כמ"ש התוס' דמה"ט פליגי בסיפא ולא נקט פלוגתייהו ברישא אלא דנקט תלמודא הך סברא דגופין מוחלקין דהא ברישא דליכא ב' שמות נמי פליג סומכוס כדמוכח מן התוספתא שהביא רש"י ז"ל והו"ק: בפרש"י בד"ה בבת א' בידו א' חטה וחרצן ובידו אחת שעורה וחרצן עכ"ל בחגס נקט בכה"ג דבידו א' חטה וחרצן וכן בשניה חטה וחרצן נמי הוי כעין ב' זיתים וצ"ע ודו"ק: תום' בד"ה ולאפוקי מדר' יאשיה כו' ולהכי לא מצי לאוקמא כלאים בבת אחת כו' דהא לר' יאשיה נמי לקי תרתי כו' וחלב לזה אין לו כו' זה בזה אין מעשרין כו' עכ"ל כצ"ל פי' אבל אי לא הוי לקי לר' יאשיה אכלאי זרעים בחטה ושעורה הכא דאיכא חרצן בהדייהו לא הוי לקי תרתי דכלאי זרעים וכלאי כרם חד גוונא הוא דלא מחייב נמי אכלאי זרעים אלא בדאיכא נמי חרצן בהדייהו ולא הוי לקי אהני ב' לאוי אלא חדא וכן מוכח מירושלמי שהביאו והו"ק:

תפארת שמואל (א) לא ידענא מי וכו'. ודברי הרב המוסים בעיני דהתוס' מוכיחין דע"כ ס"ל לר"ש דאותו ואת בנו נוהג בקדשים מדאמר במתניתין דזבחים דאותו ואת בנו כיון דראוי לבא לאחר זמן חייב בלא תעשה וכו' ואי הוי ס"ל דאותו ואת בנו נוהג בקדשים א"כ הרי הן ראויין לבא מיד באותו היום ולחייב כרת אלא ע"כ אסור לנו ביום משום אותו ואת בנו ואפ"ה חייב כחוץ משום לא תעשון כיון דראוי לבא אח"ז ולכן מיושב מ"ש דאיירי בא' חולין והב' קדשים אבל הברייתא דלקמן איירי בשניהם קדשים ודו"ק כי שגג הרב ז"ל שגגה גדולה נ"ל

מהר"ם

ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אותו ולנדר לא ירצה לא איירי בפסולי מומין מ"מ מדכתב ושור ושה דקרא יתירה הוא דלא איצטריך למכתב ביה משום דהא בשור ושה איירי לעיל מיניה אלא בא לרבות דכל הפסולים שבעולם הן בגופן הן מצד אחר אם הקריב אותן עובר בלאו דלא ירצה: ברש"י ד"ה שחיטת קדשים שחיטה שאינה ראויה היא וכו' כלוטר לא מבעיא לענין מלקות וכו'. קשה ליה לרש"י דלמה הוצרך לומר דבאותו ואת בנו הוי שחיטה שאינה ראויה בקדשים מטעם דכמה דלא זריק דם וכו' בלאו הכי תוי משני דעליה אתו המלקות שחיטה שאינה ראויה מטעם מחוסר זמן דכיון דשהם היום האם אסור ליה להקריב הבן ופסול הוא לכך קאמר לא מבעיא וכו' ר"ל דגמרא לא אצטריך לטעם דכמה דלא זריק וכו' לענין דלא ילקה דפשיטא אפי' הוי שייך בקדשים אותו ואת בנו לא נמצא בהו מלקות מטעם דהשני הוי שחיטה שאינה ראויה כיון דהוא מחוסר זמן ולא אמר גמרא האי טעמא דכל כמה דלא זריק אלא לומר שאפי' איסורא ליכא בשחיטת השני כיון שהראשון לא הוה שחיטה ראויה א"כ ליכא כאן שום איסורא דאותו ואת בנו הלכך כשהראשון הוי קדשים לא משכחת כלל שיהא נוהג בו איסורא דאותו ואת בנו אבל כשהראשון הוא שחיטה ראויה והשני הוא קדשים ותוי שחיטה שאינה ראויה מטעם דמחוסר זמן נהי דמלקות ליכא כששוחט השני אבל מ"מ אסור לו לשחוט מטעם איסור דאותו ואת בנו וק"ל: בתוס' ד"ה שחיטה שאינה ראויה היא וכו' ועוד דבהדיא תנן בפ' בתרא דזבחים אותו ואת בנו קדשים ומחוסר זמן ר"ש אומר הרי הן בלא תעשה וכו' ועובר בלאו דלא תשחטו. ואף על גב דגם לדברי התוס' לפי המסקנא אין מלקות באותו ואת בנה בקדשים מטעם התראת ספק כדלקמן בשמעתין מכל מקום יש בו לאו אלא שאין לוקין עליו אבל לפרש"י דהוי השחיטה שחיטה שאינה ראויה מטעם מחוסר זמן אין בו לא תעשה כלל אבל מ"מ יש לתמוה על דברי התוספות דהא שם בזבחים מבואר דהאי לא תעשה דקאמר ר"ש הוא לאו דלא תעשון ככל אשר אנחנו עושים וגו' והתוס' בעצמם מביאים הסוגיא בשמעתין בד"ה הנח למחוסר זמן וכו' ולא איירי בלאו דאותו ואת בנו לא תשחטו ואיירי שם כששוחט אותו ואת בנו בחוץ דאמר ר"ש אע"פ שאין בו כרת לפי שאינו מתקבל בפנים מטעם איסור אותו ואת בנו מ"מ יש בו לאו דלא תעשון וגו' ורבנן סברי כל שאין בו כרת אינו בלא תעשה אבל בלאו דאותו ואת בנו לא תשחטו לא איירי שם דהא לרבנן דאית להו דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה חייב יותר בלאו דאותו ואת בנו ספי מלר"ש וא"כ אין מכאן שום סתירה לרש"י דלעולם איכא למימר לר"ש דאית ליה שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה אפילו אי איסור דאותו ואת בנו נוהג בקדשים אפ"ה אין בו מלקות משום דשחיטה שניה שחיטה שאינה ראויה היא מטעם מחוסר זמן והאי לא תעשה דקאמר ר"ש בזבחים הוא לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה וגו' כראיתא התם ואפשר לומר בדוחק שהתוס' סוברים דהא דקאמר שם בגמרא דטעמא דרבי שמעון דאמר הרי הן בלא תעשה הוא מדכתיב לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה וגו' לא קאי אלא אמחוסר זמן ולא אאותו ואת בנו והלא תעשה דאותו ואת בנו דקאמר ר"ש הרי הן בלא תעשה וכו' הוא לאו דאותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד אבל אין הסוגיא דהתם ודהכא לקמן בסמוך משמע כן וק"ל: באו"ד ולא מצי למפרך לרבי אושעיא [ואפי'] לרב המנונא דבסמוך מפ' בתרא דזבחים וכו'. מבואר בהדיא מדברי התוס' הללו דס"ל דהא דאיתא לקמן בסמוך מתיב רבא אותו ואת בנו קדשים בחוץ וכו' אינה מתני' דפ' בתרא דזבחים דממתני' ליכא למותיב מידי דאיכא לאוקמי כשהראשון הוה חולין אלא מברייתא מבואר שאיירי בשניהם קדשים וכן מצאתי ברייתא בתוספתא דפרק בתרא דזבחים דתנא בהדיא אותו ואת בנו שתקריבן בחוץ חייב על הראשון ופטור על הב' ר"ש אומר הב' בל"ת וכו' ומדקתני חייב על הראשון מכלל דאיירי שהראשון הוא קדשים א"כ ש"מ שפיר דס"ל לר"ש דאפי' כשהראשון קדשים נוהג בו איסור דאותו ואת בנו אלא שתוקשה לו לר"ש כיון דשחט א' בחוץ א"כ כאילו מקטל קטלי' שני מתקבל בפנים הוא וכו' ולכך מוקמי לה בחסורי מחסרא וכו' ואיירי בכל חלוקי דינים השייכים כששניהם קדשים ור"ש קאי אאחד בפנים ואחד בחוץ כו' וק"ל:

דף פא

ע"א בגמ' כתיב קרא אחרינא כן תעשה לשורך ולצאנך וגו'. פסוק הוא בפרשת משפטים וכתיב בתריה שבעת ימים יהיה עם אמו וביום השמיני תתנו לי: ברש"י ד"ה התראת ספק וכו'. ונראה בעיני דלא גרסינן ליה להאי מאי טעמא אלא אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים וכו' כצ"ל: בתוס' ד"ה הנח למחוסר זמן וכו'. ונלגל נבי שלה מחוסר זמן הוא: ע"ב ברש"י ד"ה לא שנו וכו'. דדיינינן ליה ברישא אתתראה דשחיטה בתרייתא והדר אשחיטה קמייתא כצ"ל: בתוס' ד"ה כיון דאילו אתרו ביה פטור וכו' כרעביד ליה לר' מאיר וכו' אלא משום דגבי מזיד איכא קראי וכו'. לפום ריהטא ר"ל אע"ג דהתם באלו נערות במסקנא דשמעתין אינו מספיק צריכותא זו לרבי מאיר אלא אצטריך עוד שם לצריכותא אחרינא כדמסיק התם אלא אמר רמי בר חמא אצטריך סלקא דעתך אמינא ה"מ חיכי דסימא את עינו והרג וכו' כדאיתא התם מ"מ לא חזר מצריכותא הראשון דאצטריך קרא למיתה וממון ומיתה ומלקות אלא משום דבלאו קרא דלא יהיה אסון וגו' דקאמר התם במתני' איתא קראי אחריני דמיניה ילפינן דלא עבדינן תרתי גבי מזיד להכי אצטריך עוד להוא צריכותא דרמי בר חמא כדאיתא התם ועיין שם אבל מ"מ הצריכותא הראשונה נשארת במקומה אם כן ה"ל למעבד הכא נ"כ צריכותא איפכא כן הוא כוונת התוס' הכא אלא שהלשון הוא מגומגם ויש עוד לפרש כוונת התוספות בדרך אחר אלא שאין להאריך:

דף פב

ע"א בתוס' ד"ה דתנן וכו' כי תהיא דתנן בפ"ב דכריתות וכו'. ועיין נ"כ בפ"ב דקדושין דף נ"ז ותעמוד על בוריה דשמעתין והתוס' דהכא: ד"ה גמר קיחה קיחה וכו' ותימה היאך משמע מטלתיה דר' ישמעאל דמיתסר מחיים וכו'. ר"ל דלמא לא יליף ציפורי מצורע מעגלה ערופה אלא כדי לאוסרה לאחר שחיטה אבל מחיים דלמא בעגלה ערופה בעצמה ס"ל לר' ישמעאל דאין נאסרת מחיים: באו"ד ר"ל דדייק וכו' אלא ליאסר מחיים דלאחר שחיטה ידעינן מזה אשר לא תאכלו וכו' כצ"ל ועיין בפ"ב דקידושין דף נ"ז: ע"ב ד"ה ולאפוקי מדרבי יאשיה וכו' אבל מודה דמשום כלאי זרעים מיחייב בתרי מינים. ר"ל דתרי לאוין בתורת כלאי זרעים וכלאי כרם ובכלאי זרעים מודה רבי יאשיה דמיחייב בתרי מינים דהיינו חטה ושעורה אבל משום כלאי כרם דהיינו חרצן לא מיחייב עד דאיכא תלתא מינים דהיינו חטה ושעורה וחרצן וכשזורע הני תלתא מינים מיחייב תרתי משום כלאי זרעים ומשום כלאי כרם אבל כשזורע חטה וחרצן או שעורה וחרצן לא מיחייב מידי לרבי יאשיה לא משום כלאי זרעים ולא משום כלאי כרם אבל לרבנן מיחייב מיהא משום כלאי הכרם: באו"ד ובחד גונא מודה רבי יאשיה דהיינו כלאי זרעים דהוא חטה ושעורה וי"ס שכתוב בהן וכו'. ר"ל דלספרים שכתוב בהן קמ"ל דכשיזרע חטה וחרצן ושעורה וחרצן משמע דלהכי קרי תרי גווני כלאים האחד הוא חטה וחרצן והשני שעורה וחרצן אבל לספרים שכתוב בהן בהדיא או שעורה וחרצן דמשמע או הא או הא מכלל דתרי גווני היינו כלאי זרעים וחטה וחרצן או כלאי זרעים ושעורה וחרצן וקמ"ל קאי אחרא מינייהו אהא או אהא דתרווייהו חשיבי חדא גונא ולהכי לא מצי לאוקמא כלאים בבת אחת וכו' ר"ל דה"ל לשנויי דלעולם איירי בבת אחת ובהתראה אחת ואפילו לרבנן משכחת תרי מלקות וכגון שזרע חטה ושעורה וחרצן דלקי תרתי משום כלאי זרעים ומשום כלאי הכרם ולאפוקי מרבי יאשיה אלא ודאי גם רבי יאשיה מודה בזה דלקי ב' דבכלאי זרעים מיחייב בתרי מינים לחוד וכיון דאיכא תלתא מיני מיחייב תרתי דהיינו גם משום כלאי הכרם ולכך לא היה יכול לומר לאפוקי מר' יאשיה אלא שיש עדיין לדקדק מה בכך שלא היה יכול לומר לאפוקי מרבי יאשיה ה"ל לאוקמה בכלאים בבת אחת ובהתראה אחת כגון שזרע חטה ושעורה וחרצן דלקי תרתי אפי' לר' יאשיה ויש לחלק דס"ל לגמרא כיון דכה"ג לקי תרתי אפי' לר"י א"כ לא הוי שום רבותא ולכך לא רצה לאוקמא תתנא דתנא חורש כלאים וכו' בהכי אלא במידי דאית ביה רבותא ושום חרוש וק"ל: [באו"ד] וכן משמע בירושלמי וכו' על דעתיה דר' יאשיה וכו'. ר"ל דבירושלמי פריך לר' יאשיה כיון דלא מיחייב אכלאי כרם אא"כ זרע חטים ושעורים וחרצן ובלא חרצן נמי חייב משום כלאי זרעים דכתיב שדך לא תזרע כלאים א"כ לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך ומשני משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה ר"ל כדי ללקות תרתי ודייק מינה התוס' דס"ל לירושלמי לר"י לקי כשזורע חטים ושעורים לחוד בלא חרצן משום כלאי זרעים דאל"כ לא הוי פריך מידי לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך דהיינו חרצן דהא בלא חרצן לא מיחייב מידי אלא ודאי ס"ל דבלא חרצן נמי חייב משום שדך לא תזרע כלאים ולהכי פריך לאיזה דבר נאמר לא תזרע כרמך והיינו דקאמרי התוס' דאי לא מחייב ר' יאשיה כלאי זרעים בלא כרם מאי קפריך ומעמא דרבי יאשיה וכו': [באו"ד] מפרש ר"י משום דזריעת כלאים משמע שני מינים וכו' כצ"ל: [באו"ד] אבל אין לפרש דמשמע ליה לא תזרע בהדי כרמך כלאים וכו'. ר"ל דהקרקע עצמה לא נקראת כרמך ע"כ ר"ל כרמך דהיינו חרצן לא תזרע בהדי כלאים פי' עם שני מינים אחרים אבל שדך הקרקע עצמה בלא שום זרע נקראת שדך ולכך הוי כפשוטו שדך דהיא הקרקע לא תזרע בה כלאים דהיינו שני מינים ולכך בכלאי זרעים סגי בשני מינים: [באו"ד] דהא לא שייך לפרש כן גבי בהמתך ר"ל דהתם לא שייך לומר בהמתך לא תרביע בה שני מינים: [באו"ד] ומה תירוש ויצהר שאין כלאים זה בזה אין מעשרים וכו' כצ"ל: [באו"ד] דגן ודגן שהן כלאים על ידי ד"א וכו'. ר"ל א"כ משמע דלר' יאשיה אפילו דגן ודגן דהיינו חטה ושעורה אינן כלאים כ"א ע"י ד"א דהיינו חרצן ואנו אומרים דבחטה ושעורה מודה ר"י לכך סיימו התוס' דלא נקט ד"א אלא משום תירוש ודגן דהיינו חטה וחרצן דלא מיחייב לרבי יאשיה משום כלאי הכרם עד שיהא חטה ושעורה וחרצן:

בגמ'

חכמת שלמה

דלאו בפנים הוא תורה כו' כנ"ל: באו"ד ואינו ראוי ליזרק כו'. [נ"ב] פי' לאחר ששחט את בנה כו' נ"ל: באו"ד ור"ת לא גרים הכא ופסול כו' כנ"ל:

דף פא

ע"א רש"י בד"ה התראת ספק כו' [ופירוש משובח הוא מאדם תריף ומפולפל] כנ"ל: תום' בד"ה הנח למחוסר כו' דהך ישרות דגלגל נגבי שלה מחוסר זמן הוא כו' כנ"ל. וג"כ נ"ל. ונכתב עוד בגלו דהך ישרות פי' נדבות: בד"ה יום להרצאה כו' דר' שמעון הוא דאית ליה כו'. נ"ב פי' עלה למחוסר זמן ירד נ"ל: ע"ב גמ' חייבי מיתות שוגגין כו'. [נ"ב] והמסקנא בפ' אלו נערות דבחייבי מיתות שוגגין כ"ע ל"פ אלא בחייבי מלקות שוגגין לחוד הוא דפליגי ע"ש:

דף פב

ע"א רש"י בד"ה ואמר ריש לקיש. נ"ב ומה שהזכיר רש"י נבלה משום דעלה דכריתות קאי ומה שאמר אם יגע בטומאה כו' לר"י דלא דק כו' ונראה שטומאה הבלק מן הנבלה על ידי צירופו לנבילה כמו שמיטמא ממקום אחר. תוס' בפ' מרובה: בד"ה אלא הא כו' והא דתנן תנא כו'. נ"ב היינו מתני' דהתם דדייק מיניה ע"ש נ"ל: תום' בד"ה לישני כו' דקתני דכפרה ספיקא והלכה לה כנ"ל. ונ"ב פי' מתחילת עריפה היא מכפרת על הספק וא"כ אפי' נמצא ההורג אח"כ אסורה בהנאה ולריכה קבורה שהרי כבר כיפרה הספק והלכה לה: באו"ד מדכתיב בה כפרה כקדשים כו' כנ"ל: ע"ב גמ' מ"ט דסומכוס מסבר קא סבר כו' ממאי מדהניא הארע כו' כנ"ל: תום' בד"ה ולאפוקי כו' או שעורה וחרצן כו'. נ"ב אלמא דכחד גוונא תשכיק והו"ק:

דף פג גמ' אלא פשיטא בבת א' כו' לפס מאי דס"ד השתא לא הוי מצי למנקט פלוגתייהו בירך א' ולכל נמצא שני זוגים דלא"ה דסבר כשמעת סיפא פ' ולר"י סופ. מ' משום דפשיטא ליה דבזמן דס"כ ממלתיה דת"ק לא הוי ידעינן דסבר כר"י כפרס"י דזוקא בזימון דאין סברא לחיובי בהדיא מיהו מתוך הסוגיא דפרק ג"ה דקאמר דתרוייהו לאסורא ולר' יהודה לאצטריך כו' משמע דת"ק דר"י לא סבר נמי בהא כר' יהודה דזוקא זימון אלא משום רבותא דר' יהודה לחוד נקט שני בהכא וע"ש ודו"ק: בפרש"י בד"ה דלית ליה כוית בקמלא מ' ואין נראה בעיני שיהיו ב' התרלות מצטרפות כו' בתוך בת א' כו' עכ"ל דליכא לפרושי דליכא כזית בחד מינייהו ובהכי פליגי דלת"ק דמחייב אבל בריה ובריה חייב שתים בב' התרלות כמו בב' זיתים בהעלם א' ולר"י דלא מחייב אבריה מצטרפות בכדי אכילת פרס וחייב א' דא"כ לא ה"ל לתלמודא למימר דפליגי בזה אחר זה דהא לר"י הוא בת אחת ושוב ראיתי בחידושי הרשב"א שהוא פירש כן וכן נראה מפרש"י בפ' ג"ה שהוא מפרש כן אלא דהכא ס"ל דליכא לפרושי הכי דלר"י לא הוה בזה אחר זה כמ"ש מיהו ק"ק לפרש"י אמאי לא מוקי לה תלמודא הכא בכה"ג דלא הוי בכל חד מינייהו כזית אלא ע"י צירוף דלת"ק הוי בזה אחר זה ולר"י הוא בת אחת ויש ליישב ודו"ק: סליק פרק אותו ואת בנו

פרק כסוי הדם

ע"ב בפרש"י בד"ה ואין שוחטין כו' ומספיקא לא מחללינן י"ט אם שחטו עכ"ל הד"א כצ"ל: תוס' בד"ה שחט חיה כו' תימה דלינקריה ולכסייה וכן בהמה ואח"כ חיה כו' עכ"ל דע"כ ליכא למפטריה משום דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כדבעי למימר מעיקרא כיון דאפשר בגרירה כההיא דסכין דחייב לכסות למעלה ע"י גרירה דאין סברא לחלק בין למעלה בין למטה דתרווייהו מקרא דבעפר נפקא וק"ל: בד"ה אין בילה מעכבת כו' דסברא הוא בכל כי הני שיש שום דרשא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף פד גמרא קי"ל חיה בכלל כו' אימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי כו' מהך גופא דבהמה בכלל חיה לגירה כדאמרי' בפ' בהמה המקשה המ"ל דאימא נמי בהמה בכלל חיה לכסוי כו' אלא דהך דרשא אינה פשוטה דרבנן פליגי עליה דר"מ התם משא"כ הך דרשא דחיה בכלל בהמה לסימנין דרשא פשוטה לכ"ע ודו"ק: תוס' בד"ה מה חיה שאינה קודש כו' קדשים בחוץ ר"מ מחייב כו' עכ"ל ולר"ש נמי קדשים בחוץ לא אצטריך קרא דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ולא אצטריך האי הקישא דמה חיה שאינו קודש כו' אלא למעט עוף קודש שבפנים ואע"ג דחיה נמי שאינו קודש בפנים לא בעי כסוי דהוי חולין בעזרה דלא צריך כסוי לר"ש צ"ל דה"ק דמה חיה לא תמצא בו כסוי אלא בשאינו קודש ובחוץ אף עוף כן ולאפוקי עוף קודש אף שבפנים ודו"ק: בד"ה עשרה מנה כו' במדרש אומר אורחים יום ראשון אווזים כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בספרים מדוייקים והכי איתא במדרש ילקוט והביאו רש"י בחומש סוף פרשת פנחס שאם ילך אדם לאכסניא יום א' מאכילו עופות כו' עכ"ל ע"ש: **ע"ב** בד"ה בתורי ר"ח גרס בתורי פי' בקרים כו' עכ"ל פי' הפועלים המוליכין השורים לחרישה נקראין תורי כמו שתאמר מן חמור חמרי כך תאמר בלשון עברי מן בקר בקרי ובלשון ארמי מן תור תורי על הפועלים ועיין בתוס' פי' אגו מליאות וק"ל: בד"ה כסוי שאין ודאי דוחה כו' אבל טעמא דמפרש התם דבדקר נעוץ כו' אתי ק"ו דהכא שפיר כו' מ"מ אסרו משום טורח איתו דין כו' משום איסור גומא כו' עכ"ל דבריהם צריכין ביאור והוא למאי דבעי רבה למימר התם טעמא דאין שוחט כוי בי"ט דאפר כירה מוכן לודאי ואין מוכן לספק הוי טעמא משום דבספק לא התירו אפי' בדקר נעוץ משום איסור גומא דרבנן ולפי זה אתי ק"ו דהכא שפיר דאיכא למימר לפוס הכי דהא דבשבת אסור אפי' הכינו מבע"י בדקר נעוץ להו משום איסור טורח אלא משום איסור גומא והא הקשו דהאי תירוצא לא קאי התם כדפרכינן לספק מ"מ לא משום דקעביד גומא ודאי נמי כו' וא"כ בספק נמי שרי בדאיכא דקר נעוץ וליכא למיסר משום איסור גומא בספק אלא כדמסיק אי משום מוקצה דדעתו לודאי כו' ואי משום איסור חלב והני טעמי לא שייכא בשבת דאפי' מבע"י אסור בשבת דהייתו דקר נעוץ והאי תירצו די"ל בדוחק ק"ו הכי כו' ניחא לן למימר דבין למאי דבעי למימר מעיקרא דאסרו ספק משום איסור גומא בין למאי דמסיק דאסרו ספק משום מוקצה דבשבת לא אסרו אלא משום טורח ואיתו דין שאין ספק דוחה י"ט משום איסור גומא

למאי דס"ד דמעיקרא דמשום איסור גומא אסרו ספק וכן איתו דין למסקנא שאין ספק דוחה י"ט משום מוקצה והדברים ברורים למבין ודו"ק: בד"ה תקיעת שופר כו' א"כ ה"ק כו' שמא יעבירנו כו' דליכא נמי איסורא דרבנן בתקיעה שהיא חכמה כו' עכ"ל יש לדקדק דהיכי קעביד ק"ו לאסור בספק י"ט משום איסור תקיעה גופה הא מהיכא דקתני למעבד ק"ו משבת לא אסרו משום איסור תקיעה גופה דא"כ ל"ל התם טעמא דשמא יעבירנו כיון דליכא לאסרו נמי משום איסור תקיעה גופה ואפשר לומר משום איסור דקאמר התם נמי בלולב ומגילה דליכא דוחין שבת נקט טעמא דשמא יעבירנו ודו"ק:

חא דף פד ע"א מע"ש וכו' לפרש"י כו' פרש"י אלו מאכלים שאמרה ליטול דגים ולימתא בשר לאימת כו' עכ"ל. מ"מ והוא דוחק דלא יוסיף קאי נמי אלימתא יהיב שאמר דלאי ולא בכל יום מה יאכל ולולי פירושו נראה לפרש דאכולהו קאי בין אמי שיש לו מנה ובין אמי שיש לו י' מנין ובין אמי שיש לו כ' מנה דלא יאכל רק ליטרא בשר הכי כולהו לאימת יאכלו בשר בריות וקאמר תע"ש לע"ש וק"ל: מגז כבשים כו'. פרש"י קנה לך נאן כו' ואין זה במשמעות הכתוב ונראה לפרש כעין שאמר הכא שיפחות האדם באכילתו ולא ילך אחר המותר ות כן אמר לענין מלבושיו שלא יקנה לו בגדי משי חשובים אלא מגז כבשים דהיינו בגד צמר ללבושיך ובתאכליו אמר כאן אל תבקש בשר ללפת בו הפת כי די לך חלב עזים ללחמך דהיינו ללפת בו הפת ואמר לחמך קודם כו' דלכך לא כתיב ולחם ביתך בוי"ו ותסיים תן חיים לנערותיך דבימי נערות הרגיל ולמוד עצמך ליתן חיים לנפשך דהייט רק לקיום הנפש ולא תבקש מותרות ועוד יפורש לקמן וק"ל: **ע"ב עשתרות** שמעשרות את כו'. רש"י הביא דרש זה בפרשת עקב וכתב הרא"ם בפרשת תבא דגם לפי זה יהיה עשתרות מלשון חוזק ולא מלשון עושר ע"ש ומתוך שמעתין לא משמע כן וק"ל: ורוצה לאבדן כו'. עיין פרש"י ושי"ל כמשמעו כגון שהוא עושר ואינו רוצה שיתעכבו בתוך מעותיו כי ירא פן יבא זה ויאבד את זה כדאמרי' בכתובות בבת נקדימון וק"ל: **לעולם** יאכל אדם כו'. ודרש ליה לקרא הכי טוב איש חונן לבניו ולאשתו לכבדם מלבושים נאים יותר ממה שיש לו דהיינו אם אין לו שיהא מלוה בשבילם אבל דברים הצריכים לו יכלכל במשפט שכלו דהיינו אכילה ושתיה פחות ממה שיש לו ומלבושיו כמה שיש לו ועפ"ז אמר לעיל מגז כבשים שיש לך ללבושיך ואל תחפוץ במלבושי כבוד יותר ממה שיש לך ואמר דיו שיתפרנס מחלב גדיים כו' דהיינו שלא יאכל הגדיים ועתוים הקטנים שיש לו אלא שיתפרנס בפחות דהיינו מחלבם ואמר לחמך קודם ללחם ביתך שהוא דבר ההכרחי לאדם אבל בכבוד דהיינו במלבושים נאים דקרי ליה למאני מכבדותי אשתו ובניו קודמין לכבדם יותר ממה שיש לו וק"ל:

דף פה תד"ה דנין שחיטה משחיטה כו' וי"ל דהתם דנין שביחה בעבירה משחיטה דעבירה והכא אצטריך כו' דהויא שחיטת היתר כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דה"נ הכא אמאי יליף שחיטה משחיטה הא ניחא לן למימר דנין שחיטה דהיתירא מטביחה דהיתירא ואין דנין שחיטה דהיתירא משחיטה דאיסורא די"ל דהכא כיון דהויא נמי שחיטה דעבירה בנמצאת השניה טרפה ופשיטא לית לן לפלוגי בטרפה באותו ואת בנו בין שחיטה דעבירה ובין שחיטה דהיתירא אלא אי למיזל לדון דעבירה מעבירה וכיון דגלי קרא בעבירה ה"ה אית לן למימר בהיתירא אלא או למיזל לאידך גיסא לדון דהיתירא מהיתירא וכיון דגלי בהיתירא ה"ה בעבירה וקאמר דניחא לן למילף עבירה מעבירה משום דהוי שחיטה משחיטה וכיון דגלי בעבירה ה"ה בהיתירא דלית לן לפלוגי בטרפה באותו ואת בנו ודו"ק: גמ' ור"מ אטו אותו ואת בנו בקדשים מי לא נוהג כו' ויש לדקדק דמשמע דאי לאו דאותו ואת בנו נוהג בקדשים הוי דנין חולין מחולין אע"ג דהוה שחיטה מטביחה א"כ מכ"ש התם בתשלומי ד' וה' אכתי תקשי דה"ל למילף חולין מחולין דהוי נמי טביחה מטביחה דהא תשלומי ד' וה' איתו נוהג בקדשים כדתנן בהדיא התם בפ' מרובה ולדברי התוס' ניחא דהתם בד' וה' ניחא לן למילף לדון טפי דעבירה מעבירה חולין מקדשים מדנילף דעבירה מהיתירא אע"ג דהוי חולין מחולין והכא משום שחיטה דהיתירא אצטריך למימר דאותו ואת בנו נוהג בקדשים וכן לתירוץ שני של התוס' יש ליישב גם קושייתו ודו"ק:

ע"ב תוס' בד"ה אין והתנן כו' דאי מדאורייתא חיה נמי דאורייתא ומאי וכן ומשני כו' יש לדקדק שהיא דאורייתא כו' עכ"ל פירוש לדבריהם דהמקשה הוה סבר דמההוא קרא דאסרינן בהמה יש לאסור נמי חיה כדאיתא בפרק השוחט וכן המעלה ונראה אע"ג דקדשים דבר שהיא בגי' נמה כו' עכ"ל ושמא מכ"ש אדרבה דבהמה דאורייתא וקתני וכן דחיה איתו אלא מדרבנן ור"ש פליג אההיא ברייתא כמ"ש התוס' לקמן לחד תירוצא וכן לתירוץ שני דלא פליג ר"ש וחיה נמי דאורייתא אלא לענין טרפה קתני וכן כמ"ש לקמן וק"ל:

דף פו תד"ה מ"ט דר"מ הואיל כו' דמספקא להו לרבנן אי רוב מעשיהן מקולקלים כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דמספקא להו אי פלגא ופלגא הוא סמוך פלגא לחזקה כו' כמ"ש לעיל ולר"מ דקאמר טעמיה הואיל ורוב מעשיהן מקולקלין לא בעי למימר פלגא ופלגא וסמוך פלגא לחזקה כו' למאי דמסיק יאמרו ספק איסור להתיר כיון דר"מ חייש למיעוטא ה"כ אית לן למיחש

חכמת שלמה

דף פג ע"א בגמ' דפרי ר"י הגלילי כו' במה יאמר לו נשרפו כו' כצ"ל:

כסוי הדם פרק ששי

ע"ב רש"י בד"ה דם הניתז כו' מעל הסכין ומכסי ליה נמחק ומכסי ליה: **תוס'** בד"ה אין בילה כו' נקטעה יד העדים כו'. נ"ב כגון גידמין כו' ע"ש:

דף פד ע"א רש"י בד"ה [רבי] היא כו' דעתו ונסיב כו' הד"א: **ע"ב** גמ' הוק ומלוה ומכלכל וכו'. נ"ב אע"פ שפרש"י כפשוטה דקאי הדלים מ"מ נראה לפי מה שדרשו בגמ' דס"פ טוב איש הוקן ר"ל שיחונן על אשתו ובניו יותר ממה שיש לו ולוה לצורך גופו ללבוש ולהתכסות כפי שיש לו ודו"ק: **רש"י** בד"ה בתורי יסטור כו' ויסקבוס ביערות כו'. נ"ב בערוך סקב לשון הבורה: **בד"ה** חייב לכסותו דכיון שנהנה רשות לדחות כו' כן הוא בס"א: **בד"ה** ליסמטוה כו' הוא אומר ליסמטוה לאמורא ישמטו את האמורא מלפניו לביישו כצ"ל והד"א. ונ"ב אבל לפי פי' זה אין לפרש שיתהפכו את לשונו מאחר שאמר אי מסמו קאמר דמשמע שאם לא היה משמו אלא שקבלה מפי אחרים לא היה דוחה אותו וא"כ לא שייך שיתהפכו את לשונו שהרי יכול לגיות אמת ודו"ק:

דף פה ע"ב גמ' ואיזו זו טריפה ששחטה כו' א"ל אין והתנן ר"ש כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה וסבר לה כו' דפליג מהו דתימא כו' הד"א:

דף פו ע"א רש"י בד"ה לא איבעיא כו' בלא וכחור הס"ד: **בד"ה** רוחות זעפא כו'. נ"ב פי' רוח קשה: **בד"ה** והאריס רואין כו' כשרה אותן כו' הד"א: **בד"ה** מאי אריא כו' ורובן מתוקנין הוא כו' כצ"ל: **ע"ב תוס'** בד"ה סמוך מיעוטא כו' לכך מעשר ואם תאמר בפ' אין מעמידין כו' כצ"ל והד"א והשאר נמחק. ונ"ב נ"ל טעות ונתקשר הדבר אתירוצא דלעיל דלא חיישינן למיעוטא דמיעוטא ודו"ק:

תוס'

מהר"ם

דף פג ע"א בגמ' ומה התם דגופין מחולקין פטרי רבנן הכא לא כ"ש. צ"ל דהכא אע"ג דאיירי בשתי בהמות סבירא ליה לגמרא דלא מקרי שני גופין מחולקים כיון דחד איסורא הוא דהיינו גיד הנשה ולא מקרי גופין מחולקין אלא כההוא דלעיל שאין האיסורין שוין שחטה ואת בת בתה ואח"כ שחט את בתה דחד הוי אותו ואת בנו וחד בנו ואותו אלא שיש להקשות על זה הא דכתבו לעיל רש"י והתוספות דפליג סומכוס נמי ארישא דקתני שחט שני בניה ואח"כ שחטה דמחייב ג"כ סומכוס שמונים והתם תרווייהו הוי בנו ואותו ואפ"ה משמע לעיל מדברי רש"י בד"ה דאע"ג דגופין מחולקין דמקרי גופין מחולקין וצ"ל דהתם מקרי גופין מחולקין דהאסורים מחמת ששחט שני גופין אבל גיד מבהמה זו וגיד מבהמה זו לא מקרי שני גופין מחולקין כי היכי דלא מיקרי גופין מחולקין כשאוכל שני זיתי חלב משתי בהמות וק"ל: **בתוס'** ד"ה וכדברי רבי יוסי הגלילי וכו' גזירה שמא ישחוט בן עוף. פי' בשבת לצורך מחר כדחיישינן בנשואין שלא תנשא במוצאי שבת משום גזירה שמא ישחוט בן עוף ונקט בן עוף משום דנשחט בקל ויש לחוש שמא ישכח וישחוט מחמת טרדה אבל בהמה ליכא למיחש שמא ישכח: **באד"ה** ואומר ר"ת דבשאר עי"ט שוחטין בהמות וכו'. ר"ל ובבהמות ליכא למגזר כדאמרן אבל ערב יוה"כ לא היו אוכלים אלא בשר עוף וכו' ר"ל וא"כ הא דפריך בכתובות מערב יוה"כ לאו לרבי יוסי הגלילי פריך אלא לכ"ע דהא דס"ל לרבנן הכא דבערב יוה"כ אינו צריך להודיעו היינו משום שלא היו רגילים לשחוט בהמות אבל עופות היו רגילין לשחוט אליבא דכולי עלמא וק"ל:

כסוי הדם פרק ששי

ע"ב בתוס' ד"ה אין בילה מעכבת בו וכו' עד מיהו בנגמר הדין גבי נקטעה יד העדים פטור ואיכא דמחייב התם דלא בעי קרא כדכתיב צריך ליתן טעם למה כצ"ל. ור"ל דכתיב יד העדים תהיה בו בראשונה ולכך איכא מ"ד דפטר ליה התם דבעי קרא כדכתיב וכיון דנקטעה יד העדים א"א לקיים הקרא ואיכא מ"ד דמחייב דלא בעי קרא כדכתיב צריך ליתן טעם אמאן דאמר דמחייב דהא מסקינן בכל הני דוכתי דמ"מ ראוי מיהא בעינן כדכתיב בקרא וק"ל:

דף פד ע"א בתוס' ד"ה ליפרקינהו ולכסוי וכו' וי"ל דהכי פריך כיון שסופו לפדותו וכו'. ר"ל כיון שמוכרח הוא בעל כרחו לפדותו עכ"פ יהא ראויה לאכילה מקרי אפי' קודם פדייה שחיטה ראויה דהא מוכרח הוא לפדותו על כל פנים: [**באד"ה**] ועוד דאית ליה לר"ש וא"ת אפי' קרשים טעונים כסוי וכו'. קושיא זו של התוס' לא שייכא הכא אמה דקאמר מה חיה שאינו קדש וכו' כמו שחיטת קדשים דהוי שחיטה ראויה וכו' כצ"ל: **ד"ה** מה חיה שאינו קדש דהא פשיטא דמתני' דפרקי' דתנא קרשים בחוץ לא איירי בחיה דלא שייכא לקדשי מזבח אלא אמסקנא דשמעתי' מקשה דבשום קדשי מזבח לא בעי כסוי אפי' בעוף ובפרקין תנא קדשים בחוץ ר"מ מחייב וע"כ איירי בעוף שהקדישו לקדשי מזבח ושחטו בחוץ ותירץ דהא דמסיק הכא דאין כסוי נוהג בקדשי מזבח אפילו בעוף היינו כששוחטן בפנים אבל כששוחטן בחוץ חייב בכסוי לר"מ אלא שלשון התוספות דקאמר וי"ל דאינו קדש בפנים קאמר הוא מגומגם דמשמע דאחיה קאי ואי לא מסתפינא הייתי אומר למחוק תיבת דאינו קדש ולגרוס הכי וי"ל בפנים קאמר וק"ל: **ע"ב** ד"ה בזוגיתא חיורתא וכו' ומיהו ר"ת מפרש דאכלך דמתני' קאי. ר"ל והמשנה נשנית קודם חורבן: **ברש"י** ד"ה לישמטו לאמורי' וכו' ל"א וכו' ישמטו את האמורא מלפניו וכו' כצ"ל פי' מתורגמן משום שהיו רגילין לדרוש על ידי מתורגמן העומד אצלו ומשמיע דבריו לעם: **ד"ה** אין ספיקא דוחה יום טוב כו' כגון נולד בין השמשות וכו' חל יו"ט וכו' נמול לאחד עשר וכו'. ר"ל אלמא דמילה שלא בזמנה אין דוחה י"ט ומיניה יליף נמי דה"ה נולד בין השמשות של כניסת י"ט דהוי הי"ט ספק שמיני ספק תשיעי אין מוהלין אותו בי"ט משום דשמא תשיעי הוא והוי ליה מילה שלא בזמנה אבל ממתניתין גופא לא שמעינן בהדיא בין השמשות משום דבמתניתין הוי שלא בזמנה ודאי דהא עכ"פ הי"ט הוא התשיעי שהרי אפי' היה בין השמשות שנולד בו לילה היה השבת שמיני שלו וק"ל:

דף פה ע"א בתוס' ד"ה מה למילה וכו' וא"ת כיון שאין הפירכא מעין הק"ו וכו' נשים הפירכא בתוך הק"ו וכו'. פי' שנכניס הפירכא בתוך הק"ו ונימא הכי מה מילה שאע"ג שאינה נוהגת בלילות כבימים אין מועיל זה שלא תהא ודאי דוחה שבת אלא אעפ"כ דוחה שבת ואפ"ה אין ספיקא דוחה יו"ט כסוי שאע"פ שנוהגת בלילות כבימים אין מועיל לו חומרא זו שתהא ודאי דוחה שבת אינו דין שאין ספקו דוחה יו"ט וכענין זה ילפינן נמי הק"ו שיהא קרן משלם נזק שלם משן ורגל ועיין שם בתוס' דף כ"ה ד"ה אני לא אדון וכו': **ד"ה** דנין שחיטה משחיטה וי"ל דהתם דנין טביחה בעבירה משחיטה בעבירה וכו' ואכא אצטריך וכו' אפילו אם נמצאת הראשונה טריפה דהוי שחיטת היתר וכו' וי"ל היכא דהראשונה נמצאת טריפה דהוי שחיטת היתר היאך דנין משחוטי חוץ דהוי שחיטת איסור נימא דדנין אותה מטבוח והכן דהוי היתר מהיתר ואין דנין משחוטי חוץ דהוי היתר מאיסור אע"ג דהוי שחיטה משחיטה כמו שאין אנו דנין בתשלומי ד' וה' איסור מהיתר אע"ג דהוי טביחה מטביחה וי"ל דכוונת התוס' דר"ל דהכא א"א לילך בתר דמיון דהיתרא ואיסורא דכי תימא דנלך בתר שחיטת היתר משום דבנמצאת הראשונה טריפה הוי שחיטת היתר ולכך נילף מטבוח והכן דהוי נמי שחיטת היתר נימא אדרבה לאידך גיסא נלך בתר שחיטת איסור משום דכי נמצאת השניה טריפה הוי שחיטת איסור ולכך נילף משחוטי חוץ דהוי נמי שחיטת איסור או היתר ולכך הולכים הכא בתר דמיון הלשון ודנין שחיטה משחיטה ואין דנין שחיטה מטביחה: **ע"ב ד"ה** פשיטא דאמר רב יהודה וכו' והא דלא מייתי מתני' דבהמה המקשה לא אם טיהרה שחיטת טריפה אותה וכו'. דברי התוספות אינם מדוייקים דלא הוה להו לאתויי אלא הא דקתני התם לא אם אמרת בבהמה טמאה שכן אין במינה שחיטה וכו' ועיין לעיל בפרק הנזכר דף ע"ב: **ד"ה** היינו דגזירה וכו' ועוד י"ל דלא פליגי וכו' ואשרפה קאי הכא דאי אמרת דאורייתא בין בהמה וכו'. פי' מדאורייתא אסורה בהנאה אלא שמדאורייתא לא היתה צריכה שרפה אפילו בהמה גופה אלא קבורה כשאר איסורי הנאה מדאורייתא ומדרבנן מצרכינן שריפה בבהמה משום גזירה אטו קדשים שיצאו לחוץ וגזרינן נמי בחיה שרפה אע"ג דלא שייכא בקדשים אטו בהמה והוכרחנו לפרש דברי התוספות כן משום דאי רצונם לומר הא דקאמר אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו איסור אכילה והא דקאמר אע"ג דבהמה גופה לא הוי בשריפה אלא גזירה אטו קדשים וכו' ר"ל דלא אסורה בהנאה דאורייתא אלא משום גזירה דרבנן אטו קדשים א"כ תקשה לך הא פירשו התוס' בדבור שלפני זה דבא להוכיח מכאן דלר' שמעון חולין שנשחטו בעזרה אסורים בהנאה דאורייתא אבל לפי מה שפירשתי א"ש וק"ל:

דף פו ע"א בתוס' ד"ה סיפא נמי וכו' אלא שלא נחמיר וכו'. ר"ל דעיקר הטעם שפוטרים מכסוי ברישא לא הוי מטעם הך גזירה אלא עיקר הטעם הוא משום דרוב מעשיהם מקולקלים ולא הוצרכו לטעם דגזירה אלא כדי שלא תאמר אע"ג דרוב מעשיהם מקולקלים מאי נפסיד באה אם נחמיר לכסות לכך הוצרך לטעם דגזירה וקאמר אם נחמיר לכסות אפשר דאתי למיכל

סימנ

למיעוטא דסמוך פלגא לחזקה לא הוי אלא כרוב א' אבל למאי דקאמר רוב מעשיהן מקולקלין הרי רוב וחזקה וה"ל המיעוט מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן ליה כלל אפילו לר"מ כמו שכתבו התוס' לקמן וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה יאמרו ספק איסור כו' דאיכא רובא וחזקה כו' דר"מ חייש למיעוט כו' עכ"ל למאי דמסיק יאמרו ספק איסור להתיר בהא דקאמר טעמיה דר"מ משום דרוב מעשיהן מקולקלין [illegible] אלא דאית לן למימר דאיכא חזקה בהדי מיעוט דהשתא ה"ל מיעוטא דמיעוטא דלא חיישינן ליה כמ"ש גם התוס' לעיל וק"ל: תוס' בד"ה סמוך מיעוטא לחזקה כו' וי"ל דרוב תינוקות מעשיהן לא הוי רוב גמור כו' עכ"ל לעיל לר"מ דקשיא להו מאי מהדר דיבמות דלא הוי אלא פלגא ופלגא לכאורה נמי ה"מ לתרוצי דהכא שאני דלא הוי רוב גמור וכ"כ התוס' בפ' י' יוחסין אבל בפ' כל היד כתבו התוס' כשיטתם דהכא ועיין בחידושינו שם במסכת נדה מה שכתבנו בזה ודו"ק: בד"ה יאמרו ספק איסור להתיר וא"ת בפרק אין מעמידין כו' וא"כ מיעוטא דנשחטין כו' עכ"ל מהרש"ל מחק התחלת דבריהם וכתב כ"ל טעות ונתקשר הדיבור אתירוצא דלעיל דלא כו' עכ"ל ולא ידענא מי הביאו לזה דהא ודאי עיקר קושייתם כאן במקומו דמסיק יאמרו ספק איסור להתיר דלכך הוצרך למימר טעמיה דר"מ משום דרוב מעשיהן מקולקלין דהשתא ליכא לספק איסור להתיר דליכא למיחש למיעוטא לר"מ משום דהוה חזקה בהדי רובא והוי המיעוט מיעוטא דמיעוטא כמ"ש גם רש"י כאן וכ"כ התוס' לעיל בד"ה מ"ט דר"מ הואיל כו' והשתא תקשי להו מהסיא דפ' אין מעמידין כו' כיון דבהכ"ג ליכא למיחש הכא למיעוטא אפי' לר"מ א"כ מאי קשיא אם אין רוב נשחטין הא ה"ל מיעוטא דנשחטין ס' והרי לך דכאן עיקר קושייתם מפ' אין מעמידין דמיירי נמי לענין איסורא ואין הקושיא נקשרת אדלעיל מיניה בדבור הסמוך שלא כתבו כן אלא לענין טומאה וזה ברור וק"ל: בא"ד ומיהו איכא למפרך מאי איריא רוב אפי' פלגא ופלגא נמי עכ"ל בדפוסים חדשים מחקו כל זה מדברי התוס' ואפשר שזה המגיה הבין כיון דאיכא פלגא ופלגא אזלינן בתר ההוא פלגא דאיכא חזקה בהדיה וכ"כ התוס' לעיל ודאי דכן הוא לרבנן שכתבו התוס' כך דסמוך פלגא לחזקה וה"ל רובא לגבי אידך פלגא ולמיעוטא לא חיישינן אבל לר"מ דקיימא הכא דחיישינן למיעוט ה"כ הכא חיישינן לאידך פלגא דה"ל חד מיעוטא לגבי חזקה ופלגא כמ"ש לעיל וזה ברור לקיים כל נוסחות התוס' הישנות וק"ל: בד"ה אסור לכו למשתי כו' וכן משמע בפ"ג דיומא דיבר כו' ואין הלכה כאותה ברייתא אלא כרב חסדא כו' עכ"ל אבל בתוס' בפ' ע"פ כתבו בלשון אחר ואין הלכה כאותן ברייתות כו' והנהו ברייתות והיא דתוספתא אתו כר' יהודה עכ"ל ונראה לקיים דבריהם כאן דדוקא הך ברייתא דפ"ג דיומא דמיירי בדברים הטעונים. ברכה לאחריהן במקומן מדקתני בה צריך נטילת ידים לא אתיא כרב חסדא דלדידיה לקבעא קמא הדר אבל הך דתוספתא איכא לאוקמא בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן דהוי בהו עקירת מקום היסח הדעת ובעי ברכה לכתחלה ודו"ק:

ח"א דף פו ע"א כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא כו'. יבואר במסכת תענית:

דף פז תד"ה משתי וברוכי כו' צריך לברך ברכת המזון וליטול כו' עכ"ל זה אינו כשיטת התוס' דלעיל דלא בעי בהיסח הדעת ברכת המזון אלא ברכה ראשונה אבל דברי הר"ר י"ט הם כשיטת רש"י בפ' ע"פ שפי' בהך עובדא דאיתסר לכו למשתי עד לאחר ברכת המזון ע"ש וק"ל: בד"ה רואין אותו כאילו כו' מפרש טעמא דרבנן ודר' יהודה מדכתיב ולקח כו' עכ"ל כנ"ל וכ"ה הקושיא לרבנן בתוס' בפ' התערובות וק"ל: בא"ד אבל דם בתוך מים ראשון כו' מדרישא במיא דאיסורא כו' וכי היכי דהך סיפא באיסור כו' ה"ה רישא דיין ביין כו' עכ"ל ל"ע מאי קושיא לדמות רישא דיין ביין לסיפא דסיפא מים ביין דאיירי באיסורא לגו היתרא אדרבה נדמהו לסיפא דיין במים דאיירי בהיתרא לגו איסורא דבמיא דאיסורא מיירי הנך בבי לפי סברת המקשה ואפשר דמשמע למקשה דהנך תרי בבי דרישא דכל חדא דומיא דתרי בבי דסיפא וכמו דתרי בבי דסיפא איירי חדא באיסורא לגו היתרא וחדא בהיתרא לגו איסורא דומיא דהכי תרי בבי דרישא יין ביין ומים במים איירו בכה"ג חדא באיסורא לגו היתרא וחדא בהיתרא לגו איסורא ודו"ק: ע"ב בא"ד ובנותן טעם דקאמר דמשמע דכי ליכא בנ"ט דשרי היינו כו' עכ"ל לא ידענא למה לא נאמר דראשון ראשון אינו בטל וכשנתרבה ההיתר דליכא באיסור בנ"ט אף אם לא נפל בבת א' דשרי וכ"כ כל הפוסקים דלהיתר נמי אמרי' דההיתר חוזר וניעור ולא קאמר רב דימי דבהיתרא לגו איסורא אוסר בכל שהוא אלא אמתני' במין במינו דאיסורו בכל שהוא אבל הכא במין בשאינו מינו כיון דאין איסורו בכל שהוא למה יאסור בכל שהוא ואם נחמיר בהיתר לומר דראשון ראשון בטל א"כ לא הוצרכו למימר התוס' לעיל בקדשים דראשון ראשון בטל משום דכיון שנדחה כו' דהא דם קדשים היתר הוא ואית לן למימר ביה ראשון ראשון בטל ושוב ראיתי בתוס' פ' כל הבשר דלדעת מי שאומר חתיכה עצמה נ"נ הוצרכו לפרש כן ע"ש: בד"ה כל משקה שמת כו' אע"פ שלא היה ברוק שבפיה רביעית נטמא מגידים כו' עכ"ל וי"ל לסברתם דרוק אע"פ שיש לו תורת מעין לגבי זב מ"מ תורת משקה אין עליו ולא דמי למים דתורת משקין גמורים עליהם ונטמא אחורי הכוס מפמת הידים דפ' אלו דברים מיהו לפי מה שפרש"י שם בההיא דנימא נפסקה וקשרתיה בפה שהייתי אז נדה ע"ש אין מקום לקושית התוס' אבל התוס' דחו שם פירושו ע"ש: בא"ד וי"ל דהכא מיירי כשיצאו ממנו דרך ספורת כו' עכ"ל

וליכא לאקשויי לפי זה מאי קא קשיא ליה מהסיא דמשקה ט"י כו' מאי לאו כו' [illegible] בשלא יצאו דרך ספורת [illegible] מטוס [illegible] נגעו בה ומאי דקאמר משקין [illegible] כיון [illegible] ואידי משום נגיעה הוא ודו"ק:

ח"א דף פז ע"א לא באה [illegible] אלא מעתה גבי אדם דכתיב ויברא ויצר ה"ל כו' דכתיב גבי צלמו שהוא צלם אלהים דבר דומה לשון בריאה וגבי יצירת הגוף כתיב ויצר ה' אלהים אדם מן האדמה וזה אין שכלא שיהיו שני שותפין באדם א' כדמסיק שם ויבואר זה במקומו שם. ומ"ש ויתנו בברותי להם כו' המינות נקבה להם ע"פ הפסוק פורש להם ולענה וגו' ודו"ק:

דף פח בד"ה משקה טבול יום כו' וא"ת דהכא משמע דט"י מטמא משקה דתרומה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה משקה דקדשים במקום משקה דתרומה ולא ידענא כוונתו דהא ודאי במשקה דתרומה מיירי הכא כמו שהוכיחו התוס' והטבול יום הוא שני ומשקה דתרומה נעשה שלישי לעשות רביעי בקודש והא מייתי שפיר משמן שנפסל בט"י דהיינו נמי שמן של תרומה כדמוכח הסוגיא שם ונעשה שלישי לעשות רביעי בקודש אבל משקה דקודש שנגע בט"י נעשה שני ומטמא בקדשים עוד אחד לעשות רביעי כמ"ש בהדיא לעיל וק"ל: בא"ד ועוד נראה דהכא כו' כאבא שאול דאמר ט"י תחלה לקודש כו' עכ"ל פי' כיון דלגבי נגיעת קודש הוי ט"י תחלה לקודש לאבא שאול אית לן למימר נמי הכא נחות דרגא והוי ט"י שני לתרומה לעשות רביעי בקודש כדמוכחת הסוגיא דפ"ב דנדה אבל לרבנן דפליגי עליה בנגיעת ט"י בקודש גופיה אינו אלא לפסול ואינו עושה רביעי לקודש וק"ל: ע"ב בד"ה כלל הצריך לפרט כו' ולאביי דאית ליה התם בכור לד"א כו' דאי לאו פרט ה"א דאפי' יוצא דופן כו' עכ"ל בהדיא קאמר אביי התם הכי ורישא ה"ק יכול אפי' יוצא דופן ת"ל פטר רחם אבל נראה להם דוחק לאביי כיון דאית ליה בכור לד"א לא הוי בכור המאי חשיב ליה למלת בכור טפי כללא ממלת פטר רחם דהא דכמו דמפטר רחם אימעיט כל מילי חוץ ממלתא חדא דהיינו יוצא דרך רחם אחר יוצא דופן ה"נ מבכור אימעיט כל מילי חוץ ממלתא חדא דהיינו יוצא דופן גופיה וזה הביאם דנראה להם לפרש לאביי דתרווייהו הוו כלל ותרווייהו הוו פרט דבכור לא משמע טפי כללא מפטר רחם ודו"ק:

ח"א דף פח ע"ב ואנכי עפר כו'. ולפום ריהטא הוא דחוק וכי אילו לא אמר אברהם ואנכי עפר וגו' לא היה לטומאת מת טהרה עולמית ואפשר לפרש דאי לאו בשכר אברהם היה הכשר טהרת טומאת מת בעניינים לחוקים אשר מציאותם היה קשה אמנם בשכר שמיעט אברהם את עצמו שאמר ואנכי עפר ואפר זכו להיות הכשר והזאת טהרתם בעניינים אשר קלים מציאותם שהם עפר ואפר והזכות הוא מן הדומה לדומה שבזכות שאמר ואנכי עפר בתחלת יצירת אדם כמבואר לקמן בסמוך זכו לעפר סוטה שעל ידי זה תזכה להוליד בן כאברהם כמבואר בפרק כשם ובזכות שאמר ואנכי אפר כמותי זכו לטהר באפר טומאת מת וק"ל:

דף פט תד"ה והתניא תקע כו' והא דמשני בסוכה באשרה דמשה ולא משני בדעובד כוכבים וקודם ביטול משום דמכי נקצץ כו' עכ"ל והא דלא ניחא להו למימר לפר"ת כמו שפי' לעיל דאשרה דומיא דעיר הנדחת קתני דמיירי דישראל עיין בחידושינו בפ' לולב הגזול והתם בסוכה דוקא דקתני אשרה אי הוה דעובד כוכבים מכי נקצץ הלולב מן האשרה נתבטל הלולב אפי' בלא כוונת ביטול כמ"ש בחידושינו בפ' מצות חליצה אבל לולב דקתני בשמעתין דהיינו שהלולב גופיה הוא של ע"ז מיירי שפיר בדעובד כוכבים וקודם ביטול ודו"ק: סליק פרק כסוי הדם

פרק גיד הנשה

ע"ב תוס' בד"ה ואתי איסור מוקדשין כו' ואינו נוהג בטמאה דאין איסור גיד כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דטעמא כדאמר ר"ש התם מי שגידו אסור ובשרו מותר דמתוך הסוגיא דהתם משמע דלתנא דמתני' דמחייב משום טמאה מה שאינו מחייב נמי משום גיד היינו משום דאין איסור חל על איסור אלא דלר"ש דפוטר משום טמאה הוצרך תלמודא למימר הא דפוטר נמי משום גיד היינו מטעמא מי שגידו אסור ובשרו מותר והתוס' שכתבו כן לקמן גם לתנא דמתני' היינו דאיכא למדחי הכי דמשום הכי ניחא ליה להקשות מירך שנתבשל כו' וק"ל: בד"ה אלא קסבר כו' ומה שמקשה ר"י והלא אף לבני יעקב כו' עכ"ל אבל אי הוה טעמא דתנא דמתני' משום דאין איסור חל על איסור ניחא להו טפי דשפיר מקשה ר"י כיון דאיסור חמור הוא שנוהג אף בבני נח חייל אאיסור טמאה אפילו דקדים כדמסיק בשמעתין וק"ל: בד"ה ואמר ר' יוחנן לא נצרכה כו' כולו לא כ"ש א"ר יוסי לא נצרכה כו' כדאמר ר' יוחנן על פירקא קמייתא כו' עכ"ל כנ"ל ואף שר' יוסי תירץ פירקא קמייתא שם בברייתא בא ר' יוחנן ופירש דבריו בפירקא קמייתא באיזה מה קאמר ר' יוסי דאין עליו כזית בשר דכיון שלא נפקסו אבריו מסתמא אין עליו כזית בשר וק"ל:

ח"א דף פט ע"א זכו לב' מצות לחוט כו' דעיקר תפילין וציצית טעם מבואר בתורה אבל מצות הנוספות בכ"א דהיינו בציצית חוט אחד של תכלת כדכתיב ונתנו על ציצית הכנף פתיל וגו' וכן הקשירה בתפילין דוקא ע"י רצועות קתייני הכא ומהא דקאמר הכא בשלמא רצועה דכתיב

מהר"ם

מניה וק"ל: ע"ב ד"ה סמוך מיעוטא וכו' ואח"כ מתחיל דבור אחר יאמרו ספק איסור להתיר כך היא בספרים שלפנינו וט"ס הוא והכל דבור אחד הוא וצריך למחוק שורה יאמרו ספק איסור להתיר והאי וא"ת בפרק אין מעמידין וכו' קאי אלעיל אדבור ראשון אלא שיש לתמוה עדיין שבספרים שלפנינו לא נמצא שום תירוץ בתוס' אהאי וא"ת שהקשו מפרק אין מעמידין ואינו כן סוגיות התוספות אלא שבכל מקום שכתוב וא"ת וכו' כתוב לאחריו וי"ל וכו' וראיתי הוגה בספרים אחר סיום קושית התוס' זה הלשון ומיהו איכא למיפרך מאי אריא רוב אפילו פלגא ופלגא נמי ור"ל ומיהו דשפיר אתא ההיא דפרק אין מעמידין דאף על גב דיש כאן חזקת היתר אעפ"כ לא היה צריך לומר רוב עגלים נשחטים לעבודת כוכבים ומאי אריא רוב אפי' פלגא ופלגא נמי הוה א"ש דאמר רבי מאיר אפילו נסמוך חזקה לפלגא דאין שוחטין לע"ז מכל מקום הוי פלגא דשוחטין לע"ז מיעוטא ור"מ חייש למיעוטא ולכך לא יתורץ במאי דאיכא לגבינה חזקת היתר ועל כרחך הוצרך שם לשנוי' מה דמשני התם ועיין שם בפרק אין מעמידין כן צריך ליישב הגהות הספרים אבל ל"נ שהיה כתוב בתוס' בסיום הקושיא לשון זה ומיהו לפי מאי דמסיק הכא אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר א"ש כן צריך להיות בתוס' וטעו הסופרים והגיהו יאמרו ספק איסור להתיר קודם התחלת הקושיא ועשו ממנו דבור בפני עצמו ור"ל דשם בפרק אין מעמידין איירי באיסור ובאיסור לא אמרינן נסמוך חזקת היתר לרוב ולכך מקשה שם שפיר ומצאתי סגנון זה קצת בתוספות ישנים כתובים על קלף:

דף פז ע"א ברש"י ד"ה דאמר מר כו' ותשיבם מפקינן לדרשא אחרינא וכו'. משום דאל"כ לא הוה משמע מאה פעמים אלא תרי זימני עיין שם פרק אלו מציאות: בתוס' ד"ה רואין אותו וכו' דלאו רואין לדם קדשים קאמר. ר"ל שנאמר שרואין לדם קדשים כאילו הוא מים ונפסל ועיין שם: ע"ב ד"ה משקה טבול יום גבו' דאילו חולין לא מיטמא וכו'. ר"ל והכא קתני אלו ואלו אין מטמאין אחרים אלא פוסלין אחרים א"כ ש"מ דהן עצמן טמאים וגם אין יכולין לומר שמיירי במשקין קדשים דהא במשקין קדשים הוי המשקים שני ומטמאים שלישי שאותו שלישי פוסל רביעי:

דף פח ע"א בא"ד אלא במשקין תרומה איירי. שהן עצמן טמאים ואין מטמאין אפי' קודש אלא פוסלין את הקודש: בא"ד וא"ת דהכא משמע דטבול יום מטמא משקה דתרומה וכו' שהמשקה הוא טמא לענין שעושה רביעי בקודש. ר"ל שהקודש הוא נפסל וא"כ היכי בעי למימר בפ"ק דפסחים וכו' התוס' קצרו דבריהם כאן וגם לשונם מגומגם ועיין שם פ"ק דפסחים דף י"ד ושם איירי בשמן של תרומה שנפסל בטבול יום וכן צ"ל דהוסיף רבי עקיבא היינו דהתם כדרבי חנינא דאמר וכו' טמא וטמא וכו' והכא כדר' עקיבא שמן שנפסל וכו': בא"ד ועי"ל דהכי קאמר שזה טמא למינו לקודש וזה פסול בתרומה וכו' כצ"ל ר"ל שקודש מטמא מינו קודש ושמן של תרומה אינו טמא לפסול מינו דהיינו תרומה אלא שהוא עצמו פסול ואין פוסל תרומה שהיא מינו אלא קדשים: ד"ה רבנן סברי דמו כל דמו וכו' וי"ס דגרסי בברייתא קמייתא וכסהו מלמד שדם הניתז וכו'. ר"ל ולא גרסי בברייתא קמייתא מלמד שכל דמו חייב לכסות ולכך צ"ל דאימתי דר' יהודה בא לפרש ולא פליגי ר' יהודה ורבנן בזה אבל לספרים שלפנינו דגרסי' בברייתא קמייתא דהוא רבנן דר"י מלמד שכל דמו חייב לכסות ע"כ פליגי רבנן אר"י דהא אמרי דכל דמו חייב לכסות וק"ל ועיין בספר שאלות ותשובות שלי בסימן ס"ה ותמצא שם זאת הסוגיא בפלוגתא דר"י ורבנן מבוארת גמרא ותוס':

ע"ב ד"ה כלל הצריך לפרט וכו' דאית ליה התם בכור לדבר אחד לא הוי בכור וכו'. ר"ל דאביי ס"ל דלישנא דבכור גופיה הכי משמע דלא מקרי בכור כ"א אותו שהוא בכור לכל מילי ולדידהו לא איצטריך פטר רחם אלא למעט שאם הבכור יוצא דרך דופן ועי"ש פי' הברייתא לפי סברת אביי ואם כן מאי צריך לפרט הוא דהא בלא שום פרט לא מקרי בכור כ"א אותו דהוי בכור לכל מילי:

דף פט ע"א בתוס' ד"ה והתניא תקע לא יצא וכו' אלא ניחא ליה הך ברייתא וכו'. עיין במסכת סוכה דף ל"א בתוס' ד"ה של אשרה וכו' ושם מפרש בע"א ועיין במה שכתבתי שם: בא"ד וי"ל דהכא בע"ז של ישראל וכו' וכה"ג וכו' ומשני באשרה של משה. פי' דבאותו זמן אפי' אשרה של עובד כוכבים לא היה לה ביטול משום דהתורה הזהירה עליהם לאבדם והא דלא משני התם באשרה של ישראל צ"ל דס"ל השתא דאשרה של משה ושל ישראל ועיר הנדחת הכל ענין אחד דלכולן דין אחד להן שאין להם ביטול עולמית וס"ל השתא דבע"ז של עובד כוכבים אפי' קודם ביטול יצא הואיל וראוי ליבטל לא אמרי' בה דכתותי מכתת שיעורא: בא"ד משום דמכי נקצץ וכו'. ר"ל אבל הא דקתני הכא לולב של ע"ז לא איירי בלולב של אשרה דהלולב בעצמו גופה של ע"ז ומכי נקצץ נתבטל אלא בלולב שמשמשים בו לע"ז וק"ל: בא"ד ובפ' מצות חליצה כו' ולא מפליג בנסל ע"ז גופה וכו'. פי' דבשלמא לפירושא קמא לא קשיא דע"ז אמאי לא מפליג בין ע"ז של עובד כוכבים ובין ע"ז של ישראל די"ל של ישראל ותקרובת ע"ז הכל ענין א' כדלעיל: בא"ד ומיהו ע"כ צריך לאוקמי לאחר ביטול כדברי ר"ת לספרים דגרסי וכו' דאי קודם ביטול הא רב יהודה אית ליה התם וכו'. ר"ל ומיהו אפילו בלא פירושו של ר"ת קשיא ההיא דראוהו ב"ד משום דע"כ לספרים דגרסי' ר"י צריך לאוקמא לאחר ביטול בלא פירושו של ר"ת דאפי' בלא טעם דמכתת שיעורא אין יוצאין אפילו בע"ז של עובד כוכבים מטעם דמצות ליהנות ניתנו וע"כ צריך לאוקמא לאחר ביטול כפי' ר"ת וא"כ קשה דה"ל לחלק בסוף דבריו ולומר אבל קודם ביטול לא יצא וק"ל ועיין במה שכתבתי במסכת סוכה שם:

חכמת שלמה

דף פז ע"ב תוס' בד"ה אבל דם כו' וכהערל נמי אמרינן יתן סאה ונטל סאה כו' כנ"ל. וג"כ פי' מקוה שהיה מזומנם כמ' סאה וק"ל: בא"ד אינו חוזר וניער והסיא כו' כנ"ל:

דף פח ע"א רש"י בד"ה מ"ש כו' מעיינות ומ"ש כו' הד"א: בד"ה אגפיים כו' גדותיה. נ"ב פי' של אגפי גדותיה: תוס' בד"ה חרסית כו' לבנה כתושה כו'. נ"ב ולפי מה שאפרש לקמן לא קשה מידי: בד"ה כל דבר כו' באלו טוברין אלא בעין כו' כנ"ל: ע"ב גמ' וחרסית לבנה כו'. נ"ב נ"ל לפרש"י גרסי' חרסית לבנה דאי חרסית בלא לבנה קאמר א"כ היינו שחיקת חרסית וברייתא קתני שחיקת חרסית להדיא ומ"מ לפי' הערוך שפי' חרסית מין סיד לא קשה מידי ומש"ה נמי מיושב מה שפירש רש"י במרובה חרסית לבנה כתושה ודו"ק:

גמ'

גיד הנשה פרק שביעי

ע"ב בתוס' ד"ה איסור גיד איכא וכו' וי"ל דאין נראה לו שתחלוק הך סתמא וכו'. ר"ל דלעולם מצי לאוקמא כר"מ והא דלא קאמר דמשום הכי לא אתי איסור מוקדשים וחייל אאיסור גיד הנשה משום דסבירא ליה למתניתין דאין איסור חל על איסור משום דאין נראה לגמרא שתחלוק הך סתמא וכו':

וראו כל עמי הארץ וגו'. יש להביא ראיה לפרש"י בפ' התכלת שפירש אלו תפילין שבראש כו' מפני שיש על של ראש שי"ן ודלי"ת שהוא רוב השם כו' ודו"ק ועיין בתוס' פ"ק דברכות דף ו': מפני שתכלת דומה לים כו'. ירצה שרמז בזה קישור שלש עולמות זה בזה מלמטה למעלה כבטון הש"י והוא שאמר הים שהוא כלל עולם התחתון כפי טבע הבריאה שהיה העולם כולו מים במים עד מאמר יקוו המים והנה הוא מתדמה ומתקשר ברקיע שהוא עולם האמצעי ורקיע שהוא כלל עולם האמצעי הוא מתדמה ומתקשר בעולם המלאכים הדומים לאבן הספיר כי המה ספיריים בזהרם ובצורתם ואבן הספיר שהוא עולם המלאכים הוא מתדמה ומתקשר בכסא כבודו יתעלה והוא שאמר במצות תכלת וראיתם אותו וזכרתם וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם וגו' לעשות ח"ו פירוד בקישור הג' עולמות שזכרנו ודו"ק: קשה גזל הנאכל שאפי' לדיקים כו'. ירצה דודאי הכא לאו גזל מקרי דהל"ל איך אמר אברהם על מה שהיה בעין, וחלק האנשים אשר הלכו אתי יקחו חלקם וגו' ועוד דהכר מהא מלך סדום על הכל שנא' והרכוש קח לך וגו' ועוד בגרלה מענייטו שמלך סדום לא היה יכול להציל ואמרינן בהגוזל בתרא דאפי' לא אמר אני אציל לעצמי הציל לעצמו אלא שאברהם ממדת חסידות לא רצה ליהנות כמ"ש שלא תאמר אני העשרתי וגו' והכא ה"ק קשה גזל הנאכל בגזלן דעלמא שקשה לו לעשות תשובה ולשלם לכ"א מה שכבר גזל כשהיא איתתא שאמרה ריקה אפי' אבכע כו' והביא ראיה מאברהם שהרי לא היה רוצה ליהנות והיה בעיניו כגזל ואעפ"כ אמר רק אשר אכלו הנערים שקשה היה בעיניו לשלם מה שכבר נאכל ודו"ק: נתתי גדולה לאברהם כו'. מבואר ברוב גדולה האדם יזכור שפלות בריאתו ולזה אברהם הזכיר שפלות תחלת היצירה שנברא אדם הראשון מן האדמה וז"ש ואנכי עפר מתחלת היצירה ואפר בסוף ע"ש ואל עפר תשוב ואהרן ומשה הוסיפו בשפלות יצירת שאר כל אדם אף שיצירת האדם היה מדבר שיש לומר עליו מה שהיה האדמה אבל אנחנו מה היתה יצירתנו מטפה סרוחה של כלום מה היא וזה"ש אין העולם מתקיים אלא בשביל משה כו' ר"ל כי בזה השפלות היצירה שאמרו מה מתקיים מאדם הראשון ואילך שאין כאן יצירה אלא מטפה סרוחה ודוד אמר אנכי תולעת וגו' הזכיר שפלות היצירה פרטית שהיה בו לפי מה שאחז"ל שהיה ראוי להיות נפל ביצירתו אלא שניתן לו ע' שנים שהיו חסרים לאדם בשביל חטאו עד אלף שנים יומו של הקב"ה וע"ז אמר ואנכי בתחלת יצירתי ראוי להיות נפל לבא מיד לרמה ותולעה אבל מהתחסד אלהים היה שניתן לי שבעים שנה ולחרפת אדם שנחסרו משנותיו בשביל חטאו שהיא חרפתו וק"ל: יכול יגיס דעתו כו'. עיין פרש"י והוא דחוק ועוד נ"ל לפרש ע"פ מה שאמרו במס' תענית בעובדא דראב"ש שהיה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה נזדמן לו אדם א' א"ל ראב"ש כמה מכוער אותו האיש והשיב לו לך אצל האומן שעשאני וע"ז הזהיר כאן שלא יגיס דעתו לומר כן אלא מיפרים השפוע בשבלך את בריאת כל אדם כענין שנא' והאלהים עשה את האדם ישר וגו' וק"ל:

דף צ גמ' אומר דשמעת ליה לר"י בטמאה כו' בטמאה גופיה ה"נ לדחות דהאי תנא דמתני' אית ליה בסיפא דאינו נוהג בטמאה לפי מה שהוכרחו התוס' לעיל לתרץ ולא היה יכול להקשות והתנן אינו נוהג בטמאה כו' ע"כ דמשמע להו דהאי תנא דמתני' ס"ל הכי כסתמא דמתני' דסיפא ודו"ק: רש"י בד"ה בטמאה שמעת כו' דהא ר' יהודה אין נוהג בשליל קאמר במתני' כו' עכ"ל קושטא דמלתא קאמר לר"י הכי מיהו בלאו הכי דא"כ דנוהג בשליל איסור טמאה קדים כדמוכחת היא דגזיר דלעיל דאיסור טומאה נמי קדים כדאיתא לקמן בפרקין ע"ש ודו"ק: בד"ה להעלותו למזבח כו' כדאמרינן לקמן דלא כתיב ולא יאכל המזבח עכ"ל הכי אית ליה לרב חסדא לקמן ולא קאמר מדכתיב והקטיר הכהן את הכל דמניה דריש רבי בסמוך דמחוברין דאיסורא מותר להעלותן משום דרב פפא דקאמר דלא פליגי האמוראים בהעלאתו ה"נ לא פליגי תנאי בהכי אלא דרב נחמן ב"י מפרש לפלוגתייהו בהכי וכל"ל רב הונא דקאמר לקמן גיד הנשה של עולה חולצו להפוח ורב חסדא קאמר דלא כתיב לא יאכל המזבח ס"ל דלא פליגי רבי ורבנן בהכי כלל דאם לא כן תקשי דרב חסדא דלא כמאן דהא רבי נמי מוהקטיר הכהן את הכל וגו' מרבה לגיד הנשה במחובר ולא מדלא כתיב ולא יאכל המזבח וק"ל: תוס' בד"ה אלמה איסור מוקדשין כו' ועוד דא"א לאיסור גיד להיות בענין אחר כו' עכ"ל אע"ג דאכתי לא אסקי אדעתייהו הך סברא שכתבו לקמן דדוקא בענין שיחול איסור גיד מחיים דומיא דיעקב מ"מ אית להו הכא בפשיטות דודאי איסור גיד סתמא כתיב בין מחיים בין לאחר שחיטה ומחיים א"א לאיסור גיד להיות בענין אחר ודו"ק: בד"ה קדשים דאיסור כרת כו' וא"ת ונימא מגו דאתוסף איסור גיד לגבוה דאסור להעלותו כו' עכ"ל ק"ק כיון דלפום סברא דהשתא שרי גיד קדשים לאכילה להדיוט שרי נמי לגבוה ומקרי שפיר ממשקה ישראל מן המותר לישראל כיון דגיד קדשים מותר באכילה לישראל אע"ג דאסור גיד בחולין דכה"ג מקרי מליקת עוף להקטיר לגבוה מן המותר לישראל כיון דשרי לכהן באכילה אע"ג דמליקה אסור בחולין ויש לחלק דלגבוה א"א בענין אחר ודו"ק: בד"ה הכא במבכרת כו' וא"ת והא איסור גיד לר' יוחנן קדים כו' עכ"ל ולר"מ דמתני' אתיא כוותיה וסבר דנוהג בשליל ודאי לא קשיא להו הא איסור גיד קדים משום די"ל כמ"ש הרא"ש בפ' המקשה דה"מ לאחר שחיטה שילא חי לאויר עולם אבל במעי אמו קודם שילא חי לאויר עולם ליכא איסור גיד כלל מיהו שמעתין לא משמע כן ודו"ק: בד"ה פירשו ירדו כו' אלא ממעטי דאיסורא אפילו במחוברין עכ"ל דמעולותיך הבשר והדם ודאי דלא ממעטין רבנן אלא עיכולי דגידים ועלמות כדהיא בברייתא אלא דממשקה ישראל הוא דממעטי דאיסורא וא"כ אין חילוק בין פירשו למחוברין וק"ל: ע"ב גמ' ועל שבעים ושנים נירין כו' בנוסח המשנה ועל ע"ב נימין כו' וכן נראה דהל"כ נימא מאן דכר שמיה דקאמר ועל כל נימא כו' ואפשר דהיינו נירין היינו נימין וק"ל:

ח"א דף צ ע"ב דברה תורה לשון הבאי פנים גדולות וגו'. בערוך בערך גוזמא שהוא משל כמו שהשמים אתה מגביה לאמך כו' כך הערים האלה אי אתה רואה את גגם המגבר עד כו' פ"ש באורך:

דף צא גמ' לא נצרכה אלא לשמנו כו' נהגו בו איסור כו' חילון סמוך לבשר אסור כו' וכ"ל דמפני שיינ ותקנת דרבנן מיעקר לאו דאורייתא דלא תותירו בשב ואל תעשה וכה"ג אמרי' בפ' מי שמתו ע"ש ודו"ק: בפרש"י בד"ה מזה כזית כו' ומדנקט ואכל מזה כו' ולא נקט אכל ב' זיתים מסניהם ש"מ ב' כו' עכ"ל ובס"פ אותו ואת בנו לא חש תלמודא לזה ובעי לאוקמי בבת אחת והיינו למאי דלא בעי למפשט הך בעיא דהכא כמ"ש רש"י והתוס' שם וא"כ ע"כ איירי בבת אחת אבל הכא דבעי למפשט בעיא דהכא ניחא ליה לאוקמי בהכי ולא בבת אחת מה"ט שפרש"י ודו"ק: תוס' בד"ה כמ"ד גיד הנשה כו' וי"ל מדקאמר והכן משמע כו' עכ"ל דוהכן משמע לשון לווי וטבוח אינו לשון לווי כנראה מפרש"י בחומש ודו"ק:

ח"א דף צא ע"א רבי יהושע בן לוי אמר כו' כעובד כוכבים נדמה לו כו' כת"ח נדמה לו כו'. יש לשאול מהיכן הדעת של תורה מכרעת לומר כן דאימא כישראל נדמה לו וכעו"כ ונראה לפרש דכיון דהעיד הכתוב שלא היה יכול לו יש לי לומר מאיזה מקום בא עליו המלאך עד שנגע בכף ירך א' שלא היה יכול ליזהר ממנו והכתוב בא לפרש ולא לסתום ולהכי קאמרינן דכעובד כוכבים נדמה לו או כת"ח נדמה לו דהשתא שפיר נדע באיזה ירך נאסר דהיינו שופלו לימינו אבל אם היה נדמה לו כישראל וכעו"כ אכתי לא היה ידעינן באיזה ירך שנאסר כיון דיכול לטופלו לאיזה לד שירלה וק"ל: בהאבקו עמו כאדם שחובק כו' ורש"י בחומש כתב מנחם פי' לשון אבק שהיו מעלים עפר כו' ול"נ שהוא לשון ויתקשר כו' שחובקו ואובקו כו' עכ"ל ל"ע שהוא הכריע שלא כדברי מנחם שהוא לשון אבק אלא מלשון קישור כאילו מפיו אנו חיים והנה פירושו ופירוש מנחם הם בעלמם פלוגתא דתנאי הכא בשמעתין ויש לייטב כדוחק וכוונת הדרוש בהתאבקו עד כסא הכבוד עיין בחדושי אגדות הרשב"א בע"י: דבר שלא ביעקב זה גיד הנשה כו'. ר"ל כל שאר מלות אין להם דבר (שבה) מיעקב רק זו המלוה שלא אדני ביעקב גופיה דבר דהיינו שתקע כף ירך ובשבה זו נפל המלוה בכל אומה ישראלית והענין מבואר בקרא ויראה כי לא יכול לו שראה כי עלה השחר שדמות יעקב הוא למעלה לא יכול לו לעצמו ויגע בכף ירכו כמז דליוצאי ירכו יוכל להזיק וע"כ לא יאכלו בני ישראל וגו' לפי שנגע בהם להזיקם וק"ל: פרע להם בית השחיטה כו'. דקדק לומר גבי גיד הנשה בפניהם ולא קאמר גבי בית השחיטה משום דאם היה השוחט אחד מבית יוסף אפילו לפניהם לא היה מועיל כיון דשחיטת עובד כוכבים פסולה אפילו בעומד ע"ג ופרע להם בית השחיטה היינו שיניח אותן שיפרעו לכן בעלמן אבל בגיד הנשה ודאי דאף בעובד כוכבים טעל לפניהם סגי ועיין בחדושי הלכות פירוש והכן לפי' התוספות וק"ל: על פכים כו'. עיין פרש"י ופירוש לפירושו דמדכתיב ככר שהעביר כל אשר לו ע"כ מה שחזר שוב ונשאר שם לא היה אלא בשביל דבר מה שלא היה נחשב לכלום והם הפחותים שבכלים כדתנן פי"ב דנגעים על מה חסה תורה על כלי חרסו ועל פכו כו' על ממונו הבזוי כו' ולזה אמרו מכאן לצדיקים שחביב עליהן ממונם הבזוי כ"כ לפי שאין פושטים כו' וכדרך שאמרו ת"ח מדקדקין על פחות משוה פרוטה אך מה שפרש"י בסוף דבריו שלא הספיק להעבירם ונשכח לו הוא מגומגם דככר כתוב והוא לן בלילה וגו' ויקם בלילה ויקח וגו' דמשמע דכל זה נעשה בלילה ודו"ק ורש"י פי' בחומש שנשכח פכים קטנים והוא ע"פ ב"ר ועיין ברא"ם שם: מכאן לת"ח שלא ילא כו'. כתבו התוס' דאומר ר"ת דדוקא נקט ת"ח כו' עכ"ל ע"ש אבל ר"י פירש בתוספות רפ"ק דפסחים דבשאר כל אדם נמי שייך מפני המזיקין מדמייתי עלה מקרא דהל' תנאו איש וגו' ויש ליישב לפירושו דנקט הכא ת"ח לרבותא דלא תימא תורתו משמרתו מן המזיקים ועי"ל לפי מה שפרש"י לקמן גבי בועז שבגנאי הוא לת"ח ללאת בלילה כו' עכ"ל והיינו דמשום מזיקין לא היה שייך שהיו נערים עמו אלא משום גנאי נגעו בו וכדאמרי' פרק כילד מברכין ואע"ג דלא היה יחידי אל ילא בלילה שלא יחשדוהו שהולך לזונה מ"מ נקט הכא ת"ח ובהכי ניחא דמייתי קרא דוישכם אברהם בבקר ויחבוש וגו' דכראה מפרש"י דהיינו קרא דעקידה והרי אברהם לא היה יחידי דב' נעריו היו עמו כמו שהקשו התוספות אבל אם נאמר דמשום גנאי קאמר אע"ג דלא היה יחידי ניחא אבל בפרק כילד מברכין משמע דלא נגעו בו משום גנאי אלא ביחידי בלילה ורש"י בפירוש רות כתב טעם אחר בבועז לפי שהיה הדור פרוץ בגניבה כו' ע"ש ולא ידענא למה הניח תלמודינו וק"ל: ע"ב לך לא ראה את שלום כו'. דלא יפול בו שום לשון ראה אלא לשון שאל כמו וישאלו איש לרעהו לשלום וכמוהו רבים וע"כ אמרו דראה לא קאי על השלום אלא על לך שהליכה תהיה בראיה וק"ל: ויזרח לו השמש כו' מהכא משמע דזרחה בעבורו משום מזיקין שלא יהיה יחידי בלילה ורש"י בחומש שפירש לו לצרכו לרפאות ללעתו כו' ע"ש הוא ע"פ ב"ר וק"ל: מקום שהתפללו אבותי כו'. כפרש"י ע"ש בית אלהים קרוי בית אל והוא הר המוריה וכן פרש"י בחומש ומיושב דבריו בפירוש החומש כך הם כי ממה שאמרו הכא לדיק בא לבית מלוני כו' ועוד אמרו בפסחים יעקב קרא לירושלים בית אל יקשה לך על ב' המאמרים אלו מהיכן למדו לומר כן שבמקום בית המקדש היה לן כמוזכר בב' מאמרים האלה דהא פשיטא דלוז איננה ירושלים כדמוכחין המקראות וכיון דבלוז היה לן כדכתיב ואולם לוז שם העיר וגו' היאך אמרו שבמקום בית המקדש היה לן והשיב אני אומר כו' שע"י הקפילה של הר המוריה ללוז נקרא לוז בית אל ע"ש בית אלהים דהיינו בהמ"ק ולאו היינו בית אל הסמוך לעי אלא ירושלים נקרא בית אל ע"י הקפילה ללוז שהיה סוף גבול ארץ ישראל אבל בית אל הסמוך לעי איננו סוף גבול א"י מלד מזרח כדכתיב בית אל מים והעי מקדם וגו' ומזה תפול טענת הרמב"ן בזה ודברי הרא"ם בזה איננם מבוררים ובפ' חלק פרש"י בע"א ועיין עליו במזקוני ואין כאן מקום להאריך: כד ללי בעי כו'. תרתי דריש מיניה מלשון תפלה ומלשון פגיעה כפרש"י וכתב הרא"ם למאי דדרשינן ויפגע מלשון תפלה יהיה פי' במקום שמו של הקב"ה כו' ע"ש ואין צורך דכיון דתרתי משמע כמ"ש הרא"ם גופיה מתפרש שפיר במקום כפשטיה על מקום בית המקדש וק"ל: מיד בא השמש וכו'. עי' פרש"י הכא ובחומש: עלי יניח לדיק ראשו כו'. בב"ר מפורש שעשאן כמין מרזב כו' כפרש"י בחומש והוא שהניח מלמטה אבן אחד להניח ראשו עליו וסביב אותו האבן הניח הרבה אבנים בגובה מב' לדדים עד שנעשו ג' דפנות כמין מרזב שיש דף א' מלמטה וב' דפנות מלדדין שהתחילו כל אבנים מריבות עם אותו אבן שהניח מלמטה כל א' אומרת עלי יניח לדיק את ראשו עד שנבלעים באבן א' ר"ל שכולן נבלעו באותה אבן אחת שלמטה כדי שיניח ראשו על כלן ודברי הרא"ם בזה אינם מבוררים ואין להאריך: וגויתו כתרשיש כו'. ופרש"י יש שמו תרשיש כו' וכן פרש"י בס' דניאל יש שמו תרשיש והוא ים של אפריקא עכ"ל דאילו ים של כל עולם הוא אוקיינוס העולם ורחבו יותר מב' אלפים פרסי אבל רבינו סעדי' פירש בספר דניאל וגויתו כתרשיש ב' אלפים בעומק הים תרשיש עכ"ל ולפי זה איכא למימר דעומקו של ים של כל עולם הוא ב' אלפים פרסי וק"ל: מיד והנה ה' נצב עליו כו'. פרש"י לשומרו ויהיה עליו קאי על יעקב ולא על הסולם וכן עולים ויורדים בו קאי על יעקב והכי איתא בהדיא בב"ר ע"ש ואיכא למ"ד התם דאסולם קאי עולים ויורדים בו ובהכי ניחא מה שהקשו התוס' דהכא משמע שאותן שעולין הם שיורדים ולעיל כו' דודאי כן הוא דפליגי כדאיתא בב"ר בהדיא ולעיל דעולין תחלין ויורדין תחלין כמ"ד שם עולים ויורדים על הסולם קאי והן מלאכי לויה עולין מלאכי ח"ל ויורדים מלאכי א"י וכי פגעי כו' אבל הכא כמ"ד הן העולים הן היורדים ועל יעקב קאי דבעו לסכוניה עד שבא הקב"ה ונצב עליו לשומרו. ומנין שהיו עולים תחלה ויורדים תחלה והם מלאכי לויה כמו שמלינו בכ"מ במלאכי לויה כמ"ש פרק כל כתבי ב' מלאכי שרת המלוין לו כו' או ע"ש שאין אדם חשוב יוצא בלא שנים כמ"ש באברהם וב' נעריו עמו ודו"ק: כאדם שמניף על בנו כו'. עיין פרש"י ויותר נראה לפרש להצילו מן הזבובים וכן הוא בהדיא בב"ר משל לבן מלכים שהיה ישן ע"ג עריסה והיו זבובים שוכנים עליו כו' ע"ש: מלמד בקפלה כו'. וכתב הרא"ם ולא הספיק לו ההבטחה לבדה כו' מפני שיש הפרש בין הכא והפוטל [ולכן יכא] עכ"ל אבל קשה דאכתי מנלן דהקפילה היה כדי שתהא נוחה ליכבש דהא לא קשיא לן אלא מאי רבותי' ואימא רבותיה טובא שנתן לו כל א"י וקפלה תחתיו מפני שתהיה הבטחתו נכונה בפועל וע"כ הנראה דודאי הספיק ליעקב הבטחה לבדה על הנתינה וא"כ מה שקפלה תחתיו לא היה אלא הבטחה אחרת שלא אמר בפירוש דהיינו כדי שתהא נוחה ליכבש כו' ודו"ק: ויאמר שלחני כי עלה השחר א"ל כו'. אין זה בכח מאמר המלאך שלחני כי עלה השחר דאיכא למימר בהיפך שאמר שלחני כי עלה השחר שהיה מתיירא מן השחר מפני שהיה גנב כו' כמ"ש לו יעקב אבל מתוך עניינו נלמד דבר זה (שאמר) שא"ל שלחני כי עלה השחר שא"ל יעקב גנב אתה כו' לפי דעת יעקב שנדמה לו כעובד כוכבים כדלעיל וע"ז השיב לו המלאך שהגיע זמנו לומר שירה ומשמע יעקב ממנו שהוא מלאך השם א"ל לא אשלחך כ"א ברכתני וק"ל: מסייע ליה לרב חננאל. עיין בתוס' והוא דחוק דזה אין לריך לאיה דכבר העיד ישעיה ע"ז שהמלאכים אומרים שירה וקרא זה אל זה וגו'. וביחזקאל אומר ברוך כבוד וגו' וק"ל: לא הגיע זמני לומר שירה כו'. לכאורה שהוליאו זה מדרש ותשובת המלאך שהוא בכח המאמר דכי עלה השחר ופירשו שהוא טעם על אמר שלחני דמשום דעלה השחר והגיע זמני לומר שירה על כן שלחני אבל קשה שגם בכח המאמר דכי עלה השחר הפך זה דמשום דעלה השחר ומתיירא אני משום שהיה גנב או קוביוסטוס וע"כ נראה לפרש דמסיפא דהאי קרא קא מפקא להו האי דרשה דכתיב ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני דמשמע שלא ידע יעקב שהוא מלאך עד השתא אחר שאמר לו המלאך שלחני כי עלה השחר וע"כ אמרו כי אחר שאמר לו המלאך שלחני כי עלה השחר ושהולרך ללכת ממנו בלי עיכוב מפני שעלה השחר א"ל יעקב גנב אתה כו' שמתיירא אתה מפני השחר כי כפי דעת יעקב איש היה ולא מלאך כדאמרי' לעיל כעובד כוכבים נדמה לו כו' וכת"ח נדמה לו כו' וע"ז השיב לו המלאך כי מלאך הוא ושהולרך ללכת ממנו בלי עיכוב מפני שהגיע זמן שירה בשחר ואחר שמשמע יעקב ממנו כי הוא מלאך השם א"ל יעקב לא אשלחך כי אם ברכתני. ומ"ש ג' כתות כו'. פרש"י ג' כתות חדשים מיום של יום עכ"ל הכי משמע ליה לישנא דג' כתות של מלאכי השרת כו' והולרך לפרש כן משום דהיינו דמסייע ליה לרב חננאל כו' דהא דקאמר מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו מ"ה משמע נמי דמיום שנברא המלאך אינו אומר שירה אלא פעם אחת והכי אמרו בב"ר א"ר חלבו ארשב"ג לעולם אין כת של מעלה מקלסת ושונה אלא בכל יום בורא הקב"ה כת של מלאכים והן אומרין שירה חדשה לפניו והולכין כו' עכ"ל ומיהו האי קרא דכי עלה השחר מוקי בב"ר במלאכים כתיב ויאמר שלחני כי עלה השחר כו' א"ל זה מיכאל וגבריאל שהן שרים של מעלה דכולן מתחלפין ואינון לא מתחלפין ע"כ והתוס' כתבו דמסייע ליה לרב חננאל כו' פירוש במה שאמר שהמלאכים אומרים שירה עכ"ל והוא דחוק דדבר זה אין לריך סיוע דכבר העיד ע"ז ישעיה הנביא דהמלאכים אומרים שירה וקרא זה אל זה גו' ויחזקאל משמע שהיו אומרים ברוך כבוד ה' גו' עוד כתבו א"כ הא דקאמר שלא הגיע זמני מיום שנבראתי לומר שירה עד עכשיו ה"ק קאמר רב חננאל שאינן רשאין להרבות בשירה דקאמר א' אומרת קדוש ותו לא וכן משמעה לא היו אומרים שירה אלא פעם א' עכ"ל גם זה הוא דחוק וכי משום שאין אומרים בכל יום אלא קדוש ותו לא נאמר מ"ה שאין אומרים דבר זה אלא פעם אחת מיום שנבראו ומ"ש ואמרי לה פעם אחת בעולם כו'. אין לפרש דכל המלאכים לא אמרו שירה אלא פעם אחת בעולם דהא מלינו בג' מקומות שאמרו שירה בהאי קרא דיעקב ויאמר שלחני כי עלה השחר ובישעיה וקרא זה אל זה גו' וביחזקאל ברוך כבוד ה' גו' אלא שיש לפרש דודאי דבכל יום אומרים המלאכים שירה אלא שבכל יום מתחדשים המלאכים לומר שירה עד שאין מלאך א' אומר שירה אלא פעם אחת בעולם ונראה עוד דכל הני לישני לא פליגי אלא שאמרו שיש כיתות שאין מתחלפין כלל ואומרות שירה בכל יום פעם א' והן מיכאל וגבריאל ויש כיתות שמתחלפין פעם אחת בשבת ויש שמתחלפין יותר עד פעם אחת בחדש וכן כולן לפי מעלתן עד שאמרו שיש כיתות שאין אומרים שירה אלא פ"א מיום שנבראו והיינו דאמרי לה פ"א בעולם והוא הענין בעצמו שכתבנו בשם ב"ר וכונת הדרוש כפי מה שאמרו במדרשות למלאכים ניתן קדושה א' שנאמר בגזירת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאלתא ולישראל ב' קדושות שנאמר והתקדשתם והייתם קדושים גו' העליונים שאין היצה"ר שולט בהן דיין קדושה א' ולתחתונים שהיצה"ר שולט בהן ב' קדושות ולזה אמרו אל הלדיקים המקדישים עצמן מלמטה מחיצתן לפנים ממלאכי השרת ומלאכים שואלין אותם מה הורה אל כדכתיב כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל כמו שיסד הפייט בקדושתא דפרשת זכור ושרפי קודש המשולשים כתלמיד לרב שואלים מה פעל אל אלים כו' אלה תולה פונים ואלה לפני ולפנים בכל שדי כו'

חכמת שלמה
גיד הנשה פרק שביעי

דף פט ע"ב רש"י ד"ה יש בגידין נותן טעם כבשר כל"ל:

דף צ ע"א גמ' לשון הואי כו'. נ"ב בכולן גרסי' הבאי בבי' נ"ל: רש"י בד"ה מידי דהוה כו' אבל מין הבשר כו' כל"ל: בד"ה שלש מאות כהנים גוזמא. נ"ב גוזמא היא דאם היתה טעונה כ"כ שצריכה שלש מאות כהנים לפנותה תשבר וכל כך לא היו ממתינים כן הוא ברש"י פרק ראוהו:

דף צא ע"א רש"י בד"ה פנימי הסמוך כו' לארכו של שופי כו'. נ"ב רש"י פי' פ' אין מעמידין דף כ"ה על שופי עלויה דשוק קאי פרש"י שופי כף הירך הסובב עצם הקולית וקורין פולפא עכ"ל וכן משמע בהדיא בסמ"ג שהזכיר פירוש רש"י נ"ל: בד"ה אסור מדרבנן הס"ד: ע"ב גמ' שמתיירא מן השחר אתה נמתק:

מהר"ם

דף צ ע"ב תד"ה שלש מאות וכו' ומיהו יש ספרים דגרסי' וכו' מפני מה וילון אסור ר"ל אבל לענין שיטמא לא צריך טעמא דמפני שהשמש מתחמם דבלאו האי טעמא טמא דנקרא כלי ככל בגד:

תד"ה

ולזה מבואר כי ישראל הם לפנים ממחיצת המלאכים וצורת יעקב חקוקה תחת כסא הכבוד גם שם נשמתן של צדיקים ועי"כ הם הורשו בכל שעה לומר שירה לפניו יתעלה ואחריהם המלאכים היותר קרובים אל השכינה והם מיכאל וגבריאל שאינן מתחלפין יש להן רשות פעם א' בכל יום ואחריהם כתות מתחלפות כפי מעלתן ניתן להם לומר שירה עד הכת שמתחדשים בכל יום ואין אומרים שירה אלא פ"א בעולם ואמר כי ישראל מזכירין את השם אחר ב' תיבות כו' הוא כפירוש התרגום בג' קדושות קדיש בשמי מרומא בית שכינתיה קדיש על ארעא עובד גבורתיה קדיש לעלם עלמיא ואז ולעלמי עלמיא דהיינו לעה"ב יתייחד שמו הקדוש בעולם שנאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד כי בעה"ז ניתן לכל אומה של בשמים גם עובדי כוכבים הרבה בארץ יאמינו לצבא השמים ועי"כ המלאכים אין להם להזכיר שם המיוחד עד אחר שמזכירין הג' קדושות דהיינו בקדושה שיהיה לעלמי עלמיא שיהיה אז שמו הקדוש אחד ואמר כי הכת האחד אומרת קדוש שהוא קדיש בשמי מרומא וכת הב' הוסיפה לומר ק"ק על הקדושה דעל ארעא גו' וכת הג' אומרת והוסיפה ק' ק' ק' על הקדושה דעלמי עלמיא ומזכיר את שם המיוחד כי אז יהיה שמו אחד אבל ישראל המיחדים קדושתו על ארעא גם בעוה"ז בנוסח אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ הנה הם לפנים ממחיצת המלאכים לייחד שמו אחרי קדוש השני שהוא הוראה שהוא קדיש על ארעא דהיינו אחר ב' תיבות ועי"כ גם בשמע ישראל מייחדים שמו המיוחד אחר ב' תיבות. ואמר דאין מלאכי השרת אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל למטה. הוא כפי מה שאמרנו לפי שהם לפנים ממחיצת המלאכים ראוים הם להתחיל בשירה ואח"כ המלאכים כמ"ש קדמו שרים אחר נוגנים קדמו שרים אלו ישראל ואח"כ נוגנים הם המלאכים כמו שיסד הפייט בקדושתא דפרשת החודש ע"ש וכן המלאכים מכבדין עצמן לפי מעלתן והכי איתא בהגדה וקרא זה אל זה ואמר תלמד שהמלאכים מכבדין זה את זה זה אומר לחבירו פתח אתה שאתה גדול ממני ויש אומרים כתות הן אחת אומרת לחברתה פתחי את שאת גדולה ממני כו' ובעל העקידה בשער ס"ג האריך במאמר דהכא ולפי דרכו נאמר כל זה למעלת המלאכים ע"ש ויליף לה מדכתיב ברן יחד כוכבי בקר כו' כפרש"י דלפי פשוטו למה הקדים הככבים שהם מעולם האמצעי לבני אלהים שהם המלאכים מעולם העליון: ומ"ש ברוך אופנים הוא דאמרי לה. מבואר בפרש"י וכפי מה שביארנו כי הם יותר קרובים אל השכינה כי החיות תחת כסא כבוד עצמן הן והאופנים בתר חיות גרירי כמ"ש התוס' גם צורות החיות מד' פנים אשר בארץ ע"כ ניתן להם רשות לייחד שמו אחר ב' תיבות שהוא הוראה על קדושתו אשר על ארעא כמו שניתן רשות לישראל וכתבו התוס' ברוך אופנים הוא דאמרי ליה אבל קדוש אומרים שרפים כדכתיב שרפים עומדים ממעל לו גו' וכתיב בתריה וקרא זה אל זה גו' ק' ק' ק' ה' ומה שאנו אומרים בתפלת יוצר והאופנים וחיות הקודש כו' דחיות נמי אומרים ברוך דעדיפי משרפים וקרא נמי מוכח דחיות והאופנים אומרים ברוך דבתר קרא דברוך כתיב וקול כנפי החיות משיקות גו' וקול האופנים גו' וכתיב כי רוח החיה באופנים וא"ת דילפי' השתא לפי זה דחיות ושרפים אין הכל א' ובפ' אין דורשין אמר פסוק אחד אומר שש כנפים לאחד ופסוק אחד אומר ד' כנפים לאחד ומאי קושיא הא האי קרא דשש כנפים בשרפים כתיב והא בחיות כתיב וי"ל דמסתבר טפי ליה שאין משונים בכנפים וכה"ג פריך בפ' בא לו כתיב ועשית לך ארון עץ וכתיב ועשו ארון עצי שטים אע"פ שהיה ארון אחר מסתמא כמו שהיה זה כך היה זה וכן בהמוכר פירות למ"ד פניהם איש אל אחיו וכתיב ופניהם אל הבית פריך מכרובים של שלמה אכרובים של משה דמסתמא לא נשתנו זה מזה עכ"ל. גם מזה שאנו אומרים ביוצרות פני כל חיה ואופן וכרוב כו' לכרוב נמי אומר ברוך הכי מוכח מתוך המקראות דכרוב וחיה הכל א' והאופנים בתר כרוב גרירי דכתיב ויראו הכרובים היא החיה גו' ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם גו':

דף צב ע"ב תד"ה עולא אמר עץ הוא כו' פלוגתא דיש בגידים בנ"ט כו' לא הוי כפלוגתא דרב ועולא כו' ורב ודאי סבר כמ"ד כו' ועולא ודאי סבר כמ"ד כו' עכ"ל ר"ל דודאי קושטא הוא דרב סבר כמ"ד דיש בגידין בנ"ט ועולא סבר כמ"ד אין בגידין בנ"ט אלא דעיקר פלוגתייהו הכא לאו בהכי דהא מלתא פלוגתא דתנאי היא לקמן בפרקין אלא בזה פליגי דלרב כל הני פלוגתות בקנוקנות הוא ולעולא בגיד עצמו הוא ולא בקנוקנות מיהו קצת דחוק דעיקר פלוגתיה דעולא אדרב לא משתמע ממלתיה דקאמר עץ הוא והתורה חייבה עליו דהא לרב נמי למ"ד אין בגידין בנ"ט עץ הוא והתורה חייבה עליו ואדרבא לרב אפי' למ"ד יש בגידין בנ"ט הגיד עץ הוא אלא שלא חייבה התורה עליו והא פליג עולא דלעולא למ"ד יש בגידין בנ"ט הגיד אינו עץ והא לא משתמע כלל ממלתיה ודו"ק: **בד"ה** אמר אביי כוותיה כו' חלב סתמא לא אקרי מ"מ ליתסר מטעם שקרב כו' עכ"ל דחלב דפנות נמי לא מקרי חלב סתמא ואפ"ה אי לאו משום דאינו קרב הוי אסור וק"ל:

ח"א דף צב ע"א וכי מראין לאדם מה שהיה כו'. אין זה סותר מה שאמרו בפ' הרואה אין מראין לאדם אלא מהרהורי לבו כו' דה"ק אין מראין לו לאדם על העתיד להיות אלא מענין הרהורי לבו שהרהר בכל ביום ודו"ק: **אשכולות** שבה אלו ת"ח כו'. כדאמרינן בסוף סוטה מאי אשכולות איש שהכל בו ע"ש: **ואכרה** לי (בב') [בחמשה עשר] כסף כו'. אין כירה אלא לשון מכירה כו'. מפורש פ"ק דסוטה: **בט"ו** זה ט"ו בניסן כו' כסף אלו צדיקים כו'. יש לעיין דבתחלה קראן כסף שלא במנין ואח"כ קראן שעורים ובמנין מ"ה והוא מבואר בזמן שישראל בכלל עושין רצונו של מקום נקראים כסף ובהפך נקראים סיג כמ"ש ואצרוף כבור סיגיך גו' וסיגים השבת כל רשעי גו' ועד"ז אמר הכתוב כסף נבחר לשון צדיק ולב רשעים כמעט ר"ל לשון צדיק הוא ככסף נבחר שאין בו סיג אבל הרשעים אין לבם ופיהם שוה וכמשמע כסף יש בו כי רובו סיג וזש"ה (אמר הוצאתיך) [ויוציא אתכם] מכור הברזל כי בגלות מצרים היה הקב"ה מצרפן ככסף שנצרף בכור הברזל עד שהיו ביום הגאולה שהוא ט"ו בניסן ככסף הזה ע"י מצות מילה ופסח וזהו בזמן הגאולה אבל כשישראל בגלות הצדיקים שבהם נדמו לשעורים כמו שיסד הפייט זכוים כשעורים וע"פ מ"ש בפ' האשה אמר ר"י לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין העובדי כוכבים אלא כדי שיתוספו להם גרים שנאמר וזרעתיה לי בארץ כלום זורע אדם סאה אלא להכניס ממנה כמה כורים וכן מצינו בצדיקים שנמשלו לשעורים כמ"ש פרק חלק ויעמד שש שעורים רמז לה ו' צדיקים שיצאו ממנה דוד חנניה מישאל ועזריה ודניאל ומשיח ולזה בכתוב הזה בגאולת מצרים בט"ו בניסן קראן כסף שאז היו כל ישראל ככסף אבל בגלותם קראן שעורים דהיינו מ"ה צדיקים שבעולם מתקיים בגלותן בבבל ובא"י כמ"ש שמלקן אם ל' כאן וט"ו בא"י ואם כו' ובא הכתוב והכריע דכתיב ואקחה שלשים כסף ואשליכהו בית ה' גו' והיינו שלשים צדיקים בא"י כמ"ש אם טוב בעיניכם הבו לי שכרי גו' ואע"ג דלעיל גבי כסף קראן שלא במנין וגבי מנין מ"ה קראן שעורים ע"ש הגלות כמ"ש לעיל הכא דלא איירי אלא באותן ל' שבא"י שלא גלו קראן שפיר כסף ודו"ק: **אלו** ל' צדיקי אומות העולם כו'. יש לדקדק לכאורה דהאי קרא הוא רישא דעניינא מקרא דהביא לעיל ואקחה שלשים כסף ואשליכהו גו' ומשמע דדרים ליה בצדיקי ישראל והכא דרים האי קרא בצדיקי א"ה ודוחק הוא לומר דפליגי וי"ל דמשמע להו דהנהו צדיקי ישקלו את שכרי שלשים כסף ודאי דצדיקי א"ה קאמר דלא כתיב ביה השליכהו בית ה' אבל בקרא דאקחה שלשים כסף מפורש ואשליכהו בית ה' דמיירי בצדיקי ישראל וק"ל:

דף צג ע"ב תד"ה שני גידים הם כאן פי' בקונט' דקרי ליה פנימי משום דמובלע כו' עכ"ל אין זה פרש"י שלפנינו כאן שהוא ממש כמו שפי' לעיל בר"פ וק"ל:

דף צד תד"ה טרפה הואי ויהבה וכו' וי"ל דמ"מ כו' דאי שרי ליכא למיחש כו' עכ"ל ולקמן במשנתין כתבו התוס' לפר"ת דרך אחרת בזה דיודע היה שמואל שבלנעה נתן לו ולא היה לו להקפיד אלא משום גניבת דעת ע"ש והיינו משום דהכא אפשר לפרושי גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר שאינו אומר בפירוש שהיא מנוקרת אלא דנותן לו בסתם וישראל הרואה שנותן הטבח לעובד כוכבים בפניו ואינו חש לומר שהיא טריפה סבור דודאי היא כשרה כנראה מפרש"י לקמן והשתא אף אם היה מותר לגנוב דעתו של עובד כוכבים לא יחוש שישראל דלגנוב דעת העובד כוכבים עושה כן כיון דאינו אומר לו כלום אלא נותן לו בסתם אבל לקמן לפר"ת שפירש דהך גזרה דשמא יתננה לו בפני ישראל נמי מיירי באומר בפירוש שהיא מנוקרת וע"כ אית לן למימר דלא אסיק אדעתיה שלהטעותו א"ל כן וא"כ בהך דשמואל אידחי תירוצם שכתבו הכא ולכך הוצרכו שם להרץ בדרך אחרת דיודע היה שמואל שבלנעה כו' ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אמר אביי אין כו' ומיהו להאי שטיא כו' גזרה שמא יתננה כו' עכ"ל וכן לשטיא דלעיל משום דגניב ליה דעתיה יש להקשות כן וחדא מינייהו נקט וק"ל: **בא"ד** וא"ת ולפלוג וליתני בדידה כו' דבהכי איירי רישא לאביי כו' עכ"ל אבל לרב אשי ודאי ניחא דהא גופיה אשמעינן דלא יתננו לו בפני ישראל דלא אסיק אדעתיה דלהשביח מקחו אומר כן ולאפוקי מסברת אביי ומיהו ק"ק אמאי לא הקשה לפרש"י ולפירוש דלעיל דמפלגי בין שולח דורון למכירה לפלוג וליתני בדידיה בגיד ובמקום שאין מכריזין דלא ימכור עד שיטול הגיד מפני ב' דברים כו' ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

ח"א דף צד ע"א תרנגולת טריפה הואי כו'. ואפי' דטעות כנעני היה שרי היינו באינו מטעה לו בדיבורו אבל הכא אמכר לו בתורת שחוטה כמ"ש רש"י לקמן אסור וע"ש בתוספות וק"ל: **אנפקא** הייא משמע כו'. ק"ק דעיקר התירוץ שעבר על דבריו חסר מן הספר דהא דאנפקא הייא משמע נמי היה ידע דאל"כ לית ביה גניבת דעת ויש ליישב: **חביות** המכורות כו'. עיין פרש"י ואולי פירושו נראה לכאורה דלאו משום הפסד שמהיה חסרה נגעו בה אלא כיון שמכרה כבר לחנוני אסור לו ליטול ממנה בלי רשות החנוני וכשהוא פותחם כאילו הוא רוצה לטעום כולם בשבילו לראות המזק והטוב כהם הרי הוא גונב דעתו אלא א"כ הודיעו לאורח שמכרם ולכבדו נגד הבריות עושה כן ואפשר לומר דאי משום כבודו בלא הודיעו נמי שרי כדקתני גבי פך ריקן וק"ל: **מפני** שמטעהו כו'. ק"ק דהיאך מטעהו וגונב דעתו דהא לפתותו שם מביאו בבית האבל ננחמו ביין ואפשר שהיה דרכם שכ"א מביא שם ולא היו שותין מכולן והיה זה יכול להשמע עם לגין שלו שלא יהיו שותין ממנו והכי ניחא בלגין המתקשקש משמע שהוא נראה חבר ע"י קשקוש מאי מטעהו שייך בו אבל כיון שלא שתו את כולן בחזרתו ילאה לגין המתקשקש ומטעהו שאבל יסבור ששתו ממנו עד שנעשה ריקן ואשמועי' דאעפ"כ לכבדו בחבר עיר שרי וק"ל: **לא** ימכור לחברו סנדל כו'. ק"ק הכא במכירה מאי קמ"ל הא ודאי אונאה היא כיון דמתה אין עורה חזק כשל בריאה שחוטה וי"ל דמיירי כגון שהוא מכר לו אותן בזול כמו של מתה אלא כדי להחזיק לו טובה בעלמא א"ל שהוא היה שחוטה דהשתא לא הוה אלא גניבות דעת ובהכיא דלא יסגר לו חבית יין ושמן נף כו' מתוקמא במתנה דאי במכירת שמן האיך הטעהו ושלא לו יין כיון דאיכא למיקם עליה וק"ל:

דף צה תד"ה ובנמצא הלך אחר הרוב כו' משום דמקולין הוו לאו קבוע עכ"ל ומעיקרא הוה סברי דמקולין לאו קבוע הוא דהעובדי כוכבים לוקחים בשר מטבח ישראל להשתכר בו והרי כשהוא ביד עובד כוכבים כבר פירש ממקום קביעתו שהוא ביד הטבח וק"ל: **בא"ד** אף על גב דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים דמסתברא כו' אבל הכריזו אסור כו' עכ"ל פי' דשרינן הכא נמצא ביד עובד כוכבים אע"ג דאתחזק איסורא בחנות העשירי ה"נ אית לן למשרי בהכריזו מה"ט דהלך אחר הרוב ובההוא דרבי במקולין מסתברא דהכריזו אסור מדאסיק שאני הכא דאתחזק איסורא ואי איירי מקולין דרבי בהכריז א"כ הוה נמי אתחזק איסורא וק"ל: **בא"ד** ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין לקנות מן העובדי כוכבים במקולין כו' ולא אזלינן בתר רוב בהמות כו' עכ"ל אף שכבר כתבו דלא אזלינן בתר רוב כשרים במקום שאין מכריזין משום דמקולין הוי לאו קבוע הקשו הכא דע"כ קבוע כה"ג דלא אתחזק איסורא לא מקרי קבוע כההיא דהרי כבדא וכוליתא כו' דכיון דלא אתחזק איסורא אזלינן בתר רוב בהמות הכשרים ודו"ק: **ע"ב** בד"ה כאליעזר עבד כו' וי"ל דההוא תנא ס"ל שלא נתן לה הצמידים כו' עכ"ל פי' אבל רבי ודאי דקאמר כל נחש שאינו כאליעזר כו' לא ס"ל כההוא תנא אלא דסמך על ניחושו ומיד נתן הצמידים ורב גופיה דבדק במברא וסמך על זה אם להלוך אם לאו כיון דבאמירתו לא תלה הדבר בזה אין זה ניחוש וכה"ג כתבו האחרונים בענין תרנגולת שקראה שמותר לומר שחט לשוחטה וק"ל: **בפרש"י** בד"ה רב הונא ס"ל כרב דאסר בהעלמה כו' עכ"ל אין זה מוכרח דאפשר דהך עובדא דרב הונא רוב טבחי עובדי כוכבים היו שם וכה"ג כתבו התוס' לעיל דליכא לאכוחי מידי מההיא דלא העלים רב עיניה מיניה וק"ל:

ח"א דף צה ע"ב מברא קאתי לאפי יומא טבא כו'. דבר זה לא הוה ניחוש כדמסיק וענינו מפורש בחדושינו במסכת הוריות גבי האי מאן דבעי למידע אי מסיק שתיה ואי מצלח עסקיה כו' דכיון שלא הזכיר אלא צד אחד הטוב ולא ההפך דהיינו הצד הרע אין זה ניחוש דאינו סומך עליו להרע כדמפורש שם וכן דיונתן מקרי ניחוש שמפורש בו שאמר ב' החלוקות אם כה יאמרו דומו גו' לא נעלה ואם כה יאמרו עלו ועלינו מיהו הך דאליעזר דקרי ליה הכא ניחוש אינו מפורש ב' החלוקות דלא כתיב אלא והיה הנערה אשר אומר אליה הטי גו' ואמרה שתה גו'. ולא כתיב ביה ההפך אם לא תאמר שתה י"ל דאע"ג דאינו מפורש הצד השני ע"כ שאמר גם צד השני מדסמך על דבריו ונתן לה הנזם וב' צמידים קודם שהגידה לו בת מי היא מכחש הוא למ"ד דבן נח אינה מצוה של הניחוש כמ"ש התוס' והא דר"י דא"ל לינוקא פסוק לי פסוקיך וא"ל שמואל מת כו' לא מקרי ניחוש אלא סימן בעלמא כדמסיק דלא היה דלא שכיב שמואל כו' ור"י נמי ידע להאי מלתא דלרעה אין לסמוך כמ"ש שם אלא דמ"מ סימן הוא דלא ליערת ניליך שם ודו"ק: **והאמר** רב כל ניחוש כו'. יש לדקדק היאך בעי למימר דרב עבר על לאו דניחוש וי"ל דלמאי דבעי למימר נמי השתא באומר צד א' מקרי ניחוש היינו בסומך על זה אבל רב כיון דלא אכל ולא נתקיים מחשבתו שאמר יומא טבא לגו אין כאן ניחוש ופריך דגם אם היה אוכל שם לאו ניחוש הוה כיון דלא אמר צד השני כאליעזר וכמ"ש לעיל וק"ל: **בית** תינוק כו'. עיין פרש"י אבל הרמב"ם פירש בפי"א מהלכות עבודת כוכבים תינוק כגון פסוק לי פסוקיך אם אמר לו פסוק מן הברכות ישמח כו' ע"ש גם נראה שם מדברי הראב"ד דלענין איסור והיתר קאמר דבג"פ לא הוה ניחוש אלא סימן והראב"ד חולק דלענין שמירה קאמר ע"ש:

דף צו תוס' בד"ה מכלל דהיירי דרבנן לר"י כו' דא"כ הוי ג' מחלוקת בדאורייתא כו' ולא מסתברא לומר כן כו' וא"ת ומנלן דהקל בר פיולי כו' עכ"ל תרתי קאמרי חדא דאם כן הוה ג' מחלוקת בדאורייתא דר"מ מחמיר בדאורייתא אדרבנן דר"י דהא כר"י אורי ליה וקאמר דהקיל דאורייתא דר"מ ור"י ע"כ מחמיר טפי בדאורייתא מההוא תנא דלא אסרה תורה אלא שעל הכף ועוד דא"כ ר"מ ור"י במאי פליגי בדאורייתא אלא ע"כ דאית לן למימר דלא הוו אלא

מהר"ם

דף צב ע"ב תד"ה גוממו עם השופי וכו' ולכך נראה דגוממו אגיד לחודיה קאי ולא אחלבו ולמאי דבעי לאוקמי וכו' א"נ נאמר דגוממו דר' יהודה וכו' כצ"ל:

דף צג ע"א תד"ה חתכיה ומלחיה וכו'. אבל הכא איירי שהחוטין שלימין בתוך היד לכך בעי חתיכה לצלי וכו' כצ"ל.

דף צה ע"א תד"ה ספקו אסור וכו' ובדבר חשוב אפי' מעורב לא בטל דאמר כל קבוע וכו'. לאו דוקא מטעם כל קבוע דבדבר המעורב לא שייך לומר כל קבוע אלא עיקר הטעם הוא דכל דבר חשוב אינו מתבטל והיינו טעמייהו דהתוס' בסמוך בדבור זה דכתבו בעצמם על לישנא דגמ' דפרק התערובות דפריך למשוך בתמיה הוי ליה קבוע וכו' עיקר הטעם אינו משום קבוע וכו' משום דבדבר המעורב לא שייך טעמא דקבוע וק"ל: **ע"ב** ד"ה לא עלים רב וכו' לא היה יכול לדקדק מכאן וכו'. אין כוונת התוס' לדקדק אדמייתי לעיל ממעשה דרב דהוה יתיב אמבר' דנהרא וכו' דס"ל דבשר שנתעלם מן העין אסור ולמה לא הביא ממעשה זה דלא עלים רב עיניה מיניה דא"כ לא הוי מתרצי התוס' מידי דכ"ש במעשה דלעיל דאיכא למימר דהוו רוב טבחי עובדי כוכבים וכדמשני לעיל פרוותא דעובדי כוכבים הואי וכו' אלא כוונת התוס' הוא דלעיל אמר וכו' מכללא מאי ומשני פרוותא דעובדי כוכבים הואי וכו' ור"ל וליכא למסמך אמלתא כולי האי וכדפרש"י והא מהאי עובדא דקאמר בהדיא לא עלים רב עיניה איכא למידק בפירוש דקאמר בהדיא רב בשר שנתעלם מן העין אסור ותירצו דמכאן נמי לא היה יכול לדקדק וכו' ולכך שפיר קאמר לעיל הא דרב לא בפירוש אתמר וכו' אבל הכא לא קשיא ליה אדמייתי לעיל ההיא עובדא ולמה לא הביא דהכא דמת לי זה או זה כיון דבתרווייהו לא נשמע מיניה בפירוש ותרווייהו איכא למדחינהו וק"ל:

דף צו ע"א תד"ה ולא מהדרינן בטביעות עין תימה דשאני התם דחיישינן ליה דלמה משקר וכו'. פירוש שאע"פ שאומר שיש לו בה טביעות עין דלמא שקר הוא רק שאומר כן כדי שיתנו לו דהא לצורבא מרבנן דלא חשדינן ליה שיאמר שיש לו בה טביעות עין אם לא היה כן מהדרינן ליה ותירצו דמהדרינן לצורבא מרבנן היינו בטביעות עין גמור והכא מיירי בטביעות עין כל דהו והכא ה"ק דהא מהדרינן אבידתא בסי' אפי' לעם הארץ ולא מהדרינן בטביעת עינא כל דהו אפי' לת"ח אע"ג דליכא למחשד ליה דמשקר וק"ל: ד"ה פלניא דהאי סימנים וכו' דאין האחים יורדין לנחלה על פיו וגם צרתה אסורה. לפום ריהטא יש לפרש דר"ל בצרת ערוה כגון ראובן שנשא בת שמעון אחיו ויש לראובן עוד אשה אחרת ועוד אחד מעיד שמת ראובן דאין הצרה מותרת לשוק ע"פ העד אע"ג דצרת ערוה היא וק"ל דצרת ערות פטורה

מן

חכמת שלמה

דף צב ע"א גמ' וכל מלבושי אגאלתי כו'. נ"ב לשון מגואל: **שם** דתותי אפתא והיינו דכתיב ואומר אליהם כו' כצ"ל. וכ"ב עיין ברים פרק המוכר את הבית בפי' רשב"ם:

דף צג ע"א גמ' אמר רב ספרא משה כו'. נ"ב כי האי גוונא בגמרא בסוף ביצה אמר רב ספרא משה ולשם פי' רש"י ביקרא דמשה קא משתבע אבל בפ' לולב הגזול דף ל"ט פרש"י משה גדול הדור והיינו כפירושא דהכא: **שם** אמר ליה שות ביה כו'. נ"ב לשון גוד אתית: **שם** אלא דכוליה אמר ליה כו' כצ"ל: **שם** ביעי תפילתא כו'. נ"ב לשון השלי דודי פי' ביעי זכר שנתמסמסו ערוך: **רש"י** בד"ה חלב שהבשר כו' וכשכלה אותו בשר כו' כצ"ל והשאר נמחק. וכ"ב בס"א אינו: **בא"ד** וגם בעיני ר' כו'. נמחק ר' וכ"ב בס"א אינו: **בד"ה** אלא לאו דכוליה של טחול כולה כצ"ל: **ע"ב** גמ' אומנא דאסמיק כו'. נ"ב פי' כגון בהמה שהכה הרועה במקלות ונצרר הדם ואינו יוצא: **שם** אמר מר זוטרא כשעורה כו'. נ"ב מר זוטרא אתי לפירושי דר' יוחנן לא פליג אדרב יהודה ולא רב יהודה אדר' יוחנן אבל אדרב ספא מיהא פליג דקאמר רב ספא כאן לעברו כאן להלקותו ואתא מר זוטרא למימר או תרווייהו להלקות או תרווייהו בלעברו מיירי אם יש לך ליתן חילוק מביניהם היינו לא שיחלקו זע"ז אלא ר' יהודה דאיירי בחלב כשעורה היינו כשנמצא אחריו חלב בכשעורה במקום א' אבל חלב כשעורה בב' וג' מקומות א"נ פחות משעורה אפי' במקום א' לא עבדינן כלום ורבי יוחנן דאיירי בחלב דכזית היינו כשנמצא אחריו חלב בכזית אפי' בג' מקומות ובכשעורה אי איתא במקום א' מלקינן ליה או מעברינן לי' אבל בב' וג' מקומות לא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ע"כ בס"א:

דף צד ע"א גמ' אלא כשלש ביצים. נ"ב ס"א שלש ביצים: **רש"י** בד"ה כמר דשחוטה כו' כמר דכנתא ולי נראה דלשון תמורה הוא האי טריפה לאו דוקא כו' כצ"ל:

דף צה ע"א רש"י בד"ה מותר דבתר כו' דאם איתא דאיכא טריפה לא הוה מזבין ליה כו' כצ"ל. וכ"ב מפירוש רש"י משמע דאיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ומשום הכי אין מוכרין טריפות לכותים וכן תוס' פירשו לקמן דאיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו ודו"ק: **ע"ב** גמ' הס אכלא אודיק בבזעא כו' כצ"ל וכן כרש"י. וכ"ב נ"ל דגרסינן אודיק בדלת וישקף אבימלך בעד החלון תרגום ירושלמי ואודיק וכן בערוך: **שם** כרכשא ביני דני אתא לקמיה כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה אתלת קרנתא כו' ומשום סימן שלא כו'. נ"ב ובבבא מציעא פרק ב' מפרש כששלח בשר עם עובד כוכבים לאשתו כו' ע"ש:

דף צו ע"א תוס' בד"ה מכלל דהייר כו' וליכא אלא שני מחלוקות כו'. נ"ב פי' שתי דעות דר"מ והנא קמא דר' יוסי עם רבי יהודה וק"ל: **בא"ד** וי"ל מדמחמיר ר"מ כו' כצ"ל: **בא"ד** וליה לא ס"ל כו'.

נ"ב

ב' מחלוקת והקאמר דשקל דאורייתא דר"מ היינו נמי דאורייתא דר"י ואהא הקשו דאכתי מנלן לרב ששת דשקל דאורייתא דר"מ דהיינו דאורייתא דר"י דלמא ר"מ לא ס"ל כדאורייתא דר"י אלא כההוא תנא דלא אסרה תורה כו' דהשתא נמי לא הוו אלא ב' מחלוקת ודו"ק: בד"ה מ"ט דרבנן כו' אבל לפוטר טהורה בחייה כל שהוא כו' וא"ת מ"ש דאבר מן החי כו' חשיבי טפי בריה כו' עכ"ל והתוס' שכתבו לקמן דאבר מן החי צריך שיאכל כזית והתם מוקי נמי הך דאכל לפוטר טהורה בכל שהוא במשהו גידים ועצמות היינו משום דאכילה כתיבא ביה אבל אי לאו הכי חשיב בריה לחייב בכל שהוא ממש וה"נ לר"י במתניתין גיד הוה בריה לחייב במשהו אי לא דאכילה כתיב ביה ודו"ק: ע"ב בד"ה אם יש בה בנ"ט ה"ז אסורה כו' דאין הרוטב מסייע ולא שאר חתיכות אם יש בהם לבטל הגיד אלא הירך כו' עכ"ל כצ"ל וכן נראה להגיה מתוך דבריהם לקמן ומתוך הגהת אשר"י ודו"ק: בא"ד משמע שר"ל שאפילו החתיכה שנפלה הטפה עליה היה מקצתה בתוך הרוטב כו' עכ"ל הכי משמע ממ"ש דעולות הרתיחות מעוליה לפיה כו' ולא שני ליה במעלת הרתיחה במקצת החתיכה ועיין בהגהת אשר"י וק"ל: בד"ה עד שמגיע לגיד כו' ואפי' כדי נטילה צריך כו' עכ"ל ולפי' זה גם במליחה בעי כדי נטילה דמליח הרי הוא כרותח דצלי ממש כנראה מדבריהם לעיל דמטעה שנמלח נאסר כדי קליפה כו' דהיינו לכל הדעות בעי כדי קליפה ולמאי דמסקי הכא דבצלי אף כדי נטילה בעי ה"ל במליחה אבל הרא"ש חילק בזה בין מליחה ובין צלי ודו"ק:

דף צז תד"ה כוליא בחלבה כו' כדאמרי' לעיל ג' קרמי הוו וא"ת [כו'] דהא רבה ור"י [לובן] כוליא ממרטי ליה וי"ל כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה אמר רבה כו' אמאי לא פסק בהדיא כר' יוחנן כו' עכ"ל ר"ל כיון דבין בזמנו ובין שלא בזמנו ס"ל לרבה דהלכתא כר"י לא ה"ל לרבה למימר טפי אלא הלכתא כר"י סתם אבל לגירסת רש"י והאי ניחא דבזמנו דוקא הלכתא כרב אבל בשלא בזמנו לא ס"ל כרב אלא כר"י ודו"ק: בא"ד ל"ג רב לטעמיה אלא ה"נ והא רב כו' [illegible]

מספק הוה להו למבעי הכי בהדיא כדאבעיא להו משמיה דריב"ל ודו"ק: ע"ב בד"ה לחומרא גמרינן כו' ועוד דזמנין פוסק בפחות מס' כו' עכ"ל אין לפרש כגון דטעמינן ליה דפסק טעמיה בפחות מס' דהא בכה"ג לדברי התוס' לעיל ולקמן לא בעי ס' אלא בסתמא קאמרי וה"ק דודאי לקולא לגמרי לא ילפינן מאידושא אבל בדבר זה אע"ג דטעם כעיקר דאורייתא מכל מקום כיון דזמנין פוסק בפחות מס' והוי לחומרא ילפינן שפיר מאידושא ודו"ק: בד"ה רבא אמר לא כו' והשתא תימה כיון דהכא לא איירי בטעם גמור כו' מי דחקו לפרש דרבא כו' עכ"ל לכאורה אין כאן תמיהא לפירוש רש"י משום דקשיא להו אהא דמסיק לחומרא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל הא תינח במינו בשאינו מינו מאי איכא למימר אי הוה טעם כעיקר דאורייתא כמו שהקשו התוס' בעצמם לעיל ולכך דחק רש"י לפרש דטעם כעיקר לאו דאורייתא אבל דאם כן ה"ל לרש"י לפרושי הכי נמי לעיל לשנויא דאביי ודו"ק:

דף צט בא"ד ויש לומר דמכל מקום פריך דאי כזית כו' יש לנו להחמיר אף במינו כו' כיון דלקי בשאינו מינו עכ"ל יש לדקדק דאם כן לפי זה הדרא קושיין דלעיל לדוכתיה דתקשה ליה מה"ט כיון דטעם כעיקר דאורייתא יש לנו להחמיר אף במינו כו' כיון דלקי בשאינו מינו וי"ל דודאי חיוב כזית בכדי אכילת פרס שייך קצת גם במינו כיון שהוא אוכל קצת מן האיסור דאם היה ניכר היה חייב עליו אף במינו ולכך גם אם אינו ניכר יש להחמיר במינו כיון דלקי באינו מינו אבל חיוב טעם כעיקר לא שייך כלל במינו ואין להחמיר בו משום אינו מינו וכה"ג כתבו התוס' בפרק ג' מינין ע"ש: ע"ב בד"ה לא במאה כו' ועוד דפריך במאה וא' כו' מי דחקו להצריך ק"א של היתר ונראה כו' עכ"ל דבריהם קשים להולמם ויש בהם ערבוב להקדים המאוחר ולאחר המוקדם וכצ"ל ועוד מי דחקו להצריך ק"א של היתר ונראה דמשום האי פירכא דפריך בק"א אמאי לא בטיל דחק בקונטרס כו' עכ"ל ר"ל ועוד קשה לפרש"י מי דחקו להצריך ברישא גבי מין במינו ק"א של היתר דבכל דוכתין התרומה עולה בק"א היינו עם האיסור כמו שכתבו התוס' לקמן דמקרא דממנו לא משתמע אלא ק' של היתר וכמו שהקשה גם מהרש"ל לפרש"י ועל זה כתבו דנראה דזה דחקו לרש"י לפרש פירוש רחוק בשמעתין מדפריך עלה בק"א אמאי לא בטיל דמשמע ליה דלאו מלתא באנפי נפשיה היא כמה שכתבו התוס' לקמן אלא אדלעיל מקשה כיון דמוקמת בק"א של היתר אמאי לא בטיל וק"ל: בד"ה והא"ר מין במינו כו' דאי לא בטלי ליה אלא המים לחודייהו א"כ לא הוו קרוב למאתים עכ"ל יש להקשות דהא לפי ערך בהאי ציר דאיסורא נמי איכא מיא וא"כ המים דהיתירא לחודייהו הוי שפיר קרוב למאתים לגבי ציר דאיסורא ולדעת נמי מי שאומר בכל איסורין דחתיכה עצמה נ"נ ונעשין מים בציר דאיסור נבילה מכל מקום ע"כ הני מיא דהיתירא לא מבטלי להו דהוה מין במינו אלא דציר דהיתירא מבטלין לאותן מים וא"כ אלו המים והציר דהיתירא בכלל מבטלין שפיר ציר ומיא דאיסורא והוה שפיר קרוב למאתים ויש לומר דקים ליה לתלמודא דבציר לא הוו ציר ומים בשוה אלא או יותר מים מציר או ציר יותר ממים והשתא הכא ע"כ כיון דבתרי ביטולי הוו דמים דהיתירא מבטלין ציר דאיסורא וציר דהיתירא מבטל מיא דאיסורא כל ביטול באנפי נפשיה לא הוה קרוב למאתים אלא או פחות או יותר כיון דליכא בציר מים וציר בשוה ודו"ק: בד"ה שאני ציר כו' ובבהמה טמאה נמי דריש ליה בת"כ מדכתיב טמאים הם כו' עכ"ל דבפ"ק דבכורות דמייתי אבהמה טמאה מדכתיב הטמאים היינו קרא דשרצים ולפי שהיא דרשא פשוטה בתלמוד נקט לה נמי התם אבהמה טמאה וסמך עלמו אהך דרשא דת"כ דכתיב בבהמה טמאה טמאים הם וגו' ודו"ק:

דף ק תד"ה בריה שאני ואפילו כו' כיון שאין האיסור ניכר כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה שאני חתיכה הואיל כו' ואם תאמר אם כן אמאי אמרינן בפרק הערל דחתיכה של חטאת כו' וכ"ת שאני חתיכה כו' עכ"ל ולמ"ד כל שדרכו לימנות שנינו לא תקשי להו בפשיטות מהאי

חכמת שלמה

כ"כ ואם דלא כדברי הרי"ף והרא"ש ורוב אחרונים דסבירא להו הלכתא כשמואל בתרוייהו ודו"ק: ע"ב תום' בד"ה אם יש כו' אם יש בה וברוטב כו' כצ"ל:

דף צז ע"א תום' בד"ה אמר רבא כו' ותמרא חדתא כו'. נ"ב פי' דפליגי ביה אביי ורבא כו' נ"ל: בא"ד בטבל ויין נסך כו'. נ"ב פי' עיין שהנכנסך לע"ז ולא בסתם יינם כו' נ"ל: בא"ד אלא הלכות גדולות נמתק הלכות גדולות וצ"ל הכי גרסינן: בא"ד ובתשובת הגאונים בכתב יד רבינו יוסף טוב עלם מצא ר"ת ויין נסך כו' והסיא דקניסקניס דקדים ופסיק כו' כנ"ל. נ"ב פי' כלי המוקף קנים סרכה וכשמוצלין אותו נתמלאין כולן ע"ש: ע"ב רש"י בד"ה במאי דבלעה כו' וכיון דאיפליגו ליסני כו'. נ"ב נראה שהוא ז"ל דחה תחילה ליסנא קמא מפני הלשון השני דאזלינן בהו לחומרא ואח"כ דחה אף השני מדאמרי' לקמן אטו דהיתירא בלע דאיסורא לא בלע והלכך לא קי"ל כחד מהני לישני כלל אלא כדרך שבא לפנינו משערין ההיתר והאיסור ומיהו נראה שאף הוא ז"ל מודה וכל שאם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד עם ההיתר כגון זה מצטרפין ומשערין ההיתר שנבלע בקדירה וגם האיסור שנבלע והולכין אחר שעת נפילת האיסור לתוך ההיתר ע"כ מחידושי רשב"א וכן פי' הר"ן וכתב שיש טעות סופר בפי' של רש"י מה שכתב וראינו האיסור כשנפל שם אלא איירי בלא ראו גם הרשב"א הביא לשון רש"י בלא ראינו שנפל עיין שם:

דף צח ע"א גמ' משום זקן אחד ורבי יעקב שמיה כו' כנ"ל: רש"י בד"ה הא איכא כו' בתמיה וכולי האי מי מזלזלין כנ"ל: בד"ה זרוע של כו' שלמים הוא והס"ד: בד"ה בהדי איל כו' וקרא משמע דאם כו' כנ"ל והדבור שייך לעמוד השני קודם דבור המתחיל תנא קמא: תום' בד"ה רבא אמר כו' במאה ושים כזרוע בשלה כו' כנ"ל:

דף צט ע"ב רש"י בד"ה אין בו אחד כו'. נ"ב י"מ מה עלה על דעתו של רש"י שיהא צריך כמין ומינו ק"א של היתר אפי' לא נתן טעם דהיינו אין בו כדי להחמיץ הא מקרא ילפינן דלא בעי אלא ק' של היתר כמו שפרש"י גופיה דילפי' מאת כל חלבו את מקדשו ממנו כו' וכ"ל דסבר דהתורה שאסרה בנ"ט של היתר דמשמע בק' של היתר הרי היינו כיבש דלא יהיב טעמא אבל בבישול דיהיב טעמא והאיסור ג"כ בעין הוסיפו עליה עוד אחת לשיעור הבטול ודומה לזה מצינו שמשום חשיבות הענין הוסיפו כמו גבי ביצים לפי' הרמב"ם וגבי כתל פיתתו אחת ודו"ק:

דף ק ע"א תום' בד"ה בריה שאני כו' ודבר שאינו לא כו' כנ"ל: בד"ה בשקדם וסלק כו' אוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה כו'. נ"ב פי' מאחר דבא לחלק על רבה ולהשמיע לנו איסור אע"פ שלא נתנה טעם בכל

מהר"ם

מן החליצה ומן היבום אבל לפי האמת א"א לפרש כן דכיון דעכ"פ צרה זו אינה זקוקה ליבם דלאו בת יבום היא ואין זה תלוי בנאמנות העד א"כ אינה אלא כאשה דעלמא שמת בעלה דנשאת בעד א' וא"כ למה תהא צרה זו אסורה לעלמא לשוק לכך נראה לפרש דהא דקאמר וצרתה אסורה לאו אעד אחד קאי אלא ר"ל דאם באה אשה ואמרה מת בעלי נאמנת ומותרת להנשא וצרתה אסורה להנשא דאין נאמנת להעיד לצרתה דחשודה לקלקלה כדאיתא בפ' בתרא דיבמות במתני' דף קי"ח ומביאים התוס' לראיה דכל מקום שהאמינו חכמים להנשא לאו לכל האמינו וה"ה נמי דאע"ג דאשה שאמרה מת בעלי מותרת להנשא אם זינתה לאחר שנשאת לא קטלינן לה כשנתברר שבעלה הראשון כבר מת כשזינתה כמו הנשאת ע"פ עד א' וק"ל: ד"ה מכלל דשיירי דרבנן לרבי יהודה וכו' ולר"מ הוי דאורייתא כל כמה שאוסר רבי יהודה וכו'. ר"ל דלר"מ הוי דאורייתא עד כלות השיעור שאוסר רבי יהודה מדרבנן והא דקאמר כדאמרינן דשקיל דאורייתא לר"מ ולרבי יהודה מדרבנן נמי לא שייר בספרים שלנו אין הגירסא כך ממש ולא נשמע מטנה כ"כ שיהא לר' יהודה ג"כ איסור מדרבנן וק"ל: בא"ד דא"כ הוו ג' מחלוקות בדאורייתא דרבי יהודה פליג אההוא תנא וכו'. וא"כ ההוא תנא ס"ל דלא אסור מדאורייתא כ"א ע"ג הכף ורבי יהודה ס"ל דכוליה ירך ואחר כלות שיעור זו אסור מדרבנן ור"מ ס"ל דאסור מדאורייתא עד כלות שיעור שאוסר רבי יהודה מדרבנן ולא מסתבר לומר כן וכו' אלא ודאי ר"מ ור"י חדא שיעורא אית להו מדאורייתא אלא שרבי מאיר אוסר אחר כלות שיעור זה מדרבנן ור' יהודה אינו אוסר כלל מדרבנן: בא"ד וא"ת ומנלן וכו' וליכא אלא שני מחלוקות. פי' דר"מ וההוא תנא דרבי יהודה ס"ל תרווייהו דלא אסרה תורה אלא שעל הכף אלא שאח"כ אסור מדרבנן ורבי יהודה ס"ל דעל כולו ירך ודרבנן לית ליה: ע"ב ד"ה אם יש בה בנותן טעם וכו' אלא בבשר בחלב א"ש. הוא סוף הענין ואחר כך מתחיל ענין בפני עצמו משמע קצת וכו': בא"ד והאי לפירוש הקונטרס ניחא דפי' בפ' כל הבשר וכו' כצ"ל:

דף צז ע"א תד"ה כוליא בחלבה הוי כו'. לפי שחקרום עצמו מובלע מן החלב כדאמר לעיל תלתא קרומי הוו וכו' וא"ת ליתסר הכוליא משום דמפעפע לובן כוליא דרבי יוחנן גופיה אסר לעיל לובן כוליא כדאמרינן דמטרש לה וי"ל וכו' כצ"ל: ד"ה אמר רבא אמרו רבנן בטעמא וכו' אמרו רבנן בששים וכו' והא דלא חשיב חמץ בפסח בהרי טבל ויין נסך וכו'. שם בע"ז דף ע"ג מייתי שם תניא כוותיה דר' יוחנן כל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנ"ט חוץ מטבל ויין נסך במינם בנ"ט: בא"ד אע"ג דר' יהודה מיירי התם מכלל דרישא רבנן וכו'. ר"ל וכ"ת דלעולם אין הלכה כרבנן דאמרי מין במינו בטל והא דקאמר התם גמרא חטין בחטין נמי נהי דלר"י לא בטל לרבנן מיבטל בטיל ובשביל כך אוקימנא עליה היינו משום דרישא דמתני' דהתם הוי רבנן ולא משום דקי"ל הכי מ"מ כיון דרבנן התם לא איירו במין במינו אלא במים ותבלין ומלח בעיסה לא הוה אצטריך לומר חטין בחטין וכו' אלא ה"ל למימר דמתניתין איירי במין בשאינו מינו אלא ודאי לא קאמר הכי אלא משום דהכי הלכתא: בא"ד דהא אמתניתין דיין ביין ומים במים קאי וכו' כצ"ל: בא"ד ובתשובות הגאונים כתב יד רבי יוסף ט"ע מצא ר"ת יין נסך וכו' כצ"ל:

ע"ב ברש"י ד"ה במאי דבלעא קדרה אם ראינוהו כשנפל. פי' ראינו האיסור כמה היה קודם שנפל לקדרה ואח"כ כשנתמעט ע"י בישול צריכין אנו לשערו לכמות שהיה בשעת נפילה ועיין בר"ן ותמצא שם ביאור דברי רש"י בזה: בתוס' ד"ה איכא דאמרי וכו' והיא היתה כבר בלועה מהיתר וכו'. נראה דלמ"ד בקדרת עצמה משערין לא היה צ"ל והיא היתה כבר בלועה מהיתר ולא נקטי' אלא בשביל מ"ד במאי דבלעה קדרה משערינן:

דף צח ע"א תד"ה ואיבעיא להו בס' ואחד וכו' ויש לומר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר להו וכו'. דברי התוס' אינם מסודרים וכאילו אמר דהתם משמיה דבר קפרא קאמר וליה לא ס"ל והדר קאמר וכ"ת מ"ש בין האי לישנא והכא להאי לישנא דקאמר משמיה דבר קפרא דהתם פשיטא דבששים דהיתר מותר והכא קא מבעיא ליה וקאמר דהתם קאמר סתמא כל איסורים וכו' דששים משמע שפיר בששים בהיתר מותרין אבל הכא קאמר בששים אסור דיכולין לפרש בששים עם האיסור ומשמע נמי שפיר בס' של היתר נמי אסור ולכך אבעיא לן וכ"ת אם איתא דבס' של היתר מותר ה"ל למימר בהדיא בס' והיה מותר איכא למימר דלדידיה נמי מספקא ליה כדלעיל כן נ"ל כוונת התוס' ודו"ק: ע"ב בגמ' ומי ילפינן מיניה וכו' זהו למעוטי מאי וכו'. מקשין העולם למה לא הקשה קושיא זו בלא הא דקאמר ושניהם לא למדוהו וכו' אלא אכל הנהו מ"ד דאמרי לעיל בששים אפילו ילפי' לה ממקום אחר ולא מזרוע בשלה ה"ל לאקשויי דהא הכא ממשמעותיה דגופה דברייתא משמע דבא למעוטי שאר איסורים דר"ל שיש כאן היתר מה שהוא אסור בשאר איסורים כמו שפי' התוס' ומ"ל אי ילפי לה מהכא או ממקום אחר אבל אינה קושיא כלל דבלא זה לא קשה מידי דהוה ס"ד דזרוע בשלה הוי פתית מס' ולכך קאמר תנא דברייתא זהו וכו' למעוטי שאר אסורים דבעי ס' דילפי להו ממקום אחר אבל השתא דקאמר ושניהם לא למדוהו אלא מזרוע בשלה א"כ ע"כ שאר איסורים וזרוע בשלה שוין בשיעורייהו קשיא שפיר והא הכא קתני זהו וכו' וק"ל: בתוס' ד"ה ומאן דאמר בס' וכו' ומ"מ פריך שפיר. ר"ל וכ"ת א"כ מה פריך ומי ילפינן מיניה וכו' והא אינה כ"א אסמכתא ועיקר הדבר קבלה היתה בידם מ"מ לא מכח ילפותא פריך אלא דמגופה דברייתא משמע שיש כאן היתר דבעלמא אסור כיוצא בו כמו שפירשנו בגמרא: ד"ה מאי חזית וכו' דאיכא לאוקמי קרא דחטאת ודמשרת להיתר מצטרף. ר"ל דבסמוך יליף מחטאת דטעם כעיקר ובפסחים יליף מנזיר דכתיב וכל משרת ענבים וגו' דטעם כעיקר דאורייתא וגמרא פריך דנגמור מהכא לקולא ונוקמי קרא דחטאת ודמשרת להיתר מצטרף לאיסור וכי תימא תרי קראי להיתר מצטרף לאיסור למה לי תרווייהו צריכי: ד"ה רבא אמר וכו' והכא שרי דפעמים שהזרוע ומקצת מן האיל הוו חוץ לרוטב וכו'. ר"ל והיכי נשמע מזרוע בשלה דאיירי בטעם גמור בענין שאין רוב לבטלו ואפ"ה שרי דפעמים שהזרוע וכו' חוץ לרוטב: בא"ד ובפרק בתרא דע"ז וכו' טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו היינו במים וכו' כצ"ל:

דף צט ע"א בא"ד וא"ת אם טעם כעיקר דאורייתא וכו' והשתא כי נמי אמרינן כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא וכו'. ר"ל אפי' אין לוקין עליו מדאורייתא מ"מ איסור דאורייתא איכא משום דטעם כעיקר הוי איסור דאורייתא א"כ איך תלינן להקל לומר שאני אומר תרומה לתוך תרומה נפלה וכו' הא בספק איסור דאורייתא אזלינן לחומרא: בא"ד ומין שלא במינו לא שייך רבוי. ר"ל דלא מבטלינן ליה ברוב אלא בס' ככל איסורין ובתרומה בק': בא"ד וי"ל דמ"מ פריך דאי כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא וכו' כיון דלקי בשאינו מינו. ר"ל אבל אי כזית בכדי אכילת פרס לאו דאורייתא ר"ל דלא לקי מדאורייתא אע"ג דאסור מחמת טעם כעיקר בשאינו מינו מ"מ במין במינו תלינן להקל: בא"ד וי"ל דהמ"ל ולימעטיך וכו'. ר"ל אלא מאי אית לך למימר דמיירי בתרומה דרבנן ה"נ אפילו כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא נמי לא קשיא משום דאיירי בתרומה דרבנן ולכך תלינן להקל ואמרינן שאני אומר וכו' כדמשני התם: ברש"י ד"ה שנתבשלו עם עדשים וכו' והכא כיון דנתנה טעם אע"פ שיש כאן היתר כדי לבטל איסור אסור וכו' כצ"ל לפי זה הא דילפינן בספרא מקרא דמכל חלבו את מקדשו ממנו שתרומה בק"א היינו יבש ביבש שאין בו כדי נתינת טעם: ע"ב בתוס' ד"ה לא במאה וכו' ועוד דפריך במאה ואחד אמאי לא בטיל מי דחקו להצריך מאה ואחד של היתר. ר"ל מי דחקו למקשה לפרש דהא דשני ליה המתרץ לא רישא במאה וחד שר"ל מאה וחד של היתר ולכך פריך במאה ואחד אמאי לא בטיל דלמא ה"פ רישא במאה וחד עם האיסור וסיפא במאה עם האיסור ונראה דמשום האי פירכא דחק בקונטרס וכו' אבל מ"מ תקשה ליה הכל דמנא ליה להמקשה לפרש כן דעת התרצן ולפרוך הכי דלמא לא זה היה כוונת המתרץ אלא רישא בק"א עם האיסור וסיפא בק' עם האיסור ולא תקשה מידי: בא"ד ונראה לפרש וכו' הרי סיפא בששים דאי בק"א מי חמיר מין במינו ממין בשאינו מינו בתרוייהו בק' של היתר בטלי וכו' כנ"ל להגיה דהא התוס' מפרשי' ק"א דר"ל עם האיסור דהיינו ק' של היתר וק"ל:

דף ק ע"א ד"ה שאני חתיכה וכו'. וא"ת דמשמע הכא וכו' עד ולפי זה צריך לפרש דדבר שבמנין ולאו איסור הנאה בטל לההוא תנא וכו' כצ"ל ולא כדשני לעיל דהתם לא קאמר אלא דלא איירי בהו תנא דמתניתין דהתם וק"ל: ד"ה כשקדם ופילקו וכו' ורב דאתא לאפלוגי אדרבה בר בר חנא לא היה צריך רב לומר וכו'. י"ל הא לר"ת נמי לא היה צריך רב לומר אלא חתיכה של נבילה אוסרת שאר חתיכות וכו' מאי אמרת דבא להשמיענו דכי לא נתנה טעם הוה אמרינן סלק את מינו וכו' ה"נ נימא לרבי אפרים ודוחק לומר דהא דכתבו התוס' ורב דאתא לאפלוגי אה"נ דלא קאי אפירושו של רבינו אפרים להודיה אלא על כל הפירושים דלעיל קאי דלא משמע הכי ונראה לתרץ דהתוספות נראה להם דוחק לומר דרב דבא לאפלוגי ארבה בב"ח ישמיענו במה דאמר כיון שנתנה טעם בחתיכה וכו' דין היתרא דאם לא הוה נתנה טעם הוה אמרינן סלק את מינו וכו' משום דכיון דרבה בר בר חנא קאמר אינה אוסרת עד שתתן טעם וכו' ורב בא לפלוגי עליה משמע דאיסורא בא להשמיענו ולא היתרא מ"מ לפירושו של ר"ת ורש"י איכא למימר דסברא הוא דרוב פעמים רבו המים שנותנין על כל החתיכות האחרות על חתיכת האיסור כי כן הוא הסברא שלחתיכות המרובות צריך הרבה מים וא"כ לא היה יכול לומר בקיצור חתיכה של נבלה אוסרת כל החתיכות מפני שהוא מינה

דהא

דחתיכה של חטאת דבההיא אמרינן בפרק הערל דההיא דחתיכה של חטאת סבירא את שדרטו לימטת שנים ע"ש : בד"ה חתיכה עצמה נ"נ כו' וקשה לפירושו כו' ויצטרך שיהא ס' בחתיכות שנתן אחר כך לבטל הרוטב כו' עכ"ל ר"ל דלא הוזכר זה שיהא ס' בחתיכות של היתר לבטל הרוטב דמעיקרא אלא שהרוטב מבטלות הב' חתיכות דאיסור ומיהו בשם רשב"ם כתבו התוס' לקמן דצריך נמי בחתיכות של היתר לבטל מן הרוטב שיעור ב' החתיכות דאיסורא ואפשר דזה לא הוצרך להזכיר דמסתמא יש בחתיכות הרבה של היתר כשיעור הרוטב של ב' חתיכות ודו"ק: בד"ה כשקדם וסלק כו' ורב דאתא לפלוגי אדרבה בב"ח לא היה צריך כו' עכ"ל דלפר"ת שפיר אתא רב לפלוגי אדרבה בב"ח בתרתי שאמר דלא בעינן ס' אלא נגד הנבלה עצמה ולא קאמר דבעי ס' גם נגד החתיכה שהיתה מונחת חוץ לרוטב עם הנבלה דלית ליה חתיכה עצמה נ"נ וגם שאר החתיכות מבטלין את הנבלה דלא ס"ל מין במינו לא בטיל וקאמר רב חתיכה עצמה נ"נ ובעי ס' גם נגד החתיכה של היתר שהיתה חוץ לרוטב גם שאר החתיכות אין מבטלין כר"י דמין במינו לא בטיל אבל לפירוש רבינו אפרים דלרב נמי אין חתיכה עצמה נ"נ ולא בעי ס' אלא נגד שיעור הנבלה אם כן לא היה צריך רב לומר בדבריו כיון שנתן טעם בחתיכה כו' דבהא לא פליג מידי אדרבה בב"ח דודאי לכ"ע צריך גם ס' נגד טעם הנבילה שבחתיכה שחוץ לרוטב אלא אגב אורחא כו' עיין ברא"ש ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה ת"ל נבילה כו' ולא אתי איסור נבילה וחייל אאיסור טמא עכ"ל כתב מהרש"ל וכן הלכה כו' ואין להקשות הא דמסקינן בפרק אלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וא' חי כו' דחייב גם כן משום כזית נבלה אף שכבר יש עליו איסור טומאה נ"ל כו' עכ"ל תירוצו דחוק ואין להאריך אולי גם נעלם מעיני הרב דברי התוס' בזה שם בפרק אלו הן הלוקין וז"ל אבל קשה היאך יצטרף אותו שלם לכזית נבילה והלא אין איסור נבלה חל עליו כו' ויש לומר דהכא כו' והטעם משום דמצינו איסור נבילה חל על איסור חלב ואפי' למאן דלית ליה איסור חל על איסור אמרי' דמצטרף מה"ט עכ"ל וכה"ג כתבו בפרק קדשי מזבח ובפרק ד' אחין ע"ש :

דף קא תוס' בד"ה איסור כולל באיסור כו' מאי פריך בסמוך ור"י הגלילי נהי דאיסור כו' יבא איסור חמור כו' עכ"ל דההוא איסור חמור שהוא טומאת הגוף שהוא בכרת לאו איסור מוסיף הוא דהא לאחויבי חטאת בשוגג מיירי משום טומאת הגוף ולא שייך ביה איסור מוסיף דאטומאת בשר ליכא לחייבי מידי אשוגג דליכא חטאת בשוגג אלא בדבר שזדונו כרת כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק: בד"ה בנטמא הגוף כו' ול"נ דאיסור מוסיף הוא דלא איירי כו' והא דקא"ל רבנן כיון שנגע כו' עכ"ל פי' דאי הוה שייך הכא איסור מוסיף ולאחויבי תרתי שפיר הוה מקשי ליה כיון שנגע בו טמאתו וחל איסור על איסור ה"נ ליחול איסור על איסור בנטמא הבשר ואחר כך הגוף דלא ניחא להו לרבנן לפלוגי בין איסור מוסיף לאיסור כולל אבל השתא דלא שייך הכא איסור מוסיף דלא איירי הכא אלא לאחויבי חד חטאת בשוגג אטומאת הגוף שזדונו כרת דקדים ותו לא פקע וא"כ מאי קאמרי ליה רבנן כיון שנגע בו טמאתו מאי אכפת לן דטמאתו כיון דקדים טומאת הגוף ותו לא פקע ולא דמי לנטמא הבשר ואחר כך הגוף דאין איסור טומאת הגוף חל על טומאת בשר דקדים ואהא תירצו דרבנן הוו סבורין דר"י הגלילי פטר וכו' ודו"ק : ע"ב בד"ה ר' עקיבא אומר כו' ועוד למאי דפרישנא דהכא פריך כו' לא אמר איפוך עכ"ל כצ"ל : ולפרש"י נמי בלשון שני סברת המקשה דהוה ס"ד דשבת קביעא אפילו למאן דמחייב תרתי לא קאי הכא לרבא כדקאמר תרווייהו בהדיא כו' מיהו למאן דפטר קאי סברת המקשה כמו שהקשה להאי לישנא וקשיא לי בגווה כו' לבתר דאפכוה כו' ור"י הגלילי מדפטר ליה ש"מ לאו איסור בת אחת כו' והיינו משום דמשמע ליה דלהאי לישנא פסיקא ליה לתלמודא דהכא דבאיסור בת אחת לכ"ע מיחייב תרתי ואין להקשות לפרש"י להאי לישנא נמי כיון דלרבא מיהת למאן דמחייב תרתי חשיב ליה איסור בת אחת נ"ל למימר איפוך דאיכא למימר דמשמע ליה דרבא לא בא לפלוגי אדשלח רבין משום ריב"ח איפוך אלא אסברת המקשה ואביי דחשיב להו קביעא לכ"ע פליג רבא וקאמר סוף סוף תרווייהו בהדי כו' ולא חשיב קביעא וריב"ח אפשר (א) דמשום קושיא אחרת הוא קאמר איפוך כך נ"ל ליישב פרש"י ודו"ק : בד"ה י"ס דהאי כו' ולא שייך כאן אתם ואפי' כו' עכ"ל כנ"ל :

דף קב בפרש"י בד"ה רישא בישראל וסיפא כו' ומעיקרא כי רמייה הוה נמי משמע ליה סיפא בבן נח כו' עכ"ל דאל"כ בלאו רומיא דרישא אסיפא תקשה ליה אסיפא גופה כדפרכינן אלימא בישראל פשיטא כו' ובס' ישן כתוב רישא במקום סיפא וז"ל כי רמיי' הוה נמי משמע ליה רישא בבן נח כו' ודו"ק: תוס' בד"ה כי אצטריך לר"א וא"ת כו' ואפי' למאן דלית ליה בחמור על קל מודה עכ"ל דאע"ג דבבת א' נמי איכא מאן דפטר בפ' ד' אחין לא ניחא להו למימר דר"א סובר דוקא כההוא מ"ד דהא סתמא דתלמודא עדיף ליה איסור ב"א כמו שהקשה ר"י לעיל לפרש"י וק"ל: בד"ה ור"מ אומר כו' דפליג עליה ר' יהודה בזבחים בפ"ב טבול יום כו' עכ"ל לא ראיתיו שם אבל בכך מתניתין גופה דריש מסכת טהרות איתא דפליג ר"י עליה ע"ש : ע"ב גמ' אימא סיפא תנקה והכלה ד"ה כו' מרישא גופה נמי ה"מ למפרך רבי אמאי פוטר ולא מחייב משום טמאה דבחייה נמי במשהו ורשב"ם נמי לא מחייב ליה משום טמאה אלא משום אבר כדקתני ק"ו על אבר כו' אלא דניחא ליה למפרך בפשיטות טפי מסיפא כנ"ל ודו"ק : בפרש"י בד"ה רבי פוטר כו' ומיהו אי איכא כזית הוה מחייב כו' דהא נמי בשר הוא כו' עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לזה דהא אי איכא כזית בשר הוה מחייב משום נבלה אע"ג דבלעו חי כמ"ש רש"י בפרק אלו הן הלוקין בההיא דט' נמלים וא' חי דחייב נמי משום נבלה דכשבולעו הוא מת ומצטרף לכזית נבלה עכ"ל מיהו לפי מה שפירשו התוס' לעיל בפירקין דההיא ט' נמלים ואחד חי לא חי ממש אלא שלמה לא ק"מ דאפשר דאבליעת חי ממש לא מתחייב משום נבלה ודו"ק : תוס' בד"ה לר"י אינו חייב כו' והכא נמי אי הוה כתיב כו' עכ"ל דאונס לומר לר"ל דגמר בשר מן החי מהנפש עם הבשר והאי דליכא לחיובי ב' דהא לא משמע כלל תרתי ולא שייכא הכא וי"ו כלל אלא לר"י נמי דיליף ליה מבשר בשדה טרפה גו' דמשמע שפיר תרתי בוי"ו כיון דלא כתיב וי"ו לא מחייב אלא חדא וק"ל:

דף קג בפרש"י בד"ה דכ"ע לאו לאברים עומדת וכיון דבשעת לידתם נטרפה כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דהשתא דקיימינן דלאו לאברים עומדת א"כ דלאחר מכאן נטרפה הוי שפיר איסור טרפה קדים וכן יש לדקדק לקמן בדברי התוס' שכתבו יש לומר כגון שעם יציאת רובה נטרפה כו' דבלאו הכי נמי איסור טרפה קדים ודו"ק: תוס' בד"ה ומר סבר לאו כו' ואם תאמר כמאן ס"ל אי כר"א אם כן ל"ל טעמא כו' עכ"ל (ב) ול"ע אמאי לא תקשי להו בכה"ג לעיל מיניה לר"י דאי כרבנן סבירא ליה דאמרי כל שבשרו כו' לא ליחייב ב' ואי כר"א סבירא ליה ל"ל טעמא לאו לאברים עומדת כו' ובהדי הדדי קאתו דבלאו הכי מיחייב תרתי משום כל שאתה מצווה כו' ויש לומר דדרשינן כל מין כו' ואין להקשות לתירוצם דהכתי כיון דר"ל כרבנן לעיל בטמאה משום דכל שבשרו כו' הא בלאו האי טעמא נמי לא מחייב דלאו לאברים עומדת וא"כ לאברים עומדת איסור טומאה קדים ולא אתי איסור אבר וחל על איסור טומאה דיש לומר דבהא ודאי לא סבירא ליה כרבנן ודו"ק : בד"ה דאיסור חלב כו' ואם תאמר לרבא כו' לא אתי איסור אבר כו' אם כן היכי משכחת כו' עכ"ל עיקר קושייתם לרבא דלא ליחול איסור אבר על איסור חלב משא"כ לכל אינך אוקמתות דלאוקמתא קמא כולהו בהדדי קאתו מבטן לידה ולאינך אוקמתות איסור חל על איסור וק"ל: באו"ד וא"ת להאי לישנא כו' ולר"י איסור אבר חייל כו' אם כן היכי משכחת לה דלא מיחייב אלא ב' כו' עכ"ל נראה מדבריהם דלא ניחא להו למימר דמימרא דרבי יוחנן דלעיל פליגא אמ"ד הכא משמיה דר"י גופיה באכל חלב כו' דאינו חייב אלא ב' וכן כתבו לאוקמתא דרבא דמ"ד הכא ב' ס"ל נמי כאוקמתא דרבא דלעיל אלא דנ"ל מגו דבהדדי קאתי וא"כ היכי משכחת לה לאביי דלא מיחייב הכא אלא ב' באכל חלב כו' ואם נאמר דמשכחת לה בגוונא אחרינא כגון שנטרפה לאחר מכן דלא אתי איסור טרפה וחייל אאיסור אבר אם כן מ"ד שלש ומ"ד שתים לא פליגי כלל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ואם כן הוא לא הוו צריכי לפרש לרבא דמ"ד שתים לית ליה מגו אלא דמ"ד שתים לא איירי בכהאי גוונא שתלש ממנה אבר וטרפה ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ועוד דבהדיא קאמר תלמודא דמ"ד שלש סבר כדאוקמתא דאביי לר"י ומ"ד שתים סבר דלאו לאברים עומדת והיינו דלא כאביי אליבא דר"י אלא כסברת ר"ל לאביי וע"ק היאך מלאתו ידיטו ורגליטו לחך לישנא דלעיל דסבר ר"י בהמה בחייה לאברים עומדת ואיסור טרפה חל על איסור אבר היכי משכחת ליה הכא באכל חלב כו' דלא מיחייב אלא ב' דבשום גוונא לא מצית לאשכוחי ואפשר שהתוס' לא רצו להשוות דברי רבי יוחנן דלעיל כמ"ד הכא משמיה דר"י באכל חלב כו' דחייב שתים אלא לחדא אוקימתא דאביי דלעיל דהיינו אוקימתא שניה אבל לאוקימתא קמא דאביי דלעיל וכן לאוקימתא בתרא דלעיל ודאי דליכא להשוות דברי רבי יוחנן דלעיל כמ"ד הכא שתים לר"י אלא כסברת ר"ל דלעיל ול"ע ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה הרי נהנה גרוטו כו' והא דרב אסי פליגא כו' ואע"ג דזה אחר זה כו' עכ"ל אין זה מוכרח דאיכא למימר דרב אסי משמיה דר"י לא מיירי באבר מן החי אלא בשאר איסורין דלכ"ע חייב אף בזה אחר זה בכדי אכילת פרס וכן נראה דהא ר"א מסיק הכי הכא אליבא דר"י ולעיל בחלקו מבחוץ פליג ר"ש אדרבי יוחנן דפוטר ודו"ק :

סליק פרק גיד הנשה

פרק כל הבשר

תוס' בד"ה כל הבשר כו' תימה דלא תני כו' ובתוספתא תניא כו' ואשמועינן דחייל כו' עכ"ל מדברי הר"ן נראה לפרש דבריהם בעיקר תמיהתם שכתבו דלא תני בא"י כו' ובתוספתא

תפארת שמואל (א) דמשום קושיא אחרת הוא קאמר איפוך וכו'. ודברי תימה הן ולא דק דלרש"י וודאי לא ס"ל לכל הסוגיא דבבת א' יתחייב שתים כ"א מצד כולל וכמ"ש רש"י לעיל אלא מיהא לענין דאינו חייב אלא א' ס"ל לרבה דאף דאינו חייב אשבת מ"מ חייב איום כיפורים דהיינו לענין זה כ"ע דחייב א' אבל לענין חיוב ב' ס"ל דכב"א פטור ואינו חייב אלא א' ושבת ויום הכפורים שוים לרבה ודלא כאביי והוא פשוט אבל לפרש"י כל היכא דהוי בת א' חייב שתים לכ"ע והכי ליכא בת א' כ"א כולל דיום כפורים והכא פליגי א"כ למסקנא דאשכחן גם א' ע"כ לא ס"ל לר"י דהא ס"ל דאינו חייב אלא א' דלא מיקרי בת א' א"כ מאי פריך רבה לאביי ולשיטת תוס' לר"י נ"ל דבהמת לרבה תור מתירון דאיפוך וק"ל : (ב) וצ"ע אמאי לא וכו'. ולא קשה מידי דוודאי ר"י ס"ל כרבנן דאבר מן החי לא חל אטמאה שהיא אסורה תחילה מטעם כל היכא דבשרו אסורה ומ"מ בנטרפה כשיצא רובה ס"ל דגם רבנן ס"ל דחייב ב' דהא קודם שנטרפה היתה בשרה מותר ואתי בבת א' הב' איסורים ולא נתמעט מקרא שכל שבשרו אסור וכו' אבל נר"ל הקשה שפיר דא"כ ל"ל נר"ל אליביה דרבנן משום טעם דלאו לאברים וכו' תיפוק לי דס"ל דלרבנן לא חל אבר מ"מ אפילו כשבשרו נאסר עכשיו עם אבר מן החי בבת א' מטעם גזירת הכתוב ואפילו נאסר עכשיו ולמה לי' הטעם דלא לאברים וכו' וזה ברור ודוק היטב בעיון דק:

מהר"ם

דהא המים רבים עליה ומבטלים אותה ולכך היה מוכרח לומר כיון שנתנה טעם וכו' משום דלא אשכחן באופן אחר שהחתיכה של נבילה תאסור שאר החתיכות משום מין במינה אבל לפירוש ר' אפרים ליכא למימר האי סברא שמם תמא המים רבים וכו' שהרי גם השתא אין אנו צריכין לשער בס' כ"א חתיכת הנבילה לבדה אלא להכי קאמר שנתנה טעם וכו' דאיירי כגון שנתמעט הנבילה הרבה מכמות שהיתה וא"כ קשה למה היה צריך למנקט בכהאי גונא ה"ל למנקט למלתיה בלא נתמעט הרבה ולקצר דבריו ותירץ אגב אורחיה אשמועינן וכו' וק"ל: ע"ב באו"ד ומ"מ י"ל דההוא דשרי בע"ז כו' והיה מתיר כמו כן החתיכה עצמה. ר"ל דההוא ס"ד ס"ל נמי גבי חתיכת נבלה דהכא דוקא כשנתנה טעם אוסרת שאר החתיכות אבל כשלא נתנה טעם אף על גב דמין במינו במשהו כדהוה אמרינן סלק את מינו כמי שאינו וכו' לא מבעיא שאינה אוסרת שאר החתיכות אלא אפילו החתיכה של היתר הראשונה שקבלה קצת טעם משהו מן הנבילה חוזרת להיות מותרת משום דאפשר לסוחטו מותר ס"ל: באו"ד ולפירושו ודאי ניחא וכו' כן צ"ל ור"ל לפירושו של רבינו אפרים :

דף קא ע"א ד"ה בנטמא הגוף וכו'. ול"נ דאיסור מוסיף הוא דלא איירי הכא לחיובי תרתי כך היא הגירסא בתוס' בספרים שלנו וצ"ל דה"פ דבשלמא אי איירי הכא לחיובי תרתי אך משום בשר טמא היה צריך ליתן טעם דלהכי חייל עליה ג"כ איסור בשר טמא משום דאיסור מוסיף דנאסר לכ"ע אף לטהורים אבל השתא דלא איירי לחיוביה אלא משום טומאת הגוף לא צריך לטעמא דאיסור מוסיף אבל העיקר נ"ל שהגיר' הנכונה היא כמו שמצאתי בתוספות ישנים כתובים בקלף ולא איירי הכא וכו' בוי"ו ומלתא באפיה נפשה היא ולא בא לנתינת טעם אדלעיל מיניה וק"ל: באו"ד ועוד דלפי האמת וכו' ואצטריך קרא דפטר במחוללת וכו'. ר"ל ואי תימא כיון דלא אתא קרא דפטר אלא כשנטמאת התרומה תחלה א"כ ל"ל קרא דהא בלא קרא פטור מטעם דאין איסור חל על איסור ותירץ דאצטריך קרא למילף מהתם בעלמא ר"ל הא דאית לן בעלמא אין איסור חל על איסור מהתם ילפינן ליה: ד"ה איסור כולל לית ליה כו' לכך נראה לר"י דהשתא ס"ד וכו'. ר"ל שהמקשה הוה ס"ד כך ולכך הקשה ורבי יוסי לית ליה וכו' וכן רבין משמית דרבי יוסי בר חנינא וטעו כולם בהא דשלח רב יצחק בר יעקב משמיה דרבי יוחנן דהוו ס"ל דטעמיה כדאמר אביי משום דשבת קביעה וקיימא ורבא אמר במסקנא דכולם טעו דלא קשה מידי אר' יוסי הגלילי דזה לא הוי איסור כולל אלא איסור בת אחת והא דשלח רב יצחק בר יעקב וכו' משמיה דר' יוחנן בפלוגתא דר' יוסי הגלילי ור"ע קאי ולא צריך כלל לאפכא פלוגתייהו אלא הא דשלח רב יצחק משום דשעת גזירה הוה וכו' כך היא השיטה לפי פי' התוספות : ע"ב ד"ה ר' עקיבא אומר וכו'. ועוד למאי דפרישית דהכא פריך וכו' כצ"ל וכמו שכתבתי לעיל מזה : באו"ד וי"ל דהתם פריך משום שמואל וכו'. אבל לישנא דאמר שם בשנויא קסבר ר"ע איסור חל על איסור לא יתיישב לפי זה וק"ל :

דף קב ע"א ד"ה ור' מאיר אומר אינו נוהג וכו'. י"ג דברים נאמרו בנבילת עוף טהור וכו' כצ"ל וע"ש כל הסוגיא בזבחים פ' טבול יום ותמצא הכל מבואר : ד"ה אלא לאו בבני נח וכו' גבי טהורה דוקא הוא דאמרי' שחיטה מכשרת וכו'. ר"ל ולהכי ברישא דאיירי בטהורה לא קתני דאין שחיטה מטהרתו לבני נח משום דמטהרת גם לבני נח מגו דמכשרת לישראל אבל הסיפא דאיירי בטמאה דלא מכשרת לישראל לכך קתני גבי בני נח דאין שחיטה מטהרתה : ע"ב ד"ה לריש לקיש אינו חייב אלא אחת וכו'. בספר ח"ש מוחק ריש לקיש תרים לרבי יוחנן וכו' וטעמו מדמסיים בתר הכי והכא נמי אי הוי כתיב בשדה וטרפה וכו' וזה לא קאי אלא לר"י דלדידיה אכל בשר מן החי ובשר מן השדה אינו חייב אלא אחת משום דתרווייהו יליף לקרא דבשר בשדה טריפה אבל לפי זה תקשה והכל טעמא מאי מפני מה איחרו התוס' וקבעו הקושיא אמלתיה דר"י ולא הקדימוה להקשות אמלתיה דר"ל דקאמר לפני זה אכל אבר מן החי ובשר מן החי לר"י חייב שתים ולר"ל אינו חייב אלא אחת ועל כן נראה ליישב הגירסא שלפנינו דלעולם התוס' קבעו קושיא זו אריש לקיש ואאכל אבר מן החי ובשר מן החי דאיתו קדים בגמרא ותירצו דשאני התם דכתיב בוי"ו ובשל וכו' ר"ל אבל הכא לר"ל דיליף תרווייהו מלא תאכל הנפש עם הבשר דהכל לאו אחד ולא שייך שם לאוסופי וי"ו כלל ולכך אינו חייב אלא אחת והדר מתרצים נ"כ לר"י דס"ל דאכל בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו חייב אלא אחת דהוי נמי משום דלא כתיב וי"ו ולכך מסיימי והכא נמי אי הוה כתיב וטריפה היה לוקה שתים לר"י ואע"ג דלפי' זה הקושיא אדברי ר"י אינה מפורש בדברי התוס' כשהקשו מנא ומבושל דלוקה שתים הקשו קושייתם אתרוייהו אדר"ל ואר"י אלא שקבעו תחלת הדבור אר"ל משום דדבריו נאמרים מתחלה בגמ' דאמר דאינו לוקה אלא אחת אבל מ"מ קושית התוס' אתרוייהו קאי ולכך א"ש דמסיימי בתירוצם במלתיה דר' יוחנן וק"ל :

דף קג ע"א ד"ה דאיסור חלב וכו'. והא דאמר חדשים הוא דגרמו ולא אוירא אוירא דבהמה הוא דלא בעי אבל אוירא דחלב בעי כצ"ל : ע"ב ד"ה חלקו מבחוץ וכו' משמע דאם נתן שני חלקים בפיו ובלעם בבת אחת חייב לכ"ע. ר"ל לר"י דתלי הכל בהנחת פיו כשהניחן לשני חלקים בפיו אע"פ שהיו מחולקין קודם שהניחן לתוך פיו חייב אע"פ שלא בלעם בבת אחת ולר"ל פטור כשלא בלעם בבת אחת אבל אם בלעם בבת אחת גם ר"ל מודה דחייב אע"ג שהיו מחולקין בפיו קודם שבלעם :

חכמת שלמה

בכל החתיכות א"כ איך בא להשמיע לנו היתר דאם לא נתנה טעם דלא בעו לשעורי אלא כנגד מה שהוא האיסור לפניו ובטל בס' בתוך הרוטב דאין לומר שבא להשמיע לנו שאם נתנה טעם בחתיכה דלא משערינן כנגד האיסור איך שהוא עתה נימוח פשיטא דמשערינן כנגד האיסור איך שהיה בתחילה ועל זה משני אגב שחולק על רבה ומשמיע לנו איסור שאוסר משום מין במינו משמיע לנו נמי היתר כו' ודו"ק : ע"ב רש"י בד"ה תלמוד לומר כו' ומייל אאיסור טמא. נ"ב וכן הלכה כדאיתא בריש טהרות דנבלת עוף טמא אינה מטמאה ואין להקשות א"כ הא דמסקינן בפ' אלו הן הלוקין ריסק ט' נמלים וא' חי כו' דחייב ג"כ משום כזית דנבלה אף שכבר יש עליהם איסור טומאה נ"ל שאני התם דכתיב קרא ונפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא אלמא שהתורה קראה לשרצים נבלה וכן לבהמה טמאה אבל לא מצינו שעוף טמא נקרא נבלה ודו"ק :
תוס' בד"ה כשקדם וסילק כו' בפרק כסוי הדם ולפי פי' ר' אפרים ודאי ניחא כו' כנ"ל :
[דף קב ע"ב תוס' ד"ה לר"ל. נמחק לר"ל וצ"ל לר' יוחנן אינו. וג"כ כ"ל]
גמ'

כל הבשר פרק שמיני

במתני' ואסור להעלות עם הגבינה וכו' כצ"ל : ברש"י ואסור להעלות דלמא אתי למכלינהו כי הדדי דקא נגעי ובלעי וכו'. נראה דכתב כן משום דאפילו אתי למכלינהו בהדדי ליכא איסור דאורייתא אלא בשאכלן

תני ה' שסמכו עלמה אסוף דברייתא שכתבו דאצטריכא ליה למתני משום דאשמועי' דחייל ה' והוא דחוק במשמעות דברייתא אלא דלמאי דמסיק לקמן בפרק שילוח הקן דבגיד הנשה תנא ליה ולית בהו לצורך כלל ה"ל למתני כמו בהך פרקין ומה שכתבו ואשמועינן דחייל כו' היינו לפי הסוגיא דפ' גיד הנשה דבעי בהו מיהת חד לצורך הא דתני ניה הכא בתוספתא ע"כ אית לן למימר דאשמועינן כו' ודו"ק: בא"ד בחלב אמו ולפירושו ניחא הא כו' דהלך דבכורים כו' עכ"ל כו"ל:

דף קד תד"ה הנודר מן הבשר כו' דגים נמי מימלך כו' עכ"ל כו"ל: בד"ה הא עוף אסור מדאורייתא ה"כ המ"ל כו' עכ"ל כו"ל: בד"ה חלת ח"ל נאכלת כו' שלא מלינו כו' לפרש ב' תרומות אלא דוקא חלה כי ליכא כהן קטן או גדול שטבל שאז היא נשרפת כו' עכ"ל וה"ה דלית כאן שיוכל לבטל ברוב אז היא נשרפת ואין להניחה עד שיזדמן לו כהן קטן או גדול שטבל או שיוכל לבטלה ברוב דקשה לשומרה מלהאכילה לזרים משא"כ בתרומה כי ליכא כהן גדול שטבל או שיוכל לבטלה ברוב יוכל להניחה עד שיזדמן לו ולא תפסה תורת תרומה ודו"ק: בא"ד ומיהו נראה דגם הסמוכים לארץ ישראל כו' עכ"ל סמוכים לא"י היינו מנהר ועד אמנון ולפנים ומגופא דא"י דהיינו מכזיב ועד נהר ועד אמנון ה"מ להקשות כן שמפרישין ב' חלות ולא מפרישין אלא תרומה א' דבסמוכים לא"י נמי שמפרישין ב' חלות היינו אלא משום לתא דמתחזיא כחלת הארץ טמאה ודו"ק:

ע"ב בפרש"י בד"ה בשלמא אי כו' אטו אכילתו ולא אטו בהמה כו' עכ"ל פי' העלאתו אטו העלאה דבהמה ודו"ק: בד"ה מתקיף לה כו' ואת"ל בשר עוף בחלב דאורייתא עדיין מסכתת לה כו' עכ"ל פי' דמסכתת לה גזירה לגזירה בין בבשר עוף בין בבשר בהמה ומה ספי' בתר הכי גזירה שמא יעלה בשר בהמה עם כו' חדא מתרתי נקט וה"ה בשר עוף לרב יוסף ודו"ק: בד"ה בלא קינוח פה כו' אין צריך ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כו' עכ"ל מלתא דפסיקא נקט קינוח אבל נטילה לא בעי אלא בלילה כדלקמן ודו"ק: תוס' בד"ה עוף וגבינה כו' וצריך לומר לפירושו דלענין נטילת ידים אין חילוק כו' עכ"ל ושכתב אבל גבינה מותר לאכול בשר בלא נטילה וקינוח כו' ר"ל דלא בעי תרתי נטילה וקינוח אלא נטילה לחוד וק"ל:

דף קה תד"ה מקנח וה"ה למדיח דתרווייהו בעינן כדפירש בקונטרס כו' עכ"ל לדברי התוס' שפירשו דפשיטא ליה לתלמודא דהדחה עדיפא ניחא דליכא לפרושי דב"ש אמרי דבקינוח לחודה סגי וה"ה בהדחה לחודה וב"ה אמרי בהדחה לחוד וה"ה לקנוח לחוד ולא פליגי דא"כ כיון דאמרי ב"ש תחילה דסגי בקנוח לחוד לא הוצרכו ב"ה למימר דסגי בהדחה לחוד דעדיפא וכ"כ הרא"ם אבל לפרש"י שפי' דאיכא למימר נמי דקנוח עדיף לא ידענא מי הכריחו לפרש דבעינן תרתי ויש ליישב בדוחק ודו"ק: ע"ב גמ' אמרה להו מאי איעביד לכו כו' מזה נראה שלא יכלה לעשות כישוף ומעיקרא אי לאו דאמרי איגהו נמי מלתא ופרו לארבא הוה יכלה לאסרתא

חכמת שלמה

כל הבשר פרק שמיני

דף קד ע"א גמ' דתנן הנודר מן הירק כו' כצ"ל: תוס' בד"ה חלת ח"ל כו' מנהר ועד אמנה כצ"ל וכן בכל הדבור צ"ל אמנה. וכ"ב ויש מי שקורא אמנס ויש מי שקורא (אמונה)[אמנה] ויש מי שקורא אמונס ר"מ בפ"ו דשביעית: בא"ד כמו בחלה היכא דליכא כהן קטן כו' כצ"ל:

דף קה ע"א תוס' ד"ה לסעודתו צריך להיות לסעודתו: ע"ב גמ' אמר ליה לא מיבעיא כו'. כ"ב פי' האלפסי וזה לשונו כלומר דצריך נטילה: רש"י בד"ה מהדר אנתריס שרא דעניותא כו' כצ"ל: תוס'

מהר"ם

כשאכלן רותח דבלעי מהדרי דרדך בישול אסרה תורה והוי גזירה לגזירה לכך כתב דאסור להעלות משום דלמא אתי למכלינהו באופן דקבלעי מהדרי כגון שיעלה אותן באילפס רותח כדאמר לקמן בשמעתין ואחר שבלעי מהדרי אפילו כשאוכל אחר מהן עובר משום בשר בחלב וק"ל: בתוס' ד"ה כל הבשר וכו' ובתוספתא תני לה וכו' ושמא מאי דשייר במתניתין וכו'. וי"ל דמאי דמקשו לא תירצו דמתחלה הקשו תימה דלא תני וכו' וכי תימא דלא אצטריך למתני דליכא בהן שום חדוש והא בתוספתא תני להו וכיון דתנא להו בתוספתא א"כ ע"כ אית בהן חד דאצטריך למתני ואגב זה תני לכולהו כדפירשו התוס' בהנך לעיל פירקין דלעיל ולכך ה"ל למתני נמי במתני' כך הם המשך פירוש דברי התוספות בקושייתם ואח"כ דחו הקושיא ושמא מאי דשייר וכו' א"כ הדרא קושיא לדוכתא דהכל טעמא מאי דמפני מה שייר הכא יותר מבאינך פירקין דלעיל ונראה לישב דברי התוס' כן דה"ק דלעולם תנא דמתניתין כלל לכולהו במאי דתני כל הבשר דמשמע כל מיני בשר הן חולין הן מוקדשין בא"ץ ותוצה לארץ אלא דשייר דלא תני להו בהדיא פירשא להו הברייתא וכו' ודוגמת זה פירש הר"ן ע"ש: בא"ד ואשמועינן דחייל איסור בשר בחלב וכו'. ואע"ג דכבר אשמועינן בהנך פירקין דלעיל דאיסור חל על איסור גבי גיד הנשה דחל על איסור מוקדשין ועל איסור בהמה טמאה היינו משום דהוי איסור חמור שכן איסורו לבני נח כדלעיל לכך אצטריך תו לאשמועינן דנפ איסור בשר בחלב חל על איסור מוקדשין: בא"ד ורשב"ם פירש וכו'. אפשר דקשיא ליה על פירוש התוספות משום דהא כבר אשמועינן בהנך פירקין דלעיל דאיסור חל על איסור ועוד דבפירושו יתורץ ג"ב גמרא דפרק ראשית הגז כמו דכתב בתר הכי ולפירושו ניחא הא אמר פ' ראשית הגז וכו' וכצ"ל:

דף קד ע"א בגמ' הא עוף אסור מדאורייתא וכו'. נראה הא דנקט לשון דיוקא ר"ל מדקתני חוץ מבשר דגים וחגבים משמע הא בשר חיה ועוף אסור לבשל וכו' דאסור מדאורייתא קאמר דאי ס"ד דרבנן אכילה גופה גזירה ואנן נגזור וכו' כצ"ל: ברש"י ד"ה כל מידי דממליך וכו' ולא בתוך הכלל ולא מוציא מן הכלל כצ"ל: בתוס' ד"ה הנודר מן הבשר וכו' בגמרא מוקי לה כרבי עקיבא וכו'. קשיא להו לתוספות. א"כ בשר דגים וחגבים נמי ליתסר דהא נמי ממליך בהו שליח וקאמר דבפרק הנודר פריך לה גמרא ומוקי לה במאן דכאיב ליה עינא וכו' ר"ל הא דקתני מתניתין דמותר בבשר דגים וחגבים איירי במאן דכאיבא ליה עינא ונדר או נודר וביומא דהקזה דמסתמא לא כוון לאסור עליה בשר דגים וחגבים וגם השליח לא ממליך עלייהו לקנותם לו דיודע דאינו אוכל אותם בימים הללו ולכך לא חל הנדר על בשר דגים וחגבים אבל כשנודר מן הבשר בימים אחרים אין ה"נ דממליך נמי עלייהו שליח ושם בפרק הנודר פריך אי הכי דאיירי ביומא דהקזה אפילו בעופות נמי לתסרי דסכנה הוא לאכול עוף ביומא דהקזה ומשני עוף אכיל ליה בשלקא וליכא סכנה ולפי זה הנדר חל על עוף אפילו ביומא דהקזה ומיהו בפרק בתרא דמעילה כדמשני ביומא דהקזה ופריך אי הכי עוף נמי לתסרי וכו' והדר משנייא דהקזה ומשני אלא ביומא דכאיב ליה עינא וכו' דמשמע אבל ביומא דהקזה אה"נ דבעופות נמי מותר והיינו מה שמסיימו התוספות כאן ומיהו בפרק בתרא דמעילה וכו' לא קיימא שינויא דהקזה וכו' ר"ל דביומא דהקזה מותר אפילו בעופות והא דמסיימי התוספות אבל בשאר ימים אלעיל קא הדר ולא אינמי דהקזה ודו"ק שם בפרק הנודר ובמעילה ותמצא שכן הוא: ד"ה הא עוף וכו' ונראה הא דס"ד וכו' כדדייק רב יוסף בסמוך וכו'. אבל לפי זה קשה מה מתרץ רב אשי ופי תימא דרב ס"ל כדמשני אביי לקמן אדברי רב יוסף א"כ הוי העיקר חסר מן הספר ועוד דלפי זה היה לו להמקשה לאתויי סיפא דמתניתין דקתני ואסור להעלותן וכו' ולדייק מינה כדדייק רב יוסף בסמוך דזה נראה דוחק שיהיה העיקר חסר מדברי המקשה וגם אינו משיטת הגמרא דרב יוסף יחזור וידקדק ממה שכבר הקשה המקשה לעיל מיניה וק"ל ול"נ דהאמת הוא שהמקשה דייק מדקתני כל הבשר דמשמע ליה שכל הבשר שוה זה כזה ולא דמי לסיפא דהנודר מן הבשר דאין כל הבשר שוה דשאני התם דלא קתני אסור בכל הבשר כלל ולא קתני איסורא אלא היתרא הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים אבל ברישא דקתני כל הבשר אסור לבשל משמע ליה להמקשה דכל הבשר שוה וכמו שבשר בהמה דאורייתא ה"נ בשר עוף והשתא א"ש דרב יוסף משני דאין ה"נ דס"ל למתני' דבשר עוף דאורייתא דלא כרבי עקיבא ורבי נסיב לה אליבא דתנאי ורב אשי מתרץ דלעולם כולה מתניתין אתיא כר"ע ותנא דמתניתין ס"ל דבשר עוף אינו מדאורייתא ואע"ג דנקט כל הבשר אסור ה"ק לאיסורא הן שוין אבל יש מהן שהאיסור הוא מד"ת ויש מהן שהאיסור שלהן מדברי סופרים וכו' ובסמוך בא רב יוסף לדקדק מהסיפא דקתני ואסור להעלות וכו' שהאוקימתא דידיה היא אמת שהתנא דמתני' ס"ל דחיה ועוף נמי דאורייתא דלא כרבי עקיבא ולסתור אוקימתא דרב אשי דחזה לה אביי ולפי זה אתי שיטת סוגיא דשמעתין על נכון כנ"ל הגם שהוא נגד דברי התוספות: ד"ה ומנא תימרא דלא גזרינן וכו' והכא בעינן לאתויי ראיה לענין גזירה דהעלאה. ר"ל דבכמה מקומות נמצא בגמרא דאמרינן דלא גזרינן גזירה לגזירה ולא צריך ראיה על זה והא דקאמר ומנא תימרא וכו' לא משום דהוה אמינא דשמא הך גזירה דהעלאה היא עדיפא וגזרינן אפילו במקום שהאכילה עצמה היא גזירה דהא יש מקומות דגזרינן גזירה בתר הכי לכך מביא ראיה מחלת חוצה לארץ דלא גזרינן בה העלאה אטו אכילה כיון שהאכילה עצמה היא גזירה דרבנן אטו חלה דאורייתא א"כ ש"מ דגם בהעלאה אטו אכילה לא גזרינן גזירה לגזירה וק"ל: בא"ד ולא חיישינן דאין לדמות גזירת חכמים וכו' כצ"ל: ד"ה חלת חוצה לארץ נאכלת וכו' שלש ארצות לחלה מארץ ישראל עד כזיב וכו'. פי' דכזיב היא בצד צפון ארץ ישראל וקאמר מכזיב עד הנהר לצד מזרחה ועד אמנון לצד מערבה דאמנון הוא טורי אמנון שהוא הר ההר במקצוע מערבית צפונית דארץ ישראל כמבואר במסעות פרשת מסעי ועד שם הוא גבול ארץ ישראל שכבשה וקדשה יהושע אלא שעולי בבל עם עזרא לא כבשו א"י ולא קדשה בקדושה שניה כי אם עד כזיב לכך בבית שני לא היתה עיקר קדושת א"י כי אם עד כזיב ומשם ואילך עד סוף הגבולים דהוא נהר ואמנון לא היו נוהגים בקדושה כל כך מטעם זה כן כתב רבינו שמשון בפירוש המשנה שם ובשביעית ע"ש אבל הכא בתוספות משמע מכזיב עד הנהר ועד אמנון הוי הטעם דלא היו יכולין לנהוג כל כך בקדושה משום שהיו קרובים וסמוכים לארץ העמים ולא היו יכולים לשמור עצמן ופירותיהן בטהרה לכך קאמר מא"י ר"ל מתחלת א"י מדרומה לצפונה עד כזיב חלה אחת וניתנה לכהן כדין תורה מכזיב עד הנהר וכו' שהוא ג"כ א"י אלא שלא היו יכולים לשמור בטהרה וחלותיהן טמאות לכך צריכין להפריש שתי חלות וכו' וחלות האור היא עיקר שהיא הראשונה כדין תורה שצריכה שיעור וכו' מנהר ועד אמנון ולפנים ר"ל כלפי ח"ל שהוא ח"ל גמור אלא שהן סמוכין לא"י מפרישין ג"כ שתי חלות ושתיהן מד"ס וכו' וכיון ששתיהן מד"ס ועל כל פנים צריכה האחת מהן להיות כשיעור מוטב יותר שהנאכלת לכהן תהא בה שיעורא והב' שהיא נשרפת ובאת לידי הפסד לא יהא בה שיעור וכו': בא"ד מדלא חשיב בעל קרי בהדי איסורא דזבין וזבות בלא טבילה וכו' [כצ"ל] ר"ל וכ"ת דמשום הכי לא תני לה בהדי איסורא דזבין וזבות משום דאיסור דבעל קרי לר"י אינו אלא כשלא טבל אבל איסורא דזבין וזבות איירי אפילו בטבילה זה אינו דאיסורא דזבין וזבות בלא טבילה איירי מדקאמר עלה בירושלמי וכו' ר"ל ובשלמא אי איירי בלא טבילה משום הכי קאמר דלרבנן לא אצטריך משום דהא אפילו בשאר טמאים לא שרו רבנן אלא טבול יום אבל בלא טבילה לא וכ"ש זבין וזבות אלא לר"י אצטריך דשרי בשאר טמאים אפילו בלא טבילה והכא בזבין וזבות מודה דאסורים בלא טבילה אבל אי איסורא דזבין וזבות איירי אפילו בטבילה א"כ לרבנן נמי אצטריך לאשמועינן דבזבין וזבות אפילו בטבילה אסרי והדר קאמרי התוספות ונראה נמי דאפילו רבנן דאסרי בלא טבילה לא איירי אלא בבעל קרי וכו' א"כ מכלל דרבי יוסי דפליג עלייהו ושרי בלא טבילה איירי אפילו בבעל קרי וא"כ אפילו בלא הוכחה דלעיל מברייתם דרבנן מוכח בהדיא דרבי יוסי שרי בלא טבילה אפילו בבעל קרי שהטומאה יוצא מגופו: בא"ד ובבבל וכן לדידן וכו'. השתא קאתו התוס' לפרש דאע"ג דקאמר במתני' דחלה דשלשה ארצות לחלה וכו' עדיין יש דין רביעי דהא דקתני מתני' דבח"ל מפרישין שתי חלות ושתיהן מדברי סופרים כדלעיל היינו דוקא באותן ארצות שהן קרובים לא"י אבל בבבל וכן לדידן שרחוקים מא"י אין מפרישין אלא חלה אחת וכו': בא"ד וכן כתב בה"ג וכו'. ר"ל דשם בגמרא פרק עד כמה איתא הכי אמר רבינא נדה קוצה לה חלה ואכיל לה כהן קטן ואי אין כאן כהן קטן שורפה ומפריש אחרת ונותנה לכהן גדול וכו' ובעל הלכות גדולות הוסיף בדברי רבינא וכתב נדה קוצה לה חלה ונותנה לכהן קטן ואכיל לה או מאן דטביל לקריו משום דס"ל דאע"ג דקאמר בגמרא כהן קטן ה"ה לכהן גדול שטבל לקריו: ע"ב בא"ד ונראה שאינה טובלת וכו'. ר"ל אם לא היה כהן קטן והפריש חלה אחת לאור ולא הפריש החלה השניה כלל מותר העיסה באכילה בדיעבד ולא מקרי טבל לדידן כלל שהרי יש כמה מקומות שאין מפרישין אותה אפי' לכתחלה אפי' כשאין כאן כהן קטן ועל אותן המקומות יש קצת תימה דמה ראו על ככה שאין מפרישין לה כלל אלא שיש ליתן טעם לדבריהם שזה מטעם דכיון שאינה טובלת טוב יותר שלא להפרישה שלא תצטרך שמירה שלא יבאו זרים לאוכלה לכך נמנעו מלהפרישה: בא"ד ושמא אפילו אינה מדמעת. ר"ל לדידן היכי דלא היה כהן קטן שהפריש אחת לאור והפריש גם חלה שניה ונפלה אותה חלה שניה לתוך חולין לא מקרי מדומע ומותרים הכל באכילה לזרים אע"ג שהראשונה ר"ל אותה שניתנה לאור נראה שהיא מדמעת וכו' מ"מ השניה שהיא קלה ביותר שמא אינה מדמעת וכו': ברש"י ד"ה בשלמא וכו' דאי מסקת וכו' דאי מסקת על השלחן חלת חוצה לארץ כשהזר אוכל עליה: בתוס' ד"ה מתקיף לה רב ששת לא אאביי פריך וכו'. כתבו כן משום דנראה קצת דוחק שיקשה רב ששת אדברי אביי שלא היה חבירו אלא תלמיד דרבה ורב יוסף לכך כתבו לא אאביי פריך אלא ארב יוסף חבירו כדפירש בקונטרס ר"ל שרש"י פירש הקושיא ג"כ באופן שהוא קאי אדברי רב יוסף שהיה ס"ד שבשר עוף מדאורייתא אבל מ"מ מעמו של רש"י שפירש כן אינו מטעם שאביי לא היה חבירו אלא משום שהקושיא אינה מתיישבת אאביי כלל משום דהא אביי נמי קאמר הכי דשייך לגזור העלאה אטו אכילה אע"ג דאכילת בשר עוף גופא גזירה דרבנן כיון דיש למגזר אטו בשר בחלב דאורייתא דהא רב ששת ע"כ הכי קפריך סוף סוף צונן בצונן הוא וא"כ אפילו אי הוי דאורייתא הוי גזירה לגזירה אלא מאי אית לך למימר דהכא גזרינן העלאה אטו אכילה אף על גב דהוי גזירה לגזירה א"כ אפילו הוי בשר עוף דרבנן נמי דאי לא תפרש הכי א"כ תקשה ליה רב ששת אמתניתין דקתני דאסרו העלאה ואינו אלא מטעם דגזרינן אטו אכילה והואיל וכן הוא א"כ ע"כ קושיא דרב ששת לא שייכא כלל להקשות אאביי וק"ל: ד"ה רבי יוסי היינו ת"ק אבית הלל לא פריך היינו ת"ק וכו'. ר"ל ת"ק דמתני' דלעיל ריש פרקין דקתני ואסור להעלות עם הגבינה על השלחן דקאי אכל הבשר דרישא בין בהמה בין בשר חיה ועוף שכולן אסור להעלות וב"ה נמי קאמר דאפילו עוף אסור לאכול ולהעלות דה"ק דבר זה וכו' ר"ל דהכי קאמר תנא דמתני' דבר זה שאמרתי למעלה שאסור להעלות עם הגבינה על השלחן הוא מחלוקת ב"ש וב"ה ולאו אליבא דב"ש הוא והא דקתני לעיל ואסור להעלות הן הדברים עצמן של ב"ה ואין שום חילוק ביניהם: [שם] ואין זה סתם ואח"כ מחלוקת. ר"ל וכ"ת אם כן הוא שאין שום חילוק בין ת"ק דלעיל לב"ה רק שדברי התנא דלעיל הן עצמן דברי ב"ה רק שלמעלה סתם הדבר וכאן פירש שמחלוקת ב"ש וב"ה היא א"כ הוה סתם ואח"כ מחלוקת שאין הלכה כסתם וא"כ הוי הלכה כב"ש שמתירין להעלות ואנן קי"ל כב"ה ולכך קאמר ואין זה סתם ואח"כ מחלוקת וכו' דזה לא נקרא מחלוקת דב"ש במקום ב"ה אינה משנה: ד"ה עוף וגבינה אין וכו' והא דנקט הכא בשר וגבינה לא דק אלא גבינה ובשר לא כצ"ל. ומקשין העולם לפי זה דמנא ליה להמקשה למידק מדברי אגרא דבשאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה וכו' דלמא נאמר דלעולם בשאר בשר נמי לא הוזכר נטילה וקינוח הפה לא סגי עד סעודה אחריתא ואי בגבינה ואח"כ בשר לא בעי נטילה וקינוח וכו' והא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן לאשמועינן דבעוף אפילו עוף תחלה ואח"כ גבינה נאכלין בלא שום נטילה וקינוח וי"ל דסבירא להו דע"כ נשמע מדברי אגרא דבשאר בשר בעי נטילה וקינוח דאי לא הוזכר בשאר בשר נטילה וקינוח ולא אתא לאשמועינן אלא דבעוף אפילו עוף תחלה ואח"כ גבינה מותר אע"ג דבשאר בשר אסור עד סעודה אחריתי א"כ ה"ל למיתני סתמא בקוצר עוף וגבינה נאכלין ולמה ליה באפיקורן לאשמועינן דלא בעי נטילה וקינוח הפה דמהיכי תיתי הוה ס"ד למימר דבעי נטילה וקינוח הפה כיון דלא הוזכר מעולם גבי שאר בשר אלא ודאי גבי שאר בשר הוזכר נטילה והדחה והיכי דמי כגון באוכל גבינה תחלה ואח"כ בשר וא"כ ה"ה בעוף ואח"כ גבינה אע"ג דלא אסור עד סעודה אחריתי כמו בשאר בשר מ"מ ה"א דבעי לכל הפחות נטילה וקינוח הפה כמו גבינה ואח"כ בשר כשאר בשר לכך אצטריך למתני דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן דלא בעי אפילו נטילה וקינוח הפה וא"כ נשמע שפיר מדברי אגרא דבשאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה וק"ל. והר"ן כתב בשם הרמב"ן דהכי דייקינן ופרכינן לרב יצחק בריה דרב משרשיא דאם איתא דשרי למיכל בשרא בתר גבינה אדרהים אגרא לאשמועינן רבותא דשרי למיכל עוף ואח"כ גבינה ה"ל לאשמועינן רבותא דאפילו בשר בהמה דאיכא איסורא דאורייתא משכחת לה אפיקורן כגון דאכל גבינה ברישא דשרי למיכל בשר בתרא ומדלא תני אלא בעוף משמע דעוף וגבינה דלית ביה איסורא דאורייתא הוא שהתירו באפיקורן בכל ענין וכו' אבל בשר וגבינה בשום ענין לא ואפילו גבינה ואח"כ בשר וכו' עכ"ל אבל מ"מ דברי התוס' א"א לפרש הכי משום דאי ס"ל לתוספות כסברת הרמב"ן לא הוו צריכין להאריך ולכתוב דברייתא דאגרא משמע דעוף וגבינה וכו' אבל שאר בשר בעי נטילה וקינוח הפה והיכי דמי אי בשר תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי וכו' הוה להו למימר בקוצר דמדברי אגרא נשמע דבשאר בשר לא משכחת אפיקורן בשום ענין אלא ודאי תוכן פירוש דברי התוס' הוא כמו שכתבתי אלא שעדיין י"ל לפירוש התוספות דלמה הקשו לרב יצחק בריה דרב משרשיא מברייתא דתני אגרא ולא הקשו לו מברייתא דבסמוך דב"ש אומרים מקנח וב"ה אומרים מדיח ומסקינן דלא פליגי כדבסמוך וע"כ באוכל גבינה ואחר כך בשר איירי דאי בבשר ואח"כ גבינה לא סגי בקינוח והדחה כמו שדייקי אדברי אגרא ויש לתרץ משום דבברייתא דב"ש וב"ה דבסמוך לא הוזכרה נטילה אלא מקנח ומדיח דתרווייהו הוו בפה ורב יצחק בריה דרב משרשיא ע"כ צ"ל לפירוש התוספות דעביד קינוח הפה והדחה אלא שלא נטל ידיו לא יתורץ במה שהשיב להם הני מילי בליליא וכו' דהא מ"מ אפילו ביום בעי על כל פנים קינוח הפה והדחה ולכך הוצרכו להקשות לו מדתני אגרא דשמעינן מניה דבעי גם כן נטילה ואיהו לא משי ידיה וק"ל אלא שלפי דברי המפרשים דמדיח דב"ה היינו הדחת הידים כמו שכתב הר"ן קשיא וגם זה יש ליישב אלא שאין להאריך לפי שאין עיקר כוונתינו בחבור זה אלא לפרש דברי התוספות: בא"ד ור"ת מפרש וכו' ולפירושו קשה מאי פריך הכא וכו' כצ"ל ולפירוש ר"ת ע"כ צ"ל דב"ש וב"ה לא איירי אלא באוכל בשר ואח"כ גבינה דאילו באוכל גבינה תחלה ואח"כ בשר לא צריך אפילו קינוח הפה כי אם נטילת ידים בלילה ועל פירוש ר"ת יש להקשות מהא דאמר לקמן בסמוך בעי רב אסי מרבי יוחנן כמה ישהה וכו' ולא כלום ופריך איני והאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה וכו' ומאי פריך הלא הא דאמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה בשעושה קינוח והדחה אה"נ דאין צריך לשהות כלום והיינו ממש כרבי יוחנן דאמר בולא כלום וא"ל דמשום הכי פריך משום דמשמע מדאמר ר"י ולא כלום משמע דאפילו קינוח הפה והדחה נמי לא בעי דאם כן מה צריך למפרך ליה מדרב חסדא מברייתא דאגרא ומברייתא דב"ש וב"ה ה"ל למפרך דקתני מקנח ומדיח ולכל הפחות איירי באוכל בשר ואח"כ גבינה וק"ל וכבר הארכתי בזה בדרכי למוד הישיבה אבל כאן אין להאריך: בא"ד וצ"ל לפירושו דלענין נטילת ידים אין חילוק בין בשר תחלה וכו'. י"ל הא ר"ת גופו מחלק ביניהם גם לענין נטילה שהרי מפרש אבל בשר אסור לאכול גבינה היינו בלא נטילה וקינוח וכו' אבל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח וצ"ל דה"פ מותר לאכול בשר ואין צריך תרווייהו דהיינו נטילה וקינוח אבל נטילה להודה צריך והיינו דוקא בלילה אבל ביום אפילו באכל בשר תחלה אין צריך לפי המסקנא דהכא וראיתי בדברי מהר"ן מק"ק הוראדנא בביאור שערי דורא שלו שמשמע מדבריו שהוא מפרש דהא דקאמר ר"ת בפירוש דברי רב חסדא אכל גבינה תחלה שמותר לאכול בשר בלא נטילה היינו ביום ולפי מאי דמסיק הכא דביום אין צריך נטילה אבל המקשה הוה סובר דגם באכל גבינה תחלה צריך נטילה אף ביום ואין חילוק בין אכל בשר תחלה ובין אכל גבינה תחלה אלא לענין קינוח ולכך פריך לרב יצחק בר משרשיא דאכל בלא נטילה ולפי זה צריך לומר דהא דקאמר ר"ת אכל בשר אסור לאכול גבינה בלא נטילה וכו' היינו אפילו ביום ויהיה לפי מאי דמסיק הכא שיש חילוק בין אכל בשר תחלה ובין אכל גבינה תחלה גם לענין נטילה דבאכל בשר תחלה גם ביום צריך נטילה בשביל השמנונית של בשר הנדבק בידיו ובאכל גבינה תחלה ביום אין צריך נטילה כיון דמפרש דר"ת איירי ביום ולפי המסקנא דהכא וזה נראה קצת דוחק בעיני: בא"ד ומיהו קשה בברייתא דאגרא כמאן וכו'. ר"ל לפי מאי דפרישית דטעמו של אגרא הוא משום דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא קשה כמאן אתי לאפוקי למאי דפירש ר"ת בסוף דבר זה דטעמו דאגרא הוא משום דעוף אינו נדבק וכו' מצי נמי סבר תנא דאגרא דבשר עוף והיה בחלב דאורייתא ואתי ככ"ע וק"ל:

דף קה ע"א בגמ' בשר שבין השיניים מהו קרי עליה וכו'. המור י"ד סי' פ"ט כתב דלהרמב"ם דנתן טעם למה שמצריכים שהייה עד סעודה אחרת באכל בשר תחלה משום בשר שבין השינים לפי דבריו שאחר ששהה כשיעור מותר אפי' נשאר בשר בין השיניים ע"ש ולפי סברא זו לא יתיישב הא דבעי הכא מהו וכו' דמאי בעי הא טעמא דרב חסדא דמצריך שהייה עד סעודה אחרת אינו אלא מטעם בשר שבין השינים ונראה דלפי סברת הרמב"ם צריך לפרש דהא דקאמר ליה רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו לאו בלשון בעי קאמר ליה אלא בלשון קושי' ותירה לדבריו ור"ל מפני מה אסר דאכל בשר אסור לאכול גבינה משום בשר שבין השינים מהו ר"ל הא אינו חשוב עוד בשר וקרי עליה רב חסדא לתרץ דבריו חבשר עודנו בין שיניהם ש"מ דמקרי בשר ולכך שפיר אמרתי דאכל בשר אסור לאכול גבינה אחריו משום בשר שבין השינים וק"ל כן נראה לי: בתוס' ד"ה מקנח וה"ה למדיח תרווייהו בעינן וכו'. וזה לשון האשר"י ואין לפרש דב"ש אמרי דבקינוח לחודיה סגי וה"ה למדיח לחודיה וב"ה אומרים

כתרתה

לארבא אפשר דהוה כישוף לא מקרי כישוף שנעשה להם כיון שאינו בגופם וק"ל : **שם** ליקבע לי מר זימנא כו' אמאי לא אתית בזמנך א"ל כל מידי דלייר כו' ומעיקרא כדבעי שיקבע לו זמן לא הודיע שא"א לו לשלם עד דמטא מהפקרא דלא רצה להודיע לבני אדם ענייניו שלא יהא אחר מוסר לגייר ולחוש כו' וק"ל :

ח"א דף קה ע"א א"ל הני להיכא כו' אפשר שהרגיש בו שרצה לגנבן וק"ל : **ע"ב** מאי איעבד כו' יש לפרש דלא הוה ידעה דאמרו איניש מלתא ותלתה הדבר משום דלא מקנא לכו בתקפא כו' וי"ל שהספינה היתה יכולה מיהת מעיקרא לאוסרו בכישוף ואינהו אמרו מלתא ושריוה אבל לרב חסדא ולרבה להזיק לעצמה לא היתה כלל יכולה להם משום דלא מקנא כו' : **ובייל** ומני לית לן בה כו' פרש"י בא' מכל כו' והיינו לענין שאין כשות לשד בו עפי עדיף ליה כייל ומני דלא הוי הפקירא אבל לענין ברכה מצויה אמרינן בפ' המפקיד הספק זה דאין ברכה מצויה לא בדבר המנוי כו' וק"ל :

דף קו בפרש"י בד"ה האכילו בשר חזיר כו' וכשהעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות כו' וכסבור שזה עובד כוכבים והאכילו חזיר עכ"ל פתח בנבילות וסיים בחזיר אפשר שדקדק לפרש כן משום דאסור לישראל לעשות סחורה בנבלות וטרפות ובכל דבר טמא אם לא שנזדמן לו בחוטו או בלידו ובודאי מה שהורגלו גם העובדי כוכבים לבא בחנותו לא על הבשר חזיר בא שבודאי לא היה מצוי לו אלא על בשר נבלות וטרפות שאפשר שהיה מצוי לו מבהמותיו בהכשרות נתן לישראל והנבלות וטרפות שלו לעובד כוכבים אלא שאז נזדמן לו בשר חזיר ונתן לו למאן דאמר דהאכילו בשר נבילה אין להקשות דהא אסור למכור לעובד כוכבים נבילה בחזקת שחוטה די"ל היינו דוקא שאומר לו בפירוש כשרה אבל בסתם כדהכא איהו דקמטעי נפשיה ודו"ק : **תום'** בד"ה וש"מ שנים כו'.ועוד קשה דהתם לא פליגי כו' אבל פירות דאין מזמנין עליהן כלל כו' פשיטא דמצוה כו' עכ"ל פירוש לדבריהם לפי סברת קושייתם הא דקאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירות היינו דלא שייך בהו זימון כלל ואם כן ע"כ הא דקאמר תו וש"מ מצוה ליחלק דהיינו דלא כרב מיירי בלא נברך דבזימון אימעיט כבר מהא דאין מזמנין על הפירות כלל והא הקשו מנליה להוכיח מהך עובדא דמצוה ליחלק דלמא רשות כו' וע"ק היכי מייתי כלל ראיה מפירות דהכא אפת דמצוה ליחלק דהכא בפירות אפשר דרב נמי מודה דפשיטא דמצוה ליחלק כיון דלא שייך בהו זימון לא יברכו ביחד משא"כ בפת דאית ביה זימון פליג רב לומר דאין מצוה ליחלק והא תירצו דהא דקאמר ש"מ דאין מזמנין על הפירות לא אמעיט דלא שייך בהו זימון אלא דאין חובה לזמן בפירות והשתא אין חילוק בשנים דפת וב' או אפי' שלשה דפירות והדקאמר ש"מ דמצוה ליחלק היינו דאסור לזמן אף בפת דאל"כ אע"ג דהכא רשות תרי גברי רברבי כהני ודאי היו מדקדקים לזמן כדי להוסיף שבח למקום והשתא הא דקאמר ש"מ דמצוה ליחלק לא אימעט אלא בזימון אבל שא דמצוה ליחלק בלא נברך קושטא הוא דלא מוכח לה תלמודא מהך עובדא דלמא רשות הוא אלא דסמך ליה אברייתא דמייתי ודו"ק : **ע"ב** בא"ד והוי קביעות דבכל מקום שהאחד מברך ס' כצ"ל : **בד"ה** אמר רב ע"כ כו' ולא רצה לפרש בקונטרס דפרק דחולין הוא פרק ראשון כו' עכ"ל ומלין נמי למימר דלכך לא רצה לפרש בקונט' כן משום דלא תקשה ברייתא לרב ששת כמו שהקשו התוס' לקמן לפי' ר"ת דלא ניחא ליה למימר שהיס כמו ר"ת דלתומרא דקאמר שמואל היינו פרק דמקום קידוש דלא משמע כן מדקאמר ולא תימא ר' אמי משום דכהן הוא דמשום דכהן הוא אין להחמיר אלא עד פרק דמקום קידוש דבהכי יתיישב לפירושו ספר הזהיר דקאמר לשמואל לחולין כל היד ודו"ק : **בא"ד** אלא דמשום דכהן הוא ורגיל בתרומה כו' עכ"ל לרווחא דמלתא כ"כ דקושטא הוא דכהן היה דבלאו הכי נמי יכולין להחמיר אברייתא כדקאמר תלמודא דהא ר' מיישא כו' וכן נ"ל לרב ששת לפי תירוצם לפי' הקונ' שהחמיר אברייתא ודו"ק :

ח"א דף קו ע"א חזנהו דהוו שדו מיא כו' פירשו התוס' והא דאיעכב ולא עשה מעצמו כו' ע"ש פי' לדבריהם כתירוצם קמא יתוכן נמי קושייתם הראשונה שהוא לא עשה כן שהיה ירא שיפקידו עליו שאר עדים שעשה כן ובתירוצם בתרא יתוכן נמי קושייתם שניה שאם הודיעם ודאי לאו לכולם הוה אפשר להודיע ואפשר דהאחרים לא הוו ידעי ביה ולכך אמר השתא דידענא דרגילהו ביה דכולם ידעי ביה לא הוו מעכבי וק"ל : **מים** אחרונים הכנו כו' במים אחרונים ודאי דאיכא לפרש דא"כ אי לאו מטעמא דמלח סדומית לאוי לתקן מטעם זה אבל במים ראשונים א"ת לפרש כן דהא אי לאו חיוב נטילה משום סרך תרומה לא בא זה שלא נטל לידי אכילת איסור ונראה לפרש דלא בא לומר אלא דעבירה גוררת עבירה משום דעבר על נטילת ידים בא לעבירה אכילת דבר איסור ועבילת סכנות נפשות גוררת סכנות נפשות דעבירה סכנת מלח סדומית שלא נטל ידיו למים אחרונים הביאו לידי סכנות הריגת נפש וק"ל :

דף קז גמ' אמר רבא האי אריתא כו' דתנן מי רביעית כו' אמר ליה רב אשי לאמימר כו' כצ"ל : **בפרש"י** בד"ה המים לתוכן כו' כח השופך והן מקלחין כו' ובד"ה וכשנתנו לו כו' ולא ברכת המזון עכ"ל כצ"ל : **תום'** בד"ה דלא אתי מכח כו' אמרינן היט נוטל ממנו דלא אתי כו' שטיפה מרובה כשתים היינו במים ראשונים ושניים דבעינן בנטילה ולא מפליג בין ידו א' לב' ידיו ודו"ק : **ע"ב** גמ' בשלמא דרב ור' יוחנן כו' יראה לפרש דאי הוה פליגי רב ור' יוחנן לא ה"מ למפשט מידי דהא בהא תליא דלרב דאין השמש מברך על כל פרוסה ופרוסה לא יתן אדם פרוסה לתוך פיו של שמש מה"ע שיקח גם אח"כ פרוסה בידו ויאכל ממנה ולא יטול ידיו כיון שכבר אכל פרוסה אבל לרבי יוחנן שבלאו הכי צריך לברך על כל פרוסה משום היסח דעת צריך נמי ליטול ידיו לכל פרוסה ומש"ה הוצרך למימר דרב ור"י לא קפיא כו' ודו"ק : **שם** והשמש שלא נטל ידיו אסור ליתן פרוסה לתוך פיו כו' נראה דאין לפרש לתוך פיו של השמש דא"כ אדפשיט לעיל אוכל מחמת מאכיל דצריך נט"י ממימרא דרב לפשוט מהך ברייתא אלא שהשמש שלא נטל אסור ליתן לתוך פיו של אדם אחר האוכל שנטל ומיהו מאכיל דצריך נט"י דמבעיא לן לקמן ליכא למפשט מהכא דאיכא למימר נמי בהאי כדמשני דשאני שמש שטריד ויאכל הוא בעצמו ודו"ק :

דף קח בפרש"י בד"ה אי חידוש הוא כו' דכיון דלאו חידוש הוא גמרינן ליה מזרוע בשלה כו' עכ"ל ושאר איסורין לאסור כדאיכא טעמא ליכא למגמר מזרוע בשלה גופה דליכא בזרוע בשלה טעמא דמנין במינו הוא גם לא מלינו ביה איסורא אלא להיתרא בליכא טעמא איכא למגמר מיניה ע"ש בתוספות בפ' גיד הנשה :

מהר"ם

בהדחה לחודיה וה"ה בקינוח לחודיה ולא פליגי דא"כ כיון דאמר ב"ש תחלה דסגי בקינוח לחודיה מה הוצרכו ב"ה תו למימר דסגי בהדחה לחודה דהא עדיפא היא מקינוח לכך צריך לומר דתרוייהו בעי וכו' עכ"ל אלא שזה יתיישב שפיר לפי' התוספות שפירשו דפשיטא לה לגמרא דהדחה עדיפא מקינוח אבל לפרש"י דלא פירש כן א"כ מנ"ל לרש"י שפירש וה"ה למדיח דתרווייהו בעי ונראה דלסברת רש"י נמי מתורץ דהוצרך לפ' דתרווייהו בעי משום דאיהו מפרש דלב"ש קינוח עדיף ולב"ה הדחה עדיפא וא"כ אם איתא דלב"ש ס"ל קינוח לחודיה סגי וה"ה למדיח לחודיה וכן לב"ה הדחה לחודה סגי וה"ה לקינוח לחודיה לא ה"ל לב"ש למינקט קינוח דעדיף לדידיה אלא ההדחה דגריעה לדידיה וכן ב"ה לא ה"ל למנקט הדחה דעדיפא לדידיה אלא קינוח דגריעה לדידיה לכך צריך לפרש דס"ל דתרווייהו בעי אלא שהתוס' הקשו לעיל על פרש"י דאם איתא דלב"ש קינוח עדיף מנא ליה לגמרא דב"ה פליגי עלייהו בסברא דלמא גם ב"ה ס"ל דקינוח עדיף ובהא פליגי דב"ש אמרי בקינוח דהוא עדיף סגי לחוריה וב"ה סברי דאף הדחה לחודה סגי כמו בקינוח ולכך פירשו דפשיטא ליה לגמרא דהדחה עדיף מקינוח וק"ל : **ד"ה** מים ראשונים וכו' ומכאן כתב רבינו יהודה בפ' בשה מדליקין בתוס' וכו'. אם זה מדברי התוס' חלשון מגומגם דאין דרך הלשון שהתוס' יכתבו על דברי עצמם בתוס' ע"כ צ"ל דלשון זה איזו גליון הוא ומשו הסופרים וכתבוהו בפנים : **ע"ב ד"ה** ל"ש אלא בין תבשיל לתבשיל וכו' אבל לגבינה של אחריו לא קאמר וכו'. נראה דלפי' רבינו שמואל אין חילוק בין גבינה בעין או תבשיל של גבינה ופי' בין תבשיל לגבינה ר"ל תבשיל של בשר לתבשיל של גבינה ואם אכל התבשיל של בשר תחלה אפילו בנטילת ידים אסור לאכול אפי' תבשיל של גבינה עד סעודה אחרת והוצרכתי לפרש דבריו כן דאל"כ לא היה צריך לפרש בין תבשיל לתבשיל בשניהם של בשר או שניהם של גבינה וק"ל : **בא"ד** ויתכן פי' זה אף לדברי האוסרים לאכול גבינה אחר בשר באותה סעודה וכו'. ר"ל דלא אסרי אלא כשאוכל בשר בעין תחלה אבל תבשיל של בשר מותר לאכול אחריו אפי' גבינה בעין אלא שהנטילה בינ"הם חובה :

רש"י

דף קו ע"א תד"ה חזינהו וכו' אי נמי אין מועיל אא"כ שדי להו ההוא גברא גופ"ה דשתי . פי' וכל גברא דשתי ובזה מתורץ שלא הודיעם דאף אם היה מודיע לאלו שמא ישתה מהם אח"כ אדם אחר שלא שמע הודעתו וק"ל : **ד"ה** דפתקינהו בבת בירתא וכו' היינו לענין מחצין וצינורות וכו'. לפי תירוץ הראשון שבתוספות משמע דס"ל דבבת בירתא לא הוי שיעור מקוה וגם אינה מחוברת למקוה וא"כ מאי קאמר רבי יוחנן כל גופו טובל בהן הלא אין בה שיעור מקוה וצ"ל דלצדדין קאמר כל גופו טובל בהן כשיש בה שיעור מקוה הראוי לטבילת גופו אבל לא פניו ידיו ורגליו אע"ג שיש בו שיעור טבילת ידים שהוא שיעור רביעית וק"ל : **ד"ה** מים שנפסלו וכו' ונראה לפ"ש דהתם מיירי שנפסלו משתיית בהמה שהסים עב וכו'. מקשין התלמידים א"כ לישני שם בזבחים דאתי למעוטי מים צ"לין שנפסלו מחמת מיאוס דסריחי ומחמת כך אין הפרה שותה מהן דלמקוה כשרים כדאמר הכא ולנטילת ידים פסולים וי"ל דא"כ לא יתיישב לישנא דקאמר כל המשלים למקוה דהא כל מי המקוה הם כך ולא שייך לומר משלים למי מקוה וק"ל : **ד"ה** וש"מ שנים שאכלו וכו' וי"ל דה"ק וכו'. והא דלא תירצו התוס' הקושיא ראשונה שהקשו מנא ליה דמצוה ליחלק דלמא רשות בקוצר דאם איתא דמותר לזמן ולברך ביחד לא היה מברך כל א' לעצמו משום דקושיא שניה שהקשו דבפירות פשיטא דמצוה ליחלק כיון שאינן בתורת זימון לא מיתרצא בזה ואין לומר שבא להשמיענו שאין אחד יכול לברך לפטור את חבירו אלא כל א' חייב לברך לעצמו מדבריך כל חד וחד לעצמו דא"כ יקשה לך מנ"ל דמצוה ליחלק ואינו יוצא בברכת חבירו דלמא רשות היא שכל א' יכול לברך לעצמו שבזה לא שייך לומר דאם איתא דמותר לא היה כל א' מברך לעצמו אלא היה מברך א' לחבירו כדי להוסיף שבח דאין בזה שום תוספת שבח כשאחד נפטר בברכת חבירו אלא בזימון כשאומר נברך שאכלנו משלו ולא שמעינן זה דאין א' יכול לפטור את חבירו אלא מהברייתא דתניא נמי הכי לכך הוצרכו התוספות להאריך ולכתוב מ"ש : **בא"ד** וי"ל משום דמוגמר ואור באו להם הנאה בבת אחת וכו'. ואין להקשות לרב מההוא עובדא דבר קפרא דאיתו לקמייהו פרגיות וכרוב וכו' דאיכא למימר דרב פליג אבר קפרא אבל מוגמר ואור משניות הן ולכך הקשו התוס' לרב : **ע"ב ד"ה** וכל דבר שחוצץ בטבילה וכו' וי"ל דהכא איירי לאכילה וכו'. פירוש שנוטל ידיו לאכילה והתם איירי שנוטל ידיו כדי לנגוע בחולין : **ד"ה** אמר רב עד כאן לחולין וכו' ור"ת פי' עד כאן להולין פ"א כמו שפירשית לרב ששת כצ"ל ור"ל שר"ת מפרש ע"כ לחולין בדברי רב כמו שפירשו התוס' לרב ששת שר"ל פרק א' ושמואל אמר ע"כ לחולין ולתרומה ר"ל פרק ב' וא"כ צ"ל דרב ששת אמר ע"כ בין לחולין ובין לתרומה לקולא פ"א אבל א"ל כמו שפירש הר' רבי אברהם וכו' ולפי' רבי אברהם צ"ל דברי רב ששת ע"ד שפירשו התוספות לפרש"י : **בא"ד** וא"ל דקידוש ידים הוא עד בית השחי וכו' משמע דקידוש ידים ורגלים אין מגיע עד קיבורות וכו'. נ"ל דר"ל דבשלמא כשפרק דקידוש ידים אינו מגיע עד הקיבורות פריך שפיר מתפילין משום דכיון דא"צ לקדש כ"א עד הפרק ש"מ דמפרק ולמעלה לא מקרי יד והא גבי תפילין וכו' ש"מ דאפילו הקיבורות נמי מקרי יד אבל אם פרק דקדוש ידים ורגלים מגיע עד בית השחי מאי פריך מתפילין דהקיבורות וכל מה שלמעלה עד בית השחי הכל נקרא יד אלא שמקום זה של היד הוא מקום תפילין שהוא כנגד הלב אבל אה"נ שגם למעלה ממנו עד בית השחי הכל נקרא יד שלא אמרה תורה שיניח התפילין במקום כלות היד וק"ל :

דף קז ע"א תד"ה דלא אתו מכח גברא וכו' ות"ק לא בעי אלא שיהא מכח כלי והשתא שמעתין דנקט דאתו מכח גברא אתי כרבי יוסי אבל הלכות גדולות א"א להעמיד וכו' כצ"ל : **בא"ד** וכן מוכח בכמה דוכתין במסכת ידים שצריך מים ראשונים ושנים וכו'. והא דלא הוזכרו שלישים משום דלא הזכירו במשנה כ"א השנים אותן שבאין לטהר אבל הראשונים לא באו אלא כדי להעביר הטים וכו' : **ד"ה** ולא היא שאני התם וכו' ותימה דהא בהדיא קתני מי רביעית לאחד וכו'. והא דלא הקשו בתוספות ארב ששת מה שאמר לו קפדיתו אשיעורא הא בהדיא תנן מי רביעית וכו' משום דארב ששת פשיטא שיש לתרץ דשאל כן משום די"ל דדלמא מתני' לא איירי אלא לתרומה אבל אמימר ללישנא זה בעי למפשט ממשנה זו עצמה דלא בעינן שיעורא לנטילה ולכך הקשו הא בהדיא קתני בה מי רביעית לאחד וכו' ואיך יכול למידק מינה דאין צריך שיעור לכך תירצו והוא דייק מינה דכי היכי דאפי' לתרומה כו' : **ד"ה** מאי לאו הא כביצה בעי נטילה תימה היכי מצי למימר הכי וכו' וי"ל דהמ"ל וליטעמך וכו'. דברי התוס' תמוהים דלפום ריהטא משמע דכוונתן לומר דאין ה"נ דהוה מצי למדחי ולומר דלעולם הבעיא במקומה עומדת משום דעל כרחך לא מצית למימר ולמידק הא כביצה בעי נטילה דהא ר' צדוק כהן הוה ולאיכלי תרומה התירו מפה אלא ע"כ לא אתי למידק הא כביצת בעי נטילה אלא הא כביצה בעי סוכה וזהו דוחק משום דאם באת לומר דהדחיין ידע האי מימרא דלקמן התירו מפה לאוכלי תרומה ולא התירו לאוכלי טהרות א"כ גם בעיין איפשיטא כדלקמן והדוחק לומר שידע תחלת המימרא ולא ידע סופה ועוד מי דחק לתוס' למימר הכי ומאי מקשו דלמא הדחיין לא ידע מהמימרא דלקמן ולא שייך לומר דהוי מצי למימר וליטעמך אע"ג דידע מימרא דפשיט מינה לקמן מ"מ עתה בא למפשט ממתניתין דר' צדוק וכו' דאלימא ליה טפי ואין לומר דהאי דהתירו מפה לאוכלי תרומה הוא דין פשוט להתוס' מאיזה משנה ולא למדוהו התוס' מהמימרא דלקמן רק דין פשוט הוא לתוס' ממקום אחר ורב תחליפא לקמן לא חידש אלא הא דקאמר ולא התירו מפה לאוכלי טהרות אבל רישא דמלתא דהתירו מפה לאוכלי תרומה הוא דין פשוט ולכך הקשו שפיר תימה היכי סלקא אדעת הפשטן לומר הא כביצה בעי נטילה וכו' וגם הדחיין היה לו להשיב כן גם א"ש הא דקאמר וי"ל דהוה מצי למימר וליטעמך דא"כ מאי קאמר לקמן בסמוך ארבי זירא אשתמיטתיה הא דאמר רב וכו' אמר שמואל וכו' הא אמרת דבלא האי מימרא דרב תחליפא ידוע ודין פשוט הוא דהתירו מפה לאוכלי תרומה ויש מהתלמידים שרצו לחלק ולומר דאיכא למימר דשפיר ידע הבעיין האי מימרא דרב תחליפא ואפ"ה בעי מהו לאכול במפה וכו' דאף על גב דאמר רב תחליפא ולא התירו מפה לאוכלי טהרות היינו לאוכלי חולין על טהרות תרומה ואיהו על חולין גמורין בעי דלא החמירו בהן כ"כ וכל זה דוחק חדא דלפי הסוגיא משמע דכל מידי דחמיר טפי התירו ביה מפה טפי משום הזהירו טפי ואם לא התירו לאוכלי חולין על טהרת תרומה כ"ש לחולין גמורין ועוד דמלשון התוספות משמע דאוכלי חולין על טהרת תרומה הוי כתרומה עצמה דקאמרי דרבי צדוק כהן הוה וכו' והיה אוכל חולין על טהרת תרומה ועוד מי דחק להתוס' לומר כן שידע הבעיין למימרא דרב תחליפא לימא דלא ידע עד דפשיט מינה לבסוף ולא תקשה לך מידי על כן אומר אני שמה שכתוב בתוס' שלפנינו וי"ל דהמ"ל וליטעמיך טעות הוא שנפל בספרים וצריך למוחקו וקושיית התוס' הוא על הפשטן דבעי לפשוט מהא מתניתין ואמר הא כביצה בעי נטילה דלפי האמת שהוא ידע מימרא דרב תחליפא דפשיט מינה לקמן דהתירו מפה לאוכלי תרומה א"כ תימה היכי הוה ס"ד לומר בהאי מתניתין הא כביצה בעי נטילה דהא רבי צדוק כהן הוה וכו' ולא ה"ל למפשט מהא מתניתא כלל דההוא עצמו ידע דלא שייך למידק הכי לפי האמת אלא ה"ל למפשט מיד מהמימרא דרב תחליפא דלקמן ונשאר בתימה בלי שום תירוץ וכן מצאתי בתוס' ישנים כתובים על קלף דמשמע שם דלשון הקושיא הוא כמו שכתבתי וגם לא מסיים שם וי"ל דה"מ למימר וליטעמיך ודו"ק נ"ל : **ע"ב בגמ'** אמר רב פפא בשלמא דרב ורבי יוחנן לא קשיא וכו'. הלשון מגומגם דאין זה שיטת הגמרא וי"ש מוחקים כל זה וגורסים ורבי יוחנן אמר מברך על כל פרוסה ופרוסה ולא פליגי הא דאיכא אדם חשוב וכו' : **ברש"י** ד"ה אלא בתפיסה אחת וכו' בכרך אחד. פי' ונוגעים זה את זה : **[שם]** תפיסה אחת ס"ד הא בלא שלחן וכו' נמי אסור . פירוש שצרר במטפחת אחת בשר וגבינה כשנוגעים זה את זה הוא אסור כדתני במתני' ואין דין זה תלוי בשלחן שאוכלין עליו ופירוש כעין תפיסה אחת עיין בתוספות שרש"י לא פירש בזה כלום : **בתום'** ד"ה כעין תפיסה אחת ואם יש דבר מפסיק וכו' ולפיכך נוהגים וכו'. פירוש אפילו כשמכירין זה את זה לפי זה הא דקאמר ולא אסרו אלא בתפיסה אחת ר"ל ולא אסרו אפילו כשמכירין זה את זה אלא בתפיסה אחת ולא קאי אזה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום ותניא נמי הכי מייתי מרישא דברייתא דמדקתני זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום משמע שלא התירו אלא בשבאין משני קצווי עולם ולא מכירין זה את זה אבל לפי הי"מ שכתבו התוספות לפי מה דמפסיק בגמרא כעין תפיסה אחת דהיינו מכירין זה את זה את זה אתי הברייתא בפשיטות טפי דה"ק זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום ר"ל כיון שאין מכירין זה את זה מותרים ולא אסרו אלא בתפיסה אחת ר"ל כשמכירין זה את זה :

דף קח ע"א בגמ' ומאי קסבר אי סבר אפשר לסוחטו מותר וכו'. צריך ליישב לישנא דגמרא מאי קאמר מאי קסבר וכו' פשיטא הא בהדיא קאמר חתיכה עצמה נעשה נבילה דהיינו כאילו אמר דאפשר לסוחטו אסור ועיין בהר"ן בסוף הפרק דהאריך בפי' שיטה זו : **ברש"י** ד"ה אמר רב וכו' אם יש טעם באותה חתיכה לאסור את כל הקדירה. הלשון מגומגם ונראה שכך ר"ל הא דקתני במתני' אם יש בה בנותן טעם אסור הוי פירושו אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסור כל הקדירה דכיון דנאסרה החתיכה וכו' וק"ל : **בתום'** ד"ה טיפת חלב וכו' כשהחתיכה כולה חוץ לרוטב איירי כדפרישית בפ' גיד הנשה כצ"ל : **ד"ה** מבשר וחלב וי"ל דאביי קבלה מרבא וכו'. רצה לומר דמתחלה היה סבר אביי כדאמר הכא דנפקא לן טעם כעיקר מבשר וחלב ולאחר שרחה רבא הכא אז למדו רבא ההיא ברייתא דפליגי בה ר"ע ורבנן כדאיתא פרק אלו עוברין חזר בו אביי וקבלה מרבא וכן משמע בההיא סוגיא דפ' אלו עוברין דגם אביי ידע אותה ברייתא : **ד"ה** אמר רבא וכו'. אבל טעם כעיקר הוי דאורייתא כדפרישית פ' גיד הנשה כצ"ל : **ד"ה** דאמר רבא קסבר רבי יהודה וכו' וא"ת אמאי לא פריך מרבי יהודה גופיה וכו'. לשון התוס' נמשך עד למטה דקאמר אדרבא כאילו אמר אמאי לא פריך מדר' יהודה ארבא דמפרש דברי רבי יהודה דס"ל סלק את מינו וכו' והכא אמר רבי יהודה דחתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות ולא אמר סלק את החתיכות שהן מינה והרוטב תבטל את חתיכת האיסור וק"ל : **בא"ד** ועי"ל דברייתא דרבי יהודה משמע שפיר דאין ברוטב ס' לבטל וכו'. יש מקשין א"כ מאי פריך נמי ארב דלמא רב איירי נמי כשאין ברוטב ס' לבטל החתיכה ויש ליישב משום דרב סתמא קאמר משמע ליה דבכל ענין קאמר שאוסרת כל החתיכות ועוד יש ליישב דהשתא בתירוץ זה ס"ל לתוס' ולגמרא דגם רב ידע ברייתא דלקמן וא"כ קשה מאי אשמועינן ולא הל"ל אלא הלכה כרבי יהודה אלא ודאי אתא לאשמועינן דבכל ענין אוסרת כל החתיכות אפילו איכא ברוטב ס' דזה לא שמעינן מברייתא ולכך פריך שפיר ארב לימא פליגא ארבא וק"ל אבל לשון התוס' משמע ודייקא כישוב הראשון : **ע"ב בגמ'** חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא . פירוש א"א בשלמא אפשר לסוחטו מותר אתי שפיר דאין אותו טעם הלב שנבלע בבשר נעשה נבילה דמשום מאי יהא נבילה משום אותו טעם בשר הנבלע באותו טעם חלב ואותו טעם בשר הוא נסחט כשאותו טעם חלב נתערב עם שאר החלב שבקערה : **בתום'** ד"ה אמאי מותר וכו' צריך תרי ששים וכו'. משום דמעט דהרוטב הנבלע בבשר חתיכת הנבילה נעשה נבילה וכשחוזר ונפלט ברוטב אוסר הרוטב במין במינו וקשה לר"י לדבריו וכו' וכלל דברי התוס' הוא דכיון דאותו טעם רוטב הנבלע בבשר לא נאסר אלא מטעם הבשר אין אוסר מטעם מין במינו דאין כח בנאסר יותר מבאוסר והא דפריך חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא וכן לפי המסקנא היינו כשהחלב גם כן נאסר מן ותורה שאז אין החלב אוסר נאסר אלא הוא האיסור עצמו אבל הרוטב הנבלע בנבילה ונפלטה לא מקרי איסור עצמו אלא נאסר וכן לפי מאי דמשני גדי אסרה תורה דאין החלב אסור מן התורה מקרי ג"כ נאסר ולכך אין אוסר משום

חכמת שלמה

דף קו ע"ב תום' בד"ה אמר רב כו' קתני שלשים כפיסת היד כו' כצ"ל :

דף קז ע"א רש"י בד"ה מינץ לייפי כו' דלי ומטבילין כו' הד"א : **ע"ב גמ'** ולא מסית ידיך ואמאי כו' כצ"ל :

רש"י בד"ה כלם במ"ס כו' שהמתג והרסן מתתכין עדיו של סוס כו' כן הוא בס"א :

דף קח ע"א גמ' שמואל ורבנ"ל דאמרי אפשר כו' כצ"ל :

דף קט גמ' ולא כיסה יפה יפה אמר מר ודברי חכמים כו' כצ"ל: **בפרש"י** בד"ה אלא אי אמרת אפשר כו' ורבי מדלי טעמא דהיתירא בשניער מכלל דשרי אף בקמייתא כו' עכ"ל פירוש דע"כ רבי לית ליה גזירה דשמא לא ניער יפה דא"ס כן שאר חתיכות נמי ליתסרו דהא רבי במין במינו לא בטיל כרבי יהודה ס"ל כיון דאסר שאר חתיכות בלא ניער בתחלה אלא בסוף וק"ל: **בד"ה** ותו לא מידי אין כו' קמייתא אסורה דהא בלע ולא פלט ואין כאן מחלוקת אלא באחרונות כו' עכ"ל יש לדקדק כאן דבלא ניער כלל בלע ולא פלט היאך נאסור את האחרונות ונראה כספרים דמתניית איפכא הכי איתא הסוגיא אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בשניער וכיסה ודברי חכמים בשלא ניער וכיסה מאי ניער וכיסה אילימא ניער וכיסה מתחלה ועד סוף מבלע בלע מפלט פלט ואלא לא ניער בתחילה כו' מכלל דסבר רבי יהודה כי לא ניער מתחילה ועד סוף אסור אמאי הא בלע ולא פלט אימא לא ניער יפה ולא כיסה יפה אמר מר ודברי חכמים כשלא ניער וכיסה מאי לא ניער וכיסה אילימא לא ניער מתחילה אלא בסוף ולא כיסה בתחילה אלא בסוף האמרת נראין דברי רבי יהודה בהא אלא לא ניער מתחילה ועד סוף ולא כיסה מתחילה ועד סוף מכלל דרבנן סברי ניער בסוף ולא ניער בתחילה כו' והשתא לפי זה בניער וכיסה מתחילה ועד סוף לא פליגי אלא בלא ניער כלל נמי פליג ר' יהודה להחמיר ולאסור משום דשמא בסוף לא נזהר יפה וניער וכיסה אלא דא"כ לרבנן קמייתא ליכא למשרי בלא ניער כלל ועד שתתן אחתיכה קאי ולא איירי באפשר לסוחטו מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה הא כחל לא בעי קריעה לאחר הבישול כו' עכ"ל כצ"ל: **תוס'** בד"ה נדה דם טוהר כו' מן הדם טחול כו' עכ"ל עוד איתא בהוא סילוק מהחלב סומן הלב ע"ש: **בד"ה** ההוא לקדירה כו' ואיתו ר"ל דסבר לגמרי כלישנא בתרא דהא מיקל טפי כו' עכ"ל ואולי דבריהם [היה] נראה לי לומר דלגמרי קאמר סבר כלישנא בתרא דהא דמוקי בלישנא בתרא מתניתין אינו עובר עליו ואסור היינו לקדירה כדמוקי לה רב נחמן אבל לגלי לא הוזכר כלל קריעה במתניתין ומותר לכתחלה בלא קריעה כרב נחמן ובהא פליג אלישנא קמא דמוקי מתניתין אינו עובר ומותר דע"כ היינו לגלי בעי קריעה לכתחלה ודקאמר לעיל תניא כלישנא קמא היינו למאי דס"ד שבשלה דיעבד משמע ולישנא בתרא ע"כ לא סבירא ליה בגלי לכתחלה בעי קריעה ובדיעבד שרי ואינו עובר עליו ואסור מיירי לקדירה דא"כ היינו כלישנא קמא אבל השתא דברייתא שבשלו נמי לכתחלה משמע איכא לפרושי נמי לישנא בתרא הכי וכרב נחמן דלגלי לכתחלה שרי ומתניתין אינו עובר ואסור לקדירה ודו"ק: **בא"ד** דלקדירה משמע עם בשר כו' כדמפרש בגמרא דמוקי לה ר"א לקדירה כו' עכ"ל מדבריהם אלו נראה דהוו גרסי בגמרא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב וטחו בכותל אלא לקדירה וכן נראה מדברי הרא"ש וכ"כ הר"ן בהדיא ע"ש:

ח"א **דף קט ע"א** שרא לן כוותיה כו'. ענין זה מפורש כמ"ש דמלות הקב"ה עלינו גזירת המלך הם בלי טעם בדבר וז"ש כל דאסר לן שרא לן דכותיה וא"כ ע"כ האי דאסר לן גזירת המלך הוא ומייתי אסר לן דמא אל תאמר משום מאיסותיה הוא כדאמרי' ספ"ב דמכות ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה הימנו כו' שרי שרא לן דם כבד ואי מטעם מאיסותיה היה לאסור גם דם הכבד וכן אסר לן דם נדה ואי משום מאיסותיה הכי שרא לן דם טוהר וא"כ על כרחך איסורא הוא משום גזרת המלך וכן בבשר וחלב וכן בחזיר ובכל אינך דמייתי יש לפרש בכה"ג דאי הוה ביה טעמא אמאי שרא בכיוצא בו ולזה אמרה דודאי גם איסור בשר בחלב גזרת המלך היא ומאי שרא לן דכותיה וק"ל:

דף קי בא"ד ויש לומר משום דלישנא בתרא כו' בין בהדי בשר בין בלא בשר כו' עכ"ל הכי משמע דאמתניתין קאי לישנא בתרא דסתמא איירי בין בהדי בשר בין בלא בשר אבל הרא"ש פירש דכיון דמחמיר דקריעה קלא לא מהניא דיעבד עם הבשר מחמיר נמי בלא בשר לכתחלה וכן ברייתא פליגא כו' ואפי' לכתחלה כדמפרש רב נחמן דהיינו תניא כו' עכ"ל והוא דחוק דנהי דרב נחמן מהדר לתרוצה למימר דלכתחלה נמי סבירא ליה דשרי ואיידי קתני מ"מ לישנא דברייתא דיעבד משמע ומאי קאמר תניא כלישנא קמא דאדרבה טפי משמע כלישנא בתרא ודו"ק: **בא"ד** דאי בהדי בשר נעשה הבשר נבלה כו' דטעמא דלב דשיע לא קאי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נראה כו' אלא לרווחא דמלתא קאמר שאף אם תחלוק ותאמר דשיעתו מהני קלת שלא יבלע דם של עצמו כו' אבל לפרש"י כו' עכ"ל אין דבריו מבוררים דודאי כן הוא כמ"ש הר"ן שיש לחלק בשיעת וחלקת הלב דדם של עצמו אינו בולע אבל לגבי איסור אחר לא אמרינן דשיע כ"כ התוס' בפרק כילד צולין וכ"ה במרדכי והגהת אשר"י ע"ש אבל כל זה לדעת רש"י דשויא

דלב שיע קיימא אבל לדעת מי שאומר דטעם דשיע לא קאי ודאי דליכא לפלוגי בהא ודם של עצמו בלא בשר נמי בולע כמ"ש בהדיא התוס' שם דכבולעו כך פולטו לא שייך בקדירה וע"כ הנראה להגיה כאן מלת ועוד וכצ"ל וחוזר ואוסר הלב ועוד דטעם דלב שיע כו' והשתא קושייתם מעיקרא אף לפרש"י דשויא דלב שיע קאי מכל מקום בהדי בשר נאסר גם הלב דלגבי איסור דאחר לא אמרי' דשיע כמ"ש התוס' והגהות אשר"י ומרדכי ושוב הקשו ועוד לשיטת ר"ת דקיימינן השתא הא לפירושו טעם דלב שיע לא קאי כלל ואפי' בלא בשר נאסר וק"ל: **בד"ה** איכא תנא כו' היכי קאמר לר' אלעזר התם כו' עכ"ל כצ"ל: **ע"ב** בד"ה טלית שאולה כו' ואומר רבינו תם דאין לחוש מדאמר כו' ולא בעי למימר כגון שאחר כך הסיר כו' לימא הטיל למוטלת כשרה כו' עכ"ל בתוס' פ' התכלת וברא"ש שם הוכחת ר"ת בזה בע"א מדקאמר ואפי' ולא קאמר אפי' בלא וי"ו משמע דבלא טלית פטורה אצטריך לאשמועינן דתכלת אין בה משום כלאים וכה"ג דייק כו' וה"נ אתא לאשמועינן דאין בה משום כלאים אפי' בלילה כו' עכ"ל ע"ש אבל דבריהם דהכא א"א לכוונם בדרך זה ונראה לפרשם בדרך אחר וה"ק דעיקר דמלתיה דקאמר ותכלת אין בה משום כלאים ע"כ לא בעי למימר כגון כו' דהיינו סוף דבריו ואפי' בטלית פטורה דהיינו הטיל למוטלת דא"כ לא הול"ל אלא הטיל למוטלת כשרה ממילא הוה ידעינן דאין בה משום כלאים וכי אטו לא ידעינן כבר דאין במצות ציצית איסור כלאים אלא ע"כ הא דקאמר ותכלת אין בה משום כלאים הוא מלתא באנפי נפשיה לאשמועינן חידושא דהיתר כלאים לחבירו ולאשתו ובלילה ואגב קאמר ואפי' בטלית פטורה דהיינו מלתא אחריתא דקאמר התם נמי ר' זירא הטיל למוטלת כשרה ומסיק דחדא מכלל חברתה אתמר דהיינו הך דהטיל למוטלת כשרה מכלל דהך דואפי' בטלית [פטורה] כמו שפירשו התוס' שם בהוכחה ראיה לזה אבל לפרש"י דהתם דקושטא דר"ז לא קאמר אלא הטיל למוטלת כשרה ומכללא אתמר הך מלתא ותכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה לית בהוכחה זו מידי ודו"ק: **בד"ה** כבדא מה אתון כו' הא איכא לאוקמי בשלא נמלחה כו' עכ"ל ואפ"ה הכבד איננה נאסרת דלגבי דידה ודאי ליכא לפלוגי בין נמלחה ללא נמלחה מטעמא דקאמר שהיא פולטת ואינה בולעת וק"ל: **בא"ד** ולקמן נמי דקאמרינן אבל טחול כו' היו יודעים דבלא מליחה היו עושין לו כו' עכ"ל משמע להו השתא הא דקאמר וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא כו' דקאי אהא דמספקא ליה ליה לאביי בכבדא והשתא לפי זה דבמליחה מספקא ליה בכבדא אי מהני קאמר וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא הוא ופשיטא דמהני לה מליחה ומייתי שפיר מדשמואל אבל לפר"ת דבלא מליחה קמבעיא ליה והא קאמר נמי אבל טחלא שומנא הוא ולא מליחה נ"ל דמייתי מדשמואל שהיו יודעין דבלא מליחה היו עושין לו כו' כן נ"ל תוכן דבריהם אבל דבר תמוה לומר להכשיר טחול בלא מליחה דהא בפ' דם שחיטה תני דם הטחול בהדי הנהו דעובר בל"ת ואפשר לפי סברתם דהשתא לפרש דם הטחול שהוא בעין ולא דם שפירש ויצא ע"י בישול ולקמן שפירשו התוס' דדם היוצא מטחול אסור היינו למאי דמפרשין דהאי וה"מ כבדא אבל טחלא כו' קאי אקריעה שתי וערב ודו"ק:

דף קיא תד"ה והיתוכא לתחת כו' ועוד דסברא הוא דאין בטחול סמפונות כו' עכ"ל נ"ל לדבריהם דלאו משום סמפונות דכבד בלחוד הוא דבעי חתוכה בכבד אלא משום דם דכולה כבד שלא פירש בצלייה או במליחה ויצא אחר כך בבישול וסמפונא דבליעה דמא דנקט לאו דוקא אלא דהכי הוה עובדא דחזא דמא בסמפון כבד ודו"ק: **בד"ה** כבדא עילוי בשרא לכתחלה אסור לכ"ע אע"ג כו' עכ"ל לישנא דשרי אדרבא משמע דאפי' לכתחלה שרי אבל מדקאמר רב אשי לקמן אימור דאמור רבנן דיעבד לכתחלה מי אמור משמע להו דליכא מאן דשרי לכתחלה ודו"ק: **ע"ב** גמרא שחתך בה בשר אסור לאוכלו בכותח כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה כרבי חייא ס"ל אין הלכה כו' כצ"ל:

דף קיב תד"ה הלכתא דגים כו' ולא שני בקנוח אין ראיה מהם דנתבשלו אסור כו' עכ"ל ולא ניחא להו לתרץ ולפלוגי דהתם בתנור ליכא מים משא"כ הכא שיש בקדירה מים והוי טעם שלישי דהא כיון דהדגים נוגעות ג"כ במחבת ונפלט טעם מזה לזה לא הוי אלא טעם שני בהיתר וכדכתבנו לקמן לגבי קערות ומה"ט נמי כתבו בפשיטות בההיא דבישל בה חטאת דהוי טעם שני באיסור ולא הוי טעם שני בהיתר על ידי מים משום דהשלמים נוגעות בקדירה ונפלט הטעם מזה לזה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה דגים ועופות שמלחן כו' וכן נראה דאין העופות כו' עכ"ל

חכמת שלמה

דף קט ע"א רש"י בד"ה ותו לא מידי אין לשנות כו'. נ"ב הוא פי' של ותו לא מידי דקאמר בגמ' וה"פ אין לן להשיב ולשנות הסוגיא בענין אחר אלא כמו שפירשתי דפליגי באפשר לסוחטו לחוד וק"ל: **בא"ד** שקבלה את הטעם הרוטב כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' אמרה ליה ילתא לרב נחמן כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה אבל כחל שהוא רך ככר כו' כצ"ל:

דף קי ע"א רש"י בד"ה איכא תנא בהאי דוכתא הס"ד: **ד"ה** ורב ששנה לכם כחל שאסר כצ"ל: **ד"ה** דקרתו בכו חילפי כו'. נ"ב פי' למתי עשבים הנקראים חילפי והם קטבונים שצומחים בכרמים כלומר ישנים היו מזמן רב עכ"ל הערוך: **תוס'** בד"ה ההוא לקדירה כו' ולמאי דפרישית דמתני' איירי נמי בקדרה בהדי כו' כצ"ל: **בא"ד** נעשה הבשר נבלה וחוזר כו'. נ"ב נראה בעיני לפי' הא דקאמר שנאסר הבשר ואוסר את הלב לאו דוקא קאמר דהרי לר"ת אפי' בפני עצמו אסור בבישול ואינו שרי אלא בגלי ולא הוי דומיא דרישא דאיירי אף בבישול אלא לרווחא דמילתא קאמר שאף אם תחלוק ותאמר דשיעתו מהני קלת שלא יבלע דם של עצמו מ"מ מאחר שהבשר נאסר משום דם חוזר ואוסר את הלב אבל לפרש"י אפילו בכה"ג שרי ותלוק זה מצאתיו אח"כ בדברי הר"ן:

דף קיא ע"א רש"י בד"ה אמרו ליה כו' אמרו לו לרב נחמן כו' כצ"ל: **ע"ב רש"י** בד"ה קפי לף כו' וקפא כרלא הס"ד:

דף קיב ע"ב תוס' בד"ה דגים משום כו' מלא מיץ מן המליח כו' כצ"ל:

מהר"ם

מין במינו: **ד"ה** שנפל לתוך יורה וכו' ועוד דאם כן יהא אסור להגעיל שני כלים וכו'. אין לשון סתירה הוא אלא ר"ל חדא דטעם זה לא מסתבר ועוד דגם לפי טעם זה אינו מספיק אלא להגעיל כלי אחר בפני עצמו אבל יהא אסור להגעיל שני כלים וכו':

דף קט ע"א ברש"י ד"ה אלא אי אמרת וכו' והא רבנן נמי אסרי לה לחתיכה וכו'. אע"ג דאיכא למימר דלא אסרי רבנן אלא כשלא ניער אבל בניער לא אסרי אפי' חתיכה הראשונה מ"מ לא שייך לומר דדברי חכמים כשניער כיון דלא איירי רבנן בניער ולא ניער ויכול להיות דאינהו נמי אסרי לחתיכה אפי' בניער וחיישי לשמא לא ניער יפה ולא פליגי עליה דרב יהודה אלא במין במינו: **ע"ב בתוס'** ד"ה אינו עובר עליו וכו' ומיהו גם לפירוש הקונט' היכא דאיכא ס' במים וכו'. ואין להקשות א"כ מאי מייתי הכא בלישנא קמא דרב מדקתני כחל שבשלו מותר וכו' דדלמא איירי ביש ס' במים שנתבשל בו א"כ מאי אתא לאשמועינן הא כל איסורים בטלים בששים ועוד א"כ קיבה נמי ובברייתא קתני קיבה שבשלה בחלבה אסורא והא דכתבו התוס' בתר הכי ויש להעמידו לפי' הקונטרס שיש במים ששים לפי' של גירסת אותן ספרים לא אתא לאשמועינן אלא לדייק מינה דוקא בשלה לחודיה הא אם בשלה בהדי בשר אסור אפי' בדאיכא ששים: **ד"ה** ההוא לקדרה וכו' ור"ת פי' וכו' לפי דטעם החלב נכנס בבשר וכו'. נראה דצ"ל אפכא דטעם הבשר נכנס לחלב וכן הוא לעיל בד"ה אינו עובר עליו וכן הוא לקמן בסמוך בדבור זה שכתוב כיון שאין שם בשר אחר לא נשתנה טעמו של כחל וכו':

דף קי ע"א בא"ד וה"פ הכחל קרעו וכו' כדמפרש בגמרא ומוקי לה ר' אלעזר לקדרה וכו' כצ"ל דכי פריך בגמרא א"ר אלעזר דאמר לשמעיה קרע לי ואנא איכול. מאי קמ"ל מתני' היא גרסי התוס' הכי הא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדירה והא דכתבו התוס' בתר הכי משום דמתני' סתמא קתני וכו' ר"ל ומוקי לה ר' יהודה מתני' בקרעו שתי וערב ולא מוקי לה בלא קרע שתי וערב ובלא בשר משום דמתני' סתמא קתני: **בא"ד** וי"ל משום דלישנא בתרא דרב קאמר אינו עובר עליו ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר. ויש להקשות מנא ליה הא דלמא לישנא בתרא לא אסר אלא היכא דבשלו בבשר ויש ליישב דכיון דמתני' קתני סתמא ואיירי בכל ענייני בישול ובשתיהן דהיכי דלא קרעו כדינו דהיינו כשרוצה לבשלו בהדי בשר דהוי דיני דיני קריעה שתי וערב ובלא בשר קריעה מועטת אינו עובר עליו ועלה קאי לישנא בתרא דרב וקאמר דאינו עובר עליו ואסור משמע דבכל ענין בישול איירי היכא דלא קרעו כדינו דהיינו בהדי בשר ש"ו ובלא בשר קריעה מועטת אינו עובר עליו אבל איסורא מיהא איכא: **ע"ב ד"ה** טלית שאולה כו' מדאמר בריש התכלת ותכלת אין בה משום כלאים ואפי' בטלית פטורה ומסיק וכו' ולא בעי למימר וכו' אלא הא קמ"ל כל טלית דאשתרי בה כלאים וכו'. ר"ל דהא דקאמר ותכלת אין בה משום כלאים אתא לאשמועינן דכל טלית דאשתרי בה כלאים דהיינו בתכלת מותר בכל עניינים והא דקאמר אפילו בטלית פטורה הוא ענין בפני עצמו לאשמועינן דהמטיל למוטלת כשרה ועיין שם בתוס' פרק התכלת: **ד"ה** כבדא מה אתון ביה וכו' אלא בלא מליחה מבעיא ליה וכו' כצ"ל: **בא"ד** ולקמן נמי קאמר אבל טחול שומנא הוא וכו' יודעים היו דבלא מליחה היו עושים לו וכו'. יש לתמוה היאך אפשר דטחול בלא מליחה מותר הא קתני פרק דם שחיטה דם הטחול ודם הלב ודם הכליות וכו' והביאוהו התוס' בדבור זה לעיל מזה בסמוך וכן לקמן כתבו התוס' אבל טחול שומנא בעלמא הוא היינו דוקא גוף הטחול אבל דם היוצא ממני אסור וכו' וא"כ הואיל ודם היוצא ממנו אסור היאך אפשר שיהא מותר בלא מליחה וצ"ל בדוחק לפי תירוץ זה דהא דקאמר שדם היוצא מן הטחול הוא אסור היינו דם שיוצא מעצמו אבל מה שנפלט ע"י מליחה אינו דם כ"א שומנא בעלמא:

דף קיא ע"א בגמ' אמר להו קרעו שתי וערב וחיתוכא לתחת וכו'. צ"ע הא אמר לעיל למיסר נפשה לא קמבעיא לי וכדתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת וא"כ למה לי קריעת שתי וערב וכו' וצ"ל דהא דמצריכינן קריעת ש"ו וחיתוכא לתחת היינו כדי לבשל עם בשר אחר אבל לא משמע כן בתוס' ונראה דהא דתנן אינה נאסרת היינו בדיעבד אבל לבשלה לכתחלה צריך קריעה ש"ו וחיתוכא לתחת משום דם שבסמפונות ואתי למיכל הסמפונות עם הדם שבהן ועיין בהר"ן שהאריך בפי' שמועה זו: **בתוס'** ד"ה כבדא עלוי בשרא וכו' ולפי' ר"ת לא ניחא כולי האי. פירוש דהסוגיא מוכחא דמטעם דבכל שמעתא דלעיל דשמעינן מינה דיש להחמיר יותר בכבד מבשאר בשר ומליחה לא מהני לה קאמר נמי השתא דכבדא עלוי בשרא פליגי ביה אמוראי ולכתחלה אסור לכ"ע אבל לר"ת שפי' לעיל דבמליחה בכבד פשיטא ליה דשרי לבשלה אפילו עם שאר בשר ולא קא מבעיא ליה אלא אם יש להקל בה יותר מבשאר בשר ולהתיר לבשלה אפילו בלא מליחה עם שאר בשר וא"כ בכל סוגיא דשמעתין לא דברינו עד השתא אלא אם יש להקל יותר בכבד מבשאר בשר ולא להחמיר ומאי דקאמר השתא כבדא עלוי בשרא וכו' משמע שבא לומר דיש להחמיר בכבד יותר מבשאר בשר: **ד"ה** דמא משריק שריק וכו' ואי משום דלפעמים נצלה הבשר שלמטה וכו' א"כ בשרא עלוי בשרא נמי ליתסר מהאי טעמא. וי"ל לעולם אימא לך דמוליתא א"ש דמסקינן התם דשרי אפי' לכתחלה מטעם דכבולעו כך פולטו דשם לא שייך לומר דלפעמים נצלה למטה וכו' דהא הכל כחתיכה אחת דמי אבל בכבדא עלוי בשרא אסור לכתחלה משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה וכו' והא דלא אסרינן נמי בבשרא ע"ג בשרא מהאי טעמא היינו משום דבשרא עלוי בשרא' שרינן מטעם דמשריק שריק משא"כ בכבדא עלוי בשרא דא"ל בה משריק שריק כיון דיש בה רוב דם כמו שכתבו התוס' בדבור שלפני זה וי"ל דשם בפ' כיצד צולין משמע דלא אצטריך לטעמא דמשריק שריק אלא למאן דלא סבירא ליה טעמא דכבולעו כך פולטו אבל למאן דאית ליה טעמא דכבולעו כך פולטו אתי ליה שפיר הא דשרינן בשרא עלוי בשרא בלא טעמא דמשריק שריק ולכך הקשו התוס' שפיר הכא דאי חיישינן גבי כבדא עלוי בשרא משום דפעמים נצלה הבשר שלמטה ולכך לא שרינן ליה לכתחלה מטעם דכבולעו כך פולטו א"כ בבשרא ע"ג בשרא נמי ליתסר מהאי טעמא וכו' ולא יועיל ליה טעמא דכבולעו כך פולטו וק"ל: **ע"ב ד"ה** אמר אביי האי היתרא בלע וכו' לא ר"ל משום דהוי נותן טעם בר נ"ט וכו'. פי' הוקשה להם להתוס' למה ליה לאביי למימר האי טעמא ולמה לא אמר דמשום הכי צנון שחתכו בסכין של בשר מותר לאוכלו בכותח משום דהוי נותן טעם בר נותן טעם לכך כתבו לא ר"ל משום דהוי נותן טעם בר נ"ט דאביי לטעמיה אזיל דס"ל לקמן בסמוך בשמעתין דאסור לאוכלו בכותח א"כ ש"מ דחד טעמא חשיב ליה לכך לא רצה לפרש טעמיה דרב כהנא דמתיר משום נותן טעם בר נותן טעם אלא מטעם דהיתרא בלע אף על גב דאיהו פליג ארב כהנא דהא איהו אוסר צנון שחתכו בסכין של בשר מ"מ לא רצה לפרש אפי' טעמו דרב בטעם דלא מסתבר ליה:

דף קיב ע"א ד"ה הלכתא דגים שעלו בקערה וכו' ויש לדקדק שאפי' נתבשלו שרי כדאמרינן פרק דם חטאת דבכל יום וכו' ומותר לבשל שלמים האידנא וכו'. ר"ל דשם פ' דם חטאת קאמר דכלי בית המקדש לא היו בלועים מנותר משום דבכל יום היו מבשלין בהן וא"כ כל יום הוא גיעול ליום שלפניו ודייקו מיניה התוס' דא"כ מותר לבשל שלמים ששחטו היום בקדרה שבשלו בה שלמים של אתמול ולא אמרינן דיהיה אסור לעשות כן מטעם דשלמים של אתמול אין מותרין באכילה כ"א היום ושלמים דהאידנא אם היו מבשלים אותם בקדרה חדשה היו מותרין באכילה ב' ימים היום ומחר ומחמת שמבשל אותם בקדרה שבשל בה שלמים דשל אתמול שזמנן כל היום ואותה בלוע שנבלעה בקדרה תפלוט בשלמים דשל היום ומחמת זה יהיו נ"כ אסורים לאכלן למחר כמו השלמים דשל אתמול וא"כ ממעט באכילת שלמים אלא ודאי משום הכי מותר לבשלן בקדרה דשל אתמול משום דטעם הנבלע בקדרה משלמים דשל אתמול אינו אוסר שלמים דהאידנא באכילה למחר משום דאותו טעם הוא נותן טעם בר נ"ט משום דטעם של השלמים דאתמול בקדרה והקדרה בשלמים דהאידנא ועדיין היתר הוא דהיום אין כאן עדיין שום איסור: **בא"ד** ומיהו ע"כ אין ראיה משם דהא אפי' בישל בקדרה חטאת מותר לבשל בה מיד שלמים. ונבלע טעם החטאת בשלמים ומיד טעם השני נפלט מהקדרה ונבלע בשלמים הוא אוסר השלמים מיד היום באכילה לזרים ולנשים ואין כאן נ"ט בר נ"ט דהיתרא אלא ע"כ התם לא הוי טעמא משום נ"ט בר נ"ט וא"כ אימא לך דלעולם הכא בדגים שעלו בקערה בנתבשלו לא מקרי נ"ט בר נ"ט כך הם המשך דברי התוס' אלא שיש לעיין א"כ דזה מותר אפי' לכתחלה מן התורה מטעם מין במינו בטל מדאורייתא ברוב א"כ לא משכחת ניתר מדאורייתא בכלי הנבלע מבשר קדשים ילמה באה המצוה בתורה וכל כלי נחשת אשר יבושל בו ומורק ושוטף במים וגו' וצ"ע שם בתוס' דזבחים: **בא"ד** ואם הא' אינו בן יומו אז אותו שהוא בן יומו מותר. הלשון אינו מדוקדק דהא לפי הדין נראה דגם אותו שאינו בן יומו נמי מותר משום דכיון שהא' אינו בן יומו לא נקרא טעם שני באיסור ולא נאסרו המים דהא הטעם של הבשר או של החלב הוא פגום ודו"ק ועיין בפוסקים: **ע"ב תוס'** ד"ה דגים ועופות שמלחן וכו' וכן

מהרש"ל מחק מלת וכן דאין לו משמעות כאן לכאורה ונראה לייסבו שכתבו בתחלה דהא דאיסורין דנקט קאי לדגים לחוד כפרש"י והר"ש הקשה לפרש"י דא"כ וכו' ומתוך אותה קושיא פי' דאיסורין קאי גם לעופות כמ"ש הר"א וע"ז כתבו די"ל לקושייתו דא"כ הוה משמע וכו' וכן נראה כפרש"י דאין העופות נאסרים כו' אפי' נאלתו פי' כו' וק"ל : בד"ה ודגים משום דרפו כו' אחר פליטת דמן ומה שנמלא בגומות ציר הוא ולא דם אבל בדגים כו' עכ"ל ממלת ומה כו' עד מלת אבל כו' ברא"ש ליתו וכגירסא מדבריהם דלא באו כאן לייסב אלא עיקר קושייתם דאין לאסור התחתונה שנמלחה בתחלה מחמת פליטת העליונה אחריה ולא באו לייסב כאן קושייתם משום איסור ציר בגומות אלא אחר כך שכתבו וא"ת נהי דלפי כו' מ"מ נאסור מחמת דם כו' שנמחה בציר שבגומות כו' ויש לייסב כל זה בכאן משום דלטעמא שכתבו לעיל דסריק לא מסיק אדעתייהו דאיכא ציר של היתר אחר פליטת הדם י"ל מה שנמלא בגומות ציר של היתר הוא ולא דם ושוב הקשו אחר כך וא"ת נהי דלפי כו' מ"מ נאסר מחמת דם הבלוע במלח כו' שהוא נמחה בציר של היתר שבגומות כו' וק"ל : בא"ד א"נ י"ל שהמלח שעל הבשר מעכב הדם כו' עכ"ל פי' כמ"ש לקמן דנ"ל שהדם שבמלח מתייבש בו ואין בו כח ליבלע בבשר כו' כמו שפירש גבי אותן גומות כו' והיינו תירוץ אי נמי יש לומר כו' שכתבו כאן אלא שקלרו כאן דבריהם לסמוך אדבריהם המפורשים יותר לקמן ודו"ק :

דף קיג תד"ה בשר בהמה טהורה כו' ה"ה בשר עוף לרבנן כו' מדדרים לקמן את שאסור משום נבילה כו' עכ"ל בעוף הולרכו לזה אבל בחיה כיון דסתם גדי אפי' פרה ורחל משמע חיה נמי בכלל בהמה היא ואין להקשות לרבנן ל"ל הך דרשא דסתם גדי אפי' פרה ורחל משמע חיה נמי בכלל בהמה היא הא איכא למילף כולהו מהך דרשא דאת שאסור משום נבילה כו' די"ל דאי הוה גדי דוקא לא הוה מפקינן הקרא ממשמעותיה לדרוש את שאסור משום נבלה כו' ודו"ק : **ע"ב** גמרא וסבר שמואל איסור חל על איסור כו' ומהא דקאמר גדי להוליא הטמאה ליכא לדיוקי איפכא דאין איסור חל על איסור כפרש"י לקמן ולדברי התוס' ניחא דהמקשה הוה ס"ל דלגבי טמאה דוקא אשמעינן קרא דאין איסור חל על איסור אבל בטהורה ע"כ איסור חל על איסור אית ליה מדמפיק חלב ונתה מחד קרא ולא מוקי ליה בדדמי ולפרש"י נ"ל דליכא דיוקא מידי מטמאה דהא בכל גוונא ממעטין טמאה אף בבישול דלא הוי אלא חד איסור ודו"ק : **בפרש"י** בד"ה ומתו בו כו' אלמא לא אתי איסור כו' עכ"ל כל"ל : **בד"ה** אין איסור חל על איסור ולא נפיק מקרא דלגופי' כו' וטמאה לא אלטריך כו' עכ"ל פירושו תמוה לפי מה שהוכיח לעיל לדחות הגירסא והפי' שמשמע דלא אלטריך כלל לחד לגופיה כדאמרינן לקמן בפרקין לרבי עקיבא דכולהו תלתא מייתרי ואפשר שזה הוא מפי' שמשמע אבל לפירושו נ"ל דחד לרבויי חליב והד למעוטי חליא וחד למעוטי טמאה דאלטריך למעוטי אפילו בבישול דלא הוי אלא חד איסורא אבל קשה לפי זה לקמן לר' עקיבא נתי המ"ל דסבר אין איסור חל על איסור ואלטריך קרא לטמאה בבישול דלא הוי אלא חד איסורא ודו"ק : **תוס'** בד"ה קסבר שמואל כו' דלהכי קאמר דקסבר שמואל כו' דאי הוה סבירא ליה בעלמא אין אחע"א (אלא) [ולא] הוה יליף מהכא כו' עכ"ל כל"ל ופי' לדבריהם דקסבר שמואל בעלמא איסור חל על איסור ומהכא יליף לה ולא אלטריך חד קרא לגופיה אלא אשמועינן דאיסור חל על איסור ומהכא שמעינן ליה נמי בעלמא איסור ח"ע איסור *) [דאי] דלא יליף מהכא דשאני הכא דרבי קרא כדמסיק להד אוקמתא לא הוה מפיק חלב ומתה תרווייהו מחד קרא אלא במסתבר הוה מוקמינן ליה ודו"ק :

דף קיד גמ' מיתיבי המבשל כו' הפיגול והנותר והטמא שבשלן בחלב חייב כו' אע"ג דאיכא לאוקמא דוקא בבישול דלא הוי אלא חד איסור מכל מקום איכא לאותיב לגיסא קמא דאיכא מאן דסבר דאבישול נמי לא לקי וק"ל : **תוס'** בד"ה בחלב פרה ורחל מנין כו' ובחנם דחק בקונטרס עכ"ל לפי' הקונט' דהך ברייתא ס"ל גדי דווקא ומהאי ק"ו ליכא למילף בחלב פרה ורחל אלא כשאינו מינו נ"ל דפרה ורחל במינו יליף ליה במה מלינו מפלגא דדינא נשאינו מינו וכי פרכת מה לשאינו מינו שנאסרה בהרבעה מינו דנגדי יוכיח והו ליכא למפרך מידי דהכי

גמי נ"ל לפי' תרי"י השטם דילוף לקמן קטנה במה מלינו מיהו אי לאו הכא ק"ו לפרה ורחל לשאינו מינו לא הוה ילפינן מינו דפרה ורחל במה מלינו ממינו דנגדי דהוי דוקא הוא ודו"ק : **בד"ה** פרה ורחל כו' וא"ת היא ועוף יוכיחו וכ"ה לר' עקיבא כו' עכ"ל ולא חקפי להו בהמה טמאה יוכיח לכ"ע משום דאיכא למימר דמה לבהמה טמאה דאין איסור חל על איסור ומלהא לקי אאכילה אבישול נמי לא לקי וק"ל : **בד"ה** מה לאינו שכן כו' תימה לרבנן חיה תוכיח כו' עכ"ל היינו לשיטתם שכתבו דבמינו בפרה ורחל לא אלטריך ליה הכא דבכלל גדי שהם הם ומינו דבכלל בהמה היא וחיה מוכיח וה"ה מתיה גופא במינו כ"מ למיעבד הק"ו ודו"ק : **ע"ב** בד"ה עד שיפרוט וכו' וא"ת ולא נכתוב אלא כו' או מכירה דעובד כוכבים כו' וי"ל דה"א דאתא למעוטי נתינה דעובד כוכבים כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דה"א דאתא למעוטי נתינה דגר וק"ל :

דף קטו תד"ה היא קודש כו' ותימה לרבי יוחנן ל"ל למימר מקודש כו' עכ"ל וכן איכא לאקשויי לר' יוחנן חורש בחמור כו' ליתסרו דליכא למשרי מק"ו משבת דשבת גופה אסור באכילה ולנמאי דלא גרסי השתא ומה שבת כו' אלא השתא לגבוה שרי כו' כמ"ש התוס' לקמן ניחא וק"ל : **בד"ה** חורש בשור כו' וכ"ת דלא אתא מן הבהמה אלא לאשמועינן מכלל דלהדיוט שרי כו' מ"מ נילף חורש כו' ושרי להדיוט וי"ל דאי לאו אלה כו' עכ"ל ביאור דבריהם וכ"ת דלא אתא מן הבהמה אלא דאי מכל שתעבתי הוה אסור רובע נמי להדיוט ואתא קרא לאשמועינן דדוקא לגבוה ולא להדיוט דמכל מקום אף לפי זה נילף חורש בשור כו' מק"ו מרובע דשרי להדיוט דלא אסירי מכל שתעבתי וא"כ מהיכי תיתי לאסור נמי כמו לגבוה כיון דלהדיוט שרי דכל שתעבתי בהדיוט איירי קרא ומרובע נמי לא אתי דמה לרובע שהוא במיתה ותירלו דודאי מכל שתעבתי ליכא לאסור לגבוה כיון דלהדיוט שרי אלא דהוה אסרנא ליה לגבוה ממן הבקר כו' ודו"ק : **ע"ב** גמ' ורבי בהנאה מנליה נפקא ליה כו' ואפי' לרבי אבהו דאמר לעיל כ"מ שנאמר לא תאכל איסור הנאה נמי משמע האי קרא דלא תאכלנו גו' כיון דבעניניה דדם כתיב לא משמע אלא איסור אכילה כדם כדדרשינן בפ' כל שעה מהאי קרא דלא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים מה מים מותר כו' וק"ל : **בפרש"י** בד"ה ל"ל גז"ש לאיסור אכילה כי היכי כו' עכ"ל כל"ל : **תוס'** בד"ה ומה ערלה כו' שכן נריך מאתים כו' דלריך מאתים כו' עכ"ל כל"ל : **בד"ה** וליפרוך מה כו' ואע"ג דמכלאי כו' במה מלינו ולא פרכינן כל דהו כו' עכ"ל דמכלאי הכרם ליכא ק"ו דכלאי כרם נמי נעבדה בו עבירה אלא במה מלינו איכא למילף מינה וכ"כ גם התוס' לעיל ומהרש"ל כתב על דברי התוס' דליכא למילף מכלאי הכרם לחודיה דאכל חדא וחדא איכא למימר נבלה יוכיח ועוד האריך לאין צורך כי דברי התוס' ודאי נכונים כיון דהלמד והמלמד שוין דנעבדה בהן עבירה ליכא למימר נבילה יוכיח דלא נעבדה בה עבירה ומזה נמי רב אשי דבעי למימר דליכא למילף מערלה וחמץ משום דנבילה תוכיח אבל דאתינן למילף נמי מכלאי כרם ליכא למימר נמי נבלה יוכיח דאנבילה איכא למפרך מה לכלאי הכרם שכן נעבדה בו עבירה והולרכו להדר דינא משא"כ בבשר בחלב דבלא הדר דינא ילפינן ליה שפיר מכלאים דהא ליכא למיפרך מידי גם בזה כתב מהרש"ל דברים דחוקים ואין להאריך כי דבריהו ברורים לכוון דברי התוס' ודו"ק :

דף קטז תד"ה חדא מתרתי כו' ועוד דהמ"ל בשר תקרובת ע"ז יוכיח וכ"ת מה לתקרובת שכן מטמא כו' עכ"ל קושטא קאמרי דאינו מטמא אלא מדרבנן מיהו א"כ דהוה פרכינן שכן מטמא הוה מלינן למילף מינייהו בהדר דינא ונראה דניחא ליה טפי למיעבד הק"ו בכה"ג למפרך פירכא מעולה בחמץ דהוה שפיר כלאי כרם יוכיח מלמפרך מיד פרכא כל דהו שכן גידולי קרקע ולומר תקרובת ע"ז יוכיח ול"ל נמי הכא דה"נ ה"מ למילף מבשר תקרובת ע"ז גרידא במה מלינו אלא דניחא ליה למיעבד תחלת דין בק"ו כמ"ש התוס' לעיל לגבי כלאי הכרם מיהו קשה דה"מ למיעבד ק"ו חדא מתרתי בפלגא דדינא תחלת דין מערלה ובשר תקרובת ע"ז ליוכיח דהו ליכא למיפרך מידי ואפשר לומר דלא קשיא ליה לתלמודא למיעבד ק"ו במילי אחרנייתא דנקט בברייתא אלא בהנהו מילי גופייהו קשיא ליה לימא ערלה תוכיח

*) בדפו"י הגי' אבל אי בעלמא [אין] איסור חל על איסור דלא יליף וכו'

מהר"ם

גראה דאין העופות נאסרין מהדגים וכו' ונאמר שגם מן הדם שנבלע בדגים וכו' הכל בלשון קושיא אע"פ שכולן אין פולטין וכו'. ר"ל וכ"ת אם כן הוא שהדם הנבלע בדגים הוזר ונפלט א"כ יחזרו הדגים להיותם מותרים לכך קאמר שכולן אין פולטין פי' אין פולטין כל הדם שבלעו אלא מקצתו לכך נשארין הן באיסורן ואוסרים גם העופות באותו מקצת דם שפולטין דמ"מ אין סברא לאסור העופות וכו' לשון תירוץ הוא ר"ל אפי' לאותו פירוש דבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אפ"ה אין סברא לאסור העופות כי אותו מקצת דם דהוזר ופולט מהדגים הוא שריק ואינו הוזר ונבלע בעופות כ"א הציר של הדגים לחוד שהיא של היתר כיון שאין הולך ומתפשט כמה מן האיסור שהוא הדם ומ"ש לפי' ר' אפרים שס"ל דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה כ"א בבשר בחלב וק"ל ועיין באשר"י ותמצא כונת התוס' מבואר כמו שכתבתי : **ד"ה** הנים רפו קרמיידו וכו'. ופשטיה דאלא ל"ש משמע שאע"פ שתחתון פולט תחלה וכו' כצ"ל . דמעשים בכל יום שמוציאין גומות בחתיכות התחתונות וכו' כצ"ל ומיהו עדיין י"ל טעם אחר דכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם וכו'. ר"ל ולכך א"צ להמתין כלל עד שיכלה פליטת העליונה כי אין התחתונה בולעת כלל מהעליונות מה שאין כן לשני טעמים הראשונים דבולעת אלא שחוזרת ופולטת : **ד"ה** וקיפה שלהן וכו' ומיהו לא הוה לו לומר הנקפה. ר"ל משום דהא אתא לאשמועינן דשתייה הוי כאכילה וכשנקפה לא הוי שתייה כי אם אכילה וק"ל :

דף קיג ע"א תד"ה טהור מליח וטמא תפל וכו' דלא שייך מליח בעץ וכו'. ר"ל אין העץ פולט ע"י מליחה אבל בולע הוא שפיר דהא אמרינן לעיל קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח : **ד"ה** בשר בהמה טהורה וכו' ונפקא לן. ר"ל רבנן דס"ל דאפי' בשר עוף מן התורה נפקא לן מדדריש לקמן בסמוך במתני' זו כדברי ר' יוסי הגלילי את שאסור משום נבילה אלא שר' יוסי לא מפיק מיניה כ"א בשר חיה ועוף יליף ליה מחלב אמו להיתרא ורבנן נפקא להו מיניה גם בשר עוף : **ע"ב ד"ה** קסבר שמואל איסור חל על איסור בהנם מוחק בקונטרס וכו'. מקשין התלמידים והיאך מתרצים התוס' קושיות רש"י דאי ס"ל בעלמא איסור חל על איסור א"כ למה לי הכא קרא כלל וכולהו גרי מייתרי ונראה דבמה שכתבו התוספות דהוה מוקמינן קרא בדדמי מתורץ ג"כ זה דר"ל דשמואל ס"ל בעלמא שאיסור חל על איסור בדבר דמסתבר ודמי טפי לחול כגון איסור חמור על איסור קל וכיוצא והלכך ע"כ צריך הכא קרא למילף מיניה שיחולו תרווייהו איסור חלב ואיסור נבילה על איסור בשר בחלב אע"ג דחד מינייהו לא מסתבר כ"כ ואי לאו נמי דס"ל בעלמא איסור חל על איסור בדבר המסתבר לא הוה מוקמינן הכא קרא דגדי אתרווייהו אחלב ואמתה אלא על חד מינייהו דמסתבר טפי אבל השתא דבלא קרא ס"ל בעלמא איסור חל על איסור בדבר המסתבר ע"כ קרא אתי לרבות אפי' אידך דלא מסתבר כ"כ כן נ"ל ודו"ק : **בא"ד** ולמאי דמשני בסמוך דבעלמא קסבר אין איסור חל על איסור וכו'. ר"ל דבתחלת הסוגיא כדפריך הא תלתא גדי כתיבי ואנן שיתא דרשינן ומשני קסבר שמואל וכו' הוה ס"ל דאי בעלמא ס"ל לשמואל אין איסור חל על איסור כלל לא הוי נפקי תרווייהו מחד קרא ולכך קאמר קסבר שמואל איסור חל על איסור אבל בתר דפריך ליה וסבר שמואל איסור חל על איסור והאמר שמואל וכו' הוכרח לחזור מסברתו הראשונה ומשני דאע"ג דבעלמא סבר אין איסור חל איסור מ"מ שאני הכא דרבי רחמנא גדי ומפקי תרווייהו מחד קרא אבל עכ"פ אין אנו צריכין למחוק הגרס' דקאמר לעיל מזה קסבר שמואל איסור חל על איסור וק"ל :

דף קיד ע"א תד"ה בחלב פרה וכו' אבל פרה בחלב עצמה וכו'. לאו דוקא בחלב עצמה אלא ר"ל פרה בחלב פרה שהיא מינה דהא לקמן בסמוך קאמר היא עצמה בחלבה מנין וכו' : **ד"ה** ת"ל בחלב אמו וכו' ור' יוסי דממעט עוף שאין לו חלב אם מוי"ו דאמו קדריש . וצ"ל דיש לו עוד שום דרשות דדריש מוי"ן הנשארים דהא ג' פעמים כתיב אמו : **ע"ב ד"ה** עד שיפרוט לך הכתוב וכו' וי"ל דה"א דאתי קרא למעוטי נתינה דנכרי וכו' . הוה מצי לטימר דה"א דאתי למעוטי מכירה דגר וק"ל :

דף קטו ע"א תד"ה או למה לי וכו' דלא שייך לקיחה אאצבע אלא בדעבד אוזן לשפת המורק. פי' שעשה אוזן לשפת המזרק כדי שיוכל לתקוע אצבע באוזן לאחוז וליקח על ידו המזרק : **ד"ה** חורש בשור וחמור וכו' וא"ת למה לי קרא דאלה הא מדאצטריך קרא וכו' וכ"ת וכו'. וי"ל דאי לאו אלה הוה אסרינן להו וכו' דברי התוס' הללו צריכים פירוש דלפום ריהטא גם לפי מאי דמשני לא יתורץ מאי שהקשו וכי תימא וכו' מ"מ נילף חורש בשור וחמור וכו' בק"ו מרובע ונרבע וכו' ונראה לי דהמשך וקישור דברי התוס' כך הם דמתחלה הקשו ל"ל קרא דאלה למעט בחורש בשור וחמור ושאר קדשים שנעבדה בהם עבירה דלא אסירי להקרבה מהיכי תיתי הוה ס"ד לאוסרן אי משום כל מה שתעבתי לך הוה אסירי לעבודה א"כ לא ה"ל למכתב ג"כ קרא דין הבהמה למיסר רובע ונרבע ה"ל ג"כ למילף מכל מה שתעבתי לך ומדאצטריך קרא לרובע ונרבע א"כ ש"מ מכלל דשאר קדשים שנעבדה בהם עבירה לא אסירי מכל מה שתעבתי וכ"ת דלעולם אי לאו קרא דאלה ה"א דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה נמי אסירי מכל מה שתעבתי לך והא דאצטריך קרא לרובע ונרבע לא משום דנשמע מיניה דשאר קדשים דנעבדה בהן עבירה יהו מותרין להקרבה אלא כדי שנשמע מיניה דלהדיוט שרי אפי' רובע ונרבע אם כן הוא דמכלל זה נשמע דלהדיוט שרי אפי' רובע ונרבע א"כ נילף חורש בשור וחמור וכו' בק"ו מרובע ונרבע דשרו להדיוט ואם כן כי פריך גמרא חורש בשור וחמור וכו' ליתסרו לישני ליה ק"ו הוא רובע ונרבע דבמיתה שרי להדיוט ק"ו חורש וחוסם אלא ודאי לא נשמע מינה דרובע ונרבע שרו להדיוט דלעולם אימא לך להדיוט נמי אסירי מכל מה שתעבתי לך והא דאצטריך קרא לרובע ונרבע לגבוה היינו כדי דלישמע מיניה דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה דלא אסירי אפילו לגבוה א"כ הדרא קושיא לדוכתא ל"ל קרא דאלה ותירצו וי"ל אי לאו אלה הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר וכו' ר"ל דלעולם מקרא דאצטריך למכתב רובע ונרבע לא נשמע מיניה לא היתרא דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה ולא היתרא דרובע ונרבע דשרו להדיוט משום דאי לאו אלה הוה אסרינן שאר קדשים לא מקרא דכל שתעבתי לך שתקשה לך א"כ למאי אצטריך קרא דרובע ונרבע כנזכר למעלה אלא הוה אסרינן להו מדכתיב מן הבקר וכו' וכי תימא במאי דסלקא אדעתין הכי למילף מקרא דמן הבקר אפי' שאר קדשים שנעבדה בהם עבירה א"כ ק"ו רובע ונרבע דבמיתה דנאסרו לגבוה וא"כ קרא דמן הבהמה דילפינן מינית רובע ונרבע ל"ל אין זה קושיא דאי לאו קרא דמן הבהמה דילפינן מינית רובע ונרבע הוה מוקמינן קרא דמן הבקר לרובע ונרבע אבל השתא דכתיב מן הבהמה לרובע ונרבע ה"א דאתא קרא דמן הבקר לשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה לכך אצטריך קרא דאלה למילף מיניה שאר קדשים שנעבדה בהן עבירה דלא מיתסרי לגבוה וא"כ קרא דמן הבקר לנעברה וכיון דשאר קדשים שנעבדה בהן עבירה אפי' לגבוה שרי ק"ו להדיוט ואין להקשות ג"כ השתא דהכי פריך חורש בשור וחמור וחוסם פי' פרה ודש ליתסרו לישני ליה רובע ונרבע דבמיתה שרו להדיוט דמדאצטריך למכתב מן הבהמה לאסור לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וק"ו חורש וחוסם דנוכל לומר דלעולם אין ה"נ דרובע ונרבע אסור גם להדיוט מכל תועבה שתעבתי לך והא דאצטריך למכתב מן הבהמה להוציא הרובע והנרבע משום דאם לא כתיב מן הבהמה הוה ממעטינן רובע ונרבע מדכתיב לא תקריבו וגו' מכל אלה והוה שרינן ליה אפי' לגבוה וכ"ש להדיוט כמו שאנו ילפינן וממעטינן מיניה שאר קדשים שנעבדה בהן עבירה אבל השתא דכתיב מן להוציא את הרובע והנרבע ע"כ אסור גם להדיוט מכל תועבה שתעבתי לך לכך לא רצה התרצן לשנויי הכי משום דאיהו הוי ידע מישטא דאלה ונוכל לומר דמשום הכי אצטריך רחמנא למכתב מן הבהמה להוציא את הרובע ואת הנרבע לא לאשמועינן מכלל דלהדיוט שרי לכך משני אחורש בשור והמור וכו' השתא לגבוה שרי מדכתיב אלה להדיוט מבעיא ודו"ק כן נראה לי פירוש כוונת התוספות בזה : **ע"ב** בגמ' כל מה הצד פרכינן כל דהו לא אם אמרת ק"ו פרכינן כל דהו לא פרכינן כצ"ל. והא דאיתא בספרים חדא מהדא טעות סופר הוא : **בתוס'** ד"ה ונאמר להלן לא יהיה קדש ואי לאו קרא דלא תאכלנו ה"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב כצ"ל. ור"ל דה"א דאסור ליהנות מגוף הבשר והחלב בעין בלא שום כליון דומיא דלאו דלא יהיה קדש דהיא הנאת בעילה דנהנה מן הגוף בעצמו כשהוא בעין : **ד"ה** ומה ערלה ליכא למפרך מה לערלה שכן צריך מאתים לבטלו דמדרבנן הוא דצריך מאתים כצ"ל :

דף קטז ע"א בגמ' מתיב רב שמעיה בר זעירא וכו' הוסיף אין לא הוסיף לא . פירוש הואיל וצריך הוספה ש"מ דאין הזריעה בעצמה נאסרה דהיא היתר והא דנאסרה כשהוסיף מאתים הוא מטעם שנתערב תוספות שהוא האיסור בהזריעה שהיא היתר לא מטעם שהזריעה אסורה מצד עצמה וק"ל : **שם** מאי איכא בין רבי יוסי לרבי עקיבא . פירוש הא תרווייהו ס"ל דבשר עוף אינו מדאורייתא אלא דמר יליף מנדרי ומר יליף לה מבחלב אמו וק"ל : **בתוס'** ד"ה עיקרן נאסר וכו' וי"ל דקשין ועץ שהיו קודם וכו' רוב פעמים . שהפירי מוסיף מאתים ונאסר והקשין והעץ שהיו מקודם כבר גדולים שוב לא יוסיף כצ"ל . ור"ל דשם בפרק האשה מיירי בזמורות וקשין שהיו גדולים כבר קודם שנזרע כלאים : **ד"ה** והיתה להם שעת הכושר כו' וי"ל דהתם איירי בין וכו' והגרעינין שנזרע וכו' . ר"ל הכא דקאמר דעיקרן אסור ואין לה שעת הכושר איירי בגרעינין

חכמת שלמה

דף קיג ע"ב רש"י בד"ה תרי מיעוטי כתיבי ס' דכתיב כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה ושאני הכא כו' על איסור חלבה מדאמרינן כו' כצ"ל :

דף קטו ע"ב גמ' דאיכא למימר נבלה תוכיח כו' . נ"ב נ"ל מה שתירץ רב אשי נבלה תוכיח ידע נמי שאין זו פירכא מעולה נאמר שאינו מגופו ומ"מ סבר דדינא כמו פירכא כל דהו דפרכינן אמה הצד דאתא מתרי ולא מהלתא וכדמקשיק ליה דפירכא זו אינה פירכא כלל ולא דמי לפירכא כל דהו סבר רב אשי ה"ב פירכא כל דהו פירכא מעולה היא ופרכינן אפילו אתלת ודו"ק : **שם** לא אם אמרת חדא מחדא נמתק חדא מהדא . וכ"ב כס"א אינו : **רש"י** בד"ה ל"ל גזירה לאסור אכילה כי היכי כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה ומה ערלה כו' שכן נריך מאתים לבטלה דמדרבנן הוא דצריך מאתים כצ"ל : **בד"ה** וליפרך מה כו' ולא פרכינן כל דהו כו' . נ"ב ול"נ דאמה הצד חדא מהדא פרכינן מיניה אפי' דאתא מעלמא ותדע דאל"כ אמאי פריך לעיל חוסם פי פרה יוכיח הלא לא אמרינן יוכיח דאתא מעלמא אפי' אמה הצד דאתי משתי נדדין כ"ש דלא אמרינן אחדא מחדא הלא מאי אית לך למימר האי יוכיח איכא הוכחה להדיא דלא תילף בשר בחלב בק"ו מערלה וכ"ש במה הצד שהרי גבי חוסם פי פרה נמי איכא ק"ו לגבי ערלה וחזי' דקרא קא קפיד דלא נילף מערלה אף בשר בחלב לא תילוף מיניה משום הכי פרכינן שפיר מה שאין כן בנבלה דליכא הוכחה להדיא דלא תילף ק"ו מערלה שהרי גבי נבלה ליכא ק"ו אבל אי הוה מייתינן בשר בחלב במה הצד מכלאים א"כ ה"א שפיר דנבלה יוכיח דמיניה איכא הוכחה גמורה דלא מייתינן מן מה הצד שהרי האי מה הצד איכא נמי גבי נבלה וקא חזינן דקפיד קרא דלא תילף מיניה הכי נמי בשר בחלב לא תילף מיניה ודו"ק :

דף קטז ע"א רש"י בד"ה הא דרשינהו לכדשמואל חד לחלב ומתה כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה עיקרן ס' מאתים

דהוה חדא מתרתי מערלה וחמץ דנקט בברייתא ודו"ק: ע"ב גמ' והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה כו' הכא ודאי איכא לאקשויי כמו שהקשו התוס' לעיל דמאי אריא עור קיבת נבלה בעור קיבת כשרה נמי אין מעמידין כדקתני במתניתין אם יש בה בנ"ט ה"ז אסורה דהכא ליכא ספיקא אלא איסור דרבנן ודאי הוה ויש ליישב בדוחק דלא נקט הכי אלא משום סיפא דמלתיה אבל מעמידין בקיבת נבלה ודו"ק:

דף קיז בפרש"י בד"ה וטמא אם אכלו בטומאת הגוף כו' שהיא בכרת עכ"ל ר"ל והא שפיר על איסור חלב דהוה נמי בכרת אבל טומאת בשר לא הוה אלא לאו הבא מכלל עשה ולא שייך למימר ביה כלל חייב וק"ל: תוס' בד"ה א"ר ינאי כו' ומשני אסמכתא בעלמא וה"ה קרא דהכא עכ"ל לא קאי התם הכי אלא במסקנא קאמר התם דר' ינאי בקדשי מזבח מעילה דאורייתא אית ליה וצ"ע ע"ש: בד"ה אין לך דבר שנעשה כו' דהא דשן אין מועלין בו כו' ועגלה כו' עכ"ל ולא מקרי השתא נמי ב' כתובין כיון דלא מפורש בהו בהדיא הכי בקרא אלא דממילא משתמע בהו דאין מועלין בהו עד לאחר שנעשה מצותן משא"כ בהא דמועלין בהו לאחר שנעשה מצותן דמפורש בהו בהדיא הכי בקרא ודו"ק: סליק פרק כל הבשר

פרק העור והרוטב

ע"ב במתני' בפרש"י בד"ה השוחט בהמה כו' ודוקא טמאה ודוקא לעובד כוכבים כו' עכ"ל פי' הא דבעי דוקא לעובד כוכבים היינו דוקא בטמאה דבהכי מסויא לאוכלין דלישראל לא חזיא אבל בטהורה לא אצטריך לעובד כוכבים דבלאו הכי מסויא ליה אוכלין מיד בשחיטתה כפרש"י לקמן: תוס' בד"ה האלל איכא דמפרש בגמ' אף מרטקא ט' עכ"ל כ"ה בכל ספרים הישנים בתוס' ובספרים חדשים מחקו מלת אף ולא ידענא למה דהא קושטא הוא הכי לרבי יוחנן דאמר אלל דמתני' מרטקא אף מרטקא קאמר כדמסיק לקמן וק"ל: בד"ה ולא שומר לטומאה כו' וא"ת דאמר כו' ואמאי לא נטמאו כו' עכ"ל קושיא זו אין כאן מקומה אלא לעיל גבי יש שומר לטומאה קלה דהיינו להכנים ובעיקר קושייתם לא ידענא דקארי להו מאי קארי להו דהא ודאי נמי מה"ט דאין שם משקין עליהן כו' לא נטמאו המשקין עם האוכל שבתוך הזג כפרש"י שם ע"ש:

דף קיח גמ' אלא לא לכתוב רחמנא כו' כל"ל מילקוט: תוס' בד"ה שומר דכתב כו' לפי' ר"ת ור"ש דבעו כבילה לקבל טומאה כו' עכ"ל וכן פרש"י בפ' אותו ואת בנו בשמעתין דפרה מטמאה כו' ועיין בתוס' בפ' כל שעה בד"ה לאימת מתכשרו כו' ודו"ק: בפרש"י בד"ה וכל שהוא שומר כו' כגון עור שכנגדו כזית בשר עכ"ל לגבי טומאת נבילות מפרש הכי אבל לגבי טומאת אוכל לא בעי בשר כבילה אלא עם העור כדקתני בסיפא ומצטרף וק"ל: בד"ה לא יד ולא שומר כגון שער עכ"ל ל"ע לקמן בשמעתין דבין לר"י ובין לר"ל שער או יד או שומר הוא וליכא מ"ד דלא הוי לא יד ולא שומר ויש לקיים פירושו למאן דאמר התם משום יד ודוקא בנימא שבין הגימין אבל נימא אחת לא הוי יד דפסקה א"כ כמ"ד התם משום שומר ודוקא נגד בשר והכא מיירי שלא כנגד בשר ודו"ק: בד"ה יד יתירה כו' וכיון דאיתא הכנסה כו' עכ"ל כל"ל: בד"ה תנור מטמא כו' כל הנך דקאמר תיתי מיניה בבנין אב קאמר כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לכך דהא שפיר מצינן למיעבד ק"ו מהנך פירכות דקאמר תלמודא ודו"ק: בד"ה מה להנך שכן כו' שלא בנגיעה כו' דמה הצד פרכינן כל דהו עכ"ל צריך עיון אמאי משמע ליה מטמאין שלא בנגיעה פירכא כל דהו דהא ודאי חומר הוא ויש ליישב ודו"ק: ע"ב גמ' אלא שומר דנבילה כו' אי להכנים ולהוציא כו' לאדרין קאמר תנהו ענין לשומר דעלמא להכנים או להוציא לגופיה דנבילה לאו בת הכנסה היא וק"ל: שם אי הכי שומר דעלמא אימא לך להכנים ומלתא כו' ובגירסת הילקוט אימא לך להכנים ולהוציא ומלתא כו' וכן פרשה נפרש"י ויש לקיים הגירסא שלפנינו דאית לן למימר דמעיקרא כי כתיב שומר באוכלין אהכנסה כתיבא כדאמרינן לעיל גבי יד ומש"ה לא קאמר דקרא אתא אלא להכנים וכ"ש להוציא וק"ל: תוס' בד"ה וכשם שאין מקבלין כו' דהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים שנופלים כו' עכ"ל כל מחובר ודאי הוה דנפל עליו פעם א' גשמים מ"מ הו"א דאצטריך כי יותן מים על זרע דבעו שיהיו נופלים הגשמים כשנעשה כבר זרע במחובר וק"ל:

דף קיט בפרש"י בד"ה איבעית אימא כו' מטמא בתרוייהו ור' יהודה מטהר בתרוייהו אלא כחדא כו' עכ"ל כצ"ל: תוס' בד"ה ורב במאי כו' המ"ל לר' יוחנן אי ביד אי בשומר קשיא סיפא כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה ור' יוחנן אמר כו' ומשום דלר' יוחנן א"ש בין ביד בין בשומר ט' עכ"ל ומאידך ברייתא דדייק נמי מעיקרא אליבא דרב אע"ג דההיא לא אתיא שפיר לר"י בין ביד בין בשומר כאחרים איכא למימר דאליבא דר"י לא דייק מידי דר"י הכי שמע מרביה דאין זה שיעור וכפול דאחרים לאו דוקא ובשומר וכותייהו ס"ל כדמסיק וק"ל: בד"ה ור' יוחנן אמר כולה בשומר כו' משום דמשמע דבשומר איירי כו' כותיה לגבי דר"מ כו' עכ"ל כצ"ל שמכו עלמא אדבריהם דלקמן דמשום דמשמע דבשומר איירי אינו מוכרח דלא לאוקמי ביד כמ"ש התוס' לקמן דמ"מ הוה ליה לאוקמי ביד כי היכי דלהוי כפול דוקא דהכי נמי לרב מוקי לה ביד כי היכי דליקום כר' יהודה אלא עיקר הוכחה הא דלא בעי לאוקמי ביד משום דהכי הוה שמיע ליה מרביה דאין זה שיעור ודו"ק: בד"ה שייר גרגיר א' לכל שומר ושומר כו' וכל הגרגרין כו' עכ"ל ולא ניחא ליה למימר דההוא שומר שנגע בו הטומאה הוה כבילה עם גרגירו דמדנקט שייר גרגיר א' לכל שומר משמע לירוף שאר גרגרין ולא ניחא ליה נמי למימר לצרף שאר שומרין דהכתי לא אסיק אדעתיה לצרף שני שומרין וק"ל: בא"ד אבל לפי' הקונט' כו' דלקמן ס"ד דמיירי בהרבה סרביטין כדפירש בקונט' כו' עכ"ל מדבריהם נראה שטעות נפל בפרש"י שלפנינו בד"ה משמושן כו' שיש סרביטין הרבה ט' עכ"ל דלקמן דאיירי בצירוף שומרין ודאי ע"כ דהוה ס"ד הכי דמיירי בהרבה סרביטין אבל הכא לפי גירסת רש"י דגרס שיש בו גרגיר א' ודאי דמצינן לפרושי שפיר דההוא גרגיר עם סרביטו הוי כבילה וכן נראה מלשונו שכתב וכגון שיש בין הסרביט והפול כבילה כו' וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה לא משום שומר כיון דאיכא כזית כו' להכניס ולהוציא עכ"ל נבילה לאו בת הכנסה היא אלא בטומאת אוכלין איירי ולכולהו אמוראי לא בעי כזית בשומר אלא לרבי יהודה בעי כזית למאן דמוקי פלוגתא דר"י ואחרים בשומר ודו"ק: תוס' בד"ה שומר אוכל כו' שחלקו לגמרי כו' משום דכל השומרין שבסרביט מצטרפין כו' עכ"ל כצ"ל מיהו קשה מהא דמייתי חטה בקליפתה כו' ולא אסיק אכתי אדעתיה דקבועין בסדרה אלא דלא הוה אסיק אדעתיה למימר דהוו כולן שומר אחד ודחי ליה כדאמרי' בקולחא דהוי יד א' ה"נ בסדרה הוי שומר א' ודו"ק: בד"ה איכא דמתני כו' המ"ל לא שנו אלא קרנים כו' עכ"ל י"ל בזה קמא נקט דהא עלמות קתני במתניתין מקמי דקתני קרנים כו' אלא בעור דהוא רישא דמתניתין המ"ל לא שנו אלא עור כו' וק"ל:

דף קכ הד"ה הוא עצמו יטמא טומאת אוכלין המ"ל יטמא טומאת נבילות כו' עכ"ל אין לומר בזה קמא נקט דעפי ה"ל למימר יטמא טומאת נבילות דקתני בה דאפי' לא מצטרפי ודו"ק: בד"ה חלב לא אתי כו' דהא לר"י הגלילי חמץ מותר בהנאה כדאמר התם וי"ל דלר"י הגלילי ודאי כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה מה להנך כו' ואפי' למ"ד לאברים עומדת כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה שכן טומאתן כו' להזכיר מעשה גבי חלב כו' עכ"ל כצ"ל: ע"ב בד"ה היכא דלאו כו' כיון שהוא גוף החלב וכן החמץ כו' עכ"ל מיהו מריבויא דנפש מרבינן בכולהו אפי'

חכמת שלמה

מאתים ונאסר והקפין והטן כו' כנ"ל: ע"ב גמ' אמר רב חסדא ריבא נראה כו' כנ"ל: שם כשרה שינקה מן הטריפה כו'. נ"ב אליבא דרש"י לא גרסי' כשרה שינקה מן הטריפה וכן ל"ג פירשא בעלמא הוא. כ"ל: רש"י בד"ה הרי זו אסורה כו' גבי קיבת עולת כהן כו' כנ"ל ונרסה גמ' אחר דבור זה: תוס' בד"ה ומי אמר כו' סבר כוותיה כנ"ל:

דף קיז ע"א רש"י בד"ה תרומת הדשן כו' מדשן מזבח מלא מחתה כו' כנ"ל: ע"ב גמ' כתיב ושמו אצל המזבח התם כתיב כו' כנ"ל. וכ"ב וי"ו בתרייתא דושמו קדרים כך פרש"י במעילה ע"ש:

העור והרוטב פרק תשיעי

רש"י בד"ה והקרנים כו' ומיהו באלפי נפשייהו כו'. נ"ב וכיש פירושים שכתוב בהם משום שומר וכן משמע מתוס' דלקמן דף קי"ט ע"ב בד"ה איכא דמתני כו':

דף קיח ע"א גמ' אין ה"נ אלא. נמחק וכ"ב גם מלאתי מחוק בספר מדוייק וכן נ"ל: רש"י בד"ה לא יד ולא שומר כגון שער ותכלת בשר בראשו או עלם דק וקטן שמחובר בו אוכל ואינו ראוי להיות יד מחמת קטנו לא טמא ומטמא כו' כן הוא בס"א. וכ"ב ותימה גדולה למה מפרש רש"י עניינים אחרים כי במשנה במס' עוקצין מפ' לגם איזה שלא מטמאין כו' ולא זכר א' ממה שנייר רש"י ז"ל ודו"ק: ע"ב רש"י בד"ה אלא מעיקרא כו' דפרכי' מרישא אימא כו' כנ"ל: בד"ה מקרא נדרש לכם דנפקי ידות כו' כנ"ל: בד"ה אין יד כו' והרי הוא עם אוכלים כבילה ונגעה טומאה ביד כו' כנ"ל:

דף קיט ע"א תום' בד"ה ור"י אומר כולה בשומר כו' דהלכתא כוותיה לגביה דר"מ כו' כנ"ל: ע"ב תום' בד"ה היכא דמתני כו' אלא קרניים וטלפים כו'. נ"ב ולעיל במשנה פירשתי:

מהר"ם

בגרעינין שנזרעו: ע"ב בגמ' והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבילה וכו' ובקיבת כשרה שינקה מן הטריפה וכו'. לפי פרש"י לא גרסינן כל זה דהא איתו ס"ל דחלב גמור הוא ולא פרשא: ברש"י ד"ה אם יש בה ליתן טעם וכו' בין שנותנין עמו חלב אחר ובין שמולחין אותו עמה. ר"ל שמולחין בעור הקיבה עם החלב של עצמה הנמצא בתוכה:

דף קיז ע"א ד"ה מנא הני מילי וכו' ולא מפל"ג דאפילו חלב קדשים קלים וכו'. ר"ל דבחלב קדשי קדשים לא צריך קרא דפשיטא דיש בו מעילה דהא מחיים הוה בהו מעילה בקדשי קדשים ובשלמים בבשר פשיטא דאין בו מעילה דהא נאכל לבעלים ואי אית בהו מעילה על כרחך בחלב ובאימורים הוא דאיכא: בתוס' ד"ה אמר ר' ינאי וכו' ועוד י"ל דרבי ינאי דהכא אסמכתא בעלמא היא דהא במעילה בפ' קדשי מזבח וכו' ופריך והא קרא קא נסיב. ר"ל דשם פריך נמי מהא דתנ"א כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה ומשני נמי מדרבנן ופריך עלה והא קרא קא נסיב: ד"ה הוא לפני כפרה וכה"ג דחיק לאתויי וכו' כן צ"ל: [בא"ד] ומייתי ראיה מר' יוחנן וכו' יצאו מידי מעילה דבר תורה. פי' משמע מדרבנן יש בהן עדיין מעילה: בא"ד ואי מדרבנן אמאי. פי' לא פריך אלא אמעילה שניה שמצד קדושת בדק הבית ומאי קושיא דלמא דרבנן היא דהא אשכחן מעילה דרבנן בדם ובקדשים שמתו: [בא"ד] ומשני ראוי למעול בו שתי מעילות. מדברי התוס' משמע דאינהו מפרשים הא דמשני התם ראוי למעול בו שתי מעילות הוי פירושו שמשני דאה"נ שיש בו שתי מעילות משום דהא ראוי לחול עליו שתי מעילות חדא דאורייתא וחדא דרבנן: ד"ה ולא והרי תרומת הדשן וכו' ויש לומר דמתני' דהתם וכו' אבל קודם מועלין וכו'. פי' משעה שהגיעה שעת תרומת הדשן אבל קודם זה לא כמו שכתבו התוס' בס"ד שקודם זה וי"ל דאשכחן טובא דהא דשן אין מועלין בו עד שעת הרמה וכו':

פרק תשיעי ע"ב ד"ה האלל וכו'. פי' הקונטרס גידי צואר ואי תנא גידין וכו'. ר"ל דאין להקשות על פרש"י לפי זה דאלל הם גידי צואר א"כ למה לי לתנא למיתני בתר הכי והגידין וכו' דצריכי דאי תני גידין ולא מטרקא וכו' ועיין לקמן דהתוס' מפרשין מטרקא בענין אחר ממה שפרש"י:

רש"י

דף קיח ע"ב ד"ה וכשם שאין מקבלין טומאה וכו' וא"ת אדרבה וכו'. מדברי התוס' נראה דהוה ס"ד דהא דאין מקבלין טומאה במחובר הוא משום שלא הוכשר וכן הא דקאמר כך אין מקבלין הכשר אלא עד שיתלשו היינו לענין לקבל טומאה קודם שיתלשו לכך הקשו אדרבה יותר ראוי לתלות טומאה בהכשר וק"ל: [בא"ד] וי"ל דאין זה תימה כ"כ אם נאמר דהוכשר הכל במחובר וכו'. וי"ל למה כתבו התוס' דאין זה תימה כל כך וכו' והא תימה גדולה היא דאם הוכשר הכל במחובר מה זה דכתב רחמנא כי יותן מים על זרע וכו' הא כל הזרעים שבעולם הם מוכשרים במחובר ויש ליישב בדוחק דנוכל לומר דקרא אתיא לאשמועינן זרעים שהושרשו בקרקע דבטל מהן הכשר ראשון ותלשן קודם שירד הגשם דאינן מקבלין טומאה: ד"ה אין יד לפחות מכזית וכו' ואין נראה דאפי' נגע בחצי זית עצמו לא היה טמא וכו'. ר"ל משום דהאוכל המונח אצלו אין מתחבר אליו ולא נקרא כביצה במקום אחד: בא"ד אלא בעי אם מכניס טומאה וכו' איכא למימר דמיבעיא ליה אי מקבל טומאה מדרבנן וכו'. לשון בעיא דנקטו התוס' אינו מדוקדק דהא אין שום בעיא בגמרא אלא אמימרא דרב ור' יוחנן דפליגי ביה ואפשר שבספרי התוספות היה כתוב כך איבעיא להו יש יד לפחות מכזית ויש שומר לפחות מכפול או לא רב אמר אין יד לפחות מכזית ואין שומר לפחות מכפול ורבי יוחנן אמר יש יד לפחות מכזית וכו': ד"ה והבית מאהיל עליה וכו' וא"ת לענין אהל נימא דיו. ר"ל דיו למה להיות כנדון דהיינו תנור ונבילה שאין מטמא באוהל וכדאמרינן לעיל דלא מצי למילף יד דנבילה שיטמא כלים מתנור וזרעים משום דאינהו לא מטמאו טומאה חמורה דהיינו אדם וכלים והוה אמרינן דיו: [בא"ד] וי"ל דמעיקרא ודאי לא אשכחן וכו' הוה פרכינן. היינו גבי נבילה לעיל:

דף קיט ע"א ברש"י ד"ה אמרי אינהו נמי שיעור וכו' כל שכן דאי הוה מוקי ליה רבי יוחנן ביד הוה ניחא ליה טפי וכו'. פירוש משום דאז הוה דברי אחרים דאמרי כפול דוקא דביד מודה רבי יוחנן דאין פחות מכפול כדפירש"י לעיל ולא הוה צריך לדחוק לומר אידי דקאמר ת"ק שיעורא קאמרי אינהו נמי שיעורא אלא משום דקתני קולית וכו' והוקשה לרש"י מאי אולמא ועדיף האי מהאי דאי הוה מוקים לה ביד לא היה מתיישב לישנא דקולית השתא נמי דמוקים בשומר לא יתיישב לישנא דכפול ונצטרך לדחוק דכפול לאו דוקא לכך פי' דהכי גמיר לה רבי יוחנן מרבו דכפול דאחרים לאו דוקא לכך לא חשיב ליה זה דוחק ועיין במה שנכתב בביאור דברי התוספות: בתוס' ד"ה ורב במאי מוקי לה וכו' ה"מ למימר לרבי יוחנן אי בשומר קשיא סיפא וכו'. ר"ל דהוה מצי לומר לר"י אי ביד אי בשומר קשיא סיפא ולא רישא והא דנקטו התוס' אי בשומר קשיא סיפא לא אתא לאשמועינן אלא לאפוקי פרש"י דפי' דאי בשומר קשיא ליה נמי רישא המדנקט ת"ק ב' חצאי זיתים משמע דבד' וה' עצמות מודה דטהור אבל התוס' לא ס"ל הכי כמו שכתבו בדבור שאח"ז ולכך כתבו השתא דהמ"ל לר"י אי בשומר קשיא סיפא כלומר סיפא לחודה ולא רישא דכת"ק אתי ליה שפיר: ד"ה ור"י אמר כולה בשומר וכו' כי היכי דליקום כרבי יהודה וכו'. ר"ל אבל לר"י דעכ"פ נצטרך לומר דאתא כאחרים אפי' אי הוה מוקי ליה ביד ולכך ניחא ליה טפי לאוקמא בשומר כמשמעות לישנא דקולית: ד"ה ר"י אמר אין זה שיעור א"ל הא אמר ר"י לעיל וכו' ושנינן לעיל. ר"ל וא"כ למה אצטריך ליה לרבי יוחנן למימר הכא ויטנא אחריתא על דברי אחרים אין זה שיעור דהכא אתי לפרושי וכו' דלא תטעה וכו' דהא דאקשי' עליה לעיל במאי מוקי לה היו יכולין לשנויי ליה ביד וכ"ת א"כ לימא הך דהכא ולא לימא ההיא דלעיל ואנא ידענא דמדדחיק ר"י לפרש מלתא דאחרים דאין זה שיעור ש"מ דהכי ס"ל דשומר הוה פחות מכפול לכך קאמר ומהך מלתא לא הוה שמעינן דס"ל כאחרים דדלמא הא דאצטריך לדחוק ולפרש לאחרים אין זה שיעור הוא משום דהכי הוה שמיעא ליה מרביה דהא השתא נמי ע"כ צריך אתה לומר כדפרש"י דהכי שמיע ליה מרביה דאל"כ הוה ליה לאוקמא ביד מאי אמרת דלא הוה מתיישב ליה לישנא דקולית דמשמע דבשומר איירי הא השתא נמי לא יתיישב לישנא דכפול והוה ליה לאוקמא ביד כי היכי דלהוי כפול דוקא אלא ודאי הכי שמיע ליה מרביה דכפול לאו דוקא כך הם קישור דברי התוספות בדבור זה וצ"ל הא דכתבו התוס' בדיבור שלפני זה וביד לא בעי לאוקמי כו' משום דמשמע דבשומר איירי וכו' ר"ל נמי משום משמעות דקולית דבשומר איירי וגם משום דהכי גמירי ליה מרביה דכפול לאו דוקא ולא משום משמעות לחודה דאל"כ היו נראין דברי התוס' כסותרין זה את זה אלא שיש לדקדק למה להו לתוס' למימר משום משמעות דקולית ומשום דהכי שמיע ליה מרביה לימא דמשום הכי מוקי לה בשומר משום דהכי שמיע ליה מרביה דכפול לאו דוקא ומשום זה לחוד מוקי לה בשומר דאי ביד לא הוי פחות מכפול וי"ל דאי הוה אמרינן הכי הוה קשה לן דהכל מנא ליה לר' יוחנן דכיון דהכי שמיע ליה מרביה דלאחרים כפול לאו דוקא דלמא ס"ל לאחרים דאפילו יד יש פחות מכפול ומנא ליה לאוקמא בשומר ולכך אצטריכו התוס' נמי לומר משום דהכי משמע מדקתני קולית משמע דבשומר איירי דוק נ"ל: ד"ה שרביט שרקנו וכו' דבור זה ודבור שאחר זה המתחיל שייר גרגיר אחד וכו' נראה דהכל דבור אחד הוא ומפרשי התוס' ששרביט אינו השומר עצמו שאינו קורין שום אלא הוא הקלח שהשומרים תלויה בו וקשה להו לתוס' דכיון שפירושו של שרביט הוא הקלח א"כ מאי פריך המקשה הלא ידע השנייא דמשני דבקלח איירי ולכך כתבו וקס"ד דמקשה דמיירי כשנגע טומאה בשומר פירוש בכל שומר ושומר ומצטרפין יחד לכביצה: [בא"ד] ולפי מה דפרישית מייתי מינה שפיר וכו'. ר"ל דלפירוש התוספות דמפרשי דשרבים הוא קלח וגרסי במתניתין בתר הכי שייר גרגיר אחד בכל שומר ושומר א"כ איירי מתניתין בהדיא בהרבה שומרים שמצטרפים לכביצה ומייתי מינה שפיר ראיה לקמן אבל לפי' רש"י שפירש שרבים שרקנו פי' הוא השומר וגרס בתר הכי שייר בה גרגיר אחד טמא אם כן לא איירי מתני' כי אם בשרבים אחד שהוא השומר לפי' רש"י וגרגיר אחד א"כ מאי מייתי ראיה לקמן וצ"ל דס"ד דאיירי בהרבה שרביטין וזה דוחק כיון דלפרש"י אין במשמעות המשנה כ"א שומר אחד שהוא השרבים לפרש"י למה סליק אדעת המקשה לומר שאיירי בהרבה שרביטין ואי משום דאי בשרבים אחד לא הוי כביצה דלמא איירי שמונח אצלו שאר אוכלין ומצטרפין לכביצה וק"ל: ד"ה ה"נ בקולחא ומשום יד וא"ת א"כ מ"ל ריקנו וכו'. פירוש אסיפא מקשין התוס' דקתני שייר גרגיר אחד בכל שומר ושומר טמא פשיטא מה לי רקנו ומה לי דלא רקנו כיון ששייר כל כך גרגרין כשיעור טומאה ונגע בקולחא שהיא היד פשיטא שהוא טמא: ע"ב ד"ה שומר שחלקו וכו' דא"כ פשיטא דאינו מצטרף כדפרש"י לעיל כצ"ל. ור"ל שאין שני אוכלין המונחים יחד מצטרפין כשאין מחוברין ועיין לעיל: ד"ה אין יד לפחות מכזית וכו': ד"ה איכא דמתני לה וכו'. הכי נמי הא"ל לא שנו אלא עור אבל נימא לא הוי שומר אבל אגב דנקט בלישנא קמא עצם נקט נמי הכא עצם כן צ"ל. ור"ל דבלישנא בתרא דקאי אמתניתין ואשומר לא הוי ליה למנקט עצם ניחא טפי לומר לא שנו אלא עור דקתני במתניתין דהוי שומר ונימא שעליו לא הוי שומר:

דף קכ ע"א תד"ה הוא עצמו יטמא וכו' א"כ טומאת נבלות לא מטמא וכו' כדתנן השוחט בהמה לעובד כוכבים וכו'. נ"ל דאין זה ראיה דהתם הוי טעמא דנבילה במיתה תלי רחמנא לכך לא מטמא במפרכסת אבל בשוטנא מה לי טומאת אוכלין מה לי טומאת נבילה: ד"ה חלב לא אתי וכו' וליכא למפרך נמי מה לחמץ שכן אסור בהנאה דהא לרבי יוסי הגלילי חמץ מותר בהנאה וכו'. לא צריכים התוס' לכל זה דהא כד אתי חד מתרתי לא שייך למפרך הכי וק"ל: ד"ה מה להנך וכו' ואפילו למ"ד לאו לאברים עומדת כצ"ל: ע"ב ד"ה לכתוב בשרצים וכו' שמא לא הייתי אומר אלא לענין אכילה וכו'. פירוש משום דכולהו לא איירו אלא באכילה ואע"ג דבשרצים איכא נמי טומאה מכל מקום כיון דמשרצים להודיה לא אתי משום דאיכא למפרך מה לשרצים שכן טומאתן במשהו וע"כ נצטרך למילף מתרתי כגון משרצים וחמץ או מחלב וכיון

באיט שותה נוף החלב ותמן דמדרבנן נמי בשרלים לאסור לירן ורוטבן דאם לא כן לא הוה מלינן למימר מינייהו לאסור אבי דתניא בברייתא הטבל והדם כו' דאיט שותה נופן וק"ל :

דף קכא תד"ה מרטקא כו' דהא אמרי' בסמוך דלכ"ע מרטקא נמי הוא אלא עכ"ל הייט דאמרינן דמיהו ר"ל דאלו דקרא היינו מרטקא דהשתא מתמינן דהתם נמי מרטקא הוי אף לר"ל דפליגא שכין בקרבן דשוף וק"ל : ע"ב בפרש"י בד"ה מטמאה כו' מהניא לה קך כו' ובד"ה מהו שתליל כו' כצ"ל נבילות היא היא כו' כצ"ל : תום' בד"ה הואיל ויכול כו' ועל הנבילה הוא דקאמר לריך שישייר ויעמיד על כו' עכ"ל פירוש על כל עלמות של נבילה שישתיירו לריך שלא ישתייר עליהם כזית בשר שהוא שיעור טומאת נבילה וק"ל : בד"ה עובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל כו' עכ"ל ולעיל דגבי בהמה טמאה ודאי ניחא דנקט לעובד כוכבים כפרש"י לעיל משום מחשבת אוכלין לישראל לא חזיא אבל הכא דשוב כוכבים בטהורה לישראל לא משוי לה אוכלה דהא לא חזיא ליה ודו"ק : בד"ה אביי אמר כו' דכחיה היא לכל דבריה ולכך רובעה חייב כו' עכ"ל ולענין שתציל דהוי מלתא דטומאה אזלינן לחומרא למילף מטומאת אוכלין אבל ברובעה הוי אסורא לא ילפינן מטומאה להחמיר וקולינן ליה דכחיה היא דלאמרינן בעלמא אסורא מטומאה לא גמרינן ודו"ק :

דף קכב תד"ה אי אמרת בשלמא כו' ועוד דר"י נמי דבכנסו איירי כו' עכ"ל ע"ע היאך מתוקמא דרבי ישמעאל בכנסו דא"כ תיטמא נמי במגע דלא הוי נוגע וחוזר ונוגע אלא נוגע בבת אחת בכנסו ודו"ק : בד"ה רב הונא כו' לא מצי למפרך דאמר כמאן לא אמרת לר"י דבטל כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי דוחקא דודאי לעיל למימר לר' ישמעאל לא בטיל אלא הכא פריך לבטיא דמשני לר"י דפלטתו סכין בטל ונראה דסמכו עצמם אדלקמן דמתני' דפליגי ר"י ור"ע דקאמר רבי יוחנן עלה ע"ש אלא בפלטתו חיה אבל פלטתו סכין בטיל ולעיל לר"י נמי מוקמי' פלוגתא דר' יהודה ורבנן בפלטתו סכין דלר"י לא בטיל ואם כן ר' יהודה כמאן מיהו קשה קצת ומאי קושיא דהא איכא למימר הכא שפיר דלר' יוחנן הא בטל לר' ישמעאל היינו כעיט הלא בטל לר' יהודה היינו בכיט וכו' התום' : ע"ב בד"ה ואם איתא כו' תימה אכתי כו' ויש לומר דהא מסתברא דבעי לאלפינוי טולי האי כו' עכ"ל ויש לקשות להאי תירולא דאכתי איכא למבעי או דלמא ס"ק עולא בבן שנתו תליא מלתא בין יונק ובין אינו יונק ולאמר ליה רבי יוחנן דבהנקה נמי תליא מלתא דבהנקה לחוד אף לאחר שנתו נמי סגי ואפשר לומר דאם כן הל"ל לר"י אף כל זמן שיונק כיון דלעולא לא סגיא אלא בבן שנתו לחוד ורבי יוחנן הוסיף על דבריו למימר דאף ביונק לחוד סגיא וליכא למבעי נמי דאכתי אימא דודאי עולא והוא שיונק קאמר אבל רבי יוחנן אימא דבהנקה דוקא לחוד תליא מלתא או דלמא דנקט הנקה וה"ה דבבן שנתו לחוד סגיא דאיכא למימר דלא שמעינן מר"י דפליג אעולא אלא בהא דקאמר במלתיה דבהנקה לחוד סגי אבל דסגי בבן שנתו לחוד כיון דלא שמעינן ליה ממלתיה דר"י לית לן למימר דפליג עליה נמי בהא מיהו רש"י לא פי' כן ודו"ק : בא"ד דטולה שמעתין סברא דיותר קשה כו' אם כן כ"ש לאחר שנתו כו' עכ"ל והא דקאמר תלמודא או דלמא עולא בן שנתו קאמר בין יונק כו' וה"ק וכ"ש יונק בין בן שנתו בין אינו בן שנתו אבל רש"י לא פי' כן ולהאי תירולא ודאי ניחא דלית לן למבעי אכתי דאימא לרבי יוחנן בבן שנתו לחוד נמי סגי דא"כ אמאי נקט במלתיה כל זמן שיונק ה"ל למנקט רבותא טפי דאפילו בבן שנתו לחוד סגיא ודו"ק : בד"ה למינהו הפסיק כו' דפסוק א' הוא לפי' הקונטרס כו' עכ"ל ר"ל דפסוק אחד הוא דמהאי קרא גופיה דיליף לאסור לירן ורוטבן יליף מיניה נמי דשרותיהן כבשרן דהני מנייהו מפקת וכפרש"י וק"ל :

דף קכג בפרש"י בד"ה עור שעל הגולגולת כו' אינו חיבור לעשות המופשט כו' עכ"ל ולקמן בשמעתין מוכח דעור הגולגלת גופיה אינו חיבור ולא הוי שומר כיון דעשוי לינתק ודו"ק : בד"ה הדא בטבולת כו' בשלא הוטבלה כל עיקר וקרעה ביום המחרת כו' עכ"ל ולולי פירושו היה נראה לפרש דטבילתה מידע ידיע שרואין אותם אחרים ולא טומאתה דהשתא בשלא הוטבלה וקרעה בו ביום ליכא למגזר מידי ודו"ק : תום' בד"ה טהור המופשט כו' אבל משום יד אין לפרש דלרב אסי כו' דמ"ש בין חזה לשאר אברים כו' עכ"ל אבל לרב לא תקשה להו כמי דלחמת אמאי כל העור חיבור לא היה לטמא אלא כדי אחיזה דאיכא למימר כפרש"י דלא חשיב יד אלא א"כ מטלטלין בו ולחמת אפשר דבעי לטלטולי בכל העור עד החזה וק"ל : בא"ד ולפי פירושו לא מטמא בת"כ כו' אלא עד כדי אחיזה כו' עכ"ל לפי מה שהביאו הת"כ ודאי דכן הוא ומפי' (רש"י)[ר"י] נמי בשמעתין משמע הכי דכדי אחיזה הוי חיבור וכ"ש פחות דמשמע דכדי אחיזה גופה לא הוה בפחות מכדי אחיזה אלא ר"ל לפי פירושו וגירסתו בת"כ ליכא לפרושי בע"א מיהו תחילת דברי ר"י מאורלינ"ש אינו מדוקדק לפי זה שכתב דעד כדי אחיזה הוי [חבור וכ"ש פחות דמשמע דכדי אחיזה הוי] כפחות ודו"ק : ע"ב בפרש"י בד"ה עד שימעטנו דלא דמי לטלית כו' אע"ג דשיריים בני קבולי טומאה טהרו כו' עכ"ל שיריים היינו בני ג' על ג' כפרש"י לעיל אבל שיריים כדי מעפורת הא אמר דהוי חיבור דלא מקרי בטל וק"ל : תום' בד"ה עולת עוף כו' דלא מצריך אלא רוב מגומלם כו' עכ"ל הכי משמע בפ"ק בברייתא דקתני בה ובעולה שנים או רוב שנים כפרש"י שם אבל רוב שנים דשחיטה בהדיא מסיק בפ' השוחט דבעי רוב הנראה לעינים וק"ל :

דף קכד גמ' ואימא מדרבנן גורר כו' אלא אמר רבא ה"ק כו' ק"ק דאכתי תקשי השתא לר' יוחנן דאמר עור לא חלים והכא קאמרי' חלים וקאי וליכא למימר דחלים וקאי

מהר"ם

כיון שאין טומאה בחמץ וחלב לא הוה ילפינן מינייהו נבלה לענין טומאה דלא מצינן למילף מבינייהו אלא דבר דאיכא בתרוייהו וק"ל :

דף קכא ע"א תד"ה והדר מייתי [לה] ערלה פרי פרי מבכורים וא"ת דבפרק כל שעה וכו'. נראה לי שהתוספות שלפנינו חסרים ואי אפשר ליישבן וכי מעיינת שפיר שם בפסחים בגמרא ובתוס' תמצא מבואר שכן צ"ל הכא וא"ת דבפרק כל שעה פשט מהך משנה דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן ודחי ליה התם אלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא והכא קאמר משום דגמר לה מבכורים וי"ל דרבוי דהכא וכו' וה"פ דשם בזבחים רצה לפשוט מהאי מתני' דכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן מהא דתנן אין סופגין את הארבעים משום ערלה וכו' מאי טעמא לאו משום דלא קאביל להו כדרך הנאתן ודחי ליה לא התם משום דזיעה בעלמא ומקשין התוספות ל"ל התם הטעם דאין לוקין משום ערלה משום דזיעה בעלמא הוא הל"ל דהטעם הוא כדקאמר הכא דגמר לה מבכורים ומתרצין התום' וי"ל דריבוי דהכא וכו' ר"ל דגמרא ס"ל דהטעם דאין לוקין הוא כדאמר התם דזיעה בעלמא הוא והא דאצטריך הכא למילף פרי פרי מבכורים לאו למעוטי שאר משקין אצטריך דמן הדין אפילו תירוש ויצהר לא היה למחשב למשקין פרי דזיעה בעלמא הוא כדאמר התם אלא דאצטריך למילף מבכורים שנחשב משקין של תירוש ויצהר כמו הפרי ולא נימא דזיעה בעלמא הוא כן מבואר בתוספות אבל סוגיא דשמעתין דהכא לא משמע כפירוש זה של התוס' וק"ל : ד"ה ור"י אמר אף מרטקא ולאו בכה"ג דהוי שומר כו' מקראי דרשי לעיל וכו'. ור"ל דאין לפרש דאיירי בענין דהוי שומר דהא מקראי דרשינן לעיל דשומר אוכל כאוכל וא"כ מאי טעמא דר"ל דפליג עליה אלא מיירי כגון שיש בראשו כזית בשר וכו' דס"ל כר"י דאע"ג דלא הוי שומר מצטרף וכו' ור"ל פליג עליה : ע"ב ד"ה הואיל ויכול לגוררה וכו' פ"ה שיכול לחותכה בחתיכות קטנות וכו' ולא היה צריך לפרש כן וכו'. ר"ל שמפרש"י משמע שכל החתיכות שחותך ממנה אפילו בעודה מפרכסת צריכין להיות פחות מכזית לכך קאמרי התוס' שלא היה צריך לפרש כן אלא שכל החתיכות הראשונות שחתך ממנה בעודה מפרכסת יכולין להיות אפילו חתיכות גדולות והא דקאמר גמרא ולהעמידה על פחות מכזית ר"ל שבשעה שמתנבלת ופוסקת מלפרכס צריך להעמידה שלא ישייר בה כי אם פחות מכזית וק"ל ותיבת טומאה צריך למוחקה כי ט"ס היא וכך צ"ל ועל הנבילה הוא דקאמר צריך שישייר ויעמוד על פחות מכזית : ד"ה ולהעמידה על פחות מכזית וכו' וי"ל דהתם בנבילה שמתה לגמרי מהני צירוף וכו'. ר"ל דהתם קאמר שאפי' חצי כזית נבילה לא בעי הכשר הואיל וסופו לטמא טומאה חמורה כשמצרפו עם חצי כזית אחר של נבילה השתא נמי שמצרפו עם שאר אוכלין עד שהוא כביצה מטמא טומאת אוכלין ולא בעי הכשר וע"ש : ד"ה נחרה וכו' אלא משום דלא עשה בה דרך שחיטה נקט האי לישנא כלומר נחרה התם פשוט דאין בה טומאה כלל וכו' כצ"ל וצריך למחוק הוי"ו של והתם ור"ל דהתנא דברייתא דנקט האי לישנא כאילו קאמר ובנחרה פשוט הוא שאין בה טומאה כלל וכו' : ד"ה ונכרי ששחט בהמה טהורה לישראל רבותא נקט וכו' כצ"ל. ומשמע מדברי התוס' דאילו בשביל שיטמא טומאת אוכלין לא היה צריך למנקט ששחטה לישראל אלא אפילו שחט הנכרי בהמה טהורה לעצמו ועודה מפרכסת מטמאה טומאת אוכלין הואיל ויש היתר אכילה ברוגמתה אם שחטה ישראל אבל מפירוש רש"י לא משמע הכי : ד"ה אביי אמר וכו' וטעמא משום דכחיה היא לכל דבריה וכו'. ר"ל דמפירוש רש"י משמע דלאביי מספקא ליה אי הוה חיה או הוה מת ואזיל הכא לחומרא וזה תימה לחייב מיתה הרובעה דאין מחייבים מיתה מספק אלא ודאי אביי ס"ל דכחיה היא לכל דבריה ואפי' הכי מטמאה טומאת אוכלין כיון דבת אכילה היא וכיון דמטמא טומאת אוכלין אין סברא שתציל ולכך אין מצלת על הבלועה :

דף קכב ע"א תד"ה אי אמרת בשלמא וכו' רב הונא דקאמר כרבי ישמעאל וכו' כצ"ל : בא"ד ועוד דרבי ישמעאל נמי בכנסו מיירי ואין זה דוחק כמו דמפרש מלתיה דרבי יהודה הכי כצ"ל. ור"ל ואין זה דוחק שנפרש מלתיה דרבי ישמעאל בכנסו אף על גב דאינו מפורש בדבריו כמו שאין דוחק דמפרש דברי ר' יהודה הכי דאיירי והוא שכנסו: ד"ה רב הונא דאמר כמאן לעיל כי קאמר וחד אמר מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין וכו' לא מצי למפרך כמאן וכו'. דברי התוספות קשה ליישבן דמאי תלי קושיא זו במה דמוקי לה במקצתו פלטתו חיה וכו' בלא זה אדברי ר"ל עצמו דאמר דאלל דמתניתין הוי בשר שפלטתו סכין וגם אליבא דכ"ע דהא אליביה דר' יהודה דאלל דידיה הוה בשר שפלטתו סכין הוי מצי לאקשויי קושיא זו ועוד מאי מקשו התום' כלל הא אלעיל לא קשה מידי דהנהו אמוראי דלעיל מצי אמרי לר' ישמעאל פלטתו סכין נמי לא בטיל והיה אפשר לומר שהתוס' לא ס"ל כשיטת פרש"י דלעיל בפירוש מקצתו חישב עליו וחד אמר מקצתו פלטתו חיה וכו' ומה שפירש שם לפי שיטתו דמתניתין אתיא כרבי עקיבא דאמר העור מבטלה אפי' פלטתו חיה דכשתדקדק שם תמצא שבלאו הכי פירושו דחוק אלא שהתוס' מפרשים כפשוטן דפריך גמ' היכי דמי אי דחשיב עליה אפילו באנפי נפשיה מטמא ואי דלא חשיב עליה בטולי בטלי ומשני כפשוטו חד אמר מקצתו חישב עליו ולכך אינו חשוב כ"כ שיטמא באנפי נפשיה אלא שמצרף לאוכל וחד אמר מקצתו פלטתו חיה ומקצתו פלטתו סכין ומה שפלטתו חיה אינו בטל אבל מה שפלטתו סכין הוא בטל ובלא מחשבה איירי ולכך לא חשיב אוכל לענין שיטמא באנפי נפשיה אבל מ"מ כיון שמקצתו הוא דבר שאינו בטל חשיב קצת אוכל לענין שמצטרף לאוכל גמור והשתא ע"כ ס"ל ההוא מ"ד דכרבי ישמעאל אתי ת"ק דמתני' דאי כר"ע הא איתא ליה אפי' פלטתו חיה העור מבטלה כדמסיק הכא מדקתני סיפא וכו' אלא ע"כ כרבי ישמעאל אתי ואפ"ה אית ליה דפלטתו סכין בטל ולכך באנפי נפשיה אינו מטמא אלא שמצטרף לאוכל וא"כ ע"כ סבירא ליה לאותו מ"ד דלרבי ישמעאל פלטתו חיה דוקא אינו בטל אבל פלטתו סכין מודה דבטל ולפי זה א"ש מה שכתבו התום' הכא משום דלעיל נמי הוי מצי למפרך כיון דלרבי ישמעאל נמי פלטתו סכין בטל א"כ רבי יהודה דאמר לא בטיל כמאן אלא שדרך זה דחוק קצת משום דלפי זה הוה להו להתוס' לפלוגי לעיל אפירוש רש"י דלעיל ולפרש בענין אחר על דרך שכתבתי ואי לא מיסתפינא אמינא דטעות נפל הכא בתום' שלפנינו בדבור זה וכך צ"ל אלעיל דבעי למימר דפלטתו סכין הוה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן וכו' לא מצי למפרך דאמר כמאן אי אמר לרבי ישמעאל לא בטל כן צ"ל ותו לא ור"ל המקשה דפריך הכא ת"ש רבי יהודה אומר וכו' ופריך ממלתיה דרב הונא דמוקי לה והוא שכנסו בלא זה לא מצי למפרך דהא אלל דרבי יהודה הוא לכ"ע בשר שפלטתו סכין כדאמר לעיל ואי אמרת דלרבי ישמעאל נמי בשר שפלטתו סכין בטל רבי יהודה דאמר כמאן והיא היא קושית רש"י בעצמה ותירצו כמו שמסיימין התום' בסוף דבריהם כדפירש בקונטרס וק"ל: ד"ה דאמר כמאן וכו'. ועוד דמשמע דהעור מבטלן ותו לא מהני להו כינוס כנ"ל לגרוס, ור"ל דליכא למימר דהא דאמר רב הונא ב' חצאי זיתים וכו' מיירי בלא כינוס אבל אי כנסו לא בטלי מלישנא דהעור מבטלן משמע דמבטלן לגמרי דתו לא מהני להו כינוס : ע"ב ד"ה ואם איתא והוא שיונק מבעי ליה כו' והרבי יעקב מקורב"ל תירץ וכו' אם כן מה הוסיף רבי יוחנן וכו'. ולפי פירושו דרבי יעקב בתוך שנתו ואינו יונק בין לר"ל בין לרבי יוחנן לא נקרא רך וק"ל: ד"ה אוזן חמור וכו' אם כן מאי משני שלאה וכו' דאכתי תקשי ליתני במתניתין וכו'. ואע"ג דרש"י פי' דשלאה הוי מעשה לבטלו מ"מ זה אינו מפורש בדברי התרצן והוה עיקר שנויא חסר מן הספר וק"ל: ד"ה לגבל וכו' ונראה כפירוש הערוך דפירש אם יש גבל העושה עיסה בטהרה וכו'. ר"ל אדם המהלך בדרך והגיע למקום שיש גבל המוכר פת אבל אינו עושה עיסתו בטהרה והוא רוצה לאכול אם יש גבל ברחוק ד' מילין המוכר פת ועושה עיסתו בטהרה ימתין מלאכול ולא יקנה מגבל זה שאינו עושה עיסתו בטהרה עד שיגיע להגבל העושה עיסתו בטהרה ושם יקנה ויאכל והוכרחתי לפרש כן כדי שיתיישב לפירוש זה דקאי לפניו ואחריו ג"כ אגבל וק"ל :

דף קכג ע"א ברש"י ד"ה ועור שעל הצואר וכו' כדרך שהחזה עושה דהא דכולו חבור דקתני לאו דוקא וכו'. מתוך לשון זה של רש"י משמע שהוא מפרש דבבא זו דעור שעל הצואר שהיא פלוגתא דר' יוחנן בן נורי וחכמים קאי אבבא דלעיל מיניה המרגיל כולו חבור וקאמר ר' יוחנן בן נורי דהא דקתני המרגיל כולו חבור לאו דוקא הוא אלא ר"ל עד החזה הוה העור המופשט חבור אבל לאחר שהופשט החזה ולא נשאר כי אם העור שעל הצואר אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור כדרך שהחזה עושה כו' משום דעור של הצואר מעצמו נפשט וחכמים ס"ל דעור של הצואר הוה נמי חבור והא דקתני המרגיל כולו חבור הוי דוקא אבל לא משמע כן לקמן בשמעתין דמסיק דבשומא העשוי לנתק מאליו קמפלגי ורש"י בעצמו פי' שם בענין אחר דלא איירי לענין עור הנפשט אלא דהנוגע בעור של הצואר נגד הבשר אינו טמא לר"י בן נורי : ד"ה טלית שהתחיל בה לקרעה וכו' אעפ"י שיש בשיריה שלש על שלש ועדיין ראויה לקבל טומאה טהורה מטומאתה ראשונה וכו' כצ"ל והכל דבור אחד הוא : בסוף א"ד שמע מינה דתו לא פש עלה מידי כצ"ל : בתום' ד"ה טהור המופשט וכו' ונראה משום דבכדי אחיזה ואילך יכול לאחוז בבשר עצמו וכו'. לפי טעם זה לא יתיישב אמאי' בחמת הוי יד עד שיפשוט את החזה ובמרגיל כולו חבור והא יכול גם כן לטלטל בבשר עצמו ואפשר דמשום זה כתבו התוס' טעמא אחרינא וקאמרו אי נמי משום דכל זמן שלא הפשיט וכו' וסיימו בדבריהם וכן בחמת עד שיפשיט את החזה וכו' כאילו אמר דלפי טעם הראשון לא יתיישב הא דחמת אבל לפי טעם השני יתיישב שפיר וק"ל : בא"ד וי"מ כולה מתניתין משום שומר כו' וכ"ש פחות וכו'. ר"ל לאפוקי אי הוי הטעם משום יד הוי כדי אחיזה דוקא דפחות מכדי אחיזה לא מקרי יד כלל : בא"ד אבל משום יד א"א לפרש דלרב אסי דאמר טפח סמוך לבשר וכו'. ר"ל דבשלמא לרב דמטהר כל המופשט יש ליישב כטעם השני דלעיל לאחר שהפשיט כדי אחיזה שוב אין קשה להפשיט וכו' ולכך אין דרך לטלטלו ולהכי שוב אין תורת יד עליו אבל בחמת עד שיפשיט החזה דפעמים שמניחו כך וצריך לטלטלו ולכך כל המופשט יש לה תורת יד דע"י כולו הוא מטלטל אבל לרב אסי דאמר דטפח הסמוך לבשר טמא ש"מ דאיהו ס"ל דלא מקרי יד אלא הטפח הסמוך לבשר משום דעל ידה הוא מטלטל ולכך בכדי אחיזה הוי (הוא) הטפח הסמוך לבשר ולהכי מקרי יד אבל מכאן ואילך משהופשט יותר לא מקרי הראשון יד דאין צורך בו לצורך הטלטול אלא אותו הטפח הסמוך לבשר א"כ גבי המת נמי נימא הכי כיון דאין צורך בעור לצורך הטלטול כי אם אותו טפח הסמוך לחזה דמאי שנא בין חזה לשאר אברים וכו' אבל אי הוי הטעם משום שומר יתיישב שפיר גם לרב אסי דבחמת עד החזה מקרי הכל שומר ובמפשיט פשיט הוא דאע"ג דלאחר שהופשט כדי אחיזה לא מקרי שומר מ"מ אותו טפח הסמוך לבשר טמא משום יד וק"ל : בא"ד הר"ר יעקב מאורלינש. ר"ל זהו פירושו של הר"ר יעקב מאורלינש : [בא"ד] ולפי פירושו לא מטמא בת"כ. ר"ל לפי פירושו של הר' יעקב דאורלינש ולפי גירסתו שגורס בת"כ וק"ל : ד"ה טלית שהתחיל בה לקרעה וכו' ולשון שהתחיל לקרעה משמע כפירושו ומה שקשה לפירוש הקונטרס וכו' כצ"ל : ע"ב בגמ' עולת העוף לר"א בר שמעון לגזור דלמא לא אתי למעבד רוב שנים וכו'. הא דלא פריך מכל שחיטות דעלמא דקי"ל דרוב של א' כמוהו לגזור דלמא לא אתי לשחוט רובו של סי' משום דהתם לא שייך לומר דחיים מלשחוט הרוב כמו גבי טלית דחיים מלקורעה ולכך איכא למגזר דלמא חס עלה ולא אתי למקרעה רובה אבל גבי עולת העוף לר"א בר שמעון דאמר רוב שנים דוקא ואסור לחלק כל השנים שייך שפיר חיים ולא שחים רובה משום דירא שמא ישחוט כל השנים וזהו גם כן כונתו של רש"י שהאריך וכתבו אסור לחלק כל השנים וכו' : בתום' ד"ה לא שנו אלא טלית וכו' ומיהו יש ליישב דלהאי לישנא וכו' כגון דקא בעי למישב זב וכו' מ"מ להאי לישנא פריך שפיר מיניה לריש לקיש דכיון דאמר דעור חלים א"כ אפי' בעי לה למושב זב מה בכך הא הוי כאילו לא נתמעט מעולם משא"כ לאיכא דאמרי דלא אמר ר"ל אלא אבל עור חשיב ולכך משני שפיר כגון דבעי לה למושב זב ולכך כי איתמעט מה' טפחים אינו טמא משום דתו לא חשיב ליה וק"ל: ד"ה דלמא לא אתי למעבד כדי אחיזה וכו' וי"ל דהכא חיים שלא להפשיט הרבה וכו'. דברי התוס' תמוהים דמאי שהקשו לא משנו ונראה דר"ל כגון שאינו רוצה עתה להפשיטה כולו אלא להניח כך ולהפשיטה כולה לאחר זמן ולכך חיים עתה שלא להפשיט הרבה כדי שתהיה נוחה לטלטלה כך כשהיא עדיין בעורה ולא תלכלך וגם כשיבא אח"כ לגמור הפשטתה תהא נוחה להפשיט יותר מאילו הפשיט בה כבר חלק גדול ומניחה כך שאז אינה נוחה כל כך להפשיט אח"כ חלק הנשאר וק"ל :

דף קכד ע"א בגמ' זימנין אשכחיה וכו' ואלא עולא ארישא אמרה ניהליה וכו' א"ל האלהים וכו'. מקשין לפי מה שהבין רבי אמי שעולא קאמר לה אסיפא כי א"ל רב אושעיא הכי אמר עולא והכי אהדר ליה רב נחמן וא"ל משום דרב נחמן התניה דבי נשיאה וכו' איך הבין רבי אמי מה א"ל רב נחמן לעולא אמר ר"י אפי' כתרסא וכו' ואפי' כנפיא דאי אסיפא קאמר לה אין שייך לגמר אפי' כתרסא ואפי' כנפיא דהסיפא לא איירי אלא בשני חצאי זיתים וצ"ל דלא סיים רב אושעיא כל הענין קמי דרבי אמי אלא הגיד לו הענין בקצרה דעולא אמר משום ר"י לא שנו וכו' ור' נחמן השיב אם אמר לי ר' יוחנן מפומיה לא צייתינא ויהו לא : בתום' ד"ה כי מטעם ליה מר' וכו' הכי נמי האי תנור כו' לא חשיב וכו'. פי' דאל"כ תקשה ליה לר"י גופיה דהא אידו נמי מודה היכא שכבר תפר שטמא כמ"ש התום' בדבור שלפני זה : ד"ה ה"ג אבל בקטן תחלתו כל שהוא שיריו ברובו משתגמור מלאכתו ולא קאי משתגמור מלאכתו אשיריו ברובו אלא אשני תנורים וכו' כצ"ל. ובתר הכי מפרש איזה גמר מלאכתו משיסיקנו לאפות בו סופגנין :

נר"ה

חכמת שלמה

דף קכא ע"א רש"י בד"ה מקצתו חישב כו'. נ"ב גליון העתקתי מרש"י בקלף ישן מקצתו חישב עליו לאוכלו ומקצתו לא חישב כו' מצטרף האי מקצת שלא חישב בהדי האי שחישב דגלי דעתיה בהאי מקצת שחישב דלא בטליה האי מקצת שלא חישב ומצטרפין זה עם זה לכביצה וכה"ג איכא פירושא פלטתו חיה ופלטתו סכין עד כאן : ע"ב תום' בד"ה הואיל ויכול כו' ועל הנבלה הוא דקאמר כו'. נ"ב ר"ל בכזית האחרונה אם עדיין מפרכסת ודו"ק : בד"ה אביי אמר כו' כיון דבת אכילה היא כו'. נ"ב פי' וכל היכא שבת אכילה אינה ראויה להציל וק"ל :

דף קכב ע"ב גמ' ארבעת מילין רבי אבהו משום ריש לקיש כו' כנ"ל : רש"י בד"ה רב תנא כו' אלמא כטמאים אבל הני כו' כנ"ל :

דף קכג ע"א גמ' לא שנו אלא בטלית טבולת יום כו' כנ"ל : רש"י בד"ה מכאן ואילך כו' אחיזה כפשוט על פני כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה בטומאה דרבנן כו' וכהמה זו קדשים כו'. נ"ב פי' דכל הנך הי"ח גזרות רק שניות הן לעשות קדש שלישי אבל בחולין אינו פוסל בעבור זה דתק רש"י קדשים נ"ל עיין לעיל בדף ל"ג : בד"ה כי מיעטו מיהא טהור אע"פ כו' כנ"ל : בד"ה דקא גרי כו' וכמו טילית חריפתא כו'. נ"ב פי' מין יין חזק שנקרא טילא ומבקע הנודות מחמת חזקו : תום' בד"ה לא שנו כו' למושב זב כדקאמרינן כו' כנ"ל :

דף קכד ע"א גמ' כי אתא רבין וכל נחותי ימא אמרוה כו' כנ"ל : רש"י בד"ה ואלא עולא כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה מאחוריו כו' כדאמרינן לעיל אין זה שומר ור' ישמעאל ס"ל כת"ק דאמר אין שומר

עדיף מטור שלא נתחבר עדיין דאם כן מאי קאמר רבא ואימא מדרבנן לטומאה לר"ל וזו"ק : תוס' בד"ה הא באתרא כו' כמו שפירש בקונטרס בקולות כן נראה דאין לפרש לאחויי כו' דלא עדיף שיריו מתחלתו כו' וי"ל לדקדק ע"כ בסך מתני' דלעיל דמוקמינן לה בדעבדיה גיסטרא ושיריו ברובו טמא אע"ג דלא הוי ד' ואם כן עדיף שיריו מתחלתו והיה נראה לומר דבדעבדיה גיסטרא [illegible]

[illegible] בוקעת ועולה מודה בקולית סתומה דהוי כמו מת בכסותו וכ"כ התוס' לקמן ע"ש : ע"ב בפרש"י בד"ה חוללין בין בית לעלייה אם הגיחן מקודם לחברתה כו' לאד שני שעליה כלומר כו' עכ"ל ופי' בריות שבין קורה לקורה מניח החבלי מטה וסריגי החלונות וק"ל : תוס' בד"ה ומאן תנא כו' מגלן לפרש כדמפרש דלמא בטומאה רצוצה כו' עכ"ל ולפי זה לר' זירא מתוקמא נמי

קך דר' יוסי בטומאה רצוצה ולר' זירא לא תסייעה לר' יוחנן נמי מסך דר' יוסי אלא סתמא דתלמודא קאמר מאן תנא כו' ר' יוסי כו' ואליבא דרבא לא קיימא ודו"ק : בד"ה שלא כנגד דר' לכל דבר שסותם כולו כו' עכ"ל והכא אע"ג דאינו סותם כולו מ"מ לא שייך נמי הכא מיעוט ולא אמרינן התם דבעי ביטול אלא היכא שבא למעט החלון ודו"ק :

דף קכו גמ' והקאמרה על האסקופה כולו טמא כו' כצ"ל : תוס' בד"ה אם יש בצוארו כו' [illegible]

[illegible] מנוגע יטמא ולא אצטריך ליה הטמאים אלא לבילת סרך לאשמועינן דאקרי סרך (כלל) אבל קולית נקובה דסרך שפיר איכא למגמר מנוגע יטמא וממילא אימעיט סתומה כמו עלמות ולא נקט מלתיה בכה"ג יכול אפילו לא ניקבה כו' אלא משום בילת סרך דיליף כבר ניקבה ליטמא מהטמאים ודו"ק :

חכמת שלמה

שומר לפתות מכזית כדקתני קולית שיש עליה כזית בשר כו' וכן הוא בס"א ועיקר וג"ב לפי הפשט זה אחרים פנא' בכס"י לאו אחרים ממש אלא תנאים אחרים ודו"ק נ"ל : בד"ה במרודד כו' בשר במרודד כו' סד"א : תוס' בד"ה אמר רב פפא כו' וכי תימא דאתא כר"א כו' . נ"ב פי' כר"א בר פדא נ"ל : בד"ה אימא והוא כו' ונראה דסבר תלמודא כו' . נ"ב ואני אומר דאם כן למה תנא תנא קמא המסיט ור"א כנוסחא בשלמא לפי התירוץ של הגמרא מיושב דרבי אליעזר דייק קרא נוסחא דומיא דנישא ודו"ק :

דף קכה ע"א גמ' אביי אמר לעולם מות כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בד"ה חוצצין בין בית לעליה אם שטחו בין קורה להברתה כו' כן הוא בס"א : בד"ה טומאה בתוכה כו' לא טומאת אהל ליכא כו' כנ"ל : תוס' בד"ה קסבר רבי יוסי כו' וא"ת היכי כו' . נ"ב אע"פ דאביי קאמר הכי מ"מ דייק שפיר דהא מנא תימרא קאמר וכולי עלמא מודים בזה וק"ל :

דף קכו ע"ב רש"י בד"ה יכול אפילו נקבה דלא הוי טמא כנ"ל : בד"ה כחוט השערה כו' ונאסף בשערות פולטוריי"ן בלעז כו' כן הוא בס"א ונמחק שעל החזה ושעל השחין ונ"ב נ"ל השחי עיין בפ' ט' דמקואות שמשמע כן נ"ל :

גמ'

מהר"ם

ד"ה הא בתנורא בר תמניא. נראה דהגירסא הנכונה בגמ' ובפרש"י צ"ל בר תמניא כמו שהוא בתוס' וכן משמע מלשון רש"י שכתב דאע"ג דחציו איכא ארבע וכו' : בא"ד דלא עדיף שיריו מתחלתו וכו' ואע"ג דהיכא דעבדיה גיסטרא קאמרי רבנן לעיל דוקא חולקו לג' אע"ג דליכא בחציו ד' צריך לומר דסבר דגיסטרא לא מקרי שיור והוי כאילו לא נחלקו וק"ל : ד"ה אבל פלטתו סכין וכו' היכי מוקי מלתיה דר"י וכו' . אי כשכנסו וכי עדיף כנסו מפלטתו יחד כזית כצ"ל. ור"ל אפי' מוקי לה כשכנסו לא אתי שפיר משום דעדיין תקשה לך וכי עדיף כנסו ממקומות רבים עד שכנס כזית יחד מהיכי שפלט הסכין כזית ביחד דאפי' הכי למאן דמתני ארישא ס"ל לר"י דבטל משום דלעיל אמר רב הונא אמלתיה דר"י והוא שכנסו לכך נקטי התוס' האי לישנא היכי מוקי מלתיה דר"י אי כשכנסו וכו' : בא"ד וי"ל דאין הכי נמי דודאי עדיף היכא שכונס בידים מעט מעט עד שנעשה בכזית מהיכי שפלטתו הסכין כזית ביחד ולכך ס"ל לר' יהודה דאלל המכונס והוא שכנסו טמא : ע"ב בגמ' ת"ל והנושא יטמא וכו' . הלשון אינו מדוקדק דלא מצינו בתורה בפ' שמיני יטמא גבי והנושא אלא הכי כתיב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב וכן בתוס' אין הלשון מדוקדק : ברש"י ד"ה אלא מאחוריו וכו' ואע"ג דאמרן לעיל וכו' הא איכא אחרים דפליגי וכו'. טעות נפל בספרים שלפנינו והעיקר שכן צ"ל הא איכא ת"ק דאחרים דפליג כדאמרינן לעיל ורבי ישמעאל ס"ל כת"ק ועיין לעיל :

ד"ה ופרכינן מדרבי דוסא כר' ישמעאל וכו' . והא רבי עקיבא ספי מיקל כצ"ל : בתוס' ד"ה אין מאהיל וחוזר ומאהיל וכו' ואע"ג דבמגע נמי כתיב וכו' ולא מוקמי לנוגע וחוזר ונוגע ונראה דגבי משא דרשינן וכו' . ועיקר פירוש פשט התוס' הוא דלשון הקושיא נמשכת עד לנוגע וחוזר ונוגע וגם צריך למחוק וי"ו דונראה דגבי משא וכו' והוא התחלת התירוץ ופי' דבריהם כך הוא ואע"ג דבמגע נמי כתיב יטמא יתירה דמוקמינן ליה לעיל לשומר דנבילה לענין להכנים ולהוציא הטומאה ומסיק לעיל דלא צריך ליה להכי דנפקא ליה בק"ו מיד אלא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ומקשו התוס' ולמה לא מוקמי ליה לנוגע וחוזר ונוגע דהיכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמי לה למלתא דאתיא בק"ו ותירצו נראה דגבי משא דחשינן מדהוי ליה למכתב וכו' ר"ל וא"כ הואיל ומשמעות הדרוש משמע שבא לאוסופי טומאה גבי נושא מה שאין בנוגע מכלל דגבי נוגע אין נוגע וחוזר ונוגע ולכך לא מצינן לאוקמא יתורא דיטמא דכתיב גבי מגע לנוגע וחוזר ונוגע ועוד דאי יתורא דיטמא דכתיב גבי מגע אתי לנוגע וחוזר ונוגע ממילא הוה נמי דינא הכי גבי משא דמשום דמשא קאי איטמא דכתיב גבי מגע ברישא דקרא א"כ הדרא קושיית הדרוש לדוכתא דהוה ליה למכתב והנוגע בנבלתם יטמא עד הערב והנושא יטמא דסיפא למה לי דאי ללמוד מיניה למשא שני חצאי זיתים כיון דכבר ילפינן ליה גבי מגע מיתורא לא צריך תו יתורא גבי משא דאטומאה דמגע קאי והנושא ודו"ק כן נ"ל אלא שיש לדקדק אהכא דקאמרי דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא וכו' ופשוט הוא דאמגע נבלה בהמה טהורה קאי דכתיב בפרשת שמיני וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב וגו' והאי יטמא אינו מיותר כלל דהא עכ"פ צריך למכתב יטמא עד הערב ולקמן בדף קכ"ו ע"ב בפיסקא דקולית נבלה וקולית השרץ דאיתא התם ת"ר בנבלתה ולא בקולית סתומה יכול אפי' ניקבה ת"ל הנוגע יטמא וכו' פרש"י יו"ד יתירא דריש את שאפשר ליגע וכו' הלכך אע"פ דלא נגע אלא בעצם טמא דשומר מכנים ומוציא טומאה עכ"ל מבואר בהדיא מדברי רש"י דהא דילפינן שומר מיטמא היינו מיו"ד יתירא וכן צריך לפרש ג"כ ההיא ברייתא דריש פירקין דיליף שומר מיטמא דר"ל מהיו"ד יתירא וכן פירש מהר"ר אליה מזרחי בביאור רש"י בפ' שמיני ואפשר שגם התוס' רצונם לומר הכי ואע"ג דקאמרי דבמגע נמי כתיב יטמא יתירא לאו דוקא דכל התיבה יתירה אלא ר"ל גם כן היו"ד אלא משום דלעיל ריש פירקין גבי שומר תני בברייתא תלמוד לומר יטמא נקטי נמי התוספות האי לישנא :

ד"ה אמר רב פפא במרודד וכו' וכ"ת דאתא כרבי אליעזר דאמר לא שנו וכו' . ר"ל בר פדא דלעיל ואפשר התוספות מצאו בשום מקום בגמרא שהיה נקרא ר"א בר פדא אלא שהגמרא קיצר הכא לעיל ואמר בר פדא ואפשר שבספרי התוס' היה כתוב בהדיא לעיל אמר ר' אליעזר בר פדא לא שנו וכו' וכוונת התוספות ר"ל וכ"ת שרב פפא ס"ל כבר פדא דלעיל דמפרש מתניתין דקתני אינו מטמא במגע ר"ל מאחוריו דלא נקרא שומר אף על גב דנושא הוא כיון דמרודד הוא אבל אם היה נוגע מלפניו אה"נ דהוא מטמא במגע כמו במשא מ"מ תקשה וכו' אבל י"ל אדברי תוס' דלפי מה שרוצים להשוות האי מרודד דהכא להאי מרודד דאוקימנא ברישא מה תלוי קושיא זו באם אתי רב פפא כבר פדא דמפרש הא דקתני סיפא דלא מטמא במגע היינו מטעם דלא הוי שומר ומקשו התוס' הא במרודד דרישא מטמא משום שומר בלא זאת אליבא דכ"ע היה להם להקשות דאי סיפא איירי במרודד דקתני בסיפא דאינו מטמא במגע דע"י מרודד לא נקרא כזית שלם ולעיל ברישא אוקימנא דע"י מרודד נקרא כזית שלם ומטמא בין במגע ובין במשא בפלפתו חיה וע"כ לפי אוקימתא דלעיל סיפא נמי בשני חצאי זיתים איירי בפלפתו חיה דאי בפלפתו סכין אפי' כזית שלם אינו מטמא דבטל הוא ויש ליישב דאין הכי נמי דהתוס' לא מקשו קושיא זו דוקא אי ס"ל רב פפא כבר פדא אלא ה"ה אי ס"ל נמי כרבי יוחנן דלעיל והמשך דברי התוס' כך הם דמתחלה הקשו לרב פפא מסיפא עצמה דאי איירי במרודד מ"ש דמטמא במשא ולא מטמא במגע וכי תימא דס"ל כבר פדא והשתא הסיפא בפני עצמה א"ש מ"מ תקשה מרישא אהדדי דמטמא לעיל אפילו במגע במרודד אי ס"ל כבר פדא דבסיפא נמי מטמא במגע אלא שאינו מטמא מאחוריו משום שומר א"כ תקשה שומר אהדדי דהא לעיל מטמא אפילו בשומר במרודד וכ"ש אי אתי רב פפא כרבי יוחנן דפשיטא דתקשה רישא לעיל לפי מאי דמוקי לה תרוייהו רישא וסיפא במרודד לעולם דהא ברישא מטמא ליה בכל ענין דחשיב ליה זית שלם במרודד ובסיפא חשיב ליה שני חצאי זיתים ואינו מטמא במגע כלל אפילו מלפניו לרבי יוחנן אלא אפילו בלא רישא הסיפא עצמו קשיא אי אתי רב פפא כרבי יוחנן דמאי שנא דחשיב מרודד צירוף ב' חצאי זיתים לענין משא יותר מלמגע ולפי מסקנת התוס' צ"ל דהדרו מסברתם דלעיל דרצו להשוות ההיא מרודד דלעיל למרודד דהכא דכתבו ודוחק לומר דהאי מרודד דהכא גרע מאותו של מעלה דהא ע"כ צ"ל לפי המסקנא דגרע דאל"כ תקשה סיפא לרישא כדכתיבנא אלא שמתחלה עלה על דעתם דשני חצאי זיתים דסיפא דמוקי לה במרודד ר"ל דכל הבשר הוא מרודד ואין נקבץ ממנו במקום אחד כלל דומיא דמרודד דרישא ולכך היה נראה להם דוחק לומר דהא מרודד גרע ספי ר"ל הוה דק וקלוש יותר מההיא דלעיל כיון דבענין אחר איירי אבל לפי המסקנא תירצו התוס' האי מרודד אינו כלל מענין מרודד דהכא דלעיל הוי פי' שכל הכזית הוא מחובר יחד אלא שהוא מרודד דק וקלוש והאי מרודד דהכא הוי פירושו דבצד אחד נקבץ ביחד חלק גדול מבשר הכזית ומצד זה רחוק ממנו חלק קטן ממנו והוא מרודד הולך מחלק זה לזה ומחברן ואם היה אוחז בחלק הגדול היה הקטן עולה עמו ולכך מקרי שפיר נושא אבל מ"מ כיון שאם היה אוחז בקטן אין הגדול עולה עמו ולכך נמי כשנוגע בקטן אינו מטמא במגע שאין חלק הגדול כמותו כיון שאין הגדול עולה עמו אלא שעדיין צריך ליישב לפי זה למה לא יטמא כשנוגע בחלק הגדול דהרי הקטן עולה עמו ומתני' סתמא קתני אינו מטמא במגע דמשמע אינו מטמא במגע כלל וצ"ל דבמגע כיון שאין הגדול עולה גם עם הקטן לא מיקרי צירוף ולכך אינו מטמא במגע כלל אבל במשא נושא כתיב והא נישא הוא אבל יש לתמוה איך עלה על דעת התוס' לפרש מרודד דרישא כענין מרודד דהכא וכי לא ראו דברי רש"י דמפרש מרודד דהכא בענין אחר מההיא דלעיל דומה למה שפירשו התוס' במסקנא אלא שהוסיפו בדבריהם שנחלק לחלק גדול וחלק קטן דאם כדברי רש"י דבשני חצאי זיתים שוים איירי הדרא קושיא לדוכתא למאי שנא דחשיב צירוף יותר לענין משא מלענין מגע ודו"ק נ"ל : ד"ה אימא והוא דנישא וכו' ונראה דגמרא סברה דמסיים משמע בכל ענין וכו' . נ"ל דאין ר"ל דמלשון מסים להוד משמע בכל ענין דזה דוחק דלמה משתמע מלשון מסים בכל ענין יותר מאילו אמר לשון משא ועוד הא בדברי רבי עקיבא במתני' נמי תני לשון היסט דקתני ומודה ר"ע וכו' ואפילו הכי מוקי לה במרודד דהיינו נישא אלא נראה דר"ל דמדברי ת"ק משמע דבא לטמאה בכל ענין דקתני אחד הנוגע ואחד המסיט כאילו אמר בכל ענין טמא בין בכל עניני מגע בין בכל עניני משא וק"ל :

דף קכה ע"א בתוס' ד"ה אי הכי וכו' תימה מאי קמ"ל רב מרי וכו' . נראה דדבור בפני עצמו הוא : בא"ד ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח וכו' . לפום ריהטא משמע דהתוס' ר"ל דסייעתא מייתי שם מפסח ואינו כן אלא הכי איתא התם מיתיבי כל עצמות קדשים אין טעונין שריפה חוץ מעצמות הפסח וכו' פי' משום שאינו יכול לשוברם משום דכתיב ועצם לא תשברו בו לפיכך אם נעשה נותר צריך לשורפו עם המוח אבל שאר קדשים שובר העצמות ומוציא המוח ושורפו ומשליך העצמות ופריך שם ה"ד אילימא דלית בהו מוח עצמות פסח למה להו שריפה אלא פשיטא דאית בהו מוח ואי סלקא דעתך שימוש נותר מלתא היא עצמות קדשים אמאי אין טעונין שריפה וכו' וא"כ צריך לפרש כוונת התוס' דהכא דהכי מקשה ובפסחים דבעי לאתויי וכו' ר"ל דמקשה שם ארב מרי ומייתי ראיה שם מכח עצמות הפסח דבשאר קדשים אפי' אית בהו מוח אין נעשין נותר דשימוש נותר לאו מלתא היא ומאי פריך שם ארב מרי תקשה ליה מתניתין דהכא דהא הכא מבואר בהדיא במתניתין דאתא לאשמועינן דשימוש נותר מלתא היא כשיש בהם מוח ולכך פירשו דהתם ר"ל שהיה כבר בהן מוח אבל עתה אין בהן מוח וכו' : ד"ה ומאי נוגע דקתני מאהיל וכו' אבל השתא דקתני קולית מן המת וכו' דאי אפשר ליגע ממש במוח בתוך הקולית אלא ע"י אוהל. ויש להקשות איך מוכח השתא נמי דנוגע הוי מאהיל דלמא לעולם אימא לך דהוי נוגע ממש ולא משום דנוגע במוח הוי טמא אלא משום דנגע בעצם הקולית בעצמו דהא עצם של מת כשעורה מטמא במגע ובמשא ויש לתרץ דהכא ע"כ לא משום עצם עצמו קא מטמא אלא משום מוח דאל"כ למה נקט קולית א"ו משום דסתם קולית יש בו מוח וק"ל : ע"ב בגמ' וקתני סיפא העמידה בפתח ופתחה לחוץ טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור כצ"ל : ברש"י ד"ה בהמשכה וכו' דהוא אינו מאהיל על הטומאה ולא הטומאה מאהלת עליו וכו' כצ"ל : ד"ה חוצצין בין בית לעליה אם שטחה בין קורה לחברתה נעשה תקרה וכו' כצ"ל פירוש סתם בית מניחים עליו למעלה קורות רחוקים קצת אחת מחברתה ועל הקורות מניחין דפין לתקרה ואם שטחו חבילי המטה או סריגי החלון מתקרה לחברתה במקום דפין נעשה תקרה וכו' : ד"ה טומאה בתוכה הבית טהור דמשום מאי איכא לטמויי הא טומאת אוהל ליכא כצ"ל : בתוס' ד"ה ומאן תנא וכו' דהא לאביי מאי משני דע"כ צריך לאוקמי מתני' בכל ענין דאל"כ מאי דחה ר' זירא וכו' כצ"ל. ור"ל דלאביי לא יתורץ קושית מאן תנא דקרי לאהל נגיעה דכר' יוסי ליכא לאוקמי לאביי משום דאע"ג דלאביי קרי ר' יוסי למטה מטפח אהל מ"מ לא מתוקמא מתני' אליבא דר' יוחנן כוותיה דע"כ מתני' דקתני הנוגע כהן ואוקמה ר' יוחנן אי נוגע מאהיל צריך לומר דקרי אפי' למאהיל למעלה מטפח נוגע דאי דוקא למטה מטפח אכתי נוגע אין דהיינו למטה מטפח אבל מאהיל דהיינו למעלה מטפח לא: בא"ד אבל רבא דלא מפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למפרך מידי וכו' כצ"ל : ד"ה שלא כנגד הנקב וכו' ומיהו שם פירש דכל דבר שסותם כל החלון וכו' כצ"ל . ור"ל דשם פרק לא יחפור איירי לענין למעט בחלל החלון שאין פותח טפח אבל אינו סותם כל החלון בזה קאמר דכל מידי דלא מבטל אינו ממעט ואינו חוצץ אבל מידי דסותם כל החלון אין צריך ביטול וסותם וחוצץ בפני הטומאה אפי' לא בטלו : ד"ה קסבר ר' יוסי וכו' י"ל דאע"ג דסבר ר"י וכו' מודה בקולית סתומה וכו'. יש מקשין א"כ מה הקשו התוס' לעיל בד"ה נוגע אין מאהיל לא וא"ת ולישני ליה הא מני ר"י וכו' הא פירשו התוס' הכא דבקולית סתומה מודה ר"י ואין זה קושיא כלל דהכא פירשו התוס' דגמ' ס"ל די"ל דמודה ר"י בקולית סתומה ואיכא לאוקמא מתני' כר"י בהא דאהל קרי נוגע אבל התוס' הקשו לעיל דמאי דוחקיה לומר הכי (לימא) דר"י מודה אלא בכל ענין ס"ל דאינה בוקעת ועולה ואתיא מתני' כר"י כפשוטה לכך תירצו לעיל ושמא דלא מסתבר ליה לאוקמי כר' יוסי לומר דמתני' סברה כוותיה בהא דטומאה אינה בוקעת ועולה משום דקי"ל דבוקעת ועולה אלא מסתבר ליה לרבי יוחנן ספי לומר דמתניתין אתיא כוותיה בהא דאוהל קרי נוגע וגם איתו מודה בקולית סתומה דבוקעת ועולה דהוי כמו מת בלבושו :

דף קכו ע"א תד"ה אם יש בצוארו פותח טפח וכו' נהי דרבי מאיר אית ליה חוקקים להשלים מ"מ הא ממעט הבשר וכו' . ר"ל דגבי שבת אין קרוי רשות היחיד כ"א ברוחב ד' טפחים וכן לענין מזוזה לא חשיב פתח כ"א ברוחב ד' טפחים ואית ליה לרבי מאיר אם זרק בשבת לתוך חור שבכותל אם יש בה רוחב שיכולין לחקוק החור שיהיה בה ד' טפחים מקרי רה"י כאילו כבר נחקק וכן גבי מזוזות הפתח לענין מזוזה ועיין בפרק קמא דשבת והתוס' מביאה בעמוד זה בסמוך אנן בתר חלל אזלינן וכו' וכן הכא גבי צואר הכלב אית ליה לר"מ אע"ג שאין בצוארו חלל טפח כשיש בכל צואר עצמו דהיינו עם הבשר שסביב החלל טפח הוי כאילו חקוק החלל טפח מ"מ אפילו את"ל דהוי כאילו נחקק לא עדיף מחלון שיש בו פותח טפח ומונח בו דבר הממעט חללו דאין מביא הטומאה לבית ה"נ בשר של הצואר מ"מ ממעט הוא החלל והאויר מטפח אפילו הוא כאילו כבר נחקק וא"כ איך יכול להביא הטומאה לבית וק"ל : בא"ד ואי חשיב דבר המקבל טומאה היכי קאמר רבי יוסי כו' . דברי התוס' הללו צריכין עיון כי מה צריך להקשות מר"י מרבי מאיר גופיה הוי מצי לאקשויי דאם איתא שבשר הצואר הוא דבר המקבל טומאה א"כ הוא אינו חוצץ בפני הטומאה שכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ ואינו ממעט א"כ אפי' אין בצוארו פותח טפח יטמא דהא הוי כפתוח הטומאה לבית ועוד מה מקשו לדברי ר' יוסי לפי מאי דמס"ק דרואין את חלל הטומאה קאמר הא לפי דעת המקשה דס"ד דרואין מקום הטומאה קאמר אם היא מהמשקוף ולפנים ואאין בצוארו טפח קאי ולפיכך רצה להוכיח מזה דר' יוסי ס"ל דטומאה בוקעת ועולה יקשה ספי דלפי זה מאי אנו צריכין לטעמא טומאה בוקעת הא היכא שמקום הטומאה מן המשקוף ולפנים הוא ממעט דהוי כאילו הטומאה פתוח דאין כאן דבר החוצץ כיון שהצואר הוא דבר המקבל טומאה וגם יקשה מדאפליג ר' יוסי בזה אר"מ מכלל דר"מ מטהר בשאין בצוארו טפח אפילו היכי שמקום הטומאה הוא מן המשקוף ולפנים ואיך יעלה על הדעת שיטהר ר"מ בזה כיון שסבר השתא שהצואר הוא דבר המקבל טומאה ואינו חוצץ ואי לא מסתפינא אמינא שהתוס' שלפנינו חסרים ומוטעים ואין ה"נ שהקשו כל הקושיות שכתבתי והדר קאמרי ומיהו לפי המסקנא דמסיק דרואין את חלל הטומאה קאמר אתי שפיר בין לר"מ בין לר"י דכיון שאין בחלל טפח אין כאן אהל שימשך לבית וכו' ומיירי שמקום הטומאה הוא חוץ לבית וק"ל : ד"ה אנן בתר חלל אזלינן וכו' נראה דהך שמעתא איירי כשאין טפח וכו'. נ"ל דדבור בפני עצמו הוא ור"ל דאי איירי דמן המשקוף ולחוץ הוי טפח א"כ הוי אהל בפני עצמה ונטמא והדר הוא מביא הטומאה למן המשקוף ולפנים דהוי כשני אהלים הפתוחים זה לזה ואמאי קאמר ר"י מן המשקוף ולחוץ הבית טהור : [בא"ד] ר"א אמר פיו וכו' ונראה דר"א לאו אכלב דר' יוסי קאי וכו' . גם זה דבר בפני עצמו הוא: ע"ב ברש"י ד"היכול אפי' לא נקבה וכו' ס"ס הוא וכצ"ל יכול אפילו נקבה לא הוי טמא : בתו' ד"ה גולל ודופק וכו' ובמגע נמי מטמא משום דאפקיה בלשון נגיעה אבל במשא לא מצינו שיטמא כצ"ל : ד"ה בנבלתה ולא בקולית סתומה וכו' אע"ג דשומר הוי כסתום כגון חטה וכו' כצ"ל. ור"ל וא"כ ה"נ נימא אי לאו מעטא דבנבלתם לא הוי דרשינן מהנוגע יטמא את שאפשר ליגע וכו' אלא הוה מרבינן מניה אפי' קולית סתומה דמטמא מטעם שומר כמו גבי חטה דהוי שומר אפי' בסתום וא"כ הדרא קושיא לדוכתא היכי נמעט

קולית

דף קכז בפרש"י בד"ה ת"ל השורץ ט' הוא שט שמינו עכבר כו' ובד"ה ודין הוא כו' דהא טימא כל שממו ט' ובד"ה א"ל ומאחר כו' דמרבית מין הים כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה מה לי הכא כו' דלא נמעט תרוייהו מעל הארץ כו' עכ"ל ולמאי דמסיק דתרתי על הארץ כתיבי וחד אתא להוציא ספק טומאה נ"ל דאי לאו השורץ לא הוה מוקמינן חד לספק טומאה דודאי טומאה נמי טהור אלא דחד הוה מוקמינן לעכבר שבים וחד לירד בים ומחד על הארץ לא הוה ממעטינן אלא המסתבר וק"ל: **ע"ב** בד"ה דרחמנא אמר כי כו' ופי' בקונט' דמקרא יתירא דרשינן באם אינו ענין כו' עכ"ל גמ' ערוכה היא בפרק בהמה המקשה ואם אינו ענין לשרלים כו' אלא שבקונט' פי' בשמעתין דמיתורא קדרים ליה הכי לבהמה דחד קרא דכי יפול לגופיה דשרלים אתא נמי להך דרשא דמיתה עושה ניפול לאשמועינן דאבר המדולדל בשרץ ומת מטמא האבר משום אבר מן החי ובשר הפורש ממנו טהור אבל בשר הפורש מאבר שרץ המת טמא כדלקמן ודו"ק:

ח"א דף קכז ע"א יש לך בריות גדלות בים כו'. זכר במעשה ה' ד' יסודות הפשוטים אש רוח מים ארץ וז"ש כי כל נברא מן היסודות אלו אינו יוצא מטבעו כי הנה יש לך בריות גדלות בים שנבראו מן המים כדגים הללו ואם עולות ליבשה שהוא ארץ כדכתיב ויקרא אלהים ליבשה ארץ וגו' הוא יסוד הקרוב למים אעפ"כ מיד מתות וכן בהפך ואמר יש לך בריות גדלות מיסוד האור שהוא אש ואם עולות לאויר שהוא יסוד הקרוב לו מיד מתות וכן בהפך והוא מפני שכל נברא מד' יסודות הפשוטים אינו יוצא מטבעו וק"ל: **וכן** הנפילים כו'. אם הנפילים דקרא קאמר הוא קשה להבין דמשמע במקראות דבני אדם גבורים הם ולא שרץ ומין גב גם סלמנדריא דקאמר הכא מין גב בת"י אתגמת דקרא פי' סלמנדרא ודו"ק: **שם** האזינו כל יושבי חלד כו'. דימה את האדם לחולדה במזמור הזה לפי שזכר שם שאל יבעת האדם בעשרו כי אין דירתו רק ביבשה כמו החולדה ובבא מבול לעולם יכלה המין כולו וגלם הוא מכל שאר ב"ח שנשאר מיהת מינך שם ועיין בע"י בירושלמי דפ' ח' שרצים: **ביברי** דנרש אינן מן הישוב כו' לפרש"י דמיירי בחיות הדרים בים שייך שפיר הכא אבל לפירוש התוס' בשם ר"ת דמיירי בבני אדם הדרים בב' פיירות בביברי ובנירש דרשעים הם מה שייך זה המאמר בכאן ולפי כונתינו דלעיל יש לפרש דאנשי ביברי ונרש דרשעים הם אינן ראוין להיות מן הישוב כחולדה זו הדרה ביבשה אלא שיבאו המים עליהם לשטוף אותן וע"ז מייתי קרא ארץ ארץ ארץ שמעי גו' כפל הענין שכל יושבי הארץ ישימו זאת על לבם שהם דרים בארץ ואם לא ישמעו לדבר ה' יבא המבול עליהם ויכלו מן הארץ וע"ז מסיק בכל זאת לא אבה נרש שמוע גו' וק"ל: **הם** הביאו בריי' כו'. מפרש"י הם הביאו על אנשי וועד קאי שהיו רשעים מזווגי כלאים אבל בב"ר נראה דקאי אענה אשר מצא את הימים גו' מה עשה הביא חמורה וזיוג לה סוס ויצאה ממנה פרדה א"ל הקב"ה אני לא בראתי דבר המזיק חייך שאני בורא לך דבר המזיק הביא כו' ויצא ממנו חברבר והיינו ערוד כפירוש הערוך ולפי זה י"ל הלכתי לוועד כמשמעו לוועד חכמים והם הביאו לא קאי אלא אענה אשר מצא את הימים כדברי הב"ר וק"ל:

דף קכח בפרש"י בד"ה רב אשי אמר דכ"ע (אין)[אית]יד כו' וכשניתז הדם כו' עכ"ל הוא מגומגם דבין דס"ל דבהמה נעשית יד לאבר ובין דס"ל אוחז בקטן כו' הרי הוא כמותו ל"ל כשניתז הדם על האבר ודוחק הוא דלרבותא דר"מ פירש כך דאין לשונו משמע כך ונראה להגיה דה"ג דכשניתז הדם על האבר כו' ור"ל דה"ג דלית להו דבהמה נעשית יד לאבר ולא ס"ל אוחז בקטן כו' מלי איירי כשניתז הדם על כו' ודו"ק: **תוס'** בד"ה הרי אמרו כו' אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד לחצי האחר כו' עכ"ל כצ"ל: **ע"ב** פרש"י בד"ה החותך כזית כו' נ"ג כזית ט' וכגון דאיכא כבילה עכ"ל נראה מזה שהסכים לפרש כאן כפי' ר"ת ור"ש שכתבו התוס' בריש פרקין דלקבל טומאה נמי בעי בטומאת אוכלין כבילה וק"ל: **תוס'** בד"ה ר' יהודה מטהר כו' א"נ למקו לא הוי אפי' כמטורה עכ"ל ק"ק דלקמן מדמה מטורה דמתניתין למטורה דיחור של תאנה כו' וא"כ כיון דמטורה הוי טפי מחובר מלמקו מאי מייתי לעיל ראיה ממטורה דמתניתין למקו דתולש מהן בשבת דחייב חטאת כפירוש התוס' שם ודו"ק:

דף קכט בפרש"י בד"ה מטמא טומאה חמורה ואנן הכא כו' אין לריך הכשר עכ"ל בהנהו פירכות דלעיל גבי כיפת שאור ותקרובת ע"ז וחיבורי אוכלין מהפרש ליה בפשיטות כיון דמתחילה אוכלין הוי לא הוה סופן לטמא טומאה חמורה כמו בזרעים אבל הכא בחלב זה דמעולם לא היה אוכל אלא שהיה בו טומאה חמורה נבילה אגב כוליא לא שייך למיפרך ביה אלא דאם כן אין לריך הכשר וכה"ג פריך לעיל ל"ל הכשר הרי כו' וק"ל:

תוס' בד"ה למה לי הכשר כו' תימה אמאי לא פריך למה ליה לאוקמי כרבי מאיר ס' עכ"ל במאי דמשני מעשה עץ שימש נראה דמיתרלא נמי הך פירכא דלא קאמרינן התם בפ' בא סימן דבטומאה חמורה אגב אביו לא בעי הכשר מים והכשר שרץ אלא בכגון נבילת עוף טהור ואם עיקר תמיהתם לדברי המקשה לא ידענא למה לא נפרש דקושטא הוא דהכי פריך למה ליה הכשר דלא מתוקמא אלא כרבי מאיר ובהכשר הא אתיא שפיר כבולי עלמא בלא הכשר דהרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה אי לרבי יוחנן דאמר נמי לעיל אין יד להכשר כו' עכ"ל ל"ע לפירושו דהא בהדיא סבר רבי יוחנן בריש פרקין דיש יד להכשר אבל הכי הוה ליה למימר אי כרבי יוחנן דאמר לכולי עלמא דאין בהמה נעשית יד לאבר וכשאוחז בקטן כו' פליגי וכפרש"י גופיה לעיל לאוקמתא דאביי דהיינו נמי אוקמתא דרבי יוחנן ודו"ק: **בד"ה** ורבי שמעון מטהר כו' וכל שכן דפליג ארישא כו' ומיהו קרא לא אצטריך כו' עכ"ל אבל במליעתא לא בעי למימר דפליג אלא קרא לא אצטריך ליה דאית טעם אחר דקושטא הוא דמקרי במליעתא על ידי שחיטה גם אוכל שאתה יכול לאוכלו דאין בהן אלא מלות פרוש כדאמרינן בפ' בהמה המקשה וכ"כ התוס' לעיל וק"ל: **בד"ה** הסתא דאתיא כו' דתנא קמא סבר אי כרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מאבר מן החי כו' עכ"ל תימה היאך מלאנו ידינו ורגלינו לומר דתנא קמא מטמא בבשר הפורש מאבר מן החי כרבי אליעזר דהא קתני מת האדם הבשר טהור דהיינו בשר הפורש מאבר מן החי כפרש"י לעיל גבי בהמה ושרלים ובמתניתין דהכא נמי פרש"י דמת האדם הבשר טהור אתיא כרבי יהושע וכרבי נחוניא משמע מפירושו אבל לרבי אליעזר דמטמא בבשר הפורש מן אבר מן החי לא אתיא דהכי נמי מטמא בבשר הפורש מן החי ודוחק לומר דרישא דמת האדם הבשר טהור ר"ש תני לה ולא תנא קמא דאם כן למאי קתני שוב בסיפא רבי שמעון מטהר בבשר הפורש מאבר מן החי דכיון דכבר קתני דמטהר רבי שמעון בבשר הפורש מן החי מכל שכן דמטהר בבשר הפורש מאבר מן החי ול"ע: **תוס'** בד"ה כזית בשר כו' וי"ל מקרא אחד כו' אמאי אמרו ליה לרבי אליעזר מאי טעמא מרבה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ר"ל כיון דילפינן משרלים ונבילה פשיטא דבעלמות קממעטינן עכ"מ ותלמיד כו' הא מסקינן דבבשר הפורש מאבר מן החי טהור כו' הוה ליה למימר מאי טעמא בשר טמא ט' עכ"ל ולפי פירושו אין ראיית התוס' מכרעת דאכתי אימא דאבר מן החי גופא מבנין אב דנבילה ושרלים אתי ומיהו בשר הפורש טמא לרבי אליעזר מיתורא דקרא הכא וע"כ הנראה דשיעור דבריהם כך הוא דע"כ צ"ל דאיכא הכא יתורא דקרא לרבות למר בשר ולמר עלם ולמר לדרשא אחרינא ואם כן דמבנינא דנבילה ושרלים קאתי אבר מן החי גופיה מאי א"ל לרבי אליעזר מאי טעמא מרבה בשר כו' דודאי מסתבר טפי לרבות בשר אע"ג דטומאת בשר מן החי לית להו לנבילה ושרלים דטומאת בשר מיהת שייך בהו היכי דמתו אית לן לרבויי הכא מיתורא דקרא אף בשר מן החי אבל טומאת עלם לית להו כלל אפילו במתו ואם כן לית לן לרבויי נמי הכא עלם מן החי וזה קרוב לפירוש התלמיד והדברים ברורים וק"ל: סליק פרק העור והרוטב

פרק הזרוע והלחיים

דף קל בפרש"י בד"ה בארץ ובחולה לארץ משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין עכ"ל ל"ע מי הכריחו לזה דהא ודאי בארץ ובחולה לארץ גופיה אילטריך לאפוקי מרבי אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ כדאמרינן בר"פ שלוח הקן בהדיא וה"ה למתנות כפרש"י שם ודו"ק: **בד"ה** וולדן וחלבן אסור כו' וולדן כלפני פדיונן אסור הס"ד ובד"ה מה לזקנים כו' שכן חייבין במתנות הס"ד [כצ"ל]: **תוס'** בד"ה זה אין כו' תימה דקאי במתנות כו' הוה ליה למעוטי מיניה מוקדשין כו' עכ"ל פירוש דהשתא קאי במתנות וממעט מתנות ואין לתרץ דאדרבה קאי בחולין וממעט חולין קאי בחולין וממעט הקדשות דניחא טפי למדרש זה לחולין ולא להקדשות וכולה במתנות דכה"ג דרשינן בפרק כילד הרגל קאי בראיות ממעט ראיות כו' ולא קאמרינן קאי בזב ממעט זב כו' כמו שכתבו התוס' שם ובפרק קמא ע"ש: **ע"ב** בד"ה תנא תני ישלם כו'

מהר"ם

קולית סתומה ממעטא דנבלתה הא אצטריך ליה למעט גידין ועצמות שאין בהם מוח כלל וק"ל: **ד"ה** יכול אפילו לא רקמה וכו' וא"ת ולרקמה למה לי קרא וכו'. ר"ל לא נכתב לא הטמאים ולא השרץ ומסברא ידעינן דברקמה הוי כשרץ כמו דפשיטא לן גבי אכילה בלא קרא ובלא רקמה פשיטא לן דלא מקרי שרץ וא"כ לא נכתב נ"כ גבי טומאה לא ריבוי ולא מיעוט וק"ל:

דף קכז ע"א בגמ' אף עכבר פרה ורבה ת"ל בשרץ א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא בשרץ לאתויי עכבר וכו' השורץ כל שהוא שורץ וכו' כצ"ל: **ברש"י** ד"ה ואימא השורץ לא דרשינן ליה הכי וכו' אלא הכי דרשינן השורץ כל שהוא פרה ורבה ולרבות עכבר הים וכו'. לא ידעתי מי דוחקו לרש"י לדחוק ולפרש השתא הכי דרשינן השורץ כל שהוא פרה ורבה ולרבות עכבר הים אפי' אי דרשינן השורץ כל שהוא שורץ ורוחש ומנענע הוה נמי משתמע דמרבינן מיניה עכבר הים והוה א"ש טפי משום דהא כבר מרבינן מבשרץ אפי' שאינה פרה ורבה כגון עכבר שחציו בשר וחציו אדמה ואיך נדרש השתא השורץ כל שהוא פרה ורבה ואפשר דפ"ס הוא: **בתוס'** ד"ה תלמוד לומר בשרץ וכו' כיון דאיכא לאקשוי לקולא ולחומרא וכו'. ר"ל דקאמר ודין הוא טימא בחולדה וטימא בעכבר וכו' או כלך לדרך זו וכו': **ד"ה** מה לי הכא וכו' מכל מקום אצטריך השורץ וכו' דלא נמעט מעל הארץ תרוייהו וכו'. ולפ"ז צריך לפרש הא דקתני בברייתא לעיל אי על הארץ יכול על הארץ יטמא ירד לים לא יטמא דר"ל דנמעט מעל הארץ תרוייהו עכבר הים וגם אפי' עכבר היבשה אם ירד לים. לא יטמא לא כמשמעות פרש"י לעיל וק"ל: **ע"ב תוס'** ד"ה לימא מסייע ליה וכו' ומייתי סייעתא אהא דצמקו הוי כמדולדלין. צ"ל דר"ל דממתני' ומברייתא דקתני האבר והבשר המדולדלין וכו' ליכא לאתויי סייעתא דאיכא למימר דשמא יש לחלק בין האבר והבשר המדולדלין ואתא שמואל לאשמועינן דצמקו הוי כמדולדלין דמתניתין אבל מהא מייתי שפיר דצמקו הוי כמדולדלין דקתני בהדי ירקות שצמקו באיביהן וכו': **ד"ה** וקצצן על מנת לייבשן וכו' וי"ל דהכי מתני ליה שפיר וכו'. נראה דר"ל דאי קתני הכי כרוב ודלעת שקצצן על מנת ליבשן מטמא וכו' לא הוי ידעינן משום מאי אצטריך ליה לאשמועינן דמהיכי תיתי דלא לטמא אבל השתא אתי ליה שפיר דברישא קתני דכשצמקו באיביהן דאין מטמאין טומאת אוכלין לכך אצטריך ליה למתני בסיפא ואם לא צמקו אלא שקצצן ע"מ ליבשן דמטמאו וק"ל:

דף קכח ע"א ברש"י ד"ה רב אשי אמר דכולי עלמא אית יד להכשר וכו' כצ"ל: **בא"ד** וכשניתז הדם על האבר וכו'. נ"ל להגיה אי נמי ס"ל דכ"ע אין יד להכשר וכו' ודו"ק: **בתוס'** ד"ה ר' מאיר אומר אם אוחז בקטן וכו' ולא מסתבר לפרש דרבי יוחנן דאמר דאוחז בקטן ואין גדול עולה עמו וכו'. ר"ל הא דקאמר ר' יוחנן מי א"ר מאיר אוחז בקטן ואין גדול עולה עמו וכו' לאו דוקא אלא דר' יוחנן מפרש דהכא במתניתין דס"ל לרבי מאיר דמוכשר בדמיה מיירי אפי' כשאוחז בגדול ואין הקטן עולה עמו ולכך פריך ורמינהי וכו' דהתם קתני ר' מאיר אומר אם אוחז בגדול וקטן עולה עמו הרי הוא כמוהו אבל אין עולה עמו לא הוי כמוהו: **ד"ה** הרי אמרו המשתחוה וכו' ונראה כלשון ראשון שפי' בקונטרס דבעי אם נגע שרץ בחצי שהשתחוה אם נעשית יד וכו' כצ"ל: **ע"ב בתוס'** ד"ה כוליא וניב שפתים וכו' התם דומיא דעצם דמתרפא קצת וכו'. יש לדקדק כיון דעצם מתרפא קצת מה הביאו התוס' ראיה לעיל מעצם ואמרו אבל אין לומר שאפי' חצי כוליא וכו' דהא עצם אין עושה חליפין וכו' אימא דשאני עצם דמתרפא ועושה חליפין קצת ונראה דהא דקאמרי התוס' דעצם מתרפא קצת אינו ר"ל דהעצם בעצמו עושה חליפין וחוזר וגדל קצת זה אינו דהעצם אינו חוזר לעולם אלא ר"ל דבמקום שנשבר העצם חוזר ונתרפא וגדל בשר במקומו באופן שלא ניכר השבירה כ"כ והתם לא כתיב מיתה לכך לא דרשינן דומיא דעצם שאינו עושה חליפין כמו שאינו מתרפא לגמרי אלא מתרפא קצת ונשאר קצת רושם ולכך מרבינן נמי בשר דאע"ג דמתרפא נשאר נ"כ קצת רושם שמקומו נעשה צלקת אבל הכא כתיב מיתה ותליא הכל באין עושה חליפין הלכך ליכא לרבויי בשר דהא מתרפא ונעשה חליפין אלא שנעשה צלקת אבל עצם אי לאו דבעינן דבר חשוב הוי ליה נמי לממיי דהא דומיא דמיתה הוא דאינו עושה חליפין שהרי העצם עצמו אינו חוזר ודו"ק: **ד"ה** בין ר' לרבי עקיבא וכו' וריב"א פי' דארכובה כולי עלמא לא פליגי. נראה דלריב"א ל"ג איכא בינייהו ארכובה דהא בארכובה כ"ע מודו אלא גרסינן איכא בינייהו בשר ור"ל לרבי עקיבא לא בעי בשר אלא אף ע"ג שחוסר הבשר מקרי אבר ויא"ל ואשכחן ארכובה דאקרי אבר אע"ג שאינה בשר ורבי ס"ל דבעינן נמי בשר דשאני ארכובה דנברא כך אבל אבר שהיה בו בשר והוסר לא וק"ל:

דף קכט ע"א תד"ה ולא שני ליה לרבי מאיר וכו' הלשון אין מיושב דלא ה"ל למימר טפי אלא הכא לא הוכשר. ועדיפא מזה קשיא לי דהא כיון דר' (זירא) [אסי] הוה ידע גם כן שנויא דמשני הא מני רבי מאיר היא נמי שמיע ליה האי שנויא מר' אבא בר ממל ולא הוה קשה ליה אלא דהכא לא הוכשר אם כן מאי ה"ל לאקשויי הא טומאת בית הסתרים היא וכו' הא מטומאת בית הסתרים לא קשה מידי דהא מני ר"מ ולא ה"ל למפרך אלא והא לא הוכשרו ופירכא דלא הוכשרו לא תלי' מידי בטומאת בית הסתרים וק"ל ואפשר שגם התוס' נתכוונו לזה אלא שקצרו דבריהם: **ד"ה** למה לי הכשר וכו' תימה למה ליה לאוקמא כרבי מאיר וכו' ולא הכשר שרץ וכו'. רוצה לומר שמצד עצמו מטמא טומאה קלה דהיינו טומאת אוכלין וא"כ הקושיא שהקשו טומאת בית הסתרים הוא וכו' אינה קושיא כלל דהא מטמאה טומאה קלה מצד עצמה לא מצד שנגע בבית הסתרים וא"כ לא אצטריך כלל לאוקמא כרבי מאיר ועיין לעיל בפרק בהמה המקשה דף ע"ב וע"ע ובתוס' שם: **ע"ב בד"ה** כזית בשר וכו' נראה דאבר אדם מן החי וכו'. ר"ל דמדפליגי בבשר הפורש מאבר מן החי א"כ משמע דאבר מן החי עצמו באדם טמא לכ"ע ומהיכא ילפינן לה ולכאורה נראה דילפי' מבנין אב דשרצים ובהמה אבל לא משמע כן במשנה מדאמרי ליה וכו' וע"כ צריך לומר דיש להם שום קרא דמר דריש מניה ומוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם והשתא בשלמא אם אבר עצמו מן החי באדם טמא ולא נצטרך ללמדו מבהמה ושרצים ויש להם ג"כ מקרא אחר דמר מוקי ליה לבשר הפורש מן האבר מן החי ומר מוקי ליה בעצם יתיישב שפיר דאמרי ליה לר"א השוה מדותיך משום דלא עלה על דעת אדם שיש להשוות דיני אבר מן החי באדם לדין בהמה ושרצים ולכך אמרי ליה השוה מדותיך והוא השיב להם וקא יהיב טעמא דמדמה ליה לדין בהמה ושרצים ואמר מרבה אני טומאת בשר וכו' שהבשר נוהג בנבלות ובשרצים וכו' אבל האמרו לו לא עלה על דעתם טעם זה אבל אי עיקר דין דאבר מן החי באדם מבהמה ושרצים אתי צריך לומר ג"כ דיש להם מקרא אחד דמר מוקי ליה לבשר הפורש ומר מוקי ליה בעצם והא דלא מוקי ליה באבר מן החי עצמו משום דלא אצטריך דמבנין אב דבהמה ושרצים אתי ולכך ע"כ להפורש מן האבר אתי אלא דמר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם ואע"ג דגבי בהמה ושרצים עצמן מטהרינן בין בשר הפורש ובין העצם הפורש כמבואר לעיל בדף קכ"ח ובתוס' ולא מטמאינן אלא דוקא אבר שלם אבל בפורש מן הנבילה בשר דוקא טמא ולא עצם שאני גבי אדם דאית לן קרא למר לבשר ולמר לעצם סוף סוף אי עיקר דין דאבר מן החי באדם מבהמה ושרצים אתי מה ס"ד דאמרי ליה השוה מדותיך פשיטא דישיב להם דמסתבר לרבות לטומאה דנבלה ושרצים כמו שהשיב להם באמת מרבה אני טומאת בשר שהבשר נוהג בנבלה ובשרצים אבל הם מה עלה על דעתם שאמרו לו כן עד שהוצרך להשיב וקא יהיב טעמא אמאי מרבה בשר כן נראה לי לפרש שיטת התוס' בדבור זה וראיתי מפרש דמשמע מדבריו שהוא מפרש דברי התוס' כן אבל אי מבניינא דשרצים ודבהמה אתי אמאי אמרו ליה מאי טעמא מרבה בשר וממעט עצם עדיפא מניה הוה להו להשיב על דבריו שהרי בבהמה ושרצים גופייהו בשר ועצם הפורש טהור וזה הפירוש נראה בעיני דחוק ורחוק דא"כ מאי מקשו התוס' אדר' אליעזר ואדאמרי ליה השוה מדותיך וקא יהיב טעמא וכו' לפי האמת היה להם להקשות לר"א ולרבי נחוניא דמר מטמא בשר ומר מטמא עצם כיון דמבניי' דבהמה ושרצים אתי הרי גבי בהמה ושרצים עצמן טהור בין בשר הפורש ובין העצם הפורש מן החי ואינו מתורץ כלל לפי האמת גם לפי דמר יהיב טעמא ומר יהיב טעמא כך היה להם להתוס' להקשות אלא ודאי אין זה קושית התוס' דאין זה קושיא דאף אי אתי אבר מן החי באדם מבנינא אית לן קרא דמר מוקי ליה בבשר ומר מוקי ליה בעצם אע"ג דגבי בהמה ושרצים טהור דשאני הכא דאית לן קראי ולא הקשו התוס' אלא אאמרו ליה דר"א להור כמו שפירשנו ודו"ק נ"ל:

הזרוע והלחיים פרק עשירי

דף קל ע"א ברש"י ד"ה כל הקדשים שקדם מומם וכו' לדמיהם ואין בהן קדושת הגוף כצ"ל: **בתוס'** ד"ה זה אין מידי אחריני לא כו' וי"ל דכבר אמעיטו מאות' וכו'. וא"ל דנמעט מאותם חזה ושוק ומזה נמעט מתנות דאין במשמעות הדרוש דאותם למעט חזה ושוק וק"ל: **ע"ב** ד"ה אי אנואי הא קא מעייל חולין בעזרה דכל חולין מדאורייתא אסור להביא בעזרה. ר"ל דלאו דוקא שוחט חולין בעזרה

וכן

חכמת שלמה

דף קכז ע"א גמ' השורץ כל שהוא שורץ כו' כנ"ל: **רש"י** בד"ה אמר ליה ומאחר כו' דמרבית מין הים לטומאה כנ"ל: **ע"ב** גמ' נשחטה הבהמה סוכסרה כו' ואין גדולה עולה עמו כו' כנ"ל: **תוס'** בד"ה טומאת נבילת כו' נ"ל טומאת נבילה וכן בדבור שאחריו בכל מקום:

דף קכח ע"א רש"י בד"ה רב אשי אמר דכ"ע אית יד ט' כנ"ל: **בד"ה** בעי רבה כו' לאבר בעי רבה ט' הד"א: **רש"י** בד"ה מה שתעשה כו' הוי שני כלום נעשה כו' כן הוא בס"א:

דף קכט ע"א רש"י בד"ה לריך מחשבה כו' אוכל אומר אני כו' הד"א: **ע"ב** גמ' אמר רב אסי אמר ר' יוחנן כו' נמתק אמר ר' אסי: **רש"י** בד"ה לא הוכשרו קמפרש רבי יוחנן משום כו' כנ"ל. נ"ב נראה לי וכן בד"ה אלא לעולם כו': **תוס'** בד"ה כזית בשר כו' אמרו ליה לרבי אליעזר כו'. נ"ב רוצה לומר כיון דילפינן לשרלים ונבילה פשיטא דבעלמות קממעטינן עד כאן מלאתי ותלמיד טועה הגיה הא מסקינן לעיל להדיא דבשר הפורש מן אבר החי טהור אלא הכי פי' למה אמרו מאי טעמא מרבה בשר וממעט עלם הוי ליה למימר מאי טעמא בשר טמא הא משרלים ונבלה קאתי והתם גופא בשר הפורש מן האבר טהור ודו"ק:

הזרוע פרק עשירי

דף קל ע"ב רש"י בד"ה כמי שהורמו כו' אבל חזה ושוק כו'. נ"ב נראה בעיני דמשום הכי לא רלה לפרש כפירוש דלעיל דלא שכיחא כו' משום דהאי טיוטא דאתא לידייהו כו' והוא חזר והטפא מינייהו טפי לא שכיחא ואפי' הכי תנייה ודו"ק:

גמ'

ועל מדת חסידות לא הוו פליגי רבנן עכ"ל קשיא למאי דמסיק בסיפא טעמא דעני הא עשיר משלם דמדת חסידות שני כאן ע"כ לרבנן בעני אפילו מדת חסידות ליכא אבל מ"מ אי לא הוה איירי ר"א אלא במדת חסידות לא הוה להו לרבנן למפלג עליה דאין דרך תנאים לפלוג בחסידות בעלמא וק"ל :

דף קלא תד"ה הכי גרסינן בפירוש ר"ח שבעה כו' הנך דאסורים לזרים כו' אי נמי לא חשיב אלא מידי דבר אכילה כו' עכ"ל הנך שבעה תרומה ותרומת מעשר וחלה ומתנות והדמאי ובכורים ולא גרסי' ראשית הגז והקרן והחומש אי משום דאינן אסורים לזרים ואי משום דאינן בר אכילה וק"ל : **בד"ה** יש בו טובת הנאה כו' דקרי ליה לעיל ממון שאין לו תובעין כו' עכ"ל היינו מדפריך לעיל מהשתא דלקט אמתנות ע"כ דקרי ליה ללקט נמי ממון שאין לו תובעין אע"ג דאין בו טובת הנאה לבעלים אבל מתנות גופייהו דקרי להו ממון שאין לו תובעין אין כאן ראיה דהשתא יש בו טובת הנאה לבעלים דכתיב בהו ונתן כמ"ש הר"ן ע"ש : **ע"ב** בד"ה כגון זרוע כו' זרוע עצמו לא דמספקא לן כרב עכ"ל ולפי הירושלמי שכתבו לקמן דלא משמע לתלמודא איכא ספק להגהא נ"ל נמי הכא דזרוע עצמו לא משום דודאי לא איקרו עם וק"ל :

דף קלב בפרש"י בד"ה הלכתא כר' אדא כו' דאי עיברה מעובד כוכבים אבל אי עיברה כו' עכ"ל כצ"ל : **בד"ה** בשלמא ר"א דפטר כו' מן התיש ומן הצביה כו' עכ"ל לאו דוקא תיש וצביה דהא מוקמינן פלוגתייהו בצבי ותישה אלא לישנא דברייתא נקט מן מין תיש ומן מין צביה קאמר וק"ל : **תוס'** בד"ה אמאי יבא עליו כו' ואפי' לרבי מאיר דמחייב התם משום דממ"נ כו' עכ"ל אבל לרבי יוסי לא הוה אצטריך לאוקמא הכא במכרו לישראל אלא שבא ליד כהן ונפל בו מום ונתערב אחר כך במאה דלא מצי אמר אי בכור הוא כוליה דידי הוא שהרי לקח אחד וכ"כ הרמב"ם בפסקיו וק"ל : **ע"ב** גמ' הקטרו המליות והמליקות וקבלות כו' כצ"ל ובפ' הקומץ גרסינן הקטורת והקמיצות והמליקות כו' ע"ש : **בפרש"י** בד"ה סיליקות והבלילות שנותן שמן במנחה ובוללה כו' כצ"ל :

דף קלג גמ' כיון דשמענא להא ונתן ולא שיטול מעצמו מחטיף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי וכיון דשמענא להא דתניא רבי מאיר אומר כו' כצ"ל : **שם** כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק כו' כצ"ל : **בפרש"י** בד"ה זכי לי כו' דבעינא למיכל כו' ח"ל ברוב ואכיל לה כו' כצ"ל : **ע"ב** גמ' דתניא כ"ד מתנות כו' הוא סבר מדקא חשיב להו במתנות בהדא כו' וה"ה דהמ"ל דברייתא דלעיל אטעיתיה דקתני ט' נכסי כהן כו' וקחשיב להו למתנות בהדא אלא דניחא ליה לאתויי הך ברייתא דמינה נמי אתי טעותיה מדקחשיב בה נמי מורם מן התודה ואיל נזיר בהדא וק"ל : **תוס'** בד"ה ועורות קדשים כו' הלא בעזרה היו מפשיטין כו' וקשה ליה למימניה עם עשרה שבמקדש עכ"ל תמיהתם איננה מובנת לן דהבכור ומורם מאיל נזיר ומן התודה נמי לא היו יכולין להוציאן חוץ לעזרה בשעת הפשטה ואפילו הכי חשיב להו מהם שהיו בירושלים כיון דמיהת אחר הפשטה היו יכולין להוציאן חוץ לעזרה לירושלים והכי נמי אית לן למימר בעורות שאחר הפשטה היו יכולין להוציאן [כלל] חוץ לעזרה והדרבה הא קשיא לן דאמאי חשיב לעורות אפי' מהנך שבירושלים כיון שאחר הפשטה היו יכולין להוציאן אף לגבולין ויש ליישב זה כיון דמיהת באו מעיקרא לכלל קדושת העזרה לא חשיב להו בהנך י' דבגבולין דלא באו לעולם לכלל קדושת עזרה ודו"ק :

ח"א דף קלג ע"א פשטיה דקרא במאי כתיב כו'. כבר כתבנו בפ"ק דגמ' משלי פשטיה דקרא הוא הנמשל כדמסיק בתלמיד שאינו הגון ושר בשירים היא התורה שנקראת כולה שירה כמ"ש כתוב לך את השירה הזאת וגו' ועי"ל הכא דקאמר פשטיה דקרא במאי כתיב משום דלמאי דדריש ליה על לב רע אי כרב ספרא אי כרבא דמיירי בתלמיד שאינו מבין והכא דריש ליה טפי כפשטיה על לב רע כמשמעו תלמיד שאינו הגון וק"ל : **ירע שריד באהלו.** עיין פרש"י נראה לומר מלבושו דשריד מיירי באותו תלמיד רע ולא משמע כן מדקאמר ואין שריד אלא ת"ח שנא' בשרידים אשר ה' גו' אבל ת"ח לאו היינו הכוה תלמיד אלא שהוא רבו השונה אותו והמקרא מסורס אם לא נופח בשריד על אשר ירע באהלו על שהגיע התלמיד הרע באהלו של תורה וק"ל : **כאילו זורק כו'.** הדמיון בזה כי התורה נמשלה לאבן יקרה והילה"כ אשר בתלמיד שאינו הגון הוא נקרא אבן מכשול ואבן מרקולים ואמר כי הזורק אבן למרקולים אף שאין דעתו רק לבזיון הנה הוא מוסיף כבוד ע"ז כיון דעבודתה בכך ונעשה גם אבן הזה אבן שיקוץ לפ"ז כן השונה התורה שהיא אבן יקרה לאינו הגון הנה הוא מוסיף אבני מכשול בו שאינו לומדה אלא לתכלית וכוונה רעה כמאמרם הלומד תורה שלא לשמה טוב לו שלא נברא וק"ל :

דף קלד בפרש"י בד"ה אבל שקלן לו טבח כו' והכי מפרש לה בהגוזל בב"ק דאף עם הטבח קאמר רב עכ"ל וכל"ל ואין ראייתו מכרעת לפירושו דלא קאמר התם הכי דאף עם הטבח קאמר רב אלא למאי דמסיק התם דטעמא דרב משום דמתנות כהונה נגזלות כדמסיק נמי הכא אבל מעיקרא הוה בעי למימר התם דרב לית ליה דרב חסדא ועם הטבח דוקא קאמר רב וכמו שפירשו התוס' בשמעתין ודו"ק : **תוס'** בד"ה ורמינהו חורי כו' מרבנן נמי פריך דלא פליגי כו' עכ"ל ולא ניחא להו בפירוש רש"י דרבנן פליגי אספק לקט אלא דאסתם מתניתין רבי מאיר היא פריך דאם כן מאי פריך והא טעמא קאמר כו' כיון דע"כ רבנן לית להו האי טעמא ודו"ק : **ע"ב** גמרא דורשי חמורות היו אומרים הזרוע כו' ובפרש"י בחומש דורשי רשומות כו' : סליק פרק הזרוע

ח"א דף קלד ע"א מאי הצדיקו אילימא בדינים והא כתיב ודל גו'. גם שמצינו ושפטו את העם משפט צדק דהיינו שלא יעשו עול במשפט היינו היכא דכתיב צדק גבי משפט אבל צדק גרידא כי הכא משמע לזכותו בדין ועוד מדכתיב ברישא דקרא שפטו דל ויתום דהיינו לשפוט לו צדק והכא שינה למיכתב הצדיקו דהיינו משמע לזכותו קאמר ולהכי פריך והכתיב ודל גו' ומסיק אלא צדק משלך דהיינו שתזכהו ליתן לו שלך דהיינו הספק למדינא הוה שלך דהמע"ה ודו"ק : **ע"ב** דורשי חמורות כו'. ובפרש"י בחומש דורשי רשומות כו' ועיין פרש"י הכא לפי הגירסא דורשי חמורות כו' והתוס' כתבו בשם רב סעדיה גאון כעין המעשה כו'. ר"ל שזה השכר זרוע לחיים וקיבה היה במדה כעין המעשה שעשה פנחס הזרוע כנגד היד כו' וכמו לזה בקרא דכתיב וזה משפט הכהנים מאת זובחי גו' דלשון משפט לא נאמר בכל כ"ד מתנות כהונה אלא בזרוע לחיים וקיבה דר"ל דאלו המתנות הוא להם במשפט כפי המעשה שעשה פנחס אביהם וק"ל :

פרק ראשית הגז

דף קלה בפרש"י בד"ה אי הכי דבחוץ כו' אפי' קדשי מזבח נמי ובדיעבד וגזז עכ"ל כתב מהרש"ל ז"ל ט"ס והכי הוא ובדלא עבר וגזז דאם לא כן כו' עכ"ל והאריך עוד שם והגהתו איננה מבוררת לן והנראה לקיים כל הפירושים שלפנינו דבקדשי מזבח בחוץ מגיזותיה אסור בגיזה ועבודה מיהת מדרבנן משום גזירה דכולה קדושה אבל בקדשי בדק הבית בחוץ מגיזותיה ליכא למיגזר כיון דכולה קדושה נמי איננה אסורה בגיזה אלא מדרבנן והשתא פריך שפיר דאימא דלהכי אתא למעט קדשי מזבח בחוץ מגיזותיה דאיסורא איכא אלא מדרבנן דבכה"ג מוקמינן ליה לעיל בקדשי בדק הבית ובעבר וגזז כיון דאין איסורו אלא מדרבנן ומשני כחשי ואסור לגוזזה מדאורייתא ואם כן לא אצטריך לאכך והו לא מידי ודו"ק : **תוס'** בד"ה והא בעי העמדה כו' ואם תאמר ולימא כו' ואחר כך עבר וגזז ופדה ויש לומר כו' עכ"ל וליכא לאקשויי דאכתי לימא כשהעמיד והעריך ופדה ואח"כ גזז דיש לומר כיון דהגיזה מחובר עדיין בבהמה לא מהני בה פדייה לבדה דהוה ליה כאילו פדה אבר מבהמה שכולה קדושה דלא מהני וליכא למימר נמי כשפדה כולה דאם כן הויא כחולין לכל דבריה ודו"ק : **בד"ה** במקדיש גיזה כו' אבל רבא לית ליה דרשא כו' מדבעי בסמוך והלא כו' עכ"ל אפשר דהכי משמע לתלמודא דרבא לית ליה דרשא דרבי מני מדפליג עליה דרבי מני לאוקמא מתני' באוקמתא אחרינא ולא ניחא ליה באוקמתא דרבי מני ודו"ק : **ע"ב** בפרש"י בד"ה ואיבעית אימא כו' וחלקו של עובד כוכבים פטור כו' דדנן כמאן דפליג דמי כו' עכ"ל לרשב"ג דסבר יש ברירה כל זה ניחא אבל לרבי דסבר אין ברירה ל"ע למה חלקו של עובד כוכבים פטור לגמרי אם חזר ומכרו לישראל דהא חלקו של ישראל מעורב בו ואם כן צריך לעשר מיהת לפי חציו דמהאי טעמא אפילו לקולא נימא בחלק של ישראל דלא יעשר אלא לפי חציו משום דחלקו של עובד כוכבים מעורב בו ולמה נאמר נמי כמאן דפליג דמי כיון דיש [בילה] ובכל חטה וחטה יש לישראל ולעובד כוכבים חלק דאין ברירה כפי' רש"י לקמן ודו"ק: **בד"ה** טבל וחולין כו' שחלקו לא אמרינן כו' הישן שבו וכי היכי כו' עכ"ל כצ"ל: **תוס'** בד"ה ואיבעית כו' שאין סברא לחלק וכ"ל דלאו כו' אתא ולא דיגון עובד כוכבים ל"ל כו' עכ"ל כצ"ל :

דף קלו בפרש"י בד"ה אלא שמע מינה כו' כתב מהרש"ל בנתינה נתינה הס"ד ואחר כך מ"ה אי מה כיון דמתרומה כו' דקרא הס"ד ואחר כך מ"ה מה תרומה בח"ל כו' עכ"ל

חכמת שלמה

דף קלא ע"א גמ' אין מוליכין אותן לא מכהן לכהן כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה תשעה נכסי כו' ונראה בעיני שכולן שוין כו'. נ"ב פי' בהאי ברייתא שלפנינו כולן שוין ותשורי מחסרא בספרים שלפנינו ומכל הכי פ"ו תמצא תשעה שהרי תנכה ששה מהן כמו שפירשתי ונשארו תשעה : **בד"ה** הגוזל את כו' כודה שנשבע לשקר כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה ה"ג כו' והא דחשיב מתנות כו'. נ"ב פי' ותחשוב מתנות לשניים מתנות בל הולין ושל קדש כמו שפירש רש"י לענין מנין פ"ו : **בא"ד** איכך נ"ל אי נמי. וכ"ב נ"ל :

דף קלב ע"א גמ' מן השה ומן הרחל חייב במתנות כשוי פטור מן המתנות כו' כצ"ל : **תוס'** ד"ה תנא דבי ר' ישמעאל נ"ל קודם ד"ה רב כהנא : **רש"י** בד"ה היכא דלא קבע מסחתא הות. נ"ב ובפירוש אחר מצאתי עלי שקוצבין עליו השכר :

דף קלג ע"א גמ' ואי לקדרה איירי דמיחתך להו כו' כצ"ל : **שם** אנסיה ליה עידנים כו'. נ"ב והרי"ף פי' תולי במעיו הוה : **רש"י** בד"ה בדק לן כו' ורבא כהן היה. נ"ב נ"ל לפי' התוס' רבה ונ"ל דרבה אעפ"י שגדול מרב יוסף מ"מ אמרינן בהוריות רב יוסף סיני כו' ובדיק לו אם בקי בברייתות : **בד"ה** דבעינא למיכל כו' ובבכורות נמי אמרינן רבא כו'. נ"ב נ"ל שגרסינן רבא בכל השמעתא אפילו נרש"י ודו"ק : **בד"ה** גוף הוה כו' שטועדו מלאכי חבלה כו'. נ"ב בכאן מוכח בהדיא דגרסינן רבא דרבא הוה בעובדא דהתם ודו"ק : **ע"ב** גמ' בכלל ופרט וכלל ובריית מלח כו' כצ"ל וכן אח"כ : **רש"י** בכלל ופרט כו'. נ"ב ולכל תרומת הקדשים חזר וכלל כן פרש"י בחומש : **בד"ה** לוג שמן כו' ובזבחים כל קרבנם כו' אפילו כל קרבנם כו' כצ"ל :

דף קלד ע"ב גמ' דנתינה כו' כצ"ל : **רש"י** בד"ה למלוג בעגלים כו' הטור אין ראשי כו' והד"א : **בד"ה** ואב"א כו' שהכי עליו נגדלו כו'. נ"ב פי' על כל אדם : **בד"ה** הפרק של כו' שהוא פקיעתה ופתחה כו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה ראשית הגז כו' דמתנות טובלים ליתני כו' כצ"ל :

ראשית הגז פרק אחד עשר

דף קלה ע"א רש"י בד"ה אי הכי כו' ובדיעבד וגזז . נ"ב נ"ל ט"ס והכי הוא ובדלא עבר וגזז דאל"כ מאי מקשה אי הכי אפי' קדשי מזבח נמי דלמא משום הכי לא מוקי בקדשי המזבח דלא בעי לאוקמי בעבר וגזז ואיירי באיסורא ועוד מהיכא תיתי דהא איסור גיזה בקדשים מבכור ילפינן והתם כולו קדוש אבל היכא דאקדים מוך לגיזו מהיכא תיתי לאיסור אם לא לפי המסקנא דמשני דפשטה בכולה ועוד הלא רש"י גופיה פי' לקמן כתבי הגיזה הניטלת מכחשת הבהמה ואסור לגוזזה דמשמע הא לאו הכי שרי לגוזזה ודו"ק : **ע"ב** רש"י בד"ה פסיק אורחיה לאפסיקינהו כצ"ל : **בד"ה** טבל וחולין כו' ולא אמרינן יש כו' שבו וכי היכי דפריש כו' נמצא תורם מן החיוב כו' במעשרות ומעשרותיו מקולקלים וכו' כצ"ל : **תוס'** בד"ה ואב"א כו' שאין סברא לחלק וכ"ל דלאו כו' כצ"ל :

דף קלו ע"א גמ' שם אי מה תרומה כו'. נ"ב לפירוש רש"י משמע דקאי אדלעיל אדברי רבי אלעאי דיליף ראשית הגז מתרומה כו' אבל מה שמסיק מאי טעמא דרבי אילעאי כו' אינו מתיישב שפיר דהא

מהר"ם

וכן אמר בפ' המוכר הספינה גבי בכורים דמביא ואינו קורא ופריך והא קא מעייל חולין לעזרה דלא מסתבר דהתם אגוזלות דבהדייהו קפיד ר"ל וכ"ת דלעולם אינו אסור אלא לשחוט חולין בעזרה והא דפריך התם גבי בכורים לא קפיד אבכורים עצמם אלא אגוזלות דרך להביא גוזלות עם הבכורים ולהקריבם ועלייהו פריך והא קא מעייל חולין לעזרה דלא מסתבר לומר כן דאגוזלות אפשר להתנות עליהם שאם אין זה בכורים אזי יהיה הגוזלות קרבן נדבה : **ד"ה** תנא תני ישלם ואת אמרת וכו' וא"ת והאמר בפ"ק דב"ק וכו' ובעי למימר ישלם לצאת ידי שמים . וא"כ ש"מ דלישנא דישלם יכולין לפרש לצאת ידי שמים א"כ מאי פריך הכא נימא דהא דתנא ישלם הוי פירושו לצאת ידי שמים ומיהו להוא לישנא נמי וכו' אבל הכא שלקחן בהיתר וכו' אפי' לצאת ידי שמים לא מיחייב . ר"ל אי מן הדין לא מיחייב לא שייך נ"כ לחייב לצאת ידי שמים אלא ודאי הא דקתני ישלם מן הדין קאמר ולהכי פריך שפיר וכו' : [בא"ד] ומיהו בסמוך קשה וכו' ומפרש ר"ת דה"ק וכו' . ר"ל דאמת הוא דיכולין לפרש דישלם הוי פירושו לצאת ידי שמים אבל הכא א"א לפרש כן דתנא תני ישלם ורבנן פליגי עליה וכו' וצ"ל לפירושו דבלצאת ידי שמים נמי לא שייך פלוגתא וכן משמע בתוס' פ' הפועלים והשתא נמי אתי שפיר הא דפריך מסיפא טעמא דעני הא עשיר חייב דהמקשה היה סבור דכיון דפלוגתא דר"א וחכמים לא איירי אלא בחייב מן הדין א"כ דיוקא נמי דמשמע מינה הא עשיר חייב מן הדין קאמר ורב חסדא השיב דאינו כן דאע"ג דפליגי בחייב מן הדין מ"מ דיוקא דמשמע מינה הא עשיר חייב מדות חסידות קאמר כן צריך לפרש ע"כ לפי' ר"ת אע"ג שנראה קצת דוחק שהמקשה ותתרצן יהיו מחולקין בזה ודו"ק :

דף קלא ע"א בתוס' ד"ה ה"ג וכו' אי נמי לא חשיב אלא מידי דבר אכילה כצ"ל : **ע"ב** ד"ה ת"ש וכו' וי"ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא . ר"ל דנראה לו דוחק לומר שיהא התנא מסופק :

דף קלב ע"א תד"ה אמאי יבא עליו בשני צדדים וכו' א' לו וא' לכהן . דממ"נ חד בכור הוא והשני ירעה עד שיסתאב ר"ל אותו שיקח הישראל ירעה עד שיסתאב וגם חייב במתנות דשמא הוא הבכור ואותו שביד הכהן הוא החולין : **ע"ב** ד"ה כשהוא אומר וכו' ועוד ג' שבתות וכו' צריך להגיה ועוד ג' שבתות דאיכא למימר וכו' : **ד"ה** אין נאכלין אלא צלי וכו' אבל אדם שטוב לו צלי כשלוק ומבושל כצ"ל :

דף קלג ע"א בגמ' אמר אביי מריש הוה חטיפנא וכו' כיון דשמענא להא ותנן ולא שיטול מעצמו מחטף לא חטיפנא מימר אמרי הבו לי כיון דשמענא להא דתניא ר"מ אומר וכו' כצ"ל : **תוס'** ד"ה א"ל רבא לשמעיה וכו' רבא גרסי' הכא דרבא כהן הוה וכו' . התוס' פליגי ארש"י דרש"י גרס בפרק עד כמה נ"כ רבא כמו הכא וס"ל דרבא כהן הוה ואפ"ה לא רצה למשקל המתנות אבל התוס' ס"ל דרבא לא היה כהן ומשום הכי א"ל לשמעיה דיזכה לו המתנות ובפ' עד כמה אינם גורסין רבא אלא רבה וע"ש בתוס' אלא שנראה דוחק דלפי זה הא דאמרינן בעלמא אביי ורבא מרבית עלי קאתו צ"ל רבה וזה דוחק דמזכירו עם אביי דהא רבה היה רבו של אביי ומטעם זה עלה ברעתו לומר שהתוס' גורסים הכא בשמעתין רבה ושם בבכורות רבא שהוא היה חבירו של אביי ואמרינן דתרווייהו מרבית עלי קאתו אלא שלפי זה יש קצת דוחק דקאמר רבה בדק לרב יוסף דהא רבה היה חשיב טפי ממנו ואפשר דרב יוסף היה בקי יותר מרבה כדאמרינן בעלמא דקרי ליה סיני ולרב יוסף עוקר הרים והיה רב יוסף מנסה ובדק לרבה ואפשר שזהו דעת ספר ח"ש אלא שקצר מאד : **ע"ב** ד"ה או דלמא וכו' דהא דלא מיחייב התם ישראל במתנות וכו' כצ"ל :

דף קלד ע"א ברש"י ד"ה אבל שקלן טבח וכו' והכי מפרש לה בריש הגוזל בבא קמא דאף עם הטבח קאמר ר"י . לשון זה של רש"י תמוה הוא דר' מאן דכר שמיה בענין זה וכבר עלה ברעתי להגיה רב יהודה ולומר דרש"י היה גורס אמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו וכו' אלא שעם כל זה יש לתמוה על דברי רש"י דהא שם בריש הגוזל ומאכיל לא מייתי שם כלל הא דרב ורב אסי דשמעתין דפליגי באם יש לכהן דין על טבח ולא מייתי שם אלא הא דרב חסדא ובדברי רב חסדא מפורש בהדיא רצה מזה גובה רצה מזה גובה : סליק פרק הזרוע

ראשית הגז פרק אחד עשר

דף קלה ע"א במתני' וב"ה אומרים חמש שנאמר חמש צאן וגו' כצ"ל : **בגמ'** אלא צאנך למאי אתא . י"ל מאי פריך הא אצטריך צאנך ולא של עובד כוכבים כגון הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים דאצאן דידיה קפיד רחמנא ולא אגיזי דידיה ועיין בדף זה ע"ב בתוס' ד"ה ואי בעית אימא וכו' : **ברש"י** ד"ה א"ה דבתוך מגיזתה וכו' אפי' קדשי מזבח נמי והוא סה"ד ומה שכתב אח"כ ובדיעבד וגזז נ"ל דס"ס הוא וצריך למוחקו : **בתוס'** ד"ה והא בעי העמדה והערכה וכו' וי"ל דבשעת פדייה בעינן העמדה והערכה . ועדיין יש לדקדק ולוקמא כגון שהעמיד והעריך ופדה ואח"כ גזז ואעפ"י כן פטור דגוף הצאן לא פדה ונשארה קדושה ויש ליישב קצת דכשהגיזה מחוברת ונעשה בהם העמדה והערכה אין פודין אח"כ הגיזה לבדה ותשאר הצאן קדושה ולא מצי לאוקמא כשפדה גם הצאן ואח"כ גזזה דא"כ מקרי שפיר צאנך : **ע"ב** ד"ה ורבנן לא לכתוב וכו' וי"ל דרבנן לדברי ר' אילעי קאמרי וכו' . ר"ל אבל רבנן גופייהו לא ילפי מידי מרישא דקרא : **ד"ה** ואי בעית אימא וכו' תימה דא"כ מאי אצטריך לרבנן וכו' . ר"ל משום דהא השתא לפי האיבעית אימא רבנן נמי ילפי ראשית הגז מרישא דקרא דהיינו תרומה אלא שמשותפים א"א למילף משום דבתרומה גופה חיובי מחייבי שותפים : **בא"ד** אך לפירוש קמא שבקונטרס וכו' צ"ל האי סברא וכו' . ר"ל דבראשית הגז אין סברא לחלק בין של נכרי לנכרי ובין שותפות ולא קריא בחד מינייהו צאנך : **ד"ה** אמר רבא וכו' דללישנא קמא כו' לא היה צריך וכו' . פי' משום דהא אצטריך כל המקראות דמשמען לשון יחיד למעט שותפות נכרי ומהיכי תיתי למעט גם שותפות של ישראל ולכך לא הוה צריך לרבויי שותפות ישראל :

דף קלו ע"א בגמ' בכורים אע"ג דכתיב ארצך וכו' כתב רחמנא בכורי כל אשר בארצם וכו' כצ"ל : [שם] אי מה תרומה וכו' . מפרש"י נראה דגרים הכי אי מה תרומה וכו' אף ראשית הגז בארץ אין בח"ל לא א"ר יוסי וכו' אין והתניא ר' אילעי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ ולא גרים מתנות כלל לא כדברי המקשה ולא בדברי ר' אילעי וכן משמע לקמן מפרש"י ריש פ' שלוח הקן גבי הא דקאמר כל הכי דקתני בארץ ובח"ל שלא לצורך לכך מראשית הגז וכו' וצ"ל דהא דקאמר מ"ט דר' אילעי אמר רבא יליף נתינה נתינה לאו היינו מקשה דלעיל דפריך אי מה תרומה וכו' וגם רבא לא קאמר זה אקושיא דהמקשה דלעיל

הגה שכתב שמצא כן בספר מדוייק אין זה מבורר דאם כן כל הני קושיות לרבי אילעאי דלעיל דמקיש ראשית הגז לתרומה ה"ל לתלמודא לאתויי כל הני פירכות לעיל קודם הא דאמר רבא מודה ר' אילעאי כו' וכל הסוגיא דלעיל ועוד הא דאמרי' לעיל לר' אילעאי לאו בתורת היקשא הוא כמ"ש הר"ן בהדיא וז"ל דבגמרא מוכח דלאו היקשא הוא כדי שנלמוד ראשית הגז מתרומה למה שלא הוזכר בפסוק דהא כו' והיינו דאמרינן נפקא ליה מרישא דקרא כו' עכ"ל והאריך בזה בראיות ע"ש ועוד לא די לו בהגהתו בפרש"י אלא שהוכרח להגיה קושית התלמוד במקום מתנות ראשית הגז והולך לרחוק במאי דקאמר תלמודא מ"ט דרבי אילעאי אמר רבא כו' וע"כ נראה לקיים דברי התלמוד ופרש"י בלי מחוק והגה"ה ולא פריך תלמודא לר' אילעאי דלעיל דהא ודאי [לאו] בתורת היקשא קאמר לה כמ"ש הר"ן אלא אדסמיך ליה פריך דיליף נתינה נתינה בג"ש וכה"ג פריך לקמן אהא דקאמר ר"ש דראשית הגז אינו נוהג בטרפה ודברי [רש"י] מתפרשין הכי אלא ש"מ בתרומה נמי פוטר דדייק דגנך כו' למעוטי נמי שותפות של ישראל והיינו כלישנא בתרא דלעיל דדייק ליה נמי לאכך למעוטי בין שותפות עובד כוכבים ובין שותפות ישראל והדר יליף מתנות כו' או דלא דייק ליה דגנך למעט אלא שותפות של עובד כוכבים והיינו כלישנא קמא דלעיל מתרומה יליף ראשית הגז למעט שותפות של עובד כוכבים ואייתר ליה לאכך למעט אף שותפות של ישראל כדלעיל והדר יליף בין תרומה ובין מתנות מראשית הגז בג"ש דנתינה נתינה ואהא דנקט רש"י אי מה תרומה בח"ל אף ראשית הגז כו' לא חש למנקט מתנות כדנקט המקשה דהדא ניהו ותלמודא נמי דקאמר אין כו' ומייתי מ"ט דרבי אילעאי אמר רבא כו' נקט נמי במלתיה ראשית הגז ולא חש למנקט מתנות כדנקט המקשה משום דחדא ניהו וחד טעמא אית להו דיליף להו נתינה נתינה מתרומה ולקמן בר"פ שילוח הקן נראה מפרש"י דלא הוה גרס כלל בהך ברייתא ר"א אומר מתנות אין נוהגין ס' אלא ראשית הגז לחוד והשתא ניחא דנקט במילתיה ראשית הגז מיהו חד טעמא אית להו כל זה נראה ברור לקיים כל נסחות הישנות שלפנינו בגמרא ובפרש"י: ע"ב תוס' בד"ה ונילף לאו כו' וא"ת א"כ גז"ש ל"ל כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה שכן יתום תימה כו' ובבכור המ"ל נמי כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה לפני בקונט' כו' ופי' שמעשר מקודש לפניו ולאחריו כו' עכ"ל והיינו שאם אומר על תשיעי שהוא לפניו עשירי וכן אם אמר על י"א שהוא לאחריו עשירי קודשים הם וק"ל:

דף קלז תד"ה אתיא גיזה כו' וקא משמע דגז"ש כו' מ"מ איכו דבר חדש עכ"ל ר"ל דמ"מ דמסיק ליליף מיניה נמי שלמדנו קשה פטורים י"ל אין זה דבר חדש ואיכו ג"ש גמורה והשתא הא דקאמר אלא גיזה גיזה למאי אתא לאו קושיא הוא אלא תלמודא מסיק לטלה וק"ל: ע"ב בפרש"י בד"ה ולרב מי ניחא כו' וכיון דאמר ל"ו סלעים ואלו חייבים כו' ול"ז סלעים ואלו דבר כו' עכ"ל כצ"ל: בד"ה בשלמא דר' יוחנן דאמרת משמיה בש' עכ"ל האי לישנא דאמרת איכו לשון נוכח אלא כמו דאתמר והיינו בהך שמעתא דאמר ר' יוחנן בששים וה"ק אנחנא לן חדא דמהך דקאמרת דקאמר ר' יוחנן משמיה דר' ינאי בשש יכולין להתקיים ב' מימרות דר' יוחנן דלעיל דחדא משמיה דר' ינאי הוא ומהרש"ל דחק בזה להגיה כאן בדברי רב דימי ומשמיה אמר בש' ואין צורך להגיה כל הספרים וטפי היה לו להגיה בפירוש רש"י דאתמר במקום דאמרת ותו לא מידי ודו"ק:

ח"א דף קלז ע"ב דהוה מתני ליה לבריה רחלים כו'. נראה בזה כי שם רחל הוא שם המין כדכתיב שניך כעדר הרחלים אמנם כשיבא שכתוב להבדיל בין הזכר והנקבה קרא הנקבה רחל בשם המין והזכר איל כדכתיב בהאי קרא רחלים מאתים ואילים עשרים וכן בעז שהוא שם המין בכ"מ כשיבא להבדיל בין הזכר והנקבה קרא הנקבה עז והזכר תיש כדכתיב עזים מאתים ותישים עשרים ולפי שזה השם הוא ע"ש המין שהוא על הרוב זכר גם כשהוא נאמר ביחיד על הנקבות לא כתב רחלות בלשון נקבות רבות אלא בלשון זכר ע"ש המין וכן בעזים לא כתב עזות מזה הטעם ור"י שאמר לשון חכמים לחוד שמצינו בלשון המשנה גם כשהוא נאמר על המין נאמר בלשון נקבה כדתנן בפרק הגוזל קמא רחל מעונה ונגזה כו' רחל העומדת לגזוז כו' ומ"ה קאמר אתנייה גם הכא במתניתין רחלות שהוא לשון נקבות רבות וק"ל: זקוקין דנורא מפומיה דרב כו'. הוא משל על התורה דמרכתא באדם כמ"ש כי הנה דברי כאש גו' וק"ל:

דף קלח גמ' חייב רבי נתן בר כו' דהא גזז רב נתן כו' אלא אמר רבא כו' כצ"ל: שם כגון שהקנו לו כל ל' יום כו' והשתא לא פסיקא ליה למתני לאטו לגזוז דפטור וק"ל: בפרש"י בד"ה נותן לוקח פאה מכל אילן כו' ובד"ה אימתי כו' [בשדה] לעצמו ובד"ה לא מחייב כשנקרא גז לאן ובד"ה אלא אמר רבא כו' ולאן של אחר כו' כצ"ל: סליק פרק ראשית הגז

פרק שילוח הקן

ע"ב בפרש"י בד"ה לבד מראשית הגז כו' דהא רבי אילעאי יליף מתנות מראשית הגז ה' משום דעלה אמר רבי אילעאי בהדיא כו' עכ"ל מפירושו זה נראה דלא הוה גרס לעיל בפ' ראשית הגז בברייתא אין מתנות נוהגין אלא בארץ אלא ראשית הגז גרס לחוד בברייתא ויליף ראשית הגז מתרומה בנתינה נתינה והדר יליף מתנות מראשית הגז דסבירא ליה לישנא דתלמודא הוא לעיל לגבי בהמת שותפין וק"ל: בד"ה לצורך דאותו כו' אבל לא במוקדשין לצורך כו' כצ"ל: תוס' בד"ה כל היכי דתנן כו' אם כן ה"נ המ"ל איפכא שלא לצורך כו' עכ"ל ונראה ליישב דנקט בכה"ג משום דהשתא כולהו הוו לצורך לבד מגיד הנשה ונקט בהנך דתני חולין ומוקדשין לצורך ומכ"ש בהני דתני בחולין ולא במוקדשין כפרש"י כולהו שלא לצורך לבד מאותו ואת בנו לא הוה מצי למפרך דבכל הני דקתני ולא במוקדשין ודאי דהוי לצורך כפירוש רש"י וק"ל: בד"ה מאי טעמא אוקימנא לאו כו' ולדות קדשים במעי אמן כו' עכ"ל הכי הוה בעי למימר מעיקרא התם אבל במסקנא התם לא מתוקמא אלא כמ"ד בהווייתן הן קדושים ע"ש: בד"ה יצא זה כו' פ"ה דטעמא משום דלא כו' לכולי עלמא ולא פליגי כו' עכ"ל כצ"ל קארו בפירוש הקונט' דלפירוש זה היינו טעמא נמי בעוף שהרג הנפש ואהכי קשיא להו ועוד דמסיק כו' וכל זה איכו בפרש"י שלפנינו ומהרש"ל הביאו מפירוש ישן ע"ש:

דף קלט תד"ה כיון דמרדו פקע קדושתייהו שמעינן מהכא דאווזין כו' עכ"ל ל"ע מאי קאמרי שמעינן מהכא כו' טפי הוה להו לאוכוחי הכי בפשיטות לכולי עלמא דמוקמינן מתני' במקדיש ומרדו שבחולין כה"ג חייב בשילוח ואמרינן נמי בהדיא לקמן לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו וע"כ היינו טעמא כיון דמרדו הוו הפקר וחייב בשילוח ויש ליישב בדוחק: ע"ב גמרא תלמוד לומר ונתן את הערכך גו' כו' אע"ג דלא אמר עלי מיחייב דכתיב ונתן את גו' כצ"ל: תוס' בד"ה בדרך כדרב יהודה כו' אם כן לא לכתוב בדרך ולישתוק כו' עכ"ל וכ"כ מהרש"ל מיהו בעיקר קושייתם נראה ליישב דאי לא הוה כתיב לא בדרך ולא על הארץ לא הוה מוקמינן לפניך לרבות שהיו לפניך ומרדו אלא כדבעינן למימר מעיקרא בברייתא לפניך ברה"י דהכי משמע קרא טפי דהשתא ע"כ הוצרך לכתוב על הארץ דכיון דסופיה לרבות כ"ד ע"כ דלא אתא לפניך אלא למרדו משום דלא נמעט מעל הארץ קן שבים הוצרך לכתוב בדרך וק"ל:

ח"א דף קלט ע"ב משה מן התורה מנין כו' המן מן התורה כו' אסתר כו' מרדכי כו'. ונראה בזה לפי שבאלו הג' מצינו שיש להם עוד שמות אחרים במשה טוביה אביגדור כו' בהמן אמרו שהוא ממוכן אסתר היא הדסה מרדכי בלשן פתחיה ולפי הנראה היה לבעל דין לחלוק ולומר שאלו שמות המיוחדים להם אינם עיקר מן התורה בהם כי שם משה בת פרעה נתנה לו והוא לשון מצרי כדעת המפרשים ושם המן ומרדכי ואסתר נראה כי שמות פרסיים הם כי המגילה נכתבה ע"י הפרסיים שע"כ לא הוזכר שם הקב"ה במגילה כדעת הראב"ע וע"כ אמר במשה מנין שהוא שם המיוחד לו לעיקר מן התורה שנאמר בשגם הוא בשר גו' שקודם שנקרא כך ע"י בת פרעה קראו התורה אותו בשם זה ע"ש שהוא הוציא ומשה את ישראל מן הים עד"ה ימשני ממים רבים וע"כ נקרא משה ולא נמשה או משוי והוא מבואר כשדור המבול לא היו מאמינים בהשגחה פרטית שאמרו מה שדי כי נעבדנו כדאמרי' פ' חלק ונפרע מהם במדה כי לפי הטבע ראוי שיהיה העולם מים במים אבל היתה השגחה אלהית שנא' יקוו המים ותראה היבשה לצורך בן אדם וע"כ הביא עליהם מי המבול כפי הטבע ולפי שע"י משה רבינו נתפרסם זאת ההשגחה שבני ישראל הלכו ביבשה תוך הים והמצריים נטבעו שם ע"כ הזכיר שם משה כאן ועד"ז אמר המן מן התורה מנין שזהו שם המיוחד לו ואמר המן העץ במעשה הנחש והוא לפי שהיה הוא גזע לצפעוני מעשו ועמלק אשר כתם נחש הקדמוני ובמדרש המן והנחש פתחו באף כו' ובניהם נתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם כו' כדאיתא פ"ק דסוטה ואמר אסתר מן התורה מנין שהוא עיקר שמה ואמר ואנכי הסתר אסתיר ע"ש שבימיה נתקיים מקרא זה שאמר הקב"ה אסתיר לפי שרחקו והסתירו ישראל עצמם מדבור אנכי שהוא עיקר אמונה כדאמרי' פ"ק דמגילה למה נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה לפי שהשתחוו לצלם ונהנו מסעודת אחשורוש ועד"ז אמר מרדכי מן התורה מנין שע"י זכו להגאל ליעשות בני חורין מלשון מר דרור כי הוא וסיעתו אנשי כנסת הגדולה לא רצו להשתחות לצלם ולא ליהנות מאותה סעודה ועל שם שהוא ראש לגדולה ולפ"ש נמשל לראש בשמים משמן המשחה וק"ל: אלא אימא במילין. פי' פרש"י ובערוך פירש עוד בשם ר"ח במילין כשיתמן של עופות כו'. ובגיטין פ"ד שהיה רב עילש יודע שיחת העופות כו' ע"ש:

דף קמ גמ' לפורים שהחליפו בע"ז כו' כצ"ל: בפרש"י בד"ה שמכפר שעיר המשתלח דאסור במום כו' עכ"ל אין זה מדוקדק דאסור בטרפה ה"ל למנקט דבהכי קיימינן מיהו קושטא הוא דאיסור מום נמי נפקא ליה מהתם ולא איצטריך הוות אלא אי כדרב נחמן ב"י ואי כדרבא ולא פליגי כמ"ש התוס' ודו"ק: תוס' בד"ה טריפות מחיות כו' ומשמע נמי מהתם דליכא לאוקמי קרא אתרוייהו עכ"ל הוא הוכחה לקושייתם הראשונה וק"ל: בד"ה למעוטי כו' ול"ע בבהמת עיר הנדחת אם עבר והקדישה כו' עכ"ל פירוש בהקדישה קודם שנעשית עיר הנדחת לא חל עליה איסורא דעיר הנדחת כדאמרינן בפרק חלק שללה ולא שלל הקדש ולאחר שנעשית עיר הנדחת ודאי לכתחלה דאסור להקדישה ולהקריבה משום דמאיס כדאמרינן בסוף פרק כסוי הדם גבי שופר של ע"ז אבל הא קשיא להו בעבר והקדישה והקריבה למה יהיה קרבן כשר כיון דלשריפה קיימא וכתותי מכתת שיעורא כדאמרינן ס"פ כסוי הדם דלא יצא בשופר של עבודת כוכבים דישראל מה"ט ודו"ק: ע"ב בפרש"י בד"ה ליתני רובדי כו' דפטור וכ"ש מעופפות כו' עכ"ל כצ"ל: תוס' בד"ה ב' סדרי בלים כו' ויטול ליקח התחתונים כו' כדאמרינן

מהר"ם

דלעיל (פרשום) דהא קרשיא של המקשה לא קאי אלא אהא דאמר לעיל ארברי ר' אילעי שאתפות דנכרי יליף ליה מרישא דקרא ורבא ע"כ ס"ל כלישנא בתרא דלעיל דתרוייהו לר' אילעי מצאנך נפקי כמו שכתבו התוס' לעיל ד"ה אמר רבא וכו' אלא רבא קאמר מ"ט דר' אילעי שם אמלתיה דר' אילעי דברייתא דקתני דראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ: ברש"י ד"ה אין לך בו אלא מראשיתו וכו' אבל מעיקרא אין לו אלא א'. הלשון אינו מתיישב ואי לא מסתפינא הייתי אומר שכך צ"ל אבל מעיקרא אין לו שם אחר ר"ל שאין לו שם מכל ודו"ק: ד"ה אין לך אלא ראשיתו וכו' מדלא כתיב ומגז צאנך וכו'. צ"ע מה ר"ל בזה דאי ר"ל דלא לכתוב ראשית כלל אלא ומגז צאנך הא כבר אמרינן דאצטריך למילף מינה דאין לך בו אלא מראשיתו ואילך ואינה טובלת ואי הוה כתיב ומגז לא אישתמע מלשון זה שאינה טובלת ונראה שיש לגרוס כאן מדלא כתיב מגז צאנך ור"ל דה"ל למכתב וראשית מגז צאנך ודו"ק: ע"ב ד"ה בפני וכו' כדמפרש בגמ' דבכורות בפרק בתרא גזירת משום לקוח וכו'. ע"ש דף ל"ג דלא קאי האי טעמא אלא עיקר הטעם הוא משום דחיישינן לתקלה כדאיתא התם: בתוס' ד"ה שכן יתום וכו' ה"מ למימר נמי וכו'. בספר ח"ש כתוב שכאן מתחיל דבור חדש אבל לי נראה שיש להגיה וה"מ וכו': ד"ה לפני וכו' ופי' שמעשר מקודש לפניו ולאחריו. צ"ע מה ר"ל בזה שאין לומר שר"ל שמעשר מקודש קודם הפרשה זה אינו דהא דקאמר בתר הכי מקודש ר"ל שבכור מקודש מרחם משא"כ במעשר אלא נראה שר"ל שמעשר דכל עשירי עשירי הוא קודש א"כ יש קדושה לפניו ולאחריו שגבי עשירי הראשון יש קדושה לאחריו שהעשירי שאחריו ג"כ קודש והעשירי האחרון יש קדושה לפניו וק"ל:

דף קלז ע"א ברש"י ד"ה ומכירת וכו' דתנן במסכת בכורות במעשר נאמר לא יגאל כצ"ל: ע"ב בגמ' כי אתא רב דימי אמר ראשית הגז רב אמר בששים ור' יוחנן משום ר' ינאי אמר בשש וכו'. כך הגירסא בספרים שלפנינו אבל בפרש"י משמע בהדיא דגרס רב ור"י אמרי בששים ולא גריס כאן משום רבי ינאי אלא לעיל גבי רבה בב"ח אר"י בשש גרים משום רבי ינאי משום דע"כ צ"ל דהא דקאמר הא דידיה הא דרבי' הא דקאמר בששים היינו דידיה משום דהא לעיל מזה בסמוך איתא א"ל איסי ראשית הגו בכמה א"ל ר' יוחנן בס' וק"ל אבל יותר נ"ל גירסת הספרים שלנו דלפי גי' רש"י ופירושו יש להקשות דמאי קאמר ואקשה לן חדא דהייני דלעיל קאמר ר"י בשש רב דימי קאמר בששים הא בלא רב דימי איתא לעיל דא"ל ר"י לאיסי בששים ודוחק לומר דאביי לא ידע מזה דבר וגם לישנא דאנחת לא יתיישב לפרש"י ודחיק לפרש אנחת יכולה להתקיים אבל לפי גירסת הספרים שלנו יתיישב שפיר והכי פי' אנחת לן חדא ר"ל דבדבריך תירצת לנו קושיא אחת שהיתה קשה לנו וקושיא אחת ניתוספה לנו ע"י דבריך ור"ל שהיה קשה לנו מתחלה דר"י אדר"י דלעיל אמר שש והכא א"ל לאיסי בששים אבל השתא ע"י דבריך שאמרת ר"י משום ר' ינאי אמר בשש מתיישבה לנו מה שהיה קשה לנו דבשלמא דר"י אדר"י ל"ק דהא דידיה הא דרביה הא אלא דרב אדרב קשיא ודו"ק אלא שלפי פי' זה לישנא דבשלמא לא יתיישב קצת וק"ל:

דף קלה ע"א רש"י ד"ה מכר לו שחופות וכו' דבור זה שייך במתני': ע"ב בתוס' ד"ה אלמא מתנה דכהן וכו' כמו לא זבני וכו' טעמם של התוס' דמפרשי הכי משום דהא גמרא אחא דקתני מתני' דכי שייר המוכר חייב והלוקח פטור אתא לפרש ולומר דמשום הכי הלוקח פטור משום דאמר לא לקחתי מתנותיו של הכהן על זה צריך להביא מההיא מתני' דמכור לי בני מעיה וכו' דהלוקח אינה קונה מתנותיו של פרק וכדאמר ת"ל כו' הלכך שייר המוכר חייב דאמר ליה לוקח כו' אלא הא דמסיים בסוף דאמר ליה מוכר, מתנה דכהן לא זבני לך לא א"ש משום דאינו דבר והפוכו של מעלה דארברי דלוקח קאי וגם לישנא דזבני לא יתיישב אמוכר וק"ל: סליק פרק ראשית הגז

שילוח הקן פרק שנים עשר

ברש"י ד"ה קורא עוף טמא הוא וכו'. נ"ל שצ"ל עוף טהור הוא ועיין לקמן דף ק"מ ע"ב דבעי למידק ממתניתין הא טהור וטהור חייב ומשני דלמא בקורא וק"ל: בתוס' ד"ה לבר מראשית הגז וה"ה לבר ממתנות הדרא מינייהו נקט. והחילוק שבין פרש"י והתוס' דלפרש"י לא גרסי' לעיל בדברי ר' אילעי מתנות ולפירוש התוס' נוכל לגרוס לעיל גם מתנות והא דנקט הכא ראשית הגז חדא מינייהו נקט וה"ה למתנות ועיין לעיל במה שכתבתי בדף קל"ו: ד"ה יצא זה שאין אתה מצווה וכו' פי' בקונטרס מתקח לך לא מצי לאתויי וכו'. בפרש"י שלנו חסר כל זה:

דף קלט ע"ב ד"ה ת"ש וכו' וא"ת והא כתיב איך תאמרו לנפשי וכו'. ר"ל א"כ ט"ט דטמא נמי מקרי צפור:

דף קמ ע"א ד"ה טרפות מחיות נפקא וכו' ומשמע נמי התם דליכא לאוקמא קרא אתרוייהו. ר"ל דמתם מפ"ק דע"ז משמע בהדיא דליכא לשנויי דתרוייהו אתו מחד קרא וטריפה ידעינן מחוסר אבר דהא

פריך

חכמת שלמה

דהא ככר הקשה דניליף מיניה. וצ"ל דמאי טעמא דקאמר הוא מדברי רבא עצמו דמסיק יליף נתינה נתינה מתרומה והוא אזיל לשיטתיה דסבירא ליה דמודה רבי אילעאי בתרומה דחייב בשותפות ואם כן ראשית הגז לא ניליף מיניה לענין שותפות ודו"ק: רש"י בד"ה אלא שמע מיניה כו' בנתינה נתינה הס"ד ואח"כ מה"ד אי מה כיון מתרומה כו' מרישיה דקרא הס"ד ואח"כ מה"ד מה תרומה כתון לארץ לא דבפ"ק דקידושין כו' בכל מקום אבל תוכת קרקע כו' כנ"ל וכ"כ כאשר הגהתי כן מצאתי בספר מדוייק: תוס' בד"ה שכן יתום כו' בראשית הגז הס"ד ואחר כך מתחיל דבור חדש מבכור הוה ליה למילף שכן יתום כו' הוה מצי למימר נמי כו' כנ"ל:

דף קלז ע"א רש"י בד"ה ט למלבוש הס"ד: בד"ה לר' יוסי ס' אין לי אלא קציר דאיהו כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה אכא אריכא קרים ליה ולא אמרת רבינו בלשון כבוד כנ"ל: בד"ה בשלמא דר' יוחנן דאמרת משמיה בששים. נ"ב לפרש"י מוכח דגרסינן לעיל בדברי רב דימי רבי יוחנן משום רבי ינאי אמר בשש ומשמיה אמר בששים ודו"ק:

דף קלח ע"א בד"ה אלא אמר רבא כו' ולאן של א' כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה וגבי ראשית כו' לאו מילתא היא והכא היא כדרבא כנ"ל והס"ד וכד"א:

שילוח הקן פרק שנים עשר

גמ' שילוח הקן נוהג בארץ כו' בולדות קדשים מ"ט כו' כנ"ל: רש"י בד"ה לצורך דאותו כו' אבל לא במוקדשין כו' כנ"ל: קודם ד"ה שהרג את כו' נ"ל ד"ה אמר קרא שלח תשלח שינה הכתוב בלשונו לומר מי שראוי להשתלח יצא קן של הקדש שאתה צריך להביא לידי גזבר משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה וכן גבי עוף שהרג את הנפש כו' ומאת הבנים תקח לך לא מצי מסיק טעמיה לומר לך יצא הקדש שאי אתה יכול ליקח לך הבנים דולדות קדשים אסורים דהא אמרינן במסכת תמורה בפ' בתרא חלב המוקדשים וביצי תורין לא נהנין מדרבנן ולא מועלין במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדה"ב הקדיש תרנגולת מועלין בביצתה:

דף קלט ע"א רש"י בד"ה אמאן כמי האי נדר (קירי) לשלומי כנ"ל: ע"ב גמ' (דהא"ג דלא אמר עלי מיחייב כו') והוה קרית קירי קירי הוה חדא מינייהו דלא הוה אמרה לה חברתה טומא אימא קירי קירי אמרה טומא אימא קירי בידי אתיוה כו' כנ"ל: רש"י בד"ה אלא לפניך כו' ומרדו בדרך כו' הד"א: תוס' בד"ה בדרך כו' אם כן לא לכתוב בדרך כו' כנ"ל וא"כ נ"ל:

דף קמ ע"א גמ' לציפורים שהחליפן בצפורי. וה"ג נ"ל טעות וכנ"ל שהחליפן בע"א כו' כל מה שאתה מכיים מינו כמוהו למאי כו' כנ"ל: רש"י בד"ה ומבני כו' ומן הטהורים הס"ד: ע"ב רש"י בד"ה ונקטם כו' מעליא הס"ד: בד"ה אף על כו' לאתויי אכל דבעי כו' כנ"ל: תוס' בד"ה

מה

קמן עכ"ל ר"ל דכל אינך אבעיות הוו שפיר על האם אם מותר ליקחנה אי חייבת בשילוח אבל ך איבעיא על האם ודאי דלא קמבעיא ליה דחייבת משום בילים העליונים אלא על בילים התחתונים קמבעיא ליה כדאמרינן לקמן דאסור לזכות גם בבילים בלא שילוח האם וק"ל :

ף קמא גמרא והאן תנן בזמן שכנפיה ט' רבי יהודה כי קתני מתניתא ט' מדמייתי הך רומיא דמתני' אמתניתא גם באידך ליפנא נראה דלאו מלתא באנפי נפשיה הוא "פ דבשלמא אי הוה מוקמינן הא דעל גביהן חייב ברובדי אילן דמיירי בה ולהכי פטור אבל תני' דקתני חייב היינו בנוגעות בקן ממש אבל השתא דקאמרת מעופפת אצטריכא כו' דהיינו ל כרתך דאפי' נוגעת בקן נמש פטור תקשי והאן תנן כו' וק"ל : ע"ב שם רב יהודה אמר אנפיה רגל דהא כנפיה ניהו כו' כ"ה, גירסת הילקוט וזה מסכים לפירוש מוהרא"ם בביאורי סמ"ג דרב יהודה נמי מודה לדרשא דמשלחי רגל אלא רגלים שלה הן כנפים ומה שהקשה מהרש"ל פירושו דמכ"ש דרגלים אחרונים קרויין רגלים לאו קושיא היא דמ"מ כיון דכנפיה הן במקום נ הראשון של בהמה דקרי נמי רגל שפיר יש לנו לילך לחומרא דבעי נמי כנפי' וק"ל : שם האמס והא דלא מקשינן הכא כדלקמן הא שלוחי בעי. עיין בתוספות סוף פרק השואל :

סליק פרק שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

ח"א דף קמב ע"א אלא למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ולמען ייטב כו'. במשנת פאה אמרו אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהם בעה"ז והקרן קיימת לעה"ב כבוד אב ואם וכו'. ויליף לה מהאי קרא למען יאריכון ימיך בעה"ז ולמען ייטב לך בעה"ב אבל לרבי יעקב דהכא דלית ליה שכר מצוה בהאי עלמא יקשה לי"ל תרוייהו לעולם שכולו ארוך וכולו טוב ונראה ליישב פ"ד שאמרו בקידושין ולתני נמי בהך מתני' דאוכל מפירותיהם כו' שלוח הקן ומפני משום דלית ליה פרי. דאיתו מקרי טוב לבריות כמו כבוד אב שנאמר אמרו לדיק כי טוב כי פרי גו' ע"ש והענין מבואר כמו כבוד אב ואם שהוא טוב לה' ולבריות ראוי להיות בו שכר משותף לגוף ולנפש והוא הפרי שבעה"ז ולפי שהנפש המשכלת הוא עיקר מעשה האדם ראוי להיות לה עוד שכר מיוחד ועיקרי והוא הקרן שבעה"ב ור' יעקב מתוך מעשה שראה אמר ע"כ שכר בהאי עלמא ליכא כלל וע"כ אמר שמתן שכר הפרי לגוף ולנפש הוא יהיה לתחיית המתים שיהא בגוף ונפש והוא שאמר למען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך דהיינו שכר הפרי לתחיית המתים שיהיו ימיך לגוף ולנפש יותר ארוכים מבעה"ז ולמען ייטב לך לעולם שכולו טוב הוא הקרן שכר מיוחד לנפש לעולם הבא ערב וטוב לנשמת הצדיקים שישבו ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה ומזה שהיה שכתוב בשלוח הקן לכתוב למען ייטב לך קודם והארכת ימים וגם שלא כתב ימיך בכינוי כמ"ש גבי כבוד אב ואם לפי שאין בשלוח הקן שכר פרי כלל לגוף ולנפש רק שכר נפשי לעולם הבא לגוד כדמסיק בקדושין ודו"ק : בפרש"י בד"ה לעולם שכולו טוב בפ"ק דקדושין אמרי' דר' יעקב חזא עובדא בא' כו'. עכ"ל לפירושו נראה דכל הך סוגיא מודלמא לא הוה הכי ר' יעקב מעשה כו' עד סוף פירקין לא שייכא אלא בפ"ק דקדושין וק"ל : הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

חכמת שלמה

ביניהן כו' הא מן הצד כו'. ל"ב אין זה דיוק אמיתי כ"כ דלא איירי האי דומיא אלא בענין נגיעה דלמעלה ודו"ק :

ף קמא ע"א גמ' הנוטל האם על הבנים כו'. נמחק הכל עד סוף המשנה ואח"כ בפיסקא גרסם מתני' וכן ברש"י מן ד"ה טעמא דר' יהודה כו' עד סיף המשנה נ"ל לקמן בפסקא : רש"י בד"ה מו כו' ואם לקחת שלא קיים כו' כנ"ל : ע"ב גמ' דהא כנפי ניהו כו'. נ"ב מכר"ר הייזיק שעיין פי' בביאורי הסמ"ג וגרס לשם בסמ"ג דרגליה היינו כנפיה ופי' דרב יהודה נמי מודה לדרשא דמשלחי רגל אלא רגלים שלה הן נפים וכן איתא בהדיא בגמרא עכ"ל ולא נ"ל דאי דריש האי קרא אם כן מכ"ש דרגליה ממש קרויים רגלים דהא דומיא דשור ותמור שהאחרונים קרויים רגל ושלפניהם יד ובמקום יד של בהמה הוא כנף בעוף כדאיתא גבי טרפות ע"כ אה דה"ק שלא תאמר מאחר שהכל תלוי בגפיה ממש מה בכך שפרט הנוצות ותלשן הלא עדיין יש לה גף דהא כנפיה ניהו כלומר הכנפים הם עיקרי הגף וכן כתוב ברא"ש ע"ש ועל כן גרס נמי בסמ"ג בגפיה דהיינו בכנפיה ע"ש: רש"י בד"ה לא תשוב לקחתו כנ"ל : בד"ה ומשני כו' שלא הבין המצלת כנ"ל : בד"ה והשתא דאמר רב יהודה כו' שהאם מעלייה כו' כנ"ל :

ף קמב ע"א גמ' תניא דבי רבי יעקב אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שאין תחיית המתים תלויה בה שנא' למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך כן הוא בספרים אגריס. וא"נ ע כ"ל מגירסת רש"י : רש"י בד"ה ז"ל ערוף כו' תנירו ויקנהו כו' הד"א כנ"ל :

מהר"ם

פריך התם והא אבעי ליה לטריפה : ד"ה שלא יזדווג לה וכו' וא"ת וחיות ל"ל. ר"ל דלא איצטריך ליה לטריפה דתיפוק מתנא דבי ר' ישמעאל אם כן קרא דחיות וגם שהורות תרוייהו קראי יתירי נינהו :

סליק חרושי מהר"ם מסכת חולין

הגהות על מסכת חולין מהגאון בעל הלבוש זצ"ל

עם הגהות ותקונים מאת הגאונים בעהמ"ח ספר מפרשי הים ז"ל.

ף ב ע"א במשנה חוץ מחש"ו (חגיגה ב' ב') תוס' ד"ה תרס : בגמ' טוב מזה ומזה שאינו דר וכו' (זבחים ב' א') תוס' ד"ה קרי : [א"ה עי' "ת הרמ"ע מפאנו סי' פ"ח : ואפי' ר"י לא קאמר כו' (מנחות פ"א א') תוס' ד"ה הסולת : ע"ב גמ' ביא סכין ארוכה (סנהדרין מ"ב ב') תוס' ד"ה שכן : שהשחיטה כשרה בזרים וכו' (קדושין ל"ו א') תוס' ד"ה הקבלות :

ף ג ע"א שברק קרומית של קנה (חגיגה כ"ד ב') תוס' ד"ה לא (סוכה ה' א') תוס' ד"ה סגרתו (ב"ב ס"ז א') תד"ה ושאני (זבחים מ"ז א') תד"ה יזהו (מנחות נו ב') תד"ה ולדברי : הא אמר' כשישראל עומד על גביו (חולין י"ב ב') תד"ה מאן :

ף ד ע"א כל מצוה שהחזיקו בה (פסחים ל"א ב') תד"ה שמא : ע"ב מפני שהם מחליפין נדרים מ"ז א') כרין ד"ה כעי.(שם ס"א ב) בתו"י ד"ה המר : ברוה הא מני ר"י הוא (פסחים כ"ט ב') הד"ה הדר :

ף ה ע"א מחלל שבתות (יבמות ה' ב') הד"ה כולכם : ע"ב אין הקב"ה מביא תקלה (חגיגה י"ג ב') תד"ה אם :

ף ו ע"א דמות יונה מצאו להם (חגיגה כ"ה א') תד"ה שרטוטה : [א"ה עי' שו"ת זקינו הגאון על שער אפרים סי' ל"ז ומה שהביא בשם זקינו הגאון ככה"ג מוהר"ר העשיל זצ"ל] : וגזר רובא אטו מיעוטא עירובין לו ב') תד"ה דתנן (יבמות קי"ט א') תד"ה והחזקה : אינו חושש לשאור ותבלין שבה (נדה כ' א') ד"ס כל : [א"ה דברי התוס' האלו וביתר ביאור הוא תוס' יומא דף פ"א ב' ד"ה שהפלפלין וכן בתוס' ישנים ס סי' בהעלם עין מאת הגאון הור עולם מו"ה אלי' מווילנא בביאוריו לתוס' סדר זרעים פ"ד מדמאי תילק בעצמו על פי דברי הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה לוקו של התוס' הנ"ל ע"ש ודברי התוס' ביומא הלז עלמו גם מעיני הגאון הפר"ח במים חיים מהגהותיו על רמב"ם פ"ז ממתנות עניים הלכה ח' שהתוס' שם נתעוררו קושי' זו דעירובין ודחו בבציל זה תי' הראשון : והתיר רבי את בית שאן (פסחים נ"א א') תד"ה אי :

ף ז ע"א מקום הניחו לו אבותיו (שבת ג' (נ"ל כ"ו) ב') תד"ה מה : [א"ה עי' מ"ש הרב בעל חלת שבעה בהקדמתו בביאור דברי תוס' האלו] : להתגדר ו (נדרים פ"א א') רש"י ד"ה שלא : לא נחשדו חברים כו' (ב"מ ל"ח א') תוס' ד"ה שמא : נתן עיניו בצד זה כו' (בכורות נד א') תד"ה במחשבה: ע"ב ואתם מאבילין ותה טבלים (יבמות ס"ו ב') תד"ה לא : [א"ה עי' מל"מ פ"ב מתרומות הלכה י"ד ופי"א הלכה י"ח שם עי' במפרש בעל ק"ע בירושלמי פ"ב דשבת] : מתותי' כרעי' דר' חנינא (נזיר כ"ד ב') תד"ה אמר :

ף ח ע"א סכין של עובד כוכבים מותר לשחוט (שבת קי"ז א') תד"ה מוך (ע"ז ס"ו ב') ד"ה אביי : ע"ב רב אמר קולף (ע"ז ל"ט א') תד"ה גב (שם ס"ט א') תד"ה אמר : מ"ד קולף שפיר (חולין ל"ו ב') תד"ה עד :

ף ט ע"א ואידך תני שכיחן (מנחות ל"ה ב') תד"ה מסעת : כל שבח שאינו יודע וכו' (חולין ' ב') תד"ה אע"פ : בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת יבמות ל' ב') תד"ה אשה : אין חוששין שמא במקום קב נקב (חולין מ"ג ב') תוס' ד"ה קסבר : ע"ב חוששין שמא במקום נקב נקב (ע"ז ל' ב') תד"ה פי :

ף י ע"א עור ספק פוגם וכו' (ע"ז כ"ו (נ"ל מ"ח) ב') תד"ה ואין : אע"פ שנתעסק באורו המין נדה ס"ז ב') תד"ה אם : שכין אתרעי וכו' (נדה ב' ב') ד"ה שהם : [א"ה עי' שו"ת זקינו הגאון הח"ל ז"ל י' ג' ועי' בשו"ת זקינו הגאון השב"י ז"ל סי' א'] : ע"ב מנא הא כו' אוקי מלתיה אחזקי' (כתובות ע"ה ') תד"ה ספק (נזיר נ"ז א') תד"ה באומר : דרך אחוריו (נזיר מ"ג א') תד"ה הא :

ף יא ע"א אות' לנתחי' וכו' (חולין נ"ד (נ"ל כ"ז) א') תד"ה מנין : [א"ה עי' מה שהקשה הלח"ם בפירושו לתורת כהנים פרשה בקרבן אהרן דף "ס ועי' בשו"ת חות יאיר סי' ק"ח]: ע"ב הכי נמי דלא ביל בשרא (יבמות קי"ט א') תד"ה מתורתא (בכורות כ' ב') תד"ה חלב :

דף יב ע"א פסח וקדשים מא"ל (חולין פ"ז ב') תד"ה סמוך .(בכורות כ' א') הד"ה והב"א : אי דידע דלא גמיר פשיטא (חולין ג' ב') תד"ה דליתי' : ע"ב נראין דברי ר"י לר"ח וכו' (פסחים ע"ח ב') תד"ה כא (מו"ק י"ד א') תד"ה אלא (ע"ז כ"ג א') תד"ה לו (חולין קי"ט א') תד"ה נראין : מאן תנא דלא בעינן כוונה (יבמות ק"ד ב') תד"ה והא :

דף יג ע"א מפני הכנימה (ב"ב ל"ז א') תד"ה לא : ע"ב השתא דישראל מורידין (ע"ז י' ב') תד"ה חד : מה ת"ל איש איש וכו' (תמורה ז' א') תד"ה מיד : [א"ה עי' בתוס' כאן ד"ה אבל ועי' בשו"ת משכי"ע חלק ח"מ בסופו סי' קכ"ה ודו"ק] :

דף יד ע"א במשנה שחיטתו כשירה (זבחים י' א') תד"ה ריש לקיש : בגמ' א"ה בהמה לר"י וכו' (עירובין מ' א') תד"ה הא : ר"י מר"י ור"ש אוסרין (מנחות ס"ז ב') תד"ה ר"י : ע"ב אימר דשמעת לי' לר"י במוקצה מחמת מיאוס (שבת י"ט ב') תד"ה הני :

דף טו ע"א ונוקמא במזיד ור"מ (גיטין נ"ג ב') תד"ה המבשל : מאן דתנא כר"מ משתיק לי' (שבת ק"ו א') תוס' ד"ה מוך (ב"ק ל"ד ב') תוס' ד"ה תוכל (סנהדרין פ"ד ב') תד"ה מאן : מורו להו כר"מ (ב"ק ל"ט ב') תד"ה מנעך : ע"ב גזירה שמא ירבה בשבילו (גיטין ח' ב') תד"ה אע"ג (ב"ק פ' ב') תד"ה ואומר : במשנה השוחט במגל יד (סוטה ב' א' תד"ה המקנה : בגמ' השוחט דיעבד אין (חולין ג' א') תד"ה סמניה : כאן בתלוש ולבסוף חבירו (חולין ט"ז ב') תוס' ד"ה תלוש : [א"ה עי' בשו"ת עבודת הגרשוני סי' קט"ו] :

דף טז ע"א לתלוש ולבסוף חברו (ב"מ כ"ד א') תד"ה הקדש : שנאמר ויקח את המאכלת (חולין כ"ח א') תד"ה רבי : ע"ב שאני סכין דלא מבטל לי' (ב"ב ס"ו ב') הד"ה בעי :

דף יז ע"א כ"ש השתא דארחקו להו טפי (יבמות ע"ח ב') הד"ה מ"ע : כתלי דחוירי (בכורות י' א') תד"ה נבלות : ע"ב אלא מפני כבודו של חכם (עירובין ס"ב ב') תד"ס ר"ח : ג' פגימות הן (ר"ה ב' א') תד"ה ארבעה :

דף יח ע"א דלא סר סכינא וכו' (ע"ז מ"ג א') תוס' ד"ה רשב"ם : הלכה כר"י בר"י (ב"ק ל"ט ב') תד"ה מנעך : ע"ב ספיקא דגברא גרי' (כילה י"א ב') תד"ה אמר (חולין ס"ב א') תד"ה אמר : ג' מתירין את הבכור (שבת מ"ו ב') תד"ה התם : ה"מ היכא דדעתו לחזור (חולין ל"ג ב') תד"ה משום :

דף יט ע"ב במשנה וכל הצואר כשר לשחיטה (חולין ל"ה ב') תד"ה דם : בגמ' מול הרואה את העורף (סוטה ל"ג ב') תד"ה מול : מחזיר סימנין לאחורי העורף (נזיר כ"ט א') תד"ה משום :

דף כ ע"א עיקור סימנין (חולין מ"ד א') תד"ה ושהיה: ע"ב וכי פתח עומד וטולק (מנחות ו' א') רש"י ד"ה מליקה :

דף כא ע"א ניטל הירך וחלל שלה ניכר (חולין כ"ז א') תד"ה דלמא : עולת העוף לראב"ש ברוב שנים (חולין קכ"ג ב') רש"י ד"ס עולת: ע"ב אלא מן החולין (מנחות ב' א') תד"ה כל :

דף כב ע"א מביום צותו נפקא (חולין כ"ח א') תד"ה כמשפט : כהונה בעי אצבע (סנהדרין ס"ה א') תד"ה יצא (מנחות י' ב') תד"ה והרי : ע"ב כשרים משיצלעו (מנחות כ"ה א') תד"ה ואימא : אצטריך קרא למעוטי ספיקא (חגיגה ד' א') תד"ה אלא (ב"מ ז' א') תד"ה ולא :

דף כג ע"א למעוטי נרבע (זבחים (קי"ב נ"ל פ"ה) ב') תד"ה יש : לרבות את הפלגס (ב"ק כ' (נ"ל י') א') תד"ה בן (חולין לח ב') תד"ה או : ע"ב לפטור תודתו של פלוני (ערכין ה' א') תד"ה מכר : ותהא פרה כשרה בעריפה מק"ו (זבחים ס"ז ב') תד"ה כל :

דף כד ע"א זאת בעריפה וכו' (חולין י"א א') תד"ה הערופה : ומה כהנים שאין חשנים וכו' (חולין כ"ג ב') תד"ה ופסח : זאת ללוים ואין אחר' ללוים (חולין ק"ל א') תד"ה זה : ע"ב התורה העידה על כ"ח (שבת ל"א א') תד"ה אי (חולין קי"ח ב') תד"ה אין :

דף כה ע"ב כלי עצם ככלי מתכות דמי (שבת פ"א א') תד"ה חפי : גדולים למאי הזי (עירובין כ"ח ב') תד"ה זה :

דף כו ע"ב במשנה יו"ט שחל להיות בע"ש וכו' (סוכה נ' ב') תד"ה ורבנן (כ"ד ב') תד"ה כגון : המבדיל בין קדש לקדש (פסחים ק"ד ב') תד"ה ולית :

דף כז ע"א בגמ' ארובו של א' כמוהו (יומא ל"ג א') תד"ה למה : ממקום ששח חטהו (חולין ל' ב') תד"ה תנא : מה בהמה בשחיטה וכו' (שבת ל' ב') תד"ה דלא (נזיר כ"ט ב') תד"ה אהיא (זבחים ע"ט (נ"ל ס"ט) ב') תד"ה וכי : ראשו של זה ממול עורף וכו' (חולין כ"ג ב') תד"ה פרה :

דף כח ע"א מה פסולי המוקדשין בשחיטה (בכורות ל"ג ב') תד"ה פסק : מאי אחד מיוחד (חולין י"ט א') תד"ה דלמא : ע"ב כיון דמנתח אבר אבר (חולין כ"ז א') תד"ה שנים : מחצה ע"מ כרוב (בכורות יז ב') תד"ה אפשר :

דף כט ע"א הא עביד לי' רובא (חולין ל' ב') תד"ה שהליד : דכ"ע מחצה על מחצה אינו כרוב (עירובין ט"ז ב') תד"ה והלכתא : איידי דסליק מבהמה (יומא ס"ד א') תד"ה דחייתו : שלא יהא א' שוחט ב' זבחים (סוטה ח' א') תד"ה אין : ע"ב אינה לשחיטה אלא לבסוף (ע"ז ע"א א') תד"ה ר"א (בכורות י"ד א') תד"ה ר"א : שהרי עשה בה מעשה חטאת עוף (חולין מ' ב') רש"י ד"ה מתוך :

דף ל ע"א פסח בשאר ימות השנה שלמים (זבחים ל"ח (נ"ל ח') ב') תד"ה סג"ס : מרמי פסח מי ארחי (בכורות ל"ב א') תד"ה הא : הרי היא כחי' (ב"ק ע"ז א') תד"ה שחיטה (חולין פ"ד א') תד"ה בעינן (ערכין ד' א') תד"ה ולא : ע"ב תחת צמר מסובך מאי (בכורות כ"ד ב') תד"ה השוחט : במשנה התיז את הראש בב"א פסול (חולין כ' א') תד"ה לא : [א"ה עי' שו"ת הרמ"ע מפאנו סי' ל"ח לענין גידם שכותב בפיניו כנראה שלא זכר דברי התוס' הלז ודו"ק]:

דף לא ע"א בגמ' א"ר מנשה באיזמל שאין לו קרנים (חולין ד' א') תד"ה מכנים : אמר רבא ר' נתן הוא (סנהדרין ע"ז א') תד"ה סוף : זרק סכין לנועצו בכותל (חולין י"ג א') תד"ה מנין : משום דקא מכוין לשום חתיכה (זבחים מ"ז א') תד"ה מנין : טהורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה (חגיגה י"ח א') תד"ה לא : [א"ה עי' בשו"ת הרדב"ז חלק ראשון סי' ל"ד והרב מהר"ם בן חביב ז"ל ביו' תרועה דף ח' לא ראהו ונתקשה בדברי הס"ע ולפמ"ש הרדב"ז לק"מ וכן קיימנוה עסברא] :

דף לב ע"א כדי שחיט' בהמה לבהמה (חולין ל' ב') תד"ה שהליד : במשנה או שהחליד (ב"ב כ"ח ב') רש"י ד"ה שמחלידין :

דף לג ע"א ולא יצא מהם דם (פסחים קט"ו א') תד"ה כל : ור"ש אומר הכשרו בשחיטה (חולין קכ"ח א') רש"י ד"ה ד"א : ע"ב בגמ' כל הטעון ביאת מים מד"ס (יבמות ע"ג א') תד"ה מה (ב"מ כ"ג א') תד"ה וטעונין : בגזירה ידו אטו גופו קמפלגי (שבועות י"ז ב') תד"ה אפילו : בחולין שנעשה על טהר' תרומה (נדה ז' א') תד"ה והאי :

דף לד ע"א והא משקה נמי תחילה הוה (חגיגה כ"ד ב') תד"ה דתנן : ע"ב גופו שני לקודש (זבחים ל"ט ב') תד"ה מדבר :

דף לה ע"ב שמא תשב עליהן אשתו נדה (גיטין ס"א ב') תד"ה וליחוש : הרי הן כחולין (מעילה ח' א') תד"ה אבל :

דף לו ע"א סד"א הואיל ואסורין בגיזה ועבודה (מעילה י"ג א') תד"ה אתי' : שחיטה מכשר' ולא דם (חולין קכ"ז ב') תד"ס מר סבר : ע"ב חד בטומאת מת וכו' וצריכא (ב"ק כ"ס ב') תד"ס וס"מ : עשאוהו כהכשר מים מדרבנן (חולין ע"ג ב') תד"ס הכשרן : והבשר לרבות עצים ולבונה (פסחים י"ט א') תד"ס אלמא (חגיגה כג ב') תד"ה והא (ב"ק ע"ז א') תד"ס פרה :

דף לז ע"א במשנה השוחט את המסוכנ' (סוטה ב' א') תד"ה המקנה : בגמ' ולעבור עליו בשני לאוין (חולין ל"ב א') תד"ה ורמינהו : ע"ב שלא הרהרתי ביום (ע"ז כ' ב') תד"ה שלא :

דף לח ע"ב תחת אטו פרש ליתום (עירובין ס"ז ב') תד"ה פרוז (סוכה ט"ו ב') תד"ה פרוז (בכורות י"ח א') תד"ה אפשר :

דף לט ע"א רשב"ל אמר מותרת (ע"ז כ"ז ב') תד"ה איזהו (חולין י"ד א') תד"ה השוחט : ע"ב דמא ותרבא לדידן (ע"ז ל"ד ב') תד"ה וכי :

דף מ ע"א פסולה אין וכו' (חולין ל"ח ב') תד"ה פסולה : ורמינהו השוחט לשם הרים (חולין י"ג ב') תד"ה תקרובת : עשה בה מעשה אסרה (ב"ק פ"א א') תד"ה בשלמא : ע"ב כגון שהיה חצי קנה פגום (חולין כ"ט ב') תד"ה כגון :

דף מא ע"א בישראל פוטר (חולין י"ד א') תד"ה השוחט : במשנה אין שוחטין לא לתוך ימים (חולין י"ג ב') תד"ה כין :

דף מב ע"א בעוף הדק (זבחים ע' ב') תד"ה אבל : בגמ' מכלל דטרפה אינה חי' (חולין ל"ז א') תד"ה שאינו :

דף מב ע"א והאיכא בגר ושב שמעתתא (חולין ל"ב ב') תד"ה ולחשוב : [א"ה שיין בחידושי הגרשוני להגאון בעל עבודת הגרשוני סי' כ"ז בי"ד ועי' בשו"ת זקינו הגאון הח"ל ז"ל סי' כ"ח וכשואל שם נתקשה ג"כ בזה והוא דתה דבריו] : ע"ב בגמ' יכולה היא ליכוות ולחיו' (ערכין כ' א') תד"ה לאיתויי : וכן לטריפה (נזיר כ"ב א') תד"ה טהורה :

דף מג ע"א ישפך לארץ מרירתו (ב"ק כ' (נ"ל כ"ח) א') תד"ה נאכד (בכורות ל"ז ב') תד"ה כדי: אין מזכירין מעשה נסים (גיטין מ"ן ב') תד"ה המוציא : אמוראי נינהו ואליבא דר"י (שבת ס"ח ב') תד"ה וסאמר : וו"שט אין לו בדיקה מבחוץ (חולין כ"ח ב') תד"ה אבל :

דף מד ע"א כאן קודם בת קול וכו' (ערכין ב' ב') תד"ה ככל : דאפריק אפרו' (חולין מ"ס (נ"ל מ"ב) ב') תד"ה סימנין : ע"ב וקא בדיק לה ברוב עובי' (חולין כ"ח ב') תד"ה רב :

דף מה ע"א כל מה שבקדירה נידון כמוח (חולין כ"ו ב') רש"י ד"ה נמחה :

דף מו ע"ב ושאר שקצים ורמשים וכו' (כתובות ב' ב') תד"ה דם : אין מקיפין בבוסי (קדושין מ' א') רש"י ד"ה שאם :

דף מז ע"א כל הני חיוורי ברייתא וכו' (ע"ז כ"ד ב') תד"ה פרה : ע"ב כדיותא טריפה (בכורות ל"ו ב') תד"ה כדי : שחור אדום הוא וכו' (חולין מ"ו ב') תד"ה אוכמי : אדומה כשירה מדר"ע (חולין מ"ב ב') תד"ה ואמר :

דף מח ע"ב הדורא דכנתא (בכורות ל' א') רש"י ד"ה נמר :

דף מט ע"א ר"א בר מניומי מכשיר (ע"ז ז' ב') תד"ה הנשאל (חולין מ"ד ב') תד"ה היכא (נדה כ' ב') תד"ה אגמרי' : [א"ה עי' שו"ת זקינו הגאון הח"ל ז"ל סי' נ"ג] : ע"ב תותב קרום ונקלף (בכורות י' א') תד"ה והמלב : אף חן יש בהם משום גילוי (ע"ז ל"ס א') תד"ה מפום : ע"ב בסרא בתורא (חולין מ"ד א') תד"ה כדי : נקדרה כסלע טריפה (חולין כ"ד ב') תד"ה כסלע :

דף נא ע"א הני דיכרי דגנבי (חולין ד' א') תד"ה מכנים : ע"ב נפולה שאמרו צריכה בדיקה וכו' (חולין נ"ד א') תד"ה אלימא:

דף נב ע"א נשתברו ברוב ב' צדדים (חולין מ"ב ב') תד"ה אמר : א"ל ניסטרא קאמריתו (חולין ל"ב ב') תד"ס ולחשוב :

דף נג ע"א יש דריסה לחתול וכו' (שבת קל"ח א') תד"ס בעי : וכל הדורס אין צפרנו נשמטת (יבמות ל"ז א') תד"ס אי : אוקי מילתא אחזקיה (חולין מ"ג ב') תד"ס קסבר : ע"ב דרופה שאמרו צריכה בדיקה וכו'. (חולין כ"ד א') תד"ה אלימא :

דף נד ע"א במשנה נפל הטתול (יבמות ע"ה ב') תד"ס שאין : בגמ' האי בוקא דאטמא רשף מרוכתי' (חולין כ"ז א') תד"ס שמוטה : ע"ב וקרקרותן

וקרקרותיהן וכו' (שבת ע"ו ב') תד"ה אלא (נ"ס ב') תד"ה מקב :

דף נה ע"ב כעובי דינר זהב (כתובות נ"ט א') תד"ה נתן (בכורות כ' א') תד"ה דמזדנבה :

דף נו ע"א במשנה ואלו טריפות בעוף (חולין כ"ח א') רש"י ד"ה נטרפה :

דף נז ע"א בגמ' אין ריאה לעוף (חולין נ"ו ב') תד"ה כאלו : ע"ב בטמלית של שרטים (ע"ז י"ז ב') תד"ה רבן : ודלמא קסבר ר"י טריפה משבחת (בכורות כ' ב') תד"ה ודלא :

דף נח ע"א זה וזה גורם מותר (חולין ס"ט א') תד"ה תלתא : דשיחלא קמא משהינן להו (חולין נ"ג ב') תד"ה אתי : ע"ב לא שנו אלא שחסר ויתר ביד (חולין כ"ה (נ"ל נ"ז) א') תד"ה שמוסת : תרי גווני סם המות (פסחים ל"ט א') תד"ה והימא :

דף נט ע"ב חרוקות בעינן (כתובות ק"ה א') רש"י ד"ה כחריקאי : נתר ככי ושני דגברא (גיטין ס"ט א') תד"ה דככי :

דף ס ע"א וסתר ודללו וכו' (יבמות ס"ג א') תד"ה זכין : ע"ב עמון ומואב טהרו בסיחון (חגיגה ג' ב') תד"ה עמון :

דף סא ע"א נשר דלית לי' כלל (בכורות י' ב') תד"ה שאני :

דף סב ע"א עוף הבא בסימן א' טהור וכו' (יבמות פ' ב') תוס' ד"ה כי : ע"ב ולא אזוב כוחלי (שבת כ"ז א') תד"ה מנין : כל שנשתנה שמו קודם מ"ת (זבחים כ"ב ב') תד"ה יצאו : תרנגולא דאגמא (ע"ז י"ז ב') תד"ה אתיא :

דף סג ע"א במראה המה העמוקה וכו' (כתובות ס"ט (נ"ל מ"ט) ב') תד"ה הא : ע"ב ולעופות אין מספר (חולין ס"א א') תד"ה כל : שבהמה טמאה מרובה (חולין נט א') תד"ה אלו : באומר של עוף פלוני טהור (ע"ז מ' א') תד"ה אמר :

דף סד ע"א אין לוקחין מהם ביצים טרופות (בילה ס"ז ב') תד"ה קמ"ל : סימנים לאו דאורייתא (ע"ז מ' א') תד"ה אמר : שאם רקמה ואכלה וכו' (חולין קט"ז (נ"ל קכ"ו) ב') תד"ה יכול : ע"ב ביצה המוזרת נפש היפה תאכלנה (ב"מ ס"ח ב') תד"ה איכא :

דף סו ע"ב הוה אמינא מאי קשקשת סנפיר (חולין ט"ו (נ"ל כ"ג) א') תד"ה איצטריך :

דף סז ע"א ודונם בכלל ופרט וכלל (יומא כ"ד א') תד"ה אין :

דף סח ע"א כיון שיצא בשר חוץ למחיצה נאסר (פסחים כ"ב א') תד"ה אותו (בכורות י' א') תד"ה מה (חולין ק"ג ב') תד"ה בשר (קט"ז א') תד"ה מה : ע"ב לא נצרכה אלא למקום חתך (חולין נ"ט א') תד"ה לא :

דף סט ע"א מה לחוש לזרעו (חולין ע"ה ב') תד"ה בן : ע"ב יצא רובו הרי זה יקבר (בכורות ל"ב ב') תד"ה פסק : וכיון דנפקי לי' רובא וכו' (תמורה כ"ד ב') תד"ה אמר :

דף ע ע"א כגון שיצא חצי' ברוב אבר (עירובין ט"ו ב') תד"ה פרון (יבמות כ"ח א') תד"ה לא (בכורות י"ח א') תד"ה אסר : כורכתו ואוחזתו (בכורות ט' א') תוס' ד"ה אמר : בלעתו חולדה והוציאתו (שבת קנ"ב ב') תוס' ד"ה עד (יבמות ק"ב ב') תד"ה ומי : ע"ב במשנה בהמה שמת עוברה (בכורות כ"ב א') תד"ה עד : בגמ' קלוט במעי קלוט' ליטמא (בכורות ו' א') תד"ה ור"ש :

דף עא ע"א חי' בכלל בהמה (ב"ק י"ז ב') תוס' ד"ה קמ"ל : טהרה בלועה אינו מטמא (נדרים ע"ו א') ככ"ן ד"ה ת"ס : שלא בפניו מחזי חזיא (כתובות ל' ב') תד"ה לא : ע"ב אטו אנן מגבו קאמרינן (נדה ס' ב') תוס' ד"ה ומה : תדויידו תנינהו (עירובין ס' ב') תוס' ד"ה אין : בלע טבעת טהורה (מנחות ס"ט א') תוס' ד"ה דבלע :

דף עב ע"א גולל ודופק הלכתא גמירי לה (חולין קכ"ו ב') תוס' ד"ה גולל : לרביעית דם הבא מן המת (שבת ע"ז א') תד"ה סואיל (מנחות ק"ד א') תד"ה סואיל : ע"ב במשנה לא אם טיהרה שחיטה טרפה וכו' (חולין פ"ה ב') תוס' ד"ה פטוה : בגמ' טומאת בית הסתרים הוא (עירובין נ"ד א') תד"ה אכל : הבאות מבגד גדול (שבת קי"ב ב') תד"ה אכל :

דף עג ע"א מטביל עד מקום מרה (סוטה כ"ה ב') תד"ה לאו : ע"ב שמיתה עושה נפול (מנחות ע' א') תוס' ד"ה בילה : להביא האבר והבשר המדולדלים (פסחים כ"ב א') רש"י ד"ה מנגלה :

דף עד ע"א הושיט את ידו למעי בהמה ושחט בן ט' חי (חולין ע"ה א') תוס' ד"ה לדברי : במשנה טעון שחיטה (חולין ק"ז ב') תד"ה פטור : והכ"א שחיטת אמו מטהרתו (ב"ק מ"א א') תד"ה איני :

דף עה ע"א בגמ' חרשים גרמי (חולין פ"ט ב') תד"ה בוולדות (שם נ' א') תד"ה הכא (שם ק"ג א') תד"ה דאיסור (שם ק"כ א') תד"ה תמן : חרשים ואוירא גרמי (שם קכ"ו ב') תד"ה יכול : מה חלב ושתי הכליות וכו' (שם נ"ב ב') תד"ה אלימא : ע"ב תרי תמיהי מדבר דכירי (בכורות ט' (נ"ל ו') א') תד"ה ור"ש :

דף עו ע"א במשנה וכן שניטל צומות הגידין (חולין מ"ב ב') תוס' ד"ה והא : ע"ב בגמ' כיון דזיגי אע"ג דלא חוורי (כתובות פ"ח ב') תוס' ד"ה וכוא (שבועות מ"א א') תד"ה ולמד : אם עור ובשר חופין את רובו (חולין ל"ב ב') תוס' ד"ה ולחשוב :

דף עז ע"א במשנה ואינו מטמא לא טומאת אוכלין וכו' (חולין ק"ז ב') תד"ה סעור : סימן וולד באשה וכו' (בכורות י"ט ב') תד"ה ונכנס : ע"ב בגמ' ולא בעצמות ולא בגידין (חולין קכ"ו ב') תד"ה בנכלה :

דף עח ע"א במשנה בחולין ובמוקדשין וכו' (חולין פ"ג ב') תד"ה במזומן : בגמ' וי"ט מוסיף על ענין ראשון (חולין פ' ב') תד"ה שחיטה : ע"ב או לרבות את הכלאים (חולין ל"ח ב') תד"ה או :

דף עט ע"א או דלמא ספוקי מספקא לי' (חולין כ"ח א') תד"ה מכחן (חולין פ"ו ב') תד"ה לחלק : ע"ב רבנן סברי חוששין לזרע אב (בכורות ז' א') תד"ה וכא : ושה ואפילו מקצת שה (בכורות ג' א') תד"ה ור"י :

דף פ ע"א כוי בריה בפני עצמו הוא וכו' (קדושין ג' א') תד"ה לא (כריתות כ"א א') תד"ה כוי : אבל הני דברי הכל מיני דעזי הוא (סוכה י"ג א') תד"ה מטום :

דף פא ע"א הכתוב נתקו לעשה (חולין קט"ו א') תד"ה מלאסר : ע"ב במשנה ר"ש פוטר (יומא ס"ד א') תד"ה דהייתו : בגמ' מטמא טומאת אוכלין (שבת ל"א א') תד"ה אי (פסחים ל"ג ב') תד"ה לאימת :

דף פב ע"ב הואיל דגופין מחולקין (כריתות ע' ב') תד"ה וכא : ולאפוקי מדר"י (פסחים מ"ז א') תד"ה וכמוקדשין : חטה ושעורה וחרצן (ע"ז ל"ד א') תד"ה חרצנים :

דף פג ע"א אף ערב יוה"כ (חולין קל"ג א') תד"ה לכר : ע"ב ואם שהטו אין מכסין את דמו (חולין פ' א') תד"ה זה : קטוסיף אבנין (עירובין ק"ד א') רש"י ד"ה קא :

דף פד ע"א חיה בכלל בהמה לסימנים (פסחים ט"ז ב') תד"ה דם : מה מ"ס לא בעי כיסוי (חולין ל"ג א') תד"ה השוחט (שם ל"ס ב') תד"ה למכרי : תלתא מיעוטי כתיבי (יבמות פ"ב ב') תד"ה נתן (ב"ק ק' ב') תד"ה אומר : אבא ממשפחת בריאים הוה (חולין ל"ח א') תד"ה לאצטרף : ע"ב שאין וודאה דוחה שבת (עירובין נ"ו א') תד"ה מיכל :

דף פה ע"א במשנה ר"מ מחייב (חולין פ"ד א') תוס' ד"ה מה : הנוחר והמעקר פטור מלכסות (חולין פ"ג ב') תד"ה במוקדשין : בגמ' דנין חולין מחולין וכו' (חולין פ' ב') תוס' ד"ה קדשים :

דף פו ע"ב אם אמרו ספק טומאה לטהר (כתובות י"ג ב') תד"ה מסייע (ב"ק ק' ב') תד"ה אומר (בכורות כ' א') תד"ה ממולתא (חולין פ"ז ב') תד"ה רואין :

דף פז ע"א במשנה כסהו הרוח וכו' (חולין פ"ג ב') תד"ה צריך : ע"ב דם הניתז וכו' (חולין פ"ד א') תד"ה יצא :

דף פח ע"ב בגמ' וכל כלל הצריך לפרט וכו' (פסחים ע"ה א') תד"ה למעוטי (בכורות ז' (נ"ל י"ט) א') תד"ה כילד :

דף פט ע"א ורקיע דומה לאבן ספיר (מנחות מ"ג ב') תד"ה ורקיע : מי שבולם את עצמו וכו' (ב"מ ק"ג א') תד"ה דלמא (בכורות מ' ב') תד"ה פיו : מי שאינו מחוסר אלא קביצה וכו' (סנהדרין מ"ו ב') תד"ה תליסה : אם תקע לא יצא (ר"ה כ"ח א') תד"ה אמר : ע"ב במשנה בחולין ובמוקדשין וכו' (חולין פ"ג ב') תד"ה במזומן : והכ"א נאמנין עליו וכו' (חולין קל"ח) (נ"ל נ"ו א') תד"ה צריך : בגמ' וסבר תנא דידן אין בגידין בנותן טעם (פסחים פ"ג ב') תד"ה לא :

דף צ ע"א בגמ' קדשים דאיסור כרת (חולין פ"ט ב') תד"ה ואתי : ע"ב גומא (ערכין י' א') רש"י ד"ה מתניתא : [א"ה עיין בו"ת מוהרמ"ע מפאנו סי' ע"ג] :

דף צא ע"א לא נצרכה אלא לשמנו (חולין פ"ט ב') תד"ה אם : ע"ב אפשר שעברתי על מקום וכו' (ברכות כ"ו ב') תד"ה יעקב :

דף צב ע"ב והלך ר"א לשיטתו וכו' (חולין פ"ט ב') תד"ה בוולדות : רבה מחטם לי' (חולין נ"ז א') תד"ה כולא :

דף צג ע"א ר"ש מעיא באמת' וכו' (חולין מ"ט ב') רש"י ד"ה חלב : [א"ה עיין מ"ש הגאון מוסר"ר דוד אפנהיים ז"ל וגיסו הגאון בעל שבות יעקב והיא נדפסה בסוף ס' שיורי כנה"ג על א"ח הנדפס בקוסטנטינא ועיין בשו"ת כנסת יחזקאל ובמשנה למלך פי"ג מהלכות הלכה ס' מ"ש הרב המגיה שם] : חמשא קרמי הוה (פסחים ע"ד ב') תד"ה וכן : ע"ב במשנה שולח אדם ירך לנכרי (חולין נ"ט ב') תד"ה והלכתא (חולין קי"ד ב') תד"ה ר"י :

דף צד ע"א בגמ' במר דשחוטה (ב"מ כ"ס ב') תד"ה כאכני (ע"ז כ' ב') תד"ה אכני (סנהדרין ס"ד ב') תד"ה מרקולים (בכורות למ"ד א') תד"ה תרבא :

דף צה ע"א בשר שנתעלם מן העין (חולין ס' א') תד"ה על : ע"ב שדר לי' תריסר וכו' (חולין כ"ח ב') רש"י ד"ה תכים (שם נ' א') רש"י ד"ה כרי :

דף צו ע"א בסביעת עינא (גיטין כ"ז ב') תד"ה ודוקא : אכלו ואין בו כזית חייב (זבחים ק"י ב') תד"ה מה : ע"ב במשנה ירך שנתבשל בה גיד (חולין נ"ז א') תד"ה אכל :

דף צז ע"א בגמ' ואם בישל בנותן טעם (נדרים ע"ג ב') תד"ה בכל (ע"ז ס"ט א') תד"ה סבר : ע"ב כאילו הן בצל וקפלוט (מו"ק י"ג ב') תד"ה בתבלין :

דף צח ע"א בביצת אפרוח אבל טמאה לא (חולין ס"ד ב') תד"ה גישולי : פירושי קא מפרש וכו' (בכורות ל"א ב') תד"ה א"כ : לא תלולל בשעורי דרבנן (בילה ד' ב') תד"ה ותנן :

דף צט ע"א וכל איסורין שבתורה בטאה (שבת קפ"ב א') תד"ה שנפלו :

דף ק ע"א ברי' שאני (בכורות כ"ג א') תד"ה נבילה : חתיכה עצמה נעשה נבלה (זבחים ע"ג ב') תד"ה ר"י : ע"ב במשנה ר"י אומר אף בטמאה (חולין ק"ב א') תד"ה ור"י :

דף קא ע"א בגמ' בנטמא הגוף ואח"כ נטמא בשר (סנהדרין פ"ג ב') תוס' ד"ה פרע : ע"ב בין טמאים וכו' (מעילה ט"ז א') תד"ה ור"י :

דף קב ע"ב בחיי' בכל שהוא (פסחים כ"ד ב') תד"ה פרט : וטמאה בין בחי' וכו' (פסחים ק"ח ב') תד"ה שאלן (חולין נ"ז א') תד"ה מ"ע : זה בשר מן החי (מכות י"ח א') תד"ה ולילקי : לר"י אינו חייב אלא א' (ב"מ קט"ו ב') תד"ה שנאמר (מנחות נ"ח ב') תד"ה אין :

דף קג ע"א כגון שנטרפה עם יציאת חבה (חולין נ' א') תד"ה אלמא : לאברים עומדת (חולין ל"ז ב') תד"ה ומה : לאו לאברים עומדת (שבועות כ"ד א') תד"ה שאוכל : יבא איסור נבלה וכו' (חולין ק"ג ב') תד"ה ושאני : ע"ב חלקו מבחוץ פטור (מעילה ס"ז א') תד"ה מיתבי :

דף קה ע"א סייר נכסיי (ע"ז כ"ח ב') תד"ה טורייני (מ"ג א') תוס' ד"ה דסב"ם : ואחרונים חובה (שבת כ"ה ב') תד"ה חובה : בין בחמין ובין בצונן (חולין ק') (נ"ל ק"ו א') תד"ה חמי : ע"ב משום דקשי לעניותא (ברכות נ"ב ב') תד"ה פרורין :

דף קו ע"א הנוטל ידיו לפירות וכו' (פסחים קט"ו א') תד"ה כל :

דף קז ע"א ואפילו לשנים (זבחים פ' א') תד"ה כגון : ע"ב מברך על כל פרוסה ופרוסה (פסחים ק"ב א') תד"ה כשכן (חולין פ"ז ב') תד"ה אסור : הרחת מי לא בעי (חולין נ"ז ב') תד"ה עד :

דף קח ע"א במשנה אם יש בה בנותן טעם (ע"ז ס"ה ב') תד"ה הכגד : בגמ' דחידוש הוא (מו"ק ח' א') תד"ה נפקא ליה : דרך בישול אסרה תורה (ע"ז ס"ז א') תד"ה אמר (זבחים ע"ט א') תד"ה אמר : כר"י דאמר מב"מ לא בטיל (יבמות פ"א ב') תד"ה ד"ס : אפשר לסוחטו אסור (חולין קי"ב א') תד"ה הרי :

דף קט ע"א האי נראין דברי ר"י וכו' (מו"ק ז' א') תד"ה אמר : במשנה הלב קורעו וכו' (מנחות כ"ג) (נ"ל כ"א א') תד"ה דם : ע"ב בגמ' שרי לן כבדא (חולין קי"ב) (נ"ל קי' ב') תד"ה ככדא : לישנא דכוורא (מו"ק י"א א') תד"ה כוורא נ"ת : [א"ה למעלה מזה כתוב חולין ושם לא נמצא בדף נ"ח ואולי נ"ל הו נ"ז והוא בתוס' שם בד"ה אבל וצ"ע למתניתין הלב קורעו ומוציא דמו הו נ"ז ב' תד"ה וכחל וצ"ע למתני' דלא קורעו איטו שכר עליו :

דף קי ע"א אחווי' לר"י בר אבדימי (כתובות ע' (נ"ל נ"ו) א') תד"ה אמר : ורב בקעה מצא וכו' (גיטין ל"ו ב') תד"ה אלא :

דף קיא ע"א חלטי' לי' בחלא (חולין י"ד א') תד"ה ונסכין : ע"ב סכין ששחט בה וכו' (חולין ח' ב') תד"ה והלכתא : מותר לאכלן בכותח (חולין קט"ז ב') רש"י ד"ה סרי"ז :

דף קיב ע"א היכא דאינו נאכל מחמת מלחו (מנחות כ"א א') תד"ה דם : הטמאים לאסור ציר ורוטבן (חולין קכ"ב ב') תד"ה למינהו :

דף קיג ע"א פרושי קמפרש (בכורות ל"א ב') תד"ה א"כ : הא דחללי בי טבחי (חולין נ"ג א') תד"ה מלחו : אלא ע"ג כלי מנוקב (חולין קי' ב') תד"ה ככדא : גרמי גרמי (חולין י"ד א') תד"ה ונסכין : ע"ב ולא בחלב זכר (חולין קי"ד א') תד"ה ת"ל : וסבר שמואל אחע"א (חולין ק"ה א') תד"ה איסור : בחלב אחותו גדולה מנין (חולין ע' א') תד"ה טופכתו : שם שנאמר לא תאכל כל תועבה (בכורות ל"ד ב') תד"ה ומר : לגר תתננה או מכור (ב"מ ס"ה א') תד"ה קרי (מנחות י"ט א') תד"ה במקרא :

דף קטו ע"א כלאי זרעים לתסרו (שבת פ"ד ב') תד"ה ארבע (בכורות נ"ה) (נ"ל נ"ד א') תד"ה דגן : פן תקדש פן תוקד אש (סוכה ל"ס א') תד"ה לפי :

דף קטז ע"א הוסיף אין לא הוסיף לא (כתובות פ' א') תד"ה אלה (חולין קט"ו א') תד"ה כלאי : קסבר ר"ע אחע"א (חולין ק"א ב') תד"ה ר"ע : חלב מתה לא צריכי קרא (סנהדרין ד' ב') תד"ה דלד : במקומו של ר"י הגלילי היו אוכלין וכו' (חולין ק"ד ב') תד"ה עוף : ע"ב במשנה אם יש בנותן טעם ה"ז אסורה (חולין נ"ט ב') תד"ה לא :

דף קיז ע"א בגמ' מקיש שור זבח השלמים וכו' (מעילה ט"ו א') תד"ה מהאי : חלב סתמא לא אקרי (חולין ס"ג) (נ"ל נ"ג א') תד"ה אמר : ע"ב תרי מיעוטי כתיבי (חולין י"א א') תד"ה הערופה :

דף קיח ע"א יד להכניס ולהוציא (בכורות ל"ח א') תד"ה הרי : ש"ס לצרוף (חולין קכ"א א') תד"ה ור"י : ע"ב טלתא דאתיא בק"ו וכו' (חולין קכ"ד ב') תד"ה אין : ואין יד להכשר (חולין ל"ו ב') תד"ה ועדיין : יש יד לפחות מכזית (חולין קי"ט א') תד"ה ר"י :

דף קיט ע"ב חלחולי מחלחל (נזיר נ"א ב') תד"ה והכ"א : כל נקב שהריו עובר עליו (מנחות ל"ס א') תד"ה קולמוס : [א"ה עיין בקונטרס עוללת הכרם להרב מו"ה שלמה אמריליי' הספרדי והוא נדפס בשו"ת מהר"ם ח"ג בסופו סי' ז' ומ"ש בחבורינו על או"ח סי' ל"ב] :

דף קכ ע"א אלא אמר רב פפא תבלין (בכורות ז' (נ"ל ו') ב') תד"ה קופה : כהנים משלחן גבוה קא זכו (יבמות ל"ג ב') תד"ה אמרה : ע"ב פרי אתה מביא וכו' (תמורה ד' א') תד"ה מליאתך : דון מינה ומינה (בכורות כ"ד א') תד"ה ושני : מה בכורים משקה וכו' (יבמות ע' א') תד"ה מה (שם ע"ג א') תד"ה טעונין :

דף קכא ע"א פרי פרי מבכורים (פסחים כ"ד ב') תד"ה אלא : [א"ה עיין בשו"ת זקינו הגאון הח"צ ז"ל סי' כ'] : ר"י אמר מרטקא (מעילה ז' א') תד"ה אמר : שונין ישראל בטמאה (חולין פ"ד א') תד"ה בעינן : ישראל ששחט בהמה טמאה (חולין כ' ב') תד"ה במוקדשין :

דף קכב ע"א דבר תורה עור אדם טהור (סנהדרין מ"ח א') תד"ה מטמאין (זבחים ע"ח ב') תד"ה בטריפה : ע"ב בלשון יחיד אני שונה אותו (זבחים כ"ח א') תד"ה תנינן : דאזיל בתר גישתא (שבת קי"ו א') תד"ה אמר :

דף קכג ע"א כמה כדי אחיזה טפח (נדה כ"ז א') תד"ה והו : ע"ב עולת העוף לראב"ש לגזור (זבחים ס"ה ב') תד"ה ור"א (חולין כ"א ב') תד"ה והינו : כדי מעפורת (מנחות מ' ב') תד"ה שמא :

דף קכד ע"ב את שבא לכלל מגע וכו' (חולין ע"א ב') תד"ה אטו : בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם (בכורות כ"ג א') תד"ה נבלה :

דף קכה ע"ב שלא כנגד הנקב טהור (שבת מ"ד ב') תד"ה אין : שלא כנגד הנקב טהור (עירובין ע"ט א') תד"ה הרי : מפני שדרך טומאה לצאת (ב"ב ק' ב') תד"ה ורומן :

דף קכו ע"ב גולל ודופק מטמא במגע ובאוהל (שבת קנ"ב ב') תד"ה עד (כתובות ד' ב') תד"ה עד : בנבלתה ולא בכוליתי' (חולין ע"ז ב') תד"ה ולא : מחוסר נקובה כמחוסר מעשה דמי (שבת פ"ד ב') תד"ה בטהורין :

דף קכז ע"א פומבדיתא לוייך אשני אושפיזך (ב"ב נ"ה ב') תד"ה ר"א : ע"ב במשנה נשחטה הבהמה הוכשרו בדמיה (חולין ע"ו א') רש"י ד"ה אותיב : בגמ' תאיני' שצמקו באיביהן (שבת קמ"ג ב') תד"ה במחובר (חולין קכ"א) (נ"ל קכ"ח ב') תד"ה ר"י :

דף קכח ע"א מ"ס יש יד לטומאה וכו' (פסחים כ"ט) (נ"ל כ' א') תד"ה ובשעת : וחזר ר"ע להיות שונה כר"י (בכורות י' א') תד"ה נגלו : קישי' שנטעו בעציץ וכו' (גיטין כ"ב א') תד"ה בתר : ע"ב בשר הפורש מאבר מן החי (חולין קכ"א ב') תד"ה סואיל :

דף קכט ע"א טומאת ביה"ס הוא (שבת קי"ב ב') תד"ה אכל (עירובין כ"ד ב') תד"ה אכל : הרי מטמא טומאה חמורה אגב אביו (ב"ק ע"ז א') תד"ה פרס : כששימש מעשה עץ שימש (פסחים י"ח א') תד"ה הא : כיפת שאור שיחדו לישיבה (שבת ע"ו א') תד"ה והמר (שבת פ"ד א') תד"ה לאסוקי : תקרובת ע"ז של אוכלין מטמא (פסחים ע"ג א') תד"ה סיקן : אוכל שאי אתה יכול להאכילו (חולין ע"ד) (נ"ל ע"ג ב') תד"ה אי (פ"ס א') תד"ה ור"ש :

דף קל ע"ב קא מעייל חולין בעזרה (פסחים ס"ו ב') תד"ה מכיאה (זבחים ע"א א') תד"ה וחולין : מנין שאין נותנין מתנה לכהן ע"ה (גיטין ל' ב') תד"ה וכי (בכורות מ') (נ"ל כ"ז ב') תד"ה וכי : תנא תני ישלם וכו' (ב"ק ז' א') תד"ה ישלם :

דף קלא ע"א למה אמרו נכרי כהן (יבמות ע"ג א') תד"ה נכרי :

דף קלב ע"ב שתים ושלש שבתות (שבת ס' ב') תד"ה ססתא : האי כהנא דלא מפריש וכו' (שבת קל"ט א') תד"ה ולבלת : כאילו אוכל סבלים (חולין ל"ז ב') תד"ה בלא : למשחה ולגדולה כדרך שהמלכים אוכלין (יומא י"ח א') רש"י ד"ה מי : [א"ה עיין בשו"ת זקינו הגאון הח"צ ז"ל סי' קכ"ז וכבר קדמו בתוס' ישנים שם אבל בדפוס עיניו לא הטהורום] :

דף קלג ע"א חוטין שבלחי אסורין (חולין נ"ג) (נ"ל נ"ג ב') תד"ה ריסא : לאחזוקי נפשא בכהני (סוטה ל"ח ב') תד"ה הא : זכי לן מתנתא (יבמות ק"ס א') תד"ה רבא : דבעינא למיכל וכו' (שבת י' ב') תד"ה יהבי : והמשתתף עם העכו"ם (בכורות כ' ב') תד"ה אסור :

דף קלד ע"א דמר אית ליה דר"ח (ב"ק קט"ז א') תוס' ד"ה אמר : ע"ב ולא לעורבים ולא לעטלפים (ר"ה דף ב') תד"ה לקו : במשנה מן הפרק של ארכובה וכו' (מנחות ל"ז א') תד"ה קיבור' :

דף קלה ע"א אבל לא במוקדשין (חולין ק"ל א') תד"ה הזרוע : בגמ' והא בעי העמדה והערכה (בכורות כ"ו א') תד"ה כתולש : ע"ב אלא בקרך וצאנך למה לי למעוטי שותפות עכו"ם (בכורות כ' א') תד"ה והמשתתף :

דף קלו ע"א אלא ארצך למה לי למעוטי חוץ לארץ (חולין ק"ג ב') תד"ה כל : כסותך למה לי לכדר"י (חולין ק"י ב') תד"ה טלית : נתינה נתינה מתרומה (חולין קל"ב ב') תד"ה כאלו : ע"ב וכריב"ב בדברי תורה (ב"ק פ"ב ב') תד"ה אתא (חולין קכ"ב ב') תד"ה לגלל : וכו' יאשיהו בכלאים (מנחות ע"ז ב') תד"ה ואסרו :

דף קלז ע"א אלא מעתה נוצה של עזים לחייב (שבת כ"ז א') תד"ה נוצה : ע"ב אבא אריכא (חולין ל"ח א') תד"ה איצטריך :

דף קלח ע"ב בגמ' סד"א הואיל ובעינא דקדשים כתיב וכו' (חולין ע"ח א') תד"ה אי :

דף קלט ע"ב חולין הוא עד שיבואו לידי גיזבר (בכורות נ"א ב') רש"י ד"ה אתיא :

דף קמ ע"ב טריפות מחיו' נפקא (זבחים קט"ז א') תד"ה ודלמא : תקח לך ולא לכלבך (חולין ס"ד א') תד"ה באם :

דף קמא ע"א תשלח מכל מקום (פסחים נ"ט א') תד"ה אתי (יבמות ה' א') תד"ה ואכתי : ליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח הקן קמ"ל (ר"ס ל' ב') תד"ה ונתקלקלו (שבועות ג' א') תד"ה ועל : במשנה והכ"א משלח ואינו לוקה (תמורה דף ב') תד"ה וכל : בגמ' דרחמנא אמר לא תגזול וכו' (כתובות ל"ב ב') תד"ה שלא (ב"מ ס"א א') תד"ה המרו : [א"ה עיין בשו"ת חות יאיר סי' קנ"ג ובהמטות דף רס"ט] : ע"ב דליתנגבו וקניתו (קדושין כ"ז א') תד"ה מי נמי

סליק הגהות הלבוש ממסכת חולין

גליון מהרש"א על מסכת חולין

מהגאון וכו' מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל

דף ב ע"א מתני' חוץ מחרש שוטה. עי' ת' מרע ביסודה הראשון חלק ב' סי' כ"ג ובאשר"י בסוגיא סי' ב' ובהגהת אשר"י סי' ד' ועי' יו"ד סי' א' ס"ק י"ו וסי' רס"ה ס"ק א': תד"ה הכל שוחטין. דהיינו שוחטות לכתחלה. עי' תוס' קדושין ע"ו ב' ד"ה אין בודקין: ד"ה שמא. וליכא למימר דדיעבד. עי' בכ"מ סי' ל"ד ס"ק ד': בא"ד דילמא אתי למיכל. עי' ת' בית יעקב סס"י מ"כ ת"ל משום כל תשחית: **ע"ב** תד"ה שמא יגע. חיבת סקדם. עי' לקמן בדף ל"ו ע"ב: ד"ה דליתיה. ואע"ג. עי' תוס' נדה ה' ב' ד"ה והא:

דף ג ע"א גמ' ואפילו כותי. עי' ת' מים עמוקים סי' ע': שם גמ' ואפי' ישראל מומר. עי' כ"מ פ"ד משחיטה הי"ד ועי' תוס' כאן ריש ע"ב ד"ה בודק כו' אכל כותי כו': תד"ה המניח. אי נמי כל זמן. וזהו סברת הריטב"א בב"י יו"ד סי' ס"ט בדין עובד כוכבים שנתן בשר בקדירה: **ע"ב** גמ' ואם שחט בודקין אותו. עי' ת' מים עמוקים סי' ל"ח ועי' יו"ד סי' ס"ה סעיף ה' ובב"י שם דף מו ע"א ד"ה שכל יכך ביונא: תוד"ה בודק. דלמא משתלי. ובהר"ן כתב מפני הרואים והוי דומה ממש לפיר"ת גבי תשו"ק: גמ' ורבא ורב אשי לא אמרי. עי' בס' כו"פ סי' ב' ס"ק ג' ועי' ש"ך סי' א' סס"ק ב' בשם הכ"ה: שם לא רוב מצויין אצל שחיטה. עי' בב"י יו"ד סי' כ"ה עלה מו ע"א ד"ה שכל יכך ובס' ר"א עלה קפ"ח סוף ע"ד. ועי' תוס' בכורות כ' ב' ד"ה חלב פוטר ובס' ר"א עלה ל' ע"ב:

דף ד ע"א גמ' ונותן לו. אכלו מותר לאכול. עי' גיטין י' א' סוף תד"ה מנת כותי. ועי' הגהות אשר"י לקמן שאלל הרא"ש סי' י"ד פרק זה מ"ש בשלמא היכי שאכלו בעצמו כו' ובתוס' גיטין ב' ב' סד"ה ע"א נאמן: שם מנת כותי מותרת. עי' נדה מ א' רש"י ד"ה הילך המיסך משום דלספיקא לא חיים: שם פשיטא מהו דתימא. עי' מנחות נג א' ותד"ה אלא דר"מ ובת' דבר שמואל אבוהב סי' רל"ד: **ע"ב** גמ' וקא סבר מומר לדבר אחד. עי' בכ"י יו"ד קרוב לסוף סי' קי"ט ד"ה ועל מ"ש: רש"י ד"ה מפני שהן מחליפין. כל מה דמצי למעבד. וע"כ גם מומר אוכל נבילות לתיאבון אי איכא שוחט בקי הוכלין מה שבידו ואינו דומה לתיקון סכין שהוא טורח ע"כ צריך שיהא בודקין סכין ונותנין לו. ושב"א בב"י יו"ד סי' ב' עלה ד' דף א' ע"ב: תוס' ד"ה מותר. אסור מדרבנן. עי' ת' הגות יאיר עלה מ"ט א' וכ"א ב': בא"ד כיון דלכתחלה אסור. ודעת רמב"ן בהר"ן בע"ז ר"ס השוכר עלה ססק"א סוף ע"ה נראה כרש"י:

דף ה ע"א גמ' מכס ולא כולכס. עי' במל"מ פרק ג' מהל' שגגות הלכה ז': שם ולא בהומות. עי' ת' פנים מאירות ח"ב סי' ק"ח: **ע"ב** גמ' ואמרינן מאי בינייהו. עי' שבועות יז א' תד"ה טימא עצמו ובחולין בתוס' ריש דף יד: שם אבל עולה דדורון הוא. עי' יומא דף לו סוף ע"א: תד"ה ואינו שם. דתור בתשובה. עי' מל"מ הנז' לעיל בסמוך:

דף ו ע"א גמ' עד שעשאוס עובדי כוכבים. עי' בש"ע א"ח סי' רע"ו ס"ב ובב"י שם סוף ד"ה ומ"ש עובד כוכבים: שם מאי עובדי כוכבים גמורים. עי' בב"ש סי' ד' ס"ק ס"ג ובסי' מד ס"ק מג: שם אמר רבי זירא אסבר גזרו. מכאן למדו בתוס' ע"ז ל"ה ב' ד"ה מכלל על תערובות פת של עובדי כוכבים:

דף ז ע"א גמ' מכאן לתלמיד חכם. מכאן דעל סתם אדם אין סומכים באומר שכך המנהג. תשו' נ"כ סי' ע"ה: שם ולא קדשה לפקיד לבא. עי' תוס' זבחים ס"א ב': שם חלוק לי מימך. עקידה פ' בשלח סוף עלה ע"ז:

דף ח ע"א גמ' הירודה קודם לליבונה. עי' ריטב"א קדושין כ"ו ב' ד"ה ואלא: תד"ה מותר. שלכך נתכוון. עי' תשו' שאגת אריה דיני יוה"כ סי' ע': **ע"ב** גמ' בית השחיטה נונן. ובמקרא כינית שלג ביום קציר. משלי כ"ה י"ג: רש"י ד"ה משום דקלטא. לא חייש. עי' פי' מתרומות מסנה ז':

דף ט ע"א גמ' אסור לאכול משחיטתו. דהוי קרוב לספק נבילה. רמב"ם. ומ"ש בכ"מ משום דשחט לפנינו ל"ש. ובשחט לפנינו ב' וג' פעמים משמע דאסור רק משום גזירה לעתיד ברמב"ם ובכ"מ לשון הרמב"ם ד' וה' פעמים: שם זמנין דשהי ודריס. עי' בכ"מ דר"ל ישהה וידרוס: שם בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. בתוס' ביצה כ"ה א' פרש"י חזקת אינו זבוח. ועי' בתוס' שבועות כ"ד א' ד"ה האוכל דהריטב"א דחה זה. ועי' פ"מ בפתיחתו להל' שחיטה שורש ב' ושורש ה' ד"ה עוד אבאר: רש"י ד"ה כתב. לאתוס שמו. עי' פי' משניות לרמב"ם על מתני' דגיטין ס"ו ב': תד"ה ואידך. בהקומץ רבה. דף ל"ה ב'. וע"ש בתוספות: שם כולהו. ומה שהקשה מלקמן. עי' ך'. א'. תוס' ד"ה אילימא: שם ואסורה בהכילה. שוחט שפיר. אלא דהוי רובא דתליא במעשה (ואסור מדרבנן חדושי רשב"א): **ע"ב** גמ' אף טומאה ברשות היחיד. וטומאה משותפת בלה"ר ורה"י בהר טיכי אזלינן פלוגתא בעדיות פ"ג מ"ז: שם אף הכא נמי. מיהו בהאי דשרץ בפי התולדה גם ביש בו דעת לשאול נמי טהור כיון דטומאה עוברת היא. ועי' תוס' יו"ט פ"ד דטהרות מ"כ: רש"י ד"ה מה סוטה. כתיב ונטמאה. עי' בס' שב שמעתתא ש"א פ"ז ד"ה והא דאמרו: שם התם הלכתא. דהא דמטהרין. ברמב"ם ריש פרק ע"ו מהל' אבות הטומאה דברה"ר טהור גמרינן מפסח נגור ששנין בטומאה אם הטמאים מרובים. והוא בירושלמי ותוספתא. וק' הא כאן הגי בג' גם פסח דוחה רק טומאת מת. וא"כ מנ"ל טומאת שרץ ברה"ר דספיקו טהור. וע' ס' בתי כהונה בבית ועד עלה א' ע"ד:

דף י ע"א גמ' לא עלתה לו טבילה. עי' ס' מקור חיים להל' פסח סי' תמ"ז סוף ס"ק י"א עלה כ"א סוף ע"א: **ע"ב** גמ' אוקי מילתא אחזקיה. עי' בס' פני יהושע כתובות כ"ב ב' על תוס' ד"ה הכא עליה באשה תלוי. ד"ה ועדיין צריכין אנו למודעי: שם בגר ליה שיעורא. עי' ס' שב שמעתתא ש"ב פ"ב: רש"י ד"ה מכדי מיתלא. אינו מכה עליו נכה. ותחך במפרקת הוא יותר פוגם מנגיעה. הגהת אשר"י במעשה דתגנגלא: שם ד"ה עד אחד. דכל יחיד ויחיד. עי' תוס' גיטין ב' ד"ה ע"א נאמן פירש הקונטרס כו' ועי' בהגה"א כאן סי' י"ד בשם ר"א ממיץ ובת"ר כאן ד"ה נשים: תוס' ד"ה ודילמא. מעטם חזקה. כדאיתא לעיל ט' ב' ד"ה התם הילכתא:

דף יא ע"א גמ' זיל בתר רובא. אמתלג שאוכלים ודילמא הבהמה טריפה. עי' פלתי ל"ט ב' ופ"מ בפתיחתו להל' בדיקת ריאה ריש סי' ל"ט ד"ה ועתה ראיתי. ועי' בהס"מ פע"ו מא"ב הכ"ז. ועי' תשו' יד אליהו סי' ס"ט. ועי' סמ"ע סי' שכ"ח ס"ק ב'. ועי' ס' שב שמעתתא ש"ב פ"ד ועי' לעיל דף ט' ע"א הא קמ"ל אע"ג דאתיליד בה ריעותא: שם כגון ט' חנויות. עי' פלתי סי' ס"ג ס"ק א' ד"ה אמנם. ועי' ס' שב שמעתתא ש"ב פע"ו. ועי' ט"ז יו"ד סוף סי' ק"א ס"ק י"ד: שם דמנת גומרתא עליה. עי' פסחים דף פ"ד ע"ב ובתוס' זבחים ל"ז ב' סוף ד"ה ואחד עלים: תוס' ד"ה מנא. דרובא וחזקה. עי' מהרי"ט ח"ב חלק אה"ע סי' כ"ז: בא"ד דאוקי גברא. עי' קצות סי' ר"ס ס"ק ב': שם ד"ה אתיא. דאוקמי אחזקיה. עי' כו"פ סי' כ"ז ס"ק י'. ובפ"מ בשפתי סי' ל' אות ה' ס"ק ו' ד"ה אמנם ופלתי מ"ד סס"ק ט': בא"ד דאיכא חזקה. עי' לעיל י' א' תד"ה סכין. ובט"ז סי' ר"א ס"ק פ"ז ובמל"מ פ"י ממקואות ריש ה"ו: בא"ד וי"ל דכל חזקה. עי' מהרי"ט ח"א סל"ז בדף י"ט סוף ע"ד וריש דף כ'. ועי' פלתי סי' כ' ס"ק א' ד"ה אבל הס"ך. וד"ה והן הן. ועי' ע"א י' א' תד"ה ודילמא: בא"ד מכמה בהמות. עי' פלתי הנ"ל בסמוך סד"ה והן הן. למה כ' מכמה בהמות: בא"ד דאין לי להעמיד. עי' בהרא"ש מ"ש וי"ל כו' ועי' תב"ש ופ"מ סי' כ"ט דאפשר גם לסברא זו דוקא בנידון זה דעד השתא לא היה ריעותא אבל משעה דחזינן דאתרע (כגון מים במות וספק אם המות הקיף המים וכדומה) כמו דיזלא מהרוב עתה כן יצאה מהחזקה: **ע"ב** גמ' אתיא ממכה. עי' רמב"ם פ"א מאסורי ביאה ה"ך: שם דילמא לאו אביו הוא. עי' סנהדרין ס"ט ב' ועי' בכורות כ' א' תד"ה רבי יהושע בסוף הדיבור: שם ורוב בעילות. עי' בכ"מ סוף ס"ג ס"ק ט"ו. ועי' תוס' סוטה כ"ז א' ד"ה רוב. ועי' בס' אבני מלואים על אה"ע סוף ס"ג ועי' מ"ש בגליון ב"ש הנ"ל: שם אין אפוטרופוס לעריות. עי' בס' הפלאה כתובות דף י"ג ע"ב בגמרא ד"ה אין אפוטרופוס לעריות: שם דלמא טריפה הוה. עי' סנהדרין ע"ח א' תד"ה ההורג ועי' תמורה י"א א': שם הא קא מיתזל. עי' תשו' נ"ב מהדורא בתרא חלק י' סי' ר"י: שם ואלא לאו משום. עי' מהרש"א בכורות כ' ב' תד"ה חלב פוטר ובפ"מ סי' ל"ג בשפתי ס"ק ה' ד"ה וראיתי. ובגליון יו"ד שלי סל"ג בש"ך סק"ד: שם היכא דלא אפשר. בת"ר לעיל בדף ט' ד"ה ומיהו באמר משמע דהאי „היכא דלא אפשר" ר"ל כל דיעבד: שם ה"נ דלא אכיל. עי' אשר"י שבת פ' תולין סי' י"ג. עי' לקמן דף כ"ח א' תוס' סוף ד"ה אתא כי ממסמס. ועי' פ"מ יו"ד סי' ל"ג ס"ק ה'. ועי' פלתי סל"ג סק"י וס"ק י"א ד"ה ואין וד"ה והנה עוד. ועי' תשו' יד אליהו ס"ו ל"א למה לא נר"מ היאך היו מקבלים גרים דלמא מעמון ומואב הם. ובירושלמי הטעם משום דאזלינן בתר רובא ובזה ל"ש לא אפשר: תוס' ד"ה וכי. מדלא חיישינן. עי' תוס' כתובות ריש דף ל"ג ותוס' ריש מס' מכות: בא"ד הויא ליה התראת ספק. עי' תוס' יבמות דף פ' ע"א ד"ה נעשה סרים. ועי' מהרש"א קדושין דף מ"ד על תוס' ד"ה וחייבין עליה. ובשעה"מ פ"ב מאישות ד"ה ולעיקר: שם ד"ה ליחוש. אבל במקום סייף. עי' בתוס' מכות ז' א' כי דאין לזה טעם: שם ד"ה ודילמא. דהוכשין אותו י"ב חודש. עי' פלתי סי' כ"ז ס"ק יו"ד ד"ה ומצאתי ראיה. ועי' פ"מ יו"ד סי' ל' סק"ה בשפתי דעת בטריפה לא מתמת עצמו אלא משום סופו לנקוב. אי בעי כ"ד חודש. ועי' לבושי שרד ר"ס ל"ה סק"ה עלה ל"ד ריש ע"ג: בא"ד ואם יחיה לאו טריפה. עי' בכ"מ סי' י"ו סעיף ל"ב ס"ק ז' ועי' פ"מ יו"ד בשפתי סי' ל"א ס"ק א' ד"ה והנה. ועי' פלתי מ"ד ת' ד"ה אמנם:

דף יב ע"א גמ' היכא דלא אפשר. עי' מכות ז' א' תד"ה דלמא. ובבכורות בתוס' דף כ' ב' ד"ה חלב סוף הדבור: רש"י ד"ה פסח. והיכא דאיתרמי. עי' בחידושי רשב"א לעיל דף ט' ד"ה וראיה להתיר: תוס' ד"ה פסח. אין יכול להחמיר. עי' ט"ז יו"ד סי' קי"ז סק"א ובשעה"מ פ"ה מיסודי התורה עלה כ' דף א' ע"ב. ועי' בכורות ב' א' תד"ה ואיבעיא אימא: **ע"ב** תוס' ד"ה מאן. תימה. עי' בפלאהי סי' ג': בא"ד שמלמדין אותם. עי' בב"י יו"ד סי' ק"ב עלה ל"א סוף ע"ב ד"ה כתב בתרומת הדשן. ועי' רמב"ם פ"א מפסולי מוקדשין ה"ו:

דף יג ע"א מתני' שחיטת עובד כוכבים נבילה. עי' בלח"מ סוף פ"ב מהלכות שחיטה: גמ' סתם מחשבת כותי. ודוקא בשחיטה אבל דרך חניקה ונחירה לא. ע"ז ל"ב ב' תד"ה דלא כר"א: **ע"ב** גמ' דעובדי כוכבים מצויא. דדוקא לענין קבלת קרבן אין מינים בעובדי כוכבים ע"ז דף י' ע"ב תד"ה הד קטיל:

דף יד ע"א תוס' ד"ה השוחט. תימה. עי' בפירוש משניות לרמב"ם על משנה זו: בא"ד דמומר לדבר אחד. עי' פלתי סי' י"א ס"ק ב' ד"ה איברא: בא"ד לא חשיב מומר. עי' ס' שב שמעתתא ש"ג פ"ד ועי' מל"מ פ"ג משגגות ה"ז: בא"ד והשתא כיון דמומר. עי' ש"ך יו"ד ס"ב סק"ל וסי' ד' סק"ד: תוס' ד"ה ונשבין. והא אין יכול למולחה. עי' פ"ז דשבת בתוס' דף ע"ה ריש ע"ב. ועי' פלתי סוף סי' ע"ה. ועי' תוי"ט פי"א דזבחים משנה ז' ד"ה אוכלין אותו:

דף טו ע"א רש"י ד"ה רבי יהודה אומר. דקנסא דריבא. נ"ע בגיטין נ"ג ב' בגמרא ובר"ש ד"ה ורבי יהודה באיסור דאורייתא כו' ועי' מהרש"א וחידושי רשב"א:

דף טז ע"א גמ' הא בשביל שיודה. ופירות האילן שאני כמ"ש בתוס' ע"ז מ"ח א': רש"י ד"ה נור יוצא. אלא מעצמו עלה. עי' בהר"ן ע"ז דף שנ"א א' ד"ה שלש אפרות. ועי' בס' שעה"מ פ"ג מהל' אישות הלכה ג' ד"ה עוד כ' הרשב"א ז"ל בתשובה: **ע"ב** גמ' הכין דלא מבטל ליה. עי' בב"י יו"ד קרוב לסוף סימן רכ"א ד"ה כ' הרשב"א שאלת בני אדם: רש"י ד"ה הכין למטה. וזה מוליך ומביא. עי' בפלתי סוף סימן ו':

דף יז ע"א גמ' אסרי בשר נחירה. מה דנקט האיבעי' בב"נ ולר"ע ולא בשאר איסורי' נ"ע י"ל דדוקא באיבעי ב"נ שנצטוו במדבר והאיסור רק מתחיל מבואם לארץ. אבל בחלב ודם וכל דבר אסור שהיה לפני מקודם מ"ת ליכא למיבעי' כיון דהתחיל האיסור מיד. תשו' נ"ב מ"ת חיו"ד סי' ס"ד ממשמעות דברי הרא"ש: **ע"ב** גמ' שלש פגימות הן. לא מצאתי להרמב"ם שהביא שיעור פגימות אלה זולתי גבי פגימת מזבח בפ"א הי"ד מהל' בית הבחירה ובל ידעתי למה השמיטם:

דף יח ע"ב רש"י ד"ה מתגברת. לבעל חיים. עי' ע"ז מ"א א' תד"ה אמר שמואל. עי' תשו' אבא מארי ז"ל סי' נ"א. עי' בחמ"ח סי' קכ"ד סק"ד: תד"ה וכמה. על ידי שמיר. עי' (בהגה"ת בעל) כסף משנה הל' בית הבחירה פ"א הי"ד: **ע"ב** גמ' אין דעתו לחזור הוה. עי' תשו' מהר"ם הלוי סי' ח' עלה ז' ע"ד דכיון דר"ז יתיב ק' תעניתא דלשתכח מיניה תלמוד בבלי כדאיתא פ' השוכר את הפועלים. הוה הוכחה כמו קנה בית דא"ל שמהה שם י"ב חדש:

דף יט ע"ב תד"ה השוחט. דווקא דיעבד. עי' ש"ך סי' כ' ס"ק א':

דף כ ע"א תד"ה אילימא. דבעיקור סימנים. עי' לעיל ט' א' תד"ה כולהו: **ע"ב** גמ' ורוב בשר. עי' זבחים ס"ט ב' תד"ה אי טרפה: שם וכי מתה. עי' פלתי סל"ג סי"ב:

דף כג ע"ב גמ' ואי דר"מ. עי' מנחות כ"ג א' תד"ה אלא. ותשו' דבר שמואל אבוהב סי' רל"ד:

דף כז ע"א גמ' אלא גמרא שחיטה כו'. מ"מ גם להסוברים דהלמ"מ ספיקו להקל הכא דהלמ"מ מפרש לקרא ספיקו אסור. פ"מ ריש פתיחתו להל' שחיטה: שם דלא לבווייה גיסטרא. עי' בט"ז ס"ג סק"א: **ע"ב** גמ' במקום שחיטה דאתריבי. ותגביס דנתן הרמב"ם טעם דכתיב אסף החסיל. דאף דלא כ' במקום שחיטה. עי' בלח"מ פ"א מהל' שחיטה ה"ג:

דף כח ע"א גמ' כי ממסמס קועיה. לרשב"א והרמב"ן והר"ן דנקב ידוע יש בדיקה מיירי דכל הגואר מלוכלך. ועי' פלתי ל"ג סק"א קושיא גדולה: רש"י ד"ה ממסמס קועיה. לא בעי למיבדקיה. עי' דף מ"ג ע"ב ד"ה הא ספק דרוסה ועי' מ"ש הר"ן בשם הרא"ה הביאו הב"י סי' כ"ז גבי תלינן בקני' או בכלבא ד"ה ולדברי התוס': **ע"ב** גמ' ולבדקיה אמר רבא. עי' פלתי ל"ג י"א ד"ה והנה יש. למה ל"ה דעלה קרום בפנימי ונתרפא: תד"ה אתא משום ספק דרוסה. גב"י סי' ל"ג עלה י"ח ע"ד ד"ה עוף. וריב"א פי' היכא דתלינן בכלבא או בקניא לא בעיא בדיקה כלל דל"ח לנקובה כו': בא"ד א"כ מאי פריך. עי' פלתי סי' ל"ג ס"ק י': בא"ד פיס שום חולי. וי"ל דר"מ דחייש למעוטא ודאי נמנא דטיפת דם שותם הנקב. וכמ"ש רש"י. רק הריב"א חולק על רש"י משום דרוב נקב אין דם סותמו. פלתי ל"ג ס"ק י' וע"ש ס"ק י"א ד"ה והנה עוד:

דף ל ע"א גמ' מדמי פסח מי אדחי. עי' גליון לקמן קכ"א על רש"י: שם שחט בה שנים. עי' תוס' לקמן פ"ד א' ד"ה בעינן העמדה: שם כתיב לכל דבריה. עי' תב"ש סי' ל"ג ס"ג סק"ה. ודווקא בהמה דאית בה היותא עפי אבל אדם גוסס אינו בהעמדה והערכה. ערכין דף ד' סוף ע"א ובתוס' שם ד"ה ולא אוניא: **ע"ב** גמ' תחת העור פסולה. עי' ט"ז סכ"ד סק"ד ותשו' שבות יעקב ח"ג סי' מ"ה:

דף לא ע"א מתני' פסולה. עי' תוס' פרק הנשרפין דף ע"ז ע"א ד"ה סוף תמה לבא דלמ"ד אבו משום תגיו גם בנפלה סכין שחיטתו כשירה: גמ' והלכה ושחטה כדרכה. עי' סנהדרין ע"ז ב' למימרא דכה"ג כחו הוא: שם טהורה לביתה. עי' ב"י יו"ד סוף סימן קי"ך ד"ה כ' בת"ה: **ע"ב** גמ' מאי למימרא. עי' בב"י יו"ד סי' ר"א עלה ק"פ ע"ג ד"ה ומ"ש הלכך:

דף לב ע"א גמ' פרה פסולה. עי' פלתי ריש סימן ג': מתני' והמתין לה. עי' תב"ש סי' ל"ג סק"ה דל"ק מכאן על רמב"ם דכל דנפסל בסימנים הוה נבילה מחיים: גמ' ורמינהו. ק' דלמא נקובת הושט במתני' דאלו טרפות ר"ל תורבץ הושט דקרוי ג"כ ושט כמ"ש רשב"א. פלתי סל"ג סק"ג: תד"ה ורמינהו. וא"ת נסי. ולרמב"ם דנקובת הושט הוה נבילה מחיים עי' ש"ך ל"ג סק"ד ל"ק גם ק' ב' של תוס' ועי' תב"ש סי' ל"ג ס"ג סק"ה: **ע"ב** גמ' נקובת הושט. עי' פלתי סי' ל"ג ס"ק ב' וס"ק ג' ובפ"מ שם ס"ק ה': גמ' ליתשוב נמי. ק' דלמא מתני' ר"י בן יהושע היא בגדה כ"ד א' דלא ס"ל כר"א וי"ל דמה דאיתא שם דא"ב הא דר"א ר"ל דריב"י ס' דר"א אמר רק בניטל לא בנגוף אשום דנבילה חסר. ומכאן יצא לרמב"ם דכ"מ דאמרו ניטל טריפה כשר בחסר. פלתי סי' נ"ב: שם כי קתני. עי' ש"ך סי' ל"ג סק"ד שתמה על רמב"ם ובפלתי שם סק"ב: רש"י ד"ה ומשנה. ואע"פ שזו קודמת עי' תוס' נזיר ל"ה ב' ד"ה ואינו חייב ועי' לקמן מ"ג ע"א ול"ע:

דף לג ע"א גמ' מזמנין ישראל על בני מעיין. עי' פלתי סי' כ"ז ס"ק ב' ד"ה והנה נדפס: שם מי איכא מידי. עי' בתוס' נזיר ס"א ע"ב ד"ה הניחא ובהל' מלכים פ"ט הלכה י"ג בכסף משנה. ועי' ביצה י"ה ב' מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור. סנהדרין נ"ט א' הד"ה ליכא מדעם. עי' לחם משנה ריש הל' גזילה. ע"ז בתוס' סוף דף ה'. ועי' ספר מעין החכמה על מצות בסדר אלפא ביתא אות א' ד"ה ולי נראה. ועי' בבעל המאור והביאו הר"ן סוף מסכת ביצה. ועי' תשו' חתם סופר לגיסי ז"ל חיו"ד סי' י"ט: תד"ה אחד. משום דבעיא שחיטה. עי' תוס' שבועות כ"ד א' ד"ה האוכל נבילה ועי' פ"מ בפתיחתו להל' שחיטה ד"ה עוד אבאר:

דף לז ע"א גמ' לאחר מיתה הוא דקריי' רחמנא. וק' לרמב"ם דניקב הושט הוה נבילה מחיים (פ"ג משחיטה י"ט ובש"ך ל"ג סק"ד) ועי' תב"ש סל"ג ס"ג סק"ה:

דף לח ע"א גמ' כשירה בזינקה. טור סי' י"ז ועי' ש"ך שם ס"ק י"ז: **ע"ב** מתני'. ורבי אליעזר פוסל. עי' גליון לעיל י"ג א': גמ' זה מחשב. עי' מל"מ הל' טומאת צרעת פי"ה ה"א סוף דיבור שלישי:

דף לט ע"א תד"ה ריש לקיש. דחשיב עובד ע"ז. ומ"מ שחיטתו כשירה דדוקא אדוק טובא כבומרים נקרא מין. עבודת כוכבים דף כ"ו ב' תד"ה איזה מין: **ע"ב** גמ' דחשיב הוכיח. עי' זבחים ב' ב': שם הזינן אי איכא אלמא הוא. עי' תשו' נמח צדק סי' ס"א ובסימנים שאחריו ותשו' פנים מאירות ח"ב סימן מ"ג ד"ה עוד יש לגדד:

דף מ ע"א גמ' עשה בה מעשה אסרה. עי' פ"ז מ"ד דכלאים במסכך גפנו ע"ג תבואתו של חבירו ר"י ור"ש הגומרים אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: רש"י ד"ה היתה בהמה. והכא נמי הע"ג. עי' ע"ז מ"ו א' תד"ה בהמה יוכיח: ד"ה השוחט מטלית. אסור להם. עי' פלתי סי' ס"ב ס"ק ב' ד"ה והנה יש להקשות: תוס' ד"ה הא. בפרק כל הצלמים (דף מה). וע"ש בתוס' ריש דף מ"ה: **ע"ב** גמ' ועולה מעשה. עי' בט"ז יו"ד סוף סימן ב' ובנקה"כ שם:

דף מא ע"א גמ' דאית ליה שותפות בגוים. עי' בט"ז יו"ד סוף סימן ה' וש"ך וכו"פ שם: שם הכא נמי דאית ליה שותפות בגוים. נ"ע בר"ן נדרים מ"ו ב' סוף ד"ה אבל יש בה וי"ל היכא שיפסיד גם לעצמו לא הם להתנות. ועי' ס' מק"ח על הל' פסח סי' תמ"ח סק"א ד"ה ונדון: שם לא כל הימנך. עי' ע"ז נ"ט ב' תוס' ד"ה א"ר אשי: תוס' ד"ה בישראל. וקשה דאם כן. עי' כו"פ סימן ה' סק"ד: **ע"ב** רש"י ד"ה לא שנו. שבא לידו דבר עבירה. עי' מג"א הל' יוה"כ סי' תר"ז סס"ק ב':

דף מב ע"א מתני' לבית הסמפונות. עי' מהרש"א מ"ח ב' ד"ה שם והא ר"נ. ועי' פלתי ל"ו ז' מ"ש לייבש שם: שם בעוף הגס. עי' זבחים סוף פרק ז' דף ע' ע"ב תד"ה אבל: גמ' מכלל דטרפה אינו חיה. וסופו לנקוב נמי אינו חיה. ואי אינו חיה יב"ח מפעם שכא הריעותא. או דאמרי' שתנקוב עד יב"ח ומאז לא תהיה חיה יב"ח. נסתפק בשפתי סי' ל' סק"ה ועי' בס' לבושי שרד (עלה ל"ד ריש ע"ג) וסי' ל"ה סק"א אות ה' קרוב לסוף: תד"ה ניקב. דאע"ג דנטמול. עי' בס' לבושי שרד ל"ה סק"א אות יו"ד (עלה ל"ה ע"א) די"ל דאין לו חלל לא שייך נקב בתולדה דחסר הוא כמ"ש בתשו' נ"ל בכוונת ע"ז מ"ג ב'. ומניקב ביד אך ניטל כש"כ דניקב כזה כאיב טפי. ועי' רש"י לקמן נ"ה סע"א ד"ה ס"ה ועי' פלתי מ"ג א': בא"ד דאפשר לחיות. עי' רש"י מ"ו א' סד"ה מטביל. עי' פלתי מ"א א' ד"ה אבל. בגוף הטעם למה לא תרצו דכ"מ במינים דלית להו מרה כלכי ותורים: בא"ד דבוקה בגידי הכבד. עי' ס' לבושי שרד סל"ה סק"ה. ודבריו צ"ע דאטו לא משכחת ב' כבדים והגידים והסמפונות אינם כפולים: **ע"ב** גמ' דשף מדוכתיה. להר"ן (בב"י סי' נ"ה) בניטל גם בלא עיכול טריפה. ועי' לבושי שרד בפתיחה לדיני טריפות שנעלמות אות י"ד: תד"ה ואמר דס"ד דחסרון. עי' פלתי סי' ל"ה סק"א וכד"תוס': בא"ד מאיזה משמע. עי' פלתי סי' ל"א סק"ה ד"ה ויש להבין: בא"ד לפי שסוף סקרום ליפסק. עי' ש"ך יו"ד סי' ל' סק"ד ובשפתי שם אות ד': תד"ה הפיק. ולמ"ד. משמע דלא כתב"ם דהוי רק ס"ד בקושיא לקמן מ"ז ב' ומ"ח ב' דשמי' חסרון. ל"ש סי' ל"ה ס"ק ל"כ: בא"ד אלא י"ז וחסר ויתר והליף כולהו משום סופו לנקוב. תב"ש. ובס' לבושי שרד ריש טריפות בריאה סק"ז כ' דכוונת התוספות רק לענין מנין הוא כש"כ מניקב. ע"ש בש"ך ד' ולהלן. ועי' גליון לקמן מ"ז א':

דף מג ע"א גמ' למשה בסיני. עי' הקדמת רמב"ם בפי' המשנה לסדר זרעים סד"ה וכאשר מת: שם לאפוקי לקותא. עי' פלתי רס"י כ"ט ישוב על ק' שעל רמב"ם בזה: שם ועדיין איוב קיים. עי' תוספות לעיל מ"ב ב' ד"ה ואמר ר' יהודה. ועי' פלתי מ"ב א' ד"ה ויותר נ"ל: שם ניקבו שניהם. עי' פלתי סי' ל"ג ס"ק ב' ד"ה וגם סבאתי: רש"י ד"ה לא תפיק. היינו חסרה. ולפ"ז ג' בימין וד' בשמאל ראוי שיהיה כשר דל"ש טעם דחסר בימין דהא איכא ג' הראוין לו. ובש"ע סי' ל"ה ס"ה בהגה"ה כתב דטריפה. ועי' בזה בפ"מ סי' ל"ה בפתיחה סד"ה דע. ובלבושי שרד סל"ה סק"מ: ד"ה אינו קרום. אינה מתקיימת. זה נראה טעם אחר ממ"ש אח"כ מיכמות ועי' פ"מ בפתיחה לבדיקת ריאה ד"ה עוד ראיתי: שם דהסית סתימה. עי' בפ"מ במשבצות סי' ל"ג סק"ד ופלתי ל"ז ד' ד"ה וראיתי. ועי' תב"ש ל"ו י"ד דמהרש"י מ"ח א' ד"ה דאינו קרום מבואר דלאו דווקא משמע דמיד נסתם ודלא כפ"ך: תד"ה הנך. לפי דאין שיעורן שוה. עי' גליון לקמן נ"ה ב' על כשוני דינר: **ע"ב** גמ' מ"ש מספק דרוסה. עי' תב"ש ריש סי' כ"ט על ק' הכ"מ אהרמב"ם דכתב אע"פ כו' הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בה די"ל לרמב"ם פ"ג נקובת הושט נבילה ונבילה נמי מפורש בקרא ועפ"י תירוץ ב' בט"ז שם סק"א ופלתי סי' ל"ג סקי"ד ד"ה והנה. ובפלתי כ' א' סוף ס"ק א' דק מאי הבדל בין מפורש להלמ"מ וכ' דכוונת רמב"ם נמי מ' דהכיא אך מי מגיד דהכיא מדפירשה בתורה טריפה זו יותר משאר י"ח טריפות: שם נמצאת אתמר. עי' פלתי סי' ל"ג ס"ק י"ב ופ"מ בשפתי ס"ק ט"ז: שם יונה אמר. שם הכס ולא כמו שהבין הב"י סי' כ' שהוא יונה ממש ע"ש בט"ז ס"ק ה': תד"ה קסבר. ואם תאמר. עי' ע"ז יו"ד רש"י כ"ט. ועי' פלתי ל"ט ס'. ל"ז י"ד ד"ה אלא: בא"ד והכי נמי. עי' תבואת שור ריש הל' טרפות ד"ה כתב הד"מ ועי' פלתי ריש סי' נ': בא"ד דרוסה שכיחא. ומישב קון עצמו לא היה ק"ל דספק ניקב בסימנים הוה ספק בשחיטה. פלתי סי' ל"ג סקי"ד בד"ה והנה:

דף מד ע"א גמ' כאן קודם בת קול. עי' לעיל דף ל"ב ב' וברש"י ריש ד"ה ומשנה. ופלא על תוספות נזיר דף ל"ח ע"ב ד"ה ואינו חייב עיי"ש: **ע"ב** גמ' אין חבירו רשאי לטהר. ואם טיהר והתיר אינו מוהר אפי' היה גדול ממנו בחכמה. לשה"ד משום דהוית אנפשיה התיכה דאיסורא ככתוב בהר"ן פ"ק דע"ז ד"ה הנשאל לחכם (בגמרא שם הוא דף ז' ע"א):

דף מה ע"א גמ' בעופא מאי. עי' פלתי סי' ל"ד סק"ב ד"ה והנה. יישוב על ק' הרא"ש על פי' הרי"ף. ושם ד"ה אך. ביאור לפירוש הרא"ש בכך איבעיא ובסי' מ"א סק"ד ד"ה וכמעט: רש"י ד"ה בלא האגם. בידי אדם. והרמב"ם אינו מחלק בכך ועי' פ"א ה"ח בכ"מ ולח"מ שם: תד"ה אגסה. שפשטה ראשה. עי' פירושו בט"ז סי' כ' ס"ק ג': **ע"ב** תד"ה מאן. דאפי עורו. עי' פלתי סי' ל"ב סק"א ד"ה והנה בגמרא אמרינן:

דף מו ע"א גמ' ערוקאי. כזית שאמרו. עי' פלתי רש"י מ"א דרך לחות הסייכוא לדין זה לבריאתם מפני פולמסא: שם הילכך בעינן. ובנפל זית מאחד שא"ב זית במקום מרה. וזית מאחד שא"ב במקום הויות כזית. אי בעי שהיא נגד שני זיתים שנפלו. יל"ע בפלתי מ"א סק"ג: שם תהא מגין. ר"ל על הרות. דעל נקב בעור ל"ש הגנה. עי' לבושי שרד ריש סי' ל"ו: **ע"ב** גמ' כאסינא סומקא כשרה. ומאי דלא חיישינן שמא הבריא כמו לעיל מ"ג ב'. עי' פלתי ל"ו א' ותב"ש ל"ג י"ג: שם והלכתא מגין. אף בנקב שיש בו חסרון. דאלת"ס כשמקשינן לקמן מ"ז הילימא מכתון היינו ניקבה ליפשי בחסר מקרום התאי לחוד. ועי' ל"ש סי' ל"ו ס"ק ס': שם אי מכנכנא טריפה. עי' תב"ש סל"ו סק"ג דקשה מכאן על הב"י דבניקבו ושלכנ"ז לא הכפת לן ברוח. אח"כ עדיין נקלף עור החיצון וכאשר לא תגלגל נדע שהתחתון היה ניקב במק"א ובא הרוח בין הקרומים. וע"ש דעוד סק' פ"ת על רשב"א דמכשיר בניקב ושלכנ"ז מ' דס"ל דקרומים דבוקים. ורוח לא יבא ביניהם לכנוס מהכא ולצאת מהתם. מריאה דאושא. וכ' דרוב בהמות העורות דבוקים אמרינן וכשר: שם כולה נמי הדרא בריא. עי' ט"ז סי' ל"ג סק"ט (בושט שמניחם אדומים) אבל במקולת לית לן בה. ועי' פ"ת שם ס"ק י"ב. ועי' ש"ע סל"ו סי' י"ד דלמקם מקלתה כשר. אך נימוק לאו משום לקותא אלא שאין ראוי לעשות מלאכתה להניף על הלב. וז"ש בתד"ה ואוכמי „כיון דעי' לקותא היא" היינו דבזה דווקא אין חילוק בין כולה לבין מקצתה. ועי' ס' ל"ש סי' ל"ה עלה ל"ו ע"ג ס"ק כ"ז: שם אלא לא שנא. עי' פלתי ל"א ב' ד"ה וכם נמצא: שם כדי שתהא נפרכת. ואי דקודם שיעור זה ככר הוה נמקה. הא נימוק מקצתה כשר ומכאן מוכח זה. עי' בב"י ועי' ל"ש סל"ו ס"ק ל"ב שמוכיח דבישם מועיל בדיקה כבנמקה דהא"כ מאי קושי': שם הני הרתי אוני. ק' נימא רבותא יותר באותה אונא עצמה ממקום למקום

למקום דטרפה לרש"י וי"ל דהם בדיקה מועיל. פלתי ל"ט ו'. אבל א"ל דנקיט הכי משום רבותא דסיפא דא"כ הו"ל להזכיר אומא אע"כ עיקרי' דאורי' שלא כסדרן טרפה. וכמ"ש רש"י ד"ה היינו: רש"י ד"ה לית להו. מחמת נקב היא באה. י"ל ודאי נקב וי"ל דכונתו שמא ניקב ומ"מ כחד ספק לא סמכינן על בדיקה. וצ"ל דמ"מ אי ניקב רק עור עליון אין לעשות ממנו ספק. ועי' רמב"ם הל' שחיטה י"א ו'. ועי' פרי תואר ל"ט ו'. ולשון הר"ן „ודאי מ' נקב אתיא": בא"ד שהריאה שוכבת. עי' מעדני יו"ט כאן אות ב': רש"י ד"ה היינו רביתייהו. שסוכבות זו על זו. מזה נשמע דדוקא כשהסרכ' מתוך לתוך וכדאיתא בש"ע ל"ט ב'. וא"כ למה כ' רש"י לעיל בסמוך ד"ה שלא כסדרן „כגון שתים התיצונות כו'". ועי' פרי תואר ל"ט ה' ועי' תד"ה היינו קרוב לסה"ד „דאי לא הוה אומא כו' לא תמצא שלא כסדרן בשמאל". ועי' בהר"ן עלה רס"ב ע"ב. „וכ' רש"י ז"ל דשלא כסדרן כו'": בא"ד והקרום הולך ותוק. בהר"ן הקשה א"כ לתכשר נקב שבתוך כיון דהספר שיעלה קרום ויהדר בריא אינו טרפה גם בעוד לא הדר. ועי' מה שתירץ (והוא בעלה רס"ו ע"ב): תד"ה אלא. היינו כשמתלבנה. עי' מהרש"א ומ"ש עליו בפלתי סי' ל"ג סק"ו וסי' ל"ח סק"א כי דר"ל דלא תור למראה ריאה כ"א למראה כשירה. ואילו היה אודם לקותא היה צריך הזרה למראה ריאה וכמהרש"ל:

דף מז ע"א גמ' ואמר רבא ה' אוני. עי' ס' ל"ס סי' ל"ה עלה ל"ט ע"א ס"ק י"א למה לי המנין:

שם לית הלכתא. עי' ס' לבושי שרד סי' ל"ה ס"ק נ"ב כגון דאידתי. בגמ' לא חשיב ריעותא כלל במכ"ם מחסרון בפנים לקמן סוף ע"ב דסבר ר' אבא דהוה חסרון ומ"מ לא חשיב ריעותא כדמוכח בש"ך סי' ל"ז סס"ק ה'. ולענ"ד יש לחלק דר' אבא ל"א מסברא דידיה אלא דסבר דמוכח ממתני'. וכיון דנתרלה המתני' ואשתכח דר"א טעה בפירוש מתני'. משא"כ רבא דמסברא אמר כן הוה ככל דין שנדחה דמ"מ כיון דאיכא דסב' כן מצטרף להיות תרתי לריעותא ועי' גליון מ"ט א' לקמן: רש"י ד"ה. אפילו כטרפא. עינוניתא כשרה. עי' פלתי ל"ה ס"ק ב': תד"ה היינו. אפילו כסדרן. ר"ל בשיפולי דאינן שוכבות זע"ז ואינן מגינות יסי' טריפה ובאמת כן הוא בש"ע ל"ט ד': בא"ד שרגילה הסירכא לבוא. מתוך שרוכבות שם דוחקת ונסרכה משא"כ שלא כסדרן גאה הסרכ' מחמת נקב. וזה פי' הרא"ש"ד בסוגי' עלה רס"ו ב': בא"ד שסופה להתפרק. וכ"מ בנקלף הסרכא כסדרן ונמצא נקב דלפי' רש"י כשר דהא בנאו הכי ידענו שיש נקב אלא דכסדרן סותם. גם כ"מ שלא כסדרן דלפי' רש"י י"א דהלב תוך ג"י שרי דאין סרכ' פחות מג' ימים והיינו סרכ' שסותם אבל הפשטת ליתה וטרפה מחמת סופו להתפרק א"נ ג' ימים. פלתי ל"ט י"ד. ועי' פרי תואר ל"ט ססק"ז ד"ה תשובה די"ל דנקב לפנינו גם לרש"י ע' דאין סברא דהסרכ' הולך ומתחזק מוציא אלא נקב שאנו דנין מסברא דאין סרכ' בלא נקב. לא ודאי נקב. גם להאי טעמא סרכ' תלויה והאי כשר לפרש"י. עיין בהר"ן בסוגיין (דף רס"ו ב') מהסברא טרפה לולא הטעם שבא"בר"י דאינו אלא ספשטת ליתות גם סירכ' ממקום למקום באותה אונה לרש"י מ"מ אין מגין. ולתוספות כיון דל"ש זה מוסך לכאן כו' אין סופו להתפרק. אמנם למ"ש התוספות להלן בסמוך. ויש לייסב פירוש הקונטרס כו' גם לרש"י כשר ממקום למקום. ועי' ש"ע ל"ט ת' וט'. ועיין תבואת שור ס"ק מ"ח. ועיין בהר"ן דנ"מ גם בנסרכו מתיאוך לגב או בשפולי: בא"ד אין דרכו להיות חסיר. משמע דאם אירע חסר או תליף באומה טריפה. מיהו י"ל דכונתם באלוף באומה למעלה ואונות למטה. ועי' ס' ל"ס סימן ל"ה עלה מ"ב ב' ס"ק מ"ט: ד"ה אי שפכי. סופו ליפסק. עי' מהרי"ט חלק יו"ד סי' י"א דכוונת בה"ג נמי הכי הוא. וד"מ כתב יתר דטעמיה נמי דסופו לנטל וכנקוב דמי. ועי' לבושי שרד ריש טריפות ריאה ובגליון לעיל מ"ב ב' תוס' ד"ה אפיק: ד"ה כל הני עיזי. היכא דגדולה הרבה. עיין ש"ך סימן ל"ה סק"ט (דהפוסקים מכשירים כל שאינה גדולה כ"כ כאונה הסמוכה לאומה): בא"ד אפילו אחת טריפה. עיין פלתי ל"ה סק"ב ד"ה אלא ובד"ה והנה: בא"ד תלוקות מעלהם. גם שיתנה אפשר. פ"ע אה"ע סימן קנ"ו ס"ד בהגה"ה: ע"ב גמ' ככשר טרפה. להט"ז סס"י ל"ה א"ל שיכנסו מראות הפסולות לגבי הקרומים ויש לסעד מה"ר דמש"ה לא קחשיב ריאה גבי נפלה לאור מ' דירוק ככרתי כשר מדר"ב. וירוק כמוריקא בל"ז ע' מ' שינוי מראה וא"א דבעי שתכנוס המראה לב' קרומים וכפ"ת אכתי נ"מ דהא נאמר באור ע' גם במשהו. פלתי ל"ח ב' ד"ה והנה דעת הט"ז: שם אטום בריאה. נ"ע בחדושי רשב"א לעיל דף ע' ד"ה ומיהו בשאר טריפות: שם שנשפכה כקיתון. עיין ש"ך ל"ו כ"ה. וק' א"כ הו"ל להקשות על ר"י מבועה מעל"ע אע"כ בועה לחוד דאינו חסרון ואדרבה ונשפך לחוד. פלתי סס"י ל"ו: שם מאי חסרה. עי' פלתי ל"ג ת' הקשה. ל"ם בנימוק שמפון עד שנחסר כדאי' סי' ל"ו ז'. ושם סק"י ע"ק דבחסרי' אונא. וכן לרמב"ם בש"ע ל"ו ת' דלמא בניכר מבחוץ שחסרה ובס"ק י"ד על רמב"ם פ"ח משחיטה דנמקה טרפה מ' חסר: שם כקיתון ואכשרה. על הרי"ף וש"ע ל"ו ע' דכעכורים וסרוחים ע'. ק' מסוכה ל"ו דפשוט מאתרוג תפוח וסרוח והא זה אף בריאה ע'. ועיין פלתי לו ע': תד"ה אבל. הו"ל לשנויי. עיין בס' לבושי שרד. ס"ו ל"ה סק"ח ביאור דברי תוספות אלו:

דף מח ע"א גמ' דאיט קרוס. עי' בהר"ן עלה רס"ו ב'. ואיכא למידק כו' אבל בשעלתה כו' הוכרר הדבר כו': שם ליתני נקובת הדופן. ומאי דלא מקשה לתני טרפות הכבד שניקב עיין פלתי מ"א ח': שם אמר רבא כי הוה מסגינן. הו"ל למילף מדברי עצמו דאמר תרי בועי דסמיכי ע' אבל אחד כשר וכש"כ טינרי ועיין פלתי ל"א כ': ע"ב גמ' ולא מינקבא כשרה. לטעם הט"ז רס"י ל"ו בניקבו הקרומים שבלכנ"ז דטרפה מ' זימני דמתרמי אהדדי. ק' ניהוש גם הכא דלמא עכשיו הנקבים שבלכנ"ז ובעת בא המחט הוו מזדמני אהדדי. פלתי ל"ו ב': שם ההוא להברו. עיין פלתי ל"ו ז' ע"ק ט"ז ל"ו ע' וע"ק מהרש"א כאן ד"ה והא אר"נ: רש"י ד"ה כשמעתייהו. וניקבה כרס. עיין ש"ך ל"ז נ"ג דנדחק כאן בו ק"ד מ"ש מכה"כ ועיין פליתי סס"י ל"ז דהכא א"א דאמר שחיטה עשאה המחט כ"כ משא"כ בכה"כ אמרינן דמעט הגשאר שלם ניקב אח"כ על ידי טלטול ומשמוש: תד"ה אי קופא בתוך הקורקבן. ר"ל נבלע כאמצע הבשר וא"י אם מבחוץ בא או מבפנים וכרשב"א בש"ע מ"ח י"א דהל"כ פסיעות. פליתי סס"י מ"ח:

דף מט ע"א גמ' שמאירה את העינים. ונפרישה כ' ע"ס שמעיינין בה משבצות לב' א': שם והלכתא תלינן. ואף במקום ריעותא ש"ך סס"י ל"ז ס"ק ל"ד ועמ"ש שם בגליון ועי' ספר לבושי שרד סי' ל"ה ס"ק נ"ב ועי' לעיל מ"ז א' בגליון: ע"ב רש"י ד"ה חלב שעל הדקין. וזהו חלב. עי' תשו' כנסת יחזקאל עלה ל"ב ע"ג פי' כ"ס:

דף נ ע"א גמ' מקיפים בבני מעין. עי' מהרי"ט חלק א' סימן ל"ז: ע"ב תד"ה מהט. אבל בהמסס. יצא לו מדקתני מחט שנמצא בבה"כ ובבק המסס כדאי' בסמוך וק' כיון דבהמסס גם ק"ד בתוך א"נ כדאי' ש"ך מ"ח י"ד א"כ י"ל דלעולם גם בהמסס בעי נקב מב' צדדים אלא מ' דקתני בברייתא נמצא עליה ק"ד לא מצי למיתני בהמסס פליתי מ"ח ז': בא"ד וק' לעולא דל"ת כוושט שמא הבריא למה לא קתני הכא בברייתא המסס פליתי מ"ח ע':

דף נא ע"א גמ' ודלמא חוט השדרה. עי' תב"ם סי' כ"ט סה"ס כ' כד"מ: ע"ב גמ' בדיקה ודאי בעיא. נ"ע בחדושי רשב"א דלעיל דף ט' ד"ה ומיהו בשאר טריפות:

דף נג ע"ב גמ' אימר כלבא. עי' כ"מ א' לעיל תד"ה אתא כי ממסמס:

דף נד ע"ב גמ' דדמי' לנטולה. ורמב"ם מנאו תחת שבורה ועי' תב"ם סס"י כ"ט ד"ה שבורה:

דף נה ע"א גמ' אימא ניקב לחוד. בטה"ע פסק כתי' זה. והרשב"א תמה למה פסק להקל והר"ן כ' דלמה דמתלקינן לקמן ע"ב בין קולשי' לסומכיה א"נ כלל להירוצים שבכאן מיהו בזה י"ל ע"כ נחתך דקתני אין חילוק באיזה מקום. דהל"כ לתני ככד ובלא חתך בכוית במקום מרה ותיותא. ועי' עוד פלתי מ"ג ז': שם גמ' לקתה בכוליא. ק' למ"ם בש"ע מ"ד ז' ללקותא בלובן לבד ע' אי ס"ל נרכים כבני מערבא דבעי דמטאי לקותא למקום הדין הו"ל לקה בלובן ט' ועי' פליתי מ"ד ד': רש"י ד"ה הוא הדין. דאמיר ניקב. עי' גליון תוס' ריש פרקין ופליתי מ"ז א': ע"ב גמ' כעובי דינר זהב. וא"ת לעיל מ"ב א' נקובי תמני וניקב טחול בכללן והא אין שיעורן שוה. וכ' בתוס' מ"ג א' ד"ה הנך דתסרון דריאה ודשדרה מ' דאין שיעורן שוה חשוב בתרתי י"ל דטרפתו מ' הכרם דדבוק בי' וא"נ לחשבו כמ"ש תוס' מ"ב ב' ד"ה ואר"י דל"ת א' בגולגולת כיון דטריפה מ' ניקב הקרום. פליתי מ"ג ז' ד"ה והנה: שם בידי שמים כשרה. להר"ן בלא בדיקה ולרשב"א מ"מ חיישינן דלמא מקודם נכעתה ע"י אדם. ועי' ט"ז סוף סי' ל"ו וכס' ל"ס סל"ו ס"ק נ"ד. וע"ק ט"ז ל"ו כ"ח מרבב"ת בסמוך למה לא שאל על מתני' דתרוסה דכשירה לרבב"א ג"כ בבדיקה עי' פליתי ל"ו י"ד: רש"י ד"ה ואי אשתייר. יצא המחט. וצ"ל בנתחב המחט לפנינו דאל"כ חיישינן לנקיבת שאר אברים. ולמה לא פי' רש"י בניקב מ' תולי י"ל סתם נקב מפולש והכי הו"ל אי לא אשתייר כעובי ד"ז טריפה דזה התידוש. אע"כ במחט ובהמסס חיישינן לרש"י במחט שמא הבריא כיון דרך עור א' לו. וא"כ הטריפות פשיטא פליתי מ"ג סס"ק ב':

דף נו ע"א מתני' ונחמרו. כרד"ק שורש חמד נראה שגרס נחמדו שהכיא מזה לפרש לחם חמודות לחם חם: גמ' דלמא עילאה אינקוב. עי' פליתי סי' ל"א סק"כ: שם כמגדן בעוף. ונפלה לאור ונחמרו בני מעיה דלכמה פוסקים אינו רק בעוף מ"מ לא שייך למתני' יתר בעוף. דאילו לא היה לבהמה שוכי הגלעות המגינים היה גם בה שייך הטריפות. כ"י ס' כ"ב דלא כהר"ן: שם יתר עליהן. ק"ק מהט שממון כולו דאף בקופה כלפי פנים כשר בסי' נ"א ס"ג ובעוף א"א דטריפה דל"א בכותל נתחכך א"כ ליתני ט' זו נמי יתר בעוף פלתי נ"א ג': רש"י ד"ה להכיא עור. דאין שליל לזכרים. עי' זבחים כ"ח א' תד"ה להכיא: ע"ב גמ' ולא יהא. נ"ע מ"ש בהגהת הרא"ש ד"ה ושיעור ירקתו. ועי' בב"י סי' נ"ב: שם בידוע שנפלה. י"מ שהוא כמו שכשנפלה. הר"ן: תד"ה אינבעיא וזהו תימה. י"ל להיש מחמרים סי' מ"ה בנימוק א"כ ניטל ע"י חולי ככר נימוק תחילה ואינו חוזר לכשרות ור"ל בניטל ביד. ובלא ידע איך ניטל ביד או בחולי בזה הוא שהורו לאיסורא פליתי מ"ה ב': בא"ד בטרפתת של עוף. הייתו של שלל של ביצים דקרו ליה בבהמה הם י"ל הורו אלמא דאיכא מאן דמכשיר היינו תנא דמתני' דלא תני ליה באלו טריפות בעוף וזה נמי מ"ש התוס' בסמוך דלוי לא מיירי בפלוגתא פליתי מ"ה א':

דף נז ע"א גמ' לא לינפל. מאי דלא משני לענין חסר אונה ותליף ויתיר כדאי' בש"ע סס"י ל"ה עי' פליתי שם: שם שמועת ירך בעוף כשרה. עי' בס' לבושי שרד בפתיחתו לדיני טרפות העצמות אות י"ב: רש"י ד"ה באחיזת עינים. באכוכה. עי' מ"ה שפי' בו הרא"ש פ' בהמה המקשה ובפתיחה לדיני טריפות העצמות בספר לבושי שרד אות ט"ז: ד"ה לא לינפל. אין צריך לבדוק. משמע דבנמצא שנתמרס בריאה טריפה. הר"ן ודלא כהרא"ש: ע"ב גמ' הכי נמי תוך י"ב חודש. עי' בתוס' ריש דף מ"ז בסוף הדבור דטריפות חסרון הגרגרת משום דסופו לפסוק. ועי' בפ"מ בשפתי ס"ל סק"ס ובלבושי שרד ר"ס ל"ה סק"ה עלה ל"ד ריש ע"ג:

דף נח ע"א גמ' כמאי קא מפלגי. וא"ת מיעוט טרפות ה"נ דיולדות כמו דמיעוט טרפות חיות ועי' פלתי סי' מ' סק"ב ד"ה אלא דגם וסי' מ"ד א': תד"ה והלכתא. חיות בפני עצמן. עי' בהר"ן יומא דף רכ"ו ע"ב ד"ה וכתב בה: ע"ב גמ' כל יתר כנטול דמי. וכניכר איזה היתר כ' הרא"ב"ן דלא כנטול. ועי' תשו' נ"ע בשני טחולין ואחד קטן והקטן ניקב בסומכי'. ועי' ס' לבושי שרד סי' ל"ה ס"ק א' אות כ"א ריש דף ל"ו:

דף ס ע"א גמ' שור שהקריב אדם הראשון. עי' עקידה שער ט' עלה כ"א ד"א ע"ב: ע"ב גמ' הביאו כפרה עלי. עי' פירושו בתוס' שבועות דף ט' ע"א ובהרי"ף ריש שבועות עי' עקידה שער ל"ז עלה י"א ע"ג:

דף סב ע"א גמ' היה נקי נכן. עיין תשו' כנסת יחזקאל סי' כ"ד:

דף סג ע"ב תד"ה ודילמא. מיל בתר רוכא. עי' בהר"ן ובתשו' כנסת יחזקאל סי' הנ"ל:

דף סד ע"א תד"ה סימנין ולא מבני. עי' פלתי ספ"ג סק"ג בד"ה ובאמת אני תמה ובסק"ד ד"ה והנה באמת: ד"ה כאן ריקמא ואבלה. והך בילה. עי' תשו' חתם סופר מגיסי הגאון דפ"ב ז"ל סימן ר"ט עלה ע' א' ד"ה ומצאתי:

דף סה ע"א גמ' אלא מעתה. עי' בב"ם סי' קפ"ט שמות אגשים אות א'. מ"ש חילוק בין שם אבי עזרי לבין אבי העזרי ובתשו' יד אלי' סי' נ"ב:

דף סו ע"ב גמ' אקשקשת קא סמכינן. עי' תשו' מהר"ם הלוי סי' כ' א':

דף סט ע"א גמ' מהו לחוש לזרעו. עי' בתוס' סנהדרין דף פ' ריש ע"ב: שם איסור חלב ודם ליכא. עי' פלתי סי' ס"ד ס"ק א' ד"ה אמנם הרב פר"ח: שם חלב דעלמא לא. עי' פלתי ס' ס"ב סק"א וס' פ"א ס"ק ז': שם אית ליה תקנתא. עי' בט"ז סי' כ"ד סק"י. ועי' תשו' חתם סופר סי' כ"ט ד"ה והנה רבים:

דף ע ע"א תד"ה כרכתו אחותו הוציאתו. עי' בכורות ט' א' תד"ה אמר רב אשי וכדף י"ז ריש ע"ב בתוס':

דף עב ע"א גמ' עובר במעי אשה. עי' בס' אבני מלואים על אה"ע ח"ב סי' פ"ב עלה ך' ע"ג ד"ה ומזה ג"כ מוכח: שם דם הבא מן המת. עי' סנהדרין בתוס' דף ד' סוף ע"א ד"ה מניין וד"ה ורבנן:

דף עג ע"א גמ' כמאן דמפרתי דמי. עי' תשו' שער אפרים סי' א' ד"ה ואפשר כו' וראיתי בהגמי"י כו':

דף עד ע"א גמ' בעי רב הושעיא. הרמב"ם השמיט איבעיא זו. ובתשו' שבוי' ח"ג סמ"ס כ' דס"ל דאזלא רק אליבא דרב לעיל ל' ב' דתחת העור כשרה ועי' סכ"ד סק"ד וש"ך סס"י י"ד:

דף עה ע"א גמ' האמור בהם. עי' יבמות דף מ"ו סוף ע"א ובגליון שם: שם ד' סימנין אכשר ביה. עי' תוס' בילה דף ו' סוף ע"א ותשו' שבו"י ח"ג סימן מ"ה: ע"ב גמ' הלכה כר' שמעון בן שזורי. עי' ש"ך יו"ד סימן רע"ו סק"ז ותשו' כנסת יחזקאל ססי' ל"ו: רש"י ד"ה הכי גרסינן. ואותה קלוטה. עי' ש"ך סי' י"ג ס"ק ז' ביו"ד:

דף עו ע"ב גמ' עור הרי הוא כבשר. עי' בס' לבושי שרד בפתיחתו לדיני טריפות העצמות אות כ"ג:

דף עז ע"א גמ' למה לי קרא. עי' פ"ח יו"ד סי' ק"י בכללי ספק ספיקא כלל א' ד"ה וא"ת והא אמרינן בפרק בהמה המקשה ועי' לעיל ע' א' „בהמה בחייה בחזקת אסור כו' במה נשחטה". וצ"ע:

דף עח ע"א תד"ה מניין. היכא לאו ועשה. עי' לקמן בתוס' דף פ"א ריש ע"א ולית לן למימר כו': ע"ב גמ' משמע שניהם כאחד. עי' תשו' אבא מארי זצוק"ל ח"א סי' מ"ו:

דף עט ע"א גמ' אין חוששין לזרע האב. עי' סנהדרין דף פ' ריש ע"ב בתוס': שם קא משמע לן. עי' חגיגה ב' ב' תד"ה ליטא שפחה כו' ובתוספתא דמס' כלאים: שם תד"ה מהו דתימא. לא דמי. עי' במל"מ פ"ב מהל' קרבן פסח בסוף הדבור: ע"ב גמרא וסימנין דאורייתא. עי' בב"ם סי' י"ז ס"ס. עי' יבמות דף ק"כ ע"א. ועי' בקצות סי' רנ"ט סק"ב. ועי' תשו' נ"כ חלק אה"ע סי' ל"א עלה י"ט ע"ד. ועי' במהדורא הניינא באה"ע סי' נ"ח וסימן ס"ו. ועי' לקמן צ"ו א' תד"ה פלגיא: שם חוששין לזרע האב. עי' ש"ך יו"ד סי' ט"ז ס"ק י"ז:

דף פ ע"א רש"י ד"ה בתים הבא. הילכך הויא לה. נ"ע כאן ולקמן בפירש"י בדף פ"ו א' במתני' ד"ה שופג ובדפוס סלאוויטא הוגה שם וכתוב בלדו דבמקום דהתראה צ"ל דעבירה: ע"ב תד"ה ולילקי. הא הוי לאו שבכללות. עי' לח"מ פ"ג מאיסורי מזבח ה"ה דזהו כוונת הרמב"ם:

דף פא ע"א תד"ה הנח. דשני לאוין סמוכין זל"ז. עי' בתוס' זבחים קי"ד ריש ע"ב דוקא בסמוכין לעשה. ועי' שעה"מ הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג ריש עלה נ"ב. עי' תשו' שאגת אריה סי' ע"ח: בא"ד דלא לקי אלאו דלא תגזול. עי' גליון לעיל בסמוך ובשעה"מ שם עלה נ"ד דף א' ע"א ד"ה ובהיותי נבוך ובדבור שאחריו: תד"ה יום להרצאה. דהוי מחוסר זמן. עי' ט"ז יו"ד סי' ע"ו ס"ק ג' ותשו' חתם סופר סי' י"ז: ע"ב תד"ה הואיל. וא"ת ואמאי לא אמרינן. עי' מנחות ק"ב ב' א"ל רב אשי לרב כהנא כו' ועי' תשו' שער אפרים סי' א' עמוד ג' ד"ה ועוד הא אמרינן:

דף פב ע"א גמ' משעת שחיטה. עי' תשו' אבא מארי זצוק"ל ח"א סי' ג': ע"ב תד"ה הזורע. וי"ל דכיון. עי' תוס' יומא דף ל"ו ע"ב ד"ה לאו דנבלה ועי' במל"מ פ"ג ממלוה ולוה הלכה ד':

דף פג ע"א מתני' אבל בשאר ימות השנה אינו כן. עי' ש"ע ח"מ סי' קנ"ח סעיף ו' וסמ"ע שם סק"ט: גמ' ואינו נמנע. עי' ש"ע יו"ד סי' ש"מ סעיף י"ט ובב"י שם עלה רפ"ג ע"ד:

דף פד ע"א תד"ה יצא. אבל כאן. עי' בב"י סי' כ"ח ד"ה שמע ולא היה עפר:

דף פה ע"ב גמ' היכי עביד הכי. ק' מש"ע סי' כ"ח סט"ו „שא"ל לכסות כל הדם". וע"ש בגליון הבאתי בזה תשו' בית שלמה לר"ש חסון עלה ל"ג סי' ט"ו: שם והשניה רבי אומר. עיין זבחים ס"ח א' תד"ה אומר:

דף פו ע"א גמ' סמוך מיעוטא לחזקה. עי' בתה"א לרשב"א עלה ח' ע"א במשמרת. ועי' בס' ראש אפרים בשו"ת ס"א עלה ל"ט ע"ב: רש"י ד"ה שאינו סופג. דהתראת ספק היא. עי' לעיל דף פ' ע"א בגליון: ע"ב רש"י ד"ה כיון דאמר. עד שיברך לפניו. וכפ' ערבי פסחים ק"ג ריש ע"ב פירש"י אסור למשתי עד שיברך בהמ"ז. ועי' אשר"י כאן דהיסח דעת זוקק רק לברכה שלפניו. ועיין אשר"י כילד מברכין סי' ל"א. ובב"י א"ח סי' קע"ט ד"ה ויש לדקדק בדברי רבינו. (והוא קרוב לראש הסימן) ובד"מ שם אות א':

דף פז ע"א גמ' איבעיא להו. עיין בס' כו"פ סי' י"ט ס"ק ו' ד"ה והנה. ונ"ע מש"ך חו"מ סי' שפ"ב ריש ס"ק ג': רש"י ד"ה ארבעים זהובים. שכר ארבע ברכות. עי' מג"א ריש סי' קל"ב. ועי' ש"ך חו"מ סי' שפ"ב סק"ג ד"ה שוב מצאתי: תד"ה מעתה. שהתפלל בינתים. ודעת הרי"ף ממ"ש פ' ערבי פסחים לברך על כל כוס של ד' כוסות משום דמשתי והגדת הלל והגדה בהדי הדדי לא אפשר. דלא כהתוס' וכ"כ כ"י או"ח סוף סי' קע"ח:

דף פח ע"א תד"ה ורבי יהודה. אין למותה יחד. עי' לה"מ ריש פ"ב מהל' קרבן פסח: ע"ב גמ' עפר סתמא לא איקרי. עי' ר"פ כילד מברכין „כרם זית איקרי כרם סתמא לא איקרי" ובפ' הקומץ רבה יד ימין איקרי יד סתמא לא איקרי ובפ' י"ד דנגעים כל איזוב ולא איזוב יון. וכל הני הלכתא נינהו. ועיין בזה תשו' מוצל מאש סימן ז' וסימן ח' ועמ"ש בגליון מנחות ריש דל"ז:

דף פט ע"א רש"י ד"ה והא איסורי. דכתיב לא ידבק. נ"ע בחדושי רשב"א קדושין נ"ו ב' במתני' דהמקדש בערלה. ועי' עליו בטעה"מ פ"ג מהמץ עלה ס' ע"ב ד"ה ובהיותי בזה: ע"ב מתני' ובמוקדשין. עי' פלתי סימן ס"ה ס"ק כ': תד"ה אם ים. לפירושו דלקמן. עי' פסחים פ"ג א'. א"א בשלמא שימוש נותר מילתא היא כו':

דף צ ע"ב גמ' ממשקה ישראל. עי' מנחות ה' א':

דף צא ע"א גמ' המיומנת שבירך. למעוטי שמאל. וכן ולקחתם כו' הראשון למעוטי שאר ימים שאין דוחין שבת. ולפעמים אתי לרבות כמו סוכה פ' היתן כ"ד. האזרח לרבות את הנשים לתוספת יוה"כ. והאזרח לרבות את הגרים לסוכה. הר"ן פ' לולב וערבה עלה רנ"ג ע"ב ד"ה והראשון: ע"ב גמ' כדיהיב דעתיה למיהדר. עי' פרק תפלת השחר ברכות כ"ו ב' תד"ה יעקב תיקן: שם אין אומרים שירה אלא. עקידה פ' אחרי מות עלה ס"ח ע"ג:

דף צג ע"ב גמ' אומצא דאסמיק. ולאחר תיתה גם פירש ממקום למקום שרי. ש"ך סע"ז סק"ב ולפ"ת סי' ס"ז סק"ב מחייב דוקא בנצרר דכוי דם רב וככנוס בכלי: מתני' שולת אדם. עי' ע"ז כ' א' תד"ה ר' יהודה:

דף צה ע"א גמ' ובנמצא הולך אחר הרוב. עי' ב"ב כ"ג ב' תד"ה רוב וקרוב: תד"ה ספקו אסור. היכא שמעורב. דברי הט"ז הל' תערובות סי' תרע"ג סק"ו מוקשים מכאן וכבר עמד עליו בס' פ"מ: שם הכא נמי. כשהאיסור ידוע. עי' ש"ע יו"ד סוף סי' ע"ז כאותו ואת בנו שנתערב ועי' צל"ח ביצה י' ב' בזמן שניס ומצא שלשה:

דף צו ע"א גמ' קטלינן ליה. עי' סנהדרין ס"ז א' רש"י ד"ה בן רואין אותו. משמע דבעאת מכחיש ואומר לא הואי הנא לא קטלינן ליה אע"ע דקלא. ועי' תשו' עבה"ג סי' ק"י דסיכא דהוי' ניכר להם מקודם. ועכשיו אין מכירים אותו בט"ע. לא מועיל ט"ע דקלא: תד"ה פלגיא. אבל ממון שכיד. עי' בס' קצות סי' מ"ו סק"ח. וסי' רנ"ט ס"ב ד"ה אמנם בעיקר סימנים ק"ל: שם מאי טעמא משמע דטעמא דבריא הוי. לרש"י שם בשבועות סוף דף כ"א משום סשיבות הוא וא"כ אין ראיה: ע"ב תד"ה ורבי יהודה. כגון אל תשקנו. עי' בפ"מ בפתיחתו להל' תערובות ח"ג ס"ו ד"ה ודע דסבור. ד"ה אם. דבכדי קליפה. עי' ש"ך יו"ד סי' נ"א סק"ח ומג"א סי' המ"ז ס"ק ל"ג ובכו"פ סי' נ"א שם: שם אפילו שהאיסור מתפשט. עי' בהר"ן ס"פ כל הבשר ריש סוגיא דטיפת חלב:

דף צז ע"א תד"ה אמר רבא. לפי שטעמו שוה. עי' ש"ך יו"ד סי' נ"ח סק"ו: ע"ב גמ' כבוש הרי הוא כמבושל. עי' תוי"ט מסכת תרומות פרק י' משנה ו':

דף צח ע"א גמ' לא הזלזל בשיעורי. עי' בתוס' ביצה דף ד' ב' ד"ה ותנן. וצ"ע בט"ז יו"ד סימן צ"ח סק"ט ועמד עליו בפרי מגדים: ע"ב גמ' דמדאורייתא ברובא בטיל. לרמב"ם פט"ו ה"ד ממ"א בעי בפל סיתר. ועי' פ"מ בפתיחה להערובות פרק א' ד"ה אשכחנא פתרא ובדבור שאח"ז: שם אלא לטעם כעיקר. עי' שעה"מ פ"א מחמץ ממלה ה"ו עלה נ"ה ועי' כפות תמרים יומא פ"ב א' למ"ד טכע"ד למה מאכילין אותה רוטב מה לי רוטב מה לי שומן. ולענין לעבור עליו בבל יראה חלק החיי סי' תמ"ב על הע"ת וכ' דלאכילה ילפינן ממשרת אבל על ב"י א"ע עליו:

דף צט ע"ב תד"ה שאני גיד. פי' לא אסיר. עי' תוס' ע"ז דף מ' ע"א ד"ה מחלוקת:

דף ק ע"א תד"ה שאני חתיכה. דכהנים אין מחזיקין טובה. עי' בט"ז הל' חנוכה סימן תרע"ג סק"ו: בא"ד דלא תעלה. עי' בפ"מ בפתיחתו להערובות ח"ג פ"ב ד"ה ומה שיש. ודבור שאחריו: ד"ה כשקדם. מכל מקום. עי' פרי מגדים יו"ד סי' ס"ט במשבצות סוף אות י"ט: ע"ב גמ' והלא מבני יעקב. עי' ספר מעיין החכמה עלה א' אות ד': רש"י ד"ה ודבר אחר. אלא שלקחו. נ"ע מ"ש בתשו' גינת ורדים חיו"ד כלל א' סימן כ"ט היפוך זה: תד"ה כשקדם ושלק. שהיה לבטל האיסור. עי' ש"ך יו"ד סי' נ"ה ס"ק כ"א. ובתשו' חכם צבי סק"א:

דף קא ע"א תד"ה מאן. איסור לגבוה. נ"ע בקושית תוס' יבמות ל"ג ב' ד"ה אר"י מנבלה על חלב דהוי כולל בקל על חמור. ועי' שעה"מ פ' י"ד ס"ח מא"ב עלה ק"ח סוף ע"ד: ד"ה איסור. לא נקט לשון. ורמב"ם סוף פ' י"ד מהל' מ"א כ' דהגלה הוה מוסיף אלא כיון דאין לוקין עליו אינו חל במוסיף על אכילה בב"ח דיש בו מלקות. לח"מ פ"ט מהל' מ"א סוף ה"ו: ע"ב גמ' אבר מן החי. עי' פלתי סימן ס"ב ס"ק ב' ד"ה אלא אי קשי': רש"י ד"ה שבת היא. איתוסף ביה. נ"ע ברש"י יבמות ל"ג א' ד"ה מעיקרא כו' מגו כו' ל"ם מוסיף כו':

דף קב ע"ב רש"י ד"ה לאברים עומדת. ר"ל אילו לא חסרה התורה אבר מן החי כי' אדם תוקף אבר אבר שרוצה לאכול. פלתי סי' ס"ב סק"ה ד"ה ומה שנ"ל (דוקא אחר שאסרה התורה אמה"ת ל"ש לנתחה עומדת. דמה"ת ישחית ויפסיד האבר) וציין מה שכתוב בגליון בעמוד לקמן בסמוך:

דף קג ע"א גמ' וטרפה בו. עי' פלתי סי' ס"ב (כתבתי לעיל בסמוך) וע"כ אבר דאטריף בנטילתו את הבהמה ודאי אינו עומד לנתק (גם אילו לא אסרה התורה אמה"ת) דמה"ת יפסיד כל הבהמה. וכשנעשית הבהמה טריפה באותו רגע נעשו האברים כאילו (שמטריפי' הבהמה בנטילתן) ג"כ עומדים לנתק ואתו איסור טריפה ואמה"ת עליהן כאחת. וכוה אמרינן מגו דחל טרפה על אברים אלו חל נמי על אברים זולתן משום כולל. ובזה ייסב הפלתי הקושיות שבלח"מ על הרמב"ם וכתב שהוא עמוק ונכון: שם יבוא איסור נבלה. עי' זבחים דף ע' ע"א תד"ה יבוא איסור: ע"ב גמ' הרי נהנה גרונו בכזית. עי' בב"י א"ח כ' ר"י מ"ב בסוף דין מטעמת: מתני' אסור לבשל בחלב. עי' רמב"ם פ"ט ה"ד מהל' שבת: תד"ה חלקו. משום דהכא חידוש הוא. עמ"ש בגליון רמב"ם דפוס דיהרנפורט בפ"ה מהל' מאכלות אסורות:

דף קו ע"א תד"ה מים. אלא דמאים ומסרחי. וכ"ה בהר"ש פ"ב מ"י דמקואות:

דף קז ע"ב גמ' אתמיטתיה הא דאמר. ר"ה י"ג סוף ע"ב ושם נסמן: שם לחוך פיו של שמש. מדברי הטור (או"ח סי' קס"ט) נראה דפיו לאו דוקא. ב"י:

דף קח ע"א גמ' דתדוש הוא. עי' סנהדרין כ"ז א' תד"ה אין. ומו"ק ח' א' תד"ה נפקא לי': תד"ה דחדוש הוא. כוליה יומא. עי' ב"י יו"ד ר"ס ק"ה ד"ה וכ' המרדכי וע"ש בכד"ה: בא"ד. שנבלע החלב. עי' ש"ך יו"ד סי' ס"ט ריש ס"ק ס' וס"ק ס"א וסימן מ"ת ס"ק כ"ח. ותשו' נ"ב סי' קכ"א: ע"ב גמ' גדי אסרה תורה ולא חלב. עי' בפ"מ בפתיחתו להל' תערובות חלק ב' פרק א' ד"ה ודע שראיתי: רש"י ד"ה חלב אמאי שהרי נאסר. עי' בתי' רשב"א בסוגיא דזרוע בשלה ובפ"מ בפתיחה לתערובת ח"ג פ"ב ד"ה דשיל"מ כילד: תד"ה שנפל דכי היכי דאמר. עי' בב"י יו"ד סימן צ"ג ד"ה כתב בעל העיטור בשם מהר"י בן חביב: שם הלב קורעו ואי אפשר לומר כן. גם הרמב"ם פי' ה"ו ממ"א ס' כרש"י. עי' בלח"מ שם. מיהו על רש"י ק' יותר דהוא ז"ל פירש במנחות דגם דם תולין שבישלו אינו עובר:

דף קי ע"ב תד"ה טלית. פטור מן המזוזה. עי' ש"ך חו"מ סי' ש"כ ס"ה סק"ז: בא"ד בין ביום בין בלילה. עי' מג"א סי' י"ח וע"ז ומ"ש שם בגליון:

דף קיא ע"ב גמ' וכבוש הרי הוא כמבושל. עי' גליון לעיל צ"ז ב': שם דמלח ניה בשרא ותבריה

ותבריה. עי' תשו' מולל מאש סי' כ"ד : תד"ה הלכתא. אבל נתבשלו אסור. וה"ה כששניהן ממין הדגים רותחים מיד אחר שסלק מהאש שעלו בקערה של בשר רותחת הוי כבישול. ע"ז סי' נ"ס ס"ג וש"ך ס"ק ו' : בא"ד (דף קי"ב ע"א) משום דמין במינו מדאורייתא. עי' בב"י יו"ד קרוב לסוף סי' צ"ג וצ"ע : רש"י ד"ה הלי. וטעמא נמי. ומ"מ ליתן לתוכו לכתחלה אסור דאל"כ מאי ס"ד לאוס בישול כיון דל"א רק שיפול מעט. ומכאן דמ"ד בש"ע יו"ד סי' ל"ע ס"ו סוף הגה"ה היינו בשבר נפל למים. תשו' נ"ג ס"פ : ע"ב תד"ה ודגים. היכא דאיכא גומות. עי' קי"ג א' ד"ה אין מחזיקין וש"ך סוף סי' ע"ה :

דף קיג ע"ב גמ' דמיעט רחמנא ומאי נו. עי' פ"מ בפתיחה להל' שחיטה פורש ב' ד"ה שוב דאיתי דמרמב"ם הל' תרומה פ"ז ה"א משמע דה"ק דמיעט רחמנא משום דזו אינה קודש ולא משום אין איסור חל על איסור: רש"י ד"ה ולא בחלב שחוטה. דאמו משמע. משמע לפ"ז דבחלב בן פקועה יש איסור ועי' שעה"מ פ"ז מהל' איסורי מזבח. ובתשו' חתם סופר לגיסי הגז"ל סי' י"ד :

דף קיד ע"א גמ' דעל אכילה לא לקי. עי' בהר"ן ריש פרקין : ע"ב גמ' לא תאכל כל תועבה. עי' בתוס' בכורות ל"ד סוף ע"א ובתוס' תמורה סוף דף ד'. ועי' פלתי ר"ס פ"ז :

דף קטו ע"א גמ' מכלל דלהדיוט שרי. כ' בפ"ח דר"ל מחוסר זמן דשמונה ימים ושרי להדיוט בידוע שכלו לו חדשיו דמ"מ לגבוה אסור (עי' תוס' בב"ק י"א ב' ד"ה בכור שנטרף) ובמל"מ פ"ג מאיסורי מזבח ה"ג השיגו : תד"ה כל שתעבתי. גורס אוזן. עי' בתוס' תמורה סוף דף ד' ובכורות ל"ד תד"ה ומי קנים : שם היא קדש. תיפוק ליה. עי' פלתי ריש סי' פ"ז וברש"י לעיל סוף דף קי"ד ד"ה הרי הוא בבל תאכל עי' שעה"מ פ"ה מהל' מ"א ד"ה תו ק"ל :

דף קטז ע"א גמ' על איסור חלב. עי' בתוס' סנהדרין סוף דף ד' : ע"ב גמ' כמאן כרבי אליעזר. עי' גליון לעיל י"צ ב' :

דף קכ ע"א גמ' והאי לאו לחם עוני. עי' רש"י פסחים ל"ס סוף ע"א : שם לאסור זירן ורוטבן. עי' נדרים נ"ב ב' ובהר"ן שם סוף עמוד ד"ה ולענין הלכה: תד"ה אלא. הא אכילה כתיב ביה. צ"ע מזה על תוס' פסחים כ"א ב' ד"ה כל מקום. ועי' מל"מ פי"ג מהל' שגגות ד"ה אמנם קושטא דמילתא. ועי' בס' אור חדש פסחים שם. ועי' תוס' נדה פ' בנות כותים ל"ב א' ד"ה שתיה בכלל :

דף קכא ע"א רש"י ד"ה השוחט בהמה. מדרבנן הוא. עי' גמ' לעיל דף ל' א' מדמי פסח כו' והתנן כו' ובלח"מ פ"א ה"ב מהלכות שחיטה : ע"ב גמ' הפורש מן החי. לרמב"ם פ"ג מה"ש דכל פסול בסימנים כנבילה מחייס ר"ל גם משום אמה"ח ותיילי אהדדי כטריפה ואמה"ח. א"כ ג"ז קאי אבן נח. תב"ש סל"ג ס"ג ססק"ה :

דף קכב ע"א תד"ה עורות. אסור בהנאה. עי' תוס' נדה כ"ס א' ד"ה שמא יעשה שטיחין ובתשו' למה נדק סי' י"ג. ובתוס' סנהדרין ריש דף מ"ח : ע"ב גמ' ארבעת מילין. צ"ע טובא בדברי הסה"מ פ"ו מהלכות מ"א דין י'. ובדברי רש"י נדה דף נ"ס ע"א בד"ה שעבדן. ועי' בזה תשו' נו"ב חיו"ד סימן כ"ג :

דף קכט ע"א גמ' שאתה יכול להאכילו. עי' בב"ק ע"ז ב' בתוס' ריש העמוד ובגליון. ובע"ז ל' ב' תד"ה ומטמא ובגליון. ועי' בתוס' לעיל דף פ"ה סוף עמוד א' :

דף קל ע"ב רש"י ד"ה ופריך. וזכה במתנות. עי' בב"מ דף ו' ע"א בתוס' סוף ד"ה והא הכא ופ"ב דחלה מ"ה ובש"ך יו"ד סי' ס"א ס"ק ב' :

דף קלא ע"א תד"ה יש. נראה. עי' בב"מ דף ו' ע"א בתוס' סוף ד"ה והא הכא : ע"ב גמ' להזהיר עני על שלו. עי' תוי"ט פאה פ"ה מ"ה ד"ה שקבלו השדה :

דף קלב ע"א מתני' פוטרין לו. עי' תוס' בב"מ דף ו' ע"ב ד"ה קפץ :

דף קלג ע"א גמ' כל השונה לתלמיד שאינו הגון. בס' חובת הלבבות סוף שער עבודת האלהים כתב "ואמרו ז"ל „כל העושה טובה למי שאינו מכירו כאילו זורק אבן למרקוליס". ונ"ל דט"ס יש שם וצ"ל „מכירה" ר"ל שאינו מכיר הטובה והוא ע"פ הגירסא בעין יעקב כאן והרהב"א כל העושה טובה למי שאינו יודעה כאילו כו' :

דף קלד ע"א גמ' נותן לכל כהן שירצה. עי' בהרא"ש פ' המוכר את הבית סי' ז' ובב"י חו"מ סי' ר"ע ד"ה ואע"פ ובחידושי ריטב"א קדושין בדף כ"ג ע"ב גבי ע"מ שאין לרבו כו' : רש"י ד"ה ורמינהו. אלא טובת הנאה. עיין מרדכי פ"ק דב"מ סימן רמ"א : שם ד"ה תלה. הילכך לא סמכינן. עיין פ"מ בהקדמה להל' טריפות ד"ה וראיתי להפנים מאירות דספק איסור שא"ב מיתה או כרת מוקמינן אחזקה : שם ד"ה קרבן אשתו. ועונש כרת. ולרמב"ם הל' פס"מ פי"א הל' י"ד א"א כרת והראב"ד השיגו וכן נחלקו במחוסר כפורים שנכנס למחנה שכינה ולרמב"ם ק' מכאן : תד"ה הוו. אי נמי כוי. עיין ט"ז חו"מ סימן רי"ב ס"ג ובש"ע א"ע סוף סימן ל"ב ועיין שם בס' אבני מלואים : ע"ב גמ' ולא לעורבים. עיין בתוספות ר"ה דף ד' ריש ע"ב : שם לא מגורן לעיר. עיין רמב"ם פ"א מבכורות הלכה י"ד. ועיין תוספות בכורות כ"ז א' ד"ה ואתי למנהג : שם השכים וגלגו הייב. עיין תוי"ט פאה פ"ה מ"ה ד"ה שקבלו :

דף קלה ע"א גמ' והא בעי העמדה. עיין בכורות כ"ו א' תד"ה התולש :

דף קלז ע"א גמ' במידי דאורחיה. עיין ש"ע א"ח סי' תנ"ח סעיף י"ב וסעיף י"ג. ובשבת כ"ז א' תד"ה וטלה ובשעה"מ פ"ג מיו"ט עלה ל"ט ע"ג ד"ה ודע. ובדבור שאח"ז : ע"ב גמ' וכמה כל שהן. כעין זה עירובין פרק חלון פ' א' ומגביהו מן הקרקע משהו. מאי משהו. ועיין תשו' רשב"א בבכ"מ פ"א מביאת מקדש ה"ב ד"ה עוד יש לפרש :

דף קלט ע"א רש"י ד"ה ובערת הרע מצוה על כל. עיין בב"ק נ"ה ב' דאמר ליה אי אתיתיה ליה נהליה הוי מעריקנא כו'. ועיין רש"י בסמוך דף ק"מ ע"א ד"ה אלא שחיטה. ועיין בספר מעין החכמה של המצות בסדר א"ת ב"ש אות ת' בד"ה ועל הראיה ובאות ש' בד"ה והשגת הראב"ד :

דף קמא ע"א גמ' מאי אולמיה דהאי עשה. עיין תשובת שאגת הרי' דיני ציצית סי' ל"ג : שם דכמה דלא מטהר. עיין בתוספות שבועות ריש דף ג' :

רא"ש חולין

פרק א סימן ג' לפי שאין שומע הברכה. עיין בט"ז סימן א' ס"ק י"ז : סימן ט"ו בהגה"ה דוקא באנשים ריקים ופוחזים. עיין בפני יהושע ריש מסכתין : סימן כ"ג מזמן ידוע ואילך. עמ"ש בגליון הגמרא כאן : בא"ד שהיה אוכל והולך. ר"ל דאם בכוונה הכית ודאי אסור. תוי"ט בדברי חמודות על הרא"ש :

פרק ג סימן ד' בהגה"ה וטעמא לפי שהן עבין. וצ"ל דמפרש מהט שנמצא בריאה בשבר הריאה. ולא בניקב עור א'. ועיין ס' לבושי שרד ר"ס ל"ו סק"ד : סימן כ"ג דלא בעי סירוך ולא סיבוך. ולעיל מזה כתב הרא"ש בשם רב שר שלום גאון דסבוך או סרוך בעינן. ועיין בתשו' בן לב ס' שני סי' פ"ג : סימן מ"ו ולא ידענא למה מתיר מספק. מרן הב"י בסימן נ"ט כתב דטעמיה דהר"מ להתיר משום ס"ס. ספק דהלכה דאינו תלוי במקום עבורו ואת"ל דתלוי בזה דלמא בנ"ד זה של האיבעיא דאם ניטל זה וכולו קיים כשר. ועיין ש"ך סוף סימן נ"ז : בא"ד ודכוותו תמוהין כי הוא דחה. ועי' ב"י סי' נ"ז ייסב זה :

פרק ד סוף סימן א אבל אי הדור הדור. משום דאת"ל פשיטותא הוא. ב"י יו"ד סי"ד. ועי' כ"ס סי' קל"ז ס"ק ו' : סימן ז וכן צריך לייסב ליסנא בתנא דרב כמר בר רב אשי. ביאור דברי אלו עי' בט"ז סי' כ"ו ס"ק ו' :

פרק ה סימן ו' כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה. עי' תשו' נודע ביהודה הראשונות סי' מ"א עלה כ"ז ע"ד ד"ה אלא שאני תמה :

פרק ז סימן כ"ט בהגה"ה. ורבינו תם פירש דהיכא דמשהו. עי' ד"מ א"ח סי' תקנ"ג. ועי' ש"ך יו"ד סי' ק"ב ס"ק ט'. ומליצנא דמהרי"ח דהכא משמע שלא כדעת הש"ך שם :

פרק ט סימן ז' לויה שילדה מישראל בנה פטור מה' סלעים. עיין רשב"א בתשובה סי' שש"ו דס"ס דלויה פסולה נמי מפדיון פטר חמור מכיון דאיתקש בבכורות בכור בהמה טמאה לבכור אדם ולויה שאינה בבכור אדם אינה בבכור בהמה טמאה. אבל פטר חמור דבעלה לא פטרה. דהא דפטרה בנה מבעלה ישראל אינו אלא משום דפטר רחמה הוא. ובהכי תלי רחמנא. משא"כ התם וולד נכסי מלוג פטרה משום דודאי בתר גופה אזלינן דבפטר רחם תלי רחמנא. ועוד דאף היא כשותפות אף בוולדות של נכסי מלוג שלה דהא היא אוכלת פירות כבעל וכו' וגם אם יגנב תשלומי כפל שלה. דפירא תקינו ליה רבנן פירא דפירא לא תקינו ליה רבנן. כדאיתא פ' האשה שנפלו לה נכסים : סליק

הגהות וחדושים על מסכת חולין

מאת הגאון הגדול נר ישראל מוהר"ר משה סופר זצ"ל (בעהמ"ח שו"ת חתם סופר).

דף ב ע"א בתוס' ד"ה וסופג וכו' וסופג שמונים. עיין לקמן פ"א ע"א בתוס' : ע"ב בתד"ה ובמוקדשין וכו' לענין העמדה. לקמן ל' ע"א ועיין תוס' ב"ק פ"ו ע"א ד"ה שחיטה שאינה ראויה וכו': בתד"ה דליתיה קמן וכו' ואע"ג דעזרה. ועיין תוס' נדה ה' ע"ב ד"ה ואם א"א וכו' :

דף ג ע"ב גמ' רוב מצוין אצל. עיין מ"ש תוס' בכורות כ' ע"ב וע"ש מ"ע לא אמרי' סמוך מיעוטא לחזקת איסור ע"ש :

דף ד ע"ב בתוס' ד"ה מותר מיד כדפי' ר"ת וכו'. עיי' בס' הישר לר"ת בענינים שונים דף ע"ט ע"ד ותבין כוונתו :

דף ו ע"א ד"ה אימא חושש וכו' דקאמר הכא. צ"ע בע"ז ס"ט ע"א בהבלין של תרומה ע"ש:

דף יז ע"א גמ' נפי רב ירמיה. עיין י"ד סי' רי"ח וש"ך סק"ג : ברש"י ד"ה והמעקר ובהי' קאי. דלהד מ"ד אין עיקור בעוף לקמן כ' ע"א ע"ש :

דף כב ע"ב בתוס' ד"ה והביא וכו' אי נמי וכו'. עיין פ"ל פי"ד ממעה"ק הל' ה' שתמה על זה :

דף כט ע"ב בתד"ה כגון ששחט וכחלי קנה פגום. ואע"ג דהוה מום. מ"מ לכ"ע אם עלה לא ירד ותחייב משום שהועי חוץ כמ"ש תוס' מ' ד"ה חייב וכו' עיין זבחים פ"ד ע"א לר' עקיבא במתני' שם :

דף מו ע"א בתד"ה עד ועד בכלל מדאמר בפרקין. לקמן נ"ה ע"א ד"ה כל וכו'. פסחים ק"ז ע"ב ד"ה למען :

דף מט ע"ב בתד"ה חלב חיה קאי שנמצא בקורקבן. עיין רש"י ברכות ס"א ע"ב ד"ה קורקבן:

דף נא ע"א בתד"ה המוצא מחבירו ועוד גבי תנוק. עיין ב"מ דף ק"צ ע"א תוס' ד"ה פרדיסי ע"ש :

דף נט ע"א מתני' ובדגים וכו'. ובתורה הפסיק בסימני דגים בין בהמה לעופות להורות עמ"ש תוס' בנדה נ"א ע"ב ד"ה ולכתוב וכו' ועיין לעיל כ"ז ע"ב ד"ה תני בר קפרא וכו' ומ"ש תורת חיים שם וק"ל : ע"ב בתוס' ד"ה נתור ככי ושני. עיין תוס' בע"ז כ"ח ע"א ד"ה ככי וכו' :

דף ס ע"א בתד"ה סרכיב וכו' לר' הושעיא דאמר. צ"ע לקמן פ"ב ע"ב ד"ה ולאפוקי וכו' ונראה להגיה כאן וצ"ל ר' יהודה במקום ר' הושעיא וק"ל : ע"ב גמ' שיתסרא וכו' ר"ל תיילות הלוחמים כפירש"י בפסוק שנייך כעדר הרחלים וכן אותיות עוים עם י"ז :

דף סא ע"ב ברש"י ד"ה לקרבן וכו' מרבי תרנגולין. עיין לעיל כ"ב ע"ב תוס' ד"ה והביא וכו' וק"ל. וכן לקמן פ"א ע"א סוף ד"ה יוס וכו' :

דף סד ע"א בתוס' ד"ה שאם ריקמה בפ' ג"ה דקרא דבת היענה וכי תימא נ"ל: בא"ד משום דאין שניהן. תי' זה ואי נמי שכ' תוס' לע"ג ר"פ אלו עוברין דאמרי' בב"ח לאו חידוש הוא משום דמשכחת ליה ג"כ בכלאים אע"ג דאין שני עניינים שוה. ואולי יש להגיה בתוס' ולמחוק תיבת דאין. ואדרבה משום דביצים וחלב שניהן באין מן החי וענין ה' ליכא אלא דבר א' וה"ל חידוש משא"כ בב"ח ובלאים שני עניינים שונים הם. ובשניהם האי לחודיה קאי ובהדדי אסור תו ליכא חידוש והאי נמי שכ' תוספות צריכים לדחוק דכלאי זרעים והרבעה ולבישה והנהגה הוה ארבעה דברים משא"כ חלב וביצים הוה רק ב' דברים מקרי שפיר חידוש ועדיין צ"ע :

דף ע ע"ב בתוס' ד"ה קלוט במעי קלוטה כדמוכח התם. א"כ נתיר קלוט מטמא הוא ולא יעמיד לאסור חלבו וגמל נשנה מפני שסועה. עכ"ל תוס' בכורות ו"ו ע"א :

דף עז ע"א גמ' ואת אמרת. צ"ע דאפי' אביי ורבא שהי' רבו של רב פפא קרא ליה מר והוא אמר את :

דף עח ע"א בתוס' ד"ה הראשון חייב כרת דלא כר' יצחק אתיא. ואתיא אפי' כמ"ד וכו' כנלע"ד להגיה : מתני' שניהם כשרים. עיין מ"ש תוס' לקמן פ' ע"א :

דף עט ע"ב גמ' ואפי' מקלת שה. עיין תוס' ב"ק מ' ע"א ד"ה כופר. ולקמן פ"ח ע"א ד"ה ור' יהודה :

דף פ ע"ב בתוס' ד"ה שחיטה שאינה (אי אין או"ב) טהה. איסור או"ב אינו :

דף פא ע"א בתד"ה הנח למחוסר זמן סמוכין זה לזה. והעשה סמוך להם כ"כ תוס' זבחים קי"ד ע"ב ד"ה אלמא וכו' : גמ' דאמר רבא וכו'. אע"ג דרבא ס"ל שמי' סתראה במכות גבי אונס שגרש ע"ש לשיטת רש"י וי"ל כמ"ש רמב"ם בס"ל שבועות לחלק היכא שהלאו מפורש אמרי' שמיה סתראה. כ"ל התם מיד שגרש כבר על הלאו המפורש. אלא שבידו לתקן. א"כ ה"ל התראה ודאי משא"כ הכא לא עבר על לאו מפורש. דכל שחיטת קדשים אינו ראוי שהרי אינה מכשרת. אלא שע"י זריקת הדם נעשית ראוי למפרע. מ"מ בשעת שחיטה לא עבר על לאו מפורש ולא שמי' סתראה. ומזה ראי' להרמב"ם הנ"ל. ועיין חי' ריטב"א מכות שם. דגם להרי"ף והרמב"ם יש לקיים שיטת רש"י הנ"ל. ועיין תוס' בשבת ד' ע"א ד"ה קודם וק"ל :

דף פה ע"א ברש"י ד"ה חי' ועוף הנסקלין שנגמר דינן. עתוס' כריתות כ"ד ע"א דאמרו לו וכו' ע"ש אבל כבהרג את הנפש עיין סנהדרין פלוגתא ר"א ט"ו ע"ש : ע"ב גמ' זה וזה חולין בעזרה. עיין סנהדרין פ"ד ע"א תוס' ד"ה וכל דבר וכו' :

דף פו ע"א בתוס' ד"ה רוב תינוקות מטפחים. עיין תוס' כתובות י"ג ע"ב ד"ה מסייע ליה וכו' : ע"ב בתוס' ד"ה סמוך מיעוטא לחזקה. עיין תוס' כתובות י"ד ע"ב ד"ה מסייע ליה וכו' :

דף פח ע"ב בתד"ה אלא כדבר (שצריך) וכו' היה מצמית. מאכל לבהמתן אבל לאדם לא כדמוכח פ' יוה"כ ע"ה ע"ב גבי ויתד תהיה לך וכו' ופירש"י בקידושין ל"ח ע"א ד"ה בכניסתן וכו'. וצ"ל קבלה היה כך ביד ר' יוסי ועיין מנחות מ"ה ע"ב ד"ה קרבו וכו' :

דף צה ע"א ברש"י ד"ה בעומד ורואהו מטעה שנפל וכו'. והרע"ב שם לא פי' כן ואע"ג דלפירושו ה"ל פי' בפניו וה"ל עדיין כקבוע :

דף צו ע"ב בתד"ה עד שמגיע לגיד דשמואל אמר קולף. פי' וק' הוס' היא דוקא לרב דס"ל עילאה גבר :

דף צז ע"א בתוס' ד"ה סמכינן אקפילא דתנן באהלות. ועיין בתי"ט משנה ג' פ"ב דזבים ד"ה הרי הוא כבריתו וכו' ע"ש :

דף צח ע"ב ברש"י ד"ה לטעם כעיקר. מצטרף לאיסור. עיין תשו' רשב"א סימן ת"מ דיש סברא לכאן ולכאן. די"ל היתר מצטרף לאיסור עדיף מטעכ"ע וי"ל להיפך ע"ש :

דף ק ע"א בתוס' ד"ה בשקדם וסלקו ההוא כזית וכו'. נ"ל כצ"ל פלגא דזיתא מייתי ראי' וק"ל :

דף קח ע"א בתוס' ד"ה דחדוש הוא פי' בקונטרס וכו'. עיין תוס' מ"ק ח' ע"א סנהדרין כ"ז ע"א ובנדרים ד' סוף ע"א ובתוספות שם :

דף קט ע"א בתוס' ד"ה הלב קורעו וכו'. עי' בחי' ר"ן לקמן ק"כ ע"א דמוכיח דם שבישלו לוקין עליו ע"ש :

דף קי ע"ב ברש"י ד"ה כבדא מה אתם ואע"פ שכולו דם. ורחמנא שריא שהרי אינו נשפך כמים כ"כ עט"ז. ועיין לעיל ל"ה ע"ב נ"ל דשהוא דרשי' ממים. ועיין לעיל פ"ד ע"א ועדיין צ"ע בכורות נ"ס ע"א דכרותא דדמא ע"ש

דף קיא ע"ב גמ' ובכוש ה"ס כמבושל. נ"כ עיין (דף סוף ע"ב וע"ג) ע"ש :

דף קטו ע"א גמ' כלאי זרעים לאסרי. עיין תוס' כ"כ נ"ד ע"א : ע"ב כי עם קדוש אתה. עיין ב"מ קי"ד ע"א תוס' ד"ה ואידך וכו' וכדלקמן ד"ה מה להלן וכו' : בתוס' ס"ד כלאי הכרם וכו' לא כתיב כל. צ"ע מנחות ה' סוף ע"ב ויש לחלק :

דף קטז ע"ב מתני' והומר בדם וכו'. עיין חי' ר"ן לקמן ק"כ ע"א :

דף קכ ע"ב בתוס' ד"ה היכא דלאו איסור ואי טבל וכו'. עיין מ"ש תוס' קידושין דף ל"ח ריש ע"ב : בא"ד וצ"ל דהכלאים בעי. עיין מנחות וי"ו ע"א ד"ה דומיא : גמ' והא דתנן וכו'. עמ"ש תוס' ב"ק ק"א ע"א ד"ה לא יצבע וכו' : בתוס' ד"ה מה לתרומה נמי איכא מיתה · מיהו איכא למיפרך מה לתרומה וביכורים שאין להם פדיון כביבמות ע"ג ע"ב. וצ"ל דמיירי מהקדש קדושת הגוף שאין לו פדיון ועיין בזה בתוס' סנהדרין פ"ד ע"א בסופו ע"ש :

דף קלא ע"א בתוס' ד"ה שאני התם וכו' שהיה מתענה. עיין תשו' מהרי"ט חא"ע סי' כ"א מה שקשה ממ"ש פוסקים וברמ"א ה"א ס"ס י' רמ"ו ע"ש :

דף קלג ע"א בתוס' ד"ה משקל נמי וכו' שלא אקרא גרגרן. עיין ת"י יומא דף ל"ט ע"א ד"ה שמגיע וכו' :

דף קלד ע"א גמ' ד"ה ע"מ שהמתנות. עיין ב"ב ס"ג ומיר י"א תוס' שם : סליק

הגהות וחדושים על מסכת חולין מאת הגאון כו' מהור"ר זאב וואלף בהג"מ שמואל הלוי זצ"ל מבאסקוויץ.

דף כד ע"א גמ' זאת בעריפה. עיין לעיל י"א ע"א בתוס' ד"ה הערופה וכו' :

דף כה ע"ב גמ' מחוסר כסוי טמא. הרמב"ם ז"ל בהל' כלים פ"א הלכה ג' ומרן ז"ל בכ"מ שם לא העיר מקומו :

דף לד ע"א גמ' על טהרת תרומה. עיין בתוס' נדה ז' ע"א בד"ה והאי טבול יום וכו' : שם עושה שני ע"י משקין. עיין בתוס' חגיגה כ"ד ע"ב בד"ה דתנן כל הפוסל וכו' :

דף נד ע"א גמ' א"ר נחמן ל"ס וכו'. עיין בפ"ג מהל' שחיטה הל' ט"ז בכ"מ ד"ה נמצא הסימן שהוא וכו' שגירסתו הי' ר"ג אמר וע"ש הנפקותא :

דף נה ע"א גמ' א"ר כל שיעורי וכו'. עיין בברכות כ"ו סוף ע"ב בתוס' ד"ה איבעי' להו וכו' :

דף סא ע"א תד"ה כל שיש לו. כדאמרי' לדידי חזי לי וכו'. עיין לקמן ס"ג ע"א בשינוי נוסחא קצת:

דף סד ע"א תוס' ד"ה שאם ריקמה ואכלה. נ"ל ריקמה וכו'. ועיין עוד לקמן קכ"ו ע"ב בתוס' ד"ה יכול אפי' לא ריקמה וכו' : ד"ה אסרינן בהם. דף ז' סוף ע"א וע"ב : שם וכי האי גוונא. וכה"ג משמע כנ"ל. והוא ר"ת בעל הלכות גדולות :

דף עב ע"א גמ' רע"א מניין לרביעית דם. עיין בשבת ע"ז ע"א תד"ה הואיל ויכול וכו' ובתוס' סנהדרין ד' ע"א ד"ה מניין לרביעית דם ובתוס' פסחים כ"ב ע"א והרי דם וכו' ובתוס' מנחות ק"ד ע"א ד"ה הואיל וכו' ולקמן קי"ג ע"ב בתד"ה דם לאו גדי וכו' ובפירוש הראב"ד למס' עדיות ריש פ"ה שפי' בד"ה מטמאין ע"ש ודו"ק :

דף עה ע"א תוס' ד"ה מאי בינייהו. ומתרגמינן קדמיה מקרטע. בתרגום שלנו לא כתיב מקרטע אלא בנוסחא תרוף ע"ש. אבל בערוך ערך קרטע הביא כן בשם הפסיקתא ע"ש :

דף עח ע"ב גמ' לחלק ל"ל קרא. עי' בתוס' ב"ק נ"ד ריש ע"א ד"ה או מ"ל לחלק וכו' ובס' אסיפת זקנים שם ובס' אס"ז על מס' ב"מ נ"ד ע"ב ד"ה ולענין פסק וכו' ובתוס' יומא כ"ו ע"ב ד"ה דתניא דלא וכו' :

דף פד ע"א גמ' יעקב מינאה. יעקב מלעה כנ"ל. ועיין תוס' מגילה כ"ג ע"א ד"ה אמר יעקב וכו' ובתוס' ע"ז י"ז ע"א ד"ה ויעקב אים כפר וכו' : שם תשפכנו כמים. עיין תוס' פסחים ט"ז ריש ע"ב ד"ה דם בזין וכו' ולעיל ל"ס ע"ב ד"ה למישרי דמן וכו' :

דף פו ע"ב גמ' כל תלתין יומין וכו'. עיין תוס' ברכות ל"ח ע"ב בד"ה כל תלתין וכו' :

דף פט ע"א גמ' יצא זה שמחוסר וכו'. עיין בתוס' סנהדרין מ"ז ע"ב בד"ה תליסה לאו כלום וכו' :

דף צט ע"ב תוס' ד"ה והאמר. בהלוקה בהמה ד' כג. נ"ל ד' כ"ב ע"א וע"ש בתוס' ד"ה אבל לקדירה לאו וכו' ושם בד"ה יתיב רב דימי וכו' בסוף הדבור ממש :

דף ק ע"א גמ' כיון שנתן טעם וכו'. עיין תוספות זבחים ע"ג ע"א בד"ה ור' יהודה סבר וכו' והפר"ח בסי' ל"ח סק"ז נעלם ממנו דברי התוספות הנ"ל ובלא כדת השיג על המרדכי והש"ך ודו"ק :

דף קיג ע"ב תוס' ד"ה דם וכו'. עיין לעיל ע"ב ע"א מה שציינתי שם על הגליון :

דף קטז ע"א תוס' ד"ה מה להלן. עיין תוס' ב"מ קי"ז ע"א בד"ה ואידך ההוא לגדון וכו' :

דף קכ ע"א גמ' אמר רבה פירמא. עיין תוס' בכורות י"ג ע"ב בד"ה קיפה שלהן וכו' : ע"ב גמ' כדון מינה ומינה. עיין ב"ק כ"ס ע"ב ויבמות ל"א ע"א וכדה מ"ג ע"ב וזבחים ל"א ע"ב ומנחות י"ב ע"א וק"ז ע"א :

דף קכב ע"ב גמ' הטמאים לרבות עורותיהן. עיין בתוס' בכורות ו' ע"ב בד"ה הטמאים לאסור וכו' :

דף קכד ע"א גמ' תחילתו כ"ס. עיין תוס' ב"ב ק"כ ע"א ד"ה ואידי דקאמר וכו' : שם תנורים כנות טפח. כצ"ל עיין בנדה כ"ו ריש ע"ב ברש"י שם : שם אלא פלטתו היה. עיין לעיל קכ"א ע"א בפירש"י ד"ה פלטתו הי' וכו' ודלא כס' קול הרמז במשנה זו :

דף קכה ע"א גמ' סתומים טהורים. עיין תוס' ב"ק ק"ה ע"ב בד"ה ומה שכן וכו' ותוס' שבת פ"ב ע"ב בד"ה שטהורין בזה : ע"ב גמ' ומאן תנא וכו'. עיין בפי' הראב"ד למס' עדיות פ"ג סוף משנה מ"ש בזה : שם טומאה עמונה וכו'. עיין תוס' עירובין ע"ט ע"א בד"ה ה"ס כסתם עפר :

דף קכו ע"ב גמ' ת"ר הטמאים וכו'. עיין תוס' בכורות ו' ע"ב בד"ה הטמאים לאסור וכו' :

דף קמ ע"א גמ' ה"נ תקח לך. עיין תוס' לעיל ס"ד ע"א ד"ה שאם ריקמה והכלה וכו': סליק

הגהות וחדושים על מסכת חולין

מאת הגאון כו' מהור"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

דף לו ע"א גמ' והכשר לרבות. יעוין מנחות דף כ"ח ע"א ברש"י ד"ה יצאו חגיגה דף כ"א ע"ב תוס' ד"ה וקא דרבינן :

דף לז ע"א גמ' יבא איסור נבילה. יעוין תוס' יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה אמר ר"י : תוס' ד"ה השתא כו' כדמשמע פ' כ"ה דף ל"ו כו'. נ"ב יעוין תוס' שבועות דף כ"ד ע"א ד"ה האוכל :

דף לט ע"א גמ' לזרוק דמה. יעוין תוס' לעיל דף י"ד ע"א ד"ה השוחט : תוס' ד"ה אלא כו' תימה כו'. נ"ב יעוין מל"מ פי"ג מהל' בהמ"ק : **ע"ב** גמ' משכא וביסרא. יעוין תוס' דף ל"ד ע"ב ד"ה וכי נשחטין :

דף מ ע"א גמ' זבחי מתים. יעוין תוס' לעיל דף י"ג ע"ב ד"ה תקרובות : תוס' ד"ה הא כו' היינו משום דגמרי' מכלים כו'. נ"ב יעוין שם בע"ז תוס' ד"ה תנהו ענין לכלים : שם ומיהו נ' דלפוי ב"ה אסור כו'. נ"ב יעוין תוס' תמורה דף כ"ח ע"ב : שם ד"ה רבוצה כו' ואין נראה דכי הגביה נמי לא קנה כו'. נ"ב יעוין ב"ק דף י"א ע"א תוס' ד"ה אין שמין. ודף נ"ו ע"ב ד"ה פשיטא. וסנהדרין דף ע"ב ע"א פלוגתא דרב ורבא או רבה ובמס' ע"ז דף ט"ו ע"א בהרא"ש והגהות הרא"ש שם. ותוס' קידושין דף נ"ב ע"א ד"ה והוא לא אמר ויעוין ברמב"ם הלכות גניבה פ"ד דין ב' והשגת הראב"ד שם. ובב"י א"ח סי' רמ"ה ד"ה ואם ישראל ונכרים שותפין כ' בשיבולי לקט כו' ובסוף סי' רמ"ו ובביאורי הגאון מהאר"י זצ"ל שם מאריך במקור הדין יבמות דף ס"ו ע"ב. ויעוין במס' ערכין דף כ"ח ע"ב ברש"י ד"ה שתא החרם וכן בתמורה דף ל"ב ברש"י שם ד"ה הקדש עילוי : רש"י ד"ה ועשה בה מעשה אסרה כו'. במס' ע"ז [דף מ"ח].נ"ב יעו"ש דף נ"ב ודף נ"ד: **ע"ב** גמ' מתחך. יעוין תוס' ב"ק דף ע"א ד"ה איסורא : שם כגון שהיה תלוי קנה פגום. יעוין בתוס' לעיל דף כ"ט ע"ב ד"ה כגון : שם כדידיה דמי. יעוין תוס' ב"ק דף ע"ט ע"א ד"ה גנב והקדיש. שם אין אדם אוסר. יבמות פ"י פסחים דף נ' ע"א ודף נ"ג ע"ב זבחים דף קי"ד. ויעוין תמורה דף כ"ט ברש"י ותוס' שם ד"ה איצטריך :

דף מא ע"א גמ' ר' יהודה. נ"ב יעוין תוס' ע"ז דף ל"א ע"א ד"ה המפקיד : שם בישראל מומר לעבודת כוכבים. יעוין תוס' לעיל ד' י"ד ע"א ד"ה השוחט :

דף מב ע"א גמ' זה הכלל. לקמן דף נ"ד ע"א :

דף מג ע"א גמ' לא פוקי לקותא. יעוין לקמן דף נ"ח ע"ב רש"י ד"ה והיכא דלא איתמר כו' : שם איוב קיים. יעוין תוס' זבחים דף קט"ז ע"א ד"ה ודלמא : שם הלכה כסתם משנה. יעוין בשבת דף פ"א ע"ב ובתוס' שם ד"ה ואמר רבי יוחנן : **ע"ב** גמ' שמא הכריא. יעוין תוס' שבת דף ל"ו ע"א תוס' ד"ה למחט :

דף מז ע"א גמ' לית הלכתא כוותיה. יעוין לקמן דף נ"ח ע"ב רש"י ד"ה והיכא דלא איתמר כו' :

דף מט ע"ב רש"י ד"ה התורה חסה כו' בח"כ כו'. נ"ב משנה פי"ב דנגעים. ויעוין מנחות דף ע"ו ע"ב :

דף נא ע"ב רש"י ד"ה כגון שהפרים עג"ק ננער לעמוד כו'. נ"ב יעוין לקמן דף ע"ה ע"ב רש"י ד"ה הפרים :

דף נח ע"א גמ' ומותר. יעוין לקמן דף ס"ט תוס' ד"ה תלתא : שם עובר ירך אמו. גיטין דף כ"ו סנהדרין דף מ"א : שם לאו ירך אמו. בתמורה דף כ"ה ודף ל' יבמות דף ע"ח :

דף סח ע"א גמ' לא נגרכה. יעוין לקמן דף נ"ט ע"א ובתוס' שם ד"ה לא נגרכה :

דף עא ע"א גמ' נהי דלא חזיא. יעוין תוס' כתובות דף ל' ע"ב ד"ה ל"ל ובתוס' יבמות דף פ"א ד"ה זר שבלע :

דף עב ע"ב רש"י ד"ה מידי דהוי אמחוסר זמן כו' וכלו לו חדשיו כו'. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף י"א ע"ב ד"ה בכור שנטרף ובמנחות דף ל"ז ע"א ד"ה שומע אני :

דף עה ע"ב רש"י ד"ה הפרים עמד על פרסותיו כו'. נ"ב יעוין לעיל דף נ"א ע"ב רש"י ד"ה הפרים עג"ק :

דף עו ע"ב תוס' ד"ה אפסיק כו' לא שייך למתני כו'. נ"ב לעיל דף כ"ו ע"א :

דף עח ע"א תוס' ד"ה מנין כו' ובלאו קרא לא דחי ליה כו'. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף מ' ע"א ד"ה חייב :

דף עט ע"ב תוס' ד"ה לימא ליה כו' ובהמוכר הבית כו'. נ"ב דף ס"ב ע"ב :

דף פא ע"א גמ' ניתקו לעשה. יעוין לקמן דף קט"ו ע"א מדאסר רחמנא מחוסר זמן : תוס' סד"ה הנח כו' (המתחיל פ' ע"ב) דאיכא נמי לאו דלא העשוק כו'. נ"ב יעוין זבחים דף קי"ד ע"ב תוס' ד"ה אלמא ובב"מ דף ס"א ע"א תוס' ד"ה לעבור :

דף פב ע"א תוס' ד"ה והתנן כו' כי האי דתנן בפ"ב דכריתות כו'. נ"ב יעוין ב"ק דף ק"י ע"ב · **ע"ב** גמ' בכ"א חייב. יעוין ירושלמי יבמות ס"פ נושאין ובבבלי שם דף ק"א ע"א :

דף פו ע"א תוס' סד"ה וחייבו כו' אסמכתא היא כו'. נ"ב יעוין במס' גיטין דף נ"ט ע"ב אמר ני' ט' דאורייתא הוא ובמג"א שם סי' ר"א ס"ק ד' :

דף פח ע"ב גמ' וכל כלל. יעוין תוס' פסחים דף ע"ה ד"ה למעוטי :

דף פט ע"א תוס' ד"ה והתניא אמר רב שופר של ע"ז כו'. נ"ב נ"ל רבא וכהס"ד מביא התוס' דגי' הספרא ר' יהודה וכן הגי' שלפנינו במס' ר"ה : **ע"ב** תוס' ד"ה אם יש כו' ולפי הרבינו מאיר כו'. נ"ב לקמן דף נ"ז ד"ה שאני ומובא גם בדף נ"ט ע"ב תוס' ד"ה והלכתא. יעוין תוס' פסחים דף פ"ג ע"ב ד"ה לא נגרכה אלא לשמנו :

דף צא ע"א גמ' סירך המיומנת. יעוין תוס' עירובין דף ל"ח ע"ב ד"ה ואין יו"ט :

דף צג ע"א תוס' ד"ה אמר אביי כו' (המתחיל בדף נ"ב ע"ב) ומ"מ קשה לפי"ז ליתסר שומן הכליס כו'. נ"ב יעוין מ"ש בזה הר"א ממין בעצמו בס' יראים קמ"ד : שם ושמא אף תותב קרום ונקלף כו'. נ"ב יעוין לעיל דף מ"ט ע"ב : תוס' ד"ה התכוס כו' לפירוש ר"ת דפי' כמו שנהגו כו'. נ"ב יעוין תוס' לקמן דף ק"י ע"ב ד"ה ככדא : **ע"ב** גמ' שולח אדם. יעוין לקמן נ"ט ע"ב תוס' ד"ה והלכתא אין בגידין בנותן טעם :

דף צד ע"א גמ' ונכנס ומצאה שהיא של יין כו'. בהלפסי איתא ונכנס ומצאה ועיין במסכת ד"א שם גירסא אחרת. והת"ב מהזיקו כראיה. יעוין בספרי תורף דברים שהמעשה היה שזימן האורחים על משתה יין וכשנכנס וראה שמן לפי סבר שהוא של שמן ולכך תנן א"ע :

דף צה ע"א תוס' ד"ה ספקו כו' היכא שמעורב ואינו ניכר כו'. נ"ב יעוין תוס' נזיר דף י"ב ע"א : שם ד"ה כ"נ כו' וי"ל דהתם פריך שנעשה בענין זה. נ"ב ובפסחים מתרצי' תירוץ אחר ובתוס' זבחים מתרצי' כמו כאן : **ע"ב** תוס' ד"ה בתרוזים כו'. נ"ב יעוין תוס' ב"מ דף כ"ג ע"ב ד"ה מחרוזות :

דף צו ע"א תוס' ד"ה סלקא דעתך פלני' כו' ואמר הכוה תפך דהאי סימנא כו'. נ"ב יעוין ב"ב דף מ"ג ע"א תד"ה ושפיר קאמר ליה כתובות דף פ"ה ד"ה ועוד: שם מאי טעמא כו'. ומנבילה דטהורה במיתתה בכזית כו'. נ"ב יעוין שם בדף ק"ב ע"ב רש"י ד"ה בין בחייס : שם וי"ל דבכה"ג כו'. נ"ב יעוין תוס' ב"מ דף ו' ע"ב ד"ה קפן :

דף צז ע"א תוס' ד"ה שאני כו' דגזרו ביה אטו גיד כו'. נ"ב יעוין בחידושי רשב"א ליבמות דף פ"ה סד"ה וסבר רבי יוחנן כ' גם כן הרמב"ן בזה"ל אבל שמנו של גיד שנאסר משום לתא דחלב דאורייתא ובקונטרס אחרון של חידושי הרמב"ן ליבמות איתא בזה"ל וכן שמנו של גיד עשו כחלב של תורה : שם ד"ה אמר רבא כו' ואומר ר"ת אע"ג דתנן בהאלות. יעוין תוס' בכורות דף ז' ע"א ד"ה ה"ג :

דף צח ע"א גמ' הכוה כזיתא. יעוין דף ק' ע"א תוס' ד"ה בשקדם : שם לאו אמינא לך. יעוין תוס' ביצה דף ד' ע"ב ד"ה ותנן : **ע"ב** גמ' מין במינו לא בטל. יעוין תוס' זבחים דף ע"ג ובתוספות מנחות דף כ"ב ע"ב ד"ה ר"י :

דף צט ע"א גמ' גבי הטאת. יעוין זבחים נ"ח תד"ה מה: רש"י ד"ה שנתבשלו עם עדשים כו' נפקא לן בספרי כו'. נ"ב יעוין רש"י נדה דף מ"ג ע"א ד"ה חייביהו : תוס' ד"ה רבא אמר (המתחיל בנ"ח ע"ב) דהדרי לאיסור' כדאמרי' בהלוקה כו'. נ"ב יעוין תוס' ע"ז דף ס"ז ד"ה א"ר יוחנן ובילה דף י"ב ע"א תוס' ד"ה השוחט עולת נדבה : שם וי"ל דהתם איירי במינו כו'. נ"ב יעוין בתוס' פסחים ושם שכ' דמיירי אף במין בשאינו מינו ועל קושיא דהכא מטכ"ע. נ"ב בשם הרשב"א בתוס' בנזיר ד"ה ובכדה"פ גם יעוין שם תוד"ה אלא שכתבו כדבריהם : **ע"ב** ד"ה והילכתא ולעיל דף נ"ג פירשו בשם הרב רבינו מאיר כו'. נ"ב ומובא גם ברי"פ תוס' ד"ה אם יש בה :

דף ק ע"א תוס' ד"ה שאני כו' דלכל בני אכרן תהיה היא כאחיו כתיב כו'. נ"ב יעוין קידושין דף נ"ג ע"א : שם ד"ה תתיכה כו' ואוסר כל הרוטב שאח"כ כו'. נ"ב יעוין לקמן דף ק"ח ע"ב תוס' ד"ה אמאי : שם ד"ה בשקדם כו' ואומר ר"ת דנשי דהיא גופה מיתסר כו'. נ"ב יעוין ברא"ב"ן דף ק"ב וקנ"א וקנ"ב שם מבואר באריכות דברי ר"ת ועוד גאון קדמון ובביעות ר"א יש שינוי מספרי שכתוב כאן בתוס' בשמו ובספר התרומה סוף כ' : שם ומיהו לפי מה שפי' לעיל בשם הרא"ש כו'. נ"ב דף נ"ז תוס' ד"ה אפי' : **ע"ב** גמ' דכל מינו ומיא. יעוין ע"ז דף ע"ג ע"ב ד"ה שני כוסות ובדף עז ע"א תד"ה אבל : שם נוסג בטמאה. יעוין תוס' לעיל דף פ"ט ע"ב ד"ה ואתי' וד"ה אלא וד"ה בולדות : תוס' ד"ה בשקדם (שמתחיל בע"א) ולפי פירוש ר"א ודאי ניחא. נ"ב יעוין לקמן דף ק"ח ע"ב תוס' ד"ה שנפל : תוס' ד"ה סלק כו' הקשה רבינו אפרים כו'. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף ק' ע"ב ד"ה אומר לו גדור :

דף קא ע"א גמ' מי שגידו אסור. נ"ב יעוין תוס' זבחים כ"ז ע"א ד"ה אלא ובנ"ק שם : שם באיסור חמור. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה אמר ר"י : שם אמר רבא. בחידושי ריטב"א מביא גי' רבה : שם דלמא טומאת בשר. נ"ב יעוין תוס' יבמות הנ"ל : רש"י ד"ה ואיסור כולל באיסור חמור כו' כולל ומוסיף כגון עולה כו'. נ"ב יעוין לשון רש"י יבמות דף ל"ד ד"ה אם ובמסכת שבועות דף כ"ד ע"ב ד"ה טמא : תוס' ד"ה מאן כו' ואי"ת איסור מוסיף הוא כו'. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף ע' ע"א ד"ה יבא: שם ד"ה איסור כולל כו' איהוסף בה הומרא זו כו'. נ"ב יעוין תוס' שבועות כ"ד ע"ב ד"ה יש אוכל : שם ד"ה ונטמא כו' וי"ל כגון שתתב לו תכירו כו'. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף פ"ג ע"ב ד"ה פרט לזו : **ע"ב** גמ' דסא שתא. נ"ב יעוין תוס' ר"ה ד' כ"א ע"א ד"ה לוי : תוס' ד"ה יוה"כ כו' ולא שייך כאן אתס כו'. נ"ב יעוין תוס' הנ"ל :

דף קב ע"א גמ' מצווה על דמו. יעוין תוס' סנהדרין דף נ"ט ע"א ד"ה אף דם : שם בבהמה טהורה. יעוין תוס' לעיל דף ל"ג ע"א ד"ה א' : שם אמ"ה צריך כזית. יעוין תוס' לעיל דף ל"ו ע"ב ד"ה ור"י : **ע"ב** גמ' וטמאה. יעוין לעיל ל"ו ע"א תוס' ד"ה מ"ט וכע"ב ד"ה ור' יהודה : שם לא תאכלו. יעוין תוס' מכות דף י"ח ע"א ד"ה ולילקי : תוס' ד"ה שאין כו' אלא ת"ש דס"ב דיומא (דף ע"ג) כו'. נ"ב ע"ש ברש"י ד"ה ור"ל וכד"ה או נפשם כו' ומיהו כשאכל כו' וברמב"ם פ"ה מהלכות שבועות דין ז' :

דף קג ע"א גמ' כגון שנטרפה. יעוין לעיל דף ל' ע"א תד"ה אלמא : שם אתו וחייל. יעוין תוס' יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה ר' יוסי : שם התורה אמרה. יעוין תוס' יבמות הנ"ל: שם ויבא איסור טריפה. יעוין לקמן דף קי"ג ע"ב תוס' ד"ה ושאני ובמעילה דף ט"ז ע"ב תוס' ד"ה אמר רב : שם דהותר מכללו. יעוין תוס' שבועות דף כ"ד ע"ב ד"ה מגו דחייל כו' : תוס' ד"ה מר סבר כו' אע"ג דאיסור מוסיף הוא כו'. נ"ב יעוין לעיל דף ק"ב ע"א תוס' ד"ה ור"י וברש"י שם : **ע"ב** גמ' אלקו מבחוץ. יעוין תוס' מעילה דף ט"ז ע"א ד"ה מיתהו : שם אכל חצי זית. יעוין תוס' ישנים יומא דף פ"א ד"ה זר :

דף קח ע"א גמ' טפת חלב. יעוין ע"ז דף ע"ד ע"א ברש"י ותוס' ד"ה אלו אסורים : שם דבך בישול. יעוין סנהדרין דף ד' ע"ב : שם תתיכה עצמה. יעוין רש"י לקמן דף קט"ז ע"ב : שם סלק את מינו. יעוין תוס' בכורות כ"ב ע"א ד"ה אבל לקדירה: שם אפשר לסוחטו אסור. יעוין לקמן קי"ב ע"א תד"ה תרי גללי: תוס' ד"ה דחדוש כו' ומסיק דהיינו חידושו כו'. נ"ב יעוין תוס' סנהדרין דף כ"ז ע"ב ד"ה אין לך ותוס' מו"ק דף ח' ד"ה נפקא ליה: שם ד"ה אמר רבא כו' כדפירש"י בפ' גה"נ. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף ע"ח ודף ע"ט ד"ה אמרו רבנן בטעמא : **ע"ב** תוס' ד"ה אמאי כו' מכאן היה מדקדק כו'. נ"ב יעוין לעיל דף ק' ע"א תוספות ד"ה תתיכה עצמה. ובע"ב תוס' ד"ה הוי מב"מ : שם לבעל רוטב היוצא מן הנבילה. נ"ב היינו הרוטב של היתר שנכנס תחלה לתוך הנבילה ונאסרה בו בנבילה וחוזרת ונפלטת כן מפרש מהר"ם שי"ף וכן הוא מפורש בחידושי רשב"א וריטב"א : תוס' ד"ה שנפל כו' וכגעלה דמדין דלא אסרה התורה כו'. נ"ב יעוין לעיל דף ק' תוס' ד"ה בשקדם וסילק : רש"י ד"ה ניער הגיס בה במגים כו'. נ"ב יעוין דף ע"ו ע"ב תוס' ד"ה ואם :

דף קט ע"ב תוס' ד"ה נדה כו' ומה"א יפ"ת לאיש כו'. נ"ב יעוין תוס' ע"ז דף ל"ו ע"ב ד"ה משום נשג"ז :

דף קי ע"ב תוס' ד"ה כל כו' בכתובות (דף מ"ט) אכפי' ועלה כו'. נ"ב דף נ"ג ע"א אכפיי' וע"ל : תוס' ד"ה ככדא כו' דשיעור מליחה פי' בה"ג כו'. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף צ"ג ע"א ד"ה התכס ובתוס' ר"פ כילד צולין :

דף קיא ע"א גמ' חלה אסור. יעוין תוס' לעיל דף י"ד ע"א ד"ה ונסבין חבריא : **ע"ב** גמ' בעא סדחה. יעוין תוס' לעיל דף ח' ע"ב ד"ה והלכתא :

דף קיב ע"ב גמ' הטמאים. יעוין תוס' לקמן דף קכ"ב ע"ב ד"ה למינהו :

דף קיג ע"ב גמ' המתה. ישון תוס' סנהדרין דף ד' ע"ב ד"ה דכך : שם שנאמר. יעוין תוס' שבועות דף כ"ג ע"ב ד"ה דמוקי לה ודף כ"ז ע"א תוס' ד"ה מצוה : תוס' ד"ה ושאני כו' שאני נבילה דמטמאה כו'. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה אמר ר"י :

דף קטו ע"א גמ' שלוח הקן ליתסר. יעוין לקמן דף ק"מ וביומא דף ס"ד : תוס' ד"ה כל כו' וא"ת היאך אנו אוכלי' כו'. נ"ב יעוין ב"מ דף ל' ע"א וע"ב : בא"ד וא"ת אורס אין כו'. נ"ב יעוין בכורות דף ל"ד ע"א תוס' ד"ה ומי קנים ובתוס' ב"ק דף ע"ו ע"א ד"ה שחיטה ובתוס' קדושין דף כ"ד ע"ב ד"ה מה שלי כו' : בא"ד אורס אוזן בכור כו'. נ"ב יעוין דברים ס"ו כ"א : בא"ד קדשים שהוממו. נ"ב דברים י"ב ט"ו : שם ד"ה חורש כו' מק"ו מרובע ונרבע דבמיתה ושרו להדיוט כו'. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף ע"א ע"א ד"ה ברובע ונרבע ותוס' כריתות דף כ"ד ע"א ד"ה אמרו לו : שם ד"ה מדאסר רחמנא כלאים כו' אי"נ מדגלי לך בטריפה שאין חילוק כו'. נ"ב יעוין לקמן דף ק"מ ע"א תוס' ד"ה למעוטי לפרי עס"ע : **ע"ב** תוס' ד"ה בשני מינין כו'. נ"ב יעוין ברמב"ם והראב"ד פ"ט מהלכות כלאים דין י"א : תוס' ד"ה כה"ג כו' ואין להקשות מה לערלה כו'. נ"ב יעוין תוס' סוכה דף ל"ה ע"א ד"ה לפי ותוס' ע"ז דף מ"ח ע"ב ד"ה ואין טוען : שם וי"ל דאין זה מיקרי הותר מכללו כו'. נ"ב יעוין בפי' המפרש למס' מיר דף מ"ד ע"א ד"ה לאסור כו' מצוה :

דף קטז ע"א תוס' ד"ה המעמיד כו' וי"ל דמשום בב"ח לא היו אסורין כו'. נ"ב יעוין לשון התוס' בע"ז דף ל"ה ע"א ד"ה מפני כו' :

דף קיז ע"א תוס' ד"ה א"ר ינאי כו' בפרק קדשי מזבח (דף ע"ז) א"ר ינאי כו'. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף מ"ה ע"א ד"ה רואה אני : **ע"ב** גמ' חד למעוטי מנותר כו'. יעוין תוס' זבחים מ"ט ע"ב ד"ה אבל :

דף קב ע"א גמ' כמהו. יעוין ביצה דף ז' ע"א : תוס' ד"ה לרבות השוחט ומ"ת כו'. נ"ב יעוין מה שמתרצי' בתוס' נדה ל"ב ד"ה שחיה כו' ושם לא הקשו רק דל"ל גבי חלב נפש : תוס' ד"ה חלב כו' דלא חייב להא פירכא כו'. נ"ב יעו"ש בפסחים בתוס' ד"ה ומה חלב : שם ד"ה מה כו' ואפילו למ"ד לאו לאיברים עומדים כו'. נ"ב יעוין תוס' לעיל דף ל"ו ע"א ד"ה השתא ובע"ב שם ד"ה ומה מחיים. ובשבועות דף כ"ד ע"א ד"ה האוכל. ובפסחים דף ל"ו ע"א תוס' ד"ה האוכל :

דף קכב ע"א תוס' ד"ה עורות כו' לעשות מעורו שטיחין כו'. נ"ב יעוין סנהדרין דף מ"ח ע"א תוס' ד"ה משמשין ותוס' זבחים דף ע"א ד"ה ובטריפה ותוס' ב"ק דף יו"ד ע"א ד"ה שהסור :

דף קכה ע"א גמ' בנתקנת הדם. לעיל דף ל"ו לעיל דף פ"ט פסחים דף ס"ג ב"ק ע"ב זבחים דף ל' : **ע"ב** גמ' א"נ. יעוין תוס' זבחים דף ס"ט ע"ב ד"ה טריפה היא וברש"י שם ד"ה אלא :

דף קכט ע"א גמ' תקרובת ע"ז. יעוין תוס' פסחים דף ע"ג ע"א ד"ה תיקון ובמס' ע"ז דף נ"ב ע"ב ולעיל דף י"ג ע"ב תוס' ד"ה תקרובת :

דף קל ע"ב גמ' מתנות שלא הורמו. קדושין דף נ"ח ע"ב נדרים דף פ"ה ב"ב דף קכ"ג :

דף קלא ע"א תוס' ד"ה יש כו' אפילו בא עני ולקחו כו'. נ"ב יעוין תוס' ב"מ דף ו' ע"ב ד"ה והא הכא :

דף קלד ע"א גמ' על מנת. יעוין תוס' ב"ב דף ס"ג ע"א ובנזיר דף י"א ע"א גם בגיטין דף פ"ה ע"ב : שם ורמינהו. יעוין תוס' לעיל דף ק"ל ע"ב ד"ה וכשיחזור : **ע"ב** תוס' ד"ה ראשית כו' תימה למאן דאית ליה לעיל כו'. נ"ב דף קל"ב ע"ב :

דף קלה ע"א גמ' לכדתני'. יעוין תוס' סוכה דף כ"ז ע"ב ד"ה כל : **ע"ב** רש"י ד"ה שבל וחולין מעורבין זב"ז כו' וגם זה שנאמר תאין טבל כו'. נ"ב יעוין בפי' הר"ש למס' דמאי פ"ז משנה ז' ובפי' רש"י למס' גיטין דף מ"ז ע"ב סד"ה של ישראל :

דף קלו ע"א תוס' ד"ה אלא כו' משום דאיתקש לבכ"א כו'. נ"ב יעוין לעיל דף ק"ג ע"ב ד"ה כל סבבר : **ע"ב** גמ' שבירים ניכרים. יעוין תוספות פסחים דף ל"ג ע"ב ובעירובין דף ל"ז ע"ב :

דף קלט ע"א גמ' פקעה קדושתייהו. יעוין נדרים דף כ"ט פלוגתא דבר פדא ועולא דלבר פדא אף קדושת דמיכלא פקעה בכדי: שם מנה זו לבדק"ב. יעוין ירושלמי שקלים פ"ב הלכה א' ובתוס' עירובין דף ג' ע"ב ד"ה והא : רש"י ד"ה דמיתסר סקרבה כו' עלי להביאו לעזרה כו'. נ"ב יעוין מעילה דף י"ט ע"א רב י ד"ה עד שילא ובמל"מ ר"פ י"ד מהלכות מעה"ק ובילקוט ראה הספרי על פסוק רק קדשיך :

דף קמ ע"א תוס' ד"ה למעוטי כו' אלא דומיא דערלה כו'. נ"ב יעוין לעיל דף קט"ו ע"א תוס' ד"ה מדאסר רחמנא ובמס' זבחים דף פ"א ע"א רש"י ד"ה ומנחת בהמה ותו' שם ד"ה מן המדומע : שם אם עבר והקדישם כו'. נ"ב יעוין תוס' פסחים דף ל"ג ע"א ד"ה התם לו :

דף קמא ע"א גמ' לדבר מצוה מנין. יעוין לעיל דף ע"ח ע"א תוס' ד"ה מנין : שם כגון שנטלוהו. יעוין ב"מ דף ל' ד"ה הא אין עשה כו' ובזבחים דף ל"ב תוס' ד"ה לענין מלקות ובנזיר דף נ"ח ע"ב תוס' סד"ה הרי"ף : שם דלאו שניתק לעשה. יעוין תוס' ב"מ כ"ו ע"ב ד"ה מתנה : תוס' ד"ה לאו כו' אבל הלאו כמאן דליתא כו'. נ"ב יעוין תוס' קידושין דף ל"ב ע"א ד"ה מעקה : **ע"ב** גמ' תעזוב. יומא דף ל"ו ע"ב :

אשרי מסכת חולין

פרק א דין ו אלא במומר לאותו דבר. נ"ב ציון זה צ"ע גבי ולחלל שבת. יעוין ד"מ י"ד סי' ב ס"ק ב : דין טו ועוי"ל למאי דמסקינן דאזלינן ב"ר כו'. נ"ב יעוין תשו' הרא"ש כלל כ דין ט"ו :

פרק ג דין ו הג"ה ד"ה ודבריהם כו' כדי תפיסת היד משמע כו'. נ"ב כלומר כאן נושע דקאמר בגמ' כדי תפיסת היד ובהלחולת לא אמרו היד וכן איתא בתוספות : דין לד ומה שהביא הרמב"ן כו' דשאני התם שהמוכר מכיר כו'. נ"ב יעוין בתוס' מס' כתובות דף מ"ד ע"ב ד"ה שלא כ' ובהא"ז : שם ויעוין בתשו' הרא"ש כלל ל"א דין א' : סוף דין מו הואיל ושכיחי במיא כו'. נ"ב אין זה לשון הגמרא שלפנינו :

פרק ז דין לג הסג"ה ד"ה הורה כו' והרי"ף האלפסי כתב שהמורה כוון כשורה כו'. נ"ב בהגהות ש"ד סי' ל"ט אי' בזה"ל והרב יודא הכהן ס' האלפסי שהורה לא כוון כשורה דקי"ל אין ברירה :

פרק ח דין לח ול"ד לדבר יונה דנפל לכמכא כו'. נ"ב יעוין מה שכתוב בסמוך דין ל"ד וביש"ש סי' ס"ח מ"ש בזה : דין מט ואינו יוצא לגמרי כיון שאינו מנוקב כו'. נ"ב יעוין מ"ש עוד ע"ז בתשובותיו כלל ב' סי' י"ד ומובא גם בתשובת הרשב"א סי' תס"ו יעו"ש ובדברי הרא"ש ס"ק דין י"ט : רמב"ם פירוש המשניות פרק ב' משנה נפלה סכין כו' ר"ל כדי שיעור בדיקת השחיטה כו'. נ"ב ישון בפ"ח : סליק

הגהות מהרב הגאון המובהק כו' מוהר"ר יחיאל בה"ר שלמה היילפרין זצ"ל אבד"ק מינסק (בעהמ"ס סדר הדורות).

דף יט ע"א גמ' רב חנן ברב קטינא ונימין לה א' הגינא. נ"ל הנה :

דף מט ע"א גמ' רב אדא בר נתן אמר תליין ומר זוטרא בר דרב מרי וכו'. נ"ל רב אחא בר רב וכנ"ל בכרי"ף ואשר"י :

דף ס ע"ב גמ' רב חנן בר רב נ"ל רבה ובדף סג ע"א ברש"י בר רבה שהיה חמוה דר"א נ"ל בר רבה :

דף קה ע"ב גמ' רב יהודה ברב חייא. נ"ל בר' חייא אבל ענין הסוגיא משמע דעירובין יח ב' א"ר חייא בר אשי : סליק

דף ב ע"א גמרא וכל הכל לכתחילה וכו' מ"ש מהרש"ל מדנקט לשון זה משמע [illegible]

ממא. (הגר) לא ניחא ליה למימר דתרתי דיעבד קתני חדא לטמא בחולין. (הגר) דהשתא וכולן אריבא נמי קאי אטמא בחולין דא"כ לא ה"ל למיתני ודו"ק: שם דיעבד נ"ל מ"ש במהדורא בתרא לא ניחא וכו' אין כאן קושיא דא"כ תרתי נ"ל דאין לתרץ דה"א אמסתבר אטמא בחולין לא אטמא במוקדשין דהא שפיר ידעינן טמא במוקדשין מהא מתני' דכל הפסולין וכו': שם וכולן ששחטו אחיה וכו' וק"ק הא ע"כ ידע התירוץ דאל"כ איך הבין מה צריך רבה לומר ואם שחט ואומר ברי לי שלא נגעתי וכו' אמאי לא מוקי כפשוטו דאם שחט בדיעבד מותר ולא חיישינן שמא נגע אלא ודאי משום וכולן צריך לאוקמי הכי וים לייסב ודו"ק: שם מהכא נפקא מהתם נפקא וכו' ק"ק דאימא דהכא איצטריך ליה למתני משום וכולן והתם איצטריך ליה למתני משום רבותא בקדשי קדשים ודו"ק: שם התם איידי דתנא שאר פסולין וכו' ק"ק לפי מה שהביאו התוס' בתחילת הפרק שמירך גם על קושייתו דיעבד אין לכתחילה לא ורמינהו וכו' ומשני ה"ה אפילו לכתחילה אלא משום דבעי למיתני טמא במוקדשין וכו' והא כאן אמרינן דטמא במוקדשין גופיה הוא איידי שאר פסולין ואיך יאמר בשאר מילי דיעבד איידי טמא במוקדשין וים לייסב שהם מתרץ הגמרא לפי איבעית אימא דלמא ולפי תירוץ לאשון בכאן יתרץ דנקט דיעבד איידי נקיט כהלכות א"י ודו"ק: רש"י ד"ה תרתי דיעבד וכו' עיין בחדושי הלכות ובמהר"ם ואין דבריהם מובנים איך מתרץ מה שכתב רש"י ליתני שחיטת הכל כשירה הא י"ל דלשון תנאים הוא אך הנראה לומר שרש"י בעצמו הרגיש בזה וכתב ממ"נ או ליתני בקיצור שחיטת הכל כשירה ואם תרצה לייסב שרוצה לשנות לשון התנאים א"כ לגמרי ליתני לשון התנאים בלי שום פי' כמו שנקט הכל מעריכין בלי שום פי' מקשין דלמא שהמתניתין סמיך אפסוק של תורה שיצוא הוא דאין זה דרך המשנה ואדרבה דבר המפורש בפסוק תני בהדיא במתני' ודו"ק: תד"ה אבל אמר וכו' וי"ל דבשעת נרס הרי נמ"ש אל ק"ק דהמקשן מ"ב מאי קשיא ליה מתחלה מהכל מעריכין דלמא איירי בנודר בעת נרה כמ"ש התוספות על הפסוק אשר נדרתי אשלמה: תד"ה שמא יגע בבשר וכו' איך יתכן שתהא הכין ארוכה וכו' וה"ס שהיה יכול ליגע ביד בבהמה ואיך יהיה היד ארוכה כל כך אך שיותר ניחא להקשות לכתחילה איך אפשר לשחוט כלל אפילו אם לא יגע ביד וק"ל:

דף ג ע"א תד"ה כגון דכדק וכו' ומיהו יש לדחות דלא בעינן. [כלי יפה] קאמר כו' עכ"ל לפי דמיות א' אי הוה קתני בתוספות. (הסר) קרומית של קנה ע"כ דלא אתיא כרבי ויותר נראה שהוא לשון התוספות ודו"ק: ד"ה המניח קתני דיעבד לאו למטויי אליבא דאביי קאתי וכו' עכ"ל לאביי וודאי הוא דמחלק בין שוחט דהכא לזין נסך כדלקמן דהכא והתם לא נגע ודו"ק: בא"ד לאו למטויי אליבא דאביי קאתי וכו' עכ"ל לאביי וודאי הוא דמחלק בין שוחט דהכא לזין נסך כדלקמן דהכא נגע והתם לא נגע ודו"ק: ד"ה המניח קתני דיעבד כו' דהא מסיק דהרי לכתחילה כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפירש"י דש אף ש קתני דהנך משניות לאו גבי הדדי מתני' כמ"ש לקמן וק"ל: בא"ד אלא קאמר דאף דיעבד משמע וכו' מיהו קשה ממ"נ תרתי מתניתין דאשמועינן דיוצא ונכנס הוא בעומד על גביו למה לי ליתני מתניתין דאין צריך ול"ל מתני' דהמניח וים לייסב דרוצה לאשמעינן דגם לשון המניח בה"א יש לפרש לכתחילה ודו"ק. מ"ש בחידושי מ"ב דשו אף ש קתני וכו' בלאו הכי אין שייך לא ש אף ש דהא מתניתין דאין השומר דהיינו לכתחילה הוא נשנית מקודם למתניתין דהמניח מיהו קשה עכ"פ גם לפי התוספות איט מתורץ תרתי ל"ל מתניתין דהמניח ומתניתין דהשומר דאין לתרץ דאי הוה תנא חדא הוה אמינא דווקא דיעבד ומתרתי אשמעינן דגם לכתחלה. (הסר). כלום מגמרא דע"ז דאין צריך הוכחתו גם כאן משמע דיעבד רק מכח יתור מפרשו לכתחילה ודו"ק: ד"ה אלא מהכא גרסינן ול"ג מסיפא דהך דהמניח בפ' בתרא דע"ז כו' כל"ל: בא"ד דהך דהמניח בפ' בתרא דע"ז וכו' יש לפרש טונהם דאין שייך לומר דמתניתין דאין שומר הוא סיפא דהא אדרבה מתני' דהמניח הוא סיפא מיהו ק"ק אמאי לא מקשי ארש"י שכתב שהוא לא ש אף ש הא אדרבה הוא ש ואנ"ל ש וק"ל: ד"ה אין השומר צריך כו' ובקונטרס פי' שם וכו' וכיון דאשמעינן לה מדיוקא וכו' עכ"ל ועיין מה שכתבנו בזה בחידושינו פ"ק דגיטין: ע"ב תד"ה דליתיה קמן כו' אי דידע דלא גמיר שחיטה עכ"ל עיין במהרש"ל שכתב שחיטה קאי נמי ארישא וכפירש"י שם אבל אין צורך לזה הכא אלא כיון דהרישא מותר לאכול משחיטתו אפילו בלא גמיר מקשי להו שפיר ודו"ק: בא"ד או דידע דלא גמיר שחיטה וכו' הדין עם מה שכתוב בחידושי הלכות מ"ב דהתוספות מקשים אמאי פריך שחיטה ולא מקשי סתירה אדרב נחמן שאמר אם ראוהו מתחילה ועד סוף כשר מה מהני שאחרים רואין כיון דלא גמיר דליכא למימר דרב נחמן לא סבר להא דרבינא דהא תירוץ של הגמרא דליתיה קמן איט דברי רבינא אלא סתם גמרא מתרץ כן אליביה דרבי ואם כן מנ"ל לגמרא לייסב כן אליביה דלמא רבינא סבר אף דלא גמיר אם אחרים רואין כשר אלא וודאי דפשיטא ליה להש"ס דאין זה סברא לומר כך א"כ ה"ל לפרוך אדברי רב נחמן ודו"ק: ד"ה אע"פ שאין מומחין ט' אפילו בדיעבד שחיטתו פסולה כדאמר רב וכו' עכ"ל ומהך מילתא דרב נחמן שהביאו לעיל מוכח נמי הכי דהא פשיטא ליה בלא גמיר דשחיטתו אסורה אלא דהך מימרא דרב יהודה מוקדמת בגמרא וק"ל: בא"ד כדאמר רב יהודה לקמן כל טבח וכו' מה שכתוב בחדושי הלכות מ"ב שמהך מילתא דרב נחמן שהביאו לעיל מוכח נמי דהא פשיטא ליה לש"ס בלא גמיר דשחיטתו אסורה וכו' איט נכון דאימא רב נחמן איירי באינן מוחזקין גם כן אבל הכא איירי במוחזקין אימא אע"ג דלא גמיר כשר אבל ממילתא דרב יהודה מוכיח שפיר דנקט סתם כל טבח שאינו יודע משמע אפילו מוחזק ודו"ק:

דף ד ע"א גמרא ולאביי קשיא סיפא וכו' ולרבא קשיא וכו' ובלאו אביי ורבא לא תקשי ליה רישא אסיפא דאיכא למימר ביוצא ונכנס הרי דווקא בדיעבד ואפילו בלא הותך כזית בשר אבל לרבא ליכא למימר הכי אלא לאביי ביוצא ונכנס בעי נמי הותך כזית בשר לרבא הרי אפילו לכתחילה ודו"ק: רש"י ד"ה קסבר וכו' ולאו מילתא וכו' ק"ק לפי דברי הי"מ מאי צריך התרצן מתחילה לומר איכא בינייהו דכתיבה ולא אחזוק וכו' כל"ל בקיצור מנה לא אחזוקי הוא ממילא אוסר רשב"ג גבי מנה והאריכות לשון משמע שבמקום אחר מוחלקים אי כתיבה ולא אחזוקי וכו' בשלמא לפירש"י דצריך לתרץ שפליגי לענין דינא במקומות אחרים דאל"כ רשב"ג היינו רבי אליעזר כאן גבי מנה הלא וודאי דפליגי במקום אחר אי בעינן כתיבה ואחזוקי אבל לפי הי"מ סבר רבי אליעזר דאסור נלאת

ידי תובה לבד ורשב"ג אוסר לגמרי גם אין נראה לומר דלפי מה שמתרץ כאן איכא בינייהו אכתי נקרא מנה כתיבה ואחזקי דמפירש"י לא משמע הכי גם בלאו הכי לא אתי שפיר וים לייסב ודו"ק: תד"ה מנת טותי מותרת וכו' ואם תאמר והיאך יוצא בהן ושמא וכו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה ע"ש במהרש"ל ובחדושים שם: ע"ב גמרא סברוהו הא מני רבי יהודה דאמר כו' יש לפרש דצרך סברוהו דרבי יהודה היא כדמסיק מפני שמחליפין קתני וודאי משמע ליה והיינו במילתא דאיסור דאורייתא אבל באיסורא דרבנן לא חייש כ"כ ולאו וודאי הוא דמחליפין וק"ל: שם לימא מסייע ליה הכל שוחטין וכו' ואפילו ישראל עבריין וכו' אין להקשות הא אדרבה סותר לדברי רבא דסבר דדוקא בודק סכין ובברייתא לא נזכר כלל מבדיקת סכין דיש לומר גם הברייתא איירי בבדיקת הסכין ולא נזכר כמו שנקט אפילו טותב סתם וזה וודאי דווקא בעומד ע"ג או יוצא ונכנס אלא שהברייתא א"ל לפרש וק"ל: שם אלא מומר לעבודת כוכבים וכדרב ענן וכו' יש לדקדק דאכתי מקשי לאביי אמאי לא מוקי מתניתין במומר לעבודת כוכבים דהרי הכא לכתחילה וים לייסב דס"ל לאביי במומר לעבודת כוכבים דלא בעי בדיקת הסכין וא"כ דיעבד דסיפא לא מתוקמא וק"ל: תד"ה מותר מיד וכו' ומיחלפי בבלק של כנעני שלשו אחר הפסח וכו' הא דלא אמרינן שמא עוברי עבירה עלמו לשו. הבלק אחר הפסח היה נראה לפרש דאיירי שאנן ידעינן בוודאי שהיה להן חמץ שעבר עליו הפסח ואפ"ה אמרינן שוודאי החליפו אותו חמץ של בלק עובד כוכבים דלא שביק היתירא וכו' והיותר נראה כפשוטו דוודאי מספק חוששין שמא הוא חמץ שעבר עליו הפסח מאחר שאינן נזהרין מלשהות חמץ בפסח רק גבי עוברי עבירה אמרינן אף אם היה לאם איזה חמץ מ"מ וודאי שהם החליפו באותו בלק שידעו בוודאי שאותו העכו"ם לשה אחר הפסח כדי למעט האיסור וכל דברי מהרש"ם בכאן איט סלקי' כהוגן רק כמ"ש בחדושי הלכות דוודאי לשון הברייתא מותר מיד משמע דאתי לאשמעינן מיד שמקבל לתלות בלישה מותר הבלק והא דלא אשמעינן הברייתא מיד שמותר לתלות באפיות מותר מפני שבזה אין שייך החליפו דפת של עובד כוכבים אסור ודו"ק: בא"ד מפני שהן מחליפין וכו' עיין במ"ק אבל דברי מהרש"ל מדוקדקים בגמרא שמתרץ ודמי דדלמא וכו' הא דיעבד ואין זה סוגיא דש"ס דהל"ל בהיפך דלמא דווקא דיעבד הא לכתחילה לא הא גבי אשה הוא דיעבד אלא וודאי דגבי קדושין לא שייך דיעבד ומה שדמי דלמא לכתחילה הוא דלא הא דיעבד קאי הכל אחליפי פירוש לכתחילה לא הא דיעבד שהחליף מותר ועל זה כתבו הא גבי אשה הוא לכתחילה ובזה מיושב גם קושיית הר"ן דהוא לא סבר חילוק זה ודו"ק: בא"ד ומיהו אע"ג כו' מ"ש בחדושי הלכות גם התוספות שמחלקין בין לכתחילה ודיעבד לאחרים אמנם נעלם ממנו דברי התוספות דנדרים מבואר שם דזהו נקרא לכתחילה כשנהנה מן האשה וכדברי מהרש"ל ושם מתרלים אין אנן מפקיעין הקדושין וע"ש אבל כאן מתרלין בחילוק זה כדי לקיים בין אשה לשאר דברים אבל הרא"ם לא סבר סברא זו וא"כ כתב דאין לריך לשינויייהו או לו ולע דאף דמחלקינן בין אשה לשאר דברים הייט אם בדיעבד החליף האיסור בשאר דברים או אם אותו דבר שנחלף יש חילוק בין אשה לשאר דברים אבל לענין לכתחילה לגמרי כגון אם להחליף הדבר איסור כדי לקדש אשה גם זה אין מותר גם לאשה ובזה אין חילוק ודו"ק:

דף ה ע"א גמ' ע"פ הדבור שאני וכו' ונראה שזה כוונת הכתוב ואת העורבים טותי לכלכלך וגו' ר"ל אל תתמה שאני אשלח מבי עבדי ישראל עבריין כי אני לווהי ע"פ הדבור: שם הדבור שאני לפרש"י שהקב"ה התיר לו דבר האסור ולפי זעה קשה דאם כן למה ל"ל דהוי מבי עבדי דאחאב ולולי פירושי היה נראה דה"ק ע"פ הדבור שאני כיון דא"ל הקב"ה דהוה תבי עבדי דאחאב ע"כ מפוס היתרא קא"ל שהוא בשר היתר ועובדיה שחטו ודו"ק: שם אלא מישראל עבריין לאותו דבר וכדרבא וכו' ובא רב ענן לאשמעינן דהקריות הדבור איירי בתרווייהו בין ישראל עבריין לאותו דבר ובין ישראל עבריין לעבודת כוכבים לאפוקי אם תפרש דרב ענן אשמעינן דברייתא איירי בתרוייהו בין ישראל עבריין לאותו דבר ובין ישראל עבריין לעבודת כוכבים לאפוקי אם תפרש דרב ענן אשמעינן דברייתא איירי בישראל עבריין לעבודת כוכבים לבד וה"ה ישראל עבריין לאותו דבר א"כ תקשי דס"ל לברייתא למינקט ישראל עבריין לאותו דבר במקום עכ"ל שהוא ג"כ ישראל עבריין רק לדבר אחד וק"ל: שם אי ישראל עבריין לכל התורה היינו רישא ואי ישראל עבריין לד"א קשיא כו' ק"ק דמגופיה דסיפא דקתני בה ומנסך יין ומחלל שבת ה"מ לדחויי דאי לכל התורה קאמר דווקא מאי האי דקתני בתר הכי ומנסך יין ומחלל כו' ואי ישראל עבריין לד"א הא בכללו כמי מנסך ומחלל וים לייסב. ואין להקשות דלוקמא ישראל עבריין לאותו דבר [הסר] די"ל דלא שייך הכא גבי קרבן עולה ודו"ק: שם אלא לאו ה"ק סוץ מן הישראל עבריין לנסך כו' והאי ודאי ליכא למימר דתרווייהו בעינן לנסך ולחלל שבתות בהדיא דאין זה סברא למה דוקא אלו שניים וק"ל: שם ש"מ מומר לעבודת כוכבים הוא מומר לכל התורה וכו' לפי מ"ש התוספות ד"ה מומר וכו' דיש לחלק בין עובד עבודת כוכבים תמיד וכו' גם בכאן יש לתרץ דהברייתא איירי בעכו"ם לע"א וי"ל ודו"ק: שם והא מהכא נפקא מהתם נפקא וכו' דליכא למימר דיתור פסוק של. (הסר). אפילו ע"ז למד לאפוקי מרב ענן הא עכ"פ לשון הברייתא שדרשו גם כן על עכו"ם כמבואר לעיל קשה דאין לורך וק"ל: ברש"י ד"ה אלא לאו כו' האי תנא חמירא ליה שבת מע"א וכו' הנה יש מקום להקשות איך אמר דחמירא ליה ובגמרא משמע דשוין הם ע"א ומחלל שבתות דליכא למימר דיש חילוק בין מנסך לע"א ובין עובד ע"א כפשוטו דא"כ קושיית הגמרא גם כן איכא כלום ובעירובין אמר האי תנא חמירא ליה שבת כע"א וכו' ומסיים שם ג"כ אלמא כי הדדי נינהו וכן יש להגיה כאן ברש"י וגם זה דוחק לומר דכוונת רש"י על המקשן דאיט מוכיח כפשוטו מדאמרינן שם גבי מחלל שבת שהוא ככל התורה כולה ה"ה ע"א אלא ודאי דסבר דשבת חמירא מע"א דהוא רחוק וים להקשות למה לא מקשי כפשוטו מתנסך דהוא ע"א וצ"ל דכן דרך הגמרא לייסב הברייתא קודם שמקשה מינה אף שיכול להקשות כפשוטו ודו"ק: שם ע"ב ואי אשמעינן עולה וכו' וים לדקדק בגמרא מנ"ל דרב המטנא דאמר וכו'. (הסר). כוונתו כמ"ש התוספות דלמא איירי כפשוטו דרב המטנא איכא בינייהו ואם כן מ"ש פרט לכנעני הייט לדבר אחד לבד ולא פליגי. (הסר). במעאות וע"כ תמור ואפילו לדבר אחד איט מקבלין ממנו ומנ"ל דים סברא (הסר) מיהו לפירוש שני של תוספות יש לייסב דדיוקא הוא מדנקט (הסר) ודם משמע דפליגי אי ישראל עבריין לאכול חלב נקרא עכו"ם (הסר) לתירוץ הראשון קשה דאכתי לא מתורץ למה נקט סתם עכו"ם (הסר) מרבו אחד איכא בינייהו ובפרט בדברי רש"י קשה וים לייסב ודו"ק: שם אלו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשימין עלמן כבהמה ופירש"י כאדם הראשון ומשימין עלמן כבהמה וכו' ועפ"ז יש לפרש הגמרא במסכת יבמות פ' מלות חלילה אמר ר' ישמעאל המתפלל לריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה והביאו הטור אורח חיים סי' ל"ה והיינו הכוונה על פי מה שראיתי בספר זוהר חדש על פסוק אורח חיים למעלה למשכיל שאדם יש בו שכל וחכמה יותר מן הבהמה הוא מטעם שאדם יש לו עינים ורואה למעלה לשמים תמיד משא"כ הבהמה עיניה למטה שרואה תמיד לארץ ולכן גבי נבוכדנלר כשחזר להיות לאדם כתיב ועיני לשמים נטילת וגו' זהו מתלית דבריו ממילא בא לרמז ענין זה אמר המתפלל לריך שיתן עיניו למטה ר"ל שישים עלמו דכאי רוח כבהמה שעיניה למטה וכמ"ש הכתוב שוכן עד ואת דכאי רוח יושיע ולבו למעלה כאדם שהוא חכם לב ואף אם הראיות שמביאין מן הפסוקים אינם מכוונים לזה מ"מ יש רמז לזה הענין ג"כ וק"ל: תד"ה מעם הארץ וכו' ודוחק לומר דפריך מדר"ם כו' עכ"ל איכא לפרש מדר"ם פריך (הסר) קרבנות בישראל עבריין לד"א והוא דוחק דהלריכותא דעבד קאי אאין מקריבן עיין בחדושינו במ"ק דרך אחרת ודו"ק: בא"ד ודוחק לומר דפריך מדרבי שמעון וכו' והיינו דזה ודאי ידע לחלק דגם הברייתא דסבר דוקא ישראל עבריין לכל התורה מביא קרבן עולה מ"מ יכול להיות שמודה לרבי שמעון דישראל עבריין לאותו דבר איט מביא קרבן על אותו דבר אבל קרבנות נדבה יכול להביא כיון שאיט ישראל עבריין רק לדבר אחד אך מ"מ נלמד מכאן דישראל עבריין לכל התורה איט מביא שום קרבן ונראה שמה שכתבו ודוחק לומר וכו' היינו גם משום דא"כ לא הוה לריך הגמרא לעשות לריכות בהיפך דאי אשמעינן עולה משום דלא חובה וכו' הא שפיר איצטריך ר"ש כאן לאשמעינן אף שאיט ישראל עבריין רק לדבר אחד מ"מ איט מביא קרבן על אותו דבר שהוא ישראל עבריין לזה ודו"ק: ד"ה איט שב מידיעתו וכו' וי"ל דאיצטריך להיכא דחזר בתשובה וכו' מיהו יש לתמוה אברייתא דלעיל גבי כנעני דאיירי דעדיין הוא כנעני ואיצטריך שאין מקבלין ממנו פשיטא הלא זבח רשעים תועבה וצ"ל דגם המקשן ידע זה די"ל זבח רשעים תועבה הייט בכפרה שמביא על החטא אבל בנדבה אימא דמקבלין ממנו ודו"ק: ד"ה רבן גמליאל ובית דינו וכו' ופי' הקונטרס אבל כותי הוי כעובד כוכבים דקסבר כותים גירי אריות הן וכו' וליכא למימר דזה היה אחר הגזירה שנעשו עובד כוכבים גמורים דהלא כאן משמע שהטעם הוא מפני שאיט מודה בעירוב וים עוד לייסב וק"ל:

דף ו ע"א גמרא לית כאן שומרי תורה וכו' יש לפרש דלעיל דמתחילה כשעדיין לא גזר על סתם יינם לא היה יכול לומר לשון זה שעדיין לא נאסר ולכן אמר סתם שירחיק עלמו אם הוא בעל נפש אבל כאן שכבר גזר רבי מאיר ולא היו נזהרין אמר שפיר לית כאן שומרי תורה וק"ל: שם חושש לשאור ותבלין שבה כו' ובעי למימר דחוששין (הסר) וברייתא דקתני מינו (הסר) כו' שמסר לה שאור כפירש"י ואשמעינן דאין חוששין להחליף (הסר) דאם כן אמאי נקט שאור ותבלין עפי מעיסה וקדירה ולמאי דמסיק (הסר) דכיון דקאמר לה מבליכי כו' ואין חוששין לתערובת ניחא (הסר) נמי שלא מסר לה שאור ותבלין ודו"ק: שם ולחלופי לא חיישינן וכו' וק"ק דהא כבר תירץ דלא גזרינן על תערובת ואם כן אף אם החליף לית לן בה ודוחק לומר שהקושיא היא לתירוץ של רפרם לבד וים לייסב דסבר המקשן דכשנותן לו שאור ותבלין אי יש לחוש לחלופי הוה גם כן כאילו אמר בפי' מן שאור ותבלין שלך בעד אלו שאני נותן ובזה יש לייסב גם כן קלת מה שלא הקשה ברייתא דשכנתו ומתניתין דחמותו אהדדי בלא זאת הפלפול ותירולים דכאן אך לפ"ז יש לומר שלא היה קשה לו כלום אהדדי דהא כיון דתערובת עלמו איט רק גזירה לא גזרינן עוד לחלופי לתערובת משא"כ גבי חמותו דאין כאן איסור תערובת רק איסור בעין אבל עכשיו דתירוץ דמבליכי הוה כאילו לקחן בידים אם כן גבי שאור אי חיישינן לאחלופי הוי כאלו נתן בידים מיהו עדיין ק"ק שמא כשתירך לו התרלן כאן דעירב בידים הכר דרישא איירי שלא מסר כלל שאור ותבלין ואינו נראה לומר שהמקשן פריך אעיסה גופיה דליתוש להחליף ולא על שאור ותבלין דא"כ לא הוה לריך להקשות ממתני' דחמותו רק אברייתא גופיה שהבין מתחילה דאיירי שמסר לה שאור ותבלין אמאי לא נקט דאיט חושש לעיסה וכמו שהקשו בחדושי הלכות מ"ב אלא ודאי לריך לומר דאיירי שמכיר העיסה שלא החליף או דבאמת לריך לעשר מן העיסה. גם מלשון של רש"י

משמע

מממע כן שכתוב לתלופי לא מייפינן דקתני אם נתן לה הכל אין מוסיפין מחא התליפו וכו' מממע דקתני גם הקמוב ותבלין ויש לומר דאי האי איירי ליתא דלא מכר לו הכל ה"ל לבריימא לחלק בנוייה ולומר אם מכר בתוב הייפינן ולא ה"ל למינקט תבליני ודו"ק: ד"ה עתוטן כו' אפ"ם שסוף כל איש לשרש כו' רלה לומר כל הדברים שתשיב כאן סוף שהיין מתערב בכן ואם כן לא יהא צריך עכ"פ לשמר מן היין עיין במהדו' הלכות וק"ל: ע"ב ברש"י ד"ה מפני כו' שמתקלקל אגמא כו' ומכל מקום צריך הגמרא לומר לעיל כדקתני מעמא כולה היא כו' ולא מתרץ כפשוטו שאני התם דהייפינן לאחלופי לשובת הבינו משום דעדיין איתא גם כאן מיהת לזה ועכ"פ נ"ל שם היא שוטה כן עבור בתה ותהנה וק"ל: תד"ה אפת הגר כו' מפני שתגרתה אפת ע"ה אמר שקטרה וכו' עכ"ל ר"ל דאמת ע"ה אמר כו' טונה בידה לפי שכל ע"ה המוחזקת (הסר) אוכלת דלפי דעתה שהיא טהורה אינה מטמאה הסמוכה ואמ"ג (הסר) לפ"ז של מוחזקת והיא מטמאה מטמאה אוכלין בפיה והאכול ולגרום טומאה לחולין שבא"י אינה חוששת: תד"ה והתיב רבי בית שאן וכו' ולאו מפירות המותרין וכו' ועיין במהדו' הלכות ובמהרש"א ולא ידענא מאי דוחקיא דהא ודאי לקושיית התוספות לשון פירות המותרין הוא פירושו שמותרין הפירות לאכול בלא מעשר ממ"ה שבשיו שהילכו דודאי שכל אסורים לאכול אם כן לשון פירות מותרין אינו שייך לומר לענין לבלוח אותם בלא הודעה דעל זה אינו שפל לשון פירות מותרים רק לאדם מותר לבלוח אותם ולכן נראים לפרש דפירות מותרים היינו שמותרין הפירות לאכול בלא מעשר דהיינו בהם דתאי ועל זה פריך הכי פירות הללו מותרים משום דתאי אם כן אינו פירות של א"י רק של ח"ל שמילא מותר לבלוח אותם ע"י הודעה גם מלשון פירות המותרים משמע שפשיט לן במקום אחר שהם מותרים ואי לענין לבלוח אותם אינו נזכר בשום מקום שמותר לבלוח בהודעה לאכן רק מסברא בעלמא אמרינן דרבנן מודו בהודעה לאכן ודו"ק: בא"ד ולאו מפירות המותרים דיש מינים וכו' לזה מפני שודאי אין רצונם לפרש דמ"ם ולאו מפירות המותרים היינו שמותר (הסר) אין זה לשון מותר רק הפירות הוא שמותרים באכילה ועי"כ בקושייתם הוה (הסר) שמותרים באכילה בלא מעשר ממ"כ עכשיו בפירושם אי אפשר לנו לפרש כן ועי"כ (הסר) דה"ק הלא הם מהמינים המותרים באכילה מחמת שאינן באין מארץ ישראל א"כ שותרים ודו"ק ועיין במהדו' הלכות (הסר) וה"ה דמתחילה לא גרסינן נמי מתעשר האביונות וקפריסין (הסר) וק"ל:

דף ז ע"א גמרא ולמא נתן עיניו בגד זה והכיל כו' מנ"ל (הסר) דל"מ ס"ל הכי כרשב"א דע"כ דפליגי רבנן עליה כדמוכח בגמרא: (הסר): שם אם אי אתה חולק גזרני עליך שלא יעברו בך מים לעולם וכו' ויש להקשות אם היטלת בידו לגזור שלא יעברו המים כלל ויקיים גזירותיו הגי"ל בקיצור לגזור שיחלקו המים ואפשר אם לא יעברו בו מים כלל אין א שינוי הטבע כל כך כי המים לא יעברו רק ישאו מהלך אחרת של הנהר המים ולא נבאן בזה המקום ממ"כ לחלוק המים הוא שינוי טבע יותר ועוד יש לפרש שלא לכראות כי הצדיקים גוזרים וצדיק מושל ביראת אלהים דהיינו שאמר לו אתה אינך רוצה לחלוק מחמת שאתה עושה רצון קונך ובודאי יכולת לגזור שלא תעשה רצון קונך לעולם כי לא יעברו המים כלל לכן טוב שתבטל רצון קונך קצת כדי שתעשה רצון קונך לעולם ודו"ק: תד"ה מקום הניחו וכו' לפי שנעשה ע"פ הדבור עשו וכו' ומכל מקום הניחו וכו' לפי שנעשה ע"פ הדבור עשו וכו' ומכל מקום שפיר קאמר במקום (הסר) אבותיו וכו' דהיה אפשר להם ללמוד ולדרוש בדבר ולאסור מפני הנחשה אלא (הסר) להעמיק בדבר כדי שבניהם אחריהם יתקנו הדבר וק"ל: ע"ב גמרא פניה א כו' ואתם מאכילין אותה טבלים מי מעינא (הסר) כו' דמסתמא לוקח היה שהרי רבי פנחס לא היה רוצה ליהנות כלום משל אחרים. (הסר) דמשמע ליה דהוא מעושרים שערי חברים הן ואי לאו לוקח לא היו עתונין לו בלא מעשר אבל בלוקח סברי כדמעי המקבלה הכא דלא ידע לפלוגי בין לקחן מתחילה לבהמה ובין לקחן מתחלה לאדם ודו"ק: שם ומי מחייב במעשר וכו' דליכא למימר דהמוכר היה ידע שלא היה מעושר דאם כן היה יודע המוכר יותר מבעלם רבי פנחס ואין זה נכון ומ"ש בזה מהדו' הלכות אינו נראה הדא דאם כן איך שייך להבין כאן הירוץ של הירושלמי דמתמיר על עצמו היה מאחר שמגעו מן המים אותה גם דעדיין איתא דאין הקב"ה רוצה שהמוכר יאכל מה שבודאי אינו מעושר על ידי בעלה רבי פנחס ואף שאין אממה בזה על רבי פנחס מפני שאין עוד לספרים מדמאי מכל מקום מן המים לא רוצה להביא תקלה א על ידה וק"ל: שם גדולים צדיקים וכו' וכתבו התוספות ונראה דנפקא להו מתה שבתיי הצדיקים נוגעים בהם כמה רשעים ויושבים אצלם ושם לא היה רבות להתעכב אצלו וכו' והמקשן שהקשה ולמא נקיימי ברכתא דאליהו סבר דאין זה סברא לומר שבשביל שהמית בנגיעה בעלמא ניכר שגדולים צדיקים במיתתן דבחייו עשה הטבע שמתים שלד לבן שם עיניו על וכו' לאפוקי בנגעו לא היה שייך לשמות כן לבן התים בנגיעה ודו"ק: תד"ה לא אתמר עלה כו' השיב להם דמתמריה אנפשיה וכו' אבל נראה דכאן אי אפשר לתרץ כן דאם כן מאי האי דאמר אין הקב"ה מביא תקלה וכו' כי אין זה נקרא תקלה אם לא היתה עושה המרור וק"ל: ד"ה ויש שיש לו ואינו רוצה וא"ה איקרו קדושים וכו' מדברי התוספות נראה דלא הוו מפרשים מ"ם ישראל קדושים הם כפירש"י רק ה"ק באמת רוצה אני ליהנות רק מאחר שישראל קדושים הם וזה טורח להם שאף שאין לו רוצה וכו' וכן אף שיש לו ואין רוצה וכו' ועי"ז מקפיד בעלמא רוצה ואין לו שפיר גורם מה שהם קדושים אבל יש לו ואין רוצה איך תלוי זה בזה שהם קדושים וע"ז תירצו דאעפ"כ תלוי בזה שהם קדושים ויש להם טובת פנים לכן מזמנים אותו ודו"ק:

דף ח ע"א בגמרא מ"ם כו' ליכן שפוד וכו' אלמא הגבהה קדים וכו' לפי זה יש להקשות מאי בעי לאשמעינן גבי תולדה דהוא קודם לליבון הא אף בהגבהה אמרינן כן ויש לייבב ודו"ק:

ברש"י ד"ה ביטול אתכון וכו' וכ"ת לענין ציכוף וכו' עיין במהדו' הלכות ובהיפך יש ג"כ להקשות אמאי לא קאמר ל"ת לאומרא כגון שיש כאן תלי גריס מטה ותלי גריס שמין אינו מצטרף לאפוקי כשבא א"כ מטה של השמין מבטלו ונעשה טלו מטה וכן בהפך ונראה פרש"י סבר דאי לא הוה צריך לומר דמבטל את הכחמון דאפילו לא יהיה בטל רק גם שם אתרון נקרא עליו אכתי מצטרף כיון דעל שמין נא מכוח גם כן מצטרף עם תלי גריס מטה שהיה כבר וכן בהיפך ודו"ק: בא"ד כו' והשתא אהני ליה ביטול וכו' ואיפכא ליכא דיש כאן תלי גריס שמין ותלי גריס מטה וא"כ לא הכאה על האוטה אז בטל כמטה מעשה כל הגרים מה צריך לומר דבטיל אתכון וכו' אף אם נאמר דאינו תבטל ונידון משום שניהם שמין שלם ודו"ק: ע"ב בתוספות ד"ה אגב דוחקא וכו' והשתא לאיסנא דדוחקא דסכינא תקשי וכו' עיין במהרש"ם מ"ם כאן ונראה שקשה לו דמאי ראיה מביאים מנ"ם אגב דוחקא דסכינא לעיל שמא יש לחלק כמ"ש רש"י דלענין בשר שהוא רך אמרינן אגב דוחקא בלע הבשר לאפוקי לענין בליעת הסכין אינו מועיל דוחקא דסכינא ולכן כתב דגם כאן מוקמינן שאין חולקים אי בית השחיטה רותח וכו' רק בתירוצים דלעיל מיהו אינו נראה מ"ם דטכל לומר דכ"ע בית השחיטה רותח והא דקני בטנן לשחוט בהמה אחרת משום איידי דעבידים לפלוט וכו' דאי הוה ס"ל דרותח אינו מועיל פעם דעבידי לשחוט לכתחילה בהמה אחרת ומ"ם לעיל איידי דעבידי היינו אם שחט בדיעבד וכמ"ש רש"י שלא לקלוף הבשר אם שחט בדיעבד מיהו טכל לומר דהתוספות לא ס"ל החלוק של רש"י בין בשר לסכין ודו"ק: בד"ה סכין טריפה וכו' משמע דסכין כבירה כו' קימניס (לפלוגי) [לפלוט] כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפירש"י שהסכין קשה ואין דוק בו אלא שמנונית כו' דא"כ תקשי ליה הטיא דפ' כ"ה דאסור לשחוט בו:

דף ט ע"א בתוספות בד"ה ואסורה באכילה משום דרוב כו' ושמא מדאורייתא עכ"ל דרובא עדיף מחזקה כדלקמן אבל אי הוה אסורה מדאורייתא באכילה משום דאינה שחוטה ודאי דהוה נמי נבילה ודו"ק: ע"ב גמרא והא הלו ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור וכו' (דאי) [הא] ודאי (כיון) דידע אביי דברה"י ספיקו טמא ע"כ דאיכא בהך מילתא גזירת הכתוב דאי לא הוה ס"ל דעיקר גזירת הכתוב הא דברה"י ספיקו טמא דמסברא הוה אזלינן (הסר) וברה"ר ספיקו טהור ומינה באיסורא דאין למלק ובכל גוונא (הסר) וכן נ"ל לפי המסקנא דאזלינן בתר חזקה כמ"ש (הסר) דרבא באיסורא לא אזלינן בתר רובא ולגבי טומאה נמי לא (הסר) הכתוב לטהר ברה"ר וכן איכא לפרש (הסר) שיש בו דעת לישאל דהמקשן סבר דעיקר גזירת הכתוב לטמא (הסר) לישאל והמתרץ השיב לו דאדרבא דגזירת הכתוב בא לטהר כשאין בו דעת לישאל וק"ל: ברש"י ד"ה הלכתא גמירי לה וכו' וגזירת הכתוב הוא וכו' מלשון זה נראה לייבב כפשוטו מה שמקשין מאי פריך אביי וכן רב שימי (בר) ורב אשי הא ע"כ גם הם יודעין שילפינן מסוטה דא"כ מ"ם רשות הרבים לרשות היחיד וכן גבי שרץ הוא ברה"י ג"כ וא"כ למה יהיה ספיקו טהור אלא ודאי דילפינן מסוטה ולפ"ז מיושב שהמקשן ידע דילפינן מסוטה שאם יהיה טהור מכח דאוקמינן אחזקה אך סבר אחר דילפינן מסוטה ה"ה בכל דבר שאינו דומה לסוטה ילפינן תרשות הרבים ומה שאין בו דעת לישאל שיהיה ספיקו טהור משום דהוקמינן אחזקה בכל מקום ואילו מים מגולים לא אוקמינן אחזקה ומתרץ דמאי דילפינן מסוטה ברה"י ושאין בו דעת לישאל שספיקו טהור הוא הלכתא גמירי דהיינו גזירת הכתוב ואין למידין במקום אחר ממנו גם בספיקות שאין הטעם משום דאוקמינן אחזקה רק גזירת הכתוב הוא ועיין מה שאכתוב עוד מזה בתוספות ודו"ק: תד"ה התם הלכתא גמירי וכו' וי"ל דמסוטה גמירי לטהר ברה"ר היכי דליכא חזקה וכו' עיין במהרש"ם מה שהקשו התוספות לזה אך עדיין צריך למודעי איך תלה זה בתירוצם כאן הלא בלא זאת נוכל להקשות אחר המסקנא דאמרינן דאזלינן גבי איסור אחר חזקה א"כ למאי ל"ל ילפינן הלכתא גמירי לה מסוטה אלא ודאי צריכין גם כן לתרץ כמ"ש כאן דילפינן אפילו דבר שאין לו חזקה לטהרה ויש לומר דבלא זה לא היה קשה כלום דטכל לתרץ (הסר): ד"ה או שירד בה טל וכו' א"ל לפי שהפסול בו מחמת כו' עי' מהדו' הלכות ודבריו דחוקים בתוספות דה"ל לפרש דאדם דרכו לגלות ואין דרכו לכסות. (הסר) התוספות ומפרשים הברייתא דה"ק אם הניחה מגולה ונמצא מכוסה אין שייך לתלות רק (הסר) אין דרכם לכסות לאפוקי בהיפך אם הניחה מכוסה ונמצא מגולה יש לתלות גם בשרצים שפקא מיניה אם ידוע לן שלא בא אדם לשם אעפ"כ פסול דתלינן בשרצים ממ"כ ברישא:

דף י ע"א גמרא והא הכא דודאי טבל וכו' ויש לדקדק קצת דמאי גבי סכין דהספק אינו (הסר) כי הטבח ודאי פוגם ושר ספק פוגם ועי"כ אזלינן בתר הודאי משא"כ גבי מקוה דיש כאן ספק שמא קודם טבילה נתפסק באותו מין ויש לייבב דיש ג"כ סברא בהיפך גבי סכין יש רגלים לדבר לאותו ספק כי הטבח שחט טודאי משא"כ גבי מקוה אין רגלים לדבר דנימא שגם קודם נתפסק באותו מין וק"ל: ברש"י בד"ה ואין דרכן וכו' הא מגלה כמו שהניחה לא טומאה איכא ולא פסולה איכא וכו' דליכא למימר דה"ה מגלה כמו שהניחה דפסול ונקט הניחה מכוסה ונמצא מגולה לאשמעינן דלא נימא שהיה עתה כמו שהניחה מגולה ונמצא מכוסה דהל"ל גם בזה א ולכלול ביחד הניחה כמו שמצאה או הניחה מכוסה וכו': ויש עוד לפרש פי' אחר דלמון מה טעם דקאמר כבי יוסף[נ"ל]משמע דמקשי מאי טעם יהא פסול דהא"כ הל"ל מ"ם ריפא ומ"ם קיפא אלא ודאי שמקשה בפשיטות למה יהא פסול כי משום ליה טעם ע"כ הריפא ועי"כ מקשי בסיפא למה יהא פסול ומתרץ מפני שדרכן לגלות ואמאי מקשה למה יהא פסול הלא כפשוטו הוא פסול מאחר שמצאה מגולה כמו גבי סכנה אסור משום שמצאה שכבר מגולה ה"ה כאן אלא ודאי שסבר המילא סכנתא מאיסורא ואם כן כאן אינו אסור משום שמצאה עכשיו מגולה רק מפני שהיה כבר מכוסה ועל זה מקשי מאי טעם הלא אין דרכן לגלות ג"כ: תד"ה סכין איתרעאי וכו' והא דאמרינן כו' איכא למימר דלא וכו' עכ"ל והיינו לגירסא דאי נבית אומא כו' לקמן ר"ל דודאי לבונייא דמשמתין ניחא דלא קאי שפמא דעגם ודאי פוגם אלא אטעמא דסכין איתרעאי ולא בבהמה ואלין שפיר בעגם דבתרייתא אבל לפי תירוץ זה שכתבו דגם לתאי דמסיק סכין איתרעאי כו' קאי קך סברא דעגם ודאי פוגם כו' א"כ אמאי תלינן בבתרייתא טפי מבקמייתא דהא הגוויית ודאי פגמי ולזה הוכרחו לומר דתלינן בבתרייתא טפי לפי שבהאמונה בניל להוכר בו: בא"ד והשתא פריך שפיר בתר הכי וכו' עיין במהדו' הלכות ולדידי נראה (הסר) ואין חילוק בין סכין אתרעאי לבהמה אתרעאי הייתו כפשוטו אבל אחר שיש (הסר). גבי סכין אף שיש עוד בבהמה ג"כ סברא להתיר יותר מלאסור מ"מ (הסר). שהם בספק ספיקא הוא גבי סכין ועל זה יתפרשו דברי התוספות כי קשה להם (הסר). בין סכין אתרעאי לבהמה אתרעאי ואם כן מה מקשי הגמרא מאי לאו כה"ג: ע"ב תד"ה ודלמא אדנפיק וכו' וכן אמר מחגים שנמצא בר"ם דמעוהרין (הסר): בא"ד שניהם מטעם חזקה כו' עכ"ל ר"ל דאשומה ליכא למילף לטהר כמ"ש התוספות לעיל דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול לשאול וק"ל:

דף יא ע"א תד"ה דמנה נמרמא כו' ואפילו ע"פ שמל לשחוט בשבת וכו' עכ"ל דשקינה טפיה דדאי שבת אפילו מספק כמו פקוח נפש אבל לבדוק מטריפה אין זה גוף הקרבה לדידי שבת הי לאו דא"א לשחוט מע"ש וק"ל: בד"ה שנרופה בכוית כו' הוא מיעוטא וטוונת בטריפה עכ"ל כנ"ל: ד"ה אתיא מפרה אדומה וא"ת כיון דפרה בת שתי שנים ה"כ כו' עכ"ל אבל בריאה של עולה ושבירת עצם דפסח דהוא רק בני שנה ליכא חזקה דטריפה אינו היה שנה אחת וכן קמא מעדים שממין מהגות דאמכידו עליה ע"כ יותר מבן שנה הוא דהא בר עונשין הוא ואיכא ביה חזקה דטריפה אינה היה יותר משנה אבל קך דהרג את הנפש איכא לפרש שהנהרג הוא קטן פחות מבן שנה דליכא חזקה וק"ל: ד"ה מאמת קריא וכו' ומסתמא אקרא לא הוה פליג ר"ם [ומסיק] אלא שאי כו' עכ"ל וגו היא גירסת רש"י כמ"ש לקמן והוכרח לפרש דהקושיא היא כך דליכא לפרושי כמ"ש לקמן דלא הוה פליג ר"ם אדרבותיו לא הוה צריך לאתר מהא דמשני דקרייא כהמנא שמאת ולקמן לפי דלא גרסינן אלא ושיטיא דקריא כהמנא המאת נמי קאי ע"כ אלא דאם כן לא הוה פליג אדרבותיו וק"ל: ע"ב בגמרא אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא וכו' וא"ל. יש לדקדק להאי לישנא מאי קשיא ליה לרב כהנא אדרב אשי (הסר) הקשי ליה הכי לנפשיה דמייתו מהורג נפש ויש לייבב ודו"ק: תד"ה ליתוש דלמא כו' ר' עקיבא הסוב ליה אפשר כו' (הסר) אינו ר' עקיבא היים למישמא מדאורייתא הוא וא"כ הקשי לפ"ם מבשר תאוה לר' עקיבא היכי אכיל וק"ל:

דף יב ע"א גמרא נשפה בשוק דכ"ע לא פליגי דאסור כו' נראה מדברי המתרץ דהמקשה אסיק אדעתיה דפליגי נמי בנשפה בשוק וק"ק דמאי (לא) שביק המתרץ סברת המקשה דפליגי נמי בנשפה בשוק אלא דלא פליגי במצא בבית לאוד משום דלכ"ע רוב מצויין אבל שמיעה מומחין כן דהשתא אתיין כולהו ודו"ק: תד"ה כי פליגי כו' ה"ה דפליגי בשוק בלא אשפה וכו' עכ"ל ולפי זה ע"כ הך ברייתא דלעיל ודאי כתנאי הוא דקתני כה מצא בשוק מזקתו שחוט לא אתי כר"י אלא כר"מ ולא דאי למימר דלאו תנאי היא אלא בהך מילתא דרוב מצויין אבל שחיטה מומחין הן: ע"ב גמרא נראין דברי ר"י לר"מ שאף ר"מ כו' ק"ק דטפי הוה ניחא ליה למימר כפשוטיה דנראין קאי לתבוותא ונראין דברי ר"מ לר"י בבית ויש לייבב ודו"ק: תד"ה תאן תנא כו' אבל הכא אחרים רואין אותו בעלמא כו' עכ"ל כבר כתבו במ"ק מה יש לדקדק כאן במרדכי ויישוב לקושייתו שם אחרים יש לדקדק עוד במה שכתבו לחלק בין עומד ע"ג לאחרים רואין אותו דא"כ מאי קשיא להו לעיל בר"פ לפירש"י שפי' הכא זאת אומרת דאין מוסרין כו' אפילו אחרים עומדין ע"ג עכ"ל הא מסיפא שמעינן לה ואחרים רואין אותו דוקא דיעבד כו' עכ"ל ומאי קשיא הא איצטריך רישא דאין מוסרין לכן לכתחילה אפילו בעומד ע"ג ובסיפא איצטריך לאשמועינן דאפילו באחרים רואין אותו שרי בדיעבד ודו"ק: ד"ה ותיבעי ליה כו' למוד בהם ספר וכך מאזנים דנקט כו' עכ"ל לפירש"י דבעי מחשבות דהיינו אגירס עם המעשה ודאי ניחא דהיינו האמירה שאומר שחוקק למוד הספר ולכך מאזנים אבל לפירושם דלא בעי רק מעשה דהיינו החקיקה נ"ל דלא נקט ליה אלא לאורחא דמילתא בעלמא ולא שיהיה צריך לומר כן דהא לא צריך אמירה כלל וק"ל:

דף יג ע"א רש"י ד"ה מדרבנן יש לו ולתרומה גבי טיפא נגס דהכשרין מדאורייתא אין כו' עכ"ל ודאי יש לו הוי תרומה אלא כיון דלא שייך הכשר אלא מדאורייתא אין לו וק"ל: ע"ב תד"ה בין בראש הספינה כו' וא"ת לומר כן כו' אסור לשחוט לתוך הים כו' עיין בג"י ויישוב לזה ולדברי התוס' נ"ל דראש הספינה הוי רשותא דומיא דראש גגו דלא ניחא שלא לשחוט כו' עכ"ל וק"ל:

דף יד ע"א בתוספות בד"ה השוחט בשבת וכו' דמשום שאם אתא לא תהוב עכו"ם כו' לעיל דפריך ואי עכו"ם לדבר א' קשיא מליעתא לא ניחא ליה לחלק בין פ"ה ובין ר"ם לענין קרבן וק"ל: ע"ב תוספות ד"ה מודה ר"י כו' ר"ם דאמיא כרבנן דגזרי שמא ישהא אפי' במשר פירות כו' עכ"ל ולאו דבריהם נראה דלרבנן דאסרי במשר פירות ולאוכלו לאו משום גזירת דשמא יסחוט אלא משום דטלד הוא דמעיקרא אוכל והשתא משקה והכי משמע דקאמר דמשמיע נר"י דאמר אוכלא דאפרת הוא אבל רבנן דאסרי לא ס"ל הכי ודו"ק:

דף טו ע"א בד"ה המבשל כו' ונפ' טירה נמי משמע דפרי בו ביום כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא הוכיחו כן דשוגג שרי בו ביום לר"מ דהא"כ היינו שוגג דר' יהודה וכיוצא בזה הוכיחו בנדור זה דאי מזיד דר"מ לא יאכל עולמית א"כ היינו מזיד דר"י וכן הוכיח לר"י דאחרים יאכלו במ"ם במזיד דהא"כ היינו מזיד דר"י הסנדלר וק"ל: ד"ה תורי לאו כר"מ כו' גבי שבו"ם שהבירא דוכון כו' ופ"ה דטעמא דאסורין כו' כדי שלא יהנה כו' עכ"ל לאסור בכדי שיעשו בפי האי טעמא כדי שלא יהנה כו' אבל בו ביום בי"ם איכא איסור מוקצה ואפילו לר"ם אסור דהוי כנולדת ונמוקין כן פ"ה התם הביאוהו התוס' לעיל: ע"ב בתוספות בד"ה כגון שקצץ וכו' והא דלא נקט לשון תחילה כדתקן מחתכים את הדלועין כו' עכ"ל והתוספות כתבו לעיל לאחד פירושא דמחתכין את הדלועין נמי במחובר קאיירי ע"ש ודו"ק: ד"ה או שהיה קנה כו' המסתתכר לאילן לא אסרו אלא תוספת כו' עכ"ל היינו לבמשל כהם דלא פליג ר"י אתנא קמא לאסור אלא התוספת שכתבו התוס' לקמן בדבר שמשל לענין ע"ז כו' דר"י ורבנן פליגי בעיקר אילן היינו לרב אשי דקאמר התם הכי עיין שם וק"ל:

דף טז ע"ב בתוספות בד"ה שבתחילה נאסר כו' ומהאי טעמא נמי דייק ר"ע כו' מדאיצטריך קרא לאסור עכ"ל כפירש"י טפיה מפרש ליה הכי לר"ע מדאיצטריך הכא לר' ישמעאל לא ניחא לפרושי הכי דאיכא למימר דאיצטריך דדריש מיכה למדה תורה ד"א שלא כו' כפירש"י לקמן וק"ל:

דף יז ע"א גמרא אלא לר"י נבי ואיל גופיה מי הוה שרי כו' ק"ק תסיכא משמע ליה דכאמר יאכל את הצבי וגו' מעכשיו קאמר ואימא דכאמר יאכל את הצבי ואיל וגו' כשתכנסו לארץ קאמר דומיא דכן תאכלנו דמשמע לה"ק מידי ויש לייבב ודו"ק: ע"ב בפירש"י בד"ה והוא דקיימא כו' אבל כאן שיש פגימות הרבה כו' שוקן על פני הראשון תמלים כו' עכ"ל דוחק הוא לומר דשולטו קיימו אריבא דסכינא וא"כ הוא א"כ דלא הוה שוקן הראשון ממלים חורפא דסכינא ממלים ומה שיש לדקדק עוד בזה עיין במ"ק:

דף יח ע"א בתוספות בד"ה אבל במאר שבשות כו' לא מהני רובא כו' עכ"ל ומייתי מברייתא נר"י בי"ו דבמאר שבשות נמי מהני רובא דשבשות אע"ג דלא הוי רוב קנה אם נפרש דבריהם כמ"ש במ"ק לדברי הרא"ש בלא הגרמה ולדברי בעל המאור בהגרמה קשה הא ר"י ב"י נמי הוא"ל ותקיפו רוב הקנה קאמר ומיבכא קא משמע ליה דאפילו ברוב השבשות סגי ומזה נראה גם לייבב פירש"י שהקשה בפשיטות לניסנא אחרינא כו' ובהגרים היכי תלי לאכשורי כא ודאי לא שמיע רובא כו' עכ"ל היינו משום דרבי יוסי נמי רוב הקנה קאמר במילתא ועיין במ"ק: ע"ב בפירש"י בד"ה ה"ק כו' לשון שליפי כו' ואי בהגרים מוקמת לה אמאי כו' עכ"ל והיינו כמ"ש לעיל דאי לא הגרים מאי קמשמע לן וק"ל:

דף יט ע"ב בפירש"י בד"ה השולק מן הטורף ומכן בסר כו' עכ"ל ר"ל מכך נפסון דנקבין הוי שלוש ופסול במליקה וכן לקמן בד"ה וא"ד וכו' אלא מכן כו' וק"ל:

דף כ ע"א תד"ה לא למעוטי כו' דהל"ל למעוטי שלוש והוי כל שלוש בכלל כו' עכ"ל ר"ל דכל שלוש פסול במליקה וכשר בשחיטה אבל לפי פירש"י דקאי (הסר) לא הקשי דהל"ע מחובר והוי כל מחובר בכלל (הסר) לשחיטה מ"מ למליקה (הסר) וי"ל לא נקט מן כו' אלא כשומר ד"א מפסיל מטעם מחובר כו' עכ"ל ונראה. (הסר) נתשון ברש"י שכתב בד"ה לא למעוטי כו' וכיון דאשמעינן נפרוך טיה. (הסר) טעמא משום מחובר כו' עכ"ל ודו"ק: תד"ה אילימא למעוטי כו' אבל למ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה אין פיקור הואך מגוי בו עכ"ל כנ"ל: בא"ד ותה לי טריפה א כו' טוב אין מועיל לו נחירה כו' ק"ק לפי מה שפי' לעיל התוספות לפ"ה דפיקור שמנים הייט ע"י פגימת סכין לא שייך בזה טריפה כיון דע"י נחירה היא ודאי שרי כמו לגבי שחיטה בנקובת הוושט דרך שחיטה

מחיצה נהכי כמ"ש לעיל: ד"ה לא אמרן כו' ובמקרה ומפרקת חמיר מפי עכ"ל היינו למאי דמסיק בגלא מוג בסר וכן פירש"י לקמן בפ"ב וק"ל:

דף כא ע"א בתוספות בד"ה כמשפט כו' דתיובתא דרפיק כו' ללמוד על כל חטאת אפילו חטאת העוף כו' עכ"ל ק"ק דאם כן הדרא קושיא רש"י לדוכתה טעמא בחטאות עוף דסליק מיניה כו' דהא בחטאת עוף כתיב בהדיא יתורא כמו גבי בהמה והאמר דמהאי יתורא לא ילפינן רק חטאת בהמה דומיא דפר של אהרן שיהא ודו"ק:

דף כב ע"א בפירש"י מ"ה בתורין לשון משנה ובד"ה תורים גדולים כו' ואתורים דקרא קאי עכ"ל אולי שהיה גירסתו במתני' תורין בנון ובברייתא תורים במ"ם ולהו לפרושי קרא קאתי דהא תורים משמע גדולים ולא קטנים לשיטת רש"י כמ"ש הרא"ש אלא דאקרא קאי קאמר וק"ל: **ע"ב בתוספות** בד"ה ומה תורים כו' היכי נפי למדרש בק"ו לאפוקי ממתמשות כו' עכ"ל כיון דלמאי גדולים משמע היאך נפי הק"ו למעט לאפוקי ממתמשות ועוד הא איכא למיפרך אק"ו מה לגדולים שכן מטה נכך תאמר בקטנים וק"ל: בד"ה אילימא כו' אין להעמיד כמישוע המוחמוס כיון שיש להעמידו אאנדרוגינוס כו' עכ"ל והיינו למ"ד אנדרוגינוס בריה הוא אבל למאן דאמר דספיקא הוא (הכר) להעמידו אאנדרוגינוס משום קושיא אילטריך קרא למעוטי ספיקא תוקמינן אטומטום ועיין מ"ש בזה בתוספות פ' ר"א דמילה:

דף כג ע"ב בתוספות בד"ה דאמר מייתי כו' בגילתא שנה ב' טוען לשמעון וכו' עכ"ל ר"ל שני פעמים הולת וד' טוען שמן לשמעון ומנלה לא שני טוען לשמעון ואי בגילתא שנה יותר מג' טוען לשמעון כרבה וק"ל: בד"ה או פיסול דל"ת כו' תניא פיסול יערף וטעמו לפי כללו כו' משמע דאסור באכילה כו' עכ"ל היינו מגתט לכלט משמע ליה דאסור באכילה ליטרא אבל הא דקתני ברייתא פיסול יערף לא איירי בפיסול דל"ת לר"י אלא בפיסול דר"י לר"י ובפירש"י במשנתין וע"ש:

דף כד ע"א בפירש"י בד"ה דהגיא כו' ואין קריאת השם כו' אם הגורל משנה את קביעות השם כו' עכ"ל לכאורה מי הכריחו לכך ולמאי לא נפרש בלא פייסי אלא שהגורל לחוד קובע ואין השם קובע וכן לסיפך בקיץ השם לחוד קובע ולא הגורל וי"ל כיון דלפום סברא דהשתא ליכא פיסוגא בגורל לא איכפת לן בקביעות הגורל אלא לענין פיסוי בקביעות על שם ודו"ק: תד"ה אמר קרא כו' אלא מג"ש דילפינן שתם וכו' עכ"ל ואע"ג דהג"ש מקובלת דאין אדם דן ג"ש מעצמו הק"ו נפיק לה מג"ש ומוקמינן לה בתחילתא אמריתא ודו"ק: ד"ה עבודה דכתב כו' אלא אמרת עקמא אבל עולה לדרשא וכו' עכ"ל ונ"מ דקאמר וכל היכא דכתיב חוקה כו' אתוקה דפרה קאי ונתאבד עולה קדרים פיסולא ודו"ק: **ע"ב** תד"ה נתמלא זקנו כו' וא"ת דבסוף לולב הגזול משמע דאפילו קטן עשה כו' עכ"ל אבל דמצוה דמגילה קשיא לכו אלא דהוי לכו הירושלמי דהכא הייטו יכול לומר דהתם דמסכת מגילה דאין קטן עולה כפיו היינו בקבע וכן דלולב הגזול [נתקבתי]: ד"ה אע"ג עט כו' אבל למאי דפריקים דה"א הוטו של זה מקבל טומאה כו' עכ"ל אין לפרש דבריהם דהשתא ליכא ק"ו דהא הוט דע"כ השתא נמי משמע אהרים מאויר מדכתיב הוטו ולא הוך הוטו כמ"ש התוספות לעיל אלא דר"ל למאי פירושו דה"א דהוטו על אחר הוט מקבל מהוטו אפילו בנגע הוך נשי לנמילף בק"ו שלא יקבלו עהר כלים טומאה מגבן וה"כ מקשי לך היכי מטמתת לגו טומאה כלל ודו"ק:

דף כה ע"א תד"ה ויהיו כל הכלים כו' וא"ת א"כ לא ליטמא מגבו דהשתא כו' עכ"ל ור"ל דלא ליטמא מגבו וליכא נמי ק"ו לאוירא בשאר כלים וע"כ ק"ו פריכא הוא וק"ל: **ע"ב** תד"ה המעמד כו' דאפילו רמה ג' ואחו ג' ופלגא לא הפיכ שפם נשור לרבנן כו' עכ"ל ר"ל לרבנן דאחרים דפ' המוכר פירות דס"ל דאפילו בגמה ג' ואחת ג' ופלגא מגרך עליה בע"ב וק"ק אכתי מאי פריך הכא ואימא מתני' בגמה ג' ואחת ג' ופלגא ואתיא מתני' כאחרים דהכא דס"ל דמגרך בע"כ דהא לא דחיק ליה לאוקמא כיחיד דהא אוקמא כר' יהודה וק"ל. ויש ליישב ודו"ק: ד"ה או ר' יהודה כו' ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דר"י כו' עכ"ל ר"ל טעמא דלא פליגי בכדי מדתו וק"ל דלאו תמרה הוא ק"ל כרבנן דר"י אבל נהא דפליגי ביותר מכדי מדתו ע"כ אחרים לא ק"ל כרבנן דר"י דהא דניתא אוקמא נמי פליגי ודו"ק:

דף כו ע"א בתוספות בד"ה נשהמתין כו' ואפילו יש בו ג' טוגין כו' אינו פוסל כו' עכ"ל היינו למאן דגרים לקמן ברייתא תנא קרטות וק"ל: באד"ה כיון דליכא עבמא כו' אבל הכא דאיכא עבמא תמרה כו' עכ"ל לכאורה קשה דהא נהוטו להחמיץ קיימינן הכא ומאי עבמא דמגנא איט ניה וכמ"ש התוספות בהדיא לקמן אע"ג דהוטו להחמיץ כיון דהשתא מיהא עבמא והוטא מיא עכ"ל ויש ליישב דלא כ"כ אלא לרבה אליבא דר"י בן טרי אבל רב נחמן דס"ל כרבנן סבר כיון דסופו סופיה לו טעם יין כשיחמיץ ממרה מצא מקרי וקרוב לזה כתבו בתוספות בפ"ק לפי' רש"י לרב נחמן ע"ש ודו"ק:

פ"ב דף כז ע"א גמ' שחיטה מן התורה נמי גמר' לפירש"י ק"ק מאי צריך לומר דשחיטה מן התורה הוא הלכה למשה מסיני כיון דהכבן הנאים דילפי' מקראי כמו שתביא הגמרא אח"כ לפי' ההוס לא קשה: **בפירש"י** ד"ה דלא וכו' הלשון איט משגן לי דהא לפרש"י אח"ם קאמר לה ולא שום מ"ד ופ"ז מקשי התוספות תרי קראי ל"ל וק"ל: ד"ה מנין וכו' שאיט נכלל בכלל שפעת שהרי אותו וכו' מ"ש בחידושי הלכות וגר' איט מגין ובפרש"י בפי' התורה בהדיא כתב אין נכלל השפעת בקודש לכן אותו וכו' אך והאי אין הפי' מגן שמו למה אין צריך השפע משום אותו דלא דכפינן שפעת דקרא אך סטוכה מ"ם הפסוק וכפסיק לא קאי אלא שכבר כתב אותו: תד"ה אני א' כנוף כו' ומביאה נמי שמיע ליה דזוקא מוכ כו' עכ"ל לקמן מוקמינן הכישה בחולין ורק שיפה בקדשים מיהו לענין דבעי רובא מכ"ם הוא בקדשים והמ"ל (הכר) שפיר דאיירי בקדשים משמיע דבעי רוב דקתני רוב א' כנוף כו' וק"ל. (הכר) אוני מגין דהא שיפה בקדשים היינו הא דהוזו ונקט רוב א' וכו' קשיא לכו דהא נקט תני אחד בנוף מניפה שמעינן ומיהו מר יליף מהא: תד"ה שנים בבהמה לכתחלה לא וכו' ואי משום ווידין וכו' ס"ם לדחויי דא"כ מאי פליג ר"י את"ק הא ת"ק מודה לרבי יהודה דלכתחלה צריך ווידין אפילו בבהמה ור' יהודה נ"כ לכתחלה קאמר כמ"ש התוספות אלא דוקא לשחוט העגות דאין צריך גבי בהמה כלל אפילו לכתחלה וק"ל:

דף כח ע"ב בתוספות בד"ה לפי שא"א לצמצם כו' דמתמתא לא טוטו לבא נכת א' כו' עכ"ל ואע"ג דבידי אדם אפשר לצמצם כיון נאדם א' אבל בב' בני אדם אפשר לא טוטו כו' והוא בידי שמים ובתוספות פ"ב דבכורות כתבו דרך אחר:

דף כט ע"א בתוספות בד"ה אין נדהה כו' לא משמעינן אתיא אלא הוב יתרגל כו' עכ"ל לאו דוקא רוב דהא אפילו מגוה על מגוה דלא הוי כרוגה בעלמא משמעין אתיא כפירש"י דהוי דמוגא לא מקרי כו':

דף ל ע"א בתוספות בד"ה מדמי פסח כו' וא"ת מגו"ל כו' דמכי שהיא פוסלת כו' ואם פדיון עומד וכו' עכ"ל הכי משמע לכו דגמר שחיטה לא יכול לפדותה דהכר נעשית שלמים וכן כתב מפירש"י שכתב מדמי שחיטה לאוי למוטר קודם גמר שחיטה כו' ק"ק לדבריהם דסוקך בנו גמימר תוקה צ דהשם פוכנא ולא יותר דהוי כלאי לבגדים כו' דא"כ דומיא דהכי במתא ע"א למנו דלא משט וא"כ אמאי היה למ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף: **ע"ב בתוספות** בד"ה האגיד כו' אע"ג דהכר הף במישוע קצת לא פסלה שהייה בכוף כו' עכ"ל אבל בבהמה נמי דהכר במישוע קצת בשיטן דאמון מ"מ שהייה נקימן שני והאי דפסול וק"ל:

דף לא ע"א גמרא השתא כו' גבי בהמות שני לגו כמלא טוחר א' כו' אע"ג דאיכא למימר נמי מלא טוחר א' ומן לשוחר שחטו מ"מ כיון דנשוחר א' נשי שפי מחטו אין סברא דהכי טוחרין הבגי נמי בנוחר א' ושוד מחטו:

דף לב ע"א בתוספות בד"ה ותפיסה כו' משמע ליה נאמר שהיה מדקתני שיפה כל שהוא כשהיה כו' עכ"ל מיהו והאי משמע דשכבו סיה היה כמ"ש התוספות לקמן אלא דהכא ר"ל דלאו היה מגנב קאמר קודם שהיה אלא היה נאמר שחיטה וק"ל: **ע"ב בתוספות** בד"ה ולימוג כו' וכא נתחה שנמצאו רגליה מן האוטנה כו' וא"כ שפיר מתמעין מיניה ניפל היוך כו' עכ"ל אע"ג דנזה הכבל לא משמע אלא טריפה ואיכא ע"כ רק דנתמצו רגליה כו' טריפה היא מכל מקום ניפל היוך אע"ג דהוי נבילה הוי בכבל נתמצו רגליה מן האוטנה ומתמלה דסירך בכבל ודו"ק: באד"ה ותיטו בפ"ק פי' בקונטרס ניפל כו' עד תני סירך כו' הוא טריפה עכ"ל ר"ל דמאי שהוא דבמקום שליטי ששוא יוך נמי מיטרפא וק"ל:

דף לג ע"א בתוספות בד"ה א' עשה כו' דלמא לית ליה הוא כללא אלא סבר לה כמ"ד הכא אין מתפנין כו' ק"ק מאי קאמר רב פפא לרב אחא בר"י מי איכא מידי כו' הא רב אחא בר"י אליבא דר"ל קאמר לכולתה והיינו מ"כ לית ליה הך כללא דמי איכא כו' מדאמר תני פישור שוכר ויש ליישב וק"ל: **ע"ב בגמרא** הכא נידים המולות וכו' וק"ק לפי זה מאי צריך המתני' לאשמעינן דנאכלין לאשמעינן ההיק שהם עושה אסור הא פשיטא דהמולה שוטה בני בגיעה ויש ליישב דאי לא הני נאכלין ס"ד דמתני' איירי בחולין שלקחן בכסף מעשר ולא הוי אשמעינן דידים המולות הרבנ"א: תד"ה ולמאן ע"כ לא פליגי וכו' דאמרין נמעשר ממעט נאכילה וכו' ק"ק אכתי איט טוכה ודלמא כיון שאסור באכילה אסור גם בנגיעה וכמו שהקשו בגמון אח"כ דאי בנגיעה פרי אמאי לא יאכל פ' ויש ליישב וק"ל: ד"ה וכא נגיעה היא וכו' יכול לדקדק דבנגיעה איירי כו' דגריסם מתוסים וכמ"ש בתוספים ומה שתירץ מסא"ם דהמתקן ידע לחלק לענין מעשר והכוספה וכו' הוא משום דהא גם כאן איירי בחולין שלקחן בכסף מעשר ואם יש לחלק בין מעשר עצמו ובין לקוח בכסף מעשר אם כן מאי נחוב מניס נעמלא מתמגיתין גם מה מתירין בחידושי הלכות דהתוספות אינו מולין להקשות על המתקן וכו' אכתי איט מתורן מהרי קושייהם איט כלום דאם היה המתקן מדקדק דאכילה ונגיעה אחד וזה הלוי בזה ואם כן עיקר קושייתו איט כלום גם לאו ממתניתין והגהה דמ"ש התוספות בדבריהם אפילו היה תנן אוכלים יכול לדקדק וכו' אין טוגעם בהמתקן יכול לדקדק אלא קאי במגן הו יטלים לדקדק ממתניתין ואם כן עיקר קושית התוס' הוא על דברי המתקן שמדקדק ממתניתין שטבל לחלק בין אכילה לנגיעה ועל זה מקשי מתמגיתין דלא אין כאן שום סברא על זה ואם כן אף אם תנן אוכלין יכולין לדקדק ממילא לא יקשה גם המתקן כלום ועל המתקן מתחילה איט קשה כלום כי הוא סומך עצמו על המתניתין שיש איזה סברא לחלק עכ"פ הואיל ואשמעינן גם נגיעה וע"ז מקשי דמברייתא לא משמע כן אבל על המתניתין גופא קשה דלא אין כאן סברא לחלק ודו"ק: ד"ה ה"מ בטומאה כו' אמא דלא כרע"ק דאפילו בטומאה דרבנן סבר דפני כו' עכ"ל קושיא דמתניתין דהכא מוקמא כרע"ק וק"ל: ד"ה האוכל וכו' עיין בחידושי הלכות ולדידי נראה דהכי צריך לייטב למה גזרו טומאה מתא כדי שלא יתן מתקן על תרומה לפי זה אם יהיה מוכר מכח זה הלא צריך להיות מוכר ג"כ לעשות מתקן על תרומה כשים אוכלין טמאין בפיו כדי שלא יטמא את התרומה ולמה יטנור יותר דין זה מדין זה אלא ודאי הענין הוא שצריך לעשות משמרת להרחיק שלא יגע אפילו בתרומה ממילא מכ"ש שלא ישים אותן לתוך פיו בטומאה וע"כ היה צריך לעשותו שני עכ"פ ממילא לא יהיה לו עסק בתרומה אפילו לנגוע אותה מכ"ש לשתותה מעתה א"כ אם היה מותר לנגוע והיה לאוס שיאכל או ישתה ג"כ ודו"ק:

דף לד ע"א בגמרא ולוקמי בחולין שנעשו על טהרת תרומה ורבי יהושע וכו' וק"ק דלמא משום דבי לא רצה לאוקמי מתני' כרבי יהושע דא"כ מאי קמ"ל מתניתין דנאכלין בשלא הוכשרו בשלמא לגבי התירוצים דלעיל אתי לאפוקי מאידך אבל כאן ליכא מאן דפליג גבי חולין שנעשו על הטהרות תרומה ויש ליישב וק"ל: **ברש"י** ד"ה אף אני כו' ושלא קאמר אף אני לא אמרתי דדוקא וכו' עיין בפירושים ודבריהם דחוקים בעיני ועל כן הגהה בעיני דרש"י מפרש מדקאמר אף אני וכו' משמע דס"ק רבי יהושע לרבי אליעזר אתה מקשה אותי למה יהיה שלישי שני אף אני מטעם אחר לא אמרתי שיהיה שלישי כלל גבי קודש רק גבי תרומה ממילא מתורץ קושייתך דגבי קודש אין כאן שלישי כלל וגבי תרומה מכ"ש שאין נעשה שני שפיר אמינא העשה שלישי מפני שמעכתה וכו' ממילא משמע דוקא קאמר דהכי זה עיקר תשובת רבי יהושע וזה מדוקדק בדברי רש"י ודו"ק: **באד"ה** תאי קא מותיב ליה רבי אליעזר לר"י וכו' וקשה אכתי איט תוכח כלום איתא דרבי אליעזר הבין בדברי רבי יהושע שאמר בחולין שנעשו על טהרת תרומה לרבותא ומכ"ש גבי קדש ממילא מה שאמר שני לקודש הוא ג"כ בחולין שנעשו על טהרת קודש ופ"ז מקשי שני למה והשיב לו ר'(עקיבא)[יהושע]מה שאמרתי בחולין שנעשו ע"ת יהבתי טעמא למילתא דדוקא כאן היא שני ולא גבי קודש או טבל לומר שהבין דדוקא קאמר גבי ע"ת הוא שלישי ולא גבי קודש והקשה לרבי יהושע על תרומה למה יהיה שלישי שני והשיב לו כי לא היה טועתי בן רק ליתן טעם למילתא מיהו זה יש ליישב אבל הראשון קשה ולפי מה שפירשתי דברי רש"י הראשון מיושב ג"כ קלא: תד"ה אף אני כו' אלא ודאי אין בו שלישי ולכן לא הוצרך לפרש וכו' מיהו עדיין קשה דהוה לו לפרש דלא נעשה גם בזה לומר דסבר דגם גבי קודש נעשה שלישי כנגו רבי אליעזר וממילא יעשה ג"כ דשלישי נעשה שני ואם תאמר שסבר רבי יהושע בזה הוא פשוט שאין נעשה שלישי ובודאי לא יעשה ה"נ נימא שסבר שפשוט הוא שאין שלישי נעשה שני ולא יבא לעשות ויש ליישב ודו"ק: **ע"ב** תד"ה והשלישי נאכל כו' הכיה בגא מיירי בתרומה שנעשה על טהרת קודש כו' עכ"ל ולא תקשי לגבה בב"ה דלית ליה שלישי כלל בנעשה ע"ק דהכא בב"ה לא קאמר הכי דליכא שלישי היינו בחולין שנעשו ע"ק אבל בתרומה אפילו רביעי איכא בתרומה שנעשה על טהרת קודש ולקמן לרבי יצחק קאו התוספות מהך ברייתא ולא רצו לחלק בזה וכמ"ש בפ"ק ע"ש ועוד נראה דרבה בב"ה מוקי לך בברייתא כר"א אבל לרבי יהושע כיון דליכא בחולין שנעשו ע"ק ה"ל ליכא רביעי בתרומה שנעשה ע"ק וק"ל: **באד"ה** והחמישי עצמו יכול לערב בו כו' עכ"ל נראה דר"ל דיכול לערב בו אפי' אוכל טמאה אבל אוכל טהור קודם לא אילטריך לאשמעינן כיון דלית ביה חמישי דומיא דליכא בתרומה שנעשה על טהרת קודש דאשמעינן דיכול לערב בו כו' קודש אבל תרומה לא אילטריך ליה לאשמעינן דיכול לערב בו כיון דרביעי לית ביה וק"ל: **באד"ה** יכול לערב בו ואוכל קודש שהוא קודש גמור וכו' מ"מ כאן בחידושי הלכות מ"ב דאיירי בחטאת עצמו כתב הר"ש בתוספתא טהרות דא"א לפרש כן דהא שום חטאת איט נאכל ולפי דבריו צריך ליישב הא אפילו בכינוי יכול לערב וכו' וק"ל: **באד"ה** ואין לתמוה על התרומה ועל הקודש הוא נאכלין כיון דטמאים הם וכו' עכ"ל נראה דר"ל בתרומה שנעשה על טהרת קדש כיון דעביד רביעי לפסול היאך נאכל לתרומה עמה דאיתרה באכילה אבל במתניתין בחולין שנעשו ע"ת ודאי דלא קשה להו מידי כיון דבחולין טמאין ליכא איסור אכילה כלל וק"ל:

דף לה ע"א ברש"י ד"ה דליכא כזית וכו' ואתי לאיכול תרומה אבתריה וכו' ודבריו תמוהים דהא כבר פירש זה מלשון הגמרא דמשמע שאיט מקשי מכח תרומה רק שאסור לו לפסול גופיה גם מנא לן שיאכל תרומה אחרת בתריה פיטמר עצמו שלא יאכל גם התוספות לא הביאו דברי רש"י איט לכן הגהה נאם אין כאן ע"כ אי מלת ואתי קאי ונמשך לגמילה דהיינו פסול לגופיה ואתי לפסול עצמו לענין מאי לגמילכ תרומה אבתריה שאוכל עצמו מלאכול תרומה והיינו פסול הגוף ולשון זה שרגיל תמיד נקט ואתי אתמעינן ואתי ודו"ק: **תד"ה** האוכל ג' כו' כמו שאיט עושה רביעי כו' עכ"ל ר"ל אותו האוכל ג' איט עושה רביעי והכא הוצרך לאתויי ראיה דאוכל אסור משגע אבל אהא דאוכל האוכל אסור מפני לאוכל בקודש מליגע בו לא הוצרך לראיה כדקאמר בהדיא לגבי שלישי תרומה רביעי האוכלו אסור לאוכל ומותר ליגע וק"ל: **באד"ה** ולא נקט מגע שאיט עושה רביעי אם נגע וכו' לכה לומר אם נגע האוכל ברביעי איט מטמא ואמרו דטעמא הוא דהא שלישי נעשה שני אוטו האוכל את האוכל שלישי ואם נגע האוכל ברביעי איט עושה שני ממילא רבותא הוא אפילו לאוכל את השלישי טהור ובחידושי הלכות מ"כ לא הבין כך וק"ל: **באד"ה** והשתא לענין זה יש בכן שלישי דאוב אין מוהמין כו' עכ"ל ק"ק דמ"מ הא בחולין שנעשו ע"ק מה שייך בהו שמיטת נגת ויש ליישב ודו"ק: **באד"ה** וה"מ ר' יצחק כמאן וכו' לפום ריהטא קשה מאי רבו בזה הלא קושיים ותירוצם הוא קושיית הגמרא ותירוצם ומאי הוסיפו היאך במה שמקשו מן רבי אליעזר ג"כ והגהה בקושיית התוספות הוא אף לפי מאי שמתרץ דרבי יהושע איירי בחולין שנעשו על ע"ת בזה אמר דנעשה שני אכתי תקשי כיון דרבי אליעזר איירי דנעשה שלישי כון בנעשה ע"ת וכון נעשה עפ"ק ורבי יהושע איט חולק על רבי אליעזר רק בנעשה ע"ת ממילא משמע דגבי נעשה עפ"ק מודה לר"א ונעשה עכ"פ שלישי דאין סברא לעשות שד פלוגתא ממילא רבי יצחק דלא כמאן דהכרה ג"כ הגא וכשולא לא מצי לפרש וא"כ משמע דמודה לגבי אליעזר ע"ה מתכלים דרבי יצחק סבר דגם רבי אליעזר לא איירי כלל בנעשה עפ"ק ממילא אין כאן שום הכרח אין סברי רבי אליעזר ורבי יהושע גבי נעשה עפ"ק וסבר רבי יצחק שהם חוגרים דהאוכל שאוכל ודו"ק: **ע"ב גמרא** ומי אמרינן נפירי וכו' הטמא תרומה לקודש וכו' ויש להקשות מאי קושיא דהא סבר הולך רבי יהושע עם רבי אליעזר שאמר גבי נעשה ע"ת דנעשה שלישי ופליג רבי יהושע ואמר דגבי תרומה סהרתה אבל קודש וכו' ורבי אליעזר לא סבר סברא א ואם כן איטא דמתני' אם כפרשתי וכו' אתיא כרבי אליעזר ויש לומר דעכ"פ הקשי אתה מוכה לעשות תגע מדין מדרסות. ולפי זה גכול אתה לאוקמי מתניתין כרבי אליעזר מנא לך לאוקים כלום דלמא יש חילוק בין פירי למדרסות ממילא אתיא מתניתין גם כרבי יהושע וק"ל: **שם** הא דם שחיטה מכשיר וכו' נראה לתרץ אף הכין המתקן ברייתא דלעיל וכי הדם מכשיר וכו' עם ברייתא א דיש לומר דודאי ידע לתרץ הדיוק הוא על דם חללים ומאי קשה ליתני דם שחיטה וכו' משום דכאן איכא למיטעי ולומר דדם שחיטה מכשיר לכן ליתני דם שחיטה איט מכשיר ואתיא דם חללים במכ"ש זה איט קשה כלל דגם בזה ליכא למעוטי ולומר דדם שחיטה מכשיר דהכך עצמו הברייתא דלעיל דאמר כבר שמעון וכי הדם הוא מכשיר וכו' אבל השתא דתגלא דגם גבי וכי הדם הוא מכשיר יש לפרש וכי הדם בנגד וכו' א"כ שפיר קשה ליתני דם שחיטה דהא בזה איכא למיטעי מה שאין כן אי הוה תני דם שחיטה ליכא למיטעי גבי דם חללים ודו"ק: **בפירש"י** ד"ה דם המת נבמה שמתה וכו' יש להקשות אותא לפי זה דהדיוק קאי אדם של אדם דמכשיר גם לרבי שמעון דעל כל פנים איט מפורש בלשון זה שמיירי דוקא בבהמה ולא באדם אפילו לפירש"י וק"ל:

דף לו ע"א בגמרא הכל מודים היכא דאיתא לדם מתחילה כו' משמע מזה דלמאן דאמר נמי דאינה לשחיטה אלא לבסוף מכל מקום אחר שנגמרה השחיטה גם שחיטת סימן ראשון מקרי שחיטה למפרע מדלא מוקי פלוגתייהו אלא בנתערב בין סימן ראשון לסימן שני ולא מוקי לה בדלא בא דם על הדלעת רק מסימן ראשון ואפילו לא נתערב וצריך לחלק דלעיל גבי שחט סימן אחד בחוץ וסימן שני בפנים למה לא נאמר למאן דאמר נמי דאינה לשחיטה אלא לבסוף מכל מקום אחר דנגמרה השחיטה מקרי גם שחיטת סימן ראשון למפרע שחיטה ודו"ק: **תד"ה** ודם חללים כו' לא למעוטי שיפה המשמרת כו' עכ"ל גם מזה ס"ת לדחויי פירש"י שפירש הכא דם המשמר הוא אחר דם הקילוח וא"כ הוא דם שהנפש יוצא בו והכא קאמר למעוטי דם שיפה המשמרת דלא הוי דם הנפש אבל לדברי התוספות ניחא דדם המשמר הוא קודם דם האדום ודם הקילוח ומשיפה המשמרת היינו אחר כלות דם המשמרת ומתמול האדום וק"ל: **ע"ב בפירש"י** בד"ה אמר ליה רב יוסף כו' לאשמעינן בשיה דר"ל דהחשיב לרבי אליעזר כו' עכ"ל רב יוסף קאמר לר"א דבעי דדוקא הוכל הכא בשיש מן הרוכש ומגילא משמע בשיה דר"ל וקא"ל רב יוסף השתא דגם למאי דמוקמי לך דגורסים במשנה וקך דהטוגר מוכשרין ולא מוקי לגבי אליעזר דמפרש מילתא דמהוריית קאמר מכל מקום אשמעינן בשיה דר"ל דלא מפורש גם מהוריית התשובה וק"ל: **בתוספות** בד"ה וכ"ש תרגמה כו' אלא (הכר) דמשמע לשון רבים כו' עכ"ל וכן טלה מילתא שכן כו' ואין מכשירים לשון רבים הוא וק"ל: בד"ה ועדיין תקשה כו' כ"ש מזו דהיינו מהוכנין דבשעת דוקי כו' עכ"ל דכתבו שהיה על השר טוא הסותר הוו שהיה מהוכנין נקרקע אע"ג דלפי אוכה שפה טותה הבהמה נהייה ולא טותה לאוי להכשיר ולהכי לא ניחא ליה לאוקמי בשחיטה בהוכנין מתוך טעמא הוכשר נגים מהוכרים וכמ"ש לעיל דהמ"ל הכי לגבי יוסי בר חנינא דהכא מילתא דפשיטא הוא אבל מבה"ב לאו מילתא דפשיטא הוא דסד"א דהגושין מקרי כיון דכמשה שהוו מהוכנין לא הוו הכשר כיון דאוי להכשיר וק"ל:

דף לז ע"א תד"ה ט מתאה כו' כתב דברים שהוו מבואין בעזרה וכו' עכ"ל בתוספות פ"ק דפסחים כתב דברים שהוו מביאין בעזרה כגון נסכים כו' ע"ש וק"ל: ד"ה הפתה תמיד כו' אע"ג אילטריך לאסור נבילה משום דטריפה מתכרת עכ"ל ק"ק מאי לא דהו דבר זה דומי נבילה

נבילה נמי כיון דמתה אין לך חסרון גדול מזה וכמו שהקשו לקמן בשמעתין לפירש"י ודו"ק: ד"ה ודלמא היינו טריפה כו' וק"ק לעיל דפריך היינו נבילה כו' לא קאמר לעבור כו' עכ"ל רש"י פי' קושיא דלעיל נמי הכי אלא דש"ס ה"ל לפרש כן כדמפרש לה הכא וק"ל: ע"ב תד"ה ומה מחיים כו' וע"ק נהי נמי דמסוכנת לא הוי בלאו דטריפה מכל מקום תתסר בעשה כו' עכ"ל ק"ק דתקשי הכי לעיל בפשיטות בשמעתין דקאמר דמסוכנת אסירא כו' טריפה מנפי ואימא דטריפה לאו היינו מסוכנת ואיצטריך לאסור טריפה בלאו ומכל מקום מסוכנת תתסר בעשה מקרא דזאת החיה כו' וכן יש להקשות לעיל גבי נבילה ויש ליישב דלעיל בלאו הכי דחי ליה שפיר ודו"ק: בא"ד מכל מקום תיתסר בעשה מקרא וכו' מ"ש בחדושי הלכות מ"ב ומקשי למה אינו מקשי זה לעיל גבי טריפה וכן לעיל גבי נבילה אגב שיטפא כתב כן דהא אמר קושית הגמרא לעיל אימא מחיים בעשה וכו' וק"ל: בא"ד הסוא נמי אתיא בק"ו לעיל וכו' נ"ע מה צריכי לתלות דלעיל אתיא בק"ו זה הא לפירש"י כאן יש ק"ו זה גם אדרבה בהיפך לעיל כתבו התוספות דסק"ו הוא מכה מיתה מי שריא ולא מכה קירוב מיתה ונראה להגיה שצ"ל כדפירש לעיל והיינו כמ"ש התוספות לעיל דאי הוי קאי הק"ו מכה קירוב מיתה אז אינו קשה קושית הגמרא שעשאה גיסטרא וק"ל: בא"ד ול"ת מפרש דה"ק וכו' מה שהאריך כאן בחדושי הלכות למה אינו מניח ל"ת קושית הגמרא כפירש"י מכה קירוב מיתה לק זה היה לו להוסיף דמטריפה ליכא למילף משום דאיכא למיפרך שכן מחיים אי הוה מסוכנת שרי ומה שמתרץ דברים דחוקים הם אבל דברי התוספות אתיין כפשוטו דאם הק"ו מכה טומאה איכא למימר אי סלקא דעתך דמסוכנת אסירא א"כ יש ק"ו ומה מחיים דליכא טומאה וכו' דליכא למיפרך שכן מחיים משום דנבילה ג"כ היא מחיים שהרי קירוב מיתה ונבילה הכל אחד ואין חילוק ביניהם לאפוקי אי הוה רוצים לילף נבילה ממסוכנת מכח קירוב מיתה א"כ רוצה השתא ללמוד נבילה אז גם אק"ו של קירוב מיתה יש פירכא זו מה לקירוב מיתה שהיא מחיים משא"כ נבילה דליכא השתא למימר הא גם נבילה אסור מחיים מכח מסוכנת שהוא קירוב מיתה דהא השתא אתה באתה ללמוד נבילה ובזה מתורצים עוד קושיא וכן לאותי א"כ שמהר"ת כתב סברא זו לעיל בד"ה השתא מחיים אסור וכו' ודו"ק:

דף לח ע"ב תד"ה גועה וכו' לרבן גמליאל דמחמיר וכו' נראה דהוכחות התוספות הוא דמפרשי מ"ש איצטריך ליה לאבא לאתויי אונא וכו' משמע דוקא זו לא איצטריך אבל גועה והטילה איצטריך וכו' וא"כ אי ה"א דרב איירי אליביה דרבנן הוה קשה אשמואל מת"כ איך סבר כפופה ופשטה אם הוא עדיף מגועה או פחות ממנו אם הוא עדיף א"כ מאי קאמר שאני אומר וכו' ואשמעינן דפשוטה וכפופה הוי דפירכוס הא אפילו פחות ממנו כגון גועה והטילה רעי ג"כ הוי כפרכוס לרב ואם פשטה וכפפה הוא גרוע מן גועה והטילה א"כ מאי קאמר שמואל לאתויי אוני לא איצטריך הא גועה הטילה שפיר איצטריך הא גם זה לא איצטריך כיון שאפילו פשוטה וכפפה שהוא גרוע ממנו הוי כפרכוס אלא ודאי דרב קאי אליביה דר"ג ג"כ ושמואל סבר כרבנן ומ"ש התוספות ולהכי פריך שפיר היינו השתא אתי יותר שפיר קושית הגמרא ובזה מתורצים אותם קושיות ודו"ק: ע"ב גמרא הני תנאי אית להו דרבי אליעזר בר' יוסי כו' הוצרכו למימר ק"ו דרבי יוסי אבל לא ידעתי דמכל מקום מסיכא קאתי להו דמסני מחשבת בעלים לת"ק ולרבי אליעזר דחוץ מפנים ליכא למילף במה מצינו דאיכא למיפרך מה לפנים שמחשבה פוסלת בהן ודו"ק:

דף לט ע"א ברש"י ד"ה בשלמא וכו' מקמי דשמעה להך מתני' מן ר"י רביה וכו' ועל רבי יוחנן ליכא לתרוצי הכי דקודם ששמעה מרבו הך מתניתין אמר דגם חוץ מחשבין וכו' וא"כ חזר בו דהא באותו זמן שפליג עם ריש לקיש כבר היה יודע כל המשניות וליישב לשון הא והא שהוא דחוק מאד נראה לפרש ע"פ פירש"י דא"כ חזר בו ריש לקיש בא הגמרא לומר דלא תימא מאי תירץ זה נומר שחזר א"כ כיון דלא מצינו בשום מקום שחזר בו להכי קאמרי דריש לקיש הכלאה שפיר שחזר בו במה שאמר א"כ גבי חוץ דאין מחשבין מעבודה מתילא משמע לאפוקי גבי פנים מחשבין והשתא לא סבר רב ששת הגריטותא דלעיל ועל זה קאמר הא הדין שאמר ריש לקיש דפנים אין מחשבין זה היה מקמי דשמעה המתני' מרבי יוחנן והא הדין שאמר א"כ דגבי חוץ אין מחשבין הוא לבתר דשמעה במתניתין אז אמר הדין דבחוץ אין מחשבין ודו"ק: בד"ה וה"ק כו' חוץ לזמנו פיגול הוא כו' עכ"ל לעיל לא בעי לאוקמא הק"ו מפיגול מדלא קתני תפגלת ומשום דאיכא למטעי כמ"ש הגוס' אבל הכא ליכא למטעי דאמר פסולי פנים נמי איתנהו בד' עבודות וק"ל: ולדברי התוספות נמי שכתבו לעיל דליכא לאוקמי הק"ו בפיגול משום דאיכא למיפרך דמה לפיגול שכן איכא באותה עבודה הכא לרבי יוחנן ליכא למיפרך הכא דאיכא למימר מחשבה שלא לשמה יוכיח דישנו באותה עבודה וא"ה אין הכל הולך אלא אחר העובד דיליף פנים מפנים מש"כ לעיל נר"ל דליכא למימר שלא לשמה יוכיח משום כיון דאינו מעבודה לעבודה דלא יליף פנים מפנים ה"נ לא יליף ליה לענין דאין הכל הולך אלא אחר העובד כמו לת"ק ולר"א לעיל ודו"ק: תד"ה אלא זביחה דע"ז כו' אי חשיב פיגול אף במחשבה כו' עכ"ל היינו משום דכתיב בפיגול לא יחשב דמשמע מחשבה ממש בלא דבור וק"ל: ע"ב גמרא ש"מ דר"י כו' הכי אלו זבחי מתים כו' ור' יוחנן דאמר פסולה איידי דאמר ר"ל מותרת כה"ג כתבו התוספות לעיל במתניתין וק"ל: שם נר"א יהיב אזא לטבחי מאי כו' וה"ה דה"מ למיבעי הכי נליבנא קמא נמי לת"ק ובדשמעי ודו"ק: בתוספות בד"ה כי לא אתי כו' ואיכא טעמא אחרינא התם דקסבר אמאי אטו כו' עכ"ל ומה"ש נמי לא דמיא הך אבעיא דהתם להא דאמרינן הכא בשוחט ולבסוף עלה דלכ"ע קנה ודו"ק:

דף מ ע"א בתוספות ד"ה הא דאמר כו' ואפילו מיירי כשאין עובדין כו' עכ"ל ר"ל דהשתא תקשי מליפוי דסר אליפוי דב"ת ותקשה מ"ש מתקרובת ב"ת: ומיהו נראה דליפוי ב"ת אסור אפילו להדיוט כו' עכ"ל והאי משמעות שכתבו לעיל מדאסרינן הכתוב לגבוה ש"מ דלהדיוט שריא ליתא כמ"ש בשמון דבתר דאשמעינן דלגבוה אסור בא הכתוב דלא תתמוד לאסור אף להדיוט ודו"ק:

דף מא ע"א תד"ה לאו כל כמינך ש' דשרי לזבוני לכל עכו"ם כו' עכ"ל משמע מזה דלא שרי ר"י בן בתירא אלא בהנאה והני אמוראי א"כ דסברי כוותיה לא שרו אלא בהנאה ואין להקשות דא"כ מאי פריך מההיא דר' אושין בסכין וכו' דלא קתני גבה אלא פסולה ולא הוי בהנאה וי"ל הא דלא תני בה אלא פסולה היינו משום דאמר לבר כדמוקמינן לעיל בריתא אבל נגלא דהר אסור בהנאה ודו"ק: ע"ב ברש"י ד"ה מהו דתימא כלומר ואיצטריך וכו' מזה נראה דל"ג בגמרא פשיטא ובחדושי הלכות מ"ב לא הבין כן וק"ל:

דף מב ע"א בפירש"י בד"ה לא הא דרבי אליעזר כו' ועוד כשאין לו אשה נ"ל למתני כו' עכ"ל והא דלא קשיא ליה נמי לאותה דפריך פשיטא בית לו אשה אמאי לא פריך נמי פשיטא לעיל בית לו זבח וי"ל דאשמעינן אע"ג דלא מוקי נמ' בהדי זבח חייל עלה שם תמורה מיהו ק"ק אמאי קשיא ליה פשיטא שאין לו אשה דמתניתין אמאי לא תקשי ליה נמי הכי שאין לו זבח ויש ליישב ודו"ק: ד"ה זאת החיה קרי ביה זאת חיה וכו' עיין מ"ש מהר"ס ונראה משום שקשה לו מאי מתרץ מפסוק זאת החיה וכו' זאת החיה אכול וכו' הא סתרי פסוקים אהדדי גם מאי מקשי ולמאן דאמר טריפה חיה מנ"ל הא איכא למימר אותו מאן דאמר לא שבר הקרי לכן כתב דודאי אותו מאן דאמר דסבר טריפה אינה חיה אינו תולה דרשתו בקרי זאת החיה רק הוא דרש מפשוטו של פסוק רק מקשה לו הא לא אתי שפיר ליבנא דהחיה וע"ז מתרץ קרי זאת חיה וק"ל: תד"ה ניקב הלב כו' וניטל הכבד ונשתייר כו' עכ"ל כצ"ל: ע"ב בתוספות ד"ה ואמר רב יהודה וכו' אלמא דבשיעור מיתה תשובה חסרון וכו' עיין מ"ש בחדושי הלכות ובזה יש ליישב ג"כ מה שיש להקשות לפי דברי התוספות מאי מקשי מחסרון שדרה דלמא תנא דבי רבי ישמעאל חשיב רק ח"י טריפות שאפשר להיות חיה לאפוקי חסרון שדרה באותו שיעור לא קחשיב אבל לפי דבריו מתורץ דגם גבי שדרה איכה מת ודאי רק שהוא שיעור הראוי למות אבל עכ"פ ק"ק מנ"ל למקשן להקשות קושייתו דלמא משער גבי שדרה דוקא בשיעור שתמות ודאי מה שאין כן בכל ח"י טריפות ויש ליישב ודו"ק: בא"ד וקולא וחומרא לענין הורג את הנפש וקולא לענין פדיון עכ"ל מדברי התוספות דבכורות ותפ' הר"ם במסכת אהלות דשיעורא מלא מקדח הוי עפי מכדי שינטל כו' עכ"ל ולפ"ז הך חומרא וקולא שכתבו התוספות הוא לב"ש אבל לב"ה הוי בהיפך וק"ל: בא"ד ואפילו למ"ד קרמא כו' יש לחלק בין אדם לבהמה ולא מטעם כו' עכ"ל מיהו הא דוכן לטריפה הוא לפ"ז ג"כ כפי' ר"ת דקאי ולא לבהמה כמפורש בפי' הר"ם במסכת אהלות פ"ב ע"ש:

דף מג ע"א גמרא מאי אהדרו ליה חבריה לרבי יוסי ב"י כו' הני תנאי סבירא ליה דטריפה אינה חיה כתנא דמתניתין דאתיא כר' יוסי ב"י וק"ל: תד"ה הנך דאפקת וכו' ולית ליה י"ח טריפות וכו' וק"ק לפי זה גם לעיל אהב שמעתתא יש לתרץ כן שאותן מ"ד סברי דזה הכלל דמתני' מרבינן עוד טריפות יותר על ח"י טריפות ודלא כתנא דבי רבי ישמעאל ויש ליישב וק"ל:

דף מד ע"ב גמרא עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל וגו' עיין בחדושי אגדות וע"ז פרשתי מ"ש בפרקי אבות איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל וגו' וקשה היכן נרמז בזה הפסוק דבר זה שנקרא עשיר ולפי זה ה"ק איזהו עשיר רלה לומר שלא תאמר שנקרא עשיר מי שיש לו ממון הרבה מונחים בתיבה והוא עצמו אינו נהנה מהם ומכ"ש להנות אחרים זה אינו אדרבה בהיפך עשיר נקרא השמח עצמו בעמלו המוציא אותם לשמוח בהם ומביא ראיה מפסוק יגיע כפיך כי תאכל שלפי פשוטו. של הכתוב שאמר שיאכל יגיע כפיו ולא לגזול אחרים הוה ליה (למימר) לפסוק לומר בהיפך כי תאכל יגיע כפיך והוה קאי אדיוק של יגיע כפיו דוקא ולא של אחרים ומדקאמר בהיפך יגיע כפיך כי תאכל אז קאי הדיוק על כי תאכל רלה לומר יגיע כפיך אם תאכל ותשמח עצמך בהם אז אשריך בעולם הזה שאתה אוכל ולהעולם הבא שתהנה לאחרים לאפוקי אם לא תאכל רק יהי בעוים אגלך ומכ"ש שלא תהנה אחרים אז לא יהיה לך שני עולמות וע"ז יש לפרש גם (האחרים) [מה] שאמר

איזהו חכם הלומד מכל אדם רלה לומר בפי העולם נקרא חכם מי שאחרים לומדים ממנו לזה אמר שהדבר הוא בהיפך הלומד מאחרים זה נקרא חכם ע"ד ומתלמידי יותר מכולם וכמו כן איזהו גבור שנקרא בפי העולם מי שעושה גבורה על אחרים ומנצח אותם בכל דבר אינו כן רק אדרבה הכובש את יצרו ואחרים מנצחים אותו ושותק וכובש יצרו וכן איזהו מכובד שנקרא בפי העולם מי שמכבדים אותו אנשים אחרים אינו כן רק בהיפך מי שמכבד אחרים וק"ל:

דף מה ע"ב תד"ה מ"ד רוב עובו כו' דדלמא ה"ה ברוב מוחו לבד כו' עכ"ל וצריך לומר מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וק"ל: בא"ד אי בעי נמי רוב מוחו ורוב עובו דנקט כו' עכ"ל אבל למאן דאמר רוב מוחו לא קמבעיא ליה אי בעי נמי רוב עובו דא"כ אמאי נקט רוב מוחו מיהא איכא למימר דקאי ארוב עובו דקאמר לעיל מיניה כלומר רוב מוחו עם רוב עובו דכה"ג כתבו התוס' לקמן למ"ד קרמא תתאה דקאי אקרמא עילאה כלומר עם עילאה וק"ל.

דף מו ע"א בתוספות בד"ה ואת"ל עד ולא כו' ודווקא אם עד ולא כו' לא מצי למיבעי פי פרשה שניה וכו' עכ"ל רלה לומר דוודאי בפי פרשה ראשונה ליכא למיבעי אם עד ועד בכלל כמפורש בפירש"י אבל פרשה שניה לכאורה דה"ת למיבעי א"כ דהוה עד ועד בכלל ע"כ כתבו דאינו כן דלא מצי למיבעי נמי בפרשה שניה דממ"נ כו' וק"ל: ע"ב בתוספות בד"ה אין מקיפין כו' דאי לא ניקבה כשירה בר מהיכא דאיכא כו' עכ"ל ק"ק מה צריכי ראיה לזה דוודאי בועה א' אי לא ניקבה כשירה דמה שייך בהו הקפה לבועא אחרת ויש ליישב ודו"ק:

דף מח ע"א בתוספות בד"ה לא למטופי כו' ה"נ הת"ל שלא כו' עכ"ל וה"נ המ"ל למטופי פריך ולא פריך לפי פירש"י וק"ל: ע"ב בתוספות בד"ה אי קופא לגיו כו' של כבד קאמר ואי קופא לבר לצד חוץ ואפילו כולה כו' כצ"ל:

דף מט ע"א גמרא שקיל גלימא דטרופאי כו' ק"ק וכי משום דס"ל כרבנן דטרופאי קאמר לשקלי לגלימא דהא רבנן דטרופאי מספקא להו בסמפונה רבה דריאה ומכ"ש בסמפונה רבה דכבדא דאין לו ריאה והלל כמ"ש התוס' לעיל וק"ל:

דף ס ע"א גמרא ר"ש בן פזי רמי כתיב את שני המאורות הגדולים וכו' ויש לדקדק בגמרא זאת חדא מה היתה שאלת הלבנה אפשר לשני מלכים וכו' הרי ראתה שאפשר שנבראו שוין וגם מה אמרה הלבנה וכי בשביל שאמרתי דבר הגון וכו' מאי רבותא של אמירה זו גם מה שהשיב הקב"ה צדיקים יקראו על שמך מאי פיוס יש בזה ללבנה בשלמא כל דברים אחרים יש פיוס שנתן ללבנה איזה תוספת אור אבל בזה מאי ללבנה תועלת שצדיקים יקראו על שמה וביותר שאמר הקב"ה הביאו כפרה עלי וכו' מה ענין תשובה ופיוס ודברי המפרשים ידוע והנראה ליישב ע"פ הגמרא פרק אחד דיני ממונות א"ל קיסר לר"ג מי שברא הרים לא ברא רוח שנאמר יוצר הרים ובורא רוח אלא מעתה גבי אדם דכתיב ויברא ויצר ה"נ מי שברא זה לא ברא זה טפח על טפח יש באדם ושני נקבים יש בו מי שברא זה לא ברא זה שנאמר הנוטע אוזן הלא ישמע היוצר עין הלא יביט אמר ליה ובשעת מיתה כולן נתפייסו ממילא מוכח שא"א להיות שנים דאם לא כן היאך נתפייסו וכן בספר עיקרים מאריך בזה להוכיח האחדות ולא כדברי המינים להאמין בשניות דא"א שיהיו משוים ביחד ממילא עפ"ז ישוב פלפול זה של הלבנה שמתחילה היתה הלבנה חס על כבוד קונה ואמרה להקב"ה אפשר לב' מלכים וכו' והלא יגיע מזה הלילה לומר שמנים ברא העולם ונמאי סותרים דברי ה' איך יהיו שוים ונתפייסו ביחד ויקשה מין הלא גם חמה ולבנה תשתמשין בכת אחת ממילא נתבטלה לה הוכחה זאת אמר הקב"ה יפה דברת וע"כ לכי ומעטי עצמך והתחילה הלבנה להתרעם שלא יאמרו הלילה שהיתה בלבה איזה הרהור על האחדות ולכן נענשה שיתמעטה עצמה ואמרה הלא אמרתי דבר הגון כי הלילה שהיה בלבי איזה נטיה או הרהור על שניות ואיך אמעט את עצמי כי אהיה נחשד בעיני העולם והשיב הקב"ה אני אתן לך עוד כוכבים ואחר תשובות ממילא יראו העולם שלא עשיתי לך המיעוט בשביל שום עונש עליך ולא נתיישבה דעתה ואמר הקב"ה צדיקים יקראו על שמך בזה יתוודע כי לא חטאת בשום הרהור בעולם שהרי צדיקים יקראו על שמך ממילא גם אתה צדיק כמותם ועדיין לא נתיישבה דעתה אמר הקב"ה יבוא הדעת אמר הביאו עלי כפרה וכו' כאילו כביכול העביר על הלבנה שורת הדין ובזה יכירו וידעו כל העולם כי נקי אתה ואגב אפרש הגמרא דסנהדרין הנ"ל שלא כמובן מפירש"י שיש להקשות למה לא השיב ליה בקיצור תיכף כשאמר ויברא ויצר וכ"ת ה"נ ובשעת מיתה כולן נתפייסו ולמה נ"ל טפח על טפח ובחדושי אגדות מתרץ זה יפה ע"ש ובעיני יש לתרץ ע"פ הגמרא פ' ע"פ שאמר רב לרב אסי לא תנסוב תרי נשים ואי נסיבת תרי נסיב תלתא וכו' ופירש"י שאם תתיעצו השתים השלישית תגלה לך וכו' ממילא משמע כי שתים יכולין להיות בהסכמה אחת לאפוקי שלשה א"א להם להיות בעלה והסכמה אחת ועפ"ז מיישב שפיר דהיינו על ויברא ויצר לא היה יכול להשיב וכי בשעת מיתה נתפייסו שאפשר להיות שיתפייסו ויסכימו ביחד לעשות לאפוקי א"כ כשמקשי מטפח על טפח וכו' ושם כתיב גם לשון הנוטע אוזן וגו' ממילא יש עוד שלישי וע"ז מקשי שפיר וכי כולן נתפייסו כי יש כאן בורא ויוצר ונוטע הרי שלשה וא"א להיות שלשה בהסכמה אחת ובזה מדוייק ג"כ לשון כולן נתפייסו דעל שנים אינו שייך לומר לשון כולן דהוה ליה למימר וכי נתפייסו בשעת מיתה לשון רבים לאפוקי אם הם שלשה שייך שפיר לומר כולן דהיינו כל השלשה ודו"ק:

דף סח ע"א גמרא אא"כ החזירו דרישא דווקא וכו' והא דלא קאמר זה כהא"כ לעיל על קושית מתניתין דבכורות יש ליישב משום דלעיל מקשי אתרווייהו ליתני מתניתין דהכא או מתניתין דבכורות ממילא אינו מתורץ לפי זה כהא"כ ליתני הכא לבד ולא ליתני מתניתין דבכורות מה שאין כן כאן דמתניתין דשליא וודאי צריך לאשמעינן דאין שליא בלא ולד אך אמתניתין דכאן מקשי דלא ליתני ועל זה קאמר שפיר כהא"כ א"ק לפי זה מאי מקשי לעיל דלא ליתני מתניתין דבכורות דלמא תני איירי דרישא דאיצטריך לאשמעינן דלא הוי בכור לנחלה תני סיפא דבן ט' הוי בכור לנחלה ויש ליישב וק"ל: בפירש"י ד"ה בהמה המקשה לילד. (חסר). שהיטתן עכ"ל זה נוטה כמ"ש הב"י והאריך בו דלא שייך איסור. (חסר). אלא כשהיה הולד במעי אמו בשעת שחיטתה וק"ל: תד"ה טעמא דראשו וכו' מאי ראשו רובו וכו' עיין בחדושי הלכות ובמהר"ס ולדידי יש לפרש כפשוטו דהמקשן כן סבר מדראשו בסיפא ע"כ ראשו לבד ה"ה ראשו דנקט ברישא הוי ג"כ ראשו לבד ובזה מדויק לשון התוספות שכתבו עיקר פרכי מהאי דיוקא וכו' משמע שגם מרישא פריך רק העיקר מכח דיוקא דסיפא ועוד יש לתרץ קושיות דאם המתניתין דהכא אתי לאודועי דאפילו נפל הוי כילוד א"כ רישא דמתני' דבכורות דתני ואין בכור לכהנים למאי אתי ודו"ק: ד"ה שליא שילתה וכו' אפילו מה שהיה בפנים וכו' נראה דדייק מדקתני שליא שילתה כו' אסורה באכילה משמע שקאי אשליא כולה שאסורה באכילה דאל"כ ליתני מקצת שליא שילתה אסורה והוי קאי אסורה אמקצת וק"ל: ע"ב גמרא מיתיבי בשר בשדה טריפה וכו' יש ליישב שבלא זאת היה נראה להמקשן לתרץ הברייתות אהדדי דמאי דקתני שהאבר מותר היינו בשאר בהמות והא דקתני בשר בשדה טריפה שאין לה היתר היינו בחטאת דווקא אבל דאמר רבי יוחנן שחטאת נלמוד מפסוק כן לא הובא את דמה א"כ ע"כ פסוק ובשר בשדה אפילו לשאר בהמות ממילא קשה אמר רבי יוחנן ובזה מיושב ג"כ קושיות תוספות ד"ה יכול וכו' ואם תאמר וקרא דחטאת וכו' למה לי וכו' ולפי זה מיושב דאי לא כתיב קרא דחטאת הוה מוקמינן דבשר בשדה לחטאת ודו"ק: שם ומאי בינייהו כו' עיין פירש הרא"ש ואלפסי ולדידהו צריך ליישב למה קא מבעיא לדברי האומר אין לידה וכו' הלא אין חילוק בין יש לידה למאן דאמר אין לידה רק אם למיסר מיעוט שבפנים אבל כלהו סבירא להו דחזרה אין מועיל למה שנאסר בחוץ דמדאמר לשון לידה לאברים משמע נקרא לידה והוי כאילו יצא רובו א"כ קשה דהוה ליה למימר איכא בינייהו לענין זה אם יצא ידו והחזירה ומזר וכו' עד שיצא רובו ויש ליישב ודו"ק: ע"ב בפירש"י בד"ה פרסת החזיר כו' הוציא שתי ידיו (חסר) תי הכריחו לפרש כך מלינו ולפרש לשון פרסה החזיר דהיינו שאותה פרסה. (חסר). החזיר ולא הוציא מתיבן כלכם וק"ל: תד"ה אר' יוחנן הכל כו' וע"כ חד למקום חתך ומר לאו (חסר). כתבנו במהדורא קמא דאין זה מוכרח ולמאי דמוקי לה נמי חד. (חסר). לקלוט בן פרה נמי קשה חזרנו בו דהא וודאי איצטריך קרא. (חסר). בחזרה איסור היוצא ותיהו איצטריך קרא למקום חתך להתיר בשחיטת אמו. (חסר). דהא וודאי בלאו הכי ליכא איסורא יוצא במקום חתך ואפ"ה איצטריך. (חסר). הנך בחזרה דמקרי בבהמה להתיר בשחיטות ומ"ש. (חסר). וחד לאבר דהכי משמע לאוקמי לר"י דמתיר אבל בחזרה דלא איצטריך. (חסר). חד לקלוט אלא לרב דאסור אבר בחזרה ודו"ק:

דף סט ע"א ברש"י ד"ה ותיבעי לך קדשים קלים וכו' עיין במהר"ס שמאריך ליישב דברי רש"י והכלל העולה מדבריו דגבי חומת עזרה קאי האבעי אם מהא ניתר בשחיטת אמו אף אם לא החזירה ידו לאפוקי גבי חומת ירושלים אי אפשר למיבעי כך רק אלא לענין שלא יהא נקרא בשר בשדה אם החזיר ידו ע"ש א"ק לפי זה מנ"ל לאביי לומר מה טעם לא קאי מבעיא לך דמאלית עזר אמו ה"נ וכו' דלמא אימא איפכא דלהכי לא קא מבעיא ליה בחומת ירושלים אם החזירה דפשיטא למה דהוי מחילה לענין בשר בשדה ולהכי מבעיא ליה בחומת העזרה אם יהיה ניתר בשחיטת אמו משום חומה אפילו בלא החזירה ידיו וע"כ היה אפשר ליישב דגם מחילה גבי חומת עזרה קא מבעיא ליה דוקא בהחזירה משום דאין סברא לומר דבלאו חזרה ועדיין ידו בחוץ שיהיה ניתר בשחיטת אמו משום חומת עזרה רק שרש"י לא פירש כן לעיל משום דסמך עצמו אמה שכתב אחר כך גבי חומת ירושלים ודו"ק: תד"ה תלתא כו' והא ק"ל דזה וזה גורם מותר עכ"ל. (חסר). לעיל דבן פקועה דכוותיה שיש בו איסור היוצא מכל מקום כיון דמכלה לזרעה. (חסר). וולד זה וזה גורם שנולד מאחר אברים ומאבר זה היוצא אבל. (חסר). באיסור היוצא הוה ממש זה וזה גורם מתרי גופות ובוודאי. (חסר). במהדורא קמא ע"ש: ע"ב בפירש"י לא ר"י טעמא כו' ואיסתכח דחמיר בהמה כולה בהמה עכ"ל רלה לומר דאפילו לרבי יוסי נמי לא תדיק דאבר מקרי בהמה אלא כשאומר. (חסר). הוי טולה תמורה ולכך מקרי בהמה בבהמה וק"ל: תד"ה רב הונא אמר וכו' שכבר יצא רוב הראש וחזר וכו' מ"ש מוהר"ס כאן אין כדאי להשיב עליו וכ"ש בחדושי הלכות יש להקשות דלפי דבריו העיקר חסר והוא דברי נביאות

נביאות גם מ"ש בח"ש בהוס' דסוגיא דכילד מעריכין דלא כרב הונא וכו' קשה מנ"ל לתוספות הלא כאן איירי שחזר מתילא הוי כמו גזירה לגזירה דליתוש דלמא יצא מיעוט ואחר כך אם יצא מיעוט חיישינן דלמא יצא הרוב לא חיישינן טולי האי ועל כן הגהה מ"ש התוספות מן סוגיא דכילד מעריכין דלא כרב הונא הוא משום דלשון הגמרא משמע בשעה שהיה בחוץ ושדי ביה מומא וע"ז קשה שפיר הא דווקא אפילו במיעוט אם הוא בחוץ אסור להטיל בו מום ומ"ש התוספות שכבר יצא רוב הראש וכו' היינו כיון שחזר המיעוט לפנים איכא למימר דמותר להטיל מום בפנים דלענין זה לא אמרינן למפרע הוא קדוש אם חזר בפנים ולכן נקטו התוספות מילתא דפסיקא שכבר יצא רוב ראש וכבר נעשה קדוש וזהו למ"ש בחידושי למ"ד אין לידה וכו' ודו"ק:

דף ע ע"א בפירש"י בד"ה הלכו באברים כו' ואם רצה מחתך ומשליך לכלבים ומשום וכו' עכ"ל דלעיל במתניתין וודאי דלא הוה קשיא ליה דאיירי במחתך בפנים קודם. (חסר). עולה דזה וודאי שרי אפילו למ"ד למפרע הוא קדוש כמ"ש התוספות מש"כ. (חסר). שיצא כבר ואפ"ה קאמר דשרי כיון דלא יצא רובא ולמ"ד מכאן ולהבא דיש כו' וק"ל: ד"ה הא אפיקתא וכו' ברחם והיינו כרכתו וכו' כן הוא בדפוס קראקא ונראה שבא ליישב מה שהקשה מהרש"ל למה הקשה קושיא זו יותר כאן מבכל הבעיא דלעיל דהיינו כרכו בסיב ולכן מתרץ שהמקשה היינו כרכתו מיהו גם מזה יש להקשות דלמא קאי באת"ל דכרכתו איתו חוצץ כיון דאורחא הוא ליולד את הבהמה אכתי קא מבעיא בחולדה ויש ליישב וק"ל: תד"ה מאי לאו מחתך ומביא וכו' א"כ מחתך קודם שיצא לאויר העולם וכו' וקשה לפי זה מנ"ל להקשות אדרב הונא שמא סבר רב הונא לענין זה הוא למפרע משעה שיצא לאויר העולם לאפוקי אם חותך בפנים אף אם אחר כך יוצא לאויר העולם ומניח מודה לרבה דמכאן ולהבא הוא קדוש ויש ליישב דהמקשן סומך עצמו ליפלוג וליהני בדידיה והתרצן עדיפא ליה לשנויה כפשוטו מחתך ומשליך ועוד יש להקשות לפי זה מאי קתני בסיפא יצא רובו הרי זה יקבר דמשמע רובו בבת אחת והא אי אפשר לחתך משום מטיל מום ויש ליישב דאיירי בדיעבד אם חתך משא"כ ברישא דקתני מחתך משמע לכתחילה ודוחק לומר דיצא רובו הייט שחתך הרוב בפנים ויוצא בבת אחת ודו"ק:

ע"ב בגמ' דר' יצחק נ"ל. עיין במהרש"א מה שרוצה ליישב מה שיש להקשות מאי קושיא כמו שכתבו התוספות לעיל דה"ק מוקי קרא דר' יצחק לדרבא אחריתי אימא גם רב נחמן סבר כן ומיישב דהמקשן סבר דמה דקאמר אלא אמר רב נחמן לא נאדו רק מתירוצים של מהלכי ארבע ולא בסוגיה אבל התירוץ דכל כפיו וכו' קאי גם אליביה דרב נחמן מיהו קשה לפי זה מה צריך לומר אלא וללמוד מפסוק אחר לא הוה ליה לחזור רק מתירוץ של מהלכי ארבע ואקושיות קלוטה בנעי פרה לתרץ דלהכי אהני ק"ו וכאן לא שייך לתרץ מה שכתבו התוספות דעדיפא משני ולחזור מתירוץ זה ויש ליישב ודו"ק:

דף עא ע"א בפירש"י בד"ה נאמר כאן כו' בטומאת אדם או בבהמה טמאה כו' עכ"ל לגבי. (חסר). אבל קודם במזיד דחייב כרת הוא דכתיב ולאו דווקא בהמה דה"ה בנבלת בהמה טהורה וכ"כ הרמב"ן שם בפרשת צו וכדפרכינן לעיל וכי טמאה מטמאה וטהורה לא כו' הכא שפיר איכא לפירוש רש"י דטמאה היא משום נבילה אלא גבי. (חסר). כתיב בנבילת בהמה היא ליה לעיל טמאה. (חסר). וכי. (חסר) כו' וכמ"ש בחדושינו במ"ק ודע דהתם גבי מזיד לא כתיב. (חסר). שמא תולרך לומר דחיה בכלל בהמה וע"ש המ"ל הכי אלא דהדא מינייהו (חסר) כמו שפירש רש"י ותוספות ועוד נראה לדקדק כפי גירסת התוספות דפריך לרבנן דר"ת בהמה טהורה בכלל טהורה למנ"ת וקתני טולהו לכרבי הוא דאתי לא הוה ליה למימר אלא. (חסר). נמי לכדרבי כמו בהמה טמאה בכלל חיה טמאה וכמ"ש בחידושינו במ"ק. (חסר). דה"ק דהשתא איכא למימר דכולה ד' בבי דברייתא לכדרבי אתי לענין. (חסר). דבתר דילפינן בהמה טמאה וטהורה מיתורא דקרא משום. (חסר). חיה טמאה וטהורה ואתי לג"ש דאיירי בטומאת קודש לריך לומר דחיה. (חסר). קרא נמי דבטומאת קודש איירי משום דחיה בכלל בהמה היא וק"ל: ד"ה בוקעת ועולה כו' אלמא אפילו בליעת קרקע איכא משכבת וכ"ש בליעת כלי כו' עכ"ל ולריך לומר דקרקע מציל על טהרה שבתוכו דאם לא כן לא היה. (חסר). בוקעת ועולה בכלי חרס מקרקע וק"ק כיון דהיה גופא כבוקעת ועולה מקרקע קאתי א"כ טהרה בלועה דאדם מקרקע גופה ה"ת. (חסר). ק"ו כדעביד מכלי חרס ויש ליישב ודו"ק:

בתוספות ד"ה ולרבנן האי קרא וכו' דלדידהו ליכא למימר ניצירה וכו' עיין בחדושי הלכות ויש עוד ליישב דהא דבהמה בכלל חיה לא נלמד רק מבהמה טהורה דהיינו מפסוק זאת החיה אשר תאכלו ממילא קאמר כיון דבהמה טהורה בכלל חיה א"כ ה"ה דבהמה טמאה בכלל חיה טמאה ממילא מיותר נבלת בהמה טמאה לכדרבי ודו"ק: ע"ב בתוספות ד"ה אטו אנן מגנו וכו' ויש לומר דאדם תוכו נמי מציל וכו' מציל גבו על טהרה וכו' כן הוא בגמרא להכי ממילא קאי הק"ו מגבו של כלי שאינו חוצץ מלטמא לחוץ ואעפ"כ חוצץ מלטמא בפנים ואין כאן קושיא איך אפשר ליכנס הטומאה כיון שגבו טהור דהא גם אי אפשר באדם ליכנס הטומאה כיון שתוכו גם אין כאן פירכא מה לכלי חרס שיש בו קולא שגבו טהור ולכן אינו טמא בפנים יש סברא כנגדו שהרי אינו מוציל לחוץ ואפשר גבו עצמו טמא אם יש טומאה בפנים ומ"ש בחדושי הלכות ליישב גירסת התוספות שבספרים ישנים אינו מיושב דאכתי קשה מנ"ל לומר שתוכו מציל גבי כלי שמא גבו מציל אף אינו מלינו בשום מקום שמציל גבו מכל מקום אין כאן הוכחה לילף בק"ו כיון דאיכא למימר כאן שגבו מציל ודו"ק: ד"ה אמר רבא תרווייהו וכו' משמע שגם לרבה פשוט מתוך המשנה וכו' ואולי דבריהם יש לומר דאעפ"כ פריך שפיר תניא מה צריך למילף מן הפסוק והאוכל מנבלתה הוה ליה להביא מן המתניתין דטומאה בלועה אינו מטמא דהא הוא קאמר כשם שטומאה בלועה פטור ועל עצמו בא לאשמועינן דה"ה טהרה בלועה א"כ אינו צריך ליתן כאן טעם על המתני' מנ"ל למתניתין דטומאה בלועה אינו מטמא ועיין מה שאכתוב עוד בסמוך ודו"ק: ד"ה בלע טבעת כו' ואם תאמר ודלמא כטבעת. (חסר). איירי כו' עכ"ל רצה לומר דהכיא טבעת ודאי דלית ביה טומאה. (חסר). לפרש דרצה לומר דלא מטמא את האדם כלל דא"כ היינו תירוצי': ד"ה כי קאמר רבה כו' ואין לתמוה כיון דבא לאשמעינן בב' טבעות מאי כשם כו' עכ"ל דהא כיון דעיקר חדושו ב' טבעות ע"כ. (חסר). שטומאה בלועה כו' לא איירי נמי בב' טבעות דאם כן היינו כך חדושי טהרה. (חסר). דמיירי בב' טבעות אלא ע"כ דהא כשם כו' ודאי איירי בטבעות טמאה. (חסר). כך טהרה כו' בב' טבעות ואין לתמוה דא"כ הל"ל כך. (חסר). וע"ז תירצו דה"ל כ"ק כך טומאה אינה מטמאה (חסר). ודו"ק: בא"ד ויש לומר דכולה מילתא דרים רבה וכו' עיין בח"ה ובמהר"ם ולפי תירוצם קשה דהוה לן למילף הק"ו מכלי חרס בסגנון זה מה כלי חרס אם טומאה וטהרה בלועין בו מטמא הטומאה בלועה את הטהרה בלועה שאצלה ואעפ"כ אם יש כו' טהרה לבד מציל על הטהרה אדם שמציל על טומאה וטהרה בלועים יחד אינו דין שיציל על הטהרה בלועה לבד ואז אין שייך הפירכא מה לכלי חרס שכן אין מטמאה מגבו כו' ולדידי יש עוד ליישב דהגמרא סבר אילו לא מלינו למילף טהרה בלועה לבד ממקום אחד לא הוי מוקמינן קרא דהא כל מנבלתה דטהור אפילו לרבות בתרומה ודו"ק:

דף עב ע"א גמרא והא עובר וחיה דכשתי טבעות כו' לפי פירש"י קשה שאינו מיושב הלשון של המקשן עובר וחיה דכשתי טבעות משמע שקושיא זו תלוי בתירוץ דלעיל דוקא הא לפי מה שהבין מתחילה דגם מתניתין הטעם משום טומאה בלועה היא יותר קשה למה עובר וחיה מטמאים והאשה טהורה דהא לפירוש רש"י אין חילוק בין טבעת אחת לשתי טבעות רק אם הטעם הוא משום מגע בית הסתרים אבל אם הטעם משום טומאה בלועה אין חילוק כלל ולריך לומר גם לפירש"י ודאי לפי סברת התרצן אין שייך לחלק בין טבעת אחד לשתים אם הטעם משום טומאה בלועה אבל המקשן הבין מתחילה גם כן דגם אם הטעם משום טומאה בלועה יש לחלק בין טבעת אחד לשתים ודו"ק: תד"ה והכ"א מגע כו' דאפילו הוציא העובר ידו ונגע בו הרועה טהור כו' עכ"ל ולכאורה מזה סותר במה שכתבו לעיל בד"ה כורכתו בו. (חסר). דהושיט הרועה את ידו בלא הוציא ידו כלל איירי דאל"כ נטמא במה. (חסר). וי"ל לפי מה שכתבנו במ"ק דדבריהם דהכא לרבה דלקמן דסבר. (חסר). הכא אפילו באבר דעובר מת ולרבנן אין השחיטה עושה ניפול. (חסר). ה"ה לדברי רב חסדא דלקמן דלא פליגי הכא אלא באבר. (חסר). דעובר מת אפילו רבנן מודו דשחיטה עושה ניפול. (חסר). להכי דלעיל בדנפק רישא פטרתיה קאמר דאפילו לרבה הוה כילוד ונטמאה הרועה גם במה שבפנים ודו"ק: ע"ב תד"ה אלא שאם נגע כו' ומשני ר"ת היא והשתא היכי חייב כו' אוכלין דקיל כו' עכ"ל דבה' דלא חייל קל על חמור בזה וודאי לא פליג ר"ת והכא מבעיא דשבע ליה טומאה נמי וודאי דלכ"ע מבעי לן והא דמטמא ר"ת בססיא ובהך דמשעתין דג' על ג' שנהלקו היינו משום דטומאת בית הסתרים מטמא וחל הקל על החמור בבת א' כמה שכתוב לקמן ודו"ק: בד"ה בטעת פרישתן כו' ובקונטרס תירץ כו' מדרס ומגע וכו' אפשי כו' (חסר) מג' על ג' הכא מבגד גדול ולא ה"ל רק טומאת מדרס ובפרישתם מאדם מקבל טומאת מגע אלא דתפלס ליה גם בבגד קטן שלא נשאר כאחד מהם. (חסר) טומאת מדרס מה שפרים אבל התם איירי נשאר עניו מדרס אלא מגע כו' (חסר) לפרושי אפילו ביה עליו מדרס מעיקרא ולא נשאר מהם שיעור (חסר). אלא משום דלרבי מאיר הוה טמא במגע בית הסתרים וכן לקמן שפירושו (חסר) כשקורע גירכה מקומה עד שלא יאמר בכ"מ רוחב שלש כו'. (חסר). וברוחב נמי שלש אלבעות אלא שאינו רוחב שלשה טפחים. (חסר). לפרש ודו"ק:

דף עג ע"א גמרא בשלמא למולא היינו דקתני חתכו וכו' ולמולא לא תקשי ליה. (חסר) דקתני חתכו טהור קודם שחיטה הא אפילו חתכו כלל גם לאחר. (חסר) עשאו איכא למימר דלא חתכו גם לאחר שחיטה פסיקא ליה. (חסר) דבית הסתרים היא ומפי רבותא נקטתי כדחתכו קודם שחיטה. (חסר) טומאה בפרישתם כן האבר אפילו מחיים וק"ל: בתוספות בד"ה אכולי אוכלין כו' אבר כו' דמה שילא אסור כו' עכ"ל ושם פריך מרבינא אהא דתשני דלא מטמא משום דבית הסתרים ה"א ע"ג וק"ל: ע"ב גמרא אלינא דרבי מאיר האי גופה והאי לאו גופה כו' יש לדקדק דאם כן נר"ל אמאי פליג רבי מאיר באבר. (חסר) הא איכא למילף ליה שפיר (חסר) הכא ליתא למיפרך כדפרין רבי מאיר במתניתין גבי אבר דעובר הא דבר גופה (חסר) דבר שאינה גופה ולריך להיות הא דקרי לאבר דבהמה גופה הייטו לגבי (חסר) דעובר אבל לגבי בהמה טריפה לא מקרי אבר שלה גופא וק"ל: שם מ"ש דרבי יוחנן כו' הא גופא וכו' וק"ק לפ"ז מאי הקשו רבנן לרבי מאיר מטריפה שם ידעי

החילוק של רבי מאיר שחולק עמהם בעובר דווקא ולא באבר משום האי סברא דגופא ואינה גופא מכ"ש גבי טריפה שהוא יותר גופא מאבר דבהמה ויש ליישב דרבנן לא הבינו דעת רבי מאיר אם חולק עמהם דווקא בעובר ולא באבר דבהמה או חולק גם באבר דבהמה והשיב להם רבי מאיר שהוא מחלק בין גופא לשאינו גופא ממילא נשמע דה"ה באבר דבהמה מודה לרבנן גם ממה שאמר רבי מאיר בהדיא לא דאם טהרו אבר המדולדל נשמע שמודה לרבנן באבר כי לרבי יוחנן אין סברא לומר דלדבריהם קאמר ודו"ק: בפירש"י בד"ה קנ"ל הוכשרו כו' וכ"ת לסיכא דנחתך כל האבר קודם שחיטה כו' וה"ה דה"ת לפרושי דר"ת במיתה דעושה ניפול לכ"ע דלאו הוכשרה כדמיה ואמר כך כשפירש בשר מן האבר בפי השבר וק"ל:

דף עד ע"א גמרא כי אמרי אנא במיתה דעושה ניפול וכו' ואין להקשות לפ"ז אבר מן החי ואינו מטמא משום נבילה וכו' וליכא מאן דפליג כמו שפירש"י לעיל די"ל דאשמעינן שלוקה באכילה ולא תימא שהוא אסור בעלמא משום אבר מן החי ודו"ק: שם אם אינו ענין וכו' ואין להקשות אכתי נ"ל במותה הא מדאשמעינן גבי שרלים דמיתה עושה ניפול ולא אשמעינן במקום אחר שמייך שחיטה דעושה ניפול והא מכ"ש מיתה דעושה ניפול אלא וודאי אה"נ דדוקא מיתה עושה ניפול ולא שחיטה דיש לומר דאי לאו מיעוטא דבמותה ה"א דכי אהדדי נינהו מיתה ושחיטה ואין כאן לא כ"ש ולא רבותא וק"ל: שם טריפה דשחיטתה מטהרתה מנ"ל וכו' ואין להקשות אמאי אינו מקשי כיון דתשיב בן חי שיש במינו שחיטה א"כ מנ"ל דאין שחיטתו מטהרתו הא ליכא למילף מטמאה די"ל דידע הלימוד דלאכילה כמו שהביאו התוספות ודו"ק: פירש"י ד"ה דעובר חי דיש במינו שחיטה וכו' דברי החדושי הלכות אינם מובנים לי שפיר גם מה שמביא ראיה מדאמרינן בגמרא בן ח' חי יוכיח ולא אמרינן בן ח' מת וכו' אינו מובן דהא בגמרא אמרינן אע"ג דיש במינו שחיטה מ"מ אין שחיטת עצמו באויר העולם מטהרתו וזה אין שייך לומר גבי בן ט' מת שהוא באויר העולם שיהא שחיטת עצמו מטהרתו לאפוקי כאן דאיירי דיש במינו שחיטה אגב אמו למה שהוא בפנים ה"ה למה שהוא בחוץ א"כ גם גבי עובר מת איכא למימר כמו שמועיל למה שבפנים כן למה שבחוץ מועיל אגב אמו ודברי רש"י יש לפרש דכוונתו דגם אם ניתר בשחיטת אמו הייט מטעם דאמרינן דהוה כאילו נשחט העובר עלמו ואז וודאי מותר גם מה שבחוץ לאפוקי גבי עובר מת אינו שייך לומר כששוחטין אמו הוה כאילו נשחט העובר דמאי מועיל שחיטה כשהוא מת ולכן גם האבר שהוא בחוץ אינו טהור ויש לכוין גם תחילת דברי החידושי הלכות כן ודו"ק: ד"ה ונשחט בה בן ט' כו' בן ח' לא קמבעיא כו' תנן במתניתין דינין בהם. (חסר). מטהרתו עכ"ל לרווחא דמילתא נקט דאין שחיטתו (חסר). לתנא דמתני' מיהו אפילו למאן דאמר בפר"ח דמילה דשחיטתו מטהרתו לאכילה. (חסר): ד"ה ומוליא את כו' דהלבו הוא דמותר כדקתני (חסר). כו' עכ"ל ק"ק למאי איצטריך להאי דרשא דהא בבן ח' קיימינן (חסר) ושפיר איתרבאי ולב"ע מנ"ל בבהמה כפירש"י גופיה בסמוך. (חסר): ע"ב גמרא ואמר רבי אליעזר אמר רבי הושעיא וכו' הא דהוצרך המקשן להביא זו נראה ליישב דבמתני' דהכא לא נזכר רבי יהודה בפירוש רק חכמים סתם ואם כן כל עיקר קושייתם הוא דרבי יהודה מתיר ובמשנה אינו נזכר רבי יהודה לכן מביא דברי ר' אליעזר שאמר ורבי יהודה לשיטתו פ"ת דהכמים דמתני' הייט ר' יהודה משא"כ לקמן בפ' ג"ה א"א לתרץ כך הולרכו התוספות שם לתרץ בענין אחר וק"ל: שם מאי דעתך דגמרת שה שה כו' ק"ק לפרש"י. (חסר). בה בג"ש דשה שה מגליה לרב אשי דהכא דעתו. (חסר). סברת האבעיין דבשמע הוא כבישרא דקולא הוא וג"ל דשמע. (חסר). דהיינו דעתיה גם מה שהקשיתי במ"ק לפירש"י בזה יש ליישב דמעיקרא כיון דמג"ש יליף ואין ג"ש למחצה. (חסר). דמשום יולא דופן נגעו בה גם אם לא ניתר בשחיטת אמו אבל למאי. (חסר). תפדה תפדה ריבה תקשי לך מה ראית למעט יולא דופן ולרבות. (חסר). ובעל מום ואימא בהפוך הולרך לפרש דלא ממעט ליה (חסר). המקשה דהוי בישרא בדיקולא ודו"ק: שם הכשר מגע נבילה כו' אלא לדידך במאי איתכשר. (חסר) לפי מה שפירש"י הכשר היינו הבהמה והעובר ה"ל למיפרך מהא מאי הוה הבהמה. (חסר). נבילה דהיינו האמון שהרי לא נגע כלל באבר ואי לאו. (חסר). גופא נינהו ליהוי הבהמה שני ויש לומר דמקום חתך דאבר הוא נגע שפיר בבהמה גופא א"ק לי דא"כ תרי גופי נינהו אמאי לא אתכשר דליהוי הבהמה יד. (חסר). דכה"ג כתבו התוספות לעיל דבהמה נעשית יד לאבר לענין הכשר אע"ג. (חסר). והוו תרי גופי ולריך לחלק בין אבר לעובר ודו"ק: בפירש"י בד"ה למעוטי תלבו כו' דמנאוהו מי הקדשים. (חסר). דהכא לא היינו לידה קאמר כדלקמן גבי פלוגתא דרבי יהושע ורבה לומר אלא. (חסר) שילא מי לאויר העולם וק"ל: ד"ה דגמר שה שה וכו' פרט ליולא דופן וכו' מה שהקשה בחדושי הלכות דזה סותר למה שפירש"י א"כ דלהכי ממעט משום דהוי כבשר בדיקולא וכו' ע"ש איני מבין דבריו דוודאי הטעם דכבשרא בדיקולא לבד אינו מספיק לומר שאין פודין שהרי יש סברא כנגדו דהשיע ואכיל אבל לענין אם נאמר שהריבוי בא לרבות נקבה או אם בא לרבות בן פקועה יותר יש סברא לרבות נקבה ממה שירבה בן פקועה לומר שהוא כבישרא בדיקולא אף אם יש סברא כנגדו ג"כ מ"מ יש פנים לכאן ולכאן לאפוקי גבי נקבה לא יש שום סברא שאין לפדות בנקבה ממילא יותר יש סברא לאוקמי הריבוי על זה ובקושי לטון דבריו שכתב במ"ב לדבריהו ודו"ק: בתוספות בד"ה הלכו במעי כו' והא דפליגי באמו ואת בנו (חסר) וכן שחיטה בכלל אכילה ולמאי דבעי למימר מעיקרא אלא (חסר). דאמו ואת בנו בכלל שחיטה ודו"ק:

דף עה ע"א גמרא איתיביה כו' מה חלב שתי כליות וכו' הא פשיטא דלכ"ע דרשינן מכל. (חסר). שליל אלא דמסברת לא מוקמינן לה אלא בגלא כלו חדשיו דלא מקרי. (חסר). כך היקשא דאשה דמולא מכלל שליל כו' משמע אפילו בן ט' והא דלא. (חסר). בלאחר שחיטת אמו כמ"ש התוספות עיין במ"ק ליישבו ודו"ק: שם אלא לדידך אמאי איצטריך וכו' לפי מ"ש בחדושי הלכות בשם ה"מ דר"ל מני אתיא גם כר' מאיר ומאי התם דיצא לאויר העולם חי אם כן יש להקשות מאי מותיב לריש לקיש מן הברייתא דאתיי גם כן בנשחטה ויצא לאויר העולם חי אחר השחיטה דוודאי אין כוונת הרא"ש דר' מאיר איירי ביצא חי והפרים ע"ג רק כפשוטו שלאחר בנשחטה ונפתחה הבהמה עדיין חי הולד ויש ליישב דהאי ליטנא סבר דאילו יצא לאויר העולם חי לא הוי ממעט הקרא מהקרבה וכמו שמותיב א"כ אלא ס"ל דהברייתא איירי גם באותו סגנון שלאחר שנשחטה תלש חלב מן הולד כשהוא עדיין חי במעי אמו וזה אין להקשות אדמותיב רבי יוחנן לריש לקיש מאי איצטריך למעוטי וכו' קשה אדרבי יהודה דמתיר בנשחטה אם כן נ"ל קרא דיש לומר דאיצטריך קרא דס"ה דווקא לענין אכילה מותר בנשחטה אבל לענין הקרבה לא יהיה מועיל השחיטה להכי איצטריך קרא דאפילו לענין הקרבה אינו נקרא חלב אבל לריש לקיש דמתיר אפילו בלא נשחטה ע"כ דאינו נקרא חלב אם כן נ"ל קרא לענין הקלבה ועוד נראה ליישב דרבי יהודה וודאי יש לתרץ טעמא דידי מהכא אבל לריש לקיש סבר המקשן דאין לתרץ כך איך יוכל ללמוד מהכא דאיירי בנשחטה לסיפי דתלש ממעי אמו שלא בשחטה ומתרץ ר"ל לדידי נמי יליף מהכא כמו שיליף לר"י כי לדידי אין חילוק בין נשחטה בלא נשחטה ודו"ק: שם אלא לדידך ליקרב וכו' בכאן קשה בסיפך אדמקשה לרבי יוחנן תקשי לרבי מאיר דסבר דאסור בשחיטה. (חסר) של הברייתא ולפי מ"ש לעיל אתיא גם כן שפיר דלרבי מאיר נוכל לתרץ דהברייתא איירי בסגנון אחר דהייט שלאחר שנשחטה תלש חלב כשעדיין במעי אמו חי אבל לרבי יוחנן דסבר דגם בסגנון זה נקרא חלב שפיר קשה ודו"ק: תד"ה לדברי המתיר כו' דהייט לחלב שנתלש ויולא לאויר העולם דאין. (חסר). עכ"ל ר"ל כמ"ש התוספות ס"פ דם שחיטה דע"כ תלמיס גרמי ולא אוירא דקאמר. (חסר). לא בעי אויר לידה אבל בעי אוירא לאיסור חלב דאי איסור חלב במעי אמו (חסר). לענין שחיטה נימא אע"ג דלא בעי לידה. (חסר). מ"מ בעי שתהיה השחיטה ולא במעי אמו ודו"ק: בא"ד ואין איסור חלב חל עד שיולד כדמוכח וכו' מהר"ם הגיה שנ"ל עד שילא לאויר העולם וכו' ואין לורך דכאן כוונת התוספות על בהמה כפשוטו שאין חל איסור על חלב שלה עד שנולד הבהמה ממא"כ כשעדיין הולד במעי אמו ולא איירי בנתלש וכן איתא שם בפ' ג"ה ובפ' דם שחיטה דאיסור חלב ואיסור אבר מן החי חלים כאחד כשיולד וק"ל: ע"ב גמרא א"ל רבא טעון שחיטה כמאן כרבי מאיר כו' ליטנא דטעון שחיטה (חסר). דלר"מ בשוחט כשרה טעון הולד שחיטה מכ"ש בשוחט טריפה דטעון הולד שחיטה ואי אשמעינן דשחיטת עלמו מיהת מהני ביה אע"ג דאמו טריפה היא הל"ל מותר בשחיטה ומפירש"י נראה דיש כאן גירסא אחרת ואולי דגרסינן בדרב חסדא ובדתני כבי חייא השוחט ומלא בה טריפה בן ט' חי כו' ניחא ליטנא דטעון שחיטה ור"מ דלא נימא בולד טריפה מודה ר"ת כמו בולד מתה דשחיטת אמו מכשרתו עיין בהגהת הרא"ש ודו"ק: ברש"י ד"ה אלא לדידך דלא מסדרת לו כבר מנאו וכו' ויש לדקדק ודקאמרי לה מאי קאמרי מתחלה שמא יתרץ כבר מנאו וי"ל שמתחלה לא ידע רבא הברייתא וק"ל: ועל תמיהת התוספות יש לתרץ דאי הוי מביא ברייתא הייתי מפרש כבר מנאו לכן אינו מביא ברייתא ממילא אם כבר מנאו היה לו לפרש דבריו כי אמורא לריך לפרש את דבריו אלא וודאי שהטעם הוא משום דד' סימנין אפסר וק"ל עכה"ג: תד"ה דנפל דובא כו' אע"ג דסבר כרבנן לא אסר משום דרוסת הזאב כו' ק"ק ואימא דדרוסת הזאב סכנה הוה ולא נאסר משום דרוסה כדאמרינן פ' א"ט ומאי שכתבו דלא על אנס השמיעו דנפל דובא כו' ניחא וכ"ה ברא"ש וק"ל: ד"ה אף בחול וכו' מפני שאין שבת עליו באימה וכו' עיין בפירש"י ויש עוד ליישב דה"ק אם יראה הטעם האכך שיאכל במוצאי שבת ממנו או לטעם אחר אף אם ישאלו בשבת יסבור שאין מבקשין לאכול עכשיו ולא יהיה עליו שבת באימה ובפרט לפי פירש"י דהטעם מפני שבשבת קובעת למעשר לכן לא יאמר אמת אף כשישאלו אותו בשבת ודו"ק:

דף עו ע"א בגמרא נגמר דנפיק וכו' למעלה מלומת הגידין. וק"ק לפ"ז מנ"ל לרב דמתני' איירי בארכובה הנמכרת עם הראש אלא משום דליסנא דלמטה איירי מיד וכמו שפירש"י לעיל ועכשיו דלמעלה אין פירושו מיד א"כ גם למטה לא נפרש מיד רק למטה מכל עלם אמלעי ויש ליישב ודו"ק: ברש"י ד"ה למטה במתני' וכו' עיין בחדושי הלכות קושייתו ותירוצו ולדידי יש עוד ליישב דעכ"פ לפי זה נוכל לפרש למטה מיד ממש גם כן דהיינו למעלה מיד ממש אבל אי הוה מיירי בארכובה התחתונה לא אין לפרש למעלה מיד ממש דהא זה תני במתני' לומת הגידין וכקושית הגמרא לעיל ודו"ק: ע"ב בפירש"י בד"ה מוטל באשפה דקאמר אבר אסור ואתה חותכו כו' עכ"ל ר"ל שמוטל בנשבר למעלה מארכובה מיות הבהמה תלויה באבר זה שאם חתכו שם. (חסר). אסורה והרי הוא כאילו עתה מוטל באשפה מש"כ לרב (חסר). גם אם אתה חותכו משם לא תאסר הבהמה ואין חיותה תלויה באבר:

תד"ה

תד"ה למאי ליחוש לה כו' משמע דאי חשיב בשר מגין . (חסר) . בתרא דלעיל עוף דמצטרף לבשר או מצלים לבשר אבל טלו עוף אבל לגיסתא דעוף או בשר חגן וכו' עוף הוי כבשר מכ"ש דנימא . (חסר) . דהוי כבשר דהא בעוף לגבי פסח לכ"ע וודאי דאין נמנין ונגידין הכין . (חסר) . דנמנין עלייהו ועוד לענין טומאת אוכלין תנן דעוף לא הוי כבשר . (חסר) . מוכח דמטמא טומאת אוכלין דמדמה ליה לעור הראש של עגל . (חסר) . דתנן ביה דעורותיהן כבשרן ודו"ק:

דף עז ע"א גמרא ומאי אשתיק והאמר רבה וכו' וק"ק דלמא משום הכי אישתיק מפני שהקושיא שלו ר"ל ואיסורא דאורייתא קאי על דבריו שאמר ועוד שתורה אסה וכו' משמע שבא ליתן טעם אחר בלא דברי רבי יוחנן ויש ליישב דאם כל הקושיות שלו היה על ועוד לא הוה צריך לומר ר"ל ואיסורא דאורייתא וכו' רק ה"ל להקשות ר"ל לבד כיון שאמר ועוד אפילו בלא דברי רבי יוחנן א"כ אין כאן אלא דברי ר"ל לבד ואיך שייך לומר דהתורה אסה אלא וודאי דרב פפא אתכוויה על מ"ש חדא דהא רבי יוחנן על זה מקשי הא ר"ל פליג עם רבי יוחנן וא"כ שפיר קשה למה אשתיק על קושיא ו הא הלכה כר' יוחנן וק"ל ועיין במהרש"א: שם מאי הכא דהדר ביה ר' יוחנן וכו' וק"ק הא רב פפא ע"כ לא ידע זה דהדר ביה ר' יוחנן דאל"כ לא ה"ל להקשות ר"ל ואיסורא דאורייתא יותר היה לו להקשות הא ר' יוחנן גופיה הדר ביה אלא וודאי דלא ידע דהדר ביה א"כ לא ה"ל ליפשוק ויש ליישב וק"ל: שם מכדי אין שליא וכו' וצ"ל קרא וכו' וק"ק דלמא קמ"ל דילא כאשו הוי כילוד ויש ליישב ועיין במהרש"א:

תד"ה אל תקניטני כו' דאפילו שור שחלקו . (חסר) . נמנין כו' עכ"ל שור שחלקו לא שייך בפסח דבעי צלי אש . (חסר) . בשור הגדול בשלקא נאכל בצלי כנגדי הכך וא"כ כיון דעוף . (חסר) . נאכל בשלקא לענין . (חסר) . אוכלין נימא דנאכל נמי בצלי בגדי הכך לענין פסח אלא ע"כ דלא דמי פסח וכמ"ש לקמן דבפסח בעינן שיהא נאכל בשלקא שלא על ידי הדחק ועוף לא נאכל בשלקא אלא ע"י הדחק וכן בגדי הכך ע"י צלי לא נאכל אלא ע"י הדחק ודו"ק: ע"ב גמרא שאני עוף אמור דמאים וכו' וה"ה דסמ"ל דקמבעיא ליה לענין צירוף דתנן דאינו מצטרף אם שלקו מהו וק"ל: תד"ה בנבלתה ולא בעור כו' ואם תאמר אמאי לא מייתי מתניתין . (חסר) . מצטרף כו' עכ"ל לכאורה דקאמרי מאי קאמרי להו הא וודאי . (חסר) . בעור שאינו שלוק ויש ליישב דקשיא להו דה"ל לאתויי הרישא מתניתין וה"ל . (חסר) . הא דרבה בר רב חנן כדמייתי ליה מברייתא ואהא מילתא דרבה בר רב חנן לא משום דנפשיה קאמר לה דאיירי בשלוק אלא משום דאי שלוק לא אינצריך ולמשמע דוודאי עוף שאינו שלוק לא היו כבשר אבל מתניתין מצי איירי באינו שלוק דווקא ואיצטריכא משום צירוף כו' וק"ל: ד"ה הריני . כו' אי נמי י"ל כו' ותומר ב' וולדות כו' ונותנין לה חומר זכר ונקבה כו' עכ"ל . (חסר) . כיון דלרבנן איכא נמי למיחש דליכא וולד כלל הרי אין לה ימי טוהר כלל . (חסר) . די"ל דר"מ דתחוש נמי לזכר באם תראה יום ל"ה ללידתה וביום מ"א . (חסר) . תחוש לזכר תטבול לערב יום מ"א מת"כ אם היה נקבה בשליא הרי הכל ימי (חסר) . אם ליכא וולד הרי יום מ"א סוף ימי נדותה ותטבול לערב אבל תחום גם . (חסר) . יום מ"א תחילת ימי נדותה ותספור עוד ו' ימים ואח"כ תטבול . (חסר) . אם תראה יום ל"ד ללידתה וגם יום מ"א אם לא תיחוש לזכר הרי יום מ"א . (חסר) . ולא הוי רק שומרת יום כנגד יום ואם תחוש לזכר הוי יום מ"א תחילת נדה . (חסר) . (התוספות שם פ' המפלת על ע"א ע"ש בלוק בהמה המקשה). (חסר): בא"ד איירי בשליא הבאה וכו' בתוספות פ' המפלת כתבו דתניא כ"ה הייטו לאפוקי מרבי יוחנן ומדלא כתבו התוספות כאן זאת יש לפרש דהכא ס"ל דגם אינו מוכרח לומר דהוא דלא כרבי יוחנן דאיכא למימר דר' יוחנן פליג אר' אליעזר דאמר שהשליא אסורה משום שהוא וודאי וולד ועל זה חולקין רבי יוחנן לקולא לענין זה שאינו כאן וודאי וולד ואף אם הוא ספק מ"מ מותר באכילה משום ס"ס ומ"ש תניא נמי הכי יש לומר דמסדר הש"ס סבר מסברא כיון דמליט בשליא שבאה אחר הולד שהוא ספק ממילא אמרינן כשבא קודם וולד שהוא וודאי וק"ל:

דף עח ע"א תד"ה תנין לאותו ואת בנו וכו' משום דעוף הפסיק הענין וכו' עיין במהרש"א ודבריו דחוקים אבל אין צורך לזה דדברי הגמרא אתיין כפשוטו דשפיר ידע המקשן דברייתא קא קשיא ליה דעוף הפסיק הענין אך המקשן פריך לפי מאי שמתרץ הברייתא תלמוד לומר שור וגו' וכתיב בתריה וכו' א"כ סבר המקשן דשמיטות זה סותר שלא נאמר שור שור הפסיק הענין א"כ שפיר מקשי א"ה דלא אמרינן שור הפסיק הענין א"כ אימא במוקדשים דווקא ומתרץ דאכתי קאי הסברא דשור הפסיק הענין וחזר ומקשי א"כ הדרא קושית הברייתא לדוכתיה אימא דווקא בחולין ומתרץ דוי"ו של ושור שעה שלא נאמר דשור הפסיק הענין לגמרי רק לענין דלא תימא דווקא אמוקדשין גם מהר"ת לא הבין כך ודו"ק: בא"ד דליכא למימר משום דלא תימא וכו' עיין בחדושי הלכות ואין צורך לזה דדברי תוספות אתיא כפשטן דבלא תירוצם כאן ה"א דהמקשן שהקשה אימא בחולין דווקא ולא במוקדשין יש לו איזה סברא לזה או איזה לימוד ולהכי מקשי קושייתו אבל לפי מה שהקשו התוספות מאי סברא יש לזה שנאמר חולין אין דווקא ומתרצין שאין כאן סברא רק מכח דעוף הפסיק א"כ שפיר קשה מנא לן להוכיח מזה דלמא עוף הפסיק דלא תימא בהיפך ודו"ק: ד"ה ועוד שה כתיב וכו' ואם תאמר ומאי לא גמרין שור . (חסר) . ק"ק ומאי קושיא ואימא מדאיצטריך לרבות כלאים מריבויא דהוא . (חסר) . משבת . (חסר) . ויש ליישב דברי המקשה מבנין אב דרבא קא קשיא . (חסר) . שור משבת הכא וע"כ דהאי בנין אב דרבא לא מתוקם באותו . (חסר) . שלא תאמר דא"כ תנהוג נמי בחיה אהא כתבו ואימא דקושיא הוא . (חסר) . דשור שור משבת ובהכי ניחא דמקום עיקר קושייתם הכא הוא ודו"ק: בא"ד שור שור משבת וכו' מה שהקשה בחדושי הלכות במ"ב א"כ או ל"ל וכו' איני מבין הלא זה הוא בעצמו קושית התוספות בסמוך לקמן ד"ה או לרבות את הכלאים ואם כוונתו שכאן משמע שקושית התוספות אזלא לפי המסקנא א"כ גם תירוצו אינו כלום ויש ליישב ודו"ק: ע"ב בגמרא מהו לאו מאי נפקא וכו' וק"ק לפי זה מאי ס"ד דפריך או מבעי ליה לחלק דס"ד אמינא עד דשמיע שור ובנו שה ובנו וכו' לפי זה למה נקט בברייתא הייתי אומר עד שיהא שור ושה ובנו וכו' למה לא נקט רבותא הייתי אומר שור ובנו שה ובנו ויש ליישב דמעיקרא שפיר ידע המקשן דמאו נפקא דלא תימא שור ובנו והברייתא מאותו נפקא אבל לפי המתרץ מבט נפקא א"כ שפיר ס"ד דהברייתא מאו נפקא וק"ל: שם וכ"ת אותו זכר משמע כו' ויש להקשות מאי צריך הגמרא לפרש הברייתא ולמה לא טרח לפרש טונת הברייתא דה"ק ואם נפשך לומר הא צריך אותו לחלק ת"ל דרשא אחריני בנו הכרוך אחריו משמע וחייט דברייתא אתיא כרבי ישמעאל ויש ליישב דאם כן הוי קשה ולתנייא בנו מאי עביד ליה והיו צריכים לתרץ דתנייא לומד מאותו אם כן היה קשה מרבנן אותו מאי עביד ליה ממילא יותר קיצר לפרש דרבנן סותרים זה הלימוד של אותו מכח הלימוד בנו דמשמע כרוך ודו"ק: תד"ה זה בנה אב כו' דהכי כתיב שה תמים כו' דמשמע עד שיהא אביו כבש . (חסר) . עכ"ל הוצרכו למימר לפי תירוצם דהאי בנין אב הוא מיותר דאם לא כן . (חסר) . גמרינן כלאים מג"ש משום דתפדה תפדה ריבה מפקא ליה מג"ש ה"ל (חסר) . מהאי בנין אי לאו דהאי בנין אב הוא . (חסר) . נימא דקשיא להו דהוה ליה למימר הך ג"ש לענין טריפה ושחיטה כילף ליה מהאי . (חסר) . אהא תירצו דלא דרים בנין אב אלא מיתורא ולא משמע מיניה אלא למעט שיהא אביו כבש כו' ודו"ק. וכ"ת אותו לשון זכר משמע כו' אע"ג דלרבנן מוקמינן ליה לחלק הוה ליה אותה בלשון יחיד דהוה נמי משמע לחלק ה"מ למימר נמי וכ"ת בנו זכר:

דף עט ע"א גמרא מ"ש רבי יהודה אומר פרידה שהבעה כו' יש ליישב דהפשטן בלא זאת הבעיא לא הוי קשיא ליה מתני' וברייתא אהדדי דשפיר יכול לומר דאבוה דהאי חמור ודהאי חמור ולא תקשי צריכים למימר דיש לומר דנקט בשביל סיפא דהנולדים מן החמור עם הנולדים מן הסוס אסורים דהה"נ מתרץ הגמרא בכמה מקומות ובריש פרק בהמה המקשה אבל כאן דאבעיא ליה אי לר' יהודה ספוקי מספקא א"כ קשה לפשטן מאי ס"ד דאבעיין דדחיק לומר דר"י מספקא ולמה לא נאמר כפשוטו דסבר וודאי אין חוששין אלא וודאי דדחיק ליה לאבעיא לזה משום שקשה לו אם פשיטא לרבי יהודה דאין חוששין א"כ מאי קמ"ל דהנולדים מן הסוס ואבוהון דהאי חמור ודהאי חמור מותרין הא אפילו פרי עם האב מותר ומשום הכי עלה על דעתו לומר דלרבי יהודה מספקא ליה ועל הסיפא אינו קשה בהיפך מאי קמ"ל דאסור הא אפילו פרי עם האב אסור דאיכא למימר דנקט מילתא דפסיקא דאסור ועוד דאיכא למימר משום רבותא דרבנן דמתירין אפילו בזה נקט וא"כ ש"מ דאין סברא לאבעיא לומר דנקט כיון איידי דסיפא ולכן פשיט ליה דהא פשיט ואף מחמת עצמו דמותר אם אבוהן דהאי חמור ודהאי חמור אם פרי עם האם אסור אכתי מ"מ לא איצטריך הרישא למימר ודו"ק: תד"ה עייל לי וכו' א"כ סברי דחוששין כו' וא"כ לא צריך קרא לחלק כו' עיין במהרש"א כל קושיות. א' דאי אמרת דספוקי וכאן מוכח דוודאי חוששין ועוד מאי צריך קרא וכו' ואינו נכון דקושיות הראשונה מהורלת בדבריהם דבסמוך דהא דדרש רבנן אם לרבות משום דלא חוששין ומי אין חוששין באמת גם רבנן סברי דאם נחלק ומאת זוכמי לכדרבא אך הכל קושיא אחת כיון דאמר שם לרבנן אתי אם לרבות א"כ לפי זה סבר חוששין מאי צריך א"כ לומר דרבנן נפקא לחלק מאת זכמי הזכה לא שם אתי אם לרבות אין צריך קרא לחלק:

דף פ ע"א רש"י ד"ה מתקיף וכו' הכך דלא בקיאינן בהן וכו' עיין בחדושי הלכות ולדידי יש לפרש דקשה לרש"י למה לא פריך מצבי ויחמור ומתרץ דבהוא וזמר אינן בקיאין לכן איכא למימר דאלו כאלו הן לאפוקי בשאר חית בקיאין בהו וידעינן שאין זה כאלו וק"ל: תד"ה מדחשיב כו' אע"ג דנקרא איל וכו' עיין בחדושי הלכות ובמהרש"א ועוד הקשה בחדושי הלכות מ"כ אימא דאיל נחשב בהדי חיות דהכי כתיב איל וצבי כו' ולדידי מיושבת דברי התוספות בזאת הקושיא דהיים לעיל ליכא להקשות דאיל הבר הוא היה אע"ג דנקרא איל ומ"מ תעז באלו דאיכא למימר דעז באלו לאו הטעם משום דנקרא עז רק משום דלא חשיב בהדי חיות לאפוקי כאן אמרינן דמ"ד בהמה דנקרא שור ס"ת דשמא גרים ואידך מ"ד סבר כיון דחשבינן בהדי חיות לא איכפת לן בשמא אבל אי לאו דחשבינן בהדי חיות הוי מודה דשמא גרים א"כ קשה מ"ש איל הבר והא ליכא להקשות גם לעיל דס"א הטעם משום דלא חשבינן בהדי חיות הא גם איל הבר לא חשבינן בהדי חיות דיש לומר דשפיר חשבינן איל בהדי חיות דכתיב איל וצבי וכאן מקשים התוספות לפי סברת הגמרא כאן דתלוי בשם א"כ סבר אותו מ"ד דאיל הוא חיה והכתוב חשיב אותו יותר יש לומר כיון שנקרא איל שהוא בהמה והכתוב אינו חשיב אותו ולפי זה מתורץ גם כן שיש לדקדק לפי מה שהביאו הם דטעם דעז באלי משום שנקרא עז א"כ מאי הקשה כאן דלמא אקו כו' או תאו כו' הא יש לומר כיון דנקרא עז לכן לא חיישינן שמא מין אקו ולפי דברי החדושי הלכות בפירש"י מיושב אבל הוא דחוק ולפי מ"ש מיושב דהטעם דעז אינו משום שנקרא עז רק כיון דלא חשבינן ודו"ק:

דף פא ע"א גמרא וקשיא לן קדשים בחוץ כו' דמנקט בברייתא דשני בלא מעשה משמע דמיירי ששניהם הם קדשים והראשון בכרת והשני בלא תעשה לבד וק"ל: ע"ב גמרא ו אפי' תינוקות של בית רבן יודעים כו' יש לפרש שרבי יוחנן סבר לאידך תנאי מדאמר ר"ל דקים ליה בדרבה מיניה משמע שדווקא במקום שחייב קטלא אז קים ליה בדרבה ועל זה אמר ו תינוקת של בית רבן וכו' והשיב ר"ל מה שאמרתי דקם ליה בדרבה היינו אילו הוי אתרי אז הוה קים ליה בדרבה מיניה וק"ל:

דף פב ע"ב ברש"י ד"ה מ"ט דר"י וכו' מדלא פשטיה מהא מ"מ כו' ויש להקשות דלמא גם האבעיא שם היה מסופק גם בזה אי נימא דסומכוס סבר בכל מקום שני זיתים שאכל בהעלם אחד חייב שתים ממילא טכל לומר דהברייתא איירי בכת אחת ולרבי יהודה טכל לומר דמספקא ליה אי בשל ימין וכו' או נימא דהברייתא איירי בזה אחר זה ממילא רבי יהודה פשיטא ליה דשל ימין וא"כ טכל לומר דסומכוס ס"ל כשאר דוכתי אינו חייב אלא אחת ושאני הכא דגופין מחולקין וי"ל ודו"ק:

דף פג ע"א גמרא ומה התם דגופין מחולקין וכו' ר"ל גבי אותו ובנו לא אפשר לומר דחייב שתים אם לא בגופין מחולקין מהא"כ גבי גיד הנשה יש למצוא דחייב שתים אפילו בשני בזית מחד ירך ואכלם בזה אחר זה וק"ל: שם אלא לאו סומכוס וכו' וק"ק המקשן דאסיק אדעתיה דברייתא כאן איירי בכת אחת וכן הביא בברייתא דלעיל איירי ג"כ בכת אחת א"כ היאך יכול ליישב מאי פליג רבי יהודה לעיל תמני יריכות וסבר דאינו סופג רק מ' ואם הוא הטעם משום דלרבי יהודה אינו נוהג אלא באחת הא אפילו בבניהם של ימין סבר ר' יהודה ג"כ דאינו סופג אלא מ' כשהוא בכת אחת ויש ליישב וק"ל: רש"י ד"ה דלית בה כזית וכו' הייטו בבת אחת כו' ר"ל ומשמע גבי אכילה אחת אין כאן רק שתלתה אחת וכן מוכח לומר בטולא שמעתא וק"ל: ע"ב גמרא הכ"ע בקדשי בדק הבית וכו' והאי דלא מחלק בגמרא במתניתין ומאי צריך לחלק בין חולין ומוקדשין ה"ל לחלק במוקדשים גופיה בין קדשי מזבח לקדשי בדק הבית משום דאי הוי תני במתני' דחייב בקדשי מזבח הוה יכול למטעי דמכשין רק למעלה ולא ידע דר' זירא אבל מאי דתנא לא במוקדשין בבא למטעי אפילו בקדשי מזבח דאם כן קשה מתני' דגורכין והא ליכא להקשות דליתני במתניתין בהדיא דבקדשי מזבח טרכין דאטו כי רוכלא וק"ל: רש"י ד"ה דם הניתז כו' דם הסכין לא יכסנו אלא א"כ גורדו כו' הייטו אפילו למעלה א"א לכסות הדם אם לא יגרר מן הסכין אבל דם הניתז איכא למימר דניתז על עפר תיחוח בקרקע ממילא יוכל לכסות למעלה אף בלא גרירה והתוספות אגב שיטפא דדם על הסכין כתבו ג"כ דם הניתז מי לא עסקינן דמיירי ג"כ דניתז על הכותל ואז א"א לכסות למעלה ג"כ אם לא שיגרור מן הכותל וק"ל:

דף פו ע"א גמרא כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני כו' ראיתי בספר תורת חיים שהאריך בזה והענין בקיצור כי הקב"ה ברא העולם בדין ולהתיים ממילא כשכל העולם או רובו חוטאים ולאוין לכליה ח"ו זהו לפי הדין אבל ממדת רחמים יש לרחם עליהם ממילא מגיע הגיה למדה"ד ותליה למדה"ר ולדיק אחד שקול ככל העולם כמה שכתוב בגמרא על הפסוק וצדיק יסוד עולם שהפקדים הקב"ה מדה"ר למדה"ד ע"כ יש קדימה למדה"ר לבחור לעצמו איזה חלק שרצה ולכן טוטל מדה"ר לעצמו את העולם ונותן הצדיק לחלק מדה"ד ולכן אמר כל העולם ניזון בשביל חנינא דהייט שמדה"ר נוטל לעצמו את כל העולם ובזה ניזון כל העולם ונותן למדה"ד את ר' חנינא ועל פי זה פרשתי הכתוב ונח מצא חן בעיני וגו' רצה לומר כי מגלה שהארץ חמס כל הדור היה חייב רק נח לבדו היה צדיק ממילא לפי הענין של מדה"ד ומדה"ר היה מהראוי להביא המבול על נח ולהתקיים כל הדור שהוא אך נח מצא חן בעיני ה' שם הויה לקח לעצמו את נח ונתן כל הדור למדה"ד ובזה מיושב מ"ש הכתוב כי מי נח זאת לי וגו' קרא את המבול מי נח ודברי הזוהר ומפרשים ידוע ועל פי זה מיושב כי לפי הנהגת הקב"ה במדה"ר היה ראוי להיות המבול על נח ולא על הדור טלו רק שנח מצא חן ממילא שפיר נקרא המבול מי נח המבול שעליו להביא הביא על הדור וזה גם כן במדרש רבה על הפסוק צרור המור דודי לי וגו' אפילו בשעה שאתה מיצר לי את נעשה דודי אמטול לוקח איש שהכל בו מקרא ומשנה וכו' שיטל לומר למדה"ד די וכו' הייט לפי החלוקה של מדה"ר ומדה"ד טתן הצדיק למדה"ד שיטל לומר די על חלקך בצדיק זה שהכל בו ובלא דרכי יש לפרש ע"ד שאמרו במדרש מתוקה שנת העובד כו' ינע ר' בון בכ"ח שנה מה שלא יגע תלמיד וותיק וכו' שהטונה לדעתי שהיה המספד עליו שנפטר בעיר לימים בשביל שיגע בתורה וכו' דהייטו שקנה כל השלמות שהיה לקנות בזקנותו את הכל קנה במעט שנים ממילא לא היה לו עוד לקנות שלמות בעולם הזה ולכן לקחו הקב"ה אליו כן אמר כאן רואה איש שהכל בו מקרא ומשנה וכו' הכל קנה כל השלמות שיטל לומר למדה"ד די בזה ואף שבלאו הכי היה לוקח הקב"ה אותו אליו כי כבר אין טרך כו' בעולם הזה אבל למדה"ד אומר הקב"ה די בזה הטופר כדי לכפר על הדור ומזה ניכר שהוא דודי ואוהב ודו"ק: רש"י ד"ה שדרכו של תינוק לטפח ידיו באשפות כו' והא דנקט שנמלא בכד העיסה משום רבותא דרבנן דאפי' העיסה טמאה דמטמאה נגע: ע"ב תד"ה יאמרו ספק איסור להתיר כו' הא וודאי כדברי החידושי הלכות דהקושיא הוא לפי מאי דאמרינן כאן דר"מ לא חייש למיעוטא משום דהרוב מסייעי א"כ מאי פריך בע"ז ומ"מ אינו מקשה שפיר בתירוץ גמרא ו דיאמרו ספק איסור להתיר דמשום הכי בעינן רובא ולכולהו קשה דה"ל לתוספות להקשות קושיא ו לעיל בד"ה מ"ט דר"מ דכתבו שם בתירוצא דר"מ לא חייש למיעוטא משום דהחזקה מסייע ומ"ש מהרש"א כאן דזה שייך להיות בסוף הדבור והוא תירוץ על קושית התוספות דהייט כיון דאיירי שם במילתא דאסורא לא אמרינן דסמוך חזקה לרובא א"א להלום דבריו דהא הכא אפילו אמרינן דסמוך חזקה לרובא ומ"ש שמלא שיגטן זה יכול להיות שהוא שייך אחר שכתבו התוספות דאיכא למיפרך מאי איריא רוב אפילו פלגא נמי ע"ז קאי ואמרו אבל הכא ליכא להקשות פירכא ו מאי איריא רוב מעפיקן מקולקלים אפילו פלגא נמי וע"ז מתרלין כיון דהכא הוא להתיר לא אמרינן סמוך חזקה לפלגא לאפוקי שם בע"ז הוי לאיסור שפיר הוה אמרינן וממילא ע"פ זה טכל לומר כפשוטו דלכן התוספות העמידו קושייתם על יאמרו ספק איסור להתיר משום תירוץ זה שרוצין לתרץ דבע"ז פריך הגמרא אפילו פלגא נמי וכדי שלא תקשי כאן פירכא ו לכן מתחילין בזה דיאמרו ספק איסור להתיר מפני מה אין שייך פירכא זאת כאן והותן שמתקו הא דמיהו איכא למיפרך היה נראה משום קושיא ו שכתבתי דגם כאן נימא הכי והא דאמר כאן יאמרו ספק איסור להתיר הייטו לא אמרינן סמוך חזקה למיעוט אבל לפלגא שפיר אמרינן ועוד נראה לומר משום דיש להקשות מאי פריך אפילו פלגא וכו' דלמא הא דנקט רובא לאיסור הוא לאפוקי שלא תימא דת"ה רובא להתיר וכמ"ש התוספות סמוך לפני זה דמשום הכי אמר סמוך חזקה למיעוטי לאפוקי דלא תימא דחזקה הוי בהדי רובא ה"ה נימא הכי כאן משום דלא דרוב עגלים אין כשתים ודו"ק:

דף קמב ע"א ואמר רב אחא בר יעקב ז משבת ע"ז וכו' ועל פי זה נראה לפרש פרק קמא דתענית אמר ליה רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב כי שתים רעות עשו עמי תרתין הוא דהוו עשרים וארבעים שביקו להו אמר ליה הכי אמר רבי יוחנן אחת שהיא שקולה כשתים ומאי ניהו ע"ז וכו' עיין בפירש"י ובחדושי אגדות ועפ"ז הכי פריך ע"כ שקול עובד עבודת כוכבים יש כאן שני מעשים אחד חטא במחשבה ואחד חטא המעשה מה שאין כן בשאר עבירות אין הקב"ה מצרף למעשה ממילא לא יש כאן רק עבירה אחת של המעשה וק"ל:

סליק מהדורא בתרא ממסכת חולין בס"ד

השוחט פרק שני

דף לב ע"ב בתוס' סד"ה ולחשוב נמי דחזקיה כו' וא"ת אמאי קשיא ליה דליחשוב דחזקיה ודר"א והא לקמן באלו טריפות מפרש דלא חשיב בסגר ושב שמעתתא כו' דטריפה היינו אסורה כמו אלו טריפות כו' וי"ל דלא משמע ליה לרבויי נבילה מזה הכלל דקתני כל שאין כמוה חיה כו' דמשמע הלשון דעכשיו היא חיה כו' וא"ת מאי פריך וליחשוב דר"א הא בהמה שנחתכה רגליה מארכובה ולמעלה אתיא בזה הכלל והיינו בסגר וכו'. ותימה מ"מ אי אתיא בזה הכלל לא מיתנייא אלא בטריפה ובגמרא פריך דליחשביה דנבילה אי נבילות מיתני נמי התם וק"ל וי"ל דהא דתירצו התוס' מעיקרא דלא משמע ליה לרבויי נבילה מזה הכלל כו' היינו מה דלא נכלל במלתא אחריתא רק בפני עצמו כיון אליו באומרו זה הכלל כל שאין כמוה חיה כו' [זה לא נכלל באין כמוה חיה] אבל מה שהקשו בתר הכי הוא דמאי פריך ונחשוב דר"א כו' כיון שחושב כל מיני איסור אכילה דשייכא בבהמה אע"ג דנבילה נמי הוי ולא חשיב דוקא טריפה והו לא הכי פריך בגמ' וע"ז הקשו דהא נכלל איסור נבילה דניטל ירך וחלל שלה בבהמה שנחתכו רגליה ואותו אתיא בזה הכלל וכו' ודו"ק כ"ל:

דף לג ע"א גמ' תניא דלא כרב אחא בר יעקב. בספר יש"ש פרק השוחט דין י"ז הביא שיש מקשין על הסמ"ג שדבריו שכתב סי' קכ"ו ומ"ע סי' קכ"ב סותרין זה את זה וכן דברי הרמב"ם פ"ט מהלכות מלכים [שפסק דבני נח חייבין עליו ולא ישראל] תמוהים גם הרשב"א תמה עליו גם הכ"מ תמה עליו גם בספר לחם משנה לא ישבו כי אם דמה דפליג על רב אחא בר יעקב הך ברייתא הרוצה שיבריא כו' הוא מטעם דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור וטעם זה ליתא דהא אשכחן פ' ד' מיתות יפת תואר דלישראל שרי ולנכרי אסור דלאו בני כיבוש נינהו אלמא דליתא להך טעמא כו' עכ"ל. וכמה דחוקים דבריו כמ"ש גופיה והוא דוחק חדא דכבר יישבו תוס' לקושיא זו ע"ש פרק השוחט [בתוס' שלפנינו נשארו בתימה] ועוד דר"פ קאמר ובעי דלימא ליה מי איכא מידי כו' ולא אמרי ליה דאמינא הא טעמא קאמר ואפ"ה דחי ליה דתניא דלא כוותיה וכן רב אידי בר אבין וכן ר' יוחנן דפליג בהדי חזקיה בפרק העור והרוטב דגבי בהמה טמאה כשהיא מפרכסת ישנו לאברים ולא בטהורה [אף לבני נח] דאתיא ליה סייעתא ממתניתא דהרוצה שיבריא כו' וכ"ש חזקיה דס"ל דאפילו בטמאה אינה לאברים כשנשחטה ועדיין מפרכסת ומתני' דריש מסכת טהרות ומייתי לה בפרק ג"ה דף ק"ב ע"ש בתוס' כולהו דלא כרא"ב"י וטעמא דליכא מידי כו' שייך הכא ול"ד ליפת תואר וק"ל וא"כ דברי הלח"מ הנ"ל במחילה מכבודו מילין נינהו (ועוד) דעדיין דברי הסמ"ג קשים וסותרין זה את זה (ואע"פ) [כמו] שכתב מהרש"ל הביאו היש"ש דדברי סמ"ג סתורין מניה וביה (יש) [ויש] ליישב ע"פ האמת דה"ק דודאי ס"ל דלא כרא"ב"י וכברייתא דהרוצה שיבריא כו' אלא דדוקא לאחר שתצא נפשה מותר בה אחד נכרי ואחד ישראל הא כ"ז שלא יצא נפשה ישראל מותר בה מן התורה אלא חכמים אסרוה ואסמכוה אקרא דלא תאכל על הדם בסנהדרין וכפרש"י בהעור והרוטב ופרק השוחט (א) אבל נכרי מדאורייתא אסור דעדיין חיה היא וכתיב אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו אלא לאחר שמתה ס"ד למיסר כיון דלא ניתר בשחיטה וזה פירש קודם שמתה והכי ס"ל לרא"ב"י בהא קאמר ברייתא דנכרי מותר בה כיון דלישראל שריא שחיטה וה"ה לנכרי כשהוא אותו האבר בשחיטה אבל מ"מ אסור לאוכלו בשחיטה עד שתמות דשחיטה לא הוי כמיתה אף לישראל אלא דישראל לא בעי מיתה ונכרי בעי מיתה וא"כ ליכא למימר ליכא מידי דלישראל כו'. (ב) ולכך אף דשחיטה מתרת לאותו אבר כמו לישראל דליכא מידי כו' מ"מ צריך להמתין עד שתמות וק"ל. ותדע דהא קתני בברייתא דלאחר שתמות עובד כוכבים מותר בה כו' והא מאי דצריך ישראל להמתין עד שתמות הוא מדרבנן וא"כ יהא עובד כוכבים מותר בה מיד דליכא איסורא דרבנן לגביה אלא דעובד כוכבים אסור מדאורייתא כדאמרן. ובהכי מדויק לשון הרמב"ם משום אחד לא הרגיש בו שגבי היתרות שיתר ב"נ על ישראל בטומאה כתב שב"נ אחד בהמה וחיה בין טמאה כו' חייבין עליו משום אמ"ה ומשום במ"ה וגבי אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת כתב ה"ז אסור לבני נח משום אמ"ה עכ"ל והנה דרך הרמב"ם לכתוב כל דיני חיוב מלקות וכרת וקרבן ולא סגי ליה במה שכותב האיסור ואע"ג דבזה הזמן אינו נוהג המלקות ואיך כי ע"כ קרא שם ספרו משנה תורה כידוע. וא"כ למה לא כתב גבי אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת דחייב משום אמ"ה כדכתב גבי אבר ובשר מן הטמאה שיתר בני נח על ישראל אע"כ כדאמרן וכדדייק לישנא דברייתא דפרק העור והרוטב ובשר הפורש ממנו כפורש מן החי ואסור לבני נח ואפילו לאחר שתצא נפשה דמשמע הא ישראל [ששחט] בטהורה מותר לבני נח לאחר שתצא נפשה אבל קודם שתצא נפשה אפילו ישראל בטהורה אסור לבני נח וכן מוכח מדברי רש"י למעיין שם ולכך פרש"י על ואסור לבני נח והיינו סייעתא מדקאמר ואפילו לאחר שתצא משמע דאמ"ה גמור הוא דאי לא הוי אסורה אלא קודם שתצא נפשה לא הוי סייעתא לר"י דלעולם כחזקיה ואינה כחיה ולא הוי לאברים ואעפ"כ אסור קודם שתצא נפשה וכדכתיבנא לכך קאמר ברייתא ואפילו לאחר שתצא נפשה דאי ליכא איסורא בטהורה ששחטה ישראל אף קודם שתצא נפשה [לגבי בני נח. דבדידהו דליכא איסורא דלא תאכלו על הדם אין חילוק בין קודם מיתה או לאחר מיתה ודלא כסברתו לעיל] הו"ל בקיצור יאסור לבני נח וממילא ידעינן דאפילו לאחר שתצא נפשה אסורה דאי אסורה קודם שתצא ה"ה לאחר שתצא דמ"ש א"ו כדאמרן ומטעמא דכתבינא וכן משמע מפרש"י בהעור והרוטב (דף קכ"א ע"א) וז"ל השוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים הא פריסית לה דכיון דכותה בשחיטת ישראל בטהורה מהוי ליה אוכלא בעודה מפרכסת ולישראל שריא דהא בשחיטה תליא מלתא כו' משמע כדפירשית [אולי צ"ל ולישראל שריא כו' משמע ליה הכי דלעובד כוכבים אסור] וכן משמע נמי במתני' ברש"י דעלה קאי הא פריסית לה כו'. ודברי מהרש"ל ביישוב זה [על הרמב"ם וסתירת הסמ"ג. שמחלק בין כששחטה לצורך ישראל ובין כששחטה לצורך עובד כוכבים דאז לכ"ע אסור] לא נהירא דהא חזינן דמפליג בברייתא דאייתי בגמ' בפ' העור והרוטב ופ' השוחט דלא כרא"ב"י בין שוחט בהמה טמאה לעובד כוכבים לשוחט בהמה טהורה ואם איתא לדברי מהרש"ל הו"ל לפלוגי טלה בטהורה בין כששחט ישראל לצורך עובד כוכבים או לצורך ישראל ול"ל למימר ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים ועוד דודאי בהמה טמאה של עובד כוכבים הוא דהא אסור לעשות סחורה בדברים האסורים והו"ל ישראל ששחט בהמה לעובד כוכבים [אפילו טהורה] ומפרכסת אבר הפורש ממנו כפורש מן החי ואסור לבני נח כו' והוא תימה לדבריו ודו"ק. (ג) גם מה סייעתא מייתי לר"י מהך ברייתא שאני הכא ששחט לצורך עובד כוכבים ולכך הרי היא כחיה וישנה לאברים ומיהו לזה י"ל דבטמאה לא שני לן בין ששחטה לצורך עובד כוכבים או לא ודו"ק. גם מה אמר בפ' השוחט תניא דלא כרא"ב"י מהך ברייתא דלמא רא"ב"י מיירי דאסור לזמן שעובד כוכבים על בני מעיים בבהמת נכרי ששחטה ישראל וברייתא מיירי בבהמת ישראל דאף רא"ב"י מודה ועוד מ"מ לא מהני [רש"ל על תמיהתו על הרמב"ם] דהתם [בדברי הרמב"ם] איירי בבהמה טמאה דלא מהני בה שחיטה וע"כ אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת אסור משום אמ"ה והכא בבהמה טהורה דאיכא למימר ביה מי איכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור וכדמפליג בברייתא גופיה וכדמסיק הכ"מ שם אדעתיה לתרץ הכי אלא דהקשה דהו"ל לפרושי ע"ש בדברי הרב בעל כ"מ וכ"ש לתירוצו דהו"ל לפרש ועוד א"כ אדכתב הרמב"ם ואבר ובשר הפורשין מן המפרכסת ה"ז אסור לבני נח כו' ומיירי בבהמת עובד כוכבים דליכא למימר ביה מי איכא מידי כו' טפי הו"ל לאשמועינן דנכרי אסור בריאה ובני מעיים מכיון דנשחטו הסימנים כמאן דמנחי בדיקולא דמיא ושחיטה אינה מתרת להם עד שתמות כיון דבבהמת עובד כוכבים איירינן ולסברת מהרש"ל בבהמת עובד כוכבים אין שחיטת ישראל מתרת לעובד כוכבים עד שתמות וק"ל. ועוד הא עיקר טעמא דא' נכרי וא' ישראל מותרין בו מטעם דמי איכא מידי כו' וא"כ מ"ש בהמת ישראל מבהמת עובד כוכבים הא אידי ואידי אי שחט ישראל שרי לישראל וא"כ לגבי עובד כוכבים למה זה שרי וזה אסור. ותדע דהא פרש"י בהעור והרוטב (דף קכ"א ע"ב) בד"ה אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו דהואיל והותר לישראל הותר אף לעובד כוכבים דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור אבל הנך דלעיל שחיטת טמאה וכן שחיטת עובד כוכבים בטהורה אין בו היתר לישראל ולנכרי נמי לא מיתסרי דחיה היא עכ"ל אלמא דוקא שחיטת טמאה ושחיטת נכרי בטהורה דליכא שום היתר לישראל אסור לעובד כוכבים וק"ל. וכן מוכח במה שפרש"י ריש פ' העור והרוטב במתני' קמייתא. ע"כ אין לדבריו עיקר ושורש כלל והדברים ברורין כדכתיבנא:

ע"ש בפ"ט מהלכות מלכים הלכה י"א כתב הרמב"ם שאבר או בשר הפורש מן הבהמה או חיה חייב ב"נ עליהן (משום אמ"ה) ע"ש והקשה הרב כסף משנה דהא פסק הרמב"ם פ"ד ופ"ה מהל' מאכלות אסורות כר' יוחנן דבשר מן החי אינו חייב עליו אלא משום טריפה והא ודאי דב"נ לא הוזהר על טריפה והיאך כתב כאן דב"נ נהרג עליו וצ"ע עכ"ל. הנה מ"ש דב"נ לא הוזהר על טריפה ודאי הדין עמו כי לא נצטווה אלא על ז' מצות שלהן וכפי המחלוקת שבפ' ארבע מיתות וכ"כ תוס' פ' ג"ה (דף ק"ג ע"א) בד"ה מר סבר ר"י בהמה בחיי' לאברים כו' ע"ש אבל לא היה צריך לזה דבהדיא כתב הרמב"ם הלכה י"ב וי"ג אבר ובשר הפורשין מן המפרכסת אסורין לב"נ משום אבר מן החי כו' ע"ש. והנה יכולים לשנויי דמ"ש כאן דחייב על בשר הפורש מן החי משום אבר מן החי מיירי בבשר הפורש מאבר שאין בו עצם דשם חייב (משום אמ"ה) בין שחתך כולו בין שחתך מקצת כמבואר בדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב' אלא דקשה לי טובא חדא דהו"ל להרמב"ם לפרושי ועוד אף דברייתא דהעור והרוטב דתנא רב אושעיא שחט בהמה טמאה לעובד כוכבים אע"פ ששחט בה שנים או רוב שנים ומפרכסת אבר ובשר הפורשין ממנו כפורש מן החי ואסור לב"נ וכו' [דג"כ קשיא לר"י] אפשר לאוקמי בבשר הפורש מן האבר שאין בו עצם ובהכי מידחי דכתב בספר לח"מ דע"כ מוכרח לחלק בכך בין ב"נ לישראל [דבב"נ גם על בשר חייב משום אמ"ה ומיישב בזה דברי הרמב"ם [דאי לא"ה תקשי מהך ברייתא לר"י דאמר אינו חייב על בשר הפורש מן החי משום אמ"ה וכו' עכ"ל דלעולם ליכא לפלוגי ואפ"ה לא תקשי לר"י דהתם בבשר מאבר שאין בו עצם מיירי. ואי אפשר לומר דאי אפשר לאוקמי בבשר מאבר שאין בו עצם דא"כ מאי אריא ואסור לב"נ משום אמ"ה הא לישראל נמי אסור משום אמ"ה אע"כ בבשר מאבר שיש בו עצם ויש חילוק בין ב"נ לישראל דא"כ הו"ל לספר לח"מ למידק דיש לחלק מגופא דלישנא דברייתא ולא מדלא אקשי מניה לר"י ועוד דא"כ הוי קשיא מניה לר"ל דאמר גם ישראל חייב על בשר מן החי משום אמ"ה והכא קתני דוקא ב"נ אלא האמת הא דקתני לב"נ משום דלישראל אסור משום טמא וכהא דפרש"י התם ובשר הפורש ממנו [כו' אין בו טומאה דבשר הפורש מן החי טהור ולהכי הוי כמן החי שאסור לב"נ ולזה מפרש הגאון דקשיא ליה] למאי הלכתא תני ליה בשלמא אמ"ה דמטמא כלומר וכ"מ אף לישראל [דאסור משום טמאה] במה דהוי אמ"ה אלא בבשר מן החי דלא מטמא וא"כ מאי כ"מ לישראל הא לענין איסור אכילה לא כ"מ מידי דכבר אסור משום טמאה אלא לב"נ קמ"ל דאסור באכילה לדידיה משום אמ"ה. ולעולם לישראל נמי אסור בשר הפורש מן החי משום אמ"ה וא"כ ליכא הכרח אלא מדלא אקשי מינה לר"י. והא ליתא דאיכא לאוקמי בבשר מאבר שאין בו עצם (ד) והנה אם אין חילוק בין ב"נ לישראל לדעת הרמב"ם ומיירי הכא בבשר מאבר שאין בו עצם וכדכתבינא היתה ראיה ברורה לדעת הרמב"ם לחלק בין אבר שיש בו עצם לאין בו עצם ודלא כהראב"ד בהשגות פ"ה מהלכות מאכלות אסורות: גם אין טעם לחילוקו דמ"ש אך בשר בנפשו כו' [דכתיב בב"נ] מלא תאכל הנפש עם הבשר. והא ראיה מדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות מ"א דכתב בהדיא דעל אבר מן החי הוא אומר לנח אך בשר בנפשו דמו וכו' עכ"ל: **אבל** נ"ל באמת דיש חילוק בין ב"נ לישראל וב"נ חייב משום אמ"ה אף בבשר מאבר שיש בו עצם [אך לא מהוכחתו של הלח"מ ולא מטעמי'] ולהכי לא הביא הכ"מ לראיה לדעת הרמב"ם דמפליג בין בשר מאבר שיש בו עצם לבשר מאבר שאין בו עצם משום דאלת"ה קשיא מאי דייק בהשוחט (דף ל"ג) תניא דלא כרא"ב"י הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית השחיטה כו' דלמא התם דעובד כוכבים מותר היינו לפי דבשר מן החי לר"י משום טריפה אסרינן ובני נח לא הוזהר על הטריפה אע"ג דא"כ למה נקיט כששחטה לנקוט בהותך מבהמה בריאה קודם ששחטה גם למה ממתין העובד כוכבים עד שתצא נפשה כאשר פרשתי לעיל דדוקא אחר שתצא נפשה עובד כוכבים מותר בה י"ל דמשום ישראל אתי לאשמועינן דיכול לחתוך בשר קודם שתצא נפשה ולאוכלה צריך להמתין עד שתצא נפשה וע"כ נ"ל כן דהא נקיט מבית השחיטה דהוא לר"י משום טריפה ופשיטא דישראל ונכרי מותרין בו [בלא מי איכא מידי] והו"ל לאקשויי מניה לר"י אלא דר"י אמר דה"ט באמת דמותר בו עובד כוכבים ומ"מ למה נקט בששחטה [אע"כ משום ישראל]. ועוד דלקמן בפ' העור והרוטב במתני' וברייתא אמר דאם שחט ישראל טמאה לעובד כוכבים או עובד כוכבים ששחט טהורה לישראל מטמא טומאת אוכלין בעודה מפרכסת דאשכחן דכותה היתר לישראל אבל נכרי בטמאה אינה מטמאה טומאת אוכלין הא הוי אוכל דהא מותר לחתוך ממנו בשר לב"נ ולאוכלו. ודוחק לומר דבעינן היתר בדכוותה אף לישראל לכך דוקא עובד כוכבים בטהורה וישראל בטמאה אבל נכרי בטמאה לא או דבעינן דוקא שיהיה כל הבהמה ראויה לאכילה. או דה"פ אי משום דמותר לחתוך ממנו בשר לב"נ א"כ מחיים נמי מותר זה ואפ"ה לא מקבלי טומאה מחיים אלא הא דמטמא עובד כוכבים בטהורה וישראל בטמאה ה"ט משום דאשכחן בדכותה היתר לישראל א"כ כעין מיתה הוי לשויה אוכלא דאוכלין הוי כיון דלישראל בכי ה"ג בדכוותיה שרי וק"ל [אבל נכרי בטמאה לא אהני שחיטה זו מידי לשויה אוכלא. ואף דמותר לחתוך ממנו בשר זה לאו מלד השחיטה דאפילו מחיים נמי שרי זה. עכ"ז מהך דפ' השוחט הראיה במקומה]. ע"כ נ"ל באמת דיש חילוק בין ב"נ לישראל. ולדעת הראב"ד פשיטא דיש חילוק דאל"כ תקשי ברייתא דהעור והרוטב דתני ובשר הפורש ממנו כפורש מן החי ואסור לבני נח וכו' לר"י דלא מחייב אלא משום טריפה אלא אפילו לדעת הרמב"ם די"ל כדלעיל [דמיירי בבשר מאבר שאין בו עצם] נ"ל דיש חילוק וטעם החילוק דבב"נ במיתה תליא מלתא דלא הוזכר שחיטה לגבייהו וילפינן דלדידהו במיתה תליא מלתא מקרא דאך את בשר בנפשו דמו וגו' וא"כ אסור לו לאכול מבהמה כל דהו בלא מיתה כדכתב הרמב"ם פ"ח מהלכות מלכים דבני נח בכל שהוא חייב אע"ג דגם שם כתיב לא תאכלו ואכילה בכזית אלא כו' ודו"ק:

[מה שהיה כתוב כאן בדפוסים ישנים השייך לקמן הצגנו הכל במקומו]:

ב א ו ר

(א) ברש"י שלפנינו ליתא כאן בפרק השוחט רק לקמן בהעור והרוטב איתא כן. אבל קשה דבהדיא פסק הרמב"ם פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב' דקודם שתצא נפשה הוא לישראל בלא תעשה אלא שאין לוקין עליו וכתב הכ"מ משום דהוי לאו שבכללות. וכבר הביא בספר לח"מ דברי רש"י הנ"ל וכתב דדעת רבינו אינו כן אלא דדרשה דלא תאכלו דרשה גמורה היא ע"ש: (ב) דזה לא שייך אלא במה שלישראל אותו דבר שרי ולעובד כוכבים הוא באיסור לעולם אבל מה שזה צריך להמתין עד שימות וזה א"צ להמתין. בכזה ל"א הכי. כן נראה להסביר קצת פס שיש להסבירו באופן אחר אבל מרוצת לשונו משמע כנ"ל: (ג) לכאורה י"ל דנקיט טמאה לרבותא דאפ"ה מטמא טומאת אוכלין ע"ש: (ד) לכאורה נראה דסיים קושיית ועוד הוא דבשלמא בברייתא י"ל דאיירי בבשר מאבר שאין בו עצם והא דנקיט ואסור לב"נ משום דלישראל אין נ"מ דבלא"ה אסור משום טמאה אבל להרמב"ם דאיירי בטהורה אי איירי בבשר הפורש מאבר שאין בו עצם למה נקיט דוקא לב"נ. אבל באמת גוף דבריו הם קשי הבנה דמ"ש דבברייתא נקיט לב"נ משום דלישראל אין נ"מ דבלא"ה אסור משום טמאה ולעולם לישראל נמי אסור משום אמ"ה והעמים כן בכוונת רש"י הוא תמוה לכאורה חדא דהא במפרכסת איירי דפשיטא דלישראל אין בו איסור אמ"ה בין בטמאה בין בטהורה ולחזקיה אפילו לעובד כוכבים מותר משום מי איכא מידי כפי' רש"י ועלה מייתי ברייתא זאת דתניא כוותיה דר"י דלעובד כוכבים אסור בטמאה. גם קשה דהא הלכתא כחכמים דאין אמ"ה נוהג בטמאה לישראל. ומ"ש רש"י באבר הפורש ממנו כפורש מן החי ומטמא משום דמשמע ליה לישנא דברייתא דכפורש מן החי הוא דינא בפני עצמו אף לישראל לזה כתב דגבי אמ"ה שפיר איכא נ"מ לישראל אף דלענין אכילה ליכא איסור אמ"ה משום דהוי טמאה ועוד דהוי מפרכסת מ"מ נ"מ לענין טומאה דאף דאין בו איסור אכילה משום אמ"ה מ"מ הא דאמ"ה מטמא היינו משום דכי ימות מן הבהמה אפילו מקצת מן הבהמה דאותו האבר הוי כמת וא"כ דין אותו האבר כדין כל הבהמה כולה לאחר מיתתה דטמאה אף דנשחטה כמבואר במשנה דהעור והרוטב. דאין שחיטת טמאה מטהרתה מידי נבילה אבל בבשר מן החי דאינו מטמא הוצרך רש"י לפרש דהא דקתני ובשר הפורש ממנו הוי כפורש מן החי לאו דינא בפני עצמו הוא אלא אדסמוך ליה קאי ואסור לב"נ דלישראל אין נ"מ דהא אין נוהג בטמאה וגם מפרכסת היא. וגם

אלו טריפות פרק שלישי

דף מב ע"א במשנה נקיבת הושט ופסוקת כו'. הו"ל ניקב הושט. נפסק הגרגרת. כמו ניקב קרום כו'. נפסק החוט. ואולי שינה בלשון הני תרתי דנשתנו בדין משום דנבילה הן (ה) ועיין לעיל (דף ל"ב ע"ב): **הריאה** שניקבה. ולא קאמר קרום הריאה רמו ניקב קרום של מוח משום דטריפת נקיבת הקרום דריאה הוא שהרוח יוצא ממנו שבשר הריאה ספוגה היא ושואבת הרוח וכשניקבו הקרומים יוצא הרוח דרך הנקב והיינו ניקב הריאה ממש: המסס ובית הכוסות שנקבו לחוץ. הרע"ב במשניות מ"ש בזה יש ליישב בדוחק: **אין** סדר לי"ח טריפות שבמשנה: גמ' והידך שני [הייט למ"ד טריפה חיה]. לא קאמר דלית ליה דרשא דמלמד שתפש כו' כמו למ"ד טריפה אינה חיה דלית ליה אידך דרשא דתנא דבי ר"י. דז"א דודאי אית ליה ומשמע ליה החיה אשר לא תאכל חיה ממש לא מלשון חי דר' ישמעאל לא איירי רק דאיירי קרא דלהבדיל בין כו' בטריפות וכפרש"י בחומש א"ל אומר בין חמור לערוד כו' ודקאמר בסמוך ע"ב תנא דבי ר"י טריפה חיה ס"ל הייט למ"ד טריפה חיה מפרש תנא דבי ר"י כן: **ברש"י** בד"ה לבית חללו ואם לא כו' קתני סיפא דכשירה. אפ"ל שלא תימא לבית חללו קתני דאפ"ה טריפה ולא נבילה דואלו טריפות ולא נבילות קאמר כמ"ש התוס' בד"ה ואלו טריפות ולזה פי' דאם לא הגיע לחלל כשירה ולהכי אילטריך ואלו כשירות: **ברש"י** בד"ה נפלה מן הגג כו'. ובגמרא אמר שאם שהתה כו'. אפ"ל שלא תימא נפלה כו' נשתבר כו' חדא הוא ואורחא דמלתא נקיט כמו נשברה השדרה ונפסק כו' ומספר י"ח כללים שנחלק נשבר השדרה ונפסק לתרתי (ו) לזה פירש דבגמרא אמר כו' ואלו הטריפות משום שבירות הגלעות מה לי ששהתה או לא אלא משום שמא נתרסקו אבריה: **ברש"י** בד"ה כל שאין כמוה חיה שאין בהמה לקוי' דוגמתה כו'. דבשחוטה קיימינן דאי אפשר להכיר בטריפות הללו בעודה בחיים לכן לא קאמר כל שאינה יכולה לחיות: **ברש"י** בד"ה זאת החיה קרי ביה זאת חיה. דהחיה משמע זאת אשר חיה תאכלו ואחרת אשר חיה לא תאכלו וכדמסיק בואידך. ונראה דלמסקנא דזאת לדתנא דבי ר"י א"ל לקרי ביה חיה דהחיה בלא זאת משמע נמי חיה אכול שאינה חיה כו' דאי לא"ה מאי פריך ואידך שני לימא אידך לא ס"ל קרי ביה כו' רק בה"א ליישב זאת למ"ד טריפה אינה חיה הוצרך לומר קרי ביה. וצריך ליישב קצת מנ"ל קרי ביה ואז מתורץ מנ"ל טריפה אינה חיה קמה מקום להקשות למ"ד טריפה חיה מנ"ל (דלמא) [דלמה. כצ"ל כפי המפורש למטה] לא ס"ל קרי ביה והו"ק (ז): **בתוס'** בד"ה אלו טריפות כו' והודה לו ר"ע דנבילה. ונקובת הושט ופסוקת כו' משום משנה הראשונה לא זזה ממקומה דכיון דנשנית קודם ההודאה לא זזה אף לאחר שהודה: **בא"ד** או קאי כו'. משום דבפלוגתא דרבי ישבב מפורש בהדיא נבילה מפרשי בתחלה דמסתבר דעלה קאי ואלו טריפות או קאי אכל הני שחיטתן פסולה כו' והוי נבילה כו' וק"ל: **בתוס'** בד"ה ניקב הלב כו' והא דתנן כו'. בל"ז יש לומר דתני דבר והיפוכו וכן אורחא דתנא בכמה משניות אך עתה ניתני נמי גבי אידך ניקב הושט שלא לחללו ואי משום דפשיטא דכשר דלא חשיב נקב גם בלב הוא פשיטא ולא אצטריך לבתר דתני ניקב הלב לבית חללו הכל בל"ז [יותר נודק אבל בל"ז] י"ל אה"נ אינך מיטרפי אפילו שלא לחללו וא"כ לא מצי למיתני דבר והיפוכו וק"ל. ואפ"ל המשך הדיבור משום דבמשנתינו לא פירש דין ניטל לזה קתני ואלו כשירות כו' לאורויי אבל ניטל טריפה לזה כתבו בתחלה דניטל הוא מלתא דפשיטא דבכ"ל כו' והא דתנן כו' ויתכן לצרף יחד דאז מקושר שפיר: בסה"ד ניטל הכבד ונשתייר שימנו כזית כצ"ל: **בתוס'** בד"ה דרוסת הכן גרסינן כו'. ומהאי טעמא לא תני במתני' דמיא לדיותא כו'. ממתני' אין ראיה דתני תני ודלא תני אתיא בזה הכלל וניקב הטחול בסומכי' שייר נמי ואתיא בזה הכלל ומתנא דבי ר"י יש הוכחה שפיר דחשיב לכל הנקובים לאחד ודרוסה לטריפות באנפי נפשיה ואי משום דלא הוי נקובה ממש רק סופו לינקב חשבינן באנפי נפשיה א"כ נחשבי נמי דמיא לדיותא וכו'. ולא מסתבר להו לומר כיון דתני פעם אחת טריפות דמשום סופו לנקוב דהיינו דרוסה תו לא חשיב לדמיא לדיותא דהוי נמי מהאי טעמא והו"ק: **ע"ב** גמ' חשבינהו כחדא כו'. קצת דמדומי ראיה מכאן דשיעור נקוביתייהו דהמסס ובית הכוסות בשוה כדעת ר"ת [לקמן דף נ' ע"ב תד"ה מחט שנמצאת] דלדעת רש"י לא הו"ל למיחשב כחדא וכ"ש לפי האמת דאין מכריחו ליחשב כחדא רק כולהו נקובי חדא חשיב להו כמו שאכתוב בסמוך ברש"י א"ה ואפ"ה חשבינהו לחדא לומר נקובי תמניא הוי: **גמ'** נקובי תמניא הוי כו'. עיין באסר"י בהגה"ה מדין ניטל המרה באורך: **ולעיל** כי משני אפיק מרה כו' ולא אסיק אדעתיה כולהו נקובי כחדא חשיב. (ח) אין להקשות אכתי איכא ניטל המרה דטריפה כמ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה ניקב הלב י"ל דלמאן דמכשיר ניקב הוא הדין נמי ניטל אבל למאן דמטריף ניקב י"ל כ"ש ניטל: **ברש"י** בד"ה נקובי תמניא הוי דכי חשבית להמסס ובית הכוסות כחדא ומדלית לה למרה כו'. בין בה"א ובין במסקנא אין צריך לזה כיון דכולהו נקובי כחדא חשיב [וחסר ע'] דניקב הטחול א"ל למיחשב [ולמלאות] שאינה שטיה במתני' ונגד אותן החסרים במתני' צריך למלאות א"כ מי' נקובים למסקנא נעשה אחד ומב' פסוקי חד ועייל י' כשגר ושב שמעתא [דניקב הטחול בכלל נקובי] רק קוטלא דמלתא נקיט וכחייא בר רב בסמוך: **בתוס'** בד"ה והאיכא כו' וד"ה אפיק כו'. אפשר לתרץ אחד באידך דסוגיא אדרבה לרבנן [ואליבא דמאן דאמר לא שמיה חסרון] ויודע המקשן דצריכא אחד למלאות מספר י"ח וניטל נומת מתני' בהדיא דטריפה. גם להתוס' צ"ל כדמשני ס"ל כרשב"א גם ניטל נומת הגידין כשר [אבל למ"ש א"צ לזה]. וכן מ"ש בסמוך ע"א בד"ה הנך דאפקית ולרכים הוי בכלל נתתכה כו' אפ"ל דס"ל חסרון מבפנים לא שמי' חסרון וי"ח טריפות לרבנן וניטל ונחתכו לתרתי והו"ק: **בתוס'** בד"ה ואמר ר"י כו' כדי שינטל כו'. ובשדרה נמי שיעורו כדי שינטל כו' כדקאמר וכן לטריפה רק התם נתנו שיעור מפורש חוליא אחת. ובגלגולת דאין להם שיעור ידוע לשער בו קאמרי כדי שינטל כו' והוא פחות ממלא מקדח ואע"ג דגם ב"ש ס"ל כדי שימות כו' עיין בזה בתוס' [בעירובין דף ז' דבנרקב ונחסר ממילא איט מת בחסרון מועט כע"י נטילה] וא"כ לא פליגי בטריפות (ט) דלתרוייהו שלא ע"י נטילה כמלא מקדח נטרף וע"י נטילה בבליר מהכי ופליגי במה מטמאין לענין טומאת אוהל [למר ברקבון ולמר כדי שינטל] ועיין: **בא"ד** וא"ת א"כ אמאי לא פריך כו'. דאף דתרווייהו חסרון ניגהו (י) כיון דאין שיעורן שוה ה"ל למיחשביה וכמ"ש התוספות בסמוך [ע"א בד"ה הנך דאפקת] רק מי הגיד להו דלמא כדי שינטל וכו' הוא כל שהוא וא"כ הוי שיעוריה כחסרון דריאה (כ) י"ל דא"כ הו"ל טפי כל שהוא מלומר כדי שינטל כו' וק"ל: שם וא"ת א"כ וכו'. ובל"ז מהא דכדי שינטל וכו' דס"מ דאפילו אדם נטרף בהכי לא הקשו דאף דס"ל טריפה חיה מ"מ מה שאינה יכולה לחיות ודאי טריפה מסתמא ז"א לתקשי בלא"ה נ"ל נר"ת לחלק בין טריפות דאדם לבהמה יאמר תרווייהו מיטרפי בנקיבת הקרום ואף דיטל לחיות טריפה היא אבל לענין טומאת אוהל משערין בכדי שינטל מן החי וימות אלא בלא הא דר"י כו' [דדייק מסיפא] היה אפ"ל כן דלכך לא חשיב חסרון גלגולת משום דהוי עם נקיבת הקרום וטומאת אוהל משערין במיתה לא בטריפה אבל לפי מ"ש דר"י מסיפא דייק כו' ואפשר דר"י ס"ל טריפה אינה חיה דהשתא א"ש טפי דיוקא דוכן לטריפה מהא דכדי שינטל כו' וימות לזה הקשו לר"י הו"ל למיפרך נמי י"ח טריפות נאמרו למשה י"ט הן דהא איכא חסרון בגלגולת דא"ל עם נקיבת הקרום דהא קאמר וכן לטריפה ולענין טריפה מיטרפא בנקיבת הקרום זולת חסרון הגלגולת והכא בחסרון עלס גלגולת קיימינן והוצרכו לחלק בין טריפות אדם לבהמה ודו"ק. ואע"ג דלענין גלגולת מליט במתני' דשיא בהמה מאדם דמיטרפא בנקיבת הקרום לחוד [וא"כ אנ"ל לר"י לומר וכן לטרפה בבהמה] מ"מ בשדרה דלא מליט קאמר ר"י שפיר וכן לטריפה דמהי תיתי לט לומר דבהמה מיטרפא בפחות כל כמה דלא מליט: **עוד** שם וא"ת א"כ כו'. אין נראה לקושרו דמהא דכדי שינטל דלמא תנא דבי ר' ישמעאל כב"ש ס"ל אך עתה דר"י קאמר וכן לטריפה פליגי נמי בכי ה"ג. [דפשיטא דגם ב"ש מודו דאיכא שיעורא דכדי שינטל וימות] רק כמ"ש לעיל [בסמוך]: **בא"ד** א"כ לענין טריפות אדם כו' דמשכחת בה חומרא וקולא כו'. חומרא לענין הורג את הנפש שחסר לו מקודם מעט פחות מכמלא מקדח דנהרג על הריגתו לב"ש וק"ל. וחומרא וקולא דליירו הייט כב"ש ולב"ה בהיפך. ואי שיעורא דב"ה נפישא אזלי ליורא כב"ה (ל): **בא"ד** ומיהו קשה בסמוך כו'. אבל ר"י גופיה דקאמר וכן לטריפה לא קשה דכיון דמת האדם בו כ"ש בהמה וא"ל דלמא ב"ש ג"כ מודו לענין טריפות דבהמה דמיטרפא בשיעורא דב"ה דמאי היתי לחלק כל כמה (דלמא) [דלא מליט] רק הקשו מלקמן מאי מקשו ליה רבנן מאיוב כו' למה קשה להו טפי אמרה מעל נקיבת הקרום: **בא"ד** אבל אי אפשר לפרש כן וכו'. וא"כ הדרא קושיא מיהו קשה כו' לדוכתיה לא זולת זה וק"ל (מ): **בתוס'** בד"ה אמר שמואל כו' וא"ת לר"י כו' עיין בסמוך: בסה"ד שו עקורה וו נטולה. נראה שצ"ל וו שבורה וק"ל:

דף מג ע"א גמ' אמר עולא כו' נטולה וחסורה. נטולה כל האבר. וחסורה מקצת האבר. חרותה בכלל חסורה או נטולה או לקותא [דלא אצטריך למיחשביה כמו שפי' רש"י בחוותא]: גמ' האמר רבב"ח א"ר הלכה כסתם משנה. לעיל אמר ר"י הלכה כר"י בר' יהודה אף דכבר אמר הלכה כסתם משנה י"ל לפירוש הרב ר"י אורליג"ש [שבתוס' ד"ה והאמר ר"י] דטעמא דהלכה כסתם משנה משום דרבי סתם לעולם כדברי הרבים והכא דחזינן בברייתא דהוא דברי יחיד ראיה דסתם מתניתין הוא סתמא דיחידאי: **גמ'** נ"ל למימר חיצון אדום ופנימי לבן כו'. דאי לאין לו בדיקה מבחוץ כו' כבר אמרה במימרא אחריתא ועוד לא הו"ל רק אי אדום ואחד לבן למה לי חיצון ופנימי גם לא הו"ל רק חיצון אדום: **גמ'** זה שלא כנגד זה. גם ברוחב כדמשמע רוח גמדא וכו' אם אין בב' רוחות: **ברש"י** בד"ה אמוראי ניגהו וכו' ומשום דליכא לאלומי אילטריך לן כו'. דאי לא אמר הלכה כסתם משנה הוי רשאי מסברא ושיקול הדעת לפסוק כחד מ"ד אבל כיון דפסק הלכה כסתם משנה תו ליכא למיסמוך אסברא אלא אי איכא לאלומי מכח סתמא אחריתא: **בתוס'** בד"ה הנך דאפקית כו' וע"ק למ"ד כו'. חוזר על וא"ת הראשון והי"ל כתבו בין הדבקים ומתורץ הע"ק נמי בו רק לא ניחא להו באותו דוחק: **בא"ד** וכר"י דאמר אלו טריפות כו' ולית ליה י"ח טריפות נאמרו וכו'. ומ"ש לעיל בד"ה אמר שמואל וא"ת לר"י כו' אף דלא ס"ל י"ח טריפות מ"מ חזינן הדין לתנא דבי ר"י מדחשבינהו בתרתי שאין דיניהם שוין ומנ"ל דמתני' פליג בהא אתנא דבי ר"י אף דמתני' פליג עליה בטריפות דרכיא ודרב מתנה דאיתמעטו מאלו טריפות והו"ק: **בתוס'** בד"ה והאמר ר"י כו' והרב ר' יעקב מאורליג"ש תירץ כו'. נראה דלא בא רק ליישב ואי משום שהאחרון עיקר כו' דמ"ש התוספות כחדא בבא חשיב הוא דוחק אבל מ"ש דפריך מכח מאי אולמי הוא מפרש הכי לכל הפירושים וק"ל (נ): **ע"ב** גמ' לספק דרוסה. אף אם ודאי דרוסה יש לה בדיקה כמ"ש התוס' לקמן [דף נ"ג ע"ב בד"ה דרוסה שאמרו] אפ"ל קצת [הא דלא נקיט לודאי דרוסה] דא"ל בזה אין לה בדיקה אלא מבפנים דאף שאינו רואה ריעותא מבפנים יש לחוש שמא אינו הו"ל בדיקה מבחוץ שהיה ניכר [בהאדים מבחוץ לחוד נמי מיטרפא וכמ"ש הרא"ש] אבל בספק דרוסה הוי קצת כעין ס"ס ולא חיישינן טולי האי ולפ"ז נ"ל דודאי דרוסה דיש לה בדיקה דוקא כשיודעין והאי שלא נדרס כנגד הסימנים (ס) גם י"ל כיון דסימנים קשין הן אבל דרוסה אין חוששין כ"ז שאינו נראה לעינים (ע) ועיין כאן באסר"י באורך [שהוכיח דבהאדים עור החיצון גרידא מיטרפא דאי לא"ה מאי כ"מ במה דאמר אין לושט בדיקה מבחוץ לספק דרוסה אפילו יש לו בדיקה למה יבדקט הואיל ולא מיטרף בהכי] י"ל שפיר עד שיאדימו ב' עורות (פ) ושלא תסבור כי איט נראה מבחוץ סגי וא"כ לבדוק יותר מבפנים לזה אמר וושט אין לו וכו' וכשבא לבדוק בספק דרוסה אף שאיט רואה ריעותא בסימנים מבחוץ עליו לבדוק מבפנים: **והומ"ל** לספק נקובה לפי' רש"י דנקב איט ניכר מבחוץ וכמ"ש התוס' לעיל באורך בהשוחט (דף כ"ח ע"א) בד"ה אתא כי ממסמס כו' וא"ל דלא הומ"ל לספק נקובה אלא מבפנים וכו' דאף שבודק מבפנים וניכר ניקב זה בלא זה כשר (צ) מש"כ בדרוסה שבא מחוץ לפנים. דהא כ"מ שפיר כדלעיל בהשוחט בעובדא דבר אווזא דממסמס קועי' דמא וכו' כשחטיה והדר נבדקיה וושט אין לו כו' וק"ל: **גמ'** ולעולא מ"ש ספק דרוסה כו' ומ"ש מב' חתיכות כו'. לא ידע המקשה ממ"ד אין חוששין לספק דרוסה ואף אם ידע [וא"כ היאך הבין המקשן לכך מ"ד דלא חיים לספק דרוסה מ"ש מב' חתיכות] י"ל דב' חתיכות גרע דיש ריעותא בעלמא מש"כ בספק דרוסה שהספק אין בעלמא אבל בנתחבה קוץ בוושט ס"ד דהוי ריעותא בעלמא והקשה מ"ש מספק דרוסה מכח כ"ש וק"ל: **גמ'** קולי אכלי. ואין דרך לנקוב וושטן שהרי אכילתן הוא: **ברש"י** בד"ה אין חוששין שמא נקב היה והבריא כו'. לכאורה פירוש הראשון ס"ל דיש לו בדיקה לענין נקובה דאל"כ למה ליה שמא נתרפא ניחוש שמא עדיין נקוב. וצ"ל לפי"ז מה שפי' רש"י לעיל (דף כ"ח) ובסמוך בד"ה מ"ש מספק דרוסה דנקב במשהו בעור החיצון לא מינכר אזיל לפירוש שמשע ובסמוך בד"ה חיישינן שמא ב' עורות ניקבו והבריא החיצון אזדי לפי' הראשון וק"ל: **בתוס'** בד"ה קסבר כו' וא"ת כו' נימא נשחטה הותרה כו'. בקצרה מפ' ד' אחין ודאי י"ל מנ"ל דיש חזקת כשרות הכא לענין טריפות. ולא הוכיחו זה כאן מניה וביה דתקשי מחתיכה אחת ונ"ל דהכא מעיקרא היתה בחזקת כשירה כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה שאני התם. דדלמא עולא דוקא דס"ל אין חוששין וכו' אזיל בתר חזקת כשרות אף שיש ג"כ חזקת איסור אבר מן החי כנגדו אבל למאי דפסקינן דחוששין כו' דלמא טעמא דאזלינן בתר חזקת איסור. וקושייתם ג"כ איטב לו קוץ בושט וכן וכ"ת שאני הכא וכו' דחזינן עתה שהיה בה ריעותא מחיים משא"כ בניקבו בני מעים וק"ל (ק): **בא"ד** נעמידנה בחזקת

באור

וגם אינו מסמא: (ה) אף דהך משנה נשנית קודם חזרה דר"ע כדקתני אלו טריפות מ"מ כיון דנשתנה הדין את"כ שינה בהו בלשון: (ו) ולקמן במשנה דאלו כשירות מבואר להדיא דנשבר ולא נפסק כשר: (ז) נראה דמ"ש וצריך ליישב הוא כמו ומיהו צריך ליישב וכ"ל דאפשר לדחות דאף למסקנא בעי קרי ביה והא דפריך ואידך שני. אימא לא ס"ל קרי ביה. לזה כתב הא צריך ליישב למ"ד טריפה אינה חיה מנ"ל קרי ביה וע"כ דאית ליה איזה הכרח א"כ קמה מקום להקשות ואידך שני דלמה לא ס"ל קרי ביה כיון דע"כ איכא איזה הכרח: (ח) אף דגם דלמאי דאסיק כולהו נקובי כחדא חשיב אפ"ה סובר דאפיק מרה וכפי' רש"י בד"ה נקובי תמניא מ"מ למסקנא לא קשה דכי היכי דכולהו נקובי כחדא חשיב ה"נ נטילת הכבד ונטילת המרה כחדא חשיב: (ט) נראה דלאו לפרושי באמת הכי כתב כן והא דקאמר ר"י וכן לטריפה ר"ל נמי בשדרה חוליא אחת בניטל ובנרקב ב' חוליות וכן בגלגולת. דהא מבואר להדיא בגמרא שם ומייתי לה תוספות בסמוך דתרי תומרי דסתרי אהדדי הייט גלגולת ושדרה והיינו דפוסק בטריפה להחמיר בכדי שינטל או חסר חוליא אחת ובאוהל כב"ש. ונראה דבאמת כתב כן בלשון קושיא וצ"ל וא"כ דלמא לא פליגי בטריפות כו': (י) ואולי משמע ליה דקושית התוס' הוא אף למסקנא אמאי לא חשיב נמי חסרון גלגולת כדחשיב חסרון שדרה ולזה כתב דאף כו' וכולהו כחד חשיבי: (כ) נעלם ממנו לפי שעה תלמוד ערוך בבכורות (דף ל"ז ע"ב) דקאמר כדי שינטל מן החי וכמה כו' הכי אמר שמואל כסלע ופסקוהו הפוסקים ובש"ע. וכן מ"ש לעיל בסמוך ובגלגולת דאין להם שיעור ידוע כו' מגומגם: (ל) בבכורות (דף ל"ז ע"ב) מבואר להדיא דשיעורא דב"ש נפישא: (מ) ר"ל דאין כוונת התוס' דאי אפשר לומר כלל דמיטרפא בהמה בחסרון גלגולת לבד שהרי אנו רואין כו' דאפשר אדם דאית ליה מלא שאני דאלא דקושית ומיהו קשה הדרא לדוכתיה: (נ) אינו מובן לכאורה אמאי לא נימא דפריך בפשיטות מסתמא קמא דכיון דע"כ סתמא בתרא לאו סתמא מעליא לר"י מדאיצטריך לפסוק הלכה בהדיא דבעי כזית ולא סמך אסתמא בתרא דהוא עיקר וא"כ אמאי פסק דלא כסתמא קמא ואי משום דאפשר דגם סתמא קמא הוי ידע דלאו סתמא מעליותא א"כ לא שייך להקשות ג"כ מאי אולמא דרשאי לסמוך אסברא ושיקול הדעת אי תרוייהו לאו סתמי ניגהו וכמ"ש הגאון ברש"י: (ס) יש לעיין בזה דהא הוכחת התוס' לקמן דיש בדיקה לודאי דרוסה מדקאמר ובסימנים עד שיאדימו הסימנים עצמן אבל האדים העור והבשר שכנגד הסימנים כשר אף דודאי דרוסה הוא וכן הוכיח הרא"ש לקמן הכי שנדרס ודאי כנגד הסימנים ואפ"ה כשר ולא חיישינן שמא האדים עור החיצון ודברי הרא"ש בתירוצא קמא שהקילו בספק דרוסה דוקא יש ליישב באופן אחר ועיין: (ע) נראה דהנך ב' תירוצים דהוי כעין ס"ס וגם כיון דסימנים קשין הן הוא טעם לדברי הרא"ש שתירץ על קושיא זו דניחוש שמא האדים החיצון דהקילו בספק דרוסה הואיל ואי אפשר בענין אחר וכבר הקשה עליה הפר"ח הא ספיקא דאורייתא הוא ואמאי הקילו ולזה תי' דהוי קצת כעין ס"ס וגם כיון דסימנים קשין הן כו' ותי' זה האחרון תי' ג"כ התב"ש על קושיות פר"ח הנ"ל: (פ) ולפ"ז מהני בדיקה לושט מבפנים אפילו בודאי דרוסה אף שאין יודעין שלא נדרס כנגד הסימנים והא דנקיט הכא וכ"מ לספק דרוסה צ"ל כמ"ש התוס' לקמן (דף נ"ג ע"ב): (צ) אינו מובן כלל דפשיטא דהיכא דניקב הפנימי דטריפה דחיישינן שמא ניקב גם חיצון ואין לו בדיקה ואפילו בישב לו קוץ חיישינן שמא הבריא גם החיצון למאן דחייש לספק דרוסה וכ"ש באין הקוץ לפנינו דגרע כמ"ש הרא"ש וכבר הקשה הרא"ש על רש"י מניקב זה בלא זה ותירץ דהתם איירי דחזינן שהנקב ע"י תולי: (ק) ולפ"ז נ"ל

מה שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה וטעמינא כו'. אע"ג דלאו טעם הוי בחזקת איסור הייג איסור אחר לדבר מן הכי דאדי עתה בתר שחיטה וה"ל התם בחיי בעלה היתה בחזקת איסור א"א דאדי ליה עתה בשמת הבעל ודו"ק : בא"ד כיון דאוכל למומר הכי כו'. נראה דעיקר קושית ממשמעות דאוכל למומר הכי והכי כו' משמע דסגי דלדדין פסולין בגמולה ליסורון רק רב לטעמיה ואוקי אחזקה ולאחד מ"ד לא אזיל בתר חזקה ודו"ק :

דף מה ע"ב בתום' בד"ה מ"ד רוב עורו כו' ור"ת מפרש כו'. קצת רחוק מהי תיתי לומר פלוגתא רחוקה למ"ד רוב עורו בעי נמי רוב מותו ולמ"ד אפילו רוב מותו יוצא מה הכניסו לספק זה דה"ל לשון חוט הסדרה משמע תמות :

דף מו ע"א גמ' גם שליסית וכו'. הו"ל למיטקט לפ"ז רבותא אפילו בין הפרשות תידון כבשר דהא באת"ל דעד בכלל ובין הפרשות טריפה אפ"ה מבעיא ליה פרשה עצמה מהו. מיהו בזה י"ל דפשוט ליה [לתנא דברייתא] דשוין הא. בין. ופרשה עצמה ונקיט פרשה וה"ה בין תידון כבשר. ועוד די"ש סברא להכריע פרשה עצמה טפי מבין הפרשות וכמ"ש התוס' בד"ה ואת"ל דאפילו את"ל דלא עד בכלל הו"מ למיבעי בפרשה עצמה טפי מבין הפרשות הוא עליונה וסמוכה לסדרה טפי מבין הפרשות שמסתכה למטה לצד האליה יותר כזה (הציור תמצא בסוף המס' סי' א') אם לא שנפסק הפילול ברחוק ממקום חיבורו כמ"ש התוס'. בדבור ב"ל בוטי"ל רק המו"ל רבותא פי פרשה תידון כבשר להוי ולאו רבותא טפי וכמ"ש התוס' דדוקא באת"ל דפי פרשה טריפה הוי מצי למיבעי בפרשה עצמה באת"ל דלא עד בכלל וק"ל [וע"כ צ"ל כדעת היש מטריפין שהביא הטור והובא בדברי הגאון בסמוך] ודוחק לומר דלדיוקא דדוקא פרשה שליסית תידון כבשר הא א' וב' אפילו פרשה עצמה טריפה או א"י : ואין לפשוט בעיא דר"פ מפרשה ג' תידון כבשר הא פי פרשה אסורה [דנידון כלמעלה וא"כ ה"ה בפי פרשה ראשונה אף דלא עד בכלל מ"מ טריפה דנידון כלמעלה] דזיל הכא קמדחי ליה דדלמא איירי בפרשה הראשונה [ולהכי לא נקיט פי דהוי עכ"פ איני יודע אף אם נידון כלמטה] וק"ל : בטי"ד פי פרשה ג' יש מטריפין כו' וכן קי"ל וה"ט משום דמסיק פרשה ג' כשירה משמע הא פי פרשה ג' טריפה (ר) וכמ"ש הב"י. ולכאורה דעת התוס' בד"ה ואת"ל עד ולא כו' כמכשירין כמ"ש בפי פרשה ב' דממ"נ הוי בכלל א"י ה"נ פי פרשה ג' ממ"נ הוי בכלל כשרה ודוחק לחלק דבראשונה הוזכר בפירוש בין הפרשות ולהכי אם פי אינו קרוי בין הרי לא אמרינן שיהיה טריפה אלא עד בין הפרשות ואין זה בין הפרשות משא"כ בשניה לא הוזכר בין [הפרשות] י"ל דכולל פי פרשה ג'. דשניה עלה קאי אבין הפרשות שהזכיר קודם ודו"ק : ברש"י בד"ה ואת"ל עד ועד בכלל ליכא למבעיא כו'. הוא דיבור חדש לדעתי ואין בא ליישב דלא בעי ר"פ באת"ל עד בכלל דזה דבר פשוט ולכך לא ציין בדר"פ רק רב ירמיה דלא בעי באת"ל לא עד בכלל [דמצי נמי למיבעיא הך בעיא וכמ"ש התוס' ולזה פי'] דבאותה חלוקה יש לספק אפילו בפי פרשה וכ"ש בפרשה רק באת"ל דעד בכלל דהשתא אין מקום לאבעיות ר"פ מ"מ מבעיא בפרשה עצמה : ברש"י בלשון ב' בד"ה בעי ר"ה כו' דהיינו נמי קאי בין שתי פרשות שיש הפרש כו'. הכי קים ליה דבתחלה הוא צלע ובשר. וצלע ובשר וכו' ולא ניחא ליה לפרש דא"כ דצלע הראשונה לא מקרי בין הפרשות רק צלע ב' הוא בין הפרשות הראשונה וק"ל. ואפ"ל עוד להכריח מגמרא דבתחלה הוא צלע וכו' מדלא בעי ר' ירמיה על פרשה הראשונה באת"ל לא עד בכלל ונפסק נגד צלע הראשון כשירה אם הבשר שבאליה שלפני הצלע נמי דינו כן ובתרי' גריר או לא כי היכי דמיבעי ליה השתא בפרשה שניה באת"ל דעד בכלל אם שדינן הבשר של פרשה שניה בין צלע הראשון לשני בתר בין הפרשות שלפניה אך עתה ניחא דכיון דפרשה הראשונה עדיין על פני גוף הבהמה אין איבעיא בזה דהוי חוט השדרה ודאי אין הכוונה אליה ממש רק באחוריה אחרי כלות הצלעות הגדולות שבצד הפנים של בהמה עיין : לפירוש ב' ברש"י מאי לאו שני' דהיינו בשר שבין צלע הראשון לשני יהיה החוט לעומתו כשר שכבר פסק החוט ובין פ' שניה הוי א"י דהיינו צלע השני שהוא יותר למטה לצד האליה כלפי לייא. ודוחק לומר שכנגד הבשר הבשר מגין וכו' ועוד לא שליסית אכתי תיפשוט דכיון דשדינן שליסית בתר בין הפרשות שלאחריה דאי שלפניה תידון בא"י א"כ ה"נ שנידון פרשה שניה לבין פרשה שניה דלאחריה ולא הוי טריפה רק בא"י וזה הוי אבעייתו אי טריפה או בא"י כפרש"י ועוד דאיבעיא הוי אם טריפה או א"י ופשיט חלוקה שליסית כשר ואפ"ל דאף דברייתא ס"ל תידון כבשר מ"מ שמואל מספקא ליה אם הלכה כן למעשה להקל וקאמר [משום הכי] א"י ופשיט מאי לאו שני' לברייתא כשר [משום דלברייתא בבין פ' שניה כשר ולכך גם בפ' שניה כשר דלבתרה שדינן] ומיניה לשמואל [דמספקא ליה אי הלכה כברייתא להקל בבין פ' ב'. ה"ה בפ' לבתרה שדינן] א"י. ודחה לא ג' [ולעולם למעלה שדינן ליה לבין פ' ב' דכשר לברייתא] והוי לשמואל א"י דשדינן בתר [בין פרשה] שניה שלפניה [דמסתפק בו שמואל] וא"כ פרשה ב' טריפה דשדינן לצלע הראשון שלפניה ודו"ק : בתום' בד"ה ואת"ל עד ולא עד בכלל כו' שמא פי פרשות כו' הוי בין הפרשות דקאמר שמואל. וכן שני' א"י כו' ובין הפרשות האמתי שאנו קורין במתניתין בין הפרשות דהיינו הבין שבאורך נ"ל דנמשך אחרי פי הפרשות שלפניה : בא"ד לפי שהאחד מתחיל לצאת ולהתפלל קודם לחבירו כו'. ואילו נקיט עד הפרשות הוי המשמעות עד פילול של ימין ד"מ הראשון אך עתה דנקיט בין משמע עד מקום החוט שממקום פילול השמאלי ואילך שמשם נקרא בין שנמשך החוט מבין שני פילולים [והיינו לפירוש שני דאם פרשה עצמה טריפה הוא משום דהוא הנקרא בין אבל] לפירוש הראשון הא דלא אמר עד הפרשות אם פי הפרשות בכלל בין הפרשות אפ"ל דמ"ש והאי דנקיט הוא דוקא לא"כ דפי הפרשה הוא בעצמו [בין] הפרשה הו"ל עד הפרשה משא"כ לפירוש ראשון י"ל דודאי פי' של בין הפרשות אינו טפל רק על בין ממש רק פי פרשה הוא טפל ונמשך אחר בין הפרשות וכלאו דוקא שכתב רש"י [בסוף הדיבור את"ל עד ולא עד בכלל] ושמואל צייר דינו על בין הפרשות לא במכוון על הנקודה של בין הפרשות וקורא גם לפי הפרשות בין וזה חילוק דק ועיין כי יש לפרש בע"א : בתום' בד"ה ואת"ל עד ועד בכלל כו' הו"מ למבעי בפרשה עצמה כו'. שנפסק הפילול מן החוט שנפסק במקום דביקתו אל החוט וניתק מן החוט : בסה"ד והשתא לא מצי למבעי אלא את"ל עד ועד בכלל וכו'. אף אם אינו בכלל מבעיא אפרשה הראשונה אם א"י או כשירה כי היכי דבעי השתא על טריפה או א"י [וה"ה או כשירה וכדפשיט] ה"נ כשירה או א"י ודו"ק : בתום' בד"ה מאי לאו כו' דאי הוי טריפה כו'. דודאי השתא דפרשה ראשונה נמי כשר א"צ לומר ושניה דכיון דאמר מאי לאו פרשה הראשונה כ"ש שניה רק משום דלאידך גיסא לענין טריפה אם היה נפסק הראשונה לטריפות אכתי הוי שייך למבעי אשניה והבעיין פרשה עצמה מאי אשניה נמי בעי להכי נקיט ושניה ועיין בח"ש : **ע"ב** גמ' מי לא תניא כו'. והתוס' בד"ה אוכמי אוכמי הקשו מסברא מה לי רובה או מקצת כו' היינו לענין לקותא : ברש"י בד"ה חזותא חזותא כו' דלא מיטרפא בהו כגון אדומה כו'. כדלקמן אדומה כשירה כו' :

דף מח ע"ב גמ' איתיבי' כו' או שחסרה. ולא מפרש שחסרה אי מאוטת או חליף שפירש רש"י לעיל דהוי בכלל חסרה ועיין : גמ' הא לחבירו איתמר הרמב"ם כתב אפילו לחבירו מפורש בב"י : ברש"י בד"ה ה"ג כו' ועוד אי גרסינן דכ"ע שמי' חסרון כו'. אפשר לפרש לאותה גירסא דהא אין סברא לומר דפליגי במציאות אי המחט אוכלת ומחסרת סביבותיה אלא או לכ"ע לא מחסר או לכ"ע מחסר ומיירי באופן שרואין שאינו מחסר וקאמר דכ"ע שמיה חסרון רק הכא ליכא חסרון שאינו מחסר לכ"ע או איירי באופן שרואין שבא המחט מקרוב ולא חסרה וטעמא דטריף משום נקובי כו' : ברש"י בד"ה נקובי נקוב כו' והלכתא כהנך רבנן כו' ועוד דקם ליה בשיטתייהו רב אמי ור"א דאמרי לקמן כו'. למ"ש לקמן דרבנן דמטרפי דוקא בקופא לבר מאי ראיה מלקמן בכבדא ג"כ הדין כן י"ל כי היכא דלקמן לא מחזקי ריעותא אפילו בחתוכה ולא מחזקינן איסורא ה"נ אפילו בלבר לא מחזיקינן ריעותא דיש לתלות שפיר דרך סימפון נכנס וכמ"ש התוס' בד"ה אי קופא כו' דבריאה אין חילוק ויש לתלות שפיר סימפונא נקיט כו' בלבר כמו בלגיו בכבדא ומיניה וביה עצמו ליכא הוכחה [דכיון דהכא בלגיו לכ"ע כשר ה"ה בלבר גבי ריאה לא מחזיקינן ריעותא] דשמא אה"נ דמיטרפא בכל ענין אפילו מלגיו והא דמסיימי נקובי כו' [דמטעם זה לא שייך אמלגיו. פירושו נקובי כו'] דרך הושט [ונפל חודו על דופן הריאה ונכנס לתוכו] ועבר כל רוחב הריאה עד מעבר לחציו והלכך אפילו קופא לצד סמפון האמצעי טריפה אבל מלקמן דמכשרי בכבד אי קופא לגיו בע"כ דלא חיישינן להכי [וכמו שמבואר בדבריו לקמן המתחילין הנראה לשיטת רש"י במ"ש ואין לפרש מ"ש התוס' כו'] ודו"ק : ברש"י בד"ה אי קופא לגיו כו' שהיא נקובה בו. ר"ל המחט עצמה נקובה בקופא שלה דקופא כמו שופינא בקופינא דמרא רפיא. מעייל פילא בקופא דמחטא : בתום' בד"ה אי קופא לגיו כו' בסה"ד וכן אם נמצא בתוך הקורקבן כו'. פי' תשובה בו אין חילוק בין לבר או לגיו כמו בריאה : הנראה לשיטת רש"י בחתיכה דריאה דטריפה היינו נמי בקופא לבר כמו בכבדא דהא פי' דלמא הוי נקובה שרוב הנכנסין דרך ושט נכנסין ובקופא אינו יכול לנקוב ולא ס"ל סברת התוס' בד"ה דלמא דדרך סמפונות יצא ונכנס בריאה מבחוץ ושב לאחור. ואי משום דלא מפליג ה"נ בריאה שלימה לא מפליג. דאף את"ל דמאן דמכשרי בכל ענין מכשרי וכמ"ש התוס' בד"ה אי קופא. מאן דטרפו לא מטרפו בקופא לגיו מדקמסיימו ומר סבר נקובי נקיב ואתא ולא נתן טעם על קופא לגיו [דטעם זה לא שייך בלגיו דלא מצי נקיב בקופא ואפ"ה לא מפלגי] ואף דלפי' התוס' בחתיכה דריאה מיטרף אפילו בקופא לגיו משום דדרך סמפונות יצא ונכנס בבשר הריאה מבחוץ מ"מ בריאה שלימה לא מחזיקינן ריעותא בקופא לגיו [לכ"ע] כי למה ניחוש כן שיצא לחוץ ושב לאחור והריאה שלימה לפנינו משא"כ בקופא לבר כיון שחודה לצד פנים מסתמא בא מוושט ונכנס לריאה מחוץ לצד פנים וא"כ בריאה שלימה בקופא לבר פליגי וה"נ [לפי' רש"י] בחתיכה דריאה דדומיא דהך טריפה לכ"ע [דהיינו בקופא לבר אבל בלגיו כשר]. ולזה הוצרך לפרש בעובדא דחתיכה דכבדא שהיתה נקובה מב' צדדין כמ"ש בד"ה אי קופא לגיו כו' אם ראשה העב כו' נחבא בתוך הכבד וחודה יוצאה לתוך חלל הבהמה כו' ויצא לכבד וממנו לחוץ כו' ולא מפרש כפשוטו [בכולה טמונה בכבד] וכמו א"כ בבית הכוסות וליחזי אי קופא כו' [דשם לא איירי רק בנקוב מצד אחד ולאי אפשר לפרש רק כפשוטה] דהא ע"כ בכולו בתוך הכבד דומיא דבית הכוסות נמי יש חילוק בין קופא כו' וכמו שהכריחו תום' בד"ה אי קופא. ע"ק דפריך אילו אשתכח בבישרא כו' כלומר וכי נקובת הכבד טריפה הוא עיין במהרש"א ומה בכך סוף סוף אכתי יש חילוק בין קופא לבר או לגיו ולמה הטריף בכל ענין כמו בחתיכה דריאה דנקיבה פוסל בה [ואפ"ה לא מיטרף בה בכל ענין] והיינו בלבר [דוקא] דהא ליכא טעמא למיטרפה רק משום דדרך הושט נכנס וכמו שכתבתי לעיל. ע"ק דפריך ומ"ש כו' ולא אמרינן ניחזי כו' הו"ל למיפרך דליטרף בכל ענין דהא קאמר אילו אשתכח בבישרא כו' כלומר וכי נקובה וכו' משמע דאי נקובה מטריף כבבית הכוסות שפיר טריף בכל ענין. וכי תימא שאני הכא דנקוב מב' צדדין ויש ריעותא (ש) משא"כ בבית הכוסות מצד אחד א"כ גם השתא לא פריך מידי אבל רש"י אזיל לשיטתיה דחתיכה דריאה טריף בלבר דוקא משום דדרך ושט נכנסה וא"כ מאי קאמר וכי נקיבת הכבד טריפה הוא משמע דאם היה טריפה לא שני בין לבר לגיו לזה הוצרך לפרש שהיתה נקובה מב' צדדין והשתא קאמר שפיר וכי נקיבת הכבד כו' הא אם היה טריפה שפיר מיטרפא משום נקיבת עצמה וכבית הכוסות שניקב מב' צדדין ולזה פריך ולא אמרינן וליחזי אי קופא כו' אבל התוס' מפרשין בחתיכה דריאה טריפה [בכל ענין] בקופא לבר משום דאמרינן דרך ושט נכנס ובלגיו משום דדרך סמפונות יצא ונכנס ואתיא כפשטיה דאילו אשתכח בבשר כו' ולזה מפרשי א"כ כשהמחט כולה בכבד כו'. ונ"ל דאף לרש"י בכולה בכבד נמי הדין כן דאל"כ מאי פריך מ"ש כו' וכמ"ש התוס' רק הך עובדא הוה בכי האי גוונא מדקאמר אילו אשתכח כו'. ונ"ל להתוס' מה שהקשיתי לעיל בהא דפריך ולא אמרינן לחזי כו' הא במקום שנקובה טריפה כבחתיכה דריאה טריפה בכל ענין הניחא לפרש"י כמו שכתבתי ואם נדמה לריאה שלימה א"כ מאי פריך מחתיכה דכבדא דדמיא לחתיכה דריאה אריאה שלימה וא"כ קשה ממ"נ או לא פריך מידי אי דמיא לשלימה או הו"ל למיפרך אלימא אי דמיא לחתיכה דהא פסול בנקובה כריאה ואי אית ליה בדיקה כריאה שלימה דעולה בנפיחה ובה נבדק ז"א דלמא לא יהיה הנקב ניכר בה דלא דמיא למאי דלא מחזקינן ריעותא בריאה שלימה ולא אמרי' שמא שאר אברים נקבו דא"כ ע"כ היתה גם הריאה נקובה בחתוכה אין שייך לבדוק שאר אברים שנקבו כיון שאין יודעין אבר ידוע וכמ"ש רש"י הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כו' ועוד מכ"ש א"כ דמיא לחתיכה אף בהיות שלימה. (ת) ודוחק לומר דדמיא לריאה שלימה ומ"מ בקופא לבר הו"ל ליטרף דלא דמיא לריאה דכשירה בכל ענין מהאי טעמא שכתבו התוס' בד"ה אי קופא דקרובה לקנה כו'. ואין לפרש מה שכתבו התוס' ד"ה דלמא כוונתן בענין אחר ממה שכתבתי למעלה (א) [וה"פ] לא משום דדרך הושט מינקבא ולהכי לא מפליג ומטריף בכל גוונא משום דאמרינן דרך הושט נכנס המחט ונפל חודו על דופן הריאה ונכנס לתוכו ועבר כל רוחב הריאה עד מעבר לחציו הלכך אפילו קופא לצד סמפון האמצעי טריפה דא"כ אמאי מכשיר בחתיכה דכבדא אי קופא לגיו גם התם ניחוש שמא עבר המחט כל רוחב הכבד עד מעבר לחציו א"ו לא חיישינן להכי וכ"כ המהרש"א דאייתו באורך עד כאן רק סיומו הוא א"כ על דרך שכתבתי לעיל ע"ש [ולפי דרך הזה יש לפרש סיומו דה"פ] אלא היינו טעמא דדרך הסמפונות יצא וניקב הסמפון ויצא לחוץ לחלל הגוף ומחוץ נכנס בריאה ועבר כל רוחב הריאה עד מעבר לחציו הלכך [אף] קופא לגיו טריפה משום נקיבת הריאה ולהכי בחתיכה דכבדא כשר דאף דניקב הסמפון וכבד כשר (ב) ומשום דדרך סמפון יצא ונכנס לריאה מיטרף בריאה בין לגיו בין לבר הכל מהאי טעמא לא משום דדרך הושט כו' רק לעולם סמפונא נקיט כו'. דא"כ בכבד בלבר מ"מ טריפה דא"ל משום דמוכרח שבא מחוץ להכי י"ל שפיר שבא מושט סוף סוף בלגיו כיון דתלינן שיצא לחוץ לקנה ה"נ י"ל מושט ולטרוף בכבדא (ג) ועוד דאין

באור

דמה שתירצו דדרוסה שכיח ה"ה ליסב. וכן סיימו התוס' להדיא בפרק ד' אחין : (ר) דאף דאפ"ל ז"ל הכא קמדחי ליה מכל מקום מידי ספיקא לא נפקא דדלמא פרשה עצמה אסורה וברייתא בפרשה ג' ואז ע"כ פי פרשה אסורה : (ש) מגומגם דפשיטא דאי נקוב מב' צדדים או הוי נקב פוסל בו לא בעינן טעם ריעותא רק מצד עצמה מיטרפא וכדמסיק באמת גם יתר לשונותיו בכאן וסידור דבריו בדבור הזה לא מיושבין היטב. אבל כוונתו פשוטה בקצרה וקוטב דבריו סובבין ליישב מה שהוצרך רש"י לפרש עובדא דכבדא בניקב לחוץ הוא משום דלפי שיטתו דבחתיכה דריאה לא מיטרפא רק בקופא לבר קשה מה דקאמר אילו אשתכח בבישרא כו' הא אף אם היה נקב פוסל בו כמו בחתיכה דריאה אפ"ה לא מיטרף רק בקופא לבר ובשלמא לפי' התוס' באמת היכא דנקב פוסל מיטרפא בכ"ע משא"כ לפרש"י ועוד היה קשה ליה לפרוך מבית הכוסות אלימא וכמבואר בפנים ואף דזה צריך יישוב גם לשיטת התוס' וכדמתרץ לה לקמן בסוף דבריו אלו וגם לקמן בדבור הנראה לכאורה מפוסקים מ"מ ניחא ליה לרש"י לפרשו דאיירי הך עובדא בניקב לחוץ ומיושב הכל טפי : (ת) מן ואי לית ליה בדיקה כו' עד כאן אינו מובן כלל והנראה שהדברים מהופכים וכך סידורן ואי לית ליה בדיקה כריאה שלימה דעולה בנפיחה ובה נבדק [ר"ל ע"י הנפיחה הבדיקה מבוררת אבל הכא אין כאן בדיקת נשתב ולא היכר ספיר] דלא דמיא למאי דלא מחזיקינן ריעותא בריאה שלימה ולא אמרי' שמא שאר אברים ניקבו [מאחר דאפשר דלא ניכר סימנ] דא"כ ע"כ היתה גם הריאה נקובה וכמ"ש רש"י [בד"ה סמפונא נקיט] הואיל [דאיתא לריאה קמן] ולא חזינן נקב יוצא לחוץ. ז"א דלמה לא יהיה נקב ניכר בו [מאחר שהוא במקום ידוע] ובחתיכה [דכבדא] אין שייך לבדוק שאר אברים שניקבו [אי נימא דנקב ניכר] כיון שאין יודעין אבר ידוע. ועוד מכ"ש א"כ דמיא לחתוכה אף בהיות שלימה [ולפרוך אלימא]. כן נראה סידור דבריו הגם שעדיין קצת כפול ולא מתיישב הלשון כ"כ עכ"ז נ"ל שזה כוונתו : (א) אפשר דר"ל ואין לפרש דברי התוס' בענין אחר ולא תקשי הא דלעיל לתוס' אמאי לא מקשי מבית הכוסות אלימא דלפירוש זה יש לחלק קצת דדוקא בהליכתו דרך סמפון חיישינן שמא יצא לחוץ מן הסמפון כיון שאין זה דרך הבליעה אבל בבית הכוסות ספיר עובר בנקל כדרכו עם המאכל. כן נראה מסמיכות וקיצור דבריו : (ב) לכאורה הא נקיבת הסמפון במשהו וכמו שהעתיק הגאון לקמן בסמוך בשם ספי' הרשב"א ודוחק גדול לומר דלא חיישינן לנקיבת הסמפון למעלה קודם כניסתו לכבד או לריאה רק ניקב הסמפון בכניסתו בריאה וכבד דשם נקיבת הסמפון כשר : (ג) בזה יש לחלק קצת דדוקא בקופא לבר כיון דע"כ יצא לחוץ ליכא לספוקי רק אי יצא דרך נקיבת הושט או הקנה ואסור מספק וכן בריאה אפילו מלגיו ליכא לספוקי רק שמא ניקב ויצא לחוץ דאי יצא לחוץ בין מן הקנה ובין מן הושט אסור אבל בכבד אי מלגיו הוי כעין ס"ס להיתירא שמא

נא

מבדלא כלל כיון שסוף סוף אתה תולה שבא דרך הסמפון לא דרך הושט למה נאמר שיצא ממש לחלל הגוף ושב לחוץ ועבר לחלל הסמפון מה שנמצא קופא לגיו יותר נתלה שיצא דרך הסמפון לשם כפשוטו : מאי פריך ומ"ש כו'. הא לא דמיא כלל דשאני בית הכוסות דתלוי בושט אמרי' דרך הושט ירד עד בית הכוסות וניקב בלב אחד אף שאין דרך קופא לנקוב מ"מ מסתבר טפי מלומר שניקבה את הושט ומעלה ויצא לחלל הגוף וחזר ונכנס לבית הכוסות מבחוץ שאין דרכו ג"כ להיות שמפוטות נקוב ועלה ליורד כדרכו [מושט עד בית הכוסות] משא"כ בחתיכה דכבדא כיון דקופא לבר מסתבר טפי לומר שנכנס דרך הושט לבלוע וניקב בחודו שדרכו לנקוב בו מלומר שנכנס דרך הקנה וניקב בקופא האיך נתלה בתרתי לגריעותא ולהקל והיאך מדמה שמפוטות נקיט ועל וניקב בקופא דגבי ושט לשמפוטות נקיט ועל וניקב בקופא דגבי קנה תדע דהא עיקר טעמא דטריפה בלבר לעיל לא משום הוכחת הקופא לבר שאין דרכו לנקוב וע"כ מבחוץ בא דרך הושט דהא בקטינתא דיכול לנקוב נמי טריפה והיינו משום דתלינן טפי בושט ולהכי טריפה ועוד כדמשני אמרי התם כיון דאיכא אוכלים כו' ויכול לנקוב מב' לדדים א"כ נעשה ממנו קטינתא דלעיל ולעיל טריפה והכא כשר אלא שאני התם דתלינן בושט. מיהו בזה י"ל אימור אוכלין כו' ותלינן טפי שהנקיבה בא דרך בית הכוסות מבפנים שרגיל לנקוב בו ע"י הדחק אוכלין ומסקין מלומר שניקב דרך הושט אבל לעיל דים לתלות בושט כבקנה תלינן לחומרא בקטינתא. והפשר לומר דפריך איפכא דנטריף לעיל בקופא לגיו ונתלה בושט דאורחיה וניקב בקופא להחמיר כי היכא דתלה כאן באורחיה שירד מושט לבית הכוסות אלא מדכשר קופא לגיו בכבד אף דדרך הושט לבלוע נתלה בושט ונאמר שניקב בקופא ש"מ דתלינן יותר בדבר שאין אורחיה מלומר שניקב בקופא מפני שאינו יכול לנקוב כלל בקופא א"כ ה"נ נתלה באין אורחיה ונאמר יצא חוץ לושט כו' מלומר דרך הושט ירד וניקב בקופא. ובזה מיושב נמי מאי פריך דהאי לעיל שניקב מב' לדדין לפרש"י גם לתוס' דלמא אי הוי כולה כבד לפנינו הוי חזינן ביה ריעותא משא"כ בבית הכוסות ולפי"ז א"ש דנטרוף לעיל בקופא לגיו בחתיכה דכבדא אבל לשון רש"י לא משמע כן במ"ש בד"ה טריפה ולא אמרי' כו' שמעינן מינה כו' שמפוגא נקיט כו' [דמשמע דמינה שמעינן דתלינן דשמפוגא נקיט ונכשיר בכבדא אף קופא לבר] ודו"ק : **הנראה** לכאורה מפוסקים דבכבדא אין חילוק בין חתיכה לשלימה והיינו טעמא כיון דאין נקובה טריף בה מצד עצמה אין חילוק רק בין לבר דניקבה ע"כ הושט או לגיו שבא מבפנים אבל בריאה לא חיישינן כלל שמא דרך הושט דמסתמא דרך השמפון נכנס מפני שקרובה לקנה וגם השמפוטות רחבין קרוב הדבר שבלעה המחט דרך שמפון רק ישנו עוד חשש שמא ניקבה הריאה ונכנס מבפנים לחוץ לכן בחתיכה דאין לה בדיקה בכל ענין טריפה ובשלימה שיש לה בדיקה בכל ענין כשירה. ולרש"י אין חשש שמא יצא בריאה לחוץ ונקבו לכן בחתיכה שניהם שוין [כבד וריאה דלא טריף אלא בקופא לבר] ובכבד שלימה שוה לחתיכה ובריאה שלימה כשר בכל ענין דקרוב לקנה ואמרינן שמפוגא נקיט כו' ובבית הכוסות בחתיכה אפשר דהכי נמי דטריפה בכל ענין להתוס' דשמא יצא לחוץ כריאה רק בשלימה קיימינן דהוי כריאה שלימה לענין שיש לה בדיקה ואין חשש רק שמא ניקב הושט ככבדא להכי פריך וליחזי אי קופא כו' ככבדא אף דאין לחשוב שמא ניקבה ויצא לחוץ במקום שתחובה שהרי יכול לראות בה באותו מקום אבל שמא ניקב הושט ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנס ואין זה מחוור דהכתי דכיון דשלימה היא הרי אמרינן יש לה בדיקה וא"כ כיון דחזינן דלא ניקבה למה נחזיק ריעותא ומה לי לענין טריפה משום נקיבת עצמה שמא יצא לחוץ או ניקבה ובאה מחוץ לפנים למה יש לזה טפי בדיקה מלזה ומאי פריך מכבדא אכן הגה התוס' הכשירו בריאה שלימה בכל ענין משום דקרוב כו' ולא מהאי טעמא גופא דכשירה בקופא לגיו משום דטוכל לבדוק ולראות שאינה נקובה ה"נ בלבר טוכל לבדוק שאינו בא מבחוץ דרך הושט דא"כ היתה נקובה אלא בקופא לבר היתה סברא לחשוש טפי ולומר שמא עלה קרום על הנקב משום הכרח דבקופא אינו יכול לנקוב וע"כ מהושט בא להכי צריכה לטעמא דקרובה כו' וא"כ בבית הכוסות דאין קרוב להושט יש להטריף שפיר משום הוכחה דקופא לבר ונחשוש שעלה קרום מחמת מכה אבל בקופא לגיו מהי תיתי נחשוש שמא ניקבה לחוץ והעלה קרום להכי פריך ליחזי כו' : **להרמב"ם** דרך אחר בהלכה ופירשו הרשב"א הובא בב"י ע"ש ממ"ש הב"י וכן דעת הרשב"א ומביא הת"ה היה יכול להביא כן מתשובת הרשב"א שהעתיק לעיל בסי' זה שהשיב לשואליו בהדיא כן שפי' קופא לגיו קופא לבר בע"א דלא מיטרפא משום שמא ניקבה הושט רק משום נקיבת שמפוטות הכבד ולב וריאה דנקובתן במשהו כדאמרינן לעיל לכן בריאה דשמפוגא רחבין וקרובה לקנה בכל גוונא כשירה אפילו ירד בחודה לגיו [דהיינו קופא לבר לפי' הרשב"א]. ולא חיישינן שמא ניקבה השמפון בכניסתו אבל בכבדא הרחוק מקנה ושמפוני' צרים אם קופא לבר לצד קנה וראש וחודה לגיו לצד פנים טריפה שמא ניקבה החוד את השמפון בכניסתה ובהיפך כשר ואתיא הכל כפשטיה וצריך לומר דבית הכוסות נמי דמיא לכבד ופי' אימר אוכלין כו' ר"ל שמפוני נקוט ועל בלי נטיה לנקוב בלידי השמפון רק ירדו ממאכל בדרך ישר בחללי השמפוטות ודו"ק : **ובלב** עיין ביו"ד בשם הלכות גדולות (ד) ובב"י שמה סי' מ' וצ"ל להגיה אבל קופא לתתאי אי נמי דלא עייל כו' וכפי' שני שבב"י והכי פירושו וה"מ כו' דאיכא תרתי לריעותא שנמצא בפנים השמפון אחרי כניסה לתוך הלב דלית ליה דוכתא כו' ובשהייה ודאי ינקוב ואין כאן תרופה וכל העומד לנקוב כנקוב דמי כאכלה חלתית שסופו לנקוב בני מעיים וכדרוסה דסופו לשרוף ולנקוב וישנו עוד ריעותא שרישא לתתאי דכמה כו' אבל קופא לתתאי דאי אפשר לנקוב אי נמי אפילו רישא לתתאי ולא עייל אכתי אלא בשמפוגא רבא קודם כניסה ללב לא אמרינן דסופו ליכנס ע"כ לפנים וכיון דרישא לתתאי ודאי ינקוב רק אמרינן דלמא בהדי דסעלה כו' וע"י כיחה וניעה וגיהוק ופיהוק יפליט המחט לחוץ ואחזוקי כו' אבל רישא אין להגיה בפליטות וק"ל כן נ"ל פשוט.

והש"ע מפרש בהיפך ברישא או ואינו נראה לי כלל. גם יש טעות סופר לבר צ"ל לגיו :

דף מט ע"א גמ' למה נקרא שמה ריאה. אף שאין לחפש טעם על שם העגלם וכרם וטחול ולב וכה"ג מה טעם להם מ"מ זה כבר יש לכל אחד שם פרטי אונה ואומה ועיין מ"ש בכתובות מאי אלמנה כו' : **גמ'** לאכילה או ע"י סממנים אין במשמעות הלשון דבר והיפוכו : **גמ'** והלכתא לאחר שחיטה פירש מפורש טעמו בב"י משום בן חביב : **גמ'** מפי גבורה לא למדו כו' כצ"ל : **גמ'** דתניא את החלב המכסה וגו'. כצ"ל כבאידך בברייתא וכדמשמע (מהתם) [מהתוספות] (ה) עיין ברש"י : **ברש"י** בד"ה ואת מה בידך רב ביבי שיילי' לר' זירא. דא"ל ר' זירא שאל דכבר נשמע מה בידו שישב ושנה ותפס בידו מימרא דר' מלוך הלכה אבל ר' זירא לא שנה הדין רק סיפר לו שר' מלוך אמר בהיפך ועוד מהי תיתי שיש דבר אחר בידו לשאול לו ואת כו' אבל ר' זירא דשאל לר' מלוך אי אמר כן משמע כאילו הדבר תמוה בעיניו ויש בידו בהיפך ועוד דא"כ הו"ל לומר ומר מה בידיה כדאמר ליה חיי דמר דאנא וכו' כדדייק תלמודא בעלמא דקאמר ליה את ולא קאמר ליה מר ש"מ תלמיד חבר כו' : **ברש"י** בד"ה כהגים שהקיבה כו'

ומשום ר' ישמעאל נקיט לה. לא נתחוורתי : **ע"ב** גמ' להביא חלב שע"ג הדקין כו'. ולא נקיט נמי קיבה בדאקשתא דאסירא לכ"ע דאפשר דלא משתמע דקין מיניה (דאיכא) [דאיכא אלא] קרום ונקלף ואסירא משום שחלב הקרב מחובר בו (ו) או משום שהיה צריך להאריך ולפרש דאקשתא כו' : **גמ'** תותב קרום ונקלף כו'. פי' שהקרום הוא למטה כתותב פרוסה והחלב ע"ג באופן שנקלף הקרום עם החלב ולר' ישמעאל פי' קרום על גבו ולא תותב קרום וכן משמע בהדיא בי"ד [בטור] ומ"ש [הטור] ושלא יהא בשר חופהו הוא דין באגפי כפלים ומימרא מפורשת לקמן בפ' גיד הנשה וכבוד הב"י מ"ש לא ידעתי וכו' במקומו מונח (ז) : **גמ'** הדא כו'. ושקולין הן ועוד שהורה כו' ולאוי לפסוק כרב ששת דמיקל אף בת"ל דבענין אחר אם פליגי לענין מלתא דליכא הפסד ממון ראוי יותר לסמוך על רב : **גמ'** אני ראיתי נחש כו' שטיא הוי כו' ר"ל שטיא הוי דנחש אינו שותה כו' ובסמוך משמע דטעמא שהליר שורף ומבטל הארס ולכך כי הוי ליה גילוי שדייה בליר ודו"ק : **גמ'** ת"ש דאמר ר"נ אינהו מיכל אכלי כו'. אף דחלב חיה ואיטי דכרכשתא וטרפשא דלב שרי באכילה ולא שתמי טעמא אחרינא נגעו בהו משום דעשוי כטבע : **ברש"י** בד"ה כמדוקא מוכר כדים. נראה דקיימי כנדי כנדי דלעיל (דף מ"ח ע"ב) נמי מגזירת הך לשון הוא כדים : **ברש"י** בד"ה התורה חסה כו' על ממון של צרי עין. שהרי הצרעת באה עליו בעבור שהוא צר עין ובא אשר לו הבית כו' : **ברש"י** טרפשא דלבא כו'. וה"ע דריאה הסרוכה בשומן הלב כו'. לרש"י חלב טהור שותם אפילו באבר אחר שאצלו [לאפוקי דעת התוס' בד"ה חלב טהור וכמבואר בב"י] ונסרכה בשומן הלב דהיינו הכיס שהלב מונח בה טריפה דטעמא דכשר כסדכן משום דהסרכה והאונה שאצלה שותמה ובכל אחד לחודיה לא סגי ולהכי צריך לעיל (דף מ"ח ע"א) והוא דסמיך בבישרא לא בגרמי ועיין בלשון רש"י לעיל במימרא דרבא בכסדכן כו' : **ברש"י** בד"ה מיכל אכלי ליה כו' ש"מ האי כו' קרי ליה ר"נ בר חיננא כו'. דהא (ר' חנינא) [ר"ה בר חנינא] ור"ה בריה דר"נ פירשו דברי ר"נ דחיננא לא שתים ובר חיננא שתים א"כ בר חיננא היינו ע"כ דאייתרא : **בתוס'** בד"ה להביא חלב כו' או שעל הקיבה לאידך ולמעט כו'. ולא חד לרבות על הקיבה וחד על הדקין גם יש לראות אם שע"ג הדפנות יש לו תותב כו' או לא ועיין בת"כ :

דף נ ע"א גמ' מקום הדבק ברובו. פירוש טריפה דומיא דבמשהו וברש"י בד"ה ברובו או תחתון עד רובא כשירה כצ"ל : **ברש"י** בד"ה דאייתרא כ"ע כו' ולהאי ליסנא בתרא לא מיתוקמא מלתא דר"נ כו'. אף לא"ד הא דאמר ר"נ הך שתים כו' היינו לבני בבל דלבני א"י תרווייהו שתמי רק הא דקאמר אינהו מיכל כו' משמע דאף דאקשתא דאסור באכילה שותם א"כ מאי לא שתים דאמר ר"נ [ע"כ דלא קאי אלא לליסנא קמא] וכמ"ש רש"י : **ברש"י** בד"ה כי הא אליסנא קמא כו'. דבאקשתא אפשר שאין חלב הקרב שוכב עליו ואי אסור כולו אסור או אפילו מקמנין לא ולפ"ז הו"ל להביא סייעתא מזה דהלכה כליסנא קמא ואולי רש"י מפרש לליסנא קמא כדי שילך אליבא דהלכתא : **ברש"י** בד"ה מנא לך הא שידעת לעבות חכמה זו. מנ"ל חכמה ולא מנ"ל שהדין כן דלמא אף שמדמה ע"י משמוש אסור למה דלא ידע כמה ידי ממשמשי : **ברש"י** בד"ה באותה חוליא לענין קורה כו'. דלענין פסוקה בחד טבעת סגי וא"צ חוליא לדמותה : **ברש"י** בד"ה בר חוליא הוא קליפות הקנה מן הגדדין ומתחתיה. הוא הנקרא בר חוליא וקאזיל ומפרש שרצועות הבשר מחברות ראשי הטבעות הוא הקליפות שמתחתיה ואף התנוך שהוא הגרגרת עצמו הולך ודק מעוביו כו' הוא הקליפות שעל הגדדין שזכרו וק"ל עיין בר"ן (דף תרפ"ז ע"ב) : **ע"ב** גמ' והוא שנשתייר כו'. פירוש באורך האלחולת יהא נשאר מקום הדבק כדי תפיסה והשאר ניטל כולו ואם ניקב בתוכו אורך של שיעור תפיסה י"א ברובו פירוש ברוב עוביו או היקפו כמו פסוקת הגרגרת ברובו וי"א במשהו כמ"ש באשר"י וטור : **גמ'** מפרעתא כו' פירוש אדלעיל קאי כשאר המ"ד דמפרעתא הוא כרס הפנימי וכ"ה בטור בהדיא וכן צ"ל מתוך הסוגיא בסמוך וק"ל : **גמ'** ודר' אבינא כו' מאי כו' פליגי כו'. דלמא הוא מחשיב לושט וא"כ דינו נמי במשהו ולאידך שינוי דלעיל (דף מ"ד ע"א) אימא טפח בכרס הסמוך לושט כו' ניחא יותר : **שם** בגמרא הני ודאי פליגי. איך נמי פליגי רק דבריהם בכלל שיעורו : **גמ'** לא קטנה קטנה ממש כו' נראה כמו או לא קטנה כו'. דא"כ ביטוי מאי שיעורו : **גמ'** רובא ולא הוי טפח פשיטא. טפח ולא הוי רובא נמי א"ל לאשמועינן דממתני' ממילא נשמע דא"ל בגדולה שבגדולה טפח ובקטנה ממנה טפח ולא הוי רובא כשירה כלפי לייא שיטריף גדולה בטפח וקטנה יוכשר ואפ"ל דה"נ פריך דטפח ולא הוי רובא א"ל לאשמועינן רק רובא ולא הוי טפח בא לאשמועינן שבזה יש מקום לטעות ולומר דהיינו ביטוי דגדולה לא מיטרפא ברובא הא [נמי] פשיטא מכח סברא דרובא ככולה : **גמ'** נמצא עליה קורט דם כו'. אמשני לדדין קאי דמצד אחד [ונמצא עליו ק"ד הייט מבחוץ] אף דבידוע שלפני שחיטה מ"מ אמאי טריפה הו"ל בידוע כו' וניקב מעבר לעבר. וזה החילוק במצד אחד צריך שימצא עליה קורט דם מבחוץ כנגד פי המחט אבל אם לא נמצא עליה מבחוץ קורט דם אע"פ שבסביבות המחט מבפנים ישנו דם כשר משא"כ בניקב משני לדדין אם ישנו עליה על המחט קורט דם אפילו מבפנים טריפה והב"י מאריך בזה בע"א ובהגהת האשר"י כתירוץ האחרון של הב"י (ח) ומ"ש הוא פשטא דשמעתין : **ברש"י** בד"ה בטבעת אצבע. ולעיל (דף מ"ד ע"א) עיין ברש"י ותוס' [דרש"י מפרש שם ד' אצבעות והתוס' מפרשי שם דכדי תפיסת יד דהתם היינו ב' אצבעות וכדי תפיסה דהכא היינו ד' אצבעות] ודוחק לומר שיהיה לרש"י המשמעות היפך מתוספות [דלשון כדי תפיסה יהא משמע פחות מכדי תפיסת יד] גם רש"י פי' כאן תפיסה אחיזת יד כאילו כתיבא כדי תפיסת יד כדלעיל : **בתוס'** בד"ה רובא ולא הוי טפח כו' ור"ח גרים כו'. לפירוש ר"ח למה משני ומשהו טפי הו"ל הרבה יותר מטפח גם למה דרולה המקטן לפרש שאין בכל הכרס טפח למה קאמר ולא קטנה קטנה ממש וצ"ל אף שאין קטנה ממש מ"מ יכול להיות שאין בכל הכרס טפח : **בתוס'** בד"ה מחט שנמצאת כו' לאו דוקא לחוץ כו'. הומ"ל מתני' בנקובה ע"י חולי לא ע"י מחט ודו"ק : **בא"ד** צריך לפרש אותו צד אחד מבפנים כלפי הריעי. אין זה מקושר לפי' רש"י ודוחק לפרש כוונתו דלרש"י כשנמצא המחט תחובה בעור השני שכלפי פנים אפילו אינו מפולש טריפה כמו בהמסס מצד א' שמא הבריא ומצד א' כשרה היינו [העור] האחד שכלפי פנים דבצד החוץ ממנו [ר"ל בעור החיצון] אי אתי מבפנים הרי ניקב עור הפנימי והאי החיצון וחיישינן שמא הבריא ואי מבחוץ והפנימי לא ניקב מעולם נמי טריפה כמחט שנמצא בחלל כו' ומכח נמ"כ טריפה משא"כ במחט דאשתכח בחיתוכא דכבדא לפרש"י שם [אפילו] משני לדדין דאמרינן מבפנים בא ונקיבת הכבד כשר : **בא"ד** ואגב דנקיט כו'. דלפירושו בהמסס נמי הדין כן ממש ונקיט בית הכוסות משום דעיקר בא לאשמועינן שלא תימא בבית הכוסות אפילו מצד אחד טריפה [ומדשביק המסס ונקיט בה"כ משום דה"א דבה"כ גרע מהמסס] א"כ א"ל לאשמועינן טריפות משני לדדין דהא ה"א אפילו מצד אחד טריפה והכשרות מצד אחד צריך לאשמועינן הניחא לפי' רש"י י"ל

באור

לא יצא לחוץ כלל ואת"ל יצא שמא דרך הקנה יצא לחוץ וכשר בכבד. ושפי הו"ל לדחות בפשיטות דא"צ משום דמוכרח דיצא לחוץ דא"כ בקטינתא אמאי טריפה : (ד) לשון בה"ג מחט דמשתכחא בלבא אע"ג דלא ניקב טריפה וה"מ כי משתכחא בשמפוגא דלבא לגוואי דלית ליה דוכתא למיפק כי רישא לתתאי דכמה דאתו נקיבי מינקבא וטריפה אבל קופא לתתאי דלא עייל אלא בשמפוגא רבא תלינן דלמא בהדי דסעלה פלטה לה ואחזוקי איסורא לאו מלתא הוא כו'. ומפרשי הגאון דרישא דוקא ובסיפא צ"ל אבל קופא לתתאי או לא עייל ואף דבקופא לתתאי טריפה בכבד היינו לפי' התוס' דפי' קופא לבר היינו לתתאי אבל בה"ג ס"ל כפי' הרשב"א דקופא לתתאי גם בכבד כשר. ורמ"א בשו"ע מפרש דסיפא דוקא בתרתי לטיבותא וברישא צריך להיות או רישא לתתאי ובחדא לריעותא טריפה דאי משתכח בגוואי אף אי קופא לתתאי טריפה כמו בכבד דהוי קופא לבר וכפי' התוס' ואי רישא לתתאי אפילו עדיין בשמפוגא רבא קודם שנכנס ללב טריפה משום דסופו לנקוב ואף דבכבד כשר ברישא לתתאי בכל גוונא לפי' התוס' משום דאף אם הוא כנקוב כשר בכבדא אבל להגאון לא ניחא ליה להגיה ברישא או ואפשר דטעמו דאי סיפא דוקא בשמפוגא רבא וקופא לתתאי לא הוי צריך לטעמא דסעלה ופלטה כיון דבקופא אין סופה לנקוב וכן ברישא לא הוי צריך לטעמא דלית ליה דוכתא דמיפק כיון דבגוואי הוא וקופא לתתאי טריפה משום דדרך הושט נכנס כמו בכבד לפי' התוס'. ואפשר שזה שכתב הגאון אבל רישא אין להגיה בפליטות וליסנא קמייתא הוא. אך מה שסיים גם יש ט"ס ולבר צ"ל לגיו לכאורה תמוה דהא רמ"א מפרש דברי בה"ג כפי' התוס' בקופא לבר כמ"ש לעיל וכמבואר להדיא בד"מ ע"ש : (ה) כוון לגירסת מהרש"ם והיה כתוב לפניו באידך בברייתא ואת החלב המכסה את הקרב וגו' ומ"ש וכדמשמע מהתוס' נראה דמשמע ליה דמאי בעי התוס' במה שהביאו זה לא היה צריך כו' וגם למה הוצרכו לכתוב דמאת כל החלב מרבינן אף שעל הדקין או שעל הקיבה לאידך שלא בהדיא איתא כן בברייתא דיליף מאת כל החלב כו' ומזה משמע דגירסתם בברייתא את החלב המכסה כו' ולכך הוצרכו התוס' לפרש דלאו מרישא דקרא דריש כן רק מסיפא דקרא ורישא דקרא לחלב שע"ג הדפנות : (ו) אינו מובן שהרי כתב רש"י להדיא לקמן בסמוך בד"ה תותב כו' וכן על הדקין כראשם הרי דאפי' תותב הוא מיהו עי' בכריתי ופליתי סי' ס"ד ס"ק ו' תמצא מיושב היטב ע"ש : (ז) ואנו זכינו לדבריו בבדק הבית שמגיה ומתקן דבריו ע"ש : (ח) בא לסלק תמיהת מהרש"ל ביש"ש על הגהת אשר"י שכתב בשם רש"י מב' לדדין טריפה אפילו אין עליה קורט והוא לכאורה נגד הברייתא כמ"ש ביש"ש לזה כתב דסובר כתירוץ האחרון של הב"י דמחלק דבצד אחד אפילו נמצא קורט דם מבחוץ סביב הנקב כל שאינו נגד פי המחט ממש כשר אבל בב' לדדין אפילו סביבות הנקב טריפה וכתב שליבנא דרש"י הכי דייק קצת שפירש בעובדא דרבי מנא על המחט כנגד פיה מבחוץ כו' ע"ש ולזה כתב הג"א אפילו לא נמצא עליו

ר"ל

תרוייהו בא לאשמועינן גם מב' לדדין טריפה דאין לבריתא לסמוך אמתני' ולא ס"ל לאשמועינן
קך דינא בהמסס שיש לו דין אחר אבל בעצמו ישנו נ"כ בהמסס ולא [illegible]
לאשמועינן קך דין דנטרף בהמסס בהכי משום דסמיך אמתני' [ורק בא לאשמועינן דאף בבה"כ
מלד אחד כשר א"כ שני לדדין טריפה למה לי [illegible]
קיל מהמסס] וק"ל : לפירוש ר"ת [illegible]
תימא מלד אחד טריפה בנקיבה אפילו מחמת חולי [illegible] לפי' רש"י [דדוקא ע"י מחט חיישינן
שמא הבריא] רק נקיט מחט [illegible]
לנקובה : בא"ד ועוד אומר ר"ת כו' לפי שהוכב ע"ג המסס ומדובק כו'. [illegible]
[illegible]
כיון שבה"כ שוכב ע"ג המסס שהמסס לגד הכרס והחזה ובה"כ על גבו לגד הסדרה והמאכל
נכנס מושט לכרס ומכרס לבה"כ ומבית הכוסות להמסס וכפרש"י במתני' [illegible]
[illegible]
[illegible]
שעל גבו : בא"ד אבל במה שקורין עכשיו סובלילא כו' אפילו מלד אחד טריפה . ובמתניתין
המסס וכו' לחוץ פירוש לגד חוץ וכפרש"י : בסה"ד אבל מה שקורין עכשיו סובלילא אפילו
[illegible]
דף נא ע"א
גמ' והפכה רבי כו'. מאסר"י משמע דאין תוכה לבדוק ולהפוך : גמ' דלמא
חוט השדרה איפסיק . [illegible]
בנפולה דחיישינן לפסיקת החוט [illegible]
[illegible]
ברש"י בד"ה טרח טריי' להאי גברא כו' . [illegible]
ז בערוך יש מפרשים טריי' לריסיה דלעיל מגדנד ברחשו ולי נראה שהוא בלשון אשכנז [גיקוועטשט]
דרש"י פי' הלעז עליו לעיל מינלייי"ר ולקמן (דף כ"ב סוף ע"א) נתבסה מינלייר ור"ל טרחתי
ודחקתי את עלמי לבא לכאן ובפרק כלל גדול (דף ע"ד ע"ב) דפרים סילקא ברש"י מינלייר בלע"ז :
ברש"י בד"ה הכה על ראשה כו' . בפרש"י שלפנינו הרבה גמגומים וטעות ובח"ס הגיה
מפירושים מדויקים ע"ש ובאמת [דברי הגמרא] א"ל פירוש כי הוא מבואר : **ע"ב** גמ' ת"ש
עגל שנולד ביו"ט כו' . מ"ש הרא"ש פ"ק דבילה ולריך שיפרוש ע"ג קרקע שגגה בידו בלמדו
מסכת בילה סבר לפוס ריהטא שתירוץ הכא במאי עסקינן שהפרים נשאר לפי האמת ובבואו
לכאן ראה שאינו רק דחייה והשמיטו והיה אפשר לדחוק שהמקשה סבר בתחלה דר"כ אין חוששין
לגמרי קאמר וא"ל עמידה אפילו לזה פריך שפיר לימא מסייע מושין כו' דא"ל אוכלו ע"י בדיקה
דבלא עמדה אינו מועיל בדיקה דטריפה משום החבט שנתפרקו חוליותיה ואין הטריפה ניכר אלא
ודאי אין חוששין ומשני הבמ"ע בשעמדה והשתא י"ל בין לר"כ ובין מתני' דהתם איירי כן בעמדה
דוקא ואפ"ה ליכא סייעתא דאי מהתם דלמא ע"י בדיקה דבעמדה מועיל בדיקה וקמ"ל ר"כ דא"ל
בדיקה כלל לזה כתב האסר"י שפיר ובעי הפרים וכו' ויסנו סיוע קלת לזה מתוס' ע"א בד"ה
בית הרחם כו' שכתבו משום דאיכא ריעותא דאינו הולך אילטריכא ליה לאשמועינן כו' ולא כתבו
עדיפא דאינו עומד כן אמרתי בישיבה . אבל האסר"י כתב כאן בהדיא דאיכא ריעותא שאינו
יכול לעמוד וכ"ל דהתוס' ל"ד נקטו או אפילו משום הך ריעותא אילטריך לאשמועינן ונקטו ריעותא
הפחות שאפשר לומר . ותירוצו של מהרמא"י ז"ל בהגהתו להלכות יו"ט אין בו ממש לפי עכ"ד
ויפה לתיוקת מכ"ל להאסר"י כבואה זו שלריך גבי יו"ט העמדה משום שחיטה שלא לצורך [שמא
ימלא טריפה] והאסר"י מראה מקום מכאן כדאיתא פרק אלו טריפות וכאן לא הוזכר ועוד שכתב
שם והא דמותר לאכול ביום שנולד ולא כתב ביו"ט ועוד כלפי לייא איסור טריפה דחמירא הקלת
ולענין טירחא שלא לצורך החמרת ועוד ההעמדה אינו מועיל רק לענין שמועיל בדיקה שהטריפות
ניכר אז ולריך בדיקה עכ"פ ודלמא ימלא טריפה וכבר שחט שלא לצורך יו"ט דלמה קראו שלא
לצורך יו"ט הרי מותר לאכלו כן נמלא שוחט לאכילה אלא משום שמא ימלא ריעותא ונמלא לענין
טריפות תקנה לפירוש ולא יאכל אבל שחיטה היא מצוות אסר לא יוכל להתקן שכבר שחט השתא
נמי דעמדה כן הוא [דאינו מועיל רק שיועיל בדיקה] דהשתא הטריפות ניכר בו ואם ימלא יש לו
תיקון לענין איסור אכילה אבל לא לענין שחיטה שלא לצורך אלא מאי תאמר כיון דעמדה וניתר
ע"י בדיקה שרי כמו בדיקת הריאה [דלריכה בכל בהמה ואפ"ה שרי לשחוט] בלא עמדה נמי
ליסתרי . ול"ל בזה משום דב' טריפות ישנו . ריסוק אברים ופירוק החוליות שאינו ניכר קודם
העמידה וחששת שבירה ועקירה וכפרש"י וכשעמדה ילאתו מידי חששת פירוק האברים ובית
הרחם אין דרכו לשבור ולעקור רק לפירוק האברים ולהכי כשעמדה ביו"ט אין חשש תו ודו"ק
(ט) ויש מוסיפין שיבוש משום דמילדין ומסעדין את הבהמה בשבת אבל לא ביו"ט ולהכי ביו"ט
חיישינן טפי ואין בזה שורש : גמ' וטוין שאם נולד הוא ומומו עמו כו' . ונולד היום ואח"כ נפל
בו ביום מום דלא הוי מוקלה בין השמשות מ"מ היה שעה אחת מוקלה ביו"ט עלמו בין הלידה
ובין נפילת מום (י) : גמ' נגערה לעמוד אע"פ שלא עמדה . שלא פשטה הול"ל וכמ"ש רש"י אפשר
דאיהו נמי משמיה דרב אמרה ולא קאי [לחלוק] אשלפניו דהא שלפניו משמיה דרב אמרה :
גמ' דעביד בירא . נראה שר"ל שהוקשה לזרע וכמו שאמרו ואית בה בירי בפרק כילד הרגל :
ברש"י בד"ה בית המטבחים כו' אפילו ממקום גבוה . משמע דאי לא"ה מהיכא תיתי ריסוק
בפחות מי' ולא ס"ל חילוק תוס' לעיל ע"א בד"ה נפיל לארעא בהפילוה אחרים וא"כ הו"ל לפרש
כן לעיל בזכרים המנגחים זה את זה ואולי עדיף כאן שיודע שיפול לבסוף לכן א"ל לומר נוען כו'
[אם לא ממקום גבוה] מסא"כ לעיל שסובר שיפול חבירו ואולי מזה אין אנו נזהרין מלקשור כל
סד' רגלים אע"פ שבמרדכי משמע דוקא כשאין כל רגליו קשורות וכמ"ש בהגה"ה בש"ע משום
דהיינו דוקא במקום גבוה ובדשמע קל גניחותיה : ברש"י בד"ה דקתא כו' חיישינן אם נפל
עוף עליהם . פירש כאן טפי מבאידך וכולן איירי בעוף ולא בבהמות ומיהו במקלתן פי' כן :
בתוס' בד"ה עמדה כו' אבל לא עמדה כו' כדתניא לקמן כו' . מביאין ראיה דבעי בדיקה אף
בדשהא אבל דבעי שהייה מגופיה נסתייס עמדה א"ל מעל"ע הא לא עמדה לריך : בא"ד וא"ת
ט' . כי באמת ג"כ מהתם דייקו התוס' [כ"כ כדי לקשר הוא"ת לדבריהם הקודמין] דבלא עמדה
לריכה [בדיקה] וגם מעל"ע דאי מעל"ע לחודיה סגי א"כ מה תי' התם קסבר הלכה לריכה בדיקה
מ"מ לאותו מ"ד לא גרע הלכה מבכאן לא הלכה ולא עמדה דסגי מעל"ע וימתין עדיין התם
מעל"ע אלא לריך גם כן בדיקה ודו"ק :

[בספרים ישנים היה כתוב דיבור זה לעיל סס"ב והצגנוהו במקומו] :

בא"ד ופריך בנפילה לבדקיה. פירוש בעמידה והליכה : בא"ד הא כ"ע מודו הכא ט'. בזה
תלוי קושיא כאן ולא מיניה וביה התם אע"ג דמ"מ לא לריך ליה התם אף בלא גמרא דהכא וכן
לוי"ל דהתוס' כמ"ש ואע"ג ט' נקטו אגב ט' [רק למה דאיתא הכא לכ"ע עמדה א"ל מעל"ע
הקשו שפיר למה נקיט עמדה לריכה ט' משום אגב מלתא דאיתו לכ"ע] וק"ל :

דף נב ע"א
גמ' שערי וכל דמיכייהו לא חיישינן כ"מ מוגה : גמ' חימלא אין בה ט' .
בפרק הבע"י פי' רש"י חימלא מין קטניות : גמ' נעקרה ללע וחוליא עמה ט' .
לס"ד כולה חוליא למה לי ללע דב"ה בסמוך ס"ל נמי דחוליא הוי חסרון ודוחק לומר לאשמועינן
דלא מיטרף בנעקרה ללע אא"כ חוליא עמה מיהו שמואל אמר שם וכן לטריפה לא ב"ה עלמו
ובסמוך מקשה דשמואל אדשמואל : גמ' בוכנא ואסיתא . נקיט הך ליסנא משום דאיירי דאמלעיתה
של חוליא קיימת ולא הומ"ל חלי חוליא כיון דאיירי משני לדדין א"כ היה ניטל כל החוליא מסא"כ
לעיל ברוב ללע וחלי חוליא . ומ"ש רש"י היינו בחלי חוליא ר"ל תחוב בחלי חוליא : גמ' א"ה
היינו דרב . מדשאלו סתם מהו לא משמע לתלמודא ששאלו על טריפה או נבילה : גמ' לא שמיע
להו הא דרב . א"ל לימא שמיע להו והבינו כמו שהבין תלמודא דברי רב לס"ד אי לאו קושיא
והא רב נמי גיסטרא קאמר ור"ל כולה חוליא . ומבעיא להו בללע מכאן ומכאן ואמלעיתא דחוליא
קיימת אבל בללע אחד וחלי חוליא אולי לא מיבעיא להו מדנקיט רב ללע וכולה חוליא מהו תיתי
לומר חלי חוליא ובתר דהשיב רב גיסטרא קאמריתו הבינו כוונתו דע"כ חלי חוליא קאמר דאל"כ
איהו נמי גיסטרא קאמר דו"א דכיון דנקיט רב ללע וכולה חוליא הרי ללע שכנגדה נשמטה ממילא
הו"ל לאשמועינן רבותא אפילו באמלעית החוליא קיימת ובס"ד [דפריך והא רב נמי ט' דהבין
דרב כולה חוליא קאמר הו"מ למיפרך למה ליה כולה חוליא] עדיפא פריך . וא"ל דלמא היו
מסופקין בכוונתו אם ר"ל חלי או כולה (כ) הו"ל לשאלו פי' לדבריו : גמ' וליבעיא מיניה כדרב .
דאין סברא לומר דפשיטא להו בהא דכשר כיון דבאמת הוא טריפה : גמ' אי אמר לן כשירה
אכתי תרתי ט' . א"ל סוף סוף רב יבין מדעתו דתרתי מיבעיא להו דאי ס"ל כשר בב' מה
מיבעיא להו בחדא כ"ש דכשרה ואי ס"ל טריפה אם הדין באמת כשירה ישיב להו ויודיען הדין
ואם הוא ספק [להו] כ"ש יברר ספיקותן מיהו בזה י"ל קלת כיון דאין קולא נמשך בזה לא יודיען
מה שאין שואלין ועוד שיחשוב שלבתר שעתא ישאלו על תרתי ג"כ אבל בא"ה ט' ואי אמר להו
טריפה אכתי חדא ט' הא יבין דמיבעיא להו אי פשיט להו בחדא לכשרות ויודיעם שלא יקילו
מיהו ה"כ משני באמת א"כ מירתת רתח ט' . ולא מסתבר לשויי בלא סברא דקולא וחומרא
רק בשואלם בתרתי ירגיש למה דלגו האחד המוקדם לו ע"כ מספקא להו או פשוט להו להתירא
ואם יסבור רב טריפה בו יורם הדרך ישר מסא"כ בשאלם חדא יחשוב דלפעם אחר ישאלו ג"כ
בתרתי ועיין : גמ' היינו ריתחא . דלמא הריתחא במה ששאלו טריפה או כשירה [מדשאלו סתם
מהו וכמ"ש לעיל] דאפילו נבילה הוי אבל לא משום דבחדא נמי טריפה הוי וכמ"ש רש"י :
ע"ב גמ' הכי אמר ר' יעקב בר נחמני אמר שמואל ט' . אם המקשן הבין דשמואל פי' לכרס
החיצונה דמתניתין כן. א"כ יפשוט בעיא דרב אשי ממתני' דקתני או שנקרע רק פריך מריב"ח
מדמלינו דריב"ח מפרש כן למתני' מסתמא שמואל דמחשיב זה לטריפה נמי מפרש למתני' כן
וממנה למד דין זה וא"כ נפשוט רוב קרוע : ברי"ף לעיל איכא מ"ד הלכה כריב"ח ברוב קרוע
ולא ברוב ניטל . מגומגם קלת ובב"י כתב עליו שאינו מבין דבריו : גמ' בעופות מן הגן
ולמעלה כו' אילימא למעוטי חתול תנינא כו' . עיין באסר"י ובמ"ש בסמוך מאי פריך תנינא כו'
דלמא ממתני' ה"א זאב דוקא ולא חיות זולתו אפילו גדולים ממנו דומיא דכן דמיבעיא ליה בסמוך
אם שאר עופות טמאים יש להם דריסה חוץ מן הגם והנץ וכפי' רש"י בסמוך קמ"ל רב דפירוש דריסת
הזאב מן הזאב ולמעלה וכן מן הנץ ולמעלה וי"ל דפשיטא ליה דשאר חיות אין להם דריסה ופירוש
ולמעלה ר"ל הארי ועיין באסר"י ודו"ק : גמ' וכ"ת הא קמ"ל כו' . לפרש"י הא דמשני גברא
וכו' ולא קמ"ל דר"י לפרש דדריסת הזאב דת"ק בדקה א"כ זאב ממעט חתול מדקה וכמו שהקשה
האסר"י דא"כ הול"ל ר"י לפרש בא כרי' אולעא לא לומר דין בפני עלמו . ודקמשני איבעית אימא
לעולם למעוטי חתול אע"ג דלפרש"י לשיטיה קמא נמי למעוטי חתול פי' רש"י דאמתניתין קאי
לעולם מתני' נמי ממעט חתול כו' ומיאן בפי' התוס' דמאי חזר מאילימא קמא למעוטי חתול
ומשני דרב בא להורות גסה ומתני' בא למעט חתול הא במתני' לא איתמעט שפיר חתול מדקה
כיון דקושטא הוא דמתני' איירי דרוסת הזאב אפילו בגסה א"כ לא איהמעט חתול רק מגסה
וכן לר"כ דבעי בסמוך מרב יש דריסה לחולדה באימרי רברבי וכמ"ש התוס' ל"ל שהבין מתני'
דרוסת הזאב למעוטי חתול מגסה מיהו בזה י"ל דהיה סבור אורחא דמלתא נקיט וכאיבעית
אימא טפי הול"ל דלמא חתול בא רב [למעט] כמו שאמר בתחלה דממתני' לא אתמעט חתול
רק מגסה דדרוסת הזאב אפילו בגסה קאמר ופליג אר"י וק"ל : מ"ש האסר"י ועוד אליבא דרב
לא אימעט ט' . ר"ל עוד הוכחה דהלכה כאב"א [דגם לרב ר"י לפרש] דלתי' ראשון לא אימעט
חתול מדרוסת דקה דרב בא לאשמועינן דזאב בגסה נמי דריס ודת"ק פליג אר"י א"כ לא איתמעט
חתול מדקה כלל שהרי דריסת הזאב דמתני' פירושו נמי בגסה והגה כולה סוגיא מוכחת דחתול
אין לו דריסה בדקה רק בגדיים וטלאים דוקא והיינו כאיבעית אימא דלמעוטי חתול אתי :
גמ' הללת עלמה נמי כו' . ולא קאמר זיהרא אית ליה ולא קלי כיון דלבריבי ארס שלו יש בו
כח להזיק [אף גדיים וטלאים] סברא דבאין מלילין אין לו ארס כלל שאינו כועס דאילו מטיל ארס
הא לדידיה מזיק ולכך לא קשה מהאי תרנגולת מרבנן דבריבי ואברייתא דלדידהו י"ל שפיר אף
שיש לו ארס אינו מזיק [וכדמשני] זיהרא אית ליה ולא קלי אבל לבריבי משמע דבאין מלילין שאין
לו חימה אינו כועס כ"כ שיטיל ארס ולזה פריך מהאי תרנגולת דאשכחן דאית ליה וכן י"ל דמתרנגולת
אברייתא לא הקשה דבעופות ס"ל יש לו ובריית מגדיים וטלאים איירי לא מעופות והראיה כך
דנקיט בברייתא דאיירי בגדיים וטלאים (ל) אבל לבריבי דס"ל שיש דריסה בין בעופות בין בגדיים
וטלאים א"כ שניהם שוין ובאין מלילין אין לו ארס דאם מטיל ארס מזיק בין לעופות בין לגדיים
וטלאים ולזה פריך והא קחזינן דאית ליה וכן משמע בתוס' . אבל לשון רש"י אלא במקום שאין
מלילין כו' ולא אלים זיהריה משמע שמטיל רק לא אלים ודו"ק : ברש"י בד"ה רוב גובה מן
העינים כו' . דברי הטור יורה דעה ל"ע בזה : ברש"י בד"ה גדיים וטלאים כו' ומודה ר"ת
באילים ורחלים . לתרולי דמתני' נקיט זאב דוקא לריך לזה קודם דאתו לשנויא דהוא דאמר כבריבי
ואיירי בים מלילין וכן באיכא דאמרי חזר ופי' ומתני' דנקיט זאב משום אומרי רברבי משום
דר"ח בכל ענין קאמר יש דריסה לגדיים כו' אבל למסקנא דליסנא קמא מתני' דאיירי בכל ענין
[אף באין מלילין] לכן נקיט זאב אבל בחתול יש חילוק בין יש מלילין לאין מלילין דומיא דלא הקשו
התוס' בד"ה ה"ג כו' ול"ג כן כו' בוטוד גם לליסנא קמא [וכמ"ש שם בשם רש"ל] : ברש"י בד"ה
עד שתינקב לחלל כו' אפילו לעופות [זהו לפי הס"ד כמ"ש מהרש"א בשם רש"ל וכתב כן] כדי
להמשיך הותסברא וכו' : בתוס' בד"ה ה"ג כו' ול"ג כן כו' . לאותה גירסא הא דלא פריך
ממתני' דכן בעופות אבל לא בגדיים וטלאים דדלמא נקיט כן בעופות לאפוקי שאר עופות טמאין
דאפילו בעופות לא (מ) ועוד דרולה להקשות אף בחתול ונמיה להכי פריך מברייתא : בא"ד א"כ
מאי קפריך מהאי תרנגולת . וא"ת באמת דלמה כן הוא החילוק מנ"ל למקשה להקשות וי"ל

באור

ק"ל נגד פי המתט רק סביב הנקב : (ט) ול"ל דאף דבלא עמדה אין ריסוק אברים ופירוק חוליות ניכר וא"כ הרי כיון
דמותר לאוכלו כן אמאי הוי שלא לצורך יו"ט מ"מ לפעמים ניכר ריעותא באברים רק דלא סמכינן בבדיקה ע"ז כיון
דלפעמים אינו ניכר וא"כ ביו"ט מחמרינן דלמא יהיה ניכר הריעותא והוי השחיטה שלא לצורך לכן בעינן עמדה שילא
מחשש זה . ולכאורה גם לפי האפשר לדחוק שכתב למעלה נמי נ"ל הך סברא של הגאון דהא דבעי עמדה ולא בדיקה
משום דלריסוק אברים ופירוק חוליות חיישינן ולכך בעי עמדה דאז יצאנו מחשש זה אבל בדיקה דהוא משום שבורה
ועקורה לא בעי . אבל ליסנא דר"כ דאמר בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים משמע דלריסוק אברים ופירוק החוליות
לא חיישינן . ונ"ל לפי האפשר לדחוק דלעיל כשיטת הרמב"ם הובא בב"י דשהיית מעת לעת ובדיקה שניהם משום
ריסוק אברים ולזה קאמר דבית הרחם אין בו משום ריסוק אברים ולא בעי בדיקה אחר ריסוק אברים כשעמדה .
ונ"ל דבעמדה יצא קלת מחשש ריסוק אברים אלא דבנפילה ממש לא מהני עמדה גרידא להוציא מחשש ריסוק אברים
לגמרי ובעי בדיקה אח"כ : (י) ואפילו למאי דקי"ל דאין מוקלה לחצי שבת מ"מ כדיחוי כי האי דלא אסיק אדעתיה
כלל הוי מוקלה כ"כ הגאון ומהרש"א במסכת בילה בשם תוספות ישנים : (כ) לכאורה אין זה קושיא דא"כ תקשי
קושית הגמרא ליבעי כדרב דהיינו בחצי חוליא דהוי חדא דנשמע מינה תרתי דאי פשיט להו טריפה א"כ כ"ש בב'
צלעות אי פשיט להו כשר א"כ איהו אמר בכולה חוליא וממילא נשמע דבאמצעיתו קיימת אפילו בב' צלעות כשר דאל"כ
לאשמועינן רבותא וכמ"ש למעלה בסמוך : (ל) אבל לרבנן פריך שפיר לליסנא קמא דמשמע דלרבנן אפילו בעופות אין
לו דריסה כמו לבריבי באין מלילין מדקאמר לא אמרו אין דרוסה כו' משמע דבאין מלילין ליכא פלוגתא בינייהו רק
בא להחמיר במלילין לא לאקולי בעופות באין מלילין : (מ) ונ"ל דלא מהני זה רק לתרולי על המקשן שהקשה מברייתא
ולא ממתני' משום דהיה אפשר לדחוקי דאתי לאפוקי שאר עופות ולהכי ניחא ליה למקשן טפי לאיתובי מברייתא אבל
באמת פירוקא מיתרלתא לא הוי דהכי התוס' דתו בזה אותה הגירסא לליסנא ב' מדקתני במתני' עוף הדק דוקא
ובאמת אינו מובן כלל היאך אפשר לומר דכן יש לו דרוסה אפילו בגדיים וטלאים רק נקיט עוף הדק למעוטי שאר עופות
טמאין א"כ מאי האי דקתני בתר הכי ודרוסת הגם בעוף הגס הא אפילו כן ג"כ דריס אף בגדיים וטלאים אם לא שנדחוק
דלאותה גירסא דנקיט כן במלתא דר"א ולא גם ע"ב נ"ל דכן יש לו דריסה טפי מגם דגם איתו דורס כ"א בעוף
הגס ולא בגדיים וא"כ בכל חד אשמועינן מתניתין מלתא דבגם אשמועינן לגופיה דדריס אף בעוף הגס ובכן אשמועינן
לבריותא

כיון דלא חשיב כן ש"מ [דר"ח הוכיח לנפשיה דע"כ בכן אין חילוק ואפילו במגילין אין דריסה] דאילו גבי כן הוי חילוק [פשיטא ליה דאפילו בעופות יש חילוק] ובאמת הכן בכל מקום דורס
וכפי' התוס' [דמתני' בכל ענין] ודו"ק :

[בספרי ישנים נדפס זה הדיבור לעיל בספ"ב והצגנוהו במקומו] :

בא"ד ועוד לאיכא דאמרי ה' ומאי אירייא דתני מתני' עוף הדק כו'. אבל ללישנא קמא לא קשה כהי דיש דריסה לכן אף בגדיים וטלאים היינו דוקא במגילין ומש"ה קתני מתני' עוף הדק
דבכל ענין וכ"ה בח"ש :

דף נג ע"א גמ' שאר עופות מהו כו'. מפרש"י משמע דבכל עופות אפילו הגדולים מכן ומגס קמיבעיא ליה דדלמא גם וכן דוקא קתני. ובחיות מסיק הרא"ש דוקא זאב ואריה יש דריסה להם לא היה זולתן אפילו הגדול מהן ועיין : **והא** דכן יש לו דריסה בגדיים וטלאים בדאיקב עד החלל [כמ"ש הטור בשם הרמב"ם דמפרש הך ברייתא חתול כן עד שתיקב לחלל הוא מטעם דריסה ולא כרש"י] ה"ה נמי בעוף הגס וכה"ג וכ"ש הוא דהא חולדה יש לה דריסה בעופות [ואפילו בעוף הגס כמ"ש הב"י בשם הרשב"א] ולא בגדיים וטלאים : **והא** דיש דריסה לכן בקטנים של מין גסה כגון באווזין ותרנגולים הקטנים [כמ"ש הטור שם] ומתני' קתני דריסת הכן בעוף הדק נ"ל דנקיט דק משום גדולים שבדקים. אכן יש לראות מהיכן למד זה הא דריסת הזאב בדקה אין דריסה בגסה אפילו בעגל הדק כמ"ש הטור בהדיא : **גמ'** לאפוקי רגל וכו'. ר"ל נקטינן דאין דריסה אלא ביד ובצפורן וקמפרש דצריכא תרווייהו יד שולל רגל ולא שן. וצפורן שולל שן ולא רגל : **גמ'** ופסקא לידא. ומיתה דקאמר מיתת האבר כו' [כפי' רש"י] והומ"ל מיתת הנדרס קודם דשליף וכמ"ש התוס' בד"ה קמ"ל שמהו לנדרס קודם שהסיר רגליו רק דומיא דאין דרוסה אלא מדעת דקאי אדעת הדורס : **גמ'** ונמלא צפורן בגבו אע"ג דבהדי דשליף כו'. פי' רש"י ומוליא צפורניו מגבה ה"ה בשליפת הרגל ומניח בו צפורניו ועוד דכיון דהזיק בו ריעותא דצפורן אמרינן שמא בשאר אצבעות העומדין בדרא דסיחופה שלא הניחו שם הטיל בו הארס ועוד שמא הכה וחזר והכה כמ"ש התוס' בכן בד"ה קמ"ל (ג) : **גמ'** קטע רישא כו'. וכגון שראינו שפגע בזה ראשונה ושוב לא חזינן א"כ מסתמא כיון שזה נקטע ודאי פגע בו בראשונה ושפך חמתו עליו ונח מרוגזיה דאל"כ גם לאחרים היה קוטע ראשן : **ברש"י** בד"ה רוב אריות דורסין כלומר אע"פ שרוב אריות דורסין קים לן שכל הדורס כו' כצ"ל. ומ"ש אין לך אחד כו' ה"כ כל המתחכך כו' בדומה לו שניהם שוין : **בתוס'** בד"ה יש דרוסה לחתול כו' היה אפשר לפרש דבכל פעם שאל על מעשה שאירע לידו חתול דרס עוף א"כ חולדה דרס אומרי רברבי א"כ חתול וחולדה דרסו גדיים וטלאים רק א"כ לא הו"ל לתלמודא לומר ולא קשיא כו' [דמשמע דאמר כל הני מימרא סתמא ולא פי' כל א' אמעשה בפ"ע] מיהו כמו כן לפירוש ריב"ש. ולפירושו לא נתחוורתי למה שאל פעם שניה אחולדה ושביק חתול ששאל בו פעם ראשונה ופעם ג' אתרוייהו ולעוד י"ל מיושב קצת עפי : **בתוס'** בד"ה שאר עופות טמאין כו' הך דריסה כו'. שלא תטעה מדקבעי לה בטמאין היינו משום דסימן טומאה דלקמן דכל עוף הדורס טמא ולכך לא שייך בטהורין דא"כ היאך קמיבעי ליה בכל עופות הא פשיטא מקלתן דיש להן דריסה דרוב טמאין דורסין לזה פירשו דריסה דהכא היינו דשליף ושדי זיהרא כו' : **בתום'** בד"ה רוב אריות כו' וא"ת כו'. עיקר קושיא כיון דרוב דורסין א"כ הו"ל לחוש לספק דרוסה רק הקשו בהך מימרא דרב גופיה ותירצו דפירושו רובן ראוין לדרוס אבל אין דורסין ולכן ספק דרוסה לא חיישינן ולהכי בעי מקום לצפורן דאי לאו הך ריעותא לא חיישינן וקאמר רב דבליפורן עצמו ליכא ריעותא שניחוש בשבילו לדריסה דרוב אריות הבריאין אין שומטין לצפורן וזה ודאי ארי חולה הוא ושמט הצפורן ולכאורה למה להו האריכות יפרשו כלומר ראוין לדרוס שהן בריאין ואותן אין לצפורן נשמטין ולכן אין זה הצפורן ריעותא דאימור בכותל נתחכך ולפורן זה בכותל היה כפשטא דשמעתין וכפרש"י והארי שנכנס אף שראוי לדרוס לא חיישינן לדרוסה כבכל ספק דרוסה דעלמא לרב כיון דאזדא ליה ריעותא דחתיבת לפורן ונראה משום דפריך אדרבא כו' וכל המתחכך אין כו' למה לי זה אף דבא הצפורן מחיכוך הכותל לפרוך שמא דרסה ואי לא חיישינן לספק דרוסה אמאי ניחוש עתה טפי שהא י"ל לפורן בא מהמיעוט שבכותל היה כי היכי שי"ל ממיעוט שדורסין ולפורן נשמט ועוד למה ליה לרב מ"ט רוב אריות כו' לימא כולן ראוין לדרוס וכל הדורס אין לפרטו כו' א"כ תלינן בכותל היה וליכא ריעותא ותו אין חוששין לספק דרוסה דאף דראוי לדרוס מ"מ אין דורסין הניחא בפשטא דשמעתין [וכפרש"י] אי כל אריות דורסין א"כ למה אין חוששין כיון דדורסין פי' ממש להכי הוצרך לומר רוב כו' דהשתא תלינן במיעוט דאין דורסין רק תום' הקשו כיון דרוב דורסין ניחוש לרובא אבל לפי' ר"ת ראוי [לדרוס] קשה ודאי [לימא כל אריות] וק"ל. אבל לפי' ר"ת דפירש תליית חיכוך הכותל ר"ל שנתחכך ברגל הארי ובכותל א"ש דל"ל מיעוטן אינן ראוין לדרוס והאי ארי חולה הוא כו' [דאל"כ מאין בא הליפורן דבכותל אין שכיח כלל לר"ת] ולכך פריך אדרבא כו' וכל המתחכך אין לפורן כו' שאין דרך לחכך ברגל ארי דא"ל אף דבא הצפורן מחיכוך לפרוך כו' דא"כ ודאי לא דרסו דהא ארי חולה הוא כיון שהשמיט לפורניו ע"י חיכוך ודו"ק. וגם למה שהוצרך לפרש בכותל נתחכך ברגל ארי הוצרכו לפרש אדרבא כו' [בענין אחר ממה שפרש"י דהיינו דלא שכיח שיתחכך ברגל ארי] דמאי פריך הא כיון דרוב שוורים מתחככין א"כ אף דלפורן אין שכיח בכותל מ"מ ניחוש שמא נתחכך ברגל ארי ובכותל לזה פירשו דה"ק קפריך וכו'. ויש לפרש עוד שהוצרכו לכך [דאומר בכותל נתחכך היינו ברגל ארי] דמאי פריך אדרבא לפירוש ראוי לדרוס יותר תלינן במועט בכותל שודאי התחכך בו מלתלות בארי במיעוט שמשמיטין כיון דאין כאן ודאי שנדרס ואדרבא יותר אמרינן דלא דריס כדאמר רב אין חוששין (ס) ואע"ג דסוף סוף ליכא למיתלי לפורן רק במיעוט ושני המיעוטין שוין מ"מ מסתבר לתלות טפי במיעוט שבכותל כיון דודאי נתחכך בו וק"ל. הניחא בפשטא דשמעתא דרוב אריות דורסין ממש יש לתלות בו כמו ברוב מתחככין בכותל וק"ל להכי פירשו דחיכוך כותל ר"ל ברגל ארי והשתא נמי אין כאן רוב שמתחככין ברגל ארי ודו"ק. [בספרים ישנים נדפס בס"פ השוחט השייך לכאן והצגנוהו פה ואף שהוא ממש כעין דבריו הקדומין] : **בתום'** בד"ה רוב אריות כו' ואמר ר"ת כו'. נ"ל דפי' כן כי לפירוש ר"ת דסבר מסתמא אין חוששין דרוב אין דורסין דבמקום שאין לפורן אין חוששין ורב לטעמיה דאין חוששין וא"כ למה לי דזה הארי חולה היה [דהא משו"ה הוצרך לומר דרק רוב ראוין לדרוס ומיעוטן אין ראוין דחולין הן] והא אפילו ארי זה ודאי בריא הוא כיון דאיכא למיתלי בכותל או בארי ובשניהם אין דרכן ליסמט איכא למיתלי בכותל ולקולא דהא רב אין חושש לספק דרוסה בשלמא לרש"י נ"ל דאותו הארי מן המיעוט שאין דורסין דאילו דורס הוי טריפה אבל לתוס' אפילו אי הוי מן הרוב הבריאין [או אפילו טלן בריאין] מ"מ תלינן להקל בכותל לכך פירש ר"ת דאין סברא כלל שנשון לפורן בכותל רק בכותל פירש מן רגל הארי וא"כ כיון דמ"מ מן הארי בא אילו הוי מן הבריאים הוי פשיטא טריפה לכן נ"ל מן המיעוט החולים היה אותו הארי ודוק כי כן הוא האמת פשוט הוא [ע"כ ממה שהיה נשמט ונכתב למעלה] :
לפירוש התוס' הא דקיימא בדרא דסיחופה לא אמרינן שברגל הארי נתחכך וכן במקום לפורן דחוששין נ"ל דאין דרך להתחכך רק בלידי הרגל ודרך שישאר הצפורן תחובה בו (ע) : **הטור** וש"ע פסקו בלפורן תחובה בגבו אפילו בשניהם שותקין חיישינן [לדידן דחוששין לספק דרוסה] ע"ש משמע בזה דגרע בלפורן אע"ג דיש לתלות במיעוטא דבכותל כמו במיעוטא דשומטין לפורן ובאין לפורן לא הוי חיישינן אף לשמואל כיון דשניהם שותקין ואין לו הכרח לזה מסוגיא דשמעתין. ולפי"ז ליתא מ"ש לעיל שהכריח לתוס' לפרש בע"א משום קושית אדרבא וכו' דדלמא סברת המקשה היה אף דלא חיישינן בלא לפורן ולא תלינן לחומרא מ"מ בנמלא לפורן חוששין כמו בשניהם שותקין לשמואל ודו"ק : **ע"ב גמ'** על לביני קניא כו'. והוי שורגא נ"כ שכיח [שם] וראוי לתלות בשניהם בשוה : **בתוס'** בד"ה ספק שורגא כו' דכולהו כרבי ינאי לא אמרי כו'. ולא קאמר כגון דאיערב ספק דרוסה כגון שראינו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ (פ) דהוי בכל אחד ספק אחד בגופו וספק ע"י תערובות לדעת הפוסקים דהוי זה ס"ס י"ל דאכתי למה ירעו עד שיסתאבו ליסהינהו י"ב חודש ולשתרו וצריך לראות שם בגמ' (צ): **בתום'** בד"ה דרוסה שאמרו כו' משמע דבודאי דרוסה כו'. ר"ל במקום הדריסה ניכר אין בודקין אם האדים הבשר מלד פנים ולתוס' משמע מאדים הבשר כנגד בני מעיים ר"ל מלד פנים או [דאף כשאין מקום הדריסה ניכר הוי ודאי דרוסה אלא] שרש"י ר"ל כגון שראינו שקפץ עליה חיה לדורסו אבל אין אנו רואין שדרסה ואין רשימת מקום ליפורן ניכר וע"ז כתבו משמע כו' אך מגא לן לפרש לרש"י כן ומשמעות [רש"י] יותר שראינו שדרסה ממש רק אינו ניכר מקומו דאי ניכר האדמימות א"צ בדיקה או דאם הוא נגד כל החלל טריפה (ק) : **בא"ד** ועוד דקאמר בסמוך דמורי בה רב מכפא ועד אטמא כו'. אבל מהך מימרא דרב גופיה אין ראיה דדרוסה שאמרו קאמר [למאן דחיים לספק דרוסה] ומבסמוך דאמר רב עד שיאדים הבשר כו' לא הוזכר בדיקה ושמא אם רואין האדמימות כנגד בני מעיים קאמר דחיישינן לדריסה אבל ספק דרוסה ס"ל אין חוששין וא"צ בדיקה ובודאי אין מועיל אבל מורי ביה רב מכפא כו' לענין בדיקה מייתי בסמוך ובח"ש כתב מהא דדרוסה שאמרו צריכה בדיקה כו' דלמא איירי שראינו שדרס ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ ובכי ה"ג ודאי רב מודה דחוששין לספק דרוסה אבל היכא שמקום הדריסה ניכר לעולם לא מהני בדיקה כדי לראות אם יתאדם הבשר כנגד המעיים אבל מהא דמורי רב כו' דמשמע רגיל להורות א"כ ע"כ מיירי בדבר המלוי תמיד וענין כזה שראינו שדרסה ואינו ניכר
לא שכיח (ר) ודו"ק :

דף נד ע"א גמ' שאי אפשר לשמוטה כו'. ניחוש בבהמה שמא לאחר ששחט הגרגרת נשמטה קודם שחיטת הוושט דהוי טריפה דליתא לדר"ל דאמר אין טריפות לחצי חיות דכמאן דמנח בדיקולא דמי ע"ל פרק השוחט (דף ל"ב ע"ב) בגמרא ובאשר"י דא"ל אין דרך ליסמט אחר שנשחט דהא מכשרינן משום שאי אפשר כו' אמרינן שלאחר שחיטה נשמט וכ"ת מפני שהכרח שא"א לשמוטה כו' אמרינן בהכרח שלאחר שחיטה נשמטה אף שאין דרך סוף סוף מי יימר שלאחר שחיטת הוושט נשמט דלמא קודם שחיטת הוושט ואפשר דוקא באבר אחר כגון שחט הקנה וניקבה הריאה אף שתלויה בקנה מאח"כ באותו אבר עצמו אין סברא שיטרף הקנה לאחר שחיטתו : **גמ'** אמר ר"כ לא שנו אלא שלא תפס כו'. האידנא כל שמוטות אסורות ואפילו בלא תפס דלהאשר"י ר"כ אר"י קאי דמועיל הקפה בלא תפס משום דמדינא כשר אפילו זולת הקפה משום דאי אפשר וכו' רק לחומרא ס"ל לר"י יקיף ולהכי לעיל [מההיא דפ"ב שהביאו התוספות] אינו מועיל הקפה לקולא [ולא קשה קושית תוס' בד"ה יביא ויקיף] אבל בתפס דאפשר לשמוטה כו' אין מועיל הקפה [לר"י] וא"כ לדידן דאין בקיאין בהקפה טריפה בכל ענין וכ"פ בש"ע והרבה שוחטין טועין בו : **גמ'** מחו בכוליא וכו' וכי לתוסיף על הטריפות כו'. אע"ג דלקתה בכוליא טריפה במליא מוגלא הך איירי במים זכים ועיין לעיל ר"פ גבי יפלח כליותי מי קחיי וכו' : **ברש"י** בד"ה כפא דמוחא כו' ואף כנגד הסימנים. לרש"י שפירש דמכפא [דידא היינו] מתחלת כפא א"כ למסקנא [כפא דמוחא] אף [המוח] ילטרך בדיקה וק"ל : **ברש"י** בד"ה ולא נהירא כו' ולא ראיתו קודם שהלך לבבל כו'. דרב היה בתחלה בא"י קודם הליכתו לבבל וכפירוש הערוך בתענית (דף י') סימן עילאי בעי מיא [וכפרש"י שם] : **בתום'** בד"ה אילימא כפא כו' ובתר הכי בעי ר"ה כו' דלא תימא מר זוטרא מוסיף סימנים וק"ל : **בתום'** בד"ה יביא ויקיף כו' וא"ת ויביא עוף אחר כו'. דאיפכא לא שישמט תחלה דא"כ מטריפו ומה מרויח בהקפה : **בא"ד** מראיהן של השמוטות הללו שוין. אפשר דהכי עדיף טפי מלדמות השחיטה דאין דין בית השחיטה של זו דומה בהאדמה לזו משא"כ כאן בהקפת התוכים שלאחר השמטה ומיתת אותו סימן מסתמא שוין מחתך בשר בעלמא של אחד דומה לחברתה לכן כתבו תחלת דבריהם אם דומה מראית של התכים כו' אי אפשר דעדיף הקפת השמטות וכאן אי אפשר בענין אחר באותה בהמה עלמה או ר"ל למראית השחיטות של אלו השמטות שוין : **בסה"ד** ולמאי דגרסינן כו' יביא בהמה אחרת כו'. אין להקשות למה לי אחרת ולא באותה עלמה וכפרש"י י"ל רבותא קאמר דאפילו באחרת או י"ל דבבהמה לריך דוקא אחרת דבעלמה ממ"כ לא יהיה דומין החתיכות אפילו נשמט הגרגרת קודם שחיטה דאותה שעה היה עדיין חיות בושט ועכשיו אין בו חיות שכבר נשחטה דבבהמה קיימינן אבל ע"י הקפת בהמה אחרת יכול לדמות אם שחיטה זו אדומה כאחרת אז כשירה ולגירסא הראשונה א"ל היאך מתורץ מ"ש כאן מדלעיל כיון דה"כ ממ"כ אינו דומה מש"ע גופיה שכתבו התוס' [אהאי דלעיל דממ"כ כו'] דס"ל דל"ד דהתם שחט את הושט לענין להקיף בושט ודאי אינו דומה חיתוך ראשון בושט שהיה הושט חי לחיתוך השני בושט שכבר אין בו חיות משא"כ כאן ודאי אלו היו מקיפין בושט היה דומה להך דלעיל אבל מקיפין בגרגרת שנשמטה [שכבר אין בה חיות משנשמט] דזה אין סברא שיועיל חיות הסימן של וושט להשתנות מראה החיתוך דקנה ולעיל אין להקיף [בגרגרת] דהוה דלא שחט רק הושט לחוד שבעוף איירי ולידך גירסא ס"ל דל"ש [דגם כאן מועיל חיות הסימן של וושט להשתנות] ואינו נראה כלל לומר דגירסא הראשונה נמי ס"ל דל"ש רק איירי הכא בעוף [ועדיין גם עתה הוושט לא נשחט] דהא כתבו או באותה הבהמה עלמה כו'. אכן באשר"י לעיל ס"פ השוחט מבואר היטב דגירסת יביא בהמה אחרת הוא להלכות גדולות דעיקר לאו טריפה הוא לדידיה

באור

לדיוקא דבשאר עופות אף עוף הדק לא : (ג) יש לעיין קצת לפי"ז למאי דמסיק כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי כו' הו"ל ספק דרוסה ורב לטעמיה כו' הא אפילו אי ספק דרוסה אסור מ"מ לישתרי הכא מטעם ס"ס ספק מן הכותל ואת"ל מן הארי שמא לא דרס רק בפעם הזה באותו אצבע : (ס) אולי סובר בתירוץ זה דידע גם המקשה דרב סובר אין חוששין לספק דרוסה רק לפורן הוי ריעותא וכמ"ש לקמן : (ע) מ"ש בתחלת דבריו לפי' התוס' כו' בדרא דסחופא א"ש משום דלפרש"י דתלינן שהלפורן היה בכותל וזה ודאי לא שכיח שיתחב בכותל לפרנים כדרא דסחופא אבל מ"ש וכן במקום לפורן דחוששין כו' לפי' התוס' לא קשה כלל דהא איכא רובא דלא בא מחיכוך הכותל סמוך לארי ולהיפך ליכא רובא כיון דלא נשמט הלפורן ואדרבא רוב אריות בריאין אם לא בדוחק אחר שנגיה וכן במקום לפורן לפרש"י דלפירושו אפשר שיבא סיכרא דמקום ליפורן מחיכוך הכותל דרוב מתחככין כמו מרגל הארי וע"ז תי' ודרך שישאר הלפורן תחובה בו או מן הכותל הוא ולפי"ז נ"ל דהא דאמר בגמרא כל המתחכך אין לפורן יושבת לו בגבו הוא משום דלא שכיח ליפורן בכותל אבל אי איכא לפורן בכותל דרך הוא שיתחב בו מחמת החיכוך : (פ) קרי ליה ספק דרוסה כמו שהביאו התוס' בדבור הסמוך בשם רש"י. וה"ה דהו"מ למינקט ארי שנכנס לבין השוורים והוא שותק וכן מקרקרים : (צ) לכאורה נראה דהאי י"ל דאכתי כו' הוא תירוצא לקושיתו ולפי זה ט"ס בדבריו וצ"ל לדעת הפוסקים דלא הוי ס"ס ועי"ז תירץ דלכך לא מוקי בספק דרוסה דאכתי למה ירעו כו' אבל הוא תמוה דאף למאי דאוקי ר' ינאי במקום הדריסה ניכר מ"מ מהני שהיית י"ב חודש דהא מהני ביה בדיקה לדעת התוס' בדבור הסמוך וכן תקשי למאן דמוקי בנפולה לישתרי בשהיית י"ב חודש. לכן נראה דלאו ט"ס הוא ומ"ש דהוי בכל אחד ספק כו' הוא תירוצא לדעת הפוסקים דהוי ס"ס. ומ"ש י"ל כו' ר"ל יש לעיין והוא קושיא בפני עלמה אגמרא דהתם אף למאי דאוקי בודאי דרוסה וכן אנפולה. ומ"מ למה שמתרלין התוס' דעת רש"י בדיבור הסמוך דצ"ל דלמסקנא בשראינו שדרס אף שאין מקום הדריסה ניכר מקרי ודאי דרוסה דהא רב בדק מכפא ועד אטמא והיינו ע"כ בשאין מקום הדריסה ניכר דאל"כ לא בעי בדיקה רק כנגד אותו מקום וא"כ ע"כ הוי זה ודאי דרוסה וכן נראה שפירש מהר"ם מלובלין וכמ"ש הש"ך סי' נ"ז ס"ק ל"ה בשמו ובודאי דרוסה אף דמהני בדיקה מודה גם ר"ת דלא הוי זה ס"ס דלא נחלקו אלא בספק דרוסה כמבואר בתוס' דזבחים ובטור וב"י סימן הנ"ל ודלא כמשמעות הש"ך סוף כללי ס"ס ע"ש וכמו שהשיג עליו הפר"ת ס"ק ב' וכן נ"ל בדעת הגאון בין למה שרלינו להגיה ובין למה שפירשנו דבריו וא"כ תקשי לוקמי בכה"ג וכן הקשה באמת הש"ך סימן הנ"ל ס"ק ל"ו. אם לא כמ"ש לקמן לדעת הח"ש ע"ש בדבריו. ולקושית ולשהינהו י"ב חודש תירץ הגאון בכרו"ו דמיירי בקדשים דאין ניתרין אלא בתוך שנתן : (ק) נראה דר"ל דגם רש"י סובר דודאי דרוסה מהני בדיקה ובשראינו שדרסה הוי ודאי דרוסה אף שאינו ניכר מבחוץ רק דסבר מאדים בשר כנגד בני מעיים היינו מלד חוץ ולזה פי' דאין מקום הדריסה ניכר דאי ניכר מבחוץ שהאדים כנגד החלל או היא בדיקה דמיטרפא ביה וכ"כ הש"ך לדעת רש"י בסי' הנ"ל ס"ק ל"ו : (ר) לכאורה לדברי הח"ש ע"כ הא דמורי בה רב מיירי בראינו שדרסה ומקום הדריסה ניכר דבע"א לא שכיח א"כ למסקנת התוס' בדעת רש"י תקשי אמאי אורי בה רב לבדוק מכפא כו' הא סגי בדיקה נגד מקום הדריסה לבד. והיה נראה לומר לכאורה בשנייתב קושית הרשב"א שהבא בב"י שהקשה על התוס' אמאי א"ל אלא כנגד מקום הדריסה שניכר ניחוש דלמא הכה וחזר והכה וצ"ל דמיירי באמת בשראינו שלא הכה אלא במקום אחד לבד ולפי"ז אפ"ל דלא מיירי בענין דאיכא למיחש שהכה וחזר והכה. אבל נריך לייישב לפי"ז כיון דרש"י בהך מימרא דהכא לא בא אלא לייישב למה לא סגי

[ולכא תוות גם בגרגרת השמוט ולא יהיה דומה] ע"כ יבוא בכתם אחרת ע"ש מבואר וק"ל : בתוס' בד"ה וחזיא וכו' וא"ת אמאי מוקי כו'. נ"ל דאשון פריך ספר דמיחא סברת דלאמרינן כרכים בדר"י וסברת רכים כדר"ל כי היכי דלרכים מרבינן בזה הכלל ... לר"י ורכים לית ליה האי סברא דלא מרבינן בזה הכלל אא"כ ... דוקא כר"ל (ש) : לר"י משום דאיצטריך למיתני זה הכלל לאתויי ... טריפות [למעוטי דרב מתנא] משום דהוי מרבינן לה נמי בזה הכלל ... טריפות ולר"ל איצטריך זה הכלל לשב שמעתא חוץ דרב מתנא ... כשרות דאי לאו זה הכלל לא הוי ממעטינן גם שב שמעתא ... מהר"ס] ותני אלו טריפות אידי דאלו כשירות ולרכים נ"ל ר... ע"ב ברש"י בד"ה אלמא קסבר כו' דאי אטריפות קאי לא שייך ... דוקו שכתב בדיבור הקודם דכיון דגבי אלו כשירות קיימי ולא ... שייך למיתני עד כמה טריפה רק כמה יחסר ויטרף ועיין ... ונראה דאפילו עסוק כו'. ר"ל הא דפרש"י כן לא משום ד... דבעסוק במלאכתו אינו חייב רק לייסב לשון ראשון פי' כן ... משמע ליה מדכולן בכל פעם עומדין משמע דחיוב הוי : בת... רש"י מייסבו דכסלע לא נענין עד דלא קתני ביה עד ... א"כ איסר דייק שפיר אלמא כו' דעכ"פ מוכח ולא עד בכ... איסר כיתר וטריפה מיהו בסמוך ע"א בד"ה התם לחומר... : בא"ד וכי חשבית נמי בגלודה ובגלגולת כו'. ונ"ל ל... טריפה ממטה למעלה עד סלע ולא עד בכלל דסלע עלמו כ... מסני בגמרא דמייתי תנא ברא חשיב מלמעלה למטה כ... ולמר אין בכלל דאל"כ אכתי קושיא במקומה עומדת ... יתרך תרווייהו מלמטה למעלה קחשיב עברה גדר עד ד' ... עד ד' אמות [דקתני] פטור אד' אמות קאי וכן עד כ... אוסרין [ממטה למעלה קחשיב] ולא עד בכלל אלא נ"ל דמתו...

א"כ מי דוחקו בשמעתין לומר כן דקחשיב מלמטה למעלה ולהקשות אלמא כו' איתביה כו'. נ"ל דפריך אלמא כו' מכאיסר וכאיסר כו' מכריחני לפרש נמי בכסלע ולא עד בכלל וחשיב בגלודה ובגלגולת מלמטה למעלה דא"כ למה כתבו מקודם א"כ מאי פריך מחבל כו' הו"ל להקשות א"כ סתרי דברי ר"כ אהדדי אלא נ"ל דדלמא ר"כ קושטא דדינא קאמר ואין קפידא פעם אחד בכלל ולפעמים אין בכלל לזה הוצרכו להקשות מכה מאי פריך כו' א"כ בכי חשבית נמי כו' ל להמקשה להקשות : בסה"ד ולא איירי כלל לענין עד כו'. דאם מפרש עד כיון דהטריפות ומלמעלה למטה קחשיב. וא"כ הוי עד בכלל ומכאיסר מוכח דאין עד בכלל ואף למסקנא ל הכא והכא לחומרא [מ"מ ודאי לא איירי כלל לענין עד כיון דלא תני עד] : בתוס' בד"ה קין כו' אלא אשברים קאי אמנם לא מלינו בשום מקום דבעינן שיעור לכלי חרס מתחלתן והאי דתנן כו' במסכת כלים בפ"ב אלא גרסינן כו' כצ"ל :

דף נה ע"א

גמ' מתיב כו'. ולא משני דמתני' בין בקולסי' ובין בסומכי' איירי להכי נקיט מלתא פסיקתא דאותה החתיכה אסורה באכילה דרב עוירא נמי בכל גוונא איירי רק אנן לא קי"ל כוותיה רק בניקב בסומכי' כדבסמוך : גמ' אידי כו'. ומ"מ [קשה קצת] ... שים לטעות למה לי למינקט מן הטחול כלל שגי מן הכליות לדינא : גמ' ולאיבעית אימא ניקב ... ד ונחתך לחוד כן הוא גירסת הפוסקים חוץ מהטור : בתוס' בד"ה שיעורן כו' והא דתנן כו' ... כו חוליות כו'. בל"ז י"ל ע"י תיקון עדיף מקבל טומאה טפי [וחכמים דמטהרים לא פליגי ... א היכא דלא בעי תיקון ואינו מחוסר אלא יחוד] וק"ל. ואין לקושרו דבל"ז הכמים דפרק ... ט וטבעת את"ק קאי שלא הזכירו רק שולי כו' וקרקרות והכא בתנור שלם שפרקו לחוליות ... י והא דהוכיחו דבעינן בשברים ייחוד מכלי שלם דהמלניע במכ"ש הוכיחו והא דהקשו וא"ת ... וספתא מחכמים אשברים דהכא הקשו אף שהזכירו [בקושיתם] ואי בעי ייחוד כו' כשניקב כמוצא ... כו' משום שסמכו אהוכחתם כבר דשוין [אבל השתא שכתבו דהיכא דמחוסר תיקון שוב אינו ... לידי טומאה אף שלם לא מהני ז"א] דא"כ אכתי י"ל בשלם מועיל אפילו ע"י תיקון ובשברים ... ויל ייחוד ולא [היכא דלריך] תיקון ואולי לא ניחא להו לעשות חילוקים כ"כ ודו"ק : בא"ד וא"ת ... מה כו' הא בפרק כל הכלים כו'. לריך לראות שם היאך מוכח דבלא יחוד איירי דאי משום ... ן דראוי למלאכה כו' גם במה שהביאו מסמוך מפרק במה אשה נקיט ראוי והולרכו להוכחה ... איירי בלא יחוד] : בא"ד והא דתנן במס' כלים כו' שניטל חורו כצ"ל : בא"ד ואם התקינו ... יתוח כו'. יש לראות ואלא מאי דמהני יחוד ודאמר רבא במחט מדלענין טומאה לאו מנא ... ר"ל בלא יחוד כ"ש דקשה [אף בלא דבריהם הקודמין שפירשו דמיירי הכא ע"י יחוד] מהאי ... ל הכלים אמאי הוי מנא לענין שבת כלי שנשבר מע"ש לכ"ע בלא יחוד הא לא הוי מנא לענין ... מאה בלא יחוד ודוחק לחלק בין מחט לשאר כלים לענין יחוד דמ"ש גם א"ל דמחט שנשברה ... ה ראויה למלאכה אחרת בלי תיקון ודאי אסקו אדעתייהו דאם התקינה קתני רק כיון דמיהת ... לו תורת מנא לטומאה כשמתקנו להוי מנא גבי שבת כי היכא [דשאר כלים] דהוי מנא לענין ... ת בלא יחוד אע"ג דלא הוי מנא לענין טומאה [בלא יחוד] דא"כ לא הו"ל לסיים לאו יחוד ... למא קאמר כו' [כיון דזה אסקו אדעתייהו] ודו"ק : בא"ד ניטלו עגליהן עדיין טומאתן עליהן ... . משמע טומאה הראשונה ולפי"ז נ"ל יחוד בתחלה קודם שניטלו עגליהן ... ל"כ פרחה טומאה הראשונה כדלעיל ניקב בכמוליא זית וייחד לרמונים מקבל טומאה מכאן ... הבא או נ"ל טומאתן עליהן לענין קבלת טומאה להבא ולא עיינתי שם בגמרא : בא"ד מה לי ... ה לו עגבל וניטל כו' : בא"ד ועוד מדפריך עליה כו' והא תניא כו' ור"י אמר אף אמרינן כו'. ... כל מהקופיא : בא"ד ולמ"ד הואיל וראוי להקישו כו'. לכאורה דבל"ז י"ל דבהא פליגי לריב"ח ... ריך יחוד למלאכה אחרת ולהכי לריך שיהיה ראוי למלאכה הראשונה שיהיה טומאה עליה ולר"י ... ל יחוד והקשו מדר"י ותי' כו' לזה הקשו עתה מדריב"ח : בתוס' בד"ה כל שיעורי כו' וא"ת ... . לא הקשו בקלרה מתפלת מוספין משום וא"ת שני. ויש לראות שם בגמרא. וכאן לא הקשה ... בא לר"נ משם [למאי דלא ידע סברת לחומרא] וע"ש :

ע"ב גמ' והיכן מקום חרוץ חיוורי ... תותי מיתנא כצ"ל : גמ' ואי אסתייר כעובי דינר זהב. כעין דריזין הגמלאין בטחול ולא נסתייר ... מעלה ולמטה אפילו בלירוף כדינר זהב ואפילו במכה ממש והבשר שלם וטוב למעלה ולמטה ... חות מאלי עובי הטחול בלירוף אפ"ה לדעתי כשר דאין שם נקב עליו רק חסרון מבפנים דאפילו ... גבי ריאה לא הוי חסרון ועיין במעשה דראבי"ה שבמרדכי ובהג"א לא הזכיר שיהיה עובי דינר ... זב ואי הויא כעוביה הוה ליה לפרש ועוד למה לי שלם מכל לד אלא ודאי אפילו בלירוף יחד ... ן לריך ולהכי בעי שלם מכל לד רק מ"ש שם בקולסי' תמיה לי למה לי שלם הא סיים בבשר ... ב דינר כניקב וניקב בקולסי' כשר ובהגהת ש"ע כתב סתם לא בקולסי' ואולי ט"ס הוא [בהג"א] ... לא ... מבואר [הא דנקט בעובי דינר ...]

להטריף חסרון ומכה מבפנים [מנין לט] וכמדומני ששמעתי דבכה"ג מסופקין אם לריך כעובי דינר זהב מלד אחד או סגי במשני לדדים בלירוף ולדעתי אף בלירוף א"ל ועיין : גמ' שהרי נקב פסול בריאה כו'. הרי זה בא ללמד ונמלא למד לאשמעינן היא גופיה שנקב כשר בכוליא אע"ג דלקתה טריפה ולכך לא קאמר שהרי ניטל פסול בריאה וכשר בכוליא דניטל בהדיא שמעינן ממתני' דכשר וניקב אף דכ"ש הוא מ"מ הרי טחול [דניטל כשר וניקב טריפה] ולקתה [כוליא] נמי טריפה אף דניטל כשר : גמ' והרי מים זכים כו'. לפום ריהטא שאל תאמר דה"ק כל הפסול בריאה כשר בכוליא וכל הפסול בכוליא כשר בריאה כגון מוגלא והרי מים זכים וכו' (ת) : להרי"ף מוגלא ולקותא תרי מילי נינהו ועיין בהסר"י באורך. עיין בב"י מה שהקשה בעל העיטור [אמאי לא אותיב ר' תנחומא מלקותא] והניח בל"ע ולריך לעיין בפירושו מאי פריך העיטור ממ"כ אי מפרש לקותא מוגלא כרש"י הרי פריך ממנה באמת אי כהרי"ף דלמא באמת פסול בריאה וכהרי"ף [דפוסל לקותא בזה ובזה] י"ל משום דסובר דע"כ לקותא כשר בריאה דאי טרפה א"כ הוי בכלל כל הפסול בריאה כשר בכוליא ולקותא כבר אמר דפסול בכוליא אע"כ כשר בריאה וא"כ אין לדייק כ"ש היכא דכשר בריאה כשר בכוליא דהא לקותא פסול בכוליא וק"ל : גמ' אמר ר' זירא לא שנו אלא שיכול לחיות כו' הרי"ף והרמב"ם לא הזכירו ובהסר"י כתב כן משם הגאונים : גמ' בעי ר' ינאי כו' ניטל מקום הסדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכו' כצ"ל : גמ' אמר רב כו' חוץ מעור בית הפרסות. [וה"ה] שלפוחית [כדאמר לקמן לאותו מ"ד להביא עור בית הבושת] וכ"ש עור האליה [דאף לת"ק דסובר שם דעור בית הפרסות לא הוי בשר מודה בעור שתחת האליה] : ברש"י בד"ה ואי אסתייר כו' ולא ילא המחט כו'. הו"ל לפרש שניקב מחמת חולי ובמחט לכאורה בכל ענין טריפה דלא יהא אלא מחט שנמלא בחלל הגוף דא"ל התם טריפה שמא ניקב אחד מאברים הפנימיים משא"כ כיון שתחוב בטחול לא מחזקינן מאבר לאבר ז"א דטעם דטריפה משום דאמרינן דרך הושט נכנס ונקובי ואתאי ולא אמרי' דנכנס דרך הדופן ואף בנכנס דרך הדופן ולא ראינו בפניו שניקבה לאבר אחר ידוע אסורה עיין בטור ועוד מ"ש ממחט שנמלא בבית הכוסות שכתבו התוס' לעיל (דף נ' ע"ב) בד"ה מחט דאיירי מבפנים דמבחוץ ודאי דרך הושט ניקבה ואתאי ול"ע : ברש"י בד"ה שהרי חותכה כו'. שינה פירושו מלעיל [דף מ"ח ע"ב] דכאן א"א לומר כן דמאי אולמי האי מהאי כאן נמי כן הוא מוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ולזה פירש שהרי כו' גיד הלואר כו' שזה נראה בחוש וק"ל :

דף נו ע"א

במשנה נפלה לאור. ובבהמה עיין בהסר"י : גמ' בדיק במיא. דלמא אינקוב קרום אחד וצ"ל דס"ל עד דאינקוב תתאה וזה קצת ראיה דפירוש תתאה [למאן דסובר שם תתאה] עם העילאה ועיין. ועיין בהסר"י לעיל (א) ושמא בודק כל קרום בפני עצמו ע"י מילוי מים : ברש"י בד"ה להביא עור בית הבושת כו' עור השלי' אינו ראוי כו'. ישנו כאן טעות ועיין [בתוספות בד"ה להביא] : ברש"י בד"ה הכתה תולדה כו' וניקבו הדקין כו'. באינך כתב שברות דס"ד למיטעי בעוף משא"כ בזה וא"כ נשבר הסדרה ולא נפסק החוט נמי ליתני מיהו התם אין ס"ד לטרוף בשבירת הסדרה לחוד כיון שאין טריפות כלל בבהמה משום הסדרה רק משום פסיקת החוט ומשום אורחיה נקיט סדרה כדפרש"י לעיל [במשנה דריש פרקין] משא"כ בדקין וניקב הלב לבית חללו ליתני בעוף וק"ל : ברש"י בד"ה הכתה נשכתה בשיני' כו'. וה"ה ברגל רק מדקאמר בגמרא מפני ששיניה דקות וכו' : ברש"י בד"ה הגיחא כו' עד דמינקב עילאה ותתאה כו'. אף בתתאה לחודיה מ"מ ניחא דהא הכתה על ראשה ומסתמא אינקב עילאה קודם וכמ"ש התסר"י לעיל [גבי פלוגתא דעילאי ותתאי] ע"ש : ברש"י בד"ה ועקומות כו' שנקב העלם אינו כנגד כו'. ואין שייך לפחות עלם הגלגולת כדבמסמר דאם כן ודאי יקרע הקרום : ברש"י בד"ה כנגדן בעוף כו' המסס ובה"כ ליתנהו בעוף. בסוף הריאה קורקבן טוחן פרש"י קורקבן בעוף נגד המסס בבהמה לינפיל ובסוף שבת פירש נמי קורקבן הוא המסס בבהמה לינפיל ואף דלרש"י טריפה בהמסס מלד אחד משום דעורו דק בקורקבן בעי מב' לדדים לכן לא חשיב ביתר עליהן עוף כו' (ב) : בתוס' בד"ה הא תני לוי כו' בחגב מקשה כו'. אפ"ל שאינו בחגב דאלוי י"ל דה"ק נשבר העלם עם הקרום הדבוק בו אע"פ שלא ניקב קרום של מוח דהיינו קרום התחתון שהמוח מונח בו ובבהמה לריך תרווייהו [היינו כמ"ד תתאה] אבל לרב ושמואל דאמרי קרמא עילאה טריפה אי אפשר לפרש כן דא"כ מאי יתר עליהן עוף וק"ל :

ע"ב גמ' אמר רב שיזבי הני אווזי כו'. אבל שאר עופות לא דהא רב שיזבי גופה בדיק בשימשא ואגן משום דלא בקיאין בבדיקה דיינינן לכל עופות כעוף של מים : גמ' ולא יהא אלא ניטל. אף דבעי שיעור כזית מ"מ בזה לא אמרינן סופו לרקוב כולו רק כנגד הירוק ואולי לזה לא מצי למיפשט אבעייתו מברייתא דבסמוך באלו בני מעיים אמרו כו' ובכבד דלמא איירי במקום הזיתים : גמ' הדומים שהוריקו ושלקן כו'. עיין גירסת הסר"י ופירושו באורך ולגירסתינו י"ל דוקא נקיט הדומים שהוריקו כו' שדרך הקוטרא להוריק ולא להאדים : גמ' והורה בטרפחת כרבי בזפק אבעיא להו כו' לאיסורא כו' וכר' בזפק כו' כצ"ל : ברש"י בד"ה הדומין היו כו' [וא"כ לאין ירוקים הוי כו'] רש"י מהופך וק"ל להגיה : ברש"י בד"ה היפך בהן כו' מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה כו' כצ"ל : ברש"י בד"ה טנניות כו' בסים ליסב עליה כצ"ל : בתוס' בד"ה איבעיא להו כו' כגון שלא הדליקו בה באותה שבת כו'. דאל"כ כיון שהתירו במנורה כ"ש בנר וכר"ש בנר אמאי לא ס"ל וכן נ"ל נמי באידך לד של תרווייהו להיתירא [דהולרך לפסוק נמי להיתירא בנר דמנורה היינו שלא הדליקו כו']. ויכול לפרש נמי מנורה שלא הדליקו בה מעולם ולא שהדליקו בה אתמול [דהוא מוקלה מחמת מיאוס] רק כיון דתליא בר"ש נ"ל כן. יש לראות אמאי לא כתבו בפשיטות הא דלא מיבעיא כו' כפרש"י באמת כר"ש בנר ישן משום מוקלה מחמת מיאוס שמוזכר בדברי ר"ש בהדיא בפלוגתא דמתניתין וגמרא וי"ל (נמי) מדתלי בר"ש ולא (בר"י) [בר"מ כצ"ל ע"ש בשבת] דהרי נמי נר ישן דקאמר כל הנרות מטלטלין בשבת חוץ מנר שהדליקו בו בשבת ור"ש קאמר כל הנרות מטלטלין חוץ מנר הדולק כו' (ג) : בסה"ד ופירושו מגומגם. דלא שייך לתלות זה בזה וגם הו"ל נמי למיבעי תרווייהו להיתירא וכ"כ התוס' שם : רש"י מפרש כאן ושם בשוה אי הוראות חלוקות הן וא"כ מסתברא לפרש טפי טרפחת לאיסורא מדלא מפרש הורה להיתר כדמפרש בזפק וכרבי ולא סתם הורה או דלמא להיתירא וחדא [הוראה] היא וא"כ מפרש בהדיא שריותא דהורה והשתא בזפק לא הורה ומלינו למימר דלא ס"ל [כרבי] היפך מראשון ופשיטא דמלינו למימר נמי דס"ל [דתרווייהו להיתרא] וא"ש דלא נקיט חלוקה דתרווייהו להיתירא [דזה פשיטא] וכן בשבת וק"ל. והתוס' מיאנו [דאף אם הוראות חלוקות אפשר דתרווייהו להתירא והא דלא מפרש כדמפרש בזפק היינו משום] דבזפק דפליגי נ"ל וכרבי אבל בטרפחת דתנן ניטל האם כשירה בלי חולק קאמר סתם הורה ורש"י לסברתו דר"ט חולק באם א"כ יש פלוגתא באם (ד) והתוספות לטעמייהו דר"ט לא מקרי חולק דהתם חשיב ליה טועה בדבר משנה וחזר בו ובזה יש לקשר ומיהו יש לתמוה בתוספות [אחר שכתבו דר"ט חזר] :

דף נז ע"א

גמ' שמוטת גף בעוף טריפה. שבורת גף סמוך לגוף לא הוזכר בגמ' להטריף ושתברה גפיה כשירה בכל גוונא הגן וחידושו במרדכי משום חשש נקובת ...

הול"ל: **בתוס'** בד"ה שמוטת יד כו' ואמר ר"ה כו' אבל ברגל כו'. עיין ברש"י שם [דפירש דמטעם שמוטה אתי עלה] ובסמוך (ד"ה) [ר"ה] דמכשיר [שמוטה היינו] בעוף [דוקא וכמ"ש התוס' בסמוך לחלק בין בהמה לעוף]: **בתוס'** בד"ה דלמא שאני ליה ותימה כו' אם רוצה לומר שאם ניטל כו' ותהיה דטריפה כו'. הומ"ל מיד מר"א דפ"ק רק רצו ליישב מקודם היאך אפשר לפרש כן דא"כ היינו התוכה לזה כתבו דהתוכה דטריפה היינו באמצעה ולא מסתבר להו לחלק בין נשמט וניטל שלו כשירה ונחתך טריפה אפילו בפרק העליון כבטחול דניטל כשר ונחתך טריפה לזה כתבו ותהיה דטריפה, כגון באותו עלם האמלעי כו' ואע"ג דבאותו כו' אע"ג דמלינו סברא זו [לחלק בין ניטל לנחתך] בטחול וקלת בכוליא ואילו סברא ש דמחתך מקלתו להטריף ונחתך יותר [דהיינו למעלה] להכשיר הוא סברא רחוקה עיין בא"ו פרק בהמה המקשה באורך מסתבר להו לחלק יותר בין נחתך במקום צומת הגידין או בעלם שבו צומת הגידין לנחתך בעלם העליון דהם כיון דמיטל כשר כ"ש נחתך דטחול חידוש הוא: **בא"ד** והיה לו לפרש כו'. ולפי"ז לא ה"ם כל כך ואל תתמה כו' מהי תיתי לתמוה וק"ל: **ע"ב גמ'** וגדלו כנפים כו'. אפשר דבלשון הגמרא טלה בכלל כנפים או לר"י אם ניטלו אף הטולה קאמר ובניטל הכל דוקא מיטריף: **גמ'** ש"מ לית להו מלכא כו'. דלא מסתבר שזה היה המלך בעלמו שאין דרכו לילך ראשון לראות אם יש גל ולהגיד למשרתיו גם לא הו"ל להו להורגו אף אם שיקר: **גמ'** דלמא מלכא הוי בהדייהו כו'. בחוץ ולא הוצרכו ליכנס וליטול רשות [דנקטו רשות מבחוץ] כי כל הוכחתו מדלא נכנסו ליטול רשות ממלך קודם שהרגו. א"כ אף שלא היה בהדייהו הורמין הוי נקיטי מקודם שכל המהתל כו': **ברש"י** בד"ה ואת מה בידך עכשיו אמור לי כו'. שינה פירושו מלעיל (דף מ"ט ע"א) [מוכח] מזה מ"ש שם מדלא קאמר מר אינו [דהא גם כאן אמר ליה מקודם חיי דמר]. וכאן אי אפשר לפרש ר"ז לר"א דכבר אמר ר' אבא כל מה שבידו דקאמר ואשכחתי' נמי כו': **ברש"י** בד"ה תנאי הוא כו' ויש מכה שהיא נבערת כו' כצ"ל: **ברש"י** בד"ה מלטרפין למלא מקדח כו' לב"ש. לעיל דף מ"ה בגרגרת פרש"י מקדח של רופאים וכב"ה ע"ש: **בתוס'** בד"ה ודלמא סבר כו' לא מקבלי זכר כו'. מיהו הא לא קאמר אינה יולדת וכ"כ התוס' שם מיהו זה שכתבו שיש לחלק בין שאר טריפות לשבורה דזה מקבל וזה אין מקבל: **בתוס'** בד"ה איזיל ואחזי כו' מלגלג כו'. שמעתי מהרר"י סג"ל ז"ל דשלמה אמר ל"ך אל כו' רא"ה כו' אמר איזי"ל אחז"י כו' וק"ל:

דף נח ע"א גמ' איתיבי' רב אסי כו'. ס"ד דפליגי בעובר ירך אמו ומודים בשיללא בתרא דהכי משמע ליה גדלה באיסור ואף למאן דלית ליה עובר ירך אמו לומר הוא ואמו נטרפה מ"מ שילא בתרא שנתהוה מן האיסור וגדלה כל גידולה מאיסור [אסור לכ"ע] משא"כ שילא קמא דנגמרה רק באיסור ואפשר כיון דעובר לאו ירך אמו אפילו גמרה באיסור לא הוי [ופליג רב אסי אאמימר בתרוייהו אשילא בתרא ואשילא קמא דהא ר"י סבר עובר לאו ירך אמו] והומ"ל ומודים בולדות בכה"ג דא"ל לס"ד ומודים בשילא קמא [ולא דחיק ליה לישנא דגדלה] מ"מ גופיה הוא טפי מולד וכמסקנא דלישנא בתרא דא"כ מאי מותיב לאמימר דא"ל דמשמע ליה ומודים מעין הפלוגתא דלס"ד דפליגי בעובר ירך אמו הוי שפיר ומודים בבילה בשילא קמא מעין הפלוגתא אבל לאמימר דפליגי בזז"ג (ה) [א"כ] קאי ומודים בבילה בזז"ג [דהוא מעין הפלוגתא] (ו) ותיובתא לאמימר דא"כ כדפריך וליפני ליה בשילא קמא הול"ל דמשמע ליה ומודים מעין הפלוגתא ולמה מניח מלתרץ ליה בשילא קמא משום ל' גדלה לס"ד נמי תקשי ל' גדלה הלא נ"ל [כמש"ל] דס"ד ומודים בשילא ב' דלכ"ע זוז"ג אסור משום דגדלה באיסור משא"כ בשילא קמא פליגי ולר"י שריא אף דנגמרה לא גדלה או אפילו גמרה לא הוי כיון דעובר לאו ירך אמו משא"כ בשילא ב' דהוייתו מאיסור ולא משני לאמימר נמי פליגי בעי"א ומודים בשילא ב' מפני שגדלה כו' [וכמו לס"ד] ובדספקא ושילא ב' דאמימר בזז"ג והוי מרויחין נמי (ז) דהוצרך לעשות ומודים בבילה דוקא לא בולד דהוי זוז"ג ופלוגתא בולד רבותא דאסור דאילו בבילה ה"א ולד לכ"ע שרי דדוקא בילה דהוי טפי גופיה דא"כ קס ליה אמימר כר"א וכמ"ש התוס' בד"ה במאי קמיפלגי דא"ל בילה שאני דגופיה היא (ח) אין זה סברא ללישנא קמא כמ"ש לעיל מדנקיט ומודים כו' שגדלה כו' דמשמע ליה כל גידולה והול"ל ומודים בבילה מפני שנגמרה מעין הפלוגתא ודו"ק. ויש לראות מ"ש התוס' דא"כ קס ליה כר"א דשמותי הוא כו' דלמא ס"ל לאמימר כב"ה דאסרו אפילו בילת נבילה אף שלא גדלה או נגמרה באיסור וכ"ש בבילת טריפה דחמירא טפי הא ודאי א"ל דלמא ס"ל כומודים כו' דאיירי בשילא בתרא עכ"פ מדנקיט גדלה לס"ד בזז"ג ולאמימר בחד גורם אבל דלמא כב"ה דא"ל אמימר ע"כ לא ס"ל כב"ה מדנקיט שילא קמא ולא בילים גמורות דמשום מכאן ואילך דהיינו לאחר כלות שילא קמא נקיט כן ושמא דא"כ יסבור ר"י כב"ש (ט) ור"א שמותי כב"ה ולכן מוקי פלוגתייהו בזז"ג וכ"ת לס"ד דמקשה נמי י"ל לס"ד טעמא דב"ה משום גזירה כעוד י"ל בד"ה ושוין וא"כ דאמימר ליתא ואסור אפילו בשילא בתרא (י) כדמותיב איתיביה כו' ואסור בשילא בתרא אבל לאמימר א"ל טעמא דב"ה משום גזירה דא"כ שילא ב' אטו שילא קמא ואטו דספקא נגזור (כ) אלא אסור מלד עלמו כשאר תירולים. וכ"ת לס"ד בולד אמאי יקרב לר"י נגזור נמי אולי אין לגזור בולד כ"כ כבבילה ודוחק ול"ע: **ואולם** מפרש"י נראה בעי"א דמפרש אלא הא דתנן כיון דאמרת דהאי ומודים כו' מקשו בשיטיא ולא מדאמימר גופיה דע"כ בזז"ג פליגי דאי בעי"א קס ליה כר"א ואי רש"י לא מחשיב האי סברא דתוספות א"כ השתא נמי מנ"ל מכלל כו' דלמא אכתי פליגי בעי"א ומ"מ בדספקא מארעא אסור מפני שגדלה באיסור וכס"ד המקשה [דפליגי בשילא קמא ובעי"א ומודים בשילא בתרא] ואין לדחוק דהשתא ע"כ פליגי בזז"ג דאי לכ"ע אסור תקשי לאמימר דמתיר ועוד שהרי אמר ומודים בחד גורם א"כ לימא ומודים אפילו בזז"ג ואי כ"ע ס"ל מותר בזז"ג לימא ג"כ ושוין להיתירא [בדלא ספנא מארעא] אע"כ פליגי בה דזה דוחק רק משמעותו כיון דאמר ומודה בחד גורם משמע דפליגי בתרי גורם ולא בעי"א דעלה אין נופל שפיר ומודים בחד גורם ודו"ק: **מרש"י** משמע דהכל נמשך לקושית א"ה דוק בליסני' ולכך מפרש נמי להודיעך כו' תירולא הוא [טוותו] ועד כאן נמשך הקושיא: **לקשר** א"ה הראשון אפשר לומר דאין עיקר קושיתו כפשוטו דדלמא אה"כ בהדיוט כ"ע שרי אלא ודאי דלא מסתבר לפלוגי לענין זה וזה גורם בין הדיוט לגבוה [א"כ ממילא אינו קושיא לפלוגי בהדיוט דמ"ש] רק [ה"פ] לפלוגי בבילה מעין ומודים וכ"ת משום יקרב לא שייך בבילה היא גופיה קשה למה נקטו לענין הקרבה ונקיט ולד יפלגו בהדיוט ובבילה בשלמא לס"ד דפליגי בעי"א י"ל דבבילה אה"כ לכ"ע אסור [דכגופיה] (ל) או אי הוי פליגי בבילה ה"א בולד לכ"ע שרי. מיהו הומ"ל ומודים בולד כעין הפלוגתא [וכמש"ל והומ"ל כו']: **בתוס'** בד"ה ושוין כו' וא"ת דהשתא כו'. מדאמימר לא קשה דלא הוזכר בדבריו שכמוה נמכרת בשוק [וא"כ נטרפה] ולכאורה מאי קשה חלב נבילה ודאי אסור והלב שחוטה מותרת כשאר חלב ונאכלת בחלב ואוסרת בבשר דאין דינה כבשר וה"נ בילה כחלב ועיין (מ): **בתוס'** בד"ה אלא הא דתניא כו' והו"מ לאתויי כו'. אפ"ל דסמיך אקושית א"ה לפלגו בהדיוט דבברייתא לא הוזכר רק ולד טריפה משא"כ במתני' כל האסורין לגבי מזבח יולא דופן אתנן ומחיר לא שייכי גבי הדיוט דפשיטא דאפי' הן עלמן מותרין להדיוט וק"ל: **בתוס'** בד"ה במאי קמיפלגי כו' וא"ת כו' והא שמעינן ליה לר"א כו'. ושוין בשילא ב' נמי אית ליה לר"א אסור לס"ד [ולמה הוצרכו לראיה דר"א אוסר זוז"ג הא לדידיה לכ"ע אסור] אבל לאמימר איירי בחד גורם. ונראה עיקר קושיתם אמאי לא ניחא ליה לרב אסי לאוקמא פלוגתייהו בזוז"ג אי משום דמשמע ליה לכ"ע אסורה הא אמימר אמר זוז"ג שריא אלא משמע ליה דלאמימר לכ"ע שרי הא ר"א ס"ל בהדיא אסור א"כ ע"כ אמימר דלא כר"א דר"א אסר בהדיא ולר"י ע"כ שרי לאמימר דאל"כ אמימר דלא כמאן וק"ל: **בתוס'** בד"ה והלכתא כו' ומשמע דאפילו ליתא לפרש כו'. כדי להקשות אף מגובה מולדה דלא תימא אף דעובר לאו ירך אמו מ"מ שניהם גנחו לא יהא אלא שני שוורים שהזיקו ולזה כתבו ומשמע כו' ואילו בב' שוורים לא גובה מאחד הכל בדליתא השני דשור תם משתלם מגופיה ולזה הוצרכו לסברא לענין טריפות שאני דתלוי בחזות כו': **בא"ד** איתי ראיה כו'. דהמשמע"ה וגבי טריפה אסור מספק ובודאי לא אגידא פשיטא דאינו גובה. ולענין טריפה ב"ה אוסרין שכמוה נמכרת בשוק בנבילה אע"ג דודאי לא אגידה וה"נ בטריפה ואפ"ל קלת דללישנא ב' דאמימר דקי"ל כוותיה מפרש טעמא דב"ה משום גזירה כעוד י"ל בד"ה ושוין וק"ל: **ע"ב גמ'** לבתר תריסר ירחי שתא שריא. וכ"ת סוף סוף מת נמי אסור באכילה תי' הרא"ב"ד דלא קאמר אינו חי כו' רק אינו מתקיים והוי כטעפרא. ופרש"י משמע שרי התולעת חיים באכילה דעד י"ב חודש לא חי וע"כ תולעים אלו בתלום באו וא"ל לתי' הרא"ב"ד. ועיין באסר"י בתיקון פירות שדרכן להתליע בתחלה בלוכנין שיעלו למעלה המתולעים והמנוקבין שפירשו כבר ואחר כך ברותחין שאותן שלא פירשו ימותו מיד ולא יפרשו אח"כ תוך הקדירה ומותרין אותן התולעים כיון שלא פירשו לחוץ עדיין אבל תוך שנה [דים חשש מתולעים שפירשו במהובר] אין להם תקנה שאותן שלא פירשו לחוץ ואינן עולין למעלה ע"י לוננין ומתים בטנגים ברותחין אסורין משום השרץ השורץ על הארץ כדין קישות שהתליע באיבי' וק"ל וכ"כ הב"י: **גמ'** בקא בר יומא כו' בת שתא. לאו דוקא [בבקא בר ובדידבא בת]. וכ"מ אם חי תחת ידו מעת לעת ולא שרלה על הארץ אין לחוש שמא חי זמן רב מקודם ושרלה כבר: **גמ'** א"ל ר"פ לאביי כו'. ניחא ליה למיפרך ארב שהזכיר בקא בפירוש [והו"מ נמי למיפרך אר"ה דכל שאין בו עלם אינו מתקיים י"ב חודש]: **גמ'** שב שני כו' ולטעמיך כו' שתין כו'. מספר שתין רגיל גמרא לאומרו שתין תיכלי מטי לככי כו' שתין רהיטי רהיט כו' בי רבה שתין תיכלי בי ר"ח שתין הלולא כו' וכן מספר שבע שב שני הוי מותנא ואינס כו' כי שבע יפול לדיק כו' שב בירי לשלמנא כו': **גמ'** האי גובתא כו'. אפשר במקום שניקבו המסס ובית הכוסות זה לתוך זה היה יולא כמין גובתא כעין מעים מזה לזה או שלא במקום שניקבו כבר: **גמ'** כל הנך חיווא כו'. בפי' ר' אפרים לעיל (בדף מ"ז ע"א) בעינוניתא דעל אותו שאינו רגיל להיות בבהמות אמר כן: **במשנה** אחוזת דם ושאכלה הרדופני כו'. משום שיש לה תוחלת להעלות ארוכה ע"י רפואה וכדלעיל גמירי דאי בדרי לה שמא חיי משא"כ בהלעיטה חלתית ובניטל לחי התחתון וא"י לחיות ע"י הלעטה וכו': **ברש"י** בד"ה כנטול דמי כו' דהוי כשמוטת ירך בבהמה. ור"ה גופיה ס"ל לעיל שמוטת ירך בעוף כשר רש"י מחלק בין בהמה לעוף ולית ליה לר"ה ברייתא' דלוי וכמ"ש התוס' לעיל (דף כ"ז ע"א) בד"ה למה לי למר: **ברש"י** ד"ה אבל יולאין ממקום אחד סמוכין זה לזה. יש לראות קלת מנ"ל דלמא כפשוטו ממש וכאשר הוא לפירוש האסר"י דמ"מ וכלין עד כאלבע יפרש ואזיל כשיטתו וגירסתו דהשתא ואולי לשון ויולאין דוחקתו גם לשון כאח"ד (נ) וק"ל: **דברי** הטור סי' מ"ז מ"ש בסוף [והוא בש"ע סעיף ה'. ובא ליישב קושית הש"ך וט"ז שם] נ"ע אם ר"ל משום דהוי מעי קטן רק דלדול התלוי בו ואף דאפילו גובתא השבינן ליתרת משום דהוי מעי בפני עלמו משא"כ זה דק היולא מן הדקין הוא ובטל גביה וזה שדייק שילא מאמלעיתו כו' משא"כ ברים הסימן דתפס חומרות ב' מ"ד מספק ובפי ערבי מלמעלה ומלמטה איירי ביתרת גמורה מלמעלה סמוך לקיבה עד סופה וכמ"ש רש"י דאית לה תרתי הדורא דכנתא כו' ולזה בא הרא"ש בשאלה לקמן [בסוף הסימן] כמו שהביאו ב"י אי אמרינן כל יתר כו' והו"ל כניקבו הדקין או כפירוש הרמב"ן כאילו נחתך מסס או כמ"ש שאר מפרשים כאילו ניטל כשיעור זה מהמעי ולא כתב כפשוטו כל יתר כנטול דמי משום דלא הוי יתרת גמורה וכן ביתרת דרגל כתב לקמן יתרת רגל ממש כאורך כו' וזה שכתב הטעם בתשובה שלא מלינו שהטריפו כו' אלא כגון שיולאין מהקורקבן כו' דליכא למימר בזה דבטל לגבי גוף הדקין משא"כ בדק היולא מהדקין כו' [והוא כעין תירוץ הש"ך שם ס"ק ז'] או אם החילוק דכאן איירי בסתום בראשו וכמ"ש בש"ע [בהג"ה] וכיון שהמאכל נכנס לו מהדקין ושב ממנו להדקין דרך ביאתו לא מקרי יתרת וזה שכתב דהוי דק היולא מן הדקין כו' משא"כ ביולא מהקורקבן משא"כ לעיל ברלם הסימן הוי ב' בני מעיים גמורין ויש לו יליאה בפני עלמו להכי לריך הדרי וערבי ומ"מ לאידך מ"ד א"ל הדרי וערבי [לגי' בה"ג והרא"ש] ולא מיחשב כניקבו הדקין או משום שהרעי נופל לגוף דאיירי שנמשך עד סוף הגוף [וכן תירץ התב"ש]. והגה במרדכי הזכיר זה והיה סתום בסופו ולא הזכיר יולא מאמלעיתו משמע טפי כפירוש השני וברא"ש מזכיר במעשה מאמלעיתו. ולא [הוזכר] סתום משמע כפירוש הראשון ואולי בעי לירוף שניהם כאחד ועכ"פ אורך אלבע לאו דוקא וה"ה יותר וכמ"ש בתשובת הרא"ש ועיין: **בש"ע** כתב הב"י [בס"א] או שהיה מעי יולא כענף מן הכד והרי הוא מובדל בין בעוף בין בבהמה כו'. העתיק לשון הרמב"ם שסובר כפירוש הב' שברש"י דדוקא ביולא מהקורקבן חלוק עוף שדרכו כן מבהמה אבל בדק היולא מהדקין שוין תרווייהו ליטרף משום יתרת. ובד"א בבהמה אבל בעוף כשר שכתב אח"כ [בסעיף ב'] קאי אחלוקה הראשונה שבסעיף א' יולאה מהקורקבן ואח"כ בהג"ה העתיק מהרמא"י לשון רבינו ירוחם ואפילו כמה ענפים יולאין ממנו כשר שפי' ממנו מן הדקין כמו שמשמע לשון רבינו ירוחם בהדיא הובא בב"י והוא תופס פי' הראשון דרש"י [דבעוף בכל ענין כשר] וה"ז ערבוביא וכלאים ובלבוש השמיט בסעיף א' בין בעוף בין בבהמה ולמה עזב דעת הרמב"ם דמחמיר ורש"י לא הכריע [בין ב' הפירושים] גם לא הזכירו דעת רש"י דבעי שלא יהיה באורך הפיטול יותר מכאלבע: **בתוס'** בד"ה הני תמרי כו' ובאמלע הפרק כו' נקיט ואתי כו' כל"ל:

דף נט ע"א גמ' והרי בן גמל כו'. חזר להקשות בקושיא הראשונה דדינו שקר דאמר כל כו' טהור והרי טמא דאלימא ליה טפי מלהקשות דבר אחר ורק על הסימן ולא על הגוף הדין ואחר שסתר דינו חזר להקשות גם על הסימן משפן כו' תדע שרולה להקשות בותו [הרי] שפן כו' דוקא גם אסימן [לא אדינא לבד אהא דקאמר כל שמעלה גרה כו' וטהור] מדקאמר ויש להן שינים למה לי כ"ש אם אין להם שינים דקשה על הדין ולא מגמל [וכקושית התוס' בד"ה גמל] שידהו דניבי לא איקרי שינים ויהיה סימנו שפיר מאי אמרת א"כ דינו שקר כיון דלא איקרי שינים ושמא הנה כבר סתר דינו והקשה על הדין ובתחלה פריך מבן גמל בפשיטות על הדין ומגמל אף שהו"מ למיפרך בממ"נ או אדין או אסימן פשיטא דהוי דוחקו דניבי איקרי שינים וכמו שתירץ לו באמת שיהיה דינו קיים וק"ל. כן יש ליישב קלת תמיהת התוספות: **גמ'** ועוד שינים מי כתיבא כו'. הו"מ למיפרך נמי ועוד ולבדוק בשינים ולמה לי סימן כדפריך אח"כ ולבדוק בפרסותיה דזה א"ל דדלמא שינים נפלו [ואין זה סימן מבורר] דהרי לפי האמת מסיק שהוא סימן אמעלת גרה: **גמ'** ולבדוק כו'. לא שבקיה לאסוקי לתירוצו ובלבד שיכיר כו' דהא קושיא הראשונה והרי בן גמל אכתי לא מתורלא: **גמ'** ולבדוק בפרסותיה כו'. לכאורה לימא אה"כ בודקין בפרסותיה וא"ל סימן על כך רק שלא יצטרך להמתין [על מעלה גרה] נותן סימן ולא יצטרך להגיה ומפרסת פרסה וא"ל להגיה ובלבד שיכיר בן גמל וא"ל לאוקמי בפרסות תחוטות ולא יהיה קשה מידי ואי משום דדוחקתו הא דקאמר טהורה ולא הזכיר סימן השני כאינו

(ה) נראה דר"ל דאי בעובר ירך אמו א"כ דאמימר כר"א שמותי ואי משום דכגופיה נאמר כסברת המהרש"א דאינו ע"כ לית ליה האי סברא דא"כ אפילו מכאן ואילך יאסר דכגופיה הוא ולא מהני זה וזה גורם אע"כ בזה וזה גורם פליגי ובנטרפה ולבסוף עיברה א"כ כו': (ו) וע"כ דבילה שאני משום דכגופיה וכסברת מהרש"א: (ז) דהשתא דמוקי דפליגי בזה וזה גורם הו"מ למימר מודים בולד בשילא קמא דליכא זוז"ג דאסור: (ח) ר"ל אף אם נאמר דאף דגופיה הוא אפ"ה בזה וזה גורם מותר ודלא כמהרש"א דלפירוש הגאון אין סברא זו מוכרחת: (ט) אינו מדוקדק כ"כ דאי ב"ש כר"י דעובר לאו ירך אמו א"כ אף בכאן כמוה נמכרת בשוק ליתסרי ואמאי קתני כל שכמוה כו' ואם לאו אסור: (י) נקיט אפילו משום דלאמימר הוי רבותא אבל ברב אסי עיקר האיסור בשילא בתרא ושילא קמא משום גזירה: (כ) אסגרית ליסנא דאתוס' נקיט במה בדחו הותי"ל אבל כאן לא שייך אטו שילא קמא דהא לר"י שנכר לאו ירך אמו ולא שייך לגזור רק משום שילא בתרא היכא דספנא מארעא: (ל) וצריך להתיישב אמאי לא נקיט בומודים בבילת טריפה דנגמרה באיסור לא גדלה דהיינו שילא קמא אפ"ה אסור ואולי רצה להשמיענו אפילו בזה וזה גורם אסור: (מ) וכעין זה תירץ הש"ך בסי' פ"ז ס"ק פ' לחלק מאבר מן החי ע"ש: (נ) אולי צ"ל גם לשון ממקום

סהורה בזה לחודא ולזה הוצרך להגיה ומפרסת פרסה אכתי יגיה. ואם מפרסת כו' וא"ל להכיר מידי ושמא כיון שסוף סוף צריך להגיה ניחא ליה באופן כדר"ח: עוד שם ולבדוק כו' [כאן חוזר על הקושיא שבדיבור הסמוך בביאור רחב יותר]. מאי קושיא ע"י בדיקת פרסות לא ידע סימן מעלה גרה וכ"ת לענין מעלה גרה יבדוק בשינים ממילא ע"י כן נמי ידע סימן הפרסות וא"ל תו בדיקה בפרסות ועיקר דברייתא אמעלה גרה נתכוון וממילא נדע בו סימן השני וכ"ת ה"פ השתא צריך שיכיר בן גמל טפי לבדוק בפרסות וא"ל שיכיר בן גמל הרי אכתי לא השיב לו ובלבד כו' ואם פריך דלא הו"ל להזכיר בלשונו ומפרסת פרסה כיון דנראה לעינים יהיה כן ולא תגיה וכ"ת טהורים משמע בזה לחודיה [אם לא נגיה מפרסת פרסה] א"כ מה לשון הו"ל לברייתא למר וכ"ת אם מפרסת פרסה מה לשון אם הא קושטא דמפרסת היא ואולי לא הו"ל וטהורה כלל רק ישמיעו דשינים סימן המעלה גרה ומינה אם מכיר בן גמל א"ל יותר ואם אין מכיר בודק בפרסות ואולי [י"ל בע"א] הבין מיד כשהפך לו ובלבד שיכיר בן גמל דהשתא פריך שפיר ולבדוק בלי הכרה ואם לא הבין ובלבד כו' כ"ש דפריך שפיר ולבדוק כו' דהכי עדיף טפי לנאת מידי ספק בן גמל ולכך לא פריך לו קושיא הראשונה והרי בן גמל [דהבין דיכול לומר ובלבד. ולזה פריך ולבדוק ממ"נ]: גמ' ומצא בהמה שפרסותיה חתוכות כו'. לא מצייר בלא חתוכות ואינו מכיר חזיר דבהכי קמיירי מדקאמר ובלבד שיכיר בן גמל משמע דזולתו אינו מכיר דזה הבל דא"כ הך דינא גופא דמשמיענו האידנא לא הוי ידעינן דלא הוי שמעינן רק מה שיש לו פרסות סדוקות ואין לו שינים טהורות שהשינים סימן על מעלה גרה אבל לא ידעינן שהוא סימן ג"כ אפרסות וכשהפרסות תתוכות ה"א דאסור דדלמא יש מינין טמאין שמעלים גרה ואין מפריסין פרסה ואין להם שינים לפיכך משמע כדר"ש שלינו בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה כו' אלא גמל כו'. גם מ"ש לא נהי לו בדיקת פרסות לבדוק בשינים לימא לכללו בלא פרסות תתוכות לאשמעינן ואי משום שלא יטעך להמתין לראות אם מעלה גרה א"כ בלא פרסות תתוכות לאשמעינן כו' דתרתי קמ"ל שהוא סימן למעלה גרה ולפרסות ועוד דבדיקת מעלה גרה הוא צריך להכיר ג"כ גמל וארנבת והשפן שכולן מעלה גרה ואם אין מכירן היה אסור כיון שפרסות חתוכות ואינו יכול לבדוק בהן אבל ע"י בדיקת השינים א"ל להכיר רק בן גמל: ומ"ש רש"י בד"ה אלא ה"ק כו' ואין אנו צריכין להמתין כו'. ואע"ג דמגיה השתא ומפרסת פרסה ואיירי בפרסות חתוכות וא"כ ע"י בדיקת מעלה גרה לא הייתי יוצאין מספק גמל ובן גמל ושפן וארנבת והיה צריך להכיר כולן אך עתה א"ל להכיר רק בן גמל ול"ל תועלת להמתין כו' ואי משום למה ליה להזכיר מעלה גרה כדפריך לעיל ולבדוק בפרסות ולמה לי סימן על כן והוצרך לתרץ כשחתוכות ה"נ נקשה ולבדוק אי מעלה גרה [לזה פי' וא"ל להמתין] כבר כתבנו דהתם פריך ולבדוק כו' ולא ילטרך להכיר בן גמל אבל כאן אדרבה ע"י מעלה גרה היה צריך להכיר יותר ועוד בסמוך הו"ל לרש"י לפרש דפריך ולבדוק בפרסות למאי דמגיה השתא ומפרסת ולא פריך אמעלה גרה אפילו קודם הגהתו [ר"ל קודם הוספה רק למה שמהפך] מיהו עכ"פ נתכוון רש"י לכך (ס) מדתלי בידוע שמעלה גרה ולא תלאו בידוע שטהורה אין לנו לומר דמרויחין שא"ל להכיר שפן שהרי לא הורה בלשונו רק בידוע שהיא מעלה גרה מיהו י"ל [דאכתי לא הוי צריך רש"י לזה] דסמיך אמפרסת דבזה ממילא א"ל להכיר רק בן גמל: בדר"ח תגינא ל"ל נמי במדבר וכ"ה ברי"ף ורא"ש: גמ' שפיו גמום בודק בפרסותי' כו'. ולא בלא גמום ושלא ימתין וכדלעיל ליבדוק בשיניה ואי משום דלא ילטרך להכיר בן גמל הרי יש לו טלפים [ר"ל פרסות] וכשירה משום שיש לה סימנים דלא הוי ידעינן הך שמעתא דכל שיש לה טלפים יש לה (קרנים) [סימן דמעלה גרה. ובלבד שיכיר חזיר] וק"ל: בתוס' בד"ה אלו הן סימני חיה כו'. לריב"ס טלפים סימן לטהורה ואף דחיה בכלל בהמה לסימן עיקר פרכת הגמרא למה לי קרנים סימן חדש ולא סימן מעלה גרה וטלפים וכבר אמר בת"כ הראשון סימני בהמה והו"ל לכלול חיה ובהמה יחד ומשני קרנים להתיר חלבו ותו לא בעי מעלה גרה אבל טלפים וסגי בטלפים גרידא דאין לך שמפרים פרסה ואין מעלה גרה אלא חזיר וכיון שיש לו קרנים יצא מספק חזיר: בא"ד וכי פריך והרי שור דכרוכות לר' דוסא פריך כו' והרי עז כו' לכ"ע פריך דס"ד בתחלה שא"ל בדומה רק כל שיש לו קרנים וטלפים והרי עז נמי יש לו קרנים וטלפים ומשני ליה שר"ל קרנים בדומה לחיה ומינה ה"ה טלפים נמי ר"ל דומיא דחיה א"כ מאי פריך תו והרי שור [ע"כ לר' דוסא פריך] אבל ודאי דעז אין לו טלפי חיה וכמ"ש דאותן המצוין בינינו לית להו לא קרנים כו' ולא טלפים כטלפי חיה וכמ"ש ר"ת דיש מין בהמה שאינו מצוי בינינו שיש להן טלפים וכו' והקשו שאין שום מין בהמה שאינו מצוי בינינו מדלקמן גלוי וידוע כו'. ולא הקשו לריב"ס אף דלדידיה פירוש טלפים סדוקין מ"מ טפי הו"ל ליתן סימן הכל בטלפים סדוקין וכטלפי חיה ולמה ליה חד סימן בקרנים וחד סימן בטלפים כיון דפסיקא להו דאין טלפי בהמה כטלפי חיה וי"ל לאפוקי כו' לאשמעינן (ע): בא"ד דיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה וכבר פסיקא להו ולא טלפים כטלפי חיה ודוחק לומר דהאי דגלוי וידוע אתיא לרבנן ולא לר' דוסא ומעיקרא שהקשו מניה דלא יהיה שמאן כיון דאף לרבנן תרתי בעי ונראה דדוקא כתבו דיש טלפי חיה דומה כטלפי בהמה אבל לא בהיפך דלפי הענין הול"ל בהיפך [דיש טלפי בהמה דומה לטלפי חיה] ור"ל דטלפי בהמה שלנו אינן דומין לטלפי חיה אבל יכול להיות טלפי חיה שאינו מצוי בינינו הדומה כטלפי בהמה שאין כל החיות טהורות מצוין בינינו ולכך ליכא לעשות סימן בטלפים גרידא לומר אם יבא דבר לפניך שאתה מסופק בו מהו בדקהו בטלפים אם דומה לטלפי חיה שהרי יכול להיות דומה לטלפי איזה חיה ואפ"ה הוא בהמה ויבא טעות מזה שתדמהו לפעמים לעומת טלפי חיה שאינו מצוי [שטלפיה דומה לשל בהמה] ואע"ג דהו"מ למיתני סימנים שיבדקוהו לעומת טלפי חיה שבינינו מ"מ אין לעשות סימן בו דא"כ תקשי והרי יש חיה שאין לה טלפים כטלפי חיה וחלבה מותר כדפריך בסמוך והרי צבי דאיכא מפוללין וכו'. [לעיל ספ"ב בספרים ישנים נדפס השייך לכאן והלגנוהו פה]: בד"ה ואלו הן סימני חיה עד דיש טלפי חיות דומין לבהמה. וקשה דלעיל כתבו דאותן המצויות בינינו אין להם טלפי חיה ויש ליישב. [ע"כ וכוונתו למ"ש כאן]: וקשה דא"כ נקיים פירוש ר"ת שבתחלה דצריך תרוייהו אף שבהמות שלנו אין להם לא קרנים וטלפים כחיה מ"מ יש קרנים וטלפי חיה דומה לבהמה [אבל שיהיה דומה שניהם יחד לשל בהמה ליכא] (פ) ור' דוסא פליג וס"ל כמו השתא לפירושם נמי טלפים אין סימן דיש טלפי חיה דומה לטלפי בהמה

אבל קרנים הוי סימן מובהק דאין קרני חיה דומה לבהמה לעולם: בא"ד והשתא מתני' דפרק בא סימן כו'. קאי אגוף פירוש ר"ת בין למ"ש בתחלה דצריך תרוייהו לרבנן או לוי"ל דחד סגי דיש לו טלפים ר"ל סדוקות ואיירי סימן דבשמעתין להבדיל בין חיה לבהמה ומתניתין דבא סימן להבדיל בין טמאה לטהורה כל שיש לו קרנים היא טהורה לאכילה שיש לה טלפים סדוקות אבל אכתי אין מותר חלבה דדלמא בהמה היא וצריך סימן דבשמעתין גם טלפי חיה לרבנן ולר"ד קרני חיה לחודא סגי אבל א"ל טלפים דבא סימן טלפי חיה וקרנים ר"ל קרני חיה וכל שיש לו קרני חיה יש לו טלפי חיה דהא לרבנן לא סגי בקרנים לפירוש ראשון ולוי"ל ג"כ א"ל כן דהא קתני ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים ולוי"ל בטלפים לחודא נמי סגי כמו בקרנים וק"ל. וא"ל לוי"ל מאי כ"מ דקתני ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים מאי יתן או יוסיף קרנים אף אם יש לו קרנים אכתי אין מותר חלבו דהא תרתי בעי קרני וטלפי חיה (צ) והשתא בטלפים סדוקות קמיירי [דאי בטלפי חיה פשיטא דמהני לוי"ל] בשלמא לפירוש הראשון של ר"ת ניחא (ק) וק"ל: בסה"ד מסתמא הוי האי טלפים דמי כטלפי דחיה כו'. לאו דוקא ממש כשל חיה דא"כ לרבנן אמאי מותר בסימן טלפים לחודיה וכ"כ בח"ש: ע"ב גמ' חדוקות בד' חדודות בב' דלתי"ן לפירוש שני שברש"י: גמ' בין אונא פירוש בין אוזן לאוזן: גמ' בעי רחמי דליהדר אדוכתיה. לא אמר בעי רחמי שישתוק עד שראיתיו דא"כ היה צריך להתפלל מ"מ אחר כך ג"כ שיחזור למקומו ושמא לא יסתייע מלתא שיתמלא כל משאלותיו והדבר סכנת נפשות אפילו כל כו': ברש"י בד"ה אי אתה צריך כו' שאפילו נחתכו כו'. ממ"ש טלפים לפרמי הפרסות משמע קצת שמפרש טלפי חיה וכר"ת וכיון שאמר טלפים צריך אתה כו' משום דאין סימן שפעמים שהטלפים שוין משא"כ בקרנים שלעולם אין שוין א"כ הו"ל רבותא טפי שאפילו יש לו טלפים כעין בהמה מ"מ קרנים הוי סימן דלעולם אין שוין בקרנים. וטלפים אפשר שישתוו ולפירושו השתא משמע דוקא נחתכו משום שאמרינן ודאי הו"ל נמי טלפי חיה וכדלעיל בפרסות חתוכות ונאמר דטלפים אין סימן שיש בהמה שיש לה כטלפי חיה אבל אין חיה שיש לה טלפי בהמה ולכן כיון שיש לה קרני חיה שהוא סימן מובהק דחיה א"א להיות לה טלפי בהמה ולכן כתב שאפילו נחתכו כו' וזה הופך ממה שכתבנו בע"ה בתוס' ד"ה ואלו הן: ברש"י ד"ה היינו ספיקא כו' או דלמא כיון דשמו עז כו'. משמע דחדודות וחדוקות הוי סגי לסימן חיה רק משום דכרכוז קרי בהמה ויש לו סימנים הללו צריכין עוד סימן לאפוקי ולא פירש שהספק הוא דלמא צריכין ג' סימנים או די בב' דא"כ בשתם עז נמי נספק וכן בשור ודו"ק (ר): בתוס' בד"ה והרי עז כו' ותימה כו' ועוד בסמוך כו'. דעת רש"י י"ל משום דלמ"ד כרכוז חיה הוא אע"ג דאין כרוכות אין לתלות הסימן בכרוכות וחדוקות דכרוכות אין מעלה או מוריד לחיה רק תפסינן אליביה סימן דחדוקות וחדודות ולמ"ד בהמה הוא אין לתלות סימן דחדוקות וחדודות שהרי עיזי כרכוז אף שיש להן סימנים הללו בהמה הוא ותפסינן סימן דכרוכות וחדוקות ולכן פתח לו המתרץ ב' הסברות ודו"ק. עיין בר"ן בשם ר"ת והובא בב"י [ובדפוסים ישנים נכתב בספ"ב דברים האלו בקצרה ז"ל] כ"ל דלרש"י לק"מ כיון דבאמת לפי הלכה עיזי כרכוז כשרין ואינן כרוכות וזה ידע התרצן ואיך יתן הסימנין כרוכות וחדוקות והא עיזי כרכוז אינן כרוכות ודו"ק: לפירוש רש"י צריך ייסוב קצת במאי הראה לו המתרץ חדודות בעינן שפירושו נוסף לסימן הקודמות טפי מבראשונה חדוקות בעינן ודו"ק: בא"ד דשל שור נמי כרוכות ועגולות. פירוש כרוכות גילדא ואם פירושו עגולות הלא של שור נמי עגולות. וחדודות נמי אם ר"ל עגולות ואם ר"ל חדין גם של שור חדין וכ"כ בח"ש: בא"ד לאו אמיבלע חירקייהו קאי כו' אלא אחדודות כו'. דלפרש"י קאי והיינו ספיקא כו' אכרוכות אבל לריב"ס עיזי כרכוז קרנים כרוכות א"כ א"ל כרוכות אתי לאפוקי מספק עז כרכוז רק אחדודות קאי וא"ל מי הכריח לריב"ס הכל יפרש עיזי כרכוז קרנים חדודות וחדוקות כפרש"י [ועלה משני בראשונה אכרוכות בעינן] ועז שתם כרוכות וחדוקות [ועלה פריך בתר הכי והרי עז] והיינו ספיקא כו' אכרוכות דהא אפרכא והרי עז שהקשה בראשונה משני כרוכות בעינן ופשיטא דבתחלה מסתם עז פריך למאי דלא אסיק אדעתיה דבעינן קרנים וטלפים דומין לחיה (ש) ואין סברא שיקשה בתחלה מעיזי כרכוז ואח"כ והרי עז [קושיא] ב' מסתם עז דחדוקות וכרוכות: בסה"ד והשתא קאי שפיר כו'. ועז כרכוז יש לו כל הג' סימנים רק ספיקי אי מקרי מיבלעי שפיר ורב שמואל שהתיר חשיב לה למיבלעי לפי"ז יהיה והוא דמיבלע חרקייהו ג"כ בכלל הלכה אף למה דקי"ל עיזי כרכוז חיה וכעין זה המיימוני והטור פסקו שצריך ג' סימנים ומיבלע חירקייהו והקשה הרשב"א ולמה לי דממ"נ אי הספק כפרש"י למה לי כרוכות למאי דקי"ל כרכוז חיה אי כתוספות למה לי מיבלע חירקייהו ותי' המגיד דלעולם צריך ד' ורב שמואל סבר דמיבלעי שפיר. וא"ל א"כ לפירוש ריב"ס נמי נאמר ספיקא הוא אי מקרי חדודות שפיר או לא (ת) דאין לספק כ"כ בזה. ובח"ש כתב דוהוא דמיבלע חירקייהו אינו פסק הלכה אלא שממעט ספיקא דכרכוז [וכמו שהבין הרשב"א] ודו"ק: בתוס' בד"ה וקרש כו' וא"ת כו'. לא ידעתי מי הכניסם לעקם עלינו את השוין דהם בגמרא פריך בהדיא ותפשוט נמי דתחש בהמה הוא מדרב יהודה ומשני התם כיון דאיכא נמי קרש דחיה הוא ויש לו קרן אחד א"כ אין לפשוט חיה או בהמה אבל טהורה פשיט שפיר דש"מ שניהם טהורין הן ואם לא היה לפניהם כן בגמ' הו"ל להקשות בלא קרש דהכא כיון דלא הכריעו אם בהמה וכו' ש"מ דיכול להיות שהוא חיה ואילו שור דאדם בהמה א"כ טהור נמי לא תפשוט דאלימא טפי להקשות כן מלהקשות מקרש דהכא כיון דסוף סוף טהורין הן ואלולי קרש דהכא הלא היה פשטינן באמת דבהמה היא ודו"ק: בא"ד וי"ל דסמך אמתני' דבא סימן כו'. אע"ג דתחש אפשר דבהמה הוא והתם כל שיש לה קרנים קרני חיה קאמר ג"ל דכל שיש לו קרנים כו' אפילו של בהמה קאמר לעולם קרנים הן סימן אטלפים סדוקות וא"כ מנא בהמה שפרסותיה חתוכות ופיה גמום בודק אם יש לה קרנים מותר ולא הזכיר תלמודא לעיל דסמך אמתני' דבא סימן אבל הפוסקים אמאי לא הזכירו ובמנא טלפים סדוקות ואין מכיר חזיר שם כתבו יש לה קרנים יצא מספק חזיר הו"ל אפילו באין לה טלפים ופיה גמום ודו"ק (א) גם סיפא ויש שיש לה טלפים ואין כו' אין כ"מ בבהמה רק בחיה ור"ל אין לו קרנים קרני חיה (ב) ה"ה רישא מיירי בקרני חיה ול"ע: בסה"ד ומיהו כמו כן כו'. ר"ל ויסמוך נמי אמתני': דף ס ע"א גמ' איברא חזינא ליה כו' ולא האמין בלא יראני האדם וחי. וכן בתחלה הקשה אריה שאג מי כו' ר"ל שקר הוא: גמ' כנושאי זלוחאי כו'. אף שדרך להרבין

באור

ממקום אחד: (ס) מיישב קושית הראשונה על רש"י. ואף דה"ל לרש"י לפרש כן בסמוך כקושית ועוד מ"מ נתכוין רש"י לכך: (ע) אולי ט"ס הוא ומהופך וכצ"ל י"ל לאשמעינן לאפוקי כו' ור"ל לאפוקי מדר' דוסא דסובר דכל שיש לו קרנים סגי נמי לסימן טהרה קמ"ל דאע"פ שיש לו קרנים בעי פרסות סדוקות: (פ) יש לעיין בזה דא"כ יקשה כדלעיל דהו"מ למיתני סימנים לעומת קרני חיה שלפנינו דהיינו כריכות כו' וא"ל כדלעיל בר' דוסא דא"כ תקשי והרי יש חיה שאין לו כרוכות כו' כדפריך והרי צבי כו' הרי אינן דתלמודא יהיב סימנא אקרנים כרוכות וחדוקות כו' ולא מקשה והרי יש חיה כו' כדמקשה אמפוללות והרי צבי כו' וע"כ צ"ל אתא מבתי אלה או משום דליכא שום חיה שאין לה קרנים כרוכות כו' ובזה פשיטא דנדחה פירוש ר"ת דלעיל. או אף אם תאמר דאיכא חיה שאינה מצויה שקרניה דומה לבהמה ע"כ נצטרך לומר דכיון שאינה מצויה בינינו שפיר מצי למיהב האי סימנא ול"ק והרי כו' א"כ שפיר ה"ל למיתני סימנים לעומת קרני חיה שלפנינו דהיינו כרוכות כו': (צ) נראה דר"ל אף דלוי"ל בחדא מינייהו סגי היינו דסימן אחד מורה דודאי אית ליה ג"כ השני אבל מ"מ ודאי דבעי שתיהן דומות לשל חיה דאל"כ אמאי סגי בסימן אחד לרבנן הא כיון שיש טלפי חיה דומות כטלפי בהמה אכתי איכא לספוקי בבהמה וכמ"ש לר' דוסא אע"כ דרבנן סברי דליכא חיה שטלפיה דומות לשל בהמה וכן אין קרני חיה דומות לשל בהמה. מיהו הו"ל לאקשויי עפי אמאי קתני ויש שיש לו טלפים כו' דפירושו לוי"ל טלפי בהמה ליתני כל שיש לו טלפי בהמה אין לו קרני חיה דאי יש לו קרני חיה היה לו להיות ג"כ טלפי חיה למאי דאמרינן דתרתי בעי רק דסימן אחד מורה על השני. ובאמת למה שנראה להגאון לקמן ע"ב בד"ה וקרש דכל שיש לו קרנים ר"ל קרני חיה דומיא דסיפא דמיירי לענין חיה אבל סתם קרנים לא הוי סימן טהרה ע"ש א"כ ע"כ הא דקתני כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ע"כ לאו היינו טלפי בהמה דהא בל שיש לו קרני חיה יש לו נמי טלפי חיה וע"כ דר"ל יש לו טלפים היינו סדוקות ובאמת דיש לו טלפי חיה אלא דלא איירי רק מהיתר אכילה וע"ז אמר דיש לו סדוקות א"כ טלפים דסיפא ג"כ לאו היינו טלפי בהמה רק דומיא דרישא דהיינו סדוקות ופירושא דמתני' הכי כל שיש לו קרני חיה יש לו סימן טהרה דהיינו טלפים סדוקות ויש שיש לו סימן טהרה דהיינו פרסות סדוקות אין זה סימן חיה דאפשר דאין לו קרני חיה כל שלא ראה שהפרסות דומות לשל חיה ואין כאן קושיא: (ק) די"ל סיפא בטלפי חיה דלא מהני לר"ת לענין סימן חיה דהא סיפא ע"כ אין כ"מ רק לענין סימן חיה כמ"ש הגאון לקמן ע"ב בתוס' בד"ה וקרש. אך עם כל זה גם לפירוש הראשון של ר"ת

דחוק לפי מה שהבין דסיפא נ"מ לענין חיה א"כ לא הוי סיפא היפוכא דרישא דבין אם נפרש רישא דכל שיש לו קרנים ר"ל קרני בהמה וכמו שצידד הגאון לקמן בד"ה וקרש ממשמעות התוס' דלפס פשיטא דאין זה היפוכא דרישא כלל ואף למה שנראה להגאון לקמן דכל שיש לו קרנים ר"ל קרני חיה וע"ז קתני בסיפא ויש שיש לו טלפי חיה ואין לו קרנים ר"ל קרני חיה מ"מ לא הוי זה היפוכא דלענין סימן חיה נמי יש שיש לו קרני חיה ואין לו טלפי חיה לפירוש הראשון דר"ת. אבל באמת מפרש"י שם נראה להדיא דסיפא נ"מ לענין סימן טהרה דבהמה דיש שיש לה סימן טהרה דפרסות סדוקות ואין לה קרנים כלל ואסור באכילה משום ספק חזיר: (ר) אינו מובן כלל דפשיטא דעז ושור בהדיא כתיבי באורייתא בין הבהמות ומינייהו ידעינן דסימן אחד ודאי אינו מוציא מספק בהמה ובעי שני סימנים ולא אפשר להסתפק כ"א דלמא בעי ג' סימנים. ויש לייסב קצת בדוחק כוונתו ועיין: (ש) כ"כ הגאון גם לעיל בתוס' ע"א בד"ה אלו הן כו' בדבריו שמתחילין בא"ד וכי פריך והרי שור ע"ש. ולכאורה לא משמע כן בתוס' בד"ה הנ"ל בסוף דבריהם שכתבו אך קשה כו' והרי עז שיש לו קרנים וטלפים מסתמא הוי האי טלפים דמי כטלפי דחיה כמו טלפי דברייתא ולמה ליה למימר תרתי כו' משמע דגם המקשה ידע דקרנים וטלפים דברייתא היינו קרני וטלפי חיה. ומקשה והרי עז דדמי נמי לחיה. וצ"ל דכוונתו דלהמקשה א"ל שיהיה דמי לגמרי לחיה רק אפילו שוה במקצת לחיה דהא טלפי עז פשיטא דאינו דומה לגמרי לחיה רק במקצת וכמ"ש הגאון למעלה בשם רש"ל ולזה כתב כאן דכיון שא"ל שידמה לגמרי לחיה פשיטא דהוי מקשה מתחלה מעז סתם נמי לחיה בחדוקות וכרוכות: (ת) ומאי דפסיק הלכתא חדודות הוא אף למ"ד כרכוז חיה ואף דבתחלה לא הוצרך לשנויי חדודות רק למ"ד דעז כרכוז בהמה להוציא מספיקא דעז כרכוז מ"מ למאי דפסיק הלכתא אפשר דגם אידך מ"ד סובר דבעי חדודות דוקא ובלעדו עדיין לא יצא מאיזה ספק ולא הוי סימן מובהק רק בצירוף חדודות: (א) משמע דס"ל דקרני חיה דוקא הוי סימן טהרה. וכן נראה להדיא מדברי הר"ן פ"ד דר"ה שכתב שופר של בהמה טמאה פסול ע"כ דקרן אינו סימן טהרה בבהמה וכמ"ש המג"א בס"ע סי' תקפ"ו וכתב דנראה מדברי התוס' דלעיל ד"ה אלו הן דלענין חיה מיירי התם. מיהו לפירוש ראשון של ר"ת שם דסובר דבעינן דוקא קרנים וטלפים דומין לשל חיה ובקרנים לחוד אין ראיה דחיה הוא א"כ אמאי הוי קרנים לחוד סימן טהרה דלמא בהמה הוא וצריך לדחוק דבאית ליה קרני חיה סימן מובהק הוא לטהרה אף אם הוא בהמה: (ב) וכבר הגהנו

קודם הקיבון א"כ למה נתהפך ואפשר שגם לאחר הקיבוץ דרך להרבין ועיין : גמ' מסתורייתא . בעין יעקב מביא ברש"י קלעפרליך בל"א ועיין בערוך ערך בסתאקי ובערך סתר ובערך דלגי לשון דליל קטור זבין ולא תדיל סתר אריגה ע"ש : גמ' למאי נ"מ למקח וממכר . אפ"ל אם התנה עמו לתת לו כרסתן ופרסתן צריך לתת לו שור ואפשר לומר משום דבלשון תורה שור בן יומו קרוי שור קאמר בלשון בני אדם לא מקרי שור רק אחרי שבא לכלל כרסתן ופרסתן רב רישא ורב כו' [וכ"מ אם התנה לתת לו שור] ולא מלי ליתן סימן בשנים או בקומה רק משבא לכלל פרסתן כו' ועיין ברים במה מדליקין זפת זיפתא כו' שוה פסולתא דדובשא כ"מ למקח וממכר [משמע קלא כפירוש השני ע"ש] : גמ' מקרן כתיב בע"ז ה"ג ר"ת מקרין כתיב כי אין נראה לו דמקרן נראה קרן אחת יותר ממקרין ע"כ . אפ"ל בכוונתו שהיה כתוב בספרים בהיפך מקרן תרתי משמע מקרין כתיב והגיה ר"ת כאשר הוא לפנינו כי אין נראה לו [ר"ל] גירסת ספרים דאדרבה מקרן משמע יותר קרן אחד ממקרין ואפ"ל דצריך להיות ה"ג ר"ת מקרין כתיב ור"ל שאין הפלפול מכח לשון מקרן או מקרין דשניהם אינן לשון רבים דמקרין כמו לנין ספרש"י לינה אחד רק מקרין תרתי משמע ומכח שתם שוורים פריך וכפרש"י בהדיא וגרסינן בין בקושיא ובתירוץ או מקרן או מקרין רק מסני ליה מקרין כתיב ולמה לי למיכתביה אלא להורות שנשתנה משאר שוורים וכ"ת להורות בא שקרנותיו קודמות כו' האי ממפרים יליף דלמה לי מפרים אלא להורות מקרין ברישא והדר מפרים וממילא שנברא עם קרנותיו דאל"כ לא היו קודמין וא"ל דלמא כוליה להכי הוא דאתי מקרין ברישא כו' וב' קרנים א"כ לכתוב מקרין לחודיה וכיון שהיה לו ב' קרנים ע"כ להורות בא שקודמות ודו"ק . ולשני הפירושים הו"ל לתפוס גירסתו בהמקשן [לפירוש הראשון ה"ג ר"ת מקרין ולפירוש השני ה"ג מקרן להורות דגם להמקשן מקרן] : גמ' קרניו קודמות כו' . קרש הול"ל אפשר לומר מיתור במצחו למה לי שרוצה לומר מלבד ב' קרנים שלשתם בהמות היה לו עוד קרן אחת במצחו ותהם דפשיט [בשבת והובא בתוספות] לעיל משור אדם התם נמי כן היה דקאמר שם נמי במצחו (ג) ומ"מ לא מלי למיפשט שם ממתניתין דבא סימן [שהביאו התוספות לעיל] בקצרה [כיון דיש לו נמי עוד קרן אחת במצחו] . רק מנ"ל למידרש ממקרין קרן נוסף : שם קרניו קודמות כו' . לכאורה כיון שנבראו עמו ממילא קדמו והול"ל עם קרנותיו נברא ואולי שלא תימא דרך גדיים יצא מהארץ ויליף לה מיתורא דמפרים : גמ' בדעתן כו' . אפ"ל בדיעה ושכל שלהן . בצביונם ברצונם מלשון דמרי צבי וכן משמע מהערוך ע"ש : גמ' אל תקרי כו' . דצבאם אין כולל לכאורה רק האדם וצבא השמים לא הצומח ורמש וכפי' הרמב"ן . או לצבאם למה לי הול"ל וכל . מפרש וכל ר"ל והכל נברא בצביונם : גמ' פסוק זה שר העולם כו' . עיין מ"ש בעז"ה ב"ה וב"ש בפ"ק דע"ז : גמ' נשאו דשאים ק"ו כו' . אף שעדיין לא נבראו ובפסוק אחד נאמר תוצא הארץ דשא כו' עץ כו' ובמעלי שבתא יצאו מהקרקע מ"מ ביום ראשון נברא הכל את הארץ לרבות תולדותיה . מה שמקשים בחומש למה לא נתקללה הארץ בשמתה בעץ פרי מיד י"ל שעדיין לא היה ניכר השינוי שהרי על פתח הקרקע עמדו ולא יצאו עד ע"ש לאחר שנברא האדם כדכתיב וכל שיח השדה כו' : גמ' בעי רבינא כו' לרחב"פ מהו פירש רש"י ולא נלטוו כו' . ובל"ז דלמא למינו אתרוייהו קאי או בל"ז ה"א דשאים אין להם דעת ללמוד ק"ו מדה מי"ג מדות א"ו נלטוו ואין צריך המקרא לכותבו שסומך עליו שאנחנו נוכל ללמוד בק"ו ומה אילנות שאין כו' אמר להן הקב"ה למינו דשאים שדרכן לצאת כן כ"ש שלוה להן למינהו וא"כ ודאי חייב אבל רחב"פ שאמר הקב"ה לא נוח מעולם והדשאים למדו [בעצמן ק"ו] בעי שפיר וזה נכון וחריף שאין עליה תשובה : ברש"י בד"ה לדעתן שהודיעם כו' . וע"כ אתה נוצר יצירה הוא יש מים והיינו הכנסת הנשמה בגוף למעי האשה וכמ"ש רש"י בפרקי אבות אבל לדעתן נבראו בריאה נופל על יש מאין כמ"ש הרמב"ן בפרשת בראשית ברא והא דכתיב ויברא ה' כו' התנינים כו' ויברא האדם כו' העיר בה הרמב"ן ע"ש : ברש"י בד"ה לצביונם בדמות כו' . עד"ז נאמר ויברא כו' בצלמו בצלם אלהים כו' והוא כפל פרש"י בדפוס המתוקן לו שעשאו בידו בדפוס כו' ע"ש ולפי"ז י"ל בצלמו מוסב לאדם כמו לצביונם דהכא דכל מעשה בראשית בצביונם נבראו ומפרש והזי"ג ומה דפוס בחר לו בצלם אלהים כו' : ברש"י בד"ה שאין דרכו לצאת כו' ואינן ראוין לגדל רטופין כו' . אין להקשות דלמא היא הטותנת משום דאינו ראוי לגדל רטופין אמר למינו ולא משום כלאים דכיון דאינו ראוי כו' ממילא היו יוצאין מעט רחוקים זה מזה מבלי מקום לשרשיהן וענפיהן ואפ"ה אמר למינו שירחיקו זה מזה להיות לשם היכר יפה ואפשר שלכך הקדימו אם רצונו כו' למה אמר למינהו ממ"כ אם בלא אמירת למינהו היו יכולין לגדל בערבוביא א"כ אם רצונם בערבוביא יניחם לגדל כן ואם אי אפשר לגדל בערבוביא א"כ ממילא היו יוצאין בהפרש זה מזה : בתוס' בד"ה אל תקרי וזהו בקומתן ולדעתן שהיופי כו' מלשון הלבה . אע"ג דקומתן איננו ר"ל עמידה כמ"ש התוס' לעיל [בדבור הקודם] : בתוס' בד"ה פסוק זה כו' שנהפך לאם מבשר ואומר כצ"ל : בא"ד בספר יוסיפון כו' וחשיב נער כו' . דלמא נמי מה"ט דנער הייתי כו' : בתוס' בד"ה הרכיב כו' וא"ת כו' . ירק בירק מדרבנן אסור כדמשמע בכלאים בכמה דוכתי והכא לא מיבעיא אי שרי להרכיב דודאי אסירא כדתנן אין נוטעין כו' ולא ירק בירק רק אם הרכיב אם חייב או לא כדקאמר כיון דלא כתיב למינהו לא מיחייב . מיהו רש"י פי' מהו להרכיב זה בזה וצ"ע : בא"ד ומבעי ליה אי חשיבא ליה הרכבת זרעים כו' . ואף דכלאי זרעים מותרין בח"ל מ"מ הרכבה גריעא טפי : בא"ד שאר זרעים לא . לענין כלאים ומבעיא ליה לענין הרכבה : בא"ד דכתיב בהו למינהו באילנות כו' . אין זה שם בגמ' רק בתוס' מפרש כן ולהכי הוצרכו להביא ראיה דלמינהו [איסור] כלאים משמע מפרק הפרה כו' . ובפשטא דגמרא שם ר"ל שחקקתי כו' בלא למינהו רק דזה אורי לן שבני נח נלטוו על כן וכמו שהקשו באמת א"כ למה לי תרוייהו אבל מכח גמרא דהכא דמשמע דבלמינהו נלטוה האיסור דזה עצמו אבעייתו אי אסור בני נח כו' בא"כ דהשתא לזה הוצרכו לפרש דחקקתי לך כבר ר"ל נמי למינהו דהכא והוצרך תרוייהו כו' ובלא למינהו לא נשמע מאת חוקותי כו' ולכן מבעיא ליה הכא אי קאי למינהו אדשאים וחייבין וק"ל : בא"ד מי גמר למינהו כו' מיבשה . ולא מדכתיב למינו בגופיה עיין בתוס' סנהדרין : בסה"ד ומשני דהתם כתיב כו' . בתוספות בסנהדרין לא מייתי ומשני וכו' ויש ליישב : ע"ב גמ' אמעט את עצמי כו' . וכ"ת מאי חזית דדמא דידך הו"ל לעשות החמה יותר גדולה ולא יהיו שוב ב' מלכים משתמשים בכתר אחד ולמה אמעט את עצמי או הו"ל לעשות זה משתמש בחודש זה וזה בחודש זה או כיון שדבר הגון הוא אני אמרתי ראוי להיות לי מעלה על החמה לא פחות ממנה : גמ' לכי ומשול ביום ובלילה כו' . מתחלה היו משתמשין יחד ביום ובלילה ואם עכ"פ היה הפרש בין יום ולילה נאמר שהשתמשו יחד ביום ובלילה שקשו שניהם ולא היה להקב"ה לקבוע אחד ביום ואחד בלילה בלא מיעוט שא"כ לא היה הפרש בין ביום ולילה והיה חשיכה כאורה וע"י המיעוט נעשה החושך ופייסה שתהי מושלת ביום ובלילה ועיין ברש"י בחומש ולא הביא פיוס דאת הכוכבים כפי' רש"י בחומש אולי ניחא לה הממשלה לבדו ואולי הגמרא דריש מאת הכוכבים לדיקים יקראו כו' כמו שאמרו ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד : שמואל הקטן . לא הביא רש"י מקרא ואפ"ל בדוחק ע"ש שהוא עצמו אמר וישלח ה' את ירובעל את יפתח ואת בדן כו' ואת שמואל כו' ואמרו בר"ה שקל ג' קלי עולם כו' לומר יפתח בדורו כשמואל בדורו : גמ' כפרה עלי וכו' עיין ברי"ף : גמ' השסועה כו' . במוסף שבועות וסוד השסועה שמעתי בשם מהר"ל מפראג ז"ל שהסוד הוא דכתיב את זה לא תאכלו ממעלה גרה כו' השסועה משמע שהשסועה יש לו ב' סימני טהרה א"כ איסורה סוד וצ"ל לפי"ז אע"ג דבשמיני נמי כתב כן דשאני הכא דכתיב השסועה דבוק לעיל ולא כתב אח"כ ואת הגמל כו' משמע את הגמל הוא ענין בפני עצמו נמשך למטה ואב"י שכל היוצאין מן הטהור טהור ואפילו קלוטה במעי פרה ושסועה מבהמה טהורה וא"כ איסורה סוד : גמ' מכאן תשובה כו' עד"ז י"ל מלפני מבהמות הארץ ומעוף השמים יחכמנו שע"י כן ראינו שהתורה מן השמים ועלינו ללמוד וק"ל ובעירובין (דף ק' ע"ב) דרשו מלפני מבהמות ע פרידה שכורעת ומשתנת כו' . ואפשר לכוין עפי"ז המדרש סוף שמיני כל בהמות ולויתן הן קניגין של לדיקים לעתיד לבא כל מי שלא ראה קניגין של עובדי כוכבים בעוה"ז זוכה לראותן בעוה"ב כילד הן נשחטין בהמות נותן לויתן בקרניו וקורעו כו' ולא כך תנן הכל שוחטין כו' תורה מאתי תלא ר"ל ולא כך תנן כו' כמ"ש משה כו' וזקן שרולה שיתקיימו הוראותיו כו' ר"ל עתה יבטלו אחרים ג"כ התורה באמרם לא בשמים הוא ולא מפיך בהיות שאת בעלמך עושה פלסתר ולזה אמר בעסק זה אי אפשר לומר כן שהרי מקדים הכרזה כל מי שלא ראה קיגי כו' א"כ משה שיהיה עם הלדיקים שמה בלי ספק ע"כ לא קיגי היה דאל"כ לא היה באותו מעמד וא"כ כולן רואין שהתורה מאתי תלא ואין כאן מקום לטעות ועיין : גמ' לפקוה מעוים דהיינו פלשתים כו' . עליך לעיין באורך ברמב"ן דברים ויוגעס לך : גמ' כיולא בדבר כו' כי חשבון עיר סיחון והוא נלחם במלך מואב הראשון כו' כצ"ל בפרשת חוקת יש ליישב לכאורה למה נותן טעם טפי על ארץ מואב שכבשו מסיחון ואמר והוא נלחם כו' מבעמון שחשב קודם לו ודו"ק : גמ' שניר ושריון ערי א"י הן כו' כצ"ל . ורש"י בחומש פירשו בע"א ממדרש אחר ע"ש : ברש"י בד"ה ליתו ולפקו כו' ארץ רפאים תחשב לפי שנאמר לאברהם כו' היה עולה על דעתן כו' . ואלא מאי שהוא ארץ עמון ומואב כבר נשבע לאברהם קיני וקניזי וקדמוני שהוא אדום עמון ומואב כפרש"י פרשת לך לך וא"ל שאותו לא נתקיים עד לעתיד וכמו שנאמר וכי ירחיב ה' כו' כך היא האמת שלא נתקיים בחטאינו אבל השבועה לאברהם היה בשוה ומהי תיתי עולה על הדעת להתגרות טפי מפני היותו ארץ רפאים עיין ברמב"ן פרשת לך לך ופרשת דברים באורך ודו"ק : בתוס' בד"ה אמרה ירח בלשון תורה לשון זכר הוא כו' . ר"ל שם ירח הוא לשון זכר ואת המאור הקטן ולא קטנה דמאור לשון זכר וברכת הלבנה כולה לשון נקבה דלבנה לשון נקבה היא :

דף סא ע"א גמ' ולא והתניא כו' מה נשר כו' . א"ל נשר גופיה לא הייתו יודעין אלולי פירש לנו המשנה הסימנים (ד) דז"א דאכתי מנא ידעינן מאי נשר דלמא עורב הוא נשר ונשר הוא עורב (ה) גם א"ל דלא הייתו יודעין כל עוף הדורס טמא דאין זה דין רק בתר דנלמד הכל נמצא שהאמת כן הוא כמ"ש בנח בתוס' בד"ה כל עוף : גמ' א"כ שאר עופות טמאים . אפשר שדקדק שאר חוץ מנשר דאיירינן ביה דאיצטריך לאורויי סימן טהרה לידע שהסימנים הן ההבדל שבין תורין לנשר : בתוס' בד"ה כל עוף כו' וא"ת כו' וכי קניגי כו' . ולעיל בקרני דחיות י"ל הלכה למשה מסיני . גם יש מספר [לבהמות ולחיות טהורין וראה כולן] : בא"ד וי"ל כו' מימות נח כו' . ונח גופיה שידע איזה טהורה דאותן שדבקו במינם מאליהן באו וכל שהתיבה קולטת כו' אבל הפרש בין טהור לטמא ליקח מזה ז' ומזה שנים ע"י לימוד ידע כפרש"י הטהורה העתידה כו' מכאן שלמד נח תורה הא נשר מורה כל עוף הבא בסי' אחד טהור באיזה סימן שיהיה ז"א דנח למד כל הסוגיא כאשר הוא במשנתין ונשר מלמד לבא בסימן אחד טהור וכשבדק כל הבאין בסימן אחד לא מלא בהן דורס שכל העופות חוץ מהכ"ד אין דורסין וכשמלא סימן אחד טהור ודאי יש בו עוד סימן דאינו דורס ולא דסימן דורס גרע משאר סימנים דשקולין הן רק כן הוא האמת שאין עוף טהור דורס וכשבא בסימן אחד לחוד דאינו דורס ובו ג' סימני טומאה טהור ונח מלא ממילא לאחר הבדיקה שכן הוא האמת שאין עוף טהור דורס ואין ללמד שום דין מנח ואף בלא נח לא חסר שום דין מתורתנו ואין להתורה לסמוך על נח דנח גופיה לא ידע יותר רק למד תורתנו כר"ה במשנתין ממילא לריך להיות הכל מבואר בתורה דאי לא"ה איהו גופיה לא הוי ידע ושוב בדק ומלא כל העופות בכללן חוץ מכ"ד שנתרבו כולן להתירא אין בהן אחד שדורס מסא"כ על הלכה למשה מסיני וק"ל : בתוס' בד"ה הדורס כו' ופריך והא כתיב ארי טורף כו' . שלא תימא איפכא דורס לאחר מיתה דהייתו אורחיה וטורף מחיים : בתוס' בד"ה כל שיש לו כו' ובגמרא קתני בברייתא רשב"ג אומר כל שיש לו אלבע כו' . ולפי"ז א"ש שכתבו אין לשון הברייתא משמע כן גם מ"ש דארישא סמיך אבל בגמרות לקמן לפנינו כמו במתני' שרשב"ג גופיה אמר דורס ואוכל כו' : בא"ד דארישא סמיך דתניא כו' כצ"ל : בא"ד וכן יש לדקדק כו' והוא שיכיר עורב כו' . לפי"ז דחיקא דקתני כל עוף הדורס טמא דאין בנמלא שום עוף בעולם הדורס רק פרס ועזניה לחוד דכ"ד עופות זולתן אינן דורסין דגם עורב אינו דורס כמו שהוכיחו וכל שאר עופות זולתן טהורין ממילא אינן דורסין ונשר שדורס אין בו שום סימן טהרה כלל ולא בא מתני' רק למימר אף שעוף הבא בסימן אחד טהור אם תראה עוף שדורס אין לך לבדוק יותר דודאי אין בו שום סימן טהרה דהוא מנשר ושאר מינים חוץ מנשר שיש בהן ד' סימני טומאה כמ"ש התוס' בד"ה מה נשר ואם המלא תמלא בו סימן טהרה אחד הוא פרס או עזניה דממ"כ אחד מהן דורס ואפשר שניהם דורסין דאין לך עוף טהור בעולם דורס מסא"כ אם תראה בעוף שאין לו זפק או אלבע או קורקבן נקלף עדיין יש תיקון שטהור הוא ועליך לבודקו וק"ל . אך קשה לי מאי דקדקו מהא דאדרבה נימא איפכא כל הכ"ד עופות דורסין חוץ מפרס או עזניה הבא בסימן רביעי שאינו דורס וה"ק כל עוף הבא בב' סימנים איזו סימנים שיהיו טהור דאם אינו דורס אחד מסימנים פשיטא דטהור וא"ל שיכיר עורב דכל עופות טמאין דורסין חוץ מפרס או עזניה ואותן אין להם רק סימן א' יש לו ב' סימנים אחרים [מהג' הנראין בגופו . והג' אין לו בודאי] אפ"ה טהור דאמרינן ודאי אינו דורס וא"כ עוף טהור הוא דאין לך טמא ואינו דורס חוץ מפרס ועזניה שאין להם אלא סימן אחד דאינו דורס א"כ היה עוף טמא דכל עוף הדורס טמא א"כ מה יש לו להיות נשר יש בו ד' סימני טומאה י"ט עופות יש בהן ג' סימני טהרה ע"כ עורב או מינו והרי זה מכירן וק"ל . וכן יש לפרש עוף הבא בסימן אחד [מג' סימנים שבגופו . והשנים ליתנייהו ביה ואין ידוע אם דורס] והוא שיכיר פרס ועזניה דאמרינן ודאי אינו דורס וטהור דאילו דורס ע"כ הוא טמא ואין לך טמא שאין בו רק סימן אחד חוץ מפרס ועזניה וזה מכירן ודו"ק ושמא משמע להו עוף הבא בסימן אחד או בב' סימנים ואחרים אין בו בודאי או אחרים מסופקים ולא לפרש אחד או ב' [בעוף הבא בסימן אחד] מהסימנים הנראין בגופו ודאי אין בהן ודריסה שאינו נראה בגופו מסופק [דאין במשמעות הלשון אלא שאחרים ודאי אין בו או שאחרים שניהם מסופקים . וא"כ בשניהם מסופקים ודאי דאי אפשר לפרש דא"כ מאי מהני והוא שיכיר עורב דלמא מי"ט עופות הוא ע"כ דשנים אחרים ודאי אין בו ממילא מוכח דאינו דורס מאותן השנים כהוכחת התוס'] וצ"ע . אח"כ ראיתי שבסמוך דף ס"ב בתוס' בד"ה מפני שיש להם זפק הרגישו בזה וע"ש . עיין ברמב"ן פרשה שמיני ע"ש ולדידיה צ"ל שי"ט עופות אין להם רק סימן אחד דטהרה ולפירושו תלתא הדרא בכולהו זה סימן זה וזה סימן זה [מהנך תלתא] ואין אחד בהן שיהיה בו סימן הרביעי והוא דעת כמה פוסקים והביאן הב"י ע"ש [וגירסתם דלא כגירסת הספרים שלנו וכמבואר ברשב"א באורך] . ומאור ומלחמות ור"ן אין בידי כעת : לא הביטתי לתוס' [דכולן אין דורסין] הא דמסיק בגמ' דאיצטריך נשר דה"א נילף מעזניה דהוי סימן הדם שאין בכולן דלא הוו שני כתובים ומה בכך נילף ונילף הא ע"כ עזניה דורס כיון דכולן אין דורסין וקושטא הוא דכל עוף הדורס טמא והילך מורה לנו נשר היום לטהר בסימן זה הא באמת טמא ועוד שהרי אין עוף בעולם כזה שיהיה בו סימן אחד ויהיה דורס ודו"ק . [ולקמן ע"ב בתוס' בד"ה מכדי מיסב זה ע"ש] : בא"ד וא"ת כו' מתרי מנייהו כו' כגון באותו סימן כו' . בתרי מנייהו שתמא לא דממ"כ אם הוא דורס [וא"כ הוא בודאי לא מי"ט עופות ולא מעורב

באור

כבכמו לעיל דרש"י שם מפרשו לענין בהמה ולהוציא מספק חזיר ע"ש : (ג) ויש לעיין בהאי דקאמר שם ותפשוט נמי דבהמה ומשני כיון דאיכא קרש דהיה ובקרש קאמר אע"פ שאין לו אלא קרן אחת ולא קאמר במצחו : (ד) ולמ"ש בתוספות ד"ה לא נאמר דהייתו יודעין הסימנים מפרס ועזניה צ"ל דקושיתו דלמא גם פרס ועזניה לא הייתו יודעין מאי נינהו : (ה) ר"ל דאכתי אף אחר שנתפרשו הסימנים מכל מקום מנא ידעינן אם לפרש מלת נשר בלשון אשכנז [אדלער] ועורב הוא [ראב] דלמא בהיפך אלא על כרחך דידעינן פירושן בלאו הכי בכל שאר מלות שבתורה אם כן כתפרשו נמי סימניהן מן התורה מנשר ותורין וכעין זה ממש איתא לקמן דף ס"ז ע"ב גבי סנפיר וקשקשת ע"ש הוא

דאין דורסין] כל עוף הדורס טמא ועוד שאין נמלא עוף הדורס שיהיה בו ב' סימני טהרה ואם אינו דורס שמא הוא מי"ט עופות שיש להם ג' סימני טהרה לכן הקשו כגון באותו סימן דליתא בי"ט עופות כו' וממילא ליתנייהו בעורב דסימני עורב ב' מנייהו הוא ועוד דעורב הוכיחו שאינו דורס וזה יש לו ב' סימני טהרה אחרים לבד מאינו דורס. והומ"ל כגון בסימן של אינו דורס ובסי' דליתא בי"ט עופות רק עדיפא הקשו שאינו צריך לנייר דוקא על ב' סימנים המיוחדים שהרי (ו) כוונת המתני' באלו ג' סימנים שאז בידוע שאינו דורס ואיך יאמר המשנה סימן של אינו דורס לזה הקשו כיון שבתוך אלו הג' סימנים המורים על אינו דורס ע"כ יש בו א' שאינו בי"ט עופות וכמו שהוכיחו כבר א"כ יאמר המשנה אותו הסי' עם עוד סי' אחד נמי בידוע שאינו דורס ולמה אמר המשנה אותו סימן עם עוד שני סימנים. ולא הקשו לפרש"י דקאי ארישא אם אינו דורס למה לי עוד ג' סגי בעוד אחד דליתא בעורב שהרי עכ"פ אחד מהג' סימנים ליתא בעורב (ז) דבעורב ליכא אלא תרי וי"ל דאו או קתני וטכ"ת דבסמוך (ח): באה"ד וכן התגמת שהוא באות שבעופות כו'. בערוך ערך באות באות שבעופות הוא קיפוף וכן הוא לקמן דף ס"ג: באה"ד מפני שהוא מאכל לעורבין ומפרש התם כו'. שלא תימא כיון דתורת מאכל עליו אין מוקצה לטלטלו [אף דאין עורבין מצויין ביניהם לזה אמר ומפרש התם כו' והיינו שמגדלין עורבין]: באה"ד ובאותן ב' סימני טהרה דליתנייהו בעורב כו'. וה"ה חד דאיתנייהו וחד דליתא בי"ט עופות (ט) ובתרי דליתנייהו נ"ל מסתמא יש בו [גם] סימן שאינו דורס דאל"כ מהו [וטפי עדיף למינקט חד דאיתנייהו וחד דליתנייהו דסגי בהנך ב' סימנים לחוד] וק"ל: באה"ד אלמא הני ב' ליתנייהו בעורב כו'. מזה היו יכולין להוכיח לעיל דאינו דורס חדא מתלתא דהדרא בכולהו: בתוס' בד"ה מה נשר כו'. אין להוכיח מזה מ"ש לעיל [דכולן אין דורסין] דאי דורסין כולן חוץ מפרס או עזניה שאינו דורס א"כ לא הו"ל להתורה לכתוב רק עוף א' טהור שאינו דורס ובו [שאר] כל סימני טומאה ונילף ממנו כל אינו דורס טהור וכן הוא האמת שכל הדורס טמא י"ל שהייתי טועה בפרס או עזניה וכ"ת לכתוב נמי פרס או עזניה י"ל שהייתי לומד מפרס או עזניה לטמא עוף כזה ומי מפיס ללמוד מעוף טהור כזה לטהרו וק"ל (י): את לתוס' ילפינן מנשר שפיר אף הבא בסימן א' וכ"ש בב' או בג' סימנין שהוא טהור דאף שישנו הרבה מינים טמאים חוץ מהכ"ד מ"מ כולן אין בהן שום סימן טהרה ואינם מחולקים עם רש"י רק שרש"י פי' שהם מין נשר והתוס' כתבו שהם מינים אחרים. ולא כתב למינו בנשר שא"ל לרבוי (כ) וק"ל: בתוס' בד"ה לא נאמר כו' הא איצטריך נשר לאורויי לן סימני טהרה. דאף דכתיב תורין כי לא הייתי עושה לסימן טהרה רק מה שאלו העופות מחולקין מתורין דהיינו ג' בדילות ולא הייתי יודע סימן הרביעי וכ"מ לבא בסימן הד' [שאינו מבורר לסימן טהרה] עם עוד סימן אחד [מהג' הבדילים המבוררין] (ל) הייתי מחשבו רק לעוף הבא בסימן אחד וה"א טמא לה"א זו דילפינן מפרס ועזניה לטמא הבא בסימן אחד או עוף הבא בסימן הרביעי לחוד [דהיינו בסימן היכן שיש בפרס או בעזניה] טהור [אף לה"א זו דילפינן מפ"ו לטמא בא בסימן א'] דלא ילפינן מפרס ועזניה רק סימני שישנו בפ"ו [דהיינו סימן החדש למסקנא. וא"כ אי לאו נשר הייתי מחשבו לאין לו סימן טהרה כלל]: וא"ל לסברתם זו כדמסיק מהו דתימא לילף מעזניה הבא בסימן החדש נימא דבעי לאורויי לן סימן טהרה דהא סימן החדש לא ידענו בלא עזניה (מ) וא"כ בלא נשר הוי אמרי' נמי הבא בסימן אחד טהור דהוי שני כתובים [סימן היכן עם י"ט עופות] ועזניה לאורויי סימן טהרה קאתי כמו השתא נשר דמשמע מתוס' דאי לאו דהוי שמעינן בלא"ה סימני טהרה ה"א נשר לאורויי קאתי י"ל שהתוס' לא הקשו רק דלאו יתורא הוא עד שתקשה נשר למה לי [ומשום זה ילפית מניה דינא לטהר בא בסי' א'] דאיצטריך לאורויי וכו' ולא תקשה למה לי ולקמן הוא איפכא דלא תקשי למה לי נשר. דה"א ילפינן מעזניה [לטמא בא בסימן החדש] ואתיא לאורויי וילפינן מניה נמי וזיל הכא כו'. ועוד דלעולם אמרינן לאורויי סימן חדש ונילף מיניה גם כן אותו סימן בעזניה הבא בסימן אחד וטמא ה"נ כל דכוותיה [דמה דילפינן מניה לדכוותיה בבנין אב א"ל להיות מותר ואף דלאורויי אתי מ"מ שפיר משתמע בבנין אב] ונשר הבא להורות דוקא שאין בו סימן טהרה כלל הא הבא בסימן חדש דאורי לן נשר טהור (נ). וכה"ג כדפריך ואלא טעמא כו' הו"ל שני כתובין כו' הא צריכי תרווייהו להורות סי' טהרה ואי משום שסימן טהרה שלהם נכלל בי"ט עופות ודו"ק (ס): באה"ד אבל הייט כו' כל סימני עורב סימני טומאה. ויהיה לנשר ב' סימני טומאה וב' סימני טהרה במקום עורב דהשתא ועורב במקום נשר דהשתא ופרס ועזניה ג' סימני טהרה וא' סימן טומאה במקום י"ט עופות דהשתא וי"ט עופות ג' סימני טומאה וא' סימן טהרה במקום פרס ועזניה דהשתא ויהיה הלימוד הכל כמו השתא ועורב הבנין אב לבא בסימן אחד דטהור (ע) וקשה דה"א זו למינו [דעורב] למה לי [כמו השתא דלא צריך למינו בנשר משום דמרבינן בבנין אב כמ"ש הגאון לעיל] ושמא י"ל דה"א לרבות אף שאינו דומה לו בסימניו כמו זרזיר לר"ת באמת מיהו תוס' כתבו בסמוך בד"ה נילף מעורב דהמ"ל א"כ למינו למה לי [ע"כ דלא ניחא להו לתרולי בהכי א"כ] אם הבנין אב מעורב נתרץ נמי כן ודו"ק: בתוס' בד"ה מה התם כו' הו"מ למטיי דהוי להו י"ט כו'. אל תטעה דתלתא דוקא לא הוי ילפינן דא"כ לא לכתוב רק אחד מהי"ט

אלא ודאי עופות אחרים הבאים בג' סימנים טהורין אבל הבא עם סימן אחד ילפינן מניה מכח השתא בתלתא לא אכלי כו'. דלענין זה לא הוי י"ט כתובים כו' רק לא ילפינן מינייהו כלל כמ"ש התוס' בסמוך בד"ה מכדי בפירוש. [עוד כתב לקמן הסייך לכאן ז"ל]: המ"ל דהו"ל י"ט כו'. ואילו כוונת התורה ללמוד מהן נ' לא. לא לכתוב רק חד וא"ל דמ"מ ה"א אבל א' לא והיה קשה אכתי דנילף מהם א' לא (פ) דז"א דכיון דהוי י"ט כתובים כו' לא ילפינן מינייהו כלל וכמו שכתבתי לעיל ובסמוך בהדיא בתוס' וא"ל דלא מתרץ כן דא"כ קשה למה לי נשר בלא"ה כמי סימן אחד טהור זה לא אסיק המקשה אדעתיה דא"כ מאי פריך ונילף כו' [מתורין או מי"ט עופות או מעורב] א"כ נשר ל"ל. ועוד שהרי האמת היא כן דהוי י"ט כתובים כו' ומ"מ איצטריך נשר משום עזניה וכדמסיק: באה"ד אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו כו'. ולהכי כתב עופות טמאים דאי מתורין הוי ילפינן מיניה דצריך דוקא ד' סימנים מש"ה כתב להני ללמוד מהם דהשתא לא נוכל ללמוד רק דבאותן תלתא לא אכלינן. ולא כתבו אבל בחד דלית בהו גרידא אכלינן ואי משום פרס ועזניה אותם כתב רחמנא בפירוש לאיסור וזולתן קאמרינן [דמשכי בחד דליתא בי"ט עופות] או בחד מינייהו ובחד דלית בהו ואפ"ל משום דהה"נ דלא אכלי באותו סימן לחוד דלית בהו עם ג' סימני טומאה דא"כ דורס לפי מ"ש לעיל בד"ה כל שיש לו כו' דאינהו אין דורסין ואין בעולם עוף כזה שיהיה בו סימן טהרה ויהיה דורס וק"ל (צ) והומ"ל אכתי בחד מינייהו ובחד דלית בהו גם דקדקו דהיינו תלתא [דמשמע תלתא דוקא]. ואם נמשך למ"ש התוס' דהא לא הוי ידעינן מתורין כו' ר"ל דמתורין ה"א דבעי ד' [ולהכי נקטו ג'] כ"ש דהו"ל אפילו חד. ואפשר לאלומי הקושיא מנ"ל למילף מנשר חד נילף מי"ט דוקא תלתא [ב' מינייהו וחד דליתא. והנך דבי"ט אפילו תלתא לא] (ק) ודו"ק. ואולי אכתי לא ידעינן דסימן דעורב הוא מינייהו וכדמשמע בסמוך בסוף דבריהם ומשני ה' דכיון שאינך מטהר אלא בתרי סימנים ואחר כו' א"כ לעורב דלית ביה אלא תרי כו' וא"כ מאי משני א"כ עורב למה לי דאיצטריך כיון דיש בו סימן (השלישי) [החדש] (ר). וכ"ת אמאי לא מקשה באמת כדמשני א"כ עורב כו' אכתי נילף סימן הג' דליתיה בעורב אלימא מהא מקשה ונילף אפילו תרי לטומאה מעורב: ובעיקר קושיתם י"ל דמעיקרא ס"ד דיש שום תורין מיותר ללמוד ממנו ולהכי פריך ונילף מתורין מאי חזית לילף מנשר נילף בהיפוך מתורין ומשני א"כ שאר וכו' הרגים מיד דתורין אינו מיותר דאל"כ תקשי בהיפך א"כ יתורא דתורין למה לי ולזה מקשה ונילף מינייהו וק"ל: ע"ב גמ' א"כ פרס ועזניה כו' ל"ל. א"ל דלמא יש להן סימנים דליתא בעורב ולעולם אותן הב' סימנים הישנן בעורב נילף מעורב ועזניה קושטא הוא שבו סימן חדש ופרס מסופקין התוס' אם ישנו בעורב (ש) ואפ"ל דאם יש בפרס סימן שאין בעורב מ"מ איתא בי"ט ואע"ג דאין למידין מי"ט כתובים הבאין כאחד לזה לא נחית עדיין (ת) וא"כ אכתי פרס למה לי אלא סי' דבעורב יש בפרס ואיצטריך פרס להורות דלא תילף מעורב: ברש"י בד"ה דאי בחד סימן אתי כו' לכתוב חד כו'. נרווחא מפרס השתא דמוכרח דאין מלמדין מכח מדאיצטריך אבל אה"נ דהוי ב' כתובים כו' אפילו אם צריך למכתב כדבמכדי בסמוך וכמ"ש התוספות: בתוס' בד"ה מכדי כ"ד כו' בוא"ת ראשון דהא השתא בתלתא לא אכלינן כו'. כתב בח"ש ואע"ג דלא ילפינן מי"ט עופות מידי דאל"כ עורב ל"ל [הוספה מדברי הגאון המחבר בתוך דברי רש"ל. אין זה כלום דעורב מורה לנו דלא נילף דאית ביה תלתא לאיסור דאל"כ עורב למה לי אבל הבא בסימן אחד לחודיה לא נסתר בעורב. ונילף שפיר מי"ט עופות והא דלא הקשו מקודם כדמשני א"כ עורב למה לי משום דהם עדיפא פריך לילף אפילו תרתי לאיסור וכמ"ש לעיל [בד"ה מה התם במ"ש וכ"ת כו']. ע"כ הוספת המחבר] מ"מ כה"ג דכתיב להדיא דחד סימן אסור כגון בפרס ועזניה א"כ ממילא שמעינן נהי דלא נוכל לאסור אותן ב' סימנים שהן בפרס ועזניה משום דכל חד הוי ב' כתובים עם י"ט עופות אבל סימן הג' דליתא גבייהו ילפינן מינייהו ומפרס ועזניה עכ"ל והם דחוקים: באה"ד ואם הוה אמרינן דבאותו סימן שלישי. ר"ל סימן שאינו בפרס ועזניה דפרס ועזניה יש להן ב' סימנים מי"ט עופות ובעורב סימן הג' מי"ט עופות ובח"ש מאריך בזה לבלי צורך לכאורה: באה"ד ובחנם פי' כו' לאסור בהאי סימן. כבר עוררתי לעיל הא קושטא דאותו סימן טמא לר"ת לעיל [דסימן החדש דורס. וכל הדורס טמא] ול"ל שפשט הלזה אזיל לפי שיטת רש"י וריב"ם לקמן דעורב ודאי דורס ואפשר ג"כ י"ט עופות [והוי סימן החדש אינו דורס] ור"ת מפרש כועי"ל דבסמוך דאיצטריך נשר שלא תילף מסימן היכן עוף הבא בא' מג' סימנים שבי"ט עופות לאסור [ובתוכם גם סימן אינו דורס]. ואפ"ל בכוונת רש"י לייש' אף אם איתא די"ט עופות אינן דורסין וכר"ת לעיל מ"מ איצטריך נשר משום דהא לא ידעינן והייט אוסרין עוף הבא בסימן א' של אינו דורס מכח ספק דלמא איהו ניהו סימן החדש (א) וכ"ת בלא ידעינן מאי אהני לנו נשר להיתירא ע"כ צריך לאסור הבא בסי' א' [אף באינו דורס] דלמא הוא פרס ועזניה וע"כ נ"ל שהתורה איירי מהבקי בהן ובשמותיהן וכפרש"י לעיל ז"א דודאי צריך שיכיר שאין זה פרס ועזניה וכפרש"י לעיל [דף ס"א בד"ה עוף הבא לפניט ט'] ובלבד שיכיר כו' אבל א"ל שיודע מה הן הסימן של פרס ועזניה וא"כ שפיר איצטריך נשר להתיר לן השתא כל עוף הבא בסימן אחד ומכיר שאינו פרס ועזניה אם הסימן אינו דורס פשיטא

באור

(ו) הוא קצת כפין ב' פירושים: (ז) לאו דוקא דאפילו ב' מנייהו ליתא בעורב דע"כ דעורב אינו דורס לפי מה דנקיט בקושיתו לשיטת רש"י סגי בעוד אחד דליתא בעורב וכמו שנכתוב לקמן בסמוך: (ח) אינו מובן כלל דלפי מה שתפס בקושיתו סגי בעוד סימן שאינו בעורב ע"כ דעורב נמי אינו דורס דעלה קאי וא"כ היאך אפשר לומר או או קתני. ואולי בדוחק י"ל דתפס בקושיתו באופן מרווח אף אם נימא דעורב נמי אינן דורס ומכ"ש אי עורב דורס דסגי עם אחד איזה שיהיה ותירץ דאו או קתני ונאמר דעורב דורס וכמבואר בדעת רש"י לקמן דף ס"ב בד"ה וס"ת דלא דריס: (ט) יש לגמגם קצת דהתוס' בעי לאוכוחי מעורב לחודיה אף אם נניח שאין מכירין הי"ט עופות וכן משמע במהרש"א ע"ש: (י) וא"ל לכתוב נמי נשר ולהא ידענא דילפינן מעוף הטהור דבא בסי' א' שאינו דורס טהור דאי מעזניה ילפינן לטמא א"כ נשר דכתב רחמנא ל"ל גבדאמר תלמודא אלא מדכתיב נשר אורי לן לדיוקא דבא בסי' א' טהור ואיצטריך נמי עוף הטהור דמנשר ה"א דבא באיזה סימן שיהיה טהור דז"א דנשר בעי לאורויי סימני טהרה וכעין שכתבו התוספות בד"ה לא נאמר דמעזניה לא הוה ידעינן רק ג' הבדילות וסימן הרביעי שאינו דורס לא הייטו מחשבין לסי' טהרה כלל והיינו מטהרין כל הי"ט עופות שיש להן כל הג' סימני טהרה וגם הייטו מטהרין אפילו בא בסי' אחד מג' סימני טהרה כיון דליכא למילף מעזניה לטמא בא בסי' א' וא"ל אי אינו דורס לא הוי סימן טהרה א"כ אין לעוף הטהור שום סימן טהרה ואמאי טהור די"ל דכי היכא דאיכא למטעי למילף מעזניה לטמא עוף הבא בסי' דאינו דורס ע"כ הא דטיהר הכתוב להעוף שבא בסי' דאינו דורס אינו אלא מגזירת הכתוב ה"נ י"ל דטיהרו הכתוב מגזירת הכתוב אף אם נאמר דאינו דורס לא מיחשב סימן טהרה. ועוד אפילו נימא דידעינן גם סי' הרביעי דאינו דורס מסך עוף הטהור מ"מ כיון דע"כ תורין איצטריך לקרבן כדלקמן א"כ אי לאו נשר הוי ילפינן מתורין דבעי כל ד' סימני טהרה דוקא וכדמקשה תלמודא ונילף מתורין דא"ל דא"כ עזניה למה לי דעזניה איצטריך לאורויי סימני טהרה דאף דבעינן שיהיה דומה לתורין בכל זה מ"מ לא הוי ידעינן הסימנין במה שצריך שיהיה דומה וכמו שדקדק הגאון בגמרא בהא דקמשני אקושיא ונילף מתורין א"כ שאר עופות טמאין כו' דנשר איצטריך לאורויי סימן טהרה לידע שהסימנים הן הבדל שבין תורין לנשר. ולכך איצטריך נשר לאורויי סימני טהרה ושפיר שמעינן דילפינן מעזניה ולא מתורין דא"כ עזניה ל"ל. וגם תחלת קושית הגאון ע"כ לא היתה רק שיכתוב נמי נשר לאורויי על הבדל דאינו דורס דאי לאו נשר לא הייטו יכולין למילף מיניה כמו שלא מצינו למילף מתורין אי לאו נשר כמ"ש הגאון: (כ) אין זה תלוי בדברי התוס' ואולי מהופך הוא וצ"ל רק שרש"י פי' שהן מין נשר ולא כתב למינו בנשר שא"ל לרבוי [דילפינן לכו מבנין אב מה נשר כו' משא"כ בעורב איצטריך למינו משום דלא ילפינן מיניה]: (ל) נקיט עם עוד סימן אחד דבעי לנייר עסה כה"ג אף אם נאמר דילפינן מפרס ועזניה לטמא אף הבא בסי' אחד משאר סימני טהרה וא"כ בא בסימן הרביעי אף שמבורר לסימן טהרה מ"מ טמא ואין נ"מ במה שמבורר רק אם בא עם עוד סימן אחד. מיהו לפום סברא דהשתא דילפינן מפ"ו לטמא אף בא בא' משאר סימני טהרה הומ"ל נ"מ בפשיטות דאי לאו נשר הייתי חושב הנך ג' הבדילים שבן באותו שיש לו סימן טהרה החדש הן הן סימני טומאה וסימן הרביעי שבו אינו מבורר לסימן טהרה ונמצא שאין לו רק סימני טומאה ונכשיר עוף הבא בא' משאר סימני טהרה דכיון דליכא למילף מעזניה דרך משל אם הוא הסימן החדש דמאותו שיש לו סימן היכן ליכא למילף דהוי ב' כתובים עם י"ט עופות וכדלקמן ולכך כתיב נשר לברר סימן החדש דעזניה דהוא סימן טהרה ואפ"ה טמא וילפינן מיניה דבא בא' משאר סימני טהרה טמא. ומנ"ל דנשר בא לאורויי דבא בסי' א' טהור דלמא להיפך: (מ) אם ר"ל דסימן טהרה החדש לא הייטו יודעין בלא עזניה הוא תמוה דאדרבה מעזניה לחוד לא ידעינן ליה דשמא אינו סימן טהרה כלל ומפרס לחודא ידעינן ליה דהוא סימן טהרה כיון דגם בו הוא חלוק מתורין אלא צריכין אנו לדחוק דכוונתו דאותו סימן טומאה החדש לא הייטו יודעין. ויותר נראה דט"ס הוא וצ"ל סימן הרביעי: (נ) הלשון אינו מדוקדק כ"כ ונראה דכ"ל ונשר הבא כו' הא הבא בסימן חדש טהור י"ל דאורי לן נשר [לסימני טהרה] וכוונתו דדוקא אי לא איצטריך נשר לגופיה אמרינן לדיוקא אתי הא הבא כו' אבל אי לסימני טהרה אתי לא שמעינן מניה דיוקא: (ס) אינו מובן כלל ואולי נחסר איזה תיבות מכוונתו וכה"ג נ"ל בהא דאמר דהוי פ"ו שני כתובים הא צריכי תרווייהו דחד מאידך לא ילפינן דבא לאורויי סימני טהרה אע"כ דאף דאורי לן סימני טהרה מ"מ מנינו למילף בבנין אב ועי"ז כתב ואי כו' כמו או משום שסי' טהרה שלהם נכלל בי"ט עופות ור"ל דזה המקשן סבר כסברת המקשן השני דאי אפשר דחד דאיכא בהני ליכא בהני וכן כל הי"ט עופות אי אפשר דליכא כל הד' סימני טהרה: (ע) דאף דליכא למילף לטמא בא בסי' א' מי"ט עופות דהוי י"ט כתובים מ"מ ה"א למילף לטהר בא באותו סי' טהרה דליתנייהו בי"ט עופות מפרס ועזניה בק"ו דהשתא תלתא לא אכלי' כו' וכוא"ת ראשון שבתוס' ד"ה מכדי דלא שייך תירוצם דהא עזניה אית ליה סי' חדש דליתא בפרס ובכולהו ולכך איצטריך עורב לבנין אב: (פ) לכאורה צריך יישוב דאכתי מה הועיל בזה במאי דמשני עכשיו א"כ עורב כו' אכתי נילף דסימן א' לא ואולי ט"ס תיבת א' וצ"ל מ"מ ה"א אבל ב' לא. והיה קשה אכתי דנילף מהם ב' לא ולכך משני דאי ילפינן דב' לא א"כ עורב דכתב רחמנא ל"ל והא דפריך ונילף מעורב היינו כעין מ"ש התוס' בהא דפריך ונילף מי"ט עופות דפירושו הני תלתא לא. ה"נ ונילף מעורב דהני תרי לא. ונראה דכאן יש לו מקום הוכ"ת אמאי לא מקשה באמת כו' הכתוב בדברי הגאון בסמוך בסוף דבריו המתחילין בא"ד אלא בתרי מינייהו. ופירושו נהי דהשתא לא קשה ונילף ב' אכתי תקשי נילף סימן הג' דליתא בעורב לטמא מי"ט עופות דאף דאתאי מסימנים דאיתא בעורב פשיטא דלא קשה דבאמת מקשה דנילף לטמא אפילו אותן ב' הסימנים יחד דבעורב מ"מ אמאי לא מקשה אסי' דליתא בעורב ולזה תי' שם דאלימא מהא מקשה דנילף אפילו תרי לטומאה מעורב. הו דנ"ל אחר שכבר מסיק דז"א דכיון דהוי י"ט כתובים לא ילפינן מינייהו כלל ולכך לא קשה לילף לטמא בא בסימן אחד שישנו בעורב מן י"ט עופות דכיון דאותן ב' סימנים ישנן בעורב ג"כ הו"ל ב' כתובים ולא ילפינן כלל אפילו בסימן א' אבל סימן הג' דליתיה אלא בי"ט עופות שפיר תיקשי דנילף מי"ט עופות למאי דפריך ונילף מי"ט עופות ולא משני דהוי י"ט כתובים וכן הוא סברת תלמודא לקמן עד קושית מכדי כמ"ש הגאון לקמן בגמרא והו"ל לגמרא למיפרך דנילף סימן הג' מי"ט עופות. ואפשר ליישב הנוסחא שלפנינו כאן ויש ג"כ לתת מקום להוכ"ת כאן. ולאשר הוא דוחק לא כתבנוהו והמעיין יבחר. ועיין בתוס' בד"ה מכדי בהוספת דברי הגאון בתוך דברי רש"ל במה שסיים כמה שכתבתי לעיל נראה שרומז לסוכ"ת זה ופי' כמ"ש ע"ש: (צ) והא דאיצטריך נשר למסקנא דלא נילף מסימן החדש לאסור בחד דליתיה בי"ט אע"ג דדורס וכמו שהקשה הגאון באמת לעיל בדיבור כל שיש לו לא הבינותי כו'. כבר תי' הגאון לקמן בד"ה מכדי ע"ש ותירוצו לא שייך הכא: (ק) עדיין צריך יישוב מנ"ל לאלומי ולאקשויי דלא מהני אף סימן הרביעי דליתיה בי"ט עופות ועוד א' מהיכי תיתי לאוסרו והרי אי לאו נשר הוי ילפינן מעזניה לאסור בסימן החדש ולא אמרינן מדאיצטריך עזניה לאסור ש"מ דבעלמא מותר ע"כ דעזניה לא הוי מצי למילף לאסרו: (ר) ומתר הוכיחו התוס' דקושית המקשן היה דנילף מי"ט עופות דבאותן ג' סימנים לא רק בתרי מינייהו וחד דליתא וגם בזה צריך יישוב היא גופא תקשי דלמא אי לאו עורב היינו מתירין בחד דליתא בי"ט עופות או עם חד דאיתא וצריך לדחוק דמשמע ליה לתלמודא דאי בעינן למיסר בהנך ג' סימנין די"ט עופות לא מסתבר להתיר משום הך סימן דליתא בי"ט עופות לחוד או אפילו עם עוד אחד רק בתלתא והוא דוחק גדול ומ"ש עוד וכ"ת אמאי לא מקשה כו' אין לו מקום כאן כלל. וכבר כתבנו שיש לו מקום לעיל בדיבור שלפני זה: (ש) ר"ל במ"ש בד"ה מכדי ואם הייט אומרים דאותו שלישי הוא בעורב הוי ניחא ובעזניה ע"כ ליכא לספוקי דודאי ליתא בעורב דהא קושטא דהוא סימן החדש ואם נאמר דפרס יש לו א' מסימני עורב א"כ אף דסימן השלישי מה דליתא בפרס ועזניה הוא הסי' הב' מסימני עורב מ"מ לסברת המקשה דהוי סבר דכל ד' סימנים איתנייהו בהנך י"ט עופות א"כ אכתי נילף בסימן הרביעי דטמא דליתא לא בעורב ולא בפרס ועזניה אע"כ דמספקא לנו דאפשר סימן דפרס ליתא בעורב וא"כ אותן שני הסימנים דליתא בפרס ועזניה איתנייהו בעורב וליכא למילף מידי. ולפי"ז נ"ל מ"ש הוס' ואם היינו אומרים דאותו שלישי פי' אותו שלישי שבי"ט עופות דליתיה בפ"ו איתיה בעורב ובכולן ב' הסימנים דליתנייהו בפ"ו רק כל חד הוא סימן שלישי באחת ממין הי"ט עופות. אך כדברי הגאון בתוס' שם לא משמע כן: (ת) ובקושית מכדי דכבר נחית לזה וכמ"ש התוס' לסברתו בלא"ה ליכא למילף מעורב כיון דאותן הסימנים כבר ישנן בי"ט עופות הו"ל שני כתובים כי היכי דפריך דליכא למילף מפ"ו משום דהוי ב' כתובים עם י"ט עופות. ועיין בתוס' ד"ה מכדי: (א) ר"ל דרש"י סובר כר"ת דהאמת הוא די"ט עופות

דמותר ואם הוא סימן אחר ג"כ שרי דודאי ג"כ אינו דורס דכל הדורס טמא [ולית ליה שום סימן טהרה] וא"כ מה יש לו להיות אינו היה דורס וכדלקמן אבל אי לא נשר ה"א עוף הבא בסימן אחד טמא אף שמכיר בו ויודע שאינו פרס ועזניה דילפינן מעזניה לאסור כל הבא באותו סימן אף שאינו עזניה ואף דקושטא הוא שאין בעולם עוף כזה שיהיה בו סימן טהרה ויהיה דורס מ"מ כיון דלא ידעינן מאי ניהו האי סימן היינו אוסרין הכל [אף אינו דורס וק"ל]. ומ"מ כתבו ובחגס פי' כו' רש"י לשיטתו דלא ס"ל כר"ת לעיל. מיהו אין מוכרח דלא ס"ל לרש"י כן רק רש"י מסופק מה הן סימניהן ואף שפי' בסמוך דף ס"ב דעורב דורס מ"מ י"ט עופות אפשר שאין דורסין וממה שאין מפרש במתני' וברשב"ג כל שיש לו אצבע כו' כר"ת לעיל אין ראיה ואדרבא משמע לקמן מרש"י דקורקבן נקלף הוא הסימן הד' וי"ט עופות אין דורסין וכמ"ש התוס' (דף ס"ב ע"ב) בד"ה מאי ספיקייהו. ומ"מ י"ל דשפיר כתבו ובחגס פי' כו' דהשתא דכתיב נשר שרינן כל עוף הבא באותו סימן טהרה אף שאינו יודעין אם דורס או לא אבל אי לאו נשר אף שידענו סימן דעזניה מ"מ הוי אסרינן עוף אחר הבא בסימן דעזניה ולא היינו יודעין דאינו דורס דאי אפשר לעוף שלא שיהיה בו סימן דעזניה ויהיה דורס והבן (ב): בא"ד בוא"ת השני והיכא כו' א"כ למה לי כו' אלא ודאי כו'. קשה דלמא איצטריך נשר דאי לא"ה ה"א כל עוף הבא בסימן אחד טמא אי אחד בסימני הישן טמא מכח כ"ש דהשתא בתלתא לא אכלינא כו' ואי בסימן החדש טמא מעזניה כתב ישן לומר דבישן תיכול דאי לא"ה ישן למה לי אלא לעשות ב' כתובים כו' אבל לעולם החדש הוי ילפינן שפיר לאסור בהאי סימן וכפשטא דגמרא דמפרש לא מצי למילף דהוי ב' כתובים כו' י"ל כיון דהא דילפינן מחדש היינו אינו דורס א"כ למה לי פרס לומר דבישן תיכול הא קושטא הוא דאסור דהא דורס [א"ו להתיר סימן החדש דאינו דורס]. וע"כ דפשט זה אינו הולך לשיטת ר"ת לעיל ולר"ת מפרשינן כועי"ל. ואולם למ"ש בסמוך צריך דקדוק ודו"ק (ג): שם בוא"ת שני בה"א דילפינן מי"ט עופות מאי הקשו למה לי נשר הא איצטריך נשר משום סימן השלישי כמ"ש לעיל (ד). דמ"מ הקשו שפיר דגמרא תלאו בסימן החדש דלא תילף מעזניה וק"ל: עוד שם בוא"ת ב'. אע"פ שכבר כתבו לעיל דלא נוכל נילף מינייהו [דהוי י"ט כתובים] לעיל הכריחו בהמקשן וכאן בהמתרץ. וא"ש כתב דקס"ד נהי דלא נילף מינייהו בסימן השייך בי"ט עופות אפילו בצירוף פרס ועזניה דהא הנהו ב' סימנים דידהו הוי ב' כתובים ממש אבל השתא דאיכא חד מינייהו דפרס ועזניה דהו"ל סימן חדש שאינו כלל בי"ט עופות א"כ הוי שפיר ילפינן מיניה ולא הוה צריכי למילף מי"ט עופות אלא שלא תימא סימן הישן הוא עדיף [לזה כתב] שהרי בי"ט עופות טמא אפילו בתרי בהדיא כ"ש היכא דהוי חד דלא עדיף מן החדש עכ"ל והיינו סברת ועי"ל דבסמוך (ה): בא"ד בוא"ת ג' ומאחר דמי"ט עופות לא גמרינן כו'. היו יכולין להקשות בקצרה בממ"נ אי גמרינן מי"ט כתובים איצטריך נשר לסימן השלישי ואי לא גמרינן איצטריך נשר שלא תילף מפרס כיון דאיצטריך פרס לגופיה: בא"ד דהא לא גמרינן מי"ט עופות מכל אותן היתירים כו'. אם ר"ל דהא לא גמרינן מינייהו לטמא הבא בג' סימנים וע"ז נפל שפיר קושיתם דבסמוך [ומיהו קשה כו'] דשאני התם דא"כ לא לכתוב אלא חד מי"ט עופות קשה [מאי ראיה מהא דלא גמרינן מאותן היתירים כו'. דע"כ ליכא למילף] דא"כ עורב דכתב רחמנא למה לי השתא בתלתא כו' דזה עצמו פירכת הגמרא לעיל יליף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן כו' א"כ עורב כו'. גם מ"ש בומיהו קשה לקמן דא"כ לא לכתוב אלא חד הא אכתי לא הוי ילפינן מיניה דא"כ עורב למה לי וא"ל שר"ל לא לכתוב אלא חד ולא נכתוב עורב ג"כ. גם א"ל שר"ל בוי"ל כי היכי דלא גמרינן מי"ט כו' בה"א דלא ידעינן שסימני עורב הוא תרי מינייהו [וא"כ לא הוי עורב ב' כתובים דאיצטריך משום סימן החדש] ז"א דע"כ גם קודם תירוץ שלבסוף גמירי כ"ד כו' ידע זה דאל"כ מאי פריך מכדי כו' הא איצטריך משום סימן הרביעי דבעורב דליתא בי"ט עופות וכי היכי דליתא בי"ט ה"נ נאמר דליתא בפרס ועזניה (ו) אלא ודאי המקשה הבין תלתא הדרי בכולהו זה יש לו אלו הג' וזה יש לו אלו הג' וכל אחד יש לו ג' סימנים מהד' סימנים ואין בשוין אבל עכ"פ סימן דעורב ישנו ג"כ בתוך י"ט עופות [וא"כ אין ראיה מדלא גמרינן מי"ט תלתא לא דא"כ עורב למה לי] ודוחק לומר דהו"מ למידחי דשאני י"ט עופות [היתירים על שנים ראשונים דלא גמרי' מינייהו] דא"כ עורב ל"ל וכשיטיא דתלמודא [דלעיל] רק אלימא הקשו לא לכתוב רק חד וכמ"ש התוס' לעיל דכדפריך ונילף מינייהו [לא הוה צריך לשנויי דא"כ עורב כו' רק] הומ"ל דהו"ל י"ט כתובים כו'. ואם ר"ל דהא לא גמרינן מי"ט כו' פרס הבא בסימן אחד דהשתא א"ל א"כ עורב למה לי ה"כ לא מצינו למילף מפרס א"כ מאי הקשו מיהו קשה כו' דלא דמיא כלל לאותן היתירים כו' לא לכתוב אלא חד כו' דא"כ הוי ילפינן מיניה דאפילו באים בג' סימני טהרה לאסור ושמא כוונת התורה להתיר הבאים בג' סימנים. וכ"ת דלא מצי למילף מחד דא"כ עורב למה לי השתא כו' א"כ שפיר איצטרכו כל הי"ט לגופייהו דלא הייתי יכול ללמוד מחד מדאיצטריך עורב וא"כ נילף מהם פרס הבא בסימן אחד אלא ע"כ אף דצריכי למיכתבינהו אפ"ה הוי י"ט כתובים ולא ילפינן פרס מינייהו ה"נ לא ילפינן מפרס משום דהוי השתא עשרים כתובים כו'. [ושפיר מדמי התוס' מדלא גמרינן מאותן היתירים ומאי הקשו ומיהו קשה כו' דל"ד כלל כו'] וכ"ת [דלהכי לא דמי דמש"ה לא ילפינן פרס מן היתירים] דכיון דלא ילפינן (ז) ג' מהם מדכתיב עורב ה"נ לא ילפינן (תלתא) [חדא] דא"כ הול"ל בקצרה דשאני התם מדכתיב עורב כו' ודו"ק: בא"ד עי"ל כו'. ליישב וא"ת ג' דאה"נ דכיון דצריך לכתוב לא מקרי ב' כתובים ופרס וי"ט עופות לא הוי ב' כתובים רק פרס ועזניה יחד נקראו ב' כתובים משום דאין צריך לכתוב שניהם כו' ומיושב ג"כ הוא"ת ראשון וק"ל: בא"ד דכי איכא תרי בהדייהו הוי טמא כו' כצ"ל: בא"ד בומיהו קשה הראשון דאי מאותו כו'. לכאורה יש לתרץ דה"א אה"נ כוונת התורה לילף מסי' הישן עוף הבא בסימן אחד של הישנים דטמא והסימן חדש קושטא דלא נילף משום דאותו סימן עדיפא ואי לא כתב סימן החדש ה"א עזניה טהור דמהי תיתי לטמא ואי לא כתב סימן הישן הוי ילפינן מסימן החדש לטמא הכל אך עתה הורה לנו התורה מדאיצטריך למיכתב סימן הישן דלא תילף בנין אב מהחדש ולא הוי ב' כתובים כיון דאיצטריך תרווייהו. ואפ"ל דועי"ל הוא לשיטת ר"ת וכמו שכתבתי לעיל וא"כ סימן חדש ע"כ דורס ויש בו סימן אחד של טהרה וקושטא דטמא גם אין נמצא עוף אחר זולתו שיהא בו סימן טהרה ודורס ומ"ש לא לכתוב כלל אלא סימן החדש והוה ילפינן מיניה דכל עוף הבא באותו סימן כו' ר"ל מסימן החדש הוי ילפינן דסימן אחד טמא והראיה עזניה גופא כ"ש עוף הבא בסימן אחד מסימנים הישנים ודו"ק היטב: בא"ד ועל כיוצא בו שיש לו אחד מג' סימני טהרה וטמאין כו' כצ"ל:

דף סב ע"א גמ' עוף הבא בסימן אחד טהור. לפרש"י לעיל דאף כל לא מרבה רק מין נשר למה אמר עוף הבא בסימן אחד כו' ופרש"י [לעיל בתני ר"ח] ובלבד שיכיר בו שאינו מכ"ד הכתובים. לימא אם מכירן אף בלא בדיקת שום סימן טהור דודאי ישנו בו מסתמא סימן טהרה מיהו בזה צריך להכיר כולן ובסימן אחד רק פרס ועזניה ובב' עורב ובג' י"ט [ומ"ש רש"י ובלבד שיכיר שאינו מכ"ד ר"ל כל חד לפי מה שהוא אותו צריך שיכיר בסימן א' פ"ו וכיוצא בו כולהו] אך הומ"ל שבדק בו שאין בו שום סימן טהרה [בגופו] טהור דודאי אינו דורס ובלבד שיכיר פ"ו ונשר ואר"ח לא קשה דלא בעי רק לאשמועינן הבנין אב דנשר רק אר"נ דאמר היה בקי כו' קצת קשה ומ"מ לאו קושיא הוא כ"כ וק"ל: ברש"י בד"ה מפני שיש להן זפק ואין זה מאותן שני סימנים שבעורב ובסמוך כתב דעורבין דורסין מזה סימני טהרה שבעורב קורקבנו נקלף ואצבע יתירה ולדבר אחר אצבע יתירה וזפק וא"כ פליג הד"א בסימני עורב אבל לתוס' לא משמע להו דפליגי שהקשו דמסכתת כולהו סימני טהרה בעורב ומינו: בתוס' בד"ה בקי בהן ובשמותיהן תרווייהו בעינן כו'. אף אם מכיר כל הקרויים פרס ועזניה ויודע שעוף הבא אינו קרוי כן מ"מ יש לחוש שמא הוא פ"ו ואיתרחיש טעות בחילוף השמות וכן אם מכיר בטביעות עין פרס ועזניה דמותו וצלמו וזה אין כדמותו אפ"ה יש לחוש לטעות שטועה בטביעות עין או אף אם אינו כדמותו עדיין שמא פ"ו הוא עד דאיכא תרתי לטיבותא: בתוס' בד"ה בסימן אחד טמא הומ"ל כו' התוס' מפרשים בסימן אחד וכל שכן בב' וכל שכן בג' וכפרש"י לעיל בתני ר"ח ולזה צריך שיהיה בקי בכל הכ"ד עופות כדלעיל לזה כתבו דהומ"ל בסימן אחד טהור [אף שאינו בקי בהן בכל הכ"ד] והוא כו' ואפשר שצריך שיכיר אין ר"ל בקי בהן ובשמותיהן רק היכר לבד דדוקא היכא שצריך להיות בקי בכולן יש לחוש טפי לטעות ודו"ק: בתוס' בד"ה מפני שיש להן כו' אבל אם נתברר כו' שהוא רק כו' ונצטרך לדחוק כו'. ולא מסתבר להו לומר שקורביל הוא מין עורב והוא אפשר הזרזיר ועורב ומינו רקו אבל העורב עצמו אפשר דאינו דורס ולכך צריך שיכיר עורב ומינו צריך שיכיר דישנו ג"כ מינים הדומין לעורב בסימניהם כמו לרבנן נמי [דמרבינהו מלמינו כמ"ש התוס' בד"ה ר"א] דבסוף מסקו דזרזיר יש לו זפק קטן וריב"ס בדק ומצא בו זפק כראוי ואפשר [דמ"ש] ונצטרך לדחוק אריב"ס קאי שמחשבו לעורב: בא"ד ואם היה דורס א"כ כו' דכל עוף הדורס טמא כו' לכאורה שפת יתר כ"ז ודי במ"ש כבר שאין עוף בב' סימנים דורס אלא עורב ומינו. וזה מכירן וק"ל ועיין: בא"ד דומיא דבא בסימן אחד כו' לכאורה תלו בדלא תניא [דלמא גם בא בסימן אחד ר"ל וב' סימנים שבגופו ודאי היכא וא"י אם דורס]. ונפרש מקודם מ"ש בד"ה והוא דלא דריס פירש בקונטרס כו' וקשה אמאי טהור שמא עורב הוא וכו' דא"ל כריב"ס וכמ"ש רש"י דעורבים דורסין ויש לו ב' סימני טהרה בגופו [וזה אין לו אלא סימן אחד בגופו] דמ"מ ניחוש למין עורב דאמימר גופיה פסק כר"א בסמוך דע"כ אינו דורס דקאמר מפני שיש לו זפק ור"ל וגם אינו דורס בודאי ואפ"ה לר"א מין עורב הוא דא"ל דס"ל מסתמא דאינו דורס וכדין עוף הבא בסימן אחד כל כמה דלא חזינא ליה דדריס ור"א ס"ל דדורס מסתמא כיון דשוכן תמיד אצל עורבין (ח) א"כ הו"ל ג' סימני טומאה ורק סימן טהרה של זפק בגופו ואמאי חשביה ר"א לעורב דא"ל דהו"ל זפק ועוד סימן טהרה בגופו והיו מכירין עורב (ט) ומ"מ הוכיחו לעיל (י) מדנקיט סימן מפני שיש להן זפק [ולא אידך סימן דהוא המוציא מחשש עורב] משמע דעורב אין לו זפק (כ) דא"כ הו"ל לפרש אותו סימן. מיהו ז"א דאינו מפרש רק סימן לשלול עורב [כפי' רש"י] מיהו לשיטת ריב"ס ע"כ אינו שולל עורב וכו' (ל). אכן מ"מ למסקנת התוס' דר"א לא חשיב ליה זפק וקליפה נמי נ"ל [אף לשיטתייהו דעורב אינו דורס] או דר"א מחשבי ליה לעורב אע"פ שאין בו רק סימן אחד דהיינו אינו דורס או נ"ל שהיה בו עוד סימן בגופו ונשאר בו לר"א ב' סימני טומאה וב' טהרה כעורב אבל תוספות הקשו למה שהעלו דר"א לא חשיב ליה זפק כו' והו"ל עוד סימן בגופו ועוד סימן שאינו דורס (מ) ממילא מין עורב אינו דורס וא"ל דלר"א נמי דורס והו"ל עוד ב' סימנים בגופו נמצא לרבנן היה בו ד' סימני טהרה [דמסתמא אינו דורס] ולר"א לא חשיב זפק וס"ל דמסתמא דורס כעורב ונשארו בו ב' סימנים כעורב. וצריך יישוב למה א"ל כן דא"ל דאמאי אכלוהו דלמא דורס והוי מי"ט עופות השתא נמי (נ) דיש ב' בגופו ואינו דורס והוא [אפשר] מי"ט עופות אלא י"ל דמכירין היו בו דאינו מי"ט עופות ונקיט זפק דשולל עורב דקורקבן נקלף ואצבע יתירה ישנן נמי בעורב לפי רש"י דעורב דורס ואין לו זפק. ואולי דא"כ הול"ל מפני שיש לו ג' סימנים אכלוהו [דנשלל בזה עורב] ודו"ק. והשתא א"ש שהוכיחו דומיא דעוף הבא בסימן אחד דאיירי שבדקנו וכו' דא"ל שאנו מוצאין בו סימן אחד וב' אין בו ולא בדקנו אם דורס דא"כ שמא אינו דורס ומין עורב הוא אע"כ דבדקנו שאין בו שום סימן יותר ואותו סימן שבו הוא דלא דריס וכפירוש התוס' דא"ל סימן אחר ובדקנוהו שאין בו סימנים אחרים נמצא שהוא דורס וכל עוף הדורס טמא ובודאי פרס ועזניה הוא וא"ל שבא בסימן שאינו דורס ואחרים לא בדקנו דשמא יש בו עוד סימן טהרה בגופו והוא מין עורב. אבל יש לראות מנ"ל להתוספות אליבא דרש"י ולריב"ס לומר כן דר"א לא חשיב ליה כו' דמ"ש ואפילו לפירוש ריב"ס כו' מ"מ כיון דר"א חשיב סטנית מין עורב וקורקבן נקלף ומדרס נמי לא דריס מדאכלי ליה כו' דלמא אנשי גליל אכלוהו משום עוף הבא בסימן אחד וכפרש"י [אהא דעוף הבא בסימן אחד והוא כו'] והיו מכירין פרס ועזניה או משום דלא שכיחא [ולכך החזיקוהו בדלא דריס] אבל ר"א ס"ל דמידרס דרסי ומין עורב הוא כיון דדרכו לשכון אצל עורבים והו"ל עוד סימן טהרה בגופו [בהכרח. דע"כ מין עורב הוא דיש לו ב' סימנים בגופו ורבנן החזיקוהו בעוף הבא בסי' א'] כמו השתא לנ"ל (ס) ולעולם עורב

באור

אין דורסין גא"כ נ"ל נשר להתיר סימן החדש כיון דהוא דורס לזה פי' דמש"ה הוצרך התורה להתיר דאף דבאמת הוא דליכא למילף רק עוף שהוא דורס והוא באמת טמא משום דליכא שום עוף דורס שיהיה לו סימן טהרה הון מעזניה מ"מ הצריכה להתיר בא בסי' א' משום דהא לא ידעו מאי ניהו סימנא דאיכתב לתודיה ר"ל שלא ידעו העולם די"ט עופות אינן דורסין רק יהיו מסופקין שמא דורסין והסימן החדש הוא אינו דורס ויאסרו בא בסימן שאינו דורס: (ב) ר"ל שאם יבא בסימן אחד מבלר סימני טהרה אף שלפי האמת ודאי דאית ליה ג"כ סימן דאינו דורס לפי מה שקבלנו מכח דאין שום עוף הדורס שהיה לו שום סימן טהרה מ"מ אין לך להתירה לסמוך על קבלת נח ונמצא דמאן דלא ידע מזה יטמא עוף כזה אף שידע שאינו פ"ו משום דילפינן מפ"ו לאסור בא בסימן אחד ולפי דעתו יסבור שאין לו רק זה הסימן האחד ולכך איצטריך נשר להתיר אף למה שיטעה דמ"מ טהור הוא דבא בסי' א' טהור. וא"ל אין בתירתו התורה כיון דקושטא הוא דודאי אינו דורס ג"כ וא"כ דלמא עורב הוא דז"א כיון דלשיטת רש"י עורב דורס. ואף לר"ת דסובר דעורב נמי אינו דורס ג"כ לא קשה מידי דפשיטא דמאן דלא ידע אם יש לו עוד סימן דיאסור מספק שמא ג"כ אינו דורס והוא עורב ויצטרך להכיר עורב רק אף אחר שיכיר שאינו עורב יבא לאסור מספק דשמא דורס ואין לו רק זה הסי' ולכך איצטריך נשר להתיר: (ג) אולי ר"ל דלמ"ש דלא איצטריך נשר רק משום מאן דלא ידע הקבלה דכל עוף הדורס אין לו שום סימן טהרה א"כ ה"נ אי לאו נשר מאן דלא ידע יסבור דפרס בא להתיר סי' טהרה הישן אף שדורס וסי' החדש דאינו דורס אסור דילפינן מעזניה דלענין סי' החדש לא הוי ב' כתובים וקושית הגאון: (ד) למ"ש הגאון בדיבור הסמוך דהוכחת התוס' דפרס בא להתיר סי' החדש הוא דמשום הישן לא איצטריך פרס דהא קושטא הוא דאסור דהא דורס וא"כ ה"נ דלסי' השלישי דג"כ הוא דורס אי אפשר לומר דנשר בא להתיר דקושטא דאסור וצ"ע: (ה) לסברת הא"ש מיושב נמי מה שהקשה הגאון לעיל בדבריו מתחילין בא"ד בוא"ת שני: (ו) וא"כ אף דלמסקנת התוס' הוי כך סי' הישן דבעורב ב' כתובים כיון שנכתב כמה פעמים בהי"ט עופות מ"מ מסימן החדש שלא נכתב אלא פעם אחד אי לאו נשר הוי ילפינן מיניה לטמא: (ז) יותר נראה דנ"ל דכיון דלא ילפינן ב' מהם. דג' פשיטא דלא ילפינן מינייהו דא"כ לשתוק מכולהו ולא לכתוב אלא חד ומכיון דכתיבי ב' הראשונים כבר משמע דתלתא לא ולא הוי אינך ב' כתובים כלל לכך נראה דנ"ל ב' מהם ור"ל דלגבור דכתיבי כולהו היתירין לגופייהו ס"מ למילף מינייהו דהרי לא וא"כ נ"ל עורב וע"כ מדכתיב עורב מורה לנו דלא ילפינן מינייהו תרי א"כ הוי עורב עם כל אותן היתירים ב' כתובים לענין דלא ילפינן תרי מינייהו וכיון דהוי ב' כתובין לא ילפינן מינייהו כלל אפילו אחד וכמ"ש תוס' בתירוצם על וא"ת ראשון: (ח) ואף דאכתי קשה קושית התוס' שפיר אמאי בא בסי' אחד טהור נימא דפסק אמימר כר"א שמא מין עורב הוא ודורס מ"מ לא הוי מתיישב דברי התוס' דלעיל מ"ש דלא הוי דומיא דעוף הבא בסימן אחד ומיירי שבדקנו כו' דאפשר דבא בסימן אחד היינו סימן דאינו דורס וכפירוש התוס' בזהא דלא דריס ואחרים לא בדקנו ואפ"ה טהור דכולהו דורסין וקושית מהרש"א וכה"ל האחרון שבסוף דברי הגאון ולזה הכריח דמין עורב אינו דורס: (ט) היינו לשיטת ריב"ס דלרש"י לא היו צריכין להכיר כיון דעורב אין לו זפק. וגם לריב"ס א"ל לומר שהיו מכירין רק למה דקאמר שהיה לו עוד סימן טהרה בגופו דאי אמרינן דלא היה לו רק זפק לא היו צריכין להכיר עורב דעורב יש לו ב' סימנים בגופו לריב"ס אבל השתא דלא"ל דיש לו ב' סימנים בגופו וזפק אינו שולל עורב לריב"ס לזה כתב והיו מכירין עורב: (י) דבשלמא אי אין לו אלא סימן זפק הוכיחו שפיר לשיטתן דעורב אינו דורס דע"כ דאין לעורב זפק דאל"כ ניחוש לעורב אבל אם נאמר דאפשר דהיה לו עוד סימן טהרה בגופו א"כ יצא מחשש עורב לשיטתן דעורב אין לו אלא סימן אחד בגופו מ"מ הוכיחו שפיר מדנקיט כו': (כ) אבל מ"מ מאי הקשו תוספות אהרש"י וריב"ס דלמא כולהו דורסין אף לר"א והחזיקו לעורב דהיה לו עוד סימן בגופו לזה כתב דא"כ כו': (ל) וע"כ דלא היה לו סימן בגופו מדלא הזכירו והחזיקו ר"א לעורב משום דאף אינו דורס והוכיחו התוס' שפיר דע"כ בא בסימן אחד היינו סימן אינו דורס ובגופו לית ליה סימן כלל אבל לרש"י לשיטתו לא מקשו התוס' כלום על פירושו בזהא דלא דרס לזה כתב אכן כו' אבל התוס' הקשו כו': (מ) דאי הוי אמרינן דלא הו"ל סימן בגופיה רק דסברת התוס' למסקנתם דר"א מחשב ליה לעורב אע"פ שאין לו רק סימן אחד של טהרה פשיטא דלא הוי מקשי תוס' מידי על רש"י למסקנתם דר"א לא מחשביה לזפק א"כ לית ליה סימן בגופיה כלל אליבא דר"א ולכך בא בסימן אחד של טהרה שבגופו טהור כל כמה דלא חזינן דדריס דלעורב ליכא למיחש דהא עורב אית ליה תרי סימנים בגופיה ולמין עורב ליכא למיחש דהא לית ליה סימן טהרה בגופיה כלל א"ו דדחיקא לנו להתוספות למימר דמחשבו למין עורב בלית ליה אלא חד סימן וע"כ דאית ליה עוד סימן בגופו דהוי תרי סימנים עם הסימן דאינו דורס וא"כ כיון דר"א לא מחשיב לזפק לסימן אף שיש לו עוד סימן בגופו צריך להיות נמי דאינו דורס ושפיר הקשו תוס' לרש"י ניחוש למין עורב: (נ) כוונתו השתא נמי לשיטת התוס' דכולהו אינן דורסין ולמסקנתם דר"א לא מחשב ליה זפק ע"כ הא דהחזיקו לעורב משום דאית ליה עוד סי' בגופו כעורב וא"כ לרבנן אית ליה ב' סימנים בגופו וכיון שהחזיקוהו לאינו דורס אפשר דהוא מי"ט עופות אלא נ"ל דמכירין היו בו דאינו מי"ט עופות ה"נ לרש"י מכירין היו בו שאינו מי"ט וכיון שהיה בו לרבנן כל הג' סימנים שבגופו ואינו מי"ט עופות ע"כ נמי דאינו דורס ונקיט זפק טפי מאידך ב' הסימנים דשולל עורב כו': (ס) דלרבנן החזיקוהו בב' סימני טהרה בגופו ור"א דלא מחשיב ליה זפק החזיקוהו לסי' טהרה אחד בגופו אף אנו נאמר לרש"י וריב"ס להיפך דרבנן החזיקוהו לבא בסימן אחד בגופו ומסתמא אינו דורס ור"א סובר מדשוכן אצל עורבין ודאי דדריס וע"כ יש לו עוד סימן בגופו ובלאותו סי' הן מחולקין

פי

ואינו דורסים ואודא ראייתם מעוף הבא בסימן אחד ואודא וא"ת שבסוף ד"ה מפני [לפי' ריב"ס] ושבד"ה והוא דלא דריס ודו"ק: בא"ד ומשמע דהלכה כר"א כו' לא הקשו למה לי נשר לר"א דמאי תיתי לטמא הבא בסימן אחד דכיון דהוי ב' כתובים כו' די"ל לדרשא אחריתא אבל מאי קושיא השתא הא יש לקיומי שפיר פסק הלכה כר"א ולא מטעמיה וק"ל: בתוס' בד"ה והוא דלא דריס וכו' ועוד דמשמע וכו' לא ידעתי טעם לזה דמשום דפרס ועזניה לא שכיחי מש"ה מחזיקי' ליה בטהור ואמרינן דאינו דורס מסתמא וק"ל: בתוס' בד"ה אמר רחבא כו' עיין ברש"י ברכות (דף ל"ה ע"ב) ובערוך ערך רב ומ"ש בעזה"י ב"ה במס' ביצה: ע"ב ברש"י בד"ה חסיל מולך ומקיא כו' והו"ל כרוך בעלמא כו' כן משמע לשון מקיאה מש"ה בשאר עופות לא כתב לעיל רק משום מלאכה: ברש"י בד"ה הני כרזי כו' אורטיא"ס בח"ס פי' ערבה אבל בישעיה ל"ד עלתה ארמנותיה סירים פי' רש"י מיני קוצים כגון אורטיא"ס ולקמן דף ק"י כתב כן בח"ס בשם הערוך: בתוס' בד"ה מאי ספיקייהו כו' ואי אפשר לומר בע"א כו'. לכאורה דלמא לא היה בו סימן טהרה רק קורקבנו נקלף ומספקי אי הוי ביה קורקבן נקלף וטהור דהוי כעוף הבא בסימן אחד ומסתמא אינו דורס דפ"ו לא שכיחי וכו' (ע) או אם לא מיחשב קורקבן נקלף ואין בו סימן טהרה ואולי הוא מין נשר ואף לפי' התוס' לעיל דצריך שיהיה סימן אחד לא ד"יש דוקא י"ל שהיו מכירין עורב ולא היו צריכין לדוחקים נוספים וכ"ת דא"כ מאי פריך מבר אווזא דמר שמואל דלמא התם היה בו שאר סימני טהרה (פ) ז"א מדאותביה בשימשא ש"מ שהיו צריכין לבדוק אותו סימן. ורש"י פירש אלמא עוף טהור נמי זימנין דקשה לקלפו ואולי לא לצורך בדיקה א תבוה רק לקלפו דבר אווזא מסתמא כשירה [ולהכי פרש"י אלמא כו' ולא פי' דע"כ סמך אבדיקה זו ואגוף הדין מקשה] ודו"ק: בא"ד ויש להתיר כל עוף שקורקבנו נקלף וסימן אחר עמו כו'. בלא סימן אחר נמי הו"ל להתיר למאי דפ"ו לא שכיחי ואפשר מדחזיוה דדרסי כו' חיישינן או לפרס ועזניה וכדפרש"י כ"ל דעוף הבא לפנינו יש לחוש שמא ידרוס כו' [דמשמע אפילו בא בסימן אחד חיישינן שמא ידרוס ופ"ו הוא כהאי תרנגולתא] מיהו לפי מ"ש התוס' בסמוך בד"ה חזיוה דדרסה לא פ"ו היה רק מין נשר: בהגהת מיימוני הובא בב"י כשעסק ר"י בעופות בא קורן אחד על ישיבתו ובדקוהו ומצאו בו אצבע יתירה וקורקבנו נקלף וכו': בא"ד וגם ר"ח פירש כו' משמע שר"ל כו'. אין מוכרח כ"כ דדלמא בעורב ליתא האי סימן אבל בי"ט עופות איתא (צ) ודו"ק: בתוס' בד"ה חזיוה כו' או קים ליה בגויה כו'. ובתר דחזיוה דדרים נ"ל שמין נשר הוא או ישנן הרבה עופות שאין בהן סימן טהרה ואינן מין נשר כמו שפירשו התוס' לעיל בדף ס"א בד"ה מה נשר ואפשר להכי מיאנו לומר שהיה בו עוד סימן טהרה [ולא יצטרכו לומר דקים ליה בגויה] דא"כ היה זה בהכרח [בתר דחזיוה דדריס] פרס ועזניה דלא שכיחא ועוד מ"מ נ"ל נמי שהיה בחזקת שאינו דורס [שהיה מוחזק להם שאינו דורס כדי להוציא מחשש פ"ו] והיה נ"ל נמי שהיו מכירין עורב כמ"ש התוס' לעיל בד"ה והוא דצריך שיהיה אותו סימן שאינו דורס [דאל"כ חיישינן לעורב ולכך כתבו טפי דלא היה לו רק אותו סימן שאינו דורס ומכירין לפ"ו] וק"ל:

דף סג ע"א בגמ' אטו במנהגא כו'. לפרש"י דמשום חששת מין פ"ו אין מיושב כ"כ הא דתלי במנהגא באותן מקומות איסורא נמי יש ואולי מדינא כיון שמכירין פ"ו עצמם דהא שכיחי שם אין לחוש למין פ"ו שהרי לא כתב למינו בפ"ו ודו"ק. ולא משני מקום שנהגו שיש בו מסורת דכל עוף נמי נאכל במסורת ועוד למה לי מסורת עוף הבא בסימן אחד היכא דלא שכיחא פ"ו שרי מדינא: גמ' באות שבעופות קיפוף כו'. אף דב' קיפוף הן בעופות וכמ"ש התוס' מ"מ קמ"ל לאפוקי קורפדאי ואין קפידא איזהו קיפוף ודו"ק: גמ' אטו קמן קאי. אף שי"ל זה עורב סתם דהא לתיהוי נמי מעמיד בעורב סתם עורב שחור וללבן צריך ריבוי וכן שחורות כעורב נקיט עורב סתם וק"ל: גמ' למינה כו' למינהו כו'. משמעתין מיושב דבדיוק נקטו התוספות לעיל בכל מקום י"ט עופות דהל פ"ו ונשר ועורב ולמינו פש להו י"ט וק"ל: ברש"י בד"ה למינה דהאנפה למינהו דאיה דויקרא למינו דעורב למינהו דכן כל"ל. נקיט דויקרא אף דכולם בויקרא משום דנקיט למינה דאיה ובמשנה תורה לא כתיב למינה אאיה רק אדיה ומ"מ אין חילוק בין דויקרא למשנה תורה ותדא ורא"ה נקיט: בתוס' בד"ה הא באתרא כו' וקשה דא"כ בכל דוכתא כו'. משום חששת מין פרס ועזניה: ע"ב גמ' מכדי משנה תורה לאוסופי ה'. כ"ש אי לפרושי אתי דליתא מספר כ"ד ואולי שלא תאמר לגרוע קאתו או ה"ק חדא הוא ולפרושי דאי ס"ד תרתי ולא לפרושי מכדי לפי דצריך שהוא תוספה מ"ש כו': גמ' והוא קורא איה כו'. אע"ג דהוא הדיה בעצמה ואי משום שיהיה מחולק עמך בקריאת השם סוף סוף איתרבי בלמינו כדלעיל בנך שאינו קרוי כן אלא אחד וכפרש"י ואיתרבי מלמינו סורייקי וא"ל שהייתי מרבה זה מלמינהו ולא הייתי מרבה מה שנתרבה השתא בלמינהו דבלמינהו נתרבה הכל כל הדומה לו כדבסמוך מאה עופות טמאין כו' וכולן מין איה י"ל שהייתי טועה לומר איה הוא מין אחר כלל שהרי זה דיה שמיה [וכן להיפך למה שליין והוא קורא איה] וק"ל: גמ' מדראה היינו איה כו' מכלל כו' אלא ש"מ כו'. מכלל משמע דקושיא הוא ולפי המשך הלשון אלא ש"מ כו' משמע שכל המכוון להכריח ופליגי וכו' ועיין ברש"י [דמשמע דאינו מפרש כן]: גמ' ז' מאות מיני דגים טמאים. ותו לא. יודעין בהלכה למשה מסיני וכ"כ התוס' לקמן: גמ' אלא ולעופות טהורין אין מספר. ואע"ג דלא כ"מ מידי ובתחלה הכריח דבטמאין איירי דאל"כ לא כ"מ וכמ"ש התוס' בד"ה עופות כ"ד הויין ואפ"ל ליישב מה שפרט הכתוב בטמאין וכרבי דבסמוך: שם אין מספר. לאו דוקא דא"כ היאך הכניסם נח לחדר בתיבה דבר שאין לו מספר עם מאכלם לי"ב חודש אם לא שנאמר מעשי נסים נעשו בו דא"ל אמת התיבה באמת אים אמת נח דא"כ גם העופות וחיות היו גדולין יותר וכמ"ש הרמב"ן פרשת נח: גמ' בהמה טמאה מרובה מן הטהורה כו'. מרובה אין הכרח דאפשר דשוה ונוח לכתוב טהורין: גמ' לפיכך מנה הכתוב בטהורין כו'. היה יכול לכתוב יותר קצרה ולא לכתוב טהורין כלל שהרי סימני בהמה מפורשין ואפשר להורות לן דלעולם ישנה אדם לתלמידו בדרך קצרה דע"י השתנות בזה מונה הטמאין ובזה הטהורין אנו מתעוררין לזה ואי לא כתב כלל לא היינו יודעין זה: גמ' מאי קמ"ל. דאם בא לתרץ שינוי הכתובים בטמאים וטהורין הול"ל הקושיא מקודם ולומר מפני מה כו' וכדלעיל רבי אומר אקרא אני כו' אלא לא בא רק להשמיעינן שבהמה טמאה מרובה וראיה מלפיכך פרט כו' ובעופות להיפך לזה פריך מאי קמ"ל: גמ' רבו לייד כו'. אפשר לפרש עפ"י ד"ז ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד רבו ציד ויעקב כו' יושב אוהלים רבו חכם ויאהב יצחק לעשו בוחר באכילת צידה כמנהג מלכים ויאהב את עשו כי ציד בפיו דהלכה רבו צייד כדמסיק לזה ויחרד יצחק חרדה גדולה כי דוקא על עשו סמך להיות בקי בהן ובשמותיהן ויירא שמא האכילו ממין איסור ויאמר מי איפוא הוא הצד ציד מי היה זה הצייד ואוכל מכל בב"ר ר"י אומר מכל מה שנברא בששת ימי בראשית נמצא בכללם דבר טמא רנ"א מכל מה שמתוקן לצדיקים לעתיד לבא נמצא דבר טמא בכללן כמ"ש על ה' מתיר אסורים כו' א"ל עשו עיקר של דבר מה האכילך כו' קשה מה לו לשאלה זו אין זה דבר בעתו לשאול באותו פעם על כך אך ברואתו חרדת אביו מדאגה שאכל דבר טמא כמו שפירש בדבריו מי איפוא הוא הצד כו' ואוכל מכל לזה שאלו מה היה עיקרו של דבר דאם עיקרו בשר בהמה או חיה א"ל להיות בקי בהן ובשמותיהן וא"ל איני יודע אלא טועם הייתי טעם בשר טעם דגים וחגבים וכל מטעמים שבעולם וק"ל: ואפ"ל עוד כיון ששמע בשר מיד בכה כו'

דמתחלה חשב שלא ביישוב הדעת בירך לאחר. ואין מקום שיחוש כיון ששמע בשר כו' כמו שאמר ר"כ והאי דלא אמרית לך באורתא דלא אכילנא בישרא דתורא: גמ' ולמא דעוף טמא כו'. לכאורה מאי דוחקו לפי האמת למוקמי באומר כו' ובטרופות לוקמי בלא טרופות ובלא אומר וקושטא הוא דבודק בסימנים וקמ"ל דאין חוששין לנבילות וטריפות ושסימנים דאורייתא לענין טמאים: גמ' של עוף פלוני טהור. אין נ"ל טהור רק תלמודא מפי' עוף שהוא טהור וכפרש"י ואנו יודעין שאותו עוף טהור הוא: ברש"י בד"ה מאי קמ"ל כו'. מגומגם ואינו נראה לפרש כוונתו דאי הוי טהורין דבהמות טפי הוי מנה להו לטמאים: בתוס' בד"ה ולמא דעוף טמא כו' בשס"ד דיש בטמאין מינין הרבה. לאו בדוקא רק מין אחד מהם אי אפשר דעלום ורב מאד:

דף סד ע"א גמ' ולבדוק בחלמון כו'. ליהני דבעי תרוייהו וכדמסיק ר' זירא. ואפשר אף דטריפה בחסר סימן אחד מ"מ אם יש בו סימן אחד אמרינן מסתמא דיש בו סימן האחר כל כמה דלא חזינן ביה ריעותא ואפ"ל נמי דפריך למה נסמוך אעובד כוכבים בלי בדיקה לבדוק כו' ואם יהיה חלמון בחוץ נטריף. [בכאן כתוב בספרים ישנים ואולם כ"ז כו' שהגנוהו בסוף דבריו המתחילין גמרא ה"ק כו' כי אין זה מקומו כאן ואם אמנם היה אפשר להכניסו בדבריו שבדיבור הסמוך עם כ"ז הגנוהו שמה דשייכא שם טפי]: גמ' בטרופות וכו' והא תניא כו' לפיכך כו' יש לראות מה מועיל השתא דאומר של עוף פלוני טהור כיון דטרופות ואינו ניכר [ולא מירתת] גם ברייתא לפיכך אין לוקחין בלא ה"ט למה שרי בשלמא למסקנא אף דאיכא דעורבא דדמיא לדיונה מירתת למכור ביצה של עוף טמא ולומר של טהור הוא שמא לא יהיה החלבון מבחוץ אף דאחד מני אלף דמיא לטהורין רובן אינן דומין וא"כ מירתת דהא ודאי של טהור אינו דומה לשל טמא וליכא דיונה דדמיא לעורבא וא"כ מירתת ולא קאמר רק דאבדיקת סימנים לחודיה לא סמכינן כיון דלפעמים של טמא דומה לטהור אבל אאמירת העובד כוכבים אם אומר של עוף פלוני טהור סמכינן שפיר דלית ליה לאשתמוטי ועוד שגם העובד כוכבים אינו יודע דלפעמים טמא דומה לטהור גם לעיל כדפריך ולבדוק בסימנים דתניא כו' א"ל דלפרוך מיניה וביה דע"כ יש היכר בסימנים דאל"כ למה סמכינן אעובד כוכבים דז"א דשמא אין סימן ידוע להפריש בין טמאין לטהורין רק שמא אין בילת עוף זה דומה לשל חבירו ולכך מירתת העובד כוכבים מלומר של עוף פלוני שמא יביא ישראל בילת אותו העוף ויקיף וכפרש"י אבל לבדוק בסימנים לחוד ליכא למיקם עלה אם מטמא אם מטהר לזה מביא כדתניא כו' אבל כאן קשה: גמ' ח' ספיקות כו'. דא"ל שמא הזכרים אסורים וכתרנגולא דאגמא דמהי תיתי [לחלק ביניהן כיון דקילוף קורקבניהן שוין] ועוד כבר פירשו התוס' לעיל בד"ה תרנגולתא ב' מינים הן ולעולם זכר ונקיבה שוין דכל היוצא מן הטהור כו': גמ' ה"ק כו' או חלמון מבחוץ כו'. אפשר דבדוקא הולך למינקט ר"ז או חלמון כו' חדא לריעותא טמא וצריך דוקא תרתי לטיבותא לטהר דאי בחד טהור לא יירא העובד כוכבים ויקח בילת העורב אם ירצה שיהיה ראשו אחד כד ואחד חד ויאמר דיונה הוא וק"ל. ואולם נראה דלעולם אין עובד כוכבים יודע מה הן סימני טהרה גם הא דאיכא דעורבא כו' ואגן לא מלי למיסמך אסימנים כיון דמיתרמי לפעמים אבל סייעתא הוי הנך סימנים לעובד כוכבים לדבריו וכפרש"י. ואולם כ"ז אינו דפירוש מירתת לעיל לא משום הסימנים רק שיש להבחין ביניהם ע"י הפרש דאל"כ באומר של עוף טהור לחוד לסגי ולענין הסימנים הוא דקאמר דאיכא דעורבא דדמיא כו' וק"ל: גמ' דאיכא דעורבא כו'. נראה דלאו דוקא וה"ה דאפשר שימצא לפעמים מינים אחרים דהא הכריח אח' ספקות דאיכא מין עורב שיש בהן ג' סימני טהרה: ולא משני בהיפך סימנים דאורייתא וכפשטא דברייתא וא' כד וא' חד ודאי טהורים ובהיפך יש ספק משום דאיכא דיונה דדמיא לדעורבא ולהכי צריך אמירת העובד כוכבים דאי אפשר לומר כן דלענין זה מה יתן או יוסיף אמירת העובד כוכבים הא לעולם מצי לאשתמוטי לפי"ז וק"ל. אך לפי מ"ש בסמוך (על העובד כוכבים) ואולם כו' אין להרץ כן וצ"ל כיון דע"כ ר' זירא ידע דאיכא דעורבא דדמיא לדיונה בקבלה א"כ אי אפשר לומר בהיפך יש לו סימנים ודאי טהורין דהא איכא דעורבא כו' אך הו"ל להכריח סימנים לאו דאורייתא מזה ולא מח' ספיקות וק"ל. ואפ"ל עוד בזה דרש"י פירש סייעתא הוי הנך סימנים לעובד כוכבים כו' כיון דיש טהורין וטמאין כן אמאי הוי סייעתא אלא משום דרוב טהורין כן הוא ורק איכא דעורבא כו' מיתרמי באיזה מינין מועטין ולזה לא משני איפכא דא"כ ליכא סייעתא לדברי העובד כוכבים דהא אדרבא כל הטמאין חלמון מבחוץ כו' [אלא דמיעוטא דיונה דמיא להו] א"כ ליכא סייעתא וק"ל. מיהו לסברת המקשה מלפיכך (ק) גם לשיטת הראשון בטרופות נ"ל נמי דסמכינן אעובד כוכבים אף דמצי לאשתמוטי וכמ"ש לעיל. גם האמת משני דאין נמצא בהיפך דיונה דמי לדעורבא: בב"י סימן פ"ו הביא בשם הרשב"א וא"ת כיון דסימנים אלו אינם מובהקין דאיכא דעורבא כו' כי אמר של עוף פלוני טהור מאי הוי הא מצי לאשתמוטי ולומר דיונה הוא ואינו אלא דעורבא. ותירץ הרשב"א דאע"ג דדמיא להדדי מירתת דלמא יהיב ישראל דעתיה עליה ומקיפו לדיונה ומכיר שאי אפשר לב' מינים חלוקין שלא יהיה הפרש כל דהו ביניהם עכ"ל ולפי מ"ש אין צורך בזה (ר): בתוס' בד"ה סימנים לאו דאורייתא כו' אבל עיסה שנילושה בבצים כו'. כתב הר"ן ותמהני דאם בכי ה"ג שרי אפילו טרופות היכי שרי למכור להם [בילת טריפה טרופה] ליחוש שמא יטיח בהן הפת וימכרנה לישראל ואפשר דכולי האי לא חיישינן והסמ"ק כתב דעכשיו שאין אנו נזהרין מפת של עובד כוכבים אסור למכור להם אפילו טרופות דא"כ יבשלם העובד כוכבים לפניו ומ"מ אסור לקנות מהם טרופות: בא"ד ומיהו ר"ת היה אוסר כו'. שאין מעמידין גבי הא דהרסנא דמייתי בסמוך כתבו מכאן היה מתיר ר"ת כו': בא"ד מ"ד הרסנא עיקר כו'. ונאכל כמות שהוא חי קמ"ל דקימחא עיקר ואינו נאכל כמו שהוא חי ואסור אלמא דלענין בישול עובד כוכבים אזלינן בתר העיקר ואם כן ממילא הכא דקימחא עיקר הוי בכלל פת עיין רפ"ב דביצה: בסה"ד עיסה של פשטידא כו'. בעיסה של עובד כוכבים ושמנונית של ישראל [דליכא חשש איסור. או] הכל של עובד כוכבים ושמנונית של דגים כו' וכמ"ש האשר"י (ש) או שמא אין מחלקין בהיתר פת בין דעובד כוכבים או של ישראל ואפאו עובד כוכבים וכהרמב"ם [ומאי איירי בפשטיד"א של ישראל]: בתוס' בד"ה שאם ריקמה ואכלה כו' הא קי"ל כל היוצא מן הטמא טמא כו'. וממילא נקי עליה משום שרץ השורץ על הארץ כהתיכה מן השרץ: בא"ד הוי אוקמינן אאפרוחים כו' ושריותא דבילים עכ"פ משתמע מפשטא דקרא רובצת על האפרוחים או על הבילים וה"א דבילים לעולם שרי ודוקא דלא לכלביך אאפרוחים טמאים קאי ולפי"ז יהיה בילת טמאים מותרת ואפרוח ממנה אסור וכן ממש בילת שרץ ואפרוח השרץ היפך ממש מבילה ואפרוח של טריפה וה"ט דאפרוח היוצא מבילת טריפה מין היתר הוא האפרוח בעצמו ואי משום דיוצא מבילה אסורה כל כמה דלא מיסרח לא גביל ובעידנא דגביל עפרא בעלמא הוא אבל אפרוח היוצא מבילת טמא אפרוח עצמו מין טמא הוא וכן מבילת השרץ שרץ בעצמותו הוא ואסרתה תורה. וא"ל לפי' התוס' מאי פריך למאי הלכתא [דהא א"א לומר בע"א. דאי] לימא טמאה הא כ"מ דבילת השרץ היא ומותרת וכ"ת לימא טהורה הא כ"מ האפרוח היוצא מינה אסורה ואפשר דמשמע הלשון בידוע שהיא בילת השרץ לאיסור מדלא קאמר ומותרת ודו"ק: בא"ד אדרבא מסתברא דילפינן מטומאה כו'. זמן איסור אכילתו כזמן טומאה דאינו מטמא הנוגע בו עד שתתרקם כמ"ש בתחלה שאם ריקמה וניקבה מטמא כו' והיא גופה מנ"ל מדכתיב השרץ כו' ור"ל כיון דשריותא דבילה בעצמה חידוש הוא א"כ בלא לימוד מאחר הוי בילת השרץ מותרת מאי אמרת דנילף לאיסור מבילה טמאה כמו שילפינן בילת טריפה לזה מכריע

באור

אי הוי סימן מעליא כמו השתא בזפק: (ע) לפי מ"ש מהרש"א כדברי רש"י הני קורקבן כו' לא קשה מדהניחו בספיקייהו ולא בדקו לראות אם הוא דורס כדפריך לקמן ח' ספיקות הן לבדוק בבילים: (פ) אולי ר"ל דבשלמא לפרש"י פריך שפיר דמסתמא בר אווזא אית ליה כולהו סימנא ולא הוי עוף הבא בסימן אחד משא"כ לפי"ז: (צ) דכל כוונת ר"ת ליישב קושית תוס' על פרש"י בוהוא דלא דריס דניחוש דלמא עורב הוא לזה תי' דאותו סימן הוא סימן המחדש דליתא בעורב. וא"כ אפילו הוי סימן אותו דליתא בעורב רק בי"ט עופות נמי ליכא למיחש לעורב: (ק) צריך לדחוק דר"ל לסברת המקשה מלפיכך דלא קשיא ליה אלא שמא טריפה הוא אבל משום טמאה ניחא ליה דמותר אף בטרופות והא דלעיל בגמ' בטרופות הקשה הכי אגופא דברייתא דקאמר לפיכך דליתסר בלאו האי טעמא משום טמאה והכא הלא בסברת המקשה משום דאגופא דברייתא לא קשה כ"כ כדמגלייר לה הר"ן בכמה גווני: (ר) דכיון דרוב בילי טורבין אין דומין לדיונה רק איכא דעורבא כו' דמיתרמי באיזה מינין מועטין לפעמים של טמא דומה לשל טהור וא"כ מירתת. וכ"כ הגאון לעיל בדבריו המתחילין גמרא בטרופות כמ"ש בשלמא למסקנא כו'. מיהו עיין ברשב"א בחידושיו שמתרץ בזה ג"כ קושית הגאון לעיל בטרופות דאף בטרופות ניכר ע"י הפרש כל דהו ולא מצי לאשתמוטי ע"ש: (ש) דאי הכל של ישראל אין לו דין פת אלא שלקות דמהני ביה חיתוי ובזה לא נהגו היתר בשום מקום כמ"ש הטור. מיהו כאשר"י

דהם באו ללמוד מאחר טפי נלמוד מטומאה דידיה ולכך לא כתבו בקרא [דעיקר היתר דבילת שרץ ילפינן מטומאה ולא משום דחידוש] וק"ל: **בא"ד** דמשוי לאו כו'. איסור אכילתו וטומאתו בכעדשה: **בא"ד** ועוד הייתי יכולין כו'. ולא לימוד דתקשה לך כו' וליישב הא לא הוי חידוש כיון דאיכא תרתי ביצים וחלב: **ע"ב גמ'** וכי בת כו'. ר"ל בת בענין אחר חוץ מבילתה: **גמ'** ודלמא היינו שמייהו. ולא קאמר הבת היענה כמו בית הלחמי אבי העזרי אבן העזר כמ"ש רש"י בפרשת וישלח: **בתוס'** בד"ה גיעולי ביצים כו' משמע כפי' הקונטרס. במשמעות הלשון אבל לא בעיקר הדין [דאסור עד מ"ס או מ"ז] וכן תוספתא בסמוך ואפשר דהכא בשלקן בקליפיהן ובמכיר הטמאה ובירושלמי ותוספתא בלבטל גם הבילה ודוחק: **בא"ד** ושוס תלמיד הגיה. [ואינו] אלא ה"ג גיעולי ביצים מותרת שורו עיבר ולא יגעיל ול"ג מפני כן הגיה בח"ש [והוא דינא אחרינא וכפי' התוס']: **בתוס'** בד"ה אוא שנמלא כו' ואותו דם אינו בא אלא מחמת נסיכת כו'. כן נראה להגיה וכן מלאתי מוגה א"כ [ור"ל] אינו בא מחמת יצירת אפרוח אלא מחמת כו' ויש מפרשים דר"ל התחברות הזכר בנקבה דלפירוש ראשון הול"ל זה בזה ואינו נראה: **בא"ד** ואין להקשות לפי"ז כו'. אפשר שר"ל לפרש"י ובין לוי"ל א' או לוטי"ל ולאפוקי לעי"ל האחרון ואפ"ל דלי"ל א' דאין חילוק בין קשר או חולה י"ל ל"ש אלא שנמלא על חלבון אינו ר"ל קשר ושם אין חילוק בין אם הוא במקום אחד או נתפזר [בין לענין זריקת הדם ובין לענין אכילת השאר] לזה נ"ל אבל נמלא על חלמון כו' אבל לפי"ז [לוטי"ל] דע"כ לא שנו אלא שנמלא על החלבון ר"ל קשר דהא"כ אפילו הדם מותר [משמע דשריותא דאכילת השאר דעלה קאי הלא שנו נמי על הקשר קאי] א"כ לחלק מיניה וביה: **בא"ד** דהא מפליג בין נמלא כו'. ר"ל ובנמלא על הקשר של חלמון אסור אף שאינו נראה דם על הקשר של חלבון דודאי ממנו נתפשט כמ"ש האשר"י לפי' ראשון ולפי"ז הו"ל לתרץ דספיר מחלק מיניה וביה בנמלא רק במקום אחד ואילו לר' ירמיה נ"ל בנמלא על הקשר של חלבון וגם חולה לה ואפ"ל שזה בכלל דבריהם. ואפ"ל קלת דדוקא בנתפשט מקשר של חלבון לקשר של חלמון וק"ל: **בא"ד** ועי"ל כך שמעתא כו'. והשתא איירי דוסתאי מענין אחר כלל ולא קשה לחלק מיניה וביה כו' ולא קשה הא דלא נקיט ר' ירמיה בלשון ל"ש כדוסתאי:

בא"ד ועלה קאי דר' זעירא דאמר כו' כל"ל:

דף סה ע"א

ברש"י בד"ה הרזבנית כו' ואינו דומה לאלו במראה. ר"ל שישנו בו כל הסימנים שבאלו ואין הפרש ביניהם רק במראה ולא מלי לפרש בשם לחוד דע"כ ע"י שינוי מראה נקראה בשם אחר: **בתוס'** בד"ה ר"י אומר כו' לא דרים חגב לשמו חגב כו' ולא מרבי מידי מכעין כו'. משום דחד תליא באידך לתדר"י דדרים בכלל ופרט וכלל דדיינינן כעין הפרט ממילא נתרבה חגב מכעין הפרט ואייתר לדרוש שמו חגב אבל לתד"ר דדרים בכלל ופרט אין בכלל כו' נמלא נריך חגב לגופיה ולא לדרוש לשמו חגב ולא הכריחו בקרא דר"י מפרש מלתא דת"ק אף אם יסבור כתד"ר מ"מ בעינן שמו חגב דהא כל אותן המפורשים במקרא שנוס חגב מדלא קאמר איכא בינייהו כן וכמ"ש בסמוך י"ל אף דקושטא כן הוא דשמייהו חגב מ"מ א"ל שיהיה כן ולא נחשב לסימן טהרה כשאר סימנים אף לתדר"י אי לאו דאורי לן קרא דלריך שיהיה שמו חגב משא"כ ראשו ארוך אף דגרע משאר סימנים מ"מ כיון שהוא סימן בגופו הייתו מלריכין אותו דהא אי לא ריבויא דסלעם הייתו מלריכין אותו וה"א לת"ק דלא חשיב שמו חגב לסימן כשאר ד' סימנים ס"ל כתד"ר ור"י דמחשבו לסימן ס"ל כתדר"י וממילא איכא בינייהו כא"ב דתד"ר לתדר"י [דהיינו ראשו ארוך] לזה כתבו דע"כ ת"ק נמי כתדר"י ס"ל כו' אך דלמא ראשו ארוך נמי לא מחשיב ת"ק לסימן כמו שמו חגב [דכולהו הוי שמייהו חגב ולא חשבינן לסימן ה"נ כולהו הוי אין ראשו ארוך ולא חשבינן לסימן דשניהם שוין] ולמה כתבו ובעי ה' סימנים הייתו הנך ד' ואין ראשו ארוך ולא קאמרו ו' סימנים דלכאורה הנך ד' סימנים דמתני' סימנים חשובין ושקולין וסימנים דשמו וראשו הם סימנים גרועים ושקולין וכדמשמע לקמן בתוס' והוי לריך להיות דומה בכל לד מכעין הפרט ואילטריך סלעם למעט סימן הגרוע והוי ממעטינן הכל ואילטריך חגב לשמו חגב וכן משמע בוי"ל לפי שאין סימן זה דשמו כו' כי היכי כו' דשוין הן וא"כ מה הכריחו יותר מראשו ארוך מן שמו חגב או שמא בהיפך ולא הייתו מלריכין סימן הגרוע מכעין הפרט ולבתר דכתב חגב לשמו הוי בעינן נמי אין ראשו ארוך ואילטריך סלעם למעוטי (ת) וכ"ז אינו אבל אפ"ל של"ה דת"ק ס"ל כתד"ר וכמש"ל [דלא מחשיב ליה ת"ק שמו חגב לסימן לזה הכריחו] א"כ הול"ל נמי אין ראשו ארוך שהרי יש מינים שיש בהן הד' סימנים וראשו ארוך כדאמר לקמן איכא בינייהו ראשו ארוך [ואף דכל הכתובים אין ראשן ארוך מ"מ במתני' לא הוזכרו החגבים בשמן רק הד' סימנים ויש בהן נמי שראשן ארוך] וגטעה להכשירם שהרי זה עלמו פלוגתא דבין ת"ק לר"י לפי"ז כא"ב דבין תד"ר לתדר"י משא"כ שמו חגב [אף דבמתני' לא הוזכרו המנוין בכתוב דנימא כולן שמן חגב רק נותן עליהן ד' סימנים מ"מ] אין כ"מ בפלוגתתן דאפשר דאין עוף שיש בו ה' סימנים הללו שלא יהיה שמו חגב והוא מסתמא ממין המנוים במקרא וכמ"ש התוס' לקמן בד"ה במאי קמיפלגי ולכך לא פסיקא להו לכתוב לריך ו' סימנים כו' ודו"ק. גם [ליישב אמאי לא הכריחו בקרא] הא דכולן המנוין שמן חגב אין פסיקא כ"כ דלא מפורש בגמ' [ומה שהוכיחו מדלא אמר א"ב] שמא הא"כ הומ"ל עוד א"ב כמו שאיתא בכמה מקומות או שמא תלמודא גופיה מסופק להכי לא מלי לעשות א"ב כן להכי מכריחין בדבר ברור דהו"ל לחשוב ראשו ארוך ומה לורך להכנים עלמן להכריח מקודם דשמן חגב [ולהכריח אח"כ מינה דר"י לפרש] וק"ל ודברי ה"ש בזה איני מכיר ולריכין עיון: **בא"ד** א"כ לכלל ופרט כו'. אע"ג דארבע רגלים הוא נמי כלל: **בא"ד** אבל אין לפרש כו'. ודקאמר בסמוך הלד השוה שבהן שיש להם קרסולין כו' היינו בפרטים עלמן אבל במינייהו ישנן וז"ש שיש באחד ממיני ארבה כו' ויש לראות קלת דהא כעין הפרט בעינן לא כעין הכלל והפרט דארבה וכו' הן עלמן [לא מינייהו ועליהן קאמר הלד השוה כו'] ועוד שהקשו אדרבא הני פרטי מרבי יותר מן הכלל כו' וז"א רק כלל האחרון מרבה יותר מהכלל הראשון ודוחק לומר שכתבו לתד"ר דלמינהו לדידהו (כלל) [פרט] שהרי לא הוזכירו רק ארבה סלעם חרגל ונראה שר"ל בארבה גופיה או בסלעם וחרגל גופיה יש באחד ממינים שאין לו כרעים כאילו תאמר במין ארבה עלמו קלתן יש להן כרעים וקלתן אין להם ולמינהו מרבה שאין שמם ארבה ומ"מ ממינו הוא כדלעיל ממינו להביא את הזרזיר כו' להביא סנונית לבנה למינו דנך זה שורייקי כו' והשתא דכתב אשר לו כרעים אורי לן דאמרינן דוקא באותו מין ארבה שיש להן כרעים וז"ש הלד השוה שבהן שיש להן כרעים כו' השתא לפי האמת דכתיב אשר לו כרעים ודו"ק: **בא"ד** וכן מכרעים קשה כו'. אבל א"כ כרעים א"ל דהשתא באמת כתב כרעים: **בתוס'** בד"ה אע"פ כו' ולא מלי למימר לא כו'. לפרש"י שהוא קרי וכתיב וכן הוא במסורת וקריין ולא כתיבין המה הלכה למשה מסיני לכאורה לק"מ ואם נפרש כוונתם שר"ל בין יש לו ובין אין לו ומכ"ל עתיד לגדל כו' ונכתב לכלל [אף אם נימא כתי' דלעיל דכרעים לא הוי סימן חשוב ולא הוי מלריכין ליה] דזהו קושית וא"ת שני (א) ועוד דא"כ לא סתרו מידי במ"ש דאדרבא סלעם כו' דמ"מ הכלל מורה אף על אין לו כרעים מיהו בזה י"ל כיון דמ"מ כעין הפרט בעי דהיינו יש לו כרעים דוקא וכהלד השוה א"כ למאי כ"מ שינוי של הקרי וכתיב גם האין לפרש דלעיל [בד"ה ר"י] נסתר בזה דא"כ מנ"ל לתלמודא לפרש עתיד לגדל ולא לא ולו ממש כיון דקלתן יש להן וקלתן אין להם (ב) ואולי לא חשבי להו לקרי וכתיב דומיא אשר לא יעדה: **בא"ד** ואינו רולה והפדה וה"ע כו' כל"ל: **בא"ד** וא"ת בפרק כשם כו' ואמאי לא מייתי כו'. אף אם ס"ל דהכא הוי קרי מ"מ גם לא דהתם הוא קרי וכתיב במסורת. ויש לראות מאי קושיא התם מייתי דלא הוא לו ממש משא"כ כאן דאין נעקר ממשמעותיה לגמרי ור"ל שאין לו כרעים עכשיו וכוא"ת השני [דמקשו דאמאי לא דרשינן הכא לו ממש כדהתם] וי"ל דמ"מ משמע מהם דמשמעות לא לו רק לריך דרשא מדמשני למיכתב בא' וכוי"ל האחרון: **בא"ד** אבל בכל נרתם לא נר לא מוכח כו'. די"ל שהקב"ה אינו חושש בעלמו ומוסר השוענן ע"י מלאך או ה"ק אע"פ שלא נר להקב"ה אפ"ה ומלאך פניו הושיעם כו' וקאי אחסדי ה' כי לא תמנו והלמודא שם דקאמר וכ"ת ה"נ הא כתיב ומלאך פניו הושיעם [אף די"ל דמוסר תשועתן או ה"ק כו'] אקרא דעמו אנכי בלרה סמך: **בתוס'** בד"ה אלו כללי כו' לכל אחד כלל אחרון בפני עלמו כל"ל ואייתר ליה סלעם לרבוי כו': **ע"ב גמ'** אי הכי חרגול נמי כו' ותיתי מארבה וסלעם. נקיט תרתי [ולא מסלעם לחוד דכיון דכללא בתרא דוקא לסברת הוא"ת לא בעי דדמי לי' רק בסימנים החשובים וכמ"ש תוס' ד"ה וכ"ת] משום הלא איכא למיפרך כו' [דאפילו ילפינן ליה בהלד השוה מ"מ איכא למיפרך] ה"כ כו' ואפשר דדוקא נקיט ועיין לקמן: **גמ'** סלעם יתירא כו' תנהו ענין לראשו ארוך. נ"ל שכולן [אותן שראשן ארוך] דומין לסלעם בסימנים דאם הוא כחרגול לכתוב אותו וארבה ולא לכתוב חרגול וסלעם ואם הוא כארבה לכתוב אותו במקום ארבה וסלעם ואם הוא היפך של סלעם לכתוב אותו וסלעם ולא לכתוב ארבה וחרגול וק"ל: **ברש"י** ד"ה דמאי פרכת כו' ומה לחרגול דיש לו זנב כל"ל: **בתוס'** בד"ה וכ"ת כו' והו"מ לשנויי כו' או זנב או אין ראשו ארוך כו' לא נתחוורתי דא"כ מאי קאמר א"ה דבתרא דוקא ס"ל חרגול נמי כו' אלא מאי קמא דוקא כמי חרגול דשוה להו בג' לדדים ד' כנפים וחופין ואין ראשו ארוך לא לכתוב והאיך תלוי קושיא זו בתדר"י יקשה על התורה ואפ"ל דכתב חרגול של"ת אין לו זנב הוא סימן והבא בראשו ארוך ושוה באיך ג' סימנים הוא טהור להכי כתיב חרגול להורות שלריך דומיא באיך ג' סימנים [ואין לו זנב לא הוי סימן] וק"ל. רק לשון הגמרא לא א"ש דקאמר אלא איכא למיפרך כו' [דלאו פרכא הוא רק טעמא אחרינא איכא דכתביה להורות דאין לו זנב לאו סימן הוא] ואפ"ל דאס"כ בין קמא או בתרא דוקא קשה חרגול למה לי אלא אין כאן כללא בתרא כלל ופרט וכתד"ר זה בא להכריח ומעיקרא פריך אילימא [דאף אי נימא דהוי כלל ופרט וכלל הא איכא] פירכא מה להנך כו' וכ"ת כו' ס"ם קשה חרגול למה לי (ג) [אע"כ כתד"ר] ואפ"ל דבל"ז לא מיחשב זה דאין ראשו ארוך לסימן כלל ואילטריך חרגול דלא שוה רק בב' סימנים ויש לפרוך מה להנך שכן אין להם זנב אבל לתדר"י דקאמר הבא וראשו ארוך כו' ואילטריך ליה להלד השוה כו' לאורויי כו' לזה פריך אם הוא ה"א שתלוי הדבר בראשו ארוך אכתי מה מועיל הלא דאי כו' הלד השוה כו' ודו"ק: ע"ק לתרץ ארבה או חרגול קרא יתירא למה דוקא סלעם והו"מ ללמוד מחדא בלא מה הלד כיון דשוה בג' סימנים ויאמר עדיפא מאם אינו ענין רק שבא להורות דראשו נמי אין סימן דאל"כ למה לי הא דומה בג' סימנים ותו ליכא למיפרך אע"כ ראשו ארוך אין סימן (ד) וא"כ אינו דומה רק בב' לדדין והוי פרכינן להכי לריך למיכתביה לגופיה [משא"כ למאי דנקיט סלעם דאפשר ללמדו במה הלד אף דראשו ארוך הוא סימן ע"כ נ"ל באם אינו ענין] ובזה י"ל כאפ"ל ראשון שבא לבטל חד סימן וק"ל. ע"ק לימא סלעם קרא יתירא ובלא הלד השוה ודו"ק: **בא"ד** דא"כ תקשי עליה דהאי דעירובין כו'. משמעתין גופיה לתנא דבי רב דקאמר ומרבה דדמיא לי' מב' לדדין י"ל דקאי על דמיני' אין מה שהוא מינו ודמיא ליה מב' לדדין ולכאורה לא היה כתוב כן לפני התוס' וכן בתדר"י בחד לד דחיקא טובא דדוחק לפרש לבתר דכתב סלעם ואילו לא כתב למינהו הוי מרבינן דדמיא בחד לד (ה) וברש"י כל דדמי ליה הלכך סלעם כו' מאי הלכך אדרבא לבתר דכתב סלעם אמרינן כן ונראה שלפני רש"י היתה הגירסא כל דדמיא ליה ותו לא ודו"ק: **בא"ד** במקום שהיה יותר משני לדדים שוין כו' נלריך בכאן יותר מג' לדדין למ"ד כו' כל"ל:

דף סו ע"א

ברש"י בד"ה ארבה וחרגול כו'. כל דהו הוא דיבור חדש ומשמעות דמסלעם בלא חגב לא הייתי ממעט רק סימן דראשו ארוך רק ה"א דיתורא דחגב לא אתיא להורות דלריך נוסף לד' סימנים סימן דשמו חגב רק להקל דסגי בסימן אחד אפילו בסימן דשמו חגב כיון דממעטינן מסלעם שבא הכתוב לומר שא"ל כעין הפרט ועיין: **בפרש"י** בחומש אבל יש שראשו ארוך ויש שאין להם זנב כו'. אין מובן לי דלכ"ע אין תלי מידי בזנב דהרי ארבה וסלעם [דאין להם זנב] וראשו ארוך [דנקיט רש"י] נ"ל דוקא כתד"ר ולדידיה לריך להכיר מינו דוקא דאין בכלל אלא מה שבפרט אף אם יש לו כל הסימנים ול"ע: **ע"ב גמ'** והשתא דכתב רחמנא כו'. רש"י אין מבורר לי בזה (ו) בלא תנא דמתני' אמקרא גופיה [קשה] למה לי שנפיר כיון דבקשקשת נחודיה סגי כדבמתני' לנדה וקשקשת ידעינן מקרא דשריון ודוחק לומר דמשריון י"ל דוקא היכא דמפורש ביה לבוש אבל על תנא דמשנתינו קשה. א"ל היאך יסמוך התורה על מקרא דנביאים ועוד קודם לגליות היאך ידעינן דעכ"פ חזינן מסם דמבורר להם פירושא דקשקשת

באור

באשר"י שלפנינו כתב פסטידה של ישראל של דגים שאפאה עובד כוכבים ונראה שלפני הגאון היה כתוב באשר"י כפי שהוגה באשר"י של רביע יצחק בר בנגאל הובא בט"ז סי' קי"ב ס"ק כ' וכן הוא בטור פסטיד"א של עובדי כוכבים: (ת) כלל כוונתו דבתחלה רלה לפרש דלהכי לא הכריחו דבא ר"י לפרש דהא כולהו שמן חגב. משום די"ל דסימן דשמו חגב הוא סימן גרוע ביותר ולא הוי מלריך ליה ת"ק אף בלא ריבוי אבל ראשו ארוך דחזינן דמלריך מדר"י לרבוי ס"א דת"ק כתד"ר ס"ל ולית ליה ריבויא דבעינן אין ראשו ארוך דוקא לזה הכריחו דמדלא חשיב ליה ת"ק לסימן חמישי מוכח דכתדר"י ס"ל דלא בעינן סימן דאין ראשו ארוך דמרבי ליה. ולזה כתב אך דלמא להכי לא חשיב ת"ק סימן דאין ראשו ארוך אף דבלא ריבויא ע"כ מחשבינן ליה נמי לסימן מ"מ לא אילטריך למיחשביה משום דכל המנויין בכתוב כולהו אין ראשן ארוך וכמו דלא מחשיב ת"ק סימן דשמו חגב אף דסימן זה שוב לסימן דראשו ארוך דשניהם שקולים כדמשמע בתוס' לקמן וכן בוי"ל דדוקא לבתר דמרבינן לתדר"י ראשו ארוך מסלעם היינו מרבינן נמי אפילו אין שמו חגב משום דשקולין אבל לתד"ר דליכא רימיא לראשו ארוך ממילא דמלריך שיהיה שמו חגב כמו ראשו ארוך ואפ"ה לא מחשיב ליה משום דכולהו שמן חגב ה"נ אין הכרח מראשו ארוך ולמה שהכריחו התוס' מראשן ארוך מדלא חשיב ה' סימנין ה"נ הו"ל לכתוב וניבעי ו' סימנים. ומ"ש או שמא בהיפך ר"ל או כמ"ש בתחלה דמכעין הפרט היינו מלריכין שמו חגב ואין ראשו ארוך לסימנים והא דבעי תדר"י חגב לשמו חגב היינו בתר דמרבינן מסלעם והוא כוונת התוס' בוי"ל או דיש לתרץ קושית הוא"ת בהיפך דמכעין הפרט לא הייתו מלריכין הני שני סימנין הגרועין וכמ"ש הגאון בתחלת דבריו לענין חגב רק לבתר דכתב חגב לשמו חגב אילטריך סלעם וא"כ לתד"ר דל"ל ריבוי לא בעי הני תרי סימנין גרועין וא"כ מכ"ש דליכא הכרח דסובר כתדר"י דאף דס"ל כתד"ר לא חשיב ליה ראשו ארוך כמו שמו חגב משום דסימנין גרועין הן ולא מיחשבי לסימן. ואף דבגמ' קאמר להדיא א"ב ראשן ארוך לאו משום דלתד"ר מחשבינן ליה לסי' הא דאין ראשו ארוך רק משום דכל הני שכתובין כולהו אין ראשן ארוך וכיון דאין בכלל אלא מה שבפרט ממילא דאימעט אותן שראשן ארוך דלאו מנייהו אבל לתדר"י איתרבו שאר מינין מכעין הפרט ועיקר האיבא בינייהו הייט שאר מינים והא דנקיט ראשן ארוך ולא נקיט סתם שאר מינים הייט כמ"ש התוס' לקמן דף סו בד"ה במאי קמיפלגי ובמ"ש האח"ח אבל אפ"ל כו' מיושב כ"ז וכמו שמבואר במה שהגהנו לפנים: (א) לכאורה אינו מובן כל כך דבוא"ש ב' הקשו דאף לא באלף אפשר לפרש לו ממש כאלו כתוב לו בוי"ו כדמשמע מתירוצם: (ב) לכאורה אינו מובן כלל במ"ש דבזה נסתר מאין לפרש דא"כ מנ"ל כו' דהא נאין לפרש ע"כ אשר לא כרעים לו ממש דאל"כ כיון דבלא"ה הוי אמרינן כעין הפרט דקלתן אית להו וקלתן לית להו א"כ למה לי אשר לא כרעים וע"כ אתי להורות אשר לו דוקא. ואולי כדוחק י"ל דאין זה בלשון קושיא רק בניתותא דבזה נדחה נמי סברת הואין לפרש דע"כ כולהו אית להו כרעים דאל"כ מנ"ל לעתיד לגדל דלמא לא ולו ממש ולכללא אתי: (ג) ומ"מ אינו מדוקדק כ"כ אלא איכא למיפרך כו' דהו"ל דליכא למילף מידי אחרינא דאין בכלל אלא מה שבפרט: (ד) וא"ל א"כ מוכח נמי מדכתיב ארבה דזנב לא הוי סימן דאל"כ אכתי נילף מסלעם דאף דאיכא למיפרך מה לסלעם שיש לו גבחת הא שוה בג' לדדין אלא ש"מ דאף אין לו זנב לא הוי סימן וא"כ איקשי קושית הגמרא חרגול למה לו נילף מסלעם דשוה בכל לדדיו די"ל כיון דלפי' זה אין אנו מוכרחין דזנב הוי סימן גרוע טפי מאיך והיאך נדע מארבה דזנב לא הוי סימן דלמא חד מאיך לא הוי סימן וזנב הוי סימן ולא נדע חרגול דמה לארבה וסלעם שאין להם זנב. ובשלמא ראשו ארוך ע"כ הוי סימן גרוע מדמרבינן ליה באם אינו ענין טפי מאיך. אך אכתי סלעם למה לי דנכי דמהדא ליכא למילף דכיון דמוכח מארבה דראשו ארוך ועוד חד סימן לא חשיבי סימנים א"כ ליכא למילף מחרגול דמה לחרגול שיש לו זנב ואינו דומה אלא בב' לדדים וכן מארבה לחוד מ"מ נילף במה הלד: (ה) כדבסמוך השתא דכתיב סלעם כו' אימא לירבי נמי כל דאו דפי' רש"י שם בד"ה כל דהו כו' ואפילו לא דמי ליה אלא בחד סימן והייט דקאמר הכא בחד לד ולא סגי ליה להגאון במ"ש דהייט לבתר דכתיב סלעם לרבויי ראשו ארוך תו ליכא רק הנך ד' סימנים ועלייהו קאמר ומרבי דדמי ליה בחד לד דכיון דשוין הן חשוב להו כחד לד כמ"ש התוס' וכן תירץ באמת במהרש"א משום דמשמע ליה להגאון דמ"ש התוס' אם היה שני לדדין חשובין ושוין כו' הוי שני לדדין החשובין כלד אחד היינו דאף דלא בעינן רק לד אחד מ"מ היכא דלדדים החשובין שוין דין כל הלדדים כחד לד לענין שלריך שיהיה דומה לכולן משום דהוי מינייהו מפקת. אבל מ"מ לא מקרי חד לד והראיה דבעירובין קרי להו שני לדדין אף דמיירי בשוין וא"כ הול"ל מרבינן דדמי ליה בארבע לדדים לזה הוצרך דהיינו אי לא הוי כתיב למינהו דחגב וכדבסמוך: (ו) ר"ל למה שפירש בד"ה ופרכינן והשתא כו' דכולה חדא קושיא הוא מנ"ל לתנא כו' ע"כ מהאי קרא כו' וא"כ לכתוב קשקשת לחודא אין מבורר למה הוצרך לסניפיר זה מתנא דמתני' דידעינן מקרא דשריון ולא פריך בפשיטות הל"ל סנפיר דהא ידעינן מקרא דשריון אבל בלא פי' רש"י י"ל דבאמת מעיקרא מקשה קושיא אתנא מנא ידע ולמאי

(ז) ובתוס׳ ד״ה כל שיש לו בסה״ד הכי קים להו הלכה למשה מסיני. וצ״ל [רק דכל שיש לו קשקשת כו׳] אבל לא פירוש המלות. ואף דודאי שאלו למשה רבינו ע״ה השומעים מפיו מאי קשקשת ה״ל בגוף התורה ודאי שאלו מאי קשקשת דבקרא ואפ״ה לא היה למקרא לסמוך על רק על השואל רק יהיה מבואר מצד עצמו בלא שאלה ותשובה וז״ש התורה יגדיל וכו׳ הרבה אמר וכו׳ שלא יטעה אותו שאינו יודע קרא הדריון (ח) אפ״ה יתברר לו סימני דגים ומ״ש לידע כו׳ אף דכתיב סנפיר אכתי אוני יודע מאי קשקשת בלא קרא הדריון רק ר״ל לידע הסימנים או אפשר ביאור סנפיר יודעו ככל שאר מלות שבתורה והשתא דכתיב סנפיר ממילא ידעינן קשקשת (ט) ולכאורה אהלכה למשה מסיני יש לסמוך כמ״ש התוס׳ לעיל בסימני עופות דא״ל הגל״מ דכל הדורס טמא דא״כ פ״ו למה לי וא״כ מכח ההלכה כל שיש לו קשקשת כו׳ ויש כו׳ יוכל לידע מאי קשקשת ע״י ראיית הדגים דקושטא כן הוא [דכל שיש לו קשקשת דהיינו לבוש יש לו סנפיר] ואפשר שאין להתורה לסמוך ע״ז שיוכל לבדוק בדגים והלכה למשה מסיני זו לא נאמרה בשביל כן לדעת מאי קשקשת ולזה ביארו התורה (י) משא״כ לעיל כל עוף הדורס טמא נאמרה בשביל אותן העופות הדורסין לזה הקשו דא״כ פרס ועזניה למה לי: גמ׳ שומע אני אל תאכל את שאין לו. לא משני דאיצטריך שלא תימא קרא קמא כפשטיה לאיסורא [לכלים כדלקמן] דאין סברא דבשביל היתירא דכלים יכתוב איסור לאו בימים טפי הו״ל לכתוב היתירא דכלים ועוד דס״ם. קושטא הוא דהוי לאו לגופיה [והאמת משני] אבל א״ל שהרי כתיב תאכלו להיתירא דז״א כמ״ש התוס׳ בד״ה אימא דאיצטריך שלא תאמר מה הפרט מפורש מים טבעין ולאסור בורות כו׳. אבל כלים לעולם אסור: ברש״י בד״ה ת״ל תאכלו כו׳ שאין ימים ונחלים כל אשר לו סנפיר כו׳. כצ״ל וכ״ה בגמרות חדשים. א״ל למה לי כללות בקרא דאין לו לכתוב בו רק ימים ונחלים ממילא נלמוד דקרא קמא מאיסורא קממעט וא״ל דס״א חרילין ועילין נמי להיתירא דמכעין הפרט דבמקרא דיש לו שמעינן לאיסורא חרילין ועילין באין לו דז״א דאיצטריך שיהיה קאי על לאו דאין לו כי היכי דקאמר אימים ונחלים גופיה ממשמע שנאמר יש לו שומע אני כו׳ ומשני לעבור בלאו ועשה ה״ל בחרילין ועילין וק״ל: ברש״י בד״ה חרילין ועילין לא כו׳ ולמה לי תאכלו כו׳. וא״ל כדי לבורות מדאיצטריך תאכלו לרבויי בורות ש״מ חרילין ועילין אסורין דלמה ליה לכתוב היתירא לבורות איסורא דחרילין ועילין הו״ל לכתוב ועוד דאברייתא מקשה דקמצריך בהדיא תאכלו להיתירא דבורות כדקאמר תאכלו מה ת״ל כו׳ לא התיר אלא בכלים כו׳ ומנין לרבות בורות כו׳ וק״ל: בתוס׳ בד״ה אימא בכלים כו׳ וא״ת כו׳. ותמהני דקושיתם לאו קושיא היא דבה״א דלא כתיב את זה תאכלו קאיירינן דקאמר תאכלו למה לי ומשני דס״א האי לא כתיב תאכלו הו״א והתיר מפורש כו׳ לא התיר אלא כלים ובורות כשאר לאיסור היכן מצינו בה״א זה היתר כלל דלמא דוקא לאיסורא ועוד דתלמודא רצונו לומר שהיתר כלים מפורש בקרא דאין לו ממילא אייתר תאכלו לרבות בורות דאי לאו הכי ה״א דאיצטריך תאכלו לבורות שהמיעוט היא מאיסורא ודיוקא דהותם תאכלו קאי ולא ממעט מהיתירא [ובורות ה״א לאיסורא] וכפשטיה דקרא וכדמסיק ואימא מה הפרט מפורש מים גדולים ע״ג קרקע כו׳ ומשני א״כ תאכלו מאי אהני ליה דזה כל עצמו כוונת הברייתא להתיר בורות ואי משום לשון אימא בכלים אע״ג דאית ליה לא תאכל ה״ק א״כ איצטריך תאכלו לכלים ומנ״ל לרבות בורות ומתרץ כלים מגופיה דקרא נפקא להיתירא וממילא מיותר תאכלו לבורות ודו״ק. ותירוצם לאו תירוץ דלהך תנא ע״כ כללא בתרא דוקא ס״ל. דלהכי איצטריך תאכלו [וכפרש״י לקמן] ולמ״ד בתרא דוקא המדה כך הוא כמו למ״ד קמא דוקא דל״ל המדה כן הוא בכל כלל ופרט כדמוכח בסמוך בהדיא ובלא תאכלו ה״א אפילו בורות הוי כעין הפרט דבתרא דוקא ס״ל וא״כ מאי מקום לתירוצם ודו״ק: שם וא״ת א״כ את זה תאכלו מאי אהני ליה. יש לפרש כפשוטו [דבשלמא אי קאי להתיר כלים איצטריך את זה תאכלו להתיר נמי בורות אבל אי כלים לאיסורא היאך שייך את זה תאכלו לרבויי נמי בורות לאיסור] אע״כ להתיר כלים אתי. וי״ל שר״ל כדמסיק א״כ תאכלו מאי אהני ליה לזה הקשו דהשתא דמהיתירא קממעט ממילא ימים ונחלים שרי טפי מכלים ובא תאכלו לרבות בורות הסרי אם יש לו סנפיר כימים ונחלים לזה הקשו מאי אהני בלא תאכלו נמי הוי אתיא בורות מכעין הפרט דבתרא דוקא כואימא דבסמוך וק״ל. וא״ל דדלמא להתיר בורות אפילו באין לו אתי תאכלו דז״א דצריך לדמווי או לימים או לכלים וק״ל: בתוס׳ בד״ה לא ס״ד תימה מאי ראיה הוא זה כו׳. הא א״ל בה״א זו למה לי ימים ונחלים בקרא דיש לו משום דאל״כ ה״א קרא בתרא כפשטיה ומאיסורא קממעט אבל הא קשה בה״א זה למה לי ימים ונחלים בקרא דאין לו דבשלמא השתא איצטריך תרווייהו סתום ומפורש דהייטו קרא דאין לו לגלות דמאיסורא קממעט וקרא דיש לו שלא תימא למעוטי מלאו קאתי וכמ״ש התוס׳ בסמוך ואפ״ל דהה״כ אחרי בואם לגמר דבריהם שוב מתורץ תימה הראשון ודו״ק. וא״ל כדי לדייק מקרא דאין לו בימים ונחלים הוא דיש לאו באין לו דוקא הא בכלים אפילו יש לו יש לאו דאין הדיוק קאי על הלאו רק על האיסור ודו״ק: בא״ד וי״ל דבקרא קמא אין לחוש כו׳ וי״ל דבהאי קרא בתרא לא כתיב לאו והכי כתיב וכל כו׳ כצ״ל: בא״ד וצ״ל כו׳ ויש לו אפילו בכלים נמי שרי כו׳. כדי שלא יהא סברות הפוכות כמ״ש כבר וק״ל ועוד דקרא קמא מתיר יש לו בכל מקום כיון דלא כתיב ביה ימים ונחלים:

דף סו ע״א גמ׳ מניה הוא דקמיסתרו כלים. לכאורה נראה לפרש כפשטיה דמקרא דאין לו נתמעטו מלאו משא״כ מקרא קמא מיסתרו לגמרי כמ״ש התוס׳ לעיל בד״ה לא ס״ד וק״ל: גמ׳ ומנא תימרא כו׳. ובל״ז (כ) סברתו הכל אסור או מותר: גמ׳ ששוחה ושותה כו׳. אבל ע״י כלים אסור דלמא פרים כו׳ ולאו הייטו רביתייהו משא״כ מכלי לכלי ועיין באשר״י לעיל בסמוך: גמ׳ תניא דמסייע לך ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושים שסיננם כו׳. כצ״ל וכ״ה ברש״י בחומש וכן משמע באשר״י ואע״ג דבסמוך יליף דרגות שבבהמה מניה שולה מינה יליף דה״כ [לגירסא שלפנינו הא] מכל השרץ יליף בסמוך תולעת שבעיקרי כו׳: ברש״י בד״ה במים במים שתי פעמים כו׳ מדה בתורה היא שלא תדוש כו׳. ולא כתב מכח דא״כ תאכלו למה לי וכמ״ש אא״כ דסוף סוף למה ליה להתורה באמת לכתוב תאכלו אע״כ דהמדה כן הוא לדרשו ברבויי ומיעוט להכי הוצרך התורה לכתוב תאכלו רק שלא תקשה מאי טוגת ר׳ ישמעאל ומאי נ״מ אם המדה כן או כן לזה פירש דבא ליתב יתורא דתאכלו [למה דסובר כללא קמא דוקא]. וא״ל לא נכתוב התורה סמוכין זה לזה רק פרט ביניהן ולא לכתוב תאכלו כיון דכללא קמא דוקא דאין זה קושיא שהתורה רוצה להורות דינים אלו בריבוי ומיעוט בשלמא לעיל כתבתי שפיר דסוף סוף למה ליה לתורה לכתוב תאכלו כו׳ ר״ל למה לי יתורא דלשתוק קאמרינן אבל לכתוב בענין אחר אינו קושיא: ברש״י בד״ה אלא זה והדומה לו כו׳. ר״ל הדומה למיעוט בכל לד כמ״ש אא״כ דריבוי ומיעוט לחודיה מייתי כל דדמיא ליה בכל מילי כו׳ דאל״כ ריבוי שני למה לי וא״ל לא לכתוב ריבוי שני ולא לכתוב תאכלו והוי מרבינן חרילין ועילין דוקא דדמיא למיעוטא י״ל דא״כ ה״א שהוא כלל ופרט ואין בכלל כו׳ חרילין ועילין לא ובפרש״י דלהכי פליגין דרומנא לפרטי מכללא דלא הדרשי׳ בכלל ופרט כו׳. וא״ל לעולם לא לכתוב ביה לו הריבוי בתרא ולא לכתוב תאכלו ואין לטעות כמ״ש מדכתיב רבוי ומיעוט ורבוי בקרא דאין לו י״ל דא״כ לא הוי חרילין ועילין באיסור עשה דאותם תאכלו (ל) רק באיסור לאו דהא בקרא קמא אין בכלל אלא מה שבפרט ואימים ונחלים לחודיה קאי אותם תאכלו ולא שאין לו כדקאמר לעיל ממשמע שנאמר אשר את שאין לו כו׳ וכאשר הורלתי לעיל כעין זה וק״ל: בתוס׳ בד״ה במים במים כו׳ ואפ״ה איצטריך ליה לתאכלו כו׳ כצ״ל: **ע״ב** גמ׳ הא באוביה כו׳. ולא קאמר תרווייהו באוביה וכליסין ועדשין מקום צר ואין יכולין לרחוש בתוכן וכמ״ש התוס׳ בד״ה דיקא נמי בפולין משום תולעת שבתמרים נקיט כן ולפ״ז זיזין שבעדשים ויתושין שבכליסין איירי אף במחובר אינו דומה לתולעת שבתמרים כו׳ דאיירי דוקא בתלוש: גמ׳ פירשה ומתה כו׳ פירוש פירש חי ומת מעצמו קודם שסרץ על הארץ ואכלה לאחר מותה משא״כ פירש לאויר העולם וקלטה חי ואכלה שאכל דבר הראוי לרחוש [וזו בעיא שני׳] וק״ל. ויש מפרשים פירשה ומתה מיד קודם שילאה לאויר העולם ואינו [דכיון דפירשה מחיים אי אפשר דלא ילאה לאויר העולם] וגגירסא שהביא האשר״י פירש מת כו׳ [ניחא]: גמ׳ דכוורי שריין. נר״ת דקוקייני אסירי [איירי בדגים] איירי הכא בנמלאו בין עור לבשר דאין לומר בה עיילי באושיא: **הדרן עלך אלו טריפות**

סיימנו בעז״ה ב״ה בשמאל קלדן:

אותו ואת בנו פרק חמישי

דף עח ע״ב בתוס׳ בד״ה או לרבות את הכלאים וכו׳ וא״ת כו׳ עד דכלאים בקדשים ליכא י״ל דלריך אם הראשון חולין והשני קדשים ודו״ק. וגם בגמ׳ פריך מנין שנוהג במוקדשין [דקשה מה״ת לחלק כקושית התוס׳ לעיל בד״ה מנין] י״ל לרש״י (מ) (דיקא) [דמקשה] דלמא גברא לילקי ולא פסול כמו בחולין ולא יהיה מחוסר זמן ותירץ ת״ל שור כי יולד והוא איירי במחוסר זמן וע״ז קאי ושור כו׳ אותו ואת בנו דהיינו נמי פסול הקרבן ומחוסר זמן ודו״ק. [וא״כ גם לעיל אין הכוונה רק אם השני מוקדשין ועלה קאמר ומנין שנפסל]:

דף עט ע״א בתוס׳ בד״ה ולחנניא כו׳ וא״ת ולשתוק מאותו כו׳. וקשה הא לריך אותו דשור הפסיק הענין [דאי לאו אותו היה לריך שור לגופיה] די״ל דמ״מ היה קשה למה כתבו שור הו״ל לכתוב אותו [א״נ להפסיק הענין] ודו״ק. ועי״ל דלחנניא או לרבות הכלאים ש״מ דנוהג בחולין [וכקושית התוס׳ לעיל בד״ה או לרבות] אבל לרבנן ה״א [כתירוץ התוס׳] דלא הוי דרשינן או לרבות הכלאים דק ה״א] או לחלק ואותו כחנניא אבל עתה כתיב שור הפסיק הענין עכשיו דרשי רבנן או לכלאים כדלעיל בתוס׳ [וטפי ניחא להו דמוקמינן אותו לחלק] אבל לחנניא א״ל לחלק [דסבר כר׳ יונתן] וע״כ או לכלאים (נ): בתוס׳ בד״ה עייל לי הך כו׳ וא״ת הא דקאמר ר״י כו׳ כדמסיק במתניתין כו׳ דאי אין חוששין א״כ לא לריך רבויא כו׳. וס״ה דהוי קשה לר״א למה יפטר אי חוששין א״כ אתי אם להייב המתנות כדפירשו עכשיו התוס׳ ואי אין חוששין [ובעי קרא לחלק מ״מ] לא לריך קרא לרבויי וחייב [אע״כ כתירוץ התוס׳ דר״י מוקי כו׳ ואוקימתא דמסיק במתניתין לא קאי אליבא דר״י] וכן בגמ׳ דלקמן ע״ב דפריך גבי מתנות בשלמא לר״ת כו׳ אלא לרבנן נימא ליה איתי ראיה דלמא סברי אם מיותר לכן חייב אלא [לא] קאי הסוגיא אליבא דר״י: **ע״ב** גמ׳ לעולם בתיים הבא על הלבייה כו׳ ושה אפילו מקלת שה כו׳. קשה דלמא כ״ע לא אמרינן שה אפילו מקלת שה ובלבי הבא על התיישה וילדה כו׳ ופליגי דרבנן סברי אין חוששין והוי ודאי תיים ור״א סבר חוששין ולא אמרינן מקלת שה י״ל דא״כ למה פליגי בכוי וא״ל [דקמ״ל] דר״א לא סבר מקלת שה דלא אמרינן מקלת שה הוא פשיטא ומקלת שה אמרינן הוי חידוש וק״ל: בתוס׳ בד״ה אלימא דסחט לה כו׳ תימה דלמא דסחט לתיים ובנו כו׳. וקשה הדא דריבא ונוהג מן העז ומן הרחל הוי בנקבה וסיפא בזכר ועוד מאי אינו נוהג בכוי מאי תליא בכוי אינו נוהג בתיים [הוצ״ל] ודו״ק:

דף פ ע״ב בתוס׳ בד״ה שחיטה שאינה ראויה וכו׳ ועוד דבהדיא תנן כו׳ ועובר בלאו דלא תשחטו. וקשה לי הא בגמרא א״כ ובתוספות מייתו אותו דהאי לאו דלא תשחטו וקאי על שחוטי חוץ [דמשום שחוטי חוץ עובר בלאו] וא״כ לא דייקו מידי דהוי פירושו לרש״י כמו שפירש רבא הברייתא א״כ אליבא דרב המנונא אלא נראה לי דה״פ ועוד דל״ל גזירת הכתוב דהא בהדיא תנן אותו ואת בנו ומחוסר זמן כו׳ ולמה נקרא אותו ואת בנו מחוסר זמן הא אינו נוהג בקדשים לפי הה״א והיכי ס״ד דרב אושעיא ורב המנונא דאינו נוהג אלא נ״ל לכך גראה כו׳ לכך לא מגי למיפרך הא דבהדיא תנן די״ל דראשון חולין ושני קדשים לכך לא פריך בגמ׳ ממתני׳ אבל בברייתא שניהם קדשים א״כ עדיין קשה והא השני עצמו אפילו אם ראשון חולין והשני אינו ראוי לפי הס״ד השתא מטעם דכל כמה דלא זרק כו׳ אלא נ״ל אלו השני לבד קדשי׳ והראשון חולין דהוי דאוי לא קשה משני דגזירת הכתוב הוא (ס) א״כ מדויק דל״ל גזירת הכתוב דאל״כ לא הוי מתורץ הקושיא [דמוכח] ממתני׳ כו׳ דלא כס״ד השתא ודו״ק: **סליק פרק אותו ואת בנו**

כסוי הדם פרק ששי

דף פה ע״א גמ׳ ור״ש כו׳ גמר מטבוח טבח והכן. וא״ת הו״ל למילף מוזבחת דהוי שחיטה ראויה וי״ל אדרבה מן וזבחת נפקא בריחוק מקום אתה זובח ואי אתה טבח בקירוב מקום והא קירוב הוי שחיטה שאינה ראויה דהא חולין בעזרה דאסור בהנאה (ע) מהכא נפקא וא״כ מוכח דשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה א״ו מטבוח טבח והכן נפקא וחולין בעזרה דהוי שחיטה גז״כ הוא כמו קדשים בחוץ (פ): **ע״ב** גמ׳ וסבר ר״ש חולין בעזרה דאורייתא כו׳. בל״ז ס״א דהבנן וא״ת מה לי ראוי או אינו ראוי י״ל דהוי איכא שחיטה כלל [כסד״א] והוי כטהר ומעקר בפנים דלא גזרו אבל השתא דהוי שחיטה ומטהר מידי נבילה קשה ודו״ק:

דף פו ע״ב גמ׳ מ״ש מתלמידי דרב כו׳. קשה מאי פריך מרב ייבא כו׳ הב ליברך דהתם לא הוי דעתו לשתות והוי נמלך לכן לריך לברך בפה״ג אבל הכא היה דעתו לשתות יותר אלא (או) [משום] גזירה לכסות לחיה בפני עלמה ודו״ק: בתוס׳ בד״ה סמוך מיעוטא לחזקה כו׳ וי״ל כו׳ לאו רוב גמור כו׳. וקשה מאי פריך בגמרא דסמוך מיעוטא לחזקה מהתם דאינו רוב גמור וי״ל מ״מ הו״ל פלגא ופלגא למה אמר רוב מעשיהן מקולקלים:

סליק פרק כסוי הדם

באור

ולמאי דתמה ומביא קרא דהריון מקשה מיניה על התורה: (ז) דאל״כ הוא גופיה מנא הוי ידע וכן הוא בתוספות דנדה דף כ״א וכמו שפי׳ דבריהם במהר״ם שם: (ח) אסגרית ליסנא דתלמודא ובאמת אין להתורה לסמוך אנביאים כדלעיל רק דמוכח שהיה להם קבלה ושלא יטעה מאן דלא ידע הקבלה כו׳: (ט) אינו מובן כלל דא״כ מאי פריך מקודם והשתא דכתיב סנפיר וקשקשת מנ״ל דקשקשת לבושא: (י) גם בזה קשה מאי מקשה והשתא כו׳ מנ״ל דקשקשת לבושא דלמא ע״י בדיקה: (כ) ר״ל דמאי מקשה ומנא תימרא והולרך להביא מהך דבורות שיחין והרי הך הוכחה מוכח מכלים ושיאך מקשה תחלה א״ה כלים נמי ולוכח לנפשיה דבאמת היינו רביתיה מדהתירה התורה בכלים כדמוכח בשמא מבורות ולזה תי׳ דבל״ז היה סברהו דבאמת מוכח מכלים דשרץ המים מותר אפילו פירש דאין חילוק רק או הכל אסור או הכל מותר אבל מברייתא דקתני שותה ושותה דמשמע אבל לשאוב בכלי אסור משום דשמא פירש ונאסר אפילו שרץ המים א״כ ממילא מוכח חילוק דהיינו רביתא מדלא חיישינן בבור ובכלי דפרים לדופנא: (ל) דהה״נ דאיתא למיטעי גם בבורות שיחין ומערות למיהוייה באיסור לאו דריבוי מיעוט וריבוי דקרא בתרא ריבה הכל: (מ) לכאורה אין זה תלוי לדברי רש״י כלל ואין בדבריו בסוגיא זו רמז לזה. ואולי צ״ל לר״ש דבאמת לדידן אין שום ס״א דלילקי ולא יפסל דמכיון דאסור לשחוט ממילא הוי מחוסר זמן דפסליה רחמנא כדין מחוסר זמן אלא לר״ש דסובר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואין איסור אותו ואת בנו נוהג אלא בשחיטה ראויה א״כ אם יופסל תו יהיה שחיטה שאינה ראויה וכדלקמן דף פ״א בדרב המנונא דפטר מס״ט לפרש״י שם ממלקות דאותו ואת בנו לר״ש לכך ס״ד דלקי ואינו נפסל משום מחוסר זמן בזה ושוה לחולין לגמרי לזה גלתה התורה ו׳ מוסיף על ענין ראשון דהוי מחוסר זמן ונפסל ולכך קאמר רב המנונא לקמן דדוקא נפסל ולא לקי דהוי שחיטה שאינה ראויה: (נ) לכאורה אכתי לריך לתירוצא קמא דאל״כ תקשי היאך מוכח מאותו לחלק מדמייתרא לרבנן הא לריך למיכתב אותו משום שור הפסיק הענין: (ס) ולענין זה לא שייך לחלק בין איסור למלקות דדוקא היכא דלא הוי שחיטה שאינה ראויה רק מחמת פסול דאיסור אותו ואת בנו שפיר יש לחלק בין פסול למלקות כיון דלא נעשה שחיטה שאינה ראויה רק לבתר דנפסל משום אותו ואת בנו אבל אם לא יופסל שחט שחיטה ראויה אבל הכא לפי הס״ד דהוי שחיטה שאינה ראויה אף אם לא יופסל מטעם כל כמה דלא זריק א״כ לא יאסור לשוחטו ואמאי הוי מחוסר זמן עכצ״ל דהוי גזירת הכתוב לענין איסור וה״ה לענין מלקות: (ע) בהנאה לאו דוקא דלאו מהכא נפקא איסור הנאה אלא מאותו כמבואר בקדושין ופסחים רק איסור אכילה מהכא נפקא: (פ) ולריך ליתב לפי״ז תיקשי וניליף מחולין בעזרה כדמקשה וגילף מקדשים בחוץ:

וסיינו

גיד הנשה פרק שביעי

דף פט ע"ב גמ' מוקדשין פשיטא כו' האי מוקדשין טהג בגיד מבעיא ליה. בקרה לא קשה דלמא לא נחית לאשמועינן רק דאיסור גיד טהג במוקדשין ואף דפשיטא הוא דטהג דהא איסור גיד קודם לזה פריך מקודם מוקדשין פשיטא כו' וצריך שיהיה אחד לצורך אע"כ לאשמעינן דאתי איסור מוקדשין וחייל אאיסור גיד א"כ איפכא מבעיא ליה: גמ' בהדי הדדי קאתי. דאילו איסור מוקדשין קדים תו לא אתי איסור גיד הקל וחייל אבל איפכא איסור מוקדשין חייל אגיד משום דמוקדשין הוי איסור כולל שכולל גם הבשר כולל נמי גיד עמו לאוסרו משום קדשים וזה פסיקא ליה לתלמודא ממתני' דכריתות וכמ"ש התוס' [וא"כ לא היה צ"ל דסבר במעי אמו דבהדי הדדי קאתי] ומשום דתני גיד טהג במוקדשין דמשמע כאילו הה"א דגיד אינו טהג וע"כ צ"ל וה"א דבמעי אמן הן קדושים ובשליל אינו טהג לזה מניח הה"א בזה החלוקה דבמעי אמו כו' דמנ"ל לשלול תרוייהו מסברא החיצונה כיון דאין מוכרח רק אחד [דטהג בשליל] ואחרי בואנו לר"י שלא נקשרו כו' תו מוכרח שניהם בהוייתן קדושים דאל"כ קדים איסור מוקדשין מלידת העובר קודם יצירת הגיד ודטהג בשליל מכח סיפא: גמ' והא מדקתני סיפא כו' וכפרש"י סיפא למה לי למתני. ויש לראות דאי מרישא דלמא אינו טהג בשליל וקמ"ל דאיסור גיד טהג במוקדשין משום דבהדי הדדי קאתי דבהוייתן הן קדושים ולאפוקי שלא"ת במעי אמן קדושים ולא אתיא איסור גיד וחייל אמוקדשין וי"ל דא"כ שני בסיפא לחודא ורישא ל"ל כיון דטהג בשליל ממנ"פ גיד טהג במוקדשין דאי במעי אמן כו' בהדי הדדי אתי ואי בהוייתן איסור גיד קדים. אבל בתימא שבד"ה והא מדקתני אין לייחב כן [דאכתי תקשי ל"ל רישא] דאיצטריך רישא דאיכא איסור גיד בשליל אפילו מבן ח' ומתחלת יצירתו כ"ז שלא נשחט האם ואילו בסיפא בבן ט' דוקא טהג בשליל כיון דנשחט האם וא"כ [ה"א] איסור מוקדשין קדים כמ"ש התוס' בד"ה בולדות כו' (צ) ואין סברא לומר [מוסב אדלעיל] לאשמעינן דינא בולדות קדשים במעי אמן כו' דאי (מרישא) [מסיפא] ה"א בהוייתן ומשום דאיסור גיד קדים כיון דמוף סוף ידעינן הך דינא דגיד טהג במוקדשין [ומה ענין הך דינא דולדות קדשים במעי אמן כו' להך מתני' דהכא דאיירי מאיסור גיד] בשלמא לאיבעית אימא בסמוך דפירש רש"י ואשמועינן הגא דידן דלא קדשי כו' ניחא דקמ"ל דינא דגיד טהג במוקדשין שלא תימא אף דטהג בשליל כדקתני סיפא מ"מ אין גיד טהג במוקדשין משום דבמעי אמן קדושים וקדמי איסור מוקדשין כר"י ולכך לפי האמת א"ל לומר דבר זה מחלוקת ר"י ורבנן כו' אבל עתה דלא ידעינן אכתי דר"י [שלא נקשרו] אבריו בגידין א"כ ממנ"פ גיד טהג במוקדשין כיון דטהג בשליל. אבל א"ל [דמש"ה אין סברא לומר דרישא אשמעינן דינא דולדות קדשים במעי כו'] דמרישא לא נשמע כלל דבמעי אמן קדושים דאף דטהג בשליל [כדבסיפא] מ"מ דלמא בהוייתן הן קדושים ואיסור גיד קדים ותני לישנא גיד טהג במוקדשין לאפוקי שלא תימא אין גיד טהג דבמעי אמן קדושין כדבסמוך בואבעית אימא דז"א דסוף סוף איסור גיד טהג בממנ"פ כיון דטהג בשליל כבסיפא ולא ידעינן לדר"י אכתי וא"כ למאי תני רישא אם לא לאשמעינן במעי אמו. מיהו [אף דמייתר הוא לענין דינא דגיד גופא] מ"מ לא קאי שפיר בלשון דממעי כו' כיון דממנ"פ טהג במוקדשין [והיאך טכיח משום יתורא מה דאינו במשמעות לשון המשנה] אם לא שנאמר דמשמע טפי גיד טהג במוקדשין הבא עמו מלפרש במוקדשין הבא אחר איסור גיד [ומחמת יתורא הוי דייקינן לה ממשמעות הלשון אף דלאיבעית אימא אינו כן. לזה הוצרך לדחות כדלעיל דאכתי ל"ל לאשמועינן הך דינא בדינא דגיד כיון דס"ס גיד טהג]: ברש"י בד"ה יש בגידין בנ"ט בבשר כל"ל: ברש"י בא"ד וחדא דאיסור חע"א כו'. אף דשמעינן זה כבר ממתני' דכריתות: ברש"י בד"ה אם יש בו בנ"ט כו' שיערו חכמים בששים כו'. משום דטעם גיד בירך אי אפשר למיטעמיה דהכל טעם בשר לכן פירש בס' ומקודם יש בגידין בנ"ט ר"ל לטעם בעלמו לאפוקי עץ בעלמא: ברש"י בד"ה ה"ק כו' והדר תני פלוגתא כו'. טהג בשליל כו' לפי"ז לר"י דאינו טהג בשליל ממילא אין גיד טהג במוקדשין ואע"ג דבטמאה ס"ל דטהג משום דאיסור לאו הוא וכסברת איסור דשמעת כו' ואע"ג דכבר ידע חילוק זה [והיאך תירץ לו אח"כ דחל אמוקדשין שכן איסורו טהג בב"נ] מ"מ לבתר שתירץ אע"ג דאיסור מוקדשין קדים כו' אזדא ליה שיטיא דדבר זה מחלוקת וא"ל לזה דשפיר ס"ל לר"י גיד טהג במוקדשין כמו שטהג בטמאה שכן איסורו טהג בבני נח אבל לת"ק דלא ס"ל הך סברא דטהג בבני נח דלהכי אינו טהג בטמאה [למה דס"ד דהת"ק דמתני' הוא ת"ק דגיד אינו טהג בטמאה] א"כ ע"כ טעמא דרישא דגיד טהג במוקדשין משום דטהג בשליל וא"כ בהדדי אתי דא"ל לעולם אינו טהג בשליל וטהג במוקדשין מטעמא דר"י דהא ת"ק לא ס"ל שטהג בבני נח [ולזה הוכרח לתרץ דדבר זה מחלוקת ולר"י אינו טהג במוקדשין אף דטהג בטמאה]. ועוד בלא"ה לעולם ר"י ס"ל גיד טהג במוקדשין [כבטמאה. דלא ידע לחלק] מאי אמרת שמא ת"ק נמי אינו טהג בשליל ס"ל וטהג במוקדשין כמו לר"י [ולמה ליה לתרולי דבר זה מחלוקת הא מלתא דסיפא לא נשמע מרישא] דס"ס ליתני סיפא וטהג בשליל לחודא ורישא למה לי כמ"ש לעיל [לזה הוצרך לשווי' דרישא מטעם דטהג בשליל דת"ק דהכא כת"ק דר"י בטמאה דאינו טהג בבני נח וסיפא פירושא דרישא ושוב לא קשיא ל"ל רישא ליתני פירושא לחוד] וק"ל: בתוס' בד"ה ואתי איסור כו' דחמור כו' כדפרש"י כו'. טפי הול"ל משום דהוי איסור כולל כסתמא דכריתות: בתוס' בד"ה אלא קסבר כו' ומה שהקשה ר"י כו'. דלטעמא דאאחע"א קאמר שכן איסורו חמיר שטהג אפילו בבני נח כדאיתא בסמוך בגמ' בהדיא: בתוס' בד"ה איסור גיד כו' וא"ת ולימא כו'. ולא יהיה קשה הא תנן ירך: בא"ד וכ"ת כו' דהשתא נמי כו'. ולא משני דהו"מ למיפרך מר"מ אלא דעדיפא מניה פריך וכא"כ ודו"ק:

דף צ ע"א גמ' דקתני טהג בבהמה כו' ס"ל כוותיה בחדא כו'. הא דאינו טהג בטמאה איט ת"ק דהכא דת"ק דמשנתינו ס"ל כר"י דפליג בטמאה וס"ל דאיסורו טהג בבני נח ולא כת"ק דר"י ס"ל בסיני נאמרה וכ"ת א"כ ליסני קסבר אין בגידין בנ"ט כו' כדלעיל ות"ק דהכא איט ת"ק דירך כו' דהתם אין פלוגתא מפורש כבמתני' [דטמאה] אבל א"ל דאיט טהג בטמאה משום מי שגידו אסור כו' כר"ש דסוף סוף אקושית ר"י השיבו בסיני נאמרה ולא לבני נח וא"כ אמאי חל האיסור מוקדשין אבל בכל הך שמעתא קודם שחידש הגמ' דהאי ת"ק ס"ל כר"י בטמאה הקשו התוספות שפיר פעמים ושלש מאיט טהג בטמאה: גמ' קדשים דאיסור כרת כו'. אף דנפרש לר"י כיון דלבני נח נאסר לא מסתבר שיפקע א"כ כדפריך תלמודא לעיל משום דהקדשיה פקע לאיסור גיד מיניה [ולא כנראה לפי פשוטו דדחה טעמא דת"ק דה"א חע"א משום דהוי איסור חמור דאיכא לפלוגי במוקדשין דאיסור כרת רק משום דאיסור גיד בא קודם לא פקע אח"כ כשנלטוו על איסור טומאה] מ"מ דלמא מכח איסור חמור פקע ולא דמיא להא. ועוד דסוף סוף פריך דלמא ר"י מודה במוקדשין משום דה"א חע"א דנהי דבטמאה לכ"ע איסור חמור חל על איסור קל וטעמא דת"ק כדר"ש ור"י מבטל טעמא דר"ש [כיון דלב"נ נאסר לא פקע וכמו שפירשו התוס'] מ"מ במוקדשין מלד שאין איסור קל חל על איסור חמור לכ"ע איט טהג [דלא בא להשיב בטעם זה לענין אחע"א דלענין זה לא מהני כלל טעם זה דלא פקע כיון דמ"מ בשעה חלות האיסור בילירת העובר מוקדשין קדים. רק בא לדחות טעמא דר"ש]: גמ' ורבנן מחוברין כו'. א"ל לרבנן דלמא מיעט המחוברין דאיסורא ולא קשה מיעוטא נמה לי דכי יש לסמוך התורה את עצמה על דברי קבלה ועד דאתא יחזקאל מי יאמר לן הדין אולי בלא קרא דמשקה נמי מסברא סבירא להו לרבנן דאין סברא לרבות הקטרה לגבוה המוקלה מחמת איסור להדיוט רק השתא דכתב ביחזקאל נקטו קרא ותדע דאלת"ה א"כ עד יחזקאל הוי הדשן לקרא כרבי ריבויא למחוברין דאיסורא ודו"ק: גמ' ור' מחוברין דהיתירא לא צריך כו'. א"ל לרבי דלמא בהיפך מיעוטא למחוברין דאיסור שלא תרבה מוהקטיר הכל כמו חלב ודם וריבוי לפירשו דהיתירא [שלא למעטו מבשר ודם לחוד] ורבנן מחוברין דאיסורא א"ל מיעוט דממשקה ישראל כתיב ולפי"ז יהיה שוין בגוף הדין רק במשמעות דורשין לרבי מסתבר לאוקי הריבוי ומיעוט בתחלת העלאה ומחוברין דאיסורא צריכין מיעוט ולרבנן מיעוטא אסוף העלאה ומחוברין דאיסורא א"ל מיעוט י"ל דלעולם צריכין ליסב המקראות דכתב פ"א הבשר והדם לחודיה ולא דבר זולתן בין דהיתירא בין דאיסורא ופ"א כתיב הכל מוקי רבנן הכל בתחלת העלאה שוה הכל חוץ ממה שנאסר לישראל שאינו בכלל הקטרה דאיתמעט בעלמא ממשקה ישראל והבשר ודם גרידא בסוף העלאה ורבי סבר הכל במחוברין ובשר ודם גרידא בפירשו [דמשמע בשר ודם לבד ומה"ת למעט איסורא טפי מהיתירא. ובזה מתורץ נמי הא"ל לרבנן דלעיל] אך עתה קשה תימה שבתוס' בד"ה פירשו כו' בל"ז [י"ל כתירוצם] ונראה כו' אך עתה דלמא לעולם סברא לרבות כל מה שמוכל ולרבנן מחוברין דאיסורא ואפילו פירשו דאיסורא יקריבו ושאני לרבי אי אפשר לרבות יותר לפי סברתו דריבוי ומיעוט איירי הכל בתחלת העלאה צריכין לקיומי קרא דבשר ודם גרידא למעט אפילו פירשו דהיתירא וק"ל. ובזה יש לייסב התימה וי"ל שבתוס' [דתימא אין לו תירוץ בכל מקום וכאן כתבו ונראה אלא משום דבאמת אין לתרץ כן]: **ע"ב** גמ' מי כתיב לא יאכל המזבח כו'. טפי הול"ל קרא דרבי ודו"ק: גמ' פרוכת עוביו טפח ועל שבעים ושנים כו'. ברבה מוסיף ולא היה בו קשר: גמ' ושתים היו עושין בשנה כו'. אפשר לפרש אחד לדביר ואחד לאולם: ברש"י בד"ה אורכן מ' כו' לרחבו של היכל כו'. לא לרחבו של פתח דלא היתה רחבה כל כך דכל הפתחים שהיו שם כו' וכן לגובהה של פתח לאפוקי לפירוש ראשון דמדתו היה מכוון לפתח אולם ולכך מפרש פירוש ראשון האולם אף שלא מצינו בו פרוכת מפורש ופתח הו"ל ופרוכת ל"ל וצריך לדחוק לגניעות בעלמא משום דדחיקא ליה לפרש אדביר דלמה לי אורך ורוחב כל כך: ברש"י בד"ה שהוכרו לאו דוקא כו'. דלמה לי הוכרו אף אם לא הכיר ורלה הגיד מעולם:

דף צא ע"א גמ' טופלו לימינו (ואף) [אפ"ל] לרבי שמואל בר נחמני מסתמא סייף היה חגור דס"ל להך מ"ד שרו של עשו היה סמאל ובא להזיקו ובידו חרב ועל חרבך כו' א"כ ודאי לא היה מניח כלי אומנתו וכדי שלא יכירנו למלאך לא היתה שלופה בידו רק כעובד כוכבים נדמה לו ולמ"ד כת"ח כו' ס"ל דמיכאל היה כדעת פרקי ר"א וכדי שילמוד ק"ו שלא יתירא מעשו [התאבק עמו שיראה כי לא יוכל לו] לזה נדמה לו כת"ח [משום דסובר מלאך טוב היה]. וא"ל האיך הבין יעקב בה"א שהוא ת"ח היאך ילא בלילה [דא"ל דלא נשמע הדין רק מדהוזק כדקאמר מכאן לת"ח וכפרש"י] דע"כ יעקב ידע הדין מדקאמר מכאן לגדיקים שחביב כו' ואי לא ידע מנ"ל מכאן כו' [דהא יעקב ת"ח] ואפ"ה נשאר לבדו משום שחביב כו' סבר שגם הוא ילא לבדו בשביל איזה ממון: גמ' ורבנן מאחוריה אתא כו'. דמלפניו אין דרך לשום עלמו לאחוז בב' ירכותיו דא"כ יהיה שכנגדו למעלה ממנו ויגלחו רק דרך לחבקו ידו אחת למעלה על כתפו וידו מגעת לכף ירך ימנית של חבירו מאחוריו וידו אחת סביב גופו: גמ' האי בהאבקו מאי דרשי ביה כו'. אבל ויאבק בתחלה אבקו יחד כל הלילה ואפשר שלפעמים בא מאחוריו: בתוס' בד"ה כמ"ד וא"ת כו'. אילולי דבריהם הייתי אומר דכמ"ד כו' תלמודא הוא דקאמר מאי דמפרש והכן לג"ה טפי מלשאר גידין האסורין משום דם או לענין ניקור חלב ומליחה והדחה וכה"ג דאין הכרע בוהכן טפי לזה מלזה דבשלמא וטבוח טבח משמעו שחיטה אלא משום דס"ל כמ"ד כו' וזה לדעתי ברור. אבל אין נראה לייסב דמלות עשה שיש קיבול שכר על שמירתן קיימו אע"פ שאינו מלווה אבל מלות לא תעשה לא שהרי יעקב נשא ב' אחיות והקים מלבה ועמרם נשא דודתו דכיון שאין שכר בקיומן אא"כ בא לידו ופירש כדמשמע פ"ק דקדושין ואין מלווין לקיימה למה יקיימוה ז"א דמ"ש טול גיד הנשה ופרע להם בית השחיטה שניהם בקום ועשה כאן שלא תאכל הגיד וכאן שלא תאכל אבר מן החי או נבילה וקלת יש לחלק והראיה שעל השחיטה מברך ואלא תעשה לא מברך: בתוס' בד"ה מכאן כו' דמשמע כל אדם כו' ברחוק מן העיר כו' ולא הקשו נמי דכאן קאמר יחידי דדלמא אד"ס נמי ביחידי קאמר (ק) בזה אפשר לכוין ואתם אל תצאו איש מפתח ביתו כו' דקדק ואתם הול"ל ואל תצאו כו' כמו משכו וקחו כו' ולקחתם כו' וכל הפרשה לפניו ולאחריו לפי שנאמר הוליאך ה' אלהיך ממצרים לילה ברצה ובמסעי ממחרת הפסח יצאו כו' ביד רמה לעיני כל מצרים ובגמ' ברכות הכל מודים כשנגאלו לא נגאלו אלא בלילה שנאמר הוליאך כו' וכשיצאו לא יצאו אלא ביום שנאמר ממחרת כו' ותרגום אונקלוס מפרש ועביד לך נסין בליליא והמפרשים פירשו שיצאו ממצרים בלילה ומארץ מצרים שהוא רעמסס ביום כי יצאו מעיר מצרים בלילה ונאספו יחד ברעמסס להכי דייק לישנא דקרא במסעי ויסעו מרעמסס כו' ובראה ממצרים הוא עיר מצרים ולא כתיב מארץ מצרים והקשה הרמב"ן על דעת זו הא כתיב ואתם אל תצאו כו' ואפ"ל דלעולם יציאתן מארץ מצרים ביום לעולם יצא אדם כו' דהיינו רחוק ממקום חיבתן כמ"ש התוס' אבל בסמוך לא הקפיד הכתוב ללכת כפי הדין דבסמוך רשאי רק ואתם זקני ישראל המה הסנהדרין ות"ח וכמו שאיתא במדרש ויקרא משה לכל זקני ישראל אפשר שאוסף כל הזקנים מס' רבוא ישראל כו' אלא כו' אל תצאו אי"ש דייקא מפתח ביתו עד בקר דת"ח אסור לצאת יחידי בלילה וזה דקדוק נכון בלשון ואתם ובלשון אי"ש כו': **ע"ב** גמ' רב אמר מהכא ויזרח לו השמש אמר ר"ע כו'. הכל מהראיה עד לבסוף ורב מייתי מר"ע ממה שאמר מיד בא השמש ודלמא ילך בלילה אע"כ משום דאין דרך ת"ח לצאת בלילה וק"ל ותדע שאין דרך הגמרא לומר אמר ר"ע שהוא תנא רק בלשון תניא [אלא רב מייתי לה לטולה ודו"ק]:

סליק פרק גיד הנשה

כל הבשר פרק שמיני

דף קג ע"ב ברש"י בד"ה ואסור להעלות דלמא אתי למיכלינהו כו' ובלעי מהדדי ס"י. ע"י דאתי למיכלינהו כי הדדי יניחם יחד בכלי אחד ולפעמים באלפס רותח כדמסיק דאסור משום מבשל אף אם אינו אוכל או לה"א ע"י נגיעת לונן: ברש"י בא"ד ואע"ס שמותר לאכול כו'. אף דאל"כ (ר) לאיזה לורך יעלה שניהם בבת אחת: בתוס' בד"ה כל הבשר ואשמעינן דחייל כו'. ואף מהני' רמזו בכל הבשר עיין בר"ן: בא"ד משום דאתקש כו'. א"ל [דמש"ה לא תני לה במתני'] דפסיקא ליה למשנתינו דאילו אינו נוהג בשר בחלב בח"ל צ"ל ארלכם שלא תקים בכורים לבשר בחלב כיון דקושטא הוא שאינו טהג אלא בארץ א"כ נקים ונקים דז"א דודאי בלא ארלכם מסברא טהג בשר בחלב בכל מקום והייתי מקים בכורים לבשר בחלב אבל לבתר דכתיב ארלכם [ה"א ד]נקים בהיפך [ועכל"ל כמ"ש תוספות מה דפייר כו']: בתוס' בד"ה ואסור להעלות כו' האי עוף לא איצטריך כו'. דבלא עוף נמי בכלל עוף בואסור להעלות כו'. אף דבגמ' דייק הא עוף כו' משמע לכאורה מחוץ לבתר דשנה חוץ דייק מסיפא דלא הוליאו בחוץ:

דף קד ע"א במשנה הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים. חגבים דנקיט [אף] דלא מימלך עלייהו שליח [והוי מלתא דפשיטא] ומ"ש התוס' בד"ה הנודר חגבים [שהיה לפניו בתוס' בפרק הנודר פריך דבשר דגים וחגבים נמי מימלך כו'] אפשר שהוא

באור

(צ) והיינו דוקא לפי מה שהבינו התוס' מלקמן דסיפא איירי בנשחטה ממילא דאיירי ודאי בבן ט' דוקא כדאמר רב הושעיא לכן איצטריך רישא למיתני דינא דלא נשחטה ואפילו בבן ח' ואין לסמוך אסיפא דמיירי מדינא דנשחטה ובבן ט' דוקא אבל לפשטא דגמרא דמשמע דכולה בחדא גוונא איירי והכל בלא נשחטה שפיר תי' לעיל דתקשי רישא ל"ל כיון דמיתנייא בסיפא בכך דינא גופיה דטהג בשליל ממילא דטהג במוקדשין. ועל זה כתב ואין סברא לומר כו': (ק) ואף דבכוכבים יליף לה ר' יהודה מדכתיב ואתם אל תצאו דהיינו רבים מ"מ הא קאמר להו אל תצאו איש כו' ומדקדוק איש יש לומר דהיינו יחידי וכמ"ש שגאון לקמן. מיהו ברים פסחים מייתי לה אהא דהבוקר אור והאנשים שלחו דהיינו רבים: (ר) אולי כוונתו להקשות אמ"ש רש"י ואע"ג כו' כדאמרינן בגמרא לזה דקדק אף דממתני' גופא מוכח דמותר לאכול בשר אחר גבינה דאם לא כן כו'. ואולי יש למחוק מלת אף ור"ל דלכך הביא רש"י הך דואע"ג כו'

כדי

פ"ס [וכן הגיה מהרש"א] דהא לא משני מידי אתגבים מ"מ הא גופא אשמעינן דאיט בלשון בני אדם וכפרש"י או אפשר בכליב ליה עינא ובהקזה חגבים נמי לא אכיל וצריך לראות שם בגמ': גמ' בסיטיא דרב אשי בסומא מותרת ועיין בב"י סי' פ"ז דדגים בחלב אסור משום סכנה ובש"ע לא הביאו גם מראה מקום על א"ח סי' קע"ג ואינו שם ואם ילא לו מהאי ביניתא דכילד נולין [דף ע"ו ע"ב דאטוה עם בישרא דאסרה רבא למיכלה בכותחא מר בר רב אשי אמר] אפילו במילחא נמי אסורה כו' ר"ל אפילו בלא אטוה עם בשר רק דג במלחו כסדר הטויה באחוה [היינו מלח וליסנא דגמרא נקיט כורא טויה באחוה] נמי אסור בכותחא זה אין מוכרח דר"ל אך דאטוה בהדי בישרא אסור אפילו בלא כותחא [ור"ל אפילו במלחא לבד בלא כותח] משום סכנה דאטוה בהדי בישרא. גם עם בשר [דאסור] אין מפורש רק שם מהאי ביניתא דאטוה בהדי בישרא [ואי פירושו דאסור בכותח א"כ מנ"ל דין דעם בשר אסור משום סכנה]: והא דדגים שעלו בקערה של בשר כו' הם אין בדגים ס' נגד ממשות השומן שע"פ הקערה אסור לאוכלו בחלב דמשמע בהדיא הא בהגפי נפשיה שלא בחלב שרי התם מלד איסור בשר בחלב קאמר לא מלד הסכנה: ברש"י בד"ה סבר לה כר"ע כו' מינו הוא דלאו מינו כו'. אפשר דלא הימא מש"ה ס"ל בנדרים כר"ע משום דבשר הוא נענין בשר בחלב ולזה מפרש כאן דלאו מינו כו': בתום' בד"ה הא עוף כו'. ה"נ הו"מ למינקט חיה כו' דהא הטדר כו'. [אין האיה ד] התם לא כלליכהו באיסורא כמו כאן [כל הבשר כו'] חוץ כו': בתום' בד"ה חלת א"ל כו'. דקרי דטומאה היולא כו' כנ"ל: בא"ד מדלא חשיב בעל קרי כו'. ועדיפא להו הך הוכחה מלהוכיח ע"י הוכחה שכתבו אחר כך דלרבנן גופיה א"ל טבילה רק לבעל קרי ממילא ר"י בבעל קרי פליג אבל א"ל דלאפוקי טמא מת הוכיחו בסמוך אבל דלמא טבול יום ע"י שרץ ומ"ש בסמוך בעל קרי לרבנן לבתר דהוכיחו דאפילו בטומאת קרי שרי ר"י דז"א דהקשי כיון שבלא"ה טמאין הכל ע"י מת דחמירי מאי הועילו בתקנתן לטהרו מידי שרץ ש"ם טמאין ונאכלת חלתה בטומאה אלא לא הקפידו רק על טומאה היולאה מגופו: בא"ד בירושלמי דלר"י נלרכא. דמקודם טבילה שייך לחלק בין זב כו' לקרי אף דטומאה יולאה מגופו לא החמירו כזב משא"כ לבתר טבילה לרבנן אין סברא לחלק וכ"כ המהר"י: בא"ד דשקיל ברים מסיא כו'. התם אחלת האור קאי בדליכא כהן קטן דודאי אין לה שיעור כיון דמפרים עוד אחד ונותנה לכהן אפילו טמא וכיון דשניהם מדברי סופרים משתמא הנאכלת יש לה שיעור כמו מנהר ועד אמנון ולפנים רק משמע להו [הא דקאמר] ואי ליכא כהן קטן שקיל לה לאותה חלה גופה שקלה [ליתן לכהן קטן] ברים מסיא כו': בא"ד כמו בחלה היכא דאיכא כהן קטן כו'. דכיון שאינה נשרפת א"ל להפרים שנים רק היכא דליכא כהן קטן או גדול שטבל דאז ע"כ נשרפת שהרי מתקלקלת אבל תרומת תבואה יין ושמן משהו לה עד שיבא כהן גדול שטבל או מבטל ברוב ולעולם אינה נשרפת להכי א"ל ב' תרומות שהרי לא תשתכח: בא"ד ומיהו נראה כו'. ושם ודאי התרומה נשרפת כמו חלה דמ"ש א"כ אתי להשתכח לכך נראה ט' משום דשיכא כו' וכל אחד עושה בכל יום ממילא יבא להשתכח כו': בא"ד ול"ד לחלה שניה כו'. הא דלא דמיא חלה הראשונה דבבל והדידן לחלת הראשונות דסמוכין דאינן ניתנין לכהן קטן משום דהתם יש טעם דאתי לאחלופי בחלת א"י גופיה דודאי אסירא לכהן קטן או גדול שטבל וצריך טהור גמור בא"י ובא"י הסמוך לארץ עובדי כוכבים אפילו טבל והעריב שמשו דטהור גמור לא משום דהוי תרומה טמאה דאורייתא אבל ברחוקים דלא אתי לאחלופי התירו לכהן קטן או גדול שטבל ולא רצו להקל כ"כ לטמא גמור ולהכי בליכא כהן קטן או גדול שטבל הראשונה נשרפת ומשום שלא תשתכח מפרים עוד אחת לכהן גדול טמא גמור אבל חלה שניה דבסמוכין גופיה אין טעם משום איחלופי שהרי בשום מקום אין שניה דאורייתא ואפ"ה אסרוה לזב כו' א"כ מ"ש דידן ולזה כתבו דהתם לעולם לריך להפרים כו'. וטעם למנהגנו שאין מפרישין רק חלת האור עיין בהסר"י. ויפה בעיני להנהיג להאכיל לכהן קטן או גדול שטבל והיכא דליתיה להפרים שנים כבגמרא דבכורות (דף כ"ז) אמר רבינא כו': בא"ד ונראה שאינה טובלת. כל כמה דלא הפרישה ודומעת לאחר שהפרים וקרא לה שם חלה אם נתערבו בה או בעיסה אחרת: ע"ב גמ' ש"ס כלי שני כו'. אף דמפליט ומבליע כדי קליפה היינו מדרבנן ומשמע מזה דכל כ"ש הקליפה שרי בהגאה [דכל בב"ח שאסור באכילה מדרבנן מותר בהנאה]: גמ' אכל ולא משי ידיה כו'. לפירוש ראשון בתום' עשה קינוח ולפירוש ר"ת לא עשה קינוח דא"ל: ברש"י בד"ה בשלמא כו' ומיכלי' הזר ולא גזרינן הוי איכא למשמע כו' ולא אטו העלאה דבהמה כנ"ל: ברש"י בד"ה אבל הכא כו' דכי מסיק להו הייגו אכילה כו'. לכאורה לעשותו חדא גזירה ור"י הכריח דהוי גזירה לגזירה ומנא תימרא דמקרי זה גזירה לגזירה דלמא העלאה ואכילה מיחשב כחדא דתנן חלת כו' ופריך אביי לעולם חדא גזירה היא והתם בח"ל משום דליכא למיגזר כלל ואכתי לא מיושב למה משנה אביי ונקיט העלאה אטו העלאה ולא אטו אכילה כר"י [רק דחדא גזירה היא דהעלאה ואכילה מיחשב חדא] ואפ"ל דלא בא ליישב [דהוי] חדא גזירה רק ר"י קאמר דה"נ בהעלאה ליכא למיגזר משום דאורייתא דאף דאסרו אכילת עוף אטו בשר דאורייתא שיסבור זה מותר כזה מ"מ השתא דאסור עוף בחלב אין לאסור ההעלאה [משום חשש רואין שיסברו שאכילה מותר כהעלאה] רק משום שמא שלא במתכוין יאכלנו וא"כ ליכא לבא לידי איסור דאורייתא שאין הטעם משום גזירת הרואין רק איהו גופיה יבא לאכלו לזה אמר אביי דלא דמיא לחלת ח"ל בח"ל דליכא למיגזר אבל כאן ישנו חששא דאורייתא משום העלאה אטו העלאה שיסברו כיון דעוף בחלב אסור ואפ"ה שרי להעלותו ה"נ בבשר בהמה שרי העלאה ויבא לאכלו שלא במתכוין [בכי הא גזרינן אפילו גזירה לגזירה] ודו"ק: ברש"י בד"ה בלא קינוח כו' ידיו ולקנח פיו אבל כו' כנ"ל: בתום' בד"ה עוף וגבינה כו' דלענין נ"י אין חילוק כו'. ומייתי ברייתא דמיגה שמעינן דבבשר וגבינה הדין נ"י וקינוח וממילא מסברא דגבינה ובשר נמי לריך נ"י דלענין זה אין סברא לחלק דדוקא לענין קינוח פה דבשר מוסך שומן אבל לענין מה שמדבק בידי' אין לחלק. ולרווחא אפ"ל [לב' הפירושים] מדלא קאמר עוף וגבינה נאכלין בסעודה אחת לפירוש ראשון או נאכלין בלא קינוח ונ"י לפירוש ר"ת דהוי קאי הדיוק הא בשר וגבינה לריך סעודה אחרת או קינוח ונ"י [לר"ת] משמע להו באפיקורן בהפקר לגמרי דהוי לריך לפחות או קינוח ונ"י לפירוש ראשון ולפי' ר"ת נ"י לחוד [אי לא הוי תני ליה בלשון אפיקורן] ואפיקורן משמע גריעות ב' מדריגות [דמיתנייא בעלמא דהייט דין בשר ואח"כ גבינה וגבינה ואח"כ בשר] ולר"ת מסעודה לסעודה א"ל כלל בשום דוכתא [וליכא ב' מדריגות. אע"כ] משמע דבעלמא נ"י הוא דין [דהייט בבשר אחר גבינה] וק"ל:

דף קה ע"א גמ' דאמר ר"ז אין קינוח הפה אלא בפת. אליביה יש ליישב ולחם לא הביא דבאברהם ובמדרש הפתא מה שלא אמר כו' ולפ"ז אין לורך כיון דויקח חמאה וחלב ובן הבקר כו' ע"כ חמאה קודם וממילא לריכי קינוח ואין קינוח אלא בפת: גמ' איני והאמר ר"ח כו'. דא"ל לפירוש ר"ת בד"ה עוף וגבינה לאחר קינוח ונ"י דלא כלום משמע לגמרי א"ל שהייה והרי בעי לפחות שהייה מועטת לקנוח ונ"י מיהו לפ"ז למאי דמסיק נמי בין גבינה לבשר סוף סוף לריך שהייה לנ"י כמ"ש התום' לעיל רק פריך איני מדלא חילק אם קינח ונטל ידיו א"ל שהייה ואם לאו לריך שהייה משמע דלעולם א"ל שהייה (ש) גם סתמא דאיבעיא משמע טפי בלא קינוח ונט"י: גמ' שכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו איסתירי כו' כנ"ל: בתום' בד"ה אולימא כו' והשתא הו"ל למיפרך א"כ כו'. מ"מ הולרך לפרוך מר"ז של"ת לעולם הך אולימא גופא בב"ה מדית לחודיה מועיל ולא מקנח ולב"ש תרתי בעי לזה פריך מר"ז דהשתא לריך לפרש לב"ה בע"א אף מדית [מיושב לכאורה מ"ש והשתא הו"ל למיפרך]. רק לא מרויח מידי דאם הוה פריך מכח קולי ב"ש כו' ממילא הוה נסתר אלא ב"ש כו' דקאמר השתא [דהוי כאולימא גופא] הו"ל [לפרוך מקולי ב"ש ו]ליעבד אלא אחר כב"ש וק"ל. ואולי עיקר המכוון לדעת פירוש דברי ב"ה שהלכה כמותן [ולכך פריך טפי מר"ז כדי לסתור הך אולימא בב"ה]: בתום' בד"ה מקנח כו' תרוייהו בעינן כו'. דלפירושם דמדית עדיף א"ל ה"ה כל חד מועיל דא"כ אמאי נקיט ב"ה מדית הו"ל מקנח דהוי רבותא טפי ועוד דהו"ל [לתלמודא] למימר [ב"ש אומרים] מקנח וכ"ש מדית ועיין בהסר"י. ולפרש"י נמי א"ל ה"ה חד סגי כיון דנקיט ב"ש מקנח נ"ל אפילו מקנח דגרע טפי דאל"כ אמאי נקיט הוא מקנח וב"ה מדית וא"כ הו"ל [לתלמודא] למימר וכ"ש מדית וכן בב"ה ודו"ק: בתום' בד"ה מים ראשונים כו' וא"ת למאי נ"מ כו'. ולענין טהג בכ"מ ככל מלוה משא"כ חובה [דאיט נוהג במקום שאין מלח סדומית] וכמו לפירוש ה"ג [דאין פירושו מרומז במלת מלוה או חובה רק בזה דטעון ברכה ככל מלוה] דכיון דאין יודעין [מלשון חובה גרידא] מאיזה טעם הוא חובה ממילא טהג בכ"מ משא"כ לה"ג [אף דאין מרומז הטעם מ"מ כל דבר שאינו מלוה אינו טעון ברכה]: בא"ד אבל אחרונים לא דאמר ר"י כו'. והו"מ לאתויי מרב אידי דהכא: בסה"ד כי אם הכשר כו'. לסלק הבשר והגבינה מהדדי ומכשיר האוכלין גופייהו ושחיטה משום דכתיב באורייתא וק"ל: ע"ב ברש"י בד"ה רוח נרדא אסטורדיסון. ביומא (דף פ"ג) מ"ט הונבא הוא דנקיט ליה פרש"י הונבא שטות אסטורדיסון מחמת חולי:

דף קו ע"א ברש"י בשר חזיר כו'. שעת הגזירה היה והיו מתנכרין בפרהסיא מלומר יהודי אני ולכן היה רשאי להתעסק בחזיר וכ"כ הב"י: גמ' חמי טבריא כו' אבל מטבילין כו'. עיין גירסת המהר"י וק"ל: גמ' דפסקינהו בבת בירתא. וכל גופו טובל כו' במקומן ובבת בירתא אפילו ידים לא וה"ה כל גופו לא אי אפשר דאי אפשר לטבול בבת בירתא שהוא חריץ קלר כל גופו ולזה פסוק [ותני] כל גופו טובל אם הוא גדול כו'. ואפשר דכל גופו בבת בירתא שרי דליכא למיגזר ביה משום מנא שמא יספוך עליו ממנא: גמ' גזרינן בת בירתא אטו מנא כו'. פירוש אם נתיר בת בירתא שנמשך מן חמי טבריא ואין במקומו לטבילת ידים יאמרו נמי שרי ליטול מחמי טבריא בכלי לנ"י דבכלי לנ"י ובקרקע טבילה שוין ובאמת פסולין לנטילה מלד גריעות עלמן שהם חמין כדאמר במנא כ"ע לא פליגי דאסור ולהכי בשאר מים לכ"ע כשר בת בירתא לטבילת ידים ולא גזרינן אטו מנא דבמנא גופיה כשר לנטילת ידים ולא גזרינן טבילת בירתא אטו טבילת כלי ולפסול בת בירתא אף בשאר מים דאין זה קושיא לאדם גזירה מדעתינו גם אין סברא לגזור כן אבל זה יאמרו כי היכי דכשר לטבול אף שאין במקומן ה"נ בכלי לנ"י דמ"ש זה מזה ולהכי נמי לא קאמר גזירה אטו אפסקינהו [לגמרי] דבטלה לרביעית וכמ"ש התום' דהכא דוקא במחוברין משום דהוי גזירה לגזירה דאפסקינהו לגמרי משום גזירה נגעו בה כמ"ש רש"י שם בגמרא דחגיגה (ת) ולהכי קאמר משום גזירת מנא דפסול מדינא: גמ' ש"מ אין נ"י לפירות. ר"ל לאפוקי הסבור מניה אבל בפלוגתא דרבא ור"כ לא שמעינן: ברש"י בד"ה במקומן ובחיבורן כו': בתום' בד"ה דפסקינהו כו'. אלולי דבריהם אפשר לומר שאני הכא דמעיין דחמי טבריא מעיין הוא והתם לרביעית דמקוה בטלוה ועיין שם בתום' (א): בתום' בד"ה מים כו' למי כיור כו' כנ"ל: בא"ד ואגב ריהטא לא עיין כאן כו'. דלמא כרשב"א: בתום' בד"ה ש"מ כו' תימה כו' וע"ק כו'. קלת קשה דמלוה לחלק ואין אחד יכול לפטור חבירו בלא נברך. לא שמעינן מאין מזמנין כמ"ש התום' אח"כ [ואכתי לא ידעינן אלא שבשנים כו'] דמלוה לחלק משמע ואין אחד מוליא חבירו כמו בתנ"ה וכ"ת הא לא שמעינן מינייהו דלמא הא דבירך כל אחד לחודיה דהוי רשות השתא נמי [למאי דמשמע להו מלוה לחלק הייט לאפוקי ברכת זימון] מנ"ל מלוה דלמא רשות דזה קושיא הראשונה ומנ"ל להקשות ב' קושיות ודוחק לומר דהשתא אכתי לא חילוק ידעינן בין זימון למוליא בלא זימון עד שהולרכו לסברא משום קושיא הראשונה כיון דמלוה איט רשות נמי איט דאי לא"ה היו מברכין עוד ברכת תוספת שבת א"כ באמת למה לא הלא משום היא הנהגת דתוספת שבת אסור וא"כ דלמא להוליא בלא תוספת שבת שרי [ולכך כתבו שם ואכתי לא ידעינן אלא כו' משא"כ השתא לס"ד דתוספת אין חילוק] דז"א דדלמא משום שאין אחד יכול להוליא חבירו אסור לזמן [ואם לא משמע להו לחלק בס"ד במה נתחדש לתירולם הכרח לחלק בינייהו ולומר דאסור רק משום תוספת שבת דלמא גם בלא תוספת שבת אסור דשוין כבס"ד] ודו"ק (ב): שם תימה וכו' וע"ק כו'. יש משבשין דהוי כסותרין ממילא ליכא אלא חד קושיא דתימה הראשון לא קשה משום כיון דהכא אין מזמנין כלל פשיטא דמלוה לחלק (ג) והוא הבל דלוע"ק א"ל לתרץ יותר רק אין מזמנין פירוש אין חובה ומשום תימה לריך לסברא להוסיף שבת כו' וא"ל דהו"ל להקשות בתחלה הוע"ק ולתרץ אין מזמנין אין חובה כו' ולהקשות אח"כ מנ"ל מלוה דלמא אין חובה כמו אין מזמנין [אבל קודם דנחתו לתירולא נ"ק רק קושית פשיטא] ולא היו לריכין לפלוגתא דשלשה שאכלו [דאיכא מ"ד רשות ולא מניה וביה דהאמר אין חובה לזמן] דהמשך קושייתם בתחלה הקשו אם"מ מלוה דמשמע מדבירך כל אחד לחודיה מיניה שמעינן דבר המתחדש לא מכח מדלא יהבו ליה ע"ז הקשו מאי הוכחה כלל מהא דבירך כל אחד דלמא רשות ועוד לבתר דש"מ דאין מזמנין מהא דלא יהבי ליה שמעינן ממילא מלוה לחלק. גם מה"ט א"ל מאי מקשו וע"ק כו' דלמא אף דפירות פשיטא מ"מ בא לאשמועינן פת וכ"ת היאך שמעינן פת מפירות כבר הקשו זה גופא בפירות נמי היכא שמעינן דלמא רשות דז"א דהא על מה שהקשו כבר מתורץ במ"ש היו מוסיפין שבת כו' אבל הוע"ק אין מיושב בזה דהיאך שמעינן פת מפירות דלמא בפת לעולם רשות ושאני הכא שלא הוסיפו שבת משום דאין מזמנין כלל בפירות (ד): בא"ד וי"ל דה"ק כו' אכתי לא ידעינן כו'. המשך תירולם שהקשו מהיכא תיתי לומר בפירות ברכת הזימון רשות כיון דאין רשאין לזמן ול"ד לפת דס"ל למ"ד רשות שיש עליו תורת זימון בג' והייט שהבינו אין מזמנין בפירות אסור לזה תירלו אין מזמנין פירוש אין חובה ממילא הוי כשנים בפת דנמי אין חובה א"כ כמו בפת דאיכא מ"ד רשות ה"נ י"ל כאן לז"א ש"מ מלוה כו' ר"ל היכא שאין חובה ה"נ אין לו רשות ואסור לזמן ומשמע להו ליסנא ש"מ שנים שאכלו כו' ולא קאמר בפירות כבש"מ אין מזמנין בפירות אפילו בפת קאמר וכבתנ"ה וכן נראה הסברא דמה שבשלשה ישנו חיוב זימון בפת אין מעלה ומוריד לשנים ולהכי נמי נקיט ש"מ שנים שאכלו ולא ג' דבפירות ג' וב' שוין משום דבפת נמי איירי וב' קושיות בתחלה בין שמפרש הש"מ אפירות לחוד או אף הפת שפיר הקשו (ה) והא דהוכיח מלוה לחלק מדבירך כל חד כו' ולא

ב א ו ר

כדי ליישב מה לו להעלותו על השולחן אם נאמר דאסור לאוכלו אח"כ: (ש) ולמסקנא דאיירי בין גבינה לבשר ליכא לחלק בין נטל ידיו או לא דלמה שנדבק בידים לא מהני שהייה ובודאי דאיירי אחר שנטל ידיו. גם למ"ש גם סתמא כו' נ"ל למסקנא דשאלתו לא היה אלא אקינוח דביה מהני שהייה ועליה שאלו אם לריך אבל נטילת ידים דלא מהני שהייה לא היתה בכלל שאלתו ועל מה שאלו השיב לו שתם דא"ל שהייה דהייט אפילו בלא קינוח. ומה שסיים גם סתמא כו' בלא קינוח וכ"י ע"כ דלאו דוקא: (ת) אינו מובן כלל למעיין ברש"י שם דאינו מוזכר ברש"י שם דמטעם גזירה בטלוה רק רש"י מביא ראיה מדאמרו בחגיגה גזירה שמא יטבול מהטין ולינורות בכלי שאין בו כשפופרת הנוד משמע דרגילין לטבול כלים במקוה מ' סאה וע"ש: (א) כן הוא בתום' דנזיר ובתום' פסחים דף י"ז ובכמה מקומות וכ"ה פשוט בב"י רים סימן ר"א דלא בטלוה רק רביעית דמקוה לא רביעית דמעיין. אבל דעת רש"י ותום' נראה דלא מעכר מעיין בכל שהוא אלא במעיין גופיה במקום חיבורו אבל כשנפסק ממקום חיבורו אין לו דין מעיין לענין זה וכמ"ש הש"ך להדיא בסי' ר"א ס"ק כ' וס"ק קכ"ג בארוכות ע"ש ומזה ראיה לדבריו: (ב) נראה מדברי הגאון שהבין בפירוש דברי התום' דגם בקושיתם הבינו דהא דאמר ש"מ מלוה לחלק הייט לאפוקי לברך בזימון וכן נראה ממ"ש הגאון לקמן בדבריו המתחילין בא"ד וי"ל דה"ק כו' וכן נראה שהבין מהרש"ם ע"ש ועל זה הקשה הגאון מנ"ל להתום' לפרש דמלוה לחלק הייט בזימון ולהקשות ב' קושיות מנ"ל דאסור ועוד לבתר דקאמר ש"מ אין מזמנין בג' פשיטא דב' מלוה לחלק ולא לזמן דלמא פי' מלוה ליחלק הייט בלא זימון ולא יקשה רק קושית מנ"ל. אבל שמהרש"א הבין דברי התוס' דלמה שהבינו בקושיתם דפירש אין מזמנין הייט דאסור פשיטא דמלוה לחלק הייט בלא זימון רק שהקשו בוע"ק אמה דקאמר ש"מ כו' דמרמז אפלוגתא דרב דהתם לזה הקשו דפשיטא דאפשר לחלק מפת אבל אין כוונתם במ"ש פשיטא דזה מוכרח מדאין מזמנין רק דפשיטא שיש לחלק כן דלא תקשי אדרב דהכא משום דליכא תורת זימון ואין מברכין ברכת הזימון מודה נמי רב דאין אחד מוליא חבירו ובזה סרה קושית הגאון וכן מה שהוצריכין לדחוק לקמן לפי דברי הגאון למהרש"א הכל ניחא והמעיין יבין: (ג) ואף דאהך דאין מזמנין גופיה קשה קושית תימה מנ"ל דאסור לזמן וכמ"ש הגאון לקמן מ"מ למה דלא תפסו בקושיתם בש"מ דאין מזמנין ולא הקשו עליו מנ"ל גם במלוה לחלק לא קשה דכיון דאין מזמנין פשיטא דמלוה לחלק ול"ק רק קושית פשיטא: (ד) הרי דתרתי קושיות הוי והמשך קושיתם כך הוא הדא מנ"ל דמדבירך כל חד לחודיה דמלוה לחלק דלמא משום דרשות ועוד אף אם נאמר דמוכח מדבירך כל חד לחודיה דבפירות מלוה לחלק מ"מ פשיטא דהא לבתר דשמעינן מדלא יהבו ליה דאין מזמנין שמעינן ממילא דמלוה להלק בפירות דא"ל דמלוה להלק בא לאשמעינן בפת דלא מוכח מדלא יהבו ליה דהאי בפירות א"כ גם מדבירך כל חד לא מוכח דמלוה לחלק בפת: (ה) קושית מנ"ל וגם קושית פשיטא אזלי בין אי קאי אפירות לחוד או אף אפת דאי אפירות לחודה א"כ פשיטא דכבר אמר אין מזמנין ואי אפת נמי א"כ מנ"ל בפת דהכא בפירות דא"ל

מדלא מתה לו דלא׳ כי רשות היו מתכוין לו להוסיף שבת דמין דלין טובה למה יהנו לו דמשתה ב׳ וג׳ שוין בשניהם אין טובה אבל דלמא שניהם רשות לזה הולך טעם ש״מ מדחזי אח״כ שבירך כל מה דאורי׳ ויש לראות למה לא תפסו בש״מ אין מזמנין ולהפקות דלמא רשות למה דם״ד הכתא אין השתא לו משום דכאן מפורש מצוה הקדי דלמא רשות אבל בש״מ אין מזמנין אין מפורש לי מאי הקפי וטי״ק כו׳ ודוחק לומר דניחא להו לפקשות דלכפוך בעי לאקבוטי כו׳ דהסם פליגי בשמש ומליט מ״ד דב׳ רשות משא״כ בש״מ אין מזמנין דלייריי בג׳ ודו״ק היטב : והיה אפ״ל קלא בתימה הראבון דומיא דמה שאמרו דמי נפסיק או לא נפסיק כו׳ נפסיק וליחוס ס׳ לא נפסיק במה יראו התלמידים כו׳ וה״ל כדי שלא יטעה רבה״ת ויסבור מצוה לא הו״ל לחלק וק״ל : בא״ד אלא לכבי לא פריך לה ממתני׳ כו׳ ובברכה דלבסוף בעי לאקבוטי כו׳ . ולא״ד לא בעי היסיבה ביין לרב ובמתני׳ אפילו בפת כל אחד מברך לעצמו הסיבו כו׳ אין זה קושיא דבלא״ה צ״ל דהא פלוגתא דרב ור״י אמתני׳ דפת קאי לא שנו אלא פת אבל יין א״צ היסיבה ולא״ד צ״ל אלא פת אבל יין לא מהני היסיבה כדאיתא שם בגמ׳ ואולי טעמא [דלא בעי היסיבה ביין] דהיא הטעמת כיון שדרך להסב על הפת לא מקרי קביעות בלי היסיבה : בא״ד ומיהו יש ליישב כולי מלתא בברכה דבתחלה כו׳ . וא״ל מאי פריך מברייתא דלמא איירי מברכה דבסוף כמ״ש מקודם וא״ל דאה״נ דהו״מ לשנויי כן רק משום דקשה נמי ממתני׳ מתרץ תירוצא שמיושב ג״כ מתני׳ דז״א דממתני׳ קשה אליבא דלא מהני היסיבה וזה מתורץ בשינויא דמגו דמהני היסיבה לפת כו׳ כדמשני שם אברייתא דאורחים ובזה אין לתרץ כלל [בל״ז] דברייתא איירי בברכה דלבסוף דכ״ש דמועיל היסיבה בתחלה אבל אקושיא דעל לישנא דא״ל היסיבה קאיירינן [דל״ק כלל ממתני׳] מאי פריך מברייתא דאורחים דלמא לבסוף דוקא צריך היסיבה וצ״ל דהשתא נאמר דס״ל לתלמודא דבסוף לא מהני היסיבה כמו בשעת הקודם שהכריחו דברייתא איירי בברכה דבסוף מדבעי היסיבה משום דבתחלה א״צ היסיבה ה״נ השתא בהיפך ודו״ק : **ע״ב ברש״י** בד״ה עד הפרק העליון כו׳ והזרוע . ר״ל הקנה : **בתוס׳** בד״ה אמר רב כו׳ לפי שאינו שוה כו׳ . לא מסתבר להשוו באגודל לפרק ראשון ומחוסר פרק האמצעי דא״כ [בתרומה] בכל האצבעות עד חליין ובאגודל כל האצבע ובקידוש בשאר אצבעות עד חיבור אצבעות לגב היד ובאגודל עד חיבור היד לקנה וק״ל : **בא״ד** ולא פליג אברייתא אלא משום דכהן הוא כו׳ . לכאורה כתבו כן דהא בר״ש נמי צ״ל [לפי תירוצם] שמחמיר מברייתא דלברייתא חולין עד פרק ראשון ולדידיה עד פרק האמצעי ולא מליטו שרב ששת היה כהן (ו) אבל שמואל היה כהן לכן לא אסתייע לו מלתא שיוסמך אף שהיה רבי מחזר לסומכו בהפועלים דאפשר מבית עלי היה כמו שאמרו מנין שאין נסמכין כו׳ ודוחק לומר דר״ש אפשר דס״ל נמי כברייתא חילוק בין חולין לתרומה ולא בא רק להקל אדרב ושמואל בין חולין או תרומה א״ל יותר מעד פרק האמצעי ואה״נ דחולין סגי עד פרק ראשון : **בא״ד** ור״ת פירש כו׳ . רוצה ליישב דלא פליגי בפירוש הברייתא ולכ״ע לחולין עד הפרק דברייתא ר״ל פרק ראשון גם משמע ליה סתמא עד הפרק ר״ל עד פרק ראשון דאם לא כן הו״ל לפרש א״כ מוכרח לומר דלשמואל לתרומה ר״ל עד פרק ג׳ ובא ר״ש להקל מדשמואל זהו עיקר הכרח ר״ת דאי משום דלא יפלגו בפירוש הברייתא יפרש כרש״י ולכ״ע פרק שני ולשמואל ע״כ פירוש חיבור היד לזרוע כמו קידוש ידים ור״ש להקל אדשמואל קאי כמו לפירושו דהשתא נמי ועוד שהרי רש״י ור״ת הם עצמן לא ביארו דברי ר״ש רק התוס׳ ביארו אליבא דכל אחד ואחד וק״ל . ואין לפקפק בפירוש ר״ת דהו״ל לפרש בע״א וכיש מסבשין : **בא״ד** והביא ראיה מספר הזהיר כו׳ לחולין כל היד כו׳ . ולא משמע ליה לפרש לחולין עד פרק ב׳ ולתרומה עד גב היד כו׳ וכפרש״י ולשמואל לחומרא היינו עד חיבור היד לקנה כמו קידוש כמו לפירוש ר״ת וק״ל : **בא״ד** עד שעילה שקורין קודו כו׳ . בל״א עלינבויגין : **בא״ד** שנשים בפיסת היד ששה בכל אצבע כו׳ . הסיב בזה שלא כסדר [לפי המובן לכאורה ששה כו׳ מלתא באנפי נפשיה] וצריך לראות שם אם ששה בכל אצבע הוא פירוש על ל׳ בפיסת היד : **בא״ד** ומשני דאורייתא קיבורת כולה קידוש כו׳ הלכתא כו׳ . מלשון טולה משמע להו דקידוש ידים הוא הלכתא על פחות מכן : **בתוס׳** בד״ה נטל אדם כו׳ דה״מ כשמתנה בשחרית . דהייתו כשנוטל שלא לצורך אכילה דומיא דנ״י שחרית מועיל תנאי וכ״ה בפסקי תוס׳ ומפורש יותר בש״ע בהג״ה בהלכות נטילת ידים :

דף קז ע״א גמ׳ הוי והאמר רבא כו׳ . ממתני׳ דמי רביעית לאחד כו׳ [לא קשה] ארבא דאין מחזיק דמתני׳ לתרומה והתוס׳ הקשו בסמוך בד״ה ולא היא [ולא אדהכא ולתרצו כמ״ש שם] משום והוי דייק כו׳ שכתבו שם : **גמ׳** דלמא הא כבילה כו׳ . וקמ״ל דיכול ליטול במפה פחות מכבילה וה״ה בכבילה או קמ״ל שחובת כ״י אף בפחות מכבילה [מדהוצרך למפה] מיהו בזה דלמא משום נקיות עביד : **בתוס׳** בד״ה דלא אתי כו׳ פירוש ואפילו באין מהיורי טהרה כו׳ . ולא כפשוטו דבב׳ שטיפות א״ל לשפוך רביעית על ידיו [רק שיהו בכלי רביעית] משא״כ בשטיפה אחת דצריך לשפוך כל רביעית על ידיו : **בתוס׳** בד״ה ולא היא כו׳ משמע דמעיקרא כו׳ . דאי לא״ה י״ל קפדינו אשיעורא אפילו אתי משיורי טהרה : **בא״ד** וי״ל דמתני׳ לתרומה כו׳ . היינו הך מתני׳ דמייתי דתנן מי רביעית כו׳ וא״כ ידע דטעמא ואפילו לשנים משום דאתי משיורי טהרה ואפ״ה דייק מינה דכי הוכי כו׳ : **ע״ב גמ׳** התירו מפה לאוכלי תרומה כו׳ . ואפילו אם אוכלין חולין אבל לא לישראל כו׳ אף דנ״י משום סרך תרומה וא״כ אף כשנתיר לאכול חולין במפה לא אתי לידי תקלה שיאכל תרומה במפה יאכל ויאכל דז״א וק״ל : **גמ׳** והשמש מברך כו׳ הא דאיכא אדם חשוב כו׳ . אפשר ליישב מה שמביא כל הך סוגיא של״ת דלמא לעולם אין טובה וכה״א דת״ש הקודם ואף דא״ל נט״י אפ״ה אמר ליה אי לאו דרב המנונא כו׳ דזהיר לא ספינא ליה וה״כ אסור ליתן לשמש לזה מייתי שיפא דהו״ל לחלק נמי ברישא בשמש בין אם חשוב וזהיר או לא משמע דבכל ענין אסור ומלתא פסיקא נקיט ברישא אא״כ נטל ידיו דנכלל בו זריז [ולא הוצרך לחלק בשמש גופיה בין חשוב וזריז כרב המנונא למאי דמשני] דמ״ם יודע שראוהו נטל ידיו או מכירו שהוא זריז כרב המנונא ולאפוקי זהיר ולא נגע אבל לא נטל ידיו [דלא נכלל ביה הו״ל לחלק] וק״ל : **גמ׳** בין שהכוס בידו פרש״י ביד השמש . ולא ביד הנותן דא״כ לא הו״ל לתלות בנתינת פרוסה לשמש רק לא יהיה כוס בידו ויושיט ידו לקערה ד״מ א״ו מי שהכוס בידו ועושה דבר אחר בעצמו יזהר משא״כ השמש שמושיטין לו פתאום : **גמ׳** בין שהכוס כו׳ . אין הרבותא משום רוח נרדא כדלעיל [דף ק״ה ע״ב אלא כדפרש״י] : **גמ׳** איבעיא להו מאכיל כו׳ . דל״ד לשמש שאינו מאכיל לפה האדם אבל מאכיל לפה שמא אסתם נותן לתוך פה תיקון דבק כמו שפרש״י בסמוך : **ברש״י** בד״ה התירו מפה כו׳ דכהנים זריזין הם ולא נגעו . זהירין מבעיא ליה ואולי זריזין מקודם מליגע בטומאה : **ברש״י** בד״ה בלם במ״ס סתומה . משמע כאילו שולל מ״ס פתוחה וז״ה ששולל סמך : **ברש״י** בא״ד שמתג ורבן מחתכין עדיו של סוס כ״ה בח״ש :

דף קח ע״א גמ׳ וסבר רב כו׳ חלב אמאי מותר כו׳ . א״ל לפרוך ברב מיניה וביה אם אפשר לסוחטו אסור לא מסכחת מין בשאינו מינו בס׳ דלעולם מה שנבלע בה הוזר ופולט ונעשה מין במינו (ז) דמשכחת לה בטיפת חלב שנפלה על חתיכה של בשר דמבטל בששים כבמשנתינו וז״ש רש״י [ע״ב בד״ה אלא לעולם כו׳] היכא דיש בה טעם איסור ר״ל כגון זה (ח) או איסור מינו בלא טעם : **ברש״י** בד״ה מער כו׳ מיד כו׳ . ואמאי דלא כרבק ולא כר״י רק כנראין דרבי ורבי איהו סתם המשנה כמו שסבר ובניער בסוף מפה״ם רב למתני׳ כר״י ובאשר״י העתיק במתני׳ ניער אח״כ כו׳ (ט) : **ברש״י** בד״ה א״ל רבא כו׳ מדלא אסרתו תורה אלא דרך בישול שאסר הבשר להתבשל כו׳ . לכאורה הו״ל שנתבשל כו׳ לתלות באכילה ולא בבישול . א״ל סוף סוף בתרי כוליה יומא דנותן טעם ואפ״ה שרייה רחמנא זוטי באמת החידוש אבל הא דקפיד רחמנא אבישול טפי מבלוע בלוע כפשוטו טעמא משום כ״ע הוא ואין לנו לומר היאך שייך לאסור גוגן כיון דאפילו תרא כוליה יומא שרי מ״מ על מה שאנו יכולים לתת טעם אין לנו לעשות חידוש ממנו ודו״ק : **ברש״י** בד״ה אמר רב כו׳ לאסור את כל הקדירה קאמר כו׳ כצ״ל : **ברש״י** בד״ה לימא פליגי כו׳ כמי שאינו מועיל כו׳ : **ברש״י** בד״ה אמאי חתיכה כו׳ דליכא למימר כו׳ . ר״ל כשיתן החלב טעם בכולן או ליכא למימר כו׳ . וא״ל אף אם נאמר כן [דנסחט מזה ונבלע בזה] סוף סוף איזה חתיכה שהיה שבלע ונאסרה נעשה חתיכה דנבילה ויאסור כולן [אף אם נאמר שבליעת החלב נבלעה רק בחתיכה אחת מ״מ גוף החתיכה אסור] דז״א דאי אפשר לסוחטו מותר אין החתיכה נעשה נבילה דהכ״ג תלוי באפשר לסוחטו אסור או מותר דזה בעצמו הוא פלוגתא אם חנ״נ או לא כדאמר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה אמאי נעשה נבילה ולא קאמר פליגי אם אפשר לסוחטו או לא רק לכ״ע אפשר לסוחטו ופליגי באפשר לסוחטו אם אסור או לא וכפרש״י בד״ה ומאי קסבר רב באפשר לסוחטו וכו׳ ומ״ד אסור דאף דנסחט איסור הבלוע סוף סוף כולה נעשה נבילה מיד בבליעתו והכל כחתיכה דנבילה וכפרש״י ד״ה אלא קסבר כו׳ ואשמעינן אף ההיתר כו׳ וזה שהקשה בסמוך ואי ס״ד אפשר לסוחטו אסור חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא אבל למ״ד מותר משום דאין החתיכה נעשה נבילה רק היה אסור מכח האיסור הבלוע בו וכיון שנסחט אין כאן עוד איסור וק״ל : **בה״א** דליכא למימר אפשר כו׳ [ר״ל לסברת הה״א דנימא אפשר לסוחטו בכה״ג שנסחט מזה ונבלע בזה ולא אמרינן דנתחלק הטעם בשוה] הא דפריך אמאי חנ״נ כו׳ [דמשמע שהחתיכה הראשונה נמי חוזר להיתר וכפרש״י בד״ה אי קסבר] דלמא כולה נבלע באותה חתיכה [ולא נתחלק הטעם בשוה] רק בה״א זה תלינן להקל באיזה חתיכה שנרלה לזה כתב דא״ל כן דמאן מפיס : **בתוס׳** בד״ה טיפת חלב כו׳ שהחתיכה כולה כו׳ עיין לעיל דף ל״ו בתוס׳ בד״ה אם יש בה בכ״ט : **בא״ד** כדאמרי׳ בגמ׳ כו׳ . קאי אמ״ש דאין מפעפע מחתיכה לחברתה בלא ניער וכיסה ואף דמוכרח ממשנתינו מ״מ בגמ׳ מבואר הטעם משום דמיפלט לא פליט וממתני׳ י״ל דלעולם מפעפע מחתיכה לחתיכה ואפ״ה אותה חתיכה נעשה נבילה כיון דבלעה ראשונה ועיין בהגה״ה באשר״י ויש בו קיצור וק״ל : **בתוס׳** בד״ה מבשר כו׳ וי״ל כו׳ . אין מדוקדק כ״כ מ״ש קיבלה מרבא כו׳ דע״כ צ״ל דלא ידע הברייתא כשאמר הך דהכא ואח״כ כששמע הברייתא חזר בו מכח הברייתא רק מ״מ ליישב ש״מ שלו צ״ל סברת רבא : **בתוס׳** בד״ה דחידוש הוא כו׳ ומסיק דהייתו חידושא כו׳ . אולי מדאמר רבא דרך בישול כו׳ וקיפדה תורה על נתינת טעם לא פי׳ רש״י כן [ועיין בדבריו לעיל ברש״י בד״ה א״ל רבא] : **בתוס׳** בד״ה דאמר רבא כו׳ וא״ת כו׳ וי״ל כו׳ ועי״ל כו׳ . לקמן לא שייך לשנויי ברוטב עבה דהייתו דק דק כו׳ דהייתו קיפה ששונה שמה (י) רק [הכא] מלי לשנויי באין ברוטב ס׳ ואולי משמעות המקשה כאן מדאמר ואוסר כל החתיכות ולא הזכיר רוטב וכן לקמן נמי לא הזכיר רוטב וז״ש ועי״ל כו׳ דמדהזכירו רבנן רוטב ש״מ דבאיסורא דרוטב נמי איירי ואפ״ל בע״א : **ע״ב גמ׳** חלב אמאי מותר כו׳ . לפירוש ר״י בד״ה אמאי א״ל דהא מ״ד אפשר לסוחטו מותר ע״כ לא ס״ל סברא שכל אחד לבדו של היתר ובהצטרפן עשה הכתוב הכל לנבילה וא״כ דלמא רב דס״ל אפשר לסוחטו אסור נמי לית ליה האי סברא ואפשר לסוחטו אסור בבשר בחלב כמו בשאר איסורין דחנ״נ ואין הנאסר יכול לאסור כו׳ י״ל דשפיר פריך אמאי מותר חלב נבילה וכו׳ דלרב ע״כ דאורייתא דהא קאמר דחנ״נ ואוסרת את כל החתיכות אפילו הן אלף משום דהוי מין במינו ודו״ק : **גמ׳** וסבר רב גדי אסרה וכו׳ . לא הקשה בקלרה מהא מדמצרף ש״מ דהוי הכל נבילה מדאורייתא וכמ״ש התוס׳ א״כ חלב נבילה הוא [ולמה ליה למיפרך מרב דהכא דאפשר לסוחטו אסור] דאין מוכרח לתלות זה בזה [דאף דאפשר לסוחטו מותר מ״מ כ״ז שהבשר וחלב ביחד פשיטא דאסור] ועוד דהא לפי האמת אין מצטרפין ואיירי בבא מיורה גדולה ומ״מ [אף לפי האמת] כתבו התוס׳ דנבילה אפילו בכי האי גוונא אין מצטרפין דבכזית רוטב אין בו טעם כזית נבילה וא״כ בכזית שאוכל מרוטב ישנו בו מים משא״כ בבשר בחלב או כתבו כן בה״א ברב ובאמת ללוי ולא הביאו רק שיש לחלק בין איסור דבשר בחלב לשאר איסורים ורא״ה מה״א לרב וקושיא ללוי : **גמ׳** כשם שלוקה על אכילתו כו׳ . אף דאכילה ובישול שוין [ורב לגדרין קאמר כפרש״י] קאי אדרב ונקיט לישניה : **גמ׳** אילימא לא ניער כלל כו׳ מיבלע בלע כו׳ . בהגה״ה בש״ע וצריך ס׳ בקדירה נגד הטיפה ולא ידעתי למה וע״ש [ועיין ש״ך שם] : **ברש״י** בד״ה כיון שנתנה טעם כו׳ כלומר כיון שיש בה כו׳ . דליסנא משמע כאילו פסיקא הדבר לכ״ע שנתן טעם באותה חתיכה כו׳ וזה עיקר פלוגתא דר״י ס״ל אפילו בניער מיד חיישינן שמא לא ניער יפה ונתן טעם באותה חתיכה ורבנן ס״ל דלא חיישינן לה ולא נתן טעם באותה חתיכה לזה פירש כלומר כיון שיש בה כדי כו׳ : **ברש״י** בד״ה מיפלט לא פליט כו׳ . מ״ש הב״י הא דלרש״י אפילו מקלתה תוך הרוטב אינו מבואר כו׳ מבואר ממ״ש שהחלב בגגה של חתיכה : **בתוס׳** בד״ה אמאי מותר כו׳ צריך תרי ששים כו׳ לבטל הרוטב היוצא מן הנבילה . ר״ל מה שבלע הנבילה מן הרוטב שבקדירה וחזר ופלטה שהבשר נעשה נבילה בגוה כחלב דבשמעתין ולא איירי ברוטב וציר שמגוף הנבילה דזה הוי מין בשאינו מינו ואין לו דמיון לחלב שבשמעתין . ועיין לעיל בתוס׳ פרק ג״ה (דף ק׳ ע״ב) בד״ה הוי מין ומינו וכו׳ . וא״ל היאך יוכל לדעת כמה רוטב פלטה הנבילה דלמא בלעה ופלטה וחזר ובלעה כו׳ [עיין בר״ן שהקשה כן בשם הרמב״ן ומה שתירץ ע״ש בסוף פרקין] : **בא״ד** דמ״ש משאר איסורים כו׳ . דאף ההיתר צריך ביטול מדרבנן לדעת הסוברים חתיכה עצמה נעשה נבילה בשאר איסורים אף דמדאורייתא אין צריך רק לבטל האיסור שבו ואף דמדאורייתא אף ההיתר שבאותה חתיכה אסור לאוכלו היינו משום שהאיסור נותן טעם בתוכו ואין בהיתר ס׳ לבטלו ה״נ אף החלב הבלוע בבשר שהוא מותר מדאורייתא דגדי אסרה תורה מ״מ אסור מדרבנן וצריך ביטול כיון שהבשר אסור ומ״ש איסור הבלוע בהיתר או היתר הבלוע באיסור וא״כ יאסור כל חלב שביורה משום מין במינו אע״כ משום דאין הנאסר יכול לאסור טפי מהאיסור עצמו וה״נ בשאר איסורים . ובש״א דחלב נבילה היא וכן לפי האמת הא דנאסר יכול לאסור טפי כו׳ משום דבשר בחלב שאני שאין איסורו מצד טעם הבלוע בו לחשבו כאיסור שנבלע בהיתר שהרי כל אחד בפני עצמו דהיתר הוא ובהצטרפם עשאם התורה להכל נבילה כאיסורו מחמת עצמו לא בכח טעם הנבלע בו שנאמר שאינו יכול לאסור יותר מהאיסור הבלוע בו ולכן מצטרפין לכזית כו׳ וכן כדמשני גדי אסרה תורה כו׳ מ״מ הבשר אוסר כל החתיכות כולן לרב מפני שהוא מינו אף דהאיסור עצמו דהייתו חלב אינו יכול לילך שם [ולאסור] ה״ט נמי דלגבי הגדי נחשב כאיסורו מחמת עצמו [אבל] לגבי חלב דהיתירא הוא (אבל) למאי דמשני גדי כו׳ א״כ הוי הבשר כאיסור הבלוע בהיתר ולהכי א״ל לבטל החלב ולהוות מין במינו דלא בטל דאין הנאסר כו׳ כמו בשאר איסורים . וא״ל דלא דמיא דמיון של ר״י לשאר איסורים דכיון

באור

דא״ל דשוכח לא מעלשם בפירות דאסור לזמן ע״כ דהיכא דאין טובה ה״ל דאסור וממילא ה״ה פת בשנים כבתירוצם וקאי ש״מ דמצוה לחלק אש״מ ראשון דלנבתר דמוכח דבפירות אין מזמנין ואסור ה״ל בפת דז״א דא״כ הני תרתי ש״מ שוכחי מדלא יהבי ליה ובגמרא מבמע דמשה דבירך כל חד לחוד מוכח התחדשות דבר מאי דלא מוכח מדלא יהבו ליה וכמ״ש כאן לעיל משא״כ לתירוצם לא מוכח מדלא יהבו ליה רק דאינו חייב לזמן ולזה הוצרך להוכיח אחר כך מדבירך כל חד דאיסורא נמי איכא היכא שאין טובה וממילא ה״ה בפת : (ו) ספי הו״ל לאתויי מה דאיתא לבדיא בגמרא ולא הימא כו׳ דר׳ מיישא כו׳ וכ״ה בהמת במהרש״א : (ז) לדברי ר״י בתוס׳ ע״ב בד״ה אמאי מותר לא קשה רק היכא משכחת בבשר בחלב בכ״ש : (ח) ר״ל בכגון זה דהייתו שנפל שומן מהותך או רוטב של בשר בתוך חלב דלא שייך לומר ביולא מה שנבלע ולהכו כמין במינו . אך לכאורה נראה כוונת רש״י שם פשוטה דכלפי מה שאמר תחלה גדי אסרה תורה ולא חלב דצ״ל דלאו דוקא כזית בתוך יורה דאפילו יש בבשר שיעור גדול לתת טעם בחלב מותר כמו שפירש רש״י שם להדיא לזה אמר לעולם חלב אסור היכא שיש בו טעם איסור ודוקא כזית בתוך יורה מותר והיינו בלא נת היורה כדאוקי לה תלמודא דבים בו טעם בלא נת אסור או איסור מינו בלא טעם רבה לומר או היכא דלא נת דהוי איסור מינו אסור אפילו בלא טעם והכא בלא נת . ואולי אפשר ליישב גם כוונת הגאון כן ועיין : (ט) והיינו כרבק . או דפירש אם יש בה בנותן טעם לא קאי אטיפה רק אחתיכה דאם יש באותה חתיכה ליתן טעם בכל הקדירה דאפשר לסוחטו אסור כר״י ובמין במינו סבירא ליה כרבנן בכך דיוך דכשמע משם דמין במינו בטל ובאותה שיטה שסבירא ה״ל נסים עיין שם : (י) וצריך ליישב לפי זה מה שתירצו ויש לומר דלא שמיע ליה כו׳ אם כן אליבא דאמת היאך מיושבין דברי רבא מברייתא :

נראה

דמדאורייתא טעם האיסור אוסרת ההיתר דגזירת הכתוב הוא שיהיה טעמו של נבילה אוסר בשר היתר דטעם כעיקר דאורייתא כיון דאינו ס' כנגד האיסור ולכן עשאו רבנן לחתיכה נבילה שיצטרך לבטל כל החתיכה משא"כ בחלב דאין אוסר בו טעם הבשר אף שאין בחלב ס' לבטל טעם הבשר וכפרש"י בה"א זו גדי אסרה תורה ואילו יכול לסחוט החלב מן הבשר אף שבלוע בו טעם הבשר היה מותר לאוכלו מן התורה (כ) להכי לא עשאוהו רבנן הכל לנבילה שיצטרך לבטל הכל ודו"ק : בתוס' בד"ה גדי אסרה כו'. למסקנא שנפלה לתוך יורה רותחת כו' לא מיושב הא דנקיט כזית כו' לפירוש ר"ס בדיבור שאחריו ועיין : בתוס' בד"ה שנפל לתוך יורה כו' ואומר ר"ת כו'. וכפרש"י דמה שבולע אינו פולט כו' ובב"י ריש סימן צ"ב האריך בדברים פשוטין שהטור ס"ל כרש"י ור"ת וכן הרמב"ם והרשב"א דמה שבולע אינו פולט ולהכי א"צ ס' בקדם וסילקו רק טועם קפילא אם אינו טועם טעם בשר שפולט ודאי שרי אבל בלא קדם וסילקו שפולט נמי חלב הוי מין במינו שאין שייך לטועמו צריך ס' ועניין טעימה נראה אף דמסתמא בס' נותן טעם וביותר מס' אינו נותן טעם מ"מ כיון שממשות של איסור הוא בעין אמרינן [אף בפחות מס'] שלא פלט כל טעמו לחוץ כיון שאין טועם בו טעם בשר וק"ל : בא"ד ואין להתיר מטעם זה כו'. דוקא לפירוש ר"ת דלפירוש ראשון לא פלט כלל כ"ז שמרתיחין וצריך שיהא בתוכו זמן מה ושמא אח"כ בולע נמי : בא"ד ולהניחם בפנים כשהן רותחין כו'. ר"ל להניח הכלי בפנים כשהן רותחין וכו' דהכי משמע ליסנא דגמרא הב"ע כגון שנפל לתוך יורה רותחת כו' משמע דאילו נפל קודם רתיחה אפשר דפלט : בא"ד דבמים שהן צוננין כו'. ומחלב דהכא אין הוכחה דסלקו להבשר קודם שנח מרתיחתו [אינו מובן] [illegible]

[ולכך קתני ליסנא דאינו עובר ולא קתני מותר לאוכלו כדי להורות דאינו עובר על הבישול ואיסורא איכא בבישול] דזה בזה תליא [והכתי ליתני מותר לאוכלו וגדע הכל] דכיון דמותר לאוכלו ע"כ דרבנן הוא כדפרש"י דכיון דמובלע שרי כיון שאינו אלא מדרבנן כו' פשיטא דאינו עובר על הבישול ואיסור דעביד דבדיעבד קאיירי ולכתחלה כבר אמר קורעו ומוציא את חלבו (מ) : גמ' לימא מסייע ליה כו' מיעבר הוא דלא עבר כו'. ומשמע ליה לא קרעו אינו עובר עליו הא איסורא איכא אפילו רוצה לקורעו אחר הבישול. ולשתי לשונות א"ל קריעה אחר בישול אלא או אין צריך לנ"ק או אין מועיל ללישנא ב' וכמוכרח מברייתא מדלא קתני גבי כחל קורעו כדבסיפא ל"ל ע"כ או אינו מועיל או אין צריך. ומתני' וברייתא לא קשיא אהדדי בלא ר"ז דאינו עובר משמע ליה הפורש הא [איסורא כו'] למאי דלא ידע איידי וה"נ בברייתא קתני נמי לשון דאינו עובר [וכקושית התוס' בד"ה לב כו' דלא שייך תירוצם] כיון דאפילו איידי במתני' גופיה לא ס"ד כ"ש שישנה בברייתא משום איידי דמתני' [וע"כ הייתי מוכרחין הא דלא תני קורעו הייתי דלא מהני] אבל לבתר דמשני איידי תו משמע ליה מדלא קאמר קריעה בכחל כבלב משום דאין צריך כיון דלא מפורש בכחל הדין ומלינו למטעי להקל דאין עובר משום איידי [וכתי' התוספות] וא"ל קריעה ודו"ק : גמ' הסר לן דמא כו'. הו"מ למימחש נמי כלאים שדין בלילית רק הגלת הגוף קחשיב ושלא לצורך מצוה : ברש"י בד"ה אמר רב כו' ומותר כו' דהא אפילו נסחטה כו'. אף דדם שפירש לאחר שחיטה אסור מדאורייתא ואפ"ה לצלי כיון דמובלע ולא פירש שרי אפשר דע"י צלי יוצא כל דם האיסור לחוץ (נ) שהרי מותר אח"כ לקדירה אבל חלב שבכחל אין יוצא הכל ולפ"ז אסור לבשל כחל אחר צלייה : ברש"י בד"ה הא כחל לא בעי קריעה לאחר הבישול כו' כצ"ל : ברש"י בד"ה אבל כחל שהוא רך כו' : ברש"י בד"ה הא קמ"ל כו' דצלי נמי קרי בישול דכתיב ויבשלו את הפסח. ר"ל שיהיה פירוש בישול צלי לחודיה כבכאן משא"כ לא תבשל גדי בחלב אמו [הייתו צלי ובישול] ומ"מ אין ראיה גמורה מהתם דשם כתיב כמשפטו המפורש בתורה : בלל ברש"י דמניח ליתד קיים מסברא דע"י בישול פשיטא דאסור כיון דחלב שחוטה אסור מיהו מדרבנן והרי פירש והדר בלע אף דהשתא אין בעין סוף סוף כיון שנאסר מיד שפירש איך יחזור להיתר אח"כ ואין ה"א לס"ד אפילו להתיר לקדירה אם לא ע"י קריעת ש"ו וטחו שאין בו חלב עוד ובלא"ה אסור בדיעבד והמתין עד שמחלק גמרא גופיה בין בישול לצלי בר"א וכן בר"כ בסמוך שמה מוכרח מדפריך והא קתני שבישלו מנ"ל להקשות [דלמא איירי בבישול] אי לאו שאין שום דעה בעולם להתיר בחלבו לקדירה וצריך להוציא מקודם א"כ הא דקתני שבישלו ע"כ לצלי קאמר ואפ"ה דיעבד אין כו' : בתום' בד"ה אינו עובר כו' וכן פירש לקמן בהדיא כו'. מפום דהם מוכח יותר דפירש דלר"כ א"ל קריעה כלל בצלי מדפריך והא תנן קורעו כו' א"כ י"ל לר"כ לקדירה סגי בקריעה כל דהו ולהסיר החלב בעין לכתחלה ובדיעבד שרי אפילו לקדירה וכלישנא קמא דר"ז דבדיעבד מותר לקדירה ואפ"ה פריך והא קתני שבישלו ע"כ דאין ה"א להתיר לקדירה לשום מ"ד ור"ז לצלי איירי אבל בר"א י"ל דהוא סבר כך מדמצריך לצלי קריעה קלת ומינה לקדירה ש"ו וטחו אף דהחלב שבעין יוצא ע"י קריעה קלת ושוב אין סברא דבדיעבד שרי רק מנ"ל לרש"י גופיה לפרש בר"א דלא פליג אדר"י אם לא דמשמע ליה לקדירה לכ"ע צריך ש"ו וטחו וכ"ז אינו מוכרח רק מכח גמרא דפריך והא שבישלו כו' מוכח טפי [וכיון דמשם עיקר הכרח דרש"י להכי מייתי לה התוס' אף דכבר פירשו מקודם בר"א] : בא"ד משום טעם בשר הנבלע בחלב שבכחל כו'. שנשתנה טעמו לבשר בחלב משא"כ טעם הכחל עצמו שבחלב שאם גידולו : בסה"ד ויש להעמידו כו'. ומייתי ראיה כי הכי דבבישול אם יש במים ס' שרי משום דהיוצא בטל בס' והנשאר כיון דמובלע ולא פירש שרי וה"נ בצלי היוצא נופל לארץ והנשאר הא לא פירש כו'. וקלת קשה לי א"כ מאי פריך בסמוך והא שבישלו קתני כו' [דהיינו לגירסא זו משום דצלי ובישול בס' שוה דלמא] משום דלכתחלה ודאי אסור לבטל איסור לכתחלה וכי שרי לבשל בשר בלא מליחה ברוטב שיש ס' כנגדו מיהו שם י"ל קלת משום דפירש ממקום למקום תוך החתיכה ע"י בישול והוי דם שפירש משא"כ כאן צריך שיופרש לחוץ [כיון דאף פירש לגמרי מדרבנן] מיהו ז"א דגם בדם צריך שיפרוש לחוץ עיין לעיל פרק קמא (דף י"ד ע"א) בתוס' בד"ה ונסבין חבריא (ס) גם שם ביטול איסור דאורייתא וכאן דרבנן וכיון שלא היה איסור ניכר מעולם שרי לבטל בכי ה"ג באיסור דרבנן וק"ל : בתוס' בד"ה הא איסורא איכא כו' וממילא הוי מוקמינן ליה בצלי. דלקדירה מכח סברא ויתד החיצונה אסור לפירוש רש"י ואין לומר דא"כ ה"א לקדירה אפילו עובר עליו והיא גופיה קמ"ל דחלב שחוטה מדרבנן דממילא שמעינן דאי דאורייתא המובלע ולא פירש היה אסור מיהו מדרבנן בצלי וכמ"ש רש"י דהא אפילו נסחט כו' אבל בהיפך השתא דתנן אינו עובר כו' לא שמעינן שריותא דצלי והא ראיה ליסנא ב' דר"ז ואפשר לפרש דאינו עובר אצלי קאי ואיסורא איכא : בתום' בד"ה לב הוא דבעי קריעה כו' וא"ת כו' וי"ל כו'. ובלשון שני אע"ג דע"כ ר"ז לא ס"ל במתניתין איידי רק אינו עובר עליו ואסור דאל"כ יקשה מתני' גופיה אליביה ואפ"ה מקשה ת"ש מברייתא מכח דיוקא דלב הוא דבעי קריעה [ע"כ דאינו עובר דרישא וכן דמתני' איידי] וק"ל : בתום' בד"ה הא כחל לא בעי קריעה כו' בצלי כדקתני גבי לב. שיעור לשונם מדלא קתני קורעו לאחר בישולו כדקתני גבי לב והוי מוקמינן ליה בצלי ממילא כמ"ש לעיל בד"ה הא איסורא ולא שביקשו להכריח דהוי מוקמינן דומיא דלב דאיירי בצלי דוקא וכמ"ש התוס' לעיל ע"א בד"ה הלב דלמה להו הכרח יותר מבד"ה הא איסורא ועוד [דלמה להו הכרח] דהא שפיר הו"ל למיתני קורעו לאחר בישולו דאי משום דהוי טעינן למוקמי (בצלי) [בבישול ולא נאמר כהכרח דלעיל] השתא נמי [דלא תני קורעו] הטעות הלזה במקומה עומדת [דמיירי בבישול וגטעה טפי] (דבצלי) [דבבישול] לא בעי קריעה : בא"ד וא"ת ומאי קסבר כו'. בר"ז אמר רב י"ל שפיר דאין מעלה או מוריד קריעה אחר בישול רק ס"ל דא"ל קריעה דבדיעבד מותר אם לא קרעו בתחלה : בתום' בד"ה האי לקדירה כו' ובדיעבד שרי אפילו לא קרעו כלל כו'. והכי משמע מדאמרינן פרק גיד הנשה בלא קרעו ובשלו בהדי בשר אסור הא לחודיה שרי בדיעבד ומשמע להו לא קרעו כלל (ע) מיהו מס"ה אין הכרח דלמא לא קרעו שתי וערב כדבמתני' דהכא (פ) אבל הכי משמע דלא קרעו דבקדירה שרי בקריעה קלת ה"נ בצלי בלא קרעו כלל וללישנא ב' אסור שניהם דאל"כ לא יתורץ הוא"ת דבסמוך ומכח אותו וי"ל צ"ל ע"כ דללישנא קמא אפילו בלא קרעו כלל לצלי שרי ודו"ק (צ) : בא"ד ומוקי לה הכי משום דמתני' סתמא קתני כו'. לימא מסייע ליה כו' ות"ש לפירוש ר"ת נמי משום דבסתמא קתני : בא"ד כילד קורעו אמתני' קאי כו'. אפ"ל דלפרש"י איירי מתני' בצלי כדמפרש אינו עובר ומותר כו' ולא איירי בכל דבר דא"כ היאך קאמר אינו עובר ומותר כו' והתוס' הקשו לעיל בד"ה הא איסורא איכא לפ"ה דתוקמי מתני' לקדירה כו' וכילד קורעו אדלעלמא קאי לענין בישול שהוזכר לעיל בפרק גיד הנשה דלא קרעו ובשלו אסור כו' אבל לר"ת דאיירי מתני' בכל ענין ועל הכל קאמר ללישנא קמא אינו עובר ומותר וללישנא ב' אינו עובר ואסור קאי שפיר אמתני' ודו"ק : בא"ד והא אנן תנן קורעו פירוש ש"ו כו'. לר"ת אמאי לא הקשה כן לר"א לעיל וצ"ל דאתרוייהו פריך ודו"ק : בא"ד והו"מ לשנויי דאיירי בלא קרעו כלל כו'. לס"ד דאיירי בקרעו קיבה אמאי אסור הא חלב שבעין יצא ולמה קריעת שתי וערב וטיחה בקיבה שהחלב כנוס בתוכה : בא"ד ולמאי דפרישית דמתני' איירי נמי בקדירה כו' כצ"ל : בסה"ד דטעם דלב דשיע לא קאי לפי המסקנא כו'. למאי דלא קאי במסקנא שאני לב דשיע כו' אף לפרש"י במתניתין הרישא איירי בבישול דוקא לר"כ דלצלי א"ל קריעה כלל ובברייתא קתני הכחל קורעו כו' וסיפא איירי בצלי דוקא דשייך כבולעו כך פולטו רק לרש"י קאי לב דשיע במסקנא ומ"מ לא דמי רישא לסיפא דסיפא בין בבישול ובין בצלי ורישא בבישול דוקא צריך קריעה כמ"ש לפירוש ר"ת דל"ד משום דרישא איירי אפילו בהדי בשר כו' ואפ"ל דלפרש"י אף (דבבישול) [דבצלי] נמי דינא הכי [בלב דסיפא] מ"מ י"ל דלא איירי (בבישול) [בצלי] רק (בצלי) [בבישול] לאודא דה"ל במתני' מוקמינן בצלי לאודא לרבי זירא [דלישנא קמא] אבל לר"ת דכל עלמות פשיטותיה נ"ל משום דקתני סתמא להכי איירי מתני' בכל עניני בישול א"כ ה"נ ברייתא קתני סתמא דוק בלשונם וק"ל מיהו בזה עלמו ענין בישול וצלייה ג"כ לתוספות ל"ד רישא וסיפא רק כתבו עוד חילוק אחר (ק) :

דף קי ע"א גמ' במעלי יומא דכיפורי. השמיענו בזה דהאידנא דהיתירא שכיחא ולא הוי בשר שנתעלם כו'. או לרבותא שדרך לאכול בשר עוף ודגים כדלעיל סוף אותו ואת בנו מ"מ ידע שבסורא אין הישראלים אוכלים הכחל ומישראל הם שמעובדי כוכבים למה יחדוהו : גמ' יתום בעלים הוי כו'. וא"ל דלמא יאוש שלא מדעת כו' כיון דנתקלקלו כ"כ אם ירלה לא יתפוס מסתמא לקחתו שאין שוין מידי ואפקרינהו ודאי ול"ד ליאוש שלא מדעת או כיון שזמן מרובה הניחם כאן עד שראוי לרקוב ודאי אין חושש בכן : ברש"י בד"ה ורב ששנה לכם בבבל שאסור כצ"ל : ברש"י בד"ה מתוך פלפולו כו' כשחזר ושנאה לפני ר"ח כו'. ר"ל כשלמד אח"כ דין זה מר"ח שנה לו ר"ח סתם וסמך על המבין כו' : **ע"ב** גמ' א"ל אי הוית כו'. ר"ל שהיית שוכן עמי תמיד כי עתה איני רק לפי שעה ותלה המקום ברבו לכבודו או שם היינו הולכין ליסיבת ר"י בכל יום : ברש"י בד"ה אלא שלקי לרב אמי והכל כו' כצ"ל : ברש"י בד"ה א"ל דלמא התם בכבדא דאיסורא כו' : בתום' בד"ה טלית שאולה כו' ומכאן מדקדק ר"ת דסתם שאלה כו'. דה"א שאלה בעין ניתן לתבוע מיד דל"ד להלואה דלהואה ניתנה דאינו ניתן לתבוע פחות משלשים ומ"מ הוכיחו משכירות דעכ"פ אינו תלוי משום דסתם אלא משום דנראה כשלו : בא"ד ולענין ברכה כו'. בשמעתין איירי בטלית שאולה שאין בה ציצית שאינו חייב להטיל בה

באור

(כ) מראה מדבריו דלה"א זו אף אם טעם כעיקר דאורייתא ואינו נפל חתיכה זו למים היה נאסר כשיש בו טעם אף ה החלב מותר מגזירת הכתוב דגדי אסרה תורה כו' ולפי"ז מ"ש התוספות בדבור הסמוך דאם נפל לתוך חלב מיעוט היה נחשב הכל כגדי נ"ל דהיינו מדרבנן ועיין בר"ן סוף פרקין שנראה שדברי הגאון אלו אמורין ברמב"ן ז"ל שהביא שם והר"ן הקשה עליו למה יהא מותר יותר מכל המשקין שבעולם דטעם כעיקר דאורייתא וע"כ מה שהתירה התורה בגדי היינו דאינו נאסר מצד עצמו כגופו של איסור רק הבשר משא"כ החלב לא הוי רק כמים שבלעו איסור ואינו אוסר משום מין במינו ע"ש : (ל) ולכ"ע אפשר לסוחטו אסור וא"כ אף בלא ניער דמיבלע בלע ולא פליט היינו טעם החלב הבלוע וכפרש"י אבל טעם הבשר עצמו אוסר. והא דהקשה אילימא לא ניער מיבלע בלע כו' היינו למאי דס"ד אפשר לסוחטו מותר ואין טעם הבשר בלי התערובות טעם חלב אוסרו וכ"כ הר"ן להדיא. לכן אף בלא ניער אם יש בה בנותן טעם היינו שהחתיכה נותנת טעם בהקדירה אסור אלא אם כן יש בקדירה ששים דמין במינו בטל : (מ) מהאי דקורעו לא מישתמע כל כך דאיכא איסורא לכתחלה משום הבישול דשמא קורעו לכתחלה משום דאסור לבשלו עם חלבו לכתחלה על דעת שיאכלנו כך דאינו מותר באכילה בלא קריעה תחלה רק בדיעבד וטפי הו"ל דכיון דנדע מהאי דמותר לאוכלו דאינו אלא מדרבנן וכל בב"ת דאינו אסור באכילה אלא מדרבנן מותר לבשל לכתחלה אף מדרבנן כמבואר בפוסקים הובא בדברי הגאון בסוף מכילתין . וע"כ דהא דקתני במתני' קורעו לאו משום איסור הבישול רק משום איסור האכילה לכתחלה וכמ"ש : (נ) ואף דשרי לאכול בחומצא כיון דמובלע היינו משום דלא פירש כלל אבל בצלי אי לא יצא כולו היה נאסר באיסור דאורייתא משום שפירש ממקום למקום דאסור לדעת רש"י דמש"ה סובר בפרק כיצד צולין דצלי בעי מליחה דבלא מליחה אינו יוצא כולו ואסור אף דשרי בחומצא משום דבצלי פירש ממקום למקום וכמו שביאר דבריו הרש"ל ביש"ש פ"ק דמכילתין סי' כ"ו ע"ש : (ס) ואף דלרש"י פירש ממקום למקום אסור כמ"ש לעיל בשם היש"ש מ"מ הרי חזינן לדעת התוס' דהא דאסור לבשל בלא מליחה ע"כ משום ביטול איסור לכתחלה א"כ מוכרחין אנו לומר דאף בכה"ג שעדיין הוא היתר אין מבטלין לכתחלה . ומ"ש גם שם ביטול איסור דאורייתא כו' חוזר לתירוצו דל"ד לבשר בלא מליחה ואף דלדעת התוס' שנחלקו אפרש"י גרים שמעתין וסברי דגם דם שבישלו דרבנן מ"מ עיקרו דאורייתא משא"כ כחל כמ"ש הפוסקים : (ע) לכאורה כוונתו לגירסת הספרים בפרק גיד הנשה וכחל עצמו אסור היכא דלא קרעוהו ובשלו בהדי בישרא והביאו תוס' לעיל בד"ה אינו עובר. ולכאורה אין ראיה מהתם דהא קאי אהא דקאמר כחל בס' וכחל מן המנין ועליו קאמר וכחל עצמו אסור וא"כ כיון דאיכא ס' פשיטא דשרי אפילו לרש"י היכא דבישלו לחודיה בלא בשר וכמ"ש התוס' לעיל בדיבור הנ"ל . ואולי כיון דלר"ת גם בצלייה שייך שפולט וחוזר ובולע כמו בקדירה ואפ"ה שרי לכתחלה בצלי ולקדירה לבדו בקריעה קלת משום שלא נשתנה טעמו של כחל לא גזרו ביה רבנן ואפילו לכתחלה וע"כ הא דאסור לכתחלה בלא קריעה כלל משום דבלא קריעה הוי כחלב בעין וככנוס כמו חלב הקיבה וכן משמע מלשונם במ"ש כיון שקרעו קלת לכתחלה מותר דאין החלב בעין עוד כו' וא"כ אי נימא דמה"ע אפילו בדיעבד אסור בלא קרעו דחשבינן ליה ככנוס אף בדיעבד פשיטא דאסור אף ביש ששים במים כיון שנתבשל בחלבו וכאיסור שדבוק וכן מוכח ממ"ש התוס' לעיל בדיבור הנ"ל וכן יש ספרים דגרסי בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר היכא כו' שיש במים ס' ואפ"ה בקיבה אסור והיינו משום דכנוס בתוכו : (פ) לכאורה אינו מובן כלל דאי איירי התם בקריעה קלת ליסתרי אפילו בהדי בשר הכחל ואפילו בליכא ששים כמו שפי' ר"ת לא קרעו היינו רק קריעה קלת דאינו עובר עליו ומותר לנ"ק אפילו בהדי בשר : (צ) ר"ל דלוי"ל ע"כ האי דמייתי סייעתא מברייתא דלא כלישנא ב' סבר דהך ברייתא מיירי בלא קרעו כלל דאי בקרעו קלת וכדעת המקשה אדר"כ והא קתני שבשלו כו' פשיטא דליכא סייעתא דלישנא ב' לא אסר אלא בלא קרעו כלל ואם כן מוכח דבלא קרעו כלל מותר כדקתני בברייתא דהוי סייעתא בהא ללישנא קמא : (ק) לכאורה נראה דכוונתו דלהתוס' סיפא דוקא בצלי דשייך כבולעו כך פולטו משא"כ רישא דקתני קורעו ומוקי לה לקדירה אבל א"כ דברי התוספות בעצמן אינן מובנים במ"ש דלא איירי בהדי בשר כו' דמשמע דאיירי בבישול עכ"פ . ואי כהגהת מהרש"א דגרים ועוד ע"ש אם כן מוכרח באמת נמי האי חילוק כעוד דטעם דלב דשיע לא קאי כו' וע"כ דאיירי סיפא בצלי דוקא :

ק

השואל אבל השואל טלית מצוייצת ודאי מברך דאדעתא דהכי השאילו לצאת בו ואם אינו יוצא בו א"כ הוא שלו [דכתיב] כשותף באופן זה נתנו לו וכמ"ש הרא"ש ואיירי [מ"ש ולענין ברכה] שהשואל טלית שאינו מצוייצת והוא מטיל בה ציצית: בא"ד משום תעשה ולא מן העשוי כו' ואע"ג דפירש ולא מן העשוי בפסול ה"נ הוי בפסול דאסורין משום כלאים בשעת הטלה כיון שכבר היה בו ציצית ויהיה ראיה משם היפך של ר"ת: בא"ד מותר בכל הענינים כו'. בעיני אינו דומה זה לזה דהתם כיון דשרי רחמנא ביה כלאים מה לי חד פעם או ב' פעמים כיון דמותר ביה כלאים דמצות דוחין יתירות דכלאים נמי התירה התורה משא"כ בשאולה או כסות אשה ולילה לא התירה בה התורה כלאים כלל ואי מיירי שם במצוייצת מקודם שלא ע"י כלאים עיקר מצוה הוא תכלת [וא"כ אין ראיה משם] גם א"ל כן [דאם כן אין זה מוטלת בזמן שהיה מצוי תכלת] ודו"ק: בא"ד שלא בעידן עבודה לא אשתרי. פירוש לא אשתרי כלאים לגבייהו: בא"ד וה"נ מסתברא כו' תיפוק ליה משום כלאים. דאסור שלא כדרך לבישה אבל מצד ליהנות מבגדי כהונה יכול להיות דשרי שזה בא להוכיח ממניחן תחת ראשיהן דניתנו ליהנות בכל דרכי הנאה אבל לענין כלאים פסיקא לתלמודא דאסור שלא כדרך לבישה אבל דרך לבישה פשוט מרישא דמתני' ולא היו ישנים כו' הא הלוכי מהלכי כמ"ש לעיל: בסה"ד ומיהו מ"מ כו'. נראה שקאי נמי אדלעיל אעיקר קושית ר"א ממי"ן וק"ל: בתוס' בד"ה כל מ"ע כו' וא"ת והרי צדקה כו'. דמדאמר שבקוהו לא משמע להו אין מוזהרין הא רשאי: בתוס' בד"ה כבדא כו'. דעת רש"י כתב בהאשר"י שהוא כטעי"ל וקצת משמע כן מדלא פירש דבר בשריותא דכבדא [דבלא ההיתר של האיבעיא כתב שהם אי מותר לבשל בקדירה] משמע כאילו הוא פשוט כיון שנמלח מותר כשאר בשר ובלא האיסור מפרש מפני שפולט כו' אבל ממה שמפרש [בד"ה כי קמבעיא ליה כו'] אם דם היוצא ממנו אוסר בשר אחר כו' ובד"ה משום שמנונית כו' אבל דמא דנפיק כו' די"ל דמה דהיתירא הוא שהרי עיקרו כו' משמע קצת כר"ת דלטעי"ל עיקר האיבעיא אם ישנו בו לאחר מליחה עוד דם [דאיסורא] (ר) או כבר יצא כולו ודו"ק: בא"ד ועי"ל כו' פשיטא דאסור כו'. לענין אוסרת ובלא דע"י מליחה אינו יוצא כולו קושטא דמליחה לא מעלה ולא מוריד וא"ל מליחה דלמיסר נפשה הא אינה בולעת ומה לי אם נמלחה ויש בה עוד דם שאוסרת חברתה ואפ"ה פשיטא ליה דלמיסר נפשה לא [חסר בהעתק איזה תיבות שנקרעין מגוף הכתב] או לא נמלחה כלל. ומ"ש פשיטא דאסור ר"ל חברתה ולפי"ז לפי הסגת רבי זריקא בתחלת האיבעיא בין נמלחה כו' ע"י שליקה אפשר בולעת ובבישול פשיטא ליה ממתני' דאינה בולעת וכמ"ש התוס' בסמוך בד"ה דתנן והיה סבור דפשיטא ליה דלאחר מליחה נמי דם אוסר יוצא ממנו רק מספקא אם בולעת או הבין דמבעיא קודם מליחה וכי הדר מיבעיא ליה למיסר חברתה דוקא מבעיא ליה לאחר מליחה וכן לפירוש ר"ת הדר מבעיא ליה דם כבד אוסר או לא ובתחלה הבינו דפשיטא דאסור רק אם שליקה בולע או לא ולא הו"ל להתוס' לפרש בסמוך דפשיטא ליה דבולעת ע"י שליקה ומספקא ליה אם דם כבדא אסור לפי' ר"ת ואם נשאר בו דם לאחר מליחה לטעי"ל דא"ל דניחא להו לעשות אבעיתו שמסופק כמאן הלכה כיון דפליגי בהא בברייתא דע"כ אביי לא ידע הברייתא דהא לכ"ע אוסרת ולא פליגי בזה מיהו ז"א דידע ומוקמי לה נמי בשמנונית כבמתני' ורב ספרא מייתי מתני' וה"ה דהו"מ למיפשט מברייתא למאי דס"ד משום דמא רק טפי הו"ל לפרש כן שיהיה אבעייתו בשוה כבמסקנא. דא"כ הדרא קושיא לדוכתיה לפשוט ממתני' דהתם דהדם אסור שהרי אוסרת ודנשאר בו דם כיון שאוסרת ואפילו היא גופה נאסרה אי לאו דפולטת ואינה בולעת לזה הוצרכו לפרש שהבין דמספקא ליה אם בולעת ע"י שליקה או לא: בא"ד ולפירוש ר"ת ניחא. דא"ל דלמא בנמלחה [ומהיכא פשיטו משם דאינה נאסרת] דא"כ אמאי אוסרת דמליחה כלי ולא גרע עכ"פ משאר בשר וכל עסק דמעתין אם עדיפא גם צ"ל טעמא דפולטת ואינה בולעת משמע הא בולעת אסורה ולאחר מליחה הא הוי כשאר בשר עכ"פ: בא"ד כמו שדרך לבשל בשר. וה"ה בשר שעמו ודאי נמלחה דאי לא"ה אסורה בעצמה וא"ל לאוסרת דכבד ה"נ כבד איירי בנמלחה: בא"ד ומייתי מדשמואל כו'. ודם הטחול דעובר עליו והיינו דם היוצא ממנו כמ"ש לקמן בסמוך בד"ה אבל טחלא נראה שר"ל דם היוצא מגידין שבטחול דאסורין משום דם: בתוס' בד"ה דתנן כו' וי"ל כו'. מ"מ לבתר שפירש לו דלמיסר חברתה קמיבעיא ליה הו"ל למיפרך ממתני' דפשיטא דאוסרת אפילו בבישול ולמה ליה המ"ש למיסר נפשה דלא כו' ואפ"ל דה"א התם בשלוקה ואביי במבושל (ש) אך עתה דלמיסר נפשה לא קמיבעיא לך אפילו בשלוקה דלמא בהיפוך התם מבושל אבל שלוקה נאסרה נ"כ אלא משום דמשמע לך דסתמא קתני התם בכל ענין מדלא מחלק א"כ למיסר חברתה נמי נפשוט מדלא מחלק וא"ל לאו מכח שהם משנה פשיטא ליה למיסר נפשה דלא די"ל מתני' במבושל רק מכח תנאים דבסמוך דפליגי בשלוקה אם נאסרה אבל במבושל לכ"ע אינה נאסרה כ"ש היכי פשיטא לך בשלוקה למיסר עצמה דלא הא פליגי בה. ואין לייסב קושית התוס' בע"א דמעיקרא דלמא מתני' איירי מדם כמו שהבין רב ספרא בהמת אבל אביי משמנונית לענין אם בישלה עם טריפה אי מהני טרדתו לפלוט אף לענין שמנונית דבשאר בשר מועיל טרוד לפלוט לענין דם ולא לאיסור אחר גבי מליחה ס"מ דיש סברא לחלק [ופשיט ליה] אנא שלקי ליה לרב אמי ר"ל בדיעבד שלא במתכוין ואכל. כי קמבעיא לי למיסר חברתה כו' השתא הבין דע"כ לענין דם אבעיא ליה דלשמנונית פשיטא דאוסרת אם היא של טריפה וק"ל. ואפ"ל דמעיקרא לא יוכל למיפשט ממתני' דלר"ת דמבעיא קודם מליחה אם צריך מליחה כשאר בשר והוי כנתבשל בדמו או לא והתם קתני אינה נאסרת דדלמא איירי לאחר מליחה וה"ק הכבד אוסרת את המתבשל עמו שנמלח כהלכתו והכבד לא נמלח ואינה נאסרת אם היא נמלחה ונתבשלה עם הבשר שלא נמלחה (ת) כמו השתא דמוקי בכבדא דאיסורא ומשום שמנונית דצריך לפרש כן אבל בלא נמלחה לעולם אסר נפשה משום שנתבשלה בדמה וכ"ת נפשוט דאסורה בלא נמלחה מדאוסרת אחרים דא"ל דמה מותרת לעולם דהא אוסרת אחרים מ"מ דלמא אינה בולעת אפילו דם עצמו ולא נחשב כנתבשל בדמה כמו חתיכת בשר שלא נמלחה ונתבשלה ויש ס' במים כנגדה דאפ"ה אסורה אע"ג דמה שיוצא בטל בס' ומה שנשאר הוי דם אברים שלא פירש ומותר ואפ"ה אסורה משום דפירש בתוכו ממקום למקום ואפשר דטעם שם משום דהוי כאיסור הדבוק ושמא יצא מעט חוץ לרוטב ופירש לתוך ממקום למקום [משא"כ בכבד משפולטת ויצא לחוץ אינה בולעת] ועכ"פ דחיקא לפרש בשמעתא כן וק"ל:

דף קיא ע"א גמ' ודלמא פי קנה כו' א"נ מיחלט כו'. לפירוש ר"ת בד"ה כבדא דנ"ל שידע היה שלא נמלח והריאה והלב נמלחו כדי להראות כו' א"כ למה יחלוט אי קסברי דצריך מליחה למה לא חלטו הכל ולמה מלחו זה בלא זה ואולי אילו מלחו הכל לא היה נשמע דצריך מליחה דשמא אגב שאר המחובר בו מלחוהו לא מחיוב אך עתה שמלחו [זה בלא זה] וחזרו וחלטו הראו זה מיהו הו"ל למלוח הכבד לבדו א"כ רק צ"ל דידע שהכבד לא נמלחה אבל שאר המחובר לא ידע ופריך דלמא הכל לא היה נמלח וחלטוהו: גמ' כתנאי כו'. לטעי"ל א"ל ר"ל ככ"ע והתם פליגי בלא מליחה ועובדא הוי לאחר מליחה דאף דבלעה בשלוקה מ"מ הדם לאחר מליחה שרי (א) דמשמע דמיירי שם לאחר מליחה כמו שדרך לבשל בשר כמ"ש התוס' לעיל בד"ה כבדא דמ"ש ברייתא ממתני' ועוד דפלוגתא דרב בר שבא ור"כ לא היה רק לענין שלוקה ומשום דשלוקה לא אכלה רב בר שבא ולענין זה מייתי שפיר כתנאי וכן לאביי ולרבי זריקא דמסיק לעיל דאינה אוסרת ומוקי לכתנאי בשמנונית מ"מ שמעינן מינה פלוגתא אי בולעת ע"י שליקה או לא ואפשר דלפי האמת איבעיא דאביי במבושל ובשלוקה פליגי הני תנאי (ב) והתוספות לא כתבו רק דמעיקרא לא רצה לפשוט ממתני' משום דלמא בעייתו בשלוקה כו': גמ' מתובלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת לא בלל מתובלת ושלוקה אוסרה ונאסרת דס"א תרווייהו יחד בעינן וכן משמע בהרא"ש והב"י הביא בע"א ע"ש מיהו הומ"ל מתובלת או שלוקה כו' ועיין הך שמעתתא באורך בב"י ודו"ק: גמ' שימפונא דבליעי דמא כו'. דם שבשמפונות ככנוס בכלי ואסור עכ"פ לבישול וסוגיא דלעיל רבי זריקא שרי לקדירה בהדי בשר נראה דאיירי הכל מצד איסור דם כבד עצמו לא מצד דם שבשמפונות כגון שהוציא מהן השמפונות (ג) ולכך שרי אפילו בלא מליחה לר"ת אליבא דרבי זריקא ובסמוך בד"ה דם דאורייתא כו' הקשו התוס' [על פ"ה דדם כבד דרבנן] דמשמע להו משום דם שבכבד ולא דם שבשמפונות וכבטולה שמעתא ועוד דדם שבשמפונות אין הרבה כ"כ יותר משאר בשר ואמרינן בהו בגלי כבכ"פ רק משום דם שבכבד אסרינן ודו"ק: גמ' א"ל קורעו שתי כו'. רש"י פירש אצליה ולא אמליחה. א"ל אם היה המעשה שלא בהדי בשר הא אמרינן דפולטת ואינה בולעת ואי מ"מ הכלים אסורין שמא היו רוצין לאסרן כמ"ש התוס' בד"ה רב בר שבא בר"כ ויש לומר דראה בהן שדעתן לעשות בהכשר הכל דאם כן למה להו למלחן או לצלאן קודם הבישול הא אף בבישול גרידא בלא מליחה וצלייה אינה נאסרת הכבד דאינה בולעת לכל הפירושים: בתוס' בד"ה כי הא כו' וא"ת כו'. דלא משמע להו חלטי שאר בשר ומייתי דחליטה מועלת. וקושיתם לר"ת דלטעוד י"ל דלמא קודם מליחה אבל הודוקא לבשל עם בשר כו' שכתבו קאי אף לטעי"ל וק"ל: בתוס' בד"ה רב בר שבא כו' ולפי שלא היה בשר כו'. דאילו היה בשר עמו כבר אמר דר"כ גופיה חלטי ליה ברותחין ולא ס"ל כרבי זריקא: בתוס' בד"ה ואיתוכיה לתחת כו' ומה שלא נפלט כו' כבדא בשלימא. נראה שר"ל כבד שלם: בתוס' בד"ה כבדא. בית ספרים לייט כבדא עלוי בשרא אסור כרב דימי וא"כ הדיבורים מהופכים [ודיבור הסמוך קודם] ודו"ק: בא"ד לכתחלה אסור לכ"ע כו' ממרימר ליכא הוכחה דמנ"ל דתפס ב' הסברות להקל בדיעבד דלמא תפס ב' הסברות להחמיר לכתחלה [ופלוגתייהו בלכתחלה] גם הלשון היה משמע טפי לכתחלה כבמרימר ואולי מבסמוך ע"ב כמה יהיר האי מדרבנן כו' אימור דאמרי רבנן דיעבד כו': בסה"ד בכבדא שיש בה רוב דם כו'. לענין מישרק שריק כתבו פה ובדיבור שאח"כ לענין כבכ"פ ודו"ק בלשונם וק"ל: בתוס' בד"ה דמא מישרק שריק כו' דמסקינן התם כו'. ר"ל התם מסקינן לכתחלה שרי מולייתא למאן דס"ל כבכ"פ והכא מסקינן דאסור לכתחלה לכ"ע כו' דלענין כבכ"פ לא אסקו אדעתייהו חילוק בין רוב דם ורואה לב שיש בו נמי שפע דם כמו שכתבו אח"כ דהרי למ"ד כבכ"פ ואם הדיבורים מהופכים צ"ל בהיפך דלענין מישרק שריק לא היה מסתבר לחלק בין רוב דם לזה כתבו מ"ש בד"ה כבדא: בתוס' בד"ה תותי בשרא כו' נוטף על הכחל כו'. לא ברירא לי דמה בכך בכחל בלא"ה יש בו טעם בשר בחלב והאיסורא דבהדי בישרא בלא קריעה ש"ו הוא משום שמשתנה טעם הבשר שטעמו לבשל בחלב כמ"ש ר"ת לעיל בד"ה האי לקדירה ודו"ק (ד) גם היאך לומד מכאן דתותי בישרא היתר לקדירה כמ"ש אח"כ והא לא דמיא וק"ל: **ע"ב** גמ' לונן אמרי לה בעי הדחה. עי"ל בתוס' [דף ח' ע"ב ד"ה והלכתא דקאי אסכין דלא כרש"י]: גמ' קערה שמלח בה בשר אסור כו'. לא קאמר אסור למלוח בה להסובר אין מליחה לכלים להפליט ניחא. ואי מיירי במנוקבת או לא ובחרס או לא ופירכא דר"א דתברה ולא ייחדה למליחה עיין בזה בפוסקים. ובאשר"י משמע דיש מליחה לכלים ועיין בדיני מליחה: גמ' האי היתירא בלע כו'. לא מחלק הכל בלגון דפשיטא דאיסור בלע דאסור שהאיסור בעין נבלע בלגון ובקערה קמ"ל ב' נ"ט ואף לטעם שני שברש"י [בסמוך ע"א] חשיב ליה חד טעמא משום חורפא דלגון [ולא] חלק הכל בקערה [דבקערה של בשר מותר לאכול בה חלב דהיתירא בלע] דפשיטא דאסור אף בהיתירא בלע (ה) מי לא תנן קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב וא"כ בלא"ה צריכין לחלק בין לגון ובין קדירה [ול"ל טעמא דהיתירא בלע] ואולי קערה שנבלע בה ע"י מליחה מדמה טפי ללגון ודו"ק: גמ' אפשר למיטעמיה כו'. אין לחלק הכל בלגון כמ"ש כבר ובקערה [שבישל בה בשר דהיתירא] וליטעמיה ע"י שיבשל בה מים וכה"ג אי נותן טעם בו דאין דמיון לזה ועיין: גמ' דגים שעלו כו'. אף דאיסור הבלוע אינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב באיסור הבלוע בכלי יוצא שפיר ומכאן הוכיחו הפוסקים ר"י מאיבר"א דבאיסור הבלוע בחתיכה אמרינן אף דחתיכה נעשה נבילה אין הנאסר יכול כו' וכיון דאיסור הבלוע אינו יוצא בלא רוטב גם החתיכה עצמה הנאסר אינו אוסר משא"כ חתיכה נבילה שאסור מחמת עצמה אוסר החתיכה שאצלה בלא רוטב אבל בכלי לא אמרינן אין הנאסר כו': גמ' חם ליה לזרעא כו'. הא איהו לא קאמר רק הדר ביה כו' ובתר דהדר למה חם ואולי לשון דלרבך יהבי ליה כו' משמע שע"י שאכל עתה נשמע שהדר: גמ' דליספי לי מידי כו' ונאמנו לשבא [לעיל ע"א] לא חשיבא עליה דר"כ כ"כ: ברש"י בד"ה דגים שעלו מן הכלי כו'. אפ"ל משום דע"י בישול הוי ג' נ"ט וגמרא קאמר נ"ט בר נ"ט: ברש"י בד"ה כולי האי שחוזר ונ"ט בבישול עד שיכול לחזור וליתן טעם (ו): בתוס' בד"ה אמר אביי כו' אליבא דרב כהנא קאמר ליה. אינו מחוור כ"כ דנ"ט בר נ"ט נמי נימא דאליבא דר"כ קאמר גם רבא אמאי לא מתרץ כן מיהו ברבא לא מליט דס"ל כלל נ"ט בר נ"ט מותר [אבל באביי מליט דמתיר לקמן דגים שעלו בקערה] או י"ל משום דדחיקא ליה דאם כן לחלק מיניה וביה (ז) אבל לאביי גם עתה קשה לחלק מיניה וביה. לכאורה אביי דלקמן הוא אביי קשישא לא בר פלוגתא דרבא דחזקיה הוא רבי' דר"י והיאך יאמר משמו ואולי חזקיה דבסמוך הוא חזקיה אחר וכן הוא בספר יוחסין: בתוס' בד"ה הלכתא כו' דשאני התם דהוי טעם שלישי כו'. לא כתבו טעם רביעי דשלמים דאתמול נותנין טעם במים שבקדירה י"ל דמ"מ נידוק מהרוטב דעתה שבלע טעם דקדשים ומביאן לידי פסול ע"י שממעט באכילה מפני שלמים דאתמול ולזה כתבו דמ"מ הוי ג' נ"ט דשלמים דאתמול ברוטב ומרוטב לקדירה ומקדירה לרוטב [ומ"ש התוס' בחטאת הוי נ"ט שני באיסור עיין במהרש"א] וק"ל (ח): בא"ד וגם מיפלטי ביוצא כו'. זה דומה קצת לשלמים שיאכלו לפנים מן הקלעים [ובאותו מקום עדיין דהיתירא הוא] וק"ל: בסה"ד ואם אחד אינו בן יומו כו'. מ"ש האשר"י וכן פסק בפנים הש"ע להתיר שניהם אפילו בבן יומו לא נתחוור לי כלל דסוף סוף המים נעשו נבילה שבלועים מבשר בחלב וטעם כעיקר ועיין בזה בפוסקים:

לענין מרדא דחמץ קודם פסח הוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא דומיא דשלמים ובפסח אף דאיסור הבלוע בכלי יוצא בלא רוטב מ"מ אפשר דלא הוי רותח מיהו המלה על כל פנים הוי רותח וחם לתוך צונן קליפה מיהו בעי אף דתתאה גבר וכן אף בפסח אין טלו אסור דדוקא מה שבעלמא בס' בפסח במשהו אבל מה שאינו מפעפע יותר מכדי קליפה או נטילה אף בפסח כן:

ב א ו ר

(ר) כן היה במוסגר מכבר. ור"ל משום דמוהל של היתר פשיטא דישנו בו הרבה יותר משאר בשר ועי"כ צ"ל כן לטעי"ל דלמה דפשיט ממתני' דאינה נאסרת משום דמשמע ליה דמיירי לאחר מליחה וא"כ היכי דחי ליה לעולם דלאחר מליחה יוצא כל הדם והא דאוסרת משום שמנונית דאיסורא א"כ אמאי אינה נאסרת מפני שפולטת כו' הא לאחר מליחה כבר יצא כל דמו אע"כ שפולטת מוהל של היתר. וכן כתב בספר ראש יוסף בשם הפוסקים. וכן משמע לקמן מדברי הגאון: (ש) אינו מובן קצת לחלק לענין אוסרת בין בישול לשלוק כיון דהספק אם הדם אסור לר"ת או לטעי"ל אי יצא הדם. מיהו מלשון התוס' בסופו. שכתבו דאפילו בבישול אוסרת חברתה משמע קצת שיש לחלק גם לענין אוסרת: (ת) דאף דלאחר מליחה אין בה דם לר"ת מ"מ פולטת רוב מוהל של היתר וכמ"ש לעיל: (א) גם כאן משמע דמוהל מיהת איכא אף לאחר מליחה לכ"ע אלא דהיתירא הוא: (ב) כבר כתב כן לעיל לחלק לענין אוסרת בין שלוק למבושל. עם שאינו מובן קצת החילוק: (ג) וא"ל מאי מוכיח לעיל למיסר חברתה מהא דכבד אוסרת דלמא איירי עם השמפונות דאפשר דמשמע ליה הכבד עצמה: (ד) נראה דכוונתו למ"ש התוס' בדבור הנ"ל וטעמא דהחמירו בה עם הבשר לפי דטעם החלב נכנס בבשר כו' אבל הוא תמוה דא"כ ביש ס' בבשר שטעמו אמאי הכחל עצמו אסור כדלעיל בפג"ה דף צ"ז ע"ב אע"כ דהטעם להיפך שטעם הבשר נבלע בחלב שבכחל וכ"ה להדיא בתוס' בד"ה אינו עובר עליו וכבר הגיה מהר"מ מלובלין בד"ה האי לקדירה דצ"ל להיפך וע"ש: (ה) וא"ל הו"ל לחלק בקערה של בשר שבישל בה ירקות דמותר לאוכלו בכותח משום דהיתירא בלע דפשיטא דמותר דהוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא אבל אינו מובן לפי מ"ש בסוף דבריו ואולי ע"י מליחה כו' א"כ אכתי הו"ל לחלק בקערה גופיה שנמלח בה בשר כשר מותר לאכול בה חלב רותח: (ו) דאי לא"ה לא דמיא לדגים שעלו בקערה דשם נכותח טעם השלישי. וכן הקשה הריטב"א לזה כתב דפי' כולי האי שיוכל ליתן טעם שלישי: (ז) לכאורה נראה דכוונתו לחלק מיניה וביה הכל בלגון דבשל היתר מותר ובשל איסור אסור ומזה הוכיח רבא דלרב כהנא הוי לגון נ"ט אחד ומותר משום דאפשר למיטעמיה ולהכי לא מחלק מיניה וביה דקמ"ל רבותא בקערה דהוי טעם שני כמ"ש לעיל. אבל מה שסיים אבל לאביי גם עתה כו' אינו מובן. ועיין: (ח) לכאורה קשה אם הוכחתם מרוטב א"כ מאי דחו תוס' דהא אפילו בישל בה חטאת כו' וע"כ הוי טעמא משום דמין במינו מדאורייתא בטל ברוב כו' אכתי תקשי הא ברוטב הוי אינו מינו. וצ"ל דאף בכה"ג אמרינן סלק את שאינו מינו ומינו רבה עליו. ומזה ראיה לדברי הרשב"א הובא בש"ע סי' צ"ח וכמו שתירץ הט"ז שם ודלא כהש"ך סק"ה

דף קיב ע"א גמ' דחלא מאי כו' ומ"ש כו'. א"כ מאי מקשה מעיקרא דחלא מאי ועיין בב"י שהרמב"ם פירש בע"א עיין עליו : גמ' הבל גלי. לגון מיהו ברותח נמי דינו כן. או אולי כדי נטילה : גמ' ולא אית ביה פילי טלו אסור. אבלי קאי מפרש"י ועיין בפוסקים דו"א מיירי בלגון ועיין ברש"ל כו'. ולפ"ז תתיכה בשר [לגון] לגון שנגלה לחלב אסור להכשירה אין אנו יכולין לשער כ"כ מזה חלק ואתה מקרי יש בו פילי ושמא דוקא אם התלב מלוח קצת דומיא דמותה אף שמבלל מתמות מלחו מ"מ זה וזה גורם [illegible] ובכתנים וצ"ע. ובס"ע משמע דוקא מלוח קצת ודוקא בכלי או אפוי ומבושל לגון : גמ' אמר רב כו' אין מניחין כלי כו' שלא מיהדי ביה תרתי גללי כו'. ובי דוגי עלמו הכלי אסור כמ"ש הרא"ש והקשה הר"ן לאסור הכלי לשומן ועיין בב"י באורך ולכאורה אין קושיא דהמלח שואב הדם אלו ומבדיל בין שומן לדם עד שאפילו אין טעם בו ולמה יאסור הדם הנבלע טפי מאילו היה בעין ואפילו הכלי עצמו היה אפשר להתיר מטעם זה וק"ל : **בתוס'** בד"ה אגב חורפיה כו' לבטל טעם הבלוע בירק ונפלט כו'. דאין חתיכה עצמה נעשה נבילה כיון דהוי דהיתירא : **ע"ב ברש"י** בד"ה שאני התם כו' כשתעלה תמרתו כו'. דאותו תירוץ נאמר בשמואל דא"כ מנא ידעינן אימתי כלה מראה אדמומית שבו ורב אשי פליג אשמואל דאימתי נדע מתי כלה דדלמא תתאה מטי כו' אלא ע"י תרתי גללא דמלחא יש תיקון אף בלא כלה הדם שטבעו שהדם נגרר לשולים אגב המלח ולזה מקשה דשמואל דא"ל אליביה (בי דוגי) [גללא דמלחא] אדשמואל ואע"ג דרב אשי פליג אשמואל אפ"ה פריך לרב אשי הא דשמואל אדשמואל כן היא ריהטא דשמעתין אליבא דרש"י אבל הפוסקים לא פירשו כן עיין בב"י : **ברש"י** בד"ה אפילו עופות כו'. עיין בזה בהג"א : **בתוס'** בד"ה דגים ועופות כו' והקשה ר"ש כו'. לפירוש ר"י מאורליינ"ש בדבור הסמוך לק"מ דל"ל פליטת הדגים נגמר קודם התחלת העופות וק"ל (ט) : **בא"ד** ונראה דאין העופות נאסרין כו' ונאמר כו'. מבואר יותר במהרש"א וכשתעיין לעיל בגדי שנלאו בחלבו (דף צ"ו ע"ב) בתוס' בד"ה אפילו מריש אזנו ובמהרש"א שם וק"ל. וא"ל אף דציר לחוד לא סגי [והוצרכו שגם מן הדם כו'] משום דאין הנאסר כו' מ"מ בדם לחוד לסגי [ולמה הוצרכו לכתוב אפילו לאותו פי' כו'] וליהוי ציר מותר [כרבינו אפרים] סוף סוף מן הדם שנבלע בדגים מוליכין עמהם דציר נוח ליבלע אף שטרוד לפלוט כדבסמוך בציר טריפה ויאסור העופות מן הדם י"ל דכבכ"פ ואגב דפליט דם דידיה פלט דם שבלע אבל הציר אינו פולט וא"כ נאסרו מן הציר דנעשה נבילה ומ"מ אין קרוי זה אין הנאסר כו' ולדמותו נאלו אם לא הבליע [דם] בתחלה בעופות (י) וק"ל. ול"ד לדגים שנאסרין משום דאף שפלטו מקצת דם מ"מ לא פלט כולו ה"נ בעופות דעופות כיון שלא כלה פליטתן עדיין ודאי פולטין כל דם שבלעו משא"כ דגים שכבר נחו מפליטתן. גם אינו דומה [הך דדגים] לכל בשר דעלמא שמוליך הציר וגם דם מזה לזה לפום הך דאמר כו' דמ"ש ואף שמה שהציר אינו יוצא אין בו חשש דציר גופא דהיתירא הוא שיף סוף דם נשאר בו דו"א דכבכ"פ ואפילו לאחר שיעור פליטתן כשמונחות יחד הוא מעטים בכל יום אין בזה חשש למה שמסקי התוס' כאן דדמא מסריק סריק ואפילו לאחר שנחו מפליטתן או מטעם שמוסך ציר [הרבה] או מטעם ר"י דאורליינ"ש [והם הג' תירוצים שבדבור הסמוך]. וא"ל כמו דנאסרין העופות בה"א זו אף שהדם חוזר ופולט ה"נ יאסרו הדגים מתחלה אף שחוזר ופולט כל הדם שבלע מן העופות [ולמה לי טעמא דרפו קרמייהו ונחו מפליטתן] דזה הבל שהעופות נאסרין השתא מבח הציר שנעשה נבילה כבר תוך הדגים מכח הדם שבלעו הדגים מהעופות דאין כח בהדגים לפלוט כל הדם כיון שכבר נחו מלפלוט לכך נעשו נבילה אבל אילו היה כל הדם חוזר ויוצא מהדגים לא היה נעשה נבילה מעולם דאין זה דומה לאפשר לסוחטו רק כמו כל בשר דעלמא אבל העופות אח"כ נאסרו מציר שנעשה נבילה כבר אף דהעופות פולטין כל הדם שבלעו [לכך הוצרכו לדם מסריק סריק]. ובמהרש"א כתב ובלעו העופות ממנה לאחר גמר פליטתן כו'. ולפי"ז ל"ל איסורא דציר תיפוק ליה משום דם לחודיה ואולי פסיקא ליה כבכ"פ אף אחר גמר פליטה (כ) כי היכי דאמרינן השתא לפי האמת מיסריק סריק אף לאחר פליטה כמ"ש התוס' בסמוך התחלת דבור שא"ז רק ס"ד דע"י הציר נבלע גם הדם ואף שהדם חוזר ויוצא אחר כך וכבכ"פ מ"מ הציר נשאר בו לזה כתבו דלא נכנס הדם בהן מעולם משום דמסריק סריק כו' וא"כ אין הנאסר כו'. וכתב לאחר פליטתן דקודם פסיקא ליה טפי דמיסריק סריק ואינו נכנס אפילו ע"י ציר וכן משמע קצת מתוס' דלאחר פליטתן איירי ולהכי הוצרכו לסיים ובדגים דרפו כו' דלא סריק כו' דאי קודם פליטה תיפוק ליה בדגים שכבר פלטו כדקאמר תלמודא ואף דהוא עצמו מטעם דרפו קרמייהו [ולכך הוצרכו התוס' לחלק דדגים רפו קרמייהו] מ"מ ל"ל סיומא זו [דהוזכר בתלמודא בהדיא דבדגים נחו מפליטתן משום דרפו] ודו"ק. ואם ר"ל אחר פליטתן דם אבל פולטין עדיין ציר וכיפ מפרשים בסמוך א"כ היינו קודם פליטתן דמ"ש שעדיין פולט ציר או דם. ומהטור משמע בהדיא דנאסרו מכח הדם לא הציר כדמשמע לשונו גם שלא כבר פסק כרבינו אפרים דל"א חנ"נ א"כ ע"כ ל"ל משום דם וא"ש לפי"ז שכתב המהרש"א אחר פליטתן [ושוב לא אמרינן כבכ"פ] אך הרא"ש כתב מיהו לפי טעם זה כו' [דאמרינן חנ"נ רק אין הנאסר כו' יש ליישב ולומר שגם מן הדם כו' יוצא קצת ונבלע כו' ע"ש] משמע דלפירוש הרר"א לא יתכן ודו"ק : **אף** לי"מ דבסמוך בדבור שאח"ז שפליטת דם העופות מושכת אחר פליטת ציר דגים [והיאך כתבו שנפלט מקצת עם ציר הדגים כו'] הייט מה שפולט מחמת המליחה הראשונה אבל מ"מ בודאי יש עדיין ציר בדגים שנעשו נבילה אח"כ [ע"י בליעת דם העופות] : **בתוס'** בד"ה ודגים כו' ופשטא דהלא ל"ס כו' וכן מפרש ר"ת כו'. בדפוס חדש השמיטו ושינו הלשון אבל גמרות ישנים נכונים ור"ל של"ת דתלמודא לא איירי בהכי במליחה זו אחר זו דדלמא א"כ דלאו שפיר דמי ולא איירי רק בהא דלא חיישינן שמא פלט חד גישא כו' ומולח בבת אחת הרבה חתיכות המונחין לפניו לזה הקשו ממנהג שלנו שמולחין כו' גם פשטא דהלא ל"ס משמע דשרי בכל ענין וכדמפרש ר"ת בהדיא אע"פ שהתחתון פלט תחלה כו' : **בא"ד** ושמא לא אמרינן מליח הרי הוא כרותח כו'. אקושיא גומות דלא מצי סריק ובולע התחתיכה לאחר פליטת דמה מדם פליטת העליונה של תוך זמן פליטה של העליונה לא מצי לתרולי הך שינויא רק על קושיא זאת שאחר פליטת כל הדם והציר יבלע ממיחוי הדם שבציר תוך הגומות : **בא"ד** ומ"מ בשר שבתוך הציר כו' אין להתיר מטעם זה כו'. [לומר] דמה שפולט לחוץ אינו בולע אגב טירדא ומה שאינו יוצא הוי דם אברים שלא פירש כיון שמונח בכלי שאינו מנוקב [אין לו כח לפלוט כו' ובולע. וא"ל] נ"ל בולע אף דאינו בולע תיפוק ליה שאין לו כח לפלוט וכשמבשלו א"כ יוצא הדם לחוץ י"ל דאי מש"ה היה מועיל לו מליחה אחרת א"כ בכלי מנוקב [והא דכתבו אין להתיר מטעם זה] [illegible] העליונה אחרי שנגמרה התחתונה פליטת דמה וליכה :

דף קיג ע"א גמ' תני סיפא לגלויי רישא כו' דלא תימא כו'. באותו ה"א נ"ל סיפא דסיפא ובהכי נמי מסתברא דקאמר דאי ס"ד רישא שניהם מלוחים השתא כו' ונ"ל סיפא א"ל אלא מאי שניהם מלוחים אסור נ"ל סיפא דסיפא דא"כ זה מקשה באמת א"כ ת"ש אסיפא דסיפא אבל המקשה ת"ש כו' נקטה ולטעמיך דלא ידע איידי נ"ל סיפא לגלויי (ל) הא גלוי ועומדת מכח סיפא דסיפא דאין זה כלום דכל רישא וסיפא תקשה כן מכח סיפא נשמע רישא ועוד דא"כ תקשה טפי למה לי רישא וסיפא כלל כשמיענה מכח סיפא דסיפא לחודה אלא שכן דרך לשנות רישא וסיפא ובא להורות דינא דרישא בפירוש בהרישא שלא מכח דיוק בחוץ בסיפא ובת"ש האחרון מקשה מכח דלא תני רבותא טפי בסיפא דסיפא : **גמ'** אמר שמואל אין הבשר יוצא כו'. במהרש"י ובשר שנתבשל בלא מליחה נריך ס' לבטל כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה כו' דאילו יודעין א"ל רק ס' נגד הדם היוצא דהיוצא בטל והנשאר הוי דם אברים שלא פירש ואף דלדעת י"א דחתיכה עצמה נעשה נבילה בזה [אף בים ס'] היה נריך ס' נגד כל החתיכה אף אנו ידעינן מ"מ לבטל טעם החתיכה עצמה מ"מ כתב תחלה טעם שיהיה הדין כן לכ"ע אף למה שהסכים הוא עצמו שלא שייך כאן חנ"נ שהרי לא נעשה נבילה מעולם דכ"ז שלא פירש הדם חוץ לחתיכה הוי דם אברים שלא פירש וכשפירש נתבטל וזה פשוט. ואף שדברי הרא"ש מסתברים מ"מ אפ"ל טעם האיסור דהוי כאיסור הדבוק דחיישינן שמא יצא אותה חתיכה חוץ לרוטב ופליט והדר בלע. ועיין בזה ברמב"ן עם רשב"ע התם הובא גם בהגהת ש"ד ועיקר טעמו כיון שהדם שבתוך החתיכה נ"ע בחתיכה ע"י בישול אסור גם משום דלמא לא סליק ליה דיקולא דמיא כו' וכמ"ש רק הוא כתב דאותו דם היוצא ממנו הוא מועט ואין בו שיעור לאסור רק משום דמלא מין את מינו שאר הדם שבאותה חתיכה שלא נמלחה וניעור ולכן שאר חתיכות חוץ לדיקולא לא חיישינן שמא פלט מזה לזה שהרי אין בהן דם לומר מלא כו' וזה אינו מחוור לי ודו"ק : **במשנה** בין ריה"ג לר"ע א"ב חיה (מ) ועוד מבואר לקמן בגמ' : **ברש"י** בד"ה אבל צירן זיעה היא כו'. מדנקיט נמי ורוטבן ע"כ דאין הס"א משום דאינו בולע דע"י רוטב ודאי בולע (נ) מיהו טעם גמור היוצא ממנו ע"י רוטב ג"כ אין סברא לחשבו כזיעה ופריך ולימא ליה מדשמואל דע"כ לענין ציר איירי [וס"מ דלא הוי זיעה] דא"כ לענין מאי מליא כרותח הא לענין דם אמרינן איידי כו' [ומ"מ משני ליה ה"מ דמא וכפרש"י בכסא"מ] מיהו זה דוחק דדלמא לענין חלב ושאר איסורין (ס) ולענין שאוסר הקערה שמלח בה ולאסור גבינה וחלב הנוגע בה ועוד מאי מבעיא ליה לרב מרי הא משנה שלימה דציר אסור כמ"ש התוס' ומשניות היו שגורין בפיהם כמ"ש התוס' לעיל מיהו ז"א דהמשנה איירי דגים קאי כמ"ש התוס' והטמאים מרבה לענין טריפה ואע"ג דלפי האמת ציר דגים קילי טפי ולא הוי אלא דרבנן וכמ"ש התוס' בד"ה הטמאים וע"ל בתוס' פג"ה (דף ל"ט ע"ב) בד"ה שאני ציר דזיעה בעלמא : **ומפשיטות** רבא הטמאים משמע דבאיסורא קמיבעיא ליה ומפרש"י באיבעיא משמע דאם אמרינן כ"ז שטרודה לפלוט כו' מבעיא ליה ודו"ק : **ברש"י** בד"ה פרט לעוף חיה ובהמה טמאה כו' גדי פרט לעוף כו'. מהי תיתי עוף אף אילו נאמר בהמה (ע) לא הוי עוף בכלל : **בתוס'** בד"ה טהור מלוח כו' ולא התאה גבר כו'. דטעמא דהתאה גבר דהחום טבעו לעלות ולפלוט המונח עליו משא"כ במלוח שאינו כרותח מצד חומו שהולך ממנו רק חזק כחו. ועיין בהג"א מחלב שנמלא על דגים מלוחים : **בא"ד** דא"ל להגעיל כו'. אף דבגמ' אינו מבואר כ"כ דמותר לכתחלה : **ע"ב גמ'** ונילף מיניה. אף דהקשה בתחלה מנא ה"מ לא משום דסברא החיצונה דגדי דוקא גדי דא"כ מאי פריך ונילף באותו ה"א נ"ל העזים כלל רק בלא קרא י"ל הכי והכי : **גמ'** גדי לרבות את המתה. ואפ"ה חלב מתה ממועט כדבסמוך ולא חלב שחוטה וק"ל : **גמ'** גדי להוציא את הדם כו'. דלבתר דאיתרבי בחלב ומתה דאיסור חל על איסור אילטריך מיעוט לדם וטמאה (פ) וא"ל מאי חזית לרבות חלב ומתה ולהוציא דם וטמאה איפוך דכל חד לפי ענינו וסברא חיצונה : **גמ'** דם נמי לאו גדי הוא. מ"מ מבשל כבד בחלב אין ללמוד מכאן דאינו מדאורייתא וא"כ אינו אסור בהנאה : **גמ'** וסבר שמואל איסור חל על איסור כו'. דא"ל אין אחע"א ומרבה לענין בישול דחד איסורא הוא ושלא תימא לשכי אפקה רחמנא בלשון בישול כיון דעל אכילה כו' וכ"ת לא לפקינהו ולא לרבויי דאצטריך לאפקינהו למילי אחריני לדרך בישול אסרה תורה וכי האי גוונא : **גמ'** והאמר שמואל כו'. לא מקשה מהך גופיה [גדי להוציא את הטמאה] ולא בחלב טמאה דאי משום דלאו גדי הוא ולא משום דאין אחע"א א"כ א"ל מיעוט כמו דם דא"ל מיעוט משום דלאו גדי הוא (צ) ודוחק לומר שמורה לנו דלא הוי גדי רק דפשיטא דשאני הכא שהרי מיעט קרא בהדיא אבל בהא ס"ד פרט לזו שמחוללת כו' לכן אין איסור חילול דהשתא חל על אותו איסור [מצד הסברא לא מחמת מיעוטא דקרא] : **ברש"י** בד"ה פרט לזו כו' אלמא לא אתיא כו' כנ"ל : **ברש"י** בד"ה אין אחע"א כו' מקרא דלגופיה כו'. כפי' השני דלעיל ואולי לעיל הקשה למ"ד אחע"א קאמרינן לקמן כן והכא לשמואל נמי אחע"א ס"ל ואין בזה טעם. רק לעיל הקשה מאי דוחקא דתלמודא לפרש בשמואל כן הא כל כמה דמצינו לאייתר טפי עדיף דזה היה קשה רק ג' גדי כתיב ואכן סיתא דרשינן א"כ טפי לימא כדלקמן בדר"ע דמייתרו שלשתן וע"ז באו תוספות ליישב לעיל דמוכרח תלמודא לפרש כן וז"א. רק קושיתו כיון דלא מייתר תלמודא רק הרי מאי דוחקיה לומר קסבר אחע"א ומפרש דלא כבדר"ע לקמן טפי יפרש בעלמא אין אחע"א והכא רבי קרא ולא ילטרך לגופיה כבדר"ע לקמן לזה יישבו התוס' ע"כ נ"ל לגופיה ולא מצריך שום קרא לחלב ומתה דאי הוי מצריך חד קרא היה נריך תרתי לכך [א"ו דבלא"ה ידעינן דאחע"א] וק"ל. ולפום ריהטא היה נראה להגיה בתוס' ולא הוי יליף מהכא במקום אלא וכוונתם לקיים גירסת קסבר לפום פרש"י באמת ור"ל לבתר דרבי קרא בכאן דאחע"א יליף שמואל מהכא בכל מקום דאחע"א ולהכי א"ל רק חד קרא לחלב ומתה אבל אי לא הוי ילפינן מהכא בעלמא רק היכא דגלי גלי א"כ גם חלב ומתה לא הוי ילפינן מחד קרא דהוי מוקמי אמסתבר איזה איסור שראוי לחוש טפי לאיסור מחבירו ולאיבעית אימא דבסמוך דלא ילפינן בעלמא מקרא דבשר בחלב להיות אחע"א רק מקרא דתרומה דאחע"א נ"ל כדפרש"י כאן דאין בחלב ומתה שום לד מסתבר או אף שיש לד מסתבר מ"מ תרווייהו גדי כו' ובאים שניהם כאחד וק"ל : **שם ברש"י** בא"ד דאלו למעוטי דם וטמאה כו'. בחלב אמו ולא בחלב טמאה ל"ל לפי"ז ונ"ל כדדרשינן בסמוך בברייתא רק א"כ למה אפרש וחד למעוטי שליא ולא כדבסמוך בתנא דברייתא ודו"ק :

דף קיד ע"א גמ' כיון דעל אכילה לא לקי כו'. [illegible] : גמ' מיתיבי כו'. [illegible] : גמ' [illegible]

ביאור

[illegible]

מקום שנאסר עם אמו אינו דין שיאסר עם מין אחר דהיינו בבישול ויהיה שחיטה יוכיח אסוף הדין שנאסר עם אמו ולא עם מין אחר: גמ' הלך הסוה כו' שכן בשר כו'. חלב הול"ל שחלב באתו ללמוד אבל בשר שאר בהמה פסיקא ליה מיתורא דגדי ומרש"י בסמוך משמע שגרים חלב. מיהו יש לראות באמת אמאי לא טכל ללמוד בשר מק"ו כמו חלב גם כיון דאיתרבי מגדי שאר בהמה אמאי לא קרינן ביה נמי אמו [כמ"ש רש"י בד"ה בחלב אמו כו' דאי ס"ל גדי הכל במשמע כו' למה ליה כו' הא אמו כתיב כו'] וזה יש ליישב קצת [דדוקא אי גדי טלל הכל שפיר כתב רש"י דאמו נמי אכל מה דנכלל בגדי קאי אבל אי גדי דוקא רק מחמת יתורא דגדי מרבינן בהמה וחיה בהם אינו ענין לא קאי אמו רק אפשטא דקרא דהיינו גדי. וכן כתבו המפרשים] וק"ל: ברש"י בד"ה אין לי אלא בחלב אמו כלומר עז. משמע אבל בחלב עז אפילו שאין אמו אסור ולא פריך רק גדי בחלב פרה ורחל מנין ולכן פירש רש"י כלומר עז ועוד דאח"כ בד"ה בחלב אמו פירש דהאי תנא משמע ליה גדי דוקא כו' דאי ס"ל גדי הכל במשמע כו' למה ליה כו' והא אמו כו' א"כ כל עזים שיש במשמע גדי אסור אפילו שלא בחלב אמו דלא כמ"ש התוס' וא"כ נילף פרה ורחל בק"ו מחלב עז שאינו אמו דליכא למיפרך שכן נאסרה עמו בשחיטה ודוחק למיפרך שכן מלינו במינו דאסור עמו בשחיטה. וא"ל דהכי פירושו בברייתא באמת ואיצטריך קרא לעז שאינו אמו וק"ו לפרה ורחל שאינו אמו ונשאר ק"ו וקרא [דאי לאו קרא לעז שאינו אמו לא הוי ידעינן מק"ו בחלב פרה ורחל דמעיקרא דדינא פירכא. ולזה קאמר הברייתא ת"ל בחלב אמו לעז שאינו אמו ושפיר נשאר גם הק"ו לפרה ורחל]. דמנ"ל לרבויי מקרא עז שאינו אמו טוקמי אמסתבר אפרה שאסור עמו [בהרבעה]. ובלא רש"י היה אפשר לפרש דהך ברייתא אכתי קיימא דשלא בחלב אמו לא נלמד עדיין לאיסורא ומוקמי ריבוי הראשון אמסתבר אפרה ורחל וברייתא שניה בא ללמוד איסור אחותו דהיינו עז שאינו אמו ודו"ק: ברש"י בד"ה בחלב אמו כו'. א"ל לכתוב פעם אחת בהמה דכולל חיה ושאר בהמות ואפילו טמאה ופעם אחת גדי למעוטי (עופות) [טמאה] י"ל דה"א גדי לא לסתור מה שקאי במשמעות בהמה רק להוסיף עופות. באותו ה"א לכתוב בשר (ר) אך עתה לא לסתור בא רק גדי משמע דוקא גדי בא גדי שני לרבות ה"א לרבות הכל בא גדי שלישי להוציא טמאה ודו"ק. מ"ש ברש"י בד"ה מעיקרא דדינא כו' דהומ"ל בהמה טמאה תוכיח כו' ובתוס' חיה ועוף כו' רק דעדיפא פריך אתחלת דין. סוף סוף לפי האמת דיליף מבינייא ואזדא פירכא דרב אשי היאך יליף תחלת הדין מה אמו שנכנסת עמו לדיר נאסרה עמו בבישול אחותו גדולה לא כ"ש בהמה טמאה יוכיח שאינה נכנסת עמו לדיר ואין נאסרה עמו בבישול וכן חיה ועוף. לכן כ"ל דאין מקום לומר כן דהברייתא לומד בק"ו מה שיש בו איסור דבשר בחלב דבשר פרה ורחל איתרבי לאיסורא מגדי וחלב דפרה ורחל עם בשר עצמה איתרבי נמי לאיסורא ממשמעות דחלב אמו וכמ"ש התוס' רק שלא תימא עז בחלב פרה ורחל מנין דדלמא דוקא בחלב מינו ע"ז יליף ק"ו השתא אמו שנכנסת עמו לדיר אסור כ"ש בחלב שאינו מינו אבל בהמה טמאה וחיה ועוף לר"ע מיעטיה קרא דלא שייך איסור בשר בחלב גביה הן. בשרו בשום חלב או חלבו עם שום בשר אין לעשות מזה יוכיח על היכא שנוהג איסור בשר בחלב. וכעין סברא זו מפורש לקמן (דף קט"ו ע"ב) אגל חורש וחוסם יוכיח ע"ש וק"ל. ובזה א"ש דלא יליף בשר של פרה ורחל נמי בק"ו כמו חלבו ואי משום דמייתר לה גדי [ולהכי לא נקיט הברייתא למילף בשר פרה ורחל בק"ו משום דמייתר גדי להכי ולפי האמת ל"ק ל"ל גדי דהא מעיקרא דדינא פרכא כדאסיק לענין חלב] ה"כ מייתר לה בחלב אמו [ואפ"ה נקטינן ברייתא למילף בק"ו] רק לבתר דנלמד מגדי דנוהג בו איסור בשר בחלב שייך לעשות ק"ו ואין לומר טמאה יוכיח מסא"כ אינו לא איתרבי לאיסור כלל פשיטא דאין לעשות ק"ו דטמאה וחיה ועוף יוכיח ודו"ק: ברש"י בד"ה אי הכי אחותו גדולה נמי כו' מה אמו שנכנסה כו' לא כל שכן כו'. וכן בס"ד בפירוש ריט"ע מה אמו כו'. וכ"ת היאך נלמד אחותו קטנה מבינייהו [לפירוש ריט"ע] הא ליכא ק"ו בתחלת הדין י"ל לרווחא כתב ק"ו והיכא דאיכא ק"ו ילפינן במה מלינו גם סתם אחותו ילפינן מבינייהו או כדילפינן מקרא דבחלב אמו אחותו סתם ילפינן מיניה ואם תקשי אחותו קטנה אינה מובדלת לענין מעשר נאמר אמו תוכיח אבל תחלת הדין על כל אחותו ילפינן [דנכלל בו גם אחותו גדולה דאיכא ק"ו]: בפשט דריט"ע דאתיא לפרה ורחל מחד קרא כו' נוקי קרא אמוסתבר אפרה לחודא דאין נכנסת עמו להתעשר וכ"ת רחל אתיא מבינייהו דפרה ואמו אם כן מאי קאמר בהדך ברייתא אחותו גדולה מנין כו' נילף נמי מבינייהו והיאך מקושר האי הכי כו' [דכל"ז קשה מכח רחל דהיא מבינייהו] ואם ר"ל רחל שכבר נתעשרה א"כ למה פריך בברייתא שניה אחותו (גדולה) [קטנה] מנין אף שאינו מינו דנאסר עמו בהרבעה והיא (גדולה) [קטנה] תקשי מנין ומנ"ל לרבויי אחותו גדולה דלמא אמסתבר (אגדולה) [אקטנה] שאינו מינו [דכיון שאינו מינו מסתבר יותר לאיסור] ואפ"ל שהמקשה אי הכי לא הו"מ למפרך אברייתא ראשונה דדלמא מן ב' בחלב אמו דמייתרי ילפינן לפרה ורחל ועוד דדלמא ר"ל רחל שכבר נתעשרה והתנא גופיה סברתו היה כיון דנלמד רחל גדולה ה"נ קטנה כיון דסוף סוף אגד מינו אינו מובדל לענין מעשר. וגדולה שאינה נכנסת משום שכבר נתעשרה. מיהו מנ"ל לרבות גדולה גופיה. (ש) וכן בברייתא שניה סברתו כיון דנלמד אחותו גדולה ה"נ אחותו קטנה [כיון דמגד מינו אינו מובדל] ודו"ק: ברש"י בא"ד מה לפרה שכן נאסרה עמו בהרבעה ובמעשר. ר"ל מגד מינו לא מגד שכבר נתעשרה מסא"כ אחותו גדולה מה שנאסרה עמו במעשר לא מגד מינו רק משום שנתעשרה: בתוס' בד"ה המבשל כו' איסורא מיהו איכא כו'. הכי משמע להו פטור ולא מותר גם נקיט המבשל ולא מותר לבשל כו' ולהכי לא ערבינהו ותנינהו שלא תימא משום שארא נקיט לשון פטור. ועיין בתשר"י באורך ולפירושו מאלק"ן [שקורין סעראווועטקי] עדיין חלב מקרי רק לאחר שבישל המאלק"ן ושאב המעט חלב שמאסף ע"ג אז מקרי מי חלב. ומ"מ אסור לאכול אפילו מי חלב עם בשר כמ"ש בש"ע: ע"ב גמ' מקום שנאסר פרי עם פרי כו'. וא"ל זכר בחלבו יוכיח דאסור בחלב אחותו דהיינו פירי עם פירי ושרי בחלבו אע"ג דבשחיטה שרי עם אחותו ואסור עם בנו דשאני התם דחלבו לא מקרי חלב כו' והוא בחלב אחיו נמי שרי. וזה סיוע למה שכתבתי לעיל בטמאה ודו"ק: גמ' דהא עבד בן משוחררת כו' משוחרר בן שפחה אחי משוחררת הול"ל דומיא דהא פרד בן סוסיא אחי פרידה דלעיל [דהוי השיטוי בסתירת התוכיח בלא] מיהו לעיל לא הומ"ל בענין אחר [כדהכא] דאם האם פרידה א"א להולד להיות סוס. גם [אי הוי אמר כדלעיל] למה היה ההטות החלוקה דמר בריה דרבינא רק בדידיה מסא"כ השתא משנה באם ובאחות: גמ' סברא הוא. א"ל בלא אי נמי ע"כ הדברים ככתבן דאי אתרוייהו קאי לשתוק קרא מינייהו [לאפי דקאמר בפרק כל שעה דהאי דרבי אבוהו לא מיתוקמא אלא כר"מ] י"ל דה"א אתרוייהו ולגופיה דלא תאסור בהנאה מאותו אתה משליך כו' וכ"ת לכתוב חד מינייהו י"ל כמ"ש התוספות [בד"ה עד שיפרוש] בר"מ: ברש"י בד"ה היא עצמה בחנבה כו' ואף מדרשה זו כו' אלמא כו' כל מין גדי כו'. משמע לפירוש ראשון א"ל לימוד לאחותו גדולה וקטנה שבמינו דממשמעות גדי נפקא א"כ בחלב אמו עלייהו קאי ומ"ש לעיל בתחלת הסוגיא בהדיא דגדי משמע ליה גדי דוקא כו'

דאי ס"ל כו' אפילו עגל וטלה כו' וא"כ בברייתא הראשונה נילף פרה ורחל בק"ו מאחותו גדולה וקטנה שבמינו וכאשר התעוררתי לעיל ודו"ק: בתוס' בד"ה עד שיפרוט כו' ה"א דאתי קרא להשוותם. ור"י משיב שאין ה"א כלל וטפי ה"א ללמוד בעלמא דלא יאכל איסור הנאה במשמע [והוי מוקמינן אותו לחולין שנשחטו בעזרה] (ת): בא"ד וי"ל כו' למעוטי נתינה דעובדי כוכבים כו'. וה"ה מכירה דגר ואי כתב מכירה דגר ה"א למעוטי נתינה דגר בחנם כדי שימהר להתגייר כמ"ש אח"כ ודו"ק:

דף קטו ע"א

גמ' אמר קרא כי קודש היא לכם כו'. לעיל דיליף מדפרט בנבילה ה"ה מסבת מדאיצטריך הוא ולכם [כמ"ש התוס'] ואף דחד מורה אדעלמא איסור הנאה היכא דכתיב לא יאכל מ"מ איצטריך שני לגופיה להורות היתר הנאה בעצמו שלא תאסור מלא תאכל כל תועבה. מיהו טפי הו"ל לנקוט לעיל קרא דשבת אליבא דר"מ ור"י מלנקוט נבילה אליבא דר"מ לחוד (א) אכן לריכי מיעוטי דשבת שלא תאסור מקודש דלריכא עכ"פ לגוס דרשא והתוס' בד"ה היא קודש לא הקשו לר"י השמלר רק למה ליה ללמוד האיסור מקודש תיפוק ליה מכל שתיעבתי וק"ל: גמ' איתקש לכלאי בהמה כו' לפי"ז כלאי זרעים אפשר דלגבוה אסירי דדיו לבא מן הדין כו' וכן לתוספות [נמי לגבוה אסירי] דמאלה לא משתרי לגבוה אלא בעלי חיים כמ"ש התוס' בד"ה חורש וכי כתבו דאי כל מילי א"כ כו' הומ"ל א"כ מאי פריך כלאי זרעים כו' רק סתרו מקודש: ואף דאין היקש למחצה ואף היתר אכילה מהיקשא נלמוד דכלאים ע"כ מותר באכילה לישראל מדאיצטריך דאסור לגבוה ממשקה ישראל כו' מ"מ לריך פן תוקדש למלותו בשריפה ואי משום לכתוב פן תשרף לפי האמת לא משמע ליה זה ליתור רק לי"ל תירץ הגמ' כן ומקודש אי אפשר דאיתקשי כלאי זרעים וכרם להדדי לענין אחר (ב): ואיצטריך לאסור כלאים לגבוה אף דהוי ילפינן לאסור מלא תאכל כל תועבה לפירוש רש"י דלא גרים לימוד דאלה [שהביאו התוס' בד"ה חורש] כדי לאשמעינן להדיוט שרי דלא תאסר כבשר בחלב דהא אכיל התועבה גופיה מיהו אינו דומה כ"כ לתועבה גופיה. וכ"ת נילף שריותא להדיוט מק"ו דרובע ל"ל כמ"ש התוס' לגירסתם [בדבור הנ"ל] ודו"ק: ברש"י בד"ה הכי לא כ"ש כו' דהא אכול תועבה גופיה כו'. אלולי תוספות [בד"ה חורש שהקשו דלמה לא יחשב בישול של שבת כו'] אפ"ל שהסברא שאכילת טעם בשר בחלב אי אפשר למצוא אלא ע"י איסור מסא"כ כל אינך המאכל גופיה אפשר בהיתר ואינו אוכל אכילת תועבה גופיה: ברש"י בד"ה לא אמרה תורה כו' וה"ה דמלי למימר נמי בכל הני כו'. חוץ מכלאים דהוי כבשר בחלב וללישנא אחרינא ניחא דלא מלי למימר כן וק"ל: שם בא"ד לישנא אחרינא שילוח הקן כו'. וה"כ באותו ואת בנו ליתסר לאכול לעולם כיון שאסרתי לך באותו היום. מיהו א"כ אפילו לא שחט בנו היום יאסר מטעם זה כמו בשילוח הקן דאסרתי לך באותה שעה גם הול"ל לרש"י לפרש מוקדם. אך באותו ואת בנו כאוכל תועבה גופיה דאוכל הנולד ונמשך מן העבירה כבשר בחלב מסא"כ שילוח הקן הוי כחורש וחוסם שאינו אוכל הנמשך מן תועבה רק דבר שנעשה בו עבירה [לכך הוצרך לישנא אחרינא לפרש ביה בענין אחר]: בתוס' בד"ה כל שתיעבתי כו' וא"ת כו'. ותרנגולים שנטרפו אנו אוכלין אף דעוף מבהמה לא אתי וקרא דמעיך בבהמה כתיב וכמ"ש התוס' אח"כ בד"ה חורש כו' לענין גבוה. מ"מ כיון דלא הוי תיעוב בבהמה ה"כ בעוף ודו"ק. ולמ"ד דלער בעלי חיים דאורייתא אם נמרטו הטולות וכה"ג אין לאסור מלא תאכל כל תועבה כיון דשרי אפילו לגבוה מאלה מיהו בעופות דלא נתמעט מאלה לריך ליישב ולגירסת רש"י ק"ו משבת ניחא. ואולים שסירסן [שהביאו התוספות אינו אלא] לגירסתן ולפירושם דליתסרו פירות השור והחמור וק"ל: בתוס' בד"ה היא קודש כו' וקלת תימה לר"י למה ליה למימר מקודש כו'. לא הקשו למה לי היא לר"י דלא משמע ליה למיעוטא: בתוס' בד"ה חורש וכו' וא"ת ג' למה לי קרא דאלה כו'. יקשה מיניה וביה מדאיצטריך מעוך כו' מכלל דשאר קדשים שנעבדה כו' דא"ל איצטריך אף אם נבראו כך ותדקדק לשונם מראש הדיבור כן אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה כו' ולא כתבו שא"ר דא"כ הדרא קושית היאך שבד"ה כל לדוכתיה אע"כ כיון שאסור לעשות מקרי אכילת תועבה כטיפת חלב שנפלה מעלמה על חתיכת בשר וכמ"ש רש"י ריש הסוגיא בכל ענינים שהוא בין שבא בעבירה בין שלא בא בעבירה כו' ומה לי ע"י עובד כוכבים וקטן או מעלמו וזה פשוט. ואי משום הוכ"ת סדחו התוס' [מרובע לכך הקשו בתחלה מרובע] סוף סוף ליקשו תחלה הוא"ת מיניה וביה ולסתור הוכ"ת מכח ק"ו דרובע כדהשתא. מיהו אין זה קושיא כ"כ ובעי"ל מיושב הכל ודו"ק: בא"ד וקשה כו'. ודלמא אה"כ וקרא מיעטיה היא קודש וכו': ע"ב גמ' אף כאן בב' מינים. וחורש בב' מינים אפילו לגבוה שרי מאלה ולרש"י מק"ו דשבת וכלאי זרעים איתקש לכלאי בהמה וכלאי הכרם מפורש פן תוקדש: גמ' לא תבשלנו ותמכרנו. ובישול בלא מכירה מלא תבשל איתך נפקא כמשמעו אבל לא משמע ליה לומר מכח יתור פעל לא תבשל ללמוד מיניה הנאה באם אינו ענין כתנא דבי ר"י רק ממשמעותיה דקרא גופיה לא תבשלנו ותמכרנו ור"ל לא תבשלנו ואם בישלו לא תמכרנו: גמ' בשר בחלב שנעבדה בו עבירה כו'. לפי"ז טיפת חלב שנפלה מעלמה מנין ואולי ר"ל שנעשה בה דבר שהוא עבירה לעשות. או במה מלינו ותחלת הדין ק"ו אסתם בשר בחלב כמו שכתבתי לעיל באחותו: גמ' כלאי הכרם יוכיח. א"ל ללמוד בק"ו מכלאי הכרם גרידא דשרי לבשל ואסור בהנאה כ"ש בשר בחלב דאסור לבשל כו' דבישול בשר בחלב הוא במקום הנאה וזריעה בקרקע כלאים שניהם עושין האיסור ונילף בתר שנעשה כל איסור כדינו שיאסור בהנאה הבישול בשר בחלב כהזריעה כלאי הכרם וק"ל: גמ' משום דאיכא למימר חורש כו' ודש ביה יוכיח. היא גופיה נלמוד בק"ו ולגירסת תוס' בהמה ממועט מאלה אפילו לגבוה ולרש"י בק"ו משבת. מיהו בשר בחלב נמי נילף בק"ו משבת דהא לית לן קרא השתא [כמו לעיל דאוקמינן קרא דלא תאכל כל תועבה אבב"ח] מיהו יכול לומר אילים שסירסן יוכיח שנעבדה כו' ומותר מדכתיב ומעוך כו': עוד שם חורש יוכיח. התם אינו אוכל האיסור עלמו ואולי דוקא אי ילפינן מלא תאכל כל תועבה שייך סברא זו אכילת תועבה עלמה: גמ' נבילה תוכיח. טפי הול"ל טריפה כתחלת הדין גז"ש דאכילה מטריפה: עוד שם נבילה תוכיח. אלא עתה שנלמד מג' לא פרכינן מעלמא דכן המדה. וא"ל א"כ הדרא קושיא ל"ל גז"ש כיון דילפינן מתלתא י"ל דמק"ו מערלה ודאי אמרינן יוכיח דדוקא כל דהו לא פרכינן אחדא מחדא אבל יוכיח ודאי אמרינן בכ"מ ולעיל חיה ועוף סוס בן סוסיא יוכיח כו' ובלבד שיהיה בו החומר כגון זה חורש וחוסם שנעבד בו עבירה שזה החומר יוכיח מסא"כ נבילה אין לעשות יוכיח אתחלת הדין דלא נעשה בו עבירה להכי איצטריך שפיר גז"ש דהשתא אין לעשות שום יוכיח אק"ו ואחרי בואנו לשאר המלמדים שיש לעשות יוכיח מנבילה כיון שנלמד מתלתא לא אמרינן. ומ"ש התוס' בד"ה כלאי הכרם דמכלאי הכרם לחודיה מלינו ללמוד כו' א"ל נבילה יוכיח דהשתא ליכא ק"ו [דנימא דבעינן יוכיח ממלתא דאית ביה ג"כ זה החומר שיש בלמד. דא"ל דאמה מלינו לא אמרי' יוכיח כדעת קלת מחברים דע"כ תוס' ס"ל כדאמרינן] דאל"כ ל"ל גז"ש באמת תיפוק ליה מכלאי הכרם [וזה לא מתורץ במ"ש תוס' ניחא ליה כו'] אע"כ דה"א חורש יוכיח השתא נמי נבילה יוכיח

ב א ו ר

מייטיה דגדי נפקא לן דחייל על כל האיסורין וזה לא מוכח מהאי תנא דדלמא לבישול ולא הו"ל רק לסיים אלמא דהבישול נקי: (ר) נראה דמ"ש באותו ה"א לכתוב בשר היה נכתב על הגליון והוא סתירה על מה שתירץ דה"א דגדי לא בא למעט טמאה דקאי במשמעות בהמה רק להוסיף עופות א"כ באותו ה"א דאיתרבי הכל לכתוב בשר ולא סתר דא"כ לא לכתוב כל שני גדי כלל רק לא תבשל בחלב כמ"ש רש"י תו"ל ע"ב בד"ה איסור חל על איסור דקאי לפי מה שפירש"י לקמן דף קט"ז דלא לכתוב כלל אין סברא רק לא תבשל בהמה ע"ש בד"ה קסבר ר"ע כו' וכיון דאיצטריך עכ"פ למיכתב בהמה להכי ה"א דגדי לרבויי עופות לזה סתר תירוצו דאכתי לא לכתוב כלל רק לא תבשל בשר. והמעתיקים הכניסוהו לפנים. ומ"ש אך עתה כוא סיום תרוצו. וא"ל לכתוב פעם אחד בהמה וב' פעמים גדי ולא ניבעי נמי בהלב אמו לחלב פרה ורחל כיון דקאי אמו אבהמה דכולל הכל. דה"א גדי למעט טמאה וגדי לרבויי עופות. ועיין לעיל במ"ש ברש"י במשנה בד"ה פרט לעוף: (ש) מ"ש מיהו כו' הוא סתירה על דבריו. ומ"ש וכן בברייתא שניה כו' מקושר לתירוצו דלעיל: (ת) טפי הו"ל לתרץ דלא הוי אמרינן להשוותם דהיא נגד הסברא כיון דאיצטריך לגופיה להיתר הנאה דלא נאסרו מאותו וכמ"ש בדבור שלפני זה מסא"כ לר"מ דאיסור הנאה בכל מקום

מהכא נפקא טפי הוי אמרינן דלא יאכל רק אכילה במשמע כפשטיה וקרא להשוותם אתא: (א) טפי הו"ל להקשות למסקנא אליבא דר"י ל"ל אותו אתה משליך ואי אתה משליך כל איסורין שבתורה כמבואר בפסחים הא מוכח דכ"מ שנאמר לא תאכל איסור הנאה במשמע משכת: (ב) ביאור דבריו דנראה שהבין הגאון לכאורה דאף לבתר דמסיק דאיתקש לכלאי בהמה מ"מ לא נייד גם מתירוצא קמא מדגלי רחמנא גבי כלאי הכרם כו' רק דתלמודא הקשה עלה דלמא לא גלי רחמנא אלא כדי להתיר כלאי זרעים בהנאה ומשני דבהנאה נלמד מהיקשא דכלאי בהמה וע"ז הקשה הגאון אף דאין היקש למחצה ואף היתר אכילה נלמד מהיקשא דכלאי בהמה ע"כ דמותר אף באכילה להדיוט דאף דמותר בהנאה להדיוט אפ"ה לא הוי לריך לאסור לגבוה דממשקה בני ישראל כו' ומדאיצטריך למיסר לגבוה ע"כ דלהדיוט אף באכילה מותר וא"כ למה לי דגלי בכלאי כרם פן תוקדש דלגופיה לא איצטריך דכלאים אסור בהנאה מלא תאכל כל תועבה כבשר בחלב לזה כתב מ"מ לריך פן תוקדש למלוהו בשריפה ואי משום לכתוב פן תישרף כו' כמ"ש התוס' בד"ה פן תוקדש לפי האמת לא משמע ליה זה ליתור רק ליש לומר תירוץ הגמרא כן ומקודש דאסיק דאיתקש לכלאי בהמה שוד כתב או אפשר דאיתקשו כו' לענין אחר ר"ל וא"כ איצטריך פן תוקדש בכלאי כרם לגופיה דלא נימא איפכא

י"ל דטעל ליליף במה מצינו בכלאי הכרם שנעבדה בו עבירה ואסור בהנאה כבאכילה אף בב"ח שנעבדה כו' והשתא א"ל נבילה תוכיח [שאין בו זה החומר] אבל חולש י"ל [תוכיח] להכי איצטריך ג"ש והו לא מידי : ואפ"ה דלא תקפי [קושית תוס' עליך] מכלאי כרם לחודיה דד"ל מעשה שבת לר"י הסנדלר יוכיח [דאסור באכילה ומותר בהנאה] ודו"ק (ג) : בתוס' בד"ה ואמר כו' בהנאה תנוף כו'. דומיא דלא יהיה קדש דאיירי בעזילה אבל בעלמא שייטא דאכילה בכלל הנאה. ובסמוך נ"ל נג"ש ליתי עולה בק"ו ולא בקלרה בכלל הנאה נלמד ה"ל קאמר בלמת דלא תימא אי לאו קרא לא הוי למידין הנאה בק"ו דאיכא למיפרך מה לערלה שכן אסור באכילה לז"א דהיא גופיה נלמד בק"ו : בתוס' בד"ה ומה ערלה כו'. שכן לריך מאתים לבטלה כו'. משא"כ בשר בחלב דדרך בישול אסרה תורה הוי בכ"ש כדלעיל מ"מ טעם כעיקר כו'. וקשה לי התם להוות עלד איסור בשר בחלב אבל לאח"כ נעשה בשר בחלב דלמה להה"ל דלריך מאתים ולמוד הכל בק"ו מערלה :

דף קטז ע"א גמ' ולפרוך מה לכלאי הכרם כו' זאת אומרת כו'. ולע"ג דהו"ל למפרך גידולי קרקע מיד דאמר חמץ בפסח יוכיח ונ"ל דהיה יכול לומר חמץ ובכלאי כרם יוכיח [כמ"ש תוס' בד"ה חדא מתרתי ואח"כ הוי לאיכא למיפרך דהא חמץ בפסח היה לו שעת הכושר] אין זה כלום דמ"מ הוה פרכינן מה לכלאי הכרם שכן לא היתה לו שעת הכושר וכ"ל חמץ יוכיח א"כ חוזר הדין מכח פירכא הסובה ותו פרכינן שפיר פירכא כל דהו שכן גידולי קרקע משא"כ למיפרוך מיד שכן גידולי קרקע כיון שלמדנו כבר מתלתא אין חוזר הדין משום פירכא כל דהו [ר"ל לא נסתר הדין משום פירכא כ"ד] וזה פשוט. גם א"ל לועוד [שבד"ה הדא] מאי פריך ולפרוך כו' זאת אומרת כו' נימא בשר תקרובת יוכיח ז"א השתא דקאמרת כלאי הכרם יוכיח מה דעתך הא חוזר הדין ע"כ מכח פרכא דשעת הכושר ולפרוך הו כ"ד וצ"ל תקרובת יוכיח א"כ מה יתן ומה יוסיף כלאי כרם ולענין מאי הזכירו מערלה וחמץ נמי הייתו יכולין ללמוד ובמה הלד אי לאו פרכא דגידולי קרקע וכיון דלבתר כלאי כרם צ"ל תקרובת יוכיח יאמר בקצרה כן לז"א זאת אומרת כו' והשתא על פירכא זו דכרת כמו שהזכיר הברייתא יכולין ללמוד מאלו הג' לחודיה בלא תקרובת וק"ל : גמ' לא הוסיף לא כו'. וכיון שהוסיף דוקא נאסר אותו לא הו"ל שעת הכושר מעולם ומה שהיה בעולם מקודם ההוספה מותר באמת ואינו נאסר רק מכח תערובות וכמ"ש התוס' ואף אותו שנתוסף כ"ז שאין בו חלק ר' לא אמרינן אחרי שבא גידולו לתשלום חלק ר' נאסר כל אותו ההוספה מדינא וא"כ הו"ל שעת הכושר דגם אותו ההוספה מכח תערובות נאסר אח"כ ומשני זרוע מעיקרא בהרשה קודם שהוסיף מאומה ואותו הו"ל שעת הכושר : גמ' קסבר ר"ע אחע"א כו'. לאגי שמעתי שברש"י לעיל בשמואל דף קי"ג ע"ב בד"ה אחע"א לא הו"ל למימר קסבר ר"ע כו' דשמואל נמי ס"ל כן : שם אחע"א כו'. עיין לעיל בריש פרקין במוקדשין מ"ש התוס' : גמ' חלב ומתה לא לריכי קרא כו'. אף לבתר דאיתמעיט טמאה בבשר בחלב אין לנו לטעות משום דאין אחע"א וא"כ חלב ומתה נמי לא דטעמא משום דחלב טמאה ובשרה לא איקרי חלב ובשר או אינו בכלל גדי ואין זה מחוור דאי אינו בכלל גדי למה מלריך קרא כמו דם : גמ' איכא בינייהו חיה כו'. לא קאמר טמאה איכא בינייהו דאיתמעט מגדי כשמואל : במשנה המעמיד בעור של קיבה כשירה כו'. אפילו כשירה. או דוקא כשירה בנ"ט כיון שאין איסורו רק מחמת תערובת בשר בחלב וכ"ז שאינו נ"ט כ"א באפי נפשיה קאי אבל בעור קיבת נבילה דאסורה מחמת עלמה דבר המעמיד אינו בטל וכמ"ש הרמב"ם עיין בב"י באורך. ומיושב בזה תמיהת תוס' שבד"ה המעמיד : בתוס' בד"ה חדא מתרתי כו' וכ"ת מה לתקרובת כו'. קשה ס"ס ערלה תוכיח וליכא למיפרך גידולי קרקע י"ל דיש לפרוך מה לשניהם שכן מין אחד תאמר בשר בחלב שהן ב' מינים כדלעיל בשמעתין ואף דאין חומר להיות נאסרין ע"י כן אפ"ה אמרי' כמ"ש רש"י בגידולי קרקע וכיון דמכח פירכא שכן מטמא יחזור הדין נפרוך תו כל דהו אתלתא כיון דחזר הדין ותו לא מידי. ובהכי ניחא נמי דבתקרובות ועוד א' ליסגי את"ל שבתקרובות לחוד לא משום שרולה לעשות ק"ו בתחלת הדין אף שי"ל דאה"כ דבתרי סגי רק השתא דלא פריך פירכא דגידולי קרקע [ולא אילטריך להך דתקרובות] יליף מדברים אחרים ומתלת דש"ם כיון שאפשר ללמוד מתרי ל"ל תלת ובהכי ניחא דאתרתי הוי פירכא כל דהו שכן מין אחד להכי הולרך לומר כלאי הכרם דהוי נמי ב' מינים וכ"ת לימא כלאי כרם ובשר תקרובת א"כ לא היה כאן ק"ו ומכלאי כרם לחודיה נמי היה יכול ללמוד אי לאו דניחא ליה ללמוד בק"ו וק"ל : בתוס' בד"ה עיקרן נאסר משמע שאין הקשין והעץ כו' תמור שהשיקוהו בקליפי ערלה כו'. דהפירי דוקא ערלה וקליפיהן לא העץ : **ע"ב** גמ' חדא קתני כו' שחיטת כו'. ולא ניחא לתרץ תרתי קתני ואילטריך כסברת ר"ח ורבא דבסמוך [דלא נימא כדר"ח דכיון דשחוטה היא קיבתה מותרת] דשחיטה נכרי נמי דמיא כנבילה לכל מילי ודו"ק : גמ' הא קיבה גופא שריא כו'. דא"ל כדי לאסור בהנאה קתני עור כו' דהוי בשר בחלב דהא גבינת נכרי באמת שריא בהנאה כדבמתניתין שם והיינו טעמא דכיון דאינו אלא מדרבנן דדרך בישול אסרה תורה אינו אסור בהנאה (ד) : במשנה חומר בחלב מבדם. לא חשיב חומר בחלב שאוסר בחלב כדלעיל גדי לרבות חלב ומתה גדי להוליא הדם דלאו מטעם חומר וקל נגעו בה רק דם לאו גדי הוא ולא משום מיעוטא אמרינן כן כדלעיל דם א"ל קרא כו' גם האיסור השייך בה לחודיה בלתי תערובות [קחשיב] : ברש"י בד"ה ה"ז אסורה כו' כדקי"ל חנ"נ כו'. יפרש כפשוטו בדגים ג' נ"ט (לכותח) והכא ב' גם אנן קי"ל בדבר שאינו נאסר רק כדי קליפה לא אמרינן חנ"נ ומליחה קי"ל אינה אוסרת רק כדי קליפה. גם מ"ש נראה בעיני איסור גמור כבשר בחלב ממש כו' משמע איסור הנאה ואנן קי"ל כל שאינו אסור רק מדרבנן שרי בהנאה. ועוד שנמלח עם קיבה שבתוכה בזה י"ל [טעם המתירין] דחשבי ליה כפירשא ממש והוי נ"ט בר נ"ט דהיתירא אבל בנותנין בו חלב אחר אין לו טעם ועיין. עיין ברמב"ן מ"ש בהלכה זו : בתוס' בד"ה חיישינן כו' לא קי"ל הכי כו'. אף דבבילים חיישינן לטמאה כדלעיל גם בחלב שהם הבא לפנינו חוששין לטמא רק לשמא ינק מן הטמאה לא חיישינן : בתוס' בד"ה חדא קתני תימה מאי קמ"ל כו'. לא ניחא להו לומר לאפוקי מדרבי אליעזר דמשום נבילה אסורה ולא משום מחשבה לעבודת כוכבים [ואי הוי תני רק קיבת נכרי אסורה ה"א דפירשא בעלמא היא וקיבת נבילה מותרת רק הכא משום מחשבה לעבודת כוכבים] דנבילה מפרש שמואל אשחוטה וה"ז אסורה אקיבה [דהא תרתי קתני במתני' קיבת שחיטת נכרי נבילה וה"ז אסורה וע"כ הא דקתני נבילה קאי אשחיטת נכרי] וזה כבר השמיטו דשחיטת נכרי נבילה : בתוס' בד"ה ה"ג כו' ואומר ר"ת כו' לר"ת חילוק שבין קודם חזרה לאחר חזרה הכל בגלול וכן משניתיו הרישא קיבת נכרי אסורה היינו גלול וקודם חזרה וסיפא טריפה שינקה מן הכשירה מותרת לאחר חזרה היא דלא מיחשב כגופיה רק ככנוס בקערה ופירשא [שהוזכר בע"ז שם] ר"ל שאינו כגופו וכפרש"י אבל קרוש הוי פירשא ממש ואפשר דאף קודם חזרה היה מותר והיינו והלכתא ולפ"ז לא פסק הלכתא לענין גלול כלל וביה עיקר פלוגתא ולא פסק ואלו בקרוש אין מחלוקת : וקושית התוס' בע"ז דליסמי [אקושיה דשמואל אדשמואל] הכל קודם חזרה [והא דשמואל בעור קיבת כו' הא קיבה מותרת היינו בקרוש] לא הבנתי דשמואל דקאמר מפני מה אסרו גבינות כו' לכאורה השיטה דלאחר חזרה קאמר דאפתיק ר"י והשיאו לדבר אחר דקודם חזרה טעמא מפורש במתני' משום קיבה גופיה ואחר שהקשה לו והלא קיבת עולה כו' חזר מטעם קיבה ושמואל דהכא אמתניתין קיבת שחיטת נכרי כו' ע"כ קודם חזרה וס"ד דמקשה דמתניתין לאחר חזרה קאמר [ולזה הקשה אדשמואל אבל בהא דשמואל דקאמר מפני מה כו' ע"כ ידע דלאחר חזרה] והו"מ להקשות מתניתין אמשנה דע"ז לבתר חזרה והתוס' כתבו הו"מ למיפרך ממתני' על שמואל וה"ה מתני' אמתני' אלא עדיפא ליה למיפרך הכל משמואל דמסתמא לבתר חזרה איירי. ועיין שיטת הרי"ף בהאשר"י [דגרים כגי' התוס' ומתיר אפילו בגלול דהוי פירשא בעלמא לאחר חזרה והא דטריפה שינקה מן הכשירה דקתני מותרת מפני שכנוס במעיה פירושו דהוי פירשא בעלמא לא משום דלא הוי כגופיה] ומ"ש האשר"י [דל"ל נגירסתו דכשירה שינקה מן הטריפה אסורה קודם חזרה נשנית] ולא משמע כן כו' דמשמע דכשירה שינקה כו' וטרפה שינקה כו' נשנו כאחת ואילו להרי"ף כשירה שינקה מן הטריפה קודם חזרה נשנית וטריפה שינקה מן הכשירה לאחר חזרה נשנית כדמסיק הגמ' מכח רישא דקתני קיבת נבילה אסורה. [ומ"ש] ועל שניהם מפרש הטעם מפני שכנוס במעיה הוא עוד קושיא להרי"ף טעמא דכשירה כו' משום דכגופיה [של טריפה] היא (ה). ובכלל אלו הקושיות נמי להרי"ף למה נקיט בחלוקה של קודם חזרה כשירה שינקה כו' הו"ל אפילו טריפה שינקה מכשירה אסורה ומיהו לטעמא דכגופיה הוא איסורא דכשירה שינקה כו' הוי רבותא טפי ואין לו אפילו טעם לאיסורא רק הואיל ולאו כפירשא חשבינן ממילא חשבי ליה חלב טריפה וכן [חוזר לסיים קושייתו שהתחיל] בסיפא דלאחר חזרה לאשמעינן אפילו כשירה שינקה כו' מותרת וכ"ז יש ליישב וק"ל :

דף קיז ע"א גמ' מנא הני מילי. דאף בקדשים קלים יש מעילה בחלב ולמטה מנא ה"מ דאף בקדשי קדשים אין מעילה בדם (ו) : גמ' ואי כתב רחמנא כאשר יורם ה"א חלב אלי' כו' כצ"ל : גמ' אלא מעתה לא ימעלו בה כו'. דהיאך נרבה מכל חלב מה שלא נקרא חלב סתמא : גמ' אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר כו'. וא"ל א"כ ל"ל הוא כיון דמלמדין שמועלין אף לאחר שנעשה מלותו ס"ס מהוא לא נשמע מאומה לפני כפרה כלאחר כפרה כיון דלאחר כפרה נמי י"ל דמועלין בו : בתוס' בד"ה א"ר ינאי כו' ור' ינאי דהכא כו'. ומאן דמוקי לה התם לדבר הלמד כו' יליף מעילה בחלב מכל חלב לחודה וכשמנה רבי : בא"ד ומוקי לה מדרבנן כו'. משא"כ בדם דאפילו מדרבנן אין בו מעילה בבית המקדש רק לאחר שילא לחוץ מועלין בה מדרבנן כמ"ש בסמוך ועיין בפרש"י שם ביולא לנחל קדרון ולכך אקושית ר"ת שבד"ה הוא לא משני מדרבנן דהא קתני משא"כ בדם מיהו בלא"ה תירלו שפיר דאתירולא דרבנן קשה הוא"ת ג' וד' שבאותו דיבור מיהו ז"א דתקשי בלא"ה מאי וא"ת א"כ בריש מעילה כו' תקשי לר' ינאי דמוקי למשניות טובא מדרבנן רק תלמודא בריש מעילה אין לו להביא ממימרא דאמוראי רק ממשנה או ברייתא וגם הך דהמקיז הוא מימרא [ולא הוי קשה וא"ת ג' אי הוי מתרלין דמדרבנן וע"כ צ"ל כמ"ש תחלה] ועיין : בא"ד וחייב עליו ארבע חטאות ואשם כו'. ואי מדרבנן הוי חולין בעזרה : בתוס' בד"ה הוא לפני כפרה כו' הקשה ר"ת כו'. תפסו כאן [ולא אמתניתין] דמשמע לעולם בהוייתן הוא שוה [כפרש"י] משא"כ במתני' : בא"ד ומועלין בה ב' מעילות. אחת משום קדשי מזבח ואחת משום שהתפיסו לקדושת בדק הבית ואי מדרבנן חל עליו קדושת בדק הבית ולא מדאורייתא אמאי ב' מעילות : בא"ד ומשני ראוי למעול כו'. דבל"ז שהקשה [לפי פשוטו] דלא מליט מעילה מדרבנן לריך לפרש בדוחק גדול התירוץ ראוי למעול אילו היה חל מדאורייתא אבל באמת אינו מועיל כיון דהוא מדרבנן כפרש"י שם אך עתה שמליט מעילה מדרבנן רק שהקושיא דלא הו"ל לתקן בכאן כו' א"ש הא דמשני כו' : בתוס' בד"ה אין לך דבר כו' דהא דשן כו' ועגלה ערופה כו'. ולא הוי שני כתובים כו' דאין נכתב קרא לכך לומר דאין נועלין בה קודם ודו"ק : בתוס' בד"ה ולא והרי תרומת הדשן כו' א"כ מלוה לדשן כו'. לכך אין מועלין בה אח"כ שנעשה מלותו דאי לא"ה מ"ש לאחר דישון מקודם דישון : בא"ד בשלמא חילון דכתיב ושמו כו'. דכתיב והרים את הדשן מבעי ליה ודו"ק. ועיין בתוס' שם ואפ"ל [שמביא ושמו] ליישב הבשלמא דאמאי ניחא שם אדרבה אם הוא מלוה מוהרים אמאי מועלין בה נאח"כ לז"א ושמו כו' : בסה"ד והתם פריך כו'. אינו בגמרות חדשים. וכל הך סוגיא ומשני כו' לריך יישוב וע"ש ברש"י ותוס' : **ע"ב** גמ' תרי מיעוטי כתיבי. למ"ד אין מלמדין ל"ל דלא מחשיב ליה ליתורא : בתוס' בד"ה תרי מיעוטי כתיבי תימה דבחד סגי כו'. דא"ל דהוי ילפינן מאידך דלא כתיב בה מיעוטא א"כ מיעוט ל"ל. סיימו בעזרת האל ועזה"י ת"ל פה שמאל קלדן יום א' י"ג שבט של"ו לפ"ק : העלו הפוסקים בבשר בחלב דמדרבנן שרי לבשל כדמשמע תחלת הלשת בשר בחלב ובשמעתא קמייתא א"ר אסי ה"ק יש מהן מדברי תורה ויש מד"ס כו' וכל הבשר אסור לבשל קתני ולריך לראות בהמגיד שיישב זה להרמב"ם : דעת התוס' אפשר דקי"ל בשר עוף בחלבו דאורייתא דהלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו ולת"ק אסור מן התורה כמ"ש התוס' (דף קי"ג ע"א) בד"ה בשר וקלת סעד לדבריהם בשמעתא קמייתא הא עוף אסור מדאורייתא כמאן דלא כר"ע כו' ולהרי"ף והלא כמאן כיון דלכ"ע הוא מדרבנן ודו"ק : לזכרון אם תחב כף חולבת תוך שאלי"ט וכה"ג תבשיל הנעשה בשומן אווז מותר בהנאה : הג"א ריש פרקין הובא בב"י סי' צ"ב בלי חולק ולא הוזכר בש"ע גם לא ראיתי בשאר פוסקים והוא תמוה בעיני והוא דין גדול וז"ל הלכך קי"ל דבשר חיה ועוף לא אסור אלא מדרבנן וא"כ הא דתנן לקמן טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנ"ט באותה חתיכה אסורה דבעינן שיהיה ס' בחתיכה היינו דוקא בבשר בהמה אבל נפלה על בשר חיה ועוף לא בעינן שיהיה ס' בחתיכה אלא ברוב בעלמא בטל והא דתנן נמי בשלשי ע"א דבשר בחלב במשהו [הוספת הגאון המחבר בתוך דברי הג"א. ר"ל לאחר שנאסר משום בשר בחלב ונתערב אח"כ חתיכה הראויה להתכבד בשאר חתיכות לא בטל אפילו באלף דחשבינן ליה כאיסורו מחמת עלמו כחתיכת נבילה הראויה להתכבד שנתערב לא כחתיכה הראויה להתכבד שנאסרה משום איסור בלוע מדם וחלב וכה"ג דבטל בס'] היינו בשר בהמה אבל בשר חיה ועוף בחלב בטלין ברוב בעלמא וכן סובר בה"ג מא"ז עכ"ל : אודות כבד של אווז מפוטמת שרלו לטגן בשומן אווז ונתחלף וטיגנו במעט חמאה יש ללדד להתיר א' דבשר עוף בחלב בטל ברוב כמו שהבאתי לעיל ואפילו באכילה דלהג"ה בלא רובא שריא. הב' דאמרינן בפרק קמא דסנהדרין דף ד' גבי יש אם למקרא ואימא בחלב אמו ומסיק אלא אמר רב אחא בריה דרב איקי אמר קרא לא תבשל כו' דדרך בישול אסרה תורה ופירש רש"י חלב נלול הוא כמים אבל חלב טיגון הוא כו' והא דקאמר סוף פרקין חלב ומתה לא לריך קרא היינו שמבשל חלב בחלב שאינו דרך טיגון רק בישול ממש אבל בשר בחלב ודאי דרך טיגון הוא ואם כן הא נמי בנידון זה (ז) הג' דאמר בסוף פרק כל הבשר דם לאו גדי היא ואינו לריך קרא למעוטי והכי נמי בכבד טוליה דם היא כמ"ש אסר לן דמא שרא לן כבדא וכפירוש ר"ת בכבדא מה אתון ביה כו' בלא מליחה כו' (ח) וכה"ג שאלי"ט שנאפה בקדירה חולבת ב"י יש להתיר מה"ט וכל שכן אם ישנו עוד לד להיתרא ומכל מקום לא מלאני לבי להתיר למעשה :

באור

איפכא אין היקש למחצה ונקיש כלאי הכרם לכלאי זרעים גם לענין היתר אכילה : (ג) לכאורה אינו מובן כלל דהשתא נמי אף דלבתר דילפינן מתלתא לא פרכינן מעלמא כמ"ש לעיל מ"מ נימא יוכיח אתחלת הדין מערלה מעשה שבת לר"י הסנדלר יוכיח כמו דלולי הג"ש הוי אמרינן אתחלת הדין חורש יוכיח כמ"ש הגאון לעיל בסמוך : (ד) לכאורה [illegible]

בעלמא הוא והיינו לאחר חזרה ולכשירה כו' דאי קודם חזרה דלא הוי פירשא אין מחבר במתני' שום טעם וכמ"ש בסמוך : (ו) דאל"כ היאך היה סברת התיוכה לדעת המקשה דפריך כאן מנא ה"מ דיש מעילה ולמטה להיפך : (ז) יש לעיין קצת דהכתי מדרבנן אסור אפילו שלא בדרך בישול בכבוש ומליחה ואפילו בבשר עוף כהאי בר גוזלא [illegible]

סליק מסכת חולין

דף קב ע"א במשנה כשר בתורים פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורים · פ"ה תורים גדולים ולא קטנים (פי' לאו דוקא דהמנחה תורין לבני יונה כדלקמן תוס') והלא דין הוא ומה בני יונה שלא הוכשרו בגדולים הוכשרו בהם קטנים תורים שהוכשרו בהם גדולים אינו דין שיוכשרו בהם קטנים ת"ל תורים גדולים ולא קטנים בני יונה קטנים ולא גדולים · והלא דין הוא ומה תורים שלא הוכשרו בהם קטנים הוכשרו בהם גדולים . בני יונה שהוכשרו בהם קטנים אינו דין שיוכשרו בהם גדולים ת"ל בני יונה קטנים ולא גדולים . מאי תלמודא [illegible] גדולים כשרים ואי דלא ליפתמיע בפוס דוכתא למיכתב יונה דלא ע"כ ילפינן למיכתב בהאי דוכתא תורים ויונה כיון דתורים בכל דוכתא דוקא גדולים א"כ הוי טעינן בהאי דוכתא למימר דבעינן דוקא גדולים בין בתורים ובין ביונה ונצטרך למילף בני יונה מהיקישא דתורים ומאי נקיט תלמודא ילפותא דלא ליפתמיע אבני יונה ותורים מסיקים' ולזה לא מהני תירוץ המהרש"א על קושית המזרחי דלמה יש לנו לפסוק למכתב בני יחיל' דהא לא יכתוב בני רק גבי תורים ולא ביונה וכדמשני השתא ודו"ק: ע"ב במשנה טהור בכלי חרס (דהיינו גבו) טמא בכל הכלים טהור בכל הכלים (דהיינו אויר) טמא בכלי חרס: גמ' מנא ה"מ (דכלי חרס מיטמא מאויר) דת"ר תוכו אע"פ שלא נגע כו' או אינו אלא א"כ נגע כו' נאמר תוכו לטמא ונאמר תוכו ליטמא מה תוכו האמור לטמא אע"פ שלא נגע אף תוכו האמור ליטמא אע"פ שלא נגע והתם מנ"ל אמר ר' יהונתן המורה סעידה על כלי חרס אפי' מלא חרדל · א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ויהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו מה כל הכלים שאין מיטמין מאוירן מיטמין מגבן כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו דין שמיטמא גבו . אמר קרא וכל כלי פתוח כו' הא יש צמיד פתיל עליו טהור ויהא כל הכלים מיטמין מאוירן בק"ו מה כלי חרס שאין מיטמא מגבו מטמא מאוירו כו' אמר קרא תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר . והני תוכו הא דרשינן ד' תוכו כתיבי תוכו תוך תוכו תוך . חד לגופיה (תוכו האמור בכלי חרס לטמא לגופיה אתי שיטמא אחרים מאויר כדאמרן המורה סעידה על כלי חרס כו') וחד לגז"ש (ליטמא מלטמא כדלעיל) וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר וחד תוכו ולא תוך תוכו · בתוס' בד"ה או אינו אלא א"כ נגע וא"ת והא מדכתב רחמנא תוכו ולא תוך תוכו כו' וי"ל כו' ומיהו קשה מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר ש"מ דכלי חרס מטמא מאוירו וי"ל דה"א אם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא תוכו של זה מטמא אחרים מאוירו ולא תוכו של אחר . ובגליון תירץ וז"ל ולי נראה דקרא קמא הוי מוקמינן שמקבל טומאה מאויר ולא דרשינן תוכו של זה ולא תוכו של אחר אלא בתר דקי"ל מקרא אחרינא שמקבל טומאה מאויר · והקשה מהרש"א ז"ל על תירוצם של תוס' דה"א באם אינו ענין ליטמא תנהו ענין לטמא דלמאי דבעי תלמודא והתם בלטמא מנ"ל דמטמא אחרים מאוירו תיקשי ליה הא מדכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר כו' ש"מ דמטמא מאוירו מיהת מטמא אחרים ויש ליישב דהא פשיטא להו אי לא הוי כתיב טומאת אויר כלל לא ליטמא ולא לטמא לא הוי ידעינן למידרש תוכו של זה ולא תוכו של אחר אלא דקרא קמא ודאי מוקמינן מיהת לטמא אחרים מאויר ולא למידרש כו' וכמ"ש בגליון ול"צ דקרא קמא כו' דאף ליטמא בעי למימר דמוקמי ליה עפי לגופיה ולא דרשינן תוכו של זה כו' · ודוק עכ"ל מהרש"א ז"ל · והוא דוחק גדול לומר דלענין לטמא הוי פשיטא להו לתוס' כסברת הגליון ולענין ליטמא לא מיסתבר להו סברת הגליון . ונראה לי ליישב כעין תירוצו של מהרש"א ולאו מטעמיה די"ל דלהכי דחיק' להו לתוס' תירוצו של הגליון משום דליסנא דתלמודא לא משמע הכי מדפריך או אינו אלא א"כ נגע ובתר הכי פריך והתם מנ"ל משמע ואכתי הדרא קושיא הראשונה לדוכתיה או אינו אא"כ נגע ולתירוצו של הגליון עכ"פ לא קשיא הא דאו אינו אא"כ נגע דהא איכא למילף בג"ש רק דקשה קושי' אחרית' מנ"ל תוכו של זה ולא תוכו של אחר · ולהכי מיאנו התוספות בתירוצו של הגליון . אבל למה שנבאר שפיר קאי קושית תלמודא והתם מנ"ל דדלמא קאי לגופיה לטמא אחרים מאוירו א"כ הדרא קושיא הראשונה לדוכתיה דלגבי ליטמא אפשר דאינו אא"כ נגע · דהנה לכאורה יש להקשות על מה שתירצו התוס' דשפיר פריך או אינו אא"כ נגע ותוכו של זה כו' קאי לטמא אחרים שהרי התוספות בד"ה ומה כל הכלים כו' הקשו וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשה אב הטומאה ובסמוך נמי דעביד ק"ו איפכא כו' איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפרישית לעיל דהק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תיקשי כל חד וחד תיקום אדוכתיה (וא"כ במה מצינו הא לא שייך למילף גב מאויר וע"כ מכח כלי קיליף) ואיכא למיפרך כדפרישית וי"ל (דלעולם ילפינן גב מאויר ואויר מגב וא"ל כל חדא תיקום אדוכתיה) כדפרישית לעיל שיש כאן שום סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטינן כלל אלא לרווחא דמלתא דבשאר כלים כתיב טומאת מגע אף מגבו כו' . דמהיכי נמעט כלי חרס (וא"כ הוי עבדינן עפי האי ק"ו דכלי חרס יקבל טומאה מגבו והצריך מיעוטא דכל כלי פתוח ולבתר דכתיב האי מיעוטא) הוי ילפינן טומאת אויר בשאר כלים מק"ו מכח גב ואויר ולהכי אינטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר עכ"ל התוס' בקצת תוספ' ביאור ולפי"ז תקשי דמאי תירצו התוס' דפריך או אינו אא"כ נגע ותוכו קאי לטמא אחרים . הא לטמא אחרים לא אצטריך למיעוטא כלל · שהרי התוס' לעיל בסמוך בד"ה וגבו טהור הביאו תורת כהנים דגבו טהור אינו אלא לענין ליטמא אבל מטמא אחרים אפי' מגבו וכ"כ התוס' בכמה דוכתא · ולפי"ז היאך אפשר לומר דתוכו של זה ולא תוכו של אחר קאי לענין לטמא אחרים הלא התוס' כתבו דלא אצטריך תוכו של זה כו' אלא משום דלא ניליף ק"ו אויר מגב ולפי הס"א דאו אינו אא"כ נגע א"כ מאי חומרא מצינו באויר מבגב דלענין ליטמא אף מאוירו אינו מיטמא ולטמא אחרים אף מגבו מטמא אחרים · בשלמא אי הוי ילפינן שאר כלים מכלי חרס שפיר הוי איכא למילף בק"ו ומה כלי חרס דקל שהרי אינו מקבל טומאה מגבו אפ"ה מטמא אחרים מאויר כל הכלים דחמירי שמקבלין טומאה מגבן אינו דין שיטמאו אחרים מאויר · אבל לפ"מ התוס' דליכא למילף כלי מכלים מחמת הפירכות רק אויר מגב . לפי הס"א זו לא מצינו שום חומרא באויר מבגב . ונראה ליישב דהנה המהרש"א ז"ל כתב בד"ה וגבי טהור . וז"ל ול"ל דאיכא שום דרשא בכלי חרס דמטמא אחרים אפי' מגבו דמק"ו מכל הכלים דמטמא אחרים מגבן ליכא למילף דאיכא למימר טומאת עצמן תוכיח דהוי בכל הכלים במגבן ואינו בכלי חרס ועוד דאיכא למיעוטי טומאת אחרים מגבו בכלי חרס מגז"ש לטמא מליטמא · ויש לדקדק על דבריו דאי ס"ד דאיכא שום דרשא בכלי חרס לטמא אחרים מגבו א"כ לא הוי אצטריך תלמודא למיפרך ויהיה כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו · הא בלא"ה איכא למילף מגז"ש אף לענין גבו ליטמא מלטמא כדיליף טומאת אויר · ע"כ צ"ל דבאמת ליכא שום ילפותא מפורשת לכלי חרס לטמא אחרים מגבו אלא דממילא שפיר מיפתמע · ע"פ מה שפירשו התוס' בד"ה וחד לג"ש דע"כ מופנית הוא דה"מ למיכתב וכל אשר יפול מהם בו . כל אשר בו · וביאר מהרש"א ז"ל דבריהם דאל"כ הא איכא למיפרך מה לטמא שכן מטמא מגבו תאמר בליטמא · ולפי"ז אמרתי בימי חורפי דשפיר ממילא מיפתמע אף בלא שום לימוד דכלי חרס מטמא אחרים מגבו דהנה יש לפנינו למילף ב' דברים מגז"ש ליטמא מאויר מטומאת אחרים באויר · וטומאה אחרים שלא לטמא מגבן מטומאת עצמו שאינו מיטמא מגבו וכקושית מהרש"א · והשתא אנו כאמר דע"כ דלא ילפינן תרוייהו מגז"ש דא"כ לא הוי צריכה גז"ש לאפנויי דהא ליכא למיפרך מידי אלא ע"כ דלא ילפינן טומאת גבו לטמא אחרים מליטמא רק דילפינן ליטמא מאויר מטומאת אחרים ולהכי שפיר אצטריך לאפנויי הגז"ש משום דאיכא למיפרך כמ"ש מהרש"א · וא"כ שפיר מיפתמע מדאצטריך לאפנויי הגז"ש דע"כ מטמא אחרים מגבו · אך לכאורה קשה דלמא אתי' גז"ש לאגמורי טומאת אחרים מטומאת עצמו לענין טומאת גב שאינו מטמא אחרים מגבו וטומאת אויר ליטמא לא ילפינן מלטמא אחרים וא"כ שפיר אצטריך גז"ש לאפנויי משום דאיכא למיפרך מה לטומאת עצמו שכן אינו מטמא מאויר · אך ז"א דאי נימא דלא ילפינן טומאת אויר ליטמא מגז"ש וא"כ ע"כ הא דכתיב תוכו של זה ולא תוכו של אחר קאי לענין טומאת אחרים כתירוץ התוס' א"כ לא אצטריך הגז"ש שלא יהיה כלי חרס מטמא אחרים מגבו הא ע"כ בלא"ה אינו מטמא מגבו דאל"כ לא אילטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר כי היכי דלא ניליף אויר מגב בק"ו כמו שפירשו התוס' הא לפום סברא זו לא מצינו שום חומרא באויר מבגבו וכמו שהקשיתי לעיל · וכ"ז אינו אלא למסקנא דכבר ידעינן מגז"ש ע"כ ממילא מיפתמא דכלי חרס מטמא אחרים מגבו כנ"ל אבל לעיל שפיר תירצו התוס' דמקשה שפיר או אינו אא"כ נגע ותוכו של זה כו' קאי לטמא אחרים וא"ל דלהא לא אצטריך כיון דליכא ק"ו דהא לא מצינו שום חומרא באויר מגב וכמו שהקשיתי לעיל דלמאי דלא ידעינן השתא מגז"ש איכא למימר דבאמת כלי חרס אינו מטמא אחרים מגבו והוי איכא למילף שפיר בק"ו אויר מגב ולהכי אצטריך תוכו · והשתא ממילא מיושב קושית מהרש"א דהכי פריך והתם מנ"ל בטומאת אחרים דקילפית טומאת עצמו מני' בגז"ש דדלמא תוכו קאי לגופיה שיטמא אחרים מאויר כסברת הגליון א"כ תו לא מוכח דילפינן הך מלתא בגז"ש דיקבל טומאה מאויר דאו אינו אא"כ נגע והגז"ש לאורויי אתא למילף טומאת אחרים מטומאת עצמו שלא יטמא אחרים מגבו ולזה צריכי להיות מופנה דאיכא למיפרך מה לטומאת עצמו שכן אינו מיטמא מאויר ולא דמינו להא לעיל רק דה"כ ל"ל גז"ש דמדאצטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר שמעי' לה וכמ"ש אבל השתא דאמרי' דתוכו לגופי' אתי שיטמא אחרים מאויר שפיר י"ל לסיפך דגז"ש אתי לאורויי למילף טומאת אחרים מטומאת עצמו שלא יטמא אחרים מגבו אבל טומאת עצמו מטומאת אחרים לא ילפינן לקבל טומאה מאויר והדרא קושיא לדוכתא או אינו אא"כ נגע ודוק היטב · וכ"ז כתבתי כדי להורות דרכי העיון לכל נורב ובחורי חמד . אף שת"ל שאין זה מדרכי וערך שכלי · כי ערך קטן הוא אעפ"כ כתבתיו להועלת להתלמד לתלמידים המתחילים ללכת בעקבי העיון ולדרוך עלי במתי השכל והתבונה :

דף קג ע"א גמ' אכל אבר מן החי מן הטריפה ר"י אמר חייב שתים ר"ל אמר אינו חייב אלא א' כו' במאי פליגי אמר אביי כגון שנטרפה עם יציאת רובה מר סבר בהמה בחייה לאיברים עומדת ואיסור טריפה ואיסור אבר בהדי הדדי קאתי ומר סבר בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת ולא אתי איסור אבר חייל על איסור טריפה ואיבעית אימ' דכ"ע בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת ובמייתי איסור אבר מיחל אאיסור טריפה קמיפלגי מר סבר אתא איסור אבר וחל אאיסור טריפה ומר סבר לא אתי איסור אבר חל אאיסור טריפה ואיבע"א דכ"ע בהמה בחייה לאיברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ובמייתי איסור טריפה חייל אאיסור אבר קמיפלגי מר סבר אתי וחייל [וטעמא כדמפרש לקמן בסמוך מידי דהוה אחלב דהתורה אמרה יבוא איסור נבילה וטריפה וחל על איסור חלב] ומר סבר לא אתי' וחייל [כדלקמן אחלב הוא דחייל דהותר מכללו אבל הי' אבל אאבר לא חייל] עוד שם בגמרא א"ר חיא בר אבא א"ר יוחנן אכל חלב מן החי מן הטריפה חייב שתים א"ל רב אמי וליח' מר שלש כו' אתמר נמי אמר ר' אבהו א"ר יוחנן אכל חלב מן החי מן מטריפה חייב שלש במאי קמיפלגי ומוקי הכא נמי באותן שלש אוקימתות דלעיל · או דמיירי כגון שנטרפה עם יציאת רובה ופליגי אליבא דר' יוחנן אי בהמה בחייה לאיברים עומדת ואתו כולהו בהדדי · או דכ"ע לאו לאיברים עומדת ופליגי אי אתי איסור אבר וחל אטריפה ותלב · או דכ"ע בהמה בחייה לאיברים עומדת וכגון שנטרפה לאחר מכאן ופליגי אי אתי איסור טריפה וחל אאיסור אבר מר סבר דאתי חל כדאמרה תורה יבוא איסור טריפה יחול אאיסור חלב ומר סבר אחלב הוא דחל שהותר מכללו אבל היה אבל אאבר לא: בתוס' בד"ה דאיסור חלב כו' בסה"ד וא"ת להאי ליפנא דאמר לעיל דכ"ע לאו לאיברים עומדת ולר' יוחנן איסור אבר חל אאיסור טריפה א"כ היכי משכחת לה דלא מיחייב אלא שתים [אליבא דר"ח בר אבא א"ר יוחנן] באכל חלב מן החי מן הטריפה וי"ל דאיסור אבר שבא לבסוף נהי דחייל אאיסור טריפה דקיל על איסור חלב דחמור בכרת לא חל וכתב מהרש"א ז"ל היכן מצאו ידיעו ובגליונו להך ליפנא דלעיל [היינו אוקימתא ג'] דסבר ר' יוחנן בהמה בחייה לאיברים עומדת וסובר דאיסור טריפה חל על איסור אבר [ועל חלב פשיטא דחייל] היכא משכחת לה באכל חלב מן החי מן הטריפה דלא מיחייב אלא ב' אליבא דר"ח בר אבא דבשום גונא לא מצית לאשכוחי כו' וצ"ע . ונראה ליישב על נכון דבדף הסמוך ע"ב אייתי ברייתא נעל לפור שאין בו כזית ואכלו רבי פוטר ור"א בר"ש מחייב ומסיק דבהא פליגי מר סבר דבהמה בחייה לאיברים עומדת ומר סבר בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת אמר רבא את"ל סבר ר' מחשבת אוכלין שמי' מחשבה חישב לאוכלו אבר אבר ואכלו כולו חייב אמר אביי ומי איכא מידי דאילו אכל אחר לא מיחייב אכל האי מיחייב א"ל זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו ואמר רבא את"ל סבר רבי אליעזר ברבי שמעון מחשבת אוכלין שמיה מחשבה חישב לאוכלה מתה והכלה חיה פטור אמר אביי ומי איכא מידי דאילו אכל אחר מיחייב ואכל האי פטור א"ל זה לפי מחשבתו וזה לפי מחשבתו · והנה לכאורה לפי"ז אין התחלה לקושית מהרש"א דשפיר משכחת דמיחייב שתים אף לאוקימת' ג' דס"ל לר"י לעיל בהמה בחייה לאיברים עומדת כגון שחישב לאוכלה מתה דלא אתי איסור אבר וחייל אאיסור טריפה · אך לכאורה גם תוספת לא מקשו מידי לאוקימתא ב' דאף דס"ל לר"י בהמה בחייה לאו לאיברים עומדת ואתי איסור אבר חייל מ"מ משכחת דמיחייב שתים כגון שחישב לאוכלה חי ונטרפה בתר הכי דלא אתי איסור טריפה וחייל אאיסור אבר . אך ז"א דהתוספת מקשו שפיר דהא כתבו התוס' לעיל טעמא דסבר ר"י דאתי איסור אבר וחייל אאיסור טריפה משום דהוי איסור מוסיף שכן איסורו נוהג בבני נח ור"ל לית ליה איסור מוסיף והשתא מקשו התוספות שפיר דליכא למימר דמשכחת שחייב שתים כגון שחישב לאוכלה חי דהאיסור אבר קדים לאיסור טריפה וטריפה אפשר דלא חייל אאבר מ"מ הא מזה הטעם עצמו דמיחייב לר"י היכא דאיסור טריפה קדים לאיסור אבר משום דאיסור אבר הוי איסור מוסיף לגבי בני נח ה"נ בחישב לאוכלה חי אף דאיסור אבר קדים מ"מ חל טריפה אאבר כיון דהוי איסור מוסיף לגבי כ"ע דלא הוי מיחייבי משום אבר כיון דלאו לאיברים עומדת רק לגבי דהאי דחישב לאוכלה חי קדים איסור אבר וכדקאמר תלמודא בהדיא מי איכא מידי דאילו אכל אחר לא מיחייב · אבל הא דמקשה מהרש"א באוקימתא ג' דלעיל דסובר ר"י בהמה בחייה לאיברים עומדת וטריפה חל אאבר שפיר נוכל לתרוצי דמשכחת דמיחייב שתים בחישב לאוכלה מתה דלאתי איסור אבר בתר הכי ואבר אטריפה אפשר דס"ל לר"י דלא חייל אף דהוי איסור מוסיף כמו דלא ס"ל לר"ל איסור מוסיף לאוקימתא ב' והא דסובר לאוקימתא ג' דחייל טריפה אאבר היינו משום דהתורה אמרה להאי איסור דאמרה תורה יבוא איסור טריפה ויחול אאיסור חלב אבל אבר אטריפה אפשר דסובר דלא חייל אף דהוי איסור מוסיף כמו שסובר ר"ל לליפנא ב' ודו"ק היטב :

דף קיג ע"ב גמרא אמר שמואל גדי לרבות השליל גדי לרבות הבהמה גדי להוציא את השליל גדי להוציא את הדם גדי להוציא את השליא גדי להוציא את הטמאה · הא תלתא גדי כתיבי ואנן שיתא דרשינן קסבר שמואל איסור חל על איסור ואיסור חלב ומתה מחד קרא נפקא דם נמי לאו גדי הוא שליא נמי פירשא בעלמא פשו להו תרי חד לרבות השליל וחד למעוטי בהמה טמאה וסבר שמואל איסור חל על איסור והא אמר שמואל משום ר"א מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת איבעית אימא בעלמא איסור חל על איסור ושאני התם דמיעט רחמנא ומתו בו ואיבעית אימא בעלמא קסבר שמואל אין איסור חל על איסור ושאני הכא דרבי רחמנא גדי (פירש"י בד"ה איסור חל על איסור אני שמעתי דגרים ליה וה"פ איסור חל על איסור ולא אצטריך קרא לא לחלב ולא למתה . מחד קרא כלומר מהאי קרא דאתי לגופיה נפקא דאם בישל חלב או בשר נבילה בחלב אף הם במשמע וקשיא לי הא דאמרינן לקמן בפירקין דף קט"ז שכ"ע משום דאית ליה איסור חל על איסור מייתרי ליה כולהו תלתא גדי לדרשא ואמרינן חלב ומתה לא צריכא קרא והכא לשמואל נמי דאית ליה איסור חל על איסור אמרינן חלב ומתה מחד קרא נפקא ולא מייתרי כולהו אלא תרי ונראה בעיני דלא גרסינן להאי קסבר שמואל איסור חל על איסור אלא הכי גרסינן חלב ומתה מחד קרא נפקא כו' דכולהו תלתא גדי מייתרי לדרשא דה"ל למיכתב לא תבשל בחלב אמו כל מי שיש חלב אם בהמה כיון דסופינן להביא במשמע גדי אף עגל ועלה כדאמרן לעיל ומדכתיב גדי לדרשא אתי חד לחלב ומתה לאשמועינן שיהיה איסור חל איסור ואיתרבו להו תרוייהו דהא מין גדי הן והי מנייהו מפקת וחד לשליל וחד למעוטי טמאה ולקמן נמי במעתין אמרינן ואיבעית אימא כו' ושאני הכא דרבי רחמנא גדי אלמא איסור חל על איסור לשמואל הכא מגדי נפקא ליה מריבוי' והא דפריך לקמן וקסבר שמואל איסור חל על איסור הא קשיא ליה דמדרבי שמואל חלב ומתה אלמא איסור חל על איסור) · עוד שם בתר הכי אתמר המבשל חלב בחלב רב אמי ורב אסי חד אמר לוקה וחד אמר אינו לוקה לימא בהא קמיפלגי דמ"ד לוקה קסבר איסור חל על איסור ומ"ד אינו לוקה קסבר אין איסור חל על איסור לא דכ"ע אין איסור חל על איסור ואכילה דכ"ע לא פליגי דלא לקי כי פליגי אבישול מ"ד לוקה חד איסורא הוא ומ"ד אינו לוקה להכי אפקה רחמנא בלשון בישול כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי ואיכא דאמרי אבישול כ"ע לא פליגי דלקי כי פליגי אאכילה מ"ד אינו לוקה דהא אין איסור חל על איסור ומ"ד לוקה להכי אפקה רחמנא בלשון בישול כיון דאבישול לקי אאכילה נמי לקי · בתוס' בד"ה כיון דעל אכילה לא לקי תימה אימא איפכא כדאמר בסמוך כיון דאבישול לקי אאכילה נמי לקי · ונראה ליישב דהנה רש"י פירש בהא דקאמר ומ"ד אינו לוקה קסבר אין איסור חל על איסור · ולא נפיק מקרא דלגופיה וקרא יתירא לית לן לרבויי דהאיכא למימר חד לרבויי שליל אתי דחד איסור הוא דהאיכא וחד למעוטי שליא הוא דאתי ולא ס"ל פירשא הוא ובעי קרא למעוטי דאלו למעוטי דם וטמאה לא אצטריך דכיון דאין איסור חל על איסור מהיכי תיתי לן דליתסרי דבעי למעטינהו וכתב מהרש"א ז"ל פירושו תמוה לפי מה שהוכיח לעיל לדחות הגירסא והפירוש שמשמע דלא אצטריך כלל חד לגופיה כדאמרינן

לקמן

לקמן בפירקין לכ"ע דכולהו תלת' מייתרי ואפשר שזה הוא הפירוש שמשמע אבל לפירושו נ"ל דחד לרבויי שליל וחד למעוטי שליא וחד למעוטי טמאה דאצטריך למעוטי אפילו בבישול דלא הוי אלא חד איסורא עכ"ל ודבריו תמוהין דא"כ תקשי למאי דמסיק דמ"ד אינו לוקה משום דלהכי אפקה רחמנא בלשון בישול כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי א"כ לא אצטריך למעוטי טמאה ואייתר חד גדי · ועוד קשה אף אם נדחוק דלמאי דמסיק נ"ל למ"ד אינו לוקה משום דלהכי אפקה כו' דאצטריך ליה גדי לשום דרשא אחריתא מי דחקו לתרגן לחזור מסברת המקשה דהוי ס"ד דפליגי באכילה עפי יעית סברת המקשה דפליגי באכילה ודכ"ע סברי אין איסור חל על איסור ופליגי בהך סברא אי אמרינן כיון דעל אכילה לא לקי כו' ולהיפך דמ"ד לוקה סבר כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי ולא אצטריך למעוטי טמאה אף אבישול וע"כ לרבוי' חלב ומתה ומ"ד אינו לוקה לית ליה הך סברא דכיון דעל אכילה לא לקי כו' ואצטריך למעוטי טמאה מאיסור בישול כסברת מהרש"א וליכא ריבויא לחלב ומתה להכי לא לקי ע"כ נראה ליישב קושית מהרש"א בענין אחר דשפיר אצטריך למעוטי טמאה אף דאין איסור חל על איסור להיכא דאכל חצי זית מבשר טמא וחצי זית מחלב דשפיר מצי חייל איסור בשר בחלב אחצי שיעור של בשר טמא אף למ"ד חצי שיעור אסור מן התורה כמ"ש התוספות בשבועות דף כג ע"ב בד"ה דמוקי לה כדברי הכל · והנה יש לדקדק אמאי נקטו פלוגתייהו במבשל חלב בחלב ולא נקיט המבשל חלב ומתה בחלב ועוד דלפי פירש"י צריכין לדחוק דרב אמי ורב אסי סברי דפליגא לאו פירשא בעלמא ותלמודא קאמר לעיל בפשיטות אליבא דשמואל דפליגא פירשא בעלמא ותלמודא לא מזכיר כלל דרב אמי ורב אסי פליגי בהא אדשמואל ונראה דהנה התוספות בד"ה קסבר שמואל כתבו ז"ל בהגה מוחק בקונטרס זאת הגיל' דלהכי קאמר קסבר שמואל איסור חל על איסור דאי הוי ס"ל בעלמא דאין איסור חל על איסור ולא הוי יליף מהכא (כגירסת מהרש"א) לא הוי מפיק חלב ומתה תרווייהו מחד קרא אלא הוי מוקי קרא בדדמי (כ"ל דע"כ קסבר שמואל דהתורה מגלה דבכל התורה כולה איסור חל על איסור דיליף מהכא דאי לא"ה רק הכא גלי קרא מנזה"כ לא הוי יליף מהכא תרתי חלב ומתה מחד קרא וכו' והוי מוקי קרא בדדמי · כן פירש מהרש"א) ועפי"ז י"ל דדוקא בחלב בחלב שייכא פלוגתייהו דרב אמי ורב אסי לא במתה · והכי מיתפרשא נימא בהא קמיפלגי דמ"ד לוקה קסבר איסור חל על איסור כ"ל דהתורה מגלה למילף מהכא בעלמא דאיסור חל על איסור · וא"כ הני תלתא גדי אתיין חד לחלב ומתה דמחד קרא נפקי וחד לרבות השליל וחד להוציא את הטמאה ומר סבר אינו לוקה קסבר אין איסור חל על איסור פירוש דבעלמא אין איסור חל על איסור ושאני הכא דגלי קרא מנזה"כ וא"כ חלב ומתה לאו מחד קרא נפקא כמ"ש התוספות וא"כ מוקי קרא בדדמי ומסתבר ליה לאוקמי ריבויא דגדי אמתה דאיסורו קל דאינו אלא איסור לאו משא"כ חלב דאתיל דהוי בכרת ודמי לא דכ"ע אין איסור חל על איסור כלומר דלא יליף מהכא בעלמא ואאכילה כ"ע לא פליגי דלא לקי אחלב כי פליגי אבישול כו' מ"ד אינו לוקה דלהכי אפקה רחמנא בלשון בישול כיון דעל אכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי · והשתא מתילא מיושב קושית תימה של תוספות דליכא למימר להיפך כיון דאבישול לקי אאכילה נמי לקי דא"כ לא אצטריך גדי לרבות מתה · והמשכתי לפלפל עוד ליישב זה לאיכא דאמרי דאמר כיון דאבישול לקי כו' אך לאשר אינו כשום על זכרוני על בוריו · ואין פנאי לזה כלל כעת · ואיתו איסתילאי האידנא · גלל כן לא העליתיו על הכתב · וישמע חכם ויוסיף לקח · ודעת לנבון נקל :

ואברך על המוגמר . ואתן תודה לאל גומר עלי . שזיכני לגמור הספר הקדוש מהר"ם שי"ף ז"ל עם הגהותי . ותושע לי ימין ה' וזרוע קדשו להעלות על הדפוס גם קצת מחידושי . עלז לבי בה' . אשר לא עזב חסדו ואמתו ממני . היה לי לצור מעוז ולמחסה לחלצני ממצר . בעת השריפה הגדולה אשר היתה פה בחדש אייר תקסח"ל שיצאתי מבית השריפה ממש בעירום ובחוסר כל לא נשאר מכל אשר לי בלתי אם נפשי וגויתי . כי בעת ובזמן ההוא נחליתי עד מאד . ואגיע עד שערי מות . עד כי ה' בחמלתו שלח דברו וירפאני . וכמעט אשר שב רוחי בקרבי . ועדן לא שבתי לאיתני . גלל כן לא הבטתי על כל אשר לי ואמלט אני לבדי . ואין כל מאומה בידי . והלא זה אוד מוצל מאש . שניצולו כתבי הקודש הללו מבית המוקד בדרך נס ובהשגחה פרטית . מזה נראה בעליל שזכות הגאון עמדה לי להציל כתבי חידושיו . ולהחיותו מיורדי בור . כה יזכני השם להאריך עוד ימי חלדי . ויושיעני לכשרון העת והזמן לשום אל לבי ולהעלות עוד מחידושי . זכות הגאון יגן לי על כל אלה . כי בעזה"י תועלת רב עשיתי ביגיעתי לפני התלמידים , וסקלתי המסילה לפניהם . ויתבדרון שמעתתי' בפי רבנן ותלמידיהון . השם ישים חלקי מעובדי השם ולומדי תורתו לשמה ויזכנו לראות בנחמה אמן :

דרושים נחמדים ממהר"ם שי"ף

הכל תלוי במזל אפי' ס"ת שבהיכל . ע"ד שמזלא מצלא יקנה ס"ת (עירובין סד) דהיינו ס"ת תלוי במזל :

אין מברכין על הרית (ברכה אחרונה) לפי שהנאה מועטת ושיעור הברכה (בברכת המזון וכל שאר הנאת מאכל) עד שיתחיל להתעכל וכאן מיד נתעכל דלית ביה ממשא וכן בתענית אמרו טועם ופולט ואין מברך כי כיון שאין לו אלא הנאת החיך ולא ממש א"כ כבר נתעכל וק"ל . ולכן על פחות מכזית תקנו ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה וק"ל :

התורה מונחת בקרן זוית . מעט הכמות תופס מקום זעיר ועכ"ז כל הרוצה ליטול יבא וכל א' מוצא בה דבר חידוש חדש ממש אשר לא ראהו עין מי שקדמו :

כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו ע"ד מ"ש מחרב בהמ"ק נסתמו מעיינות החכמה כו' :

ההפרש שבין ישראל למלאכים נודע שישראל יש להם שייכות וקורבה אל הקב"ה ממש שהנשמה דרך משל להבדיל כעין ולד הנולד ע"י חיבור זכר ונקיבה כמ"ש בזה פ"ר לכן המלאכים מזכירין השם אחר ג' תיבות ק' ק' ק' להורות על ג' הבדילים ופחות מג' אין כאן הבדל גמור סי' לדבר פחות מג' כלבוד דמי וכג' לא הוי כלבוד אבל ישראל מזכירין אחר ב' תיבות והוא פחות מג' ויש להם חיבור ודיבוק אל האב והענין נ"ל כי המלאכים המה במדרגה ג' ממ"ש הקב"ה אבי"ע שהם המלאכים אבל נשמותיהן של ישראל מעולם הבריאה עולם הכסא ג"ע העליון כנודע אין כאן רק ב' מעלות א"כ : (עה"ג) מעלה גר"ס גימ' יצחק שהעלוהו על המזבח ומקום מה שאכל כמ"ש על המאכלת שאוכלין ממנו : מצרים פרס"ה גימ' משה שבקע הים לא השאר פרס"ה . סנפי"ר גימ' ד' מאות כוחות הטומאה קשקש"ת ג"פ ד' מאות ואמרו רבותינו ז"ל סנפיר דכתב רחמנא למה לי (חולין דף ס"ו ומשני יגדיל תורה ויאדיר) . ג' קצוות בסדר קדושה כנודע ויגדיל תורה לרמז על רגל רביעי של דוד כנודע . ת' שנים במצרים משנולד יצחק שהותחל בה הדין ל' שנים מקודם . ק"ל ור"ע הרי [מספר] ת' . ד' מאות שנה . (ק"ל הוא בימי' סמ"ל ור"ע בין הכל עולה ת' שהם ד' מאות כוחות הטומאה) . עץ הדעת טוב ורע מנטר"ע (כדאיתא בב"ר ארכו בגרעת כו') . שער בנגע הפך לבן . נבל רשע ענג [היפך של שער נגע לבן] גן עדן דן ענג :

לעתיד ישחט הלויתן לשור הבור בסנפיריו ישאלו מלאכי השרת הא תנן אין שוחטין לא במגל וכו' והשיב תורה מאתי תצא וכו' . השאלה הוא שהשור מורה על מדת הדין פני שור מהשמאל והדג מימין מים מורה על החסד ויאלו היאך אפשר זה שהרחמים ישחוט לדין כענין מקבלה ואילך מצות כהונה שחיטה בזר כשירה לפי שהכהן מצד החסד ושחיטה דם אדום מורה על הדין לכן יתמיהו ועוד הא תנן וכו' והטעם משום ברור לו מיתה יפה א"כ ה"ה סנפיר והשיב וכו' :

בחשבון של קנין . בחיי עוקן סי' גודי"ז אילנא כו' [איפה ג' סאין . סאה ו' קבין . קב ד' לוגין . לוג ו' ביצים] . ועל סימן המטבעות דוכ"ב שפתי ישנים הסלע ד' דינרין והדינר ו' מעות כסף המעה ב' פונדיון והפונדיון ב' איסרין והאיסר ח' פרוטות נחושת פרוטה אחת משמונה באיסר האיטלקי הוא דוכ"ב (שפתי ישני"ם) כו' ע"ד ישנתי א"ז ח' שעות כו' (כוונתו דבמלת דוכ"ב נרמז ד' דינרין ו' מעות כסף ב' פונדיון ב' איסרין ובמלת ישנים שהוא לשון שינה נרמז ח' פרוטות שמלת אז גימ' ח' רומז לשינה ח' שעות ינוח לו) :

ועל אורז ודוחן סי' הדרא"ם פת הדראה [כוונתו שבמלת הדרא"ם נרמז הב' דעות שמחולקים הפוסקים לדעה א' נרמז בר"ת כסדר הירז דוחן רייז אורז ודעה ב' ר"ת למפרע מסיפא לרישא הירז אורז רייז דוחן] עיין עליו :

פרשה בראשית בב"ר בתחלתו (רב הושעיא רבה פתח ואהיה אצלו אמון כו' אמון פדגוג אמון מכוסה אמון מוצנע ואית דאמרי אמון רבתי כו') אמון פדגוג כו' דרך התינוק מתחלה [מבטיחין לו שילמוד בשביל] דבר מאכל כאומן התינוק . ואח"כ מלבושים [זהו] אמון מכוסה ואח"כ ע"מ שיקרא רב . [זהו אמון] רבתי . ואח"כ שכר של עולם הבא [זהו] אמון כו' [מוצנע הוא עוה"ב עין לא ראתה] (נ"ל שגירסתו היה תחלה אמון רבתי ואח"כ אמון מוצנע) :

פרשה לך (עה"ג) וימל (אברהם את יצחק בנו כו') . ונהר יוצא מעדן להשקות . וישכן מקדם לגן . (נל"כ עפ"י מה שאיתא בספר שרביט הזהב וז"ל ולא זו בלבד שניצל מדינה של גיהנם (פי' הנימול) אלא אף זו שהוא זוכה ע"י מצוה זו לגן עדן ואתה אתי פקח עיניך כו' ע"ד כי חכמינו ז"ל אמרו שהעולם הוא א' מששים בגן והנה העולם כולו הוא כמלא זרת שנאמר וכו' נמצאת שהגן ס' זרתות וזרת הוא ג' טפחים נמצא שהגן הוא ק"פ טפחים ומילה במילואו כזה מ"ם יו"ד למ"ד ה"א עולה ג"כ ק"פ להורות שהמקיים מצות מילה זוכה לגן עכ"ל וגם ידוע לך מה שאמרו רבותינו ז"ל שאברהם אבינו יושב על פתחה של גיהנם ואינו מניח לכנס מי שנימול כו' וזה רמז במלת וימ"ל שהוא ר"ת "ונהר "יוצא "מעדן "להשקות . וכן "וישכן "מקדם "לגן ועיין) ע"כ עה"ג :

וישלח ויותר יעקב לבדו כו' שכח פכים וכו' (חולין דף צ"א) ע"ד הגלגה במ"ש ת"ח אל יצא יחידי כו' א' רואה וניזוק ב' כו' ואבוקה כב' כו' ע"ש . וזהו ויותר יעקב לבד"ו שכח ב' נרות [שלולי שכח הב' נרות לא היה נשאר לבדו דאבוקה כב'] לכן ויאבק וק"ל :

בשלח ויקח שש [ר"ל מספר שש] מאות רכב [כלומר מתיבת רכב] נשאר בתו"ר . רי"ו . אחרי כו' רי"ו בקליפה כו' :

ויקהל והמלאכה היתה דים כו' והותר . מדוהותר . כי בכל יתרון נראה שהיה לו די . ובלא יתרון אינו ניכר אע"פ שהיה לו די :

שמיני ויהי ביום השמיני אמרו רבותינו ז"ל (שבת דף פ"ז) עשר עטרות נטל אותו היום ראשון למעשה בראשית פירש"י יום ראשון וכו' . דקשה כל יום אחד כן הוא ומה יתרון של יום אחד זה . אבל הענין כי בריאת העולם נתקן עם מלאכת המשכן כנודע אמרו רבותינו ז"ל שמחה היתה בו ביום כיום שנבראו בו שמים וארץ כו' . במגילה . וי' עטרות נגד עשרה מאמרות ע"ד שאמרו רבותינו ז"ל לפי סדר הפרשה הול"ל ויהי ערב כו' יום ראשון וכו' [מאי יום א' . אלא] כו' ואימתי נאמר [יום ראשון] ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון כו' זוהי ראשון למעשה בראשית :

שם ברש"י בפסוק שעיר החטאת שעיר מוסף ר"ח כו' ומכולן לא נשרף אלא זה . ק"ק מ"ש ויעשהו כראשון פירש"י כעגל שלו ועגל שלו נשרף ועיין :

ישראל תיקנו במצרים קלקול הדורות העוברים דור המבול והפלגה ישוין בי' מאמרות התומר לחמר ותטא אדם הראשון אשר זה טעם ובני ישראל פרו וישרצו כו' שהם בכרס א' לאיזה טעם היה זה הנס רק שהוכרחו מקודם לתקן הס' ריבוא נשמות שנתקלקלו באדם הראשון כנודע ואח"כ מתו בג' ימי אפילה אף שתיקנו חטא הקודם עכ"ז הוצרכו נשמות חדשות ליכנס לא"י . וזהו ודור רביעי ישובו הנה ע"ד כן כל אלה יפעל כו' והנה ישראל מן הדין היו ראוין להיות במצרים ת' שנה רק ע"י קושי השיעבוד (נהנו מלאכת נשים לאנשים ואנשים לנשים יגעו תלמיד ותיק ברד"ו שנים כו') וזה הוא טעם התבן אין נתן לעבדיך כו' ומאז באתי כו' הרע לעם הזה כו' הכל היה מוכרח למכר הספרות וזהו וכאשר יענו אותו כן ירבה כו' ר"ל כל מה שהם היו נותנין לב לענות בפרך א"כ היה מוכרח מסירת הספרות וע"כ היה צריך מקודם זיכוך הנשמות של ס' רבוא זהו כן ירבה וע"י עבודת הפרך בחומר שיכרו החומר והגוף ולזכות הנשמה כו' וזהו ענין שאמרו רבותינו ז"ל בזכות נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו (בסוטה דף י"א ע"ב) שהולידו והצמיחו כו' כי זה ענין גרם הגאולה וזהו שאמר משה רבינו ע"ה בתפלתו ויאל כו' בכח גדול וביד חזקה קודם הזמן . וא"כ עדיין לא שיברו כל כוחות הקליפות ועדיין דבוק בהן :

לא נגזר עליהם כ"א ועבדום ועינו אותם עבדות ועינוי והם וימררו כו' הוסיפו עוד ד' מלאכות ושיעבודם ע"ש ברמב"ן פ' שמות . דהיינו נגזר עליהם . ר"ל שנה [בלא] קושי השיעבוד והם הוסיפו עוד ד' דברים לכן לא היה קושי השיעבוד רק פעם א' פ"ו . ות"ל שנה הוא ה' פעמים פ"ו . והמה חמשה פעמים אלהים דבפ' שמות . וכוס חמישי נגד והייתי לכם לאלהים . כוס גימ' אלהים וזהו הפלוגתא בהגד' כל מכה היתה של ארבע מכות לפי שלא הוסיפו רק ד' דברים והשני סבר של חמש מכות וס"ל שאף על אותו שנגזר עליהם ג"כ נענשו כי לא דמיא לנבוכדנצר דכתיב שם אני קצפתי מעט והם עזרו לרעה דשאני התם הנה אשור שבט אפי ביד ישראל לאפוקי הכא לא היתה הגזירה כ"א בארץ לא להם שהם וכו' וכ"ה בשמונה פרקים ברמב"ם ודו"ק :

פ' תזריע [פסוק כ"ז ברש"י] בלא תשרפנו ואת כל הבגד . ולעיל יכול כל הבגד לענין כיבוס ת"ל הנגע ל"ק כלל [אף דגם כאן כתיב את אשר בו הנגע . דהם] ר"ל אחרי הכבס את הנגע :

פ' בהר כי טוב לו עמך בעבד עברי פירש"י אפילו אין לו אלא כר א' כו' מכאן אמרו הקונה עבד עברי כקונה [אדון לעצמו] כו' . ולעיל [פ' בהר] אבל וחי אחיך עמך פירש"י חייך קודמין כו' י"ל דלעיל א"א לפרש שיתן לו אם אין לו אלא כדי סיפוק א' כיון דקאי על וחי לענין חיות א"כ מאי חזית וכי יתן להכירו ע"כ גם הוא מוזהר עליו ליתן לו ואין לדבר סוף אע"כ צ"ל חייך קודמין אבל כאן כי טוב לו עמך הסברא בל"ז שלא להיטיב לו כו' ועיין [עיין בפנים בחידושי ב"מ דף ס"ב שם חלקן לב' תירוצים וכאן עירבן ובפנים הוא הנכון] (אמר המעתיק ברש"י שלפנינו לא מצאתי זה שכתב הגאון בשמו אבל הם דרש חכמינו ז"ל ענין עבד עברי בקידושין דף כ' ודף כ"ב וחייך קודמין בב"מ דף ס"ב עיין עליו ולפום ריהטא כתב בשם ברש"י) :

פ' קרח בוקר ויודע ה' כו' . כי מקודם כתיב ויפול (סנהד' דף ק"י אמר ר"ש ב"נ א"ר יונתן) מלמד שחשדוהו כא"א ואמר בוקר ע"ד המן היה מודיע אם סרחה אשתו כו' (ביומא דף ע"ה) כשם שנביא הגיד להם כו' כך המן כו' וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין הוא אמר היא סרחה כו' אמר להם משה דינו לבוקר משפט אם נמצא עומר כו' . וקודם לזה גד שהיה מגיד להם לישראל אם בן ע' לראשון ואם בן ז' לאחרון ע"ש ויובן היטב וק"ל :

פ' ואתחנן אעברה נא בסוד העיבור ע"י גלגול והשיב רב לך גלגול ג' אתה . או רב לך ע"ד אהיה תלמיד ויהושע רב לך מבקש רב אתה לך אל וכו' :

ראה הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך כו' מול הגלגל כו' (פירש רש"י) רחוק מן הגלגל פירוש הראה לו מקום איפה ההרים הלא המה תחילה תסע בעבר הירדן אחרי רחוק מעבר הירדן דרך מבוא כו' מול הגלגל רחוק מן הגלגל ולהלן יותר מבוך משפת הירדן ובלא"ה לא היה סימן אצל אלוני מורה וק"ל :

שם ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל כו' . אפילו לדבר בפיך הנני נותן זה כדי שתעשר (וזהו מאמרם תענית דף ח' עשר בשביל שתתעשר תחלת הכונה לשם כן) :

שופטים לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ופירש"י [ימין ושמאל אפי'] אומר לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין וכ"ש [שאומר לך על ימין ימין ועל שמאל שמאל עכ"ל] . ודיוקו דהול"ל לא תסור ימין ושמאל מן הדבר ועוד וכי מה כ"ש הוא זה ודאי אם יאמר אמת שלא יסור . או מהו ימין ושמאל . ומ"ש ימין שהוא שמאל או על שמאל שהוא ימין אלא הפירוש הוא כי זכאי וטהור ומותר נקרא ימין כנודע והיפוכם שמאל . ימין לצדקי . עומד על ימיני . כי הצדקה בימין של הקב"ה כו' ואין להאריך בזה כו' זהו אפילו אם אומר לך על ימין שהוא שמאל . ממותר אסור עכ"ז לא תסור . לא מבעיא את זה אין הגר שוה בנזק כ"כ להחמיר ולחומרא לא דק . אלא אפילו על שמאל כו' שמתיר האיסור ולקולא לא דק יהיה מה שיהיה לא תסור כי הקב"ה מסכים עמו בכל אשר יאמר לך וכ"ש שאם אומר כו' פי' שהאמת כן (מכאן ואילך נמחק כמעט שורה) :

שם פסוק ע"ד שום תשים עליך [מלך] כו' מקר"ב כו' . ע"ד הגדול באמצע :

תצא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים . ע"ד פת שחרית וקיתון של מים כו' וזהו גדול המחטיאו יותר מן ההורגו כו' (עכ"ל הגאון . נל"כ לגמרא ב"מ ק"ז ע"ב ת"ר י"ג דברים נאמרו בפת של שחרית כו' ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת כו' וזהו על דבר אשר לא קדמו דהיינו שחרית ובהעדר זה בא לידי חטא וגדול המחטיא וכו') :

שם כ"ג ו' ויהפוך ה' אלהיך (לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך) . ולא ע"י בלעם [כפירש"י] א"כ אברכם כו' כפשוטו . הוא משום כי אהבך . ע"ד ז"ל לגביה כו' (נל"כ למאמרם במ"ק דף ט' ע"א ר"י בן חכינאי ור"י בן גרים תנו פ' נדרים בי רשב"י א"ל לבריה זיל לגבייהו דלברכוך וכו' דמסתמא נארחימו ליה . או למאמר דדמי לזה) [עיין בדרוש דברים] :

נצבים בילקוט בשם תנחומא אתם נצבים כו' . והובא ברש"י תחלת פרשה זו ז"ל לפי ששמעו ישראל מאה קללות (חסר שתים חוץ ממ"ט שבת"כ הוריקו פניהם ואמרו מי יכול לעמוד באלו התחיל משה לפייסם) וכו' . הענין הוא דכתיב גם כל חלי וכל מכה אשר (לא כתוב) וכו' לא ידעו מה המה אותן שתים דלמא רעות במאד ובאמת קשה הן רק שתים לא שמעו אמרו מי יכול לעמוד באלו דייקא הכ' שלא ידענו אמר משה כו' . ועד"ז תחת נערה במבין מהכות כסיל מאה . מאה המה . חוזי אכלה בם . ת"ך (פי' תך בגימ' צ"ח קללות שבמשנה תורה) :

שם אתם נצבים ראשיכם כו' · כולם כאיש אחד . לא הראשים מתנשאים זו למעלה מזו . מראות נגעים זו למעלה מזו · זהו כל איש ישראל . ויהי בישורון מלך בהתאסף יחד בחיבה :

שם העדותי בכם היום כו' פירש"י שמא תאמרו כו' (נל"כ לפסוק סוף וילך ואעידה בם שמים וארץ ותחלת פ' האזינו ואף שברש"י שלפנינו לא נמצא פי' זה רק על ידע שור קונהו בישעיה א' אבל הוא ספרי הובא בילקוט סי' תתקמ"ב ע"ש באורך ואגב ריהטא כתב בשם רש"י לא נודע כוונת המעתיק דנייד מפסוק העדותי שהוזכר בדברי הגאון דהוא בסוף נצבים שהם מפרש רש"י להדיא מ"ש הגאון בשמו שמא תאמרו כו' ע"ש] . קשה היא המוהגת דלמא אין להם שכר ועונש שאינם בעלי בחירה ורצון רק בטבעם אינם משנים א"כ שאני האדם כו' אלא הענין הוא שהקב"ה הורה לנו בפסוקים אלו . לעיל תחיית המתים וקם . וכאן שכר ועונש כי אותן שאומרים שאין לאדם שכר ועונש ע"כ למה אמר הקב"ה אתן לך כו' אלא הוא כדי לפתותו שיעשה רצונו אכן לית דין ולית דיין כו' א"כ תמה על עצמך אם זה מתחשבתי למה לא בראתיך כמו שמים וארץ שבטבע עושין רצוני כי הלא תראה בשמים ובארץ שאוכל לברוא בריה כזה ועיין :

וילך בן מאה ועשרים שנה אנכי היום דייקא . והיו ימיו מאה ועשרים (היינו ק"ך שנה) יום ליום לשנה . בשגם משה . בשגם מן התורה מנין . (בשגם כו' בגימטריא משה חולין דף קל"ט) וק"ל [ולזה בן מאה כו' אנכי היו"ם דייקא משום והיו ימי"ו מאה ועשרים בכ"ה שהק"ך ימים שהיה משה בשמים הי' חיין נגדן ק"ך שנים] . לא אוכל עוד לצאת ולבוא את זה לעומת זה כי נשלם המספר של ק"ך יום . ואגב זה רמז הגלגול . הן קרבו ימי"ך . מספר ימיך אמלא :

שם והסתרתי כו' יש חילוק בין הסתרת פנים של הקב"ה להרחקה ח"ו דרך משל בן שהרת על אביו ואביו חוזר פניו לאחוריו לבלתי ראות להשגיח על הבן ולהצילו מיד מכהו אכן עדיין שמוע ישמע לצעקתו כיון שקרוב אליו אכן אם מרחיק ממנו הוא רע ומר במאד עד שאינו שומע לצעקתו כך בהקב"ה · וענין הסתרת פנים אין שייך לומר . כי אין למדבר לומר כן . כ"א בכביכול שלא הוא ע"י הקליפות והטומאות הנעשין מן העבירה שהוא מסך מבדיל כו' ז"ש וחרה אפי והסתרתי כו' ואמר ביום ההוא על כי אין אלהי בקרבי כו' ואנכי הסתר כו' והקשה הרמב"ן הלא זה הוא וידוי גדול במאד כו' ותי' מה שתי' ע"ש אכן קשה דמשמע מן המקרא מתחלה אמר והסתרתי כו' ואח"כ ואנכי הסתר אסתיר דמשמע סתירה כפולה כו' אלא פי' הפסוק והסתרתי כו' ומצאוהו צרות רבות ורעות כו' ואמר ביום ההוא על כו' אין אפשר זה להיות ע"י הסתרת פנים לבד שא"כ לא היו הצרות גדולות וכפולין עד מאד אלא אין אלהי כו' להרחקה ממש וימשך מזה הפסד גדול בהתיאשות מן התשוב' לנ"א שאינו כי הלא בכל צרתם לו צר כו' כאשר מעיד המקרא ושב וקבצך ש"מ שאין כאן הרחקה וכ"ת א"כ למה הצרות גדולות מאד לזה ואנכי הסתר אסתיר ר"ל הסתירה יהיה גדול מאד מאד ע"י הטומאה והעבירות שעשו מסך מבדיל אבל לא ע"י שאין אלהי כו' . ובזה נכון היטב בסמיכות ועתה כתבו כו' . פירש"י הבטחה כו' דקשה היאך תלוי כאן אלא לומר הרי זו ראיה שאין כאן ריחוק ח"ו שע"י התורה השכינה למטה אין לו להקב"ה (בעולמו אלא ד"א של הלכה) כו' וכגמ' (חולין דף קל"ט) אסתר מן התורה מנין (ואנכי הסתר אסתיר) כו' . שהתפלל' ואתה ה' אל תרחק כו' וכל אותו המזמור (תהלים כ"ב) על אילת השחר כו' . ואנכי הסתר אסתיר כו' אין לך דור שהיתה בהסתרת פנים אלא שבשושן היתה יודעת שאין כאן ריחוק ועיין עוד להמשיך ולהרחיב ענין ריחוק זה ולהעמיק הענין עוד : (עה"ג) דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב . ולא ריחוק ח"ו . קראנוך ה' אלהינו רחקת ממנו בעונינו כו' (הוא מנוסח הוידוי שבימי הסליחות והם תמצאנו וכוונתו מובן) :

ברכה במדרש משה רבינו ע"ה כשהגיע תני שעה קודם מיתתו אמר אהיה כחיות השדה שאוכל (שהם אוכלין עשבין ושותין מים ויין ורואין את העולם כו') ואח"כ לפור כו' (במדרש הגירסא כעוף זה שהוא פורח כו') ואח"כ דלת . קשה ההבנה גם מאי השיב לו הקב"ה רב לך לא כן ולא לאו אך הוא כבראה משה שמוכרח למות התפלל מ"מ על אחריתו ואמר כי יש ג' זמנים לעתיד כנודע . תחיית המתים . ימות המשיח . עולם הבא . כחיות השדה גן עדן כשדה אשר ברכו ה' יהיה חיותו מן השדה . חקל תפוחין . שותין מים ע"ד ונהר יוצא מעדן כו' . אשר לא יכזבו מימיו כו' . לפור ע"ד הגמ' (סנהדרין דף צ"ב ע"א) . תנא דבי אליהו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינן חוזרין לעפרן כו' וא"ת אותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהן את עולמו כו' מה הן עושין הקב"ה עושה להם כנפים כנשרים ושטין על פני המים שנאמר כו' ושמא תאמר יש להם צער ת"ל וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו כו' יע"ש . עד"ז ה' למבול ישב לעתיד שיהיה העולם מים וישב כשיהיה ה' מלך לעולם ומה יעשה הקב"ה עם הצדיקים לז"א ה' עוז לעמו יתן (מכאן ואילך נמחק אבל נראה שהוא מובן ע"ד וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים וזהו עוז לעמו יתן וק"ל) :

שיר השירים כחוט השני שהיו יודעין בו אם נמחלו עונותיהם של ישראל . לשון של זהורית מלבין כו' [כן] שפתותיך . ע"ד ר"ח בן דוסא (ברכות דף ל"ד ע"ב) אם שגורה (תפלתי בפי יודע אני שמקובל כו') :

שם כי קולך ערב ומראיך נאוה (ברכות דף כ"ט ע"ב) המלך בקולך ולא מה הוא (זהו תפלת הדרך) כו' שפתי צדיק ידעון רצון פסוק הוא משלי י' ל"ב . הענין מובן ע"ש בשיר השירים דקאי אשעה שיצאו ישראל ממצרים והיו מבוקעים בצרות ובזכות התפלה נענו ופסוק שפתי צדיק כו' מקושר לדלעיל (ע"ד ר"ח בן דוסא) :

קהלת א' י"ח כי ברוב חכמה רוב כעס (ויוסיף דעת יוסיף מכאוב) ע"ד האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא הוא כו' וא"כ ברוב חכמה כו' (רוב כעס) ויוסיף דעת שיכלה להיות בכעס שיהא כת"ח ע"י יוסיף מכאוב דתורה מסתלקת כו' (כדאיתא בגמרא ובויקרא רבה פי' י"ג בג' מקומות כעס משה נתעלמה ממנו הלכה :

שם ה' י' ברבות הטובה (רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו) ע"ד שאמרו ברכת הבית ברובי' [כתובות דף ק"ג] והקשו שם התוס' מה ירוית בזה ותי' כגון לענין נר . נר לאחד נר למאה וז"ש ברבות הטובה כנגד זה רבו אוכליה ואין כאן יותר ומה יתרון לבעלים כי אם ראות עיניו :

שם ז' י' אל תאמר (מה היו) שהימים הראשונים (היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה) ע"ד שאמרו סוף קנים זקני ת"ח כ"ז שמזקינים (דעתן מתיישבת עליהן כו') :

שם י' ט"ז אי לך ארץ שמלכך נער כו' אשריך ארץ (שמלכך בן חורים . אפי' הוא נער ה"מ בגבורה של תורה ולא בשתי · ע"ד שאמרו במסיבה הלך אחר הזקנה ובישיבה אחר החכמה כו' :

איכה

איכה א' חטא חטאה ירושלים ע"כ לנידה היתה. ע"ד וה' פתקן יערה שהיו שופכין זיבה כו' (ישעיה ג' י"ז) כל מכבדיה הזילוה. שהיו אומרים ישיבנו בקרון שלו כו' ויכבד איתנו. כי ראו ערותה. גם היא נאנחה ע"ד גיסוק ופיסוק כו' סימני וסת כדי שיסכנו שדרך נשים לה. ועוד זאת עשתה ותשב השיגר לאחור. ע"ד (כאן נמחק היבה א' ואי אפשר לעמוד עליה אבל כ"ל שמובן מהענין עצמו) כו' אבן אינו שוה לא מפני כי טומאתה בשולי' וה"מ דמאי מהתגור ולמעלה אבל כו' ע"פ שנדה במשנה (פרק הרואה דף נ"ז ע"ב ראתה על הלוקה מן התגור ולמטה טמאה מן התגור ולמעלה טהורה כו' היתה פושטת ומתכס' בו בלילה כ"מ שנמצא בו כתם טמאה מפני שהוא חוזר כו' ובדף ס"ג ע"א במשנה ואלו הן הוסתות מפהקת ומעטשת כו'):

אלה הדברים כו' כ"מ שנאמר אלה פסל את הראשונים. ע"ק מאי אשר הול"ל אלה הדברים דבר משה. וכן הדברים מיותר משמעות כאילו בלא"ה ישנו דברים רק אלה הדברים כו' הול"ל אלה דבר משה. ע"ק אומרו ככל אשר צוה ה' כו'. גם כ"ף הדמיון ואפ"ל לעיל מני' אלה המצות כו' בערבות מואב כו' והוא כי אלה דברי תוכחות וכמ"ש ריש פרקי אבות משה קיבל תורה מסיני ופי' הרע"ב אומר אני לפי שמסכת זו אינה מיוסדת ע"פ מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה אלא כולה מוסרים ומדות וחכמי עובדי כוכבים ג"כ חיברו ספרים כמו שבדו מלבם בדרכי המוסר לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה כו' לומר לך שהמדות והמוסרים שבזו המסכתא לא בדו אותן חכמי המשנה מלבם אלא אף אלו נאמרו בסיני. לז"א הראשונים נאמרו בערבות מואב אלה התוכחות שבמשנה תורה נאמרו בסיני. ולפי שדברי תוכחות ומוסרים ישנו בלא"ה אף בדברי עובדי כוכבים כמ"ש אמר אלה הדברים אשר כו' ולא בא הכתוב לחדש שדיבר והוכיח משה את בני ישראל כי זה מוכרח וידענו בלא"ה רק אלה כמה הדברים אשר דבר וכו'. וכ"מ סיני או בערבות מואב כמ"ש למה נקרא סיני כו' שמשם ירדה שנאה לעובדי כוכבים ובל"ת בשאר מצות ניחא אבל בתוכחות ומוסרים גם לעובדי כוכבים יש להם ואם אין להם אלו יש להם אחרים ולא שייך בזה שנאה לז"א אף אלו אינם דומין להם ולכן התחיל משה קיבל תורה מסיני לא מפי ה' רק כמו שקיבל התורה מסיני למה נקרא כן ע"ש שמשם ירדה שנאה כו' כמו כן אלו התוכחות כי יש להם בחינה מיוחדת ומיוחדת על שאר תוכחות ומוסרים ולא ראי זה כראי זה. ולז"א אלה כו' פוסל כו' הדברים כו'. דברים ידענו בלא"ה רק אלה אשר דבר משה. ולז"א ויהי בארבעים שנה כו' דבר משה לבני ישראל אלו התוכחות ככל אשר צוה כו' ר"ל [ככל] שאר המצות אין הפרש בין זה לזה דוגמא לזה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם מה הראשונים מסיני כו' וכן אשר מיותר כאילו מוכרח שימת המשפטים בלא"ה רק אלה אשר תשים לפניהם וק"ל: (עס"ג) ויתכן כמ"ש בפ"ק דע"ז דף ה' ואף משה לא רמזה אלא לאחר מ' שנה כו' ש"מ לא קאי אינש אדעתא דרבי' עד מ' שנה כו' ע"ש פירש"י ותוס'. לז"א דעתם במ' שנה כי קאי משה על דעת קונו והיו דבריו בחכמה כאילו היה ציווי ה'. ז"ש ויהי בארבעים שנה כו' דבר כו' ככל אשר צוה ה':

אלה הדברים כו'. קשה דהול"ל בתחלה ויהי בארבעים שנה כו' ולמה זה הולך לפנים. גם רומז ע"ש המקומות. במדבר בערבה כו' [כפרש"י]. גם תופל ולבן משמעות בין [תופל כו'] שהוא מקום [ולא רמז החטא שתפלו כו'] ע"ק הזכירו מעשה העגל שהוא הראשון לבסוף. ע"ק מה שייכא לפסוק אחד עשר יום כו' כאן בין המאמרים ע"ק אומרו תחלה אל כל ישראל ואח"כ אל בני ישראל. ע"ק תחלה ברמז ואח"כ אמר להם דברים קשין כגידין הכל בפירוש ממרים הייתם כו'. ע"ק מאי הואיל משה באר את התורה הזאת ואם כדברי רש"י אין מקומו כאן כלל. ומאי הזאת. ויתכן במ"ש רש"י ויהי בארבעים שנה מלמד שלא הוכיחן כו' וזה תימה היאך לא יוכיח אדם את חבירו ובניו אם רואה בהן שאינן נוהגין כשורה עד סמוך למותו וביני וביני יוסיף עון על עוונותיו ומה אני מקיים הוכח תוכיח אפי' מאה פעמים (והיאך כתב רש"י הטעם שלא יהא מוכיחו וחוזר ומוכיחו הא צריך להזהיר ולהוכיח אפי' מאה פעמים). המפרשים מתרצין וחוזר ומוכיחו המתוכח למוכיח (ואכתי) הדרא קושיא לדוכתא הא כתיב הוכח תוכיח אפי' מאה פעמים. אך הדבר לפי פשוטו נראה דה"פ דודאי משה רבינו ע"ה הוכיחן על פניהם כמה פעמים כל עוד שימרוהו במדבר כו' והיאך יראה את הממרה לעיניו ויתריס ויעלים עיניו. אך ודאי הוכיחן בכל פעם רק לא ראי זה כראי זה שאז הוכיחן ברמז לא פירש הדבר בהדיא לזה יאמר דרך כלל אלה הדברים ממש כהוייתן אשר וכו'. של"ת משה רבינו ע"ה ודאי פירש באריכות רק הכתוב מקצר לנו וסומך על יודעינו הדברים כתוב לעיל בפ' הקודמין לז"א אלה הדברים לא פחות ולא יותר כפירש"י בפרשת יתרו במדבר כו' בכל אותן המקומות הוכיחן באלה הדברים והזכיר להם תעשתם הקודם ברמז. ולזה הזכיר ודי זהב. לא המקום. (כי בכל המקומות שהזכיר מקודם הוכיחן בזה החטא של ודי זהב) גם הזכירו באתרוגא כי שם לא הוכיחן שהוא הי' תחלה לכל חטא ולכל עון וכל פעם הזכיר להם אותו החטא משא"כ שאר חטאים א"א לומר שהזכיר בכל פעם. (עס"ג) וכי תימא ים סוף הי' מקודם כבר אמרו רבותינו ז"ל ועבר בים צרה זו פסל מיכה ע"כ (וכוונתו דיי"ל דרמז להם במ"ש מול סוף לפסל מיכה דלא כפירש"י ומצא דהוא חטא א' עם חטא עגל דהוא חטא עבודת כוכבים ובכל המקומות הוכיחן על חטא הקודם דהוא חטא עבודת כוכבים) אך ויהי בארבעים כו' סמוך למיתתו כו' אז דיבר כו' והזכיר ההפרש שבין אלו התוכחות לאלו (שהם באריכות) אל בני ישראל לא כל כדלעיל כי המוכיח את חבירו שלא יבויש מצינו בספרים שלא יוכיח אותו החוטא לבדו כדי שלא יביישו רק לכלול כולם כמ"ש למה תריבון אלי כולכם פשעתם בי. וזה פירוש הוכח תוכיח את כו' את לרבות וכפל הוכח יאמר אם תרצה להוכיח אדם אזי תוכיח א' עם עמיתך או עמיתך ממש עמיתך בתורה ומצות שהוא צדיק גמור ואז ולא תשא עליו חטא שלא תביישו. כמו כן אלה הדברים כו' כל ישראל. משא"כ עתה ויהי בארבעים כו' אל בני ישראל למקצתן החוטאים שלא שייך שלא יבא רואהו ומתבייש ממנו [כפירש"י]. לעיל הוכיחן ברמז אך בעבר הירדן כו'. הואיל משה באר כו' באר היטב את התורה תוכחה הזאת ושיעור הענין כו'. ולזה נ"ט למה נשתנה התוכחה עתה מאותה [משום דהיה סמוך למיתה. וז"ש ויהי בארבעים שנה כו' כפירש"י]:

אחד עשר יום מחורב כו'. אפ"ל כמ"ש במדרש ז"ש הכתוב אומר לרשע צדיק אתה יקבוהו עמים וכתוב א' אומר ולמוכיחים ינעם אלא כל מי שיודע שחבירו רשע ומחניף לו ומלא עונות ואומר לו צדיק אתה ראוי שיבא עליו כל הקללות שבתורה אבל מי שמוכיח את חבירו שיחזור בו נוטל ברכות שנאמר ולמוכיחים ינעם ואותו המתוכח אם קבל עליו וחוזר בו אף הוא מקבל ברכות שנאמר ועליהם תבא ברכת טוב עליו תבא ברכת טוב אין כתיב כאן אלא ועליהם המוכיח והמתוכח לכך הוכיח משה את דורו ומפני שקיבלו ממנו קיבלו ברכות שנאמר ה' אלהיכם הרבה אתכם כו' ושלמה נוה אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין זה דורו של משה שנעשו חכמים שנאמר הבו לכם אנשים ע"כ. יש לדעת א' מאי קשה ליה למדרש הכא [בפרשתינו]. ומה ענין נוטל ברכות וקללות. ומאי קשה כתיב א' אומר כו' ומאי קשה דקאמר אלא כו'. ע"ק עליו תבא ברכת כו' היאך הול"ל עליו כיון דכתיב ולמוכיחים כו'. ע"ק דקדוק ומחניף לו וכן וחוזר בו. ע"ק ושלמה נוה כו' ומאי עבידא לכאן. ויתכן דקשה ליה בפרשתינו למה הוכיחן משה שהרי כולן היו מאותן שנאמר בהן ואתם הדבקים כו' עדה השלימה וכבר מתו דור המדבר החוטאים ואינו נראה כ"כ צורך בתוכחה. ולז"א שעיקר הכוונה היה שהמוכיח והמתוכח נוטלין ברכות ע"י כן ומשה היה רוצה לברכן לעת הזאת לזה הוכיחן. והקדים כתוב א' אומר כו' כי הכל קרא א' שמוכין זה לזה כו' אומר כו' ולמוכיחים כו' והקשה תחלת הפסוק בהיפך המוכיח שנוטל קללות הזכיר לשון יחיד ולמוכיח שנוטל ברכות נקיט לשון רבים והול"ל או כולו לשון רבים או לשון יחיד לז"א אלא כל מי שיודע כו'. א"כ ע"י שאומר לו צדיק אתה הוא גורם לזה שמוסיף חטאים ועובר על התורה וגורם שבא עליו כל התוכחות שבספר תורה לכך מדה כנגד מדה ראוי לבא עליו כו' ואמר וחונף לו כו' במ"ש ב"ע אומר לרשע כו' [שעושה כן כדי להחניף לו. אבל אם כונתו כדי שיחזור למוטב ויתבייש ממנו כמו שעשה אהרן כמבואר באבות דר"נ מובא ברע"ב במס' אבות פ"א משנה ב' ע"ז אמר] ולמוכיחים ינעם לעשות הערמה כזו כמ"ש רבותינו ז"ל גבי אהרן איך אשא פני כו' וק"ל. ואמר שאומר לרשע כו' הוא לבדו ראוי שיבא עליו כל הקללות אבל מי שמוכיח את חבירו שיחזור בו נוטל ברכות ואותו המתוכח אם קיבל עליו אף הוא מקבל ברכות שנאמר כו' עליו כו' כמו ברישא דקרא לשון יחיד [ולנקוט ולמוכיח] אלא [נקיט לשון רבים כדי לרמז במלת] ועליהם המוכיח והמתוכח. או בל"ת ועליהם כו' קאי על המתוכח לחודיה וה"ק ולמוכיחים ינעם לא איירי בברכות ואיירי במוכיח ועליהם איירי במתוכח לז"א ועליו כו' דהא ברשע דכתיב ברישא דקרא קאי דלא כתיב רשעים אלא קאי על המוכיח והמתוכח לז"א לכך הוכיח משה כו' שיזכה לברכות. וטעם הברכות אפ"ל לפי שמסלק חבירו מן הקללות שבתורה. ויתכן במ"ש בגמרא בערכין דף ט"ז ע"ב עד היכן הוכחה רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד קללה וכו'. וזה אחשוב פירוש המקרא אומר לרשע כו' כחשבו שלא יוכיחהו עד שיקללנו אז יקבוהו עמים ולמוכיחים בהיפך אע"פ שלוקחין קללה ינעם אותה הקללה לברכות ועליהם כו' או ינעם נגד הכאה כמ"ש לא קראתי נועם ולא' חובלים כו'. ובל"ת הניחא במוכיח שנוטל ברכה מדה כנגד מדה אבל למה יזכה המתוכח לכך לז"א בלא"ה נ"ל שברכות המוכיח נוטל המתוכח הואיל בסיבתו נוטלו המוכיחו שאילולי שחוזר בו לא היה נוטלו. ושלמה נוה ואמר אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין בקרב אותן הברכות שמגיעו במוכיח. אמרו רבותינו ז"ל במסכת תמיד פ"א כל המוכיח חבירו לש"ש זוכה לחלקו של הקב"ה שנאמר מוכיח אדם אחרי א"כ ש"מ הואיל שבסיבת המתוכח הוא גם המוכיח זכה לכך. העולה מזה שמשה רבינו ע"ה רצה לברכם כעת. (עס"ג) ועד"ז אלה הדברים כו' דברי תוכחות אחרי הכותו כו' שראו גבורות משה כמ"ש וכולן במשה גבור מנ"ל שהכה סיחון ועוג כו' שוב היאך שייך שירימו יד במשה כמקדם ויאמרו כל העדים לרגום אותם באבנים כו' עוד מעט וסקלוני כו' לזה המתין עד עתה וברכן מקודם נגד מ"ד עד קללה כי היאך ישובו רעה תחת טובה גם ע"ד מברכיך ברוך ע"כ עס"ג:

במדרש רבה אלה הדברים ראוין היו התוכחות לומר ע"פ בלעם והברכות ע"פ משה אילו הוכיחן בלעם היו ישראל אומרים שונא מוכיחן אילו ברכם משה היו העובדי כוכבים אומרין אוהבן ברכם אלא אמר הקב"ה יוכיחם משה שאוהבן יברכם בלעם שסונאן כדי שיתבררו אלו ואלו התוכחות והברכות ביד ישראל ע"כ. וזהו אלה הדברים שהיו ראוין לאומרן בלעם אשר דבר משה והטעם ככל אשר צוה ה' כו' [אמר הקב"ה יוכיחם משה כו'] הנה ודאי ישראל יודעין שמשה אוהבן שהוא האמת ולזה קיבלו תוכחות ממנו ונתבררו התוכחות אבל בירור הברכות [שבירכן משה] יאמרו העובדי כוכבים אוהבן ברכן כדבמדרש לעיל לזה להשיב לעובדי כוכבים אמר אחד עשר יום כו' והוא במ"ש במנחות פרק ר"י דס"ה מתמניא ביה ועד סוף מועדא אתותב חגא דשבועיא דלא למספד שהיו בייתוסין אומרים עצרת אחר השבת נטפל להם ריב"ז ואמר להן שוטים מנין לכם לא היה אדם שהיה משיבו חוץ מזקן אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר משה רבינו אוהב ישראל היה ויודע שעצרת יום אחד הוא עמד ותיקן אחר השבת כדי שיהיו ישראל מתענגין שני ימים קרא עליו המקרא הזה אחד עשר כו' ואם משה רבינו אוהב ישראל היה למה איחרן במדבר ארבעים שנה ופירש"י שאם היה משה מוליך את ישראל הדרך הר שעיר היו באין בי"א יום לקדש שהיא סמוכה לא"י ולשון התוספות עם מ"ש רש"י בחומש שכל אותו הדרך הלכו בשלשה ימים ואם היה אוהב למה איחרן כו' ולא הגליתו ללכת כמו שעשה באותן ג' ימים לזה אמר אחד עשר כו' תשובה נאמת לעובדי כוכבים [ואם אוהבן כו']: (עס"ג) גם אפ"ל שהפסוק בא ללמדנו סדר התוכחות ושלא תימא שאני משה אגב חביבותא יתירותא דהו"ל לישראל מסר נפשיה עלי' [להוכיחן] וכמ"ש ביהונתן עיין ברי"ף פ' א"מ לז"א אחד עשר יום מחורב כו' ואם אוהב כו'. ע"כ עס"ג. ואפ"ל שזה פירוש הפסוק ולא אבה ה' אלהיך כו' דלמה ליה נתינת טעם של כי אהבך כו'. ומאי ולא אבה כו' ומאי ויהפוך. לפי הפשט י"ל כמ"ש רש"י לא אלך עמהם כי ברוך הוא שאמר בלעם א"כ אברכם א"ל כי ברוך הוא מצל כו' ולבסוף ברכן באמת וישם ה' דבר בפי בלעם כו'. ומעיקרא מאי סבר. אך יתכן במ"ש במו"ק דף ט' ע"א רבי יונתן בן עכנאי ור"י בן גרים תנו פ' נדרים בי רשב"י כו' א"ל לבריה בני אדם הללו של צורה הם זיל לגבייהו דלברכוך כו' אמרו ליה מאי בעית הכא א"ל דאמר לי אבא זיל גבייהו דלברכוך א"ל יהא רעוא דתזרע ולא תחצוד תיעול ולא תיפוק. תהנים פרקמטיא כספינות ולא יבאו כו' תיפוק ולא תעייל. משמע ליה תוליא פרקמטיא ולא כו'. לחרוב ביתך כו'. לא תחזי שתא חדתא כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מבעיא ברוכי דלא ברכן אלא צעורי צערי לי א"ל מאי אמרי לך א"ל הכי והכי א"ל הנך כולהו ברכתא נינהו דתזרע ולא תחצוד תלד בנין ולא ימותו כו' ופירש בו מהר"ם מהרז"ל מדוע א"ל הברכות בלשון קללות אלא ודאי שרשב"י אביו שלח ליה לחכמים לברך להיותם יותר שלימים ממנו ויותר מוכנים להשפיע על ידם הברכות יותר מהוא ולהם היה נראה בהיפך שהאב יותר מוכן כו' לכן אמרו ליה בלשון זה שיחזור הבן כו' ואז יכול כו'. י"א הנה בלעם רצה לברכם ולא הניחו. ולא אבה ה' כו' רק ויהפוך ה' כו' שהוא יאמר דבר שהוא כמ"ש רז"ל כארזים עלי מים כדי שיתולו הברכות יותר על ישראל כי ברכותיו של בלעם לא היו בלב מש"כ ברכות של הקב"ה שאוהבן ויחולו יותר ויצא מכח אל הפועל ע"פ הקב"ה [וזהו הנתינת טעם כי אהבך כו']. עפי"ז דרכי שיותר יש חיזוק לברכה כשהוא מפי השונא כמ"ש ראוין היו הברכות כו': ויאמר בע"א ולא אבה כו' ולמה חרד את כל החרדה הזאת יקלל בלעם שונא ישראל והקב"ה יברכם אך לא אבה השי"ת לשמוע כו' ויהפוך וכו' כדי שיצאו הברכות מפי בלעם והטעם כי אהבך כו' שלא יאמרו אוהבן ברכן כו' יבא בלעם שסונאם כו'. ועד"ז ואהבך וברכך והרבך וברך פרי בטנך כו' שגר אלפיך כו' ברוך תהיה מכל העמים כו'. אותה הברכה בעצמה וברך פרי בטנך כו' שגר אלפיך כו' [שהזכיר מקודם תהיה ברוך מכל העמים שהם יברכוך] לא תהיה בך עקר ועקרה כו' ובבהמתך כו' וכנן. או יאמר אחד עשר יום מחורב כו' והוא תוכחה גדולה מקושר למה שאמר ודי זהב שהוא חטא העגל. כמ"ש במדרש פרשת נשא אמר רשב"י אחד עשר יום היו עם הקב"ה וכ"ט היו מחשבין היאך לעשות העגל כמ"ש אחד עשר יום מחורב ואח"כ באו לדרכו של עשו דרך הר שעיר ורשב"י אומר כ"ט יום היו עם הקב"ה וי"א יום היו מחשבין היאך לעשות העגל כמ"ש אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר שעשו מעשה שעיר. ראוי לדעת ענין הפלוגתא ומה היו מחשבין. ואפ"ל כי הענין שכל העו"ז שבימיהם היו כח מושפע ממזל ידוע למעלה והיה נעשה בשעה ידוע שמתגבר אותו המזל והיה אותו המזל משפיע טובות עליהן באמצעות עובדם לתמונה הזאת והוא ענין אמרם נביא האבורות ומן אז חדלנו לקטר למלכת השמים והסך כו' וכ"כ הראב"ע במעשה העגל שנעשה במלאכת תבנית המזלות להיות בצורתו חונה כנוד כו' והמזל נראה שהיה להשפיע בו השפעת הלבנה [כאן ניטשטש שורה א' ומה שנ"ל שהיה כתוב בו הוא זה ועי"כ ניתן כ"ח התחדשות הלבנה כו' לנשים וכו'. ע"כ כמוסגר] ואיתא במדרש פ' למה ה' יחרה כו' בשעה שעשו ישראל אותו המעשה עמד לו משה מפייס את האלהים אמר רבון העולמים עשו לך סיוע ואתה כועס אתה מזריח את החמה והוא הלבנה. ואולי ראו שאחרי העדר משה כפני חמה יקום למנהיג פני יהושע כפני לבנה. וזה היה טעות אהרן פרקו נזמי הזהב ואח"כ כשהרגה משה מה עשה לך העם הזה כי הבאת כו' השיב ואמר להם למי זהב התפרקו ויצא כו' שחשב עי"כ לא יפעול ולא יצליח מלאכתם אשר המה עושים כי יניקת הזהב מהחמה כמ"ש ש"מ כאי שימשא סומקא הוא. שחמתית כו' כ"מ לנודר מן האדום ועשו הוא אדום נוטה לחמה וכסף לבן הלבנה. והטבעיים נותנים טעם שלכך הכסף הוא א' מי"ב בזהב. ומ"ש בגמרא פרק הזהב דמ"ד ע"ב דינר כסף הוא אחד מכ"ה בזהב הקשה ר"ת היאך נשתנה כ"כ ותירץ שעד כפלים וכו' כי גלגל הלבנה הולך י"ב פעמים בעוד הליכת החמה פעם אחד וממהר גדילתו ומלוי י"ב פעמים יותר ולזה אומר למי זהב כו' ויצא העגל. וזה דייקא הצליח מעשה שטן. והמה חשבו בהיפך להמשיך כח החמה ג"כ לממשלת הלבנה לכן הארבעים יום שהיה בין קבלת התורה מו' בסיון עד י"ז בתמוז בירד משה מן ההר כו' עשו את העגל חלקו רשב"י סבר י"א יום עם הקב"ה וכ"ט חשבו בכונת עשיית העגל שכן חדשי הלבנה ומהלך גלגל הלבנה כ"ט יום: אין חידושה של לבנה פחות מכ"ט י"ב תשצ"ג. ואין חושבין שעות ומר סבר כ"ט כו' וי"א עם העגל להשלים חסרון הלבנה כי יתירה שנת החמה על שנת הלבנה י"א יום שזה שנ"ד יום וזה שס"ה ועיין. וזה טעם שלקחו הזהב. והכתוב מתרעם וכסף הרביתי להם וזהב כו' בשלמא אילו לקחו כסף הוי להו התנצלות. ועד"ז נ"ל אנא חטא העם כו' כמה שעשה להם אלהי זהב אילו כסף הול"ל תירוץ ז"ש ודי זהב. לא כפירוש הרמ"א אחד עשר יום מחורב כו':

או יאמר י"א יום כו' בהמשיך מקודם מאמר ירמיה אני הגבר כו' יש לדעת מה אני הגבר הול"ל אני ראה עני והכור הענין בכלל אפ"ל כי תחלה דיבר ה' לשלחו אמר אהה כו' כי נער אנכי רצה לפטור עצמו בטענת נער ובאותה התשובה אמר שם בילקוט א"ל רוח הקדש שלא לנער אני אוהב שלא טעם טעם חטא גאלתי את ישראל ממצרים וקראתים נער שנאמר כי נער וכו' ובאהבת נער אני נזכר לבני ישראל שכן כתיב זכרתי לך חסד נעוריך כו' לז"א אני הגבר עכ"ז ראה עני. לא רצה לומר נער: או יאמר אני הגבר כו' כמ"ש פ"ב דכתובות דכ"ת ע"א ובסנהדרין פרק ז"ב דכ"ז ע"א המגרש את אשתו לא תדור בשכונתו מי נדחה מפני מי כו'. היה חצר שלו או של שניהם היא נדחה מפניו שנאמר כי הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר מאי טלטלה גבר א"ר טלטולא דגברא קשה מדאיתתא ז"ש אני הגבר כו' אותי נהג ויולך חושך כו' וטעם הדבר כי בכל חטא ישראל עד אותו היום מצינו שהלך השכינה כביכול מהם חטא אדם נסתלק לרקיע חטא דור אנוש כו' עד נח כו' כי מן הדין כביכול משכינה מטרוניא נדחה מפני ישראל משא"כ כאן בא"י השכינה בעלת הבית אין אשה כו' כדין אם היה חצר שלה היא נדחה כו': עד"ז פירש האלשיך מ"ש באיכה רבתי והמה כאדם עברו ברית מה אדם צויתיו כו' ודנתיו בשילוחין וגירושין כו' גם הוא מטעם זה. וזה מאמר הכתוב מי יתנני במדבר מלון אורחים ואעזבה את עמי וק"ל ז"ש אני הגבר כו' אותי נהג כו':

או יאמר במ"ש לעיל איכה איכ"ה רע"ה כו'. והאשכה במ"ש בפסיקתא אמר ירמיה כשהייתי עולה לירושלים נטלתי עיני וראיתי אשה אחת יושבת בראש ההר לבושה שחורה וראשה סתור צועקת מבקשת מי ינחמני ואני צועק ומבקש מי ינחמני קרבתי אצלה ודברתי עמה אם אשה את דברי עמי ואם רוח את הסתלקי מלפני ענתה ואמרה לו אין אתה מכירני אני היא שהיו לי שבעה בנים יצא אביהם למדינת הים עד שאני עולה ובוכה עליו הרי שני בא ואמר לי נפל הבית על ז' בניך והרגם איני יודע על מי אבכה ועל מי אסתור שערי ואמרתי לה אין את טוב מן אמ' ציון שהיא עשויה מרעה לחית השדה. אני היא האם השבעה שכן כתיב אומללה יולדת השבעה אמר לה ירמיה דומה מכתך למכת אויב התנערי מעפר כו'. ולז"א באיכה הראשון איכה ישבה בדד ישבה ממש העיר בעצמה יושבת בדד בעצמה ובכבודה. ראיתי יושבת בראש ההר. היתה כאלמנה בצורת אלמנה. בכה תבכה שתי בכיות על אישי ובני כו'. אין לה מנחם כו' בתחלה ניחם האלמנה באמ' ציון אין את טובה כו'. אבל לה אין מנחם לז"א עתה כמו שהשיב דומה מכתך כו' אם בא צרה על אדם א"ל אף בפלוני עלתה כך תנחומין הם לו כפירש"י על מה אעידך כו' ז"ש אני הגבר כמ"ש איוב מי גבר כאיוב כו' ישתה לעג כמים. אני הגבר ראה עני כו'. אותי נהג כו' במדרש פסיקתא פתחי ה' ואפת חזקת ותוכל בשעה שהגיע קצה של ירושלים ליחרם א"ל הקב"ה לירמיה קום לך לענתות וקנה השדה מאת חנמאל דודך אותה שעה חשב ירמיה בלבו כו' כיון שיצא ירמיה מירושלים ירד מלאך מן השמים ונתן רגליו על חומות ירושלים ופרצו קרא ואמר יבאו השונאים ויכנסו לבית שאדוניו אינו בתוכו ויבוזו אותו ויחריבו אותו ויכנסו לכרם ויקצצו את גפניו כו' והנה ארבעה מלאכים יורדים ובידם ד' לפידי אש ונתנו בד' זויות של היכל כו' ירמיה הנביא יצא מענתות לבא לירושלים נשא עיניו וראה עשן ב"ה עולה אמר בלבו שמא חזרו ישראל בתשובה להקריב קרבנות שהרי עשן הקטורת עולה בא ועמד לו על החומות וראה ב"ה עשוי גזרי אבנים וחומות ירושלים מפוגרת התחיל נוה ואמר פתחני כו' אסקתנו מן לגו כו' והרבתיה אמר ירמיה רבון העולמים מה עונות היה בידי שהנביאים שעמדו לפני ועתידין לעמוד אחרי לא התרכת ביתך על ידם כו' ז"ש אני הגבר כו' ראה עני עמד על החומה כו'. ואיך קרה כן ע"י אותי נהג ויולך פתני. ומקושר למ"ש מקודם אני הגבר כו' ר"ל אני הגבר ראה עני ולבי ראה הרבה כו' שהכל בא בשבט עברתו של הקב"ה הכל בהשגחה לא ע"פ מקרה והטבע כמו שלפעמים יקרה לאומה אחת סיבה רעה ע"י המזל והמערכת רק הכל בהשגחה בשבט עברתו ניולך חוץ לירושלי' כו' האחד אותי כו' חושך ולא אור כפל כי הבא ע"י מערכת הוא בהדרגה לאט כמ"ש גבי המן אם מהלות לנפול כו' כי כן מחויב הגלגל משא"כ הבא מאת ה' הוא מקצה אל הקצה בלי הדרגה וז"ש איכה יעיב באפו ה' כו': כי השליך כו' רב אמר מאגרא רמה כו' זהו אותי נהג מאור לחושך וחושך שהוא ולא אור במדרש מהיכן היה החושך שבא על המצרים רי"א מהחשך שנסתרו כמ"ש ישת חושך סתרו ר"נ אמר מהחושך שבגיהנם שכן כתיב ארץ עיפתה כמו אופל צלמות כו' וטעם הפלוגתא רי"א כו' כי כתיב ולכל בני ישראל היה אור במושבותם של מצרים לז"א מחשך שנסתרו שבאמת הוא אור נוגה עמיה שרי נהורא רק לרוב אורו היה חושך למצרים ואור השמש חושך לעטלף ובלילה פורח בעולם ולכן ולכל בני ישראל היה אור כו' רנ"א מחשך שבגיהנם חושך ממש צלמות כו' ז"ש חשך שלי אותי נהג חשך כו' כמתי עולם שרשעים נדונים בו שנקראו מתי עולם בחייהם קרוים מתים. הב' המקרה לא יתמיד שהגלגל מתהפך היום פוגע בזה ולמחר באחר לז"א אך בי ישוב כפירש"י אני לבדי לוקה תמיד כי כל תשובה כו' יהפך ידו כל היום. השלישי בלה בשרי כו' לפי הסדר אם המכה מתפשטת מחוץ לפנים כסדר עור ובשר ועצם ומבפנים לחוץ עצם בשר עור אך אנכי בלה בשרי ועורי שיבר עצמותי: גדר בעדי ולא כו' דרך השבאים או לשמו בבית הכלא סגור ומסוגרת ולפעמים בחדר רק משמרו בשומרים ולפעמים בלי התפיסה ושומרים רק לאסור רגליו בזיקים ובכבלי ברזל שלא יכול להרחיק נדוד אך לתפסו בתפיסה בבית האסורים ולשמרו בשומרים וליתן כבלים ברגליו בבית האסורים אין בנמצא אבן שלשתן כאן נמצאין כאן היו גדר בעדי כפירש"י עשה חומה כנגדי להיותי כלוא ולא אצא הושיב סביבותי מחנות וגייסות של אויבים ועכ"ז הכביד נחשתי עשה לרגלי נחשתים כו' וכפירש"י שלא אוכל לילך לא לצאת כי בלא"ה לא אוכל לצאת רק בתפיסה עצמה (כאן חסר):

(אמר המעתיק ראה אף את זה מצאתי און לי נאת שיחו של הגאון המחבר זצ"ל אשר הם שני כתבים הבאים כאחד מכתבי המחבר כ"י ממש שבאה לידינו בקונטרס בפני עצמו ומתחיל באמצע מאמר הזוהר הנזכר דלפי הנראה שחזר וכתבו שנית מפני דברים שחידש או שינה בו. ואנחנו לא נדע מי מהם כתב ראשונה לכן הנחנו מה שמצאנו בהמשך הדרוש מתחלת פ' דברים לנוסחא א' וזה שנשנה לנוסחא ב' ושניהם כאחד טובים ורצוי' וראוים לאמרם ז"ל).

נוסחא א

זה שאמר אחרי כתבו ב' א"ב על חורבן המקדש וגלות השכינה כי איכה יועם נתקן על יאשיהו כו' למאן יאות למיבכי ולמרפדא כו'. והנה כל טענת בני א"י דאיתון המתאן כו' אני הגבר ראה כו'. בשבט עברתו. כד הויתון חטאין קמי אבונא וסליק רגועה לאלקא' כו'. מהיכין בני בבל אותי נהג כו'. לן יאות דאתבדרנ' כו'. תימרון דאף איהי עמנא כו' ע"ז אית לן למבכי אחר דחושך ולא אור יאמרו בני א"י אך בי ישוב כו' ויחזור למקומי (ר"ל מדוך לדוך יהפוך ידו כו'). בלה בשרי כו' כמ"ש עד אשר לא יבאו כו' שומרי הבית הם הסנהדרין כו' ובאיכה רבתי בלה בשרי זה צבור ועורי זה סנהדרין כשם שהעור חופה על הבשר כך הסנהדרין כו' שיבר עצמותי עצומי בני אדם אינון סטיסי דפרזלא מהדקין טינרין כו'. בנה עלי ויקף כו' מות מכל סטרין ע"י כן במחשכים כי עלה בחלונינו כו' עיין בגלאנט"י. במחשכים דברי בני בבל עד אשר לא תחשך כו' והאור לימוד ירושלמי ובגמרא אר"י זה תלמוד בבלי כו' העדר הורה. העדר תפלה. גם כי אזעק ואשוע כו'. אם כל השערים כו' וזהו גם כי אזעק כו' כי אז אף שערי דמעה ננעלו. וז"ש בכה תבכה בלילה המסוגלת יותר לקבל ועכ"ז ודמעתה על לחייה לא כמשפט הדמעות שעולין למעלה. אין לה מנחם מכל אוהביה כל רעיה כו' במדרש מיכאל וגבריאל כו'. מכניסי דמעה כו'. וז"ש דרכי ציון כו'. תלפיות. והתפללו דרך ארצם כו'. מבלי באי מועד. נוגי ממועד כו'. כל שעריה שוממין אף שערי דמעה שהרי כהניה נאנחים במר נפש כו'. זהו גם כי אזעק כו'. מאמר בני א"י גדר דרכי. דרך ארצם. דרכי ציון כו'. נתיבותי נתיבת משפט עיוה עוית דינא כו' והתעוותו אנשי חיל. דוב אורב הוא לי נחש כמון כו' והמה מקטריגים של מעלה כדאיתא בגמרא ביומא (דף ע"ז ע"א) דוביאל כו' זהו דוב כו' ואריה מזל נבוכדנצר כו' וכענין גם את הארי גם את הדוב כו' אורב הוא לי דייקא תמניא מאה שנין כו'. דרכי סורר היה מגודר לבלתי [יצאו היה מרגלאין נסורין] ויפשחני [מלבין] האי מאן דפשח דיקלא בטש בלהט כו'. שמני שומם דרך קשתו ויציבני כו'. ועיקר הקינה הוא הביא בכליותי בני אשפתו בני אשפה בני זוהמא בני לילית עיין בגלאנט"י. לאתלבשא בלבושין אחרנין. מאמר בני בבל הייתי שחוק לכל עמי קשה מאי לשון עמי אך יאמר על העדר התורה כי אין תורה כתורת א"י והוא מאמר הכתוב טבעו בארץ שעריה איבד ושבר כו' והיאך תלוי זה בזה ואפ"ל כמ"ש (באיכה רבתי) אם ראית עיירות שנתלשו ממקומן בא"י דע שהוא מפני שלא החזיקו בשכר כו' שנאמר על מה כו' דקשה כמה עבירות חטאו בחורבן בית ראשון ומה זה בשביל כו' ע"ק מאי אם ראית כו' כל א"י נחרב והל"ל החורבן היה בשביל כן רק יאמר אם ראית שנתלשו ונעקרו ממקומן זה בא מחמת עון ביטול תורה כי כן מצינו כשלא רצו ישראל לקבל התורה נתלש ההר ממקומו ליפול ולזה דיקא על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר בלי עובר ויאמר כו' וזה טעם דבר זה שאלו כו' שסיבת החורבן ודאי ידעו ז"ש איבד ושבר דייקא שמא תאמר מחמת שרע ליכנס שלא טבעו והיו יכולין ליכנס כפשוטו. מי האיש החכם ויבין

אם

אם זאת ואמר כו' דבר זה כו' ז"ש איכד כו' דייקא על עוזכם כו' אין תורה גם נביאים גם לרבות החכמים. ולפי הפשט מקושר ע"פ מאמר רז"ל ופירש"י עזבו כו' אע"פ כי איכד ושיבר ומה נשתנה זה מזה הלא הוא מטעם חלקו כבוד לתורה ועד"ז נראה אוהב ה' שערי ציון כו'. והרמ"א ז"ל פירש עד"ז לא האמינו כל מלכי ארץ כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים דייקא. ולכן דרשוהו רבותינו ז"ל על שערים המצויינים כי הלא טעם האהבה היה בשביל כן. מלבד כי אוהב הוא (הלכה) ובימיו עדיין לא היה [אולי חסרו כאן איזו תיבות]. וזה ענין אמרו רז"ל (קידושין דף ל"א) אסתייעא מלתא ודרש אבימי מזמור לאסף כו' והביאו גם התוס' בשם המדרש שבני קרח אמרו שירה [על שטבעו בארץ שעריה] משל [לשפחה כו' ונפלה כדה לבאר כו' עד שבאתה שפחת המלך לשאוב ובידה כלי של זהב ונפל כו' התחילה הראשונה לשורר כו' מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו כך בני קרח שהיו בלועים כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו] כו' וקשה איך תלוי זה בזה הפ"ל ע"ד המבואר בסנהדרין דף לז ע"ב מיום שפתחה האדמה כו' והא כתיב ותפתח הארץ גבי קרח הא' ברעה כו'. ועד"ז מה שאמר רבינא בתר גלותא (ברכות דף יז ע"א) ונהגו עלמא כוותי' ונפשי כעפר לכל כו' כי הנה מגינו לארץ כו'. והיו סבורין שלא יעלו כי בשלמא פתיחת הבליעה לרעה כו' כיון שראו שטבעו כו' אמרו מי שיוציא כו' כיון שבלא"ה מוכרח פתיחה לטובה [בשביל השערים] וע"פ דרכי [דלעיל. י"ל דתלוי עלייתם בעליית השערים דמה] שיועלו מפני שחלקו כבוד והמה יושבין ע"פ כו' צועקין משה אמת ותורתו אמת כו' (ב"ב דף עד ע"א) [דהוא ג"כ חלוקת כבוד] רק היאך יודעין שיועלו השערים דאל"כ למה נטבעו כי הלא איבד ושיבר כו' ולזה מלכה ושריה בגוים [שבלעו בהם ידי האויבים] היפוך [השערים] כיון דאין תורה. ז"ש הייתי שחוק לכל עמי מחכו עליה במערבא ובבילה כי סליק ר' אבא אמר יהי רעוא דאימא בו' סדר אתיכו כו'. השביעני במרורים כו' ואקא לי ב' מקלות כו' שחובלים כו' ויאמר אלה בני היצהר העומדים כו' אמר ר' יצחק אלו ת"ח שבא"י שנוחין זה לזה בהלכה כשמן זית ושני זיתים עליו אלו ת"ח שבבבל שמתמררים זה לזה בהלכה כזית. ותזנח משלום נפשי ליואא ולבא אין שלום היפוך דדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. ואפשר לומר בחבור פסוקים חשב ה' להשחית כו' טבעו כו' דקשה שמזכיר שם הרחמים חשב להשחית ומה לשון נטה קו סיל"ל נוטה משפט ולפירש"י הו"ל אחז קו כמו ותאחז במשפט כו' וקישור הפסוקים במ"ש סוף גיטין פלוגתת ב' מ"ד וישקוד ה' על הרעה כו' משום [דלדיק ה' כו' אלא לדקה עשה הקב"ה כו' שהגלי' גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה כו' החרש והמסגר אלף כו' עולא אמר שהקדים שתי שנים לונושנתם] כו' לזה חשב ה' ברחמיו לגלות תמהו בעצים ואבנים לכן נטה קו קודם זמנו של ונושנתם שאז היה נתקיים ת"ו אבד תאבדון הם עצמן כאשר נתקיים עתה בעצים. במה נתקיים בהם והלא הראה שבעצים היה אבדון וכליון לגמרי שהרי לא השיב ידו כו' יחדיו כו' טבעו כו' איבד ושיבר כו' אבדון גמור. כן היה נתקיים בהן. ועוד טעם אחר מלכה ושריה בגוים אין תורה כפירש"י מורה הוראה כו' כמ"ד שני החרש והמסגר אלף כו' וק"ל. הלא הראה שבני בבל ובני ארץ ישראל מתווכחים זה את זה כל א' רוצה כו' כדאי הוא בית אלהינו כו'. בנעילת הסנדל רבו המתפרצים תפיסות בבית הכנסת ודאי אי אפשר לסבול כל שאינו כו' כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה שנאמר שישו אתה משוש כל המתאבלים כו':

נוסחא ב

לזה יאמר אחרי כתבו ב' א"ב ברוח הקודש מתווכח בני א"י ובני בבל למאן יאות למספד ולפרשא. בני א"י כל טענותם דאינון חמאן כו'. אני הגבר ראה עני בשבט עברתו כמ"ש כד הוינן חטאין קמי אבונא וסליק רצועה לאלקאה כו'. מתיבין בני בבל אותי נהג כו' בכו בכה להולך כו' לן כו' דאתבדרנא ביני עממיא כו'. וכי תימרון כיון שהנהיג אותי אף היא עמנא. תימרון כו'. לז"א חושך ולא אור למקום חושך כו'. או במחשכים כו' יהיה מדכרי בני בבל וכדאיתא בס"ה לעיל ובגמרא סנהדרין (דף כ"ד ע"א) זה תלמוד בבלי עד אשר לא תחשך השמש והאור כו' וא"כ לן יאות למבכי. ועי"כ גדר בעדי ולא אצא כו' כמ"ש ליוצא ולבא אין שלום כו' וכמ"ש אשר יוציאם ואשר יביאם ועד"ז דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. דהיינו העדר תורה העדר תפלה. כי גם שער השמים שכל התפלות עולות דרך שם לז"א גם כי אזעק ואשוע כו' אפי' אזעק שאמרו אם כל השערים ננעלו כו' ועד"ש לעיל כל שעריה שוממין כו' ועד"ז ודמעתה על לחיה כו'. יאמרו בני א"י לן יאות למיבכי גדר דרכי (דרכי ציון אבילות כדלעיל) אף דרכי אשר הם דרכים ומסילות לעלות התפלות גדר אותם נתיבותי עוה והתעותו אנשי חיל כו'. דוב אורב הוא לי נחש כמון כו' כדלעיל. ואמר דוב כו' ארי במסתרים כענין גם את הארי כו' שר"ל שר פרס וכשדים עלה אריה מסובכו נבוכדנצר כמ"ש למעלה אורב הוא לי דייקא תמיה מאה שנין שמתין כו' דהיינו נתיבותי עוה דוב כו'. דרכי סורר היה מגודר שלא היו יכולין לצאת היה מרגלאין נהורין להתלבש. ויפשחני בשם בלשט חרב המתהפכת. שמני שומם דרך קשתו כו' להתשולל כי כו' ועיקר הקינה הוא הביא בכליותי בני אשפתו אספה טינופה בני ליליתא בני זוהמא שהוצרכו להתלבש בו. ולן יאות למיבכי חוזר בני בבל לראשונות עמוד התורה הייתי שחוק לכל עמי כמ"ש כמה פעמים בבלאי טפשאי. מחכו עלה במערבא ובבילא כי סליק ר' אבא התפלל יהא רעוא דאימא מלתא דתתקבל כי סליק כו' אמר מלתא אחיכו עליה אמר גלותיכי שקלי הדר אחיכו עליה זהו לכל עמי דקשה הטעמים הו"ל למה מיהסס לו. השביעני מרורים לא' קראתי נועם תלמוד' א"י שמנעימי' זה לזה בהלכה ובני בבל להיפך כו' חובלים שמתמררים זה על זה. עי"כ ותזנח משלום נפשי ליוצא ולבא כו' וש"ת אעסוק בתלמוד ירושלמי כו' [לז"א ותזנח משלום נפשי] היפוך דדרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. הלא תראו שבני בבל ובני א"י מתווכחין זה עם זה כל אחד רוצה להתאבל ראוי לכל איש ירא וחרד לקונן ולהתאבל על ירושלים בימים האלה בפרט אלו הג' ימים שהם עיקר בז' נכנסו הגוים להיכל ואכלו ושתו וקלקלו בו שמיני ותשיעי עד שפנה היום סמוך לחשיכה עשירי שנאמר אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב לעת ערב הציתו בו כו' ונשרף עם שקיעת החמה כו' ולמעט במשא ומתן ולקבוע בכל יום או בלילה זמן מיוחד להתאבל על ירושלים. כאשר קהלות עומדין שומרים לבוקר בכל יום לפחות כדאי בית אלהינו להתאבל עליו כו' בתשעה באב. איני נראה להסתכל בספר או לו' [ואם אין] אפשר לו [בלא] מחשבת חוץ ילמוד ביום איכה שידע מה החזן אומר. בנעילת הסנדל ראיתי רבים מקילין הרבה מנין לחלק בינו לאכילה כי אין חילוק ביניהם ואסור כל היום עד הלילה.

ודאי יש היתר במקום שדרין בין האומות לילך בנעילת הסנדל רק למה לילך בשוק ישאר בביתו ובלא"ה אסור לטייל בתשעה באב שמביא לידי שחוק וקלות ראש. שישו אתה משוש כל המתאבלים כו':

מרדכי היפוך של המן שזה רצה להרוג ולהמית קהל וכותו ממאדים מאדי"ם תוספתא של המ"ן לכן נרמז בהמן העץ שהנחש הביאה מיתה לכל העולם והוא מזרע עמלק עמלק נחש עקלתון. (עה"ג) עמליק (אותיות מעקל) עיין על הירושלמי היו מהלכין וראו את הנחש. משורש נחש יצא צפ"ע (ישעיה י"ד כ"ט) גימטריא עמלק. ב"א אל פרעה גימטריא נח"ש. שת"י ב"פ (פירוש ב"פ פרעה ג' שת"י). במגילה לא נזכר השם רק ע"ד רמז וסופי תיבות להורות שהנס בא ממקום עליון נסתר. באבן עזרא לפי שהעתיקוהו בלשון פרס עכה"ג. ומרדכי נרמז בקטורת (כמו שנאמר מר דרור מרי דכי) העוצר המגפה והמיתה. ואסתר באנכי הסתר כו' כי ישראל היו משועבדים תחת אחשורוש וביותר אח"כ תחת המן וכיון שבימי המן בהסתר תוך הסתר ראוי להיות הגאולה ע"י אסתר שמורה השם על גודל הצניעות שהיה בה והגיעה תפלתה אל מקום סתר עליון והם יש ביטול לכח המן וכן מרדכי שנרמז בלשון בשמים ראש הנאמר אצל הקטורת דבר שנתחאי ביום הכפורים לפני ולפנים בשאר ימות השנה על המזבח הפנימי דוקא וכאשר היו מקטירין על המזבח היו פורשין העם מן העזרה [היינו מבין האולם למזבח] ומזה אסתר בת זוג למרדכי הנרמז במרי דכי וגאולת אסתר נקראת שחר כי הלילה היא חושך וקודם עלות השחר היא חושך נוסף על חושך הלילה. השחר אסתיר. חשיכה גדולה כו' (הכתוב באברהם) ע"ש במדרש:

על אילת השחר. דרשו על גאולה זו ומגלה למי שקופץ כאיל ומאיר לעולם בשעת חשיכה כו'. ר"ל למגלה על מי שיושב בגלות בחושך ומצפה לגאולה ולשון אילת שהש"י קופץ כאילה ומאיר לעולם והקפילה היא שלא אימא שלא היתה הגאולה זאת גם נגלה כשאר הגאולות שלא תמצא בגאולה זו גם נגלה כלל ואפשר לחשוב שהגאולה היה כמנהגו של עולם לכן אמר שאינו כן רק שהש"י היה קופץ כאילה ופעל דבר זה והיה נס ולכך היה נעשה ענין המגילה הזאת בלי משך זמן כי הדבר שהוא בזמן הוא הטבע ומנהגו של עולם שנעשה בזמן אבל דבר שמי' נעשה בלא זמן בלי הדרגה כנודע שזה שהוא מדרך הגלגל הולך בהדרגה כמו שתמצא בכל המגילה הכל במהירות הגדול וכן השחר מן החושך הגדול אל האור הוא אילת השחר קפילת השחר:

אסתר נקראת אילת חביבה על בעלה כיון שלא ידע משפחתה ועמה ומולדתה גם היתה צנועה כאמה אסתר שהיתה נסתרת תמיד ולא יצאה לחוץ אל הנגלה ודב' שהוא צנוע ואינו רגיל עם אחר הוא חביב עליו כשעה ראשונה שחביב עליו בודאי ולכן אילת מורה על עיקר מעלת אסתר:

במדרש יום א' אמרה אלי יום ב' אלי יום ג' למה עזבתני צעקה בקול גדול כי יום א' כאשר לא היתה נענה בתפלה אין ראיה שהש"י עזב אותה וכן ביום ב' אבל ביום ג' שכבר ג' ימים עוזבה ואין הש"י עוזב הצדיקים בצרה יותר מג' ימים כמ"ש אבל וצומו עלי שלשת ימים ביום השלישי יקימנו וכו' ע"ש במדרש שמאריך בזה אמרה למה עזבתני:

אחשורוש רצה לדמות עצמו לכה"ג והתלבש בבגדי כהונה והוציא כלי בית המקדש כו'. והשתיה כדת של תורה אבל הקרבנות אכילה מרובה משתיה. חור כרפס ותכלת. עמרא. אחוז בחבלי בוץ. כיתנא דהיינו כלאים. לכן לא אמר אחוזים שלא הקפיד רק על הכלאים. לכן אמרו מלאכי השרת והקרוב אליו כלום הקריבו לפניך תורים ובני יונה ממרס בדמים כו':

למה נתחייבו ישראל כו' אמרו אתם (ז"ל הגמרא מג"ל דף י"ב שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שהיו באותו הדור כליה אמר להם אמרו אתם אמרו לו מפני שנהנו כו' אמר להם א"כ שבשושן כו' אמרו לו אמור לנו אתה כו' עיין עליו) [ד"לכאורה קשה מה השיב להם אמרו אתם מהיכי תיתי שיודעים טעם ע"ז. הרי שאלו אותו. ועוד הרי הם בעצמם השיבו מפני שנהנו כו' א"כ מה שאלו בתחלה. ולזה תירץ דרשב"י הכריח לעצמו דע"כ יודעין איזה טעם] כי מה שאלו שמא לא נתחייבו דבר כלל רק כי המן היה מבקש להרוג אותם כמו שדרך הרשע לעמוד על הצדיק והש"י שמע תפלתם והציל אותם אלא ודאי הם היו יודעין כו' ואפשר שסברתם היה שאל"כ לא היה ראוי לקבוע ימי פורים ע"ז וק"ל רק שאלו על חיוב כליה שהיה להם דוחק שבשביל אותו חטא יתחייבו כליה לגלות ולאבד את ישראל ולא יזכר שם ישראל עוד לכן אמר אמרו אתם מה חטא היה בישראל שאפי' שאין זה קשה מה שאין בחטא כ"כ שיהיו חייבין כלי' כמו שאתם שואלין למה נתחייבו כלי' אבל משמע מדבריכם כי עכ"פ ראוין הן לעונש מה עונש יש להן. וג"ל יותר כיון ששאלו לשון כלי' משמע אבל עונש בלא כליה ניחא להו:

מה שלא היה כלי זמר אצל הסעודה י"א מפני שאינו שוה לכל נפש שבעל כרחו ישמע. וי"א שא"צ לאומרו שודאי בכל השמחות יש כלי זמר וכמו שלא אומר לך מיני מאכלים. ויתכן שהסעודה היה בלי אונס שלא להעביר ישראל על דתם באונס רק מרצונם הטוב וכמ"ש לעשות כרצון איש ואיש כרצון מרדכי והמן וישראל גזרו על עצמן מיום החורבן בשיר לא ישתו יין ואם היו שם כלי זמר לא יבאו ישראל על המשתה:

המן כוחו ממאדים הוא ממוכן וסדר מזלות כנגד"ש חל"ם. ליל שבת מאדים. לכן ויהי ביום השביעי ויאמר ממוכן כח שליטתו וגזר ושתי להמית:

המן מאדים. אחשורוש שבתאי. שמורה על ביטול מלאכה כנודע ממאמרם אצל פרעה שנבחר יום השבת לבטל מלאכה. וכיומי' בטילת בית אלהא רבה. מרדכי נוגה כמ"ש התרגום סוף מגילה. אסתר לבנה. ותלבש אסתר מלכות. סיהרא. ובגמרא אסתהר. והוא ענין וצומו עלי. כענין הביאו עלי כפרה על שמיעטתי הירח וזה מאמר הכתוב (תהלים נ') זבח (לאלהים תודה וכו') עולה וחטאה לא שאלת (שם מ') ר"ל קרבן הבא על חטא. כי לא חטא ולא הביא קרבן רק אז אמרתי הנה באתי בקרבן והוא הביאו קרבן עלי שמיעטתי כו' במגיל"ת ספ"ר כתוב עלי. והנה בפירוש הדבר רבו הפירושים. והרי"ף פי' ג"כ בו. לז"א. לעשות רצונך אלהי חפצתי כו'. מגמתי רק לעשות רצונך יהיה המכוון מה שיהיה. ועד"ז (הושע י"א) ועמי תלואים למשובתי כו' עיין שמעתי במקום אחר וק"ל:

עיקר הנס שבמגילה הלזה אשר לכאורה לא נראה נס מפורסם יוצא חוץ לטבע הוא כענין עתה ידעתי כי גדול ה' כי בדבר אשר זדו ובמים דימו לאבדם נהפך עליהם ומזה נראה שיכול לשדד מערכת והוכרי שמים כמו כן כאן נהפך יום הי"ג אשר שמזל הטבע ושכל המן רואה דם על ישראל ונהפוך הוא וזה אמר הפסוק על כן קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור. כי כל זה תוקף הנס ועיקרו. כי פור המן נהפך לפורנו:

(עה"ג) הענין מרדכי והמן היו כפלס מאזנים כשוחק בקוביא. אגג למטה דוד למעלה. כשזה קם זה נופל. והיא כענין הגורלות שנותן על ב' שעירים הכה"ג ביוה"כ א' לה' וא' לעזאזל ועלה הגורל בימין. ז"ש במגילה והיה לה' לשם. זה מרדכי. והמן לעזאזל (ע"כ הגליון) רק ליתן טעם על יום י"ג דוקא ולא ז' באדר כפשוטו [שמת בו משה] אפ"ל כי עכ"פ היה רוצה להמית את ישראל בימי ירידת הלבנה כי יעקב מונה ללבנה דהיינו מט"ו ואילך לכן בז' באדר עדיין הוא הרבה בעליית הלבנה לכן ביום י"ג שהוא יום האחרון מן ז' ימים של אבילות משה וקרוב לירידת הלבנה וק"ל. עוד בס' אור חדש שמתן טעמים אחרים. הא' שעכ"פ בימי ירידת הלבנה. ויותר מי"ג לא היה רוצה שאז נכנס בגבול ניסן גאולת מצרים כי ל' יום לפני הפסח שואלין ודורשין כו' ע"ש. ולא רחוק לומר שהפיל פור הוא הגורל על כמה בחודש ונפל על י"ג אדר. וא"ל א"כ הו"ל מחודש לחודש ואח"כ מיום ליום [אע"כ דמיום ליום לא קאי אימי החודש רק אימי השבוע] דמ"מ אימי השבוע הפיל ג"כ פור. רק א"כ יכול להיות שלא נתכוין ביחד שלא יבא היום י"ג באותו יום שבשבוע. ואפ"ל שזה היה הגורל באמת דאל"כ מאי גורל הוא זה ודאי שיפול בא' מן הימים וק"ל. מיהו בזה אפ"ל שכתב על פתקא א' ד"מ מזל ולקח פתקים חלקים וכתובים ועם החודש שעלה המזל הוא כו' ע"ש באור חדש:

(עה"ג) [הוא תי' אחר] ואחר שהפיל מיום ליום ולא אסתייע סבר דלמא מזל חודש גרם שיש מזל חודש מזל יום מזל שעה כמו יום שמת בו אביו שאין הולך אחר היום רק בכמה בחודש ופעם ביום א' ופעם ביום ב' כו' (עכ"ה):

ימים רבים שמונים ומאת יום. ימים שנים רבים ג' וק"פ יום דהיינו חצי שס"ה. כי הוא מנה וטעה (כמ"ש במגילה שמנה ע' שנה לחורבן בהמ"ק. ואמר שאין עתידין לגאול עוד ע"ש) רק מספק הי' אי מניסן ימנה או מתשרי כי מלכי ישראל מונין מניסן ומלכי פרס מתשרי ולזה כל אותו חצי שנה עשה משתה ושמחה קפ"ג ימים:

אסתר אמרה ייבא המלך והמן היום השם כסדר וכר"ת המורה רחמים והמן הפך בדין וכל ז"ה איננ"ו סו"ס לי' בסופי תיבות ומהסופך וכוונתו להמשיך דין על ישראל ולבסוף כ"י כלת"ה אלי"ו הרע"ה דין להמן ורחמים לישראל. כי השם כסדר רק בסופי תיבות והרעה נהפך עליו. אמרו בס' הזוהר שהמן נתלבש בו סמא"ל ומאר אע"ס כדבר ר"ת מרכבה סמא"ל (וממכן ואילך חסר על כן קלר המובן) [כרואה ירא"ה שאין כאן ר"ת הללו ואולי אות מ' הוא טעות וצ"ל דר כי אע"ס כדבר גימטריא ר"ד מרכבה סמא"ל]:

תנתן לי נפשי כו'. ולא תתן ע"ד המבקש רחמים (על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא) נענה תחילה ותנתן ממילא נפשי כו' ע"י עמי בבקשתי:

תנתן לי (נפשי). תפלתי (מלשון) אשפוך נפשי. ותפלת עמי בבקשתי כמ"ש כי תפלה שלא בכוונה נדחה חוץ למחילה ועומדת ומה בסוף' כשאדם צדיק מתפלל בכוונה מעלה אותה עמו:

כי כתב אשר נכתב כו' אין להשיב. ראיתי מפרשים כי פתשגן הכתב לא הי' מפורש כו' כמ"ש רז"ל שעובדי כוכבים נואתן סתומה. להיות עתידים. אין אנו יודעין אם להרוג או ליהרג כו'. ונתן טוב תמלא באריכות. והעיר שושן נבוכה בפירוש הכתב. וזהו כתבו על היהודים כו' [כטוב בעיניכם דייקא] ובזה יתורץ לי קושיא א' נתחבטו בה גם קמאי על מה זה הרגו הם בשונאיהם בלא טעם ומה עשו להם אבן לפי"ז הוא מוכרח לפרש הכתב ואחור לא ישוב ריקם:

ואפ"ל כי אסתר ביקשה להעביר מחשבת כו' דהיינו להחזיר כתבים הראשונים ולבטלם מן העולם מכמה טעמים פן יאבדו הכתבים השניים או פן יאמר האומר מה חזית דסמכת אהאי סמוך אהאי וכל טעמים שנות לו לאדם יותר בביטול שטרו מביטול השובר מן השכרים לז"א ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם כי כתב אשר כו':

עה"ג ודייק בלשון רש"י אין להשיב אינו נאה להשיבו ואתם כתבו כתבים אחרים וק"ל. אין להשיב ולהחזיר שחרפה הוא למלך להיות נראה כאילו אגרות הראשונים נכתבו בטעות ואף כי בזה נראה ביטול אגרות הראשונות עכ"ז אפ"ל כי קודם נראה למלך כן ועכשיו נתחדש לו דבר מה על שנותו את טעמו וזה טעם בעצמו המתנת בין אגרות הראשונות לשניות עד כ"ג סיון ע' יום שלא לחשבו לאיש אשר בשגעון יתנהג ובשעה א' הפכך דעתו אכן עתה יאמרו כי נתחדש דבר וק"ל ולפי פשוטו יאמר כתבו על כו' וראה וחכם באופן המועיל כי כתב אשר כו' לכן צריך עצה והתבוננות לזה ובזה ג"כ מדויק קצת לשון רש"י אינה נאה להשיב אבל לא אי אפשר דא"כ מה מועיל:

בתחלה כתבו י"ט ולא מתנות לאביונים ואח"כ מתנות לאביונים ולא י"ט. ע"ד הלוי כי מתנות שהוא מצות א"א בי"ט לאפוקי משלוח מנות הוא מעדנים:

שמואל א' ט' א' משכמו ולמעלה גבוה כו'. ע"ד יופיו של שור בין כתפיו ולכן נכנה בחלק בנימין בין כתפיו שכן כו' כמ"ש רש"י בזאת הברכה זהו משכמו ולמעלה דהיינו עד צואר שהוא בין כתפיו גבוה כו'. והכלי יקר פי' כי ארוך בעלמא אין מעלה רק משכמו ולמעלה ע"ד צוארך כמגדל השן כו'. ועד"ז בנימין בכה על צואריו על משכן שילה כו' קראו צואר זהו משכמו כו'. ג' מעין של מעלה שאול בצוארו:

ענין חטא של ישראל במה שביקשו להם מלך והתורה אמרה שום תשים עליך מלך כו'. כי ישראל אמרו תנה לנו מלך לשפטנו דייקא כי לא היה להם נוח במשפט שמואל שהיה דן הכל כשורה והמה בקשו אנשים אחרים שלוקחים שוחד אם אין מכירנו אנו נותנין לו ממון כו' ושמואל לא הבינם כן רק אדרבה הבין שחשדוהו שהוא לוקח שוחד כמו בניו ויטו אחר הבצע כו' כמ"ש רבותינו ז"ל ולא הלכו בדרכיו כו' ויהי מצער לו ויחר חרה לו הרבה זה הדבר שיחשדוהו אותו בדבר כזה ואין בו והקב"ה אמר אין דיוק [מה שאמרו לשפטנו] כמו שאתה סובר אדרבה המה לא רוצים דינים ישרים לא אותך מאסו כי אם אותי כו' ועיין באריכות בספר כלי יקר:

מלכים א' י"ח מ"ד הנה ע"ב קטנה ככף איש כו'. ע"ד (תענית דף ח') אין הגשמים נעצרין אלא בשביל (פוסקי צדקה ברבים ואין נותנין) וכו' איש כמתנת ידו כברכת כו' שני כפי"ן הדמיון (פי' כמתנת ידו הוא כברכת ה' ע"ד ע"ב קטנה ככף איש כו') וק"ל:

הענין אצל נעמן (מלכים ב' ה') שהוא [ר"ל אלישע] (רצה) [נוחו] להרחיץ עצמו במימי הקדושה ולהמשיך הקליפה תוך הטהרה ממימי א"י והוא השיב הלא טוב אמנה ופרפר וכו' ואמרו אבי דבר גדול כו' דהיינו שתטהר אף אילו אמר טבילה כ"ש שלא אמר רק רחץ וטהר רחיצה בעלמא:

ישעיה כ"א ה' ולפה הלפית.המנורה הבריק בלא נר(רש"י פי' זקוף המנורה בב"ר צוחין למנרתא צפיתא וצ"ל דקשיא ליה א"כ מאי ולפה אע"כ המנורה הבריק בלא נר):

שם מ' ב' דברו על לב ירושלים. דברי נחמה ובמאי וקראו אליה בסמך עד"ש כו' (וצ"ל שהוא מחובר אל כי שמך כו' דבסמוך):

כי שמך נקרא על עירך ועל עמך. ע"ד גמרא ב"ב (דף ע"ה) לעתיד הצדיקים וירושלים יקראו בשם ה' והביאו ראיה ממקראות ע"ש. ברוך הבא בשם ה' כו' וזהו כי שמך נקרא על עירך ועל עמך:

שם כ"ד י"ג וכל בניך למודי ה'. וכו"ת למה יהיה להם רב. הוא כדי שיהיה שלום בניך בלי מחלוקת כי כל אחד ירצה להתחרר על חבירו. וזה שלום בניך:

חבקוק ב' ה' ואף כי היין בוגד כל לה"ר שפתחו באף היה ע"י יין. הנחש אף כי אמר אלהים כו' שהעץ אשכול של ענבים. שר האופים אף אני בחלומי (צ"ל מדקאמר אף דקאי על חלום שר המשקים שהיה ענבים). המן אף לא הביאה כו' אל המשתה. קרח (אף לא אל ארץ כו'):

מלאכי בסופו והשיב לב אבות על בנים. לעתיד שימלא כל הארץ דעה כמים לים מכסים. ע"ד הלומד ילד למה הוא דומה לנייר חדש וכו' וזהו לב בנים על אבותם. ואבות על בנים. ע"ד אם אבותינו בני אדם אנו חמורים כו':

תהלים ח' ד' כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך. אפ"ב אתפלא מה אנוש. ע"ד ותשת עלי כפיך נברא בב' ידים. ירח וכוכבים כו' והם נבראו לצורך ישראל שמונים ללבנה אקשה מה אנוש כי תזכרנו כו' (ר"ל כי אראה שמיך שנבראו באצבעות אתפלא מה אנוש שנברא בב' ידים וכי אראה ירח וכוכבים שנבראו לצורך ישראל אקשה מה אנוש כו'):

שם י"ב ג' בלב ולב ידברו. אותן האנשים האומרים דע לך אחי שבכל לב אדבר עמך ולבי שלם עמך סימן היא שפיהם מלא מרמה כו' לפי שמרגיש בעצמו שאין לבו שלם ומתירא שחבירו ג"כ ידע ואומר כן וזהו שנאמר יכרת ה' כל שפתי חלקות כו' בלב ולב ידברו כו'. ואפ"ל הכפל ע"ד אין ריבוי אחר (ריבוי אלא למעט) כו'. אלסיך פי' יכרתו יכרת ה' כל שפתי כו'. וזהו עצמם אומרים:

שם כ"ב כ"ג אספרה שמך לאחי כו'. עד"ש לענין יחיד ואמר קודש שיאמר דרך סיפור שהמלאכים מקדשים כו'. ע"ש. זהו אספרה שמך דרך סיפור לאחי דהיינו ביני לבין חבירי אבל בתוך קהל אהללך ואקדש אותך ממש וק"ל:

שם כ"ג ב' בנאות דשא ירביצני וכו'. הכל על ענין דוד בגלגול אדם הראשון וכו': שם כ"ג ה' תערוך לפני שולחן נגד צוררי בזמן הגלות זה השולחן לפני ה' כו' כדאיתא בגמרא (חגיגה דף כ"ז) פתח במזבח וסיים בשולחן כו' בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר בזמן שאין בהמ"ק קיים שולחנו של אדם מכפר: שם כ"ט י"א ה' עוז לעמו יתן. התורה. ועי"כ ה' יברך כו' כי תלמיד אסור לשאול בשלום רבו זעירי הוי מיטמר כו'. ועד"ז וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך או ורב (ר"ל ולמה להם רב לזה אמר כדי כו') כדי שיהיה שלום בניך שכ"א רוצה לישב בראש ע"י שכולם למודי ה' (כבר כתב פי' זה לעיל בישעיה נ"ד ע"ש):

שם מ' ז' אזנים כרית לי עולה (וחטאה לא שאלת) כו' ע"ד הנה שמוע מזבח טוב כו': שם מ' ט' לעשות רצונך אלהי חפצתי. ע"ד תלמוד גדול שמביא (לידי מעשה) כו' ל"ק הא למיגמר הא לאגמורי (ב"ק דף יז) זהו לעשות רצונך כו' בתורתך בתוך מעי ולא ללמוד אחרים אז מעשה עדיף:

שם מ' י' בשרתי צדק כו'. דרשתי ולא אכלא.מלהגיד לעמי פשעם כו'. ע"ד כל האומר דוד כו' אפשר מי שכתוב בו וה' עמו כו' א"כ אוכל להשיב לו ה' אתה ידעת:

שם ק"ט ל"א כי יעמוד לימין אביו"ן להושיע משפטי נפש"ו ע"ד צדקה בימין של הקב"ה. משפט ונפש בשמאל. ולהמשיכו היטב:

שם קט"ו ה' פה להם ולא ידברו. וקשה מה בכך וכי הם מאמינים בפסל זה שלא אינו רק צורה עשויה כתבניתו בשעה ורגע מיוחד כנודע אך יאמר אילו היה במה שלמעלה קדושה וכח היה נאצל ע"כ ממנו והיה יש יכול לדבר והראיה באדם וק"ל:

שם קכ"ב ג' ירושלים הבנויה כעיר. ע"ד לעתיד יהיה ירושלים גדולה כעיר כו'. ב"ב ע"ה ע"ב: שם קל"ב ו' הנה שמעטה באפרתה (מלאנוה בשדי יער נבואה למשכנותיו כו')הנה שמענוה באפרתה היא הר אפרים(זה בית ראשון שנקרא הר) מלאנוה בשדי יער (זה בית שני שנקרא שדה. נבואה למשכנותיו בית ג' במהרה בימינו אכי"ר:

שם קל"ז ה' אם אשכחך ירושלים. בעשירי לחודש קרב (מלך בבל) כו' תשכח ימיני לחודש עשירי הוא חודש טבת כו' ותלקח אסתר כו' (תהיה ממשפחת ימיני):

שם קמ"ז בונה ירושלים ה' על דרך חזה הנהו מלאכי דקא מגשרי אבנים כו' ב"ב ע"ה:

משלי עין רואה ואוזן שומעת ה' עשה גם שניהם ב"א על דרך וכל העם רואים הקולות (אמר המעתיק חפשתי בכל המקרא ולא מצאתי לשון זה ב"א במשלי כ' מ"ב כתיב אוזן שומעת ועין רואה ה' עשה גם שניהם ובודאי לפסוק זה כוון הגאון ז"ל ולא למאמרם בפרקי אבות פ"ב עין רואה כו' מדסיים ה' עשה גם שניהם. ובתיבת ב"א ר"ל בדבר אחד. וזה כוונת שלמה ע"ה באמרו ה' עשה גם שניהם דהיינו בדבר אחד. ועי"כ כוונתו ע"ד וכל העם רואים את הקולות שהקולות שמשמע האוזן היה העין רואה. וג"ל הכריחו לזה כי אף שמגיע בברק וקול רעם שניהם ג"כ בדבר אחד וי"מ בו הרגש שני החושים שמע הרעם וראיית הברק ודאי לא לזה כוון שלמה דא"כ היה לו להפך הסדר ולומר עין רואה ואוזן שומעת כי מקודם יבא הרגש לחוש הראות ואח"כ לחוש השמע כאשר יעידו חכמי המחקר והנסיון):

שם ל' ח' ריש ועושר אל תתן לי כו' הרווייני כחדא יש לו מנה מבקש מאתים ואינו שמח בחלקו וכל מה שיעשיר יותר יעני יותר כי יחסר לו הרבה יותר. אין אדם נפטר מן (העולם וחצי תאוותו בידו) כו'. מקשים שאם יש לו מנה מבקש מאתים א"כ יש לו חצי ואפ"ל מנה השנית עודף בכפל ממנה הראשון (ר"ל דמנה השנית חשובה אצלו יותר בכפל ממנה הראשון) וק"ל:

איוב ב' את הטוב נקבל כו' ואת הרע לא נקבל כו'. על ענין ב' רשויות בעלמא מזל ניחא שזה טוב וזה רע אבן באלהים א"כ מינות נזרקה בך באחת הנבלות כו' (עיין בקרא) ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל):

דברי הימים א' כ"ב י"ד והנה בעניי הכינותי כו' (לבית ה' זהב ככרים מאה אלף כסף אלף אלפים ככרים ולנחושת ולברזל אין משקל כי לרב היה כו') ע"ד אגרת דתעניתא צדקתא בכל יום התענית יתן צדקה (כ"ל דלא ניחא ליה להגאון לפרש מלת בעניי לשון עניות שהרי הכין כסף וזהב הרבה מאד ולא בעניו רק בהיותו שולל שלל בז מאויביו מסביב אלא בעניי פי' מל' עינוי נפשו בתענית וע"ד אגרא כו'): סליק

מאת הגאון כו' מוהר"ר אהרן שמואל ב"ר ישראל קידנובר ז"ל (מהרש"ק) בעהמ"ס תפארת שמואל על הרא"ש

דף ס ע"א בתוס' ד"ה לפני ע"ז וכו' אע"פ שלא פירש וכגון שהוא ישראל מומר וכו'. ר"ל דכשהיה לפני ע"ז והוא מומר או מסתמא אפי' לא פירש לשם ע"ז נתכוין וכשהיה שלא בפני ע"ז בעינן פירש דוקא ולאו כשפירש אוסרין ג"כ במעשה זוטא אפילו כשאינו מומר וע"ז פריך רב נחמן מהשוחט חטאת וכו' שהוא אינו מומר ופורש לע"ז וע"כ אינו אוסר במעשה סימן א' דאל"כ הוי מתוך אבל אי כוונת התוס' דדוקא במומר קאסר רב הונא אבל בשאינו מומר אינו אוסר במעשה כל דהו אפי' פירוש דז"א דא"כ מאי הוי פריך רב נחמן דאינו נמי מסיק בסוגיא דמומר אוסר במעשה כל דהו והילך ס"ד בכאן דאינו אוסר אפילו בסימן אחד ועוד מאי פריך דהא בשוחט חטאת בשבת בישראל בשוגג איירי ולא במומר אלא ע"כ כמ"ש הוא עיקר והרב מהרש"א שגג בהבנת' וצ"ע ודו"ק. כללא דנקטינן מהאי שמעתתא לפירש"י ותוס' כפי הא' נ"ל דהמקשן דפריך א"ה מאי איריא חטאת וכו' ס"ל דסוגיא אתיא כרבנן דס"ל הקרבנות כולם נקראין שאינו שלו וא"כ דכי מדלית ג"כ הא דרב הונא דאינו אדם אוסר וכו' וכסברת רב נחמן בקושי' מיתיבי נמי היה קשה למה נקט חטאת טפי משאר זבח דהא כולה אינו שלו ומניט בהו ג' חטאות. ועכ"ז מסיק התרצן דמדנקט חטאת הוי סיוע לרב הונא דאדם אוסר אפי' בשאינו שלו במעשה כל דהו ולכך לא מניט בשום זבח חיוב דג' חטאות כי אם בחטאת עוף ואני קנה פגום. ולפ"ז קשה הא דקאמר רב פפא אי לאו דאמר רב הונא סימן א' כו' קושיית התוס' דהא אדרבה חטאת הוי סיוע לרב הונא וא"כ מסיכי תיתי דלא הוי תיובתא דבוודאי הוי תיובתא דלמה נקט חטאת דוקא ועוד מאי קאמר עוד רב פפא אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו וכו' הא בע"כ הוכרח לומר דאומר בהמת חבירו מהא דנקט חטאת דהוי סיוע דאוסר וכפרש"י לזה קאמרו התוס' דנוכל לומר בפירוש זה דלא הוי חטאת סיוע לרב הונא די"ל דהא דנקט חטאת לרבותא דאפילו בחטאת מניט חיוב דג' חטאות דגם חטאת מקרי שאינו שלו ולכך פריך פשיטא דלרבנן גם שאר קרבנות מקרי שאינו שלו כו'. ובזה תבין קושיות התוס' ד"ה אי הכי שמקשו לפי' שני דוקא הסוגיא כר"י הגלילי ולא לפי' ראשון דוק ותמצא. והוכחתי דע"כ פי' ראשון הוא ישר דלפירוש שני קשה לי מאי פריך על ר"פ פשיטא וכו' והא טובא קמ"ל דאי הוי אמר בהמתו דלא הוי חטאת תיובתא דס"ד אמינא דהוי תיובתא דיותר נוח לאוקמי הסוגיא כרבנן דכל הקרבנות מקרי שאינו שלו ואי הוי אין אדם אוסר וכו' הוי קשה לי למה נקט חטאת בדווקא דגם שאר זבחים אינו שלו אלא בע"כ הוי מוכח מהברייתא לרבנן דאדם אוסר וכו' וא"כ לא מניון ג' חטאות בשום קרבן בעולם כי אם בחטאת עוף ונתני הנה פגום דווקא וא"כ הוי תיובתא לד"ה אי לא הוי אמר בהמת חבירו וא"כ טובא קתני

[illegible]

ספיר מקשי אי הכי ודלא כסברת רש"י בפי' הא' א"כ קשה לי מאי פריך לקמן לרב נחמן מאי איריא חטאת עוף אפי' חטאת בהמה נמי הא לסברת ר"נ בפי' הא' בהמה לרבותא דאינה שלו וכמו שהקשו התוס' לעיל לפי' הב' וצ"ע. ובאמת לבני הישיבה הקשיתי כל הנ"ל אליבא דהתוס' בד"ה חייב ג' וכו' וד"ה לפני ע"ז כו' בשלמא בלא דברי התוס' הייתי מתרץ דס"ל ברב נחמן כפרש"י דאינו אוסר אפי' במעשה רבה ולכך לקמן במסקנא עיקר רבותא דהיינו דאינו אוסר אפי' במעשה רבה וא"כ בע"כ היה הרבותא דאפי' חטאת מקרי שאינו שלו ומניט ביה ג' חטאות אף במעשה רבה. מ"מ הרבותא דאינו אוסר במעשה רבה לא הוי משתמע מהברייתא וכ"כ מהרש"א ז"ל בחידושיו אף שלפי האמת אין דבריו נכונים ודו"ק. ולכך פריך שפיר מאי איריא חטאת עוף וכו' משא"כ לעיל הוי ס"ד דר"נ מודה דאוסר במעשה רבה. אבל לדעת התוס' בדיבורים הנ"ל לא קאי תי' זה דא"כ קשה לי מאי פריך התם שמע ב' אוחזין כו' פסולה. הא לשיטת רש"י אליבא דר"נ כתב הרב ר"ן דמ"מ במעשה רבה אסור באכילה דהוי כאילו לא נשחטה וא"כ הוי כמו פסולה דשוחט לשם הרים דג"כ אסור באכילה כדדייק לעיל פסולה אי זבחי מתים כו'. ואין לומר דדייק מהא דהא דאם שחט לגדא דהר דהוי זבחי מתים וא"כ ה"ה בשנים שאחזו בסכין כו' ג"כ הוי זבחי מתים דהא מנ"ל דילמא בב' שאחזו ושחטו אפילו לגדא אינו אוסר שאינה שלו ולא הוי אלא פסולה באכילה וכסברת רב נחמן לפי' הר"ן לעיל. בשלמא אי הוי ס"ל כפי' ר"ת דבמעשה רבה אוסר אפי' בהנאה ובמעשה זוטא אינו אוסר אפילו באכילה א"כ שפיר הוי מקשה מהדיוק דגדא דהר דע"כ ס"ל בזה דאסורה בהנאה דלעולם לא מצינו לר"ת איסור אכילה בשוחט לע"ז הלוס אלא אם אוסר אוסר אפי' בהנאה ואי אינו אוסר מותר אפילו באכילה. וא"כ בע"כ כששוחט לשם הרים דינו כשנים כמו בשוחט לשם הרים שלו דפסולה א"כ ה"ה בשנים ששחטו לגדא דינו כמו בשוחט שלו לגדא דאסור בהנאה. אבל כבר הוכחתי ממקשן אחד דס"ל כפירש"י א"כ השני תירוצים סתרי אהדדי בלא הדיבורים הנ"ל הוי מתרצינן הקושיא הא' והוא דס"ל למאי דמסיק ר"נ דבין אדם וכו' ס"ל דבשלו אינו אוסר אלא במעשה רבה וא"כ לא נוכל לומר למאן דנקט חטאת לרבותא דאין מקרי שלו דהא אי הוי שלו הוי מצינן ביה חיוב ג' חטאות דאינו אוסר אלא במעשה אבל עתה קשה לי מאי פריך רב נחמן לעיל מיתיבי דילמא י"ל דר"ה איירי במומר והברייתא בישראל בשוגג וכמש"ל. בלא תי' הנ"ל י"ל דר"נ ס"ל בפשיטות דבשלו ובמומר אוסר בכל שהוא ובישראל בסימן אחד וכהמקשן ושינויי דר"פ לעיל וא"כ שפיר הקשה השוחט חטאת וכו' דאי הוי אוסר בסימן אחד הוי סימן ב' מתתך ותי' ר"פ בחטאת עוף ודחי מדעולא דאיירי בכל שהוא. אבל עכשיו התי' סתרי אהדדי דכתבתי דס"ל אף בשלו אינו אוסר אלא במעשה רבה. בלא דיבורים הנ"ל הייתי יכול לתרץ קושיא הא' דס"ל למקשן דברייתא ע"כ בחטאת העוף לאשמועינן רבותא דחייב בשוחטי חוץ אף שאינו מתקבל בפנים בשבת. אבל הרבותא לאשמועינן דשאינו שלו מקרי היה יכול לאשמועינן בדוכתא אחריתי ולא בכאן אבל לפי מ"ש התוס' בד"ה חייב ג' חטאות אינ' מתורץ דכתבו דזה ג"כ אינו חידוש כיון דאם עלה לא ירד. בלא דיבור התוס' ד"ה לפני ע"ז הייתי יכול לתרץ קושיא הב' דמיתיבי דס"פ דבמומר ס"ל דאוסר אף ברבולא אבל בישראל בשוגג ברבולא אינו אוסר אבל בהרכילה אוסר אפי' באינו מומר ולכך פריך מהשוחט דבהרכילה איירי ואינו אוסר כו' אבל התוס' שם כתבו דלא נקט ר"ה במומר לעבודת כוכבים רבולא אלא לרבותא ולא לדוקא הדרא הקושיא לדוכתיה ודו"ק:

דף סח ע"א תוס' ד"ה סיפא מאי וכו' אין להקשות כו'. נראה לפרש דהמקשן קושייתם הוא דילמא אהכי תנא רישא משום סיפא וסיפא גופא אף דתני לה בבכורות אתא לאשמועינן בכאן כי היכא דנדע דברישא ההיתר קאי אעובר ולא אאבר ואבר אסור כרב ולכך אשמועינן סיפא כו' היכי דהרי הוא כילוד קאי לרב יהודה אעובר ולא אהרחם. דרחם כבר שמעינן מבכורות א"כ ג"כ הא דתני מותר קאי ג"כ אעובר ולאשמועינן אתי דלאפוקי אבר אסור משא"כ לר' יוחנן דס"ל אין לידה לאיברים והאבר שיצא מותר גם הסיפא קאי ארחם שהוא כילוד ולא עובר והא דתני לה אף דלאשמועינן בבכורות איידי דרישא ולאשמועינן דהאבר שיצא מותר בהחזיר לזה כתבו דלהא לא צריכין דפשוט הוא אף לר' יוחנן דהרי הוא כילוד אסור אף מה שבפנים והוכיחו מהא דלקמן האיבעי' קאי לר' יוחנן ולא מיבעיא ליה אלא בנתתך אבל כשיצא הרוב שלם לא מיבעיא לי' וה"ה ברחם ג"כ פשיטא לי' גם לר"י דמה שבפנים הוי כילוד ודו"ק: **שם** ד"ה טעמא וכו' והוי מצי למיפרך וכו' נראה דהוקשה להו קושיא אלימתא מאי פריך בגמרא תנינא איזהו בכור וכו' דילמא רב ס"ל דהא אתא מתני' לאשמועינן דלא כשמואל דבכורות אלא ס"ל דהרחם פוטר בנפלים ולכך תני בכאן הסיפא שהוא עיקר ובבכורות תני סיפא איידי דרישא ורישא גופיה אתיא לאשמועינן דלא כשמואל ורבותא הוא דווקא לפטור אף בנפלים משא"כ אי לא הוי תני הסיפא הכא ה"א כשמואל ורישא דבכורות איידי דסיפא וסיפא אשמועינן דבמי הוי הרחם כילוד לזה כתבו התוס' דמאי דפריך כאן תנינא לאו דווקא ששנינו במסכת בכורות אלא ה"מ למיפרך ששנינו בנדה ומהא דנדה נסתר ג"כ דשמואל כדאיתא התם ודו"ק. והנה בישיבה הקשיתי קושיא זו לתלמידי לכל דברי התוס' בשלמא בלא דברי התוס' הנ"ל יש לומר דפריך כאן תנינא אדשמואל דס"ל כאן ג"כ כרב דאבר עצמו אסור כדאיתא לקמן בעמוד ב' ולדידיה צריך ג"כ לתרץ דתני משום סיפא וא"כ פריך הא תנינא וכו' דלדידיה ליכא לתרץ דסיפא קמ"ל דלא כשמואל דבכורות דא"כ קשה ממ"נ אשמואל דכאן או דהתם אבל ע"פ הפי' הדיבורים תוס' קשה קושיא אתנינא מאי פריך לעיל תנן בהמה כו' דאיך הבין בדברי רב ושמואל דס"ל דאבר עצמו אסור למה לא תני' מתני' והחזירה אסור באכילה וע"כ הוי קאי אאבר דאי אעובר ע"כ שרי משום הכאה בבהמה אלא ע"כ צ"ל דס"ל דמיעוט אבר הנשאר בפנים שרי בהחזיר ואבר עצמו שיצא אסור באכילה אפי' בהחזיר וא"כ מותר קאי אמיעוט אבר שבפנים וא"כ קשה מאי פריך. בלא דברינו הנ"ל יש לתרץ דס"ל להמקשן כיון דבמערבא ס"ל לרב אפי' במיעוט אסור דיש לידה וכו' א"כ ע"כ גם ללישנא קמא ס"ל לרב דגם המיעוט שבפנים אסור והא דפריך לקמן מאי בינייהו היינו בין רב ור' יוחנן וכפי' הרא"ש דלא כרש"י וא"כ פריך שפיר המקשן אליביה דרב ולשמואל ל"ק מידי בהמת דהוא לא ס"ל ולא תני יש לידה כרב אבל לפי מאי דהוכחנו דהמקשן פריך אשמואל ולרב ל"ק מידי התירוצים סתרי אהדדי דממ"נ ל"ק מידי בין לרב בין לשמואל. בלא סברת התוס' יש לייסב קושיא הא' תני כו' דס"פ והוא דהא בע"כ הסיא סיפא לא אתי לאורויי דלא כשמואל דבכורות דהא בלאו הכי קשה דשמואל דס"ל אין הרחם פוטר בנפלים היינו בחזיר הנפל דאל"ה לא הוי אחריו בכור לכהן כיון דהנפל פטר התם אלא בהחזיר איירי וכך פרש"י להדיא בבכורות ע"ש וא"כ מאי פריך התם ממתני' דרישא הא מתני' בלא החזיר איירי ולכך פוטר הבא אחריו לכהן וליכא למימר סברת התוס' דהא התוס' לא תני לה"ד הנ"ז כילוד אלא מדיוקא תני מסיפא ודילמא הדיוק לא קאי שיהיה כילוד דילמא בלא החזיר איירי דלא הוי בכור לכהנים ודוק היטב. אלא בע"כ דהמקשן לא הבין דברי שמואל וסבר דס"ל לשמואל דלעולם אינו פוטר אפי' בלא החזיר ולכך מקשה שם מרישא. והתרצן השיב לו אף לסברתך ל"ק דתני משום סיפא אבל לפי האמת לא קשה מידי אשמואל אף מרישא ולפ"ז שפיר פריך בכאן תנינא וכו' אבל עכשיו קשה קושיא ג' מאי דפריך לקמן הא נמי תנינא שליא וכו' למה לא הקשה תחלה מה"ב שליא דבהמה ולמה הקשה מבכורות מאדם תנינא בלא דברינו י"ל דלא רצה להקשות משליא תני לה דילמא י"ל דטעמא דשליא דאסור מקלתה משום כולה אבל מבכורות מוכח דרחם דאדם הוי כילוד וכאן תני בסימן ולד דאשה כך בבהמה ס"מ דגם בבהמה טעמא משום דהוי כילוד אבל לפי דברינו כיון דבתחלה כשהקשה מבכורות בע"כ ידע גם מברייתא זו הדרא קושיא לדוכת' דהו ליכא למימר דל"ק מרישא דבכורות אשמואל דלפי ברייתא דשליא ורישא דבכורות נסתרו דברי שמואל דמוכח דרחם הוי כילוד אפי' בהחזיר מהא דשליא גם התו' בד"ה שליא כו' ובד"ה בסימן וולד ע"כ לא ס"ל כמו שתירצנו הקושיא ג' א"כ לדבריהם קשה האיך מתרצים הקושיא הג' בלא הדיבור תוס' תנינ' וכו' וה"מ למיפרך כו' י"ל תי' אקושיא ראשונה דה"פ תנינא וסיפא ל"ל. ואין נומר דקמ"ל דלא כשמואל דבכורות ותני התוס' סיפא משום רישא דזה אין סברא דכאן ישנה התנא רישא משום סיפא והתם סיפא איידי רישא אבל לפי מה שפירשתי דהתוס' תי' זה בענין אחר וה"מ למיפרך כו' בע"כ לא ס"ל תי' הזה. בלא דבור תוס' ד"ה וסיפא וכו' י"ל הקושיא ב' דמקשה דתנן ס"ל דרישא וסיפא חידוש קמ"ל ולא אמרינן בהו שום איידי לכך בהא דסיפא קמ"ל חידוש אפנים דאסור דהוי כילוד ג"כ רישא חידוש קמ"ל דאף מה שבחוץ שרי בהחזיר אבל לפי מ"ש התוס' דבסיפא אין חידוש א"כ הדרא קושיא לדוכתיה ודו"ק: **ע"ב** גמ' ור' יוחנן אמר אין לידה לאיברים. פירש"י דלר"י אבר עצמו מותר כמו ללישנא קמא ומאי בינייהו קאי אתרי לישני דרב והקשה הרא"ש א"כ מאי קא מבעיא ליה הוס' לר"י כיון דהחזיר מהני לאבר גופי' א"כ מהני ג"כ למיעוט הולד ע"ש ובאמת דלרש"י ל"ק מידי דודאי ס"ל לר"י דהחזיר מהני לאבר היוצא במיעוט הולד אבל כשיצא רוב הולד אפי' בהזרה תיבעי' ליה דילמא ס"ל לר"י לאסור אף בהחזיר כיון דיצא הרוב אף בהזרה. והנה בישיבה הקשיתי לתלמידיי דאיכא כאן ג' פירושים פרש"י ופי' הרא"ש דס"ל דללשון ב' לר"י ג"כ האבר עצמו אסור אלא דמיעוט דבפנים ס"ל דשרי והאיבעי' קאי אר"י דבחובה בהחזרת כל אבר ס"ל דשרי מיעוט בפנים אדם דאסור המיעוט אבל לרב פשיטא דאסור המיעוט ולד כמו מיעוט האבר שבפנים דיש לידה וכ"ה בעי' שניה. והרמב"ם השמיט בעי' ע ופ' כהרא"ש והקשה הכ"מ שם למה השמיט כיון דהילכתא

כר"י ותי' דהוא גרם לדברי האומר יש לידה אבל לדברי האומר אין לידה וודאי הכל שרי וסתרתי כל הפירושים דלפירש"י קשה דמאי קמבעיא ליה לר"י דהא ע"כ צ"ל דס"ל להתיר לר"י אף ברוב בחזרה דאי הוי ס"ל לר"י לאסור מאי קא פריך בתיובתא אר"י דילמא הכל א"ש דהכתוב דתטלא אתי לאשמועינן דאבר שיצא וחזר שרי והברייתא דקשר בשדה טריפה דמוכח מבכורים ומעשר דאסור בחזרה היינו ביצא רובא בחזרה דבכורים ומעשר שרי אבל בבהמה אסור. אלא ע"כ דלר"י הכל שרי ולכך מסיק בתיובתא א"כ איפשיטא האיבעיא. ואין לומר דאעפ"כ איתותב ר"י דתרי קראי למה לי וכמ"ש התוס' ד"ה אמר ר' יוחנן וכו' דהא ליתא דלפי מ"ש גם זה יתיישב דקרא דטריפה לא תאכלו אתא לאשמועינן לאסור הרוב שיצא בחזרה וקרא דפרסה אתי' לאשמועינן דהמיעוט ולד שנשאר בפנים שרי בחזרה וחד קרא לקלוט וא"כ הכל א"ש. אלא בע"כ דס"ל דלר"י הכל שרי וא"כ קשה דאיפשטא האיבעיא ודו"ק. ולפי הרמב"ם קשה דמאי פשיט מזה הכלל לאהויי מאי אלא לאו כה"ג תקשי ליה וליטעמיך למ"ד אין לידה לאברים דהכל שריא לשיטת הרמב"ם זה הכלל לאהויי מאי ואין לומר דהא קמרבה מאי דפשיטא לי לסיתרא א"כ גם למ"ד יש לידה ל"ק דילמא זה הכלל מרבה הא ת"ל כיון דהדר סדר אלא בע"כ זה הכלל לא אתיא לאורויי מאי דפשיט א"כ גם לר"י לא אתי לאורויי מאי דפשוט וזה הכלל ל"ל. בשלמא לפרש"י האבעיא שניה קאי אטניהם אדרב ור"י א"ש דקאי הת"מ אטניהם אבל לרמב"ם קשה. בשלמא לפי' הרא"ש א"ש דלהרא"ש האבעיא קאי אליבא דר"י דקי"ל כוותי' ופשיטא ליה מזה הכלל או אין להקשות וליטעמי' לרב נ"ל די"ל דידע המקשן דרב ס"ל דאתי לרבות קלוט אליבא דר"ש ולכך באמת לא קי"ל כרב דמוקי מתני' אליבי' דיחידאי אבל לר"י אין לתרץ כן כיון דקי"ל כוותיה היאך מוקי מתניתין כיחידאי דהוי קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כסתם משנה דזה הכלל. אבל להרמב"ם קשה דלדידיה האיבעי' קאי לרב וא"כ קשה מאי פשיט ליה וליטעמיך תקשי אר"י זה הכלל ל"ל ודוק היטב והוא תריף: ואשיטת הרא"ש י"ל מאי פריך ותיבעי לך קדשים קלים וכו' דילמא הא דלא תיבעי ליה משום דמוכח לאיסורא דאי הוי ס"ל להתירה במחיצת ירושלים וע"כ בשהחזיר האבר והכניסה לעזרה איירי כפירש"י (עי' במהרש"א) וא"כ קשה למה ליה לאוקמי הברייתא דפרסה כחזיר אקלוט וכר"ש ה"ל לאוקמי אעובר שהוציא ידו בירושלים והחזיר והכניסה לעזרה דשרי האבר והא אתי קרא לאשמעינן וכב"ע אפי' לרבנן אלא בע"כ דס"ל לאסור בשלמא לאינך פירושים יש לתרץ דהכי א"ל אביי בע"כ לא ס"ל סברי' זאת למיפשט הבעי' מברייתא דלעיל ולאוקמה בקדשים דא"כ גם לדידך הסיא דתפסינו במי שלך דהוציא בעזרה דאי הוי ס"ל להתירה חד אחתך וחד אהוציא בעזרה אלא בע"כ

[illegible]

מאי פריך אביי ואין לומר דפריך לסברתו דסבר אביי היה עפי פשוט דלדידי מתפרש' כל הברייתא בהחזיר. (חסר כאן והבל"על דאבדין): בא"ד ואליבא דרבי שמעון אלא לשום דרשה איצטריך ומ"מ הך ברייתא כו' כוונתם דלרבנן כיון דלא נצרך פרסה אבל דיני עובר דלקלוט לא מיבעיא לדמות יונה לא מיבעיא ג"כ ובע"כ איצטריך לדרשה דלאו אעובר דאי איצטריך לדידהו ג"כ אעובר א"כ לוקי מתני' כרבנן ג"כ דבע"כ לדידהו לא קאי אעובר וא"כ הך ברייתא לא אתי כוותייהו דקמפרש' הני קראי אעובר וק"ל:

דף סט ע"ב תד"ה רב הונא. ומיהו היכא לאוקמי תי' דרב יהודה אליבא דרב הונא וכו'. ביאור דבריהם דבתחלה הבינו דדעת ר' יהודה דשרי להטיל מום בגדי' באוני' אפי' בילא מיעוט הרחם לחוץ אבל איפכא לא דתיישינן שילא ברוב הרחם ותזר עד שנאשר מיעוט בחוץ וא"כ אסור לעשות בו מום דהוי כילוד בשילא רוב ראשו א"כ ר"י לא ס"ל כרב הונא דלרב הונא אסור להטיל מום אפי' במיעוט חוץ דכשילא א"כ הרוב יוקדש למפרע. אבל עכשיו פי' התוס' דרב יהודה דשרי היינו דווקא גדי' באוני' כשהוא בפנים דמסתמ' אף דנגזור שהי' המיעוט בחוץ כשחזר א"כ שהרי עכשיו אנו רואי' שהוא בפנים לא קדיש כלל דלרב הונא לא קדיש המיעוט למפרע אלא בשילא הרוב אחר המיעוט ולא חזר המיעוט לעולם אבל כשחזר המיעוט לא קדיש כלל למפרע אלא בשילא הרוב שני' ולא גזרינן שמא יצא רוב הרחם דדרך לראות האזנים בגדי במיעוט הרחם אבל איפכא לא דאסור לעשות גם בפנים דאיפכא חיישי' שהי' רובי' הרחם כבר בחוץ וחזר והוי' כילוד ולפ"ז ר"י אתי' כרב הונא דבמיעוט שילא חזר גם רב הונא מודה דלא קדיש למפרע ושרי להטיל מום בפנים בגדי באוני' וכו' כנ"ל פשוט וכך מבואר בבכורות דף לה ושרי לי' מאי' להרב מהרש"א ז"ל דכתב בכאן ודבריו אינ' נכוני' ועיין מ"ש בגליון בספרו ודוק: ובישיבה הקשיתי לדברי התוס' דלקמן ד"ה מאי לאו כו' מאי פריך ת"ש יצא רובו ה"ז יקבר אטו עד השתא כו' לדעת הרז"ה והרא"ש דהוכיחו מכאן דקי"ל כר"י דס"ל אין לידה לאברים מדבעי רבא דאילו לרב למיבעי' דמיעוט אבר ועובר שדינן בתר רובא ג"כ קשה מאי קמ"ל לרב מתני' דיצא רובו וכו' ובע"כ צ"ל לרב דס"ל לרב התי' של נעשה דלעיל ורב יהודה אמרי' לעיל דס"ל כרב א"כ גם הוא סבר נעשה כר"ה וא"כ למה מסתפקי' תוס' דר"י ס"ל כר"ה ובע"כ צ"ל דס"ל כוותי' אלא דיש לחלק בין הסיא דמכיר' להתם וכמ"ש התוס' במסקנת דבריהם קשה מאי פריך לר"ה תנן דילמא גם בכאן יש חילוק. בלא תוס' ל"ק די"ל דפריך מדאצטריך לריכותא לעיל דאי יש איזה חילוק לחלק בין הסיא דמתתך ובין מכיר' א"כ גם במתתך ויוצא דופן שמא יש איזה חילוק אלא בע"כ לא ס"ל להצריכותא שום חילוק כי אם קולא וחומרא א"כ פריך שפיר תנן אבל רב יהודה ע"כ ס"ל דיש לחלק ורב הונא לא ס"ל סברת ר"י א"כ קשה קושיא אחריתי למה לי פלוגתא דמכיר' ה"ל לומר פלוגתא דיוצא דופן מאי תאמר דילמא רבה ס"ל לחומרא ולא לקולי' ס"ל ג"כ לעשו' פי' אמתני' דמתתך ומנית איירי ואפ"ה משליך ובע"כ צ"ל דס"ל דמכאן ולהבא הוי קדוש. בלא דברינו י"ל דרבה לא רצה לפרש מתני' דמאי יוקשה עליו קושיית התוס' תימה כו' ומה שתי' דלדידי' ניחא דקדוש קאי אאבר מיעוט שבפני' דילמא יסבור שהוא דוחק ויאמר דלא ס"ל לרבא כמתני' ולכך הוצרך פלוגתא דמכיר' כדי שיסבור כסברת התוס' דע"כ פי' המיעוט הוא קדוש דדווקא התם אינו קדוש כיון שיש שותפות לעובדי כוכבים אבל במתתך כשילא הרוב יש להמיעוט ג"כ קדושה כסברת התוס' אבל לפי דברינו התירוצי' סתרי אהדדי דלפ"ז לא הקשה התי' כיון דע"כ בפלוגתא הראשונה יש יותר חידוש מבשניה והצריכותא לא דווקא בלא התוס' יש לחלק ולייסב קושיא הב' הא דלא מפרש רבה אמתני' מתתך ומנית דשמא תסבור כפי' הרמב"ם דדווקא בשילא הרוב פוטרת מהבכורה ולא במשליך אבר אבר כפי' רש"י אבל כשאינו מפרש קאי ונפטרה אשניהם. אבל לפי' דברי התוס' קשה קושיא ג' מאי פריך ליפלוג וכו' דילמא מתני' עיבא קמ"ל דילא רובא איירי תליו ברוב אבר או רובו במיעוט כמו לרבא לקמן והוי' קושיא עצומה על הרא"ש שהוכיח מזה דלא קי"ל כרב הונא משום דהוכרח לתרץ נעשה שהוא דוחק והלא רב הונא יכול לתרץ כמו רבא ור' יוחנן דלקמן. בלא דברינו י"ל דניחא לי' להקשות דליפלגו בהיא דמתתך ומנית כי היכא דלישמע מיניה תרתי הא' פי' הרמב"ם דנפטרו קאי ארוב דווקא ובמנית וגם דלמפרע הוא קדוש אבל תליו ברוב אבר אינו אלא חידוש א' אבל עכשיו התי' סתרי' אהדדי שהרי אמרנו דפרש"י עיקר. בלא התוס' י"ל דסוגיא דכאן ס"ל כרב ולדידי לא צריכין הא דלקמן כי הוא פשוט ולכן הוכרח לתרץ נעשה כמו לרב אבל עכשיו קשה קושי' ד' דמאי פריך לקמן ת"ש וכו' תיקשי לך אלא לרב מאי אתא לאשמועינן דהא דאיבעיא לעיל יצא רוב ותתכו ילא ותתכה דווקא לר"י קאי מיבעי ליה דלרב פשיטא לי' דהוי כילוד אפי' במתתך א"כ מאי קמ"ל מתני' נעשה דהא פשיט' הוא מכח מיעוט אבר דשדינן בתר רובא וק"ו ברוב ולד אלא בע"כ נ"ל דלרב קמ"ל מתני' דילא רובו במיעוט אבר דהא דשדינן בחוץ לפני' משא"כ לר"י פשיטא דלא שדינן א"כ הדרא קושי' לדוכתי' מאי פריך לרב הונא לעיל דילמא ס"ל כרב ומוקי מתני' לרבותא ברוב עובר במיעוט אבר בלא תוס' יש ליסב קושיא הא דתנן דפריך לרב הונא אמתתך דהיאך מותר להתך כיון דלמפרע כו' ולא אהשלכה דאשלכ' יש לחלק אבל לדברי התו' שכתבו דאמתתך אין להקשות כו' קשה ודו"ק:

דף ע"ב גמרא אשכחן אדם וכו'. יש לדקדק דלפי סברת רבה עכשיו דמודה בב' טבעות דמטמאה ולכך היה טמאה דככ' טבעות דמי' א"כ שפיר נוכל למילף בק"ו בהמה מאדם ומה אדם דמטמא בב' טבעות בעובר ותי' במתני' ואפ"ה ס"ל מהאוכל נבלתם דטומאה [בלועה] טהורה והאשה טהורה בהמה דס"ל לעיל מק"ו ומסיק דעובר אינו מטמא לרועה ק"ו דטהורה בטומאה בלועה. ויש לייסב דהמקשה פריך הכל מנא לן דבאדם ב' טבעות טמא ומכח זה תיליף מק"ו לבהמה דטומאה בלועה טהורה דילמא בהמת דבאדם טומאה דב' טבעות ג"כ טהורה ובבהמה טמא אפי' טומאה בלועה ודוק כ"ל: שם כי קאמר רבה כגון שבלע ב' טבעתי' וכו'. הנה אבאר אך בקצרה סוגיא דשמעתין לפרש"י ולפי' התוס' ושלפי דעתי שיטת רש"י היא יותר נכון והוא דרש"י ס"ל לפשיטות דלר' עקיבא דלקמן דס"ל דעובר במעי אשה הוא טמא מכה במת בנפש הוא מטמא אפי' הוא במעי אמו לתי' כמו ב' טבעות האשה היא טהורה עד שילא הולד מגזירת הכתוב אף דטומאת בית הסתרים היא אף דטומאת בית הסתרים מטמאה במשא הייט בטומאה הבאה ממקום אחר כגון משא דנבילה או כזית מת בכלב או מציינות הזב אבל הולד אינו מטמא לאשה כלל עד שילא אבל לאיה מטמאה במגע דאינו בית הסתרים אלא כמונחים בתיבה ועם הקדמה זו א"ש דקאמר לא תימא מתניתין רע"ק היא ולכך הסיא טמאה כשנוגעת בעובר שבמעי אמו והאשה טהורה דלגבי מקרי בית הסתרים וקיל מאשר בית הסתרים דלא שייך בה משא דגופו הי' עד שילא אלא אפי' כר"י מתוקמי לאיה מטמאה מדרבנן אפי' במעי אמו משום גזירה והאשה טהורה וא"כ רבה ס"ל כר' ישמעאל דמדאורייתא אפי' באיה טהורה מכח קרא וכל אשר יגע ותו לא קשה עליו קושי' התוס' שהקשו לשיטתם דמנ"ל לרבה לטהר טהרה בלועה מטבעת טמאה בלועה והוצרך לדחוק דיליף לה הכל מהאוכל מנבלתם וגו' דלפרש"י ל"ק כלל דרבה ס"ל כר' ישמעאל דטהורה תי' מדאורייתא דהוי כב' טבעות ויליף לה מקרא דוכל אשר יגע וגו' לסוגיא עובר וכו' וע"כ לטהר היה קמ"ל דאי לטהר אמו ילפינן לה כבר מהאוכל נבלתם אי נמי דבית הסתרים הי' וגופא היא. וגם לא קשה עליו קושיית התוס' שהקשו לשיטתם מאי כהם שטומאה בלועה דקאמר רבה כו' דלרש"י א"ש קמ"ל בלישנא דטעמא דטבעת הוא שאינו מטמאה הוא משום בלועה ולא משום בית הסתרים כך מתני' דטבעת טהרה בלועה היא דטהור מבלוע ולא משום בית הסתרים להאי דטבעת אינו מטמאה במשא כבית הסתרים דלאו טמא מחמת עצמו הוא ורא"ה לזה דאי הוי טבעת כחלל ממש ומטמא במשא בית הסתרים כמו מת ממש א"כ הי' לו לטמא לאדם בהזית ג' וז' ומתני' סתמא קאמר בלע טבעת עמאה טובל ואוכל בתרומה ומשמע דטובל מיד לערב ואוכל וא"נ הזיה ג' וז' וכ"כ בהי' המאור להדיא ודלא כמ"ש התוס' בסוף דבריהם ד"ה כי קאמר דטובל איירי אחר הזיה ג' וז' וליתא אלא דס"ל דהרי הוא כחלל לענין שמטמאה בתוך כמת וצריך הזיה ג' וז' אבל בבית הסתרים אינו דין כחלל ואינו מטמא במשא וא"נ הזיה ג' וז'. ולפ"ז מתניתין דידן אינו יכול להוכיח ממנה דטומאה בלועה אינ' מטמאה אפי' לאדם דהא דטהורה האשה הוא משום בית הסתרים אפילו לרע"ק דלקמן ולכך אשמעינן רבה בהא אהא דטבעת דטומאה בלועה אינה מטמאה ולא אמתני' דידן דהאשה טהורה ובכל זה אנו צריכין לדחוק לפי' התוס' כאשר אבאר ולשיטתייהו אתי' הכל כפשטן ודו"ק. אכן התוס' שמילאו בסברת רש"י וס"ל לפשיטות דממתניתין דידן ודאי מוכח שפיר דטומאה בלועה אינו מטמאה מקרא דלעיל והאוכל מנבלתם וכמ"ש בד"ה תרווייהו תני' כו' דאי ס"ל למתני' דמטמאה א"כ אמאי האשה טהורה אף שהיא בית הסתרים. ורבה טהרה בלועה מטומאה בלועה קמ"ל דטהורה א"כ הוקשה להו מנ"ל לרבה הא דטהרה בלועה לא מיטמאה מבלועה אחרת דהא במתני' משמע דטמאה כתיב. ותו ליכא לתרץ כמו לשיטת רש"י דס"ל כר' ישמעאל דס"ל להוציא שבר דמנ"ל דקאי אתי' דטהורה דילמא האשה טהורה קמ"ל ורע"ק ס"ל דהאשה טמאה מכח כמת בנפש ואכתי תקשי מנ"ל לרבה הא אלא בע"כ ס"ל לרבה מקרא דהאוכל ילפינן ג"כ לענין תרומה דלא מקבלה טומאה וטומאה בלועה דנבילה וא"כ היה היא טמאה מדרבנן אפי' לר' ישמעאל והא דמצריך קרא לר"י הייט אפי' בהוציא אבר לחוץ ס"ל דהאכתי עובר טהורה דאינו כילוד אלא בהוציא ראשו ולכן בעינן תרי קראי דאילו קרא דהאוכל

דהאוכל לאוד סוי קמטמינן לאיס כשהוליא ידו לחוץ לאוד וכמ"ש התוס' ד"ה גזירה. אבל בפנים ס"ל גם לרע"ק דטהורה מדרבנן טמאה האיה שמא הוליא ידו לחוץ ולר"י שמא הוליא ראשו לחוץ. ולפ"ז הוכרחו לכל מה שכתבו בתוס' וסיך רואה בתוס' איך שהסוגי' דחוקה מאד לשיטתם לפרש דרע"ק ס"ל בכ' טבעות דטהורה והתי' ג"כ טהורה מדאורייתא אלא מדרבנן דבפנים אינה מטמאה כלל לאשה וה"ה לחיה ובכל זה דוחק. ועתה קשה לי אפירושם א"כ מאי פריך לעיל דף ס"ט ע"ב אמתני' דהוסיט רועה את ידו מ"ט וכו' ומתרץ מק"ו ומהיקש ע"ש. מאי פריך מ"ט הא טומאה בלועה היא דקי"ל דטהורה אפי' לרע"ק ולא ס"ל דמטמאה שעובר אלא בהוליא ידו ומה שהתי' טמאה הוא אינה אלא גזירה שהוליא ידו אפי' לרע"ק א"כ מאי פריך ברועה מ"ט דטהור הא בעובר שמת ומונח בפניו איירי דאינו מטמא אפי' לרע"ק. ואין לומר דהמקשה סבר דאיירי סתם בשהוליא עובר את ידו ואח"כ נגע הרועה בעובר שבפני' וכ"כ בעל המאור ע"ש דכל זה אינו במשמע. ועוד דא"כ אינו מתרץ כלום דאין זה נלמד מהק"ו ואף שהדחיק שם הרז"ה מ"מ התוס' לא פי' כן לעיל גם מאי פריך שם טומאה מנ"ל ומתרץ מהיקש א"כ גם כשילא ידו לחוץ טהור עובר הטמא מהיקשא והתוס' בעצמו לא כ"כ לקמן ד"ה וחכמים אומרים ע"ש וגם מנ"ל למקשן דמתני' איירי כשילא אבר לחוץ שיקשה ע"ז מ"ט דילמא מתני' מתפרשת כפשוטה ול"ע. ודו"ק. ועוד דמתני' דלקמן דחיה טמאה איירי בעובר שבפני' ומשום גזירה שמא ילא ידו לחוץ מטמא וכו' א"כ גם מתני' דהוסיט הרועה ג"כ מתפרשת אעובר שלא הוליא ולא גזרי' משום הולאה דאין לה פרוזדור ול"ע:

דף פט ע"ב רש"י ד"ה במוקדשין לקמן פליגי בהא איכא למ"ד אפי' בעולה וכו'. נראה דלפי מאי דפריך ר"פ לקמן דלא פליגי דבאכילה לקי אפי' בעולה ובהעלה שרי לר"פ להעלותו ולר"נ לאלבו וא"כ למאן דס"ל דדוקא בקדשים הנאכלין נוהג ודאי ס"ל דאף בעולה באכילה נוהג דהא לקי לכ"ע וא"כ צ"ל דכוונת רש"י דאיכא מ"ד אפי' בעולה נוהג איסור גיד השייך בעולה והוא יתר על אכילה שהי' העלאה ואיכא למ"ד דבאיסור עולה שהי' העלאה לא אמרי' דגיד נוהג בי' אבל האיסור השייך בשאר קדשים הנאכלין והיא האכילה נוהג גם בעולה ודו"ק: שם בתוס' ד"ה ואתי' איסור מוקדשים כו' דאין איסור גיד חל על איסור טומאה וכו' הא דלא תירצו כמ"ש ד"ה אלא קסבר וכו' היינו משום דהתם כתבו כן לדעת המתרץ דס"ל אין בגידין בנ"ט כר"ש ולר"ש פטור בגיד הנשה בטמאה לגמרי משום דלא יאכלו וגו' אבל כאן דס"ל דיש בגידין בנ"ט א"כ הטעם דאינו נוהג בטמאה הוא משום דאין איסור חל על איסור דאי משום דלא יאכלו פטור לגמרי אפי' משום טמאה דאין בגידין בנ"ט וכך מבואר לקמן בשלהי פרקי' גבי פלוגתא דר"ש ור"י ודו"ק: שם ד"ה אלא קסבר כו' ומה שמקשה ר"י והלא כו' שם פריך וכו'. נראה לפרש דבריהם וכוונתם הוא מה שהוכיח להמתרץ דס"ל דטעמא דת"ק הוא דס"ל כר"ש משום מי שגידו אסור וכו' דבזה א"ש קושי' ר"י אדברי ר"ש דלר"ש ס"ל דאין בגידין בנ"ט וס"ל דגם איסור גיד אינו בטמאה ופטור לגמרי ופריך ר"י עליו והלא וכו' ש"מ דאיסור גיד הוי איסור קודם וכו' וא"כ אף דס"ל דאין בגידין בנותן טעם מ"מ לחייב משום גיד בטמאה אבל לא רצה המתרץ לפרש פלוגתא דפליגי באיסור חל על איסור ותרוייהו ס"ל דיש בגידין בנ"ט ור"י ס"ל בכל התורה כולה דאיסור חע"א א"כ מאי הקשה ר"י והלא וכו' הא ר"י ס"ל בכל התורה איסור חע"א אפי' בלא גיד הנשה ומאי פריך והלא קושיא זו הקשו התוס' להדיא לקמן דף ק' ע"ב ד"ה וכ"ת ומ"ה הוכרחו שם לאתפן דמפרש דת"ק ס"ל כר"ש וקשה ר"י שפיר וזהו כוונתם גם כאן כנ"ל ודוק בלשון התוס' שכתבו ומה שהקשה וכו' שפיר פריך דאל"כ ה"ל לכתוב והא דמקשה וכו' היינו דכיון דלבני יעקב וכו' כ"ל: שם ד"ה בולדות קדשי' וד"ה והא מדקתני סיפא וכו' תימה מאי פריך וכו' עכ"ל. והניחו דברי הש"ס בתימה וראיתי שיטה א' להרשב"א בחידושיו והיא ישרה בעיני שמיישבים קושי' התוס' והעולה לענ"ד מדבריו והוא דס"ל הא דאמר ר' אושעי' מחלוקת בבן ט' והלכו לשיטתן וכו' היינו לענין חלב דשליל דלר"מ דטעון בן ט' חי שחיטה מקרי שור וכשב וחלבו אסור משא"כ לר"י דאין טעון שחיטה לא מקרי שור וכו' ושרי אבל לענין גיד הנשה לא תולי' בשיטתן ולא תלי' בשחיטה אלא כשנשחטה האם וקי"ל בהמה בבהמה תאכלו והיינו חוץ מג"ה דלא שריה אפילו בשחיטת אם אפילו פחות מבן ט' אבל ר"י ס"ל דג"ה שרי בשחיטת אם משום בבהמה תאכלו ומודה ר"י דאם לא נשחטה האם דאיסור ג"ה דנוהג גם בשליל כשלא נשחטה האם דאז לא שייך לומר בבהמה תאכלו ואפ"ה ס"ל דלא שייך לומר לא אתי' איסור גיד ותייל אמוקדשין משום שהגיד אסור גם בבן ח' כשלא נשחטה ותייל כא' עם איסור מוקדשים כיון שיש לג"ה היתר בשליל כשנשחטה האם א"כ לא מקרי איסור עד שילא לאויר העולם או שילדתו אמו ושפיר אמרינן אין איסור חע"א. אבל לר"מ כיון שאין היתר ג"ה אפילו בשחיטת אם א"כ שפיר אמרי' דחיילי שניהם כא' במעי אמו דלמוקדשים ולג"ה אין לה' היתר בשחיטה וא"כ שפיר פריך כיון דלר"מ קאי רישא וטעמו דג"ה נוהג במוקדשי' הוא משום דנוהג בשליל אפי' בשחיטת אם א"כ לא הל"ל תו ונוהג בשליל אלא הל"ל ג"ה נוהג במוקדשי' ור"י סובר אינו נוהג בשליל ומשני דה"כ קאמר ולפ"ז קי"ל כר"מ דנוהג בשליל ואין טעון שחיטה כסתם מתניתין זו היא תורף שיטה זו ודו"ק. וכך נראה קצת מדברי רש"י ד"ה איסור גיד נוהג בבהמה מעתה שנוצרה עכ"ל ומדסתם דבריו ש"מ אפי' בשחיטת אם אסור ג"ה מעת יצירה הגם שבמתניתין לא משמע כן מדבריו שפי' ד"ה ונוהג בשליל בן ט' חי שנמצא בבהמה עכ"ל. ש"מ בבן ח' או בן ט' מת שרי ג"ה וכפשט דברי ר' אושעיא שהולך ר"א לשיטתו אפי' בגיד הנשה מ"מ יש לדחוק דכתב כן משום ר"י להתיר חלבו אבל ג"ה לר"מ י"ל דאסור בכל ולא משמע כן מדבריו לקמן בהא דר' אושעי' דמשמע דקאי אחלבו וגידו ע"ש ברש"י. ובישיבה לתלמידיי הקשיתי לשיטת הרשב"א על התרגן למה לא אוקי בתחילת דבריו מתני' גם לר' יוסי דאין ג"ה נוהג בשליל וס"ל דוולדות קדשים בהווייתן קדושים ותלו שניהם כאחד ולכך ג"ה נוהג במוקדשין. בשלמא לפי' התוס' דלר"י ס"ל כר"א בשליל שנשחטה אם קודם ט' דשרי ובשלא נשחטה דאסור א"כ באמת משני לשניהם דאתי' מתני' כתרווייהו ונוהג בשליל איירי כשלא נשחטה האם וחל איסור גיד ומוקדשין כאחד וע"ז הקשו התוס' מה שהקשו. אבל להרשב"א קשה. ואין לומר דניחא לי' לאוקמי מתני' כר"מ דקי"ל כסתם דנוהג בשליל ולכך צריך לאוקמי דוולדות במעי אמו קדושי' וכר"א. דלפ"ז קשה מאי הקשו התוס' ד"ה איסור גיד וכו' וא"ת ולימא דיש בגידין בנ"ט ואין איסור וכו' דילמא הא דלא מוקי כן דלא אתי' אליבא דהלכתא דאי יש בגידין בנ"ט קי"ל כר"מ ור"י דאיסור חע"א א"ל ולכך מוקי דאין בגידין בנ"ט שהוא אליבא דהלכתא עכ"פ ואינו חייב אלא על גיד הגם דר"מ ור"י ס"ל דיש בגידין בנ"ט כאוכל נבילה או בהמה טמאה מ"מ לענין דאין בגידין בנ"ט קי"ל כר"ש ממילא אידחו דבריהם משא"כ כשיש בגידין בנ"ט ולא יחול איסור ע"א ישוי' דלא כדבריהם כלל אלא ש"מ דלא קפיד אהלכתא והדרא קושיא לדוכתי'. וא"ל דהתוס' הקשו הא בע"כ מוכח דמתני' ס"ל דיש בגידי' בנ"ט מכח דס"ל דאינו נוהג בטמאה וא"כ יותר ה"ל לתרץ ע"פ מאי דס"ל דיש בגידין בנ"ט דהא כבר כתבו התוס' בד"ה אלא קסבר וכו' דאינו מוכח די"ל דס"ל כר"ש וכו' וש"מ ע"כ לא ס"ל להתוס' דתי' זה עיקר ובע"כ ס"ל ככאי נמי וכו' דאי הוי ס"ל תי' קמא עיקר למה לא תי' כן בד"ה אתי' איסור וכו' הא כבר תירצתי על נכון ודו"ק: שם ד"ה אלא קסבר אין בגידין וכו' א"כ לא בעי לשנויי הכי וכו' עכ"ל. דבריהם מגומגמים. והנלע"ד דה"פ דכוונתם דלא רצה לתרץ דס"ל למתניתין דיש בגידין בנ"ט ואפ"ה אין איסור חמור דמוקדשים חל ע"א דגיד ור"י ס"ל דחל בנבילה וטמאה והוי חידוש ורבותא גדולה שאינו יכול להשמיע במקושאתר דאדרבה דא"כ הל"ל אין מוקדשי' חל אגיד שהוא חידוש גדול אף שיש בגידין בנ"ט ואיסור מוקדשים הוא חמור אבל כשמתרץ דס"ל דאין בגידין בנ"ט תו ליכא חידוש כלל שלא חל עליו מוקדשים שהי' חמור דהא כל איסורים שבעולם אינם חלי' כשאי' בגידין בנ"ט וה"ל לאשמעינן בשאר איסורי' וא"כ אינה פירכא חזקה כמה שאינ' אומר מוקדשין אינו נוהג כו' וראי' שהמקשה לא הקשה לו זו הפירכא כ"א הקשה לו הקושיא חזקה מזה מידך שנתבשל וכו' אבל אי הוי משני לי' דיש בגידין בנ"ט והי' ראוי לחול עליו איסור מוקדשין ואפילו הכי אינו חל בוודאי הי' מתירא שיפרוך אותו מוקדשין אינו נוהג בגיד וכו' משום דהוי פירכא חזקה כנ"ל כמשך דבריהם וק"ל:

דף צ ע"א רש"י ד"ה וא"א בוולדות כו' דאיכו קדים דנוהג בשליל וכו' עכ"ל. הא דשינה רש"י ממ"ש גבי מבכרת דאי אין נוהג בשליל תרווייהו בהדדי וכו' וכאן פי' אליבי' דמ"ד דנוהג בשליל וכו' נראה דרש"י ס"ל למסקנא דג"ה נוהג בכל ולדות קדשים א"כ מתני' דג"ה נוהג במוקדשי' מילתא דפסיקא נקט בכל מוקדשי' שבעולם הן דאקדשי' אחר שנולדו דלא פקע איסור גיד מיניה הן בכל ולדות מוקדשין ג"כ מטעם זה דאיסור גיד לעולם קדים וקמ"ל דבהווייתן הן קדושי' ופירוש המשנה דגיד הנשה נוהג בכל מוקדשים מטעם א' דלעולם ג"ה קדים ולכך פי' אליבי' דמ"ד דנוהג בשליל וא"כ גם בוולדות קדשי' הוא מטעם דאיסור גיד הנשה קדים כמו במוקדשין שאחר לידה משא"כ לתי' במבכרת ע"כ ג"ה אינו נוהג בשאר ולדות קדשים דאיסור קדשים קדים במעי אמן ובע"כ ג"ה נוהג במוקדשין לא קאי הכלל וולדות קדשים והקדשות שבעולם כי אם במבכרת ובל"ה לא דמי ולדות קדשים לכן פי' בהן אליבא דכ"ע כנ"ל וק"ל: שם ד"ה להעלותו וכו' ולא יאכל המזבח עכ"ל. נקט טעמו משום קרא דמי' כתי' וכרב חסדא היינו דעכשיו ס"ד דלהעלותו שרי אפילו כפירשו בפני עצמו וקרא דוהקטיר הכל לרבי לא שרי אלא במחוברים משא"כ קרא דרב חסדא שרי אפי' בפני עצמו מטעם גיד לרבנן דס"ל בשאר גיד דשרי בפירשו וק"ל: שם תוס' ד"ה אלמא איסור וכו' אומר ר"ת וכו'. הוקשה להם דהא אין הגיד נוצר אלא לאחר זמן א"כ ליכא גם איסור קדשים בי' וכשנולד אח"כ בהדדי קאתו וא"כ מאי פריך לכך אומר ר"ת דודאי קדשים חלו מתחלה אגיד כשהוא כשר אבל איסור גיד חל אחר שנתקדשה וק"ל: שם ד"ה במבכרת וכו' וקמ"ל דלא מבטל. פי' אנו בפרש"י דאתי לאשמועינן דאין גיד הנשה נוהג בשאר קדשים דבמה דאמר ג"ה נוהג במוקדשים לא משמע דממעט שאר מוקדשי' לכך כתבו דבמבכרת אתי לאשמעינן וכו' ולכך הקשו והא איסור גיד לר"י קדים דבשלמא לפרש"י ל"ק דלא קמ"ל כלל דקדשים נוהג בגיד אלא אתי' דג"ה נוהג במבכרת ולאפוקי שאר קדשים קאתי וא"כ אף אם איסור גיד קדים במבכרת קמ"ל דבשאר קדשים לא נוהג אבל להתוס' דעיקר חידושי' הוא דבהדדי הדדי קאתי וכר' יהודה הקשו שפיר דהא איסור גיד קדים ולר' מאיר נמי ל"ק דלר"מ ע"כ לא אתא לאשמעינן חידוש התוס' אלו לפי פירוש' דהתוס' לר"י אתי לאשמעינן במבכרת ודלא כהרב מהרש"א ז"ל ודו"ק:

דף צב ע"ב תד"ה גוממו עם השופי וכו'. יש להקשות ע"פ שמתרצו התוס' לשיטתם דלר"י הא דאמר בברייתא ושמנו מותר וישראל קדושים כו' תלוי במנהג כו' דמאי מקשי לשיטת רש"י דפי' גוממו קאי אגיד והלב דהא קשה לשיטת רש"י היאך מתרצי' קושית התוס' שבד"ה ואמר ר"א א"ר"א וכו' דלמה הוצרך לאתויי דר' אושעי' וכו' דליכא לתרץ לשיטת רש"י כמו שתי' התוס' דה"א דחלבו דברייתא היינו חלבו דגיד א"כ קשה היאך יתיר ר' יהודה ויאמר חלבו מותר ובברייתא דג"ה מחטט וכו' יסבור ר"י דגוממו עם השופי גם חלבו והיאך יאמר כאן דחלבו מותר כמו שפריך לרש"י לשמואל. ובע"כ צ"ל דלדעת המקשן דמ"ש ר"י לחלבו מותר הוא דאורייתא וגוממו עם השופי היינו דרבנן משום מראית עין וכמ"ש רש"י וא"כ קושי' התוס' והירץ דלדעת המקשן דלר"מ ע"כ הא דאמר ותותך שמנו מעיקרו הוא דאורייתא דומי' דג"ה מחטט הוא לדעתו דאורייתא כדמוכח בגמרא בברייתא דגיד הנשה מחטט וכו' ושמנו מותר ומסיק דלר"מ שמנו מותר מדרבנן וג"ה צריך חטיטה מדאורייתא דאל"כ הל"ל אין צריך חטיטה מדאורייתא ושמנו מותר דאורייתא וכמ"ש הרשב"א והר"ן דלכאורה משמע דחטיטה הוא דאורייתא ע"ש וא"כ שפיר מקשה אשמואל דאף דס"ל דחלבו מותר מדאורייתא מ"מ לאו ד"ה היא דלר"מ אסור דאורייתא מעיקרו ולר"י מותר מדאורייתא ואסור דרבנן ול"ק קושי' התוס' אשיטת רש"י. בשלמא בלא תי' התוס' נוכל לומר דשפיר הקשו התוס' אפרש"י דאם הפי' כמש"ל א"כ מה תירץ התרגן במסקנא דהיאך מתורץ דהא מדמי לחטיטה שהוא דאורייתא א"כ חלבו ג"כ אסור דאורייתא והיאך מוקי כר"מ דהא דלר' מאיר חטיטה דאורייתא. אבל לפי תירוץ התוס' דמחלקי' בין איסור לנהגו א"כ נוכל לומר ג"כ דחטיטה בגיד אסור לר"מ מדרבנן ושמנו מותר אפי' מדרבנן אלא דנהגו לאסור מצד חומרא בעלמא וכמ"ש הרשב"א והר"ן למסקנא והדרא קושי' לדוכתין. בשלמא בלא פי' התוס' ד"ה עולא אמר וכו' דפליגא ביש בגידין בנ"ט וכו' נוכל לומר דרש"י בע"כ לא ס"ל התי' של תוס' דלעיל ובע"כ יש לו תי' אחר אקושי' התוס' דאי הוי ס"ל כתי' התוס' דיש הוה אמינא דפליגי בחלבו דגיד דא"כ בע"כ פליגי ר"מ ור"י באי יש בגידין בנותן טעם או לא דלר"מ ס"ל דהתורה אסרה גיד אף דעץ בעלמא הוא ולא קנוקנות וה"כ אם הגיד אסור גם חלבו אסור אבל לר"י ס"ל דגיד אינו אסור דעץ כו' ועיקר איסור הוא קנוקנות וכיון דגיד לא נאסר גם חלב הגיד לא נאסר וכמ"ש התוס' לעיל ריש פרקי' ד"ה אם יש בו בנ"ט וכו' וא"כ קשה למה פליגי בחלבו ה"ל לאיפלוגי בפלוגתא דתנאי דלקמן דר"י בן ברוקה ור' ישמעאל אי יש בגידין בנ"ט או לאו. אלא בע"כ לא פליגי בהכי. אבל לפי התוס' דכתבו דרב ועולא פליגי בהא קשה ג"כ דא"כ ה"ל לפלוגי בפלוגתא דלקמן. בשלמא בלא פי' התוס' ד"ה כוותי' דעולא נוכל לומר הא דפליגי בכאן לאשמעינן אגב אורחא פלוגתא חדשה דלרב דס"ל דעיקר איסור מן התורה הוא קנוקנות ס"ל דגיד בעצמו הוא אסור מדרבנן ולעולא עיקר הוא הגיד וקנוקנות מדרבנן דומיא דפלוגתי' חלבו לר' מאיר ור"י. אבל לפי התוס' דכתבו דלעולא שרי' דרבנן קשה וק"ל: שם בתוס' ולכך נראה וכו' ולא אחלבו ולמאי דבעי' לאוקמי כו' דז' נקיים דהכי נמי נאמר דגוממו כו' עכ"ל כנ"ל. וכוונתם לכל ישיו תירוצם זה דחוק בעיניך דגוממו ישי' קאי אגיד אף שגם החלב אסור למנהגא ולמה לא כללו ר"י יחד דע"כ גם לשיטת רש"י דס"ל דגוממו לדעת המקשן הא קאי אגיד וחלב ושניהם שוים לאיסור' ושמואל אתי' דלא כחד בע"כ למאן דמוקי לה הברייתא כר"י דחלב אסור ממנהגא בע"כ ס"ל דגוממו אגיד לחודי' קאי ולא אחלב כיון דאינו חילוק רב ביניהם דגיד גוממו דאורייתא וחלב גומם מצד מנהג קדושים היאך יכלול יחד ובע"כ דגוממם אגיד דאורייתא קאי ולא איירי כלל ממנהג חלב א"כ גם לפי' א"ש דגם לדעת המקשן ותרגן גומם אגיד לחוד קאי והוקשה להם א"כ למה לא מוקי לה כר"מ ור"י ושניהם איירי בחלב דרבנן דלר"מ צריך לחטט דרבנן ולר"י גומם בחלב דרבנן לזה כתבו דהוי ס"ד דלר"מ דאורייתא ולכך רוצה להקים הברייתא אליבי' דר"י לחוד וגומם דאורייתא בגיד ובחלב קדושים דרבנן וק"ל כ"ל: **סליק**

הגהות וחדושים על מסכת חולין

מאת הגאון המובהק נודע ביהודה כו' מרנא **יעקב עמדין** זצ"ל בהגאון האמתי כו' רשכבה"ג מו"ה **צבי אשכנזי** זצ"ל

דף ב ע"ב רש"י ד"ה כקודש דמו וכו' שחיטת עמה
לכתחלה כנ"ל :
דף ד ע"א רש"י ד"ה ולטעמיך וכו' משום דחזו להו
כנ"ל : תוס' ד"ה מלת כותי וכו' פתו פת
כותי . נ"ב י"ל כל הני אתו כאמרו לפני ר"ע דספ"ח
דשביעית והך דמלת כותי אתי כר"ע דהתם : ע"ב גמ'
חמץ אחר הפסח דרבנן . נ"ב קנסא קקנים הואיל משום
דעבר עליו בב"י ובב"י כדאיתא פכ"ס (דף כט א') :
שם שנהנה מסעודת אחאב . נ"ב עמ"ש בספר אם לבינה
בס"ד בענין זה : שם כל משרתיו . נ"ב נ"ל כל לאו דוקא
ולא רובם ככולם : רש"י ד"ה מפני שהן וכו' דהשתא נמי
איסור לגבייהו כנ"ל : ד"ה ויסיתהו וכו' לעלות על רמות
גלעד כנ"ל :
דף ה ע"א תוס' ד"ה על פי הדבור וכו' בשר שנתעלם
מן העין כנ"ל : רש"י ד"ה שיהיו רואין
וכו' בני סוף שורתן כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ה אשר לא
תעשינה וכו' והטא ואשם כנ"ל :
דף ו ע"א רש"י ד"ה לפונדקא וכו' ומשום דאייתינן
לעיל כנ"ל :
דף ז ע"א גמ' ולא קדשה לעתיד לבא . נ"ב תימה
דהא תנינן במג"ת (פ"ג) שכבשום בית
חשמונאי ב"ס ובקעתה . א"כ מכלל כיבוש שני היא .
ושמא מפני שלא כבשום עולי בבל בתחלת עלייתם לא"י
ול"ע מה טעם בדבר . ואמנם ר"מ לא אכל אלא ירק
שמעשרו אינו אלא מדרבנן . שוב נ"ל שכל הכרכים שלא
נשארו ביד ישראל אע"פ שכבשום מלכי ישראל ויהודה
בזמ"ר ובב"ש אחר שחזרו או"ה ולקחום מיד ישראל
והושיבו בהם נכרים בעוד ישראל שרויים על אדמתם אותן
כרכים נדונים כחו"ל או כסוריא עמו"ק א"ח סס"ז ומ"ש
בהגהותי לחבור הר"מ פ"א מהל' תרומות ועכ"ז צריכין
אנו לומר ג"כ דלא התיר רבי ב"ש אלא למעשר ירק בלבד
דס"א בפ' חזקת (נו א') כו'. שהראהו הקב"ה למשה חייב
במעשר וב"ש משל מנשה הוא והרי ארץ אפרים ומנשה
ור"י א"ס ודאי לענין חיוב מעשר בזה"ז הוא דקבעי. עוד
נ"ל דהא דהתירו ב"ש וקסרין ודכוותייהו מכבוש ראשון לא
בתבואות ישראל בשל עצמו אלא בשל עובדי כוכבים אף
למ"ד אין קנין לנכרי בא"י כו' ה"מ בכבוש שני א"נ
בלקוח מישראל דמש"ה פטור (חסר ב"ת) (פ"א א') ובאותן
כרכים שלא כבשום עולי בבל העמידום על דין תורה :
שם שלא מן המוקף . נ"ב קשיא לי הא לא בעינן מוקף
אלא בדאורייתא כמ"ש בתוס' כאן בשם הירושלמי הלת
חו"ל ותרומת חו"ל אוכל והולך אח"כ מפרים וכ"ה בגמ'
דידן גבי חלה ותנן נמי שחלת דמאי נטלת שלא מן
המוקף . ואם אפי' ספק של תורה לא בעי מן המוקף
כ"ש ודאי של דבריהם . והא ירקות מה"ת פטורים לגמרי
אפי' בא"י ממש ואפי' בודאי טבל וכדלא חשו להו אפי'
לתרומה גדולה כמ"ש תוס' ומאי דמוקי ר"ת בעלה ירק
של דמאי הא מלתא דתמיהא טובא: רש"י ד"ה זהותי וכו'
שלא דקדקו נפי וכו' וסמכו על לבן כנ"ל : תד"ה ודלמא
וכו' אבל תחלתו של טבל לא שרי כנ"ל : ע"ב רש"י ד"ה
ומי מהייבא וכו' ודאי לא עשרן כנ"ל : ד"ה ויש שיש
וכו' ואע"פ שאומר בא וסעוד כנ"ל :
דף ח ע"א רש"י ד"ה ביטל אהרן וכו' נהפך אותו
תאי גרים כנ"ל : ע"ב גמ' שלש סכינין
כנ"ל : רש"י ד"ה בהדסה וכו' לאו מט"ז עצמה כנ"ל :
דף ט ע"א תוס' ד"ה ואידך וכו' שמהדקה סביב
ראשו וכנ"ל :
דף יא ע"א רש"י ד"ה אתיא וכו' וקרבן פרפה פסול
כנ"ל : ד"ה דמתתאי וכו' הבהמה נסמכת
על ירכה כנ"ל : ע"ב גמ' ותניא בריבי אומר כנ"ל :
רש"י ד"ה ותניא בריבי אומר וכו' ר' אושעיא בריבי ר'
אלעזר הקפר בריבי כנ"ל :
דף יב ע"א רש"י ד"ה חזקת שליח וכו' ומחזקינן להו
בכך וכו' שנתרצו בשליחותם כנ"ל :
דף יג ע"א גמ' בעא מניה שמואל מרב הונא. נ"ב
עי' הוריות (יא ב') : רש"י ד"ה ואין
להם וכו' כמו שהיא וחשב עלי' למוד כנ"ל: תוס' ד"ה
בעא מני' וכו' דתרי רב הונא הוו . נ"ב בוודאי כמה
ר"ה היו . אבל לחנם נדחקו כאן כי אף אם הי' ר"ה
תלמידו של שמואל ג"כ אין דבר חדוש שישאל ממנו שאלה
ואולי לתהות על קנקנו ולחדודו לי' קבעי . דכותי'
אשכחן בשמואל גופי' דבעי מניה אבוה דשמואל בפ"ב
דזבחים (דף כו א') :
דף יד ע"א תוס' ד"ה אמר רב הונא וכו' תימה . נ"ב
אין בזה תימה כל עיקר עמש"ל (דף יג
א') וגדולה מזו מלינו אפי' בתנאים שאמר ר"א שמועה
משם ר"י (ספ"ז דנזיר) ואע"פ שהי' בר פלוגתי' ג"כ והוא
גדול שבתלמידי ריב"ז ונקרא בכל מקום ר"א הגדול
ופשיטא שהי' גדול מר"י . עם שר"י נלח במחלוקתם
עם הרבים :
דף טו ע"ב רש"י ד"ה והבריא וכו' דלאו משוי שוגג
כמזיד באיסור שבת כנ"ל : ד"ה מגל קציר
כו' לצד אחד בשיפוע כנ"ל : ד"ה דלמא וכו' וכ"ש היכא
דבההיא גיסא כנ"ל :
דף טז ע"א רש"י ד"ה לענין הכשר וכו' לצורך מחובר
לא מכשירי כנ"ל : ע"ב רש"י ד"ה דרכיך
וכו' ואין צריך לדוחקו כנ"ל : ד"ה ועכשיו שגלו וכו'
לאוקמי מתני' דרבי ישמעאל הוא כנ"ל :
דף יז ע"א גמ' כי אסתרו להו שלל של עובדי כוכבים
כנ"ל : שם אמר רבא שבית כנ"ל: ע"ב גמ'
שנאמר ושחטתם בזה . נ"ב קרו לנביאי תורה וה"נ בדוכתי
טובא : שם רב ששת בדק לה כנ"ל :
דף יח ע"א רש"י ד"ה ר' יוסי ב"ר יהודה וכו' לארכו
של קנה ומתכרת ראשי הטבעות כנ"ל :
ע"ב גמ' אמר רב אמימר . נ"ב נ"ל שתיבת רב ט"ס :
דף יט ע"א גמ' מחלוקת בששחט שני שלישים וכל אבל
הגרים וכו' ושחט שני שלישים וכו' אבל
שחט שני שלישים כנ"ל וכן לקמן בכ"מ צ"ל שני שלישים :
שם אתו שיילוהו כנ"ל : רש"י ד"ה א"כ העיד עלה וכו'
ב"מ אתרווייהו אמוגרמת אדלעיל מיניה קאי כנ"ל :
ע"ב רש"י ד"ה שחיטתו פסולה וכו' מעט מעט עד שגומר
שחיטתה כנ"ל : ד"ה עורף ולא פנים וכו' ולא כתיב כי
פנו אלי עורף כנ"ל :
דף כ ע"א גמ' ושחט שני שלישים כנ"ל : תוס' ד"ה
אלימא וכו' מידי נבילה למ"ד אין שחיטה
לעוף מן התורה . נ"ב ומנחירה לא קשיא הא נטרף
בנקיבת הושט דלמ"ד אין שחיטה לעוף מן התורה איכא
למימר נחירתו היא שחיטתו ולא מפסיל בה (כדאמרינן
לעיל דף יז א' לענין כיונא בו) מ"מ בשאר טרפות דבהמות
כ"ע מודו שהנוגדן בעוף : בא"ד וניחא השתא. נ"ב לבה"ג :
ע"ב גמ' בר קיסי . נ"ב נזכר ביומא (מב א') : שם מטמא
בגדים בבית הבליעה כנ"ל: רש"י ד"ה ההוא וכו' דאף
לשחיטה אין עיקור . נ"ב וכדרב פפא לעיל: ד"ה ורוב
בשר וכו' נפסק עמה כנ"ל :
דף כא ע"א רש"י ד"ה כשהוא אומר וכו' חלוקה הקרבתו
של זה כנ"ל : ע"ב רש"י ד"ה ומלק את
ראשו וכו' מה הקטרתו הראש בעצמו כנ"ל : ד"ה אף
מליקת וכו' ועור שאין שחיטה נזכרת בו כנ"ל : תוס' ד"ה
ואינו מבדיל וכו' דכשהוא אחוז הראש בגוף כנ"ל :
בא"ד ואפי' אתך רוב בשר עם סימן הראשון כנ"ל :
ע"ב רש"י ד"ה הוא תני לה וכו' אתא מיניה דמה כנ"ל :
דף כג ע"א רש"י ד"ה למעוטי נרבע וכו' דאין לך עוף
רובעי . נ"ב בדיוק נקט רובע דנרבע
אשכחן בעוף כדאמרי' פא"מ (ע"ז דף כב ע"ב) אר"ח
אני ראיתי עובד כוכבים שלקח אווז מן השוק רבעה
כו' אלא מיהת רובע ליתי' . וכיון דליתי' ברובע נרבע נמי
לא הוי ועתוס' ד"ה אנטריך וכד"ה כי משתהם דבסמוך :
תוס' ד"ה כי אנטריך וכו' א"כ מאי פריך בסוף על אלו
מומין כנ"ל : ע"ב גמ' נמצא כשר בפרה כנ"ל :
דף כד ע"ב תוס' ד"ה אני אינו וכו' אלא בתר דקי"ל
כנ"ל : ד"א התורה העידה וכו' שכלי חרס
מצרף כשכונן כנ"ל .
דף כה ע"א גמ' כל הכלים שמטמאין מגבן כנ"ל :
תוס' ד"ה ואפי' וכו' ומשני התם גלי
קרא דארבעה כנ"ל :
דף כו ע"א גמ' תמד שלקחו בכסף מעשר כנ"ל :
שם חסר קורטוב . נ"ב כ"ז אליבא דמסקנא
דגמ' דמכות (דף ד' ע"ב) : ע"ב רש"י ד"ה אף בפתיחתה
וכו' וכרבי דוסא נמי לית הלכתא כנ"ל ותי' לי' נמחק :
דף כז ע"א רש"י ד"ה לשון וכו' רוב המדבר שבלשון
כנ"ל : ע"ב גמ' מטמא בגדים בבית
הבליעה וכו' מטמאה בגדים בבית הבליעה כנ"ל: תוס' ד"ה
וספר קמא וכו' מה שמקשים כנ"ל :
דף כח ע"א גמ' מלק בסכין מטמא בגדים בבית
הבליעה כנ"ל : רש"י ד"ה מאי לאו וכו'
לתולעת הגדלה . נ"ב ע"ל פ' כסוי הדם (דפ"ה ב') :
תוס' ד"ה רבי היא וכו' דניחא לי' לאוקמי כנ"ל :
ע"ב תוס' ד"ה לפי שא"א וכו' שמא ח' אמות אינן
מכוונות וכו' דאם קרובה היא יוצאין בה ואם רחוקה
היא תביא בשביל כנ"ל :
דף כט ע"א גמ' שלא יהיו שנים שוחטים כנ"ל . ונ"ב
היינו נמי לכתחלה דהא תנן מרק אחר
שחיטה על ידו כיון דלא סגי בלא"ה התם אתעבידא ני'
טובא אלא דילי"ד בחולין אפי' לכתחלה כדתנן לעיל שנים
אוחזין בסכין ושוחטין (אך בלח"ם דחיתי זו) וכ"ש היכא
דעביד לי' חד רובא דמאי אידך למרק שחיטתו : ע"ב גמ'
דגברא קמא לא מטמא כנ"ל :
דף ל ע"א תוס' ד"ה השוחט בשנים וכו' דכשרה כיון
דבין הכל כנ"ל :
דף לא ע"א גמ' דהוה להו תרי נוארי כנ"ל :
דף לב ע"א גמ' כדי בקורו של חכם כנ"ל : שם גרס
ליה להפסל כנ"ל: רש"י ד"ה איכא וכו'
כיון דקם לי' ר' יוסי וכו' כנ"ל : ד"ה תיקו וכו' שיהא
על הצואר וכו' . נ"ב דייק טובא עמו"ק סכ"ג : ע"ב גמ'
גרס לה להפסל כנ"ל : תוס' ד"ה וליחשוב וכו' דמשכחת
לה גסטרא דנבלה אפי' כנ"ל :
דף לד ע"א רש"י ד"ה מפני וכו' והאי מסדרי לא
שמיע לי' כנ"ל :
דף לה ע"א רש"י ד"ה דליכא כזית וכו' ועוד דשני
פסיל לה כנ"ל : ד"ה קדש מקודש וכו'
המקודש בקדושת פה כנ"ל : ע"ב גמ' אומר הי' ר"ש
שחיטתן מכשרתן כנ"ל : רש"י ד"ה דפסולי המוקדשין
וכו' מוקמינן לי' בספרי כנ"ל :
דף לו ע"א גמ' מכל האוכל אשר יאכל וגו' . נ"ב
סיפא אשר יבוא עליו מים : תוס' ד"ה
צריד וכו' ואת"ת ויצרף כלי לענין הכשר כנ"ל :

דף לז ע"א רש"י ד"ה ומהדרינן יכו' וממאי היסק אדעתין וכו' כצ"ל :

דף לח ע"א רש"י ד"ה אטוה וכו' ומכירים את הבן כצ"ל ותי' היו נמחק : ע"ב תוס' ד"ה אלא דמתה וכו' הייני היכא דמתה עצמה . נ"ב ודתנן בפ"ט דבכורות שמתה אמו נ"ל דזה פירש למיתה וזה לחיים :

דף לט ע"א תוס' ד"ה פנים וכו' דלא הוי לי' וכו' דמודה ר"ל דמחשבין מעבודה וכו' כצ"ל :

דף מ ע"א רש"י ד"ה שלש תנאות וכו' כי שחטי לה בעלים כצ"ל : תוס' ד"ה הא וכו' ואפ"ה הרי לר' יוסי הגלילי כצ"ל ותי' לי' נמחק :

דף מא ע"א רש"י ד"ה לאונסי על כרחי הס"ד ותי' שתאסר נמחק: ד"ה בישראל וכו' מוקמינן לה בדלית לי' שותפות בגוה כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה לשם תמורת וכו' דאין לו זבח כשר כצ"ל :

דף מב ע"א רש"י ד"ה גדולה וקטנה וכו' אלא עגל קטן כצ"ל : ד"ה ובית הכוסות וכו' סביב סביב לתיכונן כשאתה כצ"ל : תוס' ד"ה אלו טרפות וכו' ואלו הן טרפות. נ"ב עמ"ש בגליון הרא"ש פ' השוחט : ע"ב רש"י ד"ה כרס וכו' שכנגד הכרס ואי איקרע רובא דהכוא טרפה כצ"ל : תוס' ד"ה ואמר וכו' בלא הקרום טרפה לפי כצ"ל :

דף מג ע"א תוס' ד"ה וכא אמר ר"י וכו' ואין סדר . נ"ב תמוה : ע"ב גמ' לעולם הלכה כדברי ב"ה כצ"ל : רש"י ד"ה מ"ש מספק וכו' דנקב משהו בעור חיצון כצ"ל :

דף מד ע"א רש"י ד"ה בתורא וכו' שמיעט הוי בוושט עד מקום כצ"ל : תוס' ד"ה ורבי יהושע וכו' אבל ב"ק דר"א רבנן פליגי עלי' כצ"ל : ד"ה והא היכא וכו' אע"ג דפסוקת הגרגרת כצ"ל :

דף מה ע"א רש"י ד"ה והכא נמי אע"ג דבפסוקה שיעור ברובא גבי נקובה כצ"ל: ד"ה בטופא וכו' באיסר בכמה הוי שיעורא כצ"ל : תוס' ד"ה אישתמיטתי' וכו' בנקבים שיש בהם חסרון כצ"ל : ד"ה ניטלה וכו' תימה לישמעינן . נ"ב נ"ל שצ"ל השמיענו בה"א ומנקבים הרבה ק"ל . וק"ל : ע"ב גמ' אייתי ליה גדי שמינא א"ל בליען כצ"ל :

דף מו ע"א גמ' ראטונה ושניה . נ"ב והקאמר שמואל שני' אינו יודע היינו נמי עד שניה ולא עד בכלל : שם דלא צריך למבדק טפי . נ"ב לא ידענא פירושא דהך מילתא אי אורי דכשרה היא ותו ליכא ספיקא דלא צריך למבדקא טפי . ואי לא אורי בה מידי הא ודאי מדלא אכשר לה דאכתי צריך למבדקה טפי : ע"ב תוס' ד"ה אוכמי וכו' מה לי מקצתה.נ"ב הו"ל להכריח כן משיטת ר"ת עצמו דלעיל באלא ל"ש וטרפה נמצא סותר ד"ע :

דף מז ע"א רש"י ד"ה אבל ביני וכו' לערוגה כעינוניתא דוורדא כצ"ל : ד"ה אפי' וכו' ובהני דידן דאיתי ברובא דידהו כצ"ל : בא"ד ואותה הראויה להיות חסרה כצ"ל : תוס' (הנמדפ"ק) ד"ה היינו וכו' לא תבנבן שהקרום סותם . נ"ב אין מזה הכרח לעולם אם איתא דיש נקב תחת הסרכא והסרכא אינה אלא קרום שעלה על פני הנקב מבחוץ . מ"מ אינו ממלא חלל הנקב מתוכו רק סותם על גבו של נקב להכי אם נופחין בה בודאי יעלה הקרום ויגבה למעלה ויהא ניכר הנקב ויצא הרוח מש"ה"כ אי אמרי' שאין שם נקב אז ודאי לא תעלה בנפיחה כלל : בא"ד תון מרבו הזקן כצ"ל ותי' של נמחק : בא"ד בין בימין בין בשמאל . נ"ב זה דוחק מבואר : ע"ב גמ' באה אסה אסת כצ"ל וכן לקמן : שם עול לגבי כצ"ל :

דף מח ע"א גמ' בני עסיא ג' רגלים . נ"ב דכוותה פ"ד דפרה וע"ע (דף ע א') : שם והיכא מקום רביתא . נ"ב הא רביתא ודאי פירושו כמו רביעת' (כפר"ת דלעיל בתוס') דהיינו רבילת האומת בין הצלעות . לאפוקי אומא שאינה רובצת ושוכבת על הצלעות שהיא עומדת נפרדת ותלוי' בבטן ואין לה שכונה בצלעות ודופן ולא שייך כאן לשון גדולה ולא גידולה : תוס' ד"ה אמר רבינא וכו' בדקינן לה בנפיחה כצ"ל : ע"ב גמ' הדורא דכנתא דאינקיב לסדי תברי' תברי' מגין עליו כצ"ל :

דף מט ע"א גמ' אמר רבי מלוך . נ"ב המ"ס פפ"ת והל' מלאפו"ס כמ"ש ס"ס עזרא ב"פ : רש"י ד"ה קשייתא גרעינא של תמרה כצ"ל : ד"ה אווזא וכו' ומאי קאמר הכי כצ"ל :

דף נ ע"ב רש"י ד"ה מאי וכו' לא טרחינן למבדק בתרייהו כצ"ל :

דף נא ע"א גמ' וכא לפני רבי כצ"ל : ע"ב גמ' היכא דנפלה מן הגג בלא ידעה . תי' בלא ידעה מוקפין ומש"כ רש"ל מ"ז נ"ל רא"ם מ"ז : רש"י ד"ה מטמא וכו' יש בו משום ריסוק כצ"ל : ד"ה היכא דנפלה וכו' דאמדה נפשה כ"ז מוקף :

דף נב ע"א גמ' סברי נבעי מיני' כצ"ל : רש"י ד"ה ומחליין וכו' לפי ששם מיוחס כצ"ל : ד"ה בר זכאי לא ידענא מנו . נ"ב דאי הוא ב"ז דמתני' פרק היו בודקין לא הוה פליג ר"י עלי' : ד"ה סברי וכו' כי בעינן מיני' בתרתי מסדר ברתתא כצ"ל : ע"ב גמ' הא מני כריבי דתניא ברובי אומר כצ"ל וכן ברש"י : ד"ה לענין טומאת וכו' בכמה חסרונה כצ"ל : ד"ה ברוב קרוע וכו' ברוב נטול כצ"ל : ד"ה אלא לשמואל וכו' בדאמרי במערבא כצ"ל : תוס' ד"ה ה"ג וכו' אבל בריבי סובר במקום שיש לו מזלין כצ"ל :

דף נג ע"א גמ' כי הווינן בי רב כהנא כצ"ל : שם וגמלא לפורן כגבו . נ"ב דאיכא למיתש דדרים והדר ־ים . אי נמי הא ודאי בכולי' סיחופי' דרס דהדורס ־ורס בה' לפורניו וכך הדא דאשתמטא לי' וק"ל : שם וזו אוצל ולפורן כצ"ל : שם איכו קא מטוי כצ"ל וכן ברש"י : תוס' ד"ה שאר עופות וכו' כי שליף . נ"ב והתם איירי לא בשליף משו"ה לא פסיט מהתם : בא"ד כי ההיא דלקמן . נ"ב ואפ"ה ל"מ אלא בטמאין משום דטהורין כיון דלא ־רסו לגמרי לא שייך למבעי אי אית להו דרוסה : ד"ה וכא וכו' ואמרו יש דרוסה וכו' דהכא רחל קטנה . נ"ב אשתמיט לנו הא דשלהי מנחות דרחל בת שתים : ד"ה רוב בריות וכו' לטעמי' דלא חייש לספק וכו' אחזקה קמייתא עכ"ל : ד"ה כל וכו' רוב המתהכין כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה מדרב הונא וכו' גורדו קרוי המססה כצ"ל : תוס' ד"ה ספק וכו' אי דידע לה כצ"ל :

דף נד ע"א גמ' ולא נסירא . נ"ב ע"ל פרק ראשית הגז (קלז ב') : שם דבי רב פפא בר אבא כצ"ל : גם וכי לנוסיף על הטרפות יש . נ"ב ונראה שדינה עמסוכנת : ע"ב גמ' מאי לאו חמשה וכו' מאי לאו טרפה . נ"ב בתוספתא דאייתי הר"ם מפורש חמשה כלמעלה ועשרה כלמטה . לכאורה מזו שבתוספתא שבידינו יש בה הוספות שנעשו בדורות האחרונים שמא בימי הגאונים וכמו שאירע גם בתלמוד במקצת ששתו עליו הוספות רבנן סבוראי כנודע ריש כתובות וריש קדושין ותולת : רש"י ד"ה דינרא וכו' ומהרי אררע . נ"ב משרגשין קדרו : ד"ה כסלע וכו' היכא דשיערו כצ"ל :

ד"ה תבל וכו' לאחר שנסתרה כל המטה כצ"ל : ד"ה עד כ' טפחים וכו' המטה טהור כצ"ל :

דף נה ע"א רש"י ד"ה מן הסחול וכו' אע"פ שלא הוציא התחיכה כצ"ל : ע"ב גמ' ומים זכים . נ"ב ס"ד לאפוקי עכיר כמוגלא : רש"י ד"ה דאריך וכו' דאי מגרפה לאורכו ומבוית לי' עגול כצ"ל והד"א :

דף נו ע"א תוס' ד"ה שמופת וכו' אבל לא איעכול כשר כצ"ל : ד"ה למה לי' וכו' מיקל מכולהו כצ"ל : בא"ד דנקט עוף לרבותא . נ"ב אע"ג דיתר עליהם בעוף משום דזוטר חיותי' : ע"ב גמ' מעשה בענכול באחד . נ"ב דוגמתו בכורות פ"ו (לט ב') : רש"י ד"ה הוה לן וכו' אשכחתי' לר' ירמיה כצ"ל :

דף נח ע"ב גמ' עד כאצבע מלמטה . נ"ב אע"פ שמפורדים הרבה בשל ארכן עד סמיך לכאצבע מלמטה היינו דקרי לה לא הדרי וערבי . כך צריך לדחוק לפרש"י . וערא"ש גרסא אחרת ופ"א : רש"י ד"ה לבתר תריסר וכו' דאי במחובר התליעו לא הוה כצ"ל : תוס' ד"ה הנולה וכו' ולא מצטרפת כצ"ל :

דף נט ע"א גמ' והרי שפן וארנבת דמעלי גרה הן כצ"ל : ע"ב גמ' היכא דמפלגן נא דינא וכו' היכא דלא מפלגן כצ"ל : רש"י ד"ה חדורות עגלות . נ"ב נ"ל שצ"ל בה"א והוא מלשון הדר הודריא הדרא דכנתא : בא"ד והכא גרסי' חדורות . נ"ב הסתא גרים בחי"ת והוא מלשון התודרת הכתוב ביחזקאל (כח) :

דף ס ע"א תוס' ד"ה פסוק וכו' לפי מה שמפרשין כצ"ל : ע"ב גמ' שמואל הקטן . נ"ב שמא עפ"ה ומעיל קטן תעשה לו אמו . אבל שמואל הקטן התנא דפ"ק דסנהדרין ודאי אין הכוונה דמאי סיאסי' בינייהו דיעקב ודוד באמצע : תוס' ד"ה עוים וכו' ארץ הכנעני ומערב אשר לגידונים כצ"ל :

דף סא ע"א תוס' ד"ה כל עוף. וד"ה הדורס וד"ה כל שיש לו.נ"ב שלשה ד"ה הללו הנמשכים ראוי להיות מקומם לעיל על לשון המשנה לא כאן : ד"ה כל עוף הדורס וכו' חד מינייהו דורס . נ"ב אזדו לשיטתייהו בסמוך בד"ה כל שי"ל : ד"ה כל שיש לו וכו' בתשע' עשר עופות . נ"ב לתוס' מיני דעורב לית בי' אלא תרי בעורב משו"ה גרסי תשעה עשר . וגרסא דידן עשרים . קחשיב מיני דעורב בהדי אינך י"ט דאית בהו תלתא דסדרי בכולהו ואעפ"כ מין עורב הוא ואינו ממיני י"ט עופות וכדהזינן נמי לר"א דלא אכפת לי' בסימני מין עורב אע"ג דאינן שוין עם סימני עורב אפ"ה מינו הוי וה"ה אפי' אית בי' תלתא אלא שדומה לו ושכן עמו מינו מקרי : בא"ד אותן סימני דטהרה דליתנייהו בתשעה עשר כצ"ל : ע"ב גמ' הוה להו פרס ועזניה כצ"ל : סד"ה מכדי וכו' ואם איתא דילפינן כצ"ל :

דף סב ע"א גמ' מפני שיש לו זפק כצ"ל : שם והוא דלא דריס . נ"ב הלשון היולי . לכן נ"ע אי ס"ל דלא דריס לתודי' מספק . ואיצטריך עוד סימן טהרה לבר מאינו דורס א"כ צריך לומר דפרס ועזני' נמי אינן דורסין ואית להו תרי סימנין דאי איתא דדרסי מאי קאמר מא"ל משום פרס ועזניה ליתנהו בישוב הא אפי' תימא איתנהו וליכא למיחש מידי דאינהו דרסי והאי לא דריס . וצ"ע שוב ראיתי שבתוס' נתעוררו בכך : תוס' ד"ה מפני שיש לו זפק וכו' א"כ אינו מינו וכו' אוכלין אותו א"כ מכירין אותו כצ"ל : בא"ד ומשמע דלא בעינן שיכיר שורב כצ"ל : ע"ב גמ' ולא אווז כוחלי כצ"ל : תוס' ד"ה מאי וכו' ויש לו עמו ג' סימני טהרה ולפי זה כצ"ל :

דף סג ע"א גמ' יפה כח הבן . נ"ב (לעיל דף מט סע"ב) (הסר ב"ת) : שם ועורב הבא ברחש יונים . נ"ב פירושו לר"פ כלשון עוף הבא בסימן אחד דלעיל : שם דאתי ברים יוני . נ"ב דהשוכן עם הטהורים טהור . וכל עוף למינו ישכון ככתוב בס' אע"ג דזרזיר לרבנן טהור היינו משום דאינו דומה לעורב : ע"ב רש"י ד"ה מכדי וכו' הלכך חזר וכתב כצ"ל :

דף סד ע"א גמ' בכעדשה מטמאה . נ"ב כעדשה ארקמה אבל נקב במשהו :

דף סו ע"ב תוס' ד"ה יגדיל וכו' טעמים . נ"ב ר"ל פסוק דשריון דקשקשים ודאי הוא דמייתר (דלא לימא אלא ושריון הוא לבוש) למילף אקשקשת שהם הקבועים בו . אע"ג דליכא למיטעי מידי כי כתיבי תרווייהו סנפיר וקשקשת אפ"ה כתיב קשקשים גבי שריון דלגופי' לא צריך אלא ג"כ לידע כו' . היינו יגדיל תורה דקאמר אבל סנפיר ודאי לא מייתר משום יגדיל תורה דהא לא סגי בלא"ה דלא ליתי למטעי מקמי דאכתיב ספר שמואל :

דף סז ע"ב רש"י ד"ה אבלע לי וכו' הני אותם . נ"ב נראה דלא ר"ל שהתנם בידה אלא שהניחם כמו שהם ולא הסירם : ד"ה בשחיטה וכו' מכל בבהמה תאכלו וכו' אבל הני באיסורייהו כצ"ל :

דף סח ע"א גמ' העובר את ידו והחזירה כצ"ל וכן לקמן : שם ואינו בכור לכהנים כצ"ל : שם הוציא ידו והתכה כצ"ל:תד"ה אדם וכו' הפרוזדור לעבב הלידה . נ"ב כלומר מהו א"כ המונע פלטיות נכרת יפה יציאת הראש דס"ד דבאדם לא הוי לידה ולענ"ד אין מזה הכרת אדרבה אם נפרש פרוזדור דהכא ודהתם בחדא גווני מיושב שפיר . והתם תוך לפרוזדור קאמר דהוי כילוד . והיינו משהוציאה ראשו תוך לבית החיצון ועמד בין עובי הירכים ועדיין אינו נראה יפה והכא נמי דיש פרוזדור לאדם היינו בית החיצון משהוציא ראשו לשם ס"ד דלא הוי כילוד . כיון שעדיין עובי הירכים מכסים ראשו סד"א דלא הוי כילוד . משו"ה אצטריך לאשמעינן נמי באדם . והשתא דתנן לי' . מההם גמיר לה רבא בפרק יוצא דופן : בא"ד ומשו"ה הו"א לא חשיב כילוד כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה הכשר וכו' נגעו באבר וטמאין כצ"ל : ד"ה מגע וכו' מתירתו באכילה מטהרתו מידו כצ"ל : ד"ה למיסר וכו' לא נאסר אלא היוצא כצ"ל :

דף סט ע"א גמ' לא יועיל לו לטהרו כצ"ל : שם כל מכת לא אמרי' דהרי . נ"ב והרי כצ"ל כוי"ו : רש"י ד"ה הוציא עובר של שלמים . נ"ב הכי נמי בתטאת יחיד משכחת לה וכן משמעות לשון דאביי דהאי בעי הוא בקק"ל : ד"ה מבלבל זרעי' וכו' ואליבא דתנניא . נ"ב דאי למ"ד אין חוששין הו"ל זוז"ג ושרי ודאי ורש"י נמי כפי' התוס' משמע לי' ודו"ק : ד"ה לאו וכו' של אבוהי כצ"ל : תוס' ד"ה דאתא וכו' שיש בו איסור יוצא . נ"ב דאל"ה אלא דבוותי' אבן פקועה בלחוד קאי . א"כ לא אתי עלה למבעי . אלא אליבא דמ"ד חוששין לזרע האב . א"ה קשיא מאי אריא דמבעיא לי' בהכי . כה"ג תבעי לי' באם ב"פ שיש אבר אסור שבא עליה בן פקועה גרידא א"כ אפי' בכמה מעלייתא ותבעי לי' אליבא דמ"ד אין חוששין מאי נימא מבלבל זרעי' ואסור . א"ד וכו' אלא מ"מ לא קמבעיי' לי' משום דעל כרחך מ"מ נשרי דאפי' א"י אין חוששין לזרע האב . מ"מ מוכר דהא הו"ל זוז"ג עכ"פ שא"א לנקבה להוליד בלי זכר . משו"ה שרי אליבא דכו"ע . כ"ש למ"ד חוששין.

א"כ הוא הדין נמי בזכר ב"פ שיש בו אבר שילא וכא על ב"פ דלית בי' אבר אסור וילדה . שהולד מותר מכל מקום משום דהו"ל זוז"ג : ד"ה אלמא וכו' שראוי להיות מותר . נ"ב נ"ל מתקיים נ"ל :

דף ע ע"א רש"י ד"ה ויצא דרך וכו' וקא מיבעיא לי' תורא. נ"ב שפה מתורגם תורא : תוס' ד"ה כרכתו וכו' כשילדה אח"כ תאומה קודם לזה כצ"ל : ע"ב גמ' אלא איזה זה עובר כצ"ל : רש"י ד"ה אי לאו וכו' מפני חדוש אחד . נ"ב ודיו לחדש עוד ד"א :

דף עא ע"א רש"י ד"ה שלא בפניו וכו' ולא לעסס . נ"ב והקיאה : ע"ב גמ' שכן אינו מטמא מגבו כצ"ל : שם אינו דין שתציל בבלוע כצ"ל : תד"ה אטו וכו' שאין גבו מציל . נ"ב נ"ל פשוט שט"ס הוא וכך נ"ל שאין תוכו מציל ודוק שאין צריך לדחוק בו כלל : תוס' ד"ה למאי וכו' דומיא דכותי דשייר וכו' שאין לו כח לטמאה כצ"ל:

דף עב ע"א גמ' לר' ישמעאל וכו' במעי אשה טהור כצ"ל : תוס' (הנמדפ"ק) ד"ה כי קאמר וכו' ואפי' רצוצה תחת אבנים שלא תטמא כצ"ל. נ"ב בתמיהה : בא"ד דהויא כחלל לטמא במשא . נ"ב כמו יטמא כלומר בדין הוא דליטמא במשא : בא"ד נמי תנינא בלע טבעת כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה אמאי וכו' אותו מגע חבור בית הסתרים כצ"ל : ד"ה שלשה וכו' חזי לעניים ולעשירים . נ"ב לכאורה תמיהא רבתא היא דהא בהדיא אמרי' בפכ"מ (כו ב') שלש על שלש לא חזי אלא לעניים לא לעשירים . איברא כי דייקינן ודאי שפיר קאמר דאין חלוק בין שלשה על שלשה לשלש על שלש בטומאה אלא במדרס הוא דבעינן שלשה לכל אדם ובשאר טומאות סגי בשלש ואף לעשירים כדתנן (פכ"ז דכלים) הבגד מיטמא משום שלשה כו' למדרס ומשום שלש כו' לטמא מת וה"נ ילפינן בפכ"מ דשלש כו' הוי בגד לטומאת שרצים . ש"מ דחזי נמי לעשירים משו"ה בר קבולי הוי בר ממדרס דלא חזי וה"נ לענין קבולי טומאה ואמר דחשיב לעניים ולעשירים זה ברור דלא מפלגינן בהו (חסר איזה תי') : ד"ה אלא שאם וכו' טומאת מדרס שהוא אב הטומאה וטומאת מגע שהוא ראשון ואינה כצ"ל :

דף עג ע"א גמרא אין כדאבוהי דשמואל כצ"ל : תוס' (הנמדפ"ק) ד"ה אבל וכו' הא בשעת פרישתו מקבל טומאה כצ"ל : ד"ה תבורי וכו' גבי אבר שיצא מקצתו כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה סד"א וכו' אימא לא למבעי הכשר כצ"ל : תד"ה סד"א וכו' מהני כשפירש כצ"ל :

דף עד ע"א גמ' ואיזו זו טריפה כצ"ל : תוס' ד"ה נפקא וכו' דאין שחיטה מטהרתו אבל וכו' דסברי כטרפה כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה בבן פקועה בשה בן ט' . נ"ב אגב שטפי' כתב כך עש"ע (ס' כ"ה) :

דף עה ע"א רש"י ד"ה ומאן תנא וכו' לטומאה הס"ד ומתחיל הדבור וצריך וכו' סבירא להו כרבנן כצ"ל : ד"ה מהו שיטמאו. נ"ב טומאת אוכלין: ע"ב תד"ה ולטעמך וכו' כיון דשמיע לי' ברייתא . נ"ב וי"ל דלא ס"ל כברייתא דר"ח דבשעת ר"מ אמרה ואיהו בשטתייהו דרבנן קאמר לה למילתיהו וכדמסיק ורב חסדא מעיקרא נמי הכי סבר לה בדרבי חייא כדשניי' רבא ודקאמר ולטעמך לא משום דס"ל כוותי' אלא לאחודי לרבא קבעי :

דף עו ע"א גמ' רבה אמר רב אסי כצ"ל : רש"י ד"ה ר"פ מתני לדרב יהודה הכי כצ"ל : ע"ב גמ' כי אמריתה קמי דרבא כצ"ל : שם דאתו לקמי' דרבא אמר רבא כצ"ל . (וכן לקמן) [וכ"ה הגרי"ב] . נ"ב נ"ל דרבא גרסינן הכי מוכח בסמוך דפריך עלי' מדרבא וגם מדאיתיבי' ר"פ. דהוה תלמידי' דרבא לא דרבה: רש"י ד"ה מוטל באשפה וכו' ואתה חותכו . נ"ב לאחר שחיטה : ד"ה אריוך וכו' בדיני . נ"ב דינא דמלכותא דינא ובאיסורי קי"ל כרב לגבי שמואל היינו אוסר או הסר :

דף עז ע"א גמ' שהייה תלתא רגלי . נ"ב דוגמתו בהאשה בתרא (דף קכ"ב ע"א) ולעיל (מת א') והא דשהייה כולה האי ודאי לאו בשביל בהמה זו של השואל שבודאי לא שהה השואל את הכשר שאינו מתקיים כל כך ואפי' תימא שיכול להתקיים ע"י מליתה מ"מ אסור היו להשהותו משום ספק איסור שמא יכשל בו . אלא מכרו לעובדי כוכבים או האכילו לכלבים מ"מ רצה השואל לידע איך יורה בה להבא לכשיבוא עוד מעשה כזה לידו . אבל לא נראה לומר ששאל על בהמה זו בחייה אם נטרפה בכך . דהא ודאי בשלש רגלים אפי' בלא שנה אם לא עלתה לה ארוכה עדיין ודאי תו לא הדר חלים ומאי תיבעי ליה . ואי' הדרא בריית בתוך זמן זה נמי תו ליכא לספוקי דודאי הצילוה עור ובשר וכשרה : שם דתנו רבנן כל וגו' בבהמה תאכלו כצ"ל : רש"י ד"ה שאני הכא וכו' דסופו להקשות כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה אין בו וכו' וכיוצא בה כצ"ל : תוס' ד"ה הריני מטיל וכו' כרבנן דלא תשכי לי' ולד וכו' הא מתני' דקתני סימן ולד באשה וסימן ולד בבהמה ילדה כי אורחא וכו' אלא פשיטא לי' לתלמודא דיצירת האדם כצ"ל :

דף עח ע"ב תוס' ד"ה זה בנה אב וכו' דילפינן כולהו משה כצ"ל : ד"ה עד שיפרוש לך וכו' אלא מסברא דנפשי' . נ"ב ולא איתדו דכלאים קאי : ע"ב רש"י ד"ה בשלמא פלגא וכו' דודאי פשיטא להו כצ"ל :

דף פ ע"א גמ' א"ל רב נחמן . נ"ב נ"ל שצ"ל תנן : רש"י ד"ה בריה בפני עצמה וכו' וה"נ אמרי' בפ"ק דבכורות דף ז ע"א כצ"ל : ע"ב תוס' ד"ה דכמה דלא זריק וכו' לא חשיב שחיטה ראוי' וכו' הא תורה קרן כצ"ל : שם וא"ת ולימא דסופג ארבעים לא משום וכו' דמהוסר זמן דלא העשון כצ"ל :

דף פא ע"א רש"י ד"ה נתקו לעשה וכו' ולא תקתנה לא הוי לאו כצ"ל : תוס' (הנמדפ"ק) ד"ה הנח וכו' דאתא קרא וכו' א"ה נלקי נמי וכו' ומנתק הני תרי כצ"ל : שם דאיכא נמי לאו . נ"ב על"ש בב"מ : ע"ב תוס' ד"ה פרה וכו' דהאי אין מטמאין אלא העוסקין בה וכו' דהיינו העוסקין בה כצ"ל : בא"ד וגרסי' מטמאה ולא מיטמאה כצ"ל : בא"ד דגרסי' מטמאה וכו' משום דגרסי' דמיטמאה כצ"ל :

דף פג ע"ב גמ' רבי אומר יום אחד . נ"ב דהו"ל ל"ת כאחד או יחד : תוס' ד"ה שחט היה וכו' תימה דלגררי' . נ"ב נ"פ :

דף פד ע"א רש"י ד"ה כל בקרו וכו' אלא שור אחד . נ"ב דלא בשופטני עסקינן דלא שחיט טובא דלא צריך לי' אלא אפי' תד דצריך לי' ממעט קרא אם היה כל בקרו : ע"ב תוס' כסוי. דאפר כירה דעתו לודאי ואין דעתו לספק כצ"ל :

דף פה ע"ב רש"י ד"ה על בוכיתא וכו' מי מחרה כצ"ל :

דף פו ע"ב תד"ה אסור וכו' כשינא לא ידע שיפליג כצ"ל:

דף פז ע"א גמ' כי הוה קא בעי מברך כצ"ל וג"ב כמו כריך ריפתא : שם בין גדולי רומי כצ"ל:

רש"י ד"ה ארבעים וכו' שענה אחריהם.נ"ב עש"ע:ד"ה הא אידחי וכו' דהא כיסהו ונתגלה . נ"ב נ"ל שהס: כאן מלת ולא נתגלה וכצ"ל דהא כסהו ולא נתגלה פטור . ר"ל דהא אם כסהו הרוח פטור בשלא נתגלה ש"מ דאדחי מכסוי : תוס' ד"ה רואין אותו וכו' שאפי' הי' דם הסר . נ"ב נ"ל שחסרה כאן מלת מים וכצ"ל שאפי' פי' דם הסר מים היה כו' : בא"ד אי רובא מיא כינהו סלקא . נ"ב חסר כאן וצ"ל להו סבילה : ע"ב גמ' כל משקה שמת טהור וכו' ומשקה שמת טהור כצ"ל : תוס' ד"ה כל משקה שמת טהור וכו' והלא משקין מטמאין בכל שהוא כצ"ל :

דף פח ע"א תוס' (הנמדפ"ק) ד"ה משקה וכו' היינו אין מטמאין קדש . נ"ב ר"ל המשקין של תרומה שנגעו בטבול הן עצמן טמאין ולא מטמאין אלא פוסלין את הקודש אבל לא פוסלין את התרומה . ומשקין דקודש שנגעו בטבול יום מטמאין נמי את הקודש לעשותו טמא לפסול המוגע בו הרי רביעי דע"י : בא"ד אמאי קרי פסול אמאי קרי פסול דתרומה שנפסל בט"י כא אמר הכא דאין פוסל לקודש כצ"ל : ד"ה כל דבר וכו' וצוגמא לאו בר זרעים הוא . נ"ב אבל בר פרי הוא . שאילנות גם בין הסלעים הם גדלים כדתנן התם (רפ"ו דכלאים) הבריכה בסלע והמרגלים על פרי העץ נלטוו ביחוד ככתוב . ואם צונמא מלמעלה אינו מעכב גם הזריעה כדאיתא נמי התם בפא"ע גם הטבעים אומרים שהם גדלים ומגדלים הצמחים : ע"ב גמ' היה מהלך במדבר וכו' בשלמא שורף . נ"ב וא"ת דילמא משום שאין לו מה לחפור בו וי"ל דהאי בשלמא זהו הכל מן ההוכחה ורבנ"י הוא דמסיק לה . כלומר הלא צריך להבין הברייתא דנקטה הני תרי דוקא ולא מגדלי צמחים בשלמא כו' אלא ד"ז מגלן וצ"ל משום דאקרי עפר . ש"מ אי הוה מקרי זהב אין מכסין בו : שם שוחק דינר זהב . נ"ב פשוט שאינו מפסידו בכך . כי לא נאסר בהנאה אלא אחר שקיים בו המצוה מלקט הזהב ונוטלו : רש"י ד"ה כלל הצריך וכו' אבל הכא דמשתמע כצ"ל : תוס' ד"ה ונקרת וכו' ואין זה שחיקת אבנים . נ"ב שהיא דקה וזו גסה ממנה :

דף פט ע"א גמ' עשה אזניך כאפרכסת כצ"ל וכן ברש"י : ע"ב תוס' ד"ה בולדות וכו' לא מקרי שור וכשב . נ"ב אע"ג דשור בן יומו קרוי שור בנגמר עבורו האי נפל הוא :

דף צ ע"ב גמ' דהתרא לכליה דאיסורא לשדיי' כצ"ל : רש"י ד"ה שלמים וכו' ורוב אכילתן ודירתן בעזרה . נ"ב לא הבינותי זה הלא משנה שלמה שנינו בהם ונאכלים בכל העיר המורם מהם כיוצא בהם אלא שנאכל לכהנים לנשיהם ולעבדיהם ולא דירתן של כהנים בעזרה אלא בית אב ביום שמשמשים בו ביום היו אז בעזרה וגם שהם נוטלים והולקין בחזה ושוק מערבן שעשו מ"מ לא היו מוכרחין לאכלם שם גם נשיהם בניהם כו' ודאי לא היו מצוים שם אשה בעזרה מניין . ולכן גם מ"ש תוס' אינו מספיק . איברא לא צריכין לדחוקי לגמרי דמיסת בזבחי שלמי צבור מתוקם שפיר בדוקא ובשאר שלמים אם ארע שתתכוהו בעזרה . קמ"ל מאי עביד בי' . וס"מ דלא צריך שרפה וכדאמרי' בפכ"ל דאסורא נשדיי' :

דף צא ע"א רש"י ד"ה וחייבין עליו וכו' דבוק בה כצ"ל : ע"ב גמ' וגמירי דתרשיש . נ"ב קרי בי' תרי שש אלפים משם דהוי עלמא . שמלאך שליש של עולם . וכן לפרש"י דתרשיש הוא ים ויש הוא שליש העולם כדאיתא :

דף צב ע"א גמ' אלו ג' שרי עובדי כוכבים . נ"ב דריש שריגים שרי גוים: שם אלא גפן זו תורה וכו' גפן זו ירושלים כצ"ל : שם הגיע זמנן של ישראל להגאל כצ"ל : רש"י ד"ה עלתה וכו' להזות דם נאחם של מצרים כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה לשיטתו חלבו וגידו הס"ד ואח"כ מה"ד אלא : תוס' ד"ה אמר אביי וכו' יש לגזור כהו טפי בחוטי חלב אטו חלב מבלובן כצ"ל :

דף צג ע"א תוס' ד"ה התכי' וכו' צריך כאן חתיכה . נ"ב ר"ל במזרקי : רש"י ד"ה חוט וכו' שהוא מחובר שם לכרס כצ"ל : ע"ב גמ' חתוכה לא . נ"ב כדרך שפורעין אותה לקחת הגיד אבל אם חתכה לחתכה כחתיכה דנכרי ודאי ליכא בין חתיכה לשלמה כדמוכח לקמן:

דף צד ע"א גמ' חתיכה דנכרי מידע ידיע. נ"ב ודישראל איירי שפרעה כדרך שהגיד מונח ולא לקחו או לקחו ולא ערה אחריו : שם בפני ישראל אחר . נ"ב שיודע שאינו טריפה שמכר לו ג"כ ממנה או לישראל אחר בפניו : שם חתוכה צריך ליטול הימנה . נ"ב לפי מש"ל אי חתיכה דישראל היא א"ל . א"כ הך ברייתא פליגא אשינויא דלעיל חתיכה דנכרי ידיע דהיחויא בעלמא הוא והא משני לה בגווני אחרינא : רש"י ד"ה חתיכה וכו' דחיישי' לטרפה כצ"ל : תוס' ד"ה חתיכה וכו' לאזדבוני לישראל כצ"ל : ע"ב גמ' לא הוה ידעי דקאתי מכב כצ"ל :

דף צה ע"א גמ' ה"נ בגמלא ביד נכרי . נ"ב אפי' בביתו שאין כאן איסור קבוע בביתו : ע"ב גמ' במעלי יומא דכפורי . נ"ב לקמן (דף קי ע"א) וי"ל דהכא נמי משום איסור דם שבכבד וכליות נמנעו מלאכלם כמו שם בכחל . ודלא כטור סתר"ס א"ח :

דף צו ע"א גמ' אלא בטביעות עינא דקלא . נ"ב ואם הוא חרש היאך מותר באשה בלילה או סומא ותרש היאך מותר בה ביום . כרש"ל בתשו' דל"א דבעי ט"ע דקל' אלא כשמוצא שלא במקומה אבל בחדרה ל"צ ט"ע כלל . וצ"ע דא"כ אין הוכחה מן איך מותר וכו' דילמא הכ"נ לא שרו אלא במקומה אבל במ"א לא מהני ט"ע : תוס' ד"ה פלניא וכו' ואפי' נתברר ע"י כצ"ל : בא"ד יורדים לנחלה על פיו וגם נרתה אסורה . נ"ב זה נזכר בסנ"ה ש"ע ח"מ (רפ"ד) ועמ"ש בכתובות (קז ב') אך מש"ע וגם נרתה אסורה . זה אין לו מקום אלא באשה עצמה שבאה ואמרה מת בעלי . ובזה אין חלוק בין אמרה ע"פ עצמה או ע"פ ע"א או אפי' בפי עדים כי לא אתי ססדי גופייהו : בא"ד וכה"ג אמר שמואל . נ"ב אפי' בתנאים אשכחן כה"ג כדא"ל שלהי פ' יוצא דופן ר"י תנא דס"ע תני לה ולא סבר לה : ד"ה מ"ט וכו' היאך תרומה עולה בק"א . נ"ב נ"ל דלק"מ דהא בתרומה וערלה וכלאי הכרם כולהו אית קראי דלבטלו כדאיתא עיין במקומם . אע"ג דאסמכתא נינהו מ"מ הא דברי' וד"ת לא בטלי מדבריהם הוא . הם אמרו והם אמרו דהכא דאסמכינהו אקרא ליבטלו זה שבוט וברור . ועמ"ש בלח"ם פ"ג דמכות : ע"ב תוס' ד"ה עד שמגיע וכו' וחוזר עליו יטול כצ"ל :

דף צז ע"א תוס' ד"ה אמר רבא וכו' לפני ע"ז דהא אמתניתין דיין ביין וכו' ובתשובות הגאונים שכתב רבינו כצ"ל : ע"ב גמ' אתו סיילוהו למר בריה דר"א כצ"ל : רש"י ד"ה מטעמי' אותם כצ"ל : ד"ה ואין גיד וכו' דהיתר נבר מיני' כצ"ל :

דף צח ע"א גמ' לא שיער בארבעים וכו' לא שיער במ"ס . נ"ב ללישנא קמא דפרש"י נ"ל הלא שער כו' או ל"ג מלת לא אלא ה"ג הכא שער וק"ל : ע"ב רש"י ד"ה אין בשלה אלא שלמה . נ"ב הבי"ת מתחלף במ"ם באלב"ם : ד"ה חדוש וכו' שיתר יבטל האיסור כצ"ל : תוס' ד"ה רבא אמר וכו' אף בשר קדשים בקונסו כזרוע בשלה כצ"ל :

דף צט ע"א גמ' מין ומינו להקל ולהחמיר כצ"ל : תוס' ד"ה אין בהם וכו' מתוך העדשים דאם אי אפשר להסירם כצ"ל : ע"ב תוס' ד"ה והא אמר רבי יהודה וכו' מעקל עשר זוזים ביסודה וכו' ובגרב עצמו של דגים כצ"ל : ד"ה שאני ציר וכו' אסמכתא בעלמא

הוא. נ"ב אינו מוכרח. גם דבר תימה הוא לומר דוקא דדגים אסמכתא היא. ומ"ש שרלים מדגים. אלא י"ל בין ציר שיש בו מים לאין בו מים כמ"ש תוס' עצמם בדבור הקודם ובת"כ מיירי בציר שאין בו מים. והשתא אפי' את"ל היה דכל גרב נמי מיירי בהכי כשינויא קמא דתוס' דלעיל. מ"מ שפיר קמסיק תלמודא דזיעה בעלמא הוא משו"ה מקיל בי' ר"י במין במינו טפי מבעלמא. אע"ג דציר דאורייתא הוי אינו חמור כממש אפי' אליבא דר"י דמחמיר במין במינו. אע"ג דציר נמי חשיב טובא ודאי שהרי אוסרו ר"י בששים. והיכן מצינו כיוצא בה שאיסור דרבנן אסור כל כך. ואב"א כשינויא בתרא והשתא מיירי בציר עם מים ואפי' מחמיר בזה ר"י טפי משאר איסורין. אלא שי"ל בטיל גם במינו משום דזיעה הוי והשתא א"ש בלי דוחק ובאמת הוא דבר שאין הדעת סובלתו לומר דציר דגים דרבנן: ד"ה והלכתא וכו' פירשתי בשם הרב כנ"ל:

דף ק ע"א גמ' כל שדרכו להמנות שנינו כנ"ל וכן לקמן: תוס' ד"ה שאני וכו' במאה של חטאות. נ"ב עמ"ש על הרא"ש: ע"ב גמ' על אלו טומאות הנזיר מגלח כנ"ל: רש"י ד"ה אפי' תימא וכו' לא מיתסרי כנ"ל: תוס' ד"ה וכי תימא וכו' דמאי קאמר ר"י כנ"ל:

דף קא ע"א רש"י ד"ה בנטמא הגוף וכו' דכיון דאטמי גופי' וכו' לא פקע כנ"ל: תוס' ד"ה בנטמא הגוף וכו' והכא לא פרכי לי' רבנן כנ"ל:

דף קב ע"א גמ' בן נח מוזהר עליו וכו' וישראל אינו מוזהר וכו' טהורה. נ"ב נמצא יש דבר האסור לעובד כוכבים ומותר לישראל: רש"י ד"ה תניא נמי הכי וכו' מהאי קרא ילפי כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ה ולא תאכל הנפש כנ"ל:

דף קג ע"א רש"י ד"ה הסורה אמרה וכו' משום דאנבלה אזהרינהו כנ"ל: ע"ב גמ' ואסור להעלותו עם הגבינה כנ"ל:

דף קד ע"א גמ' דממלך עליו שלית. נ"ב אבל לא משום דבלשון תורה ודאי בשר מקרי דכתיב ובערב תאכלו בשר וכתיב ותעל השליו דאי הכי בשר דגים נמי בכלל. דהא כתיב ואתה אמרת בשר אתן להם וכתיב בתריה אם את כל דגי הים וגו': תוס' ד"ה חלת חו"ל וכו' וכו' דשקל לה בריש מסה כנ"ל. ונ"ב מרה או מרדה: ע"ב גמ' חלה חוץ לארץ בארץ. נ"ב שבאה מחו"ל לארץ כשהיא חלה ודו"ק: שם משום דליכא למגזר. נ"ב דאין מוציאין תרומה מארץ לחו"ל ופירות הארץ שיצאו משם לכאן פטורים כר"ש רפ"ב דחלה: תוס' ד"ה וניתנת וכו' וקמ"ל דיכול ליתן לו אף על פי שאין בקי כנ"ל:

דף קה ע"א גמ' אתו אנשי סכרוה אמר אשכחתינהו לכולהו אסתרי דשמואל כנ"ל:

דף קו ע"א גמ' אבל לא פניו ידיו ורגליו. נ"ב ר"י שהליע השמטו בזה דחיים דילמא אתי לשכשך בהו פניו ידיו ורגליו בבת אחת דנעשו שופכין ומזהמין את הידים ומש"ה אפי' לממשי לחודי' כדחזקי' לא שרי בבת בירתא. ור"ס חשש' יתרה נקיט אפי' תימה דליתא לחששה הנז': שם ועוד משום מצוה. נ"ב נ"ל משום דס"ל תינח בכהנים שפיר תיקנו נט"י לחולין משום סרך תרומה אלא בישראל מאי סרך שייך בהו: רש"י ד"ה דאפסקינהו וכו' אבל מחוברין למקוה. נ"ב הוכרח לזה משום כל גופו שאין טבילת הגוף בפחות ממ"ס. אך ק"י מה הוצרך לומר שאין שם שיעור מקוה שמ"ל אע"ג דאית בהו שיעור כיון דאינן במקומו גזר אטו מנא ופסיקי' (חסר ת"א) דודאי הכי משמע לגמרי פסיק להו: תד"ה דפסקינהו וכו' לענין מהמין ונגורות וכו'. נ"ב לכאורה משמע דהשתא סברי תוס' דאיירי באינן מחוברין ופחותין ממ"ס. לזה תמיהא מאד מי איכא מ"ד טבילת אדם בפחות משיעור מקוה אלא נ"ל דמעיקרא סברי דבטלו פחות ממ"ס אפי' מחוברים מ"מ לידים שרו והדר אמרו דמחוברים לא בטלו ודו"ק כמדומני: ע"ב רש"י ד"ה משום דכהן הוא ורגיל בתרומה כנ"ל: תוס' ד"ה אמר רב וכו' הוא מקום חבור אצבעות. נ"ב כפרש"י. וקאמר ר"ס דאין הפירוש כן אלא ע"כ בין לחולין כו' דאפילו לתרומה א"צ יותר מפרק שני. וע"כ ע"כ דתני בברייתא. הוא מעיקר הדין. ומאן דבעי לאחמורי אנפשי' כשמואל מ"מ לא יחמיר טפי מפרק שני. והא קאמר ר"ס ע"כ בין לחולין כו' ומאן דבעי להחמיר. משום דפרושא דברייתא לקולא הוא. דלחולין סגי בפ"א מדינא: בא"ד ר"ת פירש ע"כ לחולין. נ"ב דבריו מעיקרא מקמי ר"ס מי כר"ס: בא"ד ותרגום כל אצילי ידי דיחזקאל וכו' אין מגיע עד קיבורת כנ"ל:

דף קז ע"א רש"י ד"ה כשהנקב וכו' גדול הוא קנת כנ"ל: תוס' ד"ה מגופת וכו' דבלא חקיקה היא מקבלת רביעית כנ"ל: ע"ב גמ' בלס לו אומנא. נ"ב אי לאו דמשפינא אמינא דצ"ל בלס בשמ"ך והיינו כמו עשה בלוסה ור"ל שערב לו אומנא בפת. להכי נקט כהאי לישנא משום דאומנא גרידא ודאי לא צריך נט"י ואע"פ שמושל טופח עליו אינו חשוב משקה. ואגב שמע מינים מן אתריתא דאע"ג דפת טפל ואומנא עיקר דהכי משמע ודאי ולא בעי ברוכי אפת כה"ג דאומנא פוטרו אפ"ה צריך נט"י:

דף קח ע"א רש"י ד"ה אמר רב וכו' כדי לבטל שתיכה כולה נאסרות כולן כנ"ל: תד"ה דאמר רבא וכו' רבי יהודה אומר במנחת כהנים במנחת כהן משיח כנ"ל: ע"ב גמ' דמבלע בלע. נ"ב עתוס' וכ"ל דס"פ בלע חלב ולא פלט אותו חלב שבלע עד דנמת ואף אם ודאי פולט טעם בשר בחלב נגד מה שבלע מן החלב. כמו שנראה לעין אותו לחלוחית שהיה בו תחלה התחה דהיינו רוטב החם גבר עליו והוציאו אבל החלב שבלע תחלה מחמת החום נקבע בו ואינו נפלט מפני טפה חמה הבאה אחריו לפיכך בשר ודאי אסור והלב מותר דמיירי ביורה גדולה שאין בכזית בשר כדי לאסור החלב שנפל לתוכו. והלב הנאסר בו בבליעה אינו פולט כדפרישית דאי הוה פליט מ"מ הוה אסר לחלב שבקדרה משום מין במינו דלא בטיל אליבא דרב ולזה נתכוון ר"ת:

דף קט ע"ב רש"י ד"ה ההוא לקדרה וכו' הוי חלב שחוטה. נ"ב כלומר לא בציר מחלב שחוטה הוי ואסור מיהא מדרבנן: תד"ה הא כחל לא בעי וכו' במבושל ובחי. נ"ב אע"פ שלא קרעו במבושל כיון דקרעו בחי סגי.. דהכי סה"ד פירושא דמתניתין הכל קורעו חי ומבשלו. לא קרעו לאחר בשולו שוב אינו עובר ומותר אף בלי קריעה. אבל בחי לא סגי בלי קריעה קודם בשולו. הכי ס"ד. כך נ"ל וצ"ע:

דף קי ע"א גמ' במעלי יומא דכפורי. נ"ב לעיל (דנ"ה ב'): שם א"ל חוץ לתחום אכלתינהו. נ"ב משמע הא בתוך התחום. נחשב כאנשי העיר. וצ"ע מ"ש מהא דתנן (פ"ז דנדרים) המודר מן העיר מותר להכנס לתחומה. ומי אמיר מנהג מנדל דאורייתא:

דף קיא ע"א גמ' ומשום שמנונית. נ"ב כלומר לאו דוקא משום דבלע דם שלה. דדם של טרפה ובומן שלא שוה. שהכל אסור משום טריפה ולא משום דם דאפשוט מינה למיסר נמי דם דכשרה. אבל ודאי שדם ככד הטרפה אסור ככשרה: שם גאמו לשבא. נ"ב עמ"ש שבת (דף קל"ד ב'): שם רבה בר רב הונא וכו'. נ"ב פכ"ב (דף קי"א א'): רש"י ד"א קניא בקופי' וכו' ברוחה והלך. נ"ב כדאמרי' פא"ט (מ"ה ב') תלתא קני הוו כו': תד"ה דם דאורייתא וכו' לפי מה שפרש הקו'. נ"ב נראה שצ"ל ר"ת. דס"פ תוס' לעיל לשטתו: ע"ב גמ' יהיבי לי' ואכל. נ"ב שמא השם מאותה שאמרו פאע"פ (ס"א א') דכל מידי דאית בי' ריחא ואית בי' קיוהא אי לא יהבי מניה למטעמי' למאן דקאי באפי' ומורת ביה איכא סכנתא וכדאיתא נמי שהם עוברת ברעב"ת קמי' דמר שמואל דאייתו ליה תבשילא דארדו ואי לא הוה יהיב ליה מיני' הוה מסתכן. ולכן חשב שמואל הכא גמי דאית ביה סכנתא אי לא טעם מנייהו. הלכך ס"ד לשקורי כה"ג. ועדיף מטעמא דמדרכי שלום: ד"ה אבא בר אבא אבוהי דשמואל כנ"ל: תד"ה הלכתא וכו' גבר קליפה. נ"ב והיינו באיסור לתוך היתר או אפכא אבל הכא דהיתרא הוי:

דף קיג ע"א גמ' הא דתלי בי טבחי. נ"ב עמ"ש שלהי פרק הזהב בס"ד: רש"י ד"ה אבל ניכן וכו' וא"כ כשרה. נ"ב כמו ואם לא כן וק"ל שהכל אחד: ד"ה פרה ורחל וכו' איתרבאו מקראי כנ"ל: תוס' ד"ה ולימא ליה וכו' משום דמשריק שריק וכו'. נ"ב אזדו לטעמייהו דלעיל דגבי שמנונית וציר לא אמרי' בי' משרק שריק ולא כהכ"פ כמ"ש גבי כחל: ע"ב גמ' ולא בחלב שחוטה. נ"ב שכחל אבל שבקבה ע"ל (קט"ז): שם והאמר שמואל. נ"ב עי' בהנשרפין מ"ש שם: רש"י ד"ה מחד קרא וכו' דהו"ל למכתב לא תבשל בשר בחלב כנ"ל. נ"ב כך נ"ל: ד"ה ה"ג וכו' וללשון שמעתי. נ"ב דאי לאו דבעלמא ס"ל איסור חל על איסור לא אתי תרתי מחד קרא. ק"ל כיון כו': תד"ה קסבר וכו' בדדמי. נ"ב כלומר דמסתבר טפי היינו אנבלה דקילא א"נ אחלב דטהור מלטמא: בא"ד ולמאי דמשני וכו'. נ"ב ר"ל להאי שינויא קסדר בי' מסברא קמייתא אפי' ס"ל בעלמא אין איסור חל כו' שמא מ"מ תרווייהו מחד קרא נפקי כפרש"י. וי"ל דלתי' שמואל אי ס"ל איסור חל חלוק מדר"ע דס"ל בכל גוונא חל ולשמואל לא חייל אלא אאסור קל ואצטריך קרא הכא לחול אפי' אאיסור חלב:

דף קיד ע"א גמ' שנאסרו עמו בהרבעה אינו דין שנאסרו עמו כנ"ל: רש"י ד"ה בחלב אמו וכו' לא הוי אינו טהור. נ"ב שכל היוצא מן הטמא טמא: ד"ה ומה אמו וכו' הלקה הכתוב ממנו לאסרה כנ"ל: ע"ב רש"י (הנמעל"ד) ד"ה מה לאמו וכו' וגדולה זו היא זקנה שכבר נתעברה כנ"ל. ונ"ב ואפילו לא נתעברה משכחת לה דאין מעברין אלא מן החדש על החדש: ד"ה עבד בן וכו' במין אמו. נ"ב וה"ה באמו עצמה:

דף קטו ע"א גמ' מעשה שבת ליאסר כנ"ל: שם היוצא ממנה מותר כנ"ל: רש"י ד"ה מעשה וכו' ליאסר באכילה כנ"ל: ד"ה שהוא כזה שאסור באכילה כנ"ל: ד"ה כל שתעבתי וכו' וי"ל מדשרי רחמנא כנ"ל: תוס' ד"ה בן וכו' ומדכתיב תקדש כנ"ל: ע"ב גמ' לא אם אמרת חדא מחדא קולא וחומרא פרכינן כל דהו כנ"ל: רש"י ד"ה הכי אמרי' וכו' במדה זו פרכינן כנ"ל ותי' הוא נמתק:

דף קטז ע"א רש"י ד"ה עגין נקוב וכו' והאחד של איסור כנ"ל ותי' ומאתים נמתק: תוס' ד"ה והיתה וכו' והגרעין שנזרע כנ"ל: ע"ב גמ' אם יש בה בנותן טעם כנ"ל: שם מעמידין בקבת נבלה כנ"ל: תד"ה חדא וכו' מפ"ק במתני'. נ"ב שחיטת עובד כוכבים נבלה:

דף קיז ע"א תוס' ד"ה אמר רבי וכו' קרא קא נסיב כתיב כל חלב כנ"ל: ד"ה הוא וכו' וכי האי גוונא דתי לאתויי כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ה אבל לא וכו' ואע"ג דשומר הוי כנ"ל: ד"ה קליפה וכו' מכלל הויא שומר כנ"ל תי' הויא שומר רשום. ונ"ב דאיך הוין שומר כנ"ל ור"ל מדמפיק תנא מכלל שומר רק מלאין שהוא זקן השבולת מכלל דאיך קליפות דהיינו קליפה התחתונה הויא שומר. אבל מקליפה פנימית הדבוקה בגרעין הזרע שאינה סרה אלא ע"י כתישה לא מיירי דאוכל גמור היא שנאכלת עמו: תד"ה הטלפים וכו' דלא פירש הכא פרש במשנה כנ"ל:

דף קיח ע"א רש"י ד"ה זרעים וכו' אא"כ נגעו בהו כנ"ל: תד"ה שומר וכו' אתא להוציא. נ"ב דמסתבר ובלא פר"ת לק"מ דהו לא בעינן צירוף להכניס: ע"ב רש"י ד"ה איד וכו' דכתיב להוציא כנ"ל: תד"ה מעיקרא וכו' כדמסתבר. נ"ב אתמר: ד"ה אין יד וכו' אלא בעי אס. נ"ב נ"ל פלוגתא דרב ור"י קרי לה בעיא:

דף קיט ע"א תוס' ד"ה שייר גרגיר וכו' שפיר ראי' לקמן גבי אוכל שחלקו דקס"ד כנ"ל: ד"ה הכא נמי וכו' א"כ מה לי ריקנו. נ"ב ושייר בו גרגיר: סע"ב רש"י ד"ה המלאין וכו' טומאה לשבולת כנ"ל: תד"ה בחטי דר"ש בן שטח וכו' ועם בומריהם. נ"ב כמדומה שהתוס' רצו להשמר דלת"ק אי איתא דבחטי דשב"ש מיירי א"כ מאי צריך לצירוף דשומר ותרצו דבעדשים משכחת לה ממשו משום דדנרי זהב לא הוו כביצה ורק מעט חסר מכשעור ושומריהם משלים לכביצה. והשתא לאו דוקא משני תלמודא בחטי דשב"ש אלא אסיפא סמיך דהיינו כעדשים. וכיון דמשכחת בעדשים דשב"ש. ה"נ איכא לאשכוחי בחטי דעלמא מיהת זמנין דהו"ל כדינר זהב וכעו שומר לאצטרופי ודו"ק:

דף קכ ע"א גמ' בנבלה הנך לא אתינן וכו' שכן לא הותרו מכללן כנ"ל: ע"ב גמרא מה מפקין דקדשי כנ"ל: רש"י ד"ה תירוש וכו' קודם שדרכן נאסר משקה כנ"ל: תוס' ד"ה סיכה וכו' ואי טבל. נ"ב דאינו בא אלא ע"י מרוח וראיית הבית: בא"ד והקדש נמי לא כתיב ביה אכילה. נ"ב וקרא דכי יאכל קדש בשגגה היינו תרומה: בא"ד זה גוף הפירי. נ"ב אלא יניקה גרידא:

דף קכא ע"א גמ' בטולי בטולי כנ"ל: רש"י ד"ה חייבין עליו וכו' ופליג את"ק דמתני' כנ"ל: ד"ה פלטתו חי' וכו' הלכך כי הוי בהדי. נ"ב כולי' אלא מקצתו דפלטתו חיה ומקצתו דפלטתו סכין הוי בהדי כו' כך נ"ל וק"ל: ד"ה זרעים וכו' אבי אבות אינן נעשין אב לטמא כנ"ל: תד"ה והדר וכו' וי"ל דרבוי' דהכא צריך דלא כנ"ל. ונ"ב ר"ל דודאי מעוטא לא אצטריך שאין סופגין על משקה דשאר פירות דבלא"ה אין לוקין עליה אי משום דאינו דרך הנאתן ואי משום דזיעה בעלמא הוא לא פרי שילקו עליו. אלא הכי דאצטריך ילפותא דלה לה לרבוי' הוא דצריך לאתויי משקין זיתים וענבים דל"ת נמי זיעה נינהו: ד"ה ורבי יוחנן וכו' משום שומר. כ"ש מרשקה: ע"ב גמ' ויכול לגרדה כנ"ל: רש"י ד"ה אמר חזקיה וכו' הוא יכול לגרדה גרדים כנ"ל: ד"ה יפה יפה. מיליהה נפשה היא כנ"ל: ד"ה אהד ערוס וכו' שחיטת טמאה כנ"ל: תוס' ד"ה הואיל וכו' ועל הנבלה וכו' שישייר וכו' על טומאה. נ"ב נראה שר"ל ועל עת שתתנבל דהיינו שיראה שלא תפרכס עוד קאמר שיכול לגרדם כו' וסיום הלשון מגומגם מאד וצ"ל שיעמוד על פחות מכזית: ד"ה אביי וכו' ותימ' אי ספקא. נ"ב לא הבנתי תמיהת תוס' דהא רש"י לא קאמר דספקא. אלא מאי דאינה מגלת חומרא הוא דאחמירו בה רבנן וגזרו שלא תציל משום דטמאה טומאת אוכלין. דלא ליתי למימר מחה נמי מגלת. אבל דאורייתא חיה הוא לכל דבריו ודאי. לכן בדיוק פרש"י באינה מגלת דוקא הוא לחומרא. ודתוס' מגומגמין שלא נתנו טעם למה אינה מגלת:

דף קכב ע"א גמ' הוה קתני לה א"ל חדא וכו'. נ"ב מפני שלא הראה לו פנים מסבירות כר"ל שהיה מחשיב בעל השמועה ועושה לו כבוד כמו שלומד מחברו ד"א שח"ל בו כבוד. ור"ז לא חשיב לזה מאומה ולא עשה בו הידור. לפכך דמה זה שלא שמע יפה וחזר על שמועתו כדי שיהגית עליו וישמענו. והשתא א"ש מאי דמסיק ת"ח כו': רש"י ד"ה דאמר כמאן וכו' תחלה ביחד. נ"ב כזית שלם ומאי המכונס מעיקרו ביחד וקמפרש דהיינו כזית במקום אחד פלטתו סכין: תוס' ד"ה דאמר כמאן וכו' דעור מבטלן. נ"ב דמאידך דר"ס כבר שמעינן ליה דבעי כנסו. ותרתי למה ליה: ד"ה עורות וכו' דנקט אביו ואמו לאו דוקא אלא משום כו' כנ"ל: ע"ב תד"ה ואם איתא וכו' דבעי לאפליגו כולי האי. נ"ב בבן שנתו וביותר מבן שנתו: גמ' רבי אבהו משמי' דר"ל אמר כנ"ל:

דף קכג ע"א גמ' הבית טמא. נ"ב הא דלא כרשב"י: שם להטמא ולטמא כנ"ל: שם טפח כפול. נ"ב דכוותה אשכחן באגדה גבי לוחות שהיה הקב"ה אוחז בהן שני טפחים כו': ע"ב גמ' כהנים זריזין הן. נ"ב וא"ת בשחיטה דלא בעינן כהנים. וליגזור והא לאו גזרת הכתוב הוא שלא יבדיל. וי"ל לפמ"ש תוס' דל"ק ליה אלא דלבעי רוב הנראה. לק"מ דבשחיטה הא קיי"ל דבעינן רוב הנראה לעינים. הו ליכא למגזר: שם משום ר"ש בר יוסי. נ"ב נראה שט"ס אלא ר' ישמעאל הוא כדגרסי' לקמן בנ"א: רש"י ד"ה מעפורת וכו' ואשתני במעפרתא כנ"ל: תד"ה עולת עוף רוב הנראה לעינים. נ"ב כאן נ"ל ד"ה דילמא כמש"ל: ד"ה עור שעל הגולגולת וכו' שלא נקרע מעולם. נ"ב אלא ע"כ נ"ל לר"י כיון דעור שעל הגולגולת ניתק מאליו גרע א"כ דלמא לעולם בשאר עור ס"ל נמי דתלים: שם הכא דעבדי' גיסטרא כנ"ל:

דף קכד ע"א גמ' שכן עושים תנורים בנות טפח כנ"ל: שם לא שנו אלא פלטתו חי'. נ"ב לעיל (קכ"א א' וקכ"ב א'): שם אשכחי' לרבי אמי כנ"ל ותי' לי' נמתק: שם וקאמר לה אסיפא כנ"ל: רש"י ד"ה קתני וכו' והתם קתני חולקו לשלשה אבל לשנים לא סגי כנ"ל: תוס' ד"ה שהם. נ"ל אחר ד"ה הא בתנורא: ע"ב רב הויא שבא מרב הונא כנ"ל: שם עורבא פרח. נ"ב ביצה (דף כ"א א') ומשם נראה דל"ג מרבה אלא מר"ם וכ"מ נמי הכא בסמוך: רש"י ד"ה במרודד וכו' ומצרף ליה כנ"ל: תוס' ד"ה רבי עקיבא וכו' קאמר דלית לך כנ"ל וכו' לדידך נמתק: שם ד"ה והכא וכו' סבר כבר פדא. נ"ב דלר"י אליבא דר"ש כיון דס"ל אין נוגע וחוזר ונוגע כלל. א"ה פשיטא דלית ליה את שבא לכלל מגע כו' אלא אע"פ שלא בא לכלל מגע בא לכלל משא ותו לא שייך למבעי קולית סתמא מהו לר"ש. הא ודאי פליג ומטמא לה. ודקאמר א"ד נ"ל לא כר"י דא"כ הכי הו"ל א"ד כר"י. אלא ה"פ א"ד נ"ל את שבא כו' דאע"ג דלא בא לכלל מגע אתי לכלל משא. ובמתני' לא ה"ט משום דבא לכלל מגע מלפניו דה"ה אם לא הי' בא כו' הי' מטמא במשא אלא דקושטא הכי הוא דמלפניו יש נוגע כו' לב"פ אליבא דר"ש ור"א ודאי כוותי' סבר כדפרישית כך נ"ל שוב עיינתי בתש"ל מהרש"א ודבריו אינם מובנים: ד"ה דאמר רב פפא כו' דאתא כרבי אלעזר כנ"ל. נ"ב נ"ל שתוס' סוברים בר פפא הוא ר"א בן פדת:

דף קכה ע"א גמ' דליכא כזית מות בפנים. נ"ב צ"ע האינה בפתיחה. אלא מיהא בקולית סתומה מי ניתא. מי ידעינן דליכא כזית מות והדרא קושיא באוהל ליטמא. וי"ל דמיירי בקולית של מת ישן שידוע שלא נשאר בה מות: שם דאיכא כזית מות. נ"ב אנבלה קאי דשיעורה בכזית אבל דשרץ בכעדשה סגי לי': רש"י ד"ה מילתא היא וכו' דמשום דמשהו כזית נותר כנ"ל: ד"ה טמאה וכו' וכיון דכוותה בבעלי חיים כנ"ל: ד"ה נבלה וכו' שיש בה בכעדשה. נ"ב אקולית דשרץ קאי דשיעורו לטמא בכעדשה: תוס' ד"ה נוגע וכו' מאהיל לא אי. נ"ב פירוש קשיא לתוס' דילמא מיירי בדאיכא כזית בשר ולא משום מות שבפנים. והא קאי מ"ש בסמוך אע"ג דלא הוי אוהל דומיא דנוגע כו' דכה"ג מאהיל לא מטמא אלא כנגד הבשר (וכצ"ל וע"ס הוא מ"ש כנגד המות) והדר דייקי ליתני לי' ר"י היא הא ודאי אשינויא דאיכא מות קאי: ע"ב רש"י ד"ה תולין וכו' אם שטחן מקובה כנ"ל: ד"ה הי' פרוסין על המת כנ"ל: תוס' ד"ה קסבר רבי יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת כנ"ל:

דף קכו ע"ב רש"י ד"ה כ"ש אסיפא וכו' ולקמן תנא וכו' חוץ מן החולדה. נ"ב דבור זה (כ"ל מן מלקמן וכו' שחולדה) נתהפך ונדפס שלא במקומו שראוי להיות אחר דבור הנמשך המסיים ועכשו שמו דמסיק רש"י ולקמן תנא להא מילתא דכל שיש בים יש ביבשה ואשמעינן דתנינא להא דתנו רבנן הכא דיש שבבר בים ואין חולדה ביבשה והו"ק:

דף קכז ע"א גמ' פומבדיתא לויך. נ"ב על כזה נאמר בהדי הוצא וכו' הא רב יוסף נקרא פומבדיתא לעיל (פד ע"א) ואבימי ועיפה חריפי דפומבדיתא וכן מכרם ומנהר פקוד מי ליכא אמוראי: רש"י ד"ה כרוך על הלב כדאמרי' בקדושין (פ ע"א) בכרוך אחריו ובבכורות (כ"ד א') כנ"ל: ע"ב גמ' כיון דיבשן. נ"ב נ"ל דיבשו בוי"ו וכן לקמן: רש"י ד"ה הא כדאיתא וכו' תלושין שנפשה. נ"ב של נפשה נ"ל: ד"ה אביי אמר אי שעמייהו כנ"ל:

דף קכח ע"א תד"ה הרי אמרו וכו' אי הוי יד לאידך כנ"ל: גמ' וכי מה טובה להטהר כנ"ל: ע"ב גמ' ומעורה בקליפתו כנ"ל: תוס' ד"ה בין וכו' דהיינו רכובה. נ"ב והיא בכלל רמ"ח אברים כמ"ש בפ"א דאהלות:

דף קכט ע"א רש"י ד"ה בשהוכשר וכו' דטמא כנ"ל: תד"ה טומאתה וכו' להניחה בביתו. נ"ב י"ל דקסבר הא דבטלה לה מתורת חמן לא משום דנעשית כלי בכך אלא שע"י שמוש של ישיבה הו"ל כחרכו קודם זמנו וגם נפסל מאוכל כלב שכבר נתקשה כעץ ובטל לי' מתורת אוכל מ"מ לא ירד לו תורת כלי דלא ראוי לכלי ממש הכי הוה ס"ד: ע"ב גמ' כתוב במגלת תענית וכו' אמר לו כך שמעתי כנ"ל: תד"ה כזית מן המת וכו' אמאי מרבה בשרו. נ"ב משום דמצינו מרובה טומאת בשר כו' ואי איתא דמבנין אב משרצים ובהמה אתי. א"כ דון מנה ומנה. ואפי' לית לי' דון מנה ומנה. מיהו מאי קאמר מצינו טומאת בשר מרובה. הא מצינו באבר דטומאת עצם נמי מרובה. והיינו נמי דמסיימי תוס' אבל אי מבניינא כו' ר"ל דלא הו"ל למימר לי' בהאי לישנא מ"מ מרבה כו' אלא הכי הו"ל מ"מ לא קילף מאבר מן החי דשרצים ונבלה אבר מאבר הו"ל ור"ל אע"ג דאיכא למימר דר"א לא אסיק אדעתי' למילף בשר הפורש מאבר מן האדם מבשר הפורש מאבר מן החי מ"מ היכהו דאותבו ליה מי איכא למימר דלא אסקי אדעתייהו לאקשויי לי' דעדיפא אלא ע"כ טומאת אבר דאדם מן החי מקרא אחרינא נפקא:

דף קל ע"ב גמ' ת"ל ולא יחללו את קדשי כנ"ל: תוס' ד"ה אי אגוואי וכו' משמע דכל חולין כנ"ל: תוס' ד"ה מניין וכו' דיש מהן ניתנין לכל כהן. נ"ב קיצור לשון יש כאן אלא הכי איתא התם בפירושא דנותני' לכל כהן שירצה היינו בין חבר בין ע"ה רק שבזה אין כל אותן מתנות שוין כי יש מהן נתונין לאנשי משמר דוקא ויש מהם גם לשאר כהנים. אבל לכל כהן פירוש ודאי גם לע"ה כדאיתא בהדיא:

דף קלא ע"א רש"י ד"ה אי איקרי עם וכו' מאת זבחי כנ"ל: גמ' הפורט. נ"ב העשר בשעת הבצירה: תוס' ד"ה גמר וכו' וצ"ע למה. נ"ב צ"ע דאי ג"ש ממש הוא הא אין ג"ש למחצה: ע"ב רש"י ד"ה בתר דקנסינהו וכו' אבל דוגמא יש. נ"ב עמ"ש שם בס"ד: בא"ד עם הלוים בעשר הלוים כנ"ל: ד"ה לכהנת וכו' דקדושה לית בהו כנ"ל:

דף קלב ע"א גמ' נפקא להו ממאת זובחי הזבח כנ"ל: רש"י ד"ה מאי חייב נמי כנ"ל: תוס' ד"ה תנא דבי וכו' בתרומה דהמירה. כ"ה דיהבי לה כנ"ל. נ"ב לא הבינותי זה מה ענין אוכלת דתרומה לשיתנו לה מתנות שלא ודאי אין נותנין לה תרומה. אלא אוכלת מלחם אבי' כל שלא נשאת לזר ואז גם בתרומה אינה אוכלת ושמא ז"ש ומיהו כו' אך לא נראה מעולם: ד"ה ה"ג מאי נוהגין. נ"ב דלשון חייב הוא דקאמר ותו דלקמן מוכח דלשון חייב ס"ד דוקא כולהו משמע ומאי מותיב ר"ז וכמ"ש תוס' בסמוך: ד"ה בזמן וכו' א"כ גם האחרים. נ"ב עלה"ש: ע"ב גמ' במומו. נ"ב עלה"ש: שם שתים ושלש שבתות. נ"ב עלה"ש: שם רב נחמן בר יצחק קים גלימא. נ"ב ע"ל (דקל"ו ב') וצ"ל דנב"י הדר ביה בסוף:

דף קלג ע"א גמ' ולקריה לרבא כנ"ל: רש"י ד"ה כי אמרי וכו' על כרתו מזכי ליה כנ"ל: ע"ב גמ' דיתיב נכרי אכספתא כנ"ל וכן לקמן: שם שהם נכרי מפשי פעי. נ"ב דכוותה בעירובין שלהי הדר: רש"י ד"ה הלוקח וכו' חייב במתנות שלא זכה. נ"ב צ"ע אי חייב בכולהו מתנות כה"ג דזרוע וקבה דכהן נינהו: ד"ה ובריית מלח וכו' אינה שובתת. נ"ב מלח אינו נפסד מלחא סריא כמאי מלחי לי': תוס' ד"ה ועורות וכו' והו"ל לממני' עם עשר שבמקדש. נ"ב י"ל משום דהוי נמי עורות של שלמי חגיגה ושמחה ברגל כדפרש"י פ"ק דיומא (יב א') שאותן היו נ"כ כהנים נוטלין בזרוע אם היו אושפיזכינים אע"ג דאמרי' התם בזרוע נטלום והיינו מדין ד"א כדמפרש התם וזהו שייך בירושלים דוקא כדאיתא התם וה"ה נמי דעורות שלמים של יחיד כל השנה. וזכו בהם כהנים אם היו אושפיזכינים לבעל הקרבן שטעון לינה ודבר מצוי הוא משום דשכיח כהני משמר בירושלים. וגם אפי' עורות שזכו בהם מד"ת. אע"פ שהיו מחלקין בעזרה (ואף זה אינו מוכרח) מ"מ הנייתן אינה אלא בירושלים. משא"כ בעשר דמקדש. שהנייתן אינה אלא במקדש דוקא. וזה פשוט:

דף קלד ע"א גמ' חוץ משיורא. נ"ב עמו"ק: שם להא שמעתא באפי נפשה כנ"ל: רש"י ד"ה רלה מזה גובה וכו' ברשותא דמרייהו קיימי כנ"ל: ד"ה חיוב חלה וכו' גלגולה משנתגלגלת הוי חיובה כנ"ל: ע"ב גמ' דנתינה כתיב בהו כנ"ל: שם נמר שברא כהנים. נ"ב לא ידענא פירושא כי על הלחיים אין נמר: שם הא לא נהגו דידהו הוא כנ"ל. טעמא דמנהגא שלי במנהגא דבא"י ובני בבל דפליגי בחלב שעל הקיבה וכיון דאיכא תרי ליסני משו"ה איכא אתרא דאסרו לי' לגמרי ומאתר שאינו נאכל אינו בכלל נתינה שלא נתנו אלא לאכילה: רש"י ד"ה כהנים נהגו וכו' דמדאורייתא של כהנים הוא כנ"ל: תוס' ד"ה דורשי חמורות וכו' מה מעשיך. נ"ב וג"כ שהוא מלשון חומרתא בארמי ומזה אמרו היה דורש כמין חומר:

דף קלה ע"א רש"י ד"ה אי הסי וכו' וכדעבר ונדפס בגדו רש"ל גריס בדלא עבר. נ"ב הגהתו אינה נראית וק"ל שוב ראיתי מהרש"א מקיים הנוסחא שלפנינו ודבריו נראים: ע"ב גמ' והדר עריב כנ"ל: רש"י ד"ה טבל ותולין מעורבין וכו' ואינו יודע מהו. נ"ב ולענ"ד יאמר כי זהו ששנינו במשנתנו בפ' בתרא דדמאי מאה טבל מאה חולין נוטל מאה וא' שנמצא שנטל מן החולין א' לתרומת מעשר של טבל וכן לפי חשבון זה נוטל לעולם מן החולין כפי מה שמגיע לת"מ של טבל ומבואר היטב במשנה ז' דפ' אחרון דדמאי. וזה מכוון עם דעת רש"י ז"ל: רש"י ד"ה ובה"א וכו' ואע"פ שכאן לא מכר על הלוקח כנ"ל:

דף קלו ע"ב תד"ה כרבי אלעאי וכו' וה"ה במתנות. נ"ב צ"ע הא תנן חומר במתנות וכו' למנקטי רבותא. וכ"ל אע"ג דמ"ה אין מתנות נוהגות בח"ל כתרומה דלעיל מיהו מנה מה תרומה נוהגת בחו"ל נמי מדרבנן כבשלהי כדי ספ"ד דבילה ה"נ מתנות דכוותי'. אחמירו ועלמא נהיג קולא: בא"ד ולא מצי למימר וצונו. נ"ב לא נתיישב לי פירוש זה דאם לא נצטוה לטבול קודם שטבל היאך יתכן שיאמר וצונו על הטבילה אחר שכבר טבל. ומאי דק"ל היכי מצי למימר וצונו כל זמן שלא טבל דאכתי לאו ישראל הוא. לק"מ דכיון שקבל עליו להתגייר וגם כבר עשה מעשה גדול שמל מעתה ודאי מצווה להשלים חובתו לעשות המוטל עליו כל המצטרך אל הנכנס תחת כנפי השכינה:

דף קלז ע"א גמ' תניא רבי ישמעאל בר רבי יוסי כנ"ל ותי' דבי נמתק: ע"ב גמ' אשכחי' רבי יוחנן דקא מתני כנ"ל: שם דכירנא כד. נ"ב ע"ל פא"ט (כד א'): שם רבי ינאי אמר בשם. נ"ב מפרש"י נראה דגרס הכא בששים ולא ידענא אמאי פלגינהו כיון דרב ור"י כי הדדי ס"ל ולפי גרסא שלפנינו נ"ל הא דקאמר ר"י אדר"י צ"ק אדלעיל קאי דאהדר לי' ר"י לאיסי בששים: רש"י ד"ה אשכחי' רבי יוחנן לאיסי. נ"ב דר"י לא הוה ני' בני כדאיתא ריש ברכות וגם משום דר"י גדול טפי מאיסי כדמוכח הכא:

דף קלח ע"א רש"י ד"ה ופרכינן וכו' ופליגי רבנן עליו כנ"ל:

דף קלט ע"א גמ' נגנבו או שנפדו אינו חייב באחריותן כנ"ל: ע"ב רש"י ד"ה כומא ואימא קירי כירי כנ"ל: ד"ה אמר לי' רבי חנינא כנ"ל: תוס' ד"ה שכסוי וכו' ושלוח הקן. נ"ב נ"ל משום ר"א דמחייב בקורא זכר בפלוגתא לא קמיירי:

דף קמ ע"א גמ' קודם שלוחיו. נ"ב דלאחר שלוחה ודאי מותרות דל"ה תורה שלא לתקלה: תוס' ד"ה שלא יזווג וכו' צ"ע היאך וכו' והיות למה לי. נ"ב משמע ולא אסורות וקודם שלוחה אין שתיהן אסורות כשירות. ומאי דק"ל תו לתוס' היות נ"ל. לא ידענא מאי ק"ל

הגהות מהריעב"ץ

ק"ל דהא אילטריך לראשי אברים. גם פירושם נ"ע אי איתא דצריכא מיעוטא לכל חד א"כ דר"פ ודרבינא נמי ל"פ ומסיכי מתמפסי. א"נ כולהו מטהורות אמעטו. ותיום לראשי איברים אתא זה פסוק וכ"מ בת"ח :

דף קמא ע"א גמ' כי קתני מתניתין. נ"ב מתניתא נ"ל : **ע"ב** גמ' דהא כנפי נינהו. נ"ב עיין רש"ל ורש"א : שם לוקה ואין מבלה. נ"ב לית לי' דרב אשי דלעיל דדוחק הוא : שם אמר לי' האי ידעי. נ"ב זה שסודעתיך :

דף קמב ע"א גמ' דלא ליתי לידי הרהור ולא לתזק כנ"ל וכ"כ ע"פ הי' טעל (כ"א א') :

שם מעשי הוא. נ"ב עפא"ד (עו א') :

רא"ש חולין

פ"א סי' א אבל הכא אין חידוש בהאשה יותר מבאים. נ"ב לא ידענא מ"ט פשיטא לי' כולי האי והיכו גופי' כתב להלן בסי' כ"ד דאפי' אנשים לא מהימנא ונ"ל דאיירי שממנים אשה. וזר הוא : סי' ב שכת ולא בירך שחיטתו פסולה. נ"ב נ"ל טעמא משום דבעי כוונה לשחיטה דו"ק נ"ל דוגמא שאם עשה לסמיכה שירי מלוה מעלין עליו כאילו לא כפר וכפר וע"ל רפ"ב לשוו פסול ולא דוקא. ולענין אשה נ"ל דומיא דזר בקדשים דאע"ג דשוחטין לכתחלה היכא דליכא כהן ולא צריך לאהדורי בתרי'. מיהו במקום כהן לא ישחוט לכתחלה כמ"ש בלח"ם פ"ג דקדושין דהא הוי פיים לשחיטה ה"ה אשה אפי' בחולין מיהת במקום איש המומחה לשחוט לא תשחוט. והכתי קשה לי דהא לא מהמנינן לאשה אבדיקת חמץ אלא משום דרבנן היא כדאיתא רים פסחים (דף ד ע"ב) אבל מדאורייתא לא מהימנא. ובכמה בהיי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע במה נשחט. ואפי' עד אחד כשר לא מהימן באיסור שאינו בידו ובשלמא שוחט דמהימן משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. משא"כ אשה דאינה מצוי' אצל שחיטה אפי' ממיעוטא ליתה. לכן נראה יותר דאין האשה כשרה לשחיטה אא"כ אחרים עומדים על גבה ורואין ואז מוסרין לה לכתחלה נמי. אבל אשחיטתה בינה לבין עצמה ודאי לא סמכינן והיינו דכל' א"י ואין כאן מחלוקת ומתני' דכ"ה לא לאשמועי' אלא דכשרה אע"פ שאינה איש וכן עיקר ודו"ק : סי' ג כדתנן כרים תרומה כנ"ל : סי' ה שנים ושלשה פעמים שלא נתעלף וכו' לא ישחוט שמא יתעלף כנ"ל : סי' ז אמר רבא וכו' בודק סכין ונותנה לו כנ"ל : בהגה"ה המתחלת מכר דבר וכו' ואליפיהן מותרין כנ"ל : סי' ח ונרוומת בגדי בית השחיטה כנ"ל : סי' ט בהגה"ה המתחלת סכינים של עובדי כוכבים צריכים וכו' ואין נראה לר"י ראיתו כנ"ל : סי' י בהגה"ה המתחלת היה לשון וכו' דבלח"ם מלא נוהר וכו' דמה לא בלעי דמא כנ"ל : סי' יג מפני שהן חונקים כנ"ל : שם אין יודע להזהר בהן כנ"ל : סי' יד אם נשחט רובן כנ"ל : בהגה"ה המתחלת וכ"כ בא"ז וכו' באגשים ריקים ופוחזים. נ"ב זה אינו מובן דהני פסילי עדות נינהו ואפי' מהה לא מהימני וע"ה פסול לעדות : סי' טו כיון שבא לפי הגאב תלינן כולהו גזאב כנ"ל : סי' טז וכל טרפות שאירע בה וכו'. נ"ב והכי נמי בבהמה דעלמא בת כ' נימא תוקמה אחזקה וכו' משא"כ אם אירע בה טרפות בתוך שנתה דהכתי לית לה חזקה דכשרות לא אמרי' השתא הוא דנטרפה. אלא אמרי' למפרע טרפה היתה משנולדה. וכ"מ לענין גבינות דמייתי בתר הכי דא"ה אית לן למימר אם נעשו גבינות מחלב בהמה שאירע בה טרפות ולא ידעינן אם היה כה קודם שנחלבה תלינן לקולא דהשתא הוא דנטרפה ובשעת חלבה כשרה היתה דהעמידנה על חזקתה שהרי היא יותר מבת שנה כשחולבת ולאו משום רובא דלעולם בפחות מבת שנה לא ניזל בתר רוב ולא ניכל מינה אפי' לא אירע בה טרפות. ומדלא דחי תלמודא הכי. י"ל דס"ל כל חזקה שלא נתבררה עד אחר זמן לא אזלינן בתרה. ומזה יש ללמוד דהגבינות אסורים למפרע דלא מוקמינן אחזקה שלא הוברר מעולם בשעתה והדר קאמר ועי"ל דמסקינן דאזלינן בתר רובא כל הבהמות בחזקת כשרות ואפי' בתוך שנתן דלא בעינן חזקה בדאיכא רובא דעדיף טפי וא"כ כ"ש בגבינות שמותרים לעולם ובכל אופן דהא קמסייע נמי חזקה כ"ש ודו"ק : בהגה"ה המתחלת ולכך אינו וכו' אע"פ שאינן יולדות כנ"ל : סי' יז בהגה"ה המתחלת וכתב רש"י וכו' דנכרי מידע ידיעי כנ"ל : סי' יח אי מה קודש אסור בהנאה כנ"ל : סי' יט ושרי הוא ותליה לפי שהחומן כנ"ל : סי' כב אם מותר לאכול מה שנתותר בידו. נ"ב עמ"ש בס"ד ביו"ד סי' רי"ח : סי' כד בשני חודי הפגימה. נ"ב וכ"ל דהר"מ מפרש מורשא קמא מתלים בהולכה ומורשא בתרא בזע בהבאה ודו"ק : שם בנהרדעא בדקי לה כנ"ל : שם ואע"ג דשנינו לקמן (דף כט) הסיא כנ"ל [א"ה זה טעות לענ"ד כי זה לשון רש"י בדף ל וע"כ כתב רש"י לעיל] : בהגה"ה המתחלת ומתני וכו' הכל כשר לשחיטה כנ"ל : סי' כח בהגה"ה המתחלת דבשל תורה וכו' פר"י בפריסת גור ארי' כנ"ל : בהגה"ה המתחלת נתמלא וכו' היינו להעלות ס"ן קבוע :

פ"ב סס"א בבהמה שחיטתו כשרה כנ"ל : סי' ג ואם שחטן ולא חתך הורידין כנ"ל ותי' לא נמחק : שם דמנתח לה אבר אבר כנ"ל : בהגה"ה המתחלת וכן כתב רבינו וכו' ע"כ נראין דברי ר"ת וכו' דנוהר בהמה גדול כנ"ל : בסי' ד' ושקל משופרי שופרא כנ"ל : בהגה"ה המתחלת וככר הי' המעשה וכו' דב' סכינים וכ' כ"א כנ"ל : בסי' ו ולעיל כפ"ק כתב בפרש"י כנ"ל ותי' בה נמחק : שם והויא חלדה לפי שהוא שלם וכו' וא"כ שחט את הרוב כדרכו וכן שהה כנ"ל : שם אלא במידי דמנבלה בי' כגון אתר רוב סימן. נ"ב ואע"ג דאוקימנא למתני' דאלו טרפות קודם הזרה. הסיא משום פסוקת גרגרת אתיין לה אבל נקובת הוושט לעולם אינה אלא טרפה אף לאחר הזרה. דהא מתני' דפסול בשחיטה לא איירי בנקובה אלא בשחיטה שאינה פחותה מרוב סימן כס"ג דוקא הויא נבלה. משא"כ נקובה לד"ה אינה אלא טרפה ואליבא דאמת נמי כ"ש שאינה אלא בעיא בדרך את"ל. ודו"ק בתוס' (דל"ב א') : ד"ה ורמינהי לא נקטי אלא פסוקה. ודלגי על נקובה דמיתניא ברישא. ורש"י דנחיב לנקובה. לא בדוקא אלא דאורחי' למנקט תחלת הלשון דרך קצרה. וסומך על המבין. זה ברור בס"ד : שם כיון שנשחט הרוב כראוי כנ"ל : בסי' ט אי מטריפין כשיעור הגבהת והרכנת בהמה לשוף כנ"ל : בהגה"ה המתחלת ויש להזהר כשהתחיל וכו' יש לו להזהר שלא לגמור כנ"ל :

סי' יד מ"ש לתוך ימים דלא דאמרי כנ"ל :

פ"ג סי' א דרוסת הנץ בעוף הדק כנ"ל : בהגה"ה המתחלת וראבי' וכו' והמרה זורקת בה מיפה וכו' ולא הרגישו במרירות כנ"ל : בסי' ב מאי נפקא מינה כנ"ל : בסי' ד בהגה"ה המתחלת אבל קורקבן וכו' חזרה המתט לאחורי' כנ"ל : סי' י ומניח על מקום הנקבים על פי הקנה כנ"ל : שם ובעוף שאין בכבד שלו זיתים מאי שיעורא. נ"ב לא ידענא בעופות שמצויים אצלנו אפי' תרנגולת קטנה שאין בכבד שלה יותר משני זיתים בינונים כמדומה. או כנפרתא דלא שכיחא : שם כנקבי הנפה שסופן ליסתר כנ"ל : סי' יא בהגה"ה המתחלת אבל בהלכות וכו' והי' כמות מקיף את המים סביב כנ"ל : שם התחיל להמסך נדון וכו' מתחיל להמסך כנ"ל : סי' יב וכשמעמידו אינו יכול לעמוד פסול כנ"ל ותי' פסול נ"ל בלי עגולים : שם ומסמסה פוסלת במות כנ"ל : שם והך ספיקא איכא נמי וכו' אי בעי למימר עד בין תבור וכו' משום דקשיא לי' מאי איכא כנ"ל : בהגה"ה המתחלת קנה שומן שיורד בין שתי כנ"ל : סי' יד משום דבכולה קודם שיבשה הי' פסולה כגון בנימוק כנ"ל : שם שתים היוצאות ממעל כנ"ל : שם אבל סירכא תלוי' אינה אלא התפשטות ליחות הריאה וכו' והסירכא אם יפרך אדם וכו' דלית לה בדיקותא כנ"ל : שם כמו אם. נ"ב דוגמא אם בכשרת : בסי' טז בהגה"ה המתחלת פירוש ראבי"ה דפירוש רבינו יואל כנ"ל : סי' יט המתינה ומלתו ותי' כנ"ל : שם אמרתי לה בתי המתיני עד שיפול בו דמו כנ"ל : בסי' כ בהגה"ה המתחלת יש שהוא וכו' ול"ש בשולים כנ"ל : בסי' כב דכיון דהעלתה סמוך לסמיכות. נ"ב נראה דנ"ל לדפנות : שם שדרכה להנקב. ולהוציא משקה כנ"ל : בסי' כט ורבא גופי' הדר בי' דהא קאמר כנ"ל : בסי' לד בהגה"ה המתחלת אפי' אין עלי' וכו' ודאי נקבה ושט כנ"ל : בס"ם לו גבי דרוסה דקאמר רב נחמן דרב מורה בה כנ"ל : בס"ם מג אלא שאינו חייב. נ"ב וכ"פ אין הכוגרת ראוה לגוול עצמה לפ"ד התוס' : סי' מה רב אלפס ז"ל כתב וכו' אי אסרות או עבירי כנ"ל : שם מתחלין למקומה ואין להם כח לחזור כנ"ל : סי' מז בהגה"ה המתחלת אבל ראבי"ה וכו' וכ"כ מרדכי משם רבינו שב"ט. נ"ב ומסייע להו הא דתני לוי כל טרפות : סי' מט או דלמא כולי האי לא בעינן כנ"ל :

בס"ם נ ונפק מעי' מיני' כנ"ל :

פ"ד סי' ז ואז כבר התחילה מכה או לסכנם בה מיתת מסוכנת היא :

פ"ה ס"ס ג ושלא דין הוא ומה בהמה שאינה בהם על הבנים הרי הוא במנות אותו ואת בנו עוף שהוא בהם על הבנים וכו' כנ"ל : סי' ד אבל לקחו משנים האחרונים. נ"ב עלח"ם ומו"ק :

פ"ז סי' כד בהגה"ה המתחלת אבל רבינו אבי"ה וכו' אם ראוי' להתכבד. נ"ב ע"ל מ"ש בגוף הס' גבי כחל :

סי' כה לא סמכינן אששים עד דטעים לי' תחלה כנ"ל :

סי' לד אפי' נתכבסו מה שראוי' להתכבד כנ"ל : בא"ד לא חשיב ליה שאינם מחזיקים לו סובה. נ"ב לפמ"ש לסלן לא היו צריך לדחוק בכך וק"ל : סי' לה בתשובה לרב אלפס נמצא נפל רמש בקדרה וכו' שעורו בששים כנ"ל : סי' לו שאסורה מחמת עצמה. נ"ב לפי זה לק"מ מסוגיא דהערל דאייתי לעיל מתתיכה של חטאת טמאה בטהורות דהתם אין האיסור מחמת עצמה. איברא תמיהא לי היכי אפשר למימר הכי הא ודאי מהתם מוכח דלית' דאי איתא. א"כ מה מוכח ר"ל התם דאת שדרכו למנות שיעו מדקתני תעלה דילמא שאני התם דאין אסורה מחמת עצמה. ומאי דוחקי' דר"ל נמי לאוקמה בשנמוחה א"כ מנ"ל הא מלתא בפשיטות כל כך דלא כדמשמע מסוגיא דגמ' אפכא דלא שנא וכמ"ש לעיל בהגה בשם ראבי"ה בפשיטות דאפי' ע"י בליעת מליחה נאסרת חתיכה הראוי' להתכבד ואפי' בספק נגיעה באסור אוסרת כל התערובות : סי' לז פי' כאחד אסר במרובעין נמחק :

פ"ח סי' כה אלא של עוף שאין בו כזית. נ"ב מכאן משמע לכאורה שזית שלהם גדול מאד מהנמצא אצלנו. שהרי אפי' של תרנגול בינוני גדול ממנו כ"ש של גדול ושל אווז הגדול. שגדול הוא בודאי אפי' ממין זית הגדול שלנו. מיהו י"ל דאדם הכנוס בו לחוד הוא דקאמר שאין בו כזית שוב ראיתי שבפרש"י שם בסדיא שם בהגה"ה המתחלת וכתב ראבי"ה קבלתי שבכרור וכו'. נ"ב זה מוכח מהסיא דכריתות דלעיל דפשיטא לגמ' דליכא כזית דם בלב שבעוף. והוא דבר הנראה לעין שהרבה יותר מששים זיתים יש בתרנגול הבינוני כ"ש באווז : סי' כו הוי כאילו נותנה לו. נ"ב דחק מאד לסביא ענות מרחוק להחמיר בספק ברכות דאזלינן בי' לקולא. ויותר נראה אפי' אחר שלשים לא יברך עלי' לעולם דברכות אינן מעכבות כ"ש במצות ציצית דלאו חובת גברא הוא :

פירוש המשניות פ"א משנה השוחט בשבת. ודע ששחיטת נשים ועבדים מותר לכתחלה. נ"ב בתלאי עמו"ק בהגהותי לרמ"ם רים מסכת : משנה השוחט במגל קציר. ואין מתירין אותם לעולם. נ"ב כמדומה לכאורה ר"ל אפי' בתשובה דאי כל זמן שעומדין במרדן צריך לומר כן. אבל נראה שנ"ל תשובתן בפרהסיא עי' בהל' תשובה : פ"ג משנה אלו טרפות. והמפונות הן קני הריאה והם הגופים הנבובים כנ"ל. נ"ב מעין נבוב לוחות : משנה ואלו כשרות. והתכלת כעין הכחול האדום. נ"ב ידוע :

פסקי תוס' פ"א סי' א תי' הכל שוחטין נמחק : סי' ב ואפילו להאכיל לכלבים כנ"ל :

פ"ב סי' עב תי' השוחט נמחק : סי' קלד נמחים קפים [כשר אפי' לא יש ביניהם הפסק אם] הפסיק וכו' כנ"ל : סי' קמא או מגרדים הבשר כנ"ל : סי' קסב ונמצא בקשר אסורה הבילה כנ"ל : סי' קסה ומשחרת הקליפה מבחוץ כנ"ל : **פ"ה** סי' קצה תי' אותו ואת בנו נמחק : סי' רא אלא העוסקים כנ"ל : **פ"ז** סי' רלב לתכרו ירך עם גיד על ידי נכרי כנ"ל : **פ"י** בסי' שנח תי' הזרוע נמחק : **פי"א** סי' שסט תי' ראשית הגז נמחק : **פי"ב** סי' שעה תי' שלוח הקן נמחק : סליק

הגהות וחדושים למסכת חולין

מאת הגאון וכו' מוהר"ר יצחק איזיק חבר זצ"ל.

דף ד ע"ב גמ' מפני שמחליפין קתני. נ"ב עי' מס' בכורות כ"ח ע"א מפני שהם משתנין ומסיק שם דפי' מפני שמשתנין ונ"ע לפ"ז דגם כאן י"ל כן ודו"ק :

דף ח ע"א רש"י ד"ה ביטל אחרון כו' נספך אותו גרים. נ"ל אותו תלי גרים :

דף ט ע"ב רש"י ד"ה גלוחית כו' ליתני פסולה לטמויי. נ"ל אי לטמויי :

דף יג ע"א תוס' ד"ה בעא מני' כו' וי"ל דתרי רב הונא כו'. נ"ב עי' מנחות ק"א ע"א ד"ה רב הונא בר מנוח ובפ' כל כתבי קט"ו ע"ב ד"ה רב הונא בר חלוב שהי' בזמן רב נחמן הרי דב' רב הונא היו. ועוד יש רב הונא בר רב תחליפא בסוף מס' כריתות כ"ו ע"א והוא היה אחר רבא דרב תחליפא אביו קאמר שם משמיה דרבא ע"ש. ויש עוד רב הונא ברי' דרב נתן שהיה בתר רבא בזמן ר"פ תלמידו של רבא בפרק כיצד מברכין מ"ב ע"א רב פפא איקלע כו'. ויש עוד רב הונא בר תורתא לקמן קכ"ג ע"א. ונ"ל דכוונת התוס' במ"ש בש"ס רב הונא סתם. גם רב הונא בר ברכיה ברכות ס"ג ע"א. עוד רב הונא בר רב קטינא לקמן י"ז ע"ב :

דף יד ע"ב רש"י ד"ה וסויק בה כו' דאין ברירה כשיבא למחר. נ"ל כשילך למחר :

דף טז ע"א תוס' ד"ה אבל הכא כו' למאן דאמר אשו משום חציו כו'. נ"ב עיקר הטעם דאם היה סמוך למים אז המים הראשונים שבאו מכחו הם הרגו אותו משא"כ אם היה רחוק אז באו מים אחרים ונתערבו עם הראשונים ולא מיקרי מכחו ובזה מתורץ דלא תיקשי מהא דקי"ל כר"י אשו משום חציו אף דהאש הולך למרחוק ברוח מצוי' והורג שם ד"ה דהאש עצמו שהבעיר הוא שהזיק ודו"ק : תוס' ד"ה לענין ע"ז כו' בנשרש ויצא מן הקרקע. נ"ל בנשרש ויונק מן הקרקע :

דף יח ע"ב רש"י ד"ה הכי קאמרי כו' הא ודאי לא תסיב רובא. נ"ל לא שחיט רובא :

דף יט ע"ב רש"י ד"ה ומשני הכי קאמר כו' השתא דאמרת דקרא. נ"ל דאמרת מול עורף דקרא :

דף כד ע"ב רש"י ד"ה לכביטיל מים טמא שמא נשאר בפי האמה ניאות קרי ויוצא עם מי רגלים וש"ז כו' כנ"ל :

דף כה ע"ב תד"ה המתמד כו' ואע"ג שאם החמיץ. נ"ל ואע"ג שלא החמיץ :

דף כח ע"ב תוס' ד"ה לפי שא"א כו' בפרוץ כעומד והם יש אפשר. נ"ל והם אי אפשר :

שם ליכא תשש איסור א"כ. נ"ל איסור אלא א"כ :

דף מה ע"א בעין משפט סי' מ"ת מיי' שם הלכה כ"ד טוש"ע שם סעיף ז' כנ"ל :

דף מו ע"א רש"י ד"ה ה"ג מאי לאו כו' ל"א בין כו' בין גלע לגלע בין הפרשות. נ"ל בין גלע לגלע פי הפרשות גלעות כו' : תוס' ד"ה ואם תימצי כו' אבל אי פי פרשה. נ"ל אי פי פרשה :

דף נב ע"א רש"י ד"ה תימצי לידרוש. נ"ל תפצי לידרוש :

דף נד ע"א בעין משפט סי' [illegible] נ"ל טוש"ע שם סי' [illegible] סעיף ג' :

דף סא ע"א תוס' ד"ה הדורס כו' הפסיא כתו לע"ה כאילו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואין ממתין עד שתמות אף ע"ה מכה ובועל ואין ממתין עד שתתפייס כנ"ל :

דף סג ע"ב בעין משפט סי' רס"א. טוש"ע יו"ד סי' פ"ב סעיף ב' כנ"ל : שם סי' רס"ב טוש"ע יו"ד סימן פ"ו סעיף א' כנ"ל :

דף עא ע"א בעין משפט סי' כ"ט מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה ב' סמ"ג עשין ס"ב טוש"ע יו"ד סי' ע"ט סעיף א' :

דף פ ע"א רש"י ד"ה לענין כיסוי הדם כו' דמשמע ודאי חייב. נ"ל ספק חייב : שם ד"ה בתיים הבא כו' ואפי' מקלת שם ליכא הלכך הויא לה התרלת ספק. נ"ב ביאור דבריו דרש"י אזיל לשיטתו דס"ל ס"ד אסור מן התורה כדמוכח ממ"ש בפ' עשרה יוחסין ע"ג ע"א בבא דממזר ודאי לא יבא כו' יעו"ש ולכן הוקשה לו כיון דאסור מה"ת הרי הוא ככל איסור ודאי שהתורה אסרתו ולכן פי' דהטעם משום דאין כאן התראת ודאי ולכן אין לוקין עליו וכן כתב עוד רש"י בכ"מ ובזה א"ש וא"צ להגהות ר' ישעיה ברלין שהגיה כאן וזה ברור אך נ"ע לפ"ז לר"י דס"ל התראת ספק שמה התראה וצ"ל דס"ל דדוקא בספק שעתיד להתברר א"כ שמה התראה אבל לא בספק שאין עתיד להתברר :

דף פד ע"א גמ' אמר ליה יעקב מינאה. נ"ב נ"ל שנ"ל מנעה עי' פ"ק דע"ז י"ז ע"א ועי' מגילה כ"ג ע"א בתוס' ד"ה יעקב מנעה. מ"ר :

דף פו ע"ב תוס' ד"ה יאמרו כו' שמיעוטא דנשחטים מיעוטא דמיעוטא כו'. נ"ב ועי' פ"ב דע"ז ל"ב ע"ב דתירצו שם קושיא זו ודו"ק :

דף פז ע"א תד"ה רואין אותו כו'. נ"ב שייך לע"ב :

דף פח ע"א תוס' ד"ה רבנן סברי כו' וי"ס דגרסי בברייתא כו'. נ"ב ר"ל דלא גרסי' בדברי ת"ק דברייתא וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות ועי' ברא"ש :

דף ק ע"א תוס' ד"ה שאני תתיכה כו' דנבילה דראויה להתכבד לפני אורחים נכרים אבל כו' כנ"ל :

דף קו ע"א תד"ה מים שנפסלו וכו' למי מקוה מכלים למי בהר. נ"ל למי כיור : **ע"ב** תוס' ד"ה וממע מינה כו' לא בעי לאקבועי דוכתי לא בפת. נ"ב נ"ל אלא בפת :

דף קיא ע"א גמ' כתנאי רא"א הכבד אוסרת כו'. נ"ב עי' בס' שנות אלי' מרבינו הגדול הגר"א בפי' למס' תרומות פ"י שהוכיח שיש כאן ט"ס וחסרון וכן נ"ל ר"א אומר הכבד אוסרת ונאסרת ר"י בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שפולטת ואינה בולעת ר"י בנו של ריב"ב אומר מבושלת אוסרת ונאסרת שלוחה אוסרת ואינה נאסרת [illegible] ויש בזה ג' דעות דתנאי וזה דלא כפר הפוסקים :

דף קיז ע"ב רש"י ד"ה קליפה הוא שומר כו' המלאין שבשבלין לא הוי שומר מכלל דקליפה הוא שומר כנ"ל : שם ד"ה מאי קאמר. נ"ב שייך לדף קי"ח :

דף קכ ע"א רש"י ד"ה לרבות את השותה כו' ויקרא כ"ג. נ"ל ויקרא ז' :

דף קכא ע"א תוס' ד"ה והדר מייתי כו' וא"ת כו'. נ"ב ר"ל דקושייתם היא דכמ"ש בפסחים קאמר שטעם דלכך אין לוקין אלא על היוצא מזיתים כו' משום דזיעה בעלמא היא וכאן קאמר משום דילפינן ערלה מביכורים וע"ז תירצו דעיקר ריבוי דהכא הוא על היוצא מזיתים כו' דלוקין דלא נימא זיעה בעלמא הוא ע"ש בתוס' :

דף קכז ע"ב גמ' בעל מנת ליבשן כו' כיון דיבשן. נ"ל כיון דיבשו : שם אי דיבשן. נ"ל אי דיבשו :

דף קלו ע"א רש"י ד"ה ואמר ר' חנינא כו' סיכי פטר במתנות ליתנהו לחיובא. נ"ל נילפינהו לחיובא :

ברא"ש פ"א סי' ח מתני' שחיטת נכרי נבלה ומטמאה במשא ואפי' כו' כנ"ל : סי' כה בהג"ה ד"ה נתמלא זקנו כו' ואפילו רמא תלת ואתא ארבע ופלגא. נ"ל תלתא ופלגא : **פ"ב** סי' ו בעי כו' דילמא לא פסלה שהיי' אלא במידי דמנבלה בי' כגון אתר רוב סימן. נ"ב מדברי הרא"ש אלו משמע דס"ל נקובת הושט לא הוי נבלה רק טריפה ובמ"א כתבתי מזה : סי' ם בד"ה אות ל"ב שהה במיעוט כו' שימכרנו לנכרי ובלבד שימית העוף לפניו דאיכא כו' כנ"ל מ"ר : בד"ה אות נ' ובשוק לא כו' צריך בדיקה אחריו ופירש"י שמא מין הוא לע"ז ויכדלו מפתו ומיינו ופירש דבריו הרשב"א בת"ה כו' כנ"ל מ"ר : שם ושחיטת הר"מ דבזמה"ז דאין דרך עובדי עבודת כוכבים בכך יש להתיר כו' כנ"ל מ"ר : **פ"ג** סי' ז והיכי עביד כו' ילתא כו' ומשני אגמריה סמיך. נ"ב עי' בתוס' כאן : סי' יא במעדני יו"ט אות ש' הייתא כו' דסימנא דר"ש לאו לסכי אתא למיכב. נ"ל אתא אלא למיכב : בד"ה אות ע"ו אבל מגבה כו' אם יש פיגול ע"ג הריאה ובועה תחתיה. נ"ל וגומא תחתי' מ"ר : סי' כב במעדיו"ט אות נ' דלא בעי כו' ואין נקב פוסל וכו' וכ"כ התוס' כנ"ל מ"ר : בד"ה אות קמ"א והר"ר יונה כו' ברובו לא מסתבר אא"כ. נ"ל לא מתסר אא"כ : בד"ה אות קנ"ת הא דאמר כו' הקורע דם ע"ג המחט. נ"ל כנגד פי המחט : סי' לו בהגה"ה ועכשיו כו' ופירש רוב הגובה כו'. נ"ב הגה"ה זו שייך למ"ש לקמן סי' ל"ט בעי ר' ירמיה ברוב גובהה כו' : סי' מ ודרוסת הזאב כו' דליסנא בתרא דמיקא הוא משום דבעינן כו'. נ"ב ר"ל דלהאי ליסנא נ"ל דמיירי בריבי גם בכך דמחלק בין מגילין כו' וא"כ במתני' דמוכח דאין חילוק נ"ל דיש חילוק בין שוף הדק לגדיים כו' משא"כ לליסנא קמא בברייתא דלא בבריבי וא"כ לא נזכר בדברי בריבי כן כלל ולא קאי רק אתתול ונמי' ובכן בהמת אין חילוק כלל ודו"ק אבל בתוס' ד"ה מ"מ מוכח דלא פי' כדברי הרא"ש אלא דלליסנא בתרא נ"ל ג"כ דברייתא דאתיא כבריבי ס"ל דבכן בעוף הדק יש לו דריסה בכ"ע ובגדיים וטלאים אין לו דריסה בכ"ע דאין סברא לחלק כמ"ש הרא"ש ובתתול יש חילוק בין מגילין והברייתא דכליל חסול כו' וכך לאו בחדא מחתא דבחתול מיירי באין מגילין משא"כ בכך מיירי בכ"ע ובגדיים וטלאים אבל הרא"ש ס"ל לדוחק יותר דברייתא לגדדין קתני והולך לפרש כמ"ש ודו"ק : סי' נב אמר רב הונא כו' כל י"ב חודש ובנקבה כל שאינה יולדת כנ"ל : **פ"ד** סי' ח נשבר העצם כו' מיעוט העצם נגלה ורובו נכסה. רוב היקפו כו' פי' רוב עוביו של עצם כו' כנ"ל מ"ר : **ספ"ו** גמ' היכי דמי חוט הדק כו' ונעורת של פשתן דקה ונעורת של תרסין וסיד. נ"ב נ"ל ונסורת של תרסין וסיד מ"ר : **פ"ז** סי' מו בהגה"ה בעל נפש כו' האסורין בבהמה נפקא מינה לברר. נ"ב נ"ל שאסורין בבהמה נ"א ולברר כו' כנ"ל ור"ל שמספר נ"א חוטין יש שאסורים וסי' אל תאכלו ממנו נ"א. ועי' טור וב"י סי' ס"ה מ"ר : סי' כד ירך כו' וסריב"ש ז"ל תי' כו' ורש"י לא פי' כן. נ"ב ר"ל שם בדף צ"ט ע"ב ד"ה והלכתא כו' דמחלק שם בין גיד ובין שומנו : סי' לא ומי כו' וקשרי לבשל חטאת ואח"כ שלמים ובשלמא כו'. נ"ב ר"ל אף דבזה נתקן איסורא דנותר מ"מ איסורא דאין מביאים קדשים לבית הפסול יש כאן ואסור לגרום בקדשים דבר הממעט באכילתו וע"כ נ"ל משום דבאיסור קל כזה אוקמוה אדאורייתא משא"כ באיסור נותר ודו"ק : **פ"ח** סי' ב גמ' מדקתני כו' אפי' הכי הוה ליה ספיקא דאורייתא. נ"ב עי' מ"ש נדרים דף כ"ד ע"א דמשמע שם דגם ר"ע ס"ל דאינו אסור כ"א מדרבנן דס"ל שם דלא נקי ע"ש בפי' הרא"ש א"כ למה כתב כאן דהוי ספיקא דאורייתא וצ"ע ועי' בפי' ר"ן שם דפי' דמאי דאמר אינו לוקה הייתו מטעם דמספקא ליה לר"ע ע"ש וא"כ הוי ס"ס ואפשר דזה הוי משם אחר וצ"ע : שם בד"ה אות קל"ח וכן מסתבר כו' בכלים בלועים באיסור ובשלם בקדירה תולבת. כאן חסר שורה שלימה. וכן נ"ל ובשלם בקדירה של היתר צריך ס' כנגד כל הכלים ולא סגי בס' נגד כל הבליעה בבשר בחלב אינו כן שאם כלים או ירקות שבלועים מבשר ובשלם בקדירה תולבת כו' :

קיצור פסקי הרא"ש פ"ג סי' כח ריאה סי' והרמב"ן הטריף. נ"ל והרמב"ם הטריף : סי' כו שמפון כו' אם חודו של מחט. נ"ל אם קופא של מחט מ"ר : סי' נד בהמה כו' והרמב"ם ז"ל פי'. נ"ל והרמב"ן כו' : **פ"ה** סי' ב פרדה כו' ואותו וזנבו ארוכין כו' ואזנו וזנבו קצרים. נ"ב יש כאן ט"ס ועי' בגמ' וברא"ש : **פ"ח** סי' כב כזית כו' ויש בו ס' לבטלו קודם וסילקו. נ"ב נ"ע שזה אינו אלא אליבא דרב דס"ל מין במינו לא בטיל אבל לא לדידן. וכן נ"מ אם אין בו ס' ואיכא קפילא ארמאי ואומר שאין בו טעם בשר או מותר אם קדם וסילקו ודו"ק : סי' כו אין לבשל כו' חותי ככדא אסור. נ"ל אפילו עלוי ככדא אסור : סי' לד בשר רותח כו' מצריך בחלב כדי. נ"ל בחלב ששים כדי : שם זונן לתוך זונן מדיח מה לתוך זונן קולף כנ"ל : **פ"י** סי' ח אסור כו' אמר לו מכור כו' חייב ליתנם לכהן ואין מנכה. נ"ל ואז מנכה : סי' י מקום שנהגו למלוג ברגלים. נ"ל למלוג בעגלים : סליק

נמוקי הגרי"ב על מסכת חולין

מאת הגאון המובהק כו' מהור"ר יהודה בכרך זצ"ל (בעל המחבר נמוקי הגרי"ב).

דף ב ע"א במשנה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן. לפי דקדוק הלשון שהתחיל ונקט ששחטו הו"ל לסיים ואחרים ראו אותן ובתב"ס סי' א' עמד בזה. ורצה להוכיח דבעינן שיראה הרואה בכונה להתיר ולא במקרה וסיים דמלשון הגמ' והפוסקים משמע דלא חלקו בכך. והנל"ל בזה להורות נתן התנא דאף אם נתנו בכונה לשחוט לתחילה אפ"ה בדיעבד מותר וקמ"ל דלא תימא דוקא אם נעשה זה במקרה ששחטו ואחרים ראו בהא הוא בדיעבד מותר אבל אם מסרו להם לכתחילה. כיון שאין מוסרים להם לכתחילה לשחוט כדאיתא בגמ' י"ב א' ה"א דאף בדיעבד אסור משום שעברו אדרבנן קמ"ל תנא דאף בזה בדיעבד מותר. וזה מדוקדק בלשון ואחרים רואין אותן היינו שמסרו להם מתחילה בכונה במזיד ועיין שפר"ת בתוס' ד"ה התם דלהכי תני הכל ממירים דמשמע לכתחילה לאשמועינן שאפי' הממיר במזיד דהיינו לכתחילה כו' וה"נ כן הוא והשתא ניחא דמתני' מכוון שא"ל כונה וכדמסיק התב"ס: שם בתוס' כתוב בה' א"י דנשים כו' משום שדעתן קלות ואין נראה כו' כבר האריכו בזה כל המפרשים. ולדעתי נראה בכ"ד להבין דעת ה' א"י דאיך יעלה על הדעת דנשים ל"י משום שדעתן קלות וכי גריעי ממומר אוכל נבילות לתיאבון דמותר לשחוט כשבודק סכין הרי הוא בודאי דעתו קלה בזה שחשוד לאותו דבר גם מסתימת דבריהם משמע דלאו משום סכין נגעו בה אבל קרוב הדבר שה' א"י יפסקו כאביי לקמן דלא סבר להא דרבא כדאיתא בדף ג' ב' אביי לא אמר כרב אשי לא ס"ל הא דרבא פי' במומר אוכל נ"ל ויכול להיות שפסקו כאביי לגבי רבא משום דס"ל דזה הוה מה' יע"ל קג"ס דהלכה כאביי נגד רבא ומ"ס מן קג"ס יורה ע"ז דהיינו מומר לתיאבון בנבילות ולא דסנהדרין כ"ז במומר להכעיס וכמו שחלוקים בר"ת למד מן יע"ל ע' תוס' קדושין נ"ב ד"ה ביעל עכ"פ יכול להיות שפסקו כאביי לגבי מומר וא"כ לפי"ז גם נשים שדעתן קלה לא ישחטו. ולפי"ז לשיטתם מתורץ קושית התוס' שהקשו מזבחים דלא קאמר משום דבעי כו' דהם בעי הגמ' לתרץ לכ"ע אף לרבא וביותר כי רב אשי הוא המסדר הש"ס כמ"ש התוס' ע"ב ד"ה אנא כו'. ומכאן ראיה שרב אשי סדר הגמ' כו' והוא סבר כרבא כמ"ש לקמן ר"א אמר כו' וכדרבא לכך תי' שם סתמא דגמ' דהוא רב אשי משום טמא במוקדשים ולא משום נשים דלדידי' שוחטות לכתחילה דלא גריעי ממומר [ובודאי בשחיטת קדשים ליכא משום בדיקת סכין דבבית המקדש סכין שנפגם לא הי' מתקנים רק לוקחים אחר ע' זבחים פ"ח ב' וברמב"ם] ומתורץ קושית התוס' ועכ"פ לענין דינא כיון דפסקינן כרבא גבי מומר אוכל נ"ל כ"ש דהנשים שוחטות עכ"פ בבדיקת סכין או דסמכינן עליהן אף בבדיקת סכין וכמ"ש הרשב"א

[illegible]

ס' ב' ד"ה השתא כו' ב' לרבי דס"ל דב' פעמים הוה חזקה וג' לרשב"ג דדוקא ג' פעמים הוה חזקה. וזה אמת ברור. וע' מעדני יו"ט מ"ש בזה וחלק בין כתום לבריא ע"ש והנלע"ד כתבתי: בגמ' רוב מצויין א"ש מומחין כו' יש בכאן ד' שיטות. האחת. והוא פי' התוס' דנאמר מתחילת דברי רבינא ומאמצע דבריו ומסוף דבריו והוא כפי' ר' ירוחם בדברי התוס' הביאו הב"י בסי' א' ב"י ד' שיטה שניה והוא מהגאונים הביאם הרא"ש דנאמר מתחלת דבריו ומסוף דבריו ומאמצע דבריו לא נאמר ע"ש שיטה ג' דנאמר מאמצע דבריו ומסוף דבריו ומתחלת דבריו לא נאמר. והוא דעת העיטור וגם דעת רש"י כפי' הב"י דבריו שיטה רביעית והוא דנאמר מסוף דבריו לבד והיא כאין נפרש שכתבו התוס' ד"ה רוב מצויין כו' ודו"ק היטב: בגמ' אביי לא אמר כר"א כו' לדעת הרמב"ם פ"ד מהל' שחיטה ה' י"ד דגם במומר לשאר עבירות ולא לאכול נ"ל צריך ג"כ בדיקת סכין והא דאמר רבא מומר אוכל נבילות כו' לרבותא נקט. ע"ש בכ"מ ובש"ע סי' ב' קשה טובא. דהנה אביי אף דלא ס"ל הא דרבא שיהא ישראל מומר שוחט לכתחילה בבדיקת סכין וכפי' רש"י בד"ה לא ס"ל כו' עכ"פ על הברייתא לא יחלוק ובברייתא ד' ב' תני הכל שוחטין ואפי' כותי ואפי' ערל כו' דהיינו מומר לערלות וכמפורש שם בגמ' ונהי בההיא ואפי' ישראל מומר יפרש כר' ענן אבל זאת נשמע דישראל מומר לשאר עבירות שוחט מעתה אם נימא כדעת הרמב"ם תקשי למה לא אוקמא אביי למתניתין במומר לשאר עבירות וכאוקימתא דרב אשי אבל לדעת הפוסקים דלא בעינן במומר לשאר עבירות בדיקת סכין ניחא דלא מצי לאוקמא דאז לא ניחא בדיעבד ודוחק לומר דלא שמיע לי' הברייתא כו' שאם נימא דאביי יסבור כ"ר ענן יפול עלי' ג"כ הקושיא מברייתא כמו שהקשה הגמ' לר' ענן ה' ב' דהמעיין בחי' רשב"א ל"ק על דברי הגמ' ו' עמש"ש אי לשיטה כו' נראה שם די"ל דר"מ יסבור כן כר' ענן ע"ש. מיהו י"ל דהרמב"ם מפרש דלא כרש"י כמ"ש לא ס"ל הא דרבא ומפרש דגם במומר אוכל נבילות כו' ג"כ א"צ בדיקת סכין וא"כ ליכא לאוקמא המתני' כן ובברייתא לא נזכר בדיקת סכין כלל. וזה נכון אולם מדברי הגמ' לקמן דהא דאמור שם לימא מסייע כו' לא משמע כן רק דסברא המתנגדת הוא דלא מהנה אף בדיקת סכין. וע' ר"ע ריש חולין:

ע"ב בתוס' ד"ה ואם שחט כו' ואע"ג דאיכא כו' יש ליישב קושיתם דהנה כל עיקר דאמרינן רוב מצויין א"ש מומחין הן. הוא דאמרינן אם איתא דלא גמר לא הוה שחט בעצמו כי אם היו נותן לאחר לשחוט כי שכיחי הם השוחטים וכמ"ש לעיל והנה לפי דעת הב"ח בק"א המובא בש"ך סי' ב' ס"ק י"ד לחלק בין עוף לבהמה דבעוף נאמן לומר מומחה פלוני שחט לי משום דקל להביא אצל השוחט משא"כ בבהמה דנפים טרחי' ואם כי השיגו מ"מ י"ל דרבינא ג"כ יסבור הך סברא דרוב מצויין כו' רק התוס' קתני מצא תרנגולת שחוטה ניחא שפיר דאמרינן הך סברא דרוב כו' משא"כ בבהמה ומתניתין אוקמה רבינא בבהמה ולא אמרינן רוב כו' וזה נכון בסברא. מיהו בברייתא דמייתו מהם תנאי איירי ג"כ בבהמה ע"ש: שם בתוס' ד"ה חולין שנעשו על טה"ק כו' האי טעמא הוה מצי למימר נמי לנ"ק עכ"ל. הנה י"ל בזה דלכאורה למה לא נאמר באמת דזה הטעם דטמא בחולין שוחט לכתחילה משום זה גופא דחולין שנעשו על ט"ק לאו כקודש דמי. אך א"כ מאי שייטא הכא בחולין זה הוא כלל אמר ואינו שייך לשחיטה אמנם אם נימא דהכא עיקר משום טמא במוקדשין שייך שפיר למתני טמא בחולין משום איידי. והטעם משום דלאו דקודש דמי ולכן אמרו דלשנא דאמר התם עיקר הוא העיקר והכא איידי וא"כ לא שייך למתני טמא בחולין איידי ודקאמר בגמ' טמא בחולין לא אצטריכא לי'. ר"ל. הכא בחולין לא אצטריכא דזה אין שייך לענין שחיטת חולין והבן. עוד י"ל דהנה בנדה מבואר למשנה ראשונה חולין שנעשו על ט"ק כקודש דמי חזרו לומר למשנה אחרינה דלאו כקודש דמי ע"ש ע"א ב' יעו"ש וא"כ אם נימא דהכא עיקר משום טמא במוקדשין י"ל דכן קבל רבי וסדר כפי שקבל למשנה א' ונקט לה עיקר משום טמא במוקדשין ואף שהנה בה טמא בחולין דלא הוה כהלכתא משנה לא זזה ממקומה כדאיתא בכ"מ בש"ס משא"כ אם שם עיקר והכא איידי א"כ לא הוה לרבינו הק' לסדר מה דלא הוה כהלכתא. כמסקנת המשנה שם וגם זה נכון ודו"ק: שם בתוס' ד"ה דליתא קמן כו' תימה דמשמע כו' ע' פני יהושע שכתב דדבריהם תמוהים דאטו מי גרע מהש"ו דמהני בא' אחרים רואין אותם ע' מה שתי' ולא ידעתי למה לא תמה כן על דברי התוס' לעיל ב' ד"ה שמא יקלקלו שכתבו דדיעבד נקטו משום כו' או שאינן מומחים אבל חש"ו שוחטים לכתחילה באחרים עע"ג כו' יעו"ש ולפמ"ש למעלה א"ש ע' עליו:

דף ה ע"א גמ' מיתיבי מכם כו' הא גופא קשי' כו'. הא דאסיק הא אף דבלא"ז קשי' לר' ענן זה אורחא דש"ס לתרץ הברייתא דלא נימא מאן לימא דמתרצא היא כדאיתא כ"פ בגמ' וע"ד זה קאמר הרשב"א בחי' פ"ק על והוינן בה כו' ע"ש עוד י"ל בזה דלא נימא ב' קושית על ר' ענן דמומר משמע ג' פעמים כמ"ש הכ"מ פ"ה מה"ש וא"כ תקשי לר' ענן בתרתי דאיהו קאמר אף מומר מותר וברייתא קתני דאף נסך יין כו' דמשמע חדא זימנא וכבר נאמר בגמ' לימא תיהוי תיובתא בתרתי ע' סוכה ב' ופ"ק דב"מ ובכ"מ ולאחר שמתרץ הברייתא מומר לנסך כו' לא קשה אלא בחדא לר"ע וע' בהגהות אשרי ד"ה פעמים ושלש שהוכפל שם פעמים וקאי על עובד ע"ז ע"ש היטב: שם בגמ' האי מומר ה"ד כו' ע' במהר"מ ברבי שהקשה על הב"י בשם ר' ירוחם דאם מומר לכה"ת כולה חוץ מע"ז ושבת הוי נמי מומר לכה"ת כולה א"כ תימה ה"פ רישא מומר לכה"ת כולה מציעתא מומר לד"א חוץ מן המומר לכה"ת כולה ואף דאינו מומר לע"ז ושבת נמי הוה מומר לכה"ת כולה ואין מקבלין ממנו קרבן ומנסך את היין ומחלל שבת לבד נמי הוה מומר לכה"ת כולה וצ"ע. והנראה דאדרבה מזה סוגיא הר"י דינו דהי' קשה לו למאי דמתרץ הגמ' מומר לנסך יין כו' תקשי להיפוך ל"ל הרישא דמומר לכה"ת. ואין זה בגדר לא זו א"ז כיון שיש בכלל מאתים מנה. וכדמקשה הש"ס בריש מפנין השתא חמש כו' וע"ש בתי"ט ובכמה דוכתא ע"כ פי' הוא ז"ל דהרישא הוא מומר לכה"ת לבד מהנך ב' מנסך כו' מחלל כו' ושפיר איצטרך לה. הנה כי כן ליכא לאוקמי המציעתא כקושיתו דא"כ הק"ל דיהיו מיותר הרישא וכנ"ל ולכן פריך הגמ' שפיר ותי' הש"ס שפיר דאיצטריך רישא וזה ברור: שם ברש"י ד"ה מכם אדם כי כו' וגבי נדר או נדבה כתיב דהא כי יקריב משמע כשירצה להקריב עכ"ל הא דהקדים רש"י זה יש לפרש דלא תקשי על הש"ס דפריך הא גופא קשי' כו' דלמה לא נימא דהמציעתא אתא היכי דהוה מומר לאותו דבר וכמו שהקשו הרשב"א בחי' ואין לתרץ כמ"ש למעלה די"ל דהרישא הוא במומר לכה"ת אף שאינו חשוד לאותו דבר אך אמנם כיון דמיירי בנדר או בנדבה כמ"ש רש"י לא שייך לאותו דבר דהא אינו מביא על חטא ולא שייך במומר לאותו דבר כי אם בחטאת חובה. וזה כונת רש"י בהקדמת דבר זה והוא נכון עד שלכאורה לע"ג על הרשב"א בחי' שהקשה זה ומצאתי במ"ל פ"ד מה' שגגות שעמד על דברי הרשב"א ג"כ והניח בצ"ע. ואפשר לתרץ דברי רש"י בדרך אם אינו ענין כו' או ע"ד עולה מכפר אחייבי עשה מקופיא כדאיתא בזבחים וצ"ע עכ"פ דברי רש"י עולים אל נכון. אח"כ ראיתי שגם הפי' סאריך בהסברת הרשב"א וכתב ג"כ מחייבי עשה ושמחתי שכונתי לדעתו בזה: **ע"ב** בגמ' ואמרינן מ"ב ואפ"ה מומר לאוכל חלב כו'. כבר דקדקו המפרשים למאי מסיק הש"ס הא ע"ש והנראה בזה בס"ד אחרי שהיון ברש"י ד"ה השב מידיעתו כו' ע"ש דמשמע מזה אף שכעת הוא שב בתשובה שלמה על כל החטאת מ"מ כיון שבשעת עשיית העבירה לא הי' שב מידיעתו בעת ההיא אעפ"כ אין מקבלין ממנו והוא כדעת התוס' ד"ה אינו שב כו' וי"ל דאיצטרך להיכא דחזר בתשובה אח"כ ובשעה שאכל לא היה שב מידיעתו עכ"ל וכן דקדק המ"ל בה' שגגות מפירש"י כן. וברש"י ד"ה דלכפרה הוא וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו כו' דמשמע שהעת ג"כ אינו חוזר בתשובה וסתרי אהדדי והנראה בזה דרש"י סובר דבאמת לרבנן דסברי מעה האוכל פרט למומר מיירי שגם לע"ע אינו שב ולא תקשי לדידהו מה צריך למעט כיון שגם עתה אינו שב הא הוה זבח רשעים וכמו שהקשו התוס' לר"ש משום די"ל דאיצטרך להא גופא היכי שהוא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם דאין מקבלין ממנו או משום דהוה חשוד לאו"ד כמ"ש התוס' ד"ה מע"ה בתי' השני או כתירוצם קמא ע"ש. והא דלא קאמר הש"ס זה לאיכא בינייהו חדא דבאמת הוה מצי למימר כן והדא מינייהו נקט וכמ"ש התוס' ב"ב ס' ב' ע"ש או י"ל כיון דזה תלוי בזה דמוכרחים אנו לזה דאיצטרך לזה וכנ"ל ולכך הוצרך ר' המנונא לומר דא"ב מומר כו' וא"כ שפיר י"ל דלרבנן גם כעת אינו שב ע' היטב ועי' מזה כמ"ל הנ"ל וא"כ י"ל לשיטת רש"י דכל קושית הגמ' הי' מת"ק ולא חשש ליחידאי. ולכך שפיר אתי' האריכותא דגמ' דאי אשמועינן חטאת משום דלכפרה וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו לאו בר כפרה וכפרש"י והיינו לרבנן משא"כ לר"ש בן יוסי משום ר"ש שפיר פירש"י דתלי' הכל אם היו שב מידיעתו בעת העבירה אף שאח"כ שב לא מהני וכמ"ש התוס' דאל"כ למה לי קרא למעט וכנ"ל והנה לפי"ז כל תי' הגמ' תלי' בזה דרבנן מיירי באוכל חלב והביא קרבן על הדם אז שפיר ניחא האריכותא כמה דקאמר הגמ' משום דלכפרה וכפירש"י וכנ"ל ולכך שפיר הוצרך הש"ס להביא הא דא"ד המנונא בכדי שיהא התי' אל נכון וגדולה מזו כתבו התוס' פסחים ק"ב ב' ד"ה מיתבי דהגמ' מקשי ממקום שיהיה התי' מבואר וע"ע תוס' עירובין ב"ב מ"ש בשם הרשב"א וא"ש על נכון. ועם זה י"ל בתוס' ד"ה מעם האר"ך שכתבו שם ודוחק לומר דפריך מדר"ש כו' עכ"ל ועי' מהרש"א שפי' דמכ"ש הי' מקשה מר"ש ובמהדורא בתרא פי' דבריו שלכך כתבו התוס' דהוא דוחק משום דא"כ לא היה צריך הגמ' לומר האריכותא על שני לדדים דהוה סגי רק בהא דאי אשמועינן חטאת משום דלכפרה כו' לחוד. כי זה לא הי' קשה לאשמועינן עולה משום דלא הוה ידעינן מומר לאו"ד ממומר לכה"ת ע"ש היטב ולא יכולתי להלום דבריו דא"כ בתי' השני דמשווי חלב ודם לחד להיות כחשוד לאו"ד ג"כ תקשי קושיתו דמאי צריך אריכותא השני בע"כ צ"ל דסברי כסברת הרשב"א בתי' על הקושי' הנ"ל שהבאתי למעלה ברש"י ד"ה מכם כו' ותירוצו שם דמומר לאו"ד עם מומר לכה"ת שוין בדיניהם לענין זה ואין שום יתרון מזה ע"ז כלום ע"ש ברשב"א וא"כ גם מר"ש הי' יכול להקשות ולא מכח כ"ש רק שהם דומים זה לזה. וע"ד הפשוט י"ל דדוחק בעיני התוס' שיקשה הגמ' מיחידאי וכמ"ש למעלה אולם לפי ההוצעה האמור יש לומר דכונתם ג"כ לזה כיון דלר"ש בע"כ עתה שב דאל"כ הוה זבח רשעים וא"כ תקשי אם נימא דקושית הש"ס הוא מדר"ש א"כ איך קאמר הגמ' דצריכי דאי אשמועינן חטאת משום דלכפרה ומה זה דלכפרה הא עתה שב משא"כ אם קושית הגמ' מרבנן אז ניחא דמיירי באינו שב וכפי' רש"י ואתי שפיר האריכותא ועי' בכל זה היטב: שם ברש"י ד"ה מכם כו' דלעיל בעולת נדבה כו' עכ"ל לעיל ע"א מייתי רש"י דמיירי בנדבה מהא דכתיב כי יקריב כו' כשירצה להקריב. דהם להורות נתן דמיירי בנדבה וכאן כונתו להורות דמיירי בעולה כמ"ש בגמ' לכן אייתי קרא אם עולה קרבנו וגו' והא דלא נקט הגמ' לשנא דנדבה ונקט עולה איידי דנקט חטאת וחטאת דנקט משום דקרא גבי חטאת הוא. ועיין: שם בגמ' הדר פשיט כו' הא דאסיק הגמ' זה י"ל ע"ד נאות משום דלכאורה מאי ראי' דלמא ידע המעשה שלא היו שם עומד ע"ג ואפ"ה שרי לס"ד דלא קבלה ש"מ סברא היא רק דא"כ לא הי' הפשיטות עולה דא"כ כל החשש שמא לא שחט יפה דהא כשישראל עומד ע"ג שרי א"כ אין ראי' דשמיע להו. ואין זה תקלה דשמא בעת ההיא שחט שפיר משא"כ אם הגזירה היה אף אם ישראל עומד ע"ג. אז הוה כודאי איסור דדבריהם ושפיר הוה תקלה חלילה אי לא שמיע להו דוק והבן מעצמך. ז"ש בילדותי. אבל הא נורכא. דאף דהיכי דהאיסור הוא מחמת ס' הוה ג"כ תקלה וראי' מנ"ק ו' א' אפשר גזרו כו' השתא כו' ודאי הלא רק ספק כידוע אף כי רוב ע"ה כו ואפ"ה מחשב תקלה אבל האמת דאורתא דש"ס לאשמועינן כל המעשה ודו"ק: בתוס' ד"ה ר"ג ובית דינו כו' ור"מ אית לי' בבכורות. ג"כ בגליון מהרי"ב וזה לשונו בבכורות לא ידעתי מקומו אלא בב"ק ל"ח: ויותר נראה להגי' ברכות במקום בכורות וזה טעות הדפוס וכונתם על הא דאיתא שם בשלשה שאכלו דעל כותי מזמנין וכן סתם משנה סוף אלו דברים ואין עונין אמן אחר כותי המברך עד שישמע כו' ועל נכרי המברך אין עונין כדאיתא בפי' המשניות (וע' א"ח סי' רט"ו) והנך סתמי נינהו וס' מתניתין ר"מ ופעמים מקשה הש"ס מזה ע' שבת ז' ב' ברש"י ד"ה ר"מ וסתם משנה ר"מ כו' ואפי' לרבא דאמר בפ' ג' שאכלו והכא בע"ה דרבנן דפליגי על ר"מ מ"מ בזה לא יחלוק ר"מ ואתי' מתניתין כותי' ע' תוס' סנהדרין ל"ג א' ד"ה מה כו' א"כ לענין דינא דגרמי מוקי לה כר"מ ע"ש ותבין. ועדיין צריך להתיישב בזה כי למה להו למילף מהא כיון שהדבר מפורש בב"ק להדיא וגם בב"ק לא הביאו מהא ועי' ירושלמי פ"ק דשקלים. והא דלא הוכיח דר"מ ס"ל כן מהא דהוצרך לגזור ומעיקרא שלא לקנות מהם יין ש"מ דגרי אמת הן וכמו שכתבו התוס' להוכיח דר"ג ס"ל דג"א הן כיון דשחיטתן הויא שריא קודם גזירה דשחיטה שאני דשחיטת נכרי נבלה אף שאינו עובד ע"ז כדלקמן לזה שפיר הוכיחו לר"ג דאל"כ הי' שחיטתו נבלה כמ"ש התוס' לעיל ג"כ ד"ה קסבר כו' ושחיטתו פסולה משא"כ לענין יין כיון דלא ידעו שעבדו ע"ז לא נאסר ייגן אבל עדיין צ"ע דעכ"פ לא עדיפי מישמעאלים ומגר תושב שקבל עליו ז' מצות דאסור עכ"פ ייגן בשתי' ועי' ביו"ד ובטור וש"ע סי' קכ"ד וא"כ שפיר הו"ל לאוכחי מזה מני' וכי' וצ"ע מיהו לפמ"ש בתוס' בעירובין ל"ו ב' ד"ה דתנן הלוקח כו' לתי' הראשון כיון דפרשי מע"א הם כו' ניחא שלא הוכיחו מר"מ ע"ש ותבין. והרשב"א בחי' תי' די"ל דלמא סבר כר' ענן כו' הוא הדבר אשר אמרתי למעלה דאין ענין חשוד לד"א חשוד לכל התורה כולה לר"מ לענין שחיטה ע' בזה:

דף ו ע"א בגמ' לית כאן שומרי תורה דקדק לומר שומרי תורה משום דגזירת חז"ל נקרא משמרת כמ"ש ושמרו את משמרתי וכידוע מגינות לעריות וכמו גדר לתורה ע' פ"ב דיבמות ור"מ עשה כבר גדר וגזר שפיר אמר לית כאן שומרי תורה ולעיל דלא גזרו עדיין קאמר אם בעל נפש אתה וקצת מצאתי מזה במדו"ב. וע' תו"ח מ"ש בזה ופירושו דלא כרש"י מבואר כן בירושלמי הביאו הרשב"א בחי' ע"ש: שם בגמ' התם כדתניא טעמא דר"י רוצה כו' לכאורה דקארי לה מאי קארי לה הלא דבר מבואר הוא ע' בת"ח. והנראה דס"ד דר' יהודה פליג עם ת"ק וכדס"ד בירושלמי ע"ד שאמרו שם דכולה ר"י הוא והיינו משום דרבנן סברי דתמותו דמי' לשכנתו כדאיתא בירושלמי דמאי ע"ש וכ"ה ס"ד דמקשה כאן ודו"ק: **ע"ב** בתוס' ד"ה התם נמי כו' ע' מה שהקשו לפירש"י ועי' תוי"ט בדמאי מה שכתב ליישב שיטת רש"י והוא מפי' הר"ש שם רק במה שסיים שם דמירושלמי דאמר שם ר' יוסי ורשב"ג אמרו דבר אחד משמע כפי התוס' אינו מוכרח דהכונה שם דר' יוסי אמר דבר זה באר היטב משא"כ לרבנן מסתם סתומי ולא ידוע טעמם וכה"ג מצינו כמה פעמים בבבלי:

דף ז ע"ב בתוס' ד"ה והתיר רבי כו' דהא בפ"ק דבילה כו'. נשאלתי מהרב הגאון ר' נתן סטערין (א"ס הוא אבי הגאון רי"ז משאוויל ל"י) להבין דברי התוס' במה שהביאו ראי' מסוגיא דבילה דגם בשאר פירות נוהג תו"מ בח"ל והקשה דמאי ענין איסור מלאכה במלילות לתו"מ עכ"ל הנה התוס' בע"ז נ"ט ב' באו יותר בדבריהם שכתבו שם ד"ה בגר כו' ועוד אמרינן בפ"ק דבילה מוללין כו' א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה אלמא כו' מצינו תרומה בח"ל עכ"ל עיין שם. מדבריהם נראה שדרשו סמוכין דקאי גם על קטניות אבל עדיין אין בזה שום משמעות כמ"ש כבודו. והנה הר"ש פ"ק דמאי בהביאו לדברות אלה שכל את ידיו וכתב שמשמע קצת מפ"ק דבילה. והנה לדעתי יש משמעות רב בסוגיא ההיא. והוא שרש"י כתב שם ד"ה א"כ דמוללין מלילות ביו"ט מצינו תרומה שזכאי בהרמתה דסתם שבלין כו' והמוללן ביו"ט לאכול מפרים מהן תרומה ע"כ עכ"ל ע"ש מבואר מדבריו הקדושים דכל הקושיא הוא מחמת דפסקינן דמותר למללן והיה בע"כ לצורך אכילה דבלא"ה אסור ביו"ט שלא לצורך וכיון שהוא לצורך אכילה ע"כ מפרים מהן תרומה א"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה והנה מוכרח רש"י לפרש כן ולא פי' כפשוטו כיון דטבילא ביומא כמו חלה. דזה כל החילוק בין חלה לתרומה דחלה מותר להפרים ביו"ט ולא תו"מ כדאיתא בבילה ל"ז א' בגמ' וה"מ פירי דטבילי מאתמול אבל פירי דטבילי כו' כגון עיסה לאפרושי מינה חלה כו' יעו"ש בע"כ צ"ל משום דאכתי יש לחלק בין חלה לתרומה משום דחלה א"א כלל בעיו"ט להפרים דעדיין קמח ואין מפרישין חלה קמח כדאיתא בש"ס ופוסקים וגזל הוא ביד כהן משא"כ בתרומה מ"מ הי' אפשר להפרים מעיו"ט אף שלא נגמרה מלאכתו כידוע ולכן הוכרח רש"י לפרש ראייתו מהא דמוללין לצורך אכילה וכנ"ל וזה ברור והגמ' ל"ק במשילין הוא לפי האמת דמוכח מהא דמוללין דתלוי הכל בטבילי ביומא. ולפי"ז שפיר משמע נסו לסתוס' דאף בשאר פירות בח"ל נוהג תרומה ומעשר דאל"כ אין ראי' מרבא ב"ח ואביי שהיו בפומבדיתא בבבל כדאיתא בשבת קנ"ג א' שהא דהתירו למלול ולמפרך קטניות היינו בדברים שאין בהם תרומה מה"ת בא"י ואף לשון מלילות שייך גם בקטניות ובש"ד שאינם מה' מיני דגן וראי' ברורה לזה מהא דכתיב כי תבא בקמת רעיך ודרשינן במס' ב"מ דכל קמה במשמע אף קטניות והרי שם כתיב וקטפת מלילות בידך אף כי רש"י פי' בבילה שם מלילות חטים אזיל לשיטתו בחולין והיכי דשייך תרומה אסור למלול משום דאין מפרישין תרומה ביו"ט וכנ"ל ואין ראי' מרבא ב"ח שהיה בח"ל ומברייתא אין ראי' דהכי בברייתא לא קתני דמותר למלול. ואף לפי תי' הגמ' בברייתא י"ל אף דתנא בא"י קאי מ"מ אשמועינן הך דינא לבני ח"ל כיון דמסכתא הך דינא גם בא"י היכא שהקדים והפרים בשבלים אף דלא שכיח כמ"ש רש"י וכמ"ש התוס' בבילה ה' א' ד"ה הא לן בסוס"ד דלעולם ר' יוסי כו' ואין להקשות מאי דהוה כו' הוא"ל כו' לבני בבל יעו"ש וה"נ דכוותיה ויותר עדיף דל"נ. וא"כ מאי פריך הגמ' א"כ מצינו תרומה כו' ומזה הוכיחו התוס' דאף בשאר פירות כקטניות נוהג תו"מ אף בח"ל מדרבנן. וא"ל לפי זה למה לא תי' הש"ס לפי פי' רש"י דהא דהתירו למלול היינו כר' יוסי בר"י דפוטר. ולר' דמחייב באמת אסור למלול כס"ד ונראה מזה שלא תקשה עוד מה שהקשה הש"ס ולר' יוסי בר"י נמי מסכתת כו' דהיכי דמסכתת לה יהי' אסור למלול. ז"א משום דקיי"ל הלכה כר' מחבירו ולכן צ"ל דגם לרבי מותר למליל אף לתרום ביו"ט והיינו משום דתלוי הכל בטבילי ביומא ושפיר פריך ולר' יוסי בר"י נמי כנ"ל ולפי"ז הוכחת התוס' ברור רק די"ל דהש"ס פריך מסתימות לכן כתב הר"ש דמשמע קצת עכ"פ משמעות איכא וכדתיבנא והנה לא ידעה נפשי מ"ש התוי"ט בבילה פ"ק ד"ה שאינו זכאי שהקשה אעפ"י דבירק כו' דהרי מסקנת הגמ' מאי תרומה רוב תרומה ולכן שפיר פי' הרע"ב דאין ממרחין ביו"ט ותלוי הכל בטבילי ביומא וכנ"ל ומה יש עוד להקשות. ולפי הס"ד הרי הקשה הש"ס קושי' יותר חזקה וצע"ג על התוי"ט אשר לא זכר דברי הגמ' כדרכו הטוב. ידידו יהודה בכרך: בגמ' ומי איכא מאן דאמר בית שאן וכו' והכתיב ולא הוריש מנשה את בית שאן וגו'. פסוק הוא בשופטים א' וצ"ע אמאי לא הביא פסוק בס' יהושע י"ז פסוק י"א ויהי למנשה ביששכר ובאשר בית שאן ובנותי' וכן שם פסוק ט"ז וצ"ע:

דף ח ע"ב בגמ' והלכתא אפי' בגונן כו' עיין מע"מ סי' ט' ס"ק ח' מה שהקשה דהא קיי"ל הלכתא כרבינא דמקיל וצ"ל הלכתא והביא מר"ת בקדושין. ואיננו שם רק לענין רבה ור' יוסף ובעיקר דבריו כבר קדמוהו הרשב"א בחי' ובת"ה. ובעיקר הקושי' יש לומר לדעת רש"י לחלק בין בשר דרך לבלוע ובין סכין קשה וסברה מבחוץ היינו אומרים דדמי להדדי ה"א אם שם הלכה כרב כאן אין הלכה כרבינא או להיפוך לכך פסק הגמ' כאן הלכתא אבל שם הלכה כרב וכמו שמחלק רש"י. וצ"ע בדברי הרשב"א אשר יש מסייעים מזה לר' אלפס דפסק כרב ב"ת. והלא יש לומר כרש"י וכנ"ל ודו"ק: שם בתוס' ד"ה אגב כו' הריב"מ כו' והשתא לליבנא דדוחקא כו' דהיתרא נמי כו' עכ"ל הנה הר"ן בחי' כתב ולדברי רש"י שמחלק בין בליעת סכין שהוא קשה לבליעת סימנין שהן רכין אין זו ראי' ואפשר דלמ"ד קולף אפי' בגונן גמור אמרינן דאגב דוחקא דסכינא בלעה עכ"ל לפי"ז התוס'

לא

לא סברי כפירש"י לפי זה יש לתמוה בהרא"ש שדחה ראיית ריב"א בסי' פ' ובסי' יו"ד הביא דברי רש"י ומשמע דס"ל כותי' ולכאורה סתרי אהדדי וכמעיו"ש עמד בזה מס' דנפשי' ותי' ז"ל דכי דייק דהיתרא נמי כו' למ"ד בחמין הוא דדייק ולאותו מ"ד ודאי אף הסכין בולע ס"ל ולא נ"מ במאי דקשה הוא. ולכאורה היטב אשר דבר עד שלפי"ז יהיה קשה על הר"ן. וזה אין לומר דאף למ"ד בחמין נמי יש חלוק בין סכין לבשר לענין גוף דבשר רק שולט בו דוחקא דסכינא משא"כ סכין קשה לענין גוף רק לענין חמין אז אין חלוק בין סכין לבשר למ"ד בחמין דא"כ סוף סוף כיון שמן הצורך לבא אל הסברא דשאני בס"ם דמ"מ הוא הם קלא א"כ מנ"ל לריב"א ללמוד לענין גוף דפועל בו דוחקא דסכינא כיון שיש לחלק כמ"ש התוס' והרא"ש ולהחלוק צריכים אנחנו כנ"ל דבס"ם רותח קלא וא"כ אין ראי' לריב"א והכונים דברי התוס' והרא"ש ואפשר כוונת הר"ן במי' הוא רק די"ל כריב"א לדינא בלא ראי' לכן סיים הר"ן ואפשר דלמ"ד קולף כו' כפל לשון לכונה זו ודו"ק: שם בתוס' ד"ה לא לסחוף כו' כדכתיב ויצימו התלבים על החזות עכ"ל וכ"ה ברא"ש ורשב"א ור"ן והוא כפי' שמיני פסוק כ' וצ"ע למה לא הביאו מהמוקדם בתורה פ' צו ז' פסוק למ"ד את החלב על החזה יביאנו וגו' וע' מנחות ס"ב א' דמהא יליף לה שכן מביא מבית המטבחים:

דף ט ע"א תוס' ד"ה והידך כו' רבינו אלי' הי' מאריך כו'. ע' היטב בהגהת מרדכי כאן וע' תוס' מנחות ל"ה ע"ש ובהגהת מרדכי דריש לה כפי' ר"ת דקאמר הני. ולא הכך. וגירסת הרי"ף הני שכיחן והני לא שכיחן והכן: שם ברש"י ד"ה בהמה בחי' כו' שהרי אסורה משום אבר מן החי כו' ובד"ה מר סבר כו' שלא היתה שחוטה התחיל רש"י משום אבר מ"ה ואח"כ פי' שלא היתה שחוטה. רש"י אזיל לשיטתו בביצה כ"ה א' בד"ה לאפוקי כו' וע' תוס' שם ד"ה בחזקת כו' שהשיגו על פרש"י ופירשו בחזקת שלא נשחטה ולרש"י פליגי הכך תנאי בזה דלמ"ד מטמאה משום שנשארה בחזקת שלא נשחטה ולמ"ד אסורה באכילה לא נשארה רק בחזקת אבה"מ ולכן דקדק לפרש כן כאשר יראה המעיין והתוס' ד"ה ואסורה כו' משום דרוב פעמים כו' דאינהו מפרשי דלכ"ע בחזקת שלא נשחטה כמ"ש התוס' כנ"ל וא"כ קשה למ"ד דאינה מטמאה לכן פירשו משום דרוב פעמים כו' לא התמירו לעשות נבלה וכמ"ש בפ"ק דביצה ז' א' וכ"ת לענין טומאה נמי לגזור אטו טומאה הוא ואטו טומאה בדרבנן לא מפשינן. ודו"ק היטב: ע"ב בתוס' ד"ה התם הלכתא כו' ע' ברא"ש יוסף מה שהאריך וכתב ולא ידענא כו'. ונפלאתי מאד שלא עיין בתוס' נדה ב' א' ד"ה מעל"ע שהם קושיתם מבואר היטב ע"ש:

דף י ע"א תוס' ד"ה טבל ועלה כו' דשאני הכא דתומרא אתי ספק כו' עכ"ל צ"ע דמ"מ הו"ל להס"ם להביא ונהוכיח מזה דאין ספק היתר מוציא מידי ודאי איסור כיון דאיסור עדיף עד שספיקו מוציא ודאי היתר כ"ש שאין ספק היתר מוציא מידי ודאי איסור וצ"ע:

דף יא ע"א בגמ' הטורת חייס הקשה דלמה לא ניליף דאזלינן בתר רובא ממאי דשריא רחמנא למיסב אתתא וניתום שמא זנתה אמה וממזרת היא. ולא יכולתי להלום דהא זה נודע דס' ממזר שרי' מה"ת כדדרשינן לא יבא ממזר ודאי כו' כדאיתא בקדושין ע"ג כידוע ואם נימא דא"כ נ"ל קרא לזה תיפוק לי' ממאי דשרי' למיסב כו' ובע"כ דאזלינן בתר רובא. ז"א דהכתי לא ידעינן ספק בודאי קהל דמזה לא ידעינן אלא ס' בספק לפום סברא דהשתא דלא אזלינן בתר רובא. א"כ כ"ע ספיקא הוה. וא"ל דא"כ למה לי קרא ודאי קהל כיון שאין ודאי קהל זה לא קשה דמשכחת לה על ידי שתיית מים וע"ז איצטרך קרא אבל ממכה אביו שפיר יליף. ודו"ק בזה: שם בתוס' ד"ה אתיא מפרה כו' אבל לקמן כו' וי"ל דכל חזקה כו' ע' במעדני יו"ט שכתב דלמאי דמפרש רבינו חייס דהא דרובא עדיף מחזקה לא מסברא אלא ילפינן מפרה אדומה כו' כמ"ש התוס' ד"ה פנה כו' לפי"ז הפי' הק"ל דמאי מקשים בתוס' אעדים זוממין דדלמא הייט משום דאוקי אחזקתי' אכתי שפיר שמעינן רובא מיניה מכ"ש ע"ש ולא ידעתי מקום לקושיא זו. תדא דרבינא דיליף מעדים זוממין דעתו אף אי לא ילפינן מפ"א וכן הוא דעת כל אחד ואחד מהאמוראים. גם זאת אם נאמר דרבינא יסכים לרבה ב"ש ללמוד מפרה אדומה. מ"מ כיון דלא מדית לן סברא דכל חזקה שלא נתבררה כו' לא אזלינן בתרה אכתי ליכא למילף מפ"א דרובא עדיף מחזקה דהא נגד חזקת טמא להעמידו על ח' טומאה ישנו חזקה שאינה טריפה ונשאר הרוב לבדו. ולפום דא י"ל דחזקה עדיף מרובא. רק בתר דידעינן הס' דכל חזקה שלא נתבררה כו' לא אזלינן בתרה אז ידעינן דרובא עדיף מחזקה מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא ולא אמרינן העמד טמא על חזקתו. ואין כאן חזקה שאינה טרפה נגדה כיון שלא נתבררה ודבר ברור הוא וע' מהרש"א בתוס' ד"ה מנא כו' וא"כ שפיר הקשו התוס' על ילפותא דעדים זוממין דאכתי לא ידעינן דרובא עדיף מחזקה כי אם אחרי שנודע לנו תירוצם דלא אזלינן בתר חזקה שלא נתבררה וא"ש ודו"ק: ע"ב גמ' ר"מ אמר אתי' ממכה אביו ואמו כו' י"ל הא דאסיק ואמו אף כי הלמוד הוא רק מאביו משום דקיי"ל דאינו חייב על הכאתו וקללתו רק כשעושה מעשה עמך. וא"כ אם נימא ליחוש דלמא לאו אביו א"כ אמו אינה עושה מעשה עמך ושפיר נפקא לן גם מאמו ודו"ק: שם בגמ' וכ"ת משום איבוד נשמה כו'. פי' דהא איכא למימר דהא דנותה לנו התורה להרגו. או משום דאזלינן בתר רובא או דבדקינן. אך על הא דבדקינן. אמרו דמנוול. ע"ז אמרו דלמא משום אבוד נשמה דהאי ר"ל דלא תימא דהתורה אמרה להרוג מחמת דאזלינן בתר רובא דלמא בדקיק מאי אמרת דמנוול מה בכך דיותר טוב לומר דכוונת התורה דאין הורגין אותו רק היכא דבדקינן ולנוול אותו. מלאמור להרוג בהתם וע"ז אמר דאי אפשר לבדוק דדלמא במקום סייף נקב הוה ובזה נימא מה שמקשים העולם בזה וע' מפרשים ודו"ק היטב ותבין:

דף יב ע"א ברש"י ד"ה מומחין הן שאם לא הי' מומחה כו' עכ"ל זה קאי על הא דאמרינן אלמא אמרינן כו' ור"ל בברייתא לא ידעינן מאן שחט רק אמרינן מסתמא אם לא היה מומחה לא היה שוחט. ואח"כ ד"ה רוב מצוין א"ש כו' פי' רש"י רוב השוחטין זה קאי על מ"ש הגמ' הי"ל לימא רוב כו' ובמימרא דרב יודעין מי השוחט רק הוא מרוב השוחטין והגמ' מדמי להו. משא"כ רבינא לעיל. וע' תוס' ד"ה ואם שחט ג' ב'. ומש"ה: ע"ב בגמ' ונראין כו' לפי פרש"י לא גרסינן לה וע' בתו"ח: שם בתוס' ד"ה מאן תנא כו' תימה דמשמע הכא כו' וי"ל כו' למסקנת התוס' דבשוטה לא מהני גע"ג כי אם בגט דבגט מוכח מלתא טפי דעביד לשמה וא"כ בשחיטה לא מהני גע"ג בשוטה ושפיר דייק לה הגמ' דלא בעינן כונה לשחיטה משוטה והבן:

דף יד ע"א תוס' ד"ה השוחט ור"מ אית לי' בפ' ע"ב ובפ' זה בורר דמומר לד"א הוה מומר לכה"ת כולה עכ"ל הנה זה הלשון לא נמצא שם כי אם חשוד לדבר אחד חשוד לכה"ת כולה. ובע"כ לומר דכונתם לזה ולאו דוקא. וע' מהרי"ק שהקשה דלמא איירי באחרים עע"ג ומשמע מדבריו דגם הוא הבין כן בפשט התו' דלאו דוקא מומר דלמומר לא מהני עע"ג כמ"ש למעלה בחי' רק את זאת לא הבנתי דבריהם הקדושים דהא ע"כ בשחיטה לא מטעם עדות נגעו בה רק מכח חזקה לא שבק איניש היתרא ואכל איסורא וכמו שביארתי בחי' דהל"כ מקשי לרבא דאמר מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין כו' ואח"כ שוחט בינו לבין עצמו. הא באוכל נבילות לתיאבון פסול לעדות אף לרבא בזה בורר כ"ז ע"ש ובע"כ מטעם חזקה מאן דלא שביק היתרא. וא"כ דלר"מ לא הוה הלא פסול עדות בעלמא ונאמן לענין שחיטה מטעם חזקה. והארכתי בזה בחי' ונע"ג:

דף כ ע"ב בגמ' מפני שהוא מחליד. לכאורה לפי פירש"י במפני שהוא מחליד לא פריך הגמ' מידי לרבא דאיהו סבר דהשתא קתני בין בסכין רחבה או קצר לכן קאמר מפני שהוא דורס דלדידי' מוליך ומביא פסול וע' תוס' ד"ה מפני שהוא כו' ע' היטב ויש ליישב: שם בתוס' ד"ה ותקשה לך כו' כדפירש בקונטרס וכוונתם על רש"י ד"ה וכי מתה עומד ומולק ולהבין דברי התוס' ע' ברשב"א בחי' מה שיש לפרש בדרך אחר ותבין:

דף לב ע"א רש"י ד"ה הוכשרו בשחיטה מגו דשרי' כו' מידי אבמ"ה לכאורה יאמר בזה לפי כונתו דאף אם שחט ונמצא טרפה ג"כ מכשרת השחיטה דהא עיקר טעמא משום דמשוי לי' אוכלי' להוציא מידי אבמה"ח וע' בפי' הרע"ב וקשה לי מסוגית הגמ' לקמן קכ"ח א' דאמרו שם דשחיטה מכשרת ולא דם א"ב וע"ש בפרש"י ומבואר משם היכי שהשחיטה אינה מכשר את הבשר לאכילה אינו מכשיר גם לענין טומאה ע"ש היטב והנה לק' ל"ה ב' ברש"י ד"ה שחטה מכשרת פי' שם משום דמשוי לי' אוכלא וע' בתוס' שם שכתבו משום דמתיר הבשר לאכילה וכן פי' בקונטרס ע"ש וכוונתם לרש"י שם בגמ' הנ"ל ומוכרח הוא כמ"ש אבל ברש"י כאן וברע"ב ובפי' המשניות צ"ע:

דף לה ע"ב רש"י ד"ה דם המת פי' רש"י בהמה שמתה מאליה וכן לק' גבי דם מגפתו וע"ש בתוס' שהרבו להקשות על פרש"י ולדידי יש עוד להקשות מלקמן קכ"ח א' באוקימתא דרב אדא ע"ש דאם כפרש"י דגם בדם בהמה פליגי ת"ק ור"ש בדם מגפתה א"כ נוקמה הפלוגתא בהכא ויהי' ר"ש לשיטתו ע"ש היטב ולמה לי' למימר דפלוגתתן בישנה לשחיטה כו' וגם לקמן קכ"א נראין דברי גבי מימרא דרבי אסי ע"ש שכתב שדם מגפתה אינה מטמא והיינו כר"ש ומ"מ כתב דדם השחיטה מכשיר והוצרך שם לפרש כן משום דהא ע"כ המימרא שם אליבא דר"ש דהכא דלרבנן הי' מוכשר מכח דם מגפתה וא"כ אי אמרינן דלר"ש דם השחיטה א"מ א"כ למה הוין דוקא בטמאה הא אף בטהורה טרפה משכחת לה האי דינא. ולזאת פירש"י דלרבי אסי אף לר"ש ש' מכשרת ולא שמיעא לי' הך דהכא והוכר הרב אחא לקמן קכ"ח וע"ש בתוס' ד"ה ומר סבר לקמן כ"ז ב' והך רב אסי דהכא הינו רבי אסי דהתם דהך הוא חבירו של רב כהנא והתם רבי אסי חבירו של ר' אמי ועיין תוס' לעיל י"ט ד"ה אמר ר"ה ולא כר"י של' דרבי אסי הכא הוא דהתם ועיין תוי"ט פ"ו ממכשירין מ"ו ד"ה דם שחיטה שהביא מדברי רש"י שבת קמ"ה ותמהתי שהוא גמ' ערוכה חולין קכ"ח א' גם על תוס' דהכא יש לתמוה שהביאו משבת והוא משנה במכשירין פ"ו מ"ח וע' בכריתות פ"ה מ"א ונע"ג והארכתי בחי' ואכ"מ:

דף לז ע"ב בגמ' הר"י א"ר כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ע' בס' ת"ם סי' י"ז ס"ק י"ג שכ' בתוך דבריו וכ"ל דאפילו במסוכנת אם העמידה בידים אע"ג דהלכה אח"כ לא יצאת מתו' מסוכנת דנקל טפי ללכת מלקום בעצמה כו' עכ"ל הגאון ז"ל ועמדתי מרעיד אשר החליט הדבר מצד הס' ולא כן הוא. ואין בזה אפי' צד ספק דהא כל עיקר דלא מהני העמדה בידים אף דבגמ' סתמא קא אמרינן כל שמעמידין כו' משמע אף שמעמידים בידים מהני וכן משמע מכל הפוסקים הראשונים וכן משמע דעת הב"י בש"ע שהשמיט בש"ע וכש"ע רק הרמ"א הגי' זה ומקור דין זה הוא בב"ב בשם הראב"ד וטעמא קא יהיב דכל שאינה יכולה לסמוך מעט מעצמה כל שמעמידים אותה בידים מעשה עץ בעלמא הוא וא"כ לפי"ז כשהלכה אחרי כן הרי לא מעשה עץ זה להניף שבע אם מרימיו אתמהה והלכה מאז כן עתה. ומה לי דנקט התב"ש מסברא דנפשי' דנקל טפי ללכת מלקום בעצמה ס"ס לא מעשה עץ הוא ואם תשאל לפי"ז למה לא נקט ר' יהודה רבותא יותר דאפי' הלכה בלא עמדה מהני לפי ס' התב"ש על זה אמינא דמוכח דעמדה ע"י גערה רבותא יותר ובהלכה לא אצטרך למימר דזה עדיף יותר ועוד אביא ראי' מוכרחת שאין עלי' תשובה הנה ידוע מ"ש הר"ב בא"ע דגבי נפילה לא מהני רק שעמדה מעצמה אבל העמידוה אחרים לא מהני דבמסוכנת בלאו הוא דאתסר הביאו רמ"א ס' נ"א ס"ד נשמע מזה דיותר קל הבהינה להוציא מכלל מסוכנת מלהוציא מחשש נפילה ולפי"ז לפי מאי שהסכימו כל"ח והש"ך בסי' נ"ח סק"ו דהלכה א"צ בדיקה אף העמידוה אחרים וחלק על הב"ח שם הגם כי מה שהוכיח הש"ך מזבחים ע"ד וכונתו דאם נימא כהב"ח דלא מהני הלכה רק כשעמדה א"כ הא דאמר שם כולהו לא אמרי כר"ל דנתערב בנפילה דקסברי עמדה כו' הלכה א"צ בדיקה ואכתי נוקמה בנפילה שהעמידוה אחרים והלכה ונתערבה דצריך בדיקה אית בה פירכא הדא דעד כאן לא קאמר הב"ח לדינא' אלא בהלכה ולא שהה מעל"ע אבל שהה מעל"ע והלך בודאי מהני אף לדידי' כי יותר טוב שהיית מעל"ע מעמדה כדמשמע בגמ' וכ"מ בתוס' ב"ק נ' ב' דתקרו אם בשהיית מעל"ע צריך בדיקה בעמדה בודאי צריך בדיקה עכ"פ לא גרע שהיית מעל"ע מעמדה וא"כ עכ"פ לא גרע שהיית מעל"ע מעמדה א"כ ליכא לאוקמא הכי דתקשה לשבוינהו מעל"ע ותלך דאז בודאי מהני ומצאתי בפ"מ שעמד בזה ופי' דמיתורא דייק הא דאמרו שם עמדה א"צ מעל"ע להורות ע"ז דבהלכה א"צ לעמדה מעצמה. ולדעתי לא נהירא דמה סמכו ענין שם להורות ע"ז אחרי כי אין מהצורך שם לפי' הגמ' ובמס' חולין בעיקר דינא דנפולה היו זה להגמ' לרמז ויותר נראה אחרי דהגמ' קאמר לר"ל עמדה צריכה מעל"ע או לגי' התוס' בחולין עמדה א"צ מעל"ע נקט הגמ' שם גם בתירוצם. זאת שנית לא יכולתי להלום המציאות הא אף אם נתערבה בהלכה ע"י העמידוהו אחרים אכתי יש להכירה איזו היא הנפולה להפיל כולם כל התערובות לארץ וא"כ מי שתקום מעצמה ותלך בודאי אינה מן הנפולים וא"כ לא משכחת לה כלל להתערב ופליאה דעת ממני נשגבה דעת הש"ך ולדינא יכון דעת הש"ך דגם לענין נפולה מועיל הלך דגם בדיקה א"צ קיץ שמועיל הלך לענין מסוכנת אף כי לא עמדה מעצמה דהא ראינו שיותר קל מסוכנת מנפולה כמ"ש הר"ב אף זאת גם לדעת הב"ח דלענין נפולה צריך בדיקה בהלך בהעמידו אחרים מ"מ לענין מסוכנת בודאי מהני דלאו מעשה עץ הוא. א"כ בהלכה בלוך יפה אף שהעמידהו אחרים ברור להלכה ולמעשה דמוציא מכלל מסוכנת אם דקשה לחלוק על התב"ש שהיה יחיד בדורו כמ"ש הנוב"י בת' יו"ד אולי כתב זה דרך עיון לעורר לב המעיין והמעיין יכריע:

דף מב ע"ב רש"י ד"ה דרוסת הזאב כו' אבל בגסה לא אלים כו'. נראה בעליל שרש"י יפרש דפליגי אהדדי חכמים ור' יהודה והלכה כחכמים כאשר הכלל יחיד ורבים וא"כ דרוסת הזאב בגסה ג"כ וכמ"ש בגמ' גברא אגברא כו' וזה ברור בכונת הב"י סי' נ"ז שכתב דכן נראה דעת רש"י. והכרו"פ אחר לדעת מאין יצא שרש"י סובר כן והאריך להוכיח בחריפות מתוך דברי רש"י בגמ' והדבר מפורש ברש"י במשנה כנ"ל ברור: עוד זאת מה שחקר בתשובת אחי הגאון בעל ט"ז בסי' נ"ז ביו"ד בתוך דבריו מוכיח לנוכיח דנשברה השדרה בלא פסיקת החוט כשרה וכמו שפי' רש"י כאן במשנה ד"ה נשברה השדרה כו' תדא הא כו' ע"ש היטב. ופליאה נשגבה הלא מפורש להדיא במשנה לקמן נ"ד א' נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה כו' תטיב לה בלאו בשרות ע"ש ומזה יצא לו לרש"י ז"ל לפרש כן. ופלא הוא על האחים הגאונים ז"ל:

דף מג ע"א בגמ' ואמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ עיין ברבינו הרא"ש שהקשה כיון שאין לו בדיקה מבחוץ האיך מכשירינן לי' ע"י בדיקה מבפנים דלמא אי הוה מני למבדקי מבחוץ היו מוצאין האדם וסופו לחלחל בפנים. וכתב בתוך דבריו ועוד אי לא מטרפינן ס' באדמומית שמבחוץ מאי קאמר הכא ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים וכ"מ לס"ד ואפי' יש לו בדיקה מבחוץ למה יבדקנו הואיל ולא מטריף בהכי עכ"ל הנה דבריו נפלאים מהבין הא שפיר קאמר דאין לו בדיקה מבפנים להקל מחמת זה ולומר אחרי כי לא נמצא שם רע תעלה ע"ד להכשיר אחרי שלא נמצא בתוך בודאי לא זרק שם האדם ובודאי גם בפנים איננה ע"ז אמר רבה כי לא כן הוא כי אין לו בדיקה מבחוץ וכן הוא באמת בפי' הר"ן וכבר הרעישו בזה המהרמ"ש ובתבו"ש ופר"ת והפר"ת החליט דעתו כאשר יראה הרואה שם אשר לא יתכן לפני רבן של כהה"ג הרא"ש ז"ל ואנכי מוסיף עוד דאם נימא כונת הרא"ש דהכ"מ יסבול על ב' דרכים הן למי שירצה לסמוך על בדיקת חוץ להקל וכן להחמיר ולפי הה"א הכ"ל יהי' הפי' רק על דרך אחד אם ירצה לסמוך להקל בבדיקת חוץ על זה בא האזהרה מבלי לסמוך כי אין בדיקה מבחוץ לבד מהדוחק הזה מה נעשה בפי' השני של הרא"ש שכתב דרוב פעמים ניכר טיפת דם האדם הא לפי"ז יהי' הכונה כמ"ש רבה אין לו בדיקה מבחוץ רק על צד להקל ולא על להחמיר כיון שצריך לבדוק ג"כ ואפשר היכא ניכר טיפת דם האדם מבחוץ וא"כ דניחא להרא"ש בזה משכוני נפשי' ל"ל. הו"ל דלא מטרפי סימנין באדמומית שמבחוץ הס"ד ואז ממילא תנוח דעתו ואם נאמר כי לא יתכן דרך זה לרבינו מפאת קושיתו והוכחתו הראשונה מדקאמר עד שיאדימו סימנין עצמן לכן כתב בחי' זה הפי' א"כ קושיתו השני' פורח באויר ורב מהדוחק להיודע הדרך הסלולה בדברי רבינו והשבתי לדעת והנראה לדעתי בס"ד דרך מרווח וברור. דהנה נחזי אנן עוד במה שהאריך רבינו עוד בהוכחה השני' שכתב כל דברי רבה והאמור עלה למאי נ"מ לס"ד הא עלה קאי ובזה דבר בקדשו. האמנם ידוע שיטת רש"י דלנקב אין לוושט בדיקה מבחוץ וריב"א ס"ל דלנקב יש בדיקה מבחוץ יודע כמובא למעלה ברא"ש פ"ב סי' ג' והוכחת ריב"א שם מדקאמר למאי נ"מ לס"ד ולא אמר לספק נקב יעו"ש והנה אף שהביא שם סברת ריב"א באחרונה מ"מ י"ל דרבינו סובר כשיטת רש"י מדמסיק הרא"ש כאן שצריך לבדוק הוושט גם מבחוץ כי רוב פעמים טרפות האדם ניכר וא"כ אם נימא דסובר כשיטת ריב"א בע"כ בההוא בר אווזא דהוה בי רבא הי' לענין ספק דרוסה כמו שפי' הריב"א שם. א"כ למה הזכיר רב יוסף ברי' לבדוק את הוושט מבחוץ. ובדיקת הקנה ובדיקת פנים הוושט הזכיר. ובע"כ שזה הוא לשיטת רש"י שם שהבדיקה הוא לספק נקב וניקב זה בלא זה כשר וכבר מבואר כן בדברי הב"ה שהרא"ש הולך בזה בשיטת רש"י מפאת הוכחה זו יעו"ש וזה אמת ברור וא"כ הנכון לתרץ לשיטת רש"י בדברי רבינו את ההוכחה שהביא למעלה בשם הריב"א דלמאי אמר לס"ד ולא לספק נקב. והנה הנראה מתוך דברי רבינו אלה אשר הולך בשיטת רש"י כאמור אשר כונתו לתרץ לדברי רש"י דבשלמא לענין ספק דרוסה יהי' הנ"מ על שני דרכים בין להקל בין להחמיר ועל כל אחד אמר רבה דאין לוושט בדיקה מבחוץ. משא"כ לענין נקב אז לא יפול כי אם על מי שירצה לסמוך להקל אבל לא על להחמיר כיון שאף אם ימצא עור החיצון נקוב לא יטרפנו בהכי דניקב זה בלא זה כשר כידוע ולמה יבדקנו כיון דלא מטריף בהכי משא"כ לענין ס"ד אם נאמר דאם דרס בעור החיצון לבד טרפה שפיר הוה נ"מ ב"כ הצדדים ולכך תפס דוקא הנ"מ לס"ד דאז הוה במושלם משא"כ לענין ס"נ בדיקת חוץ להחמיר לא יועיל דניקב זה בלא זה טריפה ובדיקת פנים לבד מועיל כי בודאי ניקב גם החיצון דהנך בבא מתאיו לפנימי בבר אווזא דממשמש קוטי' דמא משא"כ אם נימא דגם בדרוסה לא מטריף בעור החיצון לבדו א"כ שוים המה דרוסה ונקובה הדק"ל דלמה אמר נ"מ לס"ד ולא לס"נ כהוכחת הריב"א וזה יהי' כונת הרא"ש בהארכת לשונו לשון הזהב וכ"מ לס"ד אשר כונתו בזה לשיטת רש"י ז"ל כנ"ל וא"כ מוכח דבדרוסה מטריף בעור החיצון לבד דאל"כ למה יבדקנו כו' ולמה לא אמר דנ"מ לס' נקב וכנ"ל ולתי' השני שתי' דים לבדוק מבחוץ. א"כ כונת רבה במה שאמר אין לוושט בדיקה מבחוץ כוונתו מבלי לסמוך על בדיקת חוץ לבד כי אם גם צריך לבדוק בפנים א"כ בלא זה שפיר ניחא לס"ד ולא ספק נקב כי כונת רבה לענין אחר שצריך גם מבפנים וזה אינו בספק נקב. וא"ש הכל והדברים מאירים בס"ד ודו"ק בכ"ז היטב:

דף מה ע"א תוס' ד"ה ניטלה כו' תימה כו' לשמעינן נקבה וכ"ש רצועה עכ"ל כונתם דלשמעינן נקבה כיש בהם חסרון דמטרפין לכאיסור ואף השלם שביניהם כידוע. והוה תרתי למעליותא דצריך לצרף וגם השלם וכ"ש רצועה דלא שמעינן אלא צירוף לחודא. והראי' כי כעת שהשמיענו רצועה אכתי בנקבה כנפה מבעיא לי' והצריך להשיב סתמא דמלתא דיותר נוטה להטריף רצועה מנקבה כנפה. וזה פשוט מאד רק בעבור כי ראיתי במעדני יו"ט שהאריך לתמוה בדברי התוס' והבין כי כונתם על נקבה בפשוט וז"ל שם ברא"ש סי' יז ס"ק ו' ולא יכולתי לעמוד על תמיהתם דנקבה תנינן לקמן עד שתחסר כו' וכ"ת דהא ק"ל כו' זה אינו כמשמע לשונם אבל באמת תמיהתם אינו תמיהה דהכא נ"ל דאע"ג כו' הנך רואה כוונתו ז"ל בדברי התוס' אבל באמת כונת התוס' כמ"ש דקאי אנקבה כנפה דבעא מיני' ר' יצחק ב"נ מריב"ל עצמו כדאיתא ע"ש ולענין קושית התוס' יש לומר דלריב"ל מסתברי לי' דנטלה כרצועה יותר רבותא מנקבה כנפה בנקבים שיש בהם חסרון. דהם כאיב לי' יותר כיון שנקבה הרבה פעמים מנטלה רצועה כאחת והסברא זו איתא בד' מ"ד א' לענין עיקור סימנין הכם דאפריק אפרוקי לשיטת רש"י כיון שהשמיעה הנשאר אינו מחובר ביחד ע' בב"י סי' כ"ד באריכות ומ"מ ר' יצחק ב"נ קא בעי מיני' משום דיש פנים להיפך וגם כלל בבעייתו בנקבה כנפה באין בהם חסרון וריב"ל באר הדברים ודו"ק בכ"ז היטב:

דף מו ע"א גמ' דאמר רבה האי ריאה דאיגלד כו' עיין בש"ע יו"ד סי' ל"ו בהגה"ה יש אומרים אם נפחו הריאה ונקרע הקרום כו' ועיין ט"ז וש"ך מ"ש בזה והנלע"ד אחרי דקדוק לשון הרמ"א שכתב נקרע הקרום ולא כתיב נקרעו הקרומים. גם לפי פירושם ז"ל אינו שייך להג"ה זה כאן וע' בל"ח. אולם הנראה דהוא דבר הלמד מענינו דקאי על נגלד קרום העליון דכשרה ובנגלד כולו צריך בדיקה הייט נפיחה וכמ"ש הש"כ ופורתא א"צ בדיקה כמ"ש האחרונים. על זה קאמר דאם מחמת הנפיחה נקרע הקרום. ר"ל קרום התחתון הנשאר טריפה. ולא תלינן מחמת חוזק הנפיחה. ומלתא דמסתבר הוא והא דנקט אם נפחו דמשמע דאירע כן. הוא מדינא צריך כנ"ל היינו לכלול אף נגלד פורתא מ"מ אם נקרע מחמת הנפיחה טריפה. כנ"ל ברור בס"ד לדינא ונכון. ע"ב תוס' ד"ה אוכמי כו' והא דאמרינן בסמוך כדיותא טריפה עכ"ל לפי הנראה רש"י בעצמו לקמן דקדק לתרץ קושיתם וז"ל רש"י מ"ז ב' כדיותא קורע דיו יבש והוא שחור. והנה במס' נדה מבעיא שם בלחה או ביבשה ומשמע שם דלוקה אינו שחור כ"כ רק כיון דהא דרבא לא למדה אלא מדר' תנינא דלגבי נדה ושם מסקינן דיבשה א"כ הה"ל גבי ריאה וא"כ שחור הפחות מדיו יבש כשר גם אמרו שם כזית כזפת כעורב אינו טמא לענין נדה וה"ה כאן וא"כ מיושב מאד קושית התוס' על רש"י ותירוצם ז"ל שכתבו דבעינן כו' פליאה דעת ממני הא רש"י כתב בד"ה הזותא כו' דדוקא הנך גוונים דלא מטרפת כו' כגון אדומה כו' לדבריהם להכשר כיון שאין בה כך ולחלק בין שחור לשאר מראות האסור זה לא ניתן להאמר. ונע"ג בדבריהם ז"ל וע' ת"ם ל"ח ס"ק ח' שהביא הך דיו יבש בשם הר"נ והלא הר"נ הוציא זה מרש"י כדרכו שנמשך תמיד אחר לשון רש"י כמ"ש הפר"ח בסי' ל"ו ורש"י הוציא זה מחמת קושית התוס' ולא רצה לפרש כבותלא וכמ"ש בתוס' וכן הרי"ף משום דלא ניכלל לדידי' באוכמא. כי רש"י ז"ל כתב כותלא לא ירוק ולא שחור ורבא אשמעינן רבותא מצד הירקות שבו כמ"ש הת"ם שם בסוף דבריו וזה ברור מאד:

דף נג ע"ב תוס' סד"ה ספק שוגרא כו' והא דלא משני דאיערב דרוסת כו'. ולהנתו אמרנו להוכיח דבודאי אינם שוים דרוסת הכלב ודרוסת הזאב אהדדי מתוך דבריהם שהקדימו ומתוך דברי הש"ס שעוסקים אנחנו בה אחרי אשר חכמים הניחו למונח קיים דבין קניא ובין שוגרא אין הבדל כדאמרינן ספק קניא ספק שוגרא אימר קניא כו' וכן אין הבדל בין דרוסת הכלב לשוגרא כדאמרינן ספק כלבא כו' נולד מזה היקש אשר אין הבדל בין כלב לקניא כמו שאין הבדל בין שוגרא לקניא. ובין קניא לדרוסת הזאב אמרינן דיש הבדל והוא אמרה בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב מידע ידיע האי משיך כו' מזה דעת לנבון נקל דגם בין כלב לדרוסת הזאב מידע ידיע כמו בין נקובת הקוץ לדרוסת הזאב. וזה ברור וע' מלת הגיון להרמב"ם ואולי אפשר לטעמים בדבריהם ז"ל שכתבו דלמא אפשר לברר דהוא מן הדומה לדומה ולכן אין ברור:

דף נה ע"א גמ' מאי לאו לוג כלמטה. נשאלתי מהגאון בעמ"ח ס' ארצות החיים ברמב"ם פי"ח מכלים ה"ג ובפי' המשנה פ"ב דכלים דאיך יפרנס דברי הגמ' כאן מאי לאו לוג כלמטה כו' אשר הקושי' לכאורה עצומה. [אמר הייזיק בהלך המסדר נכדו ע' בהרש"ש שהעיר ג"כ כאן ע"ז] ולהומר הקושי' האמת יורה דרכו שהפי הנוסח לפניו במשנה מכדי סיכת קטן כו' מוכרח כפי' הרמב"ם דמכדי סיכת קטן עד סאה שיערו ברביעית דלפי' רש"י והר"ש ושיטתם דכדי סיכת קטן הוא השיעור שישאר בשבר לא הול"ל מכדי סיכת קטן רק בכדי סיכת קטן ושפיר מני קאי על שיעור הנשאר ולרש"י והר"ש ז"ל דגירסתם בכדי סיכת קטן כמו שהוא לפנינו נוסח לשון המשנה כאן בגמ' גם י"ל דאף להגי' מכדי הכונה לכלול דגם בכלי חרס קטן שלם בתחילתו השיעור כדי להכיל סיכת קטן וכולל כלי חרס הקטן השלם עם השבר. ולסורות נמן דפחות מכדי סיכת קטן אף השלם אינו מקבל טומאה ולשיטתם כשנשאר בשבר כדי סיכת קטן בע"כ בשהי' שלם היה יותר מכדי סיכת קטן אבל הרמב"ם דסובר שהשיעור לא נאמר רק על שברי כ"ח ולא על השלם (וע' תוס' לעיל נ"ד ב' ד"ה הדקין ובחי' הר"נ שם) לכן הוכרח לפרש מכדי סיכת קטן כפירושו דהיינו אדם קטן ושיערו ברביעית (ודברי התוי"ט שם ד"ה מכדי סיכת קטן תמוהים ע"ש) אמנם כן צריך להבין לפי' הרמב"ם סדר לשון המשנה מכדי סיכת קטן ועד לוג מלוג ועד סאה ברביעית למאי פלגינהו הול"ל בקיצור מכדי סיכת קטן ועד סאה ברביעית כיון שאין נ"מ בלוג בין חסר או יתר לפירושו ז"ל ובאמת בחבורו כתב בקצור ודלג ועד לוג ומלוג ע"ש מיהו למעיין בפירושו ניחא שכתב שם וז"ל ואמר שהכלים הקטנים כו' ומגדול שתקבל לוג כו' ע"ש. כונתו לתקן לשון המשנה שהתחיל הדקין שהכ"ח ואם הי' כולל מכדי סיכת קטן עד סאה תקשה לשון הדקין דמלוג ועד סאה אינו נקרא קטן לזה חלק במשנה ועד לוג דזה נקרא קטן ומלוג ועד סאה לא קאי על דקין וזה כונת הרמב"ם בפירושו שכתב ומגדול שתקבל לוג כו' ומ"ש ברביעית קאי גם על מכדי סיכת קטן כפירושו ז"ל אמנם בחבורו לא כתב הדקין כו' רק כתב כמה יקבל החרס כו' לכן דעת שפתיו ברור מללו בדרך קצרה כדי סיכת אדם קטן עד הביות שהן מקבלות כסאה כו'. אולם הא גופא טעמא בעי למה כתב במשנה הדקין ולהאריך את"כ כיון דלשיטת הרמב"ם בכ"ח שלם א"צ שיעור וצ"ל דמתניתין מלתא אגב אורחא קמ"ל דעד לוג נקרא קטן. וכ"מ למקח וממכר כמ"ש בשבת ל"ו ובסוכה ל"ד ובנדה מ' ב' וכ"ת אמנם הרמב"ם בחבורו שמר הסדר לקבוע כל דין על מקומו הראוי לו וכמ"ש ה"ה בהקדמתו לה' שבת מהפלגת רבינו בשמירת הסדר כו' ע"ש לכן כיון שעסק בה' כלים לא כתב שם רק דין הצריך להלכה

בהיא

פסיא והשמיט הדקין כו׳ כיון שאין כ"מ בזה שם ומה שנוגע למקח וממכר כבר כתב רבינו פי"ט מהל׳ מכירה דין ח׳ וז"ל וזה עיקר גדול דכל דברי מו"מ הולכין אחר לשון בני אדם באותו מקום כו׳ ונגלם בנעימות דבריו גם הדין הנ"ל וכן נ"ל במה שהשמיט הרמב"ם ז"ל הא דבתולת שקמה דפ"ק דנדה משום דנכלל הדין בכלל הנ"ל עכ"פ במתני׳ דינא אשמועינן לענין מו"מ ושפיר פריך הגמ׳ מאי לאו לוג כלמטה כו׳ נקרא קטן לענין מו"מ ודברי הרמב"ם נכונים. ומה שתי׳ הגמ׳ שם התם להומרא כו׳ היינו דאמרינן חומרא לתובע וקולא לנתבע כמ"ש התוס׳ פ׳ השואל צ"ס א׳ ד"ה אמר והרא"ש המפקיד סי׳ ד׳ ואם מכר לו כלי קטן ונתקיים המקח בדרכי הקני׳ ועדיין לא נתן לו המעות אינו יכול המוכר לכוף הלוקח שיקבל ממנו כלי המחזיק פחות מלוג דלוג כלמטה וכן אם מכר כלי הנקרא גדול ג"כ יש כ"מ כנ"ל. ועי׳ תוס׳ כאן ד"ה כל שיעורי חכמים וי"ל דאיכא נמי חומרא:

דף נט ע"ב ד"ה וקרס כו׳ שהקשו משבת ולא הבנתי דבריהם הקדושים דלענין קושיתם למה להו להקשות מחולין הלא גם בשבת שם מבואר ג"כ דקרס מין חי׳ ולכך לא הכריעו חכמים גם מ"ש ומיהו כמו כן הי׳ יכול לדקדק מקרס לא ידעתי מה הי׳ אם הי׳ מדקדק מקרס הלא ס"ס צריך להא דאר"י שור כו׳ מדלא הכריעו חכמים אם מין בהמה או חי׳ ושפיר קאמר הגמ׳ וכונת הגמ׳ על שניהם וכפי הנראה גי׳ אחרת היה לפני התוס׳ בשבת שם ולע"ג ודו"ק היטב:

דף פט ע"ב תוד"ה אם יש בה בנ"ט כו׳ תימה דלמא אסורה כו׳. ע׳ רש"י לקמן צ"ט ב׳ מתני׳ דקתני כו׳ אוסר את התבשיל כו׳ משמע מדבריו ז"ל דמסיפא דמתניתין דייק וכא לתרץ קושית התוס׳ דסיפא ודאי מיירי בגיד עצמו ולא משומנו כדקתני בין הגידים ועוד היך תני ואם לאו כולן אסורים תבטל ברובא כדפריך הגמ׳ ולבטיל ברובא ופי׳ שם ברי׳ שאני וזהו בגיד עצמו ועלה קאי אע"פ שמכירו בנ"ט דאוסר את התבשיל דליכא למימר משום שהי׳ שם ג"כ שומן דא"כ למה כפל התנא להשמיענו. דהא תני לה רישא ולא הוי לי׳ למתני רק דכולן אסורים אם אינו מכירו. אבל אם מיירי בגיד עצמו ניחא דברישא קמ"ל דמשערין כבשר בלפת וכמו שפירש"י שם דשיעורין הלמ"ס וזהו כשנתבשל עם הירך וכשנתבשל עם הגידים בנ"ט ופירש"י שם שיעורו בששים מפני שבשמנו של גיד דהוה דרבנן לא שייך זה ועי׳ רש"י ד"ה אם יש בו בנ"ט שיערו בס׳ כו׳ והבן ובגמ׳ חסר תיבת כו׳ כאשר מצינו כה"ג בכ"מ עי׳ ברכות ריש ס׳ ג׳ שאכלו ובגיטין וש"מ וכמ"ש בס׳ הגהה לבעל המאור. ודו"ק היטב. ועוד נראה בזה אחרי שבגמ׳ וכן ברי"ף והרא"ש איתא הא דאמר לקמן מתני׳ דלא כהאי תנא על פסקא כיצד משערין כו׳ והנה למעיין ברא"ש יראה להדיא דאינו סובר כהר"מ. וגם תי׳ ר"ת דלשמנו לא הי׳ קורא אותו גיד סתמא דהא הסיא אמתהא דאימלהו בי ריש גלותא בגידא דנשיא פי׳ הרא"ש משום שמנו של גיד קאסר רבינא אף דשם אתמר סתמא בגידא דנשיא והנראה דלקמן צ"ז ב׳ כתבו התוס׳ ד"ה כל כו׳ מדלא נקט כבשר בלפת כדקתני במתניתין משמע דאין שיעורן שוה דגיד לא יהיב טעמא כו׳ ומדאמר רב נחמן גיד בס׳ מ"מ דבשר בלפת הוה שיעורה בס׳ ולפי"ז פליג ר׳ יוחנן אדרבא לעיל ע"ש היטב ולולא דבריהם ז"ל י"ל דהא דאמר רב נחמן גיד בס׳ הוא שומן של גיד וכמו שפי׳ הרא"ש שם הא דר"נ בלשון ב׳ וז"ל א"כ משום שומנו ולכך הוא בס׳ כי השומן יהיב טעמא יותר מגיד. והא דתני במתני׳ כבשר בלפת הוא פחות משיעור ס׳ כי מתני׳ אתא כמ"ד יש בגידין בנ"ט ושיעור ששים בכל האיסורין הוא כבשר בקפלוט וכמ"ש ר׳ יוחנן ור׳ יוחנן ס"ל ג"כ כ"א שבתורה הוא בס׳ ולפי"ז א"ש הכל דהגמ׳ מדייק מהא דתני כיצד משערין כבשר בלפת וזהו השיעור אין בו ס׳ בע"כ ס"ל יש בגידין בנ"ט ולכן כיון שאינו נ"ט כ"כ לפיכך בטל אף באין ס׳ מהא"כ אי הוה משים שומנו של גיד הי׳ השיעור בס׳ כר"י ובבצל וקפלוט כר"י ומתורץ קושית התוס׳ וא"ש אל נכון והתוס׳ אזלי לשיטתם. ודו"ק: ועוד נראה בזה לתרץ קושית התוס׳ עפ"י מה שפרש"י לקמן צ"ו ב׳ במתני׳ ד"ה כבשר בלפת כו׳ דשיעורין הלמ"ס וגמירי דבהכי משערינן כו׳ וא"כ דייק הגמ׳ שפיר דאין לומר משום שמנו הא זה רק מדרבנן וישראל קדושים נהגו בו איסור וא"כ לא שייך בזה הל"מ ועי"כ צ"ל דאתא כמ"ד יש בגידין בנ"ט והוא מדאורייתא ואף דלפי"ז מ"ד דאין בגידין בנ"ט יסבור שלא הי׳ הל"מ ע"ז אשכחן כהאי גונא דפליגי הכא בזה ע׳ ריש פ׳ כ"ה לענין צרורות סומכוס וחכמים וע׳ רא"ש שם דלמד מסוגיה דהלכתא לגרוע ע"ש ומבואר שם דסומכוס לא יסבור בזה הל"מ וכמו שביארתי. אמנם התוס׳ ביבמות ע"ז ב׳ ד"ה הלכה כו׳ כתבו לאו הלמ"מ קאמר דא"כ אמאי פליג עלי׳ ר׳ יהודה אלא ה"ק כך קבלתי מרבותי ע"ש ולפי"ז אף בח"כ צרורות ג"כ צ"ל כן וכן הכא דכך קבלו דמשערינן כבשר בלפת וא"כ אין מזה הכרע דאתא כמ"ד יש בגידין בנ"ט ולכך הקשו שפיר לשיטתם מהא"כ לשיטת הרא"ש א"ש ודו"ק היטב:

דף צ ע"א תוס׳ ד"ה קדשים כו׳ ואפי׳ נאסר מתחילה לכל העכו"ם כו׳ עכ"ל. וכ"ה בתוס׳ פסחים כ"ב א׳ ד"ה ור"ש ויש שם ע"ש בתוס׳ ע"ש. וצ"ע איך נאמר דמתחילה נאסר לכל העובדי כוכבים הא מקרא מפורש ע"כ לא יאכלו בני ישראל דוקא. ואפי׳ לר׳ יהודה. וע׳ רש"י סנהדרין נ"ט א׳ ד"ה ואליבא דר"י כו׳ ולר"י גופי׳ לישראל נאמר ולא לשאר בני נח ע"ש וצ"ע:

דף צא ע"א בפירש"י ד"ה מזה כזית כו׳ ולא נקט אכל כו׳ עכ"ל. ע׳ מהרש"א והנה לקמן נקט אכל ב׳ גידין כו׳ א"כ י"ל דשפיר מיירי באכילה אחת והתראה אחת וא"כ מאי מקשי ואי פשיטא לי׳ אמאי סופג מ׳ ותו לא כו׳ ועכצ"ל שם כפי׳ התוס׳ ד"ה אלא כו׳ וא"כ גם כאן הו"ל לרש"י לפרושי הכי ע׳ ס׳ ר"י ועוד שם בפ׳ או"ב דף פ"ג א׳ ד"ה משתי ירכות כו׳ ות"ק דהכא כר"י ס"ל וכאן קאמר בגמ׳ דלר"י איצטריך כו׳ גם יש לעיין דשם פרש"י בד"ה דלית בי׳ כזית בקמא או בבתרא אלא בחד מנייהו וסתר דברי המפרשים דלית בי׳ כזית בחד מנייהו אלא בתרווייהו וכאן פירש"י ד"ה ולר"י כו׳ שאין בין שניהם אלא כזית כו׳ וע׳ מהרש"א ס"פ או"ב: והנראה בכ"ז ליישב הכל ו"א דבס"פ או"ב בס"ד שרגה לפשוט דבג"א והתראה אחת לוקה פ׳ תקשי דלמה נקט שאכל שני גידין משתי בהמות למה לא נקט בפשיטות שאכל ב׳ זיתים מגיד בהמה אחת ואם לאורות לר"י דודאי של ימין זה אין סברא דכבר אמר ר׳ יהודה והדעת מכרעת של ימין. רק דאנן מספקינן בדברי ר"י אם דעת תורה או טעה ואין מהדרך שישמיענו ר"י כונתו והבן. ולכן הוצרך רש"י שם לפרש דלרבנן איצטריך דס"ל כר"י מהא"כ הכא דמפרש הגמ׳ דלר"י איצטריך והיינו כמסקנת הש"ס הב"ע כגון דלית בי׳ כזית ולכך שפיר נקט ב׳ בהמות לאורות אף שאין בו כזית ובס דלא ידע מזה שאין בו כזית היה מגד ההכרה לומר דלרבנן איצטריך דס"ל כר"י והנה בכאן י"ל שפיר דבג"א והתראה אחת לוקה פ׳ ומיירי בכה"ג ולכך י"ל שפיר דאין בכל אחד כזית רק כשניהם יחד כי מעתה לא יפול מה שדחה רש"י האית דמפרשי ס"פ או"ב ע׳ היטב ולכן פרש"י בכאן שפיר ומיושב הכל דשפיר קאמר הגמ׳ ואי פשיטא כו׳ לילקי פ׳ דא"ל משום דבהתראה אחת אינו לוקה אלא מ׳ דא"כ למה נקט ב׳ בהמות וכנ"ל וזה דוחק דלרבנן איצטריך וכנ"ל לכן קאמר דלית בי׳ כזית וכנ"ל מהא"כ שם למסקנא שדחה שם רש"י האית דמפרשי וע׳ בזה היטב והבן:

דף צב ע"ב תוס׳ ד"ה אמר אביי כו׳ ואע"ג דאמר פ׳ כל הבשר כו׳ עכ"ל. צ"ע הא שם במסקנא אידחי לה. וע׳ ל"ת:

דף צו ע"ב תוס׳ ד"ה אם יש בה בנ"ט כו׳ עד סס"ד. הנה לפי המבואר ביו"ד ס׳ ק"ה באחרונים לרש"י אם הי׳ מקצתו ברוטב ומקצתו חוץ לרוטב ונפל האיסור על מקצתו שחוץ לרוטב אינו אסור רק כ"כ באיסור כחוש ע"ש תקשי דברי התוס׳ דהכא דלשיטת רש"י מי ניחא דאף אי מיירי הכא בלא ניער וכיסה כמ"ש התוס׳ מ"מ איך תני במתני׳ אם יש בה בנו"ט דלמה צריך נ"ט הא בקליפה או בנטילה סגי וא"ל משום שומן שבגיד דמפעפע הא ש"ה אינו מפעפע כמ"ש התוס׳ צ"ז א׳ ד"ה שאני כו׳ לר"ת. וכן לר"מ כמש"ם ומוכרח הוא ומש"ה מסקי התוס׳ הכא לר"י הא דאמר הכא אם יש בה בנ"ט היינו ע"י שלא הי׳ בה עם הרוטב כו׳ ולמה לא נימא דאיירי שהיו כל הח׳ חוץ לרוטב. בע"כ משום דהוה כגללה כדאמר שמואל בגמ׳ ואינו אסור אלא כ"ק או כדי נטילה וא"כ לשיטת הפוסקים הנ"ל גם לרש"י לא ניחא בע"כ מוכח דלרש"י אם היה מקצתו ברוטב אף דאינו פועל לבלבל ולהפליט בכל הח׳ (כמו לר"י) להצטרף שאר הח׳ לבטל האיסור כמו ניער וכיסה עכ"פ זאת פעלה הרוטב דהולך האיסור בכל הח׳ כולה כיון שמקצתו ברוטב ולכן דבריהם אל נכון ומזה סיוע רב לדעת הט"ז סי׳ צ"ב ס"ק ב׳ שכ׳ לרש"י אע"פ שאין ברוטב דלמטה מסייע לבטל טיפת חלב שנפלה לפי שאין הרתיחה מגיע לשם מ"מ אותה ח׳ עצמה נאסרת חלק התחתון מהלק העליון וחוזרת ואוסרת למטה כל הרוטב כו׳ כיון דמקצת הח׳ מונחת תוך הרוטב הרוטב מוליך לשאר ולבי אומר לי שכן דעת הטור וב"י בסי׳ ק"ה לשיטת רש"י ע"ש ש"ה שהגיהו האחרונים לרש"י כולה ולר"י אפי׳ מקצתה וכן הגיהו בטור שכתב שם להיפך דהגיהו כן להבנתם בשיטת רש"י דאינו אוסר אלא כדי נטילה במקצת בתוך הרוטב ולפי מה שהוכחתי שפיר כתב הב"י בש"ע לרש"י אפי׳ מקצתה. דשם לא איירי מדין צירוף שאר הח׳ לבטל האיסור רק אם הולך ומתפשט האיסור כ"כ או מתפשט בכולה ולזה אף לרש"י אם מקצת בתוך הרוטב מתפשט בכולה וגם לרש"י לא מסכתת כדי נטילה כי אם בכל הח׳ חוץ לרוטב וכנ"ל ומ"מ בטור צריך למחוק ולר"י כולה. רק צ"ל בטור כמו בש"ע בנוסחות ישנים. וזה נכון וברור: שם תוס׳ ד"ה אבל נגלה כו׳ וא"ת מאי קמ"ל כו׳ כרותא דגלי כו׳ עכ"ל. הנה לרבינא לק׳ דאסר במליחה באטמהתא עם גידה דנשיא קשה קושית התוס׳ די"ל דממ"נ ניחא אם נימא דהוה כרותא דגלי וגלי ג"כ אסור כולו א"כ לדידי׳ נימא כתי׳ התוס׳ דנתבשל הוא נגלה. ואם נימא לרבינא כרותא דמבושל ובגלי סובר כשמואל דהכא אם כן יש לומר דמיירי בגלה תחילה ואח"כ נתבשל והא דלא קתני במתני׳ נמלחה לבד הוא להורות דבגלי אינו אסור ודו"ק היטב: שם בתוס׳ ד"ה אם יש כו׳ לאו בגיד להודיה כו׳ עכ"ל. מזה משמע דס"ל דמלות לאסור היה כשיעור מליחה לקדירה וכמ"ש לקמן קי"ב א׳ ד"ה הני מילי כו׳ ע"ש מ"ש בשם ר"ת. ומ"מ צ"ע הא כיון דמליחה אינו מבליע רק כ"ק ולהוציא הדם מוציא אף אם נמלחה מצד אחד כמבואר ביו"ד סי׳ ס"ט וא"כ מסכתת שפיר שלא נמלח הגיד הנשה רק נמלח הצד שלמעלה אם לא שנאמר דס"ל דלא מהני אם נמלחה מצד אחד אפי׳ בדיעבד ובסברה הנ"ל יש ליישב גם קושית התוס׳ ד"ה אבל נגלה כו׳ וע׳: שם בתוס׳ ד"ה עד שמגיע כו׳ ההוא ב"י דנפל לכדא כו׳ התם בצונן עכ"ל. לפי שיטת הרשב"א הובא בש"ך סס"י צ"א דדבר שהוא במקומו גובר והוא נתבב לתתאה א"כ אין כאן התתא רתאי מהם דשם כיון דכמכא דהוא תתאה צונן הוא כתם לתוך צונן דסגי בקליפה ואפי׳ אם נימא דגלי בעי נטילה. היינו אם הוא למטה או שניהם חמים ולא עדיף מרותח דמבושל. ובע"כ לא ס"ל להתוס׳ וכן להרא"ם שכתב כנ"ל לס׳ הרשב"א ומעתה לא יכולתי להבין דברי רבינו הגר"א מווילנא ביו"ד סי׳ ק"ה ס"ק נ"ב שכתב דהב"י בש"ע ססי׳ צ"א פסק כהרשב"א דאף בגלי סגי בקליפה וכן מפרש שם ססי׳ צ"א שפי׳ דהרשב"א לשיטתו והתוס׳ לשיטתם ע"ש בדבריו הק׳ בקוצר אמיר כדרכו הטוב ולפי דבריו יהיו דברי הש"ע סותרים זה את זה דבסי׳ ק"ה פסק הב"י דגלי בעי נטילה וכן בכמה דוכתי אבל לפי מ"ש אין כאן סתירה כלל דהב"י סובר דגלי בעי נטילה והא דססי׳ צ"א הוא משום דהוה חם לתוך צונן ולכן סגי בקליפה וכנ"ל וע"ג על רבינו ז"ל ואולי הגאון סובר דאף הרשב"א לא כתב סברתו רק לענין דלא יהי׳ הגלי כנתבשל בתוכו לאסור כולו וכקושית הרשב"א אבל לא לענין נטילה וקליפה לפי"ז לא יהי׳ התוס׳ והרשב"א מחולקים בסברא זו מ"מ צ"ע:

דף צז ע"א גמ׳ אמר רבא הוה קא קשי׳ לי כו׳ אלא כב"ת מאן טעים לי׳ כו׳. הנה לפי שיטת הפוסקים דמהני או קפילא לחוד או מסל"ת ע׳ בטור סי׳ צ"ח תקשי דמנ"ל דמסל"ת בלא קפילא מהני כיון דמריש קא קשי׳ לרבא וסי׳ לו הסברא דלא מהני ולא מידי עד דשמע להא דר"י. ולא שמע רק קפילא. ומנ"ל להפוסקים להוסיף עוד סברת מסל"ת מאי דלא שמעינן לר"י ולרבא כיון דאין זכר בדבריהם כלל. והוא קושי׳ עצומה ובפ"ת עמד בזה וניחא לי עפ"י דברי הט"ז ריש סי׳ צ"ח במה שתי׳ אהא אין מסל"ת נאמן אלא לעדות אשה בלבד וסברתו דלא מטעם עדות נגעו בזה רק מטעם גלוי מלתא ובאם יש לנו הוכחה סגי והא ראי׳ שקפילא מהני אפי׳ באינו מסל"ת מטעם דלא מרעא חזקתו וכמידי דבעי עדות ודאי לא מהני ע"ש היטב. והנה הא דקשי׳ לרבא ולא שני לנפשי׳ במסל"ת הוא משום קושי׳ הנ"ל דאין מסל"ת נאמן רק בע"א בלבד והיינו דסבר דבעי עדות גמורה וכיון ששמע להא דר׳ יוחנן דסמכינן אקפילא ש"מ דלא מטעם עדות רק בהוכחה סגי וכדברי הט"ז הנה כי כן גם במסל"ת סגי ומהני. והנה לשיטת רש"י דס"ל לרבא ולר"י טעם כעיקר דרבנן קשה מאי הוה קשי׳ לרבא וכי לא ידע דמסל"ת מהני במידי דרבנן והנה להסוברים טכ"ע דאורייתא ניחא ויש לתרץ קושית התוס׳ ד"ה אבל בב"ת כמ"ש לקמן ואם נאמר דבב"ת בודאי טכ"ע דאורייתא וכדמשמע בגמ׳ ובפוסקים קשה יותר דאיך למד רבא מהא דר׳ יוחנן בכילבית באלפס שהוא שאר היסורין דלדידי׳ טכ"ע בזה הוא מדרבנן ובב"ת דהוה דאורייתא וצ"ע לכאורה. והנה מה שהקשו התוס׳ ד"ה אבל בב"ת כו׳ דלמה לא פריך אמתניתין דטיפת חלב כו׳ ע"ש. י"ל לשיטת הסוברים טכ"ע דאורייתא ולכך הוה קשי׳ לרבא דמסל"ת אינו נאמן באיסור דאורייתא והנה לדעת הסוברים דבגלוי אינו אסור בב"ת מה"ת דדרך בישול אסרה תורה ע׳ סנהדרין פ"ק חלב חלב גבי יש אם למקרא כו׳ והנה ידוע דזה שחוץ לקדרה הוה הדין כמו גלוי ובקליפה או נטילה סגי כידוע ע׳ סי׳ ק"ה וכיון דהוה כמו גלוי א"ז אינו אסור מה"ת א"כ בודאי מהני מסל"ת לכן לא פריך רק אמתניתין דקדרה כו׳ דהוה דרך בישול ולכן הוה קשי׳ ליה שפיר ודו"ק היטב:

דף קא ע"ב בגמ׳ מתיב רבא וישאו בני ישראל את יעקב אביהם כו׳. צ"ע למה לא הביא רבא מפ׳ מקן ויבאו בני ישראל לשבור בתוך הבאים וצע"ג:

דף קד ע"א תוס׳ ד"ה הנודר כו׳. ע׳ ברי"ף ורא"ש שלא הביאו סך דמעילה וס"ל כסתם גמרא דנדרים וצ"ע ומדבריהם מוכח דסתם וא"כ מחלוקת אין הלכה כסתם ולא הדרינן לכללא דהא כתבו דס׳ וא"כ כו׳ ואם נימא דס"ל כשיטת הסוברים דהדרינן לכללא וא"כ הלכה כר"ע מחבירו וכאן יחיד פליג עלי׳ כדאמרינן בגמ׳ מאן תנא כו׳ ועיין ר"נ בנדרים וע׳ רש"י נדרים לענין סוף אוכל ורש"י דמעילה והמנא שדבריו סותרים ואולי תד ט"ס ודו"ק: שם בגמ׳ אמר רב יוסף כו׳ הנה רב יוסף סובר להדיא דעוף בחלב דאורייתא ופלוגתת ב"ש וב"ה לדידי׳ מתפרשי דב"ש סובר דלאו דאורייתא וב"ה סבר דהוה דאורייתא ובהכא ניחא דברי רש"י בשבת דף י"ב ע"ש דגם שם אמר רב יוסף לזאת פי׳ לשיטתו דב"ש ס"ל לאו דאורייתא ומזה צ"ע על שיטת הלכות גדולות הובא בכאן בהגהות אשר"י ובתוס׳ עירובין דלכך שרי ביעתא בכותחא משום דעוף בחלב דרבנן הא רב יוסף הסיב שם בעירובין הא דביעתא בכותחא ולדידי׳ הוה דאורייתא ע׳ היטב בתוס׳ עירובין ואפשר דהסיב שם לאביי דסבר כאן כרב אסי ודוחק ודו"ק:

דף קה ע"א תוס׳ ד"ה מים כו׳ המהרמ"ש הקשה אמאי לא מייתי בגמ׳ דעירובין גבי מתנה הא דרב אידי. ולק"מ דהנה הרי"ף הביא גם הא דלקמן דמים אחרונים הרגו את הנפש וכ"מ לגבי מתנה דמשום נפש היו פטורים אבל משום סכנה חייבים וא"כ מר׳ אידי אין ראי׳ דאיכא למימר דלכך חובה כדלקמן:

דף קז ע"א גמ׳ איבעיא להו אוכל כו׳. עיין ש"ע סי׳ קס"ג ברמ"א סי׳ א׳ ובביאורי הגר"א ז"ל וט"ס יש בדברי׳ וצ"ל ברמב"ם כתיב זאת לאיסורא וצ"ע וכונתו דהא הרמב"ם דמיקיל בדין זה כתב דלאכול ע"י כף אסור וא"כ להרב"י באין לו מים הוה דינו כמו להרמב"ם כיש לו מים ומ"מ אסור ומ"ל להרמ"א להתיר ולדידי נראה דהנה לה מג"ס צ"ל ע"כ דאוכל מחמת מאכיל גרע ממפה דאלת"ה מאי קא מבעיא לי׳ להגמ׳ הא פשיט להתיר לזאת ע"כ צ"ל דגרע והטעם משום דבמפה ידיו כרוכות יפה ולא יבא ליגע וע׳ בלח"מ וכף דמי לאוכל מחמת מאכיל ולזאת במסקנא דמפשט לאיסורא פסק הרמב"ם לאיסור לאכול ע"י כף דאין לחלק בין כף לאוכל מחמת מאכיל אבל להראב"ד דס"ל לאסור במפה צ"ל ע"כ דאוכל מחמת מאכיל שייך טפי להתיר מדבעיא הגמ׳ אח"כ וכנ"ל וה"ה לאכול ע"י כף דאין חלוק וטעמא דמלתא איכא למימר דבאוכל מחמת מאכיל או ע"י כף אינו נוגע בידי׳ בגוף המאכל ולכך לא גזרינן שיגע אבל במפה ידיו נוגעות במפה ובגוף האוכל וגזרינן עפי ופשיט הגמ׳ גם בזה לאיסור וא"כ להרב"י ולהערוך צ"ל דהגמ׳ מיירי ביש לו מים וכפירוש הראב"ד וא"כ אוכל מחמת מאכיל או ע"י כף שרי לאכול באין לו מים מכ"ש דמפה וכנ"ל וא"כ שפיר פסק הגמ׳ דשרי לאכול ע"י כף וה"ה לאוכל מחמת מאכיל והדא מינייהו נקט הרמ"א וע׳ רש"י יומא ע"ט א׳ ד"ה נטלו במפה ודו"ק היטב:

דף קט ע"א רש"י ד"ה הלב להיות בכרת כו׳. לכאורה אינו מדוקדק מ"ש רש"י אינו בכרת הא אפילו לאו אינו ועי׳ רש"י ע"ב ד"ה מעבר כו׳ וצריך לומר בכאן כמו שכתב בלח"מ פ"ו מהל׳ מ"א דכתב ג"כ כזה הלשון והוא דאגב דהנא בתר הכא גבי בהמה דאיתא בכרת כתב הכא ג"כ כרת ועוד נראה עפ"י מ"ש מוהרלנ"ת בדברי הרמב"ם ובכאן יהי׳ להיפוך והוא דרש"י קאמר הכא דבכל גונא לא מחייבת כרת אבל ללקות מחייבת דהנה אף דאין בלב עוף כזית דם היינו דמה מעלמא אבל בהצטרף דם דידי׳ יהי׳ לפעמים כזית וזהו דוקא בלא בישלו אבל בבשלו יצא דם האברים וממילא דאין כזית דם וא"כ לזאת דקדק רש"י במתני׳ דאיירי בכל גונא אפי׳ בחי וא"כ לאו יש אבל כרת לא מחייבת כשום פעם דהא על דם דידי׳ אינו חייב כרת וע׳ כריתות כ"ב. אבל בגמ׳ הוא לסיפך דדקדק לומר דבכל גונא עכ"פ איסור יש אף בבישול וע׳ שם בגמ׳ לזאת פירש שם דתני שיעור כו׳. וזה אמת: תום׳ ד"ה הלב קורעו ומה שפירש בקונטרס כו׳. אפשר לומר דדעת רש"י ג"כ דדוקא בגלי ובשול היינו גלי כדכתיב ויבשלו וסובר כדעת הש"ך בסי׳ ע"ב סי׳ ק׳ דאף דלגבי דם בעין לא אמרינן בכב"פ מ"מ לענין זה מהני שיטתו וזה הי׳ לסיוע לרבא בכ"ל ד׳ ע"ד ודחי שם הגמ׳ דלפי"ז דאמרינן שיע א"כ מנ"ל לומר בכב"פ וע׳ כרו"פ סי׳ ע"ב ולזאת פירש רש"י שם דאף לקדירה שרי אבל למסקנא נחזר סברא ראשונה דלענין זה מהני שיטתו ולזאת נתן רש"י ז"ל טעם כדאמרינן בפסחים ר"ל דאיכא גבי לב סברא דשיע ואין כונתו שיהי׳ תי׳ הגמ׳ כאשר על עמדו. וזה נכון ודו"ק: ע"ב תוס׳ ד"ה אינו כו׳ עיין שם עד סופו ולכאורה יוקשה מזה על דעת הכ"ג כפ׳ כל שעה גבי קדירות בפסח ישברו. דמקשה הא אין מבטלין איסור ותי׳ מחמת דכי איסתמס בהיתרא איבתמים וגם דבר שאינו ניכר לזאת מבטלין עש"ה והנה בכאן דפריך לרב נחמן והא שבשלו קתני ומאי קושיא הא בקדרה מיירי ובדאיכא ס׳ לזאת שפיר לכתחילה אין מבטלין ובכאן לא שייך תי׳ הר"נ וגם בכאן יש שורש ועיקר מן התורה ולא דמי לנעצי מוקצה והבן. וע"כ צ"ל דאף היכא דלא בהיתרא אבתמים מ"מ כיון שאינו ניכר האיסור שרי לבטל. וע׳ במהרמ"ש בד"ה הא כחל כו׳ וא"ת לידוק כו׳ לכאורה לפי לשון שני מאי קושי׳ הא איכו אינו סובר איידי וע׳ מהרמ"ש אבל לק"מ דהתוס׳ מקשים בכאן דמאי סייעתא מייתי דהא מרישא נשמע אי הכא וא"כ מהא ליכא למשמע מינה כסוגית הש"ס בכ"מ ולזאת תי׳ איידי כו׳ וא"כ מקשי הגמ׳ בתר הכי שפיר לנ"ב מדיוקא סיפא דא"ל דמהא ליכא למשמע וכנ"ל הא איכא למימר איידי וכל"ק והבן:

דף קטו ע"א תוס׳ ד"ה מדאמר רחמנא כו׳. ע׳ מ"ל פ"ג מהל׳ איסורי מזבח מה שהשיג על הפר"ח אמנם מה שפי׳ הוא ז"ל מדאיצטריך קרא לאסור אותו ואת בנו בקדשים ע"ש לא הבנתי חדא דליסנא דגמ׳ דקאמר מחוסר זמן לא משמע הכי והו"ל או"ב ועוד דמזה לא שמעינן מידי דהא איצטריך למלקות בקדשים ומלא תאכל כל תועבה לא הוה שמעינן רק דלא ירצה כמו בעל מום אבל מלקות לא ידעינן ומשם לא הוה מצינו למילף מידי והבן: שם בתוס׳ ד"ה שאין ת"ל כו׳ לית לי׳ לר"ל כו׳. לפי פי׳ שמשניות להרמב"ם והובא בתוי"ט סוף פ"ב דפסחים לא צריך לזה והבן: ע"ב ברש"י ד"ה אבל בהנאה לא כו׳ דכל קדשים כו׳ העובר נורקן כו׳ עכ"ל. נע"ג הא קיי"ל כל שפסולו בגופו ישרף מיד וכמבואר במשנה פ"ז דפסחים ומזה ליישב: שם תוס׳ ד"ה כלאי הכרם כו׳ ועוד דהיינו דוקא לר׳ יהודה כו׳ אבל לרבנן לא הוה חמץ בשריפה עכ"ל. הקושיא מבואר דמ"מ איכא למיפרך על הלמוד מכלאי כרם והדר דינא ואתי במה הצד ופרכינן פרכא כל דהו כמ"ש לקמן. והנראה בזה ולהכריע כהפוסקים כר׳ יהודה דאין ביעור חמץ אלא שריפה וע׳ תוס׳ שם שכתבו מסיקתא דר"כ ולא ידעתי היזקם וע"כ כונתם למה מצינו ולכאורה יש לפרוך מה לכ"כ שכן נעבדה בה עבירה. מהא"כ בערלה וכמבואר בסוגיא. וצריך לומר חמץ בפסח יוכיח וסדר דינא ואתי במה הצד ושוב ליכא למיפרך מידי ועיין. והנה זה ניחא לר׳ יהודה דס"ל חמץ בפסח בשריפה מהא"כ לרבנן גם ערלה אינו דוקא בשריפה. וא"כ כיון דפסקינן ערלה בשריפה מוכרח דגם חמץ בפסח בשריפה ותיובתא להפוסקים ערלה בשריפה וחמץ בפסח השבתתו בכל דבר. ולע"ג ליישב והנה כתוי אנן בביאור דברי התוס׳ במה שכתבו ועוד דהיינו כו׳ למה להו לאסדורי אתירוצי הא תי׳ הראשון הוא פשיטות גדול עד שלא יפול לב אדם עליו דסוה גופא נילף וי"ל בזה דזה לא ניחא להו דא"כ הגמ׳ דאמר אין לי אלא באכילה בהנאה מנין ולא אמר בשריפה מנין ג"כ ולכך כתבו ועוד דהיינו דוקא לר׳ יהודה כו׳ אבל לרבנן לא הוה חמץ בשריפה וא"כ גם ערלה אינו בשריפה כנ"ל והתנא בעי למיעבד תחילת הדין בק"ו וכמ"ש התוס׳ וא"כ כיון שתחלת הדין הוא מערלה שפיר לא הזכיר שריפה. ואף דבמסקנא יליף מכ"כ לחודא. בזה י"ל בפשיטות דהיא גופא נילף ומזה לא נאדו והבן זה היטב:

דף קיז ע"ב תוס׳ ד"ה תד למעוטי כו׳ דילפינן מהדדי חלול חלול אף לקולא כדמוכח בסוף ב"ש בזבחים כו׳. כ"ה האמת להמעיין שם והתוס׳ בקדושין נ"ג ב׳ סד"ה ואבא פחות מבו"פ כו׳ אתו דלקולא לא אמרינן מכח קושיא זו ותמוה לכאורה. וכבר עמד בזה הגאון מוהרי"ב ז"ל בהגהותיו לש"ס אמנם אחר העיון ניחא דודאי לא אמינא למילף מג"ש חלול חלול לקולא. אמנם אחרי שגלה הכתוב חד למעוטי נותר וחד למעוטי טומאה א"כ ראינו שהתורה רוצה לדמות טומאה לנותר אף לקולא. זה מגלה על הג"ש דהלול ללמד דשוים הם אף לקולא מכח ג"ש דחלול ובא זה ולמד על זה ודו"ק היטב: סליק בס"ד

הגהות וחדושים מספר חק נתן ממסכת חולין

דף יט ע"א גמ׳ והלכתא כר"ת וכו׳ דקאי ר"ן כותים. כתב מהרש"א ז"ל וצ"ע נ"ל למימר וכו׳ ע"ש ונ"ל ליישב דהא דפסק גמ׳ והלכתא כר"ת וכו׳ לאו משום דקאי ר"ן כותים אלא משום דכל עדות וכו׳ והאי דקאמר דקאי ר"ן משום דר"ת לא פי׳ מוגרמת דידיה ואשכחן לרשב"ל ור"ן דפליגי דרשב"ל מכשיר אף בסודא דכובעא ור"ן אינו מכשיר אלא מאיפויי דכובעא ולמטה לפיכך קאמר גמ׳ דקאי ר"ן כותיה כלומר כדקאי ר"ן כותיה הלכתא כר"ת ולא כדקאי רשב"ל הילכתא כר"ת ודו"ק נ"ל:

דף כח ע"ב תוס׳ בד"ה אתא כי ממסמס וכו׳ והר"ר אלחנן וכו׳ ונ"ל וכו׳. כתב מהרש"א ז"ל לפום הך סברא וכו׳ אבל לא ידענא נ"ל להכי וכו׳ ע"ש ונ"ל דאין צריך ידיעה דזה פשוט דלדרוסה לא חיישינן דספק בלבא ספק שונרא אימור כלבא ואין צריך בדיקה משום דרוסה ולכך לא קאמרי התוס׳ משום דרוסה אלא משום שיש חולי וכו׳ והכא בשמעתין דמצרכינן בדיקה משום דרוסה לפר"י איירי כגון שראו חתול רודף אחריו והוי ספק דרוסה ולא תלינן בכלב ולכך צריך בדיקה כמ"ש הרא"ש ז"ל וק"ל:

דף סט ע"ב תוס׳ בד"ה ר"ה וכו׳ איכא לאוקמי׳ הסיא דר"י אליבא דר"ה וכו׳ דאכתי לא יצא כלל וכו׳ מכי חזי [illegible] לאזניה בפנים שכבר יצא רוב הראש עכ"ל. כתב מהרש"א ז"ל ונ"ל לכאורה אין זה מדוקדק וכו׳ עד ועוד יש ליישב דברי התוס׳ למ"ד לעיל אין לידה לאיברים וכו׳ עכ"ל ע"ש פי׳ דלמ"ד אין לידה לאיברים ואבר שיצא והזר כמו שלא יצא דמי ומותר אין לכם להתוס׳ לומר שכבר יצא מן הראש וחזר דכיון שחזר חשבינן ליה כאילו לא יצא כלל כיון דאין לידה לאיברים ומותר להטיל בו מום אפילו ברה"ר לפיכך כתבו התוס׳ שכבר יצא רוב הראש וכיון דיצא רוב הראש כאילו יצא כל הראש ויציאת הראש כילוד דמי והו לא מהניא חזרה ואסור להטיל בו מום וק"ל:

דף עד ע"ב תוס׳ בד"ה דגמר שה שה מפסח וכו׳ דאין פודין בשחיטה כדאמר פ"ק דבכורות עכ"ל. כתב מהרש"א ז"ל ומיהו פירש"י בזה קצת מגומגם דמעיקרא וכו׳ ויש ליישב בדוחק עכ"ל ע"ש ונ"ב ליישב דלעולם הטעם דאין פודין בבן פקועה משום פסול יוצא דופן נגעו בו אלא דרש"י ז"ל הוקשה לו דמה למעוט בן

בן פקועה משום יוצא דופן משה שם ולרבות נקבה ראית ובעל מום מתפדה תפדה איסור אגא ותירץ משום דבבן פקועה יש לו גרעון אחר דבבשר בדיקולא הוא ואין פודין בחטוטה מלבד הגרעון משום פסול יוצא דופן וק"ל:

דף קכד ע"א תוס' בד"ה א"ה מוקדשים וכו' עד ונראה דרב מרי אשמועינן עצמות שמשמשו נותר כבר אפי' אין בהם עכשיו כלום וכו' עכ"ל. וראיתי להרב משנה למלך ז"ל בפי' מהל' ק"פ בסוף הלכה ב' שתמה על התוס' וכתב וז"ל ולא יכולתי ליישב לפי דרכם סוגיית הגמ' דפריך נתבירוהו ונהנה וכו' וכן מסוף הגמ' דקאמר אלא פשיטא דאית בהו מוח ע"כ מיירי כיש בהן מוח עכשיו דאי לא אף עצמות הפסח אין בהם משום שבירת עצם כל שאין בהם מוח עכשיו וצ"ע עכ"ל. ועוד ק"ל לדעתם הא דקאמרי דאית בו מוח היינו שימשו נותר כבר אבל עכשיו אין בהם כלום א"כ מאי קאמר ר"ן הב"ע כגון שמצאן מונחים הא גם המקשה הוה סבר הכי ולא הו"ל אלא עצמות קדשים שאין בהם וכו' לכן נ"ל דכוונתם כך היא דרב מרי אשמועינן עצמות ששמשו נותר כבר אפי' אין בהם עכשיו כלום וקשיא להם לזה א"כ איך בעי לאיתויי סייעתא מעצמות פסח דקת' אלא לאו דאית ביה מוח הא רב מרי איירי בדלית ביה מוח עכשיו וכתבו דה"ק דאית ביה מוח היינו שהיה בו מוח כבר וע"כ לומר כן דאי עכשיו אית ביה אף דלא הוי שימוש נותר מ"מ טעונין שריפה משום מוח אלא ע"כ דאיירי בדלית ביה מוח עכשיו ולכן קאמר אא"כ שימוש נותר מילתא היא וכו' אא"א שימוש נותר לאו מילתא היא נ"ל שריפה וכתבו דאיירי בדאית בהו עכשיו מוח ולכן בעו שריפה ומ"מ אי משום מוח שבהן אי משום דהכתי שימוש נותר הן וקאמר אי משום הא נתבריניהו ונהנייה למוח דידהו ונשרפיה ונבריניהו לדידהו דהשתא ליכא השתא לא משום מוח ולא משום שימוש נותר כיון דעכשיו לית בהו והא דקאמר בסוף הסוגיא אלא פשיטא דאית בהו מוח הכ"נ דאיירי דאית בהו מוח עכשיו דלא כתבו התוס' דהא דקאמר דאית בהו מוח היינו שהיה בו כבר אלא אהא דקאמר בראש הסוגיא ודו"ק בדבריהם שכתב. ובפסחים דבעי לאיתויי מעצמות פסח וכו' אבל הא דקאמר בסוף הסוגיא אלא פשיטא דאית בהו מוח הכ"נ דאיירי דאית בהו מוח עכשיו יסכי קא פריך ליה לרב מרי אלא פשיטא דאית בהו מוח עכשיו ובשלמא אי אמרינן דליכא שימוש נותר אלא היכא דהכתי אית בהו מוח ניחא הא דקתני עצמות קדשים אין טעונין שריפה משום דאיכא תקנתא בשבירה ומוציא כמות שהן ובורפו דהשתא ליכא שימוש נותר אלא לרב מרי דסבר עצמות ששימשו נותר כבר אע"ג דעכשיו לית בהו מוח מילתא היא א"כ אמאי אין טעונין שריפה ודו"ק כ"ל: סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת חולין מאת הגאון המובהק וכו' יוסף חנינא ליפא מייזליש ז"ל אבד"ק פרעמישלא.

דף ב ע"א תד"ה הכל שוחטין. נ"ב למאי דאמרי' בפסחים דף ג ע"א דפריך שם ליסה מי איתא בזריזין. ומשני במקום זריזין איתא ופרש"י כיון דבעזרה איתא תזי כהנים ומלמדים אותו להזהר בו א"כ י"ל הקושיא על ה' א"י די"ל דרק בקדשים גם נשים מותרים לשחוט כיון דבמקום זריזין איתא והכהנים מלמדין אותה שתהי' נזהרת משא"כ בחולין י"ל דאין סומכין על נשים דדעתן קלות: שם תוס' ד"ה סתם וכו' ואין נראה דמשום וסופג את מ' כו' הו"מ למתני הכל ממירים וסופג את הארבעים. נ"ב והנ"ל בביאור דברי רש"י דבלא"ה היה קשה להבין דברי רש"י דכ' בד"ה תרתי דיעבד נ"ל בסופו ולאשמועינן דלוקין על לאו שאב"מ. והרי שם בתמורה קאמר ר"י ל"ת מימר דבדיבורא בעביד מעשה דסבר דתמורה לאו שיש בו מעשה הוא. ומצאתי א"כ במג"ש שהקשה זאת. אך אלי עוד יותר קשה אף א"כ דרש"י סבר כתנא דתני מימר בכלל לאו שאב"מ וסובר כפי' הרמב"ם דסבר ג"כ דבתמורה מפי השמועה למדו דלוקין אף שאין בו מעשה הכתי קשה האיך מוכח זאת מכך דתני לא שהאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג כו' דמטעם דלוקין בתמורה על לאו שאב"מ. דלמא מש"ה סופג משום דלאו שיש בו מעשה הוא משום דבדיבורא קעביד מעשה כדמסיק ר"י שם בתמורה עכנ"ל דהך אם בתמורה הוי לאו שאב"מ. או דהוי לאו שיב"מ משום דבדיבורא קעביד מעשה תלי בפלוגתא אביי ורבא אם כ"מ דא"ר ל"ת ועביד אי מהני או לא היינו דלאביי דס' דמהני א"כ באמת עיקר דמועיל הוא מחמת דיבורו שפעל לעשות מחולין קודש דהרי מועיל עשייתו אף שעבר אמימרא דרחמנא אז שפיר הוי לאו שיב"מ משום דבדיבורא קעביד מעשה דעיקר הפעולה פעל רק דיבורו בלבד. משא"כ לרבא דס' כ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ. והגמ' מקשה באמת שם לרבא מתמורה דתמורתו תמורה אף דעבר אמאי דא"ר ל"ת. ומשני ש"ה דכתיב והיה הוא ותמורתו יהיה קודש א"כ דיבורו בלבד לא פעל לעשות מעשה דאדרבה מכח דיבורו בלבד לא היה צריך להועיל עשייתו מחולין קודש כיון דבדיבורו עבר אמאי דא"ר ל"ת וכ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ. ורק דהתורה גלי' הכא דוהיה הוא ותמורתו יהיה קודש. וא"כ רק התורה הטיל הקדושה אחר אמירתו על התמורה. וע"כ לרבא ודאי הוי לאו שאב"מ ולא אמרינן דבדיבורא קעביד מעשה. ומיושב היטב דברי הרמב"ם בהל' תמורה דכ' מפי השמועה למדו שכל מצות ל"ת שאב"מ אין לוקין חוץ מנשבע ומימר ותמה הכ"מ למה לא תפס רבינו לדברי ר"י דקאמר א"כ לא תיתני מימר דבדיבורו קעביד מעשה. וכעת ניחא דר"י לשי' אזיל דס' כאביי דכ"מ דא"ר ל"ת א"ע מהני. וכדקאמר הגמ' שם בתמורה דר"י דסבר ר"ק היינו יוצא בדיעה סבר כאביי ואף למאי שדחו שם עכ"ז בב"ק מבואר בהדי' דס' כאביי א"כ אמירתו בלבד פעל לעשות מחולין קודש דכ"מ דא"ר ל"ת ע"א מהני. ע"כ שפיר קאמר ר"י ל"ת מימר דבדיבורו קעביד מעשה אבל הרמב"ם לשי' אזיל דס"ל כרבא דכ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ. א"כ אדרבה מחמת דיבורו בלבד לא היה צריך להיות קודש כיון דא"ר לא תעביד ורק התורה הטיל ממילא הקדושה דוהי' הוא ותמורתו יהיה קודש א"כ ל"ש לומר דבדיבורא קעביד מעשה דלאו מחמת דיבורו בלבד נעשה המעשה ע"כ שפיר סבר הרמב"ם דגם בתמורה הוי לאו שאב"מ וזה היה ג"כ טעמא דתנא מימר בכלל הלאוין שאב"מ. ומעתה מדויק היטב לשון רש"י דשפיר יהי' מוכח מלשון המתני' דלא שאדם רשאי להמיר דלוקין בתמורה אף על לאו שאב"מ וכ"ש אמרינן דבדיבורא קעביד מעשה שיהיה לאו שיב"מ דזה יהי' נכלל שפיר בלשון המתני' הכל ממירין לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אשר קשה למ"ל למיתני הכל ברישא ולפרש הדר לא שאדם רשאי להמיר וקושי' רש"י. וגם מדוע לא תני סתם הכל ממירין והממיר סופג וכו' וקושי' התוס'. אך זה גופא אשמועינן דלוקין בתמורה אף על לאו שאב"מ ולא משום דבדיבורא קעביד מעשה דמכח עצם דיבורו בלבד אדרבה לא היה נעשה המעשה דלא היה צריך להועיל עשייתו. וזה היה כוונת המתני' הכל ממירין לא שהאדם רשאי להמיר והיינו דלאו דיבורו בלבד פעל לעשות תמורה מחמת דרשאי להמיר דהרי אינו רשאי להמיר והיכא דאינו רשאי ל"ל להועיל עשייתו. אלא שאם המיר מומר היינו דמומר ממילא מכח דגלי התורה והיה הוא ותמורתו יהיה קודש ושפיר אשמועינן בזה דלוקין אף על לאו שאב"מ. ולא אמרי' דבדיבורא קעביד מעשה כיון דלאו מחמת עצמיות דיבורו בלבד נעשה קודש לולי דגלי התורה להטיל הקדושה על התמורה דהרי אינו רשאי ובכ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ ודוק ומיושב קושי' התוס' דהול"ל וסופג שמונים וקו' המהרש"א דהא הוי נל"ע ואחד לאו עבר. וכעת ניחא דהכא דקאי לרבא ולרבא לא הוי נל"ע כמ"ש בחיבורי פני יוסף על הל' פסח עיי"ש: שם וקשה לפירושו דבסופ"ק דתמורה משמע דמה"ד ראוי להיות תמורה במזיד יותר מבשוגג וכו'. נ"ב ולולי דמסתפינא הייתי אומר לרבא דס' כ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ א"כ נגד הבהמה שהיתה מכבר קדושה שהיה גם עתה קודש יותר רבותא בשוגג ממזיד דבמזיד ודאי בלי רבוי היתה קדושה ממילא מכח כ"מ דא"ר ל"ת א"ע ל"מ. ול"מ דיבורו להפקיע הקדושה כיון דהתורה אמרה לא ימיר. ורק על שוגג צריך ריבוי דהו"א כיון דלא התכוין לעבור ע"כ מועיל דיבורו בדיעבד אבל נגד הבהמת חולין שהי' שוגג יותר רבותא מזיד משוגג דנגד לחול הקדושה על הבהמת חולין בדיבורו הרבה ביחול הקדושת תמורה על הבהמת חולין טוב במזיד לולי דגלי קרא הו"א כיון דא"ר ל"ת ל"מ עשייתו ביחול קדושת תמורה כיון דהתכוין לעבור אמאי דא"ר ל"ת א"כ י"ל דבכך דהכל ממירין אשמועינן רבותא דאפי' במזיד חל הקדושת תמורה על תמורתו דבזה במזיד יותר רבותא ושם מאי דאמרי' יהי' לרבות שוגג כמזיד הוא רבותא על הבהמת קדשים שהי' קדושה מכבר וכמ"ש: שם ברא"ש דכ' בנשתתק דשוחט לכתחילה אבל באינו שומע לא ישחוט לכתחילה ובהג"א מא"ז דלא אכליני' משחיטתו משמע אף דיעבד. נ"ב לולי דמסתפינא הייתי אומר דאינם מחולקים בדינא רק הלא הרא"ש מיירי שם דמיחה שנשתתק א"כ אחר שכבר למד הל' שחיטה או שנעשה אינו שומע א"כ אז שפיר י"ל דבדיעבד שחיטתו כשירה משא"כ הגה"א הרי קאמר וחרש המדבר ואינו שומע אע"ג דגמיר הל' שחיטה לא אכליני' משחיטתו ומשמע דאחר שנעשה חרש למד הל' שחיטה או שפיר י"ל דאף בדיעבד אסור:

דף ג ע"א אלא מסכת כו'. נ"ב עיין רש"י ברכות דט"ו ד"ה אלא ר"י מבואר שם בהדי' דכל צריך משמע לכתחילה:

דף ד ע"ב בתוס' ד"ה מותר מיד וכו' ומותר מיד דקאמר היינו כשיעור ליסה. נ"ב עיין מהרש"א דקאמר פי' כא ודאי דכמו דבשיעור ליסה כו' ה"נ בשיעור אפי' לאוד נ"ל למיתני שהוא עצמה אפה אותו כו' אלא דא"כ לא הו"ל ומותר מיד דשיעור אפי' אין זה מיד ומדקאמר מיד דהיינו שיעור ליסה ע"כ דבבלק איירי וע"כ משום דגזרו על פתן. הנה כוונת המהרש"א קשים להבין. ונ"ל בכוונתו באופן זה דקשה לי' על התוס' דקאמרי והשתא ניחא לפ"מ דמוקי בבלק היינו דמחליף הע"ע בבלק של נכרי ואין לקתי' מהע"ע בלק הלא אך אי מיירי דאין לקתי' מהעוברי עבירה פת ג"כ ניחא דלא תיקשי לר"י דס' תמן של נכרי לאחה"פ אסור בהנאה דמיירי דהחליף הע"ע פתו עם בלקו של נכרי שלש בתוך הפסח ולא שהה כדי להחמיץ עד שעבר הפסח ואח"כ אפה אותו הע"ע ואחר כדי אפי' לקח מאתו הישראל פת וא"כ גם אי אמרי' דאין לקתי' מהע"ע פת אחר כדי אפי' ג"כ ניחא דלא תיקשי לר"י וג"כ ניחא דמיירי בבלק של נכרי וע"כ משום דגזרו ע"פ. ועוד קשה לי' למהרש"א מה תלי התוס' ישוב קושייתו לר' יהודה עם פי' ר"ת דבבלק מיירי משום דגזרו ע"פ הלא אף אי נימא דמיירי בפת של עובד כוכבים ומיירי שהחליף העובר עבירה פתו עם פת של נכרי ג"כ ניחא דלא תיקשי לר"י די"ל דשהה שיעור אפי' לאחר הליסה ולא הספיק להחמיץ בתוך הפסח עד אחר הפסח ואח"כ אפה אותו הנכרי ג"כ ניחא דלא תיקשי לר"י. ואי משום פת של עובד כוכבים י"ל דמיירי באופן למוכרו היינו להאכיל לפועלים נכרים ומאי תלי תי' התוס' לר"י עם פי' ר"ת הנ"ל. וע"ז קאי תי' המהרש"א ליישב שני הקושי' הנ"ל קושי' ראשונה דלמה להתוס' לדחוקי דאין לקתי' מהע"ע בלק הלא בפת ג"כ ניחא וכנ"ל ע"ז קאמר המהרש"א שפיר כמו דבשיעור ליסה לאוד לא הלינן שהוא עצמו לש בלק זה אחה"פ וכוונתו דא"כ נ"ל טעמא מפני שהן מחליפין בלא טעם זה מותר ליקח בלק מהע"ע דתלינן שהוא עצמו לש אלא ע"כ דלא תלינן שלש אותו. והמהרש"א לא ס"ל כסברת המהר"ם לובלין דבשיעור ליסה לאוד תלינן שהע"ע לש אותו אחה"פ. משום דאין דרך לשהות הבלק יותר משיעור ליסה. רק דס"ל דאף אי מיירי בבלק דשהה שיעור ליסה אחה"פ ג"כ צריך לבוא לטעמא מפני שהן מחליפין ואי משום שאין דרך לשהות בלק. כ"כ יש לומר כמ"ש הבית יהודה שהעוברי עבירה נחשדין שיש להם קמח שלתותין קודם פסח א"כ לא אפשר ליקח מהן אע"ג שלשו אחה"פ ומהסברה לבא לטעמא מפני שהן מחליפין אף בבלק ששהה שיעור ליסה לאוד. או דס"ל כמ"ש הראש יוסף דלפי מה דהוי ס"ד דר' יהודה הוא דתמן שעבר עליו הפסח אסור מה"ת א"כ הו"ל ספיקא דאורייתא לחומרא והשתא קאמר המהרש"א שפיר דכמו דבשיעור ליסה לאוד לא תלינן רק בחילוף עם העובד כוכבים כ"כ בשיעור אפי' לאוד נ"ל למיתלי שהוא אפה אותו אלא דתלינן שהחליפו עם העובד כוכבים שמצא שאפה אחה"פ ור"ל כגון דלש העובד כוכבים בתוך הפסח ולא שהה כדי להחמיץ עד אחר הפסח ואח"כ אפה אותה העובד כוכבים דהוי רק שיעור אפי' לאוד א"כ אף דניחא קושי' התוס' לר"י אבל יהי' קשה לפי"ז דאי מיירי דהעובד כוכבים אפה אותו יהי' קושי' קושי' הראשונה של התוס' הא גזרו על פתן ולפי"ז ע"כ בבלק מיירי היינו דאין לקחינן מהעוברי עבירה בלק. ואח"כ קאמר המהרש"א לתרץ קושי' השני' דמ"מ קשה מהיכי הוכיח התוס' דמיירי בבלק ובהם שיעור ליסה הא יש לומר דמיירי בפת שאפה העובד כוכבים ובהם שיעור אפי' וא"כ יהי' מיושב קושי' התוס' לעיל ואי משום קושי' השני' דגזרו ע"פ יש לומר דמיירי כמ"ש התוס' מעיקרא כגון להאכילו לפועליו עובדי כוכבים וע"ז קאמר המהרש"א שפיר אלא דא"כ לא הו"ל ומותר מיד דשיעור אפי' אין זה מיד וממילא אי מיירי דהחליף עם העובד כוכבים פת שלו ע"כ נ"ל דמיירי שאפה העובד כוכבים בפסח א"כ יהי' הדרא קושי' התוס' לדוכתי' גם לר"י דאם אפה בפסח הו"ל חמץ של עובד כוכבים ומדקאמר מיד דהיינו שיעור ליסה ע"כ דבבלק מיירי והיינו ע"כ משום דגזרו ע"פ. וקיצור כוונת מהרש"א כך הוא דהוכחת התוס' לומר דמיירי דאין לקתי' מהע"ע בלק שהחליף עם בלקו של עובד כוכבים דל"ל דאין לקתי' פת מהע"ע וכנ"ל דלא תלינן שהע"ע אפה אותה כמו בשיעור ליסה וא"כ ע"כ נ"ל דהעובד כוכבים אפה אותה ושוב יהי' קשה הא גזרו על פתן וא"כ קאמר מהרש"א מהיכי הוכיח התוס' דמיירי בבלק ושהה שיעור ליסה. דלמא מיירי בפת ושהה שיעור אפי' ואי משום דגזרו ע"פ הא נוכל לומר כמ"ש התוס' מעיקרא לענין להאכילו לפועלו עובד כוכבים ע"ז קאמר א"כ אין זה מיד וע"כ דהי' נ"ל דהחליף עם העובד כוכבים בפת שאפה אותה תוך הפסח ושוב יהי' קשה קושי' התוס' לר"י אע"כ דבבלק מיירי ומשום דגזרו ע"פ וממילא ניחא גם לר"י והשתא שפיר תלי זה בזה דאם מיירי בבלק שפיר מיושב קושי' הר"י אבל אי נימא דמיירי דאין לקחין מהע"ע פת שוב יהיה הד"ק התוס' לר"י דחמץ של עובד כוכבים אבה"נ לדוכתי' דלא תלינן שהע"ע אפה אותה וע"כ נ"ל דהעובד כוכבים אפה אותה א"כ ע"כ מיירי שאפה תוך הפסח ושוב הו"ל חמץ של עובד כוכבים דאם מיירי דשהה כדי אפי' אין זה מיד. ומה"ט פרש"י מותר מיד אע"ג דלא שהה כדי לאפות דודאי עבר עליו הפסח דלפרש"י דמיירי בפת ע"כ הוכיח מזה אף דלא שהה כדי לאפות דאל"כ ל"ש לשון מיד וכפירוש המהרש"א. ולע"כ דבבלק מיירי ומשום דגזרו ע"פ ושפיר תירצו התוס' לר"י עם פי' ר"ת דבבלק מיירי ושפיר קאמרו התוס' והשתא ניחא ודוק היטב בביאור דברי המהרש"א ז"ל כי הוא קילורין לעינין:

דף יב ע"א רש"י ד"ה פסח וכו' ונקובת הריאה משום דהכית בדקינן וכו'. נ"ב עיין רש"י ד"נ ע"ב ד"ה מאי:

דף יז ע"ב גמ' ג' פגימות הן. נ"ב עיין בשו"ת רדב"ז ח"א דהביא ראי' זו מדלא תני ד' פגימות לפוגן במליקה דבקדשים הוא אע"ג דלא פסלה במליקה אולם שהי' כ' הר"ן בהדי' דפסול במליקה וגם בהגרמה כה"ד:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה נתמלא. נ"ב עיין בשו"ת מהרש"ל סי' כ':

דף מ ע"א ברש"י ד"ה רבונה. נ"ב ליישב קושי' התוס' שם מגזל ולא נתייאשו הבעלים וגם מלקמן דמ"ת וגם דיוק התוס' על לשון לפני ע"א. ונ"ל דמיירי דחבירו רבץ בהמתו לפני ע"א וכאשר מדויק הלשון היתה בהמת חבירו רבוצה לפני ע"א ומשמע דהי' מדעת חבירו ובכה"ג אם בא אחד וגמר הדבר ושחטה או לא אמרי' אין אדם אוסר דשא"ש דהרי לקמן מבואר בטעמא דריב"ב בעובד כוכבים שניסך יינו של ישראל משום שי"ל בו לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי ופרש"י דה"ה אוסר דשא"ש הרי בפי' דעיקר הטעם דא"א אוסר דשא"ש משום דלא יכול לאסור יינו של חבירו לאונסו. אולם באופן דחזינן דחבירו התרצה לזה שבעצמו רבצו לפני ע"א ורצה לאוסרו בודאי י"ל לומר לגבי חבירו אא"ח דשא"ש אולם לפי"ז יקשה א"כ מאי מקשה ר"נ לר"ס ממתני' דהשוחט חטאת בו' דשם כיון דלא הי' בהסכמת חבירו א"י לאסור דשא"ש ונ"ל כיון דקאמרי סבר לה כי הא דאמר עולה כו' והכי ר"ס גופא קאמר זאת ועולה הרי קאמר בפי' אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה ומשמע בהדי' אף שלא הי' בהסכמת חבירו עכ"ז יכול לאוסרה מחמת המעשה וע"ז פריך שפיר ממתני' דהשוחט חטאת. אולם לפי"ז הד"ק התוס' לדוכתי' ונ"ל דלכאורה לא הבנתי דברי רש"י דפי' דרק מחמת שעשה בה מעשה יכול לאוסרה אף שהוא דבר שא"ש והרי קנאה בשינוי כיון ששחטה והוי שינוי שא"ת לברייתו דקנה בכשתנית ביד הגזלן. אולם באמת ניחא דרק בגזלה מקודם ואח"כ עשה בה שינוי א"כ הה"ד לקנותה משא"כ הכא לא נגזלה מקודם א"כ לא הוי כשתנית ביד הגזלן ומעתה י"ל דלזה כוון רש"י בלשון הי' סג"ם מקודם ואח"כ הי' שינוי נעשה שלו ע"י שינוי דכשתנית ביד הגזלן נעשה שלו: שם בתוס' ד"ה חייב דכ' בסופו שבת ל"ח מחוסר זמן דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה ל"ת דשבת. נ"ב לכאורה נראה כוונתם דבאמת או"כ הוי מחוסר זמן אבל בשבת הרי נאמר העשה רק דאזהרי' דאינו מדחה אך לכאורה לא הבנתי דכיון דאין עשה דוחה ל"ת א"כ ממילא הוי מהכב"ע אם יקריב ממילא גם העשה לא נקיים א"כ שוב השוב מחוסר זמן. אך באמת ניחא דשמכו דבריהם אמ"ם בתחילה דהכא בדיעבד אם זרק הורצה דא"כ לפי"ז אם יקריב יקיים העשה דבדיעבד הורצה וע"כ לא הוי מחוסר זמן:

דף מד ע"ב גמ' אר"נ אמר שמואל כו'. נ"ב עיין בשו"ת רדב"ז ח"א סי' רל"ט מה דהעלה בביאור סוגי' זו:

דף מו ע"ב בתוס' ד"ה היינו בסה"ד דאומא אין דרכו להיות חסיר. נ"ב עיין בת"ש ל"ס ס"ק ב' דהביא ראי' מזה דגם באומא חסיר טריפה:

דף צח ע"ב בתוס' ד"ה רבא בסוה"ד וי"ל דמ"מ פריך דאי בזית בכא"פ דאורייתא וכו'. נ"ב עיין ש"ע יו"ד סי' קי"א סעיף ד' דל"מ כן ועיין כו"פ שם:

דף קו ע"א בתוס' ד"ה וש"מ. נ"ב עיין ברמב"ם פ"א מהל' ברכות הל' י"ב ובתשובתו שהשיב לחכמי לוניל דגם לל"ב ס"ל לרב דלריך א"ל הסיבה ואין ביניהם אלא שינוי לשון ודו"ק:

דף קב ע"א תוס' ד"ה לרבות. נ"ב עיין רמב"ם פ"ג מהל' שאר אבות הטומאה דכ' בזה"ל שהשותה בכלל אוכל ועיין לח"מ פ"א מהל' חו"מ: סליק בס"ד

הגהות בן אריה על מסכת חולין מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ד ע"ב תד"ה מותר מיד כו' ומחלפי בבלק של נכרים שלשו אחר הפסח ע' מפרשים. ומצאתי בספר הישר לר"ת בעניינים שונים דף ע"ט סוף ע"ד. בזה הלשון. וה"ק עיסת חמץ של עוברי עבירה דידעינן דאית להו לאחר הפסח מותר מיד ואע"ג דאין שהות מלוש בבלק עד חומלוג לאלו לעוברי עבירה דחזינן להו דעיילי ונפקי אפילו הכי שרי מפני שהן מחליפין בעיסת של נכרים שנתחמצה אחר הפסח. מיד לאו דוקא דע"כ בעינן שהות לפי ריחוק הנכרי ושיעור ביאה וביאה עכ"ל ע"ש היטב:

דף ז ע"א תד"ה אלא מקום כו' לפי שנעשה ע"פ הדבור טעו בו הראשונים. ע' מהרש"ס. וע' מדרש אגדת בראשית פ' י"א וז"ל שם וכך הי' עומד נחש הנחושת כל זמן שאדם ניבוט הי' מסתכל בו ומתרפא עד שעמד חזקיהו וראה זונים אחריו כו' התחילו לומר מה אתה עושה מה שהתקין משה אתה סותר אמר להן כו' ע"ש מבואר ג"כ כעין סברת התוס' [שגם להזקי' אמרו כן כשבא לבערו]: ע"ב גמ' דפסק בי' גוזה כו'. לשון הרשב"א בתורת הבית הקצר. שסכל בה לפניה מקל או כיוצא בזה. וע' תבואת שור סי' יוד סק"ג:

דף י ע"א תד"ה טבל כו' סך דהכא כו' ספק הרגיל. ע' בעל המאור. וז"ל בעל העיטור אות ח' חלוקת הקרקעות. כדאשכחן גבי ספק וודאי דמייתי מידי דדמי לי' היכי דמעיקרא ספקי והדר ודאי מייתי לי' נמי הכי והיכי דמעיקרא ודאי והדר ספק מייתי לי' נמי הכי עכ"ל כוון לתרץ הערה זו של התו' בסוגיות אלו. וע' מה שכתבתי בזה בזבחים פ' כל התדיר ל"א א' בס"ד:

דף יא ע"ב גמ' וכ"ת משום איבוד נשמה דהאי נגוולי' כו'. ע' נודע ביהודה מ"ת א' יורה דעה סי' ר"י [מ"ש בביאור דברי הגמ' כאן]:

דף כא ע"ב תד"ה ואינו מבדיל כו' וק' לפירושו דלקמן ברים פ"ב כו'. ע"ש פירש"י ד"ה אחד וברא"ש יוסף שם:

דף מג ע"א גמ' והאמר רבה בב"ח אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. ונדפס בלדו ע' גיטין כו' ולריך ישוב. ובאמת בכל המקומות שמוזכר בש"ס הא דאמר ר"י הלכה כסתם משנה וכמו שמצויין בשבת מ"ו א' ליתא רבה בב"ח אמר. רק אמר ר' יוחנן סתמא. מזה נראה דט"ס הוא כאן (תיבות אלו) וצ"ל והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה וכדאיתא בכל הש"ס. ורבב"ח לית לי' האי כללא וכדאיתא בגיטין שם. וכן מלויני רש"י ותו' כאן. והא דמקשינן בילה לז א' הא דאמר רבב"ח אמר ר"י. מהא דאמר ר"י הלכה כסתם משנה אע"ג דרבב"ח לית לי' הך כללא. עדיפא מיני' משני התם אליבא דכו"ע. ע"ש [וגם שלא לדחות מימרא דידי' מהלכה] [וע' תשובת ר"ע איגר ס"ס קכ"ב] והא דמסקינן הכא דר' יצחק בר יוסף לית לי' האי כללא מסמי' דר"י הלכה כס"מ. א"כ מאי מקשינן בכ"מ ל"ג א' על ר' יצחק בר יוסף והאמר ר"י הלכה כס"מ. מיהו ברא"ש שם הגירסא ר' יצחק בר יהודה ואף לפי נוסחא דילן יש לומר דרב יצחק ב"י ורבי יצחק ב"י תרי נינהו (וכמ"ש התו' בכמה דוכתי לענין שאר אמוראי) ואף אם חד הוא ניחא לתלמודא לשנויי מימרא דילי' אליבא דכולהו אמוראי וכו': שם שני עורות יש לו לושט פנימי אדום כו'. בכה"ג הל' טרפות איתא ודכוותי' בקורקבן דעוף פנימי שלו לבן חיצון אדום כ"מ דאי חליף טרפה ע"כ. וע' ברמב"ם פ"ו מהל' שחיטה הל' י"ח. וע' בזה בפרי מגדים ריש סי' מ"ש במשבצות זהב סק"א:

דף ם ע"ב גמ' הביאו כפרה עלי שמעטתי כו' [א"ה ע' ביאור המאמר באלפס פ"ק דשבועות ובתוס' בשבועות ט' א' ד"ה שעיר. וע' בכוונת המאמר בזוהר חדש בראשית על פסוק יהי מאורות כו' ומלא דא דאמר תברנא כו' ע"ש]:

דף קל ע"ב תד"ה ואיבעית אימא כו' ולהאי ליסנא כו'. [א"ה ע' מנחות ק"ו א' אמר רב חסדא במותר להביא חולין בעזרה קמיפלגי כו' ולעיל קאמר שאם מותר להביא כו' הי' לריך קרא זה למעוטי חולין מחזה ושוק. וא"כ י"ל דלכן קאמר כאן לרב חסדא שני ואיבעית אימא אליבא דשני התנאים דאליבא דר"ח במנחות שם ולמ"ד שם דמותר להביא כו'. ואילטריך זה לחזה ושוק. אמר כאן הטעם שאין לו תובעין]:

דף קלו ע"ב תד"ה לפני כו' שמעשר מקדם לפניו ולאחריו כו'. כן הוא בזבחים פ"ט ב'. ובבכורות ל"ב א'. וע' רש"י שם ושם [שפירש שאם קרא לתשיעי עשירי כו' ולאחד עשר עשירי קדוש סו'] ומסתימה על מהר"ם לובלין כאן ע"ש: ברש"י ד"ה ס"ג כו' והנך נפישין. הוא דיבור אחד. וע' ריטב"א שהנוסחא היפה הי' הנך נפישין (בלא ויו) ע"ש:

דף קלז ע"א רש"י ד"ה בקדושה כו' לקדש בו את האשה כו' ולאו מילתא היא כו'. צל"ע דהא בהדיא תנן פ"א דמעשר שני מ"ב. מעשר בהמה כו' ואין מקדשין בו את האשה כו' הבכור כו' ומקדשין בו את האשה כו' הרי מבואר להדי' כליסנא אחרינא הנ"ל וצ"ע [א"ה י"ל דמתני' הנ"ל לענין דאסור לקדש בו לכתחילה דקנין האשה. היינו מכירה דמעשר דאסור. וכמ"ש בירושלמי ריש מעשר שני שם כל שאסור למוכרו אסור לקדש בו וכן מפורש בפי' הרמב"ם על המתני' דמע"ש הנ"ל בזה"ל ואסור לקדש בו אשה במעשר לפי שהוא מכר כו'. וזאת א"ל לחשוב כאן דהא חשיב מכירה. ופירש"י כאן ע"כ איירי לענין (היכולת לקדש בו היינו) אם מקודשת בדיעבד דזה תלי' באם הוא נכסי כהן ועי' במשנה למלך פ"ח מהל' מלוה ה"א דרש"י ס"ל אי עביד מהני. ומ"ש רש"י ואמרינן כו' אבל מחיים כו' קשה דמפורש שם דזה רק לריה"ג ולא לרבנן. וי"ל דס"ל כהרא"ש פ"ק דב"ק סי' ס"ו דלרבנן גם בבכור אין מקדשין וא"כ ליסנא אחרינא כאן ע"כ אליבא דריה"ג ומשום דמתני' דב"ק ואמוראי שם י"ג א' כוותי' וכמ"ש הלח"מ רפ"ח מהל' נזקי ממון ועי' קצוה"ח סי' ת"ו ובאה"ע ס"ס כ"ח ועי' ב"ק י"ג א' דבן עזאי אמר למעוטי מעשר ע"ש פירש"י ד"ה מתנות וצ"ל דרש"י כאן ס"ל דבן עזאי פליג על ריה"ג וכמ"ש הלח"מ רפ"ח מהל' נזקי ממון לדעת הרמב"ם ע"ש היטב]: סליק

הגהות וחדושים על מסכת חולין

מאת הרב הגאון הגדול כו' מוהר"ר שמואל שטראשון זצ"ל מווילנא.

פרק א דף ב ע"א גמרא התם כדקתני טעמא. ר"ל פירוש. ובאמת עזרא תמלא הרבה וטעמי'. והכוונה ופירושו. וכה"ג כתבתי בשבת (נד ב): רש"י ד"ה אלא הכל ממירי'. יביא בהמת חולין אלא בהמת קדשים כו'. בתמורה ספ"ה תנן דאפי' תחת חטאת ועולה שיש לו בבית דבריו קיימין. ועי' לקמן (מא ב) ובפירושו שם: ד"ה הכל נערכין. או אמר עליו אחר כו' כצ"ל. וכן לקמן בד"ה הכל נידרים צ"ל או אמר עליו אחר כו': ע"ב גמרא מביא סכין ארוכה כו'. הא דלא מוקי דיעבד דמתניתין בסכין קצרה ובאומר ברי לי. הוא משום דארוכה היינו דאפשר לאיזדהורי דלא יגע וקצרה היינו דלא אפשר אא"כ נגע עי' תד"ה דליתיה. אך בצ"ז צ"ע. דחולין שנעשו עפה"ק בשירה השחיטה אפי' ודאי נגע. ועי' לקמן (לד ב) תד"ה והשלישי: רש"י ד"ה אבל אמר הרי עלי לא. דהיכי מ"ע הרי אלו נערכים אם כו' כצ"ל: ד"ה גרידי. שלא קבל עליו טהרת קודש כצ"ל: תד"ה טמא. ואפי' יהא אסור לטמאות גופו באו"ע כו'. לכאורה קשה למש"כ הט"ז ביו"ד סי' קי"ז דאין כח ביד חכמים לאסור דבר המפורש להתיר בתורה. והלא בפירוש אמרה תורה בפהמ"ק הטמא והטהור יחדו יאכלנו ואמרי' מלמד כו' בקערה אחת. וי"ל דהתורה מיירי בשיעור אכילה דהיינו בכזית. ורבנן אסרו בחצי פרס או בכביצה עי' שבת (יד) בתד"ה זמנין: ד"ה ובמוקדשין. א"כ דוקא כו' כדאמר בהטוה"כ השוחט כו' מטמאה ע"א כו'. תימה דקארי לה מאי קארי לה כיון שמפורש במשנה דמטמאה ע"א. ועי' לקמן (פד) תד"ה בעינן מש"כ בשם ה"ר שמעי': ד"ה שמא. דאפי' חשוד גמור לב"ז כו' אסור לשחוט כו' כצ"ל. וע"ש (לא) תד"ה או דלמא:

דף ג ע"א גמרא המניח קתני דיעבד. צ"ל דר"ל ולענין דיעבד יש לחלק בין מגע עובד כוכבים שהוא מדרבנן לשחיטה שהיא דאורייתא עי' לקמן (ד ב). אבל אם אמרי' דשרי שם לכתחלה שוב אין לחלק בין דאורייתא לדרבנן עי' מ"א סי' י' סקי"א ובמש"כ עליו בס"ד. ובזה לא נצטרך תו לדברי התוס' בד"ה המניח הא' ובד"ה אבל ונכון בס"ד: תד"ה כגון. וכ"ת בתוספתא כו' אלא דאינה טעונה כ"ש קאמר כו'. בתוספתא שלפנינו פפ"א דמנחות איתא להדיא שהקמיצה טעונה כהן וכלי שרת משא"כ בשחיטה כו' ע"ש: בסה"ד התם נמי כו' דצריך שיהא הכלי בפנים כו'. לפ"ז הלא נדחה התדע דבקק"ל כו' לא חש להזכיר כו' שכתבו. דמ"מ איבעי ליה למיתני שחיטתן בכ"מ בעזרה וקבול דמן בכ"ש בעזרה לאפוקי אם רוב הכלי בחוץ: ע"ב גמרא בד"א שאמרו לפניו ב' וג' פעמים. נראה דר"ל ב"פ לרבי וג"פ לרשב"ג ביבמות (סד ב) וכה"ג כתבו התוס' בשבת (ס ב) ובנדה (לז ב) ע"ש. ורש"י לעיל בד"ה והע"פ שאינן מוחזקין דנקיט ג"פ הוא אליבא דהלכתא: שם כולהו כרבינא ל"א כו' רוב מצוין אצל ש"ח מומחין הן. הנה חזינן דלא רצו לפרש מתני' דלא אליבא דהלכתא אף דפליגי תנאי בהא מילתא לקמן (יב) להס"ד ע"ש. לכן תמה אני על הרע"ב שפי' המשנה כרבינא והיים ולית הילכתא כי האי מתניתין כו' דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן כו': רש"י בסה"ע ד"ה מותר. נראה דצ"ל מותרת וקאי אריסא בעומד ע"ג דמותר אפי' לכתחלה לאביי כדא"ל ולרבא כדא"ל כדאיתא לעיל: תד"ה דליתיה. תימה דמשמע כו'. ול"נ דלהכי לא קאמר דבדקו ליה ולא ידע דהא בזה לא איירי ברישא. ועי' לשון רש"י לעיל (ג ב) ד"ה ואלא אטמא: ד"ה מאי טעמא. תימה כו' ומפרש רבא כו' לאתויי ישראל מומר כו'. ולעד"נ דכוונת רבא שם למומר לעכו"ם וביונא ונכנס ודומיא דהכל שוחטין דרישא דמיירי בכה"ג אליבא דאביי. וזה דלא כהתוס' בדבור הסמוך לעיל דמומר לעכו"ם פסול מטעם וזבחת מה שאתה זובח כו'. אלא כמש"כ רש"י דמועד לנבל. והא שכתב התוס' לעיל דגבי מומר ל"א דמירתת. היינו דוקא בלאתבון. וא"ת א"כ אמאי לא מוקי לקמן (דף ד ב) ברייתא דהכל שוחטין ואפי' ישראל מומר. במומר לעכו"ם. י"ל דא"כ ה"ל לאתנויי אחר כותי דתרוייהו בחדא גוונא מיירו ביו"ב. ולא לאפסקינהו בערל. ועי' בהגרא"ל ביו"ד סי' א' סקי"ז שהשב קושייתם ג"כ ובדרך אחר נאות:

דף ד ע"א גמרא יו"כ נמי כעומד ע"ג דמי. נראה משום דעומד ע"ג אין פירושו ברואה שחיטתו איך הוא שוחט. אלא כיון דעומד ע"ג הוא מירתת ושחיט שפיר. ולכן קאמר דיו"ב נמי מירתת כעומד ע"ג: שם במכניסן תחת כנפיו. לכאורה קשה דהא כותי לא חיים לספיקא כמש"כ רש"י סוף פרק דם הנדה בד"ה אינן חשודין וז"ל משום דלספיקא לא חיים ותולה הספק באחרות. אבל עי' ברש"י שם במשנה שב' וספק ניכהו ומדרבנן וכותיים ל"ל. משמע דדוקא מפני שהוא דרבנן לא חייסי וע"ש בתד"ה אינן. אבל לספיקא דאורייתא ודאי חייסי. לא מיבעי' אם אין שם אלא אחד דנשחט שפיר דרובא דאיסורא. אלא אפי' מחצה ע"ת נמי ספיקייהו אסור מה"ת דהא בכה"ג מביאין אשם תלוי לכ"ע דאיקבע איסורא: שם אלא כיון דאחזיקו בהו (ר"ל הכותים) אחזיקו בהו (החזיקו ג"כ המכתים בהו למיסמך עלייהו) כ"כ הפי' מדברי רש"י: רש"י ד"ה שאין בקיאין. א"י למומרה ולהבחין בין שיאור לסידוק. לכאורה הא לדידן תרוייהו אסירי עי' בפ' א"ע (מח ב) במשנה. ולר"מ שם (מג) אפי' שיאור האוכלו בארבעים: ד"ה מהו דתימא. מידי דהוה אקמחין כו' דתנן הקמחין כו'. עי' פסחים (מ) דמימרא דר"ה הוא. וגם מוכח שם להדיא דל"ג קמחין רק בליקות לחודא: תד"ה מלת בסופו וי"ל כגון שלא אכל כו' כל הלילה. אינו מדוייק דלפ"ז אימתי יצא ישראל יד"ח. וביותר לאותן הפוסקים כראב"ע דזמנו אינו אלא עד חצות עי' שלהי פסחים. ודוחק לומר דהישראל יצא יד"ח בה בליל יו"ט שני ש"ג: ע"ב גמרא כיון דדש ביה כהתירא דמי ליה. הוא ע"ד דאמרי' כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו כו':

דף ה ע"א גמ' קטנה דמן נערן כצ"ל. דה"ה בקרא שהביאו התוס'. (ובדבריהם נפל ג"כ ט"ס זה) ובמדרש ויק"ר פכ"ג יריחו לנערן: רש"י ד"ה מכה בכה חלקתי. דכתיב איש כו' אשר יקריב קרבנו כו' כצ"ל: בא"ד דלכתוב מן האדם כו'. אולי כוונתו לחילוק ר"ת במס' ע"ז (ג) בתד"ה כהנים בין אדם להאדם ע"ש: ד"ה האי תנא. והמחלל שבת טופר במעשיו כו'. מזה נראה דיוה"כ אינו כשבת לענין זה. ותמיהני על הא דמשמע בטו"ע אה"ע סי' קכ"ג וכ"כ הט"ז ביו"ד סי' ב' סעיף ט"ז דיוה"כ דינו כשבת בזה. וכן מצינו לענין מעשה שבת לר"י הסנדלר דיש חילוק בין יוה"כ לשבת כדמוכח מדברי הרמב"ם בפ' מרובה סי' ו': ע"ב ד"ה השב מידיעתו. נראה דצ"ל הויושב: תד"ה לדיקים. ולספרים דגרסי בפ"ב דכתובות כצ"ל:

דף ו ע"א גמרא פשטיה דקרא במאי כתיב בתלמיד כו'. ר"ל פשטות הנמשל כמש"כ המהרש"א בח"א. דאילו פשטות המשל הוא כדאמר רפב"י לקמן (ז ב) בפסוקים שאחריהם: רש"י ד"ה שחינין. מאכל של כרשינין כ"כ דצ"ל: ד"ה כיון דא"ל עשה כו'. ואח"כ ערבן דהא ע"פ כו' כצ"ל: תד"ה אם. דבקיפא כו' אל תתאו למטעמותיו כצ"ל בלא ו'. אבל לשון דבקיפא אינו מדוייק. דזה כתיב בקרא דבתריה: ד"ה אינו. וי"ל דמשום מעשר דקאמר הכא לא קאי אתבלין. והנה מסקנתם דתבלין פטורין ממעשרות. וק"ל ממשנה דזבחים (ל ב) נתת לתוכו כו' ותבלי תרומה. ובפ"ב דערלה מ' ע"ו תבלין של תרומה כו'. ובפסחים (מד) ולפניהן שתי מדוכות כו' וא' של תרומה ופרש"י מדוכות שהתבלין נידוכין בתוכן. ושם לעיל בגמרא הא בעלי להו תבלין בכוב ואתרומה קאי ע"ש. ועוד שם הנה לתרומת תבלין כו'. ובמ' ע"ז (סט) ודלמא כתבלין של תרומה. ואולי י"ל דמחלקי בין תרומה למעשר וע"ד שחילקו לקמן (ז) בד"ה והתיר בשם הירושלמי ע"ש. אך מ"מ קשה מהתוספתא דפ"א דמע"ש תבשיל כו' שתבלו בתבלין של מע"ש. וכן איתא בירושלמי שם בפ"ב הביאו הר"ש שם במ"א. ועי' בתוס' יומא (פא ב) בהאריכו בנידון זה. וכבר כתבתי בזה במס' ע"ז (סו): ע"ב ד"ה אבת. וקשה דהך משנה מתניא במס' טהרות. ובהגרי"פ ל"מ זו בשום משנה רק בתוספתא טהרות (כצ"ל) כו'. ואנכי הבאתי בשבת (פג ב) בס"ד כמה מקומות בש"ס דקראו גם לברייתא משנה. וכן תמצא בכ"ד לרש"י ותוס'. וז"ל הרשב"ם בב"ב (קלח) ד"ה יורשין "היכי דאמרי' משנה היינו נמי ברייתא": בא"ד ובסוף הנזקין מוכח דאסור לרבא כו' כצ"ל: ד"ה והתיר. דהא בפ"ק דבילה גבי אושפיזיכנא כו' משמע הסוגיא דחייב במעשר. תמוה דע"ש היטיב ולא תמצא שום משמעות כמש"כ במס' ע"ז (נח ב) בס"ד ע"ש: בא"ד וכ"ת דמיירי הכא בדמאי כו' דלא שרי אלא בדמאי. אם תרצה לעמוד על כוונתם עמש"כ בס"ד בגיטין (לא): בא"ד (בדף ז) ובברכות כו' ול"ג נמי מעשר אלא הכ"ת גבי לגף כו'. ל"י להסוס גי' זו דהלא הכוונה שם לחלק בין מעשר לערלה לא בין לגף לשאר אילנות. ולפמ"ש בב"ר פ"א אות ו' בת"ת ע"ש יש ליישב הגי' נמעשר ואפ"ה הכוונה על תרומה לבדה. ונקט מעשר משום דפלוגתייהו דר"ה ור"ע לענין כל המעשרות:

דף ז ע"א גמרא מתקיף לה יהודה בריה דרשב"פ. בהגרי"פ בברכות (ע ב) נזכר ר' יהודה כו'. וכן שם (סו א וב) ובמגילה (יט ב). ובסנהדרין (יח ב) ובסוכה (כד ב) וע"ב: רש"י ד"ה לתרום שלא מה"מ. דשמא אותו כו' אינו בעין כו'. התוס' בגיטין (ל ב) בד"ה לתרום השיגו עליו בזה. ועי' ר"ש פ"ק דדמאי מ"ג: ע"ב גמ' והמניח הלוקח כו' לאכילה כו' ה"ז לא יתן כו' ולא לפני בהמת חבירו כו'. תמיהני על הכ"מ שציין לד"ז מהתוספתא ולא מהגמרא. ועיניו שם לא הגמרא שלפנינו: שם שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו כו'. מלת כוננו ליתא במשלי רק בתהלים. אך שם סופו הוא בלשון אחר:

דף ח ע"א גמ' התם נמי דברזיי' מיברז דהיינו חידוד. משמע דר"ל דמיירי דדקרו בראש הספוד וכיון דשם הוא חדוד לכן אין הבל האור שבו חזק ודקירתו קודם להבלו וכמו דשני בסכין. ורש"י פי' בע"א. ונראה דלפניו היתה הגי' התם דברזיי' מיברז. ותו לא וכמו שהעתיק: רש"י ד"ה והאיכא לדין. ונמצאת שהיא נטרפה קודם כו' כ"כ דצ"ל: ד"ה בגפת. בפסולת של זיתים. ובר"פ כירה פי' של שומשמין. ובר"פ במה טומנין היא בעיא דלא איפשטא בגמרא וע"ש בר"ן. וי"ל דהכא נקט של זיתים לרבותא. והתם נקיט של שומשמין לחומרא. ועי' מה שהערותי עליו בדפ"ב דב"ב: ד"ה ותיפוק ליה בהס"ע. משום שמנונית דאיסורא דנבלות. כאן הוה ג"כ איסורא דתקרובת דאסור אפי' בהנאה. ואולי נקיט איסורא דנבלה לאלומי הקושיא דאפי' לא שמשו בו לתקרובת תיפוק ליה דאסור משום נבלה: ע"ב תד"ה השוחט. צריך להעמיד ביודעין בה שהיא ב"י וכו'. לכאורה נראה דגם התוס' מודו לרש"י דהתם סכין דבוק בשמנונית בעין על דופנותיו. ועי' לשונו לקמן (קיב) בד"ה קיסות. דא"ת דאיסוריה הוא רק ממה שבלוע בתוכו. א"כ לרבה אמאי מדיח כיון דצ"ל בה"ע רותח וסברא דדוחקא דסכינא להבליע בבשר שהוא רך ה"ה (או אפשר דכ"ע) שאין בהם כח להפליט הבלוע בסכין שהוא קשה. אלא דס"ל להתוס' דכמו שנכנס הטעם הבלוע בו כשאינו ב"י ה"ה השמנונית הדבוקה עליו מבחוץ. והראיה הוא מתלתית שהביאו בסה"ד ועי' בר"ן. וכ"כ הט"ז ביו"ד סי' י' סק"ו בכוונתם. ושכ"פ גם דעת הרשב"א במ"ה. אבל לא כן נראה מדבריהם לקמן (קיב) שכ' שם ול"ע אם הסכין מקונח ואינו ב"י אי מורסא דידהו מהניא לשבח. משמע דאם אינו מקונח ודאי אסור: ד"ה אגב. ויש למצוא טעם כו' שנהגו להקל דדילמא בה"ע דוקא כו' כצ"ל: בא"ד והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא תיקשי כו'. ואף דרש"י מחלק בין בליעת הבשר שהוא רך לבליעת הסכין שהוא קשה הייט לענין הכרעת הלכה. אבל פלוגתתן מדלא פריש הגמרא טעמייהו. משמע דסמיך על טעמי דפריש בפלוגתת רב ורבב"ח בתרי הלשונות: ד"ה סכין. משמע כו' לכ"ע בצונן כו' ואע"פ דמלוכלך הסכין בדם הרבה בלא"ה כו'. תמוה דא"כ ל"ל הדחה בצונן. ועי' ש"ך שם ס"ק יב וס"ק יח: רש"י ד"ה והלכתא. וגבי סכין כו' דלא איתסר בבליעה זו דקשה הוא כו' כצ"ל:

דף ט ע"א גמרא ת"ח צריך שילמוד ג"ד כתב כו'. עפירש"י וקשה דלחתום שמו ודאי שכיח ע וא באגרות וכיוצא וכמו שהקשו התוס' במנחות (דף לה). וי"ל"פ ע"ד פרש"י שילמוד לאמן את ידיו לכתוב כתיבה נאה ומיושרת כאשר יצטרך לכתוב ש"ת ואגרות שלום וכיוצא. כי לענין חתימתו דשכיחא, יוכל לעשותה ע"י סימנא בעלמא ואפילו ע"י אות אחת משמו כדאשכחן (בגיטין לו). ואפשר ג"כ לומר דבכתב יכוון ג"כ על עשרת הלשון שיהא מצורף ומזוקק ובסדור יפה. אבל לעד"נ דכוונתו על כתיבה תמה דס"ת תו"מ ותיוניהן ותגיהן. דמצוה בו יותר משבשלוחו וכדאמר רב עצמו במנחות (לו) כתבו מעלה עה"כ כאילו קיבלו מה"ס. וכן אשכחן בב"ב (יד) בר"ה ורא"י דכתבו בעצמם. ועי' לשון הרמב"ם ברים הל' ס"ת. וכן הוא ז"ל משמע (בפ"ח ה"ד ופ"ע הל"י) שכתב לו ס"ת בעצמו. שוב ראיתי להמהרש"א בח"א שנראה שכוון למה שפירשתי. ולפלא שלא הרגיש דרש"י לא פי' כן: שם א"כ נתת דבריך לשיעורין. עפרש"י. וק"ל דהא כיוצא בזה מקשה לקמן (לג) על ר"ת ומתרץ ר"פ ע"ש. וא"כ ה"נ יש לתרץ כן שהשבת קאי אצל החכם. והכא עדיף טפי שהרי לא אמר אלא כדי ביקור חכם. ונלעה"ד אחר שנדקדק מדוע לא אמר סתם כדי ביקור סכין. אלא משום דאין שהיית זמן הביקור שוה בכל אדם. דהטבח שהוא רגיל ובקי אינו משתהה בביקורו כ"כ כמו החכם שאינו מבקרו אלא לפרקים. ולכן פריך א"כ נת"ד לשיעורין דגם החכמים אין כולן שוין בביקור דיש שהרגשתו ובגילתו יותר מחבירו: תד"ה ואידך. שמהדקו סביב ראשו. וכעין זה לשונם במנחות (ר"ד לו). ולשון הרא"ש הדוק שמחזקו בזרוע: ע"ב גמרא א"ל רבא ת"ש ספק סכנתא כו'. משמע דרבא אמר לר"ה. וא"א לומר כן דהא ר"ה מת קודם רב יהודה ומשמת ר"י נולד רבא עי' תוס' מנחות (לו) בד"ה אמר רבה. וע"כ גם כאן צ"ל הגי' רבה: רש"י ד"ה אם יכולה מולדה הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו. ק"ל דהא בעינן עובד דומיא דעבד דניחא ליה עי' גיטין (נג) בפרש"י ותוס' ובשתיית נהם מאי ניחותא אית ליה: בא"ד דמי העגלה נפסלו במלאכה אחרת כו'. תיבת אחרת צ"ל למחוק: שם בסה"ד ויערה בכלי אחר כו'. וכ"כ בפסחים (ס"ד לד). וכן הסכימו עמו התוס' בכאן. והר"ש בפ"ע דפרה מ"ג השיג עליו בזה מכ"מ ע"ש: תד"ה טמאה. כדתנן במס' פרה ז"י כו' היו מפריסין כו' (כצ"ל). וי"ל הגי' שלפנינו וכוונתם על מ"ב דפס ומביאין שוורים כו' וכוסות של אבן בידם: בא"ד לפי שכל מעשיה כו'. היום זה אינו שם במשנה אבל הוא ברים יומא בגמרא וכמו שהביא הר"ש שם: ד"ה או נתם. והא דל"ת כו' משום דר"א שמותי הוא. אבל מה יעשו בכיוצא בזה במשנה כתובות (נח) וב"ב (קג ב) דתני וכדברי ר"ע בית רובע. ולא תני בריתא גבי שדה וכדר"י בית תשעת חצאי קבין. וי"ל לפי מאי דקאמר הגמרא בב"ב (יב) דר"י לא איירי אלא בחצר:

דף י ע"א ובה"ת בשרה שמא בעלה נפגמה. גי' הרי"ף והרא"ש אימר בעלה כו'. וכן הר"ן לקמן בפ' א"ט בסוגיא דספק דרוסה מביא הך בתוך הגי ליסני דאימר דפירושן כמו ודאי. אמנם גם לשון שמא מצינו על כוונה זו עי' רש"י שבת (קנא). ותוס' גיטין (מ ב) ובבכורות (לה) ד"ה א"ד: תד"ה שבל. הך דהכא לא שייך כו' והנך כו' לא שייך כו'. לכאורה אע"ג דשוו בליפבייהו. מ"מ הסה על כוונות שונות. דודאי דהתם פי' חזקה קמייתא. וודאי דהכא היינו שנמצא לפנינו עכשיו שבה ודאית אשר תוכל לגרום הענין אשר אנו מסתפקים בו מאין הוא בא. ועי' בזה בבעל המאור: ד"ה עד. ואומר ר"ת דהכא כו' והתם כו' דחפיפה ל"ת עזרא אלא ברחץ כו'. ונראה דאע"ג דגם בכל הגוף צריך עיון מדאורייתא שלא יהא בו דבר החוצץ כמש"כ הש"ך בסי' קנ"ע סק"ב וכ"ת בתוס' נדה (סו ב). מ"מ לא תפליג כאן בין טבל סמוך לעיון או לא. דעל העיון אין לסמוך כ"כ כמו על החפיפה דאימר לא עיין יפה וכדאמרי' בנדה (ז) אימא לא בדק יפה יפה: בא"ד והא דאל"כ לחמותו דודי חסרת כו'. שם איתא דאמר זה לאשת רים גלותא. אבל הוא היה חתנו עי' סה"ד באות מ' בא"בא מרי. ובאות נ' בר"נ: ע"ב גמרא וכ"ת דפתח בי' כוותא. לכאורה משמע מזה דא"נ לסגור החלונות והחורים שבבית רק הדלתות של הפתחים העשויין לצאת ולבוא דרך עליהם. דאל"כ גם הכוותא לא תועיל דשמא נבר ליה שיעורא טרם שיסגור הכוותא. ויש לדחות משום דל"ת אלא דילמא נבר קודם יציאתו מן הבית. אבל בבליכתו אחר שילא קודם סגירתו לא איכפת לן. תדע מדלא פריך אלא מאחורי הדלת ול"פ אף מכנגד הדלת בשעה שנוטהו לסגור. ואולי י"ל דזה נכלל ג"כ באחורי הדלת. משום דאז מה שכנגדו הוא ג"כ אחוריו. אך לקמן מהא דאמר תניא דלא כרא"בי כו' וכן מהא דאמר כגון דקיימי דלא דגברי כו' משמע להדיא דבעינן שלא יבלר עד שעת הסגירו: שם ומנין שאם כו' או שעמד בתוך הבית והסגיר כו'. פרש"י תחת המשקוף. וכן בנדרים הגי' כן בגמרא. והמל"מ בפי"ד מהל' ט"צ ה"ה בסופה מביא בשם הר"ש דגירסתו בת"כ עמד תחת המשקוף וכן עמד בבית. והביא שם מהר"י קורקוס דהיכי מ"ל שיסגיר בתוך הבית. (כ"פ דר"ל דע"כ לא נשאר שם אלא שילא אח"כ והסגירו וא"כ תיפוק ליה משום הסגר הב') וע"ז תירץ דמ"ל כו' א"כ שישב שם עד הלילה ולמנות השבעה משעת הסגר. (ר"ל דמונין הז"י מיום הסגר הראשון). והמל"מ כתב עליו דל"י כוונת הא"כ. ול"נ פשוט כמש"כ. אבל לפעד"נ דבלא"ה הסגר דלילה אינו כלום דכל עניני נגעת אינן אלא ביום וכ"מ בר"ש בפ"ב דנגעים מ"ב מהת"כ (לפנינו גי' אחרת בת"כ) וכ"מ ברמב"ם בחבורו פ"ע ה"ע: רש"י ד"ה אין פותחין. כדכתיב כו' לי ולא לאורי וכו'. כ"ה בת"כ. ק"ל דא"כ איך יליף רבא במו"ק (ח) מהכא דאין רואין הנגעים בלילה. הא משמע הכא דטעמא הוא משום דחסר הכנה להדליק את הנר לראותו. אבל אם כבר נר דלוק מעיקרא א"כ דרואין כמו בחלונות. והא דלא ממעטינן לילה מלכל מראה עיני הכהן כמו דממעטינן מינים שחרית ובה"ע. נ"ל דאור הנר בלילה יפה לראות ע"י יותר מע"י אור היום דשחרית ובה"ע: ד"ה כה"ג ביוה"כ. כשהוא יוצא כו' לאחר הוצאת כף ומחתה כתיב ויצא כו'. עי' יומא (לב) ובפירושו שם דויצא דקרא קאי אלאחר הקטורת ומתן דם פר ושעיר: ד"ה יצא ובא לו. כך מוזר ויצא כו' כצ"ל: תד"ה אלא. ועוד כו' דאם היה נגע גדול ובסה"ש היה חסר ממה שהיה מטהרין כו'. מוכח מדבריהם דאפילו נשאר עדיין כגריס מטהרין. והנכי ל"ת ד"ז מפורש במשנה. והדרבה דמשמע לי דבכזה צריך הסגר שנית. דבפשיון דהוא סי' טומאה מצינו בפ"ה בסופו דאינו נטהר עד שילך כולו. ולא שני בנתמעט מקצתו. ונראה דה"ה הכא אינו נטהר עד שנתמעט מכגריס. ובתוי"ט פ"ד מ"ז בסופו מעתיק דברי הר"ש בזה"ל והא דפליגי כו' כגון דתחלתו היתה בו כגריס ועי"ד והסגירו ובסה"ש כנהה אותו ועוד והסגירו הסגר השני כו'. הרי לפניך כמש"כ אני. אולם ראיתי בר"ש עצמו דליתא שם אלו ג"ת אחרונות. ונראה שהתוי"ט הוסיפן מד"ע בדברי הר"ש. ואיפשמיטתיה דברי התוס' שלפנינו. דאולי הר"ש ג"כ בביעתם ובכוונה השמיט לתיבות אלו:

דף יא ע"א רש"י ד"ה מאליה. המקריב שלמים או חטאת מכבש ואיל כו'. חטאת לא מצינו איל. וכן כבש אין בה. אלא כבשה. אולם כבש הוא גם כן שם המין וכולל גם נקבה כדכתיב אם כשב הוא מקריב (ויקרא ג ז) ובקרא דלעיל כתיב זכר או נקבה. וכן (שם ד לב) ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה וגו'. ואיל שכתב ע"כ לא קאי אלא על שלמים בזכר. אמנם באשם יש כבש ואיל: תד"ה הערופה. וי"ל דמהערופה משמע שפיר הסיא מיעוטא (ר"ל דבפ' כל הבשר) ודזאת בעריפה כצ"ל. ובמהרש"א ומהר"ם ע"ש: ע"ב גמרא וכ"ת משום אבוד נשמה דהאי נגוולי'. עפירש"י. ול"ל דה"ק וכ"ת דאפילו אם נזיל בתר רובא ע"כ צריך לנוולו ולבדקו טרם שנהרוג את הרוצח משום ושפטו העדה וגו'. וא"כ כיון דע"כ בדקינן ליה לעולם י"ל דלא אזלינן בתר רובא. וניחוש כו'. אלא דלפ"ז משמע דבאמת צריך למיבדקי' משום ושפטו כו' וזה לא שמענו ואולי י"ל כיון דהדם במה במקום סייף נקב הוה וע"כ צריך לילך בתר רובא. לכן לא בדקינן ליה כלל ודוחק. וכמדומה שזה ראיתי

לאומי בט"ב ושלמתי מקומו אוסו : תד"ה ליתוש . סקשה ריב"א דסכא כו' ותירץ ר"ת כו' . וע"ש בתוס' (פ ב) וזבחים (עא) שהביאו בשמו טוב תירוץ אחר יפה : ד"ה לכ"מ . (דף יב) גבי ב' דברים אב"ד ליטלא ושמאס מכמים כו' כנ"ל :

דף יב ע"א רש"י ד"ה פסח . ושלמים דאל"ה ואכלו כו' . לכאורה י"ל דאף מאכילת מזבח קפריך דמפרשה אסורה גם למזבח . וכמו דיליף לעיל מריקא של עולה . אלא דרלה לפרש דומיא דפסח . וכן נ"א אמר דא"ל שחוט ואכול : תד"ה ספק . מבואר דאע"ג דלא כו' אלא מדרבנן כו' [illegible]

דלך שם האוכל . כי בכדי למוד בהם או לשקול ע"כ צריך שיהיו פתוחים מלמעלה : תד"ה ותבעי . וכיון דאין מוקקין אלא כדי לקבל חשיב כו' כנ"ל :

דף יג ע"א ד"ה בעא . משמע שהיה שמואל קטן מר"ה כו' ובפרק יש בערכין כו' . לפי הירושלמי שהביאו התוספות במו"ק (כח) דהיה ר"ה קדמון שמת בחיי רבי ור"ח . פשוט שהוא הוא דבעא שמואל מיניה : ע"ב גמ' אימא אין רוב עובדי כוכבים הוי מינין . משמע דר"ל דשקולין הן והוה ספק השקול. לכן מוקמינן בהמה אחזקתה שהיתה מותרת בהנאה. ולפרש"י הכי הל"ל רוב עובדי כוכבים לא הוי מינין : תד"ה תקרובת . ומיהו אי גלאו מיתורא כו' ומאי קושיא דלמא הסיא כריב"ב ומתניתין כרבנן. לכאורה מ"מ מדריב"ב נשמע דמיקרי תקרובת עבודת כוכבי' וא"כ לרבנן נמי מיהא תיאסר בהנאה דלא שמעינן דפליגי אלא לענין טומאה . אבל לענין במה נעשה תקרובת ל"מ דליפלגי : בא"ד התם ליכא תקרובת ודאי אלא חששא בעלמא היא . תימה דהא הגמרא קאמרה א"א דליכא תקרובת . ויל"פ כוונתם דהוה כמו הכות כו' דבספ"ז דנדה ע"ש . וה"נ אף שודאי יש תחתיה תקרובת. מ"מ אין ידוע תחת איזה ענף הוא : בא"ד והא דאמר בפ' הטוה"כ כו' דהויא בעלמא הוא . ור"ל דבאמת טומאתה אינה אלא מדרבנן ואתיא אליבא דרבנן . וכ"נ מסוף דבריהם . ותימה דהא מוכח מדבריהם לעיל דלרבנן א"ת באהל אפי' מדרבנן . וכ"ה ברמב"ם בפ"ו מהל' אה"ע ה"ז . וכ"מ מהא דמוקי הש"ס בע"ז הא דהם עבר עמה כריב"ב דוקא . וזה יש לדחות דכיון דאין שם אלא חששא בעלמא לא הוי גזרי אילו לא הוי ודאה אלא מדרבנן . אך מסוגיא שלפנינו מוכח להדיא דליכא טומאת אהל כלל אפי' מדרבנן . ובהטוה"כ הלא איירי בטומאת אהל כדאיתא שם . וצ"ל דהתוס' לא הוו גרסי שם תיבת באהל וכמו שהעתיקו כאן . ובד"ה שהוסיפו בדבריהם תיבת באהל וכ"ה בהגהת הב"ח הוא שגגה במחכ"ת : בסה"ד ור"ת תירץ בע"א . וקשה לפירושו . עי' מש' ע"ז (לב ב) תד"ה והיוצא ובמש"כ שם בס"ד : גמרא בקס"ע והכא דומיא דסומא פ"מ . ונוכל לומר ג"כ שהיקש להיפך סומא דומיא דלילה מה לילה שאינה בראיה אבל אחרים אף סומא כן לאפוקי אם אחרים רואין אותו וכ"פ הטוש"ע סי' א' ס"ע : רש"י ד"ה לכתחלה לא . שמא לא ישחט רובא . גם ביום חיישינן ואם לא בדק טרפה או נבלה כדלעיל (ט) . אלא בלילה כיון דא"א לבדוק תיכף אחר שחיטה . חיישינן שמא ישכח לגמר לבדוק עי' ע"ז וש"כ רסי' י"א :

דף יד ע"א תד"ה השוחט בשופו . אבל אי בחדא זימנא לא איתסר שחיטתו ניחא . קשה מאי ניחותא . דהא השתא הוה פעם שני וא"כ יפסול מטעם שחיטת מוחל . ובמתניתין משמע דהפסול הוא מחמת שבשחט לא' מכל אלו דומיא דרישא : ד"ה וגשבין . והא דאמרי' בפ' כה"ב גבי ר"ש דמלה גרמא גרמה כו'. תמיהני על המע"מ סי' י"ע אות ה' שהביא זאת מהתוס' דפ' כ"ל. והעלים עין מהתוס' שלפנינו : ע"ב רש"י בסה"ע . וכן בהמה נמי כו' מוקצה מחמת אמ"ה . לכאורה בל"ז נמי איכא איסורא משום חובל בשבת וי"ל : תד"ה אימר . דקאמר כה"ג מטלטלין חוץ מנר כו' . עי' מהרש"א ולכאורה הכי בלא"ה ליכא לאוכוחי מהא דר"מ מודה במוקצה מחמת איסור דש"ה דדחי ליה בידים כדלקמן . ואולי כוונתו דלא תיקשי אהא דמתרץ אין דתנן רי"א כו' . א"כ מאי אתיא מתניתין אפי' כר"מ דשמעינן ליה נמי כן : בא"ד ומוקי מתניתין כר"י דמבשל כו' . ר"ל ומדוע לא מוקי בהלא ה"ל חולה ומשום מוקצה מחמת איסור ואתיא אפי' כר"מ ודלא כמהר"ס :

דף טו ע"ב רש"י ד"ה כגון שקלן דלעת . ועוד קלך מן המחובר משמע . בזה אשכחנא פתרי למה שפי' בשבת (נד) על הא דכאן קיצן ב"ז כו' . שתלך כו' מהערותי עליו שם . והתוס' כאן מיאנו בזה מטעם שכ' שם . אך מה שהביאו עוד מהא דקוץ קרך כו' . נ"י ההכרח דמיירי שם בתלוש : גמרא עד כאן לא מתיר ר"מ אלא בדיעבד כו' . ור"ל דמתניתין אתיא כר"מ . ועי' תוס' לקמן (עז ב) בסד"ה תנים . ועי' מהר"ס . ול"נ שהיה דהמ"נ תברא מי ששנה זו לא שנה זו וכדאר"א לקמן על משנה דהכופה קערה ושא"ד וריבא ר"מ ושיפא רבי . אבל קשה מש"כ התוס' ד"ה להודיעך . ולא חיים כו' דכבר אשמעינן כו' וכל"ל לפי המסקנא . אדרבה כמ דרבי כבר שמעינן ממתניתין מהא דליפורן . ולדברי מהר"ב ניחא : שם לי"ק כאן כו' כאן בתלוש ולבסוף חברו . וכ' התוי"ע ולא כן לענין עבודת כוכבים . תמוה דאדרבה גם בעבודת כוכבים אמרינן לקמן תלוש ולבסוף חברו הוי תלוש ועיין שם בתוספות :

דף טז ע"א גמרא הא בסכנה דפתרא כו' . הגרוד סביאו בערך סדן בד' : שם דאל"פ האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה כו' חייב . לכאורה אפי' היה כפות ועומד שם ואשקיל עליה בידקא דמיא ומת מכח ראשון ג"כ חייב . דהא אכפיתה ליכא שום חיובא דאז לא היה סוף מים לבא כמש"כ התוס' . ועיקר החיוב הוא על דאשקיל עליה המים דהוי כחלו . והא דנקט דכפתיה הוא לרבותא דקיפא דאפי' בכה"ג בכח שני פטור . אבל לא כן משמע דברי הרמב"ם בפ"ג מהל' רוצח וצ"ע : שם מנין לשחיטה שהיא בתלוש שנאמר ויקח את המאכלת כו' . ועי' בתוס' דדייק מדלא כתיב ויכין . וקשה דלשון הכנה לא שייך אלא בדבר שילטרך לו אח"כ לא בזמן שהוא בו עתה . והכא הלא לקחה לשחוט בה עכשיו . ועוד הלא מלינו לשון קיחה גם במחובר כמו ויקח את כל ארצו מידו וכן טובא. וזה י"ל כמו דאמרינן בב"מ (נו ב) על הא דפריך שם מהאי קרא דע"כ ידו פי' רשותו . על הא דדרשינן מיד שמיתך דבר הנקנה מיד ליד דהיינו מטלטלין . ומשני כל ידו ממש הוא וש"ה דלנ"ה אלא רשותו . וה"נ נימא הכי כל קיחה קיחה ממש היא וש"ה דלנ"ה . אבל קשה גבי מילה מלינו ג"כ ותקח לפורה צור נימא נמי דפסול במחובר ולא אשתמיט שום דוכתא לאשמעינן דפסול בה מחובר . ועוד פריעה תוכיח דנהגו בלפורן . ועי' בע"ז (י ב) בעובדא דקטיעה בר"ש . לכן היה נלע"ד דע"ם הוא בגמרא וצ"ל קרא קמא ויקח בידו את האש ואת המאכלת וילכו כו' . וע"כ תלושה היתה כיון שהוליכה אתו . וא"ם לפ"ז מאי דדחי זכיותיה דאברהם קמ"ל . ולשון התוס' מדכתיב לשחוט את בנו כו' יש לדחוק קצת . אולם בב"ר ראיתי ג"כ דרשה זו על הקרא השני כמו דאיתא לפנינו בגמרא : רש"י ד"ה בכח ראשון . ובתחלת גלגולו שחט כו' . ובד"ה בכח שני כ' לאחר שגלגלו כו' פעם ראשונה ושניה לכאורה דבריו סתרי אהדדי . ולשון הטוש"ע דסביבה ראשונה נקראת כח ראשון ע"ש ולפלא שלא העירו האחרונים בזה : ד"ה לענין הכשר . אע"פ שלא ידע כו' ואין ניחא ליה כו' כנ"ל : תד"ה אבל . דהא כופף קומתו ש"מ כו' כנ"ל : ע"ב גמרא והא קתני בין שהסכין למטה כו' . לעיל מתניא איפכא וכ"ה לשון רש"י כאן בד"ה לגלדים . ועמש"כ בשבת (קכה) : רש"י ד"ה ה' דברים . דלמא מינקב להו לסימנים . והרע"ב מסיים ואתי למיעבד חלדה . ויפה כיון דבלא זה לא היה מיפסל דהוה כמו שוחט בשנים וג' מקומות דלקמן (ל) ע"ש :

דף יז ע"א גמרא אילימא בשבע שכבשו כו' . ואי בעית אימא לעולם בז' שכבשו כו' . מזה קשה לפירוש הרמב"ן בתומש דכי ירחיב כו' היינו לאחר שכבשו וחלקו א"כ אז עדיין לא נאסר להו בשר נחירה : תד"ה וכפ"כ . וקשה דא"כ כו' אדרבה כו' כיון דהותרו הבמות . ואני אומר ולטעמיך תיקשי להו מדוע הותר להם בשר תאוה בימי נוב וגבעון שאז היה ג"כ היתר במות. (מגלגל ל"ק לפי' הרמב"ם שהבאתי בסמוך ורש"י שפי' לעיל בסה"ע לא הי' יכולין לבא בירושלים . ודאי ל"ד דבימי שילה מי לא הותרה) אלא ע"כ דהעיקר תלוי במשכן וכדדייק רב יוסף לומר דהוי מרחקי ממשכן . ובפרש לפרש"י דנפקא ליה איסוריה מקרא דואל פתח א"מ לא הביאו : ד"ה כי . ומשני דילמא שלל ש"כ כו' ולא דידהו . משמע דמספקא ליה להש"ס בזה . ותמוה דהכי יש לפשוט מהא דאמר מר ז' שכבשו כו' נתחייבו בחלה כתובות (כה) והביא רש"י שם ע"ז דרשה מספרי . אלמא דדידהו אסור . ואולי י"ל דלא נלטוו אלא במלות הפרשתה אבל מ"מ היו מותרין לאכול מן העיסה בטבלה . דומיא דמתנות הזרוע והלוה"ק דלא טבלי . ועי' בקדושין (ס"ד לז) מעיקרא לא אכול . ואין לומר משום דאז הוי קודם שהתחילו לכבוש ולא הותר להם עדיין . דא"כ מאי פריך הכא . אבל מצינו לשון דלמא ע"ד שכן הוא בודאי עי' לקמן (לג ע"ב) תד"ה ודלמא ובנדרים (פג) דלמא מן יין דא"ל נערה כו' וברא"ש ור"ן . שם : רש"י ד"ה פטור מלכשות . הכא מודה דשחיטה מיהא בעינן דנגמר כו' משמוטי חון כו' . ק"ק לפ"ז מאי פריך לר"ע נימא ג"כ משום דנגמר משמוטי חון וי"ל : ע"ב גמרא סכין שיש בה פגימות

הרבה תידון כמגירה כו' . ק"ל לשון הרבה דנקט דמסיפא דקתני אחת כו' מסוכסכת כשרה משמע דשתים פסולה . וכן בדין כיון דקורעת אפי' בירידתה (לפרש"י) ה"ל כאוגרת דאפי' באחת שאין לה אלא ב' עוקלין פסולה . והרבה משמעו יותר מב' כדאמרינן רבים שלשה : שם א"ל ג' מדות בסכין אוגרת כו' שחיטתו פסולה כו' . לכאורה האיכא עוד . מסוכסכת דלא קאי אריפא . או אפי' בריפא והוליך והביא . או ביותר מאמת . ואין לומר דהג' מדות הייינו כשר לכתחלה . כשר בדיעבד . פסול דיעבד . א"כ ליתשוב ד' דהא בהאחרונה איכא ב' . פסולה ומטמאה כנבלה . ופסולה וא"מ דהוא מגל קליר בהולכה דלקמן . וי"ל כיון דכולהו פסולות מחד טעמא נינהו חשיב להו בחד : שם א"ל ג' פגימות הן פגימת עלם בפסח . ועפרש"י . תמיהני על הרמב"ם שהשמיט ד"ז ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. ואולי דחהו מהלכה מפני שמא דגמרא דלעיל (יא) גבי ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחים. אמרי' ה"מ היכא דמתיך ליה לגמרי אבל היכא דלייף ל"ל בה . ומה לי נתימה ומ"ל שבירה : שם ורח"א אף פגימת סכין כו' . הן גדולי הפוסקים דהוסו מהלכה מהך דלעיל דבדקו בשימשא במיא וכו' . אולם הרגישו דא"כ מ"ק ואידך כו' . נימא דגם הוא לא סבר כוותי' כמו הך דלעיל . ואולי י"ל דר"ת לא כוון ג"כ אלא להא דתניא (זבחים פח) סכין שנפגם אין משחיזין את פגימתה וע"ש בפרש"י . ומאי דקאמר הכא בחולין לא קמיירי . היינו משום דסכין לא הוי כלי שרת כמש"כ התוס' לעיל (רד"ג). וכ"ת התם דתני קודש כלי קדש כו' נפגמו אין מתקנין אותן ואא"כ תני סכין שנפגם כו' בפ"ע מכלל דאינו נכלל בהקודש. ובמש"כ אולי י"ל קלת הסתירה בדברי הרמב"ם דבפ"א מהל' שחיטה פסק דפגימת סכין כ"ם . ובפ"א מהל' ביהב"ח הי"ד כתב כל אבן שנפגמה כדי שתחגור בה הליפורן כסכין של שחיטה . וכבר העיר בזה ספר"ח . ולפמש"כ י"ל דשם כוונתו על הא דזבחים והביאו בפ"א מהל' כה"מ הע"ו . ושם לא ביאר שיעור הפגימה שסמך א"ע על מש"כ בהל' ביהב"ח : רש"י ד"ה סכין . וד"ה והוא דקיימא נ"ל הד"א עד ונכנס לתוך הפגם ומה"ד מסוכסכת כשרה : ד"ה מרוח אחת . אלא מסכסכת הליפורן והכשר כנ"ל : ד"ה כל היכא דאמר תשמי' כו' . וכ"כ לקמן (קיג ב) . וזה ה"ל להקדים לעיל על הא דא"ל ר"ה כו' לר"א אמרת לן משמי' דרבא כו' : ד"ה פגימת אוזן . וה"ה לשאר מומין של פגימה כו' . וכן הרע"ב בפ"ו דבכורות מ"ד כתב גבי פגימת חוטמו שהוא כדי שתחגור כו' וכ"מ מלשון הברייתא שם (לז ב) וכמה שיעור פגימה כו' . ומשמע דכללא הייל לכל הפגימות הנזכרים אלל מומין מדל"ק וכמה שיעור הפגימה או פגימת האוזן כדקתני שם באידך ברייתא גבי נקב וכמה נקיבת האוזן . אבל הרמב"ם בפ"ז מהל' ביאת המקדש ה"ד כתב מי שנפגם ריס מריסי עיניו בכ"ש . ועק"ל מה שהשמיט הא דפגימת מום בקדשים גבי נפגמה הערוה של נקבה בפ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ד דאינו אלא בכדי חגירת ליפורן ול"ע : ד"ה פגימת מום . ואילטריך כו' לאשמעינן כו' . הא דלא פי' כהא"כ שבתוס' . אולי דעתו כפי' הרא"ה דמגירת ליפורן אינה כדי לאגור בה הליפורן אלא פי' שתרגיש בה עי' בהגר"א סי' י"ח סק"ד : תד"ה פגימת בסופו . תמיה לא משמע ממש בלא פגימה כו' . וכן לעיל (יא) ואי משום תמימה כו' היכא דלייף ל"ל בה :

דף יח ע"א רש"י ד"ה דאפי' לעובד כוכבים . והיכא דנמלאת סכינו יפה כו' משום קנסא ולעובד כוכבים מיהא כו' כנ"ל . ועי' מהרש"א מש"כ בכוונתו . ולדבריו רבא ב"ה דשמתי' ועברי' כו' ע"כ מפרש הא דא"כ מעברינן כו' היינו נוסף על השמתא דאר"ה . ולכן אנן נמי דמפרשינן דברי רבא אשלא נמלאת סכינו יפה . מ"מ אהא ל"פ אבבא ב"ה דר"ל נוסף על השמתא . ולכן שפיר פסק הרמב"ם בנמלאת פגומה דמנדין ומעבירין ודלא כלח"מ שכ' דלרמב"ם מפרש כן מסברא . גם לפמ"ש המהרש"א דר"א עביד כשמתא דתלמודא ע"ש . מיושבת יפה תמיהת הרא"ש על הרי"ף שלא הביא דברי רבינא . כיון דר"א עביד עובדא דלא כוותיה : תד"ה וכמה . וא"ת כו' דאנה ימלאו אבנים בלא פגימה . עמש"כ בס"ד בפ"ב דמדות מ"ד : בא"ד והשתא לעבדינהו ע"י שמיר . מה שתמה בהגהה להכ"מ בפ"א מהל' ביהב"ח הי"ד ע"ד אלו . עמש"כ בס"ד עליו בגיטין (סח) : ד"ה ולא קתני . אלא הכא שאני דאיכא למיטעי . לכאורה בכ"ד בשחיטה . איכא למיטעי כן . וי"ל : רש"י במשנה ד"ה ר"י בר"י . דהכי תניא בתוספתא כו' ומוגרמת פסולה כלומר משם ולמעלה כנ"ל (רמ"א) : תד"ה אבל. ומדקדק בקונט' כו' ש"מ דל"ח כו' אלא תמנה ולמעלה כנ"ל : ע"ב גמרא א"ר ריב"י תרתי קאמר כו' . כה"ג גיטין (סז) וש"נ : שם א"ל לאו מאתרי' דרב ושמואל את . ק"ל דהא מוכח דבמערבא הוו אכלי לה מדאמר לקמן עבדינן כוותייהו וכפרש"י שם . א"כ ע"כ נ"ל דרו"ם . וא"כ מאי קא"ל לאו מאתרי' כו' דילמא גם הוא סבר כבני מערבא דל"ל הא דרו"ם . ומשום אומרי המקום שילא משם אין כאן כדמסיק . והי' משמע מזה דמנהג שעפ"י הוראת חכם שאסר להם לפי שנראה בעיניו שכן הוא מלד הדין . לא מהני אין דעתו לחזור וכן אפי' מבבל לא"י ול"ע לענין הלכה : שם קרי עליו ריו"ח גיסא גיסא . הנ"י בפ' ז"ב על מתניתין דאלו הן הקרובין . פי' דמפני שהי' ר"ל בעל אחותו כדאיתא בב"מ (פד) לכן קרי לי' גיסא . אבל לישנא דקרי עלי' ל"מ כן . ויל"פ גיסא הראשון כפי' הנ"י וגיסא הב' כפרש"י או איפכא ומשום לשון נופל על לשון קא"ל כן : רש"י ד"ה ומוגרמת . אפי' רובא כו' ורבנן קא"ל . לשיטתו דמשמע דלרבנן ודאי אין מקום שחיטה שאחר הטבעות א"כ ריבא דוקא ריב"י קא"ל לדעתו . ועפי יל"פ דמוגרמת פסולה ג"כ הוא אמר וכדלא שייך רובא . או דסתמא היא וכה"ג לכל חד כדא"ל . אולם כפירושו מוכח לקמן (יט) דקאמר מ"ד כתנ"א ארבנן קאי כו' א"כ הפיד עליה מבע"ל וע"ם בפירושו וצ"ע : תד"ה א"ד . פי' בקונטרס שחט למטה מן החיסי. לפנינו ברש"י אין הכרע רק מגירסתו בגמר בר"א : בא"ד (כדף יט) וע"כ ההוא פגע היינו פגע ולא נגע כו'. לכאורה מסופי' דקאמר שייך בחיטי טרפה נידוק איפכא דדוקא שייך דהיינו שמתך סמוך מאד לקנה הכלה לגד הראש אבל באמלעם וכש"כ למטה סמוך לקנה הכלה לגד הגואר כשרה והיינו פגע ונגע . וי"ל כיון דהדיוקים סתרי אהדדי ע"כ נ"ל דפי' שייך בחיטי היינו לגד הגואר וזהו פגע ונגע :

דף יט ע"א גמרא והלכתא כרחב"א דקאי ר"ל כוותי' . מה שהקשה המהרש"א דמיפוק לי' דכל עדות הלכה היא . נ"ל משום דברחב"א אינו מפורש עד היכן הוא מכשיר לכן קאמר דהל' כוותי' במאי דקאי ר"ל כוותי' (יק דעל רש"י קשה דמיפוק ליה דהש"ס פסק להדיא כוותי' . וגם זה הלשון דכל עדות הלכה וכ"כ הס"מ בפי"ז מהל' מלוה ה"ב בשם הר"מ דסוגיין בעלמא דכל העיד הלכה היא . ל"מ בעניותי בש"ס אלא הלשון דתנן בבחירתא כוותי' וזה אינו שנוי שם) . אבל ק"ל דהא כבר פסק לעיל והלכתא משיפוי כובע ולמטה כשרה כו' וצ"ל לכופלה . לכן נלע"ד דהא דלעיל אינה מסקנא דגמרא אלא מדברי מר בר"א והכי פירושו מר בר"א אמר דהכי דרש מר זוטרא פגע כו' שייך בחיטי טרפה אבל הלכתא כו' . וכ"ל עוד ראיה דז"א מסקנא דגמרא . דבכ"מ לא פסיק הלכתא אלא באחרונה אחר הבאת כל הדעות החולקים בזה . והכא מייתי אח"ז עוד דעת ר"כ . אך כ"ז הוא לגי' רש"י במר בר"א . אבל לגי' התוס' קשה . ועכ"ל דלגי' רש"י ע"כ נ"ל דהאי והלכתא כו' הוא מדברי מר בר"א דאלת"ה א"כ אין הלכה כמותו בכאן . ולקמן (פו ב) כ' רש"י דבכ"ד קי"ל כוותיה בר מתרתי כו' ועי' בש"כ חו"מ סי' מ"ו ס"ק קי"ז . אבל לרב האי ור"ג שהביאו התוס' ביומא דבכולי הש"ס לית הל' כוותי' ע"כ מפרשי דהאי והלכתא הוא מסתמא דהש"ס וגרסי גי' רש"י במר בר"א וצ"ע : רש"י ד"ה לא חילק . לשון מבולקה . הוא בכמוס ב' : תד"ה אר"ה . דארעא ישראל כנ"ל עי' מגילה (כב) : ע"ב רש"י ד"ה הכא נמי . אלא הסוא אפלוגתא דרבנן ור"י קיימא כו' והא אמוגרמת כו' כר"ח כו' . פי' מה שגמגם עליו המהרש"א לעיל בתוס' . ול"נ מדקאמר רחב"א סתם מוגרמת שהיא כשרה משמע דפליג אתרוייהו בין אמקום הגרמה ובין אאיכותה . דאפי' ריב"י אינו מכשיר אלא בדשייר רובא . והוא העיד דשני אפי' בשיור שלים המאלעי לבד . וכדרך שדקדק הש"ס לעיל אליבא דריב"ל : במשנה ברש"י ד"ה שחיטתו פסולה . וקודם שהגיע לסימנים נטרפה כו' . ק"ל דא"כ תיפשי לה שחיטה על"פ לטהורי מידי נבלה כדלקמן (כ ב) . ולשון שחיטתו פסולה משמעו דמטמאה כנבלה כדלעיל (יח) במשנה ב"ש פוסלין ע"ש בגמרא . ומש"כ רש"י (לקמן שם) דמתניתין איכא למימר דטרפה היא ולא נבלה . שם י"ל דמש"ה אלימא לי' לר"ח טפי לאותביה ממתניתין דמלק בסכין דקתני בה בהדיא דמטמאה . אבל לפי האמת נ"ל או משום דזעירי (שם) וכרוב בשר עמה . או משום חלדה כר"ה שם . אבל קשה לרבא שם דל"ל טעמא דר"ה . ואי ליתא גם לזעירי א"כ מ"ע שחיטתו פסולה דהא טעמא דרבא משום דרסה נ"ל כאן דהא קתני השוחט דמשמע בהולכה והבאה : גמרא אילימא עורף ממש כו' ממול ערפו א"כ ולא ערפו . לכאורה גבי פטר חמור דכ"כ וערפתו . וכן גבי עגלה ערופה דכתיב וערפו הה"נ דהוי בעורף ממש . וכ"מ לקמן (כז ב) "כאשו של זה ממול עורף וא"ר של אחר ממול עורף" וממילא ממועט נמי פ"ח וע"ע . ובזה א"ש טפי הא דלא פריך שם לת"ק האי כאשו מאי עביד ליה כדפריך לר"א מזאת ע"ש . אבל רש"י בסוטה (מה ב) פי' גבי ע"ע ממול ערפה . וכן גבי פ"ח פי' הרמב"ם בספ"א דבכורות ורש"י שם (י ב) דהוי ממול עורף . שוב התבוננתי ברש"י סוטה (מו ב) על הא דקאמר מ"ע גמר עריפה עריפה מחטאת העוף . שפי' דהכוונה דילפינן לענין מול עורף . אבל אנכי תמה דהא במשנה ליתא דהעריפה הי' ממול עורף וא"כ אין שייך לשאול מ"ע . ועוד אי מהתם ילפינן מקום העריפה נילף נמי משם במה עורפין והתם דוקא בעלמו של כהן והכא בקופיץ . לכן היה נ"ל לפרש דשאלת מ"ע הוא על הא דתני בקופיץ מאחריה וע"כ הכוונה שמשיבין העורף ממנה וע"ז שואל מנלן דדלמא וערפו דקרא הוא מלשון יערוף כמטר לקחי דהוא לשון הזלה והטפה וה"נ יל"פ וערפו את העגלה בנחל דר"ל יזילוה במי הנחל . וע"ז משני גמר עריפה כו' דהוא לשון מיתה . וא"ם הא דלא בעי הש"ס מנלן בבכורות גבי פ"ח משום דשם לא הוזכר מים כמו הכא דכתיב בנחל . אמנם בכתובות (לז ב) וכן בסנהדרין (נב ב) איתא להדיא גבי ע"ע ממול עורף ועי' בתוס' כתובות שם . וכן איתא בירושלמי בפ' ע"ע סוף ה"ה : שם אלא מאי עורף ממול עורף כדקתני סיפא כל העורף כשר למליקה . פרש"י בזה נראה דחוק . ולעד"נ דהכי דייק משום דאפי' תימא דגם העורף כשר למליקה ממולו ודאי כשר כדכתיב בקרא וא"כ מאי איריא דתני שכל העורף דוקא . אלא ע"כ דפירושו מול העורף : תד"ה מסתברא בסופו . דהמולק מן העורף משמע כו' לכתחלה כו' . עי' מהר"ס . ול"נ דכוונתם משום דמסתמא קתני דומיא דהשוחט מן הצואר דהוי לכתחלה :

דף כ ע"א גמרא א"ר יקבלו הרובין א"מ דקתני נמלא כו' . עמש"כ בש"ד בשבת (קיב ב) : שם כגון דנקט משיפוי ראשו והגרים כו' וכדר"ה כו' . נ"י אם הכוונה דמלק שם בשיפוי ראשו מיעוט הסימנים . או אפי' דלא נגע בסימנים כלל עד דמטא למול עורף מ"מ פסולה

דהוא״ל דמוק הפורך עלמו נ״כ במלות מליקה כמו הסימנים ספיל ביה כ״ל הנבהמה . ודברי רש״י נלחזין בבכך : תד״ה לא למעוטי . וא״ת הכי סיוק מן הנמס במליקה כו׳ . כן הגמרא לא קאמר דמן כסר במליקה אלא למעוטי דספול בסמיכס וסכוונה דלמעוטי הסתלא כוון בהמרו כדי כסר במליקה כו׳ אלא על ליפורך אך תמיהא מתחמם כמו לליפורך מקומי דספול בסמיכס מטמם מחובר עליו דהס מן פסול . וכן מתבאר בפסה״ד : ע״ב גמרא כבין בר קוסי . כנליון ע״ל כבא . וכ״ס בתוס׳ לעיל (ע״א) בד״ס אוליתא . ועמש״כ ביומא (מב) בס״ד : שם אא אק אין מכי מב״ם דכי׳ מסכס״ב במה בכש״ש דסבבג״ב במטמם לזבין קוסיא סוא . ועי׳ בבכורות (כ״ד יא) בתוס׳ דנראה שמלאו לפרש לסון זס בקושיא : רש״י ד״ס ואפי׳ לאו מ״ד . דסא קושיא נביי נאמרה כו׳ . כנראה דזכר ומיגמתי בסוכה (לא) דגם סיקס לא ניתן לגרום מעלמו אא״כ קבלם מכנו עד גסם מסוי . אבל סתוספות חלקו עליו . ועיין בתוספות : תד״ה גסום בסמוס . כמ״ד יש סחיטה בעוף מה״ת וכיון כו׳ ק״ל בגל תודה סלך אחר סמתחיל . ולכאורה אתי אחזם איסור תורה איכא סכא דהא א״ס סחיטה לעוף מה״ת אין עיקור . ואי א״ש לעוף מה״ת לא מסמע לעיל דאין איסור עיקור אלא מדרבנן דתקנו דקתני בעוף כסחיטה . ואולי כוונתו משום דלא איפסקא הלכתא אי כר׳ יהודה או כרבנן ב״ק ולכר״ע סיקא דבעינן תמיד דאפי׳ יש סחיטה מוקל עיקור מה״ת : ד״ה מלק . וכתיב בס כלומר גם (דחיינו) בבליוס ולא בלחרת (מב ע״א) דבר אחר כגון עוף מנקב או מעשה . ואין פירוט כמו ולא במלחמת שבבבלמה לא זה (מב ב) דסכס סכוונס למעוטי במסס מצומלה בה בד״ס דמסקדם כפ״י . אבל תימא למירדם מבס מרי מיני מיעוטי ׳ ואולי דבריו כפ״י לפרש דדרשא דאלמנה סיוא מן לא יפלא למחלה בנדים דמתין לא לו מותא בבין דבר אלא באלמנה . ומבס דבקוני למיעוטי בכמה : ד״ה ואי אמרת . אבל קומאת בס״ב דמוף דמדאורייתא סיא כו׳ . כ״ל מדוע לא יכול לפרש מסמע בנדים אבסי״ם דסכא דסוא מדרבנן ולמקין קדשים ואולי כ״ל דלא סתחיוכו אלא לענין טומאת אוכלין אבל לא לענין אדם ובגדים . וסוב דתומתא בהכ״ל לא סייחא וכ״ם בן דכבן ומאי דממתא תפילים כיון ויותר לקמן (קכא ב) דסחלוק סוא בין טרפה דאוכלין לנבלה דמוקדשין . מפי׳ סרמב״ם בפ״ב מ״ז ובתוכתו פ״ב מהל׳ אה״ט הל׳ ח׳ וא׳ מוכח דלאין חילוק בין טרפה לנבלה אלא לטומאה קדש ולא חולין ותרומה . [illegible] : ד״ה וכי [illegible] כל סמבכס בסמיכס כו׳ : ודע דקושיית רבא וכי מתה כו׳ ע״כ לא קאי אלא על חטאת העוף דכתיב בה ולא יבדיל :

דף כא ע״א גמרא ברה״ע א״ר אימא כן הוא עופה כצ״ל בל״ו וכדלקמן בדר׳ אמי : שם רב אסי אר״מ כהבדלה עולת העוף . נ״ל רבי אסי כדלקמן . וכן מוכח מתד״ה כי . דהא כתבו לעיל (יט) דרבי אסי לאו היינו רב אסי : שם כהבדלה עה״ע לרמב״ם ברוב שנים . נראה דר״ל דוקא דומיא דידה דהיינו עם חתיכת המפרקת . דברוב שנים לחוד ודאי עדיין אינם מטמאים וראויה לדבר מר״פ הטור והרוטב הפוחע בהמה טמאה כו׳ (וזה אינו בפחות מרוב שנים) אבל לא עושות נבלות כו׳ עד שיתיז את הראש ע״ש ובגמרא (קכא ב) . ועי׳ בבעל המאור . אבל שתיז את הראש דלקמן (ל ב) במשנה ר״ל רוב הסימנים לחוד וכדפי׳ שם הרע״ב : רש״י בהה״ע . מדלא כתיב והקריב כו׳ כצ״ל : תד״ה הוחזו ראשיהן . גבי בו״ת ועוף כו׳ . עמש״כ שם בס״ד . ועתה ראיתי לבעל המאור שכ׳ ג״כ כמש״כ שם : ד״ה כמשפט . דאי במה מלינו איכא למיפרך כו׳ . עיין תהרש״א בכוונתם . וק״ל דלפ״ז תיקשי מדוע נאמר בזבחים (נא) בבעיא דלא איפשטא הלא חזינן הכא דחטאת בהמה דנלמד בב״מ הוזר ומלמד בהיקש על עולת העוף . דבשלמא בבילה (כ) משיב שפיר דלמא תעולת חובה נמיר ותפשוט לך נמי דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בב״מ . ובזבחים לא יוכל לפשוט מזה דאיכא למידחי דב״מ היא . או דאתיא מביניא כדמסיק דמר מסס דהיינו שלמי נדבה כתיב סמיכה בגופייהו ע״ש ותבין : באה״ד (בע״ב) וסמיכה ליכא בבכור ומעשר ופסח כו׳ כ״כ דל״ל וכן בסמוך צ״ל ג״כ קרבנו ולא הפסח : ע״ב גמרא אי מה להלן ברוב שנים כו׳ ת״ל ומלק והקטיר כו׳ . וא״ת ומאי חזית דהיקשא דומלק והקטיר אתיא לכולי מלתא בין לענין ראשו של מזבח ובין לענין הראש בעצמו כו׳ . והיקשא דכמשפט איננה אלא לענין מן החולין כו׳ ולא לענין רוב שנים . אימא איפכא דהיקשא דכמשפט אתיא לכולי מלתא אף לענין רוב שנים . והיקשא דומלק והקטיר איננה אלא לענין ראשו של מזבח . וי״ל משום דגם בבהמה אינו דוקא ברוב דכפ״כ אם שחט כל הסימנין דשפיר עביד . ונראה דבקדשים מדאורייתא בעינן לכתחלה כולה משום דלדם הוא צריך פי׳ לקמן בפ״ב . (ובזה י״ל קצת מה שהקשו התוס׳ בד״ה ואינו מבדיל על פירש״י) . ומהפלתי ר״ם כ״א נראה שנעלמו ממנו דברי התוס׳ ע״ש . משא״כ לרי״ם אי לאו והקריבו הוה דרשינן כמשפט חטאת העוף לכולה מילתא אף לענין שלא יבדיל והיקשא דומלק והקטיר על ברא‍שו של מזבח לבד דמאי חזית . אבל השתא דכתיב והקריבו ע״כ היקשא דכמשפט איננה לכולי׳ מילתא יותר מסתבר לאוקמי מיעוטי׳ על הבדלה ויאמר עכ״פ היקשא דומלק והקטיר לכולי׳ מילתא . מלאוקמי דממעט מול עורף והיקשא דכמשפט על הבדלה . דא״כ יאמר גם ההיקש דומלק והקטיר ג״כ לענין ראשו ש״ת לבד . וכל מה דמצינן לקיומא היקש לכולי מלתא מוקמינן : ודע דמה שנדחק רש״י בהת״ק מדוע לא דריש כמשפט חטאת העוף לענין מן החולין כו׳ והתוס׳ הקשו עליו . ותירוצם ג״כ אינו מובן עי׳ מהרש״ם . הי׳ נלע״ד דלת״ק משמע והקריבו לחלק שלא נגמור מאומה מחטאת העוף . וכ״מ לשון רש״י לקמן (כג) בד״ה השתא ודלא כהמהרש״א שם בכוונתו : שם ריש״א כמשפט (דכתיב פירושו) כמשפט חטאת העוף . וכ״ה הלשון בת״ק וגר״א בר״ש . והגה׳ שבגליון שיבושא : רש״י ד״ה ומלק את ראשו והקטיר בגופו . והשסוע מבדיל ביניהן . נ״ד דגם הסכת מורא״ה ונולה ביניהן : ד״ה ת״ל והקריבו . משום דמומלק והקטיר לחודיה בלא והקריבו כו׳ כצ״ל : באה״ד דגמר מול עורף מג״ש כדלקמן ׳ ושם פי׳ דהוא במה מלינו . וכ״כ התוס׳ בד״ה ת״ל . אולם בזבחים (סה) בד״ה אף כתבו דהוה ג״ש . ושם מוכרח לומר דכוונתם ג״ש ממש . דדבר הלמד בהיקש אם חוזר ומלמד בב״ת היא בעיא דלא איפשטא שם (דף כ) ואם איתא לפשוט מהכא דה״ח ומלמד :

דף כב ע״א ד״ה השתא . דחילוק לגמרי משמע כו׳ . פי׳ מהרש״א . ועמש״כ לעיל בד״ה ודע : באה״ד דלגמרי איתקש מליקה להקטרה כצ״ל : ד״ה משלו ולא משל מעשר . ואפי׳ לר״י דאמר מעשר ממון הדיוט כו׳ . נ״ל דאתי בזה ליישב מש״כ התוס׳ בד״ה כמשפט דלפרו נ״ל מיעוטא דתיפוק לי׳ דאינו לאכילה (וכן הקשו דל״ל כמשפט לעולת העוף) . והוא עפ״י מש״כ התוס׳ ביבמות (עג) בד״ה נכסי כהן דלמ״ד ממון הדיוט הוא מותר ליקח ממנו מלבוש אף דאינו לאכילה : באה״ד וכתיב ביה אלבש וכהונה והזה באלבשו כו׳ . אבל כהן אין כתיב שם רק דקאי על אהרן דכתיב לעיל מיניה והוה כמו דכתיב כהן . או דסמיך על וכפר הכהן דסוף הפרשה . אבל א״ל לר״י דאלבש לא בעיא כהונה אף לר״ם כדמסיק בסמוך . אולם ברים הסוגיא פי׳ דבחטאת גופה כתיב ולקח הכהן כו׳ באלבשו : ד״ה כל מקום . ובעולת נדבה כתיב כהן והקריבו הכהן כצ״ל : ד״ה מול עורף . דאי מנערכא לן היקשא למול עורף כו׳ . ולעד״נ משום דא״ת דכמשפט אתי נמי למול עורף א״כ מאי חזית לאוקמי היקשא דכמשפט לב׳ דברים (ואף דתברא לגזיזי׳ קרא דוהקריבו) והיקשא דומלק והקטיר רק לד״א אימא איפכא : במשנה ד״ה ה״ג כו׳ . כשמתחילין כו׳ כך מפרש בגמרא כו׳ . בגמרא לא נמצא זה . וכ״ל דה״ג הוא ל״ת הגהה . וכך מפרש בגמרא ר״ל דכך פי׳ רש״י בגמרא . דכ״ה לקמן (ע״ב) בפירושו בד״ה תחלת הציהוב : ע״ב ד״ה הוא תני לה . שונה הי׳ המשנה כו׳ . עמש״כ בשבת (פג ב) בס״ד : תד״ה ומה תורים . ובקונט׳ פי׳ כו׳ אבל לעולם לשון תורים משמע גדולים . בפרש״י שלפנינו ליתא . ואדרבה בד״ה ואימא כתב אבל תורים בין גדולים בין קטנים משמע : ד״ה אצטריך . וי״ל דכל ספיקא דא״א לברר כ״כ דל״ל . (ור״ל דא״א שהקב״ה יברר לנו שכ״ה בודאי דהרי לפעמים שהוא כך כו׳) אבל הכא אפשר לברר כו׳ כצ״ל וכ״ל דה״ל להקב״ה לברר לנו שכן הוא . ועי׳ בדבריהם ביומא (עד) : באה״ד והא דפריך בבכורות גבי הא דממעט אנדרוגינוס מזכר זכר יתירה כו׳ כצ״ל : באה״ד (בדכ״ג) וא״ת מאי פריך לר״ת כו׳ דאיכא תרי מיעוטי כו׳ כדאמרי׳ בפ׳ המפלת אם כן ע״כ למעוטי טומטום כצ״ל : שם בא״ד וי״ל״פ דהתם גרסינן כו׳ דהכי דרשינן ליה בת״כ אבל אם זכר כו׳ כצ״ל ובבינתיים צריך למחוק מן הגהו עד ובתמורה : באה״ד וא״ת דלעיל אמרינן כו׳ ובפ״ק דחגיגה כו׳ ופריך איצטריך כו׳ אע״ג דאין כולן שוין . נ״ע דהא יל״פ כמש״כ לעיל דכיון דים להעמיד המיעוט באנדרוגינוס אין סברא למעט גם טומטום וכ״כ בעלמא בחגיגה שם :

דף כג ע״א רש״י ד״ה והריו״ח . או לאיל האחד . עי׳ מנחות (נא ב) דמוכח לסדיא דמן או לאיל תעשה וגו׳ הכתוב קודם דרשינן ליה . וכ״ל למחוק תיבת האחד : באה״ד ש״מ קסבר ריו״ח דתנא דאמר כו׳ כצ״ל ומלת קמא למחוק : תד״ה כי אילטריך . בסופו אלא אילטריך חד מיעוטא לתורים או לבני יונה כצ״ל : ד״ה כי משתתם ׃ ואפ״ה אילטרך מן הבהמה ומן הבקר להוציא רובע ונרבע ונעבד ולא הוה ט׳ כצ״ל פי׳ תמורה (כח ב) : ע״ב רש״י ברה״ע . ואו לאיל דריש ליה לדרשא אחרינא במנחות כו׳ . שם לא נמצא שום דרשא אחרת מיניה לבר פדא ואדרבה מסיק בקושיא אליביה וכמו שהביאו התוס׳ . וכן גרים רש״י בעצמו שם . וכ״ל דמש״כ במנחות כו׳ שב על כל הענין וכ״ל דפלוגתת ריו״ח וב״פ עיקרה הוא שם במנחות . ומש״כ דדריש לי׳ לדרשא אחרינא הוא מדברי עצמו . ואע״ג דמסיק שם בקשיא היינו דאכן לא ידעינן ליה לאותה דרשא וכמו שפרש״י שם : ודע דמה דדריש כאן ריו״ח או לרבות . והתוס׳ לעיל בד״ה אצטריך הביאו מהגמרא דאו בא למעט . כבר הרגישו בזה התוס׳ לקמן (לא ב) ותירצו : תד״ה דאמר . וכ״ת דמייתי כו׳ ומתנה כו׳ א״א לעשות כן דמ״כ נקמלת כו׳ . ק״ל דתיפוק לי׳ דהוה ליבה שמנה דמנחת נדבה אין לה אלא לוג אחד לעשרון והכא הוה ב׳ או ג׳ לוגין לעשרון : רש״י ד״ה אלא דר״י . והויא התראת ספק . תימה דעטמא דהת״ם ל״כ אלא היכא דהא״כ ודאי עבר אלא דבשעת התראה הי׳ ספק אם יעבור אם לא ובכזה תרי תנאי אליבא דר״י לקמן (סוף פב) ובמכות (טז) . אבל הכא הוה ספק בגוף המעשה אם עבר אם לא לכ״ע פטור כמו

הכא זה בלא זה דאפי׳ לת״ק שם פטור : ד״ה הא לא ידע . שהרי הכיא עשר שגדל כו׳ . אינו מדוייק שהרי כתב לעיל דאדם יודע כו׳ וא״כ הוה כמו שגדל תודה ולחמה : ד״ה תיפק גברא . ויפלו דמיהם לנדבה או לתודה אחרת כ״כ דנ״ל . עי׳ מנחות (קד) :

דף כד ע״א תד״ה טעמא . והשר מקולי תי׳ כו׳ מדכתיב זאת כו׳ כצ״ל וכן לקמן : רש״י ד״ה לויים בשנים פסולים . כדכתיב הס״ד ומה״ד זאת כו׳ : ד״ה דתקיפין . להוריד כו׳ ולגמותו להעמיד כו׳ והשיר כו׳ . משום דמלינו לשון זה בגמרא על הליבוי בכמות כמו דתקיף במלות (ר״ה יא) ופרש״י שופר יוה״כ כו׳ . אבל מ״מ יל״פ כאן ג״כ על האיכות דכאו״א : ע״ב ד״ה ויהי כאחד . אפי׳ זקיים במשמע . משמע דמפרש מאי קרא גם על הא דאינם נפסלים בשנים . והלא זה כבר יליף לה לעיל מן לעבוד כו׳ בזמן שהעבודה בכתף . אלא לא בעי הכא רק על הא דנפסלין בקול ויליף לה מן קול אחד : ד״ה והא האי קרא בלוים כתיב . ואמרן בהו דא״כ אלא בקול . מוכח לסדיא דמפרש דהא דמעטינן שילה ובה״ע מפסול דשנים הוא אפי׳ מפסול דקודם שלשים . אולם מהרמב״ם פ״ג מהל׳ כה״מ הל׳ ז׳ וח׳ משמע דלא ממעטינן אלא מפסול דאחר חמשים וע״ש בכ״מ . וכ״מ מלשון סברייתא דלעיל דפסול שנים היינו מבן כ׳ ומעלה דקאמר לפי שנאמר ומבן חמשים שנה ישוב כו׳ . ולא מייתי קרא דמבן חמש ועשרים כו׳ דריש הפרשה . וכ״ה בת״כ נשא אלא פקודי בני גרשון וז״ל „מבן שלשים שנה וגו׳ באהל מועד היו פסולים תנ׳ שנה ולהלן אבל משנכנסו לא הי׳ נפסלין אלא בקול„ . ועמש״כ בס״ד בסוטה (מו) . אבל אנכי תמה על מאורי עינינו דבד״ה א׳ דפכ״ג כתיב ויספרו הלוים מבן שלשים שנה ומעלה כו׳ ושם בפסוק כ״ד כתיב מבן עשרים שנה כו׳ כי בדברי דויד האחרונים ט׳ מבן עשרים כו׳ כי מעמדם כו׳ וע״ש ברד״ק . ושם מיירי בלוים מתם לא בכהנים ע״ש : ודע דהמלין הקרא דויעמדו כו׳ . לדס״י עשה כי הוא בעזרא ג׳ ח׳ ולריך לסגיס ויעמידו את הלוים . ועי׳ בהשגות הרמב״ן לספר המצות בשורש ג׳ : תד״ה וגבו . והא דפריך כו׳ ומשני כו׳ ה״ק כו׳ ואייתר יד דזבעים לסכנים כו׳ . והא דקאמר שם לא לכתוב לחמנא בתנור כו׳ ע״ש . התם באם אינו ענין קאמר וכדמסיק שם על יד דנבלה ע״ש : באה״ד אין טומאה לכ״ח כו׳ ובהסיע הזב ע״ג אבן מסמא . בגליון נמחק תיבת הזב בשם מהר״ם . ולחנם . כי הוא נאמר עפ״י האמור בשבת (פג ב) כל הטומאות המסיטות טהורות חוץ מהסיטו של זב כו׳ וכ״ה לשון הרמב״ם בחבורו ר״פ י״ג מהל׳ כלים שאין כ״ח מטמאה אלא מאוירו או בהסיע הזב : ד״ה התורה . דלמא הוי מטעם שכ״ח מלרף כשכולן נוגעין זב״ז כו׳ . בקדש מסקינן במנחות (כ״ד כד) דהכלי מלרף מה שבתוכו אפי׳ באין נוגעין זב״ז . ואין לומר דהכא את״ל דאפי׳ באין נוגעין זב״ז א״כ אית ליה כח להכ״ח לקרב את הנפרדים . לכן ממילא יהי׳ מוכח דאף באויר מטמא דהכלי מקרבו אליו והוי כאילו נוגע בו . דז״א מתרי טעמי חדא דגם בקדש אינו מקרב אלא אוכלין להדדי אבל לא ד״א כהסיא דהוסיע עבו״י את אלבעו ביניהן דמסיק שם דטהורין . שנית מאי קאמרי תו וכ״ת א״כ כו׳ נ״ל . הלא אילטריך להיכי דלא נגעי אהדדי . ואולי לא כתבו בשנוגעין אלא לבני ר״ח שם דאכע״ל אף בקדש אי בעינן נוגעין להדדי : באה״ד וי״ל מדכתיב הכא כל תמשע אפי׳ נתלה באויר . לכאורה הוא נגד הגמרא דלא הוכיחה אלא ממאי דמשמע דאפי׳ מלא חרדל :

דף כה ע״א רש״י ד״ה מיטמאין מגבן . עליו משמע דנגע כו׳ ול״ש אוירו . עי׳ רש״א שנדחק . ויותר נראה דע״ם סוא ול״ל ול״ש תוכו . שהרי כתב דמשמעו דנגע : ד״ה הא יש למיד . שמלומדת מגופתו כו׳ ובד״ה פתיל פי׳ מגופה . הוא סותר א״ע למה שפי׳ בחותם דשם פי׳ איפכא . והגרא״ז בחותם ובא״ר פ״ע דכלים מ״ז הסכים לפי׳ שכאן : ד״ה תוכו ולא תוך תוכו . דאי משום דנגע באוירו כו׳ ואין כלי מקבל טומאה אלא מאה״ע ואי משום כו׳ באויר כ״ח כו׳ אבל כלים אין מיטמאין כו׳ . אינו מדוייק דתרווייהו חד טעמא הוא משום דאין כלים מטמאים אלא מאה״ע . ומהא דאין מטמאין מאויר כ״ח הוא דממעטינן לה כמו שפי׳ בפסחים שם (כ״ט ע״ב) ובשבת (ס״ד קלח) : תד״ה ואפי׳ בסופו . דלא מינה לא מחייב בה והתניא אפי׳ כו׳ כצ״ל : במשנה טהור בכ״ע . בהעתקת התוי״ט דברי התוס׳ דשבת נפלו בה שבושים הרבה ולאה בתוס׳ שם לתקנה : רש״י ד״ה להטיח בטונם . וכדאמר בסנהדרין משפשפש כו׳ . וכן הביאו התוס׳ . ומשנה היא בכלים פע״ז מ״א . ועמש״כ בתמורה (יט ב) : ע״ב גמרא מני מתניתין כו׳ . דתנן המתמד כו׳ כצ״ל : תד״ה המתמד . וא״ת ומ״ע דרבנן דפטרי כו׳ ואע״ג שלא החמיץ כו׳ ומשל תמור לענין במי׳ו כצ״ל : ד״ה אי ר״י . ותי׳ שם דשב״ס דר״י דמחייב כו׳ היינו למומרא . והא דפריך מיותר מכ״מ למודו רבנן . נימא נמי דאינו אלא משום חומרא . נדחק שם הרשב״ם לומר דהכי חומרא נ״ל בכדי מדמו . אבל לפי הא״כ שכ׳ התוס׳ בסס״ד דטעם חומרת ר״י דגזר אטו אתא תלתא ופלגא . קשה דנימא דנכי דל״ג רבנן בכ״מ אטו יתר אבל ביתר (פלגא) אטו יתר (חד) נמי גזרי :

דף כו ע״א רש״י ד״ה קנה מעשר . ביד המוכר הס״ד . ומה״ד אגלאי מילתא : ד״ה והכא נמי . ורבא דאמר כר״י . אמת שכ״ה גם במהרש״א . אבל הוא חסרון ביאור . ואולי פ״ם הוא ול״ל והוא דאמר כר״י ור״ל ר״כ הנזכר כר״י דס״ל בהחמיץ הוי יין גמור : ע״ב במשנה ד״ה תקיעה . ע״ש וימים טובים . אנכי בעניות . ל״מ באיזה מקום בש״ס שיהי׳ תוקעין בעיו״ע . ואדרבה בסוכה (נד) מוכח דלא היו תוקעין בערב פסח להבדיל מדקאמר שם שייר ערה״פ וע״ש פרש״י ותוס׳ ואם איתא הלא יהי׳ כ״ד . ומאי דחי שם דהא מני ר״י הוא דאמר מימיהם כו׳ . הא אכתי יהי׳ מ״ח עם השם דבכל עיו״ע . ודוחק לומר דקאי עכ״פ מאחרי עיו״ע משום דאסור במלאכה מחצות ולהלן כמבואר בכ״פ מקום שנהגו . והתוס׳ כתבו שם דבירושלמי משמע דמדאורייתא אסור . דהא מ״מ קילא טובא באיסור מלאכה מביו״ע . ואפי׳ מתוס״מ כדאיתא שם (נה ב) ונראה דלרש״י דחק מה שאמר במו״מ מבדילין ולא תוקעין דמשמע לו דאי לאו מו״ם היו תוקעין וכ״כ מדבריו בס״פ ואלו קשרים . אבל לפמש״כ הרמב״ם בחבורו בספ״ה מהל׳ שבת דבכל מו״ם תוקעין אחר נה״כ להתיר העם למעשיהן . פשוט דאתי לאפוקי האי תקיעה וע״ש בהס״מ : ודע דממש״כ הרע״ב תוקעין ג׳ תקיעות כו׳ וכה״ם תוקע ומריע כו׳ . משמע דהג׳ דאבות הי׳ כולן תקיעות וכ״מ מלשון הרמב״ם בחבורו שם . אבל התוס׳ בשבת (לה ב) הוכיחו דגם שמה היו תר״ת : גמרא היכי תוקע אר״י כו׳ ורא״ת כו׳ . תמיהני על הרע״ב והרמב״ם בפי׳ ובחבורו שלא הזכירו מזה :

פרק ב דף כז ע״א במשנה רי״א עד שישחוט את הוורידין . לשון הרע״ב הואיל ומוליהו כולו כאחד כו׳ ושחיטה כו׳ נ״ד אלא ט׳ קודם שיקרוש הדם דתו לא נפיק ע״י מליחה . מליחה מאן דכר שמה . ונראה להגיה ע״י צלייה : רש״י ד״ה אחד בעוף . דלמא לא אתי למיעבד רובא דחד . עי׳ לעיל (כא ב) בתד״ה ואינו מבדיל שכתבו בהסיא דהטור והרוטב שהביאו דלא שייך למיגזר דלמא לא אתי למיעבד רובא היכי דליכא משום חייקא . וכמ״ש לגזור כולי האי שנים אטו חד . ויותר הנל״פ דגזרו שנים אטו בהמה . וטעם דכולי סימנים ה״נ כדי שיצא הדם יפה עי׳ לקמן (כט) דאטו רובא ליכא למגזר לדעת התוס׳ שכתבתי ועמש״כ שם (בע״ב) בתד״ס לימא : רש״י ד״ה דלא ליפווייה ביסטרא . ולאידך ליפנא הכסר אכילתא דהיינו הסימנים ותו לא . וצ״ל ע״כ דאגמרי׳ רחמנא למשה דהותר בחתיכת הסימנין לבדן וא״כ אתי ושמע לפ״ז לאסור חתיכת המפרקת . אבל ללשון ראשון איכא למימר דלא אגמריה אלא מקום שחיטה מן הנוחר . ואתי ושמע להורות דל״ל אלא חתיכת סימנים . וחתיכת המפרקת לא איכפת לן אם עביד אם לא ועי׳ במרדכי : ד״ה מנין לרבות . כדאמרינן בזבחים נמר כו׳ והעלפים בזמן שהן מחוברין יעלו שנאמר והקטיר כו׳ כצ״ל : תד״ה ומו . אבל אכתי ל״י כו׳ אי מן העורף כו׳ ולהכי אתא כו׳ ממקום שחט . לכאורה הא גם מול העורף נכפף כשבוחה צוארו וא״כ אכתי ל״י אי מן העורף כו׳ : ד״ה מדקאמר כו׳ . לא אתא כו׳ אלא כו׳ אבל אכתי ל״י כו׳ . לפמש״כ לעיל דהכך דלעיל עיקר לימודם אתא למעוטי מן העורף לא א״ש ליבנא דותנא מייתי לה מהכא : ע״ב ד״ה ופדר . מה שמתקנים לכתוב חד ראש ותרי פדר כו׳ . אבל איפכא ל״ק להו דלכתוב תרי ראש וחד פדר . משום דנראה דאין קפידא בהתנגלות בה״ם אלא בשעת הולכה או כשהוא מונח . אבל כשטעונו ומקטירו נ״ל בה : רש״י ד״ה אין שחיטה לעוף מה״ת . והיקשא דז״ת לאקושי בהמה כו׳ . ועל הא דפריך לקמיה מאי חזית כו׳ שדייה אחיה לא פי׳ לנו הקישא דפסוק״ק למאי אתא . אבל אשכחנא בבכורות (לג) דכ״ע דרים ליה להתיר בכור בע״מ אף לעובד כוכבים ואהסוא היקשא דז״א הקפר קאי כדאיתא בתוס׳ שם (לב ב) : באה״ד ואין נבלת עוף כו׳ או הרגה במכה בלא ע״י סימנים אבל נחירה כו׳ . מבואר דנחירה הוא ג״כ בסימנים . ועי׳ תוס׳ לעיל (כ) בד״ה לא אמרן . וזה איפתמיע מהתוי״ע לקמן פ״ה מ״ב בד״ה ונתנבלה שכתב דנוחר לא מתעבדא מילתא כלל בסימנים ע״ש :

דף כח ע״א גמרא משום דושט סמוך לוורידין . עפרש״י . והרמב״ם בפי׳ והרע״ב אחריו שכתב וורידין כמין חוטין שעל שני לדי הקנה נ״ע : שם כילד מולקין חטאת כו׳ חותך סי׳ אחד כו׳ . לעיל ובזבחים (סה ב) הגי׳ או רובו : תד״ה תיהני . דקאמר התם דמליקה נמי מעכרת כצ״ל : ד״ה רבי . המ״ל ב״ק היא . הא דל״ק נמי דהמ״ל ת״ק דזאת תורת הוא . דהם לא נזכר שם האומרו . אבל תני ב״ק פירושו ג״כ דב״ק תני ברייתא . ולא נזכר בה נמי שם האומרה . אולם התוס׳ טוי גרסי דרש ב״ק כמו שלייטו שם . אבל א״כ אינו שנוי בברייתא עי׳ נדה (כו) ברש״י ד״ה אמר אביי : באה״ד ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מה״ת . עי׳ מהר״ם בתירוצו הראשון שכ׳ דלמ״ד זה אין טרפה בעוף במליקה דכולה נחירה מיקרי ע״ש . איפתמיעתי׳ דברי התוס׳ לעיל (כ) בד״ה לא אמרן בסופו ע״ש . ובתירוצו השני שנראה לו עיקר איפתמיעתי׳ שכבר קדמוהו בזה התוס׳ בנזיר שם בד״ה אלא לריב״ח : ד״ה אתא . (בע״ב) וכ״מ בא״ע דקאמר רבה כו׳ כצ״ל בה׳ : בסה״ד דא״א להפריד הפסול ולבדוק דאין מום גדול מזה . ק״ל מזבחים (ר״ד כו) „חותך באבר עד שמגיע לעצם„ ופרש״י דלאו מום הוא . עי׳ בכורות (מא) במשנה פלוגתא דבאנדרוגינוס . ובגמרא שם ועמש״כ לקמן (כט ב) : ע״ב רש״י ד״ה וניבדקי׳ לקנה . לפי שאינו נטרף אלא ברוב . וא״כ בדרוסה דגם הוא במשהו כדלקמן (ר״ד נד) גם לו אין בדיקה . וק״ל דלקמן (מג ב) בד״ה הסיא ספק דרוסה כתב אם עוף הי׳ בודק הקנה תחלה כו׳ ושוחט כו׳ . וכצ״ל ע״כ לפי׳ ריב״א כאן וכ״כ הפוסקים . וצ״ל דלא כתב כן אלא לרווחא דמילתא : תד״ה לפי . ובפ״ק דעירובין בפרון כעומד ואם אי אפשר לנמלם כו׳ כצ״ל : באה״ד הכא נמי הוי כבד״ם דמשתמא לא כוונו כו׳ . ולעד״נ דלא מיקרי בידי אדם אלא כשנעשה הפעולה ע״י אדם

אדם אחד או אפי' ע"י אנשים הרבה אם שוחטין בדבר אחד. אבל כשנ"א שוחט בפ"ש. שיתמעטו בכ"ח זה הוי כבד"ש ודו"ק: בא"ד ליכא משום איסור אלא א"כ שוה כו' נ"ל:

דף כט ע"א גמרא הדא בחולין והדא בקדשים כו' עד סוף הסוגיא. לכאורה כרבנן דכתפשט לעיל (כח) לא איתא דלדידיה כו' נראה דאפי' דיעבד פסול בשוחט בעוף אם לא מלק טלך. מדקאמר שם אי רבנן כה אמרי שנים דוקא וכ"ל דאפילו לענין דיעבד דלא"כ ה"ל לפרושי שנים לכתחלה או רוב שנים בדיעבד דומיא דקאמר בעוף דקתני בעוף לא הוי כו' ולפמש"כ שם (בע"ב) דבקדשים מדאורייתא בכתחלה בעינן טלך א"כ מאי דקאמר שם אי אחד או רובו כו' שנים כו' ת"ל ומלק והקטיר כו' ע"כ לענין דיעבד קאמר. וכהב"ש ג"כ לא אסיא דלדידיה לכתחלה ודאי רוב שנים דוקא ול"ע: רש"י ד"ה אלי קנה פגום. בעוף. ל"י למה לא נוכל לפרש כאן בבהמה וכמו דשני לעיל (כח) אליבא דרא"ב"א: ד"ה הא דר"ל כו' גבי הביאו לו לכ"ג כו' כל"ל: תד"ה דכ"ע. וה"ל לחלק בין שאר איסורין לדבר כו' כצ"ע: **ע"ב גמרא** א"ר הכל מודים היכא דשחט סי' אחד עובד טוכבים כו' פסולה כו' מעשה טרפה כו'. לפי טע"ז נראה דאפי' לא שחט העובד כוכבים אלא מיעוט הושט גם כן פסולה. ולא נקט סי' אחד אלא משום תרתי גווני בברייתא דשם הוא דוקא בסי' שלם או רובו דס"ל דאף למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אינה אלא משחיטת סימן אחד ואינך הואיל דשם שחיטה עלה בעוף דחולין או בהמשת העוף. ורב יוסף ס"ל דבזה לכ"ע שם שחיטה עלה מעטם הואיל הכ"ל ולא נחלקו אלא במיעוט סימנין. ומסתברא דלא אמר אלא במיעוט דושט אבל דקנה ליכא למ"ד דמתתך בבשר בעלמא הוא. וכ"ל דר' זירא נמי כרב יוסף ס"ל לכן נקיט באתקפתיה ואי אמרת ישנה כו' ולא נקיט ליפגא דרבא בקושייתו למ"ד כו'. משום דהוא מקשה אליבא דכ"ע דליפלוג באירע בה פסול בין סימן לסימן: רש"י ד"ה אינה מטמאה בגדים. ואם כו' ולא נגע בה כו'. משמע דבנגיעת נבלה מטמא בגדים. ותימה דהא איתא בפ"א דכלים מ"ב ואחוכי בגדים במגע ע"ש בפי' הרע"ב. ובנדה (נה ב) אמרי' ואימא נמשא מטמא אדם ובגדים במגע אדם מטמא בגדים לא לטמא מידי דהוה אמגע נבלה ע"ש בפרש"י. וכ"ל דמיליה דרש"י מהא דדרשינן שם (מב ב) והאוכל מנבלתה ליתן שיעור לנוגע ולנושא כאוכל כו'. והתם כתיב כיבוס בגדים וע"ש בתוס'. ועמש"כ לקמן (עא ב). ותמ"כ עוד או אפי' נגע בפשוטי כ"ע. ג"כ תמוה דאפי' בכלי המקבל טומאה נמי דהא הכלי נעשה כאמון ואין אדם וכלים מק"ע אלא מאה"ע. ועוד בשעה שמורפה א"א שלא יסיטנה וא"כ מאי אהני פשוטי כ"ע אם לא דאתיא כר"א בפ"ה דזבים מ"ג וכפי' הרמב"ם שם: תד"ה א"כ. ה"ת נמי למיפרך א"כ ה"ל שחיטה בשנים כו'. תימה דבזה פליגי רבנן כדלקמן ומכשירין אפי' לכתחלה. וניחא יותר למפרך מתה דכ"ע מודו כדמסקי: ד"ה למה. ואע"ג דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה כו'. לפמש"כ בעלמא ביומא (כ"ד לג) דטעמא דלמא לא אתי למיעבד רובא. הא אמרינן לקמן (קכ"ג ב) בכזה דכהנים זריזין הן. וכמ"כ כה"ג. ולפמש"כ אני בר"פ דטעמא מפני הוצאת הדם יפה פשיטא דלא שייך בקדשים רק משום דלדם הוא לריך כדמתני: ד"ה כגון. וכל"פ דאיירי בבהמה. והשתא לא תיקשי מדוע לא אמר רב יוסף משום דסי' אחד הוא הכשר שחיטה בעוף דחולין בחוץ. משום שחלוקין זו מזה הרבה. זו בהמת קדשים שלא כמצותה. וזה עוף חולין כמצותו. אבל חטאת העוף שותה לא תיהא בתרתי דתרוייהו קדשים שלא כמצותן דמחטאת העוף דשחטה בחוץ יליף. ודברי מהרש"א בזה מגומגמין: שם ופסולה דנקט ר"י ל"ד כו'. אבל קשה מדוע בסי' אחד דמודים בו נקט לשון פסול. ובמיעוט סימנין דנחלקו נקט לשון חיוב: בא"ד וא"ת ובש"פ כו'. לישמעינן זבח ובח"ק פגום כו'. כשאלתי מתורצי אחד הא הוי בע"מ ואינו ראוי לפנים ופטור משחוטי חוץ כדאיתא בפ' פרת חטאת מ"ב. בשלמא בחטאת העוף א"ש דאין תמות בעוף. והייתי כ"ל דזה לא הוי מום ליפסול דהא מום זה ע"כ יעשה קודם גמר שחיטה וגם בזבחים (כה ב) אר"ז דמום פוסל אף לאחר שחיטה קודם קבלה. והרי בית השחיטה מפורעת קודם קבלה. ודמיא להא דאמרי' ביבמות (כ"ד ס) סופה להיות בוגרת תחתיו. סופה להיות מוכת עץ תחתיו. אבל זה נסתר מהא דלקמן (ל) וברש"י שם ד"ה מדמי פסח. וכן מדבריהן עצמן לעיל (כח ב) בסד"ה אתא. ולא אשכחנא פתרי אלא אליבא דר"ע עיין בכורות (טז):

דף ל ע"א גמ' כגון דשחט חד גברא בשני קודרים. לפי' הרא"ש ברפ"ה דזבים דבגדים שהוא לבוש בהן מטמאן אפילו באינו נוגע בהם. הפירוש כאן שהיה לבוש בתחלה ב' סודרין זה ע"ג זה. וקודם גמר השחיטה בא חברו ונטל ממנו החיצון והפנימי נשאר עליו. ורש"י שפי' ועטפו בסודר אחר נראה דעתו שא"ת אלא בבגדים שנוגע בהן. ומלאתי חבר גדול להגר"א ז"ל בא"ר פ"א דכלים מ"ב ע"ש: שם משכחתו בסכין א' ושני ב"א. ותלמעלה ולמטה דתני. פרש"י שחטו באלכסון. וקשה דרבותא זו היה יכול להשמיענו באדם אחד וכדלקמן בברייתא. ועוד דה"ל לאוקי כקולמוס כדלקמן. והרמב"ם נראה שמפרש דמלמעלה ולמטה קאי אסכין דהיינו שאחד אוחז בקתא ואחד בראשו: תד"ה השוחט. אבל כשנחתך למעלה או למטה לא מיכוות. נראה דר"ל דוקא בשמניחם מותכים בב"א דזה מעכב ע"ז. אבל אם בשעה שהשני שוחט כבר הפך הראשון את סכינו. החתוך אינו מעכב את שחיטת השני מליכוות כי מקום החתך מתדבק יחד. ומתורץ תמיהת מהר"ם: **ע"ב** ד"ה למדתני. שהרי אזר בו ממה שהוא רגיל לפרש כו'. וכן לקמן (מב ב) פרש"י בד"ה ואמרי לה בכוב תלנה. אליבא דרב פליגי אמוראי. ונראה שנדחק לפרש כן. משום דא"ל ר"כ ור"א לרב לימדתנו רבינו בכוב תלנה. אבל לפי מה שפסק הרמב"ם בפ"ה מה' ת"ת ה"ט והובא ג"כ בשו"ע יו"ד סי' רמ"ב סכ"ב וכ"ג דלרבו נ"ל לימדתנו רבינו (ור"ל אף שלא למדו ממנו) והגר"א ז"ל שם הביא ע"ז ראיה מפ"ק דמו"ק (הוא בד' ט) ומפ"ב דחגיגה (הוא בד' יד ב) וכן בחלק הוא (בד' קא) לימדתנו רבינו כי אדם אין צדיק כו' וכמש"כ המהרש"א שם בח"א. ולי עוד ראיה מר"ה (כה) הרבינו לומר לפניך ד"א שלמדתני. ובמשנה שם איתא דאמר יש לי ללמוד. א"כ גם כאן ולקמן יל"פ שלא למדו מהם מעולם רק משום כבוד רבם אמרו כן. וק"ק ממעילה (סוף דף ו) דא"ל רב אסי לריו"ח כבר למדוני חבירי שבגולה כו' והרי הי' כמו תלמידו עי' סה"ד: ד"ה התליד. וכן נמי אם כו' עקר המיעוט שחיטתו כשרה כו'. משמע דהדרסה הוה כמו חלדה ושהייה וכ"ה להדיא בהרא"ש לעיל בפ"ק סי' כ"ד בסופו. ודע שברא"ש כאן ברים סי' ו' ע"ש וכנ"ל ולעיל בפ"ק כתבתי פרש"י דאיירי כו': בא"ד אבל סימן דשייכא בהו שחיטה ואפ"ה א"ל לשחוט אלא הרוב והמיעוט בעה"ש כו' כנ"ל: בא"ד ובקנה לא שייכא שהייה בעוף כו'. מלת בעוף נ"ל למחוק וכן בהעתק ז דבריהם במהרש"א ליתא: בא"ד והכי הושע א מפרש כו' לאחר ששחט רוב האחד התליד כו' כנ"ל: **במשנה** שנים אוחזין בסכין כו'. וכי' התוי"ט דבבא זו דמשמע דאפי' לכתחלה איירי דוקא בחולין ע"ש. והוא דוחק. אבל איפתמיטתיה הא דהרכב"א אריו"ח לעיל אבל מכ"א שנים שוחטים זבח אחד וכ"פ הרמב"ם בפ"א מהל' פסה"ק ה"ה. וא"כ פשוט דמיירי אפי' בקדשים ואתיא כחכמים וע"ש בכ"מ. וגם דיוקו דב' אוחזין כו' משמעו אפי' לכתחלה ליתא כדמוכח לקמן מ"ת ומ"י וזה קשה גם על הכ"מ שם. וע"ש בלח"מ. ודע דגם דברי הר"ן ברפ"ב דקדושין במה שפי' מה שאמר ריב"ק וכי כל הקהל שוחטין כו' היינו משום דכתיב תזבח שלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד. ק"ל דא"כ אדפריך שם הניחא לריב"ק אלא לריו"כ כו' מנ"ל. טפי ה"ל למיפרך הניחא לרא"ב"א אלא לחכמים דס"ל שנים שוחטין כו' מנ"ל. וכן הרי"ף הביא ילפותא דריב"ק ואע"ג דהלכה כחכמים דרא"ב"א כמש"כ לעיל. אלא התם ר"ל וכי אפשר דכל הקהל דהיינו ס' רבוא שחטו פסח אחד והכנ"ל: שם התיז את הראש בב"א פסולה. כ"פ דהכא אפי' בסימן אחד פסולה. ולשיטת רש"י לעיל אפי' במיעוט הושט. ולא נקיט התיז הכ"ל אלא אגב סיפא דסי' שוחט דהיינו בהולכה או בהבאה דאז אם לא בחש אלא סי' אחד היה כשר דסי' א' מיעוטים שפיר בהולכה או בהבאה. ולכן דק הרע"ב שלא לפרש ולשחיטת כו' קרי התיז הכ"ל אלא בסיפא. ולשון הר"ן בזה בא שלא בדיוק ע"ש: **גמרא** כדיק להו גירי כל"ל כמצויין ברש"י. ושחט בהו כו' נ"ל כדאיתא בכא"ש:

דף לא ע"א גמרא איזמל בהדיא קתני לה. ר"ל וא"כ למאי איצטריך אפי' כ"ש. ומשני פירושו כו'. ר"ל דאי לא תני אלא אפי' באיזמל ה"א דה"ה פחות כמו דאמרי' בב"ב (קמ"ו) מ"ד ה"ה אפי' פחות כו' ע"ש. ועי' ט"ז יו"ד סי' כ"ז ס"ק י"ד: רש"י ד"ה דמזמין. ומזמנו בפה לכך. עי' לקמן ר"פ כה"ד בתד"ה לריך וברא"ש כאן סי' ח': גמ' דאי אשמעינן ההם משום דקא מיכוין לשום חתיכה בעולם אבל הכא כו'. ולשון הרע"ב בזה שכ' ואע"ג דלא איכוין לשחיטה אינו מדוייק כלל דזה אפי' רבנן לא בעו כדלקמן (בע"ב ועי' בתוס') והכי הל"ל ואע"ג דלא איכוין אפילו לחתיכה: שם עון כרת הותרה איסור מיתה מיבעי'. הא דמשנה לשונו מעון לאיסור. נ"ל משום דקאמר בתרומה סתמא דמשמע אפי' בתרומת פירות דרבנן שאינה אלא איסור מיתה כדאמרי' בסוכה (מז ב) גבי טילטול מלירות אבל שבת דאיסור סקילה לא והתוס' בד"ה עון במה"כ מה"ק לא דייקו בזה: תד"ה עון. א"כ נהנסה עדיף כו' שאם היתה יודעת כו' ואע"ג דתנן נמי שם (ומייתי לקמן) טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל ועי' תוס' שם (י"ע) בד"ה לא. התם כגון דנתכוין מיהא לרחילה כדפרש"י שם בהמשנה. אבל הכא יל"פ כגון שנפלה מן הגשר כדלקמן דלא נתכוונה לכלום ועדיף: **ע"ב גמרא** ואם בשביל שיודעו ידיו טהורות כו' כל"ל וכ"ה במשנה שם ובחגיגה: שם איתיביה רבא לר"נ טבל לחולין כו'. ובחגיגה הגי' רבה וע"ש דל"ל רבא כהכא: שם לימא תיהוי תיובתא דריו"ח מהא. לכאורה הא איכא למימר דלבעלה שאני דעון כרת הוא ואיכא ק"ו דרבא לעיל אם איסור מיתה אסרת עון כרת מיבעיא וי"ל: שם מה ת"ל שנית כו'. עפרש"י. ולפע"ד נל"פ דר"ל דכיון דאין הכיבוסין מסוג אחד אין נופל בזה לשון שנית. לכן דריש מקיש כו' ולזאת שפיר אמר שנית מפני שהן דומין זל"ז בעינן הכוונה: שם נר"כ שנפלה מן הגשר. נלע"ד דלדידן דפסקינן כר"נ די לן למעוטי מן וכבש שנית רק כה"ג. אבל ירדה להקר אף לריו"ח טהורה לבעלה. וגם כזה מרבינן מן ומהר ת"ת. אמנם לא כן משמע מלשון הג"א ולשון הרמ"א ביו"ד סוף סי' קצ"ח: רש"י ד"ה קמ"ל וד"ה ודלא בעינן נ"ל הד"א: ד"ה כשירדה להקר. ונפלה כולה כו'. משמע דלא נתכוונה להקר אלא מקלת הגוף במים. ול"ע דבשחיטה משמע דבעינן לרבנן שיכוון לחתוך כל הסימנים. וא"כ גם הכא נריך שתכוון להקר כל גופה במים: תד"ה גזירה. דאפי' יש כמה שאין בהותו מדרון כו'. משמע דהמדרון גופיה הוה חיבור קלתו לקלתו רק שאינו מחבר מה שלמעלה ומה שלמטה. והוא כדעת הר"ש והרע"ב בפ"ב דטבו"י מ"ז שהבאתי בפ"ה דתכשירין מ"ט ועמש"כ שם בפ"ד: ד"ה דתנן. דאי משנה היא כו'. וכזה כתבו לקמן (פ"ז ב) בד"ה תנן. וקשה לומר שרבותינו בעלי התוס' לא היו בקיאים במשניות לידע אם היא משנה או לאו. אבל באמת היו יודעין דזה הלשון אינו שנוי במשנה. רק דמספקא להו שמא יש איזו משנה דדייק הש"ס ממנה דין זה. וכמש"כ כה"ג לעיל (ל) בד"ה והתנן. ובנזיר (פ"ה) הבאתי דוגמאות הרבה כזה ע"ש:

דף לב ע"א גמרא אמר רבא השוחט בסכין רעה כו' שהיות מאי שנא כו'. כעין זה איתא בשבועות (יז): **במשנה** או ששחט א' מהן והמתין לו עד שמתה כו' כע"א טרפה. נ"ל דטעמיה הואיל ועשה בה הכשר שחיטה בעוף עי' לעיל (כט ב) בגמרא ובתוס' שם ד"ה כגון. או דנפ"ל מהיקשא דזאת תורת הבהמה והעוף דלעיל (כז ב') דעיקרה לענין טומאה נאמר כדפרש"י שם (ועיין תוס' שם בד"ה באיזו). דמה עוף יוצאה מידי טומאה בסי' אחד אף בהמה כן. וה"ע דכולהו דמשמע דדוקא בשחט סימן אחד כהוגן מעכר. אבל בשפסק שניהם או החלידם אף הוא מודה דנבלה היא. ובנפסקה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט הוה ס"ל כדקס"ד דרבא לענין עוף מיהא. וממילא גם בבהמה טהורה מהיקשא. ואפשר דאפי' לאחר חזרה בעוף מיהא טהור מאיך. ומסתבר יותר דדמי לשמועת הגרגרת דאפי' בעוף קרי לה (לעיל י) פסול בשחיטה: גמ' וכמינהו אלו טרפות בבהמה כו'. לכאורה מאי קושיא התם מיירי ששחט אח"כ כראוי. והכא הלא איירי שלא עשה שום מעשה אחר הפסיקה או החלדה באותו סימן. והוא כעין תיובתא דרבא (בתירוץ הראשון) ודו"ל. וכ"ל דסבר דאחר פסיקת הגרגרת לא מהני מידי מה ששחט אח"כ דכמאן דמנח בדיקולא דמיא: **ע"ב** ומי אמר רשב"ל הכי והאמר כו' אלמא כו' ה"נ כו'. והנה הגמרא לא משני מידי ע"ז. ומדברי הרא"ש משמע דהדר ביה רשב"ל ולא ידעינן הי מינייהו דאחריתא. וזה דוחק דכל כה"ג ה"ל להגמרא לפרושי. ולעד"נ דהאי אלא אדרשב"א אריו"ח ל"ק כאן קודם חזרה כו'. בא לומר דלא אמר רשב"ל מעולם האי שינויא דכאן ששחט במקום חתך כו' אלא ריו"ח הוא היה המתרץ והכי קתני כאן קודם חזרה כו'. ולפ"ז מעולם לא חזר ביה רשב"ל מהא דקאמר שחט אה"ק ואח"כ ניקבה הריאה כשרה דכמאן דמנחא בדיקולא דמיא. והיא היתה גם סברת הורתיהו כמש"כ לעיל. וכן רבא וריו"ח דלא משנו בשינויא דרשב"ל דלעיל ע"כ גם המה ס"ל דכמאן דמנחא כו' וכן ראב"י ור"פ משמע ג"כ דס"ל כן. וגם ר"ז ס"ל כן לפרש"י. לכן לענין הלכה הי' נראה לפסוק כן וכמש"כ הר"ן בשם י"מ. ואף דלפי' התוס' ר"ז פליג עלה. אין הלכה כוותיה נגד כל הני שהבאתי. ועי' במאור ובמלחמות: רש"י ד"ה נקובת הוושט. אלמא טרפה היא ולא נבלה. משמע דמפרש דהפירכא היא גם על נקובת הושט. וכ"כ בביאור לקמן בד"ה ויש מהן נבלות. כגון נקובת הושט. וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהל' שחיטה הי"ט. וכ"כ השו"ע בסי' ל"ג ס"ג. אבל במשנתינו ליתא לנקובת הושט דהויא נבלה. וכ"כ הרא"ש בפרקין סי' ו' וז"ל דאע"ג דמיטרפא בנקיבת הושט דלמא לא פסלה שהיה אלא כמידי דמנבלה ביה כגון אחר רוב סימן. וכן הטור בסי' הזכר לא כתב אלא דהוי טרפה. ונראה ברור דכ"ה גם דעת הסמ"ג שהביאה שם הש"ך בסק"ד ולא כמו שהבינו הוא ז"ל ע"ש. וכן המהרש"א בבכורות (כ ב) בביאור דברי התוס' דשם בד"ה חלב כתב דלא הוי אלא טרפה. ואנכי מלאתי בעז"ה תוספתא מפורשת במכלתין פ"ב וז"ל או שניקב הושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ושחיטתה מטהרתה. ולע"ג על רש"י והרמב"ם שנעלמה מעיניהם התוספתא הלזו: ד"ה סתכת. דסבירא לך כו' כנ"ל: תד"ה וליתשוב. דמ"ל גיסטרא דנבלה כו' כנ"ל:

דף לג ע"א גמרא עד כאן לא איבעיא ליה אלא כו' כנ"ל: רש"י ד"ה מדל"ל. ש"מ ואין מזמנין כו' משום ריאה כו'. עי' תפל"ס. והרא"ש כתב להדיא ואסורין כו' כל התלוי בקנה ובושט: תד"ה אחד. ותימה כו' ומשני שאני נכרים דלאו ב"כ ניכהו וה"כ שאני כו'. ונשארו בתימה. והלח"מ בפ"ט מהל' מלכים ה"ג שכתב שתירצו לקושיא ז בדוחק ל"ד. וע"ש עוד שמתרץ בתמיהתם פסק הרמב"ם שפסק כראב"י אע"ג דתניא דלא כוותי'. ואנכי תמה על תמיהתם דהתם הכי קאמרינן כיון דלאו ב"כ ניכהו להכי הוי כאילו לא כבשו ואף לישראל איתו מותר כי אם ע"י כיבוש כדפרש"י. וה"כ הכא אילו נכרי שחטה כיון דלאו ב"ש הוא אסור לכ"ע. אבל הכא דשחט ישראל דב"ש הוא שפיר אמרינן דאף לנכרי שרי משום דליכא מידי ודו"ק: **במשנה** ונ"י מהן דם כשרים כו'. בתוי"ט מביא בשם הרשב"א בת"ה דמשום דיוקא איצטרך דבקדשים א"כ בידים תפוסות דהבת הקדש מכשרתן. ק"ל דבקדשים פסולין לגמרי כדאמרינן בגמרא אי בקדשים כי נ"י מהם דם כשרים הוא עצמו לדם הוא לריך. ואם כוונתו שנוכל לפדותם ואי משום העמדה והערכה הא תנן שחט בה שנים או רו"ש כו' ה"ה כמי לכ"ד. לעיל (ל) ואף שכ' התוס' לקמן (פד) דבשחיטה דמתפרי בה ל"א ה"ה כחיה. איכא למימר דאתיא כרבנן בתמורה (לג ב) דקדשי מזבח לא הי' בכלל העמדה והערכה ע"ש בתד"ה כדתניא. אבל א"כ אזלא לה תבת הקדש: תד"ה ונאכלין. א"ע לקדרה והודמו בת"פ. וכ"ל שגם כתבנו במ"פ. עי' בר"ן. ואולי ר"ל ללי קדר. **ע"ב גמרא** דלמא כי קאמר ר"ע כו' אבל לחולין שניות הווין. לכאורה מאי אהני בהו שניות כיון דלית בהו שלישי והל"ל אבל לחולין טהורות. ואולי דר"ת לאכילה דנסמא דבעו נטילה. והא דאבב"א משום ר"ת לעיל שניות לחולין לא. ר"ל דאפי' לאכילה דנסמא לא בעו נטילה ולא מיירי בסתם ידים. ורש"י לא פי' כן ול"ע בסוגיא דחגיגה (יח ב): שם ר' אלעזר א"כ הושעיא הכא כו' כל"ל ומלת אמר הראשון למחוק או דהוא שייך לעיל אבל בדרבנן לא אמר: רש"י ד"ה ונוקמה. דהא סתימתאה הוא כו'. ואע"ג דקיי"ל ג"כ סתם משנה כ"מ והכא כשב"א אמר משמו. משום דמשמע דרבנן פליגי עליה ואמרו שב"א כ"מ כן. וכ"מ מדאמר וכשב"א היא. ול"ק וכ"מ היא: תד"ה ודלמא. ובריתא מוכחת כן. וכן קרו ברייתא לקמן (לד ריש ע"ב) וזו וזו משניות הן ועמש"כ בנדרים (כו): ד"ה והא. וא"ת ואפי' כו' דאי בנגיעה שרי אמאי לא יאכל כו' כיון דאין גופו טמא כו'. ר"ל דכל הגוף טהור רק דהידים טמאות המאי לא יאכל. ועל הא דקאמר ע"כ ל"פ כו' אלא באכילה כו' ל"ק להו משום דאיכא למימר דלא מיירי רק באותן שגזרו טומאה על כל גופן. והמהרש"א ומהר"ם קרו לחנם בדבריהם. וגם ישובם מגומגם. ואי קשיא הא קשיא על תירוצם דכיון דגזרו על מי שידיו טמאות שלא לאכול כמו שהיה גופו טמא. אפי' ל"י מהן דם נמי. כמו כל טמא שאסור לאכול מעשר אפי' שאינו מוכשר ונע"ג: ד"ה ה"ת. ור"י סברי אין שני עושה שלישי כו' כל"ל: בא"ד וי"ל דר"א ל"ל דימוי דהכא. ק"ל דמ"מ מאי קאיה מר"מ דלמא משום דסבר דל"ג על כל הני תורת שניים אלא לתרומה וקדשים אבל לא לחולין כדאמר הכא אליבא דר"ע בידים תחלות ה"מ בתרומה וקדשים כו'. וי"ל מדקאמר רשב"א משמו דידים שניות לתרומה ולא לחולין. מכלל דגוף שני הוא אף לחולין: ד"ה האוכל. עי' מהרש"א (ויש בו איזה ט"ס). מה שהקשה הסי' די לגזור שיהא גופו שלישי דכיון דישא נפסל מלאכול תרומה תו לא אתי לשדות משקין דתרומה לתוך פיו (ונדחק בישובו). נ"ל דלק"מ דכיון דישא רגיל בנגיעת תרומה חיישינן שמא ישכח ויתנה לתוך פיו וכ"ת מפרש"י בשבת (יד) וכן התוס' בסוטה (ל) בסד"ה ספר היושר פשיטא להו דמשום גזירה זו יש לגזור אף במגע שהקשו שם וא"ת מגזרה שניה כו' יהי' טמא אף במגע. ועי' מ"א סי' תמ"ו סק"ה ובשסי' תרי"ב. וכן פרש"י לעיל (ו ב) בד"ה אבל. דהואיל ושמא טוגעת חיישינן שמא תשכח ותאכל גם מה שנסתייע מהתוס' לקמן שכ' מתקין דמעשר. ל"כ שט"ס הוא ונ"ל דתרומה. (וכ"ת אח"כ בגליון ש"ח שהוגה כן. אלא דאישתמיט מבעל הגה"ה דברי המהרש"א) דאילו משום מעשר ה"ל גזירה לגזירה שמש"כ בשבת שם בתד"ה ושקיל. וכ"ת אח"כ בב"ח שהגיה דתרומה:

דף לד ע"א רש"י ד"ה אמר עולא. כדאמר ר"א או כדאמרן נ"ל: בסה"ע ובין בנעשים על טהרת הקדש טומאה היא אצל הקדש. ק"ל דבספ"ב דחגיגה (יח ב) תנן יוחנן ב"ג הי' אוכל על טהרת הקדש כל ימיו והיתה מטפחתו מדרס לחטאת (והוא נראי' לסא דאמר שם לעיל מינה בגדי אוכלי קדש מדרס לחטאת) וגם משמע דדוקא לחטאת אבל לקדש לא: תד"ה מגיעו. ועוד דהא דספר כו' אלא משום חומרא. לכאורה תימה דהא בפ"ג דידים מ"ב מביא ר' יהושע עצמו ראיה לזה דס"ל דשני פוסל אה"י להיות שניות (וחכמים פליגי עלי' ואמרו דאין שני עושה שני) מכתבי הקדש דהם שניים ומטמאין אה"י. ולפמש"כ הר"ש שם מיושבים דבריהם ועמש"כ שם: **ע"ב** ד"ה והפליטי. ותפרש ר"ת כו' והשני פסול ואינו מטמא. וע"כ דאינו גורם פוסל אלא פסול. ועי' בר"ש שם דמרש שהביא פי' זה הקדים לומר ועוד דבכה"ם כתוב פסול בכל השלש בבות: בא"ד אע"ג דהאי שיעור אסור מה"ת הכא דפסול הגוף דרבנן לא התמירו. משמע דבאיסור דרבנן מותר לאכול לכתחלה חצי שיעור וד"ז חדש הוא לא באהו הפוסקים. ואולי ע"י הערובות קילא טפי וכמו שחלקו התוס' במס' ע"ז (סח) בשם הר"י יקר לר"ם דאית ליה כ"ש למכות: בא"ד וכן בפרק א"ל כו' דמשמע דוקא פחות מכשיעור או מפני הסכנה היינו דוקא נמי כו' כנ"ל: בא"ד ובפ"ב דטהרות כו' קתני כו' והרכיפי שלה (פי' של תרומה) יכול לערב בתבשיל של קדש גמור. פ"כ אתיא כר"ש בזבחים (ל ב) במשנה דמותר להביא קדשים לבה"פ. וק"ל מדוע לא אותיב אביי לרבה שם (עו) מהא דמוכח דר"ש מתיר אפי' לכתחלה: בא"ד ואמר נמי במסכת חגיגה יוחנן ב"ג היה אוכל על טה"ק כל ימיו והיתה מטפחתו כו' כנ"ל:

דף לה ע"א גמרא האוכל פליטי של תרומה עצמה אסור לאכול כו'. גם מכאן הוי תיובתא להתי נפתות (פרפר ד ב) שכ' דאוכלין שמאין האסורין באכילה ל"ג פסול גויה. שהרי פליטי של תרומה אסור באכילה וגזרו עליו. וכבר השבתי עליו בשבת (יד) בד"ה ודע. והדרכה נראה מפני דעביד איסורא הוה ס"ד דליקנסיה לאסרו אפי' במגע כדבסמוך. דעל טעם התוס' קשה דהוי גזרה לגזרה. ועי' סוטה (ל) בתד"ה ס' היושר בסופו: רש"י ד"ה דליכא כזית. לתרומה דפסיקא ביה כנ"ל: ד"ה ומותר ליגע. ור' יוחנן איירי כו' כנ"ל: תד"ה אין לך. והא דקרי לרביעי בקדש בפ' כ"ש מעלה בעלמא. בשניותי לא מלאתי שם: **ע"ב גמרא** דתניא חולין שנעשו מטה"ק כו' נ"ל דתנן כי היא משנה בפ"ב דטהרות בסופו: רש"י ד"ה אם אמר. נאמן על טולם כנ"ל: תד"ה שמא בסופו. אבל כו' כגון מו"ת והסים כו' כנ"ל: ד"ה ואם. וי"ל דע"י בריכה כו'.

לכאורה

לכאורה הוי סני כשיאמר מיסיס קדש לאחר ספסקס (ופי' בתוס) חגיגה שם דר"מ שביסודם ובתוס' זבחים (פח) בד"ה (במ המדומע) . וזה מועיל לכ"ע אפי' למ"ד אין ברירה כמש"כ בס"ד בפ"ב דמע"ש מ"ה : ד"ה תאמת בסופו . שמה נתן קדם במקום אחר שנתן בה תרומה . לכאורה זה פ"ל דכ"ש אינו נאמן על מעירת תרומה ואח"כ ימצא ספ"ק מיתן בה הא"ב . וצ"ע כיון דדעתו לתת בה קדם ודלאי מאמר הפ"ח מתומאה ספוקלת אותה : ד"ה הכ"ל דם . מתם כו' כנ"ל : באה"ד לאמר בסרק תנים לא אם מגא מבו כו' . ור תנינה היא בסוף מכשירין . ומש"כ בתמורה (יב ג) :

דף לו ע"א רש"י ד"ה מיהא . מפיים לי' ר"ש כנ"ל : ד"ה לעולם משמע . עד סיבה אליסו כו' [illegible]

דברי ת"ק דאמר ונאכלין ביד"מ והוא אומר דהוכשרו בשחיטה ואין לאוכלן ביד"מ . ולאוקימתא דר' אלעזר דמיירי בחולין שנעשו עפס"ק ודאי דצריך להזהר מלאוכלן כשנפסלו כמו דמחוייב להזהר מלאכול קדש מתם כשנפסל. והדע דלר"י בר שמואל ב"מ לעיל דחולין שנעשו עפס"ק שליפי שבהן אינו פוסל . לענין מאי אמר ת"ק דנאכלין ביד"מ . אם לא כמש"כ . ואין סתירה לזה ממש"כ התוספות לעיל (לד ב) בקד"ס והשליפי ואין לתמוה על התרומה כו' ע"ש . דהתם מיירי בדיעבד דכבר נטמאו . אבל כשמאותן בידים ולהכלן ודאי אין לנו . ועי' ברים מכילתין באוקימתא דרבה בר עולא וכפרש"י . ועכ"ח אין מקום לפירושו אלא לאוקימתא דר"פ דת"ק מיירי בחולין גרידא ובידים תחילות . ור"ל דנאכלים ביד"מ ואעפ"כ גופו טהור . ועפ"ז פליג ר"ש ואומר דהוכשרו בשחיטה ולכן א"כ ביד"מ דיפסול גופו . אבל ק"ל דאיך יפרנס קושיא דר"ז מהשולר לגת דלמא הוכשרו דקאמרי לאיפסולי גופייהו וכ"מ דהתרומה מהם תהי' טמאה והאסר לאוכלה והחולין יאסר להפריש מהן יין לנסכים . ולעד"נ לפרש דמלשון הכשר קא דייקי דמשמע להו בדין הכשר גמור אפי' למנות בו ראשון ושני אבל בחבת הקדש לא מצינו לשון הכשר במשנה או בברייתא : תד"ה מד . וי"ל דלא ילפינן כו' אבל לענין הכשר לא שייך כו' . ועי' ב"ק (כה ב) תד"ס שמע מינה : ד"ה וכ"ת . דלמא כתיבה תפקה בה"א . הלשון תמוה דנייתי ספר ונחזי . ואולי ר"ל קריאתה וס"ל כדעת קצת האומרים דבימי חכמי התלמוד לא נכתבו עדיין תבניות ובכיימות (עמש"כ בחדושי לס' כת"ע אות ב') אלא שהיו גורסין על פה . ובקריאה אין הבדל בין נחי יו"ד לנחי ה"א . ולכן לא דמי למש"כ התוס' ברים כתובות ד"ה לא נבאו והרא"ש והר"ן בנדרים (לה) בד"ס דיקא נמי : שם אלא אדכן סמיך כו' . תימה דלא כתבו דסמיך על מלות שהן מכשירין . כי לשון דכן אמר ג"כ על איל קמצא שהוא מין יחיד : ד"ה ועדיין . ואין לומר דלשמואל נפקי תלושין כו' . קשה דהכי מדריו"ח מוכח דתלושין לא מכשרי מה"ת כמש"כ לעיל בד"ה אלא :

דף לז ע"א ד"ה כי . דלר"י דלעיל בעי נמי מדרבנן כנ"ל : באה"ד וי"ל דנ"מ לענין כמה דברים כו' . עי' לבוגס בפסחים (כ) שהוא מדויק יותר : ע"ב גמרא ומה מחיים אתי איסור כו' לאחר מיתה מיבעי' . ואין להקשות הא אין מזהירין מה"ד . משום דכיון דכבר נאסר בבני לאוין לאו דחלב ולאו דטרפה מסוכנת . מזהירין מה"ד גם ללאו שליפי דנבלה . וגדולה מזו כ' הס"מ ברפ"ב מהל' מאכלות אסורות ע"ש ובמגל"מ : שם שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם . הכס"מ במ"א נדחק על טרפה . ול"נ דגם בה מ"ל כה"ג . דהיינו לשמוע דדוסה טרם שיצלוף הדורס את נפרנו ממנה עי' לקמן (נג) ובתוס' שם ד"ה קמ"ל :

דף לח ע"א תד"ה רבא . וסא כו' דלא שכיחא כו' . זה נראה דוחק לחדש סברא נגד הש"ס . ולעד"נ דקושיית אבוה דב"א מליסנא דעד יש לתרץ . דיל"פ דקאי אריסא השוחט אסמ"ש דאינה כשרה עד שתפרכס או ביד כו' וכליסנא דעד שבדברי רשב"ג . וכה"ג צל"פ בב"ב (יא) במשנה רי"א עד שיהו בה ט' חצאי קבין כו' והכי הוא פחות משיעורא דת"ק . ודומה לזה כתבתי בהלכות פי"א מ"ג . ועי' ב"ת (פח ב) תד"ס עד בסופו . ומעין זה בגמרא דקדושין (כה) ומאי אף אקמייתא : ע"ב רש"י ד"ה לפולס תיתי . ריסב"א כו' אי תחת אמן יכול אפי' יצא ממנה כשהיא מתה כו' . הביא לנו דברי ריה"ג לפרש בה הגמרא שלפנינו ולכאורה פליגי אהדדי בתרתי . חדא דהכא ממעט מתחת אמו אפי' כשזו פירסה למיתה וזה פירס לחיים . וריסב"א דאפי' יצא ממנה כשהיא מתה קרינן ביה תחת אמו דממעטו חליפי אמו . שנית. דהכא אמר דכי איתיילד לאחר מיתתה נקרא יוצא דופן . והוא אמר דאי מתחת אמו הוא מכשרינן ליה : תד"ה או . וכן לגבי או"ב כו' דשור ושה אי אתה יכול להוציא כלאים כו' . ל"י מדוע שבקי לטעמי דאיתנהו בש"ס שם . דמה קדשים כלאים לא כו' . ועוד שם כתיב וא"ר כו' כ"מ שנאמר שה אינו אלא להוציא א"כ וע"ש בתד"ה ועוד . ועי' במרובה (עז ב) בתד"ס גבי : במשנה אפילו שחטה שיאכל העובד כוכבים כו' כ"ה הגי' ברי"ף ורא"ש ובמשניות :

דף לט ע"א רש"י ד"ה בשלמא פנים כו' . במקום מתניתא שבדבור זה צ"ל מתניתין : ד"ה וה"ק. באיזו מאלו מחשב כו' חוץ לזמנו פיגול הוא . ליורו במחשבת פיגול ל"י לאיזו כוונה כלא מחשבה פוסלת קאמר דמשמע אפי' שאר פסולים נמי כדמקשה מזה לרשב"ל : תד"ה פנים . קושיית המהרש"א לרשב"ל . איסתמיטתי' שכבר קדמוהו בה אמוראי בזבחים (י) . וגם על הק"ו דפיגול יש שם פירכא שכן כרת או שכן נוהג בכל הזבחים ע"ש : ע"ב גמרא משום כבודו דר' אלעזר . וכן בע"ז (לב ב) הגי' כן אלעזר בל"י . והגרי"פ לא הציל כאן כמו שהציל שם . ולא עוד אלא שכ' שם דבכל המקומות הוא ביו"ד . ואין ראיה לגי' אלעזר מדפליג ר' יוסי עלי' . דעמש"כ בפסחים (עז) בס"ד : שם מ"ת וה"ק אם הוכיח סופו ע"ת ה"ז נע ומעשה כו' ארשב"ג אם מעלמו כפל ה"ז נע . משמע דסתם משנה ג"כ סבירא דאמרי' הוכיח סופו ע"ת ולא הביאה עובדא דר"ג אלא לראי' . וכ"כ הר"ן שם דל"פ רבנן עלי' . ובתוספתא שהביא הרא"ש שם נשמע דת"ק מיקל טפי ע"ש . וא"כ קשה אמאי לא אמרו בה איסור . ואולי דהגמרא נקיט לישנא דחסורי מחסרא לפי מאי דמסיק דש"ס דאמר כתבו . לכן ל"פ רבנן עליה כמש"כ הר"ן שם . אבל רב פיזבי לפי הס"ד תפרש המ"ת בל"א והוא רשב"ג מתיר בהוכיח סופו ע"ת ומעשה נמי כו' . וכדרך דמתרץ רבא שם (י ב) וכן בכ"ד . ודע דאפי' אם נאמר דהוכיח סופו ע"ת דמעיקרא הי' ג"כ דעתו לכך בשעת שחיטה שיזרוק דמה לעבודת כוכבים . מ"מ לא עדיף ממחשב בפירוש . וא"כ יהי' מוכח דמחשבה בלא דבור מהני אפי' בחוץ וכש"כ בפנים (דהא"כ יופרך הק"ו דר' יוסי) . ולא כן כ' התוס' בס"פ המפקיד . וכן לעיל (בע"א) נסתפקו בזה : תד"ה ריבך . ומי אלמא הוא כו' אפי' למ"ד כו' דמביכה כו' . נראה דזהו כדעת הרמב"ם בפ"ד מהל' חו"מ ה"ד דבאנס אע"פ שלא קבל אחריות חייב לשער ודלא כהראב"ד שם : במשנה השוחט לשם הרים כו' . הרמב"ם בחבורו כ' אע"פ שג"כ אלא לרפואה כו' . והב"י ר"ל בדעתו דבמתכוון לעובדם נמי דינא הכי דמותר בה בהנאה ע"ש . ולכאורה קשה דא"כ מנ"ל להרמב"ם דמיירי אף במתכוון לרפואה . וכ"ל משום דהיה ק"ל דאי מיירי דוקא במתכוון לעבדם מאי איריא דנקט שחיטתו פסולה דמשמע מפני דשחט לשם אלו והוה כעין תקרובת עבודת כוכבים כדפרש"י לקמן . והוא עצמו לא נפסל מכאן ולהבא לשחיטה . תיפוק לי' דהוה מומר לעבודת כוכבים ושחיטתו פסולה לעולם . עי' בפי' הרמב"ם ברים מכלתין על הא דהשוחט בשבת במזיד . ועי' תור"ע אות ס' בשם הע"ת :

דף מ ע"א גמרא וכמינסו השוחט כו' לשום ימים לשום נהרות כו' כנ"ל וכן איתא ברא"ש ובר"ן ובגמרא דע"ז : שם ל"ק הא דאמר לשר הא דאמר לגדא דהר . הנה לדעת התוס' דחמה ולבנה וכו"מ נקראים מחובר ע"כ בברייתא מיירי בלגדא דידהו וכמש"כ התוספות לסדיא וכ"ה דעת הטור . אבל לפרש"י דחמה תלושים ובע"ח (וז"ל הרמב"ם בפ"ג מה' יסה"ת ה"ט כל הכוכבים והגלגלים כולן בע"כ ודעה והשכל הם והם חיים ועומדים כו' ע"ש) מיירי אף בשוחט לדידהו גופייהו וכ"כ דעת הרמב"ם בפי' ובחבורו . וא"ש דבמתניתין לא תני לשם חמה כו' דבדידהו זבחי מתים הוה ועי' בל"י : תד"ה הא. א"כ מש"ה השובדן בסייף כו' משום דגלי רחמנא בעבודת כוכבים דמתחייב כדכתיב וראים את השמש וגו' . שם לא כתיבא חיובא כלל . וכ"ל דע"ם הוא ונתחלף אחר לשון רש"י . וכאן צ"ל קרא דשופטים (יז ג) וילך ויעבוד כו' ולשמש או לירח כו' . ושם כתיב והוצאת האנשים ומתו : ע"ב רש"י ד"ה מחתך בעפר . אבל הכא דקימן שני לא איבעיא כלל כו' קמא נמי לא שם שחיטה עליה . וכן הסכימו עמו התוס' לעיל (כט ב) והחזיקו דבריהם מסוגיית הגמרא דשם . וק"ק מלעיל (לו) בפלוגתא רבי ור"א . דר"א תולין . ומפרש ר"פ תולין הדבר עד גמר שחיטה כו' ע"ש . איך אמר רבי הוכשר בהלעה . הל"ל ג"כ תולין אם יוגמר השחיטה כראוי אז הוכשר למפרע . וי"ל דכיון דאמר השוחט משמעו ממילא שמחע כמשפט הראוי : ד"ה דחברי' לא מלי אכר והאי חמאת

דרגים הוא . למה לא פי' כאן כדפי' לעיל (בקע"א) דשל גבוה הוי . דלפי' קמא זה לא אסיק אדעתי' דשלמים מיקרי שלו כריה"ג פי' בתוס' :

דף מא ע"א גמרא ת"ש ב' אוחזין בסכין כו' הכ"ע דאית ליה שותפות בגוה . וכ' התוי"ט והא דמסיק הר"ב כו' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כו' . במחכ"ת ל"ד דהתם טעמא לחוד כמש"כ שם הר"ב . ותדע דהגמרא מייתא לקמן כתנאי מברייתא . ומדוע לא הביאה ממתניתין דהם . וכן התם פסקו הרמב"ם (בפ"ה מהל' כלאים ה' ח) והשו"ע (יו"ד סי' כל"ו ס"ד) כר' יוסי וכ"ם דאין אדם אוסר דבר שא"ש . ובכותי שנסך יינו של ישראל פסקו דאוסר . ומה שהביא אוקימתא דמתניתין מיירי בישראל מומר . א"כ כשהתרו כו' בזה ל"ד כלל . דאוקימתא זו אינה אלא למאי דמסיק דטעמייהו משום דלגעורי קא מכוין ולעולם אדם אוסר דשא"ש. אבל למאי דס"ד מעיקרא (וכן לפ"ד בדעת הרע"ב) דאין אדם אוסר דשא"ש מאי מהני דהוי מומר או שהתרו בו דהא אפי' כותי גמור אינו אוסר וכן מתבאר בפרש"י בד"ה בישראל מומר : תד"ה ובשוק . ומיהו בירושלמי יש דהך משנה פליגא אדרב ונראה כו' כנ"ל : ע"ב גמרא ואם עשה כן צריך בדיקה אחריו . הרמב"ם בחבורו פי' דאסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו כו' . והכסב"א תמה דא"כ ה"ל למיתני שחיטתו פסולה כמו באינך בבא דמתניתין . ובטור"ע תירץ בשם עה"א דאי הוה תני שחיטתו פסולה הוה משמע דאותה שחיטה לבדה פסולה ואילו בזה כל שחיטתו לעולם פסולה עד שיבדק . וק"ל דה"מ למיתני שחיטותיו פסולות כדתני בבכורות (כט) הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים . להעיד עדותיו בטלין . ודקדק הר"ן מל' זה דכל דינין שדן וכל עדיות שהעיד בטלין . וי"ל דל' זה הי' משמעו דגם מה ששחט למפרע פסולות כמו התם ובאמת אף להרמב"ם אין פסול אלא מכאן ולהבא : במשנה השוחט לשם עולה כו' שחיטתו פסולה. ק"ק לישנא דפסולה דמשמעה דהוי' כנבלה כמו לעיל (יח) במשנה ב"ש פוסלין ע"ש בגמרא ועי' בתוספות ר"פ דלקמן והא אפי' קדשים ששחטן בחוץ הוי שחיטה לטהרה מידי נבלה כדאי' בזבחים (קע) . ועי' בפ' דלקמן מ"ב בתוי"ט ד"ה וחכמים פוסלין : גמרא א"ר אבהו באומר לשם חטאתי . ובתוי"ט איתא כי אמר זו לחטאת פסולה וע"כ ט"ס הוא וצ"ל לחטאתי ביו"ד : שם לאתויי עולת נזיר כו' אימר נדר בלבעה . ק"ל א"כ אפי' חטאת נזיר נמי . ודע דבעולת נזיר נראה דבעינן נמי שיאמר לשם עולת נזירותי כבאינך : רש"י ד"ה אשם תלוי כשבור שבא על אחתו ול"י למחר כו' כנ"ל ומלת ונאיף למחוק : ד"ה הואיל והפרשתו כה"פ . וקי"ל דשלמים הוא ואמרי קדשים שלמים כו' . ק"ל דהאי ודאי בעי עקירה לכ"ע דלא גרע מהיו בעלים שמאי מתים דלעיל (ל) : ד"ה לשם תמורת זבחי . דהיכא דאין לו זבח בבית ולא חיישינן כו' כנ"ל : תד"ה ור"ש . בסופו לשוחט בעבר הירדן . עמש"כ בנשא מ"ר פ"ז בת"ת בס"ד :

דף מב ע"א רש"י ד"ה ל"א . דהא לא אמרו האי מהו דתימא כו' כנ"ל :

פרק ג במשנה נקובת הושט כו' . כתב התוי"ט מסקינן בגמרא כו' דר"ע שנאה קודם חזרה כו' . זהו תירוצא דריו"ח שם . אבל רבא תירץ דהלו אסורות קתני כו' . ואולי כיון דסידר הש"ס תירוצא דריו"ח באחרונה משמע דהוא עיקר. וכה"ג כ' התוס' בכ"ד : תד"ה אלו . דקאי אפלוגתא כו' . לכאורה לתירוצא דרבא דאלו אסורות קתני אינו עולה פי' זה . גם מש"כ והודה לו ר' עקיבא . ק"ל דהלא משנה זו נשנית קודם חזרה . ואולי יאמרו דרבי שסידרה אחר משנה דהודה לו הוסיף בה הוא"ו : ע"ב רש"י ד"ה השבינהו כחד . דהא גבי הדדי שמני . ק"ל דהא כולהו תפיים מן הושט עד התלחולת סמיכי אהדדי ושופכין זה לזה . ואולי יש ל"פ דפשוטתן בעניני השיטול קרובות זה לזה : ד"ה ובשר החופה . כפשוטתין ט' הוא נראה כנ"ל בל"ו : תד"ה ואר"י . ואר"ת כו' דס"ד דחסרון כו' הוי עם הקרום . לשון דס"ד אינו מדויק כי לא מצינו שחזר בו מזה . ואולי ט"ס הוא וצ"ל דס"ל : באה"ד א"כ לענין טרפות אדם כו' דמבכחת ביה כו' כנ"ל וכן העתיק המהר"ם : שם מומרא לענין הורג א"כ . מהר"ם פי' דר"ל דההורג הי' חסר הוליא אחת ע"ש . ועפי יש ל"פ דההורג הי' חסר חולי' כי ההורג את הטרפה פטור כמבואר לעיל (יא ב) :

דף מג ע"א גמרא ח' מיני טרפות כו' נטולה ופסוקה . מפרש"י ל"ל דנטולה היינו שניטל כולו . ופסוקה היינו שנחסר חלק מאותו אבר המדובר ממנו : שם היצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טרפה . עי' ברא"ש מחלוקת הפוסקים בנחלף רק אחד מהם . ולכאורה ראיה דהתם לשון חילוף היינו דתרווייהו נתחלפו זה בזה מהא דתמורה (ט) ולכתוב לא יחליפנו כו' אי כתב הכי ה"א תצא זו ותכנס זו כו' ע"ש . אמנם נראה דזהו רק לה"א . אבל באמת הוא נופל עפי על חילוף אחד לבד . וראיה לזה מהא דאיתא שם (כו ב) בברייתא קדם . ב"ה אמר חליפת זו כו' לא אמר כלום תחת זו כו' דבריו קיימין וע"ש בכל הסוגיא . וכן במשנה שם מוכח דבקדשי מזבח אפי' בע"מ אם אומר לישנא דחילופי הוה לשון תמורה . (ובמש"כ מיושב הל"ע שהעליתי שם בדף מ) . ולכן ר"ל דלכ"ע לשון חילוף נופל עפי על חילוף אחד מהם ממה שדרכו להיות . אלא דהפוסקים דדוקא בנתחלפו תרווייהו ס"ל דמאי דקאמר דאי חליף טרפה ר"ל כאו"א מהעורות שהזכיר החליף מראהו ודו"ק . ובזה יובן ראיית הגר"א ז"ל בסי' ל"ג סק"ז מהא דברכות נפור היפך כו' : רש"י ד"ה וא"ת . ודר"ע ל"ל נחייה כנ"ל וכ"ה בד"י : ע"ב ד"ה אין חוששין . והבריא והוה קרום שעלה כו'. נ"מ בזה אף לשיטתו דושט אין לו בדיקה מבחוץ גם לענין נקב . דאפי' אם הפריד העורות ובדק את הפנימי וראה שלא ניקב מעבר לעבר חיישינן שמא נתרפא עי' ש"ך סי' ל"ג סק"כ : ד"ה מותכו ועומד . שהושט רך הוא כו' אבל לגד הראש הוא מתקשה . ובר"ן כתוב להפך . וע"כ ט"ס הוא :

דף מד ע"א ד"ה תורה כמו תנא דידן . עיין מה שכתבתי בב"מ (ג) ומש"כ מסייעא ליה כ"ל דנ"ל לי : ד"ה הא דאיגוס . מעילוי סימנים כו' . מן הבשר שמוטל על הסימנים כו' . הוא כמו שפרש"י ביבמות (קג) בד"ס מעל רגלו . "משמע מדבר שהוא על רגלו כו'" : ד"ה דאקפל. אקפל כמו נקלף כו' . ומלינו במעשרות פ"א מ"ו משיפקל שמובנו כמו שיקלף ע"ש : תד"ה כדי . כמלא בעדה ט' דהיינו ארבע אצבעות . רש"י פי' שם אגבע . וכן לקמן (פו) פי' ארבע בעדי ארבע אצבעות . אבל הרי"ף כתב על כמלא בעדה איכא מ"ד ארבע אצבעות . וכן הרא"ש הביא בשם הרמב"ם שם על הא דארבע בעדי שהם ט"ז אצבעות . אך מה שהביא שם עוד דכן פרש"י לעיל כמלא בעדה ד' אצבעות הוא תמוה וסותר א"ע למה שהביא בשמו בפ' א"ע סי' ל"ב . וצ"ל דבפ' בהמה המקשה הוא ע"ש וצ"ל וכן פי' הרי"ף ז"ל לעיל כו' : ע"ב רש"י ד"ה רוב טוביה . מן י"א עד תיבת לאלל נראה שהוא גליון : ד"ה בתליסר . איסתרי מדינה שהם פשוטים כו' כנ"ל ותלת סלעי למחוק וכן ליתא בר"ן . ומש"כ איסתרי שהם היינו סלעי צורי . עמש"כ ע"ז בגיטין (יד) . ועתה כ"ל דר"ל דאיסתרי שהם נאמר ג"כ על סלעי צורי . ואולי דחסר בדבריו תיבת נמי . ומש"כ כדאמרי' בהחובל כו' . שם לא נמצא תאומה . רק שם בב"ק (לו ב) מביא משנה דהחובל ומפרש לה דהוא סלע מדינה ומבואר שם דהוא פלגא דזוזא . וזה הלשון איסתרא פלגא דזוזא הוא בכתובות (סד) . וכן בקדושין (יא ב) ובבכורות (נ ב) בשינוי לשון קצת : ד"ה משום חסדא . דלא לימרו כו' מוזיל גבי' כו' . דברי מהרש"א בזה דחוקים ונראין יותר דברי מהר"ס . וצ"ל נמצאות דבריו במש"כ התוס' לעיל (ה ב) בד"ה צדיקים דאכילת איסור הוא גנאי ביותר . ולזה כיון לקמן בד"ה הרואה טרפה . שכתב אינו חומד להכריע להתיר . דמשמע דיש פנים להתיר ואעפ"כ מחמיר על עצמו . דאילו לא היה צד להתיר אין ראיה ממה שאינו אוכל איסור להיותו שונא מתנות : ד"ה רב חסדא . כהן הוה . עמש"כ בס"ד בתמורה (ח ב) : תד"ה היכי בסופו . והסיא עובדא דלקמן כו' שמא היו שניהם בבה"מ כו' . עמש"כ בברכות (סג ב) בס"ד :

דף מה ע"א גמרא ניקבה כנפה מצטרפין לרובה . ולשון הרי"ף כלומר כו' שאין בכ"א מהם כאיסר כו'. ותימה כיון דבאין בהם חסרון מיירי כדמסיק מאי שייכא בהם איסר שביעורו אינו אלא בחסרון : רש"י ד"ה מצטרפין הנקבים לרובה . אילו היו כולן מחוברין כו'. משמע להדיא דהשלם שביניהם אין מצטרף . אבל לקמן גבי עוף בנקבים שיש בהם חסרון כתב דגם השלם מצטרף . והטוש"ע כתבו כן גם בבהמה . אמנם דעת הר"ן דגם באין חסרון מצטרף השלם . ולכאורה משמע כן מלישני דר' חלבו ודריב"ל שלא חילקו בין יש בהן חסרון לאין בהן אלא לענין שיעור דאלו לכאיסר ואלו לרובה . אבל לענין צירוף משמע דשוין הן . ודעת הגהת מרדכי בר"פ משמע ג"כ דאין חילוק בין יש בהם חסרון לאין בהן רק דמחלק בין בהמה לעוף ע"ש : ד"ה טרפה . ושיעור סמיכת נקבים זל"ז כנפה . והר"ן בהר יותר דהיינו שאין בין נקב לנקב כמלא נקב וכ"ה בשו"ע : ע"ב גמ' והכא לבית הללו קתני מ"ל חלל גדול מ"ל חלל קטן . השתא תשמע דפסיקא ליה . ומעיקרא קמבעי ליה :

דף מו ע"א תד"ה ואת"ל טו"ע בכלל . אבל אי פי פרשה כשרה כו' כנ"ל : ע"ב ד"ה אינקב . גבי קרום של מוח לא בעי הכי כו' . נראה דשם לא הוי גרסי עד דאינקב תתאה כגי' שלפנינו . דא"כ פשיטא דליכא למיבעי מידי דזה"ל משמע דבעינן תרווייהו . אלא דל"ג מלת עד כהכא ע"ם בהרא"ש ובר"ן דלא כמעי"ע : ד"ה אלא . פיר"ת ל"ש וטרפה . ברא"ש הביא זאת בשם רבינו חננאל . וכ"כ לסגיה בתוס' פי' ר"ה. אבל כ"ל ראיה לפרש"י דסברת רבינא עצמו משמע לדמויה לשאר שקו"ב רק דקאמר וכ"ש (ר"ל דתיפלוג על סברתי ותאמר) לשמוגה כו' ת"מ סיקפי א"ה כו'. אמ"ז ראיתי שכוונתי בזה לדעת הר"ן : ד"ה אבל . באותו ענין כמו שהן סוככות כו' כנ"ל :

דף מז ע"א גמרא אמר ליה זיל אימא כו' כנ"ל . וכה"ג לקמן נט ב : תד"ה היינו . ומיהו לפי' שפירשתי שקרום עולה כו' כנ"ל : באה"ד והתירה לי לאכול ויש שאוסרין ופי' לי טעמו כו' כנ"ל כמו שהוא בפרש"י : ע"ב רש"י בסה"ע . חלל הסרון מחזיק כו' כנ"ל :

דף מח ע"א גמרא סכינא דמלים פומי' . אולי יל"פ בזה קרא דוימלא יהושע כו' דר"ל שהכה בפי חרב חלוקה ומחודדה : רש"י ד"ה למחין . הואיל וחזינן בה כו' בדידה כנ"ל : ד"ה דאינו קרום . אבל סתימת דופן כו' . כ"ל דר"ל דעיקר סתימה דהכא הוא בדופן . והסבירה אינה אלא לגלויי דהיתה סמוכה לדופן עד אשר מפני כן נסבכה בו : תד"ה אמר . ובתשו' רב שר שלום

ששים כו' ובין לא סכין וסכין וסכין כשרה . כ"ל דמלת לא קאי אמי על מינת וסכין ור"ל דלא סכין ולא סכין ובדמוכח בדברים לקמן . וברא"ש נראה דיש ט"ס . וזה דלא כסתמיי"ש אות ג : בא"ד ועוד מדפריך ר"י לרבינא ולא לר"ע משמע כו'. כ"ל דמוכח טפ"ש דבלא רבינא ס"ל לפרושי הא דר"ל בדלא סכין ובדלא סכין . אלא מש"ס דרבינא מסתבר ליה דבעינן סכין דוקא לכן פי' כן בדר"ל . ור"ל דקפי לר' על פי' זה ופ' שבתא . וסמתכ"ש ואמר"ש כדחקו מאד : בא"ד ומאת אין זה רבינא סתמא כו' . ובר"מ מפייש אלא קדמון היה . והתוס' כתב בשם הר"מ בפ' הנשרפין שכו' כנו על רב . ובמסכת' שנה בזה דהרמב"ם לא כתב זה אלא על רב אחא בר פלוגתי' דרביה הם מן בגמרא לסדיא רב אחא בר רב ע"ש : ע"ב רש"י ד"ה לחבירו איתמר . בשר הריאה סוא דק וכקב ונקב ומנין עליו . ק"ל כיון דסתמא נמלא דלמלאה נבשר הריאה א"כ ניקב ג"כ הבשר שעד נקב הסמפון ודמיא לסא דאמר לעיל אילו אינקב בדופן לסדה מאי טרפה וכן גבי כבד וכו' . ואין לומר דהתם היינו שניקב הדופן מעבר לעבר דוקא וכן בכבד . דהלא הכא כיון דסתמה הוא מניקב בין נקב הסמפון לסבשר שמקיפוהו הסמני הוא כמו מניקב מעבר לעבר : ד"ה כיון דבסמפונא כו' בסופו . וכו לסמפון הריאה כצ"ל :

דף מט ע"א גמרא רב אחא בר נתן אמר מגינן . וברא"ש הגי' רב אחא בריה דרבא (ולא כמש"כ הגר"א בשם בר נתן) . והוא נכון דכן איתא בפרק הספרפין (סוף דף טו) (בגמרה שם איתא בר רב אבל ברא"ש הגי' בר רבה) וקרי ליה בר רב משום דג"כ אבוה לאבד : רש"י ד"ה מהכי בסופו . ו"ל שנכנס ממשמון הקנה לסמפון הסכר כו' כצ"ל . והוא ביאור למשמעות דקשיא דבשמעי דאמר שלם לחודי' סימפוני נקב ואתי : ע"ב ד"ה חלב שעל הדקין . אסור עד אמה כו' . משמע דלר"ע (דף צג) כו' . ואולם בסמוך דד"ה אף על כל שבעל גבי הדקים . וכן מוכח לסדיא בתוספות . שם כיון דכתבי קראי קמאו כו' הלא תרווייהו מחד קרא מן ואת כל החלב כו' מיתרבו . אלא שעיקר דגרסינן מיעוט בחלב שע"ג הקרב (וע"ש בסגרי"פ) וכ"ה הגי' לקמן שם ז' ב' :

דף נ ע"א תד"ה דאייתרא . הפתא לדידן דלא אכלינן אפי' קותס אינו . משמע דלדידהו דאכלי קותס . וקשה דכיון דכוליה תותב הוא (רק דבאמצעו הוא דמחובר קצת כפרש"י) מדוע יהא עדיף מסאר חלב עמא דאינו קותס מטעמא דהוא תותב . ואולי י"ל כיון דאדוק באמצעו גם גדדיו שוכבים סמוכים יפה אלא הקבה תמיד ולכן קותס . רק דלדידן דלא אכלינן ליה גזרו אטו בשר חלב עמא . ומצאתי סברא זו בפלתי סי' ס"ח . וא"כ ל"ת גדולה לדינא דאינה טרפה אלא מדרבנן ול"ת כן לא' מהפוסקים : רש"י ד"ה בא ממקום קרוב . בתוך מהלך יום א' וראוי הי' לדעת בו ביום כו' . ק"ל הלא אם נקבר בסמוך לשקיעת החמה אינו ראוי לדעת בו ביום . ועי' ברא"ש שם (סי' פ"ס) בשם הראב"ד טעם אחר נכון מאד : ד"ה מהולי' לבר הולי' ממקום עובי' של זו למקום קליפתה ע"ז . משמע דמפרש דדוקא לבר חולי' אחרת אבל לבר חולי' מאותה חולי' עצמה מקיפין . ולא כן משמע מהפוסקים : ע"ב ד"ה בתורא . אפי' בשור הגדול כו' . משמע קצת דגם בדקה צריך שיעור זה אלא דהוא מהני אף לשור הגדול . והטור כתב ובדקה לפי שיעור זה כו' והקטן לפי קטנו וכ"כ אחריו הש"ע . אלא שהוא כתב דבעדא הוא ד' אלבעות ועי' לעיל (מד) בתד"ה כדי ובטור וב"י סי' כ' : ד"ה שאם תמתח . אי הוה מופכו כו' . עמש"כ בס"ד באהלות רפ"ג : תד"ה מחט . ואגב דנקט מל"א כשרה נקט נמי כו' . מש"כ מהר"ם דלשיטת רש"י ה"ה בבה"כ אם ניקב עור אחד כולו והשני מקלתו נמי טרפה . ולא כן כ' הש"ך בסי' מ"ח סקכ"ב בשם תה"ד ע"ש : בא"ד דסד"א כו' לפי שסוכב על גבי המסס כו' קמ"ל הכא דטרפה . והביאם הש"ך שם בס"ק י"א . ונראה דאין זה סותר למה שפי' הרע"ב שניקבו לחוץ לאפוקי אם ניקבו במקום מחובר דכשר לפי שדופן המסס מגין כו' ע"ש וכ"ת מלשון הפוסקים . דהתם איירי במקום שאדוקין ומחוברין זל"ז הטיב והתוס' לא כתבו רק שסוכב ע"ג המסס כו' : בסה"ד אבל במה כו' בה"כ אפי' מפני לדדין כשרה דהויא כמו כו' . לכאורה נראה דר"ל דוקא במקום שסוכב ע"ג המסס כמש"כ לעיל . ומתניתין דקתני טרפה היינו דוקא שניקב כלפי חוץ שלא כנגד ההמסס בסמוך לו ודלא כהמהרש"א . אבל קשה דא"כ אפי' כמעה דהאי בה"כ היינו המסס מ"מ נדע דכמו דבה"כ אינו מגין על ההמסס כמו כן ההמסס אינו מגין על בה"כ דמ"ש :

דף נא ע"א ד"ה המוניא . כדי לקייס המכר והקדושין כו' כצ"ל : ד"ה דגר . ולא הלך כו' . נ"י אמאי לא הליגו דבריסס בהקודס על מימרא דר"ה וכמו שהוא בהר"ן גם מש"כ ולא הלך וכ"כ הר"ן . משמע דמ"מ עמידה בעי רק דלא בעי' בדיקה . ולקמן גבי בית הרחם כתב הרא"ש אע"ג דאינו יכול לעמוד ול"ע לדינא . וקושיא הראשונה י"ל משום דר"ה טוכל לומר דס"ל כר"ח בר אבי לקמן דהלכה צריכה בדיקה וכן ס"ל לר"ל בזבחים . אבל רבינא ור"א הם מפוסקי הלכות שבגמרא : ע"ב גמרא דעביד ביזרי כיון דאיכא ביה קטרי חיישינן . פרש"י בזה אינו מובן . ולעמ"ד נל"פ דקטרי היינו הקשרים שבקני השבולת ובינקותן הם רכים . אבל כאשר כבר גדלו הזרעונים והם נקראים ביזרי כמו ביזרא דכיתנא (ע"ז לא ב) אז נתקשו הקשרים ולכן חיישינן : רש"י ד"ה כגון שספרים עג"ק . נגער לעמוד כו' . קשה דהא עמדה לריכה בדיקה ובכזה מיבעי' לרי"ר בבילה (לד) אם מותר לשחוט ביו"ט . ולקמן (עם ב) ד"ה ספרים . פי' עמד כו' כיון שהלך כו' . וכ"ה לשון הר"ן שם : ד"ה נ"ל בה . דאפי' מלמעלה למטה ש"ד . עי' בב"י סי' נ"ח :

דף נב ע"א היעי וכל דמינייהו . כגון שיפון . תימה דהא איתא בפסחים (לה) דהוא מין שעורים. והתוס' שם כ' דמין שעורים דוקא ולא מין המין : תד"ה קטניות . וכן גי' הקונט' כצ"ל : רש"י ד"ה והא רב נמי כו' . נשמטת ונופלת כו' כצ"ל : ד"ה והאמר עולא . אלמא רובו בעינן כו' וכמ"כ דבחדא כו' . כ"ל פירושו דלעולא משמע ליה דאם נעקרו הרוב דמלד א' דהיינו שש ללעות בב' הלדדים אפי' ג' כנגד ג' לא מיטרפא אלא משום דהוי רובא וכמ"כ דבחדא (ר"ל כנגד חדא) כו' : ד"ה ולריו"ח בסופו . ומשני הכא ר"כ ור"ח בורכא ואסיתא כלומר כו' כצ"ל והד"א : ד"ה אסיתא. היינו בחלי חוליא . פי' מהרש"א . ויותר נראה להגיה כחלי חוליא בכ"ף . ור"ל דלדינא חשיב כמו חלי חוליא ולהכי פריך שפיר היינו דרב : ע"ב ד"ה אלא במקום שאין מציל . לטוף כו' . קשה כיון דשיטתו דאף באין מציל מטיל ארס אלא דלא אלים זיהריה כמו דמסיק . א"כ נוכל לומר דבעופות קל' הארס . והקושיא מתרגולת דר"כ לשיטתו הוא דהכי הזינן דיש לו כעס אף באין מציל כיון דהטיל הארס על הדבא בלי שום הנאה ע"כ אינו אלא מפני כעסו . דבסדורס בע"ה הוא די"ל דמפני הנאתו עושה דמשמע במדרש רבה ר"פ אמור דלק הנחש אין לו הנאה בהטלת ארסו . ולא זולתו מבעלי ארסיים :

דף נג ע"א גמרא הו"ל ספק דרוסה . כ"ל דהוא בלשון קושיא ור"ל דאף דבכ"ד ספק מוקמינן אחזקה . אולם בספק דרוסה ה"ל למיחש משום דשכיחא כמש"כ התוס' לעיל (מג ב) בד"ה קסבר . וכמו דפריך הגמרא שם בפשיטות ולטולא מ"מ מספק דרוסה . ומשני רב (כצ"ל בלא ו' כמו שמצויין ברש"י וכ"ה שם בתוס') לטעמי' כו' . וכדמשני שם קסבר עולא א"א לס'דרוסה : שם אבל תרתי ותלת חיישינן . ק"ל דהשתא תרתי חיישינן תלת מיבעי' . וכה"ג הקשה הכ"מ בפ"ח מהל' גזלה ה"ז וע"ש במל"מ : שם על ואיתיב בינייהו הוא שתיק ואינהו שתקי איתמר שלמא כו' . כ"ה גי' הרי"ף והרא"ש : תד"ה ובא מעשה (השני) . וא"ת כו' . דהכא רחל גדולה כו' מדלא נקט טלה . דכן בלשון משנה פ"ג דמנחות מ"ז נקראת רחל בת ב' שנים . וטלה בת שנתה ע"ש : ד"ה רוב . מש"כ המהרש"א דבשמואל נמי לא קאמר אלא הכוה שיר כו' אבל שאר שוורים מותרים . נראה סברתו משום דאם נאמר דדרס הרי הוא מהמיעוט דדרסי וליפורן נשמטת . ולמיעוט אפי' שמואל לא חייש . אבל לא כן כתב הטור בשם הרשב"א וכן סתם מרן בש"ע סי' נ"ז סי"ד . וטעמא נ"ל דכיון דלענין שור שנמלא בו הליפורן אמרינן לשמואל דדרס . א"כ מחזיקין אותו האריה שהוא מהמיעוט שדורסים וליפורן נשמטת . א"כ הכי הוא כשאר האריות הדורסין דחוששין לספק דריסה שלהן ודו"ק : ע"ב רש"י ד"ה סימנים שנדלדלו . איידי דאר"ז בהנך תרתי דלעיל כו' . נראה דלפניו הי' הגי' לעיל א"ר זירא הג, דבני ר"ח כו' לא רב יוסף :

דף נד ע"א ד"ה ולא נסירא לי' . והלא ראית כו' . נראה דצ"ל והלא ראית בלי"י בסוף : תד"ה יביא . דממ"כ לא יהו דומין כו' דאותה שעה היה עדיין חיות בושט כו' . ר"ל אבל הכא אם הי' נשמט קודם אף דהשחיטה הי' בסי' שלם . והאחך דעכשיו הוא בסי' שמוט . מ"מ כיון דגם השחיטה היתה בסי' שמוט ה"ל כמו שהי' שמוט וה"ל להתדמות . אמנם לפמש"כ התוס' לעיל (ע) נלדעת בה"ג דשמוטה אינה טרפה ודאי קמה . וכבר הקשה זאת הרא"ש לעיל בפ"ב סי' י' . ומה שהביא הש"ך בסי' כ"ד סק"ל בשם התוס' שלפנינו תמוה ע"ש : ודע דלגי' יביא בהמה אחרת ויקיף כ' הרא"ש שם ויעקרנה לאחר שחיטה כו' וכ"כ הטוש"ע וכ"ל דבדוקא נקטי דאם לא יעקרנה אחר שחיטה אף אם הסנים תאדים יותר יוכל להיות שמפני דהראשונה נשמטה אחר השחיטה לכן אבדה קצת אדמומיתה . ומש"כ הש"ך שם דה"ה אם יעקר ואח"כ ישחוט את השני' כו' ע"ש כ"ל ג"כ דהם דקו שפיר דמה לנו לנבל השנים חנם : ודע עוד דדעת הרא"ש והטוש"ע דיקיף השחיטות להדדי ואם השניה תאדמת יותר טרפה אבל מדברי הרשב"א שמביא הב"י משמע דמקיף השמטות אהדדי ואם האדימה הראשונה יותר טרפה . וכן משמע מדברי התוס' : במשנה השבר"א עד כאיסר האיטלקי . כלשון הזה אמר ג"כ במקוואות פ"ט מ"ה : ע"ב גמרא ובעא מינאי דיגלא קורדנאה כו' כצ"ל וכ"ה ברא"ש : תד"ה אין בבא"א כשאין לעמוד מפני ת"ח כצ"ל : גמרא אבל היוצא מן המעה עד ממשה טפחים טהור ומסקינן דהמשה כלמעלה ועד ול"ע בכלל . ולכאורה נל"פ דר"ל דהמשה מלומלמות דוקא כמה . אבל כל שהוא פחות מחמשה אפי' משהו טהור . אבל הרמב"ם בחבורו פכ"א מהל' כלים הל"ז כתב עד סוף ד' טפחים טהור מתחלת חמשה טמא . ע"כ דהוא ז"ל מפרש עד ה' טפחים עד תחלת ה"ט . ומזה ג"כ תיובתא להגר"א והגל"ח שהבאתי בחדושי לבו"ע או"ח סי' נ"ח ועמש"כ שם :

דף נה ע"א רש"י ד"ה חוץ מכגרים של כתמים . וטעמא משום דכתמים דרבנן . א"כ בכל דרבנן הוה לסקל . והל"ל חוץ בדרבנן (ומלשון כל שיעורי חכמים אין לאיה לפמש"כ בס"ד בספ"ק דר"ה ע"ש) . וכן התוס' מקשו מתפלה דרבנן : תד"ה שיעורן . דתנא בתוספתא דכלים כו' ודופנותיהם אין ממלאין כו' . תיבת מאחוריהן הניתוספת בש"ס החדשים אף שכן הוא בתוספתא שלפנינו . אבל אין לה ביאור . ובתוספתא שעם ביאור זר זהב ליתנה : בא"ד והא דתנן כו' מחט כו' לאו יתוד כו' אלא שעשה שום תיקון כו' . וכ' המהרש"א ומהר"ם דל"ל דע"י התיקון נעשה שלם כו' דאל"כ כיון דנשבר שוב לא יקבל טומאה כדלעיל גבי תנור ע"ש . ותמיהני על הני אשלי רברבי דהכי לא אמרו אלא גבי כלי חרס שנשבר שוב אין לו טומאה . ומחט כלי מתכת הוא : ע"ב רש"י ד"ה ואי אשתייר . ולא יצא המחט לחוץ . עי' בש"ך ר"ס מ"ג ובמ"ז סק"ד : ד"ה קרבן שנשחט וד"ה חוץ וד"ה ואם יד"ה ומקרא נ"ל סד"א . ומש"כ חוץ למקום אכילתו . כ"ל להוסיף או למקום הקטרתו . כי מקום אכילת שלמים הוא בכל העיר ומקום הקטרה לר' יוסי בזבחים (נט) הוא מזבח דוקא ולר' יהודה שם דאף הכלפה נתקדשה מ"מ דוקא רלפת העזרה : תד"ה בלשון . דהא קי"ל שתם במתניתין ומחלוקת בברייתא הל' כסתם . ור"ל ואפי' הסתם אתיא כהיחיד . הן בב"ב (ק"ד עמ) דאמר שם רבא מתניתין יחידאה היא דתניא כו' . פסק הרי"ף מפני זה דלא כמתניתין . ואף הרשב"ם דפליג עלי' שם ופסק כמתניתין מכח הסיא דהמולך . מ"מ כתב שם דכשהמורא אומר דבר כו' ומקשי ליה ממתניתין ומשני יחידאה היא לא ס"ל כי הא מתניתין כו' . אבל התוס' לשיטתייהו בב"ק (ר"ד ע) שהוכיחו דלריו"ח ה"ל כסתם משנה אפי' היכא דאתיא כיחידאה :

דף נו ע"א ד"ה לסבית . ועור שתחת האליה אע"ג דאינה קריבה אלא בכבש כו' . יותר ה"ל להקשות מאיך דאיכן כלל בשלמים ודכוותייהו בשום בהמה רק בעולה . ובה גם עור שתחת האליה קריב בכל הבהמות . ונוסף בו גם בשאר קרבנות בכבש : במשנה הכתה מולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה . אם נפרש דר"ל דטרפה עד שיבדוק הקרום כמ"ש רב כו' בגמ' . וכ"ת מפרש"י שכ' חיישינן לנקיבת הקרום וכ"כ הגר"א ז"ל בסי' ל' סק"ז יקשה דהא בסוף מתניתין קתני ליתנא דכשרה אף דלריך עדיין בדיקה כדאיתא בגמרא . ומדוע קרי לה כאן טרפה כדקתני ואלו טרפות בעוף . והלא יש לה תקנה בבדיקה . וכ"מ לקמן (נז) דטרפה משמע דלא מהני בדיקה גבי שמוטת גף העוף דרב אמר טרפה ושמואל פליג עליה ואמר תיבדק . ועוד קשה מדוע נדחק רש"י לפרש דאילטריך לאשמעינן דלא תימא תיטרף בנשבר העלם כו' . לימא דהיא גופא קמשמע לן דטרפה עד שתיבדק . מה שאין כן בבהמה דלא חיישינן כמו שפסק הרמ"א שם ועי' שם בהגר"א . ונ"ל דרש"י מפרש מקום שעושה אותה טרפה ר"ל דהכתה אותה בשיניה על הקרום דהיינו מקום דמיטרפא בו אם ניקב . לכן הוה בחזקת טרפה דחיישינן דאיקב . ובכה"ג אף בבהמה חיישינן . אבל קושיא ראשונה עדיין אינה מיושבת יפה : ודע שראיתי להתוי"ע שכ' על פרש"י והמ"ל דקמ"ל דבנקיבת קרום העליון נטרפת כו' ע"ש . ותמוה דמוכח בגמרא להדיא דאין חילוק בזה בין עוף לבהמה . דקאמר הניחא למ"ד עד דמנקב קרמא תתאה כו' . ועוד איך מוכח ממתניתין דבר זה דבעילאה לחוד טרפה . ואולי י"ל דהוכחתי מהא דמשני הגמרא אליבא דמ"ד דבעילאה לחוד טרפה . אי איתא כו' והשתא תיקשה להיפך לאידך עד מתי אתה מכלה ממונו ש"י דדילמא איקב עילאה לחוד ואגב רוכבי' דתתאי מיפקע . אלא ע"כ דבעוף מודה דבעילאה לחוד מיטרף . אבל א"כ תיקשי ליה מדתני לוי מדוע ל"א ג"כ דיתר עליהן כל עוף (ר"ל אף שאינו של מים) דמיטרף בעילאה לחוד והכמ"ל : כתב הרע"ב בסוף המשנה יתר עליהן בעוף אלו השנויין במשנה . תמוה דכל אלו השנויין כאן כנגדן בבהמה נמי טרפה במה דשייך בה (ור"ל לאפוקי קורקבן דליתיה בבהמה) . ולענין נפלה לאור כו' עי' ברא"ש . וכן לוי לא הבדילם אלא בנשבר העלם כו' וזה לא תנן במתניתין : רש"י ד"ה ובודק וד"ה טרפה הד"א . ומש"כ שמא ניקב הקרום . ה"א טעם על הבדיקה : ד"ה ועקומות . הטלם קותמו כו' . לפ"ז אם יפתח את הטלם קודם בדיקה תו לא יהי' תשמא . ואמאי אמר אין בדיקה . ותו קשה דהא מאן דבדיק במחטא ע"כ פותח תחלה את הגולגלת כפרש"י וא"כ אז יותר טוב לבדוק בידא דלא יהי' שום חשש לא משום טרפות ולא משום כילוי ממון ש"י . וכך הל"ל דהעורות גופייהו קותם אחד בעד הבירו : ד"ה כי סליק זעירי . מבבל לנהרדעא. משמע דבבל שם עיר ועמש"כ בספ"ב דשבת בס"ד : תד"ה וריו"ח . וליכא משום כי' כצ"ל : ד"ה נבילות. וי"ל דמ"מ כיון דלר"כ מעהרת כו' . בענ"ד ל"מ לר"כ שיאמר דמטהרת וא"כ מאין פסיקא ליה להש"ס להקשות . דלמא ס"ל כר"י דאינה מטהרת . ואולי כוונת הקושיא היא דלימא דתיפשוט מהכא דס"ל לר"כ דאינה מטהרת כר"י : בא"ד ועוד דלא מסיק כו' . ר"ל ומקשה לפי הצד דר"י א"ל כן לר"כ . אבל לפמש"כ בס"ד בפסחים (לא) דמליט הרבה דמקשה לפום סברא דנפשיה ע"ש לא מיתרץ מידי בזה : ע"ב רש"י ד"ה איבעיא להו . כדתנן בסנהדרין והאכילה כו' . עמש"כ בתמורה (יט ב) בד"ה והא מח"ז : תד"ה איבעי' דמנ"ל דהכא מיירי בטרפתת של עוף . והרא"ש הכריח זה מדמייתי לה אמתניתין דואלו כשרות בעוף . ואין זה הכרח דאיכא למימר דמשום זפק מייתי לה הכא : בא"ד כי היכי דלא הפיב ניטלה הנוצה לר"י . הר"ן הכריח דרבנן פליגי עלי' מדלא תני לה גבי אלו טרפות . והרש"ל עי' עליו מדוע לא הביא מעובדא דרשב"א לקמן (נז ב) וכן הגר"א ז"ל הביא ראיה זו . ול"נ דאילו מתניתין הוה משמע דרבנן מודו לי' לא הויא מסנהיגא על רשב"א . ואע"ג דעביד מעשה הוכיח דאינה טרפה כדאיתא שם . אין בכך כלום כמו ודאי טרפה שחיתה יב"ח לא מהני מידי כדאיתא ברמ"א סי' נ"ז סי"ח ובש"ך שם :

דף נז ע"א גמרא שמוטת ירך בבהמה טרפה . בש"ס חדשים נשנב כ"ז בב"ח נגנה . ול"י מאין היא הסגהה . ומה נורך למחוק . וכן ברי"ף וברא"ש איתנייהו בריש המאמר . ועי' בר"ן : שם א"כ מנה הואיל כו' . לעיל בתד"ה באלו הטתיקו רב חנא וכ"ה בהר"ן : שם א"ל ואת מפרשת שמעתתיה דרב בפירוש א"ר כו' . כהאי גונא בנדה (כו ב) : תד"ה שמוטת ירך . מדמקשינן לעיל מיניה אדרב ושמואל . לא ידעתי מדוע לא הביאו מקרוב מהא דפריך בסמוך לקמן אחזקיה מיניה : ד"ה נ"ל . ואף על גב דבבהמה טרפה כו' מכל מקום בעוף כשרה ושמא ל"י סמא ברייתא דלוי כו' . וכ"כ לקמן דר"ה מכשיר שמוטת ירך בבהמה ג"כ . מסוכתה דתני לוי . ולעד"נ דהא לוי תני טרפות שמנו חכמים . ור"ל דוקא מה שמנו אחת לאחת במתניתין דאלו טרפות . לאפוקי בהמה שנחתכו רגליה דמתניא בפ"ע בפ' בהמה המקשה . ומכש"כ טרפת דשמוטת ירך שהיא משמעתתא דאמוראי . אח"ז מצאתי במ"ז בסוף סי' מ"ג שהביא כזה בשם הב"ח . והוא נמגם עליו : רש"י ד"ה תיבדק . מכניס קנה דק כו' . נ"י למאי נלרך קנה הלא גם בלתו אפשר לנפוח בגרגרת עלמה . אם לא משום נקיות . ולעיל בעניני בדיקת הריאה לא הזכיר קנה . ועיין בד"ה מה שהביא בשם המרדכי על הבדיקה דכאן שהיא בעוד שהריאה דבוקה בצלעות כתולדתה . וא"ש מה שהצריך רש"י לקנה אבל בריאה דבהמה דאפשר להוליאה לחוץ ולבדוק . א"צ לקנה : ע"ב גמרא בפס"ע אר"י בס"מ כו' בא' שנפחתה גלגלתו כו' . נראה דהפחת לא הוה במקום אחד כשיעורא דב"ש וב"ה אלא בב' וג' מקומות ובהצטרפותם יחד היה השיעור . או שהיה הפחת ארוך וקצר . ולא בא לחלוק על ב"ש וב"ה . אלא על דברי תנא קמא שאמר דמצטרפים : תד"ה מעלית . מפני שצורפי נחושת מוזהמים . כדאיתא בסוף פרק המדיר במשנה :

דף נח ע"א גמרא ושוין בבילת טרפה שאסורה כו' . רש"י פי' דקאי על פלוגתת ר"א ור"י (ומש"כ ר"א ורבנן הוא משום דבמשנה דתמורה סתם כני דעת ר"י בדברי ת"ק וכמו שהביאו התוס' . ובפרש לגי' המשניות שם ותב"א יקרב) . והתוס' הביאו משנה דעדיות דקאי על פלוגתת ב"ש וב"ה . וכ"ל להכריע כפרש"י . דלפי' התוס' קשה דלמאי מסיים הש"ס בתר דאוקים פלוגתייהו בזו"ז גורס ומודים בבילת טרפה כו' . דבשלמא בליבנא דרבינא שפיר מסיים בומודים כו' . כי היכא דמיתוקם מילתא דאתימר אף אליבא דר"י . אבל לל"ק דלא איירי אתימר בהכי לאמוס הוא . וממשנה דעדיות אין הכרע דא"ל דהא בברייתא היא דאיתני על פלוגתת ר"א ור"י . ותדע דהתם תני ומודים והכא קתני ושוין . ולענ"ד דשוין פי' דמעולם לא נחלקו בזה . ומודים פי' דבתחלה נחלקו גם בזה אלא דלבסוף חזרו והודו . וראיה לזה בשלהי ר"ה (ס"ד לד) מודים חכמים לר"ג ע"ש פרש"י : שם וליפני ליה בשילא קמא כו' גמרה מבע"ל . (ולרבינא משני לקמן באמת תני גמרה) . ולכאורה תמוה דתיפוק ליה דנטרפו עמה דכגופה דמיא כפרש"י . וכמו דמסיים בליבנא דרבינא מ"מ גופה היא ועוד דלטעם זה דאף שנולדו בהיתר גמור קודם שנטרפה אסורות מפני שנגמרו באיסור . כש"כ כשנולדו ע"י איסור . יתר אינו דין שיאסרו מפני שנגמרו באיסור . וכ"ל דלפי' התוס' דקאי על ב"ש וב"ה א"ש . דקאמר דמודה ב"ש דמתירין בבילת נבלה שכמוה נמכרת בשוק . דבטרפה אפי' נגמרה כולה קודם שנטרפה דלאו כגופא דמיא ולא נטרפו עמה (וכמו דהרו בבילת נבלה) . אפ"ה אסורה . וטעמא הוא דבנבלה אינה יכולה להגמר אחר שנתנבלה דשוב אין לה חיות . אבל בטרפה דיכולה להגמר אחר טריפותה לכן גזרינן אטו אותה שתגמר אחר טריפותה ובשעת טריפתה עדיין היתה מעורה ונטרפה עמה דכגופה דמיא וזהו שאמר מפני שנגמרה באיסור ר"ל שתוכל להגמר באיסור עי' בב"י סי' פ"ו ונכון בס"ד : רש"י ד"ה והלכתא בזכר . כגון אם ספק דרוסה משמע מזה דס"ל ז"ל דודאי דרוסה לא מהני בדיקה . דאי הוה מהני . ה"ל ג"כ תקנה בי"ב חדש כמש"כ הש"ך בסי' נז סקמ"ב . ודלא כדמסקי התוס' לעיל (נג ב) בדעתי ז"ל : תד"ה מכאן . הייט במילתא דהכי כו' אבל הכא דחד אסור כו' . נ"ל פי' דבריהם שפ"י דאמרינן בעלמא מב"מ אינו חולץ . והיינו כיון דחד מינא נינהו בטל המעט לגבי עיקר אבל מין בשא"מ חשיב הוא לחוצץ ואינו בטל אף אם הוא מעט . ואיסור והיתר נקראים מין בשא"מ כמש"כ הר"ן בנדרים (נג) : ד"ה ושוין . דהא דאמר בריש הדר כו' כצ"ל : ד"ה אלא . ר' אליעזר אומר כו' כצ"ל ביו"ד : ע"ב גמרא דאמרה ליה הזיתיה כו' כצ"ל : שם כל יתר כנטול דמי . נראה הטעם דכתבו הטבעיים דקומא בא' מעיניו רואה בעינו הפתוחה יותר מבאר אדם בעין אחת יען כי כח הראות הנשפע מהמוח אשר מתחלק לשתי העינים . אצלו שתה הוא כולו בעינו האחת . וכן בשארי אברים הזוגים . וכ"ל להיפך ביתר אבר מתחלק הכח גם ליתר והוו כולן חלושי הסמוס : שם ואי שפכן להדדי כשרה . כה"ג לעיל (מז) : שם הטוד נתן ב"ש כיש שבחייא כו' . נזכר גם לעיל (נ ב) : רש"י ד"ה כנטול דמי . דהויא כשמוטת ירך בבהמה . לעיל (נז ב) מסקינן דאף בעוף טרפה : תד"ה הגולה . שומר אפי' שאינו יד עמא ומשמא ומצטרף כצ"ל

כצ"ל : רש"י ד"ה אבלה שם סמוה . שהוא שה"מ לאדם . והרמב"ם הוסיף ואינו קה"מ לבהמה . הוסיף ונראה דמאי איכפת לן אם הוא גם שה"מ לבהמה דמ"מ הכא כמו באבלה [illegible] דבכלייתא לקמן דאוקימתא בבה"מ דידה . ואולי [illegible] ואינו (ר"ל ואין פירושו) שם סמוה בבהמה לבד בברייתא [illegible] :

דף נט ע"א גמרא [illegible]

דף ס ע"א גמרא [illegible]

דף סא ע"א רש"י [illegible]

וכו' לדידי אזי לי כהם כו' . לפניהו לקמן ליתא בהאי ליסנא : באי"ד והואיל ומכירין אותן כו' כצ"ל : באי"ד שאין נבולן וסימן אחר עמו כצ"ל : ע"ב גמ' גמירי כ"ד עופות טמאין כו' תלתא הדדי בכולהו וכו' ותרי בעורב חד בפרס כו'. מלשון זה משמע דחד דאיתא בפרס ובעזני' הוו ג"כ מאותן שלש' דומיא דתרי בעורב . ולפ"י ותוס' שפי' דבחד מהן איכא הי' הד' אינו במשמעות הלשון. ואולי היתה גירסתם דאיתיה בהא (ר"ל באחד מהן) ליתי' בהכי : רש"י ד"ה א"כ . דמעזניה בעינן למילף כו' מ"מ לא תילף מעזניה . ל"י מדוע שביק לפרש בר זוגיה : ד"ה דאיכא בהאי (בסופו) . ה"א נילף מינייהו דבהי' א' לא תיכול . נראה דר"ל הי' א' מהנהו תרי דאיתנייהו בהו : ד"ה תלתא הדדי בכולהו . והרביעי אינו אחד מכל ט' כ"כ דל"ל : תד"ה מכדי . ואי ה"א דאותו שליפי הוא בעורב הוה ניחא כו' . ל"י מאי ניחותא דהא עורב אילטריך דאף דיש לו עוד הי' עשרה (וביותר שהוא בפרס או בעזניה אשר על ידו לבדו משהכין עוף הכא לפניט) ות"ת אסרו רחמנא : באי"ד שהיו מכירין שלך ורחם ותנשמת כו' כצ"ל : באי"ד ומיהו קשה כו' לא לכתוב כלל אלא הי' החדש והוה ילפינן כו' וכ"ש באחד כו' . ק"ל דאי לא כתב אותו שיש בו הי' היינו הוה ילפינן מעורב לטמא אף ביש בו ב' סימנים מהיפנים . ומאותו שיש בו הי' החדש הוה ילפינן לטמא את שיש בו הי' החדש לבדו :

דף סב ע"א גמ' בשלמא למ"ד כו' היינו דקתני סנונית לבנה כצ"ל ותיבות זו היא מתקן רש"י . וכן לקמן בסמוך לריך למחקן : רש"י ד"ה ה"ג . אלא אמתניתא דקתני למינו כצ"ל :
ד"ה מורין של רחבה . כך שמן . נראה דאתי לאפוקי של"ת דהפועלים קורין אותן תורין סתמא רק דרחבה קורא להו כן לשמנן ע"ש מקומן וע"ד שפי' מהרש"ל בסוכה (יג) הא דקאמר שם והאי דקרי להו מריכתא דאגמא כו' ע"ש . דא"כ מאי קמ"ל רחבה פשיטא : תד"ה כא"א . אבל מודו דלמינו אתא לרבויי כו' . כ"ל כדתני לקמן (סג) להביא עורב הבא בראשי יונים : ע"ב רש"י ד"ה איזוב יון . והאי מקשה הכר כו' ולא ע"ש מקומן. ק"ל דאפי' הי' סבור דע"ש מקומן נקראים כן שפיר מקשה דהא איזוב יון וכותי וכן כוחלי (לפי הרמב"ם) ג"כ נקראין ע"ש מקומן ואפ"ה פסולין משום שם לווי (ולפ"ז תסוב הקושיא גם על רחבה) ורבא מידע בתירוצו דבאתרייהו סתמא קרו ל"ל : תד"ה כרזי . דהולס שמעתין בפופות מיירי . וי"ל משום דרלה הש"ס לאשמוכי תימרי דר"י אהדדי ול"ל ואר"י כו' : ד"ה מאי . שמא אינו דורס ויש לו עמו ג' כו' כ"כ דל"ל :

דף סג ע"א גמרא ת"כ עורב זה עורב כו' . מה שנדפס בגליון גי' הרי"ף. ברי"ף (וכן ברא"ש) לא הובאה ברייתא זו כלל . גם מש"כ בסופה למינהו להביא סנונית לבנה . תמוה דבעורב לא כתיב רק למינו . ולאותי גי' זו בת"כ וגם איתא בסופו למינו להביא את הסנונית . והוא כמו דאר"א לעיל (סב) ד"א למינו (כדהוגה שם בגליון והוא מהרש"ל) להביא סנונית לבנה . ועי' ברש"ל כאן וגם בו ע"ש : שם וכ"ת דאם דכתיבא בויקרא כו' כצ"ל : שם א"ה עשרין ושית הוו . ק"ל דלפי מאי דס"ד השתא ה"ל למיפרך כ"ז הוו שהרי במ"ת כתיב ג"כ למינה אדיה . וכן לקמן (ע"ב) בהא דר' אבהו דקאמר מכלל דדיה לאו היינו איה ור"ל בכדי שיעלה מספרם לכ"ד (עמש"כ שם) יקשה דלפ"ז יעלה המספר לכ"ה עם למינה דדיה . ולקמן דאמר אביי להוכיח דאיה ודיה אחת היא דאי ס"ד תרתי אינון כו' ומ"ש התם דכתיב למינה אדיה . והוסיף שם רש"י וגרעה למינה דאיה. וק"ל דהעיקר היינו דגרעה כו' הסר מן הספר . ונלפע"ד משום די"ל דאף דנאמר דאיה ודיה תרתי אינון מ"מ למינה דידהו אינו מרבה אלא חד דהוא מין איה וג"כ מין דיה . והוא ע"ד של' התוס' בפסחים (נה) על כוסמין דהוא מין חטים ואף מין שעורין. ובאביי נראה דל"ג מכדי מ"ת לאוסופי הוא דאתא וכמו דליתא לקמן בדר' אבהו . והסופרים השתבשו והוסיפו משגרת לישנא דלעיל גבי דאה וראה ונכון בס"ד : רש"י ד"ה דשכיחי ול"ה פרס. נ"ל הד"א : ד"ה בדייא . כמו בדאה כ"ה הגי' בע"י : ד"ה אפו קפן . כיון דלמינו נמי כו' כצ"ל : תד"ה כן . ואינו דאותו קוק"ו בחזקת טמא כו' . עמש"כ שם (קמ ב) דמוכח ע"כ שיש ג"כ קורא טמא : באי"ד ורבנן ל"פ אלא מפני דרוכן על ביצים שאינן שלו כו' . ע"ש בפרש"י דלא פטרי אלא מפני שהוא זכר ואם כתיב בקרא . אבל בקורא נקבה מודו . ומזה ה"ל להוכיח דע"כ טהור הוא : ע"ב גמ' ופליגא דר' אבהו כו' מדראה היינו איה מכלל דדאה לאו היינו ראה כו' . נל"פ דכ"ז הוא לאכוחי דר"א פליג על הא דר"ח דאמר כ"ד הן דאת"ל דלא פליג ע"כ לריך אתה לומר דדאה לאו היינו ראה . וזה א"א דמכדי כו' . וכן יתפרש הא דלקמיה מכלל דדיה לאו היינו איה מ"ש כו' . ופרש"י בזה דחוק : רש"י ד"ה ופליגא . ואף ע"כ אשכחן דדאה וראה . ואיה ודיה אחת היא . ונראה דזוגות זוגות נקיט וכמו שהפסקתים : ד"ה ופרכינן לר"א .

מדקאמר כאם היא איה כצ"ל : ד"ה מנה הכתוב . איל כו' . ל"י מדוע לא נקיט שור כו' דכתיבי בריסא : ד"ה שבקי כהן . אותו חכם . בר"ן וברש"י שם הגי' הרב ונכון : תד"ה נ"ל בסופו . דמדכתיב למינה אאיה ובמ"ת כתיב למינה אדיה כו' כצ"ל : ד"ה עופות בסופו . ומשני כו' אטהורות קאי כו' . ונ"ל דאגב דגים וחגבים קאמר נמי עופות אע"ג דלא אשמע לן בהו מידי :

דף סד ע"א גמרא ותניא גבי ביצים כו' . עי' הגהת הגליון בשם ת"ח . וכהגהתו כ"ה במסכת ע"ז (מ.) : שם הא דא"ל אמי שמונה כו' . לעיל איתא אמי : רש"י ד"ה הסורך עה"א . ה"א משום עוף טמא כו' ובעי לאתרויי ביה משום שרץ העוף כו' . מפירושו עה"ת (ויקרא כא כ) מוכח דעוף טמא לחוד ושרץ העוף לחוד וכ"כ לקמן (סו) בסוף הסוגיא דחגבים . וכ"ת לעיל (סב ב) בתד"ה כרזי . גם מש"כ ואי אתרו ביה משום שה"א לא לקי . צריך לחלק בין הא להא דאמר אביי בפסחים (כד ב) ליכסה לוקה שש ופירש שם דהיא שרץ העוף כו' אלמא דחייב עליה ג"כ משום שרץ הארץ : תד"ה סימנין . אבל כו' דאורייתא ויש לסמוך עליהם כו' כצ"ל : ע"ב גמרא והא כתיב ושכנו שם בנות יענה כיענה זו כו'. פי' כמו שאנו רואים שיענה שוכנת עם בניה. כן תשכון בבבל עם בניה: רש"י ד"ה והוא שמגלא הדם . וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר כו' כצ"ל וכמו שהעתיקו התוס' : ד"ה ואבל . כלום יש להם פה כצ"ל : תד"ה גימולי ביצים . דלא שייך האי דינא הכא . מדוע לא שייך כיון דלעיל ולקמי' משתעי בביצים שמאות שייך שפיר לאתויי דפליגתן איכה אוסרת : ד"ה והוא . דקתני בברייתא כו' יצא דם דגים וחגבים שכולו היתר כצ"ל : באי"ד ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר חבילה כו' כצ"ל : באי"ד אתא ר"א בשם ריו"ח בין בחלבון בין בחלמון אסור כצ"ל :

דף סה ע"א גמ' מה ת"ל למינו למינהו כו' ד"פ כצ"ל . וכן לקמן בדתנא דבי"ב נ"ל למינו להביא ליפורת כו' : תד"ה אלו . ולמינהו דאגב להצריך כל הד' סימנים כצ"ל : באי"ד שבאו"א נידון לבדו בכלל ופרט וכלל צריך כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה ואין לי אלא . וד"ה שאין לו גבחת נ"ל הד"א : ד"ה ת"ל למינהו . ושלשה נמי מייתרינן ליה לקמן . אבל על למינהו שלו לא מלינו בגמרא שום דרשה . והתוס' לעיל בד"ה אלו המליאו לו דרשה מדעתם : ד"ה וכ"ש . והוה מלינן לשנויי דה"כ ל"י מפרש כו' כצ"ל : באי"ד (בדף סו) אבל הבא ברשו ארוך ת"ל שאינו חסר כו' כצ"ל :

דף סו ע"א גמרא ומרבי דדמי ליה מפני לדדין . עי' מהרש"א שנדחק . ונ"ב דלד אחד הוא הסימנים . והלד השני הוא שיהי' ממינם : תד"ה במאי קמיפלגי . הזכירן בכתוב זאת תורת כו' כצ"ל : באי"ד וכן הבאין מן הסלולה . לפנינו שם איתא מן הספינה . אבל מן הסלולה תנן במשנה דאסורין : גמרא אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאח"ז כו' . הר"ן כ' דמפקינן מאין לו שנפיר כו' עיין עליו וכ"כ התוס' במס' ע"ז . ולפע"ד ה"כ דדרשינן מוי"ו דוכל אשר אין לו דמוסיף על ענין ראשון אותם תאכלו וכן כל אשר אין לו . דהכ"ג דרשינן בר"ה (י) ובשנה הרביעית . ובשנה החמישית פעמים כו' ע"ש ובפרש"י . וכן בערכין (יח ב) שם שנים יעבוד ובשביעית זימנין דבז' נמי יעבוד : ע"ב רש"י ד"ה לא ס"ד . והאותם תאכלו דמשמע מי שאין לו קאי כצ"ל :

דף סז ע"א גמרא דתניא מנין לבורות שיחין כו' כצ"ל וכ"ה בהא"ש וכדלעיל (סו ב) : שם כל השרץ כו' לרבות יבחושין כו' . ברי"ף ורא"ש הגי' ואת נבלתם תשקצו כו' וכ"ה בת"כ ובפרש"י עה"ת : ע"ב רש"י ד"ה מתמרה . אלא מזו לזו כצ"ל וכ"ה בהר"ן : תד"ה דיקא . ומימלי שקורין שאווי"ס . ולעיל נב לעזו רש"י פישל"ש :

פרק ד דף סח ע"א גמרא ה"נ נ"נ אלא למקום מתך . עי' פרש"י . וקשה כיון דמקום מתך לא ניתר בלא התזירו משום דלא קרינן ביה בבהמה כדפרש"י א"כ ניקרי ביה נ"כ יצא חוץ למחילתו . וי"ל משום דכתיב בשדה דרשינן דומיא דשדה שהוא בגלוי וכדפרש"י לעיל דהיינו לאוירה ועי' לקמן (עב א) פלוגתת רי"ש ור"ע ובר"פ עגלה ערופה ומקום מתך אינו בגלוי . ונלפע"ד דבעי' דר"א לקמן (ר"ד סע) גבי הוליא עובר את ידו בעזרה ג"כ אינו אלא אם מיקרי בשדה ומיירי בהחזירו ואליבא דמ"ד יש לידה לאברים וכדפרש"י שם בד"ה ותיבעי לך . אבל בלא החזירו פשיטא דלא מהני מחילת עזרה דהא בבהמה כתיב . והרש"א ותהר"ס שם נדחקו : תד"ה היפא . בסופו . כיון שהולד שלם ובנחתך הוא דמבע"ל כו'. הלשון אינו מדוייק דעיקר החילוק הוא דכאן הראש שעי"י נקרא לידה יצא בב"א שלם . אבל התם הרוב שעי"י תקרא לידה . יצא אבר אבר בחתיכה : ד"ה אדם . דהה"נ אשכחן כו' דא"כ עקיבא פיטוף פוטר כו' כ"כ דל"ל והוא שם בר"פ במשנה : ד"ה שילא . דילמא משום דגזרינן מקלתה אטו כולה כצ"ל :

דף סט ע"א רש"י ד"ה מהו לאום לזרעו . מהו שיאסר אבר כיולא בו כו' . לכאורה אינו מדוייק דהא מסיק בעייתו על כל הולד אי מיתסר : ע"ב גמרא הא מני דבי רי"ש ברמב"י כ"כ לגרוס בבי"ת וכן ברש"י נ"ל בתלמידיו בבי"ת פי' ביומא (נט) ובזבחים (נג ב) . ושם (קיט ב) ג"כ צריך להגיה בבי"ת : שם איליתא לר"מ ור"י מי אית להו האי סברא כו'. ומסיק דר' יוסי טעמי' דנפשיה קאמר . הן בתמורה (י ב) מסיק דמיירי באבר שהנשמה תלויה בו דמודו ר"מ ור"י. אמנם כי דייקת שפיר תרוייהו לריכי אהדדי . דהתם פריך מת"ק דאמר אין ממירין אברין דמשמע הא מקדש קדשי (ע"ש בתד"ה הא מני בסופו ודלא כפירש"י שם) וע"ז שפיר משני באבר שהנשמה תלוי' בו. אבל הכא פריך מהא דאר"י לת"ק דידי' והלא במוקדשין האומר רגלה של"ז כו' וזה הלשון הוא באין הנשמה תלוי' בו וכדמוקי לה שם (יא ב) וע"ז הולרך לשנות כאן דטעמיה דנפשיה קאמר ונכון בס"ד . ועתמ"כ בסוגיא דשם :

דף ע ע"א ה"נ קאמר כו' אבל מחתך ומניח נעשה כו' . בתור"ע הפלה פי' הרע"ב בנ"ע הא דפי' יצא רובו כאחד . דהא מסקינן דאפי' מחתך ומניח ג"כ יקבר . ואנכי תמה עליו דהא ז"א אלא לר"ה אבל לרבה מתניתין כפשטו דדוקא יצא רובו כאחד . והרא"ש פסק כותי' ע"ש וא"כ פי' הרע"ב הוא כהלכה : רש"י בסה"ע ל"א נגממו מבפנים כו' . לפ"ז קשה מאי דקמסדר ליה כ"ז קא נגעת בבעי' כו' . מה ענין זל"ז . התם איכא למימר כגון דנפרך גם תורא ברתי . וי"ל בדוחק. ואולי מפני זה כ' הכ"ת דפי' הראשון נראה יותר : תד"ה כרכתו . וכי א"י לסיות כו' ומפסקת בידיה בין כו' כצ"ל : באי"ד אין לי אלא אמותו סנדולה הקטנה מנין כצ"ל : ע"ב גמרא אלא ארנב"י משכא נפש כי תגע בכל טמא כו' . לשון זה הוא בפ' ט גבי אכילת קדש . אבל שם לא נאמר או בנבלת חיה כו' . ובויקרא גבי קרבן עוי"ר כתיב בנ"א או נפש אשר תגע בכל דבר טמא . ומפירש"י בסוף הסוגיא בד"ה לכדרבי הוא דאתא מוכח לסדיא דהתכוון בכאן הוא על קרא דויקרא : רש"י ד"ה זו נבלת עובר . שבטהורה טהור מק"ו כו' . כ"ל ואשמעינן דלא תטהר גם בטמאה מהיקשא ועסוי"ש : ד"ה חיה טהורה בכלל בהמה טהורה . דכתיב בויקרא וכל (כצ"ל) בהמה כו' . וכמ"ת מכל הבהמה כו' . הכתובים נ"ל בהפך :

דף עא ע"א גמרא דכתיב זאת הבהמה אשר תאכלו כו' כצ"ל בלא וא"ו : רש"י ד"ה ה"ג לרבנן . ואמתניתין דילן קאי כ"כ דל"ל : ד"ה לכדרבי . ואיידי דכתיב טמאה בבהמה משום נ"ש כו' וקשה לא ליכתוב טמאה כלל לא הכא ולא התם וניליף בהמה מבהמה : רש"י ד"ה בוקעת ועולה . אלמא אפי' בליעת קרקע כו' וכ"ש בליעת כלי . ק"ל טהרה תוכיח דכלים הבלועים בקרקע אוהל המת מיטמאים כדתנן אהלות (פע"ו מ"ה) שארלו של בית כמוהו עד התהום . וכן שם בספ"ג גבי ביב . וכלי מציל ול"ע : ע"ב ד"ה דלמטה וכגון כו' ולא שמאו בכניסתו במגע . מוכח מדבריו דס"ל דאף במגע נבלה מטמא בגדים וכשיטתו לעיל (כט ב) ועמש"כ שם. ובלא"ה לתגס נדחק דבפשוט י"ל כגון שהחליף בגדיו . ועי"ד דאמרי לעיל (כ"ד ל) . או כגון שטבל אחר כניסתו : תד"ה אטו . ומה כ"ח כו' שאין גבו מציל כו' תלטמא . מציל כו' תליטמא תוכו ש"א שמציל כו' מלטמא א"ד כו' כצ"ל : באי"ד ואילו בתוספתא דאהלות תני כו' . הוא שם פע"ו : ד"ה בלע. ועוד אי בטומאת שרץ א"כ לא הויא אלא ראשון כו' . אכתי קשה דלמא מיירי בנטמאה בטמא מת בין שהוא אדם ובין שהיא כלי דלא הוה הטבעת אלא אה"ע דלא מטמאה בטמא כדאיתא בריש כלים . וא"ש שפי דלא נקטה המשנה הזאת ג' וז' . דהא נטמאה במת גופי' הי' לריך האדם הזאה גו"ז ג"כ כמש"כ התוס' בסוף דבור הסמוך לקמן : ד"ה כי (בדף הסמוך) . וקשה לפי' כו' ומוטמאה בוקעת ועולה כו' וה"נ שבעת שנגעה במת כו' לטמא בתמא. נ"פ שדעת רש"י כדעת הרמב"ם בפ"ה מהל' ט"מ הי"ג דכלים הנוגעים במת אינן מטמאין לא באהל ולא במשא . אלא דקשה לשיטתם איך הוה ס"ד דרבא לאתויי מכאן ראיה לטומאה בלועה דאינה מטמאה :

דף עב ע"א ד"ה גזירה בסופו . היכי מיתוקמא מתניתין (כצ"ל) אליבי' דהיה טמאה ואשה טהורה . אלמה לא אשה טהורה משום טומאה בלועה . והיה טמאה דהוה כשתי שבעות : רש"י במשנה א"כ אם נמלא (כצ"ל) עובר מת נבלה גמורה כו' . לכאורה אינו מוכרח דכיון דחשבינן ליה כחי להתירו בשחיטת אמו וכמש"כ התוס' ושחיטה עושה ניפול הוה האבר כפורש מן החי : תד"ה וחכמים . להפקיע הטומאה לטהרה כצ"ל : ע"ב במשנה מה מלינו בטרפה כו' . נראה דלהכי ילפי מטרפה משום דהיקשן הכתוב כדלעיל בר"פ : גמרא אמאי טומאת בה"ם היא כו' ניתא ר"ת לטעמיה כו' . וקשה לחכמים דאמרי תגע טרפה שחוטה מא"ל . ונ"ל דבמוקדשין החמירו לטמא בה"ם כמו שהחמירו בהם לענין טרפה שחטה דלטמא . אבל נראה דלמסקנא דטמא משום שעת פרישתן או משום תבורי אוכלין דכמפרתי דמי . אפי' במוקדשין נמי בה"ם לא מטמא . וכדמוכח ההיא דכילד צולין שהביאו התוס' : רש"י במשנה מה שרץ אין שחיטתו מטהרתו דכתיב בהו טמאים הם לכם . פסוק זה לא נמצא בשרצים . ובת"כ הגי' כל הנוגע בהם (במותם) : תד"ה טהור . דהי' שם פשוטי כ"ע מפסיק כו' . ק"ל דמה נפשך אי בחזי למדרס אף פשוטי כ"ע מתטמאים כדאיתא בבכורות (לח) . ואי בדלא חזי למדרס אפי' אית ליה בית קבול נמי לא מיטמא מדרס ואינו אלא ראשון בנגיעתו ואינו מטמא לבגד : ד"ה אלא . והניחם בכיסא כצ"ל : ד"ה בשעת . ודוחק לומר כו' לא היה באבר כדי לעלות ארוכה . לכאורה שמוה דמה בכך דאין בו כדי כו' דמ"מ מטמא במגע כדתנן בפ"ק דכלים מ"ה ובפ"ב דאהלות מ"ג דאמה"ח שאין עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ואולי
י"ע

י"ל דדוקא באמה"ה מאדם הוא דמטמא במגע אפי' אין בו בשר כראוי דילפינן ליה מקרא בנזיר (נ"ד ב) ועיין בפי' הרמב"ם והרע"ב בכלים שם . משא"כ באמה"ה דבהמה אי אין עליו בשר כראוי אין בו טומאה כלל :

דף עג ע"א רש"י ד"ה ואת האבר המדולדל בה . מנתקו ממנה אבר ומשורש כו' כנ"ל : תד"ה בפסח (בפרק מקודשין) אמרי' תלוקה למודלך כו' ופשט כו' טומאת מגע כו' כנ"ל : ע"ב רש"י בסה"ע ד"ה נקוט . ולא תיסדר לשנויי כו' כנ"ל :

דף עד ע"א ד"ה אכלו לזה . האבר המדולדל . עמש"כ המהרש"א בכוונתו . ותמוה דכיון דבבשר מן החי יש איסור לאו כדלקמן (קב ב) למה לא יתחייב מלקות בבשר הפורש מאמה"ח : ד"ה דעובר חי . מה שהביא המהרש"א ראיה דלא שייך לומר על עובר מת דיש במינו שחיטה אגב אמו . מהא דל"א לקמן בן ח' מת יוכיח ע"ש . הוא תמוה דהאיך יקשה עליו אין שחיטתו מטהרתו דהיה גופיה ודאי לא שייך שחיטה כיון דככר מת . וגוכל לפרש דבן ח' חי דקאמר קאי אסוף דינא (כ"ל על אין שחיטתו מטהרתו) ואע"פ דיש במינו שחיטה דקאמר היינו בין חי ובין מת : תד"ה נפ"ל מדרב (כנ"ל) יהודה . ומיהו סוגיא דהכא לא אתיא כתנא דברייתא כו' כנ"ל : במשנה ומוציא את דמו . כתב הר"ן אע"ג דחלבו מותר מכל בבהמה תאכלו (פי' לקמן (עה) תד"ה מה) מ"מ דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק מבריותא דכל בבהמה תאכלו כו' כיון דאיכא לאוקמיה אמידי דבר אכילה לא מוקמינן לי' אדם . וק"ל מהא דאמרי' בשבועות (כב ב) שבועה שלא אוכל ושתה חייב כו' ואב"א קרא שתיה בכלל אכילה כו' . והרי התם איכא לאוקמי ג"כ שבועתו אמידי דבר אכילה גרידא ואפ"ה אמרי' דשתיה בכלל : רש"י ד"ה פטון שחיטה . דהדפים גרמי כו' . עיין ברא"ש לקמן בפלוגתא דריו"ח ורשב"ל (בד' עה) . ולעד"נ דע"ס ברש"י וצ"ל דהדפים ואוירא גרמי כו' וכמש"כ לקמן (בע"ב) בד"ה למעוטי חלבו וגידו ובדבור הסמוך לו בסופו : ע"ב גמרא למעוטי רובעו ונורם בו . כ"ל דברובעו נכלל בין שהוא רובעו ובין שמרביע עליו את שאינו מינו . וה"ה דהמ"ל דבא למעוטי שאינו מקבל טומאה וכדפרש"י לקמן (כ"ד עה) בדברי ריו"ח : רש"י ד"ה גוממו . אבל שרשין של חלבו מותרין . לקמן (לג ב) פי' דגם שרשיו של גיד עצמו מותרין : תד"ה חלבו ואתי לאפוקי מחלב דגיד דשליל . מה שהוגה עה"ג בשס"ח וגיד הוא שבוש דהא קאמר למעוטי חלבו וגידו : ד"ה למעוטי . א"נ התם הכ"מ כגון ישראל בטמאה כו' . עמש"כ שם בס"ד :

דף עה ע"א גמרא בסה"ע לדברי האוסר מתיר כו' רבא אמר כו' . כה"ג בעירובין (ח ב) ובזבחים (טו) ומקלתו בשבת (מד) : רש"י ד"ה וצריך הכשר . דתרי גופי נינהו . דאין לאוקמי בשחיטה יבישתא ודלא כר"ש . דא"כ מאי אשמעינן בי' דוקא לשמעינן עפי באתו . אבל לפ"ז קשה אמאי לא אותיב ריו"ח לרשב"ל מהך ברייתא שהרי ידע לה : בסה"ע ובין בדרב חסדא כנ"ל : תד"ה לדברי . והכי נמי בין לריו"ח כו' כנ"ל : ע"ב גמרא ואם מת טהור מלטמא במשא . לכאורה נראה למחוק תיבת במשא (וכן לקמן) דאמו במגע מטמא . וכת"ק מפרש"י ואולי בא לאשמעינן דדוקא מטומאת נבלה טהור אבל לא מטומאת אוכלין דהוכשר בדם שחיטת אמו . אבל ז"א דאיך יקבל הכשר אפי' לריה"ג בעודו חי וצריך שחיטה להתירו באכילה . ועוד דאמר לקמן וכן אריו"ח ולדידי' תרי גופי נינהו ולא מתכשר בדמא דאמיה : רש"י ד"ה הפרים . עמד כו' . וכן פי' לעיל (נא ב) נגמר לעמוד כו' ע"ש . וא"כ קשה קיומו כיון שהלך . וגם הפוסקים לא ביארו אם דוקא הלך או אפי' רק עמד : ד"ה ה"ג א"ד אמר אביי . ואותה קלוטה פקועה היתה . פי' ביאור דבריו בש"ך סי' י"ג סק"ז : תד"ה אף . הא דתנינן מולאי שבת לי"י כו' כנ"ל :

דף עו ע"א גמרא ר"פ מתני הכי כו' למעלה למעלה מן הארכובה וכן שניטל כו' כ"ה הגי' ברא"ש ומלות ומצומת הגידין ליתא וכן נכון : רש"י ד"ה בגמל ניכר . שאינה מגעת לעקום דהיינו ארכובה כו' כ"ה בר"ן : ד"ה מ"ט לא אמרי . הוא למטה מן הארכובה ולמעלה כו' כנ"ל ותיבות ומצומת הגידין נראה למחוק : ד"ה ולא אמרי ליה . וה"כ אי הוה אמרי ליה כו' כנ"ל : ד"ה וכי מתתי . ולקמן פסיק הלכתא הכי אפי' נשבר כו' . לכאורה משם אין הכרע דמיירי בארכובה התחתונה . שוב ראיתי ברא"ש שדחה באמת ראיה זו : ונ"ל דרש"י לשיטתי' דפי' שם טעמא דשמואל דמכשיר בנשבר משום דגידין קיימי . ולמ"ד ארכובה עליונה ע"כ אין הטעם משום חסרון הגידין דהכי מכשיר בנחתך עלם האמצעי למעלה מצה"ג אף שנחסרו הגידין . וע"כ לדידי' טריפות דנחתך למעלה מארכובה העליונה אינו אלא משום גוף העלם א"כ אפי' נשבר נמי וכנון בס"ד : ד"ה דאגרמא ולבר . כדמפרש לקמן הס"ד ומה"ד דאגרמא ולגו : ע"ב גמרא אכן עור או בשר חנינן . נראה דר"ל מפרשינן לה כן דהוי"ו מן ובשר הוא ו' המחלק וכה"ג פירשו התוס' בב"ק (קיד) בד"ה לפי פ"ש ובמה שליינתי שם (מע ב) : רש"י ד"ה הנהו גידין הרכין . דהוו מצטרפין לבשר . כ"ל דס"ל דאפי' לס"ד דרבא מ"מ לא עדיפי מעורו דבר גוזלא דנאכל ואפ"ה דוקא מצטרף אבל בפ"ע לא כמו שפסק בשו"ע . ועוד כ"ל דאפי' למאי דהדר ביה רבא מ"מ מודה דמשלימין דלא גרעי מעור בהמה . והפוסקים שתקו בזה :

דף עז ע"א גמרא מנה"מ דת"ר כל בבהמה תאכלו לרבות כו' כ"כ דל"ל . ופי' ברי"ף : תד"ה בלשון . אע"ג דאתיא כר"מ כנ"ל ע"ש בהמולך : ע"ב גמ' שמא נימוח שפיל כו' ושמא נימוחה כו' כ"ה הגי' ברא"ש . ועי' הגי' בגדה : רש"י ד"ה לטולם לטומאת אוכלין . וממתניתא לא כו' כנ"ל : תד"ה ולא בטור . והתם נמי דרשינן בנבלתה ולא בקולית שתותה ושקולין הן . לפי הגי' שלפנינו כאן בנבלתם . י"ל דתרי קראי נינהו בנבלתם כתיב בויקרא י"א פסוק כ"ד וכ"ז . ובנבלתה כתיב שם פ' ל"ט : ד"ה הריני . דשמא אין כאן ולד אמר כנ"ל : בא"ד שמא אין באותו מקלת רובא דולד כנ"ל :

פרק ה דף עח ע"א רש"י ד"ה שניהם כשרים . ובגמרא מפרש כו' . עמש"כ המהרש"א בכוונתו. ותמוה דבגמרא לא מפרש מאומה דלמאי נצרכו. רק דר' אושעיא קאמר דכולה מתניתין דלא כר"ש וממילא אילטרכו לאפוקי מדידיה : ד"ה והשני קופג . כי יצחק וזכאת כו' כנ"ל : תד"ה אי סד"א הואיל דבעינן קדשים כתיב כו' כנ"ל : ע"ב גמרא דתניא אים אשר יקלל את אביו ואת אמו כו' . מה שנדפס בגליון בשם רש"ל למחוק את האתי"ן תמוה : תד"ה עד . כדאמרינן בפרק כ"ש כדרך שפרש כו' . הרחיקו ראייתם כי כן איתא גם לקמן (קיד ב) :

דף עט ע"א רש"י ד"ה לא מין סוס . לא סוס גמור ולא פרד בן סוסיא . כ"ז הוא פי' מין סוס . וכן תפרש ולא מין חמור דר"ל לא חמור גמור ולא פרד בן חמורה : ד"ה דדמיין להדדי . באזניהם ובזנב . פי' טו"ב מ"ת חלק אה"ע סי' כ"ח : תד"ה פייל . וכן אביי כו' וכן ר"פ כו' ס"ל כר"י . לע"ד י"ל דאינהו דיהבי סימני לא לענין איסורא . אלא לענין קניתן כדאשכחן בירושלמי פ"ח דברכות ופ"ח דכלאים וב"ר פ' פ"ב ר"ת מפקד לאילין דנשיאה אין בעיתון מיזבן מוליון תסון זבנין אילין דאודניהון דקיקין שאמו סוסה ואביו חמור . והיינו משום דעדיפן עפי לרכיבה או למשא . או כדפי' המפרש שאינן מזיקין לב"א : ע"ב גמרא לעולם בתיים הבא על הצבייה וילדה בת ובת ילדה בן . מזינן דיש כלאים שמולידין . אף דפרדה אינה יולדת כדאמרינן בבכורות (ח ב) ובודניתא מי ילדה . וזה דלא כמו שמפשטי בשילוח בספ"ה דאבות דכמר לפי' הרע"ב שנולד מחזיר היער ולביאה אינו מוליד . אולם פי' הרע"ב נסתר מהא דבכורות (ח) כל שתשמישו ועיבורו שוה יולדין זה מזה (ועי' לקמן קכז) . ושם מבואר דאין עיבורן שוה : רש"י ד"ה ה"ג רא"ח כו' ובכוי אין אוא"ב נוהג כנ"ל וכהגהת רש"ל לקמן בגמרא : ד"ה ובנה תיים . שילדה מן התיים הס"ד ומתחיל דבור שה א"כ : ד"ה בשלמא פלגא . דודאי פשיטא לן כו' כנ"ל : תד"ה לימא בסופו . ובהמוכר אה"ב מפורש באוכך . פשוט דכוונתם על מש"כ שם (סב ב) בד"ה איתמר . והמעיין מעה והשמיט אחריו גם את הגרי"פ :

דף פ ע"א גמרא ודלמא מינא דאקו כו' דלמא מינא דתאו כו' . עי' פרש"י ומהרש"א . ובדבריהם מיושב הא דלא אקשו מיחמור ודישון דקדימו. משום דבהו הוו בקיאי כדאשכחן בבכורות (ז ב) חלי דיחמורתא כו' . ובזבחים (קיג ב) חזי לי אורזילא דרימא ועי' תוס' שם : רש"י ד"ה לענין כה"ד . דמשמע ספק חייב בכסוי כו' כ"כ דל"ל . אמנם לשון דמשמע אינו מכוון דבהדיא תני בר"פ דלקמן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק כו' . וכן אינו מדוייק לישנא דגמרא לעיל בזה : ד"ה בתיים הבא על הצבייה ולאיסורא . הילכך ה"ל התראת ספק כו' . וכה"ג כתב לקמן (פו) במשנה . ותמוה דאפילו למ"ד שמה התראה היינו דוקא דלבסוף עבר בודאי . אבל הכא ולקמן דמספקא לן אם עבר כלל לכ"ע לא מלקינן ליה מספיקא ולע"ג : תד"ה ולא . בסופו . אם חדודות וכרוכות וחרוקות יפה כ"כ דל"ל פי' לעיל (נט ב) תד"ה והרי עז : ד"ה זה . והבר כו' שהוא ודאי חיה כו' ופליגי אמתניתין. לא הבנתי דבריהם הק' . שהרי כ' לעיל בד"ה כוי דר"י קאי אמתני' דהה"ד ומשמע דגם ר"כ קאי עלה ואמר דעל איל הבר כוונה המשנה שהוא ספק . וגם מאי דמוכח מדבריהם דרשב"ג קאי על איל הבר . לא כן משמע פשטא דלישנא דברייתא . אלא דקאי על כוי דר' יוסי . ולכאורה הי' כ"ל להגיה דכל"ל שכוי (ור"ל אותו בריי' בפ"ע שנקרא כוי) ודאי חיה . ולמחוק תיבות ופליגי אמתניתין . אבל לקמן ד"ה מדהשיב מוכח להדיא כגי' שלפנינו . וי"ל בדוחק : ד"ה הכאשון . דלא כר' יצחק אתיא כו' . פי' מהרש"א שנדחק . והתוי"ט נראה שהגי' דלא כרמב"ג וכנון . ועי' טו"ב מ"ת חלק או"ח סי' קכ"ח שהגיה כן בנו הגאון מדעתו ז"ל ואיפתמיטתיה שכבר קדמו התוי"ט : ע"ב ד"ה שחיטה . אלא אפילו אין אוא"ב נוהג כו' כנ"ל ומלת אי למחוק וכן ברש"י ליתא : בא"ד ועוד דבהדיא תנן בפ"ב דזבחים כו' ועובר בלאו דלא תשחטו . עי' מהרש"א ומהר"ם . ותמיהני דהרי התם מיירי בשחטן בחוץ וזה הוה ודאי שחיטה שאינה ראויה . ול"כ להגיה דמחת משום . נ"ל משמע . ור"ל כיון דנקרא אינו מתקבל בפנים משום אוא"ב אלמא דלא תשחטו קאי עלייהו נמי ועובר על הלאו הזה דומיא דמח"ז דעובר בלי' בלאו : בא"ד ול"ת למיפרך לר"ת ואפי' לרה"ת כו' . מהר"ס העתיק ולרב המנוגא : ד"ה דכמה. בסופו . וא"ת ולימא ט' לאו דמח"ז דלא תעשון כו' כנ"ל :

דף פא ע"א גמרא קדשים שניסה בחוץ לרבנן כו' שני פסול ופטור מלאו דשחוטי חוץ . הכ"מ מחק ג"ת האחרונים . וכ"ל להדיא מפרש"י : תד"ה סנה . מקרא דלא תעשון ככל ונומר כנ"ל : בא"ד דאתא לגלות שמשה דלא ילפה לא קאי כו' כנ"ל : בא"ד היכא דשני לאוין סמוכין זל"ז . וכן לקמן בא"ד היכא דשני לאוין סמוכין קאמר כו' . עי' הגהת הג"ר בצלאל ר"ב . וכבר קדמו בזה השעה"מ בהל' חמץ ומצה : ע"ב במשנה והשוחט פרת חטאת כו' ור"ש פוטר . ק"ל לר' אושעי' דלעיל מדוע לא קתני פלוגתייהו בשאר קדשים . וכן לרבא דלעיל ה"ל למינקט בעולה . ולפי מאי דמסקינן בגמרא דפרת חטאת אינה משנה . י"ל דבקדשים לא מיירי : גמרא ורשב"ל אמר כו' כי לא אתרו ביה נמי פטור . פי' ובזה נמי מתורץ מאי דא"ל ריו"ח זו אפי' תשב"ר כו' . דמוכח אשמעינן דאפי' בלא אתרו ביה פטור :

דף פב ע"א תד"ה עגלה . וי"ל דכך היתה קבלה בידם . בזה ישבתי קושיית הפ"י על המהרש"א בקדושין (נז) שכ' שם בתד"ה כפרה דמסתמא ריו"ח ל"פ על ר' ינאי רביה דס"ל דעגלה אסורה מחיים . והרי הכא אריו"ח ע"ע אינה משנה . אבל לפמש"כ התוס' בכאן א"ש . דקבלה היתה ביד ריו"ח דלא נשנית במשנה ומ"מ לדינא ס"ל דנאסרת מחיים . אמנם ק"ל לדברי התוס' מדוע אפקינן מר' ינאי ור' לקיש הרי י"ל ג"כ דקבלה היתה בידם דלא נשנית במשנה וכשתמי דמתניתין דכריתות ודסוטה ואינהו לעצמם ס"ל כתנא דברי"ש . וגם המהרש"א עדיין אינו מיושב דהלא כיו"ח ס"ל דהלכה כסתם משנה . וסתמי דכריתות וסוטה דא"כ מחיים . ודהכא אמר בעצמו דאינה משנה . ולשיטת הרמב"ם דפסק בפ"י מהל' רוצח דע"ע מיתסרא מחיים . ופסק ג"כ כסתמי דמתניתין דכריתות ודסוטה וע"ש בכ"מ. מיושב קושיא זו . ולענין דקדוק מהרש"ל ומהרש"א בהא דקדושין . כ"ל דר' ינאי אילטריך לטעמא דכפרה כתיב בה כקדשים . אליבא דר"ש דס"ל בקדושין שם דליפורי מגורע לא מיתסרו מחיים וא"כ ע"כ ל"ל הא דתני דברי"ש דנאמר מכשיר ותכפר כו' . ובמשנתנו דכאן א"ל לר"ש דע"ע מיתסרא מחיים . וא"כ ע"כ מטעמא דכפרה כתיב בה כקדשים . ולהכי א"ש מאי דמפקינן להא דע"ע אינה משנה מר' ינאי ונכון בס"ד : ד"ה ליפני . כדדייק התם בפ"ב . הוא ר"ת בפרק בתרא כדלעיל בדבריהם כמה פעמים . ולמנם הגיה הגרי"פ : ע"ב רש"י ד"ה לא ישחטו . דמשמע לא ע"י אחד כו' כנ"ל : ד"ה בבת אחת . חטה ותרגן כו' . נ"ד אלא ה"ס ב' מיני זרעים . ושיגרא דלישנא דגמרא לקמן נקט : תד"ה ולאפוקי . וכ"ת בירושלמי כו' בפ"ח דקאמר כו' כנ"ל : בסה"ד ומה תירוץ ויאכר שאין כלאים זב"ז אפי' ע"י ד"א כו' . ה' תיבות אחרונות נמחקו בד"ח . והוא עפ"י המהר"ס . ותמוה כי כן איתא שם בגמרא והוא מוכרח ע"ש בפרש"י :

דף פג ע"א במשנה אבל יש לו ריוח כו' . עפרש"י . ונראה דה"ה או כה"כ אם מכר לשניהם ביום אתמול וכ"כ מהלא"מ בפי' דברי הרא"ד. ולפי' הרמב"ם (במש"כ בחבורו שאותו שלקח באחרונה נתפז כו') נראה דא"ל להודיע רק אם יודע שהראשון ישחטנה היום וכ"כ מהלא"מ שם . וא"כ חולק על מה שפסק בשו"ע דבכה"ג אף בשאר ימות"ש צריך להודיע . והאחרונים לא דברו בזה מאומה :

פרק ו ע"ב רש"י ד"ה קמוסיף אבנין . לסגביהו . משמע דס"ל דהשקלי ומריא הוא שיכסה בחטאת העוף הדם המתמצה על היסוד (עי' זבחים סד ב) . ובעולת העוף יכסה הדם המתמצה על הסובב . ולקמן בד"ה קא הוי חגיגה כתב ונראה שלא נמצא דמו בקיר המזבח . וכן התוס' בזבחים (סג) בד"ה אף תפשו החבל בשני ראשים . דבתירוץ הא' והב' משמע דהכוונה שיתן הטפר בקיר . ובתירוץ הב' כתבו א"כ מגובה פריך התם ע"ש . (ועמש"כ לקמן בכוונת דבריהם דהכא בד"ה קא מוסיף) . וכ"ל דאזלי אליבא דרבנן לקמן (פח) דסברי כל דמו טעון לכסות . ולכן בעינן עכ"פ ראוי לבילה דכל דמו . וכל היכי דלא מצי לקיים הכסוי אם בקיר אם ביסוד . מעכב : ד"ה ופרכינן . אבל למעלה לאחר שמלק דליכא חגיגה מאי"ל כ"ג דל"ל : תד"ה קא מוסיף . מן הדרום כו' התם כו' כנ"ל : שם התם קרא אשכח ודרוש מה בית שפיס כו' . נראה דכוונו למש"כ שם בזבחים בתירוץ הב' א"כ מגובה פריך ע"ש . ודלא כהגהת מוהרב"ל ר"ב . האמנם ק"ל דבגובה נמי נימא מה בית שלשים כו' :

דף פד ע"א גמרא מה חיה אינה קדש כו' . פע"ז אינו מספיק לקדשי ב"ה . וצ"ל בדידהו מעטם שחיטה שא"כ כדלעיל . דל"ל מעטם מי שאינו מחוסר כו' . דא"כ קדשי מזבח נמי תיפוק ליה מטע"ז . וצ"ל סיקתא דמיה : שם א"ל יעקב מיאה כו' . עי' מגילה (כג) תד"ה אמר ומה שליין הגרי"פ שם : שם א"ל עליך אמר קרא עפ"א תשפכנו כמים כו' . הרע"ב פי' דהכוונה על הכתוב אלל בכור בע"מ . וקשה דלמא משום דעדיין קדושת בכור עליו שאין נשחט ונמכר באיטלז (והוא מה"ת כמש"כ התוס' בר"פ כפה"ת) פטריה רחמנא . ואכתי תולין גמורים מנ"ל . לכן נראה יותר לפרש דיכוון על הכתובים בפ' ראה (י"ב . פ' ע"ז . וכ"ד) . אבל עדיין תיקשי דשם איירי בשאר פסמו"ק כדמוכח בבכורות (לג) וגם השה עוד קדושתן עליהן להאסר בגיזה ועבודה . וכן לכלבים למאן דאמר (תמורה לא) . אי לזאת נראה דלא כוון רק על הכתוב בפ' כי ירחיב . וס"ל כמו שהביא רש"י לעיל (כח) מספרי דמוקי ליה בבשר תאוה של חולין ועי' לעיל (יז) . וי"ל קצת פי' הרע"ב דכל הני דאסורין בבכור בע"מ ופסמו"ק אינן אלא משום בזיון כמש"כ התוס' שם . משא"כ בכסוי דאדרבה לכבוד יחשב : רש"י ד"ה זומלין . והזחילן למקום כו' . פירושו דחוק מאד . ולכאורה יל"פ כפשוטו . דקי"ל מעיין מטהר בזוחלין ומקוה באשבורן (עי' שבת סה ב בפרש"י) וקאמר דמעיין מים למעוטי שאר משקין . מטהרת מעיין בזוחלין . בור מים למעוטי אשבורן מטהרת בור . וכ"מ מפי' עלמו לקמן בסמוך בד"ה מעיין מים : ד"ה אלא בהזמנה הזאת . שאינה מזומנת לו כו' . גולי פירושו הכגל"פ דר"ל בדמים קלים כמו לידה שבאה לו רק ע"י ערחה תועלת מן ההפקר בלא דמים : תד"ה מה . וי"ל דאינה קדש בפנים קאמר . לכאורה אינו מובן דמ"מ קשה דנימא מה חיה אינה קדש כלל : ד"ה עשרה . אבל בתדרש כו' יום ב' דגים כו' . עמש"כ שם במ"כ בסוף פ' פנחס : ע"ב גמרא דרש ר"ע זמנין כו' . כה"ג פסחים (קיש ב) וש"נ . [ברכות כ ב] וכן נתלא בסוטה (ד ב . ה א) : שם בסה"ע איליתא ספק חול ס' י"ע . תימה דמאי קס"ד דמת"כ אי חול הוא ליכא חילול ואי הוא י"ע המלוה דחי ליה :

דף פה ע"א במשנה חיה ועוף הנסקלים . ק"ק למה פרט בהו חיה ועוף . הלא כל הני דלעיל נמי רק בהם איירי . ואולי כלפי דתני בפ' דלעיל שור הנסקל (והתם נקט שור נגד פרת חטאת) תני הכא חיה ועוף : תד"ה ור"ש . הקשה הרל"א כו' וי"ל כו' . ולעד"כ לתרץ דא"כ לכתוב אשר יהרה וכדמתרץ הגמרא בכה"ג בב"ק (מא סע"א) ע"ש . אבל התם אילטרך למיכתב מכל האוכל למעוטי כלים פסחים (כ ב) כתב נמי אשר יאכל משום לשון נופל על לשון כדרך המקרא בכ"מ . ואולי לזה כוון התוס' רי"ד שהביא התוי"ע באות ל' ומיושב מה שתמה עליו ע"ש . וגם נפלאתי עליו שלא הביא התירוץ מתוס' שלפנינו : ע"ב ד"ה פשיטא . והא דלא מייתי מתניתין דהשתם המקשה כו'. ר"ל כיון דמבהמה עמאה לא מלינן למילף לטרפה מפני שיש במינה שחיטה . א"כ אדרבה מדאילטריך קרא בטמאה ש"מ דמסברא שחיטה שא"כ מטהרת מידי נבלה : ד"ה אין ושמא הכא בעי לאכומי כו' כנ"ל :

דף פו ע"א רש"י במשנה דהתראת ספק היא . עמש"כ לעיל (פ) על דבריו : תד"ה כוב . שאני אומר אדם אחר טהור נתן לו . עמש"כ בדבריהם בקדושין שם : ע"ב גמרא הק"ל רבנן האי או מבע"ל לחלק . לכאורה לר' יונתן לעיל (עח ב) דלא מיבעי' לי' לחלק ע"כ האי או אתי לכדר' יהודה . והכי רבא אזיל בשיטתי' דר' יונתן כמו שהביאו התוס' לעיל (עט) . וא"כ ה"ל לפסוק כר' יהודה . וכה"פ פה אחד פסקו כת"ק ול"ע . אחרי כותבי מלאתי להגרע"א ז"ל בתשו' קכ"ט שעמד בזה ושכן מלא גם בתשו' מהרמ"ל :

דף פז ע"א כי הוה קא בעי מיברך כו' . נראה דל"ל מיכרך בכ"ף . כמו לקמן (קה ב) כרך ריפתא . וכן בד"ע . ועי' גי' פ"י : שם הכא כתיב מיעוטא וכסהו . התוי"ע נדחק לומר לפי' הרמב"ם דהכוונה בכאן מדלא כתיב בלשון מקור הסמ"ך בחול"ם . ול"ד דכיון דוכסהו הוא מבנין פעל הדגו"ש . המקור ממנו כַּסֵּה : רש"י ד"ה ארבעים זהובים שעונה אחריהם אמן . בש"ך חו"מ סי' שפ"ב סק"ד משמע דגלים שעונה וע"ש ג"כ ביאור כוונתו : ד"ה הא אידחי ליה מכסוי . דהא כסהו ונתגלה פטור מלכסות . וכן העתיקו התוס' י"ע . לכאורה כך הל"ל דהא כי לא חזר ונתגלה פטור וכן פי' בעלמו בסוכה ועי"ז : ע"ב במשנה ד"ה או בדם החיה . בדם היקז כו' . ורמב"ם פי' בדם חיה שמתה . לפירושם שעיקר חסר מן הספר . ולע"ד נל"פ בדם החיה דהוא לשון חיות כ"ל בדם חיה ועוף שהמה חיים עדנה דהיינו בדם הטכה או בדם היקז (ויש לכוון לזה גם פרש"י) . וכלפי דם המתערב שהוא של שחיטה קרי לזה דם החי' וכה"ג מלאתי בבכורות (נז ב) תפשיטין את המתה ומלבישין את החיה ע"ש. וכאן י"ל עוד שבא לזווג מלות בהמה וחיה אהדדי . ולפי' הרמב"ם קשה עוד מדוע לא תני ג"כ עוף מתה . אבל לדידי נכללו חיה ועוף . ועי"ל דשיגרא דלישנא דמתניתין דזבחים דמייתי הגמרא . נקט גם הכא : רש"י ד"ה כל מראה אדמומית . הוי דם לכפרה לזריקה כו' כנ"ל בלא ו' : ד"ה שתמדו . אלא היכא דאחשבינהו ליכד על הפירות . נ"ד דס"ה אם אחשבינהו מעיקרא לדבר אחר תלוש כדמוכח לעיל (עז) . ובפירושו . וכדפריך הגמרא בסמוך כיון דשקיל ורמי אחשבינהו : תד"ה אבל דם לתוך מים (שבע"א) וקאמר ר"ד בשם ריש לקיש כו' . שם בגמרא ליתא מפורש בשם ר"ל וע"ש בתד"ה יתיב : בא"ד וכ"ש דאיסור כו' כדאמר לעיל אם אמרו כו' . עמש"כ בב"ק (ק ב) בדבריהם בס"ד : בא"ד דכיון שנדחה בקדשים טוב א"ת ונראה . הגהה שבגליון והוא ממהרש"ל נ"ל כי זה הלשון נמלא הרבה בש"ס בעניינים אלו : בא"ד וכי היכא דהך סיפא באיסורא כו' ה"ה רישא דיין כו' . ר"ל מדנקט גם באיסורא לגו סיתרא מים ביין דוקא בכ"ש דהוא מין במא"מ מכלל דרישא דיין ביין בכ"ש היינו אפילו באיסורא לגו היתרא ומפני שהוא מין במינו וכדתני זה"כ מב"מ במשהו כו' . והמהרש"א שגה בכאן בהבנת דבריהם במתכ"ת : ד"ה תנן . תימה כו' ה"ל לאתויי מתניתין דהכא . ולעד"כ דלעיל מיירי בגלגלתא דדמא שנעשה גלול כמים ממש אלא שנתערב בו דם גמור עד שנהפכה מראיתו למראית דם . להכי אינו טעם כרת עד דאיכא כזית דם גמור . והכא מיירי דגלגלתא

דגבלתא גופי' איכא עדיין מראית דם מיניה וביה אלא שנפסק בלול כמים [illegible]
בדאיכא מיעוטא ממנו לבד . וכמ"ק מפרש"י : בא"ד [illegible] . וכ"ה בקדושין (מ)
ד"ה [illegible] . וא"ת [illegible] כו' כ"כ [illegible] המהרש"א
ומהרש"ל ע"ש : בא"ד [illegible] כצ"ל : בא"ד [illegible]
[illegible] כצ"ל : בא"ד [illegible] כו' וזה פסול כו' כצ"ל :

דף פח ע"א רש"י ד"ה [illegible] כו' כצ"ל : בא"ד [illegible]
[illegible]

דף פט ע"א גמרא [illegible]
[illegible]
נמי כו' כצ"ל :

פרק ז שם ע"ב רש"י ד"ה איסור גיד . משפט שנולד . נ"י כוונתו דהא אפי' אם נאמר דא"כ בשליל ולא נאסר אלא משעה שילא לאויר העולם שפיר מקשה משום דאקדי' פקע כו' :
ד"ה יש בגידין בנו"ש . ככשר כ"כ דצ"ל שכ"פ : תד"ה ואתי . ואע"ג כו' דאין איסור גיד חייל כו' . לכאורה י"ל דהאי מוקדשין דהוה איסור מוסיף כדאיתא בכריתות (יד) . או איסור כולל כפרש"י בשבועות (כד ב) וכמש"כ גם התוס' לקמן בד"ה איסור . ועי' לקמן קא תד"ה איסור . וגם י"ל דס"ל דבקדשים אתע"א כדאיתא בס"פ דם שחיטה : מה שהגיהו בד"ה במהרש"א . נעלם ממה תוס' הסמוך לקמן : ד"ה והא . דהא ליו"א אית ליה כו' . עיין לקמן (ל) תד"ה הכא ולקמן (קג) תד"ה דאיסור ולע"ק :

דף צ ע"א גמרא אימר דשמעת לי' לר"י בטמאה כו' . מה שנסתייע המהרש"א מהתוס' דמשמע להו דהאי תנא כו' כסתמא דסיפא . נ"ד במחכ"ת דהתם אפי' כר"י לא אתיא דגם הוא נ"ק אלא מטעם דמבני יעקב נאסר משמע דמודה בזה לת"ק דאיסור טמאה חייל עלי' : רש"י ד"ה ומשנינן. כדקתני מתניתין והלא לבני נח כו' . במשנה איתא לבני יעקב . ועי' תד"ה קדשים . וברש"י לקמן (ק ב) בסה"ע : ד"ה והב"א . משום דאיהו קדים דנוהג בשליל . תימה דאף אם א"כ בשליל . הרי קאתו בהדי הדדי וכדפי' במכרכת : ד"ה קדשים בסופו . וא"ת כו' דאיתוסף איסור גיד לגבוה כו' . ק"ל דוולדות קדשים לא משכחת בעולה . וגיד איגו באימורים דסלקי לגבוה ואסור משום דכל שממנו לאשים בכל תקטירו : ד"ה הכא . בסופו . אלמא דליכא איסור חלב במעי אמו כצ"ל :
ד"ה להעלותו . דלא כתיב ולא יאכל המזבח . עי' מהרש"א . ול"כ משום דלהעלותו משמע בפשיטות אפי' בפ"ע וכדאמר בג"א כאן לאלנו כאן להעלותו. וזה לא משמען מדרשה דרבי אלא מדר"ת :
תד"ה אגמא . ובקונטרס פי' לקמן כו' . ליתא לפנינו : ע"ב רש"י ד"ה מידי דהוה . בסופו .
אבל מן הכשר קרב כולו כ"כ דצ"ל : ד"ה לשדיכהו . והוי נותר הס"ד . ומה"ד שפיר :

דף צא ע"א גמרא מכאן לצדיקים שחביב עליהם ממונם כו' . המהרש"א בח"א הביא כאן מאמר תחז"ל ת"ח מדקדקין על פחות מש"פ . ושנה עוד בב"ב (פו ב) בד"ה איוב וותכן כו' . ואנכי בעניותי לא מצאתיו בגמרא ובמדרשים : רש"י ד"ה וחייבין עליו . ועוד שהוא על הכף כו' . וכן בד"ה ואין חייבים עליו כתב דלאו היינו על הכף כו' . וק"ל א"כ נ"ל היכך לרבנן לדרשה דפשיט בכולי' יכך לאפוקי חיצון תיפוק ליה מאשר על הכף : תד"ה כמ"ד בסופו . שנצטוו על הנחירה . תימה דלא מצינו לשום מ"ד בפ' ד' מיתות דליחשב זה במצות בני נח. והלא מקרא מפורש גבי כבלה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה כו' . ואי משום ליפגא דגמרא לעיל (לג) כותים דנחירה שני להו . זה הלשון ודאי לאו דוקא . דאל"כ מנ"ל דלדידהו במיתה תליא מילתא . כימא דנחירה לדידהו כמו שחיטה לדידן דמתכת אפי' בעודה מפרכסת : ע"ב רש"י ד"ה גויתו כתרשיש. כדמתרגמינן תרשיש כרום ימא . המרשים ליחזקאל המתכת וצריך לציין לשמות כ"ח : תד"ה מסכת . שהלך להתפלל על הפיכת סדום בבקר כו' כצ"ל :

דף צב ע"א גמרא אלו ג' שרי עובדי כוכבים שמלמדים זכות על ישראל כו' . לולי פרש"י הגל"פ דר"ל שרי מעה וכמו שרי גאים היוצאים מישראל . ופליגי בדרשה דגיים מר דריש לי' גאים ומר דריש גוים : שם אר"ג עדיין נריכין אנו למודעי . ב"ב (י ב) ומ"ג : שם והיא כפורחת הגיע זמנן כו' עלתה נלה הגיע זמנן כו' כ"ה הגי' בע"י : שם ואפליך כו' אל היולר כצ"ל בלא ו' :
רש"י ד"ה ויוכל . כלומר נשתרר לעומתו המלאך כ"ה הגי' בע"י . אבל העיקר כ"ל דצ"ל או ה"ק וישר יעקב אל מלאך כלומר נשתרר לעומת המלאך ר"ל שרלה יעקב להשתרר אבל ויוכל המלאך ונלאו ועי' ברי"ף בע"י : ד"ה עלתה נלה . להזות דם נלמן כו' . ר"ל דדרים נלה כמו נלח בחילוף אחה"ע :
ע"ב רש"י ד"ה ולא עגיל . כדאמרינן בנדה משנתמעך הכף כו' כצ"ל : תד"ה גומתו . ולמאי דבעי לאוקמי בריית כו' כצ"ל :

דף צג ע"א גמרא וא"ר אבא כו' חלב שעל המסס כו' כצ"ל כו'. וכן במימרי' דבתרי' : שם אילימא שעל הדד אמאי א"ת עליו אלא דכוליה כצ"ל וכמו שהוא בפרש"י : רש"י ד"ה חלב שהבשר כו' . וכשהלה למטה אותו בשר כו' כצ"ל : בא"ד לפי שאותו קרום א"ח הפוי בשר אבל בארץ כו' . כ"כ דצ"ל ולמחוק תיבות שדק הוא . וכן ליתנהו בהעתקת הרא"ש והטור . אולם הב"י שם העתיקו כמו שהוא לפנינו : ד"ה המסס . שהוא תותב קרום ונקלף . עי' לעיל (מט ב) ובפירושו : ד"ה וזהו חלב שעה"ד . שנחלקו בו רי"ש ור"ע . עמש"כ שם בס"ד : ד"ה חוט ביה עפי . במקום עוביו שהוא מחובר כו' כצ"ל : תד"ה ממשה . פי' בקונט' שמחוברים כו' כצ"ל :

דף צד ע"א גמרא גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל אחר . עי' לקמן ע"ב ברש"י ד"ה גזירה ובתד"ה אמר . והנה תיבת אחר שבכאן נראה כמיותר . ולקמן ע"ב בשינויא דרב אשי ליתא תיבת אחר . ולולי דמסתפינא הייתי אומר דע"ם הוא ול"ל אחד בדלי"ת . והוא דלקמן בר"א מיירי במוכר באיטלז דישראל עובא מצויים שם ותזו . אבל בעולא יכך לביתו ליכא חששא אלא שמא ימצא שם ישראל אחד ויחזה וכמו שמחלק רש"י שם : שם ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו . נראה דצ"ל שלא ימלא חסרון של אותו לגין המתקשקש במים . ובח"א נדחק בזה : שם וזימן עליה אורחין ונכנס ומצאה כו' כצ"ל : רש"י ד"ה ואב"א במקום שא"מ . ואותו הרואה כו' לוקח הימנו כו' כצ"ל : ד"ה במר דשחוטה . דהאי דטרפה ל"ד כו' . בע"י הגי' וַהא דשחוטה כו' . והיא גי' נכונה : ד"ה ולא יפתח לו בסופו . וזה ימסרנה מיד לחנווני שימכרנה כצ"ל ותיבת לו למחוק .
וברש"י שברי"ף ובר"ן הגי' לחנווני שמכרה לו : בסה"ע ד"ה אין מוכרין . בסתם אלא א"כ הודיעו כו' עד סה"ד . דבריו אינן אלא לאוקימתא דרב אשי לקמן . דלאוקימתא דאביי ורבא מיירי במקום שמכריזין ולא הכריזו היום . ואפי' הודיעו שהיא טרפה אסור שמא יקח ממנו ישראל אחר שלא ראה ולא שמע שא"ל דטרפה היא : ע"ב תד"ה אמר . יודע הי' שמואל שבלגעא נתן לו כו' . הד"א אות פ"א הקשה הא אמרי' גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל . דמשמע דאסור אפי' באין רואה משום גזירה . ול"ג דהתם כ"ל דאסור לשלוח ע"י שליח בשמא דלמא יתננה לו השליח בפני ישראל . ואם הזהירו שלא יתננה לו בפני ישראל באמת שרי :

דף צה ע"א רש"י ד"ה מצא בה בשר . משנה היא בטהרות . הגרי"פ הגיה במכשירין . ול"כ דצ"ל בסדר טהרות וכמו שפרש"י בב"מ (י) נזיקין סדר נזיקין ועמש"כ שם :
תד"ה כפקי . אבל הכא ידוע האיסור בדוכתי' חנות המוכרת כו' כצ"ל ולמחוק הו' : ד"ה ובנמצא . ולא אזלי' בתר כשירות דהוו רובא כו' כ"כ דצ"ל : בא"ד ומיהו איכא למימר כו' דמקולין ה"ל קבוע . פי' מהרש"א . ול"כ דמעיקרא הוו סברי דלא מיקרי קבוע אלא היכא דידוע האיסור במקומו כמש"כ בדבור דלעיל . ובתירוצם חדשו דאף שאינו ידוע באיזו מקולין נמצא הטרפה מיקרי ג"כ קבוע וכמש"כ הש"ך ביו"ד סי' ק"י ס"ק י"ד בדעת הטור לפי מה שפירשוהו הב"ח והאחרונים . ולא עוד אלא אפילו במקום שאין מכריזין דלא ידעינן כלל אם היה טרפה . מ"מ כיון דיש מיעוט בהמות דטרפות הן מיקרי ג"כ קבוע : בא"ד אבל קשה כו' ועוד דאסרינן במקום שאין מכריזין כו' . לכאורה לפמש"כ לקמן בדבור הסמוך בסופו דהכא לא שייך כלל למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שהאיסור ידוע במקומו כו' .
י"ל דלהכי אסרו מטעם גזירה שמא יקח מן הקבוע : בא"ד ונראה דתקנתא בעלמא הוא כו' . ר"ל משום תקנה שיוכלו למכור טרפה לאינו יהודי . דאם היה מותר לקנות מהם היה אסור למוכרן כדמייתי מנגד שאבד בו כלאים . ועי' בר"ן : ע"ב גמרא אמר לא ידע לי מידי דרביה אנא . פי' אינו מכירני ולא ידע אותי בכלום דרבי' אנא . ורש"י לא פירש כן : שם במעלי יומא דכפורי כו' ככדי וכוליתא כו' האידנא דהתירא שכיח טפי . וכה"ג לקמן (קי) . לכאורה אתי כריה"ג לעיל (פג) במשנה עי' תוס' שם : רש"י ד"ה תריסר . בע"י הגי' תליסר וכן בתוס' : ד"ה ספקי טריפתא . ואני שמעתי הנך

ספקי עופות עמאים דא"ע . בעניותי ל"מ בש"ס דקרי לטמאים טריפות : ד"ה רב הונא . אע"ג דשניהם בעומד ורואהו שינויי דחיקי נינהו . הן על מתניתין דנמצאו בגבולין לא קאי שניא דעומד ורואהו .
וברא"ש ליתנייהו הנך ב' תיבות בעומד ורואהו ונכון : בא"ד ורב כהנא הא קא מזינן כו' . עיין תוס' לעיל ד"ה אסיק :

דף צו ע"א תד"ה ולא . והא דמהדרינן לל"מ בטב"ע היינו (כצ"ל) בטב"ע גמור וכל הני כו' .
ואע"ג דלענין איסורא שמכינן אטב"ע שאינו גמור ובב"מ (כ ב) אמרינן דחתיכא איסורא ממתוגא בכגון זה . (עי' נתיבות במה"א סי' פ"א סק"ז) י"ל דמשום חימוד ממון (כמש"כ רש"י) אפי' למ"כ חיישינן שדומה לו שהיא שלו אע"פ שאינה שלו : ד"ה פלגיא . וא"ת כו' קפילנא לה דסמכינן אסימנין כו' . לפמש"כ הר"י בפ' חזקת אמתניתין דשלשה אחין ואחד מלטרף עמהן כו' וז"ל שכן לאובן העיד על אשה אחת שהיא א"א ואח"כ בא עליה כו' ה"ז נהרג כו' ונמצא זה מת בעדות עצמו וטעמא דחיובא דהשתא מילתא אחריתא היא . וכ"כ הרמב"ם בפ' ע"ז מהל' סנהדרין ה"ו . ועי' במל"מ בפ"ב מהל' שגגות ה"ב וכ"ה להדיא בירושלמי סוטה פ"ו הל"ב ועמש"כ בחדושי להרמב"ם פ"ב מהל' אבל ה"ז . אין כאן קושיא כלל. וזה נראה כוונת הרי"ף בפ' החולץ גבי הא דואיתמודעינהי דאחוה דמיתנא מאבוהי ניהו דמכשרינן אפי' ע"י קרוב ואשה כתב וז"ל דלא אמילתא דאיסורא קמסהדי כו' אלא מילתא בעלמא הוא דמגלי דהדין ניהו גבר פלן כו' וכיון וכו' הרי איתחזק כו' הילכך שרי ליה לנסבה למיסמך אפומייהו ולמיסהד כו' בין לענין איסורא כו' ע"ש . וכן פי' דבריו הריב"ש סי' קפ"ב . ותמה אני על הנ"י בפ' ג"פ גבי ההוא תברא דהוה מתים עליה רבה בר ר"ח . ועל הטו"ב חלק א"ע סי' כ"ז שהבינו בכוונת טעמו ע"ד דאמרינן בעלמא מילתא דעבידא לגלויי לא משקרי אינשי . כי במחכ"ת אין זה משמעות הגמון לשונו : בא"ד וכן אם נשאת עפ"י ע"א וזינתה לא קטלינן לה אם בעלה הראשון כו' כצ"ל וכ"מ בפסקי תוס' סי' רמ"ב : גמ' בסה"ע מ"מ דרבנן בריה היא כצ"ל וכדאיתא ברש"י במשנה ובליון הסו' כאן ותיבות בפ"ע נשתבש מלעיל (פ) ואין לו ענין כאן כלל : תד"ה מכלל . וי"ל דשמואל אליבא דתנא כו' קאמר דלא אסרה תורה כו' כצ"ל : ד"ה מ"ע . וא"ת מ"ע כו' מנבלה טהורה דבמיתתה בכזית כצ"ל : בא"ד בסה"ע . אבל תרומה מותר עד שימרח . הן בפסחים (לג) דמשני כגון דאחמיץ במחובר . מוכח דהל תרומה אף בעודן בשבלין ועמש"כ שם (ורמזתי שם לדברי התוס' בקדושין (סב) ד"ה א"ת שגם הם כתבו כן). לכן כ"ל דמ"ם כאן וכצ"ל עד שיפרים . ויתורץ ג"כ מה שהקשה בתור"ע למכות אות י"ג דלדבריהם גם טבל לא יתחב בריה דקודם מירוח לא חל ג"כ איסור טבל . אבל לפמש"כ א"ש דכיון דאם תרם בשבלין תרומתו תרומה ע"כ חל שם טבל עליו אז . אבל תרומה אינה עד שיפרים : ע"ב רש"י ד"ה ככשר בלפת . ואילו היה נו"ע כו' בלפתות כשיעור היכך אסור כצ"ל : ד"ה שנתבשל עם הגידין כצ"ל : ד"ה בנותן טעם וד"ה כולן אסורין נ"ל הד"א :
תד"ה ור"י בסופו דל"ת הנפש כו' דדרשינן כו' כצ"ל : ד"ה אפילו בסה"ע . אלא במקום שהאיסור מתפשט בכל החתיכות כצ"ל :

דף צז ע"א גמרא כילכית באילפס הוה כו' . עפרש"י לכאורה ראיה מזה לדעת הטו"ש שהביא הט"ז ביו"ד סי' קט"ז סק"ב דבשר בדגים בטל בס' ודלא כט"ז שם . אבל י"ל דליכא סכנה אלא בדג טהור . ואדרבה יש להוכיח איפכא מדב' הר"ן בע"ז פ"ב גבי ציר שכילבית אחת או שתים כו' . דכלבית דפ' ג"ה טמא הוא ע"ש . ואמאי לא מוקי לה בטהור ומשום סכנתא . אלא ע"כ דס"ל דסכנה לא בטיל בס' : תד"ה שאני . וא"ת א"כ במתניתין כו' כצ"ל : ד"ה שמכינן . אע"ג דעובד כוכבים הוא כצ"ל . ר"ל ודלא כרש"י שפי' במל"ת דוקא עי' בר"ן : ד"ה א"ר . ובקונ' גופי' פסק כו' גבי פלוגתא כו' . וכ"כ בשמו בפסחים (ל) . וזה איששתמיט מהגהת הב"ח בפרש"י דע"ז שם . ועמש"כ שם : בא"ד ודקאמר התם במשהו כו' ובתשו' הגאונים כו' . כאן חסר הרבה ועי' בתוס' פסחים שם : ע"ב גמרא מליח ה"ה כרותח ומסקינן דהיינו כרותח דצלי ודעת הר"ן בשלהי ע"ז דלכן במולח בשבת חייב משום מבשל . ותמיהני דהלא א"ת בשבת אלא בתולדות האור כדאיתא בשבת (לט) ולא עדיף ממבשל בחמי טבריא דפטור שם (מ ב) אח"ז מצאתי בנו"ב מ"ת חלק יו"ד סי' מ"ג שנשאל בזה . והוא ייסבו : שם דאין נותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט . קשה דהלא משכחת לה גם פלפלין ותבלין דאיסורא כגון דערלה דנו"ע באלף : רש"י ד"ה ומין במינו . בין דהיתרא . ומשמע דהיינו תרומה כמש"כ לעיל . ותימה דבתרומה מב"מ בעינן אחד ומאה כדלקמן (לט ב) וי"ל דמ"ל כגון חמרא חדתא בעיככי דלרבא דאזיל בתר שמא בע"ז (סו) הוה בנו"ע דהוא בס' כדפרש"י שם . ועי' לעיל בתד"ה אמר רבא : ד"ה כשהן משערין . משערינן אותו כו' כצ"ל בלא ו' :

דף צח ע"א ד"ה השתא דלית ביה אפרות . דיהבא טעמא ואוסרת כו' כצ"ל : ד"ה הכוה דאתא . פלגא דזיתא כו'. עי' לעיל (סד ב) בתד"ה ניעולי מה שהביאו מהירושלמי דמוכח להדיא דבביצים משמעי וכ"ת סוגיא דשמעתין . וטעמא שהקילו בהן מפני שקליפי איסור מעלין את ההיתר . ועי' ש"ך סי' פ"ד ס"ק ע"ו : ודע שדבור זה וד"ה אבא נ"ל הד"א : תד"ה בבילת . אפשר דאוסרת כצ"ל : שם ובירושלמי גבי כו' . התוס' הביאוהו לעיל (סד ב) בד"ה ניעולי :
ע"ב גמרא גלי רחמנא ולקח מדם הפר כו' ולא בטלי . ק"ל לפי מה שהעלה הנו"ב שם סי' קפ"ו בדעת הרשב"א דהיתר בהיתר לא שייך ביטול . איך יליף ר"י מזה דמב"מ לא בטיל שאני הכא דתרוייהו דהתירא למזבח נינהו . ואולי יאמר דזהו כוונת ריו"ח במנחות (כב) רבנן סברי מכאן לעולין שאין מבטלין זא"ז וכ"ל דתרוייהו עולין דהתירא נינהו . וכעין שפי' הר"ן בנדרים (נב) והרוומנו דדינא דהיתר בהיתר אי בטיל הוא פלוגתת ר"י ורבנן : רש"י ד"ה וללישנא בתרא . ובזרוע יש עלם הרבה כו' . עי' הגהת הב"ח דבירושלמי מתרך כו' ומ"ת עלמות איל מלטרפין וא"כ א"ל לזה שפרש"י כו' ע"ש . פשוט דדעת רש"י דגמרא דילן דאמרה מ"ד במאה סבר בשר בהדי בשר משערינן פליגא בזה אירושלמי וכמש"כ הרא"ש והר"ן ע"ש : ד"ה לטעם כעיקר . והא דילפינן בפסחים ובנזיר (לז) ממשרת ליתן טכ"ע כו' כצ"ל : תד"ה מ"ס . והשתא לא הוי מ"ס קמא לנ"ק כמ"ס כו' . עמש"כ בברכות (לח) בד"ה הא : ד"ה מאי חזית . ואע"ג דלאומרא מקפינן . לכאורה הא גם קולא יליף לה ר"י מיניה לענין דם קדשים שנתערב בדם בהמה או בדם חיה דאייתא הגמרא לעיל (פז ב) דמותר לזרקו ועולה לאוכתו : ד"ה כנא . דפעמים שהזרוע ומקלת האיל היו חוץ לרוטב ונותן הזרוע טעם במה שחוץ . עי' לעיל (לו ב) תד"ה אם דלדעת ר"י חתיכה שמקלתה ברוטב מלטרפת כל החתיכות והרוטב . ואפי' לדעת רש"י עכ"פ באותה חתיכה מתפשט בכולה . ונראה דס"ל דע"כ לא בעינן שלמה לעיל אלא הזרוע . ולל"ק לת"ק בעינן גם שיהא מחובר לאיל . אבל האיל גופי' לכ"ע מנתח לי' קודם בישול . ומש"כ כאן ומקלת מן האיל ר"ל חתיכה שלמה מן האיל : שם עד שלא יהא רוב באותו מקלת כו' כצ"ל : בא"ד בסה"ע ה"ה אפי' טעמו וממשו כו' כצ"ל בלא ו' :

דף צט ע"א גמרא אין בהן בנ"ע בין שיש בהן כו' בין אין בהן להעלות בק"א מותר . מזה תמה התו"ח על הרע"ב שכ' בתרומה במין בשא"מ ואין שם כהן בעינן ק"א . כיון דפסק בשאר איסורין במבשא"מ היכא דליכא קפילא מטעימן בס' אלמא דקים לן דבס' משתמא ליכא נו"ע א"כ ה"כ בתרומה ע"ש . ובאמת הטור יו"ד סי' שפ"ג כתב בשמים והוא מסה"ת וכ"פ הרמ"א אחריו שם . אמנם אנכי מצאתי חבר גדול לרע"ב והוא הרמב"ם בפט"ו מהל' מ"א סוף הל' למ"ד ע"ש . ותימה על הרב"י והאחרונים שלא הביאו דעתו הגדולה בזה . ול"ע להלכה כי אין הכרעת הרמ"א מכרעת דכיון דשלא הביא דעת הרמב"ם והרע"ב כלל נראה דגם אחתו נעלם במחכ"ת דעתם ז"ל .
ולענין תמיהת התו"ח נ"ל דגזרו אטו מב"מ דלא לטעו ג"כ בס' וכולא חדא גזירה היא . וה"ע ג"כ בערלה וכה"כ היכא דליכא קפילא דבעו מאתים כצ"ל גכון בס"ד : רש"י ד"ה ואם כשרה בסופו .
דלא בטלי לגמרי . במלת לגמרי נראה שכוון למש"כ התד"ה רבא לדעתו. דכאן ר"ל טעם כל דהו דהיינו משהו : תד"ה רבא . דריו"ח ס"ל כר"ע דיליף טכ"ע מגיעולי עובדי כוכבים וליכא אלא טעם כו' .
ק"ק דא"כ מנ"ל לר"ע דמשרת אתי להיתר מלטרף לאיסור דילמא אתי לטכ"ע ללקות עליו : ד"ה תאכל . הומרא דחטאת לאסור לזרים כו'. יש להוסיף ולאכול לפנים מן הקלעים כדפרש"י : ד"ה ל"ג . והכא שרי בכל הקדשים כצ"ל בא' בסוף : ד"ה אין . דאם אי אפשר להסירם כו' כצ"ל : ע"ב גמרא שהרי ליר שיעורו קרוב למאתים כו' רי"א רביעית במאתים . לפי' הרמב"ם במתניתין שם בדברי ת"ק דר"י. דמיירי ג"כ לענין ביטול ליר וכן פי' הרע"ב אחריו וכן פי' הרא"ש לקמן סי' ל"ב . קשה מדוע לא הביא מת"ק דס"ל דנו"ע בתקפ"ס . ולפי' הר"ש שם דת"ק לא איירי רק בביטול הדג גופי' ע"ש א"ש .
וי"ל משום דבעי לאקשויי מר"י אדר"י לכן מייתי ליה . וכה"ג כתבו התוס' בב"ב קנע ב בד"ה א"ל .
וכן כתבתי גם אני בתענית (ו) ד"ה אר"ז : שם כי נפיק א"ל מאי אמר לך כו' . כה"ג לעיל מז :
תד"ה לא . לכך פריך מדליכא בק"א ואין להעלות בק"א אסור היינו כו' כצ"ל : בא"ד דתרוייהו בק"א של היתר בעלי כו' . מהר"ם הגיה בק' . ויותר ה"ל למחוק תיבות של היתר :

דף ק ע"א ד"ה שאני . דכהנים א"מ טובה זל"ז שכולן שוין כו' כצ"ל : ד"ה חתיכה . לפי שבולעת טעם נבלה דאין בה שמים כו' כצ"ל : ד"ה בשקדם . ואפי' אם נאמר דדיקולא הוא של כדמשמע בכל דוכתא כצ"ל ותיבת הכא למחוק וכן ליתא ברא"ש : בא"ד אם אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כמו שפי' לעיל . ר"ל בד"ה חתיכה עצמה כ"ל בסופו . וכן לעיל (לו ב) בד"ה אם . ולקמן (קח) בד"ה טיפת . ולא נחלק בין חֵלב לחָלָב שהוא שָמֵן מפעפע אפי' מחתיכה לחתיכה כמו שחילק הרשב"א : בא"ד ואין ראיה לר"א הא דאמר אין המדומע כו' . עמש"כ בס"ד בתרומות פ"ה מ"ו : ע"ב ד"ה הוי . דכמו שצריך כו' לבטל החתיכות דאיסור כ"ל נמי שיהא ס' בחתיכות של היתר כו' כצ"ל : רש"י ד"ה ס"ג יכול תהא כו' . ועיין מהרש"א ועיין מש"כ במעילה (טז בס"ד) :

דף קא ע"א תד"ה איסור בסופו . מאי פריך כו' יבא איסור חמור כו' ואיסור מוסיף אית ליה .
דברי מהרש"א בזה אינן מחוורין כלל ע"ש. ולעד"נ דלא מיקרי מוסיף אלא כשנעשה שינוי בחפצא ועי"ז אותו השינוי ניתוסף בו איסור . אבל טומאת הגוף לא נעשה שינוי בבשר הטמא כלל .
ותדע שהרי איסור הניתוסף לכ"ע חייל כמש"כ רש"י שאין כאן איסור חט"א שתה שמייר הראשון מוסיף
שמי

השני כו' . וכ"ת להדיא לקמן (סוף ד' קיג) מ"ד לוקה חד איסורא הוא ע"ש . ולא פליגי אלא אם על ידו יחול ג"כ על מה שנאסר מחמת הלאוו . וא"כ מהו הלשון שאומר הש"ס יבא איסור חמור יחול על איסור קל . ועוד מאי משני ר"א מאן לימא לן כו'. דמ"מ איתו איסור הניתוסף דהייתו כרת או קרבן יחול . ומ"ע דר"ש דפוטר באוכל נבלה ביוה"כ ודו"ק : ד"ה בנעמא . והכא לא פרכי לי' רבנן בו' כצ"ל : ע"ב ד"ה ר"ש . וחלב ומתה ל"ל קרא כצ"ל :

דף קב ע"א גמרא ברה"ע ולא תאכל כו' כצ"ל בו' : שם מחלוקת בישראל אבל בבני נח דברי הכל מוזהר על הטמאין כטהורין . נראה דר"ל דאף לר' מאיר נוהג בבן נח גם בעופות טמאין וטהורין . דהרי כתיב (בראשית ט) כל רמש כו' לכם יהיה לאכלה ועלה קאמר אך בשר בנפשו כו' . ותדע דהכי בסנהדרין (דף נז) איצטריך קרא למישרי שרצים עיין שם . וכן בברייתא דמייתי דאיכא דאמרי טהורה וכ"מ . וברישא בנ"כ משמע דקתו ג"כ על הטמאים כטהורין [וכן הביגו התוס' לעיל (לג) ד"ה אחד ודלא כמהרש"א שם] : רש"י ד"ה רישא בישראל . ומעיקרא כי למייה הוה מ"ל נמי סיפא בנ"כ כו' . ודוחק כי העיקר חסר מהס' בשינויי' . ולמה לא פרש דקמ"ד דסיפא נמי בישראל וקמ"ל דאין שחיטתה מטהרתה מידי אבמה"ח דאם עודנה מפרכסת חייב עליה גם באמה"ח וכר"י ור"א : ד"ה אינו נוהג . ואיכא לאו דלא יאכלו שקץ הם כצ"ל : תד"ה אלא . גבי נבלת עוף טהור כו' ולא קתני דאין שחיטתו מטהרתו כו' ותימה דתקשה כו' . לכאורה כיון דלא תני נמי הסיפא דשחיטתו מטהרתו לב"נ א"כ ליכא למישמע מינה מידי : ע"ב גמרא אלא כעין קלניתא . לפ"ז בב"ב (כ) דמסיק נמי כעין קלניתא שוב לא נצרך לאוקמי בטמא כדמתרץ שם קודם ע"ש : שם אבל אמה"ח ובשר מה"ח לריו"ח כו' כצ"ל : רש"י ד"ה דבכוליה ליכא כו' וד"ה במשהו צ"ל הד"א . ובא"ד צ"ל ורישא קתני כו' בו' : ד"ה לא תאכל הנפש כו' . שאם יחתכנו אינו עושה חליפין כו' . וצ"ל דחלב ג"כ א"ע חליפין דהא קרי ליה לקמן אמה"ח ועי' בהס"מ פ"ה מהל' מ"א ה"ב . והא לא קשיא מלקמן (קכח ב) דאמר כוליא וכיב שפתים א"ב . ולא קאמר ג"כ חלב . דחלב לא מטמא אפי' מן הנבלה :

דף קג ע"א תד"ה ומר סבר . אי כר' אלעזר כו' כצ"ל בלא י' : ע"ב רש"י ד"ה ר"א גמרא איעקר לי' . שאפי' חזר ואכל אותו חצי זית כו' דקא נקיט חצי זית אחר כו' כ"ב דצ"ל : בא"ד כלומר היזכר כו' כצ"ל :

פרק ח במשנה ואסור להעלות עם הגבינה עה"ש . לכאורה יפלא מדוע שביק לישנא דחלב דפתח בי' והוא ג"כ לישנא דקרא . ונקיט הכא גבינה ולולא דמסתפינא הייתי אומר . דבדוקא נקיט גבינה . דאילו חלב שהוא נוזלי ואין מעלין אותו אלא בכלי לא הוי כעין תפיסה אחת דלקמן (קז ב) וע"ש בתוס' . וכן הא דתני אגרא לקמן (קד ב) עוף וגבינה נאכלין באפיקורן בדוקא נקיט גבינה לפי דנאכלת בידים הוא דדייקינן מינה הא בשר לא דהיינו דבעי נט"י אבל חלב דע"י כלי אפי' בבשר לא בעי נט"י . וכן ראיתי בשם הפר"ח דהאוכל במגריפה א"ל נט"י . ועכ"ל דדוקא גבינה מסקינן שם דבעי קינוח והדחה משום שהוא מודבק בחניכים ובין השינים ואינו יוצא ע"י הדחה לחודה . אבל בחלב שני בהדחה לחודה : תד"ה כה"ב ואשמעינן דחייל איסור בב"ח על איסור מוקדשין . לכאורה כיון דמתניתין איירי באיסור בישול פשיטא דחייל . דהא במוקדשין ליכא איסור בישול . ודומה למש"כ בס"ד לעיל (קא) ע"ש . אולם הר"ן מלא דבריהם למ"ד דכל היכא דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי . וכוונתו להא דלקמן (ר"ד קיד) . ולעד"נ דאף באימורים איכא איסור בישול משום דכתיב בהן רית ודרשינן מיניה בזבחים (מו ב) לאפוקי אברים שצלאן וא"כ העלן . ועוד נלע"ד דאיצטריך לאשמעינן אף בחלק הכהנים . דקד"א הואיל דכתיב בהו למשחה ודרשינן בסוטה (טו ושם) לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין וה"א אפי' בחלב נמי וכמו דאישתרי תליקה גבייהו קמ"ל : ד"ה ואסור . האי חוץ לא איצטריך כו' . והר"ן כתב דאי לא תנא הכי לא הוי תני קושטא. ביאור דבריו נ"ל עפ"י מש"כ התוי"ט בזבחים פ"ז מ"ג הד"ה חוץ ע"ש . והגהת מהר"ם בגליון שם אינו מובן ולי י"ל דלהכי תני חוץ לאשמעינן דהה"ב אסור להעלות אף בשר עוף וכדלקמן בגמרא . ועי' מהרש"א לעיל (לז) בתד"ה אמר רבא בד"ה והא :

דף קד ע"א ד"ה ומנא . ויש מקומות נמי דגזרינן כו' . הוא סתירה נוספת ודלא כמהר"ם : ד"ה חלת . נעשה כתגלל כל המתכות שבתוכו והוי כמאהיל עה"מ כדאמרי' בנזיר כו' . עמש"כ ע"ד בזה בבכורות (כז ב) בד"ה והי : שם כדמוכח ברית תוספתא דאהלות . גם בזה עמש"כ שם : ע"ב גמרא אתי לאסוקי בשר וגבינה כו' כצ"ל : רש"י ד"ה בשלמא . דאי מסקת חלת ח"ל בארץ כו' כצ"ל : גמרא וכ"ת אכילה גופה א"ב כו' וא"ל ר"י אכילה גופה מקולי ב"ש כו' . ולא שייך להקשות הכי טעמא דב"ש אתא לאשמועינן כמש"כ התוספות בעירובין (ר"ד יג) ע"ש :

דף קה ע"א א"ל הני להיכא כו' . עי' מהרש"א בח"א . ול"י מה חידש על פרש"י שהיה גורסו : שם סברוהו אמר אשכחתינהו לכולהו איסרי כו' כ"ה הגי' בע"י : רש"י ד"ה קדמוך . שאמרו כו' כצ"ל : ד"ה קינסא . למ"ד כלי הני לאו כלי הוא . כ"ה הגי' ברש"י שברי"ף : ע"ב גמ' לרוח נכדא . בפסחים (קיא ב) פרש"י ורשב"ם כאב חצי הראש . ובשבת (נ) פרש"י על נלחתא כאב חצי הראש וכן בגיטין (ס"ד סח) : שם ירקא דנפל אתרא. בע"י הגי' מתרא : רש"י ד"ה סולדת בעלו ונשתנו כו' כצ"ל : ד"ה שמלח סדומית . ואמרו חכמים על כל אכילתך אכול מלח . הוא בברכות (מ) : ד"ה אמרי איננו. מיד המכשפות . כ"ה הגי' בע"י :

דף קו ע"א גמרא כתנאי מים שנפסלו כו' בקרקע בפרין רשב"א כו' . והנה סתם מתניתין בפ"א דידים מ"ג כת"ק ועי' ר"ש שם ובביאורי הגרא"ז לאו"ח סי' ק"ם סקי"ב ובמ"ב שם : רש"י ד"ה האכילו בשר חזיר . וכשעובד כוכבים בא בחנותו מאכילו נבלות . עמש"כ המהרש"א בכוונתו . ועמש"כ במ"ר פ' בלק אות מ"ה במ"ק בס"ד . ומש"כ המהרש"א עוד אין להקשות טו' די"ל כו' ע"ש . לא מפיו אנו חיים כי כן מבואר לעיל בגמרא (לד ב) איכהו הוא דקמטו נפשייהו ע"ש בפרש"י : ד"ה השתא כל גופו . לחולין ולמעשר ולתרומה ולקדש מטבילין כצ"ל : תד"ה דפסקינהו . והא כו' דרביעית למקוה בטלו כו' . ועי' בתר"י בפ' אלו דברים שהאריכו בזה . ואנכי תמה ל"ל לדחוקי כולי האי הלא איתא בזבחים (כב) אר"פ אם קדש בו רביעית מטבילין בו מחטין כו' הואיל ומהכשירא למקוה אתיא . ופרש"י אע"פ שאינן מעורבין . ומשמע דאיירי אלאחר שבטלוה . (וכ"כ שהבין הצ"ק שם לעיל בתד"ה לרביעית) דאי קודם ל"ל טעמא דהואיל כו' . אבל קשה דא"כ מדוע לא חשיב לה בנזיר . לכן נראה דר"פ מיירי קודם שבטלוה וקאי אדלעיל שם כל המטלים למי מקוה כו' לרביעית אינו מטלים . וקמ"ל ר"פ דאם אחר שנתבטלו במקוה שלמה קדש טו' מטבילין כו' אף דאם לא היה מתחלה אלא רביעית לא היה מתבטלים בה הואיל כו' . וכ"כ שפי' התוס' הנ"ל ודלא כצ"ק : ע"ב ד"ה וכל . הקשה כו' דבתוספתא כו' ובחולין אין חוללין כו' . לכאורה י"ל דבנטילה דוקא התירו . והתוספתא מיירי בטבילה ואפי' בטבילת כל הגוף . ולא נצרך לאוקמה בחולין שנעשו ע"ט תרומה : ד"ה אמר . ומחמל כו' שוין לתומרא ולא פליג אברייתא כו' כצ"ל : שם אלא משום דכהן הוא כו' . במגילה (כב) : בא"ד אלא אדרב ושמואל דאמרי כו' כצ"ל : בא"ד וכן פי' בקונטרס בפ' הזרוע. ל"ת שם . ובמנחות (לז) הביאו שפי' כן גבי אוב וידעוני . גם שם ל"ת רק שפי' כן במתניתין (ר"ד סה) על הא דאיתא שם המדבר משחיו . אלא שעל מרפק שהוא הגליל פרש"י בשבת (לב) במשנה שהוא איפיל"א וכן בערכין ר"פ האומר : ד"ה טעל . תימה כו' . לכאורה י"ל דהכא ר"ל שחרית קודם אכילה כמו שמצינו ב"ק (לב ב) פת שחרית . והוה כמו ברכת המוציא שאין להפסיק בינה לאכילה . ובאמצע הסעודה מותר להפסיק. וכן בברכת המצות :

דף קז ע"א גמרא דתנן מי רביעית נוטלין כו' כצ"ל כי היא משנה ברית ידים בשינוי לשון קצת : תד"ה דלא. וגם טבילה אין כאן שכן שאובין . ורש"י פי' שאין כאן שיעור מקוה . ואולי לשיטתייהו לעיל (קו) על הא דבת בירתא . דרש"י פי' דמחוברין למקוה . ולהתוס' בפי' הא' שם אף דאינן מחוברין : ד"ה מגופת . ותקנה הייתו שהרחיבה מלמטה . ומליטו לשון חקיקה על מכתון בסוכה (ד ב) גבי קונדסין כל שאלו יחקקו . ופרש"י שינטל עובי עיגולן ע"ש : ד"ה מאי. דר"ל כהן הוה כדמוכח כו' ובספ"ק דיבמות . שם ל"מ שום הוכחה דכהן הוה אלא שהתוס' כתבו שם כן : ע"ב גמרא והשמש שלא נטל ידיו אסור כו' . פי' המהרש"א בזה לא מחוור ע"ש . והא דלא מייתי הש"ס סייעתא מינה לרב עמש"כ בברכות (מו) : רש"י ד"ה בלס . מחתכין עדיו של סוס כצ"ל רש"ל בשם ס"א : תד"ה המס . בעיס ובלוא דאמרי' כו' כצ"ל :

דף קח ע"א דחדום . וטע"ז לא קאי בא"ע כו' כצ"ל : ד"ה דאמר . גבי רי"א במנחת כהן משוח כו' כצ"ל : רש"י ד"ה לימא פליגא . ולא יוכל מין האחר לרבות עליהן ולבטלן אלא כו' כצ"ל : ע"ב ד"ה גדי אסרה כו' . ואפי' חלב הנבלע מותר כצ"ל : ד"ה וחכ"א עד כו' קס"ד דאמפס קיימי . ק"ק לישנא דקס"ד דהא במסקנא נמי הכי קאי : תד"ה שנפל בסופו . דאיכא ג' נו"ט דהתיר כו' . עי' לקמן קיא ב' ובתו' שם ד"ה הילכתא :

דף קט ע"א רש"י במשנה אבל בשרו אינו נאסר כו' . ר"ל כדאיתא לקמן ע"ב בברייתא קורעו לאחר בשולו ומותר : תד"ה הלב . וא"א לומר כן דבהדיא אמרינן בהקומץ כו'. לשיטת רש"י שם הוא דוקא בחמאות הפנימיות והוא שנקרש . אבל בצלול או בחיצוניות וחולין גם בקרוש . אף אם בשלו עובר . ולרבא שם בכולן חייב ע"ש . והתוס' כאן לשיטתם דשם אזלי . שוב מצאתי בפלתי ר"ס ס"ע שהאריך בזה : ע"ב רש"י ד"ה ילתא . אשתו . כדאיתא ס"פ ג' שאכלו . ובקדושין (ע) : ד"ה זויקו . מנו לה ט' כצ"ל : תד"ה אינו עובר . דלגלי בעי קריעה שתי או ערב . הוא כר' אלעזר לקמן וכפרש"י בד"ה הא קמ"ל קריעה בעלמא או שתי או ערב כו' . ולפנינו בפירש"י שם דאיתא שתי וערב הוא ו' המחלקת . פי' פ"ח סי' ל : בסה"ד וכן י"ם דגרסי' בסמוך כחל שבשלו בחלבו מותר כו' שיש במים ס' כו' . וקיבה אסורה אף דיש ס' דשמא לא יצא כל החלב ממנה ונתן טעם בקדרה . משא"כ בכחל דחלב הנשאר בו אינו אוסר כיון שלא יצא לחוץ . ולכן מייתי שפיר סייעתא לר"ק דרב מינה דה"ס בלי . אינו אוסרו החלב הבלוע בו . והתהר"ס שגה מאד בזה במחכ"ת . אך ק"ל דא"כ מאי מקשה לקמן לר"כ מינה בשלו דיעבד אין לכתחלה לא . דהתם שאני דמבטל בשר בחלב

(של הכחל) לכתחלה בה' : ד"ה נדה . משומאת נדת אשה כצ"ל . ומה דליתא כאן גבי דמא שרי לן מחלא עמש"כ לקמן (קיא) :

דף קי ע"א גמרא ר' יוסי ב"ר אבא מתני . גי' התוס' בד"ה דאתניי' . רב יוסף . ונאמת רב יוסף בר אבא נזכר ר"פ כס"מ עי' סה"ד : שם במעלי יומא דכפורי אפקינהו ר"ע לכתלינהו. עמש"כ לעיל (לט ב) : רש"י ד"ה אחוייה . בני המקום . לכאורה משמע דזפילי גופי' אחוי לי' : תד"ה היכא . ומיהו יל"פ לו כמו ממנו . וכה"ג כתב הכ"י בפ"ע דב"מ דהכור לי כמו ממני : ע"ב ד"ה טלית . ואעפ"כ המברך לא הפסיד . עמש"כ ע"ד בברכות (יג) בד"ה לא : בא"ד מדאמרי' ברית התכלת תכלת אין כו' כצ"ל : בא"ד מותר בכל ענינים בין להתעטף בין להציע תחתיו . משמע דבגד הצעה פטור מן הציצית . ומש"כ בסה"ד ומיהו נראה שיש לחלק בין טלית כו' . היינו לענין היתר כלאים . וכן יש לכוון דבריהם במנחות שם . אבל המ"א בסי' י"ח סק"ג הבין בדבריהם דשם דהצעה חייב בציצית ע"ש ולדעתי אין הכרע וצ"ע : בסה"ד ולפ"ז בטלית שאולה הי' אסור להציעו תחתיו . תימה מאי איריא שאולה אפי' של עצמו נמי . וצ"ל למחוק בטלית שאולה : ד"ה דתנן . כדמוכח בפ' תולין כו' כצ"ל : בסה"ד למה אין פשוט לך כו' שאפילו בביטול כו' . הההגה שבגליון בש"ת טעותא היא :

דף קיא ע"א גמרא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא . ובזה א"ש לעיל (קט ב) דאמרה ילתא אסר לן דמא שרי לן כבדא . ול"א ג"כ טחלא כמו שיסד הפייטן שהביאו התוס' שם : רש"י ד"ה והתוכא לתחת . כשתתנוהו בתנור כו' כצ"ל : ד"ה כבדא עילוי בשרא . ואודו של שפוד תלוי למטה כו' . עי' לעיל (לו ב) תד"ה אפי' שכתבו להפך : ע"ב ד"ה קפי . לגלי בעי קריעה שתי וערב . עי' לעיל (קט ב) בתד"ה אינו עובר ובתמ"כ שם : גמרא ר' אלעזר הוה קאים כו' כצ"ל בל"י : רש"י ד"ה קערה שמלח בה כו' . וגו"ע ראשון הוי כאיסור גמור . תימה דבאיסורא כל היכא דאיכא טעמא כלל אוסר עד העולם כמש"כ הר"ן וש"פ : ד"ה מותר לאכלו . דלגון שבלע מן המתוכות כו' כצ"ל : ד"ה דגים שעלו בקערה. נתנן לתוך הקערה כו' כצ"ל : ד"ה כולי האי. שמוזר וגו"ע בבישולא כצ"ל : תד"ה ולא היא . אבל הוא בפירוש אמרה כו' . לכאורה תמוה דהא הגמרא קאמרה דלאו בפירוש איתמר . וי"ל דלא היה דקאמר ר"ל דלא מכללא איתמר . דלא יתכן שיטעה השומע בזה דפשוט דשאני התם כו' . אלא ודאי דבפירוש איתמר . ותדע דלא קאמר כאן ואי מכללא מאי כמו בש"ד ועי' בר"ן :

דף קיב ע"א ד"ה הלכתא . דהא אפי' בשל בה חטאת כו' דהוי טעם שני באיסור . תמ"כ המהרש"א דלא הוי טעם שני בהיתר ע"י מים כו' . נראה דלענין איסורא לזרים כו' הוי כמו שאר איסורים שאוסרים עד העולם כמש"כ לעיל בשם הר"ן . דהא החטאת בעלם רבעא עלה איסור לזרים כו' . רק לענין לאיפסולי ביוצא צריכין אנו לדבריו : ד"ה תרי . דכן היו בקיאין בדבר מותר כצ"ל ולמחוק הס' : ע"ב רש"י ברה"ע כמו השופה יין לחבירו כצ"ל : תד"ה דגים בסופו . ובדגים כו' הוא דאמר דלא שריק כו' כצ"ל ומלת לעיל למחוק : ד"ה ודגים . מלא מיץ מן המוהל שיצא מן הבשר כצ"ל : בא"ד ותדע שאותו המוהל הוא היתר שהרי מיד כששהה כו' כצ"ל :

דף קיג ע"א ד"ה מאי לאו . דהא משנה שלמה היא בע"ז כו' . הגרי"פ ציין לתרומות כו' . אבל כבר כתבתי בתמורה (יט ב) שכן דרך הראשונים להביא ממסכת המגורש יותר ע"ש. אמנם לפ"ז ה"ל להביא מלעיל (קט ב) : ד"ה בשר . ה"ה בשר עוף כו' דדוקא ר"ע כו' . אבל הרא"ש כתב דר"ע לא בא אלא לפרש דברי ת"ק. וכ' התוי"ט והא דתנן ר"ע אומר בלשון פלוגתא כו'. כאן י"ל דנקט לשון פלוגתא משום ריה"ג דפליג עליה : מש"ב המהרש"א דאי הוה גדי דוקא לא הוה מפקינן הקרא ממשמעותי' כו' . קשה דהא השתא מפקינן ליה נמי ממשמעותי' לומר דאפי' עוף במשמע . וזה דוחק לומר דאתי היקשא לגלויי דעוף נמי במשמעות גדי : רש"י ד"ה פרט לעוף וחיה כו' . הקדים עוף לחיה . דמיעוט לאשון יותר מסתבר לאוקמיה אעוף שאינו בכלל בהמה : בא"ד פרט ובהל איתרבאי מקרא כדקתני בברייתא בגמרא . אבכי לא מצאתי מקומו איסו : גמרא א"ק ויצא יהודה את גדי העזים . הא דלא מייתי קרא דאנכי אשלח גדי עזים המוקדם . וכן בסמוך בקרא דרבקה לא מייתי קרא דוקא לי משם שני גדיי עזים המוקדם . י"ל משום דהתם כתיב גבייהו לאו ואיכא למימר דלא אתי אלא לאפוקי טלה דהוא בכלל לאן . א"כ י"ל משום תירוצא דתרי מיעוטי כתיבי . מייתי הנך דכתיבי בה המיעוטין : ע"ב רש"י ד"ה לרבות את החלב . עובר משום חלב ומשום בב"ח . הא דלא פי' דנ"מ כגון שאכל חצי זית מזה וח"ז מזה כדלעיל (קח ב) דהא פשיטא דחייב דאין זה אמע"א כדמייתי התוס' לעיל (קב ב) מגמרא דיומא ודשבועות : ד"ה מחד קרא. דכולהו תלתא גדי מייתרי לדרשה דהל"ל לא תבשל בהמה בחלב אמו כל מי שיש לו חלב אם כיון דשופיטו כו' כצ"ל. ועי' לקמן (קטז) ד"ה קסבר ר"ע : ד"ה הא דרבי' . וכל היכא דקתני משום פלוני לא שמע מפיו כו'. וצ"ע דא"כ מאי פריך הגמרא בנזיר (ט ב) על הא דאיתא במשנה שם שאר"א משום ר' יהושע כו' וכ"א משום ר"י גמר לה והא משום ר"י בר מתל גמר לה ע"ש . ובב"ב (קיד ב) איתא אריו"ח משום ר"י בר"ש כו' איתיבי' ריו"ח לר"י ב"ר שמעון כו' . ומשמע ג"כ דשמע מפיו מדאותיב ליה ע"ז . והרשב"ם חילק שם בדרך אחר ע"ש : ד"ה וחד אמר לוקה. קס"ד דאאכילה קאמר אם הסרו כו' כצ"ל : תד"ה קסבר. דאי הוה ס"ל בעלמא דאין אמע"א ולא הוה יליף מהכא כו' כצ"ל ובמהרש"א ע"ש : ד"ה וש"ה . דשאני נבלה דמטמאה . ואין זה סותר למש"כ במכות (טז ב) בד"ה כיסק דילפינן מזה בגמלה דאיסור נבלה חייל על איסור שכן אף דבנבלת גמלה אין טומאה כלל . דמ"מ שם נבלה אית ביה טומאה . תדע דהא חלב נבלה ג"כ אין בו טומאה . ועמש"כ במעילה (טז) בס"ד : שם וטרפה נמי משום דמחייס . קשה דנילף במה הצד מנבלה וטרפה . וי"ל דאיכא למיפרך מה להנה"ש שהאיסור שבהן הוא בעלמם משא"כ בב"ח האיסור שבו בא ע"י תערובתם דכל חד וחד בפ"ע שרי . או מה להנה"ש שאסורין שלא ע"י בישול . משא"כ בב"ח לא נאסרו אלא ע"י בישול . אבל לפ"ז לא היו צריכין התוס' לסברות דמטמאה ודמחייס :

דף קיד ע"א רש"י ד"ה בחלב אמו . דהא גדי בטהורה משתעי כו' כצ"ל : בא"ד דאי ס"ל גדי ואפי' עגל וטלה ל"ל לרבויי חלב פרה כו' . ואף דסוף סוף תרבינן פרה וטלה מגדי יתירה. מ"מ אי לא הוה כתיב גביה אמו ה"א דרק בחלב גדי אסרן רחמנא כמו בחלב אמו הראשון דמשתעי בגדי : תד"ה פרה . וא"ת היה כו' לר"ע . לכאורה י"ל מה לחיה שלא נאסרה אף במינה : ד"ה מה . תימה לרבנן חיה תוכיח כו' . לכאורה י"ל שכן שם אם אסורה בשחיטה עם בנה . וכמש"כ לעיל (קיג ב) בתד"ה וש"ה : ע"ב רש"י וגדולה זו היא זקנו שכבר נתעברה . לא היה צריך לזה . רק שהיא נולדה קודם ר"ה דאין מצטרפים הנולדים קודם ר"ה עם הנולדים אחריו : תד"ה או. משמע כו' ה"א תתנגח ומכור קאי אגר דלעיל ואעובד כוכבים דבתרי' וה"נ אמרינן ברית א"נ דנשך ומרבית קאי כו' כצ"ל :

דף קטו ע"א גמרא שמתא ומה שבת כו' . הני לא כש"כ . עפרש"י . ק"ל דהמפטם את הקטורת להריח בה ליתסרא להריח בה דהא תיעבתי לך הוא ונהנה מהתועבה גופה ודמיא לבב"ח . ואיתא בספרי פ' ראה פיסקא ע"ו דא"ח על ריחה ע"ש . ואולי י"ל כיון דכתיב לא תאכל משמע דמיירי במידי דבר אכילה עי' לעיל (פה) מה שהבאתי מגמרא דב"ק (מא) וקטורת איננה בת אכילה . ואגב ראיתי במפרש ז"א שציין דין זה להגמרא דכריתות . וכוונתו למאי דתניא שם (ו) והמריח בה פטור כו' . ושגה בזה דהתם הכוונה על קטורת דליבור וכדפירש"י וכדמוכח תקיותא אלא שמעל . ועי"ש בסוגיא . אבל בקטורת שעשאה באיסור איכא למימר שאסור וחייב בל"ת : רש"י ד"ה פילות הקן ליתסר . כגון כו' דהא נעבדה בה עבירה . קשה הא כיון דניתק לעשה וקיימה ושלחה הרי תיקן הלאו שעבר . וצ"ל דפריך למ"ד קיימו ול"ק לקמן (קמא) דלדידיה כיון דלא קיימו בתכ"ד שוב לא מהני לתקן הלאו . ומ"מ הטעם עדיין מוטל עליו לקיימו ע"ש בפרש"י : תד"ה כל. וא"ת נורס כו' וי"ל כו' . התוזכרתי בפ' ראה הקשה על קושייתם מאין פסיקא להו דלרס עובד כוכבים מותר . ועל תירוצם הקשה דלמא לא שרי רחמנא אלא היכא דנפל מום מעלמו אבל בהפיל בו מום אפי' ע"י עובד כוכבים אסור . והנה בקושייתו הראשונה נראה שנעלמה מכ"ת מעשה דקדוד (בפ' כפס"מ) שהתירו חכמים . וקושייתו הב' ג"כ לק"מ דהא בב"ח אסור אפי' בנפלה טפת חלב מעלמה לתוך קדירה של בשר כדאיתא לעיל (קח) במשנה . והוא לדברי רב אבי מל"ת כל תועבה . שוב מצאתי להפ"ח ביו"ד סי' ס"ד ס"ק פ"ו שעמד עליו בזה : ד"ה חורש . דאין גדלות וקטנות פוסל בבהמה כו'. ק"ל דהא קטנות פוסל בבהמה בפחות משמונה ימים . וגדלות פוסל ג"כ בפר יותר מבן ג' שנים מה"ת כפי הנראה מדברי התוס' יומא (סה ב) בד"ה משום חטאת וכמש"כ המל"מ בפ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ו ע"ש . וצ"ל דאף לדבריהם אינו פסול אלא במקום דכתיב פר כגון פרי המוספין או פר העה"ד ש"ל ופר כה"מ . אבל עולה או שלמים דמיירי בהו קרא דומיד בן בקר (עי' מנחות עג ב) דלא כתיב בהו פר אלא בקר הכל בכלל . ולזה כוונה הגמרא דסוטה (מו) דאין שנים פוסלות בהו . וכי מתני שם אבו קדשים ליכא בהו דפסלי שנים גם פרים בכלל זה . ומיושב יפה הצ"ע של המל"מ שם עליהם מגמרא דסוטה הנ"ל . וקטנות דקודם ח' ימים . י"ל דאינו אלא כמו בבני יונה דדוקא קטנים מ"מ פסולים קודם שיעלטו (לעיל כב ב) וכמו בס"ד : בא"ד וקשה דלמה לא יחשב בישול של שבת כו' כמו בישול של בב"ח . לפ"ד יש לחלק דבישול בב"ח הוא עצם האיסור . אבל בישול שבת האיסור הוא מחמת השבת דהוסר גם בשאר מלאכות . דומיא שכתבו לעיל לענין זרעים דחורש בשו"ח ודיש דתוסם פי פרה . מיהו קשה מה שפרש"י לקמן וה"ה דמ"ל בכל הני מה שבת דמתירה כו' . והלא כלאי זרעים דומין לבישול בב"ח . והרי גם הקיום אסור בהן . וכן אוא"ב ושלות הקן לכאורה דומין לבב"ח ויש לחלק קלת : ע"ב גמרא נמה הכתוב מדבר בבני מינין . עפירש"י . ולכאורה קשה דהא האי קרא כתיב בפ' כי ירחיב ושם מדבר בבשר תאוה עי' לעיל (פד ב) . וקרא דרק בכל אות נפשך תזבח מ' דבפ' דלעיל תינה מוקמינן ליה בפסה"ק כדפירש"י בחומש וכ"ה בספרי . אמנם לעיל (כח) בדרשת ר"א הקשר אמר נמי מקים טו' לפסה"ק ופרש"י בספרי גרסינן כו' לבהמה כו' ולא תוקי ט' אלא בבשר תאוה . וליטוד דהכא איתא ג"כ בספרי שם . וליתא שם קיומא דמסיק הכא אמה לאמר ט' עד סופה . דלשיטתיה אזיל דפ' ז

נבשר

בבשר תאוה. ועי' לעיל (יז) רש"י ד"ה בשר תאוה ובמהרש"א שם : שם ולא יסי' קדש מבני ישראל כנ"ל : רש"י ד"ה ולהדר דינא. ערלה תוכיח וגמרינן ומייתינן כו' כנ"ל : ד"ה הכי אמרינן משמי' דר"ל . אם יש להשיב מה להלה"ש שבשניהם כו' כנ"ל : תד"ה ונאמר. ס"א דהנאת הגוף בלא אכילה אסר הכתוב. דמצינו הרבה שלא ניתר אלא באכילה כמו פהמ"ק דדרשינן ואכלת ולא לכלביך . וכן שביעית ומע"ש אינן מותרין בכל הנאות עי' פ"ח דשביעית . ומש"כ הנאת הגוף . הוא משום דמיון דקדש . ודברי מהר"ם בזה אינן מחוורין ע"ש :

דף קטז ע"א גמרא איכא בינייהו חיה כו' . אבל בהמה טמאה לא פסיקא ליה . דהרי ריה"ג סבר אין אמע"א לעיל (קח) . ואף דאמרינן שם דבאיסור חמור אית לי' אמע"א .

ובב"ח הוה איסור חמור דמיתסר בהנאה . שם לא אמרינן אלא איסור כולל באיסור חמור ובב"ח לא הוי איסור כולל . אך למ"ד טעם כעיקר לאו דאורייתא . א"כ משום טעם בשר טמאה לא הוה נאסר החלב . והיכא למימר מיגו דחייל איסור בב"ח על החלב חייל נמי אבשר דטמאה . אמנם י"ל מאן לימא לן דבב"ח חמיר דלמא טמאה חמירא שכן מטמאה והכמ"ל : רש"י ד"ה לא הוסיף. דהוי איהו אחד מאחד ומאתים מותר כנ"ל : ע"ב ד"ה ה"ז אסורה. ויש מתירין כו' וכי הדר יהיב טעמא בגבינה ה"ל כ"ע בר כ"ש. תימה דע"כ לא שרינן אלא כ"ש בר כ"ש דהתירא אבל הכא טעם שני דבשר שנותן בגבינה הוה באיסורא ודומה ממש למש"כ רש"י שם דמודה שמואל שאסור לאכול חלב כותח בקערה כו'. ובלאו הכי מעמא של רש"י נמידחינהו מחמת שהחלב אוסר דנעשה נבלה אלא דגם טעם הבשר שבחלב הקיבה ג"כ אוסר הגבינה : בא"ד וכשנתערב חלב זה כו' ה"ל מין במינו כו' וגם פסקנו כו' דמב"מ בכל שהוא. השעה"מ בפט"ו מהל' מ"א הביא ראיה מזה דס"ל לרש"י דמב"מ במשהו אפי' באיסורי דרבנן דהרי חלב שחוטה אינו אלא דרבנן . ושגה מאד במחכ"ת דהלב שחוטה לא מיקרי אלא חלב הכחל אבל חלב הקיבה הרי פירש מדרי הבהמה בעודה בחייה ומה לי כנוס בהקיבה או כנוס בכלי וכמש"כ רש"י לקמן „וה"ל כנוס במעיה כנתון בקערה" . וכן לעיל בגמרא (קט ע"ב) ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיה וזה אין כנוס במעיה וע"ש בפרש"י . אבל כאן בהמת לא הוי אלא איסור דרבנן מטעם אחר משום שאינו נאסר רק ע"י מליחה ולא נאסר מדאורייתא אלא דרך בישול : בא"ד ודמייתי ראיה במס' ע"ז מינה כו' כנ"ל : ד"ה גבי דידן . משום דניחוש שמא כו' כנ"ל :

דף קיז ע"א ד"ה ותה למדנו . אף כאן אימורין מפורשין כו' כנ"ל : ד"ה אליה . דאלית הככש קריבה ביה כנ"ל : ד"ה תרומת הדשן . תורם כו' מלא מחתה . עמש"כ ע"ד

בפסחים (כו) : תד"ה אמר . ועי"ל כו' אסמכתא בעלמא הוא דהא במעילה כו' כנ"ל וכן הועתק במהר"ם : ד"ה הוא . וכה"ג דחיק לאתויי דתקון רבנן בהו מעילה כו' כנ"ל : ד"ה אין . דהא דשן אין מועלין בו עד שעת תרומה . תימה דהא מכולה מתניתין דמעילה (ט) מוכח דיש מעילה בדשן עד שתנא לבה"ד ע"ש. ובמעילה (יא) ד"ה אין לא כתבו רק דע"ע תוכיח. שוב מצאתי ביומא בד"ה אין שדחו בעלמן הא דדשן כדכתבינן :

פרק ט ע"ב במשנה והגידין כו' אבל לא טומאת נבלות. ופרש"י דתניא בנבלתה כו' ולא בגידים. הנה בפסחים (כב) אמרינן למ"ד יש בגידין בנ"ט כשהותרה נבלה היא וחלבה וגידה

הותרו . ופרש"י לפי שגם הן קרויין עמה נבלה (וע"ש פג ב אר"י א"ר כל הגידין בשר ט') וקתם מתניתין לעיל (לו ב) דיש בגידין בנ"ט . ואולי דהכא ממעטינן להו ממיעוטא דה' דבנבלתה או ממ"ש דבנבלתם עמש"כ לעיל (עז ב) : בהרע"ב וא"ת לכזית להשלים שיעור נבלה לטמא אדם ובגדים שעליו . נ"ד במחכ"ת דכיון דעסיק ואתי במגע כדמקיים בקרא דהנוגע בנבלתה. הרי במגע נבלה אין טומאת בגדים עמש"כ לעיל (כט ב) . ולשון רש"י לקמן בגמרא בד"ה לכא דת"כ לטומאת אדם וכלים ככון : רש"י ד"ה הפוחש בהמה טמאה . הואיל וישראל שחט שחיטה מעלייתא ואשכחן כו' כנ"ל ומלת היא נמחק : בא"ד והכי תניא נהרה אין בה כו' . הוא לקמן (קכא ב) : ד"ה תנינא . דעור ועלמות כו' כנ"ל : ד"ה לכא דת"כ . שמומרי האוכל כו' כנ"ל : ד"ה קליפה . מכלל דהשבולת או הקליפה

[illegible]

דלענין טומאת אוכל קאמר ולכ"ע אפי' לר' יהודה דלקמן (קיט) לתאי דמוקי ליה בשומר וכמו שפרש"י לקמן שם (בע"ב) בד"ה לא משום שומר וכמש"כ המהרש"א בעלמו שם . ועמש"כ שם : ד"ה שנ"ת דיו . כגון תחב קיסם בכזית בשר נבלה להיות לה יד כו' . לכאורה קשה דכזה לא הוה יד כלל כדאיתא בפ"ג דאהלות ת"ד היו תחובין ביד"א טהור שאין חבורי אדם חבור. ועמש"כ שם בס"ד : תד"ה שומר . לפי' ר"ת ור"ש דבעו כבילה כו' . המהרש"א הביא שכן גם דעת רש"י בפ' או"ב . ולא ה"ל להביא ממרחק כי כן מבואר דעתו גם לקמן (בע"ב) בד"ה אין יד לפחות מכזית . ובדף (קיט) בד"ה גורר את כולה לטומאה ובכל הסוגיא דשם . ובדף (קכח ב) כמש"כ המהרש"א עצמו שם . ועל עיקר דבריהם עמש"כ ברים עוקצין בס"ד : ע"ב ד"ה מעיקרא . דדרשינן בת"כ כל הנוגע בהם לרבות כו' כנ"ל . והוא כתיב גבי שרצים : ד"ה וכהם . וי"ל דפשיטא ליה כו' שאם אתה אומר מחוברין עמהם כו' . לכאורה עדיין הקושיא במקומה עומדת דדלמא הוא מטעם דלא הוכשרו . ויש לדחוק דה"ק דהכי תוכח עכ"פ דלא מקבלי טומאה במחובר יהיה מאיזה טעם שיהיה . ואפי' את"ל דהוא מטעם דא"ת טומאה במחובר כשם כו' . אמנם ק"ק דלעולם אימא לך דמקבלי הכשר וטומאה במחובר , ודק"ל א"כ עמאת את הכל . מ"ל שלא נפלו עליהם גשמים משנעשו זרע עיין מהרש"א וי"ל : ד"ה אין יד . אבל להוציא אפי' שיה זית שלם כו' דלריך כבילה . לכאורה מ"ל בקל אף להוציא כגון דנגעו בהמתמא גם אוכלין שמאים אחרים פחותים מכבילה בכדי חצי זית זה וכחכמים דר' דוסא בפ"ג דעדיות מ"ב דאוכל פרוד מלטרף . ובפ"א דטהרות מ"ה תנן נפלו שניהם כאחד עשאוהו שני . ופי' הא"כ ואפי' לא נפלו במק"א אלא זה מלד זה וזה מלד אחר מלטרפין כרבנן דר"ד . אבל לפי מה שפירשתי לקמן דעת התוס' בבעיא דשומר אוכל שחלקו ע"ש . י"ל דגם יד אוכל זה אינו מלטרף עם אוכל אחר שאינו יד לו . אולם ממתניתין דב' עלמות ועליהן ב' חלאי זיתים כו' המובאה בסמוך מוכח דאינו כן : ד"ה והכית . מה לתגור שכן מטמא מאוירו . לכאורה גם את מטמא מאוירו כגון שמאהילין עליו או שהוא מאהיל וי"ל :

דף קיט ע"א גמרא כדאר"א בריה דרבא כו' ה"נ בקולחא כו' . עמש"כ בפסחים (נד ב) בד"ה כדאר"ש : ד"ה הא כפול קאמרי כנ"ל : ד"ה מממיכן . שים שרביעין הרבה .

שמהרש"א בתד"ה שייר מחק ג"ת הללו מפירושו בכאן : ד"ה בקולחא . הא דמטמא כו' כנ"ל בלא ו' : תד"ה שייר . ולא לפלוגי אחרים אהך ברייתא . עמש"כ בנדרים (כו) בד"ה איתיביה בס"ד : בא"ד לקמן גבי שומר אוכל שחלקו דקס"ד כו' כנ"ל : ע"ב גמרא שומר אוכל שחלקו קמבעי"ל כיון דהאי לא מגין אהאי כו' לא מלטרפת כו' . מלשון התוס' שכתבו וא"ת ואמאי כו' כגון שיש בין כל הגרגרין כביצה בלא שומרין . משמע דקמבעי"ל אף אם מלטרף חד שומר להאוכל השני שאינו שומר לו . אבל מפרש"י משמע דלא מבע"ל אלא אשומרין אם מלטרפי אהדדי. וכ"ת ליפגא דשני שומרין מהו שילטרפו . וגם למסקנא לא מסבא ליפניה . ומדברי המהרש"א לעיל בתד"ה שייר משמע שהבין גם דברי התוס' דשם ע"ד פרש"י ול"ד : רש"י ד"ה חטין בקליפתן . וה"ל המ"ל בריה שאני . ולע"ד ה"ל דע"כ לא משנינן בריה שאני אלא לענין שיעורא דחשיבותא דבריה משוי ליה כאילו יש בו כשיעור. כמו דמלינו לר"ש בפ"ג דמכות דחטה של טבל מפני חשיבותה להיותה בריה חייב עליה בכ"ש כמו בכזית . אבל לענין לירוף שומרין מאי סברא דליהני בו חשיבותא דבריה : ד"ה לא משום שומר . כיון דאיכא כזית כו' להכנים כו' . מש"כ המהרש"א דבטומאת אוכלין איירי . התמיה עלמה ודאי איירי בטומאת נבלות וכדמוכח נמי מהא דתני שם טומאת מתה . לכן נראה דלעולם מיירי בטומאת נבלות ונקיט רק ליפגא דשמוש יד שהוא להכנים ולהוליא : גם מש"כ המהרש"א אלא לר"י בעי כזית כו' . הן גם ליהודה בן נקושא למאן דמוקי ליה בשומר בעי כזית אבל גם רש"י ותוס' לקמן (קכד ב) גבי פלוגתא דבר פדא וריו"ח לא הזכירו אלא ת"ק דאחרים דאית ליה אין שומר לפחות מכזית :

דף קכ ע"א גמרא התם משום יתובי דעתא הוא כו' . ועפירש"י : וביומא דקאמר בטעמיה דר"ל משום דאכשורי אוכלא הוא . ע"כ אינו כלל לכל מילי אלא לענין יוה"כ

(וק"ק מהא דשבת (קמד ב) שהבאתי שם ונדחה הסתירה משם להע"ז שכתבתי שם) . אבל מ"מ חזינן הכא דבקרש יצא מתורת משקה לגמרי . ובמחלוקת ג"כ הדבש נקרש ועמ"א שם : שם הקפה את הדם ואכלו כו' חייב . בגה"ש הפלה בל"ע מכאן למה שהביאו התוס' בשבועות (כג) מהירושלמי דיליף דשתיה בכלל אכילה מן אבל דם לא תאכלו ואי בשקרש והתניא דם שקרש כו' אלא כמו שהוא כו' . ובמחכ"ת נעלם ממנו שהירושל' בעצמו מקשה ע"ז מברייתי' זאת בשבועות שם וביומא פ"ח ה"ג ובכפ"ב דמע"ש ומפני קושי' זאת חזר מלימוד הזה וע"ש בשבועות בפ"מ : רש"י ברה"ע ד"ה אמתניתין . דהא יד לא מלטרף כנ"ל : ד"ה קיפה . פירמא דק שבבשר כו' כנ"ל : ד"ה תבלין . באנפי נפשייהו לא אכלי כו' כנ"ל : תד"ה הוא . המ"ל יטמא טומאת נבלות . לכאורה דבריהם תמוהים לפי מאי דמשמע מפרש"י ותוס' בבכורות (י) דהא דחלב נבלת בהמה טהורה טהור מלטמא טומאת נבלות דה"ס השומן ע"ש . לכן נראה דדבריהם קאי על קושיית אביי לרבה בפי' דקיפה . ודלא כמהר"ם שהבין דבריהם על הא דהרוטב . ועל פרש"י והתוס' דבכורות ק"ל דכמו דממעט בזבחים (ע ב) מן ואכל לא תאכלוהו יצא חלב חיה שחלבה מותר. כמו כן נמעט מזה חלב טהור דהיינו שומן שמותר : ד"ה מה להנך . ואפי' למ"ד לאו לאברים כו' , בגליון נמחק מלת לאו בשם הרש"א . והוא שבוש עי' לעיל (קב ב) ובתוס' שם . ובמהרש"א ע"כ פ"ש : ע"ב גמרא דתני רב יוסף פרי כו'. כן העתיקו הר"ש בפי"א דתרומות מ"ג ונכון : תד"ה לכתוב . אבל לענין טומאת נבלת עוף טהור לא . ונ"ל הא דאמר לעיל נבלה לא אתי מחמץ וחלב שכן ענוש כרת .

ה"ה דהת"ל דלטומאה לא ילפי' מאיסורא : ד"ה היכא . שע"י מעשה של זריעה נאסרין הכלאים ט' . גם המקיים כלאים שעלו מאליהם בלתי שום מעשה נאסרים כמבואר בפ"ה דכלאים וברמב"ם פ"ה ה"א . אלא דמ"מ אינן נאסרין אלא בדידע וקיימם : ד"ה דון . דר"א מחייב דגן שהמחהו מדאורייתא כו' כנ"ל :

דף קכא ע"א רש"י ד"ה באלל דר"י ל"פ . ואתי ר"י למימר באלל מרעקא מודינא דלא הוי בשר באנפי נפשיה לענין נבלות . אינו מדוייק דלענין נבלות אפי' לאלטרופי לא .

ובאנפי נפשיה אפי' לענין טומאת אוכלין לא . ואולי דנקיט כן משום סיומא דפלגתו שכין דהוא אפי' באנפי נפשיה מטמא אף בטומאת נבלות : ד"ה והכשר . דאלל לא מיקרי אלא כו' ומלוהר כו' . עי' לעיל (לה ב) בתוס' סד"ה דם : ד"ה זרעים . אינן נעשין אב כו' כן נ"ל בלא ו' : ד"ה נבלת עוף טהור . לקבל טומאת אוכלין מהשרץ . עמש"כ בבכורות (י) על דבריו בס"ד : תד"ה מרעקא . ובעוף אין גידי צואר קשין . אינו מובן דאדרבה מפני שהוא רך בעוף לכן מפגל וזהו דאשמעינן דאפ"ג דבמתני' תני דאלל אינו מפגל ולא מתפגל דזהו דוקא בבהמה דקשה . ושם פי' התוס' דאלל דשם הוא בשר שפלטתו סכין לכ"ע : מש"כ המהרש"א מתני' דהתם כו' ע"ש . נ"ד דקושיית התוס' אינה ממתני' דהיא מתפרשת יפה גם לפרש"י . אלא ממימרא דר"א שם אבל קשה דלמא ר"א ס"ל כריו"ח רביה : ד"ה והוא . תימה כו' דגבי טומאה שייך כו' אבל משום דבעליה לא משתרי באכילה . אנכי מלאתי לענין איסורא ג"כ ביטול בתרומה וקדשים בפי"א דתרומות מ"ה . ועי' במנחות (סט) בתד"ס דבלע ובמש"כ שם ע"ד : ד"ה וריו"ח. אלא מיירי כגון שיש בלאשו כזית בשר כו' . ל"י מאין להם דבעינן כזית דוקא : ע"ב גמרא [והא איתמר שחט בה שנים או ר"ם כו' חזקיה אומר אינה לאברים ; מפרש"י משמע דדוקא בשחט ישראל (וכ"כ התוי"ט בטהרות פ"א מ"ג) ולכאורה לטעמו דר"ז בסמוך דקאמר יצתה מכלל חיה אפי' שחט עובד כוכבים נמי . ואולי דחקו הא דשונין דלעיל דקאמרי ועובד כוכבים בטהורה דמשמע אבל בטמאה לא . וחזקיה איירי בה לתרוייהו . והנה התוי"ט הקשה שם לחזקיה ממתניתין דשם דתני גבי עוף טמא ואין שחיטתה מטהרתה דר"ל דאין שחיטת ישראל מטהרתה לב"ב באכילה וכדתרלה לעיל בגמרא (קכ) . ונ"ל ליישב דחזקיה מוקי לה כמ"ד לעיל (כח) דאין שחיטה לעוף מה"ת . והתוס' לעיל (כ) כתבו דנחירה מיהא בעי בסימנין . ולשון הגמרא לעיל (לג) עובד כוכבים דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מילתא . ואם כן ה"ה עוף לישראל אינו מותר בשחיטה מה"ת עד שתמות א"כ . ובטהרות שם מ"א דתני שחיטתה ומליקתה מטהרת את טרפתה . בל"ז ע"כ מיירי בנמתה א"כ . דבעודה מפרכסת גם זולת השחיטה אינה מטמאה עד שתלא נפשה . וכזה א"ש מאי דלא תני שם במ"א ושחיטתה מטהרתה (ר"ל באכילה לב"ב עי' בתוס' לעיל קב ד"ה אלא ובמש"כ שם) דבאמת אינה ניתרת בשחיטה לבד עד שתמות ודו"ק כי קצרתי] : שם והרובעה חייב דהא א"ת טומאת נבלה . ונראה דאפי' בישראל בטהורה חייב הרובעה וכדאמרי' בסנהדרין (עח) הרובע את הטרפה חייב כו' מ"ד ליהוי כמאן דמשתמש מת כו' דמשום הנאה הוא והא אית ליה הנאה . וזהו ג"כ כוונת אביי כאן דהא א"ת ע"כ אלמא חיה היא ואית ליה הנאה מינה . וא"כ מ"ל טמאה ומ"ל טהורה ומ"ל שחטה כותי ומ"ל שחטה ישראל . וכ"מ להדיא ברמב"ם פ"א מהל' איסורי ביאה הי"ב . אבל לא כן כתבו התוס' לעיל (עד וב) בד"ה למעוטי בתירוץ הא"כ והמגיה בכ"מ שם שתלה ד"ז בפלוגתת חזקיה וריו"ח דלעיל קי"ל כריו"ח דתני ר"א כותיה ל"ד כלל . דהא אביי קאמר טעמא לפי דא"ת טומאת נבלה . וכזה חזקיה מודה כדלעיל , ורש"י שכ' למומרא לא קאי אלא על הא דאינה מגלת . ומשום דאיכא ב' לדדין מטמאה ע"א ומגלת . וג"כ איפכא אינה מטמאה ע"כ ולא תגיל לכן פירש דאזלינן לחומרא . ובתנס הניחוהו התוס' בתימה : רש"י ד"ה למאי בקופו נ"ל כטהורה בכ"ף : תד"ה הואיל . ועל הנבלה הוא דקאמר כו' פחות מכזית. מש"כ המהרש"א פי' על כל עלמות של נבלה כו' . ל"ד דאברים אין להם שיעור אפי' פחות מכזית מן הנבלה מטמא טומאתו (אהלות פ"א מ"ז). ועמש"כ בסוף פרקין. וכוונת התוס' על בשר בלא עלם :

דף קכב ע"א ד"ה אי אמרת . ועוד דרי"ש נמי בכנסו איירי . מה שהעלה המהרש"א בל"ע דא"כ תטמא נמי במגע כו' . נ"ל דלק"מ דלמ"ד אין נוגע וחוזר ונוגע הוא אפי' אם

הב' חלאי זיתים מונחים זה אצל זה ונוגע בשניהם בב"א . ומטעם דמקום שנוגע בחלי זית זה אינו נוגע בחלי זית הב' . וזה נקרא נוגע (במקום זה) וחוזר ונוגע (במקום אחר ואפי' בב"א) . ודמי למש"כ התוס' לעיל (קיח ב) לענין לירוף אוכלין להתטמאה ועמש"כ באהלות ספ"ב בס"ד : במשנה ריבב"א ח' שרלים יש להן עורות . לכאורה ה"ל להתנא להליג דבריו מיד אחר דברי ר' יהודה וי"ל : רש"י ד"ה ועור של תחת האליה . עור הזנב מתחת כו' כנ"ל וכ"ה בהרע"ב : תד"ה אבל . דמקומו נעשה ללקט כדאמרי' על בשר פרק דם הנדה כנ"ל : ע"ב גמרא הילך אין כו' והתכ"ם כו' . רש"י ותוס' נדחקו. ולענ"ד נ"פ דקס"ד דהילך בכן הייגו שעשה מהן מנעל והלך בו . ולהכי פריך דמיד שתפרן למנעל ה"ל להבטל כמו בעלאה . ומשני עלאה פי' תפר (ושיגרת לישן הוא מאוזן חמור שהביא) אע"ג דלא הילך . לא עלאה (פי' לא תפר אלא שכרך על רגליו כמו שהוא כפי' הב' דרש"י . דבשעיחה לפני הדורסין לא א"ש שיעורא דד' מילין) הילך אין כו' ונכון בס"ד : תד"ה נגבל . ואי לא מעא זמן תפלה אפי' טובא נמי . לכאורה לפמש"כ רש"י דמיירי דכולה ללון כאן י"ל דעפי מד' מילין לא הטריחוהו חכמים כמו דלפרש"י לענין עסקה ומלאתי למהר"ם בפסחים שם שעמד בזה : בא"ד אמאי לא חשיב שלשים ריס כו' . ולי ק"ק מדוע לא חשיב הא דפסחים (נד) מעה"ם עד הכה"א ד' מילין כו' :

דף קכג ע"א גמרא ת"ם בעור שכנגד הבשר עמא . נראה דזהו סיפא דברייתא דלעיל : שם תנא כל עפח הסמוך לבשר עור שכנגד הבשר קרי ליה . והנה עור שכנגד הבשר הוא

ודאי משום שומר כדפרש"י . ומדכולל בו גם עפח הסמוך לבשר מוכח דהוא ג"כ משום שומר וסייעתא לפירוש התוס' : שם אמר אביי עפח כפול . נ"ל דר"ל דלעולם כדי אחיזה הוא עפח וכדאיתא בנדה (כו) כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן עפח אלא דכדי אחיזה דהכא פירושו בכדי שיאחז בשתי ידיו וממילא הוא עפח כפול ועי' בפי' הרע"ב בפכ"ע דכלים מ"ו . ומפרש"י ל"מ כן : רש"י ד"ה המרגיל . מפני שאחזה לסוף הפשטו כו' . עתוי"ט . ול"כ שדחקו לפרש כן שלא תיקשי חכמים היינו ת"ק : תד"ה טהור . וכן לשון דה"ז חבור כו' דביד מה שייך לשון חבור . מזה ראיה למש"כ באהלות פ"ג מ"ד דמתני' דשם לא מיירי בענין יד מדקתני שם לשון „חבור שאין חבורי אדם חבור" . אבל ק"ל מכלים פ"ה מ"ב האבן שיוצא מן התנור עפח כו' חבור . והוא מטעם יד עי' נדה (כו) וצ"ע : בסה"ד ולפי פירושו לא מטמא כו' ולא כדי אחיזה בכלל . תימה דהא לקמן (ע"ב) אמרינן הא יתר מכדי אחיזה טהור כו' דלמא לא אתי למיעבד אלא כדי אחיזה וקא נגע בטמאה . וע"כ גירסא אחרת היה לפניהם . וכן לייתו שם דלמא לא אתי למיעבד כדי אחיזה דמשמע דבכדי אחיזה טהור . אולם שם בדבור הסמוך לייתו הא יותר מכדי אחיזה טהור דמשמע דבכדי אחיזה עמא . וכן בפרש"י שם בד"ה כולו ובד"ה וריב"כ היא מבואר דאין עמא אלא פחות מכדי אחיזה . ושם לעיל בד"ה תינח ובריש ד"ה לא תימא נ"מ כן . ודברי מהרש"א בזה מגומגמים ודע שגם דעת הרמב"ם כפי' ובחבורו דבכדי אחיזה טהור : רש"י ד"ה עלית בסופו . כולה טומאה דשלש על שלש היא כנ"ל וכן העתיקו הר"ש : ע"ב גמרא עור עמא מדרם כו' והכ"א עד שימעיטנו מה"ע . לכאורה יקשה מכאן לר"כ דלעיל דה"כ נגזור דלמא לא ימעיטנו מה"ע . וי"ל דה"כ מוקי לה בטומאת מדרם דרבנן כגון בגדי ע"ה מדרם לפירושים כו' דספ"ב דחגיגה וכדומה או דיאמר ג"כ דאיירי בטו"י . אך לקמן גבי תגור שנטמא דל"ג לר"מ אטו פחות מד"ע . נ"ל ע"כ דנטמא בטומאת מתקין דרבנן : רש"י ד"ה שנתן בו איזמל כדאמרינן בסוכה כו' . עמש"כ בתמורה (יט ב) בד"ה והא מח"ז : תד"ה עולת העוף . וי"ל דמשמע דלא מלריך אלא רוב מלומלם . ועי' מהרש"א . ואזיל בתר איפכא . דלעיל (כט) אמרי' ואב"א הא והא ראב"ש ומאי שנים שדומין לשנים ופרש"י שיחתוך רוב להדיא שיהא נראה לעינים שיהא רוב כו' . ולענין שחיטת חולין דאמרינן שם (כט) דבעינן רוב הנראה לעינים כבר הוכיח שם הר"ן דלא אתי אלא לאפוקי מהלה על מהלה ע"ש וכ"פ הטוש"ע בר"ם כ"א דסגי ברוב מלומלם . וכאיית הע"ז שם מעריפות איסתמיטתיה שכבר קדמו בזה הר"ן שם . וע"ש בביאורי הגר"א ז"ל :

דף קכד ע"א גמרא התם דנלקיה מלנך . נ"ל פירושו דחלק גבהו ממזרח למערב או מלפון לדרום . וגיסטרא פירושו שחלק ארכו מלמעלה למטה . וכ"ל עוד דמאי דפרש"י דעד

שיהא בארץ קאי על גרירת הטפלה הוא לפי מאי דס"ד דורמינהו דהכא מיירי ג"כ בגלויקס . אבל למסקנא דאיירי בגיסטרא שפי יל"פ דעד שיהא בארץ קאי אחולקו . ויתיישב יותר ליפגא דר"מ עי' ר"ש : שם כי אתא רבין וכל נחותי . עי' סוכה (מג ב) ברש"י ד"ה וכל נחותי . ולהרש"ל איסתמיט זה והגיה נחותי ימא : תד"ה שהם . וה"ה כו' עד סה"ד . והרמב"ם בחבורו פ"א מהל' אה"ע הי"ב כתב והנוגע טהור שאין חבורי אדם חבור . והכסף משנה הקשה מהא דאת שבא לכלל מגע בא לכלל משא ונדחק מאד . והתוי"ע הביאו והוסיף ביאור ואינו מובן . ולי נראה דכוונת הרמב"ם בנוגע במקלתו וזהו שסיים שאין חיבורי אדם חבור . אבל אם נגע בשני החלאים מודה דעמא דיש נוגע וחוזר ונוגע : ע"ב גמ' ת"ל והנושא יעמא . עי' מהר"ם דליפגא דקרא לאו הכי הוא . ועמש"כ בס"ד במ"כ נשא פ"ז אות מ' בהערה : שם בשוה"ע ומאי אף אימא והוא דניפא . נ"ל דאינו מגיה (כמו שהבינו התוס') אלא רק הוסיף ביאור דת"ק סבר דאפי' נוגע עמא דיש נוגע וחוזר ונוגע . ובא ר"א לומר לא מיבעיא דבמגע לא מיעמא דאין נוגע וחוזר ונוגע אלא אף הנושא לא מיעמא עד שיהיו מחוברין ולאפוקי מרי"ש דמחלק בין מגע למשא :

דף קכה ע"א תד"ה נוגע . אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המות . עי' מהרש"א . ובתור"ע ביאר יותר ואף היכא דא"א לבא לידי מגע לא מטמא משום שומר כו' נ"ל דהתם מיקרי

אתיא לכלל מגע דאילו מאהיל על הטלם שכנגד המות עמא משום טומאה בוקעת ועולה והוי כמגע . וק"ל דהא השתא אכתי לא אסיק אדעתיה דזה נקרא מגע עד שאידם לנו כיו"ח . ואינו אלא אליבא דרבא (ולא לר"ז ואביי כמש"כ לקמן רש"י ותוס' בד"ה ומאן תנא) . ול"כ דדוקא בקולית נבלה דלטמאת השומר במגע לריך שתהא הטומאה בעלמה ראויה לטמא במגע . אבל הכא לענין שיהא השומר מטמא באהל

באהל די לנו שתהא הטומאה שלמה ראויה לטמא באהל. והרי הזויה היא אם האהיל כנגדה:
ע״ב רש״י ד״ה חוצצין בין בית לעליה שלא תכנס טומאה לצד שני שעליה כלומר לעליה. משמע דאם היה הטומאה בעליה אינה יורדת לתוך הבית אפי׳ אם היו נקובים בפותח טפח. אבל לשון הרי״ף והרא״ש בהל׳ טומאה וכן עליתא דע״ג ביתא או איכא ארובה בין ביתא לעליתא בפ״ט והוה מיתא בחד מינייהו איתסר ליה לכהנא למיעל לתרווייהו. וכ״נ ממשניות דתפ׳ אהלות וצ״ע: בא״ד וכל נקב העשוי לאויר שיעורו כמלא אגרוף. נ״ע דבפי״ג דאהלות מ״ב איתא דשיעורו מלא מקדח. ומלא אגרוף איתא שם במ״א ובמ״ג להיכא דלא נעשה בידי אדם במתכוון ועמש״כ שם: ד״ה הנוגע כנגד הנקב טמא. דעכשיו לא נעשו תקרה להיות הכל כסתום כו׳ משמע דבתקרה כה״ג אפי׳ מונח המת כנגד הנקבים הנוגע למעלה כנגדן טהור דכיון דאין בהן פותח טפח נחשב כסתום. אבל בתוש״ע ביו״ד סי׳ שע״א ס״ב איתא ארובה שבין בית לעליה ואין בה פ״ט וכזית מן המת למטה בבית כנגד הארובה הבית טהור והעליה טמאה. וע״ש בב״י שהעתיק לשון הרא״ש בזה וצ״ע: תד״ה ותאן תנא. אבל רבא דלא תפיק אלא אהל דהמשכה ליכא למיפרך מידי כו׳. תימה א״כ מאי מתרץ ריו״ח אהכי איכא לאקשויי נוגע (או מאהיל גופיה דנכלל ג״כ בנוגע) אין אהל בהמשכה לא. וי״ל דכיון דאשמעינן דטומאה בוקעת ועולה לטמא את המאהיל עליו ממילא ידעינן דה״ה דמטמא באהל דהמשכה פי׳ מד״ה נוגע אין: והנה מדלא מוקי הש״ס מתניתין כר״מ דרפ״ג דאהלות דאמר דאף הנוגע בכזית זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כמ״ז חכמים מטמאין. אלמא דאפי׳ אהל דהמשכה מיקרי נגיעה. ע״כ דהיה למה שפירשתי שם דר״מ לא פליג שם אלא אמאהיל על כמ״ז וד״א מאהיל עליו ועל כמ״ז. אבל בנוגע בכמ״ז וד״א מאהיל עליו ועל כמ״ז גם הוא מודה דלכ״ע טהור. ותיובתא להקדמונים דמפרשי דר״מ פליג גם בזה ונע״ג: בא״ד דכאילו נגיעה היא כיון שאין בהמשכה כנ״ל: ד״ה טומאה. דא״ת טומאה דעשוי לנחת הוא. שם בס״פ מסיימת המשנה גופה בד״א כו׳ והמגדל בא במדה: ד״ה יכול הוא לסוגיא לתנאין או לטורפה כו׳ כנ״ל:

דף קכו ע״א גמרא ר׳ יוסי אומר רואין מכנגד כו׳. מפרש״י משמע דהיה הגי׳ לפניו רואין את הטומאה. וכ״ה הגי׳ במשניות. אבל מדברי התוס׳ ד״ה מאי לאו משמע כגי׳ שלפנינו בגמרא: שם ודקא אמרת כו׳ מכנגד המשקוף ולחוץ הבית טהור. ומפרש״י משמע דאפי׳ הפתח פתוח והאהל שמשקוף מחובר לבית. מ״מ כיון דכשסוגרין את הדלת הוי אהל בפ״ע אינו מצטרף עם הבית להיות נחשב אהל אחד הואיל דאין בעצמו טפח כדפירש התוס׳. ואפי׳ תחתיו א״מ אה״ט וכ״ש לבית. וכ״פ דמתניתין דרפי״ד דאהלות דהזיז מביא אה״ט כ״ש לא אתיא כוותיה. וע״ש פי״ב מ״ח ופי״ד מ״ד וה׳ פלוגתת ר״א ור׳ יהושע בכה״ג: שם דתניא רש״א שלש טומאות כו׳. כה״ג אמר במנחות ס״א במשנה: רש״י ד״ה אם יש בגואהו פ״ט. רוחב טפח בגואהו. ועמש״כ שם על המשנה בס״ד. ומש״כ שם ליישב פי׳ הרא״ש משום דבעינן אהל בכל מקום הגובה טפח יהיה גם הרוחב טפח. עדיין צ״ע דלמה לא נצטרף האויר שתחת קוטר הגואה להשלים רוחב טפח לשגואה מתחת: ד״ה מביא אה״ט. משום דדופנו העליון כו׳ ויוצאה דרך פיו כו׳ כנ״ל: ד״ה הבית טמא. ופתח חלל הגרון אין בו טפח. לכאורה שפת יתר הוא דהא קס״ד דקאי אדאין בגואהו (כולו) טפח: תד״ה אם. אי גואהו של כלב חשיב דבר שא״מ טומאה כו׳. לכאורה תמוה דמאי מספקא להו דהא משנה שלמה שנינו בפי״ג דאהלות מ״ו אלו שאינן ממעטין כו׳ ולא כזית מן הנבלה ומסיים שם זה״כ כו׳ והטמא אינו ממעט. ואולי כוונתם לדעת ר׳ יהודה דפליג בתוספתא הביאה הר״ש והא״ר שם דכזית מן הנבלה ממעט זה״כ אר״י כל טומאה שאינה מן המת כו׳ ה״ז ממעטת: ד״ה אגן. גבי כיפה כו׳ אלא כפים ברגלה ארבעה כנ״ל: ד״ה מאן. ונל״פ דמאי דקאמר לעיל מאן האי תנא כו׳ מכלל דאיכא כו׳. כאן מצאתי חבר למאי שפרשתי בס״ד בר״ה (ו ב) בד״ה ומאן תנא ע״ש:
ע״ב ד״ה בנבלתה. אע״פ דשומר הוי בסתום כנ״ל בבי״ת:

דף קכז ע״א בגמרא והאמר מר כל שתשמישן וטיבורן שוה. בכורות (ח): ד״ה מ״ל השורץ השורץ וזה לכם הטמא בשרץ על הארץ כנ״ל: רש״י ד״ה שאין פרה ורבה כלומר שלא היה מפו״ר כו׳. ל״י למה לא פירש כפשוטו שהוא בעצמו אינו פרה ורבה כמו הפרד ודומיו: ד״ה בשרץ. דהא כתיב בתרייהו כו׳ כנ״ל. ור״ל בתר דחשיב כל הח׳ שרצים: ד״ה וסלמנדרא. והסך מדמו אין האור שולט בו. הוא בשלהי חגיגה: ע״ב ד״ה כי יפול. ובתרי קראי כתיב כו׳ כי יפול חד כי יפול מנבלתם עליו יטמא· בקרא כתיב בזה אשר יפול: ד״ה הא כדאיתא. בין לענין טומאה בין לענין חיוב שבת כנ״ל: תד״ה דתתנא. ונראה דהכא (כצ״ל) דרים כי יפול כו׳. בקרא כתיב אשר יפול כו׳:

דף קכח ע״א גמרא דלמא שני ליה לר״מ בין טבו״י לשאר טומאה. הן שם בריתא דהך אוכל שנפרס איתא כל ידות האוכלים שהם חבור באה״ט חבור בטבו״י. ונ״ל לפ״ז דר״ל אבל באוכל שנפרס חלוק טבו״י משאר טומאות. וכמ״כ לפי מאי דמשמע מפרש״י דאוכל שנפרס אינו מטעם יד אלא משום חבור אתינן עלה א״ש טפי וכן המשניות הבאות אח״ז כולן הן משום חבור. ושחלוק בהן טבו״י משאר טומאות: שם תניא רבי אומר א׳ טבו״י כו׳ ודלמא לרבי ל״ש ליה ולר״מ שני ליה כו׳. בתוספתא שם פ״ב איתא על הך פלוגתא דאוכל שנפרס ר׳ מאיר אומר אחד טבו״י כו׳ והעתיקה כן הר״ש שם. והנך לוהו מסוגיין דע״כ ע״ש שם ונ״ל רבי אומר: רש״י ד״ה מוחלפת השיטה. כאן בטבו״י (כן הגיהו התוי״ט שם) החליף כו׳ אבל בטומאה כו׳. משמע לכאורה דר״ל דרק בטבו״י מיקל אבל בשאר טומאות מחמיר. ותימה דא״כ מאי פריך הש״ס דלמא ש״ל כו׳ הלא ריו״ח עצמו מפני כן. וי״ל בדוחק ועתוי״ט שם: ד״ה ומהדר הש״ס. אע״ג דמיקל ר״מ בטבו״י שהוא טומאה דרבנן. תמוה דהכי טבו״י הוא פוסל את״ת מה״ת וכדפריך הש״ס בשבת (יד ב) בפשיטות טבו״י דאורייתא הוא. וכדמוכיח מקרא בפ׳ הערל (עד ב עה). וכ״ת בדוכתי טובא. אח״ז מצאתי בגה״ש שג״כ עמד עליו בזה והעלהו בצע״ג. ואולי מש״כ שהוא טומאה דרבנן הוא לתנאי כ״ל באיזה טבו״י הוא מיקל כשהוא דרבנן. וע״ד שהביאו התוס׳ בפסחים (יד ב) בד״ה התם בשם הירושלמי לפרש טבו״י דבדברי ר״ע במתניתין שם בטבו״י דבה״פ שהוא דרבנן. ואף דבעלמא פרש״י דלהכי הקילו בטבו״י משום דאיקלישא טומאתו (ומהם בפסחים שם) זה מצינו רבות שמחלף פירושו ממקום למקום: ד״ה בעי רבה. לר״מ דאמר כו׳ לענין הכשר בחייה מהו כו׳ להכנים ולהוציא כו׳. לכאורה מצינו לפרש בעייתו ג״כ לענין הכשר: תד״ה הרי. לקמן כוליא של נבלה בחלבה ט׳. ע״ש וצ״ל לעיל (קכו ב). וי״ל בגירסא שלפנינו ויכוונו לסא דלקמן (קכט) הא דתניא חלב נבלה כו׳ טומאתו אגב כוליא כו׳:
ע״ב גמרא א״כ לכתוב רחמנא מהבהמה (כצ״ל) מאי מן הבהמה כו׳. אם זה דקדוק ק״ל קרא דפ׳ נח מהעוף למינהו ומן הבהמה למינה. ועוד קראי טובא: רש״י ד״ה א״נ בשר הפורש מן האבר. וכ״ש בשר הפורש מן אמה״ח. עי׳ מה שתמהתי ע״ז לקמן בס״פ: תד״ה ר״י. א״נ למקו לא הוי אפי׳ כמפורש. עי׳ מה שהקשה המהרש״א. ולי י״ל דלעולם מעורה דמתניתין הוי כלמקו. ולהכי שפיר מסייע ליה לעיל ממתניתין. ולקמן ה״ק דלמא טעמא דר״ש כר״י ועדיפא מדר״י (כדאמרי׳ כה״ג בכ״ד). ולפ״ז לא אתיא הא דתאנים שלמקו כר״ש. אבן למסקנא אתיא אפילו כוותיה דטעמיה דרישא ג״כ מקרא דמכל האוכל כדפרש״י שם אבל עכ״פ הא דימור לא הוי תלוש טפי מלמקו. ובלמקו לכל מילי הוה כמחובר לבד לענין טומאת אוכלין עי׳ בתוס׳ לעיל (קכז ב) בד״ה מסייע. ולפ״ז לא א״ש דברי התוס׳ בסוכה (יא ב) בד״ה דלפיגהו של׳ בתירוצם הב׳ דהוי כתלוש אף לענין סוכה:

דף קכט ע״א רש״י ד״ה ומשני. ע״י מעשה עץ הוא עושה אותה כ״נ דצ״ל. ור״ל עושה את הטומאה החמורה: תד״ה נ״ל. תימה אמאי נ״פ כו׳. ולע״ד י״ל דלרבנן כיון דפרסה מסכסך הע״ח בפריסתו מאביו ממילא אזלה ג״כ הע״ק דכיון דבטל הסבה בטל המסובב. אבל לר״מ קבל הבשר טומאה ממש בעודו מחובר מאבר אף בלא הבשר. ולכן אף שפרסה ממנו הע״ח נשאר עליו הע״ק שקבל ממקום אחר: ע״ב גמרא אלא לעולם אקיפא כו׳. וכ״פ הרמב״ם. והרע״ב שכתב וא״א לאוקמי כו׳ אהך דקיפא כו׳ הלכך ע״כ ר״ם אריפא קאי כו׳ ל״ד כלל במחכ״ת. ורש״י לא כתב אלא וכ״ש דפליג על הרישא כו׳: במשנה האבר והבשר המדולדלים באדם טהורין. לכאורה יפלא מדוע לא תני נמי הכא מטמאין ט״א במקומן כדתני לעיל גבי בהמה דהכי תנן בעוקצין פ״ג מ״ב האוכל מן האדם ומן הבהמה כו׳. ואולי משום דלא מתניא ליה בקיפא מת האדם הבשר צריך הכשר כמו בבהמה משום דבטלה דעתו אצל כ״א כדאיתא בכריתות (כא ב). להכי לא תני גם ברישא: גמרא דתניא אר״א שמעתי שאמה״ח מטמא כו׳. ד״ז נזכר גם במשנה ב׳ פ״ג דעדיות ע״ש: שם ומאי איכא בין אמה״ח כו׳ כזית כו׳ הפורש מן האבר א״ב כ״נ דצ״ל ותיבות מן החיה למחוק וכן מפרש״י. ועי׳ לעיל (קכח ב) הלשון גבי בהמה: שם בהס״ע בין תנא קמא לר״ש כמי כזית כו׳ א״ב. הרמב״ם והרע״ב אחריו פירש דפלוגתייהו בכזית בשר ועצם כשעורה הפורשין מאבר מן המת דר״ש מטהר. ותמוה דלא מצינו מחלוקת בזה באבר מן המת. וגם אין שום סברא לחלק בין הפורשים מן המת לפורשים מן האבר ממנו. וע״ק לפירושם דכן היה יכול הגמרא לפרש פלוגתת ר״ם לעיל דקאי אכזית בשר הפורש מאבר מן המת דבהמה ועמש״כ בס״ד בפרק ו׳ דעדיות: רש״י במשנה ד״ה מת האדם. ובשר הפורש מה״ת טהור וכר״י ור״נ כו׳. עיין מהרש״א מה שתמה עליו בסוף הסוגיא. ובאמת פירושו דהכא תמוה מאד דפשוט במשנה דעדיות פ״ו דבשר הפורש מן החי לכ״ע טהור אפי׳ לר״א ואינו מטמא אלא בהפורש מאבר מה״ת הואיל והוא מטמא כמת שלם וכדאיתא שם. וכן לעיל (קכח ב) בד״ה א״ב של׳ בשר הפורש מן החי לא מטמא כו׳ וכ״ש בשר הפורש מן אבר מה״ח תמוה ונע״ג. ועמש״כ שם בעדיות בס״ד: תד״ה כזית. לכאורה כו׳ מב״א דשרצים כו׳. לכאורה תמוה דאיך נעלם מהתוס׳ גמרא ערוכה בנזיר (נג ב) בחלל זה אמה״ח פ״ש. אמנם נראה דזהו מקרא אחד אשר מר מוקי ליה בבשר כו׳ דכיון דאבר גופיה ידעינן מבנין אב דשרצים ובהמה ע״כ בחלל אתי לאתויי למר לבשר ולמר לעצם ולמר לדרשא אחרינא. ולמסקנתם נ״ל דאיתא מקרא אחד אחר זולת בחלל ומר מוקי ליה כו׳. וכ״ל דאותו פסוק טוא או בעצם אדם דדרשינן בספרי זה אבר מהחי. ומר דדריש ליה לדרשה אחרינא הוא כמו דדרשינן מיניה בנזיר שם לרובע עצמות. ולע דק״ל איך ס״ד דתוס׳ דאמה״ח דאדם ילפינן מבנין אב דשרצים ובהמה. דא״כ נימא דיו לבא מה״ד להיות כנדון מה הנך לא מטמו באהל (ובשרצים אף במשא לא מטמו) אף דאדם לא יטמא באהל. וכמו דפריך הגמרא לעיל בר״פ על הא דהוה בעי למילף יד בנבלה מזרעים ותנור ע״ש וצ״ע:

פרק י׳ דף קל ע״א רש״י ד״ה ואם מתו יפדו. ועוד אשמעינן ט׳ וקסבר קדשי ב״ה לא היו בכלל ט׳. תמוה דמאי תלי זה בזה דהא בבכורות (ל״ד טו) איתא דלריו״ח דאמר דלרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי ב״ה היו בכלל כו׳ אתיא שפיר מתניתין כוותייהו דבע״מ מעיקרא כ״ע מודו דלא בעו העמדה. והכי הל״ל וקסבר קד״מ היו בכלל כו׳ כי היכי דליתוקמא סיפא דואם מתו יקברו. גם מש״כ קודם וא״פ אה״ק להאכילן לכלבים. וכן לקמן גבי ואם מתו יקברו פי׳ או משום דא״פ כו׳. ג״כ תמוה דהא תנא דמתניתין ע״כ ל״ל דבהא דואכלת ולא לכלביך מדל״ת בסיפא ואם נעשו טרפה יקברו כדדייק הגמרא בבכורות שם: ד״ה חוץ מן הבכור. ובע״מ נאכל לכהן. ל״ד דלב״ס שם (לב ב) במשנה נאכל אפילו לעובד כוכבים. אלא ר״ל דנימן לכהן. וכדמסיים לימד על בכור בע״מ שמתנה לכהן: ד״ה ועושין תמורה. קודם פדיונן. תמוה דשם (טו ב) איתא להדיא בברייתא דגם לאחר פדיונן עושין תמורה. וע״ש (טז) בגמרא ובתוס׳ [וכ״פ ברמב״ם בפ״ג מהל׳ תמורה ה״ד. ונפלא שנעלם מ״ת שם איפתמיע הגמ׳ והתוס׳ הנ״ל]. וכן הא דואם מתו יקברו לטעם השני שבפרש״י. הוא אפילו מתו לאחר פדיה. ואף דהא דהשוחטן בחוץ חייב אינו אלא לפני פדיונן. וכן הא דואם מתו יקברו לפמש״כ לעיל. ל״ק דהא כדאיתא והא כדאיתא: ד״ה ראשית הגז. דהא לאו בני גיזה נינהו וכתיב גז כו׳ כנ״ל פי׳ לקמן ר״פ רה״ג בגמרא: ד״ה תאמר בקדשים. הלקות פטור ממע״ב כו׳ דבקרך ולאנך א״כ. לימוד זה תמוה. ועוד דבמע״ב לא כתיב אלא בקר ולאן ובבכורות (ל״ד נו) יליף ליה מבכור אדם ע״ש: תד״ה איתי. המ״ל נמי כו׳ וטרפה. תימה דהא לקמן (קלו ב) איתא דטריפה פטורה ממתנות. ולכאורה הייתי רוצה ליישב דהר״ן פי׳ שם הטעם דכתיב ונתן לכהן (וברש״י שם פ״ם) לו ולא לכלבו. ובפסחים (לג) יליף רנב״י דמפרים חמץ תרומה אינה קדושה מתתן לו ולא לאורו. ואמר שם דזהו דוקא בלא היתה לה שעת הכושר כגון דאחמיץ במחובר. וה״נ הכא לא מפקינן מיניה אלא בנולד טרפה מן הבטן. אבל ז״א דהא חיובא דמתנות אינו אלא משעת זביחה. וכיון דנטרפה מחיים הוה דומיא דאחמיץ במחובר. ועמש״כ שם ברש״י. וי״ל קלת דבריסא אליבא דריו״ח לקמן (קלב ב) דאמר האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים. ומשמע בתוס׳ שם דהוה מה״ת. והש״א בתשובה ל״ז כתב דאף דתרומת חמץ אינה קדושה מ״מ טבל הוי ע״ש. וא״כ ה״נ אף דטרפה פטורה מן המתנות מליתן לכהן מ״מ שם טבל על הבהמה: ע״ב רש״י ד״ה ופריך. בסופו וזכה במתנות מן ההפקר. קשה דהא מתנות נתינה כתיב בהו ויש כהן טה״נ לבעלים כמש״כ הר״ן ועי׳ לקמן (קלא) תד״ה יש בו טה״נ. ועי׳ (שם) ברש״י ברה״מ ל״א שמסר כו׳ לזכות כו׳. וכן יל״פ כאן: ד״ה כמי שהורמו. במתנות שעוים כו׳ כנ״ל בבי״ת: תד״ה אי בסופו. דדוקא חו״ש כו׳ דעביד בהו תנופה וכן לחם כו׳ שהוא הכשר קרבן כו׳. לכאורה הלא גם הלחם טעון תנופה וכדאמר שם (פ״א) משום דאיכא ארבע להניף. ואולי משום דהכי שם לא הזכיר ענין התנופה אלא שתם וכי מכניסין חולין לעזרה. לכן הוצרכו לתת בו טעם אחר: ד״ה מנין. אלו ניתנין לכל כהן כנ״ל: בא״ד דהא בירושלמי בפ׳ ב׳ נשים כו׳. הלשון אינו מדוייק דהא המשנה דאלו ניתנין כו׳ היא באותו פרק ועליה אמר הירושלמי דים תמן כו׳. גם מש״כ א״כ ע״כ כו׳ בין כהן ע״ה. כן איתא שם בירושלמי להדיא וז״ל וניתנת לכל כהן בין לכהן חבר בין לכהן ע״ה יש תמן כו׳ ע״ש: בא״ד דגרסי׳ בירושלמי רי״א אין נותנין אותם אלא לחבר. הירושלמי הביא זה מהמשנה דסוף בכורים ע״ש וא״כ ודאי דלא קאי אלא על בכורים. ובסה״ד ל״ל ר׳ יהודה אוסר בבכורים. והוא במתניתין דחלה שם:

דף קלא ע״א רש״י ד״ה אם בחובו. שהיה חייב לו כו׳ כנ״ל: ד״ה תשעה נכסי כהן. והמתנות כו׳ ושל קדשים. עמש״כ בקדושין (נג ב) בתד״ה המקדש דזהו פלוגתת התוס׳ ות״י שם: בא״ד וא״כ הודה דנשבע לשקר כנ״ל: ע״ב גמרא בהס״ע איתיביה רבא לעולא. עי׳ סס״ד כאות ע׳: רש״י ברה״ע פרט ענבים הנושרין כו׳ כנ״ל: ד״ה וליתני ללוי ולעובד כוכבים. דכ״ש כהן כנ״ל: ד״ה מזבח. ועבד בלא שהייה כנ״ל: תד״ה מ״ם וי״ל דלא משמע ליה שיהיה ספק לתנא. כה״ג כתבו בשבועות (כ) בד״ה אסר:

דף קלב ע״א גמרא ברה״ע אהרן ובניו כתובין בפרשה. נ״ל פשוט דר״ל דבראש פרשה דוכל מנחת כהן כליל כו׳ כתיב זה קרבן אהרן ובניו וכתיב ביה כליל תקטר. ואח״כ כתיב וכל מנחת כהן כו׳ ומשמע ליה דר״ל דלאו מנחת חביתין דידהו לחוד אמרתי כליל תקטר אלא דכל מנחת כהן הנזכר אף דנדבה (או מנחת חוטא שלו עיין מנחות עג ב. עד) כליל תהיה כו׳. ועיין סוטה (כג ב) בתד״ה כהן שהביאו מהירושלמי מקרא דוהכהן המשיח תחתיו הכתוב ג״כ באותו פרשה. וכרש״י שהביא קרא דהקרב אותה בני אהרן הכתוב בפ׳ וזאת תורת המנחה. וכ״נ מדברי התוספות דסוטה הנ״ל תמוה. וגם שם לא נזכר אהרן רק בני אהרן: שם ואם איתא חייב בחלי מתנות תבע״ל איידי כו׳. וק״ק ממתניתין דבכורים פ״ב מ״י דחשיב חיוב מתנות בכבא דשוה לבהמה ע״ש: רש״י ד״ה סתום. ממפורש מבני אהרן כו׳. לפי סגנון הלשון הל״ל מכהן דכתיב גבי מנחה כו׳: ד״ה מכדי קי״ל. דלענין כסוי הדם כו׳ לא מ״ל פלוגתייהו כו׳ אלא בלבי כו׳. בכסוי לא אשכחן להדיא דפליגי. אלא דנלמד מפלוגתתם באוה״ב ומתנות. ובכסוי יש כ״מ ביניהם בין בחיים שבא על הצביה ובין בצבי הבא על התיישה וכמבואר שם בפרש״י בד״ה לא תשכחת לה. וע״ש (עט) בתד״ה פייל:
במשנה בזמן שהאה שותפין כו׳. ואם לקח אחד מהשאה נראה דתליא בפלוגתת אדמון וחכמים בפ׳ בתרא דכתובות גבי מי שהלכה דרך שדהו. ועי׳ בשו״ע ח״מ סי׳ קי״ח ס״ה ובאחרונים שם: רש״י ד״ה ואם אחד. שאין קדושה חלה על קדושה. ולקמן (קלד) בד״ה חלה פי׳ דמתנות אין בהן קדושה. והט״ז בסי׳ ס״א ס״ק כ״א הרגיש בזה ונדחק. ולע״ד נ״פ הטעם משום דאיתקש לצבי ואיל בפ׳ ראה. וכמו שפרש״י בר״פ גבי פהמ״ק שנפדו. והוא מהגמרא דבכורות (טו): ע״ב גמ׳ ברה״ע ומכרו לישראל במומו. תן בפ״ה דמע״ש מ״ב תנן דבכור מוכרין אותו תמים חי. ועמש״כ בס״ד בתמורה (ה ב) בד״ה אבל נמכר הוא ושם (ח ב) בד״ה ה״ע: שם אר״ח האי כהנא טבחא דלא כו׳. כ״ה ברי״ף ורא״ש ונכון: רש״י ד״ה ולא מאת הכהנים. קס״ד דכהנים ל״מ עם. בר״ן ליתא לתיבת קס״ד ונכון: ד״ה כגון אומרים לו כו׳. שאין בכן חסרון כיס כולי האי. הנה בכתובות מביא זה לענין פריעת בע״ח מלוה. ומשמע דאפי׳ חובו מאה מנה דאיכא חס״כ טובא. וי״ל דזה אינו נקרא חס״כ דהא לוה ממנו בכמות הזה ולאו דידיה קיהיב. אבל מ״מ קשה דמנ״ל הא. גם מש״כ בדבור הסמוך דלעיל הטעם דק״ל בדרבה מיניה. לעיל (קי ב) פי׳ מטעם שהבשר נעשית העבירה: ד״ה אלא הא קמ״ל רבה כנ״ל: ד״ה קנים אטמא. כל היכך היה גוזל כו׳. אולי נ״ל היה נוטל: ד״ה גרמא. כל עצם ועצם היה מחלק לשנים. ולשון רש״י שברי״ף פלגי לאו לזרוע כו׳ ב׳ עצמות יש בה כו׳. וכ״ה בתוס״ע ע״ש: ד״ה הפתיתות. ומחזירן לסולתן. שהם כתנא דברי״י במנחות (עה ב) נגד שתם מתניתין דשם: ד״ה והמליקות. ובהדיא כו׳ המקריב את דם השלמים כנ״ל:

דף קלג ע״א תד״ה קבלות. וי״ל כו׳ דם נמי לא מיפתפי בקבלה. נ״ע דבזבחים (ד) יליף מהאי קרא שהאה קבלה לשם שלמים ע״ש: ד״ה משקל. שגם הוא לא היה עשיר. כן מוכח במגילה (ז ב): ע״ב גמרא אין אמונה בעובד כוכבים. כה״ג בב״מ לית הימנותא בעבדי: רש״י ד״ה באותן הנמכרים בתוך הבית. דכתיב בהו כו׳ ולא יגאל כנ״ל: ד״ה לוג שמן. כל קרבנם דכתיב כו׳ כנ״ל (וכן בסמוך): בא״ד והקריב אותו לאשם כו׳ כנ״ל: בא״ד שומר לא חשיב ליה בהדי שאר מנחות מפני כו׳ כנ״ל: תד״ה ועורות. הלא בעזרה כו׳ אפי׳ קק״ל משום אימורים כו׳. והא דאין קורעין לסוגיא אימוריהן קודם הפשט כדאשכחן בפר ושעיר של יוה״כ ביומא (סז ב) במשנה וע״ש בגמרא. הוא משום נימין כדאמרינן בשבת (קטז ב) לענין פסח דדחי שבת מה״ם. והיא דיומא משום דלא אפשר כדילפינן שם בגמרא ע״ש:

דף קלד ע״א גמרא וכמינהו כו׳ שספק לקט לקט כו׳ והא טעמא קאמר כו׳ עני ורש הצדיקו כו׳. עיין לעיל (קל ב) תד״ה וכשיחזור. ועי׳ בשנו״א בפאה שם פי׳ נכון בשמועה זו: שם צדק משלך ותן לו. כה״ג דרש ר״ל עצמו בכ״ב (פח ב) ע״ש: שם ספק איסורא לחומרא. ק״ל דהא בכה״ת כולה אזלינן בתר חזקה אף באיסורא. והכא י״ל דמדרבנן בעלמא הוא דהוה כמו דבר שיל״מ דיפריש החלה ויתכרנה לכהן. וכמו שהביא הר״ש בחלה שם מהירושלמי. (ועי׳ רפ״ג דתרומות ובמש״כ בכוונת הירושלמי שם). וכתירוץ ר״א בביצה (ד) דאף בספקא דרבנן אסור ביל״מ. (ובזה יתורץ קושיית הש״ך ביו״ד סי׳ ש״ל שק״ח משום דבזה״ז פסק הרמ״א בסי׳ שכ״ב דאין לה שיעור) אולם בכור בהמה טהורה דחשיב לחיובא ודאי קשה. ועיין עוד מש״כ בסמוך: תד״ה וכמינהי דמתתונים ודאי משל קמה כנסום כ״נ דצ״ל: ע״ב גמרא ופדיון פ״ח לפטור. ק״ל דהל״ל נמי בכור בהמה טהורה לפטור דירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעלים. וכן חלה כנ״ל. ואולי משום דפדיון פ״ח הוא חולין גמור. אבל בכור בהמה טהורה צריך להמתין עד שיפול בו מום ואסור בגיזה ועבודה ואינו נשחט ונמכר באיטליז. וכן חלה אסורה לו לאכלה וצריך למכרה לכהן ואינה נאכלת בטומאה: שם לוי זרע בכישר כו׳ א״ל לפני ט׳ ולא לעורבים כו׳. והנה כיון דמקרא יליף פשוט דאפילו בא״י דינא הכי הוא וכ״מ בירושלמי רפ״ח דפאה וכ״ת ברמב״ם פ״א מהל׳ מת״ע הל״י. ותמיהני על הש״ך בסי׳ של״ב שנתן טעם לזה מפני שא״כ בח״ל אלא מדרבנן. וליפנא דהטור אטעיה במחכתה״ג: שם מקום שנהגו למלוג בעגלים לא יפשיט אה״ז. מה שנדפס עה״ג דל״ל לא ימלוג אה״ז. אמת שכ״ה גי׳ הרי״ף· אבל הר״ן והרא״ש גרסי כגירסא שלפנינו. וכ״כ תפרש״י: במשנה רי״א שוק מן ספ׳ כו׳ עד סובך של רגל. וכ׳ התוי״ט וא״כ לר״י אין במתנת הזרוע רק עצם האמצעי כו׳. ותימה דמלשון ר״י משמע דל״פ אלא אשוק. אבל בזרוע מודה לת״ק דהוא ב׳ עצמות. ונראה דט״ס בדבריו ונ״ל השוק תחת הזרוע. וכ״ת מהמשך דבריו: רש״י ד״ה הפרק. עד פיקה כו׳ שהיא פקיעתה ט׳. נראה שמפרש כאילו

היה

היה כתוב פיקעה בפיי"ן. ופ"ד שכתבתי בפסחים (קט) בד"ה ועוד תפרש. ומש"כ קנה בית הבליעה. ר"ל במקום בה"כ שהוא נוטע. וברע"ב ליתא כלל תיבות בה"כ. אך רש"י הזכירו גם כן לקמן בגמרא:

פרק יא דף קלה ע"א במשנה ורה"ג א"כ אלא ברחלות. ק"ל דהא מוכח בפי"ג דמנחות מ"ז דרחל היא נקבה בת שתי שנים. ורה"ג נוהג ג"כ בזכרים ובבני שנה. עפי ה"ל למיתני כשבים שכולל כולן לפמש"כ בפסחים (סג ב). שוב ראיתי להמהרש"א בח"א לקמן (קלז ב) שהעיר קצת בזה: **שם** משקל חמש סלעים ביהודה שהן כו'. כזה בכתובות (סד ב) במשנה:

דף קלו ע"א גמרא והתניא אין מצטרפות כו' הא דר' אלעאי אזינן הכא דהו"ל דאין מפרישין מזמ"ז ילפינן נמי דלא מצטרפי אהדדי. ועמש"כ בחלה בסופה בס"ד: **רש"י** ד"ה הא לאו לגזוז, לקח כו' כשהיא עומדת לגזוז. משמע דמפרש שלקח העדר לשחיטות ופי' לגזוז שגדל הצמר כל צרכו עד שעומד לגזוז. וא"כ כל גידוליו הי' ברשות העובד כוכבים. אבל לקמן (קלח) מדייק ג"כ כזה והתם פירושו שלא לקח הצאן לחלוטין אלא עד שיגזזו וא"כ יושב הצאן להבעלים עובדי כוכבים. אבל מצינו רבות שהלשון שוה והכוונה משתנה. ועי' ב"ב (יא ב) בתד"ה והפנימית: **תד"ה** ביתך. תימה כו'. עי' הגהת מרדכי סי' תשמ"א ותמצא ישוב לזה: **ע"ב גמרא** אי מה תרומה ממין על שאינו לא כו' ריו"ח משום ר' אלעאי כו' ובה"א תורמין כו'. תימה כיון דר' אלעאי עצמו אמר דלב"ה תורמין א"כ מאי פריך אליבי' אי מה תרומה ממין עשא"מ לא. וזה דוחק לומר דפריך לדידן דנהגינן כר' אלעאי כרה"ג כדלקמן. ולענין תרומה ודאי הלכה כת"ק דידי' דלא נחלקו ב"ה בזה דא"ת ממין על שא"ת. לכן ה"ל לכאורה דע"ם כאן וצ"ל כמו דאיתא בתוספתא דתרומות פ"ב ריו"ל משום ר' אליעזר (וכן שם בפ"א איתא ריו"ל משום ר' אליעזר תרומת חרם כו' והובא כן בגמרא דשבת (קכג) וביבמות קיג). ושפיר פריך מת"ק דריו"ל דמשמע לי"פ ר' אלעאי עלי'. אבל מ"מ קשה דהא סתם מתניתין בפ"ב דתרומות מ"ד כותי' דריו"ל משום ר"א אליבא דב"ה דתורמין דתנן התם כל מין שהוא אחד כ"מ תאנים כו' אחד ותורם מזמ"ז וע"ש בר"ש ושנ"א. ועוד שם במ"ו זה"כ כו' וכל שאינו כלאים בחברו תורם כו'. ועוד דבתוספתא שם איתא דת"ק דריו"ל משום ר"א אית ליה דתורמין מן תאנים שחורות על לבנות וכן בב' מיני חטים. ואם היא גי' אמיתית ודלא כגי' ספרינו כאן. תמוה טובא מאי פריך הכא: **ע"ב** נלע"ד דכת"ק נ"ל כאן כגי' התוספתא דתורמין מזמ"ז וכסתמי דמתניתין דתרומות שהבאתי. ובדריו"ל משום ר' אלעאי. (כגי' שלפנינו ולא כגי' התוס' ר' אליעזר) נ"ל איפכא בש"א תורמין ובה"א אין תורמין (דלגי' שלפנינו תיקשי וכי טעמא דב"ש אתי לאשמעינן כדפריך הגמרא בשבת (קלה). ותירוץ התוס' בכזה בעירובין ספ"ק בד"ה אר"ה והביאו כזה מגמרא דסוף יבמות. נראה דלא שייך זה אלא על אמורא אבל לא על תנא). והשתא פריך כאן שפיר מר' אלעאי גופי' וכזה בס"ד: **ונפלאתי** על הרמב"ם שבפ"ה מה"ת ה"ג פסק כל מין חטים אחד כ"מ תאנים כו' אחד ובפ"י מהל' בכורים הלי"א כתב היו ב' מיני גיזות כגון גיזה לבנה וגיזה שחומה כו' זה נותן לעצמו וז"כ לעצמו. והכ"מ בקיום דבריו כ' דלא גרעי מתאנים שחורות ולבנות דחשיב התם תרי מיני לענין תרומה תמוה דמזכה שפרא לבי תרי ולע"ג: **ואגב** עיוני ראיתי בהורי הגר"א לאו"ח סי' רכ"ה סק"י שכ' וז"ל וגם אין ראיה מפ' רה"ג דקאמר שם ב' מינים שחופות ולבנות דשם קאמר לדברי הס"ד כו' ע"ש. והוא תמוה דהלא מסיק שם דמתניתין דלא כר' אלעאי משמע דלדידי' דיליף רה"ג מתרומה דמין על שא"מ לא. ה"נ דאין מפרישין משחופות אלבנות או איפכא משום דהרי מיני ניניהו. וכן ה"ל לדחות דבריהם דהלא קי"ל כסתמי מתניתין דתרומות שהבאתי דהכל מין אחד ולצ"ג: **רש"י** ד"ה טרפה אינה בכלל מתנות דכתיב ונתן לכהן ולא לכלבו כצ"ל וכ"ה בר"ן. ויש לתמוה דשנקי דרשה דספרי מאת זובחי הזבח פרט לטרפה ונקטי דרשה מלבייהו. וצ"ל דהתם ספרי ר"ש סנהדרין (פו) (וכן סתם שם בפיסקא קס"ו דרה"ג א"כ בטרפה כותי') והוא אזיל לשיטתי' בכ"מ דשחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה ויליף לה מוטבות טבח והכן לעיל (פה) ע"ש (ודלא כהמפרש ז"א שבדא מלבו קרא דוזבחת ואכלת). ולכן הוצרכו ללימוד אחר לרבנן דר"ש. וגם י"ל דאף הספרי לא יליף מן זובחי הזבח אלא דמיך אדרשה דונתן לכהן כפרש"י והר"ן. וכמו ברה"ג דאמר לאבית גז פרט לטרפה. וכאן מסקינן משום דיליף לאן לאן מתעשר: **ד"ה** ה"ג אדרבה ול"ה והכך נפישן כ"ל דבול אחד: **בא"ד** ביתום אע"פ שמתה אמו קודם לידתו כגון זה פירש למיתה כו'. הן ב' דברים דשתכן אהדדי עי' לעיל (לח ב). וצ"ל להגיה בשעת לידתו כלשונו לעיל בר"פ הזרוע ד"ה תאמר בקדשים: **בסה"ע** דנאכל הוא לבעלים כשלמים. עדיפא הל"ל דאפי' חזה ושוק אין ניתנין ממעשר לכהן: **תד"ה** שממתנות. וא"ת וליתני נמי הא דתניא לעיל כו'. הוא בסוף ד' קלג. ובתוי"ט הוגה הא דתנן כו'. ואולי תלמיד טועה הוא שהגיה כן. דעיקר כוונתם לקושיא דזה תומר בזרוע כו' דאיתא בברייתא שם. ובמתניתין ליתא: **ד"ה** שכן. תימה כו' שלא ינהוג יתום ברה"ג. לכאורה גם לקוח מצינו למילף שלא ינהג ברה"ג. בשלמא שותפות י"ל דל"ת לפטורא דא"כ גז לאנך למעוטי שותפות עובד כוכבים ל"ל:

דף קלז ע"א רש"י ד"ה בקדושה. דהא כתיב ביה לא ימכר. עי' בכורות (לג): **בא"ד** ולאו מילתא היא דאפ"ה כו' ומקדשין בו. תימה דבפ"א דמע"ש מ"ב תנן להדיא דאין מקדשין בו ועי' ב"ק (יג): **גמרא** דתניא כו' מנין ליתן האמור ש"ז בזה כו' ת"ל כו'. נראה דדרים זה שפי' מדה יש מל"ב מדות מדבר שנאמר בזה וה"ה לחבירו ע"ש. ועמש"כ בשבת (קכה):

שם אלא מעתה נולה של עזים ליחייב בפינן גיזה וליכא. פי' והליסה לא מיקרי גיזה. ותמיהני על תור"ע אות כ"ז שהקשה על פרש"י דבמתניתין. דהוא לא לפי הס"ד כו'. וגם הא דבעי ר"ח למילף מן מגז כבשי יתחמם כ' התוספות דגילוי מלתא בעלמא היא דגז דכבשים הוא: **שם** ת"ל בקולך. הוא שם כ"ג: **ע"ב** אמחת לן חדא כו'. כלשון זה אמר אביי עצמו לרבין בב"ב (קכט). וזה איסתמיע ממהר"ם (וכן מהמלייניס המ"מ) דשם א"א לפרש אמחת לן רק אפשר להתקיים וכדפי' הרשב"ם שם: **רש"י** ד"ה דרבנן בדאורייתא. כגון תרומת דגן תירוש כו' כצ"ל: **ד"ה** מה בין לי ולך. אלא איידי דאר"ד שיעורא רבה כו'. כן תשני הגמרא עצמה ע"ז בב"ב (קנ): **בסה"ע** ובג"כ תהכי ליכא למ"ד. וכ"כ לעיל בד"ה מה בין כו'. וק"ל מעולא דלעיל לפי מה שפי' בעצמו דבריו:

דף קלח ע"א גמרא איתמר גזז ומכר לאשונה ראשונה כצ"ל וכ"ה ברא"ש ובר"ן. וברש"י נריך למחוק הנקודה שבין הראשונות: **רש"י** ד"ה תנא. בסופו. ונפטרות כל הגיזות. הוא דלא כדמסקינן לעיל בישראל שיש לו גיזין הרבה כו'. אלא כריו"ח משמיה דר' ינאי רבי'. והרי"ף הביא בשם בעל הלכות ומר ר"ח גאון דפסקו כותי' וכן הכריע הרא"ש: **ד"ה** אבל שייר. ונותן פאה בקרקע בזרעים לעניים ופוטר את כל האילנות. ועי' ג"כ בדבור הסמוך. ותימה איך יכול להפריש פאה מן זרעים על אילנות. שהרי אף בשני מיני זרעים א"מ מזה ע"ז כדאיתא בפאה פ"ב מ"ה ועי' לשון הר"ש על משנה זו שלפנינו:

פרק יב ע"ב במשנה ד"ה זכר פטור מלשלח. כדיליף טעמא בגמרא. בגמרא ליתא שום לימוד ע"ז. רק רש"י בעצמו פי' לקמן בגמרא דהאם **נ**קבה כתיב:

דף קלט ע"א ד"ה במקדים פירות שובכו. לעולת נדבה. אולי דקדק לפרש כן דניתי אפילו לר"ש דס"ל בעלמא דקדשים שחייב באחריותן ה"ה כשלו ולא קרינן בהו לסביאו לידי גזבר דמאי איכפת ליה. דהלא הבעלים יתחייבו להביא אחר. אבל לפי מה שהביאו התוס' בשמו הטעם דמלוה להביאו כו' משום דלא"ת שלח לתקלה לא יתכן לכוון זאת בדבריו: **ע"ב גמ'** ויוני עלייה ולפרין שקננו כו' כ"ה ברי"ף ורא"ש: **שם** ר"א ור"ש בר רבי חד תני כו' כ"כ דל"ל: **רש"י** ד"ה יוני שובך. יוני מדבריות כו' כצ"ל בל"ו: **ד"ה** טפיחים. שעושין כעין קדרות כו' כצ"ל וכ"ה ברש"י שברי"ף:

דף קמ ע"א ד"ה והא בהדיא כתיב. נבלה וטרפה ל"י לטמאה בה. בפיה"מ פי' בעצמו לענין הטומאה הזהיר הכתוב כו' ע"ש. ומדוע שני ליה קרא דובשר בשדה טרפה ל"ת דאייתא ליה הגמרא לעיל בר"פ א"ע: **ד"ה** אלא בשחוטה. ויכול לשורפה אחר שחיטה. משמע להדיא דס"ל דדוקא בבהמה כתב קרא לפי חרב אבל עוף הוא בכלל ואת כל שללה כו' ושרפת באש כו'. אבל הרמב"ם בפ"ד מהל' עבודת כוכבים ה"ו כתב והורגין כל נפש חיה כו' וכ' הכ"מ מקרא מלא הוא ואת כל בהמתה וכ"ה לשאר נפש חיה ואפשר דמכל נפקא. ודבריו תמוהין א) מש"כ וה"ה כו'. הלא בכלאים דהרבעה כתיב בהמתך ואיצטרך למילף בגז"ש בהמתך בהמתך משבת לרבויי עוף (ב"ק שלהי פ"ה). ב) מש"כ דמכל נפקא. הלא בב"ק שם מסיק דבשבת גופי' לא הוה מרבינן מכל לרבויי עוף אי לאו דבדברות ראשונות לא כתיב כל ובאחרונות כתיב כל ש"מ רבויא הוא ע"ש. ג) דנזדקר טעות לפני מרן ז"ל דבקרא לא כתיב כל אלא בהמתה. והרמב"ם אולי מצא זה בספרי זוטא. ואפשר להשוות דעת רש"י והרמב"ם והוא דתרוייהו עבדינן דאחר הריגתם בחרב היו נשרפין ג"כ וכמו דמצינו בעכן לפי' תרגום יהונתן ביהושע (ז כה). ובזה א"ש מש"כ התוס' בסד"ה למעוטי דלשריפה קיימא וכ"ה הגי' לפני המהרש"א ע"ש. ודלא כהמגיה בגליון דצ"ל דלהריגה. אך עומד קצת לנגדי הא דדרשינן בחלק (קיב) תקבץ ושרפת כו'. יצא זה שמחוסר כו' וה"נ מחוסר הריגה: **תד"ה** למעוטי. דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא כו' שלא הי' להם שעת הכושר כו'. עי' במנחות ו' תד"ה כתב ובתמורה (כח) בד"ה טול: **ד"ה** שלא. נ"ע היאך משמע זה מטהורות. הנה לר"ל שם בקדושין דנאסרות משעת לקיחה ומוקמינן ליה שם כתנא דבר"י דהכא ודאי דמשולחת אסירה עד הפילוח. ואפי' לריו"ח דאמר שם משעת שחיטה הא פי' התוס' שם דגם המשולחת נאסרה משחיטת חברתה עד הסילוח: **בא"ד** וי"ל דרבא כו' כצ"ל: **ע"ב גמרא** דלמא בקורא. ע"כ צ"ל שיש קורא עמא ג"כ שדרכו לרבון על ביצי אחרים דאל"כ יקשה דתפשוט מהא דעוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור דמשמע דטהור כיוצא בו חייב: **רש"י** ד"ה ובקעה. דבמינו משתעי קרא. לפי המתבאר לקמן לא פליגי רבנן עליה מטעם שאינן מינו אלא מפני שהוא זכר. ואפי' בבילים דמינו פטרי. הכי הל"ל דבאם משתעי קרא ולשונו זה אינו עולה אלא לפי' הרא"ש בכוונת הרי"ף ולפי' הב"י בדעת הרמב"ם ע"ש: **בא"ד** מעליא הס"ד ומתחיל דבור אבל. ותנסגו בכך הס"ד ומתחיל דבור אבל זכר:

דף קמא ע"א ד"ה לדבר מלוה. כגון קן יולדת. הן לפי מאי דמסקינן סד"א הואיל וא"ת גדול השלום כו'. לא נצרך קרא ליולדת. ובב"מ (לא) לא פי' רק לטהרת מצורע וכדלקמן במתניתין שלהי פרקין: **ד"ה** אסור בהנ"ת. כמ"ד כו' וק"ו ליתי חלוטו. עי' בש"א סי' ל"ג. לכאורה קשה מדוע לא פי' דמיירי בשמיני לקיפורו בעני וביונים שמרדו. אבל ז"א דפשוט דקרבנותיו אינן אלא לאכילת קדשים. אבל לא לתה"מ. ואולי גם תגלחתו וטבילתו בשביעי ג"כ אינן אלא להכשירו להבאת קרבנותיו. ולא לתה"מ. ובש"א שם משמע דפסיקא ליה דתגלחתו מעכבתו ולי צ"ע: גמ' דכתמנא אמר כו' והשיב את הגזלה. הגיון צ"ל שם ה': **ע"ב גמרא** א"ל האי לא ידעי לך מתניתין היא כצ"ל: **רש"י** ד"ה עד כמה מצלחה. אם נטלה, לכאורה יל"פ דקאי אלכתחלה:

בריך רחמנא דסייען

הגהות וחדושים למסכת חולין

מאת הרב הגאון האמתי מופת הדור מוהר"ר **צבי הירש חיות** חונה בק"ק זאלקווא והגליל.

דף ב ע"א רש"י ד"ה וסופג את הא' משום לא ימיר. נ"ב הא דלא נקט משום לא יחליפנו. כמו שכ' למעלה ד"ה לא. משום דתמורה הוי לאו הנל"ע. רק דלא אתי עשה ומנתק תרי לאוי. (תמורה ד ע"ב) ומפ"ז לא לקי רק על לא ימיר דלאו דלא יחליפנו ניתק לעשה ועיין מהרש"א כאן ע"ד התוס' ד"ה וסופג. ועי' רמב"ם פ"א מה' תמורה ושו"ת שאגת אריה סי' ע"א: **תד"ה** הכל שוחטין כו' דנפיס לא יפחטו ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטין לכתחלה. נ"ב לפ"ת דאמרינן (פסחים לו א) אם אמרו בזריזין יאמרו באין זריזין ובפרט אם אמרו במקום זריזין יאמרו שלא במקום זריזין וכאן במקדש דבמקום זריזין לא חיים לכך דנפיס דעתן קלות משא"כ בשחיטת חולין דאינן זריזין חיישינן ועי' כו"פ מ"ח: **ע"ב תד"ה** אנא כו' והם קדמו הרבה לרב אשי. נ"ב משום כשמת רבא נולד רב אשי (קדושין עב ע"א) ואביי מת עוד קודם רבא דאמרי' (כתובות סה ע"א) חומה אשת אביי באה לפני רבא לתבוע מזונות מנכסי אביי אחר מותו: **ד"ה** שמא ישהו כו'. ומיהו עיקור דסכין פגומה לא מיככר. נ"ב ות"ת לא חשיב ליה הש"ס כאן משום דאפשר בבדיקה. ועיין שו"ת נו"ב מהדו"ק מיו"ד סי' ב' ג' סוגיא דשמא במוקדשין:

דף ג ע"א רש"י ד"ה ר' אסי אמר גרס. נ"ב הכוונה בכ"מ שנמצא בסוגיא הרבה אוקימתות. אזי באוקימתא ראשונה נאמר אמר ר' פלוני ובאחרות נאמר פלוני אמר. כמו כאן אביי אמר. רבינא אמר. וכאן כיון שכ' התוס' לעיל ד"ה אנא דרב אסי בעצמו הקשה הקו'. הכל שוחטין לכתחלה ושחיטתן כשרה דיעבד. ואף דגם בימי חכמים הקדמונים היקשו קו' ז. מ"מ בע"כ רב אסי לא ידע מזה והקשה הקו' ותירצו בישראל עבריין. והיתה הגירסא שפיר אמר רב אסי. והולם רש"י לא רצה לגרום כן. דמה בכך דרב אסי לא ידע מן אוקימתות הראשונות בכ"ז כיון דבסדר הש"ס באו דבריו אחר האמוראים הקודמים נופל בטוב רב אסי אמר ואמת: **ע"ב גמרא** לעלופי לא חיישינן. נ"ב הא דלא קאמר רוב אינם מתעלפים משום דבלא"ה הקשו התוס' והרא"ש מדוע סמכינן על רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן נימא סמוך מיעוטא לחזקה ותירץ הרשב"א במשמרת הבית שער א' דמיעוט שאינו מתעסק לבטל הרוב. גם בהצטרף החזקה אין מבטל הרוב לגמרי דאף דמיעוט אינם מומחין מ"מ יכול להיות דשחט שפיר ע"ש והולם בעילוף אם היה אומר רוב אינם מתעלפים א"כ מבטל המיעוט לגמרי את הרוב וא"כ אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה ומוכרחים לומר לעלופי לא חיישינן כלל:

דף ד ע"א גמרא במכניסן תחת כנפיו. נ"ב לשיטת הרמב"ם דספק דאורייתא אינו לחומרא רק מדרבנן. אבל מה"ת כל ספק מותר. א"כ בכותים דאין חושין לדרבנן היכי דשחטו איזהו צפרים והשאר נחרו א"כ כולם מותרים להם מטעם ספק וכן הך דאין מבטלין איסור לכתחלה ג"כ אינו רק מדרבנן. ולישראל עכ"פ אסור מטעם ספק וגם דבר חשוב אינו בטל אפילו היה כאן רוב נשחטין: **ע"ב גמרא** ועדיין לא נאסר יין של נכרים. נ"ב עיין למג"ן בספר המצות בהשגותיו ע"ד הרמב"ם מל"ת קצ"ד:

דף ה ע"א גמרא מבי טבחי דאחאב. נ"ב אולם בתנחומא פ' מסעי ובויקרא רבה פ' י"ט אמרו דהעורבים הביאו מעלחנו דיהושפט. ולפי שלא היו רוצים אותן העורבים ליכנס לביתו של אחאב להוציא מעלחנו כלום לאותו צדיק מפני שהי' ביתו של אחאב מלאה מע"ז ע"ש. ועיין ספר חסידים סי' תתקנ"א. וז"ל ומה שנהנה אליהו מסעודת אחאב. עבריין לתיאבון היה. דבר אחר הוראת שעה ע"ש. ודבריו פשוטים מסוגיין: **תוס'** ד"ה ע"פ הדיבור כו' שהיה סומך ע"פ הדיבור דלאו מעובדי כוכבים מייתי אבל לא ס"ד שבא להתיר האיסור. נ"ב הכוונה ע"פ מ"ש במל"ת פ"ט מהל' איסורי ביאה סוף ה"ו דגם אליהו אינו רק לברר ספק במציאות להודיע אותנו מעמד ומצב הדבר. אבל לא להגיד דעתו בפסיקא

דדינא דע"ז אמרו (שבת קח א) מאי עד שיבא אליהו ויאמר ופרש"י איסור והיתר אין תלוי בו דלא בשמים הוא ע"ש ועי' (פסחים לד ע"א) דאם הסח הדעת פסול טומאה אם יבא אליהו ויטהר שומעין לו. דאינו רק בירור ספק המציאות. דלא נטמא בשעה שהסיח דעת משא"כ אם הסח הדעת פסול הגוף דמעלה היא בקדשים והוא פסול מבורר מצד עצמו א"כ אם יבא אליהו אין שומעין לו דא"י להגיד דעתו בענין הדין וכן כאן אם מצד בשר שנתעלם מן העין דהספק שמא נתחלף באיסור. מועיל כח של הנבואה לברר משא"כ מצד שחיטת מומר לע"ז דהיא נבלה אע"פ דשחט כהוגן בכה"ג אינו מועלת הנבואה להתיר איסור מבורר ומשני ע"פ הדבור שאני דהקב"ה התירו לפי שעה. ועי' (יבמות צ ע"ב) בענין אליהו בהר הכרמל ועי' שו"ת בית יעקב סי' קכ"ט: **ע"ב גמ'** אבל עולה דדורון. נ"ב (עי' זבחים ז ע"ב) ותוס' שם ד"ה עולה. ועי' משנה למלך פ"ג מה' שגגות ה"ז באריכות בענין זבח רשעים תועבה ובמה שנוגע לסוגיין ולדבור התוס' ד"ה מעם הארץ ע"ש: **שם** אדם ובהמה כו' אלו בנ"א שערומים בדעת. נ"ב עי' ירושלמי פ"ב דב"מ ובמדרש וי"ר פ' אמור פ' כ"ז דרשו אדם ובהמה תושיע ה'. אדם בשביל בהמה:

דף ו ע"א גמרא כמאן דעביד בידים דמי. נ"ב מכאן הוכיח הרשב"א מובא ביו"ד סי' קכ"ב דאסור לומר לעובד כוכבים בשל ני יבקות מקדרתך שכל האומר בשל לי כאילו בישל בידיו ע"ש. ובאמת לפי מה שפרש"י כאן דע"פ עשתה ונעשית שלוחו זה לא שייך גבי עובד כוכבים דקי"ל דאין אצלו דין שליחות וצ"ל כיון דלחומרא יש שליחות. א"כ התמיר הרשב"א אף גבי עובד כוכבים. ואולם הרשב"א בעצמו פליג (ב"מ עב ב) ע"ד ר"ת דס"ל דיש שליחות לכנעני לחומרא. וא"כ דברי הרשב"א סתרי אהדדי וצ"ע: **רש"י** ד"ה אם בעל נפש אתה. אדם כשר. נ"ב ובמשלי פרש"י בעל נפש רעבתן ע"ש: **תוס'** ד"ה אשכחי'. וי"ת דכ"מ שמזכיר שבא אליהו. נ"ב עי' פחד יצחק ערך הסיה שתמה עוד על ד' ת הי"ת מהא דאמרינן (מכות יא ע"א) דאמר הכוא סבא מפירקי' דרבא שמיעא לי דהכוא גברא דאכלי' אריה ולא מתמעא אליהו בהדי' הרי דהזכיר הסבא בעצמו פעולתו של אליהו עיין שם: **ד"ה** ברמא הר גריזים. במדרש יש שהיה ע"ז שהטמין יעקב. נ"ב כן הוא בירושלמי ע"ז פרק השוכר את הפועל. דא"ר ישמעאל לכותים אין אתם הולכים להר הזה רק להללם אשר תחתיו. דכתיב ויטמן אותם יעקב תחת האלה אשר עם שכם. וכן הוא בב"ר סדר וישלח פ' פ"א: **ע"ב גמרא** והתיר רבי את בית שאן. נ"ב עי' ירושלמי פ"ב דדמאי דנאמר שמה דהתיר קיסרין ובית גוברין וכפר נמח. ליקח ירק במוצאי שביעית ע"ש. ולא ידעתי איך התיר לו לעשות כן הרי כל המתיר ענינים שנתקבלו לאיסור יותר משלשה דברים נקרא ב"ד פריא (גיטין לו ע"ב) ורמב"ם פרק ב' מהלכות ממרים הל"א. ואולי כאן כולם דבר אחד הם רק במקומות נפרדות:

דף ז ע"ב רש"י ד"ה עקרנא כו' דכל תמחית ליכא. נ"ב עיין תוס' ע"ז (יא ע"א) ד"ה עקורה ושו"ת בית יעקב סי' מ"ב באריכות: **שם** ד"ה קוברים איש רשע היה ולא ניתן ליקבר אצל צדיק. נ"ב עי' רש"י (סנהדרין מז ע"א) דפירש"י דאותו האיש היה נביא שקר מבית אל שהשיב את עידו לאכול אתו לחם ולא נתפרש המקור לדברי רש"י אלו. ודע שבש"ס דסנהדרין הגירסא א"ר אמא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל צדיק וכאן תשובה הגירסא אחד דגרם א"ר חמא והשנית דכאן הגי' מנין שגדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם וצ"ע:

דף ח ע"א תוס' ד"ה מותר כו' חשיב מלאכת מחשבת שלכך נתכוון. נ"ב כיון דהאיכו דאסור לחתוך כיון שמשמה. שוב להכי קיימא ה"ל כיון דהתחיל לשחוט. ואם לא יקיים השחיטה תהיה פסולה מטעם שהייה. וסוף השחיטה מכשרת תחלת השחיטה כמ"ש רש"י לקמן כ' ע"ב ד"ה וכי מתה א"כ לענין שבת חשוב גמר השחיטה תיקון גמור. אבל לענין נהנה מעבודת כוכבים מביעים רק על התועלת

סתופלת וסכנה פלמים : תוס' ד"ה [illegible] כיון שנשתמש [illegible] מידי [illegible] לעולם . נ"ב [illegible]

[illegible] לכתחלה כיון [illegible] כל זמן [illegible] ק"ד סי' [illegible] בשם הרשב"א [illegible] דאינו יוצא מידי דפו לעולם [illegible] :

דף ט ע"א גמרא בא זאב ונטל . נ"ב [illegible]

[illegible]

דף י ע"ב רש"י [illegible]

[illegible]

תד"ה [illegible]

[illegible]

דף יא ע"א גמרא [illegible] נ"ב עיין מרדכי סוף חולין [illegible] דכ' דסנהדרין לא חשיב קבוע דקפתס ודבורס המה ניידי ע"ש ובפר"ח סי' ק"י . והנה סנהדרין מקרי רובא דאיתא קמן דהרי נתבטלו דעת המועטין לגמרי אף כשעומדין כולם לפנינו אסור למועטין שנתבטלו להחזיק דעתם דאל"כ נחשבים כממרים ועונשם בחנק אבל ט' חנויות בעודם לפנינו לא נתבטל החנות האיסור מפני דין קבוע וכל דפריש מרובא פריש שוב הוי רובא דליתא קמן ומה חילוק יש אם רוב הכשרות שמה לפנינו . או דנדע דרוב בהמות שבעולם כשרות הן ועל בהמה ובהמה פרטית אשר אנו דנין אמרינן דמן הרוב היא . ועי' רש"י סוף הסוגיא דכ' באמת דגם רובא דליתא קמן ילפינן מאחרי רבים להטות דאין חילוק בזה ע"ש ונ"ל דכאן עכ"פ נודע לנו בבירור אותן החנויות המותרות ואין לנו בהם שום ספק משא"כ ברוב כשרות אע"פ דבאמת ידענו דרוב כשרות בכ"ז על כל אחת יש לדון אם היא מן הרוב וכמ"ש התוס' כאן דחזקה שלא נתבררה בשעתה לא הוי חזקה . הה"ד רוב שלא נתברר לנו בודאי ופשוט ועיין רי"ף ורא"ש (יומא פג ע"ב) דבפירשו מקמייהו חשיב כפירש מן הקבוע ומ"ש כאן . ועי' יו"ד סי' ק"י : רש"י ד"ה כפרה כתיב כו' מה קדשים אסורים בהנאה . נ"ב הא דנקט רש"י הנאה ולא דנין כאן לענין טרפה נ"ל דק"ל לרש"י מדוע נקט בערופה מטעם כפרה כתיב ובשעיר המשתלח משום דאין הגורל קובע הרי גם בשעיר כפרה כתיב. (ועי' יומא סו ע"ב) אים להכשיר זר פשיטא מ"ד כפרה כתיבה ותפ"ז נקט רש"י דבערופה אסור בהנאה והס"ד לענין טרפה משא"כ בשעיר דקי"ל (יומא סז ע"ב) דמותר בהנאה משום דל"א תורה שלא לתקלה וכן כיון דמותר בזר שוב אין הקש לתקלה וא"א ללמוד מקדשים ונקט הש"ס ראיה אחרת משום אין הגורל קובע : ע"ב גמ' אין הגורל קובע. נ"ב ראיתי להגאון מוהר"ר חיים לבי ז"ל בס' מעין החכמה שהתעורר למה נקט הש"ס כאן שני למודים ולקח שיסי' שניהם שוים ועוד הך דאין הגורל קובע וגם מהך דאין הגורל קובע אין ראיה דהכי באמת בודקין א"כ את שעיר המשתלח ואם מוצאין דכשרה הרי נודע בבירור דהוקבע הגורל כדין וכלא זה צריכין לבדוק המשתלח דהרי עתה קיימינן בסברא דאין הולכין בת"ר וגם מהך דשניהם שוים קי"ל דאין מעכב בדיעבד . והנ"ל דמפ"ז נקט הש"ס שני אלו הוכחות דבקדשים היכי דיש לנו שני לימודים מעכב בדיעבד ואם ידענו דהמשתלח טרפה בשלה ההגרלה וכן אם הוא טרפה אין זה בכלל שניהם שוות ויבאו שני אלו להורות דבדיעבד טרפה פסולה וז"ב והא דלא נקטו בש"ס הך למוד דיעמד חי שהביא הרמב"ם בסופ"ה עבודת יו"כ אשר התעוררו בזה הלח"מ והמ"ל שם נ"ל דהלמוד מן יעמד חי משום דטרפה אינה חיה . והנה כבר התעורר הרשב"א בתשובה סי' נ"ח דהרי ראינו יותרת רגל למעלה מארכובה שחיה יותר מן י"ב חדש והביא הש"ך יו"ד סי' נ"ז ס"ק מ"ח בשם הרש"ל דרוב טריפות אינם חיות יב"ח אבל מיעוט יכולים לחיות ע"ש וא"כ בסוגיין דכל מגמתה להוכיח אם הולכין בתר רוב אין אפשרות להביא מיעמד חי דכ"ז שלא ידעינן דהולכין בת"ר אין ראיה מן יעמד חי דהרי המיעוט טרפות חי יותר מיב"ח והרמב"ם נקט מקרא זה לפי המסקנא דהולכין בתר רוב : רש"י ד"ה וכ"ת משום איבוד נשמה דהאי רוצח דלא לימות . נ"ב דברי רש"י הללו לע"ג דאדרבה אם לא יבדקו לא יהרגו לעולם ועי' שו"ת נו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' כ"י וכ' כיון דלותה התורה להמית הרוצח ואם לא ימיתו לגואלים והרגו כל הרוצחים דאל"כ לא תתקיים דין התורה אבל אם משום איבוד נשמה מותר הגואל א"כ יגלגל עכ"פ ההורג את הטרפה :

דף יב ע"א רש"י ד"ה פסח כו' ואי מתרמי דנאבדה הריאה מתאכלת ואין מפרסמין הדבר . נ"ב עיין (מנחות לט ע"ב . נדרים מט ע"א) דקיימו בגמרא ג"כ דבר זה אסור לאמרה בפני עם הארץ. ועי' רש"י (תענית יג ע"א) ד"ה כשאמרו דבליל' מ"ב מותר בעשיית מלאכה ואין מפרסמין הסיתר . ועי' ש"ך שם ובחבורי האהכתי בטעם איסור הפרסום באיזו ענינים ועי' רש"י לקמן (דף כ ע"ב) ד"ה מאי : ע"ב גמרא דל"ב כוונה לשחיטה . נ"ב עיין תשובת חכם צבי סי' א' שביאר דכוונה לשחיטה אינה כוונת המצוה רק כוונה לשחוט . וכן מבאר שמה מה היא כוונת חלילה ע"ש :

דף יד ע"א במשנה השוחט בשבת שחיטתו כשרה . נ"ב כבר התעוררו המהרי"ף והרי"ט דמ"ש לא פלגינן השחיטה מטעם אי עביד לא מהני כיון שנעשה באיסור שבת ולשיטת הרמב"ם בפי' המשנה דמיירי בשוגג ניחא והרבה תי' נאמרו ע"ז . עיין שער המלך פ"ג מהל' גירושין ובנו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ע' . ובשו"ת בית אפרים חיו"ד סי' י' : תד"ה אמר רב הונא כו' תימה דר"ה היה גדול מר' חייא בר רב . נ"ב עיין (כתובות כא ע"ב) מליט דמאי ר"ה למייא בר רב והוא תרב אביו ע"ש ראינו דלא נתנע הקטן לשאול לגדול ומכ"ש לומר מה שדרש חייא בשם רב אביו . ועיין ירושלמי פרק ג' דסנהדרין ר' בא בר זבדי ר' אבהו ר' לעזר הלכה כר"י דמתניתא אנקלם ר' בא ב"ז דאמר שמועה משום דזעיר מיני'. ועי' (שבת עו ב) דא"ר יוחנן בשם ר"ל ועי' (כריתות טו ב) דאר"ת בשם רב וראינו דפעמים הגדול אומר בשם הקטן :

דף טו ע"א גמרא וכי דריש בפרקא דריש כר"י. נ"ב כן היה דרכם להחמיר בדרשתם לפני ההמון פי' (תענית כו ע"ב) אם הלכה כפלוני דרשינן בפירקי ואם רק המנהג כפלוני אין דורשין ברבים רק מורין כן ליחיד אשר בא לשאול . ועי' (נדרים כג עב) סבר למדרש בפרקי א"ל תנא משום קתתא ואת דרשית בפירקי ע"ש ועי' (פסחים ל ע"ב . סוכה לד ע"ב) אשו זביני ואם לאו אדרוש לכם ע"ש :

דף טז ע"א גמרא קרא זריזותי' דאברהם קמ"ל . נ"ב עיין (יומא כח ע"א) ואכן מאברהם נקום ונגמר ועי' ערוך ע' שמר דפי' דאין למדין מאברהם מפני שעדיין לא נלטוה במצות . ועיין ירושלמי פ"ג דמו"ק הנחנו כלל בזה . דאין למדין מקודם מתן תורה . ורק חביבות המצוה מה שהוא רק התנהגות טובות ולא מצד חיוב למדין גם מאברהם כמו דילפינן מן וישכם אברהם בבוקר דזריזין מקדימין למצות והא דדרשינן בזבחים דשחיטת קדשים עפוכה כלי עי' תוס' כאן נ"ל דשאני קדשים דנלטוו בני נח דכתיב לעבדה ולשמרה ודרשינן בבראשית רבה לעבדה אלו הקרבנות ובדבר שנלטוו שוב למדין מהם שפיר כמו דילפינן מן מצות מילה באברהם הרבה ענינים מה שנוגע אלינו : שם בעי רבא תלום ולבסוף חברו . נ"ב עי' שו"ת עבודת הגרשוני סי' קע"ו באריכות : ע"ב גמ' דתניא כי ירחיב . נ"ב עיין בסוף ספר יערות דבש להגאון מהר"י יהונתן ז"ל ובשו"ת מקום שמואל שער התירוצים :

דף יז ע"א גמרא אכרי בשר נחירה . נ"ב עיין ברא"ם כאן דל"מ לענין מודר שהיה בידו מזמן היתר ועיין שו"ת נ"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ס"ד מה שהאריך בזה . ומש"כ רש"י משום דרוש וקבל שכר עיין ספר באר שבע בתי' להוריות פ"ג . ועי' בשו"ת בית אפרים חיו"ד סי' ל"ט ע"ש : גמרא כתלי דחזירי . נ"ב הרמב"ם גורס קדלי דחזירי וכתיב ערפי חזירים ע"ש פ"ח מהל' מלכים ה"א ובכ"מ שם. והנה הרמב"ם כ' דאינו מותר רק כשירעב ולא ימצא מה לאכול ועי' פרשת דרכים דרך הקודש דאיך יפרנס סוגיא זו. וגם מנ"ל להרמב"ם לחדש זה ואולם הרמב"ם כ' כהלכה השנית וכן בועל אשה בגיותה . דמשמע הא דהתירה התורה אכילת איסור בשעת מלחמה הוא משום דלא דברה רק נגד יצר הרע (קידושין כא ע"ב) ומוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו נבלות ועי' רשב"א לעיל (יב ע"א) הא דאמרינן ר"מ היכי אכיל בישלא וקשו התוס' בשר תאוה מא"ל דהתורה התירה. ותי' דשם לא דברה תורה רק נגד יצה"ר שאם לא תתיר לו התורה יעבור באיסור ע"ש וכמו ביפ"ת אינו מותר רק מה שלוקח בשביה כן לא התירה התורה אכילת איסור רק שלל דידהו אבל דידן לא הותרה ועי' ס' המיגוך פ' שופטים תקכ"ז ובהגהת משנה למלך שם דלהרמב"ם אין חילוק בין מלחמת מצוה לרשות לענין היתר אכילת האיסורים . וכמו דאין חילוק ביפ"ת ע"ש . ומזה למד הרמב"ם דכמו ביפ"ת דכ' וחשקת דוקא אם יצרו תוקפו כן בזה דוקא אם תאב . ואין לו אכילת היתר . ובזה מיושב קו' המשנה למלך בפ"ד שלו . דהרי אכרי בשר נחירה מותרים אף כשאינו רעב ואיך מקשה הש"ס השתא כתלי דחזירי עיין שם אבל לפי הנ"ל ניחא דבאמת זהו תירוץ הש"ס כי אשתרי שלל דידהו . היינו דרך כיבוש דומיא דיפ"ת אבל המקשה דסבר דמותר אפי' שלל דידן ול"י מיפ"ת בודאי לשעתו מותר אף כשאינו רעב אבל הרמב"ם לפי המסקנא דשלל דידן לא אשתרי והס"ד דלא הותר כשמצוי לו היתר וז"ב : ע"ב גמ' פשיטא כיון דהי נקב טרפה . נ"ב עיין ש"ך יו"ד סי' י"ח ס"ק ד' מה שתפס על הפרישה שכ' בטעם בדיקת סכין משום דכ' ושחטתם בזה . ודחה הש"ך דכאן דאמרינן דע"ז נ"ל קרא . רק על בדיקה לאכס מורה המקרא ע"ש ונעלם מהחכ"מ דברי הה"ג דיש ה' שחיטת חולין שתפס בפשיטות לשון רב חסדא מנין לבדיקת סכין מה"ת דכ' ושחטתם בזה משמע דלא היה לפניו גירסת הש"ס כאן או שסובר דה"ק בגמרא פשיטא כיון דהי נקב טרפה לאו בדיקה אתמר :

דף יח ע"א גמרא פגימת המזבח עפח . נ"ב עיין שו"ת חכם צבי ס' יו"ד מה שערח להראות לדקת הרמב"ם דפסק כאן כר"ש בן יוחאי נגד ר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי ועי' שו"ת בית יעקב סי' כ"א מ"ש על הטור שהוכיח בהל' שחיטה סי' י"ח דמדלא הזכיר הרמב"ם בשחיטה הגירת לפורן רק כ"ש מכלל דגם פחות מהגירת ליפורן מעכב ועי' ש"ך ר"ס ח"י ואולם הרמב"ם פ"א מה' כלי מקדש כ' דפגימת מזבח הגירת ליפורן כשעור פגימה בסכין של שחיטה ע"ש. ועי' ספר יד מלאכי ס' תע"ו באריכות נדון הכלל שנתן הרא"ש דמשנת ראב"י קב ונקי הוא רק במשנה ולא בברייתא והסתר את עלמו במקומות אחרות ע"ש :

דף יט ע"א גמרא אטו כל רובא דעלמא ר' יוסי בר"י קתני . נ"ב דבאמת בהא דרוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה ליכא פלוגתא כלל דנלמוד משה בע"פ כדלקמן (כח ע"א). רק נהי דסגי ברוב מ"מ ל"א אלו דרובו נחשב כולו דיהיה דינו כאילו נחתך כבר אף אותו המעט . אשר מחובר עדיין ומשני הנא רובא דשחיטה קא אמינא דמעתנא דפליגי . א"א רובו ככולו ובמשנה נאמר ג"כ רובו של אחד כמוהו היינו רובו ככולהו . וזה דוקא ר"י בר"י אמרה דמעתנא דפליגי אבל על קיפא דמתניתין דרוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה בודאי ליכא פלוגתא . רק דמזה דסגי ברוב אינו מוכח עדיין דרובו ככולו וכיפא דרובו כמוהו רק ר"י בר' יהודה היא ועיין (נזיר מב ע"א) תקרו אם רובו ככולו דאורייתא אף דלענין הלוך אחר רוב ליכא פלוגתא וברובא דאיתא קמן כ"ע ס"ל דהולכין בתר רובו : ע"ב במשנה השוחט מן הלדדין. נ"ב עי' שו"ת שבות יעקב ח"א סי' מ"א פלפול ארוך בסוגין :

דף כ ע"א תד"ה לא אמרן כו' והא דנקט בהתכלת כו' נבלה לאו דוקא כו' אלא כלומר טרפה . נ"ב עפ"ז מיושב קו' התוס' (מנחות מה ע"א) ד"ה הואיל ואשתרי דהקשו דהרי מצותו בכך שאני אבל לפי הנ"ל דנבלה לא הוה משום דא"ש לעוף מה"ת ורק טרפה משום שבירת המפרקת. ובזה לא הוה מצותו בכך דהרי אפשר להחזיר הסימנים אחורי העורף . ובכה"ג לא הוי שבירת המפרקת ובכ"ז מצותו שישבור המפרקת ובזה מוכח דהותרה טרפה אף דאפשר מצות מליקה באופן שלא יעשה טרפה : ע"ב גמרא נשברה המפרקת ורוב בשר עמה נבלה . נ"ב פי' תוס' לקמן לב ע"ב ד"ה ולחשוב ועי' שו"ת שבות יעקב ח"א סי' כ' מה שחולק ע"ד הרב ע"ז ביו"ד ס' כ"ז :

דף כא ע"ב תד"ה ואינו מבדיל כו' דהא דקתני השוחט דיעבד על אחד בעוף . נ"ב עי' רש"י לעיל כ' סוף ע"ב ד"ה כל המעכב דכ' רש"י בעצמו אבל סימנין בשחיטה תלה בהו רחמנא ולכתחלה כולהו בעי ועי' רש"י לקמן ר"פ השוחט . ועי' מרן ב"י טוי"ד סי' כ"א . ובשו"ת שבות יעקב סי' מ"ע :

דף כד ע"א גמרא יכול אף בשילה ובבית עולמים כן . נ"ב עי' בס' המצות להרמב"ם שורש שלישי ובהגהות הרמב"ן ובמגילת אסתר שם לפרש סוגיא זו דפשיטת הלשון תמתע כשיטת הרמב"ם . דלאו דלא יעבוד אשר נאמר בלוים אינה לדורות ע"ש :

דף כז ע"ב גמרא עוף שנברא מן הרקק הכשרו בסימן אחד . נ"ב עיין במדבר רבה פי"ט ומדרש קהלת פיסקא כל זה נסיתי בחכמה שמה הגירסא אמר רומיה דקראי דפעם נאמר דמן המים נברא ופעם נאמר ויצר ה' אלהים מן האדמה בר קפרא אומר מן הרקק נבראו וכאן דרשת בר קפרא הוא בענין אחר ועל מה שכ' התוס' ד"ה תדע דאינו טופל למון תדע . פי' במדרש שם ותמלא בנוסח זה דעל מ"ש בר קפרא מן הרקק נבראו אר"ש קפודקיא אעפ"כ רגלי דתרנגולים דמיא לחרספותי' דנוי ע"ש ולא נאמר בלשון תדע : תד"ה ועוד כו' ובכ"ד דאיכא ועוד שאלו עליה קאי . נ"ב לא מלאתי בשום מקום שיסי' נזכר עוד שאלות הסגמון לריב"ז עולת בפ"ק דבכורות :

דף כח ע"ב רש"י ד"ה ונבדקיה לקנה שהקנה נבדק מבחוץ לפי שאינו נטרף אלא ברוב . נ"ב בלא"ה מהני לקנה בדיקה מפני שאינו אדום מבחוץ והנקב ניכר בו ועיין רש"י לקמן מג ע"ב ד"ה ההיא ספק דרוסה אם עוף היא בודק הקנה תחלה כדאמרינן לעיל פ"ב ושחט הקנה והכשירו ושם בדרוסה אף בקנה בכ"ע נטרפה ובכ"ז מהני בדיקה מבחוץ מפני שהוא לבן וניכר בו האדמימות :

דף כט ע"ב תד"ה אמר ר"ל כו' . אפ"ה לא חשיב בהדי תלת דהלכה כר"ל לגבי ר' יוחנן . נ"ב נלענ"ד ליישב דמפ"ז לא חשיב ליה התם משום דנחשב שמה חלילה מעוברת וטעם דר"ל דלא אגלאי מלתא למפרע ועיין נימוקי יוסף שם ביבמות ר"פ החולץ משום דאינו מוכרח שלמפרע בשעת החלילה היה הולד מת ודלמא א"כ אירע דבר שהפילה ע"ש וגם כאן הטעם דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף משום דאם גמר השחיטה אמרינן אגלאי מלתא למפרע דתחלת השחיטה מיתן שייכי לבסוף עיין רש"י לעיל כ' ע"ב ד"ה וכי מתה ואם גמר בפסול סימן השני בכה"ג אגלאי מלתא למפרע דלאו שחיטה כלל כמ"ש כאן לענין נתקלקלה בשחיטה וא"כ כיון דהלכה בחלילה מעוברת דלא אגלאי מלתא למפרע בכה"ג הס"ד כאן אף שגמר השחיטה בהכשר מ"מ ל"א אגלאי מלתא למפרע דאין לשחיטה אלא בסוף ומפ"ז כיון דחשבו בשעת חלילה מעוברת . תו לא צריך לחשוב פלוגתא זו ודו"ק : ד"ה כגון כו' אע"ג דסימן אחד לא מחייב משום שבת מ"מ כשיגמור סימן שני . נ"ב עיין רש"י לקמן מ' ע"ב ד"ה מחתך בספר דהקשה קו' זו ג"כ ומש"כ התוס' מ"מ כשיגמור סימן ב' חייב משום שבת עיין במרכ"ס פיה"מ פ"ק בשוחט בשבת דכ' מיד שחתך בשור חייב משום שבת דקי"ל מקלקל בחבורה חייב :

דף ל ע"א רש"י ד"ה סתימתאה שיש משנה ובריתא הרבה שאמר ר"א בר"ש . נ"ב עי' רש"י (מגילה ב ע"א ורש"י בכורות ל ע"א) ודע דבשני מקומות אלו נפל טעות ברש"י דבמגילה כ' רש"י דמליט ג"כ ר"א ב"ר יוסי סתימתאה ונ"ל ר"א בר"ש דעל ר"א ב"ר יוסי לא אשכחן . ובבכורות שם כ' רש"י ומליט ר' שמעון סתימתאה ובאמת כוונתו על ר"א בר"ש כאן אבל על ר"ש לא מליטו : ע"ב גמרא תחת מעלית מהו תחת נמר מסובך מהו . נ"ב עיין ברא"ש כאן שמסתפק הגירסא וגרס תחת נמר מסובך מהו ואת"ל כיון דהשתא מחובר לבהמה מקרי חלדה תחת מעלית הקבורה בבהמה מהו ע"ש והנה לשיטת הרמב"ם ודעימי' דכל היכי דבעי באת"ל נפשטה בעיא ראשונה א"כ יש ר"מ כאן לדינא אע"ג דתיקו נמי לחומרא מ"מ נ"מ היכי דהחליד במיעוט בתרא דאינו רק דרבנן . ועי' ס' יד מלאכי ס' פ"ע בשם ב"ח א"ח סי' קכ"ב דגם שני בעיות דל"ק את"ל מ"מ נפשטה בעיא ראשונה ומדברי הרא"ש כאן יש ראיה לזה. ועי' פ"ק דנדרים לענין ידות ובדברי הר"ן כפ"ס : תד"ה למדתנו רבינו כו' ובה"ג גרים כו' מסנתינו בסכין אחד כו' ואיך אתה אוכל . נ"ב עיין רמב"ם פ"ה מהל' ת"ת ה"ח באומר שמועה מפי רבו בפניו צריך לומר לו כך למדתנו רבינו ע"ש וג"כ לשיטת התוס' אמר השמועה בפניו . ולשיטת ה"ג כאן הנה באלו לרבו על עשייתו ומכאן ראיה לשיטת הרמב"ם דבשני אלו האופנים צריך לומר לו למדתנו רבינו :

דף לג ע"א גמרא עובדי כוכבים דבנחירה סגי להו ובמיתה תליא מלתא הני כאבר מן החי דמי נ"ב הא דמוסיף הגמרא עוד ובמיתה תליא מילתא. מפני דס"ל כאותה פסיקתא מובא בעשרה מאמרות לרמ"ע מאמר חיקור דין ח"ג ס"פ כ"א דבן נח אסור במתה מאליה רק צריך אגלו נחירה לסלק החיות ועי' תוס' (חולין לא ע"א) ד"ה נאמן דכ' דב"נ נלטוו על הנחירה. ועי' באר שבע בתי' לחולין ע"ד התוס' אלו ועי' רש"י (חולין לב ע"ב) ד"ה שאין שוקלין בשר המת במקולין . היינו בשר בהמה שמתה מעלמה . והנה לר"ל דס"ל דבשחיטת הקנה הוי כיאה כמאן דמנח בדיקולא וכפירש מן הבהמה ואיך מותרת הריאה לישראל . ונ"ל דסוף השחיטה מתרת וכמו שבכל השחיטות נעשה נבלה בשחיטת סימן אחד . ע"י שהסכין נקב את הוושט כמו דכ' רש"י לעיל כ' ע"ב ד"ה וכי מתה וכן בכל השוחטין מיד שניקב בסכין הוה מעשה נבלה וסוף השחיטה מכשרתו דדרך שחיטה בכך וכן אמרינן לקמן ס"ע אם אהני סימן שני לסימן ראשון להתירו באכילה לא יועיל לטהרו מידי נבלה. היינו דבהעדר שחיטת סימן השני היה אסור באכילה דנעשה נבלה ובקיום השחיטה אשתרי . וכן מועיל גמר שחיטת הושט להתיר הריאה דסוף השחיטה מיפך שייכי לתחלתה והנה אם בן נח צריך עכ"פ מעשה נחירה להתיר באכילה. א"כ גם אגלו שייך סוף הנחירה לתחלתה דאמרי' נחירתן זו היא שחיטתן . ומותרת הריאה לדידי' ג"כ ומפ"ז קאמר אבל עובד כוכבים דבנחירה תליא מילת'.ובמיתה תליא מילתא היינו דלאב"י לא ס"ל כן רק ס"ל דנבלה מותר' לכנעני וע"כ מטעם דעיקר במיתה תליא וא"ל מעשה לסלק החיות ואינה שייך סופה לתחלתה ושוב הוי הריאה אמ"ה ור"פ רצה להקשות דכיתא מי איכא מידי ולא הקשה לו דהא טעמי' קאמר היינו כקו' התוס' כאן דאמרינן (סנהדרין מט ע"א) שאני כנענים דלאו בני מחילה דלאו בני כיבוש . ה"נ לאו בני שחיטה נינהו ולא שייך מי איכא מידי והך דתניא אחד כנעני ואחד ישראל מותר לאו טעמא משום מי איכא מידי רק כמש"כ רש"י ד"ה אחד כנעני דאותה ברייתא ס"ל דגם לכנעני ל"א במיתה תליא רק צריך אגלו מעשה הנחירה וא"כ סוף הנחירה שייך לתחלתה ולא הוה כאמ"ה כמו דלדידן מהני שחיטת הושט להתיר הריאה וזה מדוקדק מאד בדברי רש"י . ועי' שאלתות ס"פ נ"ח וז"ל ואת"ל לישראל בשחיטה תליא ואכשרתי' שחיטה ע"ש וכמו דלישראל אכשרתי' שחיטה להתיר הריאה ה"נ מכשרת הנחירה ועפ"ז מיושבים ג"כ דברי הרמב"ם פ"ט מהל' מלכים דפסק דמפרכסת אסורה לבני נח והקשה הרשב"א מובא במרכן כ"מ שם דלמה לא נימא דמותר מטעם מי איכא מידי אבל לפי הנ"ל ניחא במי איכא מידי לא שייך דהכי טעמא קאמר משום דהכי במיתה תליא מילתא. ורק הברייתא דעובד כוכבים מותר ס"ל דלעובד כוכבים במי עכ"פ נחירה . ול"א במיתה סגי . אבל הרמב"ם דס"ל דנבלה מותרת לכנעני שוב ניחא דהויא לכנעני כאמ"ה ונכון :

דף לד ע"ב תד"ה והאליטי כו' ואע"ג דהאי שיעור אסור מה"ת הכא דפסול הגוף דרבנן לא החמירו. נ"ב לכאורה אינו מובן כיון דלענין איסור אין חילוק ואף חלי שיעור באיסור דרבנן אסור עיין יו"ד סי' ל"ח והס"ד לענין פסול הגוף ונ"ל כיון דכאן הוא ע"י תערובות וכבר כ' המהרש"א (פסחים מד ע"א) ע"ד התוס' שם כמאן כר"א דחלי שיעור ע"י תערובות מותר מה"ת . וכ"כ הר"ש

פ"ב

פ"ב דפסול יוס . וא"כ כאן דמיירי בנזיד הדמע דהוא ע"י תערובות דאפילו באיסור תורה אין כאן רק איסור דרבנן שוב בפסול הגוף דרבנן לא החמירו בה"ש :

דף לה ע"א רש"י ד"ה דליכא כזית בכדי אכילת פרס וכו' שכך נתנה תורה לשיעור אכילה בבית המנוגע . נ"ב לשון רש"י אינו מדוקדק אע"ג דבתחילה רצו להוכיח (עירובין ד ע"א) מדכתיב ארץ חטה דקאי על שיעור אכילת פרס בבית המנוגע מ"מ מסיק הש"ס דשיעורין לא כתיבי כאן רק הלכתא נינהו ועי' רש"י (פסחים מד ע"א) ד"ה וכזית בכא"פ דאורייתא ופרש"י שם הל"מ וא"כ נהי דהל"מ הוי כדבר תורה ונופל הלשון שכך נתנה התורה שיעור אולם באופן זה אינו מוכח דוקא על בית המנוגע לבד דהל"מ מחייב כא"פ שיעור לצירוף אכילה ובפרט בבית המנוגע אע"ג דאוכל בלפתן מ"מ אינו תערובות גמור כמו נזיד הדמע ועי' תוס' נזיר (לו ע"ב) ד"ה וכזית דכתבו אע"ג דידע דכא"פ דאורייתא מ"מ דוקא בבפי' ע"ש . וע"כ כאן בנזיד הדמע דתערובות ממש הוא ושייך שיתבטל ברוב א"א ללמוד מבית המנוגע . ורק מהלכה מסיני ידענו דבכדי אכילת פרס מצטרף :

דף לו ע"א רש"י ד"ה לעולם משמע עד שיבא אליהו . נ"ב לפ"מ שהבאתי לעיל ד' ע"א בשם המשנה למלך דדוקא בספיקא דמציאות שייך עד שיבא אליהו אבל לא בספיקא דדינא וכאן אינו ספק במציאות שיברר אליהו מלב הדבר . רק שאליהו יורה לנו הדין אם יפנה לשחיטה מתחלה ועד סוף או לא ובזה האופן לא שייך לומר עד שיבא אליהו כמש"כ רש"י עצמו (שבת קח ע"א) דאיסור והיתר אין תלוי בו דלא בשמים היא וצ"ע :

דף לז ע"א תד"ה הפשה ממיים כו' אף לאחר שנתנבלה איכא איסור דשאינה זבוח . נ"ב עיין בתשובת הרשב"ד שהשיב לר"א בן פלאט מובא באריכות בתחלה ס' אבודרה"ם ובקצרה בתשובת הרשב"א סי' י"ח שנסתפק בזה אם עשה וזבחת מיסך שייכי ללאו דנבלה או דעניינים נפרדים הם דהרי בזמן שהיו ישראל במדבר דהותרה נחירה ולא היה נוהג עשה וזבחת בכ"ז היה נוהג לאו דנבלה במתה מאליה או בלא ניתר הסימנים . ועי' רה"ש ס"פ בתרא דיומא סוגיא דמאכילין אותו הקל הקל דהביא דברי מהר"ת דלאו דנבלה ליכא בו רק לאו גרידא ועיין מ"ש הרב פרי מגדים בהקדמתו לכל' שחיטה דגבי עוף לא שייך עשה וזבחת דבקרא זה לא נזכר עוף . אולם נעלם ממנו דברי התוס' (חולין לג ע"א) ד"ה בשחיטה של' דבחיה ועוף איכא בישראל עשה דשאינו זבוח וכן כ' התוס' (חולין קב ע"א) ד"ה נבלה של' דלמ"ד לאו לאברים עומדת איכא איסור שאינו זבוח והכי בנבלת עוף טהור מיירי שם דליכא עשה וזבחת לשיטת הפ"ת :

דף לח ע"ב גמרא פרע ליולא דופן . נ"ב עי' שו"ת רשב"ש בן התשב"ץ סי' ש"ב ע"ד הערוך שפי' בערך דופן א' היינו אשה מעוברת ומתה והולד חי קורעין אותה בבטנה ויולא. ואיך יפרנס הדין דאין אמו טמאה לידה אחר שכבר מתה . ודחק דכוונת הערוך על אשה שמתה יולדת דמעמא באבן מסמא . והנה (נדה מ ע"ב) פי' דע"י שם קרעו המעיים של האשה וכאן פרש"י שקרעוה והוליאוה פעמים חיה ופעמים מתה :

דף לט ע"ב רש"י ד"ה ואי לא מצי א"ל הכי ליתך והכל כו' ואינו נעשה שלוחו על כרחו . נ"ב דברי רש"י קשה להולמם ועיין שו"ת זכרון יוסף סי' כ"א חיו"ד דתליגו (עירובין פא ע"ב) דגבי בעה"ב נעשה כשלוחו ע"י המעות שנתן לו לזכות בפתו לעירוב וגם בחנווני אם לא אמר לו זכה לי רק ערב הוי שליח אע"ג דלא קנה הך פיתא נעשה שלוחו ע"ש ובכ"ז הדבר תמוה דהכי אין שליחות לכנעני ואיך ס"ד שיהי' שישראל כאן שלוחו של כנעני שיאסור השור בהנאה. ועיין ג"כ שו"ת צמח צדק סי' ס"ב ס"ב :

דף מ ע"א רש"י ד"ה רבונא לא מיבעי עומדת כו' אלא אע"ג דרבונא ולא קנאה אסר לה במעשה . נ"ב שמעתי להקשות כיון דקי"ל (סנהדרין עב ע"א) גבי בא במחתרת בדמים קנינהו וגם כן כאן אע"ג דא"א אוסר דבר שאינו שלו מ"מ העובדו בסייף מידי דהוה אמתמוה נכר דהעובדו בסייף . וא"כ שוב קנה הבהמה בחיוב מיתה ונעשית שלו וג"ל דמכאן יש ראיה לדברי הש"ך [illegible]

דף מא ע"ב גמרא [illegible]

דף מב ע"א גמרא [illegible]

דף מג ע"ב גמרא [illegible] ולקולא . עיין פני יהושע בסוגיא דפתח פתוח ופלתי סי' ק"י כריתי ופלתי סי' ק"י בקונטרס הספקות ואף לדעת המקילים ס"ס שמתהפך מ"מ לשיטת הש"ך בכללי ס"ס גם בכ"ד מיקרי ספק המתהפך דהרי מוכרחין להתחיל דלמא לא נקב כלל מחיים . והנה עפ"ז יש ליישב ג"כ קו' התוס' על רש"י דכ' דקורע דס אין בו מפנים ומה בכך כיון דל"א שמא הבריא אבל אם באנו מלד ס"ס שוב בים קורע דס א"א לומר שמא לאחר מיתה דקורע דס לאחר מיתה ליכא ומפ"ז ניחא ג"כ סברת רש"י דגם גבי נקב אין לושט בדיקה מבחוץ . אבל כיון דמפרש משום ס"ס מתיר עולא דאל"כ הוי אתחזיק איסורא כיון דנקב ושט הוי נבלה וכל ענין נבלה מיקרי טלד ספק בשחיטה עי' ג"כ שם ובו"פ סי' נ"ג רק ס"ס באתחזיק איסורא שריא ואם יש לושט בדיקה מבחוץ לענין נקב שוב הוה ס"ס דיכולים לברר דלא הוה ס"ס ואף לדעת ט"ב מסדו"ק מיו"ד סי' ק"ה דדוקא ב' ספיקות צריכין שיהיו יכולין לברר אבל אם יכולין לברר ספק א' לית לן בה מ"מ בכ"ד לא הוה ס"ס טובא ורק ב' ספיקות וכיון דספק אחד יכולים להתברר שוב עכ"פ נאסר לנו איסור דרבנן וא"כ מדוע מתיר עולא מטעם ס"ס א"ו דגם לענין נקב ג"כ אין לושט בדיקה ומקשה הש"ס מספק אע"ג דהכיח מ"מ שם בחזקת היתר עומדת דאינו רק טרפה וכא דמקשה הש"ס מ"מ משתי התיכות היינו משום דכ' התוס' (כריתות עז ע"ב) דגם בס"ס מביא אשם תלוי ספק יש בה כשיעור ספק אין בה כשיעור ע"ש ומשני הש"ס כהי דגבי כ"ד דהוי נבלה הוי בחזקת איסור מ"מ לא נחזיק דלמא נשחט כהוגן אבל שם בודאי יש כאן דהא צריכין שתי חתיכות וכן הוא לשון כנה"ג ס"ס דספק דדומה ספק שוגגת ספק כלבא שרי ואמאי מותר הרי ספק איסורא לחומרא כי אמרינן ספק לחומרא דוקא חלב מנתערב דודאי יש כאן איסור ע"ש :

דף מד ע"ב גמרא א"ל בת רב חסדא הנא שרי בוכרא . נ"ב אשתו של רבא בת רב חסדא היתה כדאמרינן ברכות (נו ע"ב) דאמר לבר הדיא טלהו מחילנא לך בר מברתי' דרב חסדא :

דף מה ע"ב גמרא א"ל אי הכי אמר הנא לא ידע בטרפות . נ"ב עי' ה"ג הלכות טרפות דהוסיף בזה"ל א"ל לית ליה לרב אין אומרים בטרפות צ דומה לצ אי הכי אמר רב לא ידע בטרפות ולא כלום :

דף מו ע"א גמרא א"ר פפא הלכך בעינן כזית במקום מרה ובמקום חיותא . נ"ב דרכו של ר' פפא בכל הש"ס בכ"מ דים פלוגתא בברכות אומר הלכך נמרינהו לתרוייהו ובענין איסור והיתר מחמיר כדברי שניהם עי' לקמן ס"ה ע"א א"ר פפא הלכך בעינן רוב ארכו ורוב הקפו ע"ש. ועי' לקמן עו ע"ב לענין שבירת עלם דאמר ר"פ ג"כ הלכך בעינן רוב עביו וכו' : ע"ב גמ' רב אחא ורבינא ח"א לא מגין . נ"ב לשון לא מגין הוא זר ולא מלינו דוגמתו בכל הש"ס. ול"ל אינו מגין. ועל מה שהקשה התוס' ד"ה והלכתא דלא הולכך כאן לפסוק דמגין אחרי דים לנו כלל בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכה כדברי המקיל . הנה בספר יד מלאכי סימן תקס"ד מביא בשם דמשק אליעזר דבמידי דאכילה לא נאמר כלל זה . ואין מקום לקו' התוס' ועי' פסקים וכתבים מהר"י איסרלן סי' קמ"א . ועי' לעיל ח ע"ב סכין טרפה ששחט דג"כ פליגי ר' אחא ורבינא ואמרינן הלכתא אפילו בלונן ולקולא ושם לא התעוררו התוס' ע"ז :

דף מז ע"ב גמרא כהולא כפירה . נ"ב עיין ה"ג ה' טרפות דגרס א"ל אחאי וכן הוא גירסת הרא"ש כאן : תד"ה שליטי הביאתו לפני רבה דסבר דבתרי זימני הוה חזקה . נ"ב פי' ה"ג וכן הוא ברא"ש בזה"ל מלו כראשון ומת וכו' שלישי ומת רביעי הביאתו לפני מנינא דג"פ מלו משום דג' פעמים הוי חזקה . ודברי הרא"ש בלא"ה אינם מדוקדקים דבעובדא שהיה אלוס הביא הגירסא רביעי הביאתו לפני ובעובדא דיוכן גרס שלישי הביאתו לפני :

דף מח ע"א גמרא אמר רבא כי הוה מסגינן בתריה דרב נחמן בשוקא דנגלאי . נ"ב הנה ברא"ש גרס א"ר נחמן כי הוה אזלינן בתריה דרב . ועי' הגהות ק"ל שהביא גי' הרי"ף אמר רבה והנראה כי גי' הרא"ש הוא גי' בה"ג רק דבבה"ג שלפנינו הגי' א"ר נחמן כי הוה אזלינן בתרי' דרב נחמן ורב נחמן השני בבה"ג ע"ס ול"ל רב ובכ"ז הדבר תמוה כי לא ראה רב נחמן מעולם את רב :

דף מט ע"א גמרא הנא מריבי כלי דרפרס . נ"ב עיין (ברכות נז ע"א) הנכנס ליער בחלום נעשה ראש כלה ופי' רש"י שם : ע"ב גמרא רב ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל . נ"ב עיין לקמן נז ע"א עד מתי אתה מכלה ממונן של ישראל והשיב לו' עד מתי אתה מאכיל לישראל נבלות ועי' לקמן ע"ז ע"א דאמרו ג"כ ר"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה דבמקום איסור לא שייך סברא ז. ועי' בש"ך יו"ד סי' רמ"ב בהנהגת איסור והיתר להתעורר להקשות אחרי דרוב הוא דאורייתא ומשום מ"מ סומכין בהפסד מרובה בדעת יחיד נגד רבים . ומה בכך שהוא הפסד מרובה הרי דיני נפשות חביב מן ממונו והולכין אחר הרוב סנהדרין ועיר הנדחת אשר ממונם אבד נדון ע"פ הרוב ומנומם אבד . והנה שכח שגאון הש"ך להביא מקומות אלו דמבואר דבנגד איסור תורה לא שייך התורה חסה על ממונן של ישראל והא דאמרינן (ר"ה כז ע"א . יומא מ ע"א) התורה חסה על ממונן של ישראל ואף במצות של תורה נ"ל דבר אמיתי בזה דקי"ל באו"ח סי' תרנ"ו ברמ"א בשם הרא"ש והרשב"א דאם אנסו לאחד לעבור על ל"ת חייב לתת כל ממונו . אולם באנסו לעבור על מ"ע א"ל לתת רק שליש ממונו וא"כ כאן ולקמן ע"ז דמיירי בעבירת ל"ת לא שייך התורה חסה כיון דלריך לתת כל ממונו כדי שלא יעבור על איסור משא"כ בהך דר"ה ויומא דמיירי לענין קיום מ"ע דשופר והגרלת השעירים בכה"ג לאיכו דהתורה חסה דהרי באמת א"ל לתת כל ממונו וזה"ל וזה דוקא באיסור דאורייתא אבל באיסור דרבנן קי"ל באמת דמשום פסידא שרי עי' (כתובות ס ע"א) ומפ"ז מקילין בהפסד מרובה . וקו' הש"ך מרוב דסנהדרין לקמן דשם בסנהדרין הוי רובו מתוך טעו ונתבטלו המועטין כיון שהיו במעמד אחד משא"כ בפלוגתות הפוסקים אשר לא היו במעמד אחד אין כאן אחרי רבים להטות רק דעת טעה יחיד ורבים הלכה כרבים היכא דנראה דעת היחיד הלכה כמותו עי' בכללים שבסוף ספר נטע שעשוע שהאריך בזה החילוק ובכ"ז לא הביא דברי הש"ך אלו :

דף נ ע"א גמרא ואין הלכה כרשב"ג בטרפה . נ"ב עיין ספר יד מלאכי סי' ד' שהאריך להשיג על בעל הליכות עולם שער ה' ובעל חות יאיר סי' ל"ד שהליגו כלל גדול דאין הלכה כרשב"ג בטרפות וזה לא נמצא בשום מקום רק כאן והכוונה רק בזה הענין דסתימות ליחה אינו מועיל במעיים אבל לא במ"א ואע"ג דבש"ס (מו"ק כ"א ע"ב) הגירסא אין הלכה כרשב"ג בטריפות בכ"ז לא על כל הטרפות כוונו דהכי הש"ס לא מייתי התם רק הלכה זו דסתימת המעיים ע"ש . ודע דמ"ש הרב הנ"ל עוד דהרי מרא דשמעתא ר' יוחנן והוא ס"ל דכ"מ ששנה רשב"ג במשנתנו הלכה כמותו חוץ מערב וצידון וראיה אחרונה וכיון דאמורא לריך לפרש דבריו הו"ל להזכיר גם טרפות וטעה בזה במחכ"ת כי אדרבה מבואר דר' יוחנן אמר כאן דהלכה כרשב"ג . ועיין בה"ג דכ' סתם ואין הלכה כרשב"ג ולא יותר ועיין ר"ב בחי' לחולין על הך דאין הלכה כרשב"ג בטרפות כלומר בהך דסתימת הליחה במעיים ע"ש : שם אביי ורבא אמרי תרוייהו מקיפין בקנה . נ"ב פי' רא"ש דגרס רבה ורבא דאמרי תרוייהו ובבה"ג הגירסא רבה ורב יוסף אמרי תרוייהו ע"ש אלא שלשונו מגומגם שם : רש"י ד"ה כי פליגי כו' דגמר בני בבל גרדינן . עיין רש"י (תענית יו"ד ע"א) ד"ה מתאי דכתב ג"כ שכל מנהגינו אחר בני בבל ע"ש :

דף נא ע"א רש"י ד"ה רב הונא ליפורתה . נ"ב לא ידעתי מה רלה רש"י בזה דהרי הוא לשון הגמרא בעצמו : ע"ב רש"י ד"ה דרך דופן ע"י שם . נ"ב עי' רש"י לעיל ל"ח ע"ב ד"ה פרע ליוצא דופן ואפשר דים חילוק בין בהמה לאדם :

דף נג ע"ב גמרא אתרי' דשמואל . נ"ב עי' אגרת רב שרירא גאון ביוחסין דכ' ג"כ דבתחלת הליכת רב לבבל בא לנהרדעא מקומו של שמואל ולא רצה ליכנס בגבולו והלך לו לסורא ע"ש : רש"י ד"ה אתריה דשמואל כו' דכ"ת שים נדנוד חטא אין חולקין כבוד לרב . נ"ב עיין ירושלמי ספ"ק דתעניות כשם דאסור לטהר את הטמא כך אסור לטמא את הטהור ועי' ש"ך יו"ד סי' רמ"ב קיצור הנהגות או"ה ס"ט :

דף נו ע"א גמרא טרפות שמנו חכמים כנגדן בעוף נ"ב עיין שו"ת נו"ב מהדו"ק חיו"ד סי' ה' באריכות : רש"י ד"ה כי סליק זעירי מבבל לנהרדעאי . נ"ב בכ"מ הליכה מבבל לא"י כינו בלשון סלוק מפני דא"י גבוה מכל הארצות והלוכה מא"י לבבל כינו בלשון נחית משום דבבל עמוקה מכל הארצות וכאן אמרו כי סליק לנהרדעאי ואיך נופל לשון סלוק על ההליכה לנהרדעאי דהוא בבבל ומפ"ז פרש"י מבבל לנהרדעאי משום דנהרדעא היתה קרובה יותר לא"י וגבוה מאשר מדינות בבל שעמוקה ביותר וזה אמת : תד"ה ר' יוחנן כו' וליכא משום מכלה ממון ישראל נ"ב הכוונה מאן דבדיק בידא ס"ל דאסור לבדוק במסמר משום דיכול להעריף עי"ז ויגרום הפסד בחנם . ומאן דס"ל במסמר דוקא ס"ל דבדיקת היד לא הוה בדיקה יפה וכיון דע"י בדיקת היד יוכל לנגוע באכילת איסור שוב לא שייך בזה האופן התורה חסה על ממונם של ישראל כמ"ש למעלה בהגהותי לדף מ"ט ע"ב אבל לר"י דס"ל גם במסמר ומודה דבדיקת היד מועיל ג"כ . א"כ שוב היה לו לאסור במסמר דיכול לגרום הפסד ממון . ואין כאן חשש איסור וכ' התוס' דלר"י אין בבדיקת מסמר שוב חשש איבוד ממון דהמסמר לא יעשה נקב יותר : ע"ב גמרא רבה ואיתימא ריב"ל . נ"ב וברא"ש גרס רבה ואיתימא ר' יוחנן ובבה"ג הגירסא רבא ואיתימא ר' יוחנן ואיתימא ריב"ל כשני הגירסאות אשר בגמרא והרא"ש ודע דרבה דכאן היינו רבב"ח דהוא בא"י תלמיד של ר"י וריב"ל אבל רבה בר נחמני שהיה בבבל. לא שמע ולא ראה לא ר"י ולא ריב"ל :

דף נז ע"ב תד"ה איזיל ס' אע"ג דרה"ג חשיב מלגלג ע"ד חכמים. נ"ב אע"ג דשלמה בעצמו אמר לך אל נמלה עצל בכל זאת לא הזהיר רק ללמוד מדרכה אשר תכין בקיץ לחמה וקו' התוס' הקשו ג"כ על (הש"ך) דרים פרק הספינה דסיפר רבב"ח ואקרוקתא ופסקנא דא"ר פפא בר שמואל אי לאו דהואי התם לא הימני ולמה לא מקרי מלגלג עד"ח וגם לא שייך פי' התוס' וצ"ל דדוקא ע"ד נביאים וחכמים או תלמיד נגד רב מקרי מלגלג אבל ר"פ בר שמואל לא הוי תלמידו של רבב"ח מפ"ז היה מותר לו לספק בדבריו ולומר דאם לא היה שמה לא היה מאמין :

דף נט ע"א גמרא שאין שליט בעולמו יודע שאין לך דבר מעלה גרה אלא גמל לפיכך פרט הכתוב . נ"ב הכוונה שהתורה נתנה בזה סימנים שהיא מן השמים אחרי אשר האנשים חוקרים בכל מטמוניות הטבע ומולאים בכל עת במדינות חדשות בריות גדולות וחיות נפרדות אשר לא ידעו לקדמונים ובכל זאת לא מלאו עוד בהמה או חיה אשר תהיה מעלה גרה לבד מלת הגמל ומפרסת פרסה לבד זולת החזיר ולפיכך פרט הכתוב להודיע שרק הוא השליט בעולמו ויודע כל יצוריו שרק אלו המפורשים בתורה לבד המה בעלי סימן אחד ולא יותר . וזה אין ביכולת אדם להעלים וזה אמת וכעין זה ראיתי לחכם אחד לפרש הך דלקמן ס' ע"ב וכי משה רבינו קניגי ובלסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים :

דף ס ע"א תד"ה פסוק זה שר העולם . נ"ב עיין בחדושי תוס' על התורה מכונה דעת זקנים דפ' בראשית הקשו ג"כ קו' ז שהביאו עוד תי' אחר דתרי שר העולם הם . ועוד י"ל דנשמת חנוך הוא כמו שדרשו תלמוד שהראה הקב"ה דור ודור וחכמיו אע"פ דלא נבראו עדיין ע"ש : ע"ב גמרא לכי ומעטי את עלמך . נ"ב עי' בס' דעת זקנים פ' בראשית של התוס' דהייתו דאמרינן כהעלבים ואינן עולבים שומעין חרפתן ואינם משיבין עליהם הכתוב אומר כצאת השמש בגבורתו פי' כמו שהשמש שמעה חרפתה ולא השיבה ולא השי"ת נקם נקמתה כן יוסי' משפט כל הנעלבים . וגם ביוצר דשבת ים גורסין ראה והתקין לורת הלבנה . ואלו הגורסין ראה והתקין לורת הלבנה כך ראה השי"ת שעתידין לטעות אחר השמש לעשותה אלהי עמד ותקן לורת הלבנה להראותן שאין השמש אלקי שהרי יש שמש אחרת הגונה ונאוה כמוה עכ"ל התוס' ולפי הגירסא והתקין לורת הלבנה אין הכוונה על אחר קטרוג רק על שעת הבריאה דהתקין הלבנה שתהיה מאירה כאור החמה למען לא יטעו האומות ולדמות שהשמש הוא אלקי אחרי שאין כמוה בעולם הנלגלים . ועפ"ז מבואר מ"ש אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח . ועי' אלפס שבועות מ"ש בזה אבל לפי הנ"ל ניחא דקודם שנתמעט הירח והיה אורו מבהיק כמו אור החמה לא היה מקום לטעות לעבוד לחמה אחרי אשר רואין כי יש דוגמתה בעולם הגלגלים אבל אחר שהקב"ה מיעט את אור הירח ונשארה השמש יחידה בתקפה ובעולם זהרה כביכול נתן השי"ת מקום להאומות לטעות שיחשבו את השמש לאלוה . וזה שאמרו הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח שעבודה להחמה נסבב ממיעוט לאור הירח . וכוון : גמרא מדאשבעיה אברהם לאבימלך אם תשקור . נ"ב עי' (סוטה י ע"א) ומכילתא ר"פ בשלח ותרגום דאין כיבוש ארץ בכלל הפרת השבועה לאבימלך מב' טעמי' מפני שכבר חלף הזמן ומלד כי אבימלך מלל בתחלה את השבועה עיין שם : תד"ה וכי משה קניגי כו' שהיה יודע להכיר השסועה . נ"ב הך וכי משה קניגי ובליסטרי הוא נאמר מיוחד מספרי פרשת ראה ואין לו יחס למאמר ר' חנן דהשסועה בריה בפ"ע כמו שחשבו התו' וקאי על סימני טהרה המפורשים בתורה אשר לא מלינו דוגמתן אף בזמנים אחרונים אשר ימלאו בכל עת חדשות בסתרי הטבע והוליאו יקר מגולל בכל אפסי ארץ ובכל זאת לא מלאו בהמות בסימן אחד לבד זולת המפורשות בתורה ומנין היה משה יודע זאת . וזה מופת מוחלט לתורה מן השמים . ועי' פסיקתא זוטרתי ורבינו טוביה דנקט מתחלה מאמר זה וכי משה קניגי ובלסטרי היה מכאן תשובה לאומרים אין תורה מן השמים ואח"ז מביא מאמר ר' חנן דהשסועה בריה בפ"ע . וזה מורה בבירור כי אין לשני המאמרים שום יחס וסמיכות . וכבר ראיתי לחכם מופלא אחד שהתעורר בזה וכוון למעלת האמת :

דף סא ע"א תד"ה כל עוף הדורס עמא כו' ואי הלכה מסיני א"כ ל"ל דכ' פרס ועזניה . נ"ב עיין סוכה כח ע"א אמרינן הלכתא וקרא אסמכתא בעלמא . ועי' יד מלאכי ס' תקמ"ז כמו דאמרי' בעלמא מדרבנן ואסמכתא בעלמא ה"נ אמרינן מדאורייתא וקרא אסמכתא בעלמא ע"ש אלא שלא הביא ראיה לדבריו . ואולם מש"ס דסוכה יש ראיה ברורה דאף בהל"מ ערה הש"ס להביא ראיה
ממקרא

ממקרא. ומ"ש התוס' דנח בדק את כולם ומצא שאין שהוא דורס הנה לפי מה שביארתי בספרי לתרץ קו' הגאון מהר"י ברלין ז"ל בפי' לשאלתות פ' ויחי דלפי הכלל שנתנו בירושלמי פ"ג דמועד קטן דאין למדין דבר מן קודם מתן תורה איך ילפינן (יבמות מד ע"א) מן מה דכתיב באברהם מקץ עשר שנים לשבת אברם דשהה עשר שנים ולא ילדה חייב לגרשה הרי אין למדין מן קודם מתן תורה והניח בצ"ע וכבר קדמו בקו' זו הגאון בעל יפה תואר פ' ויחי בקו' דומה לזה מהך דלמדו (תענית יא) מיוסף דאסור לשמש בשני רעבון והתירוץ בזה דענין שנברר בנסיון כמו בהך דעשר שנה שא"י להוליד בכה"ג אינו בכלל למוד וכן מדות והנהגות טובות יכולין ללמוד אף מן קודם מתן תורה. וא"כ אם בדק נח כל העופות הטהורות ומצא דאינם דורסים א"כ נתברר לו טבעם של העופות. ובכה"ג שפיר ילפינן מן קודם מתן תורה והדר יוקשה פרס ועזניה צ"ל דהרי בכה"ג שפיר ילפינן מנח וקרא אך למותר. וראיתי להרב בעל יד המלך ריש הל' מא"ס דהקש' דאם היה להם קבלה מנח א"כ מאי מקש' הש"ס וכי משה קניגי ובליסטרי היה הרי הוה להם קבלה ובאמת לפי מש"כ לעיל דעיקר קו' הגמרא וכי קניגי ובליסטרי היה ומנא ידע כל הטמאים אשר אין להם רק סימן אחד של טהרה לחוד א"כ כל הטהורות בדק נח בשעת הקרבה אבל לא הטמאות ובאמת התוס' התעוררו בעצמם כאן על הך דהשמועה ותי' לנכון דאינה אלא ולד בהמה והרבה יש לי להאריך: תד"ה הדורס כו' פי' בקונטרס שאוחז ברגליו וא"כ לר"ת. נ"ב עיין רש"י תענית (ח ע"א) ד"ה ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל. ועי' רש"י (עירובין כד ע"א) ד"ה דורסת ואוכלת:

דף סג ע"א גמרא אי דויקרא שפירים הוה. נ"ב בכ"מ כינו חז"ל ספר ויקרא בשם תורת כהנים ועי' בה"ג סוף ה' הספד שכ' חמשה חומשי תורה ואלו הן ספר בראשית חומש שני תורת כהנים וחומש הפקודים משנה תורה ואיך קרי ליה הש"ס כאן בשם ויקרא ולא בשם תורת כהנים וצ"ע ומה שקורא בה"ג ספר שמות בשם חומש שני הוא ע"פ משנה (סוטה לה ע"ב):

דף סד ע"ב גמ' וכי בת יש לה ליענה. נ"ב לפי מה שמצאתי לבעלי התוס' בס' דעת זקנים בפ' שמיני ובפ' ראה דלהכי נקט בת היענה לפי שיענה עצמה אשר אוכלת אבנים וברזל קשה כברזל אינה ראויה לאכילה אבל כשהיא קטנה בשרה רך ע"ש ואיך יפרנסו קושית הגמרא כאן וצ"ע:

דף סה ע"א גמרא ש"מ תרי שמות ניגהו. נ"ב עי' בית שמואל אבן העזר בסוף סדר שמות ועי' ג"כ בס' טיב גיטין למורי הגאון מהרא"ז מרגליות. דהקש' דמ"ל דאי ס"ד דבת היענה שם העצם. א"כ מדוע נשתנה בריבוי ונאמר בנות יענה ועוד מדוע נופלת הא' בכנוי שכ"פ היה לו לכתוב בנות היענה ומדכתיב בנות יענה בלא ה"א מוכח דתרי שמות ניגהו ע"ש שהניח בצ"ע. ובאמת לפי כללי הדקדוק אין קו' מכוונת: שם לא נחכם הלך זרזיר. נ"ב עי' שו"ת כנסת יחזקאל סי' כ"ד באריכות:

דף סו ע"ב גמרא לויתן דג טהור. נ"ב עיין מהרש"א דאיך ס"ד דדג טמא איך יאכלו ממנו הצדיקים לעתיד. ובאמת לק"מ דמצינו במדרש ויקרא רבה פ' שמיני דעל הך דאמרי' התם דהלויתן ישחוט את שור והרי אין שוחטין במגל יד ומשני התם חדוש תורה מאתי תצא. ועי' יפה תאר שם דהתעורר בזה דהכי אמרינן בירושלמי פ"ק דמגילה. דהלכות אין בטלות לעתיד. וכ' דאין כוונת המדרש דלעתיד יתבטלו דיני השחיטה. רק דבשעה זו שהקב"ה יעשה משתה לצדיקים יתבטלו בהוראת שעה ע"ש באריכות. וא"כ גם בלויתן ס"ד דדג טמא הוא ויהיה מותר רק לשעה:

דף סט ע"א גמרא חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי כו'. א"ד התם אית ליה תקנתא בשחיטה. נ"ב עי' (בכורות ו ע"ב) דצריכין קרא הטמאין דבלא"ה ה"א חלב טמאה שריא כיון דכל חלב הוי כאמ"ה ושריא ע"ש. אע"ג דטמאה לית ליה תקנתא בשחיטה וצ"ל דסוגיין דהכא אליבא דמסקנא התם דקרא דהטמאים בא לאסור חלב טמאה: רש"י ד"ה אין לו תקנה. ובהמה בסימן אחד לא מתכשרא. נ"ב עי' רש"י לקמן פה ע"ב ד"ה אין לו תקנה דפירש מטעם דהוי שהיה בשחיטה ועי' תוס' שם מה שהשיגו ע"ד רש"י. ועי' רש"י (סנהדרין ק"ב ע"ב) ד"ה בהמה כמאן דלא פליגי דמיא דכ' ואין היתר אפילו חליה באינה של עיר הנדחת דכי שחט סימן לעיר הנדחת אין זה שוחט אלא ממית ע"ש. והכוונה ג"כ משום דבהמה בסימן אחד אינה מתכשרה ועי' חי' הר"ן שם. ואפשר עוד לומר טעם חדש לפי מ"ש רש"י לעיל כ' ע"ב ד"ה וכי מתה עומד ומולק דבכל השוחטין נמי מיד בהתחיל לשחוט נוקב הושט בסכין של שחיטה הוי מעשה טרפה. וכי גמר השחיטה מתכשרה דזה דרך השחיטה ע"ש וא"כ בהך דסנהדרין דכל מה שהוא שוחט יש כאן חליה של עיר הנדחת דאינה מועלת השחיטה וא"כ בשחיטה בעלמא מה שניקב בסכין עושה נבילה ואין כאן דרך שחיטה. דאין דרך שחיטה בכך אחר שיש לנו כאן עוד חליה של סימן שאין מועיל השחיטה. ומדוקדק מאד בדברי רש"י סנהדרין שכ' דאין זה שוחט אלא ממית היינו שחיטה בעלמא ממיתה. דלא שייך דרך השחיטה בכך וכן בבן פקוע הבא על בהמה דעלמא יש לנו כאן חליה של סימנים דא"ל בשחיטה א"כ לא מקרי דרך השחיטה דלא מצינו בתורה שחיטה כזו ושוב הסכין עושה נבלה וז"ב: תד"ה תלתא ל"א כו' והא קי"ל זה וזה גורם מותר. נ"ב עי' מגן אברהם ס' תמ"ה ס"ק ד' דהוכיח דעיקר היתר זוז"ג היינו מטעם בטול. ובהקדש וחמץ דקי"ל דאפי' באלף לא בטיל לא מהני זוז"ג ע"ש. וכבר קדמו הר"ן בסברא זו בפ"ג דע"ז סוגיא דזורעין תחתיה ירקות. שכ' וכן א דהקשו מילדה שהרכיבה בזקנה אינה קו' שזוז"ג מותר מטעם שנתבטל האיסור בהיתר. דהי היכא דאיתא לאיסור בעין נתבטל הה"ד היכי דאיסור והיתר גורמים הוה כאילו נתבטל א"כ בכונין דאינו מועיל בטול מטעם דתחלת ביאתו לעולם בתערובות. כמ"ש הרב משנה למלך הל' טומאת צרעת מובא ג"כ בכו"פ יו"ד סי' י"ד ע"פ דברי המרדכי סוף חולין דמזה הטעם יבמה שרקקה דם חליצתה חליצה ולא נתבטל מטעם הרוק ברוב דם משום דבכה"ג דתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובות לא נאמר דין בטול ברוב ע"ש והה"ד בזוז"ג דכל כחו מטעם בטול ברוב. ובנ"ד דלא שייך בטול ברוב. הה"ד לא נאמר דין דזוז"ג. ועי' חי' הר"ן כאן בהך דבן פקועה הבא על בהמה דכ' דלא שייך דין זוז"ג דהכי כאן שניהם היתר רק דאין שחיטה מועלת ע"ש וכוונתו דהר"ן לשיטתו אזיל (נדרים נב ע"א) דמפ"ז דבר שיש לו מתירין לא בטל משום דהוי היתר בהיתר ויליפינן מקרא ולקח מדם הפר ומדם השעיר דהיתר בהיתר לא בטל ע"ש. וכאן דג"כ שניהם היתר הם ואינם בתורת ביטול אינם ג"כ בתורת זוז"ג:

דף ע ע"א גמ' כרכו בסיב מהו. נ"ב עי' (פסחים קטו ע"ב) גבי כרכו בסיב למצה ומרור מהו דפשיטא לי' להש"ס דמחשיב הפסק ולא יצא ידי המצוה. והכא בעי ליה להש"ס וצ"ע:

דף עא ע"א גמרא א"ל חבל על בן עזאי שלא שמש את ר' ישמעאל. נ"ב לעיל גם לו בן עזאי ומה ישמעאל אומר בכך וכאן כינה אותו בשם ר' ישמעאל והיינו דלמד ממנו הדרש וכי ימות מן הבהמה זו בהמה טמאה וכו' ושוב החוב עליו לקרותו רבו כדאמרינן בברייתא דקנין תורה הלומד מחבירו דבר אחד חייב לקרותו רבי ע"ש. ועי' שו"ת נודע ביהודה מהדו"ק חאו"ח סי' ב' בבאור תיבת נתתי שלא הביא סוגיין: רש"י ד"ה שלא בפניו מיחזא חזיא כו' אם בלע חתיכה קטנה ולא לעסה. נ"ב עי' לקמן ס"פ גיד הנשה אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו ורמב"ם פי"ד מהמא"ס דבליעה אינה עושה עיכול ועי' (כתובות דף ל ע"א) בסוגיא שתחב לו חברו לתוך פיו דברי התוספות שם:

דף עב ע"א גמרא גולל ודופק הלכתא גמירי. נ"ב עי' שו"ת חוות יאיר סי' קל"ב דהתעורר לשיטת הרמב"ם אין מחלוקת בהלכה מסיני. וכאן ר"ע פליג כמ"ש רש"י. וצ"ל דכאן אין פלוגתא בענין הדין רק מר יליף מקרא ומר מהלכה ובזה האופן לא החליט הרמב"ם דלא שייך פלוגתא בהלכה מסיני דסוף סוף בעיקר הדין שניהם שוים: ע"ב גמ' רבינא אמר כו' עובר לחתיכה קאי וכל העומד לחתוך כחתוך דמי. נ"ב עי' בזה בשו"ת שער אפרים סי' א' ובשו"ת חכם צבי סי' ס"ב ובשו"ת מקום שמואל סי' ג' ובסי' מ"ה שהאריכו. דלדידן דלא קי"ל כר"ש. דכל העומד לזרוק כזרוק דמי ליתנו להך דינא עיין שם באריכות:

דף עד ע"א רש"י ד"ה אכלו לזה האבר המדולדל. נ"ב עי' מהרש"א ואולם כוונת רש"י בפשיטות דוקא אבר המדולדל אינו לוקה. אבל אבר יוצא הוי אבר מן החי גמור ולוקה עליו וז"ב ופשוט. והנה שיטת הרמב"ם פ"ה מהל' מא"ס דאבר המדולדל אסור מן התורה עי' הה"מ שם. ועי' פר"ח יו"ד סי' ס"ב להרמב"ם אינו לוקה משום דהוי לאו שבכללות דגם אבר יוצא בכלל בשר בשדה טרפה ועי' פר"ח דהביא ראיה מתוספתא מפורשת סוף ע"ז דאברים המדולדלים אסורים לבני נח וכ"ש לישראל וע"כ מה"ת אסור דאי מדרבנן מאן אסריה לב"נ ואף לשטת הסמ"ק מובא בש"ך יו"ד סי' כ"ה דגם אבר המדולדל אסור להוסיף לבני נח היינו דוקא לדידן אסור משום דאתי למחלף באבר מן החי גמור עי' פר"ח סי' ס"ב אבל בתוספתא מבואר דאבר המדולדל אסור איסור עצמו לב"נ ופשיטא דמן התורה אסור: ע"ב גמרא לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו. נ"ב עי' ברא"ש כאן שכ' בטעם דדמו אסור לפי שהוא נבלע בכל הגוף וחשיב כדם האברים של בהמה ועי' מ"ש הטו"ז יו"ד סי' י"ג ס"ק ג'. ועי' יד המלך פ"ה מהל' מא"ס שכ' להטעים הדבר דבחלב ראינו קפידת התורה רק על חלב הכליות והכרס והכסלים אבל שאר חלבים שומן הם ומותרים באכילה. ראינו דאיסור חלב תלוי רק במקום שנדבק ומפ"ז חלב שליל דאינו במקום שאסרה התורה לא יצא מכלל שומן משא"כ בדם לא חלקה התורה. וכל דם שנמצא בבהמה לא יצא מכלל איסור. אף דיש חילוק בין דם התמצית לדם האברים בעונש כרת בכל זאת כיון דעכ"פ איסור רביע עליו לא יצא דם השליל מאשר דם בהמה:

דף עה ע"ב תוס' ד"ה אלא כי אתי ס"ל וכן קי"ל דפסק כאן הלכה למעשה. נ"ב עי' מש"כ הרב יד מלאכי סי' קע"ו דתמה על מרן כ"מ פ"א מהל' תפילין ה' ט"ו דכ' דרבינו פסק כר"ש שזורי משום דהלכ' כמותו. ובפ"ט מהל' טומאת אוכלין כ' מרן דסוגיא דילן עיקרית דאין הלכה כר"ש שזורי רק במתוכן ובמשפט של דמאי והתעורר לעיין ש"ך יו"ד סי' רפ"ו ס"ק ז' וב"ח בתשו' סי' קט"ז וביותר תמה על הרי"ף והרא"ש שסתרו להדדי דבהל' ס"ת פסקו דכ"מ ששנה ר"ש שזורי הלכה כמותו ובפ' התקבל בגיטין כ' הרי"ף והרא"ש דרק במתוכן ובדמאי לבד הלכה כמותו ולא בשאר דוכתי. ע"ש שהניח בצ"ע:

דף עז ע"ב גמרא כל דבר שיש בו רפואה אין בו משום דרכי האמורי. נ"ב עי' מה שפירש בזה הרמב"ם בספרו מורה נבוכים פרק ל"ז לשלישי ובתשו' הרשב"א סי' תי"ג באריכות:

תד"ה סמוך כו' דאפי' ילדה דבר הקדוש לא בעי קבורה משום דבטל. נ"ב לשיטת המשנה למלך פ"א מהל' טומאת מת שכתב לשיטת רבינו משולם במרדכי סוף חולין דדבר שתחלת ביאתו לעולם ע"י תערובות אין שייך בזה ביטול והא דקי"ל נדה פ' המפלת דבהמה שהפילה חררת דם בטל ברוב והכי לא היה ניכר ותירץ דשם הולד היה ניכר קודם שנימוח וכ' המ"ל שם להסביר דבריו דכל דבר שתחלת איסורו או טומאתו היה מעורב ולא ניכר בפ"ע לא שייך ביטול אבל גבי שליא אף קודם שיצא לאויר העולם חלה עליו טומאה וניכר הולד קודם שנימוח ולא מיקרי תחלת ביאתו לעולם ע"י תערובות ע"ש וזה שייך דוקא לענין טומאה דחלה עליו בעודה שליא. אבל כאן לענין בכורה דקדים דוקא ביציאתו מרחם ולא קודם שנולד א"כ איך כ' התוס' דלא"ב קבורה משום דבטל הרי האיסור אינו מתחיל רק משעת ביאתו לעולם. ותחילת ביאתו לעולם היה בתערובות ואין נופל בזה ענין ביטול לשיטת המרדכי ואפשר דהתוס' פליגי בזה על רבינו משולם במרדכי:

דף עט ע"ב גמרא וסימנים דאורייתא. נ"ב עי' שו"ת נו"ב מהדו"ק חאהע"ז סי' נ"א דהתעורר למה מספקא להו להפוסקים אם סימנים דאורייתא או דרבנן הרי בכאן ראיה דר' אבא עביד עובדא לסמוך על סימנים אמצעים משום דס"ל סימנים דאורייתא. והעלה דבר חדש דוקא להוציא מחזקה כגון להתיר אשה ע"י סימנים דיש לה חזקת א"א אבל בליכא חזקה המתנגדת אזי לכ"ע סימנים דאורייתא ע"ש ובאמת לא היה צריך לזה דאע"ג דרש"י פירש דסימנין דכאן היינו כמו הך דפ"ב דב"מ דמספקי לן אם סמכינן על סימנים. ובאמת הר"ן בחידושיו כאן הביא בשם הרמב"ן דה"פ כאן דסימנים אלו ע"י אזנים וזנב המה מקובלים למשה מסיני וכן לעיל ס"ד דקאמר הש"ס סימנים לאו דאורייתא. היינו דסימנים אלו להכיר סימני טומאה וטהרה אינם מקובלים אצלינו אבל אין זה ענין לשאר סימנים שתקנו לענין אבדה וכשואי אשה דשם יוכל לומר איתרמויי אתרמי וצ"ע:

דף פ ע"א גמרא מדמתרגמינן תורבלא מינא דבהמה. נ"ב עי' ירושלמי ספ"ח דכלאים דגרסינן שם ואלו דמתרגמין ותורי בר ולאמינן כר' יוסי להיפוך מסוגיין. ואולי ע"ש שם וצ"ל דלא כר' יוסי. ודע דש"ס שלנו מביא גירסת אונקלוס תורבלא ובירושלמי מביא גירסת תרגום ירושלמי תורברא ומזה ראיה לשטת התוס' (מנחות מד ע"א) ד"ה כל כהן שכינה לתרגום אונקלוס בשם תרגום בבלי ובתמורי על התרגום אדבר בארוכה:

דף פג ע"א תד"ה וכדברי ר' יוסי הגלילי כו' ובערב יו"כ לא היו אוכלין רק בשר עוף ודגים כדאמרי' בב"ר גבי ההוא דזבן נונא. נ"ב עי' מדרש פ' בראשית פי"א פסקא ויברך אלהים את יום השביעי ומובא ג"כ ברא"ש סוף יומא ובטור ריש ה' יו"כ: ע"ב תד"ה אין בילה מעכבת כו' מ"מ קבלה היא דלכל הפחות ראוי בעינן. נ"ב עי' תשובת רדב"ז בית א' חדר כ"ב בנגעו האותיות בס"ת מלמטה דכשרים בלי גרירה מטעם ראוי לגרירה אין הגרירה מעכבת כדר"ז (עי' ג"כ ט"ז או"ח סי' ל"ב בשם הב"ח שכתב גם הוא כן). א"כ בכ"מ שהצריכו תיקון נאמר שאפילו בלא תיקון כשר כמו נגע שנכתב שלא כשמה דמועיל העברת הקולמוס נימא אף בלי העברת הקולמוס כשר הואיל וראוי לכך וא"כ לא מצינו ידינו ורגלינו בבית המדרש שאין לך דבר שצריך תיקון שלא יהיה שייך סברתו דר"ז. א"ו בכל הנהו דהזכירו חז"ל משום שלמדו מקרא או קבלה שהיה להם דאין גוף המעשה מעכב רק ראוי לכך בעינן ואין לנו לומר כלל זה בשאר דוכתא דלאו בכל ענין איתמר ע"ש. ובאמת מצינו שהשתמשו הפוסקים בכללו דר"ז אף מסברא דנפשי' היכי שלא נזכר כלל בתלמוד כמו שיטת ר"ת דשולח אדם עדותו בכתב משום דהוי ראוי להגיד ובאילם אין מועיל עדותו בכתב מפני שאינו ראוי להגדה ועי' ג"כ רשב"ם (ב"ב קנו ע"ב) ד"ה בשבת אמרו ובטו"ז או"ח סי' ל"ה ס"ק ד' ובהל' מגילה סי' תרפ"ט ובעיקר הדבר כ' התוס' (מנחות לח ע"א) ד"ה הקדים דבשאר התורה חוץ מקדשים כ"מ שיש אלו תנאי ונחסר התנאי מעכב אף בדיעבד ויש חילוק בין גוף המצוה לסדר והכשר המצוה ע"ש ועי' תוס' (פסחים יא ע"א) ד"ה קוצרין ובהך דנקטעו ידי העדים דנגעו התוס' כאן בסוף דבריהם דתקנו (סנהדרין מה ע"ב) אם בעינן קרא כדכתיב עי' שו"ת חוות יאיר סי' קס"ז שהאריך ממצורע שאין לו בוהן ומיפ"ת שאין לה שער ותכן (סוטה מה ע"ב) אע"פ שאין איתן כשר ובחי' הארכתי בזה הרבה:

דף פד ע"א גמרא יכול יקח אדם מן השוק ויאכל ת"ל מבקרך. נ"ב לפ"ז יש להבין דברי המכילתא פ' בא התמוהים משכו וקחו משכו מי שיש לו וקחו מי שאין לו והכוונה דאפילו לשם מצוה לא יקח מן השוק רק מן המזומן ולהורות דשלא במקום מצוה לא יקח מן השוק כלל: תד"ה עשרה מנה כו' אבל במדרש אומר אורחים יום ראשון אווזים ותרנגולים. נ"ב מדרש זה הוא מאותן המדרשים אשר היו לעיני הקדמונים ונאבדו מאתנו כי חפשתי ולא מצאתי רמז לדברי המדרש הלזו במדרשות שלפנינו: ע"ב תד"ה תקיעת שופר כו' והא ביו"ט לא שייך שמא יעבירנו. ואין לתרץ קו' התוס' ע"פ דעת רש"י (ר"ה לג ע"א) דנשים כי תקעו בשופר עוברים על בל תוסיף. ובספק איש ספק אשה ג"כ דמי ספק איסור תורה דב"ת ואולם בכאן אמרו ספקה דוחה יו"ט משמע דוקא איסור יו"ט ולא איסור אחר:

דף פה ע"ב גמרא ר' חייא נפל ליה יאניבא בכיתני'. נ"ב עי' ירושלמי פ"ה דמעשר שני מובא ענין זה. דלרב הוי ליה כתנא ולקה ובא לפני ר' חייא. בשינוי ממה שנאמר כאן דלר' חייא נפל יאניבא בכתנא ובא לפני רבי ע"ש. ואולם לגי' הירושלמי לא יצדק הא דמקשה בירושלמי כמו בגמרא שלנו דהכי בזכות ר' חייא פסקו הזיקים ולא לקה פשתים. ומשני ג"כ שכל טובות ונחמות בזכותן. והם אינם נהנים כלום ע"ש. והכי הפשתן של רב היה ומדוע לא הועיל זכותו של רבי חייא להגין עליו. דהכי לאחרים מועיל זכות ר"ח. א"ו העיקר כגירסא שלנו דהפשתן של ר' חייא נפל יאניבא ולעצמו אינו מועיל זכותו וזה ברור ופשוט:

דף פט ע"א רש"י ד"ה מושב אלהים ישבתי שנבנה לו בשבעה רקיעים של נחשת. נ"ב עי' רש"י בפירושו ליחזקאל שהביא ג"כ מדרש זה ונמצא אצלינו בארוכות בילקוט יחזקאל במקומו: ע"ב גמרא וקסבר נוהג בשליל וקסבר ולדות קדשים במעי אמן הם קדושים דאיסור גיד ואיסור מוקדשין בהדי הדדי קאתי. נ"ב לכאורה קשה. דהרי ג"ה קי"ל דנקרא בריה ואף אם אין בו כזית חייב וכן הוא ביו"ד סי' ק' ומשום קדשים אינו חייב עד שיאכל בו כזית וא"כ בשעה שנולד דהגיד פחות מכזית יש כאן איסור גיד לבד ולא איסור קדשים וכבר התעורר בזה מורי הגאון מהרא"ז מרגליות ובנו"ב מהדו"ת חאהע"ז סי' קמ"א. אולם ניחא לשיטתם כיון דעכ"פ איסור קדשים איכא אף דאין כאן כזית למלקות מ"מ חצי שיעור אסור מה"ת. אולם תירוצם לא יתכן לשיטת תוס' רי"ד (קדושין נו ע"א) למה דקי"ל אין איסור חל על איסור. א"כ למה יחול איסור בבת אחת נימא כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו ותירץ כיון דליפטור בולא כלום אי אפשר ובשניהם בבת אחת לא ידענו הי מינייהו מפקית ומפ"ז חלו שניהם ע"ש. וזה יתכן בשני איסורים שוים בעונשם משא"כ כאן דישנו לפנינו איסור מלקות ואיסור ח"ש דאינו למלקות רק לאיסור גרידא. תו הדר הקו' לדוכתא כל שאינו בזא"ז אף בב"א אינו ותפקינן איסור הקדש דח"ש ואיסור ג"ה במקומו עומד וצ"ל דכיון דקי"ל (שבת ר"פ המצניע צא ע"א) זרק טומאה לבית המנוגע מיגו דהוה שיעור לטומאה הוי שיעור לשבת ג"כ ע"ש א"כ ה"נ אע"ג דבל קדשים גרידא אין לוקין על ח"ש. אולם כאן דישנו לאיסור גיד אף לכל שהוא מטעם בריה שוב גם על קדשים לוקה מטעם מיגו דהוי שיעור לגיד הנשה הוי שיעור לענין קדשים ונכון והארכתי בזה בחידושי:

דף צ ע"א גמ' אלמא איסור מוקדשים קדים. נ"ב לפי' ר"ת כאן דמתחילה הוא בשר ואח"כ נתקשה ונעשה גיד קשה תמיה עצומה דהכי קי"ל (פסחים פד ע"א) דר' יוחנן הדר בו וס"ל ג"כ דבתר בסוף אזלינן גבי גידין שסופן להקשות ולשיטת הרמב"ם פ"ט מהל' קרבן פסח קאי ג"כ לענין איסור שבירת עצם דלוקה באכילת עצמות הרכים משום שבירה מפני בתר בסוף אזלינן. וחשבינן כאילו הוא עצם ע"ש. א"כ אין מקום לקו' הש"ס דאיסור מוקדשים קדים משום דמקודם היה בשר והרי אף על בשר שסופו להקשות ולהיות גיד הנשה חייב מלקות משום בתר בסוף אזלינן כמו בגידין שסופן להקשות וצע"ג: ע"ב גמ' דברו חכמים בלשון הבאי. נ"ב עי' (ערכין י ע"א) וסימניך מתניתא גוזמא ועי' ירושלמי פ"ה דשקלים ה"ב וכאן בבבלי הוא ר' יצחק בר נחמני בשם שמואל ובירושלמי ר' יצחק בר ביזני. ועי' רשב"ם (פסחים קיט ע"א) ד"ה משאוי שלש מאות פרדות לאו דוקא וכן כל שלש מאות שבש"ס:

דף צא ע"א תד"ה כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לב"נ וכו' היינו נחירה שנצטוו על הנחירה. נ"ב עי' לעיל דף ל"ג שהבאתי בשם התוספתא מובא בס' עשרה מאמרות מאמר חקור דין דלבני נח אסור מתה מאליה. ועי' לקמן צב ע"ב ברש"י ד"ה שאין שוקלין בשר המת במקולין היינו בהמה שמתה מאליה. ועי' ס' באר שבע כאן מ"ש בזה: ע"ב רש"י ד"ה בדיוקנו של מעלה פרצוף אדם שבארבע חיות בדמות יעקב. נ"ב כן הוא במדרש רבה פ' ויצא פ' ס"ח עולים ויורדים ביעקב את הוא שאיקונין שלך חקוקה למעלה ורואים איקונין שלו ויורדים למטה ומוצאים אותו ישן ע"ש:

דף צב ע"א גמרא ראש גולה שבבבל ונשיא שבא"י. נ"ב עי' סנהדרין ה' ע"א דהכא שבט והתם מחוקק משמע דראש גולה חשוב יותר מנשיא שבא"י ויש להם רשות להפקיע ממון וכאן משמע להיפוך ועי' תוס' שם ד"ה דהכא: שם אלו שלשים מצות שקיבלו עליהם בני נח. נ"ב עי' רש"י שכ' דלא איתפרש לן ועי' ירושלמי ע"ז ר"פ אין מעמידין שם נאמר אלו שלשים מצות שעתידים בני נח לקבל עליהם ועי' במדרש בראשית רבה פ' צ"ח פיסקא אוסרי לגפן עירה וז"ל וזה מלך המשיח בא להכנים עליותיו של ישראל וליתן להם שלשים מצות. ועי' ס' עשרה מאמרות מאמר חקור דין שהאריך לפרש מה הם שלשים מצות שנצטוו כבר לגירסת הש"ס כאן:

דף צד ע"א גמרא במקום שמכריזין תוכא דעובד כוכבים מידע ידיע. נ"ב בש"ס כאן מתוקמא מתניתין בגיד הנשה של כשרה אולם בירושלמי ריש פ"ב דפסחים מוקי למתניתין דוקא בג"ה של נבלה ודוקא בכה"ג שייך מתוך שהותרה נבלה היא וחלבה וגידה הותרה ועי' צל"ח פסחים כ"ב ע"א מה שמפרש לשון הירושלמי. ועי' תשובת הרשב"א סי' ח' דהקשה הכי אסור ליתן להם מתנת חנם ע"ש:

דף צה ע"ב גמ' פסוק לי פסוקיך א"ל ושמואל מת ולא היה לא שכיב שמואל. נ"ב אולם בירושלמי פ"ו דשבת אמרו ר' יוחנן ור"ל רצו לראות את שמואל ואמרו נלך בתר בת קול ושמעו יינוקא דקרא ושמואל מת וכן הוי וכאן בבבלי אמרו דלא מת שמואל במאורע הלזו:

דף צו ע"א גמ' דאילו אתו בי תרי ואמרי פלניא דהאי סימנא קטיל נפשא לא קטלינן. נ"ב עי' שו"ת נודע ביהודה מהדו"ק חאהע"ז סי' נ"א דהתעורר על הרמב"ם מדוע השמיט

דין

דין זה נפשפו לאין מורגין את האדם ע"פ עדים שמספידין שמכירין את הגולה בסימניו. וכו' דסוגיא זו אתיא דוקא כמ"ד סימנין דאורייתא כמש"כ התוס' כאן והרמב"ם דס"ל סימנין דרבנן [illegible] והולך לשיטתו : תד"ה פלוגתא דהאי [illegible] סימנים [illegible] [illegible]

[illegible]

דף צז ע"א תד"ה [illegible]

[illegible]

בכי"ל ואלן קי"ל (ע"ז עו ע"א) קדירה בת יומא [illegible] טעימה אף בליכא ששים דהא לא ידעינן כמה נפיק ובכה"ג דיש ספק אולי יש בו ששים וליכא למיקם על ששים מהני טעימה לחוד ומקשה שפיר מאן טעים דהכי עכ"פ אע"ג דטעם פגום מ"מ איסור תורה היא דהכי כאיתו דלוותה התורה להגעיל כלי מדין ואין עובד כוכבים נאמן ומשני דטעים קפילא וכנון :

דף קא ע"ב גמרא א"ל רבא כוף סוף תרוייהו בהדדי קאתי. נ"ב לשיטת הטור והשו"ע או"ח הל' יו"כ סי' תר"ח דדוקא תוספת יום כפור בין לענין אכילה בין לענין מלאכה הוא דאורייתא אבל תוספת שבת איננו רק מדרבנן. וא"כ היכי קאמרינן כאן בפשיטות תרוייהו בהדדי קאתי הכי יו"כ קדים לבא מן קדושת שבת ולע"ג :

דף קג ע"ב גמרא אכל חלי זית והקיאו חי חשוב כמעוכל. נ"ב פי' (יומא פא ע"א) זר שבלע שזפין והקיאן והכלן אחר איתו משלם רק דמי עלים. ועי' תוס' יבמות שם דהקשו באמת מסוגיין דלא חשוב כמעוכל. והולם עיין תוס' (מנחות סח ע"א) דדוקא לענין תרומה מקרי מחולל ע"ש. ועי' בהגהותי ליומא שחלקתי בין אם אכלו הוא בעצמו אחר שהקיאו דלדידי' לא חשוב אבל לאדם אחר חשוב מעוכל והאוכלו פטור. ועי' מל"מ דכ' ג"כ לחלק בזה :

דף קו ע"א רש"י ד"ה האכילו בשר חזיר שהיה חנוני ישראל מוכר בשר שחוטה לישראל. נ"ב ענין זה נודע לרש"י מן מדרש תנחומא פ' בלק. וכן הוא במדרש רבה פ' הנ"ל ועי' ש"ך יו"ד סי' קע"ח ס"ק ד' שכתב ג"כ בשם אביו הגאון ז"ל דרש"י שאב אגדה זו מן המדרש פ' בלק ע"ש :

דף קז ע"א גמרא אתקין רב אשי בהוצל. נ"ב ר' אשי גרסינן וכן מצינו לעיל (כו ע"ב) אתקין רב אשי בהוצל כמשמעתי' תוקע ומריע בנשימה אחת ומקומו של רב אשי במתא מחסיא דמצינו (שבת יב ע"א) אנא עבדא למתא מחסיא דלא חרבה :

דף קי ע"א גמרא איקלע לסורא במעלי יומא דכפורי אפקינהו כ"ע לכתלינהו. נ"ב נקט עיוה"כ משום דהיו נוהגין להרבות בסעודה אז. עי' לעיל (נה ע"ב) שקול אידנא דיתרא שכיח טפי ועי' טורי זהב או"ח ריש ס' יו"כ שמביא בשם המרדכי דמכאן ראיה להרבות בסעודה אז ע"ש : ע"ב גמרא כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של מטה מוזהרין עליה. נ"ב עי' תשובת הרשב"א סי' תשמ"ה דבכל זאת אם רצו הב"ד לכוף כופין רק דאין חוב עליהם לכוף. ועי' טו"ז יו"ד רס"י רס"ב שהאריך בזה. ועי' בירושלמי ב"ב פ' הספינה. ועי' תשובת מיימוני ס' קנין ה' שכנים פ"ו זעי' ג"כ רמב"ם ספ"ה מהל' ממרים שכ' ויש לב"ד להכות ע"ז מכות מרדות ולענוש כפי מה שירצו היינו אם היו רואים ב"ד כי נחוץ לכופם היה הרשות בידם. היינו מדרלו לכופו מוכח דהרשות בידם והשיב כל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין כופין היינו שאין חובה עליהם ולכן מבקש מהם בימחלו ועי' משנה למלך פ"ג מהלכות עבדים הלכה י"ד ובתשובה האחרונה ועיין שער המלך הלכות איסות פי"ב הי"ד :

דף קכ ע"א גמרא ממן לא אתי מיני' שכן לא היתה לו שעת הכושר. נ"ב מכאן יש ראיה לשיטת הרלב"ח מובא במשנה למלך פ"א מהל' חמץ ה"ז דמפ"ז כ' הרמב"ם לאסור חצי שיעור מטעם דכתיב לא יאכל אע"ג דקי"ל בפ' בתרא דיומא ח"ש אסור מן התורה דכ' כל חלב וכו' לתרץ דחמץ מחלב לא ילפינן משום דשאני חלב דלא היה לו שעת הכושר משא"כ חמץ ע"ש ומכאן הוציא הרלב"ח זאת : שם נבלה נמי אשתרי מליקת עוף לגבוה. נ"ב קשה דהכי לריש לקיש קיימינן כאן והוא ס"ל (נזיר כט ע"א) דאב מדיר בנו בנזיר מצות חינוך בעלמא ומקשה הש"ס והרי אכיל כהן מליקה ומשני הש"סדר"ל ס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה. וא"כ איך קאמר הש"ס דנבלה הותר מכללו מליקה דהכי לדידי' ליכא איסור כלל במליקה דס"ל אין שחיטה לעוף מן התורה : תד"ה לרבות השותה וא"ת למה לי קרא הכי שתיה בכלל אכילה. נ"ב באכילה שיעורו בכזית ובשתיה שיעורו ברביעית עי' נזיר ר"פ ג' מינים לענין נזיר. וא"כ יש נ"מ דאי משום שתיה בכלל אכילה צריך דוקא לשיעור שתיה היינו רביעית אבל מדרבי מקרא והנפש אשר תאכל לרבות השותה א"כ דינו כשיעור אכילה היינו כזית ונכון ועי' ג"כ שו"ת חכם צבי מה שנוגע לסוגיין :

דף קכא ע"ב רש"י ד"ה וממתין עד שתצא נפשה ואסמכתא דרבנן בעלמא. נ"ב עי' (סנהדרין סג ע"א) דאמרו דלא לקי רק משום דהוי לאו שבכללות אבל הוא איסור תורה גמור ולמ"ד דלאו בכללות לוקה לקי גם ע"ז ולע"ג :

דף קכב ע"א תד"ה עורות אביו שעיבדן ואע"ג דמת אסור בהנאה. נ"ב עיין משנה למלך פי"ד מהל' אבל הל' כ"א באריכות לענין הנאה במת ע"ש : ע"ב גמ' וכמה כדי עיבוד ד' מילין. נ"ב עי' תשובת נודע ביהודה מהדו"ק חיו"ד סי' כ"ג וכו"ב מהדו"ת חיו"ד סי' ל"ע מה שפלפל בסוגיין :

דף קכד ע"א משנה מטמא במשא ולא במגע. נ"ב עי' (בכורות כג ע"א) טהור מלטמא במגע אבל מטמא במשא. ותוס' שם ד"ה נבלה בשחוטה ע"ש : גמ' אי אמר לי יהושע בן נון לא צייתנא ליה. נ"ב עי' טורי זהב יו"ד סי' רמ"ב ס"ק כ' מ"ש בשם הרב"י דמכאן מוכח דאם אמר אם היית כמשה איני מקבל מלקין אותו משום בזיון מדנקט הש"ס כאן דוקא יהושע בן נון ע"ש :

דף קכה ע"א תד"ה אי הכי מוקדשים וכו' דרב מרי אשמעינן עצמות שמשמשו נותר כבר אע"פ שאין בהם עכשיו. נ"ב עי' משנה למלך פי"י מהל' קרבן פסח סוף הל"ב שהניח דברי

התוס' כאן בצ"ע אמ"ש תמ"ם מפורש (פסחים פג ע"א) דקאמר הש"ס בהדיא (דמי) כי חלק המוח אין עצמות הפסח מטמאין שרפה ורמאי להשליכם ודבריו צע"ג דהכי אדרבה משם ראיה דהכי בעי לאתויי סייעתא לכ' מכי דאם שימוש נותר מילתא הוא שוב אסור להשליכם דהכי שימשו כבר את נותר. ועי' אור חדש שם שתפשו באמת להרב המ"ל בזה. ועי' ג"כ צל"ח חי' פסחים שכתב כן בפשיטות והעלים עינו מדברי המ"ל שהתוספות בזה : ע"ב רש"י ד"ה טומאה בתוכה. ע"כ סופה לצאת דרך פתח זה לפיכך מטמאה מיד דרך יציאתה מדרבנן. נ"ב כאן ס"ל לרש"י דסופה לצאת איננו רק מדרבנן. אולם עי' רש"י (ביצה לח ע"א) ד"ה בדאורייתא כגון טומאת מת לית ליה ברירה ודרך יציאתה הלכה למשה מסיני ע"ש. הכי דס"ל דסופה לצאת טומאה דאורייתא הלכה למשה מסיני. ועי' פי' בחי' לביצה שם. ובחי' שם פרק קמא דביצה (דף י ע"א) :

דף קכו ע"א גמרא פיו לפנים וכו' הבית טמא שטומאה יוצאתדרך שוליו. נ"ב דבר זה תמוה תאד דהכי במת הכלב מיירי וא"כ שוב אין טומאה זו סופו לצאת ומחיים לא היה מטמא משום דהוי טומאה בלועה וביותר תמוהים דברי רש"י ד"ה הבית טמא שכ' שהרי דרך פתח קטן זה ע"כ היה סופו לצאת ע"ש. והרי כאן בכלב מת אין סופו לצאת ונע"ג ואפשר לדחוק דאע"ג דמשום בשר המת אין מטמאה מחיים כמ"ש רש"י כאן ד"ה הכלב משום דטומאה בלועה. מ"מ משום סופה לצאת מטמאה אף בבלועה וא"כ בעודו בחיים ובזנבו לפנים נטמא הבית מחיים משום סופו לצאת ועדיין צ"ע : ע"ב משנה עכבר שחציו בשר וחציו אדמה. נ"ב עיין (סנהדרין נא ע"א) שהביא מעכבר זה ראיה לתחיית המתים. ועי' פי' המשנה להרמב"ם ותוי"ט כאן :

דף קכז ע"א גמרא מאי קרא האזינו כל יושבי חלד. נ"ב עי' ירושלמי שבת פ' שמונה שרצים דיש פלוגתא דח"א דמפ"ז נקרא הארץ חלד מפני שאין חולדה בים רק ביבשה וח"א מפני שדומים לתולדה שאוספים ואינם יודעים למי הה"ד יצבור ולא ידע מי אוספם ע"ש : רש"י ד"ה סלמנדרא מעלי הדס ע"י כשפים. נ"ב עי' רש"י (סנהדרין סג ע"ב) שנולד ע"י שמבערין אש שבע שנים במקום אחד. וכן פי' הערוך. ועי' רש"י חגיגה (כז ע"א) שכ' ג"כ שמבערין עליה שבע שנים וכאן לא כתב כן רק שנולד ע"י כשפים ועלי הדס ולא התנה התנאי מן ז' שנים ול"ע :

דף קל ע"ב תד"ה אי אגואי הכי קא מעייל חולין בעזרה ונראה דוקא חזה ושוק דדרך קדושה מייתי לה. נ"ב עי' משנה למלך פ"ב מהל' שחיטה ה"ג שהאריך בזה הרבה בכל הפינות המסתעפות מזה ע"ש :

דף קלא ע"א רש"י ד"ה כמי שהורמו דמיין זכה בהם מן ההפקר ל"א שמסר לו השבל לזכות בתרומה. נ"ב עי' פרי חדש יו"ד סי' ס"א ס"ק י"ז שכ' דללשון ראשון דרש"י ס"ל טובת הנאה איננה ממון ומפ"ז יכול לזכות מן ההפקר. וללשון שני של רש"י ס"ל טובת הנאה ממון. וא"כ אין יכול הכהן לזכות בדבר שיש לבעלים חלק בו ומפ"ז פירשו דנתנו להם הבעלים ע"מ שיזכו בתרומה ועי' שעת המלך בהגהותיו לשער המלך הל' איסות דהתעורר מדוע לא כ' כן רש"י למעלה על הך דהמתנות דמוקי ג"כ הגמרא דאתו לידייהו וקשבר מתנות שלא הורמו כהורמו ופרש"י שם בפשיטות דזכה במתנות מן ההפקר. והנ"ל דכוונת רש"י בב' לשונות הללו על ענין אחר דהנה אנן קי"ל בתרומה חטה אחת פוטרת כל הכרי. ואולם הריטב"א ספ"ב דקדושין מובא ג"כ במשנה למלך פ"ו מה' מתנות עניים אע"ג דחיטה אחת פוטרת. היינו לפוטרה שלא יהיה טבל אבל מ"מ מצות נתינה לכהן מילתא אחריתא היא בפני עצמה שחייב לתת לכהן שיעור נתינה עכ"פ וא"כ לפי' ראשון דמצות נתינה לכהן דאורייתא הוא שיעור הקצוב א"כ פרש"י לנכון דזכה מן ההפקר אבל א"א דלא כשיטת הריטב"א ותוס' רי"ד רק כשיטת התוס' דשיעור נתינה ג"כ אין מן התורה א"כ איך יכול הכהן לזכות דלמא אין הבעלים רוצים להפריש רק כל שהוא ומפ"ז פרש"י בלשון ב' שמסר לו השבל לזכות בשיעור שתרומה אשר רוצה להפריש. אבל לעיל דמיירי במתנות דנתינה דידהו מפורש בתורה ומפ"ז מפרש רש"י בפשט דזכה מן ההפקר וז"ב :

דף קלג ע"א גמרא ולפרוס ידיה. נ"ב לשיטת התוס' (שבת קיח ע"ב) דליכא איסור בזר העולה לדוכן. ועי' מגן אברהם הל' נשיאות כפים ריש סי' קכ"ח א"כ לא שייך כאן דע"י נשיאת כפים יהיה מחזיק עצמו לכהן. דהרי גם ישראל רשאי לישא כפיו וכבר התעוררו בזה האחרונים. עי' תשובת בית אפרים חאו"ח סי' ה' : רש"י ד"ה א"ל רבא לשמעי' לשמשו של בעל הבית והוא כהן נ"ב אע"ג דאמרו בירושלמי פ"ח דברכות המשתמש בכהונה מעל. עי' טורי זהב או"ח ר"ס קכ"ח ס"ק ל"ע ובמג"א שם ס"ק ע"ה דהתעוררו בזה. ועי' משנה למלך פ"ג מהל' עבדים. דכתב דהעבד יכול למחול ע"ש. ובברכי יוסף ושיורי ברכה לה' נשיאות כפים : רש"י ד"ה זכי לי מתנתא ואע"ג דרבא נמי כהן הוה דמבני עלי קאתי. נ"ב ואולם רש"י (ר"ה יח ע"א) אביי ורבא מדבית עלי קאתו. כתב דבשיטת חולין אשכחן דרבא לא היה כהן. ועי' סדר הדורות ערך רבא שהתעורר בזה :

דף קלד ע"א גמרא ורמינהו חורי הגמלין. נ"ב עי' מ"ש בזה הר"ן (נדרים ז ע"א). ועי' יו"ד ה' צדקה סי' רנ"ע ובש"ך שם ס"ק י"ד ובטו"ז שם ס"ק א'. ועי' טורי אבן בקונטרס אבני מלואים למס' ר"ה ובס' ברוך טעם בתשובה שהאריכו הרבה בזה :

דף קלז ע"א רש"י ד"ה תורת וכו' קרי אלא קבלה שקבלו לפי צורך השעה והדור והתעסה. נ"ב עי' ר"ן שכתב ג"כ כן. ועי' שו"ת חוות יאיר סי' ע' ועוד מצאתי בס' מחזור וויטרי דמפ"ז מקרי דברי נביאים דברי קבלה מפני שהיו מקובלים להנביאים בעל פה מסיני והנביאים כתבום על ספר כמו דאמרו בכ"מ עד דאתי יחזקאל מאן אגמרינהו אלא הלכתא נינהו ואתי יחזקאל ואסמכה על קרא. עי' (סנהדרין כב ע"ב. פג ע"ב. תענית יז ע"ב. מ"ק ה ע"א) ובספרי תורת נביאים האלכתי : ע"ב גמ' לשון תורה לעצמה ולשון חכמים לעצמן. נ"ב עי' לעיל (כב ע"א) במשנה כשר בתורין ואע"ג דבלשון תורה נאמר תורים הרגיש רש"י שמה וכ' שלשון משנה. היינו דלשון חכמים לשון בפ"ע הוא :

דף קמא ע"א תד"ה לא צריכא דעבר ושקלי'. פי' ט"ב מהדו"ק סוף הספר מה שפלפל בזה ובנו"ב מהדו"ת חאו"ח סי' קל"ה וסי' קל"ו ולאחולקין ס"ל דבכה"ג דאיכא עשה עם ל"ת אז לא מני הלאו אליס ולא אתי ודחי ל"ת כמ"ש התוס' (קדושין לד ע"א) ד"ה מעקה בשם הר"ר יוסף איש ירושלים לענין נשים דאע"ג דפטורות ממ"ע שהז"ג ובכל זאת ל"א אלים אתי עשה ודחי ל"ת ע"ש ועי' שער המלך הל' נדרים מה שהאריך לפלפל בדברי הריב"א : ע"ב גמרא ההוא דגזינהו לגפה נגדיה ר' יהודה. נ"ב עי' משנה למלך פ"ג מהל' עבדים דהכי קי"ל מ"ע שמתן שכרה בצדה אין ב"ד של מטה מוזהרין עליה ע"ש. ונ"ל דרש"י (לעיל קמ ע"ב) פירש הטעם דמפ"ז אין ב"ד מוזהרין לענש דהתורה כתבה במכוון מתן שכרה בצדה להורות דזה עונשו אם לא תקיימנה שלא תטול שכר ע"ש וזה שייך דוקא בכ"מ אבל בשלוח הקן עצמה דאיצטריך למכתב והארכת ימים להורות דמצוה קלה שהיא כאיסר נאמר בה והארכת ימים עי' לקמן במשנה (דף קמ"ב ע"א). וא"כ דוקא בשאר מצות שבכתר למדנו שכרם באריכות ימים מן שלוח הקן בא מתן שכרן בצדן להורות דאין עונשין הב"ד על מצות עשה כזו משא"כ בשלוח הקן עצמה דאצטריך מתן שכרה בצדה לגופא א"כ באמת היו עונשין הב"ד של מטה גם ע"ז ונכון :

דף קמב ע"א גמרא אלמלא דרשי' אחר כר' יעקב בר ברתי'. נ"ב בירושלמי פ"ב דחגיגה הגירסא שדרשה ר' יעקב לפנים מתנו מסמע שהיה ר' יעקב קשיש מן אחר ולשון זה נראה נכון יותר דהכי אמרינן פ"ב דחגיגה דרבינו הקדוש קלל אותו ואמר לא נין ולא נכד לו ואין שריד במגוריו. ואיך יהיה תלמיד מיוצאי חלציו. ועוד יש חלוק דכאן גרים. ואיכא דאמרי ליסנא דר' חוצפית המתורגמן חזא ובירושלמי הגירסא ליסנא דר' יהודה הנחתום חזא וכגירסת הירושלמי נמצא ג"כ במדרש רות עפסוק ליני פה הלילה. וכן במדרש קהלת : צבי הירש חיות חונה בק"ק זאלקווא והגליל.

מים חיים על מסכת חולין לרבינו חזקיה די סילוא בעהמ"ס פרי חדש.

דף ח ע"א רש"י ד"ה מקלקל הוא וכו'. עיין לקמן דף יד ע"א :

דף ט ע"א תד"ה כולהו תנינהו וכו' ולפ"ה ניחא וכו'. גם לפירושו ניחא הא דקתני בר"פ דם שחיטה שדם עיקור חייבין עליו אלמא הוי דם שהנשמה יוצאה בו' ונטרפה בכך ובתוס' שם נדחקו ליישב מתניתין אליבא דהכ"ג יע"ש :

דף יג ע"ב גמ' ת"ל איש וכו'. וקשה דהא בפ"ק דערכין דף ה' מרבינן גברי ממלת איש וי"ל דשאני הכא דכתיב מבית ישראל ועיין בסנהדרין דף ע"ז ובתוס' שם :

דף יד ע"א תוס' ד"ה בהמה וכו' דמסתמא לאכילה עומדת וכו'. עיין לעיל דף ח סוף ע"א ובתוס' דע"ז פ"ק דף י"ד ד"ה מקום שנהגו וכו' :

דף כט ע"א גמ' דבעינן רוב הנראה לעינים. בפ' אין מעמידין דף לז איכא פלוגתא גבי תגב בכנפיו חופין את רובו אי בעינן רובו דמינכר או רובא וכל דהו ועיין בתוס' דפרק העור והרוטב דף קכג ע"ב ד"ה עולת וכו' :

דף ל ע"ב משנה שטים אוחזין בסכין וכו'. כתב התוי"ט דהאי סיפא דלכתחילה דוקא בחולין וע"ש ולא דק דסיפא נמי בקדשים ומתניתין אתיא כחכמים דשרי דאף בקדשים ב' שוחטין זבח אחד כדאיתא בריש דף ל' בגמרא וכן פסק הרמב"ם בריש הל' פסולי המוקדשין :

דף מד ע"ב תוס' ד"ה היכי עביד הכי וכו' ונשאלה השאלה לפניהם וכו' וא"ת והא אמרינן בכ"פ הרואה גבי אותם ב' ת"ח שסיגרו אגל חנינא בן אחי ר' יהושע התחיל הוא מטמא והם מטהרין ופריך והא תניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר ולפי דברי התוס' מאי פריך והא התם היו שניהם בהסכ"ג וי"ל דהתם מסתמא השואל לא היה שואל כלל לאותם ב' ת"ח אלא לחנינא שהיה הוא מארי דהנהו אתרי והוא היה משיב לשואלו דבר ואח"כ הם היו מבטלין דבריו ומטהרים משא"כ בהאי עובדא דלקמן שהיו שקולין ונשאלה השאלה לפניהם ודו"ק :

דף מט ע"א רש"י ד"ה מיבזע בזע. עיין בחדושי הלכות מה שהאריך ומה שהניח בסופו בצ"ע ולפי שיטתו דלעיל ברש"י צ"ק מידי דהי היכי דבריאה שלימה מפליג רש"י בהכי אע"פ דלא מפליג הש"ס ה"ה בחתיכה

דריאה אלא שאין דעתי בדברי רש"י אע"פ שהרשב"א כתב כדבריו ז"ל וכוונת רש"י היא דרב אשי קאי בשיטת ר"י. ומיהו יש חילוק בין ריאה לכבד וכמו שהילקו בתוס' ז"ל ובעיקר קושיית התוס' לרש"י י"ל דקרו' ריאה הוא רך ואף בדרך קופא המהע עשוי לנקוב משא"כ בכבדא ודו"ק :

פרק ז משנה א אבל לא במוקדשין. כתב הרע"ב וכן קדשי בה"ב יע"ש והטעם משום דכיון שנשחטו ואסורין בהנאה הו"ל שחיטה שאינה ראויה דפטירא מכיסוי כחכמים דלקמן מתניתין ר' ובגמרא פריך וליפרקינהו וליכסינהו ומשני בעי העמדה והערכה : משנה ד חיה ועוף במקום א' כיסוי א' לכולן. ק"ק דליערבינהו וליתנינהו כיון שהדין שוה בכולן. וי"ל דמשום דר"י פליג אסיפא פלגינהו ת"ק ודו"ק :

דף צא ע"א תוס' ד"ה כמ"ד וכו' א"נ וכו' שנצטוו על הנחירה. רוצה לומר שנצטוו שלא לאכול אבר מן החי אבל בהמה במתה מאיליה פשיטא שהיא מותרת לבני נח ואף לאדם הראשון הותרה וכמ"ש התוס' בפ' ד' מיתות וזה ברור :

דף קיח ע"ב תוס' ד"ה אין יד וכו' ונראה לפרש וכו'. כן מבואר לקמן גבי תרווד רקב דף קכה ע"ב :

דף קל ע"א רש"י ד"ה ראשית הגז כל השנה וכו'. נ"ל שכוונת רש"י דאי אמרת דראשית הגז לא מחייב אלא בתחילת גיזה ומכאן ואילך פטור א"כ ה"מ למימר הש"ס מעיקרא אתיא מזקנים ודו"ק :

דף קלא ע"א תוס' ד"ה דאתו לידיה וכו' הא מטעת הרמה ואילך. פי' וליסנא דאין לך בהן אלא מטעת הרמה ואילך דייקא נמי דאתא לאשמועינן חידוש בדיוקא דקרא ודו"ק : ד"ה יש בו וכו' מוציאין מידו וכו'. זהו דוקא למ"ד טובת הנאה ממון אבל למ"ד טובת הנאה איננה ממון אין מוציאין מידו וכמ"ש הרמב"ם בפי"ב מהל' תרומות דין טו :

דף קלב ע"א תוס' ד"ה ואם איתא וכו' בההיא דלעיל וכו'. ול"נ דלא קי"ל בברייתא משום דהוה צריך התנא לאורכי טובא בליסנים דבכלאים חייב לגמרי ובכוי חייב בחצי משא"כ בהך מתניתין דאדרבה מקצר טפי אם היה אומר חייב בחצי מתנות : סליק

הגהות וחדושים על מסכת חולין

לרבינו הגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

דף ב ע"א תוס' ד"ה וכתיב. מעיקרא מייתי מד"ת כו'. י"ל דמעיקרא מייתי הך קרא דכי תחדל דכ"ע מודו ביה והדר מייתי קרא דטוב דפליגי ביה ר"מ ור"י ועי"ז קאמר ואפילו ר"נ לא קאמר כו' אבל הרי עלי לא והיינו מקרא דכי תחדל כפי' התוס' לקמן נמצא כיון דקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י עיקר ראיתו רק מכי תחדל ולא מייתי קרא דטוב אלא שלא נטעה דר"י פליג ועי"ז מפרש דר"י מוקי לה בנודב אבל נודר מודה מק"א דכי תחדל וה"ק. ואפש"ר דהו"ל לאתויי תחלה קרא דטוב ופלוגתא דר"מ ור"י ואפילו ר"י לא קאמר אלא ה"ז אבל הרי עלי לא דכתיב וכי תחדל: ד"ה טוב. וקשה לר"ת כו' ואנא ידענא דמשתדור ולא תשלם קאמר. ק' היכי נדע הא כתיב וכי תחדל דמשמע הא אם תדור לכך איצטריך ולא תשלם לדייק דמשלם עדיף וי"ל דמהכא גופא ידעינן דמשתדור ולא תשלם דאי מנודר ומשלם מקרא דכי תחדל נפקא אלא ע"כ דמשתדור ולא תשלם ולמדנו שלא נידון מוכי תחדל הא אם תדור ולהכי קאמ' ולא תשלם לגלוי על משתדר כדרך הנודרין ואא"ע לנדר דנפקא מוכי תחדל תנהו ענין לנדבה ומיושב קושית התוס' בדבור שאח"ז אלא דע"כ התוס' לא מפרשים כן דא"כ הו"ל לשנויי כן בסמוך דר"מ יליף נדבה באא"ע: ע"ב תוס' ד"ה טמא. ואפילו יהא אסור לטמאות גופי כו'. עי' תוס' לקמן דל"ד ב' ד"ה והשלישי: ד"ה ובמוקדשין. אבל לענין טומאה כיון ששחט ב' או רוב ב' מקבלת טומאה. אע"ג דכשמוליך ומביא בעת הבאתו עדיין לא נשחט רוב ב' וכשמביא תו לא ינע וי"ל דמיירי הכא בסכין ארוכה וכשר בהולכה לחוד ושייך שמא ינע בסוף הליכתו:

דף ג ע"א גמ' אבל בא ומצאו ששחט חותך כזית כו' ואם לאו אסור לאכול משחיטתו ואע"פ שכתבו התוס' לעיל דלאביי וכן לרבא ל"צ חותך בדיעבד רק לכתחלה כיון דאפשר להתקן מ"מ נוכל לפרש ואם לאו שאינו רוצה לאכול דאז ניכר הדבר שנוכל אבל אם אינו חותך לו כלל י"ל דמותר בדיעבד: ע"ב תוס' ד"ה חולין. האי טעמא הו"מ למימר נמי לל"ק. עי' בשו"ת נו"ב ביו"ד סי' ד' בזה:

דף ד ע"א גמ' ולאביי קשיא סיפא. א"ל לדעת התוס' דלאביי מותר בדיעבד בלא חותך ביוצא ונכנס מאי קושיא דלמא משו"ה נקיט ובא ומצאו דעי"ז שפיר תני ואם לאו אסור אף דיעבד דביוצא ונכנס מותר בדיעבד ופירש ואם לאו שלא חתך. וי"ל דס"ל דגם בבא ומצאו מותר בדיעבד בלא חתך כמו בנכרי שנמצא בצד הבור ועי' תוס' לעיל ואף דיש לחלק דלאביי ל"ד שחוטה לי"נ כדלעיל: שם אמר לך יוצא ונכנס נמי בא ומצאו קרי לי'. הו"מ לשנויי דקמ"ל רבותא דאפילו בא ומצאו מהני חותך דאי תני יוצא ונכנס הו"א דטעמא משום דמירתת והא דצריך כזית בשר דחיישינן לפסול שלא מדעת ג"כ ואף דהיא מיעוט סמוך מיעוטא לחזקה ועוד דאינו זהיר בכיון כ"כ ועושה עצמו כלא מדעת אבל בא ומצאו לא סמכינן אכזית בשר לחוד כיון דחשוד אלפני עור לא נפקא הבהמה מחזקתה כיון דספק גמור הוא ושכיח טובא לא סמכינן אחותך לחוד קמ"ל דאף בא ומצאו מהני חותך: שם אמר לך יוצא ונכנס נמ' כעע"ג דמי. י"ל ג"כ רבותא דאפילו עע"ג מהני כ"ש יוצא ונכנס לפמ"ש היש"ש ובת"ש סי' דהיכי דשוחט בפירוש שלא לשם שחיטה פסול אף בחולין וא"כ יש לחוש אף בעע"ג שמא יחשוב בפירוש שלא לשם שחיטה אבל ביוצא ונכנס מירתת שמא יתנו לו כזית בשר כיון דלא עמדו עליו לגמרי משא"כ בעע"ג סבור דודאי לא יתנו לו עוד כיון שעע"ג דאי יתנו לו למה עע"ג במכוין ודו"ק: תוס' ד"ה מצת כותי. ואור"ת דמיירי הכא בעיסה דישראל שעשה הכותי משנה מצה. ואיפכא ל"א עיסת כותי שעשה ישראל די"ל למה יוצא י"ח בפסח נהי דכתיב ושמרתם את המצות מ"מ פשטא דקרא משמע משעה שנקרא מצה ולא כתיב ושמרתם עיסת מצה ואם כן הו"ל לא כתיבא ואף דאחזיק לת"ק לא מהני אך דלפ"ז ק' דהו"ל לתוס' לאוכוחי מהכא גופיה דע"כ מיירי בעיסה דישראל וע"כ צ"ל דג"ז מקרי כתיבה כיון דעיקר הדבר כתיב דאל"כ בל"ז ק' דפשטא דקרא ושמרתם הוא שישמרו לאכול מצות כמ"ש בתחלה שבעת ימים תאכל מצות אלא ע"כ כיון דכתיבא באורייתא חשוב כתיבה. אך קשה דהא שחיטה נ"כ כתיבה ונ"ל דהכא כיון דאחזיקו בהו אלמא חזינן דמפרשי מ"ת ושמרתם שימור לשם מצה א"כ שפיר חשוב כתיבה ודו"ק דגם לדידהו דמדאחזיקו חזינן דמפרשי כך פירושנו דקרא וכיון דבמצה אחזיקו לת"ק מועיל זה כדי דלחשוב כתיבה ובזה יתיישב מה דנקט מצה דהיא כתיבה ואחזיק ואיכא לטעמי דת"ק בעי תרוייהו ועי' תוס' גיטין הו"ל למיתני מודי דכתיבא לחוד ולפמ"ש מצה רבותא מפי דאע"ג דאינו כתיבה לגמרי מועיל אחזיק דלחשוב כתיבה ומעתה מיושב קושית התוס' גיטין שם דלמא דת"ק בעי כתיבה ואחזיק דהכא ל"ח כתיבה לגמרי כדכתיבנא ואי ס"ד דבעי כתיבה ואחזיק אבל חזקה לחוד לא מהני א"כ האיך מועיל כאן החזקה לחוד דגם כתיבה אינו כ"א מטעם החזקה וההבן וא"ל דגם לפי האמת ק' כיון דלרבנן אחזיק לחוד לא מהני האיך מועיל כאן החזקה כ"א דבאמת החזקה אינו מועיל כן דע"י החזקה חזינן דחשוב לדידהו כתיבה וכתיבה לחודא מהני דהא השתא ס"ל דאחזוק בלא כתיבה אינו מועיל ע"כ צ"ל דדבר דאינו כתיבה ל"ש שיחזיקו בו ואף דאיתרמי דאחזיקו אין חזקתו חזקה לכך י"ל הא דאחזיקו משום דהיא כתיבא דל"ש אחזיק בלא כתיבה לכך אחזיק ראיה דכתיבא אבל אי אמרינן דבעינן גם אחזיק א"כ י"ל דאחזיקו גם בלא כתיבה שכ"ח כך דאינו מועיל כ"א בצירוף כתיבה כמו כתיבה דאינו מועיל לחוד וא"כ אין אחזוק ראית על כתיבה דאף בלא כתיבה אחזיקו ודו"ק: ע"ב תוס' ד"ה מותר. ומחלפי בבצק של נכרים שלשו אחר הפסח. לא ידענא למה לא מוקי דמיחלפי בבצק מעובדי כוכבים שלשו סוף פסח קודם הלילה ועדיין לא שהה מיל שהיא שיעור חימוץ כדאיתא בפסחים דמ"ו ור"ל שלשוהו סוף פסח שלא יהיו מאז ועד גמר פסח שיעור מיל ולכך אחר הפסח מותר מיד דוקא וא"צ שיעור לישה ולכך צ"ל דמיחלפי בשל נכרים דהוא עצמו אסור לו ללוש ביו"ט לצורך חול ואפשר דזהו חשוב טירחא לפשפש אחר נכרי שלש סמוך לביה"ש באופן שלא נשאר שיעור חימוץ עד הלילה וזהו טירחא ומטרח לא טריח לכך הוכרחו התוס' לומר שלש אחר פסח והא דלא תלינן שהוא בעצמו לש אחר הפסח היינו משום דע"כ ידעינן דחשוד הוא שלא לבער חמץ א"כ מידי ספיקא לא נפקא שמא מחמץ שעבר עליו הפסח ומה יעשה בבצק שנשאר לו אבל להחליף ודאי יראה להחליף בנכרי שלש אחר פסח דכמה עיסות יש בעיר שנלושו אחר פסח ולא שביק היתירא א"נ דעכשיו הוה כעין ס"ס אימור לא היה לו בצק מקודם פסח ואת"ל שהיה לו אימור החליפו ודו"ק. עוד נראה לי דלא תלינן שהוא עצמו לש עכשיו דאנו צריכין לחדש מעשה שלש באותו רגע אחר פסח וקי"ל דאפילו רובא דתלי במעשה ל"א דמנ"ל לחדש מעשה אבל כיון דאנו אומרים מחליפין אין אנו מחדשין מעשה רק דע"כ יש עיסות שנילושו אחר הפסח ואמרינן שהחליף ודמי למ"ש התוס' בב"מ דקמ"ו א' ד"ה והא דאף דאחזוקי איניש בגנבי לא מחזקינן דוקא שאומר על אדם פרטי אבל כשאומר סתם נגנב מאתי מידע ידיעי דכמה גנבי איכא בשוקא וה"ה כאן לחדש מעשה על איש הלז שהוא לש עכשיו ל"א אבל שהחליף בעיסה שנילושה עכשיו אין אנו מחדשין מעשה כלל דכמה עיסות נילושו עכשיו ואף דהחלפה בעצמה היא מעשה מ"מ זה ברור לן דודאי מחליפין ואין כאן ספק כלל ודו"ק היטב בכ"ז:

דף ה ע"א גמ' ואר"י אמר רב מבי טבחי דאחאב. בתנחומא פ' מסעי איתא להיפך שלא היו רוצים להביא לו משולחנו של אחאב שהיה מלא מע"ז והביאו לו משולחנו של יהושפט: שם ודלמא תרי גברי דהוה שמייהו עורבים כו'. תימה דאמרי' פ' אמר להם הממונה שם רשעים ירקב דלא מסקינן בשמייהו ואף לדעת התוס' שם ובשבת דנ"ב ב' דהיכי דאיש אחד צדיק היה קרוי בשם זה אף שגם רשע היה נקרא בשם זה מותר מ"מ הכא לא מצינו שום צדיק שהיה נקרא בשם זה ונ"ל דכוונת הש"ס דעובדי כוכבים היו ושמן עורב דבלא"ה לא מצינו שם ישראל עורב ואכל מבשר שנמצא ביד נכרים ע"פ הדבור וסמיך אשנוייא דמשני ע"פ הדבור שאני: תוס' ד"ה ע"פ הדבור. וא"ת ולמאי דס"ד כו' וי"ל דבתחלה הוה ס"ל דקרי להו עורבים ע"ש מקומם ול"ק עורבים מבע"ל דליכא למיטעי עורבים ממש דהא אסור משום בשר שמ"ה אבל לבתר דאסיק ע"פ הדבור בעי שפיר מאי עורבים והשיג עורבים ממש דאל"כ עורביים מבע"ל וא"ל דליכא למ טעי דשפיר איכא למיטעי דאין כאן משום בשמ"ה דע"פ הדבור שאני: שם אלא לאו ה"ק חוץ מן המנסך שנסך את היין. וק' דבמומר לע"ז בל"ז לא מקבלינן מיניה דאימור עברו או אקציי' לע"ז ואסור להקריבו ולמ"ד ס"ד מה"ת לקולא א"ש וי"ל דאי איתא דפלח אי אקציי' לא הוה מקדיש לה וכדאמרי' כה"ג רפ"ב דע"ז עוד נ"ל דרישא דממעטינן מקרא מכם מעטינן מומר לכל התורה חוץ מע"ז ושבת וכמ"ש רבינו ירוחם עי' ביו"ד סי' ב' בהגה"ה והא דקאמר בסיפא חוץ ממומר לנסך אפשר דהוא באמת מטעם זה דלמא אקציי' לע"ז אך ק' דא"כ מנ"ל דמומר לכל התורה הוה מומר לע"ז דלמא שאני הכא דחיישינן למוקצה ונעבד וא"ל דמוקמינן לבהמה בחזקת שהיתה בשעה שנולדת שלא היתה מוקצה ונעבד דא"כ מאי מקשה בפ"ב דע"ז מהא דתנן ליקחין בהמות מעובדי כוכבים ניחוש דלמא רבעה לימא דמוקמינן לה אחזקה דמעיקרא. וי"ל דהתם תני סתמא לוקחין בהמות לכל הקרבנות ומשמע אף לטהרת מצורע וגוי' ושאר טמאים אף דאית להו חזקת טומאה א"כ ק' דאדרבה לימא העמד טמא על חזקתו וכן מתירין שם חכמים לוקח פרה אדומה מן הנכרים ושפיר ק' דהעמד טמא על חזקתו אבל הכא דכי יקריב מיירי בנדבה וליכא כאן חזקה כנגד חזקת הבהמה שפיר מעמידין הבהמה על חזקתה וא"ל דגם כאן איכא חזקת חיוב למיפק ידי נדרו ז"א דהא הוא יודע האמת ואין אנו עסוקים מזה כ"א אם אנחנו מותרין להקריבו שמא נרבע הוא בזה שפיר מוקמינן בהמה אחזקתה ואין לנו חזקה המנגדת לזה אבל בפ"ב דע"ז שם מקשה האיך יצאו הבעלים וכו' טומאתן או חובתן בזה ודו"ק. וע"ל דמטעם עובד כוכבים לנסך אפילו במוסר מעות לקנות בהמה ולא בא הבהמה ליד: ע"ב תוס' ד"ה ר"ג. אע"ג דר"י פסק כראב"י כו' עי' מהר"ם וי"ל דק"ל על ר"י דאכל משחיטת כותי והא פסק כראב"י וע"כ דגרי אריות הן אך ז"א דהא ר"מ ס"ל גרי אמת אעפ"כ אוסר:

דף ו ע"א גמ' ור"מ לטעמיה דחייש למיעוטא. קשה דליפרוך ליה כיון דשדרי לאתויי מבי כותאי הו"ל קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה ואע"ג דר"מ גזר עליהן סתם משמע אפילו פי' הכותי י"ל דלא פלוג ובפרט לפמ"ש התוס' לקמן דנ"ב ד"ה פסח דר"מ ל"ח למיעוט רק מדרבנן וא"כ כיון דסתם יינם דרבנן הו"ל גזירה לגזירה והאיך יגזור עליו ועדיפא הו"ל לומר משום קבוע וי"ל דבקבוע בעינן שיהיה האיסור וההיתר ניכר כ"א בפני עצמו וכאן אינו ניכר וא"ת דאותן שאינו מהר גריזים הן ההיתר א"כ האיך גזר על כל הכותים שלא ליקח מהן יין אפילו משאר עיירות אלא ע"כ דחייש שמא גם הם עע"ז דודאי גם מיעוט משאר עיירות אזדו להר גריזים וא"כ כיון דחיישינן גם על שאר עיירות שוב אין ההיתר ניכר במקומו. אך ק' קושיא הנ"ל כיון דר"מ ל"ח למיעוטא אלא מדרבנן לא הו"ל לגזור על סתם יינם דרבנן דהוה תרי דרבנן וע"ק דהא מלשון הש"ס דמות יונה מצאו להם משמע דכבר מצאו ולמה לא גזר ר"מ תיכף כיון דר"מ לטעמיה דחייש למיעוטא ובפרט לשיטת התוס' בשמעתין דכבר גזר ר"ג דיבנה על השחיטה משום שהיה עע"ז והאיך שדר ר"מ מתחלה לאתויי חמרא וי"ל דקושיא חדא מיתורצת בחברתה דמתחלה אף דחייש למיעוט לא רצה לגזור לפי דל"ח למיעוט אלא מדרבנן וסתם יינם דרבנן אבל אח"כ דאשכחי' ההוא סבא החמיר וחייש למיעוט אף בדרבנן משום חומרא דיי"נ וכדקפיד ההוא סבא וע"ק לי לוקמא אחזקת כשרות דשמא תיכף משהתחיל למשוך נסכו הכותי אבל הכותי יש לו חזקת כשרות דמשנולד כשר היה ולא היה עע"ז דבשלמא על נכרים ל"ש חזקת כשרות משנולד דהרי איתרע חזקתייהו דחזינן דכולהו עע"ז הן אבל על כותים דרובן ודאי עע"ז נהי דחייש למיעוט מ"מ בכה"ג דאיכא חזקה ורובא מודה ועוד איך נאסר יינן הא איכא ס"ס להתירא ספק שמא כותי זה אינו עובד עבודת כוכבים דהוא מן הרוב ואפילו אם הוא עובד שמא לא נסכו ובפרט דאיכא רובא וס"ס וגם המיעוט תלוי במעשה הניסוך וכבר ביארנו בספרי מלא הרועים דבמיעוט התלוי במעשה מודה ר"מ דל"ח וי"ל דר"מ ס"ל כשמואל בזבחים דף ע"ד דס"ל ע"ז ספיקא וס"ס אסור ע"ס כל העולם ומיושב בזה קושית התוס' על רש"י לעיל ה' ב' בד"ה ר"ג דאמאי לא גזר ר"מ על השחיטה וי"ל דר"מ ס"ל דאף דאמרי' מומר לע"ז לאו טעם זובחת רק משום דחמורה ע"ז דכל המודה בה ככופר בכל התורה והוי מומר לכל העבירות וחשוד ג"כ על השחיטה אך אינו חשוד להכעיס רק לתיאבון דגם ע"ז עובד לתיאבון וא"כ אכתי איכא ס"ס שמא אינו עובד ע"ז ואת"ל שהוא עע"ז שמא שחט יפה ובשלמא בי"נ ס"ל לר"מ כשמואל דס"ס אסור בע"ז משא"כ בשחיטה ור"ג ס"ל כיון דמודה בע"ז אינו חושש בזביחה כלל כיון דמודה בע"ז כופר בכל התורה ובמצותיה ואינו מאמין בהשם ושוחט בשהייה ודרסה א"נ דס"ל לר"ג כיון דעע"ז הוה כעובד כוכבים ושחיטה אסורה מזובחת דאינו בר זביחה כלל ור"מ ס"ל כיון דכותים גרי אמת הן דוי מצוין על הזביחה: רש"י ד"ה מצאו להן כו' ונעשו מומרים לע"ז. קשה לשמואל לעיל דס"ל מומר לע"ז מותר לאכול משחיטתו מ"מ אסר ר"ג ואם נאמר דר"ג דהכא היא ר"ג ברבי י"ל דשמואל פליג עליו אבל אם נאמר כמ"ש התוס' דהוא ר"ג דיבנה תיקשי ליה לשמואל מר"ג דע"כ צ"ל דס"ל מומר לע"ז אסור לאכול משחיטתו וא"ל דס"ל גרי אריות הן דהא ר"ג אית ליה בגיטין דגרי אמת הן וי"ל דשמואל משני דטעמא דר"ג דס"ל אחזיק בלא כתיבא לא מהני וכן מוכח בגיטין דף י' דר"ג ס"ל אחזיק לא מהני ועי' בספרי מ"ה ע' אחזיק אות ט' שהארכתי בזה ועיין בחידושי שישבתי קושיא זו על שמואל בטוב טעם: גמ' מפני שחשודה מחלפת המתקלקל. וק' דהא הוי ס"ס שמא לא החליפה ואת"ל דהחליפה שמא גם שלה מעושר דרוב ע"ה מעשרין הן וא"ל כיון דחשוד להחליף אין כאן ספק כלל ז"א דהא דוקא המתקלקל מחלפת ושמא לא נתקלקל כלל ודוחק לומר דהוה שם אונס חד שוב מצאתי בראש יוסף שעמד בזה: ע"ב גמ' השתא מיגזל גזלי חלופי מבעיא. קשה דנהי דיש ספק אם החליפה מ"מ ס"ס היא שמא לא החליפה ואת"ל החליפה שמא גם שלה מעושר אך לרש"י דמפרש להך דאשת חבר ג"כ מחמת חשש שאינו מעושר א"כ קשה דהא גם כאן איכא ס"ס וע"כ צ"ל דחיישינן בדמאי לס"ס וכמ"ש הכ"מ בפ"א מהל' מעשר אבל להתוס' דהכא מיירי לענין טומאה דאינו ספק דע"ה ודאי טמא דאפילו רוק שלו טמא דעשאוהו כזבין לכל דבריהם וצ"ל דבל"ז מוכח דס"ס אסור בדמאי דהא בחמותו צריך לעשר משום שחשודה מחלפת המתקלקל ואימור לא נתקלקל אלמא דס"ס אסור וי"ל דהתם קאמר דאפילו מתקלקל מחלפת וכ"ש אם מצטנן ודבר זה קרוב לודאי שמחלפת או משום קור ואפילו אם נתקלקל מחלפת ג"כ: שם העיד ר"י בן זרוז בן חמיו של ר"מ. עי' פסחים ס"ב ב' דברוריא דביתהו דר"מ הוה ברתא דר"ח בן תרדיון וצ"ל שהיה לו עוד אשה שהיתה בת זרוז ואפשר דזרוז היה בן חמיו של ר"מ אך דא"כ הו"ל למימר בפירוש זרוז בן ר"ת בן תרדיון שהיה איש מסויים ולמה לתלותו בר"מ משמע שחמיו לא היה איש מסויים כ"כ בין החכמים ואפשר משום שהעיד על ר"מ שאכל עלה של ירק הזכיר שהיה בן חמיו והיה רגיל אצלו ובודאי יפה דקדק וכמ"ש חזי מאן גברא רבא דקא מסהיד עליו: תוס' ד"ה והתיר. דהא בפ"ק דביצה פי' משמע הסוגיא דחייב במעשר. לא ידעתי שום משמעות מהתם דהתם לענין אם מותר לטלטל טלילות ביו"ט קאי ועי"ז מקשה דאי מותר לטלטל אם כן מצינו תרומה ויכול להיות דר"ל בא"י מצינו תרומה כו' ואושפיזכנא דרבא בר הנן לאו לענין תרומה שאל רק לפרוכי ומיכל מינייהו ואדרבה מדלא שאל מהו לפרוכי (נמחק תיבה א') ולמיכל מינייהו:

דף ז ע"ב גמ' אבל לקחן מתחלה לאדם ונמלך עליהם לבהמה חייב לעשר. קשה דהא ר' פנחס לא היה נהנה משל אחרים וע"כ דזבין שעורים אלו מהם לאכילת בהמתו א"כ הוא לקחן מתחלה לבהמה ופטור לעשר וא"ל דהוא בעצמו לקח מתחלה השעורים לאכילה קשה למה לא הפריש מהן מתחלה. וי"ל דהוא קנאן אצל החבר דמסתמא היה מתאכסן אצל חבר דהא המקבל עליו להיות חבר לא יתאכסן אצל ע"ה כמבואר בפ"ב דדמאי והיה סבור שהחבר כבר עישרן. עי"ל דבאמת ר"פ קנאן לבהמה מ"מ כיון דהוא לאו מע"ה קנאן רק מחבר וחבר זה כבר קנאם לאכילה ונתחייבו אצלו בדמאי אזי אף הלוקח מאתו חייב לעשר דמאי אף שלוקח לבהמה כיון שכבר נתחייבו בדמאי וכמו הלוקח ודאי לבהמה שחייב לעשר וכאן חשוב כודאי דהרי כבר נתחייב לעשר דמאי: שם אמר לה שקולי לא מסתייע מילתך. בסנהדרין הגירסא אי מסתייע זיל עביד:

דף ח ע"א תוס' ד"ה שלבנה באור עסה"ד. ומידי דהוה אכלי חרס דלא סגי ליה בהגעלת כו' י"ל דלכך לא מועיל הגעלה בכ"ח דשמא ישתמש בהן באור וא"ל דלעביד להו לבון באור חיישינן דלמא פקעי כדאיתא בפ"ב דפסחים אך י"ל דכי היכי דמשתמש בהן באור ע"י מילוי מים או שא"ד בפנים כך מכשירין בזה האופן: ע"ב תוס' ד"ה השוחט. וגבי עכברא בשיכרא בפ"ב דע"ז מסופק ליה לגמרא כו' י"ל דדוקא גבי עכבר שהוא בעין נפ"ל מספקא ליה דלמא ס"ל בכה"ג מותר אבל היכי דהפגם אינו אלא משום כלי ס"ל דאסור וכמשנה דאין מעמידין דבבעין ס"ל נטל"פ מותר ולכך מתיר דבש ובכלי ס"ל אסור לכך אוסר שמן ומיהו לרב טעם שמן אינו משום זליפתן של כלים רק משום דדניאל גזר עליו ואיך שיהיה עכ"פ י"ל דבנטל"פ מחמת כלי ליכא ספיקא כלל אי ס"ל לרב מותר דע"כ לא מספקינן שם כן אבעין אבל בכלי י"ל דאסור ודאי וא"כ אין מקום לקושית התוס' ועי' תוס' פסחים דף ל' ע"א ד"ה אמר רב שכתבו בעצמם סברא זו עיי"ש ועיי"ש עוד בתוס' ד"ה לישהינהו דלתי' הר"ר יוסף ס"ל דלרב אפילו בנטל"פ מחמת הכלי מספקא לן אי מותר לדידיה: ד"ה אגב. והשתא ללישנא דדוחקא דסכינא ת"ל הכי דהיתירא נמי אד"ד קא בלע. וי"ל דמ"ד בחמין ע"כ ס"ל דביה"ש רותח דמשום דוחקא דסכינא אין סברא להצריך הגעלה ול"א לעיל רק לענין קליפה ועוד דהתם הסכין אסור והבשר רק לבלוע וכן לנקר החלב יש שמנונית מחלב על הסכין ונבלע אגב דוחקא בבשר אבל שנבלע בסכין שהוא קשה לבלוע עד שיצטרך הגעלה ע"כ צ"ל משום דסבירא ליה ביה"ש רותח. ודו"ק:

דף ט ע"א רש"י ד"ה שהייה דרסה. ולשון הגרמה שמכריע ידו כו'. עי' בס' יראים להר"א ממי"ץ מפרש לשון הגרמה העלאה כדכתיב על גרם המעלות שמעלה הסכין שלא במקום שחיטה: תוס' ד"ה ואידך. מכאן מדקדק ר"ת כו' עי' תוס' מנחות ל"ו א' שפי' פי' אחר במ"ש הני שכיחן: ד"ה כולהו. וי"ל דאיירי ששחט בסכין פגומה. וקשה מאי מקשה מא"ם פסוקת הגרגרת וי"ל דעכ"פ לא נשחט אלא אחד ודמי להמתין לה עד שמתה אך למ"ד דלא ידע דכמאן דמנח בדקולא דמי קשה והבן. שוב מצאתי בראש יוסף לקמן שהרגיש קצת בזה: בא"ד ופסולה הוי משום דאין שוחטין אלא חונקין. עי' לקמן די"ו ב' פשיטא כיון דכי נקב טריפה: בסה"ד ואינו כן שבכך לא היה מת. כוונתו דלבה"ג אינו טריפה וע"כ דבכך לא היה מת אך אין זה ראיה די"ל דבאמת מת ואעפ"כ אינו טריפה דגמירי דאי בדרו לה טמא חיה כדלקמן דנ"ד עיי"ש: ע"ב תוס' ד"ה התם. והה"א פירכא דהתם הוה לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה. וקשה דהא חזקה מנגע ילפינן נימא נמי מה התם דאפשר להיות ומנ"ל דניזול בתר חזקה היכי דלא אפשר כמו כאן וא"ל דהא איכא חזקה לזה ולזה ז"א דהא גם בס' טומאה בר"ה איכא ס' לזה וס' לזה ונילף מסוטה אף דלא אפשר. והבן: ד"ה אם יכולה. משום חוק שבפיהן המעורב במים. עי' לקמן דס"ב ב' ברש"י ד"ה תסיל מיצץ שכתב רש"י ג"כ טעם זה:

דף י ע"ב גמ' דאי כר"ח מכדי מיתלא תלינא כו'. ק' מ"מ דר"ח נהי דלית ליה בהמה בח"א עומדות ס"ס ספיקא דאורייתא לחומרא וי"ל דס"ל דהוי ס"ס שמא נפגמה אחר שחיטה ואת"ל קודם אימור לא נשחט במקום הפגימה או דס"ל דמוקמינן לה בחזקת שלא היתה נבילה מחיים ובל"ז יש לחלות הפגם במפרקת דבתרייתא דכל מה ששוחט בסכין יותר הולך ומתקלקל וכמ"ש הט"ז ביו"ד סי' א' עיי"ש: רש"י ד"ה לא כר"ח. ולית ליה הא דאמרן לעיל מכדי מתלא תלינן. וי"ל דפי' ולאכשורי בתרייתא היינו הכשר שחיטה דנכשירנה ע"י שחיטה כשרה דאימור נפגם הסכין במפרקת ולאח"כ נתיר אותה דנתלה במפרקת דבתרייתא ואימור במפרקת קמייתא איפגום לכך מצריך בדיקה וא"ש מה דמקשה א"ה תיבעי בדיקת חכם כיון דהוא כשאר בדיקות מחשש שמא יש בה פגימה וישחט בסכין פגום ואין להקשות דלמא חשש עכשיו לפגימה במפרקת דקמייתא ומצריך בדיקה ובדיעבד היכי דאשתכח פגום ל"ח בקמייתא ותלינן בבתרייתא ז"א דבדיעבד מוקמינן אחזקת היתר שלא היתה נבילה מחיים או על ס"ס וכמש"ל משא"כ לכתחלה אין סומכין על חזקת ועל ס"ס היכי דיכולין לברור: תוס' ד"ה אלא. דמדאורייתא אין לחלק. משמע דס"ל דס"ד מה"ת לקולא ועוד דאף אי ספק מה"ת לחומרא אף לקולא מטמאין ליה לשרוף קדשים ולהביא חולין לעזרה ואני כתבתי בספרי דהיכי דספיקו לחומרא מה"ת לא הוה חולין לעזרה דהוה מחייב ודאי והבאתי ראיות לזה ועי' בגליון חגיגה דף ר' א' ברש"י ובתוס' שם שהארכתי וי"ל דע"ז כתב עוד ועוד דאף לקולא כו' דאי היה הנגע גדול כו' ר"ל דאף אם נאמר דכיון דספה"ת לחומרא לא הוה חולין לעזרה מ"מ יש קולא אחרת ועפ"י ופי' לא נהירא ומ"ש שהתוס' ס"ל ספה"ת לחומרא ז"א דכ"כ דמקומות מקומות יש בדבריהם והארכנו בספרי ועי' תוס' זבחים ל"ב ויומא ע"ד ועי' תוס' חגיגה ד' ומ"ש בגליון ועי' לקמן די"ג ב' תוס' ד"ה תקרובת ומש"ש:

דף יא ע"ב בגמ' אלא לאו משום דאזלינן ב"ר ורוב בעילות אחר הבעל. לפמ"ש התוס' ביבמות קי"ט ובבכורות כ' דתשמיש דאדם ל"ח מעשה ותשמיש דזנות ודאי חשוב מעשה א"כ מנ"ל דאזלינן בעלמא ב"ר שאני הכא דמיעוט תלי במעשה והרוב אינו תלוי וא"ל דבכל ענין חייבו הכתוב אף שאמו פרוצה ביותר דבכה"ג גם זנות ל"ח תלוי במעשה כמ"ש האחרונים אך דלפ"ז לוקי היכי דאינו פרוצה ולמה הוצרך לדחוקי בחבושים בבית האסורים וגם זה דחי לה וצ"ע: רש"י ד"ה והתניא ברבי אומר. אחר גדול בדורו היה. עי' רש"י מכות ה' ע"ב דפי' כך שמו ונעלם ממנו דברי רש"י דהכא ועי' בתשו' נ"ב מהד"ת חלק או"ח סי' קמ"ג: תוס' ד"ה ליחוש. אבל קשה דמשכחת לה כגון שהיה קרום של מוח מגולה וראו שהיה שלם. י"ל דס"ל כמ"ד קרמא תתאה לבר טריפה וכמו דפסקינן בש"ע וא"כ אף דהקרום העליון שלם שמא התחתון נקב:

דף יב ע"א בגמ' ה"ד אי דידע דגמיר למה לי ראה. ק' לוקי בדרכו להתעלף וליתא קטן דלישיילי' ש"מ כמ"ש הש"ך דאפילו שתק מהני דלא היה מאכילה והא דלרבינא בליתא קטן צריך אחרים רואין באמת בזה פליגי עליה ואמרו לעולפי ל"ח ולכך לא מוקי ניהו המשנה בדרכו להתעלף ובדיעבד כשר בבריא לי ובליתא קטן כשר באחרים רואין ש"מ דאפילו בלא אחרים כשר: שם לימא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם. קשה לוקי בשוק שמיעוט נכרים דחיישינן לתרי מיעוטא שמא נכרי ואת"ל ישראל שמא לא גמיר או דאיכא בל"ז מיעוט דחשו"ז או מומרים ובהך דמצא תרנגולת שחוטה בשוק י"ל דמיירי בדוכתא דל"ש נכרים חשו"ז ומומרים דאל"כ ק' באמת ניחוש לתרי מיעוטא ובפרט דאיכא ח"א דבהמה: שם לעולם דידע דלא גמר וכמאן דשחט קמן חד סימן שפיר. מיהו אם שחט רוב סימנים כהוגן אף למאי דאמרינן שהייה ודרסה וחלדה במיעוט בתרא מ"מ כיון דבעי' הוא לקמן איכא ס"ס שמא לא שהה ואת"ל שהה שמא הלכה דכשר. וי"ל דאיכא ס"ס במקום חזקה דבהמה בח"א עומדות ולפמ"ש הט"ז בסי' ס"ז דרוב מעשיו מקולקלין איכא רובא נגד ס"ס וי"ל דו"א כיון דשחט רוב שפיר א"כ אדרבה יצא מכלל רוב המקלקלין ואדרבה שדינן ההוא מיעוט שחיטת בתר רובא כי היכי דרוב השחיטה היה כהוגן גם המיעוט הוא כהוגן: תוס' ד"ה פסח. משום דנראה דמדאורייתא ל"ח ר"מ למיעוטא אלא מדרבנן. וראיה מדלא פריך לר"מ פרה ועגלה ערופה מא"ל ועי' ראש יוסף ועי' תוס' יבמות קי"ט א' שכ' דהיכי דאיכא חזקה עם המיעוט חייש ר"מ מדאורייתא למיעוט וכאן איכא ח"א דבהמה אך גם שם התוס' מסתפקים בזה אי חייש מדאורייתא למיעוט היכי דאיכא חזקה ועיי"ש מה שמקשים מדמאי: בא"ד ואפילו מחמיר בשאר בשר פסח וקדשים א"י להחמיר. עי' במרדכי סוף חולין דהוכיח מכאן בהיפוך דחייש מה"ת למיעוט דאל"כ מאי פריך פסח וקדשים דאכילת קדשים הוה דאורייתא עכ"ל. ור"ל אף דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת בשו"ת מ"מ היכי דלא תיקן לעקור אין קושיא וא"כ י"ל דגם ר"מ ל"ח למיעוט רק במקום שאין בו עקירת דבר מה"ת דאסור לייבם מ"מ י"ל דל"ח עקירה דיכול לייבם

לייבם כשהוא גדול ועוד נ"ל עפמ"ש הט"ז ביו"ד סי' ק"ח ובחו"מ סי' ב' דהיכי דמפורש בתורה להקל אין כח ביד חכמים להחמיר והכא כיון שמפורש בתורה אכילת פסח ולא חיישה שמא במקום נקב שחט אין כח בידינו להחמיר אך באמת קשה ע"ז דהא גבי לולב ג"כ מפורש ולקחתם לכם ביום הראשון ביום ואפילו בשבת ואעפ"כ גזרו חכמים שלא ליטול בשבת וי"ל דהכא דהוא עקירה לגמרי למצות פסח בכה"ג אין כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת דדוקא היכי דאין עקירה למצוה לגמרי כגון סדין בציצית דיוכל לקיים מצות ציצית בטלית צמר אבל כאן אי ניחוש למיעוט א"א לקיים כלל מצות פסח בשום אופן ומיעקר מצות זו לגמרי . ודו"ק : ע"ב תוס' ד"ה ותבעי . ה"נ הוס"ל יש להם מחשבה דהיינו מחשבה עם המעשה . עי' בחדושי הר"ן ועי' בטג"ש :

דף יג ע"א תוס' ד"ה בעא עסה"ד . וצ"ל דר"ה תלמידיה דרב היה קטן משמואל ור"ה דבעי שמואל מיני' הוא ר"ה אחר וא"כ הך ר"ה דיתיב קמיה דר' ירמיה הוא ר"ה תלמידיה דרב וזה דוחק שיהיה קטן מר' ירמיה ועי' בחבורי כנוס ספרים שהארכתי בזה ועי' תוס' גיטין די"א ב' ומש"ש בגליון באורך . וי"ל דכוונת התוס' דשמעתין הוא ג"כ כמש"ל בכוונת התוס' עיי"ש ודו"ק : ע"ב גמ' וניחוש שמא מין הוא . ק' די"ל דמוקמינן לה בחזקת היתר הנאה שבחיי' היתה מותר בהנאה : תוס' ד"ה אבל . וא"ת א"כ לישתוק קרא מיני' כו' . י"ל דלעולם סברא החיצונה דמקבלים ואי לאו איש איש הו"א אפילו חובה קמ"ל איש איש מדאיצטריך לרבות נדבה ש"מ דחובה לא ע"ל דבאמת הסברא חיצונה דמקבלין רק כשלא היה הבהמה שלו דליכא חשש דרבעה ואיש איש מרבה אפילו בהמה שלו יכול להביא וז"ש איש איש . איש נכרי שוה לגמרי לאיש ישראל דיכול להקריב בהמתו : ד"ה תקרובת . ונראה לפרש דלענין איסור ל"פ דמקיש רחמנא למת לענין איסור הנאה כו' עי' תוס' ב"ק דע"ב ב' ד"ה דאי שכתב בהיפוך דלאכילה איתקיש ולא להנאה : בא"ד התם ליכא תקרובת ודאי אלא חששא בעלמא היא והיכי דגזולות רבים ל"ג רבנן . משמע דספיקא דאורייתא מדרבנן לחומרא כמ"ש ל"ג רבנן . ואפשר לומר דהכא אינו ס' שקיל דיותר שכיח דאין בו תקרובת ודוחק וא"ל דאיכא חזקה דמעיקרא שלא היה תחתיו תקרובת דו"א דודאי כבר היה כמה פעמים תחתיו תקרובת וכבר איתרע החזקה : בא"ד פי' דלא מצית אמרת תיקו להוציאו מידי נבילה . עמש"ש בגליון :

דף יד ע"א גמ' א"ה בהמה לר"י ביו"ט היכי שחטינן . פי' בח"ר : שם ר' יהודה ור' יוסי ור"ש אוסרין . ק' דלמא דוקא בדאורייתא לית ליה ברירה אבל במוקצה דרבנן אית ליה כדמחלקינן שלהי מס' ביצה בין דאורייתא לדרבנן בברירה וי"ל דהכא נהי דאסור תרומה דאורייתא מ"מ כיון שזה שותה מן החבית ומת ששתה הוא פירש וכל דפריש מרובא פריש ומה"ת שרי דאף דר"י ס"ל מין במינו לא בטיל זה דוקא בעודו מעורב אבל בפירש י"ל דמרובא פריש ואין בו מן האיסור כלל אפילו מיעוט ול"ש לומר דלא בטיל דאין כאן מן האיסור כלל איברא דו"א דהא ר"י יליף לה מולקח מדם הפר והתם כשלוקח הוי פירש וניטא מרובא פריש ואין בו מדם השעיר כלל ש"מ דל"א הכי ונ"ל הטעם דבדבר לח הנבלל ל"ש לומר מרובא פריש כיון שנבלל ודאי יש בו טעם מהאיסור ג"כ וה"ה כאן דמיירי ביין שהוא נבלל : תוס' ד"ה השוחט . והשתא כיון דמומר הוא בלא שום אחד מכל אלו ת"ל דפסול . עט"ז ס"י ד' ולכאורה גם התוס' לא מקשים דמומר אינו אסור בהנאה משא"כ בשוחט לשם אחד מכל אלו אסור בהנאה אלא דייק מדתני פסולה ולא זבחי מתים ש"מ דאינו אסור בהנאה כדאיתא לקמן דף מ' ואם כן ה"ל א' מכל אלו : ד"ה אם לא . וכ"ת בעוף ופלה שראוי ליתנו חי לפני נץ כו' . והשתא דייק שפיר דמטעם מוכן לאדם אינו מוכן לכלבים אסור דאי אמרת דאינו מוכן לאדם א"כ לישתרי דהא ביה"ש היה ראוי ליתנו לנץ והוה מוכן לבהמה ביה"ש אלא ע"כ דמטעם מוכן לאדם אינו מוכן לבהמה אסרית לי' ואע"ג דאינו ראוי לשוחטה מ"מ עומד לאדם וכל שעומד לאדם אינו עומד לבהמה ומעיקרא בל"ז לא ניחא להו לשנויי דנהי דא"י לשוחטה מ"מ אינו עומד לאדם דאכתי קשה מנ"ל דמשום האי טעמא אסור לי' דלמא עומד לאדם הוה ראוי לבהמה והכא שאני דאין ראוי לאדם אבל אי מיירי בעוף ע"כ מדאסר לי' היינו מטעם דמוכן לאדם אינו מוכן לבהמה : בא"ד אלא משמע דאפילו ליכא טעמא דמוקצה כצ"ל : ד"ה בהמה . וגבי תרנגולת אמר אביי בביצה דף כ"ח וי"ל דהתם קאי על ר"א ור"א אית לי' ברירה בביצה ל"ד במשנה דעומד אדם על המוקצה עיי"ש :

דף טו ע"א תוס' ד"ה מורי להו כר"מ . וכן דרש רבא בפ' כירה כר"ש . ט"ס הוא וצ"ל ר"ח בר אבא וגם רבה ורב יוסף ורנב"י משמע קצת דסברי כר"מ ואינו מוכרח עיי"ש : ע"ב תוס' ד"ה כגון . א"נ חברייא גופי' מספקא ליה כצ"ל : ד"ה כגון שקצץ . כמו כאן קיצץ בן זכאי ת"ת כצ"ל : ד"ה כאן במחובר . לעיל גבי ר"ח לא הו"מ לשנויי הכי . ק' דהא גם עכשיו מקשה מנא תימרא דשני בין מחובר מעיקרו ואשכח ברייתא דדייק מינה משא"כ לר"מ לית לן הוכחה מברייתא ומנ"ל לחלק בין מחובר מעיקרו לתלוש ולבסוף חברו :

דף טז ע"א גמ' ל"ק הא בסכנא דפחרא כו' . הו"מ למימר דאינו מכוון לשחיטה רק מסבב הגלגל ועי"ז נשחט ורבנן הוא דבעי כוונה לחתיכה אלא מדנקט מוכני משמע דמטעם מוכני פסול לי' ולא מטעם כוונה : שם אמר רבא פשיטא לי תלוש ולבסוף חיברו לענין ע"ז הוה תלוש כו' . תימה לי אמאי לא חשוב לענין מעילה דתניא הדר בבית של הקדש מעל ד"כ ע"א וכן במשנה שם עד שידור תחתי' בש"פ וי"ל משום דר"ל מחלק שם במעילה בין הקדישו ולבסוף בנאו דמעל אבל בנאו ולבסוף הקדישו לא מעל א"כ ל"ח כתלוש לגמרי דהא בבנאו ולבסוף הקדישו לא מעל ובזה מיושבין דברי הר"מ בפ"ה מהלכות מעילה דין ח' דבבנאו ולבסוף הקדישו לא מעל והקשה הכ"מ שם דהא הש"ס לא מחלק בכך אלא כי היכי דלא תסייע לרב דאמר המשתחוה לבית אסרו וכיון שהר"מ פסק כרב א"כ גם במעילה אף בנאו ולבסוף הקדישו מעל ולפמ"ש א"ש דהר"מ הוכיח מרבא דבכאן דס"ל כרב בע"ז ואעפ"כ לא ס"ל במעילה דהוה תלוש לגמרי מדלא חשוב ליה הכא וע"כ דמחלק בין בנאו ולבסוף הקדישו ולכך לא פסיקא ליה אי כתלוש דמי או כמחובר דמי ולכך פסק הר"מ כמותו דבתרא הוא ודו"ק :

דף יז ע"א גמ' אלא לר"ע מאי הצאן ובקר ישחט להם . כיון דלרידיה בשר תאוה לא איתסר וחולין לא בעי שחיטה במדבר : תוס' ד"ה וכ"ש . וקשה דא"כ כו' אדרבה אקריבו להו טפי כיון דהותרו הבמות . וי"ל כיון דהכל שוחטין קאי אעוף א"כ לעולם שוחטין משמע לי' ג"כ דקאי אעוף ועוף לא קרב בבמה כמ"ש התוס' לקמן דכ"ב ב' אך ז"א כיון דלא קרב בל"ז מותר כמ"ש לקמן בצבי ואיל ולא היה צ"ל משום דארחיקו אך י"ל דארחיקו קאי אמקדש ואי משום במה אכתי עוף ל"ל לאשמעינן והו"ל להקדים לעולם שוחטין דקאי אבהמה . אך זה רחוק גם בל"ז הא גופא מספקא לי' אי עוף נאסר במדבר די"ל הואיל ולא היה בהן חלק אכילה לישראל א"כ ישראל שרצה לאכול עוף האיך יעשה : ע"ב גמ' אמר רבא ג' מדות בסכין כו' . ק' דהו"ל למימר ד' מדות בסכין שיש בה פגימות הרבה אפילו מסוכסכת אסור ולפמ"ש הבעה"ע ניחא ועי' בט"ז סי' י"ח מ"ש לדעת בעה"ע וקשה לדעתו ג"כ ונראה דבל"ז ק' דהו"ל למיחשב מסוכסכת בהוליך והביא וצ"ל כיון דהוליך והביא הוה כאגרות וכבר חשוב אוגרות א"כ ג"ז לק"מ דהא דפגימות הרבה אסור משום דפגימותיה מרובין חיישינן שמא השיב ידו מעט והביא כמ"ש הרשב"א והביאו הב"י בטוש"ע שם א"כ הוה כמו מסוכסכת בהוליך והביא דהוא בכלל אוגרות : שם פשיטא כיון דכי נקוב טריפה בעי בריקה . עי' תוס' לעיל דף ט' א' ד"ה כולהו תנינהו : תוס' ד"ה פגימת . דפגימת מזבח בהדיא כתיב אבנים שלימות . יקשה דאדרבה משמע אפילו פחות מחגירת צפורן והרי בקדשים דתמים לא משמע בלא פגימה אעפ"כ כתבו התוס' לעיל דהו"א אפילו פחות כ"ש מזבח וי"ל דבאמת נקיט וכולן פגימתן כפגימת המזבח ופגימת מזבח כדי שיחגור רק דק"ל להתוס' למה תלה אלו בפגימת המזבח וע"ז משני דפגימת מזבח בהדיא כתיב ולפ"ז צ"ל דהך דיכולין פגימתן כו' מדברי ר"ל היא :

דף יח ע"א רש"י ד"ה מגל קציר . דרך הליכתה אינה קורעת לב"ה . וא"ל דגם לב"ש אינה קורעת רק דגזרו הולכה אטו הבאה דאפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן כדאיתא בביצה ד"ז וכ"ת לענין טומאה נמי נגזור אפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן : ד"ה אבל באכילה אסורה . גזירה הולכה אטו הובאה . וקשה דהא מסוכסכת לא ישחוט לכתחלה גזירה הולכה ואעפ"כ דיעבד שרי ומנ"ל לר"י דב"ה גזרו כאן אף דיעבד ואולי דברי רש"י היה נ"ל דהא באמת הפגם קורע אף בירידה כמ"ש רש"י לעיל רק מגל קציר כפופים מאד כמ"ש רש"י לעיל ועכ"פ מדי מיעוט לא נפקא שלפעמים אינו כפוף כ"כ ואף בכפוף לפעמים קורע ואמרינן סמוך מיעוטא לחזקה וס"ל בח"א אמרינן בחזקת טומאה ל"א וב"ש ס"ל בת"א קיימא והשתא מתה היא וקמיפלגי בפלוגתא דלעיל ד"ט א' אלא דלפ"ז מתניתא דתני נבילה ב"ש היא ועוד קשה דהר"מ פסק שם דנבילה וכי יאמר כב"ש ולא כב"ה : ד"ה ר"י בר"י אומר מלא החוט . ש"מ דל"ח אי נפיק מיניה ולמטה כו' . וי"ל לפמ"ש הר"א ממיץ בס' יראים וכתבתי דבריו למעלה ד"ט א' דמוגרמת לשון העלאה א"כ אין ראיה דלכך נקים סמוך לראש דקאי על מוגרמת דהוא לשון העלאה דמשמע שמגרים לצד מעלה : תוס' ד"ה אבל . משום דאין הלכה כן כרפ"ה כו' עי' ראש יוסף : ע"ב גמ' אמר רב פפא משמיה דרבא כו' צ"ל פפי עי' תוס' : שם אמר לי רב שמן מסיכרא . צ"ל מסיכרא וכן בנדה ל"ו איתא רב שמן מסיכרא וכן בפסחים ל"א ב' רפרם מסיכרא : רש"י ד"ה ומוגרמת . וסתמא הוא ורבנן קאסרי לה . מוכח ממה שכתב לקמן י"ט א' אם כן העיד עלי' מבעיא ליה :

דף יט ע"ב רש"י ד"ה לא חילק ידענא . ולפי הרבנים לישנא בעלמא הוא ועי' רש"י שם דגרים חילק ובילק והם דייני סדום וכאן ל"ש זה : ע"ב בגמ' שחיטה העשויה כמסרק כשרה כו' . קשה דלמא מיירי בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש דנפקא חיותא בשחיטה וצ"ל דר"נ ס"ל דיותר מסתבר להכשיר שחט שליש דאיכא רובא בשחיטה מהגרים שליש דליכא רובא בשחיטה וא"כ ממ"נ מוכח מר"א בר מניומי שאמר שחיטה העשויה כמסרק כשרה דשחט שליש כשר דאף אם תאמר דמיירי בהגרים שליש אם כן כ"ש דשחט שליש כשר : שם אזל ר"א אמרה קמיה דר' אלעזר כו' . זהו לאחר שעלה לא"י דרב יהודה היה בבבל ור' אלעזר ור"י בא"י : שם וא"ד מחזיר דוקא . צ"ל דס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת דאל"כ נבילה וטריפה דאמר יחזקאל דדרשינן ליה הואיל ואישתרי מליקה גבייהו ולמ"ד מחזיר דוקא אין שחיטה לעוף מה"ת לאו נבילה ולאו טריפה היא :

דף כ ע"א גמ' ואי ס"ד מחזיר דוקא מאי אי"א מולק אפילו שוחט נמי . וי"ל דשוחט גזרינן החזיר אטו לא החזיר ואסור אף דיעבד משום גזירה זו כי היכי דאוסר לעיל דיעבד במגל קציר גזירה הולכה אטו הבאה . אך ק' דלפ"ז גם במליקה ליאסר דיעבד אטו לא החזיר אך לפמ"ש התוס' לעיל דבדיעבד לכ"ע כשירה בכל ענין במליקה א"כ הדק"ל ואדרבה מסתבר כמ"ד מחזיר דוקא דלכך תני המולק אך זה טעות דהא מצות מליקה כך היא מחזיר סימנים ואיך שייך דיעבד וגם קושיא דלעיל ל"ק דבמליקה נגזור החזיר דהא עיקר מצותו בהחזיר ואין לו דרך אחר למלוק משא"כ בשחיטה דעיקר מצותו מן הצואר ק' שפיר דלמא משום כך פוסל דיעבד אף בהחזיר וי"ל דמשום כך נקים מסתבר ואי הוה תיובתא גמורה דמצי לשנויי כדמשנינן ומיושב קושית התוס' דלעיל ודו"ק . ואף למפורשים גזרה הולכה אטו הבאה באותה שחיטה שמא יביא מעט הכא ג"כ יש לגזור שמא אח"כ יוחזרו הסימנין למקומם ויהיה לא החזיר וישחוט כן וזה שכיח יותר מגזירה דיביא ולכך מן הצדדין אף לדעת התוס' דלא החזיר אסור דיעבד כהבנת הש"ך בדבריהם אעפ"כ לא גזרינן אטו לא החזיר משום דאינו מצוי שיהיה קלקול באותה שחיטה אחר שהחזיר דהא אף בלא החזיר משחטי סימנים שפיר לרש"י וכן לתוס' ורא"ש דהא מהני ידע א"כ אין כאן חשש שמא יוחזרו אח"כ למקומן חדא דאינו מצוי שיחזרו ואף אם יוחזרו משחטי סימנים שפיר ומדי ספק לא נפקא ואיכא ס"ס משא"כ בעוף דאין כאן אלא חד ספק ודמי להך דמגל קציר ודו"ק . אך יש לדחות דאי ס"ד דמטעם גזירה אוסר א"כ לא אסור אלא באכילה כב"ה דלעיל א"כ לא הו"ל למינקט פסולה דמשמע נבילה כב"ש דלעיל כדאסקינן לעיל דפוסלין הוה נבילה עי' רש"י לעיל ועי' רש"י לקמן ע"ב ואי קשיא ליתבי' ממתני' השוחט מן העורף פסולה איכא למימר דטריפה ולא נבילה ול"ח להא דתני פסולה ודו"ק : רש"י ד"ה אמר שמואל הא איכא מוליך ומביא כו' והאיכא תלוש . ואע"ג דתלוש לאו מליקה כלל כמ"ש רש"י לעיל אמורא צריך לפרש דבריו שלא נטעה :

תוס' ד"ה אילימא דלא הוה טריפה ע"י שמיטת סימנין כצ"ל : ע"ב גמ' אמר ר"ח אף אנן נמי תנינא כו' . ק' דלמא שאני עוף דחיותו מועט תדע דעוף בחתיכת סימן א' נבילה משא"כ בבהמה וכן בפא"ס דמ"ה קאמר בעופא מאי ופרש"י דעוף חיותו מועט מיהו דעת הר"ן והרשב"א בסמוך דאף בעוף בסימן א' אינו נבילה ועי' רש"א בסמוך : שם אמר לך חלדה ה"ד כחולדה הדרה בעיקרי בתים . ג"י ס' התרומה בנקרי מתים לשון נקרת הסלעים שהיא חורין : רש"י ד"ה אדרבה איפכא מסתברא . דהא הקישא בסיני נאמרה כו' . רש"י לשיטתיה בסוכה דל"א דכל המדות אין אדם דן מעצמו והתוס' חולקים שם ומכאן משמע כשיטת רש"י : ד"ה כל המעכב בשחיטה . ולכתחלה כולהו בעי כו' ועי' רש"י לקמן כ"א ב' ד"ה ואינו מבדיל שכתב דסי' ב' אפילו מצוה לכתחלה ליכא ועמ"ש לקמן בגליון בתוס' דכ"א ב' :

דף כא ע"א כיצד מולקין כו' או רובו ורוב בשר עמו . משמע דזהו ממצות מליקה וקשה דהא עוף בסי' א' נבילה כמ"ש רש"י לעיל וכי מתה עומד ומולק וי"ל ורוב בשר עמו היינו עם חתיכת הסימן חותך רוב בשר וחותך הבשר והסימן יחד ועי' זבחים דס"ה ב' רוב בשר מעכב א"ב . ולפרש"י שם מבואר דס"ל דחותך הרוב אחר חתיכת סימן ולפי התוס' שם י"ל דהותכו עם הסימן וכדכתיבנא . ועי' בלח"מ פ"ו מהל' מע"ק דין כ"ג . שוב מצאתי ברש"א שפי' לעיל ברש"י דבסימן אחד לחוד לאו נבילה רק עם שבירת מפרקת ורוב בשר מכח קושיא זו דכתיבנא ולפמ"ש אין ראיה מכאן ועי' בחדושי ר"ן לעיל שכתב ג"כ דבסימן א' לחוד לאו נבילה הוא והוכיח זה מלקמן עיי"ש : תוס' ד"ה כמשפט . מהתם נמי תיפוק ליה עולת העוף ול"ל כמשפט . צ"ל דהתוס' כ"כ לשיטתם לקמן ע"ב ד"ה מה חטאת דס"ל דעולת העוף נמי בכלל ההיקש דזאת התורה משא"כ לשיטת רש"י שם לק"מ . ואפשר דגם לרש"י מקשי דלפ"ז צ"ל דגם חטאת העוף הבא מן החולין מהאי הקישא דזאת התורה יליף וע"כ דס"ל דהאי היקישא אף לעוף וא"כ ק' דעולת העוף נמי בכלל ההיקש : ע"ב רש"י ד"ה ת"ל והקריבו . דר"י נמי אמלק והקטיר דת"ק סמיך . עי' בסמוך דכ"ב בתוס' ד"ה ת"ל והקריבו ומש"ש : תוס' ד"ה מה חטאת . ור' ישמעאל סבר דגמרינן הקישא לחולין כו' . ובל"ז י"ל דר"י ס"ל דחולין ידעינן מדאינו נאכל כמ"ש התוס' בדבור הקודם ביום סבום צוותו . ידו הימנית ס"ל כהונה לא בעי אצבע עי' בסמוך : ד"ה ואינו מבדיל . וקשה לפירושו כו' . דהא דקתני השוחט דיעבד אאחד בעוף וי"ל דמ"ש רש"י כאן היינו מדאורייתא דסימן הב' מדאורייתא אפילו מצוה לכתחלה ליכא אבל סימן אחד מדאורייתא צריך לשחוט כולו כמ"ש עוף הכשירו בסימן א' ובזה ל"ק ממ"ש רש"י לעיל ד"כ סוף ע"ב דלכתחלה כולהו בעי דשם ר"ל מדרבנן ובאמת בל"ז ל"ק מהך דא' בעוף די"ל דדיעבד נקט משום ורידין וס"ל כרשב"א שם דר"י פוסל אף דיעבד ורבנן ס"ל לכתחלה צריך לשחוט ורידין ובדיעבד כשר ולכך נקט דיעבד אבל סי' הב' אף לכתחלה א"צ לשחוט אך רש"י לא פי' כן לקמן : בא"ד ולוקמה כולה כראב"ש ואי בעי ב' ואי בעי רוב ב' כיון דמפרש א"צ להבדיל משמע דעיקר המצוה בהבדלה וא"כ ה"ה בעולה עיקר המצוה ב' רק דיליף דכשאחוז הראש בגוף ג"כ כשר א"ש לפ"ז ב' לכתחלה רוב ב' דיעבד : בא"ד דכיון דלא חס עליו ואסבלה ליכא למיגזר כו' כצ"ל : בא"ד ואפילו חתך רוב בשר עם סי' הראשון גזרינן כצ"ל : בא"ד דכיון דחתך רוב בשר עם סימן הראשון כשמבדיל אחר ההוא מתה עומד ומבדיל כו' וקשה דאפילו בלא רוב בשר הא עוף בסי' א' מתה כמ"ש רש"י לעיל כ' ב' וכ"כ התוס' שם ד"ה ותיקשי . וא"כ כבר מתה וע"ק לאביי דס"ל דמיתה אינו עומד ומבדיל א"כ באמת לדידיה היאך מולק עולת העוף וכדאקשי לעיל גופא לרבא וצ"ל דבאמת ס"ל דאין לחוש לזה הואיל ומצותו כך הוא ולכך מקשי רבא וליטעמיך דלדידיה לק"מ דמצותו כך אלא לדידך דאקשית וכי מתה תיקשי עולת העוף וא"כ היכי קאמרי התוס' וכי האי גוונא בעולה לאו הבדלה הוא דהא בכל הבדלה כבר מתה היא מסימן אחד . ודוחק לומר דתוס' ס"ל דמסימן אחד לאו מתה בעוף והא דמקשה לעיל לרבא היינו בחתיכת מפרקת ורוב בשר עם סימן א' מתה אבל לבתר דאסקינן בלא רוב בשר לאו מתה היא דזה דוחק דמנ"ל דעם סימן אחד מתה כיון דבסימן אחד לחוד לאו מתה ובמפרקת לחוד ג"כ ס"ד דאינו מתה דהא קאמר וליטעמיך ונ"ל דבאמת בעולה אף דמתה עומד ומולק דהכשר מליקה כך היא אבל בחטאת כיון דאינו מהכשר מליקה מה שמבדיל אחר חתיכת רוב בשר כיון דלאו מהכשר מליקה והבדלה היא ל"ח הבדלה כלל דכי מתה עומד ומבדיל אך דעדיין נשאר הקושיא דאף בלא רוב בשר בסי' אחד לחוד מתה כדמוכח מדברי אביי גופא דלעיל שוב מצאתי בחידושי ר"ן ד"כ ב' ד"ה ותיקשי לך שמפרש כמש"ל דמסי' א' ממפרקת ורוב בשר פריך : בא"ד דמוהקריבו נפקא דחילק הכתוב כו' . אבל מה דאסור בשעת הזאת לא אתי מוהקריבו דגבי עולה ליכא הזאה כלל אך קשה איך קאמר דמוהקריבו נפקא נימא איפכא הא' דמהקריבו לא אתי אלא לחלק דבחטאת אין חוב להבדיל כמו בעולה אבל אם רצה מבדיל לכך כתב לא יבדיל דאסור להבדיל :

דף כב ע"א רש"י ד"ה כ"מ שנאמר אצבע וכהונה . ובעולת נדבה כתיב כהן והקריבו הכהן . וצ"ל דכהונה לאו מילתא אחריתי הוא רק גילוי מילתא על עיקר מליקה דאל"כ האיך למדין חובה מנדבה עי' תוס' לעיל ד"ה כמשפט בסוף הדיבור : תוס' ד"ה ת"ל והקריבו . דהא איצטריך לראשו של מזבח כו' . וי"ל דרש"י ס"ל דאי לאו והקריבו ממלק והקטיר לחוד הו"א דכמשפט לגמרי משמע דאין היקש למחצה וע"כ דלגמרי אקשינהו אף לענין דאינו מבדיל בסי' אחד והך דמלק והקטיר הוה מוקמינן לראשו של מזבח אבל השתא דכתיב והקריבו לאורויי דע"כ לאו לגמרי הוקש לחטאת העוף א"כ י"ל דהוקש דמליקה והקטרה לגמרי משמע אף לענין ראש בעצמו דאין היקש למחצה דסוף סוף האי היקשא דכמשפט אינו לגמרי דהא כתיב והקריבו אית לן למימר דהיקשא דמליקה והקטרה לגמרי אקשינהו : ע"ב גמ' איצטריך קרא למעוטי ספיקא . הניגה ד' יומא ע"ד כריתות כ"א מנהות צ"א בכורות מ"א : רש"י ד"ה מן התורים . יצא ידי נדרו או לא . מיישב בזה קושית התוס' ד"ה והביא עיי"ש : ד"ה אא"ב אשמועינן קרא דברי' נינהו כו' . דאי ידעינן דברי' לא איצטריך למעוטי דמה"ת נכשיר תורים כתיב והאי ברי' בפ"ע : ד"ה איצטריך קרא למעוטי . וכיון דלא פשיטא לן לא הא כו' עי' בפר"ח כללי ס"ס ועמ"ש בגליון בחגיגה ד' שהארכתי : תוס' ד"ה ומה תורים א"כ מנ"ל דתורים לא הוכשרו בקטנים . וי"ל דנפקא ליה מן התורים ולא כל התורים וכ"ת מן דבני יונה למאי אתי י"ל למעט תחלת הציהוב וא"ל דבל"ז נפקא לר' דהא גדולים לא אתי אלא מק"ו דתורים ודיו לבא מן הדין להיות כנדון דהא גם בתורים פסול תחלת הציהוב י"ל דהשתא דמפקינן מן התורים למעט קטנים לית לן קרא למעט תחלת הציהוב בתורים לכך איצטריך מן דבני יונה למעט תחלת הציהוב והשתא דאימעוטי תחלת הציהוב ע"כ דברי' היא דאי ספיקא היא ממ"נ כשר דהא השתא ס"ל דבני יונה כשרים בין גדולים בין קטנים וא"כ כיון דברי' היא ממילא נשמע דגם בתורים פסול תחלת הציהוב ודו"ק עי"ל דבאמת נדע דתורים גדולים פסולים מדלא כתיב בני התורים ויונה דהו' קאי בני אתרוייהו או לכל הפחות לכתוב בני יונה ותורים והוי משמע דקאי בני אתרוייהו ונשמע ג"כ דתורים גדולים כשר כמ"ש התוס' לעיל אך דק' הש"ס דניליף מק"ו דבני יונה אף דכתיב בני מ"מ אינו ממעט גדולים רק לגופא דמלתא לאוכחי דקטנים כשר אבל גדולים ניתי מק"ו וע"ז משני שפיר דלא לישתמיט בשום דוכתא דייקא דאי לסברתך דבני אתי לאורויי דקטנים כשר לכתוב בחד דוכתא בני ובחד דוכתא לא לכתוב ונשמע דכשר בין גדולים ומדלא אישתמיט בשום דוכתא ש"מ קטנים דוקא : ד"ה והביא . אבל בשאר במות איכא למ"ד דאין שום עוף קרב בבמה . זבחים קי"ט ב' לדברי האומר אין מנחה בבמה אין עוף קרב בבמה :

דף כג ע"א רש"י ד"ה וא"ר יוחנן . או לרבות את הפלגס בנסכים הללו . ועי' רש"י מנחות צ"א ב' ועי' תוי"ט פ"א דפרה משנה ג' ובתוס' חדשים שם : תוס' ד"ה איצטריך קרא למעוטי ספיקא . דבההוא קרא לא כתיב אלא חד מיעוטא דהוה או למעט כו' כדאשכחן בעלמא : בא"ד דבלאו האי קרא הייתי פוטרו מן הראיה משום דא"י לסמוך . זהו למ"ד ספיקא דאורייתא מה"ת מותר אבל למ"ד ס' מה"ת להחמיר שפיר יכול לסמוך כיון דמה"ת חייב מספק יכול לסמוך ג"כ ועי' תוס' זבחים דל"ג א' ד"ה סמיכת אשם ומש"ש בגליון ועמש"ש בחגיגה דף ד' בגליון : בא"ד וספק מצורע דמייתי אשמו ולוגו . עמ"ש בגליון תוס' יומא ע"ד ד"ה איצטריך : בא"ד השתא דכתב רחמנא סנפיר עד דאיכא סנפיר וקשקשת . וא"כ י"ל גם כאן דקמי שמיה גליא והא דאיצטריך למעוטי לאורויי לן שלא נטעה . אך זה לא יצדק בכאן דממ"נ אי גליא דקטנים הוא מן דבני יונה למאי אתא . וצ"ל דקושיא זו אהך דיומא בכוי דולמא לעולם קמיה שמיא גליא דבהמה לכך אסר חלבה שלא נטעה ואי קשיא א"כ נפשוט דבהמה הוא די"ל דמשום בריה אסר רחמנא וספק לן אי משום בהמה אי משום בריה אך לפ"ז למה צריך כסוי מספק דהא משום חיה ליכא לספוקי רק על ברי' או על בהמה וצ"ל דאי ברי' י"ל דהוא מין דומה לחיה לענין כסוי ואע"ג דלענין חלב ל"ד לחיה ודוחק וצע"ג : ד"ה כי משתתם . ולר"ל נ"מ גם לפרה . עי' תוס' תמורה כ"ה ב' ד"ה והאי תנא ולפמ"ש כאן אין מקום לקושיא דהתם עיי"ש : ע"ב תוס' ד"ה ואי דר"מ . דלענין מצה ילפינן תודה מפסח . וא"ל דמיבעי הכא אי חמץ היא כמו בפסח א"ד שאני התם דרבי' קרא וי"ל דא"כ ל"ל למיבעי באומר מן החמץ או מן המצה באומר הרי עלי מן החמץ לחוד יכול למיבעי ועי' במהר"ם : ד"ה פרה . אין דנין ק"ו ובנין אב מהלכה כדתנן בנזיר בפ' כ"ג כו' . וא"ל יוכשר עוף במליקה מק"ו דעגלה שאינה כשרה במליקה וא"ל דיליף בזבחים ס"ה מוהקריבו דבעי' שתהא בעצמו של כהן ז"א די"ל דוקא מתורת מליקה בעי' עצמו של כהן אבל מתורת שחיטה ערופה כשרה בק"ו וי"ל דכתיב הערופה למעט דאין אחרת בערופה וממילא אמעיט ע"כ עוף :

דף כד ע"א גמ' וכל היכי דכתיב ביה חוקה ל"ד ק"ו . קדושין ל"ד א' : שם ותהא עגלה כשרה בשחיטה מק"ו . ק"ק דאי עגלה כשרה בשחיטה ל"ל הערופה למעוטי דאין אחרת בערופה הא ליכא ק"ו . וי"ל דהערופה איצטריך לדלקמן דקי"ז ב' עיי"ש ועי' תוס' לעיל די"א ד"ה הערופה ובמהר"ם שם ועי"ל דאיצטריך למעט עוף כמש"ל : שם לוים במומין כשרים כו' . והא דלא חשוב אנינות ג"כ דפוסל בכהנים ומכשיר בלוים כמ"ש הר"מ בפ"ג מהל' כלי המקדש ה"נ בן לוי אונן מותר לעבוד ולשורר . י"ל דלא פסיקא ליה דהא איכא כה"ג דלא פסלה ביה אנינות : רש"י ד"ה וערפו העגלה . שנה עליו הכתוב לעכב . ק' דהא מסקינן דאע"ג דכתיב עיכובא דרשינן ק"ו ובפרט לפמ"ש התוס' דתרי אשר עלה כתיבי לעיכוב ואעפ"כ דרשינן ק"ו ומוקמינן אשר עלה לדרשה אחריתי ה"ה כאן . וע"ק די"ל דהא לא דרשינן כ"א מיתורא וי"ל דיתור אתי לאורויי בערופה אין במליקה לא אבל בשחיטה כשר : תוס' ד"ה ומה במקום עסה"ד . ועי' תוס' יומא דמ"א ע"ב ד"ה ועשהו : ד"ה טעמא . וי"ל דפריך משום דבפ' ט"ב דריש ר' ינאי כו' . כוונתם דשם ל"ד קאמר דאליבא דר"י פליגי וס"ל לר' ינאי דר"י מודה דבהגרלה מעכב דכתיב אשר עלה : בא"ד אבל מ"מ הקשה הר' מנוח כו' . זה דוקא לפי' השר מקוצי אבל לפי' דלעיל א"ש ועי' רש"י יומא מ"א בתוס' ד"ה כתב מ"ש ועמ"ש שם בגליון בגמ' שם : ע"ב ד"ה התורה עסה"ד . אבל הכא לא כתיב אחת . א"כ לאו מטעם צירוף מטמא רק מטעם אויר :

דף כה ע"א תוס' ד"ה ומה כל . וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה . ואף דגם כלי חרס נעשהו אב הטומאה באהל המת וכ"ש וכל כלי פתוח וצ"ל דאכתי לא ידע המקשן מהך דכלי פתוח דהא מהכא משני ליה וע"כ דלא ידע דהך כלי פתוח בכ"ח משתעי : ד"ה ואפילו כלי שטף מציל . כגון אם שרץ באויר כ"ח פנימי ואוכלין בכ"ח חיצון כו' רבותא היא דלא נימא כיון דכלי הפנימי טמא מחמת שרץ יקבלו האוכלין טומאה מחמת אויר של כלי פנימי שהוא טמא כאלו מיגעו בכלי הפנימי ובזה יתיישב קושית מהרש"א אך דלפ"ז א"כ איצטריך תרי תוכו למעוטי תוך תוכו חד ליטמא וחד למעט מלטמא דאי כתיב לטמא לחוד הו"א ליטמא אפילו תוך תוכו כיון דהכלי הפנימי טמא מטמא האוכל שבאויר החיצון כאלו נגעו בהן ואי כתיב ליטמא לחוד הו"א דלטמא אפילו תוך תוכו שכן מרובה מדת לטמא כמ"ש התוס' לעיל כ"ד ב' ד"ה מגבו . איברא הא דכתיבנא דליטמא האוכלין מחמת אויר כלי פנימי שכבר נטמאה י"ל

דבפסחים

רבפסחים דף כ' מסקינן דל"א כמאן דמלי טומאה דמי ודייק לה מקרא א"כ לא מצי ליטמא האוכלין מחמת כלי הפנימי רק מחמת כלי החיצון והיא עצמה אינה טמאה שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. איברא דבת"כ פ' שמיני פרשה ג' דרוש ב' תוכו ולא תוך תוכו חד ליטמא וחד לטמא יעבוד שם צריכותא עיי"ש ובקרבן אהרן הקשה שם דא"כ לא אייתר להנהו דרשות דלעיל כיון דאיצטריך תרי לדרשא דתוך תוכו ותי' דדריש אותן מדלא כתיב בו עכ"ד. ונעלם ממנו דברי התוס' דלעיל ד"ה וחד לגז"ש דע"כ צריך שיהיה מופנת מטעם שכתב מהרש"א ול"נ דהת"כ לא מצריך כלל להך גז"ש דהנה התוס' לעיל דכ"ד ב' ד"ה או אינו מקשו מדאיצטריך ולא תוך תוכו כו' ותי' כיון דמטמא אחרים מאומרו איצטריך שפיר לאוכלין הנתלין כו' וכ"ז לש"ס דילן דלא דריש תוך תוכה כ"א בליטמא אבל בת"כ דדריש אף בליטמא תוכו ולא תוך תוכו ממילא שמעינן דטמא מאוירו דאל"כ פשיטא דתוך תוכו אינו מטמא כיון דלא נגע ואי נגע השרץ בכלי הפנימי וכלי הפנימי נגע באוכלין שבחיצון פשיטא דטמא ודו"ק היטב: ע"ב בעין משפט אות א'. מיי' פ"א מה"כ ה"י ומר"י לא דק דשם לא דבר מגולמי עצם כלל אך בפ"ה מהל' כלים דין א' כתב להדיא דכלי עצם אין גולמי מקבל טומאה והראב"ד השיג שם ובכ"מ שם כתב דהר"מ ס"ל כר' יוחנן ואעפ"כ ס"ל דגולמי עצם טהורין דדמי לאשכרוע ודבריו תמוהין דא"כ היכי קאמר הכא א"ב כלי עצם כיון דאף לר' יוחנן טהורים מטעם אחר דדמי לאשכרוע: גמ' ר"י בר' יוסי אומר משום אביו כו'. בעירובין הגי' ר' שמעון בר"י והגי' שבכאן עיקר כי לא מצינו ר"ש בר' יוסי בכ"מ ועי' שבת דקי"ח ב' ה' בניו שהיה לר' יוסי ולא היה אחד מהם ששמו שמעון: רש"י ד"ה כשחייבין בקלבון. ואם נתנו בין ב' שקל שלם נותנין ב' קלבונות. עי' בפ"א דשקלים משנה ו' דפליגי ר"מ ורבנן והלכה כרבנן דאינו נותן אלא קלבון א' ואינו נראה לחלק דדוקא בשוקל על ידו ועל יד חבירו נותן קלבון א' אבל כששנים שוקלין נותנין ב' קלבונות דלא משמע לחלק כן דלרבנן עיקר נתינת קלבון אינו במחצית שקל כ"א בשקל שלם עי' בדברי הרב שם ועי' בר"מ פ"ג מהל' שקלים: תוס' ד"ה זה וזה לפטור עסה"ד. ורש"י בעירובין דכ"ח ב' פי' כפי' התוס' דהכא:

דף כו ע"א תוס' ד"ה ופלינא. מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר כו' לא הבנתי כוונתם דממ"נ אי תמד זה אין סופו להחמיץ פשיטא דאין מפרישין ממנו דפטור גמור הוא ומאי קאמר דלמא אתי לאפרושי מאי דלמא הא ודאי מפריש מפטור גמור כיון דאין סופו להחמיץ ואי מיירי שמפריש מתמד שסופו להחמיץ א"כ ליכא למיחש למידי כיון דתרווייהו סופו להחמיץ שמא יחמיץ לבסוף ולכך אין מפרישין עליו ממ"א שמא זה יחמיץ ולא זה:

פ"ב דף כז ע"א רש"י ד"ה מנין לרבות. ובכלל הפשטה אינו אלא קרב כמות שהוא כו' עי' בחידושי ר"ן שכתב פי' לפרש"י עיי"ש בחי' ר"ן: תוס' ד"ה שנים. ואי משום וורידין אפילו ר"י מודה כו'. ואף דלדעת התוס' גם לר"י שרי בדיעבד וא"כ במאי פליגי והיכי קאמר ר"י עד שישחוט דמשמע דפליג ואוסר אף דיעבד. וי"ל דלרבנן לכתחלה צריך לשחוט הוורידין ואם לא שחטן כשר וא"צ לנתחה אבר אבר ולר"י אף דיעבד בלא שחטן אינו כשר אלא א"כ מנתחן אך ק' מר"פ דא"כ מאי מייתי ראיה דלמא מיירי בקדשים ולכתחלה גם לרבנן צריך לשוחטן רק באם לא שחטן לרבנן א"צ לנתחו אבר אבר ולפיכך צריך לנתחו ואסור לצלות חכאת העוף ולאוכלו בלא נתוח וצ"ל דקי"ל דלפ"ז הו"ל לר"י לומר עד שינתח ולא עד שישחוט דבשחיטה גם רבנן מודו וא"כ הדק"ל וצ"ל דהתוס' כ"כ לרווחא דמילתא אף אם נאמר דר"י אוסר אף דיעבד וכדעת הרשב"א באמת: ד"ה מדקאמר עסה"ד. וצ"ל דמאי דקאמר ותנא מייתי לה מהכא דלעיל קאמר דהיא הלמ"מ ועז"א דתנא מייתי לה מהכא ועי' תוס' לעיל ד"ה ותו ודו"ק: ע"ב גמרא אי לאו זאת הו"א מה עוף בסימן אחד כו'. וקשה דלחומרא מקשינן מעולת העוף דבעי ב' סימנים ודוחק לומר כיון דילפינן מראשו דכתיב בחטאת דאינו מול עורף הו"א דכולא מילתא נילף מחטאת דז"א דהא מראשו לא ילפינן כלל רק דהוא מיעוט לכל הדברים דאינן ממול עורף אמנם הילפותא מזאת תורת הבהמה והעוף והתם עוף סתם כתיב ולקשי' לעולת העוף וי"ל דעולת העוף ג"כ הכשר מליקתו בסימן אחד וסימן הב' כדי לקיים מצות הבדלה דאל"כ תקשי וכי מתה עומד ומולק כדלעיל ד"כ ע"ב. אך יש לדחות דלבתר דמסקינן דהותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר לא תיקשי וכי מתה לפי' הר"ן בחידושיו שם עיי"ש ודו"ק. ועי' רש"י שם וברש"א שם. אך אעפ"כ כיון דחזינן בחטאת העוף דבסימן א' הכשירו לאכילה ש"מ דסימן הב' דעוף אינו כן לקיים מצות הבדלה ועוד דמחטאת ראוי למילף שכן הוא נאכל משא"כ עולה שאינה נאכלת ואנן הכשר אכילה גמרינן מחטאת שהוכשר לאכילה ע"י סימן אחד: שם וא"א אין שחיטה לעוף מה"ת נחירתו זו היא שחיטתו כו'. משמע דאיסור דרבנן חשוב ראוי מדאורייתא ועי' סוכה דכ"ג א' ומש"ל בגליון ובחיבורי הארכתי:

דף כח ע"א גמ' ר"נ אמר או ושט או קנה כו'. קשה כיון דאפשר בקנה למה נשחט הושט לא מבעיא לר"מ דחייש למיעוט והא אסור לשחוט דושט שמא במקום נקב קא שחים ולעיל דנ"ב קאמר היכי דלא אפשר שאני והכא הא אפשר לשחוט הקנה ואפילו לדידן דל"ח למיעוט מ"מ נימא סמוך מיעוטא לחזקת איסור דעוף ועי' תוס' בפרות ד"כ ע"ב ד"ה חלב ועי' רש"א שם ודבריו תמוהים כמ"ש בגליון שם וא"ל דר"נ ס"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת א"כ אין בעוף חזקת איסור דאינו זבוח וחזקת אמ"ה ס"ל דאין מחזיקין מאיסור לאיסור וליכא אלא מיעוט ול"ח למיעוט ור"א בר אהבה ס"ל יש שחיטה לעוף מה"ת ולכך צ"ל דמצות שחיטה בושט דוקא וחשוב לא אפשר דאי מצוות שחיטה בין בקנה בין בושט א"כ נשחט הקנה דוקא והרי מצינו במשנה שחט את הושט כו' אך דלפי זה קשה למה פסקינן אנן או ושט או קנה הא אנן קי"ל דיש שחיטה לעוף מה"ת א"כ נימא סמוך מיעוט לחזקת שאינו זבוח ונשחוט קנה דוקא ולא ושט וצ"ל דזהו חשוב מיעוט שאינו מצוי דאיתרמי שיהיה נקב מכוין במקום שחיטה: שם נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט פסולה. קשה לר"א בר אהבה דס"ל דאין הקנה ראוי לשחיטה א"כ למה פסול בנשמט הקנה לפמ"ש התוס' דשמוטה לאו טריפה והא דפסלינן שמוטת סימן אחד בעוף היינו משום דבעינן שיהיה שניהם ראויין לשחיטה כמ"ש הרשב"א בחידושיו ובתה"א והביאו הב"י ס' ק"ד וכל זה לדידן דהקנה ראוי לשחיטה אבל לר"א בר אהבה דבל"ז אין הקנה ראויה לשחיטה א"כ למה נאסור נשמט הגרגרת כיון דשמוטה לאו טריפה וי"ל דאינו ראוי לשחיטה לבדו מ"מ בהדי ושט ראוי לשחיטה ולכתחלה בעינן שישחוט שניהן ואף דבדיעבד כשר בא' לבד דוקא כשראוי לשחיטה כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת אבל כשאין ראוי פסול אף דיעבד: רש"י ד"ה מאי לאו בעוף. לתולעת הגדלה בבגדי צמר כו' עי' לקמן פ"ה ב' נפל ליה יאניבא בכתני' כו' שקיל עפא: תוס' ד"ה תיהני לה סכין. הך פירכא ליתא לר' יוסי כו' דאין מליקה מטהרת מידי נבילה כו' וכן ר' יהודה ס"ל התם דאף שחיטה בעוף אינה מטהר מידי נבילה ואדרבה לר' יוסי פריך שפיר כיון דכאן נחירתו זו שחיטתו מטהר לר' יוסי ואפשר כיון דר' יוסי ס"ל דיו בבהמה א"כ דוקא שחיטה כשרה כבהמה: ד"ה רבי היא. ומשני קסבר אין שחיטה לעוף מן התורה. ומחזיר סימני לאחורי עורף ומולק: ד"ה אתא כי מטמס. ונראה לי שיש שום חולי שיארים כמו דרוסה אבל לדרוסה ל"ח כל עוד שלא הוחזק הדורס לפנינו דאף ר"מ דחייש למיעוט לא עדיף מרובא לדידן דאנן אף דאזלינן ב"ר ברובא דתלי במעשה לא אזלינן וכ"ש דר"מ ל"ח למיעוט התלוי במעשה ומיושב קושית המהרש"א: בסה"ד דאין מום גדול מזה. עי' לקמן דף מ"ב ב' ומש"ל בגליון ועי' ב"ק ע' תוס' ד"ה שחיטה ומש"ש בגליון: ע"ב ד"ה לפי. אפילו לר"י הגלילי כו' עי' רש"א וי"ל דלפרש"י שם בידי שמים שאין מכוונים ובידי אדם מכוונים לצמצם ובכ"ח אף שמכוונים לצמצם א"א הואיל ואית בו גומות איכא למ"מ דלריה"ג דס"ל אף באין מכוונים לצמצם אפשר לצמצם א"כ לא גרע כ"ח מאין מכוונים כלל אבל לפי' התוס' שם בידי אדם יש שהות לברר וריה"ג ס"ל דאפילו בידי שמים יש שהות לברר בזמן מועט א"כ בכ"ח דלא מהני בירור כלל אפילו ריה"ג מודה ודו"ק: בא"ד ואם א"א לצמצם היכי שריא מספק. וי"ל דפלוגתתם היכא דאיכא כחוט השערה יותר ממחצה דכיון דא"א לצמצם במחצה ומספקינן שמא אין כאן מחצה ה"ה היכי דנראה לנו משהו יותר ממחצה איכא לספוקי שמא אינו רק מחצה דא"א לצמצם בחוט השערה ורב ס"ל מע"מ כרוב וניהי דא"א לצמצם מ"מ היכי דנראה לנו משהו יותר מותר ממ"נ ור"כ ס"ל מע"מ אינו כרוב ולכך אף במשהו יותר אסור דא"א לצמצם ושמא אינו מחצה ובעינן רובא דמינכר והא דמקשה מחצי אחר בעוף דדחיקא ליה לומר דמתני' אתיא דלא כריה"ג: בא"ד התם נמי כבידי שמים כו'. משמע דלריה"ג דס"ל אף בידי שמים אפשר לצמצם לא מקשה מידי ועי' בדבריהם בסוכה ט"ו א' ובבכורות י"ו שכתב דאפילו לריה"ג מקשה שפיר עיי"ש:

דף כט ע"א גמ' התם הוא דסגי ליה ברובא משום דלאו לדם הוא צריך. ואף דתני עוף דצריך לדם דלת"ק לקמן פ"ח דמו כל דמו צריך לכסות כל הדם ולרשב"ג דם הנפש רק לר' יהודה סגי במקצת דמו ומתני' מדסיפא ר"י רישא לאו ר"י וא"כ בין לת"ק ובין לרשב"ג בעינן דם הנפש עכ"פ כמו בקדשים ואעפ"כ תני דסגי ברוב ממילא ידעינן דה"ה בקדשים וכן לקמן דקאמר ואי בקדשים אמאי פליגי רבנן עליה הוא עצמו לדם הוא צריך ק' דאף בחולין דהא וורידין רק בעוף בעינן שחיטה ואמאי פליגי רבנן עליה דבעוף לדם הוא צריך עבור כסוי וי"ל דהתם ניהי דצריך עבור כסוי לדם מ"מ אינו מעכב הכשר אכילה כמ"ש לקמן דל"ג עש"ך סי' כ"ח ס"ק כ"ב משא"כ בקדשים מעכב הכשר אכילה דבלא זריקה לא מתכשר לאכילה מיהו כיון דכבר שחט הרוב וכבר יצא דם הנפש תו א"צ יותר דדם התמצית אינו ראוי לזריקה וי"ל דהו"א דאף דמטריף ברוב סימן א' מ"מ ל"ח עדיין דם הנפש אפילו אחר שחיטת ב' סימנים עד דשחט כולן: שם אבל חולין דלדם ל"צ אימא בפלגא סגי ליה. דמחצה על מחצה כרוב ודו"ק: ע"ב גמ' וא"א ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס כו'. יש להוכיח מכאן דלמ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף אף אחר ששחט הכשר שחיטה לא מהני רק עד גמר דאל"כ גם לרידיה קשה דלכתחלה צריך לשחוט ב' ולפלוג אירע בה פסול אחר שחיטת רוב סימנין קודם פסולה מטמא בגדים ומיהו לרש"י דפי' פסול היינו נתנבלה וא"כ לאחר שחיטת רוב לא פסול לדעת הר"מ אך לרש"י דמפרש בעינן דהתחליד ושהה במיעוט בתרא וא"כ תפשיט מהכא דכשר לאחר שחיטת רוב וי"ל דליכא למיפשט די"ל אירע פסול היינו פסול מלאכה כפי' התוס' ולאחר שחיטת רוב לא פסיל מלאכה ומיהו עיקרא דמילתא נראה דלמ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף היינו עד הכשר שחיטה ובהכשר שחיטה נגמרה השחיטה ולכך בעוף בסימן א' נגמר השחיטה וכמ"ש התוס' ד"ה כגון אך לדעת רש"י י"ל דאין השחיטה אלא בגמרה ומיושב קושית התוס' שם והארכתי בזה בלימוד ההלכה די"ל דרש"י לשיטתיה דס"ל פסול היינו פסול שחיטה מוכרח דמ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף היינו סוף ממש דאל"כ קשה גם למ"ד אינה לשחיטה אלא בסוף לפלוג אחר ששחט רוב דלרש"י גם אחר רוב יש פסול שחיטה שהייה דרסה דאל"כ תפשוט בעיא דלקמן שהה במיעוט סימנין ותוס' דס"ל פסול מלאכה אין ראיה ודו"ק ויש עוד אריכות דברים וי"ל ג"כ בזה דזה תלוי בזה דלרש"י פסול במיעוט בתרא דרסה שהייה ואינך א"כ עדיין אין כאן הכשר שחיטה דשמא ידרוס משא"כ התוספות לשיטתייהו דס"ל לקמן דלא פסול במיעוט בתרא: תוס' ד"ה אירע. דא"א בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה כו'. למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס דהכא ל"ש נתקלקלה שחיטתה:

דף ל ע"א תוס' ד"ה מדמי פסח. דמכי שחים פורתא אינה ראויה לפדות כו'. תימה לפמ"ש התוס' לעיל כ"ח בקדשים א"א להפריד העור דאין לך מום גדול מזה א"כ תיכף בשחיטת עור נדחה מפסח ועדיין היא ראוי לפדות לאכילת חולין דאפילו בחצי קנה פגום יכול לגמור השחיטה אח"כ וי"ל דאכתי תקשה כששוחט סימן א' שלם אידחי אפילו מדמי פסח דאז אינו ראוי כ"א לכלבים ופשגומרה השחיטה שלמים קא טהים ודו"ק: ע"ב גמרא משנתינו בב' סכינין כו'. אם נאמר שכבר הורה חכם אחר שמותר י"ל הפי' דקושיא היאך אכל מבהמה שהורה בה חכם אלא ש"מ דהוא מפורש במשנה וכהא"ג מותר לאכול כדלקמן מ"ד ב' ואם נאמר דר' יצחק בעצמו הורה הוראה זו א"ש מה דאמר דשקל משופרי שופרי דלקמן שם מבואר דרבא שרי טריפתא וזבין מינה בישרא ואמר מאי איכא משום אומצא מעלייתא כל יומא אימצא מעלייתא זבנו לי לכך נקיט הכא שופרי שופרי שהוא מובחר מן המובחר דאיכא קצת חשד ובהג"א שם מבואר בהמה שהורה בה חכם בעל נפש לא יאכל ממנה ודוקא דבר דתליא בסברא אבל אי גמר גמירי יאכל וקשה מאי קמ"ל הא מבואר זה בגמרא ולמה הוצרך לכותבו בשם מהרי"ח ונראה דקאי על החכם גופיה דהחכם לא יאכל ממנה אם הוא בעל נפש משום חשדא אבל אי גמר גמירי אין כאן חשד שהרי יכול להראות הדין בגמרתו וז"ש כאן מדשקיל מיניה משופרי שופרי והרי יש כאן חשד אלא ש"מ דמשנתינו בשני סכינין וא"כ הוה דבר מפורש במשנה ואין כאן חשד: ע"ב תוס' ד"ה התליד במיעוט. את"ל דכשר אף במ"ק לפ' שהייה בעוף מה"ת כו' עי' פרישה סי' כ"ג סק"י ועי' ראש יוסף ומהר"ם: ד"ה תדר"י עסה"ד. עי' ראש יוסף:

דף לא ע"א תוס' ד"ה ואי. אבל התם דלא אתי מכח בן דעת כו' וי"ל דהו"א רואין אותו היינו עע"ג עי' תוס' לעיל י"ב ד"ה מאן תנא: ע"ב גמ' בשחיטה אפילו רנב"י מודה מרגלי רחמנא כו' כצ"ל: תוס' ד"ה גזירה. ובחנם פי' כן כו'. ובחגיגה פרש"י בעצמו כן דמטעם זוחלין אסור חרדלית:

דף לד ע"א רש"י ד"ה דהחידוש הוא עסה"ד. ור"א סבר למדין. וקשה מ"מ דר"א הא ודאי חידוש הוא ובספרי מ"ה ח"ב ע' חידוש כתבתי דר"א ס"ל דדוקא בכה מצינו לא ילפינן מחידוש אבל בק"ו ילפינן ועיי"ש באורך: תוס' ד"ה שני. שדי לפיו משקין דמעשר. דאלו תרומה אף אם נעשה שלישי אסור בתרומה: ע"ב תוס' ד"ה והשלישי. נראה דמהתם לא ילפינן גופו כו' עי' תוס' לעיל ד"ב ב' ד"ה טמא בחולין ועי' תוס' כריתות די"ג ד"ה התירו ועי' משנה למלך פט"ז מהל' טומאת אוכלין:

דף לה ע"א גמ' שאין לך דבר שעושה רביעי בקודש כו'. עי' רשב"א: תוס' ד"ה האוכל. וא"ת לענין מאי הוה ג' כו' עי' רשב"א: ע"ב תוס' ד"ה שמא. אבל חומרא יתירה כגון משכב ומושב והיסט לא רצו חכמים להחמיר כצ"ל: ד"ה למישרי דמן. משום דחזקיה דפליג עליו כו' עי' תוס' פסחים כ"ב ד"ה ור"ש דחזקיה לא סבר כר"ש:

דף לו ע"א רש"י ד"ה צריד של מנחות. היו קולו דק או עבה או צריד. ועיי"ש בר"ה דגרים צרור ברי"ש:

דף לז ע"א גמ' השתא מסוכנת דלא מיחסרא אסורה טריפה מבעיא. קשה דהא השתא ס"ד דזאת החית למעט מסוכנת ולית לן לימוד דטריפה אינה חיה א"כ י"ל טריפה אינה מסוכנת כלל דטריפה חיה וא"כ מאי מקשה ולדעת הר"מ דיליף טא"ח מלכלב ע"ש: תוס' ד"ה השתא מחיים. דמחיים נמי הוה בה איסור זה ואכתי לא פקע. ועי' תוס' שבועות כ"ד א' ד"ה האוכל שהריצב"א חלוק ע"ז עיי"ש: ד"ה ודלמא היינו טריפה עסה"ד. באמת מכאן ל"ק דלעיל דקאמר היינו נבילה ל"ד להההיא דהכא כמ"ש התוס' גופית דהכא בעי למימר דטריפה היא מסוכנת ולכך חייב בעשה ול"ת משא"כ לעיל נבילה אינה מסוכנת אך קשה למאי דמסיק היינו נבילה כו' ולעבור בב' לאוין ועשה אלמא אף דנבילה אינה מסוכנת מ"מ איסור עשה דמסוכנת לא פקע א"כ גם לעיל לימא לאו ועשה: ע"ב תוס' ד"ה ומה. ויחול על איסור חלב לנבילה כו' כצ"ל:

דף לח ע"א רש"י ד"ה שאין המיתה עושה. דאלו גסה אפילו כפופה ופשטתה הוה פירכוס. צ"ע דרש"י לעיל במשנה כתב דגסה לאו אורחא בפשיטת יד בשעת הוצאת נפש א"כ בגסה לא הוה זה דברים שהמיתה עושה וי"ל שגם כוונת רש"י כן ודו"ק: תוס' ד"ה איצטריך. ובפ' כל גגות דצ"ד ב' כו' כצ"ל:

דף לט ע"א גמ' ואי איתמר בהך בההיא קאמר ר"י כו'. המ"ל דהו"א דכאן אפילו ר"ל מודה כיון דהוא חייב מיתה כמ"ש התוס' לעיל ד"ה ר"ל אזי גם הבהמה נפסל דארבעים בכתפיה וכשר כדאמר בהתודה דפ"א ואף דהכא חולין היא מ"מ כיון שנהרג על מעשה זו ל"ח מעשה וכמ"ש כ"מ דאמר רחמנא לא תעבוד אי עביד לא מהני וכמ"ש במנחות בתפ"ל למוטלות השתא בבל תוסיף קאי מעשה לא הוה עיין בב"י או"ח: שם אלא חוץ קשיא לר"י. י"ל מחשבה פוסלת במוקדשין דבעינן שחיטה בכוונה ומתעסק פסול אלמא מחשבה פוסלת ובחולין א"צ כוונה ואין מחשבה פוסלת בהן אך לא שייך מחשבה פוסלת דאין המחשבה פוסל אלא העדר המחשבה ולפ"ז יש ראיה לדברי הת"ש דאם שחט בחולין וכוון בפירוש שלא לשם שחיטה דאף בחולין פסול דאל"כ י"ל אין מחשבה פוסל אפילו חישב בפי' שלא לשם שחיטה: תוס' ד"ה אלא. תימה אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור. תימה דבספ"ג דמציעא דמ"ג ב' פשיטא להו דמחשבת פיגול היינו דיבור ועי' תוי"ט ספ"ג דמציעא שתמה עליהן בזה: ע"ב רש"י ד"ה חולין. מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה כו' עב"ח ופר"ח סי' ד' ועי' בתוס' ועי' בראש יוסף: תוס' ד"ה מקום בסה"ד. וצ"ל נהי דבהמה לא מיתסר דם מיהו איתסר. עב"ח ובפר"ח שפי' דאפילו שאר דם שלא נזרק נאסר משא"כ בהקטרה:

דף מ ע"א תוס' ד"ה הא דאמר. והא כתיב ואבדתם את שמם כצ"ל: בא"ד מ"מ ציפוי מותר דילפינן מכלים. היינו ציפוי שאין עובדין אותה: בעין משפט אות ד' ה'. מיימוני פ"ד מהל' שגגות ה"א לא נמצא שם רק בפ"ח מהל' ע"ז היא הך דשחט בה סימן א' ולא פסק כן בבהמת חבירו רק כשלו ובפ"ד מהל' שגגות הוא הך דהשוחט חטאת: ע"ב גמ' אר"פ הכא בחטאת העוף עסקינן כו' קשה דאי בעוף לא לחייב משום שבת דמה תיקן דא"ל תיקן להוציא מידי אמ"ה לב"נ דהא הר"מ בפ"ט מהל' מלכים כתב דאמ"ה דעוף אין ב"נ נהרג עליו. וי"ל דוקא אינו נהרג עליו אבל עכ"פ איסורא איכא ואכתי תיקן: שם הב"ע כגון שהיה חצי קנה פגום כו'. ק' דהיכי מחייב משום שחוטי חוץ דהא אינו מתקבל בפנים דהו"ל בעל מום דהא אפילו נקרע עור מבחוץ כתב התוס' לעיל דכ"ה ב' דאין לך מום גדול מזה כ"ש כאן דע"כ נפסק העור וגם חצי קנה דאי העור שלם א"כ תיכף בחתיכת עור אסרה ותו לא מחייב אגמר שחיטה וי"ל דאתיא כר"ע דזבחים פ"ד א' דמכשיר בבעלי מומין דאם עלתה לא תרד ובזבחים ק"ט מרבינן לחייב בחוץ על כל הפסולין שאם עלה לא ירד ובל"ז לק"מ דאין תמות וזכרות בעופות: רש"י ד"ה דקני ליה לכפרה. שהבעלים שוחטין אותה והוא כולה לכהנים. ואע"ג דתני סתם השוחט דמשמע אפילו כששחטה כהן וי"ל דכהנים כי קא זכו משולחן גבוה קא זכו ועכשיו אינה שלו כיון ששחטה בחוץ: תוס' ד"ה ר"נ. וגרסי' התם איקלע ר"נ למחוזא. בש"ס שם הגי' ר"ה בר ר"נ אך התוס' גרסי שם ר"נ עיי"ש:

דף מא ע"א רש"י ד"ה לתוך עוגה של מים. גומא כמו עוגיות לגפנים ועי' רש"י ברכות ו' ככסלא לאוגיא: תוס' ד"ה ת"ש. משמע הכא דר"ה ועולא כו' והא דלא הוכיחו מדלעיל כיון דשחט בה פורתא אסרה די"ל אסרה לגבוה אך קשה דלפ"ז בכל שחוטי חוץ כיון דשחט פורתא אסרה לגבוה דבעל מום הוא וקשה לדידן דקי"ל דבע"מ אם עלה ירד א"כ שחוטי חוץ היכי משכחת וי"ל דבעי' אי עשה בזה בפנים הוה מתכשר ולכך בשוחט חוץ אי שחט כזה בפנים הוכשר ואע"ג שעשאוהו בע"מ דהכשר שחיטה כך הוא אבל בשוחט לע"ז אי שחט בפנים כה"ג מכי שחיט פורתא אסרה: בא"ד למ"ד לאו ע"א היא כצ"ל: ד"ה לאו. תימה דמשמע הכא דרנב"ב שרי לזבוני לכל כותי שירצה. אבל בשתיה אסור דלא גרע מתינוק בן יומו דעושה אותו נסך לאסור בשתיה דנכרי בנגיעתו אפילו שלא בכוונה לאסור עשאו נסך לאסור בשתיה אבל בישראל כיון דאינו אוסר שאינו שלו מותר אפילו בשתייה כמ"ש הש"ך בסי' ד': ע"ב גמ' והא מדקתני סיפא ובשוק לא יעשה כן. מהאי דתני כל עיקר לא מקשי ליה די"ל דאתי לרבויי אפילו גומא שיש בו עפר ועי' לעיל בתוס': רש"י ד"ה הואיל והפרשתו כל השנה. וקא שחיט פסח בשאר ימות השנה. ק' למ"ד בעי עקירה ואף למ"ד לא בעי עקירה בכה"ג שמפרישה עתה לשם פסח ועומד ליקרב לפסח הבא בכה"ג לכ"ע בעי עקירה וכדלעיל דף ל': ד"ה עולת נזיר. דמאן דחזי סבר נזיר הוא. כצ"ל: תוס' ד"ה והא. ואפילו אמר ה"ז חטאת כו' עי' ט"ז סי' ה':

דף מב ע"א רש"י ד"ה לישנא אחריינא חרא דהא לא אמרו להאי כצ"ל ועי' בלח"מ פ"ב מהל' שחיטה דין כ': במשנה זה הכלל כל שאין כמוה חיה טריפה. י"ל דקי"ל דבודאי טריפה לא מהני יב"ח דאף שחי הוא בדרך נס וכמ"ש הש"ך סי' נ"ז וז"ש שאין כמוה חיה אף שהיא חיה יב"ח מ"מ טריפה היא או דקט"ל כמ"ש לקמן דנ"ד ר"פ בר אבא רישבא מחו בכוליא וקטלו כו' והא קא חזינן דמתה גמירי דאי בדרי לה סמא חיה לכך אין ראיה מבהמה א' שחיה לה חסרון זה ומתה די"ל דאחרת הוי בררא לה סמא וחית לכך כל שאין כמוה חי' שכל הבהמות שיש להם חסרון זה אין יכולין לחיות אפילו ע"י בידור סימנים ועי' תוס' לעיל דל"ב ד"ה ורמינהו: תוס' ד"ה ניקב הלב. וניטל הלב והריאה והדקין ל"א למיתני דבכלל נקובים היא. ויש להביא ראיה מלקמן דמ"ג מאי אהדרו ליה חברייא ישפוך לארץ מרירתו ועדיין איוב קיים: ע"ב רש"י ד"ה אלא לתדר"י מקום חיבור השוק והירך כו'. הנה השוק הוא עצם האמצעי והירך הוא עצם הג' הנקרא ירך ולפ"ז פי' כר' אושעיא דאמר כנגדו בגמל ניכר עי' לקמן דע"ז א'. אך קשה מ"ש שמפרקין אותו משם בשעת הפשט וזהו הארכובה התחתונה ארכובה הנמכרת עם הראש ולא ארכובה אמצעית שוב ראיתי ברש"י חגיגה די"ג א' שפי' שוק הוא עצם הנמכר עם הרגל ורכובה היא עצם הירך הסמוך לשוק ר"ל דעצם הג' נקרא ירך כמש"ל רש"י וגם העצם האמצעי קורא ירך בהשאלה ונקרא רכוב ועיי"ש היטב ברש"י וכן משמע שם בש"ס דשוק היא למטה מארכובה דחשוב מתחלה שוק ואח"כ רכובי אך כל המפרשים והפוסקים קורים אמצעי שוק וכמבואר ביו"ד סי' נ"ה: תוס' ד"ה והא. וי"ל דהוי בכלל בהמה שנחתכה רגליה. הר"ן בחידושיו כתב הטעם דבחד אבר נינהו ודרך שבירה וקשה דהא חשבינן ריאה שניקבה וחסרה לתרי דר"ש אף דבחד אבר נינהו ותרוייהו חסרון נינהו ומכ"ש כאן דל"ד כלל דזה פסוקה וזה נחתך וראיה דהתוס' לא ס"ל כסברתו דהרי מקשי לקמן דמ"ג ד"ה הנך דאפקת דליחשוב חסרון גרגרת אף דכבר חשוב פסוקת גרגרת וע"כ כוונת התוס' כפשוטו דכיון דנחתכו רגליה למעלה מארכובה כבר נישלו הגידין: ד"ה ואמר. חומרא לענין הורג את הנפש כו'. המ"ל חומרא וקולא בטריפה שהרג וקרע שיראין בשעת מעשה דאם חייב מיתה פטור מתשלומין ואם פטרנו ממיתה כב"ה ופטרו מתשלומין ג"כ הוה כקולי שניהם ואם חייבו מיתה כב"ש וחייבו תשלומין כב"ה הוי חומרא שניהם וכן מ"ש בפדיון בכור שאין הכוהן צריך להחזיר לא ידענא למה לא כתב חומרא בפדיון הבן שהאב צריך ליתן לב"ש דל"ח טריפה בפחות ממלא מקדח: ד"ה אפיק. ולמ"ד חסרון מבפנים ל"ש חסרון כו'. וי"ל דהנה הב"י בסי' ל"ו הקשה דלרש"י חלוף הוה חסר לישני או שחסרה היינו חילוף ונלע"ד ליישב דקשה ליה להש"ס דהו"ל לפרושי במשנה או שחסרו האונות או שנתחלפו האונות מדנקיט חסרה משמע דחסר מגוף הריאה וזה בכלל נקובה וכ"ז על המשנה אבל לענין מנין י"ח טריפות שפיר י"ל דיש טריפות דחסרו האונות ונתחלפו האונות ודו"ק:

דף מג ע"א גמ' זימנין דמיהדרין בהדי הדדי. עי' רשב"ם ב"ב דפ"ט ב' דגרים מהנדסי ע"ש בר"ה מהנדסי: תוס' ד"ה הנך. וי"ל לפי דאין שיעור שוה כו'. ק' דלפ"ז מאי מקשה דרב עוירא נמי נקוב הוי הא נקב דרב עוירא אינו דומה לשאר נקבים דבעי' מפולש וכאן אף אינו מפולש טריפה ועיין לקמן דנ"ה ב' דמבואר דלר' עוירא אין חילוק רק דרגמ' מחלק אח"כ בתר דאמר לית הלכתא כרב עוירא אך ק' לפ"ז לדידן דבעי' נשתייר כעובי דינר זהב טפי להו מי"ח טריפות וי"ל דאנן קי"ל חסרון מבפנים ל"ש חסרון וא"כ ליכא אלא י"ז כמ"ש התוס' לעיל ד"ה אפיק חשוב הך דטחול והוה י"ח ודו"ק. ולפ"ז י"ל דחייא בר רבא דנקט לקמן ח' טריפות בנקובה אית ליה נקובת הטחול דלא כרש"י דכתב לקמן דלית ליה דרב עוירא והא דל"ח ליה משום דכל הני לא מיפסלי רק במפולש וטחול אף באינו מפולש לכך לא חשוב ליה ועי' באו"ח דס"ל דלכך בטחול אינו מועיל סתימת חלב עיי"ש ועש"ך וט"ז: ע"ב רש"י ד"ה לספק דרוסה. ובסימנים עד שיאדימו כו'. קשה דלפמ"ש רש"י לקמן שם דמורי בה רב מכפא דמוחא דאף בסימנים משיאדים כנגד הסימנים הוא טריפה וכ"כ הר"ן וכמ"ש הב"י בסימן נ"ז בשמם. וא"כ קשה דהא כל מילי דמר עביד כרב כראיתא בש"ת פ"ב ופ"נ ואף למה דאמר שם כחומרי דרב עביד כקולי לא עביד מ"מ הכא הוא חומרא ואם כן מאי נ"מ איכא הכא לס"ד דממנ"פ אי האדים הבשר מבפנים כנגד הסימנים כבר היא טריפה ואי לא האדים שוב א"צ בדיקה יותר ואף בבני מעיים בדחזינן שלא האדים הבשר כנגדו שוב לא חיישינן לה כמ"ש הרשב"א ושאר הפוסקים וצ"ע: תוס' ד"ה זיל שלים עסה"ד. וס"ל דהיכי דנו"נ ביד אפילו טעה בדבר משנה משלם ועי' תוס' סנהדרין דל"ג א' ד"ה השתא דלמאן דאין דיני דגרמי אפילו לא האכילו בידים לכלבים רק שעל ידי הוראתו האכילו בעה"ב לכלבים חייב עיי"ש:

דף מד ע"א גמ' איני והאמר רבינא כו' לקמן ד"נ הגירסא ר' אבינא והכל אחד דר' אבינא היינו רבינא: תוס'

תוס׳ ד״ה כרי כרנקיט אינש בב׳ אצבעתיה. דהיינו רוחב אצבע. רשב״א בחידושיו: ד״ה והאיכא. ע״ב אינו [illegible]

[illegible]

דף מה ע״ב גמרא ואמרי לה עד דאינקיב תתאה. [illegible]

[illegible]

לפרושי וע״כ דר״ג ס״ל גם בכבד דספי בנשתייר משהו : רש״י ד״ה טרמי׳. מינצי״ר בלע״ז . לפי הענין נ״ל לשון נדנוד ורעדה כמו בב״ב כתב משום טירייא ועיי״ש בדף י״ח א׳ שפרש״י טירייא אטינר כמו דטריא לרישא וכאן פי׳ מונציור וצ״ע ובספר רזיאל בדף מ״ה א׳ בפי׳ שם של מ״ב מ״כ בטר לשון הכאה כמו דטרי לרישיה ע״כ :

דף מו ע״א רש״י ד״ה תידון כבשר . ומפי גאון אחר שמעתי כו׳ עי׳ בלח״מ פ״ט מה״ש שביאר באורך פי׳ הגאון מה שהוא פי׳ אחר לגמרי עיי״ש : גמ׳ פשיטא אי אנקוב עילאה כו׳ . לדעת רש״י דאף לנקב אין בדיקה לושט לפי שהוא אדום וטיפת דם נכנסת במקום הנקב א״כ גם כאן ניחוש דהא קרום תחתון אדום הוא וצ״ל דמיירי דלא מפקי זיקא ואפשר דמבאן יצא לבה״ג שכתב והוא דלא מפקא זיקא ומזה נסתר מ״ש הש״ך בסי׳ ל״ו דבניקב אחד מהן לא בעי בדיקה ולפמ״ש בניקב העליון בעינן ג״כ בדיקה ולכאורה קשה לדעת הש״ך מאי מייתי ראיה מאגלוד דהכא דוקא שרי משום דלא מפקא זיקא וי״ל דעיקר ראייתו דל״ח שמא טופו שינקב גם התחתון וע״ז מייתי ראיה דמה התם שנגלד כולו ל״א כ״ש בנקב משהו והא דהתם בעינן בדיקה לפי שנגלד כולו וחיישינן שמא כבר ניקב משא״כ הכא דל״ח לזה ואפשר דס״ל דבמקום ידוע מ׳עיל בדיקה אף לושט מבחוץ וכדעת הרשב״א וסייעתו לעיל ולכך כאן בניקב הוה מקום ידיעה מועיל בדיקה משא״כ באגלוד אלא דקשה דהא בסי׳ ל״ג פסק הש״ך לפי מסקנת הרב שם דבחוץ אפילו מקום ידוע אינו מועיל בדיקה אף לנקב א״כ כיון שהטעם לפי שהוא אדום א״כ גם בריאה שהפנימי אדום לא יועיל בדיקה ונצריך נפיחה ונ״ל דע״כ ניקב החיצון בלא הפנימי צ״ל ע״י חולי דאי ע״י קוץ בניקב החיצון לבד ע״כ מאבראי אתי והו״ל מחט בחלל הגוף וע״כ מיירי ע״י חולי ובכה״ג ל״ח שמא ניקב גם הפנימי כיון דבפנימי אינו ניכר החולי אך דלפ״ז הו״ל להש״ך לכתוב דוקא בידעינן שבא ע״י חולי אבל אם יש לחוש כו׳ כמ״ש בסי׳ ל״ג סק״ח לענין ושם עיי״ש ואפשר דקרום הפנימי דריאה אינו אדום כ״כ ועי׳ בערוך ערך גלד ובחידושי לחולין הארכתי בזה וישבתי דעת בה״ג על נכון : ע״ב תוס׳ ד״ה אוכמי. יש לפרש דהיינו בשרובה כך. צ״ל דכשרובה כך טופה לינקב דא״ל דהיא טריפות בפ״ע דאם כן הו״ל למחשביה בי״ח טריפות והא דא״ל רבינא לעיל לרבא לעיל מקצתה מט׳ כו׳ כולה נמי הדרא בריא מאי קשה ליה דלמא טעמא דרבא משום דארום מראה פסולה ואינו מפסיל כ״א בכולה ורובה ככולה . וי״ל דהוה ידע דארומה מראה כשרה מדר״ג וע״כ טעמך משום חשש נקובה א״כ אין לחלק בין כולה למקצתה ודו״ק :

דף מז ע״א תוס׳ ד״ה כל. היינו היכא דגדו׳לה הרבה. או בעומדות מצר שמאל ולפי מה דמסקו התוס׳ דאפילו שינתה מקומה טריפה א״ש דביני וביני דוקא ואינה עומדות בצד ימין טריפה והביא ביני וביני דרב אשי ל״ד ביני וביני דהיה בצד ימין : באה״ד ושוב לא תלד עד שנה ד׳. ותימה מע״ז דכ״ד ב׳ והבן : ע״ב רש״י ד״ה דנפיחא. והיכי דלא מיחתכי בחיתוך גמור ובסדק. בב״י סי׳ ל״ה ל״ג כלל תיבת ובסדק ובת״ש שם סק״ה גרים הכי והיכי דלא מיחתכא בחיתוך גמור אלא בסדק כו׳ : תוס׳ ד״ה אכל נקב. דא״כ הו״ל לשנויי הכא הכי . וי״ל או שחסרה משמע דעיקר הטריפות הי׳א החסרון ובאמת החסרון מצד עצמו אינה טריפה רק מצד שנראה מבחוץ וא״כ עיקר חסר מן הספר דהו״ל לומר שנראה החסרון מבחוץ דזהו עיקר הטריפות וגם במתני׳ דאלו כשירות הו״ל למיתני הריאה שחסרה ולא נראה החסרון מבחוץ כדתני שאר אידך דמיתני הכא לטריפות ובפרט דאיכא למיטעי במתני׳ דהכא אף בחסרה ולא נראה מבחוץ טריפה והו״ל למיתני באלו כשרות בלא נראה חסרון מבחוץ :

דף מח ע״א גמ׳ א״ל אקפו אנא . צ״ל דהוה באתרא דתבעי דאל״כ הוה חילול השם כדאיתא ביומא דפ״ז ולהר״מ בפ״ה מה״ת בהיפוך עיי״ש : ע״ב תוס׳ ד״ה דלמא עסה״ד . עי׳ ברא״ש ורש״א ומהר״ם : ד״ה אי. דאי בחלל הגוף היכי קאמר מצ״א שלא נקבה אלא עור א׳ כשרה כו׳. כיון דהמחט בתוך חלל הגוף ע״כ עור א׳ היא החיצון וממנ״פ אסור אי דרך פנים היא אתא הרי ניקבו ב׳ העורות ואי דרך חוץ ע״כ דרך ושט אתי וגם הוי מחט בחלל הגוף ועי׳ תוס׳ לקמן ד״נ ד״ה מחט :

דף מט ע״א גמ׳ רב אדא בר נתן אמר תלינן . ברי״ף גורס אחא בר יעקב ובר״אש גורס אחא בר רבא ובר״ן גורס אחא בר רב וגם מדברי רש״י בסמוך ד״ה אבוה דאבא רב אחא מבואר שהיה גורס רב אחא אך עדיין לא מכרע מילתא אי אחא בר יעקב כרי״ף או אחא בריה דרבא כהרא״ש או אחא בר רב כר״ן ונ״ל כהר״ן וגמ׳ מפורשת יש כדבריו דבסנהדרין ע״ז אמר רב משרשיא כוותיה דאבוה דאבא מסתברא על רב אחא בר רב ועיי״ש ברא״ש בסנהדרין דגרים רב אחא בר רב והוא בנו של רב חבירו של שמואל אלמא דאחא בר רב היה אבוה דאבא של רב משרשיא וכאן אמר ג״כ רב משרשיא כותיה דאבוה דאבא מסתברא מוכח דהוא רב אחא בר רב וצ״ל דט״ס הוא ברא״ש רבא וצ״ל רב ולהגורסים אדא בר נתן א׳ אחא בר יעקב צ״ל דתרי רב משרשיא הוה: שם אמר רב״ת אר״י בר אבא אמר רב כצ״ל עי׳ לעיל מ״ה ב׳ : רש״י ד״ה מכשר . וקנה הכבד מתחלקין לסמפונות בראשן האחד. ברש״י שסביב האלפס הגי׳ מתחלקין לסמפונות בריאה וי״ל שנכנס מסמפוני הקנה לסמפוני הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות . עכ״ל : תוס׳ ד״ה מאי. דמשום פ״א לא היה קוראהו מסייע כהני. לפי המסקנא ס״ל לר״י חלב קיבה אסור וא״כ אינו כלל מסייע כתנא : ע״ב רש״י ד״ה מותב בסה״ד . ולאו תותב הוא אלא אדוק בהם עי׳ בהפרישה סי׳ ס״ד סק״י ובט״ז שם : תוס׳ ד״ה חלב חיה. רק שהיה שומן סותם כו׳ כצ״ל :

דף נ ע״ב גמ׳ רב אבינא אמר גניבא. לעיל מ״ד הגי׳ רבינא : תוס׳ ד״ה מחט. ואגב דנקט מצ״א כשרה נקט נמי מב׳ צדדין טריפה. וא״ל מב׳ צדדין זה שלא כנגד זה דביה״כ מינח ניית כמו קורקבן לעיל דמ״ג . וי״ל דנקט מב׳ צדדין דבלא קורט דם אף מב׳ צדדין כשר :

דף נא ע״א רש״י ד״ה טיח טרייא כמו דטריא לרישיה. מכאן נראה שמפרש לשון נדנוד ורעד כמש״ל בגליון עיי״ש : ע״ב גמ׳ עגל שנולד ביו״ט שוחטין אותו ביו״ט עמ״ש בזה בספרי מ״ה ערך קטן אוכל נבילות אות י״ד : שם הב״ע שהפרים ע״ג קרקע . מבואר דבלא הפרים אף דלא חזינן ריעותא דאינו הולך דלא ברוק לה כלל אי הולכה ואי הפרים אסור לשוחטו ואע״ג דאיכא רובא כמ״ש התוס׳ לעיל וצ״ל דאין סומכין על הרוב במקום דיכולין לברורו ולכך צריך לבדוק אי מפרים ע״ג קרקע : שם סימנין מאי . מכאן קשה לדעת בה״ג דס״ל שצריך לבדוק אחר עיקור אחר שחיטה ואם לא בדק טריפה א״כ מה מקשה סימנין מאי הא בל״ז צריך לבדוק אחר עיקור וא״ל דמקשה היכי דלא נשחטה רק מתה או נאבדה ולענין חלבה וגם אף בשחטה ולא בדקה דטריפה לבה״ג היינו משום דחיישינן שמא בשעת שחיטה נעקרו הסימנין ועש״ך סי׳ כ״ה וא״כ אי משום הא חלב דמקודם שרי ולכך בעי בנפילה אי חיישינן לסימנים אך י״א דבה״ג מדזיל ידי׳ משלם דלדידיה שמוטה לאו טריפה הוא וחלבו שרי כמ״ש הרשב״א והביאו הרב בסי׳ ק״ד סט״ו וצ״ל דמפרש סימנין מאי אי חיישינן שמא ניקב הושט או נפסק הקנה ודלא כפרש״י דמפרש לענין עקירה : שם דקתא חיישינן . עי׳ ב״ב כ״ו. דגרים בריש :

דף נב ע״ב תוס׳ ד״ה ת״ג . א״כ אף בנץ נמי היינו צריכין לומר כן . ולא״ד דמשני דברייתא כרבי הוא צ״ל דוקא לחתול ונמיי׳ אבל נץ לא אתיא כברבי דנץ אין לו דריסה כלל בגדיים ובעופות יש לו דריסה אף באין מצילין ודו״ק וכ״כ התוס׳ בדבור הסמוך :

דף נג ע״א גמ׳ הא דא״ל אף לחתול אין דריסה באימרי ורבי משמע דבגדיים וטלאים אף באין מצילין יש דרוסה דלא כברבי עי׳ ברא״ש : תוס׳ ד״ה רוב . היה לנו לחוש כיון דרוב אריות שבין השוורים דורסין . וי״ל דהוה רובא דתלי במעשה ועי׳ בספרי מ״ה ערך רובא דתלי במעשה. וע״ק לי דמאי קשה להו דלמא מיירי בעל שתיק ואותיב בינייהו או איהו קא מעוהי ואינהו מקרקרן דבכה״ג ל״ח לדריסה דאע״ג דרוב דורסין מ״מ אם איתא דדרים הוה קא צווחו אבל אין מועיל סברא זו נגד צפורן היושב בגבה דהרי כריסה בין שיניה אי לאו דאמרינן בכותל נתחכך אך קשה דעדיין הו״ל למימר וכל הדורס אינו מעוהי או כל הדורס אזי אינהו מקרקרן וזו הואיל ולא קרקרו אימא בכותל נתחכך ועוד דהאיך מקשה אדרבה רוב מתחככים כו׳ ומסיק איכא למימר הכי כו׳ הו״ל למימר שאני הכא דאיכא עוד סברא למעליותא מדשתיקי ואפילו לשמואל לישתרי ע״כ דמיירי בשותק ואינהו מקרקרן ודו״ק ובזה יתיישב הא דאמר אביי ל״א אלא צפורן כו׳ דהא קי״ל הלכתא כשמואל ואפילו צפורן חיישינן ומאי נ״מ בכל הני דינין דילי׳ ולפמ״ש א״ש דנ״מ גם לשמואל בעל שתיק ואותב בינייהו דצפורן מותר אף לשמואל אבל מקום צפורן חיישינן כו׳ ודו״ק : ע״ב תוס׳ ד״ה אתי . ועוד דלמאי דמסיק דלפרסומי מילתא עביד הכי ניחא . תימה דכי בשביל זה נפסיד ממון ישראל שמא יחיו יב״ח : ד״ה דרוסה . משמע דודאי דרוסה לא מהני בדיקה כו׳ דעת התוס׳ היכי דודאי דרס וא״י אי כנגד מקום דמטריף חשוב ס׳ דרוסה ושרי לרב ועי׳ מהר״ם שהקשה דא״כ הו״ל לרב לומר לעיל דאף דעביד מעשה בהו אימא שלא כנגד מקום דמטריף וי״ל דלכאורה קשה ניהי דרב אינו מחמיר בס׳ או משום דס״ל בהמה בח״ה עומדת עי׳ תוס׳ לעיל דמ״ג ב׳ ד״ה קסבר מ״מ אי סמיא בידן לברורי למה לא נברר הלא אין סומכין על החזקה במקום דיכולין לברורו וצ״ל דס״ל דאיכא ספיקי טובא אימא לא דרס כלל ואת״ל דדרס אימא שלא כנגד החלל ובכה״ג א״צ לברר וכמ״ש הר״ן גבי אר״פ והביאו הש״ך סי׳ ט״ו סק״ז ולכך הוכרח לומר מחמת ביעתותי׳ וזיכא ספיקי טובא אימא לא דרס ואת״ל דרס אימא לא הטיל ארס ואת״ל הטיל שמא למטה מחלל אך דלפ״ז מאי הוכיחו התוס׳ מהך דמורי בי׳ רב דמיירי בודאי די״ל בס׳ שידוע שדרס וא״י אם למטה מחלל ודו״ק ובל״ז ראיות התוס׳ איני מבין דהא הטעם דמחמירין בודאי דרוסה דאינו מועיל בדיקה דשמא לא יוכל לכוין וכ״ז לדידן דמחמירין בס׳ דרוסה אבל לרב דמיקל בס׳ דרוסה כ״ש דמיקל כאן וא״ל דרב מיקל בספק דרוסה משום דתלי במעשה ואפילו לרובא כה״ג ל״מ אבל היכא דודאי נעשה המעשה מחמירין בספיקו ז״א דלפ״ז היכי שודאי דרסו וא״י אם במקום חלל הגוף בכה״ג הו״ל לחוש לס׳ כיון דודאי נעשה רק א״י באיזה מקום ואפשר לומר דאף זה חשוב מחוסר מעשה דעל מקום חלל הגוף שאנו דורשין עדיין מחוסר מעשה אבל בידוע שדרסה בחלל הגוף ס׳ הטיל ארס מחמירין בספיקו וצ״ע דאפשר דגם הטלת ארס חשוב מעשה : באה״ד אלמא אע״ג דמאדים כו׳ עד שיהא בו בכאיסר . ונ״ל דהתם כיון דס״ד דבעי כאיסר ודאי שיעור גדול כ״כ ניכר לעין ומהני בדיקה אף בודאי דרוסה רק לדידן דמסקינן דדרוסה במשהו קאמר דודאי אין לו בדיקה דמשהו לא מינכר : בסה״ד עי׳ מהר״ם ועב״ח סי׳ נ״ז ובש״ך שם ס״ק ל״ה בזה :

דף נד ע״א גמרא ושט נקובתו במשהו. הא דלא מיבעיא בושט גופא בהאדים עור החיצון ולא הפנימי דלענין נקב כשר לענין דרוסה מהו ולכאורה יש לפשוט מכאן כהר״ן שכתב לעיל ריש פרקין גבי אין בדיקה לושט מבחוץ דהיכא דהאדים עור החיצון כשר דסימנים קש״ן הן אצל דרוסה ולכך הא לא מיבעיא ליה כיון דלא נתקלקל כל עור הפנימי חזינן דלא שלט ארס בעור הפנימי אבל בגרגרת היכא דנתקלקל גם בפנים חזינן דשלט הא״ס מבעיא לי מי אמרינן דסופו לקלקל עוד : שם גמירי דאי בדרי לה סמא וחיה. עי׳ רשב״ם ב״ב ע״ד ב׳ ד״ה סמתרי דגרים גם כאן דאי עביד לה סמתרא וחי׳ והוא מין עשב שמחבר כל דבר חתוך להיות כבראשונה וכן ביבמות קי״ד ב׳ ואיכא דעביד סמתרי וחיה עיי״ש : תוס׳ ד״ה אילימא כגון ריאה ולב כו׳ ועי׳ רש״י לעיל : ע״ב תוס׳ ד״ה הדקין . היינו דוקא לקבל צרורות משמע דלצרורות בעי שיעורא טפי ולפ״ז לר׳ יוסי דאמר בכ״ש צ״ל דלא בעינן שיעור לכ״ח שלימין או דכ״ש לאו דוקא ולא אתי אלא למעט רביעית ולעולם בעי בכדי סיכת קטן :

דף נה ע״א תוס׳ ד״ה שיעורן. אבל אי לא בעינן יחוד א״ש דלא נטהר כ״ז שהוא ראוי לרמונים . ועי׳ בר״ש שם שתי׳ דל״א כיון שטהר שעה א׳ רק בשברים ולא בכלי שלם שניקב: ע״ב גמרא אמרו ליה בקייטא כו׳. וקשה דניזול בתר רובא דהוא בידי שמים ובידי שאר בריות דשכיחי במדבר ואדם ל״ש כלל במדבר ואף במקום דשכיח ארס ל״ש שמבעיתה והוה מיעוט דל״ש ובפרט דבת״ה עומדות לאחר שחיטה ועוד דמיעוט תלי במעשה ורוב לא תלוי במעשה דמידע ידיע שהיה ב׳קים ורעמים מעת היותה שם משא״כ בידי אדם צריכין אנו לחדש מעשה. והא נראה ראיה לדעת הרשב״א דאף בידי שמים צריך בדיקה ולישב דעת הפוסקים דא״צ בדיקה י״ל דאין סומכין על הרוב במקום דיכולין לברורו ולפ״ז בדיעבד בנאבדה הריאה כשר וצ״ע ועי׳ בש״ע : שם א״ל למרתנו רבנו כו׳ ק׳ דמאי מקשה דלמא באמת עור הוא ואעפ״כ לענין טומאה מטמא הואיל וראוי לאכילה דאפילו עור שלקו מטמא טומאת אוכלין עי׳ לקמן דע״ז בתוס׳ ד״ה אל תקניטני : רש״י ד״ה ואי אשתייר ולא יצא המחט לחוץ . עי׳ ב״ח וש״ך סי׳ מ״ג סק״א וי״ל טעמו של רש״י דס״ל דאי לא נמצא מחט תהוב ניחוש שמא הבריא כמו בושט והא דבבי׳ה״כ ל״ח שמא הבריא ס״ל לפי שהוא עב משא״כ עובי דינר זהב שהוא מעט לכך פי׳ דיש כאן מחט ולא יצא לחוץ ע״כ דלא ניקבה לגמרי כמ״ש בהג״א לעיל ברא״ש סי׳ ד׳ עיי״ש : תוס׳ ד״ה בלשון יחיד עסה״ד . ועי׳ תוס׳ לקמן דע״ז ד״ה בלשון יחיד :

דף נו ע״א גמרא רב אחא בר יעקב בדיק בגילא. בה״ג גרים מייץ בגילא דחיטתא ור״ל שהיה מוצץ ואם יראה במה שמצץ לובן ידע שהוא המוח : תוס׳ ד״ה נבילות . טריפה למה נאמרה להביא טריפת דשחטה שחלבה טהור מכלל שהיא מטמאה . עיי״ש דזהו קאי על קרא דחלב נבילה וחלב טריפה יעשה לכל מלאכה ועיי״ש דשקיל וטרי הש״ס בהא ולמסקנא לא קאי הכין עיי״ש ויותר נראה דט״ס הוא בתוס׳ וה״ג להביא טריפה ששחטה שמטמאה וכן איתא התם בהדיא עיי״ש : ע״ב גמ׳ ארומין שהוריקו ושלקן כו׳ עי׳ ברא״ש דגי׳ להיפך ועי׳ בר״ן :

דף נז ע״א תוס׳ ד״ה שמוטת ירך עסה״ד . למה דאסקי התוס׳ דלר״י באיעוכל ניבי׳ טריפה הו״ל למימר דגם אלו כשרות דוקא ובא למעט איעכול ניבי׳ וי״ל כיון דלר״י אתיא בזה הכלל דדמי לנטילה ניהי דאלו ממעט מ״מ אין לנו למעט רק בלא איעכול אבל באיעכול מנ״ל וממילא טריפה דאתיא בזה הכלל ודו״ק : ד״ה למה לי. ולר״ה א״ר שמכשיר שמוטת ירך בעוף ה״ה בבהמה. וצ״ע דלקמן דנ״ח ב׳ קאמר ר״ה חסר ויתיר ברגל טריפה ופרש״י דהוה כשמוטת ירך אלמא דס״ל שמוטת ירך בבהמה טריפה ועי׳ לעיל בתוס׳ ד״ה שמוטת יד דמבואר דהך דחסר ויתיר כנתתך דמי וא״ש : ע״ב רש״י ד״ה מצטרפין למלא מקדח. דהיינו כדי שינטל מן החי וימות. י״ל כוונת רש״י דקשה לו מאי קאמר ר״י בן המשולם מעשה בעינבל להקשות על ב״ש מנ״ל דב״ש ס״ל דמלא מקדח היא שיעור מיתה וע״ז כתב רש״י דהיינו כדי שינטל מן החי ר״ל דגם ב״ש ס״ל דל״ח חסרון בגולגולת רק כשיעור שינטל מן החי וימות והראיה מדאמרינן בפרקין וכן לטריפה ש״מ דל״ח חסרון כ״א כשיעור שנטרפה בו וההבדל בין ב״ש לב״ה דלב״ה בעינן שינטל ע״י אדם ואז מתה בשיעור קטן מאלו נחסר בעצמה כמ״ש התוס׳ בעירובין ובחידושי לעיל דמ״ב ב׳ הארכתי בזה ומיהו מ״ש רש״י לענין טומאה מתנא הך ברייתא דהכא לא ידעתי למה לא פירשה לענין טריפה כיון דרש״י ס״ל לעיל דנ״ד ב׳ דחסרון גלגולת טריפה וכן לעיל דמ״ה א׳ משמע דהך ברייתא לענין טריפה מיתנא וצ״ע : תוס׳ ד״ה ודלמא. אלמא לא מקבלא זכר. עי׳ בתוס׳ ע״ז דט״ז אר״ה אלמא ועמ״ש בגליון ועי׳ בחיבורי מ״ה ע׳ טריפה חיה אות ט״ו שהארכתי :

דף נח ע״א תוס׳ ד״ה ושוין . וביצת טריפה אסורה משום דנגמר באיסור . עי׳ תוס׳ ביצה ו׳ ב׳ ותוס׳ עירובין ס״ב ב׳ :

דף נט ע״א רש״י ד״ה שב בוסיתא דפרחי . גרעיני של צלף . עי׳ ברכות ל״ו ב׳ פירחא דבוסיתא ופרש״י בוסיתא היא הפרי של הצלף ופירחא היא הקליפה שעליו וא״כ יש לפרש גם כאן בוסיתא דפירחא הפרי הפנימיות שבצלף והוא הנקרא אביונות : תוס׳ ד״ה אלו הן . כ״א אותם המנויים שור וכשב ועז . עי׳ לקמן דף ס׳ ע״ב בתוס׳ ד״ה וכי משה וצ״ע ועי׳ לקמן דס״א א׳ בתוס׳ ד״ה מה נשר ויתיישב בזה ודו״ק : ע״ב תוס׳ ד״ה והרי עז . והשתא קאי שפיר ספיקא דעיזא כרכוז אמיבלע חרקייהו. וצ״ל דעז כרכוז חדודות וכרוכות והדוקות אבל לא מיבלע חרקייהו : ד״ה נתיר עסה״ד. וכ״כ רש״י ברכות נ״ז ככי שינים הפנימיות ורש״י בע״ז כ״ח א׳ פי׳ מקום מושב השינים אוצובי״ש וכבר הקשו שם התוס׳ עליהם ורש״י במ״ק כ״ה ב׳ פי׳ ככי לחיים :

דף ס ע״א גמ׳ ויתיב בשוקא וסתר דוללי׳. חבל וחוט. פשתן הארוגים וטולים ערוך ערך דל וע׳ ביסתרקי : תוס׳ ד״ה הרכיב . א״נ אפילו בארץ מבעיא ליה לר׳ אושעיא כו׳ עי׳ תוס׳ קרושין ל״ט א׳ ד״ה לא קיל ועי׳ תוס׳ לקמן פ״ב ד״ה לאפוקי שכתב דגם לר׳ יאשיה חייב בכלאי זרעים בחטה ושעורה לחוד : ע״ב תוס׳ ד״ה וכי משה עסה״ד . עי׳ תוס׳ לעיל נ״ט ד״ה אלו הן ועמש״ל בגליון : ד״ה עוים ומערה אשר לצידונים עד אפקה כו׳ כצ״ל :

דף סא ע״א תוס׳ ד״ה כל עוף. וי״ל דשמא קבלה היתה מימות נח כו׳ וא״ת היא גופא מנא ידע שזהו טהור וי״ל כי מן הטהורים באו שנים שנים אל התיבה וידע שכל שהיו שנים טהורין הן ובדק מהן שאין דורסין והקריבן אח״כ אבל השסועה שלא היה מין בפ״ע רק במעי בהמה טהורה מנא ידע שזה טמא שימסור זה בקבלה לדורות : ד״ה מה התם . ובחד דלית בהו אכלינן כו׳ צ״ע דהא אכתי לא ידעינן דג׳ הדרא בכולהו וס״ד דכל הד׳ אית בהו ובזה יתיישב ג״כ מה דלא משני דהוי י״ט כתובין כיון דס״ד דאין להם סימנים שוין איצטריך כל חד למיכתב ואף דא״א שלא יזדמן ב׳ מהן שישוו בסימניהן מ״מ לא רצה להאריך ותי׳ בקיצור . ודו״ק : ע״ב ד״ה מכדי. דהא השתא בג׳ לא אכלינן כו׳ אין לפרש כוונת התוס׳ דס״ד דבק״ו ילפינן מב׳ כתובין דא״כ האיך כתב בסמוך ואי הו״א דאותו סימן הג׳ הוא בעורב כו׳ דהא גם מעורב מצינן למילף בק״ו ועי׳ רש״א פירושו :

דף סב ע״ב בגמ׳ אר״ה בוניא שרי. בערוך ע׳ כניא גרים א״ר כהנא כניא פרווא אסור : רש״י ד״ה תסיל מוצץ . וכיון דתסיל מק״א פוסל כו׳ עי׳ לעיל ד״ט ברש״י ובתוס׳ ד״ה אם יכולה : תוס׳ ד״ה מאי . זהו קרקבנו נקלף . ולכך שרי בלא דרים ולא מספקינן ליה בעורב אך קשה דאף אם דרים לישתרי דפרס ועוניה ל״ש בישוב וא״ל דכל עוף הדורס טמא משמע אפילו דורס לבד ועי׳ תוס׳ לעיל ד״ה והוא : באה״ד אלא עוף טהור נהי כו׳ ר״ל קורביל הוא עוף טהור דיש לו זפק שהיא ס״ד דהשתא סי׳ חדש ועוד סי׳ א׳ ע״כ טהור הוא :

דף סג ע״א תוס׳ ד״ה נץ. ואינן דורסין כדפי׳ לעיל. עי׳ לעיל דס״א א׳ ד״ה כל שיש לו ולעיל דס״ב ב׳ ד״ה מאי ספיקייהו דלפי דבריהם שם י״ט עופות אינן דורסין ועי׳ לעיל דס״ב א׳ ד״ה מפני שכתב שם דכל י״ט עופות טמאים דורסים :

דף סד ע״א רש״י ד״ה אין מוכרין. דלמא דטריפה הוי וזבנה ישראל נהלי׳. ולפ״ז היכי שראה ישראל מרחוק שלקח העובד כוכבים ביצה וטרפה מותר לזבוני מיניה וק׳ דלוקי בכה״ג : תוס׳ ד״ה שאם ריקמה ואכלה. דבפ״ק דבכורות דשרינן הכי יאלי דחמורתא. בבכורות שם הגי׳ חלי דיחמורתא והיא כעין ביצי זכר שמוצאין ברחם היחמורה : ע״ב ד״ה גיעולי ביצים. משמע בהדיא דגיעולי ביצים וביצים ששלקן תרי מילי נינהו . ואפשר לפרש ביצים ששלקן בלא קליפתן לכך בנ״ט גיעולי ביצים היינו בקליפתן ולכך נקרא גיעולי מה שנפלט ע״י הקליפה : ד״ה והוא שנמצא . אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במ״א מותר . משמע דמותר אפילו מדרבנן דלא כרש״א שכתב בשם ס״ה דאסור מדרבנן דא״כ מה הוצרכו לפרש דרש״י מיירי כשישנו בקשר ונתפזר חוץ לקשר דאפילו באינו על הקשר ולא ניכר שבא מן הקשר אסור מדרבנן : באה״ד אבל אם אין הדם על הקשר אלא במ״א מותר אפילו הדם וא״צ לזורקו . אבל אם ניכר שבא מן הקשר ונתפשט חוץ לקשר אף הביצה אסורה וז״ש ר׳ דוסתאי ל״ש כו׳ ולא ידעתי לסוף דעתו של רש״א שכתב דלהא פירושא אית לן למישרי הדם אפילו ביצא חוץ לקשר כו׳ דא״כ מאי קאמר ר׳ דוסתאי אבל נמצא על חלמון אפילו ביצה אסורה ודוחק לימר דר׳ דוסתאי פליג :

דף סה ע״ב תוס׳ ד״ה וכ״ת . אבל סי׳ דקרסולים ורגלים כתוב בהדיא אשר לו כרעים ממעל לרגליו . ולעיל מיניה כתיב זה תאכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע משמע שיש לו ד׳ רגלים והכרעים הן ממעל לרגליו ד׳ הנ״ל :

דף סו ע״ב רש״י ד״ה לאויר העולם. אבל חיה דראויה לרחוש לא. וי״ל להיפך את״ל מתה אסור כיון דהיה על הארץ ושרוצה לא בעינן אבל לאויר לא היה כלל על הארץ :

דף סח ע״א רש״י ד״ה שבפנים טהור . שמחיים לא קיבל טומאת אוכלין משמע דס״ל לרש״י דהאבר היוצא אף קודם שחיטת הבהמה הוא טמא משום אמ״ה רק דשאר עובר לא קיבל טומאה מן האבר הואיל והוא חי משא״כ לאחר שחיטת אמו חשוב העובר ג״כ כשחוט ומקבל טומאת אוכלין כר׳ יוסי הגלילי לקמן דע״ה א׳ ותימה האיך יהיה האבר אסור קודם שחיטת הבהמה דקודם שחיטת הבהמה עדיין הוא מחובר בגוף העובר וחשוב כגוף העובר שאינו מטמא מחיים רק באם נשחטה הבהמה אזי חשוב העובר כשחוט ואבר זה לבד היא אמ״ה דלית ליה תקנתא בשחיטה וחשוב כפירש וצ״ל דכוונת רש״י דודאי כ״ז שהאבר מחובר אינו אמ״ה ואינו מטמא רק בשעה שחותכו בשעת פרישתו וטמא להעובר ועז״א שמחיים אין העובר מקבל טומאה מהאבר אף בשעת פרישתו אבל אם שחט אמו ואח״כ חתכו הבשר מגע נבילה שבשעת פרישתו הוא מטמא להעובר ולא קודם לכן דטומאת בית הסתרים הוא וכדלקמן דע״ב ב׳ : תוס׳ ד״ה שליא . משום דגזרינן מקצתה אטו כולה כצ״ל : ד״ה כסימן . וא״ת מאי פשוט יותר כצ״ל :

דף סט ע״א גמרא א״ד ב׳ איסורי אמרינן ג׳ לא . וק״ל למ״ד בהמה בחייה לאברים עומדות א״כ גם בבהמה איכא איסור אמ״ה וא״כ גם בהך איסור יוצא ליכא יותר איסורים מסתם בהמה דהך איסור

יוצא

[illegible]

דף ע ע"א [illegible]

[illegible]

דף עא ע"א תוס' ד"ה ואשה [illegible]

[illegible]

דף עב ע"א [illegible]

[illegible]

דף עג ע"א גמ' אמרו לו טריפה תוכיח כו' [illegible]

[illegible]

איסורו כ"א מחמת שאין שחיטת אמו מועיל לה וכי היכי דמועיל לו לענין טהרה ה"ה לענין היתר משא"כ בטריפה וי"ל כיון דאיסור יוצא נפקא לן מבשר בשדה טריפה שפיר השיבו לו טריפה תוכיח כי היכי דטריפה אינו מועיל השחיטה להתיר ה"ה הכא כיון דכתיב טריפה איתקיש לטריפה ואין משיבין על ההיקש ועי' לעיל דס"ח ב' דמקיש לטריפה לענין דאינו מועיל חזרה וה"ה לענין זה דאין היקש למחצה א"ק דלפ"ז מה השיבו ר"מ לא אם טיהרה שחיטת טריפה אותה דבר שגופה הא מצד היקש למדו ואין משיבין על ההיקש. וי"ל דכך השיבו דאין אתה יכול ללמוד מהיקשא דטריפה רק דומיא דטריפה מה טריפה שחיטה מטהרתו אף אבר תטהרנו שחיטתו וזה אין אתה יכול לומר שהרי אין לאבר סימנים שיתירו אותו ואיך אתה יכול ללמוד מהיקש דטריפה שתועיל לו שחיטה אחרת שאינו גופו שהרי גם לטריפה אינו מועיל שחיטה אחרת ואדרבה לקולא ולחומרא מקשינן מה טריפה אינו מועיל לו שחיטה אחרת ה"ה לאבר זה ונ"ל דעיקר פלוגתתם בעובר ירך אמו דרבנן ס"ל עובר ירך אמו הוא ושפיר ילפינן מטריפה דמה טריפה מטהרת שחיטתו ה"ה כאן מטהרתו שחיטתו דזהו חשוב שחיטת עצמו דעובר ירך אמו הוא אף שאבר זה יצא ממנו מ"מ אגידה בה וגופה היא דלא מצינו למאן דס"ל עובר ירך אמו דליפלוג בין יצא ממנו אבר דלא ליחשוב ירך אמו ור"מ ס"ל עובר לאו ירך אמו הוא וליכא למילף מטריפה שכן גופה ולשיטתו השיבוהו שכן מצלת על שאינה גופה יותר מגופה שהרי חותך מעובר שבמעיה ודאי אינו גופה אבל א"ל דזהו באמת טעמם שמצלת על שאינה גופה יותר מגופה ז"א כיון דכבר ביארנו דעיקר לימודם מטריפה בהיקש וא"כ לקיש לחומרא מה טריפה אינו מטהרו שחיטה אחרת ה"ה האבר ואין משיבין על ההיקש ע"כ דס"ל דכאן חשיב שחיטת עצמה דגופה היא וא"ל דא"כ מה השיבו לר"מ הרבה מצלת דלמא ר"מ ס"ל ג"כ ההיקש מטריפה לחומרא מה טריפה אינו מטהרה שחיטה אחרת ה"ה האבר דס"ל עובר לאו ירך אמו הוא ז"א דא"כ הו"ל לומר כן מה טריפה אינו מועיל לה שחיטה אחרת ה"ה אבר דאיתקש להדדי ומדלא קאמר רק אם לא טהרה שחיטת טריפה אותה דבר שגופה כו' משמע דלא מקיש לטריפה ודו"ק: שם ור"י אמר מחלוקת באבר דעיבר כו'. לכאורה הוא רחוק מסברא דאבר דבהמה יגרע מאבר דשבר ולפמש"ל דעיקר טעמם דאתקיש לטריפה א"ש דאבר היוצא איתקש לטריפה אבל אבר דבהמה לא איתקש ודו"ק. ובזה יונח לנו אף ללישנא בתרא לעיל דס"ח ב' דר"י ס"ל דאבר שחזר אסור וכפי' הרא"ש לעיל וריב"ח מהדר לפרושי טעמי' דכ"מ לל"ק דס"ל דאבר מותר אם חזר דלשון זה א"א לומר כמ"ש הטעם משום דאתקיש לטריפה דהא ע"כ לא ס"ל ההיקש דטריפה דא"כ ליתקיש מה טריפה אין לה היתר לאיסורה ולא יועיל חזרה כדלעיל דס"ח ב' וע"כ אמר ללשון זה איכא סברא אחרת דהאי אית ליה תקנתא בחזרה ודו"ק. ואע"ג דתניא לקמן ע"ב ובשר בשדה טריפה להביא אבר ובשר מדולדל ר"י לשיטתי' דס"ל לקמן ע"ד א' דקרא אסמכתא ואין בהם אלא מצות פרוש בלבד עיי"ש: ע"ב תוס' ד"ה מ"מ. כדאמרינן לקמן דאין להם אלא מצות פרוש. וצ"ע דלקמן קאמר מטעם דאין שחיטה עושה ניפול ולכך אין בהם איסור דאורייתא כפרש"י והכא על עיקר הטעם למה אין שחיטה עושה ניפול באבר דבהמה כיון דר"מ ס"ל באבר דאבר שחיטה עושה ניפול אם כן ה"ה באבר דבהמה וממילא דאסור מדאורייתא וצ"ע: ד"ה הוכשרו. כדאמרי' בסמוך ל"ל הכשר מדם בהמה. צ"ע דלקמן קאמר לפי המסקנא דשחיטה אינו עושה ניפול עי' לקמן ע"ד א' בתחלתו דדייק מהכא דאין שחיטה עושה ניפול וכמ"ש רש"י שם אבל לס"ד דהשתא דעושה ניפול אסור מה"ת: בא"ד ואמאי והרי מתרת באכילה מה"ת. משמע מדבריהם דאף דאיסור דרבנן מקרי מותר באכילה וקרינן ביה אוכל שיכול להאכילו לאחרים ועי' בספרי מ"ה ע' איסור דרבנן אי מקרי ראוי מה"ת שהבאתי דברי התוס' בכמה מקומות דס"ל דלא מקרי ראוי מה"ת ובזה לק"מ קושייתם שבכאן ואפשר דבכאן אף איסור דרבנן אין כאן רק מצות פרוש אך מתירוצם לא משמע כן ודו"ק:

דף עד ע"א גמ' והתנן בן ח' חי יוכיח כו'. ת"כ פ' שמיני פרשתא י': שם דאי בעי עייל ידי' ושחטי' עי' תוס' ביצה דף ו' א' ד"ה וכי ויש ליישב ודו"ק: רש"י ד"ה אין בהם. מה שייך שם להזכיר אבר מדולדל דשרי אף באכילה. וצ"ע דהא דשרי מה"ת הוא מטעם דאין שחיטה עושה ניפול וע"ז קאמר הטעם דאין שחיטה עושה ניפול הואיל והיא גופה דק לענין אכילה אין בה אלא מצות פרוש בלבד: ד"ה טריפה. דשחיטה מטהרתה מנ"ל. ת"ל מבהמה טמאה כו'. לכאורה עיקר הלימוד מבן ח' דיש במינו שחיטה אבל מטמאה ליכא למילף דאין במינו שחיטה ועי' בתוס' ד"ה נפקא: תוס' ד"ה נפקא. ולהכי צריך התם לאכלה למימר דאין שחיטה מטהרתו. באמת הך דרשא דלאכלה היא בת"כ שם פ' שמיני פרשתא י' ואיהו ס"ל דבן ח' יש במינו שחיטה כדאמרן הכא כדאיתא התם בהדיא פירקא בן ח' יוכיח שיש במינו שחיטה ואין שחיטה מטהרתו וקשה כיון דס"ל יש במינו שחיטה למה אין שחיטה מטהרתו ע"כ מדכתיב לאכלה נפקא ובאמת תמיהה מ"ש רבא דת"ק ס"ל בן ח' אין במינו שחיטה הא בהדיא קאמר בת"כ התם דבן ח' יש במינו שחיטה ומאי דוחקיה למימר דפליג אדלעיל אדרבה הו"ל לומר משום דכתיב לאכלה מרבינן אע"ג דיש במינו שחיטה ועוד דאי בן ח' חשוב אין במינו שחיטה א"כ מן הבהמה למה לי לאוריי דטריפה שחיטה מטהרתו כיון דליכא יוכיח מבן ח' א"צ ק"א כדס"ל לתנא דמשנתינו ודוחק לומר דהך תנא דלאכלה פליג אדרשא דמן הבהמה שם לעיל ונראה לענ"ד דרבא בשבת שם מפרש הך פלוגתא דת"ק ורבנן אליבא דתנא דמשנתינו דס"ל בן ח' אין במינו שחיטה ולית ליה דרשא דמן הבהמה אבל באמת אליבא דתנא דת"כ ודאי ס"ל לת"ק בן ח' יש במינו שחיטה ודרשה דלאכלה מרבה דאף דבמינו שחיטה אין שחיטה מטהרתו ולתנא דמשנתינו באמת א"צ ק"א וקרא אסמכתא כמ"ש התוס' ודו"ק: ע"ב רש"י ד"ה בדמא דאמי' דכיון שהוכשר ביה"ש בדם הוכשרה כו' מטעם שומר מביא הכשר כמ"ש התוס' לעיל דף ל"ו ב' ד"ה ועדיין. ומכאן ראית לשיטתם וקשה על רש"י שם עיי"ש:

דף עה ע"א גמ' א"ד אפילו למ"ד טא"ח ה"מ כו'. עי' בת"ח דמפרש האבעי' אליבא דב"ה דלמא כיון שנולד בהם סימן טריפה חשוב כמתים דומיא דשחט בבהמה רוב ב' דמקבל טומאה אף שמפרכסת וכ"כ הכ"מ דהספק הוא אם חשובין כמתים הואיל ונטרפו או אינן מקבלין טומאה עד שידמו כאבן ולא יתגרנדו עכ"ל. והנה רש"י ז"ל מפרש האבעי' אליבא דר"ע ונ"ל דרש"י לשיטתיה דמפרש לעיל דג מקרטע מפרפר א"ב דלב"ה אינו מטמא א"כ כ"ש טריפה אבל הר"מ מפרש דג מקרטע כפי' התוס' ולכך השמים לגמרי הך דדג מקרטע ושפיר איכא למיבעי בטריפה לב"ה אך לא ידעתי לחלק בין בהמה לדגים בזה דהא בבהמה בנולדו בה סימני טריפה אינה מטמאה אף למ"ד טא"ח וא"כ למה יגרע הדגים כיון דלב"ה אין מטמאים עד שימותו ודוחק לומר כיון דדגים סופן למות ע"י טריפות זה מעתה חשובין כמתים דא"כ ליטמו משעה שיצודו כב"ש וא"ל דמשיצודו לא מטמו דכיון דיכול להחזירו למים משא"כ טריפה דשוב א"א לו לחיות דא"כ ב"ה היינו ר"ע דס"ל ג"כ דכל שאלו זורקו במים ויכול לחיות אינו טמא ולכך ס"ל דג מקרטע אינו מטמא וכל שא"י להיות טמא וע"ק דקאמר א"ד אפילו למ"ד טא"ח ה"מ בהמה דיש במינה שחיטה כו' מאי הוצרך לזה

בפשיטות הו"ל למימר דאף דאינו חי' מ"מ עכשיו חי' ואינה מטמאה כמו בהמה טריפה ומאי הוצרך לחלק בין דגים לבהמה ולומר דה"מ בהמה דיש במינה שחיטת אדרבה לרמיי' לבהמה כמו דבבהמה טריפה אינו מטמאה כך דגים. ונלענ"ד ליישב קצת דס"ל מצד הסברא כמו בבהמה דבר המכשירה לאכילה דהיינו שחיטתה משוי לה אוכל לקבל טומאה בשחט בה רוב ב' ה"ה דגים דהריגתם משוי לה אוכל להתירה באכילה וה"ת דמשוי לה אוכל לענין לקבל טומאה ולכך בנולד בה טריפה שא"י לחיות עוד הנה זה משוי לה אוכל כמו שחיטה בבהמה וכי היכי דשחט בה רוב ב' מקבלת טומאה אף שעדיין מפרכסת ה"ה סימני טריפה דכשחיטה דמי בדג וע"ז קאמר א"ד ה"מ בהמה דיש במינה שחיטה ר"ל כיון דבשחיטה תליא מלתא לכך אף דמפרכסת הוה אוכל אבל דגים דאין במינם שחיטה ובמיתה תליא מלתא צריך שיהיה מת לגמרי וכדאמרי' לעיל דל"ג בבני מעיין ומפרכסת דלישראל דבשחיטה תליא מילתא ושרי משא"כ לב"נ דבמיתה תליא מילתא ודו"ק היטב: ע"ב גמ' ר"ש בן שזורי אומר כו'. עמ"ש בספרי ע' שמעון שזורי: תוס' ד"ה בן פקועה. כיון דחצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל. נ"ל להגיה מכח אביו וכן נ"ל להגיה במהר"ם עיי"ש דלצי' דהשתא הדברים תמוהים שהרי רוצה עתה לשחוט ויצטרף עם השחיטה של חצי הבא מכח אביו ועי"ל טעם דלא מהני שחיטה דאין לו אלא חצי סימנים ובחצי סימנים ל"ש שחיטה כלל כמ"ש התוס' לעיל: ד"ה אנא. ואהאי סמכינן להדליק בשבת בכל שמנים. קשה דבל"ז אף לדברי רבין בר חנינא דאמר הלכה כר"ש שזורי דוקא במשנתינו קאמר והתם בשבת לא פליג במשנה רק בברייתא וי"ל דהתוס' לשיטתייהו דס"ל בב"מ ס"ם א' ד"ה אלא שיטה דהא דאמרינן כ"מ ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו אף בברייתא הלכה כמותו וה"ה כאן לרבין הלכה כמותו אף בברייתא:

דף עו ע"א גמ' קרא אסמכתא בעלמא היא. עי' ראש יוסף: תוס' ד"ה בלשון. אע"ג דאתיא כר"י. עי' לעיל דנ"ה ב' ד"ה בלשון: בא"ד ודלמא מתניא דלקמן הדר בי'. תמיהה לי דהא לעיל דנ"ה ב' גבי עור בית הפרסות מתו שיציל בגלודה קאמר ג"כ ר"י אל תקניטני שבלשון יחיד אני שונה אותה וסמי חדא מקמי תרתי: ע"ב גמ' ואמר רבב"ח לא נצרכה כו' ע"כ לאו מדרבב"ח מקשה על ר' יצחק דר"י מצי פליג עליו רק מגופי' דברייתא דאל"כ בנבילתה ל"ל פשיטא דעור אינו חשוב כבשר וקשה דלמא בנבלתה אתי לאורויי לעור בית הפרסות ועור הראש של עגל הרך דאף דהשתא בשר הוא הואיל וסופו להקשות אבל עור ששלקו חשוב בשר לענין טומאה וי"ל דכ"ש דהשתא עור הרך דהשתא בשר היא לא מטמא כ"ש עור ששלקו דהשתא עור גמור הוא וראיה דעור הרך עדיף אף דסופו להקשות דהא בגידין שסופו להקשות חוה ס"ל לר"מ דחשוב בשר לענין פסח ועור ששלקו פשיטא דל"ח בשר לענין פסח כמ"ש התוס' לעיל ד"ה אל תקניטני אך באמת אין ראיה דהא אסקינן דלר"י עור הרך אינו מטמא טומאת אוכלין ועור ששלקו מטמא אלמא דעור ששלקו עדיף לענין טומאת אוכלין ה"ה לענין טומאת נבילות י"ל דקרא ממעט עור הרך מטומאה ולא עור ששלקו וי"ל דבשלמא לענין אוכל י"ל עור ששלקו עדיף דהא מחשבה לחוד מהני לטמא טומאת אוכלין וכדתנן במתני' חשב עליו מטמא טומאת אוכלין ומכ"ש בחשב ועבד מעשה ששלקו תם הוא ראוי לאכילה אבל לענין טומאת נבילות דלא מהני מחשבה כדאיתא במשנה י"ל דגרע עור ששלקו מעור הרך ועוד דלענין טומאת אוכלין י"ל אע"ג דעד השתא לא הוה אוכל עכשיו משוי לה אוכל לכך עור ששלקו מטמא דעכשיו משוי לה איכל אבל לענין נבילה כיון דעד השתא לא הוה נבילה האיך תעשה עכשיו נבילה ע"י שליקה דעיקר טומאת נבילה משעת מיתה אתתא לה וכיון דאז לא היתה נבילה איך תעשה עכשיו ע"י שליקה אבל עור הרך י"ל דמשעת מיתה נעשית נבילה ועוד דהאיך יעלה על הדעת דע"י שליקה יהיה בשר הא עור הא רך הא דמטמא טומאת אוכלין דנהי דלאו בשר היא מ"מ כיון דראוי לאכילה אוכל הוא אבל לטומאת נבילות דבעינן בשר מסתבר יותר דעור הרך לחשוב נבילה דחשוב בשר אבל עור אף ששלקו מ"מ לאו בשר הוא ודו"ק: שם וכל היולדת יולדות מחצה זכרים ומחצה נקבות. קשה לפמ"ש התוס' לעיל די"א ב' ובבכורות כ' ב' דאיכא חזקה לולד דמוקמינן ליה בחזקת שאינו קדוש כבכורת כמו שהיה במעי אמו א"כ אפילו בלא מיעוט דנדמה מוקמינן לי' בחזקת שאינו קדוש בבכורה וגם במוקדשין דקאמר בסמוך רובא בר מקריש היא אי פ"ל דוולדות קדשים בהוייתן הן קדושים וכמ"ש התוס' כאן בר"ה רובא איכא חזקת שלא היה קדוש ונימא סמוך מיעוטא לחזקה אך י"ל דלקולא ל"א סמוך אפילו לר"מ וכדלקמן פ"ו ב' אך קושיא הראשונה קשה ובחידושי הארכתי לסתור סברת התוס' דל"ש כאן חזקה לאוקמי בחזקת שהיה במעי אמו דפנים חדשות באו לכאן ועיי"ש באורך: תוס' ד"ה ולא בעיר עסה"ד. ולא מצי לשנויי דר"י מוקי קרא בנבלתה על קיליא סתימה לחוד דעכ"פ מקשה מברייתא על ר' יצחק ודו"ק: ד"ה הרינ'. דאי הוי נקבה לא נ"מ מידי אם לא היכי כו' עי' תוס' נדה כ"ז ד"ה חומר: בא"ד אלא פשיטא לי' למסדר הש"ס דבצורת האדם תלי' כצ"ל:

דף עח ע"א תוס' ד"ה מנין. ובלאו קרא לא דחי לי' עשה. עי' בספרי מ"ה ערך עשה דוחה ל"ת אות ה' ו' ועי' ראש יוסף: בא"ד ולפי המסקנא צ"ל דלשום דרשא נכתב שם. י"ל דאי הוה כתיב סתם הוה ילפינן משחוטי חוץ דשחיטה שא"ר ל"ש שחיטה עכשיו שור הפסיק הענין ילפינן מטבוח טבח עי' תוס' לקמן פ' ע"ב ד"ה קדשים. ע"ל דאי הוה כתיב סתם לא הוה מוקמינן לקדשים משום דשחיטה ב' אינו ראויה מטעם מחוסר זמן עכשיו דכתיב ושור וי"ו מוסיף נוה"כ הוא עי' תוס' לקמן פ' ד"ה שחיטה. ע"ל דאי כתב סתם הו"א דקאי אכל הקדשים אף אעולה עכשיו אהני שור להפסיק הענין דלא קאי אעולה כרבא לקמן פ"א ואהני ו' להוסיף על ענין ראשון דאו"ב נוהג בקדשים הנאכלים וכ"ז כתבנו לר"ש דס"ל ששא"ר ל"ש שחיטה ודו"ק. א"נ י"ל דמשום הכא נכתב כאן לדרשא דדרשינן בספרי הביאו הר"ן בחידושיו לקמן ד"פ ע"ב מנין לאו"ב במוקדשין שהוא בלא ירצה ת"ל ירצה וסמוך ליה ושור ושה לא תשחטו כו': ע"ב תוס' ד"ה זה. והשתא ניחא נמי כו' דרבא למאי הלכתא ולא קאמר לטריפה כצ"ל ותיבת לקדשים נמחק: ד"ה או דכלאים בקדשים ליכא כו'. ותימה דמשכחת לה בולד קדשים דקדיש אף כלאים כמ"ש התוס' לעיל ע"ו ב' ד"ה רובא בר מקריש והא דאמר מה כלאים בקדשים לא היינו בקדשים עצמן שהקדשו הן אבל בוולדותיהן משכחת כלאים וא"כ איצטריך או לרבות דחייב משום או"ב וצע"ג:

דף עט ע"ב גמ' וסימנין דאורייתא. עי' ראש יוסף ועי' תשובת נו"ב חלק אבה"ע סי' ל"א:

דף פ ע"ב תוס' ד"ה קדשים. משום דילפינן חולין מחולין. משמע מדבריהם דבדבר שאינו נוהג אלא בקדשים שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה דילפינן משחוטי חוץ ועי' בדבריהם בב"ק ע"ז ב' ד"ה והלא זריקה שכתב שם דאפילו בשחוטי חוץ גופה היכא דאית ביה פסול אחר שש"ר היא ול"ש שחיטה עיי"ש: ד"ה שחיטה. ועובר בלאו דלא תעשון כצ"ל ועי' רש"א: ד"ה דכמה. ור"א גופיה אית ליה בפ' המנחות והנסכים כו' לא מצינו דאית ליה בהדיא כן ועי' בתוס' ב"ק ע"ו ב' ד"ה כל העומד שרצו לומר דר' אושעיא לית לי' כל העומד לזרוק כזרוק ועיי"ש עוד שכתב בסוף דבריש המנחות פסיק לר"א סברי שמעינן ליה לר"ש כל העומד לזרוק כזרוק מבואר דעיקר הוכחתם מדפרכינן עליו סברי שמעינן לכ"ש ש"מ דאיתו ס"ל הכין אך באמת תמיהא לי דהא אסיק התם רב אשי דל"א כל העומד לזרוק כזרוק ומשמע דרב אשי לפרוקי דר"א תי' כן וא"כ לק"מ ועיי"ש בתוס' דק"ב ד"ה דאי בעי זריק דלתי' הב' ס"ל לר"א דהיכי דנזרק לבסוף אמרינן כזרוק מעיקרא דמי אפילו לרב אשי וא"ש ועמש"ש: בא"ד ואע"ג דל"ל כל העומד לזרוק כזרוק דמי. תימה דהו"ל לומר דס"ל כר"א דמנחות דק"ב דל"ל כל העומד לזרוק כזרוק ואית לי' כל העומד לפדות דאינו מחוסר מעשה ועיי"ש בתוס' ועי' בסמוך: בא"ד הכא דמחו"ז הוא וא"ר לזרוק דאסור לזרוק לא הוה כזרוק. אע"ג דכתב בסמוך דהוה שחיטה ראויה משום דכזרוק דמי מובן למעיין דיש ב' בחי' בהך כזרוק דמי א' דאם נזרק בסוף אמרינן דאיגלי מילתא למפרע דבשעת שחיטה כזרוק דמי הב' דאף בנשפך הדם ולא נזרק כלל מותרת בשחיטה לבד דאמרינן כזרוק כאלו נזרקה בפועל והיכא דזריקה היא מצוה אזי כשאינו נזרק אמרינן כזרוק כיון דודאי עומד מצד עצמו אבל היכי דאסור לזרוק א"כ אינו עומד לזרוק מצד עצמו כ"א בפועל כשזורק לבסוף איגלי מילתא למפרע דמעיקרא היתה עומדת לזרוק וכעין דאמרינן לעיל י"ד נשחטה הוברירה דלאכילה עומדת כך צריך לפרש דבריהם שבכאן אבל מאד תמיהה לי מאי דוחקייהו להכנס בחלוקים כאלה בפשיטות הו"ל לומר דכאן ל"ח כלל עומד לזרוק כיון דאסור לזרוק ובזה יתיישב כל קושייתם בזה הדבור וא"ש דר"א מוקי הך דב"ק בשוחט תמימים ומשום כל העומד לזרוק רק הכא לא ס"ל כל העומד לזרוק כיון דאסור לזרוק וביותר תימה על דבריהם בב"ק ע"ו דבד"ה והלא זריקה כ' לחריא דהכא ל"ש כלל כל העומד לזרוק משום דאסור לזרוק ובד"ה כל העומד הקשו כמו בכאן עיי"ש וצע"ג שוב ראיתי דלק"מ דע"כ לא כתב התוס' דהכא ל"ש כל העומד הואיל ואסור לזרוק רק בשחיטה הב' דמחוסר זמן הוא אבל ר"א דקאמר אף על שחיטה הראשונה דשחיטה שא"ר והתם ודאי מצוה לזרוק ונימא כזרוק דמי ודו"ק. ועי' בב"ק ע"ו ד"ה והלא זריקה שתפסו שם שיטה אחרת דהיכא דנזרק לבסוף הוה שחיטה ראוי בלא טעם דכזרוק דמי אך כאן א"א לפרש כן כמו שהארכתי בספרי מ"ה ע' כל העומד אות ד':

דף פא ע"א תוס' ד"ה הנח למחוסר זמן דלא לקי אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה. עי' ב"מ ס"א ובתוס' ד"ה לעבור ומש"ש בגליון: בא"ד או דוקא היכא דב' לאוין סמוכין כו'. עי' תוס' זבחים קי"ד ב' ד"ה אלמא שכתב דוקא היכי דב' לאוין סמוכין אל העשה ועי' בשער המלך פ"א מהל' חמץ ומצה הג' שתמה על דברי התוס' אלו דהא גם בגזילה יש ב' לאוין סמוכין לא תעשוק ולא תגזול אלא ע"כ שכוונתם כמ"ש בזבחים דבעינן ב' לאוין סמוכין אל העשה: ד"ה יום. ותימה דר"ש הוא דאית ליה בהמזבח מקדש דנשחט בלילה לא תרד דפסולי בקידש כצ"ל: ע"ב גמרא אמר רשב"ל ל"ש אלא ששחט א' לע"ז כו'. לכאורה לר"ל דס"ל לעיל כ"ט אינה לשחיטה אלא לבסוף וחיוב או"ב בא בסוף וחיוב ע"ז מכי שחט פורתא איתסר וי"ל נהי דאיתסר הבהמה משום נעבד מ"מ הוא אינו חייב רק אגמר שחיטה וכ"מ מרש"י לעיל ד"מ ע"ב ד"ה מחתך בעפר בסופו שכתב בשלמא לענין שבת כו' וכן משום ע"ז דשחיטת ע"ז היא עיי"ש מבואר דאינו חייב משום ע"ז כ"א בגמר שחיטה: רש"י ד"ה אבל בהנך דלעיל. דלא רמיא תורת מלקות בעבירה של מיתה כלל. דמלקות עונש היא וב' עונשין לא ענשינן ליה אבל ממון אינו עונש רק חיוב שאכל דבר של חבירו נתחייב לשלם לו ומה לי לזה במה שהוא מת והבן:

דף פב ע"ב תוס' ד"ה הורע. דלענין איסור כלאים דריש לה בשבת. עי' תוס' שבת שם וברש"א שם: תוס' ד"ה ולאפוקי אבל מודה דמשום כלאי זרעים מחייב בב' מינין. עי' תוס' לעיל דף ס' ד"ה הרכיב שלא כ"כ: בא"ד דהא ל"ש לפרש כן גבי בהמתך. עי' ר"ש רפ"ח דכלאים ועי' תוי"ט ספ"ב דכלאים ודבריו תמוהים כמש"ל בגליון:

דף פג ע"א תוס' ד"ה ומודה. דאימתי דר"י לפרש הוא. ר"ל לר"י וריב"ל דס"ל אימתי לפרש אבל באמת רמב"ח ס"ל אפילו אימתי לחלק כמבואר בסנהדרין פ' ז"ב דכ"ה: ע"ב גמ' ר' אומר יום אחד כו'. עי' בחת"ר ובחידושי הר"ן ול"נ דר' ס"ל דהך דיום הולך אחר הלילה ל"צ קרא דעיקר הטעם לפי שהענין מקדשים ור' ס"ל שור הפסיק הענין: תוס' ד"ה אין בילה. ואיכא דמחייב התם דל"ב קרא כדכתיב. צריך ליתן טעם למה באמת לא מצינו שם בהדיא מי שמחייב בנקטעה יד העדים ור"א שם השיב למר קשישא דאין ראיה דבעינן קרא כדכתיב עיי"ש אבל לא מצינו שיחייב בנקטעה יד העדים אך שם בסמוך באין לו בוהן דמכשיר ר"א ליתן על מקומו קשה קושית התוס' דניהי דלא בעינן קרא כדכתיב נתינה על בוהן דוקא מ"מ ראוי ליתן על בוהן ניבעי ואמאי מכשיר באין לו בוהן כלל ועי' בספרי מ"ה ח"ב ע' קרא כדכתיב שישבתי קושייתם:

דף פד ע"א גמ' א"ל יעקב מינאה לרבא. עי' תוס' ע"ז י"ז א' ד"ה ויעקב: רש"י ד"ה אי כר"מ דאמר. בפ"ב דתמורה הכל היו בכלל כו' לא מצינו שם לשון זה כלל לר"מ ועי' תמורה ל"ג ב' ברש"י ד"ה ר"מ שסותר לזה ועי' בספרי מ"ה ע' העמדה והערכה אות ז' שישבתי זה על נכון: תוס' ד"ה וליפרקינהו. וי"ל דה"פ כיון שסופו לפדותו משום ה"ק כו' משמע דאפילו למאן דלא ס"ל כל העומד לפדות כ"כ כיון דמוכרח

הוא לפדותו וקשה דהא בשחיטת קדשים מוכרח הוא לזרוק משום הפסד קדשים ול"א כל העומד לזרוק כזרוק דמי וע"ק דא"כ מאי משני מי שמחוסר שפיכה ופדיה הא אפילו לפני פדיה חייב בכסוי ובפרט דקאמר אפילו תימא ר"ש ור"ש אית ליה כל העומד לפדות וי"ל מ"מ כיון דאין חיוב הכסוי אלא מחמת הפדיה דסופו לפדותו חשוב מחוסר פדיה שאין השחיטה מחייבת הכסוי כ"א ע"י פדיה וקרא אמר ושפך וכיסה שהשפיכה יחייב הכסוי וכאן מחוסר פדיה עדיין ר"ל הכשר פדיה ודו"ק : ע"ב גמ' ואל ישב עמהן בתורי . עי' ב"מ דע"ג א' : שם ודלמא דעבר ושחט . תימה לוקי כששחט ע"ש סמוך לקדושת היום ולא הספיק לגמור עד שקידש היום או שלא היה לו פנאי לכסות עד שקידש היום וא"ל דכסוי גמר מצות שחיטה וחיובו מחמת השחיטה קאתי וכיון דהשחיטה לא היה בשבת דין הוא דלא לידחי שבת כמו עולת חול בשבת ועוד כיון דזמן הכסוי תיכף אחר השחיטה וכששהה אח"כ הוה כעבר זמנה והוה כמו מילה שלא בזמנה דכ"ז אינו דאפילו בראהו אחר חייב לכסות כמש"ל ואפילו כשכבר עבר זמן מרובה כששחט כ"ז שרשומו ניכר חייב לכסות : תום' ד"ה כסוי . משום דאפר כירת דעתו לודאי ואין דעתו לספק כצ"ל :

דף פו ע"א גמ' סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא . קשה דהאיכא חזקה כנגדה דאוקי הבהמה בחזקת שלא היתה נבילה מחיים ולעיל דף ט' איפליגו בזה בלא בדק בסימנין דמ"ס בחזקת איסור קימא והשתא מתה ומ"ס בח"א אמרינן בחזקת טומאה ל"א וכמו דלענין איסור אסרינן לה דמוקמינן לה אחזקת איסור דמעיקרא כך לענין טומאה מטהרינן לה ואמרי' דשחיטה כשרה היה ומוקמינן לה בחזקת טהרה דמעיקרא וא"כ דלמ"א ר"מ ס"ל כך כמתניתא דלעיל וכיון דלענין טומאה מטהרין לה ומחזקינן השחיטה בשחיטה כשרה איך נתיר לשחוט אחריהן וי"ל דזהו תי' של הגמ' בשמעתין אם אטרו ס' טומאה לטהר יאמרו ס' איסור להתיר ר"ל כיון דבשחיטה זו אנו מכשירין ס' טומאה משום דמוקמינן לה בחזקת טהרה ואמרי' דשחיטה כשרה האיך נתיר ס' איסור לשחוט אחריה ודו"ק : תום' ד"ה מ"ט דר"מ . א"כ והא מותר לאכול משחיטתם . וצ"ע לפמ"ש התוס' בבכורות כ"א וה"נ ביבמות קי"ט דאף לרבנן אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא ופלגא א"כ אף דרוב מעשיהן מתוקנין שחיטתן אסורה וי"ל דעיקר קושייתם מ"ש ועוד אמאי אינו סופג מ' וכוונתם נהי דאמרינן סמוך היינו לאסור השחיטה אבל לענין זה השוחט אחריו ודאי דמלקינן ליה דהא איכא רובא וסוקלין ושורפין על הרוב ונהי דחזקה אתני לאסור גוף הבהמה מ"מ לענין שחיטת אחר אח"ז מה שיאטי' דחזקה הכא כיון דרוב מעשיו מתוקנים ודאי דשחטו יפה ומלקינן לשוחט אחריהם אך דלפ"ז קשה מאי מקשו לרבנן מ"ש רישא ומ"ש סיפא הא י"ל דברישא לענין הכסוי שהיא בגופת מצרפינן ח"א דידה לפוטרה מכסוי אבל לענין לשחוט אחריהם מאי שיאטי' דחזקה של בהמה ח"א ולא תפסינן כ"א הרוב דמעשיהן מתוקנין אך ז"א דאם נאמר דרוב מעשיהן מתוקנים נהי דמצרפינן החזקה לענין כסוי מ"מ כיון דהוה כמע"מ ספיקא היא יתחייב בכסוי מספק וי"ל כיון דאסור באכילה עכ"פ א"כ שחיטה שאינה ראויה הוא ורבנן דר"מ ס"ל ששא"ר ל"ש שחיטה אך קשה דלפ"ז יהא מותר גם לשחוט אחריהם כיון דשחיטה ה"א אסורה באכילת והוה ששא"ר אך צ"ל כיון דמצד עצמה ראוי הוא דרוב מעשיהן מתוקנים רק דאנו מצטרפין החזקה ואם כן יתחייב גם בכסוי ועוד דסמוך מיעוטא לחזקה הוא מדרבנן ומדאורייתא אזלינן בתר רובא ושחיטה מעלייתא היא וכמ"ש . גם ממ"ש התוס' בסמוך ואי פלגא ופלגא א"כ סמוך כו' א"כ יהא מותר לשחוט אחריהם אלמא דמצרפין החזקה ג"כ לענין שחיטה אחריהן ול"א דמאי שיאטי' דחזקה הכא וצ"ל דמ"ש התוס' ועוד השוחט אחריהם אמאי אינו סופג מ' הוא משום דנהי דמדרבנן אמרי' סמוך להחמיר אבל מדאורייתא ל"א סמוך ואזלינן ב"ר ומיעוט כמאן דליתיה ומלקינן לי' אבל אי פלגא ופלגא אף מדאורייתא מצרפין החזקה וא"ש מ"ש אח"ז ודו"ק : בא"ד מ"מ ר"מ כאן דחייש למיעוטא אמאי לקי כו' עי' לקמן בסמוך : ע"ב גמ' הורה ר' כר"ט כו'. אפשר דבכסוי לא הורה כחכמים דס"ס כיון דאסורה באכילה לא קרינן בהו אשר יאכל דר' ראה דבריו של ר"ש בכסוי הדם ונהי דהוא ספק מ"מ בכה"ג ספמה"ת אסור כיון דאיכא חזקה וכדעת הב"ח וכמו שהארכתי בביאורי על יו"ד ועי' בגליון היו"ד שלי וצ"ל דהוה ק"ל לש"ס דבתרוייהו הורה כר"מ דאל"כ לימא דהורה כר"מ בכסוי וכחכמים באו"ב : תד"ה סמוך . דר"מ ל"ח למיעוטא כ"א מדרבנן וא"ש ודו"ק : ד"ה ואמרו . דאיכא לגבינה חזקת היתר דמסייע לרוב . ואע"ג דלר"מ דחייש למיעוטא א"כ אין לגבינה ח"ה דאף בהיותה חלב אסור דחיישינן למיעוט בהמות טריפות וצ"ל דקשה מאי קושיא דילמא קאמר רוב דר"מ אוסר כל הגבינות

[illegible]

הולצן אי קודם הקטרתן ואי אחר הקטרתן ולפי זה י"ל דגם ר' אתיא כר"ה ומודה דהולצו לתפוח וקרא דהקטיר את הכל מרבה שקטירנו מתחלה עם הגיד ואח"כ חולץ הגיד לתפוח אך לשון ההקטרה משמע גוף ההקטרה כמ"ש מאי לאו מעלהו ומקטירו : שם והב"ע כשהוכרו ולבסוף נתערבו . י"ל דלכך נקיט שהוכרו דאי נתערבו מבע"י קודם החליצה והנקור דבודאי הניקור הוא מבע"י וא"כ כשנתערבו מבע"י כבר הוקצו שניהם מבע"י ומוקצה הוי כעין דאורייתא כמ"ש בתוס' ישנים והביאו במהרש"א במס' ביצה ד"ג ב' ור' יהודה אית לי' מוקצה ואם כן הוה כמו איסור דאורייתא וא"צ לשורפו כלל ורש"י דכתב הוכרו ל"ד י"ל דלשיטתיה אזיל דס"ל ספיקא דאורייתא מדרבנן להחמיר כדעת הכ"מ ועי' בפר"ח ומהרי"ט מ"ש לדעת רש"י וא"כ כיון דהיא ס"ד תו לא הוי רק איסור דרבנן ורש"י לשיטתיה דס"ל במס' ביצה דל"א ב' במשנה בית שהוא מלא פירות ונפחת דבאיסור דרבנן ל"א מיגו דאיתקצאי ושוב אין כאן מוקצה ועוד דאף לדעת התוס' שם דאמרי' אף גבי איסור דרבנן מוקצה מ"מ לא עדיף המוקצה מגוף האיסור כיון דגוף האיסור הוא דרבנן גם המוקצה דידיה היא דרבנן תדע דהא לרש"י ל"ח מוקצה כלל באיסור דרבנן וא"כ גם לדעת התוס' אינו כ"א מוקצה דרבנן ולא נשוי פלוגתא רחוקה ועדיין צ"ע די"ל דרב איקא בר חנינא דהכא כרבה ס"ל דאית ליה הכנה ויליף מקרא דהכינו דמוקצה דאורייתא כמ"ש רש"י ריש ביצה וא"כ כיון דלא חזי הך מילתא מבע"י לא הוי לה הכנה מבע"י וחשוב מוקצה מדאורייתא ואף שכתבנו דרש"י ס"ל דבאיסור דרבנן ל"א מוקצה וכאן הוא ספק תורה ומה"ת להקל כדעת הר"מ גם ע"ז יש לפקפק דהא באתחזיק מודה הרמב"ם דמה"ת להחמיר וכאן אתחזקא דאיסורא ודמי לב' חתיכות א' של חלב וא' של שומן דמודה הרמב"ם ודו"ק וצ"ל דמיירי שהושלך אחד מהן ואין כאן לפנינו אלא א' ואין כאן אתחזק וא"כ עדיף לי' לאוקמי בהוכרו ולבסוף נתערבו ושניהם לפנינו ודו"ק והא דר"א ורבינא דמוקי לשמנו או גיד החיצון ול"ק דאסור מחמת מוקצה י"ל דלא מוקי להו כר"י רק כמ"ד דלית לי' מוקצה א"נ ס"ל מוקצה דרבנן וא"ל דהא בל"ז הגיד מוקצה הוא דהא עץ הוא והתורה חייבה עליו וא"כ אינו ראוי לאכילה כלל ובלא מוקצה גם כן אין בו דין נותר כיון דאינו ראוי לאכילה וי"ל דהכא אליבא דר"י קיימינן ור"י ס"ל יש בגידין בנ"ט דמחייב בגיד של נבילה שתים :

דף צא ע"א גמרא א"ר יצחק מכאן לת"ח שלא יצא יחידי בלילה . עי' ברכות מ"ג ב' דקאמר בקביע ליה עודנא מותר והכא לא מיפליג גם התם קאמר משום חשד וכאן משום מזיקן ובגליון הר"מ פ"ה מהל' דעות ישבתי דכאן מיירי בהולך לדרך ושם בהולך בעירו דליכא משום חשש מזיקן עי"ל דהכא מיירי שאינו דבר מצוה דלדבר מצוה שלוחי מצוה אינן ניזוקין ולכך א"צ לחלק בין קביע לי' עידנא או לא דללמוד דהיא מצוה אף בלא קביע לי' עידנא שרי דשלוחי מצוה אינן נזוקין וכדאיתא בפסחים הני בי רב דריירי בבאגי כו' לייתי עלי ועל צוארי והכא מיירי במקום דליכא חשדא ובברכות מיירי אף לדבר מצוה דל"ש מזיקן ואומר משום חשד אסור אף לדבר מצוה רק בקביע לו עידנא אין כאן חשד ודו"ק : רש"י ד"ה ולר' יהודה איצטריך . וטעמא כדמפרש לקמיה שאין בין ב' אלא כזית . עי' לעיל דפ"ג א' ברש"י ד"ה דלית ביה : תום' ד"ה כמ"ד . וא"ת דלמא לא נאסר כו' עי' בספרי מ"ה ע' ב"נ ובספרי על חדושי חולין שישבתי קושייתם בכמה פנים וע"פ פשוטו נ"ל דלמה להם ליטול הגיד הא פשיטא דלא יאכלו אותו ואי משום טעמא ק' למ"ד אין בגידין בנ"ט ועוד למ"ד טע"ק דרבנן ובדרבנן לא זהירי ועוד דהא איכא ספק שמא יש ששים נגדו . אלא ע"כ דנ"ה נאסר לב"נ ובב"נ אף משהו אסור כדעת הר"מ בהל' מלכים דשיעורין לישראל נאמרו ולא לב"נ וא"כ יש חשש שמא נתערב משהו אחד מהגיד בתוך הבשר . ובפשיטות טפי י"ל עפמ"ש הש"ך בסי' פ"ח דמותר להעלות בשר נבילה עם בשר שחוטה על השולחן רק בחמץ אסור כיון דחמץ במשהו רחוק הוא שלא יתערב פירור אחד וא"כ א"ש דקשה למה הוצרך ליטול לא יאכלו הם ואי משום דיוסף וב"ב יאכלו הא מותר להעלות בשר נבילה על השולחן אלא ע"כ כמ"ד דנ"ה נאסר לב"נ ולב"נ אסור במשהו ודמי לחמץ דאסור להעלותו דרחוק שלא יתערב פירור אחד ודו"ק : תום' ד"ה מכאן עסה"ד . ועי' תום' ריש פסחים שסותר לזה ועי' תום' ב"ק ד"ס שבאמת חולקים בזה ר"ת ור"י ודבריהם דהכא אליבא דר"ת ודבריהם בפסחים אליבא דר"י עיי"ש ולדברי ר"י צ"ל דר' יצחק דהכא פליג אדרב יהודה ור"י ס"ל דלכל אדם איכא איסור א"נ דס"ל לר"י דלת"ח איכא איסור גמור כיון דשכיח הזיקא ולשאר אדם אינו אלא זהירות לכך אמר נכנס בכי טוב ויצא בכי טוב ולא אמר דאל יצא דאינו רק זהירות ולא איסור עלי' דת"ח אפילו לדבר מצוה אסור דהא יעקב לדבר מצוה אזיל לקיים כיבוד אב וגם לקיים צווי אביו שצוהו ללכת לביתו וגם לקיים נדרו ואעפ"כ הגיע לו היזק והכא דשכיח הזיקא אפילו לדבר מצוה אסור כדאיתא בפ"ק דפסחים היכא דשכיח הזיקא שאני אך דלפ"ז קשה מאי מייתי ראיה מזורה גורן השעורים גם מדברי התוס' בסמוך ד"ה מהכא משמע דהכא לא מיירי לדבר מצוה דכתב דלדבר מצוה אין לחוש דשלוחי מצוה אינן ניזוקין ובאמת קשה קושיא דהא יעקב היה נ"כ שליח מצוה אך י"ל דהכא נשתייר על פכין קטנים ולא הוה שליח מצוה דאדרבה חזר לאחוריו ונשתייר שם על פכין קטנים : בעין משפט אות ה'. מיימוני פ"ה מהל' דעות . לא דק דהר"מ מיירי שם בעירו ומשום חשד כמ"ש בגליון הר"מ שם : ע"ב גמ' ואין מ"ה אומרים שירה למעלה עד שיאמרו ישראל שירה למטה . נ"ל דזהו קישור עם מה שלמעלה דלכאורה י"ל דאין ראיה מה שישראל אומרים אחר ב' תיבות לפי דכיון דאתייהב רשותא אתייהב וכדמשני בסמוך גבי אופנים לו"א דאדרבה ישראל אומרים תחלה ואף דאתייהב רשותא לישראל אין אומרים המלאכים אח"כ רק אחר ג' תיבות ודו"ק : רש"י ד"ה הנח הוא זורח . אמרה לה דעי שאחר שיגמור לזורות לא יביא לביתו לשכוב כו' ק' מנ"ל דמשום סכנת מזיקין דלמא משום חשד כדאיתא בברכות מ"ג ב' ועמ"ש בסמוך בגליון ובגליון הרמב"ם דבעירו איכא חשד וכאן ביתו היה בעיר וי"ל דבעתות הגרנות הוה כקבוע לי' עידנא דמידע ידעי וליכא חשד כדאיתא בברכות אבל אין לתרץ דוקא לצאת מביתו איכא חשד שהולך לזונה אבל לבא לביתו אין חשד דז"א דאכתי איכא חשד שהלך מזונה : ד"ה גויתו כתרשיש . תרשישים ששמו תרשיש . צ"ל תרשיש ים ששמו תרשיש עי' רש"א וכן פרש"י בספר דניאל דהוא ים של אפריקא ששמו תרשיש : תום' ד"ה מהכא . ועוד דמקרא בעקידה יליף בריש פסחים גבי בדיקת חמץ כו'. וקשה לרש"י דמבואר דס"ל דיליף הכא מקרא דעקידה וגם שם בפסחים כתב רש"י דיליף מעקידה מדלא הקדים בלילה וקשה אהדדי . ונ"ל דלק"מ דשם יליף שפיר דאי ס"ד דהמצות להקדים טפי מצפרא א"כ ליכא חשש מזיקין דשלוחי מצוה אינן ניזוקין וע"כ דליכא מצוה חובה והכא יליף שפיר נהי דאינו חובה ומצוה להקדים טפי מ"מ לרוב זריזותי' דאברהם וחביבותי' להמצוה הו"ל להקדים טפי בלי המצוה אלא ודאי מטעם סכנה וכיון דליכא מצוה איכא סכנה ובזה א"ש למאי דמסיק ואייתי סוף הקרא ויחבוש את חמורו דהו"ל לאתויי סתם וישכם והוה קאי אהך דעקידה ואהך דסדום ולפמ"ש א"ש דהורה רוב חביבות המצוה שחבש אברהם שחבש בעצמו חמורו וכמ"ש אהבה מקלקלת השורה ואף שאינו מצוה ואדרבה קלקול השורה ודרך ארץ מכ"ש שהיה משכים קודם היום לולא זאת דאיכא סכנה ואדרבה מהך דסדום נ"ל דאין ראיה דבברכות פ"ק ילפינן מהכא דאברהם קבע מקום לתפלתו משמע דהשכים להתפלל תפלתו תפלת שחרית ותפלת שחרית אינו אלא מהנ"ה דהוה ה' מילין מע"ה ושעה אחת שהה קודם תפלתו כדרך חסידים הראשונים לכך הוצרך להשכים בבקר מע"ה ששהיית הילוך הדרך ושהייה קודם התפלה היא קרוב לה' מילין כי המקום היה במקום שליוה שם להמלאכים ועמד שם את פני ה' והתפלל על סדום . ואיתא בסוטה דמ"ז ב' חבר לחבר עד מיל הרי מיל אחד ושעה קודם תפלה הוא ג' מילין ועוד לפי החשבון דמהלך אדם בינוני ביום וכמבואר ביו"ד סי' ס"ט עיי"ש וק"ש וסמיכת גאולה לתפלה יהיה שהיות קרוב למיל ואז יביא זמן התפלה בהנ"ה כוותיקין וא"כ אין ראיה מקרא דוישכם :

דף צג ע"ב במשנה שולח אדם ירך לעובד כוכבים . לפרש"י דירך שלימה משמע קשה מאי אריא ירך שלם אפילו חצי ירך רק כשאינו חתוך במקום הגיד ורואין שלא ניטל הגיד וי"ל דקמ"ל רבותא דאפילו ירך שלימה דודאי עומד ליחתך והו"א דליחוש דחתוך ומזבין לי' דהא רוב אנשים אין דרכן לקנות ירך שלם קמ"ל דל"ח מטעם דחיתוכא דעובד כוכבים כו' כמ"ש הש"ס ובזה מיושב ג"כ מה דנקיט שולח לעובד כוכבים ולא לחבירו וכבר הקשה זאת הרשב"א בחידושיו ולפמ"ש לק"מ דקמ"ל רבותא דאפילו לנכרי מותר ול"ח דחתך ליה ומזבין ליה : רש"י ד"ה ירך . שלימה משמע . הא דלא דייק מגופא דמשנה דתנן מפני שמקומה ניכר דמשמע דוקא שלימה דאלו חתיכה אין מקומו ניכר וכמ"ש רש"י גופיה בדבור שאח"ז וכן פי' הר"ן באמת י"ל דק"ל לרש"י דא"כ הו"ל למימר טעמא דמקומו ניכר הא אין מקומו ניכר לא :

דף צד ע"א בגמ' שלימה נמי לא לישדר לי' דחתוך לי' ומזבין לי' . לפמ"ש הרשב"א בחידושיו במשנתינו דלכך אסר הכא שמא ימכרנו לישראל אף דהוה לפני דלפני ואמרי' בע"ז דו"ד א' דאלפני דלפני לא מקפדינן וכתב דאפ"ה אסור דדבר קרוב הוא וכודאי משוינן לה עכ"ל . וקשה דלפי זה מאי מקשה דההוך לי' ומזבין לי' דזהו לאו דבר קרוב הוא להיות כודאי וא"כ הוה לפני דלפני . ומזה נסתר ג"כ תירוץ אחר שרציתי ליישב בזה והוא בגליון בע"ז דנ"ד א' והעיקר כתי' הא' שכתבתי שם עיי"ש ודו"ק : רש"י ד"ה ואבע"א . טעמא דמתני' דאמר חתוכה לא לישדר עם גידה . לכאורה משמע דמוקי מתני' באין מכריזין ודקשיא לך חתוכה נמי לישדר ה"ט משום גניבת דעת אך קשה האיך אפשר לאוקמי מתני' באין מכריזין דא"כ מאי קאמר מפני שמקומו ניכר אפילו באין ניכר מותר דהא לא זבני מיני' וא"ל דהפי' שמקומו ניכר ואין כאן גניבת דעת ז"א דאפילו אם לא היה ניכר כיון דאיהו קטעה בעצמו אין בזה גניבת דעת וכדלקמן ע"ב ועיי"ש בתוס' ד"ה אינהו דקא מטעו ואף לפי' התוס' שם ל"ח כאן גניבת דעת וכ"כ התוס' בעצמם בסמוך ע"ב ד"ה אמר אביי עיי"ש ונראה דעכשיו מוקי למתני' בין במקום שמכריזין ובין במקום שאין מכריזין לכך קאמר במשנה דשלימה מותר אף במכריזין מפני שמקומו ניכר וחתוכה אסור אף באין מכריזין משום גניבת דעת אך דלפי זה צריך גם השתא לשנויי קמייתא דחיתוכא דישראל מידע ידיעי דאל"כ גם שלימה לא לישדר במכריזין דחתוך ליה :

דף צו ע"ב רש"י ד"ה בנ"ט . אם יש בנ"ט בכל אלו ולקמן מפרש כו' עד שיעורו בס' הד"א . ומשמע דרש"י ס"ל כדעת התוס' לקמן דצ"ז ב' ד"ה כל האיסורין דבשר בלפת הוא ס' דאי לפמ"ש שם בגליון דבשר בלפת היא פחות מס' ומשום דגיד לא יהיב טעמא הקילו בו א"כ למה בגיד שנתבשל עם הגידים מחמירין בס' השתא בא"מ דמה"ת אסור סגי בבשר בלפת כ"ש מב"מ דהוא מטעם גזירה דמבא"מ ודו"ק: תום' ד"ה אם יש . והכא דקאמר אם יש בה בנ"ט כו'. נ"ל דהיה דוחק לאוקמי כשירך כולו חוץ לרוטב דאיך אפשר שיתבשל ירך שלם בהיותו כולו חוץ לרוטב שוב מצאתי בכר"ו סי' צ"ב אות ד' שהקשה זה ותי' דאי מיירי כולה חוץ לרוטב במה יאסר הגיד כל הירך כיון שהוא כולה חוץ לרוטב והקשה ע"ז והאריך ליישב ולענ"ד א"צ לכ"ז אלא כדכתיבנא עיקר : תום' ד"ה אפילו . וצד העב של שפוד הופך למטה . עי' רש"י לקמן דקי"א א' ד"ה כבדא עלוי בשרא שפי' דחודו של שפוד תלוי למטה דלא כתוס' ואפשר דיצא לו מהך דהכא דתני אפילו מריש אונו דמשמע שהוא למעלה דאל"כ אינו רבותא כ"כ : תום' ד"ה אבל . והא דלא פריך אמתני' דירך שנתבשל בה ג"ה . י"ל דבאמת מי לא ידע רבא דליטעמי' קפילא רק דס"ד דבאיסור דאורייתא לא סמכינן אנכרי מסל"ת עי' ש"ך סי' צ"ח ובט"ז לכך מקשה מבב"ח דהוא איסור דאורייתא אבל מתני' י"ל דס"ל אין בגידין בנ"ט ואין האיסור כ"א מחמת שומן דהוא דרבנן ובדרבנן שפיר סמכינן אנכרי מסל"ת הן אמת דלעיל ריש פירקין דייק הש"ס ממשנה זו דס"ל יש בגידין בנ"ט ובאמת הקשו התוס' שם מנ"ל דלמא משום שומן הגיד ועמש"ש בגליון ליישב קושייתם אך נלענ"ד ליישב באופן אחר דהנה בשמעתין לקמן ע"ב קאמר ר"י כל איסורין משערין כבצל וקפלוט ופי' התוס' בד"ה כל האיסורין דאף דבגיד משערין כבשר בלפת שאני גיד דאין נ"ט כ"כ עכ"ד וא"כ שפיר מוכח דס"ל לתנא יש בגידין בנ"ט דא"ל משום שומן ק' למה משער כבשר בלפת הו"ל לשער כבצל וקפלוט דודאי שומן הגיד נ"ט טוב בכל האיסורין דדוקא גיד כתב התוס' דאין נ"ט כ"כ דהרי איכא למ"ד דאין בגיד בנ"ט כלל לכך ודאי אפילו למ"ד יש בגידין בנ"ט אינו טעם מרובה אבל שומן נ"ט מרובה ולמה מקיל בשיעורו לשער כבשר בלפת אלא ע"כ דס"ל יש בגידין בנ"ט . ועיקר האיסור משום גיד ומיירי בניטל השומן או דמאן שמעית לי' יש בגידין בנ"ט ר' יהודה ור"י ס"ל דאין שומן הגיד אוסר כדלעיל דצ"ב ב' איברא דבזה עדיין לא מתיישבא קושייתינו על התוס' דבאמת י"ל דרבא לא מצי להקשות מירך שנתבשל בה ג"ה מאן טעים לי' די"ל דס"ל אין בגיד בנ"ט ועיקר האיסור משום שומן דהיא דרבנן וטעים לי' גוי מסל"ת וא"ל דא"כ למה משערין בבשר בלפת הו"ל לשער כבצל וקפלוט כבכל האיסורין דז"א דרבא לשיטתי' ס"ל בכל האיסורין כבשר בלפת דהוא ס' כמ"ש התוס' לקמן ע"ב בתוס' ד"ה כל האיסורין עיי"ש וצ"ל דהתוס' מקשין לשיטת הד"מ דלעיל דאין השומן אוסר במקום שאין הגיד אוסר . אך קשה למאן דאית ליה גיד ובשר הוה מב"מ עי' בפר"ח סי' צ"ח והנה במב"מ מדאורייתא ברובא בטיל ועיקר האיסור בנ"ט הוא מדרבנן ושפיר סמכינן אגוי מל"ת ולכך לא מצי רבא להקשות ממשנתינו וצ"ל דהתוס' ס"ל גיד ובשר הוי מין באם עפר"ח שם ובזה מיושב דלמה לא הקשו התוס' מסיפא דמתניתין גיד שנתבשל עם הגידין וכן חתיכה בחתיכות דתנן במתני' בנ"ט מאן טעים ליה והתם ודאי דלא משערין כבשר בלפת [הגה"ה . וכן משמע מפרש"י במשנה דבסיפא לא משערין כבשר בלפת דרש"י פי' דנ"ט במב"מ שעורו בס' משמע דהכא לא משערין כבשר בלפת ואף דלדעת התוס' בשר בלפת היא ס' מ"מ מדלא פרש"י כן ברישא משמע דבסיפא היא שיעור אחר] דסתמא תני בנ"ט ועוד לפמ"ש התוס' דוקא בגיד משערין כבשר בלפת אך ז"א דלרבא בכל דוכתא משערין כבשר בלפת כמש"ל אך עכ"פ מדתני סתמא בנ"ט משמע דטעים ליה ומאן טעים ליה ולפמ"ש א"ש דהתם הוא מין במינו ועיקר האיסור בנ"ט מדרבנן וטעים ליה גוי מל"ת דנאמן מדרבנן אבל בב"ח דהוא איסור דאורייתא מאן טעים לי' ועי' בכר"ו מה שמקשה מאי פשוט לי' מדר"י דר"י מיירי בשאר איסורין דטכע"ק דרבנן וטעים לי' א"י מסל"ת אבל בב"ח לכ"ע טכע"ק דאורייתא ונשאר הקושיא מאן טעים לי' ובספרי מ"ה ובחידושי ישבתי והוכחתי דר"י ס"ל טכע"ק דאורייתא אף בשאר איסורין ושפיר פשיט לי' מדר"י ודו"ק : בא"ד אבל קשה דאמתני' דפ' כ"ה כו'. י"ל דשם הא' בנ"ט ס' אבל הכא אין במה שבקדירה ס' לבטל הקדירה אך ק' די"ל ג"כ כגון שלא בישל בה אלא כזית בשר דא"צ לשער רק ס' זיתים ויכול להיות ס' בחלב נגד הזית בשר וצ"ע ודו"ק ועי' ביו"ד סי' צ"ח :

דף צז ע"א תוס' ד"ה אמר רבא . תדע דהא רבא גופי' אית לי' הכא דמב"מ דליכא למיקם אטעמא בס'. הרב בכנה"ג יו"ד סי' צ"ח בהגהות הטור אות ה' יישב קושייתם דמשכחת מב"מ דבטל כגון באיסור דרבנן וכמ"ש התוס' והרשב"א לקמן דצ"ט ב' ד"ה שאני ציר דזיעה עיי"ש והרב בשער המלך פט"ו מהל' מאכלות אסורות דחה דבריו דמרש"י לקמן דקי"ו ע"ב ד"ה ה"ז אסורה דכתב שם לענין חלב קיבה דהוה מב"מ במשהו אף דהוא איסור דרבנן דחלב שחוטה מדרבנן : בא"ד היינו דאסור לכתחלה לעשות דאין מבטלין איסור לכתחלה . לא ידעתי האיך שייך כאן מבטל איסור דישראל המתחיל לשתות דעתו לפסוק מקודם ואם אירע שפסק העובד כוכבים מקודם ממילא נתבטל ואין הישראל מכוין לכך : ע"ב רש"י ד"ה כיון דאמר ר' יצחק . מפני שבתחלה נאסר עד שלא נצטמק כו' ר"ל שבתחלה נאסר החלב שבגומות הכחל ואף שלבסוף נפלט נשאר לעולם אסור דאפשר לסוחטו אסור וכמ"ש התוס' בד"ה וכחל . ולכך לעיל לא פרש"י כן רק למה דמסיק השתא דמשערין בכולו לפי שנפלט הכל ע"ז הוכרח לפרש דאף דבסוף נפלט מ"מ מתחלת נאסר ודו"ק : תום' ד"ה כל איסורין . ולפ"ז פליג ר"י אדרבא דלעיל כו'. לולא דבריהם נ"ל דרבא לא פליג דבאמת בצל וקפלוט הוא בס' ובשר בלפת הוא פחות מס' והא דאר"נ גיד בס' משום דקשה על דברי התוס' שכתב דגיד אינו נ"ט כ"כ לכך משערין בפחות דק' דהא שומן נ"ט מרובה וצ"ל דמתני' מיירי בשניטל השומן או דאתיא כר"י דאין השומן אוסר כמש"ל בגליון או די"ל דלא החמירו בשומן יותר מבגיד אך כ"ז אם יש בגיד בנ"ט נמצא גם הגיד אוסר בטעמו סברא לומר דאין טעם השומן חמור מן הטעם הגיד אבל אי אין בגידין בנ"ט שומן אוסר הטעם דא"ל דאיך השומן חמור מגיד דשאני גיד דאין לו טעם כלל והוה כמאן דליתי' כלל משא"כ שומן דיש לו טעם וטעם כעיקר והשוב כעיקר השומן ואין שומן חמור מגיד דעיקר הגיד ג"כ אסור וזה דלא כמ"ש התוס' לעיל והארכתי בזה בחידושי ולפ"ז י"ל דר"נ דאמר גיד בס' פליג אמתני' דמשער כבשר בלפת דהוא פחות מס' דמשנה אתיא כמ"ד יש בגידין בנ"ט ור"נ ס"ל כמסקנא דאין בגידין בנ"ט ובשומן אסרינן בס' כשאר איסורין ול"ש לומר דאין השומן חמיר מגיד כיון דאין בגידין בנ"ט וכמש"ל ודו"ק : ד"ה אלא . ועוד דמספק לא היה אוסר הא כיון דת"ש דרבנן והוה ס' דרבנן לקולא ואף דהוא ספק התלוי בחסרון ידיעה י"ל דס"ל להתוס' כיון דהספק הוא לכל העולם שפיר חשבינן לי' ספק ועי' בט"ז ביו"ד סי' צ"ח סק"ו :

דף צח ע"א גמ' סבר רב אסי לשעורי' במאי דבלע דיקולא . תימה מאי עלה על דעתו דר"א לשער בליעת ההיתר

התיתר ולא איסור ונראה בשנדקרק דנקט דנפל בדקולא ולא אמר דאשתכח בדקולא דבשרא נראה דמיירי בשראינו בשעת נפילה והיה כזית ועכשיו אין בו כזית יעלה על דעת ר"א לשער האיסור כמו שהיה בשעת נפילה ולשער מה דבלע דקולא מההיתר ועי' רש"י לעיל ד"ה במאי דבלע כו' וע"ז השיבו אטו התירא כו' ואין לך לשער הבליעה מן ההיתר ואף לא מן האיסור רק הכל כמו שהיא עכשיו לפנינו וכמסקנת רש"י לעיל שם ודו"ק : שם א"ל אבא לא שיער במ"ז ואני אשער במ"ה . עי' ש"ך יו"ד סי' פ"ז סקט"ז שמפרש זה לענין שיעור ביצים עיי"ש שנכון הוא : תוס' ד"ה דנפל . דה"ק דנפל ליורה גדולה שיש בה שיעור דקולא . ועי' לקמן דף ק' א' תוס' ד"ה בשקדם ומש"ש בגליון : בא"ד ובקונטרס פי' דיקולא קלחת . עי' רש"י ב"ב דכ"ב א' שפי' ב' פירושים על דיקולא לחד פי' סל וי"א מוכרי יורות עיי"ש : ד"ה ואבעיא להו . אבל הכא מדקאמר בס' אסור משמע שפיר דבס' של היתר נמי אסור . עי' מהר"ם : ע"ב תוס' ד"ה רבא אמר כו' וזימנין נמי שיש משמנונית הזרוע הרבה על אותו מקצת עד שלא יהא רוב אותו מקצת לבטלו . ר"ל אף דזרוע ואיל מב"מ ומב"מ ברוב מן התורה מ"מ לפעמים אף דרוב אינו ואעפ"כ שרי בזרוע בשילה דסבע"ק שרי הכא ומיירי שתתך חתיכה מזרוע ומאיל והן כלן חוץ לרוטב דאי במקצתה ברוטב ס"ל להתוס' דמוליך הטעם בכל הקדירה ועי' בס' ראש יוסף ועי' תוס' ע"ז ס"ז א' ד"ה אר"י שכתב שם בע"א ועי' רש"י שם ועמש"ש בגליון : בא"ד ורבא לא פליג אדרבנן כו' כצ"ל : בא"ד אלא מילתא דפסיקא נקט בכל ענין . בע"ז ס"ה פי' דאי הוה נקיט טעמו וממשו הוה משמע אפילו האיסור ניכר אבל עכשיו דנקט טעמו מילתא דפסיקא היא וא"צ לפרש דאינו מכירו דודאי טעם אינו ניכר כיון דאין כאן ממשות ובזבחים דע"ט א' פי' בענין אחר עיי"ש :

דף צט ע"א בא"ד וקרי לי' בירושלמי נ"ט . ועי' תוס' זבחים דע"ט א' דסוגיא דירושלמי מוכח דבנתינת טעם איירי : ד"ה אין בהם . דאי אי אפשר להסירם כו' כצ"ל : ע"ב רש"י ד"ה מתניתין . דקתני גיד אע"פ שמכירו כו' הא דלא מייתי מרישא ירך שנתבשל די"ל משום שומנו כיון דמיירי בנתבשל ירך שלם ודאי גם השומן בתוכו אבל סיפא דתני גיד שנתבשל עם הגידין משמע גיד לחוד בלא שומן :

דף ק ע"א גמ' ואוסרות כל החתיכות כולן מפני שהן מינה . קשה לפמ"ש ב"י בסי' צ"ח בשם האגור דבשר שור ואיל ועז הן ג' מינים היכי פסיקא ליה הכא דהוא מינו . וע"ק טפי דלמה הוצרך לשנויי בסמוך בשקדם ופלקו אפילו לא קדם ופלקו י"ל דחתיכה של נבילה בשר שור והחתיכות בשר איל והוה מבא"מ וקושיא הב' י"ל לשיטת רבינו אפרים שהביאו התוס' בשמעתין והבן : תוס' ד"ה שאני . כיון דכבר אשמועינן הכא דח"א לא בטלה משום דהוי דשב"מ . ק' דלמא משמיענו אף דבב"ח אסור בהנאה ואינו ראוי להתכבד לאורח עובר כוכבים אעפ"כ חשוב חר"ח וכמש"ל וע"ק טפי מ"ש ומשני ההוא תנא תרתי אית לי' ולפי' זה צ"ל דדבר שבמנין ולא אסור הנאה בטיל ולולא דבריהם נ"ל דלא פליג אמשנה דהכא רק דכוונת התרצן על מה שהקשה לו ליתני חתיכת נבילה ואי משום דכבר תני ליה הכא א"כ לא ליתני בב"ח וע"ז משני דבב"ח משמיענו רבותא דתרתי אית ליה דבר שבמנין ואיסורי הנאה דאף דהוא איסור הנאה לא בטיל דהו"א כיון דהוא אסור בהנאה תו לא חשיבא הואיל ואינו ראוי להתכבד כמ"ש התוס' לעיל בא"ד . ואפשר דהתוס' לא רצו לפרש כן מדנקט לשון דבר שבמנין ולא לשון חה"ר משמע דלאו משום טעם דראוי להתכבד לא בטיל רק משום דהוא דבר שבמנין : ד"ה כשקדם . ודיקולא הוא סל מלא חתיכות של בשר . ר"ל יורה שהיא גדולה כמו סל שהיא גדול הרבה עי' תוס' לעיל צ"ח א' ד"ה דנפל אך קשה דלמא מיירי דנפלה על חתיכה שהיה קצתה ברוטב וצ"ל דרבינו אפרים מפרש דמיירי בסל ממש שנתן בשר רותח מן הקדירה לסל ואין שם רוטב כלל ולפי' זה מיושב מה שהוקשו התוס' לעיל ממה דקאמר במה דבלע דיקולא דלפי' זה הוא סל ממש ודו"ק וצ"ל דס"ל דחם בחם אוסר כולו אף ביבש : בא"ד ולא אמר שתעשה נבילה אותה חתיכה כו' . ונ"ל בפשיטות דאין ראיה כלל די"ל דמיירי דנפל על חתיכה ולא נודע על איזה חתיכה נפל כיון דלא נודע החתיכה ונכנס כל הקדירה בספק בכה"ג ל"א חנ"נ וכמ"ש ה"ה בפ"ט מהמ"א לדעת הר"מ הביאו הש"ך בסי' צ"ב סק"ח ואף לדעת הטור בסי' צ"ב שחולק על הר"מ בזה היינו מטעם שכתב הש"ך שם כיון דאפשר למיקם עלה דמילתא לטעום כל חתיכה וחתיכה וזה ל"ש הכא כיון דאח"כ נתפשט הטעם בכל החתיכות כמ"ש התוספות בסמוך א"כ א"א למיקם עכשיו עלה דמילתא דעכשיו נתפשט הטעם בכל החתיכות ואין טעם בשום חתיכה ובזה נתיישב ג"כ ההוא דטיפת חלב שכתבו התוס' בסמוך די"ל דמיירי בכה"ג שלא נודע מקום נפילת טיפה על החתיכה אך זה דחוק דא"כ הו"ל לפלוגי בין נודע מקום נפילת טיפה דאז אמרינן חנ"נ ובין לא נודע דאז ל"א חנ"נ אבל בההיא תרבא דנפל לדיקולא שפיר י"ל דמיירי בלא נודע ואין ראיה לר"א מזה ודו"ק : ע"ב בא"ד והלא המים הא' נעשה נבילה וחוזרין ואוסרין כו' . עש"ך סי' צ"ה ס"ק כ"א שהקשו דלמא נהנו אפר בטים דהוא פוגם ועי' בתשובת ח"צ סי' ק"א שדחה דבריו ועי' כר"ז ועי' בספר באר יעקב שם היטב : ד"ה הוי . אומר רשב"ם דכמו שצריך כו' . זהו קאי אליבא דר"א שהזכירו בדבור הקודם דאל"כ כל הרוטב נעשה נבילה ויצטרך ס' נגד כל הרוטב ובזה יובן מ"ש כמו שצריך שיהיה ברוטב כדי לבטל החתיכה קשה דהא צריך כדי לבטל ב' החתיכות וכמ"ש אח"כ לבטל כשיעור ב' החתיכות ולרבינו אפרים ניחא דא"צ לבטל כ"א חתיכה נבילה כמ"ש התוס' בדבור הקודם . א"ק דלפ"ז למה כתב אח"כ דצריך לבטל מן הרוטב כשיעור ב' חתיכות דלר"א בחתיכה א' סגי וע"ק דאיך כתב דאוסר שאר הרוטב מפני שהיא מינו דלר"א אין הרוטב אוסר כ"א בשר הבלוע בו וזהו מין באמ עם הרוטב . ואין ראיה מהא דאמר חלב נבילה היא דשם בב"ח גם ר"א מודה דחנ"נ ונעשה החלב נבילה ואוסר שאר החלב מפני שהוא מינו משא"כ כאן אין אסור הרוטב דלא נעשה נבילה רק טעם בשר הבלוע וזהו מין באמ עם הרוטב ומתבטל בס' ועי' לקמן דק"ח ב' בתוס' ד"ה אמאי מותר ויתיישב לך קצת וידעתי שיש דרך דחוק לומר דרשב"ם לא קאי אליבא דר"א וליישב מה שהקשיתי אך הוא דחוק לכך לא כתבתים : ד"ה סלק עסה"ד . ולפי תי' התוס' גם בנתערב אסור במינו וא"מ ל"ש לומר סלק א"מ שהרי נותן בו טעם ועי' יו"ר סי' צ"ח ס"ז בש"ך וט"ז ויש לחלק דהך דציר ל"ד לדהתם דהכא טמא ממש הוא אבל התם ס"ס ההיתר מותר הוא ואינו אסור רק מחמת טעם האיסור המעורב בו ואמרינן סלק ודו"ק :

דף קא ע"ב רש"י ד"ה ור"י ל"ל איסור כולל . ואע"ג דלר"ש נמי שמעינן בעלמא דלית ליה כולל כו' . י"ל דלר"ש אין עולה ושור הנסקל איסור מוסיף דלדידיה גיד אסור בהנאה שוב מצאתי בריטב"א שכתב כן : בא"ד דהא יו"כ כרת ונבילה לאו בעלמא הוא . וי"ל דנבילה חמור שכן לוקין עליו בכזית ויוה"כ בכותבת :

דף קב ע"א גמ' ור"י ל"ל קרא כו' . ק' דאי לאו קרא הוה דרש סמוכין כר"מ דכתיב וזבחת וסמיך ליה אמ"ה דהא ר"י דריש סמוכין במשנה תורה ע"כ איצטריך קרא לאקשויי לדם והיקישא עדיף מסמוכין ועי' בספרי מ"ה ע' אמ"ה אות ו' : שם א"ד טהורה . ור"מ . מבואר דאף לר"מ ב"נ מוזהר על הטמאים ויש לראות אי ב"נ מוזהר על חיה ועוף לר"מ כי היכי דמוזהר על הטמאה . וי"ל דחית ועוף דשרי לישראל ליכא מידי דלישראל שרי ולב"נ אסור : ע"ב תוס' ד"ה שאין . והשתא מ"מ ליחייב ב' כו' לא פריך לר"י לחייב ג' גם משום במ"ה ובפרט דר"י ס"ל לאברים עומדת כ"ש דלבשר עומדת לרש"י דו"א דהא ר"י ס"ל דעל במ"ה ובשר מן הטריפה אינו חייב אלא אחת כדאמרינן לקמן בשמעתין : בא"ד והשתא אמאי נקט טריפה כו' . וי"ל דחלב ובשר הוא מין בשא"מ לכך על חלב לא מחייב משום בשר מן החי אבל משום אמ"ת מחייב דמ"מ אבר הוא והר"ן לעיל בסוגיא דירך שנתבשל בה גה"נ הוכיח מזה דחלב ובשר מב"מ ולפמ"ש אין כאן הוכחה ומיושב קושיות התוס' ודו"ק ועי' פר"ח יו"ד סי' צ"ח שכתב דהא אמ"ה מפקינן מקרא דלא תאכל הנפש עם הבשר אלמא דחשוב בשר ולא דק דאמ"ה מטלת נפש מפקינן ליה כמ"ש רש"י לקמן בשמעתין ואין ראיה דמיקרי בשר :

דף קג ע"א גמ' מ"ס בהמה בחיי' לאברים אינה עומדת כו' קשה לפמ"ש רש"י לעיל דק"א ב' מאן דלית לי' כולל ל"ל בת אחת קשה למה צריך ר"י לומר דאינה עומדת לאברים דהא טריפה הוא איסור כולל שכולל אמ"ה ושאר הבשר ואי לית לי' כולל א"כ אפילו בת אחת ל"ל ומה מועיל במה שאיסור טריפה ואיסור אבר בהדדי קאתו וי"ל דאי הוה אמרינן דסבר לאברים עומדת א"כ כל הבהמה היא אמ"ה וא"כ טריפה אינו אסור כולל דמה כולל עם אמ"ה הלא כל הבהמה היא אמ"ה אך עכשיו דס"ל לאו לאברים עומדת הוה טריפת כולל שכן כולל אבר הלז שיש בו איסור אמ"ה ושאר הבהמה שאין בו איסור אמ"ה : תוס' ד"ה מ"ס עסה"ד . וקשה דאמר שם דמוקי מתני' כר"ה אדרבה הא איהו גופיה לא ס"ל אקימתא דידיה : ד"ה דאיסור . וי"ל כגון שעם יציאת רובה נטרפה . עי' רש"א על רש"י ד"ה דכ"ע לאו לאברים עומדת עיי"ש : ע"ב תוס' ד"ה כל הבשר . דאע"ג דהיא מצוה התלויה בארץ כו' . קשה מנ"ל דבב"ח נוהג בחו"ל נימא החיקש להיפך דהוקש לבכורים :

דף קד ע"א תוס' ד"ה חלת חו"ל . ונראה דדוקא חלת חו"ל לפי שאין לה שיעור כו' וצ"ע למה לא יהיה לה שיעור דהא אף בסמוכין דצריך ב' חלות חלה שניה צריך שיעור כ"ש כאן דאינו אלא אחת וצ"ל דוקא בסמוכין צריך שיעור דמתחזי' כחלת א"י דלא למיחלפא בחלת א"י ואתי למיטעי לומר דגם חלת א"י א"צ שיעור אך י"ל דהוה כמו גזלג"ז דגם חלת א"י מה"ת א"צ שיעור ואיך נגזור ח"ל אטו א"י ועי' בדרישה סי' שכ"ב אות י"ב : בא"ד ועוד יש לה שיעור . צ"ל ועוד י"ל שהתרומה יש לה שיעור כך הגי' בתוס' בכורות כ"ז א' ד"ה הלכך : בא"ד אבל תרומה דאין נותנין אותו אלא לכ"ג כו' עי' רש"א שמפרש החילוק בין חלה לתרומה דבתרומה אף שאין כאן כהן משהין אותה ואין שורפין אותה עד שיבוא כהן משא"כ בחלה ונראה הטעם כמו דאין נותנין אותה לכהן קטן שהוא מאבדה אף דבחלה ל"ח להא לפי שהיא דבר מועט בתרומה חיישינן שלא לאבדה ומכ"ש שלא לשורפה לגמרי ובזה ידוקדק לשון התוס' אבל בתרומה שאין נותנין אותה אלא לכ"ג ר"ל ולא לקטן שלא לאבדה כ"ש שאין לשורפה : ע"ב בא"ד . ונראה שאינה טובלת . משמע דוקא חלה ב' אינה טובלת וליתא דאף הראשונה אינה טובלת מהא דשמואל חלת ח"ל אוכל והולך ואח"כ מפריש ועי' בש"ע סי' שכ"ג : בא"ד דמשמע הא דישראל מדמעת . עי' תוס' מנחות ס"ז ד"ה ותרומתו ועמש"ש בגליון : ד"ה ונתינת . פי' בקונטרס דאפילו אינו מחזיק כו' . עי' בפי' הרע"ב בחלה שם ובתוי"ט ובתוס' חדשים ועי' תוס' בכורות כ"ז ב' ומש"ש ועי' רש"א שם : בא"ד וקמ"ל דיכול ליתן כו' נראה דזהו תי' אחר צ"ל א"נ דקמ"ל ור"ל דלע"ה אין ניתנין רק לחבר אף שאין בקי בטומאה וטהרה והתוס' בבכורות דחו תי' זה עיי"ש ומש"ש בגליון : גמ' עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא . קשה דע"כ עשה רב יצחק קינוח כמ"ש מהר"ם ומהר"ם שי"ף ואם כן דלמא בשר וגבינה א"נ באפקי' בלא קינוח אבל הדחה א"צ וא"ל דסברא היא דקינוח והדחה שוין א"כ בלא אגרא תקשה לי' מרעשה קינוח ש"מ דס"ל דצריך קינוח א"כ ה"ה להדחה וי"ל דאכל פת אחר הגבינה ובזה יצא ידי קינוח ואין ראיה דס"ל דצריך קינוח דלמא לאכילה גרידא קא מכוין ולא לקינוח ועי' בלח"מ פ"ט מהמ"א : תוס' ד"ה עוף . וה"ד אי בשר תחלה אפילו בנטילה וקינוח לא סגי . ול"ד לפמ"ש לקמן דבין תבשיל לגבינה בעי הדחה וה"ה קינוח א"כ י"ל דאגרא קמ"ל דזה עדיף אפילו מתבשיל וגבינה ולא בעינן נטילה וקינוח וי"ל דזהו קאי אליבא דרבינו שמואל לקמן דבין תבשיל של בשר לגבינה שלאחריו לא מהני נטילה וקינוח . וע"כ ר"ת דלא ס"ל כר"ש לקמן לכך תי' כאן תי' אחר וק"ל לדעת התוס' לקמן דבין בשר לגבינה בעי' סילק ובירך ברהמ"ז ופשיטא דבעי נמי קינוח והדחה וכ"כ בהגה"ה סי' פ"ט לדעה זו א"כ י"ל דאגרא קמ"ל דעוף וגבינה לא מבעיא דא"צ סעודה אחרת אלא אפילו קינוח והדחה כמו בבשר אחר גבינה א"צ וי"ל דע"כ לא קאמר הרמ"א בהגה"ה שם דבעי' קינוח ונטילה לדעת התוס' אלא לפי מה דנקטינן דגם באוכל גבינה ואחר כך בשר צריך נטילה א"כ פשיטא דאם אכל בשר תחלה דלא גרע וכי בשביל שבירך נתקנת הפה מן הבשר והרב במנחת יעקב תמה על הרמ"א מנ"ל דלדעת התוס' צריך קינוח הדחה בסילק ובירך הלא לא מוזכר בתוס' וסייעתם דבר מזה ולענ"ד הדין עם הרמ"א מטעמא דכתיבנא ולא והוצרכו לכתוב זה מעצם פשיטותו וכ"ז למסקנא דקיי"ל באוכל גבינה ואח"כ בשר צריך קינוח והדחה אבל

לפי מה דס"ד דא"צ פשיטא דגם באוכל בשר ואח"כ גבינה א"צ דאין חילוק ביניהם אלא לענין ברהמ"ז וא"כ דברי התוס' נכונים דממ"צ מוכח דגבינה ואח"כ בשר צריך קינוח דאל"כ גם בבשר ואח"כ גבינה א"צ ולמה נקט באפקורן עי' מהר"ם ומהר"ם שי"ף ודו"ק : בא"ד וצ"ל לפירושו דלענין נט"י אין חילוק . וקשה לפ"ז לוקי לקמן הא דבש"א מקנח וב"ה אומר מדיח באוכל גבינה ואח"כ בשר דב"ש ס"ל אף מקנח וב"ה ס"ל מדיח ידים בלבד דלענין הדחת ידים אין חילוק וכמ"ש הכא ואף דרש"י פי' לקמן מדיח הפה מ"מ מנ"ל להקשות ול"ל לדחוקי דבש"א מקנח וה"ה למדיח הו"ל לשנויי בפשיטות דפליגי באוכל גבינה תחלה וב"ה ס"ל מדיח הידים ואין זה דוחק לפרש מדיח הידים שהרי הר"מ והר"ן מפרשים לפי האמת כן דמדיח קאי אידים וב"ה מקילין דבגבינה ואח"כ בשר א"צ קינוח רק נטילה והא דאר"ז אין קינוח אלא בפת אתיא אפילו כב"ה ובאוכל בשר ואח"כ גבינה דצריך קינוח וכדעת ר"ת דהכא וי"ל ברוחק :

דף קה ע"א גמ' בשר שבין השינים מהו . עי' מהר"ם מה שמקשה על הרמב"ם ועי' פר"ח וכר"ז ולענ"ד נ"ל עפמ"ש הטור דלהר"מ לועס לתינוק אף שאינו אוכל צריך לשהות דמ"מ נשאר בשר בין שיניו וז"ש בשר בין השינים ר"ל שלא אכל כלל רק שהוא בין שיניו ע"י שלעס לתינוק אי חשוב בשר וע"ז פשט לו מבשר עודנו בין שיניהם דחשוב בשר ולועס לתינוק צריך לשהות כדעת הר"מ : תוס' ד"ה מים . וא"ת למנ"מ הא דראשונים מצוה כו' בל"ז י"ל דקרי לה חובה לאשמועינן דנוהג לעולם בתורת חוב אף דל"ש הטעם משום מלח סדומית משא"כ ראשונים אינו חוב רק מצות וכשעוסק במצוה פטור ממצוה אבל למה דמסיק דהיכי דל"ש הטעם דמלח סדומית א"צ ליטול א"כ גם הן אין חוב לעולם וע"כ הא דאמר חובה היינו חוב מחמת הסכנה א"כ בכה"ג גם הראשונים חוב מחמת המצוה וע"ז תי' דראשונים לפעמים פטורין אף בזמן דנוהג מצותן ואחרונים חוב לעולם בזמן דנוהג חובתן : בא"ד דראשונים שהם מצוה משום סרך תרומה טעונין ברכה . דאם היו טמאין לחולין הוי הכשר אכילה כמו בין גבינה לבשר דמסקו התוס' דאין לברך מה"ט דהוה הכשר אכילה לכך כתב דכאן כשרין הן לחולין רק משום סרך תרומה תקנו ולא הוה הכשר אכילה : ע"ב גמ' משום דקשה לכרסום . עי' גיטין דס"ט דנרים ברסם בבי"ת : רש"י ד"ה אמרו אינהו מילתא עסה"ד . ולא מוכחא מילתא . עי' רש"י שבת שם : תוס' ד"ה ל"ש למה יש לו ליטול כלל . עי' בבעל המאור כאן : בא"ד אבל בין תבשיל דבשר לגבינה שהגבינה בעין חובה . ובטיו"ד סי' פ"ט מבואר דאפילו בין תבשיל לבשר חובה וקשה דלשמעינן רבותא טפי דאפילו בין תבשיל לבשר חובה . וי"ל דר"ת לשיטתיה דס"ל לעיל דאפילו בין גבינה לבשר א"צ קינוח ונטילה ומיהו לפמ"ש התוס' לעיל דק"ד ב' דנטילה צריך דבנטילה אין לחלק הדרא קושיא לדוכתא וא"ל דמשמיענו רבותא דאפילו בתבשיל בשר תחלה ואח"כ גבינה סגי בנטילה וא"צ סעודה אחרת ז"א דלר"ת אפילו בבשר בעין סגי בנטילה וקינוח כמ"ש התוס' שם . וא"ל דקמ"ל דכאן סגי בנטילה וא"צ קינוח דהאיך מוכח מדבריו דא"צ קינוח דל"ק הך דהנטילה חובה ואין ה"נ דבעי נמי קינוח ובביאורי לטוא"ח סי' קע"ג הארכתי מאד בזה :

דף קו ע"א רש"י ד"ה דכ"ע אסור עסה"ד . נ"ב וכ"כ הרי"ף פ' אלו דברים דנ"ד ב' שמחלק ביניהם דחמי טבריא לא היה להן שעת הכושר ועמש"ש בגליון ועי' בתר"י שם שכתב דפסול חמי טבריא משום שהן מרים : תוס' ד"ה דפסקינהו . אבל שרי בהן להטביל ידיו . וכן פי' בתר"י פ' אלו דברים דמ"ד ב' מ"ה א' : ד"ה טים עסה"ד . ועי' ברי"ף פ' אלו דברים דמ"ד ב' : ע"ב תוס' ד"ה וש"מ . משמע דלכ"ע ברכה דלכתחלה הוה פשיטא להו דלא בעי הסיבה . וי"ל דלכתחלה ברכו כ"א לעצמן דהוה ס"ל חלוק ברכות עדיף אבל בסוף מספקא להו דלמא חל עלייהו חובת זימון ואסור לחלוק אבל לכתחלה נהי דא' יכול לפטור חבירו מ"מ הוי ס"ל דרשאין לחלק וחילוק ברכות עדיפא להו :

דף קז ע"ב גמרא בין שהכוס בידו . מפרש"י משמע בידו של שמש וברבינו ירוחם פי' בידו של אורח עב"י סי' קס"ט :

דף קח ע"א רש"י ד"ה איזורו מוכיח עליו . האיזור תמיד כו' עי' רש"י במ"ק די"ד א' ועיי"ש מ"ש בגליון דרש"י פי' שם פי' אחר : ד"ה ברוטב עבה . דק דק של בשר ושומן דכולי' מין בשר הוא . משמע דס"ל דשומן ובשר הוה מב"מ וה"ה חלב עם בשר וכ"כ בהדיא בפסחים דף ל' וכמ"ש הפר"ח סי' צ"ח בשמו : תוס' ד"ה דחידוש היא . וטעם זה לא קאמר באלו עוברין כו' ונ"ל ליישב פירש"י דהוכרח לפרש מטעם עירוב עפמ"ש התוס' בנדה דס"א ב' ד"ה בגד דל"ש בטיל ברוב אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרין על ידי התערובות כך אסור המרובה כמו המיעוט וז"ש ש"מ טעמו ולא ממשו דאורייתא ולא בטיל דאי ס"ד דבעלמא בטיל ברוב ומכאן לא גמרינן דחידוש הוא ומה חידושו שהאיסור מצד העירוב וכך אסור המרובה כמו המיעוט א"כ אף משהו ליתסר מטעם זה וכמו שהקשו התוס' באמת כן בע"ז דס"ה ותי' כמו שתי' רבא כאן דלעולם בעלמא בטיל ברוב וכאן הטעם משום העירוב ול"ש ביטול וא"ת א"כ מה"מ דעירוב אפילו כי לא נ"ט דרך בישול כו' וכן תי' התוס' שם נמצא דברי רש"י כפי מה שפירשנו המה כפתור ופרח בדברי אביי ובתי' של רבא דבל"ז מוקשים המה דמאי סברא היא אי חידוש הוא אפילו כי לא נ"ט נמי וכי בשביל שחידש לנו התורה בזה איזה חידוש נוסיף בו עוד חומרות מדעתינו אדרבה אמרי' אין לך בו אלא חידושו ואי משום דבתורה אינו מפורש נ"ט א"כ מה תלי בזה דחידוש הוא אף כי לא חידוש הוא קשה זה דהא בתורה אינו מפורש נ"ט ודו"ק ובספרי מ"ה ע' כבוש כמבושל ישבנו דברי רש"י בא"א מרווח יותר כולו מחמדים עיי"ש : ע"ב תוס' ד"ה אמאי . מ"מ מדרבנן החלב עצמו נאסר כו' משמע דס"ל דגם באיסור דרבנן מב"מ ל"ב וקשה מדלעיל דצ"ט בד"ה שאני ציר ועי' במ"ה ע' מב"מ אות י"ג גם משמעתין מוכח דאף מדרבנן מב"מ ל"ב דמסקינן בסמוך לרב היכי דלא היה כזית מבשר וכזית מחלב אינו לוקה דאין מצטרפין להקרא איסור עד שיהא בכ"א כזית ובמשנה תני טיפת חלב ע"כ צ"ל דאסור דרבנן בעלמא הוא לרב ואעפ"כ קאמר כיון שנ"ט בחתיכה כו' ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה אלמא דס"ל דאפילו בדרבנן מב"מ ל"ב וי"ל דרב לא קאי אמתני' דמיירי בטיפת משהו ורב מיירי היכי דהיה כזית חלב דאיכא איסור דאורייתא ולפ"ז יש לדחות מ"ש התוס' לעיל ד"ה דאמר דרב לא ידע הברייתא דאל"כ הו"ל למימר הלכה כר"י די"ל דבאמת לא ס"ל כר"י דר"י קאמר להדיא טיפת חלב וס"ל דלא בעינן כזית חלב ורב ס"ל דבעינן כזית חלב דבטיפה אינו אסור כ"א מדרבנן ובכה"ג מב"מ בטיל ודו"ק :

דף קט ע"ב גמ' א"ל ר"נ לטבחי זויקי לה כחלי . בערוך פי' עזבו הכחל מלא מן החלב כמו זיקים מלאים : תוס' ד"ה ההיא . לפי דטעם החלב נכנס בבשר כו' ג' מהר"ם בהיפך דטעם בשר נכנס בחלב :

דף קי ע"א בא"ד . ואסור בין בהדי בשר בין בלא בשר . פי' בלא קריעה כלל וברייתא מתיר בדיעבד אפילו בלא קריעה כלל דלא מפליג ועי' בראי"ש ומש"ש בגליון שוב מצאתי שהרש"א עמד בזה : ע"ב תוס' ד"ה דתנן . כמבושלת דפליגי בה תנאי בסמוך . ר"ל בשליקה פליגי אי הוה כמבושלת ושרי :

דף קא ע"א תוס' ד"ה ותתוכי' לתתת . והיכי דלא קרעי' לקרעים אחר בישולו . פי' אחר צלייתו עי' או"ח כלל ט"ז סי' י' ועי' במעד"מ כאן :

דף קיג ע"ב רש"י ד"ה הא דרבית . וכל היכי דקתני משום פלוני לא שמע מפיו כו' עי' רשב"ם ב"ב קי"ד ב' :

דף קטו ע"ב גמ' ל"ל גו"ש כו' . עי' בראש יוסף גם הא דאמר ר"א משום דאיכא למימר נבילה תוכיח עי' בראש יוסף :

דף קטז ע"א תוס' ד"ה עיקרן . וי"ל דקשין ועץ כו' . עי' בתוס' שם דבריהם מבוארין יותר דהתם בפסחים מיירי בזרוע מעקרו דהכל אסור והכא מיירי בזרוע ובא והוסיפו הפירות מאתים ולא העצים : ד"ה והיתה . ואותו לא היה לו שעת הכושר כו' . עי' תוס' מנחות דמבואר שם יותר : בא"ד והגרעינין שנזרע הוא דהיתה לו שעת הכושר . ר"ל דהכא מיירי בגרעינין שזורעם והן היו להם שעת הכושר אבל התם מיירי בענבים דמן התרצן אין עושין נסכים כ"כ התוס' במנחות שם ד"ה המעמיד משום דליכא אלא אר"ד דד"ב אסרה תורה אבל נבילה היא דאורייתא וצ"ל דס"ל סבע"ק דאורייתא דאל"כ אכתי היא ספיקא דרבנן : ע"ב גמרא אר"ח בר אבא אר"י מעמידין בקיבת נבילות . עי' לעיל די"ג א' וצ"ל דרחב"א ס"ל דלית לי' לר"י הלכה כסתם משנה דלעיל שם קאמר רחב"א גופי' משמיה דר"י דסתם משנה דלא כר"א והכא פסק כר"א : רש"י ד"ה ה"ז אסורה . וכשמתערב חלב זה עם חלב אחר הוה מב"מ כו' מבואר דס"ל אף באו"ר מב"מ ל"ב דחלב שחוטה דרבנן ועוד דדרך בישול אסרה תורה :

דף קיז ע"א תוס' ד"ה ולא . שהדישון מוציאו מידי מעילה . מבואר בדבריהם שקודם הדישון יש מעילה בפנימי ובתוס' מעילה שם דחו זה והוכיחו דאין מעילה בפנימי אפילו קודם דישון עיי"ש : ע"ב גמרא התם כתיב הערופה . עי' לעיל ק"ד דדריש מהערופה זאת בערופה וי"ל דמאן ס"ל ב"כ מלמדין ר' יהודה ור"י ס"ל דחוקה לא נאמר אלא בדברים הנעשה בפנים כמ"ש התוס' לעיל וא"כ לדידי' לא איצטריך הערופה לטעם דאין אחרת בערופה עי' לעיל בגמ' ותוס' והבן :

דף קכ ע"א גמ' א"ק נפש לרבות את השותה . הקשה במשנה למלך בהגה"ה והביאו ג"כ בשעה"מ פ"א מהל' חו"מ לדעת התוס' דלוקין על הנאה ל"ל קרא הא לא גרע מהנאה ועי' בספרי מ"ה ע' הנאה אי לוקין עליו אות ב' שישבתי זה על נכון : תוס' ד"ה חלב . דהא לר"י הגלילי חמץ מותר בהנאה כדאמר התם . וקשה דמצי למימר מה לחמץ שכן עוברים עליו בב"י ובב"י ועי"ל דר"ל לשיטתי' דס"ל ח"ש מותר מה"ת ובחמץ אסור אפילו ח"ש שנאמר לא יאכל וכמ"ש הר"מ בפ"א מהל' חו"מ דין ז' ועיי"ש בטל"מ א"כ איכא למיפרך מה לחמץ שאסור בכל שהוא . עוד י"ל דריה"ג ס"ל חמץ בשריפה וי"ל מה לחמץ שכן בשריפה אך י"ל כיון דר"י ס"ל חמץ מותר בהנאה ליכא למימר בשריפה מנותר דמה לנותר שכן אסור בהנאה ועי' בפסחים ק"ז ב' ועי' בחבורי מ"ה ע' ביעור חמץ שסתרתי זה ושם ביארתי דגם לריה"ג איכא למילף חמץ בשריפה עיי"ש באורך וגם על מ"ש מה לחמץ שכן עוברים עליו בב"י פלפלתי שם בעומק עיי"ש אות ח' ט' .

דף קכג ע"א רש"י ד"ה טלית שהתחיל בה לקורעה עסה"ד . עי' תוס' לעיל דע"ג א' : ע"ב רש"י ד"ה עולת העוף לראב"ש . ואסור למלוק כל השני' כו' . וקשה דאדרבה היא הנותנת דנוה"כ כך הוא וכקושית התוס' וי"ל דכוונת רש"י דקשה דבשלמא הכא שייך למיגזר דלמא חיים עליה אבל התם מאי חיים שייך ולמה ניחוש דלא אתא למיעבד רובא וע"ז פרש"י דהואיל ואסור למלוק כל הב' שייך למיגזר שיתיירא ומפני זה יפסיק קודם פסיקת רוב וכ"כ התוס' לעיל דכ"א ב' ד"ה ואינו מבדיל ובזה נסתר מה שהוכיח הפר"ח בסי' ק"א מהך דשמעתין דדוקא כהנים דזריזין לא גזרינן דלמא לא אתו למיעבד רוב אבל בשחיטת חולין לא מכשרינן ברוב מצומצם מה"ט דלא אתי למיעבד רוב ולא דק דהכא גזרינן דחיים שלא למלוק כל הב' דאסור משא"כ בשחיטה דאדרבה מצוה לכתחלה לשחוט הב' וא"כ ל"ש לגזור דלמא לא אתי למיעבד רובא ועוד דהכא עיקר הקושיא היכי מכשיר ראב"ש לכתחלה ברוב מצומצם כמ"ש התוס' הא יכול למיעבד רוב הניכר והו"ל לאסור לכתחלה מטעם גזירה דלמא לא אתי למיעבד רובא אבל בשחיטה לכתחלה בל"ז בעי' ב' דוקא ולאסור בדיעבד מטעם גזירה זו אין ראיה מכאן ודו"ק . ועי' רש"י חולין כ"א דמשמע דס"ל דלכתחלה צריך לתתוך רוב גמור הניכר לראב"ש ולפ"ז צ"ל דקושיא קאי הכא אדיעבד דאפילו דיעבד יפסול ברוב מצומצם וזה דוחק דהאיך נפסול הקרבן בשביל גזירה זו ונחייבו להביא קרבן אחר שהוא חולין בעזרה דמה"ת יצא בראשון וי"ל דכיון דפסלינן מליקתו מדרבנן שוב לא יעשה שאר עבודות הקרבן הזאתו והקטרתו וא"כ אף מה"ת לא יצא בקרבן זה : תוס' ד"ה עולת העוף . וי"ל דמשמע דלא מצריך אלא רוב מצומצם עי' חולין כ"א שנים או רוב שנים עי' פר"ח סי' ק"א דדייק מזה דלא מצריך אלא רוב מצומצם לכתחלה ועי' בתבואות שור שם מה שהשיג עליו ועי' רש"י לעיל שם .

דף קל ע"א תוס' ד"ה תיתי . הט"ל נמי תיתי מכלאיי וטריפה . מקשין הא טריפה פטור גם כן מתרומות ולכאו"ו:

ילכאורה רציתי ליישב דהנה בספרי יליף הא דטריפה פטור ממתנות ממה דכתיב מאת זובחי הזבח למעט טריפה וכ"כ בב"י סי' ס"א . ונ"ל דסתם ספרי ר' שמעון ור"ש לטעמיה דס"ל שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה כדלעיל דפ"ה א' עיי"ש ולכך ממעט לה שפיר מאת זובחי הזבח דטריפה לאו זביחה קרי לה דשחיטה שא"ר ל"ש שחיטה אבל למאי דקיי"ל דשחיטה שא"ר שמה שחיטה אזי ליכא למעט טריפה מאת זובחי הזבח ושפיר חייב טריפה במתנות וסתם מתני' ר"מ ור"מ ס"ל לעיל שם שחיטה שא"ר שמה שחיטה ושפיר כתבו התוס' דהמ"ל תיתי מטריפה דהא אליביה דר"מ קיימינן דסתם מתני' אליביה אך אין נראה לי כ"ז דלקמן דקל"ו ב' בגמ' וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטריפות משא"כ במתנות משמע דאפילו לר"מ טריפה פטור במתנות דאל"כ מאי מקשה הא סתם מתני' ר"מ היא ועוד דמתרץ שם הא מני ר"ש היא משמע דלהמקשה לא אתיא כר"ש ואעפ"כ פטור ממתנות ונראה דלכך פרש"י שם הטעם דפטור ממתנות מדכתיב ונתן לו ולא לכלבו ולא יליף מדרשא דספרי זובחי הזבח משום דס"ל דסתם ספרי ר"ש והך דרשא רק לר"ש דס"ל שחיטה שא"ר ל"ש שחיטה משא"כ לר"מ דס"ל שמה שחיטה צ"ל דיליף מלו ולא לכלבו וא"כ הדק"ל האיך כתב דהו"ס"ל תיתי מטריפה דאינו במעשר הרי טריפה גם במתנות אינו . וי"ל לפמ"ש התוס' לקמן דקל"ז ב' ד"ה פרט לטריפה דבנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה נ"כ פטורה ממעשר לפי שאינו עוברת והתורה אמרה כל אשר יעבור תחת השבט פרט לטריפה שאינה עוברת עיי"ש בתוס' וא"כ לפי זה שפיר כתבו התוס' דהמ"ל תיתי מטריפה כה"ג דנחתכו רגליה מהארכובה למטה דאינו במעשר וישנו במתנות דהא ראוי לאכילה אך קשה דהו"ל להתוס' לפרושי ועוד שהתוס' בעצמם לקמן שם כתבו שזה דוחק לומר דנחתכו רגליה למטה מארכובה לפטור ממעשר עיי"ש וצ"ע :

דף קלח ע"ב במשנה שילוח הקן . כתב בשל"ה דצריך לקרות הקו"ף בנקודת ציר"י דל"ש לקרות בפת"ח אלא כשהוא דבוק כמו קן צפור אבל כשאינו דבוק בציר"י כמו דרור קן לה :

דף קמא ע"א תוס' ד"ה לא צריכא מיהו אם עבר על אותו לאו אינו לוקה כו' . עי' ב"מ דל"ב א' טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו ומש"ש בגליון : **הדרן עלך מסכת חולין**

רא"ש ממסכת חולין

פרק א בהג"א . מיהו א"י אם ה"ה אלם יוצא בברכת אחר כו' . עי' סוף ר"ה דס"ל לרבנן אינו בקי יוצא בשמיעתו מש"ץ ולא בקי אלמא הסברא להיפוך . וי"ל דהתם החיוב הוא על אינו בקי להתפלל וכיון שא"י לדבר עכ"פ ישמע ויצא י"ח משא"כ כאן אין חובה לאלם לשחוט וישחוט אחר ועט"ז ועיין בספרי מ"ת ע' ש"ך אי מוציא הרבים י"ח שכתבתי שם ישוב אחר : **בהג"א** וחרש המדבר וא"ש אע"ג דגמיר כו' לא אכלינן משחיטתו . כבר תמה ע"ז הב"י בסי' א' דמבואר בפ"ק דחגיגה דהוא כפקח לכ"ד : **בהג"א** שחט בה דבר שע"א טריפה וישראל בא וגמרה שכתב דקי"ל אין לשחיטה אלא לבסוף ז"א דהרי הר"מ פוסק דיש לשחיטה מתחלה וע"ס ואעפ"כ כששחט דבר שאין עושה טריפה מכשיר ועוד ראיה מדלא קאמר לקמן דכ"ט שנחלקו בלא עשה בה מעשה טריפה הנכרי ש"מ דבכה"ג לכ"ע כשר ודו"ק עיי"ש . ועי' די"ט ב' דמשמע דר"י ס"ל דשחט נכרי וגמר ישראל כשר אף דס"ל לר"י ישנה לשחיטה מתחלה וע"ס ועי' לקמן דקכ"א ב' תניא כוותיה דר' יוחנן כו' : **ברא"ש** סי' ט' . קשה מאי פריך הא איצטריך לאשמועינן דהבשר מותר . צ"ע דמקשה אלשון מותר לשחוט דמשמע לכתחלה ות"ל משום שמנונית יאסר לכתחלה והו"ל למימר אם שחט מותר ע"י קליפה ועי' רש"א וביש"ש : **ברא"ש** סי' י"ב . וא"כ היה צריך להיות בקי . דכי בכל יום ילך אצל ת"ח : **שם** ואם היה קושר תחלה ואח"כ מכנים בזרוע . כלומר בשעת עשייתו ואח"כ כשמניחם בכל יום מכנים כו' מע"מ : **שם** והביא ראיה מפ"ב דמקוואות . פרק י' משנה ג' : **בהג"א** ולא נהירא לי דא"כ מאי פריך לעיל לאביי כו' . עי' מהרש"א בגמ' דף י"ב ב' : **ברא"ש** סי' י"ז וההיא דאבדו לי' גדיי' מיירי דר"נ ישראל . עי' מעד"מ : **בהג"א** ומכאן ואילך לא ינהגו כן כצ"ל : **ברא"ש** סי' כ"ד . והיינו כל ב' דר"ה דמכשיר רנב"ג בוגרים שליש ושחט ב' שלישים . דלל"ק בעי דבשעת מיפק חיותא רובא בשחיטה אינו לא כר"ה ולא כרב יהודה : **בהג"א** דאפילו רמי תלתא ואתי תלתא ופלגא כצ"ל :

פרק ב סי' א' . ואם צלאו שלם אסור . היינו כדי נטילה כמש"ל בסי' ג' . קשה דהקד"ל מ"ש ר"פ רישא בחולין כו' כמש"ל ודו"ק דמנ"ל להוכיח דלמא מיירי בקדשים ורבנן פליגי לענין איסור דיעבד ואף דר"י פוסל לכתחלה אף ברוצה לנתחה מ"מ י"ל דפלוגתא רבנן עלי' לענין דיעבד : **סי' ט'** כי יש לדקדק מאחר שפסק רב אלפס כו' . עי' בדרישה שהגיה אך יש לדקדק ובמע"מ לא הגיה שם . משמע דר"נ פליג אדר' יוחנן כו' ולפי' הג' שכתב דגם ר"י לא קאמר כ"א כשלא תפס והקפה הוא להחמיר צ"ל דגרים כי"ם דלקמן אר"נ ור"נ אינו חולק כלל וכ"כ במעד"מ :

פרק ג בהג"א . ונ"ל דהיינו כר"א מריגנשפור"ק . דחלב שתחת הקרום הדבוק לכרס אסור עי' לקמן דקנ"ב א' בהגה"ה : **ברא"ש** סי' ג' . ואפילו אם יש לו בדיקה מבחוץ למה יבדקנו הואיל ולא מיטרף בהכי . וי"ל לדעת הסוברים דאף לענין דרוסה חיישינן שמא במקום נקב קא שחיט הו"א דיש לו בדיקה מבחוץ קודם שחיטה קמ"ל דאין לו ובהמה ס"ד אין לה תקנה וצ"ע שהרא"ש בעצמו סובר דאף לענין דרוסה חיישינן שמא במקום נקב שהרי מפרש עובדא דרבא בפ"ב לענין דרוסה וא"ל דאף אם בדק מבחוץ חיישינן שמא נתחלחל לפנים ז"א דעכ"פ נשאר רושם אדמימות מבחוץ כמ"ש המחבר לקמן : **שם** וי"ל דמשכחת לה כגון שניקב ע"י חולי כצ"ל : **סי' ה'** וכן בבהמה כו' פסולה אף אם שחט כל הקנה כהלכתו . עי' בפ' השוחט סי' ז' שכתב באשכנז ובצרפת נוהגין להחמיר כרש"י : **בהג"א** ולגבי חלחולת קאמר כדי תפיסה ומפרש כמלא בסרא דהיינו ד' אצבעות התם נקים כדי תפיסה סתם אבל הכא נקים כדי תפיסת היד משמע כו' כצ"ל מתוס' : **בהג"א** ונ"ל דאותן עצמות קטנות המונחים בגף העוף כו' עי' ש"ך סי' ל"ב ביאור דבריו : **ברא"ש** סי' כ"ג . וכן יש בפ' אלו מציאות אמר רבינא גלימא מכריז . וכן בנדה דמ"א ב' אמר רבינא כו' מתקיף לה רב יוסף : **סי' מ'** . ועוד אליבא דרב לא איטעום חתול מדריסת דקה . ר"ל לפי' הרא"ש דלל"ק רב קמ"ל דזאב אפילו בגסה דרים א"כ לא שמעינן למעט גסה וא"ל דממתני' שמעינן דחתול לא דרים בדקה מדנקט זאב ז"א דלרב דת"ק דמתני' ס"ל זאב בגסה נמי דרים א"כ אין ראיה ממתניתין למעט חתול מדקה די"ל דהא דנקיט זאב להשמיענו דזאב אפילו בגסה אבל בדקה אפי' חתול ודו"ק דלפי זה רב פירושא דמתני' קמ"ל דת"ק פליג אדרבי יהודה : **שם** ומתניתין היינו בעוף הדק כו' כצ"ל : **סי' מ"ב** ועלה קאמר ר"י שאם נתמסמס אותו בשר אין מגין . עי' חולין ע"ז א' ובתוס' ד"ה נתמסמס ועי' מעד"מ : **סי' מ"ה** וזקיני ראב"ן ז"ל כתב כשרה כו' . וקשה דא"כ ליחשבי' באלו כשרות דבשלמא לטריפין ל"ק לחשבי' בא"ם דהוה בכלל ניקבו הדקין כמ"ש התוס' דמ"ח א' . וי"ל דל"ח באלו כשרות אלא הנך דמצינן למימעי' דטריפות עי' תוס' ר"פ ונטלה האם נקים לאפוקי מדר"מ משא"כ כיס השתן ליכא למימעי' כלל ובזה מיושב דל"ק ל"ל למה ליה לר"ל למימר אלו כשרות דוקא וא"ט ל"ד הו"ל למימר דגם א"ט דוקא ואתי למעוטי ניקב השתן אע"ג דדמי לניקבו הדקין ולפמ"ש א"ש דהמכשירין ס"ל דל"ד כלל לניקבו הדקין ומטעם זה לא קאמר דאלו למעט חלחולת שניקבו דל"ד לניקבו הדקין הואיל וירכים מעמידין אותה וה"ה לכיס השתן כמ"ש ראב"ן ודו"ק : **סי' נ"ג** בתוך יב"ח אין להם תקנה . בשום בדיקת מים דבסמוך אבל בדיקת כל או"א מהני . מעד"מ :

פרק ד סי' ו' . וכן פרש"י לעיל כמלא בסרא ד"א . לעיל דף נ' ע"ב בפרש"י שלפנינו כתב שם בסרא אצבע ועי' תוס' לעיל דמ"ד א' ד"ה כדי תפיסת יד : **שם** וה"פ מאי רובו רוב כל או"א כו' . דבריו סתומין מאד גם מ"ש בסוף אם לא שנה דרוב כ"א גרוע תמוה מאד וכבר דחקו בפירושו במעד"מ והדרישה והב"ח בסי' נ"ז וכל דבריהם דחוקים ועי' בט"ז סי' נ"ז סק"ו ובפר"ח שם : **סי' ח'** ורוב היקיפו של עצם לא מעלה ולא מוריד כצ"ל : **שם** מתרוסס או מתמסמס מהו . עי' ברא"ש פא"ט סי' מ"ב נתמסמס הבשר רואין אותו כאלו אינו עיי"ש ומש"ש בגליון :

פרק ה סי' ג' . וי"ס שכתוב בהן א"ל ר"א ברי' דרב איקא כצ"ל ועי' מעד"מ :

פרק ו סי' ו' . אבל בשחיטה אם ירצה ישחוט יותר ואם ירצה לא ישחוט . ואינו עבודה אבל מ"מ צריך לחזור ולברך וע"ז כתב דמתחלת זה הוי עבירה שיכול לפטור בברכה אחת כו' : **סי' ח'** אף בא"י היה פטור . ר"ל אף שהיו מומחין :

פרק ז סי' ג' מ"מ ליתסר מטעם שהוא קרב למזבח . עי' מע"מ ועי' בס' יראים להר"א ממי"ץ סי' קמ"ד שכתב בעצמו הטעם דחלב האליה שרי : **סי' י"ז** ואין הלכה כר' אבוהו כו' . עי' מעד"מ : **שם** והלכה בכ"מ כחזקיה כנגד ר"י וכ"ש כנגד ר"א . אין ראיה דהרי מצינו לקמן דקי"ח ב' דס"ל לרבי אשי כר' אבוהו והוא בתרא : **סי' כ"ז** דחיישינן שמא יאכלנו קודם גמר . אע"ג דבל"ז ראוי לאסור לדידן דקי"ל אפשר לסוחטו אסור וכמ"ש התוס' כאן י"ל דס"ל דבכה"ג דיוצא כל החלב אף למ"ד אפשר לסוחטו אסור מותר וכמ"ש התוס' חולין קי"ב א' ד"ה תרי גללי דמילחא עיי"ש ובאמת דברי התוס' דהכא סותרים למ"ש שם ודו"ק : **סי' כ"ט** וכן טעים לי' כהן משמע להתיר בטעימתו אפילו בפחות ממאה . ט"ס הוא וצ"ל מס' ויצא להם הטעות ממה דקי"ל דתרומה עולה בא' ומאה וז"א דזה דוקא בעיניה אבל ע"י תערובת בטיל בס' ולדעת התוס' אפילו בעיניה בטיל בס' במין בשא"מ כמבואר בדבריהם לקמן בשמעתין : **סי' ל'** וכשם שאתה מוציאה מן הזריעה כו' . קושיא היא : **שם** דכל יום נעשה גיעול לחבירו וקשרי לבשל חטאת ואח"כ שלמים . פי' בו ביום עי' בע"ז שם : **שם** ומעיקרא סבר אפילו מין בשא"מ כגון זבח ומנחה . תמיהה לי לפמ"ש הב"י בסי' צ"ח בשם האגור דשור ואיל ועז ג' מינין הם א"כ בזבח גופא משכחת מין באינו מינו : **סי' ל"ה** חבית של תרומה שנתערבה בק' כו' ול"א איסורא ברובא איתי' . עט"ז סי' ק"א ס"ק י"ד טעם הדבר :

פרק ח סי' ה' . כמו שהוכיח ר"ש מלשון והודו להם ב"ש . עי' מעד"מ : **סי' ט"ו** ור"י מטמא מפני שהיא כמוציא פרוטות . פי' מעט מעט טיפה אחר טיפה ול"ח ניקב ככונס משקה : **סי' י"ח** דין נס"י שאדם שופך מן הכלי כו' . עב"י סי' קס"ב : **סי' כ"ג** ומיירי שנפלה לתוך יורה רותחת וקדם וסלקו . זה למ"ד מב"מ לא בטיל אבל לדידן אפילו לא קדם וסלקו . ועי' מעד"מ : **סי' כ"ד** והך ברייתא פליגא אל"ב כו' ואפילו לכתחלה . מדבריו משמע דלל"ב דרב אסור לכתחלה בקריעה קצת ולברייתא מותר אפילו לכתחלה בקריעה קצת וקשה דאדרבה מפשט הברייתא מבואר דאסור לכתחלה רק דר"נ מתרץ איידי כו' וא"כ אין ראיה מברייתא לל"ק אדרבה פשט הברייתא משמע כל"ב דלכתחלה אין מתירין אפילו בדיעבד קצת ועי' בתוס' שוב מצאתי שגם הרש"א מקשה על הרא"ש כמ"ש : **סי' כ"ז** או אחר מליחה לפיר"ת . עי' מעד"מ . ומ"ש דמעלמא אתי ונכנס לתוך הסמפונות עי' לעיל ר"ס כ"ה ועי' מעד"מ גם מ"ש והיכי דל"ק לקרעי' לאחר בשולו ומותר עי' מעד"מ : **סי' לז** דהא גבי בר יונה דנפל לכ"ד כו' עי' בס"ם שאח"ז : **סי' מ"ב** רק במקום שהוא דבוק לטמא לא נמלחה כצ"ל :

פסקי הרא"ש

פרק א סי' ב' . ואין מוסרין להם לכתחלה לשחוט אפילו אעע"ג ואפילו להשליכו לכלבים . ר"ל דהוא מילתא באפי נפשה דמעיקרא נקים פרש"י דאין מוסרין לכתחלה אפילו אעע"ג ואח"כ נקים פיר"ת דאין מוסרין להם להשליך לכלבים כשאין אעע"ג אבל בעע"ג ודאי מותר למסור להשליך לכלבים ואע"ג דלדעת רש"ל ודרישה משכחת דאפילו בעע"ג מיפסל דיעבד כשאינו מומחה וא"י לאמן ודי' וככה"ג אסור למסור לו להשליך לכלבים אף בעע"ג מ"מ רבינו הא כתב דבא' עע"ג כשר דיעבד ע"כ הא דאוסר כשאין אחרים רואין :

פרק ב סי' ח' . והוא שיתכוין לשחיטה . ז"א דאף לחתיכה לא בעינן כוונה רק לעשיי' גרידא בעי' כוונה : **סי' ט'** ולרש"י ולרב אלפס כדי שיגביה כו' דבריו תמוהין עי' בפנים ועי' בטור : **סי' י"א** ומזמנין עכו"ם על בני מעיים דיש טריפות לחצי חיות . מילתא בפ"ע היא :

פרק ג סי' ו' . ורב אלפס פסק בע"א . עי' בפנים דגם הרי"ף פסק כן : **סי' כ"ב** ור"א מכשיר . כשיש מכה ברופן ובריאה . ז"א בפנים ואפשר לגרוס ולא בריאה ואפשר מדסתם הרי"ף : **סי' כ"ו** ואם נמצאת בחתיכה כו' כצ"ל : **סי' ל"ג** וכן נקדרה ביותר מסלע מעט כטפח כצ"ל : **סי' ל"ד** לרש"י נטרף המסס אפילו בצד א' כצ"ל : **סי' נ'** יצאו ב"מ ולא נקבו אם לא הפך בהם כשרה כצ"ל : **סי' נ"ד** והרמב"ם ז"ל פי' בע"א . צ"ל הרמב"ן :

פרק ה סי' ב' . אם קולו עב ואזנו וזנבו ארוכין אז הוא בן חמור בש"ס ובפנים מבואר דאם רבא אודני' וזוטרי' גנובתי' חמרא זוטרא אודני' ורבא גנובתי' בר סוסיא :

פרק ז סי' ל' . צריך ס' לבטל החתיכה של איסור עם העצמות שיש בו . תמוה דמסקנת הרא"ש דעצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר לבטלו וכ"כ רבינו בטור סי' צ"ט דכן מסקנת הרא"ש : **סי' ל"ז** ובלבד שיהנה משניהם ביחד כצ"ל :

פרק ח סי' י"ט . ויש מי שאוסר אפילו ע"י היכר אם יש להן הצאה א' . זה תמוה ועי' בפנים ובתוס' וצ"ל כוונתו כעין הוצאה א' במכירין זא"ז :

פירוש המשניות פ"ג מ"א וכשיפסק רוב גבהו של קרום זה לרחבה טריפה . עב"ח סי' ל"ב שפירש כוונתו רוב חללי ועובי העור אינו משלים לרוב לו"א רוב גובהו ר"ל חללו : **סליק**

חדושים על מהרש"א ממסכת חולין

מאת הגאון המובהק כו' מהור"ר יהודה בכרך זצ"ל (בעל המחבר נמוקי הגרי"ב) .

דף ב ע"א במהרש"א על תוס' ד"ה ושוחט כו' וא"ת ה"ל כו' וסיים כנ"ע . ואמרתי בזה בילדותי שקושית התוס' קאי לשיטת ר"ת דסליקו מיני' בדבור הקודם . וכוונתם בזה דמאי צריך התנא להשמיענו בלשון לכתחילה להורות דאפי' המיר במזיד מומר הא זה הוי ידעינן מדלא קתני במומים . דהא אם לא מימר לא הוי ניחא לשנה וא"כ הדרא קושי' לדוכתא . כן אמרתי אז . אמנם באמת אין זה בכוונת דבריהם . גם התוס' בתמורה הקשו כן ושם אינו מוזכר דברי ר"ת בתחילה . שנאמר שעל זה סובב הולך דבריהם . אמנם י"ל בזה דכוונת התוס' הוא לאביי בתמורה ר"ב גבי מימר לא הוי כ"ל וע"ש בתוס' ד"ה וכל לאו כו' ושפיר קשה להו . ובעיקר סברת המהרש"א יש לדון . כיון דלא אתא חד עשה ועקר תרי לאווי קמו הלאוין על עמדם שניהם יחד בלי גרעון . ודומה לזה בתוס' קדושין ל"ד א' ד"ה מעקר ע"ש בסוף דבריהם דעשה שיש עמו לאו אף הלאו אינם כו' וה"נ כן הלא דהלאווי אלימא . ולא אתא עשה ודחי אף לחד לאו וזה נ"ל ברור אשר לפי"ז קושיתם בפשיטות . ועי' רמב"ם ריש ה' תמורה ובפי' הרמב"ם במשניות שנתן טעם שם משום שאין העשה שוה בכל לכן לא הוה ניחא לשנה והרבה יש לדקדק בזה ואכמ"ל : שם וכתיב טוב כתבו התוס' מעיקרא מייתי מד"ת כו' . כוונתם בזה לפע"ד דלכאורה תקשי מאי וכתיב . כמו דפריך הש"ס בכ"מ מאי ואומר כידוע . אבל אין קושי' זאת נופלת רק אי שניהם מד"ת או שניהם מדברי קבלה . משא"כ כשאחד מד"ת ואחד מקבלה לא שייך להקשות כן וכמ"ש דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש כו' עי' סוף מגילה וב"ק נב ע"ש וזה כונת דבריהם בזה . ועי' מהר"מ מ"ש בזה ולפע"ד נראה כמ"ש ודו"ק : ע"ב תוס' ד"ה שמא יגע בבשר וכו' וי"מ דהכא מיירי בבהמה ובזה יתיישב נמי בסמוך עכ"ל עי' מהר"מ לובלין וכונת התוס' דר"ל דמתיישב בזה הקושיא שהקשו בדבור זה אמאי לא קאמר דלא ישחוט משום דלמא אתי ומשך בפנים . ולמאי שכתבו דאיירי בבהמה א"ש דשם לא שייך שמא ימשוך בפנים ובמהרש"ם שפי' דקאי על הקושי' שהקשו בד"ה דליתא קמן ע"ש הוא פלא מאד הלא לא כתבו להדיא דאי איירי בבהמה א"ש ומה צורך לכפול הדברים . והדבר ברור כמ"ש : בא"ד הקשה ר"א איך יתכן כו' . הא דלא קשי' לי' דאיך יתכן שיהיו היד ארוך כ"כ עיין במה"כ להמהרש"א מ"ש בזה . והנראה לי משום די"ל דלכך חיישינן שמא ישכחו ויכנס בפנים ויגע בבשר וכמ"ש לעיל דלמא אתא למשך בפנים . ועי' בזה . ועל קושית ר"א עי' בפני יהושע שפי' דאתי' כמ"ד טומאה הותרה בציבור ומותר לכנס לפנים אפי' היכא טהורים . ועל טומאת בשר לא הותרה . ונפלאים דברי' מאד הא כיון שעובד בטומאה הא הוא נוגע בבשר בעת העבודה . ומפורש במתניתין פסחים ע"ז ע"ב חמשה דברים באים בטומאה כו' . ע"ש כל הסוגיא . וכן בפ"ק דיומא . והא דעל טומאת בשר לא הותרה היינו כשנטמא הבשר שלא צ"ב עבודת הטמא . ועיין רמב"ם פ"ד מהל' ביאת מקדש ה"ז וה' י"ב ותבין :

דף ג ע"ב במהרש"א על רש"י ד"ה מומחין הן . שהקשה על הב"י במה שפי' דברי רש"י רק לענין דיעבד וכדעת העיטור . והנה פשט דברי רש"י מטין כדברי הב"י דמשמע דרש"י קאי על הא דאמר רבינא ואם שחט בודקין כו' . ולענין הקושיא שהקשה המהרש"א ע"ז הלא זה הוא קושית התוס' והרא"ש . וע"י בט"ז יו"ד סי' א' ס"ק ג' מה שתי' בזה ולא הבנתי מדוע לא הזכיר הט"ז בקושיתו שזה הוא קושית התוס' והרא"ש ועל הפרי מגדים יש לתמוה שכתב שהרא"ש לא ס"ל כתי' הט"ז מדהקשה על דעת הגאונים והלא הדבר מבואר ברא"ש דלא כהט"ז מדכתיב דאין לפרש כו' והיינו קושית הט"ז ובודאי לא שמיע לי' ולא ס"ל :

דף ד ע"א בתוס' ד"ה מצת כותי כו' וא"ת והאיך יוצא בה כו' . הא שלא הקשו אמאי מותר לאכול שמא הוא חמץ . עי' מהרש"ל ומהרש"א גיטין יוד א' והורף דברי מהרש"א שם דכיון דעיסת ישראל הוא מסתמא הכיר בה שלא החמיצה שאין שם לא ק"ת ולא הכסיפו פניו . ורבים מקשים שם דא"כ אמאי אוסר ר"א וטעמו משום חמוץ וכמו שפירש"י ורוצים לפרש דברי' כפי' הב' שדחה רש"י בד"ה קסבר כו' . אבל א"ל לזה כי כל סבת קושיתם בדברי התוס' הוא דהו"ל לנקוט מן המוקדם להקשות ארישא דאמאי מותרת . וע"ז תי' המהרש"א שפיר רק דתקשה לפי"ז על ר"א כנ"ל וזה מאותר מדברי הת"ק דאמרו אדם יוצא י"ח בפסח וניחא לתוס' להקשות על המוקדם בדברי ת"ק . וזה נכון מאד ולדברי המהרש"א יקושר דבריהם כמה שהקשו אחר תירוצם והמשכיל יבין . וע"ש שיטב במהרש"ל . ומהרש"א לא ניחא לי' בזה . דהתוס' בתירוצם הוא דהדיא לן זה . אבל מהרש"ל ס"ל כל הגילה את שהדשו התוס' ודו"ק היטב: ע"ב במהרש"א תוס' ד"ה מומר מיד כו' מה שהביא בשם הרא"ש בקדושין וכתב דגם על דברי התוס' דהכא יש לדקדק כן מאחר שהביאו הך שנויא דנדרים כו' . הנה המעיין שם בנדרים פ"ז א' ב' בפי' הר"ן ובפי' התוס' בשם ר"ש מקוצי . יראה דמפרשי דיעבד היינו אם כבר נהנה ולכך מקודשת . אבל לכתחילה ליהנות אף אם עבר כבר שהחליף מ"מ אסור ליהנות עוד מן הוא והלאה . ותי' הגמ' רק על הא דמקודשת ומה שקשה איך נהנה ע"י הקדושין לכתחילה ממנה ע"ז תירצו שם והכא לחלק בין קדושין לשאר חליפין ע"ש היטב והרא"ש בקדושין לשיטתו בפירוש הרא"ש שם בנדרים דמפרש לכתחילה היינו להחליף . ודיעבד אם החליף מותר להנות לכתחילה מן הדמים ע"ש בנדרים כפי' הרא"ש . ולכך כתב כן בקדושין . וזה ברור . ולכך התוס' לשיטתם הביאו ראי' מכאן דלכתחילה אין להנות מהחליפין דמפרשי דיעבד אם עבר והנה עיין בזה היטב וזה אמיתת כונת מהרש"ל שכתב בזה . ומהרש"א כתב שהוא דרך רחוק אבל האמת כדברי מהרש"ל רק שקצר בדבריו כדרכו הטוב . ועל אודות שהקשה המהרש"א על הר"ן בשמעתין שהקשה לפרש"י דאסור הדמים למחליף עצמו מהא דמכרן כו' אלמא חלופי איסורי הנאה מותרין ע"ז כתב המהרש"א ולא ידענא מאי קושי' הא בנדרים כו' עכ"ל שמעתי ולא אבין דמאי ענין שייך קושית הגמ' לקושית הר"ן קושית הגמ' הוא אם מותר ליהנות מחליפין ע"ז אמרו שם לחלק בין לכתחילה לדיעבד . וכפי' הנ"ל כל אחד לפי שיטתו אבל הר"ן הקשה על רש"י קושי' אחרת במה שסובר רש"י דאסור הדמים למחליף עצמו . ע"ז קשה להר"ן דמאי מהני הדיעבד דהא עדיין לא נתקדשה כיון שקדשה באיסורי הנאה אינה מקודשת והרי הדמים אסורים בהנאה למחליף עצמו ועדיין לא תפסו הקדושין כלל . ואין כאן מעשה קדושין כלל . ולכן תי' הר"ן דלכך תפסו הקדושין משום דהדמים מותרין להאשה וא"כ ליכא רק משום דהוא נהנה . ע"ז תי' הגמ' לחלק בין לכתחילה לדיעבד . הכלל בזה דברי הגמ' הוא על הנאה . ודברי הר"ן הוא על תפיסת הקדושין וזה ברור מאד בדברי הר"ן ושפתי' ברור מללו . ודוק היטב . ועי' בסוף דבריהם הכא שכתבו אמאי מקודשת כיון דגם היא אסורה ליהנות היינו ממש כדברי הר"ן וע"ש עוד שכתבו ונהי דאמרינן כו' דימו הך לתרי דרבנן וכ"מ בתוס' קדושין פ"ב ונ"ע בזה ודו"ק :

דף ה ע"ב במהרש"א בד"ה מעם הארץ ודוחק לומר כו' ר"ל דפריך מדר"ם כו' עכ"ל המהרש"א ונקדים דברי הגמ' שם ואמרינן מאי בינייהו וא"ר המנונא מומר לאכול חלב וכבר דקדקו המפרשים למאי מסיק הש"ס הא והנלע"ד בזה בס"ד אחרי העיון ברש"י ד"ה השב מידיעתו שאם הי' יודע שהוא חלב כו' ע"ש דמשמע מזה אף שבעת הוא שב בתשובה שלמה על כל החטאים . מ"מ כיון שבשעת עשיית העברה לא הי' שב מידיעתו בעת ההיא אעפ"כ אין מקבלין ממנו . והוא כדעת התוס' ד"ה אינו שב כו' וי"ל דאיצטריך להיכי דחזר בתשובה אח"כ ובשעה שאכל לא היו שב מידיעתו עכ"ל וכן דקדק המ"ל בהל' שגגות מפרש"י כן וברש"י ד"ה דלכפרה הוא וכיון דדעתו לחזור על עבירתו כו' ע"ש דמשמע שבעת ג"כ אינו חוזר בתשובה ולכאורה סתרי אהדדי . והנראה בזה דרש"י סובר דבאמת לרבנן דסברי מעם הארץ פרט למומר מיירי שגם לע"ע אינו שב ולא תקשי לדידהו מה צריך למעט כיון שגם עתה אינו שב הא הוה זבח רשעים כו' וכמו שהקשו התוס' ור"ש . משום די"ל דאיצטריך להא גופא היכי שהוא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם דאין מקבלין ממנו . או משום דהוה תוד לאות דבר כמ"ש התוס' ד"ה מעם הארץ בתירוצם השני או כתירוצם קמא . והא דלא קאמר הש"ס זה לאיכא בינייהו חדא דבאמת הוה מצי למימר כן והדא מינייהו נקט וכמ"ש התוס' פ"ק דב"ב ה' ב' ע"ש או י"ל כיון דזה תלוי בזה דמוכיחים אנו לזה דאיצטריך לזה וכנ"ל ולכך הוצרך רב המנונא לומר דא"כ מומר כו' וא"כ שפיר י"ל דלרבנן גם בעת אינו שב עי' היטב ועי' מזה במשנה למלך הנ"ל וא"כ י"ל לשיטת רש"י דכל קושית הגמ' היה מת"ק ולא תפס ליחידאי ולכך שפיר אתי' הצריכותא דגמ' דאי אשמועינן חטאת משום דלכפרה וכיון דדעתו להזיד ולחזור על עבירתו לאו בר כפרה וכפירש"י . והיינו לרבנן משא"כ לר"ש בן יוסי משום ר"ש שפיר פירש"י דתלי' הכל אם הי' שב מידיעתו בעת העברה אף שאח"כ שב לא מהני וכמ"ש התוס' דאל"כ למה לי קרא למעט וכנ"ל . והנה לפי"ז כל תי' הגמ' תלוי' בזה דרבנן מיירי בהוכל חלב והביא קרבן על הדם . או שפיר ניחא הצריכותא במה דקאמר הגמ' משום דלכפרה וכפירש"י ולכך שפיר הוצרך הש"ס להביא הא דא"ר המנונא בכדי שיבא התי' על נכון וגדולה מזו כתבו התוס' בפסחים ק"ב ב' ד"ה מיתיבי דהגמ' מקשי ממקום שיהיו התי' מבואר וע"ע תוס' עירובין ד"ב מ"ם בשם הרשב"א וא"ש על נכון . ועם דברנו זה י"ל בדברי המהרש"א הכא שפירש דמכ"ם היו מקשה מר"ם ובמהדורא בתרא פי' דבריו שלכך כתבו התוס' שהוא דוחק משום דא"כ לא היו צריך הגמ' לומר הצריכותא על שני נדרים דהוה סגי רק בהא דאי אשמועינן חטאת משום דלכפרה כו' לחוד . כי זה לא הי' קשה לאשמועינן עולה משום שלא הוה ידעינן

מומר

מומר לאותו דבר מומר לכה"ת ע"ש היטב. ולא יכולתי להלום דברי הק' דא"כ בתירוצם השני דמשוו חלב ודם לחד להיות כחשוד לאותו דבר א"כ תקשי קושיתו דמאי צריך לריבותא השני וכנ"ל בע"כ נ"ל דסברי כסברת הרשב"א בחי' על הקושי' הנ"ל שהבאתי משמו ברש"י ד"ה מהו ע"ש ותירוצו שם דמומר לאותו דבר עם מומר לכה"ת שוין בדיניהם לענין זה ואין שום יתרון מזה על זה כלום ע"ש ברשב"א וא"כ גם מר"ש הי' יכול להקשות ולא מקה כ"ש רק שהם דומים זה לזה. וע"ד הפשוט י"ל דדוחק בעיני התוס' שיקשה הגמ' מיחידאי וכמ"ש למעלה אולם לפי ההוצעה האמור למעלה יש לומר ע"ד פלפול דכונתם ג"כ לזה. כיון דלר"ש בע"כ עשה שב. דאל"כ הוה זבח רשעים. וא"כ תקשי אם נימא דקושית הש"ס הוא מדר"ש א"כ איך קאמר הגמ' דצריכי דאי אשמועינן חטאת משום דלכפרה ומה זה דלכפרה הא עשה שב משא"כ אם קושית הגמ' מרבנן אז ניחא דמיירי באינו שב וכפרש"י ואתי שפיר הצריכותא ועיין היטב: שם במהרש"א ד"ה ר"ג וכית דינו כו'. עיין מהר"מ לובלין שכתב יש מקשין מאי הקשו התוס' כו'. ע"ש מה שתי'. ונפלאת היא. הלא זה הדבר מבואר באר היטב בתוס' פ' הדר ס"א ב' ד"ה אמר רבן גמליאל כו'. וז"ל שם דליכא למימר דמעיקרא גזור ולא קבלו מינייהו דלענין שחיטה ויי"נ הוא דקאמר התם גזור ולא קבלו מינייהו עכ"ל שם הרי לפניך שהקשו קושית מהר"מ וכונת תי' דהו"ל להש"ס לומר כן כמו שאמרו לענין שחיטה ויי"נ ועי' מהרש"א שהקשה אכתי כיון דר"מ כו' מלשון אכתי כו' נשמע שלמד כן בכונת דבריהם דזה הי' עיקר קושיתם כמו שפירשו דבריהם ריש פ' הדר וכנ"ל. ובתירוצו' יש להתבונן ע' היטב:

דף ו ע"ב במהרש"א ד"ה גמ' השתא מגזל גזלה כו'. הקשה דמאי גזילה איכא הכא.. דהא פועל כו'. ע' מה שתי' ולפענ"ד נראה דזה הוא דוקא כששוכר את הפועל אי הוכל מדינא. משא"כ בזה שעשתה שלא ברשות בעל דהא מלאכת הטחינה עלה דידה רמיא כי זה מהמלאכות שאשה עושה לבעלה כדאיתא בכתובות. וא"כ מאי שייטא דפועל לאכול כי אינו בא בשכרו. וזה נכון מאד לשיטת רש"י. והגמ' משני דבזה הי' מורה היתר לעצמה בטעות תורה מדישא קא אכיל אולם לשיטת התוס' יש לדקדק כקושית המהרש"א. אמנם למאי שכתבו מתוספתא דטהרות שהיא מנחת לאחרים. ואינה אוכלת בעצמה ע"ש בתוס' יש לייסב קושית המהרש"א דלזה אין לפועל רשות רק לאכול בעצמו. ודו"ק: שם במהרש"א ד"ה אפת תכר כו'. עיין מהרש"א בגיטין שהאריך בכונת דבריהם דלפי"ז מאי נ"מ בין טמאה לטהורה כיון דרוב ע"ה מעשרין הן כו' ע"ש ולא יכולתי להלום דבריו הקדושים דהלא כונת דבריהם פשוט. דאטו לאביי לא תקנו דמאי וגם רבא בכ"מ סבר לי' דרוב ע"ה מעשרין כו' רק לענין לסייע בהא מיקל אביי יותר מרבה. כיון דרוב ע"ה מעשרין הן ומשום דרכי שלום מהני זה רק לענין לסייע ידי עוברי כו' אבל לא לענין לאכול. ולכן הקשו התוס' דבלאו אכילה נמי אסור לסייע. וע"ז תירצו דשם לאביי מותר לסייע ולא קשה הא עכ"פ אסור משום שמא תאכל. וע"ז קאמרי דשם איירי בטמאה. דמשום אכילה ליכא למגזר רק שהקשו דהא בהדיא קתני בוררת כו'. זהו הנראה בכונת דבריהם בעזה"י ודוק היטב: מהר"ם ד"ה בא"ד וצ"ל ולאו מפירות המותרין בקברין ובסוף דבריו כתב ועכ"פ נ"ל דלרבנן אפי' דמאי מפירות א"י אסור לגלות ע"ש שהוכיח זה דאל"כ מה קאמר ולאו מפירות המותרין כו' אפי' אם יהיו מפירות א"י ע"ש לא ידעתי כונתו דהא הוכיח שם בירושלמי שהוא ודאי. ואפשר כיון שהיו מסופק אם הוא מפירות א"י היו דמאי. אך בר מכל דין גדלה התמי' דהלא משנה שלמה היא פ"ג מ"ג כל דבר שאין אדם רשאי למכרו דמאי לא ישלח לחברו דמאי והרי מבואר שאין לגלות דמאי. וגם ר' יוסי שם לא פליג רק בודאי ובדמאי מודה וכמו שמבואר שם בפי' הרע"ב וכ"ה בר"ש מהירושלמי דר"י מודה בדמאי ע"ש בתוס' ד"ה ור' יוסי מתיר כו' ומדברי מהר"מ הנ"ל משמע דזה רק לרבנן ע' בזה היטב ולע"ג ודו"ק:

דף ח ע"א במהרש"א ד"ה בפרש"י ד"ה ביטל האחרון כו' דאי הוה בי' מעיקרא כו' לא הוה נ"מ מידי בביטולו א"כ כיון שנטמא כבר כו' עכ"ל ואנכי לא ידעתי. הלא טומאה וטהרה בנגע תלוי הכל באמירת כהן וראייתו ומה בזה שהי' כבר. כיון שעתה בעת ראיית כהן נתבטלו ועוד וכי השחין הוא הנגע. רק שעל השחין נולד נגע וכמ"ש בס' ת"ח. רק שהביא ראי' ממ"ש הרמב"ם וא"ל כי כתוב הדר הוא בתורתנו הקדושה פ' תזריע ובשר כו' ונרפא והי' במקום השחין שאת לבנה וגו'. ולענין דקדוקו של המהרש"א עי' ס' ת"ח שישב בדברים נכונים: שם בגמ' ת"ש ליבן שפוד כו' אלמא חבטא קדים כו' ע' במהרש"א במש"כ שהקשה דלפי"ז הס"ד מאי אשמועינן כ"ז אמר שמואל ליבן שפוד היכי דהוה חדוד. הלא כ"ש הוא מזה ליבן שפוד ע"ש. וזה אין לומר דלענין שחיטה אשמועינן דהש"ס מכווה לוות וליכא משום נדדין דעכ"פ מאי השמיענו בהא דהדודה קודם לליבונה דזה רק בלבן שפוד וכ"ש במקום חדוד והנראה בזה בס"ד עפ"י מ"ש הרשב"א בחי' דקשה לו דמלשון חדודה קודם לליבונה משמע מלשון קודם מ"מ הליבון פועל בסימנים אחר החדוד. א"כ למה הכשיר ר' זירא דלמא אחר שחתך קלתו של ושט את הליבון של סכין ושורפן כו' דא"כ שוחט בסכין רעה כו' וא"ת דה"ק חדודה קודם לחתוך עד שאין ביכולת הליבון לפעול בה כלל וקודם זה כענין מי הקדמני ואשלם. שאין אחר בא אח"יו אכתי לא משמע מדאמרינן לקמן ת"ש ליבן שפוד כו' אלמא דאתי הבלא בתרי' וצריך דהא נדון משום מכות אש. וי"ל דודאי מתוך חדודו אין כח האש פועל בו לשעתו כלל כו' והם משום נדדי השפוד הוא ששורפים סביבות המכה לפי שאין כותלי המכה מרחיבין ככותלי בית השחיטה עכ"ל ותירץ כוונתו דהך קודם דר"ז הוא כקודם שבפסוק מי הקדמני והנה לכאורה קשה לפי"ז איך פשט לה הגמ' מהא דאר"ז א"ש ליבן סכין אלמא חבטא קדים א"כ למה שחיטתו כשרה כיון שהליבון פועל אח"כ כיון שרוצה לפשוט דחבטא קדים ואתי ליבון ומבטל לחבטא. וא"ל דבאמת לא נדון משום מכות אש. דז"א דהא קאי על איבעי לפשוט וגם הוא אם חבטא קודם להבלא ולענין ביטל אחרון את הראשון. וג"ל דבאמת הומ"ל ולטעמיך וכמ"ש התוס' בכ"מ עכ"פ יוצא מזה דהפי' חדודה קודם לליבונה דר"ז הוא דאין ליבון פועל כלל והיינו בחדוד אבל בלבן שפוד שהוא עד חבטא קדים אבל מ"מ הבלא אתי בתריה. וא"כ שפיר למאי דס"ד למפשט מברייתא ליבן שפוד כו' מ"מ שפיר אצטריך ללר"ז א"ש לאשמועינן דחדודה ק"ל היינו כענין מי הקדמני והיינו שאין הליבון פועל כלל וא"ש ודו"ק: שם ברש"י ד"ה ותיפוק לי' כו' ע' במהרש"א שפי' דקאי גם אהיתרא דלשחוט ולפענ"ד נראה דרש"י במכוון נקט דהקושי' קאי אהיתרא דלחתוך בשר ניחא בזה שהמתין הגמ' להקשות בתר מימרא דרבא. והוא עפמ"ש בחי' הרשב"א על הא דאר"ז א"ש ליבן סכין כו' טעם להשמעת הרי"ף משום הא דאמר לקמן סכין של עכו"ם קולף או מדיח משום גדדי הסכין והלא בית השחיטה מירווח רווח אך הוא ז"ל כתב שאין ראי' דהם אשמועינן דיגא אם נגע ע"ש. והנה גם בקושית הגמ' נמי לא קשה על הא דמותר לשחוט וליכא משום שמנונית דהה"ש מרווח רווח וכנ"ל משא"כ בלחתוך בשר ליכא הרווחה כידוע אך לכאורה יש לומר לשיטת רש"י אין הטעם משום שמנונית שעל הסכין כי אם מה שנבלע בסכין כמו שסיים רש"י בדבור זה וא"כ מחמת זה גם בלשחוט נגע בחודו של סכין ומשם יוצא הבלע של הסכין משא"כ להרשב"א הוא רק משום שמנונית שעל הסכין. אמנם יש לכוון גם דעת רש"י לשיטת הרשב"א ועיין. ועיין עוד במהרש"א מה שתמה על הרא"ש דהא מותר לכתחילה ואיך נאמר דאתי לאשמועינן היתרא דבשר הא מ"מ אסור לכתחילה ע' היטב וכן תמה הים"ש. וניחא לי דברי הרא"ש עפ"י מה שכתב הרא"ש ריש שבת סי' א' שכתב וכל זה הדקדוק אינו כ"ל כו' ואע"ג דאיכא איסורא דלפני עור כו' לא איירינן אלא באיסורי שבת כו' ע"ש וה"נ דכוונתיה דלא איירינן אלא באיסור ע"ז וניחא מאד דבריו. והוא ברור וע' במעדני יו"ט ס"ק ק' שהקשה על הרא"ש דמאי פריך הגמ' ותיפוק כו' דלמא מיירי בסתם סכין ע"ש וי"ל דהגמ' רוצה לתרץ אף למ"ד נטל"פ אסור וכמ"ש כה"ג התוס' ד"ה שלבנה כו' דרוצה לתרץ אף למ"ד בסר"ש רותח ע"ש אף גם זאת דהא נטל"פ לכתחילה אסור מיהא כדקיי"ל ושפיר פריך על לכתחילה והבן וגם על סמך שיקלפנו אסור לכתחילה דלא כש"ך וצ"ע על הש"ך בזה שכתב נגד דעת הרא"ש: שם תוס' ד"ה שליבנה כו' ע' במהרש"א מ"ש וליכא לאקשויי דניחוש דאתרמי ע' מה שתי' ולפי דבריו לא א"ש סוגיא דהכא דא"כ נ"ל שליבנה הא אין בסי"ש רותח כ"כ כאור וע' מהר"מ לובלין מ"ש בזה ולפע"ד נראה דהך ועוד אפי' אתרמי לא הוה טעם שני רק הכל חדא. והכונת דברי ר"ת הכי הוא כיון דאין עיקר תשמישן לכך לא חיישינן דלמא אתרמי כו' דאף אם אתרמי כו' סגי בהגעלה. והוא כענין ס"ס אבל בזה הטעם לחוד לא סגי משום דלמא ישתמש ע"י האור וכה"ג בשו"ע יו"ד סי' קכ"א לענין להשתמש בקבע וכאן מיירי בסכינין גדולים לכן א"ש ודו"ק:

דף ט ע"ב תוס' ד"ה שהם הלכתא גמירי כו' עיין במהרש"א מה שהקשה בזה. ועי' מהר"מ במ"ש בזה. ובודאי מגד הסברא נמי חמור היכי דאתחזק טומאה מלא אתחזק כלל כמו שמצינו לענין אשם תלוי דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות וא"כ איך נאמר היכי שלא נודע טומאה כלל ברה"י ודאי טמא והיכי דאתחזק טומאה נימא דטהור לגמרי ועכ"פ לענין זה שפיר ילפינן מסוטה. לכן הנכון כמהר"מ ז"ל ועי' מהר"מ אשר העמיק הרחיב דבריו בזה הדבור. רק מה שהשיג על מהרש"ל במה מ"ש התוס' וכן דבר שאין בו דעת לשאול כו' היינו היכא דליכא חזקה דאי הוה חזקת טהרה הי' טהור מכח חזקה ולא משום דילפינן מסוטה ע"ש וע"ז השיג מהר"מ דהיא היא. אבל ברש חלוק גדול יש בין ילפינן ללא ילפינן וכונת מהרש"ל כיון דיש חזקה ודי בזה שלא ילפינן מסוטה וא"צ לזה למילף מסוטה. ובגמ' קאמר דדבר שאין בו דעת לשאול ילפינן מסוטה ודוק בזה כי הוא דבר נכון מאד והמשכיל יבין: שם תוס' ד"ה או שירד בה טל כו' עיין במהרש"א שהקשה כיון דבין ברישא ובין בסיפא אינה אלא פסולה כו' א"כ מאי קאמר בסיפא אם יכולה תולדה הא באינה יכולה תולדה לשתות נמי פסולה דשמא אדם כו'. ע"ש ואיני יודע מה דמי זה לרישא דרישא שאני כיון שאין דרך שרצים לכסות א"כ נ"ל ע"כ דאדם כיסה א"כ שפיר חיישינן לאדם טמא משא"כ בסיפא אם התולדה אינה יכולה לשתות מ"מ שאר שרצים או עופות הפורחים באויר עשו זאת וגילו. א"כ שפיר הוה רובא שאר שרצים ואדם טהור לפי שיטת רש"י בגמ' והמעיין. וא"ל דאם תולדה אינה יכולה לשתות גם שאר שרצים אינם יכולים לשתות דמנ"ל זה וגם הלשון אינו סובל זה וכן לפי' ר"ש שהביא המהרש"א נ"ל כן דשרצים אחרים יכולים לשתות אף דתולדה אינה יכולה דאל"כ לשיטתו מי עשה כיון שתולדה אינה יכולה לשתות וכמוהו שאר שרצים ואדם אין דרכו כמ"ש הר"ש ובע"כ יפול על האדם אף שאין דרכו וא"כ יטמא מחשש דאדם טמא. וא"כ קשי' גם לשיטת הר"ש ובע"כ נ"ל כמ"ש ולע"ג וביסוד דברי הר"ש יש לעיין דא"כ העיקר חסר בדברי ר' יהושע ב"ל והל"ל להיפוך על אדם. ומה לו לומר הטעם על שרצים וצ"ע. והנה גם זה לפי שיטת רש"י תקשי דלמה להש"ס להביא דברי ריב"ל בשלמא לשיטת רש"י ניחא כיון שהקשה ב' קושיות ובלא ריב"ל לא קשה קושיא הראשונה משום דמצי למימר דברישא טמאה משום מיעוטא אף אם דרכן לכסות ובסיפא משום דאין דרכו של אדם לגלות ואף מיעוטא לטומאה ליכא דליכא למתלי' גילוי באדם כלל וכמ"ש בת"ח אבל לשיטת ר"ש דבאמת הקושי' ראשונה לא קשה ולא גרס א"נ בגמ' כמ"ש המהרש"א ומהר"מ א"כ לא אצטרך לדריב"ל להביא הכא. ויש לומר בזה להורות נתן שלא תקשה למה לא הקשה הגמ' הקושיא כמו לפירש"י ולזה הביא לדריב"ל לומר דמזה ליכא ראי' כיון שאין דרך אדם לגלות כיון דלפר"ש נמשך זה מתוך דברי ריב"ל רק הראי' הוא טמאה כאמור בגמ' וזה נכון בשיטת הש"ס. והבן היטב:

דף י ע"א תוס' ד"ה סכין אתרעאי כו' והשתא פריך שפיר כו' עכ"ל אפשר לפרש כונת דבריהם דקשה להו לפי' קמאי דמאי פריך הש"ס פעם שני' ומ"ש כו' דהא זה ידע המקשה מכבר החילוק דסכין אתרעאי אבל לפירושם זה ניחא דהמקשה הוה סבר דס"ס הוא מטעם רובא כמ"ש הראשונים וא"כ קשה מ"ש וזה הוה רובא ודמי לבדדי ומהורץ שפיר דס"ס לאו מטעם רובא ועדיף מרוב כמ"ש הרשב"א כידוע ועיין בזה מהרש"א מ"ש בזה ועי' ת"ח. והנלפענ"ד כתבתי ודו"ק:

דף יא ע"א תוס' ד"ה מנא הא מלתא כו' דלא קים לי' חזקה מקרא כו' ופירש המהרש"א אלא דקים לי' חזקה מהלמ"מ וא"כ אין למילף רובא מכ"ש דאין למדין ק"ו מהלכה ולא ידעתי למאי הוצרך לזה דכונת הש"ס הוא להוכיח מקרא דאזלינן בתר רובא וכמו בחזקה הוכיח סוכית רשב"ג אר"י מקרא אף דאיכא הלמ"מ דאל"כ כמו לר' אחא ב"י אמרינן דחזקה הוא הלמ"מ אף דלא מצינו זה בדברי ר' אחא ב"י רק זה מוכרחים לומר דגם ר' אחא ב"י סבר דין דחזקה ובע"כ הלמ"מ. כמו כן נימא גבי רובא דהוא הלמ"מ לר' אחא ב"י דודאי אית לי' רובא כמו חזקה. וא"כ לפי' מהרש"א אכתי תקשי. מה פריך אף לר' אחא ב"י. ולפי מ"ש ניחא וברור. ודו"ק: במהרש"א ד"ה גמ' וליחוש שמא במקום נקב כו' הקשה רב אשי דהוא מרא דשמעתי' בכך תבעיא דלעיל בא זאב ונטל בני מעיים כו' והשיבו רב אשי מכך דלנותית אמאי לא פשיט בפשיטות מכך דהכא עכ"ל המהרש"א ונראה לי ברור דלעיל קאמר וניחא נשחטה הותרה כו' ולכאורה י"ל מה הוצרך גם לזה אטו לא ידעינן דנשחטה הותרה ופשיטא מה יש עוד לעשות אבל הכונה הוא דה"ל להמתין עד שיבדוק מי"ח טרפות וכן הדין משום דאזלינן בתר רובא וא"ל בדיקה רק הריאה משום דשכיחי בה סירכות וכמ"ש רש"י לקמן בגמ'. וגם בריאה יש פוסקים דאם נאבדה א"ל יותר ומותר והדברים עתיקים ועיקר הקושיא דלמה אמר בחזקת היתר עומדת וכמ"ש רש"י שם דלשון חזקה לא שייך רק בדבר ספק כו' דמשמע דאירע לן איזה דבר ספק מה שיש להסתפק מחדש וע"ז קאמר הגמ' הא קמ"ל אע"ג דאיתילד בה ריעותא וכדבעי מיני' ר' אבא מרב הונא בא זאב כו' וזה אתילד ריעותא. ושפיר לא מצי למפשט משחיטה דלא אתילד בה ריעותא כלל כנודע. ורב אשי דפשיט מגלוסית הוא רק להורות שיש חלוק בין איסורא לסכנתא לאפוקי מדעת רבא ע"ש הסוגיא וזה שפיר דייק לה מגלוסית ולא לענין גוף אבעיא לפשוט דזה אינו יכול לפשוט מהך דגלוסית דגם שם לא אתילד רעותא. ולמאן דגרס שם א"נ טעמא כמ"ש רש"י הוכחה ראשונה אף היכי דאתילד ריעותא ויותר ניחא וע"ש בתוס' או שירד בה טל כו' ובמהרש"א שם. ובין כך ובין כך עכ"פ עיקר כונתו שיש חלוק בין איסורא לסכנתא והא ל"ק דהיה לו להביא משחיטה לענין זה דלא חיישינן וכמים מגולים חיישינן דרוצה להביא הדומה ותו דגם זה לא יתורץ במה שתי' מהרש"א בתי' השני וביותר לגירסת רש"י דגרס א"נ הוכחה ראשונה אף היכי דאתיליד ריעותא. והבן בדבר היטב כי ברור הוא: שם תוס' ד"ה כגון שהי' ועוד כו'. ע' מהרש"א ומהר"מ לובלין דנ"ל למסקנא דאין אפטרופוס כו' נדחה גם זה וביאר המהרש"א משום דדלמא נאנסה האם כו' וצריך להבין איך תלי' זה במסקנא דאין אפטרופוס גם בס"ד מצינו למימר כן. ואפשר קודם דידעינן אין אפטרופוס הוה מוקמינן כ"ע אחזקת צדיקים אבל לפ"ז א"נ לנאנסה גם במסקנא גם הא שכיחי פריצי כדאיתא בכתובות אבל האמת כיון דאין אפטרופוס כו' אזדא לה חזקת צדקתה וצ"ע בזה:

דף טז ע"ב במהרש"א ד"ה גמ' ר"פ אמר בעופא דקליל עיין במהרש"א לרב זביד לק"מ דכיון דבאמת בדיעבד אסור כשנוחר בהמה למעלה וא"כ איך קתני במתניתן דבדיעבד מותר אבל לרב פפא קשה די"ל דהא דקתני שוחטין לכתחילה בעופא דקליל ובבהמה כשנוחרה למעלה באמת בדיעבד אסור והא דקתני במתניתין דבדיעבד מותר איירי כשנוחר בהמה למטה נמצא בבהמה המורכבת בזה דאף כשנוחרה למטה ג"כ אינו כשר בדיעבד וזהו כוונת מהרש"א ע"ש היטב ביתר דבריו ודו"ק:

דף יז ע"א במהרש"א ד"ה בפירש"י בד"ה בשר התאוה כו' ואע"ג דקרא בפסולי המוקדשין כו' ע' מה שכתב בזה. ועיין רש"י לקמן כ"ח א' ד"ה מה פסולי המוקדשין כו' בספרי גרסינן מקיש צבי ואיל לבהמה כו' ולא מוקי כו' בפסולי המוקדשין כו' עיין היטב והבין:

דף יח ע"א במהרש"א ד"ה תוספות אבל בשאר כו' ע' במהרש"א ובמהר"מ גם על רש"י ע"ב ד"ה ה"ק. ודבריהם קשה לכולהם במאי דאמרו דע"כ מיירי בסגרים דאין לומר דהא גופא אתי לאשמועינן כו' דאף אם נימא כך ממילא דאף בהגרים כשר ע"ש וצ"ע:

דף יט ע"א ד"ה והלכתא כר"ח בן אנטיגנוס הקשה המהרש"א נ"ל למימר הלכה כו' והניח בצ"ע. והנראה משום דקשה עוד למה להש"ס למימר כלל הך דהלכתא הא כבר פסק לה הש"ס למעלה מזה והלכתא משפוי כובע ולמטה כשרה. ועיין בתב"ש מה שכתב בזה. ולדעתי נראה בס"ד דהנה לענין הדין ודאי הלכה כרשב"א כמה שפסק הש"ס. אמנם אנן בתר בני בבל גררינן וכמ"ש רש"י דף נ' ד"ה כי פליגי כו' ולדידן תרווייהו אסירי דבתר בני בבל גררינן כו' והנה בבבל גופא קאמר הש"ס לעיל נהרא נהרא ופשטי' וא"כ אנן לא ידעינן על מי נסמוך בבבל כיון דגם שם מקומות מקומות יש על זה קאמר פעם שני והלכתא משום דר' נחמן ועלי' גם אנהנו ניקו ונסמוך. ומיושב הכל להמעיין ודו"ק:

דף מג ע"א תוס' ד"ה הנך דאפקת כו' כתב המהרש"א חדא משום דע"כ מאן דמכשיר בהא מטריף בהא דלכאורה כיון דר' יוסי בר"ח ס"ל דכל הכרס כולו מקרי כרס הפנימי א"כ לדידי' מחמיר ביותר דמקום שאין בו מילת וכדומה לשאר המוראים מטריף אף בנקב כל שהוא ע' בגמ' ולהגיה בדברי המהרש"א מאן דמכשיר בהא מכשיר בהא וכן להלן בדבריו. לא ניתן להאמר דמה זה אם יסי' כן וכעת הוא שיסי' סברות הפוכות. וגם זה לא נהיר למהרש"א ככתוב שמה אם לא דנימא להסביר דבריו של מרן דכתב המהרש"א ז"ל על פי שיטת הרמב"ם ז"ל. הא דתנן נקרע רוב. פירושו רוב עוביו לא מעבר לעבר. ע' ביו"ד סי' מ"ח וכמו שפירש הרשב"א בת"ה ובחי' דבריו משום דלשון נקרע משמע להרמב"ם הכי מדלא קתני נפסק ע"ש ולכן כיון שפסק כר"י בר"ח דבשר החופה כו' היינו כרס הסיונה דמתניתין וקתני נקרע הוא רוב עובי כנ"ל. וא"כ מקום שאין בו מילת לשמואל וכדומה מאן דמכשיר בהא היינו דס"ל דרכים. וא"כ לפי שיטה זו י"ל שפיר אף ברוב עובי כיון דלדידי' הא דתנן נקרע רוב הסיונה היינו מקום שאין כו' משא"כ למאן דאית לי' נקרע רוב הסיונה הוא בשר החופה כו' מכשיר במקום שאין בו מילת ברוב עובי. ונהי דבזה מחמיר דאף בניקב מטריף מ"מ בעינן מפולש וס"ל להמהרש"א בס"ד דזה יהיו שיטת התוס' כפי דעת הרמב"ם ע' בזה היטב. ונכונים דבריו להמעין:

דף פג ע"ב במהרש"א על תוס' ד"ה שחט חיה. לבני הרב מהו' חנוך נ"י בסוכאלק. טרם אבא להבינך דברי התוס' ודברי המהרש"א ז"ל אקדים לך מ"ש הטוש"ע יו"ד סי' כ"ח שחט ולא הי' עפר למטה כו' ע"ש. וכתב הב"י שלמד כן מדאמרינן ריש כ"ה אהא דתנן דאין כסוי הדם נוהג במוקדשין כו' ואח"כ מצאתי להרשב"א בת"ה כו'. וכתב עוד ויש לתמוה על הכל בו שכ' בשם ר"מ בר נתן דכי אמרינן דדם הניתז כו'. ושמא טעמו משום דאמרינן בגמ' דמוקדשין פטירי מכסוי משום דכתיב ושפך וכסה כו' ומשמע לי' דבהכי אדחי לי' ההוא דאמרינן דדם הניתז ושעל הסכין חייב לכסות. ואי מהא לא איריא שכבר כתבו התוס' והרשב"א דמוקדשין שאני שלעולם הוא מחוסר גרירה עכ"ל וכ"כ הב"י באותו ס' כן בשם הר"ג והנה מ"ש ומשמע לי' דבהכי אידחי' לי' ההיא דאמרינן דם הניתז כו' חייב לכסות טעות דמוכח יש כאן וצ"ל דבהכי אידחי לי' ההיא דאמרינן כו' דגריר ומכסה לי' דלפמ"ש לפניו א"א להולמו חדא דמתני' היא דחייב לכסות ועוד אם באנו לדמות לקדשים פטור מכל וכל ואיך כ' בכל בו אלא מכסהו במקומו. ובע"כ נ"ל כמ"ש ולא בא לאפוקי אלא שא"ל לגרור. אמנם לא זכיתי להבין דברי הב"י דלפי דבריו קשה מאי פריך הגמ' מדם הניתז כו' אלמא דגריר ומכסה לי' מנ"ל דגררי' דלמא מכסהו במקומו וכן הקשה הרשב"א בחי' וגם רש"י הרגיש בזה כמו שאכתוב לפניו אי"ה ואם היו איזה סברה להמקשה כמ"ש רש"י או הרשב"א זה לא בטל גם לפי המסקנא ע' היטב ולע"ג והנראה לי ליישב דברי הכל בו בס"ד בדרך ברור. והוא כי רש"י פי' בד"ה דם הניתז כו' וע"כ דם הסכין לא יכסנו אלא א"כ גוררו תחלה מעל הסכין ומכסי לי' עכ"ל כונת רש"י לתרץ קושית הרשב"א הנ"ל ופי' דמכסין לחוד קא מקשי והנה לפי רש"י ליכא ראי' להך דינא שכתבו הרשב"א והטור שחט ולא נתן עפר למטה גוררו ומכסהו בעפר. ובאמת הרא"ש בכד"ם חלק על הרשב"א וכתב ואינו נכון שלא נאמרו הדברים אלא בדם שעל הסכין דלא סגי' בלי גרירה דלא חשיב כסוי בעודו בסכין משום דסופו לנטל משם אבל בדם הניתז לא בעי גרירה וליכא למיתי עלה מדר"ז דאמר כל הראוי לבילה כו' ורואי לבילה הוה כשניתז וכדיעבד חשיב כל היכי דבעי גרירה תדע דתני ר"י בן יוסף אומר שחט בהמה וא"כ תי' כלומר ואפי' לאחר שקרש דם בהמה חייב לכסות ואע"ג דליכא עפר למטה אלא כיון דהוה ראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. ולפי דבריו מיושב קושית התוס' ד"ה שחט כו' במ"ש וכן בהמה וא"כ תי' וזה כפרש"י הנ"ל דקושית הגמ' מסכין לבד. אמנם הרשב"א אזיל לשיטתו כמ"ש בחידושיו דדיק מדקתני חייב לכסות ולא קתני נותן עליה עפר משמע לי' דחייב לכסות כדרך הכסוי בנותן עפר למטה ועפר למעלה דהיינו דגריר לי' ומכסה לי' עכ"ל ולפי"ז מוכח דינו שפיר. וכבר תיקן בזה דבריו במה"ב ועוד כתב שם דאם איתא דכל דראוי לבילה כשעת שניתז אין בילה מעכבת בו אף לא יהא חייב לעולם. ליתן עפר לא למעלה ולא למטה כדר"ז דהא בשעה שהדם שותת ראוי הוא ליתן עפר למעלה ולמטה כו' ע"ש עכ"פ דינו של הרשב"א והר"נ והטור במחלוקת שנויים עם הרא"ש ז"ל ואמינא דגם דעת הר"מ בר נתן המובא בכ"ב הוא כהרא"ש ז"ל וז"ל שכל בו דם הניתז ושעל הסכין אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסות וכתב הר"מ בר' נתן דא"ל לגררו משם אלא מכסהו במקומו עכ"ל. שבית יוסף סבר דהר"מ ב"נ קאי גם על הדם שעל הסכין דקאי על כל האמור למעלה דם הניתז ושעל הסכין. וכן העתיק בדברי הר"מ ב"נ ושעל הסכין וזה באמת נגד סוגית הגמ' דמאי פריך וכנ"ל. אולם נאמת כונת ר"מ ב"נ רק על דם הניתז דא"צ לגררו רק מכסהו במקומו. וקושית הגמ' מדם שעל הסכין וכמ"ש רש"י והרא"ש וכן נלע"ד שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש שלא הביאו הא דגריר לי' גבי דם הניתז משמע דס"ל כהרא"ש ודלא כהרשב"א והר"נ שוב ראיתי שהגר"א מווילנא ז"ל ביו"ד ס' ק"א רמז ג"כ כדברי ובלתי ס' שדעת הר"מ ב"נ ומעתה דברי התוס' וקושייתם מבהמה וא"כ תי' אזיל לפי פי' הרשב"א ברור: אמנם המהרש"א העמים בדבריהם ז"ל אף לפירש"י דקושית הגמ' רק מסכין [ואפשר שהמהרש"א לא ראה דברי הרשב"א בחי'] והי' קשה לו על דבריהם דלפטר משום דר"ז כל הראוי לבילה כו' וכסברת הרא"ש ז"ל לזה כתב כיון דאפשר בגרירה כההיא דסכין דחייב לכסות למעלה ולמטה וכסברת הרשב"א במה"ב שהבאתי כמ"ש אף הוא לא יהא חייב לעולם ליתן עפר לא למעלה ולא למטה כו' ולפי שלא תחלוק בין למעלה ובין למטה נגד סברת הרשב"א לכן כתב דאין סברא לחלק כו' וא"ש ועי' לח"מ ודבריו צ"ע. ודברי הי' אנשי שם בגליון האלפסי נפלאים מאד. ופסיק שהר"נ אזיל בשיטת הרשב"א וכמ"ש הב"י והבן. אביך יהודה בכרך:

דף צא ע"א במהרש"א על פירש"י ד"ה מזה כזית כו' מדנקט מזה כו' עכ"ל והנה לקמן נקט אכל ב' גידין כו' א"כ י"ל דשפיר מיירי באכילה אחת והתראה אחת וא"כ מאי מקשי ואי פשיטא לי' אמאי סופג מ' ותו לא כו' ועכנ"ל שם כפי' התוס' ד"ה אלא כו' וא"כ גם כאן הו"ל לפרושי הכי ע' סי' ר"י. ועוד שם ב"פ אותו ואת בנו פירש"י דף פ"ג ע"א ד"ה משתי ירקות כו' ות"ק דהכא כר"י ס"ל. וכאן קאמר בגמ' דלר"י איצטרך כו'. גם יש לעיין דהם פירש"י בד"ה דלית בי' כזית בקמא או בבתרא אלא בחד מנייהו וסתר דברי המפרשים דלית בי' כזית בחד מנייהו אלא בתרוייהו וכאן פירש"י ד"ה ולר"י אצטרך דאע"ג כו' שאין בין שניהם אלא כזית כו' ע' מהרש"א ס"פ או"ב. והנראה בפ"ז ליישב הכל. והוא דהס"פ או"ב שרצה לפשוט דבבת אחת והתראה אחת לוקה פ' תקשי לכאורה דלמה נקט שאכל שני גידין משתי בהמות למה לא נקט בפשיטות שאכל ב' זיתים מגיד בהמה אחת ואם להורות לר"י דודאי של ימין זה אין סברא דבכבר אמר ר' יהודה והדעת מכרעת של ימין רק דאנן מספקינן בדברי ר"י אם דעת הורה או דעת נוטה ואין מהדרך שישמיענו ר"י כונתו והבן ולכן הוצרך רש"י שם לפרש דלרבנן אצטרך דס"ל כר"י וכנ"ל משא"כ הכא דמפרש הגמ' דלר' יהודה אצטרך והיינו כמסקנת הש"ס הכ"ע כגון דלית בי' כזית ולכך שפיר נקט ב' בהמות להורות אף שאין בו כזית. ושם דלא ידע מזה שאין בו כזית היו מגד הסברה לומר דלרבנן אצטריך דס"ל כר"י והנה בכאן י"ל שפיר דבכ"א והתראה אחת לוקה פ' ומיירי בכה"ג ולכך י"ל שפיר דאין בכל אחד כזית רק בשניהם יחד. כי מעתה לא יפול מה שדחה רש"י הא"ת דמפרש"י ס"פ או"ב ע' היטב ולכן פירש"י בכאן שפיר ומיושב הכל דשפיר קאמר הגמ' ואי פשיטא כו' לילקי פ' דא"ל משום דבהתראה אחת אינו לוקה אלא ארבעים. דא"כ למה נקט ב' בהמות וכנ"ל וזה לדוחק דלרבנן איצטרך וכנ"ל לכן קאמר דלית בי' כזית וכנ"ל משא"כ שם למסקנא שדחה הא דבעי למפשט בהתראה אחת לוקה שמונים ואינו לוקה רק ארבעים לכ"ע לכן דחה שם רש"י הא"ת דמפרשי וע' היטב ותבין: שם במהרש"א ד"ה כמ"ד גיד הנשה כו'. כתב דוהכן משמע לשון נווי אבל וטבות כו' אינו לשון נווי כנראה מפירש"י בחומש. לא הבנתי דשניהם הוא לשון מקור להמעיין בפירש"י בחומש ולכך הוסיף למד. דלטבות וכן ולהכן כמשפט המקור ע"ש: שם במהרש"א בת"א ד"ה בהאבקו עמו כו' העלה בנ"ע על רש"י שהוא הכריע שלא כדברי מנחם שהוא לשון אבק אלא מלשון קישור כאלו מפיו אנו חיים. והנה פירושו ופי' מנחם הם בעצמם פלוגתא דתנאי הכא במתניתין כו' עכ"ל המהרש"א: והנראה דרש"י יפה פי' ואדרבה מוכרח פירושו מסוגיא זו דרש"י פי' על ויאבק וגו' ודרשת חז"ל ופלוגתת התנאים אם אינו נוהג בשל שמאל רק בשל ימין מפיק לה ר' יהודה דאינו נוהג אלא בשל ימין הוא מהא דכתיב בהאבקו עמו אבל ותקע כף ירך יעקב שהוא מיותר אי לאו למימרא דבדרך הנאבקין נגע בו. ומזה יליף ר"י דאינו נוהג אלא בשל ימין ע"ש וברש"י ד"ה מאי בהאבקו כו' ורבנן סברי אתי בהאבקו שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד. נמצא דלכ"ע פי' ויאבק הוא לשון ויתקשר רק לר' יהודה האי

בהאבקו

בהלכתו ג"כ לשון חבוק ותבור. [illegible]

דף צח ע"ב תוס' ד"ה אמר אביי כו' [illegible]

דף צט ע"א [illegible]

דף ק ע"ב [illegible]

דף קב ע"ב במהרש"א על תוס' [illegible]

.לא" וכנ"ל שם דעולת ראי' בעי סמיכה ואסור לעבוד בקדשים היינו אם נקנה א"נ לסמוך אם נדבה ובאמת פלא על מהר"מ לובלין שהגי' שם ואם עולת נדבה בעי סמיכה ולא הרגיש בזה וא"נ להגהתו והבן :

דף קט ע"ב במהרש"א על תוס' ד"ה ההוא לקדרה כו' מה שהקשה על הרא"ש אשר לכאורה דבריו תמוהים. איברא כי דייקת שפיר דבריו נכונים וברורים דכל כוונתו ז"ל להוכיח ללבון כ' דרב. דמתניתין דקתני הכחל קורעו דאיירי בין כחל לבדו בין בהדי בשר ע"ב הקריעה בכולם הוא ש"ו וטב"כ ולא כלשנא קמא דרב דלבדו סגי בקריעה קנת. וכסברתו. כיון דמחמיר דקריעה קנת לא מהניא בדיעבד עם הבשר מחמיר נמי לאסרו בלא בשר לכתחלה. וכיון שכן. הא דתני לא קרעו קאי אקריעה ש"ו וטב"כ דסליק מיני'. ואפי' בכחל לבדו. וקאמר אינו עובר עליו ואסור כש"ע מזה דאף בכחל לבדו שבשלו ולא עשה הקריעה מעולה דאסור בדיעבד. ובברייתא תני דמותר וזה דלא כל"ב. ומה שסיים הרא"ש ואפי' לכתחילה כו' קושטא דבריותא נקיט. ועיקר כינהו לטעמים כפי' המשנה לל"ב דקורעו היינו קריעה טובה אפי' בכחל בגלגה או נתבשל לבדו. וע"ז קאי לא קרעו אינו עובר עליו ואסור לל"ב דרב. וזה נכון מאד בס"ד והבן :

דף קיג ע"א במהרש"א על תד"ה בשר בהמה כו' ונפקא לן מדדרים לקמן כו' הקשה לרבנן ל"ל הך דרשא דסתם גדי אפי' פרה ורחל במשמע כו' הא איכא למילף כו'. והנראה בזה דר' אליעזר דדריש מן גדי העזים איצטריך משום דר"ע במתני' דר"י ועוף אינם מן התורה כו' ולית לי' את שאסור משום נבלה כו' לכן הוצרך ר"א לדרוש דגדי אפי' פרה ורחל במשמע. ועל המקשה שהקשה מה"מ ליכא להקשות דלא ידע משום דרשה. או יכול להיות שר"א קאמר הך מנה"מ וכמ"ש התוס' ריש פ"ב וב"ב פ"ב וביומא פ' בתרא וכמה מקומות בתוס' ור"א הוצרך לתרץ אף לר"ע ודו"ק: שם במהרש"א על רש"י ד"ה אין איסור חל על איסור כו'. ע' במהרש"א שכתב דחד לרבויי חליל וחד למעוטי חליה וחד למעוטי טמאה דאיצטריך למעוטי אפי' בבשול דלא הוה אלא חד איסורא כו' ע"ש. ולכאורה יש לתמוה הרבה דלפי"ז למאי דאמר את"ז ומ"ד אינו לוקה להכי אפקה רחמנא לאכילה בלשון כו' אבישול נמי לא לקי. א"כ גדי להוציא את הטמאה ל"ל. כיון דבכל איסורין אינו לוקה בבישול. והנראה בכוונתו ז"ל דהנה ליכא למימר דגדי להוציא את הטמאה איצטריך להורות זה גופא דאין איסור חל על איסור. דהא חזינן דלאו משום הכי הוא. דהא אף בבישול ליכא בטמאה אף שאין שם רק חד איסור וכמ"ש המהרש"א לעיל. ולכן כתב המהרש"א בתחילה שפיר דאיצטריך למעוטי אף בבישול. אבל הש"ס דמסיק דלהכא אפקה רחמנא לאכילה בלשון בישול דכל היכי דלא לקי אאכילה אבישול נמי לא לקי. י"ל שפיר דאיצטריך גדי למעוטי טמאה להורות דאין איסור חל על איסור: אי משום שאף בבישול לא לקי זה גופא משום דלא לקי אאכילה מטעם דאין איסור חל על איסור לכן לא לקי גם אבישול והכל מטעם אין איסור חל על איסור ודו"ק: סליק

מצפה איתן על מסכת חולין

מאר הגאון הגדול כו' מהור"ר אברהם זצ"ל (בעהמ"ס משכיל לאיתן וכו') עם תוספת מרובה מכי"ק על הנדפס בש"ס זיטאמיר ·

דף ב ע"ב תוס' ד"ה אבל כו' דכיון שנאסרו בע"א בבשר הוי כאילו נוח להם המקום לאכול ע"י שלמים. כונתם אליבא דר"י דאמר לקמן (דף יז) שנאסרו ישראל בבשר תאוה במדבר אבל לר"ע דאמר התם דהותרו אף בבשר נחירה במדבר מעיקרא לק"מ דאיכא למימר דקושטא דלדידי' לא אכלו שלמים במדבר. ובס' ט"א הוכיח כן מדר"ע בחגיגה (דף ו' ע"ב): ד"ה טמא כו' כדדרשינן והתקדשתם כו'. בגליון כתב לא ידעתי מקומו והוא בתנא דב"א הובא בילקוט ר"פ כי תשא רמז שפ"ו ועיין בתיי משפטים: ד"ה ובמוקדשין כו' ואע"ג דאמרי' לקמן דמפרכסת ה"ה כחיה כו'. וי"ל ע"פ מ"ש תוס' בר"פ כסוי הדם (דף פד) בשם ה"ר שמעיה דדוקא שחיטה שאינה מתרת באכילה כגון ישראל בטמאה ונכרי בטהורה התם הוא מפרכסת כחיה אבל היכא דבשחיטה זו מותרת באכילה לא הוי מפרכסת כחיה. וכ"כ התוס' בב"ק (דף עו) דהיכא דשחטה כתקונה לא חשוב מפרכסת כחיה. וכן הוכיח בחידושי הר"ן בשבועות (דף יח ע"ב) :

דף ג ע"ב תוס' ד"ה מ"ט לא אמר כשמעתיה כו' דהכי פריך דקמייתא איבעיא לי' לאוקמי כשמעתה בביאורי הגאון ובתשו' רע"א סי' קס"ג ובס' פני יהושע בפ"א דגיטין כלן נתקשו בדברי התוס' דמאי אולמא קמייתא מבתרייתא ורואיתי בס' אור נערב שכתב דה"ט דבקתייתא תני הכל שוחטין ושחיטתן כשירה ומוכח דע"כ הכל לכתחלה הוא כיון דשחיטתן כשרה דיעבד כדאמר בריש מכילתין אבל בבתרייתא לא תני בה רק הכל שוחטין ואיכא למימר דהוי דעבד וליכא סיוע לרבא מהתם וכ"כ בס' מים קדושים. אך ז"א לפמ"ש מהרש"א לקמן (דף טו ע"ב) דבמתניתין דהתם נמי איכא לדיוקא כדדייק בריש מכילתין דה"א קתני ברישא שחיטתו כשרה ובסיפא קתני הכל שוחטין ש"מ דהכל לכתחלה הוא. וא"כ אכתי אין עדיפות בקמייתא מבתרייתא. ונ"ל דכונת התוס' דקמי תא אבעי' לי' לרבא לאוקמא כשמעתי' הוא משום דבקמייתא איכא לסיוע לרבא בכולא מילתא דשמעתי' דקאמר במומר דאיכא גוונא דמותר לשחוט לכתחלה כגון בבדק סכין ואיכא גוונא דאסור לכתחלה וא"מ רק בדיעבד כגון אם לא בדק שהרי נקט בקמייתא הכל שוחטין ושחיטתן כשרה מש"ה כ במתני' דלקמן דמוקי רבא במומר ל"ק רק הכל שוחטין וא"כ ליכא לסייעי' רק בהדא גוונא דקאמר רבא גבי מומר דשוחט לכתחילה אבל באידך גוונא דבדיעבד ליכא לסיועי' כלל דאימא דלעולם שוחט לכתחלה אף בלא בדיקת סכין ומש"ה שפיר פריך כאן דקמייתא ה"ל לאוקמי' כשמעתי'. וכה"ג מצינו שכתבו התוס' ביבמות (דף כו סע"ב) :

דף ד ע"ב גמ' שכן מצינו ביהושפט שנהנה מסעודת אחאב. ותמה בס' חפץ ה' והרי אחאב כבר עשה תשובה כשירד אליו יהושפט במלחמת רמות גלעד שמקודם לכן נאמר כי נכנע אחאב וה"ט דיהושפט שנהנה מסעודתו ואיך דייק מיני' דמותר לאכול משחיטת מומר והניח בצ"ע וי"ל ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"ב דע"ז ויתבאר בחיבורי שם: שם מושל מקשיב ע"ד שקר כל משרתיו רשעים. ע"ד דאיתא בתענית עיני העדה משל לכלה שעיניה יפות כל גופה אין צריך בדיקה וכשהמושל שהוא כחי' עין העדה מקשיב וגו' אזי כל משרתיו רשעים ע"ד כל גופה צריך בדיקה :

דף ה ע"א גמ' על פי הדבור שאני. וקשה דאי איתא דאיכא איסורא האיך אכל אליהו וסמך על נבואתו הא קיי"ל דאין נביא רשאי לחדש דבר ואף לפי שעה אא"כ למיגדר מילתא כדאיתא בפ' א"ר והכא ליכא משום מגדר מילתא. וי"ל דה"מ אחרים אבל הנביא עצמו רשאי כדמוכח בתוס' ע"ז (דף יג) וזה דלא כס' חפץ ה' שהק' דהכתי נילף מיני' דמותר כיון דהתיר לו הקב"ה לאליהו ואמאי אמר דהתיר לו איסור. ומ"ש דהקב"ה יודע איזו בהמה נשחטה שפיר א"מ דלמ"ד דאסור הוי כנכרי: רש"י ד"ה ודילמא על שם מקומן. פרש"י שהי' מגור עורב ומיהו ברבה פ' נח איכא מ"ד עיר היא בתחום בית שאן ושמה ערבו : ע"ב גמ' מאי בינייהו ואמר רב המנונא כו'. בס' תורת חיים תמה דלמאי הוצרך לאתויי כאן הא דאמרי' מאי בינייהו וכו' דבלא"ה יכול להקשות וכבר הרגיש בהתוס' בכה"ג במו"ק (דף ח' סע"א) ותירצו דכך רגילות הש"ס אגב גררא להביא פירוש הברייתא. וכ"כ הוס' ישנים ביומא (דף סג) וע"ש שכתבו דכה"ג איכא נמי בפ"ק דחולין ואפשר שכוונו לסוגיא דידן. ובמרדכי הל' תפילין מצאתי שכתב בכדיא אהך דשמעתין שהיה יכול להקשות בלא המאי בינייהו אלא שכן הוא דרך הש"ס:

דף י ע"א תוס' ד"ה סכין אתרעאי בכמה לא אתרעאי כו' פי' ואיכא ספיקי טובא שמא בעלם נפגמה ואפי' בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנין כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא כו'. לכאורה קשה הא כתבו תוס' בפ"ק דכתובות (דף ט') דס"ס משם א' לא הוי ס"ס וטובא בפוסקים ובאחרונים ביו"ד סי' ק"י ופירשו דהיינו שאין ספק א' מתיר יותר מחבירו וא"כ ה"נ אין ס' א' מתיר יותר מחבירו ואמאי הוי ס"ס ומיהו י"ל לפמ"ש הש"ך ביו"ד בדיני ס"ס דאין כונת התוס' לומר דהוי ס"ס גמור אלא כעין ס"ס משום שאינו מתהפך ולפ"ז א"ש: ע"ב רש"י ד"ה עד אחד כו' ומלאך. עיין תוס' ריש גיטין :

דף יא ע"א תוס' ד"ה ושחט ושרף. אע"פ שיש פסוק אחד בינתים מ"מ משמע ושרף את הפרה כמו שהיתה בשעת שחיטה מדלא כתיב ושרף אותה. ואינו מוכרח דהא איצטריך הפרה לכדדרש בספרי לכך נראה דהכא מהיקשא דשריפה לשחיטה קדרש ופסוק שבינתים לא הוי הפסק שהרי שם נאמר הזאה וקושטא דמקשינן לי' לשחיטה שתהא שלימה בשעת הזאה ושריפה להזאה מקשינן שתהא או שלימה ג"כ כמו בשעת שחיטה והגמ' נקט שחיטה שהיא תחילה אבל באמת הוקש שריפה להזאה והזאה לשחיטה. ובזבחים (דף קיג) איכא מ"ד דשחיטה ושריפה הוקשו להזאה ואע"ג דא"כ ה"ל למד מלמד י"ל דבשמעתין ס"ל דפרה קדשי בדק הבית היא ולפ"ז למ"ד דפרה קדשי מזבח היא לא ס"ל הא דשמעתין שתהא צריכה שלמה בשריפה ועפ"ז י"ל מה שפסק' הרמ"ל פ"ד דפרה על הר"ם דמשמע דאפי' לכתחילה מנתחה אם רצה דהיינו למ"ד קדשי מזבח :

דף יב ע"א תוס' ד"ה פסח וקדשים מא"ל כו' פסח וקדשים לא יכול להחמיר. קשה דהא העמידו דבריהם במקום עשה דאכילת קדשים כדאיתא בפסחים (דף נג) וכן בטומאת דם ביבמות (דף נ' סע"א) וי"ל דש"ס נר"מ דהוה מבטל לעולם וכה"ג כתב הפר"ת בהל' שופר :

דף טו ע"ב תוס' ד"ה כגון כו' ושייך נמי בתלושה לשון קצילה כמו כאן קיצן בן עזאי כו' וי"ל להכיא ראי' דשייך בתלוש לשון קצילה מדכתיב וקצץ פתילים בפ' פקודי :

דף טז ע"א תוס' ד"ה אמר ר"א תברא כו' לא שייך לבנויי הכא הא בשביל שיודה הכותל נעשה כמי שלא ינקה הכותל. ולפמ"ש התוס' בב"ק (דף מח ע"ב) דתברא עדיף מנעשה בלא"ה א"ש כאן ואפשר דש"ה דמצינן דפליגי תנאי בהדיא בהא :

דף יז ע"א גמ' בעי ר' ירמיה איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מהו. וקשה דתפשוט לי' מדתניא בת"כ פ' תזריע גבי נגעים אדם כי יהיה בעור בשרו לנגע כי יהיה מן הדבור ואילך. ומייתי לה בהוריות (דף י') ופרש"י דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור והכי תניא בת"כ פ' מצורע גבי זב איש איש כי יהיה זב מן הדבור ואילך ומדאיצטריך קרא גבי נגעים וזב לטהר מה שהיה קודם הדבור ש"מ דבעלמא דליכא קרא נאסרו גם מה שהיה מקודם וי"ל ע"פ מ"ש בנודע ביהודה מ"ת חי"ד סי' ס"ד דלא קמיבעי' לי' רק באיברי בשר נחירה דבשעה שנלקחו לא נאסרו בהם מיד רק לאחר זמן משא"כ בדבר שנאסר מיד ודאי נאסר גם מה שהיה בידם מכבר ולכך לא מיבעיא לי' בכל איסור שנאסרו בשעת מתן תורה אם נאסרו מה שהיה בידם מקודם ולפ"ז לא הוי מצי למפשט מהסיא דנגעים וזב לאיברי בשר נחירה שיאסרו דש"ה שהיה הנגע שיטמאו מיד משא"כ בנוי זה דאיברי בשר נחירה. ועיין בחיבורי ליו"ד הל' טריפות סי' ל"ט: ומאי דנפקא לן מינה דהאי איבעיא לדידן כתב בית"ש דנ"מ לגבי נדרים וכיון דלא איפשטא אזלי' בדאורייתא לחומרא כגון שנדר והתפיס בקרבן ובנודר סתם דהוי דרבנן אזלי' לקולא ותמה עליו בס' ראש יוסף הא נודר ס"ל דשיל"מ וקיי"ל דאף באי' דרבנן ספקו אסור ולפמ"ש בחידושי לעיל (דף יד) ובעירובין (דף לו ע"ב) בשם הפר"ח דדוקא בספק מעשה אזלי' לחומרא ולא בספיקא דדינא. א"כ דברי הית"ש נכונים. ויש להביא ראי' ממ"ש בח"ר ור"ן בנדרים (דף מז ע"ב): ועיין ברא"ש שכתב אהך בעי' דר' ירמיה דלקבוע בעי בש"ס בדבר שאין בו צורך לא הסכתן. נראה דכונתו דמר' ירמי' גופי' אין ראיה שהיה דרכו למבעי דבר שאינו צורך כדאיתא בב"ב (דף כג) וכן בנדה (דף כג) ולכך דייק הרא"ש מהא דקבעי כאן הש"ס בתיקו : ע"ב גמ' א"ר חסדא מנין לבדיקת סכין מה"ת שנאמר ושחטתם בזה ואכלתם. נראה דר"ח ס"ל כמ"ד שלמי זבחים (דף קכ) דשחיטת לילה פסולה בבמה ולדידי' אמר התם דמפרש קרא דושחטתם בזה דכתיב התם ויגשו כל העם איש שורו בידו הלילה וישחטו איירי בחולין ואליבי' שפיר מייתי מיני' ר"ת לבדיקת סכין. אבל למ"ד התם דשחיטת לילה כשרה בבמה מוקי קרא בקדשי במה קטנה וא"כ אין ראיה מיני' לחולין דליבעי בדיקת סכין וכן משמע מסוגיא דמנחות (דף כה) כמאן דפוסל מדל"ק ואימא דלין מרצה על שחיטת קרבן בלילה דהותר מכללו בבמה. ובירושלמי פ"א דמגילה משמע דהכי ס"ל לר"א ור"י שם :

דף כב ע"א גמ' אשר לו משלו ולא משל מעשר. סטורי אבן פ"ק דחגיגה תמה דהא תלתא אשר לו כתיבי וכולהו צריכי כדאיתא ביומא (דף נה) ובספ"ק דשבועות דחד משלו ולא משל צבור והשני למעט משל כהנים והג' לעכב וכאן אמר דאיצטריך למעט מע"ש והניח בתימה. וכן הקשה בס' נחלת עזריאל ותירץ דסוגיא דהכא ס"ל דאינו מעכב והוא דוחק גדול לעשות מחלוקת חדשה בין הסוגיות אלא נראה די"ל ע"פ הסוגיא דאיתא רפ"ק דיומא (דף ג') גבי פלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן בעלמא דכתיב קח לך סמים עשה לך ב' חצוצרות דר' יאשי' סבר דפירש לך משלך ולא משל צבור ור"י סבר דלא ממעט של צבור ואמר התם דגבי פרו של אהרן לא פליגי דמכדי כתיב ומאת עדת ב"י יקח ב' שעירים וגבי פר כתיב אשר לו ש"מ האי לו משלו הוא וא"כ י"ל דהא דאמרי' דאיצטריך קרא ג"כ למעט שלא יביא משל כהנים אינו רק למ"ד בעלמא דלך ל"מ צבור ורק כאן ממעט ממשמעות דקרא ומש"ה לא משמע למעט כהנים דל"ד לישראל שמתכפרים ג"כ בפר אבל למ"ד דלך משמע דוקא שלך משמע למעט כהנים ממשמעות דאשר לו ואייתר לדידי' חד אשר לו ודרש למעט מעשר ואליבא דידי' אתיא הא דהכא וסוגיא דיומא ושבועות כאידך מ"ד. וכן י"ל למ"ד בפרק הזרוע דלשון יחיד ממעט שותפות א"ל קרא יתירה למעט כהנים ויש להביא ראי' דר' יהודה דסבר ממון הדיוט סבר דלשון יחיד ממעט רבים מלקמן (דף פו) וב"ק (דף נד) ומיהו ר"י גופי' א"ל למעט מעשר שני מקרא דאשר לו דהא איהו סבר ביבמות (דף מו ע"ב) דנין אפשר משא"א וא"כ יליף מפסח מצרים כדיליף ר"א בפ' התודה דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין :

דף כג ע"א תוס' ד"ה תמות וזכרות בבהמה. בת"כ יליף לה מדכתיב תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות. משמע דהיינו מיתורא דקרא זה וקשה דל"ל קרא דתיפוק לי' מהא דכתיב גבי אתנן לכל נדר ודרים במתניתין דתמורה (דף ל') לרבות את העוף שיכול והלא דין הוא ומה מוקדשין שהמום פוסל בהן אין אתנן ומחיר חל עליהן עופות שאין המום פוסל בהן אינו דין שלא יהא אתנן ומחיר חל עליהן ת"ל לכל נדר לרבות עוף וא"כ מדאיצטריך לרבות עוף באתנן ש"מ שאין מום פוסל בו והוה ממעטינן לי' מק"ו ממוקדשין דאי איתא שהמום פוסל בו כמו במוקדשין מהיכי תיתי למעטי' ונ"ל קרא לרבויי ומיהו לדעת הרמב"ם א"ש שכתב בפ"ד מהל' איסורי מזבח דאתנן חל על עוף אף שהיה של מוקדשין ועיין בלח"מ שנדחק בכאורו ולפמ"ש הייני שהכריחו להרמב"ם כי היכי דלא תקשי דא"כ דאיצטריך בחולין משום ק"ו נשמע מיני' דבעוף אין מום פוסל ול"ל קרא אלא ש"מ דאיצטריך בלא"ה כאתנן משום עוף דקדשים. והנה הת"כ שהביאו התוס' נעלם מהרא"מ פ' ויקרא שכתב דמיתורא דכתיב תמים זכר בצאן ממעט עופות וגם דלא כמ"ש בס' ראש יוסף דקרא דכתיב תמים זכר בבקר מיותר דלא נכתוב רק בצאן וילמוד בקר דהיינו עליון מתחתון ותחתון דהיינו עופות מעליון בו"ו מוסיף וכדאמר כה"ג בזבחים (דף מח) ונעלם ממנו מ"ש הלח"מ רפ"ג דהל' א"מ דהך דכתיב גבי בקר וצאן אינו מיותר דאיצטריך למעט טומטום ואנדרוגינוס גם דברי הלח"מ שם דחוקים :

דף כד ע"א גמ' אמר קרא הערופה זאת בעריפה ואין אחרת בעריפה. בס' תו"ת תמה הא איצטריך למכתב הערופה לכדאמר בסוטה זקני העיר רוחצין ידיהם על מקום עריפתה של עגלה ולק"מ די"ל עפמ"ש תוס' לעיל (דף יא) דדרשא דהכא מה"י דהערופה נפקא וערופה איצטריך לד"א וא"כ י"ל דמערופה נפקא הא דסוטה [וכן נעלמו דברי התוס' דלעיל מבעל ס' נחלת עזריאל שהקשה מדלקמן]. והא דמשמע בתוס' לעיל דערופה איצטריך להא דאמר ס"פ כל הבשר דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו לבד מהערופה. אין זה מוכרח והן עצמן לא כ"כ במעילה (דף יא ע"א) וע"ש דמבואר מדבריהם דסגי במיעוטא דכתיב גבי תרומת הדשן: שם אמר רב יוסי מאי קרא. נ"ל רב יוסף :

דף כח ע"א גמ' אחד בעוף רב אדא ב"א אמר ושט ולא קנה. בס' כרתי ופלתי סי' כ' הקשה דרב אב"א דהכא סותר את עצמו בע"ז (דף כד) ולק"מ דתרי רב אדא ב"א הוו כמ"ש תוס' בתענית (דף כ') : תוס' ד"ה אתא כו' והר"ר אלחנן הקשה אי ושט יש לו בדיקה מבחוץ א"כ מאי פריך לעיל (דף יא) ור"מ היכי אכיל בשרא דלמא במקום נקב שחט וכימא דהוי אכל ע"י בדיקה וכ"ל שיש שום חולי שיאחדים כמו דרוסה ואין לו בדיקה מבחוץ וכתב מהרש"א לא ידענא דלמה להו למימר משום חולי ותפש נקב הא למיעוט דרוסה גופה היכא למיחש דאין לו בדיקה מבחוץ לכ"ע. והנה היה אפשר לייסב דברי התוס' בהוצרכו לומר מפני חולי ותפש נקב דאילו משום מיעוט דדרוסה ליכא למיחש אף לר"מ לפמ"ש הפמ"ג ביו"ד סי' נ"ז שיש לבהמה חזקה ברורה שלא נדרסה דבשעה שנולדה לא היתה דרוסה. וכבר כ"כ בס' פ"י ס"פ המדיר. ולפ"ז כיון דאיכא חזקה להיתר המסייע לרוב בהמות כשרים בכה"ג ר"מ מודה דלא חיישינן למיעוט נגד רוב וחזקה דה"ל כמיעוט כמו מיעוטא דמיעוטא וכדאמר בר"פ בתרא דיבמות (דף קיט) אבל ז"א לפמ"ש הט"ז בסי' ע"ט דל"ע אם נדרסה האם בעוד הולד בתוכה אם תזיק טיפת הדריסה גם להולד ע"כ ואי אמרינן שטיפת הדריסה תזיק לולד הרי אין לבהמה חזקה ברורה שלא נדרסה במעי אמה. ועיין עוד בס' כרו"פ בסי' כ' שכתב שאין לבהמה חזקה בזה: איברא יש לי לייסב דברי התוס' ע"פ הא דאמר רבינא ברפ"ג דבכורות (דף כא) כי אזלי רבנן בתר רובא היכא דלא תלי במעשה אבל רובא דתלי במעשה לא. וא"כ מסתמא ה"נ לר"מ לא אזיל בתר מיעוטא אלא היכא דלא תלי במעשה אבל מיעוטא דתלי במעשה לא חייש ליה דודאי לא עדיף מיעוטא לר"מ מרובא לרבנן ומש"ה לא חייש ר"מ למיעוט דרוסה דזה תלוי במעשה של הדורס וע"כ הוכרחו התוס' לומר דמשום חולי ונקב חייש שם ר"מ : ע"ב תוס' ד"ה לפי שאי אפשר לצמצם כו' דבידי אדם אפשר לצמצם. וכן יש להוכיח מפרש"י בזבחים (דף עג ע"ב) ובמעילה (דף ז' ע"א) ע"ש ועיין בסוכה (דף טו ע"ב) :

דף כט ע"ב גמ' אמר רבא אי קשיא לי הא קשיא לי למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לפלוג בהכשרא דפרה כגון ששחטוה בתרי גברי דגברא קמא לא מטמאה וגברא בתרא מטמאה. וק"ל דמאי ק"ל לרבא דלמא ס"ל ההוא מ"ד כרב דאמר בפ"ד דיומא (דף מב) שחיטת פרה בזר פסולה ומפרש טעמא דאלעזר וחוקה שנינו בה וס"ל כמ"ד התם דאותה לאלעזר ולדורות בכהן גדול וא"כ שחיטה נמי בעי כה"ג לדורות והכי ס"ל לת"ק במתניתין דפרה ולפ"ז אתי שפיר דלא מפליג בהכשרא דפרה וכגון ששחטה בתרי גברי דהא לא משכחת לה כלל שתהא כשרה שחיטת פרה בתרי גברי אף למ"ד שנים שוחטין זבח א' כיון דאמרי' שאינה כשרה אלא בשחיטת כה"ג וזה ע"כ לא משכחת לה בשנים דהא איתא בירושלמי פ"א דיומא שאין מושחין ב' כהנים גדולים מפני איבה ומשמע דלעולם אין מושחין אף בזה אחר זה וכ"כ בקרבן העדה שם. וי"ל דמ"מ שפיר קשיא לי' לרבא למ"ד אין שחיטה אלא לבסוף דהא הך מ"ד היינו ר"ל ואיהו לא ס"ל כמ"ד דשחיטת פרה בזר פסולה דהכי משמע מדאמר רב אסי ביומא (דף מג) כי הוו בה ר' יוחנן ור"ל בפרה לא הוו מסקי מינה אלא כמאי דמסיק תעלא מבי כרבא כו' וש"מ שלא נחלקו כלל ר"י ור"ל בפרה וא"כ כי היכי דס"ל לר"י דשחיטת פרה בזר כשרה וכדאמר התם בהדיא ה"נ ס"ל לר"ל ומשכחת לה לדידי' שחיטת פרה בתרי גברי :

דף לא ע"א תוס' ד"ה ואסורה לאכול בתרומה אפי' למעשר אסורה אלא נקט תרומה דנוהג בזה"ז ר"ל אבל מעשר אינו נוהג בזה"ז דבעי הומה ובזה"ז ליכא חומה. וכ"כ הט"א בפ"ב דחגיגה אך מ"ש שם דהיינו למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לע"ל ז"א רק לגירסת רש"י במכות וזבחים (דף ס') אבל לגירסת תוס' שם לכ"ע אין מעשר וקדשים נאכל בזה"ז דליכא מזבח וכ"כ תוס' בסוכה (דף מא) ותדע דהא אליבא דרב יהודה משמי' דרב קיימינן ואיהו ס"ל דקדושה ראשונה קדשה לע"ל כדמוכח בברכות (דף לו) דאמר התם גבי נלף של ערלה בח"ל דמשמע דבא"י הוי ערלה דאורייתא גם בזה"ז וש"מ דקדושה ראשונה לא בטלה וזה דלא כמ"ש המשנה למלך בהל' תרומות אליבא דרב דס"ל תרומה בזה"ז דרבנן וז"א מהסוגיא דברכות :

דף לב ע"א תוס' ד"ה ורמינהי כו' וא"ת נהי דנבלה הויא מ"מ לא פקע מינה איסור טריפות וחייב אף משום טריפות כו'. ולכאורה לק"מ ע"פ דאיתא בירושלמי פ"ו דנזיר טריפה שעשאה נבילה איתפלגון ר"י ור"ל רי"א חייב ב' כ"ל אמר א"ת אלא אחת וא"כ י"ל דקושיי' הגמ' כאן הוא אליבא דר"ל דלדידי' דאינו חייב אלא א' מקשה שפיר ממתני' דאלו טריפות אדר"ע דאמר דהוי נבלה דע"כ אי הוי נבלה לא הוי טריפה דאי הוי טריפה לא הוי נבלה דלחייבו משום שתיהן לית לי' לר"ל וכה"ג ק"ל אמ"ש תוס' דנימא דנקט אי' טריפה לאשמועינן שאם

שאם מתוך כזית בשר מחיים לקי אף משום טריפה והשתא הא דלקמן (דף קב ע"ב) אמר גבי אכל בשר מן החי ומן הטריפה לרשב"ל חייב שתים לר"י אינו חייב אלא אחת וא"כ י"ל דקושית הגמ' כאן הוא לר"י דלדידי' צ"ל דנקט טריפה לאשמועינן דמחיים לקי אף משום טריפה דהשתא לר"ל דעל בשר מן החי לא לקי משום טריפה אלא משום ל"ת הנפש עם הבשר אבל לר"י בלא"ה לקי על בשר מ"ה משום טריפה וא"כ אין נ"מ במאי דנקט טריפה בזה ודוחק לומר דכוונת תוס' להקשות ב' קושיות ממ"נ דא"כ ה"ל להקשות ב' הקושיות בפעם א' אלא י"ל דע"כ קושיית הגמ' הוא בין לר"י ובין לר"ל שהרי איירו שניהם לתירוצי' הרומיא כדבסמוך: ע"ב רש"י ד"ה ומשנה כו' ואע"פ שזו קודמת לזו אין סדר למשנה. עיין תוס' ערכין (דף ב' ע"ב) ד"ה מי: בא"ד לא קפדינא אסידרא. עיין ב"מ (דף פו):

דף לג ע"א גמ' הרוצה שיבריא מותך כזית בשר מבית השחיטה. רש"י פי' שאינו מחוסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת נפש. ועוד י"ל דה"ט דנקט מבית השחיטה ע"פ מ"ש בספ"ו דברכות קרוב לנפש משיב את הנפש ומפרש דהיינו אונקא פי' מגואר: תוס' ד"ה אחד כו' ואע"ג דכותי אסור במשהו בשר גידים ועצמות וכרים לקים לישראל ח"ש מותר מה"ת דילמא לית לי' לר"ל הסוא כללא דמי איכא מידי וכו' והוא דחוק ועיין בספרי פ' ראה. ואני אומר דשפיר איכא למימר דר"ל נמי ס"ל הסוא כללא בעלמא דליכא מידי דלישראל שרי ולנכרי אסור ואפ"ה א"ש ולק"מ מהא דגבי ח"ש של איסור אמ"ה ישראל מותר אע"ג דאסור לנכרי דדוקא אם ההיתר לישראל הוא רק קולא גמורה ולא משכחת בי' חומרא להאוכל מחמת אכילתו הוא דאמר דליכא מידי כו' משא"כ גבי אכילת ח"ש של איסור דמשכחת לפעמים חומרא לאכול ממה שהתירו לו כגון אם אכלו ביוה"כ בסוף היום ואח"כ במוצאי יוה"כ בתוך כדי אכילת פרס אכל לאידך ח"ש דאי אמרי' דחצי שיעור הראשון שאכל ביוה"כ היתר היה הרי לא כיפר עליו יוה"כ דעל ההיתר לא שייך כפרה וא"כ מצטרף לאידך שאכל אח"כ וחייב אבל אי אמרינן דאיסור היה לא מחייב דכיפר עלי' יוה"כ. דהא דאמרי' בכריתות (דף יח) דאין יוה"כ מכפר על ח"ש היינו למ"ד ח"ש מותר דלא חטא כלל אבל למ"ד דאסור כפר ג"כ על ח"ש וסברא זו מצאתי ג"כ בס' נ"ע פ"ק דשבועות ודלא כהמשנה למלך. והא דבסנהדרין מקשה הגמ' אהסוא כללא מגזל דפחות מש"פ דלישראל שרי כו' ול"ק דהוי חומר לגבי כפרת יוה"כ דהא מסיק בכריתות דכי קמכפר יוה"כ אאיסורא אממונא לא מכפר וא"כ לא הוי חומר בזה מאי דמותר פחות מש"פ אבל גבי אכילות איסור דאיכא חומר בזה בח"ש לא הוי בכלל מי איכא מידי כו':

דף לד ע"א גמ' בשר בבשר מיחלף. עיין בכורות (דף כט ע"ב):

דף לה ע"א גמ' אמר רבא מדרסות קאמרת כו'. משמע דס"ל דחולין שנעשו על טהרת הקדש כקודש דמי וקשה דברים מפלפין (דף ג' ע"ב) מוכח דלרבא לאו קדש דמי דמה"ט לא מוקי מתני' דהכל שוחטין אפי' טמא בחולין שנעשו עטה"ק וכרבא בר עולא: ועיין בס' נחלת עזריאל שהק' דרב אשי דלעיל בסמוך סותר למ"ש בסוטה דטה"ק לאו כקדש וי"ל לפמ"ש הט"א בחגיגה לחלק בין היכא דאיכא דררא דטומאה דאורייתא או לא:

דף לו ע"א גמ' השוחט וניתז הדם על הדלעת רבי אומר הוכשר ר' חייא אמר תולין א"ר אושעי' אנו על מי נסמוך כותו ונסמוך ע"ד ר"ש כו' וקשה לי לרב אשי דמפרש דאיירי שנתקנת הדם בין סימן לסימן רבי סבר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף ודם שחיטה הוא ומכשר ור"ח אמר תולין דמספקא לי' אם ישנה לשחיטה כו' ומאי תולין לא אוכלין ולא שורפין ומאי כותו ונסמוך ע"ד ר"ש דלר"ש דם שחיטה אינו מכשיר ולר"ח ספיקא הוי לענין שריפה מיהא שוו דלא שרפינן דא"כ ר' אושעיא חומרא אתי לאשמועינן דלא לשרוף תרומה ולא עבדינן כרבי דמתיר לשרוף ובחומרא האיך שייך למימר אנו על מי נסמוך כותו ונסמוך ע"ד ר"ש כו' דזה לא שייך רק אם היה בא להקל ולא להחמיר וכה"ג הקשיתי בברכות (דף כה ע"א). ונראה דא"ש ע"פ מ"ש בחידושי לפסחים דהא דקיי"ל דאין שורפין תרומה וקדשים מספק אינו אלא בספק מעשה כגון שנולד ספק אם נגע בהן טומאה או לא נגע לא שרפינן משום דלא שייך למימר שמא יבוא אליהו ויטהרם שיאמר שלא נגע בהן טומאה אבל בספק בדין או בפלוגתא מותר לשרוף מספק דלא שייך בו לומר שמא יבוא אליהו ויטהרם כמ"ש המ"ל בפ"ט דאיסות ע"ש וכ"מ בפרש"י בשבת (דף קח) [ולפ"ז צ"ל דמ"ש רש"י ז"ל כאן אהא דאמר רב אשי תולין לעולם משמע וז"ל עד שיבוא אליהו ויודיענו לאו משום דהכא פירש כן דהא בספיקא דדינא לא שייך לומר שיבוא ויודיענו אלא כוונת רש"י היא היכא דקתני תולין בעלמא גבי ספק מעשה הוא עד שיבוא אליהו ולאו דוקא קאמר רב אשי דתולין לעולם משמע ודו"ק ולפמ"ש בחידושי לבכורות י"ל דרב אשי ס"ל כמ"ד דאפשר שיודיע הספק ועוד י"ל לפמ"ש בשו"ת תו"י סי' קנ"ב דלעתיד יבוא אליהו ויודיע ספיקות וא"כ כוונת רש"י כאן דלאו דוקא לעולם אלא עד שיבוא אליהו לעתיד ויש להביא ראיה מהא דאמר ר' יוחנן בירושלמי דחגיגה אם באת הלכה לידך ואין אתה יודע אם לשרוף או לתלות לעולם הוי רץ אחר השריפה ומיהו בחידושי לבכורות כתבתי דתליא בפלוגתא אי שייך לומר שיבוא אליהו ויודיענו ספק הלכה ור' יוחנן משמע שם דס"ל דשייך לומר אך טעמו דר"י דרץ אחר השריפה איתא בירושלמי משום דיליף לה מפרים ושעירים הנשרפים וע"ש דמשמע דלא ס"ל לחלק בין מצותו בכך או לא והא דאמר בקדושין דאין שורפין על החזקות היינו שאין חיוב לשורפו] ולפ"ז בכך דמעתין דאמר ר' אושעיא תולין משום דמספקא לי' אי ישנה לשחיטה כו' הוי ספק בדין ומותר לשרוף והא דקאמר לא אוכלין ולא שורפין היינו שאינו מחויב לשרוף דוקא וכה"ג פירשו תוס' ספ"ק דפסחים (דף כ' ע"ב) אליבא דר"ש דהיכא דקאמר תולין היינו שאינו מחוייב לשרוף אבל כשרוצה רשאי והשתא שפיר קאמר ר' אושעי' מאחר שרבי אמר הוכשר ומחוייב דוקא לשרוף כדין תרומה טמאה ור"ח אמר תולין ופירושו שאינו מחוייב לשרפו אנו על מי נסמוך להקל ולא לחייב לשרפו כותו ונסמוך ע"ד ר"ש דאמר דם שחיטה אינו מכשיר כלל ושוה בדין שריפה עם ר"ח שא"צ וה"ל רבי דמחמיר א' במקום שנים: שם ואין דבריו של אחד במקום שנים. ע"ז (דף לז ע"ב): ע"ב גמ' אלא משפא והכשר כו'. עיין פסחים (דף כד) ועיין ס' דורש לציון דרוש יו"ד:

דף לז ע"א משנה רשב"ג. גי' רש"ל ורש"א ר"ג וי"ל דרשב"ג דכאן הוא אותו שבימי ר"א ועיין תוס' כתובות (דף סא ע"ב) ועיין ס' נ"ח: גמ' התורה אמרה יבוא איסור נבלה ויחול על אי' חלב כו'. בס' אור חדש לפסחים הקשה דלמ"ד ביומא (דף לו) דאין לוקין על לאו דנבלה והובא בתוס' לקמן (דף פ' ע"ב) א"כ למאי נ"מ דיחול איסור נבלה על חלב כיון דלא לקי עלי' משום נבלה וי"ל דנ"מ אם נדר הנאה מנבלה דאסור ג"כ להנות מחלב נבלה וכה"ג איתא בתוס' פ' הספינה וכפ"ז ביו"ד סי' ס"ד ועוד נ"מ לענין סקל הקל א"כ לענין איסורין מבטלין זא"ז:

דף לח ע"ב גמ' והא ר' יוסי למימר אע"ג דמעיני' דחשיב זה מחשב וזה עובד לא אמרי'. משמע דלר' יוסי נמי ס"ל כת"ק בהא דאי לא מעיני' לא אמרי' סתם מחשבת כותי לע"ז וקשה הא בפ"ק אהא דתנן שחיטת נכרי נבלה פריך וניחוש שמא מין הוא וסתם מחשבתו לע"ז ומשני אין רוב כותים מינין ופרש"י הלכך ה"ל מינין מיעוטא ולמיעוטא לא חיישינן וא"כ לר' יוסי ה"ל למיחש שמא מין הוא דהא איהו חייש למיעוטא דזכרים בפ"ז דיבמות (דף סז) ומיהו בשער המלך הל' זכיה כתב דלא חייש ר' יוסי למיעוט בעלמא רק גבי זכרים דס"ל דהוא מיעוט המצוי וא"כ א"ש הך דהכא וכן י"ל בזה מ"ש רש"י ביבמות (דף קטו ע"ב) אליבא דר' יוסי דאמר התם אפי' מלא חביות וכתוב עלי' תרומה הרי אלו חולין כו' ופי' דאזלינן בתר רובא והיינו דתרומה לא הוי מיעוט המצוי כמו מיעוטא דזכרים וכן י"ל בזה מ"ש הרשב"א בחידושיו פר"א דמילה דר' יוסי לא חייש למיעוט זכרים הנולדים מהול דס"ל דזה לא הוי מיעוט המצוי. ויש לי להק' מהא דאיתא בזבחים (דף נא) דמילה הוי תדירא וש"מ דנולד מהול אינו מצוי כלל אבל זכרים הצריכים למול מצויין וא"כ כ"ש דזכרים כולן מצויין שיולדו ומש"ה חייש ר"י וכמ"ש ובתשו' רע"א סי' ס"ב מייחב דברי הרשב"א דשאני הסיא מיעוטא דזכרים דאפשר להתברר אח"כ מה שאין כן גבי חשש דשמא נולד מהול דאינו עומד להתברר מש"ה לא חייש אך מדברי הרשב"א בחידושיו ליבמות רפ"ז משמע דר' יוסי בכ"מ חייש למיעוט עכ"פ לכתחילה ולפ"ד שם תקשי הא דהכא:

דף מג ע"ב גמ' אמר מר בריי' דרבינא מותבינא תיובתא כלפי שנאי' דרבא כו' מחומרי ב"ש עליו הכתוב אומר הכסיל בחשך הולך. ואע"ג דהיכא דמספקא כמאן הלכתא שפיר דמי למיעבד כשני חומרי דסתרי אהדדי וכמ"ש תוס' בנדה (דף לו) י"ל דהכא לא בעי לשנויי דרבא מספקא לי' כמאן הלכתא ומש"ה עבד לחומרא דמסתמא ידע דהלכתא כרב באיסורא וכדמסיק וכה"ג כתבו התוס' בר"ה (סוף דף יד) בעובדא דר"ע התם ומיהו בס' בית לוי בר"ה כתב דלאחרים אין להחמיר בב' חומרי דסתרי אהדדי אף אם אינו יודע כמאן הלכה רק לעצמו שפיר דמי ולפי דבריו א"ש כאן אבל לא משמע כן בתוס' דנדה:

דף מד ע"א גמ' כאן קודם בת קול כו' ואב"א אף לאחר ב"ק ור' יהושע היא דאמר אין משגיחין בב"ק. נראה דהני ב' תירוצים תליא במאי דאיפלגי בעלמא אי עדיף טפי לאוקמא כתנאי או בתרי טעמי כמ"ש לעיל (דף טז): ע"ב רש"י ד"ה משום חשדא. דלא לימרו משום דשריא ניהלי' מוזיל גביה ונראה כנוטל שכר על הוראתו. וצריך להבין דמאי לא פירש דחשדא היינו שיאמרו שבשביל כך שריא כדי שיוזיל גבי' וכמ"ש בסמוך גבי הרחק מן הכיעור ומהרש"א הרגיש בזה אך הד"מ כמ"ש בס' ת"י סי' ח"י אך י"ל דכאן אין לפרש דגבי הוראה הוי החשד כן דהא מייתי עלה כי הא דרבא שרא בוכרא וזבין מיני' א"ל בת רב חסדא אבא שרא בוכרא ולא זבן מיני' כו' והתם ודאי אין לומר שהיה החשד שהתיר בכור תם דקדשים בחוץ ודאי לא חשיד שיאכל כדאיתא בספ"ה דבכורות אלא צ"ל שהחשד הוא שנוטל שכר על הוראתו: ד"ה רב חסדא כהן הוה כדאמרי' בגיטין בהנזקין כו'. בגליון מגיה בברכות (דף מז) וכ"כ רש"י עצמו בשבת (דף י' ע"ב):

דף מו ע"א גמ' ניטל הכבד ונשתייר הימנה כזית כשרה. וכ"ה בת"כ שמיני:

דף מט ע"ב גמ' שאמר משום אבותיו ולי' לא סבירא לי'. נדה (דף ח' ע"ב):

דף נד ע"א גמ' ומאן גבר הוא גבר בכולה. עיין תמורה (דף טו ע"ב):

דף נה ע"א גמ' מתיב ר' יוסי בר אבין חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה ומן הטחול ומן הכליות אסור באכילה הא בבהמה גופה שריא. וקשה דמאי מותיב לרב עוירא דלמא איירי מתניתין שחתך מן טחול יתר שנמצאו בה ב' טחולין והיתר ניכר כגון שהוא קטן מהשני וכה"ג אין טריפות פוסל באבר היתר וכמ"ש בשו"ת צ"צ סי' נ"ח וכ"מ דעת הש"ך ביו"ד ממ"ש בסי' נ"ה וסי' מ"ד ע"ש וי"ל דמ"מ מותיב שפיר דע"כ לא איירי מתני' בכה"ג שחתך מן הטחול של יתר דא"כ אמאי קתני דהחתיכה אסורה באכילה וטעמא משום שנאמר בבהמה אותה תאכלו ודרשי' אותה כשהיא שלימה ולא כשהיא חסרה דזה אינו אלא כשחותך מאבר הצריך להיות בבהמה שלימה והוא מחסרה בחתיכה אבל כשחותך מאבר שהוא יתר בה לא שייך לאסרה דהרי שלימה היא וכה"ג כתבו תוס' לקמן סוף פרקין (דף סז) גבי דרנים שבבהמה דלא הוו אסירי משום דכתיב אותה שלימה ולא חסירה דלא נחסר בה דבר:

דף נו ע"א תוס' ד"ה נבילות והא שחוטה היא וא"ת והא שמעי' לי' לר' יהודה דאמר פ' חטאת העוף דשחיטת העוף אינה מטהרת טריפתה מטומאתה ותירוצם דחוק אלא י"ל דר"י לשיטתו דס"ל אין איסור חל ע"א כדאיתא לקמן פג"ה ולמ"ד הכי לא חל איסור אכילה דנבילה על אי' טריפה רק לענין דמטמא:

דף נז ע"א תוס' ד"ה למה לי' למר כו' ואע"ג דבבהמה טריפה חתוכת רגל מ"מ בעוף כשרה ושמא לא ידע השתא בריית' דלוי דכל טריפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף. ולי נראה די"ל דבפלוגתא לא קמיירי וכה"ג משני הגמ' ר"פ ד"מ גבי כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר וה"נ איכא מ"ד דמכשיר חתיכה נמי גבי בהמה:

דף נט ע"ב גמ' לא מנית חזית לי'. עיין בילקוט פ' תשא רמז שנ"ז:

דף ס ע"א גמ' יומא דחד משמשי' דקיימי קמי' דקוב"ה. עיין בזוהר חדש בראשית ע"ז: שם הני כיבלאי זלוחאי כו'. עיין במהר"ם שי"ף שהוקשה לו שנתהפך הסדר שדרך להרבין קודם הכיבוד וז"א דאדרבה מבואר בהש"מ פכ"ח דשבת שאין דרך ריבוץ אלא לאחר כיבוד:

דף סה ע"א תוס' ד"ה אע"פ כו' ולא נר נמי דרשי' במדרש דכתיב באלף דכל נרה שאינה לישראל כו'. ועוד י"ל ע"פ מ"ש בזוהר פ' פינחס (דף ריט ע"ב):

דף עז ע"א גמ' פרזלא מזרק זריק. שבת (דף קלד) יבמות (דף עו): תוס' ד"ה בלשון יחיד כו' וא"ת דממאי דמסוגיא דפסח הדר בי' דלמא מסוגיא דלקמן הדר ביה. ותירוצם דחוק אבל י"ל ע"פ הסוגיא דלעיל (דף כה) דפליגי התם רב ור' יוחנן אי עור בית הפרסות מציל גלודה ור"י סבר דמציל וגרס התם דבעי מיני' רב אסי מר"י ואי"ל מציל והסיא דעורותיהן כבשרן וחשיב עור בית הפרסות בלשון יחיד הוא שונה אותה. ולפ"ז ע"כ אית לן למימר דר' יוחנן הסיא דפסח אמר מעיקרא דהוי ס"ל דאפי' גידין שסופן להקשות חשיב כבשר דאזיל בתר השתא שהן רכין וסמך על מתני' דעורותיהן כבשרן וחשב עור הראש של עגל הרך אע"פ שסופו להקשות וכ"ש דהוי ס"ל דעור הפרסות שאין סופו להקשות הוי כבשר וא"כ הא דאמר לעיל דעור בית הפרסות חשוב עור והא דאמר לקמן דעור הראש של עגל הרך אינו כבשר הכל היה אחר שחזר מהסיא דפסחים דמתניתין דעורותיהן כבשרן יחידאה היא ולא סמך עלה כלל לא במה שסופו להקשות ולא בעור בית הפרסות אבל אי איתא שחזר מהא דלקמן והסיא דפסחים אמר בסוף ע"כ נצטרך לומר שחזר גם מהא דלעיל גבי עור בית הפרסות דהא גידין שסופן להקשות ס"ל דהוי בשר כ"ש עור ביה"פ שלעולם רך וזה אין סברא לומר דהדר בי' ר' יוחנן מתרתי משום חדא ולהכי ניחא לי' טפי למימר דהדר מהך דפסחים ויהיו שני דבריו קיימין וכמ"ש התוס' כה"ג להדיא בשבת (דף קיא ע"א) ובזה א"ש קושיית תוס' דכאן: ונראה דגם הרי"ף לעיל בפ' אלו טרפות נתכוון לזה שכתב דלא מצינו שחזר בו ר"י מהסיא דהתם. ובס' תפארת למשה הקשה עליו דבפסחים מוכח דס"ל לר"י דעור ביה"פ חשוב כבשר ולא חזר רק ממאי דאמר התם גבי גידין שסופן להקשות דהוו כבשר אבל ממאי דהוי סבר ר"י דביה"פ חשוב כבשר לא הדר. וז"א דלא מוכח בפסחים שם אלא דהוי סבר ר"י דהוו כבשר מכ"ש דגידין אבל כשהדר מהך דגידין ע"כ שחזר ג"כ מביה"פ מהך טעמא גופי' דמתני' בלשון יחיד שונה וכדאמר לעיל. ונמצא דמימרא דלעיל ודלקמן בתר דהדר מהך דפסחים אמר לתרווייהו ויהיו שני דבריו קיימין. אך אי אמרי' דגם לאחר שחזר מהך דגידין ס"ל דעור ביה"פ כבשר ונמצא דלפ"ז נאמר דמימרא דלעיל מקמי' הך דפסחים אמרה ואח"כ חזר מינה ואמר הסיא דפסחים ואח"כ חזר מהסיא דפסחים ואמר הסיא דלקמן. וזה אין סברא לומר דהדר מתרתי משום חדא. אלא ע"כ הסיא דלעיל ג"כ אמרה אחר שחזר מהסיא דפסחים ויהיו קיימין שני דבריו הסיא דלקמן והסיא דלעיל. והיינו שכתב הרי"ף דל"מ דחזר מדלעיל:

דף עח ע"א תוס' ד"ה אי כו' וא"ת דתיקשי לי' נמי מה קדשים שלא בפני הבית לא דכה"ג אשכחן בפ' שלוח הקן כו'. ותירוצם דחוק אלא י"ל דהסיא דפ' שה"ק אתיא למ"ד דקדושה ראשונה קדשה ואין מקריבין בזמן דליכא בית אבל למ"ד דמקריבין אף שאין בית אין לחלק בזה בין זמן הבית או לא כיון דמקריבין לעולם. וא"כ י"ל דהא דל"ק אי מה קדשים שלא בפני הבית לא דזה ל"ק למ"ד מקריבין. ואפשר דתוס' אזלי לטעמייהו שכתבו בזבחים (דף כ"ט) דרק קטורת ומנחות מקריבין ולא זבחים. אך מדברי הרמב"ם משמע דאף זבחים מקריבין: בא"ד מ"מ לא איצטריך קרא להכי. עיין תוס' פסחים (דף נ"ז):

דף פ ע"ב גמ' ושור או שה שרוע וגו' לימד על כל הפסולים שבשור ושה שהן בלא ירצה. וקשה דבת"כ ויקרא יליף לה מקרא אחרינא ע"ש והובא בילקוט שם תמים בשה שאם אינו תמים אינו לרצון כך אם אינו בענין כזה פי' שאר פסולים אינו לרצון. וי"ל דחד לפסול דקודם הקדש וחד להקדישה ואח"כ נפסלה דאפ"ה בלא ירצה. וכה"ג אי' בנדה (דף מ"א):

דף פג ע"א תוס' ד"ה ומודה ר' יהודה. תימה למאן מודה דאימתי דר' יהודה לפרש הוא כו'. ודע דכה"ג תמהו ג"כ התוס' בגיטין (דף פ"ב ע"ב) ושם תירץ הרשב"א בחידושיו דמודה היינו לעצמו. וכ"ה בשיטה מקובצת פ"ב דב"מ גבי ומודה ר"ש בן אלעזר. וכ"פ בתורת חיים הסיא דב"מ (דף מ"ט) ומודה ר' יוחנן ע"ש. וה"נ י"ל כאן. וכן י"ל מה שהקשו תוס' על פרש"י בכתובות (דף ע"ו ע"א) ע"ש. וכן י"ל מה שהק' תוס' בבכורות (דף י"ד ע"ב). ועוד י"ל הא דהכא דאע"ג דאימתי אתא לפרש דברי ת"ק מ"מ אפשר דאיכא תנא אחרינא דפליג עלי' וכדמוכח בסנהדרין. וא"כ אפשר דס"ל איכא תנא אחרינא דפליג עלי' דר"י ולהך תנא קתני מתניתין דמודה לי' ר"י וכה"ג כתב הלח"מ בפ"ז מהל' יו"ט לפרש הא דתני במ"ק ומודה ר' יהודה:

דף פד ע"א גמ' ולפרקינהו לקדשי ב"ה ולכסנהו כו'. המל"ל דמתניתין ר' יונתן בן יוסף היא דפטר קב"ה מכסוי וכדתניא לקמן (דף קל"ט) ריב"י אומר הקדיש חיה ואח"כ שחטה פטור מלכסות: ע"ב גמ' לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש. במ"ר וילקוט בראשית אמר ר' לוי הפך:

דף פה ע"ב גמ' ר' חייא נפל לי' יאניקא בכיתני'. עיין כתובות (דף ק"ג ע"ב):

דף פו ע"א רש"י ד"ה מאי הויא רוב אפי' מיעוט מעשיהם מקולקלין ספיקא הן דנבלה היא לר"מ דחייש למיעוטא וסמוך מיעוטא לחזקה שבהמה זו בחזקת איסור אבמ"ה היתה עומדת. בעל פמ"ג בהקדמתו להל' שחיטה נתקשה בזה דהא אליבא דר"מ קיימינן ולדידי' ליכא אי' אבמ"ה רק בבהמה טהורה כדאי' לקמן בפג"ה. וי"ל דאליבא דר' יוחנן קיימינן כאן ולשיטתו איכא אי' דבשר מן החי גם לר"מ בכל מינין דהא טעמא דר"מ הוא מקרא דזובחת מבקרך ומצאנך דסמיך לקרא דל"ת הנפש עם הבשר וקרא זה לא איירי לדידי' רק באמ"ה ולא בבשר מן החי אלא צ"ל מובשר בשדה טריפה והתם בכל מיני בשר איירי. וא"כ א"ש הא דכאן דמ"מ איכא חזקה לאיסור דבשר: ע"ב גמ' אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר בתמיה. וק"ל הא חמור לאיכפי טומאה מאיסורא כמ"ש התוס' בנדה (דף נה) משום דאמר ביומא דתמירא עליהם טומאת כלים מש"ד. וכ"כ בפסחים (דף פ"ה). וי"ל דמ"מ חכמים גזרו והחמירו טפי בספק איסור מבספק טומאה ברה"ר. ונראה דטעמא משום דאמר בפ"ק דבילה (דף ז') דאפושי טומאה לא אפשינן. וכ"מ בתוס' דמנחות (דף ע'). ונראה דטעמא דאתא לידי קולא לשרוף עליה תרומה וקדשים. ועיין תוס' כתובות (דף י"ג ע"ב). ועי"ל דדוקא ספק אי' כי הך דהכא דהוי דבר שיש לו מתירין לשחוט למחר קאמר דחמיר מטומאה אבל בעלמא טומאה חמירא מס' אי' שאין לו מתירין: שם הלאי או מיבעי לי' לחלק. ב"ק (דף כ"ד):

דף פז ע"ב תוס' ד"ה תנן התם כו' ואינה משנה בשום מקום. וכן אשכחן בקידושין (דף מ') וע"ש בתוס'. וכ"מ בערוכין (דף י' ע"ב) וביומא (דף כ"ה סע"א):

דף פח ע"ב תוס' ד"ה אלא כו' כשבאו שם ישראל הוה מגמית. עיין תנחומא קדושים ומזית בפ' גן נעול:

דף צב ע"א גמ' אלו שלשים מצות שקבלו עליהם בני נח. ובירושלמי פ"ב דע"ז איתא מ"ד שיקבלו לעתיד:

דף צה ע"ב רש"י ד"ה יוסף אינו שמעון אינו הרי שתים ואם את בנימין תקחו מיד עלי היו כלנה ואין לך צרה שאינה עוברת עלי. ולכאורה מנ"ל דכל צרות קאמר דאפשר שלא אמר אלא על כל הבנים. וי"ל ע"פ הגמ' דפ' ההורג אי' מן האחין שמת ידאגו כל האחין ואמרי לה דמית קטן. והשתא תקשי דאמאי חשש יעקב לכל הבנים מחמת חזקה ג"פ הא מחמת בנימין לחוד ה"ל לחוש לכולן שהוא הקטן. ולכך פירש דעל כל הצרות חשש מחמת חזקה: תוס' ד"ה כאליעזר וא"ת אליעזר האיך ניחוש. עיין מהרש"א הוריות (דף י"ב) דהא אינו כופל שרי: ד"ה וכיונתן כו' וא"ת האיך ניחש. י"ל כיון שהיה צריך שרי כמ"ש תוס' בב"מ (דף כ"ח) עיי"ש:

דף צו ע"ב גמ' והאמר רב הונא גדי שנלאו בחלבה אסור כו'. עיין בכורות (דף לה ע"א):

דף קא ע"א גמ' דילמא טומאת בשר המורה כו'. כה"ג איתא ביבמות (דף נ"ה ע"ב) וע"ש בתוס':

דף קב ע"א גמ' שנאמר רק חזק לבלתי אכול הדם וגו' כל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על איבריו כו'. ולר' יהודה דס"ל איסור חל על איסור ולא איצטריך לי' קרא דהיקשא דאבר מ"ה לדם כדאמר בסמוך י"ל דס"ל דאיצטריך לי' היקשא להא דאמר בר"פ כל שעה (דף כ"ב ע"ב) דאיתקוש דם לאבמ"ה מה אבמ"ה אסור אף דם מן החי אסור. וה"נ י"ל לשאר הנהי דכאן דלא דרשי היקשא לכל שאתה מצווה על דמו אתה מצווה על איבריו כו' וע"כ הוא משום דדרשי לי' להא דפסחים: ע"ב תוס' ד"ה אכל אבמ"ה ובשר מן החי לר"י חייב שתים. ואע"ג דאין לוקין על לאו שבכללות ה"מ היכא דלא מפרש בקרא כו' אכל ובשר בשדה טריפה דמפרשי בקרא לקי וכגון אלמנה וגרושה דלקי לכ"ע. והפמ"ג בס' ראש יוסף ובשושנת העמקים כלל י"ח כתב שאינו יודע מהו דבקידושין (דף ע"ז ע"ב) דרים מיתורא דקרא דכתיב גרושה בכה"ג ומשמע אדרבה דאי לאו יתורא לא היה לוקה שתים משום דהוי לאו שבכללות וכמ"ש הרמב"ן בס' המצות וכ"כ החינוך. וי"ל דהתוס' אזלי לטעמייהו שכתבו בב"מ (דף קטו) ובמנחות (דף כ"ח ע"ב) דהא דמצריך קרא לחלק גבי אלמנה וגרושה הוא בהשה אחת דגוף אחת היא של איסור וכ"כ הסמ"ג עשין ס"ח וסי"ש:

דף קג ע"ב רש"י ד"ה מהו כו' או דילמא כיון דחידוש הוא אין לך בו אלא חידושו. עיין זבחים (דף ע'): תוס' ד"ה כל הבשר כו' ורשב"ם פי' דאיצטריך משום חוצה לארץ דס"ד דאינו נוהג בחו"ל משום דאיתקוש לבכורים כו'. בס' מים קדושים הקשה דהשתא דכתיב קרא בבכורים דאינו נוהג בחו"ל נימא דה"נ בב"ח מהיקשא. וכתב דאפשר דאיכא איזה למוד. והיינו מדאיתקוש בב"ח לנבילה לקמן. ונעלם ממנו דכן הוא בהדיא במכילתא משפטים וגם פי' הרשב"ם איתא שם:

דף קו ע"א גמ' מים הראשונים האכילו בשר חזיר. עיין רבה פ' בלק:

דף קז ע"א תוס' ד"ה מאי לאו הא כבילה בעי נטילת ידים. תימה היכא המ"ל הכי כו' הא התירו מפה לאוכלי תרומה ור' צדוק כהן היה והוה אוכל חולין על טהרת תרומה. וכן תמהו בסוכה והניחו שם בתימה. ונראה מדבריהם דלא ס"ל מ"ש ביומא דלא התירו מפה אפי' לכהנים רק כשאוכלין תרומה ולא חולין על טהרת תרומה אלא ס"ל דדוקא לשאר אדם שאוכלין חולין בטהרה לא התיר מפה אבל לכהנים התירו מפה אף כשאוכלין חולין וכ"מ מפרש"י לקמן ע"ש וע"כ נדחקו התוס' כאן ובסוכה הניחו בתימה. ונראה ליישב דהא ביבמות (דף ע"ו) איתא דר' צדוק מתלמידי ב"ש היה וברפ"ח דברכות (דף נ"ב) מבואר דב"ש לא ס"ל סברא זו דאוכלי תרומה זריזין הן ולא גזרינן בהו דילמא נגע:

דף קיג ע"ב גמ' וסבר שמואל איסור חל ע"א והאמר שמואל משום ר' אליעזר כו' הא דידי' הא דרבי'. וק"ל להאי שנויא דר' אליעזר ס"ל בב"ח נמי אין אי' חע"א. דהא אמר לקמן (דף קט"ו) דבי ר"א תנא לא תאכלו כל נבילה אמרה תורה שבתמכרנה לא תבשלנה ותמכרנה ויליף מכאן לבב"ח שאסור בהנאה. אלמא דס"ל דאי' בב"ח חל אנבילה ודוחק לומר דס"ל כמ"ד בסמוך דאבשול לקי דחד איסורא הוא דא"כ להאי שנויא תקשה למ"ד דכל היכא דלא לקי אאכילה אבישול נמי לא לקי. אלא נראה דהתם ר' אלעזר גרס וס"ל בב"ח איסור חל ע"א מרבויא דגדי וכדאמר לשנויי ב' דהא לית לי' איסור חע"א בלאו קרא לעיל (דף ק"ב): תוס' ד"ה ושאני כו' הכא דחלב בכרת ואפ"ה חייל טריפה עלי' כש"כ אאבר מן החי. וקשה דהא בשעה שנטרפה ליכא כרת בחלב ומאי כש"כ הוא. וצ"ל דהם חלב בעלמא קאמר וכדאמר בקידושין:

דף קטו ע"א גמ' מדאסר רחמנא כלאים לגבוה מכלל דלהדיוט שרי. בס' שעה"מ כתב דק"ל דעדיפא ה"ל למימר מדאמרינן לקמן (דף קל"ב) דאם שור מרבה כלאים דחייב במתנות כהונה ואי אסורין באכילה פשיטא דא"ח. וי"ל דאי לא אשמועינן הכא לא הוי דרשינן לרבות כלאים התם אלא לדבר אחר כדאיתא בספרי דמרבי ת"ל. וכה"ג תירצו תוס' בר"פ או"ב (דף ע"ח ע"ב) ד"ה או: תוס' ד"ה חורש בשור כו' וא"ת למה לי קרא דאלה כו'. עיין בסוגיא דסוטה (דף מ"ו ע"א) דמבואר דאיצטריך קרא דאלה דלא נילף ק"ו מעגלה ערופה דעבודה פוסל בה:

דף קטז ע"א גמ' פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה הא אפקינהו לכדשמואל קסבר ר"ע אי' חע"א חלב ומתה לא צריכי קרא. המהרש"א לעיל (דף קי"ג) הקשה דלימא דסבר אין אי' חע"א ואינו מרבה חלב ומתה והא דאיצט' לי' קרא למעט בהמה טמאה היינו בביטול דלא הוי אלא חד איסורא. ונעלם מעיני הרב דברי התוס' בפ' ג"ה (דף ק"א) שכתבו שם דלאו אדר"ע קאמר הכא דסבר איסור חע"א דהא התם משמע דאפי' איסור ב"ח לית לי'. אלא משום שמואל קאמר הכא דאי' חע"א דאי ס"ל כר"ע בחיה ועוף ובהמה טמאה היכי דרים ומשני דקסבר שמואל איסור חע"א בלאו קרא. ולפ"ז קושיית המהרש"א מעיקרא לק"מ:

דף קיז ע"א גמ' רב אשי אמר חלבו החלים איקרי חלב סתמא לא איקרי אלא מעתה לא ימעלו בו. וקשה דאימא דרבו קרא למעילה וכמו ששנה רבי כל חלב לה' וראיתי שהרגיש בזה במהר"ם שי"ף ותירץ וז"ל דהאיך ירבה מכל חלב מה שלא נקרא חלב סתמא ואולי הוא דחוק דמ"מ כיון דקרא לא איצטריך רק לאליה כדמשמע בסוגיא דשאר איסורין א"ל מקרא דכאשר יורם וכיון דקרא יתירא הוא ודאי דאיכא למילף מיני' אף מידי

דלא

דלא משמע מהשתא. אלא י"ל ע"פ הסוגיא דספ"ק דכריתות (דף כג) דאף למ"ד בעלמא דאין איסור חל ע"א בקדשים גלי קרא דאיסור חע"א מעילה חל על איסור חלב ולמ"ד דאף בקדשים אין איסור חע"א מוקי קרא דכל חלב בולדי קדשים וקסבר ולדות קדשים בהוויתן הן קדושין ותרוייהו כהדדי קאתו וא"כ למ"ד דבקדשים גלי קרא דאחע"א איצטריך קרא לחלב דקדשים שהקדישן דלא הוי ידעינן מכאשר יורם ולדידי' שפיר פריך דלא ימעלו באליה דליכא קרא מיותר וקושטא דלמ"ד בעלמא איסור חע"א איכא לקיומא דרב אשי וכזה א"ש מ"ש תוס' (דף נג) וה"מ פ"ז דה' מאכלות אסורות ועיי"ש בלח"מ: רש"י ד"ה טמא אם אכלו בטומאת הגוף חייב ב' אחת משום חלב וא' משום טומ"ג שהיא בכרת. וכתב מהרש"א דדוקא משום טומ"ג אבל טומאת בשר לא הוה אלא לאו המ"ע ולא שייך לומר בי' חייב והוא תמוה דבפסחים (דף כד ע"ב) אמרי' והבשר לרבות אימורין שאם אכלן בטומאת עצמן בלאו וכתבו שם התוס' דאשמועינן דאתי איסור טומאה וחייל על איסור חלב:

דף קב ע"א גמ' כיון דאקפי' אתשובי' אתשבי'. עיין תוספתא פ"ג דטהרות: ע"ב תוס' ד"ה היכא כו' ומה שפי' בקונטרס דכלהו קרי איסור הבא מאליו לבר מהקדש אי אפשר לומר כן אלא אכלאים קאמר כו' לפי דבריהם כאן טבל הוא איסור הבא מאליו וצ"ע דבקדושין (דף לח ע"ב) כתבו דטבל תרומה בא ע"י אדם בשעת מרוח: בא"ד וא"ת ושביעית היכי אתי מכלהו דאית בהו לאו ובשביעית עשה וכאן ראיה למ"ש בס' הליכות עולם דל"ת חמור מעשה ומה שהוא דוחה אותה הוא משום דהל"ת ע"ת נאמרה היכא דליכא עשה ודלא כהרמב"ן בפי' החומש פ' יתרו שכתב דמשום שדוחה ל"ת גדולה וכ"כ בס' תורת יום הכפורים והוא נגד סוגיא ערוכה דיבמות (דף ה): בא"ד וי"ל דילפינן מטומאת שרצים דלא שייך בהו לאו אפשר דשייך בהו לאו כרגל ועיין ברמב"ם סוף ה' טומאת אוכלין:

דף קל ע"א רש"י ד"ה בארץ ובח"ל משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו וכתב מהרש"א צ"ע מי הכריחו לזה דהא ודאי בח"ל לגופי' איצטריך לאפוקי מר"א דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ וה"ה למתנות וכפרש"י שם וי"ל לפמ"ש הט"א דלר' יוחנן לא אתא הכתוב מהני' לאפוקי מדר"א דלדידי' נמי נוהג בח"ל מדרבנן כמו תרומה: שם ד"ה בכור כו' תקדיש כתיב ולא שהבר קדוש. עיין בכורות (דף טו ע"א) ובתוס' שם (דף יד סע"א):

דף קלא ע"ב גמ' ותניא אידך יכפר אלו העבדים משמע דעבדים לא הוו בכלל עם הקהל וכא דפ"ק דקדושין (דף לה) ס"ל לרב דנשים הוו בכלל עם קדוש דכתיב גבי קרחה ומסתמא ה"ה לעבדים דהא כל מצוה שהאשה חייבת עבד חייב ש"מ דקרא יתירא הוא לריבויינהו לנשים ועבדים אבל הכא לא הוי קרא יתירא ומסתמא לא מקרי עם וכ"מ בפ"ד דגיטין (דף לח) ועיי"ש בחידושי:

דף קלג ע"א גמ' לאחזוקי נפשאי בכהני עיין כתובות (דף כה): שם אנסי' לי' עידנא בגליון כתב דאביי היה לו חולי ועיין בשבת (דף לג): תוס' ד"ה קבלות כו' כיון דכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב ובחלב לא שייך קבלה דם נמי לא שייך קבלה תמוה לי שהוא נגד סוגיא דזבחים (דף ד' ע"א) דמוכח בהדיא דקרא בקבלה איירי ויליף מיני' לאסור שנוי קדש בקבלה דבעי שתהא הקרבה לשם שלמים וי"ל דמ"מ מבני אהרן לא קאי אהקרבה דהיינו קבלה דאת החלב הפסיק הענין לומר דבעי' דוקא הקרבה ממש לגבי בני אהרן דומיא דחלב דאיירי בהקטרה ולא בקבלה אך זה דחוק וצ"ע: ע"ב גמ' וזה חומר בזרוע ולחיים וקיבה מבראשית הגז ולכאורה קשה דתני זה חומר דמשמע דליכא חומר אחר בזרוע ולחיים וקיבה והאיכא הא דתנן לקמן (דף קלה) חומר בזרוע כו' שנוהגין בבקר וצאן כו' וי"ל ע"פ מ"ש התוס' בב"מ (דף מז) זבחים (דף לד) ובערכין (דף כ') דדוקא היכא דליכא תידוק בהחומר דתני תנא הוא דפריך זה חומר ותו לא והאיכא טובא אבל היכא דאיכא רבותא בהחומר דתני לא שייך למיפרך זה חומר ותו לא דתני ובייר ע"כ וה"נ י"ל דאיכא רבותא בחומר זה דזרוע ולחיים וקיבה דתני כאן והא דשייר תנא דמתניתין לקמן לכך דהכא ככר מירלו התוס' לקמן (דף קלו ע"ב):

דף קלד ע"א גמ' הכא פרה בחזקת פטור קיימא קמה בחזקת חיובא קיימא וראיתי לבעל טורי אבן בשלטי ר"ה שהרבה להקשות בסוגיא זו ויש לי להשיב בע"ה על ראשון כו' והוא דמ"ש דמשמע דרישא דקאמר דפרה בחזקת פטורה דוקא הוא אבל אי ליכא חזקה ס' להחמיר וסיפא דקאמר קמה בחזקת חיובא הוא לאו דוקא דהלת"ה קשיא אהדדי דיוקא דרישא ודיוקא דסיפא א"ו דחדא דוקא ואידך ל"ד ומשמע לי' דהא דקמה לאו דוקא דמאי חזקת חיוב שייך בה דהוי קמה קיימא בחזקת עניים טפי מבל בעה"ב ותבואה זו שבחורי נמלים אפשר שהיא מבל בעה"ב אלא לאו דוקא וכל כמה דלא קיימא בחזקת פטור ספיקא לחומרא ומזה הקשה על הר"ן בנדרים (דף ז') דדייק מהא דקאמר קמה בחזקת חיובא קיימא דאי לאה"ס אזלי' לקולא בס' ולאו דוקא הוא דמהא דפרה איכא למידק איפכא דס' להומרא ושוב הקשה דבגמ' מדמה ס' מ"כ לס' מ"ע ובכ"ד מצינו דספק מתנות כהונה להקל גבי ס' דפדיון הבן במת ביום ל' ובברכות גבי ספק בכור וכן בכולי פרקי דמסכת בכורות ויש לי לומר דלא סתרי דיוקא אהדדי כלל דגבי פרה סולכך לומר דדוקא משום דקיימא בחזקת פטור משום דהשתא איכא נמי חזקה לחומרא דהך ספק דלאיוב זמן בשחטה או קודם גרות ופטור או אח"כ וחייב הרי אי אזלינן בתר השתא דהכבר נתגייר וה"נ סיה גר בשעת שחיטתה איכא לחייבו והא בכ"ב (דף קנג ע"ב) איכא מ"ד דס"ל דחזקה דהשתא עדיפא מחזקת ממון ומש"ה סולכך לומר דפרה בחזקת פטורה קיימא אבל גבי קמה ליכא חזקה דהשתא לחיובא מש"ה אין לחייב אלא משום דבחזקת חיובא קיימא והשתא שפיר דייק הר"ן מינה לכל ס' מתנות עניים דאזלינן לקולא היכא דליכא חזקה לחיוב לא תוקה דמעיקרא ולא דהשתא. ועפ"ז לא קשה ג"כ מספק בכור דאזלינן לקולא דאיירי דליכא שום חזקה לחיוב ולא דמי לפרה דמצריכין חזקה לפטור מעיקרא כדי לבטל חזקה דהשתא לחיוב: תוס' ד"ה ראשית הגז והמתנות. תימה למאן דאית לי' לעיל (דף קלב) דמתנות טבלים ליתני נמי מתנות לחיוב קודם שהורמו ולפטור אחר שהורמו דהוו שלו ויש לייהב ע"פ מ"ש התוס' עצמם בפ' השוחט (דף לו ע"ב) דר' יוחנן דאמר מתנות טבלי סבר כת"ק דאמר התם בברייתא הכא דאמר יחזקאל ולא בא בפי בשר פגול שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם ולא כר' נתן דאמר שלא אכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה דא"כ מאי רבותא דיחזקאל שלא אכל דאע"ג דכהן הוה אסור בטבל ור' נתן דאמר שלא אכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה לא ס"ל דהוא כאלו אוכל טבלים וכ"כ בחי' הרשב"א שם ואף לפמ"ש תוס' (דף קלא ע"א) דאיבורא איכא היינו למי שאינו כהן ולפ"ז א"ש ולק"מ תמיהת התוס' כאן למאן דאית לי' מתנות טבלי ליתני נמי מתנות לחיוב קודם שהורמו דאמר הכא אמורא דאית לי' מתנות טבלי אנא דאמר כת"ק דר' נתן ותנא דברייתא דלא תני מתנות לחיוב ס"ל כר' נתן ולפ"ז י"ל דרב חסדא אזיל לשיטתו דבפ"ק דשבת (דף י') מוכח דס"ל מתנות נוהגין בח"ל ומשמע דלא יליף להו מתרומה ומש"ה ס"ל נמי דלא טבלי וקשה להרא"ש דגרס לעיל רב חסדא ולפמ"ש הטורי אבן בפ"ד דמגילה אהסיא דר' יוחנן דלעיל בלא"ה א"ש תמיהת התוס' כאן שפירש דהא דאמר ר' יוחנן דמתנות טבלי לאו מדאורייתא קאמר וס"ל כר' אילעי דיליף מתנות נתינה נתינה מתרומה כמ"ש תוס' שם אלא מדרבנן קאמר דטבלו דגזרו עלי' כאלו אוכל טבלים ולפ"ד ודאי א"ש אליבא דכ"ע הא דלא תני הכא מתנות לחיוב גבי ספקות דגר דכיון דלא טבלי רק מדרבנן לא גזרו בספק כמו בכל איסור דרבנן וכ"ש כאן גבי גר דאיכא חזקה להיתרא ולפ"ז אין הכרח למ"ש התוס' בפ' השוחט דשפיר אפשר דסבר ר"י כר' נתן והיינו רבותא דיחזקאל שנזהר אף באיסור דרבנן ועוד דאפשר דבימי יחזקאל עדיין לא גזרו על זה ונראה דכן הוא דעת הרא"ש דגרס לעיל רב חסדא אמר דטבלי ע"ש:

דף קלה ע"א גמ' חוץ מגיזותיה כו' משמע דבקדשי בדק הבית לא אמר דפשטה קדושה בכולה והא דאיבעיא לן פ"ק דתמורה (דף יא) גבי הקדיש חד אבר לדמיו אי פשטה קדושה בכולה היינו בקדושת דמים למזבח כגון לדמי עולה דנחתי לי' קדושת הגוף משא"כ בקדושת דמים לבדק הבית דלא נחתי ליה קדושת הגוף כלל לא פשטה קדושה בכולה וכ"מ נמי בפ"ק דערכין (דף ה') ועיי"ש בחידושי באורך:

דף קלו ע"א תוס' ד"ה אי מה תרומה כו' הגהת ראשית הגז היא אכילתה עיין תוס' פסחים (דף לג): תוס' ד"ה אף רה"ג שיריים ניכרין תימה מנ"ל דבעיא שיריים ניכרין אי מדכתיב ראשית ברה"ג נמי כתיב ראשית ומה צריך למילף מתרומה וי"ל דהא דבעיא בתרומה ש"נ משום דילפי' תרומה מחלה ובחלה כתיב מראשית דמשמע ולא כל ראשית וראיתי להטורי אבן פ"א דחגיגה שהקשה ע"ד התוס' הללו מהא דאיתא בירושלמי דגבי בכורים כתיב בכורי כל לומר דאדם עושה כל שדהו בכורים ולא בעינן בהו שיריים ניכרים והשתא למה לי קרא דמסיכי נימא דבעינן בהו שיריים ניכרים דאי משום דכתיב בהו ראשית הא בתרומה גופה לא נפקא לן שיריים ניכרים מדכתיב ראשית דלא משמע שיריים ניכרין אלא מחלה ילפינן לה שנאמר בה מראשית דמשמע ולא כל ראשית כמ"ש תוס' אלא ע"כ דלא כהתוס' אלא דראשית נמי משמע שיריים ניכרין ועוד דקדק מהא דקאמר אי מה תרומה בעינן ראשית ששיריים ניכרין כו' משמע דמדכתיב בה ראשית יליף שיריים ניכרין ואני תמה על הט"א שדחה דברי התוס' בדברים שאינם נכונים דודאי דברי התוס' מוכרחין מכח מה שתמהו דאי מדכתיב ראשית יליף בתרומה שיריים ניכרין מה צריך למילף ראשית הגז מתרומה דבהו נמי כתיב ראשית וע"כ צ"ל כמ"ש דלאו מדכתיב ראשית יליף ש"נ אלא מדכתיב גבי חלה מראשית יליף והכי משמע נמי להדיא בירושלמי פ"ד דתרומות וספ"א דחלה אמתניתין דתנן האומר כל גורני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום וז"ל מניין שלא עשה כלום עד שישייר מקצת ת"ל מראשית ולא כל ראשית ע"כ. משמע בהדיא דתרומה נמי מקרא זה דמראשית דכתיב בחלה יליף ומה שהקשה הט"א דא"כ מאי איצטריך גבי בכורים לומר דלא בעיא בהו ש"נ דמהי תיתי נימא בהו ש"נ כו' תמוה מאד דהרי מקרא מלא כתיב גבי בכורים בפ' כי תבוא ולקחת מראשית כל פרי ואע"ג דבמנחות (דף פד ע"ב) דרשינן מראשית ולא כל ראשית למעט שאר פירות שאינן משבעה מינין מיהו כיון דמשמעות מראשית הוא שיהיו ש"נ ע"כ איצטריך קרא דבכורי כל להוציא ממשמעות דמראשית ועוד דלמעט שאר מינין א"צ מראשית דאיכא גז"ש ארץ ארץ ומ"ש הט"א דהא דקאמר בגמ' אי מה תרומה בעינן ראשית שש"נ כו' משמע דמדכתיב בתרומה ראשית יליף ש"נ י"ל דודאי מדכתיב ראשית לחוד לא שמעינן ש"נ גבי תרומה אי לא ילפינן לה מחלה שנקראת תרומה כמ"ש התוס' אך מ"מ אהני לי' ראשית דכתיב בתרומה דלאו איהו לא הוה ילפינן ש"נ בתרומה מחלה שנקראת תרומה דהדרבה יליף תרומה מבכורים שנקראת ג"כ תרומה ולא בעיא בהו שיריים ניכרין וה"נ נימא דהוי תרומה כאומר כל גרני תרומה והכי קיי"ל דהיכא דאיכא היקשא לקולא ולחומרא מקשינן לחומרא ולהכי אהני לן קרא דראשית גבי תרומה לגלויי דנילף לה מחלה דבעיא שיריים ניכרין ולא מבכורים דכיון דאיכא גלוי מילתא מקשינן לקולא וכה"ג איתא ביבמות (דף עו) ולפ"ז אין מקום נמי לקושיית הט"א על התוס' בחגיגה (דף ז') שכתבו דבתרומה כתיב ראשית שיהא שיריים ניכרין והא כתבו כאן דראשית לחוד לא משמע ש"נ אלא מחלה יליף לה דבאמת גם התוס' בחגיגה מודים דראשית לחוד לא משמע שיריים ניכרים ולאו דוקא נקטי בלשונם דגבי תרומה כתיב ראשית שיהיו ש"נ אלא ליסנא דגמ' נקטי דקאמר הכי בכמה דוכתי וכזה נדחו נמי דברי הרא"מ ר"פ כי תבוא שמ"ש רש"י שם מראשית ולא כל ראשית כו' עיי"ש:

דף קלז ע"א רש"י ד"ה בקדושה בכור אינו צריך להקדיש דקדושתו מרחם ולפ"ז אתיא הך סוגיא כר' ישמעאל דס"ל הכי ספ"ה דערכין דאלו רבנן ס"ל התם דבכור נמי מצוה להקדישו שנאמר הזכר תקדיש והכי אזלא הסוגיא דפ"ק דנזיר ומיהו אינו מוכרע דהא איכא לפרושי הכי בפי' ב' שברש"י: בא"ד ולאו מילתא היא דאפ"ה ממון בעלים הוא ומקדשין בו כו'. עיין בס' אמתחת בנימין ומעיין החכמה:

דף קלט ע"א גמ' והלא דמזא קן בעלמא ואקדשי' ומי קדוש איש כי יקדיש את ביתו קדש אמר רחמנא מה ביתו ברשותו כו' מכאן קשה לי אמ"ש תוס' ורא"ש בנדרים (דף לד) והביאם המשנה למלך בה' ערכין דאם ראה אדם דבר של הפקר ואין סמוך לו ואמר כשאזכה יהיה קדש הוא קדש כיון שבידו לזכות וא"כ אמאי לא אוקמא הכא בכה"ג: סליק בס"ד

הגהות וחדושים על מסכת חולין

מאת הגאון המובהק וכו' מוהר"ר דוד לוריא זצ"ל מביחאוו.

דף ג ע"ב כ' רמב"ן דהיכא דאיתא קמן לא סמכינן ארוב מצויין משום דבהמה בחזקת כו' והביא ראי' מביעור חמץ דהיכא דאיתא קמן צריך בדיקה ולכאורה תמוה דהא אמאי בדאיתא קמן שרי ע"כ משום דרובא עדיף מחזקה וא"כ מאי מייתי ראי' מבדיקת חמץ התם היתרא הוא משום חזקה לכן היכא דאיתא לא סמכינן אחזקה בדוק אבל הכא דהיתרא משום רובא סמכינן אפי' היכא דאיתא קמן משום דרובא עדיף מחזקה:

דף יא ע"א תוס' ד"ה אתי' מפרה אדומה. וא"ת וכו' מטעם דאוקי אחזקה דטרפה אינה חיה עכ"ל וק"ל לפי מ"ש הפוסקים דאפי' למ"ד טריפה אינה חי' מ"מ הייתו רק לענין ס"ט דסמכינן אחזקי'. אבל ודאי טרפה לא סמכינן עלה דרק רוב טרפות אינן חיין אבל מיעוט חיין וא"כ לפי הסברא דלא אזלינן בתר רובא נ"ל חזקת כשרות כלל דחוששין למיעוטא דטרפות שחיין ושמא הוי מיעוטא ודו"ק היטב: ע"ב גמ' רב מרי אמר אתי' ממכה או"א. מקשין העולם דלמא מיירי כגון שהשקוה מים המאררים ולא בדקו אותה (אחר שנולד) ומתרצין דשמא לא הי' הבעל מנוקה מעון. ולפי דבריהם קשה לוקי שהי' לו עוד אשה אחרת והשקוה ובדקוה. לכן נ"ל לומר דחיישינן שמא הי' לה עדים במדינת הים דקי"ל סוטה דף ו' דאין המים בודקין אותה א"כ שמא היו לה זכות ותלה לה. ועוד מתרצים העולם דשמא לא הכהן כהן ומוכיחין דאין כהן א' משקה ב' סוטות. וטעות הוא דבלא"ה קשה כקושיית התוס' והיאך מקריבין קרבנות וצ"ל דהוי ספיקא ושרי וא"כ תו ליכא למיחש דשמא הכהן אינו כהן דלוקי' בכהן דעבד עבודה וא"כ מחזקינן לי' בכהן. א"נ דאיט עושה מעשה עמך לכן העיקר כמ"ש ודו"ק: דף כא ע"ב תד"ה ואינו מבדיל מה שהקשו על רש"י תמיהני דרש"י גופי' פירש לקמן דף כ"ז ע"א ד"ה אחד דהוי רק מדרבנן והכא אקרא קאמינן שוב מצאתי כן בספר מגיני שלמה להרב פני יהושע ע"ש:

דף כח ע"א גמ' מאן תנא דפליג עלי' (וסבר דשחיטת עוף מה"ת) רבי דדריש מכאשר צויתיך והיא רק הלכה למשה מסיני וכן פסקו הרמב"ם בחיבורו ריש הל' שחיטה. וא"כ מכאן צ"ע על דברי הרמב"ם בתשובה הובא כרים הל' אישות ובס' המצות להרמב"ן דף ק"א עי"ש שסובר דהלכה למשה מסיני הוי מדברי סופרים וצע"ג ומה שהוקשה לי שוב מסוכה דף ל"ה מצאתי אח"כ בהשגות הרמב"ן שם ע"ש ותמצא נחת: ע"ב תוס' ד"ה הכיא. וע' מהרש"א מה שהקשה. וצ"ל לייתב. ע' לקמן ד' מ"ג ע"ב דמשמע דסבר רב כהנא דאין חוששין לספק דרוסה כיון דסבר נהא דעולא דיתב לו קוץ בוושט ודמקשינן עלה ומ"ש מספק דרוסה ומשנינן קסבר עולא א"ת. וא"כ רב כהנא ג"כ סבר אין חוששין והתם ר"כ מקשי' לי' לרב אשי והכא ע"ש ויש כאן גמגום ודו"ק:

דף לג ע"א רש"י ד"ה מבית השחיטה. מדרבנן וכו' וכן פרש"י עוד לקמן בדף קכ"א ע"ש. אבל הרמב"ם ריש הל' שחיטה חולק עליו וסובר דהוי דאורייתא והוא מפרש לה בפשיטות ע"ש ובלחם משנה. ולכאורה יש לעיין על רש"י מנ"ל הא דבסנהדרין משמע דהוי דאורייתא ע"ש דף ס"ג. וגם מנ"ל להרמב"ם הא דלדבריו צריך לדחוק בהא דשתש בה פנים ורוב פנים ועדיין מפרכסת וצ"ל דתרווייהו לשיטתם. דמקשין העולם בפסחים גבי והרי אבר מן החי דכתיב ולא תאכל ותניא לא יוציא תיפוק לי' דאסור בהנאה ומקשין וכן ראיתי נדפס בשם מהרש"ק דלוקי במפרכסת דאסור לבן נח ולישראל שרי'. ונ"ל דמכאן הוכיח הרמב"ם דינו דהוי ד"ת וא"כ בודאי אסור בהנאה לר' אבהו ואכתי תקשי. ורש"י סבר לה כדעת הרשב"א עי' בש"ך יו"ד סי' כ"ז דסובר דלית לן דרב אחא בר יעקב וא"כ בטהורה אפי' לבן נח שרי' וליכא לאוקמה כהנ"ה דטמאה דלהרשב"א נמי לישראל שרי משום אמ"ה ולב"נ אסור דלפי מאי דס"ל כרבי אבהו קמאה אסורה בהנאה בלא"ה אסור להוציא. מיהו עיינתי וראיתי דטעות הוא בידי דגם להרמב"ם קשה דלוקי בחתך ממנה אבר בעוד שהיא חיה ושהה עד לאחר מותה דאז לישראל שרי' ולב"נ אסור וצ"ע:

דף מג ע"א גמ' א"ל וכו' ועדיין אינה קיימת. י"מ דפשיטא להו דסבר ריב"י דטרפה אינה חיה ומדמקשי' לי' כ"כ בפשיטות והיינו מברייתא דשבת קל"ה דריב"ל ורא"ש ילפי לבן ה' מטרפה מה טריפה לאו אע"ג דמיתה הוא שחיטתה מטהרתה וכנ"ל: ע"ב שם ב' עורות כו' וכ"ז כשר. לכא' מדלא נקט נטל א' מהן כשר וכ"ש נקב. א"כ מ' קצת דאי נטל א' טריפה. וכמ"ש הרא"ש בשניהם אדומים או לבנים טריפה דכשלקה א' כולו (או רובו) אין חברו מגין. וא"כ יהיו פי' חליף. שהי' בהפך א' מהעורות שנזכר (אך לשון חליף ודאי לא מ' כן. וראי' דא"כ הו"ל נרבא לקמן מ"ז. גבי ריאה למימר חליף לבד וממילא שמעי' חסר ויתיר. א"ו דחליף לגמרי בשניהם משמע וי"ל אבל באמת אין זה דקדוק. דכיון דנטל ונקב שוין. נקט הש"ס בכל מקום כלישנא דמתני' נקב. ועוי"ל דנקב רבותא טפי אפי' נקב הפנימי ולא חיישינן שמא נקב חיצון ואין לו בדיקה קמ"ל דאפ"ה מחמת חולי לא חיישי' להכי) ואין לנו להוסיף טריפות חדש שלא מכר בש"ס. וא"כ דנטל א' מהן כשר הדבר פשוט דה"ה ב' אדומים או לבנים. ואע"פ שהט"ז חילק בזה הוי לקותא ולהכי לא מגין. חדא דא"כ גם בריאה נימא שאם לקה קרום א' לבד טריפה אע"פ דאגלד כשר ומודדין לקותא בוושט לא נזכר בש"ס ואין לנו לדון בזה רק דין ניטל וכמ"ש רש"י ד"ה לא תיפוק דחליף משום נטיל נגעו בה. ומזה תבין דדעה שסוברת דב' אדומים טרפה משום דרוסה וב' לבנים כשרה אין לו פנים. חדא דמינה אם מפרשין חליף א' מהם מטבען א"כ בשניהם טריפה (וכר"ן נראה דס"ל ב' לבנים לא אפשר להוי ע"ש) וע' ראב"ן דכ' מחמת ארס יכול האדום להלבין ג"כ. ועוד חשש דרוסה זו לא נזכר בש"ס. וט"ז כ' דמיירי בים בלא"ה מקום לחוש לספק דרוסה ואינו כלום דחליף טרפה לא נזכר בס"ד. אלא דעת ר"ן דפסיקא להו לחכמים שכך הדבר דב' אדומים ודאי דרוס הוא. ולדינא למ"ש הב"ח להוכיח מכאן לנמצא אדום בבשר דטריפה משום ספ"ד. דדוקא כאן פסיקא להו לחכמים כן. ואין מדמין בטרפות. ותדע דא"כ לסגי בהאדים הפנימי מקמתו וחליף ודאי כולו משמע. א"ז הדבר פשוט וברור כמ"ש בס"ד: שם בוושט כשר בקרקבן פסול. לא הזכיר אלא אלו. דיש בהן נדדין לכאן ולכאן כמ"ש רש"י טעמא דמר זוטרא. וכדאמר רב אשי טעמי'. אבל במוח למ"ד דבעי' עלאה ותתאה ליכא ליבעי כלל דכין למ"ז בין לר"א כשר דמינה נייח ואין המוח מיתנדנד בתוכו וכדקאי קאי וכן בריאה להיפוך מסתברא לי דלכ"ע טרפה דלא נייח וטעמא בי' דקנה מוליא קול מן הריאה. גם מתנדנד בתוכו הרוח וליחות משקין. וגם יפה כתב הרא"ש לראייה מריאה דלוושא מזיקא דביני ביני מוכח דרוח יצא ביניהם א"כ יצא הרוח אף בזה שלא כנגד זה. וראוי להחמיר מאד להלכה בזה: שם מחמת מכה בוושט לפמ"ש רש"י וכ"ד כה"ס דבכל האברים כן. נ"ל דרבא אקמייתא קבע למלתי' וה"ה לכולהו וכן יש לדייק לכאורה לשון זהו פ"ה דמפרשי' לי' לאפוקי כטעמי בריאה. עכ"פ מדנקט זהו זהו משמע דלבד בכ"ש ליכא שום מקום דכשר. וכי"ב בגיד הנשה נ"ח ע"ב זהו למעוטי כל איסורין שבתורה ע"ש. ואע"ג דבריאה גופי' סביך כשר. נ"ל דזהו דוקא בקרום מ"מ קאמר ולא בסביך. אך קצ"ע למה נקט רבא בוושט כלל. לימא מחמת מכה סתם אינו קרום. [ודנקט הש"ס ביבש לאפוקי בריאה ולא נקט בוושט. היינו לאפוקי מס"ד דלקמן מ"ח. בעי למעט סבוך להכי נקט דוקא קרום שממעטינן בריאה ולא סביך] ורא"ב"ן כ' דווקא בוושט דאכלא בי' ופעי' בי' תוזר ונסתר ולפ"ז מדפסלי' להדיא גם בריאה קרום שמעת"מ ש"מ דגם בריאה זה שלא כנגד זה כשר: שם למנ"מ-לספ"ד. עתוס' ורא"ש לעיל כ"ח ע"ב ולשון למנ"מ אין מדוקדק לענ"ד כלל לשיטתם דמניין לנו בפשיטות דלנקב לא מנכר. והו"ל ודאי ספ"ד. דהוי משמע דפירושא קמפרש דין זה. וקושיתם לפרש"י מ"ט לא קאמר לענין נקב כ"ל משום דבנקב כשהוא ע"י חולי ונקב הפנימי לא חיישי' לחיצון להטריפו בשביל שאין לו בדיקה. ובעינן קוץ קסבר עולא נמי לקמן דלא חיישי' וא"כ לא בעי הש"ס לנחותי נפשי' לפלוגתא דעולא (וכפרש"י דרא"ש ותוס' גופי' ס"ל דהלכה כעולא). מי' קצת יש לגמגם ע"ז דכיון דאמר נ"מ לס"ד. הרי ס"ל דחוששין לס"ד. וממילא ליתא לדעולא נמי. אך לדעת פוסקים דודאי דרוסה נמי מהני בדיקה ומפרשי לספקו של דרוסה. עיי' רשב"א כאן. א"כ ליתא לגמגום זה גם לדברי הרא"ש בשם רא"ב"ן דמחלק למסקנא בין ס"ד לדעולא ניחא לומר כן ולפי פי' ראשון של רש"י דחיישי' ושמא הבריא למאן דל"ל דעולא היינו שמא עלה בו קרוס ונסתם וכן פי' הרמב"ם. א"כ א"ש דל"ק נ"מ לספק נקובה ידעי' קוץ טרפה אפי' הי' לו בדיקה מבחוץ. ומטעם שלא הבריא וזה נכון: ורש"י הוכרח לשיטתו דלנקובה נמי אין בדיקה מבחוץ. כיון דכ' כאן דדרוסה ניכר אם שחט במקום נקב (דמשמע לי' לשון הכיא ס"ד דהכא דמינת גם בבהמה) א"כ ע"כ הכיא ודפי' השוחט דאמר דלמא במ"נ שחט בנקובה מיירי. ואפ"ה קאמר שם אל"כ מבחוץ. וזה פשוט: ע"ב שמא הבריא. הנה לפי' ראשון של רש"י לכאורה מדקאמר עולא שמא נתרפא ולא קאמר א"ת שמא נקב לחוץ. ש"מ דס"ל דלנקב יש בדיקה וכשיטת התוס'. אך אין נראה לומר כן כלל. גם לפ"ז יהי' מה שפרש"י ומ"ש מספ"ד דה"א לבדוק מבחוץ דווקא לפי' ב'. הי' נראה לומר דלפי' א' ג"כ אין בדיקה לנקב מבחוץ. אלא דעולא עדיפא קאמר דאפשר הי' לחוש שמא הבריא ונתרפא וא"כ אפי' לא נקב עור הפנימי כולו ובדקנו וראינו שמקנתו שלם. מ"מ הי' מקום לחוש לנתרפא. קמ"ל דלא חיישי'. מיהו לא משמע לי' להש"ס למימר לפ"ז דעולא נמי יסבור דלשמא נקב מבחוץ חיישי' ויצטרך בדיקה או יהי' אסור אם לא אפשר בבדיקה. ולא בא עולא רק להכשיר בכה"ג שכתבתי שמקצת עור הפנימי שלם. דא"ס הו"ל לעולא לפרושי. אלא ודאי עולא לגמרי מכשר. ולפ"ז אם באנו לפרש דברי רש"י ד"ה מ"ש. לשני הפרושים יש מקום לנו לומר דרש"י ס"ל דבאמת לענין נתרפא אין שום קושיא מהל"ד ומאחרי דמקשה ורק דהש"ס מקשה על מה דמשמע לי' דעולא לא חייש כלל ומכשיר לגמרי וא"כ אפי' למאי דקי"ל הל"ד. איתי' לדעולא לענין דאין חוששין לנתרפא בכה"ג דלעיל רק בהא דלא בעי בדיקה לא ק"ל כוותי'. ואפשר זה הי' דעת רי"ו שכ' דלהרא"ב"ן דפסק כעולא מ"מ צריכה בדיקה. אך באמת לשון הרא"ב"ן שברא"ש שחילק בין ספ"ד לדעולא דספ"ד שכיחא. א"כ נראה להדיא דסובר דהא דהל"ד פליגא דעולא. וכאמת ברא"ב"ן סי' רכ"ז נראה דס"ל כפי' א' של רש"י. ונראה נמי קצת דס"ל דלנקב נמי אין בדיקה מבחוץ. ויש לדחות עיי"ש. וצ"ע. וקצת יש לדקדק מל' הש"ס דליתי' לסברא זו. מנהן דמיתני כמנאי אתמר אבל ישב חיישי'. ומ' דנמצאת אתמר בלשון זה דהשתא נמצאת א"ת שמא הבריא אבל ישב חיישי' שמא הבריא. ונילף מהאי מ"ד לעולא. לדידן לכ"ע דנמי כישב חיישי' אפי' להבריא. [וקצת מ' דכל עיקר לא בא רש"י לפרש זה רק לפי' א'. דלפי ב' א"ל לכך דאפי' יהיה לו בדיקה פריך שפיר. דע"כ עולא קאמר דא"צ בדיקה כלל. אבל לפי' א' שפיר הוקשה לו דמאי מקשה הש"ס אעולא דלמא אין חוששין להבריא קאמר. ומ"מ כשרה דווקא ע"י בדיקה. לזה פי' דאל"כ וא"כ טרפה. ולא מ' למימר דעולא דווקא בכה"ג דלשם קצת הפנימי כדלעיל קאי וגם לפי' ב' של רש"י. נראה דלעולא אפי' אפשר לבדוק כגון דקצת עור הפנימי נראה כשלם אפ"ס אין חוששין לבדוק. דהפי' נמצא שניקב כולו לא נחוש לחיצון. ותדע דלמ"ד כמנאי איתמר ודאי אפשר בבדיקה. ואפ"ה קאמר עולא א"ה. הה"נ למאן דמתני דעולא אישב. ומשמע נמי ממילא דאפי' לדידן הדבר פשוט דנמצאת א"נ בדיקה מדפריך לא אצטריך לעולא לאשמועי']:

דף מד ע"א גמ' ווסט נתנו בו ח"ש מכלל כו' ועד כמה כו'. מדברי כל האחרונים משמע שהשיעור תפיסת יד היינו הורבן הוושט והיינו שיעורא דעומד במקומו דלעיל. וכ"ה ברמב"ם. ושיעור תפיסת יד מתחיל מתחלת הוושט ממש וכמו שפרש"י ד"ה מבלעתא כו' סמוך לראש הנקב מאד (והסכימו רוה"פ דלאו אוקנה קאי) ומדר"ז

ומדר"ז נשמע לאידך מ"ד דתה"ו מתחיל מתחלתו ממש. (וכן הסכים בתשו' פנים מאירות ח"א סס"א ע"ש) ולפ"ז להמפרשים תפיסת יד כדנקט בתוי אצבעותיו. וסי' כשר אפי' שחט תוך מקום הדבוק בלחיים. וכן הורה הפ"מ שם להלכה ע"ש. [והוא דבר תמוה דשחיטה מן הצואר דאורייתא ואך קושיא זו תקשי לן לשמואל דאמר מקום שחיטה הוא וצ"ע]. ומאד דחוק לענ"ד מאי שאל הש"ס למעלה עד כמה ואחרי שכבר פירש שמואל לעיל. אם לא דנימא דר"נ גופיה קאמר להאי וכמו וכמה א"ר יצחק ברפ"ב דב"מ. ומצאתי שמהרש"א תי' דשאל הש"ס מחיים במאי ניכר. ואין נראה דהא דומיא דסימני' דלמטה קאמר. ולמטה לא מתני הסי' מחיים דאין רואין מקום שיעור. ועוד ק"ל לפ"ד המפרשים דשיעור תפיסה דשמואל ור"נ לא פליגי א"כ למה נחלקו רבותינו בשיעור תפיסת יד למוי אי עומד במקומו או כוץ. ועוד למה נתחבטו הראשונים ז"ל. בגדיים ועופות כילד משערין תפיסת יד דשיעור בכווין דבשיעור זה לא נזכר בש"ס שום מין. ומסתמא שוה בכל. ודוחק גדול בעיני לומר דהראשונים לא הוו בקיאי בבדיקה זו. הא"כ מצאתי להרא"ש בס' יראים ס"ס קל"ז דבשאר בהמות ועופות הפסיק שיעורא דעומד וכווין ועי"ש. אבר ע"כ לענ"ד הדבר ברור כס"ד דהאי ושט נתנו בו שיעור בוושט עצמו הוא לבד תה"ו. והה"ו לא מקרי ושט סתם בלשון חכמים (אע"פ שהיא בכלל עריסות במשנתנו) והיינו דדייק הש"ס מדקאמר דבושט עצמו נתנו בו שיעור. מכלל דתה"ו ודאי לאו מקום שחיטה הוא. ושוב הפסתי ומצאתי כה"ג ורמב"ן פסקו שיעור הה"ו מבלעתא כדר' זירא ושוב כתבו דוושט נתנו חכמים שיעור כמו בקנה ושיעורי' כדי תפיסת יד. וא"כ ודאי כי' דהוי לחוש לשחוט ד' אצבעות ממקום שהוושט כווין אלא שלפ"ד ה"ג ורמב"ן שפסקו כר"ז שיעור ת"ס ערך כשעורה ממקום תחלת הוושט. ומשם ולהלן כדי תפיסה משערי'. ואע"פ שיש לגמגם מלשון הש"ס לקמן מ"ה. כל הצואר כשר לשחיטה: שם וושט נתנו בו חכמים שיעור כו' למעלה עד כמה כו' הרמב"ם ואחריו רוהמ"פ ז"ל הבינו דהאי נתנו בו שיעור אתי להפוקי תורבץ הוושט לבד. והפסו עוד דהאי שיעורא דר"נ בכדי תפיסת יד ושיעורי' דשמואל לעיל בעומד וכווין חדא נינהו (אבל שיעורי' דר' זירא מבלעתא פחות מכשעורה. ודאי פחות מכדי תפיסה לכל הפירושים. ולהכי נקטו לדשמואל משום דמסכים מלתא עם הך דר"נ. דמשמע דהלכתא היא דמייתי לה במסקנא דסוגיין). ולפ"ז כל שהרחיק שיעור כדי תפיסה מתחלת פי הוושט כשר. ואע"פ שהוא עדיין תוך הלחיים. דשיעור תה"ו מתחיל מתחלת פה הוושט. וכמו שפרש"י מבלעתא דר"ז. ומדר"ז נשמע לאידך מ"ד דלדידהו נמי תה"ו מתחיל מתחלת מקום זה [ובזה נתחבטו בזה השואל והמשיב בתשו' פנים מאירות ח"א סוף סי' א'. ואע"פ שהאמת לולי דפרש"י דתה"ו מתחיל בין לחיים מבואר בנ"מ בהא דר"ז. הי' הדבר קשה דא"כ האיך סבר שמואל דמקום שחיטה הוא. הא לאו בצואר הוא. ושחיטה מן הצואר דאורייתא. אבל אחרי שהדבר מוכרח ע"כ נשבוק]. ומאד דחוק לפירושם מאי קשייל הש"ס למעלה עד כמה. אחרי שכבר פירשו שיעורו לעיל. אם לא דנימא דר"נ עצמו אמר להאי למעלה עד כמה וכמו שפי' הוס' ברפ"ב דב"מ דאיכא כה"ג בכ"מ. [ומצאתי במהרש"א תי' דמחיים קשייל שימנא. ואין נראה. דא"כ למה שמכו ענין לו ולמטה עד שיסעיר. דלא ירצאו וחי הלא ודאי שיעורא קמשייל לדינא ולא לסימנא]. ועוד קשה לענ"ד אי איתא דחד שיעורא הוא כוין ותפיסת יד למה נתחבטו רבוותא ז"ל בפי' שיעור כדי תפיסה לבדוק אי כוין או לא וכן למה נתחבטו בדקות ועופות כילד משערין. ועיין בס' יראים שכ' בהמת כן ע"ש דהא ודאי שיעורא דכוין בכל המינין הוא נאמר ונשנה. ודוחק גדול לומר דהראשונים לא הוו בקיאי בבדיקה זו שיפה. אבר ע"כ לענ"ד הדבר כס"ד דהאי וושט נתנו בו שיעור כוושט עצמו הוא דומיא דשיעורי' דלמטה. וה"ק הש"ס כיון דאמר רב בוושט עצמו נתנו בו שיעור (בין למעלה בין למטה כמ"ש הוס'). מכללא שמעי' ממילא דתה"ו ודאי לאו מקום שחיטה הוא. והא דאצטריכו אמוראי לעיל לפרושי שיעור תה"ו. אע"ג דלמטה לכ"ע לאו מ"ש הואי נ"מ לענין נבלה לפ"ד רוהמ"פ ז"ל דתה"ו בנקב אינה נבלה. ועוד הפשר דשיעור זה שנתנו בו שיעור חכמים. מדרבנן הוא. ותה"ו פסולה מה"ת. להכי אצטרכי' לפרושי שיעורי'. ועי' תגינה (ז.) הראשון אין לו שיעור כו' אבל תב"א כו' פרש"י מדרבנן. שוב מצאתי לשון הרמב"ן סי' רכ"א וז"ל ותה"ו בנקב דהוא מבלעתא ושיעורו פחות מסערתא קי"ל כמשהו ככב ונתנו חכמים שיעור בקנה מהיכא ראוי לשחיטה מפמוי כובע ולמטה עד כנפי ריאה התחתונה ובאו לתת שיעור בוושט ואמרו דלא חזי לשחיטה עד כמה שיעורו אר"נ עד כדי תפיסת יד וכו' עכ"ל. גם בה"ג מצאתי באתר שהביא הא דתפיסת יד. כתב והורבן הוושט היינו מבלעתא. והיינו כדברי רמב"ן וכמו שכתבתי דתרי מילי נינהו. והם פסקו בשיעור תה"ו כדר' זירא משום דרב הויא מפרש למלתי' ובתראה הוא אפי' לגבי רב ביבי בר אביי. ומשום דהיא במסקנא דגמ'. ולשון הרי"ף והרא"ש שכ' והסיקנא כו'. אינו מוכרת דס"ל כהרמב"ם די"ל דה"נ קאמרי והסיקנא דגם בוושט עצמו נתנו בו שיעור לבד זה: תוס' ד"ה והא איכא ומיהו קשה לפירוש ה"ג. קשי' לי דלמא לפירוש ה"ג עיקור סימנין היינו במיעוט דלא הוי טריפה וברוב סימנין טריפה נמי הוי שהרי הלכה למשה מסיני הוא כמ"ש התוס' ולהן דאפי' עוף שהכשרו בסי' א' ונשמטה הקנה ושהט הוושט טריפה וצע"ג ומה שדחק מוהמ"ל דהתוס' מפרשים טעם ה"ג משום דליכא במאי תיתכשר שחיטה מבא"כ במיעוט סימנין הרי איכא במאי תיתכשר השחיטה כבר נדחה מנהא דעוף [ועי' בר"ן טעם לדברי הלכות גדולות ע"ש וצ"ע ודו"ק]:

דף מח ע"א זהו למיעוטי מאי כו' לא למעוטי כו'. אבל כה"ג כשר והוזר להכשרו וק' דלשון זהו משמע דליכא במ"א כי"ב וע"ל (מח:) וכן לקמן רפ"ד (כח:) אמרי' כי טריפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר:

דף סח ע"א תוס' ד"ה א"ר כו' וע"כ מוקמינן חד למקום התך וחד לאבר כו'. ולכאורה י"ל דמוקמי' נמי חד לקלוט במעי פרה לר"ם כדלעיל וחד למקום התך בשלא הסזירו:

דף עד ע"ב תוס' ד"ה חלבו דמאר כו' וכי קאמר חלבו דגיד כו'. בהכי יתיישב היטב מה שקשה לכאורה לקמן פג"ה צ"ב אמי משמואל וחלבו מותר ומסקנא דגמ' התם דקאי אחלבו דאף לר"י מותר דאורייתא וא"כ קשה דהכא אמרי' אלא חלבו לפר"ת ע"כ פי' דשרי לפ"ז לכ"ע וא"כ קשה דס"מ להרן לעולם חלבו דגיד ושרי דאורייתא לר"ס וכ"ש דס"מ לתרן הכא כן דהכא לא הוי רק דיוקא ודו"ק:

דף עח ע"ב תוס' ד"ה מי שבנו כרוך וא"ת א"כ כו'. לכאורה נראה דלק"מ משום דס"מ למיפרך אהאי ק"ו מה לאו"ב שאינו נוהג בעופות לכן אינו נוהג בזכרים ג"כ דתניא שה ולא עופות כו'. ונראה ניישב עפ"י דברי מעי"ט דכתב דהמ"ל מה לאם על בנים שכן אינם במוקדשין. אך הגמ' פריך שכן אינו נוהג במזומן משום דהאי פירכא שייכא גם בחולין. ולפ"ז י"ל כוונת התוס' דאף אם הפרוך כנ"ל עדיין איכא ק"ו מקדשים אם ליכא ק"ו דעדיף:

דף פה ע"ב גמ' השוחט ואינו צריך אלא לדם חייב לכסות כו'. עי' במעיו"ט שכתב דאפי' שאינו צריך לאכילה שחיטה מעלייתא הוא ודלא כלבוש שכתב הטעם דבשפיכה תליא מלתא והא שפך. דע"כ א"א לומר כך דהא מש"ה שנה רבי בלשון חכמים כר"ש לענין שחיטה שאינה ראוי' דשפך לאו דוקא דאשר יאכל כתיב עכ"ל מעיו"ט בקצור ולענ"ד יפה כוון הלבוש ולבושיה כתלג חיור דבהמת קשה כיון דלר"ש צריכה שחיטה ראוי' א"כ למה כתב בקרא לשון שפך והוצרך לגלות אה"כ אשר יאכל לכתוב לשון שחיטה ונילף חולין מחולין משבות טבח ואף לר"מ הוס ילפינן ע"כ מטבות דכסוי במוקדשין לא נהיג והוה ילפינן מחולין אלא ע"כ דהאי ושפך איצטריך לשוחט ואינו צריך אלא לדם וא"כ ה"א למילף שפיכה שפיכה לענין שחיטה ראוי' להכי איצטריך לגלות אח"כ אשר יאכל דהא עכשיו דכתיב שפיכה ליכא למילף חולין מחולין דלא דמי שפיכה לטביחה אף לר"ש ועי' בתוס' ד"ה ור"ש ודו"ק:

דף צו ע"א גמ' מאי טעמא דרבנן ברי' הוא ור"י אכילה כתיב בי'. משמע דמ"מ ברי' הוי רק דשיעורו בכזית משום דאכילה כתיב ועי' כו"פ ס"ק ד' שכתב יש לתמוה כו' כמו אבר מן החי דצריך ג"כ כזית ומ"מ מקרי ברי' ע"ש וטעמא דצריך כזית עי' תוס' צ"ו ע"ב ד"ה ור"י בסס"ד וא"ת דלמא הא דכתיב בי' אכילה למימר דחייב בכזית אע"ג דאיכא כמה זיתים וי"ל דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם [פי' ולכן ה"א לומר דכתיב אכילה דאצ"ס ס"א עד דאכיל כולי' ולכן כתיב אכילה אע"ג דלא אכיל כולי' חייב בכזית] דלעולם לא מחייב עד שיאכל אבר שלם דהיינו בשר גידים ועצמות מדלא אשכחן כו' וס"ש דלא תאכל הנפש עם הבשר משמע אבר שלם עכ"ל וא"כ ע"כ אכילה דכתיב דצריך כזית אך דסגי במשהו בשר גידין ועצמות משום דמקרי ברי'. ואף דלשון התוס' ק"ב אינו מיושב כ"כ. מ"מ יש ליישב בקל:

דף קא ע"ב רש"י וכר' יוסי וכר' שמעון לא מצי לאוקמה קשה לי היכי מצינו לאוקי כר"ש הא ר"ש סבר אין בגידין בנ"ט ואמאי לקי משום קדשים והו דלר"ש ס"ל בפסחים דף כ"ב ע"ב דג"ה אסורה בהנאה וא"כ לא הוי קדשים איסור מוסיף כלל. וגם על פירושו של רש"י דתי' דהוי נמי איסור חמור קשה לי דהא רב אשי קאמר לעיל מאן נימא א"כ כל היכא דאיכא הומרא הכא והכא לא ידעינן הי נימיל וא"כ הכא אדרבה נבילה המורה שכן אסורה לעולם ואפי' לחולה שיש בו סכנה שצריך לאכול ביוה"כ אין מאכילין אותו נבלה וא"כ נבלה המורה. שוב אחר התפוש מצאתי קושי' רא"בונה בס' שער המלך הל' מאכלות אסורות ע"ש בסגנת טעם המלך ודבריהם דחוקים ע"ש וקושי' הכי יש לייסב דרש"י לשיטתי' דקרי לעונש חמור מוסיף ומוסיף ק"ל דתל אפי' קל על חמור. אך מ"מ אינו נוח לי די"ל דמוסיף קל על חמור ל"ל ועי' בחידושי רמב"ן יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה אמר ר' יוסי ואיסור כולל וחמור איח לי' אך לכאורה ז"א דהא הכא הומרא של יוה"כ הוא המוסיף וא"כ לא חל דהוי קל על חמור שיש שם חומרא אחרת ודו"ק וסברא זו ברורה למבין ועוד דהא למאן דל"ל כולל בזה בשום ל"ל נמי כולל חומרא כאן שאין בכאן וא"כ ה"נ יש ליישב וקושי' זו יש לדחוק ודו"ק: שוב מצאתי ראי' ברורה להסברא כלזו מתוס' יבמות דף לג ע"ב ד"ה ר' יוסי שכ' כן גבי מוסיף קל על חמור ע"ש ואי איתא כא הוי שום בשום דאטו מוסיף לאו חומרא הוא וע"כ דמוסיף עצמו אינו נקרא חומרא:

דף קיט ע"ב תד"ה ר' יוחנן הראשון. עי' מה שהקשה מהרש"א. לכאורה לולי דבריו נ"ל ברור דלק"מ דהתם נמי המקשן דקאמר ואי ביד ע"כ לא תיים לס' הגמ' דקולי' משמע שומר. וא"כ אליבא מצינן לאוקי לר' יוחנן אפי' ביד ועי' תוס' ד"ה ר' יוחנן השני ודו"ק היטב: בא"ד הו"מ וכו' עכ"ל. וכ"ל לפשיטות הרמב"ם דסוברים דר' יוחנן נמי בעי ליד כפול עכ"פ הוכרחו לומר כן דאל"ה קשי' היאך מוקי ר' יוחנן ביד וכת"ק הא ת"ק בעי ליד עכ"פ כפול. וע"כ להודיעך כו' אך לפי האמת י"ל דלפרש"י ג"כ נ"ל כן מדנקט ב' מצאי זיתים דהוי יותר מכפול. ויש לדחות דלא בעי לשנות כשני פולין ונקט כדרך התנא בכל מקום בשיעורי זית כיון דלא מצי למינקט כל שהוא ועוד יש בזה דברים ודו"ק: ד"ה ר' יוחנן השני. ול"נ הכרת לומר כן דלקמן קכ"ד ע"ב קאמר בר פדא ל"ש אלא אחריו ועי' רש"י דהא אתי כת"ק דאחרים דכבר ג"כ דאין שומר אפי' לכפול. ור' יוחנן ג"כ איירי התם ולא פליג עלי' ודבר קפרא בהא דבלאחריו ופליגי וא"כ אי איתי' דר"י מוקי לה לבריי' וביד. וא"כ בשומר מנ"ל לעשוה פלוגתא וע"כ בשומר כ"ע סברי דיש שומר לכפול וא"כ הוי למיפלג אבר פדא בהא דמאחוריו כ"ע לא פליגי דטמא. וע"כ דמוקי לה בשומר וסבר דבשומר נמי פלוגתא ת"ק וסבר דאינו שומר לפחות מכזית וזה נ"ע ברור ודו"ק היטב כי הוא נכון לפענ"ד: ד"ה ר' יוחנן השלישי. עי' ברשב"א שיטת רמב"ם דלר"י לא בעי ליד אפי' כפול. וא"כ קשה עליו קושי' התוס' דכאן וצ"ל דהך דלא זהו שיעורו מכה אפי' פחות מכפול איתמר ודו"ק היטב: ויש לי קצת ראי' כההולקין על הרמב"ם מדאמרי' כת"ש דאחרים אליבא דרב ואיהו ודאי כר' יהודה וביד לאחרים ע"כ סובר כר' יוחנן ולא מקבינן תיכף והא אחרים כפול קאמרי ולדעת ההולקין על הרמב"ם ניחא דלא מיסתבר כלל דליד אפי' כפול לא בעי אבל לדעת רמב"ם קשה ודו"ק היטב כי לפענ"ד היא קצת ראי' להרמב"ם: בא"ד דלא הטעה לומר לאוקמי ביד עכ"ל. וקשה לי היאך הוה טעינא כן דהא קולי קתני דהוי שומר וצע"ק:

דף קב ע"א תוס' ד"ה חלב. ול"ל מה לאמן שכן אסור וכו'. ויש לעיין א"כ ל"ל להגמ' למימר אליבא דאמת כיון דע"כ כאן לאו אליבא דר"י הגלילי איתא תמן על נבלה פרכא אחת ועל חלב פרכא אחרת לימא מה לאמן שכן אסור בהנאה ודו"ק: ע"ב גמ' מתרומה וחד מהנך. צ"ע ליכתוב תרומה או בכורים וחלב וערלים ואתו כל הנך דוק ותשכח גם לכאורה תרומה הוי הותר מכללו בחוץ לארץ. ובירק שאינו מכניסו. ובפירות אינן רק מדרבנן. וא"כ ליכתוב רק תרומה וערלים ואתו כולהו ואפי' חלב. דליכא למימר מה לאמן שכן לא הותר מכללו תרומה תוכיח וצ"ע לעת הפנאי ודו"ק ועי' בתשובות יד אלי' סי' כ"ז נ"ח ודו"ק: תוס' ד"ה לכתוב וכו' ובמאי י"ל וכו'. ויש לדקדק אמאי לא תירץ הגמ' ע"א דנבילה מחלב ואמן לא אתי לי' דה"מ באכילה. ויש לתרץ דהגמ' רוצה להקשות אפי' לס"ד דון מינה ומינה ואוקי באתרי' ודו"ק היטב. וא"ת א"כ למ"ד דון מינה ומינה ואוקי באתרי' נשארת קושית התוס'. ויש לתרץ דאותו מ"ד ע"כ לית לי' כלל דרשא דהטמאים. דאל"כ תקשי' אליבי' קושית הגמ' ל"ל ערלים לי' מהנך ול"ל תי' הגמ' ה"א די' ע"ש:

דף קבב ע"ב תד"ה למינהו (הא') תימה וכו'. וכ"ל להרן קושיתם דכיון דיכלינן למידרש מלמינהו דאתי למעוטי שאר שרצים או דאין להם עורות כבשר או דאין לירן אסור מסתברא למדרש לענין עורות בלבד אבל לענין רוטב וציר כולהו אסורי דאם נדרש הד ענין ד"מ לענין רוטב יהי' עורות כולן כבשרן. והוי דבר תדש דליתא בשום ענין אחר משא"כ אם נדרוש רק לענין עורות אבל לענין רוטב כולן אסור שפיר לא הוי חידוש כלל דה"נ אשכחן לענין חמץ מנבלה ותרומה וביכורים וטובא דקא חשיב לעיל ג"כ ע"ש ודו"ק:

דף קכד ע"ב תוס' ד"ה אבל וכו' כת"ק דאחרים וכן פרש"י ויש לדקדק קצת דאמאי לא קאמרי כר' יהודה בן נקוסיא דאייתינן בגמ' מקודם דריב"ר דאפי' בכפול לא ואפי' בשומר וכמ"ש בתוס' שם דף קי"ט ע"א ד"ה ר' יוחנן הראשון ודו"ק היטב: ד"ה ר' עקיבא. לדברי דר' ישמעאל וכו'. וקשה לי א"כ תפשוט בעיא דרב הויא שבא מהך ברייתא דר' ישמעאל את שבא לכלל מגע דאי לית לי' הקושיא דתוס' במ"ע אמאי לא פריך לי' ר"ע משום דעור מבטלו. ועל הרמב"ם תמה אני למה כתב פ"א מהל' אבות הטומאה הי"ב טעם דאין בא לכלל מגע. הו"ל להביא טעמי' דמתני' דעור מבטלו ועי' בכ"מ שם ודו"ק: ומה שתי' הכ"מ שם דדוקא לענין עור אמרי' את שבא וכו' ולא לענין דקיסם ואחרי דברים ע"ש. נ"ל להכריח זה מהגמ' דאל"ה תיקשי מה קמיבעי' לי' לרב הויא דלמא אית לי' והכא משום דיש גד. א"כ בקיסם דליכא גד הוי לר' ישמעאל טהור. ומתני' קתני דאפי' ר"ע מודה. ועכצ"ל דאע"ג דר"י בעי גד טומאה מגע היינו דוקא בעור אבל בקיסם לא. ומיהו טעמא דמילתא לא ידענא והוי כחלום ואין לו פותר ודו"ק היטב כי עוד יש בזה לעיין בגמ' וביש"ש: ולכאורה יש להביא ראי' לדעת התוס' ע"א ד"ה שהם דלר"ע במגע נמי מטמא. דהגמ' בסיפא דסוגיא בעי למימר כתנאי וכו' ועי' דלפי הס"ד אתי' כר"ע דהא באינן מחוברין בעור איירי. וא"כ אי ר"י ליתני רבותא טפי דאפי' בעור אין עורם בטלן וע"כ ר"ע והפ"ס קתני דנוגע טמא. וכ"ל דע"כ לפי התוס' נ"ל דהאי את שבא לאו כללא היא דכל שמטמא במגע ע"כ מטמא במשא דא"כ אמאי קאמר הגמ' ת"ש מודה ר"ע בב' חצאי זיתים והא לאו נושא ומאי קושי' הא במגע מטמא דלענין מגע לא כתיב נושא וא"כ במשא נמי מטמא וע"כ כנ"ל ודו"ק: אך שוב ראיתי דיש לפקפק בזה דהרי במתני' דבסמוך נאמר (קכ"ה ע"א) מנין שאף במשא. את שבא לכלל מגע וכו'. וגם משמע דהיקשא הוא ואין היקש למחצה. וא"כ לכאורה שוב צ"ע מאי פשיט ממודה ר"ע וכנ"ל. אך באמת לק"מ בלא"ה דאע"ג דהוקשו מגע למשא מ"מ כי קא גלי קרא במשא דנישא דוקא. א"כ לא ילפינן ממגע וברור ופשוט וק"ל:

דף קכה ע"א תוס' ד"ה נוגע וכו' אלא כנגד המות. ועי' מהרש"א ולי קשה עוד על דברי התוס' דהרי ר' יוחנן סובר לעיל דף קי"ט ע"ב דהוי שומר ע"ש ומצאתי משנה באהלות פ"ג משנה ד' המת מבחוץ ושערות מכניסים הבית טמא והתם ודאי אין הבית מאהיל כנגד המת שהרי המת מבחוץ וצ"ע ליישב על רבותינו בעלי התוס' ודו"ק היטב: בא"ד הא לא קתני נמי משא וכו' עכ"ל ולולי דבריהם ז"ל הייתי אומר דלק"מ דהכא תנא בסיפא כן המטמא במגע מטמאה במשא וק"ל: בא"ד דלא מיסתבר לי' לאוקמי' כר' יוסי עכ"ל לא זכיתי להבין דבריהם דלכאורה כוונתם דלא מסתבר לי' לאוקי כיחידאה וא"כ צ"ע מ"מ הקושיא במ"ע דהא מסקינן ע"ב דמתני' אתי' כיחידאה כר' יוסי דקרי לי' נוגע אוכל וא"כ אמאי לא אוקמא כר' יוסי וקושי' התוס' דאו הוי כולה כר' יוסי והשתא הוי כהא דאוכל קרי נוגע ר' יוסי ובהא דטומאה רצוצה בוקעת דלא כר' יוסי ועי' במהרש"ל ובלין ודו"ק היטב ודבריו דחוקין ע"ש:

דף קכט ע"א רש"י ד"ה ר"מ היא וכו' הוא. צ"ע דמהא מתני' לא מוכח כלל דסבר ר"מ טומאת בית הסתרים כדאמרי' שם בגמ' ולכ"ע לא הוי התם טומאת בית הסתרים ע"ש בגמ' רק מברייתא שם ודו"ק וצ"ע: סליק

הגהות וחדושים על מסכת חולין

מאת הגאון מוהר"ר צבי הירש זצ"ל אבד"ק בערלין נכד החכם צבי זצ"ל.

דף כד ע"א במתני' כשר בלוים. נ"ב עיין בהרע"ב דכתיב מבן חמשים שנה וכו' ויש לעיין בזה שהוא לשון הרמב"ם ז"ל בפירושו ואמאי לא נקיט נמי פחות מבן שלשים שכשר בכהנים ופסול בלוים דהרי פשוט הוא בברייתא דף כ"ד ע"ב דמייתיא שתי שערות כשר הכהן לעבודה ואפי' לר' דאמר מבן עשרים היינו מדרבנן ולחד לישני' אפי' מדרבנן ליכא פסולא וכן פירש"י שם דף כד ע"א דלוים בשנים פסולים פחות מבן שלשים ויותר מבן חמשים ולאפוקי' מהרווייהו אתא דליתנייהו בכהנים ופשוט וצ"ע על הרמב"ם והרע"ב. ובסיפא דנקטו בבית עולמים נמי משום קול משמע דלענין שנים אין שום חולק ביניהם נראה דבבית עולמים אפי' מכמה שלשים לוים נמי כשרים כמו בכהנים וכן נראה דהא בד"ה כ"ג מנה להו מבן עשרים עיי"ש. מפסוק כ"ד עד ס' פסוק כ"ז. וכן בד"ה ב' ל"א פ' י"ז [ושם משמע לכאורה דה"ה כהנים וצ"ע בשמעתין דף כד ע"ב דנקיט לי' מפסוק דעזרא ולא נקיט הנך דקדמי במעשה וגם דשם לא כתיב לנצח ודו"ק ואי יש לחלק ולומר דלוים דווקא א"כ ה"נ מנלן דאכהנים קאי ומשום דכהנים איקרי לוים עיין בשמעתא] ומשמע דה"ה פחות מכאן כל שהוא גדול כשר מדינא כדאמרינן בגמרא גבי כהנים וצ"ע בהרמב"ם פ"ג מהל' כלי מקדש ה"ז שכתב זה שנאמר וכו' ומבן חמשים שנה וכו' משמע דהא דנקיט מקמי הכא קאי אפי' לדורות וזה א"א כדכתבינן ועיין ברמב"ן עה"ת פ' בהעלותך וצ"ע ועיי"ש בהרא"ם ובנחלת יעקב והדברים ארוכים. שוב מצאתי להדיא בספרי פ' בהעלותך וז"ל שעד שלא נכנסו לארץ היו הלוים כשרים מבן שלשים עד בן חמשים והכהנים משהביאו שתי שערות עד עולם אבל משנכנסו לארץ אין הלוים נפסלו אלא בקול וזה מבואר כדברי. ומדי עברי בדברי הרמב"ם ז"ל הנ"ל ראיתי דבר מתמי' בכ"מ שם שכ' הרמב"ם ז"ל שם וז"ל ואינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהי' איש וכו' והקשה עלי' הכ"מ דזה מאמר הסותר הקודם דבעי שלשים שנה ותירץ ע"ז ג' תירוצים למעיין וצ"ע ואינם מכוונים לדברי הרמב"ם. ואין ממפרשיו שהרגישו בזה ולדידי דברי הרמב"ם פשוטים דקאי אמי שלא הביא שתי שערות ולא סימני גרים דאינו נעשה גדול עד שיעברו רוב שנותיו ואחר החיפוש הרבה מצאתי כן בס' קרית ספר למהר"ם מטראני ותמיהני על המשל"מ דכולי יומא שמעתא דהרב הנ"ל בפומי' וכאן לא הביאו אם שהוא פשוט וברור:

דף נו ע"א מתני' ונחמרו בני מעיה. נ"ב בערוך הביאו בשורש חמד בדלי"ת וכן הביא מהרי"א אלגאזי בספרו נאות יעקב בקונטרס מענה לשון מן הרד"ק בשם רבינו האי מ"מ הביא הערוך שיש גורסין ברי"ש וכן הוא ברש"י והרע"ב ולפי גירסת רב האי שהביא מההיא דלחם תמודות:

דף נט ע"א מתני' וקרסולים. נ"ב ה"ג וכן הוא בערוך ובש"ס אבל לפני הגירסא קרצולים ובאמת הכל ענין אחד עיין במתורגמן עם היות שהערוך מביאו בשנים ומ"מ נראה לי שבש"ס הגיהו על פי טעות המגיהים אשר לא ידעו לפרש דברי רש"י ובאמת דהגרסא שלפני רש"י סי' וקרסולי' וסי' נראה שסייך למטה לכנפי' לענין שתופיו את רוב ולכן כתב רש"י דהרסולים גרסינן ולא קרסולין וזה ברור שוב מצאתי במהרש"א ז"ל שכתב כן בשם ס"ח ולא ידעתי למה כתב כן בשם ס"ח דאחרי שהוא ברור כן בלי ספק:

דף קטז ע"א במתני' המעמיד בעור של קיבה. נ"ב כן הוא הגירסא בש"ס אבל במשניות שמנוקדים ד"א לא מצאתי מלת כשרה וכן נראה מדברי הרע"ב וכן הוא עיקר למעיין בפוסקים עיין בר"ן מה שהביא בשם ר"י מיגש ז"ל וכן מבואר ברשב"א להדיא וכן מוכח לפי דעת רבינו תם ז"ל שהביאו הפוסקים בשמו וכן סימנו התוס' ז"ל במתניתין ונראה שאחד כתב זה לסימן בגליון ספרו שהנה משנתו על פי הר"י מיג"ש והרמב"ם ז"ל וטעו המעתיקים וכתבו בתוך המשנה כאשר אירע זה פעמים רבות גם בהרא"ש ליתא והמיוחד על התוי"ט שלא העיר בזה גם במשניות עם כך נחת הגרסא כמו שכתבתי:

דף קכו ע"ב מתני' האבר מטמא. נ"ב עיין ברע"ב סוף ד"ה האבר מטמא שהרי אפי' בשר הפורש מן החי לא מטמא כש"כ אבר עכ"ל והוא מלשון רש"י ז"ל דף קכ"ח ע"ב וכ"כ רש"י ז"ל במשנה לקמן דהא דתנינן הבשר טהור גבי אדם מתוקמא כר' נתוניא ור' יהושע בעדיות עיי"ש ברש"י דקכ"ט ע"ב ואפשר דלזה הי' רומז רע"ב לקמן במתני' במ"ש והא דבשר הפורש מן האדם וכו' תנן בהדיא בעדיות עיין תוי"ט בד"ה טהור שמתקו מכל וכל [עם היות שאפי' לדברי רש"י ז"ל בפורש מן החי לא מתני' בהדיא מ"מ אין צורך למותקו בשביל זה וכ"ש למ"ש בעזהש"י] אלא שאני בעניי ובעטוונותי לא זכיתי להבין דברי רש"י ז"ל מכל וכל אם מה שכתב לקמן עיין מה שהקשה מהרש"א ז"ל שם בגמרא על אוקמתא בתרייתא שהביא התוי"ט לקמן במשנה ע' בד"ה ור' שמעון אלא דהוא ז"ל פשיטא לי' דברי רש"י דמתני' שם ונמשך ג"כ אחר דברי רש"י ז"ל בכאן דכל שכן ואני שמעתי ולא אבין דמאי כ"ש הוא זה דבשר מן החי התורה התירתו כל זמן שאינו אבר שלם משא"כ אחר שנחתך אבר והוא טמא כנבלה עצמה א"כ כבר אפשר שהפורש ממנו יהי' טמא כפורש מן הנבלה וכן במת ותו דהרי בהדיא תנינן בהסיא מתני' דפ"ו דעדיות דהיינו טעמא דר"א כשאמרו לו מה ראית לטמא כזית בשר והיינו ודאי משום דפשיטא להו דכזית בשר הפורש מן החי איהו נמי מטהר. והקשו לו דא"כ אף הבשר הפורש מן האבר יש לנו לילך בתר תחלתו והשיב להם מצינו אבר מן החי כמת שלם וכו' ר"ל שאין אני מטמא מחמת תחלת פריסתו אלא מחמת שפורש מן האבר הטמא וכן הי' תשובת ר' נתוניא עיי"ש אלא שחכמים השיבו עליהם מדברי עצמם אבל וודאי דאין ללמוד ק"ו לפורש מן הטמא לפורש מן הטהור. ובהיותי מצטער מאד על הדבר הזה מן שמיא אנהירני לעיינין לעיין בר"ש מס' כלים פ"א משנה ה' שרמז להוספתא דעדיות ובדקתי ומצאתי בסוף פ"ב [שוב מצאתי בר"ש ז"ל אהלות פ"ב משנה ו' הביא כל התוס' כמות שהיא עיי"ש] השיב ר' יהושע על דברי שניהם ומה החי שיש בו רמ"ח אברים עצם ובשר הפורשים ממנו טהור אבר מן החי שאין בו אינו דין וכו' השיב ר"י על דברי ר' יהושע לא א"א בפורש מן החי שכן פירש מדבר טהור תאמר באבר מן החי שכן פירש מדבר טמא ע"כ והודה לה' על חלקי. ואולי רש"י ז"ל ס"ל משום דהלכה כר' יהושע איתא נמי להך ק"ו והוא תמוה מאד ועכ"פ מוכח מהתם דר"א נמי מודה בבשר מן החי וכן מוכח עוד שם בתוספתא למעיין שם ואין צורך לדחוק לא במשנתינו ולא במשנה דלקמן ודברי תורה של ישראל רש"י ז"ל והנמשכים נ"ע רב: סליק

מהגאון המובהק וכו' מו"ה בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"א ברש"י ד"ה הכל שוחטין ולמר לאתויי כותי או מומר. נ"ב ולמר לאתויי שא"י אם הוא מומחה או מוחזק וכ"ה ברש"י שבר"יף: שם ברש"י ד"ה אלא הכל ממירין. דהתם תנן אין ממירין בשל אחרים. נ"ב לא נמצא שם וע"ש ברש"י דף ז' ד"ה לא ושם דף ט' גי' סילקוס והתניא אין אדם מתפים וכו': שם בתוס' ד"ה הכל שוחטין כדאמרינן בפ' כל הפסולין וכו'. ונדפס בצדו בהגהות מהרי"ב ז"ל עי' בתוס' כתובות דף כ"ד וכו' וקל"ע. נ"ב וכבר הרגיש בזה בט"ז ביו"ד סי' א' סק"א ע"ש: שם בתוס' ד"ה שמא וכו' וליכא למימר דדיעבד נקט. נ"ב נ"ל דהוי אמילתא דדיעבד נקט:

דף ה ע"א בגמ' אטו שער שומרון גורן הוי. נ"ב עי' בריטב"א כאן שפירש משום דתנן בלא יתפור דף כ"ד ע"ב דמרחיקין הגורן מן העיר חמשים אמה ע"ש: שם בתוס' ד"ה מכם ומביתו לא נפקא אלא שלא עלה לבעלים לשם תודה. נ"ב נראה שא"צ להגיה כמו שהוא בחלופי גרסאות רק למחוק תיבת אלא והוא אחת עם הגהת החילופי גירסאות: ע"ב בגמ' אף רב אסי אכל משחיטת כותי. נ"ב ואף דרב אסי גזר על שחיטת כותי לקמן דף ו' נ"ל דכאן קודם גזירה הוי דמעיקרא לא חיים למיעוטא ואח"כ נתרבה המיעוט וחזר לביות רוב ולכן גזר עלייהו רב אסי גופא בסוף ימיו כן כתב בעל המאור ז"ל ולולא דבריו ז"ל היה נ"ל דהכא גרסינן רב אסי דהוא חבירו של רב כהנא רביה דרב הונא ולקמן רבי אסי גרסינן דהוא חבירו דר' אמי והיה קטן מרב הונא וכמש"כ התוס' לקמן י"ט ד"ה אמר רב הונא ע"ש:

דף ו ע"ב בהגהות מהרי"ב לא מצאתי בשום משנה רק בתוספתא שבועות פ"ח. נ"ל טהרות פ"ח: שם ועי' ר"ש בפ"ז דטהרות. נ"ל בפ"ז דשביעית: שם בתוס' ד"ה והתיר. משמע הסוגיא דחייב במעשר. נ"ב עי' בר"ש בפ"א דדמאי שכתב דכך כו' משמע קצת כו' ובאמת לע"ג דאין שם משמעות כלל להמעיין בסוגיא דבילה דף י"ב וכבר הרגיש בזה בספר מגיני שלמה ע"ש ואמנם בע"ז דף נ"ח ע"ב בתוס' שם ד"ה בנר איתא התם דהביאו ראיה מהא דאמרינן התם דר' טובי ה"ל גרבא דתמרא דתרומה ע"ש וכ"ה בסמ"ג בהל' תרומות עשין קל"ד ואמנם אין משם ראיה רק לתרומות תירוש דבהכך דאורייתא והרי כאן הוסיפו להביא מבילה דגם תרומת פירות נוהג בחו"ל ופשוט דכוונתם להביא ראיה מהא דמקשה שם על הא דאמרינן שם דמוללין מלילות ומפרכין קטניות ביו"ט דא"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה וכ"ה להדיא בתוס' בע"ז שם ועל זה ליכא שום ראיה כלל די"ל דהא דמקשה דא"כ מצינו [illegible]

ר' חנניה וכו' בשמלאה בתוך הבית ונראין דברי ר' יהודה וכו' ולפ"ז אין צורך למחוק האי ונראין השני וק"ל: שם בתוס' ד"ה מאן תנא וי"ל בגדול עומד. נ"ל דגדול עומד:

דף טו ע"ב בתוס' ד"ה כגון. כמו כאן קילן בן עזאי הורמסי תרומה. נ"ב בגמ' שם הגי' קינן בן זכאי וכ"ה הגי' ברש"י שם ע"ש [ומיהו בהגהות מהרי"ב שם כתב דבערוך הגי' בן עזאי כמו גי' התוס' הכא] ולפי מש"כ שם רש"י שהתלן ועקרן לאחר גידולן אין ראיה כלל לפי' ר"ת ז"ל הכא וק"ל:

דף טז ע"ב בגמ' תיפוק לי משום דאמר מר וכו' אמר רב פפא קיצות פי מכה קאמרינן. נ"ב ק"ק ליפני הא בלחה הא ביבשה וכדמשני התם וע"ש בפירש"י וברב אלפס ז"ל:

דף כ ע"א ברש"י ד"ה כ"ש כי עביד מליקה בשחיטה. נ"ל כשחיטה: שם בתוס' ד"ה אלימא. ע"י שחיטת סימנין. נ"ל שמוטת סימנין: ע"ב ברש"י ד"ה מלק וכו' שלא נטמאה במגעה. נ"ל שלא נטמאת במגעה: שם ובטומאת משא נמי אינו טמא שלא זז עד שבלעה. נ"ב עי' בנדה דף מ"ב ונ"ע שוב מצאתי להר"ש ז"ל בפ"ה דזבים משנה ג' שהביא שם דברי רש"י ז"ל אלו וע"ש מש"כ בזה: שם בא"ד דבשל מוקדשים אמרינן התם דמטמאה. נ"ב הוא לקמן דף ע"ה ודף קכ"ג:

דף כא ע"א בתוס' ד"ה כמשפט ולא כתוב בהדיא. נ"ל ככתוב בהדיא: שם וכן יעשה לפר. נ"ל ועשה לפר: ע"ב בתוס' ד"ה מה הטאת. דלא אהי מחולין כדאשכחן. נ"ל דלא אתו מחולין דווקא כדאשכחן: שם משום דהי קרבנות נדבה דלא אתו מחולין. נ"ל משום דאיכא קרבנות נדבה דלא אתו נמי ממעשר: שם בתוס' ד"ה והיינו דלא שני ברוב מנומנם. נ"ל דלא ליסגי: שם דתנן אר"א בר"ש. נ"ל דתניא אר"א: שם עם סימן בעוף. נ"ל עם סימן הראשון בחטאת העוף: שם לא תתוך רוב בשר. נ"ל דלא תתיך וכמ"ש: שם מתניתין דלא כראב"ש. נ"ל מתניתין דזבחים דלא כראב"ש: שם בתוס' ת"ל והקריבו. נ"ב שייך לעיל כ"א:

דף כג ע"א בתוס' המתחיל בדף כ"ב ד"ה איצטריך. דהוי או למעט או כשב פרט לכלאים. נ"ל כמו או כשב: שם בתוס' וספק מגורע דמייתי אשמו. נ"ב עי' תוס' זבחים ע"ו ד"ה למחרת: שם בתוס' ד"ה כי איצטריך. ומשמע בפ' המזבח מקדש. נ"ל ומסיק בפ' המזבח מקדש: ע"ב בתוס' ד"ה דאמר מנחת כבשים בשל אילים. נ"ל בשל פרים ואילים וכ"ה במשנה ובתוס' שם דף צ"א:

דף כד ע"ב במסורת הש"ס נ"א וסוערי רש"ל. נ"ל וסועדי:

דף כה ע"א בתוס' ד"ה כל הכלים ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטינן. נ"ל לא נקטיה: ע"ב בעין משפט אות א מיי' בפ"א מהל' כלים וכר"י. נ"ב ציון זה הוא שלא במשפט כי שם בפ"א דכלים לא מיירי מדין גולמי כלל רק כתב שם דפשוטי כלי עצם טהורין מה"ת ככלי עץ ואדרבה בפ"ה הלכה א' כתב דקרוב בעיני שכלי עצם ככלי אשכרוע ואין גולמיהן מקבלין טומאה ע"כ והיינו כרב נחמן וע"ש בהשגות הראב"ד וכ"מ ומל"מ שם:

דף ל ע"ב בתוס' ד"ה התליד. ושהה במיעוט סימנים דלקמן מפרש דשחט בסכין רעה וכו'. נ"ב ור"ל דהך אבעי' לא משכח"ל רק בסכין רעה לבד דאף שעיקר השהייה בזה הוא רק מה ששוחט מיעוט בתרא של סימן ראשון וכיון שאינו צריך לשוחטו כלל הרי על שחיטה זו עצמה הו"ל שהייה בין שחיטת רוב סימן ראשון להתחלת שחיטת הסימן השני דהו"ל שהייה בבהמה וא"כ הו"ל לכאורה שהייה בכה"ג גם בסכין חד ויפה במה ששוחט והותך מיעוט בתרא של סימן הראשון בסכין זה אבל באמת בסכין חד הרי לא משכחת לה כלל שישהה בהתיכת מיעוט סימן לבד כשחיטת רוב שני סימנין עכ"פ שהוא שיעור שהייה לכל הפחות אבל בסכין שאינו חד משכח"ל ששהה בחתיכת מיעוט סימן אחד כשחיטת רוב שנים בסכין חד או בסכין בינוני עכ"פ דבסכין בינוני משערינן כמש"כ הש"ס ז"ל ועי' בפמ"ג במשבצות זהב סי' כ"ג סעיף ג':

דף לג ע"א בתוס' ד"ה אחד. דעובד כוכבים אסור במשהו בשר גידים ועצמות וישראל לא מיתסר אלא בכזית בשר וכו'. נ"ב נ"ל לפרש דמש"כ במשהו בשר וגידים ועצמות דר"ל דע"י אלו ביחד מקרי אבר ובלא גידים ועצמות לא הו"ל אבר כלל אבל מ"מ י"ל דס"ל כהרמב"ם ז"ל בפ"ט מה"מ דלבן נח לא בעינן כזית באבר מן החי כדבעינן בישראל לקמן ק"ב אך עכ"פ מוכרח מדברי התוס' לכאורה באידך דינא שכ' הרמב"ם שם ג"כ דב"נ מוזהר גם על בשר מן החי דע"כ נ"ל דהתוס' לא ס"ל כהרמב"ם ז"ל בזה דאל"ה לא הו"ל למימר גיד ועצם כלל ודוחק לומר דאו או קאמרי אע"ג דבהרמב"ם ע"כ צריך לפרש כן דב"נ מוזהר על אבר מן החי דהיינו גידים ועצמות בלא בשר וכן מוזהר על בשר ואף בלא גידים ועצמות אך בתוס' אין לפרש כן. אך למש"כ בדעת התוס' הנה היה להם להקשות מכל אבר מן החי דעלמא דלב"נ לא בעי שיעורין כלל וישראל לא מחייב אלא במשהו בשר וגידים ועצמות ביחד בכזית דוקא כדלקמן דף ק"ב: [מדף ל"ג עד ד' ע' נחסר שם מהגמ' חולין שלו ותבל על דאבדין וכו']:

דף ע ע"א בתוס' ד"ה מאי לאו. דינא מתותך "מרובו". נ"ל משילא רובו: שם בתוס' ד"ה כרכתו כמו גירסת ר"ח כרכתו אחזתו. נ"ל כרכתו אחותו: ע"ב ברש"י ד"ה אי לאו דאפקינא מהקישא דלא נקיט. נ"ל לא נקיט.

דף עא ע"א ברש"י ד"ה כשם בטומאה בלועה. נ"ב צריך לציין גמ':

דף עג ע"א בגמ' כמה מליטו וכו'. נ"ב הוא פסקא וציון על מתני' עד תיבת תניא: שם בתוס' ד"ה מטבל. כתוב בצדו בהגהות מהרי"ב ועי' ברא"ש שתי'. נ"ל ועי' בר"ש וברא"ש:

דף עד ע"ב בתוס' ד"ה דגמר. דאין פודין בשחוטה. נ"ב נ"ל דאין פסח בשחוטה. ומש"כ בתוס' עוד כדאמר בפ"ק דבכורות נ"ל בפ"ב דיומא דף מ"ט [ועי' תוס' לקמן ע"ה ד"ה זה דנפק"ל מהיות משה מתיותא דשה ודלא כרש"י שם בבכורות ומש"כ המהרש"ל והמהרש"א ומהר"ם ז"ל בזה לא נ"ל:

דף עה ע"ב בתוס' ד"ה אף כחול. הא דתניא מונאי שבת. נ"ל הא דתנינן: שם בתוס' מפני שאין שבת עליו באימה. נ"ב בירושלמי הגי' מפני אחר שאין אימת שבת עליו וכן הגיה המהר"ם ז"ל ואכן באמת אין צריך רק להוסיף תיבת אחר בתוס' וכ"ה בר"ש פ"ד דדמאי שם מפני אחר שאין שבת עליו באימה ע"ש והגהת המהרש"א והמהרש"ל ז"ל לא נהירא:

דף עו ע"ב בגמ' אמר רב פפא הלכך בעינן רוב עוביו ורוב היקפו. נ"ב כעין זה בשבת דף כ' ע"א:

דף עח ע"א בתוס' ד"ה אותו ואת בנו. דף קל"ה נ"ל קל"ח: שם בתוס' ד"ה מנין. בו ביום אביו. נ"ל אמו והוי ככו"ע ומיהו יש לקיים הגי' שלפנינו אביו והוא רק לתנויה: שם באו"ד במוקדשין לא הוי מוקמינן. נ"ב תיבת לא טס"ה [וכן בדפוס פפד"מ ליתא לתיבת או] או דנ"ל אי לאו דמיעט קרא דבמוקדשין לא נהיג הוי מוקמינן וכו'. ועי' תוס' לקמן ק"ל ד"ה ת"ל ואתן אותם: ע"ב בתוס' ד"ה זה. בתשלומי ד' וה'. נ"ל ובתשלומי: שם ומן העזים. נ"ל מן הכבשים ומן העזים: שם דגזרה שוה. נ"ל בגז"ש: שם למאי הילכתא לקדשים ולא קאמר. נ"ב נראה דנ"ל למאי הילכתא ולא קשיא דלא קאמר כו' וב"ח מוחק לגמרי לתיבת בקדשים:

דף עט ע"א בתוס' ד"ה ולהגניה. דמשמע כרוך אחריו. נ"ל נמי משמע דכרוך אחריו: ע"ב בתוס' ד"ה לימא ואע"ג דרב אסי. נ"ל דר' אסי: שם ובהמוכר את הבית דף ע' מפורש בהורך וכתב מהרי"ב לפנינו שם לא מצאתי ולכן באמת מש"כ דף ע' טס"ה ונ"ל דף ס"ב ע"ב בתוס' ד"ה איתמר:

דף פ ע"א ברש"י ד"ה בריה וה"ל אמרינן בב"ק דף ע"ה כו' והכי נמי אמרינן בב"ק חוץ מר"א ומחלוקתו. נ"ב שם בב"ק דף ע"ח לא נזכר כלל דאין חיה מתעברת מבהמה רק דפריך שם וטהורה מטמאה מי מעברא אין וכו' ואין זה ענין כלל לענין אי חיה מתעברת מבהמה לכן נ"ל דטס"ה ונ"ל וה"כ אמרינן בבכ"ק והוא ר"ת בבכורות בפ"ק והוא שם דף ז' ע"א:

דף פג ע"ב בתוס' ד"ה אין כילה בתורה מנחה. נ"ל בתורת מנחה: שם דכל הפתח. נ"ל לכל הפתות: שם בגמ' וליבטליה קמוסיף אבנין. נ"ב עירובין דף ק"ד וע"ש ברש"י:

דף פד ע"א בגמ' גודין ועומדין. נ"ל ניגודין: ע"ב בגמ' ספקא ודאי יו"ט דחיא וכו'. נ"ב בירושלמי ביצה פ"א ה"ג הגי' מה ספק יש שם יום חול הוא יתקע יו"ט הוא יתקע ע"ש: שם ברש"י ד"ה וספיקא דהגיא טומטום ואנדרוגינוס חייבים וכו'. נ"ב מחייבים אינו ראיה די"ל דחייבים מספק לשמוע תקיעת שופר מאחרים שתוקעין לעצמן אבל בירושלמי שם מביא ראיה מהברייתא דתנינן דאנדרוגינוס מוציא את מינו וכו' ע"ש:

דף פו ע"א בתוס' ד"ה רוב. אדם טהור. נ"ל אדם אחר וכ"ה בטהרות שם: שם כדתנן. נ"ל כדתניא בתוספתא: שם בד"א שהניחתו. נ"ל אמר ר' יהודה בד"א:

דף פז ע"א בתוס' ד"ה רואין. נ"ב נראה שדיבור זה שייך לקמן עמוד ב' על משנה דזבחים: שם דם הפר היה ניכר. נ"ל דם הפר מיד היה ניכר:

דף פח ע"א ד"ה רבע. ומיהו לרמי בר חמא ורב חסדא. נ"ב שם לא הוזכר רב חסדא: שם הא ר' ירמיה. נ"ל הא ר' יהודה:

דף פט ע"א בתוס' ד"ה והתניא. בנטל עובד כוכבים. נ"ל בשל עובד כוכבים וכ"ה בתוס' יבמות דף ק"ד: ברש"י ד"ה ורבא בעפר עפרה. נ"ל בעפר אפרה או דנ"ל בעפר שריפתה:

דף צג ע"א ברש"י ד"ה וזהו שנחלקו בו ר"י ור"ע בא"ט דף מ"ט. נ"ב ע"ש ברש"י ד"ה אף כל וכ"ש כו' וצ"ע וכבר עמדו ע"ז הגאונים ז"ל ועי' באורך בהגהות משנה למלך ז"ל בפי"ג משגגות הלכה ה': שם בתוס' ד"ה תתכס. שהחוטין של ימין. נ"ל שלמין:

דף צה ע"ב בגמ' ואת בנימין תקח ובעא. נ"ל תקחו בעא:

דף צו ע"א בתוס' ד"ה פלניא אע"פ שבעלה הראשון נודע וכו'. נ"ל אם נודע שבעלה הראשון היה מת כבר וכו' וכ"ה בספר מראות הצובאות בפתיחה לסעיף כ"ד ע"ש:

דף צח ע"א ברש"י ד"ה ההוא דאתא. פלגא דזיתא וכו'. נ"ב ועי' בירושלמי בפ"ז דתרומות: שם בתוס' ד"ה בבינה. ובירושלמי גבי גיעולי בילים. נ"ב עי' תוס' לעיל ס"ד: ע"ב בגמ' סבר בשר בהדי בשר משערינן. נ"ב במדרש רבה פ' נשא פרשה ע' הגי' מ"ד כמאה אתה מוציא העצמות מן הזרוע:

דף קב ע"א בתוס' ד"ה אלא לאו. גבי נבלת עוף. נ"ל וגבי נבלת עוף: בא"ד גבי טהורה דוקא הוא דאמר שחופה. נ"ל דגבי טהורה הא"נ דאמרינן דשחיטה מכשרה לה נמי גם לבני נח:

דף קד ע"א ברש"י ד"ה סבר לה כר"ע דאע"ג דצריך לאמלוכי לא שקיל. נ"ב נ"ל דצריך לאמלוכי ולא שקיל מנפשיה מיניה הוא: שם בעין משפט אות ג' טוש"ע יו"ד סי' רי"ז ודלא כהאי תנא. נ"ב טס"ה דאדרבה פסקו בהדיא ככך תנא דמתני' רק דבאידך מתני' דנדרים בהנודר מן הירק לא פסק הרמב"ם כר"ע וע"ש בכ"מ: שם בעין משפט אות ד' מיימון שם וכו'. נ"ב הרמב"ם פסק דלא כר"ע וכמש"כ: שם בתוס' ד"ה אלא תו"ל שלא תשתכח תורת חלה. נ"ל תורת חלה שנאכלת: שם בחלה אור דא"י ואחת לכהן. נ"ל בחלת אור דא"י משום דהחלה טמאה עכ"פ ואחת לכהן: בא"ד ואחת לכהן שלא תשתכח. נ"ל שלא תשתכח תורת חלה הנאכלת: בא"ד אמר רבינא הלכה. נ"ל הלכך: בא"ד שהיה צריך לפרש. נ"ל להפרים: ע"ב בא"ד וכמו שלא גזרו על תערובת דמאי. לעיל ו':

דף קו ע"א ברש"י ד"ה השתא לחולין ולמעשר. נ"ל לחולין ולמעשר ולתרומה ולקודש מטבילין: שם ברש"י ד"ה נט"י לחולין. כנוהגות בחולין. נ"ל הנהיגוה: תוס' ד"ה מים. משלים למי בהר. נ"ל למי כיור:

דף קז ע"ב ברש"י ד"ה תפיסה אחת. ס"ד הא בלא שולחן אוכל עליו. נ"ל בלא שנים אוכלין עליו או דנ"ל בלא שולחן שאוכל עליו [ור"ל דאפי' בשולחן שסודר עליו את התבשיל כדלעיל דף ק"ד נמי ליתסר כיון שהוא בכרך אחד ונוגעין זה בזה וכדקתני מתני' ובלבד שלא יהיו מגעין וכו']:

דף קח ע"א בגמ' ור' שמעון בר רבי. נ"ב ברי"ף וברא"ש סי' כ"ב לא גרסי ר"ש בר רבי ובזה א"ש ד' רש"י לקמן ק"ט שלא הזכיר ג"כ ר"ש ברבי ע"ש וע"כ דגריס ג"כ כגי' הרי"ף והרא"ש ז"ל וכן משמע קצת דלא גרסינן ליה שלא יחלוק ר"ש ברבי על אביו דס"ל לקמן דף ק"ט דאפשר לסוחטו אסור: שם ברש"י ד"ה דאי ס"ד דלא גמרינן להו: מבשר והלב. נ"ב ב' הנקודות שבינתים טס"ה והכל דיבור אחד ותיבות מבשר וחלב הוא סוף דבור ואח"כ מתחיל הדיבור מ"ט לא גמרינן וכו': שם ברש"י ד"ה אי חידוש הוא. בלא נותן טעם נמי אסור. נ"ל נמי ליתסר: שם בא"ד לאו חידושא דאהכי. נ"ל לאו חידושא הוא דאהכי וכו': שם ד"ה אמר ליה רבא ואין לך כגון זו. נ"ל ואין לך בישול כגון זו: שם ברש"י ד"ה אמר רב בהותה התיכה לאסור. נ"ל אסור לאסור: שם כו' נאסרות. נ"ל כולה בס' נאסרות כולו מפני שהן מינה וסד"א: שם ד"ה ברוטב עבה. אחר שאפשר האיסור. נ"ל שאפשר להאיסור: שם בתוס' ד"ה דאמר מנחת כהנים כמנחת כהן משיח. נ"ל במנחת נסכים במנחת כהן משיח: שם בתוס' ד"ה דחדוש וטעם זה לא קאמר. נ"ל לא קאי: שם בא"ד והבשר שוהה בתוכו וכי בשיל ליה. נ"ל שוהה בתוכו מעל"ע וכי בשיל ליה אסור:

דף קט ע"א ברש"י ד"ה וממאי. דבאפשר לסוחטו פליגא וכן לגבי ר"י ליתא. נ"ל וכן ר"ל לגבי ר"י ליתא וכן הוא ברש"י שברי"ף:

דף קי ע"א בתוס' ד"ה ההוא דבגלי נמי נוטל החלב. נ"ל נוטף החלב: ע"ב בתוס' ד"ה טלית. דאל"כ למ"ל למימר אין בה משום כלאים וכו'. נ"ב עי' בשאג"א סי' ל': שם בא"ד ולפי זה בטלית שאולה. נ"ב אולי נ"ל בטלית כלאים או דנ"ל בטלית של תכלת: שם בד"ה כל. לרב נחמן בר אמי. נ"ל לרב נתן בר אמי: שם ד"ה ככדא והא נמי דפשוט. נ"ל דפשיט:

דף קיא ע"א בתוס' ד"ה הותי וכו'. שחולק עליו בזה בהא. נ"ל דהא: בא"ד שלא להתוך כלל. נ"ל כחל: בא"ד מטעם דפריך. נ"ל מטעם דסריך: ע"ב בגמ' וליטעמיך. נ"ל וליטעמיה:

דף קיד ע"ב בגמ' כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל. נ"ב לכאורה היה נראה דנפק"ל הכי דבבשר וחלב איירי קרא דלא תאכל כל תועבה דכתיב לעיל מהך קרא דלא תאכל כל תועבה כי עם קדוש אתה לה' כו' והדר כתיב בתריה לא תאכל כל תועבה וי"ל דדרשו גז"ש בזה מכי עם קדוש אתה לה' לא תבשל גדי כו' ואפשר דילפינן מגז"ש דמה עם קדוש דכתיב גבי לא תבשל כו' בבשר וחלב קאמר אף עם קדוש דכתיב גבי לא תאכל כל תועבה מיירי רק בבשר וחלב וכמ"ש אלא דא"כ נ"ל מאי מקשה עלה מכל הנך דמייתי בסוגיין משבת ומורש וחוסם וכלאים כו' אחר דבבשר וחלב איכא גז"ש בזה כמ"ש. ואולי י"ל דפריך בכולה דאיכהו נמי נילף מבו"ת שיאסר מעשיהם כדגלי קרא בבשר וחלב בהדיא ובזה י"ל כמה קושיות בסוגיין כמו מה שהקשה המהרש"א ז"ל להלן קט"ו תוד"ה היא קודש דלר"י הסנדלר נילף דחורש בשור ובחמור דליתסר דל"ל לדידי' מקו"ו משבת כיון דלדידי' שבת גופא ג"כ אסור ע"ש ולמ"ש י"ל דהו"ל לר"י הסנדלר בשר וחלב ושבת שני כתובים הבאים כאחד בזה ודו"ק: שם בגמרא בסימן שבת חורש וכלאי זרעים. נ"ב נ"ל שבת חורש "וחוסם" וכלאי זרעים כו':

דף קטו ע"א בתוס' ד"ה חורש מכלל אלה אי אתה מקריב. נ"ב הך דרשא שכ' התוס' מקרא דכל אלה הוא סוגיא ערוכה במס' סוטה דף מ"ו ע"א ובהכי א"ש כל מה שהקשו התוס' דניליף מהאי קרא דאלה דלא על ג"י היש ספרים בלהוד הוא דמקשו בזה אלא עיקר ד' התוס' הוא על הסוגיא דערוכה דמס' סוטה הנ"ל קמהדרי:

דף קיז ע"ב ברש"י ד"ה קליפה מכלל דהויא שומר. נ"ב נראה דנ"ל מכלל דהשבולת הויא שומר וכ"ה לקמן קי"ט דמוק"ל לדרי"ם בשדרה של שבולת ועי' פ"א דעוקצין משנה ב' דבהדיא תנן דהשדרה של שבולת מצטרף אלמא דהויא שומר וא"כ נ"ע מש"כ רש"י ז"ל מדיוקא ממתני' דמוכח דקליפה הטשר במכהשת אוכל גמור הוא זה מוכרח ממילא דאל"כ הוי השבולת שומר ע"ג שומר ובהדיא מבואר לקמן דליכא שומר ע"ג שומר:

דף קכ ע"א ברש"י ד"ה לרבות את השוחט מדכתיב ויקרא כ"ג. ט"ס ונ"ל ויקרא ז' פסוק כ"ה: שם בתוס' ד"ה מה. ואפי' למ"ד לאו לאחרים עומדת. ונדפס בצדו רש"א מוחק תיבת לאו. נ"ב נדפס בטעות ומעולם לא נתכוין המהרש"א ז"ל למחוק תיבת לאו רק לפניו לא היה כתוב לתיבת לאו והגיה דנ"ל לאו לאחרים אבל כמו שהוא בתוס' לפנינו כן נ"ל וכ"כ הגאון מוהר"א זצ"ל ונדפס בסוף ספר דרך חיים דלא כוון המהרש"א למחוק תי' לאו:

דף קכא ע"א בגמ' קרניה אמר רב פפא. נ"ב תיבת קרניה הוא פיסקא והוא ציון על המשנה ועי' בתוס' ד"ה ס"ג: שם בתוס' ד"ה מרטקא. מדאמרינן פרק כל הפסולים וכו' ובעוף אין גידי צואר וכו'. נ"ב ע"ש במשנה ובגמ' וברש"י ותוס' שם ולע"ג: שם בתוס' ד"ה ר"י אומר. נ"ב דיבור זה שייך להמשנה לעיל ד' קי"ט ע"ב: ע"ב בגמ' צריכה הכשר שחיטה כבהמה טהורה. נ"ב צריך לציין בפ"ב מהל' אה"ט הלכה א':

דף קכה ע"ב בגמ' דתנן ר"י אומר. נ"ב נ"ל דתניא והוא בתוספתא פ"ט דאהלות: שם הנוגע נגד הנקב וכו'. נ"ב בתוספתא שם הגי' המאהיל נגד הנקב וכו' וע"כ טס"ה דכל ראיית רבא נסתר לגי' התוספתא ועוד יש שם ט"ס [ועי' בר"ש אהלות פ"ה משנה ד' ע"ש]:

דף קכו ע"ב ברש"י ד"ה כ"ש אסיפא דהכי מסתבר שפיר. ונדפס בצדו דהכי מסתבר שפיר לקמן בסמוך. נ"ב תיבות לקמן בסמוך נ"ל אחר ד"ה מה הולדה כמש"כ בצד השני וכנ"ל שהרי אין הולדה בים דלקמן בסמוך תנא כל שיש כו'. ואמנם לענ"ד נראה שהוא מדברי רש"י ז"ל בעצמו כמו הקדמה לברייתא זו דשומע אני אפי' עכבר שבים וע"ז הקדים לקמן תנא כל שיש כו' ואין מן הצורך להפך הדיבורים שם: תוס' ד"ה גולל. משום דאפקוה בלשון נגיעה. נ"ב עי' ברע"ב במשנה ד' פ"ב דאהלות בפלוגתא דר"א ור"י בזה ושם בר"ש בשם התוספתא והספרי זוטא דיליף ליה לר"י בהדיא מאשר יגע ע"ש:

דף קכז ע"א בגמ' והאמר מר כל שתשמישן ועבורן שוה. נ"ב בכורות ח':

דף קכח ע"ב בגמרא מהו שתעשה יד. צריך לציין ברמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' ע"כ הלכה ג' וע"ש בהשגות:

דף קכט ע"ב בגמ' דתניא אמר ר"א. נ"ב בפ"ב דמג"ת: שם ר' אליעזר ור"י מטהרין. וכתב בהגהות מהרי"ב ז"ל דנ"ל אלעזר. ונ"ב טעות הוא דבלי ספק שנ"ל אליעזר ביו"ד [וכ"ה בעדיות] שהוא ר"א בן הורקנוס בר פלוגתא דר"י בכל מקום ואולי היה כתוב לפני הגאון אלעזר בלא יו"ד והגיה דנ"ל אליעזר והמדפיסים טעו והחליפו הדברים:

דף קל ע"א בתוס' ד"ה תיתי. הוה מצי למימר נמי תיתי מכלאים מטרפה וכו'. נ"ב ד' התוס' תמוה וכבר התמה עליהם בשו"ת תשובה מאהבה ח"א [א"ה וכעת מצאתי בס' בנין ציון להגאב"ד דאלטונא זצ"ל ח"ב סימן ק' שהעיר ג"כ בזה] ולכן לענ"ד נ"ל ליישב דהתוס' ר"ל בנשברה רגליה מהארכובה ולמטה דלענין מעשר מקרי טרפה דאינה ראויה לעבור תחת השבט ופטורה מן המעשר וכמש"כ התוס' לקמן דף קל"ו ע"ב ד"ה פרט לטרפה ומ"מ במתנות חייבת שהרי בהמת כשרה היא ומותרת באכילה ודו"ק. ע"כ הג"ה מכבוד אחיו מהרש"ך נ"י]: ע"ב ברש"י ד"ה כמי שהורמו דמיין וזכה בהן כמתנות. נ"ל במתנות: שם בתוס' ד"ה מניין. ר' אבא אוסר. נ"ל ר' יהודה וכ"ה במשנה דחלה שם: שם בתוס' ד"ה תנא דעל מדת הסידות. נ"ב עי' היטב בשו"ת רמ"א ז"ל תשובה ק"ז שהאריך בבאור ד' תוס' אלו דאיך יהורך בזה הקושיא הנ"ל דאימא עני פטור אפי' כו' וע"ש היטב:

דף קלא ע"א בעין משפט אות א' מיימון בפ"ט מהל' בכורים. נ"ב אינו מפורש שם אבל מקורו ברמב"ם הוא בפ"ד מהלכות בכורים הלכה י"ד ע"ש: שם בתוס' ד"ה הכי גרסינן א"נ לא חשיב אלא מידי דבר אכילה. נ"ב ולפי זה ראשית הגז ע"כ לא חשיב ליה ועי' ברמב"ם פ"ד מהל' בכורים דלא חשב שם נמי לראשית הגז וגם לא חשיב שם דמאי והיינו שהוא ז"ל גרס ג"כ כגי' ר"ת ז"ל שבעה נכסי כהן ומש"כ ברמב"ם והתרומות ר"ל תרומה ותרומת מעשר: ע"ב ברש"י ד"ה לכהנת. ואי משום ונתן לכהן במדבר י"ת. ט"ס נ"ל דברים י"ח:

דף קלב ע"א בהגהות מהרי"ב על ד"ה רב כהנא. ד"ה ר"ל. נ"ל רב כהנא: ע"ב ברש"י ד"ה והתניא דתו לא מסמתינן להו. נ"ב אולי נ"ל בד"א דמ' והו לא במל"ת דאית בה מלקות או כרת דבדבר נעשה העבירה

כסבירא ותמש"ב לעיל דף ק"י ברש"י שם: שם בהגהות מהרש"א ועי' פירש"י בכתובות. נ"ב וכן לעיל דף ק"י:

דף קלג ע"ב ברש"י ד"ה לוג שמן וכו' דקרוי קרבנם. נ"ל קרבן: שם וכתיב בזיקת קרח. נ"ל וכתיב בתרים: שם אכולהו לכל קרבנם. נ"ל וקאי אכולהו דכתיבין לעיל לכל קרבנם וכו':

דף קלו ע"א בגמ' ר' יוסי מנסרביל. נ"ל ר' יוסף וכ"ה בילקוט פ' שופטים רמז תתקי"ז: שם בגמרא אלא מראשיתו ואילך. נ"ב נ"ל אלא ליתנו לו וכ"ה בילקוט שם [ור"ל אין לך בו אלא מצות נתינה בלבד ולא הפרשה]: ע"ב בתוס' ד"ה שהמתנות דתניא לעיל. נ"ב לעיל דף קל"ג ע"ב ובתוספתא פ"י ובמשנה לעיל דף קל"ה ע"א:

דף קלז ע"א ברש"י ד"ה לעמוד לשרת. לתכלת דבגדי שרד. ונדפס בצדו בהגהות מהרי"ב עי' תוי"ט. נ"ב עיין במל"מ פ"י מהל' כלי המקדש הלכה ד' ובתוס' חדשים כאן הגיה ברש"י דל"ל דבגדי שרת: שם בגמ' ומגז כבשים. נ"ל כבשי:

דף קלט ע"א ברש"י ד"ה במקדיש דקא מוקים ליה. נ"ב מתיבת דקא מוקים הוא התחה"ד:

דף קמא ע"א במשנה הנוטל אם על הבנים ר"י אומר. נ"ב בספרי פרשה תצא סימן רכ"ח הגירסא ר' יוסי בר יהודה אומר:

בפסקי תוספות סי' שס"ג רב כהנא אע"פ שלא היה כהן נוטל בשביל אשתו מתנות ופדיון הבן. נ"ב אינו בתוס' דמכילתין אבל הוא בקדושין ד' ח' ע"א ד"ה רב כהנא והדין כזה הוא להדיא במכילתין דף קל"ב:

הגהות בהרא"ש

בהגהות אשר"י סי' ב' והשוחט צריך לברך קודם השחיטה כר' יוחנן. נ"ב בירושלמי פרק הרואה הלכה ג' אמרינן דר"י ב"ל נהוראי פליג אדר"י דלא יברך מקודם שמא תתנבל בשחיטה ומ"מ פסק בהגהת אשר"י כר"י משום הש"ס דילן בפסחים דף ז' פריך הדאמרי בי רב דס"ל דבשופר אינו מברך עובר לעשייתן שמא תתקלקלא תקיעה אי הכי שחיטה ומילה נמי אלמא דלא ס"ל כר"י ב"ר נהוראי דלא הוציאו מן הכלל אלא טבילה ושופר ור"ח לא הוציא שם מן הכלל רק טבילה לחוד אלמא דאמרי בי רב ור"ח כר"י ס"ל: שם בהג"ה מצוין על סימן ג'. שאלה שהיו שוחטין עשר מצות אחת מברך לכולם. נ"ב עט"ס וז"ל אחד מברך לעצמו כיון שהיו שוחטין מצות אחת אחד מברך לכולם כצ"ל: ברא"ש סימן ז' דלא אשכחן בכותי דצריך בדיקת סכין. נ"ב אבל הריטב"א ז"ל בחדושיו כאן כתב דה"ה נמי דבעינן בכותי יוצא ונכנס וגם בדיקת הסכין דאי לא דילמא בסכין פגומה שחט ולא חייש כלל כיון דלית ליה לפני עור וכו' ולא איצטריך ליה להש"ס לפרושי זה דכיון דבעי הכא ישראל עומד ע"ג או יוצא ונכנס שאנו חוששין שיתקלקל בשחיטתו ופשיטא דבעי בודק סכין ונותן לו עכ"ל הריטב"א ז"ל ובזה מיושב קושיית הש"ך על המחבר בסי' ב' סעיף ט' ס"ק כ"ד [א"ה וכן הגרע"א ז"ל שם בגליון היו"ד מביא דעת הר"ן ז"ל דס"ל כן דבעי בדיקת סכין ומיישב נמי קושיית הש"ך הנ"ל בזה וכמש"כ מר אחי הגאון ז"ל כאן וע"ש עוד מה שיישב בזה עוד קושיית הש"ך ז"ל בס"ק כ"ב]: בהגהות אשר"י ד"ה ודוקא שנפלה [מצוין על ד' הרא"ש סימן כ'] לא חזיא לאדם. נ"ל ולא חזיא לאדם:

פרק ב ברא"ש סימן י"א ההוא דכיון שנשחט. נ"ל דכאן שנשחט: שם בסימן י"ג ור"י פירש דמחובר מיקרי וכו'. נ"ב עי' בתוס' ע"ז דף מ"ה ע"א ד"ה אלהיהם ומש"כ שם בשו"ת [א"ה ונדפס כעת בהגהותיו למס' ע"ז שם]:

פרק ג בהגהות אשר"י ד"ה ודבריהם דברי קבלה [מצוין על דברי הרא"ש סימן ס'] ולגבי הלחולת קאמר כדי תפיסת יד משמע כדי שיוכל לתפוס וכו'. נ"ב עי' בתוס' דף מ"ד ע"א ד"ה כדי תפיסת יד והרא"ה בחיסור לשון יש כאן וצ"ל ומאי דקרא לקמן גבי חלחולת בתפיסת יד כמלא בעדא בתורה דהיינו ד' אצבעות התם נקט כדי תפיסה התם אבל הכא כדי תפיסת יד קאמר דמשמע כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעותיו וכו' וכ"ה בתוס' שם או אפשר דהג"ה זו מקשה ארש"י ז"ל דלדידיה קשה להיפך דהכא פירש דתפיסת יד היינו ד' אצבעות ולקמן כ' פירש בעדא אצבע ומתרץ הגהת אשר"י להיפך מד' התוס' דהתם קאמר כדי תפיסה סתם משמע כדי שיכול וכו' ודו"ק [א"ה וכן משמע באמת מלשון רש"י ז"ל כאן דמחלק בזה שכ' דפי' מורו הזקן [דהיינו ד' אצבעות] נראה עיקר משום דאי לאו הכי לא מקרי תפיסת יד ע"כ ומשמע דבמקום שנקט כדי תפיסה סתם שפיר יש לפרש דר"ל אחיזת תודי הצפרנים ודו"ק]:

בפירוש המשניות להרמב"ם ז"ל בפ"ח ד"ה בשר בהמה טהורה ודעת ר"י הגלילי כו' ובשר עוף מותר לבשלו. נ"ל לאוכלו: [א"ה הנה מר אחי הגאון המחבר זצ"ל כתב עוד בזה בגליון הש"ס שלו אך מחמת שנמחק ונטשטש הכתב לא יכולתי להעתיק בשלימות ואבל על דאכדין וכו']: סליק

פורת יוסף — מסכת

מאת הג"מ יוסף שליט"א חופ"ק ווילנא.

דף ב ע"א תוס' ד"ה הכל שוחטין כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה כדאמרינן כו' וג"ל די"ל דגם הלכות א"י לא קאמר אלא בחולין דאסורין ומשא"כ במוקדשין אף הם מודים דכשרים דהנה בנדרים דף ל"ה וכן קידושין דף כ"ג קאמרינן דהכהנים שלוחי דשמיא ניינהו דאי ס"ד שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ואינו מצי עבדי והנה זהו דוקא בכ' עבודות דבזר הם פסולין אבל משא"כ בשחיטה כיון דזר ג"כ כשר א"כ הכהנים נמי שלוחי דידן ניינהו ועיין בקידושין דף מא ע"ב בתוס' שם וא"כ הא ע"כ דנשים שוחטות בקדשים לכתחילה דאי הוה אסרו להו רבנן א"כ גם כהנים אפשר דלא הוה מצי עבדי שלוחייהו ועיין דוגמא לזה ביבמות דף יב בתוס' שם ובכבא בתרא דף פ"א גבי ביכורים אבל משא"כ גבי חולין שפיר אפ"ל דאסרו חכמים משום דנשים דעתן קלות וא"כ הא לא קשה עוד מקדשים אדחולין: גם מה שהקשו שם עוד על הלכות א"י מהא דמשני הג' בפרק כל הפסולין דמיירי בטמא במוקדשין ולא קאמר דמיירי בנשים י"ל דאפשר ג"כ לתרץ דקושית הגמרא התם היא למסקנא דכאן דקאמרינן בכר דאיכא הכל לכתחילה ואיכא דיעבד וא"כ הא קשה דליתני הכל שוחטין ואי משום נשים ג"כ קשה דכיון דאפילו בחולין אין שוחטין לכתחילה א"כ הא מכש"כ במוקדשים ושלא כנ"ל ולא איצטריך למיתני לשון המורה דוקא דיעבד משום נשים ע"כ תירץ דמיירי משום טמא ולכן שפיר נקט לשון דיעבד דאשמועינן דטמא במוקדשין לכתחילה לא ואע"ג דבחולין הא שוחט הוא אפילו לכתחילה: ע"ב תוס' ד"ה דליתי' קמן דנבילי' ואע"ג דעזרה ר"ה הוא כדקאמר הא דפסחים וקי' לן כאן לטהר מספק כו'. ואפשר דהכא מיירי דהטמא עומד ברה"י וא"כ אתיא כר' יהושע בעדיות פ"ג מ"ז דטומאה ברה"י וטהרה בר"ה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא וקמ"ל כאן דבדברי הכי ואע"ג דהוה לאו אדעתי' דאלו מיירי כאן ברה"ר א"כ הא פשיטא דספיקו טהור ומאי קמ"ל:

דף ג ע"ב גמרא טמא בחולין לא איצטרכא לי' לאו כקדש דמי. צריך עיון דהא שפיר י"ל דהוא גופי' קמל"ן דחולין שנעשו על טהרות הקדש לאו כקדש דמי ויעוין ב"ק דף ל"ז בתוס' ובכתובות ר"פ אלו נערות: שם תוס' ד"ה חולין כו' הומ"ל לליסנא קמא כו'. ק"ל דלליסנא קמא הו"מ למימר דתנא טמא בחולין אגב טמא במוקדשין ואין לומר דזהו אינו מיושב כל כך וכמו שכתבו התוס' ב"ב דף כ"ו דהא כאן ע"כ זהו אינו דהא בזבחים דף לא ע"ב ס"ל לאביי גופי' דתנא רישא אגב סיפא: שם תוס' ד"ה בודק סכין כו' ותימא דאמאי לא מהני במומר נכנס ויוצא כו' עיין במהרש"א ז"ל שהקשה דאמאי לא הקשו דלהני עומד על גביו וצ"ל די"ל דעיקר קושית התוס' הוא משום דמירתת וע"כ שפיר הקשו מיוצא ונכנס דעיקר טעם יוצא ונכנס הא הוא רק משום דמירתת וכמבואר בע"ז במקומות הרבה וע"כ הקשו דגם במומר לא מבעיא בדיקת סכין כיון דמירתת אבל משא"כ בעומד על גביו הא לא קשיא דהא אפשר דאין הטעם משום דמירתת ורק משום דרואה וא"כ ממילא הא צריך בדיקת סכין ג"כ: שם תוס' ד"ה דליתא קמן כו' תימה כו'. כ"ל די"ל דהדרבה אם ידעינן דלא גמיר א"כ שפיר מהני עומד על גביו דכיון דידע דלא גמיר א"כ לא סמיך עליו אבל משא"כ בסתם א"כ הא אינו מעיין עליו וסומך עליו:

דף ד ע"א גמרא ולאביי קשיא סיפא כו' ק"ל דהא אפשר לומר דקמל"ן דאפי' בא ומצא ששחט כב"ז סגי בתוך כזית בשר וי"ל דס"ל לסגמרא דמבו"ה הא לא איצטריך למיתני בבא ומצאו דהא מסיפא שמעינן דבא ומצא בידו דורה של ציפורן אולס גם מסיפא לחודי' הא ג"כ אפשר דס"ל להאי תנא דאין שחיטה לעוף מן התורה דהא פלוגתא דתנאי היא לקמן וא"כ מבו"ס סמכינן על הא דקוטע ראשו של אחד מהם וכן מצינו כה"ג בע"ז דף ל"ט דיש דברים שצריכים תב"ח ודברים שע"י תערובות סגי בחותם אחד יעוש"ה: שם אמר לך יוצא ונכנס כעומד על גביו דמי כו'. לכאורה תקשה דמ"מ ליתני יוצא ונכנס ואפשר דקמל"ן דיוצא ונכנס צריך להיות דוקא במירתת דומיא דעומד על גביו וכדאיתא ביו"ד סי' ס"ט ס"י דבעינן דמירתת ואם מיחה ואעפ"כ עשה אין סומכין על דבריו ומשמע הכא הש"ס לענין יוצא ונכנס ועוד אפ"ל ג"כ דמשו"ס תנא עומד על גביו להורות דפעמים לא סמכינן על יוצא ונכנס אלא על עומד על גביו דהיינו היכא דאינו מירתת:

דף ט ע"א גמרא לא בדק מאי כו' במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא כו'. מכאן נראה לי להביא ראי' לשיטת כפר"ת ביו"ד סי' ק"י דבקבוע קיל"ן כמחצה על מחצה ולכן אם פירש חצי' וחצי' נשארה הפירש מותרת ושאינו פירש אסורה. והנה התבואות שור הקשה עליו מכמה מקומות בש"ס והנה מכאן הא נראה כשיטתו ז"ל דהא מאן דאמר טרפה ע"כ ג"כ דסתרי אהדדי דהא ממ"נ אם לא נשחטה כראוי הרי מטמאה ג"כ ואם לאו הא כשרה ג"כ ואעפ"כ הא לא חשו להו חכמים ועיין בתוס' שכתבו דכאן כיון דהוה מדרבנן לכן הוא דלא שהמירו והכא ג"כ הוא מדרבנן דהא הוא קבוע דראוי להתכבד אולם כ"ז הוא רק למאן דס"ל דנקובת הושט נבלה אבל הא אפשר דהברייתא ס"ל כר"א קודם הורה וא"כ תיכף כשנקב הושט הוה בחזקת טרפה וא"כ גם עתה בחזקתה דטרפה היא דקיימה אבל לא בחזקת נבלה וא"כ צריך למאי שכתבו התוס' ועיין בש"ך יו"ד סי' ל' גבי נקובת הושט: שם תוס' ד"ה ואידך ט' ואם הי' עשוי לקשור ולהתיר בכל יום א"כ לא הוה קשר של קיימא. נ"ל דרבינו אליהו ז"ל הוא דס"ל כשיטת הרי"ף דקשר של אומן אסור לקושרו בשבת אפילו אם הוא אינו של קיימא והנה הא כאן ע"כ דהוא של אומן דהא אמרינן צריך שילמוד וא"כ הא לא קשה כלל:

דף יא ע"א גמ' מנא הא מילתא דאמור רבנן אזלינן בתר רובא. ק"ל דלמה לא יליף מפדיון הבן דקי"ל דצריך לפדותו רק מבן חדש ואם לא אזלינן ב"ר א"כ הא אכתי ניחוש דילמא טרפה הוא ובב"ק (דף יא) קאמרינן דבטור שנטרף אין פודין אותו (יעו"ש בתוס') גם למה לא יליף מהא דשור הנסקל שנסקל אע"ג דבסנהדרין (דף עח) קאמרינן דשור של אדם טרפה שהרג פטור וא"כ היאך לא ניחוש דשמא הוא טרפה ועוד הא ר"א ס"ל שם דאף שור טרפה שהרג אינו נפסל וא"כ למה לא יליף כאן כשמעתי' ואולי לא מיירי כאן אלא באיסורא ואע"ג דקי"ל דאין הולכין בד"מ ב"ר עיין בסנהדרין (דף ג:) בתוס' ד"ה דיני ממונות:

דף טו ע"ב תוס' ד"ה כגון כו' מתתכין את הדלועות לפי שדרך לקוצצן בחתיכות גדולות כו'. ברא"ש (סי' לו) פי' גיד הנשה. וכתיין איירי דתרדין וכרוב ודלעת אין דרך לבשלן שלימין אלא מחתכין אותן לחתיכות דקות:

דף כב ע"ב תד"ה להביא כו' וא"ת היאך יכול להקריבו כו'. נ"ע דהא ברא"ש השנה (דף ו') קאמרינן דאם אמר הרי עלי עולה ע"מ שאין אני חייב באחריותה מהני וא"כ הא גם כאן בהפרשה לחוד מהני ואולי מדייקים תיבת והביאה דוקא:

דף כג ע"ב תוס' ד"ה דאמר כו' הקשה ריב"א בשלמא נסכים יכול להביא כו' אבל במנחה היכי מתני כו' דכי תימא דמייתי שיעור מנחת כבש בכלי אחד ושעור מנחת איל בכלי אחר כו' אי אפשר לעשות כן דמנחת נדבה נקמצת ומנחת נסכים כולה כליל כו'. ק"ל דהא שפיר משכחת לה לבעיין גבי כהן דקי"ל דגם נדבתו כולה כליל מנחות (דף נא) אבל באמת יותר הו"מ לאקשויי דהא מנחת נדבה צריכה לבונה ומנחת נסכים א"ל לבונה וכדקיי"ל מנחות (דף נ"ט) ושם (דף י"ט) קאמרינן דתיסר לבונתה פסול וע"ש (דף נ"ט:) במשנה וחייב על השמן בפ"ע ועל הלבונה בפ"ע וחייב מלקות:

דף כד ע"א גמרא יכול יהא הכהנים פסולין בשנים והלא דין הוא ומה לוים שאין מומין פוסלין בהן כו' ת"ל אשר ללוים ולא אשר לכהנים כו'. ק"ל דהא פסול דשנים בלוים לא היתה רק במשכן ובמשכן היאך טלל עוד לומר שיהיו הכהנים פסולין בשנים אחרי דהכשיר הכתוב לאהרן שהיה יותר מבן שמונים וכן אלעזר: שם רש"י ד"ה קידש השם דמאחר שפירש זה לחטאת וזה לעולה אם שינה פסול דכתיב מוצא שפתיך כו'. ק"ל דהא ביומא (דף מא) אר"ח דאין הקינין מתפרשות אלא בלקיחת בעלים או בעשיית כהן ולפי פירש"י ז"ל הא גם שלא בשעת עשיי' נקבע ועוד דהא מהאי קרא ילפינן רים זבחים דאם שחט עולה לשם שלמים לא פסול:

דף ל ע"א תוס' ד"ה והוינן כו' כך היא גירסת הקונטרס וקשה כו' וברוב ספרים ישנים גרסינן כו' א"כ סתם סוה שלמים וכשר כששחטה לשם פסח כו'. כ"ל דרש"י לא רצה לגרוס כן דהא א"כ הו"מ לאוקומי כיוסף בן חוני דס"ל רים זבחים דכששחטים לשם פסח פסולין וכדקיי"ל פסחים (דף עג:) ואף לשמעון בן עזריה דס"ל לגמוך מכם פסולים בכ"ז הא אפשר דפסח נמוך אף משלמים דהא הם טעונים סמיכה נסכים תנופת חזה ושוק ומתן ארבע ואין טפר דפסח נקרא גבוה מצד אחר דהא אינו נאכל אלא לילה אחת דא"כ מה שאמר לשם גבוה מהם כשרים הא לאו דוקא הוא דה"ה דשוה הא ג"כ כשר לפ"ז:

דף מא ע"ב במשנה רש"י ד"ה אשם תלוי בא על ספק חיוב כרת כגון ב' חתיכות לפניו כו'. נ"ע דל"ל לרש"י ז"ל לפרושי מתניתין אליבא מדס"ל דבעינן חתיכה משתי חתיכות אחרי דמתניתין אתיא כר"א דס"ל דאפילו בנדבה בא וא"כ וודאי דס"ל דלא בעינן חתיכה משתי חתיכות אפילו לחיובא ויעוין בכריתות דף י"ח וכש"כ לפי מה שפרש"י כד"ה בכל יום דאנן סהדי דכל יומא בספק חטא קאי דזה לא שייך כלל למאן דס"ל דבעינן דוקא חתיכה משתי חתיכות:

דף מב ע"א במשנה רש"א עד שתנקוב לבית הסמפונות. בגמרא מפרש עד שתנקב לסמפון גדול. ונ"ע דא"כ מ"ע צריך לבדוק הריאה ומשמע דהוא לכו"ע דהא לדידי' אינו נטרף עד שתנקוב לסימפון גדול

חשק שלמה — מסכת חולין

מאת הג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ בווילנא.

דף ב ע"ב בגמ' ואלא אטמא במוקדשין בכרי לי סגי. נ"ב עי' בשו"ת נו"ב מהד"ת בחלק יו"ד סי' פ"ז שהקשה הלמיד אחד דאמאי לא מוקי לה בלא ידע בשעת שחיטה שהוא טמא ולא מהני כרי שלו משום דכל מילתא דלא רמיא עליה וכו' ומה שתי' שם הנו"ב בתי' השני דהדבר שבשום פעם דרכו לזכר כגון בנד"ד דאם יודע שהוא טמא היה נזכר גם כאינו יודע מהני כרי שלו והביא ראיה לזה מד' הש"ך בריש סימן צ"ד בשם המהרש"ל תמהני דאדרבה מדברי המהרש"ל באו"ש ובספרו פ' ג"ה סי' מ"ב הוא ראיה להיפך שכ' שם בבשר רותח שחתכו בסכין חולבת שצריך לשער נגד כל הסכין ולא מהני כרי שלו משום דהוי מילתא דלא רמיא עליה דאינש וכו' [והא דס"ל גבי כף דאם אינו ברור לו משערין ברואה הכף ע"כ נ"ל דכוונתו דכל זמן שאינו ברור לו שתחב יותר א"צ לשער רק כדי ראש הכף דכן דרך לתחוב אבל בפחות מזה בוודאי לא מהני כרי שלו] והמנם לענ"ד י"ל ע"פ מש"כ הפמ"ג בסי' נ"ה בש"ך כ"ח בשם הפ"ת דבאיסור דרבנן מהני כרי לי אף בלא ידע א"כ א"ש הכא דהא מדלא מחלק רבה בר עולא בטמא במוקדשין גופא בין טומאה דאורייתא לטומאה דרבנן משמע דבטמא במוקדשין לעולם חיישינן שמא יגע בבשר ואף בטומאה דרבנן ועפ"ז שפיר מקשה בכרי ליה סגי דבטומאה דרבנן מיהת למה לא נכמוך אכרי שלו ובזה נתיישב ג"כ תמיהת הפ"ז ביו"ד סימן ק"ג ס"ק ל' נ"ב ע"ש ודו"ק: שם בתוס' ד"ה טמא בחולין ואפי' יהא אסור לטמאות גופו באוכלין טמאים כדדרשינן והתקדשתם והייתם קדושים וכתב בהגהת מהרי"ב לא ידעתי מקומו. נ"ב הדבר פשוט דט"ס נפל בתוס' וצ"ל כדדרשינן ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אזהרה לבני ישראל וכו' והוא ברייתא ביומא ד' פ' ע"ב ע"ש: שם בתוס' ד"ה שמא יגע. הקשה רבינו אפרים איך יתכן שתהא סכין ארוכה כ"כ מהר הבית לעזרת ישראל וכו' ואפי' למאן דמוקי לה בנטמא בשרץ והלא עזרת נשים ארוכה קל"ה אמה וכו'. נ"ב הנה שתמיה היא תמיה עצומה לכאורה ומה שתי' דמיירי בבמה תמהני דהלא במשנה בזבחים שם איתא שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובטמאים ואי בבמה מאי איריא שחיטה אפילו קבלה וזריקה כשר בזר ועוד דמשמע דקאי אמשנה דרפ"ב דכל הזבחים שקבלו דמן זר ואונן וכו' והתם ע"כ לא איירי בבמה דבבמה גם בקבלה כשר כל הפסולים ואכן לולא דברי התוס' היה מקום לומר דהך ובטמאים דתני גבי קדשים מיירי במחוסר כיפורים דמחוסר כיפורים נמי מקרי טמא בכתוב [וכמו דדרשינן בזבחים ד' כ"ד מקרא דוכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שהיה טמאה] ומחוסר כיפורים הא מותר לכנס אפי' בעזרת נשים וכמו דתנן בפ"א דכלים ואין מקום לקושיית התוס' והא דמקשה הכא האי טמא דאיטמא במאי קאי על טמא בחולין שנעשו על טהרת הקודש משום דבחולין שנעשו על טהרת הקודש א"א לפרש כלל במחוסר כיפורים או טבול יום דהם טהורים באמת לחולין שנעשו על טהרת הקודש וכמו דתנן בסוף נדה ד' ע"א דבראשונה היו אומרים דהיושבת על דם טוהר היתה מערה מים לפסח וכו' חזרו לומר וכו' ושפיר מקשה האי טמא דאיטמי במאי ורא"יה לדבר זה מהא דלא מקשה בזבחים שם האי טמא דאיטמא במאי ודו"ק. ועוד יש ליישב דמיירי בפסח הבא בטומאה דמותר ליכנס בעזרה בטומאה אחר חצות לשחוט את פסחו וע"ז אמר ההגה דמ"מ אסור לשחוט שאר קדשי יחיד או לשחוט את התמיד משום גזירה דשמא יגע בבשר ולגבי תמיד לא הותר טומאה [אם הכהנים טהורים] וא"נ דמיירי במצורע שחל שמיני שלו בערב הפסח דאף דטבול יום אחר אינו נכנס מ"מ זה נכנס וקאמר התנא דמ"מ אסור לו לשחוט קדשים דשמא יגע בבשר ועכ"פ בכל הני גווני יתיישב שפיר קושיית התוס' ודו"ק:

דף ג ע"א בתוס' ד"ה כגון דבדק. וא"ת היאך ישחוט הא בעינן כלי וכו'. נ"ב הדבר פשוט דזה אינו קושיא רק לפי מה שפירשו הם ז"ל דהך קושיא דהאי טמא דאיטמי במאי קאי נמי אטמא במוקדשין ושפיר מקשו דהיכי משני דבדק קרומית של קנה והא קדשים בעי כלי שרת ואין עושין כלי שרת של עץ אבל לפי מש"כ לעיל דלא מיירי כאן רק בטמא בחולין אבל במוקדשין מיירי באמת במחוסר כיפורים דאין מטמא כלי כלל אין מקום כלל לקושיית התוס' ופשוט הוא: ע"ב בתוס' ד"ה דליתא קמן דלבדקיה. ולקמן בפרקין וכו'. נ"ב הנה כבר הי' הגרע"א ז"ל בגליון היו"ד דהכא שאני כיון דלא ידע הרואה דלא גמיר הייסינן דלא עיין שפיר ומשו"ס אף דיעבד אסור משא"כ לקמן מיירי דידע הרואה דלא גמיר ע"כ וכ"ל ראיה לדבריו ז"ל מלשון הגמ' לקמן דאמר אי דידע דלא גמיר פשיטא ואלא דלא ידעינן ביה אי גמיר או לא וכו' ולכאורה למה הוצרך הגמ' לתלות בידיעת הרואה וכול"ל אי דלא גמיר פשיטא אלא וודאי דס"ל להגמ' דתליא באמת בידיעת הרואה דדוקא בדידעי דלא גמיר או מכני אחרים רואין אותם אבל בדלא ידעי אפי' ראוהו מתחילה ועד סוף אסור ומיהו בדלא ידעינן אי גמיר או לא אז שפיר סמכינן על הראיה משום דאיכא נמי ספיקא דשמא הוא גמיר באמת ולכן לא מקשה רק דאמאי לא נימא דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן וכמש"כ הגרע"א ז"ל שם ודו"ק: שם בתד"ה מ"ט. וי"ל דהכא פריך דקמייתא אבעיא ליה לאוקמי כמשמעתיה. נ"ב ונלענ"ד יש לומר עוד טעם דקמייתא אבעיא ליה לאוקמי במומר אוכל נבלות לתאבון משום דבזה ליכא פלוגתא אבל בכותי דלמ"ד דגרי אריות הן דינו כעובד כוכבים אינו ראיה מרישא דמתיר בכותי דילמא סבר באמת מתניתין כמ"ד דגרי אריות הם ורק ממשנה יתירה דסיפא הוא דשמעינן הכי דאפילו כותי מותר לשחוט דאל"כ סיפא למ"ל. ועוד י"ל דטפי נראה לאוקמי רישא במומר דתני בה לכתחילה ודיעבד ובמומר ג"כ איכא לכתחילה ע"י בדיקת סכין ובדיעבד ע"י דבודקין סכינו אחריו אבל בכותי בדיעבד הא לא בעי תיקון כלל דכזית בשר אינו מעכב ולכן עדיף טפי לפרש סיפא בכותי דלא הוזכר שם דיעבד במתני'. ובביאורי הגר"א ז"ל ביו"ד סימן ב' ס"ק י"ז ראיתי שתי' לקושיית התוס' דכוונת הגמ' הוא דאמאי לא אוקמי רבא לרישא וסיפא במומר ריפא במומר לאותו דבר דאיכא שם לכתחילה ודיעבד וסיפא במומר לשאר עבירות ע"ש וכל דבריו הם כפתור ופרח ואכן י"ל דהתוס' ס"ל באמת כהרמב"ם ז"ל דמומר לשאר עבירות ג"כ צריך בדיקת סכין וע"כ הוצרכו לתרץ בדרך אחר ודו"ק:

דף ד ע"א בגמ' ודילמא כימנא אית ליה בגויה. נ"ב לכאורה תמוה לדעת התוס' לעיל דף ג' בד"ה אבל. דכזית בשר אינו מעכב בדיעבד רק מה שיכול לברר על ידי כזית בשר צריך לברר וא"כ מאי איכפת לן דאית ליה סימן דהאי אית ליה סימן הרי ליכא לברורי ולא גרע מליתא לקמן דליכא לברורי כלל ואעפ"כ מותר לאכול משחיטתו והמנם באמת לק"מ דפשוט דסברא דמירתת לא שייך רק בבהמת ישראל שנתנו לו לשחוט דסבר השתא אתי ישראל ותזי ליה אבל הכא דשחט הכותי בהמות או עופות של עצמו ע"מ למכור לא שייך סברא דמירתת כלל והלכך בכה"ג כזית בשר מעכב ושפיר פריך ודילמא וכו'. וזהו דהביא הכא לפלוגתא דאחזוק בלא כתיבה אי סמכינן עלייהו ולא הביא זה לעיל גבי אוקימתא דאביי ורבא במתניתין דהכל שוחטין דמיירי בכותי והיינו משום דבמתני' דסמכינן אסברא דמירתת וודאי שחיט שפיר מה בכך דאחזוק בדלא כתיבה לא מהני הא לא סמכינן כלל אכזית בשר רק אסברא דמירתת וראיתי להש"ך ביו"ד בסי' ב' ס"ק כ"ע שהביא ראיה לדעת הרמב"ם דהלכה כרשב"ג דאחזוק בדלא כתיבה מהני מהא דמהני לאביי ורבא חותך כזית בשר וכן מהא דלא אמרינן דרב אשי דלא מוקים לה כאביי ורבא משום דסבר כת"ק דרשב"ג דאחזוק בדלא כתיבה לא מהני אלמא דהלכה פסוקה היא כרשב"ג. ולפי מש"כ אינו ראיה כלל דהא לת"ק נמי מתוקמא מחמת סברא דמירתת. וכן אמת דלפי דעת הרא"ש ז"ל דמי שאינו חושש לזנות דינו כעובד כוכבים שפיר מוכח דס"ל כולהו כרשב"ג דאל"כ מאי מועיל סברא דמירתת אבל הש"ך דהביא מזה ראיה להרמב"ם ז"ל אינו ראיה כלל דהרמב"ם לשיטתו הרי לא ס"ל כלל סברת הרא"ש ז"ל בזה דהא דשחיטת עובד כוכבים נבלה נפק"ל מוקרא לך וגו' וזה לא שייך רק בעובד כוכבים ממש ודו"ק: ע"ב בגמ' סברוה הא מני ר"י היא. נ"ב לכאורה תימה דמנ"ל דסברוה הכי דהא מסיק באמת א"כ דגם אי ר"ש היא נמי הוי סייעתא ונראה דהא דאמר סברוה והא דאמר ממאי וכו' הכל מליצה דסתמא דתלמודא הוא דקמקשה על רבנן דרבא דע"כ דסברוה דר"י היא דאל"ה אינו סייעתא וא"כ ממאי דילמא ר"ש היא וליכא סייעתא באמת והיינו משום דסתמא דתלמודא היה סובר דמפני שהן מחליפין הכוונה שאנו אומרים שהן מחליפין מצד הסברא דלא שביק היתרא ואכיל איסורא ודתי הגמ' הך סברוה דמי קתני שאני אומר שחליפו מפני שהן מחליפין קתני והיינו דאנו יודעין בחוש דהמעשה הוא כך דהן מחליפין וא"כ מה כדרבנן לא שביק היתרא וכו' ועוד י"ל דאי ר"ש היא ע"כ צ"ל דוודאי מחליפין דלר"ש לא שייך כלל דלא שביק היתרא ואכיל איסורא דהשתא נמי דמחליף אינו יוצא מאיסור דרבנן דהא מ"מ למחליף בעצמו גם החליפין אסור דהא מ"מ נהנה מחמצו וכמו שפירש"י [ואף שרש"י קאי אליבא דר"י מ"מ בזה אין חילוק בין ר"י לר"ש וכן מבואר בר"ן בנדרים דף מ"ז ע"ב ודו"ק] ועי"כ נ"ל דפי' הברייתא הוא דאנו יודעין בחוש דהן מחליפין וא"כ מ"ע הוא ראיה מברייתא בין דאתיא כר"י ובין דאתיא כר"ש ודו"ק [ומש"כ רש"י בסברוה דהא מני ר"י דכל כמה דמצי למיעבד בהיתרא פורתא עביד ולכאורה אמאי לא קאמר דמרוית דיוצא מאיסור תורה לאיסור דרבנן ונראה דרש"י ז"ל סובר דגם זה אינו מרוית דנהי דאחר כך לאחר שמחליף אינו רק איסור דרבנן אפי' לר"י מ"מ בשעת שמחליף החמץ הוא עובר באיסור תורה שנהנה מחמץ שעבר עליו הפסח ולכן כתב רש"י דמ"מ רווח פורתא מיהו איכא דהנאה לא תמיר כל כך כאכילה דהא על הנאה ליכא מלקות ומיהו כל זה כר"י אבל לר"ש ליכא רווחא כלל בחליפין והלכך לר"ש ע"כ צ"ל דוודאי מחליפין. ומש"כ רש"י דמותר מיד היינו באכילה ואף דרש"י ז"ל בעצמו מפרש דמיירי בפת וא"כ בלא"ה אסור משום פת עובדי כוכבים. ונראה דלאחר הפסח מיד בוודאי שרי ליקח מנחתום עובד כוכבים כיון שאינו בכדי שיעשו עדיין לאפות פת חמץ הוי כמקום שאין פלטר ישראל:

דול ולומר דהתפא הוא דדילמא נקב עד הסמפון הגדול והיא היא שמעלתה הסירכא הוא דוחק גדול וכש"כ למאן דס"ל דתפשא הוא שמא התפרק גם צ"ע למה לא התמירו יותר לבדוק בתר הנקבים אחרי דהם שכיחי יותר. וגם למה הסירכות כמה מטים ולומר שתיכף שנקבה נעשה הסירכא דוחק הוא. וא"כ משמע כמדס"ל דטרפה בפ"ע הוא:

דף מד ע"א תוס' ד"ה ורבי יהושע היא תימא דקיי"ל כב"ה משום בת קול וקיל"ן דר"א שמותי הוא ולא חיישינן בבת קול שפסק כוותי' בב"מ כו'. וכן הקשו התוס' עירובין דף ז'. וי"ל דיש לתרץ דהנה בירושלמי סוף סוטה וכן סוף הוריות אמרינן דפעם אחת היו מסובין ויצא ב"ק יש כאן שנים שראוי שתשרה עליהם שכינה והלל אחד מהם ונתנו עיניהם בשמואל הקטן ושוב פעם אחת היו מסובין ויצאתה ב"ק ואמרה יש כאן שנים ושמואל הקטן אחד מהם ונתנו עיניהם בר"א ושמהו שכיוונו דעתם בשמואל הקטן וא"כ הא אפשר דזה הוא ענין יציאת בת קול על הלל הזקן אבל מהא"כ בר"א הא י"ל דאעפ"י שכיוונו דעתם גבי שמואל בכ"ז לא יכלו לפסוק מכח זה כנגד רבים ובענין זה הובא בסנהדרין בבלי דף י"א אולם לא הוזכר שם רק הלל. ועוד דלפי מש"כ התוס' שבת דף ק"ל דהא דקאמר ר"א שמותי הוא היינו דמתלמידי ב"ש הוא א"כ הא לכאורה שני הב"ק הם תרתי דסתרי אהדדי וא"כ הא ע"כ דצריכין אנו לומר דהב"ק השני הי' רק לכבודו וא"כ הא לא קשה ג"כ ויעוין ירושלמי סוטה פ"ג:

דף נא ע"א גמרא הכיא אימרתא דהוה בי' רב חביבא כו' ואפ"ה הלכתא כר"ז שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח. וכן פסקינן לדינא אולם יעוין בכורות דף דאימרתא אין לה קרנים וכאן לקמן אמרינן דזכרים המנגחים וא"ז כו' וכאן הא המעשה היתה ג"כ באימרתא:

דף נו ע"ב גמרא איבעיא להו הורו בטרפות לאיסורא כרבי בזפק להיתרא או דילמא הורו כו'. נ"ל דמשו"ה לא מבעיא לי' דילמא להתירא משום דבכתובות דף ז' קא מתמהינן ומי איכא הוראה לאיסור ואע"ג דלמסקנא התם איכא אף לאיסור היינו ג"כ רק היכא דמוכח וכדאיתא שם וא"כ ליכא למימר כרבי בזפק אלא הו"ל למימר הורו בטרפות ובזפק וממילא הא הוה ידעינן דלהתירא ומשא"כ אי אמרינן חדא לאיסורא וחדא להתירא או דאמרינן להתירא כרבי בזפק וכר' בזפק לא ס"ל וכן לפי גי' רש"י ז"ל במס' שבת:

דף סא ע"א תוס' ד"ה כל שיש לו כו' ואין לשון הברייתא משמע כן כו'. המהרש"א שיף ז"ל דחק הרבה והעלה שגירסא אחרת היתה לפניהם בברייתא. ואולם נ"ל דאין אנו צריכים לזה והוא דבאמת דאית התוס' מלד אחר והוא מדקתני כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבנו נקלף בידוע שהוא טהור והנה אי נימא דארישא קאי דגם אינו דורס א"כ הא יש לו כל הארבע סימני טהרה וא"כ מאי שייך א"כ לומר בידוע הו"ל למימר טהור הוא אלא וודאי דע"כ לא קאי על הרישא וא"כ אומר שפיר דאעפ"י דבעינן ד"ס מ"מ אם יש לו אלו הג' בגופו בידוע שהוא טהור ואע"ג דלא ידעינן אם דורס הוא אם לאו וכן נ"ל לדקדק גם מלשון התוס' שכתבו ומפרש ר"ת כו' בידוע שאינו דורס ואין צריך לבדוק דמשמע דזה הלשון הוא דק"ל:

דף סה ע"א גמרא אחרים אומרים שכן עם טמאים טמא עם טהורים טהור כמאן כר"א כו' אפי' תימא רבנן שכן ונדמה קאמרינן. הרמב"ם ז"ל פסק כר"א ופסק ג"כ דבעינן שכן ונדמה וצווחו עליו דסתרי אהדדי וי"ל לתרץ דסוגיא זו אליבא דרב נחמן אזלה דס"ל פסחים דף מ"ג דר"מ לית לי' חמץ ע"י תערובות ולא דריש כל משום דס"ל כהגמרא דהברייתא לעיל דף ס"ג דדריש כל להביא עורב העמקי למינו להביא הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה הוא אליבא דרבנן דפליגי על ר"א ולא ס"ל דמדהלך אלו הוא מינו אבל ר"א הא לא ס"ל דבעינן כל רבויא לזרזיר דהא שכן עמו הוא ולכן קאמר כמאן כר"א דהא ר"מ לא דריש כל אלא דס"ל כר"א אבל הרמב"ם ז"ל פסק כר"י דר"מ ס"ל דחמץ גמור ע"י תערובות בלאו וא"כ הא מרבה זרזיר דהא אית לי' כל יתירא ובספר עופות בעינן שכן ונדמה ואע"ג דלעיל דריש מלמינו להביא את הזרזיר היינו לאחר שכתבו ג' רבויים ועיין ב"ב דף קמ"ב תוס' ד"ה בכור שנולד לאח"מ אביו שכתבו כה"ג ועיין לקמן דף קי"ט תוס' ד"ה וריו"ח דאחרים היינו ר"מ:

דף עד ע"א רש"י ד"ה כי אמרה כו' משום אמ"ה. הקשה הגרע"א ז"ל בגליון הש"ס דאמאי לא פירש ז"ל דלוקה על אמ"ה אעפ"י שאין בו כזית אלא עם הגידין ולק"מ דהא ר"י קאי על הברייתא וברייתא הא איתא לסדיא והכשר המדולדלין:

דף עה ע"א גמרא בעי רב חסדא נולדו כו' תיבעי למ"ד טרפה חי' תיבעי למ"ד טרפה אינה חי'. נ"ל דהוצרך לזה משום דבכורות דף ג' ס"ל לרב חסדא טרפה חי' ובתמורה דף י"א ס"ל לר"ח גופי' דאינה חי' יעוי"ש בתוס' בסתירת הסוגיות:

דף עז ע"א תוס' ד"ה אל תקניטני כו' א"ר בין טעמא דר"ל ואכלו את הבשר בשר ולא גידין כו' המהרש"א ז"ל כתב דלא אתי' כסוגיא דידן דאלת"ה א"כ מאי אמר רשב"ל ואיסורא דאורייתא יעוש"ה ולא הבנתי דבריו ז"ל דהא לעיל כתבו התוס' ד"ה למאי כו' דאם תשיב כבשר מגין וא"כ הא שפיר מדמי הכא לפסח: שם תוס' ד"ה בלשון יחיד כו' וא"ת וממאי דמההיא דפסח הדר בי' ודילמא מההיא דלקמן הדדר בי' כו'. צ"ע דהא לעיל דף כ"ה קאמרינן בעא כו' עור בית הפרסות כו' איתיבי' ואלו שעורותיהן כבשרן כו' א"ל אל תקניטני כו' וא"כ הא הוה להו תרתי וסמי חדא מקמי תרתי גם מה שתירצו דמסתמא הדר בי' לגבי חברי' צ"ע דהא גם התם פליג רב עולי':

דף פ ע"א תוס' ד"ה ודילמא כו' א"כ כי הוה נמי מין תאו הוה כשר לגבי מזבח. צ"ע דהא אף במין בהמה לא הוכשר אלא שור וכשב ועז ועיין לעיל דף ס"א ע"ב רש"י ד"ה ולקמן:

דף פב ע"א במשנה שחט פרה ואח"כ שני בניה סופג פ'. לפמ"ש שפסק לן תנא בכורות דף מ"א כתנא דהו"מ למיתנא שחט אביו ואמו ואח"כ שחטו סופג מ"ה אם לסיפך סופג פ' אולם לא מעייל נפשי' לפלוגתא:

דף פד ע"א ארבב"ע מי שיש לו מנה כו' א"ר צריכין אנו לחוש לדברי זקן. קראו לו כן משום דקאמר הרי אני כבן שבעים ברכות (דף יב:):

דף פו ע"א תוס' ד"ה מ"ט כו' הקשה הר"ר שמואל מוורדון כו' וי"ל דמספקא להו לרבנן אם רוב מעשיהן מקולקלין אם רוב מעשיהן מתוקנים והשתא לא מהני חזקה מידי. צ"ע דבפסחים דף ז' קאמרינן ריב"א אומר אם רוב חולין חולין אם רוב מעשר מעשר ומקשינן וניזל בתר בתרא ומהרך אר"נ כו' ואינו ידוע איזו בסוף הרי דאע"ג דמדינא אזלינן בתר בתרא ולא בתר רובא מ"מ כשאינו ידוע אזלינן בתר רובא והכא ג"כ נימא אע"ג דרובא עדיף מחזקה מ"מ כשאינו ידוע הרוב ניזל בתר חזקה:

דף פט ע"ב תוס' ד"ה אם יש בנ"ט כו' וקשה לפירושו דלקמן כו' מוקי לה ר"א בשומנו של גיד. נ"ל די"ל דהתם שניהם בכלל אלא דלא איצטרך אלא משום שמנו של גיד אבל הכא דליתני ירך שנתבשל בה ג"ה ואין ג"ה בכלל אלא שמנו של גיד א"כ לא הוה תני גיד סתמא:

דף צה ע"א. תוס' ד"ה ה"נ כו' זכ"ת דה"נ אם פירשו מעלמא שרו כו' דא"כ אמאי ירעו עד שיסתאבו כו'. נ"ל די"ל דהתם ס"ט דירעו משום דהא הוא גראה ונדמה דקי"ל דאינו חוזר וגראה אבל לקושית הגמ' דנכבשינהו כו' הא הוא בידו וא"כ הא אינו נקרא עוד דחוי ומשא"כ לפירושם:

דף צח ע"א גמ' ההוא פלגא דזיתא כו' סבר מבר"א לשעורו בתלתין פלגי דזיתא. נ"ל דסבר כן משום דמצינו כזה דתרומה עולה באחד ומאה וערלה במאתים וטעמא הוא משום דמתוך שכפל באיסוריה כפל בעליתו וא"כ הא אסבר גם כאן דאיסורא דרבנן מאה הוא מאיסורא דאורייתא ואע"ג דאיכא נ"ע מ"מ הא קלים הוא: ע"ב תוס' ד"ה רבא כו' ועוד תימא דע"כ אין כ"ם אוסר בקדשים דלא אסר במשהו אלא עולין דוקא לרבנן כו'. צ"ע דאמאי לא מייתי ראיה מפ"ב דערלה בשר ק"ק ופיגול נותר וטמא שנתבשלו עם החתיכות מותרים לכהנים ואסורים לזרים ר"ש מתיר לזרים הרי מפורש דקדשים בטילי אלא דפלוגתייהו הוא רק בענין הצטרפות. אולם לתומר הקושיא על רש"י נ"ל דגם רש"י ס"ל באמת דקדשים בטילי אלא דהכא דאמר דטעם כעיקר דבקדשים אסור היינו דוקא קדשים לקדשים כגון שלמים שבלעו מחטאת וכה"ג ומשו"ה אמר הגמרא שאם כשרה תאכל כחמור שבה משמע דוקא דשניהם קדשי אבל גבי חולין וקדשים לא אמר משום דבטל בששים כשאר איסורים וכמו דאיתא מנחות (דף כג) לרבנן דעולין אין מבטלין זא"ז ועיין בערלה פ"ב:

דף קא ע"ב תוס' ד"ה יוהכ"פ כו' ולא שייך כאן אתם אפילו מזידין כיון דלא נקבע ביה לחדש ודוקא אקביעות החדש אמרינן ליה. ק"ל דהא גם על קביעות החדש לא אמרינן אלא על יום אחד וכדקאמרינן מגילה (דף ה) ימים אתה מחשב לחדשים דמשמע שאין יכולים לעבר החדש אלא יום אחד בלבד וכדקאמרינן שם מעיקרא חדשים אתה מונה לשנה דאין מעברין ג"כ אלא חדש אחד:

דף קו ע"ב גמרא אמרו עליו על שמאי הזקן שלא רצה להאכיל בידו אחת וגזרו עליו שיאכיל בשתי ידיו. מכאן ק"ל על הפוסקים דס"ל דשאר עינוים הם ג"כ מה"ת דא"כ הא היאך גזרו עליו ליטול שתי ידיו כיון דסגי בידו אחת ומה"ת אסור אלא ע"כ דהוה מדרבנן:

דף קח ע"א תוס' ד"ה חידוש הוא פי' בקונטרס כו' וטעם זה לא קאי כו'. נ"ל דרש"י ז"ל ס"ל דהא דאמרינן דשרי לי' כולי יומא בהלכתא שרי היינו למאי דמסיק רבא דרך בישול אסרה תורה אבל לאביי דלית לי' הא א"כ הא אפ"ל ג"כ דהוה ס"ל דאי הוה חידוש כמו דאסור בלא נתינת טעם כמו כן אסור דרך שרי':

דף קטו ע"ב גמרא משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שכן גדולי קרקע. ק"ל דהא גם בהמה נקרא גדולי קרקע וכדקאמרינן ב"ק (דף נז) גבי מ"ש מה הפרט מפורש פרי מפרי וגדולי קרקע וצ"ל כמש"כ התוס' שם דלגבי דבר הבא מן הקרקע לא קרי לבהמה גדולי קרקע ואפשר דמשו"ה קרי לי' להאי פירכא שכן גדולי קרקע פירכא כל דהו משום דהא חזינן שם דמקרי להצד השוה שהם גדולי קרקע ויעוין בחידושי מש"כ שם (דף קיח) גם צ"ע דבקידושין (דף יז) גבי הענקה פריך לה על הדא דאמר אי כתיב גורן הו"א דוקא גדולי קרקע וצ"ל דהתם גבי הענקה נקראת פירכא גמורה אפילו לגבי צאן וצ"ל דלהכי דקדק רש"י ז"ל דגדולי קרקע נקראת פירכא כל דהו משום דאינה קולא וחומרא משום דאי כמש"כ דהטעם הוא משום דגם בעלי חיים נקראים ג"כ גדולי קרקע א"כ אמאי קאמרינן שם בגמ' גבי הענקה על חדא מחדא ומשא"כ לפרש"י דשם לא בעינן כלל קולא וחומרא ע"כ נקראת פירכא גמורה: ע"ב גמרא א"ל ריו"ח כעורה זו שנה רבי לא תאכלנו כו'. הר"ן ז"ל הקשה בחידושיו דאכתי הא תקשה לרב אשי דגמר לעיל מל"ת כל תועבה דלדידיה הא לא יתורץ כלל דהא ס"ל לא תאכל גם איסור הנאה במשמע וצ"ל רי"ל דדוקא לר"ל דגמר מאל תאכלו דכתיב בפסח באינו ענין שפיר מקשה כעורה זו דיליף מל"ת דכתיב גבי פסולי המוקדשין אבל משא"כ לר"א דיליף לה מכל תועבה ולא בהא"ע א"כ הא לא קשה כלל דיליף בהא"ע:

דף קטז ע"א גמרא והבע"א עוף איכא בינייהו. לכאורה הא זה לא שייך כלל לפלוגתתם אם ילפינן מגדי אם מחלב אמו וצ"ל די"ל דהנה הט"ז (סי' קיז) כתב דהיכא דכתיב מפורש בתורה היתר אזי אין עוד כח בידי חכמים לאסור וא"כ הא י"ל דר"י דדריש מבחלב אמו א"כ הא מפורש ההיתר וא"כ הא לפי"ז אין עוד כח בידי חכמים לאסרו אבל משא"כ לר"ע דדריש מגדי ג"פ א"כ הא אין זה מפורש עוד דהא אדרבה בכלל גדי הא גם עוף ורק דמיעוטא הוא דממעטינן וא"כ הא אין זה נקרא עוד מפורש אחרי דאפשר דבאמת ממעט שליל או שליא והגם דס"ל דאתא למעט עוף בכ"ז הא אינו עוד מפורש כמו לר"י. ובזה נ"ל להבין מאי דקאמרינן אתרי' דר"י בן בתירה ואמינא דריש להו כר"י הגלילי דאמר יצא עוף שאין לו חלב אם ולכאורה הא מ"מ הי' יכול לדרוש להו דאסור מדרבנן אבל לפי האמור הא אתיא שפיר: שם רש"י ד"ה ר"א אית לי' מכשירי מצוה דוחין את השבת במקום שדוחה את השבת כו'. צ"ע דהא ר"א ס"ל בשבת פר"א דאפילו במצוה שאינה דוחה השבת ג"כ הדין כן וכדקאמרינן שם ומודה במזוזה וציצית ועי"ש בתוס' ד"ה לא לכל אר"א ועי"ש (דף קלא) לולב וכל מכשיריו דוחה את השבת: ע"ב גמרא ומי חיישינן שמא ינק מן הטרפה והתנן לוקחין בצים מן העכו"ם כו'. ק"ל דהא בילת נבלה לא אסור אלא מדרבנן וכן בילת טרפה אינם אסורים רק מספק וכ"כ התוס' (דף נח):

דף קיח ע"א גמ' הו"א דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה הנך לא מטמא אדם כו'. צ"ע דהא לא אשכחן כה"ג גבי נבילה דיטמא אוכלין ולא אדם ועיין ב"ק (דף כה) תוס' ד"ה מידי ולא ד"א כתיב: ע"ב גמ' אבע"א סברא ואבע"א קרא. נ"ל דהנ"מ בינם הוא עפ"י מש"כ התוס' פסחים (דף לג) ד"ה ואומר הר"י דאעפ"י דאוכל מקבל טומאה בפחות מכביצה אינו מקבל הכשר בפחות מכביצה והר"י דמאשר יאכל נפקא לי' כו' ע"ש ולפי"ז אפ"ל דאי אמרינן הכשר תחילת טומאה היא ומטמאה היינו קבלת טומאה וא"כ יש יד והכשר אפילו לפחות מכביצה אבל אי ילפינן ממקרא נדרש מלפני פניו והאי קרא בלטמא אחרים כתיב וא"כ אין יד להכשר בפחות מכביצה

כמו

ישראל מנוי דקיי"ל דמותר לקנות מפלטר עובד כוכבים ודו"ק: שם בגמ' לימא מסייע ליה הכל שוחטין וכו'. נ"ב לכאורה צריך להבין למאי הוצרך לסייעתא זו הא כבר הביא סייעתא גמורה מברייתא דהמגן של עובדי עבירה ובפרט דכאן אינו סייעתא כ"כ ועוד תמוה דמאי ראיה מייתי מברייתא זו דהא אדרבה איכא למימר דדומיא דכותי קתני ובכותי אינו מותר רק בישראל עומד ע"ג או יוצא ונכנס ובכה"ג בוודאי גם במומר לאותו דבר שרי ואפי' אם לא קיי"ל כרבא משום דמירתת ומיהו זה יש ליישב קצת אליבא דהרמב"ם דמי שאינו חושש לגזות דינו כעובד כוכבים וא"כ אם נימא דלא כרבא אלא כיון דדש ביה כהתירא דמיא ליה מאי מהני ישראל עומד ע"ג וע"כ מוכרח לומר דהברייתא ס"ל כרבא ולכן קושית הראשונה בוודאי קשה. ונ"ל ליישב דהא דאמר דלימא מסייע ליה אינו על עיקר הסברא דלא שביק היתרא ואכיל איסורא אלא על מה דאמר רבא דצריך בדיקת סכין דמיטרח לא טרח וע"ז עדיין לא הביא כלל מתחלה שום ראיה לזה דאדרבה יש מקום לומר דמשם ראיה להיפך דכמו דטרח להחליף ה"נ טרח לתקן הסכין [ורש"י ז"ל פי' מיטרח לא טרח אם לא ימצאנה יפה לא יחזור אחר סכין אחרת ולכאורה צ"ע דאדרבה הא חזינן דהוא טורח להחליף והרשב"א ז"ל בתו"ה הוכיח מזה באמת דאם ידעינן דיש אצלו סכין יפה וסכין פגומה ואמר דשחט בסכין יפה נאמן ואולי דרש"י ז"ל ר"ל דלא טרח לחזור אבל אחרים אחר סכין יפה דאולי גם שם לא ימצא ואינו רוצה לטרוח מספיקא] וע"ז מביא ראיה מכאן דתני מומר דומיא דכותי משמע דאינו מותר רק ע"י תיקון קצת דהתם בעי ישראל עומד ע"ג והכא בעי בדיקת סכין [ולשיטת הר"ן דגבי כותי נמי בעי בדיקת סכין בוודאי א"ש דתני להו בחדא מחתא] ובזה ניחא נמי במה דלא הביא סייעתא מיד לדברי רבא ונטר עד הכא והיינו דלאחר שהביא לברייתא דמנת כותי דר"א אוסר לפי שאינן בקיאין בדקדוקי מצות כישראל ולדידיה נראה דבעי בדיקת סכין גם בכותי דהא אינן בקיאין בדקדוקי מצות וא"כ כיון דתני להו בחדא מחתא ש"מ דמומר נמי בעי בדיקת סכין דמיטרח לא טרח ואמנם הדר דחי הגמ' דמכאן אינו ראיה כלל די"ל דהברייתא סבר דאינו שוחט כלל משום כיון דדש ביה כהתירא דמי ליה ודו"ק: שם אמר רב ענן אמר שמואל ישראל וכו' מותר לאכול משחיטתו. נ"ב עי' בגליון היו"ד להגרע"א ז"ל בסי' ב' דאף למסקנא דמסקינן דלא כרב ענן אינו אסור רק מדרבנן אבל מה"ת מקרי בר זביחה אף מומר לעבוד עבודת כוכבים ע"ש וצ"ע דא"כ מאי ראיה מייתי רב ענן מיהושפט דילמא אז עדיין לא גזרו גזירה זו. ולכן אחר העיון קצת בזה אדרבה י"ל דמסוגיית הש"ס יש הכרח לדבריו דלכאורה קשה מאי קאמר הגמ' לימא מסייע ליה לרב ענן והדר דחי ליה הא הויא כיהודא ועוד לקרא דהא רב ענן מביא ראיה ברורה מן הכתוב דמומר לעבודת כוכבים מותר לאכול משחיטתו ולמאי הוצרך לסייעתא ועוד דהיכי מסקינן דברי רב ענן בתיובתא הא מיהושפט הוא ראיה ברורה לדבריו. ולכן נראה דלא הוצרך להביא ראיה דלא הוי מומר לכה"ת דמהיכי תיתי נאמר כן כל כמה דליכא קרא על זה ורק הוצרך להביא ראיה דלא נימא דשמא שחט לעבודת כוכבים ושחיטתו זבחי מתים קמ"ל דלא חיישינן וראיה מיהושפט [ואף דאחאב הוי אדוק בעבודת כוכבים ובאדוק גם רב ענן מודה וכמו שכתבו התוס' בד"ה מומר מ"מ י"ל דזה אינו אלא מדרבנן ובימי יהושפט עדיין לא גזרו גזירה זו] ובחידושי הארכתי עוד בזה בעז"ה:

דף ט ע"א ורב הונא בר שלמיא משמיה דרב אמר אף קשר של תפילין וכו'. נ"ב צריך לציין ברמב"ם בפ"ג מהל' תפילין הלכה י"ג וע"ש שכתב דעיקר החיוב הוא שידע לעשות צורת הדלית בשל ראש אבל היו"ד בשל יד אין קפידא ולשיטתו אזיל שם דס"ל דדוקא בדל"ת הוא הלמ"מ אבל היו"ד בשל יד אינו הלמ"מ ועי' בהגהות שלי על מנחות דף ל"ה ע"ב דהבאתי סמוכין לזה מד' השימושא רבא וממעשה שהובא בסדר הדורות בשם ס' שלשלת הקבלה ע"ש: שם בתוס' ד"ה כולהו ותימה דמאי ענין זה להלכות שחיטה והלא לא עשה כלום וכו'. נ"ב וי"ל דהבה"ג אזיל לשיטתו דס"ל דהשוחט צריך לבדוק אחר שמוטה כמו דצריך שיבדוק אם נשחטו רובן וכמש"כ הר"ן כאן והרשב"א בתו"ה על שמו [וטעמו נ"ל דס"ל דהוי מיעוט דשכיח ולכן צריך לבדוק מדרבנן מיהת כמו בטריפות הריאה] והלכך שייך זה להלכות שחיטה דאם אינו יודע דהסימנין עקורין לא מהני שחיטה לא יבדוק אחריהם כלל וגם אם ימצאם עקורין לא יחוש בזה ובאמת כיון דהוי מיעוט דשכיח צריכין אנו לחוש דשמא נשמטו באמת ולכן מי שאינו יודע דין עיקור אסור לאכול משחיטתו ודו"ק:

דף י ע"ב בגמ' והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שיבר בה עצם. נ"ב לכאורה תימה דהלכה מכלל דפליגי והא באמת בלא שיבר בה עצמות לא מצינו ביה פלוגתא כלל ואפשר דמודה ר"ח דאסור דהא טעמיה דרב חסדא הוא משום דעצם ודאי פוגם. ונראה דמזה ראיה למש"כ המהרש"א ז"ל בד"ה עצם וודאי פוגם דהך טעמא דעצם וודאי פוגם לא קיימא לפי המסקנא דכיון דמסקינן דסכין איתרעאי בכמה לא איתרעאי וסכין יש לו חזקת כשרות כל היכא דאיכא למתלי דנעשה הפגם אחר השחיטה תלינן לר"ח [וגם לפי מש"כ המהרש"א ז"ל דלתירוץ קמא דתוס' גם בנגע בעצם המפרקת שייך לומר דיותר הוא פוגם מהעור ואמרינן אין ספק מוציא מידי וודאי בוודאי ניחא די"ל דהא דאמר והלכתא כוותיה דרב הונא וכו' מיירי שנגע בעצם המפרקת ושפיר פליג על זה ר"ח ודו"ק] ואף בדבר שאין פוגם יותר מהעור והסימנים וק"ל: שם והלכתא כוותיה דרב חסדא בשיבר בה עצם. לכאורה יש לעמוד על דקדוק הלשון במאי דלעיל אמר ושיבר בה עצמות דמשמע הרבה עצמות וכאן נקט עצם בלשון יחיד ובפשיטות י"ל דבתרווייהו רבותא קמ"ל דלעיל קמ"ל דאפי' שיבר בה הרבה עצמות אחר השחיטה מ"מ ס"ל לרב הונא דלא תלינן בעצמות וכאן קמ"ל רבותא דאפי' לא שיבר בה רק עצם אחד ג"כ קי"ל דתלינן בעצם וכר"ח ועוד י"ל דהך עצם ר"ל עצם המפרקת ומשו"ה נקט בלשון עצם וקמ"ל דאף בעצם המפרקת תלינן אם שיבר כדרך שבירה דהא דקיי"ל דלא תלינן בעצם המפרקת היינו אם חתך אותו דרך הולכה והובאה ועי' בב"י סי' י"ח ב' דעות בזה ולדעת החולקים ע"כ צ"ל כתי' הראשון שכתבנו: שם מכלל דלר"ח אף בלא שיבר בה עצם אלא במאי איפגם. נ"ב לכאורה קשה לפי מש"כ המהרש"א ז"ל דלתי' בתרא דתוס' וכן לפירש"י תלינן לר"ח ואף בדבר שאינו פוגם יותר מהעור א"כ מאי מקשה אלא במאי איפגים הא יש לתלות דנפגם במיעוט בתרא ונ"ל דמזה ראיה לשיטת רש"י דלקמן דף ל' דפוסל שהיה וכל חמשה הלכות שחיטה אפי' במיעוט בתרא ומיהו עדיין קשה דהא מ"מ י"ל דנפגם בבשר שמתחת הסימנין ונראה דמקשה מדאמר סתמא דתלינן לר"ח ומשמע אפי' אם לא שחט רק רוב שנים ולא נגע בבשר שתחת הסימנין כלל אעפ"כ כשר ושפיר מקשה דאלא במאי איפגם ומשני אימא בעצם המפרקת איפגם והיינו דאף לפי דעתו נראה דלא נגע במפרקת מ"מ אמרינן דאימור נגע ולאו אדעתיה ואף דבמקום השחיטה עצמה בוודאי לא נגע במפרקת דהא חזינן דאף הסימנין לא נשחטו כולן מ"מ אמרינן דאימור דנגע במפרקת מן הצד ומיהו כל זה לפירש"י ולתירוץ בתרא דתוס' אבל לתי' קמא דתוס' דר"ח גופיה אינו מכשיר רק משום דעצם המפרקת בוודאי פוגם ע"כ מיירי דידע דנגע בעצם המפרקת דאל"ה לא הוי תלינן מספיקא וכן הא דאמרינן בסמוך דילמא בעצם המפרקת דבהדייתא איפגום היינו מטעם שכ' התוס' לעיל בד"ה סכין לפי שבראשונות רגיל להזהר שלא לדחוק את הסכין בכח במפרקת לפי שעדיין צריך לשחוט אחרות ע"ש: שם בגמ' כמאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא. נ"ב ואף דלרב הונא נמי נ"מ בבדיקה זו להכשיר בתרייתא דאם ימצא פגום יתקננה מ"מ אינו ברור דיכשיר בזה דמ"מ אם ימצא הסכין פגום אחר שחיטת השנייה מ"מ תפסול אבל למיפסל קמייתא הוא דבר ברור. ועוד דכיון דנ"מ נמי למיפסל קמייתא לא שייך להקשות דתבעי בדיקה לחכם דהא י"ל דעיקר הבדיקה הוא על שעבר אבל לר"ח דאין נ"מ רק להכשורי בתרייתא [ומיירי דאינו שוחט רק שני בהמות ולר"ח בוודאי יהיה השניה כשר ועי' ברש"י ד"ה לא כר"ח] שפיר מקשה דא"כ בעי בדיקה לחכם ונראה לי דהא דמצריך לרב הונא לבדוק למפסל קמייתא לא מבעיא אם נימא דלרב הונא אם נאבד הסכין בלא בדיקה אסור בוודאי בעי בדיקה אלא אפילו אם נימא דבנאבד הסכין מודה רב הונא דסמכינן אחזקה מ"מ היינו בנאבד אבל כי איתא לקמן צריך לבדוק משום דקי"ל דאין נסמוך על החזקה במקום דיכולין לבררו וכמבואר בשו"ע יו"ד סי' א' ועי' בהאחרונים מזה. ובענין מה שכתבנו לעיל ב' דעות בדברי ר"ת אי בעי דבר שהוא וודאי פוגם או לא ראיתי אחרי כן במרדכי נפ"ק דדעת ריב"ק שם דבים חתך במפרקת גם לדידן תלינן דעצם המפרקת ג"כ פוגם כשאר עצמות ור"ת מכשיר אף בלא ידוע דים חתך במפרקת או לא כגון דלא סדיה הדם והמרדכי תמה עליו דבלא סדית היכי מכשיר ר"ת משום דאין ספק מוציא מידי ודאי הא ספק וספק הוא דשמא אין חתך במפרקת ע"ש ולכן באמת לא קשיא כלל על הריב"ק די"ל דאזיל בשיטת רש"י והתוס' בתירוץ בתרא הנ"ל דלמסקנא אף בספק וספק תלינן ופשוט הוא:

דף יב ע"א בגמ' מי לא תניא הרי שמצא וכו'. נ"ב הקשה לי חכם אחד דמאי ראיה מייתי מהתוספתא דילמא סברי כמ"ד דאין שחיטה לעוף מה"ת והוי ספיקא דרבנן ולפיכך תלינן לקולא ושוב מצאתי בספר בית הלוי ח"ב להגאון אב"ד דבריסק שהעיר בזה וע"ש מה שתירץ בזה ולכן באמת אינו קושיא כלל דבריסא דתוספתא בפ"ב איתא הכי נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט פסולה שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת כשרה [וע"כ דבעוף מיירי דהכשרו בסימן אחד] ואם ספק זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה ע"כ וא"כ מוכח להדיא דס"ל דיש שחיטה לעוף מה"ת דאל"כ למה פסולה הא הוי ליה ספיקא דרבנן ואם נימא דמשו"ה פסולה משום דיש לה חזקת איסור מדרבנן מיהת או דיש לה חזקת אבר מן החי שהוא מה"ת ומשו"ה פסול א"כ תקשה דלמה מכשרינן בסיפא וע"כ דסמכינן ארובא. ויותר נ"ל לומר דט"ס נפל בגמ' כי באמת בתוספתא ליתא כלל דאמר לשלוחו לא שחוט רק איתא שם וכן מי שנתן תרנגולתו לאחד מן השוק לשחוט ואין יודע מה טיבו הולכין אחר הרוב עכ"ל וכן נ"ל גם כאן ושפיר מייתי ראיה דהא בהדיא תני דהולכין אחר הרוב והיינו דהולכין אחר הרוב וכשר משום דהרוב הן מומחין ובזה ניחא נמי הא דמבעיא ליה לרב דימי בר יוסף לקמן בסמוך דהאומר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצא שחוט מהו ולא פשט ליה רב נחמן מברייתא זו דתניא בהדיא דהזקתו שחוט וע"כ דעיקר הגי' הוא כמו שהוא בתוספתא ודו"ק: שם בגמ' אלא היכי דאפשר אפשר היכא דלא אפשר לא אפשר. נ"ב לכאורה משמע דבשאר טרפות דאפשר לבדוק אחר שחיטה הס"ל דצריך בדיקה לר"מ אחר שחיטה מה"ת. ואכן בחידושי הרשב"א ז"ל ד' ע' לענין ריאה שנאבדה בלא בדיקה כתב דגם לר"מ כשר מדלא אשכחן דפליג עלייהו רק בקטן וקטנה וכתב דהטעם כיון דגבי פסח וקדשים לא אפשר וע"כ צריך לסמוך ארובא גם בחולין כן ואף דבחולין אפשר למבדק דלהאלין לא פרא לן רחמנא עכ"ל ולכאורה דבריו תמוהין דבאיזה טרפות מיירי אי בשאר טריפות גם בפסח וקדשים אפשר למבדק ואם במקום שחיטה גם בחולין א"א וכדאמרינן לסדיה וליחוש שמא במקום נקב קשחיט ואולי דס"ל כדעת הריב"א ז"ל שהביאו התוס' לקמן דף כ"ח ד"ה אתא דוושט יש לו בדיקה מבחוץ אבל נקב ואפילו במקום שאינו ידוע וכמו בגוונא דממסמס קועיה דמא והא דמקשה ולר"מ היכי אכיל בפרה ר"ל היכי אכיל בלא בדיקה וכ"ת א"כ דבדיק מתחילה כוושט מבחוץ קודם שחיטה פסח וקדשים דה"א למבדק מחמת שנעשה בעל מום מאי איכא למימר וכמו שפירשו התוס' שם הסוגיא לדעת הריב"א [והא אין להקשות דמ"מ כיון דלענין דרוסה אין בדיקה אהכי יש לחוש דשמא דרוסה היא דהא ליתא דכיון דלשאר טרפות אין לחוש רק לדרוסה וגם לא בכל המקומות רק במקום שחיטה בלבד זה וודאי מיעוטא דמיעוטא הוא וגם לר"מ לא חיישינן] ושוב ראיתי בחידושיו לקמן ד' כ"ח גבי הבוה בר אווזא דנראה להדיא שם דדעתו נוטה לדעת הסוברים דהא דוושט אין לו בדיקה מבחוץ אינו רק לענין דרוסה ע"ש היטיב ות"ל שכוונתי לאמת בדעתו ז"ל: שם ברש"י ד"ה פסח אלא וודאי הלמ"מ היא וכו' א"נ אחרי רבים להטות משמע בין רובא דאיתא קמן ובין רובא דליתא קמן וכו'. ונראה דנ"מ טובא בין ב' הלשונות לענין אי אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה דלנ"ק דהלמ"מ הוא י"ל דברוב כזה המירו חז"ל במקום חזקה דלא סמכינן ארובא כיון דאינו רוב גמור ואינו בכלל הכתוב דאחרי רבים להטות אבל לנ"ב דבכלל בקרא דאחרי רבים להטות וברובא דאיתא קמן הא לא אזלינן כלל בתר חזקה אף מדרבנן דהא בבנים אומרים חייב מוציאין ממון מיד המוחזק גם ברובא דליתא קמן כן דהא התורה לא חילקם ביניהם כלל. ואפשר דהיינו נמי טעמא דלא ברירא להו להתוס' אי הא דר"מ חייש למיעוטא הוא מה"ת או דאינו אלא מדרבנן וכמו שנראה מד' התוס' דלקמן דף פ"ו ע"ב ד"ה סמוך דנסתפקו בזה בדברי ר"מ וצ"ל דתליא נמי בהא דהם נימא דהוא הלמ"מ י"ל דר"מ לא גמיר הלכה זו או דאית ליה להלכה אך דס"ל דהלכה נאמר למיעוטא דמיעוטא [וכעין זה מסתפק ליה לגמ"ס בב"ק ד' י"ט אליבא דסומכוס ע"ש] אבל לנ"ב דקרא דאחרי רבים להטות משמע אפי' רובא דליתא קמן ע"כ דלא חייש ר"מ למיעוטא רק מדרבנן דהא התורה לא חילקה ביניהם כלל ומיהו זה פשוט דברובא דאיתא קמן בוודאי אזלינן בתר רובא ואפי' במקום חזקה ובזה ניחא בהא דקיי"ל דהמוצא בהמה שחוטה בשוק במקום דרובא ישראל מותרת ולא אמרינן דסמוך מיעוטא דעכו"ם לחזקה וע"כ משום דהוי רובא

דאיתא

כמו בנסמא אחרים: שם תניא כותי' דריו"ח כשם שיש יד לטומאה כך יש יד להכשר. לכאורה הא היה יכול להקשות גם על רב אולם י"ל דרב תנא הוא ופליג ועוד נ"ל משום דאיתא לקמן (דף קכח) רבא אמר כיש יד לטומאה ואין יד להכשר קא מפלגי וא"כ אי אפשר לאקשויי לרב דהא מצי למימר אנא כר"ש ס"ל מ"מ קאמר תניא כותי' דריו"ח דהא בברייתא מפורש דיש יד להכשר ואילו לאוקימתא דמתניתין מצי לאוקומי כאוקימתא אחריני כדאיתא התם ועיין כה"ג כתובות (דף עז) תוס' ד"ה דברי הכל: שם תוס' ד"ה וכשם כו' וא"ת מכאן טעמא דפשיטא ליה כו' הכשרת הכל במחובר וי"ל דאין זה תימא כ"כ שהוכשר הכל במחובר ע"י גשמים. ק"ל דהא בבבא בתרא (דף נז) כתבו התוס' ונראה לר"י דבגשמים בעינן תרתי שיתשוב אותו בתחילה להיות משקה ואח"כ דניחא ליה וא"כ הא לא הוכשרו כלל עוד בימי הגשמים וי"ל דקושיתם הוא לר"ד ממי גשמים אלא שהוכשרו בטל דהא טל לא מיעצר וכדקאמרינן ריש תענית וכמש"כ שם בתוס' ושמא טל חשיב להיות משקה ממי גשמים אולם עדיין צריך לי עיון דהא בב"מ (דף כז) קאמרינן דאם עודהו הטל עליהם ושמח הרי הוא בכי יותן נגבו אינם בכי יותן וא"כ הא אפשר דגם מעיקרא לא סגי במחשבה והא דאיתא לעיל (דף נג) המעלה פירותיו לגג אם נתכוין לכך הר"ז בכי יותן הא היינו דוקא שעשה מעשה והא דכתב רש"י ז"ל בין בשעת העלאה בין לאח"כ הא היינו דוקא לאח"כ בעוד הטל עליהם: שם תוס' ד"ה והבית מאהיל כו' ואי פרכת מה לנבילה שכן אוכל כו'. לפמש"כ לעיל ברש"י דהיא פירכא כל דהוא ולא פרכינן לה על חדא מחדא א"כ הא קשה על פירכתם וי"ל דאזלו לשיטתייהו בע"ז (דף סח) ד"ה אלא מעתה ליטמא נא ויבש כו' וי"ל דלגבי טומאה נמי הוה חידוש מה שהוא מטמא כשהוא פגם: שם בא"ד כו' וא"ת לענין אהל נימא דיו כו'. ק"ל דהא בב"ק (דף כו) כתבו התוס' גופייהו דלא אפשר לאפלוגי בטומאת מת דלא אשכחן במת דלא מטמא באהל וא"כ מאי קא קשיא להו ועמש"כ לעיל:

דף קיט ע"א תוס' ד"ה וריו"ח אמר כולה ביד כו' הו"מ לאוקומי בשומר וכה"ק כו' וכ' עצמות דנקט להודיעך כחו דר"י בן נקוסא כו'. ק"ל דהיאך הוא כוונתם אי לאוקומי בשומר להודיע א"כ הא תקשי לריו"ח מריב"נ דס"ל דאין שומר לפחות מכזית ומכש"כ דאין יד ואפילו רבנן הא לא פליגי עליה אלא בשומר ולא ביד וכה"ג הלא כתבו התוס' גופייהו כתובות (דף עז) וז"ל שם וא"ת לרב תקשי למ"ד לא קנו ואפילו למ"ד קנו שמא לא סבר כרב ודוקא בבעלו קנו ע"ש וזה ג"כ אין לומר דס"ל לריו"ח דיד ושומר שוין לת"ק דהא ריו"ח גופי' ס"ל דאין לו יד לפחות מכפול ואע"ג דיש שומר לפחות מכפול ואם נימא דקושיתם היא דילמא איירי ת"ק בין ביד בין בשומר א"כ הא קשה מאי האי דקאמרי דנקיט שני עצמות משום ריב"נ הא יותר הו"ל למימר דנקט משום יד: שם תוס' ד"ה וריו"ח כו' והא דמוקי לה ביד לרב כי היכא דליקום כר"י דהילכתא כוותיה לגבי ר"מ כו'. ק"ל דהא בעירובין דף מ"ז קאמרינן להדיא דרב לית לי' הני כללי וכן לעיל דף ט"ו גבי כי אורי להו רב אורי להו כר"מ כתב הר"ן בשם הרמב"ן ג"כ דרב לשיטתיה דלית ליה הני כללי וס"ל כר"מ לגבי ר"י: שם תוס' ד"ה שייר גרגיר אחד כו' וקשיא לר"ת דאמר הר"ז שיעור ואע"ג דאליבא דאחרים קאמר כו'. ק"ל דמי הכריחם לאמר דהקושיא קאי על ר"ת דלמה לא נימא דקאי על רב וכמו אינך קושיות ועל רב הא קשה שפיר דלמה פסיק דלא כמתניתין דעוקצין וכן מצינו כה"ג דפריך הגמרא ב"ק דף נ"ו ורב שביק מתניתין ועביד כברייתא וע"ש בבעה"מ וכן הא נראה מדברי רש"י ז"ל ולדברי התוס' שכתבו ולא לפלוגא אהך ברייתא נ"ל משנה וכוונתם היא דלא ניחא לעשות ג' מחלוקות בדבר וכה"ג איתא ריש גיטין דף ד' גבי דלא תחלוק במדה"י ע"ש בתוס':

דף קכ ע"א גמרא ומאי ניהו אלימא חלב בהמה לגבוה כו'. ק"ל מכאן על מש"כ התוס' לעיל דף קט"ו ד"ה כלאי הכרם וז"ל וי"ל דאין זה הותר מכללו דוקא גבי חלב דכתיב כל חלב דמשמע אפילו דחי' מיקרי הותר מכללו משא"כ בשר בהמה טמאה עכ"ל והא לפי"ז היכי רצה הגמרא לומר דהותר מכללו היינו לגבוה ואולי לא כתבו רק להמסקנא: רש"י ד"ה ומשני כו' וזה לא התענה אבל הכא אוכלין כו'. ק"ל דהא בשבועות דף כ"ד קאמר ר"ש סתם האוכל נבלה ביוה"כ פטור ולפמ"ש רש"י ז"ל הא אפשר כגון שאכל פחות מכזית נבלה וציר שעל גביו מצטרף דאלו לגבי נבלה הוה חצי שיעור ואיסור יוה"כ חל עליו כדאיתא שם בשבועות דחל על חצי שיעור ואפ"ל דלשון נבלה משמע דאכל כשיעור נבלה ונראה לי דמקום הי' לומר דהא דאמר ציר שעל ירק מצטרף היינו דוקא בשאכל כזית דלכה"פ בעינן כזית אוכל דהאי תעונה להקל בא ולא להחמיר ועי' כריתות דף י"ד והא כותבות דבני זיתים ועי' יומא דף פ' והכא דמצטרף דוקא מיעוט ועיין לעיל דף ע"ו וגם לקרבן כאי: תוס' ד"ה חלב כו' הקשה הרר"ש כו' וליכא למפרך נמי מה להמן שכן אסור בהנאה דהא לריה"ג חמץ מותר בהנאה כו'. ק"ל דעדיין מצי למפרך מה להמן שאסור לסחורה וכדקאמרינן פסחים דף כ"ג גבי שרצים ומשא"כ חלב דמפורש בתורה דמותר לסחורה וכדקאמרינן שם בפסחים וגם על מה הלד הי' יכול למיפרך ואולי ס"ל דליתא רק מדרבנן:

דף קכא ע"א תד"ה והוא שכנסו תימא מה שייך מחשבה לאיסור כו'. ק"ל דהא בתרומות פי"א מ"ס אמרינן וכן עצמות הקדשים בזמן שמכנסן אסורים ואם השליכן מותרין ופירש הרע"ב שם בעצמות הראויין קצת לאכילה מיירי הרי דגם לגבי איסור שייך ביטול ואפ"ל דהתוס' מפרשים שם דדוקא לענין היתר הנאה מיירי אבל לא לענין אכילה וצ"ע:

דף קכה ע"א תוס' ד"ה נוגע כו' וא"ת ולשני לי' הא מני ר"י דל"ל טומאה בוקעת ועולה כו'. ק"ל דהא כיון דעלם כשעורה גופא מטמא במגע ובמשא היאך יחוץ בפני הטומאה שלא תהא בוקעת ועולה וכדאיתא אהלות פי"ג אלו ממעטין את הטפח כו' פחות מעלם כשעורה ממעט ע"י כזית בשר וכתב הרע"ב אבל עלם כשעורה לא ממעט מטמא במגע ומשא ולכאורה כ"ש הכא שאינו חוצץ את הטומאה וגם במשנה אין העלם ממעט ע"י עצמות והא הכא ג"כ אם הי' מעלה ארוכה הי' גם העלם מטמא מתורת אבר וא"כ היאך יחוץ: בא"ד הקשה המהרש"א על דברי התוס' אלו דהא מפורש לעיל דף קי"ח דשני עצמות ועליהם שני חצאי זיתים והבית מאהיל עליהם הבית טמא אעפ"י שלא האהיל על הטומאה עצמה ונ"ל די"ל דדברי התוס' קאי על קושיא השני' ואי כזית מות בפנים טומאה בוקעת ועולה ופרש"י דהרי אין לה חלל טפח ועי"ז שפיר קאמרי דלא שייך לומר דשיד מכניס הטומאה דהא גבי טומאה רצוצה אינה מתפשטת לצדדין אפי' תחת האהל ומכש"כ דאין היד יכול להביא הטומאה לבית: ע"ב גמרא ואי חד שמא הוא אמאי טהור כו' ומאן תנא דקרי לאהל נוגע ר' יוסי היא כו'. ק"ל דאמאי לא אוקמי לה כר"מ דפליג שם בסיפא דהנוגע בחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית ואמר אף בזו ר"מ מטהר וחכמים מטמאים ופירש שם הרע"ב ז"ל דס"ל דאפילו נוגע אם אהל גמור ובהמשכה ג"כ מצטרף משום דשם אחד הוא וא"כ למה לא מוקמי לי' כוותי' אחרי דקי"ל סתם מתניתין ר"מ הוא:

דף קל ע"ב רש"י ד"ה אלא להוציאו בדיינים כו' דכיון דלכפרה ולריצוי בא לא שכיח דמעכב. ק"ל דלמה הוצרך לכך הא בפשוטו ניחא דחזה ושוק אינו נאכל אלא לכהנים ומשא"כ מתנות זרוע דמותרים לזרים שפיר איצטריך לאשמועין דמוציאין ממנו ומשא"כ בהנך שאסורים לזרים לא צריך כלל לדיינים דהא מה יעשה בהן אם לא יתנם לכהן וגם אין לומר דהבעלים הם כהנים דהא א"כ הרי הם שלהם דהא יכולים להקריב בכל עת ובכל שעה שירצה כדקאמרינן בב"ק דף ק"י וגם צ"ע על מה חזה ושוק של שלמים מכפרים הם:

דאיתא קמן' וזה ברור: ע"ב ברש"י ד"ה שהלכה והאם כדרכה וה"ה נמי דמצי לתרוצי בבהן שיש בו חוץ לנוהר כמלא טוהר וכו'. נ"ב לכאורה צ"ע כיון דהוה מצי לתרוצי בפשיטות דמיירי בסכין גדול דשני בהולכה לבד מה דתקו לאוקמיה בשינויא דחיקא שהלכה ובאה כדרכה דזה אינו במציאות כ"כ דע"י הדוחק שדחקה בכותל חזרה ושחטה בהבאה ג"כ כדרך שחיטה. ועוד דמנ"ל לסוגיא מסברייתא דגם באופן זה מקרי כותו ואף דרבנא ס"ל כן בסנהדרין ד' ע"ז דזרק צרור בכותל וחזרה לאחוריה והרגה חייב משום דמקרי כותו מ"מ מניין לסוגיא זה מסברייתא ועוד דהקשה מסוגיא זו לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' שחיטה הלכה ט' [והכ"מ כתב שם דכ"ה ג"כ דעת הרמב"ן בחידושיו ותמהני דהרי לא כ"כ רק בדרך אפשר ולבסוף מסיק להדיא דאין מחוור פירוש זה וצ"ע] והרא"ה בבדק הבית דף כ"ג ע"ב דלא בעינן מלא טוהר חוץ לנוהר רק בהתיז כל הראש וכבר העיר עליהם הפר"ח בסי' כ"ד מסוגיא זו ואכן הרשב"א ז"ל במשמרת הבית שם בכל השגותיו שהשיג על הרא"ה ז"ל בזה לא הזכיר להקשות מסוגיא זו. ולכן לולא דמסתפינא מד' רש"י ז"ל הייתי מפרש דאין כוונת הגמ' להקשות דהוי השחיטה בהולכה להודא רק כוונתו להקשות דמן הסתם כשזורק הסכין שלא לשם שחיטה רק לזורקו בכותל אינו שכיח שיתחוב דרך הולכה והובאה רק שמחמת כובד הסכין שנפל על צואר הבהמה נשחטה כדרך חתיכת נגון והוי דרסה גמורה ומשני שהיה באמת דרך הולכה והבאה והיינו דמדייק שהלכה ובאה כדרכה ור"ל שנשחטה כדרך שחיטה ע"י הולכה והובאה אבל לאו דווקא שניהם רק או או קתני ודו"ק וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם בפ"ב הלכה י"א שמפרש כן ע"ש ודו"ק [ואין לתמוה על המקשן דקארי לה דהא פשיטא דיש לאוקמא שהלכה ובאה כדרכה דכעין זה מצינו בגיטין י"א והא לא ידעי למקרי בדידעי ע"ש]. ובזה נופל כל הקושיות הנ"ל. ולענין מה שתמה שם הרשב"א ז"ל על הרמב"ם והרא"ה ז"ל מהתוספתא פ"ק דחולין דתניא שם דהוליך ולא הביא הביא ולא הוליך שחיטתו כשרה ובלבד שיהא בסכין כדי הולכה והובאה י"ל דהתם מיירי בכוון לכך לשחוט בהולכה לבד אבל הרמב"ם והרא"ה ז"ל מיירי בלא כוון או אינו פסול רק בהתיז כל הראש וכן מחלק הרא"ש ז"ל לקמן ברפ"ב בשחט רק בחצי הולכה ע"ש ודו"ק:

דף טז ע"ב בגמ' לעולם שוחטין ואוכלין מבעיא ליה. נ"ב ואף לפירש"י דהשחיטה עצמה היה אסור במדבר חוץ למחנה שכינה מ"מ הו"ל למתני רבותא טפי דמשנכנסו לארץ וכן לאחר שגלו אף באכילה מותר ובפרט דמקרא דאל פתח לא נשמע שהיה אסור באכילה במדבר ורק מקרא דכי ירחיב וא"כ הוי ליה לאשמעינן עיקר חידושא דמעיקרא גם באכילה היה אסור. ולענין מה שהקשו התוס' על רש"י דהלא קרא דאל פתח אוהל מועד במוקדשין כתיב לק"מ די"ל דרש"י ז"ל ס"ל דלר"י הך קרא גם בחולין כתיב וכן כתב הרמב"ן בפי' התורה דאדרבה פשטיות הכתוב משמע טפי דמיירי בחולין דמסיים הכתוב או אשר ישחט מחוץ למחנה דלכאורה פשיטא דאם במחנה אסור כ"ש מחוץ למחנה [ועי' בזבחים ד' ק"ז ע"ב מה דדרשינן מהך קרא ע"ש אבל לפי הפשט קשה] אבל אם מיירי בחולין ניחא דקמ"ל דאפי' בשוחט מחוץ למחנה דרחוק הוא מהמשכן אעפ"כ חייב והא דפירש"י בחומש דבמוקדשין מיירי היינו לר"ע ודו"ק:

דף יז ע"א בגמ' במאי קמפלגי וכו'. נ"ב לכאורה תמוה מאי קמ"ל הא תנין דבהא פליגי ונראה דהש"ס מקשה באיזה סברא קא מפלגי דלמר הכרית דע"כ מיירי להתיר בשר תאוה ולמר הכרית דמיירי לאסור בשר נחירה ומשני שפיר דר"ע סבר דמיירי במוקדשין וא"כ בשר תאוה לא איתסר כלל וא"כ ע"כ קרא לאסור בשר נחירה הוא דאתא ור"י סבר מדכתיב הצאן והבקר ישחט להם ע"כ דגם במדבר נאסר להם בשר נחירה וא"כ ע"כ קרא דכי ירחיב להתיר בשר תאוה הוא דאתא וכן יש לפרש לפי' התוס' ודו"ק: שם בשלמא לר"י היינו דתנן השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות. נ"ב לכאורה קשה מ"מ דלא מקשה מהמשנה דנשנה גבי אוב"נ ד' פ"א ע"ב דהשוחט ונתנבלה בידו דפטור מאותו ואת בנו דקדים יותר מהך משנה דכיסוי הדם ושמעתי ממר אבי ז"ל דכבר העיר בזה מר אחי הגאון זצ"ל כד הוה רך בשנים מאוד כבן ח' או ט' שנים והוא מותיב לה והוא מפרק לה בעצמו דמאו"ב לא יכול למפרך דילמא מיירי במוקדשין ובקדשים מודה ר"ע דלא הותר להם בשר נחירה וכמו דאמרי' לעיל בסמוך דקדשים שאני ולכן פריך טפי מכיסוי הדם דאינו נוהג במוקדשין כלל וע"כ דמיירי בחולין ודפח"ח. ואכן לענ"ד בלא"ה ניחא דגבי או"ב בוודאי אינו אסור רק בשחיטה דהא כתיב בהדיא או"ב לא תשחטו ביום אחד ואינו יכול למפרך רק מכיסוי הדם ואף דלר"ע י"ל דלנחירה קרי שחיטה וכמו דמפרש לקרא דהצאן והבקר ישחט להם מ"מ כיון דקרא דאו"ב גם אקדשים קאי ובקדשים בוודאי שחיטה בעי מסתברא דאזהרה דלא תשחטו היינו על שחיטה ממש ולהכי לא פריך רק מכיסוי הדם ודו"ק: שם ברש"י ד"ה פטור מלכסות דגמר שפיכה שפיכה משחוטי חוץ והתם שחיטה כתיב. נ"ב לכאורה צ"ע דא"כ מאי קושיא דנהי דלר"ע נחירה חשוב כשחיטה גבי חולין מ"מ כיסוי הדם שאני כיון דילפינן משחוטי חוץ והתם בוודאי שחיטה מעליא בעינן דהא קדשים הם ונחירה בקדשים ליכא ובוודאי בנוחר ומעקר בחוץ פטור גם לר"ע והלכך גם בכיסוי הדם פטור. ואולי דע"כ לא לגמרי יליף ר"מ כיסוי הדם משחוטי חוץ דהא שחוטי חוץ אינו נוהג בטריפה ואלו כיסוי הדם נוהג גם בטריפה לר"מ וע"כ דלענין זה לא ילפינן משחוטי חוץ משום דהא דבטריפה אינו נוהג שחוטי חוץ אין החסרון מצד דלא הוי שחיטה רק משום דאינו מתקבל בפנים וה"נ לענין נוחר והמעקר נמי י"ל דהא דגבי שחוטי חוץ פטור משום דבקדשים ליכא נחירה אבל בחולין לר"ע קודם שנאסר נחירה היה נחשב כשחיטה והלכך נחשב כשחיטה גמורה בקדשים ושפיר איכא למילף משחוטי חוץ דגם בנוחר ומעקר חייב בכיסוי הדם [ועוד י"ל דלר"ע גם בשחוטי חוץ חייב על נחירה דהא ס"ל דנחירתו הוא שחיטתו וא"כ גם נחירה בכלל אשר ישחט מחוץ למחנה וגם הוא ראוי לבוא לאוהל מועד בשחיטה גמורה ודו"ק]:

דף כד ע"א גמ' והלא דין הוא ומה לוים שאין מומין פוסלין בהם שנים פוסלין בהם כהנים שהמומים פוסלין בהם וכו'. נ"ב עי' בס' חוות יאיר על דרוש להגאון בעל אור חדש זצ"ל שהביא קושיא אחת בשם מקשן העולם דהיכי ס"ד למילף ק"ו דכהנים פסולים בשנים והיינו דפחות מבן ל' יהא פסול לעבודה הא מדכתיב איש למעוטי קטן ממילא מוכח דמבן י"ג שנה ולמעלה הוא כשר לעבודה דאל"כ איש למ"ל ותי' הגאון הנ"ל דהו"א דאיש מבעי לי למי שהוא בן שלשים שנה ולא הביא סימני סרים וגם לא הביא ב' שערות דעדיין קטן הוא עד רוב שנותיו ומגד שנים הוי כשר אלו תורף דברי הגאון הנ"ל ואמנם לא נח דעתי בתירוצו כלל דהא כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' כלי המקדש הלכה ז' דבן לוי אינו נכנס לעבודה עד שיגדיל ויהיה איש שנאמר איש איש על עבודתו ועל משאו ע"כ [ופשוט שמצא כן בד' הספרי ומיהו בספרי שלפנינו ליתא ואולי הוא בספרי זוטא] והנה גם בכאן קשה דלמה לי איש למעוטי קטן תיפוק לי דהא כתיב מבן שלשים שנה ולמעלה וכבר העיר ע"ז בכ"מ שם ותי' די"ל דלא בעינן בן שלשים רק לשיר שהוא חכמה גדולה אבל לשאר עבודות כגון הגפת דלתות לא בעינן בן שלשים רק שלא יהיה קטן [ובאמת שגם כאן גבי לוים יש לתרץ בתירוץ של החוות יאיר דכ"מ לבן שלשים שלא הביא ב' שערות] ועכ"פ יקשי' איך שיהיה מ"מ כיון דגבי לוים נמי כתיב איש ולא קטן אם איתא דדרשינן ק"ו גבי כהנים א"כ איש דגבי כהנים למ"ל ודוחק לומר דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא דהא קיי"ל דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן והכא נמי כיון דאיכא למימר דאיש מבעיא ליה למילף דלא דרשינן ק"ו למה לא ילפינן מיניה ובזה נדחה נמי במה שכ' שם לתרץ עוד דהו"א דדרשינן ק"ו ליותר מחמישים דפסול בכהנים והנה מלבד שזה תמוה דהיכי יעלה על הדעת לומר כן הא בלוים נמי לא היו נפסלים ביותר מחמשים רק במשכן שהיה משא בכתף אבל בשילה ובית עולמים היו כשרים וא"כ דיו לבא מן הדין להיות כנדון [ועוד קשה בעצמו דאהרן יוכיח דהי' יותר משמונים] ואכן לפי הנ"ל גם ע"ז לא צריך קרא דהא מקרא דאיש מוכח דלא ילפינן ק"ו כלל. ואכן נ"ל דהדבר פשוט דפסול דלוים בשנים לא דמי לפסול דכהנים במומין או בקטן דהתם עבודתו פסולה אם עבד אבל בלווים בודאי אין עבודתו פסולה רק דקודם ל' ויותר מבן חמשים פטור משירותו דעדיין אין לו כח לגלות על מלאכת בית ה' ופטרו הכתוב וא"כ בהו"א דילפינן ק"ו דכהנים נמי פסולים בשנים היינו דפטורים מעבודה קודם ל' ובזה לא קשיא דלמה מבעי קרא דאיש למעוטי קטן דהתם ממעטינן דעבודתו פסולה ובזה יש ליישב נמי קושיית הכ"מ הנ"ל ודו"ק:

השמטות על מסכת חולין מהגהות הגאון כו' מהור"ר ברוך פרענקיל תאומים זצ"ל (בעהמ"ס ברוך טעם).

דף ב ע"א תוס' ד"ה שמא · דילמא אתי למיכל. נ"ב יעוין לשון התוס' לקמן דף ג' ע"ב ד"ה בודק: ע"ב תוס' ד"ה במה יגע. היכא הקדש. נ"ב יעוין לקמן דף ל"ו ע"א תוס' ד"ה נריד: תוס' ד"ה דליתיה. משום דרוב. נ"ב יעוין תוס' פסחים דף ט' ע"א ד"ה והא"נ:

דף ג ע"א רש"י ד"ה חרב. אבל ראשון ושני. נ"ב ריש כ"ק. ויעוין פסחים דף כ' ע"ב ברש"י ד"ה ת"ל: תוס' ד"ה כגון. וא"ת והאיך. נ"ב יעוין רמב"ם פ"ד מהלכות מעש"ק דין ז': שם בפרק איזהו מקומן. נ"ב יע"ש בתוס': ע"ב תוס' ד"ה קסבר. מוזבחת מה שאתה. נ"ב יעוין בפי' המשניות להרמב"ם על משנה דלקמן דף י"ג ובפ"ד מהלכות שחיטה דין י"א י"ב. ובהשגות הראב"ד בפ"ב מהלכות שאה"ט דין יו"ד:

דף ד ע"א גמ' קוטע ראשו. נ"ב יעוין במס' נדה דף כ"ז ע"א ברש"י סד"ה מהלך: ע"ב רש"י סד"ה ומפני שהן. ומדמי עליה. כר' יהודה. נ"ב התחלות הדבור ה"מ ר' יהודה:

דף ה ע"א רש"י ד"ה מומר לאוהו דבר · אלא ודאי כאיסורא. נ"ב יעוין מס' יומא דף פ"ז ע"א נעשית לו כהיתר:

דף ו ע"ב תוס' ד"ה והתיר. דלא שרי אלא בדמאי. נ"ב יעוין תוס' גיטין דף ל"א ע"א ד"ה ודלמא:

דף ז ע"א גמ' סוף העמוד. לחמריה לא אכל. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף ס"ו ע"ב ד"ה לא:

דף ח ע"א תוס' ד"ה מותר. שאני שבת. נ"ב יעוין תוס' שבת דף ק"ו ע"א ד"ה חוץ. וביו"ד סי' רכ"א סעיף י"ב בהגהות רמ"א:

דף ט ע"א רש"י ד"ה בהמה בחייה. אסורה משום אמ"ה. נ"ב יעוין לקמן דף פ"ז ע"א ברש"י ד"ה מאי איריא: ע"ב תוס' ד"ה התם. וקשה דפרק ב' נזירין. נ"ב יעוין בר"ש דתרומות פרק ח' משנה ח':

דף י ע"א תוס' ד"ה סכין. ואיכא ספיקא טובא. נ"ב בתוס' נדה העלה שהי' שלשה ספיקות: ע"ב גמ' דאמור רבנן אוקי מילתא אחזקיה. נ"ב יעוין תוס' כתובות דף ע"ה ע"ב ד"ה ספק טמא וכר"ש והרא"ש למס' נגעים פ"ד משנה י"א. ויעוין ברש"י מס' גיטין דף כ"ח ע"א ד"ה נותנו לה: תוס' ד"ה ודילמא. וי"ל דה"נ. נ"ב יעוין בתוס' מס' נדה דף י"ט ע"א ד"ה ר"י אומר כיהה. וכתובות דף ע"ה ד"ה ספק טמא:

דף יא ע"א תוס' ד"ה מנה הא. נ"ב יעוין ב"ב דף נ"ג ע"א: תוס' ד"ה אתיא מפרה. גבינות מכמה בהמות. נ"ב יעויין לשון התוס' ריש נדה ע"ב ד"ה דאיכא: ע"ב גמ' שמא במקום סייף. נ"ב יעוין מכות: שם וליחוש שמא במקום נקב. נ"ב יעוין תוס' ב"מ דף כ' ע"ב ד"ה איסורא: תוס' ד"ה וכי תימא. ושמא קסבר דסמה סתרא. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף פ' ד"ה נעשה סרים ותוס' כתובות דף ס"ו ע"א ד"ה וספק וברש"י סנהדרין דף ע"ח ע"ב במשנה ד"ה נתכוון ובתוס' מס' נדה דף מ"ז ע"ב ד"ה ר' יוחנן. ובירושלמי יבמות סוף פ' האשה שהלך ובסוף פרק יוצאין:

דף יג ע"ב גמ' דתניא איש מה ת"ל. נ"ב יעוין זבחים דף מ"ה ע"א: תוס' ד"ה תקרובת לענין איסור הנאה. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף עב ע"ב סד"ה דאי:

דף יד ע"א תוס' ד"ה השוחט. ובפלק זה כורך דמומר. נ"ב יעוין בהג"א סנהדרין פ"ג ד"ה ואם הם תאומים: שם ועוד י"ל דמשום. נ"ב יעוין תוס' עירובין דף ס"ט. והתוס' בכורות דף ל"ו ע"א ד"ה אימר דאמר: שם וכן משמע. נ"ב יעוין בתוס' מס' ע"ז דף ל"ד ע"ב ד"ה רשב"ג ובמל"מ פ"ג מהל' שגגות דין ז': ד"ה מתתכין. נ"ב עיין תוס' עירובין דף מ' בד"ה הא ודאי ובפסחים דף כ"ו ע"ב:

דף טו ע"א גמ' אילימא משום דס"ל. נ"ב יעוין תוס' שבת דף ק"ו ע"א ד"ה חוץ:

דף טז ע"ב גמ' שבתחלה נאסר להם בשר. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף עא ע"ב ד"ה מ"ט:

דף כ ע"א תוס' ד"ה לא אמרן נחירה מיהו בעי. נ"ב יעוין בספר התרומה סי' א': שם לאו דוקא דנבילה. נ"ב יעוין תוס' יבמות דף ל"ג ע"ב ד"ה ר"י:

דף כא ע"ב רש"י ד"ה אף מליקה. בנבדלה ועוד. נ"ב נ"ל ועור:

דף כג ע"ב רש"י ד"ה לא צריכא. אלא בעשה. נ"ב נ"ל אלא בעשרה: תוס' ד"ה והא. נ"ב יעוין ברכות דף כ"א ע"א אמר ר"י:

דף כד ע"ב תוס' ד"ה הטורה. הקשה רבינו אפרים. נ"ב יעוין לקמן דף קי"ח ע"ב תוס' ד"ה אין:

דף כו ע"ב תוס' ד"ה הכא. ונראה דלא קשה. נ"ב יעוין במרדכי פ"ב דשבועות דין תשמ"ח:

דף לב ע"א תד"ה ורמינהו. ומייב אף משום. נ"ב יעוין בירושלמי נזיר פ"ו על הלכה א' טריפה שעשאה נבלה:

דף לה ע"ב תוס' ד"ה ואם אמר. וא"ת שאיך. נ"ב יעוין תוס' זבחים דף פ"ח ע"א ד"ה מן המדומע. ותוס' מס' חגיגה דף כ"ו ע"ב ד"ה במטהר:

דף נו ע"ב גמ' אחת זו ואחת זו. נ"ב יעוין תוס' ב"ק דף נ' ע"ב ד"ה אם ששה:

דף פ ע"א רש"י ד"ה בתים הבא. הוי לה התראת ספק. נ"ב יעוין בספר ראש יוסף:

בהרא"ש פ"ז דין ל"ז אלא ע"י ס"ס. נ"ב יעוין שו"ת רשב"א ח"א סימן שכ"ה:

יפה עינים על מסכת כריתות

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו').

דף ב ע"א שלשים ושש כריתות. ירו' שקלים פ"ב ה"א ועי' ב"מ פ"א ה"ב דמכ"ית מזה דהא דבס"א תמן בכסותבת אינו כ"ז לב עור דאי נימא לאכילה א"כ הלא איכא שלשים ושש כריתות ואף דלב ש ה"ח לא ניחא ליה למימר דלכ"ש הוי"א שלשים וש"ע כריתות ועי' סנהדרין פ"ז ה"ו: על אלו חייבין על זדונו כרת. ירו' יומא פ"ח ה"ו: ע"ב אבות מלאכות ארבעים. ירו' שקלים פ"ה ה"א: דברי רבי ר"י ברי אומר ביום תגלחתו. במד"ר פ' ספלוגה רבי ור"י ברי ובספרי נשא ל' כתים כר' יוסי בר"י: ד' אבות נזיקין. ירו' שבת פ"ז ה"ב שקלים פ"ס ה"א: מדר' הושעיא דאמר י"ג. בירו' ב"ק פ"א ה"א ע"ב ר' חייא ועמ"ש ביפ"ע ב"ק ג' ע"ב: פטור לגמרי לא מצית אמרת דכ' כי כל כו'. עי' ת"כ אחרי פרק י"ג כי כל כו' בין בכלן בין מקצתן: לכך יצתה כרת באחותו. עי' ירו' שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ד: כל דבר שהיה בכלל. ברייתא דר' ישמעאל פ"א ירו' סוטה פ"ז ה"ד: ויצאו קדשי בד"ה. עי' ירו' שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ה ועמ"ש בפנ"א שבת שם: לדונו בכרת ולא במלקות. עי' ירו' תרומות פ"ז ה"א כתובות פ"ג ה"א מגילה פ"א ה"ז ומ"ש ביפ"ע מכות י"ג ע"ב:

דף ג ע"א שאין עונשין מן הדין. עי' ירו' ע"ז פ"ב ה"ב דגם בבמה מצינו אין עונשין וכ"כ המה"פ בנזיר פ"ד ה"ז בשם הרשב"א והוא דלא כהנוע"י יבמות פ"ח ה"א שכ' דלר' ישמעאל במה מצינו עונשין וליתא דהא בע"ז שם ג"כ הוא לר' ישמעאל ומבואר שם דגם במה מצינו אין עונשין לדידיה וכדבר סירו' ביבמות עי' פנ"א שם ומ"ש ביבמות כ' ע"ב: אר"א א"ר הושעיה כ"מ שאתה מוצא. ה"כ ע"ז שמו בשבת ירו' פ"ו ה"ב יבמות פי"א ה"א סנהדרין פ"ז ה"ה ושם בפ"ע ה"א בלא שם אומרו: ור' ישמעאל היא דאמר חייב שתים. בירו' סנהדרין פ"ד ה"ד איתא איפכא לר' ישמעאל חייב א' ולר"ע שתים והוא ט"ס ובמכלתא משפטים פי"ד תפס הדרש כר' ישמעאל דסתם מכלתא ר' ישמעאל ובת"כ קדושים פ"י איתא דר' ישמעאל ודר"ע ועי' ירו' חגיגה רפ"ב דאיתא הלכה כר' ישמעאל: הא אמר אביי כו' אף לר"ש מ"ה אלא א'. בירו' סנהדרין שם איתא לר"ה חייב שתים ועי' יפ"ע סנהדרין נ"ד ע"ב שכתבתי דנר"ה דע"ם הוא ונ"ל א"ה אלא א': הוקשה כה"ת לע"ז. עי' ספרי שלח קי"ב ועי' ירו' סנהדרין פ"ז ה"ט ת"כ ויקרא חובה פרק א': הנה בהיא אחת. עי' ירו' שבת פ"ז ה"א וה"ב: ע"ב מלהין ושבע ניגהו. עי' ירו' ביצה פ"ה ה"ב

כ"ג סנהדרין פ"ז ה"ז המקשש כס"ג : מקיש שתיקה לטעלה . ירו' כלאים פ"ח ה"א שבת פ"ז ה"ב סנהדרין פ"ז ה"ט ועמ"ש בזבחים ק"ז ע"ב : הואיל ושניהם בלאו אחד נאמרו . ה"נ אמר ר"ל בירו' סנהדרין פ"ז ה"י ונתחלף שיטתו שבכאן וע"ש בירו' ה"ט דאמר לר"ל במחלוקת היינו ר"ע וחכמים ולרבנן בעינן מעשה ועמ"ש סנהדרין ס"ה ע"ב ס"ג ע"א ס"ה ע"א . והאי בלאו א' הוא אל תפנו אל האובות ועי' מה"פ בס"י שם ד"ה אזהרה ובליון ירושלים שם ומ"ש בסנהדרין ס"ה ע"א ובת"כ קדשים פי"ב והגוי"ט לא מלא את הת"כ כאשר שהיא הוספה מחדש שלא היה בראשונים ועי' ספרי שופטים קע"ב : הא מני ר"ע היא . ה"נ בירו' סנהדרין פ"ז ה"ט לר"ל דאמר במחלוקת ועמ"ש סנהדרין ס"א : במקטר לשד . ירו' סנהדרין פ"ז ה"ט : א' חובר גדול . ספרי שופטים קע"ב :

דף ד ע"א יצאו עדים זוממין שא"צ מעשה . בירו' תרומות פ"ז ה"א כתובות פ"ג ה"א קרי לעדים זוממין יש בהם מעשה ומובא בתו' מכות ד' ע"ב ד"ה והלא ועי' ב"ק ה' ע"א דרחמנא קרי' מעשה ועכ"ז לענין קרבן בעי' מעשה ממש ועמ"ש סנהדרין ס"ה ע"ב דלהכי לא מקשה כאן מתסימה בקול משום דהתם לענין מלקות ומיושב ק' התוס' שם . ולפי הגמ' דסנהדרין תקשה מתוסם בקול ע"כ צ"ל דאינו מחלק בין קרבן למלקות וצ"ל דס"ל עדים זוממין הוי א"צ מעשה : להכי כתיב שור וכשב כו' אבל דחיי' שרי . ה"נ מפורש בת"כ צו פרשה י' האי קרא להכי : ר' ישמעאל סבר למדין לאו מלאו . עי' ת"כ צו שם דאיתא דאצטריך קרא למעוטי חיה ועוף דלא נימא מה דם שאין בו פגול נותר כו' וכ' הרא"ד דלענין כרת ידעינן למעט חיה ועוף מקרא דכי כל אוכל מן הבהמה אשר יקריבו כו'. אך לענין לאו הו"א למילף מדם בק"ו . ועפ"ז י"ל דר' ישמעאל ס"ל דילפי' גם הלאו מכרת וכשם שאמעוט מכרת כך אמעוט מלאו וא"צ קרא למעוטי' דלא כילף מק"ו ורבנן סברי דלא ילפי' לאו מכרת וא"כ אצטריך קרא : ולחייב נמי משום קודש . עי' ת"כ ויקרא נדבה פרק כ' דמרבה מכל חלבו חלב דהקדש ובחובה פרק כ' מקרא מקדשי ה' לרבות חלב הקדש : ר' יהודה אומר חלב המוקדשין לוקה ג'. עי' ת"כ ויקרא נדבה פרק כ' פלוגתא דר' יהודה וחכמים : מה ת"ל כל דם . ת"כ אחרי פרשה ה' פלוגתא דר' יהודה וחכמים ועי' ירו' פסחים פ"ה ה"ח :

דף ה ע"א נאמר לסלן ואוכליו עונו ישא . עי' ת"כ צו פרק י"ג ובפי' הר"ש משאנץ שם : יליף קדש קדש . עי' ת"כ קדשים פ"א ובפי' הר"ש משאנץ בפי' השני שם : אתיא הנה הנה . בירו' יבמות פי"א ה"א סנהדרין פ"ט ה"א ע"ש ר' בשואל בר רב יצחק . ושם עד כדון כר"ע כר' ישמעאל ועמ"ש בסנהדרין ע"ו : א' באורו דמשום דר' ישמעאל ס"ל בירו' קדושין פ"א ה"ב דאין למדין למד מן הלמד גם בחולין והכא הו"ל למד מן הלמד ומשני שם ע"ש וכמ"ש ביפ"ע שם : נאמר כאן דמיהם בם . ת"כ קדשים פ"י ירו' סנהדרין פ"ז ה"ז : נמצאו כולם אלף וז' מאות ותמשים . בירו' שקלים פ"ו ה"א איתא אלף וחמש מאות והוא משום דמפרש מ"ש בקרא וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים כפשוטו הייינו מחצית כמספר של קדה שהוא חמש מאות ולא כהבבלי כאן ולזאת נגרע בירו' מהחשבון שני מאות וחמשים : דברי ר' יהודה א"ל ר' יוסי . כ"ה ג"כ בהוריות י"א ע"ב וסגי' שם הגרי"ב דברי ר"מ א"ל ר' יהודה . וכ"ה בשם הירו' שקלים פ"ו . והנה אמת נכון הדבר כי בירו' שקלים פ"ו ה"א ובסוטה פ"ח ה"ג איתא כן אבל הגר"א הגי' שם בשקלים כבכאן וכן מוכרח בירו' שם לק' לר' יהודה גם נעשה כו' ומ"ד שולקן במים לא ס"ל גם נעשה כדמוכח כאן ובהוריות שם : ע"ב נסים הרבה נעשה . ויק"ר פ"י ת"כ מלואים סי' ס' ירו' שקלים פ"ו ה"א סוטה פ"ח ה"ג : אלא י"ב לוגין . בירו' שם ובת"כ ובויק"ר שם מסיים שנאמר ושמן זית הין והכא ובהוריות מייתי מקרא זה בגימ' י"ב וקשה מאי צריך לגימט' הא מפורש בקרא מדתו הין וי"ל עפמ"ש במנחות פ"ט דמדת הין גופה ידעי' מדרשא דזה בגימט' י"ב : אין מושחין מלך בן מלך . ויק"ר פ"י ת"כ צו מלואים סי' ט' ובירו' שקלים פ"ו ה"א סוטה פ"ח ה"ג ושם מסיק הטעם משום דכ' קום משחהו כי זה הוא . זה טעון משיחה ולא בנו טעון משיחה והגר"א מחק בשקלים שם משום דקרא זה אתי למעוטי מלכי ישראל כלק' כאן ובהוריות וירו' שם : אף יהוא בן נמשי . ירו' שם : זה טעון משיחה . שם : שלישי לבנים . שם : יצדיק עליך את הדין . בירו' שם שלדק עליו את הדין ובפס"ר פכ"ו בדברי ירמיה שא"ל צדיק אתה : משנגנז ארון . במד"ר פט"ו ירו' תענית פ"ב ה"א ועי' ירו' שקלים פ"ו ה"א סוטה פ"ח ה"ג : מושחין את המלכים . עי' מכלתא משפטים פי"ג : היה משה רבינו דואג . ויק"ר פ"ג במד"ר פי"ח שוח"ט קל"ג ת"כ שמיני פרשה מלאים : אלא על המעיין . ירו' שקלים וסוטה שם הוריות פ"ג ה"ב :

דף ו ע"א דוד ושלמה שנמשחו בקרן . ויק"ר פ"י אג"ש פי"ד פדר"א פט"ו ירו' שקלים וסוטה שם ועי' אג"ש פי"ט דאיכא מ"ד דשאול לא נמשח כלל ע"ש : קול ומראה וריח א"ב משום מעילה . עי' ירו' סוכה פ"ב ה"ב דשם משמע דגם איסור ליכא ועי' תוס' שבת כ"ה ד"ה שמתא פסחים כ"ו ע"א ד"ה מעילה סוכה ג"ג ד"ה אסם : מלמד שטעונים גניזה . ת"כ אחרי פ"ו ובירו' יומא פ"ז ה"ג מקרא ולבשם ובלו שם : ולמ"ד ב"כ בב"כ מלמדין מא"ל . ע' התוה"מ בת"כ שם דמקשה הא מ"ד מלמדין הוא ר' יהודה ור' יהודה הלא פליג על ר' דוסא ביומא ועמ"ש בפסחים כ"ו ע"א ישוב לזה : פטום הקטרת כ"ג לד . כל הברייי' בירו' יומא פ"ד ה"ה : חיסר אחת מכל סמניה . ירו' יומא פ"א ה"ה ועי' רש"י כאן שכ' הטעם משום דהוית ביאה רקנית ועי' בגמ' יומא נ"ג דמקשה : תיפוק לי' משום ביאה רקנית ומשני כגון דעייל שתי הקטרות ע"ש וכבר העיר בזה הגרע"א בגליון והניח בצ"ע וכן בבאר שבע הקשה כן וכן כמל"מ פ"ב מה' כלי המקדש . ובענ"ד נראה דתפס רש"י כאן שיטת הירו' יומא פ"ד ה"ה דאיתא שם א"ר זעירה משום הכנסה יתירה דהיינו ביאה רקנית ועתו"י יומא שם : רש"א הצרי אינו . ככה איתא ר"ש סתם ובשבת פ"ו ע"ב איתא ר"ש בן אלעזר ובבדורים נדפס בשב"ג וכ"ה בירו' יומא פ"ד ה"ה : דאריב"ח קדש כו' ה"נ בירו' יומא פ"ה ה"א שקלים פ"ד ה"ג ושם איתא פלוגתא דריב"ל מכבר בנעשה בתון : יינות שמנים . ת"כ ויקרא נדבה פרשה ה' חובה פרק כ"א : המקדיש נכסיו . ירו' שקלים פ"ד ה"ג וה"ד : מותר הקטרת . ירו' יומא פ"ד ה"ה : בכולהו מותרות תני חוזרין . עי' תקח"ד בשקלים פ"ד ה"ג שהקשה על התוס' דשבועות י' ע"ב ד"ה מפרישין והמל"מ סוף הלכות שקלים דמחלקים בין קטרת דיחיד לדין קטרת לצבור מהגמ' שבכאן דמקשה אמאי לא תני חוזרין ולדבריהם היה לו לתרץ דמשום דהו"ל קטרת יחיד שאני . ואנכי לא אבין קושיתו דהתוס' שם שכ' דהמקדיש נכסיו מיירי בקטרת יחיד היינו לפי המסקנא דהכא דמוקי לה שהיחיד עשה אותה בתוך . אבל לפי מאי דאוקי בשתא באותה הניתן לאומנין הלא תחלה היתה של צבור ויש בה קדושת הגוף ע"כ החמירו בה שלא תשאר חולין ביד האומנין אף שנתחללה בשכרן עשו שתכנס שנית לקדושתה ע"י הקני' מתרומה חדשה וכדמוקי כך דמקדיש נכסיו באותה קטרת שביד האומנין . איך יעלה על הדעת שתגרע ע"י הקדשו לסקל בה שתשאר לחולין ולא לקנותה מתרומה חדשה . וכן מוכרח דהתו' לא מיירי שם כ"א לפי המסקנא דאלו להו"א דהיינו אותה הניתן לאומנין לא הוי קשיא להו כלל אהא דאיתא ינתנו לאומנין בשכרן בלא חלול על מעות תחלה . דהניתן לאומנין כבר נתחללה על מעות בנתינה הראשונה רק לפי המסקנא קשיא להו . ודברי התקח"ד צ"ע דאדרבה מכאן מוכח דיש חילוק בין קטרת יחיד לקטרת צבור מדמוכיח מתמת זה דלא תני חוזרין כו' דמיירי בקטרת יחיד ולא דצבור הניתן לאומנין ש"מ דבדיחיד ניחא לי' דתשאר חולין . ובעיקר קושית הגמ' כאן י"ל דהלא שם במתני' דשקלים בדברי בן עזאי שם איתא ותוזרין ולוקחין כו' ויתכן דקאי גם על דר"ע רק דלא הסיק למלתיה עד סוף דברי ב"ע וקאי האי תוזרין אתרווייהו דל"פ בזה ואפשר דזהו דעת הירו' בשקלים שם דמוקי לה בקטרת הניתן לאומנין ולא קשיא לי' למה לא תני ותוזרין כו' : שס"ח מנה . ה"נ בירו' יומא פ"ד ה"ה ומבואר שם דהיינו מלבד בורית כרשינה ואינך דתשיב את"כ ועי' רש"י לעיל ד"ה ט' קבין שכ' ס"ה שס"ח מנה הוא ע"כ ט"ס וצריך למחוק הציון ט' קבין וקאי על קלופה שלשה : רש"י ד"ה מפרישין האומנין המחזקים את כדה"כ . לעיל כ' רש"י האומני בית אבטינס מפטמי הקטרת ובשקלים פ"ד ה"ג הוא פלוגתא ועי' מעילה י"ח ע"ב דגם שם מוקי לה באומני בנין : ע"ב אחת לששים או לשבעים . ה"נ בירו' יומא פ"ד ה"ה ובתו' שבועות י' ע"ב ד"ה מותר הגירס' אחת לע"ב שנה ומפרשים שם החשבון ע"ש ובשם הירו' כתבו א' לשבעים ולפנינו ישנו גם בבבלי כן : וכשהוא שוחק אומר . ירו' שם : נותן למכתשת בעיוה"כ . ת"כ אחרי פרק ג' : דקה מה ת"ל . ת"כ שם ירו' יומא פ"ד ה"ה : אר"ה מאי קרא קח לך סמים תרי . שהש"ר פ"א :

דף ז ע"א בת כהן שניסת . מתני' היא בתרומות פ"ז ה"ב וצ"ל דתנן וע"ס מ"ש דתניא וצ"ע שלא הגי' הגרי"ב בזה כדרכו ומוזכר דין זה שאינה משלמת חומש בירו' יבמות פ"ח ה"ד : בן בתו ישראל מתעגל . תוספתא תרומות פ"י ירו' מע"ש פ"ב ה"ב : במבעט . ירו' יומא פ"ח ה"ז שבועות פ"א ה"ז ושם משמע דליכא פלוגתא בזה אך את"כ ביומא שם ה"ז ובשבועות שם איכא פלוגתא באומר אי אפשי שתכפר לי יוה"כ ועמ"ש לק' בסמוך גם שם מוכח דיש חילוק בין קרבן ובין יוה"כ דלאחד מ"ד בקרבן אינה מכפרת וביוה"כ מכפר ור' חנינא ברי' דר' הלל אמר חלופין דהייט בהפך דבקרבן מכפרת ויוה"כ אינו מכפר : האומר לא יתכפר לי חטאת . בירו' יומא פ"ח ה"ז ושבועות פ"א ה"ו לפי' הק"ע באומר אין עולה מכפרת או אין עולה מכפרת עלי מכפרת היא . הייט דבאופן זה מכפרת . אי אפשי שתכפר לי אינה מכפרת ביוה"כ האומר אין יוה"כ מכפר כו' מכפרת אי אפשי שיכפר לי מכפר על כרתו . ור"ח בריה דר' הלל אמר חלופין והיינו בהפך וקאי רק באומר אי אפשי . אבל באומר אין עולה מכפרת אין יוה"כ מכפר מכפר לכ"ע . ולהפ"מ דין א' להם עם אי אפשי שהוא מפרש מ"ש בירו' ברישא מכפרת הוא ג"כ מדברי האומר והוא חד מאמר עם אי אפשי היינו שאומר מתכפרת היא אבל אי אפשי כו'. והכא אם נפרש לא יתכפר לי חטאת היינו אי אפשי . הוי פלוגתא דאמוראי שם כבכאן אך אם נפרש דהיינו האומר אין חטאת מכפרת עלי אלוק הבבלי מהירו' להק"ע דלהירו' בכה"ג מכפרת לכ"ע . ועוד אלוק הבבלי מהירו' גם להפ"מ דלהבבלי קרבן ויוה"כ דין א' להם ולהירו' חלוקים הם למר הכי ולמר הכי : דכתיב יקריב אותו לרצונו . עי' ת"כ ויקרא נדבה ספ"ג : יכול יהא יוה"כ מכפר . ת"כ אמר פרק י"ד : אך חלק . ירו' פסחים פ"א ה"ד סנהדרין פ"ה ה"ו : הואיל ונדחה ידחה . ה"נ מוכח דעת ר' יוחנן בירו' פסחים פ"ח ה"ב ועי' ירו' יומא פ"ז ה"א דשם משמע איפכא דעת ר' יוחנן ועי' ירו' גיטין פ"ז ה"א הוריות פ"א ה"ב פלוגתא דר"י ור"ל ועמ"ש בזה בזבחים י"ב ע"א וע"ב ואכמ"ל לכפול הדברים : נהי דאידחי קרבן גברא בר כפרה הוא . ע' זבחים י"ב ע"ב ובתוס' שם ומ"ש ביפ"ע שם : יכול לא יהא יוה"כ מכפר . ת"כ אמור פרק י"ד : כל עברות שבתורה . ירו' יומא פ"ח ה"ז שבועות פ"א ה"ו ע"ש רבי כבכאן : המגלה פנים . ספרי שלח קי"ב ע"ש : ומית דלא הו"ל שהות . משמע דאלו היה חי את"כ מעט הי' יוה"כ מכפר אף קודם תשכה ובירו' יומא פ"ח ה"ז שבועות פ"א ה"ו סנהדרין פ' חלק ה"א פלוגתא דר' חגיא ור' זעירה דר"ח סבר יוה"כ מכפר כל שהות ור"ל ס"ל בסוף משתככה ע"ש ועי' לקמן י"ח ע"ב : מגדף מביא קרבן . ירו' שבועות פ"ג ה"א ועי' ירו' סנהדרין פ"ז סוף ה"ט : ע"ב כאדם האומר לחברו גירפתה . בירו' סנהדרין פ"ז ה"ט למ"ד מגדף היינו עובד ע"ז כאדם האומר לחברו גרפת הקערה כולה ולא שיירת . ועפ"ז כ' בענ"ד לפרש גם בגמ' שלנו כן דלמ"ד מגדף היינו מברך השם אינו כופר בעיקר ומשייר בקערה והיט ותיסרת מלגרוף הכל ומ"ד מגדף עובד ע"ז הוא כופק קערה על פיה ומגרף כולה והיינו ולא חסרת מלגרוף הכל . ופרש"י דחוק הוא שפי' חסרת מעך הקערה ולפירושו מברך השם גרוע מעובד ע"ז . ומצאתי ראי' לפירושי בספרי שלח קי"ב דאית' שם ראב"ע אומר כאדם האומר גרפת הקערה ותסרת קסבר מגדף מברך השם איסי בן עקביא אומר כאדם האומר כו' ולא שיירת ממנה כלום . אלמא דחסרת פירושו ששיירת ותיסר בפעולת הגריפה רק בספרי שם נתחלפו המ"ד דהכא לראב"ע מגדף היינו עובד ע"ז שהתם ס"ל כמ"ד מברך השם ותחת איסי בן יהודה אית' שם איסי בן עקביא . המפלת סנדל . ת"כ תזריע פ"א : המפלת כמין דגים ותגבים . ת"כ שם : דת"ר בני ישראל . ת"כ ר"פ תזריע : וילדה עד שתלד ממקום . ת"כ שם ואית' שם פלוגת' דר"ש ס"ל יוצא דופן ה"ז כילוד : ב"ש פוטרין מן הקרבן . ת"כ תזריע פרק ג' כל המשנה :

דף ח ע"א הרי הוא אומר או לבת . ת"כ תזריע פרק ג' : האשה שיש עלי'. כל המשנה בת"כ שם ספ"ג ובעובדא דרשב"ג אית' שם והשאר עלי' חובה והתו' בב"ב קס"ו ע"א כ' בשם הת"כ ואין השאר עלי' חובה ולפנינו איתא כנ"ל : ע"ב מבשרו ולא מחמת אונסו . ת"כ מצורע זבים פרש' א' : תלה הכתוב את הזכר בראיות פ"ב שם פרק ג' : אין לי אלא איש . ת"כ תזריע נגעים פרק י"ב ירו' סוטה פ"ג ה"ח : מחוץ לאהלו ולא אהלה . ירו' שבת פ"א ה"ג : כל הקינין א' חטאת . ספרי שלח ק"ח :

דף ט ע"א תניא אידך יעשה כו' . ספרי שלח ק"ח : רבי אומר . שם ע"ש : ותניא והקריבו מה ת"ל . ת"כ ויקרא נדבה פרש' ז' : גר בזה"ז . ע' ירו' סוף שקלים : א"ר אדא בר אהבה הלכה כר"ש . ה"נ בירו' שקלים : גר תושב . ירו' יבמות פ"ח ה"א בריתא זו בשינוי דשם ר' יהודה ס"ל כישראל ביו"ע ור' יוסי ס"ל כישראל בחוה"מ ור"ש ס"ל כישראל בתול ומסיק ע"ז א"ר אדא בר אהבה הלכה כר"ש וכדאיכא דמתני' לה שבכאן אך לגי' הבבלי קשה דכיון דגם ר' יוסי ס"ל כישראל בתול הו"ל לומר הלכה כר' יוסי' ור"ש וטוב לגרוס כבירושלמי : דת"ר וכפר עליו הכהן . ת"כ קדשים פ"ה : על המזיד כשוגג . ת"כ שם ירו' נזיר פ"ח ה"א : פתע זה שוגג . במד"ר פ"י ספרי נשא כ"ח ושם פלוגת' דר' יאשי' ור' יונתן דר' יאשי' ס"ל כפתע לרבות אונס ושוגג . ומזיד נפקא לי' בק"ו ור' יונתן ס"ל פתע זה שוגג פתאום לרבות אונס ובירו' נזיר פ"ח ה"א פתע זה שוגג פתאום זה מזיד והוא כתניא אידך דהכא ועי' בז"א בספרי שם : וכאן לא נאמר ונעלם . ירו' שבועות פ"ד ה"ב ע"ש הזקי' : דת"ר וכפר . ת"כ קדשים פרק ד' : ע"ב וקדש את ראשו כו' דברי ר' . במד"ר פ"י פלוגת' דר' ור' יוסי ב"ר ובספרי נשא ל' סתים כר"י בר' יהודה : תורת הקנאות . בספרי נשא כ' פלוגת' דר' יאשי' ור' יונתן דר' יאשי' ס"ל דאתי לדורות ור' יונתן ס"ל דזה תותה הדבר ולא אתי לשום דרשא : תורה אחר למצורעים הרבה . ת"כ ר"פ מצורע תורה א' לכל המצורעים ושם הכונה דלא נחלק בין מצורע למצורע אף דחלוקים בדיני טומאתן כדמסיק שם : הכל הולך אחר חטאת . כן נסתם בת"כ מצורע פרשה ז' והוא כר"ש דלא כר' יהודה אף דסתם ספרא ר' יהודה : וחזרה והפילה בתוך שמנים . פלוגת' דר' יהודה ורבנן בת"כ תזריע פרק ג' כבמשנה כאן : זאת תורת היולדת . ה"נ בת"כ משמע דמקרא זה דריש לי' :

דף י ע"א ששים יכול בין רגופין . ת"כ תזריע פרק ב' : שלשים יכול בין רגופין . ת"כ שם פרק א': ע"ב א' תחת א' . ע' ת"כ ויקרא חובה פרק י"ח תזריע פרק ד': כל העריות עשה כהן את המערה . ת"כ שם ירו' סוטה פ"א ה"ב :

דף יא ע"א בחציה שפחה ותציה ב"ח . ת"כ קדשים פרק ה' ושם ע"ש ר"ע וכהגהת הגרי"ב ותחת ראב"י אית' שם ראב"ע ועי' ירו' קדושין פ"א סוף ה"א דשם אית' כדברי ר"ע מאורסת לבן חורין והכא בברייתא לק' בגמ' אית' לעבד עברי וכ"ה בת"כ לגי' החדשה : מלמד שהיא לוקה . ת"כ שם פרק ה' : ותשפח עליו הריפות . בירו' קדושין פ"א ה"א אית' כן בשם עקילת הגר שתרגם כן לפני ר"ע נחרפת מל' הריפות ללמד בכתובה לפני איש הכתוב מדבר ור' חייא בשם ר' יוחנן אמר כן פרשה ר"א ב"ש מקרא אם תכתוב : והפדה יכול כולה . ת"כ קדשים פרק ה' : לעבד עברי . ה"נ בת"כ לגי' החדשה ובירו' קדושין פ"א סוף ה"א אית' בדברי ר"ע לבן חורין ולא קשה לראב"ע היינו ר"ע דמקשה הגמ' כאן : דברה תורה כלב"א . ירו' שבת פי"ט ה"ב פסחים פ"ב ה"ז פ"ט ה"א יבמות פ"ח ה"א סוטה פ"ז ה"ה פ"ח ה"א נדרים פ"א ה"א ועי' ירו' סוטה פ"ג ה"ד ספרי נשא י"ט במד"ר פ"ט ועמ"ש ביפ"ע ברכות ל"א ע"ב ערכין ג' ע"א : והכא חייב קטן . בת"כ קדשים פרק ה' אית' ובשפחה חרופה עשה בה קטנה כגדולה ועי' ק"א שמגי' בת"כ בכל עריות עשה בה קטנה כגדולה [היינו לחייב הגדול הבא עלי'] ובשפחה חרופה לא עשה בה קטנה כגדולה וגם הגדול פטור משום דאתקשו והוא כשינוי' דרב יהודה כאן ועי"ש בת"כ רפ"ה ואיש לרבות בן תשע שנים ובפי' הרא"ד שם דהסקשה לא קאי כ"א אדידי' להורות דבדידה תלי' מלתא אבל אין חיוב דידה תלוי בדידי' . וזהו שמרבה קטן בן ט' שנים לחייבה אף שהוא פטור : קטן פטור . ע' ירו' יבמות ספ"ג : מערה לא מחייב . ירו' נזיר פ"ח ה"א : ע"ב אמר ר"מ אם הביאתו . ת"כ ויקרא חובה פרק ז' : אמרו לו מה אם ירגום . ירו' נזיר פ"ח ה"א ת"כ שם ומסיק שם בת"כ דר"מ ס"ל אם הי' אומר מתחלה מזיד הייתי הי' נאמן הכל אם בתחלה לא אמר כן רק את"כ אינו נאמן ועמ"ש לק' י"ב ע"ב : דת"ר או הודע אליו . ת"ק ויקרא חובה פרק ז' וע"ש ריש פרק י' ופרק כ"א :

דף יב ע"א אבעי' להו מ"ט דרבנן . בירו' נזיר פ"ח ה"א לפי' הק"ע שם פליגי בזה ר' יהודה וחכמים דלר' יהודה גם בלא מיגו מהימן ולרבנן בעינן מיגו ע"ש בש"ק ובזה פליגי שם אמוראי דרב ס"ל דדעת ר' יהודה וחכמים א' הם ותרווייהו מצרכי מיגו ור' יוחנן ס"ל דר' יהודה ל"צ מיגו . אבל בטומאה חדשה מחייבי . עי' ירוש' שם : ומודים חכמים לר' יהודה כתלבין . ה"נ בירו' שם : ע"ב משום דאי בעי אמר לזון לא גמרתי . ה"נ בירו' שם אבל שם משמע דלחכמים קאי . ולפי האמור בת"כ ויקרא חובה פרק ז' טעם דר"מ דלא ס"ל מיגו משום דלא אמר בתחלה תו אינו נאמן יש להבין החילוק אמאי הכא יהי' נאמן גם את"כ ומרש"י מבמע דהחילוק הוא משום דלומר מזיד מבוי כפשי' רשיעא ע"כ ל"ס מיגו משא"כ בשארי דברים ולפ"ז בנטמאת דמתני' היא בטהרות דלר"מ טמא ול"מ מיגו הוא משום דטבילה אין מכלל בלשון לא נטמאתי . אולם בת"כ שם מבואר דגם בנזיר לר"מ אינו נאמן לומר את"כ תגלחי הי' בלבי וכ"ה בירו' שם אף דבזה ל"ה רשע ובגמ' משמע דגם בגזירות מודה ר"מ והא דתפס נשאלתי לאו דוקא . ואולי כ"ש הוא תגלחי הי' בלבי דמעיקרא לא הי' נדר וא"כ הוא דלא כבת"כ וצ"ע : תעלמות מתלקין . ע' ירו' הוריות פ"ג ה"ב : בב' תמחוין והליכא דר' יהושע . ע' ת"כ ויקרא חובה פרק א' ובמה"פ ירו' סנהדרין פ"ז ה"ט ד"ה ר"ש :

דף יג ע"א בכדי אכילת פרס . ע' ירו' הוריות פ"ג ה"ב : נמצאת אתה אומר תשעה משקים . ת"כ מצורע פרש' א' : ע"ב ת"ר יין ושכר . ת"כ שמיני פרש' א' כל הברייתא' : ומוזהרין עליו מגעו . ה"נ מבואר בירו' סוטה פ"ח ה"ט דלוקה עליו ועל יין קוסס . ולא נמעט כ"א מעל המזבח שהוא פסול : ר"א אומר . הגרי"ב הגי' ר' אלעזר והוא משום דבמתני' ג"כ הגי' וכי יותר נראה שצ"ל ר' אלעזר ולא ידענא טעמי' . ובת"כ שם איתא ר' אליעזר וכן בכל ספרי המשניות אית' ר' אליעזר : ת"ר ולהבדיל . ת"כ שמיני סוף פ"א בשינוי קצת : יכול אף המשנה . בת"כ שם אית' יכול אף התרגום ת"ל ולהורות : יש אוכל אכילה א' . ירו' כ"ק פ"ג ה"ד : רמ"א אם היתה שבת . שם ובירו' שבת פ"א ה"א :

דף יד ע"א זאת אומרת כו' ואין ערוב והוצאה ליוה"כ . לפי' הפ"מ בירו' שבועות פ"ג ה"ד מדייק גם בירו' כן מדהוצרך לומר שבת ולא אמר על יוה"כ גופא . ובענ"ד באתי דיתכן הכונה משום דאיסור הוצאה עיקר תיובו על שעת הנחה ובליעתו היינו הנחתו כמ"ש התוס' שבת ק"ב ע"א א"כ חיילי בב"א החיוב אכילה והוצאה משום יוה"כ ע"כ לא הוי חייב שתים ולזאת הוצרך לומר שבת דהוא ענין אחר ומשם אחר ע"כ חייב שתים ולפ"ז מוכיח הירו' שפיר דאין אבות מלאכות ביוה"כ היינו דאין חילוק מלאכות לחייב שתים דהשת' אכילה והוצאה א"ח אלא א' כשעשה בב"א כ"ש שתי מלאכות ועפ"ז באתי גם בב"ק מה דמקשין בירו' פ"ג ה"ד לר"ל מזה לענין דס"ל דל"ב הנחה בשבת דא"כ חייב תחלה על הוצאה טרם שגמר האכילה והוה מצי למיתני ביוה"כ ועי' פנ"א שם באורך : דתניא ושלח ביד איש עתי . ת"כ אחרי פרש' ד' ירו' יומא פ"ו ה"ג : דרפרם בדותא היא . בלב ארי' לכרי"ף כתבתי ישוב לשינוי הסוגי' מכאן ליומא שבעירו התו' בזה ועי' בר"ה רפ"ד שם מ"ש ג"כ בשם הנו"ב והפ"א שכוונו לד"א בזה : ע"ב כיצד אר"י נדון בזיקה הראשונה . ירו' סנהדרין פ"ט ה"ז : ריב"נ אומר הבא על חמותו . ירו' יבמות פ"א ה"א סנהדרין פ"ט ה"א : א"ר אלעזר א"ר אושעי' . בירו' שם אר"א . בלא א"ר אושעי' :

דף טו ע"א שחטה ואת בת בתה . ירו' שם : דלמא לא היא . ה"נ בירו' שם דתי דהא דסומכוס שאני דגופין מותלקין אבל בהא דריב"נ אפשר כרבנן ס"ל דכתבו בקרא בלאו א' : אר"ע שאלתי את ר"ג . ת"כ ויקרא חובה פרק א' : ומודים חכמים לר"א בבא . ע' מה"פ בירו' סנהדרין שם פליגי ר"י ור"ל וס"ל לר"ל שם דכשם שהוא אינו מביא כ"א קרבן א' כך היא אינה מביאה כ"א קרבן א' ותימה שלא הובאה שם הברייתא' לסייע לר' יוחנן : ועוד שאל ר"ע אבר המדולדל . ת"כ ויקרא חובה פרק א' כל המשנה : ע"ב ועוד שאלו ר"ע השוחט . ת"כ ויקרא שם כל המשנה : כל שחלוקין בחטאות . ע' ת"כ ויקרא חובה פרק כ"א :

דף טז ע"א ר"ע מחייב על ה' מעילות אש"ת . ת"כ ויקרא חובה פרשה י"ב : אר"ע שאלתי את ר"א . ת"כ ויקרא חובה פרק א' ירו' שבת פ"ז ה"א : תרתי בעא מני' . בירו' פלוגת' דר' אילא ור' בא ועמ"ש בפנ"א שם באור בירו' : ע"ב ומודה ר"ג שאם כתב אות א' . תוספתא שבת פי"ב לגי' המפרש שם . וכן מוכרת לפני' דשם אית' ומודה ר"א ובירו' שבת פי"ג ה"א מבואר דר"א מחייב בכתב בשבת זו כו' וכלק' י"ז ע"א וע"כ צ"ל ר"ג שם :

דף יז ע"א את א' בשבת זו כו' ר"א מחייב . ירו' שבת פי"ג ה"א . אך התם טעמי' דר"א משום דגם באות א' סגי לחייב כשהוא נשלים ואפי' כתב אות א' בהול וא' בשבת מחייב והא דתני ב' בשבת הוא משום רבנן' דחכמים דפטרי ע"ש . נדה מאי ימים שבינתים . ה"נ מקשה בירו' שבת פ"ז ה"א ומשני שם ג"כ כבכאן ושם שגה הק"ע בפירושו למש"ש בנדה קטנה שבאו לה ימי הפסק טהרה . דהיינו זבה קטנה שומרת יום כנגד יום ועגו"י שם שנדחק לבאר למה מוקי הירו' בשיכ"י . ובאמת הדבר פשוט דהקו' כאן הוא מנדה שהיא קטנה כדאית' במתני' שבא על יוכית והגו"י כ' שם משום דבעינן דבר שאין הצדוקין מודים בו ושיכ"י הוא דבר שאין הצדוקין מודין בו כדאית' בהוריות והוא משגה שנחלף לו בין פר העלם דבר ש"ל דבעינן הוראה בדבר שאין הצדוקים מודים בו דל"ה הוראה בדבר שמודים בו אבל חטאת יחיד כמו אחלב ודם ל"ב דבר שאין הצדוקים מודים בו חדע דהלא השוכח עיקר שבת דהו"ל דבר שהצדוקים מודים שיש שבת בתורה ועכ"ז הוא חייב חטאת . ופי' הירו' פשוט כמש"ל : ארשב"א לא כך שאלו . בירו' שבת פ"ז ה"א ה"א כר"ש : ע"ב כשם שהוא מביא חטאת . ת"כ ויקרא חובה פרק כ"א ירו' הוריות פ"ג פ"ב ושם בת"כ הוא ע"ש רבי . ור"א בר' שמעון ור"ש בן יהודה פליגי ע"ז וס"ל דאין מביא כ"א אשם תלוי א' וע' ר"ש והראב"ד שם : א"ר יהודה אמר רב היו לפניו ב' חתיכות . ה"נ ס"ל לרב בירו' יבמות פ"ד ה"ב ובכורים ספ"ב : ר"א אומר כו' . ה"נ מקשה בירו' שם מתוך דר"א לרב ומשני רבנן חלוקים על ר"א : ספק בן תשעה לראשון . ה"נ מקשה ביבמות שם לרב ושם בירו' ס"ל טעמא דרב דבעינן שיוכשר לברר איסורו ומשני דהתם אלו היינו לא קגלה כ"א בהערלה הי' אפשר לברר מקרי והכא ל"ק לר"ז דס"ל הכי טעמי' דרב ולא משני הפי [ע' לק' י"ח ע"א] כ"א הא מני ר"א היא : נמצא על שלו סמאין . ירו' נדה פ"ב פ"א :

דף יח ע"א איתיבי' ספק בן תשעה לראשון . עמש"ל י"ז ע"ב בשם הירו' יבמות פ"ד ה"ב דמשני דהתם מקרי אפשר לברר והבבלי לא ס"ל זאת משום דהשת' שגמר היבם ביאתו תו א"א לברר אף שבשעת הערלה היה אפשר לברר : נמצא על שלה . עמש"ל י"ז ע"ב : לר"ז אי אפשר לברר . ה"נ בירו' שם דבאכל עכו"ם או עורב את הראשונה תו לא אפשר לברר מקרי : רא"א כוי . עמש"ל י"ז ע"ב : בא עורב ואכלם . ירו' יבמות שם : ע"ב ת"ר אכל ספק חלב ונודע לו . ת"כ ויקרא חובה פרק כ"א ירו' הוריות פ"ג ה"ב ובת"כ ליתא שם ר"י בר"י כ"א ר"א ורשב"א היינו ר"א בר"ש ור"ש הוא ר"ש בן יהודה כן מפורש בת"כ שם : הודע ולא הודע . ירו' יומא פ"ח ה"ו : כל בעת' מכפר . פ' ירו' יומא פ"ח ה"ז שבועות פ"א ה"ו סנהדרין חלק ה"א פלוגת' דר' חנני' ור' זעירה דר"ח ס"ל יוה"כ כל שהוא כ"ש מכפר ור"ז ס"ל בסוף משתככה ועי' לעיל ז' ע"א : אבל ושתה בהעלם א' . בירו' מע"ש פ"ב ה"א שבועו' פ"ג ה"ב איתא הכי לענין שבועה שנשבע שלא יאכל ולא ישתה וכאן מיירי ביוה"כ ועי' ירו' יומא פ"ח ה"ג : ר' אומר תומן . ירו' תרומו' פ"ו ה"א שבת פי"ד ה"ד יומא פ"ח ה"ג לענין תרומה שמשלם קרן וחומש : אר"ל כאן שנה רבי . ירו' שבועות פ"ב ה"א הוריות פ"ג ה"ב וע' ספ"ב דשבועות : שני שבילין . ירו' שבועות פ"ב ה"א :

דף יט ע"א כאן עשו אבל בכה"ת כולה לא . בירו' שבועות פ"ב ובהוריות פ"ג ה"ב משני לחלק בין ידיעה שקודם החטא דסגי בספק ידיעה ובין ידיעה אחרונה לחלק לקרבן בעינן ידיעה המחייבת קרבן : אלא לר"ל . ה"נ מקשה בירו' שם ומשני דהיכי דשייך אש"ת מועיל ידיעת ספק כיון שקובע לאשם תלוי מועיל לחלק גם לחטאת משא"כ בטומאת מקדש וקדשיו דליכא אש"ת ע"כ ל"מ ידיעת ספק : ר' ישמעאל אומר ונעלם . ירו' שבועות פ"א ה"א פ"ב ה"א : חלב ונותר לפניו . ת"כ ויקרא חובה פרק ז' כה"ע : שבת ויוה"כ . ירו' הוריות פ"ג ה"ב ולפמ"ש דספק לפני יוה"כ ספק ביוה"כ יוה"כ מכפר צ"ל דהכא מיירי דהשבת הוא אחר יוה"כ משום דהוי ספק שמא עשה בשבת ושייך חיוב אשם תלוי ועכ"ז פוטר ר' יהושע מטעם דה"י באיזו חטא חטא ועי' פנ"א מש"ש : ר"א מחייב חטאת . נזכר בירו' שבועות פ"ב ה"ה . ר"ש ור"ש שאזרי אומר . בת"כ שם איתא ר' ישמעאל ור"ש שאזרי ובירו' שבת פ"י ה"ד ר' ישמעאל השזורי ור"ש והוא ט"ס דלא מצינו רי"מ השזורי וצ"ל ר' ישמעאל ור"ש השזורי כבת"כ : פרט למתעסק . ירו' שבועות ספ"ב : הרי הוא אומר אשר חטא . עי' ירו' שבועות ספ"ב : ע"ב ומל את של אחר השבת . ירו' פסחים פ"ו ה"ה :

וכבר

דף כ ע"א וכבה והדליק בנשימה א'. בירו' שבת פ"ב ה"ס איתא חייב שתים ושם לא איירי' לענין שינוי מכוונתו רק דקמ"ל דאף שנעשה בב"א שני דברים חייב שתים: החותה גחלים. ירו' שם כל הברייתא:
ע"ב הבערה לחלק יצתה. ירו' שבת פ"ז ה"ב נזיר פ"ו ה"א ומ"ד ללאו יצתה לית' בירו' כ"א מ"ש בירו' שבת פ"ב ה"ה פלוגתא דר' יוחנן ור"א דר"י ס"ל הבערה ללמד על כל הכלל ור"א ס"ל לעצמה יצתה ויתכן דר"א ס"ל ללאו אף שאין מפורש בדבריו. ועפ"ק שם ומ"ש ביפ"ע שבת ע' ע"א ופסחים ה' ע"ב: החותה גחלים בשבת להתחמם. ירו' שבת פ"ב ה"ה ע"ש: מלאכה שא"צ לגופה. ע"ש בירו' ר"ש הכל' שם: ר' יהודה מחייב בדם התמצית. ת"כ אחרי פרשה ח' ירו' פסחים פ"ה ה"ח: שומע אני אפי' דם מהלכי שתים. ת"כ ט פרשה י': אוציא דם מהלכי שתים. שם ובירו' בכורים פ"ב ה"ה:

דף כא ע"א כוי ברי' בפ"ע הוא. ה"נ בירו' בפ"ב דבכורים ע"ש רבנן ובירו' כלאים ספ"ח מני לה בין ששה ספיקות ואיתא דהוא לדברי הכל: עד שיפסל מאכילת כלב. ירו' תלה פ"ד ה"ב ועי' מתני' ספ"ק דתלה ובירו' תרומות פי"א ה"ב וכת"כ שמיני פ"ח ומ"ש בפסחים י"ח ע"א: וא"צ הכשר. ירו' יומא פ"ו ה"ו חגיגה פ"ג ה"ב: כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה. ירו' יומא שם חגיגה שם: ע"ב דטומאה נוקעת ועולה. ירו' נזיר פ"ז ה"ג ופ"ט ה"ב ולהק"ע יש שם שינוי ממקום למקום דבפ"ז איתא דנזיר מגלח עלי' ובפ"ט איתא אין הנזיר מגלח ולפנינו כתוב גם בפ"ט הנזיר מגלח ועפ"מ ובפנ"א: וכן היה ועוף כיוצא בהן. ירו' כלאים פ"א ה"ו: ואין חייבין עליו. ה"נ בירו' בכורים פ"ב ה"ב ומפרש לה כבכהן דכרת אין חייבין אבל בלאו איכא ואח"כ מקשה מהא דאין מטמא עומאה חמורה ומשני משום דם אינו לוקה אבל משום שקן לוקה וכבבלי כאן: דם שע"ג בכר. ירו' תרומות פ"ח סוף ה"א:

דף כב ע"א וזה לכם הטמא. ת"כ שמיני פרק ז' ע"ש: מודה ר' יהודה לענין כפרה. ירו' פסחים פ"ה ה"ח: מה ת"ל כל דם. ת"כ אחר פרשה ה' רק דשם בשינוי קצת וגם שם מבואר שהם דברי ר' יהודה ולא הו"ל להגמ' לדייק מסתם ספרא ר' יהודה ולפנינו אין כתוב שם לפי שנאמר כי הדם הוא בנפש יכפר רק שיכול אין לי אלא דם קדשים אך אהלן על פסוק כי הדם הוא בנפש יכפר מפורש דרק דם הנפש הא אם נתן מדם התמצית לא עשה כלום ושם כאן סתם ספרא: ר"ע מחייב על ספק מעילות. ת"כ ויקרא חובה פרשה י"ב כל המשנה:
ע"ב ואם נפש. ת"כ ריש פרשה י"ב שם: ור"ו מוסיף עט"ר. ירו' שבועות פ"א ה"ד: חתיכה של חולין. ירו' יבמות פ"ד ה"ב ושם מובא לענין אי בעינן חתיכה מב' חתיכות ומקשה מהא דשני מביא אש"ת אף דלא נשאר לו רק א' ומשני שנשאר מאלית הא' ג"כ:

דף כג ע"א יש אוכל אכילה א'. ירו' ב"ק פ"ג ה"ד: האוכל נבלה ביוה"כ. ע' תוס' ועמ"ש פסחים ל"ו ע"ב:
ע"ב עד שלא נשחט. ת"כ ויקרא חובה פרק כ"א: אם משנשחט נודע. ירו' סוטה פ"ג ה"ו ת"כ שם: תנא בין שנודע לו. וכ"מ בת"כ שם:

דף כד ע"א שור הנסקל שהוזמו עדיו. בירו' ב"ק פ"ד ה"א סנהדרין פ"ו ה"ב פ"י ה"ז פלוגתא דר"י ור"ש בזה דר"ל ס"ל דהפקר טעות הוא והכא משמע דגם ר"ל מודה לר"י דהא בעיר הנדחת קאמר ג"כ כל המחזיק בה זכה בה וע' מה"פ בסנהדרין שכ' דר"ל דוקא בעיר הנדחת קאמר משום רבים וכדמחלק הגמ' והכא בבבלי לא משמע שתהי' פלוגתא בזה ועוד מר"ל דגבי מתנה מוכרח דהוא בשיטת ר' יוחנן ולא דבטעות הוא כדאמר בירו'. ועמ"ש לקמן ע"ב: ע"ב וידי מסולקת הימנה לא כלום. ירו' כתובות פ"ט ה"א: הכותב נכסיו לאחרים. בירו' גיטין פ"א ה"ה ב"ב פ"ח ה"ו מפרש לת"ק דאמרי' דחוזר בו דמתחלה שתק וניחא ליה וכיון שזכה בה תו לא מ"ל אי הפסי' להסתלק במה שקנה ורשב"ג סבר הוכיח סופו על תחלתו דמתחלה ג"כ לא היה חפץ וכ"ה בחולין ל"ט ע"ב והכא מפרש דעת ת"ק דהו"ל הפקר רק משום דמעוכב גט שתרור אוכל בתרומה ועמ"ש לקמן בסמוך: בשלמא לרשב"ג קסבר כי יהיב. הכא משמע דמסקנא דהא דר"ל הוי פלוגתא דתנאי ולפ"ז קשה על הרמב"ם שכ' בפ"ד מה' זכיה כר"ל דכל המחזיק בה זכה בה א"כ פסק כת"ק ולענין מעוכב גט שתרור פסק בפ"ט מתרומות דאינו אוכל בתרומה וכבר פלוגתא דת"ק ורשב"ג בכותב נכסיו כו' כ' שם דהוי ספק. ונראה דהא דר"ל מיירי לאחר שבאת ליד מקבל מתנה ופלוגתא דת"ק ורשב"ג גם כאן מוקי לה כבחולין בזיכה ע"י אחר ושתק ובסוף צוות ורשב"ג ס"ל הוכיח סופו על תחלתו והו"ל כצוות מתחלה ולא יצא מרשות הנותן ות"ק ס"ל דל"א הוכיח סופו ע"מ ע"כ הו"ל הפקר ומהני לי' א"א להסתלק כדס"ל נר"ל רק דס"ל לת"ק מעוכב ג"ש אוכל בתרומה ולרשב"ג אין מוכרח דיסבור דאוכל בתרומה ומשום דמספקא לן אי הלכה כת"ק או כרשב"ג ע"כ פ' הרמב"ם דאינו אוכל בתרומה ובדין דר"ל פסק כוותיה משום דהוא כן גם לרשב"ג דסולכך לסברת הוכיח סופו אבל נולא זאת לא היה חוזר לסראשון כ"א הוי הפקר וא"ש. וע' תו' גיטין מ"ב ע"א ובר"ן שם שכ' ע"ש הסוגיא דכאן דאיתא דלרשב"ג מעוכב גט שתרור אוכל בתרומה והכא הוא כן לת"ק ועי' הגרי"ב שם שהגי' בתו' דת"ק דרשב"ג ובס' נר תמיד כ' שהיה לפס הגי' מהופך מת"ק לרשב"ג ולא מצאתי רמז לזה וגם בחולין שם הגיר' כבכאן: רב המנונא אומר מתיים. ע' מכלתא משפטים פ"י. דמוכח שם דעת ר' ישמעאל ג"כ דע"ע נאסרה מחיים וע' התוס"מ שם. וכ"מ בירו' קדושין פ"ב ה"א סוטה פ"ט ה"ו:

דף כה ע"א ירידתה לנחל איתן. ירו' סוטה פ"ט ה"א ר' ינאי עצמו אמר כן: השוחט פרת חטאת. נזכר בירו' סוטה פ"ט ה"ה ועי' ק"ע שם: שעבר עליהן יוה"כ. ירו' יומא פ"ח ה"ז שבועות פ"א ה"ב וה"ו הוריות פ"א ה"א ועי' ת"כ ויקרא חובה פרשה ג' ופרשה ו' ופרשה י"א דדרים והביא אף לאחר יוה"כ ובת"כ אחרי פרשה ד' מבואר כל דברי המשנה: מפני שהוא מכשירה. נזכר סברא זו בירו' סוטה פ"ב ה"א דהבעל אינו מביא בשביל אשתו תרפת עולת העוף כ"א חטאת העוף שמכשירה: ע"ב ילפי מצות מצות. עי' ת"כ ויקרא חובה פרשה י"ב דיליף ג"ש אשם אשם ועי' הוריות ו' ע"ב: חטאים דומיא דפשעים. בת"כ אחרי פ"ד מפיק לה מקרא אותם ולא חייבי חטאות ואשמות ודאין וצ"ע מאי דלא מייתי לה הכא: עונות אלו זדונות. ירו' יומא פ"ג ה"ד שבועות פ"א ה"ג ת"כ אחרי פרשה ב':

דף כו ע"א הודע ולא הודע. ירו' יומא פ"ח ה"ו: נזיר חוטא הוא. במד"ר פ"י ע"ש ר"א סתם ירו' נדרים פ"א ה"א ע"ש ר"ש וע"ש פ"ט ה"א ובספרי נשא ל': ראויה כפרה זו. ירו' סוטה פ"ט ה"ו ושם מפרש דרוה"ק אומרת כן ונכפר. ומונה שם כמה פסוקים שתחלתן וסופן אינם מבעל מאמר א' וע' ספרי שפטים ר"י: גבי חטאת וגבי נשיא וגבי לבור. עי' ת"כ ויקרא חובה פרשה ג' ופרשה ו' ופרשה י' ושם הוא מקרא והביא אף לאחר יוה"כ:

דף כז ע"א איל רזבן קרן ותומהו. התוי"ט גרים דזבן ומפרש"י משמע דפי' רובן גדול וכן פי' המהס"פ ירו' דב"מ דפ"ו ד"ה השוכר ויתכן דרובן הוא שם מטבע שלהם וכלשונם ריב ושי' אז עשרה זהובים שהוא קרן ותומם וכן יש לפרש בירו' שם תמהה רובן ע"ש: ש"מ בע"ח נדחין. עי' ירו' פסחים פ"ס ה"א יומא פ"ו ה"א גיטין פ"ו ה"א הוריות פ"א ה"ב ועמ"ש בזה זבחים י"ב ע"א: אין לך דבר שהוא בא לבטלה. עי' ירו' נזיר פ"ד ה"ד ובש"ק: ע"ב בקרבנו הוא יוצא. ת"כ ויקרא חובה פרשה ו' כל הברייתא: יכול לא יצא בקרבן אביו. ירו' נזיר פ"ד ה"ד: דת"ר מחטאתו כו'. ת"כ ויקרא חובה פרק י"ז:

דף כח ע"א ש"מ בע"ח נדחים. עמש"ל כ"ז ע"א וזבחים י"ב ע"א וע"ב: הגורל עושה חטאת. ירו' יומא פ"ד ה"א: עשיר שהביא קרבן עני. ירו' נזיר פ"ח ה"ב: תורת לרבות מצורע עני. ת"כ מצורע פרשה ד': רש"א כבשים קודמים. ת"כ קדשים פ"א: תורים קודמין לבני יונה. ויק"ר פל"ו: האב קודם. שם ובמכלתא בא פ"א: ארבעה צווחות צוחה העזרה. עי' ירו' יומא פ"א ה"ה סוכה פ"ד ה"ו ולפמ"ש הש"ק והפ"מ צווחה העזרה גם על לדוקי שנכנס בקטורת מעושן מבחוץ לפנים ביוה"כ והלדוקי דנסוך המים וא"כ יש עוד צווחות מלבד הארבעה דתשיב הכא: ע"ב ת"ח מרבים שלום בעולם. ירו' סוף ברכות וליתא שם א"ת בניך אלא בוניך וכן כאן הוגה אח"כ ובאמת אין סברה לבגי' דבלא"ה מבואר בקרא למודי ה' שהם ת"ח ועפנ"א סוף ברכות שהסברתי למאי הולרך לומר א"ת בניך כו' ע"ש: סליק

מסכת מעילה

דף ב ע"א שחטן בדרום וקבל דמן בצפון. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ה' ע"ש: ע"ב אליבא דר' יהודה. פלוגת' דר' יהודה ור"ש בזבחים פ"ד ע"א במתני' ועי' ת"כ צו פרש' א' שם מבואר פלוגתייהו באריכות: עד שיפגום. עי' ת"כ ויקרא חובה פרשה י"א:

דף ג ע"ב ולחמה חוץ לחומה. ירוש' יומא פ"ו ה"ז ועי' ירוש' פסחים פ"ס ה"א: עד שלא קרמו פני'. עי' ת"כ צו פרק י"א:

דף ד ע"א אי בעולה פשיטא. עי' ת"כ ויקרא חובה פ"כ דמרבה מקדשי ה' עולה בין לפני זריקה בין אחר זריקה וכן אמורי קדשי קדשים בין לפני זריקה בין לאחר זריקה ובשר קדשי קדשים לפני זריקה ואמורי קדשים קלים לאחר זריקה דוקא:

דף ה ע"א בין שהיתה לה שעת הכושר. פלוגתא היא בזבחים ל"ג וכ"ה בת"כ צו פרק ו' פלוגת' דר"ע ור"ש ור"ע ס"ל דהיתה לה שעת הכושר דמה עשון כבוס ומתני' סתים כר"ש דבין כו': ולא שהכשר הוזה. עי' ת"כ שם:

דף ו ע"א לאתויי לידי מעילה זריקה כתקנה. לק' ע"ב אית' הסברא בהפך ועי' תוס' שם שלא כתקנה:

דף ז ע"א מחשבין על האכול. עי' ירוש' פסחים פ"ס ה"ג דשם משמע דגם דמסקנא הכי והכא נשאר בקשי':

חושב לנשרפין למחר. עי' תל"מ פי"ג מה' פסומ"ק שהקשה על רש"י מג"מ זבחים לשני הפירושים דבדף י"ג שם מבואר דבשפיכת שירים לא פסלה מחשבה דל"ש מד' עבודות ובחישב עליהן בזריקה הוי פגול ושפיכת שירים נחשב לאכילת מזבח. אלא כפי' התוס': אבל דם אין זריקה מועלת. היינו שזרק דם היוצא: ע"ב קדשי קדשים לפני זריקת דמים. עי' ת"כ ויקרא חובה פרק כ':

דף ח ע"ב ומאי חטאת היא אריפא. פרש"י דהוא מעכב ובת"כ ויקרא חובה פרק י"א דריש חטאת היא פרט לשמלקה שלא לשם חטאת וה"נ יתכן לפרש כונת הגמ' כאן לפסול שלא לשם חטאת בעבודות המעכבות ועי' זבחים פ"ק:

דף ט ע"א פרט לשחסרה סלתה. ת"כ ויקרא נדבה פרש' ט': שחסרה לבונתה. עי' מנחות י"א ע"ב דג' מחלוקת בדבר ובדף ט' ע"ב שם שלא הקטיר מלבונה כלום משמע הא חסרה כשר ועי' ת"כ ויקרא נדבה פרק י"א: שירים מעכבין. ה"נ בירוש' יומא פ"ה ה"ו לר' ישמעאל שירים מעכבין ועי' ת"כ פרש' ד':

דף י ע"ב דת"ר יכול אין חייבין. ת"כ אמר פרש' ד' כל הברייתא' ועי' ת"כ ט פרש' ט': ולד חטאת ותמורת חטאת. ירו' פסחים פ"ט ה"ו יומא פ"ו ה"א ועי' שבת פ"א ה"ד ת"כ ויקרא חובה פרק ז' ושמיני פרק ד': ושאבדה ונמצאת בע"מ. עי' ירושלמי פסחים פ"ט ה"ו ומ"ש בתמורה כ"ב ע"א:

דף יא ע"א דמי חטאת ילכו לים המלח. עי' ירוש' סוטה פ"ג ה"ו: ואין טעונין לחם. בירוש' נזיר פ"ד ה"ד בעי ר' בון בר' חייה שלמים שבאים לאח"מ טעונים לחם א"ל ועפ"מ שמפרש דהיינו שלמי תודה דאלו שלמי נזיר שלא מבואר במתני' כאן דאין טעונים לחם ודחוק בעג"ד לומר דאמורא יקרא לתודה סתם שלמים וכ' כהק"ע שם דמחלק בין דמי שלמים לבהמת שלמים עצמה ע"ש: מועלין בדמים. ירוש' יומא פ"ה ה"ו ושם מפרש ר' אבהו בשם ר' יוחנן נתתיו לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה ר"ה בשם ר' יוחנן כל אוכליו יכרת בכרת ולא במעילה וקאמר מה ביניהון הקריב הדם וא"ר לכפרה לזריקה אבל כרת יש בו וכן דם קדשי בד"ה ביניהון ע"ש וא"כ אמר דיטעמייהו דידהו אינו רק לר"ש אבל לרבנן ליכא שום מעילה אף בשא"ר לזריקה וגם קדשי ב"ה ע"ש ובדין דם קרוש עי' ירוש' מע"ש פ"ב ה"א יומא פ"ח ה"ג שבועות פ"ג ה"ב ומ"ש במנחות כ"א ע"א: ע"ב והגיחם שם. ת"כ אחרי פ"ו פדר"כ כ"ז אה"מ ויק"ר פכ"א ירו' יומא פ"ו ה"ג וע"ש פ"ג ה"ו ומ"ש ביפ"ע יומא י"ב ע"ב: אלא למ"ד מלמדין. עי' התוס"מ להגרל"מ שהקשה הא מ"ד מלמדין הוא ר' יהודה והוא חולק עם ר' דוסא ועמ"ש ביפ"ע יומא נ"ט ע"ב: ר"א ב"ר לדוק אומר לול קטן. ירוש' סוכה פ"ד ה"ג: דישון מזבח הפנימי. ירוש' יומא פ"ה ה"ו וע"ש פ"ב ה"ב:

דף יב ע"א אם אינו ענין. בירוש' יומא פ"ב ה"ב מפיק לה מדכ' בפ' אחרי והזה עליו כו' והקטיר מה הקטרה כו': דאפי' מזבח הפנימי. עי' ת"כ ויקרא נדבה פרק ט': שהי' ר"ש אומר. ת"כ אחרי פרש' ו':
ע"ב המקיז דם לבהמת קדשים. ירו' ברכות פ"ה ה"א ותשיב לה בין הלכות קלובות ובבבלי שם ר"פ אין עומדין: הקדיש תרנגולת מעלין בה ובבילתה. ת"כ ויקרא חובה פרק כ': המורה מועלין בה ובחלבה. ת"כ שם וירוש' מע"ש פ"ג ה"ו ולגי' הגר"א שם ופירושו מפרש הירוש' בחלבה היינו בחלב שלה בגיזי והיינו אחר מותה וגורם חמור ולא תמורה ועי' פנ"א מש"ש באריכות ואכמ"ל:

דף יג ע"ב הקדיש בור מלא מים. ת"כ ויקרא חובה פרק כ' כל הענין: ר' יוסי אומר. ת"כ שם: מפני שהן גדולי הקדש. ירוש' פאה פ"ז ה"ז פסחים פ"ד ה"ט: דיש שלך. בירוש' תרומות פ"ט ה"א פלוגת' אית תני דיש שהוא מותר לך ואית"ת שהוא אסור לך ע"ש: ע"ב אר"א המנסך מי החג. ירוש' סוכה פ"ד ה"ו: אין שיעור למים. ע"ש בירוש' פלוגת' אליבא דר"א אי יש שיעור למים א"ל ועי' ירוש' דמאי פ"ו ה"ד לפי' הרא"ם והפ"מ הגי' שם שני לוגין במקום שלשה ומפיא הענין לדבר אחר לענין שני לוגין שאני עתיד לספרים כו' ודחוק פירושו ועפנ"א מש"ש:

דף יד ע"א שנשתברה מאלי'. ירוש' שבת פ"ט ה"א ע"ז פ"ב ה"ו ועי' ה"ב שם דמוקי לה בסתם דאי בעתיד להחזירן לכ"ע אסור ובאין עתיד להחזירן לכ"ע מותר ע"ש: בונין בחול ואח"כ מקדישין. עי' ירוש' שקלים פ"ד ה"ג: ע"ב מותר הקטורת. הוזכר בירוש' יומא פ"ד ה"ס: והא מעות האומנין קתני. הכא משמע דהאומנין היינו דבנין ובירוש' שקלים פ"ד ה"ג אית פלוגתא אי מיירי באומני בנין או אומני בית אבטינס מעשה הקטרת וברש"י כריתות ו' ע"א כ' פעם כמ"ד זה ופעם כאידך: שחללו על ש"פ. ירוש' כתובות פי"א ה"ד ושם פלוגת' בזה ועמ"ש בב"מ נ"ז ע"א:

דף טו ע"א קדשי מזבח מצטרפין. בירוש' שבת פ"ז ה"ב וסנהדרין פ"ז ה"ב מסיים ע"ז משא"כ בקדשי בד"ה וזה לית' במתני' כאן והדרבה הלא מבואר דגם בקדשי בד"ה מצטרפין זע"ז וגם עם קדשי מזבח מצטרפין למעילה ונאמר דכונת הירוש' הוא למ"ש בגמ' כאן דחלקה המתני' לתרי בבי משום דבקדשי בד"ה ליכא פגול נותר וטמא וז"ש במתני' ולחייב עלייהו משום פיגול נותר וטמא ובסיפא מסיים למעילה דהיינו רק למעילה וזהו ג"כ כוונת הירוש' משא"כ בקדשי בד"ה ולאו לשון מתני' הוא רק דכן מוכח מהמתני' ועי' פנ"א מש"ש בבאור הירוש' שנבוכו שם המפרשים: כל הלב לה' לרבות אמורין. ת"כ ויקרא נדבה פרק כ' ועי' ת"כ שם בחובה פרק כ' מקרא מקדשי ה' וקשה דמרבה שם מנ' רבים קדשי קדשים ואמורי קדשים קלים וקדשי בד"ה והכל מקרא א':
ע"ב ר' יהושע אומר כל הזבחים. ירוש' פסחים פ"ז ה"ה ספרי ראה ע"א וע"ט: ותרומ"ע של דמאי. עי' ירוש' דמאי פ"א ה"ב לענין חיוב הומש בתרומ"ע של דמאי ועי' מ"ש ב"מ נ"ו: ותרומת ידך אלו בכורים. ספרי ראה ע"ט ועי' ירוש' בכורים פ"ב ה"ב דשם דרים מהקש פרש' בכורים לפרשה כי תכלה דאית' שם בערתי הקדש דאיקרי בכורים ג"כ קדש ועמ"ש ביפ"ע פסחים ל"ז ע"ב:

דף טז ע"ב ר"י בר' חנינא קמי ר' יוחנן והבדלתם. ה"נ בירוש' נזיר פ"ז ה"א ושם ר' אבהו בשם ריב"ח וטוב להגי' שם ג"כ קמי ר' יוחנן ושם לית' דקלסי' ר' יוחנן: מיתיבי שאברים אין להם שיעור. ה"נ בירוש' שם מתיב ר"א כן. רק דשם מסיק ר"ה בר בא אמר קרא לא תאכלו כל נבלה הכתוב עשה לכל האכילות כי אחת בשעור א' והכא ל"מ מסקנא הכי:

דף יז ע"א הטמאים מלמד שמצטרפין. ת"כ שמיני פרק ז' וגי' הגמ' מוכרח כרשום בגליון וריב"א הוא דמקשה מהברייתא' דת"כ: מנין לדם שרצים שהוא טמא. ת"כ שמיני פרש' ה' מקרא זה לדם שרץ שהוא טמא אף דבהמה אין דמה מטמא: ע"ב דאר"א ב"ר יוסי אני ראיתי. ירוש' יומא פ"ס ה"ד: לא שנו אלא לטומאת הידים. בירוש' פסחים פ"ז הי"ב ופ"י ה"ז א"ר סימון בשם ריב"ל הפגול והנותר מצטרפין לטומאת הידים. וקשה דא"כ איך מוקי להמתני' דהכא דתנן אין מצטרפין אם לא דנימא דמיירי המתני' לאכילה. לפ"ז הוי סברא מהופכה מהבבלי להירוש' והמפרשים לא העירו שם בזה כלל ובדוחק י"ל דהכי קאמר שם דפגול מב' קרבנות וכן נותר מב' קרבנות מצטרפין לכזית לטומאת ידים והוא מדתנן הפגול והנותר אין מצטרפין לטומאת ידים ש"מ דפיגול ופיגול או נותר ונותר מצטרפין אף לטומאת ידים דהוי דרבנן: דתניא ר"א אומר לא יאכל. ברייתא היא בת"כ צו פרק ח' ושם הוא על הקרא לא תאכל באש תשרף ועי' פסחים כ"ד דשם לית' דתניא והמ"ד הוא ר' אלעזר האמורא והגי' שם הגרי"ב כמ"ש במכות וכאן וכתבתי שם ובמכות י"ח דאין נכון גירסתו משום דבפסוק שבברייתא' אין נאות שם להענין ובמכות וכאן אין כ"מ ויתכן דהיא הברייתא' אפס שיש לגרום כאן הפסוק לא תאכל באש תשרף כלשון הברייתא': שתי סעודות לעירוב. ירוש' פאה פ"ח ה"ד עירובין פ"ג ה"א:

דף יח ע"א ר"ש אומר כ"ש למכות. ירוש' פסחים פ"ג ה"א שבועות פ"ד ה"ד מכות פ"ב ועמ"ש בפסחים שם ובבלי מ"ד ע"א ומ"ה ע"ב להקשות אמ"ש התוס' בנזיר דר"ש לא אמר כ"א בשהאיסור כעין ולא עי' תערובות מהא דבפסחים ירוש' שם אמר גם על תערובות עמש"ש ובשבועות כ' ע"ב וגם מכאן יש להעיר אי נימא דבתערובות לא אמר ר"ש למה הולרך הגמ' לשבש המתני' הו"ל לאוקמי בתערובת וצ"ע כעת: הבגד והשק. ירוש' שבת פ"ז ה"ד: ת"ר נפש. ת"כ ויקרא חובה פרש' י"א כל הברייתא': ע"ב ובתלוש מן הקרקע. עי' ירוש' פאה פ"א ה"ג דאין מעות הקדש מתחלל אלא בתלוש ע"ש: אכילתו ואכילת חברו. ת"כ שם עד סוף הברייתא':

דף יט ע"ב האומר הרי עלי עלים. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ח' ירוש' שביעית פ"ה ה"ה שקלים פ"ו ה"ד:

דף כ ע"ב אכילתו ואכילת חברו. ת"כ ויקרא חובה פרשה י"א: המשתחוה לבית אסרו. ירוש' שבת פ"ט ה"א ע"ז פ"ג ה"ו וה"ז ושם בירוש' אית' פלוגת' בזה ור' יוחנן ס"ל לא אסרו דדינו כמחובר ואינו נאסר ועי' ק"ע בשבת ופ"מ שם ובע"ז שמשונים בפירושם זה מזה ומהכא מוכח דלא כפי' ספ"מ שם ועמש"ש בפנ"א בזה: והוא אומר עלו בניס. בירוש' תרומות פ"ד ה"ד מקשה מזה על הא דתנן השלית שהוסיף ע"ד נעש"ב בתרומה אינה תרומה ולא אמרינן דכשיעור הוי תרומה ולא יותר ומשני כאן נסתמה שליחותו היינו כמו דמשני לקמן שאמר חתיכה א' משל בעה"ב וא' משלו משא"כ בתרומה דתרם בב"א. ומשבטלה מקצתה בטלה כולה ע"ש ובפנ"א:
ע"ב דכל מלתי' דממליך. עמ"ש ביפ"ע נדרים כ"ד ע"א וע"ב: ביומא דקוזה עסקינן. בירוש' נדרים פ"ז ה"א מוכח דלא מוקי לה ביומא דקוזה רק משום דממלך לחוד ל"מ כ"א שהוא ג"כ בכלל אותו המין ע"כ דגים ותגביס דל"ה מין בשר ל"מ ממליך וא"ש גם מתני' דחולין ועמ"ש בנדרים כ"ד: ש"מ מוסיף על שליחותו. דקשי' לי' קושית הירוש' בתרומות פ"ד ה"ד מהא דשלית שהוסיף בתרומה דאינה תרומה כלל. ובתי' ג"כ כאן כבשם:

דף כא ע"א והא לאו בני שליחות נינהו. עי' ירוש' תרומות פ"א ה"א גיטין פ"ג ה"א: ע"ב זבין לי כורא. עמ"ש ביפ"ע כתובות ל"א ובב"ק ק"ב ע"ב: נפלה פרוטה של הקדש. ירוש' דמאי פ"ו ה"ד וע"ש בפנ"א בבאור הסוגי' שם: באומר לא יפטור. שם ע"ש:

דף כב ע"ב הלוקח יין מבין הכותים. ירוש' דמאי פ"ז ה"ב וה"ד גיטין פ"ג ה"ח: סליק

*) מפתחות להמפרשים והההגהות שנלוו לסוף המסכת

*) ההגהות והחידושים לא נדפסו על סדר הראוי לפי ערך כבוד המחברים רק לפי מקרי הדפוס.

יפה עינים על מסכת חולין

הגהות וחדושים מאת הג"מ אריה ליב יעלין אבד"ק בילסק (בעהמ"ס מצפה אריה וכו').

דף ב ע"א ופוסג את הארבעים. ת"כ בחקותי פרק י"ג ועי' ירוש' נזיר פ"ב ה"א ועי' תוס' שמקשים ולילקי שמנים משום תרי לאוי ועי' רש"א שכ' די"ל עפמ"ש בתמורה ד' ע"ב דלואת לא הו"ל תמורה לאו בניתק"ל משום דהו"ל תרי לאוי ולא אתי חד עשה ועקר תרי לאוי וא"כ נ"ל דלילקי שמנים ע"ש ועי' במס' תמורה דאיכא ברש"י שם ל"א טעמא דלא הו"ל ניתק"ל משום דהו"ל לאו השוה בכל א"כ נ"ב לתרי לאוי ואזלא קושית התוס' לכך ליסנא. ועי' מ"ש בלב אריה דלכאורה יש להכרית דהגמ' לא ס"ל הך ליסנא. דבתמורה ג' ע"ב מקשה הגמ' נ"ל קרא לרבות אשה ת"ל דהשוה הכתוב אשה לאיש כו' ומפני משום דהו"ל לאו שא"ש בכל ולי"א איתא שם משום דהו"ל לאו שא"ב מעשה. והנה ליסנא קמא משום דהו"ל לאו שאש"ב ודאי לא ס"ל כאידך ליסנא כדף ד' משום דהו"ל לאו השוה בכל ע"כ לא הו"ל נתק"ל דהא הכא קרי לי' שא"ש בכל. אך גם לאידך ליסנא משום דהו"ל לאו שאכ"מ אצטרך לרבויי אשה. ג"כ א"א לומר דתיתי הגמ' שם שבדף ג' כל"א שבדף ד' דמשום דהו"ל לאו השוה בכל ע"כ לא הו"ל נתק"ל דא"כ אם לא היה שוה בכל היה לאו הניתק"ל ולא היה לוקה כלל א"כ מאי מקשה נ"ל לרבויי אשה הא השוה הכתוב כו' הא אם לא היה הכתוב מרבה אשה היה לאו שא"ש בכל ולא היה עונש כלל ולא שייך השוה הכתוב כו' לכל עונשין וע"כ לא ס"ל כהאי ליסנא אלא טעמא משום דהו"ל תרי לאוי ומקשה שפיר וא"כ מוכרח דס"ל להגמ' כהאי ליסנא משום תרי לאוי ונדק הרש"א במה שהקשה. אולם אחר העיון ראיתי דו"א דהנה יש להבין סברת הל"א שבדף ד' דתמורה משום דהו"ל לאו השוה בכל ע"כ לא הו"ל ניתק"ל ובשום דוכתא לא מצינו חילוק בענין ניתק"ל בין שוה בכל או אש"ב ובאמת נראה דה"פ כיון דבצבור ושותפים אין נעשה תמורה והיינו דליכא שם העשה ואם המר כו' ומ"מ לקי גם בצבור ושותפים כמ"ש הרמב"ם דלוקה גם בצבור ושותפים רק דאין תמורתם תמורה וא"כ איכא הכא לאו בלא עשה ע"כ לא הו"ל לאו הניתק"ל וא"ש וזהו טעם הרמב"ם ומ"ש בדף ג' דתמורה דהו"ל עונש שא"ש בכל פי' הייט העשה דהוא עונשי' דלאו והיה הוא ותמורתו כו' וזהו א"ש בכל וליכא סתירה כלל והש"א סי' פ"ב הבין דהו"ל א"ש בכל גם בענין הלאו ולזאת הקשה על הרמב"ם וגם הקשה שם עוד קושיות אחר לפי הנ"ל יסורו כלם ואכמ"ל ובזה א"ש הגמ' ריש תמורה דמקשה נ"ל לרבויי אשה מקושיתי הנ"ל אם לא נרבה אשה הו"א דלא לקי כלל משום שא"ש בכל דזה ליתא דאם נמעט נשים גם מלאו נמעטו ואם נרבינהו גם בעשה איתנהו ואין זה שייך כלל ללאו הניתק"ל וא"כ י"ל שפיר טעמא דל"ה ניתק"ל משום דבצבור ושותפים יש הלאו בלא עשה וא"צ לטעמא דתרי לאוי וא"ש דברי התוס': ובי תחדל לנדור. ויק"ר פל"ז קה"ר פ"ה ספרי תצא רס"ב תנחומא וישלח: דברי ר"מ ר"א. בירוש' נדרים פ"א ה"א נתחלפו המ"ד מדר"מ לר"י ודר"י לדר"מ: **ע"ב** שהשחיטה כשרה בזרים. ירוש' שבת פ"ב ה"ה:

דף ג ע"א קרומיות של קנה. עב"ר פנ"ז: **ע"ב** כותים גרי אריות. פלוגתא היא בירו' ברכות פ"ז ה"א דמאי פ"ג ה"ד פ"ז ה"א פסחים פ"א ה"א שקלים פ"א ה"ה יבמות פ"ד ה"ד כתובות פ"ג ה"א גיטין פ"א ה"ד ע"ז פ"ה ה"ד:

דף ד ע"א אין שחיטה לעוף מה"ת. ירוש' ספ"ד דנזיר: כל מצוה שהחזיקו בה כותים. ירו' פסחים פ"א ה"א ועמ"ש ביפ"ע לשקלים פ"א ה"ד דשם הבאתי דבכמה דוכתי בירוש' פליגי ר' ורשב"ג דר' ס"ל כותי כגוי ורשב"ג ס"ל כותי אינו כגוי ורק דבדמאי פ"ז ה"א נתחלף דר' לרשב"ג ודרשב"ג לר' והכא בענין החזיקו בה הוא ענין אחר: **ע"ב** מפני שהן מחליפין. עי' תוס' כאן ורא"ש ספ"ב דקדושין ומ"ש בלב אריה להרי"ף ר"פ כל שעה וביפ"ע נדרים פ' השותפין מ"ז ע"ב. בישוב ד' הרמב"ם ע"פ הירוש' ובבאור הגמ' דנדרים שם: מומר לדבר א'. כה"ג פלוגתא במשוד לדבר א' אי חשוד לכה"ת בירוש' דמאי פ"ב ה"ב וכן בבלי בכורות ל' ע"ב והוא ענין אחר דהכא לענין אי דינו כמומר ממש: ועדין לא נאסר סתם יינם. כה"ג בירו' סנהדרין פ"י ה"ב בזמן דור המדבר:

דף ה ע"א ומלך ישראל ויהושפט כו' בגורן. שמ"ר פ"ט ויק"ר פי"א וה"נ מדייק מזה בירוש' הוריות פ"ג ה"ב שהיו שוים בגדולתם כי גורן: סנהדרין היתה כחצי גורן. ירוש' סנהדרין פ"א ה"ד: מכם להוציא המומר. ת"כ ויקרא נדבה פרשה ב' ירוש' שקלים פ"א ה"ד: **ע"ב** מעם הארץ פרט למומר. ת"כ ויקרא חובה פרשה ז' ועי' ירוש' הוריות פ"א סוף ה"א: השב מידיעתו. ת"כ שם ירוש' תרומות פ"ז ה"א ופ"ח ה"א ירוש' הוריות פ"א סוף ה"א: מאי בינייהו. עמ"ש ביפ"ע שבת ס"ט ע"א והוריות י"א ע"א ולא אכפול הדברים: תוס' ד"ה לדיקים ובב"ר. פ"ס וכ"ה בירוש' דמאי פ"א ה"ג ועי' שקלים פ"ה ה"א ומ"ש שבת קי"ב ע"ב:

דף ו ע"א דרשב"א סדרי' ר"מ. בירוש' ע"ז פ"ה ה"ד בשינוי דשם איתא דרשב"א אקלע לשמרון עיר כותים ובקש מסופר היינו מלמד א' להביא לו יין לשתות ואמר לו שישתה מהמעין וכדאמרינן עלוי א"ל קרא זה ושמת שכין בלועך: דחייש למשוטא. ירו' דמאי פ"ב ה"א ע"ש ר"א: כי תשב ללחום. ע' שמ"ר פט"ז ספי' שכתוב שלא לדבר בפני מי שגדול ממנו: ר' אבהו לאתויי נמרא. בירוש' ע"ז שם בשינוי דר' אבהו אסרם מפי ר' חייא ור' אסי ור' אמי והתם מוכח דלענין יי"נ אסרו: יין לתוך סמוריים. ירוש' דמאי פ"א ה"ג: הנותן לשכנתו. ירוש' ספ"ג דדמאי: התם כדקתני טעמא. ע' בירוש' שם דמוקי ג"כ המתני' כר' יהודה ומסיק דרבנן פליגי עליו וס"ל דחמותו כשכנתו ור"י מדמי חמותו לפונדקית: תוס' ד"ה ברגם. במדרש. כ"ר ספ"א וכ"ה בירוש' ע"ז פ"ה ה"ד: **ע"ב** מעשר שהוא נותן לה. במתני' שם דמאי פ"ג ה"ה פליג ר' יוסי ואמר אין אנו אחראין לרמאין ובגמרא ירוש' שם ר' יוסי ורשב"ג אמרו ד"א ומוכח מתני' זו כש"ז שם: אשת חבר טוחנת עם אשת ע"ה. ע' תוס' ד"ה אשת ובר"ש פ"ז דטהרות משנה ד' שהביא סיוע לפי' ר"ת שבתוס' כאן מהירוש' דאיתא שם דהיא מחזקת עצמה טהורה ממנה ע"ש: ר' יהושע בן זירוד. ירוש' דמאי פ"ב ה"א ע"ש: תוס' ד"ה והתיר. בירוש' פ"ג דדמאי. ה"ג: שם בירוש' במס' חלה. פ"ד ה"ד:

דף ז ע"א מקום הניחו לו אבותיו. בירו' דמאי פ"ב ה"א הניח לו הקב"ה להתעטר בה ואנן הנית לן הקב"ה כו': קדושה לאשה קדשה לשעתה. ע' ירוש' מע"ש פ"ב ה"ג סנהדרין פ"א ה"ג ועמ"ש שבועות ט"ז: לא חשדו חברים לתרום. ירוש' מעשרות פ"ב ה"א: בגינא נכרא. ירוש' דמאי פ"א ה"ג: רמו ליה שערי. ירוש' דמאי שם ועי' ירוש' שקלים פ"ה ה"א: **ע"ב** והתנן שלוקח לזרע ולבהמה. ה"ג מקשה בירוש' דמאי פ"א ה"ג ושקלים פ"ה ה"א ובי"ר פ"ס ומשני הכא עלוכתא מחמרת על נפשה. כמוכח בתוס' כאן: רצונך סעוד אצלי. ירוש' דמאי פ"א ה"ג תענית פ"ג ה"א: גבה טורא ביניהו. ירוש' שם ירדה אש מן השמים והקיפה אותו ועוד כמה שימים בסעודתא ע"ש: על רגליו עמד. קה"ר פ"ח: על מכת פרדה לבנה. ירוש' ברכות פ"א ה"ט יומא פ"ח ה"ה:

דף ח ע"א לומר שאין מלטרפין זע"ז. ת"כ תזריע נגעים פ"ז: **ע"ב** ומשמשי עבודת כוכבים אינן אסורין. עי' ירוש' ע"ז פ"ג ה"א ופ"ד ה"ד דשם משמע דבכל ישראל אסורים מיד ותלוי במחלוקת ריי"ם ור"ע ועמ"ש בע"ז י"ט וכ"ב:

דף ט ע"א בא זאב. ירו' ברכות פ"ט ה"ג תרומות פ"ח ה"ג ביצה פ"ג ה"ג: ראה לפור המנקר. ירו' תרומות פ"ח ה"ג שני פעמים: **ע"ב** ספק טומאה ברה"ר. ע' ירוש' תרומות פ"ג ה"א שבועות פ"ב ה"א סוטה פ"א ה"ב: מסוטה. ה"ג בירוש' סוטה שם:

דף י ע"א וכמה מקום קרוב. ירוש' תרומות פ"ח ה"ג **ע"ב** בית אפל אין פותחין. ת"כ מצורע פ"ה ירוש' ביצה פ"ג ה"ה: הולך לתוך ביתו ויסגיר. ת"כ מצורע פ"ו כל הברייתא:

דף יא ע"א אותה לנתחיה. ת"כ ויקרא חובה פרק ה' דמנח גומרתא. עמ"ש בק"א הנדפס בהקדמה: כפרה כתיב בה כקדשים. ירו' פסחים פ"ט ה"ה סוטה פ"ט ה"ה ועי' מכלתא משפטים פ"י: **ע"ב** אין אפוטרופס לעריות. ירוש' כתובות פ"א סוף ה"א אפי' חסיד שבחסידים אין ממנין כו': כר"מ דחייש למיעוטא. בירוש' דמאי פ"ב ה"א ע"ש ר"א:

דף יב ע"א חזקה שליח עושה שליחותו. עי' ירוש' מעשרות פ"ב ה"א ערובין פ"ג ה"ב: **ע"ב** יש לכן מעשה. ירוש' תרומות פ"א ה"א ומוכח כתוס' ד"ה ותיבעי:

דף יג ע"א מחשבתו נכרת מתוך מעשיו. ירוש' תרומות פ"א ה"א ועי' ירוש' מעשרות פ"ד ה"ב: העלום תש"ו. ירוש' תרומות שם: היפך כהן. ירוש' שם ע"ש רב הונא במפספס בהם במים ע"ש: מנין למתעסק בקדשים. ירוש' קדושין פ"א ה"ה וכה"ג שמואל בעא מר"ה בירוש' ב"ב פ"ט ה"ד לענין אחר: דאי ר"א האמר סתם מחשבת. ירוש' ביצה פ"א ה"א ע"ז פ"ב ה"ג: **ע"ב** להוציא את המומר. ירוש' שקלים פ"א ה"ד ועי' הוריות פ"א סוף ה"א: איש איש מה ת"ל. ת"כ אמור פ"ז ירוש' נזיר פ"ט ה"א:

דף יד ע"א ר' יהודה אומר אם לא היתה. ירו' ביצה פ"ג ה"ד: הלוקח יין מבין הכותים. ירו' דמאי פ"ז ה"ב וה"ד גיטין פ"ג ה"א ושם מבואר בהברייתא טעמא דר"י ור"ש משום שמא יבקע הנוד וטעמא דר"ש מבואר בדמאי פ"ז ה"ד משום שמא ישכח וישתה גם הסבאר ע"ש: **ע"ב** שמא יבקע הנוד. ירו' שם כנ"ל: שבריהן ניטלין. ויק"ר פט"ו ושם אם זקן לאשפה אסור אין דקנן כר' יהודה אומר. עי' ירו' שבת פ"ג ה"ז דשם משמע טעמא דר' יהודה בגר סוא מחמת מיאוס ועי' גליון שם:

דף טו ע"א המבשל בשבת. ירוש' תרומות פ"ב ה"ג שבת פ"ג ה"א ערובין פ"ד ה"א: לתלמידיו מורי להו כר"מ. ה"נ בירוש' תרומות שם שבת שם רק דשם בשינוי בגבורא דרש להו כר' יוחנן הסנדלר והכא איתא כר' יהודה: **ע"ב** השוחט במגל יד ב"ר פנ"ו:

דף טז ע"א המשתחוה לבית. ירוש' שבת פ"ט ה"ב ע"ז פ"ג ה"ו וה"ז ושם איכא פלוגתא בזה ולר' יוחנן ס"ל דלא אסרו משום דהו"ל כמחובר: **ע"ב** ה' דברים נאמרו בקרומית. ב"ר פנ"ו ירוש' שבת פ"ח ה"ו: ואין מקנחין בה. הכא מסיק פי מכה קאמרינן ושם ל"מ הכי מדמסיק משום שר"ר שורה עליו: רבי ישמעאל אומר לא בא הכתוב. ויק"ר פכ"ב ספרי ראה ע"ס ועי' דב"ר ספ"ד:

דף יז ע"א ר"ע אומר לא בא הכתוב. ויק"ר פכ"ב ספרי ראה ע"ס ועי' רש"י ד"ה בשר תאוה שכ' דלאו דקרא בפסוהמ"ק מיירי גם חולין ידעי' משם. ועמ"ש בבכורות ל"ג דבספרי ראה ע"א מוכח דס"ל דמיירי קרא בחולין וס"ל כר' ישמעאל ע"ש: **ע"ב** אבשרא ואטופרא. ע' ירוש' פסחים פ"ז ה"א ובגליון שם דבשרא מרגשת יותר פגימה דקה כ"ש. ומבאר בזה בירוש' שם מ"ד כיד כ"ש בצפורן:

דף יח ע"א כדי שתחגור בה צפורן. ירוש' שם ע"ש: **ע"ב** והומרי מקום שהלך לשם. ע' ירוש' פסחים פ"ד ה"א ותענית פ"א ה"ו:

דף יט ע"ב ממול הרואה את העורף. ת"כ ויקרא חובה פ"א:

דף כ ע"א כשר במליקה פסול בשחיטה. ירוש' סוטה פ"ט ה"ה: אין שחיטה לעוף מה"ת. ע' ירוש' נזיר פ"ד ה"ו:

דף כא ע"א כמשפט חטאת בהמה. ת"כ ויקרא חובה סוף פרק י"א כל הברייתא: **ע"ב** אינו בא אלא מן החולין. ת"כ נו רפ"ט: ר' ישמעאל לומר כמשפט חטאת העוף. ע' רש"י ותוס' מ"ש בענין פלוגתייהו ולהמציא לר' ישמעאל דרש' דמן החולין מאין ידע וכמאי פליג עם ת"ק ובק"א כתבתי מה שנ"ל בענ"ד לבאר עפמ"ש בערובין ר"ס בכל מערבין ונתת הכסף כו' מה הפרט מפורש פרי מפרי אדק כו' תניא אידך מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ ומפרש שם דקמיפלגי בשובות דלמ"ד ולד ולדות הארץ עופות אינן נקחין בכסף מעשר ולפמ"ש טעמייהו דהני ליפני הוא בזה אי כללא בתרא דוקא או כללא קמא דוקא ולפמ"ש בשיטה דנפשר ס"ל לר' ישמעאל כללא קמא דוקא וא"כ לר' ישמעאל אין עופות נקחים מכסף מעי"ש ובכן א"צ קרא למעט עולת העוף ממעי"ש כיון דהו"ל כמים ומלח שאינן נקחים מכסף מעשר וכן בירוש' מע"ש פ"א ה"ג מבואר דר' ישמעאל ס"ל ולד ולדות הארץ וכ"ה בברייתא דר' ישמעאל בי"ג מדות ע"ש וא"כ א"צ לדידיה קרא למעט ולא מכל מעשר גבי עוף והך דרשה דביום ובידו סימנית איכא קראי אחרינא כמ"ש לקי' כ"ב ע"א עוד כתבתי שם דאפשר דת"ק ס"ל כר"א פ' התודה דיליף אחר קרבנות דבעינן מן החולין מקרא וזבחת צאן ובקר מה פסח אינו בא אלא מן החולין כו' וא"כ לא ידעינן מזה כ"א צאן ובקר ולא עופות ע"כ בעי קרא לעוף בפ"ע אבל ר' ישמעאל וראב"ר"ש ס"ל כר"ע שם דיליף מחטאת וידעי' גם עופות ור"א דריש היקשא דחטאת למקדש בבלוע ויש בזה אריכות דברים ואכמ"ל:

דף כב ע"א מה הקטרה בראשו של מזבח. ירוש' יומא פ"א ה"א ושם נשתבש וכתוב היפכא מה מליקה כו' והגיהו המפרשים כבכאן ת"כ ויקרא נדבה פ"ז: משלו ולא משל מעשר. ת"כ אחרי פ"ב: אצבע לא בעי כהונה. ע' תוס' שהביאו השינויים שבין סוגיא דהכא ובין סוגיא דזבחים ומנחות ועי' זבחים ל"ח ע"א דשם כתבתי טעם לשינוי זה דאיכא עוד דבזבחים קאמר ס"ל כר"ש והכא לא הזכיר ר"ש. ובדבר שינויי שהזכירו התוס' הארכתי בחבורי הדר"ק אשם קאסו אגיד בקולר עפמ"ש התוס' זבחים נ' ע"א שהקשו דליתוי תודה ושלמים ב"כ הב"כ ואין מלמדין ולמה צריך למילף מחטאת ותי' לדבר שבחובה כו' ובהארכתי טונתם דאתי לאתרויי גם על תודה ושלמים שהם חובה דאמר הרי עלי תודה לא יביא מן השלמים וא"כ לשאר קרבנות א"נ הא דרש דמן החולין וקשה לפ"ז מאי צריך הכא כמשפט למן החולין הא ידעינן לה מב' כתובים אולם להמבואר שם וביפ"ע דקושית התוס' אינה כ"א למ"ד גז"ש אינה מלמדה בהקש והא דילפי' תודה משלמים הוא משום דבתר מלמד אזלי' והמלמד הו"ל חולין ע"כ גם בלא היקש הוס ילפי' משלמים בבנין אב כיון דבתר מלמד אזלי' ע"כ הו"ל הסיקש מיותר והו"ל ב' כתובים משא"כ אי נימא בתר למד אזלי' וג"ש מלמדם בהיקש מאן לימא לן דבנין אב ג"כ מלמד והלא אבעיא היא בזבחים פ' איזהו מקומן וא"כ לא הו"ל ב' כתובים וא"ש דאצטריך קרא כמשפט לזה וא"כ א"ש דלא מצי הכא למימר כדי נסבה גם על דרש בידו סימנית דהוא למ"ד ג"ש אינו מלמד בהיקש והוא כמ"ד בתר מלמד אזלינן דא"כ גם לחולין ל"צ קרא למעט של מעשר דהו"ל ב' כתובים כקושית התוס' ונופלים כל הדרשות של הקרא דביום וכו' נסבה וגם בידו סימנית אי נימא כדי נסבה דהו"ל למ"ד בתר מלמד אזלי' כמ"ש התוס' א"כ גם כך דמן החולין אתא לה בכל"ל ע"כ רק בזבחים ומנחות דקאי על קרא וזבחת פסח כו' או מקרא וזאת התורה כו' דאתי לתודה ושלמים ע"כ שפיר נקט האי ליסנא דכדי נסבה וכו' נקט הני תרתי ליבני חדא למ"ד בתר מלמד אזלי' למ"ד בתר למד אזלי' וכמ"ש התוס' דפליגי אי ג"ש מלמד בהיקש דתלוי בזה אי בתר מלמד או בתר למד ובמנחות לא נקט כ"א האי ליסנא דכדי נסבה דהסיא סוגיא סברה בתר מלמד אזלי' והארכתי בזה בחבורי הדרת קדש להכרית בראיות דהסיא סוגי' אזלא למ"ד בתר מלמד אזלי' וא"ש שינוי הסוגיא: ת"ר תורים גדולים ולא קטנים. ת"כ ויקרא נדבה פ"ח כל הברייתא: **ע"ב** יכול יהו כל התורים. ת"כ שם:

דף כג ע"א תמות וזכרות בבהמה. ת"כ ויקרא נדבה פ"ז ואמור פ"ז ועי' ירוש' שקלים פ"ד ה"ד:

דף כד ע"א הגורל עושה חטאת. ירוש' יומא פ"ד ה"א: שנים פוסלים בלוים. ספרי בהעלותך ס"ג: יכול יהו הכהנים פסולים בשנים. ספרי בהעלותך ס"ג: כתוב א' אומר מבן חמש ועשרים. במדב"ר פ"ד ופ"ו ספרי בהעלותך ס"ב: אבל בשילה ובית עולמים. במדב"ר פ"ו: **ע"ב** בכ"ד מקומות נקראו. ירוש' מע"ש פ"ה ה"ג סוטה פ"ז ה"ד: ת"ר איש מזרעך. ת"כ אמור פ"ג: אויר כ"ח תוכו טמא גבו טהור. ע' ת"כ שמיני פ"ז ירוש' ספ"ב דמע"ש:

דף כה ע"א זה כלי חרס. ע' ספרי חקת קכ"ו: ויהיו כל הכלים מיטמאין באויר. ת"כ שמיני פ"ז ופרק ט': ולא הוך תוכו. ת"כ שם פ"ז: **ע"ב** שקדים המרים. ירוש' מעשרות פ"א ה"ג וע"ש בשנו"א ומ"ש בס"ד כפנ"א: חורי ר' חנינא בצפורי. ע"ש בירוש' ובפנ"א: התמד עד שלא החמיץ. ירוש' מעשרות פ"ה ה"ג מע"ש פ"א ה"ב: ואינו פוסל את המקוה. ע' מקואות פ"ז מ"ב וירוש' ספ"י דתרומות: האחין השותפין שחייבין בקלבון. ירוש' שקלים פ"א ה"ד קדושין פ"א ה"ו: המתמד ונתן מים. ירוש' דמאי פ"א ה"א מעשרות פ"ה ה"ג מע"ש פ"א ה"ב ומוקי לה שם כשהתמיץ ומתני' ר' יהודה היא כדמוקי לה ג"כ הכא בבבלי:

דף כו ע"א וכן אריב"ח. ה"נ בירוש' שם על שמו ומשני עוד דלענין ניקח מכסף מעשר שאני דגם מי מלח נקח בכסף מעשר ולעולם רבנן היא מתני': חסר קורטוב. במשנה דמקואות ליתא בריש' חסר קורטוב ועי' רש"י: **ע"ב** זו דברי ר"מ. ה"נ מוקי בירוש' כתובות פ"ג ה"ה דתני שם במתני' כל' המשנה שבכאן וע' סנהדרין פ"ה ה"א ג"כ פלוגתא דר"מ וחכמים בקטנה: עד מתי סבת ממאנת. ירוש' יבמות פ"א ה"ב: יו"ט שחל להיות באמצע שבת. ירוש' ברכות פ"ה ה"ג:

דף כז ע"א ר' חייא אומר מנין לשחיטה. ת"כ ויקרא נדבה פרק ו': לברתניא מנין לראש ולסדר שקודמין. ת"כ שם פרק ז': **ע"ב** חופה את הסדר. ת"כ ויקרא נדבה פרק ו: ובי כאיזה תורה שותה. ת"כ שמיני פרק י"ב כל הברייתא: באסיפה בעלמא. ב"ר פ"ז במדב"ר פי"ט קה"ר פ"ז פדר"א פי"ד פדר"כ ד' פרה תנחומא חקת: מן הרקק נבראו. שם במקומות הנ"ל: שרחיתי את אויבי בקש. כה"ג ירוש' ברכות פ"ט ה"א שבת פ"ג ה"ב סנהדרין פ"א סוף ה"ב: אין שחיטה לעוף מה"ת. ירוש' נזיר פ"ד ה"ו:

דף כח ע"א מה פסוהמ"ק בשחיטה. ע' ספרי ראה ע"ס מה קדשים בשחיטה אף חולין בשחיטה: רבי אומר וזבחת. ספרי ראה ע"ס בנוסח' הישנה ליתא הוזכר שם רבי ועי' ספרי בהעלותך ל"ח שם מבואר דר' ס"ל שחיטת עוף מה"ת ע"ש על קרא וישטחו ועי' יומא ע"ס: **ע"ב** רב אמר מתלה כרוב. ה"נ בירוש' ערובין פ"א ה"א ושם בר פלוגת' הוא ר' יוחנן:

דף כט ע"א הרי שהיו ישראל מתלה. בתוספתא פ"ו דפסחים פליגי בזה תנאי ר"מ ור' שמעון ומוכח בירוש' פסחים פ"ז ה"ו והוריות פ"א ה"ו ובירוש' ר' יהודה במקום ר"ש ומוכרת לסגי' גם שם ר"ש כמ"ש ביפ"ע פסחים עט ועי"ש מה שהבאתי בשם הגר"א גירסתו בתוספתא. ונראה כוונתו דלא תקשה איך פליגי אמוראי בפלוגת' דתנאי אבל בירוש' מבואר דפלוגת' דתנאי היא איש נדחה. ספרי בהעלותך ע' ועא ירוש' פסחים פ"ט ה"א: איכא עולת העוף דבעי שני סימנין. ע' ת"כ ויקרא נדבה פ"ז דמליקת עולת העוף הראש בפ"ע והגוף בפ"ע: שלא יהא א' שוחט שני זבחים. ת"כ קדשים פרק א' ומקרא תזבחהו כמ"ש רב כהנא כאן והובאה לקי' ע"ב הברייתא: **ע"ב** כל הפסולין כפרה מתחלה. במדב"ר פי"ט פדר"כ ד' פרה שוח"ט מזמור ט': שלא יהא א' שוחט שני זבחים. ת"כ קדשים פרק א':

דף ל ע"א הב"ע כגון שהיו הבעלים טמאין. ה"נ מוקי בירוש' פסחים פ"ה ה"ד ועגו"י ומ"ש בפסחים ס"ג ס"ד: **ע"ב** וכהא"א זהב שחוט. ה"נ בת"כ צו פרשה ד' סי' ג':

דף לא ע"א נדה שנאנסה וטבלה. ה"נ בירוש' שבת פ"ב ה"א ומגילה פ"ב ה"ה ושם בר פלוגת' דרב הוא ר' לעזר בשם ר' חנינא: **ע"ב** וכובס מה ת"ל שנית מקום. ה"נ טעמא בירוש' שם שבת שם מגילה שם: מתעסק בקדשים פסול. ירוש' קדושין פ"א ה"ה:

דף לב ע"א ולא אותה ותבתה. ספרי חקת קכג:

דף לג ע"א תניא דלא כרב אחא ב"י. הרמב"ם בפ"ט מה' מלכים פסק כראב"י. ותמה עליו הש"ך ביו"ד סי' כו דזה הוא נגד סוגית הגמ' שבכאן ע"ש ועי' כרו"פ שם מה שתי' ע"ז ויש לי אריכות דברים בזה ואכמ"ל ובמקום אחר הארכתי: השוחט כו' ולא יצא מהן דם. ירוש' חגיגה פ"ג ה"ב: מנין לדם קדשים שאינו מכשיר. ע' ירוש' תרומות פ"ח ה"ד ערלה פ"ב ה"א פסחים פ"א ה"ח פ"ב ה"א ועמ"ש ביפ"ע פסחים ע"ז ע"א: **ע"ב** כל הטעון ביאת מים. ירוש' בכורים פ"ב ה"א חגיגה פ"ב ה"ה כל הברייתא ובחגיגה פ"ג ה"ב מוכח דעת חכמים לחודייהו דאוסרים במעשר: אלא באוכלים דמעשר. ה"נ בירוש' שם: רשב"א אומר משום ר"מ ידים תחלות. ירוש' ברכות פ"ח ה"ד בכורים פ"ב ה"א חגיגה פ"ב ה"ה: שמא לא נאמר אלא יטמא. כך דר"ע הוא בת"כ שמיני פרש' ז' סי' יב ירוש' פסחים פ"א ה"ז סוטה פ"ג ה"ב: אמ"ר אלעזר א"ר הושעי' הכא בחולין. ה"נ מוקי ר"א בשם ר' הושעיא בירוש' חגיגה פ"ג ה"ב ועי' חגיגה פ"ב ה"ה: האוכל אוכל ראשון. ע' ירוש' חגיגה פ"ג ה"ב:

דף לד ע"ב הראשון שבחולין טמא ומטמא. ירוש' סוטה פ"ה ה"ב:

דף לה ע"א א"ר יונתן א"ר האוכל. ירוש' חגיגה פ"ג ה"ב ושם ר' יוחנן ר' ינאי בשם ר"ה: **ע"ב** שמא תשב עליו אשתו נדה. ע' ירוש' חגיגה פ"ב ה"ז: באומר הפרשתי לתוכה. ירוש' שבת פ"ב ה"ז חגיגה פ"ג ה"ד: השני שבחולין מטמא משקה. ירוש' סוטה פ"ה ה"ב: ר"א ב"ר צדוק אומר. ירוש' ברכות פ"ח ה"ג בכורים פ"ב ה"א חגיגה פ"ב ה"ה נדה פ"א ה"א:

דף לו ע"א הוכשר. ע' ספרי ראה עא: צריך של מנחות. ה"נ בעי' היא בירוש' חגיגה פ"ג ה"ב ואפסיט' לקולא מקרא כל האוכל דמייתי הכא רק דהכא דחי לה והתם נשאר כך ועמ"ש פסחים כ' ע"א: **ע"ב** מנין לדם קדשים שאינו מכשיר. ע' ירוש' תרומות פ"ח ה"ד ערלה פ"ג ה"א פסחים פ"א ה"ח פ"ב ה"א ומ"ש פסחים ע"ז:

דף לז ע"א יבא איסור נבלה. ע' ת"כ צו פרש' י' דמוכיח דבבהמה טהורה איירי ע"ש וזבחים ע':

דף לח ע"ב או כשר פרט לכלאים. ת"כ אמור פרש' ג כל הברייתא: שחתם מחשבת כותי לעכו"ם. מכר בירוש' ביצה פ"א ה"א ע"ז פ"ב ה"ג: א"ר יוסי ק"ו. ירוש' גיטין פ"ו ה"ז:

דף לט ע"א ר' יוחנן אמר פסול. ה"נ בירוש' גיטין פ"ד ה"ז פלוגתא דר"י ור"ל: שחטה לזרוק דמה. ע' ירוש' פסחים פ"ה סוף ה"ב: **ע"ב** זה היה מעשה בקסרי. ירוש' גיטין פ"ו ה"ו ע"ש והיו בהן עבדים. ירוש' גיטין פ"א ה"ה ב"ב פ"א ה"ז: רשב"ג סבר הוכיח סופו. ה"נ מוקי פלוגתייהו בירוש' שם ועמ"ש ביפ"ע במס' כריתות כ"ד ע"ב באורך קצת:

דף מ ע"א המשתחוה לבהמת חברו. ע' ירוש' כלאים פ"ז ה"ג וע"ז פ"ג ה"ה דשם איכא פלוגתא אית תנויי תני של חברו מותר ואת"ח בין שלו בין של חבירו אסור ובעי לתלות שם דין זה בפלוגת' דתנאי ר' יהודה ור' יוסי ור"ש אי אדם אוסר דבר שאינו שלו ודחי ר' יוסי האמורה בשם ר' אילא דבשם דדבר שיש בו רוח חיים אין נאסר להדיוט מ"מ לגבוה נאסר ה"נ בדבר שאינו שלו אף דלהדיוט לא נאסר לגבוה נאסר ור' בון בר חייא בע"ז שם פליג ע"ז וס"ל דאין חילוק ובכלאים שם ליתא הך דר' בון ומשמע דקאי סברא זו דלגבוה שאני וע' מ"ש ביפ"ע ע"ז כ"ד ע"א דהרמב"ם בפ"ד מה' איסורי מזבח דפסק לאסור נעבד של חברו לגבוה אף בלא מעשה מקורו מהירוש' הנ"ל והרס תלונת הראב"ד שם ובתשובה הארכתי ואכמ"ל: עשה בה מעשה. ע' ירוש' ערלה פ"ג ה"א דגם שם מוכח כן אך י"ל דמיירי בדידי' ועמ"ש ע"ז נד:

דף מא ע"א המטמא ומדמע ומנסך. ירוש' גיטין פ"ה ה"ה ועי' מה"פ פאה פ"ה ה"א ד"ה גדים ובתרומות פ"ב ה"ג ובה"ס שם ועמ"ש בגיטין נג: בראית לי' שותפות. ק"ק למ"ד בגיטין פ' הנזקין דמה"ת א' שוגג וא' מזיד פטור ומשום דלא יהא כאו"א הולך כו' ואי נימא דאינו אוסר כ"א כיש לו שותפות אין התשש כ"א לשותפו ולא לזולתו ואין שייך שלא יהא כאו"א כו' ודוח"ל דס"ל כאידך מ"ד דא' שוגג וא' מזיד חייב. וגם טעם זה כדי שיודיע קשה כאית לי' שותפות שלא לא יוכל להעלים בשביל של עצמו שנאסר ובמק"א דברתי מזה: אין שוחטין לא לתוך ימים. ספרי ראה עא: אין שוחטין לתוך הגומא. ירוש' כלאים פ"ט ה"א ועי' תוס' שבת סד ע"א ד"ה רב ומ"ש ביפ"ע שם:

דף מב ע"א נקובת הושט. ת"כ שמיני פרק ג' כל המשנה: לט"פה שאינה חי'. ע' ת"כ אחרי פרק יב ות"כ שמיני פרק ג' וירוש' נזיר פ"ז ה"א ובתוס' זבחים סט ע"ב ד"ה אי ומ"ש ביפ"ע שם: והראוה לו למשה. ע' במד"ר פט"ו דחשיב שם הך בין הג' דברים שנתקשה משה ובתנחומא חשיב שם ד' דברים ונחשב שם הך דשרצים ועי' פדר"כ ה' החודש ובמכלתי' בא פ"א ספרי בהעלותך סא פס"ר תנחומא בהעלותך ת"כ שמיני פרש' ב' מלמד שהי' משה אוחז כו': **ע"ב** סבר לה כר"מ דמכשיר. ת"כ שמיני פרש' ג: גלגולת שנתבסה. ע' ירוש' נדה ספ"ג וגלגולת העוף ברובו:

דף מג ע"א ר"י בריה"א אף נקבה המרה. ת"כ שמיני פרק ג': אין מזכירין מעשה נסים. ירוש' שקלים פ"ו ה"ג יבמות פט"ז ה"ד: **ע"ב** לספק טומאה ברה"ר. ירוש' תרומו' פ"ג ה"א סוטה פ"א ה"ב שבועות פ"ב ה"א: גמירי לה מסוטה. ה"נ בירוש' סוטה שם: והרוצה לעשות כדברי ב"ש. ירוש' ברכות פ"א ה"ד יבמות פ"א ה"ד סוטה פ"ג ה"ד קדושין פ"א ה"א תוספתא יבמות פ"א:

דף מד ע"א דאמר אין מסגיחין בב"ק. ע' ירוש' מו"ק פ"ג ה"א דהיינו משום שהוא נגד הכרוז והתורה ככר אמרה אחרי רבים להטות: וכמה פסוקת הגרגרת. ע' ירוש' נדה ספ"ג גרגרת העוף ברובו ובת"כ שמיני פרק ג: **ע"ב** אסר אין חבירו רשאי להתיר. בירוש' שבת פי"ט ה"א שאל לחכם והתיר לא ישאל לחכם אחר שמא יאסר ויבא הדבר לידי מחלוקת ע"ש ובגליון: דרש מר זוטרא משמי' דרב חסדא. שוח"ט קכ"א:

דף מה ע"ב רש"א עד שתנקב לבית הכסופות. ת"כ שמיני פרק ג':

דף מו ע"א ונשתייר הימנו כזית. ה"נ בת"כ שמיני פרק ג': **ע"ב** נצרר הדם. ה"נ בירוש' שבת פ"ז ה"ב העושה חבורה ונצרר הדם חייב:

דף מז ע"ב האי שמור כו' אלא שלקה. ירוש' נדה פ"ב ה"ז: דתניא א"ר נתן. ירוש' יבמות פ"ו ה"ו עובדא הסני' בבקפוטקיא שלא היה בו דמו: לר"ש דאמר עד שתנקב. ת"כ שמיני פרק ג':

דף מח ע"א נטלה שלפוחית. ע' רש"י ותוס' שפי' הלא והוא מ"ש בת"כ שמיני פרק ג' נטלה

נטלה האם שלא כשרה : ניקב פסול .
פ"ב : וזהו פסול שחוזר להכש

דף מט ע"א ותקב"ה מברך לכהנים
ספרי נשא לט ובפיסקא

דף נ ע"א כל ג' ימים הראשונים.
הלכה כדברי המקל בהגל

ע"ב רי"א בגדולה עסה .

דף נא ע"א תינוק בן יום א' מ

דף נב ע"א וגולגולת שנתבסס
סס"ג וגולגולת השון

דף נג ע"ב אתו כהו לידי הקלס .
פ"ח ה"ד ומס"ם :

דף נד ע"א נפחתה הגולגולת .
כל המשנה : הגלודה

ע"ב ברינרא קורדינאה .

דף נה ע"א ניטל הטחול .
סכליות . שם : ע"ב

דף נו ע"ב תניא היה רמ"א סוף
פאוזו פסקא שט :

דף נז ע"א בידוע שהיא מתניות

דף נח ע"א עובר יכך אמו .
ב"ב פ"ג ה"א : ע"ב

דף נט ע"א האי מאן דאכל תלתא

דף ס ע"א מקרן כתיב . ירושלמי

דף סא ע"א מה נשר מיוחד שאין
פרק ה' ספרי ראה

דף סב ע"א להביא את הורזיר .
וכ"ה בספרי ראה ק"

דף קו ע"א שמואל אשכחי' לרב דקאכיל במפה. ירוש' ברכות פ"ח ה"ד ועמ"ש בפנ"מ שם : ע"ב חששא [illegible] על כל גופו. ירוש' ברכות [illegible]

דף קח ע"א [illegible]

דף קט ע"ב [illegible]

דף קי ע"א [illegible]

דף קיא ע"ב [illegible]

דף קיב ע"ב [illegible]

דף קיג ע"א [illegible]

דף קטו ע"א [illegible] ספרי ראה ע' מכלת' משפטים פ"כ : שלשה פעמים אי לאיסור אכילה. ירוש' ע"ז פ"ה הי"ב מכלת' שם : כל מה שגד פרכינן כ"ד. ע' מכות ד' ע"ב ומ"ש בתבורי הדרת קדש בזה :

דף קטז ע"א המעביר עלין נקוב. בירוש' כלאים פ"ז ה"ו מבואר דאיכא פלוגתא בזה ולר"ש אין עלין נקוב מקדש בכרם וע' ירוש' ערלה פ"א ה"ד וע' בבלי שבת לה : הוסיף מאתים. ירוש' ערלה פ"ב ה"א: קיבת עכו"ם. ירוש' בילה פ"א ה"א ע"ז פ"ב ה"ז : ע"ב שינקה מן הטרפה. ע' ספרי ראה קא : שמעמידין אותה. ירוש' בילה פ"א ה"א ע"ז פ"ב ה"ז : כר"א דאמר סתם מחשבת. ירוש' בילה שם ע"ז פ"ב ה"ג :

דף קיז ע"א כל חלב לה'. ת"כ ויקרא נדבה פרק כ ומובה פרק כ : לכפרה נתתיו. ירוש' יומא פ"ה ה"ו ושם איתא פלוגתא דתנאי אי מועלין בדמים ור"מ ור"ש סברי מועלין בדמים ותכ"א אין מועלין ובטעמא דרבנן פליגי אמוראי ת"א מלכפרה נתתיו ות"א מכל אוכליו יכרת לכרת ולא למעילה וקאמר התם הקרים הדם ביניהון דבסקרים אין ראוי לכפרה ויש בו כרת ע"ש ומ"ש במנחות כ ע"א : ושמו אצל המזבח. ע' ת"כ צו פ"ב :

מלמד שמשנין בגיזה. ת"כ אחרי [illegible] וכירוש' יומא פ"ז [illegible]

דף קיח ע"א [illegible]

דף קיט ע"ב [illegible]

דף קכ ע"א [illegible]

דף קכא ע"א [illegible]

דף קכב ע"א [illegible]

דף קכג ע"ב [illegible]

דף קכד ע"א [illegible]

דף קכה ע"ב בטומאה טמונה בוקעת. ירוש' נזיר פ"ז ה"ג פ"ט ה"ד ע"ש ר' יאשיה ויש חילוף בין הך דפ"ז לדפ"ט דבפ"ז איתא הנזיר מגלח עלה ובפ"ט איתא לגי' הק"ע אין הנזיר מגלח ועי' פ"מ שם :

דף קכו ע"ב עכבר שחציו בשר. ת"כ שמיני פרשה ה' : ר' יהודה אומר. שם : הטמאים לרבות ביצת השרץ. ת"כ שמיני פרק ו' : ת"ר מתוך שנאמר עכבר. ת"כ שם פרשה ה' :

דף קכז ע"א ספק טומאה נפה. ירוש' נזיר פ"ט ה"ב : ת"ר הצב למינהו. ת"כ שמיני פרשה ה' ושם להביא הערבר והנפילים וכו' וע' שמ"ר פט"ו : וכשהיה ר"ע מגיע. ת"כ שם : יש לך בריות גדלות בים. ירוש' שבת פי"ד ה"א ת"כ שם : נחש שהוא כרוך על הצב. עב"ר פפ"ב וירוש' ברכות פ"ח ה"ה : ע"ב ת"ל ליפול עד שיפול. ת"כ שמיני פרשה ז' : תאנים שנמקו באביהן. ירוש' ערלה פ"ג ה"ו :

דף קכח ע"ב בשר הפורש מהבהמה"ח לא מטמא. ע' ת"כ שמיני פרשה ד' : מקצת בהמה מטמאה. ת"כ שם פרשה י' : יכול יהא בשר הפורש מן החי. ת"כ שמיני פרשה ו' פלוגתא דריה"ג ור"ע :

דף קכט ע"א וטומאת בית הסתרים. ירוש' פסחים פ"ז ה"ב וספ"י ע"ש :

דף קל ע"א שהיה נדון כו'. ת"כ צו ס"פ י"ז ובספרי שופטים קסה מקרא וזה יהיה משפט וגו' : ולדן ולאבן מותר. ירוש' שקלים פ"ד ה"ד ועי' ספרי ראה עא : ואם מתו יקברו. ע' ירוש' מע"ש פ"ב ה"ו : ויהיו חולין חייבין בחזה ושוק. ע' ספרי ראה ע"א ועי' מהרי"ם אלגזי בבכורות מה שהקשה על הספרי דממעט לחולין מחזה ושוק מקרא קושית הגמ' כאן הא הו"ל חולין בעזרה עמ"ש בבכורות ל"ג בזה ע"ש : ע"ב מלמד שהמתנות דין. ספרי שופטים קסה ושם מבואר מפורש יאכלות בדייניך : דאתי לידים בטבלייהו עי' ירוש' מע"ש פ"ד ה"ב דמשני כה"ג לענין אחר : מתנות שלא הורמו. עי' ירוש' דמאי פ"ו ה"ב נדרים פי"א ה"ג קדושין פ"ב ה"ט דשם משמע דלאו כמו שהורמו דמיין מדמוקי לה שם בתרומה שנפלו לו ולא בטבלים כדמוקי בגמ' קדושין ספ"ב ועי' רפ"י שם נח ע"ב : מדת חסידות שנו כאן. עי' ירוש' פאה פרק ה' ה"ג ובמה"פ שם בד"ה למידת הדין : אלא משעת הרמה ואילך. ת"כ אמור פרק ו' :

דף קלא ע"א למה אמרו נכסי כהן. מתני' סוף בכורים ועי' ירוש' שם : אחריך זו בכתה. ספרי תצא רפ"ד ורפ"ה ירוש' פאה פ"ה ה"ב : וגמר אחריך. עי' ירוש' פאה פ"ו ה"א : שלא תטול תפארתו. ירוש' פאה פ"א ה"ד ע"ש : ע"ב שהן בעזיבה. עי' ירוש' פאה פ"ה ה"ד : להזהיר עני על שלו. עי' ירוש' פאה פ"א ה"ה : אף לכהן. עי' ירוש' מע"ש פ"ה ה"ג וה"ד יבמות פי' ה"א ועי' מע"ש פ"ה ה"ה יבמות פ"י ה"ה סוטה פ"ט ה"א ועמ"ש יבמות פ"ו ע"א ובדף נ"א : וכפר את מקדש. ת"כ אחרי פרק ה' כל הברייתא ירוש' יומא פ"ה ה"ו ריש הברייתא : מנחת כהנת נאכלת. ת"כ צו פרק ה' :

דף קלב ע"א ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. ירוש' פאה פ"ו ה"ז שביעית פ"ח ה"א ר"ה פ"א ה"א יבמות פי"ב ה"א סוטה פ"ט ה"ב הוריות פ"א ה"א ועי' מגילה פ"ד ה"ז מכות פ"א ה"ה דשם ג"כ הוא ענין מעוט אחר מעוט ובמגילה פ"ד ה"ד רבוי אחר רבוי ע"ש ובספרי ואתחנן לו ובת"כ צו פי"א ובויקרא נדבה פרשה י' : כוי יש בו דרכים שוין. ירוש' כלאים ספ"ח : אם שור לרבות את הכלאים. ספרי שופטים קסה : ומנכה לו מן הדמים. עי' ירוש' ב"ב פ"ה ה"ג : ע"ב שתים ושלשה שבתות. בירוש' פאה פ"א ה"ה שבת אחת ע"ש : למשחה לגדולה. ירוש' תרומות פ"ה ה"א בכורים פ"ב ה"א : כל כהן שאינו מודה. ת"כ צו פרק טז :

דף קלג ע"א ונתן לכהן ולא שיטול מעצמו. ספרי שופטים קסה כפי הגהת המפרשים : הצנועין מושכין את ידיהם. ירוש' יומא פ"ו ה"ג : כזורק אבן למרקולים. עי' מדרש משלי סי' כ"ו : ע"ב כ"ד מתנות כהונה. ספרי קרח קי"ט ירוש' חלה פ"ד ה"ד :

דף קלד ע"א רצה מזה גובה. הוא כדעת ר' יוחנן בשם ר' ינאי בירוש' תרומות פ"ז ה"ב וב"ק פ"י ה"א ור' לעזר בשם ר' חייא רבה פליג ע"ז וס"ל דאין דינו כ"א עם הראשון : גר שנתגייר. ספרי שפטים קסה ירוש' חלה פ"ג ה"ד : ורמינהו. ה"נ מקשה בירוש' פאה כפ"ד ומשני שם ר' יוחנן דר' יהודה בן תגרא היא דמחייב גם בגר בספק ור"ל משני כאן בישראל חייב הספק ובגר פטור ועי' פנ"א שם שכתבתי דקושית הירוש' שם הוא מהת"ק ג"כ דהירושלמי מפרש טעמא דת"ק שם משום דהעליונים שם לבנים והתחתונים הם ירוקים וניכר דמשל אשתקד הם ע"כ הם של בעה"ב אבל לולא הסימן זה גם לת"ק הוי מספק לעניים וכדמשני ר' יוחנן ר' יהודה בן תגרא הוא קאי על ת"ק ועי' תוס' כאן ד"ה ורמינהו והכא מוקי לר"מ דר"י בן תגרא הוא ובזה הוא משונה ועי' שנו"א פאה שם שביאר הגמ' ע"פ שיטת הירוש' : שספק לקט לקט. ת"כ קדשים פרק ג' ספרי תצא רפ"ג ע"ש : עני ורש הצדיקו. ה"נ בירוש' פאה שם : והרי עיסה. ה"נ מקשה בירוש' חלה פ"ג ה"ד : ע"ב קמה אקמה. בירוש' פאה ספ"ד מקשה מקמה דגבי נמלים אקמה דגבי גר דאיתא שם ג"כ דספק פטור : ולא לעורבים. ירוש' פאה פ"ח ה"א : אין מביאין תרומה מגורן. ירוש' דמאי פ"א ה"ב : המפקיר את כרמו. עי' ת"כ קדשים פ"א וירוש' פ"א דפאה ופ"ג ה"ג : ופטור מן המעשרות. בירוש' מעשרות פ"א ה"א א"ר חסדא הפקיר קמה וחזר וזכה בו הפריש ממנו תרומה תרומתו תרומה

הפקיר שבלים וחזר בהן ותרם אין תרומתו תרומה ע"ש הטעם : והכהן הגדול מאחיו. ת"כ אמור פרשה ב' ירוש' יומא פ"א ה"ג : הזרוע זה ימין. ספרי שפטים קסה :

דף קלה ע"א בש"א שתי רחלות. ספרי שופטים קסו : וכמה נותן לו. ספרי שם : גז צאנו של חברו. ספרי שם ירוש' פאה פ"ג ה"ה : קדשי בד"ה אסורים בגיזה. עי' ירוש' שקלים פ"ד ה"ד דשם מוכח דשרי בגיזה ועבודה ואולי התם מדאורייתא קאמר : הי' בכלל העמדה והערכה. עי' ירוש' מע"ש פ"ג ה"ו : האומר רגלה של זו עולה. ת"כ בחקתי פרק ט' : ע"ב ישראל ונכרי כו' דברי ר' רשבג"א. עי' פי' הגליון בירוש' פאה פ"ד ה"ג והנוע"י שם היינו במחלוקת קאמר שם הירוש' ובענ"ד קאי על מחלוקת דלקמן כאן לענין פאה אי שותפות עכו"ם חייב ועפנ"א מש"ש :

דף קלו ע"א באתך דרך ימין. עי' ספרי ואתחנן ל"ו מדרש משלי סי' ח' ועמ"ש מנחות ל"ד : משהביאה שליש. עי' ירוש' פאה פ"ד ה"ד מעשרות פ"ה ה"ב ערלה פ"א ה"א חלה פ"ג ה"ג : ע"ב ששיריה ניכרים. עי' ירוש' חלה ספ"א : האומר כל גרני תרומה. ירוש' פאה פ"א ה"א : האידנא נהוג עלמא. ירושלמי ברכות פ"ג ה"ד : ר"ש פוטר את הטרפה. הכי סתים בספרי שופטים קס"ו דסתם ספרי ר"ש :

דף קלז ע"א תתן לו ולא לשקו. עמ"ש ביפ"ע שבת כ"ד ע"ב : לקט קצירך ולא לקט קיטוף. עי' ירוש' פאה פ"א ה"ד דמרבה קיטוף ובפ"ג ה"ב ממעט קיטוף משמע דמחלק בין פאה ובין לקט דבפ"ג דמיירי לענין לקט ממעט קיטוף ומסוגין ל"מ הכי ועמ"ש בזה ביפ"ע בכורות כ"ד ועי' ת"כ קדשים פרק ב' שם ליתא ר' יוסי אומר כ"א הכל מאמר א' : מלבנות כנלים. עי' ירוש' פאה פ"ג ה"א : ע"ב ראשית הגז כם'. ירוש' בכורים פ"ג ה"א : תרומה כם'. שם ובירוש' פאה פ"א : כדשמואל. עי' ירוש' תרומות פ"ג ה"ב פ"ד ה"ב :

דף קלח ע"א תפשת מרובה לא תפשת. בת"כ מצורע זבים פרק ז' פרשה ה' איכא שם תלתא תנאי ר"ע ור' יהודה בן נקוסא ור' נחמיה כ"א מסביר הדבר באופן אחר ומובא בירוש' יומא פ"ב ה"ד : לא זהו אבנטו. ויקרא פכ"א פדר"כ כ"ו אח"מ ועי' ת"כ אחרי פ"ו וירוש' יומא פ"ג ה"ו ופ"ז ה"ג : והוא שהתחיל לקצור. עי' ירוש' פאה פ"ג ה"ד דמקשה מגז צאנו דשם אין חילוק בין התחיל לגזוז ומ"מ אל על המוכר בשייר אצלו ע"ש : בעידנא דאתחיל לקצור. עי' ירוש' פאה פ"א ה"א : ע"ב עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. ספרי תצא רכ"ו : קורא זכר. ספרי שם : מדר' אילעאי. ירוש' ברכות פ"ג ה"ד :

דף קלט ע"א פרט למזומן. ספרי תצא רכ"ז : מה ביתו ברשותו. ירוש' פאה פ"ד ה"ב פ"ז ה"ו פסחים פ"ג ה"צ פ"ד ה"ט גיטין פ"א ה"ג ב"מ פ"א ה"ד ועי' מע"ש פ"ה ה"א : חייב באחריותן. עי' ירוש' שקלים פ"ב ה"א : איזהו נדר. ירוש' ר"ה פ"א ה"א : ע"ב בדרך רה"ר. ספרי תצא רכז : המן מה"ת מנין. אסת"ר פ"ט : צפור טמא לא אשכחן דאקרי צפור. ספרי תצא רכ"ז ועי' ירוש' נזיר פ"א ה"א : ברש"י ד"ה בפתי מילא כו' קירי הוא לשון אדון. עב"ר פפ"ט :

דף קמ ע"א לרבות שחיטת מצורע. ספרי תצא רכ"ח ע"ש ירוש' ע"ז פ"ה הי"ב : טרפה היה. ת"כ אחרי פרק י"ב ירוש' נזיר פ"ז ה"א ע"ש ועי' מש"ש זבחים ס"ט ע"ב : כל מה שאתה מהיי'. עי' ירוש' ע"ז פ"ה ה"א דשם הוא טעמא דמאן דמתיר ועמ"ש ע"ז נ"ד ע"ב : ע"ב היו שם אפרוחין מפריחין. ספרי תצא רכ"ז כל המשנה : ת"ר רובצת ולא מעופפת. ספרי שם :

דף קמא ע"א שלחה וחזרה אפי' ד' וה' פעמים. ספרי תצא רכ"ח : גדול שלום שבין איש לאשתו. ספרי נשא מ"ב ועי' פיסקא ט"ז שם ובבמד"ר פ"ט ירוש' שבת פט"ז ה"א : כל מתניתא דלא תניא ע"ד ירוש' ערובין פ"א ה"ו :

דף קמב ע"א בעומד ואומר. ירוש' בילה פ"ד ה"ז : לא יטול אדם. ספרי תצא רכ"ז : מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה. ירוש' פאה פ"א ה"א : דלמא מהרהר בע"ז הוה. עי' קרבן נתנאל ברא"ש ר"ה פרק א' סי' ה' מה שהקשה מהגמ' דכאן על הרא"ש שם ויש אתי אריכות דברים בזה בד' פלפול ובד' דרוש והנו בין דרושי תבורי קול אריה אשר אקוה להוציאו לאור בעז"ה והכמ"ל : כי אלי מעשה אזא. רו"ר פ"ו ירוש' חגיגה פ"ב ה"א : סליק בס"ד

דף כה ע"ב יוצא והולך לו במסבה. בירוש' פסחים פ"ז הי"ב מוכיח מכאן דמחלות לא נתקדשו דאם נתקדשו היה לו לילך בקצרה ובלק' כ"ז :

דף כו ע"א ומדורה היתה שם וכו כו'. ירו' שם ובעי התם מתחלה להוכיח מזה דמחלות לא נתקדשו מדהי' שם כהכ"ם ודחי דלאו נואה טומאה אית בה אינו אלא משום נקיות ומייתי אח"כ ראיה מהא דלא הלך בקצרה כנ"ל : ע"ב בעבודתך הכתוב מדבר. ספרי קרח קט"ז :

דף כז ע"א דאריב"ל בכ"ד מקומות. ירוש' מע"ש פ"ה ה"ג סוטה פ"ז ה"ד ושם במע"ש איכא מ"ד דיליף מן ולבני לוי : אלא למלכי ב"ד. בירוש' פסחים פ"ה ה"י יומא פ"ג ה"ב סוטה פ"ז ה"ז פלוגת' ולחד מ"ד גם למלכי ב"ד אין ישיבה בעזרה ועי' שו"ת סי' א' ומ"ש בסנהדרין ק"א ע"ב : ע"ב למ"ד אבנטו של כה"ג. ירוש' יומא פ"ז ה"ג ועי' ירוש' שם פ"ב ה"ו ויק"ר פ' כ"א פדר"כ כ"ו אח"מ : אבל אתה מציעו. ת"כ קדשים ספ"ז ירוש' כלאים פ"ט ה"א : כהן היוצא למדינה. תוספתא סוף כלאים ועי' ירוש' כלאים פ"ט ה"א ובמה"פ שם : מסייע ליה לריב"ל דאמר מחלות. ה"נ מדייק בירוש' פסחים פ"ז הי"ב כמש"ל כ"ה ע"ב : תוב וגלי. ה"נ בירוש' ברכות פ"ט ה"ה ולא יפרע עד שיסב :

דף כח ע"א העמידו שוטה תביתין. עי' ירוש' ר"ה פ"א ה"ח מגילה פ"ב ה"ז דמדדייק לה מזה דגם בלילה דתי שבת ודתי תפתר בחול ומייתי ברייתא דסדר התמיד הוא בין בחול בין בשבת ועי' ירוש' שקלים פ"ו ה"ב דמוקי לה בהכנת המין לרבוכה וכ"ה לקמן ע"ב. וגם בהכנת חמין איכא מלאכה דאורייתא : ע"ב נפל מחתת הכסף ועלה. מובא בירוש' פ"ה דיומא : ראב"י אומר מנין שאין עושין אכסדרה. ספרי שפטים קל"ט ושם אית' ר"א שם : מנין שלא יהא דבר קודם. ת"כ צו פ"ב : אמר רבה העולה. ירוש' פסחים פ"ה ה"א ע"ש דשב"ל וכרב יומא ל"ד : חמין לרבוכה. ה"נ בירוש' שקלים פ"ז ה"ג : פעמים שהיה עליו כשלש מאות כור. ירוש' שקלים פ"ח ה"ב :

דף כט ע"א כל סעלים כשרים. ת"כ ויקרא נדבה פרק ז' ועי' ויק"ר פ"ו : גוזמא. ה"נ בירוש' שקלים פ"ח ה"ב : גפן של זהב. ירוש' יומא פ"ד ה"ד : ע"ב משום ר"ש הסגן. במשנה שקלים פ"ח ה"ב ר"ש בן הסגן : פרוכת עביו טפח. שמ"ר פ"ג במד"ר פ"ד אג"ב פמ"ט תנחומא ויקרא ירוש' שקלים פ"ח ה"ב : ושלש מאות כהנים. עי' ירוש' שקלים שם דאית' עלה ג"כ גוזמא ובשם הגר"א נאמר דהוא מדוקדק ע"פ חשבון שהפתח היה רחב עשרה וגבוהה עשרים וא"כ סביבות הארבע רוחות מהפרוכת הם ששים אמה וכל אמה היא ו' טפחים ככל אמות כלים במקדש נמצא שלש מאות טפחים ולאשר שכ"א היה רוצה לזכות במצוה היו ג' מאות כהנים מטבילין אותה וצ"ל דהא דקאמר הגמ' כאן ובירו' דהוא גוזמא היינו דלא היה נמצא כ"כ כהנים בעת טבילתה וק"ק לי בדברי הגר"א דהלא הפרוכת היא כמדת הפתח שהאמות היו כמדת אמות הבנין שהם של ששה טפחים ואין החשבון מכוון : משום דקטרת. עי' בגליון בשם הק"א הגי' דקטמי וכ"ה בפי' הראב"ד לת"כ ויקרא נדבה פרק ז' והפי' הוא משום דנעשים אפר ואין בהם גחלים ועי' בקרבן אהרן שם שמפרש להגירס' דקטמי ר"א מוסיף היינו להכשיר ועי' מל"מ פ"ז מאסורי מזבח שהקשה מנין לו לשנות הפי' לגירס' זו דלמא גם לגירסת זו הפי' הוסיף לפסול. ואני בענ"ד מוסיף לתמוה דבתוספתא' מנחות פ"ט אית' להדיא ברייתא זו ושם מבואר ר"א מוסיף ה' עצים פסולים ועמ"ש לק' בזה ועי' לעיל ע"א ברש"י ד"ה ברבו משם שכ' דעצי תאנה יפים היינו בשביל שאינם נעשים אפר. א"כ מוכרח דגם של אגוז ועץ שמן נעשים אפר ועכ"ז הם כשרים ומוכרח דליכא למגרס דקטמי ועי' רש"י זבחים נ"ח ע"א שכ' טעם אגדה משום דהתאנה היתה תיקון לאדה"ר : בשביל ישוב א"י. עי' ויק"ר פ"ז דשם הטעם שחלק להם כבוד בשביל בניהם היינו יין מהגפן ושמן מזית וקרבו על המזבח ע"כ יש להניחן קיימים בשביל שיתרבה היין והשמן ולא יתסרו לספוק המזבח : אף של מיים. בתוספת' מנחות פ"ט תחת של מיים אית' שם של סתירא ועי' ר"ש לת"כ שם : בהא קמפלגי דמ"ס. היינו ר"א ונקטי' ראשון אף שהוא אחרון בהברייתא' ואפשר דזה בכריה לסק"א לגמור לפרש דר"א מוסיף להכשיר וקאי המ"ס הראשון את"ק כסדר וס"ל דמה שלחק לרש"י לפרש ר"א מוסיף לפסול הוא משום שהיה בגירס' רש"י דברי ר"א קודם מ"ש אבל באלו רגילין כמו שמוכח מדברי רש"י שכ' דר"א אפסקי' לת"ק בדבריו וקאי ר"א אחוך כו' אבל לגירסתינו שכתוב דברי ר"א אחר מ"ש אבל באלו רגילין כו' י"ל דע"ז קאי ר"א ומוסיף על מה שרגילין. זהו הכי' בכונת הק"א להסיר מעליו תלונת המל"מ ככ"ל ולא תגוי' בגירס' דקטמי ר"א בגי' הגמ' מקום דברי ר"א. אך מהתוספת' מנחות פ"ט מוכח דהיינו מוסיף לפסול וקשה להלות ג"ז בשינוי הגירסות :

דף ל ע"א מי שוחט. ואף דשחיטה כשרה בזר משום דתחלת עבודה היא חביבה עליהם להכניסה כפיים לכהנים ועי' פ"מ ביומא פ"ב ה"ב ובירו' שם ריש ה"א : הרואה אומר ברקאי. בירוש' ר"ה פ"ב ה"א ויומא פ"ג ה"א מקשה וכי עד אי נאמן ומשני שני' הכא שאת יכול לעמוד עליו : תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב. עי' ירוש' חגיגה פ"ג ה"ח דאיתא שם כנגד צ"ג אזכרות שבפ' תני זכרי' ומלאכי ור"ה אמר מתשבתינו ולא מצאתי אלא פ"צ ועי' רמב"ם בפי' המשנה והרע"ב שהביאו בן דירו' כנגד צ"ג אזכרות ותמה התוי"ט הא בירו' נדחה זאת דהלא ר"ה אמר חשבתים כו' ומישב שם דהפלוגת' היא אי שם לגאות נחשב ג"כ [ומוחק התוי"ט לתיבת זכריה דרק חגי ומלאכי מספיקים להמספר] ועם תיבת נגאות יש צ"ג והרמב"ם חשבם כסתמ' דירוש'. ועי' תי' הרמ"ע מפאנו סי' כ' שכ' דהאי חשבתים דאמר ר"ה קאי על הכלים דחשב ע"פ חשבון הנדרשים לעבודה שלא היה נצרך יותר והירוש' ס"ל שהיו נוקחים ביתרון לכוין מנין האזכרות ועוד יתכן שמ"ש בירוש' אח"כ ואית דבעי מימר כנגד יום מרובה י"ג פרים כו' הוא תירוץ לקושית ר"ה שלא הוצרכו אבל ביום מרובה הלא הוצרכו ע"כ הוציאו כן תמיד בגלל מנין האזכרות ועי' בת' הרמ"ע מפאנו שם בחשבון הצ"ג כלים ליום מרובה שהוא דלא כהק"ע בחשבונו : ע"ב א' שהוא יורד לאמת הסתי. מובא בירוש' מ"ק פ"ג ה"ז ב"מ ספ"ב הוריות פ"ג ה"ד : מירידתו היו שומעין. ירוש' סוכה פ"ה ה"ג ועי' בבלי יומא כ' ע"ב דמירידתו היה עשרה פרסאות ושם ביומא איתא דקול גביני כרוז היה נשמע עד ג' פרסאות ובירוש' שקלים פ"ה ה"א עד ח' פרסאות והכא איתא דמירידתו דהיינו י' פרסאות ועי' תוס' יומא כ"א ע"א ד"ה עד ובת"י שם : ומניח את הכוז על מעלה שניה. ירוש' יומא פ"ב ה"א : של שחר היה נשחט. ספרי פנחס קמ"ב ירוש' ברכות פ"ד ה"א :

דף לא ע"א במעומן על שולחנות. נראה דהאי במעוטן הוא למעט דלא נבעי ארבעים סאה כשאר רחיצה שבי' בתורה דהכא סגי במעט מים כדי לנקות הבשר והוא בת"כ ויקרא נדבה פרק ו' פרשה ה' יכול ארבעים סאה כו' ת"ל במים במים כל שהן ועוד יתכן לפרש דהייט במעטן שהוא כלי קטנה של עץ לרחיצה כמו מעטן של זיתים והעמיד הכלי על השלחן לרחוץ בשכלי הקדשים : ע"ב שמעלין בקדש ולא מורידין. ירוש' בכורים פ"ג ה"ג יומא פ"ג ה"ח שקלים פ"ו ה"ג מגילה פ"ד הי"ב שבועות פ"א ה"ה ועמ"ש ברכות כ"ח ע"א : מפני שהוא מרתית. עי' ירוש' שקלים פ"ו ה"ג. ובתוס' מנחות נ"ט ע"א ד"ה ואחד שהביאו הירוש' ולפי גירסתם ופירושם שם אמר ר' שמואל בר יצחק שם כבכהן ושם אמר דלית כאן של כסף היינו דקודם סדורו לא היה השלחן דכסף כ"א דשיש שלא ירתיח ומקשה שם הא בלא"ה היה חם גם בשעת סלוקו ועכ"ז לא נתעפש ומשני אין מזכירין מעשה נסים. והגר"א הגי' שם לית כאן של שיש שלא יקרר ובעינן שיהיה חם ומייתי ראיה לא כן תני כו' שהיה חם גם בעת סלוקו ועי' תקח"ד שם ולפי גי' הגר"א נ"ל דהכא אבשר דקרבנות קאי דבזה חיישי' שמא ירתיח אבל בלחה"פ ל"ח : שנים ליום כנגד היום. ספרי פנחס קמ"ב ירוש' ברכות פ"ד ה"א :

דף לב ע"א שמים נבראו תחלה. פלוגת' דב"ש וב"ה היא בתגיגה בבלי וירו' פ"ב ה"א. וב"ר פ"א ויק"ר פל"ו פדר"א פי"ח אגדת שמואל פ"ה מכלת' בא פ"א : איתו ליה לנהמא דרסנא. ב"ר פל"ג ויק"ר פכ"ז פדר"כ כ"ו שור או כשב תנחומא אמור ירוש' ב"מ פ"ב ה"ה : ע"ב אראב"ע ת"ח מרבים. ירוש' ברכות ספ"ט וגם שם אר"א בשם ר' חנינא כבבבלי בשאר מקומות ועמ"ש סוף ברכות וסוף כריתות : אמר להם הממונה. ירוש' ברכות פ"א ה"ה : חדישים לקטרת. עי' ירוש' יומא פ"ב ה"ג :

דף לג ע"א נתפזר ממנו כקב. ירוש' יומא פ"ד ה"ד חגיגה פ"ג ה"ב : וראש המעמיד היה מעמיד. במד"ר פ"ט : נטל את הכוז ממעלה שניה. ספרי בהעלתך ס' ירוש' יומא פ"ב ה"א : ע"ב את הסגן בימינו והעלהו. עי' ירוש' יומא פ"ג ה"ח דחשיב שם ה' דברים שהסגן משמש ומובא בתוס' יומא ט"ו ע"ב ד"ה אמר להסיג מזה על רש"י שפי' אמר להם הממונה דהיינו סגן דא"כ הו"ל ששה ועש"ק וגליון שם : והניף הסגן בסודרין. ירוש' יומא שם שקלים פ"ה ה"א : וזהו סדר התמיד. ירוש' ר"ה פ"א ה"א מגילה פ"ב ה"ז ושם מסיים ע"ז שכל סדר התמיד הוא בין בחול בין בשבת : ברביעי היו אומרים. עי' ירוש' תענית פ"ד ה"ה : בחמישי כו' הרנינו. ירוש' ר"ה פ"ד ה"ד : סליק

דף ה ע"ב תד"ה אין מציינין. א"נ ציין כו'. כ"ב קאי על סיפא ואין מציינין על הוודאות כו' וראי' לזה מספקי תוס' [אות ג] ולא קשי' כלל קושית הגאון ר"ע איגר ז"ל בספרו דרוש וחידוש [שהקשה על התוס' הא אסור לציין שלא ישרפו תנם תרומה וקדשים. לפי שהגאון הנ"ל פי' דברי התוס' דקאי על הרישא אין מציינין על כזית כו' אבל באמת דברי התוס' קאי על סיפא כנ"ל ואין התחלה לקושיתו והתחלת דיבור התוס' צ"ל ואין מציינין]:

דף יב ע"א גמ' ואיכא דאמרי סיועי סייע בתיבנא בהדייהו. כ"ב גירסת הבה"ג ואיכא דאמרי עבדיה סייעו בתיבנא בהדייהו וע' ספר סידור לר"ת מס' שבת אות רל"ז רבינו יעקב אומר כו' כי אותן סייע טו עבדה של מר זוטרא כי מלא ספר דגרס הכי עבדא סייע בהדייהו עכ"ל וזה מסכים לגירסת הבה"ג:

דף כו ע"ב תד"ה תתלת כו' לא ידענא כו' ונדפס בצדו עי' כלים פ' כ"ד מ"ב ומ"י. כ"ב נראה שט"ס כאן וצ"ל עי' כלים פ' כ"ז מ"ב ומ"י. וכוונתו דשם איתא דשיעור בגד לטומאה ג' אצבעות והיינו טעמא דר"י דכיון דקורע שלש אצבעות הוי קורע בגד. ויש לומר בטעמא דר' יהודה דבגדה דף כ"ו ע"א אמרו דשיעור שופר טפח כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן ופי' הר"ן בפ"ג דראש השנה (דף רי"ג ע"א) וז"ל דשיעורים דטפח ד' אצבעות בגודל ושית בקטנות וכשאוחז אותו בד' אצבעות בינונית מה שנראה ממנו לכאן ולכאן משלים את השיעור עכ"ל וכ"כ הטור סי' תקפ"ו וא"כ מבואר דשיעור אחיזה הוא פחות מטפח (ועי' רש"י נדה שם ומש"ש שט"ס ברש"י) וא"כ קשה הא דאמרינן לעיל דף כ"ב ע"ב דשיעור קריעה טפח וילפינן מדכתיב ויחזק דוד בבגדיו ויקרעם ואין אחיזה פחות מטפח וע"ע חולין דף קכ"ג ע"א ובטור שם מה שכתב בשם הרי"ץ גיאות. וצריך לחלק דאחיזה מצומצמת היא פחותה מטפח [כמו בשופר שאוחזו בד' אצבעות הבינונים בצד אחד והגודל בצד השני ומקיפו] אבל לגבי קריעה בעינן אחיזה מרווחת דכתיב ויחזק וכן הלשון בירושלמי מו"ק פ"ג ה"ז אין חזקה פחות מטפח ולכך ס"ל לרבנן דבעי טפח שלם. ועפ"ז יש לומר בטעמא דר' יהודה דיליף נמי מן ויחזק דוד אך ס"ל דבאחיזה מצומצמת משערינן [היינו שאוחזו בד' אצבעות הבינונים והגודל בצד השני] שהיא רק כשיעור ג' גודלין בקירוב שמ"ש שלש אצבעות הוא ג' גודלין [וד' גודלין הם שיעור טפח שהוא כל היד כל שהמשה אצבעות א"כ ד' אצבעות הבינונים בלא הגודל הם כשיעור ג' גודלין] ועי' מ"ש בבכורות דף ל"ט ע"ב בפרש"י ע"ש. ועי' פרש"י סוף פרק מי שהוציאוהו דף נ"ב ע"ב ד"ה מפני הטוען כו' והאחיזה טפח וחצי אגבע עכ"ל. וצריך לחלק בין אחיזה דתבל דזה מושך לכאן וזה מושך לכאן בעי אחיזה טפי מטפח קלת:

דף כח ע"א גמ' אלא חיה. כ"ב ע"ע מדרש רבה ויצא פרשה פ"ב גבי רחל: שם נ"ב שנה זו היא מיתתו של שמואל הרמתי. עי' שערי תשובה לרבנו יונה שער ג' סי' ק"ז [וענין כו' כי הכרת כו' מי שנגזר עליו לחיות שבעים או יותר ונתחייב כרת ימות פחות משסים ר"ל אבל יש לדיקים שמספר ימיהם פחות משסים כמ"ש בן נ"ב שנה זו היא מיתתו של שמואל הרמתי עכ"ל ועי' תענית דף ה' ע"ב היכי אעבד כו' לא לימות שמואל כו' כאמרי פי כו' ועי' יבמות דף נ' ע"א אלו שני דורות זכה כו']: שם בני חיי כו' במזלא כו'. כ"ב עי' זוהר בראשית דף מ"ג סוף ע"ב ובפרשה וישב דף קפ"א ע"א ופקודי דף רנ"ב סוף ע"ב ובנשא קל"ד ע"א [ובביאור הגר"א ז"ל בבראשית שם. ומהכ"ל מבואר דמה שאמר כאן במזלא אין הכוונה על הכוכבים רק שהנהגת ה' שעליונה ע"פ י"ג מדות של רחמים נוצר חסד וכו' וזהו הנקרא מזל (וע"ש הטעם למה נקרא מזל) ועי' ביאור הגר"א על זוהר פקודי דף רנ"ד ע"א ד"ה ת"ח רואה כו' ועי' נדה ט"ז ע"ב מה תהא עליה כו' עני או עשיר כו' ובעדיות פ"ב מ"ט ועי' תקוני זוהר תיקון ס"ט דף ק"ג ע"ב ובביאור הגר"א ז"ל על יונה סי' ד' פסוק א' מה שכתב בזה ועי' מה שכתבנו סוף קידושין על התוס' ד"ה אלא הכל לפי זכותו]: **סליק**

מסכת נדרים

דף ג ע"א בר"ן ד"ה כבעל מיפר כו' ודברים שבינו לבינה וכדאיתא בספרי. נ"ב צ"ל ודברים שבינו לבינה. וכן האב לבתו וכדאיתא בספרי [ועל הבעל לא הוצרך להביא מהספרי שמפורש לקמן בפרק י"א] וע"ע בר"ן לקמן דף ס"ח ע"א ד"ה לומר. [ובביאור הגר"א ז"ל על יו"ד סי' רל"ד ס"ק ק"ח ק"ט]: **ע"ב** רש"י בריש העמוד דיבור הראשון ד"ה שהנזירות כו'. במס' נזיר בפ' מי שאמר הריני נזיר דף ט"ז מחלוקת ר' יוחנן ור"ל. תיבות אלו מוקפים. וכ"ב שייך זאת לקמן בעמוד הסמוך לזה דף ד' ע"א בהתחלת העמוד בדיבור הראשון ד"ה לענין. וכן צ"ל שם. לענין מלקות פליגי. במסכת נזיר בפרק מי שאמר הריני נזיר דף ט"ז ע"ב מחלוקת ר' יוחנן ור"ל למאן דאמר חיילא עליה נזירות כו':

דף ז ע"א בר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' ותמיהני עליהן כו'. עי' אורים ותומים בקיצור תקפו כהן ס"ק קכ"ז [ובחתם סופר יורה דעה סי' ר"מ]: **ע"ב** ברא"ש ד"ה נדוהו שלא בפניו כו' ולהכי פי' אם התירו לו שלא בפניו מותר אבל אם נדוהו שלא בפניו כו'. נ"ב צ"ל ולהך פי' אם התירו לו שלא בפניו אינו מותר כו':

דף ח ע"א לקיים את המצוה כו' ושלא מושבע כו'. עי' בהכ"ג וזה לשונו שם בהלכות נדרים דאסיר לי' למנדר פי' וס"מ מילתא דלא מחייב בה כו' ומשתבע לקיומי מצוה מלתא דמחייב בה שפיר דמי דאמר רב גידל מנין שנשבעין כו' משפטי צדקך ומקשינן אמאי כיון דמושבע עליה מהר סיני ה"ל כמוציא שם שמים לבטלה אמרי משום לזרוזי נפשיה שפיר דמי עכ"ל וכלשון הזה ממש הוא ג"כ בשאילתות דרב אחאי פרשה ויצא סי' כ"ג ועי' תוס' כאן: **ע"ב** ר"ן ד"ה שמתא כו' והיינו דאמרינן בירושלמי אמרו ליה רבנן כו'. כ"ב חגיגה פרק ראשון הלכה א' ע"ש. וע"ע ירושלמי נדרים פרק י' הלכה א' [ועי' ר"ן לקמן דף ע"ח ע"ב שהביא ג"כ הירושלמי הזה. וכאן צ"ל בר"ן אמרו ליה רבנן לר' ייסא רב הונא שרי נדרא כו']:

דף ט ע"ב ברש"י ד"ה נדבה כו' דרחמנא איתא. כ"ב עי' ראש השנה דף ו' ע"א וצ"ע ועי' פ"מ סי' נ"ט [דבר"ה שם מפורש דגם נדבה (וגם דבאפרים ולא אקריב) אע"ג דבכל היכא דאיתא כי גזא כו' עובר בבל תאחר ע"ש. ועי' חולין קל"ט א'. ויש לומר דשם כשלא נאבד מחוייב להקריבו ועבר ברגל הראשון ובכה"ג אין לחוש לתקלת בל תאחר כיון שאין לו הנאה באימירו ולשכחה לא חיישינן בזה ולא יעבור עליו רק עיקר החשש דבל תאחר שמא תאבד ובכה"ג בנדר עבר אבל בנדבה לא עבר וכמ"ש בחולין קל"ט א' בהרי זו הטעם משום דכל היכי דאיתא בי' גזא כו' ע"ש]:

דף י ע"ב ר"ן במתני' ד"ה לחולין כו' דאסכחן הכי גבי היתר. נ"ב צ"ל דאשכחן דכי גבי היתר [פי' דלשון דכי הוא לא לבד על טהרה רק גם על התיר]:

דף יא ע"ב בר"ן ד"ה ולענין הלכה כו' אתי למשריא לעלמא. נ"ב וע"ע לשון הר"ן גיטין פרק מי שאחזו [דף ק"פ ע"ב ולשון הר"ן שם ואתי לאכשורי לגיטא אפי' כי לא מת ושרי אשת איש לעלמא כו' וע"ש עוד]:

דף יב ע"ב גמ' ור' יהודה מתיר. ונדפס בצדו צ"ל ר' יוסי וכן מוכח מזבחים להדיא. תיבת מזבחים מוקף. ונ"ב וכן מוכח מנזיר [דף ד' ע"ב שמפורש שם דר' יהודה ס"ל כרבי יעקב כו' ע"ש]:

דף טו ע"א ר"ן ד"ה הלכה הסורה כו' אבל הרמב"ם ז"ל כתב כו'. נ"ב עי' לחם משנה ריש פרק תמישי מהלכות נדרים הלכה א' ובפרק עשירי סוף הלכה ב'. ועי' ירושלמי נדרים סוף פרק שמיני [וכקרבן עדה שם ובפני משה שם]: שם באותו דיבור מה שנדפס מן הגד צ"ל עביד נמחק:

דף טז ע"ב גמ' דתניא יכול נשבע לבטל כו'. תורת כהנים ויקרא דיבורא דחובה פרשתא ט' ברייתא ו':

דף לב ע"א גמ' מפני מה נענש אברהם ונשתעבדו כו' מפני שעשה אנגריא כו' ר' יוחנן אמר שהפריש כו' תן לי הנפש כו'. עי' תוס' ברכות דף ז' ע"ב ד"ה לא. [א"ס בתוס' שם מבואר דמעשה דברית בין הבתרים שנאמר שם כי גר יהיה זרעך הי' קודם מעשה דמלחמת המלכים. וגם בברכות שם סוף ר' יוחנן. ועי' תוס' שבת י' ע"ב ד"ה ושל. ויש לומר סוגי' דהכא ס"ל כמ"ש הגר"א ז"ל בפירושו לסדר עולם פרק א' וז"ל שם ע"כ נראה כמו שאמר במדרש שהשלשים שנה מעשה שבז"ל הוא מאור כשדים ומשם התחיל הגירות והלך לחרן ושהה שם חמשה שנים והלך לא"י ואחר שהכה את המלכים הי' בין הבתרים עכ"ל ולפ"ז הפרשיות כסדרן (ומדרשות חלוקין בזה) ועי' פרקי ר"א פ' מ"ח. ומה שאמר שעשה אנגריא בת"ח עי' שיטה מקובצת שפי' אנגריא אין אגרא שהטריחם בלא שכר וי"ל שלכן נענש (אע"ג שהי' מוכרח לזה) מדוע עשה כהנם בלא שכר]:

דף לה ע"ב ר"ן ד"ה הכי גרסינן דתניא כו' לאו דוקא כר' יהודה כו'. נ"ב עי' נזיר דף כ"ד ע"א דמוכח דרבנן פליגי עליה. ועי' ספרי פ' נשא פיסקא מ' [וז"ל בספרי שם והביא את קרבנה עליה כל קרבן שעליה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים קרבן שמכפירה לו כגון זבה ויולדת הרי זו מביאה משלו ואין מקין מכתובתה. וקרבן שאין מכפירה לו כגון שקיפחה נזירות ברתשה או שחיללה את השבת הרי זו מביאה משלו ומקין מכתובתה עכ"ל וכזה יש ליישב דברי הר"נ דת"ק דר' יהודה לא פליג עליו וביולדות גם רבנן דספרי לא פליגי עליו ורק בנזירות פליגי עליו רבנן דספרי ולכן בנזיר שם דאיירי בקרבן נזירות קא אמר שיש רבנן דפליגי על ר' יהודה רבנן דספרי וכאן דאיירי בקרבן יולדות הי' יכול להביא גם ת"ק דרבי יהודה שהרי ביולדות ליכא מאן דפליג עליה. ועי' תורת כהנים פ' מצורע פרשת נגעים סוף פ' ד' ותוספתא דכתובות פ"ד ורש"י ותוס' ב"מ ק"ד א' וכסף משנה פ"י מאגגות ה"ו]:

דף מ ע"א גמ' ובשביל שכיבדו וריבצו לפניו חיה. נ"ב בבה"ג הלכות הספד איתא ובשביל כיבדו וריבצו לפניו וחיה ועי' שאילתות דרב אחאי פרשה אחרי מות סי' צג [ושם הביאה הגמרא הזאת בזה"ל לא כך הי' מעשה בתלמידו של ר"ע שחלה ונטה למות ונכנס ר"ע וביקרו כיון שראה פונדקו אמר חשוב כולי האי לאלתר אתימת לי' תמין וטרחת ביה וכי הדר ואתא ר"ע חזייה דאיתפח מיד נכנס ר"ע ודרש כו' ועי' שאילות שלום שם]:

דף נח ע"א אמרו לו הרי שביעית כו' עי' תוס' מנחות דף כ"ב ע"ב ד"ה ר' יהודה [ומה שהקשה הגר"ע איגר ז"ל בגליון הש"ס מתורץ בתוס' שם ע"ש]: **ע"ב** גמ' ריש העמוד המנכש עם הכותי כו'. נ"ב תוספתא דתרומות פרק [שמיני ה"ה]: שם ברא"ש ד"ה המנכש כו' ברייתא היא בתרומות בפרק הזורע תרומה הזורע פשתן כו' תיבת הזורע תרומה נמחק וצ"ל בפרק הזורע פשתן כו' [והוא פרק שמיני דתוספתא דתרומות הלכה ה' והפרק הזה מתחיל הזורע פשתן כו' וע"ש]:

דף נט ע"ב ברא"ש ד"ה אי הכי כו' הא דקאמר רשב"ג גבי אילן שמקצתו עומד בארץ כו'. נ"ב גיטין דף כ"ב ע"א ע"ש:

דף סב ע"ב רש"י ד"ה וליטול מנה יפה ראשון כשחולק עם אחיו הכהנים בלחם הפנים. נ"ב וכן פירש בנימוקי יוסף סוף מסכת מועד קטן וצ"ל לפירושם דקאי על כהן גדול כדתנן ביומא פרק ראשון דף י"ד ע"א וע"ע לשון הר"ן על אלפס פרק הקורא את המגילה עומד (דף רע"ב) ולשונו שם תמוה ממה שכתב דקרא בכהן גדול כתיב ע"ש וע"ש שם וכמ"ש שם על הגליון [וזה לשון הר"ן שם וליטול מנה יפה ראשון בכל שעה שבא כהן גדול להקריב מקריב וכשעת חלוקה נוטל החצי ואותה חלוקה שיטול הרשות בידו כו' וליטול כיפה כו' ואע"ג דקרא וקדשתו גבי כהן גדול כתיב מיניה ילפינן דכהן הדיוט נמי ראוי שיהא מקודם מישראל עכ"ל. וצ"ל דט"ס הוא וצ"ל ואע"ג דקרא וקדשתו גבי כהן הדיוט כתיב מיניה ילפינן דכהן גדול נמי ראוי שיהא מקודם משאר כהנים. ואולי יתכן שהי' גירסת הר"ן שם מקדשו לכל דבר שבקדושה כו' ודריש מקרא כי אני ה' מקדשו הכתוב בכהן גדול ומשום דקרא וקדשתו דכתיב גבי כהן הדיוט דרשינן מיניה לדרשא אחרת בתורת כהנים וביבמות דף פ"ח ע"ב לדרשא אחרת וקדשתו בעל כרחו ע"ש. ולפ"ז צ"ל בר"ן שם ואע"ג דקרא מקדשו כו' אך בכל המקומות הגירסא וקדשתו וע"ש והר"ן הכא פי' כפירש"י גיטין נ"ט ב' וכפי' השני שהביא הר"ן במגילה שם]:

דף סג ע"ב ר"ן סד"ה שדרך בני אדם כו' דהתם לא אתא לאשמועינן כוונת הלשון האיך הוא. נ"ב צ"ל לא אתא לאשמעינן אלא כוונת הלשון איך הוא:

דף סה ע"א במתני' ואין חכמים מודים לו ונדפס בצדו נ"א וחכמים מודים לו. נ"ב וכן הוא בבה"ג וחכמים מודים לו כיצד כו' וחכמים מודים לו:

דף עז ע"ב ר"ן ד"ה ה"ג ר"ג סבר כו'. וע"ע בבה"ג. וז"ל הבה"ג ר"ג סבר אין פותחין בחרטה חכם הוא דעקר נדרא והוי לי' כי דינא ובעי עיונא ר"ג סבר כר' יהודה דאמר פותחין בחרטה ולא הוה כי דינא ואפי' מעומד ולשון חכמים מרפא בעלמא הוא עכ"ל ובלשון הזה ממש הוא בשאילתות פ' ויצא סימן כ"ג וע"ש בשאילות שלום פירש דבריו [ומ"ש כר' יהודה פי' בש"ס שם שהוא מנדרים כ"א ע"ב ר' יהודה אומר אומרים לו כו' ע"ש]: שם ברא"ש ד"ה שיכול ומה חכם כו' מנלן דחכם אינו מיפר. נ"ב עי' רש"י ברכות דף כ"א ע"א ד"ה שאינו טעון לפניו וכן יש לפרש כאן [וע"פ מ"ש הר"ן דהתר כתיב גבי חכם מן לא יחל דברו. וע"ע תוס' קידושין ט"ו ע"ב ד"ה אמר קרא ובב"מ פ"ח ע"ב ופירש"י שם ד"ה שאינו אוכל כו'. ועי' תוס' שם ד"ה ומה שור כו']:

דף עח ע"א נאמר כאן זה הדבר וכו' תורת כהנים פרשה אחרי מות פרשתא ו' ברייתא א': **ע"ב** ר"ן דבירושלמי כו' דגרסינן התם כו'. נ"ב ירושלמי חגיגה פרק ראשון הלכה א' ובנדרים פרק עשירי הלכה ח': שם דגרס התם כו'. נ"ב בירושלמי שם [ובירושלמי חגיגה שם הגירסא יותר מתוקן]:

דף פא ע"ב ר"ן ד"ה מתני' בנגעים כו' הגה הנדפס בצדו צ"ל ר' מאיר ומגיין על הסיפא. מגיין בטעות וצ"ל על הרישא כל הנגעים כו' ר' יהודה אומר אף לא נגעי קרוביו צ"ל ר' מאיר:

דף פג ע"א האשה שנדרה בנזיר והפרישה כו' ונדפס בצדו נזיר דף י"ט ודף כ"ב. נ"ב וע"ש [ושם איתא שנדרה בנזיר ונטמאת והפר לה כו' וע"ש עוד]: **ע"ב** ר"ן ד"ה ויכולה ליהנות כו' דכתיב בהו תעזוב יתירה ולא כתיב בהו נתינה כו' תיבת יתירה נמחק וצ"ל דכתיב בהו תעזוב ולא כתיב. וכ"ב עי' חולין דף קל"א [וכן הוא שם בגמ' וכולן אין בהן טובת הנאה לבעלים מ"ט עזיבה כתיבה בהו. ועי' ב"ק דף נ"ד ע"א דתעזוב יתירה דכתיב גבי פאה דריש לדרשא אחרת וע"ש תעזוב יתירה צ"ל כו']:

דף פד ע"ב גמ' אמר לי' אביי דכו"ע ספיקו טובל כו'. נ"ב מכות דף י"ז וע"ש:

דף פה ע"א ר"ן ד"ה ומהא שמעינן כו' וא"ת האיך יטלו הכהנים כו'. נ"ב עי' חידושי הרשב"א. [בחידושי הרשב"א הלשון בסגנון אחר ע"ש] (וז"ל שם וא"ת כיון שכן האיך יטלו הכהנים בעל כרחו דאכתי ממונו הוא כיון דאי בעי מיתשל עליה והויא טובת הנאה שלו וי"ל מ"מ כיון דהשתא מיהא לא איתשל השתא מיהא לאו ממונו. ולא חיישינן נמי דלמא מיתשל כו' (והוא קושי' אחרת) ונמצאו כהנים נוטלים באיסור למפרע כו')ועי' נודע ביהודה מהדורא תנינא חלק יורה דעה סי' קמ"ט [מ"ש על דברי ר"ן אלו]:

דף פז ע"א בעין משפט אות ח' וכרב אלפס ב"ב פרק י'. נ"ב צ"ל פרק ח' [דף רי"ג סוף ע"ב] וכרב אלפס כאן פרק י"א ע"ש בנימוקי יוסף ובריטב"א וברמב"ן: שם בעין משפט אות י' ובאבן העזר סי' מ"ט סעיף ב'. נ"ב ובסי' ל"ח סעיף ל"ד:

דף צ ע"ב תד"ה הזרו כו' ותירץ הרב ר' אליעזר ממיץ ט'. נ"ב עי' חידושי הרשב"א כאן: שם בתד"ה יעשו דרך בקשה כו' וצ"ע למ"ד לעיל כולא פרקין כו'. נ"ב עי' תשובת רע"ק איגר ז"ל סי' קס"ח: **סליק**

השמטות פורת יוסף על מסכת חולין

דף קכו ע"א גמרא הלב למינהו להביא הערוד. הקשה הגאון בעל הרי' דלמ"ד חוששין לזרע האב א"כ למאי צריך רבוי דערוד הא מצב ונחש הוא דבא. אולם י"ל דלא קשה כלל דהנה בנדה (דף נ) כתבו התוס' גבי תרנגולתא דאגמא דגבי מטילי בצים לא אזלינן כלל בתר אב ואם אלא אחיזה מין הוא דע"כ תרנגולא דאגמא אסורה ותרנגולתא דאגמא שרא לר"פ וא"כ הא לא קשה כלל אלא אפילו למאי שכתבו שם עוד בתוס' דהתם שני מינים נינהו ג"כ נ"ל דל"ק דהסבר דלגבי טומאה לא ס"ל דחוששין לזרע האב דהא לעיל קאמרינן דתגניא יליף לה מאותה דכתיב גבי אותו ואת בנו והתם הא איסורא הוא וטומאה מאיסורא הא לא ילפינן ועוד הא אפילו למ"ד חוששין לזרע שניהם מ"מ הא איצטריך הריבוי לאשמועינן דמטמא בכעדשה דאלו חיישינן לזרע שניהם לא הוי' מטמא אלא בכבי עדשים וכמש"כ התוס' לעיל (דף עט) ד"ה עייל לי וז"ל וצ"ל דלריו"ח הוי דהתם לא מתוקמא אלא בתיים הבא על הצבי' ובין חוששין ובין אין חוששין איצטריך קרא לחייב בכל המתנות וגם כשהוא שלם אין לו שיעור כלל ואם חצי' נחש אין זה נקרא ברי' ועיין בהש"ג ר"פ נערה המאורסה גבי בעל מיגז גייז או מקלש קליש ועיין ע"ז (דף סח) תוס' ד"ה א"ר כו' דלגבי שרצים חידוש הוא וא"כ הא לא ילפינן כלל שרצים מאותו ואת בנו וא"כ הא שפיר איצטריך הריבוי: **ע"ב** גמרא במאי קא מפלגי א"ר בבהמה נעשית יד לאבר קמפלגי. מכאן ק"ל על דעת הש"ך דס"ל דהאבר המדולדל לא שייך לומר דבוק דממ"נ אם נחשב למחובר א"כ היה ניתר בשחיטה ואם אינו ניתר בשחיטה מ"מ נחשב כתלוש ממנו והא הכא אע"ג דחשבינן אותו לתלוש ואינו ניתר בשחיטה ומ"מ הא נחשב כמחובר להביא הכשר לאבר ועיין לעיל (דף עג) תוס' ד"ה הוכשרו לדמי': שם תוס' ד"ה ומ"ש כו' וצ"ל דלר"א לא שמיע ליה ברייתא דהשוחט כו'. ק"ל דהא ליתא שם כלל בברייתא אלא מימרא דר"א והא דאמר שם אר"א בואו ונסמוך על דברי ר"ש נראה שאין זה כלל מברייתא אלא מימרא בפ"ע דהא משמע שהיה מדר' חייא ועי' ב"מ (דף ה) מתניתא קא רמית עלי' דר"ת וע"ש בתוס' ובנדה (דף כו) אר"ת וקרי לה שמעתא.

דף קכח ע"ב רש"י ד"ה מהו שיעשה חלק הטהור בית יד לזה להכניס טומאה לבית חבירו דהא אבן המנוגע מטמאה באהל כדכתיב כו'. ק"ל דהא איתא יבמות (דף קג) מטלית שיש בו שלש על שלש כיון שנכנס רובו לבית טהור טמאתו ע"ש וא"כ גם אם הכניס מיעוט הא לא גרע מיד וע"ש בתוס' ד"ה כיון שנכנס בסופו ועוד דמת חמור שמטמא אפילו מה שבבית אחר אם יש בו חלון פותח טפח משא"כ במצורע שאין מטמא אלא בבית שנכנס בו דכתיב והבא ועי' שבועות (דף יז) אר"ח בעינא דאימא מלתא ומספינא מחבריא הנכנס לבית המנוגע דרך אחוריו ואפילו כולו חוץ מחוטמו טהור כו' אמר רבה כולו לא גרע מכלים שבבית ע"ש משמע דבעינן דוקא כולו וכש"כ יד שאינו מוציא ומכניס ואולי פרש"י ז"ל נראה לי לומר דמבעיא ליה מי שנגע בחצי הטהור אם מוציא הטומאה דהא החצי האבן אינו מקבל טומאה מהחצי השני דהא אבן לאו בר קבולי טומאה הוא אבל לענין אהל לכאורה אינו מטמא אם נכנס כולו וצ"ע ברמב"ם ועיין לעיל (דף קכ"ה) תוס' ד"ה נוגע ובמהרש"א וכמש"כ שם:

דף קל"ה ע"ב רש"י ד"ה אפ"ה דאמר חוץ מגיזתה קדשה נמי גיזתה דאיידי דקדושת הגוף תמירה פשטה בכי המתוכר בה כו'. וק"ל דהא מצי לאוקומי שהגוף הוא של אחד וגיזות של אחר דלא שייך שוב לומר פשטה בכולה וכדאיתא זבחים (דף יב) בהמה של ב"ש הקדיש חציי' כו' והכא לא שייך לומר קדושה ואינה קרובה דהא כל הגוף הקדיש מלבד הגיזות וזה לא שייך לגוף הקרבן ולא ידענא נמי למה לא פירש ז"ל כפשוטו דקאי על הא דקאמר חוץ מגיזותי' וכתשה וע"ז אמר שפיר דפשטה קדושה בכולה דהא לא שייך שותף ואפילו אם שייך בזה ג"כ שותף א"כ לא היתה קדושה הקדש גמור דהא אינה קדושה כולה ואינו יכול להקריבה ואולי ס"ל לרש"י ז"ל דהא דיונקת עדיין מגוף הבהמה א"כ יש להקדש חלק בזה אולם אינו מורה לשון רש"י: **סליק**

הלכות

רב אלפס

מסכת חולין

עם

תוספתא

לסדר קדשים וטהרות

ווילנא

שנת רבן יצחק האלפסי לפ"ק

בדפוס והוצאות האלמנה והאחים ראָם

ГИЛХОТЪ РАВВЪ АЛЬФАСЪ
ВЕТОСЕФТА.

Трактатъ раввина Альфаси. и книга
Тосефта. Часть XXV.

съ Виленскаго изданія 1870 г. съ
прибавленіями.
1886 г.

ואלה ההוספות החדשות

אשר הוספנו באלפס הזה על כל ספרי האלפסי זולתו:

(רובם היו גנוזים עד כה בכתבי יד ולא שזפתם עין הדפוס עוד).

א) **העתקות פירוש הרי"ף** לשלש הלכות חמורות במסכת כתובות והלכה אחת במס' שבועות, שפירשן בלשון ערבי (והזכירן הרי"ף בהלכותיו בפ"י דכתובות ובפ"ז דשבועות) ונעתקו בעברית בס' תמים דעים סי' רי"ח רי"ט ר"כ, ובשו"ת הרמ"ע מפאנו סי' קכ"ז קכ"ח קכ"ט.

ב) [כתב יד] ספר **מאה שערים** לרבינו יצחק בר אבא מרי ז"ל ממארשיליא (בעל העיטור) [ונזכר בשה"ג ח"ב אות מ' סי' ב' לכ"י קדמון ישן נושן] כולל דעות וסברות לרבנא אלפס ז"ל בסדר נשים נזיקין.

ג) [כ"י] **שיטת ריב"ב** לרבינו יהודה בר ברכיה ז"ל (בן אחיו של הרז"ה בעל המאור) פירוש על הרי"ף למסכת ברכות, ר"ה, יומא, סוכה, ביצה, מגילה, מ"ק תענית.

ד) **השגות הראב"ד** ז"ל על הרי"ף והמאור (מספר תמים דעים).

ה) **ספר הזכות להרמב"ן** ז"ל ליישב השגות הראב"ד על הרי"ף (ויש יכנוהו בשם מחסה ומגן).

ו) **הגהות הרמ"א** ז"ל על המרדכי, נעתק מכי"ק מעל גליון המרדכי, ונדפסו באלפס דפוס זיטאמיר.

ז) **בגדי ישע** לרבינו ישעיה ב"ר אברהם הלוי הורוויץ ז"ל (בעל השל"ה) על המרדכי לסדר מועד.

ח) [כ"י] **הגהות הב"ח** לרבינו יואל ב"ר שמואל סירקיש ז"ל אבד"ק קראקא (בעהמ"ס בית חדש) על הרי"ף והמרדכי, גם בקצת מקומות בתוספתא. נעתקו מכי"ק מגליון האלפס שלו אשר תקנו והגיהו וחידש בו חדושים רבים, ונדפסו גם חדושיו בתוך הגהותיו הנ"ל.

ט) [כ"י] **הגהות חות יאיר** להג"מ יאיר חיים ב"ר משה שמשון בכרך ז"ל (בעה"מ שו"ת חות יאיר). נעתקו מכי"ק מגליון האלפס שלו, נוספות על אלה שנדפסו מהן באלפס דפוס זיטאמיר.

י) **חדושי** הג"מ **אפרים נבון** ז"ל (בעה"מ שו"ת מחנה אפרים) להרי"ף והמרדכי סדר נזיקין.

יא) **קצור פסקי רבינו יונה ורבינו נסים ונ"י** נקרא לוח הדינים שבר"ן. **וקצור פסקי המרדכי** נקרא לוח הדינים שבמרדכי חוברו ע"י הג"מ יוסף אוטילינג ז"ל (יקירי המציאות מאד, ולא נדפסו רק פ"א באלפס ובמרדכי ד' ריווא די טרינטו שי"ח—שי"ט).

יב) **טל אורות** להג"מ יוסף ן' גויא ז"ל נלקטו ממנו באורים על המרדכי.

יג) [כ"י] **הגהות אלפס ישן** נמצא בכ"י ישן על גליון האלפס ד' קשט' רס"ט וד' ריווא די טרינטו שי"ח והדפסנום בשם הגא"י.

יד) [כ"י] **הגהות ממרדכי ישן** נמצאו בכ"י ישן על גליון מרדכי דפוס ריווא די טרינטו שנת שי"ט והדפסנום על הגליון בשם הגהות ממ"י. גם הצגנו בתוכן הגהות מס' גדולת מרדכי (מלבד חדושיו שמובאים בחדושי אנשי שם).

טו) **באורי מרדכי** להג"מ מרדכי בנעט ז"ל הנ"ל. קיצור מבאורו הרחב למרדכי מסכת ברכות ופרק ערבי פסחים.

טז) **הגהות** הג"מ **אפרים זלמן מרגליות** ז"ל מבראדי.

יז) [כ"י] **הגהות** הג"מ **יעקב צבי יאליש** ז"ל מדינוב (בעהמ"ס מלא הרועים וכו').

יח) **חדושי מהרמ"ז** לפי' רבינו יהונתן, מהג"מ משה זאב ב"ר אליעזר ז"ל אבד"ק ביאליסטאק (בעהמ"ס מראות הצובאות וכו').

יט) [כ"י] **קרני ראם** הגהות הג"מ אהרן משה טויבש ז"ל אבד"ק יאסי (בעה"מ שו"ת תועפות ראם וכו') נוסף על הנדפס בלבוב.

כ) [כ"י] **מלאכת יום טוב** להג"מ יום טוב ליפמאן ז"ל אבד"ק קאפולי (בעהמ"ס קדושת יו"ט) הגהות לסדר נשים נזיקין.

כא) [כ"י] **בן אריה** להג"מ זאב בן אריה ז"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

כב) [כ"י] **נמוקי הגרי"ב** להג"מ יהודה בכרך ז"ל אבד"ק סייני.

כג) [כ"י] **חדושים והגהות** מהג"מ **שמואל מרובזעויץ** ז"ל מ"ץ דמאהליב (העתיקם הרד"ל ז"ל בעצם כי"ק).

כד) **כללי הרי"ף ורש"י והר"ן ומרדכי** להג"מ מלאכי ב"ר יעקב הכהן ז"ל מספרו יד מלאכי.

כה) [כ"י] **גליון אלפס** כולל מראה מקומות לדברי הרי"ף ונושאי כליו, ושנויים בין גירסות הרי"ף ונו"כ לגי' תלמוד בבלי וירושלמי במקום שיש נ"מ גדולה בניהן, והגהות והערות בסוף האלפס. מאת הג"מ שניאור זלמן שליט"א אבד"ק גאלדינגען.

ולתוספת התועלת הדפסנו את ספר המאור, מלחמות ה', השגות הראב"ד, וספר הזכות להרמב"ן כ"א במקומו הראוי לו על הדף.

ואלה אשר הוספנו על התוספתא

כו) **אור הגנוז** כולל נוסחאות שונות ע"פ תוספתא שנכתבה בשנת ד"א תתנ"ו (ונדפס בש"ס ווין תר"ב).

כז) **נוסחאות כתבי יד** הרבה נוסחאות שונות וחלופי גרסאות מתוספתות כתבי יד עתיקים שנמצאו בבתי עקד הספרים.

כח) **מגן אברהם** באור לתוספתות מסדר נזיקין מאת הג"מ אברהם אבלי הלוי ז"ל מקאליש (בעהמ"ס מגן אברהם על או"ח).

כט) **חסדי דוד** באורים וחדושים מספר חסדי דוד להג"מ דוד בר יעקב פארדו ז"ל.

ולהגדיל תפארתה הדפסנוה באותיות מרובעות. גם הדפסנוה בחוברות מיוחדות, באופן שתוכל להיות נלוה אל הש"ס לכל מסכת השייכה לה, כי זה מקומה הראוי לה.

כל אלה נקבו בשער האלפס לחלקיו הראשונים בתוצאה הראשונה, אולם אח"כ הוספנו על כל אלה גם אלה ההוספות, ה"ה:

לאלפס

ל) [כ"י] **נוסחאות כ"י** מספר נמוקי יוסף למסכת יבמות (ע"פ כ"י שנכתב בשנת ר' לאלף הששי).

לא) **הגהות מהר"ם טיקטין** ז"ל על המרדכי.

לב) **הגהות הגאונים** למרדכי סדר מועד מאת הג"מ ישראל בהג"מ שכנא ז"ל, והג"מ צבי הירש שור ז"ל.

לג) [כ"י] **חשק שלמה** להג"מ שלמה הכהן שליט"א מו"ץ דווילנא.

לד) [כ"י] **מראה מקומות** במרדכי (מלבד המ"מ שכתב הרמ"א ז"ל).

לתוספתא

לה) [כ"י] **באור הגר"א** ז"ל לתוספתא סדר טהרות על פי הנוסחא הישנה (נעתק ע"י הרד"ל ז"ל מכ"י תלמידו של הגר"א הג"מ בונים ז"ל משקלאוו).

לו) [כ"י] **הגהות הגר"א** ז"ל לתוספתא זבחים.

לז) **הפירוש זר זהב** נדפס **בשלמות** כמש"נ בספר טהרת הקודש.

לח) [כ"י] **מארי דמתניתא** פירוש על תוספתא עירובין מהג"מ יעקב כהנא ז"ל מווילנא (בעהמ"ס גאון יעקב).

לט) [כ"י] **מראה כהן** לתוספתא סדר קדשים מהג"מ בצלאל הכהן זצ"ל מו"ץ דווילנא (בעהמ"ס ראשית בכורים).

מ) [כ"י] **פירוש לתוספתא פסחים** להג"מ יונה ב"ר גרשון ז"ל מווילנא.

ועל כל אלה נוספה בו הגהה כפולה ומכופלת מדוייקת ומזוקקת שבעתים

ע"פ נוסחאות ישנות וע"פ ספרים מדויקים מדפוסים היותר קדמונים ספרים יקרי המציאות, כמו: אלפס ומרדכי דפוס קושטנטינא רס"ט (ואברב"ם) (הוא הראשון שנדפס בעולם) ודפוס סביוניטה שי"ד (ועל גליונותיו כתב הב"ח ז"ל בכי"ק את הגהותיו וחדושיו הנ"ל) ודפוס ריווא די טרינטו שי"ח אשר הוגה ע"י הג"מ יוסף אוטילינג הנ"ל, ודפוס קראקא שנת משי"ח, אשר הוגה ע"י מהר"ם טיקטין ז"ל, ואלפס (בלי מרדכי) ד' אמשטרדם שנת תב"א (ועל גליונותיו כתב בעל חות יאיר ז"ל בכי"ק את הגהותיו) ועוד הרבה ספרים כאלה יקרי המציאות מאד.

א מיי' פרק ג' ופ"ד מהל' שחיטה סמג עשין סג: טור יו"ד סי' ב':

דף ב.

הכל שוחטין. כל היכא דתנינן הכל מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין ומפרשינן התם בכלהו הכל לאתויי מאי ובגמרא נמי פליגי אמוראי הכל דמתני' לאתויי מאי: ומקשינן בגמ' היכי תנן הכל שוחטין דמשמע דהוה דמרבינן מהכל לכתחלה מרבינן ליה והדר תני ושחיטתן כשרה דמשמע דוקא דיעבד ומתרץ רב אשי [דף ג.] למתני' הכי הכל שוחטין ואפילו ישראל מומר מומר למאי לאכול נבילות לתיאבון וכדרבא דאמר רבא ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו אבל לא בדק סכין ונתן לו לא ישחוט ואם שחט יבדוק סכין אחריו אם נמצאת סכינו יפה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו. חוץ מחרש שוטה וקטן דאפי' דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו שמא יחלידו. והכין פירושו דמומר זה אינו מומר אלא לתיאבון דאי לא משכח היתרא אכיל נבלות הילכך כל שאין לו סכין בדוקה לא טרח לאהדורי בתר סכין יפה אבל כל שבדק סכין ונתן לו כי שחיט שפיר קא שחיט דכל כמה דמצי למיכל היתרא לא אכיל איסורא ודוקא לתיאבון הוא דבודק סכין אחריו אבל אוכל נבלות להכעיס אפי' נמצאת

נר מצוה

רש"י

הכל שוחטין. כל היכא דתנינן הכל מייתי להו בשמעתא קמייתא דערכין לאיתויי מאי והכל דמתני' פליגי בה בגמ' לאיתויי מאי איכא למ"ד לאיתויי שמא בחולין ואיכא למ"ד לאיתויי מומר ואיכא למ"ד לאיתויי שאין מוחזקין שלא שחטו לפנינו שתים או ג' פעמים לראות אם יש בהן כח שאין מתעלפין בשחיטה שיבואו לידי שהייה או אם יודעין לאמן ידיהם ואיכא למ"ד לאיתויי שאין מומחים שאין ידוע אם יודע הלכות שחיטה וכולן מפורשין בגמ'

הכל* שוחטין א ושחיטתן כשרה חוץ מחרש ב שוטה וקטן שמא יקלקלו בשחיטתן וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה:

שחיטת

סכינו יפה מועד הוא לנבל בכוונה ובזדים. והכל שוחטין דמתני' דמשמע דהוה דאתרבי מהכל לכתחלה מרבינן ליה היינו ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון דבודק סכין ונותן לו ושוחט לכתחלה ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד קאי אהיכא דלא בדק סכין מתחלה שאם בדק סכין ונמצאת סכינו יפה שחיטתו כשרה ומתני' הכי קתני הכל שוחטין לכתחלה בבודק סכין ונותן לו ושחיטתן כשרה בדיעבד כששחט בלא בדיקת סכין ונמצאת סכינו יפה חוץ מחרש שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שמא ישהו שמא ידרסו שמא יחלידו ופרכינן עלה דרב אשי וכולן ששחטו אהייא אילימא אחרש שוטה וקטן עלה קאי ואם שחטו מבעי ליה אלא אישראל מומר אי בדק סכין ונתן לו הא אמרת שחיט לכתחלה אלא דלא בדק אי דאיתיה לסכין ליבדקיה אי דליתיה לסכין כי אחרים רואין אותו מאי הוי דילמא בסכין פגומה קא שחיט ואסיקנא בקשיא: **ולענין** הלכה אע"ג דסלקא אוקימתיה דרב אשי בקשיא שמעתיה דרבא דישראל מומר הלכתא היא והכי מוכח בגמרא [דף ד:] וש"מ דבדיקת סכין לא מעכבא אלא לפני שחיטה אבל לאחר שחיטה לא דהא אפילו בישראל מומר לא בעי בדיקת סכין אחריו אלא כשלא בדק סכין מתחלה. ומיהו כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה ולפנינו נאריך עוד בזה בס"ד וא"ת אפילו כי לא בדק סכין ונתן לו למה לא ישחוט על סמך שיבדוק סכין אחריו ואם נמצאת סכינו יפה יאכל משחיטתו ואם לאו לא יאכל יש לומר דכל שהשחיטה תלויה בבדיקה שבסוף ואילו לא היינו יכולין לבדוק כגון דליתיה לסכין קמן תהא שחיטתו אסורה אין מוסרין לכתחלה לשחוט על סמך אותה בדיקה שמא יחשבו הרואים שאין אנו צריכין לבדיקתו וימסרו לו ולא יבדקו אחריו ונמצאו אוכלים נבלות כיון שבדיקתו מעכבת ושמעינן נמי ממלתיה דרבא דלא חיישינן שמא יארע קלקול בשחיטה דהא ישראל מומר לא מהימן לן ואם איתא דחיישינן אע"ג דבדקינן סכין ויהבינן ליה היכי סמכינן עליה שישחוט בינו לבין עצמו דילמא אתרמי ליה דשהה ודרס אלא ודאי היינו טעמא דכיון שהוא מתכוין לשחוט הוקה יפה שחט ומסתברא דדוקא מומר לאכול נבלות הוא שצריך לבדוק לו את הסכין כיון שהוא מומר לאותו דבר עצמו אבל מומר לעבירה אחרת לא דכיון דקי"ל [דף ד:] דמומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה הרי הוא לענין שחיטה כישראל כשר אלא שהר"מ במז"ל כתב בפרק ד' מהלכות שחיטה ישראל מומר לעבירה אחת מן העבירות שהיה מומחה ה"ז שוחט לכתחלה וצריך ישראל כשר לבדוק הסכין ואח"כ יתננו למומר זה לשחוט בה מפני שחזקתו שאינו טורח לבדוק. ולענין מומר לאכול נבלות אפילו שלא לתיאבון אם בדקו סכין ונתנו לו ועמדו על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו כשרה דכיון דקיימא לן [דף ד:] מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה כולה איתיה בשחיטה ושחיטתו כשרה אבל לא עמדו על גביו מתחלה ועד סוף שחיטתו פסולה דכיון שהוא מומר אפילו שלא לתיאבון חיישינן שמא שהה שמא דרס אבל מומר להכעיס אפילו לדבר אחד וכן מומר לעבודת כוכבים הרי הן כעובדי כוכבים גמורין שאינן בשחיטה כלל ואפילו עמדו על גבן מתחלה ועד סוף שחיטתן פסולה שאין שחיטה אלא בישראל כדתנן לקמן [דף יג.] שחיטת עובד כוכבים נבלה וכן הדין למומר לחלל שבתות בפרהסיא והכי איתא בגמ' [דף ה.] וכותי נמי שחיטתו פסולה דהא קי"ל לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים וכדאיתא התם [דף ו.] (א): ורבינא אוקי לכתחלה ודיעבד דמתני' בתרי אוקימתי אחריני כדאיתא בגמ' [דף ג:] באוקימתא קמייתא אוקי לכתחלה דמתני' לומר דכל שהן מומחין כלומר שבקיאין אנו בהן שיודעין הלכות שחיטה שוחטין אע"פ שאין מוחזקין לנו שלא יתעלפו בשעת שחיטה מתוך רכות לבם אבל כל שאין אנו בקיאין בו שיודע הלכות שחיטה לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו ואם יודע הלכות שחיטה שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתני' ובאוקימתא בתרייתא אוקמה איפכא דהכי קתני הכל שהן מוחזקים לנו שאינן מתעלפים בשעת שחיטה מפני רכות לבם שוחטין אע"פ שאין אנו בקיאין בהן אם יודעין הלכות שחיטה והיינו לכתחלה דמתני' אבל כל שאין מוחזק לנו שאינו מתעלף לא ישחוט ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיטתו כשרה והיינו דיעבד דמתני' ואמרי' בגמ' [שם] דהנהו אמוראי דמוקמי לה למתני' באוקימתי אחריני נהדו מהני תרי אוקימתי דרבינא מאוקימתא קמייתא נהדו משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחים הן ומאוקימתא בתרייתא נהדו משום דלעלפויי לא חיישינן וקי"ל הכי דלא חיישינן לא לעלפויי ולא לשאינן מומחין וכמ"ש הרב אלפסי ז"ל לפנינו וכמו שכתוב שם בס"ד ומיהו אע"ג דמכשירין ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בבודק סכין ונותן לו דוקא דידעינן דיודע הלכות שחיטה הא לאו הכי אפילו דיעבד שחיטתו פסולה דליכא למימר ביה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואיכא מ"ד דכי היכי דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וסמכינן בהמחאה שלו הכי נמי סמכינן עליה ששחט רובו של סימנין שרוב מצויין אצל שחיטה חברים הם ומוחזקה עליהם שאינו יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידן אבל מדברי בעל הלכות ז"ל נראה שצריך לבדוק בסימנים: **וכולן** ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה. מוכח בגמ' דלכ"ע האי וכולן אחרש שוטה וקטן נמי קאי דדוקא דיעבד מכשירין לשחיטתן אבל לכתחלה אין מוסרין להם לשחוט אפילו באחרים עומדין על גבן דכיון שהן מועדין לקלקל חוששין שמא ישהו או שמא ידרסו מעט ולאו אדעתייהו דהני אחרים שרואין אותן. ולענין נשים כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה וליתא דאפילו במוקדשין שוחטין לכתחלה מדתנן (זבחים דף לא:) כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים בנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים ומקשינן התם [דף לב.] דיעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה וכו' ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה ומשום דבעי למתני טמאין דלכתחלה לא תנא נמי ששחטו ואם איתא דנשים אין שוחטות לכתחלה הו"ל משום דבעי למתני נשים דתני להו ברישא אלא ודאי משמע דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין והא דאמרינן בפ"ק דפסחים (דף ד:) גבי ביעור חמץ דכיון דמדרבנן הוא הימניהו רבנן בדרבנן דאלמא הא בדאורייתא לא מהימני הא אמרינן התם טעמא בירושלמי מתוך שנשים עצלניות הן בודקות כל שהוא כלומר מתוך שאין שם חמץ ידוע הולות לומר שאין שם חמץ ומקילות ואי דאורייתא לא מהימני אבל בשאר מילי מהימני אפילו בדאורייתא ומעשים בכל יום שסומכין עליהן במליחה ובניקור הבשר אע"פ שיש בו טורח מרובה מפני שהן יודעות מקומות החלב והחוטין. ולא אמרו בודקות כל שהוא אלא במה שאין שם איסור ידוע ויכולות לתלות כמו שפירשנו:

שחיטת

[...]ת התלמוד כדבריו שלא נאמר זה אלא בישראל החשוד לאותו דבר: ב כתב רמב"ם ז"ל מומחה בשתתק והוא מבין ושומע שוחט לכתחלה וכן מי שאין שומע הרי זה שוחט. בשתתק כתב שוחט לכתחלה אבל כשאין שומע כתב הרי זה שוחט ולא כתב לכתחלה לפי שאין שומע הברכה אין לו לשחוט לכתחלה כדתנן בריש תרומות חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרם תרומתו תרומה והכי אמרי' בברכות פ' היה קורא אהא דתנן הקורא את שמע ולא השמיע לאזנו יצא ר' יוסי אומר לא יצא אמר רב יוסף מחלוקת בק"ש אבל בשאר מצות יצא ותניא לא יברך אדם בהמ"ז בלבו ואם בירך יצא ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא וכה"ג כתב שאין לאכול משחיטת חרש המדבר ואינו שומע ועוד כתב שהלם והערום לא ישחטו לכתחלה מפני שאינם יכולין לברך כדתנן בפ"ק דתרומות המבה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה שהלם והערום וכו' ומפרש בירושלמי דהלם והערום משום ברכה ואין אחר העומד על גבם יכול לברך על שחיטה אבל בנים בשוחטין א' מברך על שניהם כדאיתא בתוספתא דברכות עשרה שהיו עושין עשר מצות אחד מברך לכולן:

המאור הגדול

[דף ב ע"ב] **האי** טמא דאיטמי במאי אילימא דאיטמי במת בחלל הרב אמר רחמנא חרב הרי הוא כחלל וכו'. פי' אלומי הוא דקא מאלים ליה לקושיא כלומר דאזיל סכין וממיתיה לבשר ושוייה ראשון (א) ואי נמי לא הוה ליה חרב כחלל מ"מ קשיא דהא אי נמי מטמיא סכין לבשר ומשויא ליה שני הרי בני פסול בחולין גרידא וכ"ש בחולין שנעשו על טהרת הקדש והר"ר יוסף בן מיגש ז"ל האריך במגילת סתרים שלו בענין הזה ללא צורך. ואסיקנא דאיטמי בשרץ ומלתא פסיקתא קאמר דלא משכחת ביה לעולם שרץ דמטמא לית גברא לסכין משום דהוה ליה ולד דטומאה ואין ולד הטומאה מטמא אדם וכלים וה"ה טמא שנטמא בטמא מת דלא אמרי' חרב הרי הוא כחלל עד שיגע כלי של המתכת במת עצמו או במי שנגע במת דהוה ליה אב הטומאה כי ההיא דאמר בפסח ראשון בנר שנטמא בטמא מת ואוקימנא בנר של מתכת אבל אי נגע הכלי של המתכת בדיקרב במיתא שלא בחיבורין טהור הוא:

[דף ג ע"ב] **אבל** לא בדק ונתן לו לא ישחוט ואם שחט בודק סכינו אחריו. פי' אבל לכתחלה לא סמכינן אבדיקה דלאחר שחיטה דלמא משתלי ולא בדק מאחר דלא רגילינא בעלמא למבדק סכין אחר שחיטה ומהא שמעינן דלא בדקינן בעלמא סכין אחר שחיטה כי יש מהכמי הדור מי שמצריך לבדוק סכין אחר שחיטה וגם יש מי שאומר אם נאבדה הסכין לאחר השחיטה קודם שיבדוק אותה אע"פ שבדקה קודם שחיטה שחיטתו פסולה ואין שורש וענף לכל הדברים האלו ועוד נוסיף בזה ביאור בענין שורט בסכין ונמצאת פגומה: [שם] **והא** דאמרי' אלא רבא מאי טעמא לא אמר כשמעתיה איכא דקשיא ליה והא רבא הוייהו אמר דהא אמר רבא לקמן בגמ' הכל שוחטין חדא לאיתויי ישראל מומר (ג) ויש לומר דהכי קאמרי' מאי טעמא לא אקדמה לשמעתתיה דבדין הוא דתקדים שחיטת ישראל מומר לשחיטת כותים שהרי עשאום לבסוף עובדי כוכבים גמורים ומעיקרא נמי יש לומר כותים גרי אריות הן ושנינן האי דאקדמה רבא לשחיטת כותים משום דלדבריו דאביי קאמר:

[דף ד ע"ב] **סברוה** הא מני ר' יהודה היא דאמר חמץ לאחר הפסח דאורייתא. פי' ואזיל הדין סברא אליבא דרב אחא בר יעקב [פסחים דף כט.] כדסבר למימר מעיקרא דיליף ר' יהודה שאור שאור דאכילה משאור דראיה וכדאיתא בפ' כל שעה ואע"ג דהדר ביה רב אחא בר יעקב מההיא סברא דנפשיה הדר ביה ולא משום דקשיתיה מתני' או ברייתא והא דסברינן הכא למימר הא מני ר' יהודה היא אזיל כסברא קמא דרב אחא בר יעקב דסבר מעיקרא למימר אליבא דר' יהודה דהמין של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר באכילה ובמסקנא אוקימנא להא אפי' כר' שמעון:

שחיטת כותי לא הזכירה הרי"ף ז"ל ואסיקנא בגמ' (דף ו.) לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים ובמעמד ר' אמי ור' אסי היה המעשה ואע"ג דר' [אסי] אבל משחיטת כותי יש לומר לא קשיא כאן קודם גזירה כאן לאחר גזירה ולאו משום דאיסתברא ליה לר' אסי כר' מאיר דחייש למיעוטא אלא משום שנתרבה המיעוט והוזהר להיות לרוב אבל למיעוטא לא חייש רבי אסי לעולם לפי שאין הקב"ה מביא תקלה ע"י הצדיקים ומאחר שאכל בתחלת ימיו משחיטת כותי דלא כר' מאיר א"א לומר שחזר בו בסוף ימיו:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור ושחיטת כותי לא הזכירה הרב אלפסי ז"ל ואסיקנא בגמ' לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים ובמעמד ר' אמי ור' אסי היה מעשה: **אמר** הכותב אתמיעתיה מה דכתב רבינו הגדול ז"ל בפ"ה של מס' גיטין והאידנא כל עד כותי פסול בין בגיטי נשים ועבדים בין בשאר שטרות דגרסי' בשחיטת חולין בפ"ה לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים בין לשחיטה בין ליין נסך ואפי' ליתן רשות וכ"ש לעדות דינו כעובד כוכבים כל זה כתב רבינו הגדול ז"ל:

שלטי הגבורים

א בהלכות ארץ ישראל כתוב דאין נשים שוחטות מפני שדעתן קלה עליהם והתוס' והאשר"י השיגו עליהם וכתבו והוכיחו דיכולות לשחוט לכתחלה היכי שיודעות הלכות שחיטה שפיר וכ"כ הר"ן בהאיות ברורות וכמה איסורים יש כגון ניקור חלב וגיד הנשה וכיוצא בהן דסמכינן על הנשים שפיר דבכל מקום שיש בו איסור ידוע ואינן יכולות לתלות שמא לא היה כאן איסור סמכינן עלייהו ולזה הסכימו כל הפוסקים דאשה יכולה לשחוט לכתחלה אם היא מומחה והמרדכי בשם רבינו ברוך האריך לכתחלה להביא כל דברי הלכות ארץ ישראל שכתב אגד הדני כי כמה וכמה דברים יש בהן בענין שחיטה שלא הביאם התלמוד שלנו ואדרבה מן התלמוד שלנו משמע היפך דבריהם ובסוף כתב רבינו ברוך כי כל דבריהם אלה הם חומרות יתירות ולא נהגינן כוותייהו ובשום פוסק שלנו לא תמצא שום אחד מהם. אמת כי ראיתי בדורינו כמה בעלי הוראה שמחמירין שלא להרשות שום אדם לשחוט עד שימלא י"ח שנה כדברי הלכות ארץ ישראל ואולי משום דבקטנה מצאו וגדרו בה גדר דכמה דרדקי שבשמרשים אותן לשחוט בינן לבין עצמן בפחות מבנים הללו שמקילין הם בשחיטה ולכך החמירו שלא להרשות שום אדם עד שיהיה בן י"ח שנים גמורים דאז גברא בר דעת הוא ולא יקלקל שחיטתו:

לשון ריא"ז

מי חכם ויבן אלה נבון וידעם כי ישרים דרכי ה' ילכו בם זקנים כאשר נאמרו למשה בסיני וכן בהלכות הזביחה שרמז בהן הכתוב כנאמר וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' ולא נאמר כאשר צויתיך אלא על הזביחה וביאוריה והלכותיה נאמרו למשה בסיני כאשר קבלו רבותינו עם שאר תורה שבעל פה דור אחר דור עד משה רבינו וצריך לברך על מצוה זו כשאר כל המצות ואם לא בירך אין השחיטה נפסלת בכך:

לשון ריא"ז

ישראל המומר לכל התורה כולה אינו כעובד כוכבים לפי שזה מצוה הוא על כל המצות כישראל גמור אלא שהוא פושע לפיכך אם היה כשר עומד על גבו וראהו ששחט יפה ובכשר שחיטתו כשרה כמבואר בקונט' הראיות. והרמב"ם ז"ל כתב דישראל מומר לא' מן העבירות צריך לבדוק לו סכין ואפשר דסבר כיון דהוזכן שלאותו דבר עובר אחת מן העבירות שבתורה חיישינן דספק שלא לטרוח לקיים שום מצוה כהלכתה וכתב עליו ריא"ז ואין

חדושי אנשי שם

ד"ה (א) בפ' כבולה גבי המוכר עצמו לעובד כוכבים משמע דכל היכא דבניק היתרא ואכיל איסורא הוי מומר להכעיס וא"כ ראוי לדעת היכי משכחת לה מומר שלא לתיאבון ולא להכעיס וה"נ משמע בפ' אין מעמידין גבי מומר לתיאבון או להכעיס אי הוי מין ע"ש ע"כ ממ"ר אבד"ל ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) כ"ב וכן פירש"י: (ב) כ"ב וכן פי' התוס':

נר מצוה

*שחיטת א העובד כוכבים נבלה ומטמאה במשא: *השוחט בלילה וכן סומא ששחט שחיטתו כשרה *°השוחט בשבת וביום הכפורים אף על פי שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה: גמ' *אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח ב שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור מאי קמ"ל כלהו תנינהו לא צריכא אע"פ ששחט לפנינו שנים ושלשה פעמים ושחט שפיר מהו דתימא הא איתחזק קמ"ל דכיון דלא גמיר זמנין דשהי ודריס ולא ידע ואמר רב יהודה אמר שמואל הטבח ג צריך שיבדוק הסימנין לאחר שחיטה *לא בדק מאי אמר רבי אלעזר בן אנטיגנוס משום רבי אלעזר בר' ינאי טרפה במתניתא תנא נבלה ומטמאה במשא דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה °נשחטה הרי היא בחזקת ד היתר עד שיודע לך במה נטרפה כלומר שכל זמן שהיא בחיים הרי היא אסורה משום אבר מן החי ואינה ניתרת אלא בשחיטה כשרה וכמו כן בסכין שאין בה פגם הילכך אם לא נתברר שנשחטה שחיטה כראוי בין בסימנין בין בסכין יפה הרי היא בחזקת איסור עד שיודע לך במה

שחיטת עובד כוכבים נבלה ומטמאה במשא. אפילו (ב) כהלכתה ואחרים רואין (ג) אותה שאין שחיטה אלא בישראל אבל עובד כוכבים כיון דלאו באורח שחיטה הוא כשחטה הויא ליה כמתה מאליה אבל בהנאה שרי דלא אמרינן סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים והכי איתא בגמרא [דף יג.]: השוחט בלילה וכו'. לקמן אפרשנה בס"ד: השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה. ודוקא בשוגג או אפילו במזיד בששחט בצנעא דאילו בפרהסיא עמזיד הא קיימא לן [דף ה.] דמומר לחלל שבתות בפרהסיא שחיטתו פסולה וכדכתיבנא לעיל אבל בתוס' כתבו דאפילו במזיד ובפרהסיא שחיטתו הראשונה כשרה שאינו נעשה מומר אלא משחיטה הראשונה ואילך והביאו לזה ראיה וכתבתיה בחידושי ואין כאן מקום להאריך: גמ' גרסי' בגמ' (דף ד.) אמר רבא ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון בודק סכין ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו מאי טעמא כיון דאיכא היתרא ואיסורא קמיה לא שביק היתרא ואכיל איסורא. וכמו שפרשתיה במשנתנו. ואמרי ליה רבנן לרבא תניא דמסייעא לך חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין. כלומר חמצן של עוברי עבירה שאין מבערין חמצן בפסח מפני הפסדן: מותר מיד. לאכול אע"ג דודאי עבר עליו הפסח דהא לא שהה כדי לאפות: מפני שהן מחליפים בשל עובד כוכבים דכיון דמצו למיכל בהתירא דחמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח מותר לא אכיל דידיה דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור דלא שביק התירא ואכיל איסורא. וכתב רש"י ז"ל ואע"ג דהשתא נמי אסור הוא לגביה דהא מתהני מחמץ שעבר עליו הפסח דאי לאו דיהביה לעובד כוכבים לא הוה יהיב ליה דידיה אפי' הכי כמה דמצי למעבד בהיתרא פורתא עביד ולדידן מיהא שרי דאין לך איסור הנאה תופס את חליפיו חוץ מעבודת כוכבים והקדש ושביעית וי"א שאף לעצמו מותר וטעות הוא בידם דא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה למוכרו לעובד כוכבים מותר ותנן [פסחים דף כט:] האוכל תרומת חמץ בפסח פטור מן התשלומים ומדמי עצים אלו דברי רש"י ז"ל. ואיכא למידק עליה דהרי ערלה שאסורה בהנאה ותנן [בפ' האיש מקדש דף נו: ושם כפול בפרישת הר"ן] מכרן וקדש בדמיהן מקודשת אלמא חליפי איסור הנאה מותרים אף למחליף עצמו דאי לא היאך אשה מתקדשת בהן וי"ל דלעולם למחליף עצמו אסורין* ואפ"ה כיון שהאשה יכולה ליהנות בהן ממילא היא נקנית אבל הרמב"ן ז"ל כ' דאפי' לדידיה אם עבר והחליפן מותרין כיון שאין תופסין דמיהן לפי שכיון שלא היה לו רשות להחליפן ואיסור הנאה הן דמיהן וחליפיהן אינן אלא כגזל ביד המוכר וכשאוכל נהנה בהן לא מאיסורי הנאה הוא נהנה אלא מגזל שבידו וכדגרסינן בירושלמי עלה דהיא דמכרן וקדש בדמיהן ר' חגי בשם ר' זעירא בשאין דמיהן [כלומר לפי שאין זה דמיהן שאין תופסין דמיהן] א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזלה כלומר היא מקודשת במעות אלו לפי שאינן דמי ערלה וכלאי כרם דהא אינן תופסין דמיהן וגזל בעלמא הן ביד המוכר ומה שהקשה רש"י ז"ל שא"כ מצינו דמים לחמץ בפסח לא קשיא דודאי אין לאיסורי הנאה דמים כלל שהרי אין לו בהן כלום ואינו יכול למכרן הילכך האוכל אותם אינו מזיק לו כלום דהא עומדין לישרף הם אלא שאם מכרן הוא מותר בדמיהן וכטעם הירושלמי וכ"כ הר"מ במז"ל שהדמים מותרין: גרסי' תו בגמ' (דף ו.) הנותן לשכנתו. כלומר אשת עם הארץ: עיסה לאפות וקדרה לבשל אינו חושש לשאור ותבלין שבה לא משום שביעית ולא משום מעשר. כלומר שאם מסר לה שאור ותבלין אינו חושש שמא החליפה ונהנה מצלה שאין מתוקנין שאע"פ שחשודה לאכול דבר שאינו מתוקן אינה חשודה להחליף: בד"א בשאמר לה עשי לי משלי אבל אם אמר לה עשי לי משליכי חושש לשאור ותבלין שבה משום שביעית ומשום מעשר. ומפרשינן בגמרא דאע"ג דהכא תערובת דמאי הוא דהיינו שאור ותבלין שהן מעורבין בעיסה זו ותערובת דמאי שרי שהרי לא גזרו עליו חכמים אלא בעיניה אפ"ה כיון דאמר לה משליכי כמאן דעריב איהו בידים דמי. שהרי על פיו עשתה ונעשית שלוחו. ומכאן למד הרשב"א ז"ל שאסור לומר לתגר עובד כוכבים שיעשה לו מרקחת או לפלטר לעשות לו פת דטעמא דשרי ליקח מהן מרקחת ופת היינו משום דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן כדמוכח בע"ז (דף לח:) והוי נותן טעם לפגם ובדיעבד שרי אבל כשאומר להם לעשות לכתחלה הרי הוא כמבשל [בכליהם] לכתחלה ואסור כדאמרינן הכא דכיון דאמר לה עשי לי משליכי כמאן דערב בידים דמי. וכתב שאפשר שעל זה נהגו היתר בדורות הללו בכך לפי שכיון שהן אומנין והכל לוקחין מהם מיחדים כלים לאומנותם כדי שלא תפגם מלאכתם בחליפת כליהן. ומדאמרינן דבזמן דאמר לה עשי לי משלי אינו חושש לא משום שביעית ולא משום מעשר שמעינן מינה שמותר להפקיד גבינה של ישראל וכיוצא בה אצל מי שהוא חשוד לאכול של עובד כוכבים דנהי דלהוא איסורא חשיד לא חשיד לחלופי ומיהו מוכח בגמ' [דף ו.] דאצל חמותו או אצל פונדקית שהוא סומך עליה ורוצה בתקנתו חיישינן לחלופי שאע"פ שאינה חשודה להחליף לתועלת עצמה איכא למיחש שמתוך שהיא רוצה בתקנתו תחליף כלומר שיתקלקל לה משל מפקיד ולא סבירא לה דבכי האי גוונא איכא איסורא שהרי לטובה מתכוונת אבל אצל אדם אחר שאינו רוצה בתקנתו של מפקיד מפקידים אצלו שאע"פ שהוא חשוד לאותו דבר לא חשיד לחלופי. ומכאן נראה שמותר לתת לחייטים ישראלים החשודים לתפור בחוטי פשתן חוטי קנבוס דלחלופי לא חיישינן. אע"פ שהרשב"א ז"ל מפקפק בדבר ואומר שאע"פ שמצד החוט בעצמו אינן חשודין להחליף שמא מתוך שתפירת הפשתן קלה אצלן הן מחליפין ולא מחוור דמ"מ מאיזה צד שיהו מחליפין גזל הוא בידם ועל הגזל לא נחשדו. מיהו בחשודין על הגזל ובדבר ברור שאין מפקידין אצלן דכ"ש שהן חשודין להחליף כדאמרי' בגמ' [דף ו:] השתא מגזל גזלה חלופי מיבעיא אלא שאפשר לי לדון להלכה ולומר דכל שהוא אומן בין עובד כוכבים בין ישראל שרי מדאמרי' בפרק התכלת (דף מב:) גבי ציצית דנקחים מן המומחה ולא חיישינן לקלא אילן: אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה וכו' ואלו הן הלכות שחיטה. שהייה שמפסיק בשחיטתו כדי שחיטת בהמה אחרת עד שלא גמר אותה ואח"כ גומרה: דרסה. ששחט בלא הולכה והבאה: חלדה. שמטמן הסכין כששחט ולשון חלדה מלשון חולדה הנכנסת בעיקרי הבתים בחורים: הגרמה. ששחט למעלה ממקום שחיטה: ועיקור. פרש"י ז"ל דעיקור היינו פסוקת הגרגרת והכינן לה במתני' דהשוחט (דף לב.) תנן שחט הושט ופסק את הגרגרת ר' ישבב אומר נבלה ר"ע אומר טרפה. ולא מחוור מדאמרינן לקמן בגמ' בפרקין [דף כ.] תני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף ואם איתא דעיקור היינו פסוקת הגרגרת בעוף ודאי איתא כדתנן בהדיא (דף נו.) ואלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ועוד דאם איתא דשמואל מיירי במידי דמטרפי סימנין ליתני נמי נקובת הושט לפיכך פי' הרמב"ן ז"ל [וכן בה"ג] דעיקור סימנין היינו שנתדלדלו כולן או רובן בדבר שאין עושה אותה טרפה כדאיתא בפ' אלו טרפות (דף מג:) והלכה למשה מסיני שאם אירע לו כן בשעת שחיטה משהתחיל [בסימנים שהא] נבלה לפי שכיון שנשמטה באותה שעה אי אפשר שתשחט בהכשר שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנין והיינו דהוה ס"ל לרמי בר יחזקאל שאין עיקור סימנין לעוף לומר שדבר זה אינו בעוף כלל ואינו לא טרפה ולא נבלה ומאי דאמרי' לקמן [דף ט.] בסמוך מאי קמ"ל כולהו תנינהו פי' רב שמעון בעל הלכות ז"ל דעיקור נפקא לן מדתנן (דף פה.) הנוחר והמעקר פטור מלכסות ואילו השוחט את הטרפה חייב לכסות דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה כדאיתא לקמן [דף פה.] אלמא עיקור לאו שחיטה היא כלל: מאי קמ"ל כולהו תנינהו. במתני' בהדיא לקמן ועיקור כדפרישית: זימנין דשהי ודריס ולא ידע. כתבו בתוס' שאפילו שאלוהו לאחר שהודיעוהו הלכות שחיטה שהיה או דרסה ואמר ברי לי שלא שהיתי ושלא דרסתי אין סומכין עליו חוששין שמתוך שלא היה מקפיד לא הרגיש ולא ידע: הטבח צריך שיבדוק בסימנין לאחר שחיטה. אם נשחטו כראוי ומדברי בעל הלכות ז"ל נראה שצריך לבדוק גם כן אם שחט בסימנין עקורים ולא הודו לו דבהמה בחייה לאו בחזקת שנעקרו סימניה קיימא: לא בדק. בסימנין אחר שחיטתו מאי: טריפה. כטרפה שחוטה שאינה מטמאה כדאמרינן בהעור והרוטב (דף קכח:) וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה והך נמי אסורה באכילה אבל אינה מטמאה במשא דבהמה בחייה בחזקת איסור אכילה *קיימא ולא קיימא בחזקת טומאה הילכך כשלא בדק בסימנים מוקמינן לה אחזקה קמייתא ואסורה באכילה: נבלה ומטמאה במשא. דבהמה בחייה בחזקת שאינה שחוטה עומדת וכיון דבחזקת שאינה שחוטה מחזיקינן לה והשתא מתה מטמאה במשא: דאמר רב הונא בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת. שהרי אסורה משום אבר מן החי: נשחטה הרי היא בחזקת היתר. אע"פ שנולד בה ספק טרפות כל שיש לתלותו לאחר שחיטה מוקמינן לה בחזקת היתר דסתם בהמות אינן טרפות ותלי' בלאחר שחיטה וכשרה. ומהאי טעמא הוא דלא מצרכינן למבדק בשמונה עשר טרפות אלא בסרכות הריאה מתוך שהן מצויות ומיהו בדליתא קמן מוקמינן לה בחזקת היתר ומכשירינן לה ולפנינו נאריך בזה

בס"ד

רש"י

בתלמודא: שחיטת עובד כוכבים. אפילו שחט כהלכתו ואפילו אחרים רואין אותו נבילה: גמ' מאי קמ"ל כולהו תנינהו. שהייה תנן בהשוחט אם שהה כדי שחיטת בהמה אחרת היינו שהייה. שחט והתיז את הראש בבת אחת שלא הוליך ולא הביא היינו דרסה. שחט את הושט ופסק את הגרגרת היינו עיקור או שהחליד הסכין תחת הסימן השני ופסקו היינו חלדה כחולדה זו הנכנסת לחורים. השוחט מתוך הטבעת הוי הגרמה והתם מפרש (א) ללשון הגרמה שמכריע ידו לצאת חוץ למקום הכשר שחיטה וכיון דאינו בקי בהן פסיקא דאסור לאכול משחיטתו: והוא לא ידע. אינו יודע שאסור לעשות כן ומאכילה לנו: טריפה. ואינה מטמאה כדאמרינן בהעור והרוטב וכי ימות מן הבהמה מקצת בהמה מטמאה ומקצת בהמה אינה מטמאה ואיזו זו טרפה שנשחטה: נבילה. דלאו בחזקת שחוטה מוקמינן לה: בחזקת איסור. שהיתה אסורה משום אבר מן החי לכך אם נולד ספק בשחיטה ובאתה להעמידה על חזקתה שהיתה בתחלה נמצאת שהבהמה זו אסורה כי בחזקת איסור היתה תחלה ומספק באתה להתירה ולומר שמא כראוי נשחטה אל תתיר אותה מספק עד שיודע לך שנשחטה כראוי: אבל אם נשחטה הרי היא בחזקת היתר. דרוב בהמות שנשחטו הרי

שלטי הגבורים

א ואפי' ראו אחרים ששחטו יפה ופי' ר"י הטעם משום דכתיב וזבחת ואכלת אותו שהוא בר זביחה אכול מזבחו והרמב"ם פי' משום דכתיב וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור וכתב הרא"ש ואינם דברים של טעם שהתורה אסרה שיקרא לך שלא שאכל מזבחו ממה שזבח בתוך ביתו:

ב סמ"ג בי' ס"ג כתב בשם ר"ת וכן האשר"י ומרדכי והר"ן דאם יודע עיקרי הדינים אפי' אינו יודע הדקדוק שלהן ואם יסתפק ישאל להכם דשחיטתו כשרה והגהות אשר"י בשם ר"י ומהרי"ם כתבו צריך שידע כל דקדוקי ההלכות ובספקות טועין ואם לאו אסור לאכול משחיטתו:

לשון ריא"ז

מי שהיה ידוע לנו שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו בין הוא בין אחרים ואפי' ראינוהו פעמים רבים ששחט בפנינו כראוי הואיל ואינו יודע שאין השחיטה פעמים מקלקל שחיטתו ואינו מכיר בדבר ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור. משפטי הלכות אלו ושיעוריהן וביאוריהן יתבארו לפנינו. ונראה בעיני שאם יודע הטבח הלכות אלו שכתבנו אע"פ שאינו בקי כ"כ בדקדוקיהן ובשיעוריהן מותר לאכול משחיטתו שאם יבא ספק לידו הוא שואל לחכם ממני. כמבואר בקונטרס הראיות:

ג הר"ן הביא דעת בעל הלכות שמצריך לבדוק גם אם נשמטו הסימנין ובאר הפוסקים הסכימו דא"צ לבדוק אם נעקרו הסימנין או נקבו דבהא סמכינן ארובא כמו א"ם טרפות:

לשון ריא"ז

אם לא בדק הסכין לאחר שחיטה ושבר בה עצמות תולין הפגם בשבירת העצמות ואין מספקין השחיטה בסכין פגומה הואיל והיתה הסכין בדוקה קודם שחיטה נאבדה הסכין ולא נבדקה אחר השחיטה כלל אין חוששין שמא פגומה היתה אלא הרי היא בחזקת בדוקה הואיל ונבדקה קודם שחיטה:

ד לפירש"י הבהמה כשרה נ"ש אם הבהמה גדולה או קטנה דכיון דנשחטה בחזקת היתר עומדת והמרדכי שם הביא כמה דעות דפליגי עליה ועבדי הלכה למעשה לאיסור. ור"פ כתב דהסומך על רש"י בגדיים וטלאים קטנים דלא שכיחי בהו טרישות לא הפסיד והר"ן האריך בזה:

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' יח וכה:

דף יג. דף יג: [דף רנה ע"ב] דף ט. [דף רנו ע"א]

עי' בנדרים דף מז. בר"ן בד"ה בעי רמי בר אבא כו' ועמוד ב' שם בד"ה ת"ש המקדש בערלה ע"ש (ג"א)

עי' בתוס' בפ' אין לדין (דף כה. ד"ה בחזקת) (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) והתם מפרש לה ואזיל ולשון הגרמה כצ"ל: (ב) נ"ב שחט: (ג) אותו כצ"ל:

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ד סי' כה:
ב מיי' פי"א מהל' רוצח ושמירת נפש סמג עשין סט טוש"ד סי' קיז:
ג מיי' פרק יז מהל' מאכלות אסורות הל' ז סמג לאוין קלח טוש"ע י"ד סי' י':

בס"ד: מנקר. טוקב: שמא במקום נקב. של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות: גרסי' בגמרא (דף ח.) אמר רבי זירא ליבן סכין. כלומר באור ושחט בה שחיטתו כשרה דחידודה קודם ללבונה. כלומר דלא אמרינן טריפה היא זאת ולא שחיטה לפי שחדודה מקדים וממהר לחתוך קודם שיכוו הסימנים מן האור: ומקשינן והא איכא לדדין. כלומר דנהי דחדודה קודם וחותך מכל מקום לדדי הסכין שורפין את הסימנין ומיטרפה בהכי דושט נקובתו במשהו וטריפה הרי היא כנקב: ומפרקינן דבית השחיטה מרווח רווח. ואין לדדי הסכין שורפין את הסימנין. ומהא שמעינן שאם

נר מצוה

במה נשחטה ומטמאה במשא כנבלה ואם נתברר לך שנשחטה שחיטה כשרה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה [א]ואפי' בא זאב ונטל את בני מעיה והחזירן כשהן מנוקבין לא חיישינן שמא במקום נקב נקב אלא הרי היא בחזקת היתר ואין מטריפין בזה הנקב וכן הלכה וה"מ באיסורא אבל [ב]בסכנתא כגון שראה צפור מנקר בתאנה ועכבר מנקר באבטיח *חיישינן שמא במקום נקב נקב ואסור משום סכנת נפשות: *איתמר [ג]השוחט בסכין של [א] עובדי כוכבים רב אמר קולף רבה בר בר חנה אמר מדיח והלכתא מדיח ולקולא ואיכא מאן דפסק

תרפד
תרפה
תרפו

רש"י

הרי הן בחזקת כשרות: לא חיישינן שמא במקום נקב. שהיה בו מתחלה איתרמי ליה הפתא שהכלים בו שיניו דניקבו הדקין משמנה עשר טריפות הן: שראה צפור מנקר. לשון נוקב: חיישינן שמא במקום נקב. של הנחש נקב ואסור: קולף. בית השחיטה מפני שבלע שמנונית איסור שעל הסכין: מדיח. במים את בית השחיטה וקאמר בגמ' לימא בהא קמיפלגי מר סבר בית השחיטה רותח ומר סבר בית השחיטה צונן כלומר אין חום בית השחיטה חזק לבלוע ומיהו הדחה בעי שהרי נתקנח בו שמנונית ואע"פ שלא נבלע בבשר הרי הוא בדפנות בית השחיטה שאי אפשר לדופני הסכין בלא שמנונית וקאמר דכולי עלמא בית השחיטה רותח למ"ד קולף שפיר למ"ד מדיח איידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי איכא דאמרי דכ"ע בית השחיטה צונן מ"ד מדיח שפיר מ"ד קולף אגב דוחקא דסכינא

נכוה הושט או ניקב כנגד מה שנשחט ממנו קודם גמר שחיטה שנאסרת בכך דאם לא כן מאי קא מקשינן והא איכא לדדין והרי אינן נכוין אלא כנגד מה שנשחט אלא ש"מ כדכתיבנא. והא דרבי זירא לא כתבה הרב אלפסי ז"ל בהלכות משמע דסבירא ליה דלא קיימא לן כוותיה מדאמרינן לקמן בפרקין [דף יז:] לריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא רב יימר אומר אבשרא ואטופרא לריכה ואתלת רוחתא לא לריכה מדרבי זירא דבית שחיטה מרווח רווח אלמא דאם איתא לדרבי זירא איתא נמי לרב יימר ומדלא קי"ל כרב יימר דהא אסיקנא דלריכה בדיקה נמי אתלת רוחתא שמע מינה דליתא לרבי זירא ואע"פ שאפשר לחלוק ולומר דלא דמי דאע"ג דבית השחיטה מרווח רווח עד שאין הסימנין נכווין מחמת חום הסכין אפשר דלא רווח כל כך שלא תהא מורשא של

שמספסף אותו בבשר בדוחק בלע וכיון דלא איפסק' הלכתא ואיסורא דאורייתא אזלינן לחומרא דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ומ"מ לכתחלה לא ישחוט דהא השוחט

סכין שולאה ומתפשטת חוץ לסכין נאחזת בלידי בית השחיטה וקורעתן אע"פ שכותלי בית השחיטה מתרחקין לכאן ולכאן אלא אילו היה הדבר כן היו אומרים בפירוש בגמרא דלא דמיא (אבל) [וכן] הר"מ במז"ל פסק *[דלא] כרבי זירא בפ"א מהלכות שחיטה והראב"ד ז"ל תירץ דע"כ לא קאמר רבי זירא אלא בדיעבד אבל לכתחלה לא ומשום הכי אסיקנא דלכתחלה לריכה בדיקה אתלת רוחתא ורב יימר הוא שהיה לומד לכתחלה מדיעבד דרבי זירא ואנן לא סבירא לן כוותיה: גרסי' תו בגמ' [דף ח.] אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה סכין של עבודת כוכבים כלומר שנשתמש בה לקרבנות עבודת כוכבים אסורה בהנאה כדאמרינן במס' עבודה זרה (דף נא:) אבד תאבדון את כל המקומות בכלים שנשתמשו בהם לעבודת כוכבים הכתוב מדבר: מותר לשחוט בה דמקלקל הוא. כלומר שאין זה הנאה שבחייה מרובים דמיה מלאחר שחיטה שבחייה היא מיוחדת לשלשה דברים לגדל ולדות ולחרישה ולאכילה: ואסור לחתוך בה בשר. דמתקן הוא דכיון דשחטה להכי קיימא: אמר רבא פעמים שהשוחט אסור במסוכנת. דבכה"ג הוי מתקן והוי הנאה שאם לא ישחוט תמות: ופעמים שמחתך מותר באטמי דקיימן לקורבנא. כגון נתחים טובים ירך וכתף שהיה מקיימן לדורון לאדם חשוב דבכה"ג כי חתיך להו הוי מקלקל: ומקשינן ותיפוק ליה משום שמנונית דאיסורא. כלומר דאע"ג דמקלקל הוא אסור לחתוך בה משום שמנונית דאיסורא דנבלות שנבלע בסכין: ומפרקינן כגון שליבנה באור דמשום שמנונית ליכא. ומקשו הכא סיכי אמרינן מותר לשחוט בה מקלקל הוא והא אמרינן בפסח שני בסוף פרק אלו דברים (דף עג.) השוחט בשבת חטאת בחוץ לעבודת כוכבים חייב שלש חטאות ופרכינן מאי תקן תקן להוליאה מידי אבר מן החי אלמא שוחט מתקן הוא והכא חשבינן ליה מקלקל. איכא למימר לא דמי דגבי שבת במלאכת מחשבת תליא מילתא וכיון דאיתעבידא מחשבתו ובמה שחשב איכא תיקון קלא חייב אבל לגבי עבודת כוכבים בהנאה תליא מילתא וכיון שהפסדו מרובה משכרו אינו נהנה וכדאמרינן בעבודה זרה (דף מח:) מה שמשביח (בדמיה) [בנכיה] פוגם בלל: ב ודאמרינן אסור לחתוך בה בשר מתקן הוא ה"ה דאפי' חתך *ממנו אסור דהא מתהני *מע"ז אלא משום דאמרינן ברישא מותר לשחוט דעדיפא ליה לאשמעינן כחא דהתירא בלכתחלה נקט סיפא נמי ליסנא דלכתחלה ומיהו בהולכת הנאה ליס המלח סגי דקי"ל כרבי אליעזר דאמר בפרק כל הצלמים (דף מט:) גבי אשרה אפה בו את הפת יוליך הנאה לים המלח ואיפסקא התם בגמרא הלכתא כוותיה. ואיכא למידק אמתניתין דמדאמרינן הכא כגון שליבנה באור משמע דסכין אסורה בעיא ליבון והכי נמי משמע בתוספתא דעבודת כוכבים דגרסינן התם הסכינין והשפודין והאסכלאות מלבנן באור והן טהורין ואילו בפרק כל שעה (דף ל:) משמע דבהגעלה בעלמא סגי להו וכדגרסינן התם והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון תירץ ר"ת ז"ל דהכא בסכינים גדולים שדרך בני אדם להשתמש בהם לפעמים ע"י האור כעין שפודין ומש"ה בעו ליבון שכל שתשמישו ע"י האור אינו יוצא מידי דפיו אלא ע"י האור ובפרק כל שעה מיירי בסכינין קטנים שאין משתמשין בהן באור והכי משמע בירושלמי דגרסי' התם ר' בא בשם רב יהודה הדא דתימא בסכין קטנה אבל בסכין גדולה צריכה ליבון והליבון צריך שיהו נילולות ניתזין ממנה אבל רש"י ז"ל כתב בתשובה דלא שנא גדולה ולא שנא קטנה בהגעלה סגי לה ובודאי דהכי משמע דהא ההיא תוספתא דעבודת כוכבים מייתינא לה בסוף מכילתין דעבודה זרה [דף עה:] ולא הזכירו בה סכינין כלל משמע דלדידן ההיא ברייתא משבשתא היא ולית בה סכינין ועוד דאם איתא דסכין גדולה צריכה ליבון כי אמרינן בפרק כל שעה [דף ל:] מטייל קתייהו בטינא ופרזלייהו בנורא ובתר הכי פסקינן התם והלכתא אידי ואידי ברותחין ובכלי ראשון הוי לן לפרושי ולמימר דבגדולה צריכה ליבון אלא ודאי מדפסקינן סתמא שמע מינה דאפילו גדולה בהגעלה סגי להו והא דאמרינן הכא כגון שליבנה באור לרווחא דמילתא קאמרינן הכי שלא נלמד על דיני ההגעלות באו כאן ולפיכך תפס לו דרך קצרה לומר שטיהר אותה טהרה גמורה: איתמר השוחט בסכין של עובדי כוכבים רב אמר קולף. כלומר קולף בית השחיטה מפני שבלעה שמנונית הסכין: רבה בר בר חנה אמר מדיח. מדיח את בית השחיטה במים ומקשו הכא לרב למה קולף דהא קי"ל דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן וכדמוכח בעבודת כוכבים (דף לח:) מדשרינן שמן וכוספן של עובדי כוכבים וכיון שכן הוה ליה נותן טעם לפגם וקי"ל כמאן דאמר (שם סח:) מותר תירלו בזה דאע"ג דסתם כליהן של עובדי כוכבים אינן בני יומן הני מילי בשאר כלים אבל סכין מתוך שתשמישו תדיר חוששין לבן יומו ואין זו סברא מחוורת וכמו שכתבתי בפרק אין מעמידין בס"ד. אלא היינו טעמא דסכין מפני שדרכו להשתמש בו בלא הדחה חיישינן לשמנונית שטוח על פניו וכי אמרינן דכלי שאינו בן יומו הוי נותן טעם לפגם היינו דוקא באיסור הבלוע לפי שהוא כפגם בדפני הכלי אבל איסור שהוא בעין אפילו אינו בן יומו ודאי לא פגים ותדע לך דסכין חוששין לו למה שטוח על פניו מדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיא:) לגון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח אלמא חוששין לממשות של בשר שעל פני הסכין (א) דאי לא הוה ליה נותן טעם בר נותן טעם דשרי למיכליה בכותחא וכמו שאמרו שם דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח ואם תאמר והא אמרינן בפרק אין מעמידין (דף לט.) גבי חלתית דאיסוריה משום דמפסקי ליה בסכינא דאגמאי ואע"ג דאמר מר נותן טעם לפגם מותר חורפא דחלתיתא מחליא ליה אלמא אי לאו חורפא דחלתיתא איסורו של סכין של עובדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא. תירץ הרב רבי יונה ז"ל דהתם מיירי בחנוני שדרכו לקנח כליו כדי לעשות מלאכתו בנקיות הילכך אי לאו חורפא דחלתיתא סגי שהרי אין איסור נשאר על פניו ומה שבלוע בו הוי נותן טעם לפגם ושרי. *ואחרים פירשו שכשאמרו כאן קולף. בסכין שהוא בן יומו בידוע אלא שלא פירשו משום דלמ"ד נותן טעם לפגם אסור אפילו אינו בן יומו ולפיכך (א) *תירלו הדבר סתם. מיהו לדידן דקי"ל נ"ט לפגם מותר לא מלרכינן קליפה אלא בסכין שהוא בן יומו בידוע: ומקשו תו הכא לרבה בר בר חנה דאמר מדיח תיפוק ליה דבלאו הכי נמי הדחה בעי דהא לריך הוא להדיחו מידי דמו וכדאמרינן בפרק כל הבשר (דף קיג.) אמר שמואל אין הבשר יולא מידי דמו אא"כ מולחו יפה ומדיחו יפה יפה ואיתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתני' תנא מדיח ומולה ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא. יש מי שתירץ דהתם לקדרה מיירי אבל לגלי לא בעי הדחה ואתא רבה בר בר חנה למימר דמשום גיעולו של סכין זה לריך הדחה אפי' לגלי אבל (הרמב"ן) [הרשב"א] ז"ל כתב דמסתברא דאפילו לגלי נמי אמרו דבעי הדחה לפי שדם שעל פני הבשר אינו הולך ע"י האש אדרבה נקרש הוא ומתיבש ונשאר על הבשר והרב ר' יונה ז"ל תירץ דאי משום דם בשפשוף במים עד שילחו המים בלא מרחה דם סגי אבל השתא משום שמנונית הסכין של איסור בעיא שפשוף גדול

כ"ה בנוסחאות המיימוני וכן הביאו הלבו"ש

דף ט:
דף ח:

נ"ל כס והאבו"י לא פס"ג כן ע"ש

הגהות הב"ח
(א) אחרו כנ"ל:
(ב) תו' ג:

ו פי' התוס' ס"א כמתו

א כתב הרא"ש ומיירי בידוע שהוא בן יומו אבל אם אין ידוע לא כפי קליפה דסתם כליס של עובדי כוכבים אינן בני יומן אבל לכתחלה לא ישחוט בסכין של עובדי כוכבים על סמך שיקלוף או ידיח דויגגין דמבתלי ולא קליף וכן פסק ר"מ שלכה כרב דאמר קולף ומכאן היה מגריך ריב"ס לאחר שנקרו והסכו החלב לאור ולקלוף בכל המקומות שחתך בסכין דאע"ג דלונן הוא אגב דוחקא דסכינא בלע ואין ראיה מכאן דבית השחיטה חם קצת ובהא אמרי' אגב דוחקא דסכינא בלע אבל בלונן גמור לא:
שייך לפירוש פר"ן
ב כתב הרא"ש ז"ל יראה דאסור לחתוך בה בשר לכתחלה ולא שיאסר הבשר משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם שהוא נהנה מעבודת כוכבים ולא דמי לנטל הימנה עלים והסיק בו תנור חדש שאסור התנור או אפה בו את הפת בתנור ישן שהפת אסורה ונטל הימנה כרכר וארג בו הבגד דאסור הבגד כאלו נעשה באיסורא אבל הכא בשביל התיכה שבבשר בסכין של עבודת כוכבים לא נעשה כל הבשר באיסור. [תדע לך מדפריך ותיפוק ליה משום שמנונית ואי ס"ד דנאסר כל הבשר א"כ מאי פריך ותיפוק ליה משום שמנונית הא אתא לאשמעינן שנאסר כל הבשר] ואי משום שמנונית לא נאסר אלא מקום החתך ומיהו נ"ע במסוכנת אם ראוי לדמותה להיסק תנור חדש ולאפיית הפת ולאריגת הבגד דשמא היתה מתה אם לא שחטה ויש כאן הנאה מרובה או דלמא כיון שבבר גדלה הבהמה ואינה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"י שחיטה אע"ג שנהנה הרבה בשחיטה ע"י איסורי שנאה לא אסרו חכמים הנאתם בדיעבד וכן מסתבר והכריע זה בראיות ע"ש:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וזהו לשון ראשון של רש"י ז"ל בפ' כל הבשר אבל לשון אחרון של רש"י איכא למימר חורפא דלנון מחליא ומשויא לשבח כדאמרי' גבי חלתית ואפי' מקונחת יפה ואינה בת יומא וצ"ע בתוס':

המאור הגדול

[דף ח ע"א] ליבן סכין ושחט בה. לא הזכירה הרי"ף ז"ל ומדאשכחן ליה לרב אשי דהוא בתרא דאמר צריכה בדיקה אבשרא ואטופרא ואתלת רוחתא דאלמא לא ס"ל דשמואל דאמר בית השחיטה מרווח רווח שמעינן מיניה דליתא דשמואל: והא דאמר ר"נ סכין של עבודת כוכבים מותר לשחוט בה וכו' גם זו לא הזכירה הרי"ף ז"ל וזה קל באיסורי עבודת כוכבים מאיסורי שבת לפי שאסרה תורה בהם מלאכת מחשבת כלומר במחשבה תיקון כל דהו הוי מלאכה (ג) זו לפיכך השוחט בשבת חייב כל היכא דלא הוי מקלקל גמור בתיקון כל דהו כדאמרי' בהשוחט הפאת בחוץ לעבודת כוכבים מה תיקן תיקן להוציא מידי אבר מן החי ובאיסורי עבודת כוכבים כל היכא דלא הוי מתקן גמור כגון שוחט את המסוכנת מותר:
[דף ח ע"ב] והשוחט בסכין של עובדי כוכבים פסק בה ה"ר שלמה ז"ל כרב דאמר קולף ואע"ג דאיפסיקא הלכתא בסכין טרפה כמ"ד אפי' בצונן שאני התם דלא אשתמשו ביה באיסורא אלא לצורך שעה אבל סכין של עובדי כוכבים שהוקבע תשמישה באיסור חמור הוא כרב דאמר קולף נקיטינן אבל לבליעת דם בסכין לא חיישינן שהסכין קשה ואין הדם נבלע בו לפי שעה אלא השמנונית היא שנבלעת ברך ובקשה אלו דברי ה"ר שלמה ז"ל ונראה מדבריו של הרב שזה שאמרו בגמ' בסכין טרפה לטהרו טהרת גמורה נאמרו הדברים ואנו לא כך אנו סוברין אלא נראה לנו שהדברים אמורים בבא לשחוט בסכין ששחט בה טריפה הלכך אין לחוש לדם שע"ג הסכין שאינו חמור מדם הבהמה עצמה היוצא מבית שחיטתה וסוף הבשר הוא שיוציאנו מידי דמו במליחה והדחה הלכך אין לחוש לדם שעל גבי הסכין בבא לשחוט בה ולענין טהרת הסכין אנו עתידין להוסיף ביאור בפ' כל הבשר:

[דף ט ע"ב] אמר רב אשי ת"ש צלוחית שהניחה מכוסה וכו' כתב ה"ר שלמה ז"ל טמא שהניחה מגולה ובא ומצאה מכוסה אבל הניחה מגולה ובא ומצאה כמות שהניחה לא טומאה איכא ולא פיסול איכא. ואילו ספק מים מגולין אסורין גרסי' ואנן לא אשכחן לה להא גירסא בשום ספר בעולם ודוקיא דדייק הרב ז"ל לא נהירא טובא דאיכא למימר היא גופא קמ"ל שדרכן של שרצים לגלות ואין דרכן לכסות ואכתי לא שמעינן מינה היכא חמירא סכנתא מאיסורא ודוקיא דרב אשי מהיכא וג"ל דוקיא דרב אשי מפשטא דמתניתא דקתני שאני אומר אדם טמא נכנס לשם וכסהו ודכותה אמרי' בקרדום שאבד בבית הבית טמא שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ונטלו כדאיתא בפסחים בפ"א ובמס' נדה בפ"א תניא ככר נתונה ע"ג הדף ומדף טמא נתון תחתיה אע"פ שאם נפלה א"א לה אא"כ נגעה טהורה שאני אומר אדם טהור נכנס לשם ונטלה ואיכא דקשיא ליה מ"ש בככר דתלינן באדם טהור ובקרדום ובצלוחית תלינן באדם טמא ואנו רגילין לומר בפירוק קושיא זו הכל לפי מה שהוא תולין בו בככר שהיא טהורה ומדף טמא נתון תחתיה אנו אומרים אדם טהור סלקה כדי שלא תפול על המדף ויטמאנה שאילו היה אדם טמא עושה כן לא הועיל כלום שהרי טמא את הככר ולא נהנה בו כלום ונמצא שלא הועילו מעשיו כלום ובקרדום שאבד בבית אני אומר לצורך תשמישו גנבו מי שלקחו ושמא אדם טמא היה ומ"מ הועילו מעשיו לחנאתו וכן בצלוחית של מי חטאת אני אומר שמא אדם טמא מצא אותה מגולה וחשש לספנת מים מגולים גכסה אותה ולא חשש לטומאתו שטמא את מי החטאת שכתוב בהן למשמרת מפני שהסכנה חמורה מן האיסור:

נר מצוה

רש"י

דפסק כרב לחומרא °סכין ששחט בה טריפה
פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מדיחה
בחמין וחד אמר מדיחה בצונן והלכתא מדיחה
אפילו בצונן ואי איכא בליתא דפרסא לא צריך
אלא מכפרה בבליתא דפרסא תיכף ששחט בה
בהמה או עוף ואינה צריכה הדחה: אמר רב יהודה
אמר רב הטבח צריך *שיהיו לו ג' סכינין אחת
ששוחט בה ואחת שמחתך בה בשר ואחת
שמחתך בה חלבים ונתקן ליה חדא ונחתוך בה
בשר ואח"כ נחתוך בה חלבים גזרה שמא יחתוך
חלבים ואח"כ בשר ואמר רב יהודה אמר רב הטבח
צריך שיהיו לו שני כלים של מים אחד שמדיח
בו בשר ואחד שמדיח בו חלבים ונתקן ליה חד
ונדיח בו בשר ואחר כך נדיח בו חלבים גזרה
שמא ידיח חלבים ואח"כ ידיח בשר אמר אמימר
משמיה דרבא לא ליסחוף איניש כפלי עילוי
בישרא דאית ביה תרבא ובלע בישרא אי הכי כי
תריצי נמי דאית תרבא ובלע בישרא קרמא
פסיק מתתאי אי הכי *מעילאי נמי איכא קרמא
איכא וקליש ואיידי דממשמש ביה ידא דטבחא
°מיפתח: אמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם
צריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה ומילה
ורב חננא בר שלמיה משמיה דרב אמר אף
קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואידך הני
שכיחן והני לא שכיחן: *איתמר השוחט בסכין
ונמצאת פגומה אמר רב הונא אפי' שיבר בה
עצמות כל היום כולו פסולה חיישינן שמא בעור
נפגמה ורב חסדא אמר כשרה אימר בעצם
המפרקת

הגהות הב"ח

הגהות יאיר

המאור הגדול

רישותא בסכין הוא דאיתיליד ולא בבהמה וסכין היה בחזקת בדוק ממשיכים חזקתו ותולין להקל דלאחר שחיטה נפגם: והלכתא כוותיה דרב הונא בשלא שבר בה עצמות. דכיון דבהמה בחייה בחזקת איסור היא עומדת ואיתיליד רישותא בסכין הרי היא בחזקת איסור דכמאן דאיתיליד ריעותא בבהמה דמי: והלכתא כרב חסדא בששבר בה עצמות. דבכה"ג כי נמצאת פגומה לאו ריעותא היא כלל דעצם ודאי פוגם הילכך צריכה בדיקה וכו' כדכתוב בהלכות: ומדפסקינן כרב חסדא בששבר בה עצמות שמעינן מינה שאם נאבד הסכין ולא נבדק לאחר שחיטה דכשרה דכיון דאפילו בנמצאת פגומה מכשירין לה בששבר בה עצמות משום דס"ל דכה"ג לא מקריא ריעותא כ"ש בנאבד דליכא ריעותא כלל ומיהו (א) כל היכא דאיתיה לסכין קמן בדקינן ליה וכמו שאמרו הגאונים ז"ל במי ששחט ואין ידוע מה טיבו דאע"ג דקי"ל [דף ג:] רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אפ"ה כל היכא דאיתיה קמן כיון דאיכא למיקם עליה דמלתא בדקינן ליה. ובבדיקת סכין נמי דכותה אבל שבר בה עצמות או נמי נאבד דליכא למיקם עליה מעמידין אותו בחזקת בדוק ושחיטתו כשרה וכן כתב הר"ס במו"ל בפרק לאתון מהלכות שחיטה ואיכא מאן דאמר דכיון דפסקינן הלכתא כרב חסדא בששבר בה עצמות ה"ה בשנגע ודאי בעצם דמפרקת דכששבר בה עצמות (ודאי) דמי ואמרינן בעצם דמפרקת ודאי פגים (א) ואיכא בהא מילתא קולא וחומרא. קולא שאם שחט בהמה אחת בלבד ונגע בודאי בעצם דמפרקת ונמצאת הסכין פגומה שחיטתו כשרה דכששבר בה עצמות דמי וליכא ריעותא בפנימה כלל היינו קולא. וחומרא שאם שחט בהמות הרבה ונגע בעצם דמפרקת דקמייתא ואח"כ נאבד הסכין או ששבר בה עצמות כולן אסורות חוץ מן הראשונה דכיון דאמרי' דנגיעה בעצם דמפרקת כששבר בה עצמות דמי והוי פגומה דנוכי נגע בעצם דמפרקת דקמייתא אזלא לה חזקת בדיקתו של סכין ובסכין פגומה קא שחיט. ומסתברא דליכא למסמך אהאי מילתא לקולא דכיון שלא נפסקה הלכה כרב חסדא אלא בששבר אין להקל בכך אא"כ שבר העצם לגמרי אבל בנגיעה לא וכן דעת הרמב"ן ז"ל ואחרים מחמירין עוד לומר דאפילו שבר עצם דמפרקת ממש שחיטתו פסולה ולא דמי לשבר בה עצמות משום דעצם דמפרקת רך הוא ועוד שאפילו שאר עצמות אם שבר אותן כעין עצם דמפרקת לא תלינן בהו דדוקא שבר אמרינן אבל חתך דרך הולכה והובאה כדרך שהוא שוחט בעצם דמפרקת לא וכן דעת הרשב"א ז"ל הילכך השוחט בהמה אחת ונמצאת הסכין פגומה אפילו נגע ודאי בעצם דמפרקת ושברו שחיטתו פסולה שאין אומרים דעצם דמפרקת ודאי פוגם. אלא מיהו היכא ששחט בהמות הרבה ואחר ששחט את כולן שבר בה עצמות או נמי נאבד הסכין יש להחמיר ולומר שכל שנגע בעצם דמפרקת של אחת מהן כל האחרות אסורות מאותו ואילך דמוכי נגע בעצם דמפרקת אזלא לה חזקת בדיקתו של סכין ויש לזה הוכחה בגמרא. הלכך נקטינן דהשוחט בסכין ונמצאת פגומה אפילו נגע ושבר בה עצם דמפרקת שחיטתו פסולה כרב הונא דהא לא איפסיקא הלכתא כרב חסדא אלא בששבר בה עצמות דעלמא אבל עצם דמפרקת רך הוא ועוד שחותך אותו בהולכה והובאה. וכן אם שחט בהמות הרבה ולא בדק בין כל אחת ואחת ולבסוף נמצאת פגומה כולן אסורות. אבל אם שבר בה עצמות או שנאבד הסכין כולן כשרות והוא שלא ידע שנגע באחת מהן בעצם המפרקת אבל אם ידע אסורות מאותו שנגע ואילך דדמיא בו נפגם: **תניא** בגמ' [דף י.] שחט את הושט ונמצאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם קודם שחיטה נשמטה אם אחר שחיטה פסולה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה זה היה מעשה ואמרינן בגמ' דכל ספק בשחיטה לאיתויי ספק שהה ספק דרס. כלומר דלא אמרינן הלך אחר הרוב שרוב שוחטין אין שוהין ואין דורסין. וכתב הרב ר' יונה ז"ל דמהא שמעינן דהיכא שנשמטה גף העוף או נשברה רגלו מן הארכובה ולמעלה ואין ידוע אם קודם שחיטה אם אחר שחיטה דתלינן לחומרא והוא הדין לכל שאר טרפות דכל היכא דאיתיליד ריעותא תלינן לחומרא וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אלו טרפות (דף נא.) דההיא אימרתא דהוות מגררא כרעא בתרייתא אמר רב יימר האי בגרונא נקטה מתקף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק אלמא מדאהדר עליה רבינא הא"י ש"מ דכל היכא דאיתיליד ריעותא לאיסורא תלינן ואע"ג דפסק תלמודא התם כרב יימר הא קאמר טעמא התם משום דשגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אלמא דאי תרוייהו שכיחי או תרוייהו לא שכיחי לחומרא תלינן. והא דאמרינן התם (דף ע.) ספק כלבא ספק בורגא אומר כלבא ואמרינן נמי [דף עו:] ספק קוץ ספק בורגא אומר קוץ התם היינו טעמא משום דלא שכיח בורגא דדריס ותדע לך דהא קי"ל חוששין לספק דרוסה אלמא היכא דתלינן לקולא כגון ספק כלבא ספק בורגא טעמא דמילתא משום דמסתבר טפי למיתלי בהיתירא ולא תקשי לך הא דאמרינן בפרק אלו טרפות (דף מט.) אינקבה ליה ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא מי תלינן בו לא תלינן ומסקינן דתלינן דהא תלינן בזוהב אלמא בספק טרפות לקולא תלינן דהתם היינו טעמא לפי שיש דבר לפניו לתלות בו להיתר ואין דבר לתלות בו לאיסור הלכך כל היכא שיש לפניו דבר לתלות בו להיתר כגון שדרס על העוף או פרכס וגלגל אל הקיר והוכה אומדנא דאפשר שנשמטה גפו מחמת כך תלינן לקולא דהא תלינן בזוהב וכך פי' הרב ר' יונה ז"ל: **גרסי'** בגמ' [דף יא.] מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא. ופקי' ועלו בה אמוראי טובא דמר נפקא ליה מהא. ומר נפקא ליה מהא. ורבה בר רב שילא אמר דאתיא מפרה אדומה דאמר רחמנא ושחט ושרף מה בשחיטה כשהיא שלימה אף שריפתה כשהיא שלימה. וליחוש דילמא טריפה היא אלא לאו משום דאמרינן דאזלינן בתר רובא וב"ת אי טרפה היא מאי נפקא לן מינה חטאת קרייה רחמנא. כלומר דכי היכי דקרבן טרפה פסול וכדאמרינן בריש מנחות [דף ה:] ה"נ פרה אי טרפה היא פסולה אלא דסמכינן ארובא. ואיכא למידק דילמא טעמא דפרה משום דאיכא רובא וחזקה דהא פרה [ריש מ' פרה] בת שתי שנים היא וקי"ל [דף מב.] דטרפה אינה חיה י"ב חדש הילכך כיון שהיתה שתי שנים אגלאי מילתא למפרע דלאו טרפה הוות ואוקמה אחזקה ואריבא אבל רובא לחודיה אי נמי חזקה לחודה לעולם אין הולכים אחריה. תירצו בתוספות דכי אמרינן דאזלינן בתר חזקה היינו דוקא בחזקה אלימתא שהיה לה זמן מבורר שבאותו זמן הוא כך כגון חזקת פנויה שבשעה שנולדה פנויה היתה ודאי או חזקת נשואה שבשעה שנשאת היתה ודאי נשואה. אבל חזקת פרה אינה כן שלא עמדה שום זמן שהיינו יודעים ודאי באותו זמן שלא היתה טרפה אלא שלמפרע הוא שאנו יודעין משעברו עליה שנים עשר חדש שלא היתה טרפה וכל כה"ג לאו חזקה היא דלא מקריא חזקה אלא בשיש ידיעה ודאית בזמן הוה ולא בזמן עבר. ואומר מכאן שגביות שנעשו מבהמה שנמצאת טרפה בשעת שחיטה אסורות ואפילו יש לבהמה זו יותר משנים עשר חדש לא אמרינן כיון שזו ודאי בשעה שנולדה לאו טרפה הות העמידנה על חזקתה ועכשיו הוא שנטרפה. בחזקה שאינה מבוררת באמנה כגון זו אינה חזקה. ובשם רבינו שמשון ז"ל אמרו שאין לאסור גביות מטעם זה שאפילו תמצא לומר שאין הולכין אחר חזקה כזו מכל מקום בהאי הכא דהוה ליה חזקה דאתי מכח רובא דרוב בהמות כשרות הילכך אמרינן דעכשיו הוא דנטרפה וכמו שאמרו בענין חזקה בכתובות (פ"ק דף יב:) גבי הכונס את האשה ולא מצא לה בתולים ובפרק המדיר (דף עה:) גבי מומין ואף ה"ר יונה ז"ל הסכים להתיר מדאמרינן נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה אלמא בהמה בחייה בחזקת שאינה טרפה היא הלכך אם מליט הגבה עכשיו טרפה אמרינן השתא הוא דאיתרעי ומיהו ה"מ בטרפות דאיכא למימר דהשתא סמוך לשחיטה ממש נולד בה אבל בטרפות (ב) סרוכה או שאר טרפות שאי אפשר להיות בשעת שחיטה בהא ודאי אסורה דכיון דליתה מחזקתה ועל כרחנו קודם לזמן מליחה יצתה ואין אנו יודעין כמה אוסרים אותה למפרע וכענין שאמרו בכתמים* דכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא מצאתי בו כתם או עד שעת הכיבוס אלמא כיון שכתם זה יבש הוא ואי אפשר לומר עכשיו באתה מטמאין אותה למפרע ולא אמרי' העמידנה על חזקתה שלא יצאה מטמאה למפרע אלא בכדי שיוכל [הכתם] להתייבש אלא אמרינן משעת כיבוס דאתה הכא נמי דכותה ואע"פ דאמרינן בכתובות (שם) גבי מומין העמד האשה על חזקתה ואמרינן דברשות הבעל נולדו ואע"פ שמומין הללו שנולדו בה מומין שאי אפשר לומר שעכשיו ממש נולדו. התם שאני דכיון שברשות הבעל נמצאו אמרינן כאן נמצאו וכאן היו לפי שאין מחזיקין מומין מרשות לרשות. ומיהו אע"ג דאסיקנא בשמעתין דאזלינן בתר רובא אפילו היכא דאפשר למיקם עליה דמילתא דהכי אסיקנא בגמ' [דף יב.]. הני מילי היכא דרובא ומיעוטא תרוייהו תלו במעשה או תרוייהו לא תלו במעשה וכ"ש היכא דמיעוטא תלי במעשה ורובא לא תלי במעשה אבל היכא דרובא תלי במעשה ומיעוטא לא תלי לא אזלינן בתר רובא דלא עדיף רובא דתלי במעשה ממיעוטא (דלא תלי) [דהוי ממילא]. וראיה לדבר מדתנן בבכורות פ"ג (דף יט:) הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואינו יודע אם בכרה אם לא. רבי ישמעאל אומר עז בת שנתה לכהן מכאן ואילך ספק והוינן בה מכאן ואילך ספק ניזיל בתר רובא ורוב בהמות מתעברות ויולדות. ופריק עליה רבינא [שם דף כ.] כי אזלינן בתר רובא ברובא דלא תלי במעשה אבל ברובא דתלי במעשה לא. כלומר דכיון דרובא דמתעברות תלי במעשה לא עדיף ממיעוטא דאין מתעברות דהוי ממילא. ושמעינן משמעתין דאפילו בבדיקת סרכות הריאה אזלינן בתר רובא דהא בפרה אדומה לא מצינן למיבדק ומעמידין אותה בחזקת כשרה הלכך בא זאב ונטל את הריאה ולא נבדקה או שנפלה משם ונאבדה כשרה. והכי נמי בירושלמי בפרק אין לדין דגרסינן התם באו זאבים ונטלו בני מעיה והלכות כשרה. ותם לומר שמא ניקבה הריאה. חזקת בני מעים [כשר]. והכי נמי אמרינן אינקיבא ריאה היכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן או לא תלינן, מר אמר תלינן ומר אמר לא תלינן. ואסקינן הלכתא תלינן דהא תלינן בזוהב אלמא אפילו בריאה תלינן ומעשה בא לפני רש"י ז"ל

המפרקת נפגמה *והלכתא כוותיה דרב הונא
א בשלא שיבר בה עצמות והלכתא כוותיה דרב
חסדא בששיבר בה עצמות הילכך צריך בדיקה
בין כל הדא והדא דאי לא בדיק בין כל הדא והדא
ונמצאת הסכין פגומה כל מאי דשחיט בה אסור כדאמרי' הוה עובדא וטרף רב יוסף
תליסר חיותא ואפי' קמייתא כדרב הונא דאמר חיישי' שמא בעור נפגמה וכי קא שחיט
להו

רש"י

[דף י:] והלכתא כרב הונא בשלא שיבר. דחיישינן לשבר. והלכתא כרב חסדא כששיבר. דלא הוה בסירה ותלינן בעצם נפגמה: תליסר חיותא. שלא בדק בין זו לזו ואחר שחיטת כולן נמצאת פגומה: כר"ה. דחיישינן שמא בעור נפגם:

המאור הגדול

[דף י' ע"ב] ואסיקנא הלכתא כרב הונא בשלא שיבר ולא תלינן בעצם המפרקת שאין אדם עשוי לשברה בסת אלא שנוגע בה בהולכה והובאה דרך שחיטה ובכי האי גוונא לא תלינן בה פגימה והא דרב כהנא דמצריך בדיקתא בין כל הדא והדא דייקינן עלה במאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא ואי משתכחא פגימה לבתר שחיטת כולן מיפסלן כולהו אפי' קמייתא ואי משתכחא בינו וביני מפסלא ההיא דמשתכחא עלה והדתן לה לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא דלא מיתסרן וכההיא עובדא דשנינן לעיל בגמ' לא כרב חסדא ולבר מקמייתא דאמר בעצם דמפרקת דקמייתא איפגמה ולא תלינן לקולא והא דתניא בשלמא הוא ולא סמכינן עלה וארב הונא סמכינן בשלא שבר ואע"פ שמצריך רב (ג) הונא בדיקותא בין כל הדא והדא וחיישא יתירא היא מפני שהשוחט רוב בהמות שלא יפול בהם ספק דלמא אגב דנגע סכינא בכל עצם ועצם דמפרקת מפגמה אבל לאחר שחיטת בהמה אחת אין לנו ראיה להצריך לבדוק את הסכין ואפי' בשחט בה הרבה בהמות אם לא נזהר ולא בדק בין כל אחת ואחת ולא אחר שחיטה אין פוסלין ששחטו בכך מאחר שבדק בתחלת שחיטה והא דאמרי' בגמ' א"ה תבעי נמי בדיקת חכם פירשה ה"ר שלמה ז"ל דקושיא היא על מאי דאמרי' לא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא כלומר אי אמרת בשלמא כרב הונא הויא לה בדיקה דלאחר שחיטה ובדיקה דלאחר שחיטה לא בעיא חכם מפני שהיא סוף בדיקה כלומר תלויה היא בבדיקתו שבתחלה אלא אי אמרת כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא הויא לה בדיקה דקמי שחיטה ותבעי נמי בדיקת חכם ולדעתי אין לנו צורך לפי' הזה אלא בין לרב חסדא בין לרב הונא קא פריך (ג) היכא דמשתכחא סכין פגומה לבסוף בתר שחיטת כולהו (ד) ואמר השוחט בדקה לה בין כל הדא והדא דליתכשרן לרב הונא כולהו לבר מבתרייתא ולרב חסדא דתתכשר אפי' בתרייתא אם איתא לדרב כהנא דמצריך לבתולה למבדק בין כל הדא והדא בדיקת חכם ואסיקנא לא אמרו אלא מפני כבודו של חכם וכיון שחלקו לו כבוד פעם אחת בתחלת השחיטות כולן דיו ומכאן ואילך עד אחד נאמן באיסורין:

שלטי הגבורים

א פרש"י וז"ל שלא יחתוך בה דבר אחר שלא תפגם ופעמים שיבא לידי איסור שישחוט בלא בדיקה ע"כ וכן כתוב בהגהת אשר"י בשם א"ז ושמא שמעיק מדבריהם דמי שיש לו סכין מיוחד לשחוט בו ובכל פעם לאחר בדיקה מלמשו דברי לשחוט בו בלא בדיקה אחרת אלא יסמוך על בדיקתו דבשעת הלגעה:

חדושי אנשי שם

הרא"ש (א) וכיין מעשה דמגילת דאיתא במרדכי ובהגהת אשר"י ששחטו את כפרה ונמצאת הסכין פגומה ושם ריב"ק והדיתו הדם מן המפרקת ומצא התך בעצם המפרקת שהסכין נפגם בו והתירו וכן הסיד על רבינו שהמריס שהתירו ופלוגתת דרב הונא ורב חסדא כשנגע ודאי בעצם המפרקת אבל לא התך ולא נפגם בו הסכין וזייש כמסתברא דכתב הר"ן ובדעת הרמב"ן ז"ל ולא כאחרים שמחמירין ולא כהלכך נקטינן כו' וגם מה שכתב לחומרא שאם שחט בהמות הרבה ונגע בעצם המפרקת הראשונה וגמר לשחוט כל הבהמות אחר לפניו בלא בדיקה בינתיים גם בסוף כולן לא בדק ונאבד הסכין שאוסר את כל האחרות מן השנגע ואילך גם זה כתב האשר"י ולא מסתבר דבגיעה כל שהוא שנגע במפרקת לא שכיח דפגים ולא מחזקינן ריעותא עכ"ל ושמא אפי' נפגם הסכין במפרקת וחתך בו כהוא. מטעם דמגלת רוצה לומר שהאשר"י דלא עבידא דפגמא ולא מחזקינן ריעותא ומיהו הרשב"א כתב בספר ת"ה שלו שהורו רבותיו שחוששין לכל אותן שנשחטו אחר כך ע"כ וכתב עליו הר"י קארו בנימוקי יו"ד סי' י"ח וז"ל ולענין הלכה למעשה נראה דהכי נקטינן וכן עיקר בספ"ט:
(ב) והתוס' כתבו וז"ל ומיהו בטריפות מחמת בסריאה היא סרוכה דאם היינו בקיאין לבדוק אפשר שהיה לה היתר אין לאסור דה"ל ספק ספיקא ספק אינה טריפה ואת"ל טריפה אימא דלאח"כ נטרפה עכ"ל תוס':

הגהות הב"ח

(א) ומיהו חזקת כבגלבה אבל כל היכא כו"ל: (ב) ל"ג כגלג: (ג) ל"ג דבכלי: (ד) ... ואמר כותמ כגי"ג וכ"ב ומב"פ נרקים:

והתיר והשיב לפני רבותיו שהיו מחמירין בדבר אתמול אכלנו מחלבה ועכשיו נחזיקנה בטריפה מיהו היכא דאיתיה לריאה קמן ואפשר למיבדקה אסור לאכול מן הבהמה עד שתבדק. וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אין לדין (דף כה:) נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ובועלי נדות · כלומר שנטיעה זו הכל ממתינין אותה שלש שנים וקצבים אין ממתינים לבהמה עד שתבדק הריאה אלמא צריכין הן להמתין. ועוד ראיה מדאמרינן בירושלמי במסכת ביצה ר' יודן בעי דמאי מדבריהם ודאית טריפה מדבריהם כמאן דתימא רואין את הטרפה ביו"ט דכותה מפרישין את *התרומה ביו"ט והא ודאי בספק טריפות הריאה היא שאם תאמר שנולד ריעותא בבהמה הא איגלאי דמדבריהם אלא מדאורייתא. ועוד הביא הרמב"ן ז"ל ראיה ממה שאמרו בילמדנו אמר רבי יהודה בן פדיה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת לעמוד בנסיונותיך אפילו שעה אחת והרי בניך משמרים את כל המצות שניתנו להם וכו' אדם מישראל לוקח בהמה שה או עז או כבש או שור ושוחט ומפשיט רוחץ בודק בריאה ונמצאת טריפה מונע ואינו אוכל. הדא אמרה אמרת ה' צרופה. ובדיקה זו מדבריהם היא ולא מדאורייתא. דהא אמרינן בפרק אין לדין (דף כה.) דהתירו לו לשחוט בהמה מסוכנת ביום טוב אם יכול לאכול כזית חי מבית טביחתה אלמא מדאורייתא יכול לאכול בלא הפשט וניתוח וכיון דמדאורייתא אינה צריכה בדיקה כיון דמסוכנת אי אפשר לו לשחוט אא"כ יאכל בלא בדיקה שרינן ליה למיכל כדשרינן חלב בלא בדיקה [משום דלא אפשר וכשאינה מסוכנת מדרבנן צריכה בדיקה] וכדכתיבנא וה"מ בסרכות שבריאות לפי שהן מצויות אבל בשאר טריפות אפילו לכתחלה אינו צריך לבדוק.

נר מצוה

להו לסימנין בסכין פגומה קא שחיט להו °והיכא דראה (א) אחד ששחט א ואזל ליה לעלמא ולא ידע אי גמיר אי לא גמיר אותה שחיטה מותרת דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן דתניא* הרי שמצא ב תרנגולת שחוטה בשוק או שאמר לשלוחו צא ושחוט שחוט אלמא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכן הלכתא ואיכא מרבוואתא דס"ל כרבינא דאמר בלישנא קמא* אבל אם אין יודעין אם יודע הלכות שחיטה אם לאו לא ישחוט ואם שחט בודקין אותו אם יודע הלכות שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור וקאמרי דהילכתא (ב) כרבינא משום דבתרא הוא ואנן לא סבירא לן הכי דקי"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן הלכה היא דהבין מסקנא דגמרא (א) *)בלישנ"א בתר"א דרבינא ואי קשיא לך הא דאמר רב הונא *בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וכו' דשמעת מינה דספק שחיטה לחומרא וקי"ל דהלכתא הוא התם כגון דאיתילידא ריעותא בסכין אבל הכא כיון דקי"ל דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן [*כמאן דאיתיידע במה נשחטה היא] הילכך איתא להא ואיתא להא ולא קשיאן אהדדי: ג חוץ מחרש שוטה ג וקטן שמא יקלקלו בשחיטתן: *שמא קלקלו לא קתני אלא שמא יקלקלו אמר רבה זאת אומרת אין מוסרין להן חולין לכתחלה: °וכולן ד ששחטו וכו': תני ר' אושעיא זעירא דמן חבריא זרק סכין לנעצה בכותל והלכה ושחטה כדרכה ר' נתן מכשיר וחכמים פוסלין הוא תאני לה והוא אמר לה הלכה כרבי נתן ודוקא דזרקה הוא אבל (ג) נפלה מאיליה ושחטה כדרכה פסולה: *ג השוחט בלילה וכן הסומא וכו': ודוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ישחוט ואי איכא אבוקה כנגדו שוחט בלילה לכתחלה

*) גי' מהרש"ם בתר דרבינא [וכ"ה הכ"ת]

רש"י

דמן חבריא. בני הישיבה: כדרכה. כשוגג: הוא תני לה. לההיא מתני' ונרסה: והוא אמר לה. דהלכה כר' נתן: לכתחלה לא ישחוט. בלילה נזרינן שמא לא ישחוט רובא והוא לא ידע

צריך לבדוק. וראיה לדבר מדאמרינן בפרק אלו טרפות (דף נא:) נפלה מן הגג צריכה בדיקה אלמא דוקא דאיתיליד בה ריעותא הא לאו הכי לא חיישינן לה ולא בדקינן לה כלל. והכי אמרינן נמי גבי ההיא אימרתא דהות מסגרא כרעא בתרייתא דשריא ותלינן בסגרונא ואינה צריכה בדיקה וכ"ש היכא דלא איתילידא בה ריעותא כלל וכן נמי אמרו שם (דף מז:) האי אטוס בריאה מייתי סילוא *ובזעינן לה אית לה מוגלא מחמת מוגלא הוא וכשרה ואי לא מותבינן עלה גילא או גדפא אי מבלבלא כשרה ואי לא טרפה. וכן נמי אמרו בריאה דאושא. אלמא אי לאו ריעותיהו לא בדקינן להו:

והיכא דראה אחד ששחט ואזיל ליה לעלמא וכו'. נראה מדברי הרב אלפסי דדוקא היכא דאזיל לעלמא ולא איפשר למבדקיה הוא דסמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן אבל כל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכן כתב בעל הלכות ראשונות ז"ל וטעמא דמילתא דנהי דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מצויין שכיח טובא והוה ליה כטרפות דריאה דאסיקנא לעיל דכל היכא דאיתיה קמן בדקינן ליה וכי ליתיה קמן סמכינן ארוב בהמות דכשרות נינהו ודכותה נמי אשכחן בפ"ק דפסחים (דף ד.) דאמרינן התם המשכיר בית לחבירו בארבעה עשר חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק. ומתמהינן למאי נפקא מינה ומהדרינן דליתיה קמן דלישייליה [ולאטרוחיה להאי מאי] אלמא דאי איתיה קמן לא סמכינן אחזקה אלא בדקינן ליה. והכי נמי מוכח בריש פרקין דקלו וטרו אמוראי בפירושא דמתניתין ואיכא התם [דף ג:] תרי לישני דרבינא. בלישנא קמא אמר דכל שאין אנו יודעין בו שיודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וללישנא בתרא אמרינן דכל שאין אנו יודעין בו שאינו מתעלף מתוך רכות לבו בשעת שחיטה אסור לאכול משחיטתו. ואמרינן התם דהנהו אמוראי אחריני דמוקמי לה למתניתין בגוונא אחרינא נאדו מהני תרתי לישני. נאדו מלישנא קמא משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן. ונאדו מלישנא בתרא משום דלעלפויי לא חיישינן. וכיון דלא אמר דלשאין מצויין לא חיישינן כי היכי דאמרינן דלעלפויי לא חיישינן. ש"מ דלאו כי הדדי נינהו אלא דלעלפויי לא חיישינן כלל ואפילו איתיה קמן לא צריכינן למיבדקיה. אבל לשאינן מומחין נהי נמי דכל היכא דליתיה קמן שרינן ואמרינן דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין (א). כל היכא דאיתיה קמן חיישינן ובדקינן ליה. והכי נקיטינן והר"ם במז"ל החמיר עוד בפרק רביעי מהלכות שחיטה לחוש לעלפויי לכתחלה. אבל הר"ז הלוי ז"ל סובר דאפילו איתיה קמן ולא ידעינן ביה אי יודע הלכות שחיטה לא צריך למבדקיה ואין דבריו נכונים: ומוכח בגמרא [דף יב.] דכשנמצאת התרנגולת בבית כ"ע מודו דאמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וכשנמצאת באשפה שבשוק כ"ע מודו דבכה"ג לא אמרינן רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם דכיון שנמצאת שם [שהוטלה שם] חזקתה נבלה. וכשנמצאת באשפה שבבית פליגי תנאי. דר' יהודה אוסר משום דס"ל דאדם עשוי להטיל נבלות באשפה שבבית. ורבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר. דסבירא ליה דאין אדם עשוי להטיל נבלתו באשפה שבבית אלא באשפה שבשוק הוא משליכה ומוכח בתוספתא דכי היכי דפליגי באשפה שבבית הכי נמי פליגי בשוק עצמו. והכי נמי משמע בפרק אלו מציאות (דף כד:) דגרסינן התם ר' חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי אלמא בשוק דוקא לר' חנינא הוא דשרי אבל לר' יהודה לא. ולענין הלכה מסתברא דקי"ל כר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי כיון דאמרינן בפרק אלו מציאות דעבדו [עובדא] כוותיה וקי"ל מעשה רב וכן נראין דברי הרב אלפסי ז"ל בהלכות. הלכך מצאן בבית ובאשפה שבבית וכן בשוק שרי. ומיהו דוקא בשוקי ישראל אבל ברוב עובדי כוכבים אסור. ויש לתמוה על הר"ם במז"ל שכתב בפ"ד מהל' שחיטה דמצאן באשפה שבבית וכן בשוק אסורין הרי שפסק כר' יהודה וצריך טעם למה כיון דעבדו עובדא כר' חנינא: **מתני'** וכולן ששחטו ואחרים רואים אותן שחיטתן כשרה. ואע"ג דחרש שוטה וקטן לאו בני כוונה נינהו: **גמ'** תני רבי הושעיא זעירא. הושעיא זעירא שמו. דמן חבריא מקום ששמו חבריא דבבראשית רבה אמרי' אבימי חבריא מבקר בישיא הויא. ואיכא דמפרש קטן שבחבורה ולא נהירא דלא הו"ל למימר דמן חבריא אלא מן חבריא: כדרכה. כהוגן: רבי נתן מכשיר. דלא בעי כוונה כלל: וחכמים פוסלין. דבעי כוונה לחתיכה: אבל אם נפלה ושחטה כדרכה פסולה. דנהי דלא בעי בחולין אפילו כוונה לחתיכה.(ג) בעי מיהת שתהא השחיטה מכח אדם. [דף לא. במשנה] דכתיב וזבחת ואכלת מה שאתה זובח אתה אוכל: **מתני'** השוחט בלילה וכו' שחיטתו

לשחוט לכתחלה לחוש שוטה וקטן ואפי' אם אחרים רואים אותם לפני שאינן בני דעת ודרכן לקלקל וכן הסומא לא ישחוט לכתחלה ואע"פ שאחרים רואין אותו שמא יקלקל שחיטתו כמבואר בק"ס. ואם שחט ולא קלקל שחיטתו כשרה שאין אחרים רואין אותו וכן לא ישחוט אדם בלילה שמא יקלקל ואם שחט ולא קלקל שחיטתו כשרה ואם היתה אבוקה כנגדו שוחט בלילה לכתחלה: כתב רש"י בתשובותיו על דבר העופות שהובאו שחוטין ביד העובד כוכבים כל מעשה לפני רבותי והתירו ואין לי ראיה להתיר דלא נתלקו הכא אלא במקום שהטבחים רובן ישראל שהרי טעם המתירין לפי שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואי בעיר שרובה עובדי כוכבים אמרו מה לי מומחין מה לי הרי שחיטתן נבלה ואחרי שידענו שיש הרבה עובדי כוכבים וערביים שוחטין ואין שחיטת ישראל ניכרת בין שחיטתם לא תלקו בין ארמאי לארמאי ואם סמכו על התוכה דעובד כוכבים מידע ידיע בטוח אני שלא באה תקלה כ"ש ע"י עצמן ומכאן ואילך [אל] ינהגו כן: לשון ריא"ז ד ישראל שהוא חשוד לאכול נבלה כשאינו מוצא בשר שחוטה והוא הנקרא מומר לאכול נבלה לתיאבון הרי ישראל כשר (זה) בודק סכינו ונותן לו ומותר לאכול משחיטתו

מלחמת ה'

ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל והיכא דראה אחד ששחט ואזל ליה לעלמא ולא ידיע אי גמיר אי לא גמיר וכו'. יש מדקדקים מכאן לומר דהיכא דלא אזל לעלמא וכו' ואף בעל הלכות ראשונות כתב כך וכו' אבל מעיקר הגמ' אין לנו כן דהא סוגיין דלא כרבינא דבעי מומחין לשחיטה וללישנא בתרא דרבינא נמי לא בעי' מומחה וכו'. אמר הכותב הואיל וקבלה הוא ביד רבותינו הגאונים נקבל בסבר פנים יפות שזה הרוב אינו כודאי ... כנגדו ממה שאמרו בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת ואע"פ שסמכו על הרוב במקום דלא ... אמרי' הרי שחוטה לפניך ובהמה לא אתרעאי היכא דאפשר ודאי לעמוד על האמת כדאיפסקא הלכתא ... עמות כרב הונא וה"ה לאבד ספרי שניהם לא נבדקו ובשלא שבר כרב חסדא ואפשר שה"ס צריך ... וכן כתבו ב"ה ורש"י ז"ל ולא סמכו אף על בדיקה הראשונה שבדק סמוך לשחיטה וק"ו לזו מעתה ... חולק בזו מפני שסומכין על בדיקה ראשונה שסמוך לשחיטה לפניה הכל מודים כאן שאין לסמוך על ... כל זמן שאפשר לעמוד עליו וכן מליט בכל מקום שחוששין לכתחלה ברוב שמיעוטו מצוי ואפי' במקום ... כגון בדיקת טריפות בסירכא כדאמרי' במס' ביצה נטיעה מקטעת רגליהון דקצביא ודבועלי נדות ... אוכלין קודם הפשט ונתוח ואין ממתינין לבדיקת ריאה וכדאיתמר נמי התם הפשט ונתוח בעולה ... אילו לאוכלי טריפות עצמן אין נטיעה מקטעת להם כלום שאין נטיעה מקטעת אלא בדבר שיש היתר ... *) בענין אגדה אמרו כן א"ר יהודה בן פדיה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון שאתה לא יכולת ... אפי' שעה אחת והרי בניך משמרין כל המצות שנתנו להם ועומדין בהם. אחד מהם עומד ונוטע ... שמר עורה ומשקה ורואה פירות נטועות לפניו כשהן מבכרות וקופץ ידו ואינו טועם מהם עד ובניך ... אכלו ואת זה לא תאכלו וביותר אדם מישראל לוקח בהמה שה או עז או כבש או שור ושוחט ומפשיט ... ונמצא טרפה מונע ידו ואינו אוכל הוי אמרת ה' צרופה וגו'. בודאי שזו הבדיקה מדבריהם ... התומא סוף פ' שמיני היא

המאור הגדול

כתב הרי"ף ז"ל והיכא דראה אחד ששחט ואזל לעלמא ולא ידיע אי גמיר אי לא גמיר וכו' יש מכאן לומר דהיכא דלא אזל לעלמא כל כמה דאיתיה קמן צריך למבדקיה ואף בעל ההלכות הראשונות כתב כך ואף אנו כתבנוה בחיבורנו בהלכות שחיטה בלשון יש מי שאומר מפני שחששנו לדברי הראשונים ז"ל אבל מעיקר הגמ' אין לנו כן דהא סוגיין דלא כרבינא דבעי מומחין לשחיטה וללישנא בתרא דרבינא נמי לא בעי' מומחה הלכך לא בעי' בדיקה לומר אם יודע הלכות שחיטה אפי' איתיה קמן שהרי אין בודקין אותו כלישנא בתרא דרבינא אלא בעילוף בלבד ועוד מדאמר רב נחמן ראה אחד ששחט וכו' ודייקינן עלה היכי דמי אי דידע דגמיר למה לי ראה אי דידע דלא גמיר פשיטא אי דלא ידע אי גמיר אי לא גמיר מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואם איתא נימא נמי מאי אסור דקאמר רב נחמן אסור עד שיברוק דאיתיה קמן אלא לאו ש"מ דאפי' איתיה קמן לא צריך בדיקה ולא מידי:

[דף יב ע"ב] והא דאמר רבא אין מוסרין להן חולין לכתחלה לא הזכירה הרי"ף ז"ל ולא פי' דין ישראל מומר לאכול נבלות לתיאבון ומומר להכעיס ושחיטת עובד כוכבים ואנו כבר ביארנו דיניהן בחיבורנו בהלכות שחיטה:

[דף יד ע"ב] לאו איתמר עלה אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה ר' יהודה לחכמים בסלי זיתים וענבים דלשחיטה קיימי יהיב דעתיה עלייהו וגזרינן שמא ישחוט הכא נמי כיון דלשחיטה יהיב דעתיה וגזרינן בה שמא ישחוט ובדין הוא דמצי פריך ליה אכתי מי דמי עד כאן לא גזרו במידי דאפשר דאתי ממילא כגון משקין שזבו וכגון פירות הנושרין דאי שרית ליה ממילא אתי למעבד לכתחלה אבל שחיטה דלאו מידי דאפשר דאתי ממילא הוא לא גזרינן בה בדיעבד דלמא אתי למעבד לכתחלה אלא מדרב אדרב אלימא ליה לאקשויי מידי הוא טעמא אלא לרב הא אמר חלוק היה ר' יהודה אפי' בסלי זיתים וענבים

הגהות חוות יאיר (א) מרתוק ולאו דוקא ראה. כרא"ש: (ב) ולא ידעתי מזה סתירה דהיא בדאיתא לפנינו מיירי מסא"כ באזיל לעלמא ס"ל לרבינא בפי' בגמ' דשרי ונ"ל שסרי"ף קיצר ונ"ל דללישנא קמא אי ליתיה כשר רק באחרים רואין אותו עי' גמ' וברא"ש: (ג) משנה לקמן פ"ב (דף לא.):

שלטי הגבורים

א מה שכתב הרי"ף ז"ל והיכא דראה אחד ששחט כתב עליו הרא"ש ז"ל לאו דוקא ראה דהא מייתי ראיה ממצא תרנגולת שחוטה בשוק אלא משום דבעי לסיומי ואזיל ליה לעלמא ולאשמועינן דאי לא אזיל לעלמא לא סמכינן ארוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ובעי למבדקיה וראה אחד ששחט דקאמר פי' שראהו מרחוק ולא היה יכול לידע אם שחט יפה דאי הוי באחרים רואין אותן אפי' לרבינא נמי אי ליתיה קמן דלבדקיה שחיטתו כשרה. ומדברי הרי"ף אין להוכיח אי בעינן מוחזקין. ומתוך דבריו משמע דדין אחד למומחה ומוחזקין היכא דאיתיה לקמן צריך לבודקו וגם לשאול אם נתעלף והיכא דליתיה קמן שחיטתו כשרה מההיא דמצא תרנגולת שחוטה בשוק:

לשון ריא"ז

ב מצא תרנגולת שחוטה בשוק ואינו יודע מי שחטה הרי זו מותרת לפי שרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ואין חוששין שמא עובד כוכבים שחטו שאין דרכו של עובד כוכבים לשחוט אלא לנחור וכן מי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו ומצאן שחוטין בשוק מותרין והוא שמצאן בבית או בשוק אבל מצאן באשפה שבביתו וכל שכן באשפה שבשוק אסור שי"ל מפני שנתנבלו הושלכו באשפה ורבינו משה אוסר אפי' בשמצאן בשוק ואין שיטת התלמוד כדבריו כמבואר בקונט' הראיות. והקשה בא"ז היאך נאמין לשוחט והא עד א' אינו נאמן באיסורין היכא דאיתחזק איסורא ובהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והר' אליעזר ממיץ תירץ דהא דאמרי' דעד א' אינו נאמן היכא דאתחזק איסורא היינו דוקא באנשים ריקים ופוחזים דומה דשנים שהאמינה תורה כמו שהן ובהיא אין עד א' נאמן אבל בעד נאמן וכשר סמכינן עליה ואפי' אשה כדאמרי' בפ' בא סימן ר' ישמעאל מוסר לאמו כללו של דבר כל שהוא בחזקת איסור מה"ת אין קטן נאמן ולא אשה ולא גדול דלא מהימן כבי תרי אבל בדרבנן כגון בשר שנמלח שדם מלות אינו אלא מדרבנן ויין נסך וכיוצא בו אפי' קטן וכל אדם מהימן כדאמרי' בפ"ק דפסחים גבי בדיקת חמץ:

ג הרא"ש כתב דקטן מומחה היודע לאמן ידיו אם גדול עומד על גביו שוהט לכתחלה. בינו לבין עצמו בדיעבד שחיטתו כשרה והגהות אשר"י בשם א"ז כתבו דאפי' מומחה ויודע לאמן ידיו אם אין גדול עומד על גביו שחיטתו פסולה:

לשון ריא"ז

ואין מוסרין לשחוט לכתחלה לחוש שוטה וקטן שאין אחרים רואין אותו וכן מעשה לפני רבותי והתירו והרי שחיטתן נבלה ואחרי שידענו כ"ש ע"י עצמן ומכאן ואילך

א מיי' פ"ד מהל' שחיטה הל' ... טוש"ע יו"ד סי' א:

ג"י ר"ח דתניא

ב מיי' פ"ב שם וס"ד שם טוש"ע יו"ד סי' ב וסי' ג:

ג מיי' פ"ק שם סמ"ג עשין ... טוש"ע יו"ד סי' יא:

הגהות הב"ח (א) ר"ן כן: (ב) תיבת בעי נמחק: (ג) כצ"ל:

דף ט.

ג"י ס"י מאי ריעותא אתיליד

[דף רנ"ח ע"א]

ג"א וקרמינן

חדושי אנשי שם

שחיטתו כשרה. אבל לכתחלה לא שמא לא ישחוט יפה והוא לא ידע : גמ' בין בראש הגג בין בראש הספינה. ואע"ג דתנן בהשוחט [דף מא.] אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות כי היכי דלא לימרו לשרו של ים הוא שוחט. ולא לתוך כלים כי היכי דלא לימרו שהוא מקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים. אפ"ה בראש הגג שוחטין ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט. ובראש הספינה נמי לא חיישינן לחשדא שמא יאמרו לשרו של ים הוא שוחט. ומיהו דווקא בההוא גוונא דאמרינן בסוף פ' השוחט [דף מא:] מוליא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד על דפני הספינה :

א מיי' פרק ו מהל' שבת וס"כ מהלכות שחיטה סמג לאוין סה טור א"ח סי' שיח :

רש"י

ידע : בין בראש הספינה. ואע"ג דתנן אין שוחטין לא לתוך הים ולא לתוך נהרות דלא לימא לשר של ים הוא שוחט ולא לתוך הכלים דלא לימא הואיל ומקבל הדם לזורקו לעבודת כוכבים הוא צריך אפ"ה בראש הגג שוחטין ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט או אם מקבל בכלי הכל יודעין שאי אפשר לו לטנף את גגו ואין כאן חשד ובראש הספינה נמי הכל יודעין כיון דבספינה הוא מה שהוא שוחט ליס זהו שלא לטנף הספינה : באבוקה כנגדו. ומתני' שאין אבוקה כנגדו : השוחט לחולה בשבת. [לחולה] מבעוד יום (א) מותר לבריא: באומצא. לכוס חי וכגון שנחלה החולה מערב שבת דלאין כאן איסור מוקצה וגם אין כאן איסור שבת דלדעתא דחולה קא שחיט וליכא למיגזר שמא ירבה בשחיטה בשביל בריא דהא משום הסוא זית לחולה בעי למישחט לכוליה : גזירה שמא ירבה בשבילו. לבשל :

דף טו:

נר מצוה

לכתחלה כדתניא לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג בין בראש הספינה ואוקמא רב פפא כשאבוקה כנגדו : א השוחט בשבת וביום הכפורים וכו' : *אמר רב דימי מנהרדעא הילכתא השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא מאי טעמא כיון דלא איפשר לבזית בשר בלא שחיטה כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט והמבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזרה שמא ירבה בשבילו :

מתני'

מתני' השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו. בשבת סקילה וביוה"כ כרת. ודייקינן בגמ' [דף טו.] דמדקתני שבת דומיא דיוה"כ משמע דכי היכי דביוה"כ אסורה באכילה ליומיה שהרי אסור לאכול ביוה"כ ה"נ השוחט בשבת אפילו בשוגג אסורה באכילה ליומיה ומוקמינן נמי מתני' בשוגג ור' יהודה היא דס"ל הכי דתנן המבשל בשבת בשוגג יאכל אבל במזיד לא יאכל דברי ר"מ. ר' יהודה אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת במזיד לא יאכל עולמית. ר' יוחנן הסנדלר אומר בשוגג יאכל במוצאי שבת לאחרים ולא לו. במזיד לא יאכל עולמית לא לו ולא לאחרים. וה"פ המבשל בשבת בשוגג יאכל. אפילו המבשל עצמו ואפילו בו ביום. במזיד לא יאכל. כלומר בו ביום לא יאכל לא הוא ולא אחרים אבל במוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלין. ור' יהודה אומר בשוגג יאכל למוצאי שבת. בין לו בין לאחרים ובשבת בין לו בין לאחרים אסור כמזיד דר"מ. כללו של דבר מזיד דר' מאיר היינו שוגג דרבי יהודה. ומזיד דרבי יהודה היינו שוגג דרבי יוחנן הסנדלר. ומוכח האי פירושא ממאי דאיתמר הכא בגמ' ובדוכתין טובא *בתלמודא. ואמרינן בגמרא [שם] דכי מורה להו רב לתלמידיה מורה להו כר' מאיר וכי דריש בפירקי' דריש כר' יהודה משום עמי הארץ. הילכך לענין פסק הלכה במבשל בשבת איכא מ"ד דכרבי מאיר קי"ל כיון דרב מורי להו לתלמידיה כותיה וקי"ל כרב באיסורי הלכך במבשל בשבת בשוגג יאכל אפילו הוא עצמו ואפילו בו ביום במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים אבל למוצאי שבת בין הוא בין אחרים אוכלים. ומיהו כי אמר רבי מאיר דמבשל בשבת דבשוגג יאכל ואפילו בו ביום דוקא במבשל הוא דאמר הכי דלית ביה משום מוקצה דהא הוה חזי מערב שבת לאומצא אבל שוחט בשבת אפילו בשוגג מודה רבי מאיר דלא יאכל דהא הו"ל מוקצה מערב שבת אא"כ היה לו חולה מבעוד יום דבכה"ג כיון דליכא משום מוקצה דהא הוה דעתיה עילויה אע"פ שהבריא בשבת ושחטו באיסור בשוגג יאכל הוא עצמו ואפי' בו ביום. אבל רב אחא משבחא והרב אלפסי ז"ל פסקו כרבי יהודה דע"כ לא מורי להו רב לתלמידיה כר' מאיר אלא משום דס"ל דלא איתמר *(הלכה) בדרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה אלא מטין איתמר כדאיתא בעירובין [דף מז.]. אבל אנן כר' יהודה נקטינן דקיימא לן כר' יוחנן דאמר התם [דף מו:] הלכה איתמר. ועוד דרב גופיה כי דריש בפרקא דריש כר' יהודה משום עמי הארץ ואנן הא שכיחי ע"ה גבן. וכן פסק הר"ם במז"ל בפרק ו' מהלכות שבת שהלכך במבשל בשבת במזיד יאכל לאחרים במוצאי שבת אבל הוא לא יאכל לעולם (ואם שחט בשוגג מותר למוצאי שבת אבל הוא לא יאכל לעולם) ואם בישל בשוגג מותר במוצאי שבת בין לו בין לאחרים : מיהו כתב בעל הלכות ז"ל דדוקא בכדי שיעשו. וכן דעת רש"י ז"ל וטעמא דמילתא דכיון דאסרינן לה ביומא כדי שלא יהנה ממעשיו הרעים אם אתה מתירה לערב מיד הרי הועילו לו מעשיו. ויש מי שפירש דלמוצאי שבת מותר מיד דלא אמרו בכדי שיעשו אלא בדבר הנעשה ע"י עובד כוכבים כגון שהביא דורון לישראל (ביצה סוף דף כד:) ויש מאותו מין במחובר לקרקע משום דאי שרית ליה לערב מיד אתי למימר ליה בשבת הבא לפי שאמירה לעובד כוכבים קלה היא בעיניו. וכן נמי החמירו בדבר הנעשה על ידי ישראל כשנעשה מאליו וכדתניא בפרק קמא דשבת (דף יח:) לא תמלא אשה קדרה עססיות ותורמוסין ערב שבת עם חשכה ואם עשתה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו לפי שכיון שהדבר נעשה מאליו קל הוא בעיניו ויבא לעשות כן לכתחלה. אבל במבשל ליכא למיגזר דחילול שבת חמיר להו לאינשי ואפילו שרית ליה למוצאי שבת מיד לא אתי למיעבד לכתחלה. וכן כתב הר"ם במז"ל בפרק הנזכר למוצאי שבת יאכל בין הוא בין אחרים מיד. ומ"מ הדבר ברור במבשל לחולה בשבת דמותר לבריא במוצאי שבת מיד דלא בעינן בכדי שיעשו אלא כשנתחלל שבת או בשוגג או במזיד. אבל מבשל ברשות שאינו אסור לבריא אלא משום גזירה שמא ירבה בשבילו לא בעי' בכדי שיעשו : גמ' השוחט לחולה בשבת מותר לבריא באומצא. בשר חי ומיהו דוקא בשהיה חולה מבעוד יום הא לאו הכי אסור משום מוקצה. ב ומהא שמעינן דבשר חי לאחר הדחה אפילו בלא מליחה שרי דהא אמרינן הכא דמותר לבריא באומצא ובמליחה ליכא למימר שהרי בשבת אסור למלוח כדאמרינן בפרק כלל גדול (דף עה:) האי מאן דמלח בשרא חייב משום מעבד ואע"ג דאמרינן התם דה"מ דקא בעי לה לאורחא שהיא מליחה גדולה. התם לאיחויבי חטאת קאמרינן אבל בכל דהו ודאי פטור אבל אסור לפי שהמלח מכשיר האוכל ומתקנו כדאמרינן פרק שמונה שרצים (דף קח:) גבי פוגלא ממלח לא ממלחינא טבולי מטבלנא. וכ"ש דאיכא למיסר מליחת בשר חי דהא מתקן ליה. וכ"ש דאי אסרת ליה בלא מליחה דאיכא תיקון טפי דהא משוי ליה אוכלא. אלא ודאי כי אמרינן הכא דשרי באומצא. בלא מליחה קא אמרי' דדם האברים כל שלא פירש שרי וכן כתב רב אחא משבחא ז"ל בשאלתות דויקרא. והא דאמר בפרק כל הבשר (דף קיג.) השובר מפרקתה של בהמה קודם שתצא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגוזל את הבריות ומבליע את הדם של האברים ובעי עלה מהו למיכל מיניה באומצא.

עיין בירור הדברים בתוס' וכן פרש"י

בד"ק וכד"ס ליתא

ר"ס מ"ז

הגהות הב"ח

(א) מבעוד יום הס"ד ואח"כ מס"ד מותר לבריא באומצא: (ב) ומוחזקין כו או לשאין מצויין לעלפויי לא וחיישינן דאלמא לעלפויי לא כצ"ל :

שלטי הגבורים

ששחט ביום לבין עצמו שאינו חשוד לגנב כשיכול לשחוט בהיתר והוא שיודע הלכות שחיטה ואם לא בדק לו הסכין קודם שחיטה בודק אחר שחיטה ואם לא נמצאת פגומה שחיטתו מותרת ואם לא בדק לו סכין לא קודם שחיטה ולא אחר שחיטה אסור לאכול משחיטתו לפי שאינו חושש לתקן סכינו אם היה פגומה שאינו טורח לחזור אחר ההיתר כשאינו מצוי לו וכן כל בדיקה המעכבת השחיטה כגון לבדוק בסימנין אחר השחיטה צריך ישראל כשר לבדוק שחיטתו כמבואר בק"ה: היה השוחט מומר לאכול נבלה להכעיס שאף כשההיתר מצוי לו מניח והוכל האיסור אסור לאכול משחיטתו אע"פ שבדק לו הסכין אא"כ היה ישראל כשר עומד על גביו בשעה ששחט ואין צריך שיראהו מתחלה ועד סוף אלא אפי' אם היה יוצא ונכנס עליו הואיל ויודע השוחט הלכות שחיטה ירא הוא לנבל מפני ישראל כשר הנכנס עליו כמבואר בק"ה. היה השוחט הזה מומר לערלות שאינו רוצה למול או שהיה חשוד לא' מאלו העבירות הרי הוא כישראל כשר לענין שחיטה שאם נחשד לאותה עבירה לא נחשד לשחיטה ולשאר מצות. ואם היה מומר לחלל שבת בפרהסיא או שהיה מומר לעבודת כוכבים הרי הוא מומר לכל התורה כולה ושחיטתו אסורה. ונראה בעיני שאף המסורות הם כמומר לכל התורה כולן כמבואר בק"ה. ורבינו משה מצריך לבדוק לו סכין למומר לאחת מן העבירות ואין שיטת התלמוד כדבריו שלא נאמר בודק לו סכין אלא במומר לאכול נבלה לתיאבון שהוא חשוד לאותו דבר כמבואר בק"ה. עובד כוכבים ששחט שחיטתו נבלה הואיל ואינו מצווה על השחיטה הרי שחיטתו כנחירתו. היו ישראל ועובד כוכבים אוחזים בסכין זה מצד זה וזה מצד זה ושוחטים כאחת שחיטתן כשרה שהרי אף בלא כח העובד כוכבים היתה נעשית שחיטה זו ע"י ישראל כמבואר בק"ה:

ישראל המומר לכל התורה כולה אינו כעובד כוכבים לפי שזה מצווה הוא על כל המצות כישראל גמור אלא שהוא פושע לפיכך אם היה ישראל כשר עומד על גביו וראהו ששחט בהכשר שחיטתו כשרה כמבואר בק"ה. וכן בדברי מז"ם ולא כדברי רבינו משה שעושה אותו כעובד כוכבים : לשון ריא"ז א השוחט בשבת וביוה"כ אע"פ שמתחייב בנפשו שחיטתו כשרה ודינו כמבשל בשבת שוגג אם מזיד מזיד כמבואר בקונטרס הראיות : ב לכך היה אומר ר"ת דא"צ למלוח בשר לצלי דאף אם לא פלט כל דמו שרי באכילה ואין לאסור משום שנכנס בו הדם מצד זה לצד זה והשיב כדם האברים שפירש דלא מבעיא אם נצלה יפה דאז נפלט הדם לחוץ אלא אפי' לא נצלה יפה ולא נפלט כל הדם לחוץ שרי כי מה שיוצא לחוץ נורא משאיב שאיב ליה ומשרק שריק ומה שנשאר בתוכו הוי דם האברים שלא פירש ולא חשיב כפירש מה שהולך מצד זה לצד זה כדחזינן בככר שחתך עליו בשר שהככר אסור מחמת דם הבשר אלמא לא נצלה כל צרכו אע"ה כש: מותר הלכך לא בעי מליחה לצלי ולא הדחה מיהו צריך ששפוף לפי שאין לקצבים סכין מיוחד לחלבים. ובריש כילד צולין גבי מולייתא שרי פי' רש"י אע"פ שלא מלחו אלא מעט לצלי משמע מדבריו דלצלי בעי מליחה קצת ולא כולי האי כמו לקדרה ודבר תימה הוא דמה מהניא מליחה קצת ועי' בהרא"ש בארוך :

המאור הגדול

וענבים ובדין הוא דמצי מהדר ליה הא לא דמיא למכניסן לאוכלין שהיוצא מהן מותר אלא למכניסן למשקין שהיוצא מהן אסור דאית בהו גזירה שמא יסחוט הכא נמי בהמה דלשחיטה קיימא איכא למיגזר שמא ישחוט אלא משום דלא דמיא שחיטת בהמה לסחיטת זיתים וענבים כדאמרי' משום דלאו מידי דאתי ממילא הוא ועוד משום דאיכא לאקשויי עלה בהא ר' יהודה ולא רבנן והא כ"ש רבנן דמחמרי טפי ואמאי נסבין חבריא למימר ר' יהודה היא מש"ה שבקינן לית לכל הדין שקלא וטריא משום דלא דמי שחיטת בהמה לסחיטת פירות כלל. ואתאן עלה מצד אחר למימרא דר' יהודה דנרות היא ומסקנא אסקה רב אשי ר' יהודה דמבשל היא : [דף טו ע"א] והא דתני תנא קמיה דרב ומשתיק ליה רב משום דלא שני ליה לרב במוקצה מחמת איסור בין היכא דדחייה בידים בין היכא דלא דחייה לה בידים אלא כולן אסורים בין לר"מ בין לר' יהודה שהרי שניהם שוין בנר שהדליקו בה באותה שבת שהוא אסור לטלטל וכן השוחט בשבת שלא היה מבע"י מוכן אסור בין לר"מ בין לר' יהודה ואסיקנא כי קא שרי ר"מ כגון שהיה לו חולה מבע"י והבריא בשבת ואי איכא דקשיא ליה מאי דוחקיה דרב לאוקמיה למתני' כשהיה לו חולה מבע"י והבריא ור' יהודה היא נוקמה בשלא היה לו חולה ואפי' לר"מ איכא למיטר מדקתני אע"פ שמתחייב בנפשו משמע ליה לרב דהאי דאסורה באכילה ליומא משום מעשה שבת הוא כר' יהודה שכנגדו מתחייב בנפשו במזיד וכשהיה לו חולה מבע"י והבריא דאי בשלא היה לו חולה מבע"י הא לאו משום מעשה שבת מתסרא ליומא אלא משום מוקצה :

נקיטין מהני שמעתתא דמתאמרין בגמ' בהדין ענינא המבשל בשבת דבר שהיה מוכן מבעוד יום בשוגג יאכל במזיד לא יאכל בו ביום לא הוא ולא אחרים ולערב מותר בכדי שיעשו אורויי מורינן הכי ומדרש בפרקא לא דרשינן אלא כר' יהודה דאמר אסורה באכילה ליומיה ל"ש לו ול"ש לאחרים בין בשוגג בין במזיד ולערב אסור בכדי שיעשה ואח"כ מותר לאחרים ולא לו אם בשל במזיד ואם בשל בשוגג מותר לו ולאחרים. וקיצץ דלעת ובשלה או שלא בשלה כיון שהיתה מחוברת מבע"י ולא היתה מן המוכן אסורה ביומא לכל אדם ולערב בכדי שתעשה וכן המבשל לחולה בשבת אסור לבריא בו ביום בלבד גזירה שמא ירבה בשבילו והשוחט לבריא בשבת דינו כדין קוצץ דלעת ואסורה ביומיה לכל אדם בין לר"מ בין לר' יהודה ולערב אסורה בכדי שתעשה. והשוחט לחולה שחלה מבע"י ולא הבריא מותר לבריא באומצא ואם חלה מבע"י והבריא בשבת דינו כדין המבשל בשבת לר"מ כדאית ליה ולר' יהודה כדאית ליה והרי"ף ז"ל לא ביאר דברים הללו כל הצורך ומקצתם שכתבם שלא על אופניהם (כמו שהביאו הרא"ש בסי' כ') וכבר כתבנו בענין הזה במס' שבת פ' כירה :

מלחמת ה'

היא דאילו מדאורייתא אסיקנא התם הספק ונתות בעולה ולא לקבוץ שכיון שנשחטה בחזקת היתר עומדת וכן מפורש שם בירושלמי דאית טריפה מדבריהם ודאיה לדבר נמי דאמרי' בפ"ק דפסחים המשכיר בית לחבירו בי"ד חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק ומתמהינן למאי נפקא מינה ומהדרינן דליתיה לקמן דלישיילוה ולאטרוחיה להאי. אלמא כל כי האי גוונא לא אזלינן בתר חזקה היכא דאיתיה קמן למבדק אע"ג דבלא אפשר סמכינן ואמרי' נמי בכה"ג בפ' כל סימן קטנה שהגיעה לכלל שנותיה אינה ממאנת והזקה שהביאה שערות ואמרי' עלה כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לענין חליצה בעיא בדיקה וגבי יוחסין מצינו שלא הלכו חכמים אחר רוב עד דאיכא תרי רובי משום דמיעוט פסולי כהונה שכיח והיאך אפשר דגבי איסור חמור כגון שחיטה סמכו חכמים על הרוב ועשאוהו כודאי לגמרי ואפי' עומד לפנינו אין שואלין אותו וגבי יוחסין לא סמכו עליו כלל אלא ש"מ לכתחלה חוששין וזהו שאמרו בגמ' מנא תרנגולת בשוק וכו' ולא אמרו שמוסרין חולין לכתחלה לכל אדם בלא בדיקה בסוף. ומה שהשיב המשיב מסוגיין דהיא דלא כרבינא אינו כלום משום דרבינא אפי' ליתיה קמן נמי אסר עד שיבדק כדתנן עלה וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה ואוקמוה דליתיה קמן דלבדקיה וקא מפרש נמי בריבא אבל אין יודעין בו לא ישחוט דאילו לדידן שוחט לכתחלה ונבדוק שאפי' שכח ולא בדקו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ולא מתוקמא מתני' בהכי דקתני דיעבד שחיטתן כשרה ולא לכתחלה וליסנא בתרא דרבינא הכי פירושא הכל מוחזקין שוחטין לכתחלה ואע"פ שאינן מומחין לנו מוסרין להם חולין לכתחלה ואין חוששין שמא ילך לו וא"א לבדקו או שמא יאמרו מותר לאכול משחיטת מי שאינו מומחה לנו משום דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם ואין אנו צריכין לבדקו אלא כשהוא לפנינו להסתלק מן הספק אבל לא שחט לפנינו שנים וג' פעמים אפי' מומחה לא ישחוט כלומר אין מוסרין לו חולין לכתחלה ואע"פ שדעתו לבדקו אם נתעלף חוששין שמא יאמרו מותר לאכול משחיטת מי שאינו מוחזק או משום דלמא מעתלי ולא בדיק כמו שפי' בה"מ (הזה) ז"ל בבודק סכין לעיל ואם שחט ואינו מוחזק צריך שיאמר ברי לי שלא נתעלפתי ואם הלך לו ולא אמר שחיטתו פסולה עד שיהו אחרים רואין אותו וזהו פי' דברי רבינא וכן דרך כל הסוגיא אבל [לא] עלה על דעת שאם הוא לפנינו ואינו מומחה שלא נבדוק אם בקי אם לאו והיינו דאמרי' בגמ' להך ליסנא דאמרת שאינן מומחין לא רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הם. להך ליסנא דאמרת מוחזקין אין שאין מוחזקין לא. לעלפויי לא חיישינן ולא אמרי' (או) בתרווייהו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ומוחזקין הן (ב) דאלמא לא חיישינן אע"ג דאיתיה קמן ולשאינן מומחין חיישינן דהיינו דאיתיה קמן אלא דסמכינן ארובא כי ליתיה קמן וכן מה שהשיב מדאמר רב נחמן ראה אחד ששחט וכו' ודייקינן עלה היכי דמי אי דידע דגמיר למה לי ראה וכו' ואם איתא נימא נמי מאי אסור דקאמר רב נחמן אסור עד שיבדוק דהא איתיה קמן. אינה תשובה חדא דאם לאו אסור לגמרי משמע דהוה ליה למימר בודקין אותו ועוד למה לי ראה מתחלה ועד סוף בבודקים אותו סגי כדאקשינן לעיל

גמ' אבל מומחין ואבל מוחזקין כבודקין אותו סגי אבל לעולם אימא לך בדאיתיה קמן שואלין אותו ואין סומכין על האומדות ולא אמרו לסמוך על רוב כגון זה אלא בדליתיה קמן כדברי ר' יצחק וכ"כ רב אחא משבחא ודבר מוסכם ומקובל הוא מן הגאונים ועם שונים אל תתערב :

ועוד נקיטין מהני שמעתתא דמיתאמרן בגמ' בהדין ענינא המבשל בשבת וכו' עד וכבר כתבנו בענין הזה במס' שבת בפ' כירה : אמר הכותב גם אנחנו כתבנו שם ופירשנו דברי רבינו הגדול ובירורנו שהם נכונים בראיות נכונות וכן הסכימו הגאונים שהלכה כר' יהודה למדרש ולאורויי ומה שכתב בסתם השוחט לחולה בשבת מותר לבריא בו ביום באומצא ולא פירש דוקא בשהיה לו חולה מבע"י זה ודאי מספק עלינו את השמועה הזאת שאנו סבורים דכל מוקצה מחמת איסור לר"מ אית ליה (כל מוקצה מחמת איסור) וכ"ש לר' יהודה ואע"פ שלא דחאו בידים אסור כסבריה דרב דהא מסקנא דשמעתין וכיון דקי"ל כוותייהו במוקצה מחמת איסור בשבת וביו"ט אפי' במוקצה סתם ממילא שמעינן לשוחט לחולה שחלה בשבת שהוא אסור לבריא ורב דימי לא פליג מידי אלא בגזירה דשמא ירבה בשבילו איירי וכן מצינו כדעת הזה לראשונים כגון רב אחא ובעל הלכות אלא שנראה מדברי רבינו ז"ל שהוא סובר דרב דימי לית ליה מוקצה מחמת איסור אלא כשדחאו בידים כקושיין לעיל ולא סבירא לן כרב דלא שני ליה דאיהו מדאית ליה מוקצה אזיל ביה לחומרא וכבר ראינו לו ז"ל שהוא כותב בפירות שנשרו דאיסורן משום גזירה שמא יעלה ויתלוש וכן הוזכר בגמ' במס' ביצה כ' וג' פעמים ולא אמרו שהם מוקצים מחמת איסור דומיא דכוס וקערה ועששית שאפי' ר"ש מודה באיסורן אלא שאני התם דדחאה בידים וזה דבר ברור הוא לדעת ר"ש דאפי' במקום שהמוקצה מחמת איסור עסג בו כגון שאין דעתו עליו אין איסורו אלא כשדחאו בידים וכבר ביארנו זה בתחלת פ' אין צדין מיהו לר"מ דאית ליה כל מוקצה מחמת איסור וכ"ש לר' יהודה היה נראה לנו דאע"פ שלא דחאו בידים אסור כסבריה דרב אלא שהרב ז"ל סובר דרב לטעמיה דמתגייר במוקצה אבל אנן לית לן מוקצה אלא מאי דאשכחן ביה לתנאי דהיינו דחאו בידים והיינו סבריה דתנא דתני קמיה שוחט וסברא דגמ' דמקשי ודלמא שאני התם דדחיה בידים ורב דימי מנהרדעא כוותייהו פסק וזו הסברא מסתייעא מפשטי השמועות ממקומות אחרים שהרי אמרו בתחלת מס' ביצה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה וביו"ט שחל להיות אחר השבת עסקינן וכו' ואקשינן אי הכי שבת דעלמא תשתרי ולא אמרו שהיא מוקצה

דוקא בההיא דבליעא טפי הוא דאיבעיא לן דכמאן דאיתיה לאיסוריה בעיניה דמי [וכן] חוטים שבלחי אסורים באומלא משום דם דכמאן דאיתיה לאיסורא בעיניה דמי כדמוכח לקמן בפרק כל הבשר. הא בעלמא שרי וכן נמי גלגלי לא בעינן מליחה מדגרס לקמן בפ' הזרוע (דף קלג.) חוטים שבלחי אסורים וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא סיא אי בטויא מידב דאיב. אי לקדרה אדמחתך להו ומלח להו שפיר דמי. ומדלא מדכרינן מליחה בטויה שלל ש"מ בגלי לא בעי' מליחה כלל. אלא מיהו איכא למידק מדגרסינן במנחות בפרק הקומץ רבה (דף כא.) במנא תמלח יכול תבונהו מאי תבונהו יכול יתן בו טעם כבינה. כלומר שישהה בו מלח עד שיתן טעם בבשר כבינה שנותנת טעם באדם: ת"ל תמלח. כילד הוא עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו. אמר אביי וכן גללי. תירץ הרא"ה ז"ל דהתם לא בהכשר מליחה עסקינן דמאי שייכא התם. אלא ה"ק וכן למתנות כהנים שזכתה להם תורה מן הקרבן לריכות מלח שאף הם בכלל על כל קרבנך תקריב מלח. ומש"ה אמרינן וכן גללי דאי לקדרה בלאו הכי נמי. אלא גלי דבחולין לא בעי מליחה הכא בעי. אי נמי התם וכן לקדרה גרסי': מתני' השוחט במגל יד. מגל יד יש לה שתי פיות האחת חלקה כסכין והשנית יש בה פגימות וכי מכשרינן הכא מגל יד באותו רוח שהוא חלק: הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין. מפרשינן בגמ' [דף יז. ודף ג.] דהכל שוחטין לאיתויי ישראל מומר אוכל נבלות להיאבון דבודק סכין ונותן לו ומותר להכול משחיטתו. ולעולם שוחטין בין ביום בין בלילה. והוא שאבוקה כנגדו: ובכל שוחטין. בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה ואפילו לכתחלה והוא שתלושין כדאיתא לקמן: חוץ ממגל קציר. שקוצרים בה את התבואה ופגימותיה כולן נוטות לצד אחד ואין אדם מרגיש בהן מאותו צד ואפ"ה פסול: והמגרה. שפגימותיה כרגשות לכל צד שייג"א בלע"ז: והשיניים. כשהן שתים דבוקות ואפי' הן תלושות: והצפורן. במחוברת: מפני שהן חונקין. שאין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימה והאי חונקין אשארא קאי ולא אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמ' [דף יח.] מפני שהוא מחובר: השוחט במגל קציר כדרך הליכתה. מגל קציר כדרך הליכתה אינה קורעת לב"ה מפני שראשיה כפופין מאד ומפרשינן בגמ' דלא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה שמא ישכח ויביא: ואם הוחלקו שיניה הרי היא כסכין. ומותר לכתחלה ולא גזרינן אטו לא הוחלקו: גמ' גזירה דילמא אתי למיעבד באידך גיסא. באותו צד שהוא פגום. ושמעינן מהא דסכין שיש בו כדי לשחוט מן הפגם ולהלן אסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן משום אידך גיסא ה"נ היכא דבההיא גיסא גופא פגומה. ומיהו היכא דעבד בה שרירה אפילו לכתחלה ולא דמי למגל יד דהתם כלי שלגורתו כך (ה) ואפשר דאתי למיטעי אבל הכא לפי שעה ליכא למיגזר: בצור ובקנה לכתחלה לא. בתלוש ולבסוף חברו דגזרינן אטו מחובר מעיקרו אבל במחובר מעיקרו אפי' דיעבד שחיטתו פסולה בגמ' ילפי' לה: ומאי ניהו סימוניא דאגמא. עשב הגדל באגמי מים כשהוא יבש חותך ואין קיסמין נבדלין ממנו אבל שאר קנים כשדוחקין אותן קסמים נתזין ונפרכין מהן וחיישינן דילמא נקבו להו לסימנין: חיישינן שמא ידרוס. מתוך שצואר הבהמה מכביד על הסכין: לצדדין קתני. דהא רישא דברייתא תנא תלוש ומחובר כדקתני בכל שוחטין בין בתלוש בין במחובר וכי הדר סיים סיפא בין שהסכין למעלה וכו' לאו תרווייהו אמחובר אלא סכין למטה וצואר בהמה למעלה דוקא בתלושה דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא בסכין והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת כלומר אף במחוברת: רב פפא אמר. לא תוקמה בשנויא דחיקא אלא תרווייהו אתלוש ומחובר קיימי ואפ"ה לא תיקשי לרב [ענן] דהא דקתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה במחובר בעופא דקליל. שאין לחוש בו שמא ידרוס. ובהמה דקתני לאו דוקא ואיכא נסחי דלא גרסי בהמה אלא סכין למעלה וצואר למטה: תנו רבנן סכין שיש בה פגימות הרבה תדון כמגרה. ואפילו כולן מסוכסכות. דמדמפליג בשאין בה אלא פגימה אחת בין אוגרת למסוכסכת מכלל דביש בה פגימות הרבה אפי' כולן מסוכסכות פסולה: אוגרת משתי רוחות. שהפגימה נרגשת בין בהולכה בין בהובאה: מסוכסכת מרוח אחת. שהיא כפופה הרבה ואינה נרגשת אלא ברוח אחת ואמרינן לקמן בסמוך דכי מכשרינן

נר מצוה

מתני' [א] השוחט במגל יד בצור ובקנה שחיטתו כשרה הכל שוחטין ולעולם שוחטין ובכל שוחטין חוץ ממגל קציר (א) והשינים והמגרה והצפורן מפני שהן חונקין: *השוחט במגל קציר בדרך הליכתה בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין ואם החליקו שיניה הרי זו כסכין: גמ' השוחט במגל יד *דיעבד אין לכתחלה לא גזירה דילמא אתי למיעבד [א] באידך גיסא פירוש מגל יד צדו אחד סכין וצדו אחד מגל: בצור ובקנה לכתחלה לא. בתלוש [ב] ולבסוף חברו אבל במחובר מעיקרו אפילו דיעבד שחיטתו פסולה ובתלוש שוחטין לכתחלה דתניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה *ומאי ניהו סימוניא דאגמא: תניא נעץ סכין בכותל ושחט בה שחיטתו כשרה אמר רב ענן אמר שמואל לא שאנו אלא שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה אבל סכין למטה וצואר בהמה למעלה חיישינן שמא ידרוס והא קתני בין שהסכין למעלה וצואר בהמה למטה בין שהסכין למטה וצואר בהמה למעלה א"ר זביד לצדדין קתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה בתלושה סכין למעלה וצואר בהמה למטה במחוברת רב פפא אמר כי תניא ההיא [ג] בעופא דקליל: תנו רבנן *[ד] סכין שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה ושאין בה אלא פגימה אחת אוגרת פסולה מסוכסכת כשרה והיכי דמי מסוכסכת א"ר אלעזר אוגרת משתי רוחות מסוכסכת מרוח אחת: אמר רבה שלש מדות בסכין אוגרת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו פסולה מסוכסכת לא ישחוט ואם שחט שחיטתו

רש"י

מתני' במגל יד. יש לו שתי פיות האחת חלקה כסכין והשניה יש בה פגימות: הכל שוחטין. אפי' כותי או ישראל מומר: ולעולם שוחטין. בין ביום בין בלילה ואבוקה כנגדו: ובכל שוחטין. בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של (ג) קנה: שקוצרין בו תבואה שפגימותיה כולן נוטות לצד אחד כשיני מגירה. סכין מלא פגימות ואינן כמגל קציר אלא מכוונות שיש לפגימות מכאן ומכאן כשתס פגימות אוגרת: כתחובים בלחי בהמה: והצפורן. שהן חונקין. אין חותכין אלא קורעין מחמת הפגימות והאי חונקין אשארא קאי ולא אצפורן דטעמא דצפורן מפרש בגמ' מחובר: דרך הליכתה. אינה קורעת לב"ה מפני שראשיהן כפופין כן מאד: גמ' אתי למיעבד באידך גיסא. במקום הפגימות ושמעינן מכאן דסכין פגומה אסור לשחוט (ג) בה מן הפגם ולהלן דאסור לשחוט בה לכתחלה דהא הכא גזרינן אטו אידך גיסא כ"ש היכא דיש פגימה בה גופה דגזרינן: מחובר מעיקרו. אפילו דיעבד שחיטתו פסולה דילפינן מויקח את המאכלת דבעינן שחיטה בתלוש: קרומית. קנה הגדל באגמים וכשהוא יבש הוא חלק וחותך ואין קסמין נבדלין ממנו והיינו סימוניא דאגמא: נעץ סכין בכותל. והוליך והביא [illegible] לאו אתרווייהו קאי אלא חד אתלוש וחד אמחובר סכין למטה וצואר בהמה למעלה אתלוש דאדם אוחז בסכין למטה ושוחט והבהמה תלויה באויר וזה מוליך ומביא והא דקתני סכין למעלה וצואר בהמה למטה אמחובר כלומר אף במחובר: רב פפא אמר. לא תוקמה בשנויא דחיקא דאידי ואידי אתלוש ומחובר קאי ואפ"ה לא תיקשי לרב ענן דהא דקתני סכין למטה וצואר בהמה למעלה דכשר במחובר בעופא דקליל ובהמה דקתני לאו דוקא: שיש בה פגימות הרבה תידון כמגירה. ואפי' כולן מסוכסכות הכורה דמסוכסכת היינו שאין לה לפגימה אלא עוקץ אחד ועוקצו השני הוחלק במשחזת ומכשרינן לקמן כי ליכא אלא חדא מסוכסכת וכשהוליכה הביא שלא פגעה הסכין בשחיטה בעוקץ משהגיע לסימנין (ד) וקיימא אריבא דסכינא דכשהגיע לעוקץ עדיין לא נחתכו העור והבשר שיקרע העוקץ הסימן בירידתו אבל כאן שיש בו פגימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות עוקץ של פגם הראשון מחליש העור והבשר והפגם השני בא בסימן וקורע והא דתנן במגל קציר דרך הליכתה ב"ה מכשיר (א) היינו משום שמגל קציר עוקצי פגימותיו כפופין מאד ואין קורעין דרך הליכתו כלל אבל עוקץ שאינו כפוף קורע אפילו בירידתו כשהסימן יורד ממנו ונכנס לתוך הפגם: מסוכסכת כשרה. כדמסיק: משתי רוחות. שיש עוקץ לפגם אחת לראשו ואחת לסופו ואוגרת הצפורן בין שני העוקצין כמו אגרה בקין לחמה: מרוח אחת. שאין לפגימה אלא עוקץ אחד והשני הוחלק במשחזת ואינה מעכבת את הצפורן והבשר: מסוכסכת לא ישחוט. גזירה שמא יוליך ויביא:

עולה

מסכימין לפי' רש"י ומיהו במגל קציר פסולה בכל ענין אליבא דכולהו:

מלחמת ה'

מוקלס מחמת איסור וכבר נכתבו שם רובם בפירושם והוצרכו להעמידם בשבת שיש לו הולה עוד אמרו שם בגמ' בילה ופסחים ובשבת השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דתנן אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה לפי שאינה מן המוכן שמעת מינה בזו מוכנת לאדם היא בשבת אע"פ שאיסור שבת עליה והיינו סברית דאביי במעתין וסוגיין דעלמא כוותיה זהו דעת רבינו וזהו קיצרו בהלכה זו וכ"כ תלמידו הרב ר' משה ז"ל ויש לנו פי' אחר לפי שדעתנו כשמועות שהזכרנו והוא כתוב נסדר הזה בפ"ב ממס' בילה:

ועוד קשיא דרבי אדרבי ל"ק כו' כאן בתלוש ולבסוף חיברו וכו' עד והרי"ף ז"ל לא כתב בזה כל הצורך: אמר המחבר קיצורו של רבינו ז"ל ולא אריכותם של אחרים דבעיא זו דרבא כבר נפשטה לקולא ממה ששנו בברייתא זו דומיא דקנה עולם מהליו אלמא במחובר מעיקרו הוא ש"מ הא בתלוש ולבסוף חיברו אפי' דומיא דמחובר מעיקרו דקא מבטל ליה שחיטתו כשרה והיינו מסקנא דכניין והא דהיתמר בתר הכי ת"ש שפטא בתר פשטא לומר מריבא נמי [illegible]

המאור הגדול במסו כסכת

[דף טו ע"ב] קשיא דרבי ארדבי ל"ק כאן במחובר מעיקרו כאן בתלוש ולבסוף חיברו אבל לר' אפשר לאוקמינהו הכין דלית ליה לר' חייא שחיטה בתלוש מן התורה כדא"ל דקאי אאופתא קאמר לך לא שני ליה כלל בין תלוש למחובר אלא הכל מותר לכתחלה וקי"ל כרבי הלכה מעיקרו אפי' בדיעבד שחיטתו פסולה וכן תלוש ולבסוף חיברו בדבר שמבטל אותו ואין דעתו לעקרו שחיטתו פסולה והיינו בעיא דרבא וכיון דלא איפשיט להומרא נקיטינן ואם הוא תלוש ולבסוף חיברו שאין מבטל אותו כגון סכין שדעתו לעקרו ממקום נעיצתה לכתחלה לא ישחוט גזירה משום שחיטה ואם שחט שחיטתו כשרה והרי"ף ז"ל לא כתב בזה כל הצורך (ומבואר ברא"ש [illegible]):

מריבא נמי שמעת מינה דתלוש ולבסוף חיברו שחיטתו כשרה וסיפא במחובר מעיקרו וכדבעינן והאי לא [illegible] [illegible]

א מיי' פרק א' מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' כ:

במסוכסכת דוקא בשהוליך ולא הביא כלומר ששחט באותו צד שאין הפגימה נרגשת וכ"ת כיון ששחט באותו צד אפילו יש בה פגימות הרבה כיון שכולן מסוכסכות למה נידונית כמגירה והרי מורשת הפגימה לא פגעו בסימן ומאי שנא פגימות הרבה מפגימה אחת וי"ל דכל שיש בה פגימות הרבה שמא ישכח ויביא ומהאי טעמא גופא הוא דמסקינן לקמן [דף יח.] גבי השוחט במגל קציר דרך הליכתה שאף כשהכשירו [בית הלל] לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה: עולה ויורדת. כגון שנפגמה פגם גדול והוחלקו העוקצים במשחזת זהו דרכו של הרב אלפסי ז"ל. ואיכא הכא הוייה אחריני לרבנן קמאי ז"ל דס"ל דכי אמרינן מסוכסכת כשרה דוקא בדקיימא ארישא דסכינא דהכי אוקימו לה בגמ' שריותא דמסוכסכת ארישא דסכינא והם מפרשין פגימה מסוכסכת בענין אחר והרב אלפסי ז"ל סובר דכי מסקינן בגמרא שריותא דמסוכסכת בשהוליך ולא הביא תו לא צריכין למאי דאוקימנא מעיקרא בדקיימא ארישא דסכינא אלא אפי' באמצע הסכין כשרה לפי שהוא מפרש ענין פגימה מסוכסכת על הדרך שפירשנו ולפי שאין מחלוקתן של ראשונים בזה תלוי לענין מעשה ראיתי לקצר בכאן והרוצה לעמוד על עיקרן של דברים יעיין בחדושי:

וסכינא חריפא דמיא לסאסא. אריסט"א זקן השבולים שאינו חלק כך סכין זו אין פיה חלק אבל פגם אין בה אספיר"א בלע"ז: בדקי לה בשמשא. נותנין אותה בשמש ורואין בחודו של סכין אם נפגם: במיא. חודה הופך למטה ומוליכה על פני המים ונוגעת מעט מעט במים ואם יש שם עוקץ עושה כמין חריץ במים בהליכתה: בישרא אכלה. הוא בא לחתוך בשר לפיכך עיקר בדיקתה בבשר אלבעו אם בשר זה פוגע בפגם כך יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הויא בדיקה שאם הוא קשה עובר על פגם קטן ואינו חוגר ואם רך יותר מדאי נכנס לתוך פגם קטן אע"פ שאינו פגם לקלקל הסימן: אבשרא. בשר האצבע: אבשרא. משום דושט הוא רך: ואטופרא. משום קנה שקשה. ואתלת רוחתא באמצע חודו ובצדדין שמא נפגם עובי חודה בצדה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע: **גרסי'** בגמ' [דף יז:] אמר רב הונא בר קטינא אמר ר"ש בן לקיש שלש פגימות הן. כלומר לשיעור אחד: פגימת עצם בפסח. שאסור בשבירת עצם: ופגימת אוזן בבכור. להיות מום לשחוט עליו במדינה: ופגימת מום בקדשים. נקבות כגון חטאת ושלמים שיש בהם פגימה שאינה נוהגת בבכור כדתנן התם בבכורות (דף מא.): רב חסדא אמר אף פגימת הסכין ואידך בחולין לא קא מיירי וכולן פגימתם כפגימת המזבח וכמה פגימת המזבח כדי שתחגור בה צפורן. דמזבח שנפגם פסול כדילפינן בשחיטת קדשים בפ' קדשי קדשים (דף סג.) וזבחת עליו את עולותיך וכי עליו אתה זובח אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. ואיכא מ"ד דהלכתא כרב חסדא דמני סכין בהדי הני פגימות דפגימתם כפגימת המזבח וכל שאין הצפורן נחגרת בה כשרה וראיה לדבר מדקא מתמה תלמודא אדר"ל מ"ט לא מני איהו נמי פגימת סכין בהדי הנך ומהדרינן דבחולין לא קא מיירי הא לאו הכי הוה מני לה אלמא כלהו כרב חסדא ס"ל דאי לא מאי קא מתמהינן עליה דר"ל מני לה ומיהו איכא למידק א"כ הני אמוראי דלעיל [דף יז:] למה להו למיבדק בשמשא ובמיא ליבדקו בצפורן ואמאי קאמרי בשרא אכלה ליבדקיה הרי כל שאין הצפורן נחגרת בה כשרה. ואיפשר שכל אחד היה נוהג לפי מה שהיה סבור שהיא בדיקה יותר יפה אבל אין הכי נמי שיעור פגימת סכין כדי שתחגור בה צפורן הא לאו הכי כשרה אבל הרמב"ן ז"ל פי' דלאמוראי ניכהו דהנך אמוראי דלעיל סברי דפגימת סכין בכל שהוא ואפילו אינה חוגרת בה צפורן וכ"ת א"כ מאי קא מתמהינן עליה דר"ל ואמרינן ואידך ואצטרכינן לתרוצי דבחולין לא קא מיירי נימא ס"ל כהנך אמוראי דלעיל ולית ליה לדרב חסדא י"ל דא"כ הוה ליה למימר ארבע פגימות הן שלש כדי שתחגור בה צפורן ואחת כל שהוא שזה היה דעתו של הרב אלפסי ז"ל שלא הזכיר חגירת צפורן בהלכות משמע דס"ל דפגימת סכין בכל שהוא ומיהו לאו דוקא כל שהוא דהא חוגרת קרינא ליה דמשמע שאוגרת שום דבר ואפילו חוט השערה אבל אינה אוגרת שום דבר כשרה והיינו דמיא לסאסא:

דלא סר סכינא. שלא הראה סכינו לחכם: משמתינן ליה. משום אפקירותא שהחציף פניו כדקי"ל דמגדין לכבוד הרב בברכות בפ' מי שמתו (דף יט.): מעברינן ליה. מאומנתו שלא ימכור עוד בשר: כאן בשנמצאת סכינו יפה. משמתינן ליה בלחוד: **אבל** באכילה אסורה. שמא ישכח ויביא כמו שפירשתי למעלה. וב"ש חוששין עלה אפילו מספק נבלה. ואיכא מ"ד דדוקא מגל קציר שהוא כלי שצורתו כך ויש לחוש אם היו מתירין אותה שמא ירגיל עצמו לשחוט בו לפי שהוא קרוב לאסור אולי טעה והחזיר ידו מעט לאחוריו אבל בסכין שאין צורתו כך שהיו בה פגימות הרבה כעין מגל קציר שאין מרגישין בהן בהולכה לכתחלה לא ישחוט ואם שחט בהולכה בלבד שחיטתו כשרה: **מתני'** השוחט מתוך הטבעת. בטבעת גדולה שבראשו של קנה קאמר והכי מוכח בגמ' וס"ל לת"ק דמקום שחיטה מטבעת גדולה ולמטה וטבעת עצמה בכלל ומטבעת גדולה ולמעלה בקנה לאו מקום שחיטה וס"ל נמי שאם התחיל למעלה ממקום שחיטה כל שהוא אפילו בקנה פסולה דבעינן רוב במקום שחיטה ומיהו מודה שאם שחט בתחלה רובה של טבעת ואח"כ הגריס כשרה דהא תנן [דף כז.] ורובו של אחד כמוהו וכי קאמר על פני כולה למעוטי שאם התחיל להגריס פסולה: ר' יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. דלא"ג דהתחיל להגריס חוץ לטבעת גדולה כיון שסיים רוב השחיטה בטבעת כשרה והיינו דקאמר מלא החוט על פני רובה כלומר דבמקום שישלים לרובה יכנס מלא החוט לתוך הטבעת ומ"מ כולהו מודו שאין מקום שחיטה למעלה מטבעת גדולה ולא קי"ל כוותייהו אלא משפוי כובע ולמטה כשרה וכדאיתא בגמ': **גמ'** שייר בחיטי. גרעינין דומים לחיטין ומונחין ע"פ הקנה אצל הכובע ושייר בחיטי הייטו שסייכן לצד הראש: משפוי כובע ולמטה כשרה. כמין כובע יש ע"פ הקנה למעלה מטבעת

נר מצוה

שחיטתו כשרה °עולה ויורדת מותר לשחוט בה לכתחלה א ומסוכסכת דקאמר רבא שחיטתו כשרה כשהוליך ולא הביא אבל אם הוליך והביא שחיטתו פסולה. וסכינא חריפא טובא דדמיא ב לסאסא כשרה במערבא בדקי לה לסכינא בשמשא בנהרדעא בדקי לה במיא רב ששת בדיק לה בלישניה רב אחא בר יעקב בדיק לה בשערא בסורא אמרי בשרא אכלה בשרא בדיק לה אמר רב פפא צריכה בדיקה אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא: אמר *רב הונא האי ג טבחא דלא סר סכיניה קמי חכם משמתינן ליה רבא אמר מעברינן ליה ומכרזינן אבשריה דטרפה היא ולא פליגי כאן בשנמצאת סכינו יפה כאן שלא נמצאת סכינו יפה: השוחט במגל קציר בדרך הולכתה וכו': אמר ר' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן אף כשהכשירו ב"ה לא הכשירו אלא לטהרה מידי נבלה אבל באכילה אסורה: **מתני'** *השוחט מתוך הטבעת ושייר תרנ"ה בה מלא החוט על פני כולה שחיטתו כשרה °רבי יוסי ברבי יהודה אומר מלא החוט על פני רובה: **גמ'** *אמר רב פפא משמיה דרבא שייר ד בחיטי כשרה *רב נחמן אכשר משפוי כובע ולמטה

רש"י

עולה ויורדת. כגון שנפגמה הסכין פגם גדול והוחלקו שני העוקצים במשחזת והוי הסכין נמוך שם. והוא דקיימא ארישא דסכינא דכשהתחיל להוליך לא היה כח בסכין לחלוק עד שעובר הפגם ולא פגע העוקץ בסימן אבל לא קיימא ארישא דסכינא אסורה דחורפא דסכינא מחליש העור והעוקץ בוזע וקורע הסימן בפגעו בו: לסאסא. זקן שיבולת שאינו חלק כך סכין זה שאין פיה חלקה אבל אין לה פגם: בשימשא. נותנין אותה בשמש ורואין בחודה: בישרא אכלה. בשר בא לחתוך לפיכך עיקר בדיקתה בבשר או בריא לשניה או בבשר האצבע אם בשר זה פוגע בפגם כך יפגע בו בשר הסימן אבל בדבר אחר לא הוי בדיקה כי שמא דבר אחר קשה עובר על פגם קטן או דבר אחר רך ביותר נכנס לפגם קטן יותר: אבישרא. בשר האצבע: אטופרא. אצפורן: ואתלת רוחתא. באמצע חודה ובצדדין כי שמא נפגם בעובי חודה בצדה ונאחז הסימן בעוקץ ונקרע: (א) ליבן סכין באור שחיטתו כשרה. ולא אמרינן טריפה היא זו ולא שחיטה: חידוד קודם (ב). מקדים וממהר לשחוט ולחתוך קודם שתכוה מן האור ולא חיישינן כשהסכין נכנס קודם שישחוט רוב הוושט שלידי הסכין ישרפוהו ונמצאת טריפה קודם שחיטה דוושט נקיבתו במשהו וטריפה בנקב הוא דבית שחיטה מרווח רווח ומתרחק הבשר מלידי הסכין מכאן ומכאן ואינו נוגע בסימן אלא חידוד של הסכין הכי נמי כשנפגמו צידי הסכין אינו נוגע בסימן אלא חידוד הסכין: דלא סר סכינא. שלא הראה סכינו לחכם: מעברינן ליה. מאומנתו שלא *ישחוט עוד בשר: בשנמצאת סכינו יפה משמתינן לו. משום אפקירותא שהחציף פניו דקיימא לן מגדין לכבוד הרב: אבל באכילה אסורה. גזירה הולכה אטו הובאה: **מתני'** השוחט מתוך הטבעת. בטבעת גדולה איירי שהיא עליונה מכונן שאין טבעת למעלה הימנה: ושייר בה מלא החוט על פני כולה. (ג) נגד הראש שלא שחט הסכין לצאת חוץ מן הטבעת (ד) כולה כשרה: מלא החוט. כלומר כל דהו. אבל אם קודם שגמר את כולה הגריס את הסכין (ה) לנגד הראש ויצא מן הטבעת וגמר את השחיטה למעלה מן הטבעת שאינה מקום הכשר שחיטה שהיא הגרמה שנאמרה למשה מסיני אף על פי שנשחט רוב הקנה במקום השחיטה פסלי רבנן הואיל ונגמר בפסול: רבי יוסי בר' יהודה אומר מלא החוט על פני רובה. אם שייר מלא חוט השערה (ו) על פני רוב הטבעת מן הטבעת לנגד הראש כלומר שחתך רוב הקנה בתוך הטבעת ובמיעוט הגריס ויצא ממנו לנגד הראש וגמר את השחיטה למעלה הימנה כשירה דברובא איתכשרא לה שחיטה ואידך כי שחיט מחתך בשר בעלמא הוא וכן נראה ולא כמאן דמפרש דבכל (ז) טבעת חשיב הגרמה לרבנן ולרבי יוסי וסברי משהתחיל (ח) תוך טבעת צריך שיגמור כל השחיטה בתוכה לרבנן או רובה לרבי יוסי דהדיא תניא בתוספתא דאין חילוק מקום בכל הקנה בין בתוך הטבעת בין שבין טבעת לטבעת ופלוגתייהו רק בטבעת גדולה לפי שלמעלה הימנה אין שחיטה ולא קי"ל לא כר' יוסי ולא כרבנן אלא כרבי חנינא בן אנטיגנוס דמכשר בר משוחט למעלה משיפוי כובע: **גמ'** שייר בחיטי. חיטי נגנ"ד דומין לחיטין ומונחין על הקנה אצל הכובע ואם שייר באותן חיטי שהניח (ט) מקצת לנגד ומקצתן לגד הקנה דהיינו שחתך בהן כשירה: משיפוי כובע. כמין כובע יש

[דף רנט ע"ב] | דף יח. | [דף רס ע"א] | דף יח: | דף יט. | גי' מהר"ם ימכור

הגהות הב"ח

(א) נ"ב לשון הגמ' רב יימר אמר אבישרא ואטופרא נריכ' ואתלת רוחתא לא נריכה מי לא א"ר זירא ליבן סכין ושחט בה שחיטתו כשרה וקשיא לן הא איכא לדדים ואמרי' בית השחיטה מירווח רווח הכא נמי בית השחיטה מירווח רווח: (ב) נ"ב לליבונה: (ג) לגד הראש כנ"ל: (ד) נ"ב לגד הראש עד שגמר כל הטבעת: (ה) לגד הראש כנ"ל: (ו) מן הטבעת לגד הראש על פני רוב הטבעת כלומר כנ"ל: (ז) דבכל הטבעות חשיב וכו' וסברי דמשהתחיל לשחוט תוך הטבעת כנ"ל: (ח) נ"ב ואינו כן: (ט) מקלת' לגד הראש כנ"ל: (י) שישחט הרוב כנ"ל:

שלטי הגבורים

א לפי' רש"י והתוס' והרא"ש וסמ"ג וטור סבירא להו דהדין כך שאם אין לסכין אלא עוקץ אחד דהיינו פגימה מסוכסכת אם קיימא הפגימה ארישא דסכינא והוליך ולא הביא בענין שלא חתך אפי' העור עד שעבר כל הפגימה או אם היא עומדת אצל הקתא והביא ולא הוליך שחיטתו כשרה אבל אם הפגימה המסוכסכת עומדת באמצע הסכין אפי' אם העוקץ כלפי ראש הסכין בכל ענין פסול ורבינו ומיי' וכן דעת שאר הגאונים הוא כך שאפי' הפגימה באמצע הסכין אפי' אם העוקץ כלפי ראש הסכין כשר אם הוליך ולא הביא שאין עוקץ הפגימה קורע אלא בפוגעו בסימן ולא בשיורד ממנו ואם העוקץ כלפי זנב הסכין או כשר אם הביא ולא הוליך ומדברי ב"ה שכתבתי לעיל משמע דגם לדידים הכי סבירא ליה מדהכשיר סכין שיש בו פגימות הרבה שכולם מסוכסכות אם שחט בענין שלא נגע בעוקץ הפגימה: ב לדברי מיי' וכן הר"ן מביא דעת הרמב"ן וכן נראין דבריו דשיעור פגימה הויא כל שהוא ובלבד שתחגור בה כל שהוא אפי' היה הדבר שחוגר בה חוט השערה והרא"ש שם פסק דלעולם אינה נקראת פגימה עד שיהיה הדבר החוגר בה צפורן דכדי חגירת צפורן בעינן והכי משמע ליה דברי רבינו וכ"פ הטור וכן מטין דברי סמ"ג: לשון ריא"ז ג טבח אע"פ שיודע הלכות שחיטה צריך להראות סכינו לרבו או לחכם שבעירו מפני כבודו של חכם בד"א בזמן ששוחט בה לאחרים או ששוחט למכור בשר לאחרים אבל בשוחט לאכול בביתו א"צ ואם קונה ב"ה אכילתו במעות הרי הוא כשוחט לאחרים. שחט לאחרים ולא הראה סכינו לחכם אם נמצא סכינו יפה משמתין אותו בלבד מפני כבודו של חכם ואם לא נמצא סכינו יפה משמתין אותו ומעבירין אותו ממלאכתו ומכריזין על כל הבשר ששחט שהיא טרפה וכן טבח שיצאה טרפה מתחת ידו משמתין אותו ומעבירין אותו ממלאכתו ופוסלין אותו לעדות ואין מכשירין אותו עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה לבעלים בדבר חשוב או יוציא משלו טרפה מתחת ידו בדבר חשוב ודינם שוה וכ"ל שאם נמצא סכינו יפה ורצה החכם למחול מוחל שהחכם שמחל על כבודו כבודו מחול: וכתב הרא"ש והאידנא נהיגי שאין מראין סכין לחכם כי בימיהם היו הקצבין שוחטין בעצמן כדאמרי' האי טבחא דלא סר סכינו וכו' והשתא נהוג בכל גלות ישראל שאין מאמינין לקצבים וממנין אנשים ידועים על השחיטה ועל הבדיקה ולהם מחלו חכמים את כבודם כי הן זריזין וזהירין ומתוך כך נתבטלה בדיקת החכם לגמרי אף לאדם השוחט בביתו אע"פ שאינו נכון כי הרבה צריך ישוב דעת ויראת שמים לבדיקת סכין: ד מיי' וסמ"ג והרא"ש וטור והר"ן כולם הסכימו

המאור הגדול

השוחט מתוך טבעת גדולה ושייר בה מלא החוט על פני רובה לרבנן פסולה ולר' יוסי בר' יהודה כשרה וה"ה לשוחט מתוך שאר טבעות ולאחר שחתך רוב הטבעת הגריס ויצא לו חוץ מטבעת גדולה כלפי הראש אע"פ שאין הטבעות התחתונות מקיפות את כל הקנה הואיל ומקיפות את רוב הקנה חשיב רובה של טבעת כרובו של קנה וכשרה לר' יוסי בר' יהודה ואם הגרים קודם ששחט (י) הראש ויצא לו חוץ מטבעת גדולה פסולה אפי' לר' יוסי בר' יהודה ולר' חנינא בן אנטיגנוס כשרה כל זמן שלא הגרים משיפוי כובע ולמעלה כלפי הראש וכוותיה קי"ל דכל משיפוי כובע ולמטה כשרה דהיינו שייר בחטי אבל ברובו של קנה קי"ל כרב ושמואל דלא ס"ל כר' יוסי בר' יהודה בשאר הטבעות שיהא רוב הטבעת עולה לו לרוב הקנה ולעולם בעינן רובו של קנה שהוא במקום שחיטה ופלוגתא דרב הונא ורב יהודה בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש ובשחט שליש ושחט שליש אליבא דר' יוסי בר' יהודה אזלי וכלישנא בתרא דרב הונא אמר רב אסי שייכן וקי"ל כלישנא בתרא:

[דף יט ע"א] **נקיטינן** מינה שחט ב' שליש והגרים שליש או שהגרים שליש ושחט שני שליש כשרה אבל שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש או שהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש

מלחמת ה'

ועוד השוחט מתוך טבעת גדולה וכו' עד ג"כ ה"ר שלמה ז"ל כתב בענין הזה כשוחט מתוך שאר הטבעות דברים שאינן ברורים אצלנו: **אמר** הכותב טוב מזה ומזה שמעתי שאר הטבעות לפי שאינן מקיפות כל הקנה נמצא קנה עבה מצד אחד במקום טבעת יותר מצדו השני שאינו אלא (של קנה) דק ביותר וכששחט בה רוב עוביו של קנה עדיין לא שחט רוב חללו וטבעת גדולה כל הצדדין שוין בהן ורוב חללה ורוב עביה כלין כאחד ורב ושמואל מספקא להו אם ברוב עביו או ברוב חללו כלומר אי חשבינן עביו של טבעת מכלל הקנה ותהא שחיטה עולה בעביו או ברוב חללו לפיכך כששחט ברוב טבעת רוב עביה והגרים כלפי הראש ויצא לו חוץ לטבעת גדולה חוששין לה ואסורה וזהו שאמר ר' יוסי בר' יהודה אע"פ שאינן מקיפות כל הקנה הואיל ומקיפות רוב קנה שחיטתו כשרה כלומר דשחיטה עולה בהן ועביין מכלל קנה הוא נחשב ואין צריכין למנות מחלל קנה שהוא קרום שהוא תחת טבעות והיינו דאמרי' בפ' אלו טרפות ההוא פסוקת הגרגרת דאתא לקמיה דרב וקא בדיק לה ברוב עביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב למדהנו רבינו ברוב חללה סדריה לקמיה דרבה בר בר חנה דאלמא לרב ספוקי מספקא ליה והיינו דגרסי' בפ' הגוזל קמא הכיא מגרומתא דאתא לקמיה דרב טרפה ופטריה לטבחא מלגלומי פגעו ביה רב כהנא ורב אסי בההוא גברא אמרו ליה עבד בך רב כר תרתי למעליותא דלא אוכלך ספק איסורא ולא אוכלך ספק גזילה דאי בעי אכסר

מטבעת גדולה והוא משופע כלפי הראש וממנו ולמטה כשרה דליכא הגרמה בקנה אלא משיפוי כובע ולמעלה: **גרסי'** בגמ' [דף יט.] הגריס שליש. כלומר שהתחיל לשחוט למעלה ממקום שחיטה: ושחט שליש והגריס שליש רב הונא אמר כשרה רב יהודה אמר טרפה רב הונא אמר כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא ורב יהודה אמר טרפה בעינן רובא בשחיטה וליכא. שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש רב יהודה אמר כשרה אתו שיילוה לרב הונא אמר להו טרפה. וה"פ דרב הונא ורב יהודה בהא פליגי דרב הונא סבר דהגרמה כמקום הראוי לשחיטה וכנשחט שלא בהכשר דמי והוה ליה כחלי הקנה פגום שילך הכל תלוי בחתיכת רובו של קנה שאם נגמר בשחיטה כשר ואם נגמר בהגרמה פסולה ומש"ה מכשיר בהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש וטריף בשחט שליש והגריס שליש ושחט שליש ורב יהודה סבר דהגרמה לאו כמקום שחיטה דמיא אלא כמקום טרפות וכל זמן שנגרס רוב אסורה לא נגרס רוב איכא אסורה מחמת אותה חתיכה ומיהו כיון דלאו מקום שחיטה הוא בעי' רוב קנה בשחיטה בין בתחלה בין בסוף ומש"ה טריף בהגריס שליש ושחט שליש והגריס שליש ומכשיר בשחט שליש והגריס שליש ושחט שליש: ולענין הלכה הרמב"ם ז"ל פסק בפרק שלישי מהלכות שחיטה כר"י והר"ז הלוי ז"ל והרמב"ן ז"ל אמרו דלא מכרעא מילתא הלכך נקיטינן כחומרי דתרוייהו ולעולם לא מכשרינן עד דאיכא רוב שחוט בבת אחת בין בתחלה בין בסוף דבכה"ג בין לרב הונא בין לרב יהודה כשרה דהא איכא רובא בשחיטה וכי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא אבל הרשב"א ז"ל החמיר עוד ואמר דכחד לישנא קמא דמייתינן בגמ' דרב הונא אמר רב אסי קי"ל ולא מכשרינן אלא בששחט שני שלים והגריס שליש אבל הגריס שליש ושחט שני שלים פסולה דכי נפקא חיותא בעינן רובא בשחיטה וליכא והביא ראיה לדבריו מדנקט סוגיא דגמרא כי האי לישנא לאסורא דאמרינן בגמרא לקמן [דף כ.] פסול בשחיטה פסול במליקה לאיתויי מאי ואסיקנא לאיתויי שפוי ראשו כגון דנקט מראשו והגריס ואזיל [דף כז.] עד דמטא לתתאי דאמר רב הונא אמר רב אסי הגריס שליש ושחט שני שלים פסולה: **מתני'** השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה. [צדי הצואר שחיטתו כשרה] ואף על פי שלא החזיר הסימנין דודאי שחיט להו מקמי דשבר העצם דאי שבר אותו מקמי הכי טרפה וכתב רש"י ז"ל דבדין הוא דלכתחלה נמי אלא איידי דבעי למיתנא המולק מן הצדדין מליקתו פסולה תנא נמי בשוחט דיעבד ולא ידעתי מי הזקיקו לכך דודאי משמע דמצות שחיטה לכתחלה באמצע צואר הוא דמן הצדדין איכא למיחש שמא תשבר מפרקת קודם שחיטת הסימנין ותו כיון דשחיטה בסימנין היא כי שחיט מן הצדדין וחותך מן המפרקת איכא נער בע"ח לפיכך נראין הדברים דדיעבד הוא דשחיטתו כשרה אבל לכתחלה מצוה לשחוט מן אמצע הצואר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שחיטה וצריך השוחט שישחוט באמצע הצואר ואם מן הצדדין שחיטתו כשרה: **המולק** מן הצדדין מליקתו פסולה. דממול ערפו אמר רחמנא: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה. מוקמינא לה בגמ' בשלא החזיר הסימנין לאחורי העורף ופסולה לפי שכבר שבר המפרקת קודם שיגיע לסימנין אבל אם החזיר הסימנין אחורי העורף כשרה: המולק מן העורף. וחתך שדרה ומפרקת עד שהגיע לסימנין מליקתו כשרה וזו היא מצות מליקה לכתחלה כדתניא בגמ' [דף כא.] כיצד מולקין חטאת העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שהגיע לושט או לקנה אלא איידי דתנן השוחט מן העורף פסולה ואפילו בדיעבד תנא נמי המולק דיעבד: מן הצואר. תחת הגרון קרוי צואר: וכל העורף. מול העורף דהיינו כל הצואר מאחוריו כדכתיב ממול ערפו ועורף מיקרי מה שיש כנגד הפנים מאחריו כדכתיב כי פנו אלי עורף ולא פנים. ומול העורף היינו כל הצואר מאחריו: **גמ'** לא אמרן אלא במליקה. דכיון דדרסה לא פסלה בה עיקור סימנין נמי לא פסיל בה: נשברה מפרקת. דאדם מטמא באהל לאלתר: וא"ת מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הוה. ומת דכתיב ותשבר מפרקתו: מטמאה באהל. ואפילו מפרכס: עשאה גיסטרא. שחתכה לרחבה או בצואר או בשדרה עד החלל. כל דבר חלוק לשנים קרי גיסטרא בלשון יון: ניטלה ירך. ממקום חבורה בבוקא דאטמא: וחלל שלה. כלומר לא שניטל העצם עם קצת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או שלישיתו וחופה את המכה דהתם טרפה הוא דהוי כדתנן [דף עו.] בהמה שנחתכו רגליה דהיינו האחרונים מן הארכובה ולמעלה טרפה אלא בניטל הבשר עד שנראית גומא של מקום חתך כעין חלל: נבלה. ואפילו בחייה מטמאה: כל שרובצת ונראית חסרה. דרך הבהמה לרבוץ על ירכה ומתכסה ברבילתה ואם נראה חסרונה כשהיא רבוצה נבילה: **גרסי'** בגמ' (דף כד:) ת"ר נתמלא זקנו ראוי לעשותו ש"צ ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו. ופירש רש"י ז"ל ש"צ לכל צרכיהם לתקוע שופר לנדות ולמנותו פרנס ולירד לפני התיבה להתפלל ול"נ דאי למנותו פרנס ושאר צרכי צבור לאו ש"צ מיקרי אלא חזן הכנסת אלא ודאי חדא קתני למנותו ש"צ לירד לפני התיבה והאי דנקט האי לישנא ולא תנא לירד לפני התיבה בלחוד משום דדוקא למנותו ש"צ קבוע הוא דבעינן שיהא נתמלא זקנו אבל דרך עראי בשאין שם אלא הוא כל שהוא גדול יורד וראיה לדבר מדתנן בפרק הקורא את המגילה (דף כד.) גבי קטן אבל אינו יורד לפני התיבה ואינו נושא את כפיו מכלל דכל שהוא גדול יורד והיינו דרך עראי וכך השיב רב נטרונאי ז"ל וא"ת דמ"מ הכא והתם משמע דקטן אינו נושא כפיו ואילו בסוף פרק לולב הגזול (דף מב.) אמרינן קטן היודע לנענע חייב בלולב וכו' קטן היודע לפרוש כפיו מחלקין לו תרומה בבית הגרנות תירצו בתוספות שהוא פורש עם הגדולים כדי לבסם את הקול כמו שהיו בשיר כדאמרינן בפרק ב' דערכין (דף יג:) בין רגלי הכהנים היו עומדין *וצוערי הלוים היו נקראים אבל בפני עצמו קטן אינו נושא את כפיו: **הדרן עלך הכל שוחטין**

השוחט אחד בעוף ושנים בבהמה וכו'. בגמרא [דף כז:] מפרש מאי טעמא סגי ליה לעוף בחד ובבהמה בעינן שנים: ורובו של אחד. של כל אחד ואחד. ובגמרא פריך [דף כז.] שנים בבהמה מאי לשון דיעבד שייך ביה אלא כמה ישחוט וילך ומשני אי בעית אימא אאחד בעוף. כלומר דלכתחלה אצרכוה רבנן תרוייהו ואי בעית אימא ארובו של אחד כמוהו. כלומר דלכתחלה אצרכוה רבנן סימנין שלמים והגי

נר מצוה | תורה אור

ולמטה א"ל רב חנן בר קטינא לר"נ כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי ברבי יהודה א"ל לא חילק ידענא ולא בילק שמענא אנא שמעתתא ידענא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה א"ר אבא בר זבדא א"ר חנינא ואמרי לה א"ר יעקב בר אידי א"ר יהושע ב"ל משפוי כובע ולמטה כשרה והיינו שייר בחיטי וכן הילכתא: **מתני'** *השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה והמולק מן הצדדין מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה [השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה] שכל העורף כשר למליקה וכל הצואר כשר לשחיטה: **גמ'** *תאני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף *אמר רבינא אמר לי רבה בר קיסנא הא דתני רמי בר יחזקאל אין עיקור סימנין לעוף לא אמרן אלא במליקה אבל בשחיטה יש עיקור סימנין לעוף וקי"ל כרבינא: אמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה: *אמר רב יהודה אמר שמואל נשברה מפרקת ורוב בשר עמה מטמאה באהל וא"ת מעשה דעלי מפרקת בלא רוב בשר הוה זקנה שאני דכתיב ויהי כהזכירו את ארון האלהים וגו' א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן קרעו כדג מטמא באהל א"ר שמואל בר רב יצחק ומגבו אמר חזקיה עשאה גיסטרא נבלה א"ר אלעזר ניטלה ירך וחלל שלה [ניכר] נבילה היכי דמי חלל שלה א"ר אלעזר כל שרובצת ונראית חסרה:

הדרן עלך הכל שוחטין

השוחט אחד א בעוף ושנים בבהמה שחיטתו כשרה ורובו של אחד כמוהו ר' יהודה אומר עד שישחוט את ב הורידין

רש"י

יש ע"פ הקנה ככובע שעל הראש ומשתפע לכאן ולכאן וקאמר קודם שיתחיל הכובע להשתפע כשירה משם ולהלן טריפה: לא כרבנן ולא כרבי יוסי. דאפילו ר' יוסי לא מכשיר אלא היכא דרובא הוי מתוך הטבעת אבל כולהו למעלה מן הטבעת מודה דפסולה והא כולה למעלה מן הטבעת היא: **מתני'** השוחט מן הצדדין. לצדי הצואר: שחיטתו כשירה. ואפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתני מליקה פסולה תני נמי השוחט דבמליקה כתיב ממול ערפו דהיינו מאחוריו: השוחט מן העורף. בגמ' מוקי לה תלמודא בשלא החזיר סימנין אחורי העורף אלא (א)חותך המפרקת עד שהגיע לסימנים וקודם שהגיע לסימנים נטרפה בשבירת מפרקת ואף על גב דבמליקה כשירה התם הכשרו בכך והוי כולו מתחלה ועד סוף מליקה והוי כשאר שוחט שנוקב הוושט מעט מעט עד גמר שחיטה אבל שוחט מן העורף שבירת מפרקת לאו מן השחיטה היא ומטרפה לה ושוחט מן הצדדין דמכשיר ברישא (ב) היינו משום דקא מישחטי סימנין קודם חתיכת מפרקת: המולק מן העורף. וחתך בשר המפרקת עד שלא הגיע לסימנין מליקתה כשירה וזו היא מצות מליקה לכתחלה ואיידי דתנא השוחט דיעבד תנא המולק דיעבד: **גמ'** אלא במליקה. דהואיל דדרסה וחלדה לא (ג) פסלה עיקור נמי לא פסיל: ורוב בשר. שעל המפרקת מאחורי הצואר נפסק עמה: נבילה. ומטמאה מיד ואפי' היא מפרכסת דמתה היא ושחיטה דבתר הכי לא מיעקרה מידי נבילה: נשברה מפרקת. גבי אדם: וא"ת מעשה דעלי. דקרי ליה מת דכתיב ותשבר מפרקתו וימת: מטמאה באהל. אפי' אם מפרכס: עשאה גיסטרא. שחתכה לרחבה או בצואר כולו או בשדרה עד לחלל. כל דבר החלוק לשנים קרי גיסטרא: ניטל הירך. ממקום חיבורו בבוקא דאטמא: וחלל שלה. כלומר לא שניטל העצם עם קצת בשר הפנימי ונשאר בשר העליון והעור עד חצי הירך או עד שלישיתו וחופה את המכה דהתם טריפה הויא כדתנן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה אבל הכא שנראה חסרונה כשהיא רובצת אז היא נבילה:

הדרן עלך הכל שוחטין

השוחט נקט לשון דיעבד משום אחד בעוף. ושנים בבהמה אפי' לכתחלה דמה ישחוט עוד: רובו של אחד. כלומר רובו של כל אחד ואחד: ורידין. חוטי

המאור הגדול

ליסני

שליש כיון דמספקא לן הלכתא אי כרב הונא אי כרב יהודה נקיטין בתרוייהו לחומרא ואע"ג דאינהו פליגי אליבא דר' יוסי בר' יהודה ואנן קי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס נקיטינן במוגרמת משיפוי כובע ולמעלה לפום מאי דכתיבנא וכן אם הגרים שליש ושחט שליש ועמד פסולה ואינו דומה לחצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא וגמרו לפי שזה הוא מקום שחיטה וזה אינו מקום שחיטה וכבר ביארנו זה בחבורנו בהלכות שחיטה והרי"ף ז"ל לא הזכיר מכל זה כלום גם ה"ר שלמה ז"ל כתב בענין הזה בשוחט מתוך שאר טבעות דברים שאינן ברורים אצלנו:

מלחמת ה'

אכשר לה כר' יוסי בר' יהודה והיינו מוגרמת דשאר טבעות דמספקא ליה לרב דאילו טבעת גדולה הא רב ושמואל תרוייהו אמרי הלכה כר' יוסי בר' יהודה ואנן השתא הא קי"ל כרבה בר בר חנה דסמיך אגמריה ברוב חללה ומכיון ששחט רוב חללה אם רצה מגרים דתנן ורובו של אחד כמוהו וזה פי' נכון וברור ואפשר שעל כן השמיטה רבינו הגדול ז"ל ולא הוצרך לפסוק בה הלכה:

[דף כא ע"א] **הא** דתנן הותזו ראשיהן ואע"פ שמפרכסין טמאין כזנב הלטאה שמפרכסת ה"ר שלמה ז"ל פירשה בח' שרצים ולא כך היא הצעה של משנה ומפורשת היא באדם ובהמה וחיה במס' אהלות בפ"א דתנן אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו אפי' מגוייד וכו' וכן בהמה וחיה אינן מטמאין עד שתצא נפשן הותזו ראשיהן אע"פ שמפרכסין טמאין הא למדת שבפירוש היא שנויה באדם ובהמה וחיה ואיכא דקשיא ליה הא דתנן שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת הרי היא כחיה לכל דבריה וכ"ת שאני הכא שהרי הותזו ראשיהן בהבדלת העוף אי הכי תיפוק ליה משום שדרת ומפרקת ורוב בשר אפי' לא נחתכו הסימנים וכדזעירי דאמר זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה ונ"ל שבעולת העוף לא היה צריך לחתוך רוב בשר כי הבדלת שני סימנין למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה קיימא במקום רוב בשר והא דמקשינן אחיזת הראש בגוף דעולה להפאת לאחיזת הסימנים היא שהם הם עיקר אחיזת הראש בצואר אבל לרוב בשר לא הוקשו:

שלטי הגבורים

הסכימו לדעת רבינו שאפי' שחט בתוך החיטים אם שייר מהם כל שהוא לגד הראש הרי זו כשרה שהרי שחט משפוי כובע ולמטה שהוא כמקום הראוי לשחיטה ואם לא שייר מהם כלום אלא שחט למעלה מהן הרי זו מוגרמת ופסולה והאבי"ה ורבינו שמואל הסכימו שאם נגע בחיטי משהו הרי זו מוגרמת ופסולה:

א כתב המרדכי בשם רש"י ובשם רבינו ברוך דסגי לכתחלה בשחיטת סימן אחד כרבינו. ומיי' וסמ"ג וטור (ד) והרא"ש והר"ן כולם הסכימו דגם בעוף צריך שיתכוין לשחוט ב' סימנין וזו היא המצוה המעולה בשחיטה והוסיף הר"ן בשם הראב"ד ורבינו משולם שאם לא שחט כל הסימנין צריך לחתכו בשעה שהדם חם ואם לא עשה כן צריך חתיכת אבר אבר אפי' בעוף:

ב לדברי הרי"ף וסמ"ג והרא"ש והטור (ה) דס"ל דרוב דמים שבבהמה ושבעוף נגררין אחר הורידין שבצואר ואין המלח ולא האור שואב כל הדם שנכנס הלכך עוף שדרך לצלותו שלם צריך לשחוט הורידין כדי שיצא הדם ולא יבלע...

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' שחיטה ופ"ז מהלכות מעשה קרבנות ופ"ב מהלכות שאר אבות הטומאה טור י"ד סי' כו:

ב מיי' פ"ק מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' כא וכב:

הגהות הב"ח

(א) אלא חותך: (ב) כצ"ל: (ג) לא אפי' בדלא הדר: (ג) לא פסלי בה כצ"ל: (ד) נ"ב סי' כא: (ה) נ"ב סימן כב:

א מיי' פרק ג מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כג:
ב מיי' שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' כד:

ליתני תרוייהו איתנהו בין בעוף בין בבהמה דלכתחלה שנים שלמים בעינן ולאו משום [כדי שיצא כל הדם] דבקדשים בלחוד הוא דאמרינן [דף כט. ודף לג.] דלדם הוא צריך אלא משום שמא יפחות מן השיעור ומדרבנן בעלמא הוא דאילו מדאורייתא בכל מקום רובו ככולו ולא שאני לן בין בתחלה לדיעבד והראב"ד ז"ל וה"ר משולם הכהן ז"ל החמירו ואמרו שאם לא שחט כל הסימנין צריך לחתכן בשעה שהדם חם כדאמרינן לקמן [דף כח:] בוורידין אם לא עשה כן אפילו בעוף צריך חתיכת אבר אבר והביאו ראיה [מדאמרינן בגמרא] [דף כט.] אבל קדשים דלדם הוא צריך אימא לא תיסגי ליה ברובא ועד דאיכא כוליה קמ"ל דאלמא ברוב סימנין אין הדם יוצא יפה וזו היא ראייתם ואינה מכרעת: רבי יהודה אומר עד שישחוט את הורידין. חוטי הצואר שמקלחין את הדם ואמרי' בגמ' [דף כח:] דלא אמר רבי יהודה הכי אלא בעוף. ומסתברא דלרבי יהודה חתיכת ורידין בשעת שחיטה מעכבת אפילו בדיעבד דהא מתני' בדיעבד קתני כדכתיבנא ורבי יהודה עלה קאי לומר דאפילו בדיעבד חתיכת ורידין מעכבת והכי נמי מוכח בגמ' [דף כח:] דתניא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ואת הורידין והא הכא אפסולה קאי וקאמר עד שישחוט את הורידין ועוד דודאי כי קתני שחיטת ושט וורידין דיעבד היא דאילו לכתחלה אפי' בעוף שני סימנין בעינן וכדכתיבנא אלא ודאי אדיעבד קאי ואפ"ה קאמר עד שישחוט את הורידין ובתוספתא תניא בהדיא ר' יהודה פוסל עד שישחוט את הושט ואת הורידין ובגמ' דילן היינו טעמא דלא תני פוסל בהדיא משום דכיון דבחתוך אבר אבר סגי וכדאיתא לקמן [דף כח:] לאו פיסול גמור הוא מיהו עיכובא הוא שאם ללאו כולו נאסר. אא"כ חתכו אבר אבר וקי"ל בורידין כרבי יהודה דסוגיין כוותיה ואמרינן בפרק קמא דברכות (דף ח:) הזהרו בורידין כר' יהודה מיהו דוקא בעוף אבל בבהמה כיון דמנתחא אבר אבר לא צריך וכדאיתא בגמ': חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה. משום בהמה נקטה לאשמועינן דאחד וחצי לא מהני כרוב כל אחד ואחד: רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה. בגמ' [דף כט.] פרכינן הא תנא ליה רישא ורובו של אחד כמוהו ומתרצינן דחדא בחולין וחדא בקדשים וצריכי: גמ' יש נוסחי הלכות שכתוב בהן גבי ורובו של אחד כמוהו ודוקא רוב הנראה לעינים והכי איתא בגמרא [דף כט.] ואין פירושו דבעינן רוב גדול שיהא נראה למרחוק כענין שאמרו בברכות (דף מט.) גבי שבעה שאכלו דגן דרובא דמינכר בעינן דליתא אלא כי איתמר הכא בגמרא היינו לאפוקי ממ"ד דמחצה על מחצה כרוב והאי רוב אינו נראה לעינים אלא שאנו דנין אותו כאילו הוא רוב ומשום הכי כי מסקינן דמחצה על מחצה אינו כרוב אמרינן דבעינן רוב הנראה לעינים כלומר דבעינן רוב גמור הנראה לעין ותדע לך דהכי הוא דבגמרא נמי אמרינן דבטרפה בעי רוב הנראה לעין ואין ספק שכל שהוא יותר ממחצה בין בקנה פגום בין בחוט השדרה טרפה ותניא נמי בתורת כהנים ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור אין צריך לומר בין חמור לפרה והלא כבר מפורשים הם אלא בין שנשחט רובו של סימן לנשחט חציו וכמה בין חציו לרובו כמלא חוט השערה: תני בר קפרא וכו' לחייבו בשני סימנין כבהמה. דנפקא לן מקראי בגמ': אי אפשר שכבר הוקש לדגים. דלאו בני שחיטה נינהו כלל כדמפקינן בגמרא משום דכתיבא אסיפה דידהו במקום שחיטה דאחריני כדכתיב הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם ומדשני קרא בדיבוריה וכתיב בהו אסיפה ש"מ דוקא הוא: מלמד שנצטוה משה. לאו מקראי יליף אלא ה"ק מלמד שנצטווה משה. על הלכות שחיטה ואלו הן הלכות שחיטה רוב אחד בעוף וכו'. ובתוס' כתבו דדורש בגימטריא דכאשר אל"ף אחד בעוף שי"ן שנים בבהמה רי"ש רובו של א' כמוהו ודאשי תיבות למפרע רובו של א' כמוהו הוי כאשר: ושט ולא קנה. ומאי אחד מיוחד שבסימנין דהיינו ושט שחיות הבהמה תלוי בו יותר דהא בנקב משהו מטרפא ואילו קנה עד דמפסיק רובא: ההוא בר אווזא וכו' ממסמס. מלוכלך: קועיה. צוארו שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למיבדקיה דתלינן בכלבא או בקניא כדאמרינן לקמן בפרק אלו טריפות (דף נג.) ספק כלבא ספק סוגרא אימר כלבא: והדר ניבדקיה. למעלה מבית השחיטה ולמטה: אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שהוא טרפה בנקב משהו ואינו ניכר בחוץ לפי שקרום החיצון אדום וטיפת דם נכנסת בנקב ואינו ניכר אבל קרום הפנימי לבן וטיפת דם ניכרת בו: ניבדקיה לקנה. שהקנה נבדק מבחוץ שאינו נטרף אלא ברוב: והדר נשחטיה. לקנה והשחיטה כשרה בסימן אחד ואח"כ יטול הושט כולו ונהפכו ויבדק: חכים יוסף ברי בטרפות כרבי יוחנן. דאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צה:) דשדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי טריפתא למבדקינהו בגוייהו ל"א כר' יוחנן בכל מילי: ומקשו הכא מאי פרכינן מדרבה דאמר הושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים דהא רבה כי אמר הכי לענין ספק דרוסה קאמר וכדאמרינן עליה לקמן בפ' אלו טריפות (דף מג.) למאי נפקא מינה לספק דרוסה והיינו טעמא משום שעור החיצון של ושט אדום והרא דדרוסה נמי אדום אבל בנקב ודאי יש לו בדיקה אפי' מבחוץ דאי לא לא הוה לן למימר לקמן דנפקא מינה לספק דרוסה דלנקב נמי נפקא מינה והכא ודאי לא משום ספק דרוסה חיישינן וכדכתיבנא לעיל וי"ל דאין הכי נמי דושט יש לו בדיקה בנקב אפילו מבחוץ והכא שאני דמאחר שצוארו מלא דם חוששין שמא כסה הדם את הנקב ונקרש בתוכו שאינו יוצא ע"י הדחה ואי אפשר להכירו מבחוץ כלל אי נמי כי אמרינן לקמן למאי נפקא מינה לספק דרוסה היינו לאפוקי ספק נקב שהוא במקום ידוע דיש לו בדיקה אפילו מבחוץ אבל כל שאינו במקום ידוע ה"ה נמי דאפילו נקב אין לו בדיקה מבחוץ אבל אחרים אומרים דכי אמרינן לקמן עלה דרבה נפקא מינה לספק דרוסה ה"ה דנפקא מינה לספק נקב אלא דנקט דרוסה לרבותא וכמו שכתוב עלה דההוא בס"ד: ת"ר שחט את הושט. פי' בעוף שהכשרו בסימן אחד ואמרינן בגמ' דלהכי נקט שחיטה בושט והשמטה בגרגרת משום דגרגרת עבידא לאישתמוטי: שמוטה ושחוטה. לקמן איתא בגמ' בפרק אלו טריפות (דף נד.) ורב הוא דאמר לה וה"פ. נמצאת הגרגרת שמוטה ושחוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה: כשירה. שאם נשמטה תחלה יורדת היתה למטה ושוב אינה נשחטת: ר' יוחנן (אמר) [לא סמיך אהא אלא] יביא בהמה אחרת וישחוט אותה ויקיף אם דומין החתכין זה לזה לפי שאין חתך הסימן השמוט [הולך ביושר כשל מחובר שהחותך דבר השמוט ע"י שנשמט לכאן ולכאן אין החתוך ישר]: רב נחמן אמר לא אמרן אלא שלא תפס בסימנין. איכא מאן דאמר דרב נחמן אדרבי יוחנן קאי וא"כ אפילו בשלא תפס בסימנין צריכא הקפה לר' יוחנן וקי"ל כוותיה לגבי רב וכן דעת בעל הלכות והרמב"ן ז"ל אבל אחרים אומרים דרב נחמן אדרב קאי וכל שלא תפס כשרה אפילו בלא הקפה אבל תפס פסולה לעולם והוו להו רב ורב נחמן רבים לגבי רבי יוחנן והלכתא כוותייהו: לכבשינהו לכרעיה בארעא. ידחוק רגליו בארץ: אי נמי נדלינהו. יגביהם: דילמא מקהה הוא לטופריה בארעא. שמא ינעוץ צפרניו בקרקע:

רש"י

חוטי צואר המקלחין דם: גמ' הרומשת במים. אלו דגים: על הושט ועל הקנה כו'. לאו מקרא יליף אלא כלומר על הלכות שחיטה נצטוה: המיוחד שבסימנין. היינו ושט שחיות כל בהמה תלויה בו דבנקב משהו מיטרפא ולא בקנה דבעי פסיקת רוב: כי ממסמס קועיה דמא. שצוארו מלוכלך שנקרע צוארו וצריך לבדוק בסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי למיבדק דתלינן בקניא או בכלבא כדאמרינן לקמן: והדר ניבדקיה. למעלה ולמטה מבית השחיטה: אין לו בדיקה מבחוץ. לפי שבנקב משהו נטרף ואינו ניכר (ג) טיפת דם נכנסת לו אבל בפנים קרום הפנימי לבן הוא וטיפת דם ניכרת בו אבל החיצון אדום הוא: נבדקיה לקנה מבחוץ. שאינו נטרף כי אם ברובו וזה ניכר מבחוץ: ונשחטיה. ושחיטה כשירה בסימן אחד ואח"כ יטלו כל הושט מן הצואר (ד) ויהפכו ויבדוק: שחט את הושט. בעוף שהכשרו בסימן אחד ותו לא חיישינן בעיקור של השני: נשמטה הגרגרת. תחלה הרי נטרפה והא דנקט שחיטה בושט ושמוטה בגרגרת ה"ה איפכא אלא משום דגרגרת עבידא לישמט: שחט את הושט ואח"כ נמצאת הגרגרת שמוטה ואינו יודע אם לאחר שחיטה או קודם שחיטה נשמטה: ויקיף. ישחטנה ואח"כ ישמטנה ויסמכה זו אצל זו אם ידמו (כשרה) כשרה ואם לאו טרפה ורש"י פי' שיחתוך אותו סימן עצמו במקום אחר ואם דומין מראה החתכין זה לזה טריפה דהואיל ודומין י"ל שאף חיתוך הראשון לאחר עקירה נעשה: לכבשינהו לכרעיה. ידחוק רגלי העוף למטה לארץ: אי נמי נידלינהו. יגביהנו: דילמא מקהה להן לטופריה. ינעוץ צפרניו

חצי אחד בעוף ואחד וחצי בבהמה שחיטתו פסולה רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה שחיטתו כשרה: (א) גמ' ורובו של אחד כמוהו ודוקא רוב הנראה לעינים ודוקא בדיעבד אבל לכתחלה (ב) מיבעי ליה למישחט כולי סימנין: *תני בר קפרא °זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים הטילו הכתוב לעוף בין בהמה לדגים לחייבו בשני סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים לפוטרו בלא כלום לא אפשר שכבר הוקש לבהמה הא כיצד הכשרו בסימן אחד: *תניא רבי אומר °וזבחת וגו' כאשר צויתיך °מלמד שנצטווה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב סימן אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה: השוחט אחד בעוף וכו': איתמר רב נחמן אמר או ושט או קנה אחד תנן או האי או האי רב אדא בר אהבה אמר ושט בלא קנה ומאי אחד המיוחד שבשניהם והילכתא כרב נחמן דאמר או ושט או קנה *ההוא בר אווזא דהוה בי רבא דנפק ואתא כי ממסמס א קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד *נשחטיה והדר ניבדקיה דילמא במקום נקב שחיט ניבדקיה והדר נשחטיה האמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אמר ליה רב יוסף בריה ניבדקיה לקנה ונשחטיה ונכשריה והדר נהפכיה לושט ונבדקיה אמר רבא חכים יוסף ברי בטריפות כרבי יוחנן: *תנו רבנן בשחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת שחיטתו כשרה נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הושט שחיטתו פסולה. שחט את הושט ואח"כ נמצאת הגרגרת שמוטה ואין ידוע אם קודם שחיטה נשמטה או אחר שחיטה נשמטה זה היה מעשה ואמרו כל ספק בשחיטה פסולה: *שמוטה ושחוטה כשרה שאי אפשר לשמוטה שתעשה שחוטה פירוש שהגרגרת עצמה נמצאת שמוטה ושחוטה רבי יוחנן אמר יביא בהמה אחרת ויקיף ר"נ אמר לא אמרן אלא שלא תפס בסימנין ושחט אבל תפס בסימנין ושחט טרפה אפשר לשמוטה שתשחט: גרסינן בפרק מפגין *אמר אביי האי מאן דשחיט תרנגולת לכבשינהו לכרעא בארעא אי נמי נידלינהו דילמא מקהה להו לטופריה בארעא ועקר להו לסימנין: *רבי יהודה אומר עד שישחוט

תורה אור: ויקרא יא | דברים יג

נר מצוה: תרנ"ח | תרנ"ט

דף כז: | דף כח. | דף כח: | דף כח. | פ' א"ט דף נד. | דף קכח: | דף כח:

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דאפי' לא היינו מסופקים באותו לכלוך דם שהיה משום ספק דרוסה כי היינו תולין אותו בכלבא או קניא גרמו לאותו הדם שיצא מ"מ היה צריך בדיקה משום חשש נקובת הושט או פסוקת הגרגרת ומש"ה לא היה צריך בדיקה כי אם במקום הקנה או הושט ולא כנגד כל חלל הגוף וכן אם לא היה הקנה רובו פסוק לא היינו מטריפין אותו מה שלא היה הדין כן אילו היינו חוששין לספק דרוסה וריב"א כתב דהא דהצריך לאותה אווזא בדיקה היינו משום ספק דרוסה דאלו"י כן לא היינו מצריכין בדיקה לסימנין משום ספק נקובה והלכך לדידיה שוף הכא לפנינו וצוארו מלוכלך בדם וברור לנו שאין לחוש לדרוסה כלל יש לנו להכשירו זולת בדיקה כלל דלא חיישינן לנקובה:

הגהות הב"ח

(א) כאן נמחק הציון גמ': (ב) מיבעי וכו' סימנין תיבות אלו מוקפין וכ"ב הרא"ש העתיק לשון אלפסי בעי למשחטיה כולי' סימן וע"ש וכאן כ"ב גמ': (ג) ואינו ניכר אבל טיפת וכו' לו בפנים וקרום הפנימי כנ"ל: (ד) ויפכוהו ויבדקוה כנ"ל:

הואיל

הואיל וצלהו כולו כאחד. לפיכך צריך להוציא כל דמו: מנקבן בקוץ בשעת שחיטה. שאין צריך לשחטן בסכין שאינו משיעור שחיטה ולא הוזכרו אלא להוציא מהן דם. וכתב הראב"ד ז"ל דמדנקט צולהו ולא נקט מבשלו משמע דשחיטת ורידין לא סגי אלא בצלי משום דנורא מישב שאיב ליה לדמא ולא בעינן חתיכת שאר חוטין כדאמרינן לקמן בפרק הזרוע (דף קלג.) אמר רב הונא חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ולא היא אי בטווייא מידב דייב אי בקדרה איידי דחתך להו ומלח להו מידב דייבי הילכך לצלי הוא דסגי בשחיטת ורידין אבל לקדרה דבעינן חתיכת חוטין אפילו שחט את הורידין צריך לחתוך את העוף אבר אבר ולחתוך ג"כ כל החוטין שבגוף ולמלוח במקום חתך ובבהמה נמי דאמרינן דבניתוח אבר אבר סגי ולא בעי למחתך חוטין גופייהו היינו לצלי אבל לקדרה לא סגי עד דחתיך להו לכלהו חוטין והביא ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק גיד הנשה (דף צג.) חמשה חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא וקאמר דהתם ודאי בשנחתכו ורידין היא דאי לא נחתכו כלל מאי שנא הני דנקט אלא ודאי דהיא לקדרה קאמר דאפילו בשנחתכו ורידין בעוף א"כ בבהמה שנחתך אבר אבר לא סגי אלא בחתיכת החוטין והא דנקט הני תרי לאו לאפוקי שאר חוטין שבגוף אלא רבותא קמ"ל דאע"ג דהני סמיכי לורידין אין יוצאין מידי דמן להתירן לקדרה וכ"ש שאר החוטין שהן רחוקין מן הורידין זהו דעת הראב"ד ז"ל באיסור משהו שלו ולא נהירא מדאמרי' תרי משום דמא משמע דהו ליכא דומיא דתלתא משום תרבא דליכא טפי ועוד שלדבריו אי אפשר לבשל עוף שלם וכבר פשט המנהג בהפך ומנהגן של ישראל תורה היא. אלא ודאי כל ששחט את הורידין בין עוף בין בהמה מותר לבשלו שלם כמות שהוא דאע"ג דאמרי' לא אמר ר' יהודה אלא בעוף היינו לומר דבהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך אבל אין הכי נמי שאם רצה לנהוג בה כעוף הכשרה כעוף והיא לגיד הנשה בשנשחטו ורידין ודאי הוא ודוקא הני תרי הוא דבעו חתיכה משום דקים להו לרבנן שהדם שהוא כנוס בתוכן אינו נשפך דרך הורידין אבל בשאר החוטין כונס לפי שהן מתמצין דרך הורידין אין צריכין חתיכה והאי דנקט הכא צולהו אורחא דמלתא קתני וה"ה לקדירה ובלבד שיחתוך דידא ודלועא אי נמי קא משמע לן דאפילו לצלי כל שלא שחט את הורידין אסור ולא אמרינן דשאיב ליה נורא ואע"ג דגבי בישרא דאסמיק וכן ביעי וכן מיזריקי איפליגו לקמן בפרק גיד הנשה (דף צג:) אי מגמת גמית ליה נורא אי מידב דייב ומסקינן דמידב דייב היינו (א) כשהורידין עצמן מונחין על פני האש אבל חוטין אלו שבתוך הגוף אין רואין פני האש ולפיכך אין כח באש להוציאן מידי דמן. ולענין הלכה קי"ל כר' יהודה דהכי אמרינן בפ"ק דברכות [דף ח:] והזהרו בורידין כר' יהודה וכבר כתבנו במשנתנו דרבי יהודה אפילו דיעבד מצריך חתיכת ורידין כלומר שאם לא חתך את הורידין צריך שינתח אבר אבר. ונמצינו למדין שבהמה או עוף שנשחטו ורידיו צולה אותן והן שלימין בלא חתיכת חוטין כלל דלצלי לא בעינן חתיכת חוטין כדמוכח היא דפרק הזרוע [דף קלג.] [ולקדרה חתיכת חוטין דידא ודלועא נמי בעי ודשארא לא בעי] לא שחט את הורידין צריך לנתח אבר אבר. עבר וצלאן בלא חתיכת אבר אבר צריך לחטט אחר כל החוטין בכל מקום שהן אבל הבשר עצמו אינו נאסר דדם מסרק שריק ואינו מפעפע בצלי ולפיכך אינו אוסר אלא כדי קליפה זהו דינו של צלי אבל לקדרה אף על פי ששחט את הורידין או שחתך אבר אבר צריך לחתוך שביד ושבלחי ואין חתיכת הורידין מועלת להם לפי שאין נשפכין דרך שם וכמו שכתבתי. ויש מי שאומר שלא נאמרה חתיכת שני החוטין אלו אלא בבהמה אבל בעוף אינו צריך שחוטי העוף רכין הן ודמן יוצא על ידי מליחה ונראה שאין כן דעת ר"ח ז"ל. עבר ובשלן שלמים בלא חתיכת ורידין אם יש בקדרה כדי לבטל הדם שבכל החוטין שרי ואי לא אסור ובין כך ובין כך צריך לחטט אחר החוטין ולהוציאן שהן עצמן אסורין לפי שאין יוצאין מידי דמן. והיכא שנסתפק לו אם נשחטו ורידיו אם לאו. בעוף צולהו ומבשלו כולו כאחת שהואיל והוא צריך לשחטן חזקה נשחטו אבל בבהמה שאין צריך לשחוט את הורידין לפי שדרכה לנתחה אבר אבר אסור לצלותה או לבשלה שלימה עד שיודע לו שנשחטו: **מתני'** השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה. הא דמשמע ממתני' דשוחט שני ראשים דוקא דיעבד אבל לכתחלה לא. מוקמינן לה בגמרא [דף כט.] בקדשים אבל בחולין אפילו לכתחלה: שנים אוחזין בסכין ושוחטין. כל אחד אוחז בסכין שלו ושוחט והכי מסקנא בגמרא [ועי' דף ל:]: אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה. אע"פ שאין השחיטה במקום אחד כיון שבין שניהם שוחטין רוב סימנין שחיטתן כשרה: **גמ'** השוחט בשנים ובשלשה מקומות שחיטתו כשרה. כתב רש"י ז"ל שחתך כאן מעט וחזר והתחיל לשחוט למעלה או למטה ואין לשון זה ברור שאם חתך מיעוט סימנין למעלה ומיעוט למטה היכי מצטרפי והא ליכא רוב חללו של סימן ולא רוב היקפו אלא הנכון ששחט בשנים ובשלשה מקומות בהיקפו של סימן בין שאותן שחיטות הן זו כנגד זו בין שאחת למעלה ואחת למטה [כיון] שכולן בהיקפו של סימן ואילו תצרפם במקום אחד יהיה בהן רוב בהיקפו של סימן כשר. וכ"כ רב אחא משבחא בשאלתות בפרשה בהעלותך והיכא דשחט מקצת סימנים בחדא דוכתא ואידחי ידיה בדוכתא אחריתא ושחיט הנך סימנין באידך גיסא בין זה כנגד זה בין זה שלא כנגד זה כשר ע"כ. וכן נמי שחט הושט כלפי הראש והקנה כלפי הגוף כשר והכי מוכח בברייתא בגמ'. ושמואל פליג עליה דרב משום דס"ל דבעינן שחיטה מפורעת. כלומר מגולה וניכרת דהיינו במקום אחד והלכתא כרב וכו': למדתנו רבינו. בלקיחה זו: משנתנו בשני סכינין ושני בני אדם. דלא תימא כי תנן שנים אוחזין בסכין ושוחטין היינו דוקא בסכין אחד ומאי אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה אע"פ שהן שוחטין באלכסון ומ"מ השחיטה כולה מחוברת דליתא אלא מלקיחה זו אנו למדין דאפילו בשני סכינין ושני בני אדם מכשר במתני'. וכן שחיטה העשויה כמסרק כגון זו וכשנשחט רוב חללו של סימן: ושחיטה העשויה כקולמוס. באלכסון: **החליד** הסכין בין סימן לסימן. כגון שהחליד הסכין בין קנה לושט ושחט את הושט ואח"כ הוציא את הסכין ושחט את הקנה כדרכו מלמעלה למטה: תחת השני. ששחט כבר הראשון: הני מילי מלמטה למעלה. דכיון דתחת השני החליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה: קמ"ל. רב דאפילו מלמעלה למטה שחיטתו פסולה ומתני' דנקט מלמטה למעלה לרבותא נקטה שאע"פ שכבר נשחט הראשון בהכשר שחיטתו פסולה ונקט נמי אורחא דמילתא דכששחט סימן ראשון בהבאה כשחזר לעשות הולכה נתחב ראש הסכין בין סימן שני לצואר: **תחת** העור איני יודע. דאע"ג דעור לאו בכלל שחיטה הוא אפשר כשהחליד הסכין מתחתיו ושחט את הסימנין חלדה מיקריא וכן מטלית הכרוכה לה סביבות צוארה: וכן תחת צמר מסובך. ואף על פי שאינה מגופה של בהמה. ומיהו אמרי רבוותא ז"ל דדוקא כשכרוך על צואר הבהמה אבל מטלית וצמר דעלמא לא:

גרסינן בגמרא [דף ל:] בעי רב פפא החליד במיעוט סימנין מהו תיקו. פי' רש"י ז"ל החליד במיעוט סימנין לאחר ששחט רובן בהכשר מהו מי אמרינן הא איתעביד ליה שפיר ברוב סימנין או דילמא חדא שחיטה היא והא אית בה חלדה וסלקא בתיקו ולחומרא וכן פרש"י ז"ל בעיא דשהה במיעוט סימנין דאמרינן בסמוך וכתב ז"ל דלענין הגרמה נמי כך היא דהגרמה פוסלת אפילו במיעוט בתרא דסימנין הלכך אפי' שחט שני שליש והגריס שליש מחמרינן ומטרפינן אלו דברי רש"י ז"ל ולפי פירושו היה לו לרב אלפסי ז"ל להביא בהלכות אלא שאין דברי רש"י ז"ל מחוורין דמאחר ששחט *סימנין למה יפסלו במיעוט אחרון והלא אם רצה לעקרן ביד הרשות בידו ועוד דמה שכתב גם כן דהגרמה פוסלת בכן ליתא דהא אמרינן בפרק קמא (דף יט.) דשחט שני שלישים והגריס שליש כשרה לכולי עלמא וליכא מאן דפליג בה אלא רבנן דלית להו בשחיטה רובו ככולו אבל לדידן דקיימא לן כסתם מתני' דרובו של אחד כמוהו שחט שני שליש והגריס שליש כשרה ותו קשיא עליה דתניא בתוספתא בהדיא שחט רוב אחד בעוף אף על פי ששהה זמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה אלא עיקרן של דברים כדברי רבינו ת"ס ז"ל דהחליד הסכין במיעוט *בתרא דסימן קמא [בבהמה] קא מבעי ליה ואליבא דרב יהודה דאמר תחת העור כשרה:

החליד

נר מצוה

*שישחוט את הורידין *אמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אלא לעוף הואיל וצולהו כולו כאחת אבל בהמה הואיל ומנתחה אבר אבר לא צריך. תניא כותיה דרב חסדא שחט שני חצאי סימנין בעוף פסולה ואין צריך לומר בבהמה רבי יהודה אומר בעוף עד שישחוט את הושט ושני ורידין אמר רבי יוחנן ורידין לרבי יהודה מנקבן ואפילו בקוץ בשעת שחיטה וכשרין ומאי שנא בשעת שחיטה הואיל ודם חמים הוא ונפיק. שלא בשעת שחיטה קריר ולא נפיק: **מתני'** *השוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתן כשרה: **גמ'** *אמר רב יהודה אמר רב השוחט א בשנים ושלשה מקומות כשר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי בעינן שחיטה מפורעת וליכא והלכתא כרב דקיימא לן הילכתא כרב באיסורי ועוד *דההוא תורא דאישתחוט בשנים ושלשה מקומות עאל רב יצחק ושקל משופרי שופרי מיניה אמר ליה רבי זירא למדתנו רבינו משנתנו בשני סכינים ושני בני אדם. וכן שחיטה העשויה כמסרק ושחיטה העשויה בקולמוס כשרה אמר רב יהודה אמר רב ג החליד סכין בין סימן לסימן [ופסקן] פסולה. תחת העור כשרה מאי קא משמע לן תנינא או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ומטמאה במשא רבי עקיבא אומר טרפה אי ממתני' הוה אמינא הני מילי מלמטה למעלה דלא עביד כדרכה דשחיטה אבל הכא מלמעלה למטה דעביד כדרכה דשחיטה אימא שפיר דמי קמ"ל בי רב אמרי תחת העור איני יודע וכן תחת המטלית וכן תחת צמר מסובך ולא

רש"י

בארץ: הואיל וצולהו כאחד. לפיכך צריך להוציא כל דמו: **מתני'** שנים אוחזין בסכין ושוחטין. בבהמה אחת: **גמ'** בשנים ושלשה מקומות. כגון שחותך כאן וחוזר והתחיל לשחוט למעלה או למטה: מפורעת. מגולה והיינו במקום אחד: למדתנו רבינו. בלקיחה זו: משנתנו. דקתני שנים אוחזין בסכין אפי' בשני סכינין ושני בני אדם כשר: כמסרק. היינו ב' וג' מקומות: כקולמוס. באלכסון דכוליה חד מקום הוא דמפורעת קרינא ביה כגון שהתחיל למעלה בקנה וחתך באלכסון בשיפוע כלפי מטה: ופסקו. לתחתון כהלכתו אלא שהחליד וחזר והוציא הסכין וחתך העליון כדרכו: תחת השני. שכבר שחט הראשון: נבילה. ומטמאה במשא: מלמטה למעלה. דכיון דתחת השני מחליד לא אפשר אלא מלמטה למעלה: תחת מטלית. הכרוכה לה סביב צואר: ולא איפשיטא. דהא עור נמי לאו בכלל שחיטה הוא ומספקא ביה משום חלדה הכא נמי לא שנא:

החליד

שלטי הגבורים

א לדעת רש"י אם לאחר שהתחיל אחד לשחוט מעט הניח זה המקום ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד עצמו ויש רוב במקום אחד אפי' אין הרוב במקום הראשון אלא במקום השני או במקום השלישי כשר ואע"פ שאין השחיטה מפורעת ובתוס' פירשו דהיכא שלא שחט הרוב במקום אחד כגון שהתחיל לשחוט ונתפסק הסימן וגמר שם ובין שניהם רוב כשרה בין בקנה בין בושט ובין אם שני החתכים שוים בהיקף אחד בין אם היו שני בני אדם ששחטו בשני סכינין ואחד שחט הושט בלבד ואחד שחט הקנה בלבד זה שלא כנגד זה כשרה וזה דעת הרא"ש והטור וסמ"ג והר"ן והרשב"א ומרדכי והגהות מיי' ורוב הפוסקים כן הסכימו דכל עוד שרוב הסימן שחוט ברוב חללו או רוב היקפו אפי' אין הרוב כולו שחוט במקום אחד כשרה דמצטרף כרוב חללו וכן עשו מעשה הרבה מן הפוסקים להתיר כמבואר בהגהות אשר"י שם שבפראג ובמאגנצא היה מעשה שהתחיל הטבח לשחוט ונדחה ידו מאותו מקום וגמר השחיטה למטה והכשירו גאוני הדור:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל טעות סופר ובמקום ורידין צ"ל חוטין ובמקום חוטין ורידין דק"ל מ"ט לא אמרי' בורידין לצלי דנורא שאיב דמא ומיהו כאשר"י כתב דמחמת ריבוי דם שבתוכן אין האור מספיק לשואבו:

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' כא כג:

ב מיי' פ"ג שם סמג שם טור י"ד שם:

ג מיי' פרק ג שם סמג שם טוי"ד סי' כא:

החליד במיעוט סימנין מאי . מי אמרינן כיון דלא מעכבי בשחיטה כעור דמו וכשרה או דילמא לא דמי דמיעוט סימנין איתנהו בשחיטה הילכך החליד בהן חלדה מיקריא אי נמי דאפילו לבי רב נמי מיבעיא ליה מי אמרינן נהי דמספקא להו בתחת העור . במיעוט סימנין פשיטא להו דחלדה גמורה היא הואיל ואיתנהו בשחיטה או דילמא אף במיעוט סימנין מספקא להו וסלקא בתיקו ולחומרא *ולפי שיטה זו לא הוצרך הרב אלפסי ז"ל להביאה בהלכות דכיון דתחת העור נקטינן לאסורה מספיקא כ"ש תחת מיעוט הסימנין : מתני' התיז את הראש בבת אחת . כאדם המתיז את הדלעת שדוחק את הסכין בכח ופוסק והיינו דרסה : היה שוחט . במשיכה והתיז הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או הוליך תחלה ובמשיכה התיז את הראש עד שלא הספיק להביא: אם יש בסכין מלא צואר . מפרשינן בגמ' [דף לא.] דמלא צואר חוץ לצואר קאמר שכל שהוא ארוך כשיעור הזה יש בו כדי לשחוט במשיכה בלא דרסה אבל כל שאינו ארוך כשיעור הזה אין הסימנין נשחטין במשיכה זו בלא דרסה : אם יש בסכין מלא צואר . מפרש בגמרא [שם] חוץ לשני צוארין דיש בו שיעור ג' צוארין וה"ה לשלשה או ד' בהמות דסגי לן במלא [צואר] אחד חוץ לצואר כולן : אזמל . תער דק קטן מאד . וכתב הרמב"ן ז"ל שאפשר דדוקא בהתיז את הראש הוא דבעינן מלא צואר חוץ לצואר לפי שאי אפשר להתיז הראש כולו אלא בדרסה כל היכא דליכא בסכין כי האי שעורא אבל בחתיכת סימנין לא בעינן כולי האי דבכל שהוא הן נחתכין . ולא מיחוור אלא להתזת שני סימנין קרי התזת הראש וכדאמרינן בגמ' [דף כז.] בריש פרקין מנין לרבות את הראש שכבר הותז והיינו בחתיכת סימנין בלחוד ורישא דמתניתין נמי מוכח הכי דקתני התיז את הראש בבת אחת פסולה והיינו דרסה ממש וכיון שכן ודאי אע"פ שלא חתך אלא סימנין פסולה ואפ"ה תני לה בלשון התיז את הראש וכן דעת הרשב"א ז"ל הלכך כל שהביא ולא הוליך או הוליך ולא הביא בעינן חוץ לצואר כמלא צואר : ודאמרינן הכא דבשוחט שני ראשים בעינן מלא צואר חוץ לשני צוארים דהיינו שיעור שלשה צוארין כתבו בתוס' שאם אין בו אלא שיעור שני צוארין בלבד האחת כשרה [כגון אם הוליך ולא הביא הפנימית כשרה] שהרי יש לה מלא צואר חוץ לצוארה והחיצונה אסורה ואפשר ששתיהן אסורות דהואיל ושחיטתן כאחת ועל כרחך אי בשניה דרס אף בראשונה נמי דרס שהרי בבת אחת ובענין אחד העביר הסכין על שתיהן: גמ' ואסיקנא דבעינן [חוץ] לצואר כמלא צואר דהוו להו שני צוארין . כלומר בשוחט שני ראשים : שאין לו קרנים . רגילים היו לעשות כמין קרנים לאיזמלים הקטנים לנוי על גביהן נוטין לצד ראשו ומתוך שהוא קטן מאד הוא נשמט מן הצואר וכשהוא מוליך ומביא יש לחוש שמא יחלידו הקרנים או ינקבו : איכא מאן דאמר דה"מ בעוף וכו'. דברי ר"ח ז"ל הם ואין להם עיקר בגמרא : איבעיא לן בגמרא [דף לא.] מחטא מאי . כלומר מאי דמכשרינן במתניתין אפי' כל שהוא בזמן שהוליך והביא אי אפילו מחטא הוי בכלל כל שהוא וכשר או לא ומהדרינן דכי האי גוונא פשיטא דפסול דמחטא מבזע בזע . כלומר שמתוך שהוא חד כל כך נוקב וקורע ואינו חותך : אלא מחטא דאושכפי מאי . כלומר שהיא רחבה בראשה קצת וקטנה מן האיזמל ולענין מיסרין בה את העור ויש לה בראשה מקום חתך מאי ואתינן למפשטה מדקתני מתני' אפי' כל שהוא ואפילו באיזמל ודחינן דילמא פירושי קא מפרש מאי כל שהוא איזמל ולא איפשיטא הילכך אזלינן בה לחומרא וכיון דלא ידעינן כמה הוי מקום חתך של איזמל השוחט בסכין קטנה צריך ליזהר ולשער לפי אומד דעתו שכשיוליך ויביא בה שלא ידרוס אבל בקטנה יותר מדאי לא ישחוט דהא במחטא דאושכפי מספקא לן ואזלינן לחומרא: מתני' נפלה סכין ושחטה וכו' מה שאתה זובח אתה אוכל . דבעינן שחיטה מכח אדם : נפלה סכין והגביהה . ושהה בהגבהה זו : כליו . בגדיו : השחיז את הסכין . אחר שהתחיל לשחוט : ועף . מועף כלומר שנתיגע : ובא חברו ושחט . שגמר השחיטה : כדי שחיטה אחרת . בגמ' מפרש לה : אם שהה כדי ביקור . כדי ביקור הסכין אם כשרה לשחוט : גמ' טעמא דנפלה . דלא אתי מכח אדם : הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין לשחיטה . והכי קי"ל ואמרינן בגמרא דנדה שנאנסה וטבלה בלא כונה לכולי עלמא אסורה לאכול בתרומה דטבילת תרומה בעיא כונה אבל אי טהורה לבעלה או לא איפליגו בה רב ורבי יוחנן דרב אמר טהורה לביתה דס"ל דחולין לא בעו כונה ורבי יוחנן סבירא ליה דאף לביתה אינה טהורה ופסק הרמב"ם ז"ל בפרק א' מהלכות מקואות כרב דאמר טהורה לביתה ומסתברא כותיה מפום דסוגיין מוכח בגמרא דרב נחמן בר יצחק כרב סבירא ליה ועוד דסוגיין בפרק אין דורשין (דף יח:) כרב דאמר חולין לא בעו כונה ולא מדכרינן התם דרבי יוחנן כלל : אפילו בהמה לעוף . קולא היא שנתנו לעוף שיעור שחיטת בהמה לשהייתו :

תורה אור — נר מצוה

ולא איפשיטא (א) (בעי רב פפא °החליד א במיעוט סימנין מהו תיקו ולחומרא עבדינן דאיסורא הוא): מתני' *התיז את הראש בבת אחת פסולה היה שוחט והתיז את הראש בבת אחת אם יש בסכין כמלא צואר כשרה היה שוחט והתיז שני ראשים כאחד אם יש בסכין כמלא צואר אחד כשרה בד"א בזמן שהוליך ולא ב הביא או שהביא ולא הוליך אבל אם הוליך והביא אפילו כל שהוא ואפי' באזמל כשר: גמ' התיז את הראש ג בבת אחת וכו': פירוש כגון שדקר את הצואר כמו שעושין בסייף או שהניח את הסכין על הצואר ודחקו למטה בתוך הצואר כמו שחותכין את הצנון פסולה שאין זה דרך השחיטה דבעינן הולכה והבאה בשחיטה וליכא: היה שוחט והתיז את הראש וכו' אם יש בסכין מלא צואר (א) אחד כשרה: *אמר ר' זירא מלא צואר וחוץ לצואר ואסיקנא דבעינן כמלא צואר וחוץ לצואר [כמלא צואר] דהוו להו כשני צוארים וכן הילכתא: בד"א בזמן שהוליך ולא הביא וכו'. אמר רב מנשה ד ובאזמל שאין לו קרנים ואיכא מ"ד ה"מ בעוף שצוארו דק אבל בהמה לא: מתני' נפלה ה הסכין ושחטה אפילו שחט כדרכה פסולה שנא' °תזבח ואכלת בשר מה שאתה זובח אתה אוכל: *נפלה הסכין והגביהה נפלו כליו והגביהם השחיז את הסכין ועף ובא חבירו ושחט אם שהה כדי שחיטה אחרת פסולה. ר"ש אומר אם שהה כדי ביקור: גמ' טעמא *דנפלה הא הפילה הוא כשרה ואע"ג דלא מיכוין הוא לשחיטה ואע"ג דתנינן חדא זימנא וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה דאלמא לא בעינן כוונה לשחיטה (ג) איצטריך הכא לאשמעינן נפלה הסכין ושחטה דאי אשמעינן התם גבי חרש שוטה וקטן הוה אמינא התם הוא משום דקא מיכוין לחתיכה בעלמא אבל גבי נפלה (א) דלא מיכוין לחתיכה בעלמא אימא לא צריכא ואי אשמעינן הכא הוה אמינא הכא הוא משום דקא אתי מכח בן דעת אבל התם דלא אתי מכח בן דעת אימא לא קמ"ל: ג השחיז *את הסכין ועף ובא חבירו ושחט וכו': מאי כדי שחיטה אחרת [רב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף] שמואל °אמר אפילו בהמה לעוף וכן אמר רבי יוחנן אפילו בהמה לעוף (ורב אמר כדי שחיטת בהמה אחרת בהמה לבהמה ועוף לעוף) במערבא אמרי משמיה דר' יוסי ברבי חנינא (אפילו) כדי שיגביהנה

רש"י

החליד במיעוט סימנין . לאחר ששחט רוב בהכשר מי אמרינן כבר נשחטו רוב הסימנין שפיר או דילמא כולה חדא שחיטה היא ואית בה חלדה ובמיעוט קמא פשיטא דנבילה הוא: תיקו . וכל תיקו לחומרא וגבי הגרמה נמי בין שחט שליש והגריס שליש ושחט שליש בין שחט שני שלים והגריס שליש מספקא לן דילמא קי"ל כרבנן פרופאי ועבדינן לחומרא וכן בשהייה אם שהה בפלגא דקנה לא מיטרף מידי דהוה כחאי קנה פגום אבל במיעוט בתרא בין דקנה בין דוושט או במיעוט קמא דוושט מיטרפא : מתני' התיז את הראש בבת אחת . כדמפרש בתר הכי בגמ': היה שוחט . במשיכה והתיז את הראש בהבאה ראשונה עד שלא הספיק להוליך או איפכא : אם יש בסכין מלא צואר וחוץ לצואר כמלא צואר כדמפרש בגמ'. אבל כשאין באורך הסכין כל כך דרסה היא שאין הסימנין נחתכין ע"י משיכה לבד בלא דרסה : איזמל . תער קטן ודק: גמ' שאין לו קרנים . רגילים לעשות כמין קרנים קטנים לנוי על גבן נוטין לצד ראשיהן ומתוך שהוא קטן מאד נשמטין מן הצואר וכשמוליך ומביא יש להוש שמא ינקבו קרנ"ס בסימן : מתני' נפלה הסכין והגביהה. ושהה בהגבהה זו : וכן כליו. בגדיו : השחיז הסכין . קודם השחיטה : ועף. נתייגע ולא היה בו כח לגמור שחיטתו ופסק ובא חבירו וגמרה : כדי ביקור . בדיקת סכין : גמ' בהמה לבהמה (ג) . כלומר כדי שחיטת בהמה אחרת משערינן (ד) שהיית [בהמה וכן] עוף לעוף ובהמה דקה כדי שחיטת בהמה דקה משערינן לדקה ואע"ג דרב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן מכל מקום כיון דקם רבי יוסי בר' חנינא בשיטתיה דרב ואמר דקה לדקה ממילא שמעינן נמי דעוף לעוף וקא עבדינן לחומרא (רש"י . אבל בעמוד פסק לקולא כר' יוחנן דבעי כדי שחיטת בהמה

המאור הגדול

[דף ל ע"א] לשמו אמאי פטור פסח בשאר ימות השנה שלמים הוא והאי לשמו פטור דתנן סתמא הוא דבסתמא לשמו קאי דאי אמרת האי לשמו דוקא דקא פריש לשמו הא סתמא שלמים הוי א"כ ה"ל שלמים ששחטן לשם פסח ואמאי פטור הא תנן ושאר כל הזבחים ששחטן בין לשמן בין שלא לשמן חייב זה מצאתי כתוב בשם ה"ר משה ז"ל :

ובעיא דרב פפא בהחליד במיעוט סימנין אף היא בשחיטת בהמה וכגון שהחליד את הסכין תחת מיעוטו של סימן ראשון אחר ששחט רובו ושחט את הסימן השני מי אמרי' את"ל תחת מטלית תחת צמר סובך א"נ תחת העור לא הויא חלדה משום דלא חשיבי כבשר הבהמה אבל מיעוט הסימנים דחשיבי אם החליד הסכין תחתיהן הויא חלדה או דלמא את"ל תחת מטלית ותחת צמר מסובך הויא חלדה משום דמכסיא בהו סכינא אבל מיעוט סימנין מכיון שנשחטו רובן כחתוכין לגמרי דמי וכמאן דמגליא סכינא ואיסתלקא נמי בתיקו וזה הדרך שפירשנו לשתי השאלות הללו שהן בהחליד במיעוט סימנין ובשוהה במיעוט סימנין אין לו ענין בשאר הלכות שחיטה שהן הגרמה דרסה עיקור לפי' נשתנו חלדה ושהיה שחיטה לבא עליהן ב' שאלות הללו וזה הפי' נכון וברור והרי"ף ז"ל השמיט מלכתוב בעיא דר"פ בהחליד במיעוט סימנין ולא הזכירה כל עיקר :

[דף לב ע"א] איתמר רב אמר כדי שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף כתב ה"ר שלמה ז"ל ואע"ג דרב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן כיון דקם ליה ר' יוסי בר' חנינא בשיטתיה דרב דהוא אמר דקה לדקה וגסה לגסה ועוף לעוף הלכך עבדינן לחומרא . והרי"ף ז"ל פסק כשמואל וכר' יוחנן ועליו סמכנו בחבורנו בהלכות שחיטה ונראה לנו שר' יוסי בר' חנינא לא בא ללמד אלא בשהיית שחיטת בהמה לבהמה הכריע לא כרב ולא כר' יוחנן והלכות שחיטה הלכה למשה מסיני הן ואין לנו בהן לדמות ולומר שחיטת עוף לעוף כשחיטת דקה לדקה וכל מאי דלא איתמר בפירוש לא מפקינן ליה מסברא ובשו לגסה סמכינן אדר' יוסי בר' חנינא אבל בהגבהה והרבצה לא סמכינן עליה כיון דרב ושמואל ור' יוחנן לית להו הכי דהא לא קא אמרי אלא כדי שחיטה בלבד וכיון שרבינו שלמה מחמיר בענין ואין אנו עושין מעשה אלא כדבריו אבל מה שכתב בששהה בשוהה במיעוט הסימנין ופירשה שהוא בשוהה במיעוט אחרון ואמר שהשוחט רוב הסימנין והשליך מידו העוף והוא שוהה למות א מיעוט בתורת שחיטה אין אנו סומכין עליו ושמעתי משום ה"ר יעקב ז"ל שהוא היה מפרש אותה במיעוט ראשון ואין דעתנו נוטה בכל אחד משני הפירושים הללו דאי במיעוט אחרון קשיא הא רת בבהמה לא בעוף דמה נפשך אי מחצה על מחצה כרוב הא עבד ליה רובא אלמא בתר דעבד ליה רובא לא פסלה בה תוב שהייה ומ"ד ההוא שנויא הוא ולא סמכינן עליה אין אנו רואין כן ד ברא היא מס"נ נקיטין לה שנויא דסמכא ועלה סמכינן וכוותיה עבדינן גם מי שמעמיד שמועה זו דשהה במיעוט סימנין במיעוט ראשון ובושם אין פירושו מתיישב על דעתנו דאי הכי מאי תיב מעשה טרפה ועוד תפשוט ליה מדרב ושמואל ור' יוחנן דכולהו אית להו שהייה בעוף ואי אמרת אין שהייה במיעוט ראשון לא משכחת לה לעולם שהייה בעוף ותניא בתוספתא שלא כדבר

מלחמת ה' — דקה

כתוב בספר המאור ובעיא דרב פפא בהחליד במיעוט סימנין אף היא בשחיטת בהמה וכגון תחת מיעוט סימנין : אמר הכותב אבל מאחר שתחת העור שאינו בשחיטה כלל פסולה שיהנה בשחיטה פשיטא דשחיטתו פסולה ואע"פ שנתחך רובן אלא רב פפא הכי קא מיבעיא תחת העור כשרה שהם טעמא מאי משום שאינו מעכב בשחיטה וה"נ אינן מעכבין או דלמא בשחיטה (אינו) פוסלין בחלדה וכיון דקיימא בתיקו הרי היא בכלל אינו יודע כדין העור ו דעת מי שפוסל בעור ולפיכך השמיטה רבינו הגדול ז"ל :

דקה לדקה. לשחיטה בהמה דקה משערין בכדי בהמה דקה דשוחה ור' יוסי בר' חנינא פירושי קא מפרש מלתייהו דרב ושמואל ור' יוחנן דבכלל כדי שחיטה הוי כדי שיגביהנה וירביצנה הילכך נקיטינן דשיעור שהיית בהמה הוא כדי שיגביהנה וירביצנה דקה לדקה וגסה לגסה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות שחיטה: ולענין שהיית עוף כתב רש"י ז"ל *דמפלגינן בבהמה גופה בין דקה לגסה הוא הדין דמפלגינן בין בהמה לעוף הילכך נקיטינן כרב דאמר ועוף לעוף דקס ליה רבי יוסי ברבי חנינא כותיה אבל הגאונים סוברים דרבי יוסי בר' חנינא לא איירי בשיעור עוף כלל הילכך הוה ליה רב יחיד לגבי

נר מצוה

שמואל ורבי יוחנן וקי"ל כותייהו דאמרי אפילו בהמה לעוף וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל (א) וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר מיהו איכא לעיוני שיעור שחיטה אי משערין בשחיטת סימנין בלבד או אף בחתיכת העור. ובסימנין עצמן אי בכדי שחיטת טלן או רובן ומסתברא דסימנין ברובן כיון דמדאורייתא אפי' לכתחלה בהכי סגי וכמו שכתבנו בריש פרקין אבל בעור ודאי משערינן דשיעור שחיטה כדרכה גמירי שהוא שוחט העור לכתחלה ואיכא מאן דאמר שאף בכדי כל הסימנין משערים דמכל מקום איתנהו בשחיטה: **אמר** רבא השוחט בסכין רעה. שאין חודה חותך יפה: אפילו כל היום כולו. מאריך ושוהה בשחיטה אחת כשרה הואיל וכל שעה הוא מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטתו: שהיות מהו שילטרפו. הפסיק שתים ושלש בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן כדי שיעור שלש: מדידיה. השוחט בסכין רעה אלמא לא מילטרפי דקא סלקא דעתן דאפילו הפסיק קאמר אלא שלא שהה בפעם אחד כשיעור: התם. בדלא שהה כלל: **שהה** במיעוט סימנין מהו. פרש"י ז"ל ששחט הרוב ושהה במיעוט האחרון וגמר שחיטתו: מהו. מי אמרינן כיון דעבד ליה רובא אתכשר או דילמא כיון דהדר גמרה כולה חדא שחיטה היא ולא איפשיטא ולחומרא ולפיכך כתב ז"ל דמי ששחט רוב הסימנין והשליך העוף מידו ושוהה למות אסור לחתוך המיעוט בתורת שחיטה מוטב שיכה על הצואר בסכין או ימתין עד שימות ואין זה מחוור שמכיון שנשחטו רוב הסימנין אינו בדין שיפסלו בשהייה וכמו שכתבתי למעלה בבעיא דהחליד במיעוט סימנין ומדברי הר"ם במז"ל בפרק הנזכר נראה דהכי קא מיבעיא ליה שהייה דאמרינן דהוי כדי שחיטה שהה במיעוט סימנין [כלומר כדי מיעוט סימנין] מהו ואף זה אינו מחוור דשחיטת מיעוט הסימנין לא מיקרי שחיטה אלא הנכון דשהה במיעוט בתרא דסימן קמא ולאו שהייה ממש דאי הכי פשיטא דהיינו עיקר שהייה אלא בשוחט בסכין רעה ומוליך ומביא קא מיבעיא ליה ואדרבא סמיך והכי קא מיבעיא ליה שוהה בחתיכת אותו מיעוט בשיעור שהייה מאי מי אמרינן דאע"פ שהוליך והביא שחיטתו פסולה דכיון דאינו מעכב בשחיטה כמחתך בבשר בעלמא הוא או דילמא כיון דאף מיעוט הסימנין איתיה בשחיטה לא פסיל וסלקא בתיקו ולחומרא: **מתני'** שחט את הושט וכו' ופסק את הגרגרת. היינו עיקור ובבהמה קאי: תחת השני. בין הסימן לצואר: ופסקו. מלמטה למעלה: **גמ'** גרסי' הכא בגמרא [דף לב:] אמר ר"ל שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה כלומר שניקבה בין שחיטת קנה לשחיטת ושט אמר רבא לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוים בקנה אבל בבני מעים לא. כלומר כיון דחיי ריאה תלויין בקנה ושחט את הקנה הוי כמו שניטלה כולה מן הבהמה ומונחת בדיקולא דתו לא מיטרפא בהמה בה והרב אלפסי ז"ל [לא] הביאה בהלכות וכן הרמב"ם ז"ל כתב ששחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה טריפה נראה שהם דוחין אותה מדרבי זירא דפליג עלה בגמרא לפי דעת קצת מפרשים כמו שכתבתי בחידושי ואין כאן מקום להאריך אבל יש מפרשים אחרים שפסקו הלכתא כר"ל:

תניא הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה. משום דמעלי לגופה וכדאיתא בגמרא: חותך כזית בשר מבית טביחתה. שאינו מחוסר הפשט ויכול לחתכו מיד קודם יציאת הנפש: וממתין לה עד שתצא נפשה. דאמרינן בפ' ארבע מיתות ב"ד (דף סג.) מנין שאסור לאכול מן הבהמה קודם שתצא נפשה ת"ל לא תאכלו על הדם: אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו. שאע"פ שבני נח מוזהרין על אבר מן החי ולא שריא להו בהמה בשחיטה דשחטי איכא אלא במיתה תליא להו מילתא הכא בשחיטת ישראל מיגו דאישתריא לישראל אישתריא נמי לדידהו ומקשו הכא האי כזית בשר למאי קא בעי ליה אי לקדרה דבעי מליחה מאי ממתין לה עד שתצא נפשה דקאמר הא ודאי בשיעור מליחה ובישול כבר יצאה נשמתה ואי לאומצא ולצלי מאי מולחו יפה יפה דקאמר והא לא בעו מליחה וכמו שפירשתי למעלה י"ל לעולם לאומצא אי נמי לצלי ואע"ג דבעלמא לא בעו מליחה הכא בעו כיון דמבית שחיטתה קא חתיך ועד שלא תצא נפשה שהדם נעקר ממקומו ומתמלא דרך שם: **מתני'** השוחט בהמה חיה ועוף וכו' בידים מסואבות. בלא נטילה דגזרו עליהן להיות שניות ובגמ' פריך אפילו הוכשרו נמי דהא אין שני עושה שלישי בחולין ומוקמינן לה בחולין שנעשו על טהרת הקודש: הוכשרו בשחיטה. דמגו דשריא שחיטה להאי בשר מידי אבר מן החי משויא ליה נמי אוכלא לגבי טומאה ומקשו הכא נהי שלא הוכשרו בדם על כרחין קודם אכילה הוכשרו במים דאי לקדרה הרי הוכשרו במים שבה ואי לצלי הוכשרו נמי בהדחה דודאי אפילו לצלי הדחה בעי מפני הדם שעל פני הבשר דהכי אמרינן [כדף לג:] דעולא משאיב שאיב הני מילי דם הנבלע באיברים אבל דם שהוא בעין אינו יוצא ע"י האש דאדרבה מתייבש הוא שם ולאומצא נמי ודאי בעי הדחה מפני הדם שעל פניו דלא מיקרי דם האיברים שלא פירש אלא דם הבלוע בבשר אבל מה שעל גביו ודאי אסור וצריך הדחה י"ל משכחת לה דאכיל ליה לצלי בלא הדחה וא"ת דדם שעל פניו אוסר ליתיה [דף קיא.] דדם מסרק סריק ואינו אוסר אלא כדי קליפה הילכך קולף את החיצון והשאר מותר אי נמי משכחת לה כשהודחו ע"י גשמים שלא מדעת דכיון דלא אחשביניהו לא מכשרי: וכתב הרשב"א ז"ל דהשוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהן דם אף על פי שלא שחט את הורידין אינו צריך שינתחם אבר אבר דכי בעינן שחיטת ורידין או חתיכת אבר אבר ה"מ ביצא מהן דם שהדם פורש ואינו מוצא מקום לצאת והוה ליה פורש ממקום למקום ואסור אבל בשלא יצא מהן דם הדבר מוכיח שלא פירש דמו ממקום למקום: **השוחט** את המסוכנת וכו' עד

רש"י

אפי' לעוף): בסכין רעה. שאינו חותך יפה אפי' אם הוא מאריך כל היום בשחיטה. כשירה הואיל וכל שעה מוליך ומביא ולא הפסיק בשחיטה: מהו שילטרפו. אם הפסיק שתים ושלש פעמים בשחיטה אחת ושהה בין שלשתן שיעור שהייה: מדידיה. השוחט בסכין רעה: שהה במיעוט סימנין. במיעוט האחרון: תיקו. ולחומרא כדפי' לעיל ונראה דהשוחט רוב הסימנים ואז השליך העוף מידו והעוף שוהה למות אין לו לגמור ולחתוך מיעוט סימן בתורת שחיטה דמוטב שיכנה על ראשה בסכין או שימתין עד שימות: **מתני'** ופסק הגרגרת. היינו עיקור: תחת השני. בין הסימנין לבשר: **גמ'** הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה. מפני שהוא יפה לגוף: מבית השחיטה. שאינה מחוסר הפשטה ויכול לחותכה: וממתין לה עד שתצא נפשה. דאמרי' פ' ארבע מיתות מניין שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה תלמוד לומר לא תאכלו על הדם: אחד עובד כוכבים כו'. ולא אמרי' לעובד כוכבים במיתה תליא מילתא ולא בשחיטה והויא אבר מן החי: ומדיחו יפה יפה. שעדיין הדם נבהל לצאת ולא יצא: **מתני'** ונאכלים בידים מסואבות. כלומר בלא נטילה דגזרו עליהן להיות שניות: הוכשרו בשחיטה. דמגו דשריא שחיטה להך בשר להוציאו מידי אבר מן החי משוי ליה נמי אוכל לגבי טומאה:

שיגביהנה א וירביצנה וישחוט דקה לדקה וגסה לגסה והלכתא כשמואל ורבי יוחנן דהוו להו תרי ואין דבריו של אחד במקום שנים אמר רבא השוחט בסכין רעה אפי' הוליך והביא כל היום כולו שחיטתו כשרה: בעי רבא שהיות מהו שיצטרפו ותפשוט ליה מדידיה התם בדלא שהה בעי רב הונא בר נתן שהה ב במיעוט סימנין מהו תיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: **מתני'** אשחט את הושט ופסק את הגרגרת שחט את הגרגרת ופסק את הושט או ששחט אחד מהן והמתין לה עד שמתה או שהחליד את הסכין תחת השני ופסקו רבי ישבב אומר נבלה ומטמאה במשא רבי עקיבא אומר טרפה כלל אמר רבי ישבב משום רבי יהושע כל שנפסלה בשחיטתה נבלה וכל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גורם לה להפסל טרפה והודה לו ר' עקיבא: **גמ'** *בתניא הרוצה לאכול מבהמה (א) קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית טביחתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ואוכלו אחד עובד כוכבים ואחד ישראל מותרין בו: **מתני'** גהשוחט בהמה [חיה] ועוף ולא יצא מהן דם כשרין ונאכלין בידים מסואבות לפי שלא הוכשרו בדם רבי שמעון אומר הוכשרו בשחיטה *השוחט המסוכנת רבן גמליאל אומר

עד

מלחמת ה'

ועוד וכן הא דאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה לא הזכירה הרי"ף ז"ל וכו' ולטעמיה דר"ע ה"ה אם שחט את הושט כו' עד כך חיי בני מעים תלוים בושט: **אמר** הכותב וכן הדבר אלי שהטעם של שמועה דר"ז חולק הוא על ר"ל והוא סובר שיש טרפה לחצי חיות ומעיקרא אמרי' והדר ביה ר' זירא מהא דקאמר מה לי בריאה מה לי בבני מעים בכל מותרת מדקא מבעיא ליה בני מע"ס שניקבו וכו' דאלמא אית ליה טרפה לחצי חיות ותרגומה בנקבה ריאה בין ושט לקנה ולנקבו שאר בני מעים בין קנה לושט דאסורה באכילה כדרב' ודאי לעולם לא הדר ביה ועדיין קושיתו במקומה עומדת שלדברי ר"ל אין חילוק והפרש בין ריאה לבני מעים אלא

המאור הגדול

מפורש להכשיר ושלא כדברי ה"ר יעקב ז"ל מפורש לפסול שחט בה אחד או רוב אחד בעוף אע"פ ששהה לזמן מרובה וגמרה שחיטתו כשרה שחט מיעוטו של ושט ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ומן החכם ר' יהונתן בר' אשר ז"ל שמעתי פי' דבר זה והגאונים דכי קא מיבעיא לן שהה במיעוט סימנין בשחיטת בהמה איבעיא לן ובשוחט מיעוט אחרון של סימן ראשון ושוהה בו באותו מיעוט בדרך שחיטתו כשיעור שהייה מי אמרי' כמחתך בבשר בעלמא הוא ואין זו שחיטה אלא חתיכת בשר בעלמא והויא לה שהייה או דלמא כיון דקי"ל דלכתחלה בעינן שחיטת כולהו סימנין בשחיטה קא עסיק ולאו שהייה הוא וסלקא בתיקו :

[דף לב ע"ב] **וכן** הא דאמר ריש לקיש שחט את הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה לא הזכירה הרי"ף ואע"ג דפליג עליה ר' זירא דאמר וכי מאחר שנולד בה סימני טרפה והתרתה מה לי בריאה מה לי בבני מעים משום דס"ל לר' זירא דאין טרפה לחצי חיותא של בהמה אפ"ה הלכתא כר"ל חדא דהוא מחמיר ועוד דמפרש רבא טעמיה ואמר לא אמר ר"ל אלא בריאה הואיל וחיי ריאה תלוין בקנה. ועוד דהא הדר ביה ר' זירא ולטעמיה דר"ל ה"ה אם שחט את הושט ואח"כ נקבו בני מעים שכשם שחיי ריאה תלויה בקנה כך חיי בני מעים תלוין בושט וכבר כתבנו זה בחבורנו בהלכות שחיטה:

[דף לד ע"א] **כאן** חבריא רבה בר בר חנה הוא דאמר מאי אהדר ליה ר' יהושע לר' אליעזר אף אני לא אמרתי אלא בחולין שנעשו על טהרת תרומה מפני שטהרת תרומה טומאה היא אצל הקדש דאלמא בתנהו הוא דאית בה שלישי אבל בחולין שנעשו על טהרת הקודש לית בהו שלישי משום דלא נפישי אוכליהן ומלתא דלא שכיחא היא ולא גזרו בהו רבנן טומאה כולי האי לטמויי בהו שלישי דאילו ס"ל לרבה בר בר חנה כעולא דאמר לא מבעיא קאמר לא היה אומר אף אני לא אמרתי דאלמא ליכא שלישי בחולין אא"כ נעשו על טהרת תרומה ועוד היה לו לפרש דין האוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש אם הוא שני או שלישי או שנפסל גופו מלאכול את הקודש דמכדי בקודש קא מיירי דהא אמר שלישי שני לקודש אמאי לא פריש דין אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת הקודש כי היכי דפריש דין אוכל שלישי של חולין שנעשו על טהרת תרומה אלא לאו ש"מ חולין שנעשו על טהרת הקודש לית בהו שלישי והיינו דקאמר אף אני לא אמרתי מתיב רב הונא בריה דרב נתן השני שבחולין מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה והשלישי שבתרומה מטמא משקה קודש ופוסל אוכלי קודש דה"ל רביעי בחולין שנעשו על טהרת הקודש וכ"ש בקודש מקודש דכיון דחולין שנעשו על טהרת הקודש אית בהו רביעי דין היא שיעשה שלישי שלהם רביעי בקודש שהרי תרומה שאין בה רביעי ושלישי שלה עושה בקודש רביעי כ"ש הכא דאית בהו בגופייהו רביעי דין הוא שיעשו רביעי בקודש וקשיא לרב יצחק דאמר אין לך דבר שעושה רביעי בקודש אלא קודש מקודש בלבד אמר לך ר' יצחק תנאי היא דאשכחן תנא דלא ס"ל כי האי תנא דמקשינן ליה מיניה והוא ר"א בר' צדוק דאמר הרי הן כתרומה דלית בהו רביעי ומאחר דאשכחן תנא דלא ס"ל כההוא דמותיב ליה ר' הונא מיניה אנא מתריצנא אליבא דידיה דה"ק הרי הן כתרומה ולא כתרומה ממש דאילו תרומה ממש שלישי שלה עושה רביעי בקודש מפני שטהרתה טומאה היא אצל הקודש ואילו חולין שנעשו על טהרת הקודש לא עבדי רביעי בקודש עד שיהא קודש מקודש :

[דף לה ע"ב] **והא** דתנן ר"ש אומר דם המת אינו מכשיר ודם מגפתו אינו מכשיר פירשה ה"ר שלמה ז"ל בדם בהמה שמתה מאליה ובדם נגוף של בהמה שהוא דם המכה ולא כך הוא הצעה של משנה זו ומפורשת היא בסוף מס' מכשירין שבאדם היא שנויא ואפ"ה קא דייקינן מינה לדם שחיטה של בהמה כסבורים לומר שקרוב להיותו כדם חללים יותר מדם המת ודם מגפתו של חי והא דאמרי' בגמ' בהשוחט ונתז דם על הדלעת ה"ק כגון זאת תולין לא אוכלין ולא שורפין יש שפירשו בה להכי איצטריכא ליה לרב אשי למימר בהא כגון זאת משום דדלעת חולין הוא וה"ק בתרומת דגן כה"ג כיון דמדאורייתא הוא תולין לא אוכלין ולא שורפין

[דף לו ע"א] **אלא** מהא חלב נבלה וחלב טרפה וכו' ואמרי' למאי הלכתא עיקרה בזבחים פ' חטאת העוף אמרה תורה יבא איסור נבלה ויחול על איסור חלב יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב והתם נמי אמרי' וצריכא

ריא

א מיי' פרק ב מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' ד ה:

עד שתפרכס . דאי לא מפרכסא קים להו לרבנן דניטלה נשמתה קודם שחיטה כדאמרינן בגמרא [דף לח.] : אם זינקה . כדרך שהבהמות נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח ומזנק בכח . זינוק קילוח : השוחט בלילה . בהמה מסוכנת שצריכה פרכוס ולא ידע אי פרכסה אם לאו ולמחר השכים ומצא הכותלים של בית שחיטת הצואר מלאים דם כשרה מפני שזינקה . וכמדת ר' אליעזר . דמכשר לה בזינוק אמרה ר"ש : אחת בהמה גסה ואחת בהמה דקה . צריכה פרכוס אם היא מסוכנת : שפשטה ידה . בגמר שחיטה : ולא החזירה פסולה . אם היתה מסוכנת

רש"י

עד שתפרכס . דאי לא מפרכסת קים להו לרבנן דניטלה נשמתה קודם גמר שחיטה : דיה אם זינקה . כדרך שהבהמות נופחות בגרונם לאחר שחיטה והדם מקלח ומזנק בכח . זינוק קילוח : השוחט בלילה . בהמה מסוכנת ולא ידע אם פרכסה : ולמחר השכים ומצא כתלים . כותלי בית השחיטה בצואר מלאים דם כשרה מפני שזינקה : כמדת אליעזר . דמכשיר לה בזינוק אמרה ר' שמעון: אחת בהמה גסה ואחת בהמה דקה . צריכה פרכוס אי הויא מסוכנת: שפשטה ידה . בגמר שחיטה ולא החזירה פסולה לפי שאין זה פרכוס אלא כך דרכה בצאת נפשה אבל גסה
דף לז: לאו אורחה בהכי: גמ' אפי' אוכלת בקעיות . כלומר שיש לה כח בשיניה שאוכלת בקעיות עצים דיש לומר שמא מחמת דוחק של מיתה הוא דכיון דאינה עומדת היא מסוכנת : ריפרף . בעיר מפרכום וכשכום: מתני' ור"א
דף לח: פוסל . כיון דבהמת עובד כוכבים היא אע"ג דישראל קא שחיט לה מהניא (א)מחשבת עובד כוכבים דסתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים וזה מחשב וזה עובד פסול : מחצר הכבד שלה . טרפשא דכבדא: א"ר יוסי ק"ו. דלא מהניא (ב)מחשבת בעלים הואיל וישראל שחיט לה : ומה במקום שהמחשבה פוסלת . דהיינו גבי מוקדשין דכתיב לא יחשב : אין הכל הולך אלא אחר העובד . דכתיב המקריב לא יחשב אבל בעלים לא פסלי(ג)כי קא מקריב (הוא) כהן : מקום שאין המחשבה פוסלת .
דף עז. כגון בחולין ומפרש בגמ' שאינה פוסלת אלא בשתי עבודות כגון שחיטה וזריקה שחיטה דכתי'
דף לח. זובח לאלהים יחרם . זריקה דכתיב בל אסיך
דף לח: נסכיהם מדם אבל קבלה והולכה (ד)במוקדשין לא כתיבי:לשם ימים.שעשה היה עבודת כוכבי':

נר מצוה

עד שתפרכס ביד וברגל רבי אליעזר אומר דיה אם זינקה אמר רבי שמעון אף השוחט בלילה ובשחר עמד ומצא כתלים [מלאים] דם כשרה שזינקה כמדת רבי אליעזר וחכמים אומרים עד שתפרכס ביד או ברגל או עד שתכשכש בזנבה. אחת בהמה דקה ואחת בהמה גסה . בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד במה דברים אמורים שהיתה בחזקת מסוכנת אבל אם היתה בחזקת בריאה אפילו אין בה אחד מכל הסימנין האלו כשרה : גמ' *היכי דמי מסוכנת אמר רב יהודה אמר רב כל שמעמידין אותה ואינה עומדת ואפי' היא אוכלת בקעיות רב הונא בר שלמיא משמיה דרב אמר אפילו אוכלת קורות : *אמר רבא הלכתא כי הא מתניתא דתניא בהמה א דקה שפשטה ידה ולא כפפה פסולה במה דברים אמורים ביד אבל ברגל בין שפשטה ולא כפפה בין שכפפה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד בין ברגל בין שכפפה ולא פשטה בין שפשטה ולא כפפה כשרה ועוף אפי' לא ריפרף אלא בעינו ולא כשכש אלא בזנבו הרי זה פרכוס : וגרסינן בעבודה זרה בפרקא קמא* אמר רב חנן בר אבא אמר רב חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס : *אמר רבא פרכוס שאמרו בסוף שחיטה : מתני' *השוחט תשי לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ור' אליעזר פוסל אמר רבי אליעזר אפילו שחטה שיאכל העובד כוכבים מחצר הכבד שלה פסולה שמחשבת העובד כוכבים לעבודת כוכבים אמר רבי יוסי ק"ו הדברים ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין אין הכל הולך אלא אחר העובד מקום שאין המחשבה
דף לט: פוסלת בחולין אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט : גמ' *א"ר יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי דסבר זה מחשב וזה עובד לא אמרי' : מתני' השוחט ב לשם הרים לשם גבעות לשם ימים לשם נהרות לשם מדברות שחיטתו פסולה
שנים

לפי שאין זה פרכוס שכן דרכה בצאת נפשה אבל גסה לאו אורחה בהכי : אפילו אין בה אחד מכל הסימנין הללו . שלא זינקה ולא פירכסה : גמ' היכי דמי מסוכנת . שהיא צריכה פרכוס : אפילו אוכלת בקעיות . כלומר שיש לה כח בשיניה עד שאוכלת בקעיות דהיינו חתיכות של עץ אפ"ה כיון דאינה עומדת מסוכנת היא : בהמה דקה שפשטה ידה ולא החזירה פסולה . אם היא מסוכנת שדרכה לעשות כן בהוצאת נפש ומוכח בגמ' דהא החזירה כלומר שהיתה ידה פשוטה וכפפתה כשרה : אבל בגסה וכו' . משום דגסה לאו אורחה בהכי וחיותא היא : ריפרף . בעיר מכשכש : ולא כשכש אלא בזנבו . הוא הדין לבהמה דסגי לה בהכי כדתנן במתני' ואשמעינן הכי בעוף לרבותא שאפילו עוף שדבר קל הוא לו לכשכש בזנבו הוי פרכוס והכי מוכח בגמ': ופרכוס שאמרו בסוף שחיטה . למעוטי קודם גמר שחיטה דלא דכל שאינה עושה כן בסוף שחיטה בידוע שנשמתה נטולה ממנה קודם לכן: מתני' השוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה . דלא אמרי' סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים כיון דלא שמעי' דחשיב : ר' אליעזר פוסל . כיון דבהמת עובד כוכבים הויא אע"ג דישראל שחיט לה מהני בה מחשבת עובד כוכבים וכתם מחשבתו לעבודת כוכבים : חצר כבד . טרפשא דכבדא אוברי"ש בלע"ז: אמר רבי יוסי ק"ו . דלא מהניא ביה מחשבת בעלים אע"ג דשמעיניה דחשיב כיון דישראל שחיט ליה : ומה במקום שמחשבה פוסלת במוקדשין . פרש"י בגמרא [דף לט.] דה"ק ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה בארבע עבודות כגון שוחט על מנת לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר בפיסול הרי זה פסול ואפ"ה אין הכל הולך אלא אחר העובד שאין הבעלים פוסלין את הקרבן במחשבתן אלא כהן בלבד כדכתיב המקריב אותו לא יחשב וקרי ביה לא יחשב : מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין . כלומר שאין המחשבה פוסלת בחולין בכל ד' עבודות אלו אלא בשתים מהן שהשוחט בהמת חולין וחשב עליה לזרוק או להקטיר חלבה לעבודת כוכבים פסולה אבל חשב בשחיטתה לקבל דמה או להוליך דמה לא מיפסלא דהולכה וקבלה לעבודת כוכבים לאו כלום נינהו דבקדשים היינו טעמא דפסלה מחשבת קבלה והולכה משום דכיון דמצות הזבח נינהו חשיבי מעשה אבל בעבודת כוכבים לאו כלום וכיון שכן ק"ו הוא שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט . והוי יודע דזריקה והקטרה נמי דאמרינן דפסלי בעבודת כוכבים דוקא בשחשב עליה בשעת שחיטה לזרוק דמה ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים אבל נשחטה כראוי שוב אין הבהמה נפסלת אע"פ שזרק דמה או הקטיר חלבה לעבודת כוכבים דלא דאע"ג דבהמת קדשים מיפסלה בד' עבודות התם היינו טעמא לפי שכולן מכשירי קרבן הן אבל חולין שכל היתירן אינו תלוי אלא בשחיטה מכיון שנשחטו כראוי א"א שיפסלו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל : גמ' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי דאמר זה מחשב וזה עובד לא אמרינן . כלומר כשזה שוחט דהיינו עובד אין הבעלים פוסלין שחיטתו בשום מחשבה ודקתני במתני' דהשוחט לעובד כוכבים שחיטתו כשרה ה"ה דאפילו לכתחלה אלא דלא מצי למתני שוחטין לעובד כוכבים דאי הכי הוה משמע דלמשרי למשחט לעובד כוכבים הוא דאתא דלית ביה משום לפני עור לא תתן מכשול אבל לא שתהא שחיטתו כשרה לכך הוצרך לשנות שחיטתו כשרה אבל אין הכי נמי דאפילו לכתחלה : מתני' השוחט לשם הרים וכו' . מפרש בגמ' שחיטתו פסולה לאסור באכילה אבל בהנאה שריא : ורמינן עלה בגמ' [דף מ.] פסולה אין זבחי מתים לא . כלומר לאסור בהנאה כדין תקרובת עבודת כוכבים שאסור כמת ומת אסור בהנאה כדנפקא לן בע"ז (דף כט:) מותמת שם מרים וגמר שם שם מעגלה ערופה : ורמינהו השוחט לשם הרים לשם גבעות לשם מדברות לשם נהרות לשם ימים לשם חמה לשם כוכבים לשם מזלות לשם מיכאל השר הגדול לשם שלשול קטן . כלומר לשם דבר גדול שבכל הבריות או אפילו לשם דבר קטן שבכולן : הרי אלו זבחי מתים . ומפרקינן הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר . והכי פירושא דמתני' בשוחט לשם הר ומש"ה לא מיתסרא בהנאה ולאו במתכוין לעבודת כוכבים דאי הכי אפילו בהנאה מיתסרא אלא בשוחט לשום רפואה או לשם כשפים ודברי הבאי ומשום מראית העין בלחוד הוא ומתסרא באכילה מפני שנראה כמתכוין לעבודת כוכבים אלא לפי שאין דרכן של עובדי כוכבים לעבוד הרים וגבעות ומדברות לא החמירו לאסרה בהנאה ובריית' דקתני הרי אלו זבחי מתים דמשמע דאפילו בהנאה מתסרא מיתוקמא בדאמר לגדא דהר כלומר לשרו של הר שאפילו כששחט לשמו לשם רפואה כיון שדרך העובדי כוכבים לעבדו עשאוהו מדבריהם כתקרובת עבודת כוכבים ממש וכן נראה פי' זה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ב' מהלכות שחיטה :

המאור הגדול

דאי כתב רחמנא נבלה משום דמטמיא אבל טרפה אימא לא ואי כתב רחמנא טרפה משום דאסורה מחיים אבל נבלה דלא אסורה מחיים אימא לא והשתא הכא הכין קאמרינן אס"ד טרפה היינו מסוכנת כלומר מסוכנת אסורה בעשה וטרפה בלאו לכתוב רחמנא חלב טרפה לא תאכלוהו ואנא אמינא מה טרפה דמחיים לא מטמיא אתי איסור טרפה הייל אאיסור חלב נבלה דלאחר מיתה דמטמיא מבעיא דהשתא כיון דמסוכנת אסירה לא מצית אמרת דאיצטריכא נבלה דלא אתיא מטרפה משום דאסורה מחיים משא"כ בנבלה דהא נבלה נמי אסורה מחיים כשהיתה מסוכנת אלא ודאי מדכתב רחמנא נבלה משום דלא אסירא מחיים ולא אתיא מטרפה דאסורה מחיים ואי משום דמסוכנת בעשה וטרפה בלאו ליכא למיחש להכי דמ"מ מחיים היתה נבלה אסורה אם באנו לומר דמסוכנת אסורה אלא לאו ש"מ דמסוכנת שריא ש"מ :

[דף לז ע"ב] מתקיף לה מר בר רב אשי ודלמא לעולם אימא לך היינו טרפה היינו מסוכנת כלומר מסוכנת אסורה בעשה כשם שטרפה בלאו ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא למה לי דהא מטמיא ואסורה נמי מחיים מפני שהיתה מסוכנת קרוב למיתתה לאו בההיא נבלה איצטריך רחמנא למכתב אלא בהך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת כגון שעשאה גסטרא דההיא לא אתסרא מחיים מעולם ומשני א"א דלא הוי מסוכנת פורתא מקמי דליפסקיה לרובא זה הוא הפי' הנכון וה"ר שלמה ז"ל כתב בפירושו ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינו אלא מחמת קירוב מיתה אתי וחייל אאיסור חלב נבלה גופה שהגיעה כבר למיתה מבעיא ולפי הפי' הזה בטעם ק"ו זה שכתב הרב ז"ל לא מתרצא אתקפתא דמר בר רב אשי דאמר ודקאמרת נבלה דכתב רחמנא ל"ל להך נבלה דלא אתיא מכח מסוכנת והא מ"מ ק"ו איתא כמ"ש הרב בפירושו ומה מחיים דאיסור מסוכנת אינה אלא מחמת קירוב למיתה וכו' אלא הפי' הראשון שכתבנו הוא הנכון :

[דף לח ע"א] א"ר חסדא מנא אמינא לה דתנן בהמה דקה שפשטה ידה ולא ההזירה פסולה שאינה אלא הוצאת נפש בלבד הא החזירה כשרה אימת אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל ה"ר היכי תיחי ותיזיל דלאחר שחיטה לא תסגי ליה בפשיטות יד בלא כפיפה וקשיא לן על הדין פירושא אי הכי למאי איצטריכא ליה דרב חסדא למיפשטה ממתני' ומה דוקיא דקא דייק מדוקיא דמתני' אתיא ליה אלא מסברא דנפשיה אי בסוף שחיטה כל היכי תיהו ותיזל אלא הפי' כך הוא דוקיא דרב חסדא מדתנן שאינה אלא הוצאת נפש ואם בסוף שחיטה היא מוציאה את נפשה שהיתה מחיים קודם שתצא נפשה אלא לאו כאמצע שחיטה והיא פסולה מפני שיצאה נפשה קודם גמר שחיטתה הא החזירה כשרה ודחי' רבה ואמר לעולם בסוף שחיטה וה"ק כל שפשטה ידה ולא החזירה פסולה שאני אומר אין זה אלא הוצאת נפש דמעיקרא שבידוע שנטלה נשמתה ממנה קודם לכן ומסוכנת שהיתה ידה פשוטה וכפפתה לא נתברר בדברי הרי"ף ז"ל שהוא פרכוס ונ"ל דהלכתא בהא כשמואל ומוסיף הוא על דברי רב ואין רב חולק עליו בפירוש ומדוקיא דמתני' דפסק רבא הלכתא כוותיה נראין הדברים כשמואל שאם כפפה ולא פשטה אפי' ביד כשרה :

[דף לט ע"א] הוא מותיב לה והוא מפרק לה בארבע עבודות כתב ה"ר שלמה ז"ל בפירושו הא דקתני אין המחשבה פוסלת בחולין לאו מעבודה לעבודה קאמר אלא בארבע עבודות והכי קאמר שנפסלין במחשבת ארבע עבודות שהיטה וזריקה קבלה והולכה אין המחשבה הולכת אלא אחר העובד חולין לענין עבודת כוכבים שאין מחשבה פוסלת בהן בארבע עבודות אלא בשתים והכי הוא דכתיבן בעבודת כוכבים דכתיב זובח לאלהים יחרם וכתיב בל אסיך נסכיהם מדם אבל קבלה והולכה לא כתיבן בה אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט אלו דברי ה"ר שלמה ז"ל

מלחמת ה' שנים

אלא שהוא מתהלה לא אמרה אלא לדברי רבא דסבר כר"ל אבל הוא חולק עליו וכוזר שיש טר
בריאה בין בבני מעים וכדקאמר ליה וכי מאחר שנולדו בה סימני טרפה והתרת כלומר לדברי
התיר . כל אבל הוא אוסר בשתיהן ולפיכך שאל מהו לטהרה מידי נבלה בין בקנה בין בושט ולש
ועוד דבעיא דר' זירא ששם נאמרה ולא על דעת רבא נשאלה וכן פי' ר"ת ז"ל כלשון הזה ומסקינן ל
ור' זירא לדבריו דרבא קאמר כלומר לדבריך שאתה מתיר בריאה התיר כל נקב שניקבו שאר
זירא אפי' נקבה ריאה טרפה ס"ל ועל זה הפי' סמך רבינו הגדול ז"ל שלא הזכירה לדר"ל כלל
אנרכס ז"ל ואמר דר"ל גופיה הדר ביה דקאמר כאן שנשחט במקום חתך כאן שנשחט שלא במקום
דידיה אדידיה ולא ידעינן הי דאחריתי לא סמכינן עליה כלל ור' זירא כתורה דידיה סבר לה וזו
על דברי ר"ל נפירושה דרבא דאפי' לדבריו דר"ז ר"ל לא הדר ביה לעולם ולא קשיא דידיה כלל דהא
כמאן דמנהא בדיקולא היא אלא משום דאין טרפה להני חיות מיהו קשיא אי ס"ל דר"ל וכפי
דכמאן דמנהא בדיקולא דמיא אלא ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן למה להו לאפוקי סתם מתני' דה
לוקמה שלא במקום חתך אלא איכא למימר מקום התך ולאו מקום חתך ודאי שבשתא היא דכל שהוא
כיון שנפיק רובו מה לי חזר וההכו במקום אחר מה לי לא חזר ותתכו אבל ריאה אע"פ שהיא תלויה
נמי נושט דקא ינקי מהדדי מ"מ פי' של ר"ת ז"ל שנתפרש למעלה הוא הנכון שלא לסמוך על

שהייה אע"פ ששהה אח"כ שהייה גדולה וחוזר ושוחט מיעוט הסימנים שחיטתו כשרה שאין לך דבר פוסל בשחיטה אחר ששחט רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף . השוחט נסכין רעה שאינה חדה ואין בה פגם אפי' הוליך והביא כל היום כולו שחיטתו כשרה שהרי לא פסק ולא שהה בתוך שחיטתו ולפי מה שכתוב בספר התרומה בשם רבינו אושעיא צריך ליזהר השוחט בסכין רעה שלא יתעכב כשיעור שהיה בחתיכת מיעוט האחרון של סימן האשון ששוחט ואע"פ שאינו פוסק שחיטתו כלל שוהו שהה במיעוט סימנין שנסתפקו בו חכמי התלמוד וכן נ"ל נכון כמבואר בקונט' הראיות:

א בטור כתב דאם היתה פשוטה וכופפתו דהוי פרכוס וכ"כ מגיד משנה בשם הרשב"א . והרי"ף ומיי' וסמ"ג לא הזכירו זה לפסק כלל :
לשון ריא"ז
ונראה בעיני שאין כשלוש הזנב פרכוס אלא בעוף כמבואר בקונט' הראיות :

ב לר"י שחיטתו פסולה אם מכוין לעבדה ומיי' והר"ן כתבו דאפי' אינו מכוין לעבדה אלא לרפואה וכיוצא בזה בדברי הבאי שחיטתו פסולה אבל אם היה מכוין לעבדה הוי תקרובת עבודת כוכבים וכן השוחט לשם שר של הרים וגבעות וכו' פליגי לר"י אינו תקרובת עבודת כוכבים אא"כ נתכוין לעובדו ולמיי' והר"ן אפי' לא נתכוין לעובדו הוי תקרובת עבודת כוכבים :

הגהות הב"ח
(א) כ"ב ביה : (ב) דלא מהניא בה מחשבת כנ"ל : (ג) אבל בעלים לא פסלי במחשבתו כי קא מקריב לה כהן כנ"ל ותי' הוא נמחק : (ד) אבל קבלה והולכה לא כתיבי בהו כנ"ל ותיבת במוקדשין נמחק :

שנים אוחזין בסכין ושוחטין. זה בראשו וזה בקתו: לשם דבר כשר. שחיטה שהם: גמ' גרסינן בגמרא [דף מ:] רב נחמן ורב יצחק ורב עמרם דאמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ומשמע דהכי הלכתא דסוגיין בגמ' כותייהו. מיהו ר"ח ז"ל כתב דאפילו לדידהו דוקא במעשה זוטא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אבל במעשה רבה אדם אוסר אבל רש"י ז"ל כתב דאפילו במעשה רבה אין אדם אוסר ופשטא דסוגיא רהטא כותיה הילכך השוחט בהמת חברו לעבודת כוכבים לא מיתסרא בהנאה ומיהו איכא מאן דאמר דבאכילה אסורה ואפילו שוחט בהמת חבירו לשם הרים ונתכוין לרפואה וכיוצא בה אסורה באכילה שכל שיש בו סרך לעבודת כוכבים מיתסרא באכילה וליכא למימר לענין איסור אכילה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דהכא לאו איהו אוסר לה אלא דלא שרי לה והוה ליה כאילו לא נשחטה אלא שמתה מאליה: מתני' אין שוחטין לתוך ימים. דלא לימרו לשרא דימא קא שחיט: ולא לתוך הכלים. שלא יאמרו מקבל את הדם לזרקו לעבודת כוכבים: אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים. אוגן מלשון אגן וקאמר דאף על גב דלתוך הכלים אסור כל שיש בו מעט מים שרי דהו ליכא משום חשדא: ובספינה יכול לשחוט על גבי כלים. והדם שותת ויורד לתוך המים ולית ביה משום אין שוחטין לתוך ימים כיון דלא שחיט לתוך הים בהדיא: אבל עושה גומא. משמע שהוא שוחט לתוכה ובגמ' פריך והא אמרת אין שוחטין לגומא וטעמא דגומא מפני שהוא חק למינין לעבודת כוכבים: שלא יחקה את המינין. שלא יחזק ידיהם בחוקותיהן. יחקה לשון חק: גמ' לבבואה. פרצוף שלו הנראה במים: עכורין. לא מינכרא בהו בבואה: והא אמרת אין שוחטין לגומא. והדר תני אבל עושה הוא גומא: כל עיקר. ואפילו בבית דמדת המינין הוא: לנקר. לנקות: מקום. חריץ קטן: ובשוק לא יעשה כן. שאין אדם חש לנקר בשוק: מתני' בסוף פירקין השוחט לשם עולה [לשם שלמים] לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה. וטעמא דכל הני משום דכיון דבאין בנדר ונדבה הרואה אומר עכשיו הוא מקדישה ושוחטה וקדשים בחוץ שרו מש"ה גזור בה רבנן ופסולה: ר"ש מכשיר. דלא חייש למראית העין ולא קי"ל כותיה: שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור לשם מעשר לשם תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל דבר הנידר והנידב השוחט לשמו פסול ושאינו נידר ונידב השוחט לשמו כשר. וטעמא דמילתא דכשאינו נידר ונידב מידע ידעי דאחוכי קא מחייך ולאו קדשים נינהו שהרי אין בידו להקדישן עכשיו ואם איתא דהוו קדשים מעיקרא קלא אית להו ופסח נמי היינו טעמא הואיל והפרשתו כל השנה כולה ובגמרא פרכינן דהא אשם תלוי לאו בר נידר ונידב הוא ומתרצינן דהא מני ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. פירוש לפי שבכל יום הוא עומד בספק חטא ואמרינן בגמרא אמר ר' ינאי לא שנו אלא תמימים אבל בעלי מומין מידע ידעי דמשקר ואפילו לשם דבר נידר ונידב כשרה רבי יוחנן אמר אפילו בבעלי מומין נמי לא. זמנין [דרמי ליה] מידי אמומא ולא ידיעא ומינה דשוחט אווזין ותרנגולין וכיוצא בהן כיון דכ"ע ידעי דאין אלו קריבין לגבי מזבח אלא תורים ובני יונה בלבד מידע ידעי דמשקר וכשרה ומפני שאין דינין הללו מצויין השמיטן הרב אלפסי ז"ל ומפני הטעם הזה ג"כ ראיתי לקצר בהן: הדרן עלך השוחט

אלו טרפות בבהמה נקובת הושט. כל נקב במשהו: פסוקה. לרחבה ברובה: לבית חללו. והם לא הגיע לחלל קתני סיפא [דף מג:] דכשרה והוא הדין דכולהו נקובין נמי במידי דאיכא חלל כגון מרה וקיבה ודקין דבעינן שיהיו נקובין לחללן ומידי דליכא חלל כגון קרום של מוח בעינן שיהא הנקב מפולש והאי דפריש טפי בלב לבית חללו משום דבלב איכא שני חללים ואתא לאשמעינן דלאיזה מהן שיהא נקב ואפילו לחלל קטן טרפה כדאמרינן בגמ' [דף מה:] לבית חללו קתני מה לי חלל גדול מה לי חלל קטן: נשברה השדרה ונפסק החוט שלה. חדא היא וטרפות דידה משום חוט הוא ונשברה השדרה דקתני אורחא דמילתא נקט דפסיקת חוט ע"י שבירת (ד) חוט השדרה: ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום. הא דמשמע הכא דאי נשתייר הימנה כלום כשרה ליתא דבגמרא [דף מו.] מסקינן דבעינן כזית: או שחסרה. בגמרא פריך [דף מז:] כיון דתנא ניקבה למה לי למיתני חסרה ומפרש דלרבי שמעון איצטריך לאשמעינן דאפילו ר' שמעון מודה בחסרה דלא בעיא שתינקב לבית הסימפונות: סימפונות. קנוקנות קטנים המתפשטים בתוך הריאה שהדם טובע מהן כשחותכין אותה: כרס הפנימית. מפרש בגמרא [דף נ:]: שניקב. במשהו: רוב החיצונה. מפרש בגמרא [שם] וכתבו בתוספות דכולהו הני דתנן בהו דאם ניקבו טרפה כ"ש ניטלו והיינו דלא תנן לקמן במתניתין [דף נד.] דאלו כשרות ניטלה הקיבה ניטלה המרה דכל מקום שהנקב פוסל בו כ"ש אם ניטל לגמרי חוץ מן הטחול דאם ניטל כשרה כדתנן [שם] במתניתין דלקמן וניקב בסומכיה אמרינן בגמרא [דף נה.] דטרפה ומש"ה תנא ניטל הטחול דאם איתא דכל הנקובים שניטלו כשרים מ"ש טחול דנקט אלא ודאי בכל הנקובים אם ניטלו טרפה חוץ מן הטחול ולפיכך שנאו בפירוש לומר שאע"פ שאילו ניקב טרפה ניטל כשרה ולפי זה ניטלה המרה טרפה בין בעוף בין בבהמה וכן כתב הר"מ במז"ל ואע"פ שיש מינין בעופות שאין להם מרה כלל כגון תורים ובני יונה אין למדין ממין על שאינו מינו מיהו הרב בעל הלכות ז"ל כתב האי ריאה דלית בה מרה טעמינן לה בדוכתה דכבד אי מריר כשרה דבלועה היא במקומה ואי לא מריר טרפה דלא הוה ביה מרה לעולם ע"כ ומ"מ הרי הוא מסכים למה שכתבנו שבמה ששנינו בו ניקב טרפה כ"ש ניטל וכל ששנינו בו ניטל כשרה כ"ש ניקב ונפסק ושאר לקיות חוץ מן הטחול והכוליא דבטחול תנן (ה) ניטלו כשרה ובגמרא אמרינן דאי ניקב טרפה וכדכתיבנא ובכוליא נמי תנן דאילו ניטלו כשרה ובגמרא אמרינן [שם] דלקתה בכוליא אחת אי מטי לקותא למקום חריץ טרפה: גמ' דאי חליף טרפה. פרש"י ז"ל דאי חליף הפנימי באדמימות טרפה דאמרינן דרוסה היא כדאמרינן לקמן [דף נג:] אשכח ביה תרי קורטי דמא וטרפה וליכא למימר דאי חליף זה לאודם וזה ללובן שאי אפשר שהאדום יהיה לבן: ואחרים כתבו דדוקא חליף לגמרי דפנימי אדום וחיצון לבן דכיון דבתרוייהו אתייליד ריעותא הוו להו כניקבו שניהם דפסול אבל שניהם אדומים או שניהם לבנים חד מינייהו הוא דלקי וכניקב זה בלא זה הוא וכשר: קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום. שאם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה אינה מתקיימת ולאו דווקא בושט אלא ה"ה בכל הנקובים והכי מוכח לקמן [דף מח.] דגבי קרום שעלה מחמת מכה בריאה מייתי בגמרא הא דתניא [יבמות דף עו.] גבי כרות שפכה ניקב פסול מפני שהוא שותת נסתם כשר מפני שהוא מוליד וזהו פסול החוזר להכשרו

נר מצוה

דף מ. שנים אוחזין בסכין ושוחטין אחד לשם אחד מכל אלו ואחד לשם דבר כשר שחיטתו פסולה: דף מא. אין שוחטין לא לתוך הימים ולא לתוך הנהרות ולא לתוך הכלים אבל שוחט הוא לתוך אוגן של מים ובספינה על גבי כלים אין שוחטין לגומא כל עיקר אבל עושה הוא גומא בתוך ביתו כדי שיכנס הדם בתוכה ובשוק לא יעשה כן כדי שלא יחקה את המינין: גמ' מאי שנא לתוך הימים דלא דאמרינן לשרא דימא הוא דקא שחיט לתוך האוגן של מים נמי אמרינן לבבואה קא שחיט אמר רבא בעכורים שאנו: אין שוחטין א בגומא אבל עושה הוא גומא בתוך ביתו: והא אמרת אין שוחטין לגומא [כלל] אמר רבא הכי קתני אין שוחטין לגומא כל עיקר והרוצה לנקר את חצרו כיצד הוא עושה עושה מקום חוץ לגומא [ושוחט] ודם שותת ויורד לגומא ובשוק לא יעשה כן כדי שלא יחקה את המינין:

הדרן עלך השוחט

דף מב. אלו ב טרפות בבהמה ב נקובת הושט ופסוקת הגרגרת ניקב קרום של מוח ניקב הלב לבית חללו נשברה השדרה ונפסק החוט שלה ניטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כלום הריאה שניקבה או שחסרה ר"ש אומר עד שתנקב לבית הסמפונות ניקבה הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין הכרס הפנימית שניקבה או שנקרעה רוב החיצונה ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה: גמ' אמר רבה שני עורות יש לו לושט חיצון אדום ופנימי לבן ניקב זה בלא זה וזה בלא זה כשר. למה לי למימר החיצון אדום והפנימי לבן דאי ג חליף טרפה ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה טרפה דזמנין דמתח ליה ומתרמו להו (א) אהדדי והוו להו כנקב (ה) ואסור ואמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום. ואמר רבה ושט אין

רש"י

שנים אוחזין בסכין. זה בראש וזה בקתא: לשם דבר כשר. שחט בשתם: לתוך ימים. כדאמרינן בגמרא שלא יאמרו לשר של ים הוא שוחט: ולא לתוך הכלים. שלא יאמרו מקבל דם לעבודת כוכבים: האוגן. (ב) כגון אוניות של נפטים: בספינה. יכול לשחוט על גבי כלים והדם שותת ויורד לים שלא ילכלך הספינה ולא מיחזי כשוחט לים: אבל עושה גומא כו'. בגמרא פריך רישא לסיפא: שלא יחקה. לשון חק כלומר שמחזיק ידיהן בחוקותיהן: גמ' לבבואה. פרצוף צלם דנראה במים: ובמים עכורין. לא מינכר בבואה בהם: והא אמרת אין שוחטין. והדר תני אבל עושה: לנקר. לנקות: מקום. חריץ קטן: ובשוק לא יעשה. שאין אדם חש לנקר השוק ויחקה את המינים כדפרישית: הדרן עלך השוחט

אלו טרפות. כל נקב הוא במשהו וכל פסוקה הוא ברובה לרחבה: לבית חללו. אבל לא הגיע לחלל קתני סיפא דכשרה: נשברה השדרה ונפסק החוט. חדא היא וטרפות דידה משום חוט היא ונשברה השדרה נקט לאורחא דמילתא דפסיקת חוט בא ע"י שבירת שדרה: או שחסרה. מפרש בגמרא: הכרס הפנימית. מפרש בגמרא: רוב החיצונה. מפרש בגמרא: גמ' זה שלא כנגד זה. לרבותא נקט: דמתח ליה. שנמשכין זה עם זה ומתרמו שיהיו מכוונות: אינו קרום. אם (ג) נקבו ועלתה בו

המאור הגדול

דעתנו דקאמר שמחשבת פוסלת בעבודת כוכבים בשחיטה ובזריקה ואנן לית לן מחשבת זריקה פוסלת בעבודת כוכבים מאחר שנשחטה בהכשר וראיה לדבר מהנהו טייעי דאתי לציקוניא דאמרו לטבחי ישראל דמא ותרבא לדידן ומשכא ובשרא לדידכו אלמא אע"פ שזורקי הדם והקטירו החלב לעבודת כוכבים אין הבהמה נאסרת בכך ואין לנו מחשבת עבודת כוכבים אוסרת הבהמה אלא בשחיטה בלבד מדכתיב ויאכלו זבחי מתים. ופירוקא דפרקי' למתני' בארבע עבודות תרגמה מעבודה לעבודה שלא כדברי ה"ר שלמה ז"ל ומה במקום שהמחשבה פוסלת במוקדשין מעבודה לעבודה בארבע עבודות כגון שוחט ע"מ לקבל או להוליך או לזרוק או להקטיר חוץ לזמנו או חוץ למקומו אין הכל הולך אלא אחר העובד כלומר שאין הבעלים מפגלים מקום שאין המחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות כלומר מעבודה לעבודה כגון שוחט ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט לאפוקי מחשבת בעלים דלאו כלום היא ולעולם אין מחשבת עבודת כוכבים אוסרת הבהמה אלא בשחיטה בלבד משום דכתיב זבחי מתים:

[דף מ ע"א] והא דא"ר הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים וכו' מכדי רב הונא כמאן אמרה לשמעתיה כעולא ועולא מעשה כל דהו קאמר ורב עמרם ורב נחמן ור' יצחק פליגי ואמרי אפי' במעשה רבה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ואוקימנא כתנאי וקמו להו רב הונא ועולא כת"ק הלכך הלכתא כוותייהו ובמס' ע"ז בפ' ר' ישמעאל הוזכרו מחלוקות הללו ובכלים שנשתמשו בבית חוניו נראה דס"ל לרבי כמ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ולגבוה מיהת מאיסי מדכתיב הכננו גנזום הקדשנו שהקדשנו אחרים תחתיהם ורב אשי שרא למשקל דמי מהאי עובד כוכבים דנסכיה לחמרא דישראל משום דמקלא קלייה אבל לזבוני בהדיא לא שרינן ולא עבדינן בהא עובדא כר"י בן בתירא ור"י בן בבא וישראל אינו אוסר דבר של ישראל חבירו אפי' במעשה רבה דאמרי' לצעורי קא מכוין ואם ישראל מומר הוא אוסר אפי' במעשה כל דהו והרי"ף ז"ל השמיט דברים הללו וכן השמיט ממה ששנינו השוחט לשם עולה לשם שלמים וכו' עד סוף הפרק:

עין משפט

א מיי' פרק ב מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' יא יב:

[דפ"ר סג ע"ב]

ב מיי' פרק ג שם סמג עשין סג טור י"ד סי' נג:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב זה כנגד זה: (ב) האוגן. גומא כגון כו' ובספינה כנ"ל: (ג) אם נקב ועלתה בו סתימה אפי' סתימה כנ"ל: (ד) תיבת חוט נמחק: (ה) ניטל כנ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) אע"פ שהם בשני רוחות הוא כנקב לא פליג:

שלטי הגבורים

א כתב ר"ת דאסור לשחוט בגומא דוקא כשהיא מנוקה מעפר ור"י כתב דאפי' אינה מנוקה מעפר אסור לשחוט בה וסמ"ג והגהות מיימוניות כתבו דנכון להחמיר ובשוחט לתוך גומא בשוק פליגי מיי' כתב דאסור לאכול משחיטתו עד שיבדקו אחריו שמא מין הוא וטור כתב בשם הרשב"א שאע"פ שאסור לעשותו אין שחיטתו פסולה שאין מוציאין את האדם מחזקת כשרות עד שיבדק ונמצא חשוד:

ב התוס' כתבו דכולהו הני דכתיבן במתני' דאם נקבו טרפה כ"ש אם נטלו דהוו טרפה דכל מקום שהנקב פוסל כ"ש אם נטל לגמרי חוץ מן הטחול דאם נטל כשרה ואם נקב בעביו טרפה ולפי זה נטלה המרה טרפה בין בעוף בין בבהמה וכ"כ מיי' דכל אבר שאם נקב במשהו טרפה כך אם נטל כולו טרפה בין שנטל בתגלי או ביד בין שנברא חסר חוץ מן הטחול ולכך נטלה המרה טרפה וכ"כ הרא"ש והטור. אמת כי יש מיני עופות שאין להם מרה כמו תורים ובני יונה ואין לאוסרם כיון שכל המין הוא כך ואין ללמוד מהם להכשיר מינים אחרים שאין להם מרה שחלוקין הן במינם ואין ללמוד מין משאינו מינו והר"ן נמי ס"ל הכי וכתב איהו ג"כ דכל ששנינו בו ניקב טרפה כ"ש ניטל וכל ששנינו בו ניטל כשרה כ"ש ניקב ונפסק ושאר לקיות חוץ מן הטחול והכוליא דבטחול נטל כשר ונקב בעביו טרפה ובכוליא ניטל כשר וכן ניקב כשר ולקוי טרפה. וכן הסכימו כולם דהיכא שאין לה מרה כלל טעמינן לה בדוכתה אם יש בה טעם מרה כשרה בידוע שנבלעה במקומה ואי לא טעים לה טעם מרירא כשהיא חיה ואי בלע בגויה יהיב בה טעמא וכן אם נמצאו שתי מרות טרפה מטעם דכנטול דמי ואם היא אחת ונראית כשנים נוקבין אותה ואם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה ואם לאו שתים הן וטרפה ובמרדכי שם לא ס"ל האי חלוק אלא אע"פ שנקבה המרה טרפה אם נטלה כשרה הלכך כשאין להם מרה כלל כשרה וכן כתוב בהגהות מיימוני' בשם רש"י ז"ל וגדולי צרפת ורב אלפס שמכשירין בנטלה המרה וכן אם נמצאו שתי מרות מכשירין ג"כ:

ג לפי דברי רש"י שהביאו הר"ן דוקא אם נתחלף הפנימי שלבן לאדום הוא דהויא טרפה אבל האדום ללבן אי אפשר שיתחלף ואחרים כתבו דדוקא חליף לגמרי דפנימי אדום וחיצון לבן וכו' וציין הר"ן חוץ משאם נהפכו שניהם ללבן או שניהם לאדום דלא הוי כשרה דהוי כאילו נקבו זה בלא זה ודברי מיי' נראין קצת מסכימים לזה שכתב ושט שנמצא עור החיצון שלו לבן והפנימי אדום בין בעוף בין בבהמה הרי הוא כאילו אינו וטרפה משמע דדוקא בכה"ג שנתחלפו לגמרי הוי

להכשרו זהו למעוטי מאי לאו למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה והא ודאי ריאה לא ממעטא בהדיא אלא מלישנא דזהו ממעטין לה לומר שאין פיסול אחר חוץ להכשר אלמא ה"ה לכל הנקובין שאין סתימת קרום מועלת להם וכן כתב רש"י ז"ל: **אין** לו בדיקה מבחוץ. לפי שהעור החיצון אדום ואין טיפת דם ניכרת בו: לספק דרוסה. כגון הנך דאיכא למיחש להו כדלקמן [דף נג:] איהו שתיק ואיכהו מקרקרי ואמרינן לקמן [שם] דרוסה שאמרו צריכה בדיקה ואינה אסורה עד שיאדים בשר כנגד החלל ובסימנין עד שיאדימו סימנין עצמן ולא שינקבו אלא שהארס מאדים הסימן ומתחלחל ויורד לחללו ובושט אין ניכר האדמימות אלא בפנים שהעור לבן וה"ה נמי דהוה מצי למימר דנ"מ לדרוסה שלמה דהא דרוסה ודאית נמי בדקינן לה בהאדמה כדאמרינן לקמן* אלא דאתא לאשמועי' דחוששין לספק דרוסה. ומקשו הכא כיון דאין לו בדיקה מבחוץ כי בדקינן ליה מבפנים מאי הוי ניחוש שמא העור החיצון האדים מחמת הארס וסופו לירד ולנקוב אף עור הפנימי. וי"ל דכיון דשני עורות הם אפילו האדים החיצון אין סופו לירד לעור הפנימי דסימנין קשים הם אצל דריסה וכי היכי דבסימנין בעינן שיאדימו סימנין עצמן ולא סגי בהאדים בשר כנגדן כדסגי בבני מעים אפילו בהאדים בשר כנגד בני מעים הכי נמי לא סגי בהאדים עור החיצון כיון שהפנימי לא האדים וכי תימא ניחוש שמא אף עור הפנימי האדים מן הצד שהוא דבוק לחיצון ליכא למיחש להכי שמתוך שהקרום לבן וזך הוא אם האדים כלל ניכר הוא בצד פנימי שלו והיכא מ"ד דמדקאמרינן נפקא מינה לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקב שמע מינה דדוקא ספק דרוסה הוא דלית ליה בדיקה לפי שהארס אדום כמוהו ואינו ניכר בו אבל ניקב אפילו בעור החיצון הוא ניכר ואין כן דעת רש"י ז"ל שהוא כתב דנקב משהו בעור החיצון של ושט לא מינכר כלל וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ג מהל' שחיטה והכי נמי מוכחא ההיא עובדא דההוא בר אווזא דבפ' השוחט (דף כח:) דהוה ממסמס קועיה דמא דאמרינן ליבדקיה וליסחטיה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלמא ושט אין לו בדיקה מבחוץ אפי' בספק נקב וכי תימא א"כ כי היכי

נר מצוה

אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי נפקא מינה *לספק דרוסה דכיון דדם אדום הוא וושט מבחוץ נמי אדום הוא לא מינכר הילכך בעי בדיקה מבפנים שהוא לבן: ההיא ספק דרוסה א דאתאי לקמיה דרבה הוה קא בדיק לה מאבראי אמר ליה אביי והא מר הוא דאמר וושט אין לו בדיקה מבחוץ (אלא מבפנים מפני שהוא אדום) אפכיה ובדקיה ואישתכח עליה תרי קורטי דמא וטרפה. ורבה לחדודי לאביי הוא דבעא. ואם ישב (א) לה קוץ בושט חוששין שמא הבריא פי' דילמא נפק לברא אבל נמצא קוץ בושט אין חוששין מ"ט כל הני עיזי ברייתא קוצי אכלן *תורבץ הושט שניקב במשהו טרפה אע"ג דלאו מקום שחיטה הוא °הי ניהו תורבץ הושט רב ביבי בר אביי אמר כל שחותכו ועומד במקומו זהו תורבץ הושט כל שחותכו וכווץ זהו ושט עצמו. יונה א"ר זירא מבלעתא וכמה אמר רב אויא פחות משעורתא ועדיף מחטתא ואסיקנא ב *למעלה דלא חזי לשחיטה בושט עד כמה א"ר נחמן עד כדי תפיסת יד. ופרשי לה רבנן כדי שיתפוס בשני אצבעותיו. למטה עד כמה הוא מקום שחיטה א"ר נחמן אמר רבה בר אבהו עד כדי שישעיר (ג) ושט פירוש ישעיר דקאי פרצי פרצי דדמיא לכריסא. ובקנה קי"ל *דמקום שחיטה משפוי כובע ולמטה עד *כנפי הריאה התחתונה שהיא העליונה כשמעמידה הטבח ובלבד שלא יאנום אותה אחר ולא תאנוס היא את עצמה כלומר שלא תמשוך צוארה הרבה באונס אלא כשהיא מושכת צוארה כדרכה ותרעה זהו מקום שחיטה. *אמר ר"נ אמר שמואל ג תורבץ הושט שניטל ברובו מלחי כשר ודוקא דאיפרוק איפרוקי אבל אידלדל אידלדולי או איקפל איקפולי לא דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טרפה: ופסוקת הגרגרת: תנא פסוקת הגרגרת ברובה וכמה רובה רב אמר *רוב עביה ואמרי לה רוב חללה והלכתא רוב חללה. ההוא פסוקת הגרגרת דאתא לקמיה דרב יתיב ובדיק לה

רש"י

בו אפי' סתימה עבה דאינו מתקיים: ההיא ספק דרוסה. ושוף היה ובדק תחלה הקנה ושחט (ג) ואחר כן בדק הוושט אבל אם היה בהמה ליכא בה תקנה דדילמא במקום נקב קא שחיט: לחדודי לאביי. כדי שישאל: ישב לו קוץ. כגון שנתחב קוץ בוושט בפנים ואין הנקב נראה מבחוץ וקורט דם אין בו בפנים: חוששין. שמא נקב היה והבריא והוה ליה קרום שעלה בושט מחמת מכה שאינו קרום ושמעתי שהבריא הוא לשון טוקב כמו וברא אותהן בחרבותם: אבל אם נמצא קוץ בושט. בלא תחיבה: ברייתא. הרועות באפר: תורבץ הוושט. מקום חיבורו בלחי: וכויץ. שנכפל פי הנקב לצד חללו ונסתם עגול פי החלל ולצד הראש הוא מתקשה וכשחותך אותו אין החלל נסתם ושם נקרא תורבץ הושט: מבלעתא. מקום בית הבליעה סמוך לראש: פחות משעורה. מאורך השעורה: למעלה. פירוש לנגד הראש: עד כדי תפיסת יד. צריך להניח לנגד הצואר כשתי אצבעות ואני שמעתי כדי אחיזת חודי הצפרנים: למטה. לנגד החזה: עד שישעיר. שיש שם שיער שגורדים בסכין מן הכרס: כנפי הריאה. אונה הריאה תחתונה כשהבהמה תלוים ברגליה דהיינו אונות קטנות שהיא עליונה כשאוחזין בקנה והריאה תלויה למטה: כנפי. כלומר כמו שהן נמתחין ופורשין כנפים למעלה אע"פ שהקנה יורד ביניהם עד מקום חיבורן: ודוקא דאיפרוק איפרוקי. כלומר בנחת: אבל אידלדולי אידלדל. כדבר הנעקר בכח שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו דאותו מיעוט אינו מחובר יחד לכך לא הוי חיבור דלא הדר בריא: אקפול אקפולי.

דאמרי' הכא נפקא מינה לספק דרוסה נימא לספק נקב יש לומר דרבותא קמ"ל דלא מבעיא נקב משהו דלא מינכר בעור החיצון אלא אפילו ארס של דרוסה שהוא מתפשט הרבה אינו ניכר בו וכ"ש נקב שאינו ניכר וטעמא דמילתא שכיון שהוא אדום אי אפשר לבדקו למראית העין וכי תימא נבדקו במחט או במסמר וכדאמרינן לקמן גבי קרום של מוח דאיכא מאן דבדק במחטא יש לומר שאין עורו של ושט דומה לעורו של קרום שאפשר שעור הושט מסתבך הוא במחט ולפיכך אי אפשר לבדקו בכך: **ההיא** ספק דרוסה וכו'. אם עוף היה בודק הקנה תחלה כדאמרי' בפרק ב' [דף כח:] ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדק בושט ואם בהמה היא ליכא תקנתא דדילמא במקום דריסה קא שחיט אי נמי התם גבי נקב הוא דאיכא למימר דלמא במקום נקב קא שחיט אבל הכא אפילו אם בהמה היא אית בה תקנתא דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב קא שחיט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו: קורטי דמא. שחלחל הדם ונכנס: לחדודי לאביי. כדי שישאל: **ישב** (ד) לה קוץ בושט חוששין שמא הבריא. שמא ניקב מלשון (יחזקאל כג) וברא אותהן בחרבותם כלומר שאם נתחב קוץ לתוך הושט אע"פ שאינו נראה לחוץ חוששין שמא ניקב לחוץ ונקב משהו בעור חיצון דושט לא מינכר ואפשר שהרב אלפסי ז"ל פירש מלשון (א) ברא ובגמרא הכי איתא אמר עולא ישב (ה) לה קוץ בושט כשרה אין חוששין שמא הבריא ומקשינן עלה מאי שנא מספק דרוסה ומפרקינן קסבר עולא אין חוששין לספק דרוסה ומדאיצטריכין למימר דקסבר עולא אין חוששין [לספק דרוסה] ואנן קי"ל דחוששין לספק דרוסה ש"מ דליתא דעולא. ומיהו דוקא ע"י קוץ הוא דחיישינן שמא הבריא אבל ניקב פנימי ע"י תולי לא חיישינן שמא ניקב חיצון דא"כ ניקב זה בלא זה דאמרינן לעיל (ו) דמשמע אפילו פנימי בלא חיצון היכי משכחת לה ואמרינן בתר הכי יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב *הונא ויתיב וקאמר נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן כלומר דוקא נמצאת בלא תחיבה הוא דאמר עולא דאין חוששין אבל ישב כלומר שנתחב שם חיישינן ואמר רב כהנא לא אגיתו ליה ישב איתמר אבל נמצאת לא אילטריכא ליה לעולא מ"מ כלהו חיוי ברייתא קוצי אכלן וכתב רש"י ז"ל דעולא בשאין בו קורט דם קאמר ובכי הא הוא דשרי הילכך לדידן דלא קי"ל כעולא אפילו בשאין בו קורט דם אסור וכן דעת הרשב"א ז"ל* והביא ראיה מדאמרינן נמצאת איתמר אבל ישב חיישינן ואמרי' נמי ישב איתמר אבל נמצאת לא אילטריכא ליה לעולא ובודאי דישב דומיא דנמצא ונמצא ודאי בשאין בו קורט דם הוא מדאמרינן אבל נמצאת לא אילטריכא ליה לעולא דכולהו עיזי ברייתא קוצי אכלן ולהכי דאי חיישינן כלהו ברייתא אסירן ואי בשיש בו קורט דם הוא דילמא משום קורט דם אילטריכא ליה לעולא לאשמעינן אלא ודאי נמצאת בלא קורט דם היא וישב נמי דטותה הילכך לדידן דלא קי"ל כעולא בישב אפילו בלא קורט דם אסירא ואע"ג דבמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לא אסרינן [לקמן דף נא.] עד דאיכא קורט דם ושט שאני שמתוך שאוכלין ומשקין שוטפין ועוברין שם תדיר הם מעבירו את הדם אבל בבית הכוסות דאוכלין ומשקין מינח נייחי התם אם איתא דמחייט הוא קורט דם הוה משתכח ביה אבל בתוס' כתבו דכי חיישינן בישב דוקא כגון שנמצא בו קורט דם דומיא דמחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ולא נהירא:

תורבץ הושט. מקום דבוקו בלחי: שניקב במשהו טריפה. שדינו כושט עצמו לענין נקב שנקיבתו במשהו ואע"ג דלאו מקום שחיטה הוא הילכך אם התחיל לשחוט בתורבץ הושט אפילו משהו וגמרה בושט עצמו שחיטתו פסולה וכי אסיקנא לעיל [דף יט.] דהגרים שליש ושחט שני שלישים שחיטתו כשרה דוקא בקנה הוא דאמרינן הכי משום דלא מיטרף אלא ברובא אבל בושט דמיטרף במשהו כל שהתחיל לשחוט בו למעלה ממקום שחיטה שחיטתו פסולה והכי מסקינן בהדיא בגמרא: **הי** ניהו תורבץ הושט. כלומר שאינו ראוי לשחיטה: חותכו ועומד במקומו. שתורבץ הושט רך הוא וכשחותכין אותו אינו כווץ: וכווץ. שמתוך שהוא מתקשה נכפל פי הנקב לצד חללו ונסתם עוגל פי החלל: כדי שיתפוס בשתי אצבעותיו. כך כתב הרי"ף ז"ל מדאמרינן בגמרא גבי תפיסת יד וכך הם דברי בעל הלכות ז"ל ודבריו סתומין שלא ביאר אם שיעור זה לבהמה גסה או אף לדקה וכן לא נתבאר עוף כמה שיעורו והר"ס במז"ל כתב בפרק א' מהלכות שחיטה שזה השיעור לבהמה וחיה אבל בעוף הכל לפי גדלו ולפי קטנו והרא"ה ז"ל כתב שקבלה בידו מאחיו דשיעור דושט דעוף מלמטה כנגדו בקנה: משפוי כובע ולמטה עד כנף הריאה התחתונה. עד הקנה שהוא כנגד כנף הריאה התחתונה כשהבהמה תלויה ברגליה שהיא עליונה כשמעמיד הטבח הריאה:

תורבץ הושט שניטל רובו מלחי כשר. ודוקא דאפרוק איפרוקי דברי הרב אלפסי ז"ל בזה סתומין הרבה (א) אבל העולה מן הגמרא כך הוא שאם נעקרו הסימנין עם הבשר שבלחי הייט מתניתין דתנן ניטל לחי התחתון כשר נעקרו ממקום חבורן בבשר שבלחי אם נעקרו כולן הייט עיקור סימנין וכן נמי אם נעקרו כאן מעט וכאן מעט כיון שאף מיעוטן הנשאר *תלוש הרבה הרי הוא כאילו נעקרו כולן והייט סימנים שנדלדלו ברובן דאמרינן בגמרא דטרפה אבל אם עיקורן במקום אחד ומיעוטן קיים מצד שני הייט דרב נחמן אמר שמואל דאמר תורבץ הושט שניטל רובו מלחי כשר: **וסימנין** שנפרקו זה מזה לא מגיטו איסור בגמרא אלא שר"ח ז"ל פירש דסימנין שנדלדלו ברובן דאמרינן בגמרא דטרפה הייט שנפרקו זה מזה: **רב** אמר רוב עביה. הקנה עב מלמעלה ודק מלמטה ומסתמא כשנפסק הקנה מלמעלה למטה הוא

שלטי הגבורים

הוי טרפה אבל אם לא נתחלף אלא אחד מהם שהיו שניהם או לבנים או אדומים הויא כשרה. וכן כתוב בהגהות אשר"י בשם א"ז. וסמ"ג לא הזכיר כלום מדין זה החילוף והרא"ש והטור כתבו דאפי' שניהם אדומים שניהם לבנים דהויא טרפה ולא דמי לנקב זה בלא זה דהתם הנקב קטן והבירו מגין עליו אבל הכא שכולו לקוי אינו מתקיים ע"י השני וטרפה:

א רש"י כתב שגם לבהמה יש תקנה לשוחטה ואח"כ לבודקה מבפנים דושט אם יש בו קורט דם פסול ואם לאו כשרה ולא חיישינן שמא במקום שדרס שחט דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב קא שחיט אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים אפי' שחט בו יש היכר משהו ולזה הסכים הר"ן. וכ"ה והתוס' לא כתבו כן והטור כתב דדבר קשה הוא להתיר בבהמה שהוא מתלכלך מדם השחיטה ואין קורט של הארס ניכר בו:

ב רבינו כתב דהוי כדי שיתפוס בב' אצבעותיו כלומר צריך להניח כדי שתי אצבעות סמוך לראש ולמטה מזה השיעור ישחוט ששם יהיה הושט וי"א כדי שיתפוס בשתי אצבעותיו מפני צדי הצואר והוא רחב אצבע ורש"י פי' ג' או ד' אצבעות וי"א כדי חודי הצפורנים ועוד יש פירושים אחרים מיהו לא נאמר זה השיעור אלא לבהמה וחיה אבל בעוף הכל לפי גודלו וקוטנו:

ג הרא"ש פי' דברי רבינו כך דהכי פסק הרי"ף שאם תורבץ הושט והסימנין נתפרקו במקום אחד רובן מן הלחי בנחת כשר אבל אם נדלדלו הסימנין מן הקנה זה מזה ברובן או נקלף הושט מן הלחי ברובו מעט הנה ומעט הנה טרפה ופירש"י הכי הוא תורבץ הושט שניטל מן הלחי ברובו היינו שנקלף הרוב במקום אחד והמיעוט המחובר במקום אחד כשרה אבל סימנין שנתפרקו בכח ברובן מכאן ומכאן והמיעוט הנשאר אינו מחובר למקום אחד טרפה דאותו מיעוט לא הוי חבור ואילו קנה וושט שנתפרקו זה מזה לא הוזכר טרפות זה כלל והתוס' כתבו בשם ר"ת דסימנין שנתדלדלו ברובן טרפה ר"ל שנתפרק הושט מן הקנה ונתדלדלו זה מזה וכ"כ סמ"ג דדעתו כדעת ר"ת והרי"ף שכתב וז"ל סימנין שנתדלדלו רובן טרפה וכן אם נתקפלו שהרי אינם ראוין לשחיטה אבל אם נתפרק רוב תורבץ הושט מן הלחי הרי זו מותרת שאין התורבץ ראוי לשחיטה עכ"ל:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וז"ל אשר"י לפי' רב אלפסי ודוקא דאפרוק אפרוקי כלומר אם נתפרקו מן הלחי בנחת הרוב במקום אחד כשר אבל אידלדל אידלדולי הושט מן הקנה ברובו או אקפול הושט מן הלחי הנה והנה טרפה:

הגהות הב"ח

הגהות חות יאיר

לה ברוב עביה אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב למרתנו רבינו ברוב חללה שדרה לקמיה דרבה בר בר חנה בדקה ברוב חללה ואכשרה וזבן מינה [בשרא] בתליסר [אסתרי] פשיטי והיכי עביד הכי והתניא חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר אסר א אין חבירו רשאי להתיר שאני הכא דרב נמי לא אסר וכיון דאורי בה חכם היכי אכיל מינה והכתיב °לא בא בפי בשר פגול לא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם ה"מ מלתא דסברא רבה בר בר חנה אגמריה סמך ותיפוק ליה משום חשדא דתניא דן את הדין *זיכה את החייב חייב את הזכאי טיהר את הטמא טימא את הטהור אסר והתיר וכן העדים שהעידו כולן רשאים ליקח אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור ה"מ מידי דמזדבן בשומא הכא מתקלא מוכח כי הא דרבא שרא טרפה וזבן מינה בשרא אמרה ליה בת רב חסדא אבא לא עבד הכי °שרא בוכרא ולא זבן מיניה אמר לה ה"מ (א) מידי דמזדבן בשומא הכא מתקלא מוכח מאי איכא משום אומצא מעליא כל יומא נמי אומצא מעליא משדרו לי. אמר רב חסדא אי זהו ת"ח זה הרואה טרפה לעצמו. דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא כל מי שקרא ושנה ושמש תלמידי חכמים ורואה טרפה לעצמו עליו הכתוב אומר °יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. *אמר רב יהודה אמר רב ב ניקבה הגרגרת כנפה כלומר נקבים נקבים קטנים כמו נקבי הנפה שאין בכל אחד מהם כאיסר מצטרפים לרובא ודוקא נקבים שאין בהן חסרון אבל נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר דאמר רב חמא בר גוריא נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא ואם ניטלה הימנה רצועה מצטרפת לכאיסר (א) בעופא מאי אמר רב יצחק בר נחמני לדידי מיפרשא לי מיניה דר' אלעזר ב מקפלו ומניחו ע"פ קנה אם חופה רוב הקנה טרפה ואם לאו כשרה ואם נפחתה* הגרגרת כגון שניקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו. נסדקה לארכה א"ר יוחנן אפילו לא נשתייר בה אלא משהו למעלה ומשהו למטה כשרה וכן הלכתא ואם ניקב הקנה למטה ג מן החזה נידון כריאה במשהו

רש"י

שנקלף מן הבשר: ברוב עוביה. ברוב עובי הקנה משערינן ובשיעור זה נמדד עובי התנוך וקודם שיגיע לחצי החלל הוי רוב עוביו שהקנה עב למעלה וכנגד הצואר אינו אלא קרום דק וסתם פסוקת הקנה הוא מלמעלה למטה הוא נפסק ומהני עובי התנוך להשלימה לרובה: רוב חללה. לא הוי טרפה עד שיפסוק רוב החלל ועובי התנוך אינו משלים לרוב: לא אסרה. דכי הוה בעא למיבדקיה ברוב עוביה לא שבקוה תלמידיו ושדרוהו קמיה דרבה בר בר חנה: דתליא בסברא. דהתם איכא לספוקי שמא לא הוה סברא מעלייתא: אגמריה סמך. דהכי גמר מרביה: מילתא דתליא בסברא. כגון מקיפין בגועי ובריאה דאיכא למימר דילמא לא דמי חזותא שפיר וכן דמיא לבישרא וכבדא וביעתא ומוריקא איכא מינייהו טרפות וכשרות ופעמים שאדם טועה במראות: משום חשד. דלא לימרו משום דשריא ניהליה הוא מוזיל לגביה: דן את הדין. על שדה וטלית בין זה לזה: וכן העדים. שהעידו על כך: כולן רשאין ליקח. לקנות אותו חפץ: הרחק מן הכיעור. שלא יאמרו בשביל כך זיכהו לזה שיוזיל גביה: שרא בוכרא. כשהכהן מביאו לפניו לראות מום בכור והיה מתירו לא היה קונה מאותו בשר בכור: בשומא. בכור נמכר באומד ולא במשקל כדאמרינן במס' בכורות כל פסולי המוקדשין נמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא חוץ מבכור ומעשר: מתקלא מוכח. שהכל רואין שמוקל לו ליטרא בדינר כמו לאחרים: מאי איכא. לחשדני: משום אומצא. שמוקלין לי ממיטב הבשר: כל יומא. נותנין לי ממיטב נתח טוב: ורואה טריפה לעצמו. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ורואה בה טעם לאסור ולהתיר אינו חס עליה ואוסרה: בעופא. נקבים לחסרון בעוף דליכא בגרגרת דידיה כדי איסר כמה שיעורו: מקפלו. חותך למטה מן הנקבים ובלדיהן עד שיוכל לקפל הרצועות שבו הנקבים על פי הקנה ומניחו ע"פ הקנה: אם חופה. בין הנקבים ובין השלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה ואע"פ שבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה: נפחתה. (פרש"י) כמין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד שם זקוף כמין דלת במזוזה: איסר לרחבו. ושיעור גדול הוא דבעינן נכנס ויוצא דאין כאן חסרון והדלת סותם הנקב: נסדקה לארכה. וקילא מדכולהו דהיכא דנפסקה לרחבה ברובה כי מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חליס אבל לארכה כל כמה שהצואר נמשך הסדק סוגר והולך הלכך חליס: למטה מן החזה. מקום שאין ראוי לשחיטה: נידון כריאה. ולא כגרגרת דברובה

הוא נפסק ולמאן דאמר רוב עביה מהני עובי התנוך לאשלומי לרובא אע"פ שיש במיעוט התחתון חצי חלל או רובו ולמ"ד רוב חללה איכא טרפה עד שיפסוק רוב החלל ועובי התנוך אינו משלים לרוב: שדרה רב לקמיה דרבה בר בר חנה וזבין מינה בתליסר אסתרי פשיטי. אסתרי מדינה שהם פשוטים וקלים אסתרי סתם היינו סלעים צוריים שהסלע ארבע דינרים ואסתרי פשיטי הוא סלע מדינה שמיני של סלע צורי דהיינו חצי דינר כדאמרינן בפ' החובל (דף נ:) איסתרא פלגא דזוזא וקרי ליה סלע מדינה: חכם שטימא אין חבירו רשאי לטהר אסר אין חברו רשאי להתיר. כי אמרינן (ב) הכי הני מילי במילתא (ג) דתליא בשקול הדעת. ומפרש התם בסנהדרין (דף לג.) דהיכי דמי טועה בשקול הדעת כגון דאיפליגו תרי תנאי או תרי אמוראי ולא איתמר הלכתא כמאן אלא דסוגיין דעלמא כחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך ומש"ה אינו רשאי להתיר משום דקי"ל דטועה בשקול הדעת קם דינא ולאו אינו רשאי בלחוד קאמרינן אלא אפי' עבר ועשה כן לא עשה ולא כלום אבל אם טעה בדבר משנה או אפילו בדברי האמוראין רשאי חברו להתיר: שאני הכא דרב נמי לא אסרה. דכי הוה בעי למבדקיה ברוב עביה לא שבקוה תלמידיו ושדרה לקמיה דרבה: ה"מ מילתא דתליא בסברא. דהתם איכא לספוקי דילמא לא הואי סברא מעלייתא: הכא רבה אגמריה סמיך. דהכי גמיר מרביה דפסוקת הגרגרת ברוב חללה: מילתא דתליא בסברא. כגון [דף ג.] מקיפין בריאה דאיכא למימר דילמא לא מידמו שפיר וכגון דמיא [דף מז:] לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא למוריקא דאיכא מינייהו כשרות ואיכא מינייהו טרפות ופעמים שאדם טועה במראותיהן: משום חשדא. דלא לימרו משום דשריא ניהליה מוזיל גביה ונראה כנוטל שכר על הוראתו: רבה בר בר חנה אגמריה סמיך. ואפ"ה צריכין לטעמא דאמרי' דרב נמי לא אסרה דאי לאו הכי אע"ג דגמרה רבה בר בר חנה כל היכא דאילו הוה שמיע ליה לרב בשעת הוראתו לא הוה הדר ביה לאו טועה בשקול הדעת מיקרי וקם דינא והכי מוכח בסנהדרין: דן את הדין. על שדה או על טלית בין זה לזה וכן עדים שהעידו על שדה או על טלית שהיא של פלוני: כולן רשאין לקנות. אותו חפץ: אבל אמרו חכמים הרחק מן הכיעור. שלא יאמרו בשביל כך זיכה לזה שיתנהו לו בזול ומקשו הכא היכי אמרי' דמדינא כולן רשאין ליקח והתנן ביבמות בפרק כילד (דף כה.) מת הרגתיו הרגנוהו לא ישא את אשתו כלומר משום חשדא יש לומר דהתם כיון דחד הוא חיישינן שמא עיניו נתן בה אבל הכא שהשנים מעידין ואחד לוקח ליכא למיחש לחשדא שאין השני חוטא ולא לו ומש"ה לית בה אלא משום הרחק מן הכיעור בלחוד ודן את הדין נמי לאו ביחיד קאמר ורבה בר בר חנה כמי אחריני הוו בהדיה דשרו ואפשר דרב כהנא ורב אסי הוו בהדיה ומש"ה אמרינן ותיפוק ליה משום חשדא דאלמא מדינא שרי: שרא בוכרא. כשהיה כהן מביא בכור לפניו לראות מומו והיה מתירו לא היה לוקח ממנו בשר מאותו בכור. בכור נוהג בזמן הזה וכשהוא תם אינו ראוי לכהן לשוחטו שנמצא שוחט קדשים בחוץ: בשומא. בכור נמכר באומד ולא במשקל כדתנן בבכורות (דף לא.) כל פסולי המוקדשים נמכרים באטליז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומן המעשר: מתקלא מוכח. שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמו לאחרים ומקבל המעות מיד: מאי איכא. במה יכולין לחשדני: משום אומצא מעליתא. ששוקלין הליטרא ממיטב הבשר: כל יומא נמי. חולקין לי כבוד ומוכרין לי מן המיטב: איזהו ת"ח. דמהדרינן [ב"מ דף כג:] ליה אבדתא בטביעות עינא: זה הרואה טרפה לעצמו. כשנולד ספק טרפות בבהמתו ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר ואינו חס עליה ואוסרה: שמש ת"ח. גמרא לתרץ טעמי המשנה והמשניות הסותרות זו את זו: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. וכיון שעל שלו אינו חומד כ"ש שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול ואחרים פירשו איזהו ת"ח זה הרואה טרפה לעצמו כלומר שהגיע לכלל כך שיודע לפרש אי זו כשרה ואי זו טרפה וכדי לסמוך על עצמו ואינו צריך להוראת אחרים ומש"ה קאמר דעליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל ר"ל שהגיעה שיגע לו בתורה גרמה לו שאינו מפסיד ממון על הספק: ניקבה כנפה מצטרפים לרובא. כלומר שאם נקבה הגרגרת נקבים נקבים קטנים כמין נקבי הנפה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב מצטרפים לרובא דאי איכא רוב בין הנקבים ומה שביניהם [טרפה דכיון שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אין מה שביניהם] מתקיים ורואין אותו כאילו אינו: נקבים שיש בהן חסרון מצטרפין לכאיסר. שכל שיש כאיסר בין השלם והנקוב רואין אותו כאילו חסר כולו וטרפה כדתנן עד כמה תחסר עד כאיסר האיטלקי: ושאין בהן חסרון מצטרפין לרובא. דשיעור פסוקת הגרגרת בשאין בה חסרון ברובה ומיהו כי אמרי' דמה שבין הנקבים הוי כאילו אינו דוקא בשהנקבים סמוכים כל כך שאין בין נקב לנקב כמלא נקב אבל כל שיש בו יותר מכשיעור הזה אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקבים בלבד הוא שמצטרפין לכשיעור: ניטלה הימנה רצועה לארכה. דאיכא חסרון: מצטרפת לכאיסר. אי (ד) מעגלת לה הויא [כאיסר] טרפה: בעופא מאי. אנקבי קנה שיש בהם חסרון קאי דבבהמה בכאיסר אבל בעוף שכל היקף הקנה אינו כאיסר כמה שיעוריה: מקפלו. חותך למטה מן הנקבים ובלדיהן עד שיוכל לקפל הרצועה שהן בה כלפי פי הקנה ומניחו למקום הנקבים על פי הקנה אם חופה בין הנקבים והשלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג דבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה הואיל ויש בהן חסרון ומיהא משמע שאפי' מה שיש בין נקב לנקב הרי הוא כאילו אינו ומשלים לשיעור טרפה כדכתיבנא דאי לא הוה ליה למימר משער החסרון של נקבים אם הוא כדי רוב הקנה ומדלא קאמר הכי ליסגא ואמר אם חופה רוב הקנה משמע ודאי דמה דבין הנקבים ומה שביניהם קאמר ולא שני לן עוף מבהמה אלא שזה שיעורו בחופה רוב הקנה וזה שיעורו בכאיסר אבל בשניהם ודאי מצטרף מה שבין הנקבים:

נפחתה אמר רב נחמן כדי שיכנס איסר לרחבו. פי' רש"י ז"ל נפחתה כמין דלת ולא ניטל הפחת אלא תלוי ועומד זקוף שם כעין דלת במזוזתו. כדי שיכנס איסר לרחבו ושיעור גדול הוא זה מאיסר דהכא בעי נכנס ויוצא משום דאין חסרון כאן והדלת סותם הנקב ודברי הרב אלפסי ז"ל בכאן בהלכות סתומין הרבה ולא נתבררו והרמב"ם ז"ל כתב כדבריו בפ"ג מהל' שחיטה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל: נסדקה לארכה. וקילא מכולהו דהיכא דנפסק לרוחבה ברובה מתוך שהריאה מושכת למטה והצואר מושך למעלה ניתק והולך לגמרי ולא הדר חליס [אבל לארכה כל מה שהצואר נמשך הסדק נסגר והולך הלכך הדר חליס]: ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה. בנקב משהו ולא ברוב גרגרת שכל שהוא למטה ממקום

שלטי הגבורים

א כא דאמרי' הכא שאסר אין חבירו רשאי להתיר היינו מסברת עצמו אבל אי גמיר מרבי' רשאי להתיר כדאמרי' לקמן הכיא מחטא דאשתכח בסמפונא רבה דכבדא רב הונא בריה דרב אידי טריף רב אדא ברמניומי מכשר אתו לקמיה דרב הונא אמר זילו שקולו גלימא דטרופאי ואמר נמי בסוף פ"ב דנדה ילתא אייתי דמא לקמיה דרבה בב"ח וטמי לה לקמיה דרב יצחק ודכי לה והיכי עביד הכי ומשני אגמריה סמיך וכתב ריא"ז ונראה בעיני שלא נאמר כן אלא בחכם שהגיע להוראה ונותן טעם לדבריו אבל אם הוא אומר דבריו בלא טעם או שרוצה להורות כדברי היחיד שאין הלכה כמותו אין שומעין לו:

ב לדברי רבינו ומיי' משמע דכל שיש בגרגרת דעוף נקבים שיש בהם חסרון כגון שנטל ממנו רצועה וכיוצא בזה דמשערין את החסרון ורואין אם יש בהן כדי שאילו יניחן על פי קנה יחפו את רובו טרפה ואם לאו כשרה ומשמע להדיא מדבריהם דאם יש בגרגרת העוף נקבים כנפה סביב הגרגרת קרובים הנקבים זה לזה דאין משערין אלא בחסרון הנקבים בלבד ולא בבשר שבין הנקבים עם הנקבים ורש"י והרא"ש והטור ס"ל דגם בבשר שבין הנקבים משערינן ואם חופה בין הנקבים והבשר השלם שבין נקב לנקב את רוב הקנה אע"ג שבנקבים גרידא ליכא רובא טרפה וכ"ה דעת הר"ן שם:

ג כתב ריא"ז ניקב הקנה למטה מן החזה נדון כריאה התלויה בו ובמשהו טרפה

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לשון אשר"י מתוך דברי רב אלפס ז"ל משמע דהא דאמרי' בעופא לא קאי אנקבה כנפה אלא קאי אשיעור חסרון דגרגרת ומיבעיא ליה בעוף שאין בגרגרת שלו כאיסר מה שיעור חסרונו ומפרש דשיעור חסרונו בחפיית רוב פי הקנה שהרי כתב אותו בתר אם ניטלה הימנו רצועה מצטרפת לכאיסר ובנפחתה כתב אם נפחתה הגרגרת כגון שנקבה נקב מפולש שיש בו חסרון אמר רב נחמן אין אומרים אם חופה אלא כדי שיכנס איסר לרחבו ולפי שהנקב מפולש משני עברי הגרגרת מצטרף כשיעור קטן וקשה לפירושו דהא בעיא היא לו לבעל התלמוד לקבוע אמתני' דלקמן עד כמה תחסר הגרגרת עד כאיסר ועוד מאי מיבעיא ליה האי שיעור היאך משערינן בעוף טפי מבאתר שיעורין כיוצא בו כגון חסרון דגולגולת שהוא כמלא מקדח ולב"ה כסלע ושיעורא דכבד שהוא כבני זיתים ובעוף שאין בכבד שלו ב' זיתים מאי שיעוריה אלא ודאי מלתא דפשיטא היא דכל הני שעורין בבהמה גדולה ובבריה קטנה משערינן לפי קוטנה כמו שפי' הריב"ס גבי תפיסת יד הלכך נראה כפירש"י ומיבעיא ליה על נקבה כנפה דמשערינן השלם עם הנקבים לכאיסר כשהן מקורבין כנקבי הנפה שסופן ליחסר ומבעיא ליה בעוף דכי משערינן חסרון שלו כנגד איסר בבהמה גדולה קטן מאד שיעור חסרון אי מהמרינן כשיעור קטן כזה לצרף השלם עם החסרון ומשני הלא אלא שיעור אחר נתנו לו חכמים מקפלו ומניחו ע"פ הקנה עכ"ל:

עין משפט

א מיי' פ"ק מהל' ממרים סמג עשין סג טור י"ד סי' רמב:

ב מיי' פרק ג מהל' שחיטה סמג שם טוש"ע י"ד סי' לד:

זיכה וחייב טימא וטיהר אסר והתיר כו' כגמ' (ג"א)

[דף רסה ע"א]

הגהות הב"ח

(א) ג"ל בעופא: (ב) הכא כג"ל: (ג) כ"ב עי' בדברי הר"ן פ"ק דע"ז דף ח: (ד) ג"ב פי' כד:

כגמ' איתא נפחתה כדלת אר"נ כדי שיכנס איסר ברחבו (ג"א)

ג"י' ד"ש

ג"י' ד"ש

שחיטה נידון כריאה ליטרף בנקב משהו : קרמא תתאה . הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו : חיתא . שק כמו [ב"ק דף ט.] חיתא דקיטרא : דמנח ביה מוחא . שהמוח מונח שם : כנגדו בביצים ניכר . בבילי זכר אתה יכול להכיר שגם הם יש להם ב' קרומים לבד הכים . האחד החיצון והאחד שהבילים מונחים בו ומתוך שהקרום התחתון של מוח דק מאד ואינו ניכר לגמרי ונראה כמוח עצמו הוא נותן לו סימן בבילים ומדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דאע"ג דלא אינקב אלא תתאה בלחוד טרפה וכן הם דברי הר"ם במז"ל בפ"ו מהלכות (א) שחיטה אבל בחידושי הרמב"ן נר מצוה ז"ל כתוב שלדברי הרב אלפסי ז"ל לא מיטרפא עד דמינקבי תרווייהו ואינו נראה כן מיהו יש נסחאות בגמרא דגרסינן עד דמינקב קרמא תתאה ולפי גירסא זו הדבר ברור דלא מיטרפא עד דמינקבי תרווייהו : כל מה שבקדרה . בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט שהרי חוט השדרה מן המוח הוא בא : נידון כמוח . בנקב משהו : לימשך . לצאת מן הקדרה לגד החוט : על פי הקדרה . במקום חבור הצואר והגולגולת : ופולין עצמן . מוח שכנגד הפולין : בין לבית חלל גדול בין לבית חלל קטן . חלל גדול חלל האמצעי חלל קטן הרבה חללים קטנים יש לו סביב : חלב שעל גבי דופני הריאה . שמפון הוא שמכוסה כולו בשומן עד שאינו נראה ויורד בין ערוגות הריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב וקרי ליה חלב משום שכל שומן מיקרי חלב בין טמא בין טהור ושומן אינו אלא לשון חכמים כגון גבי שתי תתיכות אחת של חלב ואחת של שומן על כרחיה קרי ליה שומן משום דגבי חלב תנייה: תלתא קני הוו . לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לג' : חד פריש לליבא . משמע דאמימר פליג אדרבה [בריה דרב יצחק] (ג) ומפרש קנה הלב דפליגי ביה רב ושמואל דהיינו חלב שע"ג דפנות הריאה ואינו ס"ל דקנה (ד) הוא דנפיק מגרגרת ופריש לליבא: וחד פריש לריאה . ומתחלק לתוכה והן הן הסימפונות : דריאה כריאה . בנקב משהו : דכבדא ככבדא . דלא מיטרפא אלא עד שלא ישתייר ממנו כזית : דליבא פליגי . רב ושמואל וכתב רש"י ז"ל דכלישנא קמא מסתברא דהא קס ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה ואין זו ראיה דדילמא ר' יוחנן קודם שמתחיל להתפצל איירי דלכ"ע נידון במשהו לפיכך נראין דברי הרב אלפסי ז"ל שפסק כחומרי דתרי לישני : הורה רבי . שבא מעשה לידו והורה להחמיר ולא סמך על דבריו : רוב עורו . אם נפסק רוב היקף העור סביב אע"פ שהמוח לא נפסק כלום טרפה ואם רוב עורו קיים והמוח נפסק כשרה דמוח לא מעלה ולא מוריד: הומרך ונתמסמס. אחוט השדרה קאי: המרכה לשון מורך נתרכך ונעשה המוח בתוך הקרום כמים ונשפך מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב : אינו יכול לעמוד מפני שהוא נגול אבל לא כל כך שיהא נשפך כקיתון של מים אבל כשאוחזים אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל . ואיבעיא לן בגמרא אינו יכול לעמוד מפני כבדו מהו . כלומר שמתוך שהוא עב וכבד אינו יכול לעמוד אבל לא נתרכך מוחו מבפנים מהו כלומר חולי הוא זה שמכבידו או לא וסלקא בתיקו ולחומרא וכל הני המרכה והמסמסה בכלל נפסק החוט (ה) דקים להו לרבנן שמתוך לקות זה עתיד לינקב וליפסק אי כמי אין פיסוק גדול מזה ואע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד ה"מ בנפרד אבל בהמרכה והמסמסה הפסק הוא והני פסולי דהמרכה והמסמסה הוא הדין נמי למוח הראש והכי מוכח בגמרא בהדיא: עד היכן חוט השדרה. עד היכן כחו של חוט להיות הבהמה טרפה בפסיקתו . החוט יוצא מן המוח והולך על פני כל השדרה והאליה עד סוף הזנב : עד בין הפרשות . עד מקום שהוא מתפרד ומתפצל לפצולים כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש אחד לירך זו ואחד לזו והאמצעי לזנב ולמטה מאותן פיצולין כנגד שתי אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק מן המוח ועד בין הפרשות הללו כל מקום שנפסק שם רובו טרפה ואם למטה מבין הפרשות נפסק כבר תשש כחו והירכים מעמידין את שדרתה ואינה מתה בכך . והפרשות עשויות כצורה הזו 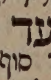 : עד פרשה שניה . כל מקום שיפסק עד סוף פרשה שניה טרפה . ומוכח בגמרא דחוטין שבפרשות הללו עצמן של ראשונה ושניה מספקא לן . ומספקא נידון כחוט השדרה וכן פי פרשה שלישית: בעינן דאישתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה . דהיינו במקום תלייתה כשהיא מעורה ודבוקה תחת הכליות וכתב הרשב"א ז"ל דשיעור זה אפילו בשור גדול אבל בעוף הכל לפי גדלו וקטנו ובגמרא איבעיא לן בהאי זית מתלקט מהו כלומר שאינו במקום אחד אלא חצי זית כאן וחצי זית כאן : כרלוטה מהו . מרודד מהו . כלומר מרוקע ולא איפשיטו וכולהו נקיטינן לחומרא :

דאגלידא כאהינא סומקא . שנקלף העור העליון ונשאר הקרום התחתון והנה היא כתמרה אדומה : דאושא . כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה : מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא . מושיבין על אותו מקום גדפא כנף שקורין פלומ"ה : גילא . קש : אי מבצבצא . ההוא רוקא מחמת הנפיחה בידוע שיש שם נקב שהרוח יוצא משם וטרפה משום ריאה שניקבה : ואי לא ידעינן מהיכא אושא . לפעמים שאין יכול להבחין לשמיעת האוזן מהיכן קול זה נשמע : בדקינן לה במיא דפשורי . מניחין הריאה כולה במים פושרין ונופחין אותה שכל מקום שיהא בה נקב יבצבצו המים : דכוולי לה . והנקב נסתם ואין זו בדיקה : מטרשי

רש"י

דברובה : קרמא עילאה . המחובר לגולגולת מבפנים : חייתא . שק שהמוח מונח בו והיינו קרום התחתון : כנגדו בביצים . בבילי זכר אתה יכול להכיר המוח דבילים גם לכן יש שני קרומים : כל מה שבקדרה . בגולגולת עד שלא התחיל לצאת מן הקדרה ליעשות חוט כי חוט השדרה מן המוח בא : על פי הקדרה . מקום חיבור הצואר והגולגולת : ופולין עצמן . מוח שכנגד הפולין: חלל גדול. חלל האמצעי : חלל קטן . הרבה חדרים קטנים יש לו סביב : חלב שעל דופני הריאה . שומן היורד בין שתי הערוגות שבריאה ודבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב : תלתא קני הוו . לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה : חד פריש לריאה . ומתחלק לתוכו והן הן שמפונות : דריאה כריאה . במשהו: ככבדא . עד שינטל [כולו] כדתנן במתני' : דליבא פליגי . רב ושמואל דלעיל וכלישנא קמא מסתברא דהא קם ליה רבי יוחנן כוותיה דאמר לעיל ניקב הקנה למטה מן החזה נידון כריאה (ודלא כאלפס): אבא . כך הוה קרי ליה לרב : רוב עורו . אם נחתך רוב עורו סביב אע"פ שהמוח לא נפרד כלום טריפה : ואם הומרך . אחוט השדרה קאי : שנשפך כקיתון . מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרך הנקב : עד היכן חוט השדרה . עד היכן כח של חוט להיות בהמה טריפה בפסיקתו . [החוט] הוא יוצא מן המוח ומהלך על כל פני שדרה עד סוף הזנב : עד בין הפרשות . עד מקום שמתפצל ומתפרד לפיצולים כי כנגד יריכה הוא מתחיל להתפצל ויוצא ראשו אחד לירך זו וראשו אחד לירך זו והאמצעי יורד לזנב ולמטה מאותן פיצולים כנגד ב' אצבעות הוא חוזר ומתפצל עוד לג' ולמטה מהן עוד מתפצל וכן בהרבה מקומות עד סופו ואם נפסק החוט מן המוח עד פיצול ב' טריפה אבל מפיצול ג' ואילך אם נפסק כבר תשש כח והירכים מעמידין את שדרתו ואינה מתה בכך : למטה מן האגפיים. למטה מכנפיה הוי כח חוט השדרה דיליה : מקום שהיא תלויה בו . והיינו תחת הכליות : בטרפשין . ביותרת הכבד איבר"ש בלע"ז : ריאה דאושא . כשנופחין אותה משמעת קול כאילו רוח יוצא ממנה : מושיבים . על אותו מקום כנף : גילא . קש : אי מבצבצא . ההוא גילא או גדפא או רוקא טריפה דיש שם נקב שהרוח יוצא משם : ואי לא ידעינן . כי פעמים שאין יכולין להבין היכן קול זה נשמע או בדקינן לה בפשורי שנותנין כל הריאה במים פושרין ובכל מקום שיש בה הנקב יבצבצו המים : דמכוולא . הנקב נסתם ואין זו בדיקה יפה : דמטרשי . מקשים אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בקרום התחתון מתקרע העליון מחמת שהוא דק ומים הקרים מקשין אותה : ריאה דאגלידא . שניטל קרום עליון והופשט : כאהינא סומקא . שנשאר התחתון והנה היא כתמרה אדומה :

במשהו : ניקב קרום של מוח קרמא תתאה טרפה קרמא עילאה א כשרה וסימנך חיתא דמנח ביה מוחא : אמר רבה בר בר חנה א"ר יהושע בן לוי וכנגדו בביצים ניכר פירוש שהתחתון מתפרק מן העליון אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא מוח וכל מה שבקדרה נידון כמוח אם ניקב במשהו טרפה התחיל לימשך נידון כחוט השדרה שאם נפסק רובו של עור טרפה ומהיכן הוא מתחיל לימשך אמר רבי יהושע בן לוי כמין שני *פולין הן מונחין °על פי הקדרה מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ ופולין עצמן איני יודע ומסתברא דפולין כלפנים: ב ניקב הלב לבית חללו . בין לבית חלל גדול בין לבית חלל קטן טרפה : קנה ב הלב רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו הי נינהו קנה הלב (אמר רב*) חלב שעל גבי דופני הריאה . אמר *רבא בריה דרב יצחק אמר רב תלתא קני הוו חד פריש לריאה וחד פריש לליבא וחד פריש לכבדא . דריאה כריאה ג דכבדא ככבדא דליבא פליגי . מר בר רב חייא מתני איפכא דריאה ככבדא דכבדא כריאה וכיון דלא אתמר הלכתא בהדיא נקיטינן לחומרא וכולהו במשהו ואע"ג דאמר שמואל אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום הלכתא כרב דקי"ל הלכתא כרב באיסורי : ג נשברה השדרה ונפסק החוט שלה . תנו רבנן חוט ד השדרה שנפסק ברובו דברי רבי רבי יעקב אומר אפילו ניקב . הורה רבי כר' יעקב אמר רב הונא אין הלכה כרבי יעקב אלא עד שיפסק ברובו וכמה רובו רב אמר רוב עורו אבל מוח זה לא מעלה ולא מוריד וכן הלכתא ואם הומרך או נתמסמס פסול פירוש הומרך שנשפך כקיתון . נתמסמס שנמס כדונג מפני האש וכשמעמידו אין יכול לעמוד אבל נתמזמז שהוא מתנדנד כשר . עד היכן חוט השדרה אמר רב יהודה* אמר רב עד בין הפרשות עד בין פרשה שניה אבל שלישית *כשרה בעופא ה ר' ינאי אמר עד בין אגפים ור' שמעון בן לקיש אמר (א) למטה מן האגפים . ניטלה ו הכבד ולא נשתייר ממנה כלום אוקימנא כרבי שמעון [ברבי] ולאו הכין הלכתא אלא בעינן דנשתייר כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה והוא מקום שהיא תלויה בו ואם נידלדלה הכבד ומעורה בטרפשין כשרה דהא איכא כזית במקום מרה וכזית במקום חיותה : ז הריאה שניקבה או שחסרה : רב ושמואל ורב אסי דאמרי קרמא עילאה ואמרי לה קרמא תתאה וסוגיין דאי אנקיב עילאה ולא אנקיב תתאה מגין מדרבה דאמר רבה °האי ריאה דאגלידא *כאהינא סומקא כשרה. אינקיב תתאה ולא אינקיב עילאה עילאה מגין מדרב יוסף דאמר רב יוסף האי ריאה דאושא אי ידעינן (ב) היכא אושא מותבינן עלה גדפא או גילא או רוקא אי מבצבצא טרפה ואי לא אכשרה ואי לא ידעינן מהיכא אושא בדקינן לה במיא דפשורי בחמימי חמימי לא משום דמיבווצא

שלטי הגבורים

טרפה וכן הקנה שתלוי בו הלב וכן הקנה שתלוי בו הכבד אם ניקב בכל בשוא טרפה ובעל הלכות כתב שאם נקב אחר הכבד טרפה ונראה בעיני לקיים דבריו שאחר הכבד הרי הוא כקנה הכבד כמבואר בקונטרס הראיות :

א אבל בה"ג מטריף בניקב א' מן הקרומים או העליון או התחתון ור"ת כתב אם נמצא תולעת בקרום של מוח והמוח קיים וקרום התחתון אין רוחש ולא קורע דם כשרה משמע שסובר כמאן דאמר קרמא תתאה . וטוב להחמיר כדברי ר"ת ז"ל שפסק כלישנא קמא לחומרא דקרמא עילאה בלא תתאה טרפה מא"ז :

ב רש"י פי' דקנה הלב שניקב שנקובתו במשהו שהוא השומן שיורד בין שתי ערוגות הריאה דבוק בשדרה ומחובר לחלל הלב ואותו הוי במשהו וכתב בהגהת אשר"י בשם מהר"ת דאע"ג דבכל קנה הלב כי האי איכא נקבים קטנים דהיינו רביתייהו צריך לחלק בין היכא שהחלב אחר שם הנקבן הוא טהור או טמא דמנהג הבהמות שיש להם אלו הנקבים החלב טהור סותם אותם ובטמאה כולם כשרים אבל היכא שיש שם נקב ואין החלב טהור סותם אותו זהו דאמר דהוי בנקב משהו ועוד שם בהגה"ה מדברי ראבי"ה דדוקא אם יש שום ריעותא על הלב או בעובי הלב שיש שם קורע דם אע"פ שלא נגע לחלל אבל אם אין שם ריעותא כלל כשרה ומיי' פי' דקנה הלב הוא המזרק הגדול היוצא ממנו לריאה ולדבריו בכל ענין שנקב טרפה :

ג רש"י פסק קנה הלב המתפצל לכבד שניקב בלבד עד שינטל כולו כדין הכבד כשר ושאר הפוסקים השוו דאף הוא אם נקב פסול דכל שהוא למטה מן

מטרשי לה. מקשין אותה כאבן ואם אין שם נקב בקרום העליון ויש נקב בתחתון מתקרע העליון מחמת שהוא קלוש ומים קרים מותחין אותו. ואחרים פירשו דמטרשי לה שמקשין אותה וסותמין הנקב: אלא בדקינן בפשרין. ונופחין אותה אי מבצבצא כלומר שמתנענעין המים מחמתה טרפה ואי לא כשרה דהאי דאוושא מפני שניקב קרום התחתון והרוח (ג) בין שתי הקרומות: **והיכא** דאינקיבו תרוייהו זה שלא כנגד זה יש מי שכתב דבנפיחה סגי לה ואי מפקא זיקא טריפה ואי לא כשרה: **גופא** אמר רבא האי ריאה דאיגלידא וכו'. אע"ג דלא מחדשי בה מידי איידי דבעי לאיתויי הנך כלהו הדר אייתי נמי הא: **וכתב** הרב בעל הלכות ז"ל והוא דלא מפקא זיקא משמע דסבירא ליה דצריכה בדיקה דכיון דעילאה איגליד איכא למיחש לתתאה: **ואמר** רבא ריאה שהאדימה וכו' מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים קטנים. כגון צפרדעים והדומה להם שעורן רך חוץ משמונה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת עד שתצא מהם טיפת דם אע"פ שנצרר הדם והאדים העור מבחוץ אין זה לקותא שמתוך שעורן רך הוא ממהר להאדים והכא נמי אמאי חשבת ליה לקותא: וכי תימא הא לשמונה שרצים מדמינן לה. דתנינן בהו בפרק שמונה שרצים (דף קז:) נצרר הדם ונאסף במקום אחד דהיינו האדים העור מבחוץ אע"פ שלא יצא הדם וקרי ליה חבורה שאינה חוזרת דכיון שהאדים העור מבחוץ בידוע שנקרע העור מבפנים וסופו לינקב ולצאת והכא נמי להאי קרום דריאה חשבת ליה כעור גמור והכי מפרש לה התם דבהנך דאית להו עור חשיב להו חבלה ובהנך דלית להו לא חשיב חבלה להך צרירת דם: אלא לא שנא. דבין כולה בין מקצתה כשרה וכן כתב רש"י ז"ל וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה: **ואשכחינן** מ"ד דבין בכולה בין במקצתה טרפה דברי ר"ת ז"ל הם והוא עצמו פסק באדומה דכשרה כדרבי נתן ולפיכך אמר רבינו אפרים דשאני אדומה מהאדימה דהאדימה משמע שהיא אדומה ביותר מחמת מכה שיש בדופן הריאה אבל אדומה משמע מעצמה ולפום שקלא וטריא דסוגיין לא משמע הכי דכיון דמעיקרא מהדרינן להיתרא דאמרינן מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא וקאמר נמי דלשמנה שרצים ליכא לדמויה דאי הכי אפילו מקצתה נמי ובתר הכי נמי אסיקנא אלא [ל"ש] משמע דל"ש וכשרה קאמר:

נר מצוה

קרירי קרירי לא משום דמטרשי לה אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה. (א) גופא אמר רבא האי ריאה דאגלידא כאהינא סומקא כשרה ואמר רבא ריאה שהאדימה א מקצתה כשרה האדימה כולה טרפה א"ל רבינא מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא מי לא תניא ושאר שקצים ורמשים עד שיצא מהן דם וכי תימא האי לשמנה שרצים מדמינן לה דתניא נצרר הדם אע"פ שלא יצא אי הכי אפילו מקצתה נמי אלא לא שנא כלומר בין כולה בין מקצתה כשרה. ואשכחינן מאן דאמר בין כולה בין מקצתה טרפה ואנן לא סבירא לן הכי דהא אמרינן לקמן* אדומה כשרה מדרבי נתן. *ואמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טריפה ועד כמה אמר רב פפי משמיה דרבא כדי שתפרך בצפורן אבל אינה נפרכת בצפורן כשרה משום דהדרא בריא. ואמר רבא האי ריאה דקיימא גילדי גילדי ב אוכמי אוכמי חזותא חזותא כשרה משום דהדרא בריא איכא מאן דפריש גלדי גלדי דדמו למצורע אוכמי אוכמי דדמו לכוחלא חזותא חזותא גווני דמתכשרא בהו ריאה כגון ירוקה ככרתי או אדום: אמר אמימר משמיה דרבא *אין מקיפין בבועי פירוש היכא דאיכא ריאה דאית בה ג תרתי בועי חדא נקובה וחדא לא נקובה ולא ידעינן אי מקמי שחיטה אינקוב אי בתר שחיטה אינקוב לא אמרינן נינקבה להא אחריתי ונחזי אי דמי ניקבא דהאי לניקבא דהאי אלא כיון דאשתכח חדא דניקבה טרפה: °ואמר רבא הני ג תרתי אוני ד *דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא אלא טרפה ה והני מילי שלא כסדרן אבל כסדרן היינו רביתייהו וכשרה: ואמר

ריאה שיבשה מקצתה וכו'. כדי שתפרך בצפורן. שכשיבשה כ"כ שהיא נפרכת בצפורן: משום דהדרא בריא. כיון דלא שליט בה אוירא וכתב בעל הלכות ז"ל דכשר שיבש כולו ונפרך בצפורן טרפה ומסתברא כותיה דכיון שיבש הוה ליה כניטל לגמרי ולא נשתייר ממנו כלום דטרפה ועוד כתב ז"ל דהיכא (ג) דעביא כבדא חזינן לריאה דידה אי (ד) *חורא כפי גופנא טרפה ואי סומקא בריא וכשרה ואין עיקר לדברים הללו בגמרא: **האי** ריאה דקיימא גלדי גלדי. קליפות: דדמיא לכוחלא. מלשון הרב אלפסי ז"ל (ה) הוא דס"ל דכי מטערין בחזותא חזותא כלומר שיש בה גוונין הרבה דווקא בהנך גוונין דמתכשרא בהו ריאה כדאמרינן לקמן ולפיכך פירש דכי מכשרינן באוכמי אוכמי דווקא דדמי לכוחלא דאמרינן לקמן ככוחלא כשרה לאפוקי כדיותא דאמרינן לקמן דטרפה וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה דכי מכשרין חזותא דווקא בגווני דמתכשר בהו ריאה וכן פרש"י ז"ל וקמ"ל שאע"פ שיש בה מראות הללו כיון שאין באחד מהן מראה פסול אין חולין בלקותא וכשרה אבל הראב"ד ז"ל כתב בהשגות דבמראות הפסולים עסקינן ואעפ"כ כשרה לפי שאין מראה פסול פוסל אלא בכולה אבל במקצתה לא והביא ראיה מדאמר רבא ריאה שיבשה מקצתה טרפה ואם איתא שכל הדברים שפוסלין בריאה אפילו במקצתה פוסלין למה ליה לפרושי מקצתה גבי יבשה אלא ודאי משום דבשאר מראות בעינן כולה איצטריך למימר גבי יבשה דאפי' מקצתה פסולה ולא מיחוור דודאי מראות הפוסלות בריאה מחמת נקב הוא דפסלי כלומר שעתידין הן ליקב הילכך כי היכי דנקב במשהו ה"נ מראות הפוסלות במשהו והכי משמע ודאי דלא שנא בין כולה למקצתה מדאמרינן גבי האדימה מאי שנא מקצתה דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא והא דאיצטריך למימר גבי יבשה מקצתה משום דלכולה לא בעי יובש דבלמקה בלחוד טרפה דהיינו חרותא דאמרינן לקמן בפירקין והרא"ה ז"ל פי' דבמראות הפוסלות עסקינן ואפ"ה כשרה לפי שאין פוסלות אלא כשהשינוי הוא בעור מחמתו ולא מחמת המוגלא שבתוכו אבל הכא האי שנוי מראה לא מחמת העור הוא אלא מחמת המוגלא שהיא בהני גילדי דהיינו למאים משתנה העור מלמעלה ומש"ה כשרה: **אין** מקיפין בבועי. דאע"ג דאמרינן לקמן [דף נ.] מקיפין בריאה ה"מ ריאה אבל כיון שנעשית בה בועא אין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחר היה לו ונשתנה: מקיפין. (בריאה) לשון מקרבין זה לזה כמו אין מקיפין שתי חביות במס' ביצה (דף לב:) וכתב רש"י ז"ל דכי אמרינן אין מקיפין ואסרין לה בדאינקיבא היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא ומכלל דבריו דהיכא דממשמשא ידא דטבחא תלינן בטבחא ולאחר שחיטה ולמדו מדבריו דאע"ג דאיכא ריעותא כה"ג בריאה דאיכא למימר מחמת בועא אינקיב ומחיים תלי' בטבחא ולקולא: כתב בה"ג האי בועא דקיימא בשפולי דריאה או על אונא אי מהדר ליה בישרא הדרנא דבועא אפילו משהו בעלמא כשרה ואי לא חסרה היא וטרפה. וכתב הרב בעל התוספות ז"ל ודבר תימה הוא וגם אין לאסור מטעם דנראה כשתי בועות דהא מכשירינן היכא דשפכי להדדי מ"מ טוב ליזהר לפי שכל דבריהם דברי קבלה והרב בעל העטור ז"ל כתב זה המנהג בכל ארץ אשכנז להתיר ואין לנו להוסיף על הטרפות: **הני** תרתי אוני דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא. לאכשורי דודאי סירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה המשקה נעשה עב בתוכה ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונקפא ונעשה קרום ואע"פ שהוא סותם הנקב ואין מוציא רוח הא קי"ל [דף מח.] דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר: שלא כסדרן. כגון ב' החיצונות נדבקו בסירכא ממעל לאמצעית או מתחתיה: היינו רביתייהו. וזו מגינה על

רש"י

ושאר שקצים ורמשים. שעורן רך חוץ משמנה שרצים שעורן קשה אינו חייב עליהן בשבת מפני חבורה: עד שיצא מהן דם. אע"פ שנצרר הדם והאדים העור מבחוץ אין זה לקותא דמתוך שעורן רך ממהר להאדים הכא נמי אמאי חשבת ליה נקב: וכ"ת לח' שרצים מדמיק ליה [דתנא בהו]: נצרר הדם. שנאסף במקום אחד ונאדם העור מבחוץ אע"פ שלא יצא הוי חבורה דסופו לצאת והכי נמי הוי הכא דחשיב ליה כניקבה: אלא לא שנא. (פירש רש"י) בין כולה בין מקצתה כשרה: גילדי גילדי. קליפות מכות מלני"ץ: אין מקיפין בבועי. אע"ג דאי אינקבא ריאה מקיפין הני מילי שלא במקום בועות אבל במקום בועי אינקבא היכא דלא ממשמשא ידא דטבחא אין מקיפין כדמפרש ואזיל כיון דאשכח חדא דאינקיב טריפה משום דאין מראה ניכר בה שעשוי להשתנות כל שעה ושמא מראה אחרת היה לו ונשתנה: לית להו בדיקותא. שהסירכא זו מחמת נקב היא באה שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה והמשקה נעשה עב בתוכו ויוצא מעט דרך נקב זה ונעשה קרום ואע"פ שסותם הנקב הא אמרינן קרום שעלה מחמת מכה אינו קרום שסופו ליסתר: שלא כסדרן. כגון שתים החיצונות שנדבקו ממעל לאמצעית בסירכא או מתחתיה: היינו רביתייהו. וזו מגינה על זו והדרא בריא שמתוך שסוככות זו על זו אין מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק וכן הלכה דליכא מאן דפליג. ואונה הסרוכה לאומה והיא אצלה מעשה בא לידי ושאלתי את רבינו יעקב בר ר' יקר והתיר לי לאכול ויש שאוסרין ואמר לי טעמו וטעמן. האוסרין אומרים הרי נקב יש ולא מצינו שהותר אלא באונה כדאמר רבא אבל אומא לא אמר רבא וטעמא משום דאוני עומדות במילר החזה ואית בהו חמימות והדרא בריא מידי דהוה אריאה הסמוכה לדופן דבאוני כשירה ובאומא טריפה וטעם מורי משום דלא מצינו אומא בתלמוד ורבא לא אמר טעמא משום חום אלא משום דהיינו רביתייהו שגדילות זו אצל זו ואינן מתפרקות הילכך לא שנא אונא ולא שנא אומא ורבא דנקט אוני לאשמעינן דאפילו אוני שלא כסדרן טריפה אע"פ שהן סוכבות במילר הכלל מכל מקום מתפרקות כיון דהוי שלא כסדרן ולא תימא דוחק הדופן מעמידה אבל אונא ואומא לא איצטריך לומר דכשלא כסדרן טריפה דכיון דברוחב הכלל עומדים מי יחזיק אותם שלא יתפרקו ועינוניתא כל היכא דסריכא טריפה דכל לגבי

שלטי הגבורים

א רבינו ומיי' וסמ"ג והרא"ש והטור והר"ן והרא"ה כולם הסכימו דל"ש האדימה כולה ל"ש האדימ' מקצתה [כשרה] וכתב הרא"ש דמיירי שהאדימה שלא מחמת מכה בדופן אבל אי האדימה מחמת שיש מכה בדופן כנגד הריאה טרפה ור"ת פסק דבין האדימה כולה בין האדימה מקצתה טרפה ודוקא כשנופחים אותה אינה חוזרת ללבונה וכ"כ סמ"ג:

ב והא דאמרי' בסמוך כדיותא טרפה יש לפרש דהיינו כשרוכה כך ומעשה בא לפני ר"ת והכשיר בשלא היתה רובה שחורה אבל תימה דכיון דאמר לקמן דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה א"כ מה לי רובה מה לי מקצתה כיון שע"י לקותא היא ונראה לפרש דאוכמי דהכא היינו כי כוחלא דאמר לקמן דכשרה וכן פי' בה"ג והכי כתב ריא"ז דשחור כדיותא טרפה ככוחלא כשרה:

ג ה"ג פסקו דבועא בשפולי ריאה אם הבשר מקיף מכל צד אפי' בכל שהוא כשרה ואי לאו פסולה דהרי היא כיתר וכל יתר כנטול דמי אי נמי הרי היא כאילו נטלה מקום הבועה והויא חסרה וטרפה אי נמי מאחר שנכרת משני הצדדין דומה לשתי בועות ואיכא למיחש למראית העין ולזה הסכימו רוב הפוסקים וי"א דכיון דטרפות זה לא נמצא בתלמוד אין לנו להוסיף על הטרפות ור"י הלוי היה מהמכשירין:

ד רש"י פי' שהסירכא באה מחמת נקב שמחמת שהריאה שואבת כל מיני משקה נקרש המשקה בתוכו ונעשה עב ויוצא מעט מעט דרך הנקב ונעשה קרום ואע"פ שעולה בנפיחה ואינו מוציא רוח הא אמרי' קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום שסופו ליסתר וכן כתוב בה"ג של ר"ג ותשובות הגאונים שכתב רבינו יוסף טוב עלם:

ה וה"מ שלא כסדרן פי' רש"י כגון שנדבקו שנים החיצונים ממעל לאמצעית או מתחתיה משמע מדבריו שאם נסרכה מן התוך לגבי חברתה שאצלה או מגב לגב לא מטרפא ולא נסירא דמשמע דלא מכשר אלא כסדרן ממש. ובערוך כתב בשם ר"ח קבלה רב מפי רב אפי' סריכי תרי אוני באמצע ועקרן מתפרקי מהדדי טרפה וכ"ש אם דבוקות זו על זו דודאי טרפה ורבותינו הגאונים כתבו כיון דחדא אונא סרוכה ע"ג חברתה היא רביתייהו ולא איכפת לן בהאי סירכא דהיינו רביתייהו ורב האי הכשיר תרי אוני היכא דסריכי ועקרן מתפרקי ורב אלפס בתשובה כתב כן והכי נהיגינן אבל מגב לגב ומתוך לגב ומחודה של אונה לחודה של אונה שאצלה ומחוד לתוך טרפה דאין כשר אלא מתוך לתוך כסדרן: כתב הרא"ש ז"ל אע"ג דאסיקנא אין סירכא בלא נקב נהיגי להתיר סירכא תלויה לפי שהסירכא הבאה מחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה לפי שדרך הנקב יוצא המשקה ונעשה חוט עב וחזק ונסרך אל מקום אשר יפגע בו אבל סירכה תלויה אינה אלא הפשטות לחות הריאה ולא בא ממקום נקב וכיוצא בזה נמצא בתשובת הגאונים פעם אחת נכנסו מר רב צדוק גאון ומר אבימי וכמה גאונים ותלמידיהם אצל מר יעקב גאון ואמרו לו שמענו עליך שאתה מתיר הסרוך לבומן הלב לפרק ולנפש ובכשר אמר להם ח"ו לא כך אני מתיר אלא פעמים שמתוך רוב שומן הלב ושומן הבהמה נסרך לאומות ולאונות ולעינוניתא דורדא והסרתי לאתו הקנה ולנענע את הריאה שלשה וארבעה פעמים יפה יפה אם הנתק הסירכה מאליה אני מכשירם אבל

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' לו:
ב מיי' פ"ק שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' לה:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב תלתא אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאוושא זיקא דביני ביני הוא: (ב) נ"ב נכנס: (ג) נ"ב פי' דאם הכבד היה נפוחה ועבה ונרקב יש לעיין בריאה אם לבנה היא כאמר גפן טרפה ואם אדומה היא כשרה דהדרא בריא וכ"כ גם הא"ש דצריך בשם הפרנס וטוב ליזהר שכל דבריהם דברי קבלה כמ"ש בסמוך גבי בועא בשיפולי ריאה וכך נהגו עכשיו להחמיר בבועא בשיפולי וה"נ דכוותה: (ד) איזורה כעמר גופנא וכו' סומקא הדרא בריא כצ"ל: (ה) מוכח הוא דס"ל דכי מכשרינן כצ"ל: (ו) כצ"ל כצ"ל:

בס"י איתא דסריכן וכ"ה בגמ'

נ"א חוור וכס"א סתם כמו גופנא כדתנן בפ"ק דערלה העלים והלולבים ומי גפנים

המאור הגדול

אמר רבא ריאה שהאדימה כשרה וכו' ואסיקנא אלא ל"ש ופי' רבינו חננאל ז"ל אחד זה ואחד זה טרפה והרי"ף ז"ל כתב בחלוף (ומבואר בהא"ש סי' י"ג) משום דאמרי' לקמן אדומה כשרה מדר' נתן וכ"כ ה"ר שלמה ז"ל כדברי הרי"ף ויש מפרשים אלא ל"ש כלומר שאם האדימה ככבדא כשרה כבשרא טרפה ל"ש כולה ול"ש מקצתה וה"ר אפרים ז"ל הכריע כדברי הר"ת ז"ל ואמר שהפריש בין האדימה ובין אדומה כי כל לשון האדים מגזרת הפעיל הוא יותר חזק באדמימותו מן האמור על לשון פועל קל וכן מה שכתוב אם יאדימו כתולע אינו דומה למה שכתוב אדמו עצם מפנינים לפי שאדמימות התולע הוא יותר חזק מאדמימות הפנינים וכן ריאה שהאדימה מקצתה שחזק אדמימותה מפני מכה שנמצאת לה בדופן כנגד הריאה ודיקא נמי מדמייתינן עלה מן החובל בשבת בשמנה שרצים או (ו) בשמנה שקצים ורמשים אלמא באדמימות מחמת מכה עסקינן הלכך ל"ש כולה ול"ש מקצתה טרפה אבל אדומה שאינה מחמת מכה אלא שלא נבלע בה דמה כשרה מדרבי נתן ל"ש כולה ול"ש מקצתה ואע"פ שדברי ה"ר אפרים בזה נכונים אנו סומכין על הרי"ף ז"ל ועל ה"ר שלמה ז"ל שהם שני עמודים גדולים:

והא דאמרי' ככבדא כשרה כבשרא טרפה שמעתי בפירושה שאין הדברים אמורים בחזותא דריאה אלא בגושתא דריאה והיא ממשות הריאה מדלא אמרי' כעין כבדא כעין בשרא כי היכי דאמרי' כעין מריקא כעין כשותא כעין ביעתא אלמא בממשות הריאה הדברים אמורים שאם ממש הריאה ככבדא כשרה ואם ממש כבשרא טרפה ועל זה הפי' סמכנו בחבורנו בהלכות בדיקה. ואונא דסריכא לאומא ה"ר שלמה התירה בפירוש וכ"כ כל הגאונים וכן חכמי ספרד ז"ל ויש מחכמי צרפת ז"ל שאוסרין ולא נראה לנו טעם בדברי האוסרין. והיכא דמשתכחן תרתי עינוניתא דורדא בריאה הגאונים ז"ל כולם התירוה וה"ר שלמה ז"ל החמיר בה ונראין דברי הגאונים דכיון דלא קי"ל כרבא ביותרת ול"ש תרתי לקולא נקיטינן:

על זו והדרא בריא שמתוך שסובכות זו על זו אין מתפרקות והקרום הולך וחזק אבל כשהן שלא כסדרן זו הולכת לכאן וזו הולכת לכאן והקרום מתפרק ונסתר כך פרש"י ז"ל פירוש לפירושו דכסדרן הייט טעמא דכשרה משום דכיון דהיינו רביתייהו חברתה מגינה עליה ולא מתפרקא ולא מחמת הקרום בלבד הוא שכשרה דא"כ ה"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה ואינו קרום אלא משום דדמיא לריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשרה [ודוקא סמיכין ולא סריכא] והכא נמי האונא סותמתה. ולפי שיטה זו של רש"י ז"ל שהוא אומר שאין סירכא בלא נקב ראוי לאסור סירכא תלויה בכל מקום שהיא (א) וכן ראוי לאסור אפי' כסדרן כל שהסירכא הולכת מגב לגב או מתוך לגב אפילו מתוך לתוך אם הסירכא יוצאה בשיפולי האונא ונסרכה במקום מגולה ממנה טריפה לפי שאפשר שבאותו מקום מגולה הוא הנקב ואין האונא סותמת שם וסירכא לא סתמה דה"ל קרום שעלה מחמת מכה בריאה. ואיכא למידק א"כ דכשיש נקב בריאה אפשר לה דהדרא ובריא והדרא ומתכשרה בסירכא בחברתה מתוך לתוך א"כ אפילו כי ליתא לסרכא כלל ואית בה נקב היכי מתסרא לעולם והא אמרינן לקמן [דף נ.] דבי מגביה מחו בכוליתא וקטלי ומחו בגידא דנשיא ומקשין עלה כיון דחזינן דמייתי בהכי אמאי לא חשיבי בטרפות ומתרצינן גמירי דאי

נר מצוה

ואמר רבא הני "תרתי בועי דסמיכן להדדי לית [דף מו.] [תוספתא] להו א בדיקותא אלא טרפה חדא ומתחזיא כתרתי מייתינן סילוא ובזעינן לה אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי אינון (ואנקב וסריכי להדדי) וטרפה: ואמר רבא "חמשה אוני אית לה לריאה (א)כד נפח לה ואפה [תמיד] כלפי גברא [דנפח לה] תלתא מימינא ותרתי משמאלא אי חסיר אי יתיר אי חליף טרפה ולית הלכתא כרבא ביתיר אלא אי משכחת יתיר כשרה והני מילי דקיימא ב בדרא דאונא אבל ביני ג וביני טריפה והני מילי מגווה *אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה [דף מז:]

רש"י

לגבי דידה שלא כסדרן נינהו: הני תרתי בועי דסמיכן להדדי. קים ליה לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת שהיה נקב בריאה והנקב העלה הבועות סביביו: ואם חדא היא. ונראית כמין סדק ודומה לשנים: סילוא. קוץ: ובזעינן לה. באחת מלדיה מקבין אותה: תלתא מימינא. כשתלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח או תלתא לימין הטבח: אי יתיר. דכל יתיר כנטול דמי: ולית הלכתא כרבא ביתרת. אבל בחסר והליף קי"ל כוותיה דליכא מאן דפליג: והני מילי. דיתרת כשירה: אבל ביני וביני. כגון מלמטה לערוגה (ב) כעינוניתא או בין שני הערוגות מלמטה או באמצע האומה: אגבא. שלא כסדר תתוכי דאוני טרפה: בריית. רזעות באפר: עינוניתא. כגון אונא קטנה. דוורדא על שם שהיא דומה: והני מילי מגואי. מתחת: אפילו כטרפא דאסא. קטנה כעלה של הדס ומדסבר רב אשי למיטרפא ס"מ לאו אורחא ובהני דידן דאיתא ברובא דידהו אי משכחת ריאה דלית בה

מבדרי לה סמי חייא כלומר שאם חובשין סמים במכתה מתרפאת ואע"ג דהשתא ליתנהו להנהו סמים מ"מ מכה זו אין בה כדי להמית כיון שהיתה יכולה לעלות ארוכה הכא נמי כיון שאותו נקב יכול לבא לידי היתר בסירכא אפילו אין שם סירכא אינו בדין שתהא טריפה דטריפה לא הויא אלא היכא שאי אפשר שתהא לה תקנה וכדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף סח:) גבי בשר שילא חוץ למחילתו דכתיב ובשר בשדה טרפה ואמרינן כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה אין לה תקנה אף בשר כיון שילא חוץ למחילתו שוב אין לו תקנה וי"ל אין הכי נמי דכל שאפשר להיות לו תקנה אינה טרפה וכל שנטרפה אין לה היתר אלא שאין כל הנקבים שוים יש נקב שאין ראוי שתעלה בו סירכא ויש נקב שהוא ראוי שתעלה בו סירכא בכסדרן וכל שהוא כן כיון שיש לה תקנה לא נטרפה מעולם ואילו היינו בקיאין בכך אפילו קודם שתעלה בו סירכא היינו מתירין אותה אלא מפני שאין אנו יודעין אם ראוי שתעלה בו סירכא אם לאו אנו אוסרין כל נקב מחמת הספק אבל בשעלתה בו סירכא הוברר הדבר שלא נטרפה מעולם זו היא שיטת רש"י ז"ל שהוא סובר שאיסור של סרכות מפני שכבר ניקבה הריאה אבל אחרים כתבו שטעם איסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק ולינקב עור הריאה וכל שעתיד לינקב כנקוב דמי והייט טעמא דמפלגינן בין כסדרן לשלא כסדרן דשלא כסדרן עשויות להתפרק אבל כסדרן כיון דהייט רביתייהו לא מפרקי ולפי זה היה אפשר להתיר סירכא בכסדרן אפילו מתוך לגב אי נמי מחוך לשפולי וכן לפי שיטה זו סירכא תלויה מותרת היא שהרי אינה עשויה להתפרק אלא שהראשונים כתבו שצריכה בדיקה. וטעמא דמילתא שאע"פ שאין איסור סירכא מחמת נקב שיש בה כבר אפילו הכי כיון דאיכא סירכא איתיליד בה ריעותא וחוששין לנקב וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות שחיטה שיש מקומות שאוסרים סירכא תלויה ודבר זה גורם להפסיד ממון של ישראל ואיסור גדול יש במי שעושה כן ולא נהגו כן בספרד ולא נשמע בצרפת ובמערב אלא בודקין אותה אם היא שלימה מן הנקב וכשרה ע"כ. והמנהג פשוט להתירה בלא בדיקה וכך נראה לי שכיון שאנו סומכין להתיר סירכא תלויה על דברי האומרין שאיסור הסירכא מפני שהיא עתידה להתפרק כיון שכן כשם שאנו מתירין כסדרן בלא בדיקה שהטעם לפי שיטה זו מפני שאינה עשויה להתפרק כך ראוי להתיר סירכא תלויה בלא בדיקה. ויש כאן דרך אחרת לראב"ד ז"ל שהוא אומר דסירכא שלא במקום רביתא ודאי משום נקב הוא ואע"פ שהיא עולה בנפיחה אומרין קרום עלה על אותו נקב אבל כשהסירכא במקום רביתא הוא שמפני דוחק רבילתה עליו נעשית הסירכא ולא משום נקב ולפי שיטה זו אומר דאונא הסרוכה לדופן אפילו לגרמא כשרה שהסירכא זו לא מחמת נקב נעשית אלא מפני דוחק רבילתה. ודאמרינן לקמן [דף מח.] והוא דסביך בבשרא דמשמע בבשרא ולא בגרמא דוקא בריאה שניקבה ודאי דבעינן סתימה חזקה דהייט סביך בבשרא אבל זו לא ניקבה. ולענין כסדרן ושלא כסדרן יש מי שאומר דכי מכשרינן כסדרן ה"מ בבדיקה אבל בלא בדיקה אסורה ודייק לה מדאמרינן שלא כסדרן לית להו בדיקותא משמע הא כסדרן אית להו בדיקותא אבל בדיקה מיהא צריכה אבל רבינו האי גאון ז"ל כתב דכסדרן לא בעיא בדיקה כלל וכן המנהג ולישנא נמי דאמרינן אבל כסדרן הייט רביתייהו משמע דכיון דאורחייהו הכי לא בעי בדיקה כלל והאי דנקט בשלא כסדרן לית להו בדיקותא לאו למימר דכסדרן בעי בדיקה אלא לישנא דוקא נקט דלאי הוה אמר שלא כסדרן טריפה הוה משמע דאיסור הסירכות מחמת עצמן הוא והא ליתא אלא או מחמת שיש בה נקב עכשיו או מחמת שסופו לינקב משום הכי נקט לישנא דלית להו בדיקותא ואיכא מ"ד דכי אמר רבא דשלא כסדרן לית להו בדיקותא דוקא שאינן סרוכות אלא בסירכא אבל סמוכות לגמרי אפילו שלא כסדרן כשרה דהו לא מיפרקי ויש מי שכתב בהפך שלא הכשירו כסדרן אלא בסמוכות לגמרי אבל בסרוכות אפילו כסדרן מפרקי וטריפה ולא כדברי זה ולא כדברי זה אלא בין סרוכה מעט בין סמוכה כולה כסדרן כשרה שלא כסדרן טרפה וכתב רש"י ז"ל דשלא כסדרן הייט מראשונה לשלישית ואם בדוקא כתב הרב ז"ל לא משכחת תרתי אוני שלא כסדרן אלא בימינא דאיכא תלתא אבל בשמאלא דליכא אלא תרתי אוני בכל ענין כשרה אבל הרב הנשיא אלברגלוני כתב דאפילו בתרתי דסמיכי להדדי משכחת לה שלא כסדרן כגון שהסירכא מגב לגב או מתוך לגב וכסדרן מיקרי כגון שאין הסירכא אלא במקום חבור שתי האונות דהייט מתוך לתוך וכן כתבו הגאונים ז"ל ואחרים מוסיפין עוד לומר דלא מיקרי כסדרן אלא בסירכא ישרה אבל אם הולכת באלכסון מראשה של אונא זו לסופה של אחרת אפילו מתוך לתוך דסמוכה לה טרפה דכל שהיא כן סופה להתפרק וזו היא חומרא יתירא והמנהג בזה להתיר אבל מגב לגב וכן מתוך לגב ומשיפולי האונות לשיפולי וכן מתוך לשיפולי ראוי לאסור כמו שכתבנו טעמו של דבר למעלה לפי שיטת רש"י ז"ל. ואונא הסמוכה לאומה שאצלה בכסדרן דהייט מתוך לתוך כתב רש"י ז"ל שיש מי שאוסר לפי שלא מצינו שהתיר רבא בכסדרן אלא באוני הילכך איכא למימר דדוקא באוני שהן עומדות במילר החזה כדאמרינן לקמן מקום רביתא הייט מקום חתוכא דאוני התם שרי משום דלא מפרקי אבל מאומה לאונא לא אבל הוא ז"ל כתב בשם רבו דכשרה שגם האומה אונא שמה ובכלל דברי רבא הוא ורת"ס ז"ל מן האוסרין דודאי אין בכלל דברי רבא אומה דאומה לא מקריא אונא אלא ריאה שמה שאם האומות בכלל האונות היכי אמרינן בסמוך חמשה אוני אית לה לריאה שבעה הוו ואעפ"כ יש לדון כדברי רש"י ז"ל דאע"ג דאומי אינן בכלל דברי רבא משום דאומה לא מקריא אונא אפ"ה איכא למימר דה"ה לאומה ורבא רבותא קמ"ל דאפי' אוני דקיימי במילר החזה ואיכא למימר כיון דבדוחקא קיימי לא מפרקי אפ"ה שלא כסדרן טרפה וכ"ש אומי שהן עומדות בריוח אבל כסדרן כשרה דהייט רביתייהו ועיקר חידושיה דרבא לאשמועינן איסורא אתא והכי דייק לישנא דפתח ואמר לית להו בדיקותא ומש"ה נקטה באוני לרבותא אבל אין ה"נ דמאונא לאומה נמי כסדרן הייט רביתייהו וכ"כ הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל שהגאונים התירו דבר זה בכנופיא: **ואמר** רבא הני תרתי בועי דסמיכן להדדי לית להו בדיקותא. פירש"י ז"ל דקים ליה לרבא שאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהיה בריאה והעלה הנקב את הבועות הללו סביביו* והר"ס במז"ל כתב בפ"ז מהל' שחיטה שהטעם מפני שהדבר קרוב הרבה שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך בדיקה ואף זו אינו מחוור שהרי אפשר לנקב שתי הבועות זו מכאן וזו מכאן עד שהלא כל הליחה שבפנים ואח"כ נראה אם יש ביניהם נקב לפיכך נראה כדברי מי שפירש דכיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דוחקת את חברתה סופו של עור הריאה לינקב והרי היא כאילו ניקב מעכשיו: **חדא** (ג) דמתחזיא כתרתי. ואם אחת היא ונראה כעין סדק באמצעית ונראית כשתים: ובזעינן לה. באחד מלדיה: **תלתא** מימינא. מימין [הריאה] ותרתי משמאלא. והוא לימין הטבח כשהיא תלויה ברגליה ובני מעיה כלפי הטבח: אי יתיר טרפה. דסבירא ליה לרבא דכנטול דמי: ולית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת. אבל בחסיר וחליף הילכתא כוותיה דליכא דפליג עליה: וה"מ דיתרת כשרה מקמה. כלומר מגואי א"כ דקיימן בדרא דאוני דהכי אמרינן בגמ': אבל מגבה אפי' כטרפא דאסא טרפה. וכתב הר"ס במז"ל בפ"ח מהל' שחיטה דדוקא כטרפא דאסא טרפה אבל פחות משיעור זה אינה טרפה וכן דעת הרמב"ן ז"ל והביא

סמיכי והטור כתב דאפי' כן מלאות מים זכים אסורה ואפשר דלא פליגי דנמתים קשים משמע שאין בהן מים כלל לא זכים ולא עכורין וכשהבועה בריאה וגכרת בעבר אחר היה מעשה ובקש רבינו שמואל הלוי העליונה לראות אם נשפכות זו לזו ולא שפכי להדדי והכשיר וכתב המרדכי דהעם נהגו להכשיר בין שפכי להדדי בין לא והר"ס כתב דאין לאוסרה אא"כ קיימא הריאה לגד סמפונהא ומדברי מיי' משמע דהא דמכשרי' בועא אחת דוקא בשאינה מלאה לחה אבל אם היא מלאה לחה אפי' אבעבוע אחת הושבע שמא נקב הסמפון שתחתיה וצריכה בדיקה: ב (ד) הטור בשם בעל העיטור כתב דלא מכשרינן אלא בשעומד ממש בסדר האומה אבל אם הוא ביני וביני שלא כסדר כדרך הורדא טרפה בין בימין בין בשמאל וכן פרש"י אבל ביני וביני כגון מלמטה לערוגה כענוניתא דורדא שהיא בין ב' הערוגות מלמטה או שיש אחד באמצע האומה על גבה שלא כסדר תוכה דאוני טרפה ומיי' כתב דכל מקום שהיא כלפי פנים הריאה אין התוספת אוסרה אא"כ יהיה בגבה: ג ובשיעור יותרת שהיא ביני וביני התוס' כתבו דביני וביני דטרפה הייט היכא דגדולה הרבה ואינה דומה לעינוניתא דורדא (ה) והטור כתב בשם אביו וז"ל היה היתרת על גבה בכל מקום אפי' קטן כטרפא דאסא טרפה אבל פחות מכטרפא דאסא אחר שתנפח הריאה לאו יתרון הוא וכתב ב"ה שמעינן מהא דשיעור אונא כטרפא דאסא ואם חסר אחד מהאומות ואין בה אלא כטרפא דאסא כשרה ע"כ ומיי' כתב נמי הכי דצריך שיהיה היתרת כטרפא דאסא ואם היה פחות מכאן לאו יותרת היא וכשרה והר"ן כתב דיש אומרים דאפי' פחות מטרפא דאסא הוי יתרת:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב פי' כשאוחז אדם הריאה בידו ומנפח לה ופני הריאה כנגד פניו של האדם אז יהיו שלשה מימין הנופח ושנים משמאל הנופח וכן משמע ברמב"ם שכתב כשיתלה אותה אדם בידו ופני הריאה כנגד פניו שלשה מן הימין ושנים מן השמאל וכ"כ הרשב"א שלשה מימין הנופח אותה ושנים מן השמאל. אבל בטור כתב אם יתלה אותה האדם בידו ופני הריאה כנגד פניו יהיו לשמאל אדם שלשה ולימינו שתים. כלומר שיתלה גוף הבהמה בידיה של הבהמה לאפוקי כשיתלו אותה ברגלי' כמו שנוהגין אז הוו שלשה לימין האדם וכמו שפירש"י. ואפשר לפרש דברי הרמב"ם בענין אחר דלא מיירי כשתולה אותה האדם בידו ומנפח לה אלא בלא נפיחה קאמר כשתולה אותה האדם בידו בגובה נגד פניו ואוחז בידו בגרגרת ופני הריאה כנגד פניו אז יהיו לימין הבהמה שהוא נגד שמאל האדם שלשה אונות ולימין האדם שהוא שמאל הבהמה שני אונות ודברי הסמ"ג קשה שכתב כשיתלה הבהמה ברגליה ופניו כנגד פניה שלשה מן הימין ושתים מן השמאל וצ"ל דאע"ג דכשתולה אותה ברגליה יהיו בני מעיה כלפי הטבח מ"מ כתב ופניו כנגד פניה להוציא הגב שאם גב הבהמה כנגד פניו אז יהיו שנים לימין האדם: (ב) לערוגה כעינוניתא דורדא שהיא בין שני כצ"ל: (ג) ומתחזיא כצ"ל: (ד) נ"ב בטור י"ד סי' ל"ה: (ה) ובטור י"ד סי' ל"ה כתב בשם אביו כצ"ל:

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע י"ד סי' לו: ב מיי' פ"ח שם סמג שם טוש"ע סי' לה: [דפרסו"א]

פ"א איט

גי' ד"ס

מדברי הר"ן נראה שלא בכריי"ף והרמ"ם עדוביני טרפה גם לא גרים הכא ביני וביני וכו' וצ"ע

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן משמע בתוספות וז"ל ויש ליישב פי' הקונט' דאע"ג דקרום העולה מחמת מכה אינו קרום היינו כשאינו כרוך בשום מקום אבל כשהיא סרוכה במקום שאינה עומדת להתפרק סותמתה ומגינה יותר שהקרום הולך וחזק ומעתה לא צריכין לטעמא דחבירתה אונא שבלדה סותמתה דא"כ בכסדרן ה"ל לפלוגי בין סמיכי לסריכי כדפי' בתוס' והר"ן ז"ל עיקש עליו דרך התוס' ואחז סתבל בשני ראשיו:

צ"ל סביביו ואינו מחוור דה"ל לאשמועי' באיזו שיעור הם קרובים והרמב"ם ז"ל ט'. כן הגיה הגר"א מרגליות בקונטרס הספיקות סי' לז ס"ק ד' (ג"א)

שלטי הגבורים

אבל לפרק ב"ד לא התרתי והסכימו כל בני הישיבה והורו כן לכל ישראל וכן נוהגין בארץ אשכנז דכל סירכא שהיא ניתקת כשהטבח מכניס ידו בנחת לבדוק את הריאה אומר דלאו סירכא היא אלא ריר בעלמא שנתפשט מלחות הריאה וכשרה והסירכא אם יפרך אדם אותה בין אגודליו היא הולכת ומתחזקת. ויש מן הגדולים שאומרים דהא דמכשירין כסדרן היינו דוקא ע"י נפיחה ומדקדקים מהא דאמרי' גבי שלא כסדרן לית להו בדיקותא מכלל דכסדרן אית להו בדיקותא. ורב האי גאון כתב דלא בעיק בדיקה וכן מוכיח הלשון דאמר היינו רביתייהו והא דקאמר לית להו בדיקותא כתב רמב"ן דדרך פירוש הוא וטעמא יהיב למלתיה משום דסירכא לאו מחמת עצמה היא באה אלא מחמת נקב ומש"ה קאמר דלית להו בדיקותא אם יש בו נקב אם לאו דאפי' לא מספקא ויקא טרפה דודאי או האי איגקב או האי איגקב ואונא הסרוכה לאומה שאצלה יש אוסרין וטעמא לפי שיש נקב ולא מצינו שהותר אלא כסדרן באוני אבל באומה לא משום דטעמא דאוני משום שעומדות במצר החזה ומתחממות והדרן בריא כדאמר בריאה הסמוכה לדופן באוני כשרה אבל באומי לא ורבינו יעקב בר' יקר התיר לפי שלא מצינו אומה בתלמוד ורבא לא פי' טעמא משום חום הלכך ל"ש אוני ול"ש אומי. ועגוניתא דורדא כל היכא דסריכא טרפה דכולהו לגבי דידה שלא כסדרן נינהו. ור"ת היה אוסר אונא באומא:

לשון ריא"ז

אמר מז"ס שמלא כתוב עינוניתא דורדא כל מקום שהיא סרוכה טרפה והוא שיש תחתיה אויר אבל אם אין תחתיה אויר דרך גדילתה היא וכשרה ויתה סרוכה ככים שלא ראיתי גאונים שמטריפין ומז"ס מכשיר לפי שמקום רביתה הוא ונראה בעיני שאם היתה הריאה סמוכה במקום רביתה ושלא במקום רביתה כגון שהיתה סרוכה באונא ובאומה יחד בסירכא אחת או שהיתה האונא סרוכה בדופן ובחזה הואיל וקצת הסירכא במקום רביתה תולין נקב הסירכא במקום רביתה וכשרה ובלבד שתבדק הריאה ע"י נפיחה כשמפרקין אותה בנחת ממקום שהיא דבוקה שם ונופחין אותה שמא יצא ממנה רוח שלא במקום רביתה ואם אין רוח יוצא ממנה כשרה כמו שביארנו בריאה הסמוכה לדופן ונמצא מכה בדופן כמבואר בקונטרס הראיות. ובסוף דברי הרא"ש ז"ל מסיק ובאשכנז ובצרפת נהגו להטריף הכל:

א התוס' כתבו דאם יש ביניהם ספסק חוט אחד עדיין סמוכות הוו וטרפה אבל אם יש הפסק ביניהם כמלא ב' חוטין לא חשיבי אלא ב' ושאר ספוסקים לא הזכירו חילוק זה גם כתבו התוס' דוקא בועות שיש בהן מוגלא הוא דטריפה כשהן סמוכות להדדי אבל נמתים קשים אפי'

הביא ראיה מדגרסינן בפרק מי שמת (דף קמו.) אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא ואקשינן פשיטא אפילו דינר תנן מהו דתימא ה"ה דאפילו פחות מדינר והא דקתני דינר אורחא דמילתא קתני קמ"ל ובפ' היה קורא (דף טו.) נמי גרסינן ואפילו מיל ודייקינן מיל הוא דאינו חוזר הא פחות ממיל חוזר אלמא כל שיעורי חכמים כיוצא בזה אע"ג דקתני עלייהו אפילו דוקא נינהו אבל פחות מכן לא אבל יש מי שפירש דאפילו פחות מכן ואורחא דמילתא נקט : **גרסי'** בגמ' ההיא דביני ביני. כלומר דלא הוה קיימא בדרא דאוני דאתא לקמיה דרב אשי סבר למיטרפה א"ל מר בר רב אויא לרב אשי כל הני חיוי ברייתא כלומר הרועות באפר הכי אית להו וקרו לה טבחי טיטוניתא דורדא. טיטוניתא כמו איטוניתא* על שם שהיא קלושה ואדומה כוורד וה"מ מקמה אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא [טרפה] והך עטוניתא דורדא דקא מכשרינן איכא מאן דאמר דדוקא כשהיא במקום שהיא רגילה להיות אבל אם איגה שם או שהיא גדולה כשאר האונות ואינה דומה לעטוניתא דורדא טרפה *(וכן פסקו התוס' בקבלה) דלא מכשרינן אלא היא דקרו לה טבחי עטוניתא דורדא ולא נראה כן מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב סתם וה"מ מקמה אלמא כל מקמה כשרה. והיכא דאיכא תרתי עטוניתא דורדא רש"י ז"ל אוסר משום דחדא גופא לא התירוה אלא משום דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו אבל תרתי דלית בהו טרפה אבל הגאונים התירוה וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שכתב סתם והני מילי מקמה וכן כתוב בתוס' בשמו של רבינו אפריס ז"ל וקא יהיב טעמא דודאי הא דסבר רב אשי למטרפה בתרתי הוה עובדא דאי בחדא כולהו עיזי ואפילו גויאתא הכי איתלהו ומאי קא מספקא ליה אלא ודאי בתרתי ואפ"ה אסיקנא דכשרה ומיהו לישנא דקאמר וקרו לה טבחי עטוניתא דורדא לא דייק הכי אלא שכבר פשט הדבר להתיר *ולענין אשלומי דעת הגאונים ז"ל דאי חסיר חדא אונא מימין עטוניתא דורדא משלימתה אבל לא משמאל שאין דרכה לעמוד בשמאל וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ח מהלכות שחיטה אבל רש"י ז"ל אומר דכיון דלא קיימא בדרא דידהו לא משלמת וכתב הרב אלברגילוני ז"ל דכיון שעכשיו יש לכל הבהמות עטוניתא דורדא אי משכחינן דלית לה טרפה אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ח מהל' שחיטה דבין יש לה בין אין לה כשרה וכל היכא דסריכא הך עטוניתא בין באונות שבימין בין באונות שבשמאל ואפילו לכיס שלה טרפה וכן דעת הגאונים ז"ל דכולהו לגבי דידה לאו היינו מקום רביתא שאפי' כיס שמונחת בה פעמים הרבה יוצאת ממנה :

עיטוניתא כשירה ויש אומרים שאם חסרה אחת מן האונות הימין מנטרפת בהדייהו הואיל ויתרת היא וכן כתבו הגאונים ואין נ"ל דהואיל ולא קיימא בדרא דידהו הוה ליה כחליף וטרפה. וכדאשכחן תרי עינוניתא נחלקו בו גדולי הדור. ונראה לי שהיא טרפה דהא ביני וביני לאו אורחא ואפילו חדא לא הוה מכשרינן אלא משום דכל הני חיוי ברייתא אית להו : דדמיא לאופתא. בקעת עץ : דנפיחא. ונעשית לבנה והיינו כחזותא נמי : כגישתא. שקשה מגושה כעץ : דשיעא. חלקה והיכא דלא מיתחכא חיתוך גמור ויש סדק כמין מראה הפרש ניכר בה כשר דלא שיעא כאופתא היא : ככוחלא. צבע כחול לזו"ר לא ירוק ולא שחור : אדומה כשרה. דהדרא בריא : המתיני לו. שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים : שיבלע בו דמו. שיהא (בו) דמו נבלע בבשרו כי הדם היה הולך בין עור לבשר והוי כמו שאין לו דם ומת במכה קלה : ככבדא. שדומה מראה שלה ככבד כשרה דקים להו לרבנן דבהכי לא הוי לקותא ובהכי הוי לקותא : כשותא מוריקא ביעתא. כל אלה מיני ירוק הן : אטום בריאה. דוכתא דלא עייל בה זיקא על ידי שהוא מטומטם: מותבינן עלה. על אותו אטום *(כדפירש׳ לעיל) : ריאה דאושא. כבר פירשנו אותו לעיל : דמכווצי. ושותמין הנקב : דמטרשי. לשון פרשים שמקשין אותה וקרום *חזק כשמתקשה נסתר במישמושו וזימנין דלא אינקיב עילאה ומינקיב כי בדיק לה : שנשפכה כקיתון. בשר הריאה בתוך קרומיה נשפך מראשה לסופה ומסופה לראשה וחסר הוא זה שמתחלה היא כולה מליאה ועתה תלייה ריקנית : דקיימי סימפונהא. שלא נימוחו הסימפונות : היכי עבדינן. שנדע ודאי שלא נימוח שום אחד מהן : לצא דקוניא. קערה של חרס שמחופה באבר שחלקה היא ונראה יפה יפה : ושפכי ליה בגוה. [קורעין] הקרום והכל נשפך לתוכה : שורייקי חיוורי. מראות לבנים : טריפה. שמראה הסימפונות הוא : שנימוקה. נתרוקנה מאליה במקלתה ואינה נשפכת כקיתון אבל אין שם כלום : אפילו מתוקת

ההוא ביני וביני דאתא לקמיה דרב *אסי סבר למיטרפה *א"ל הונא בר מר כל הני א חיותא ברייתא הכי אית להו וקרו ליה טבחי עינוניתא דוורדא*) : ואמר *רבא האי *ריאה דדמיא לאופתא טרפה איכא דאמרי דנפיחא כי אופתא ואיכא דאמרי כחזותא דאופתא וא"ד כגישתא דאופתא ואיכא דאמרי דשיעא כי אופתא דלית לה ב חתוכא דאוני : אמר רב *אחלאי ככוחלא כשרה כדיותא טרפה וסימניך דיותא ארמיתא דאמר רבי חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה : ירוקה כשרה מדר' נתן אדומה כשרה מדרבי נתן דתניא רבי נתן אומר פעם אחת הלכתי לכרכי היסובאת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי ומת (א) רביעי הביאתו לפני וראיתיו שהוא אדום אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיבלע בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי ושוב פעם אחת הלכתי למדינת קפוטקיא באת אשה אחת לפני שמלה בנה ראשון ומת שני ומת שלישי ומת (ב) רביעי הביאתו לפני וראיתיו שהוא ירוק אמרתי לה בתי המתיני לו עד שיפול בו דמו והמתינה לו ומלה אותו וחיה והיו קורין אותו נתן הבבלי על שמי : אמר רב כהנא °ככבדא ג כשרה כבשרא טרפה וסימניך ובשר בשדה טרפה. אמר רב *חמא בריה דרבא ריאה כעין כשותא כעין מוריקא כעין ביעתא טרפה ואלא ירוקה כשרה מדרבי נתן היכי משכחת לה ככרתי. אמר רבינא ד אטום בריאה מייתינן סכינא וקרעינן לה אי מחמת מוגלא כשרה ואי לא מותבינן עלה גילא או רוקא או גדפא אי מבצבצא כשרה ואי לא טרפה אמר רב יוסף ה קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום ואמר רב יוסף האי ריאה דאושא אי ידעינן מהיכא אושא מותבינן עלה גילא או רוקא או גדפא אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה ואי לא ידעינן מהיכא אושא מייתינן משיכלתא דמליא מיא פשורי ומותבינן לה בגווה. חמימי חמימי לא משום דמכווצי לה קרירי קרירי לא משום דמטרשי לה אלא בדקינן לה בפשורי אי מבצבצא טרפה ואי לא כשרה דתתאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דאושא זיקא דביני ביני היא וכשרה. אמר עולא אמר ר' יוחנן ו ריאה שנשפכה בקיתון כשרה אמר רבא והוא דקיימי סימפונהא אמר ליה רב אחא* בר אשי לרבא היכי עבדינן מייתינן צעא דקוניא ושפכינן לה בגווה אי אית בה שורייקי חווארי טרפה ואי לא כשרה. אמר רב נחמן ריאה ד שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה תניא נמי הכי ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים אפילו

*) בס"י איתא בכאן וה"מ מגואי כו' הכתוב לעיל וכ"ה בגמ'

ריאה דדמיא לאופתא. בקעת עצים : כגישתא. שקשה מגושה כעץ : דשיעא כאופתא. חלקה כבקעת שאין לה חתוך אונות כלל וכתב רש"י ז"ל דדוקא דשיעא לגמרי דלא מיכבר בהו חתוכא כלל אבל אם יש בהן היכר כמין סדק כשרה דהני כינהו אוני דידה אלא דסריכו אהדדי בכסדרן ויש מי שכתב דמייתינן סכינא דחליש פומא ומפרקינן להו אי מתחזיין כתרתין כשרה דודאי מסריך סריכן ואי לא טרפה ובחבור הרב אלברגלוני ז"ל כתוב סריכן מעיקרייהו ועד סופייהו מייתינן סכינא ומפרקינן להו אי נפקא זיקא מביניייהו חדא היא וטרפה ואי לא כשרה וכתב הר"ס במז"ל בפרק שמיני מהל' שחיטה שאם הן דבוקות כולן אלא שיש ביניהן הפרש כטרפא דאסא בלחוד כשרה ויפה אמר דכיון דמפסלא כה"ג ביתרת ש"מ כל כי האי שיעורא אונא הויא : **ככוחלא**. צבע כחול שהוא כמראה לאזור"א בלע"ז לא ירוק ולא שחור : דיותא. קורט דיו יבש והוא שחור : וסימניך דיותא ארמיתא. כלומר שסוף זה הוא הנקרא דיותא והיינו דיה האסורה והוא סימן וזכרון לדין זה שמראה דיו פוסל בריאה : דאמר ר' חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה. וזהו לענין דם נדה אלמא לקותא היא וסופה ליבקב: ירוקה. כעשבים כדלקמן כשרה דהדרא בריא כר' נתן : המתיני לו. שאין דבר שעומד בפני פקוח נפש חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים : שיבלע בו דמו. שיהא דמו נבלע בבשרו שהיה דמו הולך בין עור לבשר והוי כמו שאין לו דם והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות מת במכה קלה : **ככבדא** כשרה. ריאה שמראה שלה דומה למראה כבד : כבשרא טרפה. דהכי קים להו לרבנן דבהכי הוי לקותא כך פרש"י ז"ל אבל הרז"ה ז"ל פי' דהכא לאו במראה עסקינן דאי הכי לימא כעין כדאמרינן בסמוך כעין כשותא כעין מוריקא אלא בגישתא עסקינן והכי קאמר כגישתא דכבדא כשרה כגישתא דבשרא טרפה ואין בזה הכרע דהא אמרינן לעיל ככוחלא וכדיותא דהיינו כחזותא ולא אמרינן כעין אלא פירש"י ז"ל עיקר וכן כתב הר"ס במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה : **כעין** כשותא. ירוקה ולא כעין עשבים אלא כמראה כישות : כעין מוריקא. כרכום : כעין ביעתא. חלמון ביצה וכולם מין ירוק הן אלא משונה זה מזה : **וכתב** רבינו האי גאון ז"ל בתשובת שאלה ושאלתם ומראות האסורות בריאה כשנופחין אותה מתהפכת למראה דכשר כאיזה מראה עושין כמראה ראשון או כמראה שני

פשיטא כי הריאה בחיי הבהמה נפוחה ועומדת להגיף אויר על הלב וכמו שנראית כשהיא נפוחה עושין וכ"כ הר"מ במז"ל בפ' הנזכר : **אטום** בריאה. אם היה מקום אטום בריאה שאינו עולה בנפיחה באותו מקום : אי מחמת מוגלא כשרה. דמוגלא בריאה כשרה : מותבינן עלה. על אותו אוטם לאחר שנקרע : אי מבצבצא (טרפה) דכיון דנייד עייל זיקא : **קרום** שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום. שסופו ליסתר וכבר כתבתי למעלה דה"ה לכל הנקובים : ריאה דאושא. פרשתיה למעלה : **ריאה** שנשפכה כקיתון. בשר הריאה נימוח בתוך הקרומות ונשפך מראשה לסופה ומן סופה לראשה ונמצא שחסרה ואפ"ה כשרה : והוא דקיימי סימפונות. שהקטוקות שלה קיימין שלא נימוחו : היכי עבדינן. היאך נכיר שלא נמוח אחד מן הסמפונות : מייתינן צעא דקוניא. קערה של חרס המחופה באבר שחלקה היא ונראה בה יפה : ושפכין לה בגוה. קורעים הקרום והכל נשפך : שורייקי חיוורי. חוטין לבנים : טרפה. שמחוי הסמפונות הוא : **והקשה** הרשב"א ז"ל ואפי' ליכא שורייקי חיוורי ליחוש דילמא איקיבו סמפונות חד לחבריה וטריפה [כדאמרינן לקמן דהיכא דאנקיב לחבריה טרפה] ועוד דהכא אפילו ניקב שלא לחברו ה"ל למיסר דמוגלא לא סתמא ותירץ (א) דלהא ליכא למיחש דכיון שהריאה נתקלקלה כל כך עד שנשפכה כקיתון אם איתא דנתקלקלו סימפונות שבה כולה אמחויי הוה ממחו ומיכבר במגלא ומדלא אמחו ודאי לא איקיבו : **ריאה** שנימוקה. נתרוקנה מאליה במקלתה ואינה נשפכת כקיתון אבל

שלטי הגבורים

א מיי' כתב דאם לא נמצאת ורדא מותרת שכן היא דרכה יש בהמות תמצא בהם ויש בהמות לא תמצא בהם וא"כ אם נמצא שם ב' עטוניתא טרפה וכ"כ רש"י והר"ן ז"ל כתב בשם הרב אברגילוני דכיון שעכשיו יש לכל הבהמות עטוניתא דורדא אי משכחת דלית לה טרפה. וסמ"ג ותוס' הסכימו דאם אין לה אחת טרפה ואם יש לה שתים כשרה (ב)והטור כתב דהגאונים מכשירין בין אם אין לה כלל בין יש לה שתים ולזה הסכים הוא וכן נראה מדברי רבינו וכ"כ ריא"ז שהעידו לפני מז"ה שהמריאין סנקראין בופ"ל דרכן להמצא בהן ב' עטוניתות והכשיר ואם נמצא העטוניתא בצד שמאל כתבו ר"ת ור"י בתשובה שהיא טרפה ולזה הסכים סמ"ג והרא"ש (ג) והטור ורוב הפוסקין ומדברי מיי' נראה דכשרה וכבר היה מעשה והכשירו רשב"ט ורבינו קלונימוס ור"י : כתב ריא"ז אמרו הגאונים שאם חסרה אחד מן האונות של צד ימין הואיל והעטוניתא שם מנטרפת להשלימן אבל נמצאת העטוניתא לצד שמאל אינה משלמת החסרון של צד ימין והרי היא כאילו נתחלפו להיות שתים בצד ימין ושלש בצד שמאל וטרפה כמבואר בקונט' הראיות :
ב כתב ריא"ז וכן אני אומר כשתחסר אחד מן האונות ויש סדק באמצעית אחת מהן עד שנראית כשתים כשרה :
ג רש"י פי' שר"ל מראה כעין כבד כשר וכעין בשר טרפה ולזה הסכימו רוב הפוסקים והר"ן הביא דעת מי שאומר דלענין משמוש איתמר שאם משמושה כעין כבד כשרה ואם משמושה כעין בשר טרפה :
ד מיי' כתב דאם חסר מגוף הריאה אע"פ שלא נקב הרי היא כמו שחסר מנין האונות וטרפה והטור כתב בשם בעל העיטור שהיא כשרה כיון שהעור קיים אע"פ שנפגמה ולזה הסכים הוא:

הגהות הב"ח

(א) ר"ב וכיולא בזה צריך לתקן גבי נפולה דלא מייתינן לניקב ע"ל בדף תרפ"ט סוף ע"א בשורה אתרונה[סי' תפג"א ד"ה ונפולה]. (ב) ובטור י"ד סי' ל"ה כצ"ל : (ג) ובטור י"ד כצ"ל :

הגהות חות יאיר

(א) בפ' ר"א דמילה גרס שלישי הביאתו לפני וכצ"ל גם הכא לפי מה דפסק רבינא בפ' הבא על יבמתו : (ב) גם בכאן צ"ל שלישי כמו לעיל :

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' לה לו :
ב מיי' פ"ז שם סמג שם טוי"ד סי' לח:
בגמ' איתי' א"ל ר"ה מר בר אריא כל הני כו' (ג"א)
בגמ' איתא אמר רפרם האי ריאה כו' (ג"א)
בגמ' איתא אמר רבא ככוחלא כו' (ג"א)
ג מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לו :
ד מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לה:
ה מיי' שם טור י"ד סי' לו :
נ"ל לאחר שיקרע
נ"א הדק [דף רסז ע"ב]
רב חמא בריה דרבא כ"ה בגמ' וברא"ש (ג"א)
א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי מנא כו' כ"ה בגמ' וברא"ש (ג"א)
נ"ע
בד'

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' מא מח:
ב מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לט:

אין שם כלום: אפילו מחזקת רביעית כשרה. אפילו חלל החסרון מחזיק רביעית לוג כשרה דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון: ניטלה שלפוחית. האם שהולד מונח בה: **התליע** הכבד שלה זה היה מעשה ועלו בני אסיא ג' רגלים ליבנה. ששם היו הסנהדרין והיו מתקבצים שם: וברגל שלישי התירוה להם. שסופה להתרפאות ואין דינה כנטולה: **ואיכא** מאן דאמר שאע"פ שהתליעה כולה ולא נשתייר בה כזית במקום מרה ובמקום שהיא חיה אפ"ה כשרה דאי בשנשתייר בה כזית פשיטא דכשרה דמי גרע מניטל ולמה לא התירו להם לבני אסיא עד רגל שלישי אלא ודאי התליע נר מצוה כולה קאמר ותושם אני בזה דאיכא למימר דאפילו בנשתייר בו כזית נסתפקו לפי שסוף כולו לירקב: **ריאה** הסמוכה לדופן. דבוקה בצלעות: אין חוששין לה. שמא ניקבה אלא תלינן ריעותא בדופן ואמרינן המכה היתה בדופן וכשחיתה קלטה הריאה אצלה: העלתה הריאה צמחין. אבעבועות סביבות סמיכתה לדופן הואיל וחזינן בה ריעותא תלינן למכה בריאה: דחליש פומיה. פיו חדוד ודק וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במשכו אותו מן הדופן: ומי אמר ר"נ הכי. דהעלתה צמחים חוששין לה מכלל דפשיטא לן דניקבה הריאה לא מהניא לה סתימת הדופן: במקום רביעתא. במקום שהריאה והדופן גדלין כאחד וסמוכין תמיד שהמקום צר ונדחק בין האונות ולדופן והואיל וכן אע"פ שיש נקב תחת הסירכא הדופן סותם אותו וכשרה וכי אמר רב נחמן חוששין לה למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דרחוקה הריאה מן הדופן מיפרקא הסיא סתימה: ודאמרינן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה ל"ש סמוכה לדופן לגמרי ל"ש סרוכה מעט לרב נחמן היכא דלא העלתה צמחים אין חוששין לה דתלינן בדופן אבל בהעלתה צמחים חוששין לה כיון דליכא מכה בדופן אבל היכא דאיכא מכה בדופן תלי' בדופן כדאמרינן בסמוך ולאבימי אחד זה ואחד זה חוששין כלומר כל היכא דליכא מכה בדופן בין העלתה צמחים בין לא העלתה צמחים מיהו היכא דאיכא מכה בדופן מודה דתלינן בדופן [ואפילו העלתה הריאה צמחים] וכמו שנכתוב טעמו של דבר בסמוך בס"ד וטעמא דרב נחמן דקסבר דכל היכא דכי הדדי ניכהו תלינן בדופן ולקולא. לדברי מי שאומר שטעם הסירכות מפני שכבר יש בהם נקב איכא למימר דס"ל לרב נחמן שאין איסור הסירכות מחמת ודאי נקב אלא משום ספק נקב כלומר שאנו חוששין להם שמא יש בהן נקב והסירכא סותמו הילכך כשהיא סרוכה בדופן איכא תרי ספיקי ספק מחמת דופן ספק מחמת ריאה ואם תמצא לומר מחמת ריאה שמא לא ניקבה והוי להו תרי ספיקי ולקולא אבל כשהעלתה ריאה צמחים ודאי מחמת ריאה הוה וליכא אלא חד ספיקא ולחומרא זהו טעמו של רב נחמן לדברי מי שאומר שאיסור הסירכות מחמת שכבר ניקבה הריאה. ולאבימי סירכא בודאי נקב משוי ליה ומש"ה אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה. ולדברי מי שאומר שאיסור הסירכות מפני שהן עתידות להתפרק בהא פליגי דר"נ סבר שיותר הוא מצוי שתסמך ריאה לדופן מחמת סירכא שבדופן משנתלה הדבר בהיפך לפי שהריאה קלה ונוחה לקלוט אבל הדופן מחמת הלחות שבו שמושכת משא"כ בדופן שכיון שהוא קשה אינו מסתבך עם הריאה מחמת מכה שבה וכיון שהסירכא זו מחמת דופן היא בהא אין חוששין שמא כשתתפרק תנקב הריאה שאינה כל כך דבוקה בה שתנקוב אותה כשתתפרק ממנה אבל בשהעלתה ריאה צמחים מחמת ריאה הוא בא ותולין שמא דה תתפרק ותנקוב ואבימי סבר דלעולם תולין הסירכא בריאה שהיא רגילה בסירכות ומש"ה אמר דאחד זה ואחד זה חוששין לה:

ודאמרינן אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן וכשרה אפילו העלתה ריאה צמחים ואפילו אבימי מודה בהכי ולישנא דגמרא הכי דייק דודאי כי אמרינן היכי עבדינן אכל מאי דאיתמר חוששין לה קאי וא"ת בשלמא לר"נ דאמר דכי ליתא מכה לא בריאה ולא בדופן תלינן בדופן וכשרה בדין הוא דלימא דכי איכא מכה בדופן אע"ג דאיכא צמחים נמי בריאה דנתלי בדופן דמ"מ כי הדדי ניכהו אבל לאבימי דס"ל דכל היכא דליכא מכה בחד מינייהו חיישינן לה הכי נמי הוה לן למיחש כי איכא מכה בתרוייהו י"ל דכי איכא מכה בתרווייהו ליכא ריעותא לגבי ריאה כלל לפי שהדבר מצוי מפני רביתא שבשים מכה בדופן אף היא מעלה צמחים ואין הדופן מעלה צמחים ומכה מחמת צמחים שבריאה הילכך הוה ליה כאילו יש מכה בדופן וליכא מכה בריאה ומש"ה מודה אבימי דכשרה: וגרסינן בגמרא עלה דהא דאמרינן מייתינן סכינא דחליש פומיה וכו'. רב נחמיה בריה דרב יוסף בדיק לה בפשורי ופרש"י ז"ל דהאיכא מכה בדופן קאי דאמרן דתלינן בדופן וכשרה ומשמע כשרה בלא בדיקה ורב נחמיה מצריך לה בדיקה ולא מיחוור דאם כן הוה ליה למימר מצריך לה בדיקותא ועוד דבגמרא מוכח דרב נחמיה לאקולי אתא אלא ודאי רב נחמיה בריה דרב יוסף אליכא מכה בדופן קאי דמעיקרא טרפינן לה לגמרי ולא מהניא לה בדיקה דמדקאמר טרפה לגמרי משמע ועוד שיש גרסאות שגורסין כן בפירוש וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ואי לא מחמת ריאה היא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ורב נחמיה בריה דרב יוסף מכשיר לה בבדיקה. ולענין פסק הלכה בפלוגתא דרב נחמן ואבימי קי"ל דאחד זה ואחד זה חוששין לה [שלא במקום רביעתייהו] כאבימי ובפלוגתא דרבא ורב נחמיה פסק רבינו תם ז"ל כרב נחמיה דמדקא עביד בה מעשה ובדיק לה מעשה רב ועוד דשקלינן וטרינן בה ואמרינן אתון אהא מתניתו לה אנן אהא מתנינן לה וכו' ומדשקלינן וטרינן בה בגמרא אהייא איתמר משמע דהלכתא כותיה וכן השיב הוא ז"ל לחכמי מרשיל"א שאין לחוש בדבר דהלכתא כרב נחמיה בריה דרב יוסף ולפי זה כל היכא דסמיכא ריאה למקום שאין הנקב פוסל בו כגון שהיא סרוכה לגרגרת או לשמינותא דידיה או לטרפשא דליבא או לטרפשא דכבדא או בשמונית הסמפון שקורין קורדוביג"א בכל אלו מפרקין הריאה משם ונופחין אותה ואי לא מבצבצא כשרה שאני אומר מאחד האברים שנסרכה להם שאין הנקב פוסל בהם באה הסירכא וכשרה אבל מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דליתא לדרב נחמיה שהוא ז"ל השמיטה מן ההלכות ומשמע דטעמיה משום דרבא דאמר בגמרא היכי עבדינן מהמיר בשל תורה ומריה דתלמודא הוא טפי מרב נחמיה בריה דרב יוסף וכותיה נקטינן לחומרא הילכך כי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה הוא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ומכאן אתה למד לכל שאר המקומות דבליכא מכה לא מהני להו בדיקה ואי איכא מכה בדופן משמע לכאורה דלא צריכה בדיקה כלל מדקא פסק רבא ואמר תלינן בדופן וכשרה וכ"ת אם כן סכינא דחליש פומיה למה דהא אי איכא מכה לא צריכה בדיקה ואי ליכא מכה לא מהני ליה בדיקה י"ל דאילו היתה סכין רעה אפשר שתנקוב הריאה מחמתו ויראה כאילו היתה נקובה קודם לכן זה נראה לפי פשטה של שמועה. אבל קנת

המאור הגדול

אמר רב יוסף בר מניומי א"ר נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה העלתה צמחים חוששין לה פי' הלין תרתי שמעתתא אהדדי איתמר כלומר שאם סמוכה לדופן והעלתה צמחים חוששין לה אבל העלתה צמחים בלא סמוכה לדופן אסיקנא בגמ' דכשרה היא וליכא למיחש להו אפי' בכנדי כנדי טינרי טינרי ופי' סמוכה בין בדבק בין בסירכא ופי' צמחים בועי מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה בין כך ובין כך בסמוכים לה חוששין אף בשלא העלתה צמחים כמו שהעלתה צמחים ופסקו הגאונים ז"ל כמר יהודה משמיה דאבימי משום דקי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר והא דאמרי' היכי עבדי' לה אמר רבא רבין בר שבא אסברא לי וכו' במקום שחוששין לה לר"נ כדאית ליה ולר"י כדאית ליה וכן רב נחמיה דהוה בדיק לה בפשורי בדאיכא חששא בריאה וליכא מכה בדופן ודרב נחמיה מעשה הוא וקי"ל בכל מקום מעשה רב ועוד דשקלינן וטרינן בגמ' אליבא דידיה ומסקי' לה לשמעתא כוותיה בשלמא התם בדקינן לה בפשורי דהא אי איכא מכה בדופן תלינן כלומר שכשם שאילו איכא מכה בדופן היינו תולין בדופן אפי' כשהעלתה צמחים הריאה כך בשאין מכה בדופן כיון שבדקנו הריאה בפשורי ולא מבדקה אף היא בחזקת בריאה היא כבריאות הדופן ובתר הדופן תלי' לקולא כך הוא הפי' הנכון על לשון הגמ' אע"פ שרבינו שלמה ז"ל כתב לא גרסי' דהא אי איכא מכה בדופן אנו סומכים על לשון רוב הספרים וכך נמצא בספרים הבאים מספרד מן הישיבות דהא (א) איכא מכה בדופן תלי' בתר דופן ור' נחמיה לא פליג מיפלג אלא פרושי קא מפרש ודבריו כדברי רבא בבדיקת סכינא דחליש פומיה שאינם מכריעים לא כר"נ ולא כמר יהודה משמיה דאבימי אלא דברי רבא עולים לשניהם למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה לר"נ בהעלתה צמחים ולמר יהודה בין בזו ובין בזו וכן רב נחמיה לפרש בא לא לחלוק ובדיקתו כבדיקת רבא שהרי אחר דבריו בא ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וא"ת היאך יתכן שלא יהיה ר"נ חולק והרי אמרת שבדיקת ר"נ בשאין מכה בדופן ורבא הא אמר בפירוש אי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה הוא וטרפה. תשובתך כי הרבה נמצא בדברי רבותינו טרפה במקום ספק טרפה כמו שראיית בכור כראיית טרפה הרי מכניף להו לכולהו טבחי דמחוזא והרבה כיוצא באלו אף זו הטרפה האמורה בדברי רבא ספק טרפה היא עד שתבדק בפשורי כר' נחמיה ולפי שנהגו העולם להחמיר בזו שלא לעשות כר' נחמיה יראתי לומר דבר זה בילדותי מפני שלא מצאתי לי חבר וכך מצאתי בחבור הלכות בדיקה ואם תמצא לומר שר"נ חולק הוא כיון דרבא לא מכרעא לא כר"נ ולא כמר יהודה מ"מ עלה בידינו בריאה הסמוכה ולא העלתה צמחים ועלתה בבדיקת פשורי כדלא מבצבץ קאי ר' נחמיה ורב נחמן לקולא ומר יהודה לחומרא ואין דבריו של אחד במקום שנים מאחר שיש לתלות בדופן אפי' בשאין שם מכה אבל ריאה הסמוכה לשאר מקומות של איסור כגון דסמוכה לטרפשא דלבא או לחזה או לטרפשא דכבדא ראוי ויפה להחמיר בהם בכל ענין זה נוסח מה שכתבנו בחבורינו בהלכות בדיקה מפני שהיינו יראים לפרסם הדבר שנהגו בו איסור ואח"כ ראינו בתשובת ה"ר יעקב ז"ל שהשיב בסוף ימיו לחכמי מרשיליי"א שהלכה כרב נחמיה בריה דרב יוסף וכן עושין מעשה בכל סירכא דריאה חוץ מתרתי אוני דסמיכי אהדדי שלא כסדרן בדמפרש בגמ' ודבר ברור הוא ואין לחוש אלו דברי הרב ז"ל ובכל זאת לא מלאנו לבנו לשנות המנהג (ג) ששנינו כאותה ששנינו אל ישנה אדם מפני המחלוקת:

מלחמת ה' הגאונים

כתוב בספר המאור א"ר יוסף בר מניומי ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה וכו' וא"ת סילך וכו' עד כי הרבה נמצא בדברי רבותינו טרפה במקום ספק טרפה: **אמר** הכותב אולי כן יפרש כדיותא טרפה כעין כשותא ומוריקא טרפה ודמיא כאופתא טרפה ואי חליף ואי חסיר טרפה וכל מה שנזכר בכן בתלמוד א"ו דברי סבאי כן שאם הוזכרו כן בתלמוד על דרך העברה לא במקום איסורן נאמרו אלא במקום בדיקתן כגון ראיית טרפה שהוא כאומר לראות אם היא טרפה ודאי וכן טרפתא נמי לראות אם היא טרפה אבל מי שמע אדם מורה הוראה בדיני הטרפות ואומר אית לה הכי והכי טרפה ורוצה לומר ספק טרפה א"כ לא (ג) תניא מקום ללשון נהפכת דברי אלהים חיים ועוד שרבו הנוסחאות שכתוב בכן ואע"ג דלא נפקא זיקא טרפה וכמ"ש בהל' רבינו ז"ל ולמאי דמתני מר זוטרא נמי רב נחמיה לאפלוגי עליה דרבא אתא ודבר הלמד מענינו מדלהסיא ליסגא מיקל ופליג ללישנא (ד) נמי מיקל ופליג וליתא הלכתא כוותיה וא"ת (ה) הרב ר' יעקב שהלכה כר' נחמיה רצונו היה לומר שאע"פ שרבא חולק עליו הלכה כמותו ואין הדבר כן דבשל תורה הלך אחר המחמיר ועוד דרבא מרא דתלמודא דבבל הוא וגברא גברא דסמכא ואין כאן סוגיא אליבא דר' נחמיה שראוי לדחות בה דברי רבא ואין צורך להאריך בזה שכבר פשט איסורן בכל ישראל ודבר מקובל הוא מן הגאונים וחכמי הדורות ואפי' יבא אליהו ויתיר אין שומעין לו שכבר נהגו העם כמו שאמרו בהנדל במס' יבמות ואלמלא שכבר נהגו נכון הדבר כדברי ר' שלמה דכי איכא ריעותא בדופן בדיק לה ר' נחמיה בפשורי ומ"ש בשלמא התם בעי בדיקה דהא איכא מכה בדופן תלי' (ו) ה"פ בשלמא התם יש לסמוך על בדיקתה שהרי יש מכה בדופן ותלי' ביה כיון דלא מפקא זיקא ולא גרסי' אי וליתא בכוב הספרים המוגהים הבאים מספרד וכ"כ רבינו האי גאון בתשובה תרתי אומי חדא דימינא וחדא דשמאלא כדתלינן גולי דכפלה מפרקי' לה מן גולי אי (ז) חזר מכה בגולי בדקי' לה לריאה אי לא מבצבצא כשרה אמרי' לאו ריאה הוא דסרך אלא תברא היא דסריך. זה לשון תשובת הגאון אביהן של ישראל ובעל נפש יחוש לעצמו:

רש"י

מחזקת רביעית. אותו חלל החסרון: שלפוחית. הוא האם שהולד מונח בו: ועלו בני אסיא שלשה רגלים. ובשני רגלים לא אמרו להו כלום ובשלישי עמדו למנין ורבו המתירין והתירוה: הסמוכה לדופן. דבוקה בגלגעות: אין חוששין לה. שמא ניקבה אלא תלינן לריעותא בדופן ואמרינן דופן הזה מכה היתה בו וכשחיתה קלטה את הריאה אצלה: העלתה. הריאה צמחים [מלג"ן] סביבות סביבות לדופן הואיל וקא חזינן ריעותא בה תלינן את המכה בריאה: דחליש פומיה. שפיו דק וחדוד וחותך יפה שלא יקרע קרום הריאה במשכו אותו מן הדופן: ומפרקינן. הריאה מן הדופן: מי אמר רב נחמן הכי. העלתה צמחין חוששין לה מכלל דאי פסיטא לן דאינקיב הריאה דלא מהני לה סתימת הדופן: במקום רביעתא. במקום שהריאה והדופן גדלים כאחד וסמוכין תמיד דלא מיפרקא הויא סירכא כשירה וכי אמר רב נחמן חוששין לה היינו למעלה ברוחב החלל כנגד האומא הגדולה דכיון דהריאה רחוקה היא מן הדופן מיפרקא הסיא סתימה ואפ"ה כי לא העלתה צמחים כשרה דתלינן בדופן ובהא כאבימי ס"ל דבין כך ובין כך חוששין לה כי בדאורייתא אזלינן לחומרא: מקום חיתוכא דאוני. שהן סמוך לגובה במילר החלל ובהא מילתא הילכתא כר"נ דליכא

אפילו מחזקת רביעית כשרה *ניטלה *שלפוחית [דף מח.] שלה כשרה התליע הכבד שלה זה היה מעשה ועלו בני אסיא שלש רגלים ליבנה וברגל השלישי התירוה להם: אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששים לה העלתה צמחים חוששין לה מר יהודה משמיה דאבימי אמר בין כך ובין כך חוששין לה היכי עבדינן מייתינן סכינא חריפא דחליש פומיה ומפרקינן לה מדופן אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן (ונפחינן לה אי לא מפקא זיקא מחמת דופן הוא) וכשרה ואי ליכא מכה בדופן מחמת ריאה היא ואע"ג דלא מפקא זיקא טרפה ומי אמר רב נחמן הכי והאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה לא קשיא במקום רביעתא כשרה ושלא במקום רביעתא חיישינן לה והיכא מקום רביעתא מקום חיתוכא דאוני °אמר רבינא והוא

ד"ת פ"ז

[דף רסח ע"א]

הגהות הב"ח

(א) כ"ב אי: (ב) נ"ל שנהגו: (ג) א"כ לא הנהת מקום ללשון ונהפכת כצ"ל: (ד) כ"ב דרבינא: (ה) כ"ב וא"ת הלא הרב רבינו יעקב פסק כצ"ל: (ו) כ"ב בדופן: (ז) אי חזינן מכה בגולי כצ"ל:

הגאונים כתבו דאפילו איכא מכה בדופן לא מכשרינן לה בלא בדיקה ולדבריהם מש"ה בעינן סכינא דחליש פומיה לפי שאי אפשר [להכשירה] בלא בדיקה וראוי לחוש לדבריהם ז"ל ולענין שאר המקומות שהזכרנו אם יש בהם מכה אפשר שדינם כדופן שיש מכה וכשרה בלא בדיקה לפי הסברא הראשונה שהזכרנו או בבדיקה לפי דעת הגאונים וכן כתבו הרבה מן המפרשים אבל הרמב"ן ז"ל כתב דדוקא בדופן הוא דכי אית ביה מכה תלינן בדופן וכשרה שלפי שהדופן הוא קשה אנו תולין שהריאה היא שנסרכה לדופן ולא הדופן לריאה ומחמת דופן הוא וכשרה אבל שאר המקומות רכין הן ואע"פ שיש בהן מכה אפשר שמחמת ריאה ולמחים שלה עלתה בהן מכה וטרפה ואם תשאל ותאמר לכלהו פירושי (ג) מאי מהניא בדיקה אי למ"ד אין סירכא בלא נקב אלא שקרום דסירכא עלה בו אפילו סירכא זו מחמת ריאה לא ספיק זיקא שהרי סירכא זו סותמתה ולמ"ד נמי שאיסור הסירכות מפני שסופה עתידה להתפרק בדיקה זו מאי מהניא בהם והרי על שם העתיד אנו אוסרין אותה ולא מחמת שיש בה נקב עכשיו י"ל *דכי איתא ודאי סירכא מחמת ריאה אה"נ דלא מהניא וכדאמרינן אי אינקיב האי טרפה [ואי אינקב האי טרפה] אבל הכא בדופן הוא דתלינן מיהו כל היכא דאיכא למבדק בדקינן שאפשר שמתוך בדיקתו יתברר שמחמת ריאה היא דלמאן דמפרש שהסירכא נקב יש במקומו אלא שהסירכא סותמתו שמא ע"י שרייתה בפושרין תקרע ויראה הנקב ואם לא נראה כן תלה בדופן וכשרה ולמאן דאמר נמי מפני שסופה עתידה להתפרק בודקין לראות אם נתפרקה כבר מגד הריאה וניקבה ואם לא ניקבה לשמא תתפרק לא חיישינן דכיון דתלינן בדופן אין הסירכא נדבקת כל כך בריאה שתנקב הריאה כשתתפרק ממנה וכמו שכתבתי למעלה. והיכא דאיכא מכה בדופן דתלינן בדופן וכשרה כתב רבינו האי גאון ז"ל דה"מ כשהסירכא כנגד המכה ממש אבל חוץ למכה אע"פ שיש מכה בדופן תולין בריאה ואפילו כשהסירכא במקום המכה עצמה ויוצא ממנה קצת חוץ למכה אסורה ודאמרינן דבמקום רביתא היינו מקום חתוכא דאוני מסתברא [דהייט] היכא דסריכא אוגא לדופן מגבה אבל כלפי פנים כלומר לצד חלל הגוף דלאו היינו מקום חתוכא דאוני טרפה דלאו היינו רביתא והרב הנשיא אלברגלוני' ז"ל כתב שאפילו בין חתוך ולדופן טרפה לא הכשירו אלא מגבן כלפי דופן: **והוא** דסביך בבשרא. שנסבכת ונאחזת בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמן אין זו סירכא קיימת כך פרש"י ז"ל והיכא דסביך בבשרא ובגרמא הר"ס במז"ל התיר בפ"ז מהלכות שחיטה וטעמא דמילתא שהבשר נסרך יפה ומונע העצם מלהתפרק אבל יש מי שאוסר ורבינו גרשון ז"ל התיר אפילו סביך בגרמא בלחוד וכן דעת ר"ת ז"ל ופירש דהא דאמרינן סביך בבשרא לאו לאפוקי סביך בגרמא אלא לומר דכי אמרינן ודופן סותמתה כשרה דוקא דסביך בסירכא אבל [סמיך] ולא סביך לא וכדבריהם נ"ל מדאמרינן לעיל בסמוך ומי אמר רב נחמן הכי כלומר העלתה למחים חוששין לה והא אמר רב יוסף בר מניומי ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ואם איתא דלא מכשרינן אלא בדסביך בבשרא מאי קושיא נימא כי אמר רב נחמן חוששין לה היינו לומר שתולין הסירכא בריאה ובעי עיוני אי סביך [בגרמא אי סביך] בבשרא אלא ש"מ דבכל ענין שהיא סרוכה כשרה אלא שמצאתי בתוספות דרבינא פליג עליה דרב נחמן: **וה"מ** דלא אסרוה אבל אסרוה טרפה. זו היא סברת הרב אלפסי ז"ל וכ"כ הר"ס במז"ל בפרק הנזכר מהלכות שחיטה ואין סוגיית הגמרא מוכחת כן מדאמרינן בסמוך חזנהו דהוו קיימי כנדי כנדי טינרי טינרי ולא אמר להו ולא מידי ולא מפלגינן כלל בין אסרוה ללא אסרוה ולפניו (ג) נאריך עוד בזה בס"ד וכתב עוד הר"ס במז"ל בפרק הנזכר שכשמוציא הליחה צריך לבדוק הסמפון שתחתיהם אם נמצא נקוב טרפה למדה הרב ז"ל מריאה שנשפכה כקיתון ואינו מחוור דהתם כיון שנמוק בשרה מבפנים ונתקלקלה כל כך חוששין אף לקלקול הסמפונות אבל במחים לא איתרעאי ריאה כל כך והיינו דבהנך דקיימי כנדי וטינרי לא בדקינהו בסמפונות כלל וכן דעת הרשב"א ז"ל : **בשוקא** דגלדאי . רצענין : כנדי כנדי . למחים גדולים ככדים בריאה : טינרי . למחים גדולים מכנדי וכבר הוקשו כסלע : **סמפונא** נקט ואתאי . דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא אינקיב ואע"פ שהברזל אוכל כל הבשר שבסביבותיו כשהוא שם ומחסרו הא קי"ל דחסרון מבפנים לא שמיה חסרון ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל ואיתא לריאה קמן ולא חזינן דאינקיבא על כרחך סמפונא נקט (ד) וריעותא דלא חזינן לא מחזקינן: דילמא נקובי נקיב ואתאי. חיישינן שמא דרך הושט נכנסה לפי שאין דרך הקנה לבלוע ונקבה את הדקין ויצאה ונקבה את קרום הריאה ונכנסה לתוכה: וסמפונא דריאה דאינקוב לחבריה טרפה. אבל פלוגו שמתפלל מחברו נקב אבל דופן של חברו דכיון דדופן של חברו קשה הוא עומד לעצמו ואינו סותם הנקב אבל נקב בה א' פלוגו ברחוק. בשר הריאה שהוא רך נכנס לנקב ומגין עליו ודווקא דחזינן ממש דאינקוב לחבריה אבל מחט שנמצא בבשר הריאה ועלתה בנפי' מה אע"ג דעל כרחך נקבה הסמפון ויצאה לבשר הריאה לא חיישינן דילמא אינקוב לחבריה דלאחזוקי ריעותא לא מחזקינן : כנתא. אנטרי"ל בלע"ז חלב טהור : הדרא דכנתא. דקין הסובבין סביב סביב בעגולא: דאינקוב לחבריה. שניקב באותו צד שביט לחבירו שלא ניקב חילון שבכולן : שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה . נחתכו רגליה למעלה מצומת הגידין כשרה נחתכו למטה במקום צומת הגידין טרפה כדאמרינן בפרק

נר מצוה

והוא דסביך בבישרא אבל אי לא סביך
תנג בבישרא טרפה דהא נקובה היא: *וריאה שהעלתה צמחין כשרה ואע"ג דמלאין מוגלא או א מים זכים וה"מ דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה כדבעינן למימר קמן(א): אמר רבא כי הוה אזלינן בתר *רבה בשוקא *דגילדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן חזנהו דהוו קיימי כנדי כנדי ולא אמר להו ולא מידי: רב אמי ורב אסי כי הוו עיילי בשוקא דטבריא חזנהו דהוו קיימי °טינרי טינרי ולא אמר להו ולא מידי צמחי וכנדי וטינרי כולהו צמחים נינהו מיהו הני רברבי והני זוטרי
תנה בכולהו כשרה: איתמר ב מחט שנמצאת בריאה רבי יוחנן ור"א ורבי חנינא מכשירים והלכתא כוותייהו וה"מ היכא דאיתא לריאה כשהיא שלימתא קמן דנפחינן לה אי ליכא בה ניקבא כשרה דאמרינן האי מחטא דרך סימפונא נקט ואתאי אבל ליתא לריאה שלימתא קמן לא מכשרינן לה דחיישינן לה דילמא נקובי נקב ואתאי וסימפונא דריאה דאינקיב לחבריה טרפה
תנו ג והדרא דכנתא דאינקיב לחבריה כשרה דהחברי' מגין עליה ואין אומרים בטרפות זו דומה לזו ואל התמה שהרי חותכה מכאן ומתה וחותכה מכאן וחיתה

רש"י

מאן דפליג : דסביך בבישרא . דנסבכת ונאחזת הריאה בבשר שבין הצלעות דהויא סתימה שרירא דלא מיפרקא אבל בצלעות עצמם אין זו סירכא קיימת אלא סופה ליגקב: למחי . מלגמ"ן : דגילדאי . רצענים : כנדי . גדולים כמו *כד : טינרי . למחים גדולים מכנדי והוקשו כסלע . ואלו הן אותן הרגילין לימצא בבהמות שלנו בריאה ואין מראיהן דומה לריאה אלא למלית מוגלא ולאו היינו אטום בריאה דאטום אין שם למח ואינו משתנה מן הריאה אלא שאינו עולה בנפיחה: מחט שנמצאת בריאה . ואין הריאה נקובה מבחוץ ואין רוח יוצא ממנה : סימפונא נקט ואתאי . דרך הקנה נכנס ובא בסמפונות ומן הסמפונות לבשר ומ"מ קרום החיצון לא ניקב ואע"פ שאין דרך הקנה לבלוע אפ"ה הואיל ואיתא ריאה קמן ולא חזינן דאינקבה על כרחך סימפונא נקט ועל וריעותא דלא חזינן לא מחזקינן : נקובי נקיב . דרך הוושט נכנס שאין דרך הקנה לבלוע : דאינקוב לחבריה . אבל פילוגים כשמתפלל מחבירו נקב אבל דופן של חבירו וקשה הוא ועומד לעצמו ולא סתים הנקב ולא מגין אבל ניקב לאחר פילוגו מרחוק כנגד בשר הריאה שהוא רך מגין עליה וכשר מיהו כל כמה דלא חזינן לא חיישינן דלאחזוקי ריעותא לא מחזקינן : כנתא . אינטרי"ל חלב טהור : הדרא דכנתא . הן דקין הסובבים הכנתא סביב : דאינקוב חד לחבריה . שניקב אותו צד שבין חבירו ולא ניקב צד חיצון שבכולן : חותכה מכאן ומתה . בהמה שנחתכה בשר רגליה למעלה מצומת הגידין ולא נשבר העצם כשר נחתכה למטה במקום צומת הגידין

א ריאה שעלו בה בועות רבינו ומיי' כתבו דאם היא מלאה מים עכורים וסרוחים טרפה דלא הוכשר אלא כשהן מלאים מים זכים או שאין שם מים כלל וסמ"ג כתב דאפי' הן מלאות מים עכורים כשרה :

בגמ' איתא רב נחמן

נ"א דאי

א מיי' פרק ז מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו : ב מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' לו : ג מיי' פ"ט שם טוש"ע יו"ד סי' לג:

נ"ל כד

דף מח:

[דף רסח ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בדף תרנ"א ע"א [סימן תשס"א]: (ג) נ"ב בדיקה זו מאי מהניא אי:(ג) נ"ב בדף תרנ"א ע"א [סי' תשס"א] : (ד) ועל וריעותא כצ"ל: (ה) וזהו דין כצ"ל: (ו) נ"ב יכול:

מלחמת ה'

ועוד כתב הרב אלפסי ז"ל וריאה שהעלתה למחים כשרה וכו' עד ולא אתחזי לן הכי וכו' אבל בריאה הכל כשר :
אמר הכותב תמה על עצמך א"כ למה אמרו מים זכים כשר בזה ובזה שהרי אפי' שאינם זכים כשרים בריאה והוה לכו למימר מים זכים דכשרים בזה ובזה אמר רב אשי לא אמרן אלא דגילי אבל עכירי טרפה ודגילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוה וכו' אלמא עכירי או אסרוה אינם כשרים לא בזה ולא בזה וא"ת אינם כשרים בזה ובזה אבל כשרים בזה ולא בזה היה לו לומר אבל עכורי כשר בכוליא ופסול בריאה ולפי דעתי זהו שהקשו בגמ' מההלכה וכללא הוא וכו' והרי מים זכים דכשרים הכא והכא כלומר שחכמים אמרו זכים כשרים הכא והכא מכלל דאינם זכים פסולים הכא והכא וקשיא לר"י בר חנינא דאמר כל הפסול בריאה כשר בכוליא וזה מן הקושיות שתהלכן על פי דיוקן בתלמוד ולפיכך דחאה רב אשי לר"י בר חנינא ואמר אע"פ שניקב בריאה פסול וכשר בכוליא יש פסול בזה ובזה ויש כשר בריאה ופסול בכוליא כדמפרש ואזיל ואין למדין מדין נקב לשאר הטרפות לפי שאין אומרים בטרפות זו דומה לזו וכן אין אומרים שלא נפסלו מים עכורים וסרוחים אלא מוגלא שאין אומרים בטרפות זו דומה לזו ועוד יש כאן בנותן טעם שהדבר ידוע שכל מוגלא קרובה מכה שלה לרפואה יותר מן המים עכורים וסרוחים וכאן נמי אפשר שאין המים נעכרים ומסריחים כל זמן שהסמפונות שלה קיימים שהרוח נכנס לה בהן ובריאה וכיון שנעכרו או הסריחו בידוע שאין הסמפונות שלה קיימים ואין לסמוך על בדיקתה בגעי דקוניא דקים להו לרבנן שכל מים עכורים וסרוחים בידוע שאין הסמפונות קיימים והאי דליכא סורייקא תיובתא מפני שאינן נראין במים עכורים או נימוחו לגמרי והיו למים ואפי' בדגילי לא מיעכרי וכ"ש ממה שאמרו באתרוג סרוח אע"פ שאינו תפוח שהוא פסול והיינו טלדו בו סימני טרפה משמע דסימן טרפה הוא אפי' בריאה והכי סוגיא דשמעתתא בפ' לולב הגזול וכ"כ רבינו חננאל כדעת רבינו אלא שיש לדקדק אחר שכל ממה שאמרו למעלה בריאה שהעלתה למחים כשרה והנך דקיימי כנדי ולא אמרו להו רבנן ולא מידי ואמאי לבדוק בעכורים וסרוחים ואיכא למימר ההיא בפלוגתא איתמר דר"י טריף ור"ל מכשר ור' ירמיה מסתפק ולא אמר להו ולא מידי ואתא רב אשי הכא ואכרע בעכורין וסרוחים טרפה ומסקנא בתרא היא ולגידי איתמר והא מים זכים דכשרים כאן וכאן כדפרישית :

המאור הגדול

וכתב הרי"ף וריאה שהעלתה צמחים כשרה ואע"ג דמליין מוגלא או מים זכים וה"מ דלא אסרוח אבל ...
טרפה כדבעי' למימר קמן ולא אתחזי לן הכי דכי איתמר אבל אסרוח טרפה בכוליא איתמר ...
בריאה הכל כשר ל"ש מים זכים ול"ש מים עכורים ול"ש סרוחים לא נפסלו עכורים וסרוחים אלא ממעט...
וכשם שהמוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא כך עכורים וסרוחים מוגלא הם ואין לחוש להם בריאה אלא ב...
[דף מח ע"ב] **אלא** אמר רב אשי חזינן אי קופא לגו סמפונא נקיט ואתאי ואי קופא לבר נקובי נקיב ...
פי' אי קופא לגאו אי חדדה של מחט כלפי בית הבליעה וזה הוא כלפי פנים ...
טמון תוך הכבד ועוקצה של מחט תחוב בכבד כאילו רוצה לצאת כלפי חוץ והוא כלפי מטה או שיצא ...
המחט לתוך חלל הבהמה דרך סמפונא דכבדא נקיט מחט ואתאי ומתוך חודה של עוקץ המחט נתחב ...
ואם עוקץ המחט כלפי בית הבליעה טמון בכבד וחדדה כלפי חוץ והוא הוא התחוב בכבד כאילו רוצה ...
חוץ והוא כלפי מטה או שיצא חדדה של מחט לחוץ לתוך חלל בהמה כיון שאין דרך חדדה של מחט ...
ולתחוב מצדו בכבד אמרי' נקובי נקיב הושט או הכרס ונפק מן הושט ומן הכרס ועייל בכבד ואת"כ ...
הנקב מבחוץ ונמצא חדדה של מחט בכבד וטרפה וה"מ באליטתא שאין דרך חדדה לנקוב אבל בקל...
ל"ש קופא לבר ל"ש קופא לגאו נקובי נקיב דרך קופא ועייל ונתחב ולעולם דרך סמפונא נקיט ...
ותלי' לקולא כרבנן דמכשרי במחט שנמצאת בריאה (ס) והם ה"נ עבדי' במחט שנמצאת בריאה אי ...
לגאו כשרה והוא שלא יצא ממנה לחוץ כלום והוא דאיתא לריאה כשהיא שלימה קמן ובדיקנא ולא מי...
ואי קופא לבר טרפה כיון שהוא פנה כלפי חוץ אע"פ שלא יצא עדיין לחוץ ומ"ש ממחט שנמצאת ...
בית הכוסות דמצד אחד כשרה אפי' באלימתא ואע"ג דקופא לבר וחדדה כלפי חוץ והוא הוא התחוב ...
הפנימי של בית הכוסות ולא אמרי' כיון שאין דרך חדדה של מחט (ו) לנקוב מבחוץ באה ונקבה ...
החיצון ונכנסה לתוך הפנימי התם כיון דאיכא אוכלים ומשקים שבתוך הכרס אימר אוכלים ומשקים ...
לנקיב אף בחדדה ואף באלימתא ובתא כ"ע מודו דלא נקיבא לבראי מידי משום דאמרי' דרך אוכלים ...
נקט ואתאי וההיא קשיאתא דאישתכח במררתא אסיקנא בדזיתא דמבוע בוע כמחט ומאן דטריף במחט ...

מרופאי מטריף נמי בהאי כתבתי פי' שמועות הללו על הדרך שנ"ל מתוך פירושים ותוס' שמצאתי מישיבתו של רבינו שלמה אע"פ שאין הדברים מבוארים כ"כ בפירושו ולא כן נראה מדברי הגאונים שהם פסקו ... שנמצאת בריאה כרבנן דמכשרי ולא הפריש בין קופא לגאו ובין קופא לבר ובקשיאתא דזיתא דאישתכח במררתא פסקו לאיסור דאמרי' מבוע בוע ואע"ג דלא קי"ל כרבנן מרופאי ועוד נמצא כתוב במקצת נוסחאות ... וה"מ באלימתא אבל בקלישתא אע"ג דקופא לגאו נקובי נקיב ועייל ונראה מזה שהיא טרפה שלא כדרך הפי' שכתבנו וכ"כ רבינו חננאל אבל מחט קלישתא בין כך ובין כך טרפת לפיכך נ"ל בפי' השמועות הללו ... אחרת ע"ד הגאונים ז"ל כי מחט שנמצאת בריאה לעולם כשרה כרבנן דמכשרי ל"ש קופא לגאו ול"ש קופא לבר ומתוך שהיא קרובה לבית הבליעה אמרי' לא נקיב מידי והוא דאיתא לריאה קמן כשהיא שלימה ... ולא מיגקבא אבל מחט שירדה והגיעה לכבד מתוך ששלשל אותו הכח המושך לתוך כ"כ עד שהגיעה לכבד חוששין לנקב הושט או הריאה והוא דאישתכח קופא לבר כלומר חדדה של מחט כלפי בית הבליעה ... מקום שבאה מחוץ כיון דעוקץ המחט פונה כלפי פנים אמרי' נקובי נקיב ועייל בכבדא וטרפה ואם חדדה כלפי פנים כלומר כלפי מטה אין הכח המושך מסייע אותה לנקוב ואמרי' סמפונא דכבדא נקיט ואתאי ... וה"מ באלימתא אבל במחט קלישתא דאורחא למיגקב דרך קופא אפי' קופא לגאו כלומר שחדדה כלפי מטה נקובי נקיב ועייל וטרפה דחיישי' לה מאחר דאשתלשל כולי האי א"א בלא נקוב וכן בגרעינה של זית ... במרה מתוך שנשתלשלה הרבה ויש לה עוקץ משני צדדים חוששים לנקב בני מעים או לנקב מרה ע"י הכח המושך אותה לחוץ ושלשלה אותה ע"כ אבל במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כיון דדרך ... ומשקים נקיט ואתאי והכח המתיק גם כח המעכל מעכבים את האוכלין ואת המשקים עד שיתעכלו אמרי' אוכלים. ומשקים דחקו את המחט והעמידוהו ומנעוה מלנקוב אע"פ שנמצאת חדדה כלפי חוץ כלומר כלפי ... הבליעה ועוקצה כלפי פנים תחוב בצד האחד והוא הפנימי כך ניקבה הצד השני והוא החיצון זהו שנ"ל לפרש להעמיד דברי הגאונים ז"ל ועל הדרך הזה כתבתי מה שכ... בחבורי בענין זה בהלכות בדיקה :

תורה אור — נר מצוה

והיתה ומחטא דאישתכח בחיתובא דכבדא אי קופא לבר נקובי נקיב וטרפה ואי קופא לגו דרך סימפונא נקט ואתא וה"מ באלימתא אבל בחלישתא לא שנא קופא לבר ול"ש קופא לגו נקובי נקב ואתאי ומאי שנא ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות (מצד א' כשירה) דלא אמרינן אי קופא לבר אי קופא לגו אמרי התם כיון דאיכא אוכלין ומשקין אימור אוכלין [ומשקין] דחקוה ומחטא דאישתכח בסימפונא רבה דכבדא כשרה. ההוא קשיתא דאישתכח במררתא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמרינן הא ודאי דרך סימפונא נקט ואתאי ואע"ג דלא נפק אימור מירבל הוא דרבילא ביה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע. אינקבא ריאה היכא דמשמשא ידא דטבחא (א) תליא בידא דטבח או לא תליא רב אחא בר יעקב אמר תליא ומר זוטרא בר רב מרי אמר לא תליא והלכתא תליא דהא תליא בזאב מורנא פליגי בה אבא יוסי בר ביסא ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר אחר שחיטה פריש והילכתא אחר שחיטה פריש: רבי שמעון אומר עד שתינקב לבית הסימפונות. ולית הלכתא כותיה:

ניקבה הקיבה ניקבה המרה ניקבו הדקין: (תנו רבנן ואת כל החלב אשר על הקרב להביא חלב שעל גבי הדקין דברי רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו רבי עקיבא אומר להביא חלב שעל הקיבה ורמינהו ואת כל החלב אשר על הקרב רבי ישמעאל אומר מה חלב המכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף איפוך) איתמר א"ר יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב שעל גבי הקיבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום (א) אבותיו

רש"י

טריפה: אי קופא לבר. אם ראשה העב לבר לחלל הבהמה ופיה לתוך הכבד ודאי דרך הושט נכנס תחלה וניקב הדקין ויצא ונכנס דרך פיה לכבד: ואי קופא לגו. שראשה העב נחבא תוך הכבד וחודה יוצא לחלל הבהמה ודאי דרך הסימפון יצא לכבד וממנה לחוץ: וה"מ באלימתא. מחט עבה: אבל בחלישתא. כגון מחטין שלנו שמנקבין אפילו דרך קופא שלהן: עובי בית הכוסות. סוף הכרס יש בו שעשוי ככובע ושפת הדופן כפולה בשתי דפנות אדוקין זו בזו ושומן מחברן: מצד אחד. שנקבה דופן הפנימית ולא נקבה השניה כשרה שחבירו מגין עליה: ולא אמרינן ניחזי אי קופא לגו אי קופא לבר. שנמצאת קופא כולה תחובה בדופן ופיה כולה תוך הכרס ודאי ניקבה הושט או כרס או הדקין ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה אל עובי בית הכוסות [ועברה כבר את הדופן החיצון ולא הספיקה לעבור הפנימי] אלא מכשירין בכל ענין אפילו קופא לבר דאמרינן דרך הושט בא הלום וכשרה דתלינן לקל: כשרה. כיון דבסימפונא רבה אשכח אמר היאך כיונה לתוך זה אלא דרך הקנה נכנסה והקנה והכבד סמוכים זה אצל זה בהתחלקן סמוך לריאה וגם קנה הלב וקנה הכבד שם מתחלקין לסימפונות בריאה בראשו האחד וי"ל שנכנסה מסימפוני הקנה לסימפוני הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסימפונות: ההוא קשייתא. גרעיני תמרים: הא ודאי סמפונא. דכבד נקט ועלה דרך הכבד דאי דרך הוושט אינה ראויה לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב: ואע"ג דלא נפק. שאינה יכולה לצאת דרך סימפון כשרוצים להוציאה לפי שהסימפון דחוק: מירבל הוא דרבילא. על ידי נענוע שנענע הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנס תמיד מעט מעט במקום דחוק שאין יכול עתה לצאת. מירבל לשון כברה כמו אייתי ארבילא וארביל: מבזע בזע. נוקב כמחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא: היכא דמשמשא ידא דטבחא. שמעתי דהיינו במיצר החזה שמתוך הדחק קרע הריאה בציפרניו ולי נראה דבכל מקום שיודע שהוא יכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או תלשה מלמעלה בחזקה ואחרי כן מצא שם נקב: דהא תלינן בזאב. בפ"ק בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובים: מורנא. תולעת היוצא מן הריאה ונוקבה: קודם שחיטה פריש. מן הריאה וניקבה ונטרפה: חלב שעל הדקין. לקמן אמרינן ריש מעיא באמתא בעיא גרידה וזהו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילין לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה לר' ישמעאל מפני שחלב שעל הקרב שקורין טייל"א מחובר בו אבל חלב שעל הקיבה לר' ישמעאל מותר: קרום ונקלף. קרום דק יש עליו ואותו קרום נקלף: אף כל. דהיינו נמי חלב שעל הקיבה וכל שכן שעל הדקין: תותב. היא שמלתו מתרגמינן תותביה פרוש כשמלה על הקרב וכן על הדקין בראשו אבל חלב שקיבה אינו תותב אלא בחתיכות הוא אדוק ושעל הדקין מראשו והלאה הייני מן הכנתא בספורם אותו מכן נשאר מן החלב אצלו ולא תותב הוא אלא אדוק בכן: איפוך. פירוש קמייתא.

רבינו נסים

בפרק בהמה המקשה [דף עו.] וכן שניטל צומת הגידין ואע"פ שלא נחתך העלם: **אי** קופא לבר. אם הראש העב שלה שהיא נקובה בו יוצא לחלל הבהמה וחודה שקורין פונט"א לתוך הכבד נקובי נקיב וטרפה דודאי דרך הושט נכנסה תחלה ונקבה הדקין ויצאה ונכנס פיה לכבד שאם דרך הקנה נכנסה לא היה אפשר לה לנקוב דרך קופא: ואי קופא לגו. אם ראשה העב נחבא בתוך הכבד וחודה יוצא לתוך חלל הבהמה ודאי שמפוגא נקט ואח"כ נקב חודה את הסמפון ויצא לכבד וממנו לחוץ. ומקשו הכא והי דדרך הקנה נכנסה כיון שחודה יוצא לחוץ היאך כשרה ליחוש שמא בחודה נקבה אחד מן האברים שנקובתן במשהו וכדאמרי' בקוץ עד שתנקב לחלל ואפילו בבדיקה לא מתכשרה שרש"י ז"ל כתב שם גבי קוץ שיש לחוש עליו שמא ניקבו הדקין ובבדיקה אי אפשר מפני שאין נקב דק ניכר בהן תירץ הרשב"א ז"ל שאפשר שלא אמרו אלא בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק ומש"ה חוששין שמא עם כניסתו בדוחק נקב אחד מן האברים שנקובתן במשהו אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך. וראיה לדבר דהא נשתברו מיעוט צלעותיה כשרה ולא חלקו בין השברים כלפי חוץ או כלפי פנים ולא חיישינן שמא ראשי השברים נקבו אחד מן האברים הפנימים אע"ג דבקוץ חיישינן ומן הטעם שכתבנו אבל יש מי שכתב דאילו יוצאה חודה של מחט לחוץ אפי' דרך קנה אתאי טרפה מדאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל וכי אמרינן קופא לבר וקופא לגו כלפי בר וכלפי גו קאמרינן: **אבל** בחלישתא ל"ש קופא לגו ול"ש קופא לבר נקובי נקיב ואתאי. משום דקלישתא נוקבת גם כן דרך קופא הילכך כיון [שאפשר] דדרך ושט אתאי תולין בו וטרפה לפי שדרכו לבלוע ואף על גב דבריאה כשרה הכא טרפה דלא מכשרינן בריאה אלא בשלימה דאפשר בבדיקה אבל בחתוכה דלא אפשר בבדיקה חיישינן וכבד נמי אפילו שלם אי אפשר בבדיקה ומאי דמפלגינן נמי בין קופא לבר וקופא לגו בכבדא הוא דמפלגינן אבל בריאה בין קופא לבר בין קופא לגו שלימה כשרה בבדיקה וחתוכה דלא אפשר בבדיקה בכל ענין טרפה וכי תימא היאך אפשר להכשיר בקופא לבר אפילו בשלימה והא אי אפשר לה לנקוב דרך קופא ועל כרחך דרך ושט נקובי נקיב ואתאי וקרום הוא שעלה בנקב י"ל דכי אמרינן הכי ה"מ בכבדא שמתוך שאינו מתנועע אין המחט יכולה לנקוב בו דרך קופא אבל הריאה מתוך שמתנועעת תמיד המחט נכנס בה אפילו דרך קופא וכיון שבדקנוה והרי היא שלימה תולין בכך ובחתוכה אפילו קופא לגו טרפה שאע"פ שאי אפשר שבאה דרך ושט [שהרי אי אפשר לה לנקוב דרך קופא] חוששין שמא ניקבה הריאה וחזרה לאחוריה וכי תימא אם כן אף בכבד ניחוש לכך אפילו בקופא לגו שמא יצאה לחוץ ונקבה הדקין וחזרה לאחוריה ליכא למיחש להכי דכבד אין טריפתו מחמת עצמו אלא מחמת נקיבת שאר האברים ואילו יצאה כל כך עד שניקב אחד מהם לא היתה חוזרת לאחוריה אבל ריאה שטריפתה מחמת עצמה אפשר שהוציאה המחט חודה לחוץ מעט וחזרה ולפיכך אסורה מה שאין לומר כן בכבד: **ומאי** שנא ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. בסוף הכרס יש מקום שהוא עשוי ככובע ושפת דפנו כפולה ששתי דפנות אדוקות זו בזו ושומן מחברן: מצד אחד. שנקבה את הדופן הפנימית ולא נקבה השנית. כשרה שחברתה מגינה עליה: משני לדדין. שניקבה השנית ויצא לחוץ לחלל הגוף (ב) טרפה ולא אמרו דהיכא שלא ניקבה אלא אחת אי קופא לבר שנמצאת קופא שלו תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הושט או את הכרס או הדקין ובאה לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לתוך עובי בית הכוסות ועברה כבר כולה את הדופן החיצון ולא הספיקה קופא שלה לעבור את הדופן הפנימי דאם מבפנים באה ועכשיו היא מתחלת לצאת הא אין דרך הקופא לנקוב ונמצאת טרפה: אוכלין ומשקין דחקוה. ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה בבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה: **ומחטא** דאשתכח בסמפונא רבה דכבדא. סמפון גדול שבכבד והוא סמפון הקנה שנכנס בתוכו: כשרה. דכיון דלא נקבה מידי אמרינן דסמפונא נקט ואתאי וה"ה נמי אי אשתכח בסמפונא רבה דריאה דכשרה והכי איתא בגמרא ואפילו איתא לריאה קמן אינה צריכה בדיקה: **ההיא** קשייתא. גרעין של תמרה: סמפונא נקט ואתאי. דרך סמפון הכבד נכנסה ודרך הקנה דאי דרך הושט נכנסה אינה ראויה לנקוב ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך הנקב: ואע"ג דלא קא נפקא. שאינה יכולה לצאת דרך סמפון כשרוצה להוציאה לפי שהסמפון דחוק: מרביל הוא דרבילא ביה. ע"י נענוע הבהמה שמנענעה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט [מעט] במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת. מרביל לשון כברה שמנענעין אותה כמו אייתי ארבילא וקא מרביל בהלו מגילות (דף כו:): אבל דזיתא. מתוך שהיא חדה מבזע בזע. ומקשו הכא אפילו דזיתא אמאי אמרי' דמבזע בזע והא מרה הרי היא כסמפונא רבה והוה לן לנימר דסמפונא נקט ואתאי כיון דלא חזינן נקב כלל כדלא חזינא בסמפונא. יש לומר דאין הכי נמי ואין טרפותה משום דחיישינן שמא דרך הושט באה אלא אפילו תמצא לומר דרך הקנה נכנסה מתוך שטור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה נקבה אותה ומש"ה אפילו רבנן דמכשרי בריאה מודו בקשייתא דזיתא במרה דטרפה ומן הטעם שכתבנו וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב גבי קשייתא דזיתא דאמרינן מבזע בזע דמאן דטריף במחט טריף נמי בהאי מכלל דמאן דמכשר במחט מכשר בהאי ולא מיתור דהא אנן קי"ל כרבנן דמכשרי במחט ובקשייתא דזיתא מסקנא דגמרא דטרפה אלא ודאי היינו טעמא דמתוך שטור המרה דק חוששין שמא ניקב הילכך מחט שנמצא בחלל המרה טרפה ומן הטעם שכתבנו אבל בשאר האברים כיון שעורן עב אע"פ שנקובתן במשהו אם נמצא בחללן מחט כשרה אא"כ נתחבה שם וכדאמרינן [דף מג:] גבי ישב לה קוץ בושט דדוקא בישב הוא דחיישינן אבל בנמצא לא. אבל הרב בעל הלכות ז"ל כתב במחט דאישתכח בלבא טרפה ויש מי שכתב שלא אמר הרב ז"ל כן אלא בלב בלבד אבל שאר (א) מקומות כגון כרס וקורקבן של עוף כשרה וכן המנהג להתיר מיהו בדקין כדחיישינן במרה מתוך שהן הולכין בהיקף וקרומן רך ויש לחוש שמא אוכלין ומשקין שהולכין בהן דחקוה ונקבוה ונקב משהו אין להם בדיקה כמו שכתבנו למעלה בשם רש"י ז"ל: **רב** אחא בר רב אמר תלינן. שתולין להקל שע"י משמוש הטבח ניקבה לאחר שחיטה: דהא תלינן בזאב. דאמרינן בפרק קמא [דף ט.] בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב נקב: מורנא. תולעת היוצא מן הריאה ונוקבה: קודם שחיטה פריש. מן הריאה ונקבה ונטרפה: **כהנים** נהגו בו היתר. כהנים שהקיבה נתונה להם מאת זובחי הזבח נהגו בו היתר לאכלו: כרבי ישמעאל דאמר משום אבותיו. שהוא מותר כדאיתא בגמ':

שלטי הגבורים

א יש מי שאומר שאם חודו לחוץ אע"פ דקופא לגו טרפה דחיישי' שמא בחודה נקבה אחד מן האברים שנקובתן במשהו ובבדיקה א"א מפני שאין נקב דק ניכר בהם והרשב"א כתב שלא אמרו אלא בקוץ שנוקב בכח מבחוץ ונכנס מדוחק ומש"ה חוששין שמא עם כניסתו בדוחק נקב אחד מן האברים שנקובתן במשהו אבל במחט שהוא נכנס בנחת אין חוששין לכך:

ב בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין אין חוששין שמא היה בהן נקב מתחלה לפי שכל בהמה שנשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה וכתב ריא"ז ונראה בעיני שלא אמרו הרי היא בחזקת היתר אלא במעשה מסופקת כענין שכתבנו אבל אם המעשה ברור וההוראה מסופקת הרי ספקו להחמיר כמבואר בקונטרס הראיות: כתב רש"י ריאה דאתפרקא בלא בדיקה ואין סופה לברר שתלינן ארובא ולא מחזקינן כטרפה וכן פי' ר"ת וכן ה"ר אליעזר מפיהם אבל ר"י ברבי יהודה אסר וכן רבינו שמואל וכן ה"ג מא"ז:

ג כתב ריא"ז אם נמצא התולעת תוך הנקב נראה בעיני שהוא טרפה שהרי לא פירש התולעת מן הנקב ולא נעשה הנקב ע"י התולעת כמבואר בקונט' הראיות:

ד רש"י פסק שאינו אסור אלא דוקא באורך אמה שמתחיל לצאת מן הקיבה אבל מכאן ואילך שומן הוא ומותר ומיי' כתב בשם הגאונים דראש המעים שצריך לגוררו הוא המעי שיוצא בו הרעי שהוא סוף המעים ולקמן נדבר בזה בס"ד:

ה רבינו פסק דשני מיני חלבים יש בקיבה אחד עשוי כקשת ואחד עשוי כיתר ואותו שעל הקשת אסר ואותו שעל היתר התיר וכ"כ מיי' והרמב"ן ורש"י אסר שניהם וכ"כ סמ"ג וכ"כ הרא"ש והטור:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכ"ל לתת טעם נכון בדבר דלא אשכחן דמכשר בגמ' אלא מחט דאשתכח בריאה השלימה א"כ בכבדא. בריאה משום דאפשר בבדיקה ע"י נפיחה ובכבדא אי קופא לגיו מפני שאין נקב פוסל כעצמה כמו שפי' התוס' הלכך לב או מרה שהנקב פוסל בהם ועוד שרוב הנבלעין אין נבלעים אלא דרך הושט ואלו תלוים בקנה טרפינן להו ולפ"ז כרס וקורקבן וגם הדקין אע"פ שהנקב פוסל בהם לא גרע ממנמצא בו קוץ בושט ובכרס וקורקבן אע"פ שהיא תחובה בהם אלא שלא עברה לחוץ כשר ובדקים שנמצאת מונחת לאורכן ואינה תחובה במקום נראה להכשיר כמו נמצאת בושט:

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' מח ומח:

ב מיי' פרק ז שם טור י"ד סי' מג:

ג מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' לו:

ד מיי' פרק ו שם סמג שם טור י"ד סי' מו ומח:

ה מיי' פרק ז מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סד:

[דף רסט ע"א]

גי' מסר"ס

בגמ' איתא ר א בר נתן אמר (ג"א)

בגמ' איתא רב יוסף בר דוסאי ורבנן פי' (ג"א)

כל זה אינו מהל' ברי"ף ז"ל

דף מט.

הגהות הב"ח

(א) נ"ל תלינן וכן לקמן: (ב) טרפה הס"ד ואח"כ מה"ד ולא אמרו כנ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) ר"ל וליה לא ס"ל לפי מאי דאיפוך קמייתא. גמ':

וה"מ דאייתרא אבל דאקשתא אסור . הקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי ליה דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי ליה דאייתרא כלומר חלב שבמקום היתר ואמרינן בגמרא [דף נ.] דאקשתא כ"ע לא פליגי דאסירי כלומר דבין בני בבל בין בני ארץ ישראל אסרי ליה כי פליגי דאייתרא כלומר דבני ארץ ישראל שרו ליה ובני בבל נהגו בו איסור ומיהו מוכח בגמ' דאפילו בני בבל לא אסרי ליה מדינא אלא שנהגו בו איסור וכתב רש"י ז"ל דלדידן תרוייהו אסירן דבני גולה אנן ובתר בני בבל גרירינן אבל הרב אלפס ז"ל פסק דאייתרא שרי וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ז מהל' מאכלות אסורות וכ"כ הר"ס ב"ן ז"ל וכיון דמדינא שרי אע"ג דבני בבל נהגו בו איסור לא חיישינן למנהגא דידהו ובכל דוכתא דלא נהג ביה איסורא שרי : **אמר** רב חלב טהור סותם . כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב כשרה דחלב טהור אדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא : טמא אינו סותם . כגון כרס או המסס שניקב וחלב המכסה את הקרב סותמו אינה סתימה לפי שאין חלב טמא מהודק : וחלב חיה דדכותיה בבהמה אסור אינו סותם . דאע"ג דרחמנא שרייה אפ"ה כיון דלא מיהדקא הרי הוא כשאר חלב אסור ואינו סותם : [חלב העשוי ככובע אינו סותם . משום דלא מהדק] (חלב) : תרגומא חיטי דכרכשא . חלב שעל חלחולת המוציאה רעי שקורין טבחי"א ועשוי קורטין קורטין והן מגולגלין כמין כובע ואם ניקבה (ב) אותו חלב שסותמה לא מהני וטרפה : טרפשא דלבא . שומן הלב העשוי ככובע והלב נחבא בו : אינו סותם . אם ניקב הלב או הריאה בסמוך לו והוא סותמו והיינו טעמא דריאה הסרוכה לשומן הלב דאע"ג דהיינו רביתא ואגלו היא גדילה ולמטה מחיתוכא דאוני הוא טרפה דהא על כרחיך הריאה ניקבה שאין סירכא בלא נקב וסתימה זו אינה כלום : **בני** מעיים שניקבו וליחה סותמתן . היינו אותה ליחה שאדוקה בהם מבפנים ומוציאין אותו מהן בדוחק :

מקיפין בבני מעיים . פירשה הרב אלפסי ז"ל : הנהו בני מעיים . שנמצא בהן נקב ולא נודע אם קודם שחיטה אם אחר שחיטה : ממשמש בהו ואידמו . ממשמש בהם בנקבים האחרים ונהפכו למראה הנקב שנמצא בבני מעיים : מנא לך הא . שידעת לעשות חכמה זו : אמר לו מעלמי הבנתי דאמינא כמה ידים משמשו בנקב מקמי דליתו מקמי דמר : כרבי יוחנן . בכל מילי . לשון אחר חכים כר' יוחנן בטרפות דאמרינן לקמן דסדר ליה שמואל תריסר גמלי ספיקי טרפתא בפרק גיד הנשה (דף צה:) : וכתב הרב בעל העיטור ז"ל דבכלל בני מעיים לב וקורקבן וכבד הלכך מקיפין בהם דאינהו נמי בני מעיים איקרו כדאמרינן לקמן גבי [דף נו:] נאמרו בני מעיים לא שנו אלא לב וקורקבן וכבד . אבל הרב רבינו יונה ז"ל כתב שאע"פ שבלשון התנאים הכל בכלל בני מעיים אין בכלל בני מעיים בלשון האמוראים אלא כרס ודקין אבל לב וקורקבן וכבד לא . תדע לך דהכא אין לשון בני מעיים כולל הכל דהא בתר דאמרי מקיפין בבני מעיים איצטריכין למימר מקיפין בריאה אלמא אי לאו דפריש ריאה לא הויא בכלל בני מעיים הלכך דוקא בכרס ודקין וריאה הוא דמקיפין אבל בלב וקורקבן לא סמכינן אהקפה כלל : מקיפין בריאה . היכא דליכא למתלי בטבחא : מערוגה לערוגה . פירש הרב אלפסי ז"ל מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת : ומדקה לדקה . היינו מבהמה דקה לבהמה דקה ומגסה לגסה היינו מבהמה גסה לבהמה גסה וכן כתב הר"מ במז"ל בפ"ו מהלכות שחיטה אבל רש"י ז"ל כתב דערוגה היינו דופן הריאה ימיני או שמאלי ומגסה לגסה היינו מאומה לאומה ומדקה לדקה מאונא לאונא : **מקיפין** בקנה . אם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה בכאיסר : באותה חוליא . לענין קדורה בכאיסר נקט חוליא דהיינו ג' טבעות דבטבעת אחת לא משכחת קדורה בכאיסר : ומבר חוליא לבר חוליא . הקנה עשוי טבעות טבעות ואותן טבעות אינן מקיפות כל הקנה ומלד הטבעות הוא תנוך ולדו השני הוא בשר והתנוך נקרא חוליא והבשר בר חוליא ומחוליא לבר חוליא היינו ממקום התנוך למקום הבשר : **חלחולת** שניקבה . היא כרכשא טבחי"א בלע"ז : מעמידות אותה . סותמות אותה שהרי אדוקה בהן (ג) (בכמה) : וכמה . מקום בחלחולת מעמידין הירכים לדון בו דין זה שלא תפסל בנקב : מקום הדבק ברובו . מקום שהיא דבקה בירכים לא מיתסר אא"כ (ד) ניקבו רובו שלא במקום הדבק אסורה במשהו : כמלא בטדא בתורא. איכא מאן דפריש ארבע אצבעות. זה כתב הרב אלפס ז"ל אבל יש מי שפי' דבטדא היינו אגבא ויש שפירשו שתים. והלכתא כר"נ דמקום הדבק אפי' ניטל כולו כל שנשתייר בו כדי תפיסה כשר הלכך הא דזעירי למעלה (ה) ממקום הדבק מתוקמא ובמשהו כשרה עד דאיכא רובא (א) : **מאי** מפרעתא היכא דפרעי טבחי . לד הכרס הרואה את הקרקע הנראה מיד כשפותחין הבהמה להוציא המעיים וכתב רשב"א ז"ל דלפי זה אותו חלק מן הכרס הרואה את הקרקע דהיינו כנגד מפרעתא הוי נקובתו במשהו אבל שאר הכרס שהוא כנגד הצלעות והסדרה ברובו דהיינו כרס החיצונה : **לא** גדולה גדולה ממש . גדולה שבגדולות : כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובא וכו'.

נר מצוה

דף נ. וקי"ל כוותייהו *והני מילי דאייתרא אבל

דף מט: דאקשתא אסור *אמר רב *חלב טהור סותם תשמג חלב טמא אינו סותם ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה סותם וקיימא לן כרב וחלב חיה דכותיה בבהמה אסור אינו סותם דאע"ג דשרי באכילה הדוקי לא מיהדק אמר רב נחמן חלב העשוי ככובע אינו סותם °תרגומא רב נחמן חיטי דכרכשא ובטרפשא דליבא *תנא רבן דף נ. שמעון בן גמליאל אומר בני מעים שניקבו וליחה סותמתן (א) כשרים ולית הלכתא כותיה : דף מג. ניקבה המרה : *אמר ר' יצחק בר יוסף אמר רבי תשמג יוחנן ג) מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה : דף נ. *אמר רב שימי בר חייא ג) מקיפין בבני מעים פי' תשמד כגון דאשתכח ניקבא בבני מעים ולא ידעינן אם קודם שחיטה א אינקיב אם אחר שחיטה אינקיב נקבינן השתא בההיא מעיא ניקבא אחרינא ומדמינן האי ניקבא להאי ניקבא אי דמי (להאי) לאחר שחיטה אינקיב וכשרה ואי לא דמי קודם שחיטה אינקיב וטרפה . הנהו בני מעים דאתו לקמיה דרבא אקפינהו ולא דמו אתא רב משרשיא בריה ממשמש בהו אקפינהו ואידמו אמר ליה אבוה מנא לך הא אמר ליה והא במה ידי מישמשו בהני מקמי דליתו קמי מר אמר רבא חכים (א) בני בטרפות כר' יוחנן : ר' יוחנן ור' תשמה אלעזר דאמרי תרוייהו ג) מקיפין בריאה אמר רבא לא אמרן אלא באותה ערוגה אבל מערוגה לערוגה לא והלכתא אפי' מערוגה לערוגה מאי מערוגה לערוגה מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת והני מילי מדקה לדקה ומגסה לגסה כגון צאן לצאן ושור לשור אבל מדקה לגסה ומגסה לדקה לא *רבה ורבא דאמרי תשמו תרוייהו ג) מקיפין בקנה אמר רב פפא לא אמרן אלא באותה חוליא אבל ב מחוליא לחוליא לא והילכתא אפילו מחוליא לחוליא ומבר חוליא לבר חוליא אבל לא מחוליא לבר חוליא ולא מבר חוליא לחוליא אמר רב תשמז זעירי ג) חלחולת שניקבה כשרה הואיל וירכים מעמידין אותה ג וכמה אמר רבי אילעא אמר ר' יוחנן מקום הדבק ברובו שלא במקום הדבק במשהו ורב נחמן *אמר מקום הדבק אפי' ניטל דף נ: כולו כשר והוא שנשתייר בו כדי תפיסה וכמה אמר אביי כמלא ד בטדא בתורא איכא מאן דפריש (ב) ארבע אצבעות והילכתא כרב נחמן : תשמח ג) הכרס הפנימית שניקבה או שנקרע רוב החיצונה : אי זו היא הכרס הפנימית אמר רבה בר רב הונא ה מפרעתא מאי מפרעתא היכא דפרעי טבחי במערבא אמרי משמיה דר' יוסי ברבי חנינא כל הכרס כולו כרס הפנימית ואי זו היא כרס החיצונה בשר החופה את רוב הכרס איכא מאן דאמר הלכה כרבה בר רב הונא °ואיכא מאן דאמר הלכה כר' יוסי בר חנינא : ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה רובה . א"ר בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר לא גדולה גדולה ממש ולא קטנה קטנה ממש אלא כל שנקרע בה טפח ולא הוי רובה זו היא ששנינו בגדולה טפח [כל שנקרע

רש"י

דף נ. ופעמא מפרש בגמרא בתלמוד : דאייתרא . חלב שבמקום היתר הקיבה עשוים כקשת ומבחוץ קרוי דאקשתא ומבפנים לעוגל קרוי דאייתרא : חלב טהור סותם . כמו דקין שניקבו וחלב כנתא סותם הנקב כשרה דחלב טהור אדוק מאד והוי סתימה מעלייתא : טמא . כגון כרס או המסס שניקבו וחלב המכסה את הקרב סותמו לא הוי סתימה שאינה חיבור אלא תותב : וחלב חיה המכסה את הקרב אינו סותם . אם ניקב הכרס של חיה : חיטי דכרכשא . חלב שעל חלחולת המוציאה רעי שקורין טבחי"א ועשוי כמין קרטין קרטין ואם ניקבה ואותו חלב סתמו טריפה ואותן קרטין עשויין כמין כובע דלא מיהדק : טרפשא דליבא . שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו אינו סותם אם הלב או הריאה נקבו וזה סותמתו והיינו טעמא דריאה הסרוכה בשומן הלב אף על גב דהוא רביתא ואגלו הוא גדל ולמטה מחיתוכא דאוני טריפה דאין סירכא בלא נקב וסתימה זו לא מהני מידי : ליחה . שמבפנים היא אדוקה בהן ומוציאין אותה מהן בדוחק : ממשמש בהן . בנקבים אחרונים ונהפכו למראה אחד ואידמו לראשונים והכשיר : מנלן . שידעת לעשות חכמה זו : אמר ליה . מעצמי הבנתי : כר' יוחנן . בכל מילי : ערוגה . (פירש רש"י דופן הריאה ימין או שמאל : מדקה לדקה . מאונא לאונא מגסה לגסה מאומא לאומא עכ"ל . ודלא כפירוש האלפס כי כתב (ג) אין נראה לי להקל כל כך) : מקיפין בקנה . אם נמצאת פסוקה או קדורה כאיסר : באותה חוליא . שלשה טבעות דטבעת אחת אין בעיגול שלה קדירת איסר וקודרים עוד קדירה אחת באותה חוליא ומקיפין : בר חוליא . הוא קליפות הקנה מתחת הטבעת ומן הצדדין שרצועת בשר מחברת ראשי הטבעות ואף התנוך הולך ודק מעוביו על פני כל הקנה . חוליא עוביו בר חוליא . קליפותו : חלחולת . טבחי"א : מעמידות . סותמים אותה כי אדוקה בהן : במקום הדבק . שהיא דבוקה בירכים אפילו ניקדר וניטל דופן שלה העליון או התחתון רובו כשרה כי אין דרך הריעי היוצא דרך הנקב לחזור לאחוריו וליפול לחלל הגוף לפי שהמקום שם דחוק : כדי תפיסה . כדי אחיזת יד : בטדא . אצבע : בתורא . אפילו בשור הגדול די בכך : מפרעתא . הוא הכרס הרואה פני הקרקע הנראה כשפותחין הבהמה להוציא הבני מעיים היינו מפרעתא היכא דפרעי טבחי : בשר החופה רוב הכרס . וזהו קרוס עב העובר על כל החלל וקורים אותו טנפנ"א ויהנו מן החזה עד הירכים וכרס שקורין פנצ"ה מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ורוב החיצונה דקתני מתני' רואין כמה יש מן הקרוס כנגד אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רובו מה שיש מן הקרוס כנגד הכרס טריפה ואם במקום שהכרס כלה [ולמטה] נקרע אותו קרוס כשרה והיינו דאמרינן לקמן רובה ולא הוי טפח כו' ואי בכוליה קרוס משערינן אין לך קטנה שאין הרוב שלה יותר מטפח : ואיכא מאן דאמר הלכתא כר' יוסי בר חנינא . וכיון דלא איפסק הלכתא עבדינן לחומרא ומרפינן בכל הכרס במשהו אם ניקב *בבני מעיים מיהו כל הני טריפות לא טרחינן לבדוק בתרייהו כיון דלא אשתכח אזלינן בתר רובא ובסירכי דריאה כיון דשכיח בדקי' בתרייהו : לא גדולה שבגדולה ממש אלא כל שנקרע בה טפח כו' . כלומר כל היכא דנקרע או רובה

[דף רע ע"א]

שלטי הגבורים

א רש"י פי' שאין מדמין מריאה של בהמה זו שנמצא בה הנקב לריאה של בהמה אחרת ואפי' באותה הבהמה דוקא מאונא לאונא ומאומא לאומא אבל לא מאומא לאונא ומאונא לאומא ולזה נוטה דעת הרא"ש ז"ל והטור . והרי"ף פסק שמדמין מריאה של בהמה זו לריאה של בהמה אחרת רק שתהיה בהמה כמותה אם גסה גסה ואם דקה דקה וכ"כ מיי' וסמ"ג הביא דעת שניהם ולא הכריע :

ב רש"י פי' דחוליא הוא ג' טבעות ובר חוליא הוא מאיין של הטבעות ולמטה כשמתחילין להיות דקים וי"מ חוליא היינו טבעות ובר חוליא הוא הטור שבין הטבעות וטור כתב ביש להוש לדברי שניהם ומיי' כתב שחוליא היא גדולה ובר חוליא היא קטנה שכל הקנה חוליות חוליות הוא ובין חוליא וחוליא חוליא אחת קטנה מבתיהן ודקה :

ג רש"י פי' דשיעור חלחולת אצבע ורבינו ומיי' והרא"ש כתבו ד' אצבעות וי"א ב' אצבעות וי"א כל שהוא ואם נקב באותו השיעור שנשתייר שמה י"א דאפי' במשהו טרפה ורבינו יונה הכשיר עד שינטל הרוב של הד' אצבעות והרא"ש ז"ל הביא דברי שניהם והסכים לדעת רבי' יונה וכן הטור :

ד כתב ריא"ז מלא בטדא פיא אצבע א' לפתרון המורה וד' אצבעות לפתרון רבינו חננאל ופתרון המורה עיקר כמב"ה :

ה י"א דכרס הפנימי הוא היכא דפרעי טבחי פי' כל מה שנראה מהכרס כשהטבח פותח ופורע מהירכים עד החזה ולפי זה מה שמצד זה וזה מהכרס הנתון תחת הצלעות הוא כרס החיצונה ואינו נאסר בנקיבת משהו ורש"י פי' דכל כרס הוא כרס הפנימי ליאסר בנקיבת משהו וכרס החיצונה הוא בשר החופה רוב הכרס פי' קרוס עב העובר על כל חלל ומשך שלו הוא מן החזה עד הירכים וכרס שקורין פנצ"ה מיעוטו נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרוס ורואין כמה יש מן הקרוס כנגד אותו הכרס ואם נקרע שם רובו טרפה והר"י לא הכריע בזה כלל ודברי מיי' נוטין שלא כדברי רש"י . וסמ"ג וטור מסכימין לדברי רש"י :

חדושי אנשי שם

פהר"ם (א) נ"ל דלר' יוחנן נקט רובא ומיהו לרב נחמן דהלכתא כוותיה מקילינן עד כדי תפיסה :

הגהות חוות יאיר

(א) עיין לעיל סימן תרל"ח : (ב) עיין לקמן סי' תת"ב : (ג) עיין רש"י כתב כך וצ"ע דגלאה"כ אחר כר"י פי' ערוגה צד ימין או שמאל איך יתכן פי' מדקה לדקה ועי' בגמ' דל"צ וס"מ וי"ל דס"ק אפי' מערוגה לערוגה ואף מדקה לדקה והכי מוכח בלשון רש"י :

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' מו : ב מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' מב : ג מיי' שם טור י"ד סי' נ : ד מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' נו : ה מיי"פ ג שם טור י"ד סי' לד :

[דף רסט ע"ב]

ו מיי' פ"ו שם סמג שם טור י"ד סי' מז : ז מיי' פרק ז ופ"ט שם סמג שם טור י"ד סי' מח :

ד"ת מ"ז

אביי ורבא דאמרי תרוייהו כ"ה בגמ' (נ"א)

הגהות הב"ח

(א) כשרים כצ"ל : (ב) ואותו חלב סותמה כצ"ל : (ג) כגון ס"ד ואח"כ מה"ד וכמה . וכמה מקום כצ"ל : (ד) צ"ל ניקב : (ה) צ"ל במקום :

גי' מהר"ם ככני מערבא

דכל היכא דמשכחינן או טפח או רובא טרפה וקי"ל הכי דכיון דשקלינן וטרינן אמילתיה דר' יהודה הלכתא כותיה ועוד שאפשר שלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים וכדאידך מתניתין דדרוסת הזאב דקאמר ר' יהודה דרוסת הארי בגסה ודרוסת הזאב בדקה וא"ר בנימין בר יפת עלה בגמ' דרבי יהודה לא בא לחלוק אלא לפרש ואיכא למימר נמי דרבי בנימין בר יפת אכולה מתניתין קאי וזהו דעת הרב אלפסי והר"ם במז"ל בפ"ט מהל' [שחיטה]: **ואם** נקדרה. כמין ארובה עגולה ורוחב (א) הקדרה כסלע מטבע רחב הוא: שאם תמתח. אם משכו לכאן ולכאן שיכנס העוגל לאורך או לרוחב תמלא בו טפח באותה קדירה: תלת קשייתא. גרעיני תמרה: בליפה. עם האוכל הנשאר סביבותיה כשאוכלים אותה יכנסו שלשה בנקב בדוחק או בלא ליפה בהרווחה: **מתני'** המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ. המסס שנקרא"ס בלע"ז: בית הכוסות. סוף הכרס שקורין פנצ"א והיא עשויה ככובע וקורין לו בית הכוסות והמסס מחובר לו וסביב לחבורו כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לזה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקיבה ומהקיבה לדקין: שניקבו לחוץ. שהנקב נראה מבחוץ כגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חבורן לאפוקי ניקבו במקום חבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: נפלה מן הגג ושחטה מיד טרפה. ואע"פ שאין מכה נראית חוששין שמא נתרסקו ונתפרקו כל איבריה ואין טעם בטרפות שהלכה למשה מסיני הם ובגמ' מפרש שאם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ואף על גב דלא עמדה: נשתברו רוב צלעותיה. בלא שום נפילה טרפה ובגמ' מפרש מאי רוב: דרוסת הזאב. מכה בצפורניו ומטיל בה ארס ושורפה: בדקה. אבל לא בגסה דלא אלים זהריה למקלייה: ודרוסת הארי בגסה. וכ"ש בדקה ות"ק סבר אלים זהריה נמי דזאב למקלייה נמי לגסה: ודרוסת הנץ. אספרווי"ר בלע"ז: בעוף הדק. כגון צפורים ויונים: דרוסת הגם. אסטו"ר בלע"ז: בעוף הגם. אווזים ותרנגולין: זה הכלל. בגמרא מפרש לאיתויי מאי: כל שאין כמוה חיה טרפה. שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות: **גמ'** מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. פירוש בית הכוסות זה מקלתו עבה ויש בו שני עורות ומקלתו דק שאין בו אלא עור אחד וקאמר דמחט שנמצאת במקום עבה שבו אם מצד אחד כלומר שלא ניקב אלא הטור הא' כשרה: משני צדדין. כלומר שניקבו שני העורות מצד אל צד טרפה וכתבו בתוס' בשם רש"י ז"ל דמדנקט מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בלחוד ושבקיה להמסס דהוה בר זוגיה ש"מ דהמסס כיון שאין לו אלא עור אחד כל שניקב מקלתו של אותו עור אע"פ שאין הנקב מפולש טרפה דחיישינן שמא ניקב לחוץ וקרום עלה בו וכבר כתבנו למעלה שקרום שעלה [בכל הנקובים] אינו קרום ולפיכך אפילו בבדיקה לא מתכשר אבל בעובי בית הכוסות כיון דשני עורות יש לו אין חוששין שמא הבריא ואע"ג דבושט חיישינן [דף מג:] אע"פ שיש לו שתי עורות התם היינו טעמא לפי שעורות שלו דקין ודבוקין זה לזה מה שאין כן בבית הכוסות וא"ת הא במתני' תנן בהמסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ ואילו אנן אמרינן בהמסס דאע"פ שלא ניקב לחוץ טרפה. י"ל דכיון דמ"מ אין טרפותו של המסס אלא מחמת שאנו חוששין שמא ניקב לחוץ מש"ה קתני לחוץ *ועוד דנהי דבמחט הוא דחיישינן דילמא בזעא ליה לכוליה וקרום עלה בו. בנקב מחמת חולי לא חיישינן להכי ומש"ה קתני לחוץ. א"נ דלאו לחוץ ממש קאמר אלא לאפוקי שאם ניקבו במקום שהם דבוקים זה לזה כשרים דחבריה מגין עליה אבל לעולם מחט שנמצאת בהמסס אפי' מצד אחד טרפה ומן הטעם שכתבנו וראיה לדבר מדאמרינן בסוף פרק במה מדליקין [דף לו.] דהני תרתי מילי אישתני שמייהו הובלילא בי כסי ואמרינן התם דנפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות ואם איתא שבין בהמסס בין בבית הכוסות בעינן ניקבו לחוץ למאי נפקא מינה אלא ודאי מפני שאין דינן שוה דבבית הכוסות בעינן שיהא נקב משני צדדין ובהמסס מיטרפא בצד אחד ואשמעינן התם דאישתני שמייהו דבמאי דקרינן השתא המסס לא מטרפא אלא בשני צדדין ובמאי דקרינן השתא בית הכוסות מיטרפא בצד אחד ואין שטה זו מחוורת דאפילו איכא למיחש להכי מסתייא אי חיישינן לאצרוכי בדיקה אבל בבדיקה ודאי משמע דכשרה דאע"ג דאין נקב משהו ניכר בבדיקה ה"מ בשאין מקומו נודע אבל (ב) כשמקומו נודע ניכר הוא וכאן אין לו לבדוק מצד האחד אלא כנגד המחט וכי תימא דילמא קרום עלה בו אפ"ה מינכר בבדיקה אלא ודאי בית הכוסות והמסס כי הדדי ניניהו וכי קתני בבית הכוסות מצד אחד כשרה ה"ה להמסס וכמו שנכתוב בסמוך בס"ד וכי תימא אכתי איכא לאיפלוגי בין המסס לבית הכוסות דבהמסס בעי בדיקה אפילו מצד אחד ובבית הכוסות אמרינן דכשרה וסתם כשרה בלא בדיקה משמע. לא היא דהא בעובדא דאתא לקמיה דרבי כדאיתא בגמ' מוכח דצריכה בדיקה מדאמרינן עלה בגמ' [דף נא.] דהפכה רבי ונמצא עליה קורט דם אלמא בדיקה מיהא צריכה לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל שפירש דה"ה להמסס דמצד אחד כשרה והא דנקט בית הכוסות לרבותא נקטיה דאע"ג דאינקיב אחד מעורותיו לגמרי כשרה עד דמנקיב לחבריה והא דאמרינן התם נפקא מינה למחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לאו למימרא דשני המסס מבית הכוסות כלל אלא הכי קאמר דהשתא דקרינן להובלילא בי כסי אי לאו דידעינן דאישתני שמייהו הוה אפשר לן למימר דדוקא בההוא דלית ליה אלא חד עור הוא דלא מטריף עד דאיכא שני צדדין דנקיבת [מקלת] הטור (ג) לאו כלום הוא אבל בההוא דאית ליה שני עורות כל היכא דאינקיב חד אע"ג דלא אינקיב חבריה טרפה ומתני' דקתני בתרווייהו ניקבו לחוץ נקיבת עור אחד קרי לחוץ ולאפוקי ניקב אליו להכי איצטריך לאשמועינן דהני תרתי אשתני שמייהו ולמאי דקרינן השתא הובלילא הוה מיקרי מעיקרא בי כסי ואע"פ שיש לו שני עורות קתני אם ניקב זה בלא זה כשר עד שניקבו שניהם ודאמרינן מצד אחד כשרה היינו דוקא כשניקב העור הפנימי אבל אם ניקב החיצון אע"פ שהפנימי שלם טרפה דאי מגואי עייל ודאי הפנימי נקוב אלא שעלה בו קרום ואי מאבראי אתא הא ודאי טרפה היא דהא קי"ל [דף נג:] בקוץ עד שתנקב לחלל כלומר דכל שנקב לחלל טרפה משום דחיישינן שמא נקב אחד מהאברים הפנימים שנקובתן במשהו וא"א לעמוד על ספקו בבדיקה מאחר שאין מקום ספק הנקב ידוע: **נמצא** עליה קורט דם בידוע שלפני שחיטה וטרפה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה. שאם איתא דקודם שחיטה הוה מסרך הוה סריך דם על המחט כדאמרינן לקמן וכבר כתבתי למעלה דדוקא בבית הכוסות הוא דכי ליכא קורט דם כשרה אבל בושט אפילו אין בה קורט דם טרפה דאפשר דקודם שחיטה הוא אלא שאוכלין ומשקין שעוברין שם בשטיפה לא הניחו הדם להסתרך: **הוגלד** פי המכה. קרוסט"א בלע"ז: בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה. ואם לקחה טבח בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו המעות: לא הוגלד פי המכה. איכא לספוקי אי קודם מקח הוה אי לאחר מקח הוה ועל הטבח שהוא מוציא מחבירו להביא ראיה דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא מוטל להביא ראיה שקודם מקח היה דמספקא לא מפקינן ממונא מחזקתיה הכי מפרשינן לה בפ' המדיר (דף עו:) וכתב רבינו אפרים ז"ל כי אמרינן בידוע שהוא שלשה ימים קודם שחיטה והוי מקח טעות ה"מ במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות לפי שאין טרפות זה מצוי אבל בסרכא כיון שהיא מצויה לא הוי מקח טעות דהוה ליה לאתנויי ומדלא אתני סבר וקביל אבל הר"ם ב"ן ז"ל כתב דאפי' מידי דשכיח הוי מקח טעות וראיה לדבר דהא קי"ל בפרק המוכר פירות (דף צב.) דהמוכר שור לחברו ונמצא נגחן כל היכא דזבניה לרידיא הוי מקח טעות ואע"ג דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי כלומר שאינם מוחזקין שלא יהו נגחנין (ד) ובמוכר עבד לחבירו ונמצא גנב או קוביוסטוס דקי"ל הגיעו אצטריכינן למימר דהיינו טעמא משום דכולהו הכי איתנהו הא רובא לא הגיעו דאע"ג דשכיחי לא הוה ליה לאתנויי ומיהו איכא למימר דטרפות שאנו אוסרין אותו מחמת ספק לא הוי מקח טעות דמצי אמר ליה מוכר ללוקח אייתי ראיה דטרפה היא ומהדרנא לך ודמיא למאי דאמרינן בפרק הגוזל עצים (דף צט:) גבי הא דאמר ר' יוחנן אפילו טבח אומן כטבחי דצפורי חייב ההיא מגרמתא דאתאי לקמיה דרב וטרפה ופטריה לטבחא מלשלומי ואמרינן דמספקא ליה לרב אי כר' יוסי בר יהודה או כרבנן ומאי אמר טבחא אייתי ראיה דמחייבנא לך כרבנן ומשלמנא והכא נמי דכותה. וליתא דהתם אי אפשר לאתוביה למעשה דידיה אא"כ טרפה בודאי אבל הכא אע"ג דמספקא פרשי אינשי מיניה

נר מצוה

שנקרע] רובה ולא הוי טפח זו היא ששנינו ובקטנה רובה ואם נקדרה ביותר מכסלע טרפה שאם תמתח תעמוד על טפח וכמה יותר מסלע אמר רב יוסף כגון דקיימן תלת קשיאתא בציפה בדוחקא בלא ציפה ברווחא: *מתני' א המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ נפלה מן הגג *ונשתברו רוב צלעותיה ודרוסת הזאב ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה: **גמ'** *ת"ר מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה משני צדדין פסולה נמצא עליה קורט דם *בידוע שהיא קודם שחיטה וטרפה לא נמצא עליה (א) קורט דם בידוע שהיא לאחר שחיטה וכשרה ב הוגלד פי המכה בידוע שהיא ג' ימים קודם שחיטה לא הוגלד פי המכה ב המוציא מחבירו עליו הראיה למאי נפקא מינה למקח וממכר שאם היתה טרפה ברשות המוכר יש ללוקח לחזור בו דמקח טעות הוא ומאי שנא מכל ניקבי דעלמא דאע"ג דליכא קורט דם טריף מר התם ליכא מידי למיסרך הכא כיון דאיכא מחט אם איתא דקודם שחיטה מיסרך הוה סריך דם

רש"י

או טפח טרפה: נקדרה. כמין ארובה עגולה ורוחב הקדירה יותר מכסלע מטבע [רחב] הוא: שאם תמתח. שיהא מושכו לכאן ולכאן שיכנס העגול לאורך או לרוחב תמלא בו טפח באותה קדירה: תלתא קשייתא. גרעיני תמרה: בליפה. עם האוכל הנשאר סביב כשאכל אותו יכנסו ג' בדוחק או בלא ליפה ברווחא: **מתני'** המסס ובית הכוסות. סוף הכרס העשוי ככובע קרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב לחיבורן כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס: שניקבו לחוץ. שהנקב נראה מבחוץ שנקבו שלא במקום חיבורן לאפוקי אם נקבו במקום חבורן בשתי דפנותיהן והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה: נפלה מן הגג. ושחטה מיד טרפה אע"פ שאין מכה נראית חוששין שמא נתפרקו איבריה כי שמנה עשרה טריפות הלכה למשה מסיני הן: נשתברו רוב צלעותיה. בלא שום נפילה ובגמ' מפרש מאי רוב: דרוסת הזאב. שהכה בצפורניו ומטיל בה ארס ושורפה: בדקה. אבל לא בגסה דלא אלים זיהריה למיקליה: ודרוסת ארי בגסה. וכ"ש בדקה ות"ק סובר דאפי' זאב דורס בגסה: הנץ. שפרווי"ר: בעוף הדק. לפורים ויונים: בעוף הגס. אווזין ותרנגולין: **גמ'** הוגלד פי המכה. קרוסט"א: בידוע שהוא שלשה ימים לפני שחיטה. ואם לקח טבח תוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו: לא הוגלד פי המכה. איכא לספוקי אם קודם מקח הוי או לאחר מקח הוה ועל הטבח להביא ראיה שהוא מוציא מחבירו כמו שמפורש לקמן דסתמא דמילתא כו' ועליו להביא ראיה שקודם המקח היה דמספיקא לא מפקינן ממונא מחזקיה: ליכא מידי למיסרך. כשימצא נקב בלא מחט כשהדם יוצא

עין משפט

א מיי' פרק ו מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מח:

ב מיי' פרק ג מהל' מכירה סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רלב:

דף מב.

נשתברו [וכ"ה בכ"ח]

דף נ:

דף נא.

[דף רע"ע"ב]

הגהות הב"ח

(א) הקדירה כו' באותה קדירה: (ב) כל שמקומו: (ג) דנקיבת העור בצד א' לאו כלום כצ"ל: (ד) ועוד המוכר כצ"ל:

הגהות חוות יאיר

(א) פי' כלל אפי' מכפנים או סביב למחט אפי' ניקב משני צדדים כשרה מש"כ בניקב בצד אחד צריך קורט דסמבחוץ נגד פי המחט:

שלטי הגבורים

א רש"י כתב דאפי' לא נקב אלא חצי העור טרפה דחיישינן שמא נקב לחוץ וחזר לאחור ועלה בו קרום ואינו סתימה ואין לו תקנה בבדיקה אפי' שידוע לנו מקום הנקב דהא דאמרי' דהיכא שידוע לנו מקום הנקב יש לו תקנה בבדיקה כדאמרי' לעיל גבי ושט שנקב היינו דוקא היכא דלא חיישינן שמא עלה בו קרום אבל הכא דחיישינן שמא עלה בו קרום אין לו בדיקה וכ"ש דאפי' לא נמצא עליו קורט דם דהוי נמי טרפה מיהו אם עבר המחט מעבר אל עבר מועיל הבדיקה לראות אם קודם שחיטה נקב או לאו בטיפת דם בין בהמסס בין בבית הכוסות ור"ת כתב דבין בהמסס בין בבית הכוסות אם לא שנקבו לחוץ לגמרי אלא שנקב חצי העור כשר והאריך בראיות:

ב פי' על הלוקח להביא ראיה שברשות מוכר נטרפה ואע"פ שלא נתן מעות דכאן נמצא כאן היה כדאמר בשילהי המדיר והא דקרי ליה המוציא משום דסתמא דמלתא הכי הוי דכל כמה דלא יהיב דמי לא יהיב ליה חפצא וכתב רבינו אפרים ובעל העיטור דדוקא טרפות דמחמת מכה וכיוצא בה דאינו מצוי ולא סליק אדעתא דאיניש לאתנויי אבל טרפות דמחמת סירכא דמשכח שכיח ורמי איניש אדעתיה כיון דלא אתני ודאי אחולי אחיל ולא הוי מקח טעות והרמב"ן ז"ל הקשה על זה וכתב הרא"ש ול"נ כדברי רבינו אפרים ובעל העיטור דהכי נמי מפליגינן גבי טענת אונס בגיטין דבאונס דשכיח לכ"ע אין טענת אונס מדמיבעי ליה לאתנויי ולא אתני דהכלל כל דבר שאין המוכר יודע כמו שהלוקח אינו

גליון אלפס

דברי הר"ן אלו נעלמו לפי שעה מהגאון נודע ביהודה מה"ק חלק יו"ד סי' ח' שכתב שם אמנם מ"ש שהב"י בשם הר"ן שכיון דע"י חולי לא חיישי' שמא נתרפא. הנה בחפוף כתבת זה שהר"ן אינו מפרש כלל שמא הבריא נתרפא אלא מפרש שבריא ניקב לחוץ וע"ז חילק דע"י חולי לא שייך לחוש שמא ניקב החיצון כו' ולחשש נתרפא לא חיים הר"ן כלל וא"כ לדברי החוששים שמא נתרפא אפשר שגם ע"י חולי ג"כ חיישי'. עכ"ל הנודע ביהודה והרי הכא כתב הר"ן בפירוש דאפי' להחוששים שמא נתרפא ג"כ לא חיישי' ע"י חולי. דהא כתב דנהי דבמחט כו' וקרום עלה בו כו'. דהיינו לפי הפי' שבריא נתרפא כמ"ש רש"י חולין (דף מג:) ד"ה אין חוששין כו' ואפ"ה כתב דבנקב מחמת חולי אין חוששין. גם מ"ש הנודע ביהודה שם בד"ה אמנם מה שרצית כו'. ומה שהמצאת להחולקין על שולא כו' בזמן מועט לא נתרפא וא"כ אם כו' דבר נכון מאד הוא והנלאי מאד כו'. סברא זו של התלמיד שקילס הנוב"י היא מפורשת בתוס' דשבת (דף לו.) סוף ד"ה למחט כו' והט"ז הביאם בסי' מ"ח ס"ק י' ביו"ד:

מיניה מ"מ אין לך מום גדול מזה וכיון שהמום מבטל מקח כ"ש טרפות אע"פ שאינו אלא מחמת הספק או מקבלתן של גאונים ז"ל דכיון דמ"מ מבדל בדילי אינשי מיניה אין לך מום גדול מזה: נפלה מן הגג. כלומר שאע"פ שאין אנו רואין בה שבר ולא מכה חוששין לריסוק אברים וכל שלא ששהה מעת לעת ולא עמדה ולא הלכה אפילו בבדיקה לא מתכשרא דמדאמרינן בגמ' [דף נא:] עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל בדיקה ודאי בעיא מכלל דכי לא עמדה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וכי ששהה מעת לעת ושחטה כשרה כדתנן לקמן [דף נו.] גבי שוף ומיהו דוקא בבדיקה כדאיתמר עלה בגמרא מכלל דכי לא ששהה אפילו בבדיקה לא מתכשרא וא"ת וכי היכי דמהניא לה בדיקה בתר ששייה אמאי לא מהניא נמי קודם ששייה י"ל דבנפילה חיישינן לתרתי חדא לריסוק איברים ודבר זה אינו ניכר בבדיקה כלל שאע"פ שלא נשתנו איבריה ולא נפסד מראיתה חוששין שמא מחמת הנפילה נתרסק אע"פ שאינו ניכר ואיכא למיחש בה (א) שמא נקרעו איבריה או נפסקו ודבר זה אפשר לעמוד עליו בבדיקה וכל ששהה מע"ל או שעמדה ילאנו מחשש ריסוק איברים דקים להו לרבנן דכל שנתרסקו אבריה אינה עומדת ואינה שוהה מיהו אכתי איכא למיחש שמא נקרעו איבריה או נפסקו ומש"ה בעיא בדיקה (א) ולפי שיטה זו א"צ לבדוק אא"כ נפסקו איבריה או נקרעו אבל ריסוק איברים אין לו ענין בבדיקה כלל: **אבל** הר"ם במז"ל כתב בפ' ט' מהל' שחיטה שצריך לבדוק ג"כ אם נתרסקו איבריה כלומר אם נשתנה מראיתן ואפילו באותן איברים שאם ניקבו או נטלו כשרה אם נשתנו מראיתן טרפה לפי שריסוקן מכאיב אותה יותר מנטילתן ונקיבתן ולפי זה בשני דרכים בודקין אותה אם נקרע או נפסק אחד מן האיברים שהיא מיטרפא בהן ואם נשתנה אחד מן האיברים הפנימים מפני חשש ריסוק איברים וכ"ת וכיון שהריסוק הוא דבר שאפשר לעמוד עליו בבדיקה כי לא ששהה נמי אמאי לא סגי בבדיקה י"ל לפי שאין הריסוק ניכר לאלתר עד ששהה מעת לעת שאז כל אבר שיש בה מרוסק תפסד צורתו ויתגלה בהיותיה והראב"ד ז"ל מסתפק

נר מצוה

דם עלה פי' משני צדדין נקב מפוליש: נפלה מן הגג ונשתברו רוב צלעותיה וכו': אמר רב הונא תוספתא [א] הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוק איברים: ההוא גדיא דהוה ליה לרבינא דחזא חושלא מפומא דאיגרא נפל מאיגרא לארעא אתא לקמיה דרב אשי א"ל הא דאמר רב הונא הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוק איברים משום דאית לה מידי למיסרך והאי לא הוה לה מידי למיסרך או דילמא משום דאמידא נפשה והאי נמי אמידא נפשה א"ל משום דאמידא נפשה והאי נמי אמידא נפשה. ההיא אימרתא דהוה בי *רחבניה והוה משדרת כרעיא בתריאתא אמר רב יימר האי שגרונא נקטיה כלומר חולי לקה אותה על הירך מתקיף לה רבינא ודילמא חוט השדרה איפסיק בדקוה ואשכחוה כרבינא ואפ"ה הלכתא כרב יימר מ"ט שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח: א"ר הונא זכרים המנגחין זה את זה אין חוששין משום ריסוק איברים ואי נפיל לארעא ודאי חוששין. °אמר רב מנשה הני דכרי דפתקי גנבי אין חוששין משום ריסוק איברים מאי טעמא אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטו קמייהו. אהדרינהו ודאי חיישינן וה"מ דאהדרינהו מחמת יראה אבל מחמת תשובה ודאי תשובה מעליתא עבדי: אמר רב נחמן בית הרחם אין בו א משום ריסוק איברים *ואמר רב נחמן בית המטבחים אין בו משום ריסוק איברים. ההוא תורא דנפל ואישתמע קל גניחותיה עאל רב יצחק בר שמואל בר מרתא ושקל משופרי שופרי מיניה אמרי ליה רבנן לא חייש מר משום ריסוק איברים אמר להו הכי אמר רב צפרניו נועץ בקרקע עד שמגיע לארץ *ואמר רב יהודה אמר רב הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה או על גבי זנבה והלכה לה כלפי ראשה ואפילו כנגד כל השדרה אין חוששין משום ריסוק איברים ואי שלים חוטרא אפלגיה דהרציה

רש"י

מתקנא בלאלוחית הבשר והולך לפי שאין לו מקום לידבק בו: למעלה. בגג: למטה. על הארץ הואיל ולא ראינו שנפלה: אין חוששין. שמא נתרסקו אבריה להשהותה מעת לעת כדין נפולה ורסוקת איברים ובקופצת מאליה לא חיישינן לה להכי: חזא חושלא. שעורים קלופים: באיפומא. כנגד בית ארובה למטה בבית והגדי בגג והיתה ארובה בגג: דגר. קפץ: משום דאית לה מידי למיסרך. שלא קפלה דרך ארובה אלא מצידי הגג ונסרכת בכתלים ונופלת וזה מועיל לה שנסרכת קצת בידיה: והאי לא הוה ליה מידי למיסרך. שהארובה לא היתה סמוכה לכתלים: דאמדה נפשה. אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת: משדרא כו'. רגליה האחרונים היו נגררים: שיגרונא. קרנפ"א: הלכתא כרב יימר. ואין צריך לבדוק בהמה אחרת דשדרו כרעיה בתריה: דפתקי גנבי. ומשליכין אותן למעלה מכותלי החצר ונופלין לארץ: אמתנייהו. על מתנייהו נופלין ואין נהפכין על גבן פן יתפרקו חוליותיהן: אהדרינהו. דרך למעלה מן הכותל ודאי חיישינן דלא איכפת להו היכי נפלי: בית הרחם. עגל שנולד היום שילא מבית הרחם שהוא צר: אין חוששין. שמא הוא נדחק ונתפרקו איבריו וא"צ להשהותו מעת לעת: בית המטבחים. כשמפילין אותו לארץ כדי לשוחטו אפילו ממקום גבוה: קל גניחותיה. כמו גונח מלבו שנשמע קול יללת השור כשנפל: צפורניו נועץ. כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפרניו עד שאינו נופל מגובה: הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה. שהכה במקל ארוך על אורך שדרתה ולוארה ואפילו לא גרסינן דדוקא כנגד כל אורך השדרה קאמר: ואי שליס חוטרא אפלגא דהרציה. שלא היה בו אורך

בהשגות באותן איברים שאם ניטלו או ניקבו כשרה אם ריסוקן כלומר אם שנוי מראיהן פוסל בהן: ונפולה זו שחוששין לה דוקא שנפלה מגובה עשרה אבל פחות מכן אין חוששין לה דאין חבטא בפחות מעשרה טפחים וכדאמרינן בב"ק בפ' הפרה (דף נ:) גבי ההוא תורא דנפל לאריתא דדלאי שחטיה מריה וטרפיה רב נחמן ואקשינן אלמא קסבר רב נחמן יש חבטא בפחות מעשרה ואותביה רבא לרב נחמן תנן היו פחותין מעשרה וכו' ואסיקנא דלעולם אין חבטא בפחות מעשרה ורב נחמן דטרפה משום דאריתא דדלאי הויא שיתא ומכריסה ועד ארעא ארבעה והוה ליה עשרה וכן כתב בעל הלכות גדולות ז"ל וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ט מהל' שחיטה שנפולה זו שנפלה הבהמה ממקום גבוה שגבהו י' טפחים אע"פ שמדברי הרב אלפסי ז"ל בפרק הפרה משמע דס"ל דיש חבטא בפחות מעשרה לא משמע הכי מסוגיא דהתם ומיהו ה"מ בנפלה מעלמה אבל הפילוה אחרים אפילו בפחות מכן חיישינן וכדאמרינן בגמרא בזכרים המנגחין זה את זה דאי נפול לארעא חיישינן: **(גמ')** הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין מחמת ריסוק איברים. משום דלא חיישינן ביה אלא בנפלה ודאי שלא לדעת אבל מסתמא אמרינן דקפלה מדעת וכל לדעת אין בו משום ריסוק איברים משום דאיהי אמדא נפשה ואפילו אנו רואין שאין יכולה לילך אפ"ה כל לדעת עצמה אינה מתרסקת כל כך שתטרף מחמת [ריסוק] איברים: **ההוא** גדיא דהוה ליה לרבינא בגג. והיתה ארובה בגג: חזא חושלא. שעורים קלופים: מפומא. כנגד פי הארובה למטה בבית: משום דאית ליה מידי למסרך. שלא קפלה דרך ארובה אלא בצידי הגג מסרכת עצמה בכותלים וקופצת ומהניא לה כריכת הכותלים שמסרכת בידיה קצת: והאי לית ליה מידי למסרך. שהארובה אינה סמוכה לכותל: דאמדא נפשה. ואם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת: **ההיא** אימרתא דהות בי [רחבניה] והוה משדרה כרעא בתרייתא. רגליה האחרונים היו נגררים אחריה: זכרים המנגחים זה את זה אין חוששין משום ריסוק אברים. שאין בהכאתם כדי ריסוק אברים להטרף: נפול לארעא ודאי חיישינן. ולאו משום הכאתם אלא משום החבטא: ואע"ג דקי"ל בפרק הפרה [שם] דאין חבטא בפחות מעשרה טפחים ה"מ בשנפל מעלמו אבל אם היה מכח אחר שדחפו יש חבטא: הני דכרי דפתקי גנבי. שגונבין אותן ומשליכין אותן מכותלי החצר לארץ: אמתנייהו. על מתניהם נופלים ואין נהפכים על גבן שיתפרקו חליותיהן: אהדרינהו. דרך למעלה מן הכותל ודאי חיישינן דלא איכפת להו כל היכי דנפלי:

וכתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל דבכל מאי דאיתמר בשמעתין אין חוששין משום ריסוק איברים אין חוששין כלל קאמר ואפילו בדיקה נמי לא בעיא ובהני נמי דאמרינן חוששין לאו דוקא למימר דיהבינן להו דיני נפולה ודאית דמתניתין ובעי ששייה ובדיקה אלא בודקין אותם מעכשיו בלא עמידה ושהייה כלל. ולא מחוור דהני דודאי כי קאמרינן אין חוששין לה אין חוששין כלל קאמרינן ולא בעינן ולא מידי אפ"ה כי קאמרינן חוששין משמע שדינה כדין נפולה גמורה ואע"ג דאמרי' ליסנא דחוששין הייט טעמא משום דכולה מילתא דריסוק אינה אלא חששא בעלמא הילכך דינה כנפולה גמורה לששייה ולבדיקה: **א"ר** (הונא) [נחמן] בית הרחם. עגל שנולד היום שילא מבית הרחם אין חוששין שמא נדחק ונתרסקו איבריו ואין צריך לשהותו מעת לעת ובדקים לן שכלו חדשיו עסקינן דאי לא הא איכא למיחש שמא נפל הוא וכתבו הראשונים ז"ל דאפילו במקשה לילד קאמר דאי בשאינה מקשה פשיטא דאין בו משום ריסוק אברים דא"כ רוב הנולדים ימותו ואין זה עולה לי לפי סוגיית הגמרא כמו שכתבתי בחידושי ולפיכך נ"ל דאפילו בשאינה מקשה איצטריך לאשמועינן דאין חוששין לריסוק איברים ומאן דדחי סייעתי' כדאיתא בגמרא ס"ל דאפילו בשאינה מקשה איכא למימר דחיישינן וכ"ת אם כן רוב הנולדים ימותו איכא למימר דודאי פשיטא לן דברובא ליכא ריסוק אברים אלא מיהו אי מיעוטא דמתרסקי בשעת לידה הוי מיעוטא דשכיח כיון דאיכא למיקם עלה דמילתא בששיית מעת לעת לא סמכינן ארובא כדכתבי' לעיל דמהאי טעמא צריך לבדוק בסירכות הריאה דמיעוטא דשכיחא נינהו ומשום הכא קמשמע לן דמיעוטא דמתרסקי בבית הרחם מיעוטא דלא שכיח הוא ולא חיישינן ליה כלל ומאן דדחי סייעתא כדאיתא בגמרא ס"ל דמעוטא דשכיחא הוא: **בית** המטבחים אין בו משום ריסוק אברים. כשמפילין אותו לארץ אפילו ממקום גבוה: ההוא תורא דנפל. בבית המטבחים: קל גניחותיה. כמו גונח מלבו שנשמע קול יללתו כשנפל: צפורניו טועץ בקרקע עד שמגיע לארץ. כשהוא שוהה ליפול כל שעה הוא מתחזק בצפורניו עד שאינו נופל מגובה: **וכתב** הרשב"א ז"ל דאע"פ שגבוה י' קאמר ואע"פ שאחרים מפילים אותו בכח וכדיהיב רב יצחק טעמא משמיה דרב דאמודי אמיד נפשיה וטוען צפורניו לקרקע עד שמגיע לארץ וגרסינן בירושלמי אינו דומה נופל מדעת לנופל שלא מדעת ביומי דרבי פינחס חבטין תורא בחיליה אמר לון בחייכון שרוניה שרו ליה וערק אמר ברוך שבחר בהם ובדבריהם דאמרי אילין דחבטין תורא בחיליה לית ביה משום ריסוק איברים: **הכה** לה על ראשה במקל והלכה לה כלפי זנבה או על זנבה והלכה לה כלפי ראשה. ולא נגע בשדרה: ואפילו כנגד כל השדרה. שהכה בכל השדרה: ואי שלים חוטרא אפלגא דהרציה. שנשלם המקל וכלה במקלת השדרה:
ואי

שלטי הגבורים

אינידע איכפי ליה לזוקח לאהנויי במידי דשכיח ומדלא אתני אחולי אחיל וקנה כדרך כל לוקחי בהמות שאין נמנעין לקנות בשביל ספק טרפות:

א רוב הפוסקים הסכימו לפרש דר"ל עגל שנולד היום שילא מבית הרחם אין לחוש שמא נדחק ונתרסקו אבריו וצריך להשהותו מעת לעת ובדקים לן שכלו לו חדשיו דאי לא הא איכא למיחש שמא נפל הוא ואפי' במקשה לילד אין חוששין לריסוק איברים כך פירשו רש"י והרא"ש והטור והר"ן ותוס' ורוב הפוסקים חוץ ממיי' פ"ט מהל' שחיטה ובפי' המשניות שלו שפי' דאם יש חשש ריסוק איברים בבהמה וצריכה בדיקה א"צ לבדוק בית הרחם דאין בו חשש ריסוק איברים וכבר תמה עליו הרשב"א בחדושיו דהאיך יפרש כל סוגית ההלכה שם דלא מכוונה כלל אליביה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכ"ל שזהו דעת רש"י ז"ל שכתב עמדה אינה צריכה ששייה אבל בעיא בדיקה בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעות ובעקירת חוליא והיכא דלא עמדה אפי' בדקנוה ונמצאת שלימה טריפה משום שחנש שנתפרקו פרקיה וחוליותיה:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' שחיטה סמג עשין סג טור י"ד סי' נג נח:

בס"י איתא ר' רבינא ובגמ' א"ת רב חביבא (ג"א)

[דף רעא ע"א]

דף נא:

דף נא.

הגהות הב"ח

(א) ני"ב בה נמי שמא:

א מיי' פרק י מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' נד:
ב מיי' פרק י שם טור י"ד סי' נ:
ג מיי' פרק ט שם סמג שם טוי"ד סי' מח:
ד מיי' פרק ה שם סמג שם טוי"ד סי' נז:

[דף רעא ע"ב]

ואי מחייה ופסיק תוטרא אגבה . שהכה אותה לרחבה : א"נ מחייה לאורכה באורך כל השדרה ואית ביה קטרי שהמטה אינו חלק ויש בו קשרים חיישינן לריסוק אברים והוא שלא הלכה ואיכא מאן דאמר דאפילו הלכה בכה"ג בעיא בדיקה בחוט השדרה: **עמדה** אינה צריכה מעת לעת אבל צריכה בדיקה . בכל הני דחיישינן לריסוק אברים כל ששהתה מעת לעת כשרה בבדיקה כדאיתא לקמן וקאמר רב דאם עמדה אינה צריכה מעת לעת אבל צריכה בדיקה ופירוש עמדה שעמדה מעצמה אבל העמידוה אחרים לא מהני ולא מידי דבמסוכנת

נר מצוה

דחרציה חיישינן ואי מחייה אפסקיה אי נמי מחייה לארכה ואית בה קיטרי בחוטרא חיישינן: דף נא:*אמר רב יהודה אמר רב עמדה אינה צריכה א מעת לעת אבל צריכה בדיקה הלכה אינה צריכה בדיקה וכן הלכה: ונפולה שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל כולו אבל בסימנים אינה צריכה בדיקה דסימנין קשין הן אצל נפילה: °אמר רב יהודה אמר שמואל עוף שנחבט על פני המים כיון ששט על פני המים מלא קומתו דיו ולא אמרן אלא ממטה למעלה אבל מלמעלה למטה אימור מיא אשפילו ואי מיא קיימי לית לן בה ואי שדא ציבי וקדמיה איהו קא מסגי ושרי . גלימא עייף מיעף אין בו משום ריסוק מתוח יש בו משום ריסוק. כללא דמילתא כל שנחבט ע"ג דבר קשה חיישינן . על דבר רך או שריק לא חיישינן . *דיבקא אמימר אסר ורב דף נב. אשי*שרי בחד גפא דברי הכל מותר כי פליגי בתרי גפי מאן דאסר במאי נייח ומאן דשרי אעיקבא דגפי נייח והילכתא בחד גפא שרי בתרי גפי אסיר : אונשתברו רוב צלעותיה: ת"ר אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן אי נמי אחת עשרה מכאן ואחת מכאן (א) וזעירי אמר והוא שנשברו מחציה כלפי שדרה אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ובצלעות גדולות שיש בהן מוח אמר עולא בן זכאי אומר נעקרו ברוב צד אחד (או) נשברו ברוב שני צדדין ורבי יוחנן אומר בין נעקרו בין נשברו ברוב שני צדדין וסוגיין כרבי יוחנן ואם ב נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא בוכנא ואסיתא טרפה: *בוהגולגולת שנחבסה ברובה: בעי *רב אסי ברוב גבהה או ברוב היקפה ג תיקו הלכך בתרווייהו טרפה : גובשר החופה את רוב הכרס ברובו : בין ברוב קרוע בין ברוב נטול: דודרוסת ד הזאב . אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה בעופות מן הנץ ולמעלה ואיבעיא לן הא דאמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי ואסיקנא למעוטי חתול דלית ליה לחתול דריסה בבהמה דקה ודוקא

רש"י

כל השדרה חיישינן : ואי מחייה אפסקיה . כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה : ואי אית ביה קיטרי . שיש במקל שיורי ענפים חיישינן : עמדה . אמתניתין קאי דאי נפלה מן הגג ועמדה ולא הלכה אינה צריכה שהייה מעת לעת : אבל בדיקה בעי . בחוט השדרה ובשבירת רוב צלעותיה ובעקירת חוליא : והיכא דלא עמדה אפילו בדקנוה ונמצאת שלימה היא טרפה מפני החבט שנתפרקו חליותיה ואם הלכה אפילו בדיקה לא בעיא אפילו לא שהתה דא"נ שהייה בהליכה : כנגד כל החלל . שמא ניקבו המעים הדקין או נקרע רוב החיצונה : עוף שנחבט . שנפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק איברים : כיון ששט מלא קומתו . לאחר נפילה הוי כהליכה שאין צריכה בדיקה : ואי מיא קיימי . כגון אגמים : לית לן בה . דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי : ואי שדיא גילא . שהיה מושלך בנהר : וקדמיה . העוף אפילו מלמעלה למטה ואפילו במיא דלא קיימי כיון דקדמיה איהו דקא שייט ושרי : גלימא . פרוש על יתידות באויר ומתוח שפיר ונפל עליו חיישינן לריסוק איברים ובעי שהייה : עייף מיעף . טלית כפולה אפילו מתוח לא חיישינן שאינה נמתחת יפה : או שריק . שאינו נדבק ונכבש יחד כגון חול הדק ובכה"ג לא חיישינן כי הנופל עליו משתמיט והולך ואין בו חבט : דיבקא . לימ"א שטחין אותו בדף קטן והעוף שכן עליו ונדבק בו ופורח עם הדף ונופל : בחד גפא . שלא נדבק אלא בכנף אחד שרי דפרח בשניה : במאי נייח . במה ינוח שישא את עצמו לכך נופל ונחבט : אעיקבי דגפי . בעיקבי הגפים הוא נושא עצמו קלת : בתרי גפי אסור . אא"כ הולך : אלו הן רוב צלעות . כ"ב צלעות הן שיש בהן מוח י"א מכאן וי"א מכאן וי"ב הם רוב ורוב עצמות קטנות של צד האליה לא חשיב : מחציין כלפי שדרה . ולא מחציין כלפי חזה : נעקרו . כיון שנעקרו שש מהן דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל בשנשתברו לא מיטרפה אלא בי"ב שהן רוב ב' צדדין : וחצי חוליא עמה . והצלע שכנגדה מחוברת יפה בחצי החוליא הקיימת : בוכנא . צלע ואסיתא חור שבחוליא שהצלע תחוב בתוכו : שנחבסה . נתרוצצה ולא נפחתה : רוב גובהה . מן העצם ולמעלה: רוב היקיפה. גדול מרוב גובהה : ברוב נטול . שניטול ונחסר רובה : מן הזאב ולמעלה . וזאב בכלל אבל מזאב ולמטה אין לו ארס חזק להמית בהמה אלא שופות : בעופות . שנדרסין מן הנץ ולמעלה יש בו כח לדרוס עוף חברו :

בלחוד הוא דאיתמר הלכה אינה צריכה בדיקה ואע"פ שהטרפות חיות י"ב חדש ומהלכות שאני הכא דאם איתא שמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך ובגמרא פליג רב חייא בר אשי בשם רב אדרב יהודה אמר רב ואמר אחד זו ואחד זו צריכה בדיקה והרב אלפסי ז"ל פסק כרב יהודה אמר רב וכן פסק הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות שחיטה (א) ותימה הוא למה *דהא רב חייא בר אשי אמר רב דמחמיר ואמר אחד זה ואחד זה צריכה בדיקה ואפשר שסמכו על סוגיא שבפ' התערובות [זבחים דף עד:] דהתם אמר ר"ל עמדה צריכה מעת לעת הלכה צריכה בדיקה ואמרינן עלה כלהו כר"ל לא אמרי עמדה אינה צריכה מעת לעת הלכה אינה צריכה בדיקה ורבי ינאי ורבי ירמיה הוא דפליגי עליה דר"ל התם וקי"ל כותייהו דרבים נינהו ועוד דר' ינאי רביה דר' יוחנן ורבי יוחנן רביה דר"ל הילכך ליתא לדר"ל קמיה : **גרסי'** בגמ' [דף נא: ע"ש] אמר רב הונא בר יהודה אמר רב ששת אמר רבי ירמיה בר אבא אמר רב (ב) עקרה יד לעמוד ואף על פי שלא עמדה (ג) רגל להלוך ואע"פ שלא הלכה רב חסדא אמר ננערה לעמוד אע"פ שלא עמדה. כלומר ואינה צריכה שהייה והרב אלפסי ז"ל והר"ם במז"ל לא כתבוה משמע דס"ל דעמדה והלכה ממש בעינן ואפשר שסמכו בזה על הלשון הכתוב בגמרא במקצת נוסחי והלכתא עמדה צריכה בדיקה הלכה אפילו בדיקה אינה צריכה (ד) היינו כרב יהודה ולא סיימו בה ננערה לעמוד ועקרה רגל להלוך . ואין זה מספיק שזה הלשון אינו מעיקר גמרא אלא מלשון האחרונים פוסקי הלכות אבל אפשר לסמוך זה מעובדא דאימרתא דבי רחבניא דאע"ג דאשתכח דהוה פסיק חוט השדרה היתה מהלכת ועוקרת יד ורגל ודוקא התם משום דלא נפלה הוא דלא חיישינן לחוט השדרה אבל הכא כיון שיש לחוש לה

וצריכה בדיקה מחמת שנפלה אין הלוכה ראיה שהיא כשרה עד שתלך כדרכה דבשלמא מהלכת כדרכה אע"פ שאפשר שנקרעו דקים וכרס וכיוצא בהן כיון שכדרכה מהלכת בחזקת בריאה היא אבל מהלכת שלא כדרכה א"נ עוקרת רגל להלוך מאי ראיה הוא שלא תאסר אם (ה) תבדק ואי אפשר לומר דההיא אמרתא נפולה היתה ואפ"ה כיון דהות מהלכת כלל לא חשו לה דא"כ היכי מסיימינן דחוט השדרה לא שכיח *שגרונא שכיח והרי בעל הלכות ז"ל שהוא גורס ההיא אמרתא דהות בי רחבניא דנפל מאיגרא מסיים בה הכי ואע"ג דאשתכח כרב יימר הלכתא כרבינא דחוט השדרה שכיח שגרונא לא שכיח אלמא נפולה אין מחזיקין אותה בחזקת בריאה אלא בהילוך יפה וכיון שכן עקרה רגל להלוך אינו הוכחה כלל : **ונפולה** שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל כולו . שצריך לבדוק ריאה ובני מעים וצלעות וחוט השדרה וחליותיה אבל מוח לא דלא בכלל חלל הוא ובדיקה זו היינו אם נפסקו אבריה או נקרעו ולדעת הרמב"ם ז"ל צריך לבדוק גם כן איברים הפנימים אם נשתנה מראיתם וכמו שכתבנו למעלה וא"ת וליחוש לנקב משהו דלא מינכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמהאי טעמא אמרינן [דף נג:] דקוץ כל שניקב לחלל טרפה י"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו איבריה קרע גדול היה וניכר היה : **עוף** שנחבט על פני המים . שנפל על כרחו על פני הנהר ואיכא למיחש לריסוק אברים : כיון ששט מלא קומתו . הוה ליה כהלכה שאינה צריכה בדיקה : ואי מיא דקיימי . כגון אגמים לית לן בה דאפילו מלמעלה למטה שפיר דמי : ואי שדא ליבי וקדמיה איהו הוא דקא מסגי . אם היו קליפות עלים מושלכין בנהר וקדמיה איהו לליבי אפילו מלמעלה למטה ואפילו במיא דלא קיימי שרי דכיון דקדמיה לליבי איהו הוא דקא מסגי ואין המים מוליכין אותו : גלימא עייף מיעף אין בו משום ריסוק איברים . אם נפל העוף על גבי גלימא והיתה כפולה : מתוח . כלומר שאינה כפולה : או שריק . מחליק : דיבקא . גלוט"א בלע"ז וטחין אותו בדף קטן והעוף שוכן עליו ונדבק בו ופורח עם הדף ונופל לארץ : בחד גפא . שלא נדבק אלא בגף האחת ופורח בשניה : מאן דאסר במאי נייח במה הוא נח ובמה הוא מסתייע בנפילתו שלא יהא נחבט : ומאן דשרי אימא אעיקבא דגפיה נייח . בעקבי כנפיו הוא נח ומסתייע : **אלו** הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן . עשרים ושתים צלעות גדולות שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב : והוא שנשתברו מחציין כלפי שדרה . ולא מחציין לצד החזה : נעקרו ברוב צד אחד כיון שנעקרו שש מהם דהיינו רוב צד אחד טרפה אבל כשנשתברו לא מיטרפה אלא בי"ב דהיינו רוב ב' צדדין : ור' יוחנן אמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב ב' צדדין וסוגיין כר' יוחנן . כתב זה הרב אלפסי ז"ל מדפרכינן עליה דרב בגמרא מדרבי יוחנן דאמר בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדים ולא מהדרינן דרב דאמר כבן זכאי אלמא איתא לדר' יוחנן : **ואם** נעקרה צלע וחצי חוליא עמה שהוא כבוכנא ואסיתא טרפה . קשר השדרה נקרא חוליא ויש בו בית קבול שנכנס הצלע לתוכו כבוכנא בתוך אסיתא שהוא המכתשת והיד שלה נקרא בוכנא וכיון שנשבר אותו בית קיבול של הצלע הרי היא טרפה אע"פ שגופו של קשר השדרה נשאר קיים : והגלגולת שנחבסה ברובה טרפה . שנתרוצצה : ברוב גובהה של גלגולת דהיינו כלפי הפנים או ברוב הקיפה של כל הראש והוא שיעור גדול מרוב גבהה : ובשר החופה את רוב הכרס ברובו . קרום עב העובר על כל החלל וקורין לו טירפ"ה ויושב מן החזה ועד הירכים והכרס שקרוי פנצ"א נחבא בצלעות החזה ורובו תחת אותו קרום ואמר דרואין כמה יש מן הקרום כנגד [אותו רוב הכרס ואם נקרע שם רוב מה שיש מן הקרום כנגד] הכרס טרפה ואם ממקום שהכרס כלה ולמטה נקרע אותו קרום כשרה : בין ברוב קרוע בין ברוב נטול . דלא בעי ניטל רובו אלא בנקרע רובו בלחוד טרפה : ודרוסת הזאב וכו' ודרוסת הנך בעוף הדק . פירוש כגון תורים ובני יונה : ודרוסת הגס בעוף הגס . פי' דרוסת הגס היינו עוף ידוע הנקרא אסטו"ר וה"ק ודרוסת הגס שבמיני הנך בעוף הגס שאין לפרש ודרוסת הגס שכל שהוא גס מן הנך יהא לו דריסה בעוף הגס מדאמרינן בגמרא בעופות מן הנך ולמעלה כמו שיתבאר בס"ד: (גמ') אמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה. פירוש הזאב וכל שהוא למעלה ממנו יש להם דריסה בבהמה אבל כל שהוא למטה מן הזאב אין לו דריסה בבהמה ואיבעיא לאו הא דאמר רב יהודה אמר רב בבהמה מן הזאב ולמעלה למעוטי מאי ואסיקנא למעוטי חתול דלית ליה

הגהות הב"ח
(א) וזעירי כצ"ל: (ב) פשטה ידה כצ"ל: (ג) מ"ב עקרה רגל: (ד) והיינו כצ"ל: (ה) מ"ב לא:

שלטי הגבורים

א הרא"ש פסק דנפולה אפי' לא עמדה תוך מעת לעת רק פשטה ידה לעמיד יצאה מכלל ריסוק אברים כאילו שהתה מעת לעת ודי לה בבדיקה וכן אפי' לא הלכה רק שעקרה רגליה לילך מותרת מיד אפי' בלא בדיקה וכן פסק טור י"ד והכי כתב הרא"ש בשם בעל העיטור ובעל הלכות ומדברי רבינו ומיי' משמע דאינו מועיל כלום וכ"כ הרשב"א דלא מהניא פשטה ידה להתירה תוך מעת לעת עד שתעמוד ולא מהני עקרה רגלה לילך להתירה עד שתלך ובשם בעל העיטור כתבו דאכן האידנא ליכא מאן דבדיק ובעינן הלכה :
ב כתב הרשב"א דאם נעקר צלע וחצי חוליא עמה טרפה ודוקא מהצלעות הגדולות אבל הקטנות שאין בהן מוח אפי' נעקר צלע וחצי חוליא כשרה ושאר הפוסקים לא חלקו כלל ובכל ענין טרפה :
ג כתב רמב"ם נחבש רוב גבהה וסרי רוב הקיפה קיים או שנחבש רוב הקיפה וסרי רוב גבהה קיים הרי זו ספק טרפה ויראה לי שאוסרין אותה. וריא"ז כתב ורבינו משה מתיר ואין טעם לדבריו כמבואר בקונט' הראיות :
ד הרא"ש והטור כתבו דכל שאר חיות חוץ מארי וזאב ונמיה ושועל והולדה וחתול אין להם דריסה שאע"פ שהדוב שכול והנמר עז אינן דורסין והרשב"א והר"ן כתבו דכל חיה שמאחר שאינה גסה מן הזאב אין לה דריסה בגדולה שבדקה בכבשים או בעזים אפי' היא גסה כזאב אבל יש דריסה בגדיים וטלאים וכ"ש בעופות ואם היתה גסה מן הזאב דינה כזאב *) ויש מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל וכן יראה קצת מלשון מיי' שכתב ובבהמה דקה ותיש דקה מן הזאב ולמעלה וכן יראה לשון סמ"ג שכתב דרוסה טרפה והוא בידוע שארי וכיוצא בו את הכבשים .
*) נ"ל למעלה

נ"א והא בדנפלה שכיח ושכיח והרי כו'

חדושי אנשי שם
מהר"ם (א) נראה שלא היה כתוב בספרו של ר"ן בגמרא פסק ההלכתא והלכתא היכא דנפלה מן הגג בדלא ידעה ועמדה ולא הלכה צריכה בדיקה ואינה צריכה מעת לעת ואם הלכה אפי' בדיקה נמי לא צריכה אע"פ שהיתה כתובה גם בנוסח ספרי התוס' ובסמוך הביאה וכתב שאינה מעיקר נוסח הגמ' :

ליה דריסה לחתול בבהמה דקה. פי' בגמ' איכא תרי לישני בחד לישנא אמרינן דרב לא אתי למעוטי חתול דממתניתין שמעינן ליה מדתנן ודרוסת הזאב דמשמע זאב אין חתול לא אלא אתא לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס ורב ה"ק בבהמה מן הזאב ולמעלה כלומר דזאב כלמעלה ממש דהייתו ארי ואפילו בגסה דריס ולא בא למעט למטה הימנו אלא לומר שדינו כלמעלה ממנו שלא תאמר דרבי יהודה דאמר במתני' דרוסת הזאב בדקה ודרוסת הארי בגסה לא בא אלא לפרש דברי חכמים קמ"ל דליתא דר"י לחלוק בא וזאב לת"ק אפי' בגסה דריס שדינו כלמעלה ממנו והיינו דקאמר מן הזאב ולמעלה. ומיהו כי אמר בעופות מן הכן ולמעלה ליכא לפרושי ממש כדפרשינן בבהמה מן הזאב ולמעלה שהרי הכן הכל מודים שאין לו דריסה אלא בעוף הדק ולא הוי כלמעלה ממנו לגמרי דהא גם יש לו דריסה בעוף הגס אלא כי קאמר מן הכן ולמעלה מן הכן ועד הגס קאמר שכל העופות שהם למעלה מן הכן עד הגס דינן ככן ואין להם דריסה אלא בעוף הדק. ומכאן משמע דגס דמתניתין שם עוף ידוע הוא דליכא לפרושי גס שיהא גס מן הכן דא"כ כל שהוא גס מן הכן יש לו דריסה בעוף הגס והיכי לימא רב בעופות מן הכן ולמעלה [שזהו ודאי לדרוסת עוף הדק] דודאי כי היכי דבבהמה מן הזאב ולמעלה בא להשוות למעלה מן הזאב לזאב ה"נ בעופות מן הכן ולמעלה בא להשוות למעלה מן הכן לכן ואי גס דמתני' כל שהוא גס מן הכן קאמר שיהא לו דריסה בעוף הגס לא משכחת לה דרב אלא על כרחין עוף ידוע הוא וכמו שכתבנו.

°ודוקא בגדולים (א) בבהמה דקה אבל בגדיים א וטלאים אף לחתול יש דריסה וכ"ש בעופות שיש לו דריסה ונמיה כחתול דמי ובבהמה גסה קי"ל כרבי יהודה דמפרש דברי חכמים הוא ואינו חולק הילכך אין לזאב ב דריסה בבהמה גסה *וחולדה יש לה דריסה בעופות ואין לה דריסה בגדיים וטלאים ונץ יש לו דריסה ג בעופות ואפי' בדרב מיניה. שאר עופות טמאים בדכוותייהו אית להו דריסה בדרב מינייהו לית להו דריסה ודרוסת הנץ ד בגדיים וטלאים אינקיב לבית חלל פסולה אבל אי לא אינקיב לבית חלל כשרה: שועל איתמר דאית ליה דריסה ואיתמר דלית ליה דריסה וספיקא דאיסורא לחומרא ואית ליה דריסה אמר רב יוסף נקיטינן אין דריסה לכלב כל עיקר אמר אביי נקיטינן אין דריסה להני דדרסי אלא ביד לאפוקי רגל דלא ואין דריסה אלא בצפורן לאפוקי שן דלא עד דמינקיב לחלל שלה ואין דריסה אלא מדעת לאפוקי שלא מדעת דלא ואין דריסה אלא מחיים לאפוקי לאחר מיתה דלא. השתא שלא מדעת אמרת לא לאחר מיתה מבעיא לא צריכא כגון שדרסה ומקמי דלישקליה לסחופיה קטליה והא קמ"ל דליכא לדריסה אלא לבסוף דזיהרא בהדי דשקיל לסחופיה הוא ה דשדי

רש"י

[דף רעב ע"א] ודוקא בגדולים. כגון כבשים ועזים וכה"ג: נמיה. הוא מין חיה ויש מפרשים שהוא מרטרינ"א: ואפילו ברברבי מיניה. אפילו אותן שגדולין יותר ממנו: שאר עופות טמאים. חוץ מגס וכן: ביד. שהכהו בידו רגל ראשונה לאפוקי רגל אחרונה: שלא מדעת. כגון שנפל מן הגג על הבהמה: כגון שדרסה. מחיים ולא הספיק לשלוף צפרניו [דף נג.] ממנו עד שפסקו וקצצו את ידו. ומתה דקאמר פירוש מיתת האבר שנחתך למהו דתימא מיד כשהוא מתחיל לדרוס ומכה עליו בידו הוא זורק הארס קמ"ל דאינה לדריסה אלא לבסוף: בהדי דשקיל לסחופיה. כשחולץ צפרניו מגבה:

ידוע הוא וכמו שכתבנו. האי הוא לישנא קמא דאיתמר בגמרא ובלישנא בתרא אמרינן ואי בעית אימא לעולם למעוטי חתול כלומר דלא אתא רב לאשמועינן דזאב אפילו בגסה נמי דריס דליתא דזאב אין לו דריסה אלא בדקה דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים כר' בנימין בר יפת דאמר הכי בגמרא ורב למעוטי חתול אתא שלא תאמר דכי תנן במתניתין ודרוסת הזאב אורחא דמילתא קתני אבל אין הכי נמי דחתול יש לו דריסה בדקה קמ"ל רב דלא ועל זה הלשון סמך הרב אלפסי ז"ל דכיון דללישנא קמא רב ורבי בנימין בר יפת פליגי ולהאי לישנא בתרא לא פליגי נקיטינן הכי דליכא למידחי פשיטותא דרבי בנימין ברבי יפת משום ספיקא דרב אי פליג אי לא פליג וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' חמישי מהלכות שחיטה אבל בתוספות כתבו דכיון דאיכא תרי לישני בגמרא דחד אמר דפליגי וחד אמר לא פליגי הויא לה ספיקא דאורייתא נקיטינן בה לחומרא וזאב אפילו בגסה נמי דריס כרב ודברי הרב אלפסי ז"ל והרב רבינו משה ז"ל נראין עיקר: ודוקא בגדולים דבבהמה דקה וכו'. הכי אמר רב חסדא בגמרא דרוסת חתול ונמיה בגדיים וטלאים: וכן יש לו דריסה בעופות. אפילו בדרברבי מיניה. פירוש בגמרא איבעיא לן שאר עופות טמאים יש להן דריסה או אין להן דריסה ומסקינן הכן אפילו בדרברבי מיניה ומש"ה תנן ודרוסת הכן אבל שאר עופות טמאים דוקא בדכוותייהו ופירש רש"י ז"ל וכן רוב הראשונים דכולהו שאר עופות טמאים חוץ מן הכן והגס קא מספקא ליה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות שחיטה וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל ואין זה מחוור דהא אמר רב יהודה אמר רב לעיל בעופות מן הכן ולמעלה ומשמע שכל העופות שהן למעלה מן הכן דינן ככן ומינה נמי שכל העופות שהן למעלה מן הגס דינן כגס לפיכך נראה דודאי פשיטא ליה דעופות שמן הכן ועד הגס דינם ככן וכן אותן שלמעלה מן הגס דינן כגס אלא בעופות שלמטה מן הכן קא מבעיא ליה מי אמרינן כיון דדרוסת הכן תנן אותן עופות שהן למטה מן הכן אין להן דריסה כלל או דילמא כי היכי דבבהמה קתני דרוסת הזאב ואפ"ה אסיקנא [דאית להו] דנהי דאותן שהן למטה מן הזאב כחתול ונמיה אין דריסתם שוה עם הזאב. מ"מ דריסה אית להו דהיינו בגדיים וטלאים. בעופות נמי נהי שאותן שהן למטה מן הכן אין דריסתן שוה עם הכן דריסה מיהא אית להו ומהדרינן דאין ודאי אלא מש"ה תנן דרוסת כן וגם משום דאיהו אית להו דריסה אפילו בדרברבי מינייהו וכן אותן שמכן ומעלה. אבל שאר עופות טמאין שלמטה מהן אין להן דריסה אלא בדזוטרי מינייהו: ודרוסת הנץ בגדיים וטלאים וכו' לבית חלל פסולה. בגמרא אמרינן הכי דדרוסת הנץ בבהמה עד שתנקב לחלל כלומר דלא גרע מקוץ דאם נקבה לחלל פסולה דחיישינן שמא ניקבו בני מעיים אבל אי לא אינקיבה לחלל כשרה לפי שאין ארס שלו מזיק אפילו לגדיים וטלאים כך פירש רש"י ז"ל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר נראה דנקיבת חלל בנץ משום דריסה נגעו בה וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהם סוברים דזיהרא דידיה קלי כשהוא מטילו מבפנים: ובגמרא שקלינן וטרינן במימריה דרב חסדא דאמר דחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים דאי אמרינן הכי דוקא במקום שיש מלילין לגדי מיד שדורס שמתוך כך הדורס כועס וארס שלו יותר חזק או שנאמר דאע"פ שאין מלילין אמר רב חסדא הכי דחתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים וללישנא בתרא מסקינן דאפילו באין מלילין אמר רב חסדא הילכך ליכא פלוגתא בין יש מלילין לאין מלילין אלא חתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים אפילו באין מלילין אבל לא באימרי רברבי אפילו ביש מלילין וזאב בדקה וארי בגסה אפילו באין מלילין וחולדה בעופות ואפילו בעוף הגס וכן נמי כן בעוף הדק וגס בעוף הגס בכל ענין יש להם דריסה בין יש מלילין בין אין מלילין דלא חזינא פלוגתא דמלילין ואין מלילין בעופות כלל וזהו דעתם של הרב אלפס ז"ל והרמב"ם ז"ל שלא חלקו בשום מקום בין מלילין לאין מלילין: שועל איתמר דאית ליה דריסה וכו' וכל ספיקא דאיסורא לחומרא ואית ליה. ומיהו דוקא כחתול דהיינו בגדיים וטלאים אבל באימרי רברבי לא דהא דרוסת הזאב בדקה תנן וכי היכי דממעיטי' מינה חתול ממעטינן נמי מינה שועל דתרוייהו למטה מן הזאב ניניהו ועוד דסוגיין בגמרא מוכחא דלא עדיף שועל מחתול דבלישנא קמא בגמרא דחינן ההוא חתול הוה כלומר דעדיף משועל אבל בשועל אין דריסה הילכך אפילו להאי לישנא דאמר דיש דרוסה לשועל אין להחמיר בשועל יותר מחתול: אין דריסה לכלב. לפי שאין לו ארס כלל ונמצא עכשיו כללן של דורסים שהזאב יש לו דריסה בבהמה דקה ואפילו באימרי רברבי אבל בגסה לא ואפילו בקטנה שבגסה כגון עגלים שכיון שמניעו דרוסת הזאב בדקה מכלל דבגסה כלל כלל לא וכן עיקר אע"פ שיש מי שכתב שהזאב יש לו דריסה בקטנה שבגסה דהיינו עגלים. וכל החיות שמן הזאב ועד הארי דינן כזאב. הארי דורס אפילו בגסה וכל החיות הדורסות שלמעלה מן הארי דינן כמוהו. חתול ונמיה יש להם דריסה בגדיים וטלאים ואפילו בעופות ואין נ"ל בעופות ואפילו בעוף הגס אבל לא באימרי רברבי ועכשיו נוהגים היתר באלו חתולים שנכנסין בלול של תרנגולים ואף על פי שהיה ראוי לחוש בדבר והם סומכים בכך מפני שהחתולים שלנו בני תרבות הן וכל שלא הכהו אין חוששין לו אבל הכהו ודאי חיישינן ושועל יש לו דריסה כחתול בגדיים וטלאים אבל הכלב אין לו דריסה כלל זהו כלל הדורסים בבהמות. ובעופות הכן הנקרא אישפרווי"ר דורס בעוף הדק ואפילו ברברבי מיניה וכן כל העופות הטמאים שמן הכן ועד הגס דינן ככן. הגס הנקרא אוסטו"ר או פלקו"ן דורס אפילו לעוף הגס ואפילו ברברבי מיניה וכן כל העופות שהן למעלה מן הגס דינן כגס ושאר עופות טמאים שהן למטה מן הכן דורסין בדכוותייהו אבל בדרברבי מינייהו לא. ולפי שיטתו של רש"י ז"ל כל שאר עופות טמאים חוץ מן הכן והגס ואפילו שלמעלה מהן אינן דורסין אלא בדכוותייהו. החולדה יש לה דריסה ואפילו בעוף הגס וכל אלו אין להם דריסה בבהמה כלל ואפילו דקה ביותר. איזהו עוף גס ואיזהו עוף דק [עוף הדק] תורים ובני יונה. עוף הגס תרנגולת היא ולמעלה הימנה. דהכי מוכח בגמרא כמו שכתבתי בחידושי. ובין בבהמה בין בעוף אין הפרש בין שיש מלילין לאין מלילין אלא כל שיש לו דריסה אפילו באין מלילין יש לו. וכל שאין לו דריסה אפילו ביש מלילין אין לו. ומכל מקום אפילו באותן שאין להם דריסה אם ניקבו צפרניו לחלל טרפה ואפילו הנץ בשור הגדול שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים ואין בדיקה לנקב במשהו כל שאין מקומו ידוע וכדאמרינן בקוץ עד שתנקב לחלל: אין דריסה להני דדרסי אלא ביד לאפוקי רגל האחרונה דלא. דאין בו ארס אלא הרי הוא כקוץ: לאפוקי שן דלא עד דמנקיב לחלל. כקוץ בעלמא: לאפוקי שלא מדעת דלא. כגון שנפל על בהמה ונעץ בה צפרניו שלא לדעת וכה"ג אין מטיל שם ארס: דבהדי דשקיל לסחופיה הוא דשדי. שהארס עם נטילת צפרניו הוא זורקו ואפילו שהדים בשר כנגד בני מעיים לא חיישינן כי היכי דלא חיישינן בעלמא בדלא מספקא לן בדרוסה כלל ויש אומרים דמינה נמי דהיכא דשחטיה לנדרס מקמי דלישקליה דורס לסחופיה כשרה כיון דאינו לדריסה אלא בסוף הויא שעתא כבר נשחטה מיהו הני מילי היכא דידעי דמכי מחייה לא שקליה לסחופיה דכל כי האי גוונא ודאי אכתי לא שדא זיהריה אבל כגון אלו העופות שמכין ונשמטין וחוזרין ומכין ואע"פ שעכשיו לא סלק ידיו חוששין שמא בתחלה כשהוא מכה וחוזר ומכה מטיל בה ארס ואחרים מחמירים עוד לומר שכיון שהיו מלילין אוסם ממנו דילמא הויא שעתא שדי ליה זיהריה דכל היכא שמלילין אוסם ממנו הוא כועס יותר וזורק מרה:

ואדרי

א רבינו ומיי' לא חלקו בין אם באו להציל הנדרס בידם או אין באין להצילם בכל ענין כתבו שהן דורסין. וסמ"ג והרא"ש והטור כתבו בשם ספר התרומה דחתול אין לו דריסה אפי' בעופות של תרנגולין [אלא אם כן במלילין] וכתבו הרא"ש והטור שטוב להחמיר והרשב"א כתב שאפשר שחתולין שלנו בני תרבות הם עם התרנגולים וכל שלא ראינו שרדף אחריהן והכה אין חוששין לו וראוי לחוש להם ע"כ:

ב ודריסת הזאב בגסה רבינו ומיי' והרא"ש והטור והרשב"א והר"ן כתבו דאין לזאב דריסה בבהמה גסה ואפי' בקטנה שבגסות כגון בעגלים רכים וסמ"ג והר"ן והגהות מיי' הביאו דעת ספר התרומה שמחמיר ואומר דיש לזאב דריסה גם בבהמות גסות:

ג ובדריסת שאר עופות טמאים רבינו ומיי' וסמ"ג כתבו דהכן יש לו דריסה בעופות אפי' גדולים ממנו אבל שאר עופות טמאים בדכוותייהו אית להו דריסה בדרבה מינייהו לית להו דריסה ונראה דאע"פ שלא הזכירו הגס דה"ה דרוסת הגס בעוף הגס שהרי היא משנה שלימה וכן הוא דעת רש"י דכולהו שאר עופות טמאים חוץ מן הכן ומן הגס אינן דורסים אלא בדכוותייהו משמע מדבריהם דאפי' עופות שהן למטה מן הכן שיש להן דריסה והרא"ש וטור כתבו דעוף הגס שקורין אסטו"ר או פלקון וכל שלמעלה ממנו יש לו דריסה בכל העופות אפי' בגסים שבגסים ושאר העופות שהן למטה מהן עד הכן יש להן דריסה בכל העופות וכמותם אבל לא במינין הגדולים מהם והכן שהוא אספרווי"ר יש לו דריסה בכל עופות הדקים כגון יונים וכיוצא בהן וכ"ש בצפורים ואפי' הם גדולים ממנו אבל לא בגסים כאווזים ותרנגולין גדולים אבל בקטנים יש לו דריסה וכל שלמטה מן הכן אין לו דריסה כלל אפי' במינין שלמטה ממנו וכ"כ הר"ן כדברי הרא"ש אלא דס"ל דעופות שהן למטה מן הכן יש להן דריסה בדכוותייהו ובדזוטרי מינייהו:

ד רש"י פי' דרוסת נץ בגדיים וטלאים איננו כלום שאין הארס כל כך חזק שיוכל לשלוט בהן ודים כקוץ בעלמא שאם נקב להלל חיישינן שמא נקב אחד מן הדקים וטרפה ורבינו ומיי' וסמ"ג והרא"ש והטור כתבו דארס שלו מזיק אם נקב לחלל בגדיים וטלאים ודינו כדרוסה: כתב ריא"ז הכן יש לו דריסה בעוף הדק אבל לא בעוף הגס וכל שכן בגדיים וטלאים שאין לו דריסה כמבואר בקונטרס הראיות ועוף הגס הן אווזין ותרנגולין כדברי המורה ול"נ שתרנגולין עוף הדק הן כמבואר בקונטרס הראיות: כתב הרא"ש יש להסתפק לפי המסקנא דאמר נץ וגם ברברבי מנייהו ושאר עופות בדכוותייהו אם יש דרוסה מן הכן ולמטה כי היכי דמן הזאב ולמעלה אתא למעוטי חתול באמרי רברבי ואפי' הכי דריס באמרי זוטרי ה"נ מן הכן ולמעלה דהיינו גם דרסי אף ברברבי מנייהו ושאר עופות טמאים בדכוותייהו או דלמא אי מפרשי' הכי לא הוה למימר מן הכן ולמעלה כיון דלמעלה ולמטה שוין ולא דמי למן הזאב ולמעלה דאתא למעוטי חתול מבהמה וגם למעלה מן הזאב אין דריסה כי אם בארי ומסתבר דאין דריסה מן הכן ולמטה מטעמא דפרישית: ה ואין לסמוך על זה לשחוט העוף בעוד שהכן יושב עליו לפי שפעמים כשהכן רודף אחר העוף הוא מכהו בצפרניו דרך פריחתו:

הגהות הב"ח (א) דבבהמה כצ"ל:

ואר"י שנכנס לבין השורים וכו' ספק שוגרא ספק כלבא אימר כלבא. והא אמרן דאין דריסה לכלב לפי שאין לו ארס אע"ג דחזינן מקום צפורן ליכא למיחש: ספק עאל ספק לא עאל אימר לא עאל. פירוש דוקא היכא דאיכא למתלי בלא עאל הוא דשרי אבל היכא דודאי עאל אלא דלא ידעינן כי הוה בינייהו אי הוה איהו שתיק ואינהו מקרקרן או כלהו שתקי לשמואל ודאי חיישינן והיינו דתלינן הכא היתרא בלא עאל: אימר שלמא עבוד. שלום עשה עמהם כדרך כל חיות שעומדות ועושות תרבות עם בני אדם ובהמה ואינן מזיקות: נח רוגזיה. ולא חיישינן לדריסה דאיך ולא חיישינן שמא בתחלה דרס את אחרים ואחר כך הרגו לזה דכיון שהן עומדין במקום שיכול לדרוס אי זה מהן שירצה אני אומר זה דרס ראשונה והרגו מיהו דוקא כשנכנס לתוכן ועומד עמהן דכיון שהוא יכול לדרוס כרצונו אמרינן דכי קטע רישא דחד מינייהו נח רוגזיה אבל כגון אלו התחולים שעולים על כלוב מלא עוף ומכניסין ידיהם מבפנים ודורסין אע"ג דקטע לרישיה דחד מינייהו לא נח רוגזיה מש"ה דמתוך שהם בורחים אף הוא כועס עליהן וכן נמי דוקא קטע הוא דאמרינן דנח רוגזיה אבל דרס בלחוד לא וכל אימר דאתמר הכא ודאי חשבינן להו כיון דתלינן בהו לקולא. דכוותה הא דאיתמר בפרקין קמא [דף י.] אימר בטלם נפגמה ובפ"ק די"ט (דף ז.) נמי אמרינן אימר לא בדק יפה יפה ושולן לשון פשיטא הם: בעותי הוא דמבעתי אהדדי. מבעיתים זה לזה ומיהו דוקא דליכא מקום צפורן אבל איכא חיישינן: **ספק** קניא ספק שוגרא אימר קניא. הילכך בודק בקנה שיש לו בדיקה מבחוץ ושוחטו ודי לו בכך כיון דעוף היה ואח"כ הופך את הושט ובודקו דושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים כדאמרינן לעיל וכתב הרא"ה ז"ל דמאי דתלינן בקניא נהי דהויא קולא גבי עוף לגבי בהמה נפקא מינה חומרא דאילו תלינן בדריסה הוה אפשר למבדקה אחר שחיטה דליכא למיחש דילמא במקום דריסה שחט שאעפ"כ היה האדמימות של ארס ניכר בו וכדאמרי' לקמן [דף נג.] דבדקין לה מכפא דמוחא ועד אטמא ואפי' בבהמה מכשרינן לה בבדיקה אחר שחיטה [ואע"ג דבעי למשחט ב' סימנין] ואיכא ושט שאין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים אלמא סומכין אבדיקתו אחר שחיטה ואי תלינן בקניא לא אפשר בבדיקה דחיישינן דילמא במקום נקב שחיט ואפילו הכי תלינן בקניא משום דמאי דתלינן בקניא לאו משום קולא הוא אלא משום דדריסה מילתא אחריתי היא הילכך מספקא בין לקולא בין לחומרא תלינן בקניא: דרוסה שאמרו עד שיאדים בשר כנגד בני מעים. כתב רש"י ז"ל דדרוסה שאמרו כגון ספק דרוסת ארי או שראוהו שדרסה ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ צריך לבדוק בה גבה וכריסה ולידיה כל שכנגד בני מעיה ואם האדים בשר זהו הארס וטרפה שסופו ליקב עד שינקוב בני מעיה ואם לא האדים בשר שם אין צריך לבדוק במקום אחר שאין דריסה אלא כנגד בני מעים אבל הרא"ה ז"ל כתב דדוקא בספק דרוסה הוא דסגי בבדיקה אבל ודאי דרוסה אפילו לא האדים בשר אסורה שהרי דרוסה לפנינו והכי מוכחא מתניתין דקתני סתמא דרוסת הזאב ודרוסת הגן ואילו בדיקה לא קתני: נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו איננו. ואם יש בו טרפות בנטול כגון צומת הגידין טרפה דהאי כמי כנטול דמי: כל שהרופא גורדו. אם בא לרפאות גורדו: מיתלחא. מתפרקת ונופלין ממנה חתיכות: מדרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר כל שהרופא גורדו קרי המסמסה וכאילו איננו והויא לה ריאה שחסרה:

בקוץ עד שתנקב לחלל ולאו משום מקום נקב דהא לא תנן במתניתין בהדי טרפות נקובת חלל אלא דחיישינן שמא נקב אחד מן האיברים הפנימיים שנקובתן במשהו וכיון שהספק איננו במקום ידוע לא סמכינן אבדיקה דמהאי טעמא אמרינן לעיל [דף מח:] גבי מחטא דאשתכח בסמוכא דכבדא דכי איכא למיחש דילמא נקובי נקיב ועייל אסרינן לה ולא סמכינן אבדיקה (א) [ולעיל [דף נא:] גבי נפולה דסמכינן אבדיקה] היינו טעמא משום דלאו איתא דמחמת נפולה ניקבו אבריה קרע גדול וניכר היה וכמו שכתבתי למעלה (ב): ובסימנין משיאדימו סימנין עצמן. אבל האדים בשר כנגד סימנין לא חיישינן שמא נתחלחל הארס משום דסימנים קשין הן אצל דריסה: זיהרא מקלא קלי. שורף הוא ודינו כניקב שלו: מכפא דמוחא ועד אטמא. רגיל היה להורות שצריכה בדיקה מגולגולת המוח עד הירך ולאתויי צואר אתא שאם האדים הבשר כנגד הסימנים אסור: **גרסי'** בגמרא [דף נג:] הויא שרקפא דספק דרוסות כלומר של מלא עופות שנכנס הגן ביניהם דאתאי לקמיה דרב שדריה לקמיה דשמואל חנקינהו ושדינהו בנהרא וכתב רש"י ז"ל שמפני שהעופות היו דקים ומרובים לא היה יכול לבדקם ולהתירן בבדיקה מפני הטורח שמא יטעה באחד מהם אי נמי איידי דקלים זיהריה דגן לא מאדים בשר ולא מינכר בו ע"כ ובתשובת הראשונים ז"ל דהני עופות איידי דקטיני לא מינכרא אדמימות עלייהו: **מתני'** ואלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת. בלא חסרון איסר כדמפרש: או שנסדקה. לארכה [כדאמרינן] שאם נשתייר סימנה משהו למעלה ולמטה כשרה: נפחתה הגולגולת. העצם נפחת ורואין אנו שלא ניקב הקרום: זה לתוך זה. (ג) סמוכין הם ודופני שניהם אדוקים זה לזה סביב ובאמצעיתם הם נקובים זה לזה ואם חזרו וניקבו במקום אדיקת דפניהן ואין הנקב (ד) לחוץ אלא זה לתוך זה כשרה דהא להדדי נמי שפכי: ניטל לחי התחתון. מעל הבשר והסימנין מחוברים בבשר: האם של בהמה שניטל. שהולד מונח בה: וחרותה בידי שמים. מפרש בגמרא שלמקה ריאה שלה: בידי שמים. כגון שנבעתה (ה) בקול רעם וברקים: חרותה. קשה כחריות של דקל ובגמרא מפרש מנא ידיע אי בידי שמים אי בידי אדם: הגלודה. שניטל עורה או מחמת שחין או מחמת מלאכה ובגמ' מפרש

נר מצוה

°ואר"י שנכנס לבין השוורים ונמצאת צפורן בגבו של אחד מהן חוששין שמא ארי דרסו ואף ע"ג דאיכא למימר בכותל נתחכך כיון דקיימא לן דחוששין לספק דרוסה אסור דאיתמר רב אמר א אין חוששין לספק דרוסה ושמואל אמר חוששין דכולי עלמא ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא. ספק עאל ספק לא עאל אימור לא עאל. עאל ואיתיב בינייהו הוא שתיק ואינהו שתקי אימא שלמא הוא דעבוד. קטע רישא דחד מינייהו אימור נייח רוגזיה. הוא צווח ואינהו מקרקרן אימור בעותי הוא דמבעתי אהדדי *כי פליגי דאיהו שתיק ואינהו מקרקרן מר סבר אזוקי מזיק להו ומר סבר מחמת בעתותיה הוא דמקרקרן להדדי אמר אמימר הילכתא חוששין לספק דרוסה א"ל רב אשי לאמימר הא דרב מאי א"ל לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי: ההוא בר אווזא דהוה בי רב אשי עאל ואזל לבי קניא נפק ואתא כד ממסמס קועיה דמא אמר רב אשי לאו מי אמרינן התם ספק כלבא ספק שונרא אימור כלבא ה"נ אמרי' ספק קניא ספק שונרא אימור קניא. אמר רב יהודה *דרוסה שאמרו עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים נתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו היכי דמי נתמסמס אמר רב הונא בריה דרב יהושע כל שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אמר רב *שימי בי הוינן בי רב כהנא *כדמייתו ריאה לקמן ומותבינן לה והוה יתבה שפיר וכד הוה מדלינן לה הוה מיתלחא ונפלה תילחי תילחי הוה טריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע. אמר רב נחמן ב בקוץ עד שתנקב לחלל בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים רב זביד מתני הכי רב כהנא מתני ג בדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים ובסימנין משיאדימו סימנים עצמן וסימנים *בין ושט בין קנה דרוסתם במשהו מ"ט זיהרא מיקלא קלי יתיב רב יצחק ברבי שמואל בר מרתא קמיה דרב נחמן ויתיב וקאמר דרוסה שאמרו צריכה בדיקה כנגד כל החלל אמר ליה האלהים מורה בה רב °מכפא דמוחא עד אטמא: **מתני'** ג אלו כשרות בבהמה ניקבה הגרגרת או שנסדקה עד כמה תחסר ר"ש בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח ניקב הלב ולא לבית חללו נשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה ניטלה הכבד ונשתייר *ממנה כל שהוא המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה ניטל הטחול ניטלו הכליות ניטל הלחי ד התחתון ניטלה האם שלה חרותה בידי שמים כשרה הגלודה רבי

רש"י

ונמצאת צפורן. תלושה ותחובה בגבו: בכותל נתחכך. השור וצפורן זו בכותל היתה: אימור כלבא. וכבר אמרו אין דרוסה לכלב דאין לו ארס: עאל. הארי ביניהן וישב שם: שלמא עבד. עשה שלום ביניהן בדרך כמה חיות שעושים תרבות וגדלים עם בני אדם ובהמות ואינן מזיקין: נח רוגזיה. בהכי ולא חיישינן לדרוסה באחריני: מקרקר. גועות וצועקות: אהדדי. כשם שהן נבעתין ממנו כך הוא נבעת מהן ואין לחוש לדריסה: כדמסמס קועיה דמא. צוארו היה מלוכלך בדם: עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים. שזה אדמומית הוא ארס וטרפה כי סופו לישרף עד שינקוב את הבני מעים ואם לא האדים הבשר כנגד בני המעים אין צריך לבדוק במקום אחר דאין דריסה אלא כנגד בני המעים דלא מטרפה במקום אחר: נתמסמס הבשר. נרקב הבשר: רואין אותו כאילו אינו. ואם יש טרפות בניטל כגון בצומת הגידין טרפה דהאי נמי כנטול דמי: גורדו. אם היה בא לרפאותו היה גורדו ומסליכו עד הבשר החי: הוה יתבא שפיר. כשהוא מניח אותה על הקרקע היתה יושבת כאילו היתה שלמה וכשהיו מגביהין אותה מן הקרקע מיתלחא מתפרקת: ונפלה תילחי תילחי. היו נופלות ממנה חתיכות חתיכות: מדרב הונא בריה דרב יהושע. דאמר כל שהרופא גורדו קרי מסמסה וכאילו אינו דמי והוה ריאה שחסרה: בקוץ עד שתנקב לחלל. אבל אם הגיע לחלל חיישינן שמא ניקבו הדקים ובדיקה אינה מועלת מפני שאין נקב דק ניכר בהן: ובסימנין. כלומר דרוסה בסימנים עד שיאדימו הן עצמן אבל משום האדמת בשר שכנגדו לא מיטרפא דרוב סימנים קשים ואין ארס שולט בהן אבל אם שאדימו הן עצמן הרי נגלה ששולט בהן: זיהרא מיקלא קלי. שורף והולך: דרוסה שאמרו. כגון ספק דרוסת ארי או שראוהו דורס ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ צריך לבדוק גבה כריסה ולידיה כנגד כל בית החלל שאם האדים שם הבשר טרפה: כנגד כל בית החלל. לאפוקי שוכי הצואר והירכים: מורה בה רב. היה רגיל להורות רב שצריכה בדיקה: מכפא דמוחא. כף הגלגלת: עד אטמא. הירך דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים: **מתני'** ניקבה הגרגרת. בלי חסרון איסר: או שנסדקה. לארכה וכדאמר שנשתייר סימנה (שבעה) למעלה ולמטה: נפחתה הגלגלת. העצם נפחת ורואין שהקרום לא ניקב: זה לתוך זה. במקום שאדוקות דופניהם באמצען שבלאו הכי שופכין זה לזה ואין הנקב נראה בחוץ כשרה: ניטל הלחי. מעל הבשר והסימנים הן מחוברין לבשר: האם. שהולד מונח בו: חרותה. מפרש בגמרא: הגלודה. שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה ובגמ' מפרש כמה ישתייר מן העור ותהא

ד כתוב בפסקי הגאונים הא דאמרי' ניטל לחי התחתון כשר דוקא שיכולה לחיות ע"י הלעטה והמראה הא לאו הכי טרפה וכתב ריא"ז וכבר ביארתי בקונטרס הראיות שלא הוצרך לומר שאם נטל לחי העליון כשרה אם היה עצם הגולגולת וקרום של מוח קיים כמשפטו:

מפרש כמה ישאר מן העור ותהא כשרה. ואיכא למידק למה ליה למיתני כל הני דכשרות ממילא ידעינן דמדתנא ואלו טרפות מכלל דכלהו אחריני כשרות יש לומר דכיון דתנא בואלו טרפות [דף מג.] זה הכלל כל שאין כמוה חיה טרפה לאיתויי מאי דדמי ליה סד"א ניטל הטחול והכליות ולחי התחתון והאם נטולי נמי נינהו ודמיא לניטלה הכבד וטרפה קמ"ל. וא"ת תינח הני אבל אחריני דנפקי מדיוקא דרישא מאי איכא למימר דהא מדתנן לעיל פסוקת הגרגרת טרפה מכלל דניקב כשרה ומדתני נמי ניקב הלב לבית חללו מכלל דניקב ולא לבית חללו כשרה ואחריני נמי דכוותייהו ואמאי איצטריך למיתנינהו יש לומר כולהו צריכי. ניקבה הגרגרת איצטריך לאשמעינן שיעורא דעד כמה תחסר ואיכא למימר נמי דאיידי דאתא לאשמעינן דנסדקה לארכה כשרה פתח בניקבה. נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח נמי איצטריך ס"ד אמינא כי קתני רישא ניקב קרום של מוח בלא פחת גולגולת קאמר והוא הדין נמי דכי נפחתה הגולגולת בלא קרום טרפה קמ"ל דנפחתה הגולגולת כשרה מיהו לא בכל פחת כשרה שאם נפחתה כסלע אע"פ שלא ניקב קרום של מוח טרפה וכמו שיתבאר בגמרא בסייעתא דשמיא ניקב הלב ולא לבית חללו אע"ג דתנא ברישא ניקב הלב לבית חללו מכלל דכל שלא לבית חללו כשרה איצטריך סלקא דעתך אמינא כל נקב מפולש לבית חללו מיקרי ולא אתא למעוטי אלא נקב שאינו מפולש להכי הדר ותני דכל שנקב שלא לבית חללו כשרה. נשברה השדרה ולא נפסק חוט שלה אי לא תני הכי הוה אמינא דרישא דקתני נשברה השדרה ונפסק החוט שלה או או קתני דכי היכי דכי נפסק החוט שלה בלא שבירת שדרה טרפה ה"נ נשברה שדרה בלא חוט טרפה קמ"ל דכשרה. ניטלה הכבד ונשתייר ממנה כל שהוא אי לא תנא הכי הוה אמינא מאי לא נשתייר הימנה כלום דקתני רישא דליכא כזית דכל פחות מכזית כמאן דליתיה דמי להכי תנא נשתייר הימנה כל שהוא לאשמעינן (א) דאפילו פחות מכזית כשרה. המסס ובית הכוסות שניקבו זה לתוך זה איצטריך סד"א מאי לחוץ דקתני רישא נקב מפולש וכל שהוא כן אפילו במקום חבורן טרפה קמ"ל דכשרה ומאי לחוץ שלא במקום חבורן ודאמרינן ניטל הטחול ניטל הכליות כבר כתבתי בתחלת הפרק דכל מקום ששנינו ניטל כשרה אין אחד ממיני הטרפות פוסלין בו והיינו דבמתניתין דואלו טרפות קתני ניקב כלומר וכ"ש ניטל ובבבא דאלו כשרות קתני ניטל לומר דכ"ש ניקב וחדוש הוא שחדשו בטחול וכליות דטחול שניקב בסומכיה טרפה ולקתה בכוליא נמי אי מטי לקותא למקום חרוץ טרפה כדאיתא בגמרא. ומתבאר נמי דנטולה וחסרה בידי שמים דינן שוה בכ"מ ובכל מקום שהנטולה טרפה אע"פ שהנקב אינו פוסל באותו מקום אם חסרה טרפה הילכך חסרת כבד טרפה כאילו ניטלה דהא אמרינן לקמן [דף נח:] לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל ברגל טרפה משום דכל יתר כנטול דמי כלומר כנטול האחד והוה ליה כחסר בידי שמים שהרי לא ניטל כלל אלא שרואין אותו כאילו ניטל ואפ"ה טרפה אלמא חסר בידי שמים כחסר בידי אדם: **גמ'** אמר רב מתנה בוקא דאטמא דשף מדוכתיה. ראש הקולית התחוב בחור בראש עצם האליה שקורין אנקא: וה"מ דאיעכול ניביה. שנרקב גיד שבראשו שהוא מחובר בחור וקטן הוא מאד: אבל לא איעכול ניביה כשרה. דהדרא ובריא ומסתברא דאם ניטלה הירך טריפה ואע"ג דלא איעכול ניביה דכי מכשרינן כי לא איעכול אע"ג דאיפסיק היינו משום דהדרא ובריא והכא לא אפשר כיון דניטלה: והיינו שיעורא דדינרא קורדינאה. כתב הרב בעל העטור ז"ל דלדידן דלא מתחמי לן אזלינן לחומרא: **אמר** ר' יוחנן פתוראה. שולחני היה והיו לפניו מטבעות הרבה: אין בעלי אומניות רשאין לעמוד בפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקים במלאכתן. פרש"י ז"ל בשעה שעוסקין במלאכת אחרים ורבי יוחנן פתוראה שכיר היה וכדתניא בתוספתא [פ"ד דב"מ] המושיב את אחרים בחנות למחצית שכר אם היה אומן לא יעסוק באומנותו שאין עינו בחנות בשעה שעוסק באומנותו ולשון רשאין הזקיקו לכך ומיהו התם בפ"ק דקדושין (דף לג.) משמע דאף בשל עצמו [קאמר] דאמרינן התם מקים קימה להדור מה הדור שאין בו חסרון כיס אף קימה שאין בה חסרון כיס מכאן אמרו אין בעלי אומניות רשאין וכו'. ואפשר דהתם נמי במלאכת אחרים קאמר דכיון דבשלו אינו חייב דמקים קימה להדור בשל אחרים אינו רשאי שאילו היה חייב בשל עצמו אף בשל אחרים היה חייב אלא כיון דבשל עצמו אינו חייב בשל אחרים אינו רשאי ואחרים פירשו דבשל עצמו קאמר וכי קתני אין רשאין לומר שאינן צריכין וכדתניא בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כח:) כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להקריבו עולה אע"פ שאינו רשאי כלומר אע"פ שאינו חייב כדמתרגמינן [שמות כב] לא תהיה לו כנושה כרשיא וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות תלמוד תורה דבמלאכת עצמן קאי ואין חייבין קאמר ואפשר עוד לומר דאף בשל עצמו אין רשאין ממש קאמר דכיון דמדינא פטור דמקים קימה להדור כדאמרינן התם אין בעלי אומניות עומדין מפניהם ואם זה עומד יראו הללו כמבזין תלמידי חכמים: **אמר** רב נחמן כסלע כיתר מסלע. היכא דשיערו רבנן כסלע כגון גבי פלוגתא דשדרה וגולגולת דתנן כמה חסרון השדרה וכו'. ובגולגולת ב"ש אומרים כמלא מקדח ובה"א כדי שינטל מן החי וימות ואמר רב יהודה אמר שמואל לעיל בפרקין [דף מב:] וכן לטרפה ואמרינן בבכורות בפרק על אלו מומין [דף לז:] כמה ינטל מן החי וימות ואמר שמואל כסלע ואשמעינן רב נחמן (א) דכי שיערו רבנן כסלע (ב) היינו כסלע מצומצם דכי הוי סלע מצומצם דיניה כיותר מסלע וטרפה כך פרש"י ז"ל מכלל דס"ל דכי אמר שמואל וכן לטרפה עלה דהא דכמה חסרון בשדרה (ג) ולא אחסרון דשדרה בלחוד קאי אלא אחסרון דגולגולת נמי ולפ"ז הא דתנן במתניתין דנפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח כשרה דוקא בשלא נפחתה כסלע אבל כסלע טרפה וכמו שכתבתי במשנתנו והאי דנקיט לה סתמא נפחתה הגולגולת היינו טעמא שלפי ששנינו ניקב קרום של מוח טרפה אשמעינן שאין נקב פוסל בגולגולת כמו שפוסל בקרום של מוח ומיהו נפחת גולגולת שיעורא אית ליה אע"ג דלא יהיב ליה תנא דהא בנסדקה הגרגרת נמי קתני כשרה ולא יהיב שיעור ובגמרא בעינן רוליא מכאן ורוליא מכאן או משהו מכאן ומשהו מכאן אליבא דהילכתא וראיה לדבר דאיכא פחת בגולגולת דמטרפא ביה מדאמר רב הונא לקמן [דף מז:] בפרקין סימן לטרפה י"ב חדש ואוקימנא כתנאי דתניא ובגולגולת שיש בה נקב אחד ארוך ואפילו יש בה נקבים הרבה מצטרפים למלא מקדח ואמר רבי יוסי בן המשולם מעשה בענבול באחת שנפחתה גולגלתה והטיל עליה רופא קידוק של קרויה וחיתה ואמר לו רבי שמעון (ד) משם ראיה ימות החמה היו וכיון שנכנסו ימות הגשמים נכנסה בה צינה ומתה אלמא פחת הגולגולת יש לו שיעור וזה שלא כדברי מקצת חכמי צרפתים שכתבו דכי קאמר שמואל וכן לטרפה אשדרה בלחוד קאי ולא אגולגולת דגולגולת אפילו חסרה כמה כשרה וכדפסיק תנא ותני נפחתה הגולגולת ולא ניקב קרום של מוח ומדלא יהיב שיעורא כדיהיב בגרגרת ש"מ אפילו בכמה וכן דעת הרב ר' יונה ולא מיחוור וכדכתיבנא ועוד דמדקתני לענין טומאה כדי שינטל מן החי וימות אלמא דבכדי שיעור זה נעשית טרפה אלא ודאי עיקרן של דברים דשמואל אכולה מתניתין קאי: כאיסר כיותר מכאיסר. גבי מתניתין דתנן [דף נד.] עד כמה תחסר ותימא אכתי כשרה היא דהא גבי אלו כשרות קיימא וקתני עד כמה היא כשרה בחסרון עד כאיסר וכיון דהויא כאיסר הרי היא כיתר מכאיסר וטרפה: אלמא קסבר. הא דקתני מתניתין עד כאיסר כשרה לא עד ועד בכלל קאמר [אלא עד ולא עד בכלל] והכי קאמר עד כאיסר ולא כאיסר בכלל כשרה אבל כאיסר עצמו טרפה: והני מילי בסומכיה. בעוביו למעלה: אבל אישתייר מיניה כעובי דינר זהב. כלומר שנשתייר בעוביו מלבד הנקב כעובי דינר זהב כשרה ובגמרא מקשינן עליה דרב עוירא דאמר ניקב טרפה מדתנן חותך מעובר שבמעיה מותר באכילה. כלומר שחתיכת העובר ניתרת בשחיטת אמו. מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה שאותה חתיכה אינה נתרת בשחיטה ודייקינן טחול וכליות הוא דאסירי הא בהמה גופא שריא ומפרקינן ניקב לחוד [נחתך לחוד] כלומר דדוקא ניקב הוא דטרפה אבל חותך כשרה ובתר הכי מפלגינן בטחול בין קולשיה לסומכיה ואיכא מאן דאמר דהשתא דאתינן להכי לא צריכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך כלל דמעיקרא דלא מפלגינן בין קולשיה לסומכיה כי היכי דלא תקשי לן מתניתין דמן הטחול ומן הכליות אסור דמשמע בהמה גופה שריא איצטריכינן לאיפלוגי בין ניקב לנחתך אבל *הכא בין ניקב בין נחתך בסומכיה טרפה בקולשיה כשרה ומתני' בקולשיה וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפרק ששי מהלכות שחיטה וכן עיקר אבל בעל העיטור ז"ל כתב דאפילו בסומכיה דוקא ניקב אבל נחתך כשרה וכתב הרמב"ם בפרק ששי מהלכות שחיטה דאין נקב פוסל בטחול של עוף כלל לפי שטחול של עוף עגול הוא ודומה לענבה ואי אפשר לחלק בו בין קולשיה לסומכיה הילכך אינו בכלל מה שאמרו [דף י.] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדם בעוף שאילו היה אפשר לחלק בו בין קולשיה לסומכיה ולדמותו לבהמה היה ראוי שיפסל בעוף אבל כיון שאי אפשר לחלק בו אלא כולו או (ה) בקולשיה או בסומכיה ואין אנו יכולין להשוותו לבהמה אינו בכלל טרפות שמנו חכמים כנגדן בעוף וכיון שלא הוזכר אלא בבהמה בעוף כשר ובודאי שזה

נר מצוה

רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלים: **גמ'** אמר רב מתנה האי בוקא א דאטמא דשף מדוכתיה טרפה והני מילי *דאיתעכול ניביה אבל אי לא איתעכול ניביה כשרה: עד כמה תחסר עד באיסר האיטלקי: אמר אביי והויא כמעתא זוטרתא דמשתכחא ביני פשיטי דפומבדיתא היינו שיעורא דדינרא קורדיאנא אמר רבי יוחנן פתוראה לעילא מיני הוה קאי בר נפחא ובעא מיני דינרא קורדיאנא לשעורי בה טרפתא ובעאי למיקם מקמיה ולא שבקן אמר לי שב בני שב לפי שאין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני ת"ח בשעה שעושין מלאכתן: °א"ר נחמן ב כסלע כיותר מן הסלע כאיסר כיותר מן האיסר אלמא קסבר עד ולא עד בכלל: *ניטל הטחול: אמר רב עוירא משמיה דרבא לא שאנו אלא ניטל אבל ניקב טרפה והני מילי בסומכיה אבל בקולשיה כשרה ובסומכיה נמי לא אמרן דטרפה אלא דלא נשתייר מיניה כעובי דינר זהב אבל נשתייר מיניה כעובי דינר זהב כשרה: ניטלו הכליות: אמר רפרם בר פפא משמיה דרב לקתה

רש"י

ותהא כשרה: **גמ'** בוקא דאטמא. ראש עצם קולית הירך: דשף מדוכתיה. דשף ממקומו תור שבעצם האליה שתחוב בו כמו בוכנא עלי זה שראשו עגול שתחוב במכתשת: דאיעכול. שנרקב: ניביה. גיד שבראשו שבו מחובר בחור וקטן הוא מאד: והוי. איסר האיטלקי: כדינרא קורדיאנא. אותו מטבע היו מכירין והוא מהרי אררט: פתוראה. שולחני והיו הרבה מטבעות לפניו: אין בעלי אומניות. העסוקין במלאכת אחרים והוא היה שולחני ומסתכל בשל אחרים למחצה וצריך לתת את עיניו לשאול לכל עוברים מה צריכים: כסלע. היכא דשיערו רבנן כסלע גבי חסרון של גלגולת כי הוי כסלע מצומצם דינו כיתר מכסלע וטרפה וכן כאיסר דמתניתין: עד ולא עד בכלל. עד כאיסר כשרה ולא איסר עצמו בכלל כשרה אלא טרפה: בסומכיה. למעלה בעוביו: שלא נשתייר. בעובי דופנו שלא יצא המחט לחוץ: אבל נשתייר. בגבה כנגד

עין משפט

א מיי' פרק י מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' נה: ב מיי' פ"ו שם סמג שם טור י"ד סי' מג: ג מיי' פרק ח שם סמג שם טוי"ד סי' מד:

דף נה

[דף רעג ע"ב]

שלטי הגבורים

א כפי' בוקא דאטמא פי' רש"י שהוא עצם הקולית התחוב בחור עצם האליה וכן נראה דברי מיי' וסמ"ג דשניהם השוו דין זה לדין שמוטת הירך והוצ"או אותה בלשון שמוטת הירך ומדברי הראב"ד שהשיג על מיי' גם נראה שהוא ראש התחתון של אותו עצם:

ב היכא דנפחת כסלע לפי פי' רש"י היא טרפה וכ"כ מיי' באם חסרה כסלע היא טרפה וכ"כ הר"ן וכתב הר"ר יונה דאפי' נפחתה כסלע כשרה וכן כתבו רבותינו הצרפתים וכ"כ ב"ה והרא"ש והטור. וסמ"ג לא הזכיר דין זה כלל ומדברי מיי' לפירוש המשניות נראה דס"ל דאפי' נפחת כסלע כשרה:

ג הר"ן הביא דעת אומר שאם נחתך הטחול במקום עוביו שהיא טרפה כמו ניקב וכן כתוב בהגהות אשר"י בשם א"ז והטור כתב בשם הרשב"א דיש מי שמתיר אבל הוא אוסר מספק:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) לעיל פסקו הרי"ף והר"ן דאין הלכה כן דהא אוקימנא בגמ' דבעינן כזית במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה ושיטת האלפס אינה מובנת דהא פרכינן בגמ' רישא לסיפא ותרצינן תנאי נינהו ופסקינן כמאן דאמר בכזית:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הכא: (ב) נ"ב סלע מצומצם קאמר דכי: (ג) נ"ל לאו: (ד) נ"ב בן אלעזר: (ה) או בקולשיה או בסומכיה כצ"ל:

שזה מן התימה דכיון דמ"מ עוף טחול יש בו ולא"פ שאי אפשר לחלקן בו נעשה הכל כסומכיה ויהא טרפה בכל מקום אלא שאפשר לומר שכיון שטרפות נקב הטחול חדוש הוא כיון דבניטל כשרה וכמו שכתבנו למעלה אין לך בו אלא חדושו בלבד : לקתה בכוליא אחת טרפה . פירש"י ז"ל לקתה מליא מוגלא בכוליא אחת וכל שכן בשתיהן . (ע) למקום חריץ . שהגידים מעורים שם והוא אמצעית הכוליא ומה שפירש לקתה מליא מוגלא ליתא דהא אמרינן לקמן [דף נה:] דמוגלא כשר בריאה ופסול בכוליא ולקותא פסול בזה ובזה אלמא לקותא לאו היינו מוגלא דמוגלא נר מצוה בריאה כשרה *)אבל ודאי לקותא היינו

רש"י

כנגד המחט כעובי דינר כשרה: לקותא . כגון מליא מוגלא : בכוליא א' . וכל שכן אם לקתה בשתיהן : למקום חריץ . זהו אמצעית הכוליא: חוורא . לובן : מוגלא . כשר בריאה כדאמרי' ריש פרקין בלימחי לימחי טיגרי טיגרי : כשר בריאה ופסול בכוליא . דמליא מוגלא טרפה : כוליא שהקטינה . מאליה (שלא) ע"י חולי : היא האם . דמתני' : היא טרפחת . דאמרינן בגמ' הורו בטרפחת כרבי בזפק: היא שלחופית. דאמרינן לעיל בגמרא *בפרק קמא : צמקה . יבשה כמו ושדים צומקים מתרגמינן דדין יבשין : ומנא ידעינן . אי זהו בידי אדם או בידי שמים : בקייטא . בקיץ : מייתינן משיכלא חיורא . כלי חרס לבנים : משיכלא שיחמא . כלי חרס שחורים ואינן מלטננות כל כך כמו לבנות ובלשון מורי שחימי של נחושת . חיורי של חרס : חוץ מעור בית הפרסות . הוא מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טוש"ד סי' מה:

*)נ"א אלא

ב מיי' פ"ט שם טוי"ד סי' נו:
ג מיי' פ"ז שם טוי"ד סי' נט:

בכורות דף לט.

[נ"ע בפירקין]

לקתה א בכוליא אחת טרפה במערבא אמרי והוא דמטי לקותא(א) *למקום חריץ ומקום חריץ [דף נה:] היכא חווארא דתותי מתני פירוש הלובן שבתוך הכוליא והיכא דמשתכחין תלת כוליאתא כשרה דאמרינן כל יתר כנטול דמי ותניא נמי הכי* ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת שלש ומדפסל רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי : יש כשר בריאה ופסול בכוליא . פסול בריאה וכשר בכוליא. פסול בזה ובזה. וכשר בזה ובזה . כשר בריאה ופסול בכוליא מוגלא. פסול בריאה וכשר בכוליא נקב . פסול בזה ובזה לקותא . כשר בזה ובזה מים זכים . ולא אמרן אלא דצילי אבל דעבירי טרפה ודצילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה :

כוליא שהקטינה ב עד כמה בדקה עד כפול בגסה עד כעינבה בינונית : ג *ניטלה האם שלה : תאנא היא האם היא טרפחת היא שלפוחית (שלה) פירוש הרחם : חרותה בידי שמים כשרה °תנו רבנן אי זו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה בידי שמים כשרה בידי אדם טרפה . פי' בידי שמים כגון ששמעה קול רעמים או זיקים וכיוצא באלו ונכנס בה פחד וחרדה וצמקה הריאה שלה זהו בידי שמים וכשרה אבל אם ראתה אדם ששחט לפניה בהמה אחרת וכיוצא בה ופחדה ויבשה ריאה שלה זהו בידי אדם וטרפה . ומנא ידעינן בקייטא מייתינן משיכלא דקוניא חיורא ומליא ליה במיא קרירי . בסיתוא מייתינן משיכלא שיחמא ומליא ליה מיא פשורי ומותיב לה ומנח לה בגויה מעת לעת אי הדרא בידי שמים היא וכשרה ואי לא בידי אדם היא וטרפה : ד הגלודה ד רבי מאיר מכשיר וחכמים פוסלין : תנו רבנן אם נשתייר בה כסלע כשרה היכא אמר רב *נחמן אמר שמואל על פני כל השדרה ופירש ר' נהוראי משמיה דשמואל כרוחב סלע על פני כל השדרה ר"א בן אנטיגנוס משום *)ר' ינאי אומר על מקום טיבורו רבה בר בר חנה אמר אראשי פרקים בעי רבי ינאי ברבי ישמעאל ניטל מקום כל השדרה וכולו קיים ניטל מקום טיבורו וכולו קיים ניטל ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו : אמר רב כל העור מציל בגלודה חוץ מעור בית הפרסות ורבי יוחנן אמר אפילו עור בית הפרסות מציל : (בעא מיניה רבי *אמי מר' יוחנן עור בית הפרסות מהו שיציל א"ל מציל) : הא מילתא לא איפסיקא בה הילכתא בהדיא ואיפלינו בה רבוואתא בעל הלכות פסק הלכה כרב ואמר דהדר ליה רבי יוחנן לגביה דרב ואנן לא אשכחינן ליה לרבי יוחנן דהדר ליה לגביה דרב אלא רבי יוחנן עומד בשיטתו הוא ואיכא מאן דפסק לחומרא כשמואל וכר' ינאי וסייעיה למלתא מתוספתא דאמר הכי ואע"ג דקי"ל כל היכא דפליגי רב ושמואל ורבי יוחנן הלכה (ב) כמותו כיון ששנינו (ג) בברייתא הגלודה אי זו היא גלודה כל שהופשט כל העור שלה ולא נשתייר בו כדי להעלות ארוכה וכמה הוא כדי להעלות ארוכה רבן שמעון בן גמליאל אומר עד כאיסר האיטלקי מבית חללה ולא משאר אבריה ודברי רב נחמן אמר שמואל ודברי ר"א בן אנטיגנוס משום ר' ינאי (ד) דמתניתא [כוותייהו] עבדינן כוותייהו דאיסורא הוא ולא איפסיקא בה הילכתא בהדיא לקולא . ואנן חזינן בהו פירכא חדא דהא מתניתא לאו כוותייהו היא דאילו להא מתניתא היכא דמשתייר בה כאיסר במקום (ה) חלל כשרה בין בשדרה בין בטיבור בין בכרס בין בצואר כל מקום שהוא מבית חללה (ו) כשר ואע"ג שלא נשתייר בכולה אלא כאיסר במקום אחד מכל המקומות של בית חללה כשרה ואילו לשמואל אין מציל מכל בית חללה אלא השדרה בלבד ולרבי ינאי אין מציל מכל בית חללה אלא על הטיבור בלבד וכולהו בעו כסלע ומתניתא בכאיסר בלבד סגי לה הילכך לא הויא מתניתא כוותייהו ועוד אפי' הויא מתניתא כוותייהו לא מצינן לסיועינהו מינה דאם איתא להא מתניתא הוה אמרינן בגמרא תניא דמסייעא להו וכיון דלא סייען להו בגמרא מהא מתניתא שמעינן דליתא להא מתניתא (ז) ואילו איתא להא מתניתא לא הוה מפליג עלה רב ור' יוחנן ואי אפילו איפליגו עלה ואיתא הוה מותבינן להו תיובתא [מינה] וכיון דלא אותבינן עלייהו מינה שמעינן דליתא להא מתניתא וכל שכן דהא מתניתא פליגא אכולהו ואפילו אדשמואל ודר' ינאי כדפרשינן (ח) ועוד לא עדיפא הא מתניתא ממתניתין דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן עור בית הפרסות והא אפקה רבי יוחנן מהלכתא ואוקמא ביחיד הילכך לית לן מהא מתניתא ראיה כלל אלא הדרינן לכללא דקיימא לן יחיד ורבים

*) בגמ' איתא משום רבי אלעזר בר' ינאי (ג"א)

[דף רעד ע"א]

רב יהודה אמר שמואל כ"ה בגמ' ובכת"י (ג"א)

ד"ת מ"ז בגמ' איתא ר' אמי (ג"א)

שנתמסמס הבשר עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי ודוקא לקותא [דף נה:] הוא דפסיל כי מטי למקום חריץ אבל נקב אפילו מטי למקום חריץ אינו פוסל כדאמרינן בסמוך דנקב פוסל בריאה וכשר בכוליא והשתא קאמרינן ולעיל נמי אמרינן בגמרא [דף נד.] גבי [ההוא דמחו] בכוליתא וקטלי וכי להוסיף על הטרפות יש [ואם איתא] מאי קושיא דילמא במקום חריץ הוו מחו לה אלא ודאי נקב אינו פוסל בכוליא כלל : ולא אמרן אלא דצילי אבל עכירי טריפה ודצילי נמי לא אמרן אלא דלא אסרוח אבל אסרוח טרפה . הרב אלפס ז"ל סובר שאף בריאה אין מים זכים כשרים אלא תשסב דצילי ולא אסרוח כלל אבל עכירי א"כ גי' אסרוח לא כמו שכתבתי למעלה [ופי' מהר"ס מוגלא דכשר בריאה ופסול בכוליא תשסג ליחה שאינה סרוחה הכי מוכח במיימ'] וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ז מהלכות שחיטה ולא מחוור כמו שכתבתי למעלה לפיכך נראה דכי אמרינן לא אמרן אלא דצילי ולא אסרוח אבל עכירי או אסרוח טרפה היינו דוקא בכוליא אבל בריאה בכל ענין כשרה דהא אמרינן לעיל [דף מח:] גבי ריאה הזנהו דקיימי כנדי תשסד כנדי טיגרי ולא אמר להו ולא מידי ומדלא בדקו אי אסרוח או לא משמע דבין כך ובין כך כשרה : כוליא שהקטינה בדקה עד כפול בגסה עד כעינבה בינונית . כתוב בהלכות גדולות דכפול וכעינבה כשרה פחות מכן טרפה והוא תימה דבגמרא [דף נה.] אמרי' שכל שיעורי חכמים להחמיר כלומר דכי הוי חומרא כי אמרינן עד ועד בכלל אמרינן ליה וכי הוי חומרא כי אמרינן עד ולא עד בכלל אמרינן ליה בכל מידי דהוי מדאורייתא הילכך הכא אית לן למיזל לחומרא ולדון (י) בטרפה כפול וכענבה וכתב הראב"ד ז"ל דהקטינה דאמרינן היינו שהקטינה לאחר בריאתה מחמת חולי אבל קטנה בתולדתה אפילו פחות מכפול כשרה והיכי ידעינן אי הוי מחמת חולי או לא כי חזינן שהקרום שלה כווץ בידוע שמחמת חולי הוא ואם אינו כווץ אלא שהוא עשוי כמדת הכוליא מוכחא מילתא שתחלת ברייתה היתה כך וכשרה וכתב הר"ס במז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה דעוף אין לו שיעור למטה : איזו היא חרותה כל שצמקה ריאה שלה . ויבשה ושדים צומקים [הושע ט] מתרגמינן דדין יבשין : שיחמא . שחורה ואינה מלגנת כל כך כלבנה ומשמע דבדיקה זו היכא דלא ידעינן אי בידי שמים אי בידי אדם אבל כל היכא דידעינן דבידי שמים אינה צריכה בדיקה והיכא דידעינן דבידי אדם אין בדיקה מועלת לה והאחרים לא כתבו כן : הגלודה שניטל עורה מחמת שחין או מחמת מלאכה: על מקום טיבורו . התם בעינן כסלע : ראשי פרקים . בכל פרקי חוליותיה ועצמות השוק והירך בעינן שיור כסלע : כל העור מציל בגלודה . כל היכא דמשתייר ההוא כסלע מעלה ארוכה וחוזר כל עורה לקדמותה : חוץ מעור בית הפרסות . מן הארכובה ולמטה דלא הוי עור מפני שהוא רך ולא חשיב עור אלא בשר : הא מילתא לא איפסיקא הלכתא בהדיא וכו' . האריך בזה הרב אלפסי ז"ל הרבה ורוב דבריו פשוטים וכתב בכלל דבריו ועוד לא עדיפא הא מתניתא ממתניתין דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן

שלטי הגבורים

א רש"י פי' דלקתה בכוליא ר"ל ע"י מוגלא ודקדקו מדבריו שאף המפרשים דאפי' ע"י חרב אם הוכה הכוליא בחרב דינה כמוגלא ולא מיטרפא עד דמטי לקותא למקום חריץ שהוא הלובן שבכוליא משמע הא כי מטי לקותא של חרב למקום חריץ דהוי טרפה והרא"ש והר"ן פירשו דלקתה לאו ע"י מוגלא קאמר אלא לקה היינו שמחמת חולי לוקה הבשר ונתמסמס עד שהרופא גורדו ומעמידו על בשר חי אבל ניקב או נחתך אפי' הגיע עד מקום חריץ לא מיטרפא בהכי דיותר מזיק לה הלקותא מכאב התך והנקב וכ"כ מיי' וכ"ה דעת רבינו ובהגהת אשר"י בשם א"ז כתוב שאם לקתה הכוליא במוגלא אפי' לא הגיע למקום חריץ טרפה וכ"כ ראבי"ה ועוד כתב שאם נבקעת כוליא לשנים דהויא טרפה וכ"ה כתב דלובן בכוליא לקותא הוא וכל שנוי מראה פסול בה חוץ ממראה ירוקה :

ב הרא"ש כתב דהא הקטינה בדקה עד כפול וגסה עד כענבה ועד בכלל טרפה דכיון דאיסורא דאורייתא הוא אזלינן בה לחומרא וכן נראה דברי מיי' וסמ"ג והטור ובעל ה"ג כתב דכפול וכענבה כשרה פחות מכן טרפה וכבר הקשה עליו הר"ן :

ג מיי' כתב שאם ניטל לחי העליון טרפה והרא"ד שם והטור השיגו עליו וסתרו את דבריו דכיון דטרפות זה לא נמצא בשום מקום אין לנו להוסיף על הטרפיות :

ד רבינו פסק דגלודה אם נשתייר בה עור ברוחב סלע על כל אורך השדרה כשרה ומיי' פסק דבעינן כסלע על פני השדרה וברוחב סלע על פרק ופרק מפרקי' וברוחב סלע על מקום טיבורה וקשה מדבריו לדבריו שהרי בפי' המשניות כתב להדיא כדברי הרי"ף שאם נשתייר ברוחב סלע על פני כל השדרה דהוי כשרה והכא אינו מכשיר בתבורו

הגהות הב"ח

(א) במקום כצ"ל: (ב) נ"ב פי' כר' יוחנן : (ג) בר"ס הגי' בחיצונה והגי' הב"ח בכי"ק פי' בברייתא כדאמרי' בתלמודא דידן תנא ברא : (ד) כוותה דמתניתא עבדינן כצ"ל וג"כ נ"ל דלא מייתי סייעתא מהך תוספתא אלא לדחויים לדרב ולדר' יוחנן דס"ל דכל העור מציל דליתא דהא חזינן לרשב"ג דאינו מציל אלא העור שמבית חללו ודרבה בב"ח נמי אידחיי' לה מהך טעמא דס"ל דראשי פרקים אינו אלא עצמות השוק והירך ולא בעינן מבית חללה והשתא כיון דהלכתא כשמואל או כר' ינאי דמרווייהו ס"ל כוותה דמתני' דבעינן דוקא מבית חללה אלא דמר ס"ל דוקא ברוחב ע"פ השדרה ומר ס"ל דוקא על מקום הטבור מספיקא אזלינן לחומרא ובעינן דישתייר על פני כל השדרה וגם על מקום טבורו . אבל במאי דס"ל לרשב"ג דסגי בכאיסר מבית חללה לא קי"ל כוותיה דהא חזינן בברייתא דאייתינן לה בגמ' דבעי דישתייר בה כסלע דוקא וא"ל דלא קי"ל כוותיה במאי דס"ל דסגי בכאיסר במקום אחד מכל המקומות של בית החלל דהא כולהו אמוראי דבגמ' לא ס"ל הכי : (ה) חללה כצ"ל : (ו) כשרה כצ"ל : (ז) נ"ב פי' ועוד אילו איתא וכו' : (ח) נ"ב כלומר כי היכי דחזינן בגמ' דאקשי ליה ר' אסי לר' יוחנן דאמר אפי' עור בית הפרסות מציל מהך מתני' דתנן ואלו שעורותיהן כבשרן דאלמא דעור בית הפרסות לאו עור הוא וקא מהדר ליה ר' יוחנן אל תקניטני שבלשון יחיד שונה אותה והיינו כפי' התוס' שבמשנה עצמה היה שונה דברי יחיד וכיון דיחידאה היא ליכא לאקשויי מינה דר' יוחנן ס"ל כרבנן א"כ לא עדיפא הא מתניתא דתני בה בהדיא כרשב"ג דפשיטא דליכא לדחויי לדר' יוחנן מהך מתניתא דמאי ר' יוחנן אנא ס"ל כרבנן דפליגי עליה דרשב"ג דכל העור מציל ושרי ליה מאריה להר"ן ז"ל שהכניס פי' טעות בדברי הרב אלפסי ז"ל והשיג עליו והפי' שכתבנו הוא ברור ופשוט . אלא מיהו צריך להבין דברי הרב אלפסי במה שפסק כשמואל ודחי לדר' ינאי כמו שהשיב הרא"ש עליו ועוד קשה לי מה שכתב וחזינן דשמואל מחמיר מכולהו דמכ"ל דע"פ השדרה הוא חומרא טפי מעל הטיבור וראשי פרקים ועל כן נראה לפענ"ד דס"ל להרב לפרש דאינהו מקילי טפי מדשמואל למר בראשי פרקים ולמר בעל טבורו ומכ"ש דמכשרי ברוחב סלע ע"פ כל השדרה והשתא שפיר קאמר דשמואל מחמיר מכולהו ופסקינן כוותיה לחומרא מספיקא דלא ידעינן אי אית לן לדחויי לדר' יוחנן מקמי דר' ינאי או אית לן לדחויי דרב ושמואל מקמי דר' יוחנן ואי איתא דדחינן לדר' יוחנן מקמי דר' ינאי אכתי מספקא לן דלמא אית לן לדחויי לדר' ינאי נמי מקמי דרב ושמואל ודרב ושמואל נמי מספקא לן אי אית לן לדחויי לדשמואל מקמי דרב דהלכתא כרב באיסורי או דלמא אית לן לדחויי לדרב מקמי שמואל ור' ינאי ורבה בר בר חנה דכולהו ס"ל דלאו כל העור מציל הלכך אזלינן מספיקא לחומרא כשמואל דמחמיר מכולהו : (ט) במקום כצ"ל : (י) ולדון דטרפה בכפול כצ"ל ;

נר מצוה

א מיי' פרק י מהל' שחיטה ... טוש"ע י"ד סי' נג ... ב מיי' ... סמ"ג עשין ... ג מיי' ... [illegible]

ורבים הלכה כרבים וכיון דכולהו ס"ל דעור בית הפרסות אינו מציל בגלודה וליכא מאן דאמר מציל אלא רבי יוחנן (א) והוה ליה ר' יוחנן יחיד אצל רבים ולית הילכתא כוותיה וכיון דשמואל ורבי ינאי ורבה בר בר חנה כולהו סבירא להו דלאו כל העור מציל בגלודה אלא עור מיוחד אף על גב דרב ורבי יוחנן קיימי בחד שיטתא הוו להו תרי לגבי תלתא והוו להו כיחיד אצל רבים ואי אמרת נעביד כרב ורבי יוחנן דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי ושמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ורבה בר בר חנה ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן דרביה הוא הא ק"ל דר' ינאי ורבי יוחנן הלכה כר' ינאי דרביה דר' יוחנן הוא הלכך הויא לן הא מילתא ספיקא (א) ונקטינן בה לחומרא וחזינן דשמואל מחמיר מכולהו הילכך לא מכשרינן לה לגלודה אלא בדאישתייר בה רוחב סלע על פני כל השדרה כשמואל: *מתני' אלו טרפות בעוף נקובת הוושט ופסוקת הגרגרת °הכתה חולדה על ראשה מקום שהוא עושה אותה טרפה ניקב הקרקבן ניקבו הדקין נפלה א לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקין פסולה ואם אדומין כשרה דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה אחרת והיא מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה: גמ' הכתה חולדה על ראשה מקום שהוא עושה אותה טרפה וכו': איתמר רב ושמואל ולוי דאמרי מכניס ידו לתוך מוח אי מבצבץ ועולה טרפה ואי לאו כשרה פירוש שמניח אצבעו בצד הנקב ונועץ אצבעו שם אם נקב קרום של מוח המוח עולה ומבצבץ מן הנקב ואי לא בצבץ המוח ולא יצא מן הנקב בידוע שלא ניקב קרום של מוח. פי' אחר מכניס ידו לתוך פיה ובודק אי מבצבץ ועולה טרפה רב שזבי בדיק בשמשא רב יימר בדיק במיא רב אחא בר יעקב מייץ בגילא דחיטתא. והא תני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם בעוף (ב) נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח התם בעוף של מים דהואיל וקרומו רך *אמר רב שזבי והני אווזי דידן הואיל ושכיחי במיא כעוף של מים דמיין: ²ניקב הקרקבן: (ג) א"ר יצחק בר יוסף אמר רבי יוחנן קרקבן שניקב וכיסו קיים כשר איבעיא להו ניקב הכיס והקרקבן קיים מהו ת"ש דאמר רב הונא ניקב זה בלא זה כשר ואם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשר מ"ט כיון דקרקבן מינח נייח כדקאי קאי לא רווח ולא גמד ולא מתרמו אהדדי הילכך כמי שניקב זה בלא זה דמי וכשרה: ³נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ב ירוקין פסולה ואם אדומין כשרה: *רבי יוחנן משום רבי יוסי ברבי יהושע אומר שיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן מה נקיבתן במשהו אף ירוקתן במשהו בעא מיניה ר'

רש"י

שהוא רך: מתני' הכתה חולדה על ראשה. חיישינן שמא ניקב הקרום. והכתה (ג) כלומר נשכתה בשיניה דאילו ביד אמר לעיל יש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מטרפה בה: נחמרו. נתכוולו מחמת האור ונהפך מראיתן כמו חמרמרו מעי: אם ירוקין. כלומר קרקבן ולב שהוריקו: אם אדומים. לב וקרקבן כדינן מפרש בגמרא: דרסה. אדם ברגליו: או שנטרפה. בכותל: או שרצצתה בהמה. דאיכא למיחש בהנך תלתא משום ריסוק איברים ועדיין היא מפרכסת: אם שהתה מעת לעת. ואחר כך שחטה כשרה ובדיקה בעיא כדאמרי' בגמ': גמ' ונועץ אצבעו. דוחק באצבעו על הקרום אצל הנקב: מכניס ידו לפיה. לפיו של עוף שנשכתו חולדה בראשו ובודק דוחק אצבעו כלפי חיך העוף והמוח נדחק למעלה: אם מבצבץ. המוח ויוצא דרך נקב המכה טרפה: בדיק בשמשא. מסתכל כנגד השמש אם יראה הנקב: בגילא דחיטתא. מוליכו על כל הקרום ורואה אם ניקב: במיא. מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמו שיורדת למטה לחוט השדרה ואז ממלא הקרום מים ואם יוצאין דרך המכה אז ידוע שניקב הקרום. ל"א מכניס מים בעלם הקרום דרך נקב וחוזר ומוציא ורואה אם נתלבנו בידוע שהמוח נתערב בהן: אווזי דידן. הואיל והן תמיד במים: וכיסו קיים. עור שבקורקבן מבפנים ונקלף ממנו: שיעור ירוקתו. מחמת האור: כנגד

[רבינו נסים]

כבשרן עור בית הפרסות כלומר דלא חשיב עור אלא בשר והא אפקה רבי יוחנן מהלכתא ואוקמה ביחיד הכי איתא בגמרא דרבי יוחנן מוכח דיחידאה היא אבל לרבנן אפילו עור בית הפרסות חשיב עור הילכך לית לן מהא מתניתא ראיה כלל פירוש דכיון דקתני ההיא מתניתא דעור שבשאר איברים אינו מציל דלא חשיב עור אשתכח דההיא מתניתא נמי יחידאה היא דאילו לרבנן אפילו עור בית הפרסות חשיב עור זו היא כוונת הרב אלפסי ז"ל ואין דבריו ברורים אלא דכי קתני ההיא מתניתא דבעינן דלהוי הך שיורא בבית חללה לאו משום דשארא לא להוי עור כי היכי דתיקום כיחידאה אלא היינו טעמא דכל שנגלד כל בית חללה תו לא הדרא ובריא ואין להאריך בזה אבל מ"מ הוא ז"ל פוסק כשמואל דמחמיר טפי שהוא מצריך שישאר מן העור שיעור גדול מן האחרים ואין זה מחוור שאין זה מוציאנו מידי ספק שאילו היה מקום טיבורו וראשי פרקים שייכי בדשמואל אלא דאיהו בעי עור טפי היה בדין לפסוק כשמואל [שבכלל] דבריו דבריהם אבל כיון שכל אחד תופס מקום [לעצמו] כיון שהדבר ספק אינו בדין להכשיר עד שיתקיימו דברי כולם כלומר שישאר כסלע במקום טיבורו ועל פני כל השדרה כולה ובראשי פרקים וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שחיטה: מתני' אלו טרפות בעוף. אע"ג דכל טרפות דבהמה כנגדן בעוף הני איצטריכו ליה למתני' נקובת הוושט משום פסוקת הגרגרת והיא איצטריכא ליה דלא תימא הואיל וחיותו של עוף לא נפיש דהא כשר בסימן אחד אימא גרגרת נמי תטרף במשהו קמ"ל. והכתה חולדה על ראשה משום דקתני מקום שעושה אותה טרפה דהיינו נקובת הקרום דלא תימא תטרף בשנשבר עצם בלא נקיבת קרום כדאמרינן לקמן בגמ' בעוף של מים. ניקבו הדקין משום דבעי למיתנא סיפא גבי אלו כשרות יצאו בני מעיה ולא ניקבו דלא תימא עוף שחיותו מעט תטרף ביציאה לחודה: הכתה חולדה על ראשה. חיישינן לנקיבת הקרום הכתה נשכתה בשיניה דאילו ביד אמרינן לעיל דיש דרוסה לחולדה בעופות וכל כנגד החלל מיטרפא בה: נחמרו. נכוולו מחמת העור ונהפכו מראיהן לשון חמרמרו מעי: אם ירוקין. מפרש בגמ' דבאדומים שהוריקו קאמר בלב וקורקבן וכבד: אם אדומים. הלב והקורקבן כמשפטם שלא נשתנה המראה שלהן ותנא ליה בעוף משום דרגילא ביה מילתא טפי מבהמה דבהמה איידי דעורה קשה לא מיקרי לה הכי אבל אי הוי ודאי טרפה דכל היכא דנחמרו דינן כניקבו ונקב בין בעוף בין בבהמה פוסל הוא ועוד אכתוב בזה בגמ' בס"ד והיכא דנפלה בהמה לאור ולא ידעינן אי נחמרו בני מעיה אם לאו צריכה בדיקה והיכא דליתא קמן למבדקה מסתמא אסורה והכי מוכחא מהא דאמרינן בגמרא לקמן [דף נז.] אין ריאה לעוף לא ליכפל ולא ליחמר בהם הואיל וצלעות מגינות עליה והיא ודאי בסתמא מיירי דאילו היכא דנחמרה ודאי קמן הרי לא הגינו עליה אלא אם נפלה קאמר ולא ידעינן אם נחמרו דמסתמא אינה צריכה בדיקה. ומדנקט עוף דקאמר אין ריאה לעוף שמע מינה דדוקא עוף הוא דלא צריך בדיקה מהאי טעמא דצלעות מגינות עליה הא דכותה בבהמה דליתיה להאי טעמא צריכה בדיקה. ואע"ג (ג) דאמסקנא איכא למימר דלא קיימא ההיא דאמרינן בעוף לענין ריאה דצלעות מגינות עליה כמו שאכתוב לפניו בס"ד אלא דין עוף בנפילה לאור כבהמה אפילו בריאה מ"מ שמעינן מינה דצריכי בדיקה: דרסה וטרפה בכותל. דרסה אדם ברגליו או שנטרפה בכותל או שרצצתה בהמה דאיכא למיחש בהני תלתא משום ריסוק אברים ועדיין מפרכסת: אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה. ומיהו בעי בדיקה כדאיתא בגמ' ולעיל [דף מב.] תנן בבהמה נפלה מן הגג והשתא תני בעוף דרסה וטרפה בכותל האי כי אורחיה והאי כי אורחיה דאורחא דבהמה דמתרסקת בנפילה ולא בדריסה ואורחיה דעוף דלא מתרסק בנפילה אלא מיד עומד ומהלך ושוב אין לחוש לו ואין דרכו להתרסק אלא בדריסה וטרפה ורצילה: גמ' בדיק בשמשא. נגד השמש מסתכל אם יראה נקב שם שהאור יפה לבדיקה: בדיק במיא. מוציא כל המוח מן הקרום דרך פיה כמות שהיא יורדת לחוט השדרה וממלא הקרום מים ואם יוצאות דרך המכה בידוע שניקב הקרום. לשון אחר מכניס בנקב העלם מים (ד) ומוציאן ורואה אם נתלבנו בידוע שנתערב המוח בהם: מייץ בגילא דחיטתא. מוצץ בקש של חטין דרך הנקב ואם ניקב הקרום עולה: אווזי דידן הואיל ושכיחי במיא. שתמיד הן במים: קורקבן שניקב וכיס שלו קיים כשר. כיס שלו קליפה הפנימית ומיהו דוקא שניקב מעצמו מחמת חולי דאי מחמת קוץ וכיוצא בו ודאי טרפה הויא דהאי קוץ מהיכא אתא אי דרך חוץ הרי ניקבה לחלל וטרפה וחיישינן שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים שנקיבתן במשהו וכדאמרי' [דף נג:] בקוץ עד שתנקב לחלל ואי דרך ושט אתא על כרחין כיון דקורקבן דמבחוץ אנקיב כיס שלו נמי שהוא פנימי אינקיב אלא דלא מינכר אי נמי קרום עלה בו ואינו קרום שבכל הנקובין קרום שעלה בהם מחמת מכה אינו קרום וכמו שכתבתי למעלה אלא ודאי על ידי חולי קאמר: ואם נקבו שניהם זה שלא כנגד זה. כגון זה למעלה וזה למטה: שיעור ירוקתן מחמת האור כשיעור נקיבתן. יש מי שכתב דכיון דשיעור ירוקתן כשיעור נקיבתן אין ירוקתן פוסל בלב עד שיהא מוריק עד חללו ובקורקבן עד שיהא מוריק הוא וכיסו אבל הוריק מלמעלה בלבד כשר כשם שהוא כשר בנקב ואחרים אמרו דכל שהוריק משהו למעלה טרפה דמיקלא קלי ואזיל כענין שאמרו בארס מיהו לאו דדמי לגמרי לארס שהרי בדרוסה אמרו שאפילו באברים שאין נפסלין אלא בכולן או ברובן דריסתן במשהו כדאמרינן לעיל [ריש דף נג.] גבי קנה לפי שהארס מתפשט בכל

[שלטי הגבורים]

כתבורו עד שיהיה גם כרוחב סלע כל אבר ואבר וגם השדרה. והרא"ש כתב דבכל מקום מן הבהמה שישאר מן העור דהוי כשרה ואפי' במקום בית הפרסות הוי עור ומציל וב"ה כתב דעור בית הפרסות אינו מציל וכבית דבריו הרא"ש ואם נשאר מקום כל השדרה או מקום כל פרק ופרק ממנה או ממקום טבורה ובשאר כולו קיים נשאר בגמ' בתיקו ומיי' כתב דהוי כשרה והשיג עליו הרא"ש באורך וכתב איהו דספק זה דאורייתא ולחומרא וכ"כ הטור:

א ואם דין זה דנפל לאור ונחמרו בני מעיה שייך גם בבהמה או דוקא בעוף איכא פלוגתא מיי' כתב דטרפות זה לא שייך אלא בעוף אבל בבהמה אם נפלה לאור ונשתנה מראה בני מעיה כשרה דתולין השנוי בדבר אחר ולא באור מפני שעור של בהמה קשה ומגין עליו וכן הוא דעת הרשב"א והרמב"ן והרבה מהפוסקים. ובא"ז כתב דראוי להחמיר בבהמה מספיקא היכא דנודע שנפל לאור וב"ה כתב דרך פשרה שבעוף מכיון שנפל לאור צריך לבדוק לפי שאין לו עור וקרוב הדבר שנחמרו מעיו אבל בבהמה אין חוששין אבל ודאי אם נחמרו גם היא נטרפת בכך וכתב עליו הרא"ש דאין אלו אלא דברי נביאות אלא ודאי לא שייך בבהמה והר"ן כתב דדין זה שייך גם בבהמה אם אירע שנפל לאור ולא תנא עוף במתני' אלא משום דשכיח דבר זה בעוף טפי מבהמה שאין דרך בהמה ליפול לאור. וכתב ריא"ז ונראה בעיני שגם הבהמה אם נחמרו בני מעיה טרפה והוא שידוע שנשתנה מראיהן מחמת האור אבל בעוף אם נשתנה בידוע שמחמת האור הוא שכך אמרו חכמים הוריקה הכבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה כמבואר בקונט' הראיות:

ב ואם נשתנו בני מעים האדומים לירוק הר"ן והטור כתבו בשם הרשב"א שאין הירקות פוסל בכבד אלא בכרתי אבל ירוק כביעתא או כמוריקא כשר שהרי מראה זה הוא מצוי תמיד בכבד מחמת שומן ומדקאמר שטעם מחמת שומן ש"מ דבלב וקורקבן מראה הירוק פוסל בהם והרא"ה מוסיף שאף בלב וקורקבן אין הירוק פוסל בהם אלא בכרתי שכל שאינו מוריק בכרתי הוא מוריק ומלשון מיי' בפי' המשניות משמע דכל ירוק שפוסל בריאה הכי נמי פוסל הכא שכתב וז"ל ואם נמצא מהן ירוק או [illegible] כרתי ... שכל ירוק פוסל:

הגהות חוות יאיר
(א) עיין בהגר"א גם בב"י [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible] בכתה ברגלו וק"ל:

הגהות הב"ח
(א) שם בנ"ל: (ב) ר"ל גמ' ריש פירקין דדף מג ע"א: (ג) דאמסקנא בנ"ל: (ד) דעלם מים וחוזר ומוציאן בנ"ל:

מלחמת ה'

...דברים שהשמיט הרי"ף מהל' טרפות וכו'. גם בענין ניטל הזפק ושנשלה הנוצה לא פי' הלכה ... ותמהני עליו שהרי הדבר ידוע שכל שלא נפסקה הלכה בדברי יחיד ורבים הלכה כרבים והכא ... רבנן עלייהו ויחידאי אינון ואין ספק בדברי הרב ז"ל שאין הלכה לא כרבי בזפק ולא כר"י בנוצה ... דין בכך ומ"ש בגלודה ועוד דלא עדיפא ממתני' דתנן ואלו שעורותיהם כבשרן דאוקמה ר' ... ואוקמה כיחידאה טעם לדבר משום דזו נמי בלשון יחיד מצא אותה דרשב"ג קתני וש"מ חולקין ... אחרים כמו שחולקים בשעור האיסור וכולה דברי יחיד היא ומה שפסק כשמואל על מקום טיבורו ... כנגד הטיבור והיינו דקאמר על מקום טבור ולא אמר על טבורה ונראת ידי שניהם פסק ... כסלע על פני כל השדרה שבכלל דבריו דבריהם אבל מה שלא הצריך על ראשי פרקים שהוא ז"ל מפרש ... בפרקים מציל ולא איכא. לאחר שכתבתי זה מצאתי שיטה זו מוחלפת בגירסת' ר' נכוראי מבמיה ... על פני כל השדרה רבה בר בר חנה אמר אף בראשי פרקים ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א בר' ...

המאור הגדול

ויש דברים שהשמיט הרי"ף מהלכות טרפות בפרק הזה בענין נפילה ואין חבט בלא מכה בפחות מעשרה וכדאסיקנא בדוכתא בב"ק דנזיקין גם בענין ניטל הזפק ושנשלה הנוצה לא פירש הלכה כדברי מי וכן מה דכתב בגלודה ועוד דלא עדיפא ממתני' דתנן אלו שעורותיהן כבשרן דאוקמיה ר"י לבר ואוקמה כיחידאה [אין] טעם לדברים הללו שאין זו דומה לזו דהאי דאוקמא למתני' כיחידאה ... תנא דברייתא דמתני' לה בלשון יחיד ועוד דפסק בגלודה כשמואל וה"ל למיפסק לחומרא נמי כר' ... זה וכיוצא בזה ביארנוהו בחבורנו בהל' בדיקה ולפיכך לא הטרחנו עצמנו לשנות בדברים ה... והא דתנן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה אם ירוקים פסולה אם אדומים כשרה בדין הוא דמצי תני א... ק"ל אדומים שהוריקו וירוקים שהאדימו טרפה אלא להכי נקים פסלות בירוקים משום דשב... דידהו ע"י שלקה משא"כ באדומים שאין השלק מאדים לעולם אלא מוריק:

...ורה וזו הנוסחא של ר' אחאי משבחה בשאלתות ולפי זו הנוסחא דברי רבינו מיושבים הם יפה דשמואל מחמיר מכולהו כולהו אית להו דשמואל ושמואל לית ליה דידהו ועבדינן כוותיה לחומרא דבר... הם לפי הגירסא הזו אלא [שלא] מצינו אותה כן בהלכותיו וש"מ הוא ז"ל סבר לפרש כן לשאר הנוסחאות עצמן ולהעלותן עם זו לטעם אחד ומ"מ נתגלה כוונתו בזה הענין:

א מיי' פרק ט מהל' שחיטה טוי"ד סי' נו:

בכל וגבי אור ליכא למימר הכי דהא אמרינן בסמוך גבי הוריקה כבד ולא יהא אלא ניטלה ואם איתא שהוא מתפשט בכל הוה ליה ניטלה הככד ולא נשתייר ממנה כלום דטרפה אלא ודאי אין כחו גדול כל כך מיהו אפשר לומר בו שאם הוריק מלמעלה הרי הוא כאילו הוריק מעבר לעבר: הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו. פירוש הכבד מקצתו כנגד בני מעים ומקצתו למעלה אצל הצלעות ומה שהוא שלא כנגד בני מעים פשיטא לן דהוריקה כשרה שאין ירקות פוסל אלא מטעם נקב ונקב אינו פוסל בכבד כלל והיינו דפרכינן ולא יהא אלא ניטלה כלומר ניטלה ונשתייר ממנה כל שהוא אלא דבהוריקה כנגד בני מעים הוא דקא מיבעיא לן אי חיישינן שמא נחמרו בני מעיה או לא ונפקא מינה היכא דליתנהו קמן דלבדקינהו אי נמי אע"ג דאיתנהו מי אמרינן כיון שהוריקה כבד כל שכן שנחמרו בני מעיה אלא דלא איגלי בהתתייהו או דילמא כיון שלא הוריקו בני מעיה האור שלט בכבד ולא בבני מעים ואסיקנא דכיון שהוריקה כבד בידוע שנחמרו בני מעיה מיהו כתב הרשב"א ז"ל דדוקא בשהוריקה למטה במקום חבורה בבני מעים ואע"פ שלא הוריקה למעלה כנגד גבה אבל הוריקה לצד גבה ולא במקום חבורה כשרה שזו דרך גבה נפלה ולפיכך הוריקה כבד ולא הוריקו בני מעים:

רש"י

כנגד בני מעיים. ראש אחד של כבד תלוי כנגד בני מעיים וראשו אחד למעלה: אלא ניטלה. הא אמרינן ניטל הכבד כשר: ירוקין הוו. הדקין וכן דינם: אדומין הוו. הדקין ודינן להיות ירוקין לכך טרפה: לא אמרו אדומין כשרה אלא בלב וקורקבן. שדינן להיות אדומין ונפסלין אם הוריקו אבל דקין שהן ירוקים נפסלין בהאדימו: קוטרא עייל בהו. מעיקרא נכנס בהן עשן ועכשיו הולך מחמת המים הרותחין: דאיגלי בהתתייהו. נתגלה הרפתן דודאי נחמרו: הילכך. כיון דזמנין יתגלה ריעותייהו כי סליק להו: לא ליכול איניש. עוף שנפל לאור אלא בשלקא: לא מחזקינן. והיכא דלא מינכר ריעותא בהדיא בלא שלקא לא טרפינן אלא אם כן מיתרמי דסליק ליה

נר מצוה

ר' *יוסי בר' יהושע בן לוי מרבי יהושע בן לוי (א) הוריקה כבד כנגד בני מעים מהו אמר ליה טרפה אמר ליה ולא יהא אלא ניטלה °אמר רבא כיון שהוריקה (א) כנגד בני מעים א בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה: ההיא תרנגולתא דהוי בי רבי יהושע בן לוי אתא לקמיה דר"א הקפר ירוקין הוו ואכשרה והא אנן תנן ירוקין פסולה אמר ליה לא אמרו ירוקין פסולה אלא בלב ב ובקרקבן ובכבד תניא נמי הכי באלו בני מעים אמרו בקרקבן ובכבד ובלב: ההיא תרנגולתא דהוה בי רב *יצחק אתא לקמיה דר' אבהו אדומין הוו וטרפה והא אנן תנן אדומין כשרים א"ל אדומין שהוריקו וירוקין שהאדימו טרפה [לא אמרו אדומים כשרים אלא בלב וקרקבן וכבד]: אמר רב שמואל בר חייא אמר רבי מני *ירוקין שהאדימו ושלקן ג והוריקו כשרה מאי טעמא קוטרא עייל בהו אמר רב נחמן בר יצחק אף אני אומר אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מאי טעמא דאגלי בהתתייהו אמר רב אשי הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ולא היא אחזוקי איסורא לא מחזקינן: *דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה והיא מפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה: ר"א בן אנטיגנוס אומר משום ר' אלעזר

בנמ' וכרא"ש איתא רב יוסף בריה דריב"ל כו' (ג"א)

ב"ר יוסף כ"ס בגמ' (ג"א)

גי' ד"ת

כ"ס גרא"ש ובגמ' איתא אדומין שהוריקו ושלקן וחזרו ואח"כ כשרה כו' (ג"א)

כיון שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה. זו היא גירסת הגאונים ז"ל וכן בהלכות הרב אלפסי ז"ל ולפי גירסא זו משמע שכל שהוריקה כבד אע"פ שלא ראינו שנפלה לאור כודאי נפלה משוינן ליה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' שחיטה וזה מן התימה שהרי הירקות מצוי הוא תמיד בכבד מחמת חולי וכיון שלא ראינו שנפלה לאור למה לא נתלה בחולי דהא תלינן בזהב ועוד דהא רב יוסף בודאי נפלה קמיבעיא ליה דהא אמתני' קאי ומשמע ודאי דאמאי דבעא מיניה אהדר ליה אלא ה"ג כל שהוריקה כבד כנגד בני מעים בידוע שנחמרו בני מעיה וטרפה ולפי' לפי גירסת הרב אלפסי ז"ל יש לומר דה"ק בידוע שכשנפלה לאור נחמרו בני מעיה ובנפלה לאור ודאי קאמר אבל לא נפלה תולין בחולי דהא תלינן בזהב וה"נ משמע בסמוך מדאמרינן אדומים שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלי בהתתייהו ואמר רב אשי עלה הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא ומה ראה רב אשי להצריך לבדוק טרפות זה יותר מכל שאר טרפות שאין חוששין להן אלא ודאי בשנפלה לאור הוא דקאמר רב אשי דלא ליכול אלא בשלקא דכיון דנפלה ודאי חיישינן ואפ"ה מהדרינן לאחזוקי ריעותא לא מחזקינן וכיון דרב אשי בנפלה דוקא קאמר כי אמרינן נמי [שלקן] והוריקו טרפה דוקא בנפלה לאור דאי אפילו בלא נפלה היכי לימא רב אשי סתמא לא ליכול איניש אלא בשלקא והא רב אשי לא איירי אלא בשנפלה אלא ודאי כל שלא נפלה לאור אין חוששין לה כלל ואע"פ שהוריקו וכן דעת הרמב"ן והרב רבינו אהרן הלוי תלמידו ז"ל אבל הרשב"א ז"ל מחמיר כדברי הרמב"ם:

אדומין הוו וטרפה. אדומין הוו הדקין והן רגילין להיות ירוקין וטרפה: לא אמרו אדומין כשרה אלא בלב וקרקבן וכבד. שדרכן להיות אדומין דבדידהו אם הוריקו מוכחא מילתא שהאור שלט בהן וטרפה. ואם אדומין כלומר אע"פ שהוסיפו אדמימות כשרה אבל בדקין הוי איפכא שכיון שהן ירוקין אע"פ שהוסיפו ירקות כשרה שבמעט חום הן מוסיפין במראה שלהן והיינו דאמר באידך עובדא דבסמוך ירוקין הוו ואכשרה אבל האדימו טרפה שאין משתנים ממראיתם אא"כ שלט בהן האור וא"ת ואמאי נקט מתניתין טפי אדומין שהוריקו מירוקין שהאדימו י"ל לרבותא שאע"פ שדרך האש להאדים משכחת לה דאדומין כשרה ולדברי מי שאומר שהשלק סומכין עליו בהורקה אבל לא בהאדמה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד אתי שפיר טפי דירוקין פסולין הוי מילתא פסיקתא [דלית להו תקנתא בשלקא אבל אדומים פסולים לא הוי מילתא פסיקתא] דירוקין שהאדימו פעמים שחוזרין להכשירן כגון ששלקן והוריקו דאמרינן קוטרא בעלמא עייל בהו כדאיתא בסמוך: ומדנקט האי דינא דנפלה לאור במתניתין ובגמרא גבי עוף ולא נקטיה בבהמה יש מי שאומר דליתיה בבהמה כלל דדוקא בעוף שהוא רך האור שולט בו אבל בבהמה עורה מגין עליה ואין האור שולט בה ודמיא למאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף נז.] דאין ריאה לעוף לא ליכפל ולא ליחמר באש הואיל וצלעות מגינות עליה והם מפרשים שאפילו נחמרה [ריאה של עוף] אין חוששין לה ותולין בחולי אחר וה"נ אע"פ שנחמרו בני מעיה של בהמה תולין ואין חוששין לנפילה באש וכן כתב הרמב"ן והרמב"ם בפרק י' מהלכות שחיטה ולא מיחוור דא"כ כי היכי דאמרינן [שם] כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן העוף נשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ה"נ ה"ל למימר יתר עליהן נפלה לאור ונחמרו בני מעיה שאם תאמר שלא אמרו יתר עליהן העוף אלא במה שהעוף והבהמה שוין אבל בנפילה לאור איכא טעמא למיסר עוף טפי מבהמה מפני שעורו רך והרי אף בנשבר העצם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח איכא טעמא כדאמרינן בגמרא הואיל וקרומו רך ואעפ"כ הזכירוהו בפירוש וכן נמי מה שאמר דאין ריאה לעוף ליחמר שאפילו נחמרה כשרה לא מחוור דכיון שנחמרה הא חזינן שלא הגינו צלעות עליה אלא ודאי כי אמר אין ריאה לעוף ליחמר באש היינו לומר שעוף שנפל לאור אין הריאה שלו צריכה בדיקה אבל נחמרה ודאי טרפה וכן נמי בבהמה כל שנחמרה ודאי טרפה (א) והא דנקטה בעוף משום דמאי דשכיח ליה נקיט שמפני שהעוף מצוי בבית תדיר דרכו ליפול על האש יותר מן הבהמה וכדנקט נמי מאי דשכיח ליה דרסה וטרפה בכותל גבי העוף אע"פ שכך הדין בבהמה כמו שכתבתי במשנתינו ובתוספתא נמי תניא בהדיא גבי בהמה דנגחתה חברתה ולעיל [דף נא.] נמי אמרינן שורים שמנגחים זה את זה וכו'. הילכך דינא (ב) נמי דנפלה לאור ונחמרו בני מעיה הרי היא בבהמה כבעוף והרב ב"ה ז"ל מטיל פשרה בדבר שעוף מכיון שנפל לאור חוששין לו וצריך בדיקה חוץ מן הריאה שלו וכמו שכתבנו אבל בהמה שעורה קשה אין חוששין לה אלא שאם ראינו שנחמרה טרפה כדאמרינן גבי ריאה דעוף [הואיל] וצלעות מגינות עליה ואף זה אינו מחוור דכיון דבהמה מעוף ילפינן כשם שחוששין בעוף מפני שנפל לאור כך חוששין בבהמה ושניהם צריכים בדיקה חוץ מריאה של עוף לדברי מי שאומר דההוא ליחמר באש קאי אמסקנא ואפשר לומר דההוא ליכנא אמסקנא לא קאי ואפילו ריאה של עוף צריכה בדיקה ויתבאר לפנינו בס"ד: **לא** אמרו ירוקין פסולה אלא בלב וקרקבן וכבד. פירוש לב וקורקבן מחמת עצמן שהרי הנקב פוסל בהן וכבד מחמת בני מעים אבל הרשב"א כתב שאף בכבד משכחת לה מחמת עצמו כגון שהוריקה כבד במקום מרה ובמקום חותא בכדי שאם ינטל מקום הירקות לא ישאר בו כזית באחד מאלו המקומות דטרפה דכנטול כולו דמי והיינו דמני כבד בהדי לב וקורקבן דכולהו טרפותן מחמת עצמן והאי דלא מני ריאה בהדייהו אע"ג דודאי היכא דנפלה והוריקה טרפה דהא אע"ג דאמרינן לעיל [דף מז:] ירוקה כשרה מדרבי נתן ה"מ בלא נפלה לאור אבל בנפלה לאור אין תולין בריאה כדרבי נתן כשם שאין [תולין] בכבד בחולי אלא היינו טעמא לפי שאין הריאה עשויה ליחמר כלב וקורקבן וכבד הואיל וצלעות מגינות עליה ועוד שאפשר שאין דינה שוה עם אלו שלב וקרקבן וכבד צריכין בדיקה כל שנפלה לאור וריאה של עוף אינה צריכה בדיקה והאי דלא מני טחול בהדייהו לדברי הרמב"ם שהוא סובר שאין הנקב פוסל בו אתי שפיר שכיון שאין הנקב פוסל בו אף הירקות אינו פוסל בו וכתב הרשב"א שאין הירקות פוסל בכבד אלא ככרתי אבל ירוק כביעתא או כמוריקא כשרה שהרי מראה זה מצוי הוא תמיד בכבד מחמת שומן והרא"ה מוסיף שאף בלב וקורקבן אין הירוק פוסל בהן אלא ככרתי שכל שהאש מוריק ככרתי הוא מוריק: ירוקין שהאדימו ושלקן והוריקו כשרה מ"ט קוטרא הוא דעייל בהו. כלומר מעיקרא ועכשיו הלך מחמת המים הרותחין: אמר רב נחמן ברבי יצחק אף אנו נאמר אדומין שלא הוריקו ושלקן והוריקו טרפה מ"ט איגלי בהתתייהו. כלומר חרפתן כך היא הגרסא בהלכות הרב אלפסי ז"ל ויש מי שדקדק דמדנקט ירוקין שהאדימו ולא נקט אדומין שהוריקו כדנקט תנא דמתניתין ירוקין פסולה ש"מ שאין שלק ראיה לאדמימות כלל דכשחוזרין למראה ירקות הוא דאיכא למימר קוטרא עייל בהו א"נ איגלי בהתתייהו אבל כשחוזרין למראה אדמימות אין זו ראיה כלל ובקצת ספרים הגרסא בהפך אדומין שהוריקו ושלקן והאדימו כשרה אמר רב נחמן בר' יצחק אף אנו נאמר ירוקין שלא האדימו ושלקן והאדימו טרפה ולפי גירסא זו י"ל דכי נקט דמתניתין נקט דקתני ירוקין פסולה אבל בין האדמימות בין הירקות ניכר ע"י שלק או אפשר אף לפי גירסא זו שאין השלק ראיה אלא לאדמימות אבל לא לירקות ולפיכך יש מי שמחמיר ואומר שמפני שנוי הנוסחאות אין סומכין לעולם בשלק להתיר אלא לאיסור בין בירוקין בין באדומין אבל הרמב"ם ז"ל כתב בכולן והוא שיעמדו באותו מראה אחר ששולקין אותן:

אמר רב אשי הילכך לא ליכול איניש אלא בשלקא. הילכך כיון דאמרינן דזמנין דמגליא ריעותייהו כי שליק להו לא ליכול איניש עוף שנפל לאור אלא בשלקא: אחזוקי איסורא לא מחזקינן. כיון דלא מינכר ריעותא בהדיא אא"כ מתרמי דשליק להו וחזי ריעותא: דרסה וטרפה בכותל או שרצצתה בהמה ומפרכסת אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה. תנא הכי גבי עוף והוא הדין לבהמה ורבותא קמ"ל שאפילו בעוף שחיותו

שלטי הגבורים

א בני מעים של עוף שנשתנו מראיתם ולא ידעינן אי נפל לאור אי לא לפי דברי רבי' ומיי' משמע דכל היכא שאם מוצאים בני מעים שנשתנו מראיתם אפי' אין ידוע לנו אם נפל לאור או לאו אנו תולין לומר שבודאי נפל לאור ונחמרו בני מעיה וטרפה והאשר"י והר"ן והטור כתבו דכל מאי דטרפי' בשנוי מראה במעים היינו דוקא בידוע שנפל לאור אבל אי לא ידעינן וחזינן שנשתנו בני מעיה לא תלינן בנפילת האור דמלתא דלא שכיח היא אלא תלינן בשנוי טבעים דפעמים מחמת רוב שומן או כחש משתנין ומן התימה על מיי' שכפי' המשניות כתב להדיא כדברי הרא"ש דכל מאי דטרפי' בשנוי מראה במעים הוא על תנאי שידוע לנו שנפל לאור וכתבו פ"ז מהל' שחיטה משמע להדיא דכל שנמצאו בני מעים בשנוי תלינן שנפל לאור אפי' לא ידעינן שנפל וטרפינן ליה וכ"ע ובמרדכי כתוב בשם כמה גאונים כדברי הרא"ש וסיעתו:

ב בני מעים של עוף שנשתנו מראיתם הרא"ש ז"ל והטור כתבו דאפי' לא הגיע שנוי המראה עד החלל בלב וקורקבן וכבד דהוי טרפה שכיון שלקו מתחת מכות אם סופן לינקב והר"ן הביא דעת האומר דאין שנוי פוסל בהן עד שיגיע אל החלל דוקא:

ג יש מי שאומר דלא שנא ירוקין והאדימו ושלקו וחזרו והוריקו לא שנא אדומים שהוריקו ושלקו וחזרו והאדימו כשרה וכן לענין טרפות לא שנא אדומים שלא הוריקו ושלקו והוריקו לא שנא ירוקים שלא האדימו ושלקו והאדימו דהוי טרפה ויש מי שאומר דלא מכשירין אלא בירוקין שהאדימו ושלקו וחזרו והוריקו אבל לא באדומים שהוריקו וחזרו והאדימו ע"י שלקו וכן לא טרפינן אלא באדומים שלא הוריקו ושלקו והוריקו אבל בירוקין שלא האדימו ושלקו והאדימו לא. ויש מי שאומר בהיפך וזה תלוי בגי' הספרים עי' בדברי הר"ן והרשב"א תמצא שם טעם כולם והוראה זו היא ספק והדעת נוטה להחמיר בכולם:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן נמי לא תחמרה ודאי אלא שראינו שנפלה לאור וליתא קמן דליבדק טרפה כדפי' לעיל וכזה תהיה תמורה הבהמה מן העוף בריאה שלה:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב כבד כנגד:
(ב) דינא דנפלה וכו' הרי היא נמי בבהמה:

הגהות חוות יאיר

(א) נ"ע דע"כ מיירי כשאין ידוע שנפלה לאור וא"כ ה"ה הש"ל איבעי' בכל שינוי וי"ל דנסתפק אם מקרי זה שינוי בכבד ולכך לא זכר רש"י בפי' המשנה כבד:

שחיותו קל אם שהתה כשרה בבדיקה : צריכה בדיקה. אע"פ ששהתה מעת לעת: מתני' אלו כשרות בעוף נקבה הגרגרת או שנסדקה. רבותא קמ"ל דאע"פ שחיותו של עוף קל לא מטרפא בסדיקת גרגרת: הכתה חולדה על ראשה מקום שאין עושה אותה טרפה. שלא ניקב קרום של מוח: ניקב הזפק. כיס שהאוכל נקבץ שם: רבי אומר אפי' ניטל. פירשו בו דלא ניטל לגמרי קאמר שאם כן המאכל יורד לחלל הגוף ואין לו תקנה אלא דמשום דת"ק נקט ניקב קאמר איהו אפילו ניטל מיהו בעינן שישתייר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הוושט אל הקורקבן דרך הזפק: גפיה . עצמות הכנפים : נשתברו רגליה . מן הארכובה ולמטה או אפי' למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בבהמה המקשה [דף עו:] דהוי טריפה : נמרטו כנפיה . היינו נוצה גדולה שעל כל גופה : נוצה . היינו הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים ואיכא מ"ד דאע"ג דרבנן לא פליגי בהדיא בנוצה כיון דנקטה גבי אלו כשרות משמע דרבנן מכשרי דאי כולהו מודו בה דפסולה גבי אלו טרפות ה"ל למתנייה :

תורה אור · נר מצוה

ברבי ינאי צריכה בדיקה: מתני' אלו כשרות בעוף ניקבה הגרגרת או שנסדקה הכתה חולדה על ראשה מקום שאינו עושה אותה טרפה ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל יצאו בני מעיה ולא ניקבו א נשתברו רגליה נשתברו ב גפיה ונמרטו כנפיה ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה: גמ' אמר *רב חננאל ואיתימא רבי יוחנן גג הזפק נידון כושט שאם ניקב במשהו פסול . אמר רב ביבי בר *)אבין ומקום שנמתח עמו כלומר הוא בלבד שנדון כושט שאם ניקב במשהו טרפה והוא הנמתח עם הושט באורך הצואר: יצאו בני מעיה ולא ניקבו וכו' : ג א"ר שמואל בר רב יצחק לא שאנו אלא שלא הפך בהן אבל הפך בהן טרפה דכתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כונניות באדם כיון שנהפך אחד מהם אין יכול לחיות ומיד מת ההוא רומאה דחזא גברא דנפל מאיגרא לארעא ופקע כריסיה ונפקו מעיה אזיל ואייתי לבריה ושחטו קמיה *באחוזת עינים אינגיד ואיתנח ועיילינהו למעיה וחייט לכריסיה: ג נשתברו רגליה וכו' : ההוא צנא דנקורי דאתא לקמיה *דרבה בדקה בצומת הגידין ואכשרה פירוש נקורי חתוכי רגלים . אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה ד שמוטת יד בבהמה כשרה שמוטת ירך בעוף טרפה שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה ושמואל אמר תבדק וכן אמר רבי יוחנן תבדק וכן הלכתא:

אמר

*) בגמ' וברא"ש איתא א"ר ביבי בר אביי כל שנמתח עמו (ג"א)

רש"י

וחזי ריעותא : צריכה בדיקה . אע"פ ששהתה מעת לעת דשמא נשברה השדרה ונפסק החוט : מתני' זפק . כיס שנקבץ בו האוכל : גפיה . עצמות הכנפים : נשתברו רגליה . מן הארכובה ולמטה או אפילו למעלה ולא יצא העצם לחוץ אבל יצא לחוץ תנן בפרק בהמה המקשה דטריפה (א) : נמרטו כנפיה . היינו נוצה גדולה שעל כל גופה : נוצה . היא הדקה הסמוכה לבשר שאין לה קנים : גמ' כל שנמתח עמו . ממקום שהוא מתחיל לימשך נגד הוושט להיות מיצר והולך : עמו עם הוושט . נמתח נמשך : שלא הפך עליון לתחתון שלא החליפן כלל : כונניות . לשון את כנו שברא להן בסים ליסב עליהן ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתישבין : בריה . של שנופל: באחוזת עינים . שלא נגע בו ולא הזיקו אלא היה מדמה לאביו ששחטו ועשאו כדי שיתאנח וימשוך אליו מעיו לפי שלא היה רוצה ליגע במעיו שלא יהפוך בהן : צנא . סל : דנקורי . פי' בעמוד ובתשובת הגאונים כתוב עוף שחור שהוא של מים ומאחו תרנגולות לבנות מנומר כעין ניקור : בצומת הגידין . שיהיו ט"ז חוטין קיימין כדאמרינן פרק בהמה המקשה : שמוטת ירך . בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיעכול ניביה : שמוטת גף . פרק עליון המחובר בגוף בגבה טרפה שמא ניקבה הריאה לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומט נפה *מתנקבת הריאה עם הגף : תבדק . מכנים קנה דק בגרגרת ונופח בריאה ואם הרוח יוצא טרפה ואם לאו כשרה (וריאה של

גרסינן בגמרא ת"ר מעשה בר' סימון ורבי צדוק שהלכו לעבר שנה בלוד ושבתו באונו והורו בטרפחת כרבי בזפק איבעיא להו הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא או דילמא בטרפחת להיתרא כרבי בזפק זו היא גירסת רש"י ז"ל ופירש דמספקא ליה אי ב' הוראות היו בטרפחת לאיסורא כדתנן בסנהדרין (דף לג.) והאכילה ר' טרפון לכלבים וכרבי בזפק להיתרא דאפילו ניטל או דילמא לא היתה אלא הוראה אחת בטרפחת להיתרא כדשרי רבי בזפק אבל בזפק גופיה לא סבירא להו כרבי ואין זה מחוור דאי זה דמיון יש בין זפק לטרפחת שסמכו ענין לו כיון דלא ס"ל כרבי בזפק הוה ליה למימר הורו בטרפחת כדתנן ניטלה האם שלה כשרה אלא הכי גרסינן הורו בטרפחת להיתרא [וכרבי בזפק להיתרא או דילמא הורו בטרפחת לאיסורא וכרבי בזפק להיתרא] והכי פירושה דפשיטא לן דשתי הוראות היו שבזפק הורו להיתרא כדתני בהדיא כרבי בזפק ובהוראה דטרפחת הוא דמספקא לן אי לאיסורא אי להיתרא הילכך לענין פסק הלכה כיון דהורו כרבי בזפק להיתרא נקיטינן כוותיה דמעשה רב אבל הר"ס במז"ל כתב בפרק ו' מהלכות שחיטה זפק שניקב גגו במשהו טרפה אבל שאר הזפק שניקב מותר וכן הרב אלפסי ז"ל הביא מתניתין כצורתה מכלל דסבירא להו דליתא לרבי ודוקא ניקב כשרה אבל ניטל טרפה ואפשר שהיו גורסין ומפרשין כדברי רש"י ז"ל : ולענין הוראה דטרפחת אע"ג דלא איפשיטא אי לאיסורא אי להתירא נקטינן כסתם מתניתין דתנן ניטלה האם שלה כשרה ועוד דרבי טרפון גופיה דהוה ס"ל מעיקרא נטלה האם טרפה חזר ביה דהא איהו גופיה אמר הלכה חמורך טרפון כדאיתא בסנהדרין (דף לג.) אבל ר"ח כתב דכיון דהוראה דטרפחת לא איפשיטא נקיטינן לחומרא וטרפה וליתא וכדכתיבנא ואף מה שכתבו בתוספות דאפשר שאף ר"ח ז"ל לא אמרה אלא בטרפחת של עוף דהכא גבי מתניתין דכשרות בעוף עסקינן ובטרפחת דעוף קאמרי' אבל בבהמה כשרה וכסתם מתניתין דלעיל ליתא דא"כ ה"ל ללוי למתנייה ולמימר יתר עליהן בטרפחת : גג הזפק נדון כושט וכו' . ומקום שנמתח עמו . כלומר ממקום שהוא מתחיל לימשך נגד הושט להיות מצר והולך עם הושט מיהו דוקא לענין טרפות אבל לא לענין שחיטה : הפך בהן . כשהכניסן בתוכה הפך עליונים לתחתונים או עגולה זו למעלה מכמות שהיתה שהחליף זו למעלה וזו למטה : כונניות . לשון ואת כנו [שמות ל] שברא להם בסים ליסב עליהן ואם ירדו מבסיסן אין מתיישבין : ונפקו מעייניה . מעיו : ושחטיה קמיה . כדי שיתאנח וימשוך מעיו אליו : לבריה . לבנו של זה הנופל : באחוות עינים . ולא נגע בו ולא הזיקו אלא נדמה לאביו כאילו שחטו לפי שלא היה רוצה ליגע במעיים שלא יהפוך בהם : ההוא צנא דנקורי . של עופות חתוכי רגלים במקום צומת הגידין : בדקה . בצומת הגידין שיהו ששה עשר [חוטין] קיימים כדאמרינן בבהמה המקשה (דף עו:) והוא בשפולי של עצם השוק סמוך לארכובה : אמר רב יהודה אמר רב שמוטת ירך בבהמה טרפה . פרש"י ז"ל דהיינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ובדאיעכול ניביה ואע"ג דרב מתנא קרי ליה לעיל [דף נד:] בוקא דאטמא והכא קרי ליה שמוטת ירך לא קשיא דהכא משום דאמרינן שמוטת יד בבהמה אמר נמי שמוטת ירך והאי דלא אייתינן הכא בשמעתין ההיא דרב מתנא כלל ולא מפרשינן נמי [דדוקא] בדאיעכול ניביה כדמפרשינן לעיל [שם] היינו טעמא משום דהכא בשמעתין לאו משום שמוטת ירך אבהמה אתינן דבהא סמכינן אמאי דאסקינן לעיל דטרפה כל היכא דאיעכול ניביה ולא סלקינן ותרינן הכא בשמוטת ירך אלא בעוף דאמתניתין דאלו כשרות בעוף קיימינן וסוגיין בגמרא נמי בהאי ריהטא דבבהמה ליכא מאן דפליג דטרפה אבל בעוף פליגי בגמרא דאיכא מ"ד דנהי דבבהמה טרפה ובמאי דאסיקנא לעיל בדאיעכול ניביה בעוף כשרה וטעמא דמלתא משום דבבהמה עיקר סמיכתה על רגליה כשנשמטה ירכה טרפה אבל עוף שיש לה כנפים איכא למימר דכשרה והיינו טעמא דמ"ד בסוגיין דגמ' דשמוטת ירך בעוף כשרה זו היא דרך שטתו של רש"י ז"ל :

אבל אחרים אמרו דמדלעיל קרינן לה בוקא דאטמא והכא שמוטת ירך ולעיל מסקינן והוא דאיעכול ניביה והכא לא מדכרינן ולא מידי ש"מ שסני מקומות הן ובבוקא דאטמא לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ובשמוטת ירך אע"ג דלא איעכול וזהו פרטו של דבר . שלש עצמות הן בעוף ובבהמה העצם התחתון בעוף קרוי רגל וכנגדו בבהמה ארכובה הנמכרת עם הראש . למעלה ממנו עצם אחד הנקרא שוק וכנגדו בבהמה ארכובה שכנגדו בגמל ניכר ובלע"ז אשקנקי"ל . למעלה ממנו עצם אחד שאנו קורין אותו פאל"ה וכנגדו בבהמה אשמאולי"ד ועצם שלישי זה מחובר עם הגוף ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו שנשמט עצם שלישי זה ממקום חבורו בגוף והתם בעינן דאיעכול ניביה ושמוטת ירך דשמעתין שנשמט העצם השני שנקרא שוק ממקום חבורו בעצם השלישי וטרפה אע"ג דלא איעכול ניביה וכ"ת אם כן שמוטת שוק הוא זה ולא שמוטת ירך שהירך במקומו הוא עומד והשוק המחובר לו הוא שנשמט ממנו יש לומר אין ה"נ אלא דאי אמר שמוטת שוק הוה אמינא דהיינו שנשמט השוק ממקום חבורו ברגל וטרפה משום צומת הגידין שמתחילין באותו פרק מש"ה אמר שמוטת ירך לאשמועינן שנשמטה זו בין השוק והירך הוא ומש"ה קרי לה שמוטת ירך ואע"ג דודאי משום שמוטת שוק הוא . והרשב"א ז"ל הקשה דבשמעתין משמע דשמוטת ירך במקום חבורו בגוף הוא דהא אמרינן שמוטת יד בבהמה כשרה ובודאי דשמוטת יד היינו בעצם המחובר לגוף דהא דומיא דגף בעוף נקט יד בבהמה והתם ודאי בעצם המחובר לגוף קאמר מדקאמר חיישינן שמא ניקבה הריאה דבעצם שאינו מחובר לגוף ליכא למיחש לנקיבת ריאה כלל וכיון דגף בעוף היינו עצם המחובר לגוף ה"נ יד בבהמה וכנגד מה שהכשיר ביד דהיינו במקום דבוקו בגוף פסל ברגל אלמא שמוטת ירך היינו שנשמטה הירך במקום חבורה בגוף ולפיכך אם באנו לומר דשמוטת ירך ובוקא דאטמא תרי מילי נינהו יותר נראין דברי הראב"ד שפי' בהשגות דשמוטת ירך דשמעתין היינו שנשמט העצם השלישי ממקום חבורו בגוף דטרפה אע"ג דלא איעכול ניביה ובוקא דאטמא דשף מדוכתיה היינו במקום חבור השוק והירך והתם לא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ואם באנו לחוש לספיקי פירושין הללו כל שנשמט השוק מן הירך [או הירך מן הגוף] טרפה אע"ג דלא איעכול ניביה : מיהו לכלהו פירושי דאמרי' דבוקא דאטמא ושמוטת ירך תרתי נינהו קשיא דאם כן הוה לן לאיתויי שמוטת ירך בשב שמעתתא דמייתינן בריש פירקין בגמרא והויא להו תמני ועוד הארכתי בזה בחדושי לפיכך נראה עיקרן של דברים כדברי רש"י ז"ל דבוקא דאטמא ושמוטת ירך חדא מילתא היא ולא מיטרפא עד דאיעכול ניביה ולזה הסכים הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות שחיטה וכן דעת הרשב"א ז"ל ולפי זה אם נשמט עצם השוק ממקום חבורה בירך אע"ג דאיעכול ניביה כשרה : שמוטת גף בעוף טרפה חיישינן שמא ניקבה הריאה . לפי שהריאה נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכששומט גפה *מתנקבת הריאה עם הגף : תבדק . הריאה . מכנים קנה דק בגרגרת ונופח בה ואם רוח יוצא ממנה טריפה ואם לאו כשרה . וקיימא לן הכי דבבדיקה מתכשרא וכן פסק הרב אלפסי

שלטי הגבורים

א לפי דברי רבינו ומיי' וסמ"ג והרא"ש והטור ורש"י דס"ל דשמוטת ירך היינו דין בוקא דאטמא דשף מדוכתיה לדידהו לא מטריף שמוטת ירך עד דאיעכול ניביה ושמוטת ירך לדידהו היינו עצם הירך המחובר לגוף והר"ן הביא דעת פוסקים אחרים דקים להו דשמוטת ירך ובוקא דאטמא תרי מילי נינהו דבוקא דאטמא שהוא עצם המחובר לגוף הוא דאינו טרפה אי שף מדוכתיה עד דאיעכול ניביה אבל שמוטת ירך שהוא עצם שנקרא שוק שנשמט ממקום חבורו בירך טרפה אע"ג דלא איעכול ניביה והראב"ד ז"ל כתב דשמוטת ירך הוא שנשמט העצם המחובר לגוף וטרפה אפי' לא איעכול ניביה ובוקא דאטמא הוא שנשמט ראש העצם של ירך למטה במקום שהוא מחובר לשוק ואינו טרפה עד דאיעכול ניביה ומעתה אם באנו לחוש לכל ספירושים מצא דכל שנשמט השוק טרפה אפי' לא איעכול ניביה ושמוטת ירך דעוף רוב הפוסקים השוו לשמוטת ירך שבבהמה והטור כתב בשם הר"ר אהרן דדוקא בבהמה בעינן דאיעכול ניביה אבל בעוף טרפה אפי' לא איעכול ויש מי שפסק דשמוטת ירך בעוף כשרה בכל ענין וכ"כ מיי' בפי' המשניות שלו שם דשמוטת ירך בעוף כשרה ומן התימה עליו שהרי בחבורו כתב דדין שמוטת ירך שוה בין בבהמה בין בעוף :

ב ושמוטת גף בעוף כ"ש כתב שהיא טרפה ולא מהניא לה בדיקה וכ"כ סמ"ג והרבה מגדולי פוסקים ורבינו ומיי' והרא"ש והטור כתבו דשמוטת גף בעוף מועיל לה בדיקה דהיינו שנופחים בריאה לראות אם היא שלמה ואם נשבר גף העוף בעצם השלישי לפי מה שכתבו הרי"ף ומיי' והפוסקים נראה שהיא כשרה ולא חיישינן לנקובת הריאה אלא היכא שנשמט הגף כאשר האריך הר"ן בזה אבל המרדכי כתב דאפי' אם נשבר הגף והוא בעצם הגף הסמוך לגוף ברוחב גודל צריך בדיקה דחוששין שמא ניקבה הריאה וכן נוהגין עתה להטריף היכא שנשבר סמוך לגוף בפחות מרוחב גודל ועי' בהגהות מיי' פ"ח מהל' שחיטה :

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' לג:
ב מיי' פ"ו שם טוי"ד סי' מו:
[דף רעה ע"ב]
ג מיי' פ"ט שם סמג עשין סג טוי"ד סי' נג ונח:
ד מיי' פ"י שם סמג שם טור י"ד שם:

בגמ' איתא אמר רבה ואיתימא ריב"ל ובהרא"ש איתא אמר רבה ואיתימא ר' יוחנן (ג"א)

הגהות חוות יאיר
(א) פי' העלה:

דף נו.

בגמ' ובהרא"ש איתא לקמיה דרבא (ג"א)

[דף רעו ע"א]

ג"י ד"ס

ג"י ד"ס

צ"ע מתנקבת

עין משפט

א מיי' פרק י מהל' שחיטה טוי"ד סי' נז:
ב מיי' פרק ג מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פו:
ג מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' פא:
ד מיי' פ"ב שם סמג שם טוי"ד סי' פד:

דף קטו:

[דף רעו ע"ב]

דף נח:

גי' ד"ת

אלפסי והרמב"ם ז"ל בפרק עשירי מהלכות שחיטה אבל יש מקלת נסחאות דלא גרסי וכן אמר רבי יוחנן והוו לסו רב ושמואל וקיימא לן כרב באיסורי ולפי זה לית לה בדיקה כלל וכן כתב הרב בעל העיטור ז"ל אבל על דברי הרב אלפסי והרמב"ם ראוי לסמוך ודוקא נשמע הוא דחיישינן ליה אבל נשבר גפה אפילו בעצם השליש כשרה והיינו מתניתין דקתני סתמא נשתברו גפיה ואע"פ שיש מי שמחמיר בדבר וכן בהלכות אלדד הדני החמיר בזה כלומר בשבירת העצם הסמוך לגוף ואין לחוש לדבריו: **מיהו** נשתברו אגפיה ואין עור ובשר חופין אותן אבר עצמו אסור וכן כל כה"ג בכל אבר אע"ג דלא מיטרפא ביה וכדאמרינן לקמן בפרק בהמה המקשה [דף עו:] בנשבר העצם למטה מן הארכובה דאבר עצמו אסור ומקום חתך נמי אסור דבכל מקום מקום חתך אסור חוץ מזרוע בשלה של איל נזיר וכדאיתמר בפרק גיד הנשה (דף לג.) רבינא אמר לא נצרכה אלא למקום חתך דבעלמא אסור והכא שרי ופירש רש"י ז"ל בכל היתר ואיסור המחוברין כגון הוליא העובר את ידו וכגון האבר המדולדל בה כולן מקום חתך אסורים כדאמרינן בבהמה המקשה:

ומיהו דוקא לישראל אבל לבן נח אפילו האבר עצמו מותר ואין בו משום לפני עור לא תתן מכשול דאפילו לישראל אין בו אלא מלות פרוש כדאיתא לקמן [ריש דף עד.]

נר מצוה

רש"י

אמר רב הונא סימן [א]לטרפה כל י"ב חדש וה"מ [ב]בזכרים אבל בנקבות אם ילדה בתוך י"ב חדש מותרת מיד: אמר אמימר הני ביעי דספק [ג]טרפה דשיחלא קמא (א) משהינן להו אי הדרא וטענא אחרינא שריין ואי לא אסירן וכי היכי א דביצת טרפה אסורה חלבה של [ד]בהמה טרפה נמי אסור דתנן כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ואע"ג דלאו הכי הלכתא דקי"ל דחלב שבתוך הקיבה פירשא בעלמא הוי ושרי גמרינן מינה דחלב טרפה שאינו בתוך הקיבה אסור: °אמר רב הונא [ה]כל שאין בו עצם אין מתקיים שנים עשר חדש אמר רב פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסורה *הני תמרי דכדא בתר תריסר ירחי שתא שריין דהני ב תולעים דמשתכחי בהו לאחר שנים עשר חדש השתא איתילידו

טוף שקורין פקח): סימן לטרפה. סימן לספק טרפה י"ב חדש אם כך חיתה בידוע שלא נטרפה: דשיחלא קמא. שקורין איירשטו"ק בלע"ז אותן שהיו במעיה בשעה שנטרפה כולן אסורות דעובר ירך אמו הוא וכולן נטרפו אבל אי הדרא טענא ודאי לאו טרפה היא ושרו אף קמאי: אינו מתקיים שנים עשר חדש. ונפקא מינה כדמפרש רב פפא: שהתליע באיביה. בעודה מחוברת: אסורה. התולעת באכילה דכיון דמהלכת בתוך הקישות והקישות הוא מחובר לקרקע שורץ על הארץ קרינן ביה אבל התליע בתלוש לאו שורץ על הארץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי קרקע כדמפרש בשלהי פרקין: ושמע מינה מדרב הונא. הני תמרא דכדא שהתליעו ואין ידוע אם במחובר או בתלוש התליעו: לבתר תריסר ירחי שתא שריין. דאי במחובר התליע לא הוה חייתא עד השתא:

בגמ' הילכך לבן נח שרי אפילו לכתחלה: **גרסי'** בגמ' [דף נז.] חזקיה אמר אין ריאה לעוף. והוינן בה מאי אין ריאה לעוף אילימא דלית ליה כלל והא חזינן דאית ליה ומסקינן אלא יש לו ואינה לא ליכפל ולא ליחמר בה"ש. כלומר דאם נפלה מן הגג דאמרינן דצריכה בדיקה אין צריך לבדוק הריאה [ולא ליחמר בנפילת העוף שבודקין המעים שמא הוריקו א"צ לבדוק הריאה] ואמרינן מאי טעמא אמר רב חנא הואיל ורוב צלעות מגינות עליה כלומר שרוב רוחב הצלעות מגינות עליה שצלעות העוף אינן שוכבין על רחבן אלא על חודן ובולט רחבן לפנים והריאה נתחבת ביניהן. ואף על גב דמסקנא בגמרא אסיקנא דחזקיה אין ריאה לעוף כלל קאמר מפני שלא היה בקי בתרנגולים ואפילו הכי אפשר דהאי ליטנא איתיה כיון דרב חנא מפרש טעמא הואיל וצלעות מגינות עליה. ואיכא מ"ד דכיון דאסיקנא דחזקיה אין ריאה לעוף כלל קאמר האי ליטנא אידחי לגמרי ולא מפלגינן כלל בין ריאה לשאר איברים אלא אף היא צריכה בדיקה: **סימן** לטרפה כל י"ב חדש. אם חיתה י"ב חדש בידוע שלא נטרפה: אבל בנקבות אם ילדה בתוך י"ב חדש מותרת מיד. דטרפה אינה יולדת וזו שילדה ודאי שלא נטרפה: דשיחלא קמא. פוסט"א בלע"ז אותן שהן במעיה בשעה שנולד לה ספק טרפות: משהינן להו אי הדרא וטוענת בילים אחרים מותרים כולן שזו ראיה שלא נטרפה שאין הטריפה מתעברת ולא טוענת בילים ואי לא אסירן מספק. ואיכא מאן דאמר דכי אמרינן בבילת טרפה שהיא אסורה דוקא בטרפות שהוא ידוע שנולד קודם זמן שחיטה כטרפות סירכא וכיולא בו שאי אפשר לתלותו בזמן שחיטה (א) כיון שודאי ילאה מחזקתה ועל כרחנו קודם לזמן שחיטה ילאה ואין אנו יודעין כמה אוסרין אותה למפרע אבל שחטה ונמלאת טרפה ואין ידוע אימתי כל בילים וחלב שהטילה כבר עד עכשיו כשרין דמוקמינן לה אחזקה ואמרינן השתא הוא דנטרפה. אבל התוס' [דף יא. ד"ה אתי' כו'] סוברין דכל חזקה שלא היתה ברורה בזמנה אינה חזקה כמו שכתבתי למעלה בפרק ראשון ולפיכך חלב ובילים אסורים ואיכא למידק אשמעתין דהכא משמע דבילה כגופה דמיא ולפיכך כשנטרפה התרנגולת אף הבילה אסורה ואפילו בבילה שנגמרה לגמרי קודם שנטרפה דהא מייתינן בגמרא [דף נח.] הא דתנן במסכת עדיות ושוין בבילת טרפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור כלומר שנגמרה באיסור דהכי מפרקינן לה בגמרא וקאי אפלוגתא דב"ש וב"ה דאיפליגו בבילת נבלה דתנן התם בילת נבלה כל שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין ובית הלל אוסרין ומודין בבילת טרפה שהיא אסורה מפני שגדלה באיסור אלמא כיון דאגידא בגופה כגופה דמיא ואילו בפרק קמא דבילה [דף ז.] משמע דאפילו מעורה בגידין לאו גופה היא דאמרינן התם השוחט את התרנגולת ומצא בה בילים גמורות מותרות לאכלן בחלב רבי יעקב אומר אם היו מעורות בגידין אסורות ומדאסר ר' יעקב במעורות בגידין שמע מינה דרבנן אפי' במעורות (ב) שרו דלאו גופה נינהו ובפרק שור שנגח את הפרה (דף מז.) נמי אמרינן פרה שהזיקה גובה מולדה תרנגולת שהזיקה אינה גובה מבילתה מאי טעמא פירשא בעלמא הוא ודאי פירשא בעלמא הוא ומשום הכי בבשר עוף בחלב דרבנן אוקמוה אדינא והיינו טעמא נמי דאינו גובה מבילתה אבל טרפה דמדאורייתא החמירו בה דכיון דאגידא בה דמי לגופה וכיון שפעמים נראית כגופה דהיינו במעורה בגידין אף כשאינה מעורה ואפילו כיולא בה נמכרת בשוק החמירו בה ואסרוה: **מיהו** אע"ג דבילת טרפה אסורה אפרוח שנולד ממנה מותר דגרסינן בתמורה בפרק כל האסורין (דף לא.) אפרוח בילת טרפה מותר דאימת קא גביל לכי מסרח והיא שעתא עפרא בעלמא הוא: **ולענין** ולד שנולד מן הטרפה גרסינן בגמרא ולד טרפה רבי אליעזר אומר לא יקרב לגבי המזבח רבי יהושע אומר יקרב. ואוקימנא פלוגתייהו בשעברה ולבסוף נטרפה ובעובר ירך אמו קא מיפלגי ר' אליעזר סבר עובר ירך אמו הוא. רבי יהושע סבר לאו ירך אמו. וכיון דס"ל לרבי יהושע דעובר לאו ירך אמו הוא קי"ל כוותיה והייתו דאמרינן בפ"ק דבילה [דף ו.] וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ביום טוב אלמא עגל שנולד מן הטרפה שרי ולא אמרינן עובר ירך אמו הוא ובפרק בהמה המקשה (דף עה:) נמי אמרינן גבי בן פקועה שאם היתה אמו טרפה ניתר בשחיטת עצמו דארבעה סימנין אית ליה דאי אלמא שרי דלאו ירך אמו הוא. וקשו בה טובא דבכמה דוכתי משמע דעובר ירך אמו הוא דהא אמר בפרק הפרה (שם) פרה שהזיקה גובה מולדה מ"ט גופה הוא ובגיטין נמי אמר דאע"ג דאין עבד ושפחה מקבלין גט חירות מיד רבם לעבד אחר. אם היתה עוברה זכתה לו ומקבלת גט שחרור בשביל עוברה משום דכגופה דמי ובסנהדרין (דף פ.) נמי אמרינן ולד הנוגחת ולד הנרבעת אסור היא וולדה נגחו. ובערכין (דף ז.) נמי תנן האשה היולאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד אלא הורגין אותה לאלתר וולד נמי מיית אלמא סבירא לן דעובר ירך אמו הוא. יש לומר אין ודאי קושטא דמילתא הוא דעובר ירך אמו הוא וכדמוכחן כל הני מיהו בטריפה בלחוד סבירא ליה לרבי יהושע דלאו ירך אמו הוא דזיל בתר טעמא טרפה משום מאי קא מיתסרא משום שאינה חיה ושהיא מתנונה והולכת מאותו חולי וכיון שכן עובר זה שהוא עתיד לחיות אע"פ שהוא כירך אמו אין לנו לדונו כטרפה והיינו טעמא דרבי יהושע דולד טרפה דשמעתין והיינו טעמא נמי דההיא דעגל שנולד מן הטרפה ביו"ט וההיא דארבעה סימנין אית ליה דבהמה המקשה. מיהו איכא למידק דבמסכת תמורה בפרק כילד (דף כה.) משמע דאפילו במידי דלאו טרפה הוא אמרינן דעובר לאו ירך אמו הוא דאמרינן התם אמר ר' יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רלה בה מתכפר רלה בולדה מתכפר ופרשינן בגמרא משום דעובר לאו ירך אמו הוא ושיירו משייר ואע"ג דמסקינן התם בגמרא תיובתא דרבי יוחנן תיובתא דאלמא לית הלכתא הכי כבר כתב רבינו תם שאין לחוש בכך משום דאמרינן בתר הכי שיירו משייר תנאי היא ואע"ג דדחינן לה מכל מקום ר' יוחנן מאי למימר אגא דאמרי כי הני תנאי וכיון שכן קשיא לפיכך תירץ רבינו תם ז"ל דודאי קי"ל דעובר לאו ירך אמו הוא כדמוכחא שמעתין. וההיא דפרה שהזיקה דגובה מולדה לאו משום דעובר ירך אמו הוא אלא שאף העובר מסייע בנזק וכההיא דסנהדרין (דף פ.) דאמר דולד הנוגחת וולד הנרבעת דאסירי דיהבינן טעמא בההיא דהיא וולדה נגחו והיא וולדה נרבעו וההיא דגיטין נמי דאמרינן דאם היתה עוברה זכתה לו אע"ג דעובר לאו ירך אמו הוא כהי שאינה מקבלת גט לחברתה מקבלת גט לעוברה דכיון דשייך בה ידה כידו וההיא נמי דערכין (דף ז.) דאשה היולאה ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד לאו משום עובר ירך אמו הוא אלא אלא שכיון שהיא מחוייבת מיתה אין מענין את דינה וולד כיון שלא ילא לאויר העולם לא חיישינן חדע שאילו נגמר דינה להריגה וילדה אין הורגין את הולד משום דעובר לאו ירך אמו הוא ולא עליו נגמר הדין: כל שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש. כלומר אלא חוזר לעפרו: קישות שהתליעה באיביה. בעודה מחוברת: אסורה. התולעת באכילה דכיון שמהלכת בתוך הקישות והקישות מחוברת בקרקע שורץ על הארץ קרינא ביה אבל התליעה בתלוש לאו שרץ הוא עד דנפיק מיניה ומהלך על גבי קרקע כדאמרינן בשלהי פירקין כך כתב רש"י ז"ל ומלשונו ז"ל דקדקו בתוספות שאותן התולעים הנמלאים בפולים שאינן הולכין בתוך הפרי אלא שהתולעת גדל בתוכו ואין תורו מחזיק יותר מגוף התולע מותרין הן שלא אסר שמואל אלא התולעת המהלכת בתוך הפרי. ולא מחוור דודאי תולעת הגדל בתוך הפרי בעוד שהפרי מחובר לקרקע לדברי שמואל הרי הוא כתולעת הגדל על גבי קרקע והוא ודאי אפילו לא הלך שרץ השורץ על הארץ קרינא ביה וה"ה לקישות לשמואל: הני תמרי דכדא. שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש: לבתר תריסר ירחי שתא שריין. דאי במחובר התליעה לא הוה חיה עד השתא כך כתב רש"י ז"ל. מה שכתב תמרי דכדא שהתליעו לא נהירא דאי בשהתליעו ודאי עסקינן מאי שנא תמרי דנקט ולא נקט פירי סתמא אלא משמע דמש"ה נקט תמרי לפי שהתולעה מלויה בהן ולומר דכיון שהדבר מלוי אע"פ שהוא מיעוט למיעוט המלוי חששו כענין שחששו לסירכות הריאה וכדאמרינן לקמן בשלהי פירקין [דף סז.] לא ליספי איניש שכרא בליליא על גבי נגבא דילמא פרים לנגבא והא התם שאינו ידוע שהיו יבחושין בשכר ואפילו היו שם יבחושין אינו נודע אם פירשו ואפ"ה כיון שהוא דבר המלוי חששו הכא

נמי

שלטי הגבורים

א יש מי שאומר דכי אמרי' בבילת טרפה שהיא אסורה דוקא בטרפות שהוא ידוע שנולד קודם זמן השחיטה כטרפות סרכא וכיולא בו שא"א לתלותו בזמן שחיטה כיון שודאי ילאתה מחזקתה וע"כ קודם לזמן שחיטה ילאה ואין אנו יודעים כמה אוסרין אותה למפרע אבל שחטה ונמלאת טרפה ואינו ידוע אימתי כל בילים וחלב שהטילה כבר עד עכשיו כשרים דמוקמינן לה אחזקה ואמרי' השתא הוא דנטרפה ויש מי שכתב דכל חזקה שלא היתה ברורה בזמנה אינה חזקה ולפיכך כל חלב ובילים שידוע לנו שילאו מאלו הם אסורין:

ב רבינו ומיי' וטור כולם שוים דתולעים הבאין בפירות בעודן מחוברין לקרקע שהן אסורים כל י"ב חדש מן התלישה ואם הוא ספק אם התליע במחובר או בתלוש אזלינן לחומרא ואסור לאוכלו כל י"ב חדש בלא בדיקה וכן פסקו ה"ג. ושאלתות דרב אחאי [פסק] לאיסורא והתוס' כתבו בשם ריב"ם ור"ת [וכן] פסק בא"ז דליכא איסורא אלא בתולעים שבעקרי האילן אבל לא בתולעים שבפירות ולא זיזים שבעדשים ויתושים שבכלוסין ותולעין שבתמרים ושבגרוגרות שהן מותרים אפי' התליעו במחובר וכ"כ המרדכי בשם ראבי"ה נמי דהכי הלכתא דתולעים שבפירות מותרין אלא שכתב ובלבד שלא יוסיף הפרי או הקטנית נקוב לחוץ דאז הוי איסור משום השרץ השורץ על הארץ וכתב המרדכי ג"כ דיש אוסרים אפי' לא נקב לחוץ כלל וה"ה דפליג בתבואה שנמלאת בה תולעים וכ"ל דהיינו בתוך הפרי אבל תבואה שנמלא בה תולעים חוץ לפרי כמו שרגיל בחטה למלוא בתוך הכרי כמה תולעים שידוע לנו בודאי שאין הפרי עושה אותם אסורים ודאי וסמ"ג מחמיר ואוסר כל תולעת הנמלא בתוך פרי סיכא שהתליע במחובר וכן אוסר תולעים שנמלאו בשרביטי פולין שאותם באו במחובר שאותן השרביטים נופלין בשעת הדישה ובהם רגילין לבא התולעים במחובר אבל אותם זבובים שבתוך גוף הפולים עלמם באים בהם בתלוש ומותרים כי אין דרך לגדל תולעים בגוף הפולין אלא בתלוש וכי תימא ניחוש שמא ילאו חוץ לפרי בעודן תיין ונאסרו אין לחוש לזה דאם איתא שילאו חוץ לא היו חוזרין עוד לתוך הקטנית הלכך נמלאו תולעים בתוך הקערה בתבשיל עם הפולין והם מתים מותרים שבודאי בתלוש גדלו בפולין ואין בהם משום השרץ השורץ על הארץ אלא שמוטב לתת אותם לבשל לתוך מים רותחים שהורתחו קודם שישימם בו כדי שימותו מיד בתוך הפולין שאם ישימו הפולין במים צוננים אולי מחמת המים ילאו הזבובים בתוך המים ונאסרו ומתים שם בשעת רתיחה ונמלא שיאכלם בקערה עכ"ל וכ"כ המרדכי בשם ספר התרומה:

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) כל ימי הייתי מגמגם על פי' זו לדעת כמה ימים צריך להמתין עד שיושלם שיחלא קמא. וכתפשי אמתחות ספרי מלאתי בספר יפה נוף לא ידעתי שמו וז"ל. הרא"ם ז"ל אמר דשיחלא קמא הוא קרוב לכ"א יום ממס' בכורות פ"ק תרנגולת כ"א יום וכו' ופרש"י ז"ל לאחר שנפעברה מהתרנגול שוכה בילתה לגמור עד כ"א יום וכן הגיד לי הר"ר יוסף די קאגליי"ש ששמע מהר"ר פרץ ז"ל ע"כ וג"כ מר"ת ז' יהייא ז"ל:

הגהות הב"ח

(א) דכיון כצ"ל:
(ב) נ"ב בגידין:

נמי לא שנא. וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' מאכלות אסורות לפיכך כל מיני פירות שדרכן להתליע כשהן מחוברין לא יאכל עד שיבדוק ודאמרינן דלבתר תריסר ירחי שתא שרו יש בעלי נפש שהחמירו ואמרו דה"מ לאכלן אבל לבשלן כמות שהן חיישינן שמא ע"י הבישול יהו פורשין ולא בטלי דבריה לא בטלה ולפיכך דקדקו בתקנתן להניחם בתחלה במים חמין הרבה כדי שימותו כולן במקומן ואח"כ מבשלן ושוב אין לחוש שאפי' פירשו לאחר שמתו מותרין דעד כאן לא איבעיא לן לקמן [דף סז:] פירשה ומתה מהו אלא בשפירשה ואח"כ מתה אבל פירשה משמתה מותרת וזה שעניין אינו מספיק אלא למאן דגרים לקמן פירשה ומתה מהו וכדכתיבנא אבל למאן דגרים פירשה מתה מהו משמע דאפילו פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה וסלקא בתיקו וכ"ת א"כ היכי פשטינא הכא דמשום שאינו מתקיים י"ב חדש לאחר י"ב חדש שריין דהא אע"פ שאינו מתקיים ואינו חי כי מת נמי אסור. לאו קושיא הוא דאינו מתקיים קאמרינן כלומר אפי' מת אינו מתקיים אלא חוזר לעפרו אבל לעולם כל שהוא מתקיים אפילו מת נמי אסור והילכך לא סגיא בהך תקנה דמים רותחין לפיכך צריך ליזהר בשאותן התלה במים טננן וכל הפירות שהתליעו קלין וצפין ועולין למעלה וזורקין אותן ואיך שרו דמסתמא לא נשאר בהן פרי שהתליעה ואם מלא מהן בתבשיל בשעה שהוא אוכלן זורקן ואוכל את השאר. מיהו הך תקנתא תוך י"ב חדש לא סגיא שאין הפירות שהן מתליעין במחובר צפין כמו אותן שמתליעין בתלוש וכל הני מילי בבא לבשלן לכתחלה אבל אם עבר ובשלן בלא בדיקה בין תוך י"ב חדש בין לאחר י"ב חדש מותרין דהא איכא תרי ספיקי ספק התליעו ספק לא התליעו אם תמצא לומר התליעו שמא נימוחים הן ובטלים ואפילו ימצא מהן בקדרה זורקם ואוכל את השאר מיהו כתב הראב"ד ז"ל דדוקא שלא נמצאו אלא א' או ב' אבל ג' וארבעה הכל אסור ולא סגי ליה בזריקתן דכיון שנמצאו שם כל כך הוחזק התבשיל זה שיש שם יותר מאי איכא שמא נמוחו ובטלו משום חד ספיקא לא שרינן ליה והדעת מכרעת כדבריו:

נר מצוה

איתילידו בהו ולא מהנך דאיתליעו בה באיביה ניניהו תנן התם [א]בעלת חמש רגלים או שאין לה אלא שלש הרי זו בעלת מום אמר רב הונא לא שאנו (א) חסר ויתיר אלא ביד אבל ברגל א טרפה נמי הוי מאי טעמא כל יתר כנטול דמי [ב]ההיא חיואתא דאישתכחו בה תרתין סניין דיבי אייתוה לקמיה דרבינא וטרפה מדרב הונא דאמר כל יתר כנטול דמי ואי שפכי להדדי כשרה. ההיא נובתא דנפקא מבי כסי להובלילא סבר רב אשי למיטרפה אמר ליה רב הונא הכי אמר אמימר בר רב (בריה דרב) איא הני עיזי בריאתא כולהו הכי אית להו ההיא נובתא דנפקא מבי כסי לכריסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה א"ל רב הושעיא (ג) כולהו בחדא מתתא מתנינהו היכא דאיתמר איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר °העיד (ר') יונתן בן שילא ריש טבחיא דצפורי לפני רבי על שני בני מעים שיוצאין מן הבהמה כאחד טרפה כנגרן בעוף כשרה. פירוש כל בהמה הדקן שלה חוט אחד הוא ומשוך. עכשיו אם יצא ממנו מעי אחד כמו שיצא ענף בתוך הבד של עץ טרפה במה דברים אמורים כשיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין (א) עד כאצבע כשרה והוא דהדרי וערבי ונעשו שניהם חוט אחד אבל לא הדרי וערבי הרי יתר בבהמה וכל יתר כנטול דמי:

מתני'

רש"י

לא שנו. דחסר ויתר הרי זה מום לגבוה משמע הא להדיוט שרי: אלא. שחסרות זה או יתיר זה ביד כגון שאין לו אלא יד אחת או שיש לו שלשה ידים: כנטול דמי. והויא כבעלת רגל אחד דטריף: סניית דיבי. רפיינ"א בוד"לבנוכתא. כמין קנה: דנפקא מבי כסא להובלילא. ממסס: סבר מר בר רב אשי לאכשורי. כדאמרינא מבי כסי להובלילא: בחדא מתתא. וכי בארינג אחד ארג את כולן לומר שיהו כולן שוות מתחלה אורג דתיקן דיבור קרוי ארגם שמשלר דבריו: היכא דאיתמר. דבריאתא הכי אית להו איתמר: היכא דלא איתמר לא איתמר. והוי יתר וכאילו יתר מבני מעים כנגדו וטרפה וכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג אע"ג דבריאה אכשרה יתרת הא אמרן הני מילי דקיימי בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני וביני טרפה: שני בני מעים. היוצאין מבהמה אחת כאחת דאית לה תרי הדורא דכנתא ושניהם יוצאים מן הקיבה זה ברחבה וזה באמצע: וכנגדן בעוף כשרה. דעוף זימנין דהכי הוי ואע"ג דלא משתכח הכי קים לן ויש מפרשים שכל עוף דרכו כך כי מן הופק ועד הקורקבן קנה של מעים אחד והוא קרוי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאין בני מעים גמורין:

תנן התם. בבכורות [דף מ.] לענין מומין: לא שאנו. דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי אלא שחסר ויתר ביד שחסר זה משלש או יתר זה דבעל חמש ביד הוא שאין לו אלא יד אחת או שיש לו שלש ידים: כנטול דמי. הותיר אחת כחסר אחת כנגדו והוי כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה כך פרש"י ז"ל ולפי זה נמצאו לה שני כבדים טרפה דרואין כאילו ניטלו שניהם וניטל הכבד כולו טרפה אבל בטחול שאם ניטל כשרה אם יש לה שני טחולין כשרה אבל הר"ם ב"ן ז"ל פירש דכנטול ממקומו המחובר לו ומקומו עמו קא אמרינן ולפיכך כששיה מחוברת במקום בוקא דאטמא רואין כאילו ניטל הוא ובוקא דאטמא של חברו וכן כששיה סמוכה במקום צומת הגידין רואין כאילו ניטלו צומת הגידין של שניהם אבל רגל יתר המחובר למטה מבוקא דאטמא ומצומת הגידין כשרה ולפי זה אם היו לה שני טחולין הסמוכין זה לזה בסומכייהו רואין כאילו ניטל היתר ומקומו עמו וישאר השני נקוב בסומכיה וטרפה. אבל הרשב"א ז"ל כתב בתורת הבית שלו דכנטול בלחוד קאמרינן כלומר כאילו ניטל הוא לבדו וכי תימא אם כן יתר ברגל למה היא טרפה משכחת לה כגון שהיתר מחובר במקום בוקא דאטמא בענין שאם תפקול את זה ישמט בוקא דאטמא של חברו וכן אם הוא מחובר במקום צומת הגידים בענין שאם ינטל יתהך צומת הגידין של חברו הא יכול ליטע בלא קלקול חברו אפי' ברגל כשרה ולפ"ז אם נמצאו לה שני טחולים סמוכים אפי' בסומכייהו כשרה שהרי יכול ליטול אחד מהם וישאר חברו קיים אא"כ היה אחד מהם נכנס בחברו בענין שאם ינטל אחד מהם לא ישאר בחבירו כשוכי דיגר והב דבכה"ג [הוגה] כשרה מיהו אף הרב לא אמרה אלא להלכה אבל לא למעשה: ההוא נובתא. כמו קנה בשר: דהוה נפקא מבי כסי לכריסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה. כדאמרינא מבי כסי להובלילא: בחד מתתא מתניתינהו. וכי באריגה אחת ארגם לכולם: מתי. מתרגמינן אורג: היכא דאיתמר דבריאתא הכי איש להו איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר. ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא וכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג דאע"ג דאמרן בהוגא דריאה [דף מז.] דלית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחה בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים דלאו אורחה היא ודאי טרפה: העיד (ר') יונתן בן שילא וכו'. על שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד. דאית לה תרי הדורי דכנתא ושניהם יוצאים מן הקיבה זה ברחבה וזה באמצעיתה: וכנגדן בעוף כשרה. דעוף זימנין דהוי ליה הכי ואע"ג דלא משתכח לן הכי קים להו ויש מפרשים שכל עוף דרכו כן משום דמן הופק ועד הקרקבן קנה של מעים אחד והוא קרי בני מעים ובראש הקרקבן יוצאין בני מעים גמורין וגרסינן עלה בגמ' (דף נח:) כד"א שיוצאין משני מקומות אבל יוצאין ממקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה ומאי כלין עד כאצבע פליגי בה רב (רחומי ורב יוסף) [אמי ורב אסי] חד אמר והוא דהדרי (ג) וערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי ערבי בשלמא למאן דאמר והוא דהדרי ערבי היינו דקתני וכלין עד כאצבע אלא למ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי מאי וכלין עד כאצבע כלין מלמטה פרש"י ז"ל והוא דהדרי ערבי תוך רוחב אצבע ומ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי הוה סבירא לן מעיקרא דאע"ג דלא הדרי וערבי לעולם קאמר ומש"ה מקשי כיון דלא הדרי וערבי כלל היאך כלין עד כאצבע ומשני מאי כלים עד כאצבע מלמטה כלומר דאפי' מ"ד אע"ג דלא הדרי וערבי מודה הוא שצריך שיהו חוזרין ומתערבין למטה כשיעור אצבע למעלה מבית הרעי אלא דכלפי מאי דאמר חבריה והוא דהדרי ערבי כלומר תוך רוחב אצבע ממקום פיצולן מהדר ליה אע"ג דלא הדרי ערבי בתוך שיעור זה שההוא אומר אלא כיון שחוזרין ומתערבין בכאצבע למטה שריין זהו תורף פירושו של רש"י ז"ל ונקיטינן מינה לפי פירושו ז"ל דכיון דלא איפסיקא הילכתא כמאן כל פצול שהוא יתר בבני מעים טרפה אא"כ חוזר ומתערב תוך רחב אצבע לפצולו (א) אבל בהלכות גדולות כתוב מאי כלין עד כאצבע כלין מלמעלה ופי' הרב בעל העיטור ז"ל לפי גירסא זו דבין למ"ד והוא דהדרי ערבי בין למאן דאמר אע"ג דלא הדרי ערבי לא בעינן שיהא הפצול חוזר ומתערב תוך רוחב אצבע אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה כאצבע סמוך לבית הרעי מותר (ב) וכהא פליגי דמאן דאמר והוא דהדרי ערבי ס"ל דבעינן שיהו מתערבין כאחד למטה כשיעור אצבע אבל למעלה כיון שיוצאין ממקום אחד אע"פ שהקף שיוצאין מתפצלין מותר ומאן דאמר אע"ג דלא הדרי ערבי סבירא ליה איפכא דלמעלה בעינן שיהא המעי אחד קודם הפצול כשיעור אצבע אבל למטה אע"ג דלא הדרי ערבי כלל שרי ומשום דהוה משמע מדקאמר אע"ג דלא הדרי ערבי דלא בעינן שיהו מתערבים כלל לא למעלה ולא למטה מקשינן עלה אם כן מאי כלין עד כאצבע ומפרשינן כלין למעלה כלומר שימשך המעי אחד קודם הפצול כשיעור אצבע: ונקיטינן להאי פירושא כיון דלא איתמר הילכתא לא כמר ולא כמר דבעינן (ג) שיהו מתערבין בכאצבע מלמעלה וכאצבע מלמטה ואם באו עוד לחוש לפירושו של רש"י ז"ל צריך נמי כן שיהא הפצול חוזר ומתערב בתוך רוחב אצבע וכל זה אינו מתחוור בעיני לפי שבכל הנוסחאות שלנו יש כלין מלמטה וכן אין פירושו של רש"י ז"ל מתיישב בפשטה של שמועה לפיכך נ"ל דבמעי שהוא יוצא מן הבני מעים כענף מן הבד ואינו חוזר ומתערב ואין לו אלא פה אחד פליגי דלמ"ד והוא דהדרי (ד) ערבי כל כה"ג טרפה כיון דאותו מעי (ה) חוזר [פי' צריך להיות חוזר בו] ומתערב ומ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל שאע"פ שאין פצול זה חוזר ומתערב (ו) כיון שאין לו אלא פה א' ולבני מעים הוא נשפך כשרה דמאי כלין עד כאצבע לא שיהו מתערבין דוקא [אלא] שההא שפיכתן כאחד וכל כי האי גוונא הוי שפיכתן כאחד ונקיטינן להאי פירושא דכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר כל שהוא כענף היוצא מן הבד אף על פי שהן נשפכין כאחד טריפה אבל כל שהמעי (ז) אחד משני ראשיו כלומר שמתפצל וחוזר ומתערב אע"פ שהוא נבדל באמצע ואפילו כמה כשרה ומדברי הרמב"ם ז"ל [למדתיו] בפ"ו מהל' שחיטה ואף דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ונראה עוד מדברי הר"מ ז"ל בפסק הגזבר דעד כאצבע

דלמ"ד אע"ג דלא הדרי ערבי ס"ל דלמעלה בעינן שיהא המעי א' קודם הפיצול אבל למטה אע"ג דלא הדרי ערבי כלל שרי ומאי היקף שיוצאים מתפצל אע"ג דהדרי ערבי למטה אסור וכדמשמע בסמוך [illegible] בספר כ"י מדויק הכי איתא כנעמוד. וכ"כ הר"ן ז"ל בחדושיו [illegible]. והיכא למימר דה"ק אלא כל שהוא חוזר ומתערב למטה מותר וכיון בשמעי אחד קודם הפיצול לא בעינן שיהא הפיצול [illegible] אלא כל שבמעי אחד למעלה קודם הפיצול ושוב מתפצל ולמטה חוזר ומתערב מותר לכ"ע. א"כ מאי דקאמר בין למ"ד וכו' בין למ"ד כו' לא קאי אלא אמאי דקאמר לא בעינן שיהא הפיצול חוזר ומתפצל כו' אבל [illegible] חוזר וכו' היינו למ"ד והוא דהדרי ערבי להפוקי מפרש"י ז"ל דס"ל דלמ"ד והוא דהדרי ערבי לא סגי במאי דאתערב למטה כנ"ל. והעתקתי בכל זה בלא לבנים מהספר כיון דבספרי יד המדוקים שבידי [illegible] איתא: (ג) כזה פי' אע"פ שמפורדים באמצע ואפי' כמה אצבעות ולרש"י צריך שלא יהא הפירוד ברוחב אצבע לפסק הפלגה:

שלטי הגבורים

א המרדכי כתב בשם הראב"ן דאי איכא לאותו רגל שיתר היכנה כגון שרגל אחד שמד במקומו והב' שלא במקומו כשרה דלאו תורת רגל עליו ואם אינו מגיע לארץ ואינו סומך עליו אינו רגל אלא תלתולי בשר וכשרה וכן כתוב שם במרדכי מעשה במגנצ"א בתרנגולת אחת שהיה לה יתרת כגון רגל שלישי ממש לצד זנב ולא היה דבוק כלל לא' מרגליה והתירוה ושאר הפוסקין לא כתבו כן ולא הזכירו חילוק זה כלל אלא כתבו בסתם יתר רגל טרפה: ב רש"י פי' דה"ק לה אם יש לה רגל יתר הוי כאילו ניטל לה רגל א' ונמצא שאין לה אלא רגל א' וטרפה ולפ"ז אם נמצא לה שני כבדים רואים כאילו נטלו שניהם וטרפה דניטל הכבד כולו לגמרי טרפה אבל אם היו לה ב' טחולין כשרה דהא ניטל טחול כולו כשרה וכן כל כיוצא בזה וכן לפי זה אין חילוק בין תהיה הרגל היתר במקום צומת הגידין או שלא במקום צומת הגידין בין תהיה למעלה מן הארכובה או למטה בכל ענין טרפה וכ"כ הרא"ש בשם בעל הלכות ולזה הסכים גם הוא ולזה הסכים גם הטור אלא שכתב שצריך שיהא זה היתר מלאה עצם כתחתון של רגל ולמעלה ואז לכל מקום שיהא מחובר בם בין במקום צומת הגידין או למטה מכן טרפה [illegible]

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה [illegible] סמ"ג [illegible] טוש"ע י"ד סי' [illegible]: ב מיי' שם [illegible] סי' [illegible]:

הגהות הב"ח

(א) [illegible] (ב) [illegible] (ג) [illegible]

תורת יאיר

(א) [illegible]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) אלבע פי' [illegible]

(ב) [illegible]

כלאחבא לאו חוקה הוא כי שחור ונעכר פס הסמי ונעשה לו מכ׳ דלאו כשרה: מתני׳ אחות דם. שלאחזו דם ונלקה: והמעושנת. שנכנס עשן בגופה: והמצוננת. חולי מחמת הצנה: הרדופני. סם המות לבהמה: מים הרעים. מים מגולים: אכלה סם המות. שהוא סם המות לאדם: גמ׳ הלעיטה חלתית. קורט של חלתית חד הוא ונוקב בני מעים: טיעה. עור״א בלע״ז ועשב מר הוא מאד וכל אלו קשים לה: כלב שוטה. דאמרינן במסכת יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו ונורגנו: קשיא חלתית. דהכא אסורה דמשמע

רש״י

תורה אור

מתני׳ אחוזת דם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים וששתתה מים הרעים כשרה אכלה סם המות או שנשכה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות: גמ׳ אמר שמואל הלעיטה חלתית טרפה מאי טעמא משום דמנקיב למעיה מתיב רב שיזבי אחוזת דם והמעושנת והמצוננת או שהלעיטה חלתית או שאכלה הרדופני או טיעה או שאכלה סם המות או ששתתה מים הרעים כשרה הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות קשיא חלתית אחלתית קשיא סם המות אסם המות חלתית אחלתית לא קשיא בעלין כשרה ודאמר שמואל טרפה בקלחין דמנקבי למעיה וסם המות אסם המות נמי לא קשיא מתניתין דקתני אסורה משום סכנת נפשות כשאכלה סם המות דאדם וברייתא דקתני כשרה בסם המות דבהמה: ההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא דאיפסיק כרעא בתרייתא בדקה רב בצומת הגידין ואכשרה סבר למיכל מינה באומצא א״ל שמואל לא חייש מר לנקורי א״ל הוכי ליעביד אמר ליה אותביה בנורא ההוא בריק נפשה אותביה בנורא ואותמה ונפל תלתי תלתי קרי שמואל עליה דרב לא יאונה לצדיק כל און וקרי רב עליה דשמואל וכל רז לא אנס לך: מתני׳ סימני בהמה וחיה נאמרו מן התורה וסימני העוף לא נאמרו מן התורה אבל אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור רבי אליעזר ברבי צדוק אומר כל עוף שחולק את רגליו טמא: גמ׳ אמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה ופרסותיה חתוכות בודק בפיה אם אין לה שנים למעלה בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה והוא שמכיר בן גמל דתנא דבי ר׳ ישמעאל את הגמל כי מעלה גרה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמעלה גרה וטמא אלא גמל לפיכך פרט לך הכתוב הוא. ואמר רב חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום בודק בפרסותיה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה ואם לאו בידוע שהיא טמאה והוא שמכיר חזיר דתנא דבי רבי ישמעאל את החזיר כי מפריס פרסה הוא שליט בעולמו יודע שאין לך דבר שמפריס פרסות וטמא אלא חזיר לפיכך פרט לך הכתוב הוא. וא״ר חסדא היה מהלך במדבר ומצא בהמה שפיה גמום ופרסותיה חתוכות בודק בבשרה אם מהלך שתי וערב טהורה ואם לאו טמאה והוא שמכיר ערוד ודילמא איכא מינא אחרינא דדמי לערוד גמירי דליכא והיכי בדיק אמר אביי ואיתימא רב חסדא בכנפי העוקץ: אלו הן סימני חיה שהלכה מותר כל שיש לה קרנים וטלפים והרי עז שיש לו קרנים וטלפים והלבו אסור כרוכות בעינן והרי שור דכרוכות והלבו אסור חרוקות בעינן והרי עז דחרוקות נינהו והלבו אסור מפוצלות בעינן והרי צבי דאין מפוצלות והלבו מותר הדורות בעינן והלכך כל היכא דאיכא מפוצלות לא בעינן מידי אחרינא לא מפצלי בעינן חרוקות הדורות וכרוכות והוא דמבלעי חרקיה והיינו ספיקא דרבנן והלכתא

היא זו היא שטת רבינו שלמה ילחקי ז"ל ומה שפירש דכי מקשינן הרי עז דחדוקות הוה סבירא לן דהדרינן מכרוכות לא נהירא דאם כן למה ליה לחדושי מפוצלות בעינן לימא דלא הדר וכרוכות ומדוקות בעינן ונפקינן בהו מספקא דשור ועז וכן מה שכתב דמדמקשינן והרי לבי דאין מפוצלות משמע שמה שאנו קורין לירב"ו אינו לבי שהרי אמרו כאן שאין קרני הלבי מפוצלות וזה שאנו קורין אותו לבי פצולין הרבה יש לו. לא נהירא שהרי כל הסימנין שהזכירו חכמים בלבי יש לו באותו שאנו קורין עכשיו לבי [כתובות קיב.] שאין עורו מחזיק את בשרו ושהוא יותר בעינו אחת פתוחה וכן מה שפי' בחדודות שהן חדין נר מצוה למעלה ובעינן חדוקות לאפוקי משור והדודות לאפוקי מעז וכרוכות לאפוקי מעיזא כרכוז דקרניו חדוקות והדודות אינו מחוור דאם כן בכרוכות ומדוקות תסגי ליה דהא ליכא דטותייהו בשור ולא בעז ולא בעיזא כרכוז לפיכך פירש ר"ת ז"ל דכרוכות היינו דקיימא גילדי גילדי וקס"ד שהגילדי מתקלפין זה מזה ושל עז אינן כן ומקשינן והרי שור דכרוכות כלומר דקיימא גילדי גילדי והן מתקלפות ומהדרינן חדוקות בעינן כלומר לאו כדקא ס"ד שיהו הכריכות מתקלפות אלא שיהו מהודקות זו על זו וחדוקות כמו הדוקות כדאמרינן בעירובין [דף קא.] טובס כחדק שמהדקין את עובדי כוכבים לגיהנם. ומקשינן והרי עז דחדוקות כלומר אם כן דכרוכות מהודקות קאמרת הדרא קושיא לדוכתה שהרי של עז ישנן כן דבשלמא מעיקרא דמסנינן כרוכות בעינן וקס"ד דאפשר לקלף הכריכות זו מזו הוא דניחא לן דשל עז אינן מתקלפות אבל השתא דאמרינן דחדוקות בעינן הדרא קושיא לדוכתה דשל עז נמי הדוקות ניניהו ומהדרינן מבוצלות בעינן כלומר שהן כפופות בראשיהן ומלשון כפיפה הוא כדאמרינן בקידושין [דף סב:] מאי משמע דהאי אגס לישנא דטולא הוא דכתיב הלכוף כאגמון ראשו ואפילו לנוסחאות שכתוב בהן מפוצלות כך מתפרש שהפ"א והבי"ת מתחלפות כמו שאמרו [ברים פ"ו דפאה] הבקר במקום הפקר ופרכינן והרי לבי דאין מפוצלות כלומר שאינן כפופות ומהדרינן הדורות בעינן כלומר הדורות נמי בעינן ופירוש הדורות עגולות ושל עז אינן כן מיהו בהדורות לחוד לא סגי דקרני השור נמי עגולין הן הילכך בעינן כרוכות הדוקות לאפוקי משור דלא מהדקי והדורות לאפוקי מעז. וספיקא דעיזא כרכוז היינו אי מיקרי מיבלע חדקיהו או לא וסלקא שמעתין שפיר אלא שקשה מה שנמצא בנוסחאות וכן בהלכות הרי"ף ז"ל חדוקות הדורות וכרוכות בעינן ואם איתא דכרוכות וחדוקות חדא מילתא היא הוה ליה למסמך כרוכות אחדוקות: **וקרש** אע"פ שאין לו אלא קרן אחת חלבו מותר. מין חיה הוא וקרש שמו: טביא דבי עילאי. לבי של יער פלוני הנקרא כך: **גרסי'** בגמ' (דף ס.) דרש ר' חנינא בר פפא מאי דכתיב יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למינהו באילנות. כלומר דכתיב בהן עושה פרי למינו נשאו דשאים קל וחומר בעלמן ומה אילנות שאין דרכן לגאת בערבוביא פירוש לפי שהן גדולים וענפיהם מרובים אמר הקב"ה למינהו כלומר שיהא כל אילן רחוק מחבירו כדי שיהא לו היכר בפני עלמו אנו על אחת כמה וכמה פתח שר העולם ואמר יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו וגרסינן עלה בעי רבינא הרכיב שני דשאים לר' חנינא בר פפא מהו כיון דלא כתיב בהו למינהו לא מיחייב או דילמא כיון דהסכימו מן במיה אודייהו כמאן דכתיב בהו למינהו דמי והכי פירושו דבהרכבה הוא דקא מיבעי ליה אבל לענין כלאי זרעים פשיטא דלית בהו שאין איסור משום כלאי זרעים אלא מיני תבואה וקטנית וזרעוני גנה אבל דשאים לא ומיהו לר' חנינא בר פפא בעי אם הרכיבן באילנות מהו מאחר שמהאילנות נשאו ק"ו אבל זרע פשיטא דפטור כשם שאין כלאים באילנות אלא בהרכבה דתניא בתוספתא דכלאים זורעין זרעוני אילן כאחד שאילו היה בדשאים משום כלאי זרעים כל שכן שיהיו אסורין לכ"ע בהרכבה דכל שאסור בזריעה כל שכן בהרכבה דומיא דירק דאסור נמי בהרכבה כדתנן בפ"ק דכלאים והא דתניא בתוספתא ר' דוסתאי אומר מין דשאין הרי הן כלאים בכרם ומשמע דה"ה בעלמן שהן כלאי זרעים יחידאה היא ופליגי רבנן עליה וה"נ משמע בהדיא בירושלמי הילכך לרבנן דשאים אין בהם משום כלאי הכרם ולא משום כלאי זרעים אבל בהרכבה לר' חנינא תבעי: אמרו חכמים כל (א) הדורס טמא. פי' רש"י ז"ל דורס שמניח רגלו על האוכל בשעה שהוא אוכל כדי שלא יפול כולו לתוך פיו והשיב עליו ר"ת ז"ל א"כ אף התרנגולת עושה כן והוא ז"ל פירש דורס ואוכל העופות כשהן חיין דהא בגמרא אמרינן דורס ואוכל והאי לישנא משמע דורס ואוכל בעודו חי מדאמרינן בסוף פרק ארבעה אבות נזיקין (דף טז:) ארי ברשות הרבים דרס ואכל פטור טרף ואכל חייב כלומר דרס ואכל בעודו חי פטור משום דאורחא דארי בהכי והוי לה שן שפטורה ברה"ר אלמא דורס ואוכל בעודו חי משמע ואע"פ שהתרנגולת אוכלת עקרבים ורמשים בעודן חיים אין זו קרויה דריסה והגכון לדורס דהכא כעין הדרוסה שהזכירו למעלה בנץ ונס. וכ"ת א"כ מאי קא מיבעיא לן לעיל [דף נג.] שאר עופות טמאים אם יש להם דריסה אם לאו והרי שנינו כל עוף הדורס טמא דמשמע שסתמן דורסין הן י"ל דנהי שכולן לדין והורגין (ב) מהן מחמת ארס ומהן מחמת הכאה שמכין בצפורן. ומחמת ארס הוא דאסיקנא דאין להן דריסה אלא בדכותיהו ואע"פ שהדבר ידוע שהרבה מהם לדין גדולין כפליס בעלמן ודורסין אותן ואע"פ שאין להם דין דרוסה בגדולים ולישנא דדורס ואוכל דאמרינן בגמרא דורס כדי לאכול קאמרינן שכל הדורסין כדי שיאכלו מהן הן דורסין: וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף טהור. הוי יודע דכ"ד עופות טמאין הוו ותו לא דבספר ויקרא כתיבי כ' וכתיבי בהו למינה למינו למיניהם הרי כאן כ"ד וכ"ד עופות הללו לכל אחד יש איזה סימן טהרה חוץ מנשר שיש לו ד' סימני טומאה והם שהוא דורס ואין לו אצבע יתרה ולא זפק ואין קרקבנו נקלף וכ"ג הנשארים חלוקין בסימני טהרתם ורש"י ז"ל סובר שלפי שיטת הגמרא שלעשרים עופות יש להן ג' סימני טהרה בגופן. ולעורב ב' מאלו. ולפרס או לעזניה לאחד מהם יש אחד מאלו והשני סימן טהרתו הוא שאינו דורס. ולא ידעו בעלי הגמרא האי סימן דאינו [דורס] אי בפרס איתיה אי בעזניה [איתיה] וכל זה מפרש כן רש"י ז"ל לפי גרסא אחת שהוא גורס בגמרא ולפי דקדוק סוגיא כמו שכתבתי בחידושי. מעתה כיון שהרב ז"ל סובר שיש לכ' עופות טמאים מהם ג' סימני טהרה בגופן. דהיינו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף היכי תנן וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבנו נקלף טהור והרי כ' עופות יש להן ג' סימני טהרה הללו וטמאין ולפיכך לריך הרב ז"ל לפרש דסיפא ארישא סמיך דמעיקרא תנא דכל עוף דורס טמא שהדריסה סימן מובהק הויא לטומאה שאין לך בטהורים דורס ובתר הכי תנא דכל עוף שאינו דורס ויש לו ג' סימנים הללו טהור שד' סימנים הללו הן סימני טהרה ויש כולן בטהורים כדאיתא בגמרא וא"ת וכיון שהוא לריך לידע שלא יהא דורס למה לי ד' סימנין באינו דורס (ג) בסימן א' שבגופו סגי ואע"פ שאינו מכיר אחד מן העופות האמורין בתורה שהרי א"א לספקו באחד מהן דהא כ' עופות ג' סימנים יש להן בגופן ודורסין הן כמו שאכתוב בגמרא בס"ד וכן אין לספקו בעורב שהרי עורב ב' סימנים של טהרה שלו בגופו הן ודורס הוא והכי מוכח בגמרא מדקאמר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס ופרש"י ז"ל והוא דלא חזינא ליה דדריס ואם איתא דעורב אינו דורס ליחוש שמא אינו דורס ועורב הוא אלא מכאן שעורב ג"כ דורס וכיון שכן זה שאינו דורס אין לספקו בעורב. ובפרס או בעזניה א"א לספקו דהא לית להו אלא חד סימנא והאי אית ליה תרי וכיון שכן ארבע סימנין למה לי באינו דורס וסימן אחד של טהרה סגי י"ל דהא"נ אלא דתנא לא אתא לאשמועינן בהיתר עוף הבא לפנינו בכמה סימנין סגי ליה אלא כולהו סימני טהרה אתא לאשמועינן ובגמרא הוא דמפרש עוף הבא לפנינו בכמה סימנין סגי ליה כמו שאפרש בס"ד: ואצבע יתרה. פרש"י ז"ל אצבע שאחורי הרגל ואע"פ שברוב העופות היא קרי לה יתרה לפי שאינה בסדר חברותיה אבל אחרים אומרים שא"א שתהא זו אצבע יתרה דהא בגמרא אמרינן דנשר אין לו אחד מסימני טהרה אלמא אין לו אצבע יתרה ואם זו שאחורי הרגל היא אצבע יתירה היאך אפשר שלא תהא בנשר והלא עיקר הדריסה באותו אצבע היא והנשר גדול שבדורסין לפיכך פירשו שהאצבע שלפניו [שהיא יותר] גדולה ויתרה מחברותיה קרויה אצבע יתרה ואין אצבע זו בנשר שאין לו אלא ג' אצבעות שלפניו שהן שוין ואחד לאחריו. וקרקבן נקלף דתנן מוכח בגמרא [דף סב:] דהיינו שנקלף ביד ואע"פ שאינו נקלף עד שעמד בשמש ונתרפא בהכי סגי אבל אי לא מיקלף בידא אלא בסכינא ספיקא הוי: כל עוף החולק את רגליו. מפרש בגמ' שכשמעמידו על החוט נותן שתי אצבעות לכאן וב' אצבעות לכאן טמא דבידוע שהוא דורס ולא קאמר ר' אלעזר בר' לדוק אלא שכל החולק את רגליו טמא אבל יש לך טמא שאינו חולק את רגליו דומיא דרישא דאמרינן כל עוף הדורס טמא אע"פ שיש טמא שאינו דורס דהיינו פרס או עזניה: (גמ') אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור. בגמרא מוכחינן הכי מדכתב רחמנא נשר ולפינן מיניה דכל שאינו דומה לנשר שיש לו ארבעה סימני טומאה אלא יש

רש"י

לא כיון דקרניו הדודות וחדוקות מין חיה הוא או שמא כיון (א) (דלא מיבלע חירקייהו) [דמשו עז] מין בהמה היא: דבי עילאי. שם יער. (היה בהם): בקי בהן. פרס ועזניה וידע מי קרוי פרס ועזניה: עוף הבא בסימן אחד טהור. שאין הוא עוף טמא שיש לו רק סימן אחד של טהרה כי אם רק פרס ועזניה (וכן) אם בקי בפרס ועזניה ושיודע מה קרוי פרס ועזניה ויודע שזה אינו מהן: ובשמותיהן. שיודע שאין זה שמו פרס ולא עזניה דאם שמו פרס ועזניה חיישינן שמא מינו הוא: בסימן אחד

גמרא

והלכתא עיזא כרכוז מין חיה הוא וחלבו מותר קרש אע"פ שאין לו אלא קרן אחד חלבו מותר אמר רב יהודה קרש °טביא דבי עילאי: °וסימני העוף לא נאמרו אבל אמרו חכמים כל עוף א דורס טמא: אמר רב נחמן *היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור ושאין בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא

שלטי הגבורים

א רבי' פי' דורס שמניח ידו על שאוכל כשפה שהוא אוכל כדי שלא יפול שאוכל. ויצא כולו לפיו והתוס' פירש דורס שאוכל מחיים כדורס את החי ואוכלו מיהו לכולא זבובים ושקלים ורמשים חיים לא חשיב דורס ולפי זה הסכימו רוב הפוסקים והרמב"ן פי' דורס שהוא אותו במוען לפרכיו כב"ה ודורסה דומיא דדרוסות שאמרנו גבי טרפה שיש לכן ארס והכ"ן האריך כזה ואצבע יתירה פי' רש"י שהוא אצבע שאחורין שיש לו אחורי הרגל והקשה עליו הר"ן ופי' שאצבע יתירה ר"ל שהאצבע שלפניו גדולה ויתירה מחברותיה:

עין משפט

א מיי' פ"א מהל' מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלב טוש"ע יו"ד סי' פב סעיף ב:
שיר כהנים דקה ע"פ בכת דורי סי' (נ"ה)

[דף רעה: ע"א]

דף סב.

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) כ"נ טעות סופר דא"כ קשיא הלכתא אהלכתא דפסיק והוא דמיבלע חירקייהו והדר פסיק עיזא כרכוז מין חיה הוא והלבו מותר ונפירש"י שלפנינו אינו אלא או שמא כיון דדמו עו מין בהמה הוא וכן פי' הר"ן מטמו מיהו התוס' פירשו דאספיקא דעיזא כרכוז קאי ומיבלע חירקייהו וצ"ע ובמ"מ למיי' הקשה אותה על הרמב"ם והיכן דאפשר דעיזא כרכוז נמי מיבלע חירקייהו אלא דלא מיבלע כשאר חיה והיינו ספיקא ודוחק והנה הר"ן גם הוא פי' כן שפי' וספיקא דעיזא כרכוז היינו אי מקרי מיבלע חירקייהו:

הגהות הב"ח

(א) כ"נ שף: (ב) כ"נ מ"מ: (ג) צ"ע ונסיק: (ד) תיבת אוס אלא:

המאור הגדול

[דף סא ע"א] **והא** דתני ר' חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר בבקי בהם ובשמותיהם ובסימן כל דהו קאמר אע"פ שהוא דורס שהרי מ"מ אינו דומה לנשר והא דתנן כל עוף הדורס טמא לאו כללא הוא ואין למדים מן הכללות אפי' במקום שנאמר בו חוץ אלא חששא בעלמא הוא למי שאינו בקי בהם ובשמותיהם מפני שרוב עופות טמאים הם דורסים והא נמי דתנן כל שיש בו אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף טהור והוא שאינו דורס אע"פ שהוא כאילו ראוי ללמוד ממנו למי שאינו בקי בהן ובשמותיהם איתגייה ומה שאמרנו על הכלל הזה האחרון שהוא כאילו ראוי ללמוד ממנו ולא גזרנו עליו בפירוש שהוא ראוי ללמוד מפני הסימן הרביעי של טהרה שאינו דורס שלא הוזכר בתוך הכלל הזה בפירוש במשנתנו אלא שאנו מפרשים אותו כך והא נמי דאמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והני מילי בדלא דריס למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן שאם ראינו אותו העוף שהוא דורס אע"פ שיש לו סימן אחד של טהרה איכא לספוקי אי בפרס או בעזניה דההוא חד מינייהו דדריס ואע"ג דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב הדריסה שהיא מצויה בעופות טמאין ואינה מצויה בטהורין היא מלמדת ומוכחת עליו דמעקר עקר ואתא ליה לישוב אבל אם יש לו סימן אחד של טהרה מאצבע או מזפק או מקורקבן ולא ראינוהו שדרס אין חוששין לו לטומאה דמאי אמרת דלמא משאר עופות הוא שאר עופות טמאין אית להו תלתא והא לית ליה אלא חד אי נמי כדמצרפת בהדיה סימן של דריסה שאינו דורס אכתי תרי סימני הוויין ולעורב ליכא למיחש שהעורב הוא דורס ווה אם שני סימנין יש לו הרי אינו דורס ואי אמרת דלמא דורס הוא ולית ליה אלא סימן אחד של טהרה ומפרס או מעזניה הוא מחד מינייהו דדריס כל כמה דלא חזינן ליה דדריס לא חיישינן משום דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב ובהא איפלגו רב נחמן ואמימר דרב נחמן חייש לפרס ועזניה ואמימר לא חייש להו משום דלא שכיחי בישוב והא דאמר רב אשי שמנה ספיקות הן למי שהיה בקי בהן ובשמותיהן (ואלו) ולא היה לשמנה עופות הללו סימן טהרה אלא קליפת הקורקבן בסכין אם קליפה היא הרי עוף הבא בסימן אחד טהור למי שהוא בקי בהן ובשמותיהן ואם אינה קליפה אין בקיאות מועילה במקום שאין סימן טהרה כלל כי בידוע שהוא ממין נשר זהו דעת כת מחכמי הדור שלפנינו והם היו מפרשים מכדי עשרים וארבעה עופות טמאים הם וארבעה סימני טהרה תלתא תלתא הויין בכולהו כלומר תלתא תלתא בכל חד וחד מכ"ד עופות טמאים שאין במינן נשר ועורב פרס ועוניה וכיון דליכא מאן דלא דריס אלא או פרס ועזניה ושאר עופות טמאין הן כולם דורסין ואית להו תלתא סימני טהרה בידוע שיש להם אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף חוץ מנשר דלית ליה כלל ועורב דלית ליה אלא תרי. והדרך השנית על דעת כת ה"ר משה בר' יוסף ז"ל וישיבתו והוא גם הוא היה מפרש כי כל כ"ד עופות טמאין חוץ מנשר ועורב אין להם אלא סימן אחד של טהרה לכל אחד ואחד והיה מביא ראיה מן הנץ שלועזין לו אישפארוי"ר בלע"ז שאין לו סימן טהרה אלא אצבע יתירה בלבד והוא היה גורס ג' הדרי בכולהו כלומר סימן של האצבע והקורקבן והזפק (האצבע) והקורקבן כולן הוזרין חלילה בכל שאר עופות טמאין כל עוף ועוף בסימן א' מהן וסימן של הדריסה שאינו דורס (ד) אלא או בפרס ועזניה ודאיתא בהאי ליתא בהאי ולא היה גורס א"כ שאר עופות טמאין למה לי השתא דאית ליה תלתא אמות לא דלית ליה אלא תרי

מבעיא

יש לו סימן אחד של טהרה טהור חוץ מהעופות הכתובים בפרשה שהרי יש מהם עשרים שיש להם שלשה סימני טהרה ואעפ"כ טמאין ולעורב שנים ולפרס ולעזניה אחד וטמאין אבל כל שאר עופות שבעולם כיון שאינן דומים לנשר בארבע סימני טומאה טהורין ומנשר ילפינן הכי דליכא למימר אדרבה ניליף מהנהו אחריני שאע"פ שיש לו סימן אחד של טהרה או אפילו שנים או אפילו ג' יהו טמאין דא"כ נשר שיש לו ד' סימני טומאה למה לי למכתביה אלא ודאי להכי כתב רחמנא נשר לאשמועינן שכל שאינו דומה לו אלא יש לו אפילו סימן אחד בלבד של טהרה טהור ולפי שמן הכלל הזה הייני מטהרין כולהו עשרים ושלש עופות טמאים שהפחות שבהן יש בו סימן אחד של טהרה הוצרך לכותבן לומר שעשרים עופות אע"פ שיש להם ג' סימני טהרה ועורב אע"פ שיש לו שנים ופרס ועזניה אע"פ שיש להן אחד אחד טמאים אבל כל שאר עופות כל שיש להן אפילו סימן אחד של טהרה בלבד טהורים ומש"ה אמר רב נחמן דעוף הבא בסימן אחד טהור כיון שבקי בהן ובשמותיהן ויודע שאינו לא פרס ולא עזניה ושאינו בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טמא שהרי יש לספקו או בפרס או בעזניה: בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב. שהרי אין בכל עשרים וארבע עופות טמאין שיהא לו שני סימנים של טהרה בלבד אלא עורב. ומכאן שכל עשרים וארבע עופות טמאין דורסין הן וכיון שרש"י ז"ל סובר שיש להם ג' סימני טהרה על כרחינו יש להם אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף ולפיכך נריכין אנו לפרש דמתני' דקתני דכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור הרישא סמיך כמו שכתבתי במשנתינו שאי אפשר לך לומר שאחד משלשה סימני טהרה שיש לעשרים [עופות] הוא אינו דורס שא"כ למה אמרו שכל שבא בשני סימנין האמורים במשנתינו שאין לספק בו אלא בעורב (א) בלבד ליחוש שמא אינו דורס וממין עשרים עופות הוא וכ"ת ה"ק בב' סימנין טהור כגון שבא באצבע יתרה וזפק ויודע שהשנים האחרים לטומאה א"כ אפילו הוא מכיר עורב למה הוא טהור והרי זה דורס הוא שנניח כל עוף הדורס טמא אלא על כרחין ה"ק בשני סימנים ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו טהור לפי שאין לספק בו אלא בעורב בלבד שאין לחוש שמא אינו דורס ומעשרים עופות הוא שהרי כולן דורסין וכמו שכתבתי: **והוא** שיכיר עורב וכל מין עורב. בגמ' מוכח דכל שיש לו שני סימנין של עורב שהן אצבע יתרה וקורקבן נקלף שהרי נבדק ונמצא לו כן אלא שני סימנין אחרים בגופו כגון זפק ואצבע יתרה או זפק וקורקבן נקלף מין עורב הוא וטמא לרבי אליעזר בשוכן עמו בלחוד ולרבנן בשוכן ונדמה כדאיתא לקמן [דף סה.]. ומימריה דרב נחמן נמי מוכח דקאמר בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ומשמע דבכל שני סימנין בעינן שיכיר עורב דאי לא הוה ליה לפרושי עוף הבא בשני סימני עורב אלא והאי כל הבא בשני סימנין בגופו אע"פ שאינן כשל עורב יש לחוש שמא מין עורב הוא אלא א"כ סימן אחד שבו הוא שאינו דורס דכל מיני עורב דורסין הן: הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור והוא דלא דריס. אפילו אינו בקי בהן ובשמותיהן דלא חיישינן שמא פרס או עוזניה הוא כדמפרש ואזיל דלא שכיחי בישוב אלא במדבר וה"מ דלא דריס כי משכחינן ביה סימן אחד מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינן ליה דדריס אבל דריס על כרחיך או פרס או עוזניה הוא שכלל גדול שנינו כל הדורס טמא לפי שאין לך בטהורים שיהא דורס זו היא שיטת רש"י ז"ל: ונמצאו כללי השמועה לפי שיטה זו שכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנין בגופו ואינו ידוע אם דורס אם לאו אסור לפי שיש לחוש שמא מעשרים עופות טמאים הוא בא בשני סימנים בגופו ואינו [דורס טהור שאין בעופות טמאים כיוצא בו. בשני סימנים ואינו] יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינן אותן שני סימנין של עורב יש לחוש לעורב ולמיניו. היה לו סימן אחד בגופו אע"פ שאינו יודע אם הוא דורס אם לאו וכן אין לו סימן טהרה בגופו ואינו דורס כל אחד מאלו טהור שאין בכל הטמאין כיוצא בהם אלא פרס ועוזניה והנהו לא שכיחי בישוב. ויש מי שמספק ואומר דכי אמרינן לא שכיחי בישוב דוקא בישובי דידהו אבל דידן חיישינן כל זה לפי דרכו של רש"י ז"ל: **אבל** אין דרכו מחוור שלדבריו (א) כי בעי רב נחמן שיהא בקי בהם ובשמותיהן אינו צריך שיהא בקי אלא בפרס ועוזניה דהא ליכא בכולהו עופות בני חד חד אלא אינהו ולפיכך אין הלשון מתחוור שיאמר סתם היה בקי בהם ובשמותיהם ולא יהא צריך להיות בקי אלא בפרס ועוזניה. ועוד קשה לשיטת רש"י ז"ל שא"כ כי היכי דאמר דעוף הבא בסימן אחד ומכיר פרס ועזניה

טמא ובשני סימנין טהור °והוא שיכיר עורב וכל מין עורב אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן א אחד טהור והוא דלא דריס א"ל רב אשי לאמימר הא דרב נחמן מאי אמר ליה לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי ואיבעית אימא משום דפרס ועזניה לא שכיחי בישוב: *תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבהמה טמאה מרובה מן הטהורה לפיכך מנה הכתוב בטהורים ועופות טהורים מרובין על הטמאים לפיכך מנה הכתוב בטמאים למאי נפקא מינה לכדרב הונא דאמר רב הונא אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר לעולם ישנה אדם לתלמידיו דרך קצרה: אמר רבי יצחק עוף

[דף רעח ע"ב]

רש"י

טמא. דחיישינן שמא פרס או עוזניה הוא: ובשני סימנים טהור. דנפקא ליה מספק פרס ועוזניה דאין להן רק סימן א' ומספקא כל שאר עופות טמאים דאית להו תלתא חוץ מעורב דאית ליה תרי וכל מין דעורב כגון זרזיר ואחרים: עוף הבא בסימן אחד טהור. ואפי' אינו בקי בהן ובשמותיהן כדמפרש ואזיל והוא דלא דריס כי משכחת ביה סימן אחד של טהרה מחזקינן ליה בטהור כל כמה דלא חזינא ליה דדריס: הא דרב נחמן מאי. כלומר דאמרינן לעיל אם אינו בקי בהן דחיישינן לפרס ועוזניה: דלא שכיחי בישוב. כי אם במדברות

דף סו.

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו משום הא לא איריא דשמא הבא בשני סימנין עם סימן דאינו דורס קאמר והרי אינו דומה לעשרים עופות שיש להם שני סימנים מלבד סימן דאינו דורס וכן פירשו התוס':

הגהות הב"ח

(א) נ"ל הא דבעי: (ב) נ"ב כדברי: (ג) נ"ל של תורים:

שלטי הגבורים

א רבינו חננאל פי' שאין להתירו בסימן אחד אלא שקרקבנו נקלף אבל אם אינו נקלף אפי' יש לו זפק ואצבע יתירה טמא ומיי' כתב דאין זה סימן טהרה שיהיה מאלו הג' סימני טהרה שהוא טהור אלא שכתב א' בשם הגאונים שמסורת בידיהם שאין מורין להתיר עוף הבא בסימן אחד אא"כ היה אותו הסימן שיקלף קרקבנו בידו אבל אם אינו נקלף בידו אע"פ שיש לו זפק ואצבע יתירה טמא וסמ"ג האריך מאד בזה וכתב שכמה עופות טמאים בדקו הגאונים ולא מצאו הדברים כך וכתב שהסימן האחד שאנו סומכין עליו להתיר הוא הזפק ואם הוא ספק אם דורס אם לאו לפי שיטת רש"י כאשר העלה הר"ן אם יש לו ג' סימני טהרה בגופו אסור כיון שאין ידוע אם דורס אם לאו שיש לחוש שמא מכ"ד עופות טמאים הוא כיון שאינו בקי בהן וכן אם יש לו ב' סימני טהרה אע"פ שאינו אותו של עורב יש לחוש לעורב ולמיניו וטמא. היה לו אחד סימן טהרה בגופו או אינו דורס טהור. ומיהו בסוף השמועה כתב רש"י שאין לסמוך ולאכול שום עוף אלא במסורת שמסרו לנו אבותינו שיש לחוש שמא דורס ולפי שיטה אחרת שכתב הר"ן כל עוף שיש לו ג' סימני טהרה בגופו אע"פ שאינו יודע אם דורס אם לאו טהור וא"צ בדיקה עוד לדריסה. בא בסימן אחד בגופו ואינו יודע אם דורס אם לאו טמא וכן נראין דברי הטור ולזה הסכימו רוב הפוסקים דכל עוף שיש לו בגופו ג' סימני טהרה א"צ לבדוק עוד אם הוא דורס אם לאו דודאי אינו דורס והרז"ה כתב דקבלה בידו

המאור הגדול

מבעיא ונילף מעורב א"כ פרס ועוזניה דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תרי אמרת לא דלית ליה אלא חד א והא דתני ר' חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאינו דומה לנשר כשהוא בקי בהן ובשמותיהן ואילו העוף נמצא בסימן כל דהו ח"נ דמשתרי למי שבקי בהן ובשמותיהן והוא מכיר לזה הבא לידו שאינו מהן שלא היה ולא נברא שום עוף טהור בעולם בסימן אחד של טהרה אלא שאינו דורס זהו שפי' אמימר השמועה הלכתא עוף הבא בסימן אחד טהור וה"מ בדלא דריס כלומר שזה סימן טהרה שלו הוא שלא ואנו יודעים ומכירים שאינו דורס הרי הוא טהור אפי' למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן דמאי אמרת דלמא ר עופות טמאין הרי כולם דורסים וזה אנו יודעין בו שאינו דורס ואי משום פרס או עוזניה לא חיישינן משום דלא שכיחי בישוב וכן הוי יודע שאין שום עוף דורס אלא מכ"ד עופות טמאים והכללות השנויין נתנו כללים גדולים וחזקים שרירים וקיימים הם אף למי שאינו בקי בהן ובשמותיהן ולא אמרי' בכי הא למדין מן הכללות שהרי לסימנים נאמרו ואם אינן כללות הראויין ללמד מהן אינן סימנין וכיון שנאמרו ין אנו למדין מהן כי כל עוף הדורס טמא שאין שום עוף טהור דורס וכל שדורס בידוע שהוא טמא ן עליו כדמפרש רשב"ג בברייתא וכל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף בידוע שהוא טהור כלומר אתה צריך לחזור אם הוא דורס כי בידוע שאינו דורס ואין לחוש לו לפי שכל ד' סימני טהרה יש לו ושמנה קות דרב אסי למי שלא היה בקי בהן ובשמותיהן ולא היו אותן שמנה ספיקות דורסים והוו שכיחי בדוכתא יחי פרס ועוזניה ואי הוה קורקבן נקלף ביד היו שני סימנין וליכא למיחש למידי דהא עורב דורס הוא ה אם היו מוצאין בהן סימן אחד חוץ מן הדריסה והאי דקאמר כולהו עופות טהורין קורקבנן נקלף כלומר ת הקירקבן הוא א' מד' סימני טהרה והא דאמר אמימר שקטנאי ובטנאי אוכלין בדוכתא דלא שכיחי פרס יה ה"ה לשמנה ספיקות של רב אסי אלא שדברו הכמים בהווה מר כי אתריה ומר כי אתריה או שמנה קות דרב אסי אינן נמצאין כלל אלא במקום שפרס ועוזניה מצויין שם ומש"ה שבקינהו אמימר זו דעת הר' בר' יוסף ז"ל והוא הרב המובהק שלנו ועליו היינו סומכין מפני שהצעת המשנה והשמועות כולן נכוחות רות כדבריו. אלא שהקשה לנו זו שנמצא ברוב הספרים ובספרי הגאונים ז"ל א"כ שאר עופות טמאים לי ונילף משאר עיפות טמאין וכו' דאלמא שאר עופות טמאים אית להו תלתא תלתא סימני טהרה לכל אחד ולדברי הרב כל עוף הבא בג' סימני טהרה טהור הוא ואין לחוש עליו ודע לך באמת בלא ספק שאין כ"ד עופות מי שאין לו סימן טהרה כלל אלא נשר בלבד דא"כ הוו להו שני כתובין הבאין כאחד גם בהן מי שיש לו שני סימנין אלא עורב ומינו מדאמר רב נחמן עוף הבא בשני סימנין טהור והוא שיכיר ומינו אבל עוף הבא בסימן אחד של טהרה בלבד אפשר שיהיו בהם חוץ מפרס ועוזניה ולא תפסו רבותינו ועוזניה אלא משום דחד מינייהו אית ביה סימן של טהרה לבדו דליתיה בשארא כולהו דהכי גמירי לה והוא של טהרה והרבה מרבותינו שלא היו בקיאין בהן ובשמותיהן וזה הכלל שמסרתי לך עכשיו אין בו ספק י הכל. והדרך השלישית על דעת כת ה"ר יעקב ז"ל וישיבתו שהוא סומך על הכללות השנוים במשנה ייתא כדעת ה"ר משה ז"ל אלא שהוא מקיים גירסת הגאונים ז"ל שהם גורסין א"כ שאר עופות טמאין דכתב נא למה לי כי כל עופות טמאין יש להן ג' סימני טהרה לכל אחד ואחד חוץ מנשר ועורב ופרס ועוזניה ן אינן דורסין חוץ מנשר ועורב ופרס ועוזניה זהו יסוד פירושו במשנה ובגמ' והנה העתקתי מה שמצאתי ב על שמו מכתב ידו בספר הישר שלו נראה בעיני כל שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף טהור ינו דורס קאי כדמוכח (ב) רשב"ג בגמ' דאמר בידוע שהוא טהור וכל הדורס בידוע שהוא טמא והוא תנא ני' שמעי' מינה דכל כ"ד עופות אינן דורסין שאם היה א' מהם דורס היכי קתני במתני' ובברייתא שהוא ר ביש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף הא איכא בכל עופות אחד שדורס וא"כ יש לו הנך ג' סימני ה דכ"ד עופות טמאים הם וד' סימני טומאה הוויין בנשר ד' סימני טומאה בפרס ועוזניה ג' סימני טומאה רב ב' סימני טומאה בעשרים עופות סימן אחד טמא ותלתא סימני טומאת הדרי בכולהו ועל כרחין כ"א ות אינן דורכין כדפרישית והכי פירושה דברייתא דהיא פירושה דמתני' כל שיש לו אצבע יתירה וזפק קבן נקלף בידוע שהוא טהור דפשיטא לן שאינו דורס ומין (ג) שני תורים אי שאר עופות טהורים שיש להם סימני טהרה הן ועוף הדורס בידוע שהוא דורס שודאי ישנו או ממין עורב ויש לו עוד סימן אחד של טומאה ממין פרס או ממין עוזניה ויש לו עוד ב' סימני טומאה או ממין נשר ויש לו ג' סימני טומאה אבל בכ"א ות ליכא לספוקי דאין אחד מהם דורס כדפרישית והא דתני ר' חייא עוף הבא בסימן אחד טהור ה"ק עוף ינו דורס טהור ובלבד שיהיו לו סימני טומאה כדאמר רב נחמן לקמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא מן אחד טמא בשני סימנין טהור ובלבד שיכיר עורב ומינו ובדין הוא דהוה ליה למימר ברישא ובלבד ר פרס ועוזניה אבל לא חש לרקדק כולי האי כיון דלא שכיחי ואמימר דפסק הלכתא בעוף הבא בסימן א' טהור ליה דרב נחמן ולפי שהוא סיומא דשמעתא אפי' התלמוד והני מילי דלא דריס כלומר עוף הבא בסימן שאנו אומרים טהור אותו סימן אחד הוא שאינו דורס דליכא לספוקי אלא או דפרס או דעוזניה ואינהו לא יחי ביישוב ותרנגולתא דאגמא דחזיוה דדרסה ואכלה סימן אחד של טומאה היה לה כיון שדורסת אי אפשר יו לה ג' סימני טהרה כדפרישית במלתיה דרשב"ג ואלמלא לא חזיוה דדרסה היתה נאכלת במסורת שהיו נים לומר אינה מכ"א עופות טמאין שיש להם ג' סימני טהרה כמותת והא דאמר ר' יצחק עוף טהור נאכל מסורת היינו בעוף שיש לו סימן אחד של טומאה והיכא דאית ליה ג' סימני טומאה ואינו דורס אינו צריך מסורת דהא ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ולא שכיחי כדפסיק אמימר הלכתא ושמונה ספיקות דאמרי' כל עופות טהורים קורקבנן נקלף והני מיקלפי קרקבנייהו בסכין צריך לפרש שלא היו דורסין ואצבע יתירה היתה להם וזפק ואם היה קורקבן נקלף ביד היו טהורין כמין תורים ושאר עופות טהורין שיש להם ד' סימני טהרה וכיון שאין קרקבנן נקלף אלא בסכין יש לומר שהיו מכ"א עופות טמאין או ממיניהון שאין להן אלא סימן אחד ומסורת לא היה להם על ספיקות הללו אלא מטעם ד' סימני טהרה לא היו מתירין אותן שאותן אינן צריכין מסורת הלכך שמעינן מהני שמעתא דהיכא דאיכא ד' סימני טהרה לית דינא ולית דיינא שהוא טהור ואין צריך מסורת והיכא דאיכא ג' סימני טומאה ואינו דורס טהור ואינו צריך מסורת דפרס ועזניה לא שכיחי ביישוב דאע"ג דבחד מינייהו איכא לספוקי לא חיישינן לה כיון דלא שכיחי ביישוב והיכא נמי דאיכא אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף אין צריך מסורת דודאי אינו דורס כדפרישית והיכא דדריס לא מהניא מסורת א"א בלא סימן א' של טומאה או ב' או ג' כדפרישית ודורס ואוכל דקתני היינו דורס ואוכל עוף כיוצא בו או פחות ממנו או גדול ממנו כדאמרי' גבי ארי שדורס ואוכל או פחות ממנו או גדול ממנו ואינו הורג תחלה וראיות הרבה יש דאורחיה דארי למדרס ולא למיטרף כדאמרי' בסוף ארבעה אבות נזיקין אמר שמואל ארי ברה"ר דרס ואכל פטור טרף ואכל חייב דרס ואכל פטור דאורחיה למדרס ולמיכל ובמסקנא פריך למימרא דלטרוף לאו אורחיה הוא והא כתיב אריה טורף בדי גורותיו ומחנק ללבאותיו וכו' כדאיתא התם הרי אנו רואין דאורחיה דארי למדרס ולמיכל כשהוא חי אבל אבילת זבובים שקצים ורמשים היים לא חשבינן ליה בהכי דורס ואוכל ולא מספקינן דלמא דרים שאין נראה מה שפסק ר"ש ז"ל לספוקי בדריסה וגם אין לשון דריסה כפירושו ומנהג הדורסים יש לברר כמו שעושים האשטו"ר ופלקו"ן בלע"ז שדורסין ואוכלין חיין ולפי פירושו נץ דקרא לאו היינו האשטו"ר ופלקו"ן שהרי הוא מן העופות המנויין שאין דורסין כדפרישית ואנו רואין שהם דורסין ואוכלין וגם ממין נשר אינן שהרי יש לו אצבע יתירה אבל יש לומר שמין האשטו"ר והפלקו"ן מין עורב כמו סנונית לבנה לר"א וזרזיר שהן מין עורב אבל נץ דקרא לא דריס והא דאמרי' בהאי פירקא דדרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס אינה דומה דרוסה דהכא כדרוסה דהתם דדרוסה דהתם להטיל ארס וכן כל עוף טמא יש לו ארס וזיהרא אבל דרוסה דהכא דורס ואוכל חי תדע דאמרי' לעיל דדרים להטיל ארס ובב"ק אמרי' בפ' כיצד דלא דריס ואכיל אלא טורף ואוכל ותו אמרי' בב"מ רועה שהניח עדרו ובא לעיר ובא ארי ודרס ובא זאב וטרף כלומר טרף ואכל ואל תתמה על מה שהורגלו לנץ אסתו"ר כי לפי טעותם הרגילו כמו שהרגילו לנשר אגיל"א והיא יש לה אצבע יתירה ונשר אין לו וכן קורין לקורא קוגו"ל ואינו דא"כ הוה ליה טהור כדאמרי' גבי שילוח הקן דאינו נוהג אלא בטהור וכך נראו כל השמועות ולא כפי' ר"ח ז"ל ולא כפי' רבינו שלמה ז"ל אלו דברי ה"ר יעקב ז"ל. ואל תטעה במה שכתב תלתא סימני טומאה הדרי בכולהו לומר שזה לשון הגמ' שאין לשון הגמ' אלא על תלתא סימני טהרה וזה שאמר תלתא סימני טומאת דברי עצמו הם ותפס לעצמו לישנא דגמ' שאפי' מי שאומר שג' סימני טהרה יש בכל כ' עופית טמאים בכל א' וא' מהם אין לשון תלתא הדרי בכולהו קשה עליו מפני שיש מקצתו מג' סימני טהרה אלו בעורב או בפרס או בעזניה ואינן נקבצין שלשתן אלא בכ' עופות לפיכך יכול הוא לגרוס תלתא הדרי בכולהו ויש מבעלי סברא זו מי שגורס לרווחא דמלתא תלתא הוויין בכולהו כלומר בכ' עופות טמאין וכמו שפירשתי לך על דרך הכת הראשונה מן החכמים וכתבתי לך ג' דרכים אלו שנחלקו בהם חכמי הדורות להגדיל תורה ומדברי כולן נלמוד כי כל עוף שיש בו סימן א' שאינו דורס והב' כל שהוא טהור הוא לדברי הכל ואין בו שום ספק לדעת הגאונים וג' הפירושים שכתבנו כולם נכוחים למבין לפרש בהם ההלכה אבל לעשות בהם מעשה הדעת מכרעת כדברי ה"ר יעקב ז"ל וכן זה שכתב שהקורא אינו קוגו"ל כמו שמפרשים בו הרבה אנשים זה ברור הוא בלי ספק וכן פירשו חכמי ספרד כי הקורא הוא עוף שקורין לו פירדי"ן והוא טהור והקאת שהוא אחד מכ"ד עופית טמאין הוא קוגו"ל והוא הקי"ק בלשון רבותינו ולפי שרבו הפירושים והדעות בהלכה זו יש לנו להזהר בעוף הבא בשני סימנין מין דירקתי כריסא לסלוקי נפשין מספק מין עורב שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין החולק על הפירושים שפירשנו ונהגו בני דורנו לסמוך בסימן הבא על קורקבן נקלף ביד ע"פ הגאונים ז"ל וקבלנו במסורת מאבותינו ומזקנינו הקדמונים כי כל שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל שקורין פוט"א כמו שיש לאווז אין להסתפק בדריסתו בידוע שאינו דורס. וזה שדקדק ה"ר שלמה ז"ל מן הברייתא דקתני והלא אנשי כפר תמרתא היו אוכלין את הזרזיר מפני שיש לו זפק ואנשי גליל העליון מפני שקורקבנה נקלף דאלמא אין שני סימנין הללו מאותן שני סימני טהרה המצויין בעורב לא נראה לנו כדבריו ודברי שגגה הן שאם היה כדבריו נמצא עורב שאינו דורס ויש לו אצבע יתירה והוא אמר בפירושו שהעורב דורס גם לדברי כל החכמים מג' כתות שהזכרנו דורס הוא וכן הרב ר' יעקב ז"ל אומר שהאסתו"ר והפלקו"ן מין עורב וזה הוא הקשה שבדבריו ואל תתמה כי יש לפרש לשון עורב המין המתערב עם בני אדם שהוא עף לידו ולא כדברי המפרשים שפירשוהו מלשון ערב מפני שמצאו שחורות כעורב ומה שהיו אנשי כפר תמרתא ואנשי הגליל אוכלין לפי המסורת שהיה בידם ממנהג אבותם שרוב העופות הטהורין המצויין בכפר תמרתא היו מאותן שיש להם זפק ורוב העופות הטהורין שבגליל היו מאותן שקורקבנן נקלף וקי"ל עוף טהור נאכל במסורת ולא הביאו ראית מסימניתם אלא מאכילתן בלבד ולפי דרכם הביאו הסימנין שהיו נוהגין לאכול בהם מפני המסורת שהיה בידם מאבותיהם על רוב העופות הטהורין המצויין במקומותיהן והאל יצילנו מכל מכשול ועון אמן:

ועזניה טהור [ועוף הבא בשני סימנים ומכיר עורב טהור] לימא נמי עוף הבא בג' סימנין טהור והוא שיכיר עשרים עופות האמורים בפרשה. אלא שאפשר לי לומר בזה דמשום דהנהו ד' עופות דנפקי מלמינה למינו למינהו למיניהם לא ידיעי לא אמר הכי. ועוד קשה על רש"י ז"ל שבדיקת העופות מעידה הפך מדבריו ז"ל שהוא פירש שעשרים עופות יש להם ג' סימני טהרה בגופן והרי נבדק האיספרוו"ר שהוא הנץ האמור בתורה כמו שפירש רש"י ז"ל בפירוש התורה ובמסכת [דף מב.] דרוסת הנץ וכן נראה שהוא המורגל לצוד בו ודורס תמיד ומצאו שאין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכן עוף הגס שבמיני הנץ שקורין בו דרוסת הגס בעוף הגס והוא האסטו"ר שלדין בו תמיד ואין לו גם כן אלא אצבע יתרה בלבד וכן בדקו בת היענה הנקראת בלשון חכמים נעמה ואין להסתפק בה שהיא האסטרו"ץ מפני שאוכלת הברזל והזכוכית כמו שאמרו בפרק מפנין (דף קכח.) ואת הזכוכית מפני שהיא מאכל לנעמיות והיא העושה אבל תמיד שאינה מסוררת ולא משמעת קול כלל כענין שכתוב [מיכה א] אבל כבנות יענה ואין לה זפק ולא אצבע יתרה שאין לה אלא ב' אצבעות לפניה ואחד יוצא גודל ואין זו אצבע יתרה כמו שפירש' במשנתינו אלא שקורקבנה נקלף ועוד בדק הרמב"ן ז"ל העוף הנקרא מילא"ן והוא דורס ולד תמיד תרנגולים קטנים וכיוצא

עוף טהור נאכל א במסורת ונאמן צייד לומר עוף זה התיר לי רבי אמר רבי יוחנן והוא שבקי בהן ובשמותיהן ורבו שאמרו רבו צייד °ת"ר *לוקחין ביצים (א) מכל מקום מן העובדי כוכבים ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות באומר של עוף פלוני הן וטהור הוא אבל אמר של עוף טהור הן מצי משתמיט ליה ולבדוק בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני *קרבי דגים ואלו הן סימני ביצים כל שכודרת ועגולגלת ראשה אחד כד וראשה אחד חד טהורה שני ראשיה כדים ושני ראשיה חדים טמאה חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים טהורה חלמון מבחוץ וחלבון מבפנים טמאה חלבון וחלמון מעורבין זה בזה בידוע שהיא ביצת השרץ א"ר זירא סימנים לאו דאורייתא ואלא למאי הילכתא קתני להו הכי קאמר שני ראשיה כדין שני ראשיה הדין ודאי טמאה חלמון מבחוץ

נר מצוה

תוספות

רש"י

במדברות: במסורת. הרי הוא זכור באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד שהוא טהור: שבקי בהן. אותו הרב: משום נבלות. שמא נמצא בתרנגולת נבלה וטריפה: של עוף פלוני. ואנו יודעין שאותו עוף טהור הוא ודבר שאנו יכולין להוכיחו להביא ביצי אותו עוף לראות אם הם דומים לאלו לא משקר: מצי לאשתמוטי. ולומר של עוף אחר אמרתי שאין אתה מכירו וטהור הוא: כך סימני דגים. כלומר עוברי דגים ביצי דגים כמו שהן מחוברים יחד: שכודרת. עגה ככדור: עגולגלת. עגולה בעובי ככדור ולא קליסות כעדשה ולא ככדור ממש אלא משוכה לאורכה עגולה לרחבה שראשה אחד כד וראשה אחד חד: חלבון. קלו"ר בלשון אשכנז: חלמון, טופ"ר בלשון אשכנז: ביצת השרץ. צב ולטאה מטילי ביצים הם: ודאי טמאים. ואי אמר לך

בהם ואין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכיון שכן הרי מצינו עוף הבא בסימן אחד וטמא ואין לומר שהוא פרס או עזניה שהרי הוא מצוי בישוב בשוקים וברחובות וכן בדק במיני העופות שעיניהם הולכים לפניהם כשל אדם ויש להם לסתות כאדם והם קריא וקפוף כדאיתא בפרק המפלת (דף כג.) ואין להם לא זפק ולא קרקבן אלא אצבע יתרה וכן בדק עוף הנקרא וולטור"א שהוא בלשון חכמים דיו ובלשון תורה דיה והיא שרואה נבלה מרחוק יותר מכל העופות כמו שמוזכר בשמועה זו [דף סג:] ואין לו אלא אצבע יתרה בלבד וכן העטלף שהוא העכבר הפורח בלילה ואין לה זפק ולא קורקבן נקלף אלא אצבע יתרה לפי שיש לו חמש אצבעות לפניו האמצעי ארוך והוא היתר. ומכל זה נדחה פי' של רש"י ז"ל שהרי כל אלו העופות הטמאים אין להם אלא סימן אחד. מלבד מה שקשה עליו מכל מה שדקדקנו בסוגית הגמרא והארכתי בחדושי וכן נדחו מפני הבדיקה פירושים אחרים שנתפרשו בשמועה זו: **אלא** עיקרן של דברים כמו שפירש הרב ר' משה בר יוסף ז"ל שעשרים וארבע עופות האמורים בתורה כך נחלקין לסימניהן לעשרים מהן יש (ב) סימן אחד של טהרה בגופו וכולן דורסין והעורב ג"כ דורס ויש לו שני סימנין בגופו והם אצבע יתרה וקרקבן נקלף שכבר בדקו אותו ומצאו לו כן ואין ספק שזה שאנו קורין קור"ב הוא העורב לרוב שחרותו וגם בניו יוצאים לבנים קצת כמו שנאמר עליו בהגדה (כתובות דף מט:) והוא שצועק תמיד כמו שאמרו בפרק לא יחפור (דף כג.) אפיקו קורקור מהכא ופרס ועזניה אית להו חד חד אלא שהאחד מהם סימן שלו הוא שאינו דורס והאחד יש לו סימן אחד בגופו ונמצא שאין לאחד מן העופות הטמאים שלשה סימני טהרה בגופן והיינו דתנן במתניתין כל עוף הדורס טמא וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף טהור ותרי כללי נינהו ולא קאי חד אחבריה אלא הכי קתני כל עוף הדורס טמא שבידוע שמעופות טמאים הוא שאין לך בטהורים דורס וכל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שאינו דורס וטהור לפי שאין לאחד מעופות טמאים יותר משני סימנין של טהרה וזה כיון שיש לו שלש ודאי עוף טהור הוא ואין ה"נ דהוה מצי למתני שכל שיש לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור שהרי כולן דורסין חוץ מפרס או עזניה וליכא למיחש להו שאין להם אלא סימן אחד אלא לפי שסימן הדריסה אינו ניכר לאלתר כדאמרינן [בגמרא] [דף סב:] בתרנגולתא דאגמא דחזיוה דדרסה ואכלה הזכיר ג' סימנין הללו שניכרין לאלתר לעין. ועוד שרצה לשנות כל סימני הטומאה והטהרה ואי הוא פירושה דמתני' ומש"ה אמר רב נחמן היה בקי בהן ובשמותיהן עוף הבא בסימן אחד טהור כלומר אם אותו סימן הוא בגופו צריך שיהא בקי בכל העשרים עופות ופרס ועזניה ואם אותו סימן הוא שאינו דורס אינו צריך שיהא בקי אלא בפרס ועזניה בלבד. והשתא אתי שפיר מאי דקאמר היה בקי בהם ובשמותיהם דמשמע שצריך להיות בקי בכולן ואתי שפיר נמי מאי דלא קאמר עוף הבא בג' סימנין טהור [והוא שיכיר כ' עופות] דליכא למימר ובלבד שיכיר שאע"פ שאינו מכיר אחד מהם טהור שאין בכל העופות הטמאין שיהא בו ג' סימנין של טהרה והיינו דתנן כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף טהור ובתר הכי אמר אמימר הלכתא עוף הבא בסימן א' טהור וה"מ דלא דריס כלומר שאם אותו סימן הוא שאינו דורס טהור דליכא למיחש ביה אלא לפרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב אבל בא בסימן אחד בגופו [ואינו יודע אם דורס או לא] טמא אא"כ הוא בקי בכל העופות שבתורה דהא שכיחי בישוב. זו היא שטת הרב רבי משה ברבי יוסף ז"ל: ונמצאו כללי השמועה לפי שטה זו דכל עוף הדורס טמא ועוף הבא בג' סימנים בגופו בידוע שאינו דורס וטהור והיינו מתני' בא בשני סימנין בגופו ואינו דורס טהור שאין בעופות הטמאים כיוצא בו. בא בשני סימנים בגופו בלבד ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אע"פ שאינו אותן שני סימנין של עורב יש לו לחוש לעורב ולמינו. היה לו סימן אחד בגופו ואינו דורס טהור. אין לו סימן בגופו ואינו דורס טהור שאין בכל הטמאין כיוצא בו אלא פרס ועזניה והנהו לא שכיחי בישוב. בא בסימן אחד בגופו ואינו יודע אם הוא דורס אם לאו אסור עד שיכיר כל העופות הכתובין בתורה. וכתב הר"ז הלוי ז"ל קבלנו במסורת מאבותינו ומרבותינו הקדמונים שכל עוף שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגל שקורין פלט"ה כמו שיש לאווז אין להסתפק בדרוסתו כי בידוע שאינו דורס ע"כ:

עוף טהור נאכל במסורת. אם זכור באדם כשר שאכלו או שמסר לו רבו או צייד חכם שהוא טהור: שבקי בהם. אותו הרב: ורבו שאמרו רבו צייד. לאו רב בחכמה אלא בענין צידה ובקיאות עופות: **תנן** רבנן לוקחים ביצים בכל מקום ואין חוששין לא משום נבלות. שמא נמצא בתרנגולת נבלה ואע"ג דביצת נבלה אסורה כדתנן בעדיות [רים פ"ה] אפ"ה דנבילות וטרפות מיעוטא נינהו ובגמרא פרכינן ודילמא דעוף טמא נינהו ומפרקינן באומר של עוף פלוני וטהור הוא. וא"ת ומאי קושיא דעופות טמאין נמי מיעוטא נינהו וכדתניא לעיל [דף סג:] שעופות טהורין מרובין מן הטמאין. תרצו בזה דאע"ג דמיעוטא נינהו כי מסמכינן להו בהדי נבלות וטרפות הוו להו רובא א"נ מחלה על מחלה א"נ יש לומר דאע"ג דמיני עופות טהורין מרובין מן הטמאין אפשר שבפרטי העופות שבכל מין ומין שבטמאין מרובין מן הפרטים שבטהורים כדאמרינן לעיל [שם] בגמרא מאה עופות טמאין יש במזרח וכולן מין איה הן. ולי נראה דברייתא הכי קתני לוקחין ביצים בכל מקום ואפילו במקום שעופות טמאין מרובין מן הטהורין כגון המקומות שהן בשכונת המדברות והיינו דקתני בכל מקום משום (הכי) דלגבי חששא דעוף טמא לאו ארובא סמכינן אלא משום דאמר של עוף פלוני הן וטהור הוא כדמסקינן אבל לגבי חששי דנבלות הוא דסמכינן (ג) ומשום הכי מסיים בה ואין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות והיינו דמקשינן ודילמא דעוף טמא נינהו דכיון דבכל מקום קתני אפילו בדוכתא דשכיחי עופות טמאים ליחוש דילמא דעוף טמא נינהו: **באומר** של עוף פלוני הן וטהור הוא. אמריינן בגמרא דדוקא כי אמר של עוף פלוני אבל אי אמר של עוף טהור בלחוד אין לוקחין משום דמצי משתמיט כלומר דמצי אמר של עוף אחר אמרתי לך שאי אתה מכירו וטהור הוא אבל כי אמר של עוף פלוני לא משקר משום דלא מצי משתמיט שהרי יכול הוא להבחין אי ביצי אותו עוף הם וכיוצא בזה אם לאו. וכל כה"ג אפילו עובד כוכבים מהימן כדאמרינן בסמוך אין לוקחין מהם ביצים טרופות משמע דהא שלימות לוקחין דהיינו בכה"ג דאמר של עוף פלוני וטהור הוא. ואיכא מ"ד דאפילו ישראל שאינו מוחזק בכשרות בעינן דלימא הכי אבל הרמב"ן ז"ל כתב דבישראל שאינו מוחזק בכשרות אפילו לא אמר של עוף פלוני סגי דהא אסיקנא בפרק אין מעמידין [דף מ:] גבי דגים דבאומר אני מלחתים מהימן ה"נ אי אמר אני הוציאתיהו מעוף טהור נינהו סגי ומיהו דוקא בדלא חשיד דספי איסורי אלא דסמיך אקרבי דגים (ד) או אביצים אסימניהם וזבין להו מעובד כוכבים ולא משמע ליה איסורא במלתא דסבר דמצי למסמך אסימני ביצים וקרבי דגים וליתא דלאו דאורייתא נינהו כדאיתא לקמן הילכך כיון דבעינן מיניה סהדותא דוקא לא משקר לן ובכה"ג הוא דאמרינן התם באין שם מומחה סגי בדאמר אני מלחתים אבל בדחשיד למספי איסורא ודאי לא מהימן: **ולבדוק** בסימנין דתניא כסימני ביצים כך סימני קרבי דגים. קצת דגים יש שנמצאים בקרביהן אלו הסימנין דמפרש ואזיל ובפ' אין מעמידין אמרינן' מסכתת לה *בללובתא וברוב הנוסחאות בגמרא כתוב כך סימני עוברי דגים כלומר ביצים שבתוכן אבל הרב אלפסי ז"ל גורס קרבי דגים ובפרק אין מעמידין גם כן כתוב אין לוקחין קרבי דגים אלא מן המומחה ולא כתב עוברים לפי שהוא ז"ל פוסק כמאן דאמר התם דג טמא מעריך כלומר מוליד דגים כיוצא בו במיעיו ואין לו ביצים כלל ודג טהור מטיל ביצים הילכך ליכא למיחש בעוברי דגים דהיינו ביציהן לטמאין כלל: **כל** שכודרת ועגולגלת. כודרת מלשון כדור ואי תנא כודרת בלחוד הוה אמינא כעין כדור מעוגל שוה מכל הצדדין להכי תנא עגולגלת לומר שאין עגולה שוה ואי תנא עגולגלת בלחוד הוה אמינא כעין עדשה להכי תנא כודרת שתהא עשויה כעין כדור: ראשה אחד כד. עגול ועב ככד: וראשה אחד חד. מחודד: חלבון. לובן הביצה: חלמון. מגול"ת בלע"ז: בידוע שהיא ביצת השרץ. בגמ' מפרשינן דנפקא מינה שאם רקמה והבלה לוקה עליה משום השרץ השורץ על הארץ: סימנים לאו דאורייתא. סימנים הללו של ביצים לאו הלכה למשה מסיני נינהו ולא סמכינן עלייהו: ודאי טמאה. ואי אמר לך עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הם ודאי משקר:

בבהמה

שלטי הגבורים

בידו מאבותיו דכל עוף שחרטומו רחב או שיש לו כף הרגלים כרגלי האווז בידוע שאינו דורס ולזה הסכימו הרשב"א והרא"ש ועוד יש דעות אחרות באלו הסימנין כמו שכתב הר"ן וסמ"ג ומרדכי ובדורות אלו נהגו להחמיר כרש"י:

א כתב הרא"ש ונראה שאם אדם הולך ממדינה למדינה ובמדינה שיצא משם אין מסורת ובמקום שהלך שם יש מסורת על עוף אחד שהוא טהור יכול הוא לאכלו באותה מדינה כשהוא שם אפי' דעתו לחזור ואין כאן משום חומרי מקום שיצא משם שהרי מה שאין אוכלים אותו במדינתו אינו בשביל שהם אומרים שאסור אלא בשביל חסרון קבלה שלא קבלו היתר מאבותיהם אם איסור לא הורו להם יאלו שאמרו שקבלו מאבותיהם בו היתר ראוי לסמוך על קבלתם ולאכלו כל זמן שאין יכולין לברר בו איסור:

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פו:

[דף רעט ע"א]

דף סד.

הגהות הב"ח

(א) בכל כצ"ל: (ב) נ"ב לכל אחד מהם: (ג) נ"ב ארובא: (ד) או אסימני ביצים וזבין כצ"ל:

בב דף מ: איתא בשילפותא (ג"א)

א מיי׳ פרק ג מהל׳ מאכלות אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי׳ פו:

בסתמא לא תסמוך עליה דאיכא דעורבא דדמיא ליונה. כלומר בסימנין הללו אבל בצורתן ניכרין הן ומש"ה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא מהימן דלא מצי משתמיט. ואיכא למידק דהכא אסיקנא דסימנין לאו דאורייתא ואילו בפרק אין מעמידין (דף מ.) משמע דסימנין דאורייתא דאמרינן התם קרבי דגים ועוברין אינן נקחין אלא מן המומחה כלומר בקי בהן ואקשינן למה לי מומחה ליבדוק בסימנין דתניא כסימני בילים כך סימני דגים וכו׳ ואוקמא רבינא בשנימוחו אלמא דאי לא נימוחו סמכינן אסימנים. תירץ רת"ס ז"ל דנהי דסימני בילים לאו דאורייתא היינו דווקא בבילים משום דאיכא דעורבא דדמיא ליונה אבל בקרבי דגים סימנין דאורייתא נינהו דליכא טמאין דדמי לטהורין והא דאמרינן כסימני בילים כך סימני קרבי דגים לענין סימנין בלחוד הוא דמדמינן להו ומיהו לא דמו לגמרי דסימני דגים דאורייתא ודבילים לאו דאורייתא ובירושלמי לא משמע הכי דאמרינן התם בעבודה זרה [סוף פ"ב] רבי נתן אמר קמי שמואל ידעגא לאפרושי בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עוברי דגים טמאין עגולין ועוברי דגים טהורים ארוכין אחמי ליה חד סלפתא כלומר הראה לו מין דג ששמו סלפתא והוא טהור ועובריה עגולים והרי מוכח שאין סימנו מובהק ואמר ליה טמא אמר

נר מצוה

מבחוץ והחלבון מבפנים ודאי טמאה ראש אחד כד וראש אחד חד חלבון מבחוץ וחלמון מבפנים משכחת לה טמאה ומשכחת לה טהורה אם אמר צייד של א עוף פלוני וטהור הוא סמוך עליה בסתמא לא תסמוך עליה (א)דאית דעורבא דדמיא לדיוני: תניא אין מוכרין ביצת *נבלה לעובד כוכבים אלא אם כן נטרפה בקערה לפיכך אין לוקחין מהן ביצים ב טרופות: °*ת"ר (גיעולי ביצים ג מותרות). ביצים מוזרות נפש היפה תאכל אותם נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר והוא שנמצא על ד (הקשר) [חלבון] שלה אבל נמצא על חלמון שלה כולה אסורה מאי טעמא משום דסריך בכולה:
תניא

רש"י

עובד כוכבים של עוף פלוני טהור הוא ודאי משקר: אבל ראשה אחד כד וכו׳. סייעתא הם הנך סימני לדברי העובד כוכבים אי אמר של עוף טהור פלוני סמוך עליה דקא מסייעי ליה סימנין ואי לא לא תסמוך עליה: אין מוכרין בילת של תרנגולין טרפה לעובד כוכבים. דלמא הדר ומזבן לישראל: אא"כ טרופות בקערה. דתו לא מזדבן ליה לישראל: ת"ר גיעולי בילים. בילה טמאה שנתבשלה עם הטהורה מותרים הטהורים דמיא בעלמא נינהו ולא יהבי טעמא באחרנייתא: בילים מוזרות. שאינן של זכר ואין אפרוח קולט בהן לעולם: נפש היפה. שאינו איסטנים ואין דעתו קצה בהן תאכלם ואע"פ שישבה עליהן תרנגולת ימים רבים: *והוא שנמצא הדם על קשר שלה. והוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של בילה ומשם יצירת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא שם ולא נתפזר בשאר הבילה לכך אוכל השאר: דשלא תיכלא. נתפשט הקלקול בכולו: על החלבון. על קשר החלבון:

ליה לא בעי לי דאמרת על טהור טמא אלא סופך לומר על טמא טהור כלומר אין ריעותא כלל בזה מפני הוכחה מין דג זה ששמו סלפתא שהוא טהור ולפי כלל זה הוא טמא שזה חומרא הוא ולא נפיק מיניה חורבא אלא סופך לומר על טמא טהור כלומר כשם שהראיתי לך שטעית בכלל זה לענין חומרא וכמלא שאין כלל זה קיים כך אפשר שתטעה בו להקל שיהו עוברי מיני דגים טמאים ארוכים אלמא אפילו סימני דגים ליתנהו מדאורייתא והדלא קושיין לדוכתיה. והרב אלפס ז"ל הביא בהלכות האי תרולא דרבי זירא דסימנין לאו דאורייתא וגם בע"ז הביא ברייתא דאין לוקחין בילים אלא מן המומחה כפשטה ולא כתב אוקימתא דרבינא דאוקמא בשנימוחו משמע דס"ל דפליגי שמעתתא אהדדי ופסק *כסוגיא דהכא דסימנין לאו דאורייתא משום דאיתמרה בדוכתה ועוד דמוכחינן לה בגמרא משמנה ספיקות דרב *אשי ואחרים כתבו דשמעתתא לא פליגן דנהי דקי"ל סימנין לאו דאורייתא אפ"ה אילטריך התם בע"ז לאוקמה בשנימוחו משום דמומחה דהתם לאו בקי בהם קאמר אלא מוחזק בכשרות ומש"ה פריך למה לי שיהא מוחזק לבדוק בסימנין דהא כל היכא דאיכא סימני טהרה אפילו עובד כוכבים דאמר של עוף פלוני וטהור הוא נאמן וכל שכן עם הארץ אע"פ שאינו מוחזק בכשרות: **תניא** אין מוכרין בילת טרפה לעובד כוכבים. דילמא הדר מזבין לה לישראל: לפיכך אין לוקחין מהם בילים טרופות. כלומר דכיון שהתירו למכור להם אין לוקחין מהם (ג) מתוך שאין דרך למכור בילים טרופות [והרי יש כאן ריעותא] איכא למיחש שמא ישראל מכרן לו ושל טרפה היו. ולפי שאין מוכרין להם בילת טרפה שלמה אלא טרופות [והיא מלתא דלא שכיחא דרוב בילים אינם טרופות] ולפיכך כתבו בתוספות שאין ללמוד מכאן לאסור פת של פלטר שהחליקו פניו בחלמון בילה ותמהני דהם אותא דבכה"ג שרי אפילו טרופה בקערה היכי שרי למכור להם ליחוש שמא יטוח בה את הפת וימכרנה לישראל ואפשר דלכולי האי לא חיישינן ומ"מ קשיא היכי קאמר לפיכך דמשמע דדוקא מפני שהתירו למכור להם בילה מטורפת הוא דאין לוקחין מהם בילים טרופות אבל מדינא שרי דהא הכא כי אמר של [עוף] פלוני וטהור הוא מאי הוי דהא לא מינכר. תירץ רבינו יצחק ז"ל דאין הכי נמי דודאי בטרופות לא מהימן דהא מלי משתמיט ואיכא למיחש לעוף טמא ותנא דברייתא לא תלי איסור הלקיחה בהיתר המכירה דאדרבה לקיחה מדינא אסורה והתרת המכירה הוא שתלוי באיסור הלקיחה דמשום דאסור ליקח מהם בילים טרופות דאיכא למיחש [לעוף טמא מותר למכור להם דליכא למיחש שמא] יחזור וימכרנה לישראל וברייתא הכי קתני אין מוכרים כו׳ אא"כ מטורפות בקערה לפי שאין לוקחין מהם בילים הטרופות בקערה ולשון לפיכך לא אתי שפיר להאי פירושא ואחרים כתבו דאפילו בטרופה כי אמר של עוף פלוני וטהור הוא לא מלי משתמיט דאי יהיב דעתיה מינכר ואין זה מחוור ואחרים כתבו דה"ק לפיכך אין לוקחין מהם בילים הטרופות בקערה אפילו ידעינן דמעוף טהור ניגהו וטרפס ישראל ומכרם לעובד כוכבים דחיישינן דילמא בילת טרפה היא וכל זה דוחק ולפי מה שכתבתי למעלה אתיא מילתא כפשטא דכי בעינן דיאמר של עוף פלוני וטהור הוא ה"מ בדוכתא דשכיחי עופות טמאין אבל בדוכתא דלא שכיחי לא חיישינן להו ומש"ה קאמר דלפי שהתירו למכור לעובד כוכבים בילה טרופה אסור ללוקחה מהם אבל מדינא שרי ובהכי אתי שפיר מה שנהגו עכשיו ליקח בילים מן העובדי כוכבים ולא מצרכינן ליה למימר של עוף פלוני וטהור הוא: **תנו** רבנן בילים מוזרות. שאינן מזכר ואין אפרוח קלוט בהם לעולם. מוזרות מלשון טויה כדאמרינן בפ"ק דסוטה (דף ו:) מוזרות בלבנה כלומר טוות. שכשהבילים עומדין זמן מרובה נפסדין ונעכרין והם נטוים כחוט: נפש היפה תאכלם. מי שאינו איסטניס ואין דעתו קצה בהם יאכלם אע"פ שישבה עליהם התרנגולת ימים רבים כך פרש"י ז"ל ולאו דוקא בדספנא מארעא דהא קתני סיפא נמצא עליה קורט דם וכו׳ כלומר דחיישינן לריקום ומשמע דארישא קאי ובדספנא מארעא לא שייך בה ריקום כלל וברישא דהך ברייתא תניא בגמרא גיעולי בילים מותרין ופרש"י ז"ל בילים טמאות שנלקן עם הטהורות מותרות הטהורות דפליטת טמאות מיא דביעי בעלמא הוא ואע"ג דקושטא דמילתא הכי איתא אפ"ה פירושו לא נהירא דהא בפרק גיד הנשה (דף צח:) שקלינן וטרינן בהא מילתא טובא ולא מייתינן להך ברייתא דקתני גיעולי בילים מותרות ועוד דבתוספתא תני להו בתרתי דתני גיעולי בילים והדר תני בילים טהורות שנלקן עם הטמאות דתניא התם בילים טהורות שנלקן עם הטמאות אם יש בהן בנותן טעם אסורות ואם לאו מותרות גיעולי בילים מותרין באכילה אע"ג דלא קי"ל כי הא מתניתא דהא אסיקנא בפרק גיד הנשה דבילים טהורות שנלקן עם הטמאות מותרות וליכא למיחש לטעמא דידהו דמיא דביעי בעלמא הוא ואפ"ה גמרינן מינה דגיעולי בילים לאו היינו בילים טהורות שנלקן עם הטמאות לפיכך נראין דברי בעל הלכות ז"ל שפירש גיעולי בילים מלשון שורו עבר ולא יגעיל [איוב כא] והם בילים שהתרנגולת מטלת קודם זמנה מחמת הכאה וכיוצא בה וקמ"ל דכל שכן גמורות ואינן מעוברות בגידין מותרות ואין חוששין להם משום אבר מן החי וכך הוא בירושלמי במסכת תרומות [פ"י הלכה ו] גיעולי בילים מותרין שורו עבר ולא יגעיל: **נמצא** עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר. אמרינן עלה בגמ׳ א"ר ירמיה והוא שנמצא על קשר שלו קשר היינו זרע התרנגול הקשור בראש הכד של בילה ומשם *יצירת האפרוח מתחלת וכיון דעדיין הוא שם ולא יצא חוץ לקשר. זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם נמצא בקשר וחוצה לו כל הבילה אסורה חוששין שמא נתפשט בכולה ור׳ ירמיה לא פירש על איזה קשר קאמר של חלבון או של חלמון ואתא רבי דוסתאי אבוה דרבי אפטוריקי ותנא לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפילו בילה אסורה מ"ט דסריך תיכלא בכולה. כלומר לא שנו שאם נמצא בקשר לבד זורק את הדם ואוכל את השאר אלא כשנמצא על חלבון שלה כלומר על קשר של חלבון והוא זרע של הזכר שעומד בראש הכד ומשם מתחיל להתרקם אבל נמצא על קשר של חלמון אע"פ שאינו יוצא חוץ לקשר כל הבילה אסורה דסריך תיכלא בכולה כלומר שנלט ההפסד בכולה ואמרינן תו בגמרא רב גביהא מבי כתיל אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי כלומר הא דתני דוסתאי וא"ל איפכא תני תנא קמיה דאביי כלומר שתנא אחד היה שונה אותה בהפך לא שנו אלא נמצא על חלמון שלה ואביי הוא דתרלה ניהליה הכי כדאמר לא שנו אלא שנמצא על חלבון זו היא שטת רש"י ז"ל הילכך נקיטינן לפי שיטה זו דדם הנמצא בקשר של חלבון אם יצא ממנו ולחוץ כל הבילה אסורה ואם לאו זורק את הדם ואוכל את השאר. אבל נמצא בקשר של חלמון אע"פ שלא יצא ממנו אסורה כולה והיכא שנמצא דם בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא בקשר כלל בכה"ג ליכא למיחש לריקום שהאפרוח מן הקשר הוא מתחיל להתרקם והוה ליה דם בילים דשרי כדאמרינן בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כ:) כל דם לא תאכלו יכול אפילו דם בילים ודם דגים וחגבים במשמע ת"ל לעוף ולבהמה הוציא דם בילים שאינו מין בשר וכו׳. ומיהו אפשר דהתם מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן אסור מפני מראית העין כדגזרינן בדם שעל [הככר] הלכך נמצא בחלבון או בחלמון חוץ לקשר ולא נמצא בקשר זורק את הדם ואוכל את השאר. אבל הגאונים ז"ל סוברין דדוסתאי פליג אדרבי ירמיה והכי משמע דהא דדוסתאי מתניתא היא ולא משמע דקאי אדרבי ירמיה כלל אלא לדוסתאי כולה מילתא בחלבון וחלמון תליא ולא בקשר וחוץ לקשר אלא כל שנמצאת בחלבון ואפילו בקשר וחוץ לקשר זורק את הדם ואוכל את השאר דאין לחוש בחלבון לריקום לעולם ואם נמצאת בחלמון ואפילו חוץ לקשר כולה בילה אסורה דחיישינן דילמא דם ריקום הוא וסריך תיכלא בכולה וזהו דעת הרב אלפסי ז"ל בהלכה שלא הביא הא דרבי ירמיה משום דמשמע ליה דכדוסתאי קי"ל כיון דאביי ורב אשי תרוייהו ושקלי וטרו עלה וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות: אבל הרא"ה ז"ל כתב שא"א לומר כן דבחלבון בריא ובחלמון אסירא שהרי האפרוח מן החלבון הוא נוצר ולא מן החלמון שאם אתה שובר הבילה בעוד שהאפרוח בתוכה לא תמצא דבר מן החלבון שממנו נוצר והחלמון כולו קיים והרבה פעמים תמצאנו שלם בגוף האפרוח וזהו שאדם מוצא פעמים רבות טיפת דם בבילה בת יומא בחלמון שלה ובחלבון לא ימצא עד לאחר ימים שיש לחוש לריקום לפיכך פירש דהא דאמר ליה רב אשי לרב גביהא מבי כתיל תנא איפכא תני קמיה דאביי ואביי הוא דתרלה ניהליה הכי דהכי קאמר דהאי לישנא דאביי הוא ולישנא דיחידאה ועיקר מתניתא איפכא הויא ונקיטינן כרב אשי הילכך נמצא על חלבון שלה אסורה ועל חלמון שלה זורק את הדם ואוכל את השאר ולמעשה היה אוסר בכולן כשנמצא
על

שלטי הגבורים

א מיי׳ כתב דאפי׳ אמר מעוף פלוני וטהור הוא לא מהני אלא לקנות מישראל אבל מעובד כוכבים אין קונין אא"כ מכירין אותו ויש לו בהן טביעות עין שהן בילי עוף פלוני הטהור ורש"י פי׳ דסומכין על העובד כוכבים כשאומר של עוף פלוני טהור הן וכ"כ סמ"ג והטור כתב דבין קונה מעובד כוכבים בין קונה מישראל חשוד אין סומכין עליו וכתב הר"ן בשם הרמב"ן דדוקא אם ישראל חשוד לאכול איסורא הוא דלא סמכינן עליה אבל אי לא חשיד דספי איסורא אפי׳ אינו מוחזק בכשרות סמכינן עליה ויש מי שאומר דבישראל שהוא מוחזק בכשרות א"צ שיאמר של עוף פלוני וטהור הוא אלא לוקחים ממנו בסתם וזה נראה ג"כ דעת מיי׳ כמ"ש המגיד משנה. כתב ריא"ז והוא שיאמר העובד כוכבים של עוף פלוני טהור שאם לא ימצא של אותו עוף ימצא שקרן וגם הוא לבקר אבל אם אמר של עוף טהור סתם הואיל ויכול ליפטר ממנו בשקריו אין סומכין עליו ומז"ה אמר שלא אמרו כן אלא בשאר בילים אבל בילי התרנגולת מוחזקין הן לכל ומותר לקנותן מן העובד כוכבים בלי שום עדות:

ב פת הנילוש בבילים ר"ת היה נוהג בו איסור מטעם בישולי עובדי כוכבים דבילה שבלאה עובד כוכבים איכא משום בישולי עובדי כוכבים ור"י פליג עליו והתיר מטעם דקמחא עיקר ואזלינן בתר העיקר דהא מברכין עליו ג"כ המוציא והאריכו בזה

הגהות הב"ח

על חלבון לפי ההלכה כפי פירושו וכשנמצא על חלמון גם כן היה אוסר לחוש לדברי הראשונים ז"ל שאסרו והשוו כולן לדעת אחת ולי נראה דכולה שמעתין בבילה שיש לחוש לה בריקום מתוקמא דכי אמרינן נמצא עליה קורט דם אבילים מוזרות דרישא קאי ובשנמצא קשר שלה מרוקם שמשם מתחיל ריקום האפרוח ומש"ה קאמר שאם נמצא עליה קורט דם שהוא סימן של ריקום זורק את הדם ואוכל את השאר והיינו דאמר ר' ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה דבכה"ג הוא דאיכא למיחש לריקום אבל נמצא הקשר שלם ובריא אין כאן חשש ריקום והוה ליה דם ביצים ושרי ואפשר דרבי ירמיה לא מעייל נפשיה בגונא דבילה כולה אסורה אלא לומר שכל שאינו על הקשר אין לחוש לו כלל או אפשר שאף בכלל דברי ר' ירמיה הוי שאם נתפשט מן הקשר ואילך כולה בילה אסורה וה"ק כי אמרינן זורק את הדם ואוכל את השאר דוקא בשנמצא בקשר בלחוד הא לא נמצא על הקשר כלל אינו זורק את הדם אלא הכל מותר ונמצא על הקשר וחוץ לקשר כולה בילה אסורה ודוסתאי אפשר דלא פליג עליה במאי דסבירא ליה דנמצא חוץ לקשר ולא בקשר שאינו צריך לבדוק את הדם וכי קאמר לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה היינו על הקשר שלו כמו שפרש"י ז"ל מיהו אי סבירא ליה לרבי ירמיה דנמצא בקשר וחוץ לקשר אפילו בחלבון דבילה כולה אסורה בהא פליג עליה ואמר דלא אמרינן אוכל את השאר אלא בשנמצא על חלבון שלה דבכה"ג אפילו נמצא בקשר וחוץ לקשר אוכל את השאר אבל כל שסימני הריקום ניכר אפילו בחלמון בכה"ג אפילו בילה אסורה דשדא תיכלא בכולה שאף על פי שאין זה האפרוח נולד מן החלמון כמו שכתב הרא"ה ז"ל אעפ"כ כשמתפשט הרקום בחלבון לפעמים נראין סימניו אפילו בחלמון ולפיכך ראוי שנאמר דשדא תיכלא בכולה ונמצאת אומר לפי זה שכל שנמצא החלבון שלם ובריא ובפרט קשר שלו אע"פ שנמצא דם בחלמון בילה מותרת אבל כשנמצא החלבון מרוקם ואין בחלמון סימן ריקום זורק הריקום ואוכל את השאר אבל כשסימני הריקום מתפשטין גם בחלמון בכה"ג אפילו בילה אסורה כל זה נראה להלכה ולא למעשה אבל מ"מ על פירוש זה אני סומך שלא לאסור בילה שנמצאת בה דם בחלבון שלה (ב) כמו שסובר הרא"ה ז"ל:

תניא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נתפתחו עיניהם. דכיון דלא נתפתחו עיניהם כשרץ חשיבי ומיהו דוקא מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא והכי איתא בגמרא ורבנן סברי כיון שיצא לאויר העולם שרי אבל היכא דלא יצא לאויר העולם אמרינן בגמרא דאפילו רבנן מודו דאסירי. ולענין הלכה איכא מ"ד דקי"ל כר' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי ומוכח בהדיא בפרק החולץ (דף לז:) דאפילו בברייתא נמי אמרינן הכי אבל הרב אלפסי ז"ל פסק כאן כרבנן דאע"ג דמשנת ר"א בן יעקב קב ונקי הכא שאני משום דרבי יוחנן קאי התם בפרק קמא דבילה (דף ו.) כרבנן דגרסינן התם אפרוח שנולד ביו"ט רב אמר אסור ושמואל ואיתימא רבי יוחנן אמר מותר ורב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן [ומשמע] דאפילו בו ביום מותר אע"פ שלא נתפתחו עיניו דסתמא הכי איתא כדתניא התם אפרוח שנולד ביו"ט אסור ורבי אליעזר בן יעקב אומר אף בחול אסור לפי שלא נתפתחו עיניו אלמא סתמא הכי איתא ואפילו הכי שרי לרבי יוחנן ורב נמי דאסר דוקא ביו"ט ומשום מוקצה וכדאיתא התם אך בחול לכ"ע שרי הילכך נקטינן דאפרוחים שיצאו לאויר העולם שרו אע"פ שלא נתפתחו עיניהם אבל היכא דלא יצאו לאויר העולם הא אמרינן דאפילו רבנן מודו דאסירי: **אמר** חזקיה מנין לבילת טמאה שאסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש ליענה. והלא מטלת [ביצים] היא ולא שייך בה בת ועוד שאין דין הבת חלוק מאמה דליכתוב בתה ומאי דכתיב בני יונה התם נמי לדרשא אתי קטנים ולא גדולים כדאיתא בפרק קמא בגמרא (דף כב:): אלא זו בילתה. ובגמרא שיילינן אמאי דרשינן מבת היענה דהיינו בילתה ולא אמרינן דהיינו שמה כדכתיב תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה ומפרקינן דמדפסיק ליה ספרא בתרתי תיבות ש"מ דתרי שמי נינהו ופרכינן אלא מעתה את כדר לעומר דפסיק ליה ספרא בתרתי ה"נ דתרי שמי נינהו הכי השתא התם בשתי תיבות פסיק ליה בשתי שיטין לא פסיק ליה הכא בשתי שיטין פסיק ליה ומכאן לענין גט שאין פוסקין שם האיש ולא שם האשה בשתי שיטין אבל בשיטה אחת אפשר שפוסקין קצת שמות שסובלין כן דומיא דכדר לעומר. ואיכא למידק למה לי קרא לאיסור בילה טמאה הא קי"ל היוצא מן הטמא טמא יש לומר משום דבילה טהורה גופה כי שריא חדוש הוא אמאי לא חשיבא אבר מן החי וכיון דחדוש הוא סד"א דטמאה נמי לישתרי קמ"ל. ודכותה נמי אמרינן גבי חלב בפירקא קמא דבכורות (דף ו:) סד"א כיון דחלב טהור גופיה חדוש הוא דאמר מר דם נעכר ונעשה חלב דטמאה נמי ליתשרי קמ"ל. ובילה [טהורה] דשריא אמרו רבותא ז"ל דנפקא לן מדכתיב והאם רובצת על האפרוחים או על הבילים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך ודרשינן בפרק שלוח הקן (דף קמ.) במותר לך לאפוקי עוף טמא שאינו חייב בשלוח הקן ודרשינן נמי תקח לך ולא לכלביך וכי תימא ולמה לי קרא למשרייה כיון דאפרוח שלו טהור על כרחין היא נמי טהורה דאי לא הא קי"ל כל היוצא מן הטמא טמא יש לומר דאפי' בילה טמאה אפרוח מותר דאפילו אפרוח של בילה טרפה שרינן התם בתמורה בפרק כל האסורין (דף לא.) משום דלכי מסריח הוא דקא גביל כלומר שאחר שהבילה מסרחת האפרוח מתגבל ונוצר ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא וכמו שהביאה הרב אלפסי ז"ל בסמוך:

אמרו חכמים כל עוף הדורס טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבן נקלף בידוע שהוא טהור. פירשתיה למעלה: אם חולק את רגליו. כלומר אצבעותיו: שתים לכאן ושתים לכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור. פירוש כללא קמא דוקא דכל חולק את רגליו שתים לכאן ושתים לכאן טמא אבל כללא בתרא דשלש לכאן ואחת לכאן יש מהם טמאין ויש מהן טהורין ואמרו שכך נראה לעין: **כל** עוף הקולט מן האויר טמא. כשזורקין לו את מאכלו קולטו לתוך פיו ומקבלו מן האויר: צפרתא. מכירין היו שהיא טהורה וזה שמה: קולט ואוכל. שאינו מניחו לארץ עד שלא יבלענה: שוכן ונדמה קאמרינן. נדמה שהיו לו אותן סימנין (ג) עצמן שיש לו לעורב. ולפי פירוש זה העוף הנקרא אישטורני"ל טמא שיש לו אותן סימנין עצמן שיש לעורב שהן אצבע יתירה וקרקבן נקלף וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שפירש במאי דאמרינן בגמרא עורב זה עורב. למינהו רבי אליעזר אומר להביא הזרזירין אמרו לו לרבי אליעזר והלא אנשי תמרתא היו אוכלין אותן וכו'. ופרש"י ז"ל שהזרזיר הוא העוף הנקרא בלע"ז אשטורני"ל ואם כן האישטורני"ל עוף טהור הוא כיון דרבנן פליגי עליה דרבי אליעזר ולפי זה נצטרך לפרש דכי בעו רבנן שוכן ונדמה היינו שיהא דומה לעוף טמא בפרצופו ומנהגו וכן פרש"י ז"ל נדמה דומה להן במראיהן עד כאן. והאישטורני"ל אע"פ שהוא שחור אין פרצופו דומה לעורב לפי שהוא קטן ולא מנהגו שהוא מזמר תמיד אבל אם נפרש נדמה בסימנין האישטורני"ל עוף טמא הוא שהרי יש לו אותן סימני טהרה עצמן שיש לעורב: **תנו** רבנן עורב זה עורב שחור. דסתם עורב הכי איתיה כדכתיב [שה"ש ה] קווצותיו תלתלים שחורות כעורב: עורב העמקי. שיש בו בהרות לבנות וקרי ליה עמקי מפני שבהרת לבנה במקום שחרות נראית עמוקה כמראה חמה שנראית עמוקה מן הצל: והבא בראשי יונים. לקמן מפרש: למינו. להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה. האי תנא סבר כרבי אליעזר דאסר סנונית וזרזיר משום דסבירא ליה דשוכן עם הטמאים אע"פ שאינו דומה להם טמא ואנן קי"ל כרבנן דבעו שוכן ונדמה כמו שפירשתי. ולפי זה סנונית וזרזיר מותרין ואע"פ שהרב אלפסי ז"ל הביא ברייתא זו בהלכות מפני שהוצרך להביא עורב העמקי ובא בראש יונים הביאה כולה אבל בסנונית וזרזיר לא קי"ל הכי דהא אמרינן בגמרא דפליגי בהו רבנן עליה דרבי אליעזר: לא תימא דאתי בראש יונים. אל תטעה לפרש בא בראש יונים דהיינו שהוא שוכן עם היונים ובא בראשם: **מתני'** ובחגבים. זהו סימן טהרתן כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין הם שני רגלים ארוכין לבד הארבעה והם סמוך לצוארו ממעל לרגליו לנתר בהם כשהוא רוצה לקפוץ מתעלם בהם וקופץ וכנפיו חופין את רובו והם ארבעה סימנין. הכי גרסינן כל שיש לו ארבע רגלים וארבע כנפים וקרסולין וכנפיו חופין את רובו ולא גרסי' וקרסוליו וכנפיו. וסימנין הללו מהם שנתפרשו בתורה ומהם שנאמר פירושן מדברי סופרים ארבע רגלים וקרסולין הרי הן מפורשין כל הולך על ארבע אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהם על הארץ והכרעים הם הקרסולין שמתעלם בהם וקופץ וארבע כנפיו חופים את רובו ילפינן להו בגמרא בכלל ופרט וכלל שהפרטות האמורות בתורה דהיינו ארבה וסלעם ואינך כולם יש בהם ארבע סימנין הללו:

רבי

תורה אור

נר מצוה

הגהות°תניא כל השרץ השורץ [א]לרבות [א] אפרוחין שלא נתפתחו עיניהם *דברי ר' אליעזר בן יעקב ורבנן סברי כיון שיצא לאויר העולם שרי וכן הילכתא: אמר חזקיה מנין [ב]לביצת טמאה שאסורה מן התורה שנאמר °ואת בת היענה וכי בת יש לה ליענה אלא זו ביצתה. גרסינן [*בתמורה] אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן ביצת טרפה אסורה אפרוח של ביצת טרפה מותרת מאי טעמא דכמה דלא מסרח לא גביל ובעידנא דקא גביל עפרא בעלמא הוא: (א)*אמרו חכמים כל עוף [ג]דורס טמא טהור אינו דורס: תניא רבן גמליאל אומר דורס ואוכל בידוע שהוא טמא יש לו אצבע יתירה וזפק וקרקבן נקלף בידוע שהוא טהור רבי אלעזר ברבי צדוק אומר מותחים לו חוט של משיחה אם חולק את רגליו שתים מכאן ושתים מכאן טמא שלש לכאן ואחת לכאן טהור ר' שמעון בן אלעזר אומר כל עוף הקולט מן האויר טמא הוא. והא ציפרתא דמיקלט קלטא אמר אביי קולט ואוכל קאמרינן אבל ציפרתא קלטא מאוירא ומחתה בארעא ואכלה אחרים אומרים שוכן עם טמאין טמא עם טהורים טהור כמאן כר' אליעזר דאמר לא לחנם הלך זרזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו (א) אפילו תימא רבנן שוכן ונדמה קאמרינן: *תנו רבנן עורב זו עורב שחור את כל עורב זה עורב העמקי והבא בראשי יונים. למינו להביא את הזרזיר למינהו להביא סנונית לבנה. והבא בראשי יונים אמר רב פפא לא תימא דאתי בראשי יונים אלא אימא דדמי רישיה לדיונים: *מתני' [ו]ובחגבים [ב] כל שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים

רש"י

דלא גביל. אינו נגבל ליעשות אפרוח: צפרתא. מכירים היו שהיא טהורה וכך שמה: קולט ואוכל. שאינו מניחו לארץ עד שיבלענו: שוכן ונדמה. שוכן אצל הטמא: עורב העמקי. כלומר לבן (כדכתיב) כמראה חמה עמוקה מן הצל שכל דבר לבן ושחור זה אצל זה נראה הלבן עמוק: בראש יונים. לפני היונים: מתני' ובחגבים. זה סימן טהרתן כל שיש לו ארבע רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופין את רובו ולא גרסי' וכנפיו וקרסוליו חופין ובגמרא יליף מקראי להנך סימנין:

שהוא

שלטי הגבורים

א רביע ומיי' כתבו דכיון שיצא לאויר העולם שרי וכן כתבו רוב הפוסקים וסמ"ג לא הכריע הלכה כמי והטור פסק כשם אביו הלכה כר"א בן יעקב שאומר דאפרוחים שלא נתפתחו עיניהם אסורים משום שרץ השורץ על הארץ והאמת כי הרא"ש פסק כן בפ"ק דו"ט וג"ע כי בפ' אלו טרפות פסק בהדיא כרבנן דאמרי כיון שיצא לאויר העולם שרי וכלשון הרי"ף שם ממש:

ב כתב ריא"ז לפיכך אין אנו אוכלים תנבים בזמן הזה לפי שאין אנו יודעים מי הוא חגב ומי אין שמו חגב החגב הטהור אסור לאכלו כשהוא חי לפי שהוא דבר מאוס ועובר משום אל תשקצו את נפשותיכם כמבואר בפ' ר' עקיבא:

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) כתב הר"ן ז"ל בחדושיו אפי' תימא רבנן שוכן ונדמה קאמרי' נראה שהרי"ף ז"ל פוסק כאחרים ולפ"ז צ"ל דנדמה דקאמרינן היינו נדמה בסימנים שאל"כ היאך אנו מתירין העוף בסימנים ניחוש שמא שוכן הוא עם אחד מהטמאים ודומה להם אלא נדמה ודאי כדכתיבנא ע"כ:

מהר"ם (ב) נ"ל שר"ל כשאינו על קשר שחלבון ודלא כסברת הרא"ה שאוסר בחלבון אפי' שלא על הקשר וכדתני דוסתאי ועל דעת הגאונים דדוסתאי לא בעי קשר:

מהר"ם (ג) ק"ל דלעיל הוכיח דכל שני סימנין אע"פ שאין אותן סימנין בעורב הוי נדמה וטמא:

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' טו:

ב מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' טו:

[דף רפ ע"א] בגמ' שלנו ליתא דברי ראב"י. כגי' התוס' ובר"ח גרס דברי ראב"י (ג"א)

דף לא. ע"ש שינוי לשון (ג"א)

ג מיי' פ"ק שם סמג עשין כב טור י"ד סי' פב:

ד מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' פב:

דף סג. ע"ש בגמ' שינוי לשון (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) ג"כ אבל:

רבי יוסי אומר ושמו חגב. דאפילו בארבע סימנין הללו אינו כשר אלא אם כן שמו חגב ונראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהביא מתניתין כצורתה ולא פירש כלום דרבנן פליגי עליה [דרבי יוסי] ולא בעו שיהא שמו חגב והוא מן התימה דבגמרא מייתינן פלוגתא דתנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל ואמרינן דקא מיפלגי בראשו ארוך דלתנא דבי רב כל חגב שראשו ארוך טמא כדאיתא בגמרא ולתנא דבי רבי ישמעאל טהור דמפיק לה מדרשא ודריש נמי בההיא דרשא גופא דבעינן שיהא שמו חגב ומשמע ודאי דבראשו ארוך קי"ל כתנא דבי רבי ישמעאל וטהור וכן כתב רבינו יצחק ז"ל והביא ראיה מדאמרי' במס' שבת פרק אמר רבי עקיבא (דף צ:) רב כהנא הוה יתיב קמיה דרב וקא מעבר שושיבא אפומיה אמר ליה שקלה כי היכי דלא לימרו מיכל קאכיל לה וקא עבר משום בל תשקצו את נפשותיכם כלומר מפני שהיתה חיה הא לאו הכי משמע דשרי ובפ' אין מעמידין (דף לז.) אמרינן דשושיבא ראשו ארוך אלמא ראשו ארוך מותר והתם נמי אמרינן בראשו ארוך כולי עלמא לא פליגי דשרי אע"פ שיש ספרים שכתוב בהם דכולי עלמא אסור ליתא אלא דשרי גרסי' וכן כתב רת"ס ז"ל שמצא בספר ישן וכן כתב הר"מ במז"ל וסתמא דמתני' נמי הכי מוכחא דקתני ובחגבים כל שיש לו ארבע רגלים אלמא בהכי סגי אע"פ שראשו ארוך אלמא תנא דמתניתין בראשו [ארוך] כתנא דבי רבי ישמעאל ס"ל וכיון דס"ל כותיה על כרחיך בעינן שיהא שמו חגב לאי לא היכי דריש להו לקראי לא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי רבי ישמעאל אלא ודאי שמו חגב בעינן ורבי יוסי דקאמר ושמו חגב לא מיפלג פליג אלא פירושי הוא דקא מפרש דת"ק נמי ה"ק [וכן דעת הרמב"ם ז"ל דשמו חגב בעינן] וכן דעת הרב אלברגלוני ז"ל וזהו שנהגו בארצות הללו שלא לאכלן לפי שאין בקיאין בשמותיהן ואין ראוי שיהו נאכלים אלא במסורת כדאמרי' בעופות

תורה אור | נר מצוה

וקרסולים וכנפיו חופין את רובו °רבי יוסי אומר ושמו חגב ובדגים א כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר שני קשקשין וסנפיר אחד אלו הן הקשקשין הקבועין בו והסנפירין שהוא פורח בהן: גמ' *מאי רובו אמר רב יהודה אמר רב רוב ארכו ואמרי לה רוב היקפו אמר רב פפא (א) הילכך בעינן רוב ארכו ורוב היקפו: ת"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן כגון הזחל הזה מותר רבי אליעזר ברבי יוסי אומר °אשר לו כרעים ממעל לרגליו אף על פי שאין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן: *[א]ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת וכו': ת"ר אין לו עכשיו ועתיד לגדל אחר זמן כגון הסולתנית והאפיין מותר יש לו עכשיו ועתיד להשירן בשעה שעולה מן הים ב כגון *אקונס ואכספתית ואטונס מותר וכל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר ויש שיש לו סנפיר ואין לו קשקשת ת"ר ממשמע שנאמר אכול [ב]את שיש לו שומע אני לא תאכל את שאין לו וממשמע שנאמר אל תאכל שאין לו שומע אני אכול את שיש לו ולמה נשנו לעבור עליה בעשה ולא תעשה. °את זה תאכלו מכל אשר במים מה תלמוד לומר °הואיל והתיר [ג]בסתם והתיר במפורש מה כשהתיר (א) בסתם לא התיר אלא שבכלים אף כשהתיר במפורש לא התיר אלא שבכלים מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה ושותה ואינו נמנע ת"ל °תאכלו מכל

ויקרא יא | הגהה | תשנ"ג | שם | תשנ"ג | שם

רש"י

שהוא פורח בהן. שהוא שט בהן על פני המים: גמ' זחל. מין חגב ואין לו קרסולים בקטנותו וגדלים לאחר זמן: אשר לו. לא כתיב באל"ף וקרינן לו בוי"ו: הסולתנית. הוא מין דגים קטנים: אכול את שיש לו. שנאמר כל אשר לו סנפיר וקשקשת אותם תאכלו [אותם] משמע מיעוט הא אין לו לא תאכלו ולאו הבא מכלל עשה עשה: את זה תאכלו. קמא למאי אתא לכתוב מכל אשר לו וגו' שיכול הואיל וכו' ואי קשיא את זה תאכלו דרישא הוה ליה למישבק לגופיה ובתרא לדרשא וכן אורחיה דכל קרא י"ל א"כ תו לא משכחת למידרש מתאכלו דסיפא דמאת זה תאכלו דרישא דרשינן היתר הכלים אבל מסיפא לא מצי למידרש היתר כלים דהא אותם תאכלו דסיפא משמע בימים ובנחלים אית ליה הכול הא בכלים אפילו אית ליה לא תיכול אבל מאת זה תאכלו דרשינן היתר כדמפרש: הואיל והתיר במפורש והתיר בסתם. שני מקראות יש אחד סתום ואחד מפורש ולקמן מפרש איזה סתום ואיזה מפורש והתיר שרץ המים בלא סימני טהרה וה"א ילמד סתום מן המפורש: (ב) מה כשהתיר במפורש. לא התיר בלא סנפיר וקשקשת כי אם שרצים הגדלים במים שבכלים ולקמן מפרש מנלן: אף כשהתיר בסתום לא התיר. אלא במים שבכלים: שוחה ושותה ואינו נמנע. בשביל שרצים שבתוכו שאין להן סימני טהרה: ת"ל תאכלו וגו'. ומאותם תאכלו דסיפא לא מצי למידרש היתר אלא איסור כדפירשתי דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אבני סנפיר וקשקשת אבל תאכלו דרישא מצי למידרש באנפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים ונחלים דבתר הכי קאי וה"ק את זה תאכלו מכל אשר במים אפילו בלא סימנין כלומר בשאר מימות כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים כלומר בימים ובנחלים בעי סנפיר וקשקשת דכתיב אותם תאכלו ולא

אבל מדברי הרי"ף ז"ל לא נראה כן שהוא הביא מתניתין כצורתה ולא הביא מחלוקת תנא דבי רב ותנא דבי רבי ישמעאל כלל נראה שהוא סבר דרבי יוסי ורבנן פליגי וקיימא לן כרבנן דלא בעינן שמו חגב ומדסתם לה סתומי נמי משמע דבארבע סימנין השנויין במשנתינו מותרין ואע"פ שראשן ארוך ולפי דעת זה יש לתמוה תנא דמתני' היכי דריש להו לקראי דלא כתנא דבי רב ולא כתנא דבי רבי ישמעאל דמר בעי שמו חגב ומר בעי שלא יהא ראשו ארוך וליכא מאן דשרי אין שמו חגב וראשו ארוך וכתב הרמב"ן ז"ל דאפשר דדריש להו כדדרשינן בסיפרא דתניא אין לי אלא אלו בלבד מנין לרבות שאר המינין ת"ל למינהו למינהו ריבה הא כילד היה למד סתום מן המפורש מה ארבה מפורש שיש לו ד' רגלים וד' כנפים וקרסולים וכנפיו חופין את רובו אף אני אביא וכו' ר' יוסי אומר ושמו חגב מדקאמר מה הפרט מפורש שיש לו ד' וכו'. שמע מינה דבהני ארבע סימנין בלחוד שרו ואע"פ שראשן ארוך. ומדקתני עלה רבי יוסי אומר ושמו חגב שמע מינה דת"ק לא בעי שמו חגב והיינו כתנא דמתניתין: ובדגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת רבי יהודה אומר שני קשקשים וסנפיר אחד. סבירא ליה לרבי יהודה דשני קשקשים בעינן לפי שמלת קשקשת היא כפולה ות"ק סבר שאין משמעה אלא קשקשת אחת והכי נמי תניא בסיפרא אין לי אלא המרובין בקשקשים ובסנפירים כגון כפופת זו שבים. מנין לרבות אפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת אחת ת"ל סנפיר וקשקשת וקי"ל כת"ק הילכך בקשקשת אחת סגי. ומיהו איכא למידק מדתניא בתוספתא כמה קשקשים יהיו בו ויהא מותר אחת תחת לחיו ואחת תחת סנפירו ואחת תחת זנבו רבי יהודה אומר שני קשקשים וכו'. אלמא לת"ק ג' קשקשים בעינן ובמקום ידוע לפיכך יש מי שאומר דאין הכי נמי דתנא דמתניתין הכי סבירא ליה והא דתניא בסיפרא אין לי אלא (ג) אחת בכל אחד משלש מקומות אלו קאמר ור' יהודה סבר דשני קשקשים בעינן בכל אחד מאלו המקומות וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל. והרמב"ן ז"ל כתב דלאו למימרא דתלתא בעינן אלא או או קתני כלומר או תחת לחיו או תחת סנפירו או תחת זנבו והא דקתני כמה קשקשים יהיו בו משום דרבי יהודה בעי שני קשקשים נקט האי לישנא אבל לתנא קמא באחת סגיא ומיהו בעינן שתהא באחד מן המקומות המוזכרים בתוספתא משום דבמקומות אחרים חיישינן שמא מדגים אחרים נדבקה בו אבל באותן מקומות ודאי מגופו הוא. וכל זה אינו מהוור דמתניתין סתמא קתני סנפיר וקשקשת דמשמע דבחדא סגיא ובכל מקום שהוא דכל שמחוברת עמו יפה ונראית מגופו לא חיישינן דילמא מעלמא אתאי דאי לא הוה להו לפרושי בגמרא ובסיפרא נמי סתמא קאמרינן אפילו אין לו אלא קשקשת אחת דמשמע דבחדא סגי וכן נראה מדברי הרב אלפסי ז"ל שהביא מתניתו כצורתה. ולתוספתא לא חיישינן דמשמע דפליגא אגמרין: גמ' כגון הזחל הזה. מין חגב הוא וכך שמו: אשר לו כרעים. כתיב באל"ף וקרי בוי"ו וגלי רחמנא בקרסולים והוא הדין לכנפים: וחגבים אינן טעונין שחיטה והכי איתא בהדיא בכריתות בפרק דם שחיטה (דף כא:) ובע"ז נמי בפרק אין מעמידין (דף לח.) אמרינן עובד כוכבים שהלית את האור באגם כל החגבים שבאגם אסורים ומפרשינן התם משום דלא ידיע הי טמא והי טהור הא לשחיטה לא חיישינן וטעמא דמילתא דכיון דלא אשכחן שחיטה אלא בבהמה ועוף ממילא [חגבים שרו בלא שחיטה שכל שלא הצריכו הכתוב שחיטה ממילא] שרו בלא שחיטה והא דבעיא בפרק השוחט (דף כז:) דגים דלא בעו שחיטה מנא לן הייתו משום דאתקוש לעוף שטעון שחיטה אבל חגבים דלא חזינן להו דאיתקוש ממילא שרו בלא שחיטה ורש"י ז"ל כתב בשם בעל הלכות ז"ל דהייתו טעמא דלא בעו שחיטה לפי שהזכירן הכתוב אחר דגים שאינן טעונין שחיטה: ובדגים [כל] שיש לו סנפיר וקשקשת וכו'. אלו הן הקשקשים הקבועין בו יותר מן הסנפירין שאין זזין מאליהן אלא בידים אבל כל הסנפירין הוא יכול לקשקשן: הפורח בהם. שט על פני המים: אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית. מין דגים קטנים ואע"ג דהכא ליכא קרא כדאיתא גבי חגבים דדרשינן הכי מכתיב וקרי דאין לו כרעים כמו שפירשתי אפשר דנפקא לן הכי מדכתיב אין לו דמשמע עיין עליו כדאמרינן בכל דוכתא [יבמות דף כב: וכ"מ]: אקונס ואטונס. לשון פרסי הם: כל שיש לו קשקשת יש לו סנפיר. הלכך בקשקשת לחודיה סגי וסנפיר דכתב רחמנא אמרינן בגמרא דכתביה כי היכי דלא נטעי למימר דקשקשת [הייתו סנפיר ואע"ג דלישנא דקשקשת] לא משמע הכי דכתיב [ש"א יז] ושריון קשקשים הוא לבוש אמרינן דכתביה משום [ישעיה מב] יגדיל תורה ויאדיר כלומר כדי שלא נוכל לבא לכלל טעות: ת"ר ממשמע שנאמר אכול את שיש לו וכו'. קראי הכי כתיבי בסדר ויהי ביום השמיני את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים שקץ הם לכם ומשום הכי קאמר דממשמע שנאמר אכול את שיש לו וכתוב בההוא קרא אותם תאכלו ממילא משמע דלא תאכל את שאין לו דאותם מיעוטא הוא וממשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו יודע אני שיאכל את שיש לו כיון שלא אסר אלא שאין לו: לעבור עליו בעשה ולא תעשה. דאותם מעוטא הוא דמשמע הא אין לו לא תאכל ולאו הבא מכלל עשה עשה: את זה תאכלו מכל אשר במים מה תלמוד לומר. דהא מאותם תאכלו דכתיב בסיפיה דקרא נפקא לן היתרא בשיש לו ואיסור עשה באין לו ותאכלו קמא למאי אתא. ואי קשיא תאכלו דרישא הוה ליה למשבק לגופיה ובתרא לדרשא דבעלמא ההוא דמייתר לן הוא דמוקמינן לדרשא. איכא למימר דהכא הייתו טעמא דאי מוקמינן קמא לגופיה תו לא הוה מצינן לאוקמיה בתרא לדרשא דהך דרשא דדרשינן מהא בסמוך לא משתמעא מיניה: הואיל והתיר בסתם והתיר במפורש. שרץ המים התיר בלא סימני טהרה בשני מקראות אחד סתום ואחד מפורש ובגמרא מפרש להו הי סתום והי מפורש והוה אמינא ילמד סתום מן המפורש מה כשהתיר במפורש לא התיר בלא סנפיר וקשקשת אלא שרצים הגדילים במים שבכלים כגון תולעים שבהם ולקמן מפרש מנא לן דמשתרו. אף כשהתיר בסתם לא התיר אלא בכלים אבל כל שאר מימות כגון חרילין וגעילין שהן טובעין ודומים לימים ונחלים האמורין בפרשה או בורות שיחין ומערות שאינן טובעין אלא מכונסים לא התיר בהן בלא סנפיר וקשקשת: מנין להתיר בורות שיחין ומערות. שאינן דומות להן לפי שהן מים מכונסים ולא טובעין ששוחה בהן ושותה מהן ואינו נמנע מלשתות עם התולעים שבהן הואיל

א מיי' פ"ק מהל' מאכלות אסורות סמג עשין סב טור י"ד סי' פג: ב מיי' פ"ב שם: [דף רפ ע"ב] ג מיי' פ"ג שם סמג לאוין קכט טור י"ד סי' פד: דף סה. דף סו. דף סו: [דף רפא ע"א]

הגהות הב"ח

(א) כשהתיר במפורש לא התיר כו' אף כשהתיר בסתם לא כו' כצ"ל: (ג) נ"ב סמרו"ך בקשקשים כו' מנין לרבות אפי' אין לו אלא אחת כו':

הגהות חוות יאיר

(א) הדך ר"פ לפסוק כך: (ב) כך הגי' בגמ' וכך נכון להגיה נ"ל בר"יף דבכ"מ אמרי' גלמד סתום מן המפורש אבל בפשט הלכה הכל חדא ועי' בש"ס דף ס"ו ע"א:

גי' ד"ח | גי' ד"ח

שלטי הגבורים

א מדברי רבינו ומיי' והרא"ש והטור מוכח להדיא שאפי' אין לדג אלא קשקשת אחד וסנפיר אחד שהוא כשר ולשון סמ"ג אינו כל כך ברור ובדברי מיי' יש סתירה כי בפי' המשניות כתב שצריך שיהא לדג ב' קשקשין ובחבורו פסק דדי בקשקשת אחת ומגיד משנה סוף פ"ק מהל' מאכלות אסורות כתב שיש מן הגאונים שהורו לאיסור עד שיהיו שלשה קשקשין אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיר שלו והטור כתב דדי בקשקשת א' והוא שתהיה הקשקשת קבוע תחת לחיו או תחת זנבו או תחת סנפירו וכן נראה דעת רוב הפוסקים והטעם שצריך הקשקשת להיות במקומות אלו בשאין לו אלא קשקשת אחת הוא שבמקומות אחרים יש לחוש שמא עם דגים טהורים נתערב ונשרה קשקשת מהם ונדבק בזה אבל באותן המקומות ידוע דשלו הוא וכתבו הפוסקים שיש מיני דגים שאין להן קשקשין אלא א' בזנבן ויש מתירים בשיש לו קשקשת אחת אפי' נמצא בכל מקום שיהיה בגופו: ב כתב ריא"ז סימן מובהק בדגים כל דג שזנבו מפוצל אם היו הפצולין שוין בידוע שיש לו קשקשת ואם ראשי הפצולין האחד ארוך מחבירו בידוע שאין לו קשקשת כמ"ש מז"ה בשם לקח טוב אבל שאין זנבו מפוצל דומה זנב הטהור לטמא ברוב הדגים:

המאור הגדול

[דף סה ע"ב] ה"ג לא ראי ארבה כראי סלעם ולא ראי סלעם כראי ארבה לא ראי שניהם כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי שניהם ויש ספרים שכתוב בהן לא ראי ארבה כראי חרגול ולא ראי חרגול כראי ארבה ולא ראי סלעם כראי שניהם ונראה כי שבוש הוא דהא אסיקנא דסלעם קרא יתירא הוא דמארבה וחרגול אתו ומכלל ופרט וכלל דרבי ישמעאל ואייתר ליה סלעם לרבויי ראשו ארוך דדמיין להנך בד' סימנין וא"ת מה ראית לרבות ראשו ארוך ולמעט שאינו דומה בד' סימנין איפוך אנא למעט ראשו ארוך ולרבות שאינו דומה בד' סימנין כגון שאינו דומה לאלו בד' כנפים או שאינן חופין את רובו אמרת צא ולמד מי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו דכתיב אשר לו כרעים ממעל לרגליו לנתר בהן על הארץ וכשם ששני הסימנין המפורשין בכתוב שהםהקרסוליםעם ד' רגלים מסייעין אותו לקפץ כך שני הסימנים שהם ארבע כנפים וחופין כנפיו את רובו הכל מסייע לקפיצת העוף אבל סימן של ראשו ארוך אינו מעלה ואינו מוריד לפיכך נתרבה רבוי מסלעם: [דף סו ע"ב] וקוקאני פי' ה"ר שלמה ז"ל תולעים שבכבר ובריאה שבבהמה וקשיא לן דהא בהדיא תניא לה בברייתא לרבות דרנין שבבהמה ופרישנא לטעמיה משום דבהמה בת

הואיל ואין דומים לימים ונחלים שהסימנין אמורין בהם ת"ל תאכלו מכל אשר במים ומתאכלו דסיפא לא מצי למדרש היתרא אלא איסורא דהא אותם תאכלו כתיב וקאי אסנפיר וקשקשת אבל תאכלו קמא מצי למדרש באפי נפשיה וסנפיר וקשקשת אימים דסיפא קאי וה"ק תאכלו מכל אשר במים אפילו בלא סימנין כגון שאר מימות שאינן ימים ונחלים ואת כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים אותם תאכלו ולא בלא סנפיר דבימים ונחלים בעינן סימנין : **והיכן** התיר בכלים וכו'. במים כלל בימים פרט במים חזר וכלל מפרשינן בגמרא דהוו שני כללות הסמוכין זה לזה דכתיב את זה תאכלו מכל אשר במים הרי כלל ראשון כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים הרי כלל שני דמכל חד מהני במים משמע כל מים שבעולם והדר כתיב פרטא דכתיב בימים ובנחלים דמשמע דדוקא בהני בעינן סימנין והאי פרטא דבימים ובנחלים שדינן ליה בין שני כללות דהיינו בין שני במים ודיינינן ליה בכלל ופרט ואי לאו רבויא דאת זה תאכלו מכל אשר במים הוה אמרינן מה הפרט מפורש מים גדלים על גבי קרקע אף כל מים גדלים על גבי קרקע והוו להו בורות שיחין ומערות בכלל איסורא ולא הוה שרינן אלא כלים בלחוד אבל השתא דכתב רחמנא האי רבויא דאת זה תאכלו מכל אשר במים דרשינן כעין הפרט מים נובעין ואימעיטו להו בורות שיחין ומערות להיתרא הכי מפרשינן בגמ': **דבי** רבי ישמעאל תנא במים שני פעמים וכו'. והואיל ושני כללות הסמוכים הן כשתטיל פרט שאחריהן ביניהן מדה היא בתורה שלא תדונם בכלל ופרט אלא ברבוי ומיעוט דלהכי פלגינהו רחמנא לכללא מפרטא דלא תדרשיה בכלל ופרט ואיכא בין רבוי ומיעוט לכלל ופרט דכי דרשינן כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט ואפי' דבר הדומה לו אין לך להביא וכשכלל לך כלל שני אחר הפרט אהני לאיתויי מידי דדמי ליה לפרט אבל כי דרשינן ריבוי ומיעוט לא פירש המיעוט את הכלל אלא מיעטו שלא תפרוש ממנו את הכל אלא זו וכל הדומה לו ובלא ריבוי שני הוה מרבינן כל דומה לו למיעוטא ואהני ריבוי שני לאיתויי כל מידי ואהני מיעוטא למעוטי מידי דלא דמי ליה כלל והכי מפרש בפרק נגמר הדין (דף מו.) וקאמר תנא דבי רבי ישמעאל משום דברבוי ומיעוט מידרש איצטריך תאכלו קמא למישרי בורות דאתי ברבוי ומיעוט ורבוי לאיסורא דאילו בכלל ופרט דרשי ליה לא הוה איצטריך תאכלו יתירה דבלאו ריבויא נמי לא הוה מתרבו בורות דקא סבר תנא דבי ר' ישמעאל דכללא קמא דוקא והוה ליה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט הילכך לא אתי כללא בתרא לרבויי אלא מידי דדמי לפרט בכל צד דהיינו מים נובעין אבל משום דדרשינן ליה ברבוי ומיעוט והוה אמינא דריבה הכל ומיעוטא הוה מוקמינן ליה בכלים בלחוד איצטריך ריבויא דאת זה תאכלו כי היכי דתיתי לן בורות שיחין ומערות להיתרא ות"ק דברייתא ס"ל דכל היכא דדיינינן כלל ופרט וכלל כללא בתרא עיקר והוה ליה כלל מוסיף על הפרט דאיתרבו להו כל מילי וכלל ראשון לא בא אלא למעט מה שאינו דומה כלל לפרט דהיינו כלים והוו מתרבו בורות שיחין ומערות לאיסורא ולהכי איצטריך רבויא דאת זה תאכלו כי היכי דתיתי לן בורות שיחין ומערות להיתרא: מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורין. שאין להם מוצא אלא עצורין ככלים ולא דמו לאיסורא במידי דהא ימים ונחלים כתיב: **הלכך** נקיטינן דבורות שיחין ומערות שהם מלאים מים מכונסין אדם שוחה בהם ושותה ואינו נמנע מפני התולעים שבהן כל שלא פירשו אבל פירשו ויצאו לחוץ אסור משום השרץ השורץ על הארץ כדאמרינן בסמוך ואיכא מ"ד דדוקא בבורות ודכוותייהו שאינן זוחלין הוא דשרינן כל שלא פירשו אבל כל שהן זוחלין אע"פ שאינן מים נובעין אע"פ שלא פירשו אסירי דלא איתרבו להיתרא אלא מים עצורין: **אמר** *רב חסדא לא לישפי איניש שיכרא בליבתא באורתא. לישפי לשון [ב"מ דף ס.] השופה יין לשון [ירמיה מח] לא הורק מכלי אל כלי. שיכרא שכר של תמרים הוא ומצויין בהם תולעים: בליבתא. ליבי שמסננין דרך קשין ועלים דקין: באורתא. שאם תפול על הקשין לא יראנה ולמחר כשיראנה יהא סבור שלא יצאתה מן השכר לקשין ותולעת המים שבכלים מותרת כדאמרן וקא עבר משום השרץ השורץ על הארץ דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשית שרץ הארץ : התם היינו רביתה. וכמי שלא פירשה הוא : יבחושין. כמו יתושין דקין הנמצאים במרתפות של יין : **אמר** שמואל קישות שהתליעה באיביה אסורה משום השרץ השורץ על הארץ. באיביה בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסור התולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע הויא לה כמהלכת על גבי קרקע אבל התליעה לאחר מכאן מותרת עד שתצא לאויר : להוציא זיזין שבעדשים. דמותרין דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה זיזין קורקוס וכמין יתושין הן אלא דאותן שבעדשים זיזין שמן : אכלוסין. מין קטנית: **ובבר** כתבתי למעלה שרש"י ז"ל סובר דקישות שהתליעה באיביה לא מיתסרא אלא בשהלכה התולעת בפרי וכן נראה מלשונו וזהו ג"כ שכתב למעלה עלה דהיא דלא לישפי איניש גבתא בשכרא באורתא דכיון דרחשה והלכה קצת על הקשין נעשה שרץ הארץ וכבר כתבתי למעלה שאין דבריו מחוורין דה"נ מוכח ממאי דאיבעי לן בסמוך פירשה מתה מהו דמשמע דוקא פירשה אחר שמתה מיבעיא ליה לפי שאינה ראויה לשרוץ אבל פירשה ואח"כ מתה אפילו לא הלכה אסורה ואפילו לגרסת רש"י ז"ל שגורס פירשה ומתה משמע דע"כ לא מיבעיא לן אלא במתה קודם שהלכה דבוב אינה ראויה להלך אבל לא מתה אע"פ שלא הלכה משמע דפשיטא לן דאסורה דאי לא אדבעי לה בפירשה ומתה ליבעי בפירשה ולא הלכה אלא ודאי אע"פ שלא הלכה כל שהוא בארץ או במחובר לקרקע שרץ השורץ על הארץ מיקרי: **והוי** יודע שר"ת ז"ל חולק ואומר דלא קי"ל כשמואל ומוכח לה מדאמרינן בגמרא עלה דהא דתנן לרבות תולעת שבעיקרי זיתים דמייתינן לה לסיועי לשמואל ודחינן ומוקמינן לה דוקא בדאיתלע אילנא גופיה אבל איתלע פרי לאו שרץ השורץ על הארץ מיקרי ואמרינן עלה דיקא נמי דקתני [לרבות] תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים ומדאמרינן האי לישנא דדיקא כמי דקתני משמע דתלמודא הכי נקט לה ולא מיחור דהא רב הונא ורב פפא דבתראי ניהו כותיה סבירא להו מדאמרינן לעיל [דף נח.] אמר רב הונא כל שאין בו עצם אינו מתקיים יותר מי"ב חדש א"ר פפא ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל קישות שהתליע באיביה אסור הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שפא שריין אלמא דרב הונא לא איצטריך אלא לכדשמואל

תורה אור

מכל אשר במים והיכן התיר בכלים דכתיב °את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו בימים ובנחלים הוא דאית ליה אכול דלית ליה לא תיכול הא בכלים אע"ג דלית ליה אכול במים כלל בימים ובנחלים פרט במים חזר וכלל *כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין מאי רבי רבי חריצין א ונעיצין לאיסורא ואימעיטו להו בורות שיחין ומערות להיתרא. דבי רבי ישמעאל תנא במים במים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא ריבה ומיעט וריבה במים ריבה בימים ובנחלים מיעט במים חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי ריבה ריבה חריצין ונעיצין לאיסורא ומאי מיעט מיעט בורות שיחין ומערות להיתרא ותני *יהודה בן מתתיה ומה ראית לרבות בורות שיחין ומערות להיתרא ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא מרבה אני בורות שיחין ומערות שהן עצורים ככלים ומוציא אני חריצין ונעיצין שאין עצורים ככלים אמר רב הונא לא לישפי איניש שיכרא בציבתא °באורתא דילמא פריש ממנא לציבתא וחזר ונפיל לכסא וקא עבר משום שרץ השורץ על הארץ אי הכי בגו חביתא נמי דילמא פריש לדופנא דמנא והדר נפיל התם היינו רביתיה ומנא תימרא דשני מקום רביתיה דתניא מנין לרבות שיחין ומערות ששוחה ושותה בהן ואינו נמנע ת"ל °מכל אשר במים אמאי וניחוש דילמא פריש לדופנא דבירא והדר נפיל לבירא אלא היינו רביתייהו ה"נ היינו רביתייהו א"ל רב חסדא לרב הונא תניא דמסייע לך °*ואת נבלתם תשקצו לרבות יבחושין שסיננן : אמר שמואל קישות ב שהתליע *באיביה אסורין משום שרץ השורץ על הארץ תניא על הארץ להוציא זיזין שבעדשים ויתושין שבאכלוסין ותולעת שבתמרים וגרוגרות וה"מ דאיתליע בתלוש אבל התליע במחובר ג אסור דקי"ל

(בגליון: ויק' יא · שם · שם · דף סו. · דף סז: · מתתיה בן יהודה כצ"ל בגמ' (ג"א) · [דף רפ"א ע"ב] · בגמ' איתא כל השרץ השורץ על הארץ לרבות יבחושין כו' (ג"א) · נ"א רב חסדא)

רש"י

תאכל בלא סנפיר וקשקשת : היכן התיר. מאיזה פסוק למדנו היתר כלים : בימים ובנחלים הוא. דכתיב [אותם תאכלו וכתיב] וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת וגו' לא תאכלו הא בכלים כו' האי קרא מגלה דגם קרא קמא כל אשר לו וגו' הכי מידרש אותם תאכלו דוקא בימים ובנחלים בעי אותם היינו בני סנפיר וקשקשת הא בשאר מימות לא בעי סנפיר וקשקשת אבל אי לאו האי קרא וכל אשר אין לו הוה אמינא למידרש מאותו איסורא בימים ובנחלים אכול את שיש לו הא בכלים אפילו יש לו לא תאכלו היינו שני מקראות חד סתום וחד מפורש : במים כלל. משמע כל מימות בעי סנפיר וקשקשת : בימים ובנחלים פרט. משמע דוקא ימים ונחלים בעינן סנפיר וקשקשת : במים חזר וכלל. שכן נאמר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים וכל שני כללות הסמוכין זה לזה הטל פרט בין הכללות ודונן בכלל ופרט וכלל ואימא הכי מה הפרט מפורש מים נובעין אף כל מים נובעין : רבי חריצין ונעיצין לאיסורא. כאלו : במים במים שתי פעמים. הואיל ושני כללות סמוכין זה לזה מדה היא בתורה שלא תדונם בכלל ופרט וכלל אלא בריבה ומיעט וריבה דאי הוה כלל ופרט וכלל [לא] סבר רבי ישמעאל דהוה מייתינן מכעין הפרט אפילו מידי דדמי לפרט בחד צד כגון בורות ולא מיעט כי אם כלים אבל השתא דדרשינן ריבה ומיעט וריבה אז מרבינן כל מילי וממעטין רק מידי דלא דמי ליה כלל כגון כלים אבל בורות שיחין ומערות לא לכך איצטריך את זה תאכלו לרבות בורות שיחין ומערות אבל ת"ק סבר דאפילו בכלל ופרט וכלל מרבינן כל מידי דלא דמי כי אם בחד צד לכך אי לאו את זה תאכלו הייתי מרבה אפי' בורות שיחין ומערות לאיסורא ולא הייתי ממעט מכעין הפרט כי אם כלים שהן עצורים שאין להם מוצא ומובא אלא עצורים ככלים ולא דמי לאיסורא לימים ונחלים במידי : לישפי. לשון השופה יין לשון הורק מכלי אל כלי : שיכרא. שכר של תמרים ותולעים מצויין בה : בציבתא. שמסננין אותו דרך קשין ועלים קטנים : באורתא. בלילה שאינו רואה אם יפול תולע על הקשין ומשם לכלי ולמחר לא ידע שנפלה תחלה על הקשין ויאכלנה וקעבר משום השרץ השורץ על הארץ כיון שריחשה על הקשין : היינו רביתיה. גדילתו וכמי שלא פירשה דמי : יבחושין. כמין יתושין קטנים הנמצאות במרתפות של יין : באיביה. בעודה מחוברת : אסור. שתולע כיון דמהלכת בקישות והקישות הוא מחובר בקרקע שורץ על הארץ קרינן ביה אבל התליע לאחר כך מותר עד שתצא לאויר העולם : להוציא זיזין שבעדשין ויתושין שבאכלוסין. מין קטניות הוא שמותרין דלאו על הארץ שורצין אלא בתוך העדשה ושתי הברייתות הך דאייתינן הכא להוציא זיזין כו' ואידך דמייתי בגמרא דתניא כל שרץ השורץ על הארץ לרבות תולעים שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים שאסורין משמע דוקא תולעים שבגוף האילן כדקתני לישנא בעיקרי גפנים אבל בתוך הפרי אפילו אם התליע בעוד הפרי מחובר באילן מותר מדקתני בעיקרי זיתים ובעיקרי

שלטי הגבורים

א לפי פי' מיי' כל עוד שהמים זוחלין ומושכין אפי' אינן נובעין כל השרצים הנמצאים בהם בלא סימני טהרה אסורין וכן הביא דעתו בזה הר"ן שם וכן מוכח מדברי התוס' וסמ"ג ומדברי הרא"ש והטור משמע דאע"פ שהן נעילין ותרילין שמושכין כיון שאין נובעין שרצים הגדלים בהם שרו שהכל תלוי בנביעה ואם יכול לקחת בכלי מן המים שבכלים שהשרצים בהם ולשתותן בכלי אחר הרא"ש הביא ב' דעות א' שאוסר משום דחיישינן דלמא פריש לדופני כלי הא' ואיהו כתב דלא חיישינן לזה ולא נקט תלמודא לישנא דשוחה ושותה מהם אלא משום אורחא דמלתא אבל ה"ה שיכול לקחת מהם בכלי אחר :

ב והיכא שנמצא בפרי התולעת שהוא אסור או בשרביט הקטנית למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה איכא פלוגתא רש"י והרא"ש והטור כתבו דתולעים הנמצאין בפולין ובחמצי תחת הקליפה והקליפה משחרת עליהם מבחוץ וכשמסירים הקליפה מוצאים התולעים תחתיה מותרין לפי שהן מונחים במקום צר ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כל זמן שלא ריחש וכן כתוב בהגהת מיי' בשם מהר"ם ז"ל התולעים שהם בתוך קלח של ירקות ודחוקים מבפנים שאין חלל במקומן שיוכלו לרחוש ולילך באשר הם שם אין בהם משום השרץ השורץ על הארץ וכן פרש"י פ' אלו טרפות וכן הוריתי על מבשלי קליות חטין ואומרין שמצויין בהם תולעים בין הקליפות לחטה והתרתי מטעם זה עכ"ל :

ג כתב ריא"ז וכל פרי שרגיל להתליע במחובר צריך לבודקו שמא יש בו תולעת וכן בדברי ר"מ ואם לאחר שנתלש התליע הפרי מותר ואם פירש השרץ מן הפרי אסור. פירש ומת בנפילתו מיד עד שלא שרץ על הארץ או שפירש מקצתו או שפירש לאויר העולם או שפירש מתוך הפרי על גבי הפרי או שפירש מתוך הגרעינה ע"ג הגרעינה כל אלו אסורין מספק ואם פירש לאחר שמת מותר ויש שאוסרין כמבואר בקונט' הראיות. פירות ששהו לאחר תלישתן י"ב חדש אין חוששין לתולעין שבהן שכל דבר שאין בו עצם אינו מתקיים י"ב חדש וכידוע שלאחר שנתלשו התליעו ואין צריך לבדוק אחריהן כלל כמבואר בקונטרס הראיות :

המאור הגדול

בת שחיטה היא והני דלא מהניא להו שחיטה לא משתרו בהדחה וכראין דברי הרז"ה ז"ל שכתב תולעים שבמעי הדגים ויש ספרים שכתוב בהן בפירוש מינם נאים כוורא ועיילי ליה אפומיה : דבוא הרי"ף ז"ל בסוף זה הפרק שמעתתא דאביי דבפ' אלו הן הלוקין (כמ"ש בהל"פ ס"פ ס"ע) ופירושו שכתב בנמ"ה וצרעה משובש ביותר במקצת נוסחי ההלכות ובמקצתם נמצא על נכון וכן בשאלתות דרב אחא גאון ז"ל תמצאנו על נכון

לכדשמואל ורב פפא נמי יליף מיניה דאמרי דכלא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אלמא כשמואל ס"ל וס"מ דאיתא לשמואל ואע"ג דקתני בעיקרי זיתים או בעיקרי גפנים אמר לך שמואל דה"ה לפירא גופיה אלא דחדא מינייהו נקט דבין הכי ובין הכי מחובר לקרקע הוא:

בעי רב יוסף פירשה מתה מהו. התולעת לאחר שנתלשה דשריא לדברי הכל פירשה מתוך הפרי לארץ ולא רחשה שמתה מיד בנפילתה מהו מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שרץ השורץ על הארץ הוא או דילמא לא בעינן שרילה כך פרש"י ז"ל והוא גורס פירשה ומתה אבל הרי"ף ז"ל גורס פירשה מתה מהו

תורה אור | נר מצוה

רש"י

ובעיקרי גפנים דוקא: פירשה ומתה. התולעת לאחר תלישה דשריא לדברי הכל פירשה מן הפרי לארץ ולא ריחשה כגון שמתה מיד בנפילתה מהו מי אמרינן כיון דלא הלכה לאו שורץ על הארץ הוא או דילמא לא בעיא שרילה. שורץ היינו רוחש ומתנענע: מקצתה מהו. מי הוה ככולהו או בעינן כולה: לאויר העולם. וקודם שהגיע מן הפרי לארץ קלטה בפיו מהו לבולעו אם תמצא לומר פירשה ומתה שריא משום דאינה ראויה לרחוש אבל חיה דראויה לרחוש אסורה: לגב תמרה. פירשה מתוכה לגבה מי אמרינן היינו רביתא או דילמא שורץ על הארץ הוא כשורץ על דבר אחר דמי: וקוקני. תולעים שבכבד ושבריאה (כך פרש"י): מינם נייס. כשהוא ישן: עייל באוסייה. נכנס בחוטמו ומעלמא אתו ולא מגופו גדלים: מורנא. תולעים הנמצא בין עור לבשר כשמפשיטין הבהמה אסירי וטעמא דבהמה אסירי כדמפרש ואזיל: דכוורי שרי. כדמפרש דכוורי דגים: אבלע לי. שלא אראה ואקוץ בה: והני. אלו התולעים שגדלו בה עד שלא נשחטה בשר מאבר מן החי ושחיטת בהמה לא מהני להו שהרי יש לכן חיות לעצמן ואע"ג דשליל מותר בשחיטת אמו מכל בבהמה תאכלו נפקא לן לקמן אבל הנך באיסורייהו קיימי: שלשול. תולעת ארוכה כנחש ונמצא באספה: חיפושית. אשקרבור"ט: נדל. מרבה רגלים קורין לו: פוטיתא. שרץ המים לוקה ארבע לאו אחד כתיב בשרץ המים במשנה תורה ואחד בתורת כהנים ושני לאוין כתובים בסתם שרצים אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהן והתם לא כתיב על הארץ ולא אמים אלא בסתם: נמלה. הוא שרץ על הארץ לוקה חמש תרי הנך דבסתם שרצים ואידך שלש כתיבי בפירוש בשרץ דעל הארץ: צירעה. הוא שרץ הארץ וגם שרץ העוף ושרץ הוא לשון רוחש ונע ואינו נראה ובהמה וחיה הגבוהים מן הארץ לאו בכלל שרץ הן לכך לא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש וגו' בקדושים תהיו אינו מן המנין דלאו בשרצים כתיב אלא בגדולים משתעי קרא: הדרן עלך אלו טרפות

בהמה שהיא מקשה לילד. בשעת שחיטתה: והחזירה. קודם שחיטה: מותר באכילה. מפרש בגמרא מאן מותר: הרי זה כולו כילוד. וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה: חותך. נחתך מעובר שבמעיה והניחו החתיכה בתוכה מותר כדיליף בגמרא מכל בבהמה תאכלו: מן הטחול ומן הכליות. של הבהמה עצמה אסורה באכילה: **גמ'** כיון שילא ממחיצתו. קודם שחיטתה אף על פי שהחזירו קודם שחיטה ומחיצה היינו הרחם שהיא מחיצה לו להתירו בשחיטה וכיון שילא הרי הוא כטריפה לא תאכלו דכתיב ובשר בשדה טרפה כלומר חוץ ממחיצה שלו וכל מי שיש לו מחיצה ויצא כגון בשר קדשים שילא נמי מהאי קרא ילפינן: יש לידה לאיברים. אבר שילא הרי הוא כילוד ותו לא מהניא ליה הזרה

גמרא

דקי"ל כשמואל בעי רב יוסף פירשה מתה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו תיקו: בעי רב אשי פירשה על גבי תמרה מהו תיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא: וקוקאני דאינון תולעים שבמעי הדגים אסירי מאי טעמא מעלמא קא אתו דמינם נאים כוארא ועייל באוסיה: מורנא דבישרא אסירן דכוארי שריאן א"ל רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא בר נפחא לרבינא מאי שנא מדתניא ואת נבלתם תשקצו לרבות דרנין שבבהמה הכי השתא בהמה בשחיטה משתריא והני מדלא מהניא שחיטה בהו באיסורייהו קיימי אבל דגים באסיפה בעלמא משתרו כי קא גבלי בהיתרא קא גבלי. ת"ר הולך על גחון זה נחש כל לרבות שלשול קטן הולך על ארבע זה עקרב כל לרבות חיפושית והדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה (א) לדומה °גרסי' באלו הן הלוקין* אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ארבע נמלה לוקה חמש א צירעה לוקה שש. אכל פוטיתא לוקה ארבע דכתיב בדגים °ושקץ יהיו לכם מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו וכתיב בשרצים °אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ ל"ש דים ול"ש דיבשה הרי תרי וכתיב בהו °ולא תטמאו בהם הרי תלתא וכתיב במשנה תורה °וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו הרי ארבע. אבל נמלה לוקה חמש תרי בהאי קרא דאמרינן ל"ש דים ול"ש דיבשה ואידך כל השרץ השורץ על הארץ ואידך כל הולך על גחון וגו' ואידך °לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ הרי חמש לאוין. צירעה לוקה שש. הני חמשה מהני קראי דשרצים ואידך °וכל שרץ העוף:

הדרן עלך אלו טרפות

*בהמה שהיא מקשה לילד והוציא העובר את ידו לחוץ והחזירה מותר הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה זה הכלל כל דבר שהוא גופה אסור ודבר שאינו גופה מותר: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב ואבר עצמו אסור ב מאי טעמא אמר קרא °ובשר בשדה טרפה וגו' כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נאסר. *עולא אמר רבי יוחנן אבר עצמו מותר ואותבינן עליה דרבי יוחנן וסליקא בתיובתא הילכך הילכתא כרב: במערבא מתנו הכי רב אמר יש לידה לאיברים ורבי יוחנן אמר אין לידה לאיברים מאי בינייהו איכא בינייהו למיסר

רבינו נסים

וכבר פרשתיה: מקצתה מהו. מי הויא ככולה או לא: לאויר העולם מהו. פירשה מן הפרי תלוש לאויר וקודם שהגיעה לארץ קלטה בפיו מהו לבלעה מי חשיב שורץ על הארץ או לא: על גבי תמרה מהו. מתוכה פירשה לגבה מי אמרינן היינו רביתא או דילמא כשורץ על גבי ד"א דמי ובגמ' איבעיא לן תו עלה לגג גרעינתה מהו כלומר אם תמצא לומר דגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינתה מהו כל התולעים מגרעיני הפרי הם גדלין: מתמרה לתמרה מהו. כלומר לא שרץ על גבה אלא נקב מזו לזו מי אמרינן כיון דלאו היינו רביתא שורץ קרינא ביה או דילמא אויר העולם בעינן וכולהו בתלושים בעינן להו וסלקא בתיקו ולחומרא:

וקוקני דאיתן תולעים שבמעי דגים אסירי מ"ט מעלמא אתו. שאילו היו נולדים מגופו היו מותרים כדאמרינן בסמוך: דמינם נייס. כורא ועייל באוסיה. בחוטמו נכנסין בשעה שהדג ישן: מורנא דבשרא אסירין [דכוורי שריין]. תולעים הנמצאים בבשר הדגים שלא היה אפשר שבאו מן החוץ אלא נוצרין מבשרו שריין: אבלע לי ואנא איכול. הבליע לי מהם שלא אדע כדי שלא אקוץ בהם ואוכל: דרנין שבבהמה. תולעים הנמצאים בבהמה בין עור לבשר: מדלא מהניא להו שחיטה דתולעים לאו בני שחיטה נינהו ולא מהני להו שחיטה דבהמה אבל דגים באסיפה בעלמא משתרו בלא שחיטה: וכי גבלי בהיתרא גבלי. כשהם נוצרים בהיתר נוצרים: שלשול. תולעת ארוכה כנחש ונמצאת באשפה: חיפושית. אישקרבור"ט: נדל. מרבה רגלים קורין לו: גרסינן באלו הן הלוקין (דף טז:) אמר אביי אכל פוטיתא לוקה ד'. פוטיתא שרץ מים הוא וארבע לאוין דידיה מפורשין בהלכות: נמלה לוקה חמש. לא נתחוורו דברי הרי"ף ז"ל במנין לאוין שלו ובמקצת נוסחי הלכות הוא מתוקן וה"פ נמלה שרץ הארץ היא ולוקה חמש הני תרי דבסתם שרצים הכתובים בהלכות גבי פוטיתא וחד כל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל וחד לכל השרץ [הרומש] על הארץ לא תאכלום כי שקץ הם וחד לא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ השורץ על הארץ וגו' ומוסיף עליהם צרעה משום שרץ העוף:

הדרן עלך אלו טרפות

בהמה המקשה לילד. בשעת שחיטתה: והחזירה. קודם שחיטה: מותר באכילה. מפרשינן בגמ' דהאי מותר לא קאי איד דאבר עצמו שילא לחוץ שוב אינו ניתר בשחיטת אמו ולית ליה תקנתא בחזרה ולא קאי נמי אעובר שהוא בפנים לגמרי שהרי אפילו בלא החזרה הוא ניתר בשחיטת אמו ומאי דתני מותר בהחזירה היינו מקום חתך דלדידיה מהני חזרה שאם לא החזיר צריך להניח ממה שבפנים נגד החילון להתכו שאותו מקום שדבוקים בו החילון והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה דילפינן מינה בגמרא שהעובר ניתר בשחיטת אמו משום דמקום חתך לאו בתוכה הוא אבל החזירו אין צריך לחתוך נגד פנים אלא מגמגם וחותך ומקום חתך מותר דקרינן ביה בהמה בבהמה וגבי דאבר עצמו אסור כדילפינן בגמרא מובשר בשדה טרפה כיון שילא בשר חוץ למחיצתו נאסר. מקום חתך מיהא שרי דהא לא ילא חוץ למחיצתו שהרי על שפת הרחם עמד. ואפילו הכי כל זמן שלא החזירו אסור דמה שהוא בשפת הרחם לא קרינא ביה בהמה בבהמה:

הוציא את ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד. ותו לא מהני ליה שחיטת אמו וצריך שחיטה לעצמו אם נמצא חי ואם נמצא מת הרי הוא כנבילה: חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. שכל זמן שהעובר במעי אמו ניתר בשחיטת אמו בין חי בין מת בין שלם בין מחותך ואינו נאסר משום טרפות כל זמן שהוא במעי אמו שאפילו מת ניתר בשחיטה ועובר דניתר בשחיטת אמו נפקא לן בגמרא מדכתיב כל בהמה מפרסת פרסה וגו' מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו ודרשינן מיניה בהמה בבהמה לרבות את הולד: מן הטחול ומן הכליות שבבהמה אסור באכילה. ואע"פ שהניחו בתוך הבהמה לא הותר בשחיטה ולהכי נקט טחול וכליות משום דמידי דלא מטרפא ביה נינהו:

גמ' ואבר עצמו אסור. מאחר שילא ממחיצתו קודם שחיטה ואע"פ שהחזירו קודם שחיטה לכן דאמר קרא ובשר בשדה טרפה לא תאכלו כיון שילא בשר חוץ למחיצתו נאסר מדכתיב בשדה מוכחינן הכי דמאי טרפה אילימא טרפה ממש א"כ מאי שנא בשדה והרי בכל מקום שנטרפה אסורה אלא ודאי האי בשדה לשון חוץ הוא וה"ק בשר שילא חוץ למחיצתו הרי הוא כטרפה מה טרפה אין לה היתר כיון שנטרפה אף אבר שילא חוץ

המאור הגדול

[דף סח ע"ב] מאי בינייהו איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים. פי' ה"ר שלמה ז"ל מאי איכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא איכא בינייהו למיסר מיעוט אבר שבפנים אליבא דרב ור' יוחנן לעולם בשיטתו הוא עומד שאבר עצמו מותר וזה הפי' אינו נכון מדאיבעיא להו לדברי האומר אין לידה לאיברין הוציא עובר ידו וההזירה וחזר והוציא ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו מי אמרי' הא נפק ליה רובא או דילמא כיון דהדר הדור ואם היה ר"י בשיטתו עומד להתיר האבר עצמו מאי תבעי היי הועילה לו חזרתו להתירו באכילה כאילו לא יצא מעולם והיאך תעלה על דעת ליצטרף לרובו ועוד מאחר דאיהותב ר"י למה לן למישקל ולמיטרא אליבא דידיה ונראים דברי הרי"ף ז"ל כמו שכתב בהלכותיו. (וכן מבואר ברא"ש סי' א')

כי לישנא בתרא הכל מודים שאבר עצמו אסור ומיעוט אבר שבפנים הוא דאיכא בין רב לר' והיינו דקא דייקינן מאי בינייהו כלומר מאחר דקי"ל דאבר עצמו אסור במאי קמיפלגי רב ור' יוחנן וכיוצא בזה מאי בינייהו במקום במאי קמיפלגי בשבת פרק המוציא דתניא המוציא [שם ח] עד שלא פרעו חייב משפרעו פטור ור"י מחייב מאי בינייהו כלומר במאי קמיפלגי והלכתא כר' יוחנן דשרי מיעוט אבר שבפנים מדבעי רבא הלכי באברים אחר הרוב או לא ואוקימנא כגון שיצא חציו ברוב אבר ואליבא דר' יוחנן דאיבעיא ליה הכי דאלמא הלכתא כר"י דאי אליבא דרב פשיטא דההוא דגואי בתר אבר שדינן ואיבעיא דרבא לא איפשיטא:

עין משפט

א מיי' פרק ג מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלב:
ב מיי' פרק ה שם סמג לאוין קלו טור י"ד סי' יד:

הגהות הב"ח

(א) ג"ב ואת הדומה לדומה:

שלטי הגבורים

א כל תולעים הנמצאים בדג מחיים במעיהן לדברי רבינו ומיי' וטור אסורים אבל בין עור הדג לבשרו ובבשר הדג עצמו מותרים ובהגהת אשר"י בשם א"ז כתב דאף הנמצאים בחוטמו אסורים ובעל התרומות כתב בין שנמצאו בראשו בין שנמצאו בבני מעים ואפי' בגוף החתיכה אסירים ותולעים שבגבינה כתב בשם רא"ן דאסורים ורוב הפוסקים מתירים אותם וראבי"ה כתב שהן מותרים אפי' פירשו לגמרי ורשב"א התיר היכא שפירשו לגג הגבינה ולמקום אחר בגבינה והוא שלא פירשו לגמרי וכן נהגו:

ב כתב ריא"ז ואם יצא רוב האבר לחוץ ומיעוטו בפנים אף המיעוט שבפנים נאסר כאילו יצא כמבואר בקונטרס הראיות:

דף רפב ע"א

דף סח.

דף סח:

גמרא

נר מצוה — תורה אור

למיסר מיעוט איברים שבפנים פירוש רב סבר יש לידה לאיברים כיון שיצא רוב האבר רואין אותו כאילו יצא כולו והאבר כולו אסור בין היוצא להוץ ובין הנשאר בפנים ור' יוחנן סבר אין לידה לאיברים אלא היוצא בלבד הוא שאסור ושבפנים מותר והא מילתא לא איתותב בה רבי יוחנן הילכך הילכתא כוותיה דקי"ל רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן והא דתנא *בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחט את אמו מותר באכילה שחט את אמו ואח"כ החזירה אסור באכילה הוציא העובר את ידו וחתכה ואח"כ שחט את אמו שבחוץ טמא ואסור ושבפנים טהור ומותר לאו אאבר גופיה °קיימא אלא אמקום חתך קיימא שאם הוציא העובר ידו (וחתכה) [והחזירה] ואח"כ שחט את אמו האבר היוצא אסור ומקום החתך מותר ואם שחט אמו ואח"כ (חתכה) [החזירה] האבר היוצא ומקום החתך אסור ושאר העובר מותר *ת"ר אבר מן החי נוהג בבהמה חיה ועוף בין טמאין בין טהורין דברי רבי יהודה וחכ"א אינו נוהג אלא בטהורים *אמר רבי יוחנן °לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי °ובשר בשדה טרפה וגו' זה בשר מן החי ובשר מן הטרפה: [ג]חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה: *מנא לן דכתיב °וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו בהמה בבהמה לרבות את הולד ואם חותך ממנה אבר שיהא מותר באכילה: אמר ר' יוחנן [ג]השוחט בהמה ונמצאת בה א דמות של יונה אסורה באכילה מאי טעמא *בעינא פרסות וליכא אלא מעתה קלוט במעי פרה ליתסר הא תנא דבי רבי ישמעאל בר"ש בן יוחאי (אומר) פרסה בבהמה תאכלו:

תוספתא · דף קא: · דף קב: · דברים יב · שמות כב · דברים יד · דף סט:

רש"י

תורה: למיסר מיעוט אבר שבפנים. כגון שילא רובו ונשאר המיעוט בפנים: רואין אותו כאילו יצא כולו. דכל גבי לידה קי"ל רובו ככולו דיצא רובו הוי ככולו יצוד: אמקום חתך קיימא. כדמפרש ואזיל שאם לא החזיר שצריך להניח ממה שבפנים נגד החיצון ולחותכו שבמקום חתך הבדלת הפנימי והחיצון אסור מפני שעומד על שפת הרחם ולא קרינא ביה בהמה בבהמה תאכלו דלאו בתוכה הוא אבל החזירו אין צריך לחתוך נגד פנים אלא מגמגם וחותך ומותר וקרינן ביה בהמה בבהמה [הנאיל] ולא יצא חוץ למחילתו: בהמה בבהמה. שדי בהמה דרישא וכל בהמה אבהמה דסיפא ושוסעת שסע בבהמה ודריש הכי בהמה הנמצאת בבהמה תאכלו אבל מן הטחול ומן הכליות כולה אסורה [הנמצא] דכתיב אותה שלימה ולא חסרה: בעינן פרסות בבהמה. דהכי משמע שסע שתי פרסות ומעלת גרה הנמצאין בבהמה תאכלו: קלוט. עובר שאין פרסותיו סדוקות ואין לו פרסות כי אם פרסה אחת ונמצא במעי פרה ליתסר: פרסה בבהמה תאכלו. כלומר כתיב בקרא פרסה וכתיב פרסות כלומר איזה שתמצא בבהמה או פרסה או פרסות שרי אבל יונה לא פרסה איכא

ר"ן

חוץ למחילתו שוב אין לו תקנה לעולם ואפילו חזר ונכנס בפנים. וכתב הרא"ה ז"ל שמכאן יש ללמוד לכל טרפיות שאם נחתכה הבהמה באותו מקום טרפות שהיא מתה ואילו היתה חתוכה למעלה מאותו מקום היתה חיה שכל שנחתכה במקום שהיא מתה בו שוב אין לו תקנה לחתכה למעלה ממנו ואע"פ שאילו היתה נחתכת שם מתחלה היתה חיה כמו שיתבאר בפרק זה בס"ד ומוכיחים מהאי קרא דכיון שנטרפה שוב אין לה היתר דהכי אמרינן בגמרא מאי תלמודא אמר רבא כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שילא חוץ למחילתו שוב אין לו היתר:

והא דתניא בהמה המקשה לילד והוליא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחט את אמו מותר באכילה. האי מותר אמקום חתך קאי כמו שפירשתי במשנתינו שחט את אמו ואח"כ החזירה אסור באכילה מקום חתך: שבחוץ טמא. דילפינן בהעור והרוטב שאבר מן החי מטמא כאבר מן הנבלה: שבפנים טהור. שמחיים לא קבל טומאת אוכלין: **גרסי'** בגמ' [דף סט.] מהו לגמוע חלבו. כלומר של עובר זה שהוליא את ידו ואבר עלמו אסור מי אסרינן חלבו מפני שהוא בא אף מאבר זה ובעיא לה הכי חלב דעלמא לאו כאבר מן החי [דמי] ושרי האי נמי לא שנא או דילמא התם אית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה הכא לית ליה תקנתא לאיסורא בשחיטה. וה"פ חלב דעלמא לאו כאבר מן החי דמי ושרו שאע"פ שחלב הבא מן הטרפה אסור וכדתנן [דף קטז:] כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ואף חלבה של זו כיון שמאבר אסור הוא בא ואיכא למימר דליתסר דלא דמי שאבר זה אין בו איסור מחמת עלמו משום טרפה כלל אלא מפני שהוא כאבר מן החי וכיון שכן מה הפרש בין חלב זה לשאר חלב הבא מן החי מי גרע חלב הבא מכח אבר אחד חי מחלב הבא מכח בהמה שכולה חיה או דילמא מיגרע גרע דהתם חיותה עומד להתקן ע"י שחיטה אבל חיותו של אבר זה אין לו תקנה עולמית ולא איפשיטא בעיין הילכך נקיטינן בה לחומרא וחלבו של עובר זה אסור וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות: ואיבעיא לן תו בגמ' [דף ע.] לענין בכור הלכו באיברים אחר הרוב או לא הלכו באיברים אחר הרוב ואוקימנא לה כגון שילא חליו ברוב אבר וקא מיבעיא לן ההוא מיעוט אבר דגואי מהו למסדייה בתר רוב אבר כלומר והוי כאילו ילא רוב בכור זה וקדוש ולא איפשיטא ולחומרא ואע"ג דלענין בכור איתשיל נפקא מינה לענין איסור יולא דאע"ג דקי"ל כרבי יוחנן דאמר אין לידה לאיברים שאם ילא חליו ברוב אבר כאילו ילא כולו דמי ואינו ניתר בשחיטת אמו דדילמא כי קאמר ר' יוחנן אין לידה לאיברים ה"מ בדאיכא רוב עובר מבפנים: **ת"ר** אבר מן החי נוהג בבהמה ועוף בין טהורים בין טמאים דברי ר"מ. דקסבר דאתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טמאין וישראל האוכלו חייב שתים וחכ"א אינו נוהג אלא בטהורים דלא אתי איסור אבר מן החי וחייל אאיסור טמאים: לא תאכל הנפש עם הבשר זה אבר מן החי. משום דאיכא מקלת איברים שהנשמה תלויה בהן מפיק כולהו בהאי לישנא ולחיובא דאבר מן החי בעינן שיהא בו בשר גידין ועלמות דאע"פ שאין בו כזית בשר מיחייב: ובשר בשדה טרפה לא תאכלו זה בשר מן החי. והיינו לישנא דבשדה כלומר שנעקר ממקום חבורו ובשר מן הטרפה כפשטיה דקרא וכיון דאפקינהו קרא בחד לישנא לא לקי אתרווייהו אלא חדא: חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה. בבהמה לרבות את הולד. שדי בהמה דרישא אבבהמה דסיפא ודריש הכי בהמה הנמלאת בבהמה תאכלו שהכל ניתר בשחיטתה: בעינא פרסות וליכא. דהכי משמע שתי פרסות ומעלת גרה הנמלאים בבהמה תאכלו: קלוט במעי פרה ליתסר. אם היו פרסותיו קלוטות ליתסר והכן אמרינן לעיל בגמרא דשריא: תנא דבי רבי ישמעאל בר' שמעון בן יוחאי. מלינו משנת מדרשו של רבי ישמעאל בתלמידיו של ר"ש בן יוחאי: פרסה בבהמה תאכלו. קרא כתיב פרסה וכתיב פרסות אי זה שתמלא פרסה או פרסות בבהמה אבל ביונה לא פרסה איכא ולא פרסות. ויש מי שכתב דכולה מילתא בפרסות תליא הילכך מלא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל אסורה דפרסות בעינן מיהו מלא בה דמות יונה ויש לה פרסות כבהמה ספיקא הוי מדאמרינן בנדה בפרק המפלת (דף כג:) אליבא דר"מ דאמר בהמה במעי אדם ולד מעליא הוא אדם במעי בהמה מהו ונפקא מינה לאישתרויי באכילה ואמרינן ותפשוט ליה מדר' יוחנן דאמר ר' יוחנן השוחט את הבהמה ומלא בה דמות יונה אסורה באכילה ודחינן התם לא פרסה איכא ולא פרסות איכא הכא פרסה מיהא איכא אלמא אפילו באדם דאית ליה פרסה מיבעי לן אי חשיבא פרסה דידיה או דילמא בהמה בעיא וכ"ש בדמות יונה שאין במינה פרסה שאע"פ שרגליה כרגלי בהמה איכא לספוקי אי מהני או לא. אבל בתוספות כתבו דלאו בפרסה ממש תליא מילתא אלא במין שיש לו פרסה הילכך מלא בה דמות בהמה אע"פ

[דף סט.]

הגהות

א כתב הר"ן שם דיש מי שכתב שכל תלוי בפרסות שצריך שיהיה לולד פרסות כבהמה והלכך אם מלא בה דמות בהמה ורגליה כרגלי עוף או שאין לה רגלים כלל אסורה דפרסות בעינן ...

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' סב: ב מיי' שם טור י"ד סי' יד: ג מיי' פ"ק שם סמג לאוין קלב טור י"ד סי' יג:

המאור

[דף סט ע"א] **והא** דבעי ר' ירמיה מהו לגמע בחלבו סלקא בתיקו ולחומרא נקיטינן והרי"ף ז"ל השמיטה מלכתוב: [דף סט ע"ב] **והא** דאמרי' ה"מ ר"ש היא דמקיש תמורה למעשר בהמה פירשה ה"ר שלמה ז"ל מדתנן אר"ש והלא מעשר בכלל כל הקדשים היה וכו' ולי לא נראה זה הקשת תמורה למעשר אלא הקשת כל הקדשים למעשר והקשת תמורה למעשר לר"ש נפקא מדתנן ר"ש אומר אין ממירין אלא אחד באחד שנאמר והיה הוא ותמורתו מה הוא יחיד אף תמורתו יחידה ופי' מה הוא יחיד כדרבה דאמר יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה ותניא בברייתא גבי מעשר מה הוא יחיד אף טעותו מיוחדת וכל הקדשים הוקשו למעשר: [שם] **ומתני'** נמי דקתני יצא רובו ה"ז יקבר לא איפשיטא אם כגון שיצא חציו ברוב אבר אם כגון שיצא רובו במיעוט אבר הלכך נקיטינן בתרווייהו להומרא ואע"ג דלענין בכורה איבעיא ליה לרב' נקיטינן לאיסור אכילה למיסר אפי' מה שבפנים משום דקי"ל רובו ככולו ויש ספרים שכתוב בהם בתר רובא דעובר שרינן לה וקמ"ל דשבקינן רוב דבהמה ואזלינן בתר רובא דעובר: [דף ע ע"א] **וכן** הא דבעי רבה כרכתו אחותו והוציאתו מהו נשתבש בה הר"ר שלמה ז"ל בפירושו מפני שיש ספרים משובשים שכתוב בהן כרכתו אחותו והגירסא הנכונה כך היא כרכתו אחותו והוציאתו מהו פי' כגון דאתילידא נקבה בהדי זכר וכרכתו הנקבה לזכר והוציאתו ודייקינן עלה היכי דמי אי דנפקא נקבה דרך רישא פטרתיה לרחם מפני שהיא הוציאה ראשה תחלה ואין הזכר הכרוך בה פטר רחם לא צריכא דנפקא איהי דרך מרגלותיה ואיהו דרך ראשו דקדם ונפקא ליה רישא דזכר מקמא דליפוק רובא דנקבה מי אמרי' נגיעת רחם מקדש והא לא נגע או דלמא מין במינו לא הוי חציצה כך הוא הפי' הנכון ואע"פ שנאמר ענין זה בגמ' בלשון זכר אי דנפק דרך רישיה פטרתיה לא צריכא דנפק דרך מרגלותיו על הנקבה נאמר הענין כמו שפירשנו ונקט לה בלשון זכר מפני שלשון זכר נופל על העוברים כולן: [דף ע ע"ב] **מתני'** בהמה שמת עוברה בתוך מעיה כו' אמר ר"ח ק"ו וכו'. פי' הר"ר שלמה ז"ל דאפי' לר"ע דאמר לקמן טומאה בלועה מטמאה כגון עובר במעי אשה הכא מודה מק"ו כדרב חסדא וי"ל דר"ח לית ליה דרבה דאמר טומאה בלועה כגון שתי טבעות טהורה והיינו דאיצטריך בבהמה לאתויי מק"ו והאשה החיה טמאה בהדי עובר בשתי טבעות אבל האשה היולדת טהורה עד שיצא הולד דקי"ל טומאה בלועה אינה מטמאה את בולעה וכן טהרה בלועה אינה מטמאה מחמת בלועה וכדאמר רבא תרוייהו תנינהו ואע"ג דרבה לא שני ליה בטומאה בלועה בין טבעת אחת לשתי טבעות לרב חסדא שני ליה ולרבה דלא שני ליה לא איצטריך ליה ק"ו דרב חסדא ובבהמה ליכא למיגזר שמא יוציא ראשו ולד חוץ לפרוזדור דקי"ל אין פרוזדור לבהמה ועוד י"ל בזו ששנינו בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו ה"ק אע"פ שהוציא ידו עובר להוץ ונגע בה הרועה טהור ולהכי אהני ק"ו דרב חסדא אם הועילה לו אמו לעובר להתירו באכילה בשחיטתה אלמא ירך אמו הוא לא תועיל לו לטהרו מידי נבלה שתהא היד שהוציא העובר לחוץ כאבר המדולדל בבהמה שהוא טהור עד שיפול דאפי' לר"מ דאמר שחט את אמו ואח"כ חתכו הבשר מגע נבלה מודה הוא שאין האבר מטמא עד שתמות הבהמה אף זה כאבר המדולדל בחיים הוא ואינו כאבר מן הנבלה מאחר שהוא ראוי להטהר בשחיטת אמו ואיתקש בהמה טהורה לטמאה ולהכי אהני ק"ו דרב חסדא ואין הושטה האמורה ברועה כהושטה האמורה בחיה שזו היא בלועה וזו בין בלועה בין שאינה בלועה ולזו הסברא דעתי נוטה לפי שנמצא שבוש ברוב הספרים במקום הזה כתבתי הנוסחא שתפשתי מיסודו של ר"ח ז"ל:

הגדול (מלחמות)

[דף עא ע"א] **חיה** טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנים. פי' וה"ה דמצי אמר לנבלה דעלה אתינן והדא מתרתי נקט בהמה טהורה בכלל חיה טהורה לטרפה דכתיב זאת החיה אשר תאכלו חיה אכול שאינה חיה לא תיכול פי' דאע"ג דההוא חיה לאו חיה ממש היא אלא לאפוקי טרפה שאינה חיה ס"מ יש בהמה בכלל חיה שהוציאה הכתוב לטרפה מכללה ואע"פ שכתב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו ל"ש בהמה ול"ש חיה ול"ש עוף מ"מ הרי בהמה בכלל חיה זו שהזכיר הכתוב בענין טרפה ואינו אלא כמונה והולך המקומות בהן חיה בכל ענין שהיא אסורה עליו ובהמה בכללן: חיה טמאה בכלל בהמה טמאה להרבעה דכתיב בהמתך לא תרביע כלאים ואע"ג דמגו"ש קי"ל חיה ואפי' עוף דיליף בהמתך בהמתך משבת כדתנן התם וכן חיה ועוף כיוצא בהן מ"מ חיה בכלל בהמה ומונה והולך הוא: בהמה טמאה בכלל חיה טמאה ליצירה דתנן המפלת וכו' וכל מאי דמפקינן לטומאה ה"ה לטהורה אלא הכי עדיפא ליה לאשמועי' כל חדא וחדא באנפיה נפשיה הא ניחא לר"מ דאית ליה האי סברא אלא לרבנן דאמרי כל שאינו מצורת אדם אינו ולד בהמה טמאה בכלל חיה טמאה למאי הלכתא איצטריכא ליה לר' יונתן לאשמועי' ואסיקנא לכדרבי דתניא רבי אומר אקרא אני חיה וכו' וה"ר שלמה ז"ל גורס הלכות הללו בענין אחר ואינו גורס הא ניחא לר"מ אלא הכי גרים ולרבנן האי קרא למה לי כולה לכדרבי הוא דאתא ואשתני' דהכא קיימין כלומר לרבנן דפליגי עליה דר"י הגלילי האי קרא דר"נ בר יצחק מאי עביד ליה מפקא ליה לכדרבי:

[דף עא ע"ב] **כי** קאמר רבה כגון שבלע שתי טבעות אחת טמאה ואחת טהורה דלא מטמיא טמאה לטהורה. פי' ה"ר שלמה ז"ל דאי ממתני' דתנן בלע טבעת כו' ה"א טעמא לאו משום טומאה בלועה אלא משום מגע בית הסתרים אבל מגע טבעת בטבעת לאו מגע בית הסתרים הוא אלא כמונחים בקופסא או בתיבה וזה הפי' אינו מתישב על דעתי דהא דתנן בהדיא האשה טהורה עד שיצא הולד וזה ודאי משום טומאה בלועה היא דאי משום בית הסתרים נהי דמגע לא מטמיא במשא מיהת מטמיא כדאמרי' במס' נדה בפ' יוצא דופן וקי"ל מת מטמא במשא א"כ האשה היולדת אמאי טהורה אלא משום טומאה בלועה וזה דבר ברור הוא ובדין הוא דמצי פשיט לה רבא ממתני' דהכא אלא מתני' דטבעת אלימא ליה לאתויי למיפשט מינה טומאה בלועה וטהרה בלועה אידי ואידי בהדדי מטבעת וליכא לדחויה משום מגע בית הסתרים כדדחי לה ה"ר שלמה ז"ל דבטבעת טמאה טומאת מת עסקינן דקי"ל חרב ה"ה כחלל וכיוצא בו כל כלי מתכות ומטמאין הן במשא כמת עצמו ואי משום מגע בית הסתרים נהי דבמגע לא מטמיא במשא מיהא מטמיא ואע"ג דקי"ל חרב הרי הוא כחלל אין מגעו טעון הזיה שלישי ושביעי כדתנן בלע טבעת טמאה טובל ואוכל משום דבדרך בליעתו נגע ליה בפומיה וא"א לטבעת דמטמא אדם בשאר טומאות חוץ מטומאת מת וכן זו ששנינו בלע טבעת טהורה אף היא מפורש בטומאת מת וכשם שטבעת טהורה נשנית בבולע שנטמא במת כך טבעת טמאה נשנית בשנטמאת במת והא דאמרי' אליבא דרבא דאיצטריכא ליה לאשמועי' בשבלע שתי טבעות דאי ממתני' דבלע טבעת א"נ ממתני' דתנן האשה טהורה עד שיצא הולד ה"א כי אמרי' טומאה בלועה אינה מטמאה ה"מ לגבי בולע דלגבי דידיה ה"ל כבלוע אבל בבולע שתי טבעות אחת טהורה ואחת טמאה סד"א לגבי הרדי לא הויין כבלוע אלא כדמנחן בקופסא ותטמא לה טמאה לטהורה ורבה דאמר כר' ישמעאל ומתני' בין לר"י בין לר"ע וה"ה דפליגי ר' ישמעאל ור"ע בשתי טבעות ר"י משוי להו כבלוע ור"ע לא משוי לה כבלוע אלא כמאן דמנחי בקופסא וטעמיה דכל חד וחד כדאשכחן גבי עוברין:

אע"פ שרגליה כיונה [מותר] דמ"מ מין שיש לו פרסה הוא דאי לא תימא הכי רבי יוחנן דאשמועינן דמלא בה דמות יונה אסורה באכילה הוה ליה לאשמועינן רבותא טפי דאפילו דמות בהמה שאין לה רגלים או שרגליה כרגלי יונה אסורה אלא ש"מ במין תליא מילתא וכל שיש במינו פרסה אע"פ שאין לו מותרת ודמות יונה אע"פ שרגליה כרגלי בהמה אסורה כיון שאין במינה פרסה דע"כ לא מיבעי לן בנדה באדם במעי בהמה אי חשיבה פרסה דידיה אלא משום דאדם מין שיש לו פרסה הוא ואפ"ה מספקא לן דילמא פרסות בהמה בעינן אבל דמות יונה גר מצוה שאין במינה פרסה פשיטא שאין פרסותיה מתירות אותה:

רש"י

איכא ולא פרסות: בהמה אינו ולד. ואין אמו יושבת עליו ימי טומאה וימי טהרה: לחומרא. שצריכה לישב עליו ימי טומאה: מתני' מבכרת המקשה לילד. בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר אבר ולהשליך לכלבים דכל כמה דלא נפיק רוביה לא קדיש: יצא רובו. כאחד וחתכו: יקבר. ביציאת רוב חל עליה קדושה דקרינא ביה אשר יולד: ונפטרה מן הבכורה. שהבא אחריו אינו בכור בין שיצא אבר אבר בין שיצא רובו כאחד דהא שני לאו פטר רחם הוא אלא זה: קורעו. שאין צריך שחיטה ואפילו רבי מאיר מודה בהכי דאיתרבו מכל בבהמה תאכלו דלא חדשים איכא ולא אוירא איכא הילכך לאו בהמה היא: ומוציא את דמו. דחלבו הוא דמותר כדקתני בגמ' מה חלב האמור באשם מוצא מכלל שליל שאינו יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם כי אין שם אשם נקבה אף כל חלב מוצא מכלל שליל אבל דמו לא גרע מדם האיברים דאמרינן בכריתות דהוי בלא תעשה: טעון שחיטה. דקסבר חדשים גרמי לשווים בהמה באנפי נפשה ולא איתרבו מכל בבהמה תאכלו ורבנן סברי לחדשים ולידה גרמי דרבנן הם מרבו ליה מכל בבהמה תאכלו להיתרא אבל לשאר דבריו מודו רבנן דהוי בהמה מעלייתא: גמ' ואם הפריס ע"ג קרקע. שעומד על פרסותיו טעון שחיטה מדרבנן דלא ליתי לאיחלופי ולאכול בהמה בלא שחיטה: וחלבו. של השליל: לדברי האוסר. בן תשעה חי דכשרה עד שישחוט מתיר זה הנמצא בטרפה באכילה דשחיטתו מטהרתו: לדברי המתיר. בלא שחיטה בשל כשרה אוסר בשל טרפה דשחיטתו דידיה לא מהני ביה ובשחיטת הטריפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיבריה: [לשון רש"י ד' סימני היתרא הוא דרבי ביה קרא מכל בבהמה כו']: ארבעה סימנין. שנים היתרים רבי קרא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכל בשחיטת אמו אבל אם צריך לשחיטת (את) עצמו כגון של טריפה שוחטו ומותר שניתר בשנים מהנך ארבעה סימנין בשלו או בשל אמו:

דף כד. גרסי' בנדה* בפ' המפלת חתיכה איתמר המפלת בריה שיש לה שני גבין ושני שדראות רב אמר באשה אינו ולד בבהמה אסורה באכילה ושמואל אמר בבהמה מותרת באכילה ובאשה ולד במאי קא מיפלגי בדרב חנן בר רבא קא מיפלגי דאמר רב *חנן בר רבא השסועה בריה שיש לה שני גבין ושני שדרות רב סבר בריה בעלמא ליכא ומחייא לא חיי מכי נפיק לאויר העולם וכי אגמריה רחמנא למשה במעי אמו אגמריה ושמואל אמר בריה בעלמא איכא ומחייא חיי וכי אגמריה רחמנא למשה *[בעלמא] אגמריה אבל במעי אמן שרי מאי טעמא כל שבבהמה תאכלו *)רב ירמיה סבר למיעבד עובדא כותיה דשמואל א"ל רב *נחמן מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא יהבת לה ימי טוהר אלא עביד כרב דקיימא לן הילכתא כרב באיסורי בין לקולא בין לחומרא:

מתני' א מבכרת שהיא מקשה לילד מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים יצא רובו ה"ז יקבר ב ונפטרה מן הבכורה. *השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמונה חי או בן תשעה מת קורעו ומוציא את דמו מצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב משום אותו ואת בנו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו *ר' שמעון שזורי אומר אפילו בן חמש שנים והוא חורש בשדה שחיטת אמו מטהרתו קרעה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו (ואין בו משום אותו ואת בנו):

גמ' וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו והוא שלא הפריס על גבי קרקע וחלבו מותר באכילה אבל דמו אסור ואם הפריס ע"ג קרקע

דף עד: א טעון שחיטה וחלבו אסור ואצ"ל דמו דתניא *לענין גיד הנשה ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר' יהודה ולענין דמו איתמר אמר רבי שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו לדברי האוסר בחלבו אוסר נמי בדמו ור' יוחנן אמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו וקי"ל כר' יוחנן.

דף עה. *א"ר אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן תשעה חי לדברי האוסר מותר ולדברי המתיר אסור ורבא אמר אף לדברי המתיר מותר מ"ט ד' סימנין אית ליה להאי כל תרי מינייהו מכשרי להו וקי"ל כרבא דבתרא הוא:

*) בנדה דף כד: איתא ר' ירמיה בר אבא (ג"ה)

מתני'

גרסינן בנדה (דף כד.) וכו'. בהמה אינו ולד אינו חשוב ולד. שתהא טמאה אמו בשבילו טומאת לידה: בריה בעלמא ליכא. אין בריה בעולם כיוצא בזו: וכי אגמריה רחמנא למשה. דטמאה במעי אמו אגמריה דבלאו הכי לא משכחת לה: וכי אגמריה רחמנא למשה. דטמאה בעלמא אגמריה על מין שבעולם כיוצא בזו אבל במעי אמו שרי מרבויא דבבהמה: מאי דעתיך לחומרא. שתהא אמו טמאה לידה קולא הוא דקא יהבת לה דמי טוהר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה: מתני' מבכרת שהיא מקשה לילד. בפטר רחם שלה מותר לחתוך אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון ומשליך לכלבים דכל כמה דלא נפק רובו לאו קדוש הוא: יצא רובו כאחד וחתכו ה"ז יקבר. דביציאת רובו חל קדושה עליה דקרינא ביה אשר יולד: ונפטרה מן הבכורה. שהבא אחריו אינו בכור ואפי' ברישא כיון שיצא רובו אע"פ שיצא אבר אבר ואע"ג דלא חייל קדושה עליה תו לא חשיב הבא אחריו פטר רחם דלא גרע קמא מחררת דם דפוטרת מן הבכורה כדאמרינן לקמן: ומדתנן יצא רובו הרי זה יקבר משמע שאינו מותר למכרו לעובד כוכבים לפי שאסור בהנאה וה"נ משמע בזבחים בפ' טבול יום (דף קג:) דתנן התם א"ר חנינא סגן הכהנים מימי לא ראיתי עור יוצא לבית השריפה אמר ר"ע מדבריו למדנו שהמפשיט את הבכור ונמצא טרפה שיאותו הכהנים בעורו אלמא עורו מותר אבל בשר אסור בהנאה ויקבר ואיכא למידק דהא בבכורות בפ' כל פסולי המוקדשים (דף לב:) משמע דבכור מותר בהנאה ומזמנין עליו אפילו עובד כוכבים דתנן התם ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם כהן על הבכור וב"ה מתירין אפילו בעובד כוכבים תירצו בתוס' דכל שהוא נאכל לכהן במומו שרי לזמן עליו את העובד כוכבים דאתקש לצבי ואיל אלא דלהאכילו לכלבים אסור מואכלת ולא לכלביך אבל היכא שהוא אסור באכילה כגון שנמצאת טרפה לא איתקש לצבי ואיל הילכך אסור בהנאה ויקבר ותדע לך דהא ר"ע הוא דאמר בפ' טבול יום (שם) דיאותו הכהנים בעורו אלמא בשרו אסור ובפרק כל פסולי המוקדשין מוקמינן בגמ' דהסיא דבית הלל שאמרו מזמנין עליו את העובד כוכבים כותיה דר"ע: השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמנה חי ובן ט' מת קורעו ומוציא את דמו. וא"צ שחיטה ומודה ר"מ בהכי דאתרבו מכל בבהמה תאכלו כיון דאין בני קיימא ומיהו דמו אסור אע"פ שחלבו מותר כדאיתא בגמ' וכ"ל דהיינו טעמא דליכא למגמר שריותא מכל בבהמה תאכלו אלא במידי דבר אוכלא כגון חלב וגיד הנשה דתאכלו כתיב אבל דמו כיון דמשקה הוא לא נפיק משריותא דכל בבהמה תאכלו דאע"ג דאשכחן אכילה גבי דם אפ"ה הכא כיון דאיכא לאוקמי אמידי דבר אכילה לא מוקמינן ליה אדם: מצא בה בן ט' חי טעון שחיטה. דס"ל לר"מ דחדשים קא גרמי לשויה בהמה באפי נפשה ולא איתרבי מכל בבהמה תאכלו: וחייב באותו ואת בנו. שלא ישחטנו ביום ששחט את אמו: וחכמים אומרים שחיטת אמו מטהרתו. דסבירא ליה דחדשים ולידה קא גרמי ומש"ה מרבו ליה להיתרא מכל בבהמה תאכלו: ורבי שמעון שזורי אומר וכו'. בגמרא פרכינן רבי שמעון שזורי היינו ת"ק ואמרינן דהפריס על גבי קרקע איכא בינייהו הפריס עמד על פרסותיו לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דילמא אתו לאיחלופי ולאכול בהמה בלא שחיטה: גמ' ולענין דמו איתמר א"ר שמעון בן לקיש לדברי המתיר בחלבו מתיר בדמו. פרכינן עלה בגמ' דהא תנן קורעו ומוציא את דמו ומשנינן לומר שאין ענוש כרת כלומר דכי קאמר רשב"ל מתיר בדמו לא שיהא מותר ממש אלא לומר שאין בו כרת משום דכיון דשליל לא חשיב בהמה באפי נפשיה אין דמו קרוי דם הנפש שיהא בהכרת אלא כדם האיברים הוי ואסור ולפי זה נראה דר' יוחנן דאמר אף לדברי המתיר בחלבו אוסר בדמו היינו לומר שחייבין עליו כרת וכתב הרמב"ן ז"ל דר' יוחנן הוא דאמר הכי אליבא דר' יהודה דאית ליה דם התמצית בכרת אבל לדידן דקי"ל כרבנן דאמרי דאינו חייב על דם התמצית אלא באזהרה כדם האיברים דם שליל נמי ליתיה אלא באזהרה וזה שכתבה הרי"ף ז"ל בהלכותיו לאו לענין כרת כמו שנאמרה בגמרא אלא רצה לאסור דמו על פי הגמרא ותפס לעצמו הלשון האמור בה ואין דברי הרי"ף ז"ל מוכיחין כן ואף הרמב"ם ז"ל כתב בפרק ו' מהלכות מאכלות אסורות שהדם הנמצא כנוס בתוך לבו של שליל חייבין עליו כרת נראה שדעתם ז"ל דלרבי יוחנן אפילו אליבא דרבנן איכא כרת בדמו של שליל והארכתי בזה בחדושי: גרסי' בגמ' [דף עה.] הושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב בן תשעה חי ואכל רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה חדשים קא גרמי ור"ל אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא קא גרמי וקי"ל כר' יוחנן הלכך כי אמרינן חלבו מותר דוקא כשלא יצא החלב לחוץ קודם שנשחטה אמו אבל יצא לחוץ אסור וענוש כרת ומיהו אפילו ר"ל מודה לאסור מידי דהוה אהוציא העובר את ידו שאין היד ניתר בשחיטת אמו: השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר. בן ט' חי בכשרה עד שישחטנה מתיר את זה באכילה ששחיטתו מטהרתו: לדברי המתיר. בלא שחיטה בשל כשרה אוסר הכא דשחיטה דידה לא מהניא ובשחיטת הטריפה לא משתריא שהרי הוא כאחד מאיבריה ואע"פ שמי שמתיר מודה שכל שלא נשחטה אמו ניתר בשחיטת עצמו וכדתנן קרעה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה ה"מ בשלא נשחטה כלל אבל זה אע"פ שהיא טרפה שחיטתה שחיטה לטהרה מידי נבלה וס"ל לר' אמי דלדברי המתיר כיון שנשחטה אמו אין לו שחיטה כלל: רבא אמר אף לדברי המתיר מ"ט ארבעה סימנין אית ליה להאי. דס"ל

שלטי הגבורים

א הרא"ש והטור כתבו שאם הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה ראויה וכל שפוסל בשאר שחיטות פוסל בו כגון שהייה חלדה וכו' אבל כל שאר טרפות שבעולם אינו פוסל בו אפילו נטרפה קודם ששחטה ואינה יכולה לחיות והרי היא טרפה לפניו יכול לשוחטה ואין טעון בדיקה כלל ועיקר והרשב"א כתב והביא דבריו הר"ן דבשחיטה נמי אפי' שהליד או דרס כשרה ודעת סמ"ג לאוין קל"ו הוא כן דאין טרפות פוסל בו כלל ועיקר אך לא הזכיר דבר מהשחיטה אם פסלות השחיטה פוסלים בשחיטתו או לאו ומיי' בחבורו לא הזכיר דבר מזה אך בפי' המשניות כתב וז"ל בן ט' חי שמותר לאוכלו בלא שחיטה אין חלבו ודמו מותר אלא חכמים ודע שא"צ בדיקה ר"ל שאין טרפות מפסידתו לפי שהוא אצלנו כשחוט אע"פ שהוא חי עכ"ל. ר' יהודה ממגנצא עשה מעשה וצריך שחיט' בהפריס ע"ג קרקע וכ"כ רבינו יהודה מספירה ורבינו שמריה קבל מרבו מר' אליעזר

המאור הגדול

[דף עד ע"ב] איתיביה ר"ל הבשר מגע נבלה וכו' בשלמא לדידי וכו' פי' מרר' מאיר מותיב ליה דאי מדרבנן מותיב ליה דקא אמרי מגע טרפה ומטמא במוקדשין הא קי"ל חיבת הקדש מכשרתן ואסיקנא דאיתכשר בשחיטה וכר"ש ושמעינן מינה דאע"ג דר"ש לית ליה דר"מ שר"מ אומר דם שחיטה מכשיר ור"ש אומר שחיטה מכשרת ולא דם כדאיתא בפרק השוחט וכדאסיקנא בגמ' פ' העור והרוטב אבל ר"מ אית ליה דר"ש שהשחיטה מכשרת וברם פליג עליה כדתנן נשחטה הבהמה הוכשרה בדמיה דר"מ ר"ש אומר לא הוכשרו והא דתנן השוחט בהמה חיה ועוף ולא יצא מהם דם כשרים ונאכלים בידים מסואבות דשמעת מינה דם שחיטה מכשיר ולא שחיטה עצמה דלא כר"מ ולא כר"ש ושלש מחלוקות בדבר: ותו שמעינן מפלוגתא דר"י ור"ל דהא דאיבעיא להו מהו למנות בו ראשון ושני לרבנן בבן ט' חי ולר"מ בבן ח' חי מדאמרי' עלה נעשה כאגוז המתקשקש אבל במת דברי הכל חד גופא הוא והא דאותביה ר"ל לר"י משום דכולהו עוברים הניתרים בשחיטת אמן אתניא מתני': [דף עה ע"א] מאן תנא עבר בנהר הוכשר אר"י ר"י הגלילי היא וכו' ואזדא ר"י לטעמיה וכו' פי' ה"ר שלמה ז"ל מדקאמר ר' יוחנן ריה"ג וב"ש אמרו דבר אחד ש"מ רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כר"מ דאי משום דטעון שחיטה אינהו נמי בדגים דלאו טעונין שחיטה אפשר דמודו להו לב"ש דמיטמו. ול"נ דהאי ואזדא ר"י לטעמיה אקמייתא קאי דמודו לב"ש ר"י הגלילי וב"ה דאר"י מונים בו ראשון ושני ותרי גופי נינהו אזל ר' יוחנן לטעמיה דאמר ר"י הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד דאילו ר"ל דס"ל חד גופא נינהו אפשר דמודי ר"י הגלילי וב"ה להדדי דעד כאן לא מטמא ר"י הגלילי אלא בבן פקועה דאשתחיטא אימיה וכמאן דאשתחוים איהו דמי דמאחר דחד גופא הוא אבל בדגים שאין בהם שחיטה כלל אפי' ר"י הגלילי מודה דלא מטמו מחיים וב"ה נמי מודו לר"י הגלילי ומאן דפליג עליה דר' יוסי ר"מ דאמר בן פקועה טעון שחיטה אבל לר' יוחנן כיון דתרי גופי נינהו ולית ביה בגופיה כלל הוי ליה כדגים ובעל כרחיך ר"י הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד ומאן תנא דפליג עליה דר"י הגלילי ב"ה דאמרי גבי דגים משימותו וכולהו אליבא דרבנן דס"ל בן פקועה אין טעון שחיטה: [שם] השוחט את הבהמה גרסי' בין בדרב חסדא בין בדתאני ר' חייא וכן נמצא בפרושי ר"ח ז"ל ומ"ש ה"ר שלמה ז"ל השוחט את הטרפה גרסי' קשיא לי אי הכי אתקיף רבא עליה דרב חסדא טעון שחיטה כמאן כר"מ והא רבא הוא דאמר אף לדברי המתיר נמי מותר ד' סימנים אכשר בה רחמנא וא"כ קשיא דרבא אדרבא ורוב המפרשים גורסים השוחט את הבהמה ומתחילים בפי' השמועה בבהמה כשרה ומסיימי' [illegible]

א מיי' פרק ה מהל' מאכלו' אסורות ופ"ד מהל' בכורים טור יו"ד סי' שטו שיט: ב מיי' פרק ה מהל' שחיטה ודין הדם פ"ו ודין החלב פ"ז ודין אותו ואת בנו פי"ב סמג לאוין קלו טור יו"ד סי' יג וסי' סח:

גמ' איתא בר אבא (ג"ה)

לכשיצא לאויר העולם כן נמצא באלפסי ראשונים

גמ' איתא א"ל רב הונא

[דף רפ"ג ע"א]

גי' מהר"ס

ד"ח מ"ז

נר מצוה

*° **מתני'** א בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה טרפה וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם אין רוב הבשר קיים אין שחיטתו מטהרתו : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב (רבי חייא אומר) למטה למטה מן הארכובה [ומצומת הגידין] למעלה למעלה מן הארכובה [ומצומת הגידין] וארכובה גופה בנגדו בגמל ניכר : וכן שניטל ב צומת הגידין
ואלו

רש"י

מתני' בהמה שנחתכו רגליה. האחרונים : ארכובה. מפרש בגמרא : צומת הגידים. למעלה מן הארכובה הן וסמוך להן ג' חוטין שנוטלין מנקרי בשר *מהלחולת העצם שקורין לנקרון : וכן שניטל. אע"פ שלא נחתך ולא נשבר העצם : אם רוב בשר קיים. מפרש בגמרא רוב עוביו ורוב היקפו : מטהרתו. מתירו באכילה : ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו. ואפילו במקום שהבהמה מותרת זה האבר אסור כדאמרינן ובשר בשדה להביא אבר ובשר המדולדלים. וג' עצמות הן בירך. התחתון הוא עצם הנחתך עם הפרסות כשמפשיט הבהמה ואותה רכובה [נקראת ארכובה] הנמכרת עם הראש. שני לו למעלה הימנו עצם אמצעי ובו צומת הגידין הם בתחתיתו סמוך לפרק הארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית התחובה באליה : **גמ'** למטה. דתני במתני' למטה מן הארכובה סמוך לה מיד דלא תימא רכובה דמתני' היא רכובה העליונה (א) ולמטה ר"ל למטה ממנה דהיינו עצם אמצעי ולמעלה. למעלה מן הארכובה מיד קאמר דהיינו בצומת הגידין דבארכובה הנמכרת עם הראש איירי : בגמל ניכר. אותה רכובה האמצעית שבולט העצם בירך הגמל :
מעילוי

דס"ל לרבא דהתירא הוא דרבי רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהוא ניתר בשנים מארבעה סימנין או בושט וקנה שלו או בשל אמו : **גרסי'** בגמ' [דף עד.] בעי רב הושעיא הושיט את ידו במעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו תיבעי לרבי מאיר תיבעי לרבנן תיבעי לרבי מאיר דע"כ לא קאמר ר' מאיר בן פקועה טעון שחיטה אלא היכא דיצא לאויר העולם אבל במעי אמו לא שריא ליה שחיטה או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר בה רחמנא ולא איפשיטא. והרי"ף ז"ל השמיטה מן ההלכות ואפשר שסובר דכיון דאסיקנא דארבעה סימנין אכשר בה רחמנא שחיטה מהניא ליה אבל בתוס' כתבו דאכתי בעיין לא איפשיטא דאיכא למימר כי אמרינן דסימנין דידיה אכשר בה רחמנא ה"מ בשאין סימני אמו מועילים לו כגון שנקרעה או שנטרפה אבל כל שיש לו סימני אמו [אין לו סימני עצמו] או דילמא בין כך ובין כך ארבעה סימנים אכשר בה רחמנא וכיון דבעיין לא איפשיט נקיטינן לחומרא: **וגרסי'** תו בגמ' [דף עה:] אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה. וה"פ לדברי האומר חוששין לזרע האב דהיינו חנניא דקאמר באותו ואת בנו [דף עח:] דנוהג בזכרים הולד אין לו תקנה שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שמצד אביו שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מתכשרא והאי סימן בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שראשון שחוט מנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרינן לעיל ארבעה סימנין אכשר בה רחמנא כך כתב רש"י ז"ל ולא נהירא דאי הכי קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל דד' סימנין אכשר בה רחמנא והא דרב משרשיא נמי משמע דהלכתא היא דליכא מאן דפליג עלה ולעיל בריש פרקין [דף סח.] נמי מקשינן מינה בגמרא בהדיא לפיכך נראה דכי אמרינן ארבעה סימנין אכשר בה רחמנא ה"מ כשאמה טרפה דכיון שלא הועילו לו סימני אמו אלא לטהרה מידי נבלה אית ליה סימנין דידיה אבל כל שהועילו סימני אמו להתירו באכילה סימני עצמו כשחוטין הן וראיה לדבר מדאמרינן לעיל [דף סח.] לאבר היוצא אסור ולאחר נשחוט את העובר ויהא מותר וכי תימא אה"נ ליתא דבהדיא אמרינן לעיל בגמ' [שם:] כטרפה מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר אף בשר כיון שיצא ממחיצתו שוב אין לה היתר ואמרי' נמי לעיל [דף סט.] האי לית ליה תקנתא בשחיטה אלמא כל שהתירה שחיטת אמו באכילה סימני עצמו שוב אינן בני שחיטה :

וגרסינן תו בגמרא [דף עה:] רבי שמעון שזורי היינו ת"ק אמר רב כהנא מפרים ע"ג קרקע איכא בינייהו וכבר פרשתיה במשנתינו : [שם] אמר אביי הכל מודים דקלוט בן פקועה שהוא מותר מאי טעמא כל מילתא דתמיהא מדכר דכירי אינשי. פירוש דאפילו תנא קמא דפליג אדרבי שמעון שזורי ומצריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע מדרבנן בהא מודה *דצריך שחיטה שקול יוצא עליו שמתוך שתמהים על קליטתו זוכרין את כל דבריו איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שהוא מותר מ"ט כל מילתא דתרי תמיהי מדכר דכירי אינשי וה"פ דדוקא בקלוט בן קלוטה ואותה קלוטה היתה פקועה הוא שמודים חכמים שהוא מותר משום דאיכא תרי תמיהי שהוא קלוט ואמו קלוטה אבל בחד תמיהא בלחוד לא מודו וכיון דאיתמר תרי לישני נקיטינן כלישנא קמא דבחד תמיהא שרי דספיקא דרבנן הוא ולקולא ולדברי הגאונים ז"ל שפוסקים בכל מקום כלישנא בתרא כל שהפרים על גבי קרקע לא שרי ליה עד דאיכא תרי תמיהי :

וגרסינן תו בגמרא [שם] אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה נפל עליה דובא אתא לקמיה דרב אשי ואמר זיל שחטיה פרש"י ז"ל שהזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות ואמר ליה זיל שחטיה כרבנן דאמרי דהפרים ע"ג קרקע טעון שחיטה ולפי דבריו ז"ל הא דא"ל זיל שחטיה אע"פ שנטרף היינו טעמא משום דכיון דמדינא בלא שחיטה שרי אלא דרבנן הוא דאצריך משום מראית העין אע"פ שנטרף מהני ליה שחיטה דבטרפות ליכא משום מראית העין (א) (אע"פ) שאין הכל בקיאין בהלכות טרפות וכתב הרשב"א ז"ל דבשחיטה נמי אפשר שאפילו החליד או דרס מותר שאין הרואה יודע שדרס או שהחליד והבא לימלך מלמדין אותו כדרך שאמרו בטרפה ואחרים אומרים דכיון דהצריכו שחיטה כל הלכות שחיטה פוסלות בו וכן נראה. ודעת הרב אלפסי ז"ל דכל היכא דהצריכו שחיטה כגון בהפרים ע"ג קרקע חלבו נמי אסור מפני מראית העין וכ"כ בהלכות גדולות דהפרים ע"ג קרקע בעי שחיטה ונקורי בשרא והיכא דשרי בלא שחיטה כגון קלוט בן פקועה חלבו נמי שרי : ונמצא פסקן של שליל. דכל שאמו כשרה אפילו הוא בן תשעה חי ניתר בשחיטת אמו וחלבו וגידו מותרים אלא שאם חלב ממנו חלב בעודו במעי אמו והוציא לחוץ אסור כר' יוחנן דסבירא ליה דחדשים קא גרמי ואם הפרים על גבי קרקע צריך שחיטה מפני מראית העין וחלבו וגידו גם כן אסורין אבל טרפות אינו פוסל בו אלא שוחטו בטרפותו ומותר ואי אית ביה חד תמיהא או תרי תמיהי וכפי מה שכתבתי למעלה בקלוט אין צריך שחיטה וחלבו וגידו מותרין שמתוך שהבריות תמהין עליו קולו יוצא שהוא בן פקועה. נשחטה אמו של שליל ונמצאת טרפה אם היה בן ט' חי ניתר בשחיטת עצמו דד' סימנין אכשר ביה רחמנא ואם הוא בן ח' חי או בן ט' מת כיון שאי אפשר לו בשחיטת עצמו אסור שאין שחיטת אמו שהיא טרפה מתירתו באכילה. בן פקועה שבא על בהמה מעלייתא לדברי האומר חוששין לזרע האב הולד אין לו תקנה מיהו איכא מאן דאמר דקי"ל דאין חוששין לזרע האב ויתבאר לפנינו בפרק אותו ואת בנו בס"ד. בא על בת פקועה כיוצא בו הרי בנו ובן בנו עד סוף כל הדורות כמוהו וכולן צריכין שחיטה מדבריהם ואין הטריפות פוסל בהן דבגמרא אמרינן דרבי שמעון שזורי שהוא מתיר אפילו בהפרים ע"ג קרקע היה מתיר בבנו ובבן בנו עד סוף כל הדורות בלא שחיטה ומיניה נשמע בשחיטה לדידן : **מתני'** בהמה שנחתכו רגליה. רגלים האחרונים : ארכובה. מפרש בגמרא : צומת הגידין. למעלה מהארכובה הנמכרת עם הראש הן בראש העצם השני הנקרא שוק סמוך לארכובה כמו שאכתוב בגמרא בס"ד : וכן שניטל צומת הגידין. אפילו לא נחתך העצם : אם רוב בשר קיים. מפרש בגמרא רוב עביו ורוב הקפו : שחיטתו מטהרתו. ומותר באכילה : ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו. ואפילו במקום שהבהמה מותרת האבר אסור משום [ובשר] בשדה טרפה כדאמרינן להביא האבר והבשר המדולדלים : **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין וכו'. תרי לישני איכא בהא מילתא בגמרא לישנא קמא אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה ובאיזו ארכובה בארכובה הנמכרת עם הראש. ולישנא בתרא רב פפי מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וארכובה גופה כנגדו בגמל ניכר. ופרטו של דבר כך הוא שלש עצמות הן התחתון נקרא רגל וארכובה שלו היא הנמכרת עם הראש. למעלה מאותה ארכובה עצם השני הנקרא שוק ובראשו התחתון של עצם שני סמוך לארכובה הוא צומת הגידין ובראשו העליון של אותו עצם שני היא ארכובה שכנגדו בגמל ניכר שהם בולט עצם בירך הגמל והכי תניא בבכורות (דף מה.) דאותה ארכובה ניכר בגמל דתנן זנב העגל שאינה מגעת לערקוב דהיינו ארכובה הוי מום ותני עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון וכנגדו בגמל ניכר. למעלה מאותה הארכובה הויא העצם דקולית ולכולהו לישני למעלה מן הארכובה דתנן במתניתין למעלה מיד קאמר דבאי זה מקום שיהיה למעלה מן הארכובה טרפה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה אבל מלמטה הוא שאינן שוין דלמאן דמפרש ארכובה דמתניתין ארכובה שכנגדו בגמל ניכר א"א לו לפרש למטה כפשטיה דהא איכא דוכתא למטה דטרפה דהיינו במקום צומת הגידין כדתנן וכן שניטל צומת הגידין הילכך מצטריך ליה לדחוקי ולמימר דלמטה אינו כלמעלה דלמעלה מיד וכל שלמעלה הימנו טרפה אבל למטה לא למטה מיד קאמר דכל שלמטה ממנו היא כשרה ומש"ה מפרש דה"ק דלמטה מן הארכובה שכנגדו בגמל ניכר ומצומת הגידין כשרה בכל מקום דהיינו בעצם [התחתון למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין דהיינו בעצם] הקולית טרפה בכל מקום בעצם האמצעי הוא דאיכא לאיפלוגי דבמקום צומת הגידין טרפה והיינו דתנן וכן שניטל צומת הגידין. למעלה ממנו כשרה ואע"ג
דכי

המאור הגדול

כאן זכר לטרפה כלל והכין הוא בוכאנא דשמעתא א"ר חסדא השוחט את הבהמה וכו' א"ל רבא טעון שחיטה כמאן כר"מ דכיון דבהמה כשרה קאמרת דהכי שמיע ליה מינה בע"ב ר"מ היא אי הכי אם מת היאך טהור מלטמא במשא לימא רישא ר"מ וסיפא רבנן ובדין הוא דאם מת מותר נמי באכילה אלא סתומי מסתם לה דלא ליהויאן רישא וסיפא כסתרן אהדדי בהדיא ודוגמת זה ביבמות בפ"א החולץ ליבמתו וחזר וקדשה צריכה חליצה מן האחים מאן אחים הנולדים כר"ש עמד אחד בין מן הנולדים בין מן הילודים וקדשה אין עליו כלום דבדין הוא דברישא יבומי נמי תתיבם אלא משום דלא ליהוי כסתרן רישא לסיפא בהדיא מסתים לה סתומי ותנא ברישא צריכה חליצה ה"נ בדין הוא דאיבעי ליה למימר אם מת מותר באכילה ומסתם ליה סתומי ואמר טהור מלטמא במשא א"ל ולטעמיך הא דתנא ר' חייא וכו' הא לא קשה ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר ובדין הוא דמצי תני מותר באכילה אלא משום טעמא דאמרי' דסתומי מסתם לה וכולה ר"מ היא אלא לדידך קשיא רישא ר"מ וסיפא רבנן אמר ליה לדידי נמי לא קשיא כולה ר"מ היא ואע"ג דלענין אכילה בעיא סימנין דגופיה למשרייה אבל לטהורי מידי נבלה ד' סימנים אכשר ביה רחמנא ושחיטת אמו מטהרתו מידי נבלה אפי' לר"מ אע"פ שר"מ מטמא בשחט אמו ואח"כ חתכה טומאת מגע נבלה מודה הוא בבן פקועה דאהני ליה מחיצת אמו לטהרו מידי נבלה ואע"פ שטעון שחיטה להתירו באכילה והא דתני ר' חייא ה"נ מיפרשא ולא צריכין לתרוצה אם כבר מצא מת :

[דף עה ע"ב] **אמר** אביי הכל מודים בקלוט בן פקועה שמותר ואע"פ שהפרים על גבי קרקע מאי טעמא כל מלתא דתמהא מדכר דכירי אינשי כיון דאיהו גופיה בן פקועת ואית ביה מלתא דתמהא דהוא קלוט לא אתי לאחלופי ומאן מודים רבנן דפליגי עליה דר"ש בהפרים ע"ג הקרקע ואמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה בן פקועה שמותר כלומר קלוט שאמו קלוטה ואם אמו פקועה הכל מודים שהוא מותר מאחר דאית ביה תרי דהוא קלוט ואמו קלוטה אע"ג דהוא גופיה לאו בר פקועה הוא אבל בקלוט בן פקועה דהוא גופיה בן פקועה הוא כחד תמהא סגי ליה ומאן מודים ר' יוחנן דאמר הוא מותר ובנו אסור הכא מוד[ה] בנו מותר ואפי' הפרים על גבי קרקע ואפי' לרבנן כיון דאית ביה תרי תמהי ובדין הוא דאיבעיא לי[ה] בן קלוט בת פקועה אלא אידי דאמר בן קלוט אמר נמי בן פקועה ואף זו שאמרו ר"ש מתיר בבנו כלומר בבתה ובבת בתה עד סוף כל הדורות וה"ר שלמה ז"ל גרים לה לדאביי בתרייתא בלישנא א[חרינא] כתוב בפירושו ה"נ איכא דאמרי אמר אביי ופירשה בענין אחר ופירושינו נכון לפי גירסת הספרים ידעתי על מה השמים הרי"ף ז"ל הלכות הללו ולא הזכיר מהם כלום :

וברור הוא כי אין הלכה כר"ש אלא כרבנן והלכתא כאביי בתרווייהו ודרב משרשיא נמי הלכה היא כמו שאנו עתידים לפרש בפ' אותו ואת בנו ומה שאנו סוברים בהלכות צומת הגידים יתבאר מחבורינו בחל' בדיקה :

שלטי הגבורים

בן רבינו משולם בן רב שרירא גאון אבי רב האי גאון עשה שני מעשים התיר לבשל היין לכתחלה לשתותו עם עובד כוכבים וגם בני פקועות היו לו ולא שחט אחד מהם אלא שמית שיהם בקופין בינקרניהם והאכילום בחופה ואין משם ראיה להתיר בלא שחיטה דשאני התם דחופה הוא ותמיהי אינשי כסבירא דאביי דאמר הכל מודים בקלוט בן פקוע שהוא מותר בלא שחיטה דמתוך שתמהין על קליטתן קול יוצא עליו שהוא בן פקוע ולא אתי לאחלופי. מא"ז :

א רש"י פסק דכל מקום שיחתך לגמרי עצם האמצעי אפי' למעלה מצומת הגידים הוי טרפה ולדבריו הסכים הרשב"א והרמב"ן והרא"ש והטור וכתבו שכן נוהגים באשכנז וצרפת וכן פסק ספר התרומה. והגאונים פסקו דנחתך עצם האמצעי כשרה ובלבד שלא יהא במקום צומת הגידין דהיינו לבהמה גסה למעלה מט"ז אצבעות כדלקמן וכן פסק הרי"ף ומיי'. וסמ"ג כתב בשם רבותיו הלכה למעשה להכשיר וכ"כ ראבי"ה שאם נשבר או נחתך עצם האמצעי בלא הגידין דהיינו שלא במקום צומת הגידין דהוי כשרה והיכא שנחתך הרגל בארכובה בין הפרקים דהיינו במקום הכפיפה ממש הרא"ש כתב שראה מי שהתיר ודעתו הוא לאסור והוכיח בראיות דתוך הארכובה הוי כלמעלה מן הארכובה:

ב וצומת הגידין בעוף היכן הם רוב הפוסקים כתבו שהם בעצם האמצעי כמו שהם בבהמה ממש להראב"ד מבפנים ולשאר הפוסקים מבחוץ ולזה הסכימו רוב הפוסקים וכמעט כולן שיעורן מתחלת עצם השוק ומחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין צומת הגידין עליהם כ"כ הר"ן בשם הרא"ה :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל לפרש וז"ל תוס' דוקא בשחיטה גזרו דמפרסמא אבל טרפות דידה לא מפרסמא וכתב בא"ז ומביאו בהג"ה באשר"י דשאר טרפות פוסלות בו משום דלא ליתי לאחלופי:

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' נה :
ב מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' נו :

[דף רפב ע"ב]
ג"א מתלתולי
ד"ת מגו
גי' ד"ם

הגהות חוות יאיר

(א) שבין הקולית לעצם האמצעי :

נ"ל דאין צריך [וכ"ה בד"ק וכד"ם]
ד"ת מ"ז
גי' ד"ס

דכי נחתך מתתאי טרפה דהיינו במקום צומת הגידין אפ"ה כי נחתך לעיל מינייהו כשרה וכה"ג מקשינן בגמרא מי איכא מידי דאילו מעלאי פסיק לה וחיה ומתתאי פסיק לה ומתה ומהדרינן אמר רב אשי טרפות קא מדמית להדדי אין אומרים בטרפיות זו דומה לזו שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיתה. כל זה לפי הלשון שהביא הרב אלפסי ז"ל בהלכות. מיהו לישנא קמא דרב יהודה אמר רב פליג עליה ואמר הכי. אמר רב יהודה אמר רב למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באי זו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש. וה"פ למטה כלמעלה כשם שלמעלה למעלה מיד קאמר שהרי כולן שוין כך למטה למטה מיד קאמר דלמטה מיד וכל שלמטה ממנו כשרה הילכך על כרחין ארכובה דמתני' היינו ארכובה הנמכרת עם הראש שכל שלמטה ממנו דהיינו בעצם התחתון כשרה וכל שלמעלה ממנו דהיינו בעצם האמצעי ובעצם הקולית טרפה ואיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דללישנא קמא נחתכו רגליה בעצם האמצעי בכל מקום טרפה וללישנא בתרא למעלה מצומת הגידין כשרה: ולענין הלכה הרב אלפסי ז"ל והגאונים ז"ל פסקו כלישנא בתרא דבגמרא מקשי למאן דמתני לישנא קמא ואישתיק ולפי זה נסבר עצם האמצעי למעלה מצומת הגידין כשרה ואם תאמר אם כן נחתכו רגליה במקום צומת הגידין שהיא טרפה יחתוך למעלה מצומת הגידין ותכשר. לאו קושיא היא דנהי שאם נחתכו רגליה מתחלה למעלה מצומת הגידין כשרה כל שנחתכו במקום צומת הגידין מחמת שהחתך מכאיב לה באותו מקום היא נטרפת בכך ושוב אין לה היתר. ודכותה נמי בטחול וכליות שאע"פ שאם נחתכו בתחלה כשרים. ניקב הטחול בסומכיה טרפה וכן לקתה בכוליא אחת טרפה אילו ניטלו אחר כך אין חוזרין להכשרן שהנקב בטחול והלקותא בכוליא מכאיב הבהמה יותר מנטילתן עד שהיא נטרפת בהן ושוב אין לה תקנה וליכא

רש"י

מעילוי ערקומא. עצם קטן הוא שמחבר את הפרק שם מתחיל צומת הגידין ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרוי צומת וכל מה שיחתכו שם טרפה ומשם ולמעלה כשרה: דפרעי טבחי. במקום שפותחין הטבחים להפריש את הבשר מן העצם כשמנקרים אותו נ"א במקום שמתחילין להפשיט העור של הרגלים: צומתין. מחוברין יחד ונראין כמו אחד: וכמה. אורכם (א) ד' בטדי ד' אצבעות: בליטי. קודם שהם נבלעים בבשר: רכיכי. לאחר *שנבלעים בבשר נעשין רכים: זיגי. צלולים: חיוורי. לבנים: מיפך שבועה. שהנתבע רוצה להפך על התובע ואומר לו איני רוצה לישבע אלא תשבע אתה וטול: בדאורייתא. כגון מודה מקצת או עד א' מעידו: תלתא חוטי הוו. בצומת הגידין: אודא רוב בנין. שהוא עב משניהם וכיון דאזל רובא טריפה הוה: חד שניא מחבריה. עב מחברו: נפליה. נפלו: רוב כל אחד ואחד: הא איכא תילתא. דכל חד וחד שנפסק שלא נפסק אלא רוב כל אחד והשתא כיון דאיפליגו אמוראי בשיעור ולא איתפרש הלכתא כמאן בשל תורה הלך אחר המחמיר הילכך מעילוי ערקומא עד מקום שמתפצל שנחתך שם הוי צומת הגידין אפי' ארכובה ועצם קיים טרפה:

גמ' איתא רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי כו' (ג"א)

נ"א שנכנסין

דף עו:

לשון הרי"ף

שבועות ד' מא.

°ואלו הן צומת הגידין אמר רבא *בר רב הונא אמר רב אסי דעילוי ערקומא היכא דפרעי טבחי ועד כמה אמר להו ההוא מדרבנן ורבי יעקב שמיה לדידי מיפרשא לי מיניה דרב יהודה ממקום שהגידין צומתין א ועד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי ארבעה בטדי בתורא. בדקה מאי אמר אביי בליטי הוו צומת הגידין בליעי לא הוו צומת הגידין. אשוני הוו צומת הגידין. רכיכי לא הוו צומת הגידין. אלימי הוו צומת הגידין. קטיני לא הוו צומת הגידין. חיוראי הוו צומת הגידין לא חיוראי לא הוו צומת הגידין. *מר בר רב אשי אמר כיון דזיגי אע"ג דלא הוו חיוראי *ולית הלכתא כמר בר רב אשי לא בחיורי ולא במיפך שבועה. חיורי הא דאמרן מיפך שבועה מאי היא *דאמר מדאורייתא לא מפכינן שבועה מר בר רב אשי אמר בדאורייתא נמי מפכינן שבועה וסימניך הפך לבן: אמימר משמיה דרב זביד אמר תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני איפסיק אלימא הא אזדא רוב בנין איפסקו קטיני הא אזדא רוב מנין מר בר רב אשי מתני לקולא איפסיק אלימא הא איכא רוב מנין איפסקו קטיני הא איכא רוב בנין והלכתא כוותיה: בעופא שיתסר הוו ואי פסיק ב חד מינייהו טרפה אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא ואייתי לקמיה עופא ובדק ואשכח חמיסר הוה חד מינייהו שניא מחבריה נפציה ואשכחיה תרי. אמר רב יהודה אמר רב צומת הגידין שאמרו ברובן מאי רובן רוב כל אחד ואחד מהן כי אמריתה קמיה

[דף רפד ע"ב] דשמואל אמר לי מבדי תלתא הוו °הא איכא תילתא דכל חד וחד מסייע ליה

כשם שלמעלה למעלה מיד קאמר שהרי כולן שוין כך למטה למטה מיד קאמר דלמטה מיד וכל שלמטה ממנו כשרה הילכך על כרחין ארכובה דמתני' היינו ארכובה הנמכרת עם הראש שכל שלמטה ממנו דהיינו בעצם התחתון כשרה וכל שלמעלה ממנו דהיינו בעצם האמצעי ובעצם הקולית טרפה ואיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דללישנא קמא נחתכו רגליה בעצם האמצעי בכל מקום טרפה וללישנא בתרא למעלה מצומת הגידין כשרה: ולענין הלכה הרב אלפסי ז"ל והגאונים ז"ל פסקו כלישנא בתרא דבגמרא מקשי למאן דמתני לישנא קמא ואישתיק ולפי זה נסבר עצם האמצעי למעלה מצומת הגידין כשרה ואם תאמר אם כן נחתכו רגליה במקום צומת הגידין שהיא טרפה יחתוך למעלה מצומת הגידין ותכשר. לאו קושיא היא דנהי שאם נחתכו רגליה מתחלה למעלה מצומת הגידין כשרה כל שנחתכו במקום צומת הגידין מחמת שהחתך מכאיב לה באותו מקום היא נטרפת בכך ושוב אין לה היתר. ודכותה נמי בטחול וכליות שאע"פ שאם נחתכו בתחלה כשרים. ניקב הטחול בסומכיה טרפה וכן לקתה בכוליא אחת טרפה אילו ניטלו אחר כך אין חוזרין להכשרן שהנקב בטחול והלקותא בכוליא מכאיב הבהמה יותר מנטילתן עד שהיא נטרפת בהן ושוב אין לה תקנה וליכא למימר דאין ה"נ שאם נחתכו רגליה במקום צומת הגידין כל שחתך אותן למעלה מצומת הגידין קודם שחיטה חזרה להכשרה דאם כן ההוא בר טביא דהוה בי ריש גלותא דבדקוה בצומת הגידין כדאיתא לעיל [דף נט.] למה לא חתכו רגליו למעלה מצומת הגידין קודם שחיטה דהא בי ריש גלותא שכיחי חכימי' וידעי דלמעלה כשרה אלא ודאי מכיון שנולדו בה סימני טרפה שוב אין לה היתר ועוד דבהדיא אמרינן בריש פרקין [דף סח:] בגמ' מה טרפה כיון שנטרפה שוב אין לה היתר וכמו שכתבתי למעלה וכן עיקר אע"פ שהרמב"ן ז"ל מגמגם בדבר להתיר בהמה שנחתכו רגליה במקום צומת הגידין כל שחתכה קודם שחיטה למעלה מצומת הגידין. וגמלא עכשיו לפי שיטה זו דבהמה שנחתכו רגליה במקום צומת הגידין טרפה ושוב אין לה היתר נחתכה בתחלת העצם האמצעי למעלה מצומת הגידין כשרה. אבל רש"י ז"ל מחמיר ופוסק כלישנא קמא דבאיזה ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש ולפי זה עצם האמצעי דינו כעצם הקולית שבכל מקום שנחתך בו טרפה והרב רבינו יונה ז"ל הביא ראיה לדבריו מדאמרינן לקמן [דף עו:] בגמ' הנהו גידים הרכים דאתו לקמיה דרבא כלומר שהיה נשבר העצם ואותן גידין הרכים חופין אותו ושקלינן וטרינן אי דינן כבשר ושריא או לא ואמרינן עלה אמר רבא למאי ניחוש לה חדא דאמר רבי יוחנן גידין שסופן להקשות נימנין עליהם בפסח אלמא דינן כבשר ועוד התורה חסה על ממונן של ישראל וא"ל רב פפא לרבא רשב"ל ואיסורא דאורייתא ואת אמרת התורה חסה על ממונן של ישראל והרי אותן גידין לא משכחת להו בעצם הקולית שאין שם גידין כלל אלא באותו עצם אמצעי אלמא דאף בעצם האמצעי כל שנשבר ואין עור ובשר חופין את רובו טרפה ולדברי הגאונים ז"ל לא משכחת לה שהרי אין טרפות בעצם האמצעי אלא מחמת צומת הגידין וליכא למימר דבההוא עובדא לא שקלי וטרו אלא להתיר עצם עצמו אבל לבהמה פשיטא להו שאפילו לא יהא דין אותן הגידין כבשר שהבהמה כשרה דאם כן היכי אמר ליה רב פפא לרבא הא רשב"ל ואיסורא דאורייתא והרי אבר מדולדל איתו אסור אלא משום מגות פרוש מדבריהם בלבד כדאיתא לעיל [ריש דף עד.] בגמרא בפרקין אלא ודאי לענין הכשרה של בהמה הוו שקלי וטרו ולא משכחת לה אלא אליבא דלישנא קמא דאמר דבאיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש: **ואלו** הן צומת הגידין. מהיכן מתחילין והיכן כלה כח חיות הגידין: דעלוי ערקומא. עצם קטן הוא המחבר פרק עצם השוק והרגל ומה שיש מן הגידים ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי צומת הגידין וכל מקום שיחתכו שם טרפה: היכא דפרעי טבחי. שנם פותחים הטבחין להפריש הבשר מן העצם כשרוצים ליטול אותן גידין: ממקום שהגידין צומתין. ממקום שמחוברין יחד ונראין כגיד אחד משם מתחילים. והראב"ד ז"ל מוסיף לומר שבא ליתן לנו סימן אם הם הגידים החיצונים שכלפי חוץ מקום שזנב הבהמה נופל עליו או אותם שמבפנים כלפי גוף הבהמה ומשום הכי אמר שהמקום שהגידים מצומתים זה עם זה הוא צומת הגידים והם הפנימים שהם ג' מחוברין זה לזה אבל החיצונים אין שלשתן מחוברין זה עם זה והכי נמי מוכח לקמן שהפנימים הם צומת הגידים מדאמר אמימר משמיה דרב זביד תלתא חוטי חד אלימא ותרין קטיני איפסיק אלימא אזלא רוב בנין אלמא חד מינייהו אלים מתרין קטיני ולא משכחת האי עניגא אלא בפנימים כי החיצונים השנים היוצאים מן העצם [הערקום] שניהם שוים ולא תמצא בהם אחד שיהא גדול מן השנים ולא אפילו כשנים מהם: ארבע בטדי. ד' אצבעות: **אמר** אביי בליטי הוו צומת הגידין. כתב הראב"ד ז"ל אף כי מהלצת השמועה דומה כי לא בא אביי לפרש אלא עד כמה הם מתפשטים אומר אני לפי מה שראיתי ומשמשתי בהם כי גם סימנין אחרים בא לפרש בהן להודיע מה הן צומת הגידין לפי שיש גם בפנימים חוטין אחרים והן מוזרקי דדמא ואינם לבנים כאותן שנקראו צומת הגידין גם אינן קשים וחזקים כמותן עוד ראיתי והנה שני גידים קטנים ולבנים הרבה כעין הגידין עצמן נכנסין בתוך הגיד שהוא אליס מהשנים זולתי השנים הקטנים שהם מחוברין עמו ואותן הגידין הקטנים אשר אמרתי ראיתי אותם נבלעים בגיד האליס כעין זכרות ונקבות ואפשר שעליהם אמר אביי בליעי לא הוו צומת הגידין כי אותן אינן מן החשבון ואין הבהמה נטרפת בהן והסימן היוצא לנו מדברי אביי עד היכן צומת הגידין מתפשטים הוא מאשוני ורכיכי מאלימי וקטיני ומחיורי ולא חיורי כי כל מה שהגידין עולין למעלה מתרככין כעין הבשר ומתאדמין מכל מקום עם אלה הסימנים מתמעטין שאר החוטין אשר שם והמשכילים יבינו עם ראות עינים ומשמוש ידים עכ"ל ז"ל: **מר** בר רב אשי אמר כיון דזיגי. צלולים ויש גורסין בפרק שבועת הדיינין (דף מא.) גבי פלוגתא דמיפך שבועה דאורייתא או דרבנן ולית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה וחיורי וסימניך הפך לבן וזו גרסת ר"ח ז"ל והביאה כאן הרי"ף ז"ל בהלכות ולפי זה נקטינן דדוקא חיורי אבל רש"י ז"ל כתב ולית הלכתא כמר בר רב אשי במיפך שבועה [ואודיתא] והיינו הא דאמרינן בפרק זה בורר (דף כט:) מר בר רב אשי אמר אף על גב דכנפינהו איהו צריך למימר להו כתובו עד דקבעי דוכתא לדינא ובתוספות אמרו שכך נמצא בסדר תנאים ואמוראים קצר ולפי זה נקטינן לחומרא כמר בר רב אשי. והרי"ף ז"ל כתב שתי הדעות בפרק זה בורר בהלכות: **תלתא** חוטים הוו. צומת הגידין: אזדא רוב בנין. שהוא עב משניהם וכיון דאזל רובא טרפה: מר בר רב אשי מתני לקולא אפסיק אלימא איכא רוב מנין איפסוק קטיני איכא רוב בנין וקי"ל הכי דהא בכולי תלמודא הלכתא כותיה בר ממיפך שבועה וחברתה וכן פסקו הרי"ף ז"ל והר"ס במז"ל ובספר התרומה כתוב בשם רש"י ז"ל דקי"ל כאמימר לחומרא דאפסיק רוב בנין או רוב מנין טרפה ולא נהירא: **בעופא** שיתסר הוו וכו'. שני מחבריה. עב מחבריה: נפליה. אסקרפ"ר בלע"ז ומהא משמע דאע"פ שמחוברין כיון שמתפרדין פירוד הניכר שהם שנים מונין להם שנים: **מאי** רובן רוב כל אחד ואחד. דלא תימא ברוב א' מהם טרפה דליתא דלא מיטרפא עד שיחתוך רוב כל א' וא' ושמואל פליג ואמר דאפי' בכה"ג לא מיטרפא ומדברי הרי"ף ז"ל נראה דהלכתא כשמואל משום דרבנאי אמר הכי משמיה ואינו נראה דכיון דמשמיה דשמואל אמר לה הויא לה פלוגתא דרב ושמואל וקי"ל כרב באיסורי הילכך כל שנפסק רוב כל אחד ואחד טרפה לפי שלא נשתייר לא רוב בנין ולא רוב מנין וה"ה כמי דאי אפסיק אלימא וחד מן קטיני לגמרי טרפה מהאי טעמא אלא דאי לא איפסק [לגמרי] אע"ג דלא אישתייר בהו אלא משהו בעלמא ואזיל ליה רוב בנין ורוב מנין כיון דחד מינייהו כולו או רובו קיים ואידך תרוייהו לא איפסיקו לגמרי כשלמין חשיבי ולא אזלינן בתר רוב בנין או רוב מנין אלא היכא דאיפסיק אלימא וחד מקטיני לגמרי ואע"ג

הגהות חוות יאיר (א) עי' לעיל י"ד ע"ב דבר פירשו כמלה נקודה:

שלטי הגבורים

א פירוש שמועה זו כן קבלה רש"י מפי רבותיו גאוני עולם רבינו יצחק סג"ל מויטרי ור' יצחק בר' יהודה ור' יעקב ב"ר יקר ז"ל שצומת הגידין הוא מחוץ לארכובה והזנב נופל עליהם וכן בעוף עד שעמד חכם גדול הראב"ד ז"ל ומתוך פלפולו סמך על ראות עיניו ומשמוש ידיו וחלק על קבלתם להכשיר את הטרפות ולהטריף את הכשר ואילו היה אומר לנו שהיה מקובל מרבותיו כך הייתי אומרים זו קבלה וזו קבלה אבל מסברת לנו פירש שרבא ורבה בר רב הונא נחלקו במקום צומת הגידים רבא אמר דאגרמא ולבר כלומר מחוץ לעצם ורבה בר רב הונא אמר דאגרמא ולגיו מבפנים לעצם מצד חלל הבהמה ורבא בריה דרבה בר רב הונא לא נחלק עליהם אלא בענין דבר אחר להורות לנו מקום התחלת הגידין ופסק כמאן דאמר דאגרמא ולגיו והביא ראיות שאין בהן ממש כי כל ראיותיו למראה עיניו ישפוט ואנו בדקנו ומצאנו הדבר להיפך לכך אין לסמוך על חכמתו ולעקור קבלת חכמי התלמוד שהיו מקובלים מרבותינו וגם רב אלפס לא הביא בהלכותיו הסיא דאגרמא ולגיו אגרמא ולבר ואם היה מקובל כסברת הראב"ד ז"ל איך לא היה כותב דבר שהטרפות תלוי בו אלא ודאי דבר פשוט הוא שצומת הגידין הוא כהון וידוע הוא שכח הבהמה וחזקתה ותותם תלוי בגידין שבחוץ ועל זה לא נסתפק אמורא וחכם וכל האמוראין לא דברו אלא על מקום התחלתן וסיומן:

ב חוטין שהן בצומת הגידין דעוף שנפסק א' מהם או כולם ולא נפסקו לגמרי הר"ן כתב בשם הרמב"ן שאם נפסק א' מהט"ז חוטין ולא נפסק לגמרי אלא ברובו או אפי' אפסיקו ט"ו חוטין ברובן ונשתייר חד מינייהו שלם הוי כשרה ומיי' כתב דבעוף אפילו לא נפסק אלא רובו של אחד מהם טרפה וכתב הר"ן וכדבריו נ"ל דכיון דבעוף מחמירין ולא מכשירי' אפי' ברוב מנין ורוב בנין אלא אפי' בחד טרפינן הדכן לכללין דרובו ככולו והטור כתב בשם הרשב"א שאם נפסק קצתו של כל אחד מהם יש מתירין עד שיפסק רוב כל א' ואחד מהם ויש מי שאוסר אפי' בנפסק רוב אחד מהם ע"כ:

המאור הגדול

[דף ע ע"ב] והא דא"ל ר"נ לעולא ולימא מר עור משלים להומרא כלומר שאין בשר בלא עור מציל בו עד שיהא עור על גבי בשר כדרך כל בשר שלם כן נמצא פי' דבר זה בתשובת הגאונים ז"ל והוא פי' יפה ולא כן פי' ה"ר שלמה ז"ל:

ואע"ג דבמשהו בעלמא לא חשיב לן דרובו ככולו הכא חשיב דהא שמואל אפילו בנפסקו שלשתן נמי מכשר אע"ג דלא אישתייר בכל חד אלא כחוט הסרבל הילכך כיון דאמרינן דכל היכא דחד מינייהו קיימא לא מיטרפא בפסיקת רוב דאינך שמעינן מינה דכי אמרינן בטופא דאי איפסק חד מינייהו טרפה איפסק לגמרי קאמרינן אבל רובא לאו כלום הוא ולא עוד אלא אפילו איפסיקו חמישה ברובן וחד מינייהו שלם כשרה דהא הכא מסקינן דכל היכא דאית בהו חד כולו שלם או רובו אע"ג דאינך נפסקו ברובן וליכא רוב בנין ורוב מנין כשרה וכן לדעת הרמב"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפ"ה מהלכות שחיטה דבטופא ברובא דחד מינייהו טרפה וכדבריו נראה לי דכיון דבטופא מחמרינן ולא מכשרינן אפילו ברוב מנין ורוב בנין אלא אפילו בחד טרפינן הדרינן לכללין דרובו ככולו. ושיעור צומת הגידין בסוף מתחלת עצם השוק המחובר עם הרגל עד שנבלעים בבשר דשוב אין דין צומת הגידין עליהן וכן כתב הרא"ה ז"ל ויש לתמוה על הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר שצומת הגידין הוא בעצם התחתון שיש בו קשקשין כדגים ולא ידענו מנין לו לשנות מקום צומת הגידים בעוף מבהמה וכבר השיג עליו הראב"ד ז"ל:

נשבר העצם וכו'. ואם לאו זה וזה אסור. דלא שני ליה נשבר מנחתכו רגליה: זה וזה אסור. אבר ובהמה ומתניתין דקתני ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו דמשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאי: ואם לאו אבר אסור. משום מדולדל שיש בו מצות פרוש מדבריהם כדאיתא בגמרא בפירקין [דף עד.] ולשמואל בין למטה בין למעלה קאמר דשני לן בין נחתכו לגמרי לנשבר העצם וקי"ל כרב: **ת"ר** נשבר העצם ויצא לחוץ וכו'. ונראה מדברי רש"י ז"ל דהך ברייתא פירושה דמתני' היא דרוב בשר קיים דתנן היינו עור ובשר חופין את רובו דברייתא ומתני' נמי בשיצא לחוץ היא הא לאו הכי לא בעיא רוב בשר קיים אבל הרשב"א ז"ל כתב בשם רבו הרב ר' יונה ז"ל דמתניתין בשלא יצא העצם לחוץ היא הילכך כל היכא דרוב בשר קיים שלא ניטל אע"ג דאינו חופה רוב עביו של עצם ולא רוב היקפו כשרה אבל ברייתא כשיצא לחוץ ומש"ה בעינן עור ובשר חופין את רובו: הילכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו. כתב רש"י ז"ל דרוב עביו היינו שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט [חלל] העצם נגלה ורובו נכסה ולמ"ד רוב היקפו עביו של עצם לא מעלה ולא מוריד שאם רוב היקף הבשר שסביב העצם של השבר קיים אפילו [נחתך רוב] העצם ויצא דרך נקב קטן כשר ואם רוב היקף הבשר סביב השבירה אינו קיים אפילו כל בליעת רוב השבירה נגד בשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפ"ה טרפה ולהכי בעינן רוב עביו ורוב היקפו בעינן רוב עביו נכסה שלא יצא רוב חלל דרך נקב הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל היקף השבר קיים ע"כ. ור"י ז"ל פירש רוב עביה ורוב חללה האמור למעלה בגרגרת שהעצם דק במקום אחד ובמקום אחר גס ופעמים יצא רוב עביו לחוץ ולא רוב חללו [או רוב חללו ולא רוב עביו] הילכך בעינן רוב עביו ורוב היקפו:

גרסינן בגמרא [דף עו:] אמר עולא אמר רבי יוחנן עור מצטרף לבשר. כלומר דחליו עור וחליו בשר מהני א"ל רב נחמן לעולא ולימא מר עור משלים לבשר לחומרא כלומר דבעי רוב הכסוי בבשר ומיעוטו בעור א"ל אנא *מתני' ידענא דההוא בר גוזלא דהוה בי רב יצחק נפחא דעור מצטרף לבשר הוה ואתא לקמיה דרבי יוחנן ואכשריה כלומר אע"פ שהיה חליו עור א"ל בר גוזלא קאמרת שאני בר גוזלא דרכיך כלומר שמפני שעורו רך דינו כבשר ונראה מדברי ר"ח ז"ל דה"ה לכל עוף שלפי שעור העופות רך הרי הוא כבשר ומיהו בבהמה נקיטינן לחומרא דעור משלים לבשר כלומר דבעינן דאיכא רוב בשר. ולא נתחוורו דברי הרמב"ם ז"ל שפסק כלישנא קמא [דאיתמר בגמ'] דעור לבדו אפילו בבהמה הרי הוא כבשר: **ההוא** נשבר העצם דיצא לחוץ דאישתקיל קורטיתא מיניה. לשון קורט כלומר מעט העצם ונתעכל ונפל לארץ ומספקא להו אי סגי ליה בעור ובשר חופין כיון דניטל מן העצם או לא: מה לי נפל מה לי איתיה. כיון דעור ובשר חופין רובו כשר ואחרים פירשו שרובו של עצם יצא לחוץ ונפל ממנו מקצת עד שהיה עור ובשר חופה רוב עביו ורוב היקפו של עצם הנשאר ומיבעיא ליה לאביי אי אזלינן בתר השתא דהשתא מיהא עור ובשר חופין את רובו או דילמא כיון דאם איתיה לכוליה עצם לא היה עור ובשר חופה אלא מיעוטו טרפה ופשט ליה רבא דכיון שיצא רובו לחוץ לעולם אין הבהמה חיה במיעוט הנכסה דמה לי נפל מה לי איתיה:

גרסינן בגמ' [דף עז.] א"ל רבינא לרבא מתלקט מהו. כלומר אם בשר המכסה הרוב אינו יחד אלא כאן מעט וכאן מעט סביב ואם תלרפנו הוי רוב היקפו נכסה מהו: מתרונן מהו. שהבשר החופה את רובו יש בו בקעים בקעים: מתמסמס [מהו]. שהיה בשר הנשאר לכסוי נרקב וסלקן בתיקו ואע"ג דלעיל [דף נג:] פשיטא לן דנתמסמס הבשר רואין אותו כאילו אינו כדאמרי' גבי ריאה שנפלה תילתי תילתי וטריפנא לה מדרב הונא בריה דרב יהושע התם הוא כשנתמסמס האבר עצמו שהבהמה נטרפת בו אבל הכא הבשר הוא שנתמסמס וטרפותא אינו אלא מחמת שבירת העצם ולהכי מספקא לן. ואיבעיא לן תו ניקב מהו כלומר בשר החופה. נסדק מהו. נקלף מהו. כלומר שנקלף מעל העצם אותו בשר החופה ואינו דבוק בעצם מהו. ניטל שליש התחתון מהו. את"ל נקלף בלא חסרון כשר ניטל שליש התחתון של עובי הבשר סמוך לעצם והרי ב' שלישי עליונים עומדים באויר מהו וסלקן בתיקו ואיבעיא לן תו נקדר כמין טבעת מהו כלומר נקדר הבשר בסכין מעל *הבשר בעגול כמין טבעת ורוב היקפו מכוסה מהו מי אמרינן כיון שנקדר בעגול שוב אינו מעלה ארוכה [או לא] ופשטינן דכל היכא דקנה גרמא דידיה כלומר שהעצם מחזיק בשלו דמדובק בבשר סביבות הקדירה כשרה: ולענין נשבר העצם ויצא לחוץ ואין אנו יודעים אם מחיים אם לאחר מיתה כתוב בהלכות גדולות דאסור דאין להתיר מדרב הונא דאמר [דף ט.] נשחטה בחזקת היתר עומדת עד שיודע לך במה נטרפה דהתם דוקא (כגון) דאיכא למיתלי כגון בזאב או במשמוש ידא דטבחא אבל הכא דליכא למיתלי אסורה מספק אא"כ טרפה לכותל או רגלתה בהמה ברגל כי היכי דתלינן בזאב מיהו אם נשבר העצם וחזר ונקשר ולא ידענו אם מתחלה יצא לחוץ אם לאו בזו התיר ר"ת ז"ל וכתוב בספר התרומה דאפשר דטעמא דמילתא שאילו מתחלה יצא לחוץ לא היה נרפא ונקשר: **מתני'** השוחט הבהמה ומצא בה שליא: נפש היפה. שאין דעתו קצה בה מחמת מיאוס: תאכלנה. ולא אמרינן אבר מן החי הוא שגם היא ניתרת בשחיטת האם: ואינה מטמאה טומאת אוכלין. דלא חשיבא אוכלא: ולא טומאת נבלות. אם מתה הבהמה: חישב עליה לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין. אם נגעה בטומאה המחשבה מעויא לה אוכלא: אבל לא טומאת נבלות. דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא הוא: אסורה באכילה. ואע"ג דלא נפק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת יצא ראש הולד והרי הוא כילוד: כסימן ולד באשה כך סימן ולד בבהמה. לא מיבעיא היכא דאית בה ולד אלא אפילו לא נמצא כלום בשליא אלא שנמוח הכל חיישינן שמא ולד היה בו ונמוח ובאותו זמן היה ראשו קיים ויצא לחוץ אלא שנמוח הכל אח"כ דאמרינן אין שליא בלא ולד כי היכי דאמרינן באשה לענין טומאת לידה שהשליא סימן ולד היא וטמאה לידה: המבכרת שהפילה שליא. והוא פטר רחם שלה: ישליכנה לכלבים. שאין בה קדושה דאע"ג דאין שליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מיקדשא היא דדילמא נקבה הואי או נדמה כדאמרינן לקמן בגמ': ובמוקדשין. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא תקבר דכיון דאין שליא בלא ולד קדשה דבין זכר בין נקבה דנפיק מבהמת הקדש קדים: בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשין לשנים ודרך המנחשים לקברה שם שלא תפיל עוד: דרכי האמורי. ניחוש

זכתיב

נר מצוה

*לרבינא דאמר משמיה דשמואל צומת הגידין שאמרו אפילו לא נשתייר בהם אלא כחוט הסרבל כשר: תתג *נשבר א העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו: אמר רב נשבר העצם למעלה מן הארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו זה וזה אסור. למטה מארכובה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו האבר אסור ובהמה מותרת ושמואל אמר בין למעלה בין למטה אם רוב בשר קיים זה וזה מותר ואם לאו אבר עצמו אסור ובהמה מותרת והילכתא כותיה דרב. ושמואל נמי הדר ביה לגבי רב: ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ אם עור ובשר חופין את רובו מותר אם לאו אסור וכמה כי אתא רב דימי א"ר יוחנן רוב עביו ואמרי לה רוב היקפו אמר רב פפא הילכך בעינן רוב עביו ובעינן רוב היקפו: *ההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאישתקיל קורטתא מיניה ועור ובשר חופין את רובו אתא לקמיה דרבא אמר מכדי נשבר העצם ויצא לחוץ תנן מה לי נפל מה לי איתיה:

תתד **מתני'** ב השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש יפה תאכלנה ואינה מטמאה לא טומאת אוכלין °ולא טומאת נבלות חישב ב עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות שליא שיצאה מקצתה אסורה באכילה תתה ג כסימן הולד באשה כך סימן הולד בבהמה מבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובמוקדשים תקבר אין קוברין אותה בפרשת דרכים ואין תולין אותה באילן משום דרכי האמורי:

גמ'

ריש"י

נשבר העצם. שלמעלה מן הארכובה: אם רוב בשר. שעל השבירה קיים ועור ובשר חופין את רוב עצם: זה וזה. אבר והבהמה מותרת: ואם לאו זה וזה אסור. ומתניתין דקתני ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו למשמע אבר אסור ובהמה מותרת אלמטה מן הארכובה קאי: רוב עוביו. שלא יצא רוב עובי השבירה לחוץ אלא מיעוט החלל נגלה ורובו *נכנס: רוב היקפו. אם רוב היקף העצם סביב השבירה מגולה אפילו כיוונה בליעת ראש השבירה נגד הבשר הקיים והרי כל חלל העצם נכסה אפילו הכי טריפה: בעינן רוב עוביו. נכסה שלא יצא רוב החלל לדרך נקב קטן של הבשר ושיהא רוב היקף הבשר שעל העצם קיים: דאישתקיל קורטתא. לשון קורט כלומר מן העצם נעכל ונפל לארץ: מה לי נפל מיניה מה לי איתיה. הואיל ועור ובשר חופין את רובו וכשר בכל ענין: **מתני'** נפש היפה. שאין נפשו קצה בה מחמת מיאוס תאכלנה ולא אמרינן אבר מן החי היא שגם היא ניתרת בשחיטת האם: ואינה מטמאה. דלא חשיב אוכל: ולא טומאת נבלות. אם מתה הבהמה: חישב עליה לאוכלה מטמאה טומאת אוכלין. אם נגע בה טומאה דמחשבה משויא לה אוכלא: אבל לא טומאת נבלות. דלאו בשר הוא אלא כשאר אוכל בעלמא: אסורה באכילה. ואע"ג דלא נפיק אלא פורתא וליכא למימר כל מיחוי הולד היה שם שמא באותו מקצת היה ראש הולד וקיימא לן יצא ראשו הרי הוא כילוד: כסימן ולד באשה. כלומר שהשליא היא סימן ולד באשה שאין שליא בלא ולד וכן בבהמה: מבכרת. זה פטר רחם שלה: ישליכנה לכלבים. ואע"פ שאין שליא בלא ולד הכא רובא לאו בת מיקדשא היא דשמא הולד נקבה ואפילו הוא זכר דילמא נדמה הוא. נדמה כגון רחל שילדה זכר שדומה לעז או איפכא שאינו קדוש: ובמוקדשים. כגון בהמת שלמים שהפילה שליא תקבר דכיון דאין שליא בלא ולד ואפי' הויא נקבה מיקדשא לכך תקבר: בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשים לשנים לדרך המנחשים לקבור שם שלא תפיל עוד: דרכי האמורי. ניחוש:

גמ'

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש דיש אוסרין משום דאילו סוגא לפנינו קודם שנשבר העצם היינו צריכין לבדוק בצומת הגידין וא"כ אפ"ש שנשבר העצם מ"מ בדיקה צריך עדיין בצומת הגידין ומי שאינו בקי לבדוק צריך להטריפו ור"י לא רצה לומר כאן לא איסור ולא היתר וסה"ר שמואל מאיבר"א כתב בשם ריצב"א שאם לא נשתנה הבשר שעל הקשר במראיתה אז ודאי נתרפא יפה ואם נשתנה יש לחוש ורבינו שמשון כתב שאם אירע הדבר בע"ש בין השמשות שא"א להכין אחרת שיש להתיר ולא בענין אחר והרא"ש כתב דכיון שהדבר מפוקפק בעיני הגדולים נכון להחמיר ולאסור:

ב מכאן היה דן רבינו יואל הלוי על שליא של נבלה או של טרפה שנתבשלה עם בשר כשרה שאין אוסרת הואיל ולא מטמאה טומאת אוכלין משום דלא חשיבא אוכל ש"מ דפרשא בעלמא הוא אע"ג דע"י מחשבה אית לה טומאת אוכלין מיהו הואיל ומעיקרא פרשא הוא שרי דלא חזי לאדם ורלייתו באוכך. מא"ז:

המאור הגדול

[דף עז ע"א] וההוא נשבר העצם ויצא לחוץ דאשתקיל קורטיתא מיניה בהדי שבירתו אשתקיל והוה עור ובשר דופין את הרוב הנשאר מן העצם דאי לא דאשתקיל ההוא קורטיתא לא היה בשר הופה את רובו ופשטוה לאיסורא מה לי נפל מה לי איתיה דכיון דאילו לא תשתקיל הוה לה אסור השתא נמי אסור אע"ג דאשתקיל בהדי שבירתו וזה הפי' שעלה בדעתי וה"ר שלמה ז"ל פי' להתירא ואסקא להתירא וכמו שכתבנו בחבורינו בהל' בדיקה על דעת ה"ר שלמה ז"ל:

ד"ל הבשר [וכ"ה בד"ק ובד"ס]

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' מאכלו' אסורות ופ"ח מהל' שחיטה סמג עשין סג טוי"ד סי' נה:

בגמ' איתא לרבנאי [וכ"ה הכ"ת]

ב מיי' פרק ד ופ"ה מהל' מאכלו' אסורו':

[נ"ל נכסה]

ג מיי' פרק י מהל' איסורי ביאה ופ"ד מהל' בכורות טור י"ד סי' קנד סטו:

דף עז.

[דף רפה ע"א]

גי' מהר"ש עובדא

וכתיב ולא תעשה כמעשיהם. וא"ת היכי תנן ישליכנה לכלבים דהא תנן בבכורות (דף כא:) בהמה שפעה חררת דם הרי זו תקבר ונפטרה מן הבכורה ואמאי תקבר מי עדיפא משליא דתנן ישליכנה לכלבים משום דלא חיישינן למיעוטא. לאו קושיא היא דהא אמרינן התם דהיינו טעמא דתקבר כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה לפי שאין הדבר ידוע שתהא חררת דם פוטרת אבל זו שהפילה שליא אין צריך פרסום דכיון דאין שליא בלא ולד הכל יודעים שנפטרה מן הבכורה: גמ' ת"ר כל בהמה תאכלו לרבות את השליא וכו' ת"ל אותה ולא שיצאה מקצתה.

ת:רה אור · נר מצוה

גמ' תנו רבנן כל בהמה תאכלו כלומר כל אשר בבהמה תאכלו לרבות את השליא יכול אפילו יצאת מקצתה ת"ל אותה ולא שיצאת מקצתה: ואין תולין אותה באילן משום דרכי האמורי: *אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל דבר [א]שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי *דתניא אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא וטוענו באבנים טוענו באבנים כי היכי *דליכחוש חיליה וסוקרו בסיקרא כי היכי דליבעי עליה אינשי רחמי כדתניא °וטמא טמא יקרא צריך להודיעו לרבים ורבים מבקשים עליו רחמים אמר רבינא כמאן תלינן קיבורא בדיקלא כי האי תנא:

(ויקרא יג)

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו [ב]ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין כיצד השוחט אותו ואת בנו חולין בחוץ שניהם כשרין והשני סופג את הארבעים: גמ' *תנו רבנן יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים ובנקבות והלא דין הוא חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים לא חייב אלא בנקבות ולא בזכרים אף כשחייב באותו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות ולא בזכרים לא אם אמרת באם על הבנים שכן לא עשה הכתוב את המזומן כשאינו מזומן °תאמר באותו ואת בנו שכן עשה הכתוב את המזומן כשאינו מזומן והואיל ועשה בו הכתוב את המזומן כשאינו מזומן יכול יהא נוהג בזכרים ובנקבות ת"ל (אותו ואת בנו) אותו אחד ולא שנים ואחר שחלק הכתוב יש בדין לזכות חייב כאן וחייב באם על הבנים מה כשחייב באם על הבנים אינו נוהג אלא בנקבות [א] אף כשחייב באותו ואת בנו לא חייב אלא בנקבות ואם נפשך לומר אותו כתיב דמשמע זכר הרי הוא אומר בנו מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו תניא אחריתי אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים חנניא אומר נוהג בזכרים ונוהג בנקבות *אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא איכא מאן דאמר ליתא לדחנניא דאמר ליה רבי אבא לשמעיה כי מעיילת לי כודניאתא בריספק עיין בהני דדמיאן להדדי ועייל אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנין דאורייתא ותניא רבי יהודה אומר פרדה שתבעה זכר אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה

רש"י

גמ' שיש בו משום רפואה. כמו סם או משקה או לוחש על המכה אבל שלא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכה"ג הדומה לניחוש יש משום דרכי האמורי: דליכחוש חיליה. שמרוב שמנו הוא משירן:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו. משום דאיצטריך למיתני ובמוקדשים תנא כולהו: בפני הבית. בפני בית המקדש: שלא בפני הבית. בזמן הזה: והשני. כלומר השוחט השני: סופג את הארבעים. משום לאו דאותו ואת בנו לא שנא שוחט האם תחלה לא שנא הבן תחלה לא שנא שחטינהו חדא גברא לא שנא תרי גברי: בחוץ. לאפוקי אם שחט חולין בעזרה: גמ' בזכרים. כגון ששחט אב ובנו: ובנקבות. אם ובנה: באם על בנים. בשילוח הקן כתיב והאם רובצת ולא האב רובץ: לא עשה הכתוב מזומן. דכתיב כי יקרא פרט למזומן כלומר עוף שלו: תאמר באותו ואת בנו. הואיל והוא המור שעשה בו הכתוב מזומן כשאינו מזומן לכן חמור הוא ויהא נוהג בשניהן: אותו אחד ולא שנים. באחד נוהג ואין נוהג בשנים. ומעתה שחילק הכתוב וא"א לומר שינהוג בשניהם אלא או בזכרים או בנקבות: יש בדין לזכות. מעתה אני רשאי ללמוד כדין הראשון דמהשתא ליכא למיפרך תאמר באותו ואת בנו החמור לפיכך ינהוג בזכר ולא בנקבות דמה חומרא היא זו לומר כן מה לי זכרים מה לי נקבות כיון שממה נפשך לא מיחייב אלא אחד מינייהו: ואם נפשך. להשיב על דין זה יש לי טעם אחר: הרי הוא אומר בנו. משמע שנראה לנו שהוא בנו שכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר האם: כודנייתא. פרדות: בריספק. עגלה העשויה לרכוב בה: דדמיין אהדדי. באזנים ובזנב כדאמר רב פפא אי שזנבו גדול ואזניו קטנים בר סוסיא אמו היתה סוסיא ולהיפך אזניו גדולים וזנבו קטן אמו היתה חמורה: אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב. ובני חמורין ובני הסוסים כלאים זה בזה דאי חוששין כולן שוים שבכולן יש שני צדדין: וסימנין דאורייתא. מדסמיך עליה ושרי הנהגתם אע"פ דהנהגת כלאים הוא איסור דאורייתא: אלא מינה. פרד דלא ליתי לד סוס ומשתכח בלד חמור או לד חמור

רבינו נסים

משום דחיישינן שמא יצא ראש הולד ובלאו קרא חיישינן להכי ואסמכתא בעלמא הוא והכי איתא בגמרא: כל דבר שיש בו משום רפואה. כגון משקה או סם או לחש שהוא לוחש על המכה: אין בו משום רפואה. כגון שעושין שלא על החולי כגון קבורת שליא בפרשת דרכים וכה"ג שדומה לניחוש כך כתב רש"י ז"ל כאן ובסוף פרק במה אשה (דף סז.) פירש דבר שיש בו משום רפואה שניכר שיש בו משום רפואה אבל דבר שאינו ניכר שיש בו רפואה אע"פ שיש בו רפואה יש בו משום דרכי האמורי ולא מחוור דהא שרי התם שן של שועל ומסמר הצלוב אע"פ שאין רפואתן ניכרת אלא ה"ק כל שיש בו משום רפואה ואע"פ שאינה ניכרת שרי שלא אסרה תורה משום דרכי האמורי אלא אותם מעשה תוהו שלהם שאין בהם תועלת: דליכחוש חיליה. שמרוב שמנו הוא משירן: דליחזיוה אינשי. סימן הוא לו שמשיר פירותיו: טמא טמא יקרא. נועק ואומר טמא הוא: קיבורא בדיקלא. דרכן היה בדקל המשיר פירותיו שלוקחין אשכול תמרים שאינן מבושלין ותולין עליו: כי האי תנא. לבקש עליו רחמים:

הדרן עלך בהמה המקשה

אותו ואת בנו נוהג בארץ ובחו"ל. משום דבעי למיתנא בחולין ובמוקדשין דאיצטריך למילף מקראי כדאיתא בגמרא תנא בארץ ובחו"ל דלא איצטריך דהא חובת הגוף הוא וחובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בחו"ל: בפני הבית ושלא בפני הבית. בזמן הבית ושלא בזמן הבית ואיצטריך דסד"א כיון דאותו ואת בנו בעניינא דקדשים כתיב בפני הבית דאיכא קדשים לינהוג שלא בפני הבית דליכא קדשים לא לינהוג קמ"ל והכי איתא בהדיא בפרק שלוח הקן (דף קלח:): חולין בחוץ שניהם כשרים. והב' סופג את המ' ל"ש שחט את האם תחלה ול"ש שחט את הבן תחלה. ל"ש שחטינהו חד גברא ול"ש שחטינהו תרי גברי יליף בגמ' דחייב וכתב רש"י ז"ל דמשום דבעי למיתנא שניהם פסולין ואחד פסול ואחד כשר תנא הכא שניהם כשרים ואע"ג דלא אצטריך אבל בתוס' כתבו דאין צורך לכך דודאי איצטריך דמדכתיב לא תאכל כל תועבה ודרשינן מיניה בפרק כל הבשר (דף קיד:) כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל סד"א אותו ואת בנו נמי תעבתי לך וליתסר קמ"ל דלא כדמפרש טעמא התם [דף קטו.] דמדאיצטריך רחמנא למיסר מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי וכתוב בהלכות גדולות דקמא שרי למיכליה לאלתר ובתרא אסור באכילה ליומיה וקנס הוא שלמד הרב ז"ל ממעשה שבת: גמ' יכול יהא אותו ואת בנו נוהג בזכרים ובנקבות. שיהא אסור לשחוט האב והבן ביום אחד וכן האם והבן: ודין הוא. שלא יהא נוהג אלא בנקבות: וחייב באם על הבנים. בשלוח הקן שהוזהר שלא יקח שניהם: אינו נוהג אלא בנקבות. דכתיב והאם רובצת ולא האב רובץ: לא עשה מזומן. דכתיב כי יקרא פרט למזומן. כלומר עוף שלו אינו חייב בשלוח: תאמר באותו ואת בנו וכו'. הואיל וחמור הוא ינהוג בשניהם: אותו אחד ולא שנים. באחד הוא נוהג ולא בשנים: ומאחר שחלק הכתוב. וא"א (א) שינהוג בשניהם אלא בזכרים או בנקבות: יש בדין לזכות. יש ללמוד מדין הראשון באיזה ינהוג דהשתא ליכא למפרך תאמר באותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות דמה חומרא היא זו לומר כך מה לי זכרים ומה לי נקבות: ואם נפשך לומר אותו כתיב דמשמע זכר. אם רצונך להקשות מפשט הכתוב דכתיב אותו דמשמע זכר: יצא זה שאין בנו כרוך אחריו. בנו משמע שנראה לו כבן שכרוך ודבוק תמיד לילך אחריו ודרך הולד להיות כרוך אחר אמו ולא אחר אביו: חנניא אומר נוהג בזכרים ובנקבות. מפרשינן בגמרא טעמיה דחנניא משום דכתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו דהיינו נקבה הילכך נוהג בין בזכרים בין בנקבות וס"ל לחנניא דחוששין לזרע האב כלומר דהולכין אחר זרע האב כשם שהולכין אחר זרע האם: אמר רב הונא בר חייא אמר שמואל הלכה כחנניא איכא מ"ד ליתא לדחנניא דא"ל רבי אבא לשמעיה כדמעיילת כודניאתי בריספק כשתכנים לי פרדות לקשרן בעגלה למשוך אותה עיין בהני דדמיין להדדי ועייל. הסתכל שיהו דומות זו לזו בזנב ובאזנים משום דאמרינן בגמ' שאותן שאמן סוסיא זנב שלהן ארוך ואזניהן קצרות כשל סוס ואותן שאמן חמורה זנב שלהן קצר ואזניהן ארוכות כשל חמור אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב אלא הולכין אחר האם לגמרי והנולדות מן הסוסיא דין סוס עליהן והנולדות מן החמורה דין חמור עליהן לפיכך היה מזהירו שיזהר שיהו דומות בסימנין שאילו אחת בת סוסיא ואחרת בת חמורה איכא משום מנהיג בכלאים ואילו לדברי האומר שחוששין לזרע האב אפילו אינן דומות שרי שבכולן יש שני צדדין: וסימנין דאורייתא. סימנין הללו של זנב ושל אזנים סימנין מובהקים הם לסמוך עליהם בשל תורה שהרי היה סומך רבי אבא עליהם: ותניא רבי יהודה אומר פרדה שתבעה זכר אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה. בגמרא איבעיא לן לרבי יהודה אי מפשט פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב או דילמא ספוקי מספקא ליה ואמרינן דנפקא מינה למשרא פרי עם האם כלומר אם הוא מותר להרביע פרד שאנו יודעים שאמו חמורה עם חמורה ושאמו סוסיא עם סוסיא דאי פשיטא לן דאין חוששין לזרע האב מותר שלד האב שבו כמאן דליתיה דמי ואי אמרינן דספוקי מספקא ליה פרד עם האם אסור דדילמא חוששין לזרע האב והוי כלאים לד אב שבו עם מין אמו והך מתניתין דפרדה שתבעה זכר בכל חד מהני גווני מיפרשא דאי מפשט פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב ה"ק אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה כלומר עד שיודע לנו מין אמו מהו שאם היא סוסיא מרביעין עליה סוס ולא חמור ואם היא חמורה מרביעין עליה חמור ולא סוס ואי ספוקי מספקי' ליה אי חוששין לזרע האב או לא אתיא שפיר טפי כפשטה דאפילו בשאנו יודעים מינה דאמה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור מפני חשש לד האב שחוששין לו ג"כ לפיכך אין מרביעין עליה אלא מינה כלומר פרד כיוצא בה שאמותיהן שוות וכי תימא אפילו מינה היכי שרי אמאי לא חיישינן לצד סוס שמשתמש בצד חמור וצד חמור בצד סוס דהא תנן [פסחים דף פח:]

גבי

שלטי הגבורים

א נדין אותו ואת בנו אם נוהג בזכרים איכא פלוגתא הרי"ף פסק דאיסור אותו ואת בנו אינו נוהג אלא בנקבות כגון האם עם הבן והבת אבל לא בזכרים כגון האב עם הבן והבת הלכך שחט האב שרי לשחוט הבן או הבת ביום אחד וכ"כ בשם ה"ג ורב אחא משבחא גאון וכ"כ הרמב"ן והביא דבריו הר"ן שם ומיי' וסמ"ג וטור והרא"ש אביו והר"ן כולן הסכימו שאם ידענו בודאי שהוא אביו אסור לשחוט האב והבן ביום אחד משום דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא ואזלינן לחומרא אלא שאין לוקין עליו וצ"ע בדברי מיי' שהרי בפי' המשניות פרק אותו ואת בנו פי' וז"ל ראוי שתדע שאין חוששין באותו ואת בנו אלא מי שבנו כרוך אחריו יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו ע"כ הרי דלדידיה משמע להדיא דאין אותו ואת בנו נוהג בזכרים כלל ובפי"ב מהל' שחיטה כתב דנוהג גם בזכרים מספק וכן משמע לפירושו למשנה סוף פרק על מומין אלו אותו ואת בנו נוהג גם בזכרים ותימה יותר גדולה מסתירת פירושו ממקום למקום וצ"ע ועוד כתבתי בזה בהלכות כלאים:

[דף רפה ע"ב]

עין משפט

א מיי' פ"ט מהל' שבת סמג לאוין סה: ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה סמג לאוין קמט טוי"ד סי' טז:

דף עז: עי' ספ"ו דשבת

דף עח.

דף עח:

ד"ס מ"ז

דף עט.

הגהות הב"ח

(א) וא"א לומר כו' אלא או בזכרים כצ"ל:

גבי מי שחציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול יבטל והלא לא נברא העולם וכו' אלמא לישא חציה שפחה וחציה בת חורין נמי אינו יכול משום דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות דאי שרי היכי אמרינן יבטל יש לומר דהתם הוא דאיכא צד עבדות וצד חירות ממש אבל הכא אע"ג דמסוס וחמור אתו אין כאן צד סוס וצד חמור אלא בריה בפני עצמה היא שנעשית מביניהם [ומהאי] טעמא הוא דשרי להשתמש בפרדות עצמן ואין אומרים משתמש הוא בסוס וחמור וליתא לדרב אסי דאמר אין רוכבין על הפרדה מק"ו כדאיתא בספרי:

ואמרינן יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרדות. בסוף שני דייני גזירו' (דף קי"א:) אמרינן הכי. ובגמרא פשטינן בעיין דלר' יהודה ספוקי מספקא ליה מדאמר רב הונא בריה דרב יהושע הכל מודים בפרי עם האם שאסור מדמסקינן הכי אע"ג דבגמרא אמרינן לעיל מיניה זו דברי רבי יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב ואפ"ה פשטי' דכי אמר אין חוששין היינו לומר שאין מקילין בכך להתיר כל מיני פרדות אף על פי שאין אמותיהן שוות ומיהו לחומרא חיישינן

ספרא פרשת אמור פרשתא ח

ואמרינן יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כרבי יהודה בפרדות והילכתא כר' יהודה דאמר אין חוששין לזרע האב ואיכא מ"ד אם מתברר שהוא אביו ודאי אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד דהא אמר שמואל הלכה כחנניא ומסתבר דליתא דחנניא:

[דף פ ע"א] ואותו ואת בנו נוהג בבהמה ואינו נוהג בחיה ובעוף דתנו רבנן* ושור ושה °שור ולא חיה (שה ולא עוף) והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה במצות כסוי הדם הרי היא במצות אותו ואת בנו חיה שהיא במצות כסוי הדם אינו דין שתהא במצות אותו ואת בנו ת"ל שור ולא חיה שה ולא עופות והלא דין הוא ומה אם בהמה שאינה באם על הבנים הרי היא במצות אותו ואת בנו עוף שהוא באם על הבנים אינו דין שיהא במצות אותו ואת בנו תלמוד לומר שה ולא עופות:

ד"ס מ"ו

מתני'

רש"י

ומשתמש בצד סוס: והלא דין הוא. כלומר אם לא נאמר קרא הוה אמינא דנוהג בחיה:

לזרע האב ואסרינן פרד עם האם ומסתברא נמי דכי אמרינן בדרבי אבא קסבר אין חוששין לזרע האב (א) [ה"נ קאמר קסבר דילמא אין חוששין לזרע האב] ומש"ה הוה בעי דלידמו כודניאתא להדדי דאילו הוה פשיטא ליה דחוששין לזרע האב כלהו כודניאתא לישרו שבכולן יש צד חמור וצד סוס ואינן כלאים זו בזו אלא ספוקי מספקא ליה ומש"ה הוה בעי דלידמו אהדדי ומיהו משום דלא הוה פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב לא שרא אלא כודניאתא בהדי כודניאתא אבל לא כודניאתא בהדי סוסים וחמורים דמיגו דאימייהו לא דדילמא חוששין לזרע האב והוו כלאים. הילכך לענין הלכה נקיטינן דמספקא לן אם חוששין לזרע האב או לא דאע"ג דפסק שמואל כחנניא דפשיטא ליה דחוששין לזרע האב לא קי"ל הכי מדאמרי' בפ' שני דייני גזירות יצחק ושמעון ואושעיא אמרו הלכה כר' יהודה בפרדות וכיון דאסיקנא בגמרא דר' יהודה ספוקי מספקא ליה וקי"ל כותיה נקיטינן דפרד עם האם אסור ובעובדא דר' אבא נמי מסקינן אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב ונקיטינן נמי דאותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות לחומרא וכן פסק הר"ס במז"ל לענין אותו ואת בנו בפי"ב מהלכות שחיטה ולענין כלאים בפרק ט"ז מהלכות כלאים. ושמעינן מינה נמי דקי"ל כרב משרשיא דאמר לעיל בפ' בהמה המקשה [דף עה:] לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה הבא על הבהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה דהא אסיקנא דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא והא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לאו לאפוקי מדרבי יהודה קאמר דהא לדידיה נמי חוששין מספיקא אלא לאפוקי מת"ק דחנניא קאמר דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב כדקאמר בהדיא נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ולפי זה שלשה מחלוקות יש בדבר ת"ק דאותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב וחנניא פשיטא ליה דחוששין ורבי יהודה מספקא ליה אי דרשינן קראי כת"ק או כחנניא ומש"ה ס"ל דחוששין ואין חוששין לחומרא הילכך אותו ואת בנו נוהג בזכרים ופרד עם האם אסור ובן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה דדילמא חוששין לזרע האב והנולדים מן הסוס עם הנולדים מן החמור אסורין דדילמא אין חוששין לזרע האב ולא נראה כן מדברי הרי"ף ז"ל שהרי דחה דברי חנניא לגמרי באותו ואת בנו. לפיכך כתב הרמב"ן ז"ל דליכא הכא אלא שני מחלוקות דת"ק דחנניא רבי יהודה הוא דר' יהודה בעלמא הוא דמספקא ליה אבל לענין אותו ואת בנו פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב מדרשא דקראי ומאי דמספקא ליה לר' יהודה בעלמא היינו טעמא משום דקסבר חדוש הוא שחדשה תורה באותו ואת בנו דהא האב והאם שניהם שותפין בולד הילכך דוקא גבי אותו ואת בנו שחדשה תורה הוא דאין חוששין אבל בעלמא חיישינן או דילמא כיון דגילה לך הכתוב באותו ואת בנו דאין חוששין ילפינן נמי בעלמא הילכך אע"ג דקי"ל בפרד עם האם דאסור והנולדים מן הסוס עם הנולדים מן החמור דאסירי ובבן פקועה הבא על הבהמה מעלייתא דהולד אין לו תקנה משום ספיקא דרבי יהודה באותו ואת בנו נקטינן לקולא דנוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים דאפילו ר' יהודה מודה משום דרשא דקראי וה"ת א"כ רב משרשיא דאמר לדברי האומר חוששין לזרע האב לאפוקי ממאן דהא ליכא מאן דפשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב י"ל דהא"כ אלא דרב משרשיא לא בעי לעיולי נפשיה [אי] ר' יהודה פשיטא ליה או מספקא ליה ומש"ה קאמר לדברי האומר חוששין לזרע האב כלומר ואי רבי יהודה פשיטא ליה דאין חוששין לאפוקי מיניה קאמר ואי רבי יהודה מספקא ליה לכ"ע קאמר. אבל אחרים אומרים דלמסקנא פשיטא ליה דאין חוששין לזרע האב [מדמסקינן בעובדא דרבי אבא אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב] ורבי אבא כודניאתא בהדי האם נמי שרא דהיינו סוסים וחמורים וכיון דרבי אבא עבד בה עובדא ומעשה רב אמרינן דרבי יהודה ס"ל הכי והכי קי"ל דאין חוששין לזרע האב הילכך אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ופרד עם האם שרי ובן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד יש לו תקנה בשחיטת אמו דרב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב הוא דאמר דהולד אין לו תקנה אבל לדידן דקי"ל דאין חוששין הולד יש לו תקנה ואין דרך זה מחוור אלא שהוא דעת בעל הלכות ורב אחא משבחא גאון ז"ל ואף דברי הרב אלפסי ז"ל מטין כן: **שור** ולא חיה. והלא דין הוא. שיהא אותו ואת בנו נוהג בחיה: בהמה שאינה במצות כסוי. שאין דמה טעון כסוי: בהמה שאינה באם על הבנים. שמותר לקחת האם בעוד שהיא רובצת על *הבינים דקן לפור כתיב:

גי' ד"ס

נ"ל הבנים [וכ"ה בד"ק ובד"ס]

הגהות הב"ח

(א) קסבר אין חוששין לזרע האב היינו לומר שאין מקילין לומר דודאי חוששין דשמא אין חוששין לזרע האב: (ב) הוא סדין נמי מיתרצא כצ"ל: (ג) נ"ב עיקר: (ד) נ"ב היא: (ה) הויא כצ"ל: (ו) נ"ב מכל מקום: (ז) הויא כצ"ל: (ח) זמן כצ"ל: (ט) נ"ב היא: (י) היא כצ"ל: (כ) דר"ש כצ"ל:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור כתב הרב אלפסי ז"ל איכא מ"ד אם נתברר ודאי שהוא אביו אין שוחטין אותו כו' ול"נ כו' עד ובפלוגתא דרבנן ור"א בכלאים אסיקנא דכולהו ספוקי מספקא: **אמר** הכותב א"כ הא דתניא באותו ואת בנו אינו נוהג בזכרים מני לא ר"י ולא רבנן ולא ר"א אלא באמת מאן תנא דפליג עליה דחנניא דאמר אינו נוהג בזכרים ר' יהודה היא וה"ה לרבנן ולר"א וכולהו ס"ל אינו נוהג בזכרים ולפי' נשאלה שאלה בגמ' מיפשט פשיטא ליה לר"י שאין חוששין לזרע האב מאחר שמיעט הכתוב באותו ואת בנו שאינו נוהג בזכרים או דלמא מספקא וטעמא דידיה נמי מהכא דלמא מדאיצטריך קרא למעוטי הכא הוא דמעטי' אבל בעלמא חוששין לזרע האב ועוד דלמא התם טעמא משום דחס רחמנא בזה שנקבה כרוך עליה דומיא דשלוח הקן אבל זכר שאין בנו כרוך אחריו ואין מכירין זה את זה כלל לא הקפידה בכן תורה אבל בעלמא חוששין לזרע האב לענין קורבה דשאר וכל דבר והיינו טעמא דספיקא ואסיקנא דספוקי מספקא ליה ואילו לדברי חנניא כיון שחששה תורה לזרעו בע"כ חוששין בכל מקום ולא לחוש בלבד אלא אפי' להקל דליכא ספיקא קמי שמיא כיון שחששה תורה בכל מקום חוששין בין להקל בין להחמיר והיינו דאמרי' הכל מודים בפרי עם האם שאסור מאן הכל מודים כולהו תנאי ואפי' ת"ק דאותו ואת בנו דהיינו ר' יהודה ואם נמשך אדם לומר א"כ הא דאמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב לאפוקי ממאן אף אתה אמור לו ודאי כשתמצא לומר ספוקי מספקא להו לכולהו ליכא מאן דלא אמר הכי אבל אפשר היה לומר דר"י מיפשט פשיטא ליה דאין חוששין ולפי' לא הכניס רב משרשיא ראשו בין המחלוקת ואמר לדברי האומר חוששין סתם והת"ל שהכל חוששין הרי כולם בכלל ואי איכא מאן דלא חייש אפי' להחמיר יש לה תקנה וכיון שנפסקה בשלהי כתובות ובשמועתנו זו כר"י בפרדות מכללות למדנו בדין אותו ואת בנו שאינו נוהג בזכרים וזו הדרך הטובה והקרובה והברורים אנו שעל זה סמך רבינו הגדול ז"ל וכן מצאתי לבעל הלכות דליתא לדחנניא בענין אותו ואת בנו אבל לרב אחא משבחא גאון ראיתי בשאלתות שפסק כר' יהודה שאין חוששין לזרע האב בין לקולא בין לחומרא ומתיר פרי עם האם מעובדא דר' אבא דקאמרי' אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב ומשמע שאין חוששין כלל ולפי דבריו משמע דבפרי עם האם היה מעשה והכי קאמר ליה כי מעלית כודניאתא בריספק שהחמורים או הסוסים שם עיין בסדין דדמיין להדדי ועייל ופליגא דרב הונא בריה דרב יהושע ואע"ג דפשטי' מינה ומסקי' שמע מינה והרבה כן במקומות אחרות בתלמוד. וזו ששנינו בכוי שמכסים את דמו משום דקי"ל כמ"ד בריה בפני עצמה היא כר' יוסי דר' יהודה הכי ס"ל ובמס' בכורות בפ"א אר"י בן לוי לעולם אינה מתעברת לא טמאה מן הטהורה ולא טהורה מן הטמאה לא גסה מן הדקה ולא דקה מן הגסה לא בהמה מן חיה ולא חיה מן בהמה וקי"ל כר"י בן לוי דלא אשכחן אמורא דפליג עליה ועוד דמקשי' מינה התם ומתרץ ר' ירמיה אליביה דאיעבור מקלוט בן פרה לר"מ ולא חיישינן לר"א ומחלוקתו שחוששין מספק לזרע האב וכר' יהודה קי"ל שאינו חושש כלל וכמעשה דר' אבא בכלאים וכדאפסיקא הלכתא בשלהי כתובות זו דעת רב אחא גאון ז"ל והא דתניא לקמן שה מת"ל אם שה לרבות את הכוי לדברי ר"א ומחלוקתו היא שנויה ולדברי רב חסדא אינה כהלכה ואם כדברי האומר בריה הוא נשנית הלכה היא והולך הכתוב לעשותו כבהמה לענין מתנות כמו שהולך לרבות בבהמה ולענין חלב כדאיתא בפ' בתרא דיומא ורבינו כתבה בפ"ל מ"מ לענין אותו ואת בנו אין ספק שאינו בזכרים ונתקיימו דברי רבינו יצחק מכל פנים ואני לכך באתי ויש מוסיפים עוד סיוע לזה מסתם משנתינו דתנן אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ותנן את האם לחתן ואת הבת לכלה ולא משמיע למתני בזכרים ורבינו הגה"ל עצמו אמר כן דהא מתני' בכולה פירקין אם קתני וקי"ל כסתם מתני' אלא שמצא סתמא כחנניא במס' בכורות ודפירקין עדיפא דקתני לה גבי הלכתא פסיקתא:

המאור הגדול

מתני'

כתב הרי"ף ז"ל איכא מ"ד אם נתברר ודאי שהוא אביו אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד דהא אמר שמואל הלכה כחנניא ומסתברא דליתא לדחנניא. אלו דברי הרב ז"ל ולי נראו דברי איכא מ"ד כהוגן וכשורה והלכה כחנניא באותו ואת בנו לענין איסורא אבל לא לענין מלקות אי כר' יהודה בפרדות לחומרא דהא אסיקנא בגמ' ספוקי מספקי להו ובפלוגתא דר"א ורבנן בכלאים אסיקנא דכולהו ספוקי מספקי וכדפריש רב פפא בגמ' נקיטין בכל הני דלחומרא אזלי' בכל דוכתא באותו ואת בנו ובכסוי הדם ובמתנות ובפרדות ודא"ל ר' אבא לשמעי' חומרא הוא כר' יהודה וכיון דנקיטי' בכל דוכתא לחומרא הא דא"ר משרשיא בפ' המקשה לילד לדברי האומר חוששין לזרע האב בן פקועה דאזיל אבהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה הלכה היא ות"ה לזכר מעליא דאזיל אבת פקועה ולאו לאפוקי מדר"י אתא רב משרשיא אלא לאפוקי מדרבנן דפליגי עליה דחנניא: [דף פא ע"א] **אלא** אמר רבא ה"ק רב המנונא אומר היה ר"ש אין מלקות אותו ואת בנו נוהג בקדשים וכו'.

פי' וכי היכי דמתרצא דרב המנונא בדרבא (ב) הם ה"נ מתרצא דר' הושעיא דאמר דכולה מתני' דלא כר"ש משום דר' הושעיא ודרב המנונא חד טעמא ניהו ותרוייהו מתרצי בטעמיה משום התראת ספק ולעולם אית ליה לר"ש איסור אותו ואת בנו (ג) בקדשים אבל מלקות לית ליה ויש ששואלין כאן כיון דאמר ר"ש שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה היכי משכחת לה לאיסור אותו ואת בנו בקדשים שניהם בפנים והא בתרא מקטיל קטליה משום דהו"ל מחוסר זמן והו"ל בלא ירצה ולמה ליה לרבא למימר משום דהו"ל התראת ספק תיפוק ליה דשחיטה שאינה ראויה היא משום דמחוסר זמן הוא וזו שאלה גנובה (ד) דכיון דפרט הכתוב איסור אותו ואת בנו בקדשים מדכתיב ושור או שה אותו ואת בנו ויש במשמע אפי' שניהם קדשים בפנים בעל כרחך (ה) הוא שחיטה אע"פ שמחוסר זמן ואינה ראויה שאם אתה אומר אינה שחיטה אינו מחוסר זמן ואין אותו ואת בנו נוהג בקדשים במשמע הכתוב וכיון דהוא נוהג בקדשים והוא מחוסר זמן בע"כ הוי שחיטה לגבי ההוא איסורא שפרט הכתוב אע"ג דלגבי מילי אחרנייתא לא הויא שחיטה דמי לא מודה ר"ש בשחוטי חוץ ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה לגבי איסור שחוטי חוץ אע"ג דלגבי מילי אחרינתא לא הוי שחיטה ה"נ ל"ש: [שם] **והתראת** ספק דקאמר רבא בשחיטת השני עם זריקת דמו ואע"ג דלא משתרי השני בזריקת דמו משום דמחוסר זמן הוא (ו) כיון דבקדשים בעלמא לא משתרי בשר עד דזריק דם כל שחיטת קדשים אחת היא דלא (ז) הוא שחיטה ראויה עד דמזדריק דם שזריקת דם מועילה להוציא הבשר מאיסור לא תאכלו על הדם וה"ר שלמה ז"ל כתב בפירושו נראה בעיני דל"ג בטעמיה דרבא משום דהוי התראת ספק ולדידיה פליגא דרבא אדר' הושעיא וא"כ קשיא דר' הושעיא אדר"ש דבפ' מרובה ואית דבעי מימר שאם נזרק דמו של ראשון ואח"כ נשחט השני אף משום איסור אותו ואת בנו אין בו לדעתיה דר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה והאי נמי לאו שחיטה ראויה היא כלל ואפי' לבתר דמזדריק דם דהא מחוסר זמן הוא כיון שבעודו חולין אינו ראוי לשחיטה אם הוקדש השני אחר זריקת דמו של ראשון כיון שלא ראוי לשחיטה קודם שהוקדש הרי הוא מחוסר זמן וכתיב ביה לא ירצה אלא כי אמרי' איסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים לר"ש כגון ששחט השני קודם שיזרוק דמו של הראשון לפי שהיא שחיטה ראויה שאם נזרק של שני ונשפך של ראשון כשר דקמא מקטל קטליה וכל שיזרוק דמו של שני קודם דמו של ראשון אינו מחוסר (ח) ואינו בלא ירצה אבל התראת ספק היא שמא יזרוק דמו של ראשון או שמא לא יזרוק ואליבא דר' אושעיא הכי קאמרי' מכדי שמעי' ליה לר"ש דאמר שחיטה שאינה ראויה ל"ש שחיטה שחיטת קדשים נמי שחיטה שאינה ראויה היא כל כמה דלא מזדריק דמו של ראשון שני אמאי סופג את הארבעים לא מבעיא היכא דשחטו אחר שנזרק דמו של ראשון דלית ביה לר"ש לא איסור ולא מלקות אלא אפי' נשחט קודם שנזרק דמו של ראשון דהא התראת ספק (ט) שמא לא יזרוק דמו של ראשון ומתני' קפסיק ותני סופג את הארבעים ופסול לא שנא ששחטו קודם שנזרק דמו של ראשון לא שנא ששחטו לאחר שנזרק דמו של ראשון ואקשינן עלה פשיטא דהכי איכא ס"ד אמינא שחיטת קדשים שחיטה ראויה היא משום דבלא שחיטה לא משתרי בשר הלכך הו"ל שני מחוסר זמן ופסול ולא לקי עלה משום אותו ואת בנו דהא שחיטה שאינה ראויה היא ור"ש לא פליג אתנא דמתני' אלא בחדא דסופג את הארבעים אבל בפסול מודה ליה קמ"ל ר' הושעיא דבתרתי פליג ר"ש היכא ששחט השני קודם זריקת דמו של הראשון דר"ש פטר ליה מלקות משום דהתראת ספק (י) גזירה שמא יזרוק דמו של ראשון ואכשורי נמי מכשיר ביה דלית ליה משום מחוסר זמן מאחר דנזרק דמו של שני קודם שיזרק דמו של ראשון ואשתכח דפליג ר"ש בתרתי את"ק דאמר סופג את הארבעים ופסול והא דאמר רבא לר"ש שחט חולין ואח"כ שלמים פטור לאו משום התראת ספק אלא משום דהויא שחיטת שאינה ראויה משום דהוי מחוסר זמן שלמים ואח"כ חולין חייב מלקות ובלבד שישחט השני אחר זריקת דם הראשון והיינו דאזל רבא לטעמיה דאמר אית ליה לר"ש איסור אותו ואת בנו בקדשים ולזו הסברא דעתנו נוטה אלא שקשה לנו הא דא"ר יוחנן פרת חטאת אינה משנה כלומר ולא פליג עלה ר"ש אלא חיובי מחייב מלקות כרבנן משום דכל העומד לפדות כפדוי דאמי ולא אמרי' התראת ספק היא ובקדשים אמרי' כיון דכל כמה דלא זריק דם לא משתרי בשר והו"ל התראת ספק ואע"ג דאית ליה לר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי כדתניא ר"ש אומר יש נותר שהוא מטמא טומאת אוכלים וכו' כדאיתא במס' מעילה ובב"ק בפ' מרובה אי אמרת בשלמא התראת ספק דקאמר רבא בשחט השני עם זריקת דמו וכדפרישנא היינו דלא אמרי' ביה כל העומד לזרוק כזרוק דמי משום דהו"ל מחוסר זמן ולאו לזריקה הוא עומד משא"כ בפרה לפי שבלב מתנה עליה שאם ימצא אחרת נאה ממנה תפרה וכן בשוחט בעלי מומין בחוץ וכדאיתא פ' מרובה דהא ודאי בעלי מומין לפדייה קיימי אלא אי אמרת דהתראת ספק דקאמר רבא משום זריקת דם הראשון אמאי אינו לוקה והא אר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי וכל העומד לפדות כפדוי דמי ויש לדחות ולהשיב דמשום דמשמע ליה לר' יוחנן (כ) ר"ש פוטר אפי' מאיסור אותו ואת בנו וכ"ש ממלקות מש"ה קאמר פרת חטאת אינה משנה:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מכירה סמג עשין פב טור ח"מ סי' קלט :

ב מיי' פי"ב מהל' שחיטה סמג לאוין קמט טוי"ד סי' טז :

דף פב.

דף פג.

[דף פ"ג ע"ב]

מתני' השוחט ונמצאת טרפה חייב באותו ואת בנו. דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה : ונתנבלה בידו. שלא מדעת : הנוחר והמעקר. סימנין מדעת פטור משום דליכא שחיטה כלל ולא דמיא לשחיטת טרפה דהתם שחיטה מעליא איכא ודבר אחר גורם לה ליפסל : שנים שלקחו פרה ובנה. ואם שחט אחד מהם יהיה השני אסור לשחוט : זה שלקח ראשון ישחוט ראשון. ושני אסור לו לשחוט : ואם קדם השני זכה. אם קדם השני לשחוט אע"פ שאין שורת הדין כן שהרי מי שלקח ראשון דינו לשחוט תחלה והשני יאסר (ג) אם קדם השני ושחט תחלה זכה ונאסר הלה :

רש"י

מתני' חייב משום אותו ואת בנו. דשחיטה דפא: שאינה ראויה שמה שחיטה : והנוחר והמעקר פטור. דלאו שחיטה היא כלל ולא דמי לדלעיל דהתם שחיטה גמורה היא אלא שדבר אחר גורם לה ליפסל: ואח"כ שחטה סופג ארבעים. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת : שחטה ואת בת בתה. אין כאן עדיין איסור: ואח"כ שחט את בתה. ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה ובנו ואותו משום בתה שכבר נשחטה אפ"ה אינו סופג רק מ' דחד מעשה וחד התראה איכא: סופג פ'. דקסבר סומכוס אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד חייב על כל אחד כדמפרש בגמרא : **גמ'** לענין דינא תנן. הא דקתני מתני' מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לא לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט ראשון והראשון ימתין עד למחר מותר אבל לענין דין אם באו לבית דין שהאחד בא לשחוט והשני אומר אני צריך יותר ממך יאמרו לכן הלוקח ראשון ישחוט מיד שעל מנת כן לקח ממנו שאילו לא מכרה בעה"ב לשני ועכבה לעצמו היה לוקח שוחט ראשון כדתניא בתוספתא דמייתי : לא תשחטו. לשון רבים משמע שנים והזהיר שניהם בין השוחט האם בין השוחט הבן ולא משכחת שנים עוברין אלא בשלש בהמות כדמסיק דאי אם ושני בניה פשיטא מה לי חד מה לי תרי ואי פרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא לא משכחת אלא כדמסיק : **מתני'** בד' פרקים. דרך ישראל להרבות סעודה וסתם לוקח בהמה לוקחה לשוחטה מיד לכך צריך להודיע לשני שמכר אמה או בתה לאחר כי שמא כבר נשחטה : יו"ט האחרון של חג. כי הוא רגל בפני עצמו: שאין לו ריוח. שמכר האם היום : אבל יש לו ריוח. שמכרו אתמול אין צריך להודיע לשני דאמרי' אתמול נשחטו: ומודה רבי יהודה כו'. אפילו מכר זה היום וזה למחר: **מתני'** משחיטין הטבח על כרחו. כדמפרש ואזיל : מת ללוקח. והפסיד הדינר : **גמ'** על דין תורה. שמעות קונות בלא משיכה : גזירה. אם מעות קונות ומוקמת לפירי ברשות לוקח אי מיתרמי דליקה לא טרח מוכר לאצולינהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה: **מתני'** היום הולך אחר הלילה. שחט האם משחשיכה לא ישחוט הבן כל הלילה וכל יום המחרת אבל שחט האם ביום מותר לשחוט הבן בלילה :

הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי

תורה אור | נר מצוה

מתני' *השוחט ונמצאת טרפה חייב משום אותו ואת בנו. אבל השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור משום אותו ואת בנו : *שנים שלקחו פרה ובנה זה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני ושחט זכה : השוחט פרה ושני בניה סופג שמונים שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג ארבעים שחטה ואת בתה ואת בת בתה סופג שמונים שחטה ואת בת בתה ואח"כ שחט את בתה סופג ארבעים סומכוס אומר משום ר' מאיר סופג שמונים : **גמ'** אמר רב יוסף לענין דינא תנן : תנא אם קדם השני זריז ונשכר. זריז דלא עבד איסורא ונשכר דאכיל בשרא: תוספתא הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שמתחלה לא לקחו אלא על מנת כן : שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג את הארבעים : תניא אותו ואת בנו אין לי אלא אותו ובנו בנו ואותו מנין כשהוא אומר לא תשחטו הרי כאן שנים הא כיצד אחד שחט את הפרה ואחד שחט את אמה ואחד שחט את בתה שנים האחרונים חייבין : **מתני'** *בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיעו אמה מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט ואלו הן ערב יו"ט האחרון של חג וערב יו"ט הראשון של פסח וערב עצרת וערב ר"ה וכדברי ר' יוסי הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל °אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין לו א ריוח אבל יש לו ריוח אינו צריך להודיעו ומודה רבי יהודה במוכר את האם לחתן ואת הבת לכלה שהוא צריך להודיעו שהדבר ידוע ששניהן שוחטין ביום אחד : **גמ'** תנא ואם לא הודיעו הולך ושוחט ואינו נמנע : **מתני'** *בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח על כרחו שאפילו שור שוה אלף דינר ואין ללוקח(א) אלא דינר כופין אותו לשחוט לפיכך אם מת מת ללוקח אבל בשאר ימות השנה אינו כן לפיכך אם מת מת למוכר : **גמ'** מת ללוקח והא לא משך ואסיקנא א"ר (ב) אלעא א"ר יוחנן בארבעה פרקים אלו העמידו דבריהם על דין תורה דאמר ר' יצחק א"ר יוחנן דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזרה שמא יאמר לו נשרפו חטיך בעלייה לפיכך בארבעה פרקים אלו העמידו דבריהם על דין תורה : **מתני'** °יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה את זו דרש רבי שמעון בן זומא נאמר במעשה בראשית °יום אחד ונאמר באותו ואת בנו °יום אחד מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה אף יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה :

בראשית א | ויקרא כב

השוחט פרה ושני בניה סופג שמונים. שהרי עובר על כל אחד בלאו דאותו ואת בנו : סופג את הארבעים. דאין כאן שחיטת איסור אלא אחת ובגמרא יליף דבנו ואותו נמי חייב : שחטה ואת בתה ואח"כ את בת בתה. יש כאן שני אותו ואת בנו : שחטה ואת בת בתה. אין כאן עדיין איסור : ואח"כ שחט את בתה. ויש בשחיטה זו שני איסורין אותו ואת בנו משום אמה. (ד) ואת בנה ואותו משום בתה של זו שכבר נשחטה : סופג את הארבעים. דחד מעשה הוא : סומכוס אומר משום ר"מ סופג שמונים. משום שני שמות אע"ג דמעשה אחד הוא שהרי מפני אמה שנשחטה מתחייב משום אותו ואת בנו ומשום בתה מתחייב משום בנו ואותו ולא דמי להההיא דלעיל דשחט שני בניה ואחר כך שחטה דהתם חד מעשה הוא וחד שם הוא דאין מתחייב על שניהם אלא משום בנו ואותו אבל הכא חד מעשה ושני שמות כדכתיבנא : **גמ'** אמר רב יוסף לענין דינא תנן. הא דקתני מתניתין מי שלקח ראשון ישחוט ראשון לא לענין איסור והיתר שאם רצה השני לשחוט [ראשון והא'] ימתין עד מחר מותר אבל דין הוא אם באו לב"ד שבא האחד לשחוט וחבירו אומר אני צריך יותר ממך שיאמרו להם הלוקח הראשון ישחוט ראשון שע"מ כן לקח שאילו לא מכרה הבעה"ב לשני ועכבה לעצמו היה הלוקח שוחט וכן שנינו בתוס' שהביא הרי"ף ז"ל בסמוך : דלא עבד איסורא. שהקדים בעצמו שלא יבא לידי איסור : נשכר. יש לו ריוח ואוכל בשר היום : בנו ואותו מנין. אם שחט הבת ואח"כ שחט האם מנין שהוא חייב : לא תשחטו. לשון רבים משמע : הרי כאן שנים. הזהיר את שניהם בין שוחט את האם בין שוחט את הבת ולא משכחת שנים עוברים אלא בשלש בהמות (ה) הא כילד בת ואם ובת דאי אם ושני בניה למה לי קרא פשיטא מה לי חד מה לי תרי כי היכי דמתחייב אהאי מתחייב אהאי ואי בפרה ובתה ובת בתה פשיטא תרוייהו אותו ואת בנו נינהו אלא ע"כ באחד שוחט פרה והשני את אמה והשלישי את בתה (ו) אתא לאשמעינן דבבנו ואותו נמי חייב : **מתני'** בד' פרקים בשנה. דרך ישראל לעשות סעודות והלוקח בהמה אינו לוקח אלא לשוחטה מיד ולפיכך המוכר בהמה לחברו ומכר תחלה אמה או בתה בו ביום צריך שיאמר לשני דע לך שהיום מכרתי את אמה לשחוט או בתה מכרתי לשחוט ושמא כבר שחטה : ביו"ט האחרון של חג. היו מרבין בשמחת רגל מפני שרגל בפני עצמו הוא וחביב עליהם : **אמר** רבי יהודה אימתי בזמן שאין שם ריוח. הפסק בינתים שמכר הראשונה היום אבל אם יש (ז) ריוח הפסק בינתים שמכר הראשונה אתמול והשניה היום א"צ להודיע שאני אומר אתמול שחט את הראשונה. ומדברי רש"י ז"ל נראה דרבי יהודה אכולהו ארבעה פרקים קאי אבל בתוספתא [סוף פ"ה דחולין] משמע דלא קאי ר' יהודה אלא אערב יוה"כ בלחוד דאמרינן התם אמר ר' יהודה בד"א בזמן שחל יוה"כ להיות בשני בשבת אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבוע אין צריך להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום וזה למחר. כלומר דכשחל יום הכפורים להיות בשני בשבת אפילו לקח האחד בערב שבת והשני באחד בשבת בידוע ששניהם שוחטין באחד בשבת שאין אדם מקדים לשחוט מערב שבת אבל כשחל יוה"כ בשאר ימי השבוע כל שיש ריוח אין צריך להודיע דתלינא שלא ישחטו שניהם ביום אחד שעשוי הוא לשחוט ב' ימים קודם. ומדמפליג ביום הכפורים ש"מ דביו"ט ליכא לאיפלוגי שכל הלוקח לצורך יו"ט אינו שוחט עד יו"ט עצמו לכבוד יו"ט ומיהו אי איקלע יו"ט בשבת איכא לאיפלוגי ביו"ט כי היכי דמפלגי ביוה"כ וכתב הרמב"ן ז"ל דמ"ד דבארבעה פרקים הללו המוכר בהמה לחבירו צריך להודיע היינו לומר שאם לא הודיעו הוי המקח טעות שהדבר ידוע דלשחטה ביו"ט הוא לוקחה אבל בשאר הימים אין המוכר צריך להודיע. מיהו הלוקח צריך לשאול. אבל אחרים כתבו שאינו צריך לשאול משום דאיכא ספיקי טובא שמא אין לה אם לזו ואם תמצא לומר יש לה ומכרה שמא לא לקחה לשחיטה ואם תמצא לומר לשחיטה שמא מכאן ועד עשרה ימים ולזה הדעת אפשר שהמוכר שיודע שמכר צריך להודיע אף בשאר ימות השנה כדי שלא יכשל הלוקח על ידו אלא שאם לא הודיע לא הוי מקח טעות : **מתני'** בד' פרקים אלו משחיטין את הטבח בעל כרחו. כדמפרש ואזיל שאם קבל דינר מלוקח ליתן לו בדינר בשר אפי' שור שוה אלף זוז שוחט על כרחו ואע"פ שאין לוקחין לשאר ובגמ' מפרש טעמא : ואין ללוקח (ח) אלא דינר. שנתן לטבח : מת ללוקח. ומפסיד הדינר : אינו כן. דבעי משיכה וכל זמן שלא משך חוזר בו הטבח : **גמ'** בארבעה פרקים הללו העמידו דבריהם על דין תורה. שקונין לו מעותיו בלא משיכה: דבר תורה מעות קונות. כיון שנתן לו מעות למוכר אין א' מהם יכול לחזור דגמרינן מהקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ומה טעם אמרו משיכה קונה (ט) דאי מוקמת לה לפירי באחריות הלוקח משנתן המעות אי מתרמיא דליקה בבית המוכר שהפירות שם לא טרח לאצולינהו אבל סתם מושך ממטי להו לביתיה וכאן בד' פרקים הללו לפי שכל אדם רוצה שיגמר קנינו העמידו דבריהם על דין תורה : **מתני'** היום הולך אחר הלילה. שאם שחט האם משחשכה לא ישחוט הבת כל הלילה וכל היום למחרת אבל שחט האם ביום שוחט הבת בלילה דאין הלילה הולך אחר היום : מה יום אחד האמור במעשה בראשית היום הולך אחר הלילה. כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר ברישא ערב והדר בקר. ובגמרא אמרינן דאיצטריכא להך דרשא משום דקרא דאותו ואת בנו סמיך לענינא דקדשים דכתיב ירצה לקרבן אשה וסמיך ליה אותו ואת בנו ובקדשים לילה הולכת אחר היום דכתיב ביום קרבנו יאכל וגו' ולא תותירו ממנו עד בוקר אלמא לילה שלאחריו קרוי יום קרבנו עד הבוקר וסד"א דבאותו ואת בנו נמי נימא הכי מש"ה איצטריכנן למגמר ממעשה בראשית : הדרן עלך אותו ואת בנו

כסוי

שלטי הגבורים

א רש"י פי' שיש לו ריוח שמכר האם היום אבל בזמן שאין לו ריוח וכו'. ורמב"ם פי' בענין אחר כד"א שצריך להודיע שראה זה שלקח באחרונה נחפז לקנות והוא בסוף היום שחזקתו שהוא שוחט עתה אבל אם היה ריוח ביום א"צ להודיעו שמא לא ישחוט עד למחר. ולא מסתבר כלל כפירושו דאם היה נחפז לקנות בסוף היום למה נאמר שישחוט היום יותר ממי שקנה בבקר אדרבה איפכא מסתברא דהקונה בערב אין לו פנאי לשחטו ולהפשיטו ולצורך מחר הוא קונה ומה שהוא נחפז הוא שלמחר ביו"ט לא ימצא לקנות. וכתב הרא"ש דאיתי כתוב בשם רב אחאי דאם תגר עובד כוכבים הוא צריך למיחש למלתא ולא מסתבר כלל דמלתא דלא שכיחא היא ואחזוקי איסורא לא מחזקינן כל כמה דלא אודעיה המוכר דאם יש לחוש מספק דאוי היה שישנה התנא בד' פרקים הללו צריך שקונה לישאל אם מכר אמה או בתה לשחוט כי יותר צריך ליזהר אותו שעושה עבירה מאותו שמכשילו ושמא ישכח המכשילו ולא יאמר לו אלא ודאי אין לחוש אלא למי שיודע בודאי דהיינו המוכר שלא יכשל הקונה אבל הקונה אין לו לחוש כלל לפיכך אם קונה מעובד כוכבים א"צ לשאול לו כלום :

הגהות הב"ח

(א) נ"ב בו : (ב) אלעזר כצ"ל : (ג) נ"ב אפ"ה : (ד) ובנו ואותו כצ"ל : (ה) והא כצ"ל : (ו) ואתא פצ"ל : (ז) נ"ב שם : (ח) בו כצ"ל : (ט) נ"ב כו' :

כסוי הדם נוהג בארץ וכו'. משום דבעי למתני בחולין אבל לא במוקדשין נקט לכלהו: במוקדשין. חטאת העוף ועולת העוף ובגמרא ילפינן דאין כסוי הדם נוהג במוקדשין: במזומן ובשאינו מזומן. במזומן עוף הגדל בבית וכתב רש"י ז"ל דמשום דגבי שלוח הקן איצטריך למיתני לקמן דנוהג בשאינו מזומן אבל לא במזומן תנא הכא דנוהג במזומן ובשאינו מזומן ולא נהירא דבפ' גיד הנשה (דף פט:) ובפ' הזרוע והלחיים (דף קל.) ובפ' ראשית הגז (דף קלה.) נמי ה"ל למיתני במזומן ובשאינו מזומן משום לתא דשלוח הקן לכך פירשו בתוספות דמזומן ושאינו מזומן דהכא למילתיה איצטריך משום דכתיב כי יצוד הוה משמע בשאינו מזומן בלחוד להכי איצטריך למיתני דאף במזומן נמי נהוג דהא כתיב ציד מכל מקום כדאי' בגמ': ונוהג בכוי. מפני שהוא ספק בהמה ספק חיה: אין שוחטין אותו ביו"ט. דילמא טעון כסוי ומספיקא לא מחללין יו"ט: ואם שחטו אין מכסין את דמו. אפילו במידי דלא מיתסר אלא מדרבנן: השוחט ונמצאת טרפה וכו' חולין בפנים. בעזרה דאסירי בהנאה כדילפינן בפרק שני דקדושין (דף נח.): חיה ועוף הנסקלים. כגון שהמיתו אדם ונגמר דינם ושחטן והם אסורין מדכתיב סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו וילפינן מיניה התם [דף נו:] שאם שחטו לאחר שנגמר דינו אסור: ר"מ מחייב: בכסוי. וחכמים פוטרין. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה ואע"ג דבכסוי שפיכה כתיב אפ"ה אשר יאכל כתיב וטעמא דר"מ מפורש בגמ': השוחט ונתנבלה בידו וכו' פטור מלכסות. שאין באלו תורת שחיטה כלל: גמ' שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת. כאילו הוא צדה שאינה מזומנת לו: השוחט לחולה. שיש בו סכנה: חייב לכסות. דכיון שניתנה שבת לידחות נדחית לכל מלותיה של שחיטה ומיהו בדליכא בטלטול העפר אלא איסור דרבנן כגון שהיה לו דקר נעוץ מבעוד יום דאי היכא איסורא דאורייתא אפי' ביו"ט לא מכסינן משום דהוה ליה יו"ט עשה ול"ת ולא אתי עשה דכסוי ודחי ל"ת ועשה כדאיתא בפ"ק דיו"ט (דף ח:): והלכתא השוחט לחולה בשבת אינו מכסה. כלומר אפילו בשיש לו דקר נעוץ מבעוד יום דלא מיתסר אלא מדרבנן וטעמא דמילתא לפי שרצו חכמים לעשות היכר שיום זה הוא שאסור בשחיטה ולפיכך לא רצו להתיר אלא מה שהוא צרכו של חולה בלבד דהיינו שחיטה: השוחט וצריך לדם חייב לכסות. ולא יעשה ממנו צרכו: כילד הוא עושה. ויהא פטור מן הכסוי: או נוחרו. חונקו: עוקרו. עוקר הסימנין: השוחט ונמצאת טרפה וכו'. ראה רבי דברי רבי מאיר שאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה באותו ואת בנו כלומר שחייב עליה משום אותו ואת בנו ושנאה בלשון חכמים דהכי תנן בפ' אותו ואת בנו (דף פא:) השוחט ונמצאת טרפה השוחט לעבודת כוכבים וכו' ר"ש פוטר וחכמים מחייבין והרב אלפסי ז"ל כדי לקצר כתבה בפירקין דלעיל [בזה הלשון] השוחט ונמצאת טריפה חייב באותו ואת בנו: ודברי רבי שמעון בכסוי הדם ושנאה בלשון חכמים. כדתנן במתני' דהכא וחכמים פוטרים כלומר מלכסות ובגמ' יהבינן טעמא למה ראה רבי כך: מתני' חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן. דאמרינן בריש מכילתין דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבין לכסות כדתנן לקמן שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות: פטורין מלכסות. הרואים הדם מגולה ואע"ג דתניא לקמן שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות הכא פטור וטעמא מפרש בגמרא דר"מ חשיב לה כנבלה גמורה: וחכמים אוסרין. שמא יפה שחטו והויא לה שחיטה מעלייתא: שאין סופגין את הארבעים. דהתראת ספק היא: גמ' הי מינייהו דאחרניתא. איזו הוראה היתה אחרונה דסמכינן עלה דהדר ביה מקמייתא: אלא ש"מ הא דאחרניתא. כר"מ דלא חייש לאחמורי כלל משום דרוב מעשיהם של חרש שוטה וקטן מקולקלין והבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לנו במה נשחטה: מתני' שחט מאה חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן. מפרשינן בברייתא בגמ' משום דחיה הכל משמע בין מרובה בין מועט [ועוף הכל משמע בין מרובה בין מועט]: רבי יהודה אומר שחט חיה יכסה ואח"כ ישחוט את העוף. בגמרא יליף לה מקרא וטעמיה משום דשני מינין חלוקין הם ראוי לכסות דמו של ראשון לגמור מצותו לגמרי קודם שיתחיל בשני: גמ' ומודה רבי יהודה לענין ברכה וכו'. אע"ג דקי"ל כת"ק כתבה הרב אלפסי ז"ל משום דנפקא מינה לדידן היכא שכסה ובגמרא פרכינן עלה מ"ש מדרב חנגאל ורב ברונא תלמידי דרב דהוו יתבי בסעודתא וקאי עלייהו רב ייבא סבא ואמרו ליה הב ונבריך כלומר בהמ"ז הדור ואמרו הב ונשתה אמר להו רב ייבא סבא כיון דאמריתו הב ונבריך איתסר לכו למשתי כלומר עד שיברך לפמו שאין השתיה מצטרפת לסעודה ראשונה כיון דאמריתו הב ונבריך ה"נ כיון שכסה הפסיק מלשחוט וכי הדר שחיט איחייב ליה בברכה ודחינן הכי השתא התם משתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר הילכך כי אמרי הב ונבריך הפסיקו מן השתיה אבל כסוי לא הוי הפסק דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא ומש"ה אמרינן דמודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך אלא ברכה אחת ופרש"י ז"ל לענין ברכה על השחיטה שאין צריך לברך לאחר כסוי נראה מדבריו דברכת כסוי צריך לחזור ולברך בכסוי שני דאע"ג שאין הכסוי מפסיק בין שחיטה לשחיטה התם היינו טעמא שהכסוי מצרכי שחיטה הוא וברכה דידיה הוה ליה כטול ברוך [ברכות דף מ.] טול כרוך דלא הוי הפסק וכו' ושחיטה אריכתא היא אבל שחיטה שניה אינו צורך הכסוי הראשון ומפסקת בין כסוי א' לכסוי ב' אבל ר"ת ז"ל אומר דכיון דאפשר דשחיט בחדא ידא ומכסי בחדא ידא אף השחיטה אינה מפסקת. והיכא שסח בין שחיטת עוף לעוף איכא מ"ד דצריך [לחזור] לברך וגמר לה מדאמרינן [מנחות דף לו.] לענין תפילין אם סח בין תפלה לתפלה חוזר ומברך וכן נראה ממ"ש הרב אלפסי ז"ל בסוף ר"ה שכתב בשם הגאון ז"ל דטעמא דמילתא דסח בין תפלה לתפלה שחוזר ומברך לפי שאע"פ (ה) שסח באמצע מצוה אחת אינו חוזר ומברך שהרי בהלל פוסק בין פרק לפרק ואפ"ה אינו חוזר ומברך תפילין כיון שהן שתי מצות שאין מעכבות זו את זו סח ביניהם חוזר ומברך וב' טופות נמי ב' מצות הן שאין מעכבות זו את זו הילכך חוזר ומברך והרמב"ן והרב רבינו יונה ז"ל אמרו דלא דמי דהתם ב' מצות של חובה הן וכיון שהתחיל בהן אינו בדין שיפסוק ויתעסק בשיחה כיון שעתיהן חובה עליו ולפיכך אם סח ביניהם חוזר ומברך אבל הכא דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט לא מיחייב למהדר וברוכי

מידי

נר מצוה / תורה אור

דף פג: כסוי *הדם [א] נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין ונוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן ונוהג בכוי מפני שהוא ספק ואין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו א אין מכסין את דמו: *השוחט ונמצא ב טרפה השוחט לעבודת כוכבי' השוחט חולין בפנים וקדשים בחוץ חיה ועוף הנסקלין ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר פטור מלכסות: דף פד. גמ' *ת"ר אשר יצוד ציד חיה או עוף אין לי אלא אשר יצוד ניצודין ועומדין כגון אווזין ותרנגולין מנין ת"ל ציד מכל מקום אם כן למה נאמר אשר יצוד לימדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת (א) (מצאתי כתוב שלא בהזמנה) (ב) *דרש רב עינא אפיתחא דבי ריש גלותא השוחט לחולה בשבת חייב לכסות אמר להו *רבא לית דחייש למאי דקאמר לישמטיה לאמורא כלומר שתיקו אמורא שמתרגם עליו כדי שלא יתרגם דברים שאינן הלכה והלכתא השוחט ג לחולה בשבת אינו מכסה את הדם אבל למוצאי שבת אם היה הדם קיים חייב לכסות: *תניא השוחט וצריך לדם צריך לכסות כיצד הוא עושה או נוחרו או עוקרו: השוחט ונמצא טרפה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין: *אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ראה רבי דברי ר"מ שאמר שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה באותו ואת בנו ושנאו בלשון חכמים ודברי ר"ש שאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה בכיסוי הדם ושנאה בלשון חכמים: מתני' *חרש שוטה וקטן ששחטו ואחרים רואין אותן חייבין לכסות בינן לבין עצמן פטורין מלכסות וכן לענין ד אותו ואת בנו ששחטו ואחרים רואים אותן אסור לשחוט אחריהן בינן לבין עצמן ר' מאיר מתיר לשחוט אחריהן וחכמים אוסרים ומודים שאם שחטו שאין סופגין את הארבעים: (ג) *הורה רבי כר"מ והורה (ד) כדברי חכמים: גמ' הי מינייהו דאחרניתא ת"ש דשלח ר"א לגולה הורה רבי כר"מ אטו כרבנן מי לא אורי אלא לאו ש"מ הא דאחרניתא ש"מ: מתני' ה שחט ק' חיות במקום אחד כסוי אחד לכולן מאה עופות במקום אחד כסוי אחד לכולן שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן רבי יהודה אומר שחט חיה יכסה ואחר כך ישחוט את העוף: *שחט ולא כסהו וראהו אחר חייב לכסות כסהו ונתגלה פטור מלכסות כסהו הרוח חייב לכסות: גמ' וקי"ל כת"ק *ומודה רבי יהודה לענין ברכה שאינו מברך ד אלא ברכה אחת: שחט ולא כסה וראהו אחר חייב לכסות:

תנו

רש"י

כסוי הדם. משום דבעי למיתני בחולין ולא במוקדשים נקט לכולהו: בכוי. ספק חיה ספק בהמה: ואין שוחטין אותו בי"ט. דדילמא בעי כיסוי ולא מחללין יו"ט מספק: הנסקלין. כגון נגמר דין שלהן ושחטן: וחכמים פוטרין. דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה: גמ' אלא בהזמנה הזאת. כלומר יראה לו כאילו הוא צדה שאינה תמיד מזומנת לו כלומר שלא יאכל תמיד בשר שלא יעני: (שלא בהזמנה. יראה לו כאילו אינה מזומנת והיא היא): לחולה. שיש בו סכנה חייב לכסות דכיון דניתנה שבת לו לידחות אצל שחיטה זו נדחית לכל מצותיה של שחיטה: לישמטיה לאמורא. ישמטו האמורא מלפניו לביישו: וצריך לדם. לשום צורך: חייב לכסות. ולא יעשה ממנו צרכיו: וכיצד יעשה. ויפטר מכיסוי: נוחרו. חונקו: עוקרו. עוקר סימנים: ושנאו בלשון חכמים. כדתניא בה ר' שמעון פוטר וחכמים מחייבים: ובכסוי תנן ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרין. והטעם מפורש בגמרא בתלמודא: מתני' ואחרים רואין אותן. דאמרינן בפ"ק דשחיטתן כשרה אותן אחרים חייבים לכסות: פטורים מלכסות. דרבי מאיר מחשב שחיטתן כנבלה גמורה: וחכמים אוסרין. דשמא יפה שחטו והוי שחיטה מעלייתא: שאין סופג. דהתראת ספק היא: גמ' הא דאחרניתא. באחרונה הורה כר"מ וחזר בו מהוראה ראשונה שהורה כרבנן: לענין ברכה. על השחיטה שא"צ לברך לאחר

א מיי' פי"ד מהל' שחיטה סמג עשין סד טוי"ד סי' כח: ב מיי' פרק ס מהל' דעות: ג מיי' פי"ד מהל' שחיטה סמג עשין סד טוי"ד סי' כח: ד מיי' שם טור י"ד סי' טז: ה מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' כח:

דף פה. / [דף רפו ע"א] / ד"ת מ"ז / דף פד: / ג"א רבה / דף פה: / דף פה. / דף פו. / דף פו: / דף פז.

שלטי הגבורים

א כתוב בשם רבינו יונה שצריך לברך על כסוי דכוי וראייתו מפ' במה מדליקין דאין מברכין על הדמאי מפני שהוא ספק דרבנן משמע הא ספיקא דאורייתא מברכין עליו והרמב"ם והרא"ש ז"ל כתבו שאין לברך: לשון ריא"ז

ב השוחט ונמצאת טרפה וכן בכל שחיטה שאינה ראויה לאכילה א"צ לכסות שנאמר א:ר יאכל וא"צ"ל אם שחט ונתנבלה בידו או מש"ו ששחטו ואין אחרים רואין אותן. השוחט וצריך הדם לרפואה וכן השוחט לעובד כוכבים חייב לכסות אא"כ מנבל ומטרף. שחט כמה חיות ועופות במקום א' כיסוי א' לכולן בין ברכת השחיטה בין ברכת הכיסוי:

ג השוחט לחולה בשבת חייב לכסות במוצאי שבת הכוי שהוא ספק בהמה ספק חיה אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין דמו אלא במוצאי יו"ט:

ד כתב ריא"ז שחט אחד מכס ובירך על השחיטה ואח"כ בא לפניו עוד א' לשחוט אם היה דעתו עליו מתחלה א"צ לברך על שחיטה זו פעם שניה אלא פוטרה בברכה ראשונה ואם לא היה דעתו עליו מתחלה נראה בעיני שמברך על שחיטה זו ברכה לעצמה הואיל ואחר הכסוי הראשון בא לפניו ואם בא לפניו קודם הכסוי הראשון אע"פ שלא היה דעתו עליו מתחלה פוטרו בברכה ראשונה כמבואר בק"ס: שח בין שחיטה לשחיטה או בין ברכה לשחיטה שיחה שאינו צורך שחיטה חוזר ומברך וכן בכל המצות אם שח בין ברכה למצוה חוזר ומברך לפי שהשיחה מפסקת כמבואר בק"ס: ובעל הלכות כתב היכא דבעי למשחט עשר זוגיתא ושחט חדא מינייהו ואשתעי לכסוים והדר לברידו לשחוט הני אחריתא וכ"כ הראב"ד מכסה ומברך ושוחט ומכסה וכן מצאתי כתוב בשם ר"ת דשח בין עוף לעוף צריך לחזור ולברך כשסיח דשח בין תפלה לתפלה דחוזר ומברך לפי שכשהפסיק ביניהם גמר המצוה שבירך עליה וצריך לברך שנית וכן בשני עופות ושח ביניהם כיון דאי בעי שחיט ואי בעי לא שחיט איכא גמר מציה וצריך לחזור ולברך אבל המברך על המצוה והתחיל לעשותה ושח קודם שגמרה אינו חוזר ומברך כגון תקיעת שופר וקריאת הלל ומגילה והאריך הרא"ש בזה ע"ש:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הגה"ה וכ"כ כלומר דמלא הגי' בס"א שלא יאכל אדם בשר אלא שלא בהזמנה ופירושא היא שאם מזומן הבשר לפניו לא יאכל אלא דוקא אם אינו מזומן וצריך לצוד אחריו או יאכל אבל למאי דגרסי' אלא בהזמנה הזאת משמע דאף ממזומן יאכל אלא שיראה לו כאילו היא צדה כו' כדפי' רש"י לפי גירסא זו: (ב) נ"ב ע"ב: (ג) נ"ב כאן הציון גמ' ולקמן נמחק: (ד) נ"ב רבי: (ה) נ"ב שמי:

המאור הגדול

[דף פה ע"ב] א"ל רב פפא לאביי וסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא פי' דכיון דהוא מתיר בהנאה את הטרפה משום דשחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דאי ס"ד מדרבנן מאי טעמא משום דגזורי' דלמא אתי למשרא קדשים בחוץ אי הכי אפי' טרפה תתסר בהנאה דהא קדשים בחוץ אפי' טרפה מתסרי בהנאה א"ל והא תנן בניתותא ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן חיה שנשחטה בעזרה אי אמרת בשלמא דאורייתא היינו דגזורי' חיה אטו בהמה לשריפה דכיון דבין חיה ובין בהמה אסירי מדאורייתא בהנאה כדאמרי' התם במס' קדושין מדרש ושחטו ושחט אותו ובבהמה גזרו עליה לשריפה גזירה משום קדשים בחוץ הלכך חיה נמי בשריפה שכעם ששוותה לבהמה באיסור הנאה מן התורה שוותה לה שתהא בשריפה שלא תחלוק אלא א"א שהאיסור עצמו דרבנן היכי גזרינן חיה אטו בהמה והא גזירה כך פירשה ה"ר שלמה ז"ל במס' קדושין ויש לפרש בהא דאמר רב פפא לאביי וסבר ר"ש ח[ולין] בעזרה דאורייתא לאו אברייתא דהשוחט את הטרפה קאי אלא אמתני' דתנן חולין בפנים ר' והחכמים פוטרים ודבריו של ר"ש נשנו בכסוי הדם בלשון חכמים ואי לאו דחולין בעזרה דאורי[יתא] איסורא דרבנן ודחי כסוי הדם דאורייתא:

[דף פו ע"א] והא דאמרי' לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה ואת"ע לה רובא דס"ד רובא וחזקה רובא ע[דיף] לה מיעוטא הדר הוה ליה רובא מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא

ויקרא יז *תנו רבנן °ושפך וכסה מי ששפך א יכסה מנין שאם שחט ולא כסה וראהו אחר שחייב לכסות שנאמר °ואומר לבני ישראל מצוה זו על כל בני ישראל ב תניא אידך ושפך וכסה במה ששפך בו יכסה שלא יכסנו ברגל שלא יהו המצות בזויות עליו . תניא אידך ושפך וכסה מי ששפך יכסה מעשה באחד ששחט וקדם חברו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים שכר ג ברכה ותו ההוא דסעד אצל רבי אמר לו כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל אמר ליה כוס ברכה אני שותה יצתה ב"ק ואמרה כוס של ברכה שוה ארבעים זהובים : כסהו הרוח חייב לכסות : אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן לא שאנו אלא שחזר ונתגלה אבל לא חזר ונתגלה פטור מלכסות והא דתניא השוחט ונבלע הדם בקרקע חייב לכסות *אוקמה רבי זירא בשרשומו ניכר אבל אין רשומו ניכר הוה ליה כמי שכסהו הרוח ואינו חייב לכסות:

מתני' דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם חייב לכסות נתערב ביין רואין אותו כאילו הוא מים נתערב בדם בהמה *או בדם חיה רואין אותו כאילו הוא מים ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם . דם הניתז ושע"ג הסכין חייב לכסות אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם שלא הוא פטור מלכסות :

גמ' *ת"ר °את דמו וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפיים חייב לכסות אמר רשב"ג במה דברים אמורים שלא כסה דם הנפש אבל

[דף פז ע"ב] דף פז. — דף פז: — דף פח. שם

בגמרות שלנו סתמא דגמ' קא מפני בשרישומו ניכר ולא בשם ר' זירא (ג"א)

רש"י

הכיסוי : במה ששפך בידו : ליתן לו עשרה זהובים . מפני שמפסידו לו שכר המצוה : **מתני'** נתערב ביין . שהוא אדום ואין מראית הדם ניכר בו רואין אותו ייןכאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים שהיו כשיעור הזה חייב לכסות : בדם בהמה . דלאו בר כיסוי הוא ורובו דם בהמה שאין טעון כיסוי : כאילו הוא מים . ואם היה זה הטעון כיסוי ניכר בו חייב לכסות : אין דם מבטל דם . אפילו אין מראית דם ניכר בו אם היה דם הבהמה מים טעון כסוי דמין במינו לא בטיל : **גמ'** דם הניתז . חוץ לגומא : ושעל האגפיים . כתלי בית השחיטה : אבל

רבינו נסים

מידי דהוי אקביעות סעודה וברכותיה דאם סח באמצע סעודה אינו חוזר ומברך אבל הרב בעל הלכות ז"ל סובר כדברי הראשונים שהשיחה מפסקת וצריך לחזור ולברך שכך כתב והיכא דבעי למשחט עשר זוגיתא ושחט חדא מינייהו ואישתעי ליכסייה והדר ליבריך ולשחוט הנך אחרניתא וכן כתב הראב"ד ז"ל מכסה ומברך ושוחט ומכסה וא"ת ונהי שהשיחה מפסקת יברך וישחוט ואח"כ יכסה שניהם כי היכי דאמרינן בהב ונבריך דאע"ג דאיתסר למשתי בלא ברכה אפ"ה אינו חייב לברך ברכת המזון אלא אחר שישתה ה"נ לא יכסה אלא לאחר גמר שחיטתו . תירץ הרמב"ן ז"ל דאפשר דגמר לה מדרבי יהודה דאמר שחט חיה יכסנה ואחר כך ישחוט את העוף ולא אמר שחט חיה ישחוט את העוף ויכסה החיה ואח"כ העוף דאלמא כיון שמצות חלוקות הן צריך לגמור מצוה ראשונה ואח"כ יתחיל בשניה ואע"פ שאין הלכה כר' יהודה גמרינן מיניה לרבנן (א) דסח [לרבנן] כחיה ועוף לר' יהודה דכיון שהפסיק בשיחה הוו להו שתי מצות ולפיכך יכסה ואח"כ ישחוט ומיהו אע"פ שהשיחה מפסקת שיחה שהיא מצרכי שחיטה כגון לי עוף או סכין אינו הפסק כדאמרינן בטול כרוך וגביל לתורי דלא הוי הפסק. וכתבו בתוס' [שאסור לדבר אף על פי] שדעתו לחזור ולברך שאסור לגרום ברכות במקום שיכול לצאת באחת וראיה לדבר מדאמרינן במסכת יומא בפרק בא לו (דף ע.) ובמס' סוטה בפ' ואלו נאמרין (דף מא.) ובעשור שבחומש הפקודים קורהו על פה והוינן בה וניתי ספר תורה וניקרי ביה אמר ר"ש בן לקיש משום ברכה שאינה צריכה אלמא כל מקום שיכול לפטור עצמו בברכה אחת אסור לגרום חיוב בברכות הרבה. ולענין נמלך כתב הר"ר משולם ז"ל שצריך לחזור ולברך על השחיטה כדאמרינן בנמלך שצריך לחזור [ולברך] על כל כוס וכוס ולא דמי ליושב ואוכל בתוך סעודתו דאע"פ שגמר בלבו שלא לאכול אינו חוזר ומברך וכדאמר בפ' כילד מברכין (דף מב.) דאפילו גמר ואפילו סלק מותר לאכול עד שיטול ידיו וא"צ לברך דהתם הוא דיש קבע לאכילה ופעמים שאדם יושב בסעודה קטנה ונמשך לסעודה גדולה אבל *לשתיה אין קבע ולפיכך נמלך חוזר ומברך ומש"ה אמרינן נמי [חולין דף קז:] דשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כמו שאכתוב בסמוך בס"ד וכ"כ הרמב"ן ז"ל דנמלך לשחוט חוזר ומברך ומביא ראיה מדמדמינן ליה לעובדא דתלמידי דרב דהתם ודאי משום נמלך הוא דכיון דאמרו הב ונבריך עקרו דעתייהו מלמשתי ומברכין ברכת היין וכ"כ הראב"ד ז"ל : **ודאמרי'** אמר להו רב ייבא סבא הכי אמר רב כיון דאמריתו הב ונבריך אתסר לכו למשתי פרש"י ז"ל עד שיברך לפניו וכן פר"ח ז"ל וכן כתב הרב אלפס בהלכות בפרק ערבי פסחים ומיהו א"צ לברך ברכת המזון קודם שתייתו שכך הדין בנמלך שצריך לברך לפניו אבל לאחריו ברכה אחת לכולן שהרי אמרו שהשמש מברך על כל פרוסה ופרוסה כלומר לפניה מפני שהוא נמלך ואע"פ שאינו צריך לברך אחריו על כל אחת ואחת אלא ברכה אחת באחרונה לכולן וא"ת והא תניא בפרק ערבי פסחים (דף קא:) חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם לצאת וכו' אבל לא הניחו שם זקן או חולה כשהם יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אלמא למפרע נמי צריך לברך י"ל דשנוי מקום הוי הפסק טפי מנמלך דאילו בנמלך לפניו צריך לברך לאחריו א"צ לברך ואילו בשנוי מקום מברך לפניו ולאחריו אבל בתוס' כתבו דשנוי מקום כנמלך שמברך לפניו וא"צ לברך לאחריו והא דקתני שמברכין למפרע כשהן יוצאין שמא ישהו עד כדי שיהו רעבים ושוב לא תועיל ברכת המזון למה שאכלו כדמוכח בפ' שלשה שאכלו (דף נא.) אבל אם יצאו ולא ברכו למפרע כשהן חוזרין אין טעונין ברכה למפרע אלא מברכין ברכת הלחם וברכה אחת באחרונה לשתי האכילות והא דתניא בתוספתא דברכות בעה"ב שהיה מיסב וקראו חבירו לדבר עמו א"צ לברך למפרע הפליג צריך לברך למפרע (ב) כשהוא חוזר מברך בתחלה לאו כשהוא חוזר קאמר שצריך לברך למפרע אלא הפליג דקאמר היינו שקראו להפליג ומש"ה קאמר שצריך לברך למפרע וקודם שילא קאמר שמא ישהה (ג) . וביומא פ"ג (דף ל.) תניא דבר עם חברו והפליג טעון נט"י דה"ה ברכת המוציא אבל בהמ"ז לא קתני ומיירי בשלא היה יודע מתחלה שיפליג ומש"ה אינו צריך ברכה למפרע . ומדאמרינן מישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר יש ללמדו שמי שנזכר בתוך סעודתו שעדיין לא התפלל ומתפלל בתוך סעודתו כשהוא חוזר לאכול טעון ברכה דמיכל וצלויי בהדי הדדי לא אפשר וכדאמרינן הכא דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ואע"ג דתניא התם בפ' ערבי פסחים עקרו רגליהם לילך לבהכ"נ והניחו שם מקצת חברים כשהן חוזרין אין טעונין ברכה לא למפרע ולא לכתחלה ואע"ג דמסתמא התפללו בנתיים התם הפסקה דרשות היא והיינו טעמא כמי דמאי דתנן בפ' כילד מברכין (דף מב.) דבירך על היין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון ואע"פ שהפסיק בברכת המוציא דהתם היינו טעמא לפי שאין ברכת המוציא עליו חובה אבל בשהגיע זמן תפלה בתוך סעודתו ושעה עוברת כיון שהתפלה עליו חובה ומיכל וצלויי לא אפשר כשהוא חוזר לאכול צריך לברך וכ"כ דעת הרב אלפסי ז"ל במ"ש בהלכותיו בפ' ערבי פסחים לענין ברכה דד' כוסות אבל הרב בעל התוס' ז"ל כתב דכי אמרי' דצריך לחזור ולברך משום דמישתא וברוכי בהדי הדדי לא אפשר ה"מ בדבר שהוא גמר וסלוק כבהמ"ז שהוא גמר והפסק וכן כסוי אי לאו טעמא דאפשר למשחט ולכסויי בהדי הדדי הא דבר שאינו גמר כתפלה ושאר ברכות אינו צריך לחזור ולברך : **ת"ר** ושפך וכסה ואומר לבני ישראל . בפרשת כיסוי הדם הוא : במה ששפך יכסה . בידו שלא יכסנו ברגל : וחייבו רבן גמליאל ליתן לו עשרה זהובים . שכר ברכה מפני שהפסידו שכרה : כוס של ברכה שוה מ' זהובים . מפני שיש בו ד' ברכות לכל ברכה עשרה זהובים : וה"ה למצוה בלא ברכה דמשלם י' זהובים . דהתם בפרק החובל (דף צא:) אמרינן בשור העומד להריגה ואין העומד לקבלה שאם קדם אחר והרגו או קצצו משלם עשרה זהובים וכתבה הרב אלפסי ז"ל שם בהלכות וילפינן מינה לכל המצות שאין מחלקין ביניהם לשום אותן להקל ולהחמיר ומיהו עכשיו אין דנין דין זה דאע"ג דממונא הוא ולא קנסא מ"מ לית ביה חסרון כיס והוה ליה כבושת ופגם דלא מגבינן להו בבבל דכל מידי דלית ביה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו וזה שכתבה הרב אלפסי ז"ל בפרק החובל לומר דאי תפס לא מפקינן מיניה שכך הדין בכל דיני הקנסות כדאיתא בסוף פרק אלו נערות (דף מא:) ובסוף פ"ק דב"ק (דף טו:) : כסהו ונתגלה פטור מלכסות . ומוכחין לה בגמרא מדכתיב וכסהו דמשמע מיעוטא כסוי זה ותו לא : כסהו הרוח חייב לכסות . אם נתגלה ולא אמרינן כיון דאידחי אידחי דאין דיחוי אצל מצות : **מתני'** דם שנתערב במים וכו'. נתערב ביין . שהוא אדום ואין מראה הדם ניכר בו רואין אותו כאילו הוא מים ואם היה מראית דם ניכר במים כשיעור הזה חייב לכסות : נתערב בדם בהמה . דלאו בר כסוי הוא ורובו דם בהמה : או בדם חיה . בדם הקזה של [בהמה] חיה שאין טעון כסוי : רואין אותו כאילו הוא מים . ואם היה הדם הזה של שחיטת חיה ועוף ניכר בו חייב לכסות : אין דם מבטל דם . ואפילו אין דם ניכר במים כמות דם בהמה זה אין דם החיה בטל דקסבר מין במינו לא בטיל : דם הניתז . חוץ לגומא : **גמ'** ת"ר את דמו וכסהו וכו' . אגפיים . כותלי בית השחיטה ולשון אגפיים כמו אגפי אמת המים גדותיה : במאי קא מיפלגי

צ"ל לשחיטה — גי' מהר"ש

הגהות הב"ח

(א) לרבנן תיבת דסח דצריך לברך כמו בתוי' כצ"ל : (ב) וכשהוא כצ"ל : (ג) נ"ב עד שיהא רעב וכו' :

שלטי הגבורים

א מרדכי כתב הראבי"ה מצא כתוב בתשובה שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה שמא ישכח וידבר בינתים דברים שאין מעין השחיטה וזה הטעם לא נראה בעיניו דאטו משום שמא ישכח יברך ברכה שאינה צריכה וכתב הוא דשמא הטעם דהוו גופים מוחלקין ואפי' הוו מצוה אחת ומה שכתב מתפילין ראיה צ"ע דא"כ לפי סברא זו היה צריך לעולם לברך על כל אחד מהתפילין אפי' לא סח משום חשש שמא ידבר בינתים וצ"ע וכ"כ רבינו שמואל בן חפני ורבינו קלונימוס מרומי שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה וכתב בשם א"ז לקיים טעמי שניהם בשני דברים דהיינו כגון ששחט חיה ועוף שאז צריך לברך על כל אחד ואחד ולפי זה כשאין הגופים מוחלקין גם בסח א"צ לברך כי אם ברכה אחת לכולם דכיון דבשמותם הם שוין אע"פ שהן גופין מוחלקין וכתב איהו דנראה לפי האמת אפי' חיה ועוף ובהמה א"צ כי אם ברכה אחת לכולם הואיל וברכות שוות והאריך בראיות ולזה הסכימו רוב הפוסקים דכל עוד שהברכות שוות ברכה אחת לכולן וה"ה דפליגי גבי מוהל שיש לו למול כמה בנים זה אחר זה או מי שיש לו לברך כמה ברכות מתנים זה אחר זה ואם אסור לדבר בין גמר שחיטה והכסוי או לא דאיתא נמי התם המרדכי בשם ספר התרומה כתב דמותר לדבר אחר השחיטה קודם הכסוי ובשם ראבי"ה כתב דאסור לדבר אם אינו מעין השחיטה ודעת הרא"ש שם כדעת ספר התרומה דליכא חשש הפסק בין מעשה לברכה אחרונה :

ב הרא"ש הביא דברי ה"ג שכתבו שמכסה ואח"כ מברך דאע"ג דכל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן ה"מ בתחלת המצוה אבל זו סיום המצוה היא ובאמצע המצוה אין ראוי לברך הלכך מברך על השחיטה קודם השחיטה ועל הכסוי אחר גמר המצוה והרא"ש כתב שלא נהגו כן משום דחשיב להו מצות כסוי מצוה בפני עצמה וכן כתבו כל הפוסקים שמברך על הכסוי ערם הכסוי :

ג ולענין קריאת התורה אם עמד אחד שלא קראו החזן אף בארץ ישראל שדנין בה דיני קנסות היה פטור דבקריאת התורה הכל חייבין וקריאת החזן אינו אלא כי היכי דלא ליתו לאנצויי ואפי' אם עמד ישראל במקום הכהן אין לחייבו ואע"ג דדרשינן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא בעלמא היא כמו ליטול מנה יפה ראשון דאין יכול לגבות בבית דין . ובענין המוהל כתב הרא"ש נ"ל לפטור המוהל דאע"פ שאמר האב למוהל אחד למול את בנו לא זכה באותה המצוה לחייב אחר אם קדם ועשאה ולא דמיא לכסוי דאמרה תורה ושפך וכסה מי ששפך יכסה וכן האב שחייב למול את בנו ורוצה למולו וקדם אחר חייב אבל אם אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבין למולו ובדבור שאמר האב למוהל לא זכה למצוה לחייב לאחר אם קדמו :

המאור הגדול

וזה שפסק הרי"ף ז"ל בדם הניתז ודם שעל גבי הסכין כתנא דמתני' וכדפריש רב יהודה (כמו שמבואר ברא"ש סי' י') לא סבירא לן הכי דכיון דחזי' בגמ' ובברייתא שלש מחלוקות בדבר הוברר לנו הדבר בזו שר"י חולק הוא ואינו מפרש אע"פ שאמרו בכל מקום שאמר ר"י אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים כגון זו אין למדין מן הכללות דמאי דאמר דלא אתפרש במתני' שר"י חולק הוא אתפרש בברייתא ובגמ' (הלכך) [והלכתא] כרבנן דאמרי כל דמו חייב לכסות ואפי' דם הניתז ושעל הסכין וגריר לה ומכסי ליה :

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור וזה שפסק הרב אלפסי ז"ל בדם הניתז ודם שעל הסכין כתנא דמתני' כו' לא ס"ל הכי עד אינו אלא לפרש דברי חכמים : **אמר** הכותב אני אפרש דברי חכמים שזה שאמרו בגמ' במאי קמיפלגי על ר"י ורשב"ג אמרו דת"ק דתרתי ברייתות סבר דמו כל דמו ובא ר"י לפרש שכך משמעו מקצת כל דמו חייב בכיסוי כלומר שאם כסה מקצתו בין שהוא מדם הנפש בין שאינו מדם הנפש פטור ואם לא כסה אע"פ שלא מצא אלא מקצתו שניתז מאיזה דם שהוא או על גבי הסכין חייב לכסותו ורשב"ג פליג ואמר שאין חייב בכיסוי אלא דמו המיוחד והוא דם הנפש אבל בין במשנה בין בברייתא לפרש דברי חכמים אבל ת"ק דאידך ברייתא ששנה סתם

מלמד שכל דמו חייב בכיסוי מכאן אמרו דם הניתז ושעל אגפים חייב לכסות ולא שנה אלא מחלוקת של רשב"ג ,הסוא תנא סבר דמו כל דמו ועליו אמרו בגמ' במאי קמיפלגי ודברי רבינו ז"ל מטים כפי' הזה ומ"מ מה שאמר בעל המאור ז"ל שאין למדין מן הכללות אינו שזה כלל גדול הוא שהרי הקשו בכמה מקומות בתלמוד ולא אמרו בה' מהם חוץ מזה ואל ישבש עליך הכלל הזה מה שאמרו בפ"ק של מס' גיטין דתני חדא המביא גט בספינה כמביא גט בא"י ותניא אידך כמביא בחו"ל אמר ר"י ל"ק הא ר' יהודה והא רבנן דתנן עפר חו"ל הבא בספינה לארץ חייב במעשרות ובשביעית אר"י אימתי בזמן שהספינה גוששת אבל אין הספינה גוששת לא אלמא פליגי ואיתמר נמי התם עלין נקוב המונח על גבי יתדות באנו למחלוקת ר"י ורבנן שאנו כך אנו מפרשים דמתני' כולה ר"י היא דאימתי לפרש דברי חכמים אתא ומיהו ברייתא דקתני כמביא בא"י א"נ ר' ירמיה ור' זירא לא ס"ל הא דאמרי' כל מקום ששנה ר"י אימתי במשנתינו אינו אלא לפרש דברי חכמים והמורא ניהו והכי קאמרי' במס' סנהדרין בפ' זה בורר ובפ' חלון בעירובין ומיהו לתריצתא דתרין לה רב נחמן למתני' התם אימתי דר"י לפרש בא ואנן הכי קי"ל ולא מפרקינן חדא מכללא דלא איתמר בגמ' וכן פסקו ראשונים כגון רב אחא משבחא גאון ואף ר"ח וכל רבני ספרד האחרונים וכן עמא דבר :

מיפלגי וכו'. מדברי הרב אלפסי ז"ל נראה דכי אמרינן ת"ק סבר כל דמו היינו ת"ק דברייתא וכי אמרינן רבי יהודה סבר דמו אפילו מקצת דמו היינו ת"ק דמתני' ור' יהודה דמתני' דמפרש מילתיה אלא משום דלא מתפרש במתני' מאן ניהו ת"ק ואשכח ר' יהודה דמתני' דמפרש מילתיה נקט ר' יהודה ושבק ת"ק דמתניתין דלת"ק דמתניתין ורבי יהודה במקצת דמו סגי ומש"ה אמרינן דם הניתז פטור מלכסות אפילו הוא דם הנפש ובלבד שיהא שם אחר ולר"ג דם הנפש כוליה בעי כסוי ולפיכך כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כת"ק דמתני' וכדפירשה רבי יהודה משום דלא בא ר' יהודה אלא לפרש דברי חכמים כדאמרינן בעירובין בסוף פרק חלון (דף פב.) כל מקום ששנה ר' יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ואפילו ר' יוחנן דפליג התם ואמר דבמה לחלוק באימתי מודה דאינו אלא לפרש ויש נוסחאות בגמ' שכתוב בהן בברייתא אחרת כך ת"ר את דמו וכסהו מלמד שכל דמו חייב לכסות א"ר יהודה אימתי בזמן שאין שם דם אלא הוא אבל יש שם דם (א) בלא הוא פטור מלכסות ולפיכך כתב הר"ז הלוי ז"ל דכיון דאימתי דר' יהודה דברייתא לחלוק הוא מסתמא כמי אימתי דמתניתין לחלוק הוא ות"ק דמתני' היינו ת"ק דברייתא ואע"ג דקי"ל דאימתי לפרש ה"מ היכא דלא מוכחא מילתא דפליגי אבל הכא קא מוכחא מילתא והכי משמע בפרק זה בורר (דף כה.) דס"ל לרמי בר חמא ולרב חסדא דאפילו במשנה הוי אימתי לחלוק היכא דמוכח ולפי שטה זו דם הניתז ושעל הסכין אע"פ שיש דם אחר שלא הוא חייב לכסות כתנא קמא דמתני' ואפשר דאפילו להך נוסחא מיהא לא איריא דאע"ג דרבי יהודה דברייתא כי קאמר אימתי לחלוק אימתי דמתני' לפרש הוא דלא אמרו בסוף פרק חלון דאימתי לפרש אלא במשנתנו אבל בברייתא לא הילכך לענין הלכה לא שבקינן ת"ק דמתניתין משום ת"ק דברייתא אלא קי"ל כת"ק דמתני' וכדפירש רבי יהודה אליביה וכ"כ הר"ם במז"ל בפרק י"ד מהלכות שחיטה דם הניתז ושעל הסכין אם אין שם דם אלא הוא חייב לכסות וכי מכסי ליה לדם הניתז גריד ליה ומכסי ליה כדי שיתן (א) עפר למטה דהא קי"ל שהשוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה: **מתני'** במה מכסין וכו'. חרסית. שחיקת חרסית: מגופה. שעל פי החבית: **גמ'** כל שאין היוצר צריך לכתשו. מוכח בגמרא דדוקא כשאינו צריך לכתישה כלל אבל צריך ולא צריך ואיכא דכתשי כה"ג ואיכא דלא כתשי אין מכסין בו: ת"ר וכסהו וכו'. נעורת. אריסט"א שמנערין מן הפשתן: נסורת. שמגררין נגרים במגרה וקוצצין בה עצים והיא מסרת נסורת דקה כעפר: ת"ל וכסהו. בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך את דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא דבר אחר דלא כתיב כסוי אלא לבתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו באפי נפשיה: ושחיקת כלי מתכות. דלא איקרי עפר: סובין. שהנפה קולטת: מורסן. קליפה היוצאת כשכותשין במכתשת: אחר שריבה הכתוב ומיעט. אחר שכתב לך שני מקראות אחד לרבות ואחד למעט אמרת מעתה יש לך לומר דכל הני דלעיל מין עפר נינהו מה עפר מיוחד שמגדל צמחים אף כל שמגדל צמחים וכל הנך דלעיל קים להו לרבנן דמגדלי צמחים ואינך בתראי אין מגדלין צמחים:

ומקשו הכא והא שחיקת כלי מתכות מגדל צמחים כדמוכח בפרק כל הצלמים (דף מג:) דתנן התם רבי יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים אמרו לו אף היא נעשית זבל וההיא ודאי בשל מתכות איירי דהא מייתינן עלה קרא דכתיב גבי עגל ותירצו בתוספות דהכי דמועיל לזבל בפני עצמו מיהא אינו מגדל צמחים: **גרסי'** בפ' השוחט (דף פג.) וכו' עפר לא נאמר אלא בעפר מלמד וכו'. דבעפר משמע שיהא כולו טמון בעפר ומוכח בגמ' בפרקין שאם א"א ליתן עפר מלמטה כגון ששחט על גבי דם בהמה נותן מלמעלה ומוכח לעיל בפ' השוחט [שם] דכל היכא שיש שם כבר עפר תיחוח למטה ומזמינו בפיו לכך סגי דאמרינן התם דמזמין ליה לעפרא דכולי פקתא כלומר לעפר שעל כל הבקעה: דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בעפר *שמכסים בו ומצמיח. למעוטי ארץ מלחה וממתני' ליכא למשמע דיש לך דבר שמגדל דבר שצמח בו כבר ואינו מצמיח (ב): היה מהלך במדבר. ארץ ציה שאינה מצמחת: **ומקשו** הכא וכיון דמסקינן דאין מכסין אלא בדבר שזורעין בו ומצמיח היכי מכסין בשחיקת דינרי זהב דהא שחיקת כלי מתכות אינו מצמיח כדמוכח ברייתא דלעיל וכ"ת כי בעינן שיהא מגדל צמחים דוקא במידי דלא איקרי עפר אבל מידי דאיקרי עפר אע"ג דאינו מגדל צמחים כשר וזהב איקרי עפר אם כן היה מהלך במדבר יכסה בעפר המדבר דעפר המדבר ודאי עפר איקרי ודוחק הוא לומר דעפר ארץ מלחה לא איקרי עפר ומדברי רב אחא משבחא ז"ל בשאלתות דאחרי מות נראה דה"ג אמר רבא הא בורכא דתניא כלומר דרב נחמן בר רב חסדא הוה סבירא ליה דלא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל דאינהו נמי מודו דכל שאינו מגדל צמחים אין מכסין בו ואמר ליה רבא דהא בורכא דודאי רבנן פליגי עליה דהא תניא שוחק דינרי זהב אע"פ שאין שחיקת דינרי זהב מגדלת צמחים ולפי זה מאי דאמרינן היה מהלך במדבר ואין לו עפר לכסות שורף טליתו מיירי במדבר שעפרו חול הגס ואין לו במה ישחוק. ולפי שיטה זו לא קי"ל כרשב"ג דאמר [דבר] שאין מגדל צמחים אין מכסין בו דפליגי רבנן עליה וכן נראה מדברי הר"ם במז"ל שלא הזכיר מגדל צמחים: **תניא** הוסיפו עליהם השחור. פחמין כתושין: ונקורת הפסלים. עפר שמנקרין מן הרחיים: לאפר פרה ועפר סוטה. שיש הנאה בהן אפר פרה מטהרת הטמאין מטומאתן: עפר סוטה מטיל שלום בין איש לאשתו ונקתה ונזרעה זרע אבל עפר כיסוי לית ביה הנאה דבלאו כיסוי נמי הוה משתרי בשרא ומשום הכי לא חשיב ליה בהדייהו הכי אמרינן בגמרא: שבולם עצמו. סוגר את פיו ודומה לו בבכורות (דף מ:) פיו בלום ורגליו מבולמות: ומתחת זרועות עולם. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם:

הדרן עלך כסוי הדם

תורה אור

°אבל כסה דם הנפש פטור מלכסות במאי קא מיפלגי תנא קמא סבר כל דמו ורבי יהודה סבר אפילו מקצת דמו ור"ש בן גמליאל סבר דמו המיוחד והילכתא כתנא קמא דמתני' וכדפירשה רבי יהודה וליתא לדרבן שמעון בן גמליאל דקאמרינן כל מקום ששנה רבי יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים ואפילו רבי יוחנן לא פליג אלא בבמה אבל באימתי מודה הילכך עבדינן כרבנן וכדפריש רבי יהודה ודלא כר"ש בן גמליאל: **מתני'** במה מכסין ובמה אין מכסין מכסין בזבל דק ובחול דק ובסיד ובחרסית ובלבינה ובמגופה שכתשה אבל אין מכסין לא בזבל גס ולא בחול גס ולא בלבינה ולא במגופה שלא כתשה ולא יכפה עליו את הכלי כלל אמר רשב"ג דבר שהוא מגדל צמחין מכסין בו ודבר שאינו מגדל צמחין אין מכסין בו: **גמ'** היכי דמי חול הדק אמר רבב"ח אמר רבי יוחנן כל שאין היוצר צריך לכותשו: ת"ר °וכסהו יכול יכסהו באבנים או יכפה עליו את הכלי ת"ל וכסהו בעפר אין לי אלא עפר מנין לרבות זבל דק וחול דק ושחיקת אבנים ושחיקת חרסית ונעורת פשתן דקה *ונסורת חרשים דקה ולבינה וסיד וחרסית ובמגופה שכתשה ת"ל וכסהו יכול שאני מרבה זבל גס וחול גס ושחיקת כלי מתכות ולבינה ומגופה שלא כתשן וסובין וקמח ומורסן ת"ל בעפר ומה ראית לרבות אלו ולהוציא אלו לאחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שהן מין עפר ומוציא אני את אלו שאין מין עפר: גרסינן בפרק השוחט אחד בעוף* אמר רבי זירא אמר רב השוחט צריך שיתן עפר למטה ועפר למעלה שנאמר וכסהו בעפר עפר לא נאמר כאן אלא בעפר מלמד שהשוחט צריך שיתן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח למעלה וביו"ט בפרק קמא* נמי איתא: *דרש רב נחמן בר רב חסדא אין מכסין אלא בדבר [א] שזורעין בו ומצמיח דתניא היה מהלך במדבר [ב] ואין לו עפר לכסות שורף טליתו ומכסה היה מהלך בספינה ואין לו עפר לכסות שוחק דינרי זהב ומכסה דאשכחן אפר דאיקרי עפר שנאמר °ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת וזהב איקרי עפר שנאמר °ועפרות זהב לו. תנא הוסיפו עליהן השחור והכחול ונקורת הפסלים ואמר רבא בשכר שאמר אברהם אבינו °ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות לאפר פרה ועפר סוטה: *אמר רבי אלעא אין העולם מתקיים אלא בשביל °מי שבולם עצמו בשעת מריבה שנאמר °תולה ארץ על בלימה א"ר אבהו אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שמשים עצמו כמי שאינו שנאמר תולה ארץ על בלימה וא"ר אבהו אין העולם מתקיים אלא במי שמשים עצמו כקרקע שנא' °ומתחת זרועות עולם *וא"ר אבהו כל פרנס המתגאה על הצבור שלא לשם שמים אין רואה בן חכם ומבין ומשביל לעולם שנאמר °לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב:

הדרן עלך כסוי הדם

רש"י

[דף פח ע"א] אבל כסה דם הנפש כו'. ושלשה מחלוקות בדבר רבנן סברי שכל בעי כיסוי ולרבן גמליאל דוקא כל דם הנפש בעי כיסוי ולרבי יהודה אפילו כל דם הנפש בזמן שיש שם דם אחר פטור: ובמה. כלומר במה דברים אמורים: **מתני'** חרסית. שחיקת חרסית: מגופה. שעל פי חבית: **גמ'** נעורת. הוא שמנערין מן הפשתן: נסורת. שמגררין נגרים במגירה את העצים והיא מסרת נסורת דק כעפר: תלמוד לומר וכסהו. בפני עצמו נדרש מדלא כתיב ושפך את דמו ובעפר יכסנו דהוי משמע עפר ולא ד"א מדלא כתיב כיסוי אלא בתר עפר אבל השתא מדריש וכסהו באנפי נפשיה: שזורעין בו וצומח. למעוטי ארץ מלחה: במדבר. ארץ ציה שאין מצמיח שם: דינרי זהב. דכתיב ועפרות זהב לו ולאו דוקא במאי דנקט דינר זהב גבי מדבר ושלית גבי ספינה אלא חד מנייהו נקט הכא וחד נקט הכא וה"ה נמי איפכא: עפר. כלומר מה שמכסים בעפר כדאמרינן שורף טליתו ומכסה בו: השחור. פחמין כתושין: ונקורת הפסלים. עפר שמנקרין מן הרחיים: מי שבולם עצמו. סוגר את פיו: ומתחת. מי שנדרס תחת הכל הוא זרועות עולם:

הדרן עלך כסוי הדם

ויקרא יז · דף פח: · דף נח. · דף פח: · במדבר יט · איוב כח · בראשית יח · דף פט. · איוב כו · דברים לג · איוב לז

בגמרות שלנו אין זה כאן רק בר"ה דף יז. בשם רב יהודה אמר רב כל פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור וכו' (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) דם שלא הוא: (ב) נ"ב מה שזורעין בו:

נ"א שורפין [וכ"ה הב"ח]

שלטי הגבורים

א רוב הפוסקים כתבו שכל הדברים שהזרעים שנזרעים בהם מצמיחין הם בכלל עפר לפיכך אין מכסין בעפר המדבר שאע"פ שקרוי עפר בלשון בני אדם אינו נקרא עפר במקרא וגם אינו מצמיח מה שזורעים בו כך נ"ל. האי מלתא כי היכא דלא תיקשי מדברי הרא"ש לדברי הטור וגם מדידיה לדידיה שכתב בראשונה דמידי שאינו מצמיח אם נקרא שמו עפר מכסים בו ואח"כ כתב אין מכסים בעפר המדבר וקשה דעפר המדבר אע"פ שאינו מצמיח עפר איקרי אלא ודאי דהא דקאמר אם נקרא שמו עפר מכסים בו ר"ל אם נקרא בפסוק שמו עפר מכסין בו והרשב"א והר"ן הביאו דברי מי שחולק על כלל זה וסברי דאע"פ שאינו מגדל צמחים מכסין בו והלכתא מכסין בעפר המדבר כשהוא דק והאי דקאמר שמהלך במדבר ואין לו במה לכסות שורף טליתו רוצה לומר שאין עפר המדבר דק אלא גס ואין לו מידי לשוחקו שורף טליתו וכו' אבל אם דק מכסה גם בו והאי דנקט מדבר טפי ממקום אחר דהא בכל מקום אם אין לו עפר שחוק ודק מצי למעבד הכי לשרוף טליתו יש לומר משום דאורחיה דמדבר שהוא ארץ ציה להיות גס ולא דק וה"ה למקום אחר:

ב וריא"ז כתב אין מכסין בעפר המדבר אע"פ שמגדל עשבים אין זורעין בו שנאמר לא מקום זרע ותאנה. פלפל טחון דינו כקמח שהוא פרי טחון. קמנון טחון דינו כנסורת הרשין שהוא טחינת עצים כמו שביאר מו"ה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שאין טעם זה מוכרח אלא דבעינן ריכומו ניכר ושיהא נראה לעינים והכי נמי אמרי' בפ"ב דביצה לענין עירוב תבשילין שמונית שעל גבי הסכין אדם גוררו וסומך עליו משום עירוב תבשילין ויהא דלא בעי הכא לפרושי גוררו דכבר אשמעינן דבעינן מראה דם ושיהא ריכומו ניכר וכשום חיבור מן הפוסקים לא אשמעינו לדקדק כה ועוד דאי טעמא משום כדי שיתן עפר למטה א"כ נתת דבריך לשיעורין דפעמים שיהיה הסכין מלוכלך בדם מכל סביבותיו ולא יצטרך לגוררו ועוד דעפר למטה אינו מעכב כדמוכח בס"ג ברים פירקין ומביאו הר"ן בסמוך דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו:

המאור הגדול

[דף פט ע"א] והא דתניא בשופר של עבודת כוכבים ולולב של עבודת כוכבים אם תקע ואם נטל [לא] יצא מוקמינן לה בעבודת כוכבים דמשה דכתותי מכתת שיעורה כגון עבודה זרה של ישראל שאין לה בטילה עולמית וההיא דאמרי' בר"ה ובסוכה אם תקע ואם נטל יצא מוקמינן לה בעובד כוכבים דאית לה בטילה:

א מיי' פרק ח מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלט טור י"ד סי' מה : ב מיי' פ"ז שם סמג לאוין קלח טור י"ד סי' סד :

גיד הנשה נוהג בארץ ובחוצה לארץ וכו'. כולהו תנינהו משום דאיצטריך למתני בחולין ובמוקדשין ובגמ' פליגי בה דאיכא מאן דאמר אפילו בעולה ואיכא מ"ד דדוקא בקדשים הנאכלים : ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף. בגמרא מפרש דאית ליה ולא עגיל כף פירוש פולפ"א הנכרכת סביבות עצם הקולית סביב בעגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית ברוחב הוא ואינו דומה לכף : וגרסי' עלה בגמרא [דף צב:] בעי ר' ירמיה אית לעוף ועגיל אית לבהמה ולא עגיל מאי בתר מיניה אזלינן או בתר דידיה אזלינן תיקו כלומר דאי בתר דידיה אזלינן נוהג בעוף דעגיל ואינו נוהג בבהמה דלא עגיל ואי בתר מיניה אזלינן הוי איפכא : ומקשו הכא ומאי תיבעי ליה פשיטא דבתר דידיה אזלינן דהא תניא בסוף פרק הקומץ רבה [דף לז.] דאיטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו אלמא בתר דידיה אזלינן וי"ל דשאני התם דלא כתב רחמנא שמאל אלא ידכה ודרשינן מיניה יד כהה ומשמע יד כהה שלך אלמא הכי קאמר רחמנא כל חד וחד שיניח תפילין ביד שהיא כהה שלו אבל לעולם בעלמא ספיקא הוי וכיון שכן לענין חליצה דבעינן ימין איכא לספוקי ביבם איטר אי חולץ בשמאלו שהיא ימינו וניזל בתר דידיה או בימינו שהיא שמאלו וניזל בתר מיניה ולפי זה חולץ בשתיהם וסגי בהכי אלא דאיכא ספיקא אחריתי במילתא מדתנא בבכורות בסוף פרק מומין אלו [דף מה:] תנו רבנן איטר

רש"י

גיד הנשה. שאין לו כף בגמרא מפרש אית ליה ולא עגיל כף פולפ"א הנכרכת סביבות העצם הקולית העליונה סביב בעיגול אבל עוף אינו כן שהבשר שעל הקולית הוא ברוחב ואינו דומה לכף המתעגלת (כף) של ירך : ונוהג בשליל. בן ט' חי הנמצא בבהמה : וחלבו מותר. חלבו של שליל : ואין הטבחים נאמנים. לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט בתריהו : גמ' הותך שמנו מעיקרו. מכל מקום שנבלע ונשרש בבשר : גוממו עם השופי. שחלב הגבוה שנראה על השופי גומם ומשליך מפני מראית העין שלא יראה כאוכל גיד אבל עיקרו ושרשיו של גיד ושל שומן מותרין : עם השופי. בשוה לשופי יחתכנו : ומודה שמואל. אע"ג דמדאורייתא מותר מדרבנן אסור כר"מ ורבי יהודה אומר גוממו מדאורייתא קאמר (א) : פנימי. גיד הארוך והוא בצד פנימי של ירך : חיצון. גיד הקצר שבסוף השופי לרחבו והוא על צד חיצון של ירך : חוטין שבחלב. כגון חוטין שהן על הכסלים וכן בחלב שעל הקרב יש חוטין דקין וכן אסורים מדרבנן ואין חייבין עליו כרת :

דף צב: דף צא. דף צב:

נר מצוה

מתני' דף פט:

גיד *הנשה נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשין ונוהג בבהמה ובחיה בירך של ימין ובירך של שמאל ואינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף ונוהג בשליל רבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר ואין הטבחים נאמנים על גיד הנשה דברי ר"מ וחכ"א נאמנין עליו ועל החלב : **גמ'** *אמר שמואל חלבו של גיד הנשה מותר לדברי הכל והא מיפלג פליגי דתניא גיד הנשה מחטט אחריו כ"מ שהוא וחותך שמנו מעיקרו דברי ר"מ רבי יהודה אומר גוממו עם השופי (א) ומודה שמואל א שאסור מדרבנן דתניא שמנו מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור וכן הלכה *°אמר רב יהודה אמר שמואל שני גידין הן הפנימי הסמוך לעצם אסור וחייבין עליו חיצון הסמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו *אמר רב ששת אמר רב אסי בחוטי חלב אסורין ואין חייבין עליהן

בין ביד בין ברגל פסול ופירש"י ז"ל משום דבעינן ימין כדגמרינן יד יד לקמיצה ממצורע וזה אין לו ימין וכי תימא א"כ תינח איטר ביד אבל איטר ברגל למה הוא פסול כבר פירש"י ז"ל שם מדכתיב לעמוד לשרת בעינן שיעמוד כדרך שאר עמידות שעיקרן בימין וכיון דאיטר אין לו ימין יבם איטר אין לו תקנה וכן דעת הר"ס במז"ל אבל אחרים אומרים דאיטר משום מום הוא נפסל כדאמרינן בשולט בשתי ידיו דפליגי תנאי התם דמר סבר בריותא הוא וכשר ומ"ס חלישותא הוא ופסול אבל איטר לכ"ע חלישותא הוא ופסול משום מום ולא מפני שאין לו ימין ולפי זה חולץ בשניהם משום ספיקא דהכא אי אזלינן בתר דידיה או בתר מיניה : **ונוהג** בשליל. בן תשעה חי הנמצא בבהמה ר"מ לטעמיה דסבירא ליה דאינו ניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה (דף עד.) הילכך חשיב בהמה בפני עצמו וחלבו וגידו אסורין ורבי יהודה לטעמיה דאמר ניתר בשחיטת אמו הילכך קרינן בהמה בבהמה תאכלו וחלבו וגידו נמי שרו מהאי טעמא דכל מה שבבהמה הנמצאת בבהמה אחרת שרא רחמנא והכי תניא בברייתא בגמרא [דף עד:] ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וא"ר אלעזר אמר ר' הושעיא מחלוקת בבן תשעה חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו כלומר דאילו בן שמנה אפילו ר"מ מודה דניתר בשחיטת אמו כדאיתא בפרק בהמה המקשה [דף עד.] וחלבו וגידו נמי שרו הילכך לענין הלכה כיון שהלכו לשיטתן וקי"ל כר' יהודה בשחיטה דשליל אפילו בן תשעה ניתר בשחיטת אמו חלבו וגידו נמי שרו ולא נתחוורו דברי הר"ס במז"ל שפסק בפרק [תשיעי] מהלכות מאכלות אסורות בשחיטה דשליל כרבי יהודה שניתר בשחיטת אמו ובפרק שביעי פסק דחלבו אסור ובפרק חמישי פסק דנוהג בשליל ולא נראו דבריו דכלהו בהדי הדדי שייכי וכמו שכתבתי וכן מה שפסקו בתוספות בשחיטת שליל וחלבו להיתרא כר' יהודה ובגידו לאיסורא מדסתם לן תנא במתני' הכי דתנן נוהג בשליל אינו מחוור דכיון דאמר ר"א אמר ר' הושעיא דהלכו לשיטתן ליכא *לאחלופי בינייהו : **ואין** הטבחים נאמנים על גיד הנשה. לומר נטלנוהו מפני שטורח הוא להם לחטט אחריו : **גמ'** אמר שמואל חלבו של גיד הנשה מותר לדברי הכל והיינו חלבו מותר דתנן במתני' ואגיד קאי ולאו אשליל ודברי הכל היא : מעיקרו. מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר : גוממו עם השופי. פירש"י ז"ל גומם הגיד והשומן עם השופי כלומר מה שהוא גבוה ונראה והקשו עליו בתוס' דאם כן בין לר"מ בין לר' יהודה שמנו דגיד כגיד אלא דפליגי בשיעורא דר"י נמי כשיעור שאוסר מן הגיד אוסר מן השומן וא"כ היכי מקשה והא מיפלג פליגי דעדיפא מינה הוה ליה למיפרך היכי אמר שמואל חלבו מותר לד"ה אדרבה חלבו אסור לדברי הכל אלא ודאי רבי יהודה לא איירי בשומן כלל אלא בגיד עצמו וקאמר שגומם הגיד עם השופי והשאר מותר אבל שמנו שרי לגמרי : **מודה** שמואל שאסור מדרבנן. כלומר דמאי דקאמר ר"מ וחותך שמנו מעיקרו מדרבנן בעלמא הוא ממנהגן של ישראל קדושים דאילו לרבי יהודה שמנו שרי לגמרי. ולענין הלכה אע"ג דבעלמא ר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה הכא קי"ל כר"מ דשמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים דרב אשי אוקי [בדף צח.] ברייתא דהעצמות והגידין והנותר וכו' דמתניא בריש פרקין בשמנו של גיד וכדתניא ישראל קדושים נהגו בו איסור אלמא הכי ס"ל ובחטיטה דגיד נמי קי"ל כר"מ דסתמא תנן לקמן [דף צו.] הנוטל את גיד הנשה צריך שיטול את כולו ואמרינן נמי לקמן בר פיולי הוה מנקר אטמא קמיה דשמואל חזייה דהוה גייס ליה א"ל חות ביה טפי כלומר כר"מ דאמר מחטט אחריו. והך חטיטה משמע לכאורה דמדאורייתא היא דבגמרא תניא גיד הנשה מחטט אחריו בכל מקום שהוא ושמנו מותר ואוקימנא לה כר"מ אלמא חטיטה [דר"מ] מדאורייתא היא דהך ברייתא משמע דדינא דאורייתא קתני כיון דאמר שמנו מותר דהא אסיקנא דמדרבנן אסור הילכך כי קאמר מחטט אחריו (ב) מדאורייתא קאמר וליתא דהא מסקינן בגמ' בעובדא דבר פיולי דמה דשקל בר פיולי דאורייתא לר"מ ומאי דשייר דרבנן לר' מאיר והיינו ודאי חטיטה דגיד דשרי מדאורייתא דמדאמרינן חזייה דקא גייס אמר ליה חות ביה טפי משמע דבגיד עצמו קאמר ולא בשמנו אלמא חטיטה לר"מ מדרבנן היא הילכך כי קתני גיד הנשה מחטט אחריו מדרבנן קאמר וא"ת אי מדרבנן קאמר היכי קתני ושמנו מותר דהא אמרינן דלר"מ מדרבנן אסור י"ל דבשמנו אפילו איסורא מדרבנן ליכא אלא מנהגן של ישראל קדושים הם שהחמירו על עצמם וכי אמרינן מודה שמואל לר"מ דמדרבנן אסור ממנהגן של ישראל קדושים קאמר ומתניתין נמי דיקא הכי דחטיטה לר"מ אינה אלא מדרבנן דתנן הנוטל את גיד הנשה צריך ליטול את כולו ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה ומדקא מפלג ר' יהודה למלתיה ולא יהיב שיעורא ש"מ דכי תנן בדר"מ צריך ליטול את כולו מדרבנן קאמר ור"מ ור' יהודה לא פליגי בדאורייתא כלל דקים להו כמה הוי אלא דקסבר ר"מ דצריך ליטול את כולו מדרבנן ור"י לית ליה איסורא דרבנן בגיד כלל ומש"ה קאמר שאין צריך אלא לקיים בו מצות נטילה מדאורייתא אבל אי מדאורייתא פליגי הוה ליה לרבי יהודה לפרושי כמה מצות נטילה. הילכך ג' דינין יש לו לגיד הנשה. עיקרו וחטיטתו ושמנו. עיקרו היינו על הכף בלבד כדאמרינן לקמן אמר שמואל לא אסרה תורה אלא שעל הכף בלבד והיינו מדאורייתא. חטיטתו דרבנן והיינו דתניא גיד הנשה מחטט אחריו ומדרבנן בלחוד הוא וכמו שכתבתי למעלה. שמנו אסור ממנהגן של ישראל קדושים וקוקטות שבגיד דהיינו גידין הרכין ההולכים באורך הירך תחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי דינן כשמנו דאפילו מדרבנן לא אסירי אלא ממנהגן של ישראל קדושים דחטיטה שהיא מדרבנן בגיד עצמו היא והיינו דאמרינן בב"ר [סדר וישלח פ' עח] האי פקקולתא דגידא שריא וישראל קדושים נהגו בה איסור ופי' בערוך פקקולתא קוקטות מלשון פקוקי גפנים : **שני** גידין הן פנימי סמוך לעצם. הקוליא אסור וחייבים עליו דמדאורייתא הוא והוא גיד שפושט בכל הירך והוא על הכף כדכתיב אשר על כף הירך : חיצון הסמוך לבשר. הוא גיד אחר שמובלע בתוך הכף : אסור ואין חייבין עליו. דלא מיתסר אלא מדרבנן : חוטי חלב אסורין ואין חייבין עליהן. כגון חוטי חלב הכסלים וגם בחלב שעל הקרב יש חוטים דקים ואסורין מדרבנן ואין חייבין עליהן דחלב

הגהות הב"ח (א) נ"ל מודה : (ב) נ"ב נמי :

נ"ל לאיפלוגי

ד"מ

המאור הגדול

[דף פט ע"ב] **אלא** הכא בולדות קדשים עסקינן וקסבר ממעי אמן הן קדושים וגיד הנשה נוהג בתחלת יצירתו והא לא אתיא כר"א א"ר הושעיא דאמר מחלוקת בבן ט' חי והלך ר"מ לשיטתו ור' יהודה לשיטתו וכי הא דאמרי' לקמן בגיד הנשה של בהמה טמאה אלא הכא בשליל עסקינן דאיסור גיד הנשה ואיסור טומאה בהדי חדדי אתו הא דלא כר"א אמר ר' הושעיא :

[שם] **ובמסקנא** ארחי להו כל הלין סברי הלכך לא סמכי' עלייהו אלא אדר' אלעזר אמר ר' הושעיא סמכינן וכל שליל מותר הוא וגידו דקרינא בה כל שבבהמה תאכלו ור' מאיר לא פליג אלא בבן ט' חי ואין הלכה כמותו אע"פ שהלכה כמותו בחטיפת גיד ובחתיכת שומנו מעיקרו דלא כר"י דאמר גוממו עם השופי שהוא חלבו דגיד כדי לקיים בו ובחלבו מצות נטילה בההיא אין הלכה כר"י אבל בשליל הלכה כמותו דסבירא ליה כרבנן דאמרי בן פקועה אינו טעון שחיטה ואין זה מפורש כל הצורך בהלכות הרי"ף ז"ל :

[שם] **והא** דאמר ר"י לא נצרכה אלא לנפל שלא נתקשרו אבריו בגידים כלומר דלית ביה כזית בתחלת בריתו שהוא כרשון ועדיין גידין אין בו איכא דקשיא ליה סוף סוף כי מתקשרי ביה גידים שעתא אתי איסור גיד ואיסור מוקדשין בהדי הדדי דהוא גיד הנשה דאיסורא ויש להשיב שהגיד בתחלתו נברא במתכונת בשר ואח"כ מתקשה הבשר ונעשה גיד ומתקשר באותו גיד דקדים ליה איסור מוקדשין אפי' בהאי גיד :

מלחמת ה'

אמר

כתוב בספר המאור ובמסקנא אידחו להו כל הלין סברי הלכך לא סמכינן עלייהו אלא אדר' אל[עזר] [illegible] מפורש כל הצורך בהלכות רב אלפס ז"ל. אמר הכותב א"א לעמוד על אופי' שלו שהרי [illegible] הצורך בהלכות שהרי בשליל כתב בפ' בהמה וקי"ל כחכמים דאמרי שחיטת אמו מטהרתו וחלבו מ[illegible] גיד ונוהג בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ר"י אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר"י [illegible] עסקי' ועוד פי' יותר מן המאור בגמ' בחלב שלא הפרים ע"ג קרקע ולענין חטיטת גיד כתב הא [illegible] מחטט אחריו בכל שהוא ואמר נמי דמעיקרא סברוה כר' יהודה והשתא סברוה כר"מ ובחתיכת שו[מנו] [illegible] כשמואל ומודה שמואל שאסור מדרבנן כר"מ ועוד כתב כל מה שאמור בגמ' בענין הזה : *)וזה שפס[ק] [illegible] מן העין ככרב כן פסקו הגאונים ורב חננאל ורבני ספרד האחרונים ז"ל מסוגיא דס' ואלו מציא[ות] [illegible] דאתמר בהא שמעתיה כוותיה וא"נ תלמידי הוו כולהו רבנן בבלאי מארי תלמידי דרב הוו [illegible] מנהרדעא דאיקלע לגבי דרב כהנא במעלי יומא דכיפורי י"ל דאפי' כרב אתיא דלא אסרו בשר ב[illegible] אלא משום שחוששים שמא גררה תולדה מבית לבית וממקום למקום ומעיר לעיר דרובא דעלמא [illegible] נינהו והחמירו בבשר להצריכו תרי רובי כדאיתמר לענין יוחסין בכתובות והיינו דאמרי' ודאי [illegible] היינו דרב משום דאיסורא שכיח טפי בשלם ואזלינן בתר רובא דעלמא אבל רובא דעלמא בע[illegible] כשאתה הולך בתר רובא דעלמא רוב אוכלי בשר ביום הזה ישראל הן ורוב בשר ישראל הוא ואין לח[illegible] רבינו הגדול ז"ל משום דמלתא דלא שכיחא היא ובלא יראו התלמידים מקילים ויפרצו בה פרצות [illegible] לא עדיפא מכללא הכך עובדי אחריני ומכל שאר רבנן סמכי דס"ל כרב ומקרא מלא מכל הוא [illegible]

ומה שאמרו אלא היכי אכיל בשרא ולא אמרו ואלא לרב דאמר כו' היכי אכלי בשרא גדולה מזו במס' שבת פ' במה אשה ולרב מ"ש הני והסיא דרב מתני' היא ולא אמרי' לדידן מ"ש הני אי נמי ולתנא דידן מ"ש [illegible] הנו והסיא דרב נמי הלכה פסוקה היא :

*) עיין לקמן דף ל"ג ע"ב על ד"ה וזה שפסק בבשר וכו'

שלטי הגבורים

א השיב ר"י שגן לוים לרש"י על ניקור ירכי חיה מאום לנקרו כמו של שור שה ועז וכל מה שאסור בירך שבבהמה אסור בחיה בכל הירך ובשוק שלמטה הימנו שקורין לנקרו"ן בלע"ז וכן שומן של גיד הנשה וכן כנפי העוקץ ובוקא דאטמא וכל הנקור כמו של בהמה לפי שהגיד ראשו נכנס תחת אותו העצם לפי שלא חלקו רבותינו בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקריבים ע"ג המזבח וגידים האסורים משום חלב אבל גידים האסורים משום דם צריך ליטול מן החיה כמו מבהמה. מא"ו :

[דף רפט ע"א]

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שר"ל דר' יהודה דאמר גוממו אגיד דאורייתא קאמר אבל שמנו מותר לגמרי כן פירשו התוס' :

לשון ריא"ז	אמר רחמנא ולא חוטים: לובן כוליא. שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא: ממרטט ליה. מגרש אחריו: גייס ליה. בשוה לכוליא אבל החפוי בכוליא אוכל: חלב שהבשר חופה אותו. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות נראה בגובה הכסלים ואח"כ נבלע תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו הבשר בכל הכסלים ומה שהבשר חופהו מותר: ולענין הלכה הרי"ף ז"ל פסק כרב אסי דגייס ליה דהא סייעיה אביי מדשמואל ואחרים פסקו כרבא ורבי יוחנן דממרטטי ליה משום דאביי ורבא הלכתא כרבא ועוד דמאי דמסייע ליה אביי לרב אסי מדרב יהודה	א מיי' פרק ז מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סב:

אמר שמואל לאו סייעתא היא דהא רבי

נר מצוה

א חוטין שבכליות אסורין ואין חייבין עליהן לובן ב שבכוליא רב ורב חייא חד אסר וחד שרי *רבה ממרטט ליה רבי יוחנן ממרטט ליה רב אסי גיים ליה כלומר לא היה מדקדק בנטילתו כדאמר לקמן* בענין בר פיולי הוה מנקר אטמא קמיה דשמואל חזייה דהוה גיים ליה אמר ליה חות ביה טפי אמר אביי כותיה דרב ג אסי מסתברא דא"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל *חלב שהבשר חופה אותו מותר אלמא חלב שעל הכסלים אמר רחמנא ולא חלב שבתוך הכסלים אף הכא נמי חלב שעל הכליות אמר רחמנא ולא חלב שבתוך הכליות גופא א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל חלב שהבשר חופה אותו מותר איני והאמר *רב יהודה אמר שמואל חיורתא דתותי מתני אסור אמר אביי בהמה בחייה איפרוקי מיפרקא וא"ר אבא א"ר יהודה אמר שמואל תרבא דאקליבוסתא אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הכסלים פירוש היכא דליפן אטמהתא זהו חלב שעל הכסלים ולפיכך נקרא מי שרגלו גבוהה מחברתה כסול כדתנן* השחול והכסול. וקאמרי רבואתא שהחלב *שתחתיו השומן שבראש הכסלים הוא חיורתא דתותי מתני וקרום מפסיק בין זה החיורא ובין השומן שהוא תחת זה החיורא והעליון אסור והתחתון מותר וא"ר אבא *אמר שמואל חלב שעל המסס ועל בית הכוסות אסור וענוש עליו כרת וזהו חלב שעל הקרב ואמר רבי אבא אמר מתיי רב יהודה אמר שמואל °חוטי ד היד אסורין משום דם ואי חתכיה ומלחיה ואפילו לקדרה שפיר דמי ואמר רב יהודה*

ריש

יוחנן גופיה [אמרה להא] דרב יהודה אמר שמואל [הילכך לאו סייעתא] היא דהא אמרינן לקמן בגמרא [דף צג.] אמר רבי יוחנן אנא לאו טבחא ולאו בר טבחא אנא ונהירנא כד הוי אמרי בי מדרשא בהמה בחייה אפרוקי מפרקא אלמא טעמא דמפרקא הא לאו הכי כיון שהבשר חופה אותו מותר ואעפ"כ ר' יוחנן גופיה ממרטט ליה וטעמא דמילתא משום דלא דמי חלב שבתוך הכליות לחלב שבתוך הכסלים דכיון דכסלים עצמן לא הוו קריבין אם איתא דחלב שבתוך הכסלים שמיה חלב כי היכי דכתב רחמנא שעל הכסלים הוה ליה למיכתב שבתוך הכסלים מה שאין כן בכליות דלעולם חלב שבתוך הכליות שמיה חלב והאי דלא כתב רחמנא שבתוך הכליות משום דלא הוה צריך משום דכליות עצמן קריבין הן וכן דעת הר"ז הלוי והרב בעל התרומות ז"ל ולא נהירא דאם איתא דאיכא למדחיה לסייעתא דאביי לא הוה שתיק גמרא מיניה מלמימר ולא היא אלא ודאי כרב אסי ק"ל דגייס ליה ודרבא ורבי יוחנן לא קשיאן דאינהו מחמת חסידות בעלמא הוו ממרטטי ליה והיינו דקאמר רבא ממרטט ליה ורבי יוחנן ממרטט ליה ולא קאמר רבא ור' יוחנן אסרי וכי קאמר אביי כוותיה דרב אסי מסתברא לאו לאפוקי מדרבא ורבי יוחנן דמדינא אינהו מודו לרב אסי אלא לאפוקי ממאן דאסר בפלוגתא דרבי ורבי חייא: (ורשב"א ז"ל פי') חיורא דתותי מתני זהו עליונו וגובהו של אותו חלב קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים שקורין לונביל"ש: פרוקי מיפרקא. כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים [פעמים] שהם נמשכים כלפי מעלה והכסלים נמשכים כלפי מטה ואין החלב נכסה בהם: **תרבא** דאקליבוסתא. עצם קטן הוא ומונח על העצם שקורין אנק"א ומחובר [לחוליות האליה] לכליות מלמעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין לונבי"ל: חלב שעל המסס ובית הכוסות אסור וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב. לא שיהא זה עיקר של חלב שעל הקרב אלא לומר שזה מחלב שעל הקרב וכן הא דאמרינן בתרבא דאקליבוסתא וזהו חלב שעל הכסלים היינו לומר שאף זה מחלב שעל הכסלים: **חוטי** היד אסורין. הן החוטין שאנו נוטלין מן הכתף: חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי: דקדק רבינו יצחק ז"ל מדקאמר אפילו מכלל דעד השתא בצלי עסקינן דאפילו [בצלי] חוטין שביד אסורין וצריכין חתיכה ואין זה מחוור דלקמן גבי מוזרקי אמרינן כי האי לישנא ממש חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי ומשמע דלצלי לא בעי' ולא מידי מדקאמר שפדיה בשפודא מידב דייב דמיה ושרי וליכא למימר דהתם נמי בחתיכה קאמר דמדאמרינן סתמא מידב דייב משמע דלא בעי' ולא מידי ועוד דאם איתא דבחתיכה מיירי מ"ט דמ"ד בדשדייה אגומרי דמצמת צמית ליה והא ודאי דמא דרך חתוכא נפיק אלא ודאי בלא חתיכה קאמר אלמא בשר דאית ביה חוטין לא צריך חתיכה לצלי והכי נמי משמע בפרק הזרוע (דף קלג.) דאמרינן חוטין שבלחי אסורין וכל כהן שאינו יודע ליטלן אין נותנין לו מתנות ואמרינן ולא היא אי בטוויא מידב דייב אי בקדרה איידי דחתך להו ומלח להו שפיר דמי מדמדכרינן חתיכה ומליחה לקדרה ולצלי קאמרינן מידב דייב סתמא אלמא בשר שיש בו חוטין אין צריך הכשר לצלי אלא דינו כשאר בשר בעלמא מיהו איכא לעיוני בשר לצלי אי צריך מליחה אי לא ודעת הגאונים ז"ל שאינו צריך מליחה והכי סדרו ממתיבתא וטעמא דמילתא שאם יש כח באש להפליט ממקום למקום אף הוא יוציאנו לחוץ דכבולעו כך פולטו ואם אין כח באש להפליטו ממקום למקום הוה ליה דם האברים שלא פירש ושרי אפילו מדרבנן וראיה לדבר מדאמרינן בפרק מפנין (דף קכח.) בשר תפל רב אמר מותר לטלטלו רב חסדא אמר אסור ופרכינן והא ההוא בר אווזא דהוה בי רב חסדא ומטלטלי ליה מטולא לשמשא ומשמשא לטולא ואמרינן שאני בר אווזא דחזיא לאומצא אלמא בשר תפל בלא מליחה שרי למיכליה וליכא למימר דהתם במליחה קאמר דהא ודאי בשבת אסור למלוח כדאמרינן בפרק שמונה שרצים (דף קח:) גבי פוגלא ממלח לא ממלחנא טבולי מטבלנא וכיון דבפוגלא אסירא מליחה כל שכן בבשר תפל דמלחא משויא ליה אוכלא וכל שכן אי אמרינן דבלא מליחה אסור אלא ודאי בלא מליחה קאמרינן דשרי אלמא דם האברים שלא פירש אפילו מדרבנן שרי וכ"ש ה"מ היכא דלית בה חוטין דמיקרי דם האברים אבל בשיש בו חוטין לאו דם האברים הוא דהרי הוא ככנוס בכלי וראיה לדבר מדאמרינן לקמן [דף צג:] באותביה אגומרי וחד אמר מצמת צמית וכי צמית ליה מאי הוי והא הוה ליה דם האברים אלא ש"מ דם שבחוטין הרי הוא ככנוס בכלי וצריך מליחה ליתא דכיון דעל כרחין שאר בשר לצלי אינו צריך כלום וכמו שכתבנו אם איתא דבשר שיש בו חוטין צריך הכשר יותר היכי אמרינן סתמא לקמן [דף קלג.] בפ' הזרוע גבי חוטין שבלחי ולא היא אי בטוויא מידב דייב וכן נמי לקמן [דף צג:] גבי אומצא ביעי ומוזרקי שפדיה בשפודא מידב דייב אם איתא דבשר שיש בו חוטין צריך הכשר יותר לצלי מבשר אחר הוי לן לפרושי אלא ודאי מדקאמרינן סתמא ש"מ דבשר שיש בו חוטין לצלי הוי דינו כשאר בשר וכיון שבשר אחר לצלי אינו צריך מליחה אף זה דינו כן משום דמורא מסתבר שאיב לכוליה דמא ואחרים אומרים דכל בשר לצלי צריך מליחה אלא שאין צריך להשהותו במלח כבשר לקדרה וכן מטין דברי רש"י ז"ל לפנינו וכן כתב הר"ם במז"ל בפ' ששי מהלכות מאכלות אסורות וכן דעת הראב"ד ז"ל והביא ראיה מדאמרינן במנחות בפרק הקומץ רבה (דף כא.) במלח תמלח יכול תבונהו ואמרינן מאי תבונהו יכול יתן בו טעם כבינה ת"ל תמלח כיצד הוא עושה מולחו והופכו ומולחו ומעלהו ואמר אביי וכן לצלי אלמא צלי מליחה בעי אלא שאינו צריך שהוי כקדרה אלא כי היכי דאמרינן גבי קדשים [מולחו ומעלהו הכא נמי] מולחו וצולהו עם מלחו. ומביאין עוד ראיה דלצלי בעינן מליחה מדאמרינן בפרק השוחט (דף לג.) הרוצה לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה חותך כזית בשר מבית שחיטתה ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה וממתין לה עד שתצא נפשה ומדאמרינן ממתין עד שתצא נפשה ודאי לצלי איירי דאי לקדרה מאי ממתין הא ודאי בשיעור מליחה *ובשרייה ובשול תצא נפשה אלא לאו לצלי וקאמר מולחו יפה יפה אלמא לצלי בעי מליחה ואין אנו ראיות דהתם בפרק הקומץ רבה וכן לקדרה גרסינן ולא בא לומר שמליחת בשר לקדרה לא יהא צריך שהוי כמליחת קדשים אלא לומר דכי היכי דהתם מולחו והופכו משני לצדדין הכא נמי צריך למלוח משני לצדדין ואפילו אי גרסינן וכן לצלי כתב הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל דליכא לאוכוחי מינה דלצלי בעי מליחה אלא ה"ק כשם שמליחת קדשים אינה צריכה הדחה שעם מלחו מעלהו כך אם בא למלוח לצלי אינו צריך הדחה אלא צולהו כולו כאחד והמלח עצמו נאכל שאין המלח בולע מן הדם כלום אלא מפליטו וכי קאמר וכן לצלי היתרא אתא לאשמעינן וכן נמי ההיא דפרק השוחט דקאמר ומולחו יפה יפה אע"ג דלצלי הוא מדקאמר וממתין לה עד שתצא נפשה היינו טעמא דאע"ג דבעלמא לא בעי מליחה לצלי ולאומצא משום דדם האברים שלא פירש מותר שאני הכא דמבית טביחתה הוא חותך ועל ידי שחיטה מתעורר הדם ופורש ממקום למקום ולפיכך צריך מליחה וכבר כתבתי מזה בפ"ק בס"ד. ושיעור מליחה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות דהיינו כדי הילוך מיל וצריך למלוח הבשר משני לצדדין דהכי משמע למאן דגריס בההיא דפרק הקומץ רבה וכן לקדרה ולפיכך המולח גדי או תרנגול צריך למלוח מבפנים ומבחוץ מיהו בדיעבד אם לא מלחו

רש"י

לובן שבכוליא. שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא: ממרטט. מגרש אחריו: גייס ליה. בשוה לכוליא אבל החפוי בכוליא אוכל:	[כד"ק וכד"ס סגי' רבא]
חיורתא דתותי מתני. חלב שעל הכסלים שתחת הכליות נראה בגובה ולמטה באותו מקום נבלע אותו חלב תחת בשר אדום דק ומתפשט תחת אותו בשר ותחת הכסלים ומה שהבשר חופהו מותר וחיורא דתותי מתני זה עליונו וגובהו של אותו חלב קודם שיכסהו הבשר ואותו גובה עצמו מכוסה במתנים	דף צו.
שקורין לונבלי"ש שרחבו הוא מרחיב למטה מן הצלעות הקטנים וכשהפכו מפרישו נראה אותו חלב: פרוקי מיפרקא. כשהיא הולכת איבריה נעים והמתנים הן פעמים נמשכים כלפי מעלה והכסלים כלפי מטה ואין החלב [נכסה] בהן ומשהבשר חופהו מותר וכשכלה למטה אותו בשר החופה יוצא ממנו קרום לבן ועב לצד קרום דק וקלוש המתפשט בכל	דף צג.
הכסלים שאסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש לובן חלב ויש נוהגין איסור באותו חלב לפי שאותו קרום אינו חשוב חיפוי בשר אך באשכנז נוהגין בו היתר וגם לי נראה דחיפוי בשר גמור הוא ובלובן כוליא הלך אחר המחמיר לגרש אחריו כיון דלא אתמר הלכתא כרב אסי והמיקל לא הפסיד:	בגמ' איתא איני והאמר ר' אבא אמר רב יהודה אמר שמואל האי תרבא דתותי מתני כו' (ג"א)
תרבא דאקליבוסתא. עצם קטן מונח על עצם שקורין אנק"א ומחובר לחוליות האליה למעלה ועליו יש חלב תחת ראש המתן שקורין	בכורות דף מ.
לונבי"ל: דליפן אטמהתא. במקום חיבור ופירוד הירכים כלפי': השחול והכסול. גבי מומין מיתניא:	נ"א שעל
שעל המסס ובית הכוסות. בכנף הקרוס בסוף הכרס שקורין פנצ"א ולא זהו עיקר החלב המכסה הקרב שקורין טייל"א שהוא תותב קרוס ונקלף אבל תלתולי אותו חלב המכסה את הקרב דבוק לחלב שעל המסס ובית הכוסות: חוטי היד. שאנו נוטלין מן הכתף	א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל כ"ס בגמ' (ג"א)

[דף רפט ע"ב] וא"ר יהודה אמר שמואל ריש מעיא כו' כ"ס בגמ' (ג"א)

נ"א ובשרייה

שלטי הגבורים

א חוטי הכסלים חמשה הן שלשה לצד ימין ושתים לצד שמאל השלשה מתפצל כל חוט לשנים והשנים מתפצל כל חוט לשלשה וצריך אדם להזהר ולהוציאן בעוד הבשר חם שאם יתקררו אינם נמשכים יפה וצריך לחטט אחריהם עד שיוציא כולם:

ב בדין לובן כוליא שהשומן נכנס בתוך החריץ אם צריך לחטט אחריו הר"ן הביא דעת הר"ז וספר התרומה דאסרי לובן הכוליא ואמרי דצריך לחטט אחריו וכן הגהות מיי' והרי"ף כתב שהוא מותר וכן מיי' וסמ"ג דחלב שעל הכליות אסר רחמנא ולא שבתוך הכליות וכן נראה דעת התוס' שם ודעת הרא"ש וטור אלא שמאחר שכתב רש"י שיש להחמיר בו יש לחוש לדבריו מיהו אפי' למאן דמחמיר כתבו הגהות אשר"י בשם א"ז שאם אירע הדבר שימצא קצת שלא גרשו לחוץ ונגלה או נתבשל עמו לא אסרי' ליה. בשומן שעל היותרת התוס' והרא"ש והמרדכי שם הביאו דעת הר"ר אליעזר ממיץ שאוסר חלב שעל היותרת אף לאחר שנטל הקרום שעליו וכתב דהאוכל השומן שמעורב בבשר היותרת שתחת הקרום טעות הוא בידו וכ"כ המרדכי בשם ר"ת לאיסור והאריכו בראיות והתוס' שם סתרו כל הראיות שלהם והוכיחו דשומן שע"ג יותרת הוא מותר לגמרי דאין לו דין חלב כלל וכ"כ סמ"ג וכ"כ הרא"ש שם ורוב הפוסקים דשומן שע"ג יותרת שומן הוא ומותר ולא חלב והמרדכי שם הביא דברי ספר התרומה שכתב שצריך לקלוף היותרת הכל לפי שחלב המכסה את הקרב סובב ונוגע שם אבל לצד פנים לצד הריאה א"צ להסיר את הקרום שבאותו צד אין שום חלב ואם חתך היותרת מן הבהמה ואינו יודע אי זה היה לצד פנים או לצד חוץ צריך להסיר הקרום מן ב' הצדדין:

ג מיהו אם אירע הדבר שימצא קצת שלא גרשו לחוץ ונגלה או נתבשלו עמו לא אסרי' ליה. מא"ז:

ד התוס' שם וסמ"ג לאוין קל"ז כתבו שחוטין שאנו נוטלין מן הכתף ומן הלחיים הרוצה לצלותן צריכין חתיכה וכן יראה מדברי מיי' שכתב דכל חוט וקרום שאסור משום דם דינו לצלי כמו לקדרה וכן הביאו הרא"ש והר"ן והרשב"א וכל הפוסקים דעות אלו בפסקיהם אלא שהרא"ש והר"ן והרשב"א ס"ל דמותר לצלות אותם בלי חתיכה כלל אפי' כשהן בתוך הכתף וכן כתבו הרא"ש והרשב"א בשם הגאונים כאורך:

מלחו אלא מצד אחד וכן חתיכה שמלחה מצד אחד מותרת שהרי אפילו חתיכה גסה ביותר די לה במליחת [שני] צדדין ואם איתא דכל שלא מלח משני צדדין אסור ואפילו בחתיכה דקה שבדקה היאך יועילו לחתיכה גסה אלא ודאי כי בעינן משני צדדין דוקא לכתחלה הוא שצריך לעשות כן אבל בדיעבד אם לא יעשה כן אינו נאסר : ריש מעיא באמתא בעי גרידה. כתב רש"י ז"ל כשהדקין יוצאין מן הקיבה צריך לגרד החלב שעליהן אורך אמה וזהו חלב שעל הדקין שנחלקו בו רבי ישמעאל ור"ע באלו טרפות [דף מט:] אבל רמב"ם ז"ל כתב בשם קצת הגאונים בפ"ז מהלכות מאכלות אסורות שראש המעי הזה שצריך לגרדו הוא המעי [שיוצא בו הרעי] שהוא סוף המעים וכתב הראב"ד ז"ל בהשגות שזה עיקר אבל בחידושי הרשב"א ז"ל כתב שדברי רש"י ז"ל עיקר משום דכרכשא לא מיקרי מעיא אלא הדקין וכדאמרינן לקמן [דף קיג.] תרגומא הדרא דכנתא וכרכשא ולעולם קורין אותה חלחולת או כרכשא : חוטין שבעוקץ אסורין. עוקץ אנק"א והיינו חוטי דכפלי : חמשה חוטי איתא בכפלים. פלנק"ש בלע"ז : בעי לחטוטי בתרייהו. עד שימצא כמספר הזה וראשו אחד מחובר בשדרה וראשי הפצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות. וכתב בחידושי הרשב"א ז"ל דאע"ג דקי"ל חלב שהבשר חופה אותו מותר הני חוטין אף על גב דמיבלעי [ביני] כפלי היינו טעמא דאסירי משום דאיכא למימר בהו כדאמרינן [דף נג.] בתרבא דתותי מתני בהמה בחייה פרוקי מפרקא ואחרים כתבו דלאו למימרא דאזיל ומחטט להו עד מקום שהן כלין דהא בליעי בבשר ומותרין אלא לפי שהן חוטין דקין הרבה קאמר דבעי לחטוטי בתרייהו עד שימצא מניעו שלהם : ואליה גופיה וכו' : חמשה חוטי הוו. חמשה מקומות יש (א) להן חוטין של איסור וחוטין דקין הוא דחשיב ומש"ה לא תני מוזריקי דדמא שבצואר שאף הם משום דם : דטחלי. טחול : דידא. שביד : דלועא. שבלחי ואע"ג דמאי עסקינן אי בשלא חתך את הורידין מאי איריא הני תרי חוטי הא אמרינן בפרק השוחט [דף כח:] דכל שלא שחט את הורידין צריך לחתכה אבר אבר והיינו ודאי משום חוטין שבגוף שמלאים דם ואי בששחט את הורידין אמאי אסירי דידא ודלועא טפי משאר חוטין שבגוף שהותרו בחתיכת ורידין תירץ הרב רבינו אברהם בר דוד ז"ל דאין חתיכת ורידין מועלת אלא לצלי וכדאמרינן עלה [שם] לא נצרכא אלא לר' יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כולו כאחד דאלמא אין חתיכת ורידין מועלת אלא לצלי אבל לקדרה לא והכא לקדרה עסקינן ובשחתך את הורידין והאי דנקט הנך תרתי לאו לאפוקי אינך אלא לרבותא נקטינהו דאפילו הני דידא ודלועא שהן סמוכין לורידין אין דמן יוצא בחתיכת ורידין וכל שכן שאין חתיכת ורידין מועלת לשאר חוטין שבגוף לקדרה כלל וצריך לחתכו אבר אבר אלו דברי הרב ז"ל ולפי זה אסור לבשל עוף שלם אע"פ שנחתכו ורידין ולא מחוור דמדקא נחית למניינא משמע דהני תרי דוקא ותו לא ואע"ג דאיכא מניני בתלמודא דלאו דוקא נינהו כיון דהכא קאמר תלתא [משום תרבא] ותרי משום דמא משמע דכי היכי דתלתא דוקא תרי נמי דוקא שאל"כ היאך תפס חשבון מועט במה שהוא מרובה וחשבון מרובה במה שהוא מועט אלא ודאי דוקא תרי קאמרינן ותו לא דבשנחתכו ורידין עסקינן שאע"פ ששאר חוטין שבגוף יוצאין מידי דמן בחתיכת ורידין חוטין אלו דידא ודלועא אין נשפכין דרך ורידין ולפיכך אין חתיכתן של ורידין מועלת להן אבל שאר חוטין אפילו לקדרה אין צריכין חתיכה וכי נקט לעיל הואיל וצולהו כולו כאחד לאו למימר דחתיכת ורידין לא תועיל לקדרה אלא לרבותא נקטיה דאפילו לצלי בעיא חתיכת ורידין אבל ה"ה דאפילו לקדרה מהני חתיכת ורידין לכולהו חוטין בר מידא ודלועא וכדכתיבנא וכי בעינן חתיכה בחוטין דידא ודלועא דוקא לקדרה אבל לצלי לא מדאמרינן בהדיא בפרק הזרוע (דף קלג.) גבי חוטי דלועא אי בטויא מידב דייב וכי תימא וכיון דחתיכת ורידין לא מהני לחוטי דידא ודלועא לפי שאין נשפכין דרך שם הוו להו הני תרי חוטי אע"פ שחתך את הורידין כחוטין אחרים בשלא חתך את הורידין וכי היכי דבחוטין אחרים בעינן חתיכת אבר אבר בשלא חתך את הורידין ה"נ אית לן למיבעי חתיכה בידא ודלועא אפילו לצלי אע"פ שחתך את הורידין דהא דמא דהני לא נפיק דרך חתיכת ורידין והוי לגבייהו כאילו לא חתך הורידין כלל י"ל דלא דמי לחוטין שבגוף דמתוך שהן נשפכין דרך בית השחיטה בשעת שחיטה דמן מתעורר לצאת ובשלא חתך את הורידין [אינו] מוצא הדם פתח פתוח וחוזר לאחוריו ונקרש ואין כח באש להפליטו אלא ע"י חתיכה דאע"ג דלגבי מוזריקי אמרינן לקמן [דף צג:] מידב דייב שאני התם דהיינו טעמא לפי שהן רואין פני האש ולפיכך אע"פ שהדם בשעת התעוררותו נקרש בהן נורא משלב שאיב ליה משא"כ בכל חוטין שבגוף שהן מובלעין בבשר ואינן רואין פני האש ולפיכך כיון שהדם נקרש אין האש מוציאו אלא בחתיכה אבל שני חוטין הללו מתוך שאין דמן יוצא דרך שחיטה אין הדם שבהן מתעורר ואינו נקרש ולפיכך לצלי אין צריכין חתיכה וכבר כתבתי זה בפרק השוחט בס"ד. נמצא פסקן של דברים שאם לא שחט את הורידין כל החוטין שבגוף צריכין חתיכה אפילו לצלי והיינו חתיכת אבר אבר בר מחוטי דידא ודלועא מן הטעם שכתבנו. חתך את הורידין צולהו כולו כאחד בלא שום חתיכה כלל ומיהו לקדרה אפילו חתך את הורידין חוטי דידא ודלועא צריכין חתיכה שאין דם שבחוטין אלו יוצא ע"י מלח אלא בחתיכה וכתב הראב"ד ז"ל באיסור משהו שלו דצריך לאתויי חתיכה דכל היכא שצריך חתיכה לחתך בעינן כדאמרינן [שם] גבי צלי בריסא בכבשא וכתב עוד שכל החוטין שצריכין חתיכה הרוצה לצאת ידי חתיכתן לא יסמוך על חתיכת הבשר לבד כי פעמים שהחוטין סמוכין אל העצם הרבה ונדבקין בו ואם חתך הבשר לבד שמא עדיין החוטין קיימים אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים ואז יחתוך החוטין ונעשה פתח ליציאת הדם והא דאמרינן דידא ודלועא משום דמא ה"ה לחוטין שבגף העוף דגף העוף כיד הבהמה הילכך צריך לחתוך עצם האגפים ולמלחן וכן עצם לחיי העוף וחוטין שבכתף בכלל ידא הם וצריך לחתכם או ליטלם וכן החוטין שתחת הלשון בכלל דלועא הם וצריך לחתכם או ליטלם אלו דברי הרב ז"ל : חמשה קרמי הוו וכו' : דביעי. בילים של זכר : דמוקרא. שעל המוח : וקרום שעל דד הטחול. קרום שעל מקום עביו : אסור וחייבין עליו. משום חלב שעל הקרב השוכב עליו : שעל הטחול כולו אסור ואין חייבין עליו. דלא מיתסר אלא מדרבנן : עילאה אסור וחייבין עליו. עילאה חלב שעל הכליות שיש עליו קרום דק והוא חלב גמור : ביעי חשילתא. ביצי זכר המעורין בגופו : חד אסר. דאע"ג דאגידי בה בבהמה הרי הן כאבר ובשר המדולדלין שיש בהן מלות פרוש כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (דף עג: ודף עד.) : חד שרי. מפרשינן טעמיה בגמרא מדלא קא מסרחן חיותא אית בהו : ואת לא תיכול משום אל תטוש תורת אמך. מנהג מקומך שאתה מבבל ושם נוהגין בו איסור ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מאכלות אסורות נראה דלדידן נמי אסירי דכיון דבבבל נהגו בהן איסור אנן בכל דוכתא בתר בני בבל גרירינן ולפי מה שכתוב בחידושי הרשב"א ז"ל נראה דבכל דוכתא שריין אלא במקום שנהגו בהן איסור ולא נתחוור לי דלא דמי לתרבא דאייתרא דבכל דוכתא שרי בר מאתרא דנהיגי ביה איסורא וכמו שכתבתי למעלה דהתם אפילו בני בבל לא סבירא להו דאסור אלא ממנהגא בעלמא הוא שנהגו בו איסור והכי מוכח (ב) מאי דאמרינן לעיל [ריש דף ג.] דידהו מיכל נמי אכלי ליה לדידן מסתם [מיהא] סתים אלמא אפילו לבני בבל [לא] אסור מדינא דאי אסור מסתם נמי לא סתים אלא ודאי ה"ק כיון דלדידן נמי לא אסור אלא ממנהגא דיינו שלא נאכלו מפני שנהגו בכך אבל מסתם מיהא סתים ומש"ה מדינא הוא דבכ"מ שלא נהגו בו איסור יהא מותר אבל ביעי חשילתא בני בבל מדינא אסרי להו דלא אשכחן דמשום מנהגא בלחוד הוה מימנעי מלמיכלינהו וכיון דאנן בכל דוכתא בתר בני בבל גרירינן משמע דלדידן נמי אסור : הני ביעי דגדיא. גדיא לאו דוקא : עד תלתין יומין. משנולד שריין בלא קליפת הקרום דאכתי לא (ג) פשט דמיה ליבלע באבריו : אזרען. יש בהן זרע : אסירן. בידוע שיש שם דם הילכך תרתי בעינן לאיסורא תלתין יומין ואית בהו שורייקי סומקי אבל גו תלתין יומין אפילו אית בהו שורייקי

נר מצוה   תורה אור   רש"י

ריש א מעיא באמתא בעיא גרידה וזהו חלב שעל הדקין ואמר רב יהודה ב חוטין שבעוקץ אסורין חמשה חוטין אית בכפלא תלתא מימינא ותרתי משמאלא תלתא מיפצלי לתרי תרי ותרי מיפצלי לתלתא תלתא למאי נפקא מינה דאי שליף להו אדחמימי משתלפי ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו ואליה גופה אע"ג *דמקרי חלב ורחמנא שריא דכתיב °כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו דבר השוה בשור וכשב ועז הוא דאסור ואליה הואיל ואינה שוה בשור וכשב ועז דבכבש היא דקריבה ובשור ועז לא קריבה שריא ואמר אביי ואיתימא רב יהודה חמשה חוטי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלי וכפלי ודכוליאתא משום תרבא דידא ודלועא משום דמא *°ואמר אביי ואיתימא רב יהודה ג חמשה קרמי הוו תלתא משום תרבא ותרי משום דמא דטחלא ודכפלי ודכוליאתא משום תרבא דביעי ודמוקרא משום דמא וקרום שעל דד הטחול אסור וחייבין עליו ושעל הטחול כולו אסור ואין חייבין עליו ובכוליא תרי קרמי עילאה אסור וחייבין עליו ותתאה אסור ואין חייבין עליו *ביעי חשילתא רב ורב אסי תתיח חד אסר וחד שרי *אמר ליה רבי יוחנן לרב שמן בר אבא הני ביעי חשילתא שריין ואת לא תיכול משום שנאמר °ואל תטוש תורת אמך אמר מר בר רב אשי הני ביעי דגדיא ד עד תלתין יומין שרו בלא קליפה מכאן ואילך אי אזרען אסירן ואי תתיט לא

גמ' : ריש מעיא. כשהדקין יוצאין מן הקיבה צריך לגרד מה שעליהן עד אורך אמה וזהו חלב שעל הדקים שנחלקו בו ר"ע ורבי ישמעאל בפ' אלו טרפות ומאותו אמה ואילך הדקין דבוקין לכנתא שקורין אנטרי"ל והוא שומן ומותר גמור ובלבד שינקרו אותן מן הוורידין : חוטין שבעוקץ. היינו חמשה חוטין : דכפלי. פלנק"ש עוקץ אנק"א : ואי לא בעי לחטוטי בתרייהו. עד שימצא במספר הזה וראשו אחד מחובר לשדרה וראשי הפיצולין נדבקין תחת החזה בראשי הצלעות : חמשה חוטי. חמשה מקומות הן ובהן חוטין של איסור : דטחלי. טחול : דידא. שביד : ודלועא. שבלחי וחוטין דקין הוא דקחשיב להכי לא חשיב מוזריקי הן גידי הצואר שאף הם משום דם : דביעי. ביצים של זכר : ודמוקרא. שעל המוח : ושעל דד הטחול. בעליונו שם הוא עב וקורהו דד : ביעי דחישלא. ביצי זכר המעורין בגופו : חד אסר. אף אחר השחיטה משום אבר מן החי אף על גב דתלי ביה כחתוכין דמו : אל תטוש תורת אמך. שאתה מבבל ושם נוהגין איסור ומנהג מקומך אל תניח : עד תלתין יומין. משנולד שרו בלא קליפת הקרום דאכתי לא נפיש דמה ובליע באבריה וגדיא לאו דוקא ה"ה ד"א : אי אזרען. שיש בהן זרע אסורים

וינקר הקנוקנות וגיד הנשה כולו עם שומנו ויטול הגידין שבצנקורין ויטול חלב הקרוס שעל הקיבה דהקשתא ודאייתרא עד אמה מן המעים של קיבה ויפרידנו בנחת שלא ינתק בכח וישאר ממנו עם הכנתא ויטול החלב והקרוס שעל הטחול ושעל הכסלים אף שדבוק בו לגמרי יטול ושעל המסס ובית הכוסות וישלוף הגידין שבתוך הטחול ויטול חלב והקרוס מעל הכסלים והחוטין שבתוך הכסלים ויטול שני הקרומים שעל הכליות והקרוס של תאר הכבד לגד הכבד ושל גד הריאה ונהגו ליטול דלא ליתי למטעי ויטול חוטין שתחת סידים כולם והחוטין ברגלים תחת הלשון ושבצואר שהן משום דם וכל אלו אסורין משום [כל] חלב וכל דם לא תאכלו ולא נתפרשו אלו מדברי חכמי התלמוד. מא"ז :

א מיי' פי"ח מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' סד:

ב מיי' פ"ז שם סמג שם טוש"ע י"ד סי' סה:

לקמן דף קיג.

ויקרא ז

בגמ' איתא אמר רב כהנא ואיתימא רב יהודה כו' (ג"א)

דף צג:

משלי א

הגהות הב"ח

(א) ובהן כצ"ל: (ב) מוכח ממאי דאמרי' לעיל איסורו מיכל כו' סתם נמי לא סתים כצ"ל: (ג) נ"ב לשון רש"י בגמ' נפיש:

שלטי הגבורים

שורייקי סומקי שרי לית בהו שורייקי סומקי אפילו בתר תלתין יומין שרי: אומצא ביעי ומוזריקי לקמן מפרש פלוגתייהו: בכל התורה כולה. רב אחא ורבינא חד אמר הכי וחד אמר הכי בכולהו (א) הוא דמיקל רבינא ורב אחא לחומרא: אומצא דאסמיק. בשר שהוא אדום ביותר וניכר שהדם נגרר בתוכו: חתכיה. לחתיכות הרבה: תלייה בשפודא. בתוך התנור לצלות: מידב דייב ושרי. אפילו בלא חתיכה ומליחה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט לדברי מי שמצריך כך בצלי וכמו שכתבתי למעלה: מישאב שאיב ליה. שואבין את הדם: מלמת למית ליה. לומתין את הדם בבשר והוא נבלע בתוכו: מוזריקי. חוטי צואר ורידין: תלינהו בשפודא ובית שפודא לתתאי. האי ובית שפודא לתתאי מלשון הרב אלפסי ז"ל הוא ומשמע לי דדייק ליה מדאמרינן תליא בשפודא ואי לא הוי בית שפודא לתתאי אין זה דרך הניתלין: **ומאן** דאסר הכא משום דמלמת למית ליה אע"ג דבעלמא דם האברים כל היכא שלא פירש שרי שאני הכא לפי שנראה כאילו הדם שם בעין. וכתוב בהכשר הבשר לרב בעל העטור ז"ל דחתיכה זו דמוזריקי להכשיר כל החוטין שבגוף היא דבחתיכת הורידין יוצאין כל החוטין שבגוף מיד דמן ואע"ג דבפרק השוחט (דף כח:) אמרינן דדוקא כי נקיב להו בשעת שחיטה נפיק דם דחיים אבל שלא בשעת שחיטה קריר ולא נפיק כתב הרב ז"ל דהני מילי בניקבה בעלמא אבל כי חותך להו לגמרי אפילו שלא בשעת שחיטה יוצא הדם מהן ואין זה מחוור דכל שלא בשעת שחיטה ודאי אין דם החוטין שבקרב יוצא דרך חתיכת ורידין אלא הכא להכשיר את הורידין קאמרינן: **האי** אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסור. דרכן היה לתת בשר חי בחומץ ואוכלין אותו וקאמר שאם נתנו אומצא דאסמיק לתוך החומץ הוא וחלייה אסור לפי שאנו רואין הדם כאילו הוא בעין ואינו כשאר בשר שדמו מובלע בתוכו כמו שפירשתי למעלה וחלייה נמי אסור לפי שהדם מתערב בחומץ: לא אסמיק הוא וחלייה שרי. שהחומץ צומת אותו והוה ליה דם האברים שלא פירש ושרי: אי אפשר דלית ביה שורייקי דדמא. לחלוחית של דם: אבא מגמע ליה גמועי. מגמע החומץ לומר שהוא מותר: לא חליט ביה זימנא אחריתי. שמתוך שנעשה רפוי אין לו כח לצמות הדם ויוצא מן הבשר ומתערב בחומץ: איתא לקיוהא דפירא בעיניה. חמיצות הפרי בעינו הוא אע"פ שהוא חלש:

 נר מצוה

לא אורען שריין מנא ידעינן אי אית בהו שוריאקי סומקי אסירן ואי לא שריין אומצא ביעי ומוזריקי פליגי בה רב אחא ורבינא רבינא אסר ורב אחא שרי בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא °[א]האי אומצא דאסמיק חתכיה ומלחיה ואפילו לקדרה שפיר דמי תלייה בשפודא מידב דייב ושרי אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מישב שייבא ליה וחד אמר מיצמת צמתא ליה והלכתא מישב שייבא ליה וכן ביעי וכן מוזריקי ביעי בקרמייהו חתכינהו ומלחינהו אפי' לקדרה שריין תלינהו בשפודא ובית שפודא לתתאי מידב דייבי ושרו אנחינהו אגומרי הלכתא מישב שייבן ושרו: *האי אומצא דאסמיק הוא וחלייה אסור לא אסמיק הוא וחלייה שרי רבינא אמר אע"ג דלא אסמיק נמי חלייה אסור אי אפשר דלית ביה שורייקי דדמא אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא מגמע ליה גמועי א"ד רבינא גופיה מגמע ליה גמועי והלכתא לא אסמיק הוא וחלייה שרי אמר ליה מר בר אמימר לרב אשי אבא האי חלא דחליט ביה חדא זימנא לא הוה חליט ביה זימנא אחריתא כלומר כיון שחלט בו נעשה חומץ רפוי ואינו ראוי לחלוט בו שהוא חשוב כמים ומאי שנא מחלא תמיהא כלומר ומאי שנא זה מחומץ שאינו חזק מעיקרו שהרי חולטין בו ואף על פי שאינו חזק א"ל התם איתא לקיוהא דפירא בעיניה הכא ליתא לקיוהא דפירא בעיניה *אמר רבא [ב]האי מוליאתא שריא אמר ליה אביי והא קא בלעא דמא אמר ליה כבולעה כך פולטה והלכתא מוליאתא שריא ואפילו פומא לעיל ודוקא לצלי כעין הפסח שהוא צלי אבל לקדרה לא. *[ג]רישא בכבשא תלייה אבית שחיטה דייב אצדדין מקווא קוו ואסור אנחיריה אי דץ ביה מידי ופתחיה כי היכי דליפוק דמא מיניה שרי ואי לא אסור פי' אנחירי מלשון °מנחיריו יצא עשן °אמר רב *[ד]בשר שחוטה שמן שצלאו עם בשר נבלה כחוש אסור דאזיל האי ומפטם ליה להאיך והדר האיך ומפטם ליה להאי ולוי אמר אפילו בשר שחוטה

רש"י

שנידוע שיש שם דם: אומצא ביעי ומוזריקי. לקמן מפרש: בכל התורה כולה. כל היכא דפליגי רב אחא ורבינא וקאמר תלמודא ח"א הכי וח"א הכי ודאי [נודע] דההוא דמיקל הוא רבינא וההוא דלחומרא הוא רב אחא: דאסמיק. אדום מדם: חתכיה. לחתיכות הרבה: תלייה בשפודא. לתוך תנור לצלות בלא חתכיה ומלחיה אלא כדי מליחת צלי דבר מועט: דייב. הדם זב ממנו הואיל ותלוי שפיר דמי: אותביה אגומרי. בלא שפוד בהא פליגי: שאיב. שואב הדם: מלמת למתי. הגחלים לוחתים הבשר ואין מוציא דמן והדם נבלע בתוכו ואסור: מוזריקי. וורידי הצואר: חלייה. מוהל היוצא ממנו כשחותכו לישנא אחרינא שחולטין אותו בחומץ אחר צלייתו ודמו נכנס לתוכו: אבא מגמע ליה. להוציא חומץ: דחליט ביה צלי חד זימנא. כדי להוציא דמו לא חליט ביה זימנא אחריתי לפי שאין בו עוד כח: תמיהא. חומץ חזק מעיקרא: לקיוהא דפירי. טעם הפירי עומד בו שלא הוציאו ממנו כלום אע"פ שהוחלט מאליו ונתקלקל טעמו מוציא דם לפי שכחו בקרבו: הכא ליתיה לקיוהא. כח הפירי שבלעו צלי הראשון: האי מוליאתא. כמו שממלאין תרנגולים וטלאים בין בשר לעורו: שריא. ואפילו לא מלחו הבשר שמתנים לתוכו כי אם מעט כמליחה צלי מותר דאם מלחו כמליחה לקדירה פשיטא דמותר: והא קא בלע. הטלה והתרנגול מדם היוצא מבשר הכנוס לתוכו: כך פולט. לחוץ ומוצאו חוץ האור ואפילו כשתלויה בשפוד בתנור ואע"ג דאין שתה מקום לצאת דרך נקב דכבולעו הבשר החיצון כך פולטו והאור שואבו: רישא בכבשא. הראש כשרוצים להסיר השיער נותנים עליו מים ומטמינים אותו ברמץ: דייב. הדם זב דרך החתך ושפיר דמי: אגרדין. על לחייו: מיקוו קוו. הדם נקפה בתוכו קיפוי: אנחיריה. שהם נקבו למטה: דץ ביה. בנקב החוטם: מידי. שלא יסתם: בשר שחוטה שמן שצלאו. בתנור בשני שפודין זה רחוק מזה אסור שהריח נכנס מן השומן לכחוש ומפטמו ואז חוזר הכחוש ומוציא ריח גם הוא וכל שכן שחוטה כחושה ונבלה שמינה אלא נקט רבותא דלא תימא נבלה כחושה הואיל

מולייתא שמחתכין בשר דק דק שלא נמלח וממלאין ממנו תרנגול או גדי: והא קא בלעא דמא. שאותו מלוי פולט דם והגדי או התרנגול בולעין אותו: ודוקא לצלי. כעין הפסח שהוא כעין זה שנותנין בני מעיו לתוכו וצלאהו: רישא בכבשא. הראש כשרוצין להסיר שערו נותנין עליו מים וטומנין אותו ברמץ: כבשא. הטמנה ויש לחוש למוח שבתוכו שיש בו דם וא"א לו לצאת מפני עצם הקדרה שמפסיק ויש שגורסין בכבשין: תלייה אבית שחיטה מידב דייב. אם כשנתנו על האש נתנו על בית שחיטתו הדם זב משם ומותר מפני שעצם הקדרה נקוב שם: אצדדין. על לחייו: מקוי קוו. מתכנס הדם לתוכו ואינו יוצא משם ואסור: אנחיריה. אם הניחו על נחיריו: אי דץ ביה מידי ופתחיה. אם נעץ בו דרך הנחירים שום דבר כדי לפתוח יפה נקב הנחירים לצד הראש שרי ואי לא אסור ובגמ' אמרי' א"ד אנחיריה ואבית שחיטה דייב אצדדין אי דץ ביה מידי שרי ואי לא אסור ופסק הרי"ף ז"ל כלישנא קמא לחומרא לפיכך לא הביא האי לישנא בתרא בהלכות וכ"ד הר"ם במז"ל בפ"ו מהל' מאכלות אסורות ויש מי שפסק כלישנא בתרא ולקולא משום דכיון דדם שבשלו אינו עובר עליו הוי ליה איסורא דרבנן ולקולא והאמרינן ואי לא אסור היינו מוקרא (קרומא) בלחוד אבל אידך בשרא שרי דהא איכא קדירה דמפסקא דלא מצי' אמרת דלא מפסקא דא"כ מידב דייב ושרי אלא כדפרישית: **וכתבו** בתוס' דכי אמרינן ברישא בכבשא דאי תלייה אבית השחיטה מידב דייב ושרי דוקא בשעשה כן להסיר את השער בלבד אבל לצלותו בכל ענין אסור וזה כפי דעת רבינו יצחק ז"ל שכתבנו למעלה דבשר שיש בו חוטין צריך חתיכה אפילו לצלי וכיון שכבר פירשנו למעלה שאין חוטין צריכין חתיכה לצלי ה"נ אע"פ שיש דם בחוטי המוח כל היכא דבית שחיטה לתחת אף לצלי שרי ומסתברא נמי דלהסיר את השער בלחוד אפילו אותביה אגרדין שרי דלא משהו ליה כולי האי ובשיעור מועט כזה אין הדם הולך ממקום למקום ואפילו דאיב פורתא ע"י מליחה נפיק וכן אלו שמשימין רגלי הבהמה על האש להסיר שערן ולהסיר הטלפים מסתברא דשרי משום דטלפים גופייהו מונעין האש שלא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו דייב פורתא ע"י מליחה נפיק אלא שיש מחמירין וחותכין הטלפים בסכין מעט ומניחין החתך למטה כדי שיזוב הדם דרך שם אם יפרוש ממקומו ומנהג יפה הוא וכן הללו *שמהפכים התרנגולת על האור להעביר הנוצה שרי שבשיעור מועט כזה אין לחוש שמא יזוב הדם ממקום למקום ואפילו יזוב מעט יוצא הוא ע"י מלחו אלא שכתב בעל העטור ז"ל שצריך שלא להשהותו כ"כ באש כדי שיוכל הלב והכבד להתחמם ולהפליט הדם בגוף התרגולת וכתב הרשב"א ז"ל שלקדרה צריך לחוש לזה לפי שאין המלח מוציא בליעת דם בזה אבל בצלי אין לחוש שכיון שהאש מבליעו אף האש מפליטו דכלל גדול הוא לענין פליטה כבולעו כך פולטו וכתבו בשם רבינו יונה ז"ל שצריך להדיח תחלה יפה יפה בית השחיטה כדי שלא ישאר הדם בעין ומתבשל שם ואיסר ומטעם זה נ"כ אם הוציא בני מעים תחלה צריך שידיחנו מבפנים יפה יפה קודם שיהבהבנו לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפליטו לחוץ שאין האש מוציא דם אלא הבלוע אבל דם שהוא בעין אין האש מפליטו אדרבה מצמת צמית ליה ואסור. ולענין מליגת גדיים וטלאים ברותחין בכלי ראשון אסור דכלי ראשון מבשל ואיכא למיחש משום חלב ודם ולא תקשי לך ההיא דאמרינן לקמן בפ' הזרוע [דף קלד:] מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע דאיכא לאוקמא בשניקר את החלב וגידין ומלח משום דם א"נ בכלי שני שאינו מבשל ומיהו משום חלב אפי' בכלי שני איכא למיחש דאע"ג דאינו מבשל מבליע הוא שאין בליעה תלויה בבישול דהא חום בית השחיטה אינו כחום כלי שני ואפ"ה מבליע כדאיתא בפ"ק (דף ח:) ואמרינן נמי התם לא ליסחוף איניש כפלי עלוי בשרא דלמא דייב תרבא ובלע בשרא הילכך ההיא דפ' הזרוע ע"כ כשניקר את החלב מסקינן אבל לענין דם אע"פ שלא נמלח ליכא למיחש דאע"ג דכלי שני מבליע אין חומו גדול כחום האש שלא יצא ע"י המלח והא דמפלגינן בין אותביה אבית שחיטה לאותביה על הגרדין דוקא לצלי אבל אי בשליה בכל ענין אסור דבין כך ובין כך נפיק דמא אברא' והרוטב נכנס ויוצא ומערב את הכל ואפילו נמלח הראש קודם לכן אסור לדברי מי שסובר דלקדרה כל בשר שיש בו חוטין צריך חתיכה בשעת מליחה וכיון שכן היאך יצא דם שבחוטי הקרום במליחה אלא ודאי אי אשתלי ובשליה אפילו נמלח אסור אא"כ יש בו ששים וכי מצערינן ששים איכא מ"ד דבקרמא בלחוד מצערין ואיכא מ"ד דבכוליה מוחא וכ"כ הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל: **אמר** רב בשר שחוטה שמן שצלאו בתנור אחד עם בשר נבלה כחוש אסור דאזיל האי ומפטם להאיך. בשר שחוטה מפטם בשר נבלה: והדר האיך ומפטם להאי. בשר הנבלה חוזר ומפטם הבשר [שחוטה]

א והיכא שלא שהוסיף שנשף בשפוד כתב רי"ף שצריך שיתלה השפוד למטה וכ"כ מיי' שצריך שיהיה פיו למטה ושאר המפרשים לא כתבו כן אלא בסתם שרי וכתב הר"ן שם שהוצרכו לפרש שיהיה פיו למטה היינו משום דאמרי' תלייה בשפודא ואי לא הוי בית שפודא לתתאי אין זה דרך הנתלין ומכאן ראיה דתלייה בשפודא דאמר הכא אין ר"ל שנוקב הבשר בשפוד כמו שאנו עושין: ב מיי' פי' דשופות וגדיים שהניחם שלמים ומלא חללן בשר וביצים ובשלן אסורות שהרי דם יוצא לתוכן ואע"פ שמלחן יפה יפה ואפי' היה הבשר בתוכן שלוק או צלוי וכן מטין דברי רבינו שם. וכתן מגיד משנה טעם לדבריו ולדברי הגאונים שכתבו גם הם כן משום דס"ל שאין המלח בשיעור [מליחה מפליט] כל דם הלכך כשחללן מלא מבשר אין המים רותחין נכנסים לתוכן יפה ומש"ה אסור אפי' כן מלוחים והמהו עליהם כל הפוסקים דאם הוא מלוח כל צרכו והבשר שבתוכו צלוי איזה דם יאסור אותו וכתבו הם אם מלוח ומוכשר לקדרה בכל גוונא מותר שאינו פולט אם מלוח החיצון לבדו והפנימי לבדו מיהו אם לא נמלחו או שלאחר שמלאו מלא החיצון אינו מפליט לדם שבפנימי ע"י אותה מליחה ואסירי וכתב מגיד משנה וע"פ האחרונים נוהגים היתר בזה שאין חוששין אחר מליחה לקדרה כלום ומיהו אף להגאונים נראה שאם העוף או הגדי נמלחו כהוגן וגם השליכו ברותחים לאחר מליחה וכן עשה גם לבשר המלוח קודם שנתנו בתוכו או שמלאהו בשר שלוק ש"ד ואין כאן מיחוש איסור כלל וס"ה שלאחר שהוכשר לקדרה אם המליט ברותחים וטפלו בבצק יהיה באיזה ענין שיהיה מותר אף בקדרה. וגם פליגי בטפול שעושין סביב האווזא שלא נמלח לרש"י ר"ל עם בצק ולתנור ולסמ"ג טפול בעיסה שגלילתה דקה ובשפוד: ג כי הרא"ש יש שמגלגלין תרגגולת ברמץ למולגה ולכאורה היה נראה דאסור דלא שרי ברישיה אלא אבי נחירי וזה לא שייך בתרנגולים ויש לחלק דוקא בראש של בהמה שיש עצמות ודברים המעכבים את הדם לצאת אבל בתרנגולת האש שואב את הדם ואינו מתקבץ בשום מקום וכ"כ בה"ג האי מאן דמטוי רישא וכו' דלעיל משמע בהדיא דלא אסור אלא משום קרום שיש בו דם ולכך גם המוח אסור שנתבשל בתוך הקרום וגם חוטין שבלחי אסורין אם לא חתכו וגם רגלים מותר לחרוך אותם בלא מליחה ולנגד שיסיר הטלפים כי הם מעמידים הדם: ד מיי' פט"ו מהלכות מאכלות אסורות כתב כדברי הרי"ף דאין צולין לכתחלה בשר שחוטה עם בשר נבלה או בהמה טמאה בתנור אחד ואע"פ שאין נוגעין זה בזה ואם צלאן ה"ז מותר ואפי' היתה האיסור שמינה הרבה והמותרת רזה שהריח אינו אסור ואינו אוסר רק טעמו של איסור ולגבי פת כתב פ"ט מהל' מאכלות

ופלוגתא דרב ולוי שכתב הרי"ף ז"ל בפ' זה כבר פירשנו דעתנו במס' פסחים וביארנו אותה שם במקומה יפה יפה:

א מיי' פרק ו מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סז:
ב מיי' שם סמג שם טוי"ד סי' סז:
ג מיי' פ"ו שם סמג שם טור י"ד סי' סח:
ד מיי' פט"ו שם סמג לאוין קמא טור י"ד סי' לו וקח:

[דף רצ ע"ב]

פסחים דף עד:

הגהות הב"ח
(א) ההוא כצ"ל:

שם דף עה. אמר רבה האי מולייתא שריא (נ"א)

כאן דף צג:

[איוב מא]

פסחים דף עו: תתככ

כלומר שטתן טעם בריחו: ריחא לאו מילתא. שהרי אין כאן ממשו של איסור וכיון שאין פטוס זה אלא ריחא בעלמא לאו כלום חשבינן ליה: בגדי ודבר אחר. שאלו אותם בתנור אחד והתיר: בת תיהא. פי' הרב בעל הערוך ז"ל שהוא נקב שנוקבין במגופת החבית ומניחין פיהן על פי הנקב ושואפין ריחו של יין כדי לדעת מה טיבו: עובד כוכבים לישראל שפיר דמי. דהכא ליכא למיחש מידי והא ודאי פשיטא היא ולא איצטריך למימרא אלא משום איידך דישראל לעובד כוכבים: אביי אמר אסור ריחא מילתא היא. לאו משום הנאה דריחא פליגי אי מיתסרא או לא דאוקימנא התם בגמ' פלוגתייהו דאביי ורבא כתנאי דתניא הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר דאביי כר"מ ורבא כרבי יהודה והכא ליכא למימר דמשום הנאה מילתא היא דהא הנאה דתרומה שריא ורשאי הוא להריח בה ועוד דהא קי"ל כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר ולדידיה הנאה דלא מיכוין ליה שריא כדמוכח בפרק כל שעה [דף כה:] והכא ודאי בבת תיהא קיט מתכוין ליהנות מיין נסך דלאו ברשיעי עסקינן וכ"ת פסיק רישיה הוא וקי"ל [שבת דף עה.] [דמודה] ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות ליתא דלענין הנאה ודאי אע"ג דהוי פסיק רישיה שריא דהא אמרינן התם [פסחים דף כו.] מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יכוונו בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים והא התם ודאי מטי ליה הנאה אלא דכיון דלא מיכוין לה לא חשבינן לה מידי אלא ע"כ פלוגתייהו דאביי ורבא בהנאה דאכילה תליא דאביי סבר ריחא מילתא כלומר דכשמניח פיו עליה ושואף הריח הרי הוא כאילו שתה ממנו דריחא מילתא היא וכאכילה חשיבא הילכך אע"ג דלא מיכוין כלל אסור דקי"ל [סנהדרין דף סב:] המתעסק בחלבים ועריות חייב שכבר נהנה ורבא סבר ריחא לאו מילתא היא כלומר דלא חשיבא ליה אכילה הילכך כיון דלא מיכוין שרי:

ואיבא מאן דפליג בהא מילתא וכו'. הרודה פת חמה מן התנור: אסור לאכלו בכותח. מפני חלב שבו: ביניתא דאיטויא בהדי בשרא. בתנור אחד דאלמא כרב ס"ל ותו דאמר רב אשי עלה אפילו באפי נפשה אסירא משום דקשה לדבר אחר

רש"י

הואיל ואין ריחה נודף לא אסרה לשחוטה דקא משמע לן דשומן השחוטה מפטמת לנבלה כריח דידה והדר מפקא איהי ריח: הוה עובדא בגדי ודבר אחר. חזיר שנצלו יחד בתנור ובא מעשה לפניו והתיר:

כשעורה

שחוטה כחוש שצלאו עם בשר נבלה שמן מותר ריחא לאו מילתא היא עבד לוי עובדא בי ריש גלותא בגדי ודבר אחר. הא מילתא פסקו בה רבואתא כלוי וסייעוה למילתא מהאיך

ע"ז דף סו: דגרסינן בפרק השוכר את הפועל* לענין בת תיהא עובד כוכבים לישראל שפיר דמי ישראל לעובד כוכבים אביי אמר אסור ורבא אמר מותר אביי אמר אסור ריחא מילתא היא ורבא אמר מותר ריחא לאו מילתא היא וקי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא דהלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם וכיון דהלכתא כרבא בהא דריחא לאו מילתא היא ממילא שמעינן מינה דהלכתא כלוי דקאי כרבא הדין הוא סברא דקמאי ואיכא מאן דפליג בהא מילתא ואמר דהלכתא כותיה דרב בהאי דהא מסתברא טעמא מהא דתניא הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין של תרומה ר"מ אוסר ורבי יהודה מתיר ורבי יוסי מתיר בשל חטים ואוסר בשל שעורים מפני שהשעורים

שם שואבות *ואר"ש בן לקיש בפת חמה וחבית פתוחה כ"ע ל"פ דאסור והאי בשר

פסחים דף מו: שחוטה שצלאו עם בשר נבלה כפת חמה וחבית פתוחה דמיא ועוד דהא *תני רב כהנא בר חיננא סבא פת שאפאה עם הצלי אסור לאכלה בכותח והיא ביניתא דאיטוויא בהדי בישרא ואסרה רבא מפרזיקא למיכלה בכותחא דאלמא כרב ס"ל ואנן לא איסתבירא לן אלא כדפסקו קמאי ז"ל והני ראיות דדחו בהו לפסקא דקמאי אית להו דחיאתא דהא דר"ש בן לקיש לא הויא ראיה למידחי להא דלוי ורבא דלוי רביה הוה לגבי רשב"ל ולא הויא מימרא דריש לקיש קושיא עליה דלוי ורבא נמי דהוא בתרא הא לא סבירא ליה הא דר"ש בן לקיש וקי"ל דהלכתא כבתראי הילכך כד מסלקת להאי מימרא דריש לקיש מהכא קאי רב כר"מ ולוי כרבי יהודה וקי"ל דר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה (א) ולא עוד אלא דרבי יוסי נמי לענין ריחא כרבי יהודה ס"ל דלא פליג רבי יוסי עליה דרבי יהודה אלא בשעורים מפני שהשעורים שואבות גופו של יין ולאו ריחא הוא אבל בחטים שאינן שואבות כרבי יהודה ס"ל דריחא לאו מילתא היא ועוד דהא דתניא אין צולין שני פסחים כאחד (ב) כלוי דייקא ורב הא איצטריך לחסורה ולתרוצה לטעמיה ושינויא דחיקא הוא ועוד דכד דייקת למימריה דרב משכחת ליה (ה) דשאיך בההוא מימרא דיליה דאמר בהדין פירקא* אוקים רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה

דף ק. עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן ואמרינן מבדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל דא"ר יהודה אין דם מבטל דם ורבנן פליגי עליה דרבי יהודה וקי"ל דכל איסורין שבתורה בששים ואפילו נתערב גופו של איסור בדבר של היתר וכ"ש מריחא בעלמא דלא אסרינן ליה °והא דתני

[דף רצא ע"ב] רב כהנא פת שאפאה עם הצלי אסורה לאכלה בכותח והיא ביניתא דאיטוויא בהדי

כלומר לדעת א"מא רב אשי מודה לרבא מפרזיקא אלא דמוסיף עלה: הילכך כד מסלקת האי מימרא דריש לקיש מהכא. וגימא דליתא לדר"ל אלא אפילו בפת חמה וחבית פתוחה פליגי אשתכח דקאי רב כר"מ דאסר ולוי כרבי יהודה דשרי אפילו בפת חמה וחבית פתוחה: דלא פליג ר' יוסי עליה דר' יהודה אלא בשעורים מפני שהשעורים שואבות גופו של יין ולאו ריחא הוא אבל חטים שאין שואבות כר' יהודה סבירא ליה. וליסנייהו הכי מוכח דהא ר"מ אסיר ולא מפרש טעמא כלל ור' יוסי איצטריך לפרושי טעמא אלמא ס"ל דריחא לאו מילתא היא ושעורים שאני מפני שהן שואבות: ועוד דהא דתניא אין צולין שני פסחים כאחד כלוי דייקא. דקתני עלה מפני התערובות ודייקא ההיא מתני' דמפני תערובת גופים קאמר שמא יתחלפו לפי שאין הפסח נאכל אלא למי שנמנה עליו מחיים אלמא דוקא מפני תערובת גופין אבל לתערובת טעמים לא חיישינן אע"פ שפסח זה נאסר לאותן שנמנו על הפסח האחר: ורב איצטריך לחסורה ולתרוצה לטעמיה כדאיתא התם בפ' כילד צולין (דף עו:): כיון שנתן טעם בחתיכה וכו'. חתיכת נבלה שנפלה בקדרה על חתיכה שעומדת על שאר החתיכות ונתנה טעם באותה חתיכה לבדה והוא מכיר

ג"י ד"ה אותה חתיכת נבלה ומסלקה כיון שנתנה טעם באחת מן החתיכות שבקדרה אותה חתיכה שקבלה טעם נעשית נבלה [כלומר שרואין אותה חתיכה כאילו היא כולה איסור כחתיכת נבלה] ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה והא דאיצטריך למימר חתיכה עצמה נעשית נבלה משום דבלאו הכי איכא אוסרת שאר חתיכות משום דהוי פליטתה איסור והיתר מעורבים זה בזה וכה"ג לא אמרינן מין במינו לא בטיל אפילו לרבי יהודה ודאמרינן כיון שנתן טעם בחתיכה נתן טעם לאו דוקא דכיון דמין במינו לא בטיל לא בעינן נותן טעם אלא כל שבלעה חתיכה המותרת מן האסורה סגי ואוסרת: דאמר רבי יהודה אין דם מבטל דם. לעיל בפרק כיסוי הדם (דף פז:) גבי דם חיה שנתערב בדם בהמה דס"ל דאין דם בהמה מבטל דם החיה אע"פ שהוא רבה עליו וטעון כיסוי דמין במינו לא בטיל וכיון דס"ל לרב דמין במינו לא בטיל כרבי יהודה דינא הוא דלימא דריחא מילתא היא ואסור דריחא משהו מיהא הוי ולא בטיל לעולם מין במינו הלכך ליתא לדרב כיון דליתא לדרבי יהודה (א):

והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הצלי וכו' וכמו שכתוב בהלכות קצת דברי הרב אלפסי ז"ל בכאן אינן מחוורין דמה שכתב דרב לטעמיה דסבירא ליה דמין במינו לא בטיל אפילו במשהו ומש"ה אסר בריחא ליתא דהא אמרינן עלה בגמ' דפלוגתייהו תליא בפלוגתא דפליגי תנאי בהרודה פת חמה והניחו ע"פ חבית יין של תרומה שהוא מין בשאינו מינו והוי בששים לכ"ע ואמרינן דר"מ אוסר משום דס"ל דריחא מילתא היא ורב כר"מ ועוד דהא אביי דסבירא ליה נמי כרב אע"ג דס"ל דכל איסור שבתורה בששים אלמא כי אמר רב ריחא מילתא היא לאו משום דס"ל דמין במינו לא בטיל ומאי דקאמר נמי דלוי לא שרי לכתחלה אלא בדיעבד ליתא דהתם בפ' כילד צולין [דף עו:] מוכח דלוי אף לכתחלה קאמר מדמקשינן עליה ממתני' דקתני אין צולין שני פסחים כאחד מפני התערובות ולא מפני התם לכתחלה הוא דלא הא דיעבד שפיר דמי ועוד דגרסינן בירושלמי במס' תרומות מהו לצלות שני שפודין אחד של שחוטה ואחד של נבלה בתנור אמר רבי ירמיה בשם רב אסור שמואל בשם לוי [אמר] מותר אלמא דלוי אפילו לכתחלה שרי ועוד דרבא דאזיל בשיטתיה דלוי שרי בבת תיהא אפילו לכתחלה וכן מ"ש הרב אלפסי ז"ל דפת שאפאה עם הצלי הוי כדבר שיש לו מתירין (וכיון דיש לו מתירין) דאפילו באלף לא בטיל ריחא נמי לא בטיל אינו מחוור (ב) שהרי רבא כי אמר ריחא לאו מילתא היא אפילו בפני עצמו קאמר דהא בת תיהא הכי היא והיאך אפשר דבפני עצמו לאו מילתא וכשנתערב בדבר שיש לו מתירין יאסור תערובתו ועוד דכשאמרו דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל לא אמרו אלא במינו אבל שלא במינו בטל כשאר האיסורין בנותן טעם וראיה לדבר מדתנן בנדרים (דף נב:) הנודר מן הדבר ונתערב באחרים אם יש בו נותן טעם אסור ונדרים דבר שיש לו מתירין הוא כדאיתא בפרק הנודר מן הירק (דף נט.) משום דאי בעי מתשיל עלייהו ואפ"ה צריך נותן טעם אלא שיש לי תירוץ בקושיא זו וכתבתיו

הדרושי אנשי שם

מהר"ם (א) ומיהו דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא דקיל ליה ריחא מתערובות דגופין ורב נמי איכא למימר דסבר לה כר' יהודה במין במינו ועדיפא מיניה דאפי' ריחא אסר כר"מ ואפי' שלא במינו דומיא דפת חמה וחבית פתוחה ומיהו קשה לי הדיוק דרב אדרב שהרי בתערובות דגופין לא אסר אלא במין במינו ואילו בריחא דקילא אסר אפי' שלא במינו ואי תימא רב נמי לא אסר ריחא אלא במינו בשר שמן ובשר כחוש א"כ רב לא כר"מ ולא כר' יהודה ודוחק לומר דרב הגה ופליג דהא דייק עליה מכדי רב כמאן אמר לשמעתיה כר' יהודה כו' הכא וכריס כל שכבר ועוד מנ"ל לרב אלפסי ז"ל למידק דלוי כר' יהודה דלית ליה ריחא מלתא דלמא ר' יהודה לטעמיה ובמינו כגון בשר שמן ובשר נבלה כחושה אית ליה ריחא מלתא ופת חמה וחבית פתוחה דשלא במינו לית ליה. ובמה אין סברא לחלק לענין ריחא בין במינו לשלא במינו דכל ריחא במינו חשוב דליכא למיקם אטעמא ורב אלפס ז"ל לא אמר דהדא כאידך. שייכא אלא על דבך זה דכל ריחא מין במינו הוי וכל דבר שאפי' אחד באלף לא בטיל כריחא בעלמא היא כדלקמיה לא על הדרך שהבינו הר"ן ז"ל: (ב) כ"ל משום דק"ל לר"ן ז"ל מה ענין דבר שיש לו מתירין לזה דדבר שיש לו מתירין היינו פי' שמתירין באין לאחר זמן מאליו כגון ביצה שנולדה ביו"ט ועיסה בגשמו מן הדקל והבין בדברי רב אלפס שרצה לפרש דבר שיש לו מתירין שמכלל היתרו בא לידי איסורו שה"ז גופו היתר וזה גופו היתר הלכך אפי' באלף לא בטיל וריחו נמי הוי אחד מאלף ולא בטיל ולפיכך הקשה מנת תיהא דיין נסך דריחו מותר לרבא כשהוא בפני עצמו וע"כ כשיתערב יין נסך זה ביין כשר שיאסור תערובתו יחזור ריחו לאיסור דהא יין נסך לענין ריחו הוה ליה דבר שיש לו מתירין שמכלל היתר בא לכלל איסור שריח זה בפני עצמו גופו היתר וריח זה גופו היתר אלא שאין הדעת סובלתו כדמסיק והיאך אפשר כו' גם בהגהת מרדכי הקשה קושיא זו על רב אלפס מה ענין דבר שיש לו מתירין לכאן וכ"ל הדיוק שאין רב אלפס ז"ל ר"ל דהאי פת שאפאה עם הצלי סויא ממש דבר שיש לו מתירין אלא שדומה לו בטעמו דטעמא מאי דבר שיש לו מתירין אפי' באלף לא בטיל שאומרים לו עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר זו בקנה שאפשה מתקנה מידי איסורה המתן לאחר זמן והאכלנה בהיתר גמור ס"ל אמרי' ליה בפת זו אע"פ שמותר לאוכלה בכותח דריחא לאו מלתא היא כיון דאפשר בלהודאה אל תאכלנה בכותח אע"ג דריחא לא הוי אלא כאחד מאלף וס"ז דומה לכדרשי' באלו טרפות נבלה טרפה לא אכלתי שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם ומגיס שעלו בקערה נ"ל דאין קשה לדברי רב אלפס ז"ל דהתם לא ריחא איכא ולא ממשא דנותן טעם בר נותן טעם. ודין דבר שיש לו מתירין עי' באשר"י פ' הנודר מן המבושל ושם בר"ג ובמרדכי דפרק גיד הנשה ובתשובת רשב"א סי' ת"ק ובתה"ד סי' קמ"ג ובכ"י ביבמות פרק הערל:

שלטי הגבורים: מאכלות אסורות פת שאפאו עם הצלי ודגים שצלאן עם הבשר אסור לאוכלן עם החלב כל יום ממש כשיטת הרי"ף. ורש"י פסק דגם הפת שאפאה עם הצלי מותר לאוכלו בכותח דריחא לאו מלתא היא וכ"כ הרשב"א שהפת שאפאו עם הצלי מותר לאכלו לכתחלה בחלב וכן הבשר שחוטה שצלאה עם בשר נבלה בתנור מותרת לרש"י ולהרשב"א אלא שבדברי רש"י לא נתברר היטב אי דוקא בדיעבד מותר או אף לכתחלה ומדברי הגהות מיי' משמע דוקא בדיעבד שרי רש"י וכ"כ הרשב"א הסכמת הגאונים להתיר מ"מ לכתחלה אסור לצלותם בתנור אך ומסקנת גאונים הרבה להתיר בין בבשר בין בפת והביא המרדכי פ' גיד הנשה והשערי דורא הרבה מהם וכן הגהות מיי' והאבי"ה כתב דגבי בשר נבלה ובשר שחוטה שצלאן יחד ריחא מלתא היא ואסור אפי' בדיעבד שקולטין הריח ביותר מפני הפיטום וכן פסקו הסמ"ג ופלאדי"ן שנאפו יחד בתנור אסורים דריחא מלתא היא לגבי כל כי האי מלתא שיש פיטום יש לאסור או במידי שאין הריח יכול לצאת אלא דרך אותו מקום על כרחין הוא נבלע בו כמו פת חמה וחבית פתוחה שאין דרך לנטות ימין ושמאל כי אם דרך המגופה או אסור אע"פ שאינו מפטם כ"כ אבל פת שאפאו עם הצלי בתנור אינו מפטמו ואינו קולט הריח ואפי' לא כסה הגלי כלל כשהוא בתנור אינו אוסרו הלכך נהגו שהפת שנאפה בתנור עם הצלי אין מקפידין עליו ואוכלין אותו עם מה שמאפים בין עם בשר בין עם גבינה וכתב שכן היה נוהג אביו איסור בפשטיד"א ופלאדי"ן אבל בפת לא היה חושש כלל וכ"כ בהגהות מיי' ובשערי דורא דכל העם נהגו איסור באפיית פשטיד"א עם פלאדי"ן אבל פת עם אחד מהם שרי וכן יש ליזהר שלא לאפות עוגה בצד פשטיד"א שלא יגע מן השומן אל הפת כי יש לחוש שמא בטעם שבפשטיד"א יפלט לעיסה ומן העיסה לפת דדוקא גבי פליטת טעם שבכלים שייך לומר נותן טעם בר נותן טעם אבל מאוכל לאוכל חשוב טעם אחד ור"ת פסק דריחא מלתא היא והלכך פת שאפאה עם צלי אסור לאוכלו עם כותח ובשר שחוטה שנצלה עם בשר [נבלה] אסור וכן פשטיד"א ופלאדי"ן שנאפו יחד בתנור אסורין מיהו כתב ר"ת דוקא בתנורים שלהם שהם מכוסים ולכך נכנס הריח בהם וגם שהתנורים היו קטנים דע"כ לרוב קטנותם הריח נכנס בהם ומפטם אבל בתנורים שלנו שהם גדולים וגם פיהם פתוחים אין לחוש ומדברי התוס' פרק השוכר את הפועל וגם הרא"ש שם נראה דתרתי בעינן שיהיה התנור גדול וגם שיהיה פיו פתוח אבל בא' מהם לא סגי:

הגהות הב"ח (א) נ"ב כלומר דשייך כו' פי' טעמים דרב דאוסר בריחא אע"פ שאינו אלא משהו של איסור סייע משום דאזיל לטעמיה דמין במינו לא בטיל כר' יהודה וכיון דרבנן פליגי עליה ואנן קי"ל כוותייהו דכל איסורים שבתורה בס' ואפילו במין במינו א"כ ממילא אדחייה ליה נמי להא דרב דאוסר בריחא:

הגהות חות יאיר (א) וככי פתס שם פרק ה' דתרומות במשנה דבתר משנה זו תנור שהסיקו בכמון וכו' מותר וכו' והמסתי שלא נזכר הרי"ף זה לראיה: (ב) אפי' גדי ושלא מפני התערובות:

וכתבתיו במסכת נדרים בפרק הנודר מן המבושל [דף נג.] בס"ד ומיהו אכתי לא נהירא דהא אשכחן בבשר בחלב דמותר כל היכא דליכא נותן טעם דהא אמרינן [חולין דף קיא:] דדגים שעלו בקערה שנתבשל בה בשר שמותר לאכול בכותח משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט ולא אסרינן ליה משום דבר שיש לו מתירין מפני שאפשר לאכול הדגים בלא כותח אלמא לא חשיב דבר שיש לו מתירין כיון שנאסר עם כותח לעולם דלא מיקרי דבר שיש לו מתירין אלא כשיש היתר אחר איסורו לגמרי כביצה שנולדה ביום טוב ומאי דקשיא ליה לרב אלפסי ז"ל מההיא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הגלי אסור לאוכלו עם

נר מצוה

בהדי בישרא ואסרה רבא מפרזיקיא למיכלה בכותחא לאו *כרב אסרי בלחוד אלא אפי' כלוי אסירי למיכלינהו בכותחא מאי טעמא דכיון דשרי למיכלינהו בלא כותחא אי שרית להו למיכלינהו בכותחא אישתכח כמאן דשרי לאטוויי בשר שחוטה בהדי בשר נבלה לכתחלה ולוי לא קא שרי הכין אלא דיעבד (א) דהא לוי שצלאו קאמר ולא אמר צולין לכתחלה ועוד דהאי פת שאפאה עם הצלי כיון דשריא בלחוד בלא כותחא הויא לה כדבר שיש לו מתירין *וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל וכל דבר שהוא אחד באלף כריחא בעלמא הוא ואפ"ה באלף לא בטיל הואיל ויש לו מתירין והאי (ב) פת נמי הכין הוא ולאו משום דסבירא לן כרב: *איתמר תתכד [א]טבח שנמצא אחריו חלב רב יהודה אמר בכשעורה ורבי יוחנן אמר בכזית ולא פליגי מ"ד בכשעורה לעברו ומ"ד בכזית להלקותו אמר מר זוטרא כשעורה במקום (ג) אחד כזית אפילו בשנים וג' מקומות והלכתא להלקותו בכזית לעברו בכשעורה: אין הטבחים נאמנין על גיד הנשה דברי ר"מ וחכמים אומרים נאמנין עליו ועל החלב: א"ר ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן חזרו לומר אין נאמנין ואמר רב נחמן ובזמן הזה נאמנין (ד) אכשור דרי לא אלא מעיקרא סברוה (ה) כרבי יהודה דאמר יקיים בו מצות נטילה הדור סברוה כרבי מאיר כמה דהוי דכירי לדר' יהודה לא מהימני השתא דאנשויה לדר' יהודה מהימני א:

תתכה **מתני'** [ב]שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה מפני שמקומה ניכר: *הנוטל גיד הנשה צריך ליטול את כולו רבי יהודה אומר יקיים בו מצות נטילה:

°**גמ'** שלימה אין חתוכה ב לא *גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל הילכך אם שלימה היא הרי מקומו ניכר ונודע שלא ניטל ממנה גיד הנשה ואם חתוכה היא כיון (ו) שבפני ישראל נתנה לו חיישי' שמא יתן ממנה אותו העובד כוכבים לאותו ישראל

רש"י

(ז) כשעורה במקום א'. מעבירין אותו או מלקין אותו: כזית בשנים או בשלשה מקומות. ואפילו אין במקום אחד כשעורה מלקין או מעבירין אותו: נעברו בכשעורה. רק מעבירין אותו דסעברה לא אלימא כמו מלקות: אכשור דרי. בתמיה: מעיקרא סברוה כרבי יהודה. לכך אמרו חכמים נאמנין: הדור סברוה. דבעי הפיסה כר"מ: וכל כמה דהוו דכירי לדברי ר' יהודה. ונריריי בתריה אמרו אין נאמנין ובזמן הזה דאנשויה שסכחו דר"י הוחזק המנהג כר"מ ואמרו נאמנין: **מתני'** שולח אדם לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה. ולא חיישינן שמא יחזור וימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומו של גיד הנשה היה ניכר אם נחסם ממנה ומי שלוקחה מבין שלא ניטל גידה: **גמ'** שמא יתן ממנה לאותו ישראל. הרואה שזה הישראל נתנו לעובד כוכבים וסבור שניטל גידה ויאכלנה בגידה ובגמרא מוקי לה דלא (ח) משום חשש שמא היא טרפה משום דכיון שרואה שחתך וחסם ופרח אחר גיד או יודע ודאי שכשרה היא:

הכותח והיא בינתא דאיטויא בהדי בשרא ואסרה רבא מפרזיקא לאוכלה בכותחא לא קשיאן דאפילו אתיא ההיא מתניתא דלא כלוי לא איכפת לן דלוי נמי תנא הוא ותני מתניתא ואי משום עובדא דרבא מפרזיקא נמי לא איכפת לן דמימרא דרבא סתם דהוא מריה דתלמודא עדיפא לן והא דאמר רב אשי עלה אפילו באפי נפשה נמי אסור משום דקשה לדבר אחר לאו דמודה לדיניה דרבא מפרזיקא אלא לומר דבלא"ה מיתסר משום סכנתא ועוד דאפשר דמתניתא דרב כהנא ועובדא דביניתא אפילו לוי מודה בהו משום דכיון שריח הבשר נרגש בהן הטועם אותן יהא סבור שממשו של בשר נבלע בהם וכי אכיל להו בכותחא מתחזי כבשר בחלב ומשום הכי אסור מה שאין כן בבשר שחוטה שצלו עם בשר נבלה שאין ריחה וטעמה של נבלה נרגש בשחוטה כלל ועוד שאפשר שחומרא הוא שהחמירו בבשר בחלב יותר משאר איסורין דמשום דלא בדילי אינשי מיניה מפני שכל אחד היתר בפני עצמו החמירו בו יותר משאר איסורין כמו שהחמירו בו [דף קד:] שלא להעלותו עם בשר על השלחן משא"כ בשאר איסורים שאם אוכל עם העובד כוכבים על השלחן מעלה עליו יין נסך ושאר איסורים הלכך בפת שאפאה עם הצלי נמי גזרו בו הואיל ויש בו ריח [בשר] שלא לאוכלו בכותח ולאו משום דריחא מילתא היא דא"כ אפילו בפ"ע תהא אסורה וכדאמרינן [פסחים דף ל:] אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה שלפי שאדם אופה ממנו בפעם אחת לימים הרבה אם אתה מתיר לאוכלו בפני עצמו יבא לאוכלו בכותח אבל כיון שאף בחלב אינה אסורה מן הדין דריחא לאו מילתא היא לא אסרוה בפ"ע דהוה ליה גזירה לגזירה אבל לאכלה עם חלב אסורה לכ"ע משום חומרא דבשר בחלב ואפילו לוי ורבא דאית להו דריחא לאו מילתא היא מודו בה: **איתמר** טבח שנמצא אחריו חלב. דרך הטבח לנקר הבשר: להעבירו. שלא ליקח ממנו בשר עוד: להלקותו. וה"ה דמעבירין אותו: כשעורה במקום אחד. אין מעבירין בשיעור מועט כזה אא"כ היה במקום אחד: כזית אפילו בשנים ושלשה מקומות. מלקין אותו ומעבירין אותו מיהו אע"ג דמעברינן ליה אין דינו כחשוד שהחשודים חזרתן קשה כדאיתא בסנהדרין [דף כה:] מפני שהן מזידין אבל הכא לא חשבינן ליה מזיד אלא פושע הוא וחזרתו קלה ובקבלת חברות שיקבל עליו שיתנהג כחבר לענין זה בפני שלשה סגי ליה כדמוכח בבכורות (דף ל:) גבי חבר ונעשה גבאי וכל הדברים האלו נדונין לפי מה שהם לפי כוונת האנסים ולפי אונסם ופשיעתם ויסוד דברים אלו ביאורם בספר איסור משהו להרא"ד ז"ל: אין הטבחים נאמנין על גיד הנשה דברי ר"מ. משום דס"ל דבעי חטוטי בתריה והטבחים מקילין בנטילתו ואין מחטטין אחריו: רבי יהודה אומר נאמנין עליו. משום דס"ל דלא בעי חטיטה: אכשור דרי. בתמיה וכי הוכשרו הדורות יותר מבתחלה: כמה דהוו דכירי לדרבי יהודה. דס"ל דלא בעי חטוטי בתריה היו מקילין בנטילתו ולא הוו מהימני לן כיון דסבירא לן כר"מ: השתא דאנשויה לדרבי יהודה. ואינן זוכרין אלא כדברי ר"מ מהימני שמדקדקין כראוי בנטילתו: **מתני'** שולח אדם ירך לעובד כוכבים וכו'. ואין חוששין שמא יחזור וימכרנו לישראל ויאכלנה בגידה דכיון דשלימה היא מקומה של גיד (א) הוא ניכר אם נחטט ממנו והלוקח מבין שאינו ניטל ונטלו ובגמרא מפרש היכי זבין ישראל מעובד כוכבים ובגמ' דייקין דשלימה אין חתוכה לא שמא ימכרנה לישראל ויהא סבור שניטל גידה ויאכלנה בגידה והאי דנקטה בשולח לעובד כוכבים ולא נקטה בשולח לישראל דלא ישלחנה חתוכה רבותא קמ"ל דלא מיבעיא לישראל דאסור אלא אפילו לעובד כוכבים נמי אסור שמא יחזור וימכרנה לישראל וכן לגירסא דאמרינן בגמ' דמשום גניבת דעת היא רבותא אשמעינן דאפי' לגנוב דעתו של עובד כוכבים אסור ומדברי הר"ם במז"ל בפ"ח מהלכות מאכלות אסורות נראה דנקטה בעובד כוכבים לאשמעינן דשלימה שריא דגיד הנשה מותר בהנאה: **גמ'** שלימה אין חתוכה לא. כיון דקתני טעמא מפני שמקומו ניכר מכלל דדוקא בשלימה שמקומו ניכר אבל בחתוכה שאין מקומו ניכר לא: גזרה שמא יתננה. ישראל לעובד כוכבים זה בפני ישראל וכיון שנותנה לו ישראל זה בפניו סבור ישראל חברו דכשרה היא דאם לא כן לא מתעהו וכיון (ב) דסבור דחזי לה חתוכה כחתיכה דישראל סבור הוא שניטל גידה ואתי למיכלה בגידה ואע"ג דמדינא לא מצי מסמך בהכי שאפילו נאמר בשולח ירך לחבירו חתוכה שא"ל חברו להראותה לבקי אם ניטל גידה דחזקה דהשולח ניקרה וכמו שנכתוב בסמוך בשם הרא"ד ז"ל הייינו בשולח לישראל אבל זה ששלחה לעובד כוכבים אין זו ראיה שניטל הגיד דשמא מתחלה היה מנקרה לצורך עצמו ואח"כ נמלך עליה לשלחה לעובד כוכבים ולא חשש לגמור ניקורה אלא ה"ק דלא ישלחנה חתוכה דלמא טועה וסבר דכיון דחתוכה היא הגיד ניטל לגמרי ואחרים פירשו שמא יתננה לו בפני ישראל היודע בה שהיא כשרה ואיכא למידק דמדאיצטרכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל משמע דהא לאו הכי אסור לישראל ליקח בשר מן העובד כוכבים ואמאי והא תניא לקמן [דף צה.] מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר כלומר דאין חוששין לא משום נבלות ולא משום טרפות שאע"פ שהעובדי כוכבים מגבלין בבתיהם ובמקולין נמי משתכחי מיעוטא דטרפות כולהו (ג) אסור מיעוטא ניניהו לגבי כשרות שבמקולין ולפיכך מותר ליקח מהם וכיון שכן אמאי לא אוקימנא מתני' בהכי ולא מילטרכינן לטעמא דגזרה שמא יתננה לו בפני ישראל ובגמ' נמי מוכח דמתני' במקולין וטבחי ישראל הוא וי"ל דאה"נ דמדינא במקולין וטבחי ישראל מותר ליקח מן העובדי כוכבים דמסתמא בשר זה מן המקולין ניקח אלא דכיון שמותר ליקח מהן אסור למכור להם נבלות וטרפות שכן הדין בכל הדברים הניקחין מן העובדי כוכבים שכשהן אסורין אסור למכרן לעובד כוכבים שמא יחזור וימכרנה לישראל כדי שלא יארע דבר תקלה לישראל ע"י ישראל חבירו וכדאמרינן [פסחים דף מ:] בבגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לעובד כוכבים זהו שורת הדין כלומר שמותר ליקח ואסור למכור ומפני שהיה בדבר זה הפסד גדול למקולין של ישראל שהיו מאבדין נבלות וטרפות שלהם נהגו המקומות לעשות תקנת בדבר כדי שיהא מותר למכור ולא יפסידו ממונם ויש מקומות שתקנו להכריז אותו יום שאירעה להם טרפה במקולין ואסור ליקח מהם באותו יום כדי שיהא מותר למכור ובשאר הימים חוזר הדין לכמות שהיה שאם אירעה לאחד מבעלי בתים נבלה וטרפה בביתו אסור למוכרה להם ומותר ליקח מהם כיון שלא הכריזו ואין לחוש שמא מן הטרפות שמכרו להם אתמול היא שסתם לוקחי בשר לצורך היום הן לוקחין ועוד שהדבר ניכר בבשר אם הוא בת יומא אם לא זהו ענין מקום שמכריזין המוזכר בגמרא ויש מקומות שלא נהגו להכריז משום דדלמא אי מכריזי זילא בהו מילתא לעובדי כוכבים ולא זבני מינייהו ועוד דאי מכריזי נמלאו בעלי בתים שאירעו להם נבלות וטרפות בבתיהן מפסידין אותן כל אותן הימים שלא נעשית הכרזה במקולין. ולפיכך תקנו שלא יקחו מהם לעולם כדי שיוכלו למכור להם נבלות וטרפות אא"כ ידעו בבירור שבשר הנמצא בידם בשר שחוטה כשרה היא דבכה"ג שרי שהרי לא אסרו אלא כדי שיהא מותר למכור להם נבלות וטרפות ונמצא שבמקומות שנהגו שלא להכריז כל ימות השנה חזרה תקנתם בהיפך שורת הדין שמן הדין מותרין ליקח ואסורין למכור והם כל ימות השנה אסורין ליקח ומותרין למכור. זהו ענין דמקום שאין מכריזין הנזכר בגמ' ומשום דאוקימנא לה למתני' לליגנא בתרא במקום שאין מכריזין איצטרכין.

א בעל נפש לא יסמוך אלא על טבח הבקי ויודע בטיב הניקור ומנין החוטין האסורין בבהמה (נפקא מינה) [נ"א] לגד סקוקות וחוט שתחת הלשון. מא"ז:

ב מיי' פסק לפיכך מותר לאדם לשלוח לעובד כוכבים ירך שגיד הנשה בתוכה וכ"כ האשר"י בארוך והאריך בראיות לברר דגיד הנשה מותר בהנאה וכ"כ הטור ורוב הפוסקים לזה הסכימו וסמג פסק דגיד הנשה אסור בהנאה בשם רא"ס ולדידיה יהיה אסור לשלוח ירך שגיד הנשה בתוכו לעובד כוכבי' ויש מקומות שמהרים מלהאכיל גיד הנשה אף לחתול: בדין שולת עוף שחוט לחבירו בלי סימן אחר בשם ב"ס כתב שחתיכת סימני שחיטה הוא ראיה שישראל שחטו ומותרת והרשב"א כתב דאם שלח ע"י העובד כוכבים בהמה או עוף שחוטין בלי סימן אחר שכן אסורין שאין שחיטה סימן לסמוך עליו שאע"פ שאין העובדי כוכבים נוהגים בהלכות שחיטה לפעמים הן חותכין הסימנין בסכין וכיון דהאידנא תקנו חכמים שכל בשר שנמצא ביד עובד כוכבים אסור אפי' ברוב בוחטי ישראל אם אין בו סימן דלמא העובד כוכבים התליפו האי נמי אסור דאין שחיטת הסימנין סימן סמוך עליו וכ"כ הטור וכ"כ המרדכי שם:

הגהות חוות יאיר

(א) נל"ע בכת תיסא דלעיל דרבא מתיר לכתחלה ובכה"ג הקשה מזה גם הר"ן מסוגיא דאין נולין הנ"ל והרבה להשיב באריכות: (ב) לפי זה נחמן בפסח ריחא מלתא היא וכ"כ התוס' מס' ע"ז ועי' הגהת ש"ע א"ח סי' תמ"ז סעיף א' והר"ן הקשה מכאן תיהא דגמ' בפ"ע שרי רבא: (ג) עי' בר"ן דס"ל דלא פליגי והכי משמע לשון אמר מר זוטרא רק דל"ע על מה שאמרו בגמ' והלכתא מכלל דפליגי: (ד) כה"ג באלפס יבמות דף ט"ז: (ה) עי' לעיל בר"פ: (ו) ואז הושב ישראל שאלו דודאי כשרה

עין משפט

א מיי' פרק ז מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלט וקמח טוי"ד סי' סה: ב מיי' פ"ח שם סמג לאוין קלט וקסה טור י"ד שם:

נ"א לאו ברב שייכן בלחוד

בילה דף ג:

כאן דף צג:

דף צד.

[דף רצב ע"א]

דף צד.

הגהות הב"ח

(א) היה כצ"ל: (ב) וכיון דסבור דכשרה היא ותזי לה כצ"ל: (ג) איסורא כצ"ל:

א מיי' פרק ב מהל' דעות סמג לאוין סי' קנה :
ב מיי' פרק ה מהל' ברכות טור א"ח סי' קע :

[דף רצב ע"ב]

אילטריכינן לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל ומיהו באוקימתא קמייתא אוקימנא למתני' בגמ' במקום שמכריזין ולא צריכין לטעמא דשמא יתננה לו בפני ישראל שהרי בכל יום שלא הכריזו מותר ליקח מן העובדי כוכבים. ולהאי אוקימתא מקשינן בגמ' אמאי שרינן לשלוח לעובד כוכבים ירך שלימה ליחוש דלמא מהתך לה עובד כוכבים ומזבן לה לישראל ומפרקינן חתוכה דעובד כוכבים מידע ידיע כלומר שהעובד כוכבים כשהוא חותך הירך אין חתוכו עשוי כשל ישראל שהוא פורעה כדרך שהגיד מונח · ומדאמרינן חתוכה דעובד כוכבים מידע ידיע שמעינן מילה דכל מידי דלא רגיל בה עובד כוכבים סימנא

נר מצוה

ישראל ונמצא ישראל אוכל גיד הנשה ואי בעית א אימא חתוכה לא משום דגניב לדעתיה דעובד כוכבים (א) דסבירא ליה עובד כוכבים לכבודו נתנה לו והוא לא נתנה לו אלא מפני שאינה ראויה לו ונמצא גונב דעתו של עובד כוכבים דאמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעתו של עובד כוכבים תניא רבי מאיר אומר אל יסרהב אדם לחברו לסעוד אצלו ויודע (ה) שאינו סועד ואל ירבה לו בתקרובת ויודע שאינו מקבל °ואל יפתח לו חביות המכורות לחנוני אלא אם כן הודיעו ואל יאמר לו סוך שמן מפך ריקן ואם בשביל כבודו מותר תנו רבנן לא ילך אדם לבית האבל ובידו לגין המתקשקש ולא ימלאנו מים מפני שמתעהו ואם היה שם חבר עיר מותר תנו רבנן לא ימכור אדם לחברו סנדל של מתה בשביל חיה מפני שני דברים אחד מפני שמתעהו ואחד מפני הסכנה ואל ישלח אדם לחברו חבית יין ושמן צף על פיה ומעשה באחד ששיגר לחברו חבית של יין ושמן צף על פיה והלך וזימן עליה אורחים ונכנס ומצאה שהיא של יין וחנק עצמו ומת ב ואין האורחין רשאין ליתן ממה שלפניהם לבנו ולבתו של בעל הבית אא"כ נטלו רשות מבעל הבית ומעשה באחד שזימן אורחים בשני בצורת ולא היה לו ליתן לפניהם אלא כשלש ביצים ובא בנו של בעל הבית ועמד לפניהם נטל אחד חלקו ונתן לו וכן שני וכן שלישי בא אביו ומצאו שתופס אחת בפיו ושתים בידיו נטלו וחבטו ע"ג קרקע ומת כיון שראתה אמו כך עלתה לראש הגג ונפלה ומתה אף הוא עלה לראש הגג ונפל ומת אמר רבי אליעזר בן יעקב על דבר

רש"י

שלכבודו נתנה לו. וטרח בה ליטול גידה עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנו לו והוא לא נטלו ומחזיק לו העובד כוכבים טובת חנם: אל יסרהב בו. לא יפציר בו הואיל ויודע בו שאינו עושה: מפני שגונב דעתו. להחזיק לו טובת חנם דסבור שמן הלב הוא מפציר בו: ואל יפתח לו. כל חביותיהם היו מגופות וכשהיה בא אדם חשוב אצלם פותחין חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני מגופה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא אצלו כי גונב לבו שסובר שנפסד הפסד גדול עבורו שתאחר חבית זו חסירה ויתקלקל יינה והוא אינו יודע שמיד ימסרנה לחנוני שמכרה לו: אלא אם כן הודיעו. שמכרה לחנוני: סוך שמן מפך ריקן. ויודע בו שאינו סך: ואם בשביל כבודו. של אורח להודיע לעולם שחשוב הוא עליו מותר: המתקשקשים. חסירים לפי שסובר שהוא מלא וגונב דעתו: חבר עיר. חבורת עיר שיש בה רבים וזה מתכוין להחשיב האבל בעיניהם מותר: סנדל של מתה · של עור בהמה שמתה מאליה לפי שאין עורה חזק כשל בריאה שחוטה: מפני הסכנה. שמא מנשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור: ושמן צף על פיה. וזה סבור שהכל שמן: וזימן אורחים. שהיה סבור שיש לו הרבה שמן: וחנק עצמו. שלא היה לו מה לאכלם והיה בוש מהם:

פגעו

הוא ולא חיישינן דלמא גמר ולפיכך אמרו בשם רבינו יצחק ז"ל דשתי אותיות של כתב הקדש כחותם בתוך חותם חשיבי. ובשם רש"י ז"ל כתבו שהיה למד מכאן שמותר לשלוח ירך מנוקרת לחברו ע"י עובד כוכבים בלא חותם כלל דחתוכא דעובד כוכבים מידע ידיע וניתוך זה שהוא של ישראל ראיה דכשרה היא וטעמא דמילתא דאע"ג (ב) דבשר שנמצא ביד עובד כוכבים במקום שאסור ליקח מהם אע"פ שהוא חתוך כחתיכה דישראל אסור וכמ"ש למעלה התם היינו טעמא שיש לחוש שמא ישראל לקחה בחזקת כשרה וניקרה ונודע לו שטרפה היתה ומכרה לעובד כוכבים וכל כה"ג חשש קרוב הוא וראוי לחוש לו אבל הכא שזה בודאי שלח ירך מנוקרת אתה צריך להוסיף עוד חששות ולומר דישראל [אחר] היה לו ירך וניקרה ואחר כך נודע לו שטרפה היא ומכרה לזה ואח"כ הפקיד [ישראל אחר] בידו ירך מנוקרת והוא מחליף להנאת עצמו כשרה בטרפה וכל כי הני חששי רחיקי לא חיישינן והרב בעל העיטור ז"ל הוסיף ללמוד שמותר לשלוח עוף שחוט לחבירו בלא חותם שחתיכת הסימנין ראיה שישראל שחטו והרשב"א ז"ל חולק בדבר שאע"פ שאין העובדי כוכבים נוהגין בהלכות שחיטה פעמים שהן חותכין הסימנין בסכין והביא ראיה מדאמרינן בפרק אלו מציאות (דף כד:) ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כר' חנינא בנו של ריה"ג ודייקינן התם דמדהתירו לו משום שחיטה ברוב ישראל הוה ואם איתא דחתיכת סימנין ראיה ברוב עובדי כוכבים נמי לשתרי אלא שמע מינה שאין חתיכת סימנין ראיה כלל: גרסי' בגמ' [דף צד.] השולח ירך לחבירו שלימה א"צ ליטול ממנה גיד הנשה חתוכה צריך ליטול ממנה ג"ה. פירוש דכיון דחתוכה היא יחשוב ישראל שניטל גידה ויאכלנה בגידה ונראה שהראב"ד ז"ל סובר דבכה"ג מדינא מותר לישראל לסמוך ולומר שמי ששלחה לו ניקרה לגמרי שהוא ז"ל כתב באיסור משהו שלו דמהא שמעינן דישראל שהיה מנקר בשר והלך לו ולא ידענו אם נקר כולה אם לאו א"צ (הישראל) להראותה לבקי אלא סומך עליו שאם היה צריך להראותה לבקי חתוכה אמאי צריך ליטול גידה והרי מי שנשתלחה לו צריך לראות אם נטל אם לא נטל אלא ודאי כל שנראית כמנוקרת א"צ להראותה וטעמא משום דכל המצויין אצל המלוה מומחין הן וכדאמרינן [דף ג:] דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן וה"ה לשאר מצות והיינו נמי דאמרינן בפ"ק דמכילתין [דף יב.] האומר לשלוחו צא ותרום והלך ומצא תרום אין חזקתו תרום ומפרשינן טעמא משום דחיישינן דלמא איניש אחרינא שמע ואזיל ותרם והוה ליה תורם שלא מדעת ואין תרומתו תרומה (ג) דוקא היכא דאיכא למיחש לתורם שלא מדעת אבל היכא דליכא למיחש כגון דשויהו לכ"ע שלוחין ואמר כל הרוצה לתרום יבא ויתרום חזקתו תרום אלמא אמרינן רוב מצויין אצל המצות מומחין הן אלו דברי הרב ז"ל ולזה הסכים הרשב"א ז"ל ובודאי בשולח ירך מנוקרת לחברו הדברים נראין שאין לחוש אבל בישראל שנקר והלך לו איכא למיחש שמא דעתו היה לחזור ולהשלים ולא השלים. ומדאמרינן דחתוכה לא גזרה שמא יתננה לו בפני ישראל נראה שאסור למכור נבלות וטרפות לעובד כוכבים סתם במקום שאין מכריזין משום גזרה שמא ימכרנה לו בפני ישראל ואין המנהג כן שהרי אנו מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים בסתם לפיכך נראין דברי ר"ת ז"ל שכתב דכי דייקינן ממתניתין דחתוכה לא בשאמר לו כשרה ומותרת היא הילכך אי אמר ליה כה"ג בפני ישראל אתי למיזבן מיניה ומש"ה גזרינן שמא יתננה לו בפני ישראל וזהו שנהגו בכל המקומות הללו למכור נבלות וטרפות סתם דלשמא ימכרנו בפני ישראל ליכא למיחש דכיון דבסתם הוא לא סמיך ישראל בהכי ומשום גניבת דעת נמי ליכא דאיהו מטעי נמי אנפשיה: ואי בעית אימא. טעמא דמתני' דאמרה דחתוכה לא ישדר עם גידה משום דגונב דעתו של עובד כוכבים כסבור שישראל זה אוהבו מאד שתקנה וטרח בה ליטול הגיד עד שנראית לעצמו ואח"כ נתנה לו והוא לא נטלה וגמלא מחזיק לו טובת חנם וזהו שכתב הרי"ף ז"ל והוא לא נתנה לו אלא בשביל שאינה ראויה לו כלומר שהוא בגידה נתנה לו ומפני שהגיד אינו ראוי לישראל שלח לו ירך ולא שלח לו נתח אחר: לא יסרהב אדם בחבירו לסעוד אצלו. לא (ד) יפצירנו הואיל וידע שלא יעשה לפי שגונב דעתו להחזיק לו טובה חנם כסבור שמן הלב הוא מסרהב לו כן: ואל יפתח לו וכו'. כל חביותיהם היו מגופות וכשבא אדם חשוב אצלו פותח לו חבית להשקותו יין חזק ואם מכר חבית לחנוני שלימה ועדיין היא אצלו לא יפתחנה לאורח הבא אליו מפני שגונב לבו להחזיק לו טובת חנם כסבור זה הפסד גדול נפסד ע"י שהרי תשאר חבית זו חסרה ויתקלקל יינה וזה ימסרנה לחנוני מיד שמכרה לו: אא"כ הודיעו. מכרתיה לחנוני ואינו נפסד: ואל יאמר לו סוך שמן מפך ריקן. דרכן היה בסיכה וקאמר שלא יביא לו הפך ויסרהב בו לסוך והפך ריקן ואינו מתכוין אלא לגנוב דעתו שיחזיק לו טובת חנם שיודע בו שאינו סך: ואם בשביל כבודו של אורח להודיע לבריות שהוא חביב עליו מותר ובגמרא מוכח דלא מיתסר כה"ג אלא בשזה מראה לו שהוא עושה כן לכבודו אבל אם הוא אינו מתכוין כלל להטעות וכגון שפתח חביותיו לצורך עצמו והלה סבור שבשבילו פתחן אין לו להודיע שלא יהא מטעהו אלא שלא יאסרו אבל אם הוא מוטעה מעצמו אין זקוק לו: לגין המתקשקש. חסר לפי שזה סובר שהוא מלא: ואם יש שם חבר עיר. חבורת עיר שיש שם רבים וזה מתכוין להחשיב את האבל בעיניהם שיאמרו כמה חשוב שזה מכבדו כל כך: מותר. דגדול כבוד הבריות: סנדל של עור בהמה שמתה מאליה. אין עורה חזקה כשל בריאה שחוטה: הסכנה. שמא מחמת נשיכת נחש מתה והארס נבלע בעור: ושמן צף על פיה. כסבור שהכל שמן ומזמן עליו אורחים ובטוח שיש לו שמן הרבה לצרכם: וחנק את עצמו. מפני שבוש מהם: גרסי' בגמ' [שם:] ההוא טבחא דאמר לחבריה אי הוית מתפיים מינאי לא הוה ספינא לך משור של פטם דעבדי אתמול. כלומר אם היית שלם עמי וכי לא הייתי נותן לך ממנו אמר ליה משופרי שופרי אכלי אמר ליה מנא לך אמר פלניא עובד כוכבים זבן מינך וספא לי א"ל תרתי עבדי והוא טרפה הוה אמר רבי בשביל שוטה זה שעשה שלא כהוגן כלומר למכור טרפה לעובד כוכבים אנו נאסור כל המקולין רבי לטעמיה דתניא מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר א"ד א"ר מפני שוטה זה שמתכוין לנטורי לחבריה אנו נאסור כל המקולין טעמא דאיכוין לנטורי לחבריה הא לאו הכי אסור והתניא רבי אומר מקולין וטבחי ישראל בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר (ה) התם דאתחזק איסורא והך עובדא ליכא לפרושה במקום שאין מכריזין שהרי מותר למכור ומאי עשה שלא כהוגן איכא אלא במקום שלא תקנו כלום עסקינן והעמיד הדבר על שורת הדין שאסור למכור ומותר ליקח ומש"ה קאמר מפני שוטה זה שעשה שלא כהוגן שהיה לו לחוש שמא ימכרנה לישראל אנו נאסור כל המקולין כיון דאיכא רובא דהיתרא ושור של פטם זה מיעוטא הוא לא חיישינן ליה ובלישנא בתרא אמרינן דדוקא משום דאיכוין לנטורי הא לאו הכי כיון דאיתחזק איסורא אסור דכי שרי בשר הנמצא ביד עובד כוכבים ה"מ היכא דלא ידיע דאיכא נבלה וטרפה אבל כשהוחזקה (ו) טרפה אסור לפי שרובן של עובדי כוכבים מן הטרפה לוקחין דמוזלי גבייהו א"כ י"ל דבמקום שמכריזין ולא הכריזו עסקינן ואפ"ה אמרינן בלישנא קמא שאע"פ שנודעת טרפה במקולין כל שלא הכריזו בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר שלא התנו עליהם במקום שמכריזין לאסור ליקח מן העובד כוכבים אלא לאחר הכרזה שהרי לא כוונו אלא כדי שיהא מותר למכור מן ההכרזה ואילך אבל קודם הכרזה אע"פ ששוטה זה עשה שלא כהוגן שלא נזהר מלמכור (ז) ליקח מהם מותר שהדבר נשאר בדינו ובלישנא בתרא מפרשינן דדוקא

משום

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ושינויא קמא עיקר דהא אביי מוקי ברייתא דלקמן דתני בה ובעובד כוכבים בין שלימה בין חתוכה א"צ ליטול במקום שאין מכריזין והכא מוקים לה במקום שמכריזין כשהכריזו ולא חיישינן במתנה שמא יתננה לו בפני ישראל וגם לא חיישינן במתנה לגניבת דעת והיא דשמואל דפייס' כו' לא כמין מכר היא וא"כ הני אמוראי בתרא' מתרצי ומשני כשנויא קמא כי היכי דלא תפלוג מתני' אברייתא. ור"ת תירץ דהא דחיישינן לגניבת דעת ולשמא יתננה לו במתנה בפני ישראל היינו היכא דאמר ישראל לעובד כוכבים שהיא כשרה ומנוקרת אבל בסתם לא חיישינן. ע"כ:

הגהות הב"ח
(א) ויודע בו שאינו וכו' ויודע בו שאינו מקבל כצ"ל: (ב) נ"ב וכיוצא בזה כתבו גם התוס' ובהגהת אשר"י בשם מהרי"ח ע"ש: (ג) נ"ב אלמא: (ד) לא יפציר בו הואיל ויודע כצ"ל: (ה) שאני הכא כצ"ל: (ו) נ"ב שם: (ז) מלמכור מותר ליקח מהם שהדבר כצ"ל:

הגהות חוות יאיר
(א) נ"ע הא איכו דקמטעי נפשיה דה"ל לאוקי אדעתיה דלא טרח בשבילו עי' תוס' בגמ' ס"ד נד:

משום דאיכון לנטורי לחבריה הא לאו הכי בשר (א) אסור כיון דאיתחזק איסורא שבמקום שמכריזין כך התנו שכל שהוחזקה שם טרפה יהא אסור ליקח: **אמר** רב בשר כיון שנתעלם מן העין. שהיתה שעה שלא ראהו אפילו הוא מונח על שולחנו אסור שמא נתחלף בנבלה דחיישינן שמא עורב נטלה לזו והביא נבלה תחתיה: מקולין. בית המטבחים: בשר הנמצא ביד עובד כוכבים מותר. דאזלינן בתר רובא ורובא דהיתרא הוא: נמצא ביד עובד כוכבים שאני. שהיה בחזקת המשתמר אבל בשר המונח שמא עורבים החליפו: ספקו אסור. דנפקא לן מקראי בפרק בתרא דיומא (דף פה:) ובפ"ק דכתובות (דף טו.) דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי · וכתבו בתוס' דלא מיקרי קבוע אלא כשהיה האיסור נודע קודם שלקח אבל אם לא נודע האיסור בשעה שלקח אף על פי שלאחר שלקח נתגלה האיסור ונעשה קבוע לא אמרי' ביה דליהוי קבוע למפרע. וכ"מ למי שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע שהיתה טרפה ביניהם דהרי כיון דבשעה שלקח לא היה קבוע דדין קבוע שיהא כמחצה על מחצה חדוש הוא ואין לך בו אלא משעת חדושו ואילך כלומר משנעשה קבוע אבל למפרע לא:

נר מצוה

ובנמצא הלך אחר הרוב. דכיון דפריש תלינן למרובא פריש מיהו דוקא בשלא ראינוהו פורש מן הקבוע אבל ראינוהו פורש מן הקבוע אף על פי שלא בא לידינו אלא לאחר שפירש דינו כקבוע וראיה לדבר מדאמרי' בפרקא קמא דפסחים (דף ט:) תשעה צבורים של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן מהיכא שקל הייני תשע חנויות והא הכא שלא הכניס עכבר זה הלחם בבית אלא לאחר שפירש מן הקבוע ואפ"ה מפני שראינוהו פורש מן הקבוע אנו דנין אותו כקבוע וא"ת היכי (ב) שרי הכא בנמצא ליגזור שמא יקח מן הקבוע דכוותיה גזרינן בזבחים בפ' התערובת (דף עג:) גבי שור הנסקל שנתערב באחרים אפילו הן רבוא כולם ימותו ופרכינן ונכבשינהו כי היכי דניגדאין ונימא דכל דפריש מרובא פריש ואמר רבא גזירה שמא יקח מן הקבוע והכא נמי ליגזור. תירץ רבינו יצחק ז"ל דהתם הוא דאיכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע לפי שהאיסור מעורב ואינו ניכר ואי שרית להו לבדוריהו אתי למשקל מן הקבוע אבל הכא [שחנות] הנבלה ניכר ליכא למיחש שמא יקח נבלה ודאית דלאו ברשיעי עסקינן ולפי תי' זה בשור הנסקל אפי' פריש מנפשיה [אסור] דכיון דלא ידעי הי מותר והי אסור אתי למשקל מן הקבוע ואחרים תירצו דהתם הייני טעמא דאי שרית ליה לבדורי לכתחלה כי היכי דליסתרו אתי למשקל מן הקבוע אבל הכא כיון דמעצמו פריש לא גזרינן וה"ה בההיא דשור הנסקל אם פירש מעצמו וכן הם דברי רב אחא משבחא בשאלתות בסדר ויקרא וכ"מ נמי לספק דרוסה שנתערבה באחרות ול"נ שכל שלא בא לידו ממקום קביעותו אע"פ שראהו אותו פורש מן הקבוע מדינא שרי דמדאורייתא לא מיקרי קבוע אלא במקום קביעותו אלא שחכמים גזרו בשראוהו פורש מן הקבוע גזרה שמא יקח מן הקבוע והיינו סוגיין דפרק התערובת דכיון דכבים להו כי היכי דניגדאין הרי הוא רואה אותן פורשין מן הקבוע והיינו טעמא דתשעה צבורין ואתא עכבר ושקל דאע"ג דמדינא לא מיקרי קבוע כיון שלא נכנס בבית אלא לאחר שפירש מ"מ דנו אותו כקבוע כיון שראוהו פורש מן הקבוע וכי אזלינן הכא בתר רובא ולא גזרו עליו כלום לפי שלא ראהו פורש מן הקבוע וא"ת ובההיא דהתערובת כיון שאין האיסור ידוע היכי קרינן ליה קבוע א"כ אין לך איסור שיהא בטל לעולם י"ל דבכל האיסורין ודאי כל שמעורב ואינו ידוע לא מיקרי קבוע דאדרבה ברובא בטל וכיון שהוא מתבטל א"א לדונו כקבוע אבל התם בעלי חיים נינהו וחשיבי ולא בטלי וכיון דלא בטלי הוה ליה קבוע: **ואסיקנא** אלא רב היכי אכיל בישרא. הואיל ובהעלמה אסור: אי בעית אימא בשעתיה (ג) דלא איעלם בשעה שנשחט שלא נתעלם מן העין כלל: בצרור וחתום. דליכא למיחש לעורב: מחתך אתלת קרנתא. מחתך הבשר באלכסון שיהיה לה שלש קרנות ומשום סימן שלא יגנבו ממנה אנשי ביתו: כרכשא. טבחיא ולענין הלכה הרב אלפסי ז"ל פסק כרב דס"ל דבשר שנתעלם מן העין אסור אע"ג דלוי פליג עליה בגמ'. וכן פסק הר"ם במז"ל בפרק שמיני מהלכות מאכלות אסורות והכי מוכחי הני עובדי דגבא דבשרא וכרכשא אע"ג דאמרינן ורב היכי אכיל בישרא לאו למימר דהכן לא סבירא לן כוותיה אלא הכי קאמר ולרב היכי אכלינן בשרא ואשכחן כהאי לישנא בפרק אלו טרפות (דף מד.) גבי עיקור סימנים דאמרינן ולרב פפא קשיא מתני' ואע"ג דקי"ל כוותיה ובפרק אלו מציאות (דף כד:) נמי מוכח דהלכתא כוותיה דרב דאמרינן התם ההוא דיו דשקל בשרא ושדא בציניתא דבי בר מריון ואתא לקמיה דאביי ואמר ליה זיל שקול ואקשינן והא אמר רב בשר כיון שנתעלם מן העין אסור ומפרקינן בעומד ורואהו מדאקשינן מינה בהדיא לאביי ש"מ הלכתא היא אבל רש"י ז"ל והר"ז הלוי ז"ל פסקו כלוי דלעורבים לא חיישינן וראיה לדבר מדאמרינן התם בפרק אלו מציאות רבי חנינא אשכח גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירו לו משום שחיטה כרבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ואוקמה רבא ברוב טבחי ישראל ואם איתא דקי"ל כרב ליחוש לעורבים ואמרינן נמי התם רבי חנינא אשכח פרגיות שחוטות וא"ל רבי יוחנן זיל אכול לנפשך אלמא דלא חיישינן לעורבים והא דמקשינן בההוא עובדא דדיו מדרב לאו משום דהלכתא היא מקשינן מינה אלא לברורי אי ס"ל לאביי דלא כרב או איכא לתרוצי מידי ומפרקינן דאית ליה (ד) ובעומד ורואהו ואורחא דתלמודא בהכי א"כ [גם ללוי מקשה] משום דעד כאן לא פליג לוי עליה דרב אלא בדלא חזינן דאתיוה עורבים אבל התם דחזינן דדיו אתייה אפילו לוי מודה ליה לרב דאיכא למיחש לרובא דעלמא וכי תימא דהא אמרינן בגמרא [דף לה:] דרב חנן מנהרדעא איקלע לבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומי דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכוליתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי כלומר דהיום רוב שוחטין ישראל והך עובדא ודאי כלוי אתיא אלמא דלוי אפילו אתיוה עורבים לא חיישינן לרובא דעלמא לאו קושיא היא דאפשר דברואה אותן שמן העיר לקחום עסקינן ועובדא דכרכשא וגבא דבשרא נמי אע"ג דכרב אתיאן לא מכרעי דהלכתא כרב דמשום דלקמיה תלמידי דרב אתו אורו כרבייהו ובספר התרומה ג"כ פסק כלוי ומיהו סובר ז"ל דעד כאן לא שרי לוי אלא בבשר הנמצא בעיר שטבחיה ישראל דלעורבים דעלמא לא חיישינן ואי נמי בעיר שטבחיה עובדי כוכבים כגון שהניחה בביתו ומצאה במקום שהניחה דכל כה"ג לא חיישינן לעורב אבל בעיר שטבחיה עובדי כוכבים ומצאה במקום שלא הניחה חיישינן דלמא אחלפוה עורבים דמדוכתייהו שקלי והני עובדי דגבא דבשרא וכרכשא דהתם לא מצאה במקום שהניחו ובכי הא מודה לוי דבעינן טביעות עינא או סימנא: **אמר** רבא מריש הוה אמינא וכו'. דהא מהדרינן

דף צה: דבר זה מתו ג' נפשות מישראל *(מר זוטרא בריה דרב נחמן הוה אזיל מסיכרא לבי חוזאי ורבא ורב ספרא הוו אתו מבי חוזאי לסיכרא פגעו אהדדי אמר להן למה להו לרבנן לאטרוחי כולי האי אמר ליה רב ספרא לא הוה ידעינן דקאתי מר אי הוה ידעינן טפי הוה טרחינן אמר ליה רבא מאי טעמא אמרת ליה הכי דאחלישתיה לדעתיה אמר ליה והא קא מטעינן ליה אמר ליה איהו דקא מטעי אנפשיה) *א אמר רב בשר הנעלם מן העין אסור מיתיבי מקולין וטבחי ישראל בשר א הנמצא ביד עובד כוכבים מותר נמצא ביד עובד כוכבים שאני ת"ש תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבלה לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח ספיקו אסור °ובנמצא הלך ב אחר הרוב הבא נמי בנמצא ביד עובד כוכבים ואסיקנא *אלא רב היכי אכיל בישרא אב"א בשעתיה דלא איעלם עיניה מיניה ואב"א בצרור וחתום ואב"א דאית ליה סימנא בי פסקיה כי הא דרבה בר רב הונא מחתך ליה אתלת קרנתא וקי"ל כוותיה דרב: רב חייא בר אבין איתבד ליה ג כרכשא ביני דני אתא לקמיה דרב הונא א"ל אית לך סימנא בגויה א"ל לא אית לך טביעות ג עינא בגויה א"ל אין אי הכי זיל שקול רב חנינא חוזאה איתבד ליה גבא דבישרא אתא לקמיה דרב נחמן א"ל אית לך סימנא בגויה א"ל לא אית לך טביעות עינא בגויה א"ל אין אי הכי זיל שקול: אמר רבא מריש הוה אמינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרינן אבדתא בסימנין *ולא בטביעות עינא השתא דשמעתינהו להני שמעתתא

(דף צה. תתכח, תתכט)

רש"י

פגעו אהדדי. והיה סבור מר זוטרא שבשבילו באו לקראתו: כולי האי. שיצאתם יותר מדאי: לא הוה ידעינן. ולעשות עסקינו נלך אל מקום אחר יצאנו: דאחלישתיה לדעתיה. שהיה סבור תחלה שכבדנוהו: והא קא מטעינן ליה. אם לא הייתי מגלה לו היה מחזיק לנו טובת חנם: איהו דקא מטעי אנפשיה. אחרי שלא אמרנו לו לקראתך באנו: בשר הנעלם מן העין. שהיה שעה אחת שלא ראהו ואפי' מונח על שולחן ישראל אסור שמא נתחלף (בשל עובד כוכבים או) בנבלה (דחיישינן דלמא עורב שקל הך דהוה מנח מקמיה שנתעלם ושדייה הך חתיכה דאיתא קמן): מקולין. שעומדין בעיר וטבחי ישראל מתעסקין בהן: בשר הנמצא ביד עובד כוכבים. שלקח מן הטבחים להשתכר מותר: נמצא ביד עובד כוכבים שאני. כי הוא ודאי לא שחטו דאזלינן בתר רוב טבחים ולטריפה ליכא למיחש דאם איתא דהוה טרפה לא הוה מזבין ליה למוכרה במקולין אבל בשר המונח חיישינן שמא עורבים החליפו: ספיקו אסור. דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי וזה נלקח מן הקבוע: אבל נמצא דנייד הלך אחר הרוב. דהשתא לאו קבוע הוא: בשעתיה. מיד כשנשחטה: בי פסקיה. בחתך: אתלת קרנתא. לכל חתיכה שלשה קרנות ומשום סימן שלא יגנבו לו אנשי ביתו: כרכשא. טבחיא: רב הונא ס"ל כרב רביה דאסר בהעלמה ולא קי"ל כותיה אלא אמתניתא קא סמכינן נמצא בגבולין חתיכות מותרות אע"ג דבגמ' דחי לה בעומד ורואהו שינויי דחיקי הוו ולא קיימא לן הכי אלא כמו שפשט המשנה משמע: דהא מהדרינן אבידתא בסימנא. לכל אדם: ולא מהדרינן בטביעות (א) עינא. אלא לצורבא מרבנן:

עין משפט

א מיי' פרק ח מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' סג:

ד"ת מ"ו

ב מיי' פי"ד מהל' אבידה ופכ"ד מהלכות אישות סמג עשין יד טוש"ע סי' רסה טור אה"ע סי' קטו:

תו"י מ"ו

[דף רצג ע"א]

דף צה:

דף צו.

הגהות הב"ח

(א) נ"ב הנמצא ביד עובד כוכבים אסור: (ב) היכי שריק כצ"ל: (ג) בשעתיה בשעה שנשחט ותיבת דלא איעלם נמחק: (ד) דאית ליה כרב ומיירי בעומד כצ"ל:

הגהות חות יאיר

(א) בתוספות דלמא שאני התם משום דלא מסימנין ליה:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א בשר הנמצא ביד עובד כוכבים אם היו רוב טבחי העיר ישראלים מותר והוא שהיה דרך הטבחים של אותו מקום להכריז כשבא לידם בשר טרפה שמכריזים ואומרים יש לנו בשר לעובדי כוכבי' אבל במקום שלא היה דרכן להכריז חוששין שמא בשר טרפה הוא ולכך מכרו לעובד כוכבים. מעשה בטבח אחד שאמר לאדם אחד אילו הייתי מפוייס עמי הייתי מוכר לך מבשר השור המפוטם ששחטתי אתמול אמר אני אכלתי משופרי שופרי שעובד כוכבים פלוני קנה ממך ונתנו לי א"ל הטבח אותו בשר טרפה היה שמכרתי לעובד כוכבים ואמרו חכמים לא נתכוין אדם זה אלא לצערו הואיל ודרכן להכריז כשמוכרין בשר טרפה לעובד כוכבים ולא הכריזו אין חוששין לדבריו של זה שנאסור בשר שביד עובד כוכבים שקנה ממקולין של ישראל והרי הוא בחזקת כשר הואיל ולא הכריזו עליו היה ידוע באמת שבשר טרפה מכר לו מעבירין זה ממלאכתו הואיל ומכר טרפה לעובד כוכבים במקום שדרכן להכריז ולא הכריזו ושאר המקולין של ישראל מותרין ועובד כוכבים הקונה בשר מהם הרי הוא בחזקת כשר הואיל ודרכן להכריז ולא הכריזו ואין מתירין שאר המקולין אלא מאותו היום ואילך אבל באותו היום שהוחזק בו איסור חוששין לבשר טרפה מכאן ואילך אין חוששין לו שהרי מתקלקל הבשר אם יתאחר יום או יומים כמב"ס:

ב תוס' והרא"ש וטור כתבו דהא דבעינן איסור שפירש מן הרוב היינו דוקא דומיא דט' חנויות שזכרנו שהאיסור ידוע וניכר במקומו דאין לגזור שמא יקח מן הקבוע מאחר שהקבוע ניכר וידוע דאיסור היכן הוא דלא ברשיעי עסקינן שילך ליקח מן הנבלה ודאית אבל בע"ח ושאר דברים חשובי' שנתערבו בהיתר שאינן בטלים אפי' באלף כיון שהאיסור מעורב ואינו ניכר במקומו או אפילו פירש אחד מהן מן הרוב אסור דחיישינן שאם היינו מתירין הפורש יבא להתיר גם הקבוע ולפ"ז ל"ש אם פירש אחד מהן מן הרוב ממילא ל"ש הפרישן במתכוין כגון דנכבשינהו דניידי בכל ענין איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע כיון שאין האיסור ניכר במקומו. והשאלתות כתבו דכל איסור שפירש מן הרוב מעצמו ל"ש אם ניכר האיסור במקומו כגון ט' חנויות שזכרנו ל"ש לא ניכר האיסור במקומו אלא שנתערב בהיתר קודם שפירש מ"מ כיון שפירש מאליו שרי וליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע אבל אם פירש במתכוין כגון דנכבשינהו וניידי או אי שרית ליה לבדוריהו לכתחלה כי היכי דליסתרי אתי נמי למשקל מן הקבוע ולפ"ז ספק דרוסה או ודאי דרוסה שנתערב באחרות וכן אותו ואת בנו שנתערב אם פירש ממילא שרי ולא גזרינן שמא יקח מן הקבוע אבל איט יכול לעשות כמו שכתבו הטור והרא"ש פי' אותו ואת בנו דנכבשינהו ונניידי שמפרישן במתכוין והרשב"א סובר כדברי השאלתות כמ"ש בחדושיו והביא הטור דבריו : ג ופי' מורינו רבינו יהודה שירליאו"ן דהא טביעות עינא שרי אפי' בעם הארץ שמכירו לבשר זה בטביעות עינא נאמן כי אינו חשוד לקלקל ולהאכיל לחבירו איסור ואשכחן

המאור הגדול

[דף צד ע"ב] **רב** אשי אמר כולה במקום שאין מכריזין ומציעתא היינו טעמא שמא יתננה לו בפני ישראל פי' ה"ר שלמה ז"ל אבל ברישא גבי שולח ירך לעובד כוכבים לא גזר שמא יתננה לו בפני ישראל ויקחנה מידו ויאכלנה בגידה דבשלמא גבי מכירת טבח באטליז קא מזבין ליה לעובד כוכבים וישראל טובא קיימי התם ואיכא למיחש אבל עובד כוכבים בביתו מי יראה ואם תמצא לומר יראה אדם לא חיישינן כולי האי שמא יקחנה זה דכ"ע לא זבני בשרא ותנא דמתני' פליג אתנא דברייתא וגזר בה כדאוקימנא לעיל במקום שאין מכריזין גזירה שמא יתננה לו בפני ישראל ויש מי שפי' דתנא דברייתא לא פליג אתנא דמתני' דכי קתני בברייתא ובעובד כוכבים בין שלימה ובין חתוכה א"צ ליטול ממנה גיד הנשה כשמודיעו שלא ניטל גידה מפני שאסור להטעותו וא"א הא דקתני עובד כוכבים דומיא דחבירו ואי כשמודיעו אפי' בשולח לחבירו ירך חתוכה צריך ליטול ממנה גיד הנשה והלא מודיעו יש להשיב תנא מילי מילי קתני והא קמ"ל פעמים שהשולח ירך חתוכה לישראל צריך ליטול הימנה גיד הנשה כשאין מודיעו והשולח ירך לעובד כוכבים והוא נזהר באיסור גניבת דעת הבריות אע"פ שחתוכה היא א"צ ליטול גיד הנשה שכיון שהודיעו ולא רצה להטעותו אם ראה ישראל אחר כשנתנה לו הרי שמע שלא ניטל גידה ואין לחוש עליו ותנא דמתני' דקא אסר לשלוח ירך חתוכה לעובד כוכבים כשמתעהו ואין מודיעו ומציעתא דברייתא דקתני מפני שני דברים אמרו אין מוכרין נבלות וטרפות לעובד כוכבים אחד מפני שמתעהו ואחד שמא ימכרנה לישראל הא בלאו הכי לא סגיא כלומר שאין לחוש למכירתה לישראל אלא במקום שמתעהו אבל כשמודיעו אין כאן שום חשש וסיפא דקתני לא יאמר אדם לעובד כוכבים קח לי בדינר בשר שמא מוכרין לו נבלות וטרפות ואע"ג דמודיעין אותו מפני שאסור להטעותו יש לחוש שמא יביאה העובד כוכבים לישראל בחזקת כשרה דהא כתוב בהו זה הפי' קבלתי מיסודו של ה"ר יעקב ז"ל וכ"כ כי ניים ושכיב רבינו שלמה אמרי' לפירושי'. ולענין פסק הלכה הלכתא כאבין וכרבא וכרב אשי דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אע"פ שהרי"ף ז"ל לא הזכיר הענינים הללו כלום הלכות קבועות הן אלא שלא רצה לפרסם היתר בדבר זה לפי מה שראה ממנהגי מקומו וכדאמר רב בקעה מצא וגדר בה גדר:

[דף צה ע"א] **וזה** שפסק בבשר שנתעלם מן העין כרב לא כן פסק ה"ר שלמה ז"ל אלא כלוי דאמר מותרת באכילה

מהדרינן אבידתא בסימנא לכל אדם ולא מהדרינן בטביעות עינא והוה ס"ל לרבא דהא דמהדרינן לצורבא מרבנן בטביעות עינא כדאיתא בפ' אלו מציאות (דף כג:) התם היינו טעמא משום דצורבא מרבנן מידק דייק טפי והוי טביעות עינא לגביה כסימן מובהק. השתא דמסתפקינן להכי שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיף מסימנא והא דלא מהדרינן אבידתא בטביעות עינא לאו משום דלא הוי סימן מובהק אלא דחיישינן לשקרי ובצורבא מרבנן דלא חיישינן דמשקר מהדרינן ודוקא בחזרת אבידתא הוא דלא מהדרינן לעם הארץ בטביעות עינא משום דאיכא למיחש לרמאין

תורה אור

שמעתתא אמינא טביעות עינא עדיף (א) (טפי מסימנא) דאי לא תימא הכי סומא היאך מותר באשתו והיאך בני אדם מותרין בנשותיהן בלילה אלא בטביעות קלא הכא נמי בטביעות עינא אמר רבי יצחק בר משרשיא תדע דאילו אתו בי תרי ואמרי °פלניא דהאי סימניה והאי סימניה קטל גברא לא קטלינן ליה ואילו אמרי ידעינן ליה בטביעות עינא והאי ניהו קטלינן ליה אמר רב אשי תדע דאילו אמר לשלוחיה קרייה לפלוני דהאי סימניה והאי סימניה ספק ידע ליה ספק לא ידע ליה ואילו אית ליה טביעות עינא בגויה כד חזי ליה ידע ליה: *הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו רבי יהודה אומר יקיים בו מצות נטילה: והלכתא כתנא קמא וליתא לדר' יהודה:

מתני' האוכל מגיד הנשה כזית סופג את הארבעים אכלו ואין בו כזית חייב אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמונים ר' יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים: **גמ'** אמר שמואל לא אסרה תורה אלא א שעל הכף בלבד שנאמר °אשר על כף הירך וקי"ל כותיה והשאר אסור מדרבנן:

מתני' *ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם ב יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת: **גמ'** *מתני' דלא כי האי תנא דתניא רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אין בגידין בנותן טעם ההוא דאתא לקמיה דר' חנינא הוה יתיב רב יהודה בר זבינא אבבא (א) א"ל מאי אמר לך א"ל שרייה ניהלי א"ל תני ועייל קמיה א"ל זיל אימא להההוא דיתיב אבבא לא תצערן דהלכתא אין בגידין בנ"ט

וליתא למתני' דתנן משערין אותה כבשר בלפת וה"מ גיד עצמו אבל שמנוניתו משערינן לה בס' כדרבא* דאמר רבא השתא דאמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא* ואמור רבנן בס' מין בשאינו מינו דהיתרא בטעמא כגון קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין. מין בשאינו מינו דאיסורא כגון בשר בחלב אי איכא קפילא דטעם ליה בקפילא מין במינו דלא יכיל למיקם אטעמא כגון שמנונית דגיד הנשה א"נ בשאינו מינו היכא דליכא קפילא דטעים בס': °א"ר חנינא כשמשערינן משערינן

רש"י

בטביעות עינא דקלא. שנותן דעת להכירה בקול ומאבידה לא ילפינן דהתם משום חמוד ממון הוא וחיישינן דלמא משקר דאמר מר גזל ועריות אדם מתאוה להן: תדע. דטביעות עינא עדיפא: פלניא דהאי סימניה. ואין אנו מכירין בו מעולם אבל סימנים כך וכך הוא בגופו וכליו של הורג: ואילו אית. לשליח טביעות עינא בגויה שמכירו: צריך ליטול את כולו. יחטט אחריו בכ"מ וסתם משנה כר"מ: **מתני'** אכלו ואין בו כזית חייב. וטעמא משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא כדאמרינן באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב: אינו סופג אלא ארבעים. שאינה נוהגת אלא באחד: **גמ'** על הכף בלבד. אע"פ שהגיד ארוך אין איסור ממנו אלא מה שסוכב על הכף. כף בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד ארוך ומקצתו שוכב על אותו בשר: **מתני'** כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר אילו היה בשר כשיעור הגיד היה נותן טעם בלפתות כשיעור הירך אסור והכי גמירי הלכה למשה מסיני אע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר: **גמ'** אין בגידין בנותן טעם. והגיד משליך והשאר מותר: לא תצערן. תפציר להטריח עלינו: דאמור רבנן בטעמא. בכמה מקומות שינו בנותן טעם: בקפילא. דאמר רבי יוחנן לטעמי' קפילא ארמאי נחתום עובד כוכבים: ואמור רבנן. בפ' בתרא דע"ז בס':מין בשאינו מינו. שאדם יכול להבחין טעמו ושניהם של היתר כגון תרומה וחולין שיכול כהן לטעמו יטעמנו כהן אם נתנה התרומה טעם בחולין ואם לא נתנה טעם יאכל התבשיל אפילו לזרים: דאיסורא כגון בשר בחלב. שאין בן ברית יכול לטועמה סמכינן אקפילא: בששים. בין דהיתרא בין דאיסורא לבד תרומה שעולה במאה ואחד: כשמשערין האיסור בששים משערין אותו שיהא בו אחד מס' ברוטב ובקיפה ובחתיכה ובקדירה

אבל גבי בשר שנתעלם מן העין לכולי עלמא שרי בטביעות עינא והיינו דאמרינן דאי לא תימא הכי היאך סומא מותר באשתו אלמא שהם בכ"א נאמנין לגבי איסורין בטביעות עינא וזה שלא כדברי ר"ח ז"ל שכתב כאן והני מילי בצורבא מרבנן דלא משקר השוה דין זה למציאה ולא מחוור דבמציאה היינו טעמא דלמא משקר אבל באיסורין אין לומר כן והוא הדין דבמציאה כמי נאמן אדם לומר אלו כליו של פלוני דכיון דלית ליה הנאה מיניה לא חיישינן דמשקר ומיהו איכא למידק היכי דייק רבא מהני שמעתתא דטביעות עינא עדיפא מסימנא דלמא שאני הכא דהוה ליה טביעות עינא דצורבא מרבנן דמעלי טפי. תירצו בתוס' דהני רבנן ודאי לא הוי להו טביעות עין גמור בהני מילי שאילו כן לא הוצרכו לשאול אלא טביעות עין שאינו גמור היה להם כטביעות עין דעם הארץ ואפ"ה אורו להו דמהני וכתב הרשב"א ז"ל דכי מהני טביעות עינא דוקא בתיכה שבעתה העין אבל לא שבעתה העין לא ולאו משום דחיישינן דמשקר אלא שסבור להיות מכיר ואינו מכיר כדאמרינן [שם] גבי מציאה דאפילו לצורבא מרבנן לא מהדרינן כלים שלא שבעתם העין בטביעות עינא: **תדע** דטביעות עינא עדיף מסימנא: פלוני דהאי סימני'. ואין אנו מכירין בו אלא סימנים כך וכך היו בכליו ובגופו של הורג: הנוטל גיד הנשה צריך שיטול את כולו. סתמא כר"מ דס"ל דבעינן לחטוטי בתריה: ר' יהודה אומר כדי לקיים בו מצות נטילה. דס"ל דלא בעי חטיטה: **מתני'** אכלו ואין בו כזית. משום דבריה הוא וחייב בכל שהוא כדאמרינן במסכת מכות (דף יז.) אי אתם מודים באוכל נמלה כל שהוא שהוא חייב אמרו לו מפני שהוא כברייתה ואע"ג דכתיבא ביה אכילה וסתם אכילה משמע בכזית הא מפרשינן בגמרא דאכילה דכתיב ביה היינו לומר שאע"פ שיש בגיד הנשה כמה זיתים כיון שאכל ממנו כזית חייב: **גמ'** שעל הכף. אע"פ שהגיד ארוך אין אסור ממנו מן התורה אלא מה שסוכב על הכף: כף. בשר הסובב את הקולית ודבוק לעצם והגיד ארוך וסובב מקצתו על גבי אותו בשר: **מתני'** כיצד משערין אותה כבשר בלפת. רואין כאילו הירך לפתות והגיד בשר אילו היה נותן טעם הבשר כשיעור הגיד בלפתות כשיעור הזה הירך אסור דשיעורין הלכה למשה מסיני וגמירי דבהכי משערינן ואע"פ שאילו היה כרוב או קפלוט היה צריך פחות או יותר ושיעור זה בששים הוא והכי מוכח בגמ': **גמ'** מתני' דלא כי האי תנא. מתני' דקתני דגיד אוסר בנותן טעם דלא כי האי תנא: אין בגידין בנותן טעם. הילכך הגיד אינו אוסר ומיהו שמנו מיהא אוסר וכמ"ש בהלכות: אמר ליה תני עול לקמיה. שנה לבא לפניו שמא לא הבין שאלתך יפה ולפיכך התיר: דאמר רבא אמור רבנן בטעמא. בכמה מקומות שנינו בנותן טעם: ואמור רבנן בקפילא. ר' יוחנן אמר לה בגמ' שמטעימין תבשיל שנתערב בו איסור לנחתום עובד כוכבים וסומכין עליו שאם אמר שאין טעם האיסור נרגש בו מותר: ואמור רבנן בששים. בפרק בתרא דעבודת כוכבים [דף סט.] אמרינן כל איסורין שבתורה בששים: כגון קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין. שיכול כהן לטעמו ואם אין תרומה נותנת טעם בחולין נאכל התבשיל אף לזרים: מין בשאינו מינו דאיסורא. כגון בשר בחלב שאין בן ברית יכול לטעמה סמכינן אקפילא: ומין במינו בין דהיתרא בין דאיסורא. שאי אפשר להבחין טעמו אי נמי מין בשאינו מינו דאיסורא היכא דליכא קפילא עובד כוכבים למטעמיה משערין בששים. ובגמרא אמרינן גבי קפילא דסמכינן אקפילא ומדאמרינן האי לישנא דסמכינן משמע דלקולא סמכינן עליה ובמאי עסקינן אי דליכא ששים ודאי לא סמכינן עליה שהרי חכמים השוו מדותיהן לשער כל איסורין שבתורה בששים ואי דאיכא ששים במאי סמכינן עליה הא כי ליכא קפילא נמי משערינן בששים אלא הכא כגון שלא נתערב גוף האיסור אלא פליטתו בלבד עסקינן דומיא דקדרה שבישל בה בשר ואח"כ בישל בה חלב דעלה אמרינן בגמרא דסמכינן אקפילא דאי ליכא קפילא משערינן בכולה וכל היכא דליכא ששים בכולה אסור משום דלא ידעינן כמה נפיק מינה וכי איכא קפילא ואמר לן שאין בה טעם בשר סמכינן עליה דמאי דנפיק מינה בטל בששים אבל כל היכא שגוף האיסור נמחה לא צריכינן לקפילא דאי איכא ששים בלא קפילא שרי ואי ליכא ששים אפילו אי אמר לן קפילא דליכא טעמא אסור א"כ בשאין אנו יודעין שיעור האיסור הנימוח. מיהו אע"ג דאמרינן דאי איכא ס' בלא קפילא שרי אי טעמיה קפילא ואמר דאית ביה טעמא אסור דטעמא לא בטיל וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב במאי דאמרינן לקמן כל איסורין שבתורה בששים והוא דבדקיניה ולא יהיב טעמא משמע דס"ל דכי אמרינן דסמכינן אקפילא היינו בדאיכא ששים ולא מחוור דמדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דלקולא סמכינן עליה ולפי דבריו אינו בא אלא לאסור דהא כל היכא [דאיכא] ששים אי ליכא קפילא ודאי שרי דהא אמרינן מין בשאינו מינו וליכא קפילא בששים. ומדאמרינן סמכינן אקפילא משמע דקפילא דוקא הא עובד כוכבים דליתיה קפילא לא סמכינן עליה משום דעובד כוכבים משקר אבל כל היכא דהוי קפילא לא מרע נפשיה וכיון דמשום דלא מרע נפשיה הוא לאו דוקא במסיח לפי תומו וכמו שכתב רש"י ז"ל בכאן דכל שכן דלא מרע נפשיה אם הוא יודע שיש קפידא בדבר וביוצא לא שנא קפילא ול"ש לא קפילא סמכינן עלייהו והיינו דאמרינן בגמרא גבי קדרה שבישל בה תרומה וחזר ובישל בה חולין דטעים לה כהן אלמא בכל כהן סגי ואע"ג דלאו קפילא הוא. ומדאמר רבא דמין במינו משערין בששים משמע דס"ל לרבא דכל איסורין שבתורה אפילו במינן בששים. ורב אשי נמי משמע דהכי ס"ל מדאמרינן לקמן [דף נח.] בההוא זיתא דתרבא שנפל לדיקולא דבשרא דסבר רב אשי לשעוריה במאי דבלעה דיקולא והרי חלב בהדי בשר מין במינו הוא

ואשכחן דעם הארץ אית ליה טביעות עינא כדאמרי' בגט פשוט אמר אביי וכו'. ע"כ מא"ז:

א לדברי מיימוני שכי פירושו שאיסור גיד הנשה מן התורה הוי באותו גיד הארוך הפנימי הסמוך לעצם אבל ליכא איסורא בכל אורך אותו הגיד מה"ת רק באותו שעל הכף דוקא והאוכל מאותו מקום שעל הכף לוקה אבל אי אכל מאחר גיד הפנימי שאינו באותו מקום שעל הכף הוי דינו כאוכל מגיד החיצון ואין איסורו אלא מדרבנן וכ"כ פרש"י אבל מלשון סמג נראה דכל אורך גיד הפנימי איסורו מה"ת שהוא נקרא כולו מה שעל הכף וכ"ג מדברי הטור מ"ש שהפנימי אסור מן התורה והוא הפשוט בכל הירך וכן דעת הרא"ש והתוס' שם:

ב מדקאמר יש בה בנותן טעם משמע שאם יש בה בירך עצמה בנותן טעם אע"פ שהמים שמתבשל בהם היו מבטלין נתינת הטעם אפ"ה אסור הירך וכן הדין בכבד הדבוק בחתיכה אם אין ששים בחתיכה לבטל הכבד צריך ששים בכל החתיכה אבל אם אין הכבד דבוק בחתיכה דומיא דטיפת חלב א"צ ששים אלא כנגד האיסור. ובניער וכסה פירש"י שמנער הבשר ומשכשך בקדירה וכסה זו היא שמעלה רתיחות ויורדין מאולי הקדירה לפיה ומפיה לשוליה או טעם האיסור מתפשט בתוך הקדירה ואין מתפשט בחתיכה עצמה ודוקא כשנפל לתוך הקדירה כשהיא מעלה רתיחות או כשנער תיכף לנפילה שאל"כ קודם הרתיחה מתפשט האיסור בחתיכה וכיון שנתפשט האיסור בחתיכה חתיכה עצמה נעשה נבילה וצריך שוב שיעור ס' במי הקדירה לבטל כל החתיכה ור"י מפרש אפי' לא העלתה הקדירה רתיחה אלא כסה החתיכה ממי הרוטב או שניערה בקדירה כנגד מקום שנפל האיסור שם מתבטל האיסור בכל מי הקדירה ומתפשט שם מיד. מא"ז:

א מיי' פרק ח מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלט טור יו"ד סי' סה:
ב מיי' שם פט"ו סמג שם טור יו"ד סי' סה:
ג מיי' פט"ו שם סמג לאוין קלט טור יו"ד סי' צח וסי' קג:

[דף רצג ע"ב]

הגהות הב"ח
(א) ג"כ כי נפיק:

דף צו:
דף צט:
דף צז.
דף צז:
[דף רצד ע"א]

הגהות חות יאיר
(א) בגמ' ל"ג:

המאור הגדול

באבילה ומסתייע הדין סברא מעובדא דרב חנן מנהרדעא דאיקלע לגבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומא דכפורי ושאר עובדי דמייתי בגמ' דאולי בהו רבנן לחומרא תלמידי דרב הוו אי נמי מדת חסידות היתה בהן להחמיר על עצמן ולכ"ע כלוי מורינן ואע"ג דבהאי עובדא דההוא דיו דשקיל בשרא בבבא מציעא מרחי' לאוקומה אליבא דרב לא משום דהלכתא כרב ויש לנו הרבה בתלמוד כיוצא בזה ולעולם קי"ל כלוי ודיקא נמי מדאמרי' בגמ' אלא רב היכי אכיל דאלמא הוא ניהו דעביד כשמעתיה אבל לכ"ע לא דא"כ ה"ל למימר אלא לרב היכי אכלינן בשרא ודעתנו נוטה בזה להתיר . והוי יודע כי טעם נמצא ביד עובד כוכבים שהוא מותר אפי' לרב לפי שאין לחוש משום נבלה אלא כל זמן שהיא מוטלת על גבי קרקע כדוגמת נבלה מושלכת אבל כל זמן שאדם עסוק בה אפי' ביד עובד כוכבים אין עליה צורת נבלה לפי שמנהגם היה שלא לסלק ידיהם מן הבשר עד שיתבשל ויאכל לפיכך הבשר המושלך בקרקע ונתעלם מן העין אסור לרב לפי שיש עליה צורת נבלה ואם מצא בשר מוטל ע"ג קרקע בעיר שרובה ישראל חתיכות מותרות שאין מלקין עליה ואין מטמאות דאיכא למימר שמא מאדם הנושאן נפל ולא הרגיש בהן דלגבי טומאה לא החמירו כל כך אבל באבילה אסורות לדעתיה דרב ואם אברים הם ליכא למיחש לנפילה דאגב יוקרתו מידע ידיע ובידוע שנבלה הם ולכלבים הושלכו ודרב דחש להההוא חיותא דתליא בי רב חנן חתניה ולא אעלים עיניה מינה גזירה שמא תפול לארץ מפני הטירוד וכן הא עובדא דרב חנא בר הנילאי בסוף מס' יו"ם דתלי ליה בשרא בעבורא דרשא והתם אסיקנא משום הדין טעמא דבשר שנתעלם מן העין לפום הדין סוגיא דהכא מפרשינן להתם כגון דנפל לארעא ורב הונא דאורי ליה תלמידיה דרב הוה ואורי ליה כשמעתיה דרביה זה הכלל אין בשר שנתעלם מן העין אסור אפי' לדברי האוסר אלא כשהוא מוטל על גבי הקרקע ובמוצא גדיו ותרנגוליו שחוטין אפי' מוטלים ע"ג קרקע ליכא למיחש ולא מידי שהרי שחיטתן מוכחת עליהן :

הוא דאמרינן בגמרא בסוף פירקין [דף קג.] אכל חלב מן החי מן הטרפה חייב שלש כלומר משום חלב ומשום בשר מן החי ומשום בשר מן הטרפה אלמא חלב בשר איקרי וכיון דלרבא ורב אשי דבתראי נינהו ס"ל דמין במינו בששים קי"ל הכי וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב בפרק כל הבשר [דף קט.] דקי"ל כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל. ומדאמרינן דמין במינו דלא מצי למיקם אטעמא כגון שמנוניתא דגיד הנשה בעינן ששים שמעינן דאע"ג דשמנו של גיד לא מיתסר אלא משום לתא דגיד וגיד אינו אוסר תערובתו לדידן דקי"ל אין בגידין בנותן טעם אפ"ה שמנו של גידו אוסר תערובתו וזה שלא כדברי מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל שאומרים דלדידן דקי"ל אין בגידין בנותן טעם אף שמנו אינו אוסר תערובתו שלא יהא טפל חמור מן העיקר וליתא וכדכתיבנא ועוד מדאמרינן בסמוך [דף צז:] הנהו אטמתא דאימלחן בגידא דנשיא רבינא אסר ומשמע ודאי דמשום שמנו של גיד קא אסר (ג) דכיון דקי"ל דאין בגידין בנ"ט לא מסתבר דרבינא דבתרא הוא ס"ל דלא כהלכתא אלא ודאי משום שמנו קאמר אלמא דאע"ג דגיד אינו אוסר את תערובתו שמנו מיהא אוסר. ומדאזלינן בתר נותן טעם בקדרה שבשל בה תרומה וחזר ובשל בה חולין שמעינן דכי בעינן בתרומה אחד ומאה הני מילי מין במינו אבל בשאינו מינו בנותן טעם והכי משמע מדתניא לקמן בגמרא [דף נט.] גבי גריסין של תרומה שנתבשלו עם העדשים שאם אין בהם בנותן טעם בין שיש בהם להעלות באחד ומאה בין שאין בהם להעלות באחד ומאה כלומר אלא בששים שרו וה"ה נמי לערלה וכלאי הכרם דדוקא במינן בעינן בהו אחד ומאתים אבל בשאינו מינן אזלינן ביה בתר נותן טעם: **א"ר** חנינא כשמערין מערין ברוטב וביקפה. קיפה דק דק של בשר ותבלין המתאסף בשולי קדרה וגרסינן תו עלה בגמ' ובקדרה אמרי לה בקדרה עצמה ואמרי לה במאי דבלעה קדרה והני תרי ליסני מפרשי' מאי דאמר בקדרה [ונראה] שרבינו שלמה בר יצחקי מפרש דמאן דאמר בקדרה עצמה היינו בחרסי הקדרה ומ"ד במאי דבלעה קדרה (עצמה) היינו לומר שאם ראינוהו כשנפל שם קודם שנתמעט *דאי מערין אותו לאחר שנתבשל כמו שנפל שם ואין בהיתר ששים בו אומדין כמה בלעה קדרה מן ההיתר שכשנפל שם היה ההיתר הרבה ונתמעט בבליעת קדרה אבל בקדרה עצמה לא משערינן וכיון דפליגי ליסני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדרה עצמה ועיקר הדבר כמו שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדרה מן ההיתר לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכדאמרינן לקמן [דף נח.] אטו היתרא בלע איסורא לא בלע זהו לשונו של רש"י ז"ל והוא דוחה ליסנא קמא משום ליסנא בתרא דלחומרא ואח"כ דחה ליסנא בתרא (א) לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל [שהוא] *הביא לשונות הללו בהלכות (ד) ולפי זה נראה שיש טעות סופר בפירש"י ומיירי בשלא ראינו האיסור בשעת נפילתו דבכה"ג הוא דאיכא למימר דכי היכי דאימעוט היתרא אימעוט נמי איסורא הא אם ראינו האיסור בשעת נפילתו ולא נתמעט בשיעור אחד (ה) עם ההיתר כגון זה משערים ההיתר שנבלע בקדרה ומצטרפין אותו למה שבתוכה ומשערין האיסור כשעת נפילתו לתוך ההיתר ואיכא למידק כיון שעכשיו אין ששים בהיתר למה אינו חוזר האיסור לאסור את ההיתר שהרי אילו נפל בקדרה אחרת בעינן ששים כיולא בו ומ"ש קדרה זו מקדרה דעלמא ועוד דתנן במסכת תרומות סאה תרומה שנפלה למאה חולין טחנו ופיחתו כשם שפיחתו חולין כך פיחתה תרומה טעמא דאיכא למימר דפיחתה תרומה הא לאו הכי אסור וה"נ מאי שנא ותירץ הרמב"ן ז"ל דאם נטל מן ההיתר אה"נ אבל כיון שלא נטל ממנו אלא שנתמעט דרך בישול הקילו בו ויותר נראין דברי הר"ם במז"ל שכתב בפ' חמשה עשר מהלכות מאכלות אסורות דבמאי דבלעה קדירה היינו לומר שמשערים באומד יפה כמה נבלע ועומד בדופני הקדרה שרואין אותו כאילו הוא בתוך הקדרה אבל מה שפיחת מחמת האור שכלה ואבד לא וכתב הר"ר אהרן הלוי ז"ל בפירושי ההלכות והוי יודע דכשמערין ברוטב מערין לכזית בילה ומחלה של רוטב שכן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית עכ"ל וכ"ל שלמדה מדאמרינן במסכת שבת בריש פ' המוציא (דף עז.) גבי מתני' דתנן המוציא יין כדי מזיגת הכוס וכו' תנא יבש בכזית דברי רבי נתן ואמרינן עלה אמר רב יוסף רבי נתן ורבי יוסי ברבי יהודה אמרו דבר אחד ר' נתן הא דאמרן ר' יוסי ברבי יהודה דתנן ר' יהודה אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה דם נבלות ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין א"ר יוסי ברבי יהודה אף כשטמאו ב"ה לא טמאו אלא בדם רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית אלמא המשקין הנלושין כשהן נקרשים רביעית שלה חוזר לכזית ולפיכך כל שהאיסור קרוש משערין רביעית רוטב לכזית ואע"ג דעלה דההיא אמרינן א"ל אביי דילמא לא היא ע"כ לא קאמר רבי נתן הכא דכזית בעי רביעית אלא ביין דקלים אבל דם דסמיך כזית לא בעי רביעית אי נמי ע"כ לא קאמר ר' יוסי התם דכזית סגי ליה ברביעית אלא בדם דסמיך אבל יין דקלים כזית הוי יותר מרביעית וכי מפיק פחות מכזית ליחייב דהלמא ס"ל לאביי שאין כל המשקין שוין לדבר זה אעפ"כ נראה שסובר הרב ז"ל דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרב יוסף משום ספיקא דאביי ואעפ"כ אין דבריו נראין לי דכיון דאמרינן משערין ברוטב סתמא משמע דכמות שהוא משערינן אותו שכך שיערו חכמים שאין לך שנותן טעם יותר מששים אפילו ברוטב שאם לא כן היינו צריכין לחוש ולתת הדבר לשיעורין ולעיין באיסור והיתר אם הוא עב או דק: **וירך** שנצלה עם גיד הנשה קי"ל כשמואל דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לגיד. [ועד שמגיע לגיד] דקאמר לאו דוקא דהא צריך לשייר כדי קליפה או כדי נטילת מקום דלא גרע מהא דתנן בפרק כיצד צולין (דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם לא יקלוף את החיצון וגבי רוטב נמי תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו הילכך ודאי אע"ג דאמרינן סתמא קולף ואוכל עד שמגיע לגיד צריך לשייר או כדי נטילת מקום שהוא יותר מעט מן הקליפה: **גדי** שצלאו בחלבו. שלא נטל חלב הכליות: אסור לאכול אפילו מריש אוניה. אפילו מרים אזנו שאין שם חלב מ"ט דכיון דחלב מפעפע מיבלע בכוליה גופיה ויש מפרשים דהיינו דוקא כגון שאין בגדי ששים לבטל החלב אבל היכא דאיכא ששים כיון דמפעפע בטל הוא אבל הרא"ה ז"ל כתב דאין חלב מפעפע מתבטל בגלי לעולם דבקדרה הוא שמתבטל מפני שהרוטב מוליך האיסור בשוה אבל בגלי שהוא מפעפע מעצמו אפשר שהרבה ממנו מתכנס במקום אחד הילכך אפילו בששים לא בטיל ולפי זה אף במליחה אין משערין בששים מהאי טעמא ולא משמע הכי לקמן [דף נח.] דאמרינן ההי כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעריה במאי דבלע דיקולא ולכאורה משמע דדיקולא היינו של שמלחו בו ואפ"ה משערין בששים ומיהו לדברי רש"י ז"ל שפי' דיקולא קלחת לא קשיא ולא מידי ובגמרא אמרינן *דיקולא שצלאה בחלבה קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו והיינו משום דקרמא מפסיק. ומהא שמעינן דכלהו קרמי וחוטי דאסירי משום תרבא לא מפעפעי דהא בכך כוליא קרמא ולובן כוליא הוא ביה ואפילו הכי שריוה ואפשר עוד ללמוד מכאן לעוף שצלאו בלא חתיכת ורידין שנוטל החוטין ודיו בכך דקרמא דחוטין מפסיק וכי תימא אם כן רישא בכבשא אגדדין דאסרינן לעיל [דף צג:] ולא סגי בנטילת חוטין שבקרום המוח אפשר שמתוך שאותן החוטין רכים ודקים לא מפסקי: **אבל** אי כחוש הוא קי"ל כרבי יוחנן דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ודעת המפרשים ז"ל דבשומן גיד ל"ש שמן ול"ש כחוש קולף ואוכל עד שמגיע לשמנו דלא אמרו מפעפע אלא בחלב דוקא אבל בשמנו של גיד לא וכן נראה מלשון הגמרא: **הנהו** אטמתא דאימלחן בי ריש גלותא בגידא דנשיא רבינא אסר. דסבר דמליח כמבושל ואסר להו משום שמנו של גיד כל שאין בבשר ס' ולדברי מי שאומר דצלי ולמליחה לא משערינן בששים בכל ענין אסר להו: ורב אחא שרי. דס"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי ובקליפה או בנטילת מקום סגי וכי תימא וכי הוי כרותח דצלי מאי הוי נימא דמפעפע כדאמרינן לעיל דחלב מפעפע אפילו בצלי י"ל דלא עדיף שומן דגיד הנשה מחלב כחוש דאמרינן לעיל דלא מפעפע וכמו שכתבתי למעלה והרמב"ן ז"ל תירץ דבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע ואף על גב דאמרינן דמליח הרי הוא כרותח דצלי היינו לאפוקי מרותח דמבושל אבל להא מילתא גריע מצלי דאע"ג דחלב בצלי מפעפע במליחה אינו מפעפע והרשב"א ז"ל חולק בדבר דכיון דרבינא ס"ל דמליח כרותח דמבושל דעדיף מצלי היכי נימא לדידן דגריע מיניה אלא ודאי משמע דכל דמפעפע בצלי מפעפע במליחה וכדברי הרב רבינו שלמה בן אדרת ז"ל נ"ל מדאמרינן לקמן [דף נח.] ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא ומשמע לכאורה דבשר הוא שנמלח בסל וש"מ דחלב במליחה מפעפע דאי לא למה ליה לשעוריה בקליפה סגי לה: **אמר** רב נחמן גיד בששים ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים להתירא לבר מיניה ולא לבטל גופו של גיד קאמר אם נתערב בין הגידין דגיד הנשה בריה הוא ולא בטיל כדאמרינן לקמן בפרקין [דף ק.] אלא לבטל פליטתו קאמר ולפליטת גופו של גיד נמי לא צריך ביטול דהא קי"ל אין בגידין בנותן טעם ולא משמע דרב נחמן דהוא בתרא ס"ל יש בגידין בנותן טעם דלא כהלכתא אלא לבטל פליטת שמנו קאמר ושמעינן

נר מצוה

מתני' משערינן ברוטב ובקיפה *ובחתיכות (א) (ובקדירה ואיכא א דאמרי במאי דבלעה קדירה) וירך ב שנצלה בגיד הנשה שלה קיימא לן כשמואל דאמר שמואל קולף ואוכל עד שמגיע לגיד *אמר רב הונא גדי שצלאו ג בחלבו אסור לאכול אפילו מריש אוניה מאי טעמא דכיון דחלב מפעפע מיבלע בבוליה גופיה אבל אי כחוש הוא קיימא לן כרבי יוחנן דאמר *קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו *ההוא ג אטמתא דאימלחן בבי ריש גלותא (ג) בגיד נשיא רבינא אסר ורב אחא שרי אתו ושיילוה למר בר רב אשי אמר להו אבא שרי וכן הלכתא °אמר רב נחמן גיד הנשה בששים ואין גיד מן המנין כחל

רש"י

ובקדירה: קיפה. דק דק של בשר ותבלין המתאספין בשולי הקדירה: במאי דבלעה קדירה. אם ראינוהו כשנפלה שם קודם שנתמעט אין משערין אותה כשנתבשל לפי מה שהוא עתה כי אז שמא לא יהא ס' מן *האיסור אלא אומד כמה בלעה הקדירה מן ההיתר כי מתחלה היה ההיתר הרבה ונתמעט בבליעת הקדירה אבל הקדירה עצמה לא משערינן וכיון דאפליגו ליסני ואיסור דאורייתא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה עצמה ולא במה דבלעה קדירה כי גם האיסור נתמעט ועיקר הדבר לשער כמו שבא לפנינו: קולף ואוכל. כלומר חותך העליון ואוכל עד שמגיע לגיד: בחלבו. בחלב הכליות: מריש אוניה. מאזנו אע"פ שאין שם חלב: מפעפע. מבצבץ ומתפשט בכל הבשר אבל גיד לא מפעפע: אטמתא. ירכים: ואין גיד מן המנין. דבעינן ששים של היתר

שלטי הגבורים

א פירש"י וכיון דאיפליגי תרי ליסני ואיסורא דאורייתא הוא אזלינן לחומרא ולא משערינן בקדירה ועיקר הדבר כמות שהוא בא לפנינו משערינן ליה ולא משערינן במאי דבלעה קדירה מן ההיתרא לפי שאף האיסור נבלע ונתמעט מכמות שהיה כדאמרי' לקמן אטו היתרא בלע איסורא לא בלע:

ב והיכא שנמלח חתיכת בשר עם חלב גמור כתב הרמב"ן דבמליחה אינו מפעפע וכן נראים דברי הרא"ש והטור והגהות אשר"י והאג"ן ורבינו ברוך ולא משערינן בס' מיהו מד"ס י"א שצריך קליפה וי"א שא"צ ולדעת ר"י הלבן והרשב"א ז"ל ואור זרוע והר"ן ז"ל צריך לשער בס' ואם אין בחתיכה ס' תלוי בפלוגתא אם החתיכה עצמה נעשית נבלה או לאו וכן פליגי אם חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ובהדושי האורכתי והיכא שמלח גיד הנשה ושמנוניתו עם היתר לדברי ה"ג צריך גם ס' כנגד השמנונית במליחה דחשיבא ליה האי שומנו דגיד כחלב גמור וס"ל דמפעפע בכולה חתיכה ע"י מליחה כמ"ד דחלב גמור מפעפע [כמו] שאנו פוסקין לבאר לקמן פלוגתייהו בס"ד והביאו דברי ה"ג המרדכי והגהות אשר"י שם מיהו סתופי שם והרא"ש והטור ס"ל דאינו מפעפע כלל וע"י מליחה אינו מפעפע ואפי' כדי נטילה שא"צ להחמיר ברותח דמליחה כמו ברותח דצלי ואינו צריך רק כדי קליפה אם נמלח שמנונית עמו אכן דברי מהר"ם גבי חלב שנמלח עם בשר כתב דצריך ביטול בס' עיין לקמן והכי כתב הרא"ש בשם מהר"ם:

הגהות הב"ח

(א) ובקדרה איכא דאמרי בקדרה עצמה ואיכא דאמרי במאי דבלעה קדרה כצ"ל וכ"ב ס"א אין זה וכך מבואר בדברי הר"ן: (ב) בגיד' דנשיא כצ"ל: (ג) אסר וכיון כצ"ל: (ד) וכ"ב פי' לפי זה שכתב רש"י לפי שאף האיסור נבלע כו' צריך לומר שיש ט"ס בהני פירושים של רש"י שכתב' שם אם ראינוהו כשנפל שם כו' דהא פשיטא דמיירי דוקא בשלא ראינוהו כו' גם הרשב"א הביא לשון רש"י בלא ראינוהו שנפל לשם וכן ברבינו ירוחם אות כ"ט וכן בשס"ת סי' מ"ח ע"ש. ותמיה לי היאך משערין כמו שהוא בא לפנינו ואם יש שם ס' הכל מותר ודלמא האיסור היה הרבה מתחלה עד שלא היה ס' מן ההיתר אלא שנימוח ואף נאמר בתבשיל כל מה שנימוח וצריך לפרש דסברא הוא מאחר דכשבא לפנינו יש ס' נגד האיסור שבתוכו מסתמא גם קודם שנימוח ונצטמק היה ס' אלא שנבלע מן ההיתר הרבה בגוף הקדרה דהבישול גורם יותר להצטמקות הרוטב ממה שגורם להצטמקות חתיכת האיסור אבל מ"מ קשה למה צריך להטעות הספרים דבכך יש לפרש דמ"ש רש"י בתחלה אם ראינוהו כשנפל שם כו' היינו כדי לפרש מאן דאמר במאי דבלעה הקדרה דאיירי בראינוהו. אבל מ"ש רש"י בסוף דבריו ועיקר הדבר כו' הוא פסק דין לסיכה שלא ראינו כשנפל. ולפ"ז לא דחה רש"י ז"ל ליסנא בתרא מהלכה גם הרמב"ם בפט"ו פסק כליסנא בתרא. אמנם הסמ"ג והרא"ש והטור כתבו הפסק של רש"י בסתמא דלא משערינן במה שבלעה הקדרה דכמו כן בלעה הקדרה מן האיסור ואין לעמוד על הדבר משמע מדבריהם דאפי' אם ראינו האיסור כשנפל כן הדין והטעם דדילמא עיקר הבליעה היא מן האיסור וההיתר שנתמעט כלה ואבד מחמת האור הלכך אם אין ס' בהיתר נגד האיסור שבתוכו חוזר האיסור לאסור את ההיתר אפי' היה בו ס' קודם שנתמעט ועוד נ"ל לפרש דדוקא בשראינוהו כשנפל לשם אבל כשלא ראינוהו כשנפל אזלינן לחומרא דדלמא האיסור היה הרבה ודו"ק וכך ירא"ם לענין הלכה למעשה להחמיר: (ה) נ"ב פי' אבל אם נתמעט באותו ערך של האיסור וההיתר שהוא לפנינו א"כ לא תועיל הצרוף דפשיטא כמו שאין ס' במה שהוא לפנינו כך לא יהיה ס' עם הצרוף אבל אם לא נתמעט בשיעור אחד אלא מן ההיתר נתמעט הרבה יותר מס' נגד האיסור שנתמעט ונצטמק אז ע"י הצרוף אפשר שיהיה בכל ההיתר ס' נגד האיסור שנפל ופשיטא שגם כשלא נתמעט כלום מן האיסור שיועיל הצרוף אלא רבותא קאמר אפי' נתמעט רק שלא יהיה בשיעור אחד כו' וק"ל:

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלט טור י"ד סי' קה:

ב מיי' שם סמג לאוין קלט טוי"ד שם:

ג מיי' פ"ו שם טוי"ד סי' סה:

נ"א ההיתר

דף צז.

[דף רצד ע"ב]

ד"ת מ"ז נ"א ואנו

נ"א הביא כצ"ל

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) ואח"כ דחה ליסנא בתרא. ומיהו אין זה קרוי דיחוי אלא שנותן קצבה לדבר מתוך הטעם המפורש בו כדי שלא תצטרך לשיעורין ולפי שסתמא של דבר הוא כדמפרש בגמ' בתר הכי כשם שההיתר נתמעט ונצטמק כן האיסור וא"צ להטעות פרש"י ולהגיהו:

נ"א דכוליא [וכ"ג הב"ח]

א מיי' פט"ו מהל' מאכלו' אסורות טוש"ע י"ד סי' ק:
ב מיי' פ"ט שם סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' צ:
ג מיי' פט"ו שם סמג לאוין קלב וקמא טוש"ע י"ד סי' פו:
ד מיי' פרק ז ופט"ו שם סמג לאוין קמא טוש"ע י"ד סי' לח:

ושמעינן מהא דשמעו של גיד אוסר תערובתו שלא כדברי מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל וכמ"ש למעלה: **כחל** בששים וכחל מן המנין. משום דכחל גופו בשר והיתר גמור הוא ואין איסורו אלא מפני החלב שבתוכו וכיון שילא חלבו ונתערב בדין הוא שיהא כחל עצמו מן המנין וה"מ בשנפל לקדרה של בשר אבל לקדרה של חלב בעינן ששים לבר מדידיה שהרי הכחל בעצמו הוא שאוסר והר"ס במז"ל כתב בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות שלפי שהכחל מדבריהם הקילו בו שיהא הוא עצמו מן המנין: **וכחל** עצמו אסור. פי' מפני מראית העין שאע"פ שראוי להתיר כחל זה מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל אי שרית ליה אתי למשרי חתיכת נבלה והיינו דקא מפרש תו דאי נפל לקדרה אחרת אוסר כלומר דלא תימא דכי אסרינן לכחל לפי שנשאר בתוכו מן החלב ומיהו כבר פלט כל מה שהיה לו לפלוט וגימא שאם נפל לקדרה אחרת לא יאסור דליתא אלא כי היכי דלא ליתי לאיחלופי בחתיכה דנבלה שויה רבנן כחתיכה דנבלה ואי נפל לקדרה אחרת אוסר ומאן דאקשי אלא מעתה נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור לא הוה קים ליה בטעמיה וה"ק בשלמא אי אמרינן דבמאי דנפיק מיניה משערינן בדין הוא שיאסור שהרי עדיין נשאר בתוכו חלב ולא נתבטל כולו אלא אי אמרת דבכוליה משערינן ע"כ כולו נתבטל וכיון שכן נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור ומשנינן דכיון דאמר רב יצחק בר משרשיא וכחל עצמו אסור שויה רבנן מפני מראית העין כחתיכה דנבלה ואע"פ שנתבטל אי נפל לקדרה אחרת אוסר. ואיכא מאן דאמר דכיון דשויה כחתיכה דנבלה מאחר שנאסר אי נפל לקדרה אחרת בעינן ששים בר מיניה אבל לקדרה ראשונה לא מפני שכשנפל היתר היה ואחרים סוברים שכיון שאינו נאסר אלא מפני מראית העין אין להחמיר בקדרה שניה יותר מבראשונה וכתב הראב"ד ז"ל דכי משערין בכוליה היינו בדבר שאינו חוזר להיתרו דומיא דכחל אבל בדבר שחוזר להיתרו כגון כלים הבלועים מאיסור משערין במאי דנפיק מנייהו באומד יפה שכיון שחוזר להיתרו אינו בדין לשער בכולו שהרי אין כולו גוף איסור וכתב ז"ל ונתעזרתי בקבלה זו מפי הרב רבי יוסי אבן פלט ז"ל אבל בתוספות אמרו דכיון דתלי' טעמא משום דלא ידעינן מאי דנפיק מיניה אפילו בדבר החוזר להכשרו משערין בכוליה ומיהו הני מילי היכא דלא ידעינן כמה בלע כגון כף ישנה אבל כף חדשה שנפל בה כזית חלב וחזר וגער בה את הקדרה אין משערין בכולו דאע"ג דלא ידעינן כמה נפיק מינה הא ידעינן דלא בלעה טפי מכזית הילכך משערינן ששים באותו זית ומותר מיהו אם היא כף ישנה של בשר אע"פ שלא נער בה אלא כזית חלב אם חזר וגער בה את הקדרה איכא מ"ד דבכולה משערין לפי שאין אנו יודעין כמה בלעה מן הבשר ועכשיו כשנגער בה חלב נאסר הכל דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל הרמב"ן ז"ל סובר שאין אומרים בבלוע חתיכה עצמה נעשית נבלה הלכך אין משערין אלא באותו זית: ומסקנא דביצה בששים והיא אסורה בששים ואחת והיא מותרת. וא"ת והא אמרינן גיד בששים ואין גיד מן המנין אלמא בששים והוא מיהא סגי ומ"ש ביצה מגיד תירץ הרמב"ן ז"ל דלפי שיש בביצים גדולים וקטנים והבא לבטל ביצה אינו משגיח עליה לראות אם זו וכולן שוות ממש הוסיפו אחת בשיעורה ולא הצריכו לשער כל אחת ואחת: **והני** מילי דאית בה אפרוח. כלומר שיש עליה קורט דם דאיכא למיחש לרקום: אבל ביצה של עוף טמא וכו' כדקי"ל דמיא דביעי ולא כלום. בגמרא משמע לכאורה דביצים טמאות שסלקן עם הטהורות אפילו קלופות מותרות אבל בירושלמי [פ"י דתרומות הל"ו] לא משמע הכי דגרסינן התם ביצים טהורות שסלקן עם הטמאות מותרות הדא דתימר שסלקן בקליפיהן אבל סלקן כשהן קלופות שיעור אחר יש להן והר"ס במז"ל בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות לא חילק בין קלופות לשאינן קלופות וראוי לחוש לדברי הירושלמי:

נר מצוה

כחל בששים [א]וכחל א מן המנין ביצה בששים ואין ביצה מן המנין [ב]כחל היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא בששים: וכחל מן המנין אמר רב יצחק בר רב משרשיא וכחל ב עצמו אסור ונפקא מינה דאי נפל לקדרה אחרת אוסר אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה איבעיא לן כי משערינן בדידיה משערינן או במאי דנפיק מיניה משערינן ופשיט דבדידיה משערינן דאי בדנפיק מיניה משערינן מנא ידעינן אלא מעתה נפל לתוך קדרה אחרת לא יאסור כיון דאמר רב יצחק וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכת נבלה ומסקנא [ג]בביצה בששים והיא אסורה בששים ואחת והיא מותרת וה"מ *דאית בה אפרוח אבל ביצה של עוף טמא שנתבשלה עם ביצים טהורות אינה אוסרת ואינה צריכה שיעור בדקיימא לן *דמיא דביעי ולא כלום ההוא [ד]כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא סבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא אמרו ליה רבנן לרב אשי האי דיקולא דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע ההוא כי פלגא דזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבישרא סבר מר בר רב אשי לשעורי בתלתין פלגי זיתי °א"ל אבוה לא תזלזל בשיעורא דרבנן ועוד האמר ר' יוחנן חצי ג שיעור אסור מן התורה:
מתני'

דף צח.
צ"ל סי' תתפו
[דף רצה ע"א]

רש"י

היתר לבד מן האיסור: וכחל מן המנין. דהואיל ומין היתר הוא עצמו אם נתבשל עם בשר משערינן ליה בששים בהדי דידיה: ביצה שיש בה אפרוח. דאי ביצה טמאה לא אסרה דכמיא ניהו כדמסיק בגמרא: וכחל עצמו אסור. שהרי הבשר נתן טעם והוא לא נתן טעם בבשר כי מועט היה: בדידיה משערינן. דבעינן שיהא בהיתר ששים ממנו: או במאי דנפק מיניה. מה שפלט זה דבמאי דאיתיה קמן לאו בקידרה הוא כי מישדא שדינן ליה לבר: אלא מעתה. הואיל ובדידיה משערינן הא מיבטל כוליה כל טעמו הלך בתבשיל דאי לאו הכי מה צריך ששים מכולן וכיון דכוליה בטלתיה נפל לקידרה אחרת לא יאסור: שויוה רבנן חתיכה דאיסורא. כי בתחלה נאסר עד שלא נצטמק דמשנתנה הקדירה בו טעם מיד נאסר ושויוה רבנן כאיסור שאסור לעולם: לדיקולא. קלתא: סבר רב אשי לשעוריה. היתרא ולאוסופי עליה מה שבלעה קדירה כדי לבטל האיסור והאיסור היה מעט כמו שבא לפנינו מגומק: רבנן. תלמידיו: דאיסורא לא בלעה. בתמיה אף האיסור נצטמק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל יש לשער כמו שאנו רואין: בתלתין פלגי זיתי. דמשום דלא היה בו כזית זילזל בביטולו ולא הצריך ששים: לא תזלזל. כלומר אפילו במידי דלא מיתסר

ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא. פרש"י ז"ל דיקולא קלתא: סבר רב אשי לשעורי. להיתרא ולאוסופי עליה מה שבלעה קדרה כדי לבטל את האיסור והאיסור היה מעט כמו שבא לפנינו מגומק: אמרי ליה רבנן. תלמידיו: דאיסורא לא בלע. בתמיה אף האיסור מגומק וכשנפל היה בו יותר אלא הכל משערינן כמו שאנו רואין והולך רש"י ז"ל לפרש דדיקולא היינו קלתא לפי שהוא ז"ל פסק [בדף קט.] כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל וחלב בהדי בשר מין במינו כדמוכח בסוף פרקין בגמרא [דף קג.] הילכך לא הוה מבטל ליה רב אשי אלא בקדרה דאיכא מים ורוטב דמבטלי ליה דקי"ל [דף ק:] סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אבל פירוש דיקולא בכל מקום סל ועל שנעשה מחריות של דקל קורין אותו על שמו ולפיכך נראה דהאי דיקולא דהכא נמי היינו סל שמלחו בו בשר ונפל בו כזיתא דתרבא ומין במינו נמי בטיל ולפי פירוש זה למדנו מכאן שהחלב אף במליחה מפעפע שלא כדברי הר"ס ב"ן ז"ל וכמו שכתבנו למעלה וכן למדנו דבמליחה במאי דמפעפע משערין בששים שלא כדברי הרא"ה ז"ל וכמו שכתבנו למעלה [סי' תתלד]: **ההוא** פלגא דזיתא דתרבא סבר רב אשי לשעורי בתלתין פלגי זיתי. משום דלא הוה ביה כשיעור הוה בעי לזלזולי בבטולו דלא ליבעי ששים: לא תזלזל בשיעורא דרבנן. כלומר אפילו במידי דלא מיתסר מדאורייתא לא תזלזל בשיעוריה ועוד האי מדאורייתא אסור דחצי שיעור אסור מן התורה כדאמרינן בפרק בתרא דיומא (דף עד.) חצי שיעור מנין ת"ל כל חלב ולא אמרו כזית אלא ללקות עליו: **גרסי'** בגמ' [דף צח.] אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה בששים אמר לפניו ר' שמואל בר רב יצחק רבי אתה אומר כן הכי א"ר אסי א"ר יהושע בן לוי משום בר קפרא כל איסורין שבתורה במאה ושניהם לא למדוה אלא מזרוע בשלה דכתיב ולקח הכהן את הזרוע בשלה ותניא אין בשלה אלא שלמה רבי שמעון בן יוחאי אומר אין בשלה אלא שנתבשלה עם האיל דכולי עלמא בהדי איל מבשל ליה מר סבר חתיך ליה והדר מבשל ליה ומ"ס מבשל ליה והדר חתיך ליה מ"ד בששים קסבר בשר בשר ועצמות בהדי בשר ועצמות משערינן והוה ליה בששים ומ"ד במאה קסבר בשר בהדי בשר משערינן והוה ליה במאה והכי פירושו דזרוע של איל נזיר הוא המורם ממנו ומניפין אותו ונותנו לכהן ואסור לזרים והאיל נאכל לבעליו ואמרינן דכ"ע בהדי איל מבשל ליה דאין מקרא יוצא מידי פשוטו וקרא משמע דעם האיל מתבשלת מיהו ת"ק סבר דמחתך לה מן האיל והדר מבשל להו בהדייהו לפיכך הוצרך לדרוש דשלמה מבשלה ואינו מחתכה לחתיכות וכתב רש"י ז"ל דמאי דאמרינן אין בשלה אלא שלמה לא נתפרש באיזה לשון אבל בתוס' פירשו דדרים ליה כאילו הלמ"ד דגושה ומפיק ה"א והיינו כמו שיש לה דהיינו כמות שהיא ומ"מ כיון דעם האיל מתבשלת נמצא דזרוע של איסור ואיל של היתר מתבשלים כאחד ובזרוע יש עלם הרבה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל הזרוע כדתנן בפרק הזרוע (דף קלד:) איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה ועד כף של יד ומ"ד בששים קסבר דבשר ועלם דזרוע בהדי בשר ועצמות משערין דקים להו לרבנן דששים איכא ושרייה רחמנא ומאן דאמר במאה קסבר דעלם לא בעינן לשעוריה דהא לא פליט טעמיה מיניה וכי משערת בשר הזרוע בהדי בשר דאיל איכא מאה ומ"ד במאה בתרתי פליגי דמ"ד בס' סבר שעצמות הזרוע כיון שהם רכים אוסרים כבשר וס"ל נמי דעצמות האיל אע"פ שיש בהם שהן קשין מצטרפין להתיר דקליפי היתר מעלין את האיסור וכדאיתא בירושלמי ומ"ד במאה דקסבר בשר בהדי בשר משערינן פליג עליה בהני תרתי דס"ל שאין עצמות שבזרוע אוסרין שאין בליעות שבהן בנותן טעם וס"ל נמי עצמות שבאיל מצטרפין להיתר דקליפי היתר אין מעלין את האיסור דאי מצטרפין הוה ליה טפי ממאה. הלכך לענין הלכה לדידן דקי"ל כמ"ד בששים נקטינן דקליפי היתר מעלין את האיסור. ובירושלמי בפירקא קמא דערלה משמע נמי דאף קליפי איסור מעלין את האיסור ואף לפי גמ' דילן אפשר לומר כן דלמ"ד בששים היינו טעמא דלא מצטרפי עצמות שבזרוע להיתר לפי שהן עצמן אוסרין מפני מוח שבהם ומחמת רכותן שילא מהן נחות אבל עצמות יבשין וקליפין שאינן אוסרין אפשר שאף אותן של איסור מעלין את ההיתר אבל אין דעת הרמב"ן ז"ל כן ופרכינן עלה ומי גמרינן מינה כלומר מזרוע בשלה והתניא זהו היתר הבא מכלל איסור כלומר שהרי בלע האיל מן הזרוע והתירו לך הכתוב לאו למעוטי שאר איסורין שבתורה כלומר דלא ילפינן להו מיניה ומפרקינן לא נריכא (א) לר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל והכא בטיל רבא אמר לא נריכא (ב) לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי כלומר נותן טעם קים לן דאסור בקדשים כעיקר ממשו של איסור וכדמפרש ואזיל ולהא מילתא קתני זהו למעוטי שאר קדשים אבל חולין שפיר גמרינן מיניה למאה וס' ופרכינן עלה [דף צט.] וליגמר מיניה כלומר למשרא אף בקדשים בש'
או

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשרא ואע"פ שהכחל עצמו אסור לא אמרי' חתיכה נעשית נבלה ואוסר כל החתיכות ויצטרך ששים לבד מכחל וכו' ע"ש באורך:

ב וכן פי' הרמ"י בפ"ט מהל' מאכלות אסורו' אפי' קרעו שתי וערב דהא אפי' נתבשל הכחל הוא ועורו אסור ועיין במרדכי באורך:

ג הלכך אפי' חצי זית חלב או נבלה או פחות בעינן ששים ולא מזלזלינן בשיעורא דרבנן ודוקא דומיא דחלב ונבלה אבל כל דבר שעיקר איסורו דרבנן ולית ביה איסור דאורייתא אפי' כזית וטפי מכזית נפל ברוב בטלמא ולכתחלה נמי מבטלינן ליה כדפי' בפ' בתרא דע"ז. ע"כ מא"ז:

המאור הגדול

[דף צח ע"א] וההוא כזיתא תרבא דנפל לדיקולא דבשרא של היה שהיו רגילים למלוח בו בשר ונמלח בו כזית חלב וסבר רב אשי לשעוריה במאי דבלע דיקולא מקודם לכן שהוא פולטו עכשיו בשעת המליחה ונמצא הרוטב בשולי הסל אמרי לה רבנן אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע שהרי עשוי הוא לבלוע גם את הדם הלכך אין זו הפליטה מבטלת האיסור וה"ר שלמה ז"ל לא פי' כן: ודיני נותן טעם והיתר מצטרף לאיסור כבר ביארנום יפה במס' פסחים בפ' אלו עוברין על יסודי השמועות שהוזכרו בהן:

הגהות הב"ח
(א) נ"ב אלא:
(ב) נ"ב אלא:

או בק' כגון נותר או פגול ומפרקינן גלי רחמנא יקדש גבי חטאת להיות כמוה כלומר הנוגע בה ובולע ממנה שאם פסולה היא יפסל כלומר הבלוע ואם כשרה היא תאכל [זו כשנגע בה] כחומר שבה כלומר תאכל כחומר של חטאת שאפילו הם שלמים אסורים לאכול אלא לזכרי כהונה וליום ולילה ולפנים מן הקלעים ופרכינן מאי חזית דגמרת מהאי כלומר מחטאת ליגמר מהאי כלומר מזרוע בשלה . ומפרקינן חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן כלומר דחדוש הוא דלכתחלה הותר לבטל איסור כך פרש"י ז"ל ופרכינן א"ה ששים ומאה לא נגמר דחדוש הוא ומפרקינן אטו אנן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל כלומר מדכתיב אחרי רבים להטות הילכך שפיר גמרינן מזרוע בשלה לחולין לששים ולמאה . ואיכא למידק מאי קא פרכינן זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבתורה לימא דזהו אתא למעוטי דדוקא האי איסור מבטלין לכתחלה אבל שאר איסורין לא וכדאמרינן בסמוך דזרוע בשלה חדוש הוא אבל כשנתערב אה"נ דגמרינן מיניה לכל איסורין שבתורה · תירצו *בתוס' דהא לא הוי היתר הבא מכלל איסור דכל איסורין שבתורה מדאורייתא מבטלין אותן לכתחלה והא דאמרינן דזרוע בשלה חדוש הוא אין חדושו שמותר לבטלו אלא שמצוה לבטלו משא"כ בשאר איסורין שבתורה שאין מצוה לבטלם לכתחלה וליכא למימר דה"ק זהו היתר שמצוה לבטלו משא"כ בכל האיסורין [שאין מצוה אבל מותר] דהא פשיטא דהיכי תיסק אדעתין שיהא *מותר לבטל איסורי תורה אבל הראב"ד ז"ל כתב באיסור משהו שלו דמקרי ליה לזרוע בשלה חדוש ש"מ דמאי דאמרינן אין מבטלין איסור לכתחלה דאורייתא הוא וכ"ת א"כ ליסני ליה דה"ק זהו למעוטי שאר איסורין שאין מבטלין אותן לכתחלה לאו קושיא הוא דליסנא דזהו היתר משמע שההיתר בא לפניו מכלל איסורא ומתירין אותו. וכשנתערב משמע ולא לערב אותו לכתחלה ומיהו אע"ג דביטול איסור לכתחלה מדאורייתא הוא לדברי הרב ז"ל אם עבר וביטלו מדאורייתא בטיל ואפילו במזיד (א) ומדרבנן במזיד לא בטיל בשוגג פליגי בה רבי יהודה ורבי יוסי בגיטין בפרק הניזקין (דף נד:) וקי"ל כר' יוסי דאמר בשוגג בטיל ומזיד נמי כתב הרמב"ם ז"ל דדוקא למי שביטל אותו במזיד אסור אבל לאחרים מותר וכן דעת הראב"ד ז"ל. ודאמרי' אטו אנן לקולא קא גמרינן לחומרא קא גמרינן דמדאורייתא ברובא בטיל ה"פ דאע"ג דכל היכא דיהיב טעמא מדאורייתא לא בטיל ברובא דהא קי"ל [פסחים דף מד.] דכזית בכדי אכילת פרס מדאורייתא ובפרק התערובות (דף עט.) נמי אמרינן אמר רבא אמור רבנן ברובא אמור רבנן בטעמא ופריש מין במינו ברובא מין בשאינו מינו בטעמא ומדקאמר מין במינו ברובא מדאורייתא קאמר דמדרבנן אפי' במינו בעיא ששים וכדאמר רבא גופיה לעיל [דף צז:] ואפ"ה קאמר מין בשאינו מינו בטעמא אלמא מין בשאינו מינו מדאורייתא בטעמא הוא ולא בטיל ברובא אפ"ה הכא הכי קאמרינן דמדאורייתא כל היכא דלא יהיב טעמא ברובא בטיל ואין לך איסור בתורה שיתן טעם בששים ויש בהם הרבה שאפילו בי' ועשרים אין נותנין טעם הילכך כי בעינן ס' בכל האיסורין אע"ג דליכא טעמא חומרא הוא דמדאורייתא כל היכא דליכא טעמא ברובא בטיל. והוי יודע דהא מילתא כולה דגמרינן מזרוע בשלה אסמכתא בעלמא הוא דהא מין במינו מדאורייתא ברובא בטיל כדאמרינן בהדיא מין במינו ברובא ומין בשאינו מינו נמי כל היכא דליכא טעם ברובא בטיל וכדכתיבנא והיינו טעמא משום דמזרוע בשלה ליכא למיגמר ששים ומאה דדילמא בבציר מהאי שיעורא נמי בטיל אלא שמלוהו בכך לבשל את הזרוע והאיל כאחד אלא ודאי מדאורייתא לא בעינן ששים כלל לא במינו ולא בשאינו מינו אלא משום דאיכא איסורא דיהיב טעמא בשאינו מינו בששים כגון בצל וקפלוט והוא מדאורייתא אסור דמין בשאינו מינו בטעמא ולפיכך השוו חכמים כל נותני טעמים לאסור דלא לבטלו אלא בששים ואע"ג דבציר מהכי בטיל טעמא ואפילו במין במינו דבטל מדאורייתא חד בתרי הצריכוהו ששים בגלול כיון שהאיסור מתפשט בכל אע"פ שאין טעמו ניכר דלא פלוג רבנן. ודאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור והכא שרי אע"ג דהכא ליכא טעמא כלל דהא איכא ס' או ק' הכי פירושא דרבא נמי לרבי יהודה קאמר ובמינו ומשום דאמר אביי דלר' יהודה אע"ג דבעלמא מין במינו לא בטיל בזרוע בשלה בטל קאמר רבא דלא שרינן בזרוע בשלה טולי האי אלא טעמיה הוא דשרינן דכיון דבקדשים טעם כעיקר אסור הוה לן למימר לרבי יהודה דלא ליבטיל טעמא ואפ"ה מבטלינן ליה אבל היכא שנמחה הזרוע עצמו לא למדנו שיבטל. ומדאמרינן לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור משמע דטעם כעיקר בחולין מדרבנן ואע"ג דבפ' אלו עוברין [דף מד.] משמע דטעם כעיקר בחולין מדאורייתא כבר כתבתי תירוצו של דבר בחידושי וכן פסק רש"י ז"ל דטעם כעיקר מדרבנן כדמוכחא סוגיין. והביא עוד ראיה מדאמרינן בפ' כל הבשר (דף קח.) גבי טיפת חלב דאמר אביי ש"מ טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאי ס"ד מדרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן וכו' ורבא דחייה ואמר דרך בשול אסרה תורה אלמא ס"ל לרבא טעמו ולא ממשו דרבנן. עוד הביא ראיה מדאמר רבי יוחנן התם בפרק בתרא דע"ז (דף סז.) כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו ואי סלקא דעתך טעם כעיקר דאורייתא אמאי אין לוקין עליו אלא ש"מ דרבנן ולפי שיטה זו הולכין בספקו להקל כשאר ספקות של דבריהם. אבל ר"ת ז"ל כתב דטעם כעיקר דאורייתא כדמוכח סוגיין דפסחים (דף מד.) וכי קאמרינן הכא בסוגיין לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור דמשמע הא בחולין שרי ה"מ במין במינו דומיא דזרוע בשלה דבמין במינו לא הוי טעם כעיקר דאורייתא אלא בקדשים בלחוד ואליבא דרבי יהודה וכמו שכתבנו למעלה והכיא נמי דפרק כל הבשר דאמר רבא דרך בישול אסרה תורה לאו משום דס"ל לרבא טעם כעיקר דרבנן אלא לומר דמהתם לא תפשוט והא דאמר רבי יוחנן בפ' בתרא דע"ז טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו לא קשיא דאע"ג דטעם כעיקר דאורייתא אין לוקין עליו דאי לרבנן דגמרי לה מק"ו דנזיר דאין איסורו איסור עולם וכדאיתא בפ' אלו עוברין (שם) אין לוקין עליו דאין עונשין מן הדין ולרבי עקיבא נמי דגמר לה מבנין אב דגיעולי עובדי כוכבים אין לוקין עליו דהא לית בהו אלא עשה ולא מחוור (א) דאם טעם כעיקר דאורייתא ודאי לוקין עליו דכיון דכעיקר גופיה ודאי איכא לאו בגלוי מילתא בעלמא סגיא דטעם כעיקר וממילא לוקין (ב) על הטעם כשם שלוקין על העיקר דכי אזהר רחמנא אנבלה גופא ואטעמא אזהר ודכותיה אמרינן [בבכורות דף טו:] בגוזז ועובד בבכור פסולי המוקדשין דלקי ואע"ג דלית בהו לאו דהא נפקא לן [שם ע"א] מדכתיב תזבח ואכלת ולא גיזה ועבודה דטעמא דמילתא דכיון דבמוקדשין גופייהו כתיב לאו ומוכחינן מדכתיב תזבח ואכלת דאף בכור פסולי מוקדשים אסור ממילא אמרינן דבכלל לאו לא תעבוד ולא תגוז הוא והכא נמי כדכותיה ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל עיקר . ונמצא עכשיו פסקן של דברים בביטול האיסורין דמין במינו ואפי' נתערב גופו דאורייתא ברובא בטיל וכדאמר רבא בפרק התערובות (דף עט.) אמור רבנן ברובא ופרשינן התם מין במינו ברובא וה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן בין שנתערב גופו ונבלל בין שאין שם אלא פליטתו בששים וכדאמרינן לעיל בפירקין [דף צז:] מין במינו אי נמי מין בשאינו מינו וכו' בששים מיהו כי בעינן ששים במין במינו הני מילי בדברים הנבללין אבל יבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטל ובסמוך נאריך עוד בזה בס"ד. ולענין מין בשאינו מינו כל היכא שנתערב גופו ויהיב טעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא כדאמר רבא בפ' התערובות (דף עח:) מין בשאינו מינו בטעמא ובודאי מדאורייתא קאמר דומיא דמאי דקאמר במין ומינו ברובא ש"מ דמין שנתערב בשאינו מינו בגופא ובטעמא אפילו באלף אסור מדאורייתא ואי איכא כזית בכדי אכילת פרס לוקה כדאיתא בפ' אלו עוברין (דף מד.) ואי ליכא כזית בכדי אכילת פרס אסור מדאורייתא (ג) מיהו אין לוקין עליו ואי לא יהיב טעמא שיעורא בששים והיכא שנתערב בדבר טעמו ולא ממשו הייט טעם כעיקר שלפי שיטת ר"ת ז"ל הוא מדאורייתא ולפי שיטת רש"י ז"ל מדרבנן וכיון שכבר כתבנו שדברי רש"י ז"ל נראין עיקר נפקא מינה שאם נפלה חתיכה של נבלה לתוך הקדרה ופלטה ונספך הרוטב דאין אנו יודעין אם היה בו ששים אם לאו תולין להקל ככל איסורין של דבריהם דאע"ג דלעיל [דף צז:] אמרי' גבי כחל דבכוליה משערינן דאי במאי דנפיק מיניה משערינן מנא ידעינן דמשמע דלחומרא אזלינן ה"מ בדבר שאי אפשר לעמוד עליו דאי אזלינן לקולא (לא) יהו כל האיסורין בספק וכל אחד ואחד ישער במה שנראה בעיניו ולפיכך ראו חכמים להשוות מדותיהן אבל במה שאינו בא אלא במקרה בעלמא כגון אם נשפך הרוטב וכיוצא בדברים הללו אזלינן לקולא : **דרש** רבה בר רב הונא חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא אינה אוסרת עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות ומסקינן בגמרא עלה אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה א"ל רב ספרא לאביי מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל למה לי נותן טעם כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי עסקינן שקדם וסלקו רבא אמר אפילו תימא לא קדם וסלקו הוי מין במינו ודבר אחר וכל מין במינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו והכי פירושה דרבה בר ר"ה ס"ל דחתיכת נבלה אע"פ שנתנה טעם בחתיכה אחרת שהיתה בלדה קודם שנער את הקדרה או שנתן בה הרוטב ולא היה בה ששים ונתנה הנבלה טעם בה ונאסרה ואח"כ נער את הקדרה אין אומרים דכיון שנאסרה זו תחלה נעשה כחתיכת נבלה עצמה ויצטרך ששים לבטל את שתיהן דליתא אלא כיון שנער את הקדרה בסוף הרי נתפשט טעם הנבלה בכל הקדרה ולפיכך אינו אסור עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות כלומר שלא יהא בהם ששים [כנגד] חתיכת הנבלה הא אם יש בהם ששים כנגדה אע"פ שאין בהם ששים כנגד חתיכת הנבלה וחתיכת ההיתר שנאסרה תחלה משליך חתיכת הנבלה וכל השאר מותר אפילו אותה חתיכה שנאסרה תחלה ורב פליג ואמר דכיון שנתן טעם בחתיכה ראשונה שוב אין לה היתר שהרי היא כנבלה עצמה וקאמר נו שאוסרת כל החתיכות כולן אפילו יש בהם ששים כדי לבטל את שתיהן מפני שהן מינה דס"ל לרב כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ומש"ה [פריך] רב ספרא דכיון דכר' יהודה ס"ל למה לן שתטעם חתיכה שניה נבלה תיפוק ליה דחתיכת נבלה עצמה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה דבשלמא אי לא הוה ס"ל כרבי יהודה נפקא מינה דניבעי ששים בשתיהן אבל כיון דכרבי יהודה ס"ל מדקאמר

נר מצוה

מתני' *(גיד *הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו א בנותן טעם ואם לאו כולם אסורים וכן חתיכה של נבלה ושל דג טמא : **גמ'** וליבטל ברובא *שאני גיד דבריה הוא וכן חתיכה הואיל וראויה להתכבד לפני האורחים) דרש רבה *בר רב הונא חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה (א) ובחתיכות אוקי

רש"י

אלא מדרבנן . לא תולזל בו : **מתני'** בזמן שמכירו . משליכו לחוץ ואין כאן אלא פליטת טעמו : [בנ"ט] . ואם הוא נותן [טעם] בכל ההיתר הכל אסור ושיעורו בששים כדאמרינן לעיל מין במינו [בששים] : ואם לאו . שאין מכירו כולן אסורים דכל חדא איכא למימר דזה הוא : וכן חתיכת נבילה . שנתערבה ונתבשלה עם חתיכות היתר אם מכירו בנותן טעם ואם לאו כולן אסורות כדפרישית : **גמ'** וליבטיל ברובא . כשאין מכירו : חתיכת נבלה . ואם הוא מכירה אינה אוסרת בפליטה שלה עד שיהא בה כדי ליתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות :

שלטי הגבורים

א אלה ס"ל יעקב הלרפתי כשמתו שלש אווזות ונתנבלה אחת ונתערבה בין שתי השחוטו' ולא הוכרה הנבלה וגוה להשליך אחת לחוץ ושתים לאכול ואמר אנא מרי כי שגגה גדולה שגג וצריך כפרה כדמוכח מתני' דוקא כשמכיר הגיד והחתיכה ואין בהם בנותן טעם וכו' עד ולא אמרי' הוא שנתערב הוא

הגהות הב"ח

(א) ואפי' במזיד אלא מדרבנן במזיד לא בטיל ובשוגג פליגי כצ"ל : (ב) נ"ב פי' אם היה בטעם כל כך שבאכילת ג' ביצים יש שם כזית מן האיסור והיינו בענין דלא דעיין · כמה פלגא דמשערינן בכולה כמו גבי כחל דאל"כ אפי' נימוח גוף האיסור אין לוקין כמו שכתב המחבר גופיה בסמוך בפסק וא"כ לדעת רש"י אפי' היכא דאיכא בטעם כזית מן האיסור בתוך כדי אכילת פרס מן ההיתר שהוא ג' ביצים אינו אסור רק מדרבנן וכ"כ המרדכי להדיא בפ' בתרא דע"ז לדעת רש"י ע"ש. אלא שהוא ז"ל כתב שם דאינו אסור מה"ת לדעת רש"י אלא באיסור שהוא בענין משמע אע"פ שגוף האיסור נימוח מאחר שאינו בענין הוי טעמו ולא ממשו ואינו אסור אלא מדרבנן וכן משמע להדיא מלשון רש"י שם שכתב וז"ל טעמו ולא ממשו כגון חלב שנפל לקדרה או חלב שנפל נימוח שאין ממשו בעין עכ"ל וכן משמע בפשיטות מלשון שאר מפרשים דלדעת רש"י הכל מותר מה"ת כל שאין האיסור בעין ושלא כדברי הר"ן לדעת רש"י ואפשר לומר שהר"ן ז"ל לא היה גורס בפי' רש"י הלשון המובר שהעתקתי : (ג) נ"ב אין זה ממה שאמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין עליו שפירושו כשאין בו כזית בכדי אכילת פרס שאין שם ממשו אסור מה"ת ואין לוקין עליו שהרי לדעת רש"י פירושו אסור מדרבנן קאמר כמ"ש הרב גופיה בסמוך שמכאן הוכיח רש"י ז"ל שפסק שאין טעמו אסור רק מדרבנן אלא ודאי שזה נשמע מכח הדיוק מהתחלת דבריו של ר' יוחנן שאמר כל שטעמו וממשו אסור ולוקין עליו וזהו כזית בכדי אכילת פרס דפירושו כשנימוח שם ממשו של איסור אסור מה"ת ולוקין עליו וזהו שלוקין איתו אלא כשיש בו כזית בכדי א"פ אבל אם אין בו כזית בכדי א"פ אסור מה"ת ואין לוקין אבל מה שאמר ר' יוחנן טעמו ולא ממשו אסור ואין לוקין איירי אפי' יש בו כזית בכדי א"פ אין לוקין דאל"כ הו"ל נמי לפרש וזהו בשאין בו כזית בכדי א"פ כמו שאמר ברישא ומש"ה מוכיח רש"י דאסור מדרבנן קאמר דאל"כ למה אין לוקין עליו בשיש בו כזית בכדי א"פ אלא ודאי מדרבנן קאמר והשתא בע"כ בשאין שם אלא פליטתו דאם היה שם גופו של איסור היה אסור מה"ת בנותן בו טעם כדאמר רבא בפרק התערובות אמור רבנן ברובא כו' זהו לפי שיטת רש"י לדעת הרב . והרב מוהר"ר יוסף קארו ממחתו כבוד לא ירד לדקדק בדברי הר"ן וכתב עליו מה שכתב בסי' צ"ח. ובדברי הר"ן גופיה בפ' בתרא דע"ז מבואר להדיא שדעתו היא כמו שכתבתי ע"ש :

עין משפט

א מיי' פרק ט ופט"ו ופט"ז מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלח קלט קמא טוי"ד סי' קג קח ק :

[דף רצה ע"ב]

דף ק.

בגמ' אי' רבה בר בר חנה (ג"א)

בתוס' שלפנינו לא נמצא אלא תירוצו של הראב"ד הכתוב כאן . מהר"ם

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) זהו תירוצו של הר"ר יוסף מאורליינ"ש שכתבו התוס' וסתירה של ר"ת עליו ובתירוץ הראשון מתרצי' דתרי גווני טעם כעיקר דאורייתא הוו חד טעם שיש בו כזית בכדי אכילת פרס וזהו שלוקי' עליו וחד טעם שאין בו כזית בכדי אכילת פרס וזהו שאין לוקין עליו ובסמוך בפסקן של דברים הזכירו לפסק הלכה לכ"ע ולא תלה בזה מחלוקת ר"ת ורש"י ·

הגהות חוות יאיר

(א) עי' לקמן ברי"ף סימן תתג :

בב"י סי' נ"ח

(אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה א"ל רב ספרא לאביי מכדי כמאן אמר רב להך שמעתתא כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל מאי איריא כי נתן טעם כי לא נתן טעם נמי אמר ליה הכא במאי

רש"י

אוקי רב אמורא עליה ודרש. לרבים שלא לשמוע לדברי רבה בר רב הונא שכיון שנתן טעם בחתיכה אחרת שהיתה בלדה תמיד או שנתבשל עמה תחלה קודם שנתן שאר חתיכות בקדירה חתיכה זו שקיבלה טעם הנבלה נעשית נבלה ואוסרת כולן: כי לא נתן. הנבלה נמי טעם בשום חתיכה לא בטלה דנבלה גופה הוה מין במינו ולא בטיל: בשקדם

כ"ו ממחק ד"ה ובדפוס קושט' ליתא

מדקאמר דאוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה למה אנו צריכין שתאסר חתיכה שניה תיפוק ליה דחתיכה ראשונה אוסרת הכל ומפרקינן בשקדם וסלקו כלומר שסלק האיסור קודם שיתן החתיכות האחרות בקדרה הילכך נתנה טעם בראשונה הרי זו חוזרת ואוסרתן דאי לא במאי מיתסרן ואשמעינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור חברותיה בפליטתה ורבא שני דאפילו תימא בשלא קדם וסלקו ואפ"ה לא מתסרי שאר החתיכות אלא משום חתיכה היתר קמייתא דכל מין ומינו כגון נבלה ושחוטה ודבר אחר כגון תבלין ורוטב מיני דהיתר אינו מבטלו לאיסור ולא מוסיף על ההיתר אלא סלקהו כמי שאינו בקדרה זו ונשארו הנבלה והרוטב ונמלאת נבלה בטלה ברוטב ובקיפה אם יש בהם ששים כנגדה הילכך נתנה טעם בראשונה תחלה בעוד שלא ריבה הרוטב עליה ואח"כ נתן מים וקיפה בחתיכות נתוספה חתיכה הראשונה עם הנבלה ואוסרת הכל מפני שהם מינה ולא מצו חתיכות לבטולה ואע"פ שיש בהן יותר מששים והרוטב לבדו אין בו כדי לבטל שניהם ואיכא למידק הכא כיון דרב כרבי יהודה ס"ל למה לי שתתן טעם בחתיכה דהא אפילו במשהו נמי מיתסרא כיון דמין במינו לא בטיל ועוד לאביי דמוקי לה בשקדם וסלקו למה לי טעמא דחתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו אי לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה כיון שנאסרה אותה חתיכה אוסרת שאר חתיכות בפליטת אותו איסור משום מין במינו ונדחקו בפירוק קושיות הללו ול"נ דכל שלא נתן טעם בחתיכה אע"ג דמיתסר' לא חשיב איסורה למימר בה חתיכה עצמה נעשית נבלה וכל שאינה נעשית נבלה אינה אוסרת כל החתיכות כולן דאע"ג דא"ר יהודה מין במינו לא בטיל לא שמעינן ליה הכי כל שטעם אחר של היתר מעורב בו. ולענין הלכה במאי דס"ל לרב כרבי יהודה דאמר מין במינו לא בטיל ודאי לא קי"ל כותיה דהא קי"ל [דף צט:] דמין במינו בששים אבל במאי דאמר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אע"פ שנראה מדברי הרב אלפסי ז"ל דבהא נמי לא קי"ל כותיה שהרי השמיטה מן ההלכות אינו מחוור דהא אביי ורבא דשקלי וטרו בה משמע דבהא מיהת כותיה ס"ל ובפ' כל הבשר גם כן מוכח דקי"ל דחתיכה עצמה נעשית נבלה כמו שאכתוב שם בס"ד: **תנן** בפירקין [דף צו:] גיד הנשה שנתבשל עם הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם ואם אינו מכירו כולן אסורות והרוטב בנותן טעם וכן חתיכת נבלה וחתיכת דג טמא שנתבשלו עם החתיכות בזמן שמכירה בנותן טעם ואם אינו מכירה כולן אסורות והרוטב בנותן טעם והכי פירושה דס"ל להאי תנא דיש בגידין בנותן טעם אע"ג דאנן לא קי"ל הכי ומש"ה קאמר דבזמן שמכירו מסליקו לחוץ ואין כאן אלא פליטתו ומשערינן לה בנותן טעם דהיינו בששים ואם לאו כולן אסורות מפני שבכל אחד י"ל שזהו ובגמרא [דף צט:] פרכינן וליבטל ברובא וסיפא נמי [דתנן] חתיכת נבלה וכו' כה"ג מיפרשא ופרכינן עלה בגמ' ותבטל ברובא: **גרסי'** בגמ' עלה דהך מתני' וליבטל ברובא ומפרקינן [דף ק.] בריה שאני הכי פירושה אמאי קאמר דבזמן שאינו מכיר הגיד כולן אסורין ליבטל ברובא ומפרקינן דבריה שאני כלומר דגיד בריה הוי ולא בטיל וכתב הראב"ד ז"ל דכי אמרינן וליבטל ברובא לאו ברובא ממש קאמר דהיינו חד בתרי דהא מדרבנן ששים בעינן אלא שברביה קאמר דהיינו בששים ולא נקירא דרובא רובא בכל דוכתא רובא ממש משמע והכא נמי דכוותה והיינו טעמא משום דכי אצרוך רבנן אפילו במין במינו ששים ה"מ בדברים הנבלעין או הנבלעין שטעם האיסור מתפשט בכל ולבטולי טעמא בעינן ששים אבל יבש ביבש כיון שהאיסור עומד בעצמו ומדינא חד בתרי בטיל הכי נמי בטל מדרבנן דשעור ס' לא שייך הכא כלל דהא לא מבטל טעמא בהכי ומש"ה פרכינן הכא וליבטיל ברובא דהא הכא דומיא דיבש ביבש הוא דליכא טעמא דהא תנן דאם אין מכירו כולן אסורין כלומר ואע"ג דליכא נותן טעם ואמאי כיון דליכא טעמא ליבטיל ברובא דהיינו חד בתרי ביבש ורואיה לדבר דיבש ביבש אפילו מדרבנן חד בתרי בטיל מדאמרינן בפ' הזהב (דף נג.) התרומה והביכורים חייבין עליהם מיתה וחומש ואסורין לזרים ועולין באחד ומאה וטעונין רחיצת ידים והערב שמש הרי אלו בתרומה וביכורים משא"כ במעשר ואמרינן עלה דמה שאין כן במעשר דבטל ברובא והתם ודאי מדרבנן קאמר דומיא דלאחד ומאה דתרומה וביבש ביבש הוא דאילו בלח ששים בעינן וקאמר דבטיל ברובא כלומר חד בתרי כשאר האיסורין שלא החמירו עליו כמו שהחמירו בתרומה דליכא למימר דכי קאמר התם ברובא ברביה קאמר דהיינו ששים דא"כ היכי קאמר סתמא משא"כ במעשר דבטל ברביה תרומה נמי בטלה ברביה בשלמא הכא איכא לדחוקי דמשום דתנן ואם לאו כולן אסורין דאפילו באלף לא בטיל מקשי סתמא וליבטיל ברובא דהיינו רביה אבל התם דתרומה נמי בטלה ברביה דלאחד ומאה אם איתא דלמעשר צריך ששים הוה ליה לפרושי רביה דידיה כמה אלא מדקאמר סתמא ש"מ דרובא ממש קאמר וכן דעת בעלי התוס' ז"ל מיהו כי אמרינן דיבש ביבש בטל חד בתרי אפילו מדרבנן ה"מ במין במינו דכיון דמדאורייתא אפי' לח בלח ברובא בטיל לא אחמור רבנן ביבש ביבש דהא אי אפשר למייתי לידי איסורא דאורייתא אבל במין בשאינו מינו דלח בלח אפילו מדאורייתא אזלינן בתר טעמא אפילו ביבש נמי בעינא ששים כי היכי דכי מבשל להו כהדדי לא ליתי לידי טעמא דהוי איסורא דאורייתא וכי שרינן נמי במין במינו הני מילי לאכול כל אחד ואחד בפני עצמו אבל לבשלם כולן כאחד כל היכא דליכא ששים אסור דכיון דגזור רבנן בנותן טעם במין במינו אי מבשל להו כהדדי יהבי טעמא ואסור מיהו כתב הרב רבינו אהרן הלוי ז"ל דכל שנתבטל חד בתרי כיון שלאכול כל אחד ואחד בפני עצמו מותר אם בא לבשלן כאחד מרבה עליהן כדי שיעור ששים ומבשלן לכתחלה ומשום מבטל איסור לכתחלה ליכא שכיון שכל אחד בפני עצמו מותר אין כאן איסור. והוי יודע דלא מיקרי בריה אלא בג' תנאים. האחד שיהא איסורא מגופא. השני שתהא ברית נשמה. השלישי שתהא שלמה. איסורא מגופא כילד כגון גיד הנשה וכיוצא בו שהוא אסור מתחלת ברייתו אבל צפור טהורה וכיוצא בה שהיא מותרת אע"פ שנתנבלה כיון שדבר אחר גרם לה ליאסר לאו בריה (א) הוא והיינו דאמרינן לקמן בפירקין [דף קב:] אבל צפור טהורה בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית טמאה בין בחייה בין במיתתה בכל שהוא והיינו טעמא דלצפור טהורה כיון שדבר אחר גרם לה ליאסר לא מיקרי בריה להתחייב עליה בכ"ש והיינו נמי דאמרינן בפרק התערובות (דף עב.) גבי שור הנסקל שנתערב בין השורין דאמרינן אפילו הן ריבוא כולן ימותו ופרכינן וליבטלו ברובא ומשני [דף עג.] בעלי חיים חשיבי ולא בעלי דוקא משום חשיבותא דבעלי חיים אבל משום בריה לא כיון שאין אסורה מעצמה וזהו תנאי ראשון. תנאי שני דהיינו ברית נשמה כילד כגון לפור אי נמי גיד הנשה דהוה ביה חיותא אבל היכא דלאו ברית נשמה הוא אע"פ שהוא כברייתו כגון חטה וכיוצא בה לאו בריה הוא וכדאמרינן בהדיא במסכת מכות [דף יג.] דרבי שמעון מחייב באוכל חטה אחת של טבל מפני שהיא כברייתה ואמרי ליה רבנן ברית נשמה חשיבא. ומיהו חלב לא מיקרי בריה אע"פ שהוא ברית נשמה לפי שאין כולו במקום אחד ואינו כעין בריה שהיא מקובלת כאחד וזהו תנאי שני. תנאי שלישי דהיינו שתהא שלמה כילד שאילו נתרסק ממנה אבר אין תורת בריה עליה כדאמרי' במס' מכות (דף טז:) רסק תשעה נמלים ואחד חי והשלימו לכזית לוקה שש ואפילו אותו אבר שנתרסק אין הנשמה תלויה בו הרי היא מתבטלת כאילו אינה בריה דבמסכת נזיר (דף נא:) איבעיא לן כה"ג לגבי מלקות אי חשיבא בריה למלקות [ללקות] עליה בכל שהוא או לא ולא איפשיטא ומדלענין מלקות ספקא לענין שתאסור תערובתה אפילו באלף נקיטינן לקולא דבריה לא בטלה דרבנן הוא ובספקא דרבנן נקיטינן לקולא. ואיכא מ"ד דכי אמרינן

שנפל אלא היכא שנפל מעצמו ודוקא שנפל לאור ונשרף או ליס הגדול שאינו בעולם אבל לקח בידים להשליך לאור או ליס הגדול אסור וכן אי איתיה בעולם אע"ג דנפלה מעצמה אסור. והר"ן הגרפתי כתב שמשמרה כוון כשרים וקי"ל אין בריה. מא"ז:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) מיהו התוס' מפרש בענין אחר בפ' גיד הנשה גבי אכלו ואין בו כזית חייב ולדבריהם אין הכרח לא בתנאי ראשון ולא בתנאי שני ע"ש בד"ה מאי טעמא דרבנן בריה הוא:

המאור הגדול

[דף ק ע"א] **אוקים** רב אמורא עליה ודריש כיון דנתנה טעם בחתיכה חתיכה וכו' מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל והיינו דקאמר אוסרת כל החתיכות כולן אפי' הן אלף מפני שהן מינה א"ה מאי איריא בשנתן טעם בחתיכה אחת אפי' לא נתן אלא משהו בכל חתיכה וחתיכה כולן אסורות דמין במינו לא בטיל א"ל הכא במאי עסקינן בשקדם וסלקה פי' סלק את הנבלה קודם שתתן כלום לשאר החתיכות אפי' משהו לפיכך אם נתנה טעם בחתיכה אחת של כשרה יש בה כח לאסור את השאר בכל שהן מפני שהן מינה אבל אם לא נתן טעם אלא משהו אע"פ שהיא עצמה נאסרת אין בה כח לאסור את האחרות שלא קבלו כלום מן האיסור לפי שאינה נעשית כנבלה לאסור אחרות עד שיתן טעם בה האיסור רבא אמר אפי' תימא שלא קדם וסלק את האיסור הוי הנבלה עם הכשרה ועם הרוטב מין במינו ודבר אחר וסלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וכיון שנתן טעם האיסור בחתיכה נעשו שתי חתיכות נבלה ואין שיעור ברוטב לבטל את שתיהן וכל זה לדברי ר"י שאמר מין במינו לא בטיל דלרבנן אע"פ שהן מינה מצטרפות כל החתיכות שאין בהם טעם האיסור עם הרוטב לבטל האיסור ולא אמרי' סלק את מינו כמי שאינו ואע"ג דקי"ל כרבנן נקטינן מיהא לענין יין נסך לא בטיל מין במינו והרי"ף ז"ל לא הזכיר מזה כלום גם פי' ה"ר שלמה לא נתברר אצלי:

מלחמת ה' אמרינן

ועוד אוקי רב אמורא עליה ודרש כיון שנתנה טעם בחתיכה כו' עד אבל אם לא נתן טעם אלא משהו אע"פ שהיא עצמה נאסרת אין בה כח לאסור האחרות: **אמר** הכותב אני לא באתי לידי המדה הזאת לפי שהם דברים פורחים באויר אלא רב דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כמ"ד בפ' השוכר את הפועל ביין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים בסוף אסור ואע"פ שהוא נאסר במשהו היתר עצמו נעשית איסור ואפשר דאפי' למאן דמיקל התם בדבר נבלע בחתיכה מודה ושמועה זו כך היא מתפרשת דמקשי' רב כמאן אמרה לשמעתיה כר' יהודה למה לי נותן טעם בחתיכה וחתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת ראשונה עצמה תאסור את כולן מפני שהן מינה ופריק אביי אם מגא ראשונה מגל נבלה את החתיכות כ"ש שאוסרת את כולן מפני שהן מינה אלא רב רבותא קמ"ל שאפי' נפלה של נבלה בקדרה ואסרה חתיכה אחת וסלקה חתיכה הנאסרת נעשית נבלה ואוסרת כל היורדות עמה לקדרה מפני שהן מינה ומאי כיון שנתן טעם בחתיכה כיון שנתבשלה עמה ואסרה קאמר אלא כיון דודאי תדא בתדא יש בה בנותן טעם מש"ה נקיט האי לישנא ורבי פריש אפי' תימא בשלא קדם וסלקו אלא אם נפלה ראשונה לקדרה וניער וכסה רואים כל החתיכות כמי שאינן ורוטב רבה על האיסור מטעם ראשונה ומבטלה כדאמרי' לקמן בכל הבשר וה"מ לגבי יין נסך דהו"ל נפל שם קיתון של מים תחלה אלא כיון שנפלו סמוך לחתיכה אחת ולא ניער מתחלה עד שנתן טעם בזו וה"ה בלא נותן טעם גמור כדפרישית לאביי כיון שבלעה ממנה נעשית זו נבלה ואוסרת מפני שהן מינה דהו"ל נפל יין נסך בסוף כדפרישית כך נ"ל וזה פי' השמועה נכון וברור ויש לו על מה שיסמוך בעיקרי השמועות שנאמרו בגמ' בענין זה: עתה נחזור לדקדק בדברי רבינו למה השמיטה שהרי אנו צריכים לדברי רבה ללמוד דין החתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכן שיעור כדי לבטל את שתיהן ועוד שכתב דברי רבה בר רב הונא כשהן מעורים מעורין ברוטב ובקיפה ובחתיכות דאלמא לא מנינן חתיכה עצמה בשיעורין ושמא דעת הרב טעה לפסוק אפשר לסוחטו מותר ואע"ג דרב ור' יוחנן בהדי שמואל וריש לקיש הלכה כוותייהו הא איכא ר"ש ברבי דהוא תכם עם שמואל ור"ל ואיכא נמי רבה בר רב הונא דקאי כוותייהו ואינהו איתוקמי כיחידאה כר' יהודה ורבי וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ולא מחביריו ועוד כדרבי נראין איתמר ולא אמר הלכה כר"י ואפשר ונכון הוא הפסק הזה אלא שאנו הוכחים להקל באיסורין וי"א שלא שמענו חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא לדברי האומר מין במינו לא בטיל אבל לדברי האומר בטיל אינה אוסרת אלא בשיעור איסור שנבלע בה כענין ששנינו במס' תמורה אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון והטעם לזה שכיון שאין ההיתר ראוי לבטל יבטל ואפי' בנאסר במשהו כך דינו כמו שאמרו תדע שאפי' בתחלה אין התירו אלא משום דאמרי' רואין את ההיתר כמי שאינו במינו בטל היתר שבחתיכה עצמה כפי הראוי לבטל בין במינו בין בשאינו מינו וראוי להצטרף הוא ואילו ניער מתחלה היה מצטרף עם שאר היתר ומבטלים האיסור אף בשלא ניער אלא בסוף מצטרף ומבטל ול"א כל דקדים גבר סוף דינא כתחלת דינא שאילו מתחלה היו שם מבטלים הם את האיסור ברוב ‹כיון דלא צריכא למימר סלק את מינו אמרי' אדרבה מנא מין היתר וניעור שהיה ראוי להצטרף הוא בין בתחלה בין בסוף במיעוט נאסר וכיון שמנא צירוף חביריו ניעור דהיינו מדמע ומתמן שהרי המתמן חתיכה של עיסה שקבלה טעם מן החמץ האסור של כלאי הכרם ואין אומרים בה נעשית היסור וכן בלא כגון מים שאובים וכן ביבש כגון זו שהיה שם סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה וכו' והיינו סבריה דרבה בר רב הונא דדרים עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות ולא מסייעא חתיכה עצמה לאיסור טעם שלה כיון דס"ל מין במינו בנותן טעם וטיפת חלב שנפלה לחתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכת נבלה הוא הבשר עצמו נאסר זהו שאמרו אפשר לסוחטו אסור מ"מ לפי הדעת צריך היה רבינו לכתוב דין חתיכה עצמה נעשית נבלה לענין בשר בחלב לומר שצריכה כולה להטער ואחרים אמרו בשאר איסורים כן דינם טיפת דם שנפלה לחתיכה ואסרה בנותן טעם ונפלה חתיכה לקדרה אוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה לר' יהודה שכל דבר נאסר בין שאיסורו מעצמו בין שאיסורו מחמת דבר אחר אין מינו מוציאו מכלל איסורו כיון שאין מינו מצטרף להיתר ניעור עמו שלא יבטל בשאינו מינו הא לדברי חכמים כולן מצטרפין לבטל ובזה הענין כתבה הראב"ד ז"ל ואם זה אמת נזדכה רבינו הגדול ממה שחייבנו אותו לכותבה לדרב ואינם דברים מחוורים ואנו לא עמדנו על הסברות הללו מדברי הגאונים ולפיכך יש לחוש שמא לא השמיטה רבינו ז"ל אלא מפני שאין דברי רב כמה שנאמרו הלכה אע"פ שיש ללמוד מהן שצריך שיעור כיוצא בזה. ומה שכתב לדרבה בר הונא עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות בניער וכסה מתחלה כתבה לעצמו וכבר ראינו במס' ע"ז שהוא ז"ל חושש לחזקיה דלית ליה רואין לענין יין נסך ולעולם יין איסור ושל היתר שנתערבו אסור אח"כ הגדילו בהיתר כלומר שמים בטלו ליין נסך ואח"כ בא שם יין של היתר ומפני זה השמיט גם כל אותה הסוגיא לדון כחזקיה מן הסתם ואע"ג דרב ור' יוחנן תרוייהו אית להו רואין כיון דחזקיה רביה הוה כוותיה קי"ל ורבא פירושא בעלמא הוא דפריש לה לרב וזו תומרא יתירא. ועוד דרבה נמי אית ליה רואין ובפרק הקומץ רבה והיא שהקשה ממנה בפרק כל הבשר:

אמרינן דבריה לא בטלה הייטו שאינה בטלה בששים או במאה אבל בטלה היא באלף והכי אמרינן בירושלמי [תרומות פרק י הלכה ה] הורה רבי בון בהדין עכברא חד באלף ורבינו שמשון ז"ל למד ממשנה אחת שבמסכת תרומות פרק בצל [שם] לפי מה שפירש הרב ז"ל אותה משנה דבריה בטלה בתשע מאות ושמים וכי אמרינן בירושלמי חד באלף כך היה מעשה ולא מחוור דהא קתני בריה דהייטו גיד הנשה דומיא דחתיכה הראויה להתכבד דבתרוייהו תנן כולן אסורין ובודאי חתיכה הראויה להתכבד אינה בטלה אפילו באלף דבהדיא תניא בתוספתא חתיכת איסור שנתערבה בין החתיכות אפי' הן אלף כולן אסורות ודכוותה נמי גבי בריה משמע דכולן אסורות אפילו באלף ובירושלמי ודאי לאו מתורת בריות אתו עלה דהיכי דמי אי לבטל פליטתה למה ליה כולי האי הא בששים נמי בטלה כדתנן בהדיא והרוטב בנותן טעם שאין חשיבות בריה אלא שלא לבטל היא גופה אבל לבטל פליטתה לא ואי בשנמחית בטלה [דף קב:] היא כמו שכתבנו ואי בשלא נמחית ישלקנה משם אלא ודאי בירושלמי לבטל פליטתה קאמר דסבירא להו

נר מצוה

במאי עסקינן בשקדם וסילקו רבא אמר אפילו *תימא לא קדם וסילקו הוי מין ומינו ודבר אחר וכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו) :

הדרן עלך גיד הנשה

°*כל אהבשר אסור לבשל בחלב חוץ מבשר דגים וחגבים ואסור א להעלותן עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים והנודר

רש"י

בשקדם וסילק. האיסור קודם שנתן החתיכות אחרות בקדירה לכך אם היה נתנה טעם בראשונה חוזרת ואוסרת דאי לא במאי מיתסרי ואשמעינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה לאסור האחרון : הוי מין ומינו. הנבלה והשחוטה : ודבר אחר. התבלין והרוטב זה : סלק את מינו. דהיתר כמי שאינו בקדירה שאינו לא מבטלו ולא מוסיפו ונשארו הנבלה והרוטב ובטלין הנבלה ברוטב ובקיפה לכך אם נתנה טעם תחילה בחתיכה אז אותה חתיכה נותן טעם וצריך שיהא ברוטב ששים לבטל גם אותה חתיכה :

הדרן עלך גיד הנשה

דעכבר נותן טעם עד אלף והייטו דמייתי התם גבי ציר דגים דאמרינן כל הבשר אסור *לאכלו בחלב. אע"ג דכתיב גדי ה"ה חיה ועוף : ואסור להעלותן. לעיל בגמרא דשיעור קרוב למאתים מיהו בהא נמי פליג אגמרא דילן דבפרק בתרא דע"ז משמע דעכבר לא יהיב טעמא אלא בששים : ונשאל לגאון ז"ל בעכבר שנפל לשמן של בית הכנסת ואמר אם הסרך נימוח בשמן משערין ליה בס' בשמן רואה ומותר באכילה ואין צריך לומר להדלקה ואי נמי הוא מעבירו במסננת ושרי אפילו באכילה ואי לא כשם שאסור באכילה כך אסור להדלקה משום שנאמר הקריבהו נא לפחתך ע"כ . מכלל דס"ל ז"ל דכי היכי דאמרינן בפרק בתרא דע"ז (דף סח:) דעכברא בשיכרא וחלא אשבוחי משבח הכי נמי בשמן אבל הר"ם במז"ל כתב בפט"ו מהל' מאכלות אסורות דלא משבח אלא בשיכרא וחלא אבל ביין ושמן מיפגם פגים ושרי וכן דעת חכמי הצרפתים ז"ל : **וגרסי'** תו בגמ' [דף ק.] עלה דמתניתין דתנן דחתיכת נבלה בזמן שאינו מכירה כולן אסורות ופרכינן עלה ותבטל ברובא הא ניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר ומפרקינן שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה בפני האורחים והכי פירושה הניחא למ"ד התם בריש מס' ביצה [דף ג:] עלה דההיא דתנן מי שהיו לו חבילי תלתן של כלאי הכרם ידלקו נתערבו באחרים כולן ידלקו דברי ר"מ וחכ"א יעלו בא' ומאתים שהיה ר"מ אומר כל שדרכו לימנות מקדש וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ר"ע אומר שבעה ואלו הן אגוזי פרך ורמוני בדן וחביות סתומות וחלפי תרדין וקולחי כרוב ודלעת יונית רבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית ופליגי רבי יוחנן וריש לקיש עלה אליבא דר' מאיר דרבי יוחנן סבר דרבי מאיר את שדרכו לימנות קאמר כלומר דדוקא מה שאינו נמכר לעולם אלא במנין קאמר ר' מאיר דלא בטיל אבל מה שנמכר לפעמים באומד אע"פ שלפעמים נמכר במנין בטיל וריש לקיש פליג עליה ואמר כל שדרכו לימנות לפעמים לר' מאיר לא בטיל ומש"ה קאמרינן הכא דהניחא למ"ד כל שדרכו לימנות שנינו איכא למימר דמתני' ר' מאיר היא דחתיכה מכל שדרכו לימנות היא אלא למ"ד את שדרכו לימנות שנינו מאי איכא למימר דחתיכה לאו מאת שדרכו לימנות היא ואפילו כרבי מאיר לא אתיא ומפרקינן שאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בה בפני האורחים כלומר ור' מאיר מודה בהא דאע"ג דלא הויא מאת שדרכו לימנות כיון שהיא חשובה להתכבד בה בפני האורחים אינה בטלה מיהו כרבנן לא מתוקמא דלרבנן אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ולא עדיפא חתיכה זו אע"פ שראויה להתכבד מחבילי תלתן דבטלים אליבא דרבנן וכיון דסתם מתניתין רבי מאיר ורבי יוחנן וריש לקיש נמי פליגי אליביה בכל שדרכו ואת שדרכו קי"ל כותיה ואליבא דר' יוחנן דאת שדרכו לימנות מקדש אבל הר"ם במז"ל פסק בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות כרבנן משמע דס"ל דחתיכה הראויה להתכבד בה הרי היא כששה דברים לרבנן ובמאי דאמרינן דשאני חתיכה הואיל וראויה להתכבד בפני האורחים איכא למידק דכיון שהיא אסורה היאך יתכבד בה וכי תימא בפני אורח עובד כוכבים והא קרינן לבשר בחלב בפרק בתרא דע"ז (דף עד.) ראוי להתכבד בו דתנן ואלו אסורין בכל שהן וחשיב בשר בחלב. אע"פ שאינו ראוי להתכבד בו בפני שום אדם דמאיסורי הנאה הוא וכי תימא דהכא נמי ראוי להתכבד בזו קאמרינן אלא בשכנגדה אכתי תקשי הא דתניא בפרק הערל (דף פא:) חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות חולין כולן אסורות חתיכת חטאת טמאה שנתערבה במאה חתיכות [חטאת] טהורות כולן מותרות ואמאי מותרות מאי שנא מבשר בחלב ומחתיכת נבלה דההוא נמי ראוי להתכבד בשכנגדה לפני האורחים תירצו בספר התרומות שזהו כללו של דבר כל שאילו נתבטל יהא ראוי להתכבד בו בפני כל אדם כחתיכת נבלה שנתערבה בשל היתר או חתיכת חטאת טהורה בשל חולין שאם תתבטל בחולין תהא כחולין ותהא ראויה להתכבד בה בפני כל אדם הרי זו אינה בטלה והייטו רישא דברייתא דפרק הערל דקתני חתיכת חטאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות של חולין כולן אסורות אבל חתיכת חטאת טמאה שנתערבה בחתיכות טהורות שאם תתבטל בתוך הטהורות לא תהא ראויה להתכבד בה בפני האורחים שהרי אינה ראויה אלא לזכרי כהונה [בלבד משום זכרי כהונה] לא חשבי לה ראויה ותחיכה זו דוקא שאינה קטנה ולא גדולה יותר מדאי שאם היתה קטנה יותר מדאי אינה ראויה להתכבד בה ובגדולה יותר מדאי נמי לחתכה קיימא וכמות שהיא אינה ראויה להתכבד בה וראיה לדבר דמדפרכינן בפרק התערובות (דף עג.) גבי שור הנסקל וליבטיל ברובא ומתרצינן בעלי חיים חשיבי ולא בטלי טעמא משום בעלי חיים אבל מת בטל ואע"פ שאפשר לחתוך ממנו הרבה חתיכות שהן ראויות להתכבד אפ"ה כיון דכמות שהוא אינה ראוי להתכבד אילו היה מת בטיל אלמא חתיכה בינונית בעינן ותחיכה בינונית נמי כי אמרינן דאינה בטלה דוקא בעוד שהיא שלימה אבל אם אחר שנפלה לקדרה נחתכה בטל חשיבותה ובטלה בששים כשאר האיסורין דהא אמרינן בפרק הניזקין (דף נד:) גבי אגוזי פרך ורמוני בדן שאם נתפצעו האגוזים ונתפרדו הרמונים בטלים ומיהו דוקא בשנחתכה או נמוחה מעצמה אבל לחתכה אסור דהוה ליה מבטל איסור לכתחלה ואם עבר ועשה כן במזיד אסורה לו ומותרת לאחרים וכן דעת הר"ם במז"ל בפט"ו מהל' מאכלות אסורות בשוגג מותרת אפילו לעצמו דלא קנסינן שוגג אטו מזיד וכדאיתא בפ' הניזקין (שם) הילכך נחתכה אחת מן החתיכות היא מותרת ממ"כ דאי של היתר היא הרי זו כשרה ואם אסורה היא הרי היא מתבטלת והייטו דאמרי' בפ' התערובות (דף עד:) חבית של תרומה שנתערבה במאה חביות אם נפתחה אחת מהן נוטל בה כדי דמע ושותה פירוש דכיון שנפתחה בטלה חשיבותה ועולה ממ"כ אלא שצריך ליטול ממנה כדי דמע בתרומה משום גזל השבט ואם נאבדה אחת מהן כולן מותרות דכיון דמאי דאמרינן דלא בטיל מדרבנן הוא כל היכא דנאבדה אחת מהן תלינן לקולא כדאמרינן בפרק התערובות [דף עד.] טבעת של ע"ז שנפלה במאה ונפלה אחת מהן לים הגדול כולן מותרות דאמרינן הך דאיסורא נפל מיהו מהתם משמע דלא שרינן בנפלה אחת מהן אלא לאכול אותן שנים שנים דכל שעתא ושעתא ודאי אכיל דהיתרא ודילמא לא אכיל דאיסורא כלל אבל אחת אחת לא דתנן התם קרב ראש אחד יקרבו כל הראשין דברי רבי אליעזר ואיפסקא הלכתא כוותיה ואמרינן עלה לא התיר רבי אליעזר אלא שנים שנים אבל אחת אחת לא. וכתבו רבותינו הצרפתים ז"ל שלא אמרו בחתיכה שאינה בטלה אלא באסורה מחמת עצמה אבל אם נפל איסור בחתיכה ונתן בה טעם אע"פ שחתיכה עצמה נעשית נבלה בטלה בס' או ברוב לפי שאין האיסור שבה ראוי להתכבד בו לפני האורחים אע"ג דמשמע בשלהי ע"ז (דף עד.) שחתיכת בשר בחלב אינה בטלה משום דראויה להתכבד בפני האורחים שאני התם שכיון שנתבשלו בשר [בחלב] חתיכה עצמה איסור היא וסברא נכונה היא ולענין מאי דמשמע ממתניתין דחתיכה הראויה להתכבד בפני האורחים אינה בטלה ובסוף ע"ז [שם] משמע דתרתי בעינן דבר שבמנין ואיסורי הנאה אפרשנו שם בס"ד : **הדרן עלך גיד הנשה**

כל הבשר אסור לבשל בחלב. דאף על גב דאמר רחמנא גדי הוא הדין לחיה ועוף ומפלג פליגי בה לקמן [דף קיג.] איכא למאן דאמר דאורייתא ואיכא למ"ד דרבנן והקשו בתוס' אמאי לא תנא נוהג בחולין ובמוקדשין כדתנן באידך פירקין דהא בתוספתא תניא בהדיא בשר בחלב נוהג בארץ ובחו"ל בפני [הבית ושלא בפני] הבית בחולין ובמוקדשין וכי תימא לא איצטריכא ליה דבבשול מוקדשין ליכא איסור כלל ואמאי תיסק אדעתין דלא לנהוג ביה איסור בשר בחלב ליתא דהניחא למ"ד דאבישול [בשר בחלב לעולם לקי ואפילו לא אתי לידי אכילה] אלא למאן דאמר [דף קיד.] דכל היכא דאאכילה לא לקי אבישול נמי לא לקי הוה ליה לאשמעינן שאם בישל בשר גבוה בחלב ואכלו דלוקה דאאכילה נמי לקי לפי שאיסור בשר בחלב חייל על איסור מוקדשין איכא למימר דהא תנא ליה דכיון דתנן כל הבשר (א) תו לא איצטריך למיתני נוהג בחולין ובמוקדשין דבכלל כל הבשר איתנהו נמי למוקדשין ונוהג בארץ ובחוצה לארץ נמי לא איצטריך ליה למיתני דכיון דחובת הגוף היא פשיטא דנוהגת בכל מקום ובכל זמן והא דתני להו כולהו באידך פרקין אגב גררא דחד מינייהו תננהו אבל הכא דחולין ומוקדשין דהוה צריכא ליה תננהו בלשון כל הבשר (ב) תו לא איצטריך ליה למיתני אינך וכי תימא אכתי אמאי לא נקט לישנא דאידך פרקי דלימא בשר בחלב נוהג וכו' בחולין ובמוקדשין כי היכי דתנא גיד הנשה נוהג כסוי הדם נוהג אותו ואת בנו נוהג איכא למימר דהנהו איסורייהו ידיע ומש"ה תני במאי נהיגי אבל הכא לפרושי גופא דאיסורא איצטריך לומר שבישולו בלבד אסור ואפילו לא אכלו שלא תאמר בישול שאסר הכתוב היינו דוקא בשאכלו קמ"ל דאפילו לא אכלו מוזהר על בישולו : **ואסור** להעלות בשר עם הגבינה על השולחן חוץ מבשר דגים וחגבים . דילמא אתי למיכלינהו בהדי הדדי

שלטי הגבורים

א כגון אכילת גבינה אחר בשר לדברי ר"ת לפי מה שכתבו המפרשים אכל בשר בין של בהמה וחיה ועוף לא יאכל גבינה אחריו אפי' קנח והדיח פיו עד שישהה כשיעור שמזמן סעודת הבקר עד סעודת הערב שהוא שש שעות וכן כתבו ר"ח ומיי' פ"ט מהלכות מאכלות אסורות והרשב"א והרא"ש וטור והר"ן ומרדכי והכי נהוג עלמא וכתב הר"ן מיהו נראה שמי שאכל בשר ושהה קצת ואח"כ מצא בשר בין שיניו שא"צ שהייה כדי סעודה מאותו זמן שנטל הבשר משם אלא מאכילה ראשונה חשבינן ליה לזמן שהוי ומיהו קנוח הפה מיהא צריך ונטעם הדבר למה צריך לשהות כל כך פליגי ואיכא נפקותא בפלוגתייהו רש"י כתב מפני שהבשר מוליא שומן ומושך הטעם עד זמן ארוך ולפ"ז הטעם אפי' אם שהה כשיעור אם יש בשר בין השינים צריך להסירו ובתוך הזמן אפי' אין בשר בשינים אסור וגם לפי זה אם לא אכל הבשר אלא שלעסו לתינוק א"צ להמתין דכיון שלא אכלו אינו מוליא טעם ומיי' פ"ט מהל' מאכלות אסורות נתן טעם לשהייה זו מפני הבשר שבין השינים ולפי דבריו לאחר ששהה כשיעור מותר אפי' נשאר בשר בין השינים וכתב הטור וטוב לאחוז כתומרי שני הטעמים וסמ"ג לאוין קמ"א כתב בשם ר"י דהא דצריך להמתין לאכול גבינה אחר בשר עד סעודה אחרת אינו מדבר בסעודה שרגילין לעשות אחת שחרית ואחת ערבית אלא אפי' אם סילק מיד ובירך וחזר לאכול מותר שלא חלקו חכמים וכן כתבו בשם ראבי"ה וכ"כ המרדכי ור"ת כתב בשם ה"ג דגבינה אחר בשר מותר לאכול מיד בלי שהייה כלל אלא שצריך קנוח והדחה וכתב המרדכי שכ"ה דעת רא"ש שאפי' באותה סעודה עצמה יכול לאכול גבינה אחר בשר אף בקינוח והדחה והרמב"ן כתב דבשר עוף ואח"כ גבינה שרי למיכל מיד בלא קינוח הפה ובלא נט"י בין ביום בין בלילה אבל בשר בהמה ואח"כ גבינה אסור עד סעודה אחרת ולדברי הרמב"ן גם גבינה אחר חיה מותר לאכול באותה סעודה כמו שמותר לאכול גבינה אחר בשר עוף לדידיה והא דכתב הרשב"א בשם הרמב"ן דגבינה אחר חיה ועוף נאכלין בלי הדחה וקנוח היא משום דכיון דס"ל להרמב"ן דחיה ועוף דינן שוין והיכא שאכל בשר עוף אחר גבינה או חיה אין טעון הדחה וקנוח הכי נמי לדידיה דאין חלוק בין אכל הבשר קודם גבינה או הגבינה קודם הבשר דינן שוה שאינן צריכין קינוח והדחה :

המאור הגדול

[דף קא ע"א] ה"ג ומאן האי תנא דאיסור כולל באיסור קל לית ליה באיסור חמור אית ליה כגון עולה ושור הנסקל דהוא איסור חמור דאסור בהנאה ואתכלל איסורא בשאר חתיכות וא"ת דלמא משום דאית ליה איסור מוסיף הוא ומנו דאיתוסף ביה בהאי גיד איסור הנאה איתוסף ביה איסור אכילה דהא אפי' מאן דלית ליה איסור כולל באיסור מוסיף מודה לא ס"ד דאי ס"ד משום איסור מוסיף אדאשמעינן עולה ושור הנסקל לשמעינן גיד הנשה בחלב דאיתוסף נמי ביה איסור הנאה אלא לאו משום דאית ליה איסור כולל באיסור חמור הוא ואוקמה רבא כר"י הגלילי והא דתניא שבת ויוה"כ וכו' וכן הא דשלח רב יצחק בר גיורי משמיה דרבי יוחנן קס"ד מעיקרא לאוקומה באיסור כולל משום דשבת קביעא וקיימא כדמפרש אביי מעמיה ויוה"כ מבתר הכי אתי וחייל עליה באיסור מלאכה מגו דאתכלל באיסור אכילה ודחייה רבא להאי סברא משום דסוף סוף בהדי הדדי אתי ובאיסור בת אחת כ"ע מודו דהא אפי' מאן דלית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף אית ליה איסור בת אחת כדאיתא ביבמות בפ' ארבעה אחים אלא אמר רבא גזירה הוי ויוה"כ דחוי הוה ועלה א"ר יוחנן הזיד בשבת ושגג ביוה"כ פטור מקרבן חטאת לפי שקדושה דחויה היתה והשתא דאתית להכי לא צריכינן לאפוכי לברייתא ור' יוחנן לא אמר לדברי ר"י הגלילי לעולם ולא למאי דאפכן ואי קשיא לך היכי קאמר ר"ע שבת ויוה"כ אינו חייב אלא אחת והא אמר שמואל בפ' כל הבשר קסבר ר"ע איסור חל על איסור וכ"ש באיסור בת אחת ויש להשיב ולומר שלא אמר ר"ע אינו חייב אלא אחת אלא בשעת הגזירה וכדשלח רב יצחק בר גיורי ור"י הגלילי ור"ע לא פליגי וקרובים דברינו לדברי ר"ח ז"ל בפי' שמועה זו אבל ה"ר שלמה ז"ל דקתי בה קהיאתא ומפרש אותה בענין אחר :

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פט :

דף ק:

[דף רצו ע"ב]

כרש"י שבגמ' איתא לבשל

הגהות הב"ח

(א) על תיבת תו רשום קו : (ב) על תיבת תו רשום קו :

גי' מהר"ם תימא
א מיי' פרק ט מהל' נדרים טוי"ד סי' ריז:
ב מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלב טור י"ד סי' פז:

הדדי ואין הכי נמי דבבשר דגים וחגבים אפילו (ג) לאכלו בחלב שרי אלא נקט תנא לאשמעינן דאתר בשר בשר אפילו בהעלאה נמי [אסור] ואיצטריך למתני חוץ מבשר דגים [וחגבים] דאי לא *תנא הכי לא הוה תני קושטא דשריותא דאכילת בשר דגים וחגבים בחלב מרישא שמעינן לה דכיון דלבשלן בחלב שרי ממילא משמע דלאכלן בחלב נמי שרי דאיסור בשר בחלב בלשון בישול אפקיה רחמנא זה נראה לי: **הנודר** מן הבשר. כל הנודר אין דעתו אלא אחר לשון בני אדם שהוא קורא שם הדבר כך ואשמעינן דכל מין בשר אדם קורהו בשר חוץ מבשר דגים וחגבים ובגמ' יתבאר

נר מצוה עוד בס"ד: העוף עולה עם הגבינה על השולחן. דקסברי דבשר עוף דרבנן ומש"ה לא גזרינן ביה העלאה אטו אכילה וב"ה אמרי לא עולה ולא נאכל דאע"ג דלא מיתסר אלא מדרבנן אפילו הכי גזרו בהעלאתו דאי לא לא [קיימא] גזרה דאכילה: דבר זה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. מדברים שב"ש מקילין ובית הלל מחמירין ואתא תנא לאשמעינן דמשמיה דר' יוסי נקיטינן הך פלוגתא דב"ש וב"ה דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם והכי איתא בגמ' [דף קד:]: בשולחן שאוכל עליו. משום דאיכא למיחש ביה שלא יבא לאכלן כאחת: נותן זה בצד זה ואינו חושש. ובלבד שלא יהו נוגעים זה בזה דכיון שאינו אוכל עליו לא גזרינן: **גמ'** וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימלך עליה שלוחיה. דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך דבריו ולא מוציא מן הכלל וצריך השליח לחזור ולשאול ולפרש [רוצה] אתה בזה: מיניה הוא. חשיב הוא לענין נדרים מאותו המין כי הכא דאומר לשלוחו קנה לי בשר מן השוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף והוא נמלך בבעל הבית ושואל לו כלום אני לוקח לך בשר עוף: מיניה הוא. מין בשר הוא שהרי אומר לו קנה לי בשר ואם לא היה העוף מין בשר לא היה נמלך אם יקח ממנו דהא לאו בשר הוא: והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא לא קרו להו אינשי ירק דהא ירק סתם קא"ל ואי בכלל ירק הוא לא היה צריך לימלך: אמר להם וכן הדבר. ומשם אני מביא ראיה שהוא מין ירק שאילו לא מצא אלא קטנית לא היה משיב ואומר לו לא מצאתי אלא קטנית אלא לא מצאתי ירק ובדלועין הוא אומר לא מצאתי ירק אחר אלא דלועין ולמה אומר כן אלא שיש לך ללמוד שהדלועין בכלל ירק: ואמרינן עלה. בפרק הנודר מן הירק הוא (דף נד:): **והא** דקתני הכא מותר בדגים וחגבים וכו' דדגים קשים לתחלת

רש"י

דילמא אתי למיכלינהו כי הדדי: מותר בבשר דגים וחגבים. דבנדרים הלך אחר לשון בנ"א וכל מין בשר קרוי בשר חוץ מבשר דגים וחגבים: ואינו נאכל. עם הגבינה: אמר ר' יוסי כו'. בגמ' פריך היינו ת"ק ומשני פירוש מאן ת"ק ר' יוסי הוא: בשולחן שאוכל עליו. דאיידי דממשמש בהו אתי לאתנוחי זה על זה: **גמ'** כל מידי דמימליך עליה שליח. כל דבר שאינו נשמע מן הסתם לא בתוך הכלל ולא מוציא מן הכלל כגון הכא כשאומר לשלוחו קנה לנו בשר בשוק אינו נשמע לו מן הסתם בשר עוף וגם אינו נשמע לו שלא יקנה בשר עוף אלא חוזר אצל בעל הבית ואומר לו כלום אקנה בשר עוף אבל בשר דגים מוציא מן הכלל כי לא יחזור לשאול כלום אקנה בשר דגים כי אינם בכלל בשר: לא מצאתי אלא דלועין. ואינו לוקחן מיד כשמוצאן אלמא אינו ירק דאי הוה ירק לא היה צריך לימלך כי ירק סתם אמר ליה לקנות: כן הדבר. משם ראיה שהוא מין ירק שאם לא מצא אלא קטנית אומר לא מצאתי ירק ובדלועין אומר לא מצאתי אלא דלועין אלמא שהדלועין נקראין ירק ולא הקטנית: דכייבין ליה עיניה. שהעינים כואבות לו: גמורות. שנגמרו בקליפתן: באפיקורן. דרך הפקר שאין נזהר בהן: הוא תני לה. כך קיבלה סדורה מרבו: והוא אמר לה. פירשה מסברא שלו דאפיקורן בלא קינוח שאם אכל זה ובא לאכול זה אין צריך ליטול ידיו ולקנח פיו אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא כלום נדבק מן הראשון בחניכיו: מטלית. פי' לקנח בו: הא קא חזינן. שידיו ריקניות ואין דבוק בהן:

מקנח

מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים: *העוף [דף קד:] עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל כדברי בית שמאי ובית הלל אומרים לא עולה ולא נאכל אמר רבי יוסי (א) זה מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל באיזה שולחן אמרו בשולחן שהוא אוכל עליו אבל בשולחן שהוא סודר עליו את התבשיל נותן זה בצד זה ואינו חושש: **גמ'** *[התמ"ג] מדקתני הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים שמעינן *דעוף אסור על הנודר מן הבשר והוא הדין לקרבין ולבני מעיין וסתמא כרבי עקיבא דאמר כל מידי דמימלך עליה שליח מיניה הוא דתנן בנדרים הנודר מן הירק מותר בדלועין ור"ע אוסר אמרו לו לר"ע והלא אומר אדם לשלוחו קח לנו ירק והוא אומר לא מצאתי אלא דלועין אמר להם °וכן הדבר כלום אומר לא מצאתי אלא קטניות אלא שהדלועין בכלל ירק ואמרינן עלה* מאן תנא דפליג עליה דר' עקיבא רשב"ג הוא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ובראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובלב ובעופות ואין צריך לומר בשר דגים וחגבים וכן היה רשב"ג אומר קרבין לאו בשר ואוכליהן לאו איניש ומדסתם א לן תנא הכא כר' עקיבא שמעינן דהילכתא כותיה ואע"ג דלא קי"ל דיש סדר למשנה בתרי מסכתא ואיכא למימר דילמא סתם ואחר כך מחלוקת היא (א) ואין הלכה כסתם אפ"ה הוה ליה ספיקא דאורייתא וספיקא דאורייתא לחומרא הילכך הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואינו מותר אלא בחגבים בלבד אבל בבשר דגים (א) אסור משום דממליך עלייהו שליחא והאי דקתני הכא מותר בבשר דגים אוקימנא בפרק הנודר מן הירק* כשתקיז דם וכייבין ליה עיניה בתחלת אוכלא דלא אכיל דגים דדגים קשין הם לתחלה אוכלא הא לאו הכי אסור אפילו בבשר דגים משום דממליך עלייהו שליחא. גרסינן בי"ט בפ"ק* השוחט ב את התרנגולת [התמ"ג] ומצא בה ביצים ב גמורות מותרות לאכלן בחלב: *תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורין וי"א באפקולים הוא תני לה והוא אמר לה בלא קינוח הפה ובלא נט"י: רב יצחק בר רב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה ואכיל ואייתו ליה בישרא ואכיל כי לא משי ידיה. אמרו ליה והא תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפקולים פירוש מטלית עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא (ב) אמר להו הני מילי בליליא אבל ביממא הא קא חזינא:

ת"ר

שם
דף ו:
דף קד:

אוכלא. חולי העין נקרא אוכלא ודגים קשים בתחלת אותו חולי הא לאו הכי אסור בבשר דגים משום דממליך עלייהו שליחא דהכי אמרינן התם בפרק הנודר מן הירק (שם) שפעמים שאומר לשלוחו קנה לי בשר והוא משיבו *לא מצאתי אלא בשר דגים הלכך דוקא בשהקיז דם ובדכאיבן ליה עיניה הוא דמותר בבשר דגים הא סתמא אסור. וכתב הר"ס ב"ן ז"ל שם בהלכותיו דמהא שמעינן דכל כה"ג אזלינן בתר דעתיה דנודר ולא הוי בכלל נדר סתם אלא מידי דחזי ליה אבל מידי דלא חזי ליה לפום שעתיה ליתיה בכלל סתם נדר אלא א"כ מסתמע נמי בהדיא אבל מכלל לא אתי שאין לנודר אלא מקומו ושעתו: **השוחט** את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות. שאינן מעורות בגידין כמו שכתבתי שם בפירקא קמא די"ט: מותרות לאכלן בחלב. דלא חשיבי בשר: **עוף** וגבינה נאכלין באפקולים. זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל ופי' מטלית וגירסת הספרים באפיקורן כלומר דרך הפקר שאינו נזהר בהם וכדמפרש: הוא תני לה. כך [קיבלה] סדורה מרבו: והוא אמר לה. והוא פירשה מסברא שלו דמאי אפיקורן בלא קינוח הפה שאם אכל זה ובקש לאכול זה א"צ ליטול ידיו ולקנח אבל בבשר בהמה בעי קינוח כדלקמן שלא יהא נדבק מן הראשון בחניכיו: הא קא חזינא. שאין דבוק בידי כלום ודעת הר"ס במז"ל בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות שלא התיר אגרא בלא קינוח הפה ובלא נטילת ידים אלא גבינה ואח"כ עוף אבל עוף ואח"כ גבינה לא והכי מוכח עובדא דרב יצחק בריה דרב משרשיא דאייתו ליה גבינה ברישא ואכל והדר אייתו ליה בשרא ואכל כי לא משא ידיה ואקשינן עליה והא תני אגרא חמוה דרבי אבא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן עוף וגבינה אין בשר וגבינה לא ואם איתא דאגרא אפילו למיכל עוף ברישא ואח"כ גבינה באפיקורן שרא מאי קושיא לימא להו דאה"כ דבשר וגבינה לא מיהו רב יצחק גבינה אכל ברישא וכה"ג אפילו למיכל בשר בתרה שרי אלא שמע מינה דלא התיר אגרא אלא גבינה ואחר כך עוף ומשום הכי דייקין מינה דגבינה ואחר כך בשר לא והיינו נמי דאמרינן לקמן אכל בשר אסור לאכול גבינה ומדקאמר בשר סתמא משמע דאפילו עוף אבל הר"ס ב"ן ז"ל כתב דאגרא אפילו עוף ואחר כך גבינה שרא דלישנא הכי משמע דקאמר עוף וגבינה ואפילו הכי פרכינן לרב יצחק בריה דרב משרשיא דאם איתא דשרי למיכל בישרא בתר גבינה אדרסיה אגרא לאשמועינן רבותא דשרי למיכל עוף ואחר כך גבינה טפי הוה ליה לאשמועינן רבותא דאפילו בבשר בהמה דאיכא איסורא דאורייתא מסכחת לה אפיקורן כגון דאכיל גבינה ברישא דשרי למיכל בשר בתרה ומדלא תנא אלא בעוף משמע דעוף וגבינה דלית בה איסורא דאורייתא הוא שהתירו באפיקורן בכל ענין כלומר אפילו עוף ואחר כך גבינה אבל בשר וגבינה בשום ענין (ג) לא ואפילו גבינה ואחר כך בשר ודאמרינן לקמן אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו בשר בהמה דסתם בשר הכי משמע והא דתני אגרא עוף וגבינה נאכלין באפיקורן הוא הדין לחיה וגבינה כיון דקי"ל כרבי

הגהות הב"ח
(א) נ"ב דבר זה: (ב) לאכלן כצ"ל: (ג) נ"ב פי' בכל ענין אסור לאכלן באפיקורן: (ד) המפרשים ופרשו שזה כצ"ל: (ה) דמיירי בתבשיל כצ"ל:

ס"א לא מצאתי בשר אלא דגים

שלטי הגבורים

א וכן כתב הרא"ש:

ב מדברי רבינו ומיי' א"א לברר מאי גיניהו גמורות רק שכתב רבינו דצריך שלא יהיו מעורות בגידין אבל מעורות בגידין אסור לאוכלן בחלב כך כתב רבינו פ"ק די"ט ולפי' כל הבשר לא הזכיר חלוק זה דמעורות או אין מעורות רק כתב בסתם ואם מצא בה ביצים גמורות מותרות לאוכלן בחלב ויש לדקדק היאך פסק הרי"ף כר' יעקב דמחלק בין מעורות לשאינן מעורות ופליג עם ת"ק הה"ל ר' יעקב יחיד לגבי ת"ק ונמצא פוסק כיחיד לגבי רבים והרי סתם גבי אפרוח שנולד ביו"ט פסק כת"ק ולא רצה לפסוק כרא"ב י"י דפליג עליה אע"פ דמשנת ר"א ב"י קב ונקי לא רצה לדחות דברי רבים מלפני דברי ראב"י שהוא יחיד והאיך הכא יפסוק כר' יעקב שהוא יחידאה לגבי ת"ק שהוא רבים ועוד למה זה גבי בשר בחלב לא הזכיר חילוק זה בין מעורות לשאינן מעורות אלא כתב בסתם דמותרות לאוכלן בחלב וכמו כן דברי הר"ן נ"ע דבפ"ק די"ט כתב דביצים גמורות שיש להם חלבון וחלמון אע"פ שעדיין מעורות בגידין מותרים לאוכלן בחלב וכאן בפי' כל הבשר כתב הר"ן דבשהן מעורות הן אסורי:

לשון ריא"ז

השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות שנגמר החלמון שלהם אע"פ שהן מעורות בגידין מותרות לאוכלן בחלב שאלו מכלל בשר וכביצים גמורות הן דומים כמו שביאר מז"ה בפ' ביצה:

חדושי אנשי שם
ד"ת (א) יש לעיין היכי קרי מחלוקת מתני' דירק דגם הוא סתם לן תנא כרשב"ג וקשיא סתמא אסתמא ואע"ג דבפ' החולץ משמע דמתני' דנדרים דירק מיקרי סתם ואח"כ מחלוקת מיהו כבר פירשו שם התוס' דמ"מ הוה ליה כרבים לגבי יחיד וה"ל לאקשויי קשיא הלכתא אהלכתא גם בדברי הרמב"ם ז"ל צ"ע שפסק לגבי נודר מן הבשר דהוי סתמא ולגבי ירק כהאי סתמא אחרינא דנדרים:

הגהות חוות יאיר
(א) ומ"מ עולה עם (הבשר) [הגבינה] שאפי' באכילה עמו שרי:
(ב) ע"כ ר"ל גבינה ואח"כ בשר דאי בשר תחלה המתנה בעי עי' תוס' ור"ן ורא"ש:

המאור הגדול

רב יצחק בריה דרב משרשיא איקלע לבי רב אשי אייתו ליה גבינה ואכל אייתו ליה בשרא ואכל כי לא משא ידיה וכו' נקיטינן מהאי עובדא ומשמעתתא דאיתמר בהדין ענינא היכא דאכל בשר מקמי גבינה אי ההוא בשר דאכל בשר חיה ובהמה הוא צריך נט"י והוא דאכל בלילה וצריך נמי קנוח הפה בפת אי נמי בכל מילי בר מקמחא ותמרי וירקא והיכא דאכל ביממא קנוח הפה צריך נט"י לא צריך דהא קא חזי להו והיכא דאכל גבינה מקמי בשר בהמה וחיה צריך נט"י והוא דאכל בליליא אבל קנוח הפה לא צריך לפי שהגבינה מתעכלת מהרה מאחר שנכנסה לתוך הפה ואין לחוש לה משא"כ בבשר שהבשר של בין השינים נקרא בשר כדכתיב הבשר עודנו בין שיניהם לפיכך צריך קנוח הפה באכילתו אבל אם הקדים ואכל גבינה א"צ קנוח הפה מפני שיש לו עימול הפה מיד ואי אכל ביממא לא צריך ולא מידי לא נטילת ידים ולא קנוח הפה: **ועוף** וגבינה נאכלים באפיקורין ולא צריכי ולא מידי לא ביממא ולא בליליא אע"פ שהקדים עוף לגבינה משום דבשר עוף מדרבנן אי נמי אקולי אקילו כי היכי דאקילו בהעלאתו לב"ש והיינו דשהה ליה ו' שעות שיעור שהיה שבין סעודה לסעודה אע"פ שאכל בשר בהמה וחיה מותר לאכול גבינה בין ביום בין בלילה בלא נט"י ובלא קנוח הפה ולא אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה אלא באפיקורן כלומר בלא נט"י ובלא קנוח הפה אבל בנט"י ובקנוח הפה הכל מותר ואם אכל גבינה מותר לאכול בשר בלא קנוח הפה אבל נט"י בליליא צריך מעובדא דרב יצחק בריה דרב משרשיא ועל זה הדרך מתיישבת כל השמועות כולן וכן פסק בעל ההלכות הראשונות ז"ל גמזה יתבאר לך מה שפסק הרי"ף ז"ל בהלכותיו על לא נכון (דרי"ף פי' דכי אמר רב חסדא אכל בשר וכו' היינו עד כדי ששהה כדי שיעור סעודה אחרת. כמו שפי' תוס' בד"ה עוף וגבינה). ולפי פירושנו זה שהתבשו המפרשים (ד) זה שאמרו בגמ' אבל בין תבשיל לגבינה הובה בין תבשיל דהשתא לגבינה דמעיקרא וא"א לומר כן דהא דייקינן בגמ' בין כמה ישהה בין בשר לגבינה בין כמה [ישהה] בין גבינה לבשר גם המפרשים שפירשו (ה) ובתבשיל שאין בו [בשר] בעינו אלא טעם הבשר הוא שיש בו הבל שבושו הוא לפי מה שנהגו שלא לאכול גבינה אחר בשר בכל ענין וטעו בפירושיהם להעמיד מנהגיהם ומה שכתבנו היא המהור וכן נהגו כל חכמי צרפת ומים אמצעיים שבין תבשיל לתבשיל רשות לנקיות דעלמא כגון ששהה בין זה לזה מעט אפי' שניהם של בשר או שניהם של חלב:

כרבי עקיבא דאמר [דף קיג.] חיה ועוף אינם מן התורה והא דנקט אגרא עוף משום דמודה ביה רבי יוסי לרבי עקיבא אבל לדידן דקי"ל כרבי עקיבא הוא הדין לחיה אבל הר"ס במז"ל כתב בפרק הנזכר דחיה כבהמה אע"פ שהוא עצמו ז"ל פסק כרבי עקיבא דחיה ועוף אינם מן התורה ואפשר שטעמו ז"ל לפי שבשר החיה דומה לבהמה: **בית** שמאי אומרים מקנח. מקנח הפה כלומר שיאכל איזה דבר ביניהם: ובה"א מדיח. פרש"י ז"ל הדחת הפה ולפי זה כיון דמסקינן דתרוייהו בעינן צריכין קנוח פה והדחת פה ונטילת ידים ואינו נראה דא"כ כי אמרינן קנוח הפה ונטילת ידים הוה לן למימר קנוח פה והדחת פה ונטילת ידים לפיכך נראה דמדיח היינו נטילת ידים וב"ש איירו בהכשר פה וב"ה בהכשר ידים וכולהו מודו דתרווייהו בעינן: והלכתא בכל מילי הוי קינוח הפה בר מתמרי וקמחא [וירקא]. דבכל חד מהני מפרש קא שער כלומר נדבק בחיך ואינו מקנח אותו וקימחא משום דרכיך ספי ומפריך כלומר מתפרך בפה ואינו מקנח הפה והחיך ובסמוך יתבאר האי קינוח אי סגי אפי' בין בשר וגבינה או דוקא בין גבינה לבשר: **אמר** רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה. משום דבשר מוליא שומן והוא נדבק בפה ומאריך בטעמו: בשר שבין השינים מהו. מי חשיב בשר לאסור גבינה עד שמטלו: הבשר עודנו. אלמא בשר קרי ליה: אנא להא מילתא חלא בר חמרא. אנא לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין ויש שפירשו דכי אמר רב חסדא אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קנוח הפה קאמר לפי שאין הגבינה וטעמה נשארת בפה אלא נמוקת מאליה. ומיהו נטילת ידים בלילה דלא חזי צריך. ורב יצחק בריה דרב משרשיא לא עבד קנוח הפה כלל. דלגבינה ואח"כ בשר לא צריך. [והכי] קאמר אכל בשר אסור לאכול גבינה אא"כ נטל ידיו וקנח פיו ומיהו בהכי סגי אכל גבינה מותר לאכול בשר אפילו בלא קנוח פה וראיה לדבר מדאמרינן לקמן בסמוך [דף קה:] לא שאנו אלא בין תבשיל לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה אלמא איכא תקנתא בין תבשיל לגבינה דלא צריך שהייה והיינו קנוח פה ונטילה ומר עוקבא דהוה שהי מסעודתא לסעודתא מדת חסידות היא שהיה נוהג בכך וזהו דעת בעל הלכות ור"ת והר"ז הלוי ז"ל אבל הרי"ף ז"ל פירש דכי אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה היינו עד שישהה כדי שיעור סעודה אחרת וה"ק אכל בשר אסור לאכול גבינה עד שישהה כשיעור שבין סעודה לסעודה ולא סגי ליה בקנוח אבל גבינה מותר לאכול בשר בקנוח הפה ונטילת ידים וכי אמרי ב"ש וב"ה מקנח ומדיח בכה"ג היא וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ולפ"ז רב יצחק בריה דרב משרשיא דאייתו ליה גבינה ואכל ואייתו ליה בשרא ואכל קינוח הפה עבד ודאמרינן לקמן אבל בין תבשיל לגבינה חובה. בין תבשיל לגבינה דמעיקרא קאמר אלא שהר"א ז"ל מספק ואומר שאפשר שלא אסר הרי"ף ז"ל לאכול בשר ואח"כ גבינה תוך שיעור סעודה אחרת אלא בלא קנוח הפה אבל בקנוח הפה שרי ותמיהני עליו שכיון שהרי"ף ז"ל הביא ראיה ממימרא דמר עוקבא אלמא ס"ל שלא מפני מדת החסידות בלבד היה עושה כן אלא מפני שורת הדין ואם איתא דבקנוח הפה סגי למה היה מיקל מר עוקבא יותר מאביו בכך והוה קרי נפשיה חלא בר חמרא ליעביד קנוח הפה ולבעי נמי לא הוה צריך לשהויי עד למחר ועוד שהרי בסמוך הולך לפרש הרי"ף ז"ל דכי אמר רב נחמן בין תבשיל לגבינה חובה בין תבשיל לגבינה דמעיקרא קאמר ואם כדבריו לוקמה כפשטה (ג) בקנוח הפה ולפיכך הדבר ברור שהרי"ף ז"ל סובר דלבשר ואח"כ גבינה לא סגי קנוח הפה אלא שהייה בעינן וכבר פשט המנהג כדברי הרי"ף ומ"מ נראין הדברים שמי שאכל בשר ושהה קצת ואח"כ מצא בשר בין שיניו שאינו צריך שהייה כדי סעודה מאותו זמן שנטל הבשר משם אלא מאכילה ראשונה חשבינן ליה לזמן שהייה ומיהו קנוח הפה מיהא מיבעי ליה ממשמע דבעינן: **מים** ראשונים מצוה אחרונים חובה. [חובה] עדיפא ממצוה ולקמן מפרש מאי חובתייהו: בין בכלי. תחתיהן לקבלם: קינסא. חתיכות קרשים. למ"ד דבעי כלי הכא לאו כלי הוא למ"ד אין ניטלין ע"ג קרקע סגי בקינסא: מפעפעין. מרככין את הידים ומבליעין בהן זוהמת התבשיל: סולדת. נכוית: אבל בין תבשיל לגבינה חובה: איכא מ"ד וכו'. כבר נתפרשה למעלה: דהא מקשינן מינה לר' יוחנן. בגמרא איתא: **מפני** מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח. שאמרו חכמים אחר כל אכילתך אכול מלח וכיון דנגע במלח כי הדר יהיב ידיה אעיניה מסמא להו ולפיכך צריך לנטלן: ומשתכחא כי קורטא בכורא. אינה מצויה אלא קורט בכור וכתב הראב"ד ז"ל דכיון דמים אחרונים לא נתקנו אלא כדי להשמר מן הסכנה אינו מברך עליהם כשם שאינו מברך כל שעה שהוא נשמר מן הסכנה ומיהו בברכות משמע דמים אחרונים מצוה נמי איכא דאמרינן התם בפרק אלו דברים (דף נג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים והייתם קדושים אלו מים אחרונים וקשיא אשמעתין אלא שהרב ז"ל תירץ דהתם (ג) למברך וכשאכל דבר מזוהם שהוא צריך ליטול ידיו כדאמרינן התם כשם שכהן מזוהם פסול לעבודה כך ידים מזוהמות פסולות לברכה אבל כשלא אכל דבר מזוהם אי נמי לשאר המסובין אין בנטילתן מצוה אלא חובה משום מלח סדומית. וכתב רבינו האי ז"ל דכל דבר לא שהוא מסתבך בידים מיקרי דבר מזוהם ואחרים אומרים שכל דבר שאינו קרב לגבי המזבח קרי מזוהם ושאינו מזוהם הוא הדבר הקרב כדאמרינן בבהמה שקרבה לגבי המזבח פסקה זוהמתה הלכך מי שאכל דבר מזוהם ובא לברך בהמ"ז מברך על נט"י כשם שמברך בראשונים ואיכא מ"ד דלאחרונים כיון שאין צריכות כלי אינו מברך ענט"י אלא על רחיצת ידים דלשון נטילה הוא מלשון כלי הקרוי נטלא ולא נהירא דאפילו רחיצת ידים שאינה צריכה כלי מיקרי נטילה בלשון חכמים לפי שרוב הרחיצות בכלי כדאמרינן עלה דתני אגרא הוא תני לה והוא אמר לה בלא קנוח הפה ובלא נטילת ידים אע"ג דהתם ודאי לא בעינן אלא רחיצה ולפיכך אנו נוהגין לברך על נט"י בשחרית לתפלה אע"פ שאין עשוות כלי. וכתב הראב"ד ז"ל דבנטילת ידים שבין תבשיל לגבינה

נר מצוה — תורה אור

ת"ר ב"ש אומרים מקנח וב"ה אומרים מדיח ואסיקנא* דבית שמאי אומרים מקנח והוא הדין למדיח וב"ה אומרים מדיח והוא הדין למקנח ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי הילכך בעי קינוח והדחה והילכתא א בכל מילי הוי קינוח ב הפה בין בפת בין במילי אחרינא בר מתמרי וקימחא וירקא וסימנך תק"י: אמר רב חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה. גבינה מותר לאכול בשר א"ל רב אחא בר יוסף לרב חסדא בשר שבין השינים מהו קרי עליה הבשר עודנו בין שיניהם כלומר הבשר שבין השינים בשר הוא: אמר מר עוקבא אנא בהא מילתא חלא בר חמרא אנא דאילו אבא כד הוה אכיל בישרא האידנא לאהוה אכיל גבינה עד למחר כי השתא ואילו אנא *[בהאי] סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא ושמעינן מהא דהאי דא"ר חסדא אכל בשר אסור לאכול גבינה דלא שרי למיכל גבינה בתר בשרא אלא עד דשהי ליה שיעור מאי דצריך לסעודתא אחריתי דלא אשכחינן מאן דשרי למיכל גבינה בתר בישרא בפחות מהאי שיעורא דהאמר עוקבא אע"ג דשהי ליה כי האי שיעורא קרי אנפשיה חלא בר חמרא: אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן מים ראשונים מצוה אחרונים חובה מיתיבי מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות מצוה לגבי רשות חובה קרי ליה גופא מים ראשונים ואחרונים חובה אמצעיים רשות מים ראשונים ניטלין בין בכלי בין ע"ג קרקע אחרונים אין ניטלין אלא בכלי ואמרי לה אין ניטלין ע"ג קרקע מפני שרוח רעה שורה עליהן איכא בינייהו קינסא שהן חתיכות קרשים מים ראשונים ניטלין בין בחמין בין בצונן אחרונים אין ניטלין אלא בצונן אבל בחמין לא מפני שהחמין מפעפעין את הידים ואין מעבירין את הזוהמא ודוקא *חמין שהיד סולדת בהן אבל פושרין לית לן בה. אמצעיים רשות אמר רב נחמן ל"ש אלא בין תבשיל ג לתבשיל אבל בין תבשיל לגבינה חובה איכא מ"ד דגמרינן (א) מיהא דרב נחמן דשרי למיכל גבינה ד בתר בישרא דהא בין תבשיל לגבינה קאמר ואי אסיר למיכל גבינה בתר בישרא הוה ליה למימר בין גבינה לתבשיל ולא לימא (א) בין תבשיל לגבינה והא לאו מילתא היא דלא אתא רב נחמן לאשמועינן אלא דמים אמצעיים חובה [בין בשר לגבינה] אבל אקדומי בשר לגבינה וגבינה לבשר מדרב חסדא שמעינן לה דקי"ל דהא דרב חסדא הילכתא היא דהא קא מקשינן מינה* לרבי יוחנן וקא [מדחינן] לדרבי יוחנן מקמה ואי לאו הילכתא היא היכי דחינן למימרא דרבי יוחנן מקמה ומתרצינן לה אליבא דרב חסדא אלא שמעינן דהילכתא היא והא דרב נחמן לא גמרינן מינה אלא דמים אמצעיים שבין גבינה לבשר חובה ותו לא מידי. אמר רב יהודה בר רב חייא מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שאדם אוכל אחר סעודתו מלח ויש בה מלח סדומית שמסמא את העינים אמר אביי ומשתכחא כי קורטא בכורא וכו' כדכתיבנא לה במסכת ברכות* ואפילו אם לא אכל מלח קבעו רבנן חובה משום *דמים ראשונים האכילו בשר חזיר מים אחרונים הרגו את הנפש וכו':

מתני'

רש"י

מקנח. בפת שאוכל בנתים: מדיח. במים: קימחא ותמרי וירקי. דרכין הן ואין מוטלין לקינוח: בשר שבין השינים. מי חשיב [בשר]: לגבי מילתא חלא בר חמרא. לדבר זה אני גרוע מאבי כחומץ בן יין: למחר כי השתא. מעת לעת: חובה. עדיפא היא: אמצעיים. שנוטלין בין תבשיל לתבשיל לנקיות בעלמא: מצוה לגבי רשות. משום דתני לאמצעיים בהדייהו שהן רשות חשבינן ראשונים למיקרי גבייהו חובה אע"פ שאינה אלא מצוה: בין בכלי. מתחתיו לקבלן: קינסא. קיסמין קטנים למ"ד כלי הני לאו כלי הן למ"ד אין ניטלין על גבי קרקע שפיר דמי: מפעפעין. מרככין הידים ומבליעין בו הזוהמא: סולדת. נכוית: שיש בה מלח סדומית. וכי נגע במלח והדר נגע לעיניה מסמיא ליה לכך צריך ליטלם: כי קורטא בכורא. אינה מצויה אלא

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז

א הנא לאכול בשר אחר גבינה צריך שיקנח פיו בפת או בכל דבר חוץ מן הקמח ומן הירקות ומן התמרים שאין ראוי לקנח בהם. ומז"ה אומר אף שאר הפירות כתמרים ואין שאר הפוסקים מורים כן וכן צריך להדיח פיו במים או ביין וגם צריך לרחוץ ידיו בלילה ולא ביום:

ב ואם שורה פת במים או ביין ואוכל שפיר מהני לקנוח הפה או אוכל שום דבר שמקנחין בו ושותה מים או יין אח"כ וכן נוהג ר"י. מא"ז:

ג וצריך נטילה אפי' ביום לפי שנדבק יותר מגבינה עצמה שאין צריכה אלא בלילה. מא"ז:

ד אכל בשר אחר גבינה הרמב"ן ס"ל דאפי' גבינה אחר בשר עוף וחיה נאכל בלא קינוח והדחה ואנ"ל בשר חיה ועוף אחר גבינה דודאי לדידיה נאכל בלא קינוח והדחה גם ס"ל דדוקא בשר עוף נאכל אחר גבינה ואפי' קודם אכל בשר בהמה שהיא דאורייתא אינה נאכלת בסעודה אחת לא קודם הגבינה ולא לאחר הגבינה לא בלא קנוח והדחה ולא עם קנוח והדחה שבכל ענין אינו נאכל הבשר של בהמה בסעודה אחת עם הגבינה וצ"ע לדבריו באיזה ענין הוי פלוגתא דב"ש וב"ה בקנוח והדחה דהא לדידיה לא מצינו לעולם קינוח והדחה אם לא יאמר דפלוגתא דא הוי באוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה: ומיי' כתב דהאוכל בשר בהמה וחיה אחר גבינה צריך קינוח והדחה ואע"פ דבשר חיה לדידיה הוי נמי מדרבנן מ"מ דומה היא לבהמה והחמיר בה לענין זה כמו בשל בהמה אבל אם אוכל אחר גבינה בשר עוף א"צ לא קינוח ולא הדחה ולא נטילה ומדברי הרא"ש והר"ן והטור נראה דבכל ענין צריך קינוח והדחה וקינוח צריך לעשותו בין ביום בין בלילה והדחה לידים אם הוא ביום שיעיין ידיו שלא יהא שום דבר מהגבינה נדבק בהו סגי אבל אם הוא לילה שאינו יכול לעיין אותם היטב צריך לרחצם והטור כתב בשם הכ"ר פרץ שיש לרחצם אף ביום לפי שפעמים שהגבינה שמנה ונדבקת בלחלוחית הידים ולאו אדעתיה. ולר"ת ולס"ג האוכל בשר אחר גבינה אינו צריך לא נט"י ולא קינוח כלל ועיקר יהיה הבשר מאיזה ענין שיהיה ומהר"ם היה נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה עד סעודה אחרת משום מעשה שפעם אחד מצא גבינה בין שיניו והיה מיקל לאכול בשר עוף אחר גבינה וכשהוא צריך לקינוח רבו המנהגים יש מי שאומר דקינוח הוא שילעוס פת ויקנח בו פיו יפה וכן בכל דבר שירצה חוץ מקמחא ותמרי וירקא לפי שהן נדבקים בחניכים ואין מקנחים יפה ואח"כ ידיח פיו ביין או במים וכתב סמ"ג דיש מוהגים לשרות פת ביין או במים ולאוכלו והוא עולה בשביל קינוח והדחה וכתב הטור דיותר טוב לסיות כל א' וא' בפני עצמו. ומצוה מן המובחר היכא שאכל גבינה ורוצה לאכול בשר צריך להעביר מעל השולחן הלחם וכל המאכל שעלו עם הגבינה על השולחן ואח"כ יביא בשר ויאכל. מא"ז:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פט:
ב מיי' פרק ו מהל' ברכות סמג עשין כז טור א"ח סי' קס קנג קפא:
ב מיי' פרק ט מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פט:

כס"י בהדא

הגהות הב"ח

(א) מסא כנ"ל: (ב) נ"ב ובדעביד קנוח: (ג) נ"ב לא איירי אלא למברך:

דף קה:

כדף קה.

דף מד ע"ב

דף ס.

הגהות חות יאיר

(א) בלס"ג אין לגמור מכאן גבינה אחר בשר רק אחר תבשיל של בשר וכ"כ ר"ת:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור ומה שפסק כרב אלפסי ז"ל בחמי טבריא כחזקיה במס' ברכות בפ' אלו דברים כו' עד ואין זה בעיני נכון: **אמר** הכותב א"ל להשיב על זה שהרי מפורש בגמ' והרואה יבור לעצמו:

המאור הגדול — מברכין

[דף קו ע"א] **ומה** שפסק הרי"ף ז"ל בחמי טבריא כחזקיה במס' ברכות בפ' אלו דברים לא נראה הדבר כן והא דא"ר יוחנן כל גופו טובל בהן ידיו לא כ"ש לטעמיה דחזקיה היא דאמר בחמי האור כלומר אודו לי מיהת בחמי טבריא והא דאמרי' אמר רב פפא בפסקינהו במנא כ"ע לא פליגי דאסור למאי דקאמר ר' יוחנן לדבריו דחזקיה הוא דקאמר הכי כלומר אם תמצא לומר חמי האור אסורין ה"ה לחמי טבריא היכא דפסקינהו במנא ואנן השתא דקי"ל כר' יוחנן בחמי האור שמנהגן של גדולי גליל כלישנא בתרא דאמרי' בגמ' מדלל דראשונים אע"פ שהיד סולדת בהן מותר הלכך כל חמי טבריא נוטלין בהן לידים ואפי' בת בידתא ואפי' במנא ותו לא מידי וה"ר שלמה ז"ל הפריש בין חמי האור לחמי טבריא ואמר כי אלו היתה להם שעת הכושר ואלו לא היתה להם שעת הכושר ואין זה בעיני נכון:

מברכינן [ברכה] אע"ג דקרי להו חובה משום דלא דמי לחובה דמים אחרונים. דהתם ליתא אלא משום סכנה אבל הכא מצוה איכא אבל אחרים אומרים דכה"ג לא מיקרי מצוה שאינן באין אלא להמנע מן העבירה ויש בגמ' בכאן מימרות הרבה בדיני נט"י וכתבן הרי"ף ז"ל בפרק ואלו דברים: **מתני'** צורר אדם בשר וגבינה. ואין חוששין שמא יתן אחד לחברו ויפשע ויאכל כיון שאין מכירין זה את זה כדמוקמינן לה בגמ': **גמ'** אבל מכירין זה את זה אסור. דמתוך שרגילין זה בזה חיישינן שמא יתן לחברו ויאכל בעוד שאוכל את שלו: מפני הרגל עבירה. שמא יבא לאכלו בבשר: ואם טש כל הפת כולה אסורה. שמא יבא לאכלה בחלב: עד שיוסק התנור. וה"ה דסגי בקטוח יפה דלאי משום האי דמבלע ביה ליכא למיחש דהוה ליה נותן טעם בר נותן טעם בהיתרא ושרי לדברי מי שסובר דדגים אפילו נתבשלו בקערה מותר לאכלם בכותח כמו שיתבאר בס"ד [בסי' תתתנו] אלא דמשום דאורחיה דתנור בהסקה נקט הכי ואכתוב עוד בזה לפנינו בס"ד: ומסקינן דאי שני בהו ועבדינהו כעין תורא שרי. דכיון דשנינהו מידע ידיע ולא אתי למיטעי: **מתני'** הכחל קורעו ומוציא את חלבו. בגמ' מפרש כיצד קורעו: לא קרעו אינו עובר עליו. ללקות לא על אכילתו ולא על בשולו דלאו חלב מיקרי ובגמ' מפרש אי איכא *(למיחש) איסורא מדרבנן אי לא: הלב קורעו ומוציא את דמו. לא קרעו אינו עובר עליו. בלאו וכרת משום דבכריתות [דף כב.] מוקמינן לה בלב עוף דלית ביה כזית מיהו איסורא איכא והכי איתא בגמ' והיינו טעמא משום דדם הכנוס בתוכו *הוה כדם האברים שלא פירש דשרי לפי שכיון שהוא מכונס בתוכו הרי הוא כמונח בקופסא: המעלה את העוף עם הגבינה על השולחן אינו עובר עליו בלא תעשה. מפרשינן בגמ' אינו בא לידי ל"ת אפילו בשאכלן כאחד וסתמא כר"ע דס"ל דבשר עוף בחלב לא מיתסר אלא מדרבנן: **גמ'** אינו עובר עליו ומותר. אינו עובר מדאורייתא ומותר מדרבנן משום דאפילו לכתחלה באכילה לא מיתסר דאפילו נסחט ממנו ויצא אמרינן בגמ' דחלב שחוטה לא מיתסר אלא מדרבנן והאי כיון דמובלע ולא פירש אפילו איסור דרבנן ליכא והאי דאמור רבנן קורעו משום סרך בשר בחלב הוא דאמור אי נמי כדי שלא ירגיל בחלב שחוטה דמתסר מדרבנן: קיבה שנתבשלה בחלבה. קיבה של טלה או עגל שיונקים והחלב בתוכן: זה כנוס במיעיו. משילא מדדי בהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במיעיו שלא יצא מדדי הבהמה בחייה אלא מובלע בבשר הוא ולא בא לכלל חלב אלא דלכתחלה בעי קריעה מדרבנן: וסובר רש"י ז"ל דכי אמרינן דאינו עובר עליו ומותר דוקא בגלי אבל בקדרה [אפילו בלא בשר] אסור ולפי זה מתני' אפי' בגלי מתוקמא דאפילו בגלי בעי קריעה ובגלי דווקא הוא דאמרינן דאינו עובר עליו ומותר אבל בקדרה אסור וא"ה פליג עליה דרב נחמן דאמר בגמ' לילתא דאמרה ליה דבעיא למטעם בשר בחלב ואיהו אהדר ואמר זויקו לה כחלי כלומר שיצלו לה כחל נפוח כמות שהוא בלא קריעה כמו שכתוב לפנינו בס"ד וכיון דעבד עובדא בהכי משמע דנקיטינן כותיה דקי"ל מעשה רב ואינו אנן מסקינן כרב דאמרי' עלה תנ"ה וקשיא הלכתא אהלכתא לפיכך נראה דמתניתין לקדרה ואפילו הכי אמר רב אינו עובר עליו ומותר דכיון דחלב שחוטה מדרבנן כי האי גוונא בדיעבד שרי: **והני** מילי שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו. דהתם הוא דשרי וכדכתיבנא אבל בשלו עם בשר אסור וכו'. והיינו טעמא

מתני' *צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה רשב"ג אומר אף שני אכסנאין אוכלין על שלחן אחד זה בשר וזה גבינה ואין חוששין: **גמ'** וכי נוגעין זה בזה מאי הוי צונן וצונן הוא אמר אביי נהי דקליפה לא בעי הדחה מי לא בעי: רשב"ג אומר אף שני אכסנאין וכו': אמר רב חנן בר אמי לא שאנו אלא שאין מכירין זה את זה אבל מכירין זה את זה אסור גרסינן בפרק כל שעה שמותר לאכול* תניא אין לשין העיסה בחלב ואם לש כל הפת כולה אסורה מפני הרגל עבירה כיוצא בו אין טשין את התנור באליה ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיוסק את התנור ומסקנא* דאי שני ביה ועבדינהו כעין תורא שרי: (**מתני'** *טיפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסור ניער את הקדירה אם יש בה בנותן טעם באותה קדירה אסור: **גמ'** איתמר אפשר לסוחטו רב ורבי חנינא ורבי יוחנן אומרים אסור ושמואל *וריש לקיש אומרים מותר וסבר רב אסור הא איתמר כזית בשר שנפל ליורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר ואי אפשר לסוחטו אסור *חלב אמאי (א) מותר חלב נבלה הוא הכא במ"ע כגון שנפל ליורה רותחת דבלע ולא פלט סוף סוף כי נייח הדר פליט בשקדם וסילקו. ואפשר לסוחטו תנאי היא דתניא טיפת חלב שנפלה על החתיכה כיון שנתנה טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה דברי רבי יהודה וחכ"א עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשלא ניער ולא כיסה ודברי חכמים כשניער וכיסה מאי לא ניער ולא כיסה אילימא לא ניער (ה) ולא כיסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט אלא לא ניער בתחלה אלא בסוף לא כיסה בתחלה אלא בסוף (ב) קסבר אפשר לסוחטו אסור *מכלל דרבי יהודה סבר כי ניער מתחלה ועד סוף (ג) אסור אמאי והא לא בלע (ד) ולא פלט אימר לא ניער יפה ולא כיסה יפה אמר רבי נראין דברי חכמים בניער וכיסה מאי ניער וכיסה אילימא ניער וכיסה בסוף ולא ניער וכיסה בתחלה האמר רבי נראין דברי רבי יהודה בהא אלא ניער מתחלה ועד סוף כיסה מתחלה ועד סוף מכלל דרבנן סברי אפילו ניער לבסוף ולא בתחלה כיסה בסוף ולא בתחלה נמי מותר אלמא קסברי אפשר לסוחטו מותר): **מתני'** *הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אינו עובר עליו הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו: *המעלה את העוף עם הגבינה על השלחן אינו עובר עליו בלא תעשה: **גמ'** הכחל קורעו וכו' *אמר ר' זירא אמר רב לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ותניא נמי הכי כחל שבשלו בחלבו מותר קיבה שבשלה בחלבה אסורה ומה הפרש בין זה לזה זה כנוס במעיו וזה אין כנוס במעיו °והני מילי *שבשלו לכחל בחלבו בפני עצמו

רש"י

כעין קרש בכור: **מתני'** טיפת חלב שנפלה על חתיכה. אחת בקדרה ולא הגיס הקדרה ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה לבדה: אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה. דהיינו בששים כי בכך היא מתנת טעם אז אותה חתיכה נאסרת מיד ובשאר חתיכות לא איירי תנא דמתניתין ובגמרא פליגי בהו: ניער את הקדרה. שהגיס בה מיד קודם שקיבלה החתיכה טעם מן הטיפה דעתה נתערבה הטיפה בכולן: אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה. כלומר אין כח בטיפה לאסור כלום אלא אם כן יש בה ליתן טעם בכל הקדרה: **גמ'** אפשר לסוחטו. איסור הנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר ובישל ההיתר הזה עם היתר הרבה שאיסור הנבלע בו אפשר ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון (אפשר לסוחטו ההיתר הראשון) מותר גם הוא מיהו לכתחלה אסור שאין מבטלין איסור לכתחלה אבל דיעבד שרי לאכול אף הראשון מפני שהאיסור נפלט ממנו: בשר אסור. כי החלב נתן בו טעם: חלב מותר. שהבשר לא נתן בו טעם כי הוא מעט: ואי ס"ד אפשר לסוחטו. לא אמרינן חזר לכמות שהיה אלא נעשה איסור עולמית: חלב אמאי מותר. הרי טעם חלב הנבלע בבשר נעשה נבלה וכשחזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב איסור בחלב היתר ורב אית ליה דמין במינו לא בטיל: שנפל ליורה רותחת. דלא פליט מה שבלע: כשקדם וסילקו. קודם שתנוח: מפני שהן מינה. ומין במינו לא בטיל: ניער. הגיס כשמנער הקדרה מתפשט הטעם בכולו וכן המכסה אותה מפני שמי השוליים עולים על פיה ויורדין: אילימא לא ניער כלל. אמאי נאסרות האחרות הא בלע בלע היא חתיכה ולא פלטה את טעם שחלב באחרות: לא ניער בתחלה. בתחלה קיבלה זו החתיכה טעם הטיפה ואח"כ ניער וחזרה ופלטה באחרות מה שבלעה: קסבר. רבי דקאמר נראין דברי ר' יהודה לאיסור: אפשר לסוחטו אסור. מפני שכולה נאסר וכל הנסחט ממנו אסור וחוזר [ואוסר] אפילו הן אלף דמין במינו לא בטיל: מכלל. מדקאמר רואה אני את דברי רבי יהודה כשלא ניער בתחלה אבל איני רואה דבריו מה שאוסר אף בשניער מכלל דאיהו אף בשניער אוסר הא לא בלעה יותר מאחרות ואין בה שיעור לאסור כולן: אימר לא ניער יפה. בתחלה ובלעה מיד ונאסרת וחוזר ואוסר האחרות: ודברי חכמים. המתירין את הכל: כגון שניער מתחלה ועד סוף. שמיד פשט טעם הטיפה בכולן ואין בה כדי לאסור כולם: מכלל. מדקאמר רואה אני את דבריהן בניער בתחלה ואין אני רואה דבריהן בלא ניער בתחלה אלא בסוף [ומשום שחיטה מכלל דקסברי אפשר לסוחטו מותר]. והשתא דקם ליה רבי בשיטתיה דר' יהודה דאפשר לסוחטו אסור ורב ורבי חנינא ור' יוחנן נמי סברי הכי הילכתא כרב באיסורא וכר' יוחנן לגבי ריש לקיש ועבדינן כר' יהודה בין באפשר לסוחטו דאסור בין מין במינו דלא בטיל דהא קאי נמי רבי בשיטתיה וגם רב ושמואל סברי הכי במס' ע"ז וכן רבא ואביי גבי חלא לגו חמרא בע"ז ובמס' פסחים ומיהו אם יש ברוטב יותר מששים של אותה חתיכה או האחרות מותרות דכל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כו' כדאמרינן לעיל: אינו עובר עליו. מדאורייי' ללקות לא על אכילתו ולא על בישולו דלאו חלב מיקרי: ומותר. לכתחלה באכילה אי בשלו דאפילו אם נסחט ויצא ממנו אינו אסור אלא מדרבנן דחלב שחוטה דרבנן והאי כיון דמבלע ולא פליט אפילו איסור דרבנן ליכא: קיבה. של טלה ושל עגל שיונקים ויש חלב בקיבתו: זה כנוס במעיו. ומשילא מדדי בהמה חלב הוא וכחל אינו כנוס במעיו כלומר לא יצא מדדי הבהמה בחייה ולא נאסר אלא מובלע בבשר ולא בא לכלל חלב:

עין משפט

א מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' פח:
ב מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' פח:
ג מיי' שם סמג לאוין קמא טוי"ד סי' נז:
ד מיי' שם סמג לאוין קמא טוי"ד סי' נג:
ה מיי' שם סמג לאוין קמו טור י"ד סי' פז וסי' ס:

[דף רצח ע"א]

כל זה אינו מן הלכות הרי"ף ז"ל ונמחק. ד"ת וכן ליתא בד' קושטאנטינא

דשמואל ור"ש ברבי וריש לקיש כ"ה בגמ' (ג"א)

הגהות הב"ח

(א) נ"ב כלל: (ב) נ"ב אמאי הא בלע והא פלט: (ג) נ"ב וכיסה מתחלה ועד סוף: (ד) לא בלע כלל אימר כצ"ל ותי' ולא פלט נמחק:

הגהות דעות יאיר

(א) נ"ל דהקשי גם אי ס"ל אפשר לסוחטו ...

המאור הגדול

ומה ששנינו טיפת חלב שנפלה על חתיכה לא הזכירה הרי"ף ז"ל מפני שבתחלת חבורו בהלכות היה מסופק אם הלכה כר' יהודה דאמר מין במינו לא בטיל אם לא ואף רבינו שלמה ז"ל היה סובר שהלכה כר' יהודה וכבר ביארנו במס' פסחים שאין הלכה כר' יהודה. ואנו צריכין לבאר העיקר בדברים הללו קי"ל באפשר לסוחטו כרב ור' חנינא ור' יוחנן משום דשמואל וריש לקיש במקום רב ור' יוחנן ליתנהו ועוד שהרי הכריע רבי כדברי ר' יהודה דסבר לה אפשר לסוחטו אסור. ועוד כל ספק בשל תורה להחמיר הלכך טיפת חלב שנפלה על חתיכה ולא ניער בתחלה אלא בסוף אע"פ שלא נתנה הטיפה של חלב טעם בכל החתיכות כולן אסורות מאחר שנתנה טעם מתחלה באותה החתיכה שנפלה בה הטיפה ואם אינה חתיכה גדולה שראויה להתכבד בפני האורחים בטלה בס' אע"ג שנעשית נבלה משום דקי"ל כרבנן דאמרי מין במינו בטיל אף זו בטלה ולא קי"ל כר' יהודה אלא כרבנן דפליגי עליה בברייתא דטיפת חלב ולא כרבי שהכריע ביניהם ולא כרב דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אפי' הן אלף ואף לא כרבא דאמר כל מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו משום דאליבא דר' יהודה אמרה לשמעתיה ובפירוש קאמר קסבר ר"י ולא קי"ל הלכה למעשה כרבא אלא ביין נסך בלחוד ואם ניער את הקדרה מתחלה ועד סוף קי"ל כרבא דאמר עד שתתן טעם טיפת החלב ברוטב ובקיפה ובחתיכות ולית דחש לה לדר' יהודה דאמר אימור לא ניער יפה יפה מתחלה חדא דרבים פליגי עליה ועוד דהא רבי נמי הכריע שלא כדבריו וזה שאמר ליה רב אחא מדפתי לרבינא ממאי דבאפשר לסוחטו פליגי דלמא במין במינו פליגי משום שהיה רב אחא מדפתי סבור לומר שזה שאמרו חכמים בברייתא עד שתתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות לא על טיפת חלב אמרו אלא על החתיכה שנפלה בה האיסור ונעשית נבלה וכגון שלא ניער בתחלה אלא בסוף מש"ה אהדר ליה רבינא האי נראין דברי ר' יהודה ואין נראין מיבעי ליה כלומר על מה אמר רבי נראין דברי חכמים בשניער מתחלה ועד סוף והלא לא הוזכרה מחלוקתם כלל אלא בשניער בסוף ולא בתחלה אם החתיכה שנעשית נבלה בטלה ברוב במינה אם לא בזה היא שנחלקו ואם ניער מתחלה ועד סוף לא שמענו שיש מחלוקת בדבר והיה לו לומר אין נראין דברי ר' יהודה שיהא חולק בניער מתחלה ועד סוף לחוש שמא לא ניער יפה יפה ולא כיסה יפה יפה אלא לאו ש"מ באפשר לסוחטו פליגי במין במינו לכ"ע בין לר' יהודה בין לרבנן דהכא לא בטיל ומאי עד שתתן דקאמרי רבנן עד שתתן טיפת חלב טעם ולא עד שתתן החתיכה:

עצמו אבל בשלו עם הבשר אסור דקי"ל* כחל בששים וכחל מן המנין וכחל עצמו אסור והא דקתני קיבה שבשלה בחלבה אסורה קודם חזרה הוה אבל האידנא הא איפסיקא הילכתא בהדיא דמעמידין בקיבת הנבלה דפירשא [בעלמא] הוא כדבעינן למימר קמן: *כיצד קורעו אמר רב יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל מתני' היא הא קמ"ל דלא בעינן שתי וערב א"נ לקדרה והלכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחיה בכותל שרי לבשולי בקדרה והיכא דלא עביד ליה הכי שרי למטוייא לכתחלה אבל לבשולי לכתחלה לא (אמר להו ר"נ לטבחיה זויקו כחלי לילתא והא אנן קורעו תנן ההוא לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה ומשום דקא בעי למיתני סיפא קיבה שבשלה דאפילו דיעבד תנא נמי רישא שבשלו

רש"י

קודם חזרה הוה. בפרק אין מעמידין מוכח דחזר בו תנא דמתני' מהא דאסר קיבה שבשלה בחלבה כדמפסיק דחלב כנוס בה: פירשא בעלמא הוא. ולא הוי חלב: קורעו שתי וערב. דלכתחלה בעי קריעה מדרבנן: וטחו בכותל. כובשו בידיו לכותל כדי שיתמעט חלבו: קרע לי. כחל קודם שתצלנו ואנא איכול: מתני' היא. דאמרה קורעו מתחלה ומותר: הא קמ"ל. (א) דקריעה בעלמא קאמר ליה או שתי או ערב לפי שהחלב הנוטף יוצא למטה ומשילא הרי הוא חלב ולא חזר אליו ולא בעינן שתי וערב אלא רק לקדרה דהתם ודאי צריך להוציאו כולו לפי דכשהחלב יוצא הוי חלב גמור וחוזר ומתבשל עמו ודקתני לעיל כחל שבישלו מותר בגלי קאמר דגלי נמי קרוי בישול כדכתיב ויבשלו את הפסח: זויקו. שפודו תנו לה בשפוד כחל: לילתא. אשת רב נחמן: ההוא לקדרה. וטעמא כדפי' לעיל שהחלב הנפלט חוזר עליו: והא קתני שבשלו דיעבד. והא ודאי שגלאו קאמר (ב) כדפי' מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הלא החלב היוצא חוזר ונבלע: הלב

לעיל דף מ.
דף קי.
כל זה יתר ונמחק ד"ה

רבינו נסים

טעמא דבפני עצמו שרי ובהדי בשר אסור לפי שכשהוא מבשלו עם חתיכות אחרות מקבלות טעם ממנו והדם טועם בהם טעם בשר בחלב ומחלפי בבשר בחלב ומש"ה אסורות אפילו בדיעבד וכיון שנאסרו אוסרות הכחל. אבל כחל שבישלו בפני עצמו בין שקרעו או לא קרעו טעמו שוה והדבר ידוע שטעם חלב שבו מעצמו הוא ומש"ה בדיעבד שרי: הא דקתני קיבה שבשלה בחלבה אסורה קודם חזרה הוא. בגמ' אמרינן לקמן בסוף פרקין [דף קטז:] לא קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה: דפירשא בעלמא הוא כדבעינן למימר קמן. נראה מתוך דברי הרב אלפסי ז"ל שהוא מפרש מאי דאמרינן דפירשא בעלמא הוא היינו דנפיק ליה מתורת אוכל ותשיב כפירשא בעלמא ולא פירש רש"י ז"ל כן אלא דקיבת נבלה מותרת לפי שאינה מגופה אלא פרושה ממנה דהא מטלמא אתאי לפי זה בישלה בחלבה אסורה ולפניו אאריך בזה בס"ד: כיצד קורעו א"ר יהודה קורעו שתי וערב וטחו בכותל. כובשו בידו לכותל כדי שיתמעט חלבו: הא קמ"ל (ג) דלא בעינן שתי וערב. ולאפלוגי אדרב יהודה אתא ולומר דמתני' דקתני קורעו קריעה כל דהו אמר דבהכי סגי: א"נ לקדירה. א"נ מודה לרב יהודה דשתי וערב בעינן אלא דאי ממתניתין הוה אמינא דכי מהניא קריעה ה"מ לגלי אבל לקדרה לא קמ"ל דאפי' לקדירה מהניא קריעה ומדקאמר סתמא משמע אפילו יש שם בשר. ולגלי לא משמע מהכא אי צריך קריעה או לא ומיהו לקמן מסקינן דלגלי לא צריך קריעה כלל דהא אמר להו ר"נ זויקו לה כחלי כלומר בלא קריעה וכמו שנכתב עליה בס"ד ואיכא נוסחא דגרסי הכא הא קמ"ל דלא בעי שתי וערב אלא לקדרה וה"פ דר' אלעזר בגלי קאמר דבקריעה כל דהו סגי ולא פליג אדרב יהודה דר"י לא איירי אלא לקדרה ור' אלעזר קמ"ל דלגלי סגי בקריעה כל דהו וזהו דעת הר"ס במז"ל שכך כתב בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות הכחל שקרעו ומרק החלב שבו מותר לצלותו ולאכלו ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב מותר לבשלו עם הבשר ולפי זה מתני' דקתני קורעו לגלדין קתני לגלי בכל דהו ולקדרה שתי וערב: גרסי' בגמרא אמרה ליה ילתא לרב נחמן כל שאסר הקב"ה התיר כנגדו אסר דמא שרא כבדא וכו'. שהכבד הרי הוא כדם קרוש ויש לו טעם דם בעינא למיכל בשר בחלב אמר להו רב נחמן זויקו לה כחלי והא קתני הכחל קורעו לקדרה והא קתני שבשלו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה דאפילו לכתחלה נמי ואיידי דבעי למיתנא סיפא קיבה שבישלה בחלבה אסורה דאפילו דיעבד נמי לא תנא רישא שבשלו. והכי פירושו דרב נחמן אמר להו זויקו לה כחלי כלומר תנו לה כחלים נפוחים. מרוב החלב שבתוכן שאין צריכין קריעה לגלי וזויקו מלשון ארמאי זוקני שבפרק אין מעמידין [דף לא:] שפירשו נפוחים ורש"י ז"ל מפרש מלשון שפוד וה"ק להו תנו לה כחל בשפוד ומקשינן והא קתני מתני' הכחל קורעו ומשנינן דההיא לקדרה ופרש"י ז"ל דהיינו טעמא משום דכי נפיק מיניה הו"ל חלב שחוטה ומיתסר וכי הדר מבלע ביה אסר ליה ודקתני לא קרעו אינו עובר עליו רב נחמן ס"ל כלישנא בתרא דרב דאיתמר בגמ' אינו עובר עליו ואסור וברייתא דקתני כחל שבשלו בחלבו מותר מוקמי לה בגלי כדכתיב ויבשלו את הפסח באש [ב' לה] ופרכינן תו הא קתני בברייתא שבישלו דמשמע דוקא דיעבד והא ודאי לגלי הוא מדקתני מותר דאי בקדרה אמאי מותר הרי יצא החלב וחזר ונבלע זו היא שיטת רש"י ז"ל ולפיכך כיון דרב נחמן פליגא אדרב קמייתא דחי לה ז"ל מקמה דכיון דאמרינן עלה תניא כותיה דרב משמע דקי"ל כוותיה אע"ג דההיא ברייתא דמסייעין מינה לרב מתרץ לה רב נחמן אליביה הילכך נקיטינן לפי שיטתו ז"ל דלגלי בעי קריעה לכתחלה ואם לא קרעו מותר ולקדרה צריך קריעה שתי וערב וטחו בכותל ובהכי סגי אפי' לבשולי עם בשר אחר (א) ואם עבר ובשלו בלא קריעה בין שבשלו בפני עצמו או עם בשר אחר אסור

ע"י קריעה שתי וערב וטיחה בכותל וכשהא לאוהבו אחר צלייה כשהוא רותח בסכין של בשר שיש עליו *)טיפת דם ולא נקרע הכחל איכא פלוגתא הר"ן כתב שהוא אסור וכתב שיש מקילין בדבר ואינן נראין בעיני דבריהן :

*) נ"ל טיפת בשר

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) דבר זה אינו נמצא בהדיא בפירש"י ולא בתוס' ולא באשר"י המביא דבריו שהא כחל מותרת בקריעת שתי וערב וטחו בכותל בהדי בשר אלא בקדרה בלא בשר וכן נמצא בהדיא בשערי דורא בדיני כחל שרש"י אוסרה בקדרה עם בשר אפי' קרעו שתי וערב וטחו בכותל אלא בדיעבד ומיהו התוס' הכריעו לקמן בשמעתין דכחלא תותי בשרא לפי דעת ר"ת להתירה אפי' לכתחלה וח"ל לא מצינו בקונטרס שחלק עליו בזה :

הגהות חוות יאיר

(א) ור"א אמר לשמעי' לצלותה: (ב) נ"ע א"כ מה תניא נמי הכי ומה קשיא ליה בברייתא במ"ש ומה הפרש בין זה לזה [א"ה נ"ע דהא לפירש"י ר"נ כלישנא בתרא והתניא נ"ה הוא כל"ק ומיירי הכל בגלי]:(ג) ור"א אמר לשמעי' לבשלה :

המאור הגדול

אמר ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול מאי קמ"ל תנינא מתני' היא הא קמ"ל דלא בעיא שתי וערב אי נמי לקדרה כך היא הגירסא בספרי הגאונים ובהלכות הרי"ף ז"ל וכך היא פירושה הא קמ"ל דלא בעיא שתי וערב אלא שתי או ערב ומפלג עליה דרב יהודה אי נמי י"ל דלא פליגי ולעולם שתי וערב בעיא והא קמ"ל דבקריעה מותר אפי' לקדרה של בשר שלא תאמר משנתינו במבשל כחל בפני עצמו קמ"ל ר"א דמתני' במבשל כחל עם בשר היא ואהדין לישנא בתרא סמכינן דלא שרינן כחל עם הבשר אלא בקריעת שתי וערב: אמרה ליה ילתא לרב נחמן בעינא למיכל בשרא בחלבא אמר להו זויקי לה כחלי פי' בשלו לה כחל נפוח בחלבו שלא נקרע כדאמרי' במס' ע"ז הני ארמאי זוקנאי ופירושו נפוחים וכ"כ בעל ספר הערוך ואקשינן עלה דר"נ והא אנן תנן קורעו ופריק ההיא לקדרה כלומר לבשל עם הבשר צריך קריעה אבל בפני עצמו אינו צריך קריעה אע"פ שבשלו בקדרה וכן נראה מדברי ר"ח ז"ל פי' ההיא לקדרה של בשר והא קתני כחל שבשלו בחלבו דיעבד אין לכתחלה לא ה"ה אפי' לכתחלה ולהאי פירושא דפריש ר"נ למתניתא שמעתא דרב נמי הכי מפרשא אמר רב אינו עובר עליו ומותר כלומר פעמים שאינו קורעו כלל ולא מיבעיא דלא מיחייבו עליה אלא באכילה נמי מותר ואף לבשלו לכתחלה מותר בלא קריעה והיכי דמי כגון שבשלו (שלא) בפני עצמו שלא עם הבשר ומתני' פעמים פעמים קתני כלומר פעמים הכחל צריך קריעה היכי דמי כגון שבשלו עם הבשר ופעמים שאינו צריך קריעה ומותר אפי' לכתחלה כגון שבשלו בפני עצמו ואיידי דבעי מיתנא סיפא ולא קרעו תנא רישא נמי לא קרעו והא דאקשינן עלה והא אנן תנן אינו עובר עליו מעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא הכין פירושא סתם שנינו לא קרעו אינו עובר עליו אבל איסור יש בו וכשם שאתה אומר לא קרעו אינו עובר עליו בכל ענין אפי' עם הבשר דקי"ל חלב שחוטה דרבנן כך זה שאתה אומר הא איסורא איכא בכל ענין אפי' בישלו בפני עצמו ומשני ברין הוא דאיכא צד דאיסורא נמי לית ביה בלא קריעה והיכי דמי כגון דבשליה באנפי נפשיה דאי בהדי בשרא בשליה הא קי"ל כחל בס' אבל תנא דמתני' מלתא פסיקתא קתני ולא חשש לברר ולהפריש בין בישול לבישול משום דבעי למיתנא סיפא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו ואוקימנא בגמ' דכריתות בלב של עוף דלית ביה כזית דמעבר הוא דלא עבר הא איסורא איכא משום דחצי שיעור אסור מן התורה תנא נמי אינו עובר עליו זה הפי' נראה בעיני אע"פ שאינו כדברי הרי"ף ז"ל ואינו כדברי רבינו שלמה ז"ל: והוצרך רבינו שלמה ז"ל לומר דר"נ לא ס"ל כלישנא קמא דרב אלא כלישנא בתרא מדאיצטריך ר"נ לשנויי ה"ה דאפי' לכתחלה ולאוקמה לברייתא לטעמיה דרבינו שלמה בבישול דצלי כדאשכחן דצלי אקרי בישול כדכתיב ויבשלו את הפסח באש כמשפט דאי הוה ס"ל לר"נ כלישנא קמא דרב דאמר אינו עובר עליו ומותר לא הוה ברייתא קשיא ליה ואף סיועי נמי מסייעא לדרב ואתיא שפיר בבשול דקדרה ואין דברי ה"ר שלמה ז"ל מחוורין כל הצורך. ונראה מדבריו שהוא גורס קמ"ל דלא בעינן שתי וערב אלא לקדרה וכבר ביארתי לך שלא נמצא כן בספרי הגאונים ז"ל אלא כך הוא עיקר הגירסא נפקא דלא בעינן שתי וערב א"נ לקדרה וכן זה שפי' ה"ר שלמה ז"ל בהא דא"ל ר"א לעוירי איכא תנא דאתני לרב כחל כלומר שאם בשלו בלא קר עה שאסור באכילה אין פירושו בזה נכון אלא רב כל כחל היה אוסר בין בקריעה בין שלא בקריעה וראיה לדבר ממנהגא דסורא ודפומבדיתא ומעוברא דראמי בר תמרי דהוא ראמי בר דקולא דנהגו דלא למיכל כחלי כל עיקר מכי אתא רב לבבל ומצא בקעה וגדר בה גדר והא דמתני רב כהנא אני כחל מניקה שניתי לו יחידאה הוא ולא סמכינן עליה וכל כחל שבעולם אפי' של מניקה מותר בקריעה לדידן דלית לן מנהגא דבבלאי בכחל ואין הפרש בין של מניקה בין שאינה של מניקה. ומצאתי לרב ר' יעקב ז"ל שדחה דברי האומרים שיש הפרש בכחל בין צלי לקדרה וכלשון הזה מצאתי בכתב ידו הא דתנן הכחל קורעו ומוציא את חלבו ואמרי' בגמ' קורעו שתי וערב וטחו בכותל ואוכלו בין צלי בין מבושל דצלי ומבושל גבי חלב ונבלה ושמנונית חד הוא וכשקורעו מותר אפי' לכתחלה ואפי' בהדי בשר לא קרעו שתי וערב אלא קריעה קצת אינו עובר בין בצלי בין מבושל בין באפי נפשיה בין בהדי בשר א"ר זירא אמר רב אינו עובר עליו כיון שקרעו קצת אע"פ שלא קרעו שתי וערב ולא טחו בכותל אם בשלו בהדי בשר אסור מדרבנן כדאמרי' בפירקין דלעיל כחל בס' וכחל מן המנין דחלב שחוטה מדרבנן ואפי' קרעו כיון שלא קרעו שתי וערב וטחו בכותל אסור לבשלו בהדי בשר לכתחלה דקורעו תנן ומפרשינן לה בשתי וערב ובהדי בשר לכתחלה מכלל דבלא שתי וערב אסור לכתחלה בהדי בשר ובלא קריעה כלל אסור שטעם הכחל שבבשר דומה לטעם החלב בבשר ולכך גזרו חכמים וכשאין בשר עם הכחל בקדרה מותר לכתחלה כיון שקרעו ואע"פ שלא קרעו שתי וערב אין החלב כנוס עוד בכחל כשהיה קודם ואע"פ שחוזר ונבלע תוך הכחל לא גזרו בו הכמים שכיון שאין בשר אחר לא נשתנה טעמו של כחל מפני בליעה זו ולא אתי לאחלופי למיכל בשר בחלב ועל כרחנו מה שאמר מותר זה הוא אפי' בקדרה ואפי' בהדי בשר כיון שקרעו קצת כמו שפירשתי תדע דסתם בישול אינו אלא בקדרה וכן סוגיא של הלכה א שאינה מדברת כלל בצלי דשה ענין צלי אצל שמנונית וחלב ואתיא שפיר הא דתני' כלישנא קמא דרב כחל שבשלו בחלבו בקדרה כגון שקרעו קצת בלא שתי וערב ובשליה לחודיה בלא בשר כדפרישית לעיל מותר דהך מתני' בע"כ בלא בשר מדקתני שבשלו בחלבו ולא קתני שבשלו עם הבשר ש"מ דמשום הוא גופיה קאמר ומפרש ר"נ לקמיה דהאי מותר לכתחלה קאמר וא"כ בקריעת קצת מיירי: כיצד קורעו כדי לבשלו אפי' בהדי בשר אמר רב יהודה שתי וערב וטחו בכותל: א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול בצלי או בקדרה בלא בשר קאמר דכי הדדי נינהו ומאי קמ"ל הא קמ"ל דלא בעיא שתי וערב אלא לקדרה כלומר לבשל עם הבשר בקדרה דלקדרה משמע עם הבשר כדתנן אם יש מעם באותה קדרה אבל בקדרה בלא בשר לא בעינן שתי וערב אלא בקריעה קצת כדפי': אמר רב נחמן זויקו לה כחל פי' זויקו בשלו לה כחל כשיתבשל יהיה נפוח ומלא מן החלב כנאד וכגון שאינו קרוע שתי וערב ובקדרה גרידא ובלא בשר קאמר ר"נ דאכתי זויקא היא כשלא קרעו שתי וערב ולא טחו בכותל ואקשינן והאנן תנן קורעו ופירשנו קרעו שתי וערב וטחו בכותל ומתרץ ההוא לקדרה כלומר ההוא לבשל בקדרה בהדי בשר בעינן שתי וערב וטחו בכותל אבל לקדרה בלא בשר בקריעה לחוד סגי ואקשינן והא אפי' לקדרה בלא בשר אמרנו בברייתא דלעיל אסור לכתחלה דהכי משתמע ליה בלא בשר כדפרישית ולכתחלה אסור דקתני כחל שבשלו דמשמע בדיעבד ור"נ מתיר אפי' לכתחלה ה"ה דאפי' לכתחלה שרי וכו' ור"נ כלישנא קמא דרב ס"ל דהכי הלכתא וכן פי' ר"ח ז"ל דהא תניא כוותיה ואין נראין דברי רבינו שלמה ז"ל שדוחה ואומר דר"נ פליג אלישנא דהלכתא וס"ל כאיכא דאמרי ובשלו היינו צלי וזויקו תנו בשפוד ואין נ"ל דא"כ לישני ליה כדתניא בברייתא בבשול קדרה אלו דברי הר"י ז"ל ושורש פירושו שלא הוזכר כחל בלא קריעה כלל במשנתנו ולא בכל השמועות כולן בפ' זה אלא יש קריעה קצת בכל מקום שדברו סתם בלא זכר קריעה ועדיין לא שמענו ממשנתנו ולא מן האמור בגמ' דין כחל שבשלו בלא שום קריעה בפני עצמו אם הוא מותר באכילה או אסור ועוד יש לנו תימה בפירושו על מה הוצרך רב נחמן לשנויי' לברייתא ולמימר ה"ה אפי' לכתחלה ה"ל למימר כי קתני שבשלו בחלבו דיעבד אין לכתחלה לא בלא שום קריעה קאמר וכי קאמינא זויקו לה כחלי בקריעה קצת קאמינא והאידנא דתניא כלישנא קמא דרב מה ראיה בשל בפני עצמו בבשול עם הבשר והלא הוא מודה שיש הפרש ביניהם מכל הפנים הללו נ"ל הפי' יראשון שכתבתי והוא המחוור מכל הפירושים ומנהגי מקומותינו בכחל ע"פ הלכות הרי"ף ז"ל ולדברי הכל היכא דלא קרעי' כלל ובשליה בהדי בשרא הכל אסור עד שיהא בקדרה ס' בו וכחל עצמו אסור ואם קרעו שתי וערב וטחו בכותל הכל מודים שמותר לבשל לכתחלה עם הבשר אפי' לקדרה אפי' לדברי המפרשים שמפרישים בין בשול צלי לבשול קדרה שאין לנו שום ראיה לאסור: אלא היכי נעביד אמר להו קרעוה שתי וערב והתוכיה להתת פי' ה"ר שלמה ז"ל כשנותנים אותו בתנור לצלות וקשיא לן על הדין פירושא מכדי פסק אמימר הלכתא דכבדא וכחלא כי הדדי נינהו למטוינהו תותי בשרא ועלוי בשרא וכחל באנפי נפשיה בצלי ליכא מאן דאמר דבעי קריעה שתי וערב בצלי :

מלחמת ה'

ועוד א"ל ר"א לשמעיה קרע לי ואנא איכול כו' א"ל ילתא לר"נ בעינא למיכל כו' עד ואף לבשלו לכתחלה מותר כו' דאקשינן עלה והא אנן תנן אינו עובר עליו כו': אמר הכותב יצא לו מן הדרך והפליג דהא סיפא דמתני' נמי דקתני לא קרעו דמשמע שלכתחלה צריך לקרעו ובגמ' לא קשיא להו אלא אינו עובר עליו ודאמרי' נמי לימא מסייעא ליה הכחל קורעו וכו' נב הוא דבעי קריעה אבל כחל לא בעי קריעה אדרבה קשיא דמשמע דיעבד אין לכתחלה לא ועוד תניא הא אמרי' כלישנא קמא היכי אתיא כלישנא קמא הא רב אמר מותר לכתחלה וברייתא כפשטה משמע דיעבד אין לכתחלה לא וכוה לן למידק מתחלה עליה דרב מאי דדיקא עליה דר"נ והא קתני שבשלו ואדרבה איכא למימר דברייתא כלישנא בתרא אתיא ומיהו אינו עובר עליו ואסור דקאמר רב אסור לבשלו לכתחלה וכחל עצמו מותר בדיעבד וכך לשון הגמ' עצמו אינו מסכים לפירושו שאילו בא להפרים בין קדרה של בשר לקדרה סתם אלא להוציא את הגלי כענין שאמרו ביו"ט לא שאנו אלא גלי אבל לקדרה אסור ובמנחות וכן לקדרה ואם פירושו אמת דרב נחמן לבשל בקדרה התיר לכתחלה לא אתיא כסוגיא דלעיל ומתני' לדידיה לקדרה של בשר הוא ואינו עובר עליו ואסור באכילה קתני' וכיון שכן אנן הסוגיא דלעיל סמכינן והדר' זירא אמר רב ולתומרא וגם זה עולה כדברי רבינו ז"ל אבל הפי' הנכון והמחוור דר"נ לגלי הוא שהתיר בלא קריעה כלל ואקשי' עליה ממתני' דקתני סתם קורעו ופריק מתני' לקדרה פי' כמשמעה כלומר בין של בשר בין שאינה של בשר אשמעינן ר"א דמתני' לקדרה וקמ"ל דרב נחמן דוקא לקדרה הא לגלי לא בעי ולא כלום ואקשינן נמי מברייתא דקתני הכחל שבישל דיעבד אין לכתחלה לא כלומר מכדי תנא בתרא אסיתירא דכחל קא מהדר להפרים בין חלב לחלב שקיבה וא"י ס"ד מותר לכתחלה בגלי בלא קריעה ליתני הפרש שבין זה לזה שהכחל מותר ואפי' לכתחלה והקיבה אסור לעולם ומפרקי' אין הכי נמי אלא משום דבעי למתני סיפא בדיעבד תנא נמי רישא בדיעבד לא תטעה לומר שאף קיבה לכתחלה ודיעבד מותרת וזהו הפרש ועכשיו שלא שנה כאן היתר כחל אלא בדיעבד בקדרה על כרחך אתה למד שהקיבה אסורה אפי' בדיעבד בקדרה וה"ה לגלי שאין הפרש בקיבה בין גלי לקדרה נמצאת אתה למד בהלכות כחל דלקדרה של בשר בלא קריעה שתי וערב וטחו בכותל אסור ואוסר והיינו דר"נ בפ' גיד הנשה ובקריעה כדינו מותר לכתחלה והיינו דר"א דאמר ואנא איכול בקדרה ומשמע בכל קדרה והיינו ברייתא דקתני הכחל קורעו ומוציא את חלבו והלב קורעו קתני כחל דומיא דלב מה לב אפי' לקדרה של בשר אף כחל לקדרה של בשר ומתני' נמי לקדרה היא אפי' עם הבשר דהא קתני הכחל קורעו ומוציא את חלבו לא הצריך דבר אחר עבר ולא קרעו אינו עובר עליו לעולם בלא תעשה ופי' רב ומותר שאינו אוסר עצמו והיינו כגון לקדרה בלא בשר אבל בקורעו ומוציא את חלבו לגמרי הכשירתו אפי' עם הבשר' ואין לומר שמא לא יצא חלבו יפה יפה דהא קתני קורעו ומוציא את חלבו אלמא חלבו יצא הוא ממנה לגמרי מדלא קתני קורעו וטחו לא קרעו וכו' ואלמלא לא יצא יפה יפה לכתחלה היה אסור אפי' בפני עצמו ולקדרה בלא בשר נמי קורעו שתי וערב וטחו ואם לא קרעו אינו עובר עליו ומותר ובני מתני' כרב והיינו דתניא קרע ובגלי לא בעי קריעה כלל והיינו דרב נחמן דילתא ואין מחלוקת בשום איסור והיתר בין קרעו שתי בלא ערב או שתי וערב ולא טחו ולא קרעו כלל בין לכתחלה בין דיעבד שכל מדות חכמים כך הם לעולם באיסורו עומד עד שיכשירנו לגמרי בקריעת שתי וערב וטחו בכותל זהו הדרך הטוב והישר שדרך בו רבינו הגדול ז"ל והשמועות עצמן אומרות לך דרשנו כמו שדרשנו ופירשנו ונתקיימו כל הדברים כפשוטן ומשמען שכולם נתנו מרועה אחד :

אסור ובודאי שטיטה זו מחוור אלא שאנו צריכין לדחות מימריה דר"נ דעביד בה עובדא ועוד דמתני' סתמא קתני לא קרעו אינו עובר [עליו] ועלה קאמר רב מותר ולא משמע דבצלי דוקא היא וברייתא נמי קתני הכחל שבשלו בחלבו מותר וסתם בשול בקדרה משמע לפיכך נראה דר"נ לא פליג אלישנא קמא דרב דמודה הוא שאם בשלו בפ"ע בלא קריעה דשרי בדיעבד וכי פרכינן מברייתא דקתני שבישלו דיעבד אין לכתחלה לא [ולא מוקמת לה בקדרה] הכי פרכינן מכדי תנא אהיתרא דכחל קא מהדר ואי איתא דשרי למיכליה לכתחלה בלא קריעה בצלי מיהת הא הוה עדיפא ליה לאשמועינן טפי מלמיתני היתרא בדיעבד בלחוד ומשנינן דאה"נ אלא דאיידי דבעי למיתנא סיפא וכו' ונמצינו למדין לפי שיטה זו דבצלי לא בעי קריעה כלל כר"נ ולבשלו בין בפני עצמו בין עם בשר צריך קריעת שתי וערב וטיחה בכותל ובהכי סגי. לא קרעו ובישלו בחלבו מותר [ולא אמרינן הרי יצא החלב וחזר ונבלע כדחייש רש"י] ואם בישלו עם בשר אחר אסור ואוסר שאר החתיכות אם אין בהם ששים והוא עצמו אסור לעולם כדאיתא בפרק גיד הנשה (דף צז:) וזהו דעת הרי"ף ז"ל שכך כתב והלכתא היכא דקרעוה שתי וערב וכו' וזה שלא הביא הרי"ף ז"ל בהלכות הא דאמר רב נחמן זרקו לה כחלי להשמיטנו מן הגמ' דבצלי שרי לכתחלה בלא קריעה אפשר שסמך לו אמאי דאמרינן א"נ לקדרה שפירושו דלקדרה הוא דבעינן שתי וערב אבל לצלי לא בעינן ולא מידי וכן דעת הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות כדברי הרב אלפסי ז"ל אלא שהוא מצריך קריעה כל דהו לצלי ומדברי הרב אלפסי ז"ל נראה שאינו צריך קריעה כלל ואחרים מקילין עוד ואומרים דרב נחמן אפילו לבשלו בפ"ע התיר לכתחלה בלא קריעה כלל ומוכחינן לה מדפרכינן עלה והא קתני שבישלו דיעבד אין לכתחלה לא ואם איתא דמודה רב נחמן דלבשלו אפילו בפני עצמו צריך קריעה מאי קא פריך ליה לוקמה בקדרה ובפני עצמו דלכתחלה אסור ובדיעבד מותר אלא ודאי כל שהוא בפני עצמו מותר [לכתחלה] ואפילו לקדרה וזו כבר ישבנוה לפי השיטות האחרות והם מפרשים דהכי מותבינן ליה ממתני' והא קתני קורעו ומשמע כשהוא מבשלו בפ"ע ומשני דמתני' לקדרה של בשר היא ואינו עובר עליו ואסור קתני ופרכינן עלה תו מדתניא הכחל שבישלו בחלבו מותר דיעבד אין לכתחלה לא *דמתני' ודאי כשבישלו בפ"ע היא דאי לקדרה של בשר דיעבד נמי אסור אלא לאו באפי נפשיה ודיעבד אין לכתחלה לא ומתרצינן ה"ה דאפילו לכתחלה ואיידי דתנא וכו' ולפי זה רב נחמן לא בעי קריעה לכחל לבשולי באפי נפשיה ואפילו לכתחלה כך פירש הרב בעל התרומה ז"ל ופסק בשם ר"ת ז"ל כר"נ דכיון דברייתא דמסייע רב מינה מיתרצא שפיר אליבא דר"נ ואשכחן דר"נ עבד בה עובדא הכי נקיטינן דקי"ל מעשה רב וכן דעת הרא"ה ז"ל ומ"מ לדברי כולם כל שקרעו שתי וערב וטחו בכותל אפילו לבשלו עם בשר לכתחלה מותר אלא אם כן היא גזרת האחרונים שמא לא יקרענו יפה כמו שגזרו בכבד כפי דעת המפרשים ז"ל כמו שיתבאר בסמוך בס"ד:

תניא בגמ' [דף קט:] הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר. וכתב רש"י ז"ל דמש"ה מהני קריעה בלב לאחר בשולו משום דלב שיע ולא בלע כדאיתא בפרק כיצד צולין (דף עד:) ולפי זה אפילו בקדרה נמי שרי משום דלב שיע ולא בלע אלא דבקדרה של בשר צריך ששים להתיר שאר החתיכות לפי שהרוטב נכנס לתוכו ומוליא הדם ממנו ומוליכו בכל הקדרה ואפשר עוד שאם אין בקדרה ששים אפילו הלב אסור לפי שהנפלט מן החתיכות שנאסרו אוסר הלב שאין חלקות הלב מונע מלבלוע אלא דם דשריק אבל שמנונית [דסריך] לא אבל רבינו יצחק כתב דברייתא בצלי דוקא הוא דאע"ג דתני בשול אשכחן בעלמא צלי בלשון בישול כדכתיב [דה"ב לה] ויבשלו את הפסח באש כמשפט והיינו טעמא דבצלי שריא משום דכבולעו כך פולטו ומיהו צריך קריעה מפני שהדם כנוס בחלל הלב אבל לקדרה אסור משום דמסקינן התם פרק כיצד צולין (דף עד:) דלית לן טעמא דשאני לב דשיע דהתם אמרינן אמר רבא האי מולייתא שריא א"ל אביי והא קא בלעה דמא א"ל כבולעה כך פולטה כלומר ומש"ה שריא בצלי ומייתינן ת"ש לסיועיה לרבא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר [פי' דקס"ד] דבצלי עסקינן ומש"ה שרי דכבולעו כך פולטו ודחינן שאני לב דשיע כלומר ואפילו בקדרה שרי אלמא למדחייא לדרבא איתמר אבל לדידן דקי"ל כרבא לא מפרשינן טעמא משום דשיע אלא בצלי היא ומשום דכבולעו כך פולטו ומיהו אפשר דמאן דמייתי סייעתא לרבא לא הוה ידע דלב שיע ומש"ה על כרחין הוה מפרש לה בצלי ומסייע מיניה לרבא אבל בתר דאסיקנא דלב שיע נהי נמי דהא דרבא מדחייא אפ"ה קושטא דמילתא דברייתא משום דלב שיע ולקדרה נמי שרי דסתם בשול הכי משמע אלא שהר"ם ב"ן ז"ל כתב דאדרבה בין למאי דקס"ד מעיקרא בין למאי דמסקינן שאני לב דשיע ברייתא בצלי היא וברייתא הכי קא תני הכחל לא קרעו אינו עובר עליו ומותר אפילו בקדרה. הלב אפילו בצלי אינו מותר אלא קורעו לאחר בשולו דהיינו צלייתו דאם איתא דבריותא דלב בקדרה נמי הוא היאך אפשר לומר כן והרי הלב חלול ופתוח בכמה מקומות להכנים ולהוציא דם וכיון שכן נהי דבפנים לא בלע משום דשיע מחוץ מיהא בלע דליכא למימר דכי היכי דשיע מבפנים ה"נ שיע מבחוץ ולא בלע שאם כן אפילו בשנתבשל עם הנבלה יהא מותר ואין זו ראיה דאפשר שאין חלקות הלב מונעו מלבלוע אלא דם ששריק אבל שמנונית דסריך לא וכמו שכתבתי למעלה ואחרים מקילין עוד לומר דלמאי דמסקינן דלב שיע אפי' שמנונית נמי לא בלע וליתא. ויש מי שאומר דמאי דאמרינן דלב שיע אפילו נחתך קאמרינן דשיע ולא בלע לפי שחלקי הלב מקובלין ומחוברין הרבה ולפיכך אינו בולע: **לא** שנו אלא לב עוף שאין בו כזית דם אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית ענוש כרת. מיהו דוקא אם אכלו כשהוא חי אבל בישלו אפילו בלב בהמה אינו חייב כרת דהא קי"ל דדם שבשלו אינו עובר עליו כדאיתא בפ' הקומץ רבה (דף כא.) אלא משום דמתני' קתני סתמא אינו עובר עליו ומשמע אפי' אכלו חי מוקמינן לה התם בכריתות בלב עוף אבל במבושל אפילו בלב בהמה לא מיחייב וזה שלא כדברי רש"י ז"ל שכתב ואוקימנא בלב עוף שאין בו כזית אבל בלב בהמה דאית ביה כזית עובר עליו אם לא קרעו אחר בישולו: **מיתיבי** דם הטחול וכו'. ההוא דאתיא ליה מעלמא. והוה ליה דם האיברים שהיה בלוע בהם ופירש לתוך הלב ודם האיברים שפירש בלא תעשה כדאי' בכריתות (דף ד:): כי קאמר רב בדם דגופיה. דם המכונס ועומד לעולם בחללו של לב דהוה ליה כדם בעין דעלמא דכל היכא דאית ביה כזית חייב: ואי דאתי ליה מעלמא היינו דם האיברים. והא תנא ליה דם האיברים: ולטעמיך מי לא תני דם הכליות. דאע"ג דתני דם האברים: ומעלמא מהיכא אתי. היאך מתכנס דם האיברים ללב: בשעת יציאת נשמה מצריך. מצטרף הדם לתוך הלב: **דם** דגים שכנסו אסור. דכיון שכנסו מיתסר מדרבנן משום מראית העין: דכוותה דם מהלכי שתים. דקי"ל דשרי: *אמאי אסור בלא כנסו דתניא דם שעל הככר גורדו. גורד הדם ואוכל הככר אלמא אע"ג דלא כנסו אסור: של בין השינים. מוצץ ואינו חושש דליכא משום מראית העין: אלא הא דאית ביה קשקשים הא דלית ביה קשקשים. אי דאית ביה קשקשים שרי שהדבר ניכר שהוא של דגים לית ביה קשקשים אסור משום מראית העין: **כבדא** מה אתון ביה. מה אתם נוהגים בו מותר לבשל בקדרה או לא מפני שפולט דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: כי סליק רב ספרא אשכחיה לר' זירא ובעא מיניה וא"ל רבי זירא אנא שלקי לרבי אמי ואכל. בשלתי לו הכבד ואכלו: כי אתא. רב ספרא לגבי אביי וספר לו מה ששמע: א"ל אביי למיסר נפשה. שיהא דם הנפלט ממנה חוזר לתוכה ואוסרה לא מיבעיא לי דפשיטא לי דכיון דטרודה היא לפלוט ולהוציא כל שעה לא בלעה כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה אם דם היוצא [ממנה] אוסר בשר אחר המתבשל עמו: דתנן הכבד אינה נאסרת. מדפשיט לך בדידה דשריא אלמא שמיע לך הא מתניתין אם כן למיסר חברתה [נמי] לא איבעי לך דהא מסכה גופא תנן בה דאוסרת ובפרק עשירי דתרומות היא: דילמא ההיא בכבדא דאסורא. כגון דטריפה ומשום שמנונית קאמר דאוסר המתבשל עמה לפי שבולע מן הטרפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם הטרפה אינה נאסרת לפי שטרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מיניה דכבדא דכשרה מיבעי לי אי אסר אחריגא או לא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא

רש"י

הלב קורעו לא קרעו אינו עובר עליו. להתחייב כרת וכדמוקי לה בלב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה חייב כרת על דמו אם לא קרעו לאחר בישולו אבל בשרו אינו נאסר שהלב חלק ואינו בולע והכי אמרינן במסכת פסחים שאני לב דשיע: כי סלקת להתם. לארץ ישראל: כבדא מה אתון ביה. מה אתם נוהגין בו וכי מותר לבשלו בקדירה או אסור מפני שפולטת דם ואע"פ שכולו דם אפ"ה לאחר שפירש ויצא הרי הוא דם ואסור: שלקי ליה. היו מבשלין לו כבד: כי אתא רב ספרא. וסיפר מה ששמע: למיסר נפשה לא מיבעיא לי. דפשיטא לי דכיון דטרודה לפלוט אינה בולעת דכל שעה טרודה לפלוט דם: כי מיבעיא לי. אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר המתבשל עמה: בכבדא דאיסורא. כגון דטריפה ומשום שמנונית ואוסרת המתבשל עמה משום שבולע מן הטריפה ואינה נאסרת אם של היתר היא ובשלה עם הטריפה אינה נאסרת לפי שהיא טרודה לפלוט כל שעה ואינה בולעת כלום אבל דמא דנפיק מכשירה מיבעיא לי אם אוסר המתבשל עמה או לא דאיכא למימר דמא דהיתרא הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לן דמותר

שבשלו) : הלב א קורעו "ומוציא את דמו וכו' : גרסינן בבריתות* תנן התם הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו אינו עובר עליו °אמר רבי זירא אמר רב לא שאנו אלא לב עוף שאין בו כזית אבל לב בהמה הואיל ויש בו כזית ענוש כרת מיתיבי דם הטחול ודם הלב ה"ז בל"ת ההוא דאתא ליה מעלמא כי קאמר רב דם דגופיה ואי דאתי ליה מעלמא היינו דם איברים ולטעמיך מי לא קתני דם כליות וקתני דם איברים אלא תני והדר תני הכא נמי תני והדר תני ומעלמא מהיכא אתי ליה אמר רבי זירא בשעת יציאת נפש מצריף : *אמר רב דם דגים שכנסו אסור מיתיבי דם דגים דם חגבים מותר לכתחלה התם שלא כנסו כי הא דא"ל רב לרב שימי בר חייא אבלע לי ואנא איכול דכוותיה נמי דם מהלכי שתים שלא כנסו אמאי אסור והתניא דם שעל הככר גורדו ואוכלו של בין השינים מוצצו ובולעו ואינו חושש אלא הא דאית ביה קשקשים הא דלית ביה קשקשים : *א"ל אביי לרב ספרא כד סלקת להתם בעי מינייהו כבדא מה אתון ביה כד סליק אשכחיה *לרבי זירא א"ל לרב אמי שלקי ליה (*ואנא אביל) כי אתא א"ל למיסר נפשה לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי למיסר חברתה. מ"ש מיסר נפשה דלא קא מיבעיא לך דתנן רבי יוחנן בן נורי אומר הכבד אינה נאסרת למיסר חברתה נמי לא תבעי לך דתנן ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת דילמא התם בכבדא דאיסורא *ומשום שמנונית. משום דמא מאי וכו' וסוגיא

נר מצוה

א מיי' פרק ז מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלו טור י"ד סי' עב : ב מיי' פ"ו שם סמג לאוין קלו טור י"ד סי' סו :

[דף רצם ע"א]

ג מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' עג :

שם בכריתות דף כא: פ"ש קצת שינוי לשון (ג"א)

כאן דף קי:

בגמ' איתא לר' זריקא בס"י איתא ואכיל

דף קיא.

נ"א דברייתא

שלטי הגבורים

א כדין הלב שלא קרעו ובשלו בקדרה רש"י כתב דלב שבשלו ולא קרעו קורעו לאחר בישולו אף כשנתבשל בקדרה ומוציא את דמו דדם הלב אסור מן התורה או איסור גרידא או כרת כדלקמן בס"ד אבל בשר הלב מותר שהלב חלק ושיע ואינו בולע מהדם וכתב הרשב"א לדברי רש"י אע"פ שהלב חלול ופתוח לשכנים ולהוציא דם מ"מ איהו גופיה לא נאסר דשיע הוא בין מבפנים בין מבחוץ ואע"פ שיצא דמו לחוץ אינו חוזר ובולע מיהו אם נתבשל לב דהיתר עם הנבלה אין להתיר מטעם דהוא שיע גם מבחוץ ואינו בולע דדוקא לגבי דם הוא דשיע אבל לגבי שמנונית אינו שיע ושפיר בולע מן השמנונית הלכך כשנתבשל עם הנבלה יש לאוסרו משום שמנונית דנבלה שהוא בולע וכל זה מיירי בהיתר הלב עצמו אבל אם היה לב זה בקדרה עם שאר בשר לרש"י אם היה לב עוף והיה דבוק בעוף והעוף שלם עם רגליו וראשו כפי קבלת האחרונים או ראשו אפי' בלא רגליו כפי שנראה מקבלת הראשונים שכל עוף שלם יש בו ס' כנגד דם לבו או ככר נתבשל הדם באותה החתיכה גופה שלא היה בדם לתת בעוף טעם ואינה נעשית חתיכה דאיסורא והכל מותר אבל אם היה הלב דבוק בחתיכה אחת קטנה שאין בה ששים מדם הלב אז אפי' היתה החתיכה תמיד מכוסה במים נעשית נבלה לדברי רש"י דלדידיה אפי' היתה החתיכה ברוטב בשעת שנפל עליה טפת דם אינה מתפשטת בכל הקדרה אם לא ניער וכסה מיד והיכא שנתן זאת החתיכה עם שאר הבשר בקדרה מיד כשהעלתה הקדרה רתיחה נעשית חתיכה דאיסורא דעל הרוב אין מנערין תמיד הקדרה וגם אין מכסים אותה כפי הצורך ומש"ה צריך שיהיה בקדרה ששים כנגד כל החתיכות וצריך שיהיה ששים זה ברוטב דוקא שאין מין החתיכה כי לדידיה דסבר מין במינו לא בטיל ואין החתיכות שבקדרה שהן מין בשר מועילין לבטל זאת החתיכה רק הרוטב בלבד ע"י שלק את מינו כאילו אינו דהיינו החתיכות שנתבשלו עמו ושאינו מינו דהיינו הרוטב מרבה עליו ומבטלו :

עיין כריתות כא ע"ב ותוס' שם

הוא שהרי עיקרה דם וכל זמן שלא פירש פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא מאי : וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי . דבגמרא אמרינן דרב הונא חלטי ליה בחלא כלומר שורהו בחומץ והחומץ צומתו שסוב אינו פולט עולמית ואח"כ מבשלו עם בשר אחר ורב נחמן חלטי ליה ברותחין כדי שיתבשל דמו בתוכו ולא יפלוט עוד כשיבשלהו עם בשר אחר : ואפילו קופיה לבר . משום דבגמ' בעינא לאוכותי דכבד אינה אוסרת מדרבי יהודה ברבי שמעון בר פזי דקריבו ליה קניא בקופיא ואכל כלומר הקנה עם כל המחובר לו הלב והכבד וטלן נתבשלו יחד ודחינן דילמא פי הקנה חוץ לקדרה הוה כלומר שסמפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לתוך הקנה הגדול [של ריאה] ויוצא הדם דרך חללו חוץ לקדרה לפיכך כתב הרי"ף ז"ל ואפילו קופיה לבר כלומר ופי קנה לגאו : אלא מיהו שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה וכו' . והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא . וכתר מליחה שרי :

וסוגיא דשמעתא דאי חלטי ליה בחלא או ברותחין שרי ואפי' קופיה לבר אלא מיהו שדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה א וספק איסורא לחומרא (א) ולא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ושלקי ליה בתר הכי אבל אי שלקי ליה מעיקרא אסור וכן המנהג בכל ישראל והני מילי כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא כי הא דשמואל עבדי ליה תבשילא דטחלי ביומא דעבד מילתא

דרש

רש"י

למותר וכי פירש מיבעיא לי מאי : חלטי לה בחלא . בחומץ שהחומץ צומתו ואינו פולט שוב עולמית : שליקא . מבושלת : דטוו . צלו : והני מילי כבדא . מפני שהדם כנוס בתוכו : ביומא דעביד מילתא . הקזה :

ביומא דעביד מילתא. ביום שהיה מקיז דם : **וגרסי'** בגמ' [דף קי"א.] רב הונא חלטי ליה בחלא ואכיל ורב נחמן חלטי ליה ברותחין ואכיל סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור אמר ליה רבא אי חלייה אסור הוא נמי אסור כי היכי דפליט בלע וה"פ דרב הונא היה צומת הכבד בחומץ לפי שהחומץ צומתו ושוב אינו פולט עולמית ואח"כ היה מבשלו עם בשר אחר וסבר רב פפא למימר שאותו חומץ שנצמת בו אסור דס"ל שהוא מוציא מקצת מן הדם וא"ל רבא דאם איתא דחלייה אסור הוא נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע מאותו חומץ עצמו דכיון שנצמת שוב אינו טרוד לפלוט וחוזר ובולע : וגרסינן בגמ' רב בר שבא איקלע לבי רב נחמן קריבו ליה כבדא שליקא ולא אכל כלומר כבד שהיתה שלוקה הרבה מאד ומש"ה לא אכל דהוה ס"ל שלאחר שנגמרה פליטתה חוזרת ובולעת אמרו ליה לרב נחמן בר בי רב דלגאו לא אכיל אמר רב נחמן גמאו לשבא כלומר הגמיאוהו והלעיטוהו לשבא על כרחו ועל שם אביו קראו כתנאי רבי אליעזר אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת שפולטת ואינה בולעת רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה אומר מתובלת אוסרת ונאסרת שלוקה אוסרת ונאסרת כלומר מתובלת מפני שהתבלין מרככין אותה ובולעת ושלוקה הרבה לפי שלאחר שנגמרה פליטתה חוזרת ובולעת והכי קאמר ליה ר' ישמעאל לת"ק כשם שמתובלת אוסרת ונאסרת דבהא ודאי את גופך מודית כך שלוקה אוסרת ונאסרת ומש"ה פלגינהו רבי ישמעאל בתרתי ולא ערבינהו למיתני מתובלת או שלוקה אוסרת ונאסרת ומשמע דקי"ל דשלוקה אינה נאסרת דהא רב נחמן הכי ס"ל ועביד בה עובדא ולרב בר שבא דלא אכיל לא חיישינן ורבי יוחנן בן טורי נמי סתמא קתני אוסרת ואינה נאסרת ומשמע אפילו בשלוקה ומיהו במתובלת לכ"ע נאסרת וכדכתיבנא :

גרסינן תו בגמ' (דף קי"א.) רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן חזי לסימפונא דכבדא דהוה מלי דמא אמר להו ואמאי תעבידו הכי כלומר שאע"פ שהדם הנבלע בכבד מותר הוא אפ"ה דם הכנוס בסמפונות דם הוא אלא היכי נעביד אמר להו קרעו שתי וערב ותתוכיה לתתא ופרש"י ז"ל שיהא חתוכו למטה כשיתנהו בתנור לצלות כדי שיזוב הדם ורוב המפרשים סוברים דה"ק קרעו שתי וערב וחתוכיה לתתא בשעת מליחה דלגב חתיכה ומליחה נפיק מיניה דמא שפיר מדקאמר להו אמאי עבדיתו הכי ולא אסר להו ש"מ דכבד גופיה שרי מדינא דגמרא שאם נתבשל בפני עצמו הא קי"ל דכבד אינה נאסרת ולבשוליה בהדי בשרא נמי היכא דחלטי ליה בחלא או ברותחים דליכא למיחש דילמא נפיק מיניה דמא מדינא דגמרא נמי שרי אלא דדם שבסימפונות עצמן אע"פ שלא פירש הרי הוא ככנוס בכלי ואסור ומש"ה אמר להו רבה בר רב הונא אמאי תעבידו הכי דנהי דכבד גופיה שרי אפ"ה איכא למיחש דילמא אכיל לסימפונות דידיה דמליאן דמא אלא קרעו שתי וערב ותתוכיה לתתא דלגב חתיכה ומליחה נפיק דמא שפיר זו היא סוגית השמועה בגמ' ופירשו הראשונים ז"ל דמעיקרא כי בעא מיניה כבדא מה אתון ביה הכי קאמר ודאי מפשט פשיטא לי דא"א להתירו בלא מליחה אדרבה מספקא לי אי סגי במליחה או לא דדילמא מתוך שהכבד מרובה בדמים אין המלח מפליט כל הדם שבתוכו ובעינן קריעה ומליחה או דילמא מליחה לבדה מוליאתו מידי דמו כשאר בשר והיינו דמייתי ראיה מהא דקריבו ליה קניא בקופיה דאם איתא דהוה מיבעי ליה אי בעינן מליחה בכבד כלל ומשום דכיון דכבדא גופיה דמא הוה הא דמו הפורש איכא למימר דשרי היכי מוכחינן מההוא עובדא דלא בעינן מליחה והיכי הוו ידעי אי מלחי ליה מעיקרא או לא דאדרבה מדקריבו ליה קניא בקופיה דאיכא לב וריאה דבעי מליחה לכ"ע מסתמא כשם שמלחו לב וריאה מלחו אף הכבד עמהם אלא ודאי דם הפורש מן הכבד פשיטא לן דאסור כדאמרינן לקמן בגמ' [שם] כחלא עילוי בשרא שרי חלב שחוטה דרבנן כבדא עילוי בשרא אסור דם דאורייתא דאלמא דמו של כבד דאורייתא הוא דליכא לפרושי דדם דעלמא קאמר דמדאורייתא דאם כן מאי אולמיה דכבדא מכחלא הא שאר חלב נמי דאורייתא הוא אלא ודאי דם של כבד קאמר מדאורייתא והכא לאחר מליחה הוא דקא מיבעי לן וכדכתיבנן . ודאמרינן למיסר חברתה נמי לא תיבעי דתנן הכבד אוסרת הייט טעמא משום דעל כרחין אפי' לאחר מליחה קאמר דאי לפני מליחה פשיטא דודאי דאוסרת דמי גרע מבשר דעלמא שלא נמלח ודחינן דילמא התם בכבדא דאיסורא ומשום שמנוניתא וה"ק כבד דאיסורא אוסרת שאר חתיכות משום שמנוניתא דאיסורא דאית בה דלא תימא כשם שהרותחים מולטין אותה שאינה פולטת דם כדאמרינן בגמ' דרב נחמן חלטי ליה ברותחים ואכיל הכי נמי מונעים אותה שלא תפלוט אפילו שמנונית קמ"ל דלא אלא פולטת היא שמנונית ואוסרת והיינו דתנן הכבד אוסרת ודקתני אינה נאסרת היינו לומר שאילו נתבשל כבד דהיתרא בהדי האי כבד דאיסורא אינה נאסרת מחמת שמנונית דאיידי דטריד למיפלט דם בשפע לא בלע מידי ואפילו שמנונית אבל כבד דהיתרא ומשום דמא אכתי קא מיבעיא לן וא"ת אדדחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא לוקמה בכבד דהיתרא ומשום דם ובכבד שלא נמלח וקמ"ל שאע"פ שהרותחין צומתין את הדם משום דכבד שיש דרך בשול אינו כן אי נמי משום סיפא איכא למימר דקים ליה דתנא בכבדא דאיסורא איירי דאתא לאשמעינן דאיידי דטריד כבד למיפלט לא בלע אפילו שמנונית דאיסורא ומכל מקום הדבר קשה כי נראה לעין שהכבד בולע שמנונית ביותר אע"פ שטרוד למיפלט לפיכך פירש הרא"ה ז"ל דהכי קתני כבד דאיסורא אוסרת כבד חברתה משום שמנונית שהכבד בולעת שמנונית אפילו בשעה שהאי טרודה לפלוט ואינה נאסרת היינו לומר שאע"פ שאין פליטתה מונעתה [מלבלוע שמנוניתא] אעפ"כ היא מונעת אותה מלבלוע דם ולפיכך כבד דהיתרא שנתבשלה בפני עצמה בלא בשר אינה נאסרת משום דם של עצמה דאיידי דטרודה למיפלט לא בלעה והא דנקט הכבד אוסרת נראה לי דלרבותא נקטיה דלא מיבעיא שאר חתיכות דאיסורא שיש בהן שמנונית הרבה שאוסרים הכבד מחמת שמנוניתן אלא אפילו כבד שרוב פליטתו הוא דם ואין בו שמנונית אלא מועט אפ"ה אוסרת כבד אחר זו היא שיטת הראשונים ז"ל ונמצא למד לפי דבריהם שהבא לבשל כבד לכתחלה צריך לחתכו שתי וערב ולמלחו יפה יפה ותתוכיה לתתא מפני דם סימפונות שבו (א) לא קרעו ולא מלחו כלל ובישל הכבד בפני עצמו מותר דאיידי דטרוד למיפלט לא בלע ואם נתבשל עם הבשר אוסר בנותן טעם. חתכו ומלחו ותתוכיה לתתא אי נמי חלטו בחומץ או ברותחין אינו אוסר כלל. ולולי לפי דעתם ז"ל משמע דלא בעינן חתוך כלל [דהא בהומלא דאסמיק ביעי ומוזריקי אמרינן [דף נג:] חתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי שפדיה בשפודא מידב דאיב אלמא לא בעי' חתוך כלל] וזהו פסקן של דברים לפי שיטתם ז"ל אלא דשדרו ממתיבתא דלא בקיאינן בחליטה כמ"ש בהלכות וכתב הרמב"ן ז"ל דה"מ לכתחלה אבל דיעבד היכא דקרעיה ומלחיה ותתוכיה לתתא לא אסרינן ליה לכבדא ולמאי דבשיל בהדיה שכיון שגזרת אחרונים היא אין מדקדקין בה להחמיר בדיעבד שהתורה חסה על ממונן של ישראל ותמהני לפי דבריהם נהי דלא בקיאינן בחליטה . בקריעה ומליחה ודאי בקיאינן דהא הומלא דאסמיק בחתיכה ומליחה שרי ולא מלינו שאסרוהו הגאונים ז"ל ואף בכבד נמי לא שדרו ממתיבתא אלא דלא בקיאינן בחליטה וא"כ למה כתב הרב אלפסי ז"ל דלא שרי למיכל כבדא שליקא אלא היכא דטוו ליה מעיקרא ועוד שאתה רואה שהוצרכו לידחק לפי שטתם אמאי דחיק ומוקי לה בכבד דאיסורא ולא מוקי לה בכבד דהיתרא ומשום דם ובשלא נמלח ופירוש הרא"ה ז"ל נ"כ שכתבנו דחוק הרבה דפסיק לה למתניתין בסכינא חריפא . לפיכך נ"ל דמעיקרא הכי קא מיבעיא לן כבדא מה אתון ביה כלומר פשיטא לן דמליחה בכבד אינה מעלה ולא מורדת שמתוך שהיא מרובה בדמים אין המליחה מוליאתו מידי דמו מש"ה מיבעיא לן כיון דשרא לן כבדא אין דמו אוסר כלל ושרי אפילו לקדרה עם הבשר בלא מליחה או דילמא לא שריא לבשלה אלא בפני עצמה ובעינן למיפשטה מדתנן הכבד אוסרת ולא מצי למידחייה דילמא בשלא נמלח דמליחה בכבד לא מעלה ולא מורדת ודחינן דילמא בכבד דאיסורא ומשום שמנונית ולפום הך דחייה סבירא לן דכבד אפילו משום שמנונית אינה נאסרת מיהו הך דחייה לא סלקא דכיון דלרב הונא חלטו ליה בחלא ולר"נ חלטו ליה ברותחין כדי לבשלה עם בשר אלמא אוסרת [דמתני' כפשטה] ומאי דאמר להו רבה בר רב הונא קרעו שתי' וערב ותתוכיה לתתא היינו לצלי כמו שפרש"י ז"ל ומשום דמא דסימפוני אבל לקדרה עם בשר לית ליה תקנתא בהכי אלא בחליטה דאע"ג דשרא לן כבדא לא שרא לן דם הפורש ממנו והיינו דאמרינן בסמוך בגמ' גבי דם כבד דאורייתא ולפיכך כתב הרב אלפסי דשדרו ממתיבתא דהאידנא לא בקיאינן בחליטה ולא שרי למיכל כבדא שליקא ואילו היה כשר בחתיכה ומליחה למה אסרוהו והלא הכל בקיאין בכך והומלא דאסמיק נמי בחתיכה ומליחה שרי אלא ודאי כדאמרן . ונמצא למד לפי שטה זו דאפי' קרעיה ומלחיה וחיתוכיה לתתא לא שרי לבשלו לקדרה עם בשר דקריעה לא מהניא אלא לדם הסימפונות אבל לדם כבד עצמו לא וכמו שכתבתי וקריעה וחתוך בכבד אין להם ענין בשעת מליחה כלל אלא בשעת צלייה והיינו דלא קאמר קרעו שתי וערב ומלחו כדאמרי' בעלמא חתכיה ומלחיה ולולי הוא דבעינן קריעה שתי וערב ותתוכיה לתתא בשעת צלייה וכן פרש"י ז"ל ואם צלאו שלם ולא חתכו מסתברא שכולו מותר חוץ מן הסימפונות דכבולעו כך פולטו . ועדיין אין דעתי מתיישבת שלפי מה שכתבתי דהא דאמרינן קרעו שתי וערב ותתוכיה לתתא לצלי הוא היה לו לרב אלפסי ז"ל להביאה בהלכות ותמיהני עוד נהי דלא בקיאינן בחליטה אפ"ה כבדא שליקא באנפי נפשיה למה יאסר והא אמר אביי דלמיסר נפשיה לא מיבעיא לי שמא תאמר אומר הראשונים הוא והא ממתיבתא לא שדרו אלא דלא בקיאינן בחליטה אא"כ תרצה לומר דכיון דלא בקיאינן בחליטה ואינו מותר לבשלה עם בשר

לא

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש מה שכתב רב אלפס זה הלשון דלא שרי למיכל כבדא שליקא לא שבא לאוסרו אם נעשה כך דמסתמא הלכה כתנאי' דתרומות וכר"י בן טורי דכבד אוסרת ואין נאסרת ולא מפליג בין שלוקה למבושלת וכן ר' אמי שלקו ליה ואכל אלא אמנהגא דשדרו ממתיבתא קאי ולא שרי לכתחלה למעבד הכי :

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וסברת הר"ן היא לשיטתם דמסתמא כמו שמועיל שתי וערב ותתוכיה לתתא במליחה לענין דם שבסמפונות ה"נ מועיל לדם הכבד עצמו והשתא מדאתינן לדרבה בר רב הונא תו לא צריכינן לדרב נחמן דחלטי ליה כו' :

הגהות חות יאיר

(א) נ"ע דהא הכבד אינה נאסרת וי"ל השלוקה נאסרת ולא בקיאין בזה . ונ"ע מרי אמי דשלקי ליה :

אף לבשלה בפני עצמה אסורה וכל זה איט במשמע במה שכתוב בהלכות ועוד שהר"ס במז"ל כתב בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות כלשון הזה הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחין עד שתלבן הרי זו מותרת לבשל אותה אח"כ וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואחר כן מבשלין אותה בין שבשלה לבדה בין שבשלה עם ד"א. הכבד שבשלה ולא הבהבה על האור ולא חלטה בחומץ או ברותחין הרי הקדרה כולה אסורה והכבד וכל שנתבשל עמה עד כאן. והרי אתה רואה מפורש שהוא אוסר לבשל כבד בפני עצמה מן הדין, ולא מן התקנה ולא החמירו הראשונים בכבד אלא שלא לסמוך בחליטה אבל לבשלה בפני עצמה מן הדין הוא אסור. ועיינתי בפירוש המשנה לרבינו ז"ל דתרומות [פרק י'] על משניות הללו שכתבו שם כל הנכבשין זה עם זה מותרין אלא עם החסית חסית של חולין עם חסית של תרומה ירק של חולין עם חסית של תרומה אסור אבל חסית של חולין עם ירק של תרומה מותר וכתב שם הרב ז"ל על משנה זו כלשון הזה. כל הנכבשים זה עם זה מותרין כילד שכבשו ירק של חולין עם ירק של תרומה אין אוסרין ירק של חולין. וחסית הוא לשון תחסית וכבר ביארנו כי חסיות הם השומים והבצלים ומיניהם וזה לחריפותם וחודם ומפני כך שולט טעמם בכל מה שמכבשין עמהן ושניט עוד שם דבי יוסי אומר כל הנשלקין עם התרדין אסורין מפני שהן נותנין את הטעם ר' שמעון אומר כרוב של שקיא עם כרוב של בעל אסור מפני שהוא בולע רבי עקיבא אומר כל המתבשלין זה עם זה מותרין אלא עם הבשר ר' יוחנן בן נורי אומר הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת וכתב הרב ז"ל עליה כלשון הזה אלו התנאים כולם חולקין על סתם משנה קדם והוא כי המאמר הנקדם התיר הכבושה בלבד וא"ר יוסי כי אפילו השלוקים כששלקו ירק של חולין עם ירק של תרומה שאינו נאסר הירק של חולין אלא אם היה הירק של תרומה תרדים הנקרא בערבי אלסלק"י ורבי שמעון נטה לדעתו ואמר שאם שלק כרובין של שקיא חולין וכרובין של בעל [והיו הכרובין של בעל] תרומה שאסור לאכול הכרובים של שקיא שהן חולין לפי שחלקי הכרובין רכין ובולעין לחלוחית הכרובין האחרים שהן תרומה והוסיף ר"ע ואמר אפילו המבושלים במי הזרעים וזולתן כשמבשלין (נ"א כשמבשלין) תרומה עם חולין לא אסרו החולין אלא אם נתבשל בשר בירק של תרומה אז יאסר הבשר לזרים לפי שהוא מושך מן הירק ומתקן טעמו וזה ברור בו והוסיף ר' יוחנן בן נורי על זה ואמר לא כל הבשר אלא הכבד כשיתבשל בירק של תרומה אינו נאסר לפי שהוא פולט ואינו מושך כלל ודבריהם כולם בשעבר בדיעבד אבל לכתחלה אסור ודבריהם כולם דחויים ואינו מותר אלא מן המכובשין בלבד אבל זולתם בודקין אותם בנותן טעם אבל הכבד כשנתבשל אסור לאכלו הוא וכל מה שנתבשל עמו לפי שהוא מלא דם אלא באחד מג' דרכים האחד שיחליט אותו בחומץ קודם בשולו עד שילבן או במים רותחין או להבהבו ואח"כ יבשל אותו ונהגו כל אדם להבהב בלבד קודם בישולו ע"כ ולמדתי מזה שהרב אלפסי ז"ל והר"ס במז"ל סוברין דכולה סוגיין אליבא דרבי יוחנן בן נורי איתמר אבל רבנן פליגי עליה וסברי דכבד נאסרת ולפיכך לרבנן אין הכבד מותרת בבשול אפילו בפני עצמה אלא בחליטה ולדידן דלא בקיאינן בחליטה לית לה תקנתא אלא בצלי ונראה גם כן שהם סוברים דהא דאמר לאו קרעו שתי וערב ותתוכיה לתחת היינו בשעת מליחה ולהתירה לקדרה אליבא דר' יוחנן בן נורי שהוא אומר שהכבד אינה נאסרת אלא שמפני דם הסימפונות צריכה קריעה שתי וערב קודם מליחה אבל לדידן דלא קי"ל כר' יוחנן בן נורי ולא שריא אלא בצלי אינה צריכה קריעה שתי וערב דהא באומצא ביעי ומוזריקי אמרינן לעיל [דף צג:] תליה בשפודא מידב דייב אלמא בצלי לא בעי חתיכה כלל זה נראה לי בדבריהם ז"ל אבל פליאה דעתם ממני מה ראו לדחות דברי ר' יוחנן בן נורי כיון דרבי זריקא אמר אנא שלקית ליה לר' אמי ואכל ואביי נמי אהדר ליה לרב ספרא למיסר נפשיה לא קא מיבעיא לי ורב נחמן נמי אמר אפי' בשלוקה גמורה שריא ורבה בר רב הונא נמי אמר קרעיה שתי וערב ותתוכיה לתחת והיאך אפשר לדחות כל האמוראין הללו דמינייהו נמי עבדו בה עובדא אבל השטה היותר מחוורת אצלי היא אותה שפירשתי למעלה מכל מקום נתפרש מה שנתקשינו בו למעלה היאך אפשר למאי דמוקמי ליה בכבדא דאיסורא דלימא עלה ואינה נאסרת לומר שלא תהא בולעת שמגונית והדבר נראה לעין בהפך ומעתה לא קשיא ולא מידי וה"ק כבד דאיסורא אוסרת ירקות של תרומה ואין כבד של היתר נאסרת מחמתן: **דרש** מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא למשפדינהו בשפודא תותי בשרא שרי. בכבדא לפי שאין דם הכבד יורד על הבשר. ובכחלא נמי אין חלב שבכחל יורד על הבשר דהא כבדא וכחלא תותי בשרא ניניהו. ואע"פ שומן הבשר נכנס בכחל הקילו בכך לפי שאין טעם השומן ניכר בכחל ועוד שלבסוף הוא נפלט ממנו דכבולעו כך פולטו ולפיכך אין ללמוד מזה שיהא מותר לחתוך כחל שצלאו בלא קריעה בסכין שיש עליו טיחת בשר שלא כדעת מקצת מפרשים ז"ל שמקילין בכך ומביאין ראיה מזו: עלוי בשרא דיעבד אין לכתחלה לא. אם הכבד או הכחל נתונות בשפוד על הבשר לכתחלה אסור מפני שדם הכבד וחלב הכחל יורדין על הבשר ונבלעין בו ומיהו דיעבד שרי ויהבינן טעמא בגמרא בכבדא משום דדמא מסרק סריק כלומר מחליק ואינו *מתעכב ואינו נבלע. ובכחלא משום דחלב שחוטה דרבנן ומיהו כתב רש"י ז"ל דכי שרינן כבדא וכחלא תותי בישרא לכתחלה הייט דוקא לדידהו שהיו צולין כל צלי שלהן בתנור וחודו של שפוד תלוי למטה אבל לדידן בכל ענין אסורין לכתחלה לפי ששפודין שלנו אין תלויין אלא שוכבין ופעמים שמרים זנב השפוד ונמצא התחתון עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חברו עליון ולפיכך בכל ענין אסור לכתחלה ולמלוח כבד עם בשר איכא מאן דאמר דכיון דקי"ל [דף קיג:] דמליח הרי הוא כרותח דצלי כי היכי דאמרינן בצלי דיעבד אין לכתחלה לא הכי נמי במליחה ותותי בשרא אפילו לכתחלה שרי וילפינן ממתניתין שמותר לצלות לכתחלה בשפוד אחד פעמים בשר ופעמים כחל: **ואי** איכא בי דוגי. כלי שנותנין תחת הצלי לקבל השומן נקרא בי דוגי: אסור. מפני הדם הנוטף מן הכבד לתוך הבי דוגי: ומאי שנא מדמא דבשרא דשרי. הרי אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ושרי וכדאיתא לקמן: דמא דבשרא שכן. ויורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין לתוך הכלי מראה אדמומית שבשולים: קפי. צף למעלה כמו ויצף הברזל [מ"ב ו] דמתרגמינן וקפא פרזלא. ואיכא למידק נהי דדמא דבשרא יורד אפ"ה יאסר השומן מפני שהוא בולע ממנו וכי תימא דמשקה אינו בולע ממשקה אפ"ה יאסר הכלי מחמת הדם ויאסר השומן מפני פליטת הכלי יש לומר דהאי דמא דבי דוגי מדינא לא מיתסר לפי שאין נותנין בי דוגי עד שנצלה כמאכל בן דרוסאי וכלה דמו אלא שמפני שעדיין יוצא מיחל אדום ממנו אסרוהו מפני מראית העין ובכבדא שניהן מתערבין והכל אדום אסור ובבשרא דשכן דמיה והשאר נגול השומן מותר וכן הכלי מותר: **סכין** ששחט בה אסור לחתוך בה בשר רותח. צונן אמרי לה בעיא הדחה. כתב רש"י ז"ל ואם חתך בה צונן בעי הדחה הבשר צונן ותמהני מה הזקיקו לרש"י ז"ל לדחוק לפרש דבעיא הדחה אצונן קאי ולמה לא פירש דקאי אסכין ואתי לשון בעיא שהוא לשון נקבה כפשטיה ונראה לי שהזקיקו לפרש כן מדפסקינן לעיל בפ' קמא (דף ח:) דסכין ששחט בה טריפה דפליגי בה רב אחא ורבינא ופסקינן עלה והלכתא (מדתכן) אפילו בצונן דאלמא אין חום בית השחיטה גחל כל כך שיבליע הסכין שהוא קשה וכמו שכתב רש"י ז"ל עלה דההיא הילכך על כרחין כי אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה בשר לא בא לומר דלא ליסגי לסכין בהדחה דולאי אם הדיחה קודם שיחתוך בה סגי לה בהכי אלא כי קאמר אסור לחתוך בה רותח היינו לומר שאם חתך בה קודם הדחת הסכין אסור ההוא בשר רותח מפני טיחת דם שעל הסכין ולא סגי ליה לבשר בהדחה וכיון שכן על כרחין כי אמרינן בתר הכי צונן אמרי לה בעיא הדחה לא קאי אסכין שאם הדיחו אפילו לרותח סגי אלא אצונן מהדר לומר שאם חתך בה צונן קודם הדחה אותו צונן בעי הדחה ואמרי לה דאפילו הדחה לא בעי לפי שהדם בצונן מתפרך וטפל אבל ברותח מתחלחל ונבלע וכ"ת וכיון דסתמא קאמר שמואל סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח היכי אפשר דלימא דבהדחה סגי והא אמרינן בסמוך אליבא דשמואל דאמר קערה שמלח בה [בשר] אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח אלמא ליסנא דאסור סתמא דייק דלא סגי ליה לכלי בהדחה דאי לא דייק הכי היכי אמרינן שמואל לטעמיה דילמא שמואל הכי קאמר אסור לאכול בה רותח כלומר שאסור לאכול בה קודם הדחה על *ספק שידיח אותו

נר מצוה

°דרש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא למישפדינהו בשפודא תותי א בישרא שרי עילוי בישרא דיעבד אין לכתחלה לא רב אשי איקלע לבי רמי בר אבא חמוה חזייה לבריה דהמוה *דשפיד כבדא עילוי בישרא אמר כמה יהיר האי מדרבנן והאמור דיעבד אין לכתחלה לא ואי איכא בי דוגי תותי כבדא *אסיר ומאי שנא מדמא דבישרא דשרי כדבעי למימר קמן (א) אמרי דמא דבשרא [שכן] דמא דכבדא קפי: אמר ר"נ אמר שמואל °סכין ששחט בה אסור לחתוך ב בה רותח צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה וא"ר *נחמן אמר שמואל קערה

רש"י

שפיד. נותן בשפוד ולא חייש למה שהיה כבד עליון בתנור: איסור דאמרי רבנן דשרי. כדאיתמר ה"מ דיעבד: בי דוגי. כלי שנותנין תחת הצלי לקבל את השומן כמו שאנו עושין לאווזין: אפי' בישרא עילוי כבדא נמי אסור. כי דם הכבד טפף לבי דוגי ונמצא אוכלו: מאי שנא מדמא דבישרא. אף דם הבשר כשאין שם כבד זב עם השומן ואנו אוכלין אותו: דמא דבישרא שכן. יורד לשולי הכלי והשומן צף למעלה ומניחין בכלי מראה אדמומית שבשולים: קפי. צף למעלה: תותי בישרא. בתנור היו צולין כל צלי שלהן וחוד השפוד למטה וכשהכבד ניתן תחלה ואחר כך הבשר נמצא הבשר עליון ואיפכא הכבד עליון לכתחלה אסור ולדידן הכל אסור לכתחלה דשפודין שלנו אינן תלויין אלא שוכבים ופעמים שמגביה השפוד ונמצא תחתון עליון לכך כבד ובשר בשפוד אחד בכל ענין אסור והלבה כבד וכחל נצלי בפני קריעה שתי או ערב ואם לא קרע מותר כלישנא קמא דרב דהא תניא כוותיה ולקדרה קורעו שתי וערב ושחו בכותל: סכין ששחט בה. ובית השחיטה רותח הוא ובולע הסכין מן הדם: אסור לחתוך בה רותח. מפני שחוזר ופולט: צונן. כלומר חתך בו: בעיא הדחה. (ב) ההוא צונן: אסור

שלטי הגבורים

א פרש"י בשפודים שלנו שצולין אצל האש אסור לכתחלה ולא שייך לחלק בין תותי בשרא לעלוי בשרא דפעמים מגביה השפוד אצל האש ופעמים משפילין:

ב וכלי שנשתמש בו איסור ונצטנן אם מותר להשתמש בו היתר בלי הדחה כלל איכא פלוגתא הר"ן והרא"ש שם כתבו די"א בכלים שנשתמשו בהן איסור שרי לאשתמושי בהו צונן דהיתרא בלא הדחה כלל דהא דצונן לתוך צונן מדיח הייט דוקא בגופו של איסור כגון בשר ונבילה שנגעו זה לזה בצונן צריכי הדחה אבל טעם האיסור שנבלע בדופני הכלי אפי' הדחה לא בעי לצונן ודוקא בשאר כלים שאינן של חרס אבל אם הכלי הבלוע מאיסור הוא של חרס אין לו תקנה להשתמש בו בצונן עד שידיחנו דבולעת היא הרבה עד שפולטת אפי' בצונן והרשב"ד חולק ע"ז וכתב דכלי הבלוע מאיסור אסור להשתמש בו בצונן אלא ע"י הדחה ואם נשתמש בה בצונן עד שלא הדיח מדיח מה שנתן בתוכה וש"ד ואם הוא מידי דאורחיה בהדחה מותר לתת אותו בתוך כלי איסור על סמך שידיחנו אחר כך וכמו שכתבתי בחדושי ולדעת הרשב"ד הסכימו רוב הפוסקים וכל זה מיירי בכלי הבלוע מאיסור שבא להשתמש בו אח"כ היתר צונן אם מותר לכתחלה או לא אבל אם הכלי הוא היא קערה שמלח בה בשר יש פלוגתא אחרינא לדברי התוס' דסברי שקערה שמלח בה בשר והדיחה לאחר הדחה צוננת היא או אם נתן בה צונן מדיח הצונן והיא מותרת דכשהוא נגוב הדחה סגי לה ואפי' למ"ד תתאה גבר דלא עדיף האי קערה מסכין ששחט בה דאיכא דוקא דסכינא דע"י כן בלע ואעפ"כ מדיח ומשפשף הסכין או מה שחתך בו ומותר ואם נתן בה רותח בין רותח נגוב בין רותח לא סגי לה בקליפה ואם מה שנתן בקערה הוא לא גמור או צריך ס' כדי קליפה באומר יפה ולדברי הרשב"ד שאמר דקערה שמלח בה בשר אסור להשתמש בו צונן ואפי' בהדחה לא סגי לה דרותחת צונן לתוך רותח ולא סגי לה בהדחה אם נשתמש בו בצונן בעי קליפה אף לאחר הדחה וכן אם נתן בו רותח נגוב ג"כ לא צריך אלא קליפה כיון שהוא נגוב וגם שקערה נגובה אע"פ שמניסס רותחים אבל אם אותו רותח הוא דבר שיש בו רוטב כמו בשר רותח שא"א בלא רוטב קצת צריך שיטול את מקום מגעו שהוא יותר מכדי קליפה ואם הוא לא גמור כרוטב של היתר או מטריכין בכולה קערה אע"פ שהודחה הקערה כיון דלדידיה שהודחה לעולם היא ודעת הרשב"ד שמותר להשתמש בה שמלח בה היתר צונן בלי הדחה ואנ"ל בהדחה:

עין משפט: א מיי' פרק ו מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' סט נג: ב טוש"ע שם:

[דף צג ע"א] דף קיא: אפילו בשרא עילוי בשרא נמי אסור וכ"ה בגמ'. אמר רב יהודה אמר שמואל כ"ה בגמ' (ג"א). ג"א מסתכב. ג"א מדיתו. נ"א סמך

הגהות חוות יאיר

מלחמת ה' רוסח

ועוד והרב אלפסי ז"ל וכל הגאונים התירו כבד בצלי ולא הצריכוהו חתוך כלל: אמר הכותב דומה שכן דעת רבינו אבל אין הגאונים שוין בדבר שמצינו לבעל הלכות גדולות ובעל פסוקות מאן דמטוי כבדא בשילומא צריך לחתוכי מאי טעמא דאזיל דמא ומכניף בסמפונא דכבדא והיכא דלא קרעיה קרע ליה לאחר בישולו אלמא צלי נמי בעי קריעה אע"פ שלא הצריכו כן במיזריקי וביעי ואומצי דאיסמיק דקאמרי' עליה בשפודא מידב דאיב דמא שתמידו יותר בכבד כדקאמרי' נמי התכיה ומלחיה אפי' לקדרה שפיר דמי והכא בעי שתי וערב והיתוכיה להתם:

המאור הגדול

והרב אלפסי ז"ל וכל הגאונים התירו כבד בצלי ולא הצריכוהו חיתוך כלל ולפי' נראה לנו כי זה שהצריך רבה בר רב הונא קריעה שתי וערב והתוכיה לתתת במליחה הצריך לעשות כן ולבשלו בקדרה האידנא דשדרו ממתיבתא להחמיר בכבד אין התוך ומליחה מועלת בכבד כלל עד שיצלוהו ואם צלאו מותר אפי' בלא חתוך ומליחה שאין לנו חתוך ומליחה כלל בצלי:

אמר רב נחמן אמר שמואל סכין ששחט בה אסור לאכול בה רותח נראין הדברים מדקא פסיק ואמר אסור לאכול בה רותח דומיא דקערה שמלח בה אלמא צריך הגעלה בחמין ודעתי נוטה משום דאפליגו רב אחא ורבינא בסכין טרפה בפ' הכל שוחטין מר חשיב בית השחיטה רותח ומר חשיב בית השחיטה צונן מש"ה סתים ואמר אסור לאכול בו רותח כלומר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה למר עד שיגעילנה בחמין ולמר עד שידיחנה בצונן וקי"ל הלכתא כמ"ד אפי' בצונן דבית השחיטה צונן כלישנא בתרא דאיתמר בהשוחט בסכין של עובדי כוכבים וסוגיין בכולה תלמודא כלישנא בתרא צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה ומתם הדחה בצונן ולחומרא נקיטינן ובעיא הדחה ואנו רגילין לפרש בהדחת הסכין וה"ר שלמה ז"ל פירשה בהדחת האוכל שהוא צונן וגרים בעי הדחה ולא נראו לנו בזה דבריו. ויש במקצת נוסחי הלכות הרי"ף ז"ל צונן שחתכו בסכין אסור לאוכלו ברותח ולא כן היא הגירסא הנכונה אלא צונן שחתכו בסכין אסיר לאוכלו בביתא משום דאגב חורפיה בלע:

נר מצוה

°קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח כבוש הרי הוא כמבושל ואף ר' יוחנן סבר לה להא דשמואל דהא ר' אמי תלמידו של ר' יוחנן כד אימלח ליה בשרא בההיא פינכא תברה *יתיב רב כהנא וקאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח [וצנון] שחתכו בסכין מותר לאכול בכותח מאי טעמא האי אפשר למטעמיה דהיתרא בלע והאי דאיסורא בלע לא אפשר למטעמיה: איתמר *דגים שעלו בקערה רב אמר אסור לאכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאכלן בכותח אמר רב חזקיה משמיה דאביי הלכתא א דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח

רוחא איכא למימר דליסגא ודאי הכי משמע דאותו כלי צריך הכשר גדול. אבל הכא סיפא דמלתא מוכחא אריסא דכיון דאמרינן דלונן אמרי לה דבעי הדחה כלומר הכוא לונן ממילא משמע דכי קאמר ברישא אסור לחתוך בה רותח היינו לומר דלא סגי בהדחה דבסוף ולאו למימרא דלא ליסגי לסכין בתחלה בהדחה זה נראה לי על דרך שטתו של רש"י ז"ל. אבל אחרים פירשו דה"ק אסור לחתוך בה רותח עד שיכשירנה הכשר גדול דהיינו הגעלה או ליבון דס"ל לשמואל דבית השחיטה רותח כדאמרינן נמי בסמוך בקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח שמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח דאלמא כל היכא דאיתמר אסור שהם משום שהוא רותח הוא ואע"ג דקי"ל בסכין ששחט בה טרפה מדיח התם הוא שבא לשחוט בו וטעמא משום דאיידי דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי מיניה [מכיון שהודח] ולפי זה קי"ל נמי כרבה בר רב *הונא דאמר בשוחט בסכין של עובדי כוכבים מדיח ולאו משום דבית השחיטה צונן אלא היינו טעמא משום דכיון דטרידי סימנין לאפוקי דמא לא בלעי וכדאמרינן בפ"ק (דף ח:) וכן פסק הרב אלפסי ז"ל כרבה דאמר מדיח וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ' י"ז מהלכות מאכלות אסורות אלא שכתב ואם קלף הרי זה משובח ולא ידעתי למה ואפשר דרפויי מרפיא בידיה. ודאמרינן צונן אמרי לה בעיא הדחה ואמרי לה לא בעיא הדחה אסכין נמי קאי שאם בא לחתוך בו צונן שידיח הסכין מפני הטיחה הנדבקת על פניו ואמרי לה לא בעיא הדחה אלא בקנוח סגי ואף לא קנוח יפה שהקנוח היפה דינו כהדחה כדאמרינן בפרקא קמא [שם] ואי איכא בליתא דפרסא למכפריה תו לא צריך אלא לומר דבקנוח מועט סגי ואיכא דיליף מהכא דהוא הדין דכלי הבלוע מאיסור שמותר להשתמש בו צונן בלא הדחה ואפי' למ"ד בעיא הדחה היינו טעמא משום דוחקא דסכינא אבל בשאר מילי לא צריך דאע"ג דתנן [דף קז:] צורר אדם בשר וגבינה במטפחת אחת ובלבד שלא יהו נוגעין זה בזה אמרינן עלה בגמ' דאע"ג דלונן בלונן הוא הדחה מיהא בעי ובפ' כילד צולין (דף עו.) נמי אמרינן צונן לתוך צונן מדיח שאני התם שהן גופו של איסור אבל טעמו ולא ממשו הבלוע בסכין [בצונן] אפילו הדחה לא בעי ואף על גב דאשכחן גבי יין נסך דכלי הבלוע ממנו בעי הדחה ואע"ג דצונן בצונן הוא מיין נסך ליכא למיגמר שהרי כשתנה דינו מכל אסורין שבתורה שהרי החמירו במכניסו לקיום ובכלי חרס שתחלת תשמישן באיסור ובכלי הגת שלא להתירם אפילו בהדחה והכשרו של יין נסך גם כן משונה משאר איסורין שלא מלינו הכשר ערוי וניגוב ולא ישון שנים עשר חדש אלא ביין נסך בלבד ולפיכך אין ללמוד ממנו לשאר איסורין ואין דברים הללו מחוורין להקל בכך אלא הכא היינו טעמא דמאן דאמר לא בעי הדחה משום דדם מישרק שריק והיינו טעמא נמי דמאן דסגי ליה בהדחה דדוקא גבי דם משום דשריק אבל סכין של עובדי כוכבים דאית ביה משום שמנונית בעיא נעילה עשרה פעמים במקום קשה לחתוך בה לונן דכיון דאיכא דוחקא דסכינא לא סגי לה כשאר כלים בהדחה והיינו שמעתא דסוף ע"ז: **קערה** שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח. לפי שנבלע בה הדם: כבוש בחומץ הרי הוא כמבושל. ומדקאמר כבוש הרי הוא כמבושל וגבי מליח אמרינן הרי הוא כרותח שמעינן מיניה דמליח לאו כמבושל הוא אלא כרותח דצלי והכי דייקינן בגמרא בפרק גיד הנשה (דף צז:) ויש אומרים דכי אמרינן דקערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח דוקא בקערה שאינה מנוקבת שמתוך שהדם משתהא שם הוא נבלע בתוכה אבל במנוקבת אין הדם נבלע בתוכה כלל אלא כולו יוצא דרך הנקבים ובהדחה בעלמא סגי [דאי לא] תימא הכי היאך אנו מולחים בשר בכלי שמלחנו בו פ"א אלא ש"מ דמנוקב אינו בולע דם דכיון (א) דדם שריק כולו יוצא דרך הנקבים ושרי ולא נהירא דקערה שמלח בה בשר כהלכתו משמע דאפי' במנוקבת ומה שאנו מולחין וחוזרין בכלי אחד מנוקב היינו משום דאיידי דטרידא חתיכה למפלט לא בלעה ולא תימא כי גמרה פליטת דמה בולעת מן הבלוע בכלי דליתא דאפילו בתר הכי טרידא למפלט ציר וכל דפלטה אפילו ציר לא בלעה דם כמו שנפרש לפנינו בס"ד: **אימלח** ליה בשרא בההיא פינכא ותברה. כלי חרס הוא ולא היה נקוב ולהכי תברה משום דכיון דמליח הרי הוא כרותח לא סגי בהדחה ומהא שמעינן דנותן טעם לפגם לכתחלה אסור דאי לא אמאי תברה לשהייה עד למחר דהויא נותן טעם לפגם אלא ש"מ דלכתחלה אסור ומיהו קשיא אמאי תברה לינקבה נקובי ולימלח בה בשרא יש לומר שמתוך שאין נוח לינקוב קדרה של חרס שהרי משתברת היא בנקיבתה מש"ה תברה ודאי של חרס היתה דאי של עץ אמאי תברה יגעילנה ועוד שהבשר הנמלח בה נאסר כולו מפני שהדם בתוכה בדם הנפלט ממנו וכיון שנאסר והפינכא בולעת מגירו שהוא אסור כגיר נבלה כשחוזרין ומולחין בתוכה הרי הפינכא פולטת ציר והבשר בולע ונאסר דאע"ג דפליט דם בלע ציר כדמוכח לקמן. וא"ת אכתי אמאי תברה יניחנה להשתמש בה צונן יש לומר דכלי חרס מכיון שאינו יוצא מידי דפיו ואין לו תקנה להשתמש בו חמין אפי' צונן אסור להשתמש בו שמא יבא להשתמש בו חמין ומש"ה אמר רב בפרק כל שעה (דף ל.) דקדרות בפסח ישברו ולא התירו להשתמש בהן צונן ודברי הרי"ף ז"ל בפרק כל שעה גבי כל הכלים שנשתמש בהן חמץ בחנון מטין לזאת הסברא שכתבנו דכלי חרס דלית ליה תקנתא לחמין גזרינן ביה צונן אטו חמין: **קערה** שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח. יהבינן טעמא משום דאי אפשר למטעמיה דהא איסורא בלע ומוקמינן לה בגמ' בדליכא קפילא ותמיהני אי הכי פשיטא ונראה לי דהכי קאמר קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח כל היכא דליכא קפילא דלא סמכינן אעובד כוכבים דלאו קפילא הוא אבל צנון שחתכו בסכין שחתך בו בשר נהי דאגב חורפיה דצנון בלע משמנונית הבשר אע"ג דליכא קפילא שרי דטעים ליה ישראל כל דהו ומיהו כי אמרינן דאי איכא קפילא שרי ה"מ בדיעבד אבל לכתחלה ודאי אסור לתת בה רותח דלאיסור משהו מיהא איכא: **דגים** שעלו בקערה. שעלו מן הכלי כשהן רותחין ונתנן לתוך הקערה שאכלו בה בשר אסור לאכלן בכותח לפי שבלעו מטעם הבשר הנבלע בקערה: ושמואל אמר מותר. מפרשינן בגמ' משום דנ"ט בר נ"ט הוא כלומר שאם היו מבושלים עם בשר ממש ודאי שהיו אסורין לאכלן בכותח מפני שהבשר נותן בהם טעם ומודה נמי שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה [של בשר] דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא שנבלע בה טעם הבשר ולפיכך אינה חוזרת ואוסרת הדגים משום טעם דהוו להו הנך דגים נתינת טעם בר נתינת טעם ולאו כבשר ואמרינן עלה בגמ' והא דרב לאו בפירוש איתמר אלא מכללא איתמר דרב איקלע לבי רב שימי בר חייא בר בריה חם בעיניה עבדו ליה שיפא בלעא כלומר קיטור לעין מסמנין בקערה בתר הכי רמי ליה בשולא בגויה כלומר שנתנו תבשיל באותה קערה לאחר זמן אמר יהיב טעמא כולי האי כלומר וכי נותן כל כך טעם בקערה שתוזר ונותן טעם בבישול אלמא דאית ליה לרב נתינת טעם בר נתינת טעם בעלמא ולא היא דשאני סמנין דנפיש מררייהו ע"כ. ואיכא למידק כיון דאמרינן דהא דרב מכללא דהא עובדא דשיפא איתמר היכי אמרינן דאפילו שמואל מודה דאסור לאכול חלב רותח בקדרה שבשל בה בשר והא הך עובדא דכותיה היא דהכא נמי ליכא אלא שני טעמים שהקערה קבלה טעם מן השיפא וחזרה ונתנה טעם בבישול והיינו דומיא דהך דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב דאמרינן דאפי' שמואל מודה בה וכיון שכן היכי איתמר מימריה דרב מכללא דההיא. תירץ הרמב"ן ז"ל שאותו שיפא דבר מר היה מעורב בה אבל לא היה עיקר ממשו מאותו דבר מר וכיון שנתן טעם בבישול הוה ליה נ"ט בר נ"ט ממש דומיא דדגים שעלו בקערה ולי אין צורך לכך דאנן הכי קאמרינן מכללא איתמר דרב כי אמר יהיב טעמא כולי האי לאגמורי הלכה הוא דקאמר הכי ונימר דטעם שני חזק ותשוב הוא וראוי לאסור דבר אחר *מטעם ראשון וכ"ת א"כ היכי קאמרינן ולא היא שאני התם דנפיש מרריה טפי דא"ה למאי כוון רב ומאי קמ"ל לאו קושיא הוא שכבר כתבו בזה דכי אמרינן ולא היא דהתם משום דנפיש מרריה טפי למדחייה לדרב גופיה הוא דאתמר כלומר דנהי דודאי מכללא דהא שמעינן דאית ליה לרב נ"ט בר נ"ט אסור אפ"ה ליתא לדרב דאיהו סבר דטעם שני חזק בכל מקום כמו שהוא חזק בזה ודחינן לה דליתא דהתם משום דנפיש מרריה הוא דיהיב טעמא כולי האי ושיערו חכמים אין לך נותן טעם בכל האיסורין גדול כמוהו אבל ודאי מודינן דרב לאשמועינן איסורא הוא דאיכוין והיינו דלא אמרינן דאי מכללא מאי כדאמרינן בשאר דוכתי ורב ודאי הכי ס"ל דהא אמרינן בגמ' דאהדר ליה ר' אלעזר חס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דליספי לי מידי דלא שמיע לי זו היא שיטת רש"י ז"ל. אבל אחרים סוברים דשמואל אפילו טעם שני התיר והכא בדגים שעלו עם בשר איירי דקאמר דמותר לאוכלן בכותח [אע"פ שאין כאן אלא נותן טעם לשמואל] הבשר בדגים והדגים בכותח והיינו דמוכחין הא דרב מההוא עובדא דשיפא ואפי להו כפשטיה למאי דסבירא להו בשני טעמים בלבד הוא שנחלקו וכ"ת א"כ תיקשי לשמואל הא דתניא קדרה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בישל בנותן טעם תירצו בזה שע"י האור פולט ממשו של איסור ראשון ואין שיטה זו מחוורת אלא בטעם שני אפילו שמואל מודה דאסור ובטעם שלישי הוא שנחלקו. ואחרים מחמירין עוד לומר דאפילו בכה"ג דוקא שעלו בקערה אע"פ שהן רותחין אבל נתבשלו בה אסורין דכל כה"ג ממשו של בשר הבלוע בקערה נפלט בהם והוה ליה כאילו נתבשלו עם בשר ממש דאסורין והביאו ראיה מדתניא בפרק כל שעה (דף ל:) אין טשין את התנור באליה ואם

רש"י

אסור לאכול בה רותח. לפי שהדם נבלע בקערה והוא נותן טעם ראשון והוא איסור גמור: פינכא. קערה של חרס שאין לה תקנה בהגעלה לכך שיברה: שחתכו בסכין. אע"ג דאגב חורפיה דצנון בולע משמנונית הקרום של הסכין והוי האי צנון נותן טעם ראשון נהוי כבשר מ"מ מותר לאכול הצנון בכותח שיש בו נסיובי דחלבא: האי. צנון אפשר לישראל לטועמו קודם שיתננו בכותח ומותר דקאמר כגון שטעמו ולא היה בו טעם שמנונית: והאי. קערה איסורא בלע דם שאיסור הוא לכך אין לו תקנה והיתר ומיירי דליכא קפילא ארמאה דאי הוה קפילא דארמאה סמכינן עליה כדלעיל: שעלו. מן הכלי כשהיו רותחין נתנן לקערה שהבשר אכלו בה בשר: אסור לאוכלן בכותח. לפי שבלע מטעם בשר הנבלע בקערה: ושמואל אמר מותר. וטעמא מפרש בגמ' משום דנותן טעם בר נותן טעם הוא כלומר אם היו מבושלין עם בשר ממש היו אסורין לאוכלן בכותח לפי שהבשר נותן בהם טעם ראשון וגם מודה שמואל שאסור לאכול חלב רותח בקערה של בשר דנותן טעם ראשון הוי כבשר גמור אבל קערה זו היא עצמה אינה בשר אלא הבשר נתן בה טעם לכך אינה חוזרת ואוסרת הדגים משום נתינת טעם דהנך דגים הם נ"ט בר נ"ט ואינם כבשר דסתם

שלטי הגבורים

א כדין דגים שעלו בקערה דמותר לאוכלן בכותח איכא פלוגתא ריב"ן חתנו של רש"י אליבא דרש"י פי' דדוקא דגים שעלו. רותחין בקערה של בשר כגון בלאחר שגלאן נתנן בקערה של בשר בת יומא מקונחת משמנונית בשר מותר לאוכלן בכותח שיש בו נסיובי חלב דאין בדגים אלא טעם שני של בשר שהבשר שנשתמש בקערה נתן טעם בקערה והקערה נתן טעם בדגים וטעם שני דהיתר הוא טעם כדבעי' למימר לקמן בס"ד אבל אם נתבשלו הדגים בקדרה של בשר אפי' נתבשלו לבדם אסורין לאוכלן בכותח דכי נתבשלו בקדרה עקר הטעם שהיה בקדרה נפלט ממנה ובלעו בדגים נמלא שיש בדגים טעם ראשון של בשר ואסור לאוכלן בכותח ור"ת פי' דאפי' נתבשלו הדגים בקדרה של בשר ולא היה בקדרה בשר מותר לאוכלן בכותח עפי ממה שנתנם בקערה של בשר רותחין דכי נתנם בקערה של בשר רותחין איכא בדגים טעם שני של בשר שהבשר נותן טעם בקערה והקערה בדגים והכא שנתבשלו בקדרה של בשר איכא בדגים טעם שלישי כי הבשר נתן טעם בקדרה ועתה הקדרה נותנת טעם במים והמים נותנין טעם בדגים הלכך כ"ש הוא שיש להתיר לאוכלן בכותח היכא שנתבשלו בקדרה של בשר במים לבדם בלי בשר כלל מיהו אם נילנו במחבת של בשר ביובש בלי שמן ורוטב כלל או אם נללו בשפוד של בשר ב"י שיש בו שמנונית הבשר בלוע והדגים בולעין אותו טעם דהוי טעם זה שבדגים טעם ראשון או אסור לאוכלן בכותח וכן אם נתבשלו עם בשר בקדרה של בשר דבלעי הדגים טעם הבשר עצמו אסורין לאוכלן בכותח מיהו (בין) [אם] נלאן במחבת עם שמן כנהוג נראה דחשיב כמו בשלן בקדרה של בשר שאע"פ שנוגעים לפעמים במחבת כיון שיש שם שמן הטעם של המחבת יוצא תחלה לשמן ומשמן יוצא לדגים:

חדושי אנשי שם

מהר"ם(א)ובספרי דורא בער ט' מהרן שאין לשון מליחה פי' שאין כח במלח להפליט האיסור הבלוע בען וכן פירשו התוס':

א מיי' פרק ט מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קמא טור י"ד סי' נה נו:

[דף ש ע"ב]

בגמ' איתא יתיב רב כהנא אחוה דרב יהודה קמיה דר"ח ויתיב וקאמר קערה כו' ובר"ש גירסא אחרת (ג"א)

ז"ל כטעם

א מיי' פרק ט מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלו טור י"ד סי' צה:

ואם טש כל הפת כולה אסורה עד שיסיק את התנור מדבעינן היסק ולא סגיא בקטוח ש"מ דנ"ט בר נ"ט ע"י בישול אסור דהא הכא כי מקנח ליה בלחוד טעם שלישי הוי האליה בתנור והתנור בפת והפת בכותח ומדבעינן היסק ש"מ דע"י האש חשוב טפי ואוסר והיינו טעמא נמי דמאי דאמרינן דצנון שחתכו בסכין שחתך בו בשר דאסור לאכלו בכותח דמשום חורפא [דצנון] מפליט ליה לסכין עיקר ממשו של איסור והוה ליה נותן טעם ראשון ואוסר וכ"ש בבשול גמור שאוסר וכבר כתב זה רש"י ז"ל בפירושו [בלשון שני] ואין אלו ראיות דכי אמרינן לענין פת עד שיסיק את התנור אינו אלא משום גזרה שמא לא יקנחנו יפה יפה שדרך התנור להיות נשאר נח בטיחת האליה ואין אותו לחות עובר ע"י קנוח אבל קדרה שבישל בה בשר אין בה ממשו של איסור ולפיכך אפילו בישל [בה] דגים מותר לאכלן בכותח וצנון שחתכו בסכין נמי דאסור לאכלו בכותח דרך סעודה שנו כאן שדרך הסכינין כשחותכין בהם על השולחן להיות בהם שמנונית ואינן מקונחין כל צרכן ואף זה כתב רש"י ז"ל [בלשון ראשון] וכן עיקר דאם איתא דמשום בליעת הסכין הוא ולא משום טיחה שעל פניו קישות למה ליה למגרדיה כלל הא נ"ט בר נ"ט הוא אלא ודאי כדאמרן וכן דעת הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות שכך כתב קדרה שאוכל בה בשר ובישלו בה דגים [אותם הדגים] מותרין לאכלן בכותח. והוי יודע דלא שרינן נ"ט בר נ"ט אלא בשל היתר כבשר בחלב דכיון דטעם שני אכתי היתרא הוא כיון דאקלים כולי האי לא חשיב למיסר אבל במידי דאיסורא כל היכא דאיכא טעמא כלל אוסר עד סוף כל העולם. וכתב בספר התרומה קערות שהודחו במחבת תולבת במים רותחין ושתיהם בני יומן פשוט דהכל אסור דטעם שבקערות נפלט במים וטעם חלב שבמחבת נפלט במים ומיד נאסרו המים משום בשר בחלב שבהן וכשחזרו ונבלעו במחבת ובקערות אסרו הכל וכתב עליו הרמב"ן ז"ל ואני אומר אישתבוש כהני דהיינו דגים שעלו בקערה מותר לאכלן בכותח דקערה היינו קערה. מים רותחין שפלטה בהם היינו דגים. מחבת תולבת היינו כותח כשם שהדגים מותר לאכלן בכותח כך המים הללו מותר ליתן אותן בין בכותח בין בפליטת חלב שבמחבת ודבר ברור הוא אע"פ שהסכמנו לפרש דשלשה נותני טעמים בעינן כאן נמי שלשה נותני טעמים הם [בשר] בקערות קערות במים מים בחלב ולא אמרינן חלב שבמים נתערב עם טעם שני של בשר שבהן כשם שאין אומרים בדגים דטעם החלב שבכותח נבלע בדגים ויהא אוסרן וכן בדין לפי שאין בשר שבדגים או במים אוסרין עד שיתערבו עם החלב ויהנו טעם זה בזה שאין בשר בחלב אוסר לעולם אלא בנותן טעם הילכך הוו להו טעם שלישי והכל מותר ע"כ. ונמשכו לדעתו הבאין אחריו הרשב"א ז"ל והאחרים ותמיהני עליהם שאני רואה דברי בעל התרומה ז"ל נכונים וברורים ולא דמי כלל לדגים שעלו בקערה דהתם הכותח לא קבל טעם כלל מטעם ראשון דהיינו הקערה אלא מן הדגים דהוו טעם שני אבל כאן טעם החלב הנפלט לתוך המים מקבל טעם מטעם הבשר ראשון שבקערות דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר ופליטת החלב בעצמן שלא באמצעית המים הילכך לא הוי נ"ט בר נ"ט אלא נותן טעם ראשון הוא שנותן טעם בחלב הילכך לא דמי כלל ועוד דמאי דשרינן נ"ט בר נ"ט לאו משום דסברינן שאין הטעם הראשון מתפשט והולך עד השלישי דא"כ אפילו בשאר איסורין נימא הכי למאן דלית ליה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואנן לא שרינן אלא בבשר בחלב וכיוצא בו דהוו שני נותני טעמים של היתר הילכך דוקא כשטעם שני עמד בהיתר בלא תערובת חלב אבל כאן שטעם שני לא עמד בפני עצמו כלל אלא תכף שבא לעולם נתערב בטעמו של חלב מסתברא ודאי דאסור (א) וכדברי הרב בעל התרומה ז"ל:

נר מצוה

בכותח °צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח ודוקא צנון *דאגב חורפיה בלע אבל קישות ואבטיח גריד לבי פסקי ואכיל *(ואי פתיך בהו ליפתא שרי בעי מיניה רב דימי *בר יוסף מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי א כדא דכמכא אמר ליה אסור. דחלא מאי אמר ליה שפיר דמי אמר ליה ומאי שנא אמר ליה ההוא איתא לאיסורא בעיניה ההוא ליתא לאיסורא בעיניה): °*ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא שריא רב חיננא בר רבא מפשרניא אמר רבא מאן חכים למשרייה כי האי גוונא אלא רב חיננא מפשרניא דגברא רבה הוא קסבר כי קאמר שמואל מליח הרי הוא כרותח ה"מ ב דאין נאכל מחמת מלחו אבל האי הרי נאכל מחמת מלחו וה"מ

תתנו | ע"כ נמחק

רש"י

קערות הם מקונחות משמנונית: כגון שחתכו בסכין אסור. לפי שפעמים השמנונית קרוש (א) על הסכין ואינו ניכר וכשחותך בו הצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש ועוד משום חורפיה בלע טפי מדגים רותחים ואגב דוחקא דסכינא נמי פלים סכינא ובלע צנון: גריד לבי פסקי. לפי שאינו חריף: ואי פתיך בהו ליפתא. עירבו בעת חיתוכו שחתך אחת של לפת ואחת של צנון שרי לפי שהלפת מבטל טעם שמנונית מן הסכין ואין עוד הצנון מקבל טעמו: כמכא. כותח: אסור. דחיישינן שמא יפול מן הכותח בחומץ ויחזור ויתן ממנו לתבשיל: האי. כותח דנופל במלח ניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתא בעין וטעמא נמי לא יהיב הכותח בחומץ: שרי רב חיננא. אע"פ שהכותח הוא מלוח: דאינו נאכל מחמת מלחו. אינו נוח ליאכל מרוב מלח שבו עד ששורין ומדיחין אותו במים כעין מליחת בשר להכניע

[דף שא ע"א] | דף קיב. | ד"ת מ"ז [וכד"ק ליתא] בגמ' איתא רב דימי מר"נ (ג"א) | [דף שא ע"ב]

צנון שחתכו בסכין אסור לאכלו בכותח. דאע"ג דקי"ל כשמואל דנ"ט בר נ"ט מותר שאני שלפעמים השמנונית קרום עליה ואינו ניכר וכשחותך בו הצנון הוי נותן טעם הבא מן הממש דמתוך חורפיה דצנון בלע וכתב הראב"ד ז"ל מדקאמר אסור סתמא משמע דלא סגי בקליפה דמשום חריפותו ולחותו בולע ונאסר יותר מכדי קליפה וצריך נטילת מקום ומיהו משמע דבנטילת מקום סגי דלא חמור צנון משום חורפיה מאם לתוך חם דכשהן מסולקין מן האור אמרינן לקמן דסגי בנטילת מקום מיהא. וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל הרשב"א ז"ל כתב דמדלא יהיב שיעורא כדיהיב בקישות ואבטיח גריד לבי פסקי משמע דאגב חורפיה בלע טובא ואוסר את כולו דומיא דמאי דאמרינן בע"ז גבי קורט של חלתית דאסור משום דמפסקי ליה בסכינא דארמאי ולא הלכו בה בשיעור קליפה ונטילת מקום אלא אסרו את הכל וכתב ג"כ שהדברים החריפים כשום בצל וכגון ושאר מיני תבלין פעמים *שאין מפליטין את הבליעה ולפיכך אסור לשחקם במכתשת של עובד כוכבים אפילו אחר הדחה דאגב דוחקא דכתישה בלעי: ודוקא צנון דאגב חורפיה בלע אבל קישות ואבטיח גריד לבי פסקי ואכיל. גורד מעט בסכין במקום החתך ואוכל אף בכותח וא"ת ואמאי לא סגי להו בהדחה י"ל שמתוך לחותם אי אפשר להדיח אותן דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר ולפיכך גורד אותם ודיו והגרידה פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להבטל כולה כאחד מה שאין צריך כן בגרידה. ונטילת מקום המוזכר בפרק כיצד צולין [דף עו.] הוא יותר מן הקליפה שצריך להעמיק וליטול החתיכה עבה קצת ובגמרא [דף קיב.] אמרינן קולחי דלפתא שרו דסילקא אסור ואי פתיך בהו דליפתא שפיר דמי והכי פירושו קולחי דלפתא שרו לפי שהלפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו ומשמע לי דכיון דאמרינן שרו סתמא דלא צריכי מידי לא גרידה ולא הדחה וכן מטין דברי רש"י דסילקא אסור *לפי שנתן בהם טעם ואי פתיך בהו דליפתא שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם ממנו: גרסי' בגמ' בעא רב אמי בר יוסף מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא בהדי כדא דכמכא. כמכא חלב שהוא עב ולא או כותח מיבעיא ליה מי חיישינן שמא יפול מן הכותח במלח והוא לא ידע וימלח ממנו בשר או יתן ממנו לתוך הקדרה א"ל אסור דחיישינן להכי. ובעא מיניה או דחלא מאי א"ל שרי ומ"ש לכי תיכול עלה כורא דמילחא האי איתיה לאיסורא בעיניה והאי ליתא לאיסורא בעיניה. כלומר כותח שנפל למלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הנופל בחומץ ליתיה בעיניה ובטל בששים. ואיכא למידק היכי חיישינן בכדא דמלחא שמא יפול מן הכמכא לתוכו והא אמרינן בפרקא קמא דע"ז (דף יב.) לא הלכת לגור מימיך ורא"ה ישראל ועובד כוכבים שספתו שתי קדרות זו אצל זו ולא חשו להם חכמים ומפרשינן התם לא חשו להם חכמים משום ניצוצות כלומר דלא חיישינן שמא נתזה ניצוצות מתוך קדרה של עובד כוכבים לקדרה של ישראל איכא למימר דלניצוצות דחד יומא לא חיישינן אבל הכא דכל יומי מסתפקי מינייהו חיישינן וכתבו בתוס' שאין לאסור מטעם זה להניח בתיבה אחת כד של בשר אצל כד של חלב אפילו זמן מרובה דהתם נזהר יפה שלא יפול מזה אל זה אבל הכא לא מסיק אדעתיה ור"ת ז"ל פירש מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא בסמוך ממש מי שייבא ליה מילחא לכותחא או לא ואמר ליה אסור דמילחא ודאי משאיב שאיב: דחלא מאי. כלומר מי חיישינן דשאיב וא"ל שרי וכ"כ הר"מ במז"ל בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ובודאי דלהאי פירושא לא שייך מאי דאמרינן האי איתיה לאיסורא בעיניה [והאי ליתיה לאיסורא בעיניה] אלא שגרסא אחרת היה להם וכ"כ הראב"ד ז"ל בהשגות: ההוא בר יונה דנפל לכדא דכמכא וכו'. יש מי שפירש דכמכא היינו חלב והגוזל היה מלוח אלא שהוא נאכל מחמת מלחו ומש"ה שריא רב חיננא בהדחה בעלמא כדין צונן לתוך צונן שאילו לא היה נאכל מחמת מלחו היה אסור מפני שבולע מן הכמך דהוה ליה חם לתוך צונן וכמ"ד עילאה גבר או היה צריך נטילת מקום וכמו שאפרש לפניו בס"ד ואפילו למ"ד תתאה גבר היה אוסר מיהת כדי קליפה דאדמיקר ליה בלע כדאיתא בפ' כיצד צולין (דף עו.) א"נ שהכמכא הוא המליח ולא הגוזלא שכמך זה הוא כותח שאמרו עליו בפ' אלו עוברין (דף מב:*) דאית ביה תלתא מיא תלתא קורטמי תלתא מלחא אלא דבתר הכי מערבי לה נסיובי דחלבא ומילי אחריני ונקרא כמך והיינו דאמרינן דהאי נאכל מחמת מלחו כלומר אחר שערבו בתוכו החלב ושאר הדברים. וכתב ר"ת ז"ל דאינו נאכל מחמת מלחו דאמרינן היינו בשתם מליחה שבני אדם מולחין לקדרה דכל כה"ג מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו כלומר שאינו נאכל בעוד שמלחו בו וראיה לדבר מדאמר שמואל [דף קיא:] קדרה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח ושמואל לטעמיה דאמר מליח הרי הוא כרותח ובסמוך נמי אמרינן אימליחא ליה בשר בהדי בשר נבלה ואמרינן נמי אין מולחין אלא על גבי כלי מנוקב ואמרינן נמי דגים ועופות שמלחו זה עם זה אסורין ובפרק גיד הנשה (דף צז:) נמי אמרינן הנהו אטמתא דאמלחן בגידא דנשיא וטעמא דכולהו משום דמליח הרי הוא כרותח וסתמא במליחה דקדרה מסתמא ועוד הביא ר"ת ז"ל ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק הקומץ רבה (דף כא.) דדם קדשים אי לאו דמעטיה קרא הוה בעי מליחה משום ברית מלח כשאר בשר ופרכינן טעמא דמעטיה קרא הא לא מעטיה קרא הוה בעי מליחה והא אמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו דם שבישלו אינו עובר עליו. וטעמא דדם שבישלו משום דכיון שנתבשל נפיק ליה מתורת דם ודכוותה נמי מלחו דכיון דמליח כרותח דלאי הרי נתבשל ואינו עובר עליו וכיון שכן היכי תיסק אדעתין דבעי מליחה והא אי מלחי ליה נפק מתורת דם היינו פירכין התם והרי מליחה דקדשים כמליחה דקדרה היא כדאמרינן התם בהדיא וכן לקדרה אלמא סתם מליחה דקדרה חשבינן לה רותחת וכן נראה מדברי בעל הלכות ז"ל שכתב דשיעור מליחה לקדרה כשיעור צליה ושיעור צליה כדי הלוך מיל ומשמע משום דקי"ל דמליח הרי הוא כרותח דצלי הוא דיהבינן לאו

חד

הגהות חוות יאיר

(א) ונבלע בתוכו על ידי חריפותיה:

נ"ל שכן

גי' מהרש"א משום שמנונית

[ליתא שם [בצנון כותח]

שלטי הגבורים

א ורבינו יוסף ב"ר יצחק כתב בשם רש"י שיש להחמיר שלא לשים שני תבשילין של בשר וחלב סמוך זה לזה בתיבה אחת שמא יתערבו ולא ידעו אם לא שיכסו בטוב ומיהו בדיעבד דלמא לא מחזקי' איסורא ושרי. מא"ז:

ב רש"י פי' דמליח שאינו נאכל מחמת מלחו קרוי כשמולחין בשר להכניע שאינו נאכל אלא עד שישרוהו במים וידיחוהו היטב. וה"ר ישראל פי' דלא מקרי אינו נאכל מחמת מלחו אלא שנמלח כגון עבוד שמולחין אותו לצורך הדרך ור"ת פירש דכל המליחות שלנו שמולחין לקדרה קרוי אינו נאכל מחמת מלחו ורוב הפוסקים כתבו כך כר"ת וכ"כ הרא"ש והר"ן בשם גאונים אחרים ומיהו גבי ציר שנפל על דבר אחר שאוסרו כדבעינן למימר לקמן בס"ד לא שייך לראות אם ציר זה בא ממליח שנאכל מחמת מלחו או לאו דאפי' לא היה הבשר מליח שמטף זה הציר ממנו מליח כי אם מעט אוסר דאותו ציר גופיה חשיב רותח דהרי אינו נאכל כך מחמת מלחו כך כתבו הגהות אשר"י ומרדכי. גביות שמ"ו תוס' חושבן ר"י אינם נאכלים מחמת מלחן אבל לאחר שנרתחו תו לא חשבינן אין נאכלין מחמת מלחן: מא"ז:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) פי' מפני שלא היתה למים שעת הכושר מעולם והיינו טעמא דלא שרינן נותן טעם בר נ"ט בשאר איסורים וטעם מספיק הוא דהכי פרכינן לקמן בפירקין מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר כו' ומיהו בלאו הכי לא דמי כלל לדגים שמאוסרים פליטם ומה שפלטו הוי טעם הבא מן הטעם ומותר אבל מים אינם מתוסרים פליטה כמו שכתבו התוס' לענין הגעלה בשמעתין דטפת חלב מיבלע בלע מפלט לא פליט ופר"ת מפלט לא פליט מה שבלע עכשיו ואין להתיר מטעם זה להגעיל כלי שהוא בן יומו כשאין במים ששים לבטל האיסור ולהגיחו בפנים כשהם רותחין משום דמיא מבלע בלעי האיסור שבכלי ולא פלטי ובמים שכן צלולין לא שייך לומר בליעה דלא בלעי אלא שמתערב בהן האיסור ע"כ הלכך הוי טעם הבא מן הממש ואוסר המים והוו להו נבלה ואוסרים הכלים שהודחו בהם:

חד שיעורא אלמא בהכי חשיב רותח וכ"כ הרב הנשיא אלברגלוני ז"ל דכל ששהה במלחו שעור ששייה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא ולא"ת והא אמרינן בסמוך דדגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין דבעידנא דפלטי עופות בלעי דגים מינייהו אלמא אע"ג דלא שלימה פליטת עופות חשבינן להו רותחין י"ל דכיון דבששייה לקדרה מיקרי רותח בעוד שמלחו עליו לגבי דגים דרפו קרמייהו מיקרי רותח מקמי [הכי] הילכך נקטינן דכל ששהה שיעור מליחה לקדרה מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו לפי שאין ראוי לאכלו אא"כ מדיחו וכן נמי מליח דקא בעי ליה לאורחא שאפי' אחר שהעביר מלחו מעליו אין דרך לאכלו אלא לאחר שרייה במים הוי כרותח לעולם ואפילו אחר הדחה ותרי הני גווני הוו בכלל אינו נאכל מחמת מלחו: **והני** מילי חי אבל צלי קליפה בעי. מלמעלה סביב: ואי אית בה פילי. בקעים והוא צלי לא סגי ליה בקליפה לפי שבולע דרך הבקעים וכולו אסור: ואי מתבל בתבלי. התבלין שנתבשלו עמו מרככין אותו ונוח לבלוע ושנפל לכותח. היה נמה לבלוע ובלע:

והוי וצלי. דאמרינן חי היינו צונן וצלי היינו רותח אבל צלי צונן הרי הוא כשאר צונן דעלמא דסגי ליה בהדחה אלא צלי רותח קאמר ואורחא דתלמודא הכי דקרי לצלי רותח צלי סתמא כדתנן בפ' כיצד צולין (דף עה:) סכו בשמן של תרומה אם חי הוא ידיחנו ואם צלי יקלוף את החיצון והתם ודאי צלי רותח קאמר שאין סכין את הצלי אלא בעודו רותח כשצולין אותו על גבי האש ודאמרינן נמי ואי אית ביה פילי [כולו אסור היינו בצלי רותח דאית ביה פילי דאגב פילין] בלע ואי מתבל בתבלין והוי רותח אע"ג דלית ביה פילי כולו אסור [לפי שהתבלים מוסכים את הכמכא ומבליעים אותו בכולו וזה שלא כדברי בעל התרומה ז"ל שכתב דאפילו חי דאית ביה פילי כולו אסור]

נר מצוה

וה"מ חי אבל צלי קליפה בעי ואי אית בה פילי אסור ואי מתבל בתבלי אסור אע"ג דלית ליה פילי: גרסינן בפרק כיצד צולין את הפסח* איתמר א חם לתוך חם דברי הכל אסור צונן לתוך צונן דברי הכל מותר חם לתוך צונן וצונן לתוך חם רב אמר עילאה גבר ושמואל אמר תתאה גבר ואמרינן תניא כוותיה דשמואל חם לתוך חם אסור וכן צונן לתוך חם אסור חם לתוך צונן וכן צונן לתוך צונן מדיח. חם לתוך צונן מדיח אדקמיקר ליה מיקר בלע וקליפה מיהא ליבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח. תניא אידך בשר רותח שנפל לתוך חלב רותח וכן צונן לתוך חם אסור. חם לתוך צונן וכן צונן לתוך צונן מדיח. חם לתוך צונן מדיח אדקמיקר ליה מיקר בלע וקליפה מיהא ליבעי אלא אימא חם לתוך צונן קולף וצונן לתוך צונן מדיח °*וככר ב שחתך עליו בשר צלי רבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר והילכתא כוותיה: א"ר נחמן אמר שמואל אין מניחין כלי תחת הבשר עד שיכלה כל מראה אדמימות שבו מנא ידעינן ואסקה רב אשי דלית ליה תקנתא עד דמייתי תרי ג תלת גללי דמילחא ושדי ליה בבי דוגי בתר הכי שביק ליה עד דצייל ושפי ליה ושרי שהשומן צף למעלה והדם יורד למטה: *ואמר רב נחמן אמר שמואל דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ואפילו בבלי מנוקב מ"ט דגים רפו קרמייהו ופלטי עופות קמיטי ובתר דנייחי דגים פלטי עופות והדר בלעי דגים מינייהו

לסלניע: פילי. בקעים והוא צלי ולא סגי ליה בקליפה לפי שבולע דרך הבקעים וכולו אסור: אי מיתבל בתבלי. תבלין שבו מרככין אותו ונוח לבלוע: חם לתוך חם. איסור והיתר שנתערבו ושניהן חמין: עילאה גבר. וחם לתוך צונן דעילאה חם אסור שהעליון מחמם שתחתון וצונן לתוך חם דעילאה צונן מקרר שתחתון ולשמואל הוי איפכא ולכך פריך חם לתוך צונן כו': חמר בשר. יין הבשר: אין מניחין כלי. בי דוגי דלעיל: עד שיכלה. שכל דמו יפלוט ממנו: תרי או תלת גללי דמילחא. בין תוך הבשר בין תוך הכלי והדם נגרר אצל המלח נשולים: בי דוגי. שם הכלי: ושפי ליה. כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי זה לכלי אחר שלא יתערב הדם בו ורלאיתי בהס"ג דדוקא נקט תרי גללי כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים ונעכר ומתערב עם השומן: דגים ועופות. לאו דוקא נקט עופות: אסור. שהדם יוצא מן הבשר ונבלע בדגים והדגים נאסרין לבדן: רפו קרמייהו. קרום שלהן רך: וקדמי ופלטי (ציר). ממהרים הן לפלוט ציר שלהן: ועופות קמיטי. כלומר צומתין ואין ממהרין לפלוט וכבר נחו הדגים מלפלוט ועדיין עופות פולטין הלכך בלעי דגים אבל בשר ובשר כמה שזה שוהה לפלוט גם זה שוהה לפלוט ושניהן פולטין יחד ונחים יחד וכל זמן שהתחתון טרוד בפליטה אינו בולע

ולא נהירא דצונן ודאי בהדחה בעלמא סגי ליה: **גרסי'** בפרק כיצד צולין (דף עה:) איתמר חם לתוך חם דברי הכל אסור. איסור חם שנפל לתוך היתר חם או בהפך: חם לתוך צונן (א) וצונן לתוך חם. איסור חם שנגע בצונן של היתר או צונן של איסור שנגע בחם של היתר רב אמר עלאה גבר הלכך חם לתוך צונן אסור וצונן לתוך חם סגי ליה בקליפה: ושמואל אמר תתאה גבר. הלכך חם לתוך צונן סגי ליה בקליפה ומיהו קליפה בעי כדאמרינן בסמוך דאמקרר ליה בלע וצונן לתוך חם דינו כחם לתוך חם דאסור ופלוגתייהו דרב ושמואל בשנטלו מן האור אלא שעדיין הוא חם שאילו האחד מהם על האור או האיסור או ההיתר כלהו מודו דכחם בתוך חם דמי: תניא כוותיה דשמואל. חם לתוך חם ואחד מהם של איסור ושניהם ניטלו מן האור אלא שעדיין הם חמין: חם לתוך צונן מדיח. משום דתתאה גבר: אלא אימא חם לתוך צונן קולף. דאע"ג דתתאה גבר קליפה מיהא בעי. וכתב הרא"ה ז"ל בפירוש ההלכות דכי אמרינן צונן לתוך חם אסור ואמרינן נמי דבשר צונן שנפל לתוך חלב רותח אסור היינו דבעי נטילת מקום ומיהו בהכי סגי [ואמר] דהכי איתא התם בפרק כיצד צולין ונראה שלמד מדתנן התם [שם] גבי פסח נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ואמרינן התם [דף עו.] קס"ד בחרס צוננת בשלמא למ"ד עלאה גבר אמטו להכי יטול את מקומו וסובר הרב ז"ל דכיון דלמ"ד עלאה גבר סגי בנטילת מקום ה"נ לדידן דקי"ל תתאה גבר סגי בנטילת מקום בצונן לתוך חלב רותח. ולא נ"ל כן אלא התם מפני שהוא צלי דאין שם רוטב אינו אוסר אלא כדי נטילת מקום ומיהו הצריכו נטילת מקום ולא התירוהו בקליפה מפני שהוא מפעפע ומה שלא אסרוהו כולו היינו מפני שיש בו ששים לבטלו אלא שכיון שנפל למקום ידוע צריך נטילת מקום או שמא כיון שנטף מרוטבו וחזר אליו דומה קצת לרוטב שבקדרה ולפיכך הצריכו בו הכשר אמצעי דהיינו נטילת מקום שהוא יותר מן הקליפה וכר מן דין [דאפילו אין שם ס' לבטלו] משמע דהתם לאחר שסלקו הפסח מעל האור מיירי מדאמרינן התם תא שמע סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים יאכלו ואם של ישראל אם חי הוא ידיחנו ואם צלי הוא יקלוף את החיצון בשלמא למ"ד עלאה גבר אמטו להכי סגי ליה בקליפה דאקורי קא מיקר ליה ובודאי שאם היה על האור לא שייך למימר אקורי קא מיקר ליה אלא לאחר שסלקו מעל גבי האור מיירי ומש"ה לא אמרינן ביה מפעפע לאסור את כולו כיון שהוא צלי ואין שם רוטב אבל היתר צונן שנפל לתוך רוטב של איסור חם וכן בשר צונן לתוך חלב חם כיון דקי"ל דתתאה גבר משמע שכולו אסור ודאמרינן אבל צלי קליפה בעי ופרישנא לה בצלי חם היינו משום דקי"ל דתתאה גבר אבל לרב דאמר עלאה גבר כולו אסור: **בכבר** שחתך עליו בשר צלי. שנתבשל הבשר כמאכל בן דרוסאי אלא שעדיין יוצא ממנו ציר אדום וקאמר דרבא אכיל ולא חיישינן משום מראית העין וקרי ליה חמר בשר כלומר יין הבשר ומשום דבגמרא איכא מאן דאסר ליה כתב הרב אלפסי ז"ל דהלכתא כרבא: **אין** מניחין כלי. היינו בי דוגי דלעיל [דף קיא:]: עד שיכלה. עד שיהא כל מראה אדמימות נפלט ממנו: תרתי ותלת גללי דמלחא. בין על הבשר בין בתוך הכלי והדם נגרר אצל המלח לשולים: ושפי ליה. כמו [ב"מ דף ס.] השופה יין. קולא"ר בלע"ז כלומר יערה השומן העליון בנחת מכלי לכלי שלא יתערב בו הדם: **ומיהו** כי שרינן כה"ג דוקא לאחר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי וליכא למיחש למוחל הנוטף אלא מפני מראית העין אבל קודם שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כיון דדם גמור הוא ע"כ בי דוגי אסור וכיון דאסור א"א לשומן שבתוכו שיהא ניתר וכמו שכתבתי למעלה וכי תימא ואי בשנתבשל כמאכל בן דרוסאי עסקינן היכי מסקינן דלית ליה תקנתא אלא בתרי גללי דמלחא והא בככר שחתך עליה בשר נקיטינן כרבא דאכיל ליה ולא חיישינן למראית העין לא דמי דהתם היינו טעמא לפי שהמוהל בלוע בתוך הככר אבל בכלי שתחת הבשר שהוא עומד בפני עצמו איכא משום מראית העין טפי אע"ג דמדינא ה"ל שרי שכיון שנתבשל כמאכל בן דרוסאי כבר נתמצה כל דם גמור שבו והשאר אינו אלא מוהל בעלמא וכתוב בהלכות גדולות דלא שרי רב אשי אלא בתרי גללי דמלחא או תלת אבל טובא לא שכח המלח מבטל כח *השומן והדם מתערב הכל כאחד וכיון שכן נפל בי דוגי בבירא דאנן לא בקיאינן בשיעורא דמילחא דאי רמינן ביה פורתא דילמא לא ממשיך בהדי דמא ואי רמינן ביה טובא דילמא מבטל ליה לכח הדם ומתערב בהדי שומנא: והקשה הראב"ד ז"ל למה השפוד אינו נאסר דהא מכי חיים בשרא דאיב דמא עלויה ובלע ליה שהרי שפוד של מתכת חם מקצתו חם כולו כדאיתא בפ' כיצד צולין (דף עד.) ונמצא שאפילו מה שבתוך הבשר דינו כחם וכי גמיר בשרא למטויה ושביק ליה נמי ליתסר בשרא תירץ הרמב"ן ז"ל דמש"ה שרי דכבולעו כך פולטו כדאמרינן במוליאתא הילכך כל מה שבולע הבשר מן השפוד חוזר ופולט אבל אסור ליתן את השפוד לתוך התבשיל שהשפוד עצמו אסור הוא כ"כ הרא"ה ז"ל ולפי זה אסור לשהות הצלי בשפוד כלל אחר שהעבירוהו מעל האור וכן שמעתי שכתבו להחמיר בכך. ולי אפשר דבשפוד נמי אמרינן כבולעו כך פולטו ואין להחמיר בזה כל כך. הדם שבשלו אינו עובר עליו: **דגים** ועופות שמלחן זה עם זה. כשיעור מליחתן לקדרה אסורים: מ"ט דגים רפו קרמייהו ופלטי. כל דם וציר שלהם ועופות קמיטי נמותים ומקובצים ואין ממהרין לפלוט ובתר דנייחי דגים מלפלוט שכבר פלטו כל צירן עדיין העופות פולטין ולפי שאין הדגים טרודים לפלוט בלעי מדם העופות משא"כ בבשר ובשר שכמו שזה שוהה לפלוט זה שוהה לפלוט ואיידי דטריד למפלט לא בלע וכי תימא א"כ היאך מולחין שתי חתיכות אחת גדולה ואחת קטנה זו עם זו דהא ודאי קטנה גומרת לפלוט דמה קודם שתגמור הגדולה לפלוט ובתר דנייחא קטנה בלעה מפליטתה של גדולה ותאסר כדגים מעופות. לאו קושיא היא שאע"פ שהיא גומרת פליטת דמה קודם פליטת דמה של גדולה אפ"ה עדיין היא פולטת ציר וכל שהיא טרודה לפלוט אפילו ציר אינה בולעת ודגים היינו טעמא דאסירי לפי שכבר יצא כל דמן וצירן ועדיין העופות פולטין דם. ומדאמרינן אסורין סתמא משמע דאסורין לגמרי ולית להו תקנתא במליחה וכי תימא אמאי לא איכא למימר לפי שאין המלח מפליט כל הדם שבחתיכה שכבר כתבו הגאונים ז"ל דשיעור מליחה כדי הלוך מיל [ואנו] רואין שהמוחל שיוצא מן הבשר אחר שיעור זה יותר מאדים מן הראשון הילכך ודאי אין מליחה באה אלא להוציא הדם שעל פני הבשר והסמוך

שלטי הגבורים

א בשר או גבינה שיש זמן מרובה קצת שנמלחו ועדיין הם לחין ויש בהם לחלוחית במלח או בציר שעליהם יש לחושבם כרותח לענין דברים שיפלו בהם או עליהם אבל אם הם יבשים וניכרין לעינים שאין בהם לחלוחית כלל אין לחוש ואם חוזר ומתלחלחים ע"י מים יש לחוש:

ב בדין שפוד שצולין בו בשר תמיד בלא מליחה איכא פלוגתא אם צריך הכשר בין פעם זו לפעם אחרת שהוא בלוע מן הדם שיצא מן הבשר הראב"ד כתב דהשפוד ודאי אסור לצלות בו פעם אחרת שהוא בלוע מן הדם שיצא מן הבשר וכשהוא חוזר וצולה בו בשר הדם נפלט מן השפוד לבשר ואוסרו גם הבשר עצמו שצולין בשפוד זה בפעם ראשונה נאסר דמכי חיים בשרא דאיב דמא עלויה דשפודא ובלע ליה האי שפוד ושפוד של מתכת חם מקצתו חם כולו וכשהוא חם במקום מגולה שאין שם בשר חם נמי במקום שהבשר עליו ונמצא שהבשר בולע מן השפוד כשנגמר פליטת בשר ולפ"ז הענין אין אדם רשאי להשהות הצלי על גב השפוד אפי' רגע אחר שנגמר פליטתו אלא תיכף בעוד שהוא זב מוציאו מן האור ומתחכו מעל גב השפוד דכיון שעדיין הוא זב כל זמן שפולט אינו בולע והא"ל שיהא אסור להשהות הצלי כלל אע"פ שהעבירוה מעל האור דכיון שהשפוד ודאי אסור חוזר ופולט בצלי ואוסרו והרמב"ן כתב דבשר עצמו אינו נאסר אפי' מניחו ע"ג האור לאחר פליטת דמו כי מה שהוא בולע מן השפוד הוא פולט דכבולעו כך פולטו אבל השפוד ודאי נאסר לתתו בתוך התבשיל שהשפוד עצמו אסור. וגם אסור להשהות השפוד בצלי כלל לאחר שהעבירוה מעל האור שחוזר השפוד ונפלט בבשר ואין לומר תו כבולעו כך פולטו דאינו עוד על האור ואפשר דאע"פ שהשפוד אסור ליתנו בתבשיל או לסניח הבשר עליו לאחר שנצלה משום דליכא למימר תו כבולעו כך פולטו מ"מ [מותר] לחזור ולצלות בו בשר אחר דאע"פ שהשפוד נפלט בבשר מ"מ האור שואבו דכבולעו כך פולטו וסמ"ג לאוין קל"ז אוסר לחתוך בסכין צלי שאצל האש שלא נמלח כל זמן שאינו נצלה כל צרכו מפני דם שלו שנבלע בסכין והרא"ש פסק שהשפוד מותר לגמרי שהאור שואב הדם ואינו מניח השפוד לבלוע הדם כלל וכתב הטור י"ד סי' ע"ו ס"ה שיתיר הרא"ש נמי הסכין שחתך בו הצלי קודם גמר צלייתו:

ג כתב הרא"ש רש"י כתב בשם ה"ג דדוקא נקט תרי גללי דמלחא כלומר מעט מלח אבל מלח הרבה פוסק כח הדם ועושהו כמים ומתערב עם שומן ולפי שאין אנו בקיאין בדבר אלא להרבות ושלא למעט הלכך אין ליתן כלי תחת הצלי עד שימלחנו וישהה במלח כדי צלייה:

עין משפט

א מיי' פרק ה מהל' מאכלות אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' קה: ב מיי' פ"ו שם סמג שם טוי"ד סי' עו: ג מיי' שם סמג שם טור י"ד סי' ע:

[דף שב ע"א] כאן דף קיב.

דף קיב: אר"ג דגים כ"ה בגמ' (ג"א)

הדושי אנשי שם

מהר"ם (א) חם לתוך צונן איסור חם שנגע בצונן וצונן לתוך חם איסור צונן שנגע בחם של היתר לאו דוקא דהם לתוך צונן אפי' היתר עליון אסור למ"ד עילאה גבר וכן צונן לתוך חם אפי' כאיסור חם וכוא למטה למ"ד עילאה גבר מותר אלא להודיעך כחו דשמואל דהלכתא כוותיה נקט הכי הר"ן ז"ל:

הדם והשומן.

והסמוך לו הא לדם הבלוע בחתיכה לא חיישינן דהוה ליה דם האיברים שלא פירש דשרי וזהו דעת הרמב"ם ז"ל ולפיכך הוא מצריך שלא לתת הבשר בקדרה עד שיהו המים רותחים שאח"כ אין מפליטין אדרבה חולטין הבשר ומונעין הדם שלא יצא ואעפ"כ צריך למלחו כדי שיצא הדם שעל שטח הבשר והסמוך לו דאי לא חיישינן שמא קודם שתרגיש הבשר בחום המים תפלוט מן הקרוב לשטחה הילכך דגים שבולעין דם דאתי מעלמא כיון שאין המלח מוציאתו אסור ואין סברא זו נכונה דהא אמרינן בהומלא דאסמיק ביעי ומוזריקי דחתכיה ומלחיה אפילו לקדרה שפיר דמי דאלמא המלח מוציא אפי' הדם שבתוך החוטין ואע"פ שאחר שיעור המליחה המולח מאדים איכא למימר דקים להו דבשיעור מליחה יוצא כל מה שהוא דם גמור והשאר מיחל אדום הוא שיוצא ומותר ועוד נ"ל שלא רצו חכמים להחמיר בדבר כל כך כיון דקי"ל דדם שמלחו אינו עובר עליו וכי תימא א"כ דגים שמלחן עם עופות יחזרו אחר מליחה להיתר הראשון איכא למימר שאין המלח מפליט אלא דם המובלע באברים מעצמן אבל דם הבא ממקום אחר אין המלח מפליטו ולפ"ז יש להזהר שלא להניח בשר תפל אצל בשר מליח בעוד שמלחו עליו אע"פ שדעתו למלוח התפל לאחר מכן לפי שהתפל כיון שאינו טרוד לפלוט בולע הדם שפולט המלוחה והוה ליה דם הנבלע הבא ממקום אחר שאינו נפלט ע"י המלח לגמרי

תורה אור — נר מצוה

רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה (א) מליחא אתא לקמיה דרבא אמר ליה אלה הטמאים לכם לאסור צירם ורוטבם וקיפם: *דג טהור שמלחו עם דג טמא מותר והוא שיהיה הטהור מליח (א) והטמא תפל אבל אם היו שניהן מלוחין אסור ואצ"ל שהיה הטהור תפל והטמא מליח שהוא אסור אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה איתמר רב הונא אמר מולח ומדיח במתניתא תנא מדיח ומולח ומדיח ולא פליגי הא דחלליה בי טבחא הא דלא חלליה בי טבחא רב דימי מנהרדעא מלח במילחא גללניתא ומנפיץ ליה אמר רב משרשיא

ויקרא יא — [דף קיג.]

רש"י

בולע: אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה. בכלי מנוקב כמשפט מולחי בשר וקא מבעיא ליה מי אמרי' כי היכי דגבי דם לא חיישינן דלמא פליט עליון ובלע תחתון דכל זמן שטרודין לפלוט אין בולעין ושניהן נחין יחד בפליטתן הכא נמי נ"ש או לא: הטמאים לכם. בכל השרץ: לאסור צירן ורוטבן וקיפן. בשר ותבלין הנקבץ בשולי הקדרה וכיון דצירן אסור קמיתסר בשר שחוטה מחמת ציר בשר נבלה שהציר נוח לבלוע יותר מן הדם: וטמא תפל. מבלי מלח לכך שרי דהשתא טמא לא פליט מידי: אבל שניהן מלוחין. דטמא נמי מליח אסורין דטמא נמי פליט וכ"ש טהור תפל וטמא מליח: הא דחלליה בי טבחי. רב הונא דלא בעי הדחה ברישא היינו בדחלליה בי טבחי כל רחילת בשר (קרויה חילול) מתרגמינן חילול: רב דימי מנהרדעא מלח במילחא גללניתא. מלח גסה שלם: ומנפיץ. לנער לאחר זמן כי הדם נבלע בו אבל מלח דקה א"נ לנפץ שהיא נימסת מעצמה כבשר:

אבל הרב רבינו יונה התיר ואמר דלא דמי לדגים דהתם הוא שאין בהם דם מגופם אלא אותו שבלעו ולפיכך אין כח במלח להפליטו אבל חתיכה זו שדמה בתוכה כשם שהמלח מפליט דם של גופה כך הוא מפליט דם הנבלע בה ממקום אחר ומ"מ אפילו לפי סברא זו כל שנמלח ויצא מידי דמו והודח אין מניחין אותו אצל בשר אחר בעוד שמלחו עליו ופולט דם לפי שזה בולע דם פליטת האחר ושוב אין לו תקנה במליחה וכן יש להזהר שלא להניח בשר שנמלח ופלט כל דם וציר שבו בין שמלחו עליו בין שאין מלחו עליו אצל בשר מליח שלא יצא מידי כל דמו דכיון שכבר פלט כל דם וציר שבו שוב אין טרוד לפלוט ובולע וכן יש להזהר שלא למלוח בשר בתחלה עם בשר שנמלח כבר אע"פ שאותו בשר פולט ציר עדיין כל שיש לחוש שתגמר פליטת ציר הראשון קודם פליטת דם האחרון דכי נייח מלפלוט ציר בלע מדמא דאידך כדגים ועופות אלא שבתוספות התירו [לדעת הר"ר יוסף מאורליג"ש] ואמרו דלא דמי לדגים דהיינו טעמא דאסירי לפי שאין העופות פולטין כלום מדם וציר עד שפלטו הדגים דמן וצירן לגמרי וכבר נדבקו חלקי הדגים קודם שיתחילו העופות לפלוט כלל ולפיכך אין הדם הנבלע בדגים יוצא ע"י מליחה וזהו שכתוב במקצת נוסחאות דבתר דנייחי דגים פלטי עופות כלומר שאין העופות מתחילין לפלוט עד שהדגים נחים מכל פליטתן אבל כאן שהבשר הזה בתחלה היה פולט ציר ומתוך כך חלקיו רפים אף כשנגמרה פליטת הציר לאלתר נכנס בה בליעת הדם ולא נדבקו חלקיו עדיין ומש"ה כבולעו כך פולטו ע"י המלח ושרי וזו סברא בלא ראיה דמאי דאמרינן בתר דנייחי דגים לאו למימרא דלא פלטי עופות עד דנייחי דגים אלא לומר דבתר דנייחי דגים אכתי פלטי עופות ובקצת נוסחי נמי ליתיה להאי לישנא אלא ה"ג דגים רפו ועופות קמיטי בעידנא דפלטי עופות בלעי דגים ולפיכך נראה דכל שנגמרה פליטת ציר דהיאך מקמי פליטת דם דאידך אסור אלא שר"ת ז"ל מיקל בכל זה ואומר שאין הדם נבלע בחתיכה אחרת במליחה כל שנמלחו בכלי מנוקב דדם משרק שריק ודרך הנקבים יוצא כולו ואינו נבלע כלל בחתיכה ודוקא בדגים הוא דאסרינן משום דרפי קרמייהו אבל בשר אחר לא ולא נהירא דהא [דף קיג.] רב ששת מלח גרמא גרמא משום דילמא פליט האי ובלע האי כדאיתא בסמוך אע"ג דלא שמעינן ליה דפליג בדמא משרק שריק ואע"ג דאסיקנא דלא שנא ובין חדא ובין תרתי שרי היינו משום דאיידי דטריד למפלט לא בלע אבל היכא דלא פליט ודאי בלע: **והרב** ר"י ז"ל היה אומר דאפילו בשר שנמלח ועומד עם מלחו לאחר פליטת דם וציר אסור לפי שיש על פניו טיחת דם שנפלט וכן המלח מלוכלך בדם הפליטה וחוזר הוא ובולע מחמת חום המלח לפיכך צריך להזהר להדיח הבשר קודם גמר פליטת ציר וכתב הרשב"א ז"ל שהוא מקובל ממנו ז"ל דפליטת ציר בשר כשתים עשרה שעות ומ"מ אין ספק שאפילו עמד במלחו יותר משיעור זה בקליפה סגי ליה דדם משרק שריק ואינו מפעפע. והאי אסורין דאמרינן איכא מ"ד דדוקא דגים הוא שנאסרין אבל עופות ודאי שרי דליכא למימר דילמא בתר דפלטי עופות דמן לגמרי הדרי ובלעי מדם הנבלע בדגים ושוב אין ניתרין במליחה מפני שהוא דם הבא ממקום אחר דהא אכתי פלטי עופות ציר וכל דפלטי אפי' ציר לא בלעי דם אלא ודאי הדגים בלבד הוא שנאסרים וכן פי' רש"י ז"ל אבל בתוס' כתבו דעופות נמי אסורין ולישנא דייק כוותייהו דכיון דאמרינן אסורין סתמא דתרוייהו קאי אלא שדחו סברתם מן הטעם שכתבתי ול"נ דדברי התוס' עיקר דכי אמרינן דכל שהוא טרוד לפלוט אפילו ציר לא בלע היינו דלא בלע דם משום דמשרק שריק דמשריותא דמליחה הוא דגמרי הכי אבל דגים שנאסרו ונעשו נבלה כיון דקי"ל דמליח הרי הוא כרותח היאך אפשר שלא יאסרו העופות מפני פליטת שמנונית שלהם הא ודאי הוו להו כנבלה דאמליחא בהדי שחוטה דמסקי בסמוך לאיסורא. כתבתי זה תחלה על דרך דעת הראשונים דחתיכה עצמה נעשית נבלה אבל אחר שנתחדשה לי סברא דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דרך בישול כבשר בחלב וכמו שאכתוב למטה בהלכות טפת חלב מעתה אין מכאן הכרח לאסור העופות אבל ראוי להתירם מן הטעם שכתבתי ומה שאמרו דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורין ולא אמרו דגים שמלחן עם העופות אסורין משום דאי הכי הוה משמע אפילו דגים מלוחים ועופות תפלין דהכי מפרשינן לקמן הא דתניא דג טהור שמלחו עם דג טמא ובכה"ג אפילו הדגים היו מותרין וכדמוכחא הסיא: **רב** מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבלה. ובשר נבלה גם כן היה מלוח אתא לקמיה דרבא משום דאע"ג דפשיטא דנהי דאמרינן כל היכא דטריד למפלט לא בלע ה"מ דם דשריק אבל ציר מיהא בלע אכתי מספקא ליה שמא ציר היוצא ע"י מליחה זיעה בעלמא הוא ורבא פשיט ליה מדכתיב הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפן שלהן דהטמאין רבויא הוא ומרבינן מיניה צירן והיינו היוצא במליחה דאי בבשול היינו רוטבן אלא ציר במליחה ורוטב בבישול וכי תימא לרוטבן איצטריך ואכתי צירן מנא לן ליתא דרוטב בבישול פשיטא דאסור ואוסר דהיינו טעם כעיקר אלא ודאי לצירן איצטריך והאי קרא דהטמאים בשרצים כתיב ואפשר דליכא למגמר מיניה לשאר איסורין דמה לשרצים שכן מטמאים בכעדשה ובגמ' בפ' העור והרוטב (דף קכ:) מפרשינן מהיכא קי"ל אלא דהכא לא איכפת לן כיון דודאי אתרבי לן והכי הוה אורחא דתלמודא: **דג** טהור שמלחו עם דג טמא מותרין. לאו בנוגעין זה בזה עסקינן אלא שעומדין בסמוך בכדי שפליטה של זה נוגעת בזה: והוא שיהיה טהור מליח וטמא תפל. דהשתא טמא לא פליט מידי: אבל אם היו שניהם מלוחים אסורים. דטמא פולט ציר וטהור בולע וציר דג טמא אע"ג דמדאורייתא לא מיתסר כדמוכח בפ' אין מעמידין (דף מ.) מדרבנן מיהא אסור ואין צריך לומר שהיה טמא מליח וטהור תפל שהוא אוסר משום דטמא מליח פולט ציר וציר זה שהוא רותח מחמת מלח נבלע בטהור ואוסרו ואע"פ שהטהור אינו מליח כ"כ מחמת בליעתו שלא יהא נאכל מחמת מלחו ולעיל אמרינן דלא אמרינן מליח הרי הוא כרותח אלא כשאינו נאכל מחמת מלחו היינו לומר שאין הבשר רותח (א) אבל מ"מ ציר זה הטפל עליו רותח הוא ונבלע בו ומיהו הבשר צונן חשבינן ליה דמש"ה אמרינן טהור מליח וטמא תפל מותר שאע"פ שנבלעין בתוכו טפות רותחות מן הטהור אעפ"כ אינו מתחמם כל כך עד שיפלוט ומיהו משמע [דטמא מליח או שניהם מלוחים] דבקליפה סגי דבכל איסור שע"י מליחה סגי ליה בקליפה וכן דעת הרא"ה ז"ל אבל דעת הרמב"ן ז"ל מחמיר ואומר דהכא כוליה חיים מרוב טפות מלוחות שהם חמות בעצמן ויותר נ"ל דברי הרא"ה ז"ל ומיהו הוא ז"ל מצריך נטילת מקום ואמר דבפסחים (דף עה:) מוכח בהדיא דברותח דלא בעינן נטילת מקום ואיני מודה לו בזה דהתם שאני דנטף מרוטבו וחזר אליו שדנו אותו כדין אמלעי וכמו שכתבתי למעלה אבל בכלי לא בעינן אלא קליפה בלחוד ומיהו הכא אפשר דכיון דציר זה יצא מן הטמא ועמד בעינו ונבלע אח"כ בטהור ה"ל כנוטף מרוטבו על החרס וחזר אליו דבעינן נטילת מקום: **אין** הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה [ומדיחו]. כתב הרמב"ן ז"ל מדיחו יפה יפה שתי הדחות במשמע אחת בכלי מנוקב להעביר המלח ואחת בכלי שאינו מנוקב להעביר טפות דם שעליו וכן מולחו יפה הרבה מליחות במשמע משני צדדין ומתוכו בדבר שמבשלין כולו כאחד: הא דחלליה בי טבחא. רב הונא דלא בעי הדחה ברישא בדחלליה בי טבחא כל רחילה בבשר מתרגמינן חלול וכי קתני במתני' מדיח ומולח בדלא חלליה בי טבחא · והדחה ראשונה צריכה להעביר דם שעל פני הבשר שאין המלח מפליט בחומו אלא דם שבתוך הבשר שהוא לח אבל לא מה שנתייבש על פניו ולפיכך אם לא ידיחו אותו בתחלה יש לחוש שמא לאחר שינוח הבשר מלפלוט דם וציר יהא ניתך הדם ויבלענו כ"כ הרא"ה ז"ל ולפ"ז לא אתי שפיר מה שכתבתי למעלה בשם הר"ר יונה ז"ל שצריך להזהר שלא להניח הבשר במלחו בכדי שיפלוט כל דמו וצירו וכיון שמסלקין אותו קודם לכן ומדיחין אותו לאחר מליחה למה צריך להדיח קודם מליחה מן הטעם שכתבנו לפיכך נ"ל דהיינו טעמא דמדיח בתחלה כדי שיתרכך הבשר ויצא דמו ע"י מליחה שאם יהא נקרש על פניו לא יהא כח במלח להוציא דמו וטעמא דמדיח אחר מליחה כדי להדיח לחלוחית הדם שעל פני הבשר הבא שם מפליטתו: **רב** דימי מנהרדעא מלח במלחא גללניתא ומנפיץ לה. יש מפרשים שלא היה מדיחו אלא מנפץ המלח ודוקא גללניתא דהיינו מלח גסה אבל דקה לא לפי שאינו מתנפץ יפה והראב"ד ז"ל פירש (ב) שמי שאינו מולח במלחא גללניתא צריך להדיחו בכלי מנוקב יפה יפה כדי שלא יחזור

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' מאכלו' אסורות סמג לאוין קלז טור י"ד סי' ע:

[דף שב ע"ב]

ב מיי' פ"ו שם סמג שם טור י"ד סי' סט ושם:

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש ויש לי ללמוד מכאן שאם עשה גבינות בדפוס העובד כוכבים ומלחו בתוכו אינם נאסרות דהוי כמו טהור מליח וטמא תפל דאין שייך מליח בעץ ולא נאסר העץ ע"י מלית כרותח ומעשים בכל יום דמלח שנתון בקערה שמשתמשין בה בשר לוקחין ממנה לתת בתוך חלב ולא חיישינן שמא בלע הקערה:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכן. כדין שאין צריך הבולע להיות רותח אלא הנבלע בו בכל הסוגיא: (ב) ונראה לי שמפרש"י יש להוכיח כדברי הראב"ד מדפי' אבל מלח דקה א"נ לנפץ שאינו היה רב דימי עושה כן כדי להקל מעליו ההדחה האחרונה היה לו לרש"י לפרש אבל מלח דקה צריכה הדחה אלא ודאי גם הגסה צריכה הדחה אלא שהניפוץ הועיל לו להכשיר ההדחה אפי' בכלי שאינו מנוקב:

הגהות חוות יאיר

(א) פי' שכבר נמלחה ופלט דמה ודו"ק. ורש"י ל"נ כן:

יחזור ויבלע בו הדם הנבלע במלח שהוא נמוח עכשיו במים ורב דימי מנהרדעא דמלח במלחא גלגניתא ומנפץ לה ואחר כך מדיח אפילו בכלי שאינו מנוקב דאין כאן אלא טפת דם שעל פניו ואינה כדי לאסור את הבשר דלגון הוא ופורתא בטיל לגמרי ולענין המלח עצמו שמולחין בו מסתברא דשרי דאי לא הרי אנו רואין "לעיל. שהמלח ניתך על הבשר ונותן טעם בו והיה ראוי לאסרו אלא ודאי משמע. דשרי ואומר הרמב"ן ז"ל דטעמא לפי שהדם נשרף במלח ומיהו דוקא בדם הוא דאמרינן הכי אבל בשומן איסור וניכר לא: **אין** מחזיקין דם בבני מעים. אינם בחזקת דם ליאסר

נר מצוה תורה אור

משרשיא "אין מחזיקין דם א בבני מעים תרגומא הדרא °דכנתא מעיא וכרכשא ואמר שמואל אין מניחין בשר מליח אלא על גבי כלי ב מנוקב רב ששת "מלח ליה גרמא גרמא תרי מ"ט לא דלמא "פליט האי ובלע האי דחד נמי דלמא פליט האי גיסא ובלע האי גיסא אלא לא שנא (וכמה שיעור "שהייה שיצטרך להשהות את הבשר במלח אמרו רבנן בכדי שישחוט הבהמה ושתהיה נפשטת ותבדוק הבשר מן החלב ומכל איסורין שיש בה בציר מהאי אסור לאכול מאותו בשר וכו') אמר שמואל משום ר' חייא "השובר מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה ה"ז מכביד את הבשר וגוזל את הבריות דמיבלע דם באברים ואיבעיא לן הואיל ואבלע דם באברים מי שרי למיכל מינה באומצא או לא וסלקא בתיקו וקי"ל דתיקו דאיסורא לחומרא: **מתני'** "בשר בהמה טהורה עם חלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה או בשר בהמה טמאה בחלב בהמה טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה ר"ע אומר חיה ועוף אינן מן התורה שנאמר °לא תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים פרט לחיה ולעוף ולבהמה טמאה: *קיבת העובד כוכבים ושל נבלה אסורה המעמיד בעור של קיבה (א) *נבלה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה *כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה: **גמ'** אטו קיבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר שמואל חדא קתני קיבת שחיטת עובד כוכבים נבלה ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה הא קיבה גופה שריא °לא קשיא כאן קודם חזרה וכאן לאחר חזרה דתנן

שמות כג

אם לא נמלחו: הדרא דכנתא. דקין שסביב הכנתא אינטרי"ל בלע"ז: מעיא. קיבה או כרס ושאר הדקין: וכרכשא. טבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהם דם וצריכין מליחה:

ודקדק הרמב"ן ז"ל מדאמרינן אין מחזיקין דם בבני מעים ולא אמרינן אין דם בבני מעים דוקא מספקא הוא דלא מחזקינן הא אספיק חיישינן ובעי מליחה וכתב ר"ת ז"ל שהכרס אינו בכלל מעים ומחזיקין בו דם שהרי אמרו במחט שנמצאת בעובי בית הכוסות שאם אין עליה קורט דם בידוע שהוא לאחר שחיטה ולדידי מהא לא איריא דאנן הכי קאמרינן שמתוך שדמן מועט אין צריכין מליחה לפי שאותו דם המועט שבהן אינו פורש מהן בבישול והוה ליה דם האיברים שלא פירש ושרי אבל לא שלא יהא דם בהם כלל שאפילו בדקין הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י חבורה. וכנתא גופא דכתיבנא דצריכה מליחה ובמליחה שריא היינו לדין הגמרא אבל בדברי הגאונים ז"ל נמצא שגזרו עליה ואסרוה אלא נגלי וכן כתוב בהלכות גדולות כנתא גופא אסירא משום שורייקי קטיני דאית בה ואע"ג דחתכה פורתא פורתא ומלחה אסירא [לא שנא דתורא ול"ש דכל קינא]. וכתבו בתוס' דכי אמרינן דאין מחזיקין דם בכרכשא והדרא דכנתא היינו בגופן אבל בשמנן ודאי יש בהם דם ולפי זה טוב למלוח אותן מצד השומן קודם שיהפכו אותן כיון דמשום שומן הוא דבעו מליחה.

רש"י

אין מחזיקין. אינו בחזקת דם ליאסר אם לא נמלחו: הדרא דכנתא. דקים שסביב הכנתא אינטרי"ל ומעיא היא קיבה וכרס ושאר דקין: וכרכשא. היא טבחיא אבל הלב והריאה והכבד וכנתא גופא יש בהן דם וצריכין לימלח: לא שנא. והכל מותר וטעמא מפרש לעיל דכל זמן שטרודין לפלוט אין בולעים ומשנא זה כבר נח זה: ה"ז מכביד הבשר. לפי שבשעת שחיטה היא טרודה להוציא דם וכשובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא [דם] והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באבריה ומכביד את הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשמוכרה במשקל והדם שוקל: **מתני'** מותר לבשל ומותר בהנאה. דאין בו משום בישול בשר בחלב כדיליף בגמ' מגדי דבהמה טהורה היא ומ"מ אסור באכילה משום איסור טמאה: פרט לחיה ולעוף ובהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינה בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה אע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומעטיה. גדי ולא בהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל איתרבאי מקראי כדאמרי' בגמ' נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי משמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב: קיבה. זה חלב הקרוש בתוך הקיבה: בעור של קיבה. שהיא בשר אם יש בה כדי ליתן טעם הרי זו אסורה: **גמ'** חדא קתני. ומשום דשל נבלה היא אוסרת: ומי אמר שמואל. קיבת נבלה אסורה אלמא כגופה דמי: והאמר שמואל. במס' ע"ז: הא קיבה גופה. חלב הקרוש קרי קיבה וקאמר דשריא: קודם חזרה. שחזר בו

[דף שי"א]

ויש מי שאומר שאסור למלוח בני מעיים הללו שאין בהן דם עם הבשר משום דפליט ובלעי מינייהו דהא נייחי דלית בהו מידי למפלט וכדאמרינן בדגים ועופות ואין זה נכון שאע"פ שאין בהם דם ניר מיהא אית בהו וכבר כתבתי למעלה שכל זמן שהבשר טרוד לפלוט ציר אינו בולע דם ולא עוד אלא שיש לומר דהכי כיון דלית בהו דמא לא [בלעי] אלא מסרק סריך ליה ואזיל בהדי מלחא וכן כתבו חכמי הצרפתים ז"ל וכן הדעת מכרעת: **אין** מניחין בשר מליח אלא ע"ג כלי מנוקב. מדקאמר אין מניחין ולא אמר אין מולחין משמע דלא מיבעיא שאסור למלוח בשר בכלי שאינו מנוקב אלא אפילו להניחו נמי אסור ומיהו מסתברא דהיינו דוקא כשילא מידי כל דמו ועדיין לא הודח לפי שיש לחוש שיבלע. מן הדם שעל פניו דאע"ג דהכתי פליט ציר ניכא למימר דאיידי דטריד למפלט לא בלע כדאמרינן בסתם מליחה לפי שכאן הדם מתכנס תחתיו כיון שהכלי אינו מנוקב ובכה"ג ודאי בלע אע"ג דפליט ציר וכיון דבלע אין לו תקנה במליחה שאין המלח מוציא דם הבא ממקום אחר כל שאינו מוציא דם של עצמו אבל אם הניחו בכלי שאינו מנוקב קודם שילא מידי דמו אפילו תאמר שבלע הבשר מדם שפלט כשיחזור וימלחנו בכלי אחר [שהוא] מנוקב יפליטנו המלח כשם שהוא מפליט דם של עצמו כמו שכתבתי למעלה בשם הר"ר יונה ז"ל: **דילמא** פליט האי ובלע האי. שאי אפשר לשתיהן לגמור פליטתן כאחת וכשנגמרה האחת בולעת מן האחרת: אלא לא שנא. דכל היכא דטריד לפלוט אפילו ציר לא בלע דם ומסתמא קודם שנגמרה האחת לפלוט צירה גמרה האחרת לפלוט דמה לגמרי: **הרי** זה מכביד את הבשר. שבשעת שחיטתה היא טרודה להוציא [דם] וכששובר מפרקתה מתוך צרתה אין בה כח להתאנח ולהוציא דם והיא נחה ושוקטת והדם נבלע באיבריה ומכביד הבשר ונמצא גוזל את הבריות כשהוא מוכרה במשקל והוא שוקל הדם: **ואיבעיא** לן הואיל ומבלע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה באומצא או לא. זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל וה"פ כיון דמבלע דם באיברים והדם פורש ממקום למקום הוה ליה כדם האברים שפירש דאסור או דילמא דכה"ג לא מיקרי פירש ולפי גירסא זו דוקא באומצא דהיינו חי בלא מליחה הוא דמיבעיא לן אבל בצלי אי נמי לקדרה ע"י מליחה פשיטא דשרי דטורא שליב ליה ומליחה מפיק ליה שאע"פ שאין לו כח להוציא דם הנבלע הבא ממקום אחר מוציא הוא את זה. אבל רש"י ז"ל לא גרים לאומצא אלא גרים למיכל מיניה שרי או דילמא למיכל מיניה אסור ולפי גירסא זו אפילו נגלי ועל ידי מליחה מיבעי לן דדילמא שוב אינו יוצא ואסור ולא נהירא דאם איתא דאין לו תקנה כי היכי דאמר גוזל את הבריות הו"ל מאכיל דם את הבריות דחמיר טפי אלא ודאי משמע דלגלי אי נמי לקדרה שרי ולאומצא בלחוד הוא דקא מבעיא ליה אי שרי או לא דאפילו תמצי לומר אסור לא הו"ל מאכיל דם את הבריות דמיכל באומצא לא שכיח: **גרסינן** בגמרא [דף קיד.] המבשל במי חלב פטור משום דמי חלב אינו כחלב וכתבו בתוס' דה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא אסור דהא כותח הבבלי משום נסיובי דחלבא דאית ביה מתסר כדאיתא בפ' אלו עוברין (דף מג.) ואע"פ שאין זו ראיה דמי חלב לאו היינו נסיובי דחלבא מסתברא כוותייהו: **מתני'** בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור לבשל ואסור בהנאה. איסור הנאה נפקא לן בגמרא [דף קטו:] מדכתיב לא תבשל שלשה פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה ואחד לאיסור בישול: בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טמאה מותר לבשל ומותר בהנאה. דאין בו משום בשר בחלב כדיליף בגמ' [דף קיג:] ובאכילה מיהא אסור משום איסור טמאה: פרט לחיה ועוף ובהמה טמאה. גדי פרט לעוף שאינו בהמה גדי פרט לחיה שאינה בהמה ואע"ג דחיה בכלל בהמה אתא קרא יתירא ומעטיה. גדי ולא בהמה טמאה אבל בהמה טהורה דלאו גדי כגון פרה ורחל אתרבי מקראי כדתניא [סוף במשנה דף קיג.] בגמרא נאמר לא תאכלו כל נבלה ונאמר באותו פסוק עצמו לא תבשל גדי בחלב אמו משמע כל שנוהג בו איסור נבלה יש בו משום בשר בחלב: **קיבת** עובד כוכבים ושל נבלה הרי זו אסורה. קיבה היינו חלב קרוש שבתוך הקיבה וקאמר דאסורה משום דכגוף הבהמה חשבינן לה: ושל נבלה. בגמ' פריך אטו דעובד כוכבים לאו נבלה היא: המעמיד בעור של קיבה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה. קמ"ל שאע"פ שעור הקיבה מעמיד החלב לא מיתסר בכל דהו אלא הרי הוא כשאר איסורין בנותן טעם: כשרה שינקה מן הטרפה וכו' מפני שכנוס במעיה. ולא חשיב כגופה ובגמרא פרכינן מינה ארישא דקתני קיבת העובד כוכבים ושל נבלה אסורה אלמא כגופה דייניגן לה: **גמ'** אטו קיבת עובד כוכבים לאו נבלה היא אמר שמואל חדא קתני. ומשום נבלה קא אסר לה: ומי אמר שמואל הכי. דקיבת נבלה מתסרא אלמא כגופה דמיא והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה הא קיבה גופה שריא משום דמעלמא אתיא ולאו כגופה דמיא. והקשה הר"ר יהוסף הלוי ז"ל אמאי איצטריך שמואל למימר בעור קיבת נבלה אפי' עור כשרה נמי תיתסר משום בשר בחלב ותו קשיא ליה היכי מיתסרא בכל דהו ליטעמיה קפילא וליהוי בנותן טעם וניחא ליה ז"ל אי משום בשר בחלב לא הוה מיתסר אלא בנותן טעם כדתנן במתני' המעמיד בעור קיבה אם יש בה בנ"ט אסורה ומשום עור קיבת נבלה נאסרת בכל דהו דכיון דאוקומי קא מוקים לא בטיל אבל משום בשר בחלב ליכא למימר הכי דכל אימת דלא יהיב טעמא לאו בשר בחלב הוא אלא הלי באפיה קאי והאי באפיה קאי ולזה הסכים הר"ם במז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות מכלל דס"ל ז"ל דבאיסורין הללו הולכין אחר נותן טעם אלא דהכא אסור משום דאוקומי קא מוקים אבל אחרים אומרים דבכל דבר של עובדי כוכבים לא הלכו בו אחר נ"ט כדי שלא יפרצו ולכתוב עוד בזה במסכת ע"ז בס"ד: **לא** קשיא כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה (ג). [כי קאמר שמואל חדא קתני

ג"י ד"ה

שלטי הגבורים

א בתוס' ספקו דמותר למלוח עם שאר בשר דאע"פ שאין להם דם אין בולעים מדם שאר הבשר דדמא מסרק סריך ולא דמו לדגים דרפו קרמייהו וכ"כ סה"ש שם והרשב"א יהיב טעמא אחרינא משום דאע"ג דאין בבני מעים דם יש

המאור הגדול

ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל מפני מה אסרו גבינות עובדי כוכבים מפני שמעמידין אותן בעור קיבת נבלה.

הגהות הב"ח

(א) קיבה של נבלה אם יש בה וכו'

קתני לאחרוני למתני' איירי בדינא דקודם חזרה וכי אמר מפני מה אסרו גבינותם אמר לה אליבא דהלכתא דבתר חזרה] : מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי עבודת כוכבים. דאע"ג דלאו מגופה היא אפ"ה אסורה דאפילו פירשא דבהמת עבודת כוכבים אסור כדמפרש התם דניחא ליה בנפחיה אבל קיבת נבלה דלא מגופה שריא ומש"ה אילטריך שמואל למימר שמעמידין אותה בעור קיבה הא קיבה שריא ומתני' דמתרץ לה שמואל דה"ק קיבת (ד) עובד כוכבים נבלה כבנית קודם חזרה ושוב לא זזה ממקומה ובגמ' פרכינן נמי סיפא דמתני' דקתני כשרה שינקה מן הטרפה

רש"י

טו ר' יהושע כדלקמן בברייתא: וקיבת נבלה. כלומר הקרוש: כהן שדעתו יפה. שאינו איסטניס: שורפה חיה. גומעה חיה: בקיבת עגלי עבודת כוכבים. אלמא חזר בו מקיבת נבלה משום דלאו גופה היא ומ"מ אסורה משום עבודת כוכבים דאפי' פירשא דידה אסור כדמפרש התם משום דניחא ליה בנפיחה הלכך מסכתנו זו נשנית קודם חזרה מש"ה אסר וכי איתמר דשמואל דעור קיבה היא אסורה הא קיבה שריא לאחר חזרה קאמר (דניחא ליה בנפיחה שתהא נראית עבה וגדולה): הדרן עלך כל הבשר

דתנן* שאל ר' ישמעאל את ר' יהושע מפני מה אסרו גבינות העובדי כוכבים אמר לו מפני שמעמידין אותן בקיבת נבלה (א) והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבלה ואמרו (ב) כהן שדעתו יפה שורפה חיה חזר ר' יהושע וא"ל מפני שמעמידין אותה (ג) בעור קיבת עגלי עבודת כוכבים והלכתא *אין מעמידין בעור קיבת נבלה אבל בקיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמידין וכל שכן בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה מאי טעמא דחלב המכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא :

נר מצוה קיבתה אסורה וכו' דמשמע דלאו כגופה דמי ארישא דמתני' דקתני דקיבת עובד כוכבים אסורה ומשנינן לה כה"ג דרישא קודם חזרה וסיפא לאחר חזרה דאליבא דהלכתא קיבה לאו כגופה חשיבא: והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה ובקיבת שחיטת עובד כוכבים ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמידין וכ"ש בקיבת טרפה שינקה מן הכשרה מאי טעמא דחלב המכונס בתוך הקיבה פירשא בעלמא הוא כך הגירסא ברוב הנוסחאות וכתבה הרב אלפסי ז"ל וקשיא טובא היכי אמרינן דמעמידין בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה דהא מתני' קתני בהדיא קיבתה אסורה ואוקימנא לה

סליק פירקא

בגמ' לאחר חזרה תירץ ר"ת ז"ל דכי קתני קיבתה אסורה היינו בגלול דכיון דמן הטרפה בא ועדיין הוא גלול לאו פירשא בעלמא הוא ואסיר והא דשרינן הכא להעמיד בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה היינו דוקא בקרוש שכיון שנקרש יצא מתורת חלב והוי פירשא בעלמא וסתמא דמילתא הכי הוא שאין מעמידין אלא בקרוש וסיפא דקתני טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת אפילו בגלול קאמר דלאו גופה הוא וכ"ש בקרוש דשריא דפירשא בעלמא הוא ולפי זה הא דתניא לעיל קיבה שבישלה בחלבה אסורה מתוקמא אליבא דהילכתא בגלול ואין זה דעת הרב אלפסי ז"ל שהוא כתב עלה דההיא בריי' דאתיא אליבא דמשנה ראשונה אבל למשנה אחרונה קיבה שבישלה בחלבה מותרת אלמא ס"ל ז"ל דאליבא דהלכתא שריא אפילו בגלול והרמב"ן ז"ל נדחק להעמיד דבריו ואין מה שכתב בזה מחוור כלל אלא עיקרן של דברים שלשון זה אינו מעיקר גמרא אלא תוספת ראשונים פוסקי הלכות הוא ואינו מכוון בנוסחאות ובמקצת נוסחאות כתוב הלכתא אין מעמידין בעור קיבה אלא בקיבת נבלה ובקיבת טרפה שינקה מן הכשרה ולא בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה דהיינו טעמא דחלב הכנוס בבהמה שנמלא בה דייננן ליה אלא הרי הוא כמונח בקערה ודינו כמקום שבא משם ודין חלב גמור יש בו לכל דבר. ומאי דאמרינן עלה בפרק אין מעמידין (דף כט:) דפירשא בעלמא הוא לאו למימרא שיהא כפרש דהא אסרינן ליה בהדיא בתר חזרה דקתני כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה אלא הכי קאמרינן שפורש מגופה ואינו כגופה ומש"ה כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת:

סליק פירקא בהלכות

תנן בפרקין [דף קח.] טיפת חלב שנפלה בחתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה נער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה הרי זו אסורה וגרסינן עלה בגמרא אמר רב כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות מפני שהן מינה ופירשו בתוס' דרב פירושי מפרש למתני' וממתני' הוא דקא מפיק דחתיכה עצמה נעשית נבלה דהכי קתני טיפת חלב שנפלה על חתיכה שהיתה עומדת בקדרה למעלה מן הרוטב אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה ותרתי קמ"ל חדא שכל אותה חתיכה מצטרפת לבטל הטיפה לפי שהיא נכנסת ומתפשטת בכולה דאע"ג דחם בחם באיסור שאינו שמן שיהא מפעפע כל שאין בו רוטב אינו אוסר יותר מכדי קליפה. ה"מ בחום של גלי וכיולא בו אבל חתיכה זו כיון שעומדת בקדרה מתוך שיש בה הבל ולחות האיסור מתפשט בכל החתיכה וקמ"ל תו דדוקא אותה חתיכה אסורה אבל שאר החתיכות מותרות אא"כ נער את הקדרה והיינו דקתני סיפא נער את הקדרה אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה כלומר שאם נער את הקדרה אחר שאותה חתיכה קבלה טעם מן הטיפה בכה"ג אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה לשאר חתיכות שבקדרה אסורה דחתיכה עצמה נעשית נבלה ובעינן ס' כנגד כולה והיינו דאמר רב חתיכה עצמה נעשית נבלה ובשנער את הקדרה ומיהו מאי דקאמר ואוסרת כל החתיכות משום דמין במינו לא בטיל סברא דנפשיה היא דס"ל כר' יהודה דאמר הכי ולאו פירושא דמתני' דהא בהדיא קתני דאם יש באותה חתיכה בנותן טעם כל שקדרה אסורה הא ליכא נותן טעם כל הקדרה שרי דמתני' רבנן היא דסבירא להו דאפי' מין במינו בטיל ומתני' דפרק גיד הנשה נמי הכי מוכחת דתנן התם [דף צו:] גיד הנשה שנתבשל בין הגידין בזמן שמכירו בנותן טעם וכיון דאזלינן ביה בתר נ"ט לשאר גידין אלמא דמין במינו בנותן טעם. ושמעינן ממתני' להאי פירושא שהאיסור לא שנפל בחתיכה שהיא עומדת חוץ לרוטב שהאיסור מתפשט בכל החתיכה אבל אינו יוצא מחתיכה לחתיכה דאי לא תימא הכי אפילו בלא נער את הקדרה הוי מצי למתני דאם יש בנ"ט מן החתיכה באותה קדרה אסורה והיינו דאמרינן בגמרא אילימא לא נער כלל ולא כסה כלל מבלע בלע מפלט לא פליט דמשמע שאין איסור נפלט מחתיכה לחתיכה כל זמן שלא נער והא ודאי לא נהירא דמ"ט נימא שיהא האיסור מתפשט בכל החתיכה ואפילו גסה כמה ולא יהא יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו בדקה שבדקות הא ודאי לא מסתבר ועוד שאפילו נאמר כן דמילתא פסיקתא היא שאין האיסור יוצא מחתיכה לחתיכה לעולם מכל מקום היא עצמה פולטת מגופה לתוך החתיכה הסמוכה לה ותאסור בפליטתה כיון דס"ל חתיכה עצמה נעשית נבלה. ותירצו בזה דאפילו למאן דאמר חתיכה עצמה נעשית נבלה אינה אוסרת אלא במקום שהאיסור עצמו יכול להתפשט לפי שבכל מקום שהאיסור והיתר מתפשטין יחד חשבינן אף פליטת ההיתר כפליטת האיסור כיון שהוא מתערב עמו אבל במקום שאין האיסור יוצא [אין] ההיתר לבדו אוסר דאי לא תימא הכי רותח דגלי שאנו מתירין בקליפה נימא שאותה קליפה נעשית נבלה ואוסרת הסמוכה לה ובניה לשלישית וכן לעולם אלא ודאי היינו טעמא שכיון שאין בליעת האיסור מתפשט אלא כדי קליפה מותר של היתר היוצא מאותה קליפה אינו אוסר הסמוך לו וזהו טעם הבשר מליחת בשר שאע"פ שהמלח בולע מדם ונעשה חתיכת נבלה והמלח נותן טעם בבשר אפ"ה אין הבשר נאסר בכך כיון שאין הדם האוסר נבלע בבשר דריידי דטריד למפלט לא בלע זהו דעת רבינו יצחק ז"ל. אבל אינו מחוור דכיון דקיימא [לן] דחתיכה עצמה נעשית נבלה ואפשר לסוחטו אסור כלומר שאפילו היה אפשר לאיסור שיסחט ויצא מחתיכה זו אפ"ה החתיכה אסורה דרב הכי ס"ל וכמו שיתבאר בסמוך בס"ד כיון שכן הרי כל מה שחתיכה זו של היתר פולטת איסור גמור הוא דהא [אמרינן אפילו היה] אפשר לאיסור שיסחט מן ההיתר אפ"ה אסור וכיון שהוא כגוף האיסור למה לא תאסור חברתה בפליטתה ומה שהביאו ראיה מן המליחה איכא למימר שהדם נשרף וכלה בתוך המלח לגמרי וכן מה שהביאו ראיה מן הגלי נראה לי דכיון דחתיכה עצמה נעשית נבלה למדנו כמו שאפרש לפנינו בס"ד אין אומרים כן אלא דומיא דבשר בחלב דרך בישול ואין בבשר בחלב קליפה מן התורה דדרך בישול אסרה תורה בדוקא ובהא נמי סליק פירוקא למלח של מליחה שלא יאסור ומאי דאמרינן לקמן בגמרא [דף קח:] מבלע בלע מפלט לא פליט דאלמא כל שלא נער אין החתיכה אוסרת חברתה מחמת פליטתה ה"מ למאן דס"ל אפשר לסוחטו מותר דכיון שכן אין חתיכה זו שקבלה טעם מן החלב נידונית כחתיכת בשר אסור אלא כחלב שקבלה טעם ממנו ומש"ה מקשינן דמבלע בלעה מפלט לא פלטה פליטה אוסרת לפי שהחלב שבה אפשר שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה ואפילו הוא יוצא ממנה הוה ליה מין בשאינו מינו וא"א שתאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל למאי דמסקינן אפשר לסוחטו אסור אפשר דאפילו בשלא נער כלל [ולא כיסה כלל] אמרינן דכיון שגוף היתר של חתיכה זו נעשה איסור אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה כיון שכולן עומדות בקדרה שיש בה הבל וליחות ולפיכך נראין דברי רש"י ז"ל דרב הכי מפרש לה למתני' (א) טפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה מפני שחתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כולן מפני שהן מינה דאע"ג דמתני' דלעיל דבפרק גיד הנשה מוכחא דמין במינו בנותן טעם משום דרב ס"ל כר' יהודה דאמר מין במינו במשהו קאמר דתנא הכא הכי סתים לן מדפסיק ותני אם יש בה בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה ואפילו כמה והיינו דאמרינן עלה בגמ' א"ל מר זוטרא לרבינא מכדי רב כמאן אמרה לשמעתיה כר"י דאמר מין במינו לא בטיל לימא פליגא (ה) דרבה אדרב דאמר רבה קסבר ר"י כל מין ומינו וד"א סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו כלומר מין איסור שנתערב במינו ושאינו מינו דהיתר סלק את מינו כמי שאינו [שאינו] מועיל לו לבטל האיסור דמין במינו לא בטיל ולא תוספת הוא שיהא נוסף עליו להיות שניהם איסור כדי שלא יוכל שאינו מינו לרבות עליו ולבטלו אלא סלקהו כאילו אינו כאן וירבה שאינו מינו של היתר על האיסור ויבטלנו והכא נמי הרי יש כאן רוטב לבטל את כל החתיכה הנאסרת ואמאי אוסרת דכיון דרב דייק מדקתני תנא סתמא אם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה הקדרה כולה אסורה ואפילו כמה משמע לן נמי ממתני' דאם יש בנותן טעם באותה חתיכה הקדרה כולה אסורה לעולם ולא מבטלינן לה ברוטב אע"פ שאינו מינו ומהדרינן דלאו ברוטב רבה ה"נ דבטיל הכא במאי עסקינן ברוטב עבה כלומר דק דק של בשר ושומן דכוליה מין בשר הוא ומש"ה פסיק ותני ברישא דאם יש בנותן טעם באותה חתיכה אסורה כלומר הקדרה כולה ואפילו כמה והדר תני נער את הקדרה כלומר אין הגים בה מיד קודם שקבלה החתיכה טעם מן הטפה דהשתא נתערבה הטפה בכולן אם יש בה בנותן טעם באותה קדרה אסורה כלומר אין כח בטיפה לאסור כלום אלא אם כן יש בה כדי ליתן טעם בכל הקדרה :

וגרסינן

א פיי' פרק ד וס"ע מהל' מאכלו' אסורו' סמג לאוין קלד טוי"ד סי' פז :

ע"ז דף כט:

תו"י מ"ז

הגהות הב"ח

(א) נ"ב א"ל והלא: (ב) נ"ב כל כהן: (ג) אותה בקיבת כנ"ל ותיבת בעור נמחק: (ד) נ"ב קיבת שחיטת עובד כוכבים כו' כנ"ל: (ה) פליגא אדרבא דאמר רבא כנ"ל: (ו) כי אין אנו כנ"ל:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) וכ"ל קצת שהר"ן ז"ל העביר כאן את עיניו בפרש"י ולא ראה רש"י לומר שרב מפרש המשנה כן דא"כ מתני' לא כר' יהודה ולא רבנן דהא ר' יהודה אמר גם בשניער מתחלה ועד סוף כדמסיק בגמ' דחיישינן שמא לא ניער יפה יפה ודעת רש"י לפרש שרב קאי אפיסקא דמתני' ולא יפסוק כמותה אלא כר' יהודה ודו"ק :

המאור הגדול

אין שום טעם בשתי קושיות הללו ואינן כדאי להקשות לכל חכם ונבון כי בשר בחלב צונן בצונן הוא דרבנן ואיסור גבינת עובדי כוכבים חששא בעלמא הוא כי (ו) אנו רואין בעינינו תערובת האיסור ולאיסור נבלה דהוא איסור דאורייתא חששו לאיסורא דרבנן כגון בשר בחלב צונן בצונן הוא לא חששו דכל ספיקא דרבנן לקולא ומה שהקשה למה לא שערוה בנ"ט תדע כי כל דברים של עובדי כוכבים שאסרו (עובדי כוכבים) באכילה אפי' בתערובת משהו אסרום כדי להרחיק ישראל מהם ולפרוש מגיעוליהם ולא הלכו בהם אחר נ"ט כמו שהלכו בדברים של ישראל שנפל בהם האיסור תדע דהא אמרי' התם בגבינות עובדי כוכבים מפני שמחליקין פניהם בשומן חזיר ואע"ג דכל סיכה משהו בעלמא עבדי לה לא סגי לה בקליפה כאותה ששנינו סכו בשמן של תרומה אם חבורת כהנים היא יאכלו אם של ישראל יקלוף את החיצון וכשתדקדק בדבר זה בכל מס' ע"ז תמצאנו על בוריו במקומות הרבה שלא הלכו חכמים בדברים של עובדי כוכבים בנ"ט אלא במשהו בעלמא מיתסרי נמי באכילה :

והלכתא אין מעמידין אותה בקיבת נבלה כו' עד מאי טעמא חלב המכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא ה"ר שלמה ז"ל דהה גירסא זו מרוב הספרים ומחק אותה והיא כתובה בכל ספרי ספרד ובהלכות הרי"ף ז"ל וראיותיו של רבינו שלמה בדחיית גירסא זו כתובה בפירושו מפני שבכמה

מלחמת ה'

ועוד והלכתא אין מעמידין אותה בקיבת נבלה כו' ה"ר שלמה דחה גירסא זו מרוב הספרים כו' וה"ר יעקב העמיד גירסא זו על מכונה כו' וכי אמרי' קיבה שבשלה בחלבה אסורה כו' בשלא סיים חלב בקיבה כדי לקרוש : אמר הכותב אבל רבינו בעל ההלכות שכתב גירסא זו לא סמך על הפי' הזה שהוא ז"ל כתב למעלה קיבה

שבכמה משניות שנינו איסור חלב קיבה שבא ממקום אסור כגון כשרה שינקה מן הטרפה וקיבה שבשלה בחלבה אסורה ולא אמרינן פירשא בעלמא היא וה"ר יעקב ז"ל העמיד גירסא זו על מכונה ואמר דכי אמרי' פירשא בעלמא הוא ה"מ בחלב קרוש בששתה כדי להעמיד ועלה אמרינן במס' ע"ז אסור פרשייתו דכיון שקרש ועמד הוה ליה עיכול וכפירשא בעלמא הוא חשיב ועלה אמרי' הכא והלכתא אין מעמידין בעור קיבה אלא בקיבה עצמה כו' וכי אמרי' קיבה שבשלה בחלבה אסורה וכשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה בשלא היה החלב בקיבה כדי לקרוש ולהעמיד אלא שהוא שורפת כשהיא לחה מן החלב בעינו לפי' אסור מפני שדינו כדין המקום שבא בכאן (א) לשם כלומר כחלב של מניקה וטעם זה נכון וברור:

מלחמת ה'

קיבה שבשלה בחלבה לאחר חזרה מותרת לפיכך הוצרכנו לפרש שלפי מה שאמרו ר' יצחק ור' יוחנן נ"ק כאן קודם חזרה כאן לאחר חזרה מתני' הכי קתני קיבתה אסורה שתיקן קודם חזרה (ב) שבתוך הקיבה חלב גמור הוא ונותנין עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם. דאי שרית ליה אתי למיכל מן הנבלה עצמה או מן הטרפה עצמה וכדטעמים דרב חסדא ורבא דנראה דאוכל נבלה וטרפה זו משנה ראשונה ב"ד של אחריהם אמרו שאפי' טרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה ואין זה מקומה אלא ממקום אחר בא ומשינקה זו נעכ"ל עיכול במעיה ופירשא בעלמא הוא ואין צריך לומר כשרה שינקה מן הטרפה שמותרת למשנה אחרונה דהא הוי עיכול ופירשא ואע"ג דאמרי' בגמ' וכ"ש מתני' מיהא רבותא סברא לאשמועינן דלעולם גזירה טרפה שינקה מן הטרפה חמירא ואע"ג דאיכא למגזר כיון דאיכא אינשי דאכלי ליה אתי למיכל מן הטרפה עצמה לא גזרינן וזה שאמר והלכתא מעמידין בכולן ממתני' למדוהו ופסקוהו הלכה שלא לחוש למשנה ולא לדברי ר"א וזה כפי' שפי' אע"פ שהוא נדחק יותר נכון הוא ומחוור לפרש בו שגירסא הזו מדברי ה"ר יעקב שהרי לא השיב ר' ישמעאל לר' יהושע למה שאמר לו למה אין מעמידין אלא מקיבה עולה הלהם ולא אמר דבשעת העמדה פירשא בעלמא הוא ועוד קשיא לי.

וגרסינן בגמרא [דף קח.] על מימרא דרב ומאי קסבר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה אלא קסבר אפשר לסוחטו אסור דאמר רב ורבי חנינא *)דאמרי (תרוייהו) אפשר לסוחטו אסור ושמואל ור"ש ברבי ור"ל דאמרי אפשר לסוחטו מותר וכתב רש"י ז"ל כלשון הזה מאי קסבר באפשר לסוחטו באיסור שנבלע בהיתר ונתן בו טעם ואסרו וחזר וביטל היתר זה עם היתר אחר הרבה שאפשר האיסור הנבלע בזה ליסחט ממנו וליחלק בהיתר האחרון ואין בו כשיעור לאסור את האחרון אי קסבר הותר גם את הראשון מפני שנפלט האסור ממנו ולכתחלה הוא דאסור שאין מבטלין איסור לכתחלה ומיהו דיעבד שפיר דמי דשרי לאכול גם את הראשון אמאי חתיכה עצמה נעשית נבלה הא אפשר הוא לסחוט ממנה ולחלק לאחרים שלא קבלו ממנו כלום וגם אין לנו לאסור עד שיתן החלב טעם בכולן דליכא למימר אפשר ליסחט מזה וליבלע בזה שהרי כולן שוין בטעמן ואי זה תתיר ואי זה תאסור אלא קסבר משנאסרה החתיכה שוב אין לה היתר בסחיטה ואשמועינן דאף ההיתר שבה נעשה איסור להיות כאן שיעור גדול לאסור אחרים הרבה עכ"ל. ודבריו צריכין פירוש לפירושו דלכאורה משמע דדא ודא אחת היא ואי לא הא לא קיימא הא ובכה"ג היכי שייך למימר אמאי דהא אי קסבר אפשר לסוחטו מותר ודאי דס"ל דאין חתיכה עצמה נעשית נבלה ולא אפשר בלאו הכי ועוד מאי שנא הכא דדייקינן הכי [ולא דייקינן הכי] בפרק גיד הנשה (דף ק.) במילתא דרב דאוקי אמורא עליה ודרש כיון שנתן טעם בחתיכה חתיכה עצמה נעשית נבלה. ובזה אפשר לומר דהתם משום דמין במינו הוא לא צריכין לטעמא דאפשר לסוחטו אסור דכיון דמשום מינו נאסר אפילו תמצי לומר דאפשר לסוחטו מותר לעולם הוא אסור ואוסר כל החתיכות כיון שהחתיכה שנתערבה בה האיסור בתחלה לא היתה ראויה להעלות אפי' גדולה כמה אבל בשר בחלב שלא במינו הוא וכיון שריבה עליו בדין הוא שיהא מותר כיון שנתבטל החלב בשלא במינו שהרי אף החתיכה אילו היתה גדולה היתה מבטלת החלב וסוף דינא בתחלת דינא אלא כיון דאפשר לסוחטו אסור אפילו בשר נעשה איסור מחמת עצמו ואוסר כל החתיכות משום מין במינו משום דלמ"ד דאפשר לסוחטו אסור אין איסורו של בשר מפני חלב שבו שהרי אפילו נסחט ממנו החלב לגמרי אסור שכך אמרה תורה שכל בשר שנתבשל בחלב יהא אסור מחמת עצמו ולפיכך לא הוזכר אפשר לסוחטו אסור או מותר אלא בבשר בחלב בלבד ולפי זה נראה שאין חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא או באיסור שנאסר מחמת מינו או בבשר בחלב וליתא שהרי אמרו בירושלמי דערלה [פ"ב הלכה ג] גריסי תרומה שנתבשלו עם העדשים חולין ויש בהן בנותן טעם ריבה עליהם עדשים מותר עד כמה ירבה פלוגתא דרבי ור' ישמעאל בר' יוסי על דעתיה דרבי דו אמר עד שירבה על כלהון על דעתיה דרבי ישמעאל דו אמר עד שירבו על הנופלין ומשמע דרבי לטעמיה דאמר במשנתין אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה ומינה דאפילו בשאר איסורין אמרינן אפשר לסוחטו אסור ומה שכתבתי גם כן דחתיכה שנאסרת משום מינה אפילו נאמר אפשר לסוחטו מותר אמרינן בה חתיכה עצמה נעשית נבלה להצריך ס' בכולה בשאינו מינו אינו מחוור. ומעתה יש לשאול אמאי לא שקלינן וטרינן בפרק גיד הנשה (שם) באפשר לסוחטו אי מותר או לא ולפיכך נ"ל דעיקרא דמילתא הכי איתא דמשום דבשר בחלב מדינא אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה השוו חכמים דבריהם בכל האיסורין בין שנתערבו במינן או שלא במינן לבשר בחלב ואנן הכי קאמרינן אי קסבר אפילו בבשר בחלב שאילו נסחט חלב שבו יהא הבשר מותר מעתה אין איסור בשר מחמת עצמו אלא מחמת חלב שבו וכיון שכן אינו בדין שתהא חתיכה עצמה נעשית נבלה להצריך ששים כיוצא בה בשלא במינה שכיון שאפשר לה לחזור להכשרה נמצא שאין כולה אסור ואפילו תאמר שאפשר להחמיר בזה מן הטעם שאכתוב בסמוך בס"ד אכתי אינו בדין שנדון אותה כבשר אסור ושתאסור כל החתיכות מפני שהן מינה אליבא דר' יהודה שהרי אין איסורה מחמת בשרה אלא מפני חלב שבה ולמה נדון אותו כבשר אלא על כרחך קסבר דאפשר לסוחטו אסור שגזרת הכתוב כך היא שכל בשר שנתבשל בחלב נעשה איסור מחמת עצמו ואפי' היה אפשר לסחוט חלב שבו אסור ומעתה כיון שאיסורו מחמת עצמו בדין הוא שיהא צריך ששים בשאינו מינו ושיאסור כל החתיכות כולן אליבא דר' יהודה וכיון שבבשר בחלב הוא כן מן הדין השוו חכמים כל האיסורים לבשר בחלב מדבריהם כל שנתערבו דרך בישול כבשר בחלב וכמו שאני עתיד לפרש שם בס"ד הא אילו היינו אומרים בבשר בחלב דאפשר לסוחטו מותר א"כ לא יהא לנו שום דבר שנתערב בו שום איסור שיהא אותו שנתערב בו איסור מחמת עצמו אלא איסור דבר אחר הוא שגורם לו ליאסר כבשר בחלב כבשאר האיסורין ולמה נאמר בהן חתיכה עצמה נעשית נבלה אינו בדין ומש"ה לא שקלינן וטריק בפרק גיד הנשה אי קסבר אפשר לסוחטו אסור או לא משום דעיקר אפשר לסוחטו בבשר בחלב הוא ומדאורייתא ובשאר איסורי משום לתא דידיה מדרבנן ומ"מ אפשר לסוחטו אסור וחתיכה עצמה נעשית נבלה אינן ענין אחד בעצמו ומש"ה אתי שפיר ליסנא דאמרינן אי קסבר אפשר לסוחטו מותר חתיכה עצמה אמאי נעשית נבלה שהרי היה אפשר לומר דאע"ג דאפשר לסוחטו מותר ה"מ אי ידעינן בודאי שנסחט ממנו האיסור אבל מסתמא יש לנו להצריך ס' בכל החתיכה לפי שהאיסור שנבלע בחתיכה ואין בה ששים לבטלו אפילו אתה מוסיף עליה לתשלום שיעור ששים אין האיסור שנבלע בתחלה בחתיכה ונסרך בה מתחלק בשוה בחתיכה ובאותו תוספת כדי שיתבטל בששים אלא לעולם נשאר רובו בחתיכה וכן הוא בודאי ולפיכך אפילו אם נאמר דאפשר לסוחטו מותר היה אפשר לומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה להצריכה ששים ושתהא נידונת ג"כ לבשר אסור לאסור כל החתיכות מפני שהן מינה אע"פ שדבר אחר גרם לה ליפסל אלא דתלמודא לא ס"ל הכי שאינו בדין שהדבר שהוא אפשר לחזור להכשרו יהא נדון כגוף האיסור עד שיאסור כל החתיכות כולן מפני שהן מינה וכי פריך תלמודא אמאי חתיכה עצמה נעשית נבלה עיקר פירכיה ליתיה למה הצריכה ס' בשאינה מינה שזה אפשר הוא מן הטעם שכתבתי לפי ששוב אין איסור הנבלע בה מתחלק בשוה אבל עיקר פירכיה הוא למה היא נידונת כבשר נבלה שמפני כך אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה והרי כיון שאפשר לה לחזור להכשרה נמצא שאין איסורה מחמת בשר שבה שא"כ לעולם תאסר אלא איסורה מחמת חלב שבה ונמצא שהאיסור שבה עם החתיכות מין בשאינו מינו הוא וכ"ת ואפילו נימא דאפשר לסוחטו מותר היאך אפשר שתחזור להכשרה דמאן לימא לן שנסחט ממנה חלב שבה שמא תאמר בשנתערבה בשלא במינה ויש בו ס' בכל החתיכה והרי אעפ"כ ראוי לאסרה מן הטעם שכתבתי שכיון שאין האיסור הנבלע ונסרך בה בתחלה מתחלק בשוה במים שנתוסף עליה לאחר מכן אפילו תוסיף כל מימות שבעולם יש לחוש לכך ושוב לא תחזור להכשרה שמא תאמר אין הכי נמי אלא דאנן הכי קאמרינן דאפשר לסוחטו מותר אע"פ שהוא דבר שא"א לעמוד עליו ומש"ה אי אפשר לומר דחתיכה עצמה נעשית נבלה אין במשמע הלשון כך דכיון דהאמוראים פליגי בהא מילתא מינייהו אמרי אפשר לסוחטו אסור ומינייהו אמרי אפשר לסוחטו מותר משמע שהוא דבר שאפשר לעמוד עליו ולבא לידי מעשה. איכא למימר אין ודאי ואנן הכי קאמרינן דלמ"ד אפשר לסוחטו מותר אין איסורו מגופו וכיון שכן כל היכא דטעים לה קפילא ארמאה ואמר שאין בה טעם חלב כלל שריא ולמ"ד אפשר לסוחטו אסור איסורו מגופו עד שאפי' נסחט כל חלב שבה עדיין אסורה ועומדת ולפיכך אפילו אמר לן קפילא שאין בה טעם חלב כלל אסורה מדינא והשוו חכמים מדבריהם כל האיסורים הנבלעים באחד דרך בישול לבשר בחלב כך נראית בעיני שטה זו: וגרסי' תו עלה בגמרא וסבר רב אפשר לסוחטו אסור והא איתמר כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר כלומר בשר אסור לפי שנתן החלב טעמו בו והחלב מותר שלא נתן הבשר בו טעם לפי ששיעורו מועט ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור [דף קח:] חלב אמאי מותר חלב נבלה הוא כלומר דכיון דההיתר עצמו נעשה איסור חלב אמאי מותר שהרי חלב מועט שנבלע בבשר נעשה נבלה שהרי נאסר וכשחוזר ונפלט בשאר החלב הוה ליה מין במינו חלב אסור בחלב מותר ורב אית ליה דמין במינו לא בטיל והרי חלב זה שנבלע ונסחט חלב נבלה הוא ומהדרינן לעולם קסבר רב אפשר לסוחטו אסור ושאני התם דאמר קרא לא תבשל גדי בחלב אמו גדי אסרה תורה ולא חלב כלומר שאפי' יש בבשר שיעור גדול לתת טעם בשר בכל החלב ס"ל לרב דחלב מותר ומדאמרינן אמאי מותר חלב נבלה הוא משמע שחתיכה של נבלה שהיא בתוך הרוטב אע"פ שאין בה ליתן טעם בכל הרוטב שהוא בקדרה אעפ"כ היא נותנת טעם לרוטב מרוטב הנבלע בתוכה דאי לא מאי פרכינן חלב נבלה הוא והרי אין כזית זה כ"ט בחלב שבורה אלא ודאי מה שנבלע בתוך החתיכה הרי הוא כאילו חלוק לעצמו ולפיכך למדו מכאן רבינו שמואל ור"ת ז"ל שחתיכה של נבלה שנתערבה בין חתיכות בקדרה אע"פ שיש באותה קדרה רוטב ורואין את מינו כאילו אינו והרוטב רבה על החתיכה לבטלה צריך שיהא בחתיכות עצמן ששים לבטל רוטב שהוא נבלע באותה חתיכה של נבלה שאלמלא כן כשהוא פולטו אוסר את כל הרוטב מפני שהוא מינו ונמצאו חתיכות מבטלות את הרוטב שלא במינן והרוטב מבטל את החתיכה שלא במינה. כתב הרמב"ן ז"ל דלהאי פירושא הא דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב ולא אסרוהו מפני שהוא כרוטב של גדי עצמו שנאסר שאני התם שלא נאסר חלב לעולם ואע"פ שרוטב גדי של איסור מעורב בו אבל כל שנאסר הרי הוא כמין אותו שנאסר בו ולא ידעתי מה הוא שאע"פ שלא אסרה תורה חלב למה יהא מותר יותר מכל המשקים שבעולם שקבלו טעם מן האיסור שהן אסורין כאילו היו אסורין מגופן אף חלב זה אע"פ שלא נאסר מחמת עצמו הרי טעם זית זה של איסור מעורב בו ונעשה כאילו היה אסור מגופו ואין לומר לפי שטה זו דודאי חלב זה אסור הוא מפני טעם הגדי המעורב בו אלא שכיון שהגדי והחלב אסורין ואפ"ה כיון שתלתה תורה האיסור בבשר ולא בחלב שהזכירה גדי ולא הזכירה חלב גלתה לנו שאע"פ ששניהם אסורין הבשר אסור מחמת עצמו והחלב מכח הבשר המעורב בו ולפיכך אע"פ שהחלב הנבלע בתוך הבשר אסור אינו אוסר החלב שחוצה לו משום מין במינו דאכתי איכא למימר הני מילי מדאורייתא אבל מדבריהם למה לא נדון החלב כאילו איסורו מגופו כשם שהן אומרין כך ברוטב אלא כך אני אומר דכיון דמבשר בחלב גמרינן לשאר איסורין שמה שנתערבו בו יהא נעשה נבלה לא גזרו בהן אלא בחתיכה דומיא דבשר אבל במשקין לא כשם שלא אמרה תורה שהחלב יהא נעשה נבלה למה דסלקא דעתין השתא אבל למסקנא דאסיקנא דחלב נמי אסור אף במשקין אמרינן הכי מדבריהם וכתב הרמב"ן ז"ל ורבינו יצחק ז"ל חולק עליהם ומפרש שלא אמרו חלב נבלה הוא אלא בבשר בחלב ששניהם נעשין איסור ואפילו החלב עצמו שהרי אפילו אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב לוקה וכיון שהחלב בעצמו אסור אוסר במינו במשהו שהרי איסורו מגופו (א) אבל בשאר איסורין מים ורוטב שנבלעו בחתיכת איסור כשפולטן אע"פ שהן אסורין אין איסורן מגופן אלא מאותו איסור שנתערב בהן וה"ל כמין בשאינו מינו שלא יפה כח הבן מכח האב ואינו אלא כחתיכת דבר שאוסרת והיינו דאמרינן גדי אסרה תורה ולא חלב לומר דכיון דאין חלב בכלל איסור אינו אוסר כחלב נבלה אלא כרוטב גדי אסור ולפיכך מלח שמלחו בו בשר שנתנוהו בקדרה או מלח שנמלח בו נבלה אע"פ שהחתיכה עצמה של מלח נעשית נבלה אינה אוסרת אלא בששים כיוצא בה כאילו היתה חתיכה של דם או של נבלה ואילו היה דינה כמלח האסורה מחמת עצמה אוסרת אפילו באלף שהמלח יש בה בנותן טעם אפילו באלף וזו סברא ברורה עד כאן לשון הרב רבינו משה בר נחמן ז"ל. אבל לא נתבררו אצלי דברים הללו דאין ודאי שפיר קאמר דמדינא דווקא בשר בחלב אבל לא בשאר איסורין אבל כבר כתבתי שהשוו חכמים שאר איסורין לבשר בחלב מדבריהם ומשמע דודאי דהכי הוא דכיון דחתיכה

עצמה

*) נ"ל ור' יוחנן דאמרי אפשר כו'

חדושי אנשי שם

ד"ת (א) בחדושי הרמב"ן כתוב כיון דס"ל אפשר לסוחטו אסור דהאי בשר בחלב הוי והאי חלב בבשר הוי ותרוייהו גופי איסור הן:

הגהות הב"ח

(א) משם כצ"ל: (ב) חזרה וחלב שבתוך הקיבה חלב גמור כצ"ל:

עצמה נעשית נבלה כאפשר לסוחטו תלוי אם איתא דבשאר איסורין אפשר לסוחטו מותר למה אמרו בהם חתיכה עצמה נעשית נבלה ואפילו בשלא במינו וכמו שכתבתי למעלה אלא ודאי אפשר לסוחטו אסור בכל האיסורין. ומעתה אין בין שאר איסורין לבשר בחלב כלום אלא שזו תורה והללו מדבריהם וכיון שבכל האיסורין אפשר לסוחטו אסור למה לא יהו אוסרין במינן בכל שהוא למ"ד מין במינו לא בטיל אלא ודאי דברי רבינו שמואל ור"ת עיקר והארכתי בדברים הללו אע"ג דאנן נקטינן דכל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנותן טעם משום דנפקא מינה לדבר שיש לו מתירין שאוסר בכל שהוא במינו והקשה הרמב"ן ז"ל כיון דאמרינן חלב נבלה הוא א"כ חתיכה של נבלה שנתבשלה ביורה גדולה שיש בה מים ורוטב הרבה ותתיכות שאינן מינה תאסור לעולם שהרי בולעת תמיד מים וראשון ראשון נעשה איסור וכשפולטת אותו אוסרת הכל ולמה אמרו הרוטב בנותן טעם ולאו קושיא היא דאותה פליטה ראשון ראשון בטלה שכיון שאין בחתיכה כדי ליתן טעם ברוטב של יורה כולה אי אפשר שיהא חוזר וניעור: וגרסינן תו בגמ' על מאי דמפרקינן גדי אסרה תורה ולא חלב ומי אמר רב גדי אסרה תורה ולא חלב והא איתמר חני זית בשר וחצי זית חלב שבשלן זה עם זה אמר רב לוקה על אכילתו ואינו לוקה על בישולו כלומר לוקה על אכילתו דכזית אסור אבל אינו לוקה על בישולו כדמפרש טעמא בגמרא ואי אמרת גדי אסרה תורה ולא חלב על אכילתו אמאי חייב הני שיעור הוא אלא לעולם קסבר רב (אפשר לסוחטו אסור) מטר"ס מ"ו לא שנא חלב ולא שנא בשר אסור והכא במאי עסקינן שנפל לתוך יורה רותחת דמבלע בלע מפלט לא פליט כלומר מאי דאמר רב לעיל בשר אסור וחלב מותר כגון שנפל אותו זית לתוך יורה רותחת דמה שבלע אינו פולט שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט. ופרכינן סוף סוף כי נייח הדר פליט ומפרקינן בשקדם וסלקו כלומר שסלקו לאותו זית קודם שתנוח כך פרש"י ז"ל והשיב עליו רבינו שמואל היכי אמרינן שכל זמן שאינו נח מרתיחתו אינו פולט והרי הדבר נראה לעין שאם נתן בשר או שלקות ברותחין מסנין את מראיהן למראה שומן בשר או למראה שלקות ועוד מתורת הגעלה נלמוד שהרי במים רותחין מגעילין וקודם שינוחו מרתיחתן מסלקין אותן שלאחר שנחו היאך פולטין וכי יש הגעלה בפושרין ולפיכך פירש הוא ז"ל דהכי קאמר דמפלט לא פליט לאלתר עד שיהא שבע מלבלוע ואקשינן סוף סוף כי נייח הדר פליט כלומר כשהוא שבע ונח מלבלוע חוזר ופולט ולפירוש זה צריכים אנו להזהר בהגעלת כלים להשהותן במים זמן מרובה עד שיהו שבעין לבלוע ויפלטו וגם זה אינו מחוור דמאן לימא לן מתי הוא שבע מלבלוע ועוד שמדבר עצמו שהוא משיב שהרי בשר שמנפולט לאלתר לתוך הרותחין והשומן נראה בהן מיד וכן הירקות לאלתר משנין מראה המים. ור"ת ז"ל פירש דהכי קאמר מבלע בלע אבל מפלט לא פליט מה שבלע עכשיו עד שינוחו המים מרתיחתן אבל מה שבלוע בו כבר פולט אפילו במים רותחין שכך דרכן של רותחים מבליעין הלא ביבש ומפליטין ממנו מה שהיה בתוכו והרמב"ן ז"ל פירש דמאי דאמרינן הכא מבלע בלע מפלט לא פליט היינו דווקא בחלב שאין כל המשקין שוין דחלב רותח מחליק ונבלע הוא בבשר ואינו מפליט את הבשר. ושומן רותח נומת את הבשר ואינו מפליט. מים רותחים מפליטין ואין מבליעין בטן וכיוצא בו ונומתים בכבד כדאמרינן לקמן אבל אין חולטין בהן בשר אחר לפי שהוא מפליטו כדמוכח בפ' כיצד צולין [דף עד:] ולפיכך אין מגעילין בשאר מיני משקין אלא במים דאע"ג דגבי מורק ושוטף במים דריש בתורת כהנים במים ולא ביין במים ולא במזוג ואמרינן בפ' דם חטאת [דף צו:] דבתרומה נ"ל ביין אפילו *במים אפילו במזוג הכא אביי הוא דאמרה ולענין מריקה ושטיפה דלונן אמרה אבל הגעלה דחמין איגה אלא במים אי נמי קסבר אביי דיין ומזוג מפליטין הן וחומר הוא בקדשים אבל שמן ושומן וחלב וכיוצא בהם ודאי מבליעין ואין מפליטין ומיהו רבא פליג עליה דאביי בפרק דם חטאת ומוקי לה במלתא אחריתא ולדידיה אפילו ביין ומזוג אין מגעילין בתרומה ובשאר איסורין שבתורה ואין צריך לומר בשאר כל המשקין והכי סליק פירוקא למאי דאיכא למידק בדינא דהגעלה דאמאי לא חיישינן שאע"פ שהמים מפליטין הכלי שהכלי חוזר ובולע מהן בשלמא כלים קטנים אפשר להגעילן ביורה גדולה שיש בה מים הרבה כדי לבטל כל פליטת הכלי אבל כלי גדול שאין במים שביורה ששים כנגד כולו היאך מגעילין אותו והלא הוא חוזר ובולע ונאסר וליכא למימר שאין הגעלה מכשרת אלא כלי שאינו בן יומו אבל בן יומו לא דהא קי"ל דנותן טעם לפגם שרי ומדינא אפילו לכתחלה וכיון שכן כי כתיב הגעלה בכלי מדין בבן יומו כתיבא דשאינו בן יומו פגום הוא ובלאו הכי שרי ועוד כשאינו בן יומו מאי מהני ליה הגעלה שאם אינו נאסר מחמת מה שבלוע עכשיו בה בהגעלה זו לפי שהוא פגום מה צורך להגעילו והרי הנבלע בתוכו פגום הוא וכי תימא שאין הכלי בולע מה שפלט עכשיו וכי קערה נביאה היא אבל לפי מה שכתבנו ליכא למיחש מידי משום דאיכא למימר שטבע המים עם הכלים להפליט מה שבתוכן ולא להבליע ולפי זה מגעילין ביורה אסורה שכל זמן שהמים רותחין אין הכלים בולעין וכ"ת אם כן אפילו בקדרה של בשר נבלה יגעילו ואי אפשר שהרי אוסרת היא את המותרת והיאך תעלה בה הגעלה לאסורות [שבולעין עכשיו בהגעלה זו] לאו קושיא היא דהתם כיון שיש בה ציר ורוטב של בשר הרבה אין כח המים במקומו להפליט והציר והרוטב מבליעין הן ולפיכך צריך ליזהר שלא להגעיל כלים יותר מדאי ביורה אחת עד שנשתנה צורת המים מחמת פליטת הכלים דהוה ליה מגעיל ברוטב אע"פ שאפשר לומר שאין כח אותה פליטה ככח הציר והשומן לבטל כח המים ולפי זה מגעילין כלי ואפילו בן יומו במים שאין בהם ששים ומגעילין אפילו בכלי אסור בן יומו והיא יורה [ע"ז דף עו.] דמר עוקבא דעבדו לה גדנפא ואהדרוה אפילו בבת יומא מיתוקמא שאין חוששין לפליטת האיסור לפי שאינו חוזר ונבלע בכלים כלל והוא שלא נשתנה מראה המים מחמת הפליטה. ואין זה דעת רבינו יצחק ז"ל שהוא כתב שאין מגעילין כלי בן יומו אלא אם כן יש במים ששים מפני שיש לחוש שלא יחזור ויבלע פליטתו וכן אין מגעילין בכלי איסור בן יומו אא"כ הוא דק הרבה שיחזיקו המים שבתוכו ששים מגופו אבל בשאינו בן יומו אין לחוש שמא יחזור ויבלע שהרי פגום הוא. שמא תאמר אם כן נתירנו בלא הגעלה שהרי הוא פגום ומה הועילה לו הגעלה והרי אף עכשיו חוזר ובולע מן הפגום איכא למימר דלא דמי דקודם הגעלה אע"פ שהוא פגום מ"מ כשבלע היה מושבח ולפיכך צריך הגעלה שמא ישתמש בו בעודו מושבח אבל כל שהוא בולע פגום בתחלת בליעתו אין לחוש כלל ולפיכך אע"פ שהכלי בולע בשעת הגעלה מפליטת עצמו אין לחוש לכך כיון שבתחלת בליעתו הוא פגום והיא יורה [סוף מסכת ע"ז] דהות בי מר עוקבא דעביד לה גדנפא ומליא ליה מיא דלאו בת יומא הות דאילו בת יומא הות לא הוה מהני לה דהדרה ובלעה אא"כ היתה דקה כל כך שיהיו במים ששים מגופה ומיהו הני מילי בשאר איסורין דכי בלע איסורא בלע אבל בחמץ לפני זמנו דהיתרא בלע מגעילין אותן אפילו בני יומן. ואע"פ שאין במים ס' משום דהוה ליה נ"ט בר נ"ט חמץ בכלים וכלים במים ותרוייהו דהיתרא ובהכי סגי כמו שיתבאר לפנינו בס"ד וכ"ש הכא שהמים חוזרין ונבלעין בכלי ואיכא שלשה נותני טעמים דהיתרא ומיהו דוקא כשהוא מגעילן קודם זמן איסורו אבל משעה רביעית ואילך הרי הוא כשאר האיסורין דאע"ג דכי בלע היתרא בלע מ"מ ליכא אלא חד נותן טעם דהיתרא ואנן תרתי בעינן זהו דעת ר"י ז"ל. ולפי זה לא הוגעלו כלי מדין אלא קטנים שבהן אבל הגדולים העבים שאין מחזיקין מים ששים כנגד גופן הניחום עד למחר והותרו בלא כלום מדאורייתא לדידן דקי"ל דנותן טעם לפגם מותר. ולמאן דאמר דנותן טעם לפגם אסור לא הותרו כלל. ולענין הלכה באפשר לסוחטו נקטינן דאפשר לסוחטו אסור דהא איפלגו בהא מילתא רב ורבי יוחנן ורבי חנינא בהדי שמואל ור"ל ור' שמעון ברבי [ואע"ג דלא ידעינן רבי חנינא ורבי שמעון ברבי] כמאן מינייהו נקיטינן אפ"ה כיון דאיכא רב דקי"ל כותיה לגבי שמואל. ור' יוחנן דקי"ל כותיה לגבי דר"ל ואינהו אסרי נקיטינן כוותייהו. ובברייתא [דף קח:] נמי מכרע רבי סבריה דרבי יהודה דאפשר לסוחטו אסור ועוד דמדנקט לחומרא עדיף וכיון דקי"ל דאפשר לסוחטו אסור ממילא אמרינן דחתיכה עצמה נעשית נבלה שהרי אפי' נסחטה לגמרי מה שבלוע בתוכה עדיין היא אסורה. ולא בבשר בחלב בלבד אומר כן אלא אף בכל איסורין ואע"פ שיש סוברין דדוקא בבשר בחלב כי סוגין דהכא אי נמי דוקא מין במינו וכסוגיין דפ' גיד הנשה. הרי הירושלמי [דערלה פ"ב] מוכיח דאפילו בשאר איסורין ומין בשאינו מינו נמי אמרינן הכי וכמו שכתבתי למעלה אלא דחבור חבורתא דקמאי ז"ל למרמי אמתניתין מדתנן בפ"ה דתרומות ואיתא נמי בפ"ק דתמורה [דף יב.] אין המדומע חוזר ומדמע אלא לפי חשבון ואין המחומץ חוזר ומחמץ אלא לפי חשבון ואין המים שאובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון אלמא לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה דא"כ יפסלו לפי כולם ולא לפי חשבון שבהם בלבד ותו דאמרינן בפרק בתרא דע"ז [דף עג.] יין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבים עלא ומבטלין אותו ואמרינן התם לחד לישנא דאפילו נפל שם קיתון של מים לבסוף נמי רואין את ההיתר כאילו אינו ולא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה שאילו כן אף יין של היתר עצמו היה נעשה איסור ואמרינן נמי התם חמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא בג"ט ואמאי נימא ראשון ראשון מסתלק מהיתרא ונעשה איסור. ונאמרה בתירוץ קושיות הללו סברות רבות יש מי שאומר דשאני מדומע ומחומץ שהוא יבש ביבש ואין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור לח או בבלוע ומים שאובין קולא דרבנן היא משום דשאיבה דרבנן היא ודאמרינן גבי קיתון של מים דרואין את ההיתר כאילו אינו היינו דוקא בשנפל שם יין של איסור מועט שאין בו כדי ליתן טעם בשל היתר ואף על פי שהוא נאסר במשהו אעפ"כ אין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה לשער בכולו אלא כשהאיסור הרבה בכדי שנותן בו טעם ומש"ה בעי רב בפרק גיד הנשה [דף ק.] נתינת טעם בחתיכה ולא סגי ליה בכל שהוא אע"ג דס"ל במין במינו כרבי יהודה וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא בשנפל בבת אחת שהוא בנותן טעם אי נמי במערה ואינו מפסיק דכבת אחת דמי אבל שלא בבת אחת ראשון ראשון בטל ואין זה מחוור דבשלמא מדומע איכא לאוקמי ביבש אבל מחומץ כלח דמי שהרי מתערב ונבלע הוא יפה ועוד דהא אמרינן התם [ע"ז דף עג:] שתי כוסות אחד של חולין ואחד של תרומה שמזגן ועירבן זה בזה רואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלו. והא הכא ליכא חמרא טובא כדי ליתן טעם במים ואפ"ה לא אמרינן דמים שבמזג התרומה כבר נאסרו וניבעי ששים לבטל את המים ואחרים תירצו שאין אומרים חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא באיסור בלוע בחתיכה לפי שאין ממש איסור זה יוצא ומתערב באחרות. ולפיכך אמרו שתהא חתיכה זו כנבלה אבל בדברים המתערבין ונבללין בשוה אין אומרים כן בין שהוא יבש ביבש או לח בלח דיבש ביבש אין האיסור נבלע בתוך ההיתר ולפיכך אע"פ שאינו ניכר אין אומרים שיעשה המעורב כנבלה ומש"ה אינו אוסר אלא לפי חשבון והיינו מדומע ולח בלח נמי אין אומרין בו חתיכה עצמה נעשית נבלה שהרי הוא מתפשט ומתערב בשוה ומש"ה אמרינן דאין המחומץ ומים שאובין פוסלין אלא לפי חשבון. וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא נמי מהאי טעמא בעינן ביה נותן טעם ומש"ה נמי אמרינן בי"נ שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים לבסוף דרואין את ההיתר כאילו אינו ומים רבין עליו ומבטלין אותו ולא אמרי' בהיתר שיהא נעשה נבלה והיינו לישנא בתרא דאמרי' התם דלא בעינן תחלה ולישנא קמא דאמרינן התם דלא שריא אלא בשנפל שם קיתון של מים תחלה אבל בסוף לא דמשמע דחתיכה עצמה נעשית נבלה אפילו לח בלח. התם משום חומרא דיין נסך הוא ואף תירוץ זה אינו מחוור דהא שמעתין מוכחא דאפי' לח בלח אמרינן ביה חתיכה עצמה נעשית נבלה מדאמרינן חלב אמאי שרי חלב נבלה הוא והרמב"ן כתב דפלוגתא ניכהו דבפ"ג דמסכת מקואות פליגי רבנן אמתניתין דתמורה דאין המים שאובין פוסלים אלא לפי חשבון

לי לדבריהם מאי האי דמקשינן מדשמואל אדשמואל (א) הא דתנן קיבת שהיעת. עובד כוכבים אסורה בלחה היא וכי קאמר מפני שמעמידין אותה בעור הא קיבה גופה שריא בשעה דקיבה גופה פירשא בעלמא הוא אלא י"ל כיון דקושטא הוא דמתני' קודם חזרה מתרץ הכי ור' ישמעאל מק"ו השיבו לר' יהושע מ"מ הא דגמר מינה התם במס' ע"ז איסור הנאה שרי פירשא ולדבריו הרי כשאמרו טורפה היה לאו דהויא פירשא דהרי עדיין לחה היא אלא שהיא כמונחת בקופסא הא בפירשא דאתי מהמעית הגוף אסור על כרחו הוא צריך לפירוש אחר בזה ועוד דברי תימה הן לחה הויא (ב) אבל יבשה פירשא בעלמא והלא מעמידין בה ולא נפסלה מלאכול אדם והכלב יכול לאכלה ועוד מלישנא דגמ' דקאמרי חלב המכונס בעור קיבה פירשא בעלמא הוא ואמרו חלב המכונס משעת כניסתו בטולו ואפי' בשעה שהוא חלב שלא נקרש פירשא בעלמא הוא ויכולני לפרש דקיבה כשרה שינקה מן הטרפה אסורה לאחר חזרה וה"מ בפני עצמה כיון דאיכא איכפי דאכלי לה אבל להעמיד בה מותר לפי שנעשית עיכול ופירשא בעלמא הוא הלכך כל היכא דלא מינכרא איסורא שרי וסברא דגמ' הוא ולא ממתני' וזה כדרך פי' ה"ר יעקב ומחוור ממנו וכן קיבה שבשלה בחלבה אינה אסורה אלא קורעה לאחר בישולה והבשר מותר וכל זה להעמיד דברי הראשונים אם נוכל לה אבל כבר עמדנו על נוסחאות ישנות ובדוקות והאינו שהלשון הזה דברי בעל הלכות פסוקות הוא ואינו עיקר הגמרא:

הגהות הב"ח (א) אדשמואל נימא הא דתנן כצ"ל: (ב) לחה הויא חלב אבל כצ"ל:

א מיי' פרק ט מהל' בכורים הלכ' ... סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' סא:

חשבון דתנן התם אבל מקוה שאין בו מ' סאה ונפלו בו ג' לוגין מים שאובין ונחלק לשנים פסול מפני שנקרא עליו שם פסול ר' יהושע מכשיר שהיה ר' יהושע אומר כל מקוה שאין בו ארבעים סאה ונפלו שם שלשת לוגין וחסר אפילו קורטוב כשר מפני שחסרו בו ג' לוגין וחכמים אומרים לעולם הוא בפסולו עד שילא ממנו מלואו ועוד פירוש דר' יהושע סבר שכל שחסר אפילו קורטוב מן המקוה לאחר שנפלו בו ג' לוגין כשר להשלימו למ' סאה של מים כשרים לפי שאי אפשר שבאותו קורטוב שחסר לא חסר מעט מן השלשת לוגין וחסרו המים שאובים משלשת לוגין וחכ"א שלעולם הוא בפיסולו עד שילא ממנו מלואו כלומר מים שהיו בו תחלה ועוד דבר מועט למעט משלשת לוגין וסובר הרב ז"ל דבחתיכה עלמה נעשית נבלה פליגי דמים פסולין שנתערבו בכשרין לר' יהושע אין פוסלין אלא לפי חשבון ולרבנן כולן נעשים שאובין ופוסלין ולפיכך אמר ז"ל דכולה מילתא פלוגתא היא בין בלח בין ביבש בין בחתיכה ומה שלא הקשה משמועות הללו זו על זו כאן ובע"ז יש לנו כיולא בזה בתלמוד. ואף דרך זה אינו מחוור

דף עה ע"ב

תורה אור

נר מצוה

ה**זרוע** °והלחיים והקיבה נוהגין בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין שהיה בדין ומה חולין שאין חייבין בחזה ושוק חייבין במתנות קדשים שחייבין בחזה ושוק לא כל שכן ת"ל °ואתן אותם לאהרן הכהן ולבניו אין לי אלא מה שאמור בענין: **גמ'** *אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מ"ט אי בעית אימא משום דכתיב °זה ואי בעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין:

ויקרא ז

דברים יח

רש"י

הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בפני הבית. בעודו קיים: שהיה בדין. שינהוג בקדשים אי לאו קרא: ואתן אותם. בחזה ושוק כתיב ואותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין ולא ד"א: **גמ'** המזיק מתנות כהונה. קודם שנתנן לכהן השליכן לאור או לכלבים: דכתיב זה יהיה. כלומר בעודן קיימות חייב ליתן אינן קיימות לא חייב בהן הכתוב תשלומין: שאין לו תובעין. אין לו בעלים שיכולים לתובעו שזה יכול לומר אתנם לכהן

דף קל.

דף קל:

אלא שדין מקוה חלוק הוא משאר איסורין שהרי ג' לוגין של איסור שרבו עליהן ששים של היתר כיולא בהן בבת אחת מבטלין אותה ואילו מקוה שנפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין בתחלה אפילו כל מימות כשרין שבעולם אין מכשירין אותו אלמא שלשה לוגין שקודמין לארבעים סאה מחזירין כל המים לפסולן ואין לנו כיולא בזה בשאר איסורין ולפיכך אומרים חכמים שלעולם הוא בפסולו עד שילא ממנו מלואו ועוד. ומה שאמר דהנהו רבנן פליגי אמתני' דתמורה דתנן בה דאין המים שאובין פוסלין אלא לפי חשבון בודאי שנתעלמה ממנו הלכה זו ומכל מי שהקשה ממנה אשמעתין לפי שאינה ענין לשמועתנו כלל דההוא לאו במים שאובין שנתערבו בכשרים הוא דהא אמרינן בפ"ק דתמורה (דף יב:) דכי תנן אין המים באובין פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון כלים הייט לפי חשבון כלים כלומר דדוקא כשהג' לוגין באו מג' כלים בלבד אבל מד' ואין נ"ל ביותר מכן אין פוסלין ומשום דבמדומע ובמחומץ ובמים שאובין שייך לפי חשבון תנינהו בהדי הדדי אע"פ שחשבון המים שאובין אינו מענין חשבון המדומע והמחומץ וליסנא נמי הכי מוכח דלא קתני דאין המים שאובין שנתערבו בכשרים פוסלין את המקוה אלא לפי חשבון כדקתני אין המדומע ואין המחומץ פוסל ולפיכך כל מה שנאמר בתירוץ קושיות הללו אינו עולה כהוגן אבל העיקר שנראה לי הוא על הדרך שפירשתי למעלה דחתיכה עלמה נעשית נבלה בבשר בחלב מדאורייתא לפי שבשעת התערובת הוא שמתחדש האיסור ונעשה כל אחד עלמו של איסור ובשאר איסורין אינו אלא מדבריהם שראוי להשוות אותן לבשר בחלב וכיון דלא החמירו אלא משום לתא דבשר בחלב אין אומרים חתיכה עלמה נעשית נבלה אלא בדברים המתבשלים דומיא דבשר בחלב דדרך בישול אסרה תורה. אי נמי לונן לתוך חם שאף הוא דרך בישול ומש"ה מדומע ומחומץ שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עלמה נעשית נבלה וחמרא דהיתרא לגו מיא דאיסורא ה"ה והוא הטעם ומש"ה אמרינן לליסנא בתרא דיין נסך שנפל לבור ונפל שם קיתון של מים דרואין את ההיתר כאילו אינו והשאר מים רבין עליו ומבטלין אותו ואע"ג דנפל קיתון של מים לבסוף כליסנא דמתני לה אמתני' דלא בעי תחלה וכדאיתא התם משום דכל שאינו דרך בישול לא אמרינן ביה חתיכה עלמה נעשית נבלה וליסנא דבעי תחלה לאו משום דחתיכה עלמה נעשית נבלה אמר הכי אלא דס"ל דכיון שיין נסך אוסר במשהו כשמלא יין של היתר בפני עלמו אסרו ואע"פ שנפל שם קיתון של מים לבסוף מה בכך והרי עדיין משהו של איסור מעורב ביין של היתר שהרי אין למשהו שיעור ואין כח במים לבטלו מפני שהוא מעורב ביין אחר של היתר. וכשנפל שם בתחלה משום הכי ס"ל דאמרינן רואין משום דס"ל שמיד שנפל איסור לתוך תערובת זה מתבטל במים של היתר ונמלא שאין כאן איסור כלל שכיון שיש כאן יין של היתר שראוי ליאסר במשהו ומים של היתר הראוים לבטל ברוב יותר ראוי שנאמר שיבטלו המים מש ליאסר היין שביטול המים שורת הדין ואיסור היין חומרא יתירה ובזה מתחוורות השמועות כולן ועולות יפה אבל יש לתמוה על הרב אלפסי ז"ל למה לא פסק בכאן שחתיכה עלמה נעשית נבלה להלריכה שיעור כיולא בה לדברי חכמים שאומרים מין במינו בטיל. ויש אומרים כדי להעמיד דבריו דלא אמרינן חתיכה עלמה נעשית נבלה אלא למ"ד מין במינו לא בטיל שכך הדין שכל חתיכה שקבלה טעם מן האיסור אין מינה מוליאה מכלל איסורה אדרבה היא אוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה אבל לדידן דקי"ל דמין במינו בטיל אין ענין לחתיכה עלמה נעשית נבלה והפשר שהם כתלים בזה מפני שלא מלינו חתיכה עלמה נעשית נבלה אלא דמסיים בה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה ואין זה דרך מחוור וירושלמי דתרומות הוי תיובתיה ואף הרמב"ן ז"ל כתב שהלכה רווחת היא חתיכה עלמה נעשית נבלה ואוסרת אפילו לדברי חכמים וכן ראוי לדון ולהורות לענין מעשה עד כאן: **הדרן עלך כל הבשר**

הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בארץ ובחולה לארץ. משום דבעי למימר בחולין אבל לא במוקדשין נקט להו לכולהו: בפני הבית. בעודו קיים: אבל לא במוקדשין. משום דכתיב גבי חזה ושוק ואתן אותם ואותם מיעוטא הוא חזה ושוק אין דבר אחר לא: **גמ'** אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה. קודם שנתנן לכהן השליכן לאור או ליס: אי בעית אימא משום דכתיב זה. דמשמע בעודן קיימות חייב ליתנן אבל אינן קיימות לא חייב הכתוב בהן תשלומין: ואי בעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין. אין לו בעלים שיוכלו לתבעו בדין שזה יכול לומר לו לכהן אחר אני נותן ולא לך ותמהני א"כ מאי איריא מזיק אפילו אי איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעין (א) ומשמע לי דה"ק כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעין הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מלוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מלוה ולא דין ממון הילכך פטור לגמרי ולפיכך נראה לי דאפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולא נתחוור לי מה שכתבו בתוספות דאיכא בין ליסנא קמא לליסנא בתרא דלמאן דמפיק לה מדכתיב זה אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולליסנא בתרא כיון דלא פטר לה אלא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין בבא לצאת ידי שמים חייב ולא ידעתי למה דהנהו גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל (דף קג:) ובפרק המפקיד (דף לז.) בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמו להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מלוה מאי מיחייב ומיהו ודאי לתרתי ליסני מדת חסידות הוא שישלם מדמייתי עלה בגמרא ת"ש בעל הבית העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנלטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני כלומר לפי שעכשיו עני הוא וכשיחזור לביתו ישלם דר"א וחכ"א עני היה באותה שעה טעמא דעני הא עשיר משלם ואמאי ליהוי כמזיק מתנות כהונה או שאכלן [כלומר אלמא מידי דמחייב רחמנא למיתביה לעניים כל הבא ראשון יכול לתובעו וה"ה למתנות כהונה] וקשיא לרב חסדא דאמר דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור משום דהוי ליה ממון שאין לו תובעין ומתנות עניים נמי ממון שאין לו תובעין הם ומפרקינן אמר רב חסדא מדת חסידות שנו כאן ומשמע דלתרתי ליסני משנינן כן דרבנן הכי קאמרי עני היה באותה שעה ואין כאן אפילו מדת חסידות הא עשיר אם חסיד הוא ראוי הוא שישלם ומדרבי אליעזר לא פרכינן כלל כדאיתא בגמרא מכל מקום משמע דלכולהו ליסני אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ואין בזה אלא מדת חסידות בלבד ומאי דאמרינן ואי בעית אימא [לאו משום דאיכא בינייהו מידי אלא] משום דלא ניחא לן בטעמא דאמרינן משום זה דמלטריך לן לדרשא אחריתא בגמרא ואמרינן תו בגמרא [דף קלא.] תא שמע הרי שאנסו בית המלך את גרנו אם בחובו חייב לעשר כלומר אם לקחוהו בחובו שהיה חייב לו דבר קצוב חייב לעשר ממקום אחר וליתן לכהן מפני שהוא כמוכר אלמא אע"ג דלא פש ליה גביה מידי חייב וקשיא לרב חסדא ומפרקינן שאני התם דקא משתרשי כלומר שהוא משתכר בו שהרי היה צריך לפרוע המעות ומשום הכי אף על גב דממון שאין לו תובעין הוא חייב כשאר חייבי מעשר ומהא שמעינן דאע"ג דקיימא לן כרב חסדא כל היכא דמשתרשי ליה כה"ג חייב וכי תימא אבל מתנות כהונה כמי הא קא משתרשי ליה תירצו בתוספות דאפשר שהיה מתענה ואני אומר לא כי אלא אפילו לא היה לו אפשר להתענות פטור דהא תנן בפירקין דבסמוך [דף קלה.] לא הספיק ליתנו לו עד שלבעו פטור משום דקנייה בשנוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן וכמו שאפרש עלה דההיא בס"ד והתם ודאי הא משתרשי ליה אלא הכי תרלתא דמילתא שכל שנתכוין ליקח מתנות כהונה לעלמו ושינה אותן בגביעה או אכלן שוב אינו משלם אע"ג דמשתרשי ליה שהרי הפקיע מלותו וחיוב ממון אין בהן אבל אנסו בית המלך את גרנו בחובו כיון שלא הפקיע הוא מלותו ומשתרשי ליה עדיין מלותו עליו דמה לי הן מה לי דמיהם וזה ברור ובגמרא [דף קל:] אמרינן דלמאן דס"ל דמתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין אי אתאי בהמה שלמה ליד כהן זכה במתנותיה ואילו אכלן אחר בתר הכי מיחייב וקי"ל הכי דרבא אסיק בפרק בתרא דנדרים [דף פה.] כמאן דאמר טובת הנאה ממון וכן דעת ר"ח ז"ל מיהו דוקא דאתאי שחוטה ליד כהן אבל בחייה לא דהכתי לא חל חובה עלה והוה ליה כמפרים [חלה פ"ב מ"ה] חלתו קמח דאינה חלה וגזל ביד כהן. ואמרינן נמי בגמ' [דף קל:] דמתנות אינן ניתנות לכהן ע"ה ומיהו הייט בדאיכא חבר אבל ליכא חבר נותנין לו ואין ממתינין לחבר והייט דתנן במסכת חלה [פ"ד משנה ט] אלו

הדושי אנשי שם

מהר"ם (א) נ"ל שדבריו מקלתו תמוהים דהא ודאי לא מהני טעמא דאין לו תובעים כדי לפטור אלא כי ליתנהו בעין כגון מזיק מיד בעלים כדקאמר שאני התם דאיתנהו בעינייהו וגבי אנסו בית המלך גרנו אם בחובו חייב דקא משתרשי ליה ואין לך ממון שאין לו תובעים יותר ממעשר עני המתחלק בתוך הבית דקתני מוליאין אותו מידו ובהדיא תני שאר מתנות כהונה כגון הזרוע והלחיים והקיבה אין מוליאין אותו מידו לא מכהן לכהן כו' משמע הא מישראל לכהן מוליאין ומה שכתב הר"ן דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מלוה קשה דהאיכא למ"ד האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ופי' תוס' טבלים ממש דיליף נתינה נתינה מתרומה בפ' ראשית הגז ונהי דלית הלכתא הכי איסורא מיהא איכא לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה וה"ז דומה למה שמקשה בגמ' תנא הני ישלם ואת אמרת מדת חסידות שנו כאן ועוד דטעמא דמתנות לא טבלי פי' האלפס לקמן דמתנות אין בהן קדושה אלא הוכח טנה כן והמיי' פי' טעמא מפני שהן מובדלות בבהמה לעלמן:

המאור הגדול מפרק העור והרוטב

האלפסי השמים זה הפרק

[דף קכ ע"ב] **והא** דתנן דבש תמרים ויין תפוחים כו' במאי פליגי ר"א סבר דון מינה ומינה פי' והאי דון מינה ומינה לאו דוקא קאמר דהא תמרים ותפוחים אין תרומתן תרומה אלא מדברי סופרים וה"ק כיון דבמידי דאורייתא אית ליה דון מינה ומינה ואי הוי תרומה מדאורייתא הוה גמרינן לה מבכורים למשקין היוצאין כמותן ה"נ עביד רבנן בדידהו כעין דאורייתא ור' יהושע סבר א"נ הואי דאורייתא לא היו משקין היוצאין מהן כמותן דאית ליה דון מינה ואוקי באתרא:

[שם] **והא** דתנן אין מביאין בכורים משקה פי' אין מביאין לגמרי משמע אפי' הביא פירות ודרכן דאי בדרוכין ועומדין אפי' ענבים נמי לא דהא אמרי' פרי אתה מבוא ואי אתה מביא משקה ומני מתני' ר' יהושע היא דאמר גבי תרומה לא קדישי משקין שובי משאר פירות משום דאית ליה דון מינה ואוקי באתרא וכיון דבתרומה לא מתפרי הדר גמר לבכורים מתרומה דהאי דרבי רחמנא בהו אשר תביא כזיתים וענבים בלחוד הוא דרבי זה העתקתי מפי' ה"ר שלמה ז"ל:

[דף קכא ע"ב] **אמר** חזקיה הואיל ויכול לגררה ולהעמידה בפחות מכזית בעוד שהיא מפרכסת קודם שתמות לגמרי עד שלא ישאר בה כזית כגון זו אין סופה לטמא טומאת נבלות משא"כ בנבלת העוף שכבר מתה ובאה לידי טומאה וכן פירשה ה"ר שלמה ז"ל ויש פירושים אחרים בזה ואינם נכונים:

[דף קכב ע"א] **ת"ש** ר' יהודה אומר האלל המכונס כו' אמר רב הונא הוא שכנס אחר הפשט דגלי אדעתיה דלא בטליה מעיקרא כשפלטתו הסכין בהפשיט ועור לא מבטל שאם היה העור מבטלו לא היה הכינוס מועיל כלום שאין מחשבה מועילה לטמא טומאת נבלות אי אמרת בשלמא פלטתו סכין לר"י לא בטיל על גב העור ר"י דאמר כר' ישמעאל אלא אי אמרת פלטתו סכין לר' ישמעאל נמי עור מבטל ואין כנוס מועיל במקום שהעור מבטל כלום ר' יהודה דאמר כמאן אלא פלטתו סכין לר' ישמעאל לא בטיל על גב העור ורב הונא דאמר והוא שכנסו אליבא דר"י בשיטת ר' ישמעאל ורב הונא דאמר שני חצאי זיתים שישנן על גב העור העור מבטלן ואין כנוס מועיל כלום כר"ע ודקאמרת אי אליבא דר"ע פשיטא מהו דתימא כו':

אלו ניתנין לכל כהן שירצה החכמים והבכורות והזרוע והלחיים והקיבה: **ההוא** ליואה דהוה חטיף מתנתא. כשהיו התינוקות מוליכין הזרוע והלחיים והקיבה לכהן היה חוטפן מידיהם: לא מסתייה. לא די דכשהוא שוחט אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אלא מיחטף נמי חטיף: ורב. מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה דמשמע שהיינו יכולין לכופו בכך ונמנעים: אם לוים מיקרי עם משקל נמי נשקול מיניה. דהא מאת העם מאת זובחי הזבח כתיב [דברים יח]. ואי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו. ומאי טיבותא עבדינן בהדייהו: מספקא ליה לרב אי איקרו עם אי לא איקרו עם. דתנאי פליגי בהא מילתא בגמרא ורב מספקא ליה כמאן מינייהו הילכתא ומשום הכי פטר להו מספיקא דהמוציא מחבירו עליו הראיה: הילכתא כוותיה דרב. דמספקא ליה לוים אי איקרו עם או לא ולא שקלינן מינייהו מתנות: והלכתא כוותיה דרב חסדא. דמזיק מתנות כהונה פטור מלשלם ומשמע לי דכיון דספקא הוא אפילו נטל הכהן יחזיר ללוי דהא מסקינן בפ' קמא דב"מ (דף ו:) גבי ספק בכורות דתנן בהו המוציא מחבירו עליו הראיה דאפי' תקפו כהן מוציאין אותו מידו שכך הדין בתופס ממון שהוא מסופק מצד הדין דמוציאין מידו כמו שכתבתי שם בחדושי וה"נ דכוותה ולפיכך לא נתחוור לי מה שכתב הר"ם במז"ל בפ"ט מהלכות בכורים שאם נטל הכהן מתנות מלוי לא יחזיר ואמאי מאי שנא מספק בכורות ועוד דבמתנות נתינה כתיבא בהו ויש בהן טובת הנאה לבעלים ומשמע דכל שיש בו טובת הנאה לבעלים בא כהן ונטל מוציאין מידו דהא ודאי אפי' מידי דלית להו טובת הנאה לבעלים כלקט שכחה ופאה כדאיתא בגמ' [דף קלא.] אם בא עני ושאל ממנו אם רצה אינו נותן לו דהי אמרת דכל שאין בו טובת הנאה נותן על כרחו למי שתובע ראשון מאי פרכינן [בדף קל:] לרב חסדא מבעל הבית העובר ממקום למקום דלקט שכחה ופאה אין בהם טובת הנאה ואם הוא מחוייב ליתנו למי שתובע ראשון ה"ל ממון שיש לו תובעין אלא ודאי אפילו בדבר שאין בו טובת הנאה לבעלים אינו מחוייב ליתן אלא למי שהוא רוצה אלא שאם בא ולקחו אין מוציאין מידו וממילא במידי דאית ביה טובת הנאה אפילו לקחו מוציאין מידו וכן כתבו בתוספות ולמאן דאמר טובת הנאה ממון ודאי הכי הוא מתנות יש בהן טובת הנאה דנתינה כתיבא בהו ולפיכך נראה שאפילו נטל כהן מתנות מלוי יחזיר והלוי מעכב לעצמו דספקא דממונא הוא: **הבו** מתנתא. הזרוע והלחיים והקיבה: לכהנתא. בת כהן ואפילו היא אשת ישראל דכיון דקדושה לית בהו דאין אסורין לזרים הרי היא מותרת בהן ולא דמי לתרומה ואי משום ונתן לכהן קסבר אפילו כהנת במשמע: רב כהנא אכיל בשביל אשתו רב פפא אכיל בשביל אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו משמע דהכי קאמר שכל אחד מאלו היה נוטל מתנות בשביל אשתו שמי שהיה נותן להם היה מקיים מצות נתינה שאף על פי שאין כהן רשאי לזכות מתנות לישראל אלא למאן דלא אפשר ליה כדאיתא לקמן [דף קלג.] אשתו שאני דכגופיה היא ואינו צריך הרשאה דאי לא תימא הכי מאי קמשמע לן וכי מתנות כהונה אסורים לזרים או שמא אתא לאשמעינן דאפילו נשואה אוכלת ואינו מחוור דמאי קמשמע לן והר"ם במז"ל כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכהנת אוכלת המתנות אע"פ שהיא נשואה לישראל מפני שאין בהן קדושה ולא עוד אלא הבעל אוכל מתנות בגלל אשתו ונראה שנתכוין למה שכתבתי: הלכתא כותיה דרב. דלוים פטורין מן המתנות מספקא: והלכתא כותיה דרב חסדא. דמזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור: והלכתא כוותיה דעולא. דכהן ואפילו כהנת: והלכתא כרב אדא בר אהבה. דאמר לויה שילדה בנה פטור מחמש סלעים דתנן התם בבכורות (דף ד.) דכהנים ולוים פטורין מפדיון הבן ואשמעינן רב אדא דלויה כלוי והתם בפרק יש בכור לנחלה [דף מז.] פליגי בה רב פפא ומר בריה דרב יוסף משמיה דרבא רב פפא מוקי לה לדרב אדא בר אהבה כשנתעברה מעובד כוכבים ומר בריה דרב יוסף מוקי לה אפילו בשנתעברה מישראל וקי"ל כמר בריה דרב יוסף הילכך לויה שילדה לא שנא נתעברה מעובד כוכבים ול"ש נתעברה מישראל בנה פטור מחמש סלעים והני מילי בלויה אבל כהנת שילדה דווקא מישראל הוא שבנה פטור מחמש סלעים אבל נתעברה מעובד כוכבים חייב שכיון שנבעלה לו נפסלה מקדושתה והויא כבת ישראל שנתעברה מעובד כוכבים שבנה חייב בחמש סלעים: **כוי** חייב בכולהו מתנות. דתניא שור מה תלמוד לומר אם שור לרבות את הכלאים. הבא מעז ומרחל: שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי. ולכאורה לפום פשטא דשמעתא האי כוי דמרבינן היינו הבא מן הצבי ומן התישה דבכלל מתנות מיחייב בודאי משום צד האם אבל באידך פלגא סבירא ליה לרב הונא בר חייא בגמרא דפטור משום דמצי אמר ליה ישראל לכהן אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב שהוא *חיה ופטור מן המתנות ושקול ומשום הכי סבירא ליה לרב הונא בר חייא דאינו חייב אלא בחצי מתנות ובתר הכי מסקינן ואמרינן כי אתא רבין אמר רבי יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא וכו' פרש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב או לא להכי אהני ליה רבויא דאפילו לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבלאו רבויא הוה מיחייב בפלגא דשה אפילו מקצת שה משמע ואהני רבויא דאם לאידך פלגא. והאי פירושא לא נהירא לי דכיון דאיצטריך רבויא נפשוט מיניה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין [א"כ ספיקא] אמאי איצטריך קרא לרבויא וברים פרק בתרא דיומא (דף עד.) נמי אמרינן גבי הא דתניא כוי ואלו שיעור הואיל ואינו בטועם אינו באזהרה תלמוד לומר כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה הוא דאי ספקא הוא וכי איצטריך קרא לרבויי ספקא לפיכך נראה לי דרבין [אמר] רבי יוחנן דאסיק דכוי לרבנן חייב בכלהו מתנות לאו בגבי הבא על התישה מוקי לה אלא סבירא ליה דכוי בריה בפני עצמה הוא ורבייה קרא לשויה כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הר"ם במז"ל למדתי שכך כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות וגבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה עד כאן אבל אינו נראה כן מסוגיא דאותו ואת בנו: **מתני'** בכור של ישראל שנתערב במאה. בהמות אחרות של חולין והוא בעל מום ומותר לשוחטו: בזמן שמאה. בני אדם שוחטין את המאה בהמות והן של מאה אנשים פוטרין את כולן ממתנות כהונה דכל אחד ואחד יכול לדחות את עצמו ולומר לכהן בכור שלי הוא ובגמרא פריך יבא עליו כהן מחמי לדדין: אם אחד שוחט את כולן. [שכולן של אחד אין פוטרין לו אלא אחד הואיל שהוא שוחט את כולן] דאמרינן ליה מתנות גבך ניהו אבל אחד יכול ליפטר ולומר בכור שלי הוא שאי אפשר שלא יהא בכור אחד מהם ומן הבכור אין נותנין מתנות כהונה שאין קדושה חלה על קדושה: **השוחט** בהמתו של כהן ולעובד כוכבים פטור טבח זה מן המתנות. ואע"ג דחובא אטבח רמיא כדאמרינן בגמרא הני מילי בבהמה דבת חיובא היא הא לאו בת חיובא היא: והמשתתף עמהן. ישראל המשתתף עמהן שוחטין ומחלקין ביניהם פטור מן המתנות אפילו חלקו של ישראל ומיהו צריך שירשום ויעשה לו סימן כמו שהיו רגילים לרשום בשר שפטור מן המתנות כדי שיבינו הרואים שאין כולה של ישראל ולא יחשדוהו ברשע והר"ם במז"ל כתב בפרק ט' מהלכות בכורים והמשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן שאם לא שיים חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעין שהכהן שותף (א) בו ובגמ' אמרינן דאי יתיב עובד כוכבים אבספתא כלומר במקום שמניחין בו המעות דמי הבשר אינו צריך לרשום דהכל יודעין שהוא שותף דליכא למימר שיחשבו שאין לו חלק בו אלא שהאמינו לשמרם שלא יגנבו דאין אמונה בעובד כוכבים אבל בכהן אפילו יתיב אבספתא צריך לרשום דאמרינן הימוני הימניה לשמור המעות ואין לו חלק בבהמה וכן נמי אי יתיב עובד כוכבים אמסחתא דהיינו סמוך לעצי שמקצבים עליו הבשר אין צריך לרשום דמשום דסתם עובד כוכבים מפנה פעי כלומר שתמיד הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך הכל יודעים שיש לו חלק בה אבל בכהן כי האי גונא לא סגי מתוך שהוא נגוע וסומך על המטבח ואין הכל יודעין שהוא שותף. ואיכא למידק וחלקו של ישראל אמאי פטור דהא אמרינן בגמרא דכוי הבא מצבי הבא על התישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפי' מקצת שה משמע והכא נמי נהי דחלקו של כהן פטור חלקו של ישראל מיהא ליחייב. איכא למימר דלא דמי דנהי דאמרינן דשה אפילו מקצת שה הני מילי היכא דכל שיות שבו חייב דבכי האי גוונא כוליה שה מיקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייבו רחמנא: **ואם** אמר כהן לישראל אני מוכר

*ההוא ליואה דהוה א חטיף מתנתא אתו ואמרו ליה לרב אמר להו לא מסתייה דלא שקלינן מינייהו אלא מיחטף נמי חטיף ורב אי איקרו עם מישקל נמי נשקול מינייהו ואי לא איקרו עם רחמנא פטרינהו מספקא ליה אי איקרו עם או לא: *דרש מרימר הילכתא כוותיה דרב והילכתא כוותיה דרב חסדא כי אתא עולא ב אמר הבו מתנתא לכהנתא אלמא קסבר עולא כהן ואפילו כהנת *אמר רבינא אמר לי מרימר הילכתא כוותיה דרב חסדא והילכתא כוותיה דרב והילכתא כעולא והילכתא כרב אדא בר אהבה דאמר לויה שילדה מישראל בנה פטור מה' סלעים °רב כהנא אכיל בשביל ג אשתו רב יימר אכיל בשביל אשתו רב אידי בר אבין אכיל בשביל אשתו: כוי חייב בכולהו מתנות דתניא שור מה ת"ל אם שור לרבות את הכלאים שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי: **מתני'** בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטין את כלן פוטרין את כלן אחד שוחט את כלן פוטרין לו אחד השוחט לכהן ולעובד כוכבים פטור מן המתנות והמשתתף עמהם צריך שירשום ואם אמר חוץ מן המתנות פטור מן המתנות א"ל

רש"י

דף קלא. אחר ולא לך: חטיף מתנתא. כשהיו התינוקות מוליכין זרוע לחיים וקיבה לכהן היו חוטפים מידיהן: לא מסתייה. כשהוא שוחט בהמתו אין אנו כופין אותו לתת מתנות לכהן אלא מיחטף נמי חטיף: ורב. מאי דעתיה דאמר לא מסתייה דלא שקלינן מיניה משמע דמן הדין היה לנו לכופו ואנו נמנעין: אי איקרו

דף קלא: לוים עם לשקול מיניה. דכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם: רחמנא פטרינהו. ומאי טיבותא עבדינן בהדייהו: מספקא ליה. ומספיקא פטרינן להו דהמע"ה: הילכתא כרב.

דף קלב. דלא שקלי מלויי. וכרב חסדא דאמר המזיק מתנות או אכלן פטור: לכהנת. לבת כהן ואפילו היא אשת ישראל דכיון דלית בהו קדושה דאינן אסורין לזרים הרי היא מותרת בהן ולא דמו לתרומה ואי משום דכתיב ונתן לכהן קסבר אפילו כהנת במשמע: פטורה

[דף שו ע"א] מחמשה סלעים. דתנן כהנים ולוים פטורין מן הפדיון וקמ"ל דלויה שילדה נמי אפילו מישראל פוטרת בנה מפדיון דבפטר רחם תליא רחמנא: בשביל אשתו. ישראל היה ואשתו כהנת: כוי. הוא בא מן העז ומן הצבי: **מתני'** בכור. שהוא פטור מן המתנות דהא כוליה דכהן הוא: בכור שנתערב במאה. בהמות חולין והוא בכור בעל מום שמותר לשוחטו: בזמן שמאה שוחטין. שהן של מאה אנשים: כולן פטורין. מן המתנות דכל חד מצי אמר דידי בכור הוא: אחד שוחט את כולן. שכולן של איש אחד פוטרין לו אחד ותו לא: השוחט בהמתו של כהן ושל עובד כוכבים פטור. טבח זה ממתנות אע"ג דחובא על הטבח רמיא דכתיב מאת זובחי הזבח ה"מ בבהמה בת חיובא הא לאו בת חיובא היא: וישראל המשתתף עמהן. וחולקין בבית הישראל ושוחטין בבית הישראל: צריך שירשום. יעשה סימן היכר שהכהן שותף בו שלא יחשדנו הרואה שאינו מפריש מתנות כרשע: ואם א"ל כהן לישראל. פרה זו מכורה לך חוץ מן מתנותיה פטור ישראל

צ"ל מהר"ם נכי

הגהות הב"ח
(א) שותף לו כנ"ל:

שלטי הגבורים

לשון ריא"ז
א ולא יטול הכהן מעצמו ואף לא ישאל חלקו בפיו עד שיתנו לו מאליהן. והכהנים הצנועים היו מושכין ידיהן מלקבל אף כשנותנים להם ויש כהנים מחכמי התלמוד שלא היו מקבלין אלא בערב יוה"כ כשיש רוב בשר וכדי להחזיק עצמם בכהונה:

ב שאלו לרש"י על זרוע ולחיים וקיבה למה לא נהגינן ליתן לכהן ומשנה שלימה שנהגין אפי' שלא בפני הבית ונהגו כאן אמוראי בפראי והשיב מי ימחה ביד שוחטין והנותן קנא עליו ברכה אבל נהגו העם כר' אלעאי דאמר עליהם ועל ראשית הגז דאין נוהגין אלא בארץ. מא"ז:

לשון ריא"ז
ג מתנות הללו נתנין אפי' לכהנת ואם היה בעלה ישראל אוכל בשבילה. מתנות הללו אין טובלין כמו שטובלין התרומות והמעשרות ומותר לאכול הבשר אף עד שלא הורמו. כהן ששחט לעצמו פטור מן המתנות ואם שחט למכור לאחרים שתים ושלש שבתות פטור מכאן ואילך חייב ואם קבע מקום למכור בשוק חייב במתנות לאלתר ואם אינו מפריש מתנות חייב. הלוי הוא ספק אם הוא חייב במתנות ואם לאו ומספק אין מוציאין מידו ואם הוציאו מידו שלא כדין מוציאו ומחזירין לו כמבואר בקונט' הראיות:

מוכר לך פרה זו חוץ מן המתנות פטור ישראל מן המתנות משום דהא שיירינהו כהן גביה מיהו דוקא דאמר ליה חוץ אבל אמר ליה ע"מ שהמתנות שלי חייב ישראל במתנות וטתנס לכל כהן שירלה דעל מנת לאו שיורא היא כדאמרינן בגמ' אע"פ שהתנה אין תנאו כלום דהוי ליה כמתנה על מה שכתוב בתורה שהרשתו [תורה] שיתנם לכל מי שירלה: אמר לו ישראל לטבח מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהם מתנות. קיבה טתן לוקח זה לכהן ואין המוכר מנכה לו ללוקח מן הדמים שהרי היה יודע הלוקח שיש המתנות וזה לא מכר לו הקיבה: לקח ממנו במשקל. הליטרא בכך וכך ושקל לו הקיבה טתנה לוקח זה לכהן שהרי הגזלה אצלו והטבח ינכה לו מן הדמים בעל כרחו שמכר לו דבר שאינו שלו. וגרסי' עלה בגמ' [דף קלד.] אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עם הלוקח ואסיקנא דבמתנות כהונה נגזלות קא מיפלגי דמר סבר מתנות כהונה אין נגזלות ומר סבר נגזלות ואיכא דמתני להא שמעתא בפ"ע (א) רב אמר לא שנו הא דתנן דנותן לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח אבל טבח אינו חייב לכהן כלום אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח דינו של כהן עם הטבח (ב) משום דמשתרשי ליה זוזי לטבח וחייב לשלם שאסור לו למכור חלק כהנים ולעשות עליהן גזלן ולפיכך חייב להחזיר המתנות לכהן מדין הפרשה ולא בדיינין משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעין ורב אסי סבר דמתנות כהונה אין נגזלות הילכך קמא לאו מידי עבד ושני חייב להפריש דאיתנהו ברשותיה וקי"ל כרב אבל מדברי הר"ס במז"ל בפ"ט מהלכות בכורים נראה דה"ק לא שנו דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאוכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות: **גמ'** אמאי. פוטרין את כולם הא יכול לבא כהן עליו משני לדדין כלומר בשני כחות: בבא לידי כהן. הא דקתני מתני' דפוטרין את כולן בבא אותו בכור לידי כהן ונפל בו מום קבוע וחזר ומכרו לישראל דאי אפשר לומר אי בכור הוא כוליה דידי הוא ומדברי הר"ס במז"ל בפ' הנזכר נראה דהוא מפרש דכיון דבכור זה נתערב בבהמות של ישראל ולקח הכהן האחד מן הספק הרי הוא כמו שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבעליו:

וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות. משום דלא איקרו עם ואמאי תני השוחט: זאת אומרת. מתניתין דקתני השוחט אתא לאשמועינן דבעלמא היכא דקא שחט בהמות ישראל הדין עם הטבח כלומר שדינו של כהן לתבוע מתנותיו מן הטבח דהכי משמע השוחט לכהן פטור הא שוחט לישראל חייב השוחט ואין כהן הולך אצל בעל בהמה אלא דהכא כיון שהבהמה של כהן ועובד כוכבים היא פטור הטבח מן המתנות ואילו תנא כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות לא הוה מצי למגמר מיניה הא ומיהו מסתברא דאף על גב דהדין עם הטבח טובת הנאה לבעלים דהיאך הלה עושה סחורה בפרתו של זה:

תורה אור נר מצוה

א"ל מכור לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הדמים לקחה ממנו במשקל נותן לכהן ומנכה לו מן הדמים: **גמ'** אמאי יבא עליו כהן משני צדדין ולימא ליה אם בכור הוא כוליה דילי הוא ואם לאו בכור הוא הב לי מתנתא *אמר רב הושעיא בבא לידי כהן ומכרו לישראל במומו: השוחט לכהן ולעובד כוכבים וכו': וליתני כהן ועובד כוכבים פטורין מן המתנות אמר רבא זאת אומרת הדין עם הטבח דרש רבא °מאת העם ולא מאת הכהנים כשהוא אומר מאת זובחי הזבח אפילו כהן טבח במשמע: אושפיזכניה דרבי טבלא כהן הוה והוה דחיקא ליה מילתא אתא לגבי רבי טבלא א"ל זיל אישתתיף בהדי טבחי ישראל דמגו דפטרת להו ממתנתא משתתפי בהדך חייביה רב נחמן אמר ליה והא רבי טבלא פטרן אמר ליה זיל אפיק ואי לא מפיקנא לך רבי טבלא מאונך (א)ואתא ר' טבלא לקמיה דרב נחמן א"ל מ"ט עבד מר הכי א"ל דכי אתא רב אחא בר חיננא מדרומא אמר רבי יהושע בן לוי וכל זקני דרומא אמרו כהן טבח ב' וג' שבתות פטור מן המתנות מכאן ואילך חייב א"ל וליעבד (ב) מר כרב אחא בר חיננא אמר ליה הני מילי היכא דלא קבע מסחתא אבל הכא הא קבע מסחתא: אמר רב חסדא האי כהנא טבחא דלא מפריש מתנתא בשמתא ליהוי אמר רב חסדא מתנות כהונה זרוע לאחד קיבה לאחד לחיים לב' ומתנות כהונה דתורא פלגי להו אפילו גרמא גרמא והא דאמר ר' יוחנן אסור לאכול מבהמה שלא הורמו מתנותיה וכל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים לית הלכתא כותיה דמתנות אין בהם משום קדושה אלא חובת טבח הן ואי לא יהיב להו הוא ניהו דקאים באיסורא אבל בישרא שרי וגרסי' נמי בסוף הדין פירקא* והרי מתנות דלא טבלי אלמא דבר ברור הוא דמתנות לא טבלי וכן הילכתא *אמר רב חסדא מתנות כהונה אין נאכלות אלא צלי ואין נאכלות אלא בחרדל מ"ט א"ק °למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין *אמר (ג) רבא בדיק לן רב יוסף האי כהנא דחטיף מתנתא חבובי מצוה הוא או זלזולי מצוה הוא ופשיטנא ליה ונתן ולא שיטול מעצמו אמר אביי מריש הוה חטיפנא מתנתא אמינא חבובי מצוה הוא כיון דשמעיתא להא דתניא ונתן ולא שיטול מעצמו מיחטף לא חטיפנא מימר אמינא הבו לי כיון דשמעיתא להא דתניא [°ויטו אחרי הבצע] רבי מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם מימר נמי לא אמינא אי יהבי לי שקילנא כיון דשמעיתא להא דתניא הצנועין מושכין את ידיהם וגרגרנין חולקין מישקל נמי לא שקילנא בר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא ולפרוש ידיה °אנסי ליה עידניה כלומר חולה במעיו היה ולא היה יכול לשהות את נקביו ולפיכך לא היה פורש ידיו אמר רב יוסף האי °כהנא דאית ליה צורבא מרבנן בשיבבותיה ודחיקא ליה מילתא °ליזכי ליה מתנתא ואף על גב דלא אתו לידיה

במכירי

רש"י

ישראל זה מן המתנות ואף על פי שרוב הבהמה שלו חיובא מיהא דלאו דידיה הוא: אבל ישראל. שמכר לישראל אחר חוץ ממתנותיה חייב השוחט ליתנו דהדין עם הטבח: א"ל ישראל חברו מכור לי בני מעיה. ויודע הוא שהקיבה ניתנת לכהן וע"מ כן לקחם לכך אין הטבח מנכה לו מן הדמים: **גמ'** בבא ליד כהן. כלומר מתני' בבכור בעל מום שניתן כבר לכהן וחזר ומכרו לישראל במומו ואין עוד לכהן דין עליו: זאת אומרת. מתני' דאמר השוחט לכהן פטור משמע הא שוחט לישראל חייב השוחט ואין הכהן הולך אצל בעל הבהמה: אפילו כהן טבח. שנעשה טבח למכור אבל במה ששוחט לצרכו פטור: משתתפי בהדך. בלא מעות: מפיקנא לך רבי טבלא. כלומר משמתינן לך ולא יועיל לך רבי טבלא: ליעבד מר כרב אחא. לפוטרו בב' וג' שבתות: מסחתא. עלי קבוע לקלב עליו בשר: דתורא. של שור שיש בו כדי נתינה בהאי זרוע פליג להו לזרוע: גרמא גרמא. ב' עצמות יש בה דזרוע הוא מארכובה עד הכף של יד ויש בה שתי עצמות והיו נותנין אותו לשני כהנים: למשחה. במתנות כהונה כתיב נתתי לך למשחה: בדיק לן. מנסה אותנו: חלקם שאלו. גבי בני שמואל דכתיב ויטו אחרי הבצע ואמר ר' מאיר לא היו גוזלין אלא חלקם חלק לויה מעשר ראשון היו שואלין בפיהן: הצנועין מושכין ידיהן. גבי לחם הפנים: לאחזוקי נפשאי בכהנא. כדי שלא ישתכח שאני כהן: ולפרוש ידיה. כל השנה ובזה יחזיקוהו לכהן: ודחיקא ליה מילתא. עני והכהן רוצה לההנותו: ליזכי ליה. יזכה לו מתנותיהם

דרש רבא מאת העם ולא מאת הכהנים. דכהנים לא איקרו עם: כשהוא אומר מאת זובחי הזבח. דמשמע כל מי שהוא זובח אפילו כהן טבח במשמע ומיהו דוקא בשוחט לישראל אבל בשוחט לצרכו ודאי פטור: והוה דחיקא ליה עלמא · דחוק ועני היה: דמגו דפטרת להו ממתנתא. כדאמרינן במתניתין שהמשתתף עמהם פטור מן המתנות: חייביה רב נחמן. להאי ישראל שנשתתף עמו: זיל אפיק. הוצא המתנות שתחת ידך ותנם לכהן ואי לא מפיקנא לך רבי טבלא מאונך כלומר כל ראיותיו אוציא מאזניך ויהיו לך כאילו לא שמעתם ל"א משמתינא לך ולא יועיל לך רבי טבלא: כהן טבח שתים ושלש שבתות. דכל שלש שבתות כשוחט לעצמו דמי דמימר אמר אי זבני מינאי מוטב ואי לא תהוי דידי מכאן ואילך כיון שהוחזק בטבחות חייב כשוחט בהמות לישראל אי נמי דיותר משתים ושלש שבתות מפני מראית העין הוא חייב אבל מן התורה לעולם הוא פטור הואיל ושלו הוא מוכר: אבל הכא. האי טבח כהן הא קבע מסחתא וגלי אדעתיה דקביע: מסחתא. חנות ועלי קבוע לקלב עליו בשר: ליהוי בשמתא. ואמרינן בגמ' דאי קאי בשמתיה קנסינן מיניה אטמא או גלימא כדחזיא: זרוע לאחד קיבה לאחד לחיים לשנים. כך הם נחלקות לארבעה כהנים דאיכא שיעור מתנה לכולם אבל לחמשה לא דכתיב ונתן שיהא בהם כדי נתינה: אפילו גרמא גרמא. לפי ששור איבריו גדולים ואע"פ שהוא מחלק את האבר לשנים עדיין יש בכל חלק וחלק שיעור נתינה מעליא:

מתנות כהונה אין נאכלין אלא צלי. לאו דוקא דהא תנן בפרק כל התדיר (דף צ:) ובכולן הכהנים רשאין לשנות באכילתן לאכלן שלוקין צלויין ומבושלין ועלה נמי איתמר למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין אלא ודאי ה"ק מגותן נגלי לשתם בני אדם שהגלי ערב עליהם ביותר הא למי שאוהב יותר שלוק או מבושל היינו מעליותא וגדולה דידיה ובסמוך נמי [דף קלג.] בגמרא אמרינן גבי מתנות אי לקדרה אדמחתך להו וכו'. ותנן נמי גבי מוקדשין ונאכלין בכל העיר בכל מאכל:

אמר (ד) רבא בדיק לן רב יוסף. מנסה אותנו אם נדע להשיב ורבא היה כהן: דחטיף מתנתא. (ה) לתינוקות שנושאין אותן לכהנים: מי אמרינן חבובי מלוה קא מחבב. ויפה הוא עושה ומיהו משמע לי דדוקא כשיתנם לו הבעלים ברצון אח"כ דאי לא לא מספקא מידי דנתינה כתיבא בהו ויש בהם טובת הנאה לבעלים: ונתן לכהן. ולא שיטול מעצמו: מימר אמינא הבו לי. הייתי שואלם בפה מלא שהייתי סבור שיהא חבוב מלוה: חלקם שאלו בפיהם. בני שמואל דכתיב ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע ואמר רבי מאיר שלא היתה עבירת גזל בידם אלא חלק לויה כגון מעשר ראשון היו שואלין בפיהם: הצנועים מושכין את ידיהם. בחלוק לחם הפנים היא במסכת יומא בפרק טרף בקלפי (דף לט.) משמת שמעון הצדיק נשתלחה מארה בלחם הפנים: בר ממעלי יומא דכפורי לאחזוקי נפשאי בכהנא. שמתוך ששוחטין בו בהמות הרבה המתנות מרובות והכהנים מתאספין לנטלם ואילו לא היה נוטל היה נראה שאינו כהן: ליזכי ליה מתנתא. יתן לו חלק מתנות לקבל זרוע ולחיים וקיבה בשביל הכהן והוא אוכלן ואף על גב דלא אתו לידיה דכהן יכול לזכות בו:

במכירי

המאור הגדול

הא דדרש רבא כשהוא אומר מאת זובחי הזבח אפי' כהן טבח במשמע ואמרי' כהן טבח שנים ושלש פטור מן המתנות לא קשיין אהדדי שאם שחט הכהן בהמתו של ישראל חייב מיד כדכתיב מאת זובחי הזבח ואם שחט בהמה שלו למכרת לישראל שתים ושלש שבתות שלא הוקבע לטבחות פטור מפני שהוא כשוחטה לעצמו מימר אמר אי מזביננא מזבינא ואי לא אכילנא לה מכאן ואילך הוקבע לטבחות והרי הוא כשוחט לישראל וחייב במתנות והמשתתף עם העובד כוכבים אינו צריך לרשום בדיתיב עובד כוכבים אכספתא א"נ אמסחתא משום דסתם עובד כוכבים מפעא פעי איבעיא להו כולה שלי והראש שלך מהו ופשטינא לחיובא משא"כ בראשית הגז ועל מנת שהמתנות שלי נותנן לכל כהן שירצה דקי"ל כל ע"מ תנאה הוה ולאו כחוץ דמי ומתני' נמי דיקא דקתני אם אמר ליה חוץ מן המתנות ולא אמר אם אמר ליה ע"מ שהמתנות שלי ומתנות כהונה נגזלות כרב ודלא כרב אסי דתלמיד הוא לגבי דרב אלו מן ההלכות שהשמיט הרי"ף ז"ל. והוי יודע כי הוה סליק אדעתין לפלוגתייהו דרב ודרב אסי בדרב חסדא היינו מפרשים דברי רב דאמר הדין עם הטבח דוקא עם הטבח אבל לא עמו וליה ליה דרב חסדא ורב אסי הדין עמו אף עמו ואית ליה דרב חסדא וכשאמר רב חסדא ובא אחר ואכלו רבותא קמ"ל אע"פ שאכלו גובה הנגזל ממנו אם רצה ודכ"ע מתנות כהונה נגזלות ובמסקנא דאוקמתא לפלוגתייהו במתנות כהונה נגזלות ה"ל פי' דברי רב דאמר הדין עם הטבח אף עם הטבח וה"ה עמו דמתנאתה דכהן לגביה ניתנה ופי' דברי רב אסי דאמר הדין עמו דוקא ולא עם הטבח ודב"ע אית להו דרב חסדא:

חדושי אנשי שם

מהר"ם (א) רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר אינן נגזלות: (ב) ופרש"י וכן הטוש' לפי המסקנא דשם פסקה דקאמר רב כ"ש אף עם הטבח לאחר שאחר גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רשאי גובה לגבי הוא נוכה:

עין משפט

א מיי' פט"ו מהל' תפלה טור א"ח סי' קכח:
ב מיי' פ"ט מהל' בכורים סמג עשין קמב טוש"ע יו"ד סי' סא:

[דף שז ע"ב]
דף קלב:
דף קלד:
דף קלב:
במדבר יח
דף קלג.
ע"ז ח
[דף שז ע"א]

הגהות הב"ח

(א) מאונך אזל ר' טבלא ואתא לקמיה דר"נ כצ"ל:
(ב) וליעבד ליה מר מילתא כרב אחא בר חיננא כצ"ל:
(ג) רבא כצ"ל:
(ד) אמר רבא וכו' ורבא היה כהן כצ"ל:
(ה) מתיבות:

במכירי כהונה ולויה. בכהן שהוא ניכר בעיר ורוב בני העיר אוהבים אותו ומתקנין לו המתנות ובאותו כהן אמרו דיכול לזכות מתנותיו אע"ג דלא אתו לידיה: מכירי. לשון איש מאת מכרו: א"ל רבא לשמעיה. לשמשו של בעל הבית והיה כהן ובעה"ב היה נותן לו מתנותיו: זכה לי מתנתא. תן לי רשות ליקח מתנותיך ואוכלן מפני שהלשון עם הלחיים ניתן לכהן ובעינא למיכל לישנא בחרדלא שהוא דבר חשוב והכי אמרינן בהשוכר את הפועלים (דף פו:) כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל ואע"ג דרבא נמי כהן הוה דהא אמרינן בפ"ק דר"ה (*דף יח.) דמדבית עלי אתי ובבכורות (דף כז.) נמי אמרינן דרבא מבטל תרומת חו"ל ברוב ואכיל לה בימי טומאתו אפ"ה מנפשיה לא הוה שקיל דכתיב ונתן ולא שיטול מעצמו ומימר נמי לא הוה בעי למימר הבו לי דתניא חלקם שאלו בפיהם ולפיכך היה נוטלן בתורת זר ע"י נתינת כהן ואע"ג דלא מטא לידיה דשמעא סמך רבא אדרב יוסף דלעיל: רב ספרא לא אכל. משום דלא מטא לידיה דשמעא: מעדה בגד ביום קרה. בגד בלוי ונרקב כמו וכבגד עדים בגד רקוב בעת הקור שאינו שוה לכלום וכמו חומץ על נתר שאינו אלא מפסידו נתר מין צריף הוא אנוס בלע"ז כן שר בשירים על לב רע כן האומר דבר למי שאינו יודע להבין בה: משום דעברי אשמעתיה דמר. שלא סמכתי על שמועתך שאמרת דמותר לגורבא מרבנן לקבלם [אע"ג] דלא אתי לידי כהן: כי אמרי אנא באחר. היכא דמזכי ליה כהן אחר שאינו כפוף לו אבל שמעא דבעל הבית על כרחיה מזכה לאדם חשוב שהוא בא בביתו של בעה"ב אי נמי אימור דאמרי אנא דיכול לזכות מתנותיו לאחר אע"ג דלא אתו לידיה היכא דלא אפשר ליה כלומר לאיש שהוא עני אבל רבא אפשר ליה ולא דחיקא ליה: אלא. כיון דלא עבר רב ספרא אשמעתיה דרב יוסף מ"ט אקריוה בחלמיה: כלפי רבא. כלומר על רבא שלא ידע להבין בטעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כך: נזוף הוה מאותו מעשה דתענית וכו'. ורש"י ז"ל פירש נזוף הוה משום האי מעשה: ירע שריד באהלו. למי ירע שריד באהלו למי שיש באהלו תלמיד רע תאכלהו אש לא נופח אשו של גיהנם: אמר רב הונא שותף בראש. ולא ביותר: אפילו אחד ממאה בראש. אפילו לא שייר הכהן לעצמו אלא אחד ממאה בראש כפטר ישראל מן הלחי ובגמ' איבעיא לן כולה שלי והראש שלך מהו ופשטינן דכיון דחיובא גבי ישראל הוא מיחייב: תנן בפרקין [דף קלד.] גר שנתגייר והיתה לו פרה ושחטה אם עד שלא נתגייר פטור. כלומר אם נשחטה קודם שנתגייר פטור דחיובא דמתנות בשעת שחיטה חייל וההיא שעתא עובד כוכבים הוה. אם משנתגייר חייב ספק פטור שהמוציא מחבירו עליו הראיה ורמינן עלה בגמרא מדתנן גר שנתגייר והיתה לו עיסה נעשית עד שלא נתגייר פטור משנתגייר חייב [ספק חייב] ומשנינן ספק איסורא

רש"י

לקבל זרוע ולחיים וקיבה מבני העיר בשביל הכהן והתלמיד חכם יאכלם ואע"ג דלא אתו לידיה דכהן והוי הת"ח כגוזל הכהנים שעדיין לא זכה בהן כהן זה שנתנו לו: במכירי כהונה. בכהן שניכר בעיר ורוב בני העיר אוהבים אותו ומתנים לו דהוי כמאן דאתו לידיה: א"ל רבא לשמעיה. לשמשו של בעל הבית והוא כהן ובעה"ב נותן לו מתנותיו: זכי לי. תן לי רשות ליקח את מתנותיך ואוכלם כי הלשון ניתן לכהן ודעתי לאוכלו בחרדל ואע"ג דרבא כהן היה מ"מ לא רצה ליטול מעצמו ולא לישאל כדאמרי' לעיל: רב ספרא לא אכל. משום דלא אתו ליד השמש: מעדה בגד. בגד בלוי ונרקב: ביום קרה. בעת הקור אינו שוה כלום כן שר בשירים על לב רע כך האומר דברי תורה למי שאין לו לב להבין: משום דעברי ליה אשמעתיה דמר. רב יוסף דאמר שמותר לצורבא מדרבנן לקבלם ולא רציתי לסמוך עלה במה דמזכי ליה: השמש של בעה"ב. צריך על כרחו לזכות לאדם חשוב שבא בביתו של בעה"ב: כלפי רבא. על רבא שאינו יודע להבין טעמו של רב יוסף הקרוהו לרב ספרא כן: נזוף היה. משום דהטריח כלפי מעלה במס' תענית דבעא מיטרא משום אימיה דשבור מלכא ואמרי' התם דאתחזי ליה אבוה בחלמא ואמר ליה מי איכא דמיטרח קמי שמיא אשני דוכתיך ולי נראה דנזוף היה משום האי מעשה: שותף בראש. ולא ביותר: אפי' באחד ממאה. שנו: פטור השבח מן הלחי. ובכהן או עובד כוכבים שמכרו בהמה לטבח של ישראל קאמר: למלוג בעגלים. שמולגין אותו עם עורו ברותחין ואוכלין גם את העור: אין ישראל רשאי להפשיט הזרוע. אלא נותנו לכהן כמו שהוא בעורו: להפשיט הראש. אעפ"כ לא יפשיט הלחי כדמרבינן מקרא בגמ' לקמן שאף הגזר שבראש הכבשים הוא חייב ליתן לו וכ"ש העור: ואם אין שם כהן. לתת לו המתנות מעלין אותן בדמים שם את דמי המתנות ואוכלם ונותן את דמיהן לכהן הבא ראשון: נתינה כתיב בהו. ועליו ליתנם לכהן: מתני' מן הפרק של ארכובה. מארכובה הנמכרת עם הראש: עד הכף של יד. עצם רחב של כתף: והוא של נזיר. זרוע בשלה האמורה בנזיר כך נטילתה: וכנגדו ברגל שוק. האמור בשלמים נמי הוו שתי עצמות מן הפרק של ארכובה עד בוקא דאטמא היינו כל הירך: ועד סובך של רגל. עצם האמצעי עצם שמארכובה עד הקולית עצם האמצעי: הפרק של לחי. אצל הלדעים וחותך כלפי מטה עד פיקה של גרגרת עד שפוי כובע פקיעתה ופתחה של קנה והוא בית הבליעה דהיינו לחיים תחתונות עם

תורה אור | נר מצוה

במכירי כהונה ולויה רבא ורב ספרא איקלעו לגבי מר יותנא בר רב חנא בר אדא ואמרי לה לבי יותנא בר רב חנא בר ביזנא עבדו ליה עגלא תילתא א"ל רבא לשמעיה זכי לן מתנתא דבעינא למיכל לישנא בחרדלא זכי ליה. רבא אכל רב ספרא לא אכל אקריון לרב ספרא בחלמיה (משלי כה) °מעדה בגד ביום קרה אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה דלמא משום דעברי אשמעתיה דמר אקריון הכי אמר ליה כי אמרי אנא [באחר] שמעא על כרחיה מזכה וכי אמרי אנא היכא דלא אפשר ליה והכא אפשר ליה אלא מאי טעמא אקריון (כלפי רב ספרא) כלפי רבא אקריון ולקרויה לרבא נזוף הוה מההוא מעשה דתעניות* דאטרח קמי שמיא ואתא מטרא בתקופת תמוז ואחזי ליה אבוה בחלמיה ואמר ליה איכא דמטרח קמי שמיא כולי האי (א) ושני דוכתיה ואשכחיה לדוכתיה דמרגש בסכיני אההיא נזיפה דיליה אמר ליה אביי לרב דימי פשטא דקרא במאי כתיב א"ל *בשונה (תענית) לתלמיד שאינו הגון דאמר רב יהודה אמר רב כל השונה לתלמיד שאינו הגון נופל לגיהנם שנאמר (איוב כ) °כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו ואין שריד אלא ת"ח שנאמר (יואל ג) °ובשרידים אשר ה' קורא: *אמר רב (ד"ה קלג:) הונא ואם היה לו כהן שותף בראש פטור מן (תתעג) הלחי. שותף ביד פטור מן הזרוע. שותף בבני מעים פטור מן הקיבה וחייא בר רב אמר אפי' שותף באחד מהן פטור מכולם והלכתא כרב הונא דהא איתותב חייא בר רב מהא דתניא הראש שלי וכולה שלך אפי' אחד ממאה בראש פטור מהלחי וחייב בכולן וסלקא ליה בתיובתא: *תניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי °ואם אין שם כהן מעלן בדמים ואוכלן מפני הפסד כהן מ"ט נתינה כתיב בהו אבל לקט שכחה ופאה דלא כתיב בהו נתינה אי ליכא עני דשקיל להו לא צריך לאסוקינהו בדמי דכתיב (ויקרא יט) °לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים: מתני' איזהו הזרוע מן הפרק של ארכובה ועד כף של יד והוא של נזיר וכנגדו ברגל שוק ר' יהודה אומר שוק מן הפרק של ארכובה ועד סובך של רגל אי זהו הלחי מן הפרק של לחי עד פיקה של גרגרת: גמ' ת"ר הזרוע זרוע ימין אתה אומר זרוע ימין או אינו אלא שמאל ת"ל הזרוע. פירוש לימא זרוע [ולא אמר] אלא הזרוע כלומר הזרוע הידוע והוא של ימין. הלחיים להביא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים. הקיבה להביא חלב שעל גבי הקיבה אמר ר' יהושע כהנים נהגו בו עין יפה ונתנוה לבעלים: איזהו

לחומרא ספק ממונא לקולא. כלומר חלה ספק איסור הוא שיש בה עונש מיתה ומש"ה אזלינן בספיקה לחומרא אבל מתנות אין בהם קדושה אלא דין ממון והמוציא מחבירו עליו הראיה והפסק שהרב אלפסי ז"ל שהשמיטה סומך על ההוא עובדא דההוא ליואה דהוה חטיף מתנתא דשמעינן מינה דכל היכא דאיכא ספיקא גבי מתנות אזלינן לקולא: תניא מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע. זו היא גרסת רב אלפסי ז"ל אבל ברוב הנוסחאות כתוב לא יפשיט את הזרוע והכי פירושא מקום שנהגו למלוג בעגלים להעבירם במים רותחין ולאכלם עם עורם לא יפשיט את הזרוע דאהני מנהגא לכהן להרבות במתנות כפי המנהג דמן התורה אין העור ניתן עם הזרוע אלא כיון שנהגו שלא להפשיט נותנו לכהן עם עורו והדר תני מקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דלא אהני מנהגא להמעיט ממתנתו מפני שהיא של תורה כדאמרינן בסמוך הלחיים להביא צמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תיישים מה שאין כן בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר אבל לפי גירסת הרב אלפסי ז"ל שהוא גורס לא ימלוג את הזרוע יש לפרש כך דלעור לא איצטריך רבויא משום דזרוע ולחי בעורן משמע כמו שהוא בשעה שזובחין אותו כדכתיב מאת זובחי הזבח ולא צריך קרא דהא בראש נמי לא מרבינן אלא צמר ומשום הכי קא תני דמקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע לפי שהעור נפסד במליגתו ואף על פי שהוא חשוב להם כך במנהגם בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל כהן והדר קתני להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואף על פי שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט דשמא במליגה הוא רוצה לפי שדרך הראש למלגו כדאמרינן בבילה (דף לד.) מולגין את הראש ואת הרגלים ועור הראש של עגל הרך נאכל הוא כבשרו אבל בזרוע במקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש לא מן הטעם שכתבנו והפסד גם כן דכיון דרבי רחמנא לחיים ומה שעליהם ורבי נמי קיבה וכל מה שעליה אף על גב דהזרוע איצטריך לן לשל ימין וכדאיתא בסמוך אפילו הכי זרוע נמי היא וכל מה שעליה במשמע: ואם אין שם כהן. לתת לו את המתנות מעלין אותם בדמים שם את דמי המתנות ואוכלם ונותן את דמיהן לכהן הבא ראשון: נתינה כתיב בהו. ויש לו ליתנן לכהן: מתני' איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה. הנמכרת עם הראש: עד כף של יד. עצם רחב של כתף שקורין אשפלע"א: והוא של נזיר. וכן זרוע בשלה האמור בנזיר כך היא ניטלת: וכנגדו ברגל שוק. כנגדו ברגל שוק האמור בשלמים ושתי עצמות הם מארכובה הנמכרת עם הראש עד בוקא דאטמא: מן הפרק של ארכובה עד סובך של רגל. והיינו עצם האמצעי שמן הארכובה ועד הקולית: סובך של רגל. היינו פרק שבין הקולית והעצם האמצעי: הפרק של לחי. אצל הלדעין וחותך כלפי מטה: עד פיקה של גרגרת. עד שפוי כובע שהיא פקיעתה ופתחה של בית הבליעה דהיינו לחיים התחתונות עם הלשון: גמ' הזרוע. ונתן לכהן הזרוע דמשמע הידוע המיומן: הלחיים להביא. ה"א דהלחיים קא דריש וכן ה"א דהקיבה: והתניא

המאור הגדול

מצאתי כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג בזרוע ובכל הספרים שלנו כתוב לא יפשיט את הזרוע וכן נראין הדברים מקום שנהגו למלוג בעגלים להעבירם במים רותחים ולאכלן עם עורן לא יפשיט את הזרוע ואהני מנהגא לכהן להרבות במתנות לפי המנהג אע"פ שאינה של תורה מקום שנהגו להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי דלא אהני מנהגא להמעיט מתנתו מפני שהיא של תורה כדאמרי' הלחיים להביא צמר שעל ראש כבשים ושער שבזקן תישים משא"כ בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר:

מלחמת ה'

כתוב בספר המאור מצאתי כתוב בהלכות הרי"ף ז"ל מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג בזרוע ובכל הספרים שלנו כתיב לא יפשיט את הזרוע וכן נראין הדברים וכו' מה שאין כן בזרוע שאין בדין תורה לא מתנת עור ולא מתנת צמר: אמר הכותב וכן מצאתי בתוספתא כדברי רב אלפסי ז"ל ונכונה היא עד עורו ניתן לכהן אע"פ שלא ריבה אותו הכתוב דזרוע ולחיים כמה שהם קודם הפשטה משמע מאי טעמא מאת זובחי הזבח כתיב משעת שחיטה זכה כהן דהא בתלמודא אף בראש לא עור הוא נותן לפי שלא נתרבה שכתוב א"כ ה"א דהלחיים לרבות עור הוא צריך ומנין להביא צמר ושער שבראשו אלא ודאי שניהם בעורן ניתנין שכך הוא משמעותן ולא הוצרך הכתוב אלא לרבות צמר ושער שבראשו ולפיכך שנו בתוספתא לפי שדרך הזרוע בהפשטה ודרך הראש במליגה והכתוב כמו שאמרו מולגין את הראש ואת הרגלים לפיכך אמרו מקום שנהגו למלוג בעגלים לא ימלוג את הזרוע לפי שהעור נפסד לגמרי במליגתו ואע"פ שהוא חשוב להם כך בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל כהן להפשיט את הראש לא יפשיט את הלחי ואע"פ שבא ליתן לו לחי ועורו מופשט שמא במליגה הוא רוצה כדרכו שאילו בזרוע מקום שנהגו להפשיט אם רצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן אבל בראש שאין דרך העולם אע"פ שהם נהגו בה אינו רשאי לשנות בשל כהן שמא אין רצונו בהפשטתו שעור הראש של עגל הרי הוא כבשרו ונאכל הוא ואפי' בשל שור גדול נמי אסור דכי עבדי אינשי רישא בכבשא בהדי פור עבדי ליה דלא ליתרך הכי מעלי טפי וזה ספי' הנאה ומתקבל והגי' מכריתני שכך הוא בספרי ספרד בתוספתא כדברי רבינו הגדול ז"ל אבל ר"ח ז"ל כתב מקום שנהגו למלוג לא ימלוג את הזרוע פי' להעביר באש שמר שעליה:

עין משפט

א מיי' פרק ד מהל' ת"ת טוי"ד סי' רמו:

בגמ' שלנו א' דהא בר"ה גם בבכורות שם (ג"א)

ב מיי' פרק ט מהל' בכורים סמג עשין קמב טוי"ד סי' סא:

ד"ה מ"ז

דף כה:

הגהות הב"ח

(א) נ"ב אשני דוכתך ושני כו':

דף קלד:

[דף קטז ע"ב]

והתניא נוטלה ובית השחיטה עמה . דמשמע דתופס בעומק הגוחר בחלכסון יותר מן הפיקה : לא קשיא . כלומר לעולם עד פיקה ותו לא ולא קשיא דברייתא דקרי ליה בית השחיטה ר' חנינא היא דמכשר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתניתין דלא קרי ליה בית השחיטה רבנן היא : **וקיימא** לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי . פירוש וקי"ל כר' חנינא לענין שיעור שחיטה והיינו שיור דחיטי כדאיתא בפ"ק (דף יח:) דאילו לענין לחי הכיתן לכהן לא פליגי ביה ר' חנינא בן אנטיגנוס ורבנן אלא שהוצרך הרב אלפסי ז"ל לפסוק כאן לענין שחיטה לומר דאע"ג דמתניתין כרבנן דפליגי עליה דר' חנינא בן אנטיגנוס אפי' הכי קי"ל כוותיה . והוי יודע דאע"ג דכולי פירקין רהיטא ומוכח שהמתנות נוהגות בחוצה לארץ אעפ"כ יש מן המפרשין שסוברין שאין נוהגות אלא בארץ מדאמרינן בא"ד פירקין [דף קלו:] דבסמוך דנהוג עלמא בראשית הגז כרבי אלעאי דתניא רבי אלעאי אומר ראשית הגז אין נוהג אלא בארץ ורבי אלעאי גופיה במתנות הכי ס"ל דאין נוהגות אלא בארץ ומחד טעמא יליף הכי לראשית הגז ולמתנות כדמוכח התם וכמו שאבאר בס"ד הילכך כיון דנהוג עלמא כוותיה בראשית הגז משמע דלכאורה שאף במתנות נקיטינן כוותיה אבל אחרים סוברים בראשית הגז בלחוד נהוג כוותיה אבל לא במתנות ויתבאר הדבר לפנינו בס"ד :

הדרן עלך הזרוע

ראשית הגז . כל הגוזז נאנו בין

רש"י

גמ' ובית השחיטה עמה . היינו דתופס בעומק הגוחר בחלכסון יותר מן הפיקה : לעולם עד הפיקה ולא קשיא . דקרי ליה בית שחיטה ר' חנינא הוא דמכשר שחיטה למעלה מבית הבליעה ומתני' דלא קרי ליה בית שחיטה רבנן היא :

הדרן עלך פרק הזרוע

ראשית הגז . כל הגוזז נאנו בין סלאים בין זקנים ואפילו גוזז מאה פעמים נותן ממנו מתנה לכהן ושיעורו מפרש לקמן : בבקר ובצאן . דכתיב אם שור אם שה : ובמועט . אפילו לא שחט אלא אחת : אלא ברחלים . דגז לאנך כתיב ועזים לאו גז לאן איקרי : גמ' מקבלין טומאה . כלומר טמאה מותר לעסוק בתורה ואין צריך טבילה : במפולת יד · שהפילם ביחד :

נר מצוה
א מיי' פרק י' מהל' בכורים סמג עשין קמג טור י"ד סי' שלג :

איזהו לחי וכו' : והתניא נוטלה ואת בית השחיטה עמה לא קשיא מתני' רבנן ברייתא רבי חנינא בן אנטיגנוס דתניא מוגרמת פסולה העיד רבי חנינא בן אנטיגנוס על מוגרמת שכשרה וקיימא א לן כרבי חנינא בן אנטיגנוס והיינו שייר בחיטי :

הדרן עלך הזרוע

ראשית *הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשין חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן במרובה ובמועט וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים ואינו נוהג אלא במרובה : °גמ' *א"ר נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כר' אלעאי בראשית הגז דתניא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ . כר' יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא ר' יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה . כר' יאשיה בכלאים דתניא ר' יאשיה אומר לעולם אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד :

[דף שח ע"א] דף קלו:

*דיקלה. תמעד

ילדים בין זקנים ואפילו גוזז מאה פעמים נותן מתנה לכהן ושיעורו מפרש לקמן : אבל לא במוקדשין . פריש רבא בגמ' דלמקדיש גיזה עלמה איצטריך דס"ד ליגוז וליפרוק וליתיב ליה אמר קרא ראשית גז צאנך תתן לו מי שאינו מחוסר אלא גזיזה ונתינה יצא זה שמחוסר גזיזה פדיה ונתינה אבל במקדיש בהמה עצמה למזבח לא איצטריך שהרי אסורה בגיזה ופשיטא דאין ראשית הגז נוהג בה ודאמרינן ליפרוק וליתן ליה היינו משום דבעוד שהגיזה קדושה ליכא למימר דליתיב ליה דלאו דידיה הוא : **חומר** בזרוע ובלחיים ובקיבה מראשית הגז שהן נוהגין בבקר ובצאן . דכתיב [דברים יח] אם שור אם שה : ובמועט . אפילו לא שחט אלא אחד : וראשית הגז אינו נוהג אלא ברחלים . מפרש בגמ' משום דכתיב בתר קרא דראשית הגז [שם] לעמוד לשרת כלומר שיתן לו ממנו דבר הראוי לבירות כלומר לתכלת דבגדי שרד דתכלת עמרא הוא דהיינו צמר ואין צמר אלא של רחלים : ואינו נוהג אלא במרובה . דכתיב צאנך ומרובה משמע כדמוכח לה בא"ד מתני' ומקשו הכא וליתני נמי חומר במתנות שהלוקח מתנות מן העובד כוכבים חייב ליתנן לכהן כיון דחובה גביה הוא כמו שכתבתי למעלה ואילו הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז כדתנן בפירקין יש לומר דלא קתני אלא דברים שזה נוהג בהן וזה אינו נוהג אבל זה פטור וזה חייב לא קתני : **וגרסי'** בגמ' [דף קלו:] עלה דמתני' וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטרפות משא"כ במתנות כלומר דטרפה אינה בכלל מתנות דכתיב ונתן לכהן לו ולא לכלבו ומפרקינן אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז ושקלינן וטרינן עלה מ"ט דר"ש ומסקינן דיליף צאן צאן ממעשר וכיון דשקלינן וטרינן טובא עלה ומתניתין אתיא כר"ש היה ראוי לפסוק הלכה כמותו והרב אלפסי ז"ל שהביא מסקנתו כלורתה דאתיא כר"ש לפום מאי דאמרינן בגמ' משמע דהכי ס"ל אלא שראיתי לר"ם במז"ל שכתב בפ"י מהלכות בכורים [דראשית הגז] נוהג בטרפה ולא ידעתי למה דכיון דמתני' אתיא כר"ש אפילו פליגי בה רבנן עליה בברייתא היה ראוי לפסוק כסתם משנתנו אבל אפשר שהוא סובר דרבינא דקאמר הא מני ר"ש היא לאו למימרא דס"ל דתנא דמתני' נקיט כר"ש אלא ה"ק משום דפלוגתא דר"ש ורבנן היא לא תנא ליה לפי שלא רצה להכניס עצמו במחלוקת וכיון שכן מתני' לא מוכחא בהא מידי ודאמרינן הא מני ר' שמעון היא מוכח דרבנן פליגי עליה נקיטינן בכללין דיחיד ורבים הלכה כרבים ובפרק [בא סימן] (דף נא.) נמי משמע דתלמודא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז דאמרינן התם עלה דמתני' דתנן כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין [דמין קתני כלומר כל מין שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלין] אע"ג דאיכא מידי שחייב במעשרות ואין מיטמא טומאת אוכלין דהיינו הפרט ולא המין ואמרינן עלה הכי נמי מסתברא דקתני סיפא כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ואם איתא כלומר דכל דבר קתני ולא מין דוקא הא איכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות ואע"ג דרבינא דחי התם ואמר ר"ש היא דתניא ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז כדאמר הכא אפ"ה משמע דתלמודא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז והיא דרבינא דהתם דחייה בעלמא הוא דמסקנא הכי סלקא התם דמין קתני זה נ"ל בטעמו של הרמב"ם ז"ל : **גמ'** אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא ר' אלעאי אומר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ . כתב רש"י ז"ל וה"ה למתנות שאין נוהגות אלא בארץ וטעמו ז"ל משום דאמרינן בגמ' דס"ל לרבי אלעאי דמתנות וראשית הגז אין נוהגות אלא בארץ ויליף תרוייהו בנתינה נתינה מתרומה דמה תרומה בארץ אין בחו"ל לא אף ה"נ בארץ אין בחו"ל לא וכיון דנהוג עלמא כרבי אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא להו דילפינן נתינה נתינה ומעתה ה"ה למתנות אבל הדבר קשה דהא כוליה פירקין דהזרוע [משמע] דמתנות נוהגות בחו"ל דהא רבנן בתראי דבבבל קנסי בהו [דף קלב:] [וגבי] אטמא וגלימא ובפרק הבא על יבמתו (דף סג:) נמי אמרינן גבי חברי דאתו לבבל גזרו על שלש בשביל שלש על בשר מפני המתנות אלמא מתנות ראוי לנהוג בהם בכל מקום לפיכך י"ל דנהי דמאן דאית ליה הילכתא כר' אלעאי בראשית הגז פסק נמי דכוותיה במתנות מטעמא דכתבינן אפ"ה ר"נ לא פסיק הלכתא כר' אלעאי אלא נהוג עלמא קאמר וכל היכא דאמרינן נהגו אי אתו לאורויי לא מורינן כדאיתא בפ' בתרא דתענית (דף כו:) הלכך אע"ג דמתנות כי הדדי ניניהו בהדי ראשית הגז אפ"ה אי נהוג נהוג ואי לא נהוג לא מקילינן בהו וי"א עוד דאפילו נהוג כוותיה דמתנות לאו מנהגא הוא דאע"ג דטעמא דר' אלעאי בראשית הגז ובמתנות משום דיליף נתינה נתינה הוא ולדבריו אי אפשר לחלק ביניהם אפ"ה נהוג עלמא כוותיה בראשית הגז ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן בגמ' [דף קלו.] גבי פלוגתא דר' אלעאי ורבנן בבהמת השותפין אי מיחייבא בראשית הגז אי לא דטעמא דר' אלעאי דפטר משום דכתיב צאנך ולא של שותפות ולא של עובד כוכבים ואמרינן דלדידיה לא מצריך למעוטי שותפות עובד כוכבים דנפקא ליה מרישיה דקרא דכתיב ראשית דגנך ולא של שותפות עובד כוכבים הילכך גמר צאן דראשית הגז מתרומה לענין שותפות עובד כוכבים ומייתר ליה צאנך למעוטי שותפות ישראל ומש"ה נהוג עלמא בראשית הגז כוותיה משום דבהאי קרא הוקש ראשית הגז לתרומה ולא מטעמא דנתינה נתינה . ולפיכך מתנות שלא הוקשו נוהגות בחולה לארץ דילפותא דנתינה נתינה לית לן . ואין זה נוח לי דבגמ' מוכח דהא לאו היקשא היא כדי שנלמוד ראשית הגז מתרומה למה שלא הוזכר בפסוק זה דהא אמרינן התם ואי בעית אימא שותפות דעובד כוכבים בתרומה דרבנן חיובי מיחייבי ואם איתא דהיקשא גמורה היא הוה להו למפטר שותפות עובד כוכבים בתרומה מהיקשא דראשית הגז דוק ותשכח אלא ודאי משמע דמאי דאמרינן לר' אלעאי לאו בתורת היקשא אלא דקרא הכי משמע והיינו דאמרינן נפקא ליה מרישא דקרא כלומר דאפילו לא כתב רחמנא צאנך כיון דכתב בריש' דגנך דמשמע ולא של שותפות אפילו לא כתב אלא וראשית גז בלחוד משמע דקאי אמאי דלעיל מיניה דהיינו שלך ולא של שותפות ומעתה צריך ליתן טעם למה נהגו כר' אלעאי בראשית הגז ולא במתנות . והר"ז הלוי ז"ל כתב דאפשר דלא נהוג עלמא במידי דאכילה כר' אלעאי הגאיל ונפק מפומיה דרבי יוחנן [דף קלב:] כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ותרומה טבלא בחו"ל מדרבנן ובהא אפילו ר' אלעאי מודה וגם זה אינו מחוור ואפשר לי לומר שראו דבריו של רבי אלעאי בראשית הגז ולא ראו אותם במתנות משום דראשית הגז מעורב עם חלקו של ישראל דומה לתרומה וראוי ללמוד הימנו בנתינה נתינה משא"כ במתנות שהם מובדלות ועומדות דמש"ה נמי פרכינן עליה דר' אלעאי בגמ' [דף קלו.] אי מה התרומה טובלת אף ראשית הגז טובל ומפרקינן עליך אמר קרא וראשית גז צאנך תתן לו אין לך בו אלא מראשית ואילך ולא פרכינן הכי במתנות דפשיטא לן דמתנות לא דמו לתרומה אע"ג דר' אלעאי מתנות נמי יליף מתרומה בנתינה נתינה ומש"ה אנן נמי כיון דראשית הגז דמי לתרומה טפי ממתנות מסתברא לן טעמיה דרבי אלעאי בראשית הגז דוכתן דאמר רחמנא בתרומה לאגמורי אראשית הגז דדמי ליה כתביה ולא מסתברא לן הכי במתנות דלא דמו לתרומה וכן דעת הרמב"ם ז"ל שהמתנות נוהגות בכל מקום אע"פ שראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ : **וכרבי** יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה . לפיכך בעל קרי אינו צריך לטבול : וכר' יאשיה בכלאים דתניא ר' יאשיה אומר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד . טעמיה דר' יאשיה דכיון דכתיב לא תזרע כרמך כלאים בעיא כלאים בר מכרמך ומאי דבעי במפולת יד מדכתיב לא תזרע כרמך כלאים דמשמע שהכרם

ע'מו

שלטי הגבורים

א כתב הרא"ש לא ידענא למה הביא רב אלפס האי פיסקא הכא אע"ג דלענין השחיטה הלכה כר' חנינא לענין לחי הלכה כמתני' ועוד דאיכא שנויא אחרינא דמוקי תרוייהו כרבנן ועוד דליכא פלוגתא בלחי דנקילא הלחי שוה בכולם:

המאור הגדול

לא קשיא הא רבנן הא ר' חנינא בן אנטיגנוס כתב עלה הרי"ף ז"ל וקי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס ואין זה המקום ראוי לפסק הזה שהכל שוין במתנות לחי שהיא עד פיקה של גרגרת אלא הא דתניא בברייתא דסבר לה כר' חנינא בן אנטיגנוס במוגרמת קרי לה לפיקה של גרגרת בית השחיטה שהוא מקום שיפוי כובע ותנא דידן סבר לה כרבנן לפיכך לא קרא לה שם בית השחיטה מפני שאין ראוי לשחיטה מטבעת גדולה ולמעלה ובשחיטה הוא דפליגי אבל במתנות כהן כ"ע דעד פיקה של גרגרת היא דהוא שיפוי כובע ומר קרי לה הכי ומר קרי לה הכי משום דאזדי לטעמייהו דאיפליגי במוגרמת ומסקנא אוקמינהו הא והא כרבנן ומה עמה עמה דבהמה כלומר שלא היה בית השחיטה במתנה ודלא כר' חנינא בן אנטיגנוס מיהו לענין שחיטה ודאי קי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס :
אמר רב נחמן בר יצחק האידנא נהוג עלמא כתלתא סבי וכו' ומדקי"ל כר' אלעאי בראשית הגז ה"ה למתנות דכי הדדי נינהו גמרי נתינה נתינה מתרומה וכן הא דאמרי' בפירקין דלקמן כל היכא דתנן בארץ בחו"ל שלא לצורך בר מראשית הגז וה"ה

מלחמת ה'

ועוד לא קשיא הא רבנן הא ר' חנינא בן אנטיגנוס כתב עלה הרי"ף ז"ל וקי"ל כר' חנינא בן אנטיגנוס ואין זה המקום ראוי לפסק הזה שהכל שוין במתנת לחי שהיא עד פיקה של גרגרת וכו' :
אמר הכותב אבל לשון הגמ' משמע דפליגי דקאמר הא רבנן הא ר' חנינא בן אנטיגנוס הוא דהיינו פיקה אבל הפי' הנראה דפיקה של גרגרת הוא הכובע עצמו וכולהו בכלל לפי שהוא בולט ויוצא כעין פיקה בכוש וכוא כמו שאמרו פיקה יוצא מגודלו וכן שנינו בנגעים איזהו זקן מפרק של לחי עד פיקה של גרגרת ואין הזקן מתפשט עד שפוי כובע כלפי הגוף אלא הכובע כולו נקרא פיקה ומתני' עד ולא עד בכלל קתני הלכך ברייתא דקתני בית השחיטה עמה דהיינו גובה של כובע כר' חנינא בן אנטיגנוס דמכיון שהכשיר עד שפוי כובע ולא משם ולמעלה ש"מ כל הנוחר כשר לשחיטה ומשפוי כובע ולמעלה לא נוחר היא אלא לחי מקרי והרי כן לכהן הלכך חותך במקום השחיטה ומתן לכהן וכלפי הגוף לבעלים והיינו בית השחיטה עמה אבל לרבנן מכיון שאין מקום שחיטה מטבעת גדולה ולמעלה ש"מ שאין כל הנוחר כשר לשחיטה דהא ודאי מטבעת גדולה ולמעלה נמי נוחר הוא אלא מקום השחיטה הלכתא גמירי לה ולדידהו אמר תנא דידן דמשפוי כובע ולמעלה נמי לא לחי מקרי אלא כל פסוט הגרגרת עד סוף הכובע נוחר הוא ולפיכך הוצרך רבינו הגדול ז"ל לפרש כן דהיינו שייר בחיטי ולפסוק הלכה כר' חנינא : והאל יתן לנו תבונה ויביאנו ציון ברנה . אמן כלה : סליקא להו מלחמת ה' ממסכת חולין

עצמו דהיינו החרצן זורע עם הכלאים דאי לא לכתוב כרמך לא תזרע כלאים ורבנן לא דרשי הכי אלא ס"ל דכלאים בהדי כרמך קאמר ואע"פ שהכרם נטוע כבר ומיהו בכלאי זרעים אפילו ר' יאשיה מודה דבשני מינין מיחייב דבכרם הוא דבעינן כלאים בר מכרמך משום דלא מיקרי כרם אלא כדאית ביה גפנים או חרצן אבל זרעים אע"ג דכתיב שדך לא תזרע כלאים אפילו בור נקרא שדה ואמר רחמנא לא תזרע כלאים דהיינו שני מינים וא"ת וכיון דר' יאשיה לא מחייב משום כלאי הכרם עד דאיכא כלאי זרעים לאו דכלאי הכרם למה לי תיפוק ליה משום כלאי זרעים.

תורה אור

מתני' *וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר °יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן (ישעי' ז) וב"ה אומרים חמש שנאמר °וחמש צאן עשויות (ש"א כה). חמש רחלות גוזזות מנה ופרס חייבות בראשית הגז דברי רבי דוסא* וחכ"א חמש רחלות גוזזות כל שהן: °**גמ'** *תניא ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו ארבע שנאמר °וארבע צאן תחת השה (שמות כא) תניא אמר רבי אלמלי דבריהן דברי תורה ודברי בריבי דברי קבלה דברי בריבי אנו שומעין וכ"ש שדבריהן דברי קבלה ודברי בריבי דברי תורה והאמר מר אין הכרעה שלישית מכרעת *א"ר יוחנן מפי שמועה אמרה מפי חגי זכריה ומלאכי: גוזזות כל שהן. וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס ובלבד שיהו מחומשות ושמואל אמר ששים סלעים ונותן סלע אחד לכהן רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שש. חמש לכהן ואחת לו עולא אמר ר' אלעזר כל שהן שנינו רב ושמואל אמרי תרוייהו ראשית הגז בששים ואי קשיא לך הא דתנן כמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה שהן עשר סלעים בגליל מלובן ולא צואי ההוא בישראל שיש לו גיזות הרבה ומבקש ליתנם לכהן עסקינן דאמרי' כל חד וחד לא תבצר ליה מחמש סלעים. ומנה דקאמר רב מנה בן ארבעים סלעים דה"ל מנה ופרס ששים סלעים כדקאמר שמואל ור' יוחנן נמי בששים ס"ל וההיא דקאמר שש חמש לכהן ואחת לו דההיא משום ר' ינאי רביה הלכך הלכתא ראשית הגז בששים דהוה ליה ר' ינאי יחיד אצל רבים וקי"ל דיחיד ורבים הלכה כרבים וחזינן קמאי כגון בעל הלכות ומר רב חפץ גאון דפסקו הלכה כמתניתין דקתני חמש רחלות שנאמר °וחמש צאן עשויות (ש"א כה) וכפשטא

דף קלה.

רש"י

מתני' ושתי צאן. אלמא לא איקרו צאן בפחות משנים וגבי גז צאן כתיב: מנה ופרס. שגוזז מכל אחד מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות: כל שהן. מפרש בגמ': **גמ'** ודברי בריבי. רבי יוסי קרי בריבי לפי שגדול בדורו היה דנימוקו עמו: דברי בריבי שומעין. ס"ל דהוי מכריע לא חמש כב"ה ולא שתים כב"ש: דברי תורה. תורת משה קרויה תורה ושל נביאים קרויי דברי קבלה: אין הכרעה שלישית. כששנים חולקין זה אומר כך וזה אומר כך והשלישי אומר כאחד מהן הכריע המשקל כאחד או חציו כזה וחציו כזה לא הוי הכרע אם לא שגילו ראשונים סברת השלישי: מנה ופרס. החמשה כולן גוזז מהן רק מנה ופרס: שיהו מחומשין. לכל אחת משקל י"ב סלעים*: כל שהן שנינו. כלומר אפילו אין כולן גוזזות אלא סלע אחד: ראשית הגז בס'. כלומר אחד מס' נותן לכהן בין גוזז הרבה בין גוזז מעט: צואי. שלא התלבן ועדיין בלכלוכו הוא: בישראל שיש לו גיזות הרבה. דחלק ס' שבה יש כדי לחלק לכהנים הרבה ומבקש ליתנם לכהנים הרבה: כל חד וחד. כל כהן וכהן לא תבצר ליה מחמש סלעים דהואיל ויש שם כדי ליתנו בעינן כדי נתינה ראויה דהיינו ה' סלעים דהן ראוין לאבנט כדמפרש בגמרא והיכא דגזז נמי גיזות מעט סגי באחת מס': מנה בן ארבעים. שיש מנה שהוא כל כך גדול כדאמרינן בגמ' בברייתא: משום ר' ינאי. אמר

[דף שח ע"ב]

לשון רש"י לכל א' ז' סלעים וחצי שהמנה כ"ס סלעים

בגמ' איתא ר' דוסא בן הרכינס (ג"א)

שאלה זו כבר נשאלה בירושלמי דגרסינן התם [כלאים פ"ח הלכה א] על דעתיה דרבי יאשיה כתיב שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר כרמך לא תזרע כלאים רבנן אמרי להתראה שאם התרו בו משום שדך לוקה ומשום כרמך לוקה ומינה נמי שאם התרו בו משום שניהם לוקה שתים. ומיהו אע"ג דבעי ר' יאשיה במפולת יד ה"מ לענין מלקות אבל לענין איסור הפירות מודה שאע"פ שלא זרען בבת אחת כל היכא דאיכא תרי מינין בר מכרם נאסרין הפירות דהא קי"ל [פסחים דף כה.] דזרוע מעיקרו בהשרשה זרוע ובא בתוספת. ובמקומות הרבה שנינו עציץ נקוב לענין קדוש הכרם כדתנן [סוף פ"ז דכלאים] המעביר עציץ נקוב בכרם הרי זה קדש ולא מסתברא לאוקמינהו כולהו דלא כרבי יאשיה הילכך משכחת להו לרבי יאשיה בעציץ של שני מינין ולרבנן במין אחד אבל הרמב"ם ז"ל כתב דלענין איסור הפירות אפילו לרבי יאשיה בחד מינא סגי ולא נהירא מדאמרינן בסוף פ"ק דקדושין (דף לט.) חזיה להוא גברא דהוה זרע חיטי ביני גופני אמרו ליה ליתי מר ולישמתיה אמר להו לא להריתו לא קי"ל כר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. ומדלא אסר ליה הפירות ש"מ דאין נאסרין אלא בשני מינין וא"ת והיכי איכא בחטה ושעורה וחרצן משום כלאים דאורייתא והא אמרינן בפרק הקומץ זוטא (דף סו:) מעשה באחד שזרע כרמו של חברו סמדר ובא מעשה לפני חכמים ואסרו את הזרעים והתירו את הגפנים ופרשינן התם משום דקנבוס ולוף אסרה תורה שאר זרעים מדרבנן הוא דאסירי להך דעבד איסורא קנסו רבנן האי דלא עבד איסורא לא קנסו רבנן י"ל דכי אמרינן התם קנבוס ולוף אסרה תורה [לאו] לאפוקי חטה ושעורה דכל חמשת המינין ודאי כלאים הקמה"ת אלא לאפוקי שאר זרעוני גנה שאין נאכלין דומיא דקנבוס ולוף שאינו כלאים בכרם כדתניא בתוספתא האירוס והקסוס ושושנת המלך מין זרעים ואינן כלאים בכרם אלא דקנבוס ולוף לפי שגדלים הרבה ואיכא ערבוביא ועושין אשכולות כגפנים אסורין משום כלאי הכרם ומסקי' בפ"ק דקדושין (דף לז.) דכלאי הכרם נוהגין אפילו בחו"ל: **גרסי'** בגמ' [דף קלז.] תנא דבי ר' ישמעאל כבשים שצמרן קשה פטורין מראשית הגז שנאמר ומגז כבשי יתחמם. כלומר שכיון שאינו ראוי ללבישה פטור מראשית הגז דלא מקרי גז אלא דבר חמום שאין מתנה זו לכהן אלא כדי ללבוש ממנה: וגרסינן תו בגמ' [שם] תני חדא הגוזז את העזים ושוטף את הרחלים פטור. פי' גוזז את העזים פטור לפי שלא דבר הכתוב אלא ברחלים שהוא דבר הראוי לשירות כמו שכתבתי במשנתנו ושוטף את (העזים) [הרחלים] ג"כ במים בנהר ליפותן והצמר נתלש מהן פטור דלאו גיזה היא ותניא אידך השוטף את הרחלים חייב ומפרקינן לא קשיא הא רבנן הא ר' יוסי דתניא לקט קצירך ולא לקט קטוף שר' יוסי אומר אין לקט אלא הבא מחמת קציר הילכך ר' יוסי דדייק לישנא דקרא ואמר שהלוקט בידו שבולי קמתו אין הנושר לקט. שוטף את הרחלים נמי לא גז מיקרי ולרבנן דפליגי עליה ולא דייקי לישנא דקרא בשוטף את הרחלים נמי מחייבי ושקלו וטרו אמוראי בתראי עליה דר' יוסי בגמ' ומש"ה משמע דנקיטינן כותיה וכן פסקה הר"ם במז"ל להא דרבי יוסי דאמר לקט קצירך ולא לקט קטוף בפ"ב מהלכות מתנות עניים אבל גבי ראשית הגז לא כתב דשוטף את הרחלים פטור אבל כתב בפ"י מהל' בכורים התולש צמר רחלו בידו ולא גזזו חייב בראשית הגז ולא ידעתי למה אי משום דאמרינן בגמרא כי בעיא לחיובי נוצה של עזים אע"פ שהיא נלקחת דרך תלישה דמודה ר' יוסי במידי דאורחיה הני מילי בנוצה של עזים שדרכה בכך אבל בצמר של רחלים מנין לו ולע"ע: **מתני'** וכמה הוא מרובה ב"ש אומרים שתי רחלות שנאמר ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן. אלמא שתים מיקרי צאן וכתיב גז צאנך: שנאמר וחמש צאן עשויות. מפרשינן בגמ' [שם] מאי עשויות שמעשות את בעליהן ואומרות לו קום עשה מצוה חדשה מאי ניהו ראשית הגז דאי בבכורה ומתנות אפי' חדא נמי מיחייב: מנה ופרס. כל אחת מנה וחצי ובציר מהכי לא חשיב גז שזו פחותה שבגיזות: כל שהן. בגמ' מפרש כמה כל שהן: **גמ'** שנאמר וארבע צאן תחת השה. אלמא ארבע מיקרי בלשון תורה צאן: ודברי בריבי. לר' יוסי קרי בריבי שהיה גדול בדורו דקי"ל דר' יוסי נמוקו עמו: אנו דברי בריבי שומעים. קס"ד מפני שהוא מכריע ביניהן לא חמש כב"ה ולא שתים כב"ש: תורת משה קרויה תורה לפי שנתנה חק לדורות ושל נביאים לא קרי אלא קבלה שקבלו מרוח הקדש כל נבואה ונבואה לפי צורך השעה והדור והמעשה: אין הכרעה שלישית מכרעת. כי אמרינן הלכה כדברי המכריע ה"מ בזמן ששנים חולקים ואחד מכריע כאחד מהם שנמצאו שנים ואחד והלכה כרבים אבל בזמן שאומר דבר חדש אע"פ שהוא דבר ממוצע אין זה מכריע אלא דעת שלישית היא וכתב רש"י ז"ל אין הכרעה שלישית מכרעת שזה אומר כך וזה אומר כך וזה אומר דעת שלישית אפי' אמצעית היא ביניהן אין זה הכרע כגון חבית של תרומה שנתגלית ב"ה אומרים תשפך *הכל פירוש הכל מיד וב"ש אומרים תעשה זילוף א"ר ישמעאל בר' יוסי אני אכריע בשדה תשפך הכל בבית תעשה זילוף אמרו לו אין הכרעה שלישית מכרעת [והאיך] הוא הכרעה כגון ההיא דקולי מטלניות דבמה מדליקין (דף כט.) ר"א אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טמא ר' *ישמעאל אומר בין מן המוכן בין שלא מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור וא"ר יוחנן עלה כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע אלמא כה"ג קרי הכרעה היכא דגלי כל חד דעתיה דשייך לאפלוגי בין מוכן לשאינו מוכן ואפ"ה לא מפלגי ואתא ר"ע ונתן חילוק בדבר הוי הכרעה שהכריע במוכן כר"א ונמצאו שנים מטמאין במוכן ור' יהושע יחיד ומטהר בשאינו מוכן הכריע כר' יהושע והוו השנים מטהרים בשאינו מוכן. אבל גבי חבית לא גלו ב"ש וב"ה דעתייהו אם יש חילוק בין בית לשדה או לא שאילו אמרו ב"ש בין בבית בין בשדה תשפך הכל וב"ה בין בבית בין בשדה תעשה זילוף ובא שלישי וחלק בין בית לשדה התם הוא דהוי הכרעה דקאמר בשדה כב"ש וכב"ה בבית והוו להו בבית תרי ובשדה תרי אבל השתא דלא גלו ב"ש וב"ה דעתייהו דאיכא לאיפלוגי בין שדה לבית דהא סתמא קאמרי ב"ש תשפך הכל וב"ה תעשה זילוף ואתא איהו ואמר בשדה תשפך הכל ובבית תעשה זילוף אין זה הכרע לדבריהן אלא דעת שלישית: **אמר** רבי יוחנן מפי השמועה אמרה. ר' יוסי [הילכך] הילכתא כותיה. ונראה [מדברי] הרב אלפסי ז"ל דקי"ל כרבי יוסי אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"י מהלכות בכורים כמתני' דתנן חמש רחלות וכבר הזכיר דעת זה הרי"ף ז"ל בסמוך: גוזזות כל שהן וכמה כל שהן אמר רב מנה ופרס. מוקמינן לה בסמוך במנה בן ארבעים סלעים דמנה וחצי הוו ששים סלעים כדשמואל: ובלבד שיהו מחומשות. שלא תהא כל אחת מחמשתן פחות מי"ב סלעים שאם היתה גיזת אחת מהן פחות מכן אע"פ שחמשתן גוזזות ששים סלעים או יותר פטורות מראשית הגז והאי ובלבד שיהו מחומשות אתי אליבא דמאן דבעי ה' לאן ולר' יוסי דאמר ד' בעי שיהו מרובעות רביעית הגז לכל אחד מהן ולא פחות ממנו: ס' סלעים. לא מיחייב בראשית הגז אא"כ יש לו משקל ס' סלעים גז ומאותן ס' סלעים נותן סלע ממנו לכהן: ואי קשיא לך הא דתנן כמה הוא נותן לו. מתני' היא בפירקין: משקל ה' סלעים ביהודה שהם עשר בגליל. מסמכינן ליה בגמרא [דף קלח.] מדכתיב [דברים יח] לעמוד לשרת דבר הראוי לשרת ומאי ניהו אבנט שבמשקל זה יש בו כשיעור הצריך לאבנט של כהן: מלובן ולא צואי. צואי שלא נתלבן ועדיין בלכלוכו ואמרינן בגמרא לא שילבננו ויתנהו לו אלא כל שילבננו כהן ויעמוד על ה' סלעים: ההוא בישראל שיש לו גיזות הרבה. ולאו ארישא קאי אלא מילתא באפי נפשה היא בישראל שיש לו גיזות הרבה ומבקש לחלוק חלק ששים שבהם לכהנים הרבה דאמרינן ליה כל חד וחד לא תבצר ליה מה' סלעים דהואיל ויש ליתן שיעור ראוי בעינן כדי נתינה ראויה לאבנט ומיהו היכא דגוזזות מעט נמי סגי ליה בסלע אם הוא אחד מס': וחזינן קמאי כגון בעלי הלכות דפסקי הלכתא כמתני' דקתני ה' רחלות. כלומר לאפוקי מדר' ישמעאל

[בגמ' הגירסא חבן]

ג"א יהושע

המאור הגדול

וה"ה למתנות דכי הדדי נינהו ומכאן לא נהגו העם בדורותינו להפריש מתנות בחו"ל ורבנן דאכלי בשביל נשותיהן בחו"ל מדת חסידות היתה למפרישים וכן אביי דשקיל מתנתא ורבא דזכי ליה שמעיה הכל מדת חסידות וכ"כ ה"ר שלמה ז"ל ויש מחסידי הדורות מחמירין על עצמם להפריש אף בחו"ל וסומכין לומר דלא נהוג עלמא במידי דאכילה כר' אלעאי הואיל ונפק מפומיה דר' יוחנן כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים ותרומה טבלא בחו"ל מדרבנן ובהא אפי' ר' אלעאי מודה ומטבחי דהוצל דקמו בשמתא דרב חסדא והוצל מחוצה לארץ הוא ומדרב ענן קנים אסמא ורב נחמן קנים גלימא נראה שנהגו להפריש מתנות בחוצה לארץ דלא כר' אלעאי שאם היה מנהג כר' אלעאי לא היו קונסין ומשמתין והמחמיר על עצמו גורם ברכה לעצמו:

בר' יוסי שאמר משום אביו ארבע: וכפשטא דמתני' דקתני כמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה. פי' לאפוקי ממאי דאוקימנא לה אליבא דרב ושמואל בישראל שיש לו גיזות הרבה: **מתני'** לא הספיק ליתנו עד שלבנו ישראל זה פטור. דקנייה בשינוי והוה ליה כמזיק מתנות כהונה או שאכלן דאמר רב חסדא בפ' הזרוע דפטור מלשלם ואע"ג דלא אמרינן שינוי קונה אלא לענין שאינו מחזיר לו גוף הגזלה אבל מ"מ צריך להחזיר לו דמים אפ"ה מהני שינוי לפטרו לגמרי אף מדמי לפי דכיון שפקעה מלוהו ליכא חיובא דממונא גביה והוה ליה ממון שאין לו תובעין וכמו שכתבתי למעלה [ריש פ"ו] וכ"ת א"כ

מאי קמ"ל רב חסדא מתני' היא [תוס' דף קלו: ד"ה עד כו'] איכא למימר אי ממתני' הוה אמינא כגון שגזז אחת אחת ולבנו וטעמא דאין מצטרפין לאחר לבינה קמ"ל רב חסדא: ליבנו ולא לבנו חייב. שאין זה שינוי דאכתי בעיניה הוא: **הלוקח** גז צאנו של עובד כוכבים. במתוכר פטור דגז צאנך כתיב והאי צאן לאו דידיה הוא ואצאן דידיה קפיד רחמנא ולא אגיזין דידיה וגרסי' עלה בגמ' [דף קלח.] איתמר גוזז ומכר ראשונה ראשונה כלומר שהיה מוכר את הרחל לאחר גיזתה מיד קודם שליקט ה' גיזין רב חסדא אמר חייב ר' נתן ברבי הושעיא אמר פטור בעידנא דמלי שיעורא בעיא צאנך וליכא כלומר מפני שבאותה שעה שהוא מתחייב ע"י גיזת החמישית בר' ראשונות אותן ד' גיזין אינו מצאן שלו ורמינהו עליה דרב נתן ממתניתין דתנן הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז כלומר אפילו לקחה עד שלא נגזזה פטור הלוקח מראשית הגז דהא לאו צאנו הוא ודייקינן מינה הא צאנו לגזוז שמכר לו גז הצאן והקנה לו הגוף עד שעה שנגזזו חייב דצאנך קרינא ביה ואמאי הא כל חדא וחדא בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה וקתני חייב אלמא בתר שעת גיזה דכל חדא אזלינן וקשיא לרב נתן בר הושעיא דאמר פטור ותרגמא רב חסדא אליבא דרב נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל ל' יום כלומר שיהיו כל הגופים קנויין לו עד תשלום כל הגיזים וכל ל' יום לאו דוקא. זו היא שיטת רש"י ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק י' מהלכות בכורים דלוקח גז צאנו של עובד כוכבים דפטור הייט שלקחן אחר שנגזזו העובד כוכבים. ולאו לגזוז דאמרינן חייב הייט כשלקח הצאן לגזזן ובהך פלוגתא דרב חסדא ורב הושעיא יש לו שיטה אחרת ולא נתחוורו לי דבריו. ולענין הלכה בפלוגתייהו דרב חסדא ורב נתן בר הושעיא מסתברא דקי"ל כרב חסדא דאמר חייב דפשטא דמתניתין כוותיה דייקא ואף על גב דתרגומא רב חסדא אליבא דרב נתן בר הושעיא בשהקנן כל שלשים שנויא הוא ולא סמכינן עליה וכ"כ הר"ז הלוי ז"ל בספר הלכא ומיהו במאי דדייקינא הא צאנו לגזוז חייב מסתברא לי דלא קי"ל הכי וכמו שאכתוב בסמוך בס"ד: **לקח** גז צאנו של חברו אם שייר המוכר המוכר חייב. מפרשינן בגמ' משום דמסתמא מתנתא דכהן לא מזבין איניש ומש"ה כל ששייר המוכר מסתמא אמרי' מתנתו דכהן גביה ואם לאו הלוקח חייב דא"ל מוכר מתנתא דכהן לא זבינית לך. ותנן [בדף קלה.] תו עלה דהא היו לו ב' מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו והך מתני' מפרשא לר' אלעאי בחד גונא ולרבנן בחד גונא משום דבגמ' [דף קלו.] רמי עליה דר' אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ משום דיליף נתינה נתינה מתרומה אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז ממין על שאינו מינו לא [אין] דהא תנן היו לו שני מינין שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו משום דתרי מיני נינהו אלא עלה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון הכא נמי עלה טובה קמ"ל דליתיב ליה מתרווייהו הא אוקימנא למתני' דלא כרבי אלעאי. הרי אתה רואה מפורש דלר' אלעאי כי אמרינן בשחופות ולבנות דנותן זה לעצמו וזה לעצמו מדינא הוא דלדידיה בראשית הגז אין נוטלין ממין על שאינו מינו ולפיכך כל שמכר שחופות אע"ג ששייר לבנות לא הוי שיורא גבי מוכר ומש"ה זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו מדינא ומיהו בזכרים ונקבות כיון דודאי חד מינא נינהו כי קתני זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו משום עלה טובה בלחוד הוא. דמדינא מוכר חייב כיון דאיכא שיורא גביה אלא שהשיאוהו חכמים עלה טובה שיקנה מן הלוקח מגז של זכרים כשיעור המגיע לזכרים משום דזכרים אשון ודנקבות רכיך ולרבנן דפליגי עליה דרבי אלעאי וסבירא להו דמתנות נוהגות בחו"ל ולא גמרי נתינה נתינה מתרומה סבירא להו נמי דנוטלין ממין על שאינו מינו בראשית הגז ומעתה כולה מתני' לדידהו משום עלה טובה בלחוד היא שמתוך שגיזת הלבנות טובה משל שחופות השיאוהו עלה שיקנה מן הלוקח לשיעור השחופות ויתן לכהן. והרב אלפסי ז"ל שהשמיט משנה זו משמע דס"ל דכולה מתני' משום עלה טובה היא ובודאי דהכי הוא דהא אוקימנא בגמ' למתני' דלא כר' אלעאי אבל מ"מ נ"ל דכיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז אלמא סבירא לן דגמרינן בה נתינה נתינה מתרומה ומעתה בשחופות ולבנות זה נותן לעצמו מדינא דהא ליכא שיורא גבי מוכר. והרמב"ם ז"ל כתב בפ"י מהל' בכורים היו שני מיני גיזה כגון גיזה לבנה וגיזה שחופה או גיזת זכרים וגיזת נקבות ומכר מין מזה והניח מין אחר זה נותן לעצמו על מה שלקח וזה נותן לעצמו על מה שמכר ע"כ. ואין דברים הללו מכוונים אלא דבזכרים ובנקבות ודאי ליכא אלא עלה טובה וכן אני אומר דכיון דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז אפילו לוקח צאנו של עובד כוכבים לגזוז פטור דבגמרא פרכינן עליה דרבי אלעאי אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור אף ראשית הגז גדל בחיוב חייב גדל בפטור פטור וכ"ת הכי נמי והא תנן הלוקח גז צאן עובד כוכבים פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב כלומר ולרבי אלעאי אמאי והרי גדל הגז בפטור ומסקינן דמתניתין דלא כרבי אלעאי משמע מ"מ דלרבי אלעאי אפילו צאנו לגזוז פטור וכן נמי משמע דבראשית הגז אין נוטלין מחדש על הישן דבגמרא אמרינן אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא. ומסקינן דלרבי אלעאי הכי נמי אלא דלרבנן דלא ילפי נתינה נוטלין מן החדש על הישן [ומעתה מה ראה הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר דצאנו לגזוז חייב ומפרים מהחדש על הישן] וממין על שאינו מינו שמא תאמר אע"ג דנהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז ה"מ דוקא לענין שאין נוהגות אלא בארץ אבל במילי אחריני אע"ג דתלו בהדי הדדי כרבנן נקטינן משום דאמרינן בפרק בתרא דתענית [דף כו:] דהיכא דאמרינן נהגו אורויי לא מורינן מעתה לא היה להרב ז"ל לכתוב שאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ ולפיכך מה שנ"ל בזה יותר נכון הוא דכיון דנהוג עלמא כותיה במתנות לא מקילינן במידי דאזל ביה רבי אלעאי לפום סבריה לחומרא דתרי קולי לא עבדינן ולפיכך אין נוטלין ממין על שאינו מינו ולא מן החדש על הישן ומיהו בצאנו לגזוז אפשר דמחמירין כרבנן דחייב אע"פ שהיה אפשר להקל וטעמא דכיון דמני לה בהדי ההיא דרבי יאשיה דאמר אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד דקי"ל הכי כדמוכח בפ"ק דקדושין [דף לט.] דבראשית הגז נמי כרבי אלעאי נקיטינן בין לקולא ובין לחומרא:

נר מצוה

וכפשטא דמתני' דקתני וכמה הוא נותן לו משקל חמש סלעים ביהודה וכו' ואתיא כר' יוחנן משום רביה: *מתני' לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור ליבנו ולא צבעו חייב הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים פטור מראשית הגז °לקח גז צאנו של חבירו אם שייר המוכר המוכר חייב ואם לאו הלוקח חייב:

הדרן עלך ראשית הגז

*שילוח *הקן נוהג בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין אבל לא במוקדשים חומר בכיסוי הדם משילוח הקן שכיסוי הדם נוהג בחיה ובעוף במזומן ובשאינו מזומן ושילוח הקן אינו נוהג אלא בעוף ואינו נוהג אלא בשאינו מזומן ואיזהו שאינו מזומן כגון

ד' קלח: מתעט

רש"י

אמר וליה לא ס"ע: כר' יוחנן משום רביה. רבי ינאי: **מתני'** לא הספיק ליתנו לכהן עד שלבנו ישראל פטור. דקנייה בשינוי והו"ע כמזיק מתנות כהונה או שאכלן: ליבנו ולא לבנו. אין זה שינוי ואכתי בעייניה הוא: הלוקח גז צאנו של עובד כוכבים. במתוכר פטור דגז צאנך כתיב והאי צאן לאו דידיה הוא ואצאן דידיה קפיד קרא ולא אגיזין דידיה: שייר המוכר [המוכר] חייב. וטעמא משום דאין אדם רגאי להפקיע ממונו מידי מצות וכי מזבין לא מזבין מתנות הכהן לכך כי משייר מידי איכא למימר מדלא פי' מוכר ללוקח חוץ מן מתנותיו דכהן ודאי הכל מכר ושייר אלו מתנות הכהן וא"ע לוקח למוכר מתנות דכהן נבך היא. וכי לא שייר חייב הלוקח ולאו משום דחיוב מצות עליה דלאו גאלך הוא אלא משום דזה לא מכר חלקו של כהן כי אם השיור לכך טתן לכהן חלקו דמתנות הכהן לא מזבין איניש:

הדרן עלך ראשית הגז

שלוח הקן: אבל לא במוקדשין. וטעמא משום דשנה הכתוב בלשון שלח תשלח לומר מי שראוי להשתלח יצא קן של הקדש שאתה צריך להביא לגזבר משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה ובגמ' פריך היכי משכחת קן הקדש אי אקדישה בביתו תיפוק ליה דפטור דכתיב כי יקרא פרט למזומן ואי חזא קן ואקדישה לא קדים דכתיב ואיש כי יקדיש ביתו מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ומשני כגון דאקדים תרנגולתו ואח"כ מרדה ומתחלה היתה של המקדיש ועתה מצאה זה כשנעשית פרה: בשאינו מזומן. דכתיב

[דף קלט. ע"א] **תרנגולת** שמרדה חייבת בשילוח מדכתיב לפניך להביא שהיו לפניך ומרדו:

[דף קם ע"ב] וקורא נקבה הכל מודים שחייבת בשילוח אף על פי שרובצת על ביצי אחרים ויונה על גבי תסיל ותסיל על גבי יונה בעיא ולא איפשיטא ולחומרא נקיטינן ואם היתה יושבת על שני רובדי אילן רואין כל שאילו תשמט ונופלת עליהן חייב לשלח ואם לאו פטור היתה יושבת ביניהן פטור מלשלח היתה מעופפת וכנפיה נוגעות בקן מן הצד פטור מלשלח ואסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהן וכל היכא דאיתו לא מצי לזכי חצירו נמי לא זכיא ליה ולא מהניא להו קנין סודר דלא מצי מקני מאי דלא קני ליה לא הוזכר בזה בהלכות כלום:

הדרן עלך פרק שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

שילוח הקן נוהג בארץ ובחו"ל. משום דאיצטריך למתני בחולין אבל לא במוקדשין תנא בארץ ובחוצה לארץ בפני הבית ושלא בפני הבית אע"ג דלא הוה צריך למתנינהו דהא שילוח [הקן] לאו חובת קרקע הוא: אבל לא במוקדשין. מוקמינן לה בגמרא [דף קלט.] שהקדים עופות שברשותו ואח"כ מרדו וקנטו חוץ מרשותו דבחולין כה"ג חייב דכיון דמרדו נפקי מרשותיה ולא מיקרי מזומן ואפ"ה במוקדשין פטור משום דכתיב שלח תשלח מי שאתה מצווה לשלחו יצא זה שאין אתה מצווה לשלחו אלא להביאו ליד גזבר דאע"ג דמרדו לא פקעי קדושתייהו אפי' אינן אלא קדשי בדק הבית שאין בהן אלא קדושת דמים ויהבינן טעמא בגמרא משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה דכתיב [תהלים כד] לה' הארץ ומלואה. וכתבו בתוספות דמהא שמעינן דאווזין ותרנגולין של חולין שמרדו בבעליהן והלכו להם הוו הפקר והמחזיק בהן זכה דהא הכא אי לאו טעמא דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה הוו פקעי מקדושתייהו ורב נמי אמר בגמרא דדוקא קדשי מזבח דקדשי קדושת הגוף לא פקעה קדושתייהו [אבל קדשי בדק הבית דקדושת דמים נינהו כיון דמרדו פקעה קדושתייהו] ואף על גב דלא קי"ל כרב הייט דוקא לגבי הקדש משום דכל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתיה אבל מרשות בעלים מיהא משמע דנפיק דה"ל [ב"ק דף קמז:] כשיירא שעמד עליה גייס וטרפה דכל היכא דאין הבעלים יכולין להציל יכול טומר מהפקרא קא זכינא הכא נמי כיון שמרדו ואי אפשר לבעלים להחזירן יצאו מרשותן וכל הקודם בהן זכה בהם: **ובגמרא** [חולין דף קלט.] נמי אמרינן דעוף שהרג את הנפש פטור מלשלח משום דבעי לאיתוייה לבי דינא ולקיומי ביה ובערת הרע מקרבך לפי שמצוה על כל הפוגע בחייבי מיתה להביאן לב"ד כדי לבער רשעים מישראל ומכאן אתה דן לכיוצא בזה:

חומר בכיסוי הדם וכו' ושלוח הקן אינו נוהג אלא בשאינו מזומן. מוכחינן לה בגמרא מדכתיב כי יקרא קן צפור לפניך פרט למזומן:

שקנט

א מיי' פרק י"ב מהל' שחיטה סמג עשין סד טור יו"ד סי' רצב:

דף קלח.

[דף שם ע"א]

גי' ד"ס

שקננו בפרדם. שמרדו ויצאו מן הבית ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולין לברוח משם : קננו בתוך הבית. שלא מרדו וכן יוני הרדסיאות שדרכן ליגדל עם בני אדם בבתים פטור דמזומן נינהו ויוני הרדסיאות מיקרו על שם הורדוס המלך שהיה דרכו לגדלם : גמ' לפי שנאמר שלח תשלח. שני פעמים שומע אני שמצוה לחזור אחר מצות שלוח ת"ל כי יקרא במאורע דבר הכתוב לכשיקרא : קן קן מ"מ . אפילו אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת כדתנן במתניתין : צפור טהורה ולא טמאה . מפרשינן בגמרא דעוף משמע בין טמא בין

תורה אור

כגון אווזים ותרנגולים שקננו בפרדס קננו בבית וכן יוני הרדסיאות פטור מלשלח : °גמ' *תנו רבנן °כי יקרא קן צפור לפניך מה תלמוד לומר לפי שנאמר °שלח תשלח יכול יחזור בהרים ובגבעות עד שימצא וישלח ת"ל כי יקרא במאורע לפניך. קן קן מכל מקום . צפור טהורה ולא טמאה לפניך זו רשות היחיד בדרך זו רשות הרבים באילנות מנין ת"ל בכל עץ. בבורות בשיחין ומערות מנין ת"ל על הארץ וכי מאחר שסופנו לרבות כל דבר מה תלמוד לומר לפניך בדרך (בכל עץ) לומר לך מה דרך שאין קינויו בידך אף כל שאין קינויו בידך מכאן אמרו יוני שובך ויוני עליה וצפורים שקננו בטפיחין ובבירות (ובשיחין ובמערות) ותרנגולין ואווזין שקננו בפרדס חייב לשלח קיננו בתוך הבית וכן יוני הרדסיות פטור מלשלח [*אמר מר מה דרך שאין קינויו בידך אף כל שאין קינויו בידך הא למה לי מכי יקרא נפקא כי יקרא פרט למזומן ועוד לפניך ל"ל אלא לפניך לאתויי שהיו לפניך ומרדו . בדרך כדרב יהודה אמר רב ד]אמר רב יהודה אמר רב המוצא קן בים חייב לשלח שנאמר °כה אמר ה' הנותן בים דרך :

מתני' *עוף טמא פטור מלשלח עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור וטהור רובץ על ביצי עוף טמא פטור מלשלח קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין : גמ' *אמר רבי אלעזר מחלוקת בקורא זכר אבל בזכר בעלמא דברי הכל פטור תניא נמי הכי זכר דעלמא דברי הכל פטור קורא זכר רבי אליעזר מחייב וחכמים פוטרין : מתני' היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח אם אין שם אלא אפרוח אחד או ביצה אחת חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום °היו שם אפרוחין מפריחין או ביצים מוזרות פטור מלשלח שנאמר °והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים בני קיימא אף ביצים בני קיימא יצאו מוזרות שאינן בני קיימא מה הביצים צריכות לאמן אף אפרוחים צריכין לאמן יצאו מפריחין. *שילחה וחזרה שילחה וחזרה אפילו ד' וה' פעמים חייב לשלח שנאמר °שלח תשלח אמר הרי אני נוטל את האם ומשלח את הבנים לא אמר כלום שנאמר שלח תשלח את האם
נטל

רש"י

דכתיב כי יקרא פרט למזומן : שקננו בפרדס. שמרדו ויצאו מן הבית ואינן חוזרות לבית ונעשו מדבריות ופרדס לאו מזומן הוא שיכולה לברוח אבל קננו תוך הבית שלא מרדו ויוני הרדסיאות שדרכן ליגדל עם בני אדם פטור : גמ' לפי שנאמר שלח תשלח. שתי פעמים שומע אני שיחזור אחר מצוה זו עד שתבא לידו : [קן] קן מכל מקום . אפילו ביצה אחת או אפרוח אחת בו חייב לשלח : צפור טהורה . דכתיב במצורע צפרים חיות טהורות אבל עוף משמע בין טמא בין טהור : רה"י . כגון פרדס או שדה שאינה משתמרת דלא קניא חצירו ולאו מזומן הוא : שאין קנויו בידך . אין קן שלו מצוי בידך ואינו מזומן לך: יוני שובך . יוני מדבריות שקיננו בשובך : טפיחים . שנותנין כמין פכין קטנים בחומה : ובבירות . בירה מגדל עיר : מתני' עוף טמא פטור . כדמפרש בגמ' צפור טהור ולא טמא כדאמרינן לעיל : עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"פ שהאפרוחים בר שילוח הקן הן פטור דקן צפור כתיב שתהא האם המתקננת צפור : על ביצי עוף טמא פטור . דכתיב ואת הבנים תקח לך ולא לכלביך : קורא . עוף טהור הוא ודרכו לרבוץ על ביצים אחרים אבל הנקבה חייב לשלח אפילו אין הבנים שלה לכך נקט דוקא זכר ובו פליגי דרבי אליעזר מחייב אע"ג דזכר בעלמא פטור כדמסיק בגמרא דכתיב האם רובצת ולא האב רובץ אבל בקורא זכר מחייב דכתיב בקורא דגירה בזכר קורא דגר. ודגירה בנקבה דכתיב ודגרה בצלה ואין חילוק בין זכר לנקבה ורבנן סברי אע"ג דכתיב ביה דגירה אם בעינן ולא זכר : מפריחין. גדולים : מוזרות. שישבה

טהור אבל צפור לא אשכחן בטמאה אלא בטהורה : לפניך . משמע ברשות היחיד כמו בפרדס ובשדה שאינה משתמרת דלא קניא ליה חצרו דלאו מזומן הוא : מה דרך שאין קנויו בידך . שאינו מזומן לך : יוני שובך . יוני מדבר שקננו בשובך ובשלהי פרקין [דף קמא:] פרכינן כיון דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו הבילים הם שלו ומזומן הוא ומשנינן דהא אמר רב יהודה אסור לזכות בבילים כל זמן שהאם רובצת עליהם וכיון דאיהו לא מצי זכי חצרו נמי לא זכי ליה וחייב בשלוח ומיהו אי טריף אקן עד שהוגבהה האם קניא ליה חצרו לבילים והוי מזומן ופטור וכי קאמרינן דיוני שובך חייבין בשלוח היינו כגון שלא הוגבהה האם מעל הבנים כלל משהטילה הבילים דבכה"ג לא קניא ליה חצרו : וצפורים שקננו בטפיחים. קדרות שנותנין בחומה: שקננו בפרדס. שמרדו דהשתא אין קנויו בידך : שהיו לפניך ומרדו. שהיו שלו ומרדו ולא אמרינן דליפטרו משום דמעיקרא הוו מזומן : מצא קן בים. שטטף הים את האילן וקן בראשו חייב לשלח דים נמי איקרי דרך ואמרי' נמי בגמ' [דף קלט:] שאם מצא קן בראשו של אדם חייב לשלח שנא' ואדמה על ראשו אלמא אע"פ שהיא בראשו לא איסתפי שמה הילכך על הארץ קרינא ביה : מתני' עוף טמא פטור מלשלח . מוכחין לה בגמ' [דף קמ.] מדכתיב כי יקרא קן צפור ולא אשכחן טמא דאיקרי צפור : עוף טמא רובץ על ביצי עוף טהור. אע"ג דמינא דבילים בר שלוח הוא אפ"ה פטור דקן צפור בעינן שתהא האם שהיא מקננת צפור טהורה: וטהור רובץ על ביצי עוף טמא נמי פטור . דאע"ג דקן צפור הוא אפ"ה נפקא לן פטוריה בגמ' מדכתיב תקח לך ולא לכלביך ומיניה נמי דרשינן בגמ' דאפרוחים טרפות פטור מלשלח : קורא זכר. עוף טהור הוא ודרכו לרבוץ על בילים אחרים : ר' אליעזר מחייב . יליף לה בגמ' [דף קמ:] מדגירה דגירה כתיב הכא קורא דגר וכתיב התם ובקעה ודגרה מה התם דגירה מעליא דבמינה משתעי אף ה"נ דגירה מעליא ולהכי נקט זכר משום דקורא נקבה אפילו רבנן מודו ואע"פ שאין הבנים שלה כיון שדרכה לרבוץ על בילים אחרים ומיהו בעוף אחר טהור שאין דרכו לרבוץ אלא על בילי מינו שקנן על בילים של מין אחר בעיא ולא איפשיטא בגמ' כמו שאכתוב בסמוך בס"ד : וגרסינן בגמרא [דף קמ.] אם טרפה חייב לשלח אפרוחים טרפות פטור מלשלח . פירוש מדכתיב תקח לך ולא לכלביך ובעי רב הושעיא [שם ע"ב] עלה הושיט ידו לקן ושחט מיעוט סימנין מהו כלומר ששחט תחת האם מיעוט סימנין של אפרוחים מי מיחייב לשלח את האם או לא כיון דאי שביק להו מיטרפו בעינן תקח לך ולא לכלביך הילכך כל שלא גמר לשחוט את הסימנין פטור מלשלח ונוטל את האם בהיתר ואח"כ שוחטן או דילמא כיון דבידו לגמרן תקח לך קרינן ביה וחייב בשילוח וסלקא בתיקו וזהו האמור בגמרא. ולפיכך לא נתכוונו אלי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב [בפרק י"ג מהלכות שחיטה] היתה האם טרפה חייב לשלחה שחט מקצת סימנין בתוך הקן קודם שיקחנה חייב לשלח ואם לא שלח אינו לוקה ונראה מדבריו דשחט מקצת סימנין האם קאי ואמאי אינו לוקה מאי שנא מאם טרפה ואם לאפרוחים נתכוין לא היה לו לסתום אלא לפרש . וגרסינן תו בגמרא מטלית מהו שתחוץ כלומר מטלית שהיא חוללת בין אם לאפרוחים מי קרינא ביה האם רובצת על האפרוחים או לא . כנפים מהו שיחוצו כלומר נוצה תלושה . בילים מוזרות שאין אפרוח בא מהן ולא מיחייב בשלוח כדתנן במתניתין מהו שיחוצו . ואם תמצא לומר בילים מוזרות חוצצין שני סדרי בילים בני קיימא זה על זה מהו אם נתכוין ליטול (על) התחתונים מי הוו אמצעים חציצה ופטור מלשלח או לא . זכר על גבי בילים ונקבה על גבי זכר מהו כלומר דזכר בעלמא לאו בר שלוח הוא אפילו לרבי אליעזר כדאמרינן בסמוך דעד כאן לא מחייב רבי אליעזר אלא בקורא זכר משום דכתיבא ביה דגירה כמו שכתבתי במשנה אבל בזכר דעלמא אפילו רבי אליעזר מודה דפטור וסלקן בתיקו כל הנך בעיי בגמרא והר"מ במז"ל כתבן בפרק הנזכר והזכיר עמהן או שהיתה אם על גבי אם אף על פי שלא הוזכר בגמרא ונראה לי שלמדה משני סדרי בילים זה על גב זה דכיון דמספקא לן בשני סדרים של בילים אף על גב דתרוייהו בני שלוח ה"נ אית לן לספוקי באם על אם דמאי שנא ולפי זה כי נקט בעיא בזכר ונקבה היינו לומר דאפילו בכי האי גונא איכא לספוקי שמא חייב בשילוח ומאי דאיכא לספוקי בנקבה על גבי נקבה דדילמא לא מיחייב בשלוח עליונה מספקא דשני סדרי בילים שמעינן ליה : וגרסינן תו בגמרא בעי רבי זירא יונה על גבי בילי תסיל ותסיל על גבי בילי יונה מהו . פירוש עוף טהור הוא שדומה ליונה והוא הדין דמספקא ליה בכל עוף טהור שרובץ על גבי בילים שאין ממינו ובעינן למפשטה מדתנן טהור שרובץ על בילי עוף טמא פטור מלשלח והא התם בילים לאו ממינו נינהו ואפילו הכי טעמא דטמא נינהו הא טהור משמע דחייב לשלחה אף על פי שאינן ממינו ודחייה דילמא בקורא כלומר דדילמא האי עוף טהור דמתניתין היינו קורא שדרכו לרבוץ על בילים של מין אחר ומשום הכי טעמא דטמא הא טהור חייב דכיון דאורחיה רבילה מעליא היא אבל בעוף טהור דלאו אורחיה אכתי לא אפשיטא : מתני' היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח . ילפינן לה בגמרא דמדלא כתיב יושבת משמע אפילו מעופפת ומיהו כיון דכתיב רובצת בעינן שיהו כנפיה נוגעות בקן ומוכח בגמרא דדוקא כשנוגעות על הבילים או על האפרוחים אבל אי לא נגעה בהו אלא מן הצד פטור ואמרינן נמי בגמרא שאם היתה יושבת בין שני בדי אילן רואין כל שאילו תשמט ונופלת עליהן חייב לשלח דכיון שיושבת כדרכה אע"פ שאינה נוגעת בקן חייב ואמרינן נמי התם שאם היתה יושבת בין האפרוחים פטור כיון שאינה על גביהן וסוגיין מוכחת דאע"ג שנוגעות בהן מן הצד פטור ולפיכך לא נתכוונו לי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב בפרק הנזכר היתה יושבת בין האפרוחים או בין הבילים ואינה נוגעת בקן פטור מלשלח וכן אם היתה בצד הקן וכנפיה נגעו בקן מלדו פטור מלשלח ולא ידעתי מהו דכי אמרינן בגמרא כי קתני מתניתא בנוגעת בקן מן הצד אמעופפת קאי ודוק ותשכח : היו שם אפרוחים מפריחים . גדולים שהם יכולים להפריח : או בילים מוזרות . שאין אפרוח בא מהם : שלחה וחזרה אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב לשלח שנאמר שלח תשלח. בגמרא פרכינן עלה אימא שלח חדא זימנא תשלח תרי זימני ומפרקינן דשלח אפילו מאה פעמים במשמע תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין תלמוד לומר תשלח מכל מקום כדתנן בסמוך לא יטול אדם אם על בנים ואפילו לטהר בו את המצורע : אמר הרי אני נוטל את האם ומשלח את הבנים . והרי אין אני נוטל האם על הבנים לא אמר כלום

[בדפוס קושטנטינא וסביוניטא ובדפוס קראקא ליתא לכל זה]

כלום לפי שחובה עליו לשלח את האם כדכתיב שלח תשלח את האם: נטל את הבנים והחזירן לקן וחזרה האם עליהן פטור מלשלח. דכיון שכבר זכה בהם מזומן קרינא ביה: מתני' הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח. מפרשינן לה בגמ' טעמיה משום דס"ל דשלח מעיקרא משמע דקרא הכי קאמר לא תקח האם אבל מה עליך לעשות כשתמצא קן שלח תשלח את האם ולפיכך אין לאו זה ניתק לעשה שמאותה שעה שלקח האם עבר על עשה ועל לא תעשה: וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה. דכי קאמר קרא שלח לאחר לקיחה קאמר ומש"ה אינו לוקה. וגרסי' בפרק אלו הן הלוקין (דף סו:) תני תנא קמיה דר' יוחנן כל מצות [לא] תעשה שיש בה קום עשה קיים עשה שבה פטור ביטל עשה שבה חייב אמר ליה מאי קאמרת כלומר ברישא אמרת קיים העשה פטור דאלמא לא קיימו חייב ובתר הכי אמרת ביטל עשה שבה חייב דאלמא דווקא ביטל חייב הא לא קיימו פטור והא סוף מילתא לא שייכא בהדי רישא דהא איכא גונא מציעתא דלא מיקרי לא קיים ולא בטל כמו שנפרש בסמוך בס"ד וא"ל תני קיימו ולא קיימו ור"ש בן לקיש אמר בטלו ולא בטלו ופירש רש"י ז"ל בכאן דמאן דתני קיימו ולא קיימו ה"ק שאם התרו בו אל תקח האם ולקחה ושלחה תוך כדי דיבור פטור שאע"פ שעבר לאו דלא תקח נתקו הכתוב לעשה לומר אם עברת על אזהרה זו עשה כן ותפטר ואם לא קיים עשה שבה תוך כדי דיבור אפילו שלחה לאחר זמן חייב ולמאן דתני הכי רבנן הכי קאמרי משלח תוך כדי דיבור [של התראה ואינו לוקה] ולמאן דתני בטלו ולא בטלו אינו לוקה עד שישחטנה שבטל העשה בידים. אבל אחרים פירשו דלמאן דאמר קיימו ולא קיימו [קיים העשה כגון ששלח האם לאחר זמן פטור לא קיימו ולא ביטלו] כגון שמתה מאליה חייב וכל שכן אם ביטלה כששחטה. ולמאן דתני בטלו ולא בטלו בטל עשה כגון ששחט את האם חייב לא בטלו ולא קיימו כגון שמתה מאליה פטור וכל שכן אם קיימו ששלחה וקיימא לן כמאן דתני קיימו ולא קיימו ולפיכך כל שמתה או שברחה מידו לוקה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפרק הנזכר ואע"ג דבשעת התראה הוית התראת ספק דשמא ישלחנה לאחר מכאן הא סבירא ליה לרבי יוחנן דהתראת ספק שמה התראה: גמ' עד כמה משלחה. אם נטלה: כדי שתצא מתחת ידו. ואם יכול לחזור ולתופסה מותר: במה משלחה ברגליה. יאחזנה ברגליה וישלחנה: באגפיה. יאחזנה באגפיה וישלחנה. ורש"י ז"ל פירש ברגליה שאם תלש כנפיה פטור מן השילוח כיון שהלכה ברגליה שתים ושלש פסיעות ומותר לחזור ולתפסה ורב יהודה אמר באגפיה דבעינן שתוכל לעוף כדרכה ועובדא דבסמוך מוכח כדפירש רש"י ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק הנזכר וכיצד משלח האם אוחז בכנפיה ומפריחה וקיימא לן כרב יהודה דהא חזינא בסמוך דעבד עובדא כשמעתיה: נגדיה רב יהודה. רב יהודה לטעמיה דסבירא ליה שאין שלוח העוף ברגל: רבי נדפה ושלחה. השהה אותה עד שיגדלו כנפיה ותשלחנה: מכת מרדות. רידוי ותוכחה שלא ירגיל ואין בה קצבה אלא עד שיקבל עליו לעשות: מתני' לא יטול אדם אם על הבנים ואפילו לטהר בו את המצורע. נפקא לן מדכתיב שלח תשלח דמשמע אפילו לדבר מצוה וכמו שכתבתי למעלה ובגמרא* פרכינן אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח הא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא אמאי עשה ולא תעשה הוא כלומר דשלוח הקן ואין עשה דטהרת מצורע דוחה לא תעשה ועשה ומפרקינן כגון שנטלה על מנת לשלחה דלאו ליכא עשה הוא דאיכא סד"א ליתי עשה ונידחי עשה ופרכינן תו ומאי אולמיה דהאי מהאי דאיצטריך ריבויא. ומפרקינן סלקא דעתך אמינא הואיל ואמר מר גדול שלום שבין אדם לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור [בתשמיש המטה] ס"ד אמינא ליתי עשה דידיה ולדחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: ומה מצוה קלה שהיא בכאיסר. שאין בה חסרון כיס אלא דבר מועט אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים מפרשינן לה בגמרא למען ייטב לך לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך: סליק

תורה אור

נטל את הבנים והחזירם לקן וחזרה האם עליהן פטור: מתני' הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכ"א משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה: גמ' *עד כמה משלחה אמר רב יהודה עד כדי שתצא מתחת ידו במה משלחה רב הונא אמר ברגליה רב יהודה אמר בכנפיה וקיימא לן כרב יהודה ההוא דגזרינהו לגפה שלחה ואח"כ תפסה נגדיה רב יהודה א"ל זיל רבי נדפה ושלחה כמאן אי כרבי יהודה לוקה ואינו משלח ואי כרבנן משלח ואינו לוקה לעולם כרבנן ומכת מרדות מדרבנן: *מתני' לא יטול אדם אם על הבנים ואפילו לטהר בהן את המצורע ומה מצוה קלה שהיא בכאיסר אמרה תורה °למען ייטב לך והארכת ימים קל וחומר למצות חמורות שבתורה:

רש"י

עליהן תרנגולת ואין ראויין עוד: ואח"כ חזרה האם עליהם פטור מלשלח. דכיון דשילח הבנים ה"ל קן מזומן: מתני' ואינו משלח. דאיסורא דעבד עבד: אין חייבין עליו. דלהכי ניתקו לעשה לומר דאם עבר על הלאו יעשה זאת וינצל כלומר לא *תקין אלא שלח תשלח: גמ' עד כמה משלחה. אם נטלה: כדי שתצא מתחת ידו. ואם יכול לחזור ולתופסה מותר אע"פ שעבר על התראת לא תקח: ברגל. יאחזנה ברגל וישלחנה ואפילו תלש נפיה ושלח פטור כן נראה לי: באגפיה. יאחזנה בגפיה ולפי מה שנראה לי שיניח לאגפים שתוכל לעוף: רבי נדפה. השהה אותה עד שיגדלו כנפיה: הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

דף קמא: | לשון רש"י לא פקח ולא לקחת שלא | דף קמב. | דברים כב | [דף קמא.]

הדרן עלך שילוח הקן וסליקא לה מסכת חולין

הגהות בן אריה על אלפס חולין מאת הגאון כו' מוהר"ר זאב בן אריה זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

סי' תרפב [במלחמת] בד"ה אמר הכותב הואיל וקבלה הוא כו'. והיינו דאמרינן בגמ' לכך ליתנא כו' בתרוייהו רוב מצויין אצל שחיטה מומחין ומוחזקין הן דאלמא לא חיישינן אע"ג דאיתא קמן ולשאין מומחין כו'. נ"ב נ"ל דאלמא לעולפי לא חיישינן אע"ג דאיתא קמן ולשאין מומחין כו': שם ר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר רבא כו' ותנן האוכל תרומת חמץ בפסח כו'. נ"ב פסחים דף ל"א ע"ב: שם ד"ה גרסינן תו בגמ' הנותן כו' אפ"ה כיון דאמר לה שליכי כמאן דעביד כו' נ"ב נ"ל כיון דאמר לה עשי לי שליכי כמאן כו':

סי' תרפג ר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר ר' זירא כו' ומהא שמעינן כו' ורב ייבמר הוא שהי' לומדה לכתחילה בדיעבד דר' זירא ואנן כו'. נ"ב נ"ל שהיה לומדה לכתחילה מדיעבד דר' זירא כו' [וכן העתיק הבית יוסף סי' ע']: שם ד"ה אמר רבא פעמים שהשוחט כו' וכדאמרינן בע"ז מה שמשהית בדמים סוגה בגל. נ"ב נ"ל מה שמשהית בנכיה סוגה בגל [וכן הוא בגמ' שם]:

סי' תרפח ר"ן ד"ה ושמעינן אמתניתין דאפי' בבדיקות כו' וכן נמי אמרו בריאה דאושא כו'. נ"ב נדף מז ע"ב: שם באותו דיבור ממה שאמרו בילמדנו כו'. נ"ב במדרש תנחומא פרשה שמיני:

סי' תרפט ד"ה והיכא דראה אחד ששחט ואזיל כו' דרוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן מ"מ מיעוט דאין מצויין שכיחי טובא כו'. [נ"ב נ"ל מיעוט דאין מומחין שכיחי טובא כו']: שם באותו דיבור. וכיון דלא אמר דלשאין מצויין לא חיישינן כו'. [נ"ב נ"ל דלשאין מומחין לא חיישינן כו']:

סי' תרצב ר"ן במתני' השוחט בשבת כו' בד"ה אבל רב אחא משבחא כו' דס"ל דלא אתמר הלכה כדר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה אלא מטין כו'. נ"ב נ"ל דלא אתמר הלכה כדר' מאיר ור' יהודה הלכה כר"י אלא כו': שם בר"ן ד"ה השוחט לחולה בשבת כו' אי בעיא מידב דאיב אי לקדרה אדמסתה לכו ומלא לכו כו'. נ"ב נ"ל אי לקדרה אדמחתך לכו ומלח לכו [וכן הוא בגמרא שם]:

סי' תרצג רש"י במתני' ד"ה הכל שוחטין אפי' עובד כוכבים או ישראל מומר. נ"ב נ"ל אפי' כותי אפי' ישראל מומר:

סי' תרצה ר"ן ד"ה ומקשו הכא מאי פרכינן מדרבא דאמר שושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים דהא רבא כי אמר הכי כו'. נ"ב נ"ל מאי פרכינן מדרבה דאמר שושט כו' דהא רבה כי אמר כו': שם בא"ד וכדאמרינן עלי' לקמן בפ' ואלו טרפות דף נ"ג. נ"ב נ"ל דף מ"ג ע"א:

סי' תשו ר"ן ד"ה גרסינן הכא בגמ' אמר ר' לוי שחט את הקנה כו'. נ"ב נ"ל אמר ר"ש לקיש שחט את הקנה כו':

סי' תשיב ר"ן במתני' ד"ה נשברה השדרה כו' אורחא דמילתא נקט דפסיקת חוט ע"י שבירת חוט השדרה. פיכת חוט מוקף. ונ"ל ע"י שבירת השדרה. [וכן הוא הלשון בפירש"י]:

סי' תשכה בהרי"ף אי שפכי להדדי חדא היא וכשרה ואי לא תרתי אינון ואינקב וסריכי להדדי וטרפה. נ"ב ע' בה"ג [זה לשון הבה"ג הני תרתי בועי דסמיכן להדדי חזי למקום חבור דביני ביני כמאן דנקיב דמי ולא תכשריה. אי חדא ומיתחזיא כי תרתי בדקינן לה בסילוא אי שפיך מוגלא להדדי חדא ניהו וכשרה. לתרתין. אימור איכא נוקבא מעילוי דסרכא ועבד תרתי בועי וחדא מינייהו נקיבא ומכה הוא ואסרתה לה ותברתה דסתמתה וטרפה עכ"ל הבה"ג. ועל פי זה יש ליישב ולפרש ג"כ הגירסא הכתובה בהרי"ף כאן. תרתי אינון ואינקב וסריכי להדדי וטרפה]:

סי' תשלה ר"ן ד"ה וסימפונא דריאה דאינקב לתבירו טרפה אבל פגולו כו'. נ"ב נ"ל טרפה. אבל פיגולו כו'. [וכן הוא לשון פרש"י]:

סי' תשמז ר"ן ד"ה וכמה מקום בהלחולת כו' לדון בו דין זה שלא תפסל בנקב. כנ"ל:

סי' תשנא בר"ן ד"ה גרסינן בגמ' אמר רב הונא כו' והרי בעל הלכות ז"ל שהוא גורס כו' מסיים בה הכי ואע"ג דאתמר כרב ייבמר כו'. נ"ב לפנינו בבה"ג ליתא כן ע"ש [לפנינו בבה"ג הנוסח בסוף המאמר כמו שהוא לפנינו בגמרא. והוא שם בזה הלשון. הכיא אימרתא דהות בי רהבינא ונפלה מאיגרא דהוה שדרן כרעי בהרייתא אמר רב ייבמר כו' שיגרונא בעלמא הוא דנקט לה מתקיף לה רבינא דלמא חוט השדרה איפסיק בדוק ואשכח כרבינא ואע"ג דאשתכח כרבינא הלכתא כרב ייבמר מ"מ חוט השדרה לא שכיח שיגרוני שכיח עכ"ל הבה"ג. ובחידושי הרמב"ן על הגמ' כאן (דף נ"א ע"ב) הביא ג"כ גירסת הבה"ג כמו שכתב הר"ן כאן. אבל מדברי הרשב"א בחידושיו על הגמ' דף נ"א ע"א על הכיא אימרתא דאישתכח כו' משמע לכאורה שגירסתו בבה"ג הי' כמו שהוא לפנינו בבה"ג ע"ש אלא שדחה אותה ע"ש]:

סי' תשסא רש"י ד"ה הוליא שהקטינה מאליה שלא ע"י חולי. היכא שלא מוקף [וכן בפרש"י בגמ' דף נ"ה ע"ב ליתא היכא שלא]:

סי' תשסד ר"ן הד"ה הא מילתא לא איפסקא הלכתא כו' וכן פסק הרמב"ן ז"ל בפ"ט מהל' שחיטה. נ"ב נ"ל וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' שחיטה [הלכה ז']:

סי' תשסה בהרי"ף במתני' רלה וטרפה בכותל או ברצנתה בהמה אחרת והיא מפרכסת כו'. היכא אחרת מוקף ונ"ל שרצצתה בהמה והיא כו' [וכן במתני' שבגמ' ליתא]:

סי' תשפז רי"ף אמר חזקי' מנין לביצת בטרפה שאסורה מן התורה שנאמר ואת בת היענה כו'. נ"ב נ"ל לביצת הטמאה שאסורה כו' [וכן הוא בגמ' דף ס"ד ע"ב וברא"ש]:

סי' תת ר"ן ד"ה וגרסינן תו בגמ' שמעון שזורי כו' ומצריך שחיטה בהפרים על גבי קרקע מדרבנן בהא מודה דצריך שחיטה שקול יוצא עליו כו'. נ"ב נ"ל בהא מודה שאין צריך שחיטה שקול יוצא כו':

סי' תתב בליעי לא הוו צומת הגידים כנ"ל: שם בהרי"ף אמר מר בר רב אשי הוה קאימנא קמיה דרבא ואייתי לקמיה עופא כו'. נ"ב נ"ל הוה קאימנא קמיה דאבא ואייתי כו' [וכן הוא בגמ' וברא"ש]:

סי' תתכג ר"ן ד"ה אביי אמר אסור ריחא כו' ובגשמים מפני הגשמים והא התם ודאי מטי לי' בנאה כו'. נ"ב ע' תוס' שבת דף כ"ט ע"ב ד"ה ובלבד כו' [התוס' כתבו שם שמ"ש ובלבד שלא יכוון בחמה מפני החמה כו' ובענין דלא הוה פסיק רישי' כגון שהוא לבוש מלבושים אחרים כו' וע' תוס' ע"ז דף ס"ו ב' ד"ה אביי כו' שכתבו תירוץ אחר מ"ט לא נאסר משום הנאה]: שם ר"ן ד"ה והא דתני רב כהנא פת כו' הטועם אותן יהא סבר שממשו של איסור נבלה בהן. נ"ב נ"ל שממשו של איסור נבלע בהן כו': שם ר"ן ד"ה אמר ר' חנינא כשמשערין כו' וכן נראה דעת הרב אלפסי ז"ל שהוא הביא לשונות הללו בהלכות כו'. נ"ב נ"ל דעת הרב אלפסי ז"ל שלא הביא לשונות הללו בהלכות כו':

סי' תתמו ר"ן ד"ה וכתב רבינו האי ז"ל שכל דבר לה כו' ואחרים אומרים שכל דבר שאינו קרב לגבי מזבח כו'. נ"ב ע' שאילתות דרב אחאי גאון פרשה יתרו סי' נ"ד [שם מבואר ג"כ כמ"ש הר"ן כאן בשם אחרים אומרים. וז"ל שם. קי"ל דידים מזוהמות פסולות לברכה ואלו הן דברים מזוהמים שפסול אדם לברך עד שיטול ידיו אמרו חכמים כל שהוא קרב למזבח לקרבן אינו פסול וכל בהמה ועוף שאין קריבין למזבח ותי' ודגים כולם פסולות עד שיטול ידיו וכשהן פסולין לברך אינם פסולין אלא כשמברכין על כוס של ברכה אבל אם [אין] מברכין על הכוס אינם פסולין ואף כשמברכין על היין נמי אין פסול אלא אותו שהוא מזומן לברכה שצריך ליטול בידו את הכוס כו' עכ"ל ע"ש]:

סי' תתמט ר"ן ד"ה עד שיוסק התנור וה"מ דסגי בקינות יפה דאי משום כו'. נ"ב נ"ל עד שיוסק התנור וה"ה דסגי בקינות יפה כו':

סי' תתנא במתני' בד"ה הלב קורעו כו' והיינו טעמא משום דדם שבתוכו הוה כדם האיברים שלא פירש כו'. נ"ב נ"ל דדם שבכנוס בתוכו לא הוה כדם האיברים כו':

סי' תתנד ר"ן ד"ה בכבדא מה אתון ביה כו' כי קא מיבעיא לי למיסר תברתה עם דם היוצא ממנה. נ"ב נ"ל למיסר תברתה אם דם היוצא ממנה אוסר בשר אחר כשמתבשל כו'. [וכל זה הוא דיבור אחד וכן הוא לשון רש"י בגמ']: שם בד"ה דלמא הכוא בכבדא דאיסורא כו' פשיטא לי דמותר וכי פירש מיבעיא מאי: הוא סוף דיבור. ואח"כ מתחיל הדיבור. וסוגיא דשמעתא דא' אלטו לי' כחלא או כרותחין שרי. דבגמרא כו' כנ"ל [ותיבות וסוגיא דשמעתא כו' הוא ציון ללשון הרי"ף]:

סי' תתסח ר"ן ד"ה והלכתא אין מעמידין בעור קיבת נבלה כו'. וקשי' טובא כו' מתניתין קתני בהדיא קיבתה אסורה ואוקימנא לה בגמ' לאחר מורה כו'. נ"ב ע' ירושלמי פרק קמא דבילה. וע' ברא"ש [דקשי' לי' ג"כ קושית הר"ן על הרי"ף וכתב בזה הלשון] וכן נ"ל לגירסתו דכשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה קודם מורה נישנית ולא משמע כן כו' עכ"ל ובירושלמי ריש בילה [הלכה א'] איתא כן להדיא בזה הלשון מתניתא מסייע כו'. כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה כמשנה הראשונה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת כמשנה אחרונה כו' עכ"ל הירושלמי שם וע"ש בקרבן עדה בשירי קרבן וע"ע תשובת הרי"ף סי' ש"ט. [וע' הגירסא בירושלמי מסכת ע"ז פ"ב ה"ז. ובפני משה הגיה שם שצ"ל כמו שהוא בירושלמי דבילה שם וע"ש במראה הפנים. וע' פרי חדש על יורה דעה סי' פ"ז ס"ק כ"ג]: שם בר"ן ד"ה וגרסינן תו בגמ' על מאי דמפרקינן גדי כו' והרמב"ן ז"ל פירש כו' מים רותחים מפליטין כו'. אבל אין חולטין בהן בשר אחר כו'. נ"ב ע' בשובות הגאונים סי' נ"ח: שם ר"ן בא"ד. ומה הועילה לו הגעלה והרי אין עכשיו חוזר וכולע מן הפגום איכא למימר כו'. נ"ב נ"ל ומה הועילה לו הגעלה והרי אף עכשיו חוזר כו':

סי' תתעד ר"ן במתני' ד"ה לא הספיק ליתנו כו' אבל מ"מ צריך להחזיר לו דמים אפילו הכא מהני שינוי לפוטרו לגמרי כו'. נ"ב נ"ל להחזיר לו דמים אפילו הכי הכא מהני שינוי כו':

מרדכי פ"ב סי' תר"ד. ולכן נהגו העם למרוח הלואר בעופות כו'. נ"ב ע' בית הילל על יורה דעה סוף סימן כ"ד:

פ"ו סימן תרנז עדיין לא נתחייב בכיסוי עוף שלאחר כיסוי חייב. כדתנן שחט חי' כו'. נ"ב נ"ל עדיין לא נתחייב בכסוי עוף שלאחר כסוי חיה. כדתנן שחט חי' כו':

פ"ט סי' תשלו בסופו שמונה שם הוא קביעתו דהא אינו יכול ליגך מפס דהא אמרינן ע' שרלים כו' כנ"ל. ונ"ב ע' משנה למלך פרק ד' מהלכות מתנות עניים הלכה ט' [מה שכתב על דברי מרדכי אלו]

הגהות מרדכי פ"ח סי' תשמב. בזמן הזה אינו אסור אלא מדרבנן לפי שאינו ראוי להקריב כו'. נ"ב פי' להטיל בו מום. ע' מסכת ע"ז דף י"ג [וע' תשובת חתם סופר יורה דעה סי' ש"ו וסי' ש"ח]: שם כדמוכח פ' כל פסולי המוקדשין דאמר רבא כיון דממילא ל"ש סי' ל"ש ממילא כיון דלא א"ל כו' נ"ב נ"ל כיון דממילא ל"ש סי' ל"ש נעשה ממילא כיון כו' [וכן הוא לשון הגמ' שם בבכורות דף ל"ס ע"א]: סליק

ספר מרדכי ממסכת חולין
לרבינו מרדכי בר הלל אשכנזי ז"ל

כולל כל דיני התלמוד וכל שיטות הגמרא ורש"י ותוספות כסדר האלפסי עם הרבה סברות וחדושי דינים רבים :

עם הגהות הרמ"א ז"ל . והן מסוגרות בשני חצאי רבוע עם כוכב כזה [*] וגם מה שמחק מהמרדכי איזה תיבות הקפנו בשני חצאי לבנה עגולים עם כוכב כזה (*) . גם הצגנו הרפין מהגמרא שרשם הרמ"א ז"ל על כל מאמר ומאמר מהמרדכי :

[דף ב] **תקעא הכל** שוחטין . נראה הא דלא תני הכל אחד האנשים ואחד הנשים משום דמילתא דפשיטא הוא דאשה כשרה לשחוט אפילו לכתחלה דאפילו בקדשים אמרינן בפרק כל הפסולין שהשחיטה כשרה בנשים ובזרים : כתב רבינו ברוך ראיתי כתוב בהלכות שחיטה שסבית רבי אלדד בן מחלי הבא מעשרת השבטים אמר יהושע מפי משה מפי הגבורה כל הזובח לה' ואינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו וכו' עד דאמר יהושע כל טבח שישחוט שחיטה שאינה הגונה בין בבהמה או חיה או עוף פגול הוא לא יאכל ולא ישחוט עד שיפנה אל הקדם למקום התפלה ואם ישחוט בלא ברכה פגול הוא ואם ישחוט ערום פגול ואם שכור פגול ואם שחט ולא היה עליו סודר [*פי' על ראשו] פגול ואם לא הורחק משכבת זרע ושכח ושחט פגול . אבל אסור לשחוט בימי אבלו (*ואסור השחיטה) [*והשחיטה אסורה] מיד אשה מיד סרים מיד זקן לאחר שעברו עליו פ' שנה ומנער עד שימלא י"ח שנה ע"כ : וחומרא בעלמא הוא כל אלה הדברים ולא נהיגינן כותיה . חרש שוטה וקטן אפילו מומחין [הן] שחיטתן פסולה ואם אחרים ראו מתחלה ועד סוף שלא שהו ושלא דרסו ושלא החלידו שחיטתן כשרה בדיעבד אבל לכתחלה אין נותנין להם לשחוט ואפילו אחרים עומדים על גביהן ואין מוסרין להם חולין לשחוט בינם ובין עצמן ואפילו להתלמד להשליכו לאשפה פן יכשלו בהן בני אדם [א] ר"ת[א] פירש **תקעב** טוב אשר לא תדור[ב] אפילו נודר ומשלם כגון דאמר הרי עלי אבל אמר הרי זו נודרים ובעת צרה אפילו הרי עלי נודרין : [דף ג] **תקעג** ישראל מומר אוכל נבלות לתיאבון בודק הסכין ונותן לו לשחוט ואין צריך לעמוד על גביו [*ולראות] דלא שהה ולא דרס ולא שביק התירא ואכיל איסורא אבל לא בדק הסכין אפילו עומד על גביו שחיטתו אסורה פר"י והא דאכשרינן על ידי בדיקת סכין ונותן לו דוקא דידעי ביה שהוא יודע הלכות שחיטה *אבל מומר לעבודת כוכבים או מחלל שבת בפרהסיא אסור לאכול משחיטתו דאין הלכה כרב ענן [דף ד] דהא איתותב (*ואפילו) [*ס"א ומיהו] אם עובד עבודת כוכבים או מחלל שבת במזיד פעם אחת ואינו מפקיר עצמו (*לכפור) [*לחזור ולכפול] ולעשות בפרהסיא נראה דההיא לא איקרי מומר לאסור שחיטתו בדיעבד מדאמר ריש לקיש בסנהדרין בפרק ארבע מיתות ובזבחים פרק קמא השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים מותרת ולא אותבינן ליה מן הברייתא דמותבינן הכא לרב ענן ולקמן אמר תני תנא קמיה דרב המבשל בשבת במזיד לא יאכל (*ומדשתיק) [*ומשתיק] ליה רב כו' עד (*דתנא) [*תנא] שוחט תנא קמיה כו' ומשמע אפילו היכא דאסרינן לדידיה לאחרינא שרי . ר"ב[ג] : [דף ט] **תקעד** כל טבח שאין יודע הלכות שחיטה פירש רבינו אליעזר ממיץ בספר יראים שאינו יודע אפילו פשוטן של הלכות שחיטה אבל אם הוא יודע פשוטן אפילו אינו יודע דקדוקן שחיטתו כשרה דהא גם חכמים מסתפקים להו כמה מלתא בהלכות שחיטה הלכך אין צריך שידע כל דקדוקן אך שידע לתת לב בשנוי שחיטה ולשאול על ספיקו : **תקעה** עיקור פרש"י פסוקת הגרגרת והא דאמר כולה תנאי משום דתנא[ד] פרק השוחט שחט את הושט ופסק את הגרגרת והקשה ר"י מה שייך פיסול זה לשחיטה והלא פיסולו הוא מפני שלא שחט כלל ובכלל [*י"ח] טרפות הוא כמו (*ניקב) [*נקובת . מ"י] הושט ופירש בה"ג עיקור שנעקרו הסימנין ממקום חיבורן בלחי (בין בושט בין בגרגרת) ושמועה זאת אינה בכלל י"ח טרפות אלא כך השמיענו שמואל שכך הלכה למשה מסיני דאין שחיטה מועלת בסימן שנשמט (*במקום שנשחט) ממקום חיבורו בלחי בין בושט בין בגרגרת ואפילו עוף שהכשירו בסימן א' אם נשמט האחד אין שחיטה מועלת בשני ור"י פירש כה"ג (*ולפיכך) [*ולפירושם] כולהי תנאי [ב] דקאמר הייט דתנן הנוחר והמעקר פטור מלכסות* :

[*מי שלא שחט מעולם ושחט חיה או עוף מברך שהחיינו על הכסוי ולא על השחיטה דתוספת מצוה רמיא עליו כדאמרי' פרק כסוי הדם בזכות שאמר אברהם ואנכי עפר ואפר זכו בניו לעפר סוטה ואפר פרה וליחשב נמי אפר כסוי הדם התם מצוה איכא הנאה ליכא וכיון דקרי ליה מצוה הוי כמו ציצית וסוכה ומברך שהחיינו . כן מפורש בהלכות שחיטה של רבינו ידידיה משפירא . ול"נ דמברך על הכסוי משום דהשוחט מקלקל הוא בריה אחת אבל מכסה מתקן הוא שמכסהו ואין קלקולו נראה . הג"ה במ"י] :

תקעו קא משמע לן כיון דלא גמיר כו' ואפילו אמר ברי לי שלא שהיתי ולא דרסתי אין בכך כלום כיון דבשעת שחיטה לא ידע לאיזדהורי כדאמרינן בשבועות כל מלתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה ואי בעית אימא **תקעז** כגון שלבנה באור מכאן יש להוכיח דסכין של שחיטה לא בעי טבילה מדלא קאמר והטבילה כדאמרינן ס"פ בתרא דעבודת כוכבים מגעילן ומטבילן וכן טהורין ועוד דכלי סעודה כתובין בפרשה וסכין [*של] שחיטה לאו כלי סעודה הוא דאפילו צונן אסור לחתוך בו אם לא בהדחה והא דבהמה חזיא לאכילה *מ"מ לא חשיב כלי סעודה דעדיין היא צריכה בישול או צלייה כי לאומצא לא קיימא : השוחט בסכין של עובד כוכבים כו' צריך להעמידה כגון שידע שהיא בת יומא דהא סתם כליהן של עובדי כוכבים לאו בני יומא הן כמו שהוכחתי בפרק אין מעמידין מקורט של חלתית או שמא הייט טעמא דרב משום שמנונית שמדבק בדופני הסכין . ס"ה [ג] **תקעח** לא בדק (*בסי') [*בסימנים] טרפה ואסור באכילה וליכא למימר ניזל בתר רוב (*דרוב) [*ורוב] העולם שוחטין רוב הסימנין דכיון דבחזקת איסור עומדת איכא למימר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ועוד דאינו מבורר זה הרוב דכמה פעמים שוחטין שאין רוב הסימנין נשחטין ואותן בני אדם שבודקין הסימנין לאחר שחיטה בטולה ותותבין[ה] בסימנין דרך השפה נראה דטעות עושין כי אין זה בדיקה דשמא לא נשחט הרוב [*הנראה לעינים] ואנן בעינן רוב הנראה לעינים עד כאן : **תקעט** בהמה בחייה בחזקת כו' תימה איך איש אחד נאמן על השחיטה הא אמרי' פרק האשה רבה דהיכא דאיתחזק איסורא עד אחד לא מהימן ועוד מאחר (*שהשוחט אחר) שנשחטה לאו בידו [ס"א ועוד לאו בידיה הוא מאחר שכבר נשחט לאו בידו מקרי ומ"ש כו'] ומ"ש מהניא דהנזקין וי"ל כדפי' רא"ס הא דאמר עד אחד אינו נאמן היכא דאיתחזק איסורא היינו דוקא באנשים ריקים דומיא דסנים שהאמינה תורה כמו שהן ובההיא אמרינן עד אחד אינו נאמן אבל בעד אחד מהימן וכשר סמכינן עילויה ואפילו אשה כדאמרי' פרק בא סימן ר' ישמעאל מוסר לאמו ורבי יהודה ור' יוסי לא פליגי' (ולא איירי) אלא בשאר נשים *שאינם מן הרוב אבל באמו של ר' ישמעאל מודו ולהכי נמי סמכינן בשחיטה וככהן המקריב ובטבילת נדה (*שאינה יודעת) [*שאינם יודעים] אלא מפי אחרים בכולהו סמכינן אעד אחד כללו של דבר כל שהוא בחזקת איסור מן התורה אין קטן נאמן ולא אשה ולא גדול דלא מהימן כבי תרי אבל בדרבנן כגון [בשר שנמלח . מ"י] (בשר אחר שנמלח) שדם מלוח אינו אלא מדרבנן כדאמר זעירי במנחות ויין נסך וכיוצא בהן אפילו קטן וכל אדם כדאמרינן פ"ק דפסחים גבי בדיקת חמץ ומיהו כל זה דוקא לפירוש רא"ס דפירש פ' הניזקין כל שבידו דבר שעתה בידו לתקן אבל לפירוש ר"ת דפירש מה שהיה כבר בידו לא צריכין לכולי האי ולרבינו ברוך נראה כיון דרוב המצויין אצל השחיטה מומחין הן לא בעינן תרי אע"ג דאיתחזק איסורא קצרתי דברי רבינו ברוך :

[דף ט] **תקפ** נשחטה הרי היא בחזקת היתר לענין אם בא זאב ונטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין אין חוששין שמא במקום נקב ניקב וכדאמרינן פרק אלו טרפות גבי ניקב הריאה דתלינן בטבח היכא דמשמשא ידא דטבחא וכן פרש"י לקמן דסמכינן ארובא ולא בדקינן כל י"ח טרפות ונקובת הריאה משום דשכיחא בדקינן והיכא דאי אפשר בלא בדיקה סמכינן ארובא והדרב הונא דאמר נשחטה בחזקת היתר עומדת ואין מפרסמין הדבר . ונחלק עליו ר"י הלוי וכתב דלא אזלינן בתר רובא אלא היכא דלא אפשר אבל היכא דאפשר בתיקון חכמים לא אזלינן בתר רובא והא דרב הונא איכא לתרולי דלא היקל אלא בשאר מיני טרפות שלא הצריכו לבדוק אבל ריאה שיש בה כמה מיני טרפות לא עלתה על לבו ובה"ג כתב דצריך לאפוקי לריאה ולמיבדקיה בנפיחה ואי לא עבוד הכי ספק טרפה היא גם ראב"ן כתב כיון דנהגו לבדוק הריאה אי איתרמי דאפקה בלא בדיקה טרפה דלא סמכינן ארובא ומעשה היה בקולוניא ואסרו כל חכמי הדור ואומר ר"ב היכא דלא שכיחא טריפות כולי האי כגון בגדיים וטלאים הסומך על רש"י לא הפסיד דהכי אמרינן לקמן בפרק גיד הנשה גבי טורבי דמייתו כבדא וטוליתא ואמר זיל שקיל דהתירא שכיחא טפי ולא חשש משום טרפה ובפרק אין נדין למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר קודם הפשט ובפ' המביא אמרינן גבי דרסה וטרפה בכותל מהו לשוחטה ביו"ט משמע דוקא משום דאתייליד ריעותא אבל לא אתייליד ריעותא פשיטא דמותר לשוחטה ביו"ט ולא חיישינן משום דרוב כשרים הם ואזלינן בתר רובא (*ע"כ) [*במ"י אינו] : וכי היכי דאזלינן בתר רובא כגון בשעיר המשתלח דהתם לא היה בדיקה כלל אפילו בריאה הכי נמי סמכינן ארובא [אפי' . מ"י] היכא דאפשר (*דלא אפשר) כגון בקטן וקטנה* :

[*לענין חליצה ויבום ועיין פרק בית שמאי ביבמות : כאן שייך הגה"ה שבעמוד ב' המתחלת כתב רבינו שמחה כל היכא כו' וכן הוא במ"י] :

השוחט בסכין של עובד כוכבים רב אומר קולף [*לשון רי"ף] איכא מאן דפסק כרב לחומרא [וכן פסק רש"י] וכן פסק בספר התרומה כרש"י ובתלמוד קאמר דטעמא דרב משום דאגב דוחקא דסכינא בלע ואפילו להאי ליסנא דבית השחיטה צונן : **תקפא** ומטעם זה היה מצריך הריב"ם קליפה לכל הבשר הנחתך בסכין של עובד כוכבים וכן אם חתך בשר בסכין שנקרו בו ולא נהירא לר"י דא"כ היתה כל הבהמה צריכה קליפה שהרי העובד כוכבים מפשיטה בסכין שלו אלא האי דקאמר אגב דוחקא דסכינא בלע היינו דוקא בית השחיטה בשביל שהוא קצת רותח דהא אמרינן צונן ששחטו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח דאגב תורפיה דצונן בלע הא אי לאו תורפיה לא בלע אגב דוחקא דסכינא וסגי בגרידה או בהדחת צונן[ה] : **תקפב** סכין ששחט בה טריפה פר"י דפליגי לשחוט בה פעם אחרת אבל לחתוך בה רותח אפילו סכין ששחט בה כשרה אסור לחתוך בה רותח הכי אמר שמואל פרק כל הבשר ודוקא סכין ששחט בה טרפה דלא נבלע בה שמנונית אלא מבחוץ בדופני הסכין ולכך אין צריך הגעלה **תקפג** אבל סכין של עובדי כוכבים שנבלע בה שמנונית בלא הגעלה אסור לשחוט בו לכתחלה ואם לא הגעילה והיא בת יומא או אפילו אינה בת יומא ולא נעצה בקרקע להעביר השמנונית שעל דופני הסכין ושחט בה בעי קליפה כרב והוא הדין חתך בה רותח : וסכין ששחט בה כשרה אפילו מלוכלך בדם מותר לשחוט בו לכתחלה דבלאו הכי יש דם הרבה בבית השחיטה ולא בלעי משום דטרידי סימנים לאפוקי דמא וגם מיהרק הריק כתב הרמב"ם בפ"ב דהלכות מאכלות אסורות הלוקח כלי תשמיש מן העובד כוכבים מלבנה באש או משחיזה בריחים שלה ואם היא סכין יפה שאין בה גומות די לה אם נעצה בקרקע קשה י' פעמים ואוכל בה צונן ואם היו בה גומות או שהיה יפה ורצה לחתוך בה חמין מלבנה או משחיזה כולה . והלכתא [מדיחה] אפילו בצונן [ואי איכא בליעתא דפרשא למכפריה] תימה והא בסוף עבודת כוכבים אמרי' הסכין שפה או נועצה י' פעמים בקרקע אפילו לחתוך בה צונן והכא אמרת דסגי בבליעתא י"ל דהכא איירי ששחט בה מיד ומה שנדבק על הסכין עדיין לח הוא וסגי בהדחה [*או בבליעתא] והתם שחתך בה האיסור רוב פעמים ויבש על הסכין ור"ת מפרש דהתם איירי שחתך בה איסור רותח ונדבק בה יותר מדאי ולכל הפירוש אם רוצה לחתוך אפילו צונן בסכין של עובדי כוכבים צריך נעיצה י' פעמים בקרקע כדתניא פרק בתרא של עבודת כוכבים סכין שפה והיא טהורה ואם יש גומות בסכין שאינו חלק מפרש התם דלא סגי בהדחה ולא בנעיצה [ז] ויש לו לשפשפה באבן או בפחם שיכנס בגומות וכן הדין אם רוצה לחתוך גבינה בסכין שחתך בה בשר או איפכא ואם בא לחתוך רותח בסכין של עובד כוכבים רבינו שמואל בן ה"ר מאיר [*ס"א הריב"ם] היה מצריך ליבון לפי שפעמים כשצולין בשר על גבי גחלים או כשהבשר בשפוד כנגד האש חותכו לנסות אם הוא צלי או מתקן בה נר חלב הדולק וכדבריו משמע בתו' דעבודת כוכבים השפודין והאסכלאות והסכינין של עובדי כוכבים מלבנן באור . ור"ת אחיו אומר דסגי בהגעלה בחמין דכיון שאין משתמש בו ע"י האור כי אם בקראי אבל רוב תשמישו ע"י חמין א"צ ליבון דהכי [*פי' ולא תימא דייקא לענין היתר בלע איסור] : פסק בפסחים בפ' כל שעה : והלכתא *ברותחין ומיהו פסקו ר"ת ור"י דסכינים גדולים שרגילין לצלות בהן בשר צריכין ליבון והכי איתמר בירושלמי סכין שפה והיא טהורה אפילו לחתוך בה רותח וה"מ בסכין קטנה שלא נשתמש בה אלא צונן אבל סכין גדולה שנשתמש בה ע"י האור לצלות עליה צריכה ליבון אפילו לחתוך בה צונן . עיין בתוס' עבודת כוכבים בפ"ו וספר התרומה : ואחת שמחתך בה חלבים ופריך וליתקון חדא ולחתוך בה בשר והדר לחתוך חלבים ופעם אחרת כשירצה לחזור ולחתוך בשר יהא זכור להכשירו ועל הסכין שוחט בה לא פריך שישחוט ואח"כ יחתוך [חלבים] דהסכין **תקפד** שוחטין בה רגילין שלא לעשות שום דבר בו שלא יתקלקל הסכין בפגימות ולענין שבת נמי אמרי' דכיתד שמחרישה דמי והסיר לטלטלו **תקפה** ואחת שמחתכין בה חלבים מכאן משמע דמי שמנקר הבשר צריך שני סכינים וראב"ן כתב דודאי כשמנקר הבשר במקום חלב כגון במקום הכליות ונקר בסכין של חלב ובשאר מקומות כגון בשופי אם ניקר בסכין אחד הכל גם החלב שבו נראה לי שאין צריך קילוף דהא אינו חלב אלא שישראל קדושים הם ונהגו בו איסור הלכך לבליעת סכין לא קפדינן מיהו רש"י פי' אחר שמחתך בה חלבים [ה] למכור בשוק . רבינו ברוך : לא ליסחוף אינים כפלי וכו' היינו לאחר ניתוח מיד קודם שנצטנן הבשר אבל לאחר שנצטנן אין לחוש כדכתיב וישימו האלבים על החזות [דף י] והלכתא כותיה דרב חסדא **תקפו** בשיבר[ט] וכגון שהיה קודם השחיטה בחזקת בדוק [*וכשהוא בחזקת בדוק] [והיכא שבדק הסכין] והניחה יום או יומים ושחט בלא בדיקה אפילו ק' בהמות ושוב שבר בה עצמות ונמצאת פגומה נראה דכולן מותרות דתלינן בעצמות **תקפז** והיכא דבדק הסכין מיד אחר שחיטה והצניעו אפילו נמצאת פגום אח"כ לית לן בה דאיכא למימר מה שנמצא עתה פגום אימור בדבר אחר נפגם מעצמו או שבר בו עצמות ולאו אדעתיה ושמעתי שרבינו יקר היה רגיל להטות סכין בעץ קודם שהצניעו ולא זכיתי לשאול

הגהות הב"ח א ופירש ר"י טוב . כצ"ל : ב נ"ב מתדור כו' : ג נ"ב וכן פי' ר"י לקמן גבי השוחט בשבת : ד נ"ל דתנן : ה נ"ב כטלה : ו עליה ולא איירו . כצ"ל : ז נ"ב נאמן : ח נ"ב ס"א ואת"ל נמי לא נאמר הא אי לאו תורפיה לא בלע אגב דוחקא דסכינא כולי האי אלא כדי קליפה . ונראה דיש לומר הא אי לאו תורפיה סגי ליה כמו לקיסות דגריר לגבי פיסקי ע"כ : ט נ"ב ס"א והיכא :

חדושי אנשי שם

ב"ח [א] פי' לומר שחיטה מעלייתא היא מדמוסרן להן לשחוט : [ב] פי' הוא"ל ורי"ף מפרש כולהי תנאי דקאמר הייט דתנן הנוחר כו' ולא פירש כולהו תנאי כרש"י ש"מ דפי' עיקור כה"ג ולפי זה צ"ל ולפיכך פירוש כולהי תנאי : [ג] פי' אפילו אינו בן יומו לא הוי נותן טעם לפגם דאיסור נותן על פניו ולא אמרו כשאינו בן יומו שהוא לפגם אלא באיסור בלוע דדופני הכלי סוגמא : מהר"ם [ד] פירוש דהיינו ספק דמתני' ויש לו לשפשפה באבן שזה עומד במקום ליבון וכן סובר הרמב"ם בפרק בתרא דהלכות מאכלות אסורות וכתנו שם בהגהות שכן סובר ג"כ הריצב"א משחיזה יפה ברחיים שלה ועומד במקום הליבון אבל בשפשוף בפחמין לא זכרו ובהגהות שערי דורא בשער ס' כתב בשם הסמ"ג בשפשוף בפחמין לא מהני : ב"מ [ה] פי' וא"כ אין מכאן ראיה לענין ניקור דהאי הכא שהוא היתך חלב גמור וסמוך לשחיטה שהוא עדיין חם אבל מ"מ נהגו שהמנקר נותן על כנגד יריכו וכל שעה שנוגע בחלב מקנחו

את פי עלמו איך היה המעשה והגה תקפח במגלא אירע מעשה 'ו ששחטו את הפרה ונמלאת הסכין פגומה וטה מורי ריב"ק להדיח הדם מן המפרקת ונמלא חתך בעלם המפרקת שהסכין נכנס לשם והתיר וכן העיד על רבינו שמריה שהתיר דכיון שנמלא חתך בעלם היינו כמו סבר עלמות. ואני תמהתי דאם כן (דאיכא) פלוגתא דרב הונא ורב חסדא [נ]נמי בשלא הדיחה המפרקת א"כ מאי טעמא דרב חסדא דמתיר הא ודאי נגע סכין בעור וספק אם נגע בעלם המפרקת והיאך יוליא ספק מידי ודאי ועוד דפרש"י דלא סבירא [ל]ליה טותיה דרב חסדא למיתלי לקולא בההיא נגיעה דעלם המפרקת דלא עבידא דפגמה לסכין טפי מעור אבל סבירת עלמות בכה בההוא ודאי תלינן עד כאן ומיהו איכא למימר דודאי נגיעה גרידא בעלם המפרקת לא עבידא דפגמה אבל [מ]הכא שנמלא חתך בעלם המפרקת לא [נ]ופלוגתא דרב הונא כגון שנגע ודאי בעלם המפרקת אבל לא נכנס הסכין בעלם המפרקת והיכא דבדק [ס]קודם שחיטה ונאבד הסכין אחר שחיטה נראה דשריא מדפריך לעיל לא בדק בסימן אחר שחיטה מאי ולא אמר [*לא] בדק סכין [אחר שחיטה] מאי. רבינו ברוך: תקפט [דף יג] אבישרא ואטופרא ואתלת רוחתא יש שפוסקין דג' רוחתא לא צריך דבית שחיטה מירווח רווח כי ההיא דשמואל ליבן סכין ושחט בה שחיטה כשרה משום דבית השחיטה מירוח רווח ומיהו נהגו העולם לפסול כשנמלא פגומה מן הלדדין כמו בחודו של סכין כמ"ד דבעינן בדיקה [ע]מג' רוחותיה וגם אשמכוה העולם אקרא ושחטתם בזה גימט' י"ב ויש י"ב בדיקות כשבודק משלשה רוחותיה וכן היה תופש עיקר מה"ר יחיאל בן ר' יוסף וא"ת [פ]קשיא הלכתא אהלכתא דקי"ל כההוא דשמואל דליבן סכין באור ושחט בה שחיטה כשרה כו' דבית השחיטה מרווח רווח וליכא מאן דפליג והמיימוני פסק כותיה וקי"ל דלריך בדיקה משלשה רוחותיה ותירץ הר' יחיאל בן יוסף דודאי נהי [צ]דמירווח רווח מהני לגבי ליבון סכין מ"מ לא מהני גבי פגימת הסכין דמן הלדדין לפי שפגימות (פוגעות) [*בולטות. מ"י] וטגעות לדופני השחיטה אע"ג דמרווח רווח ותלמודא לא חש להאריך בזה. מדברי רבינו פרץ שיחיה: [דף יב] ראה אחד ששחט אם ראהו מתחלה ועד סוף כו' ומוקמינן ליה דידעינן בזה דלא גמיר משמע דוקא בדיעבד שרינן אבל לכתחלה אין לעשות כן אפילו פקח. (*כו') ולעיל נמי במלתא דרבינא מוקמינן וכולן ששחטו אפילו אין מומחין ואע"ג דאמרינן לקמן חרש שוטה וקטן אין מוסרין להן חולין [ק]משמע הא פקח כי האי גוונא שחיט לכתחלה ויש לומר דההיא מיירי בדגמירי הלכות שחיטה ויש שר"ל דאפילו חרש שוטה וקטן כשאחרים עומדין על גבן יכולין לשחוט לכתחלה ומחלקים בין אחרים רואים אותם לאחרים עומדין על גבן משום דקשיא להו מהא [ר]דתניא בגיטין בפרק שני הכל כשרים לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן ואמרינן בגמרא והא לאו בני דעה נינהו אמר רב הונא והוא שגדול עומד על גבן ולא נראה לי דא"כ מאי פריך [ש]לעיל לאביי אלא אכותי הא אמרת כי ישראל עומד על גביו שוחט לכתחלה ליתני דוקא עומד על גביו אבל אחרים רואים אותם לא אלא לא שנא. [ת]לעולם לא אסרו משום תערובת דמאי מכאן תקצ מביאין ראיה דהגזהרים מפת של עובדי כוכבים מותרין בתערובת כגון אם נתנו במרק מפת של עובדי כוכבים או שנתערב בתבשיל דמותר [*פי' התבשיל] מדשרי הכא תערובת דמאי דעיקר איסור שורשו מן התורה כל שכן פת של עובדי כוכבים דאיסורא מדרבנן ועוד מדאמרינן בכותח של עובדי כוכבים מותר אע"ג דאית ביה פת ואית ביה חלב מיהו איכא למימר דהפת נאפה בחמה והחלב כיון שמעמיד [*מתוך אירא. מ"י] מותר: [דף יט] השוחט מן הלדדין תקצא פר"י דוקא בדיעבד ואפילו (*מחזירין) [*מחזירן] [דף טז] אבל סכין למטה וצואר למעלה לא [*]דחיישינן שמא ידרוס תימה שמא [*פי' פסול אף בדיעבד דחיישינן. מ"י]:
דרס מיבעי ליה דהא פסלינן בדיעבד ונראה לפרש דאפילו אומר ברי לי שלא דרסתי פסולה דשמא ידרוס פעם אחרת ודכוותה אמרי' לקמן בשמעתין השוחט במגל קליר דרך הליכה דמודה ב"ה דאסור אע"ג דשחט דרך הליכתה גזרינן שמא ישחוט [ה]אחריתי ויוליך ויביא: [*הגה"ה זו שייך מעבר לדף]: הגה"ה תקצב כתב רבינו שמחה כל היכא דאיכא למיתלי בזאב או במשמוש ידא דטבחא מכשרינן וא"ל להקיף ואפילו אי אקיפו ולא דמי מכשרינן דסמכינן אחזקה דרב הונא נשחטה בחזקת היתר עומדת ואמר אע"פ שב' הנקבים נעשו לאחר שחיטה זימנין דמו וזימנין לא דמו אבל היכא דלא בא זאב או דלא ממשמש ידא דטבחא שם הגריטו חז"ל הקפה דאי דמו כשרה כך פי' ר"ח וזה לך האות כל נקב אשר ינקב קודם שחיטה הוא פתוח לאחר שחיטה אינו פתוח אומר רבינו שמחה ר"ל (לא) פתוח ולא מהני הקפה אלא טרפינן ליה (*אי) [*ואי] [לא] פתוח ספק הוי ובעי הקפה עכ"ה. פסק המיימוני דהלכה כדברי האומר פרק הלוקח דהלוקח בהמה מן העובד כוכבים והיא חולבת שהחלב פוטר מן הבכורה שהרי בכל התורה הולכין אחר הרוב ורוב בהמות אינן חולבות אא"כ יולדות ואין הלכה כמ"ד חלב אין פוטר והא דמשמע פרק הלוקח בהמה דר' יוחנן אית ליה כרשב"ג דא"ר הלוקח בהמה מניקת מן העובד כוכבים דפטור דלא מניקה אא"כ ילדה משמע דהחלב לבדו שלא ראינוה מניקה אינה פוטרת דחיישינן למיעוטא דחולבות בלא יולדות אומר ר"י דהתם מיירי בראוה חולבת קודם לידה דבההיא מודה דחלב אינו פוטר אם לא שראיוה מיניקת אבל בעלמא סבירא ליה חלב פוטר דהלך אחר הרוב *ותדע שכן הוא דהא רשב"ג לא חייש למיעוטא [*והאפשר דאף רשב"ג סבר חלב פוטר. תוס' בדף י"א בד"ה לר"מ דחייש למיעוטא] דלא גזר בריש פרק כל הגלמים שאר מקומות:
אטו אותו מקום כדגזר רבי מאיר משום דחייש למיעוט וגם רבי יוחנן לא חייש למיעוט פ"ק דחולין שאכל משחיטת כותי ולא חייש למיעוט החשודים כדאמרינן גבי ר' מאיר דחייש עלייהו. והא דאמרינן פרק רבי אליעזר דמילה שרשב"ג אומר כל [שלא] שהה שלשים יום באדם נפל אפילו נפל מן הגג או אכלו ארי הוי ספק נפל אלמא חייש למיעוטא נפלים והתם פוסק כרשב"ג יש לחלק שחוששין למיעוט המלוי כזה כמו מים שאין להם סוף שאשתו אסורה וגוסס שאין מעידין עליו להשיא את אשתו ע"כ. תקצג ז"ל [דף יא] בתר חזקה לקמן בפרק אלו טרפות מנא הא מלתא דאמור רבנן ז"ל בתר רובא שנאמר אחרי רבים להטות והקשה לי מורי רבינו יקר הא עיקר האי קרא בסנהדרין הוא וסנהדרין קבועין הן בלשכת הגזית וכן בכל מקום שהן יושבין ודמיא לט' ישראל ואחד עובד כוכבים עומד ביניהם שאם זרק לתוכו פטור דכתיב וארב לו דמינה ילפינן דכל קבוע כמחצה ע"מ דמי כו' [ותירץ] שלא שייך למימר כל קבוע כמחצה אלא היכא דאיכא ספיקא לברר הדבר כגון גבי תשעה חנויות שלקח ואין יודע מאי זה לקח וכן בתשעה ישראל ועובד כוכבים אחד ביניהם שאינו יודע על מי זרק. אע"פ שבודאי יודע שהיהודי לשם ונתכוון לזרוק בין כלם מאחר דעובד כוכבים אחד ביניהם פוטרין ליה אבל אם מתכוין ואמר לאותו ישראל אני מתכוין חייב אע"פ שהעובד כוכבים עומד ביניהם וה"נ בסנהדרין כיון דיודעין ורואין מי הן המזכין ומי הן המחייבין דין הוא (*שילך) [*שנלך] אחריהם ועוד דאין עושין מעשה בגופן אלא אחר הדבור הנגבל והנפרש מפיהם והוי כבשר הנמלא דאמרי' ביה כל דפרים מרובה פרים. עיין לקמן פרק הזרוע. [דף יב] חזקה שליח עושה שליחותו עיין פרק המקבל [א]תוספתא תקצד הרי שמלא תרנגולת שחוטה בשוק [ב]בתלמודא הכא ובפרק שני דבבא מליעא תניא הרי שאבדו לו גדייו ומלאן שחוטין ליכא לפרש דוקא אבדו מותרין שהשוחט לא היה חשוד לדבר האסור שהיה סבור שנתייאשו הבעלים אבל נגנבו לו אסורין דכיון שעבר אלאו דלא תגנוב עבר נמי אלאו דנבילה הא ליתא דבתוס' תניא בהדיא הכי הרי שאבדו או נגנבו וא"כ אבדו דנקט אורחא דמלתא: (*כתב) [*וכתב] רש"י ז"ל בתשובה על דבר העופות שהובאו שחוטין ביד העובד כוכבים בלא סימן ובא מעשה לפני רבותי והתירום אין לי ראיה להתיר שמה שנחלקו רבותינו על מי שאבדו גדייו ותרנגוליו ומלאן שחוטין לא נחלקו [ג]אלא במקום שהטבחים רובן ישראל שהרי טעם המתירין בשביל שרוב מלויין אלל שחיטה מומחין הן ואם בעיר שרובה עובדי

כוכבים אמרו מה לי מומחין מה לי אין מומחין והלא שחיטתו נבילה ואחרי שידענו שיש הרבה עובדי כוכבים וערביים ששוחטין ואין שחיטת ישראל ניכרת בין שחיטתן לא חילקו בין ארמאי לארמאי ואם סמכו על חיתוכה [ד]דעובדי כוכבים מידע ידע בטוח אני שלא באת תקלה ע"י בהמתן כ"ש ע"י עלמן מכאן ואילך אל ינהגו כן. *ופסק באור זרוע תקצה רוב מלויין אלל שחיטה מומחין הן דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אין לסמוך על רוב היכא דאפשר לברר וכן משמע לשון השאלתות פרשת בהעלותך. [דף כד] תקצו נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח לבור ולירד לפני התיבה ולישא את כפיו היינו ליעשות שליח לבור קבוע ולירד לפני

[*מעשה בישראל שאלת ע"י עובד כוכבים בימי עימי יונים וכבשים בשק התום וכתוב ביד עובד כוכבים והאותם היה נסתר ואומר בקדם שהכל מותר אע"ג דרוב טבחים עובדי כוכבים מ"מ כיון שבימי עינוי שלא אותם והיונים נמלאו שחוטים כדין אע"פ שהכבשים כאו כלא שאחריהם והיה לחוש שמא החליפם מ"מ לא חיישינן לזה כ"כ שטרח להרוג ולהחליף כיון שבשעת עינוי דרוכא דהיתירא נינהו כדאמר בפרק גיד הנשה שאידנא דהיתרא שכיח טפי פי' שהיה ערב ייכ ה"נ רובא דאכלי בישרא ישראל נינהו ושרי. רבינו יחיאל מפרי"ש הג"ה במ"י]:

התיבה בתעניות ובמעמדות אבל באקראי בעלמא משהביא שתי שערות יורד לפני התיבה ונושא את כפיו ואם כהנים גדולים אפילו קטן נושא את כפיו אבל לבדו לא כדפרש"י תקצז וכתב בתשובת הגאונים עם הארץ ש"ל קולו ערב והעם חפלים בו ויש שם ת"ח ואין קולו ערב אי זה מהן קודם והשיבו דת"ח קודם כי הוא יודע מה מדבר וכתב הר"י בשם ה"ר שמחה שאונא לא יתמנה שליח לבור והאריך בתשובה: [דף כה] תקצח התמד עד שלא החמיץ פוסל את המקוה היינו מקוה חסר אבל מקוה שלם אפילו כל [ה]שאובין שבעולם אין פוסלין אותו ועד שלא החמיץ חשיב ליה (ודאי שאובין) [*ודאי מים] אבל ספק מים שאובין אין פוסלין את המקוה כמו מקוה שהגיעו ריקם ומלאו מלא וכמו שני מקואות אחד חסר ואחד מלא ונפלו שם ג' לוגין מים שאובין ואינו יודע לאי זה נפלה דספיקו טהור מפני שיש לו במה לתלות פר"י אבל משהחמיץ נעשית [ו]אותו מים יין ולא פסלי את המקוה אפילו יש בהן ג' לוגין מים לבד מן היין פר"י. ואפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא אם אין סופו להחמיץ פטור מן המעשר אע"ג דאיסור טבל מעורב בו ויש בו נתינת טעם קלת ואע"ג דכל איסורין שבתורה לא בטלי אלא בס' יין במים לא בעי ס' אלא אפילו חדא (*בשיתא) [*בתרי. מ"י] בטיל דלא הוי אלא קיוהא [*בעלמא. מ"י] פר"י. [דף יז] תקצט מסוכסכת מרוח אחד והוא דקיימא ברישא דסכינא והוליך ולא הביא ונראה דהיינו דוקא כשהשוחט הרגיש במסוכסכת קודם השחיטה או ודאי אמרי' שדקדק השוחט בשעת השחיטה לעשות הולכה בלא הובאה או איפכא וגם השוחט אמר שהיה נזהר בשעת שחיטה אבל אם מלא סכינו יפה קודם שחיטה ואחר שחיטה מלא בה פגימה אפילו מסוכסכת פסולה אפילו אריסא דסכינא דכיון שלא נזהר בה כששחטה א"כ מסתמא עשה הולכה והובאה ואפי' אמר ברי לי שלא עשיתי כי אם הולכה לבדה לא מהימן* דמילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה ועל כן נראה לפסול כל פגימה ואפילו מסוכסכת

[*וא"ת היכא מסכתת דיעבד כשירה וי"ל כשנא סכימים שטועה בין זה לזה ונזכר א"נ שלא ידע דין זה לגד דמסוכסכת לא שרי לכתחלה. מ"א הג"ה במ"י]:

שנמלא לאחר שחיטה כדפרישית ועוד דאין רגילין שתמלא ברישא דסכינא ממש מדברי מורי כ"ע: [דף טו] דלמא אתי למיעבד באידך גיסא פי' רש"י ז"ל דאסור לשחוט בסכין שיש בו פגימה אפילו שלא במקום פגימה דלמא אתי למיעבד במקום פגימה ואפילו אוחז הפגימה בידו דלמא עבד ליה בלא אחיזה ומ"מ דיעבד כשרה ולא דמי למגל [קליר] דפסלינן בדיעבד אפילו דרך הולכה ולא מטהרי ב"ה אלא מידי נבילה (*אי עביד באידך גיסא) התם א"א שלא ישחוט (שלא) על הפגימות אבל היכא דליכא אלא חד פגימה ליכא למיחש כולי האי ומיהו נראה דביו"ט שאין יכול לשחוז סכינו דמותר לקשור בגד על הפגימה ולשחוט בה:

פרק שני

השוחט תר [*לשון רי"ף] אבל לכתחלה מיבעי ליה-למישחט כוליה (*סימני) [*סימן] לכאורה משמע מלשון האלפסי דלכתחלה בעוף די בסימן אחד וכן משמע מתוך פ"ה לעיל בתלמוד בשמעתין אי מה להלן מולק ואין מבדיל בסימן אחד פרש"י ז"ל שהגיעו מחובר בסימן אחד דכתיב ולא יבדיל ועוף הכשרו בסימן אחד וכל מה שמבדיל טפי מהכשירה הבדלה הוא וכל הסימן הוי מלות שחיטה בעוף לכתחלה אבל אסימן שני אפילו מלוה לכתחלה ליכא אבל שמעתי שלכתחלה בעינן שני סימנין אפילו בעוף כדקאמר תלמודא איבעית אימא השוחט דיעבד אאחד בעוף קאי ורבינו ברוך כתב כיון דאמרינן לקמן נשחטיה לקנה והדר נבדקיה לושט שמע מינה דדי בסימן אחד'. [דף כח] תרא אתא כי ממשמש קועיה דמא פרש"י דלריך לבדוק הסימנין שמא נפסק הקנה או ניקב הושט ומשום ספק דרוסה לא בעי בדיקה דתלינן בכלבא או [ח]בקניא כדאמרינן פרק אלו טרפות וכו' ואם תאמר הא אמרינן התם ההיא בר אווזא דהוה בי רב אשי כו' עד ספק קניא ספק שונרא אימא קניא והשתא מאי כ"מ כיון דאפילו קניא בעי בדיקה ויש לומר כ"מ שלא כנגד הסימנין דאי הוה תלינן בשונרא הוה תלינן (*נגד כל החלל לאלרוכי בדיקה) [*לאלרוכי בדיקה נגד כל החלל] ואע"ג דליכא ריעותא אלא בסימן אי נמי לענין ספק דרוסה (*אפילו) [*דאפילו] לא האדימו הסימנים אלא משהו טרפה דסופו שיפסוק רובו כדאמרי' לקמן דגרגרת דריסתו במשהו דזיהרא מיקלא קלי וריב"א מפרש דהיכא דתלינן בקניא לא בעי בדיקה כלל דלא חיישינן לנקובה והשתא איכא טובא בין היכא דתלינן בקניא להיכא דתלינן בדרוסה ונקובה דשמעתין משום ספק דרוסה וכן נראה מדאייתי עלה מלתא דרבא דאמר ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים דלענין דרוסה ניחא דב' עורות יש לו לוושט ואין אדמימות הדרוסה ניכרת בחיצון דאדום אבל ניקב אמאי לא ניכר בחיצון כמו בפנימי ועוד דאמרינן לקמן בפרק אלו טרפות [דף מג] וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים למאי כ"מ לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקובה לשון התוספות: [דף כז] וקרא למאי אתא תרב דלא לשוייה גיסטרא מה שפרש"י שלא לחתוך כל המפרקת לשנים דהכי משמע חטאו הולא את דמו ותו לא ל"נ דכיון ששחט (*הסימן) [*הסימנים] אם יחתוך אחר כן גם המפרקת[ט] מאי איכפת לן* ומיהו בתוספתא תניא היה שוחט וחתך את הראש [*או בשאר בהמה] בבת אחת אם נתכוין לכך שחיטתו פסולה ואי לאו שחיטתו כשרה. ר"ב ואמר לנא [י]מורינו רבי מאיר שמעשה היה שאחד שחט וחתך כל המפרקת [כ]ומדקדק ראבי"ה מפי' רש"י ואסר ול"נ למורינו ר' מאיר ז"ל ומפרש כך פי' רש"י חטאו הולא את דמו ותו לא [*אין] לריך יותר: תרג ר' יהודה אומר עד שישחוט הורידין בתוספתא גרסינן ר' יהודה פוסל עד שישחוט הוושט (*וב' ורידין) [*ובוורידין. מ"י] ופר"י דמותר בדיעבד אם לא שחט הורידין (*כר' יהודה) [*כמ"י אינו] ומיהו לכתחלה לריך [*ופוסל לאו דוקא אלא כלומר אוסר. תוס'] כדאמרי' בברכות הזהרו בורידין כרבי יהודה:

[*כתב רבינו ברוך שאלנו לר' יקיר כי מנהג טבחים במקומינו מיד קודם יליאת נפש מכין בקופיץ על לואר מאחוריו ותוחבין הסכין במפרקת עד חוט השדרה וקורין לה עריפה אם יש איסור. והשיב אין איסור בדבר דדוקא קאמר שמואל השובר מפרקת של בהמה לפי שמחמת יסורי השבירה יש עיכוב יליאת הנפש והדם נבלע באברים אבל בחיתוך מפרקת אין נ"ל להחזיק איסור שהרי שנינו התיז הראש בבת אחת וכו' משמע הא הוליך והביא כשירה אע"ג שחתך המפרקת עם הסימנים ואע"ג דהותז מקרי שפיר בחתיכת סימנים לחודייהו כדתניא מנין לרבות הראש שכבר הותז ותניא הותזו ראשיהם אע"פ שמפרכסת מ"מ לישנא דקתני הותז משמע כל הראש ממש ואי חותך נמי אסור ליכמעינן חותך וכ"ש שובר. ור"ג מ"ה כתב בתשובה דשובר מפרקת קודם שתלא נפשה אין איסור כ"א באומלא כלומר לאכול באומלא חי בלא מליחה עכ"ל. ורבינו משולם השיב אע"ג דמיד אחר השחיטה בא הקלב עובד כוכבים ומשים סכינו נגד לואר של בהמה אין זה גמרו ביד עובד כוכבים דאסור דהיינו דוקא כשישראל שחט רוב הסימנים ובא עובד כוכבים ושחט המיעוט אבל בענין זה אין איסור. הגה"ה במ"י]:

[דף ל] תרד השוחט בב' או בשלשה מקומות פירש בשאלתות בסימן אחד בב' לידי הסימן או בשלשה

בשלשה זה כנגד זה א) ורבינו חננאל פי' ששחט סימן אחד שתוך לראש במקום שחיטה (*ואחד) [*ואחד פי' בסימן א'] סמוך לחזה והוי באלכסון יותר מבקולמוס כדמחלק בה לקמן בין האי לקולמוס: החליד במיעוט סימנין רש"י ור"ת וה"ר אושעיא הלוי פירשו מה שפירשו ולפי שלא נתברר דבר זה ונחלקו בו הקדמונים בפירוש בעיא זו יש לאסור כל שהייה וכל חלדה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין *בוושט [*דשייה פי' דר' אושעיא ועיין בתוספות]. וגם יש ליזהר בסכין רעה שלא לשהות ולהאריך במיעוט בתרא. תחת למר מסובך מהו תיקו וכל תיקו לחומרא וצריך ליזהר בצמר דכבשים ולכך נהגו העם [למרוט] הצואר בעופות שלא יחלידו תחת הנוצה ואף על גב דאיכא צער בעלי חיים: [דף כח] תרה לא אמר רבי יהודה אלא בעוף הואיל וצולהו כאחת כתב ראב"ן דחכמי נרבונא דייקי מכאן מדאמר צולהו ולא אמר מבשלהו משמע לבשולי בעי ניתוח ובעי למימר אע"ג דשחט הוורידין אין יכול לבשל בלא ניתוח וכשמנתח אין צריך שחיטת וורידין ולא נראה לי דהא צלייה נמי בישול [פי' ומדצלייה קרי בישול. בישול נמי קרי צלייה] קרי שנאמר ויבשלו את הפסח ועוד דאמרי' בכילד צולין האי מולייתא שריא והיינו מלוי אווזין ותרנגולין ואי מנתחין היכי ממלא להו ואי בצלייה פשיטא דשריא דהא טרא מישאב שאיב ועוד אי הכא מיירי בצלייה דוקא למה לי ניקב הוורידין הא טרא שאיב לדם כוליה ומיהו תימה שאנו מבשלים בכל יום וצולים עופות בלא ניתוח ואע"פ שלא שחטו ולא ניקבו הוורידין לכן נ"ל דברי ר"ת שאומר הא דאמר רבא הואיל וצולהו כולו כאחד עם הראש קאמר אבל אנו שאנו חותכין ומסירין את הראש אין אנו צריכין והאי דקאמר מנתח אבר אבר לאו דוקא אי נמי משום דצואר בהמה גדולה צריך לחתוך הצואר לשתי חתיכות אבל עוף דצוארו דק די בהסרת הראש דביני ברוך: תרו שיעור שהייה כדי שחיטה אחרת דקה לדקה וגסה לגסה ועוף לעוף ולא קי"ל כר' יוסי בר חנינא [דף לב] דאמר כדי שיגביהנה וירבילנה ויש ליזהר כשמתחיל בעוף לשחוט וחתך מעט עד שהדם יוצא והגביה סכינו מן הצואר יש לו ליזהר שלא יגמור שחיטה לפי שיש לחוש שמא שחט משהו מן הוושט קודם (*שיגביה) [*שהגביה] סכינו ושהייה פוסלת במיעוט קמא דוושט לדברי הכל ואפילו לא הגביה כי אם מעט יש לחוש משום דשהיית העוף מועט היא מאד דכדי שחיטת רוב סימן אחד בעוף הוא נעשה מהר ואפילו אמר השוחט ברי לי שלא חתכתי כי אם העור אין סומכין עליו כיון שיצא (*מן) הדם ואע"ג דקנה סמוך לעור הוא ובקנה אין לחוש למיעוט קמא מ"מ לפעמים שגם הוושט סמוך לעור על ידי אחיזת הסימנין כשתופס בהן כשבא לשחוט ואם בא לשאול אחר (*שיגביה) [*שהגביה] סכינו כילד יעשה אומרים לו שחוט הקנה לבדו ואחר שחיטה יהפכו את הוושט ויבדקו אותו כי הוושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים ואי אין בקיאין בבדיקה לא יגמור שחיטה כלל אלא ימכרנו לעובד כוכבים רק שימית העובד כוכבים העוף בפניו כי איכא למיחש דילמא אתי לזבוני לישראל אחר לאחר שיתרפא וטרפה חיה שנים עשר חודש ומהאי טעמא אסור להשהותו בביתו דלמא אתי לידי תקלה כיון שאין הטרפות ידוע מדברי מורי ה"ר פרץ שי'. [דף לג] ומולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה לקמן אמר שמואל בפרק כל הבשר [דף קיג] מדיח ומולח ומדיח והאי דלא מני הכא הדחה ראשונה דפשיטא שלא יניח מלחו משום לכלוך הדם ובע"כ הכא [*לשון מ"י ועוד דהכא] מיירי שרוצה לאוכלו באומצא וצלי מדקאמר ומתנין לה עד שתצא נפשה ואי לקדירה ובי כל כך תיתי ותיזיל עד שימלחנה ויפלוג הדם [ויבשלנו] ואפילו הכי קאמר מולחו יפה יפה לפי שהדם נבהל לצאת (*א"כ) [*א"כ. מ"י] לא עדיף מאומצא ביעי ומוזרקי דאמרינן שפדיה בספודא מידב דייב. ר"ב: [דף מא] תרז אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך הכלים פי' שלא יאמרו לזרוק דם לעבודת כוכבים קא שחיט וכתב רא"ש בספרו מיהו אם שחט בדיעבד שחיטתו כשרה. ונהגו כשרים לתת בכלי מעט מים או טיט שבענין זה אין מקבלין דם לעבודת כוכבים וראב"ן כתב דאין שוחטין לתוך הכלי כלל והא דאמרי' היה מהלך בספינה יוציא ידו חוץ לספינה ושוחט דוקא בבהמה דלא בעי כסוי ולא חיה ועוף ונ"ג שוחטין בגומא כל עיקר וכששוחט אדם חיה או עוף הצריכים כסוי יתן עפר תיחוח וימלא הגומא עפר וישחוט אבל לתוך גומא המנוקה מעפר לא ישחוט כלל ע"כ [ו]:

פרק שלישי

אלו טרפות [דף מב] תרח ניקב הלב לבית חללו בשאר נקובה לא איצטריך למיתני לבית חללו שהן דקין ופשיטא דאין חשוב בהן נקב אלא לבית חללו: דרוסת הגג ב) טעמא דדרוסה לאו משום שסופה לינקב דא"כ בכלל נקובה היא דהא מהאי טעמא לא תני במתני' דמיא לדיותא ודמיא לגברא אלא טעמא דדרוסה שהארס שורף וסופה למות. למאי נפקא מינה לספק דרוסה לעיל פירשתי: [דף מד] תרט כדי תפיסת יד פירש ריב"ם ארבעה אצבעות בשור הגדול מכאן ואילך גדול לפי גדלו קטן לפי קוטנו ובעל הלכות גדולות מפרש כדי תפיסת יד כדנקיט אינש בתרתי אצבעותיה ודבריו הם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם ושאני הכא דרב נמי לא אסרה פירשו בתוספות דה"ה דמצי לשנויי (*רב) [*רבב"ח] אגמרי' סמך* כדמשני פרק כל היד אלא האמת מתרץ לו עיין פ"ק דע"ז: [*פי' מה שאדם אומר מסברתו אין אחר רשאי להתיר מסברתו אבל אם גמר רשאי להתירו]: [דף מו] למטה מן האגפיים יש להסתפק אם למטה ממקום חבורו (*בגוף) [*לגוף] קאמר או למטה ממקום שסוכבת על הגוף והיא למטה מסוף עלם של כנף המחובר בגוף [*לשון רי"ף דף תרפ"ג] ולאו הלכתא הכי וכן פסקו התוס' לעיל. [דף מה] ניקב קרום של מוח פר"ח אם נמצאו תולעים במוח ולא חזינן לא קורט דם ולא רושם כשרה כדאמרינן בהניזקין גבי טיטוס הרשע דנכנס יתוש בחוטמו ואף על פי כן חי שם שנה* [*ואע"פ שחי ז' שנים ה"ש חי שם שנה אחר י"ב חודש של טריפות ובמ"י כתב ז' שנים. [וכ"ה הב"ח]: [דף מו] אלא לא שנא [*לשון רי"ף דף תרפ"ד] כלומר בין בכולה בין במקצתה כשרה וכן פרש"י ומביא ראיה מהא דאמרינן לקמן אדומה כשרה ואשכחנא מ"ד טרפה היה [היא והיינו ר"ח] ואנן לא סבירא לן הכי כו' וכתב ר"י ויש לתרץ [*דפי' נ"ש וטריפה. ועיין בתוספות] לדברי ר"ח דהיכא דהיא אדומה כ"כ ואינה מתלבנת אף ע"י נפיחה טרפה וכ"כ בה"ג של ר"ת. [דף מג] תרי ישב לה קוץ בוושט אין חוששין פ"ה ואין שם קורט דם מבפנים אבל יש שם קורט דם חיישינן שמא נקב החיצון ואנן לא קי"ל כעולא דהא חיישינן לספק דרוסה א"כ אף באין שם קורט דם חיישינן שמא ניקב החיצון: [דף מד] תריא חבר שטמא אין חבירו רשאי לטהר דוקא [אם] מחמת חומרא אסר ובקעה מלא וגדר בה גדר אבל בלא מעשה אפשר לחלוק עליו כדאיתא פרק אין מעמידין נפקי שיפורי דרב ואסר שיפורי דר"ה בר חיננא ושרו ושם פי': [דף מה] תריב דריאה כריאה פרש"י ז"ל דכלישנא קמא מסתבר דקם ר"י כוותיה ור"ת פסק (*בכולהו) [*ככולהו] לחומרא דריאה כריאה כלישנא קמא דכבדא כריאה כלישנא בתרא ודליבא במשהו כרב: תריג אם נשמט ירך בהמה או עוף במקום חיבורו בקוליא בלא איעכול ניביה כשרה אבל איעכול ניביה טרפה ואם אין בקי אי איעכול ניביה או לא צמספק טריפה אמנם אם נמצאה שמוטה לאחר שחיטה ואין ידוע אם בשעת שחיטה או לאחר שחיטה כשרה דודאי בשעה מועטת לא איעכול ניביה ובלבד שידע שלא היתה שמוטה בשעת שהובא לשחוט ודין זה נוהג בין בבהמה בין בעוף לפי שיטת התוס' [מסאכן] ולפי שטת ספר [המצות] אמנם בשיטת רבינו יחיאל משם רבינו אלחנן פירש דאע"ג דשמוטת ירך בבהמה אינה טרפה עד דאיעכול ניביה מ"מ שמוטת ירך בעוף טרפה אע"ג דלא איעכול ניביה (*והא) [*דהא] דפליגי אמוראי בפרקין בשמוטת ירך בעוף אי הוי טריפה אי לא מיירי בלא איעכול ניביה דאי באיעכול ניביה מ"ט דמאן דמכשר הא תניא כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדם בעוף אלא ודאי בלא איעכול ניביה קמפלגי ואפ"ה מסיק שם במסקנא דטרפה וא"ת אכתי קשיא דהא בהדיא ברייתא שהבאתי אמרי' כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהם עוף [נ"א שמוטת הירך] שנשבר העלם אע"פ שלא ניקב קרום של מוח ואם איתא דשמוטת ירך בעוף טרפה אפילו לא איעכול ניביה ליתני' יתר עליהם שמוטת הירך אע"ג דלא איעכול ניביה וי"ל כיון דבבהמה הוי שם טרפה שמוטת ירך באיעכול ניביה לא חשיב ליה בעוף [*יתרת. מ"י] כיון דשם שמוטה איתיה נמי בבהמה ולא דמי לנשבר העלם כו' דקתני דההיא ליתיה בבהמה כלל וא"ת הא איתיה נמי שבירת עלם בבהמה היכא דניקב קרום של מוח וי"ל דהתם אין הטרפות תלוי כלל בשבירת עלם דהא בניקב קרום לחודיה טריפה אפילו אם יהיה העלם שלם אבל גבי שמוטת ירך בבהמה לא איטרפא באיעכול ניביה בלא שמוטת ירך דהכי אמרינן לעיל דוקא דאטמא דסף מדוכתיה טרפה ומסיק והוא דאיעכול ניביה והלכך גבי שעופות אע"ג דידע דלא נשמטה הירך כשהביאו לשחוט מ"מ אם נמצאת הירך שמוטה אחר שחיטה וספק הוא לו אם קודם [גמר] שחיטה או לאחר שחיטה אע"ג דודאי לא איעכול ניביה בשעה מועטת תכל כך מ"מ טריפה כדפי' דשמוטת ירך בעוף טרפה אף על גב דלא איעכול ניביה ותדע דהא לא תני נמי בההיא דיתר עליהם עוף כו' [ז] מיסוד ה"ר פרץ: [דף מה] תריד האי דתני ר' יצחק קמיה דר' יוחנן כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה כו' י"ל דר' יוחנן אינו מודה בזה אלא ס"ל [אפילו] משפוי כובע ולמטה שחיטתו כשרה ותו אמרי' לקמן ריש לקיש מכשר בחודה דכובע קרי עליה ר"י גיסא גיסא משמע דוקא בחודה דכובע* הא סמוך לו בשיפוי כובע מכשר ובהלכות שחיטה שסדר ר"ח ראיתי שכתב שראוי לשוחט להתרחק מטבעת הגדולה ולשחוט למטה אע"ג דקי"ל כל הצואר כשר לשחיטה כדי להסתלק מן הספק ועוד ראיתי שם שצריך שיהא השוחט נאמן דלא חיישינן ביה שמא יאכיל את ישראל נבלות וטרפות וצריך להיות אורך הסכין כמלא ב' צוארי בהמות ויש מי ששמע בי"ד אצבעות ומה ששנינו אפילו כל שהוא זהו בעוף שצוארו דק ע"כ ולא ידעתי מנין לו כל זה ר"ב: [דף מו] תרטו אוכמי אוכמי פרש"י שיש בה מיני מראות שחורות והא דאמרי' בסמוך כדיותא טרפה י"ל דהיינו ברובה ומעשה בא לפני ר"ת והכשיר מטעם זה אבל תימה הואיל ואמרינן לקמן דטרפה משום דשחור אדום הוא אלא שלקה א"כ מה לי רובה מה לי מקצתה הואיל וע"י לקותה היא על כן נראה לר"י כדפירש האלפסי דאוכמא דהכא היינו כי כוחלא דאמרי' לקמן דכשרה וכן פירשה בה"ג: תרטז כסדרן היינו רביתייהו נראה לפרש כסדרן דוקא באותו ענין שהן שוכבות זו אצל זו אבל אם הם שוכבות זו על זו אע"פ שהן סמוכות זו לזו טרפה דאין זה כסדרן ועוד כתוב בערוך בערך [אן] בשם ר"ח כסדרן קבלה רב מפי רב אפילו סריכי תרתי אוני כסדרן ועקרן מיפלקי מהדדי טרפה [ח] וכ"ש אם דבוקים זו ע"ג זו או הראשונה עם השלישית דודאי טרפה ורבותינו הגאונים כתבו כיון דהדא סרוכה עם חבירתה הוא רביתא ורביתא לא איכפת לן בהויא סירכא ואף המיי' פסק דאם נסרכו מגב זה לגב זה שלא במקום חתוך טרפה. כסדרן היינו רביתייהו פרש"י דכל סירכי דריאה קרום העולה מחמת מכה הן שמחמת נקב שניקבה הריאה הן וכן משמע בהלכות טרפות של רבינו גרשום מאור הגולה שהסירכא באה מחמת נקב שכך פסק אונות הסרוכות זו לזו כסדרן או סרוכות וסבוכות בגלעות או בבשר שבין הגלעות כשרה בנפיחה דמנפחינן לה כשהיתה סרוכה בגלעות [ט] אי נמי גורדין הסרכות מן הגלעות עם הבשר ואם עולה בנפיחה כשרה וכ"כ בתשובת הגאון שכתב הר"ר יוסף ט"ע וכן נראה מדברי המיימוני פ"א ואם אין סירכא בלא נקב אז אתי שפיר דבדקינן בנפיחה שמא עדיין לא נסתם והק' הר"י כסדרן אמאי כשרה הא אמרי' קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינה [נ"א קרום] כלום ע"כ פר"י דרגילה לבא סירכא בלא נקב מתוך שהיא שואבת כל מיני משקה והאי דשלא כסדרן טרפה מפני שסופה להתפרק חשובה כנקובה כיון שסופה לנקוב ולדברי ר"י היכא דסריכא כסדרן אין צריכין לבודקן בנפיחה. ואונה באומא [והיא אללה] במגנלא ובקולוניא נוהגין להתיר כפרש"י וכן פסק בספר המיי' פי"א ור"ג ור"ת ורב נחשון ור"י ברבי יהודה ורבינו שמואל כלם מכשירים היכא דלא שיעא כאופתא דאית ליה חתוכה דאוני ור' אליעזר הגדול ור"ת ורב יוסף הגאון אוסרין וכן נוהגין בגרמניי"א ובצרפת שמעתי דריב"א הוה מביא ראיה לרש"י מהא דאמר הני תרתי אוני דסריכי להדדי שלא כסדרן משמע בין לצד ימין בין לצד שמאל היכא דליכא אלא ב' אוני והתם לא משכחת שלא כסדרן אלא כשהאונה נסרכה לאומא בקיפוף [י] ואומר אני אי משום הא לא אריא דהא אפילו ([בלא] *אומא) [*אצל אונה] יכול להיות שלא כסדרן בלא קיפוף אלא תתעקם האונה [כ] ותיהפך ותיסרך אצל חברתה שלא כסדרן ויותר נראה לי להביא ראיה מהא דאמרינן לקמן ריאה דדמיא כאופתא טרפה פי' דשיעא כאופתא והוא דלית ליה חתוכה דאונא ומשמע בהדיא הא איכא חתוכה דאונא כשרה אע"פ שהאונא דבוקה באומא ובהלכות טרפות דר"ח ראיתי כך מסורת בידינו רב מפי רב אפילו אם נסרכות שתי האונות באמצע ועיקרן מתפרקות טריפה וכ"ש אם הם דבוקות במתקפלות זו ע"ג זו וכן אם האונה התחתונה הסמוכה לאומא כסדר בלי קיפוף אם נסרכה כדרך שהיא רבוצה בחיי הבהמה ויש בה היכר פירוד בראשיהן במשהו כשרה ואם נסרכה בה באמצעיתה או בראשה תפרק אותה הסירכא ביד בנחת ותפיס במקום חיבורה קם או רוק או טלה ותנפח הריאה ואי מבצבצא טרפה ואם לאו כשרה וזה ההפרש יש בין סירכות אונה לחברתה [ל] לסירכא אונה לאומא ע"כ. ר"ב: מעשה בא לידי מורינו אבי העזרי באונה שאצל שומן הלב שהיתה מקצתה למטה דבוקה לשומן הלב דרך גידולה שלא היה יכול להכניס אפילו מחט ומ"מ היה דבוק יותר מכדרכו והכשיר והסכימו לו שאר רבותינו לדבר זה מא"ז שוב מעשה שהביאו לפני ראבי"ה שהיה שומן הלב דבוק בלב מאד מאד ואדוק בו הרבה בכח וחתך בסכין השומן מן הלב במקום שהיה דבוק ולא ראה מבחוץ על הלב שום ריעותא במקום שהיה דבוק ואח"כ חתך במקום שהיה דבוק עד החלל וראה בעובי הלב ולא בחללו קצת קורט דם ואסר ושאלתי את פיו אם לא היה מוצא קורט דם מה היה עושה ואמר לי שאז היה כשר מא"ז: אלקט קצת מספר המיימוני בפרק [שביעי] דשחיטה האום של ריאה שנמצאת סרוכה [לדופן] בין שהעלתה למחים בין שלא העלתה למחים חוששין לה שמא ניקבה וכילד עושין לה מפרקין אותה מן הדופן ונזהרין בה שלא תינקב אם נמצאת נקובה ונמצאת בדופן מכה במקום הנקב תולין במכה ואמרינן אחר שחיטה ניקב כשנתפרקה מן הדופן ואם אין מכה בדופן בידוע שנקב זה היה בריאה קודם שחיטה וטרפה הריאה שנמצא בה מקום אטום

הגהות הב"ח ל נ"ב בלא ניקב הוורידין נמי טרא כו': מ נ"ל אע"פ שלא נשחטו: נ נ"ב הוא: ס נ"ל יהפוך: ע נ"ב ואפילו אם בא להשהותו י"ב חדש אסור: פ נ"ב לזרוק: צ נ"ל טרפה מספק: ק נ"ב נשמטה: ר ליתני נמי יתר עליהם עוף שמוטת כו' וי"ל כיון דבבהמה נמי הוי טרפה כנ"ל: ש נ"ל עוף: ת נ"ל כזו ותי' כל כך נמחק: א נ"ב דלא: ב נ"ב ס"א ומתקבלות:

א) פי' בהקיפו ואפילו זה שלא כנגד זה הכי איתא בהדיא בשאלתות פ' בהעלותך וגם האשר"י כתב כן על שמו. מהר"ם: ב) לשון תוס' הוא מג"מ:

חדושי אנשי שם

מקנהו בבגד: מהר"ם [ו] והתוס' מחמירין שלא לשחוט אפילו לגומא שאינה נקייה מהרי"ח. והאידנא דלא שכיחי עובדים למים וגשר של מים מותר אפילו לכתחלה ובפרהסיא לשחוט לתוך המים או לתוך הכלים ולתוך הגומא וכן כתב ראבי"ה בשם רבינו שמשון בן הר"ר יוסף מיהו לתוך הכלי מסתבר דאסור בכלי הבית דוקא שלא יתחדוהו שרוצה לאכלו מיהו רבנן לא חייבו להאי אלא בחשד עבודת כוכבים והאידנא דלא שכיחי מינים דעבדי כהאי גוונא ליכא למגזר ושרי לשחוט אפילו תוך גומא מנוקה ולית הלכתא כרב דאמר כל שאסרו חכמים משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. מא"ז: מצאתי בהגהות אשר"י: [ז] הא דאמר בריש אלו טריפות גבי נקבה כנסה דגבי בהמה אמרי' נקבים שאין בהן חסרון מצטרפין לרובא פי' רוב מן הנקבים עצמן ואין השלם שבין נקב לנקב נחשב בכלל הנקב וגבי עוף אמרינן מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה רובו טריפה פי' שאף השלם שבינתיים נחשב בכלל הנקב ואפ"ה לא תני ליה גבי יתר משום דמ"מ שם פסוקת הגרגרת טריפה בבהמה נמי אלא דגבי עוף משום דזוטר איתיה נחשב השלם שבינתיים בכלל הנקב הכי נמי גבי שמוטה שם שמוטה טריפה באיעכול ניביה אלא בעוף משום דזוטר איתיה גם בלא איעכול ניביה חשיבא שמוטה ולהכי לא חשיב ליה גבי יתר עליהם העוף ע"כ. מיסוד ה"ר פרץ [*כל זה ג"כ מוגה במרדכי דכמ"ח וסיים כן נראה למורי הר"ר פרץ מ"י כל זה בפנים ולקמן תמצא בהגהות]: ג"מ [ח] פי' משום דזה גרע מאם היה כולה נסרך דכולה נסרך כשר מטעם היינו רביתייהו ולא אתי לידי נקב: ג"מ [ט] פי' ואין חיהוך הריאה מן הגלעות משום דחיישינן שמא יקרע קרום הריאה: [י] פי' ומשמע הא אם נסרכה אפילו באומא כסדרן מותר: [כ] פי' שהאונה מתהפכת ממטה למעלה ושניהם נסרכות מלמעלה: [ל] פירוש דאונה הסרוכה לחברתה באמצעיתה

כל שהוא שאין הרוח נכנס בו ואינו נתפח הרי זה כנקובה וטריפה וכיצד בודקין אותה קורעין המקום שלא נתפח בשעת נפיחה אם נמצאת בו ליחה מותרת שמחמת הליחה לא נכנס שם הרוח ואם לא נמצאת בה ליחה נותנין עליו מעט רוק או תבן או כנף וכיוצא בו ונופחין אם נתנדנד כשרה ואם לאו טריפה שאין הרוח נכנס לשם זה עיקר גדול יהיה בידך שכל ריאה שנופחים אותה במים פושרין ולא יבעבעו המים הרי הוא שלימה מכל נקב. ריאה שנמצאו בה אבעבועות אם היו מלאים רוח או מים זכים או ליחה המסככת כדבש וכיוצא בה או ליחה יבשה או קשה אפילו כאבן הרי זו מותרת ואם נמצאת בה ליחה סרוחה או מים סרוחים או מים עכורים הרי זו טריפה וכשמוצא הליחה ובודק אותה צריך לבדוק הסמפון שתחתיה אם נמצאת נקובה טרפה ובפרק י"א כתב דאפילו אבעבועה אחת מליאה ליחה חוששין שמא ניקב הסמפון שתחתיה וצריכה בדיקה. ריאה שנשתנה מראיה בין מראה כולה בין מראה מקצתה אם נשתנית למראה המותר מותרת ואם נשתנית למראה האסור אפילו כל שהוא טרפה שמראה האסור כנקוב הוא חשיב וה' מראות אסורות יש בריאה ואלו הן שחורה כדיו או ירוקה כעין הכשות או כעין חלמון ביצה או כעין בשר או כעין תריע. ותריע הוא [ס"א אגנט] הצמח שצובעין בו הבגדים והוא דומה לשערות אדומות מעט ונוטה לירוק ואם נמצאת כעין תריות של דקל אוסרין אותה מספק שזה קרוב למראה האסור. וכל המראות האלו אין אוסרין בהן עד שנופחין אותה וממשמש בידו אם נשתנה למראה המותר מותר ואם עמד בעיניו אסורה. ארבע מראות מותרות יש בה ואלו הן שחורה ככחול או ירוקה כאליר או אדומה [כדם או] כמראה הכבד אפילו היתה הריאה כולה טלאים טלאים נקודות נקודות מד' מראות הרי זו מותרת ובפ' י"א כתב יש מקומות שנופחין הריאה אם יש בה נקב. ורוב המקומות אין נופחין אותה שהרי לא נולד בה דבר הגורם לחשש מעולם לא נפחו ריאה בספרד ובמערב אא"כ נולד לנו בה דבר שחוששין לו* : [*ובה"ג כתב דאי לא מנפח לריאה הרי ספק טריפה ואסור למיכל מההוא בישרא ע"כ] :

יש מקומות שנהגו שאם נמצאו סרכות מדולדלות מן הריאה אע"פ שאין דבוקות לדופן ולא למקום אחר אוסרין אותו והדבר זה הפסד גדול (*וטי') ואיבוד ממון של ישראל הוא ומעולם לא נהגו זה לא בצרפת ולא בספרד ולא נשמע במערב ואין ראוי לנהוג כמנהג זה אלא נופחין אותה בלבד אם נמצאת שלימה מכל נקב הרי זו מותרת. (*ובה"ג כתב דאי לא מנפח לריאה ספק טרפה ואסור למיכל מההוא בשרא). ובפ"י כתב ומנה ע' טריפות וכתב כל טבח שיודע הטרפות האלו והרי הוא בחזקת כשרות מותר לו לשחוט ולבדוק לעצמו ולמכור ואין לוקחין בשר מטבח ששוחט ובודק לעצמו אלא אם כן היה מומחה [*ע"כ לשון מיימוני]. תרי"ז מעשה היה שהמרה נדבקה לצלעות ומצד [ז]הכבד כדינה והכשירוה. בועה היתה בתומא וניכרת מעבר [לעבר] ובדקוה לראות אם נספים זו לזו ולא נספו והכשירוה. ומעשה היה שנשברה הצלע נגד האונא ונסרכה [ד]בהו הורו לגרדה בסכין בנחת ולנפחה. מעשה שהיה [ה]כעין מכה על טוליא מגבה בחלב וחתכו הטוליא לשנים ולא היה מכה מבפנים והכשירוה. מעשה היה שהיתה חלחולת נקובה במכה והחזירוה למקום עומדה ושיערו שהבהמה היתה הולכת ולא [ו]יריכות מעמידות אותה והטריפוה: אם האומות או האונות סרוכין בשומן יותר מכדרכן ואין פילוש ביניהם כלל נהגינן להתיר שכן דרך גידולו וזה לשון שנמצא במרדכי אחר ומעשה בא לידינו בתונא שאצל שומן הלב שהיתה מקצתה דבוקה מלמטה אל שומן הלב דרך גידולו ולא היה יכול להכנים אפילו מחט ומ"מ היה דבוק יותר מכדרכו והכשירוהו מזה הטעם וכן כתב ר"ב בשם ר"ת וכן ר' נחשון גאון. כתב ה"ר יצחק מויגא ז"ל ראיתי לפני מורי רבינו אבי"ה שהביאו תריח לפניו טחול פרה נפוח באמצעיתו מאד ([ויותר] *מראשו) [*כראשו] של תינוק עד סומכיה כי כך אמר לי ראבי"ה דכל מה שהוא דבק בבטן נקרא סומכיה וצוה וחתכו לפניו את הניפוח וכשחתכו קפצו מים זכין מן הטחול ממקום הניפוח ויצאו מים [*מלא] כלי גדול והיה מראהו מבפנים כמראה הטעוה וצוה וגרדו בסכין מבפנים וגרדו הרבה והיה מתגרד ובדק מבפנים והיה שלם מכל צד שלא ניקב ואמר לנו ראבי"ה תריט שאמר ליה רא"ס בשם ר"ת ז"ל דכל מקום שאמרו חכמים שהיא טרפה ע"י נקב[ז] שאפילו אם לא ניקב והבשר רע סביביו שהוא טרפה ואסור והכא הואיל וגרדו אותו ונמצא שלם מכל צד נראה להכשיר ושאלתי את פיו אם היו בו מים סרוחים מה היה אומר ואמר שכמו כן היה מתיר: [דף מז] הני תרתי בועי דסמיכי וכו' [כבר] נחלקו גדולי הדור על בועא בשיפולי ריאה ר"י [*בר יהודה. מ"י] [וכן הגיה הב"ח] היה מטריפה ור"י הלוי מוורמש היה מכשירה ובמגנצ"א אין אוכלין אותה וכשהבועה בריאה וניכרת בעבר אחד נראית להכשיר אי לא ספי להדדי וכבר היתה [*ב'] בועי בתומא וניכרת בעבר אחד של אומא ובקע ר' שמואל הלוי העליונה לראות אם נספכות זו לזו ולא ספכו להדדי והכשיר והעם נהגו להכשיר בין ספכו להדדי בין לא [*ספכו להדדי כבועה הניכרת [ח]בעבר אחד מאחר דלא אתחזי' כתרתי דסמיכי להדדי. ר"ב מ"י] [וכן הגיה הב"ח]:

(א) ריאה הסמוכה לדופן כו' כתב רבינו ברוך וז"ל לפי המסקנא [ט]משמע דריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה היינו במקום תתוכא דאוני מכלל דהכא מיירי לגבי האומות הנה כבר פירשתי בילדותי דהם לא היו מצריכין לבדוק הריאה כמו שאנחנו עושים אלא ריאה שנמצא בה ריעותא וכן מוכח לקמן גבי מחטא דאישתכח בחיתוכא דריאה דלמא אי האי ריאה קמן הוי נקובה ואי איתא שהיו בודקין כל הריאה בנפיחה מאי קאמר הרי נפחו הריאה ומעתה נ"ל דה"פ ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה וא"צ לפורקה מן הדופן ולנפחה דמסתמא שלימה היא כאילו לא נסרכה העלתה למחי' חוששין לה וצריך לפורקה ולבודקה* [*היכי עבדינן שחוששין לה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה]: ואי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן הואיל והריאה שלימה ועולה בנפיחה ואי לא מחמת שניקבה הריאה נסרכה ואע"פ שעולה בנפיחה קרום שעלה מחמת מכה [בריאה] אינו קרום וכל זה מיירי בשנסרכה האומה ועתה מחמירין ואוסרין כל מקום שנסרכו האומות וסימנך עובדי כוכבים אומה הרשעה וכשהאונות נסרכו אפילו במקום רביתא נהגו לפורקה מן הדופן ולבודקה וכ"ל משום דיש לחוש שמא ניקב [גם] הדופן ואינו סותם כדאמרי' לקמן אילו אינקיב דופן בהדי נקב טריפה הלכך חותכין [י]לבשר הדופן עם הריאה ונופחין אותה עם עולה בנפיחה כשרה בין איכא ריעותא בדופן בין ליכא ריעותא בדופן וכן מצאתי משם ר"ת ז"ל ריאה הסמוכה לדופן ע"י סירכא אין חוששין לה לבדוק אותה הודאי יש לתלות ריעותא בדופן אע"פ שאין ניכר בדופן הואיל וליכא ריעותא בריאה. העלתה הריאה למחים חוששין לה וצריכה בדיקה כדמפרש היכי עבדינן והא ליכא למימר חוששין לה וטרפה דא"כ הו"ל למימר בהדיא טרפה ואין לה בדיקה ורב נחמיה בר יוסף בדיק לה בפשורי אותה שפירקו ולא מצאו [כ]בה ריעותא בדופן ולא היה טורפה בלא בדיקה אע"ג דלא מצא ריעותא בדופן אפ"ה היה בודקה ואי לא מפקא זיקא כשרה אע"פ שהעלתה למחים דכל שעה תלינן בדופן לקולא אע"ג דליכא ריעותא בדופן השתא אמרינן מכה היתה בדופן אלא שנתרפאת יפה ואינו ניכר עכשיו ואז בהיות המכה (המסיך הריאה וסרך) [*המסיך המכה הריאה אלו בלחלוחית ונסרך כו'. מ"י] כדאמר רב יוסף בר מניומי היכא דלא העלתה למחים תלינן בדופן ואע"ג דלית בה ריעותא דאמרינן מכה היתה שם ונתרפאת יפה ואינה ניכרת הכא נמי קאמר אינו אפילו בהעלתה למחים הואיל ולא מפקא זיקא כשרה והלשון מוכיח כן [ל](*כדאמר) דלקולא קאמר רב נחמיה (לקולא) דקאמר ליה מר עוקבא [לרבינא אתון אהא] מתניתו לה כו'. ואי לחומרא קאמר רב נחמיה גבי דופן אההיא דקאמר אי איכא ריעותא בדופן תלינן בדופן וכשרה ורב נחמיה בדק לה בפשורי ולחומרא הוה ליה למר עוקבא [למימר לרבינא] אתון לחומרא מתניתו לן אנן לקולא מתניק לה קצרתי דברי ר"ת וזה כעין שפירשתי בילדותי עד כאן דברי רבינו ברוך. ויש מחמירין ומפרשין א"ר נחמן ריאה הסמוכה לדופן אין חוששין לה לטורפה אלא צריך לבודקה ולפרקה מן הדופן העלתה למחים חוששין לה ואין לה בדיקה מר יהודה משמיה דאבימי אמר אחד זה ואחד זה חוששין לה ואין לה בדיקה היכי עבדינן פירוש לרב נחמן בשלא העלתה למחים כו' וכן פירש ר"י אבל העלתה למחים אפילו איכא ריעותא בדופן טרפה ועתה נוהגין להטריף כל הסירכות וזה שמחמירין בכ"מ שנסרכו האומות דעבדינן לחומרא כאבימי ולשון ראשון נראה לי עיקר וכתב [עוד] רבינו ברוך משם רבינו קלונימוס מן רומא לית הלכתא כדקמייתא של רב נחמן דאמר ריאה הסמוכה לדופן ע"י סירכא אין חוששין לה ולא כרב נחמיה דבדיק לה בפשורי אלא הכי הלכתא כרב בר שבא דאמר בדקינן לה [אי] איכא ריעותא בדופן כשרה ואי ליכא ריעותא בדופן מחמת ריאה היא וטריפה וזה הדבר [מ](*נסרך) [*כשנסרך] האומא בצלעות אבל במקום רביתא הוי הלכתא כר"נ דאמר תרב ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ובדקינן לה [נ]ומייתינן סכינא חריפא ומפרקינן לה [ס]מהדופן ומנפחינן לה אי לא מפקא זיקא הוי דופן סותמתה וכשרה ואי מפקא זיקא הוי [ע]נקב וטרפה וכן פירש רש"י וכן קבלנו עלינו לאסור ולעשות רבינו ברוך: [דף מח] אבל אי ליתא לריאה שלימה חיישינן דלמא ניקב פירשו התוספות לאו משום דדרך הושט ניקב דא"כ אמאי מכשר בסמוך בחיתוכא דכבדא אלא בעי למימר דרך הסמפון יצא ונכנס בריאה מבחוץ. אי קופא לגאו וכו' אין לפרש כשהמחט מקצתה חוץ לכבד ומקצתה בתוכו אבל כולה בתוך הכבד כשרה בכל ענין דסמפונא נקיט ואתא דא"כ מאי פריך ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות דעל כרחך התם כשהיא בתוך הכוסות איירי דאי בחלל הגוף היכי קאמר מצד אחד כשרה שלא נקבה אלא עור אחד וכשרה הא ודאי דרך הושט נקיב אלא אי קופא לגאו לצד סמפון של כבד קאמר [וכן קופא לבר לצד חוץ] ואפילו כולה בתוך הכבד ונראה דדוקא בכבד יש חילוק בין קופא לבר לקופא לגאו אבל בריאה כשר בכל ענין אם היא שלימה משום דקרובה לקנה וסמפון דריאה יש לו ריוח וחלל גדול וכן אם נמצאת בתוך הקורקבן כשר שדרך הושט באה עם המאכל שהקורקבן תלוי בושט: [דף מט] אבל קסייתא דזיתא מיבזע בזע. פרש"י ולמאן דחייש במחטא חייש הכא וא"כ הוי דלא כהלכתא [מ] דקי"ל כר' יוחנן דמכשר לעיל אלא נראה דאפילו ר' יוחנן במחט הוא דתלינן שבאת דרך הסמפון אבל קסייתא דזיתים שהם גסים ואין יכולין לבא (*בריאה) [*בכבד] דרך הסמפון חיישינן שמא ניקב הושט וחזרו ונכנסו בכבד. תוספתא. לעיל. [דף מח] והיכא מקום רביתא מקום איתוכא דאוני כתב ראבי"ה ז"ל וזה לשונו קבלתי מרבינו אבא מארי נ"ע הלכה למעשה כל שכנגד חיתוכא דאוני כלפי הסדרה אפילו השלם שלא נחתך לא שנא החתוך לא שנא כנגדו גבי האונות עד מקום המכוון כנגד הסדרה גבה *דאוני דינו כדין החתוך וכשר וכן מה שכנגד החתוך האומא באומא וכן ראיתי שוב בבעל [פ]הלכות גדולות וכן בתשובת ר"ג מאור הגולה [*פי' לאפוקי בתחתיות המונח על החזה מקום שהוחכין ממנו התנוע לא אמרינן הכי ועיין ביו"ד]: ועוד כתב מצאתי כתוב בשם רבינו קלונימוס בר' שבתי דהא דאמרינן במקום רביתא כשרה ובלבד שלא יהא שחין אבעבועות במקום סירכת האונות שאם יש שם שחין טרפה וכן מצאתי בשם ר"ח וכן הורו הגאונים. ואבא מארי תמה דהא פריך תלמודא מי אמר רב נחמן הכי פירוש העלתה למחים חוששין לה ומשני כאן במקום רביתא אלמא אהעלתה למחים קאמר מדלא משני התם בהעלתה למחים הכא בלא העלתה למחים וכפירוש אבא מארי מצאתי לפרשב"ם: [דף מח] וסימפונא דריאה דאינקיב לחבריה טרפה כתב ראבי"ה אונא העליונה הסמוכה לגרגרת ודרכו להפריד מן הגרגרת אם נסרכת לגרגרת טרפה וכן פסק בעל הלכות גדולות לפי שהגרגרת קשה ואינו סותמה כדאמרינן הכא האי סימפונא דאינקיב לחבריה טריפה ולא דמי להורדא דכנתא דאינקיב לחבריה דכשרה דהתם שאני משום דמיהדק וסותם אך אם דבוקה לגרגרת ומהודק למעלה ולמטה כשר כך פסק ה"ג ואני שמעתי אם אינו יכול להכנים ביניהם אצבע ומופרד למעלה מעט מן הגרגרת שניכר החיתוך כשר שכן גידולו ואם יכול להכנים ביניהם אצבעו זהו ענין סירכא וטרפה כך שמעתי ממורי אבי: [דף מט] חלב טהור סותם לא איירי הכא בריאה שניקבה ושומן סותמתה או נסרכה בשומן הלב דפשיטא דטרפה דסתימה זו אינה כלום דאין שומן לריאה ואין זה שומן שלה ולא מיירי הכא אלא כגון דקין שניקבו וחלב הכנתא סותם את הנקב שהוא שומן שלהן ותמיד שוכבין בו ואדוק הוא מאד והוי סתימה מעלייתא וחלב העשוי כשובע נמי דאיצטריך למימר דאינו סותם הייט כמו טרפשא דליבא שהוא שם כל שעה אבל בריאה אין שום חלב סותם עד כאן לשון התוס' ורבינו אבי"ה כתב דאם האומות או האונות סרוכות בשומן היורד בין ב' הערוגות ויכול להכנים ביניהם אצבע קטנה טרפה וכן פסק רב נחשון גאון ואם דבוק בלא הפרד כשר שכן גידולו ומעשה בא לידינו באונות שאצל שומן הלב שמקצת דיבוקה היתה למטה אל שומן הלב וניכר שהיא דרך גידולה ולא היה יכול להכנים אפילו מחט ובכל מקום היה דבק יותר מכדרכן והכשרנוהו מזה הטעם וכן כתב רבינו ברוך בשם רבינו חננאל: (ב) ור"י אלפס מתיר שתי מרות וז"ל אם אין לה מרה כשרה וכד אשתכח תרי מרירתא אית מרבנן דאמרי דטרפה ואית מרבנן דמכשרי ואנן לקולא עבדינן וכי לא אשתכח מרה כלל כשרה דלאו אבר הוא. דמרה זו לא מעלה ולא מורדת אך כשניקבה שלא כנגד הכבד טרפה עכ"ל: [דף מז] הני תרתי בועי כו' כתב ראבי"ה וזה לשונו שתי בועות שיש בהן מוגלא אם מרוחקות כשרה אע"פ שיש (*ד"ה) [*ד' או ה' ויותר] שמרוחקות זו מזו בהיקף בשר לכל אחד וכ"כ זקני ראב"ן ואם לגמרי סמוכות זו לזו טרפה אפילו עולה בנפיחה והא דאמרינן דכשר כי קיימי למחי למחי טיגרי טיגרי באין סמוכות זו לזו והיכא דתרי בועי סמיכי ויש בהם מים זכים לפיא בידי ויותר נראה לי להתיר מלאסור [ובאשר"י כתב לאיסור בשם רבינו מאיר מהר"ם] אבל מצאתי כתוב בשם רשב"ע בועא כמו פורח אבעבועות אבל למחי דסכיתי שקורין בועות לאו בועות נינהו אלא למחים ואין לחוש אי סמיכי להדדי וכן נראה לרבינו יעב"ץ עכ"ל: בועא בשיפולי אומא או בשיפולי אונא ואין לה היקף בשר בחודה פסק בעל הלכות גדולות דטרפה דחסרה היא [ג] וכן פסק ר"ג והתוס'. אבל רבינו שמואל בן חפני הכהן מכשיר בשיפולי אונא אפילו בלא היקף וטעמא לפי שהוא במילר החזה והיא רביתא וקי"ל ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ודוקא בנפיחה ובועא שהיא מפולשת מעבר לעבר כתב מורי הרב ר' מאיר דאין לטרפה אא"כ קיימא הבועא לגד סימפונהא. [דף מז] כל הני חווי ברייתא הכי אית להו פרש"י דהיכא דמשתכחן תרי עינוניתא טרפה ורבינו אפרים מתיר משום דעל אחת לא היה אומר חווי ברייתא הכי אית להו אלא אף [על] השניה קאמר הכי דכשרה ומיי' פסק כרש"י. כל הני חווי ברייתא כו' והא דאמרינן ביני ביני טרפה היינו היכא דגדולה הרבה ואינו דומה לעינוניתא דוורדא תוס': אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה. נראה דאם נמצאת העינוניתא בצד שמאל הואיל ולאו אורחא טרפה דהא מפרש טעמא משום חווי ברייתא [צ]הוו להו והא דממעט גבה ולא ממעט שמאל נקט גבה למעוטי אפילו ימין ור"ב כתב משם ר"י ומשם רבינו יצחק מביה"ס דהתירו ואם חסרה אחת מן האונות נראה דאין עינוניתא מצטרפת להשלים אבל בספר המיי' פסק דמצטרפין. מצאתי בשם רבינו שמואל בן חפני הכהן ומשם ר"ת ורבינו נסים דטרפשא דכבדא (מצד) [*וסיא תגר] הכבד שניקבה נקב מפולש טרפה אבל אם נסרכה בסירכא בצלע לא היו מטריפין וכן נוהגין רבינו שמחה ורבינו אבי"ה וכן מצאתי בתוס' ר"ב ותימה אם הנקב מפולש טרפה מנא להו לחלק (*בניקב) [*מניקב] הכבד [כלומר לא יהא תגר הכבד חמור מכבד עצמו שאין הנקב פוסל בו ואפילו מפולש מדקתני באלו כשרות נטלה הכבד ולא נשתייר הימנו אלא כזית כו' ולקמן

הגהות הב"ח ג נ"ב אחר : ד נ"ל בה וכורה : ה תיבת כעין נמחק : ו נ"ב סיו : ז נ"ב ס"ס : ח נ"ל מעבר לעבר : ט נ"ל דמשמע : י נ"ל מכשר : כ תו"ע : ל דקאמר רב נחמיה גבי דופן לקולא קאמר כנ"ל : מ נ"ל אם נסרך · נ נ"ל דמייתינן : ס נ"ב ס"א עם הדופן : ע נ"ב ניקב הריאה : פ נ"ל בהלכות ותיבת בעל נמחק : צ הכי אית להו כנ"ל ותיבת הוו נמחק :

(א) במרדכי אחר ואיפוי דמסיק גם הכי דלא מיתתי כתרתי דסמיכי להדדי והוא לקמן בהג"ה ע"ש מהר"ם : (ב) א שייך לקמן קודם אבל סמיי' כתב בפ"ו מהל' שחיטה ע"ש וכן בי' רמ"א עיין לקמן בהג"ה :

חדושי אנשי שם

באמצעיתה אין לה בדיקה כדלעיל ופריסה : ג"ם [פ] פי' מכלל דאתא דמכשר כמשמע מכשר גם כן הכא ואם כן הוי דלא כהלכתא : [ג] פירוש דאותה אונה היא יתרת וכל יתר כנטול דמי ונטול הייט חסר : פי'

מחשב פסק הגאונים גבי הוריקה כבד] ואי סבירא לאו דדיע כריאה למה לי מפולש אפילו נסרכה נמי. כתב רבינו אבי"ה. מעשה בא לידינו באומא הסרוכה לדופן לצד ימין ולא היתה ריעותא בדופן ולא היתה לריאה כי אם (הסירכא) ב' אונות והבנתי בענין [ר]דמקום הסירכא היה ראוי לשות אונא ולא אומא ואף לא היתה שיעא כאופתא באותו המקום [ש]שהתחיל האומא [*אל האונות. מ"י] וקצת חתיכה ופירוד היה ניכר מעט מלמעלה של מקום הסירכא לאומא והכשרנו על פי רבותינו : והא דסביך בבישרא פרש"י דהיינו דוקא בבישרא שבין הצלעות אבל בצלעות עצמן לא והמיימוני התיר בדסביך בעצם ובבשר וכתבו בתוס' וכן בספר התרומה ועתה נוהגין [להטריף] כל הסרכות ואין בודקין לא בפושרין ולא בנפיחה ומעשה בא לפני ר"י מפרי"ש א) בריאה שסיכא בבשרא וממשמש בה ידא דטבחא [ס] והכשירוה ושאלו הטבחים אם גם הם יעשו כמותו ואסר להם לפי שלא היו בקיאין כמותו לדעת מהו סביך וכעס ר"ב והטיל חרם על קהל פרי"ש שלא לאכול ממנה : אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא טרפה כתב ראבי"ה ז"ל אבל פחות מטרפא דאסא כשר וכן פסק המיי' ושמעתי מאבא מארי שכל זה שהטריפו בגבה ל"ש באומות ול"ש באונות מלבד האונה של ימין הסמוכה לגרגרת במיצר החזה אבל הגואר ממש התחתונה שהיא עליונה שאם ימצא על גבה כטרפא דאסא נמי כשר מפני שכן דרכה להתפצל וכן הורה רבינו זקני הלכה למעשה אבל בכל שאר אונות טרפה. ורבינו ברוך כתב משם ר"י ברבי יהודה דאי הויא בציר מטרפא דאסא וע"י נפיחה הויא כטרפא דאסא עבדינן לחומרא : דשיעא כאופתא פירש בעל הלכות גדולות ור"ח והשערים דשיעא כעין קיר שאוטה בלי קמט אבל בקמט מעט כשר וכן פסק ראבי"ה [ש]ואם חסרו מן האונות רואין אם ניכר סדק מעט בשוליהן נחשוב אחת כשתים [ע] היכי מסכחה לה כבותי פירש דגיוד חבירת כבותי והתוס' תירצו דלאו דוקא כבותי דלעיל גבי ירוקה כשרה פרש"י ירוקה כעשבים וכן נראה דלא מטמאי אלא ירוקה ככרתי ומוריקא ובעשה דצריך הכל וכל מראות הללו שם ירוק עליהם ועוד יש מראות אחרות שם ירוק עליהן כדאמרינן במסכת נגעים ירקרק כנף טווס ואיכא למאן דאמר כשעוה. תוס': [דף מו] אפילו מחוקה רבועית כשרה [*והכי הלכתא דחסרון] מבפנים לאו שמיה חסרון [illegible] ועולה בנפיחה והיינו חסרה ומדלא מפני הכי ש"מ דכשר ולא הוי חסרון כי האי גוונא ול"ש באוני ול"ש באומות ול"ש בגבן ול"ש בשוליהן וכן פסק רבינו יצחק קלונימוס הזקן מספר אבי"ה : [דף מח] והא דסביך בבישרא כלומר נאחז ונסבך ... ולבי נקב סביך ולא נקט סריך ותשובת רב שר שלום פסק בין סביך וסריך בין לא סביך וסריך כשרה *ולית הלכתא כרבינא [פ] אלא כרב נחמן דאמר ריאה שניקבה ודופן סותמתה כשרה ... הבשר [עם] הסירכא ומנפחין לה אי עולה בנפיחה כשרה דכיון [*שהם רכין] [*שהסרכא] קיימת ושמעתי כל הנקב לא יתפרק עוד הואיל ובמקום רביעית קיימת. תוספות: תרבא ניקבה המרה וכו' כתב ראבי"ה דוקא ניקבה המרה טריפה אבל ניטלה כשרה דאין אומר בטריפות זו דומה לזו דהא טח"ל נמי אם ניטלה כשרה[ב] וצריך לדקדק [כן] מדקאמר [ג]לעיל דבעינן כזית במקום מרה ולא קאמר אלא מרה ש"מ כי אין בה מרה כלל כשרה ועוד דלעיל אסר ניטלה הכבד ולא הזכיר מטעם המרה ופעם אחת בא לידי מעשה שניטלה המרה ואמרתי לקרוע הכבד שתי וערב ולטועמו כמו שכתב בה"ג שאם יטעום בלשונו טעם מר הרי נבלעה בכבד וכשרה מפני שאמרו חכמים כבד כועס ומרה זורקת בו טפה וכשטעמוהו לא הרגישו במרירות כלל ואמרתי שוב לצלותה על גבי גחלים והיתה מרה עד מאד והכשרתיה ולולי שקשה לי להכנים ראשי בין ההרים הגדולים נראה לי שאפילו אין טועמין שום מרירות אפילו על ידי צלייה שכשר יכסים תרתי מרירתא כשרה ואין לאסור משום דכל יתר כנטול דמי דהא אפילו אין שם שום מרה כשר* אבל המיימוני כתב בפ"ו דשחיטה וז"ל כל אבר שאמרנו אם ניקב במשהו טרפה כך אם ניטל כולו טרפה בין ע"י חולי או ביד או שנברא

[*כאן שייך מה שכתוב לעיל ור"י אלפס מתיר שתי מרות כו' עד טרפה עכ"ל. ואח"כ וכן פסק ברוקח כו' עד ביתרת. ואחר כך אבל המיי' כו' כן הוא הגי' במ"י] :

חסר וכן אם נברא בשני אברים מאותו אבר טריפה דכל יתר כנטול דמי ועוד כתב שם תרבב כרס שניקב טרפה שאין לך דבר שיסתום שהרי חלב שעליו אסור הוא עד כאן ונראה לי דהיינו כרבינו אפרים מרגנספור"ק ע"כ (*וכ"כ ברוקח בסימן תק"ל [דתרתי מרירתא כשר] ורואה דאפילו גבי ריאה אמרינן לית הלכתא כרבא ביתרת) : והני מילי דאייתרא וכו' תרבג ואנן דגרינן בתר בני בבל דלא אכלי ליה לכל הפחות מסתים סתים לן כטהור דהא חזינן דמיהדק טפי מדאקשתא ובא"י אוכלין דאייתרא כדאמרינן פ' מקום שנהגו ראבי"ה : [ג] תנא את החלב אשר על הקרב רבי ישמעאל אומר להביא חלב שעל גבי הקיבה ר"ע אומר להביא חלב שעל גבי הדקין הכי תניא לפי מאי דמסיק איפוך קמייתא. [דף מט] ותו תניא את החלב המכסה את הקרב מה חלב שמכסה את הקרב קרום ונקלף אף כל קרום ונקלף דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף אף כל תותב קרום ונקלף ובההיא פלוגתא (*פליגי) [*דפליגי] בחלב שעל הקיבה מפרש בתלמודא בלישנא קמא דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסור כי פליגי דאייתרא פירוש הקיבה עשויה כמין קשת ומבחוץ קרי אקשתא ומבפנים קרי אייתרא ור"ע דשרי חלב שעל גבי הקיבה דוקא דאייתרא שרי דר"ע לטעמיה דלא אסיר אלא תותב קרום ונקלף פירוש תותב כשמלא פרוש על גבי הקרב וכן על הדקין בראשו. קרום ונקלף פירוש שאינו אדוק בו כל כך ונקלף הוא והאי דאייתרא קרום ונקלף אבל לא תותב אבל דאקשתא דמי לתותב שאינו מחובר אלא באמצע הקשת הלכך אפילו לר' עקיבא אסור ובאייתרא פליגי נמי [*בני בבל ובני מערבא]. בני בבל כרבי ישמעאל ובני מערבא כר' עקיבא ופרש"י דאנן בתר בני בבל גרירן הלכך אסור לדידן אפילו דאייתרא (*פירוש) [הרי פירשנו] חלב שעל גבי קיבה [מבפנים] וחלב שעל גבי הדקין קי"ל דאסור דאמרינן פ' גיד הנשה ריש מעיא באמתא בעי גרידה וזהו חלב שעל גבי דקין כשהמעים מתחילין לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה מפני שהחלב שעל הכרס שקורין טייל"א מחובר בו והכתוב מרבהו בכללו מואת כל החלב עיין לקמן פרק גיד הנשה : פירש רבינו יואל הלוי הא דתניא תותב קרום ונקלף הכל קאי על חלב הפריסה דהוא חלב המכסה את הקרב וכתב כי מעיינת בפרש"י תמצא דכולו אחלב המכסה את הקרב קאי דפירש [ד]קרום דק יש לו עליו ונקלף הקרום מעל החלב שאינו אדוק בו כל כך משמע הפריסה הוא התותב והתותב עצמו יש לו קרום ואותו קרום נקלף מעל החלב (שעל) [שהוא] תותב ורבינו אפרים בר"י הקשה [לו] כיון שאתה מפרש תותב קרום ונקלף הכל על הפריסה ולדבריך אין (אסור) [אמור] על הכרס כי אם על הפריסה (ואין הקרום [שתחתיו] נאסר) [*במ"י אינו] א"כ מהו קרום ונקלף לא הוה ליה לומר כי אם מה חלב המכסה שהוא תותב וכו' עוד למה מסירין הקרומות שתחת המכסה אלא הכי פירושו מה חלב המכסה את הקרב תותב קרום ונקלף תותב היינו המכסה דהוא הפריסה. קרום היינו שתחת המכסה והוא על החלב הנקלף ונקלף זהו החלב שתחת הקרום הדבוק לכרס אף כל מקום שהוא תותב וגם יש בו קרום וגם יש בו נקלף הוא אסור והיינו דפליגי בקיבה שיש בו קרום [ק] וגם נקלף ואין

תותב ולקמן אמרינן ריש מעיא באמתא בעיא גרידה אף על פי שאין תותב הואיל ונקלף הוא *אסור וכל שכן חלב שעל הכרס עצמו דבעיא גרידא [ואסור] שהוא נקלף (ואסור) וקרא מסייע ליה דכתיב ואת כל החלב אשר על הקרב משמע

[*פי' וגם החלב שוכב עליו תמיד אבל דאייתרא אף שהוא נקלף מותר לר' עקיבא כיון שאינו תותב וגם החלב אינו שוכב] :

אע"פ שאינו מכסה כי המכסה נאסר כבר מן החלב המכסה את הקרב והיינו הפריסה ומן ואת כל מרבה חלב הקיבה וכוף אזנך ושמע אם שעל הקרב מותר מפני שאינו פריסה כמו שאמרת היכי מרבה מואת כל החלב שעל הדקין ושעל הקיבה הלא אינו פריסה ועוד מנא לן לאוקמי קרא לרבות חלב שעל הקיבה ושעל הדקין אדרבה נימא דאיצטריך קרא לחלב שעל גבי הקרב אלא ש"מ דחלב שעל הקרב אסור ממשמעותיה דקרא ואייתר ואת כל החלב לרבות חלב שעל הדקין ושעל הקיבה : ועוד תניא בת"כ יכול חלב שעל הדפנות אסור ת"ל חלב המכסה את הקרב ואמאי נקיט חלב הדפנות השתא חלב הקרב מותר כ"ש שעל הדפנות הא למדת [ה]שפשיטא לכל ישראל שאסור כולו שעל הקרב ועוד קרום שעל הטחול אמרת שעל הדד אסור וטעם כרת ופרש"י מפני שדבוק לחלב הכרס אלמא שחלב הדבוק לכרס אסור שאפילו קרום שעל טחול אסור בגינו ועוד אפילו אותו [שאינו] על הדד אסור משום הרחקה ואין חייבין עליו ואתה לא תעשה הרחקה אפילו לחלב הדבוק לכרס ועוד האריך רבינו אפרים והביא ראיה לאסור ורבינו יואל הלוי הקשה על פירוש רבינו אפרים והחזיק פירושו דתותב קרום ונקלף כל שלשתן אפריסה קאי וכתב מה שאמרת למה מסירין הקרום שתחת המכסה זהו מפני שחלב המכסה הקרב נתון עליו ותו מדקא מני שלשה קרומים ולא מני להאי קרום הדבוק על הכרס ש"מ שאינו כי אם חומרא בעלמא וזה הקרום חופה את החלב הדבוק אל הכרס והוי חיפוי בשר כדפרש"י פ' ג"ה ושם משמע מפרש"י דשרי חלב הדבוק אל הכרס דלא אסר שם אלא חלב שעל המסס ובית הכוסות וע"ש בפרש"י ותו בהלכה דריאה שניקבה מייתינן מ"ש ממחט שנמצא בעובי בית הכוסות ופרש"י סוף הכרס שקורין פנצ"א יש בו שעשוי כמין כובע ושפת דפנו כפול והשני דפנות אדוקין זו בזו ושומן מחברתו וקורין לו דיבלון מדקרי ליה שומן ש"מ סבירא לרש"י דכשר קצרתי דברי רבינו אפרים ודברי רבינו יואל הלוי והרוצה לידע הדבר על עיקרו יעיין בספר אבי"ה בסימן אלף וקנ"ח. וכתב ג) רבינו אפרים דבצרפת וברומי ובלומברדי"א ובמלכותינו בדילין ממנו ועונשין עליו כרת כר' אבי"ה בסימן קנ"ט בהלכות ניקור ושם כתב וז"ל ויטול גם החלב והקרום שעל הטחול ושעל הכרס כלו ושעל המסס ובבית הכוסות* [*לשון רי"ף ומסיק כן מן הגמ' דמ"ע]. וחלב חיה דכותייהו. תרבד נשאל לרבינו על מחט שנמצאת בקורקבן וניקבה הכיס שלו וגם בשרו והיה שומן סותם למעלה מבחוץ והתיר *דלא [*דלא מיבעיא לן הכא. מ"י וכן הוא בתוס' דמ"ע]. [מיבעיא לן] אלא בחלב חיה שכנגדו בבהמה [טמאה] אינו סותם אבל חלב טהור דעוף שלא מצינו כנגדו טמא פשיטא דסותר דמיהדק שפיר [*תוס']. [דף מה] לעיל ניקב הלב לבית חללו וכו' [תלתא קנו הוו] וכיון דלא איתמר הלכה בהדיא נקטינן לחומרא וכולן במשהו באלפס לעיל וכן פסק ר"ח וכן השערים אבל רש"י פסק דכבדא ככבדא לקולא וכשניטל דוקא כולה טרפה וכן כשיפסק (*בבני מעיים) [דף נ] תרבה מקיפין בבני מעים ראבי"ה כתב וכן בריאה ובכל

[*משום בני מעיים. נ"ל מורי ס"ן. ובמ"י אינו כתוב שם בבני מעיים] :

הנקבים ובפסוקי ובסדיקי וקרועי מדמינן בר מן בועי דאמור רבנן לעיל אין מקיפין בבועי ואם יכול לתלות שהטבח גרם לנקב זה מתוך שלא מהר תולין לסקל כדאמרינן גבי ריאה דתלינן היכא דממשמשא ידא דטבחא : תרבו אי זהו כרס החיצונה פסק רש"י וגם ר"ח ובתשובת הגאונים וגם האלפסי כיון דפליגי אמוראי אי זה נקרא פנימי ואי זה נקרא חיצונה עבדינן כולהו לחומרא וכבני מערבא דטרפי בכל הכרס וגם בשניא דיבי וגם מקום שאין בו ג) מלת וגם במקום דפרעי טבחי ובה"ג פסק כר' יוסי בר חנינא ברוב קרוע אבל לא ברוב ניטל אבי"ה מתני' תרבז המסס ובית הכוסות שנקבו פי' הן מונחין זה על זה ומצד האחד מדובקין יחד ובאמצע יש נקב שהרעי הולך מזה לזה הלכך' זה לתוך זה לפנים כשר דבלא"ה הולך הרעי מזה לזה אבל ניקבו לחוץ משני צדדים שהנקב ניכר ומפולש אם יש קורט דם טרפה כדמפרש לקמן : מחט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה אבל המסס אפילו מצד אחד כגון שלא ניקב מעבר לעבר טרפה כן פרש"י במקום אחר *) וז"ל ואפילו אם תמצא לומר שאין סברא לומר שהוא טרפה הואיל ולא ניקב העור כולו אלא חצי עור מצינן למימר דכולו ניקב וחיישינן שמא הבריא כדחיישינן ברים פירקא למאן דחייש לספק דרוסה והא דקתני מתני' המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ דמשמע [*דבעינן] נקב מפולש לאו דוקא לחוץ שהוא מפולש אלא כלומר כלפי חוץ לאפוקי ניקב זה לתוך זה והא דקאמר מצד אחד כשרה בעובי בית הכוסות נ"ל[ח] שצד האחד כלפי רעי שאם לצד חוץ כלפי חלל הגוף אפילו לא ניקב כלום אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טרפה דאימר נקובי נקוב ואתא כך כתב ראבי"ה דכל היכא שנמצא הקוץ והמחט בחלל הגוף א"ר יהודאי גאון ורש"י דטרפה ואין נראה לר"ת לומר שיהיה טרפה בשלא ניקב אלא חצי עור של המסס [ונראה לו] דהמסס נמי מצד אחד כשר והאי דנקט עובי בית הכוסות מצד אחד כשרה לרבותא נקט [לפי] שיש לו שתי עורות וקמ"ל[ט] דאפילו שניקב עור אחד שלם כשרה עד שניקבו שניהם *ואיידי דנקט מצד אחד כשרה נקט נמי משני צדדים טרפה ואע"ג דמלתא דפשיטא היא וכן כתב ראבי"ה משם אביו : נמצא עליו קורט דם פי' סביבות הנקב אפילו אינו כנגד פי המחט שקורין פוינט"א בלע"ז טרפה וכ"ש אם כנגד פי המחט הוא שטרפה כי הקורט דם צריך אפילו בנקב מפולש להודיענו שאירע קודם שחיטה אבל במצד אחד אינו מועיל להיות טרפה בשביל קורט דם שסביבות הנקב

[*פי' בשלמא לרש"י נקט מב' צדדים טריפה להורות אע"פ שיש לבית הכוסות ב' עורות אם ניקב עור אחד מב' צדדים טריפה אבל לפי' ר"ת דאפילו המסס אינו טריפה עד שניקב מעבר לעבר וכ"ש בית הכוסות א"כ קשה למה נקיט בבית הכוסות ב' צדדים לכך מפרש איידי . ולי נראה דצריך לפרש לפי' ר"ת שפי' מצד אחד כשר רבותא אתא לאשמועי' דאפילו בבית הכוסות מצד אחד כשרה למה נקט מב' צדדים טריפה כיון שלא בא התנא לאשמועינן כי אם היתר דהא בזה הם שוין המסס ובית הכוסות אבל לפרש"י לא קשה דנקיט מב' צדדים טרפה לאשמועינן דבהמסס מצד אחד טריפה] :

אלא דוקא כשימצא מבחוץ קורט דם כנגד פי המחט [י]שיראה לנו שעבר לשני צדדין וחזר לפנים ומתוך כן הוא נגד המחט ממש והיינו דאמר מעשה במחט שנמצא בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה רבי ומצא עליו קורט דם פי' נגד פי המחט ממש ואמר רבי אם אין שם מכה דם זה מניין אלא זה מוכיח שעבר לחוץ וגם שאירע קודם שחיטה וזהו חילוק שבין שני צדדין לצד אחד כך ראיתי מורה הלכה למעשה לרבינו יואל הלוי אבא מורי נ"ע וכן פי' לנו בשעת המעשה והכי משמע בפרש"י ובדברי ר"ת וכן בתוס' ריב"א ועיקר אבי"ה ועוד כתב דמחט הנמצאת תקועה בלב אם יש היכר מבחוץ בדופן הצלעות שידוע שבא המחט מבחוץ לצד פנים יש לחוש ולעיין אם תקוע מקצתו עדיין בדופן ולא עבר [כ]בחלל הלב בנקב מפולש אפילו קופה לבר כשר ואפילו בקליפתא ואם אינה תקועה בדופן הצלעות חיישינן שמא ניקבו הדקין ושוב חזר ונכנס בלב וטרפה ואפילו אלימתא ואפילו קופה לגאו [דף נא] כיון דאיכא מחט מיסריך הוי סריך וה"ה קוץ וכל דבר ותרע מדקאמר התם ליכא מידי למיסרך תוס': תרבח טען לפרניו עד שמגיע לארץ מכאן דקדק רא"ס דאין לקשור רגלים של בהמה ולהפיל אותה דהא כשהרגלים קשורין אינו יכול לנעוץ לפרניו בקרקע* (*ויש לו) ריסוק אברים [*פי'] אפילו נראה יפה כבתחלה (*ולא נראה בה שבר בשדרה ובצלעות אפ"ה טרפה). *עמדה

[*כאן שייך מעשה בא לפני רבינו שמחה כו' כמו שהוא בהגהות וכן נשאל לר' טוביה כו' כמו שהוא בהגהות] :

[*שו"ת עריפות הלכה למשה מסיני הם] :

*) בפרק לולב הגזול דף ל"ד ע"א וז"ל התוס'. כצ"ל :

הגהות הב"ח ק נ"ל דבמקום : ר כ"כ ס"א של : ש נ"ל דאם : ת נ"ל דלית : א כ"ב בהלכות טריפות : ב נ"ל ונראה : ג נ"ל לקמן : ד כ"ב קרום ונקלף קרום דק יש עליו ותיבת לו נמחק : ה נ"ל שפשוטה היא : ו כ"ב סי' : ז כ"ב ניקב : ח אותו צד האחד מבפנים כלפי כו' כצ"ל : ט דאע"ג שניקב עור אחד שלם אפ"ה כשרה כצ"ל : י נ"ל שמראה לנו שעברה משני כצ"ל : כ בדופן ולא עבר בתוך חלל הלב כצ"ל :

חדושי אנשי שם

ג"ם [ס] פי' אע"פ שהיה ממשמש בה אינה נפסקת כי היתה סביך מאד בבשר לכך הכשירוה אבל אם היתה בקל נפסקת היה מטריפה : [ע] פי' ודוקא להתיר מצטרף אבל לא להטריף דאין חוששין כשדקין להטריף : [פ] יש מקשים מנא ליה לגאון דלית הלכתא כרבינא שהוא בתראה וי"ל משום דלאו היינו רבינא חבירו של רב אשי אלא קדמון היה מדסשיב רב יוסף על דבריו ואי לא סביך מאי טריפה וכו' : מהר"ם [צ] ובא"ז מסתפק וכתב שטוב להחמיר. הגה"ה כאשרי : [ק] פי' אבל

הגהות מהר"ם מטיקטין א) משמע שבא לאסור אף הסכינא לטוסיף על דברי התוס' וצ"ת ואינו יודע מה כ"מ במשמוש ידא דטבחא : ב) כ"א רבי יקר : ג) פירוש כמו נמר :

אינה צריכה מעת לעת כו' אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעי נמי בדיקה כדתנן לקמן דרס וטרפה בכותל או שרצצה בהמה צריכה מעת לעת ואמרי' בגמ' משום ר"א בר' יוסי אמרו אחת זו ואחת זו צריכה בדיקה [ר] *בהדי דסקיל לשופריה הוא דסרא וכו' [דף נג] תרכט יש טועין להתיר ולשחוט כ"ז שהכן שוכן על העוף ולא הסיר רגליו עדיין דאכתי לא שליף 'זיקריה [*הקשה רבינו ברוך הרבה פעמים אנו רואין מתוך גלחם עם התרנגולים בבית ומכה אותם בסתופי' וא"כ תאסור משום דרוסה ותירץ דקי"ל במקום שאין מצילין אין חוששין לדרוסה . מהר"ף הג"ה במ"י] : ואסור לעשות כן דכשהכן רודף אחר העוף ולוכדו מכהו כמה זימנין ברגליו ודרים ושליף כמה זימנין תוס'* : כל שהרופא גורדו ואין אנו בקיאין בגרידה שהרופאים גורדין לכך ראוי [*אבל אם מתפין רגלי הכן וצפרניו בכסף שרי דלא אינו יכול להטיל ארס מהר"ף . הג"ה במ"י] : להחמיר כשנשתנה מראית הבשר הכל לפי הענין וכן שמעתי ממורינו ממיץ ששמע שאמר לו ר"ת פה אל פה אבי"ה : דרוסה שאמרו צריכה בדיקה פרש"י כגון ספק דרוסת ארי או שדרסה ודאי ואין [*מקום] הדריסה ניכרת *מבחוץ [*פירוש אין הכאת צפורן ניכר מלגבה] משמע דבודאי דרוסה לא מהני בדיקה וכן א) (*לשון רש"י) דודאי דרוסה אין לו בדיקה דפעמים שמאדים הבשר ואין יכול לכוין יפה מיהו נראה שיש בדיקה אפילו לודאי[ס] מדקאמר בסמוך דמורה בה רב מכפא ועד אטמא והיינו ע"כ ודאי דרוסה דאי ספק הא רב לא חייש לספק דרוסה ונראה דרש"י לא נקט ספק דרוסה אלא משום דאז צריך לבדוק גבה וכריסה ולדיה כל מה שכנגד מעיה אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה לא היה צריך לבדוק אלא כנגד אותו מקום. תוס' : [דף נד] מכפא דמוחא עד אטמא כתוב בה"ג דאנו אי אפשר לנו לבדוק אך בימי אמוראים היו בקיאין לבדוק בבדוקת דרוסה ונפולה [ש] אבל רש"י כתב בפירושיו דבדקינן דכתיב אל השופט אשר יהיה בימים ההם וע"פ חכמים וטבחים הבקיאים (*א"ה) [*אבי"ה . מ"י] : דאיעטול ניביה הייט הגיד 'בתוך האסיתא אבל אי פסק ניביה לא [דף נה] תרל נקבה כוליא אחת טרפה פי' רש"י כגון ע"י מוגלא והמדקדק בשערים משמע דמפרש לה במכת חרב בלא מוגלא אבל ע"י מוגלא משמע אפילו לא בא לקותא למקום חריץ טרפה ולפרש"י [ס]ה"ה ע"י מכת חרב דינו כמוגלא ובמים זכים. ראיתי בתשובה שבאת לפני רבותינו שבמגנצא והתירו אפילו הגיע למקום חריץ והמחמיר תבא עליו ברכה אבי"ה ובהמה שיש לה רק כוליא אחת או ג' וארבע כוליות כשרה דמאי אמרת כל יתר כנטול דמי הא תניא ניטלו הכליות כשרה ותו מדאסר רחמנא לגבוה מכלל דלהדיוט שרי דתניא ואת שתי הכליות ולא בעלת כוליא אחת ולא בעלת ד' וה' [*ד"ה מעשה עד ר"א ממרונא שייך לקמן קודם ד"ה נפלה לאור] תרלא מעשה בא לפני רבינו שמחה (*בתרנגולת) [*בכבד של תרנגולת] שהוריקה והורה אם אנו ידוע שנפלה לאור מותר דאחזוקי איסורא לא מחזקינן[ע] [*ואין] לומר [לאו דוקא] נפלה לאור אלא ה"ה לא נפלה דכל היכא דמצינן למימר דליסנא דמתני' דוקא אמאי אית לן למימר לאו דוקא הוא הלכך לעולם לא הוי סימן טרפות אא"כ ידוע שנפלה לאור וכן הורה הרב ר"א ממרונא : הוריקה כבד כנגד בני מעים טרפה ושיעור ירוקתו במשהו ואע"ג דניקב הכבד כשר מ"מ הואיל שהוריק הכבד חיישינן אף ללב ולמעים ואע"פ שעדיין אינו ניכר בהם ועוד יש לחוש שמא סופו לינטל כולו ומכאן יש סמך לדברי הגאונים שמטריפים כשניקב אגר הכבד דחיישינן שסופו לינטל כל הכבד מדמטרפי' כשהוריק הכבד כשיעור נקב משהו דאסרו תתלתו משום סופו : נפלה לאור ונחמרו כו' פירוש [פ]נכוו מלשון חמרמרו מעי ויש מפרשים לשון חמימות וה"ה אם אירע כן לבהמה והכל לפי אומד הדעת וכן ראיתי שוב בשם רשב"ט [*אבי"ה . מ"י] : אדומים שהוריקו וירוקים שהאדימו כתב ראבי"ה נ"ל דגם הם (*אדומות) [*אדממותם . מ"י] במשהו וכל זה מיירי כשידענו שנפלה לאור אבל אם לא ידענו בבירור אפילו נשתנו כשרים דאחזוקי איסורא לא מחזקינן כדמשמע מהא דאמר רב אסי[צ] ולא היא אחזוקי איסורא לא מחזקי' והתם איירי בדידעינן שנפלה לאור אך לא נגלה עדיין ירוקתו ולא מחזקי' איסורא לאהדורי אבתרא ולומר אני (דלמא) דה"ה היכא דנשתנו לא מהדרינן לישאל אם נפלה לאור אלא מחזקינן לה בהיתר דלא נפלה ואנן לא תנן דשינוי מראה פוסל אלא בנפלה לאור דוקא ובספר המצ' כתב בסוף פ"ז כל הירוקין שהאדימו וכל האדומין שהוריקו מחמת האור בעוף הרי הן כמו שנטלו וטריפה והוא שיעמדו במראה זה אחר ששולקים אותם מעט וממרסין בהם וכל עוף שנמצא הכבד שלו כמראה בני מעיו או שנשתנו שאר בני מעיו ועמדו בשנויין אחר שליקה ומריסה בידוע שנפלה לאור ונחמרו בני מעיו וטרפה : בתלמוד [דף נז] תרלב יש נקטינן אין ריאה לעוף [צ]לא ליחמר ולא ליגפול פי' משום (במ"י דרוב) דרוחב הצלעות מגינות על הריאה ואפילו כשתנית לא חיישינן לה וכל זה מיירי היכא דליכא למיחש לריסוק אברים אלא לאור וליחמר אבל אם נפלה ממקום גבוה לארץ בלא ידוע דאיכא למיחש לריסוק אברים דינו שוה לבהמה (א"ה) [*אבי"ה מ"י] [דף נו] תרלג ניקב הזפק כשרה וכדמפרש בגמרא מקום שאין נמתח עמו אבל ניטל הזפק טרפה מדנשאר בתיקו והכי קי"ל : מקום שנמתח[ק] פרש"י מקום הנמסך ומתקצר (*במעי) [*במ"י שם אינו] לגד הוושט וקשה לפירושו [*דלא הול"ל הנמתח עמו] [*דהל"ל [ר]הנמתח מעמו מ"י] דהא אזפק קאי הלכך מסתבר כמו שקבלתי ממורי אבי בשם ריב"א כשמושך ביד אחד הוושט ובידו השני את המעי היוצא לגד הקורקבן כל שימתח מן הזפק עמו של הוושט וכן (*הדקין) [*להדקין] נידונין כוושט וכמעי ליטרף במשהו והיינו מה שכנגדו למעלה אבל מה שתולה למטה אינו נמתח עמו והוא כעין כיס שיש לה שנים שפותח וסוגר בהם שהעליון נמתח ולא התחתון ולהאי פי' הוי חומרא טפי (*א"ה) [*אבי"ה . מ"י] [דף נז] תרלד שמוטת גף בעוף טרפה וא"ת הא תני לוי כל טרפות שמנו חכמים בבהמה כנגדן בעוף יתר עליהן כו' וא"כ הרי בשמוטת גף נמי יתר העוף דהא שמוטת יד בבהמה כשרה וי"ל דכיון דשמוטת הגף משום חשש נקיבת הריאה ובנקיבת הריאה שניהם שוים ושמוטת יד בבהמה מתוך עובי הכתף ורוחבו לא ניקבה הריאה (*א"ה) [*אבי"ה . מ"י]: וכן א"ר יוחנן תיבדק (*ויש) [*יש גאונים] שאמרו שאפילו סמוך לגוף אין לחוש לריאה אם נשבר אבל נשמט או צריך לבדוק הריאה ונראה לי שיש לחוש ולבדוק אפילו [ש]סמוך לגוף בחיבורו שם [ת]אם נשבר וכיצד בדיקתה יש לנתח העוף מלפניו ומניח הריאה דבוקה בצלעות כתולדותי' ומביא שפופרת ומכנים בקנה ונופח ונותן על הריאה גילא או גדנפא או רוקא אי עולה בנפיחה כשרה ואם לאו טריפה (*א"ה) [*אבי"ה . מ"י] (*מסקי' דכי) [*לשון רי"ף וכי] היכי דבילה טרפה אסורה חלבה נמי אסור כתב בה"ג בהלכות אותו ואת בנו תרלה האי מאן דאית ליה עיזא [א]וחלב חלבה ועביד מיניה כמכא ושחטה ונמצאת טרפה ההוא כמכא אסור וה"מ דנודע [ב]לו בודאי דמקמי דנשחטה נטרפה כגון הוגלד פי המכה דבידוע דשלשת ימים קודם השחיטה נטרפה עכ"ל ואם הבהמה נטרפה בטרפות הבא מן הבטן כגון חסר או יתיר וחליף באוני וכיוצא בהן הגבינות אסורות אבל אם נטרפה ע"י סירכא יש להתיר ולסמוך על רשב"ם ורב יהודאי גאון דמתירין מטעם דאין אנו בקיאין לבדוק הסירכות דאפשר מי שהיה בודק בפושרים או בנפיחה הוי כשר א"כ הוי ספק ספיקא ספק אינה נטרפה [ת] וא"ת נטרפה שמא אח"כ נטרפה והיכא דנמצאת ודאי טרפה פסקו התוס' הלכה למעשה דאפילו עשו הגבינות מבהמות

הרבה ואח"כ נשחטה מאותם בהמות אחת ונמצאת טרפה שכולן [ד]טרפות ואין להתיר מטעם דאוקמינן כל פרה אחזקה קמייתא דהיא בחזקת כשרה ונימא השתא נטרפה דההיא לא מקרי חזקה כיון שלא הוברר לנו שעת כשרותה מתי היתה כדמוכח פרק הכל שוחטין דאמר מנא לן דאזלינן בתר רובא אתיא ממכה אביו ואמו דרחמנא אמר קטליה וכן (*בעדים) [*מעדים] זוממין ומפרה אדומה ודלמא טרפה נינהו אלא משום דאזלינן בתר רובא ואמאי דלמא משום דמוקמינא אחזקתייהו שאינה טרפה דפרה בת שתים וגם האב יש לו יותר על שנה כיון שיש לו בן וכן העדים וא"כ הוא להו בודאי שעת כשרות אלא שמע מיניה דלא מקרי חזקה כיון שלא נתבררה שעת כשרותן מתי ור"י (*התירן) [*התיר הגבינות] משום דאמרינן בהמה בחייה בחזקת היתר עומדת הכי נמי נימא לא נטרפה באותה שעה ואע"ג דנמצאת טרפה לאחר מכאן ולא דמי למקוה שנמדד ונמצא חסר דלא מוקמינן ליה אחזקה משום דחסר לפניך התם איכא תרי ריעותא חדא דחסר לפניך וגברא נמי בחזקת טמאה קאי ולבילי ספק טרפה לא דמי דהתם היה העוף בחזקת ספק בשעה שהטיל אותה וכ"כ מהר"ם להיתר בשם רבו השר משם רבינו יוסף קול נוף משום דלא שייך למימר גבי בהמה טריף ואתאי כמו גבי מקוה חסר ואתאי ויש גאונים שמחמירים לאסור הגבינות למפרע עד י"ב חדש : [דף נח] תרלו אבל ברגל טרפה מ"ט כל יתר כנטול דמי כתב ראב"ן אי איכא לאותו היתר הכירא כגון שהא' עומד במקומו והאחד שלא במקומו כשרה דלאו תורת רגל עליו[ה] ואם אינו מגיע לארץ ואינו הולך עליו אינו רגל אלא תלתולי בשר וכשרה ואם למטה מן הארכובה הנמכרת עם הראש יוצאים רגלים אפילו (אין) מגיעין לארץ[ו] כשרה דלא מטרפת לה אם ניטלה ואם למעלה מן הארכובה יוצאה ונוגעין לארץ. והולכין על שתיהן כנטול דמי וטרפה [א] ואם אינו מגיע לארץ תלתול בשר הוי ולא רגל וכשרה עכ"ל : כל יתר כנטול דמי נראה לפרש כל היכא דיש לו רגל יתר חשבינן ליה כאלו [ז]ניטל אחד מרגליה והרי אין לה כ"א רגל אחד וטרפה וכן היה להם קבלה וכעין זה פירש נמי רש"י ור' היה מפרש כל יתר כנטול דמי כאלו נחתך רגלו ודוקא כשהיתר דבוק וסמוך לרגל וכיון דההיא יתר כנטול דמי הוי כאלו נחתך רגלו למעלה מן הארכובה במקום שדבוק אותו יתרת וכן גבי ריאה היכא דלא קיימא בדרא דאוני חשבינן ליה כאלו נטול [ח]דמי והרי יש נקב באותו מקום וכבר (*היה מעשה במגנצא) [*בא מעשה לפני רבינו יהודה במגנצא] תרנגולת אחת שהיתה[ט] יתרת כגון רגל שלישי ממש לגד הזנב ולא היה דבוק כלל לאחד מרגליה והתירו [ב] ושוב בא מעשה לפני רבותינו בתרנגולת שהיה לה במקום צומת הגידים למעלה בירך אצבע אחד יתר והיה בו עצם אחד וצפורן ונחלקו בדבר יש אוסרין מטעם כל יתר כנטול דמי ויש מתירין ואומר דדוקא רגל הוא יתר וטרפה אבל אצבע לא הוי יתר וכשרה וזה אשר השיב רבינו יהודה משפירא [להתירא] [י]ידעתי דלא שייך למימר כל יתר כנטול דמי אלא ביתר שהוא כיוצא בו בעומד כגון בעלת ה' רגלים דוקא רגלים אמרו ולא דבר אחר שאינו רגל כגון אם עלתה שם יבלת ובה עצם [כ]ומ"מ הבהמה אינה אסורה באכילה אלא מום בעלמא הוא (*וגבי ריאה דאמרי' אבל מגבה אפילו כטרפא דאסא) והיא נמי דשני מעים היוצאים ותרתי סניא. דיבי כולם כיוצא בהם [*וגבי כו' עד דאסא צ"ל אחר תיבת בהם] [ל]ריאה שהוגקב כל שהוא [*ומקמיה] [יתרת נקמיה] הייט דטעמא דכשרה דהייט רביתא אבל מגבה שאינה רביתא טריפה ויתרת כמראה הריאה עצמה נקב הוא דהוי ודוקא בליסנא מאי האי דקאמר אפילו כטרפא דאסא מכדי יתירות דקיימא ביני ביני כשרות מ"ט משום דכולהו הכי איתנהו אבל מגבה דליכא רביתייהו טרפה [מ]מה לי ככנפיא מה לי כטרפא דאסא אא"ב יתרת דעלמא בעינא כיוצא בה והכא גבי ריאה מפני שמראיתן של יתרת כמראה הריאה ונפסלת במשהו כמו ריאה משום הכי איצטריך למימר אפילו אע"ג דבעלמא כשרה יתרת כי האי גוונא [דלאו כיוצא בו באותו אבר] הכא פסולה משום דמינה דריאה היא ויתרת גמורה הויא אלא אי אמרת כל יתרת בכל ענין אפילו במשהו פסולה מאי אפילו פשיטא דיתרת דריאה לא גריעא משאר יתרת : תרלז וכן נובלת דהוה נפקא מבי כסי לכרסא נמי פסלי משום דיתרת [נ]דמיניה גמור הוא ומ"ל מעי גדול ומ"ל מעי קטן הלכך הכל טרפה ר"ב. שני בני מעים היוצאים מן הבהמה כאחד כפי' האלפס [ס]פירש ר"ח דאם נמסך (מעט) ממנו מעי אחד כענף שיוצא (*ממנו בו בתוך העוף) [*בבית הכבד של עץ ובמ"י כענף שיוצא ממנו בד בתוך הענף] אם משני מקומות יוצא טרפה ואם ממקום אחד[ע] וכלין עד כאצבע כשרה ורבינו גרשום מ"ה פירש [*ב'] בני מעים שני כרכשות וראב"ן כתב בספרו שאירע ג) מעשה במגנצא שבא לפני רבינו אליקים חמי ושאר רבותינו ואני אב"ן במעי של כבש יוצא מן הדקין באורך אצבע והיה סתום בסופו והרעי נכנס לתוכו ויוצא מתוכו אל הדקין (כזה)

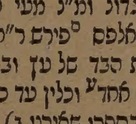

אלא שני מעיין יוצאין האחד הולך אל הזפק זה כנגדו בעוף ורשב"ט [ג] והסכמנו כלנו להתיר שאמרנו לא מצינו שהטריפו חכמים משני מקומות כעין בעוף שיוצאין מן הקורקבן שני דקין והשני הן הדקין אבל הכא דק היוצא משאר הדקין הוא ואין נחלק בדבר:[דף נט] תרלח עוף הדורס טמא פרש"י שאוחז בצפרניו ומגביה מן הקרקע מה שהוא אוכל ובגמרא מפרש [רש"י] שמניח רגלו על המאכל שאוכל ומעכבו שלא יכנס כולו בפיו ור"ת אומר דלפעמים תרנגולין שלנו עושין כן ומפרש כל עוף הדורס טמא שאוכל עוף מחיים ואין ממתין לו עד שימות וכל שאין דורס ועדיין יש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף אז יצא מספק כל עופות טמאים ובידוע שהוא טהור כך פרש"י ופסק [רש"י] בגמרא דשום עוף אין נאכל ע"י סימנין אע"ג שיש בו שלשה סימנין וגם (*ראינהו שלא היה דורס) [*לא ראינוה שהיה דורס . מ"י] מ"מ יש לחוש שמא ידרוס דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהור ולאחר זמן ראוהו שהוא דורס הלכך אין עוף נאכל ע"י סימנים אלא[פ] כל עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור אוכלים אותו[צ] ועל המסורת יש לסמוך כדאמרי' בגמ' עוף[ק] נאכל במסורת. ור"ת אומר כל שיש בו שלשה סימנין הללו של טהרה בידוע שאינו דורס וטהור ואין צריך לבדוק [ר]הסימנין של דריסה אך נראה לפי דברי ה"ר יצחק בן ה"ר מאיר ז"ל שבדק [בעורב] שאנו קורין אותו קורבל ומצא לו אצבע יתירה וזפק [*במ"י כל זה אינו] (*ואם) [נ"ל"ה לגרוס אם בלא ו'] יתברר לקורביל שהוא רק בשעת תשמיש אם כן הוא ודאי עורב וגם [*מה] שפירש ר"י דזפק הוא סימן דלא הדר בכולהו [אלא בפרס או בעזניה] ליתא) ונ"ל דכל י"ט עופות טמאים יש להם אותם ג' סימנין זפק וקורקבן נקלף ואצבע יתירה כמו [*עיין בתוס' דס"ב] [שהוכיח] ר"י [*דבריו] דאין אדם יכול לטהר שום עוף ע"י סימנין אלו אם לא יתברר לו שאינו דורס [*במ"י כל זה אינו] (*וגם [פי' ר"ח] מכיון [*מאן דמפרש . מ"י] דקורקבן נקלף הוי סימן דלא הדר בכולהו לא מתקיים דהא לפי' [ד] [ריב"ם] כל י"ט עופות טמאים יש להם אותם ג' סימנים : כל שיש לו אצבע יתירה וזפק כו' פרש"י והוא שאינו דורס עמהם ור"ת מפרש מדאינו נזכר במשנה ש"מ דבהני ג' לחודייהו כשר דבידוע שאינו דורס) [דף סג] א"ר יצחק עוף טהור נאכל במסורת ונראה לר"י דעוף הבא לפניו וקרקבנו נקלף ביד בלא דוחק א) ויש סימן אחר עמו שטהור אפילו אינו מכיר שום עוף בעולם וראיה כתב בספר התרומה *א"ר זירא סימנין לאו דאורייתא אומר תרלט ר"ת [*בכאן שייך תשובת הר"מ דסוף פרקין] דוקא סימני בילים משום דאיכא עורב דדמי ליונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא ויש לסמוך

הגהות הב"ח ל נ"ב ולא שדי ביה : מ נ"ב דרוסה : נ נ"ב נרקב : ס נ"ב נראה דס"ס : ע לומר שמא נפלה לאור ואין לומר דוקא נפלה לאור דלאו במתני' תנן נפלה לאור ונחמרו בני מעים . וזה הלשון משמע שידוע שנפלה לאור אלא ה"ס כו' כצ"ל : פ נ"ב רש"י : צ צ"ל לא לינפל ולא ליתמר : ק נ"ב עמו : ר צ"ל מקום הנמתח כו' : ש נ"ב כשנשבר : ת אם נשבר תא"ע : א ותליב מינה חלבה כצ"ל : ב תיבת לו נמחק : ג צ"ל ואם תמצי לומר : ד צ"ל אסורות : ה נ"ב וכן : ו אע"ג דכנטול דמי כשרים דלא מיטרפת בהכי אפילו אם נטלה כצ"ל ותיבת לה נמחק : ז צ"ל נחתך : ח תיבת דמי נמחק : ט צ"ל לא יתרת הענין : י צ"ל דעתי נוטה : כ (ומ"מ הבהמה) תא"מ וכ"ב ס"א בכל מקום בבהמה : ל (ריאה שהוגקב כל שהוא) תא"מ וכ"ב ס"א ריאה שהיא בנקב כל שהוא יתרת שלה מגבה בכל שהוא ומוקמינן כו' : מ צ"ל ומה לי כנפיה : נ נ"ב ס"א דמיעי : ס נ"ב כך : ע נ"ב יוצא : פ נ"ב במסורת : צ נ"ב ושלא מסרו לנו יש לחוש : ק נ"ב טהור : ר צ"ל הסימן :

א) נ"א פירש ריב"ם מ"י [וכ"ה סב"ת] : ב) מעשה זו מבואר יותר בתשובת הרא"ש כלל עשרים :

חדושי אנשי שם

אבל לפי' רבינו יואל קשה דמאי פליגי בקיבה כיון שאין שם תותב א"כ נמי אין נקלף שסרי בכלל תותב הוא : ג"ם [ר] וא"ת היכי מהני בדיקה ליחוש שמא ניקב משהו דלא מינכר בבדיקה כיון שאין מקומו ידוע דמהאי טעמא אמרינן דקוץ שניקב לחלל טריפה י"ל דאם איתא שמחמת נפילתה ניקבו אברים קרע גדול וניכר היה וכמו שכתב הרשב"א בתשובה דלריסוק או לקריעה חוששין אבל לנקב אין חוששין שאילו הייגו חוששין לא היתה לה בדיקה דא"א לבדוק כל האברים הפנימים ושנקיבתן במשהו : מהר"ם [ש] ועכשיו בימינו שבעונות נתמעטה התורה ואבדה החכמה משבח אני את העצלנים שלא יסמכו על חכמתם לבדוק ואל יורו לאחרים להקל ויקבלו שכר על הפרישה יותר מעל הדרישה ע"כ מצאתי מא"ז : ג"ם [ת] ואין להקשות הא גבי ספק דרוסה שנתערב בעדר אין להתיר מטעם דספק ספיקא מכספיקא דאורייתא י"ל דשאני הכא ב' הספיקות באים יחד אבל גבי דרוסה מיירי שנודע מתחלה שדרס הזאב קודם שנתערב באותו פעם לא היה רק ספק אחד ונעשה אותו הפעם הספק כמו ודאי איסור שנתערב : מהר"ם [א] כאשר"י משמע דלפרש"י הוי טרפה שהוא רוצה לפרש כאלו נטל כל אותו אבר דלאו משום מתוך מטרפינן לה נמצא ראב"ן ור"י בשיטה אחת עומדין : [ב] לעניותי שזה אפילו לפרש"י כשר אלא אריסא מלתא דראב"ן דהוי יותרת שלא במקומו מייתי האי מעשה : [ג] מצאתי עוד וז"ל וכ"ל דלפי' שאלפס דיוצא משאר הדקין הוא ואין כנגדו גם פר"ח שכתבתי חלוקים על הוראה זו וראב"ן פי' הלכה לייבש דבריו והיינו כראבי"ה ולא הבנתיו על כן לא כתבתיו ע"כ : [ד] לשון תוס' וקשה לפי' הריב"ם דאם עורב יש לו אצבע יתירה וזפק א"כ אין קורקבנו נקלף ודורס וזה א"א מדאמר

הגהות מהר"ם מטיקטין א) וזהו כפר"ח דקורקבן נקלף הוי סימן דלא הדר בכולו והיינו דלא כפריב"ם ועוד גמגמו בו התוס' גם האשר"י מטעם רש"י :

פליהם כדנוכה סוף פרק אין מעמידין כדאמר רב קרבי דגים ועוברין אין נקחין אלא מן המומחה ופריך למה לי מומחה לבדוק בסימנין ומשני כשימנוהו ולא משני סימנין לאו דאורייתא ועל זה אנו סומכים ואוכלים דג בורבוט אע"ג דלא ידעינן אי מסיר הקשקשים בשעה שעולה מן הים מ"מ סמכינן אסימני עובריהו ומיהו בירושלמי משמע שאין לסמוך על סימני עוברי דגים דגרסי' התם נתן בר אבא קמי שמואל אמר ידע אנא מפרשא בין עוברי דגים טמאים לעוברי דגים טהורים עוברי דגים טמאים עגולים עוברי דגים טהורים ארוכים חמי ליה לחדא שליפותא אמר ליה כזה מהו א"ל טמא אמר ליה לא בים ט' דאמרת על טהור טמא אלא דסופך לומר על טמא טהור אלמא אין בודקין בסימנין כדאהדר שמואל לנתן בר אבא ומשמע דאפילו על סימן השנוי בברייתא אין לסמוך מדלא אמר ליה שיבדוק בסימני ברייתא ומה שאנו לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים אע"פ שאינו אומר של עוף פלוני הם אנו סומכין על רוב ביצים המצויין בינינו שהם של עופות טהורים: [דף סד] (*ואין) [*אין] לוקחין מהם ביצים טרופות שמא של טרפה הם. [*אומר ר"י מה שאנו לוקחים מן העובדי כוכבים אובלטי"ש [ש]וקיינטל"ש שמלושו בביצים אע"פ דאסרינן הכא ליקח ביצים טרופות לא דמי דהכא איכא ריעותא [ת]מזדבן להו עובדי כוכבים טרופות [א]דמוכח שהן של טרפות אבל כו'. מ"י וכ"ה הג"ה] אבל עיסה שנילושה בביצים לא חיישינן דאזלינן בתר רוב ביצים שאינם טרופות ולא חיישינן שמא היה בהם דם דרוב ביצים אין להם דם ומעשים בכל יום שאנו אוכלים ביצים מגולגלים אע"פ שאינם יכולים ליבדק ומיהו רבינו תם היה אוסר

תרמ ליקח מן העובד כוכבים אובלטי"ש וקנסטיל"ש [ב]דים משום בישולי עובדי כוכבים דהלכה כמאן דאסר בילה משום בישולי עובדי כוכבים [*דבילים לא היו בכלל דפת דשני גזירות היו שלקות שנאסרו משום בישולי עובדי כוכבים בימי הקדמונים קודם ב"ש וב"ה שהרי פ' א"מ בעי למימר דמדאורייתא אסורים מדכתיב לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי מה מים שלא נשתנו אף אוכל שלא נשתנה ומסיק דקרא אסמכתא בעלמא אבל גזירה של פת היתה מי"ח דברים דאי שלקות מי"ח דברים הוי לא הוי טעו למימר דהוא דאורייתא שגלוים וידועים ומפורסמים לכל היו כדאמרינן פ' אין מעמידין אפילו יבא אליהו אין שומעין לו וכיון דב' גזירות היו כשהותרה גזירת פת לא הותרה גזירת שלקות ואסור משום בשולי עובדי כוכבים בבילים ור"י אומר שאין לאסור עיסה כו'. מ"י] בפרק אין מעמידין דתניא כותיה. ור"י אומר דאין לאסור עיסה שנילושה בבילים מטעם זה [ג]דלא דמי דהכא איכא ריעותא כדמוכר להו עובד כוכבים טרופות מוכח שהן טריפה [*ומשום בשולי עובדי כוכבים ליכא] דהא קימחא עיקרא דמברכין עליו המוציא לחם מן הארץ וכיון שנקרא לחם שרי דסמכינן על הירושלמי דפת נמנו עליו והתירוהו אבל מטעם זה אין להתיר פשטידא [ס] שלנו שאפאה עובד כוכבים דהתם השמנונית בעין על העיסה ומתחלה נאסר משום בישולי עובדי כוכבים [*כיון שהוא בעין וכי חזר ונבלע בעיסה אסורה העיסה שהיא נבלע מאיסור] ולא דמי לעיסה שנילושה בבילים שהבילים נתבטלו בעיסה מתחלתה ולא נאסרו מעולם תוספת: תרמא דשו"א תיכלא בכולה כתב ראבי"ה קבלתי מן ה"ר אלעזר ממיץ דאם הדם בחלמון באותו ענין שאינו ניכר בו מקום התחלת ריקום (*אפרוח) אז דוקא הוא אסור משום תורת דם [ו] אבל אם מלא דם וניכר בו מקום התחלת ריקום אפרוח *מותר דסמוך לרקומו הוי עפרא בעלמא כדאמרינן לקמן בעידנא דקא גביל עפרא הוא גביל פי' נוצר אבל אם נרקס ממש אסור משום שרץ כל זמן שלא יצא לאויר העולם: [דף סו] *לרבות יבחושין שסינן מסקנא דמלתא דשמעתין דתולעים

[*וא"ת והא אמרינן בכריתות יצא דם ביצים דגים וחגבים משמע דדם ביצים שרי לגמרי כדם דגים וי"ל מדרבנן אסמכוהו כדם ביצים אטו דם עוף משום שהעוף נוצר ממנו א"נ דם ביצים שעל הקשר אסור מן התורה כיון שהעוף נוצר ממנו ה"ל מין בשר. עכ"ה במ"י] :

[*מן לרבות עד פ' התרומה שייך אחר תיבת לבדה] :

הגדילים במים שבכלים או במים מכונסין בקרקע מותרין ואפילו הלכו חיים בדופני הכלים או בדופני הבורות [*חוץ למים מותרים דהיינו רביתייהו. מ"י] [וכ"ה הג"ה] אבל פירשו [ד]חוץ לדופני הכלים מבחוץ או חוץ לבור [אפילו חזרו. מ"י] וחזרו אחרי כן ומתו הרי אלו אסורין וכן יבחושין שקורין מגוש הגדילים בשכר וביין מותרין לשתות עם המשקה אבל אם סינן היין או השכר דרך שבגד או התבן ואח"כ נפלו היבחושין לתוך המשקין אסורין ספר (*המצות) [*התרומה. מ"י] :

[דף סב] תרמב אמר רב פפא תרנגולא דאגמא אסורה תרנגולת דאגמא שרית וסי' עמוני ולא עמונית ואומר ר"ת שאותו מין הנקרא על שם הזכר כמו אורהנ"א בין זכר בין נקבה אסורין ואותו מין הנקרא על שם הנקבה כגון בירקהן בין זכר בין נקבה מותרין ובשם (*ר"י) [*רש"י] אומר שאותו מין עצמו שנקרא על שם הנקבה הזכר אסור והנקבה מותרת וסימן עמוני ולא עמונית ומקשינן על פי' [ה]רש"י למה הזכר אסור [ו]והנקבה מותרת והא אמרינן כל היולא מן הטהור טהור ונראה כדברי ר"ת שאין לחלק במין אחד וכ"כ רבינו אבי"ה בשי' קל"ד משם ראב"ן ואמר ר"מ ז"ל שיש להחמיר אפילו באותו מין הנקרא על שם הנקבה שאין להתיר בו כ"א הנקבה לבדה :

[דף סז] תרמג אמר שמואל קישות שהתליע באביה כו' האלפסי והלכות גדולות ושאלתות דרב אחאי פסקו כשמואל ורואים מדאמר רב פפא לעיל בפירקין ש"מ מדרב הונא הא דאמר שמואל (*לעיל) קישות שהתליע כו' אבל רש"י פסק בתשובות וכן ריב"א ור"ת דלית הלכתא כשמואל אלא סמכינן אדיקא נמי דאיתמר בתלמודא ואינו אוסר אלא תולעים שבעיקר האילן ולא תולעים שבפירות ולא זיזין שבעדשים ולא יתושין שבכליסין והא (*דאמרינן) דאיבעיא לן פרשה לגג גרעינתה מהו הייני לשמואל ואנן לא קי"ל כותיה ומיהו היכא דניקב הפרי לחוץ אסור התולעת משום השרץ השורץ על הארץ ובספר התרומה פסק כשמואל ואסור אפילו לא ניקב בפרק ב' דמאכלות אסורות כתב המיימוני וכל מיני פירות שדרכם להתליע במחובר לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת ואותן תולעים שנמצאו בתוך השומר של מיני קטניות בקליפה החיצונה ארוכה הנופלת ע"י דישה אסורה אף לדברי רש"י ור"ת כיון שסופו להקשות הוי כמו אילן דגרסינן בפרק כילד מברכין קורא רב יהודה אמר ב"פ האדמה ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו דכיון שסופו להקשות לאו פרי הוא ומסקינן התם דהלכתא כשמואל וכתב בספר התרומה וז"ל תרמד ואותן התולעים הנמצאים בשרביטי של פולין ופיום רגילים לבא שם במחובר וא"כ אסור התולע ואם נתבשלו ואח"כ נמצא תולע צריך ס' לבטל טעם התולע ואותם פולין ופויי"ש שהן בלא שרביט ולאחר שנתבשלו מצא הרבה זיזין כמו זבובין בקערה כולן מותרין משום דאין רגילות ליגדל בגוף של פולין עד לאחר שנתלש וכ"ת שמא יצאו חוץ לפרי בעודן חיים ונאסרו משום שרץ השורץ אין לחוש לזה דאם איתא שיצאו לא היו חוזרין עוד לתוך הקיטניות א"כ אותן שהן עכשיו מבושלין והגם בתוך הקערה חוץ לפולין מותרין כיון דלא יצאו מחיים [*לחוץ] ואינן אסורין משום שרץ השורץ על הארץ כמו זיזין שבעדשים דשרי בברייתא ויש שמחמירים ונותנין הפולין תחלה לבשל במים רותחין כדי שימותו מיד הזבובים בתוך הפולים שאם ישים במים צוננין אולי מחמת המים יצאו הזבובים תוך המים ונאסרו מיד ומתים שם בשעת רתיחה והרי הוא אוכלן בקערה עכ"ל [*סה"ת]. ורבינו אבי"ה כתב דאם נתבשלו הרבה פירות ביחד ומצאת באחת מהן או בשתים ושלש תולעים והשתא לדברי הפוסקין כשמואל אסורין התולעים אפילו לא ניקבו לחוץ ולדברי רש"י וריב"א ור"ת דוקא אם ניקב צ"ל דצריך לראות *הפרי שנמצא בו התולעת אם הפרי גדול שיש בו ס' כנגד התולעת שנמצא בו בטל טעם השרץ וזורק התולעת ואוכל אפילו

[*פי' לפי הפירושים כל אחד ואחד לפי דינו] :

הפרי שנמצא בו' ויקלוף מעט מבפנים ואם הפרי או הקטנית קטן שאין בו ס' [נגד] תולעת הנמצא בו נעשה כולו חתיכה אסור וצריך ס' במים כנגד כל הפרי אבל שאר הפירות לא מהני לבטל לפי מה דנהיגנא כפיסוק רש"י דמין במינו לא בטיל אלא יסלק מינו כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו המים יבטלו ליה בס' ואותו פרי שנמצא בו הוי כאילו לא ניער וכיסה בתחלה שנכנס בו האיסור ואם יש ששים [במים] כנגד כל הפרי שנמצא בו זורק אותו והשאר מותר וגם הקדרה מותרת וכגון שנלטנו המים שנתבשלו בו עד שלא ספכוהו לחוץ אבל אם ספכוהו לחוץ בעודם רותחים הפרי שנגע לאותו הפרי שהיה בו התולעת צריך קליפה דעד השתא הוי המים מבטלים האיסור אבל השתא דליתנהו בעי קליפה דתנן בזבחים פרק דם חטאת רקיק שנגע ברקיק וחתיכה שנגע בחתיכות הרבה לא [כל] הרקיק והחתיכות אסור אלא דוקא במקום הנגיעה שנבלע האיסור שם ואם נגעו בו טובא כלם בעו קליפה ואם [ח]נגע רק באחת או בשתים נגע ואין יודע אי זהו ונתערב בשאר קי"ל כל דבר שאינו ע"י בישול ואינו נ"ט אלא בתערובת בעלמא בלא מים כגון איסור יבש שנתערב בהיתר חד בתרי בטיל וכן פרשב"ם וריב"ם ובלבד שלא יהא בריה או חתיכה הראויה להתכבד עד כאן דברי ראבי"ה. וכתב ריב"א וכן ראבי"ה דכל ירא שמים יזהר שילטנו המים קודם שיערה אותם כשמבשל דגים או בילים [ט]שמא תמלא בבילה אפרוח או דם או דג טמא או תולעת בפרי ואז לא יאסרו זה את זה בנגיעה דהוו להו צונן בצונן ולא יצטרך לקלוף' [י]דהשתא הוא דמהני שיעורא דס' שהיה בו בשעת הבישול ואם הוליא אותן מן המים רותחים בכף כל אחד לבדו הכף אסור משום הבילה האסורה שהוליאה בכף חוץ למים ואח"כ כשהוליא באותו כף שאר הבילים נאסרו אבל אם לא ילטננו המים קודם אומר ריב"א לפעמים אפילו יש במים ס' נגד הבילה האסורה או הדג או הפרי שיש בו תולעים הכל אסור משום דכשעירה המים מן הכלי ראשון ועודן רותחים שמא בסוף העירוי נשאר בו הטמא עם מעט מים ואסור כל מה שבתוך אותן המים לפי שאין בהם ששים היתר ואח"כ נתערבו אותן מועטין שנאסרו [*בסוף עם המותרין שהיו למעלה מן המים ונאסרו משום דבעודן רותחין נגעו האסורין אל המותרין ובעי קליפה כו'. מ"י] בעודן רותחין עם השאר שהוליא כבר ונוגעין בהן רותחין ובעי קליפה כדפי' לעיל אבל משום תערובת לא נאסרו כיון [כ]דהוי הרוב המותרין וגם האסורין תרמה לא נקראו בריה או דבר שבמנין דאין קרי בריה אלא אותו שנאסר מחמת עלמו ולא מחמת דבר אחר והכא אינו אסור מחמת עלמו אלא מחמת דבר אחר דהיינו הדג הטמא ואותו הטליכו לחוץ אלא [ל]איסורא משום דנגעו חמין זה לזה אבל לרבינו ברוך איש תרומות נראה דמותרין כולן כיון דרוב הכשרים חוץ למים א"כ האסורים שהיו בתוך המים מועטין הם ובטלים ברוב ואי משום דנגעו האסורין לכל השאר בעודן רותחין אין בכך כלום כדאפרש לקמן דכל דבר הנאסר מחמת דבר אחר אינו חוזר ואוסר [*אע"פ שכיהם חמין אא"כ ישנו במים רותחין כו'. מ"י] אפילו בחמין ביבש כי אם דוקא במים רותחים לפי שהמים מוליכין הטעם בשאר החתיכות ומהאי טעמא קליפה שנאסרה אינה אוסרת קליפה הסמוכה לה וכן לעולם וגם המלח אינו אוסר הבשר אע"פ שהמלח הבלוע מדם נותן טעם בבשר ואע"פ שטעם גופו של איסור נפלט ונבלע בדבר שסמוך לו כגון חם בתוך חם אפילו בלא מים וכן רקיק וחתיכה דפרק דם חטאת [א] (*דאינו אוסר רק כדי קליפה) מ"מ אסור הנבלע בו ממקום אחר אינו נפלט אלא ע"י מים וכן מוכיח לקמן פרק כל הבשר גבי טיפת חלב שנפלה על חתיכה דקאמר אם לא ניער וכסה מיבלע בלע מיפלט לא פליט (*וכן) [*ועל כן] הדגים שנאסרו במים ונגעו [*שוב] [מ]המים (הרותחים) באחרים לא נאסרו ואי משום שהדג טמא עלמו מתגלגל ונוגע באחרים בלא מים מ"מ אינו נוגע לרוב אלא למיעוט א"כ המיעוט שנגע בהם כיון שאינו מכיר בטל ברוב שאר הדגים דלא שייך בהו טעם דבריה לא בטיל כיון שאינן אסורין מחמת עלמו אמנם בבילים אין כ"כ טעם קל להתיר לפי שאין רגילות לבשל כ"כ בילים ביחד שיתבטלו אותם שנאסרו בתוך המים ברוב בילים שהוליא כבר לחוץ כשחוזרים ומתערבין אחרי כן. [דף סז] תרמו וקוקני [אסירי] פי' האלפס ור"ת תולעים שבמעי הדגים אבל רש"י פי' קוקני תולעים שבכבד או בחתיכות בשר [דהיינו דרלין] הלכך תולעים הנמצאים בחתיכות בשר או בגוף הבהמה אפילו אינה בבני מעים אע"ג דלאו מעלמא אתו בודאי אפ"ה אסורין כיון שהיו שם מחיי הבהמה אבל אם באו אחר שחיטת הבהמה בבשר או בדגים מחמת סרחון וכן בגבינה אז התולעים מותרין ואע"ג דכי פירש על גג תמרה אסור משום שרץ השורץ ה"מ כי פירשו מחיים אבל תולעים מתים הנמצאים בקערה שנפלו מן הבשר המוסרח אין קפידא בהן ולא חיישינן שמא פירשו מתוך לחתיכה בעודן חיים דמסתמא אותן שילאו לחוץ נפלו כשהדיחו הבשר וראבי"ה כתב וז"ל קבלתי מאבא מרי דתולעים הנמצאים בדגים ובגבינה מותרין וכן בבשר בהמה [אפילו שהתולעת חי מותרין] דאין בהם משום אבר מן החי ולא משום שרץ השורץ על הארץ אבל פירות שגידולן מן הקרקע איכא למיחש משום שרץ השורץ על הארץ ואהכי הוא דאיבעיא לן פירשו לאויר העולם מהו ורשב"ע נמי מתיר שבדגים ושבגבינה אפילו פירש לגב גבינה משום דהיינו רביתייהו ולא דמי לפירשה לגג תמרה לפי שאין דרכו להיות כ"א בגרעינים אבל ודאי אם פירש לגמרי נאסרו : *ושאלת על עוף שאין בו מסורת וקורקבנו נקלף בלא סכין ויש לו אצבע יתירה אם מותר הוא לפי דברי (*התוס') [*ר"י. מ"י] הוא מותר שפי' דקורקבנו נקלף הוא סימן חדש דליתא בכל י"ט עופות זולתי בפרס ובעזניה וכיון דהאי אית ליה שני סימנין ואחד מהם הוא סימן חדש בי"ט עופות ליכא לספוקי דלית בהו סי' חדש [*ובעורב נמי ליכא לספוקי דלית ביה[נ] אלא כו'. כן הוא במ"י] אלא תרי מהנך [*דהדרי בכולהו] (*והפרס) [*ובפרס] ובעזניה (*ובהן) ליכא לספוקי דלית בהו אלא חד סימן טהרה מיהו לפירוש ריצב"א דפי' שאינו דורס זהו סימן חדש אז הוא אסור דדלמא מין עורב הוא ונהי דלא חזינן דדריס דלמא לאחר מכאן ידרום דעוף הדורס לאו כל שעה הוא דורס ושלום מבר"ב ז"ל :

[*שייך לעיל אחר אמר ר' יצחק עוף טהור כו' וכן הוא במ"י] :

פרק רביעי

בהמה המקשה: ב) [*גיד הנשה] ונוהג [דף פט] תרמז בשליל וחלבו אסור דברי ר"מ ור' יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כר' יהודה וכ"פ רש"י בתשובותיו כ"ז שלא הפריס ע"ג קרקע לא נקרי' כלל לא חלבו ולא גידו כדנפקא לן מכל בבהמה תאכלו וראבי"ה כתב משם רב האי גאון וראב"ן דגיד הנשה נוהג בו וצריך לנקרו עם שומנו דכף הירך סתמא כתיב: [דף ע] תרמח בהמה שנחתכו רגליה כו' דוקא ברגלים האחרונים אבל שלפניה אפילו למעלה מן הארכובה כשר כדאמרי' פרק אלו טרפות לא שאנו דחסר ויתיר הוי מום לגבוה ולהדיוט שרו אלא ביד אבל ברגל טרפה נמי הוי: עילוי ערקומא היכא דפרעי טבחי כתב ראבי"ה אם נחתך או נשבר העצם התחתון למטה מן הקופץ היא הארכובה הנמכרת [*בבהמה] עם הראש ובעוף הוא התחתון שבו הקשקשים אפילו אין עור ובשר חופין את רובו כשרה הבהמה או העוף אך האבר אסור משום אבר מן החי דאמרינן ובשר בשדה טרפה לא תאכלו להביא האבר והבשר המדולדלין בבהמה ואם עור ובשר חופין את רובו אפילו האבר מותר וכן העצם האמצעי שמחוברין בו צומת הגידין אם נשבר העצם בלא צומת הגידין והגידים בדקו ונמצאו שלמים וקיימים כמנין שמנו חכמים כדמפרש לקמן אם עור ובשר חופין את רובו אפילו האבר כשר ואם

א) גי' מהר"ל מפראג דאוסר מקום נגיעתן וכ"ה במ"י : ב) זה שייך לתחלת פג"ה :

הגהות הב"ח ש צ"ל וקנסטילש וכו' ליקח כאן בילים : ת דכדמוכר כצ"ל : א מוכח כצ"ל : ב תיבת דים נמחק : ג (דלא דמי דהכא איכא ריעותא כדמוכר להו נכרי טריפות מוכח שהן טריפה) כל זה מוקף : ד נ"ב מים : ח צ"ל ר"י : ו (והנקבה מותרת) תא"מ : ז נ"ב התולעת : ח תז"ע : ט נ"ב או פירות : י צ"ל דעד השתא : כ כיון דמותרין היו הרוב והאוסרין לא נקראו בריה או דבר שבמנין דנימא אפילו לא בטיל דאין כו' כצ"ל : ל צ"ל אסורין : מ צ"ל המין באחרים : נ סימן חדש אלא תרי כו' ובפרס ובעזניה ליכא כו' כן צריך להיות :

חדושי אנשי שם

מדאמר רב נחמן הכא בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מהנך שני סימנים אינו דורס שכל עוף הדורס טמא ומדאיכא לספוקי בעורב ש"מ דעורב אינו דורס וצ"ל דהכי קאמר רב נחמן עוף הבדוק לנו בשני סימני טהרה וסי' שלישי אין בו אבל על הדריסה לא בדקנו ואם ניכר שאין זה עורב אין לחוש שמא דורס שאין עוף הבא בשני סימני טהרה דורס אלא עורב ומינו בלבד ומעתה מה היה לו להיות עורב ומינו איננו פרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד של יוהרה כשר אין בו סימן טהרה בכל בי"ט עופות ליכא לספוקי אע"פ שיש להם ג' סימני טהרה כי נאמר שכולם דורסין וג' סימנין האחרים הוא שיש בהם שלכך טהור : [ד] והאשר"י הסמיך דברי ר"ת עם קבלת הר"ץ הלוי ז"ל שכתב קבלנו במסורת מאבותינו וזקינינו הקדמונים שכל עוף שתרטומו רחב או שכף רגלו רחבה כשל אווז בידוע שאינו דורס. כתב האשר"י ז"ל וכן מסתבר וראוי להוכלו אם נמצאו ג' סימנים בגופן ואין לחוש שמא דורס עכ"ל : [ה] דלס"ת והאשר"י פשטידא שלנו משומן של דגים דאלו שומן של בשר ושל אוז סתמו ככר מהותך ואין בו משום בשולי עובדי כוכבים דאין בישול אחר בישול : ג"מ [ו] וא"ת והא אמרינן בכריתות יצא דם בילים ודגים וחגבים

אין עור ובשר חופין את רובו האבר אסור ושאר הבהמה או [*שאר] העוף כשרים [ז] והעצם השליפי הוא קולית הנקרא בוקא דאטמא ובעוף הוא הרחב הדבוק ממש בגוף גם זה דינו שוה לאלו פי' לאלו של בהמה שאם עור ובשר חופין את רובו כשר אפילו האבר ואם לאו האבר והבהמה הכל אסור ועוד כתב דבין פרק התחתון לאמצעי יש עצם קטן המחברם ונקרא קופץ התחתון ובלשון משנה בבכורות ערקוס והיינו ארכובה ובין האמצעי לשליפי בחיבורם גם יש שם עצם קטן והיינו ארכובה העליונה ועליו אמרו חכמים כנגדו בגמל ניכר ובולט ולומת הגידין דין פסיקתן מתחיל מעילוי ערקומא שהוא התחלת העצם האמצעי והערקוס התחתון עצמו דינו כלמטה ממנו שאין כנגדו חשש פסיקת הגידים דבעצם האמצעי עילוי הערקוס מיד פרשו הטבחים כשמוליאים הגידים מן הנגקרין שבעצם האמצעי ולא בארכובה עצמה כי רוב פעמים נשארה [ג]מן הארכובה זאת עם הרגלים הנמכרים עם הראש [ס]ומתחלת עצם האמצעי ולמעלה כלפי הגוף ד' אצבעות אם נטלו לומת הגידין או נפסקו טרפה ובבהמה דקה מהתחלת עצם האמצעי דבליעי עד מקום שנבלעים בבשר הוי לומת הגידין ושם יש עליהם קרום דק על אותן הגידים ואפילו קודם שנבלעים[ע] (*בעור) [*בבשר לא] הוי בליעי [פ]ולא הוה לומת הגידין אלא [צ]ראשונים דאלימי וחיורי לפר"ת אבל רש"י פי' דלאחר שנבלעים נעשים רכים משמע (*לעולם) [*דלעולם] קשים ניהו קודם לכן ואלימי וחיורי: חד אלימא ותרי קטיני פי' ראבי"ה דהעב מונח על שנים הדקין ממנו והוא אותו שמפרידין כשתולין הבהמה ברגליה והשנים הם דבוקין בבשר ובעצם ואותן גידין שהן [*דקים ואינן לבנים לא מטרפי פסיקתן ולא הוי עלייהו דין לומת הגידין . מ"י] . [ובמג"י אחר מצאתי כאשר הגהתי בפנים] רכים (*קשים) [*ודקים] הן (*ואינם) [*אינם] לבנים (*ואינה) [*אינה] נטרפת בפסיקתן ולא הוי עלייהו דין לומת הגידין: בעופא שיתסר [*ואי אפסיק חד מנייהו טריפה] ופירש ברוקח דיכולין לבודקן ע"י מחט ובו חוט ונוטל החוט וכורך סביב כל אחד: ת"ר נשבר העצם ויצא לחוץ כו' פי' בספר התרומה היכא שנשבר העצם ויצא לחוץ וכן שמוטת [ק]רגל או ירך בעוף דלא ידעינן אי מחיים או לאחר מיתה זימנין שגיאין מלינן לברורי אם הוסתרה המכה [ת] א"כ מחיים היה וכל הספיקות שיבואו לחכם אי איכא ריעותא בלומת הגידין ואינו יודע אם נפסק אחד מהם או נשמט הירך מחיבורו בבוקא דאטמא ולא ידע אי איעכול ניביה או לא וכן נשבר העצם ויצא לחוץ ולא ידע אי מחיים או לאחר מיתה או שום שאר ספיקות שבא לפניו על כיולא בזה פי' בה"ג דאנן לא בקיאין בבדיקות ויש לנו לאסור הכל ואין לנו להתיר מדרב הונא דאמר נשחטה הרי היא בחזקת היתר עד שיודע לך במה נטרפה דה"מ במקום שיש לתלות בהיתר כגון זאב שנטל בני מעים והחזירן כשהן נקובין שיש לתלות הנקב בזאב אבל במקום שתלוי בחסרון חכמה שאינו בקי להבחין אם נפסק אחד מן החוטין או איעכול ניביה וכן כולן ויש ריעותא בדבר שהטריפות תלוי בו יש לאסור הכל כדברי הגאון תרמט ואם נשבר העצם למעלה מן הארכובה וחזר ונקשר רטייר בלע"ז בזה אומר רבינו (*שמואל) [*עזריאל מ"י] ור"ת דאין לאסור ושמא הטעם שאם יצא העצם לא היה חוזר ונקשר אלא ודאי לא יצא לחוץ וכשר :

פרק חמישי

תרנ אותו ואת בנו בה"ג פסק דלית הלכתא כחנניה [דף עח] דאמר אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקבות מדאמר ליה [דף עט] ר' אבא לשמעיה כי מעיילת לי טדנייתא לריספק פוק עיין [ר]מין דדמיין להדדי ועייל לי קסבר אין חוששין לזרע האב וסימנים דאורייתא וכן פי' רש"י עכ"ה: א"ל רבי אבא לשמעיה כי מעלת לי כודנייתא לריספק פוק עיין הני דדמיין ועייל תרנא פסק בספר התרומה דאסור לקשור [ש]מיני פרדות ביחד אא"כ שוות מאב ואם דמספקא לן בתלמודא אי חוששין לזרע האב אי לא *[וכ"ש עם בהמה אחרת שאסור הפרידה ועוד פסק דאותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקבות בין האם תחלה ואח"כ הבן או איפכא והיום הולך אחר הלילה] :

פרק ששי

כסוי הדם [דף פו] ומודה רבי יהודה תרנב לענין ברכה שאינו מברך אלא אחת פסק בספר התרומה דמותר לדבר אחר השחיטה קודם הכסוי אבל בין שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף אסור לדבר ואסור לגרום חיוב ברכה במקום שיכול לפטור עצמו כדאמרינן פרק בא לו ופרק אלו נאמרין דתניא ולוקח ספר תורה וקורא בו אחרי מות ואך בעשור ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ופריך בגמ' וניתי ס"ת וניקרי בה ומשני ריש לקיש משום ברכה שאינה צריכה אלמא דהיכא דיכול לפטור בברכה אחת אין לנו לגרום חיוב ברכות ומיהו היכא דאמר תן לי סכין אין זה הפסק כמו טול ברוך וגבל לתורי דלא הוי הפסק בין ברכת המוליא לאכילה ומלא ראבי"ה בתשובת הגאונים שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה שמא ישכח וידבר בינתים בדברים שאין מענין שחיטה ואין זה הטעם נראה לי דאטו משום שמא ישכח יברך ברכה שאינה צריכה ועל כן יש לפרש צריך לברך על כל שחיטה הואיל וגופין מוחלקין והביא ראיה מההוא דאמרי' לעיל דמשני ריש לקיש משום ברכה שאינה צריכה פי' שאם יביא ס"ת אחרת יצטרך לברך שנית וכי היכי דב' ס"ת גורמין שני ברכות אע"ג דב' הקריאות מענין אחד הם מדברים מענין י"ה ה"נ בשני שחיטות אפילו הוי מצוה אחת ותפילין נמי הוי מצוה אחת ואפ"ה מברך בין תפילין לתפילין [ס] אם סח *וכ"כ ר' שמואל בר' חפני ורבינו קלונימוס מרומי לברך על כל שחיטה ושחיטה וכתב בא"ז נראה לי לקיים דברי שניהם בב' מינין כגון חיה ועוף שאז צריך לברך על כל אחד

[*נראה למורי דמייתי ראיה דאם סח בינתיים דא"ה לא הוי אלא שתי מצות שוות והוי כעין ב' שחיטות אבל אם לא סח הוי הכל מצוה אחת אבל מצאתי אח"כ במרדכי ישן שכתב ותפלין נמי מצוה אחת וא"ה מברך בין תפלין לתפלין אם לא סח] :

מיהו נראה בעיני דלפי האמת אפילו חיה ועוף ובהמה א"ל כ"א ברכה אחת לכולם הואיל וברכות שוות ורא"ה מפרק לולב וערבה היו לפניו מצות הרבה מברך אקב"ו על המלות ר"י אומר מברך על כל אחד בפני עצמו א"ר זירא הלכה כר"י מ"ט דר' יהודה דכתיב ברוך ה' יום יום וכי ביום מברך אותו ובלילה אין מברך אותו אלא לומר לך בכל יום תן לו מעין ברכותיו הרי למדת שר' יהודה לא פליג אלא היכא שאין ברכותיו שוות אבל בשוות אפילו ר' יהודה מודה דברכה אחת לכולן עוד מלא ראבי"ה כתוב בתשובת הגאונים תרנג דמי ששחט והזיד ולא בירך (אם) [או] כסהו והזיד ולא בירך אסור לו לאכול ממנו אבל לאחר מותר והוא היה חייב *מלקות כתב בא"ז משום גדולי נרבונא כששוחטין חיה אין מכסין דמה עד שיבדוק אם טרפה אם לאו מפני שצריך לברך על כסוי הדם ותנן פ' כסוי הדם השוחט ונמלא טרפה פטור מלכסות: פ' אותו ואת בנו פר"ח גבי שור הבר שקורין רובל"א רבותינו הגאונים נמנו עליו שמכסין דמו ולא איפסיקא אי בהמה אי חיה וחלבה אסור מספק וכן הלכה עוד כתב בהלכות הגאונים הא דאמרי' תרנד שורף טליתו ומכסה שוחק דינרי זהב ומכסה אי איכא גברא דחביב עליה טליתו מעופא או מחיותא אי נמי דלא שוי דינר זהב ההוא שופא או חיותא תקינו ליה רבנן למיסחט והיכי ליעבד ממלה דמה בבגדא א"נ בסנדלא ומברך על כסוי הדם וכי מטי לדוכתא דעפרא ישחי ההוא גברא ההוא בגדא או ההוא סנדלא דמלי ביה דמא במיא ומכסי בלא ברכה והכי תקינו רבנן לענין כסוי הדם

בין במדבר בין בים: א] *אמר הגאון שמכסים בשלג שנאמר כי לשלג יאמר הוי ארץ [י] גם מכסין בשחיקת ברזל שנאמר ברזל מעפר יוקח ובזהב דכתיב וזהב עפרות לו: [דף פז] וחייבו ר"ג ליתן י' זהובים תרנה מעשה באחד שנולד לו בן ונתנו למוהל אחד למולו ובא חבירו והקדימו ובא הראשון והזמינו לדין על שכר הברכות ושאלו מר"ת והשיב דמלתא דל"ל חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו וכדאמרי' בהגוזל בתרא ועוד השיב דאפילו תפס מפקינן מיניה כיון דענה אמן ואמרי' גדול העונה אמן יותר מן המברך ואם לא ענה אמן איהו דאפסיד אנפשיה אבל אין לפוטרו מעטם שיתן לו תרנגולת לשחוט דא"כ רבן גמליאל נמי מאי טעמא לא עביד הכי אלא זו היא מלוה אחרת ומלוה ראשונה אזלא לה ומעוות לא יוכל לתקון ולענין תרנו קריאת התורה [ח]אמרי' אם עמד אחר שלא נקרא אין לחייב כלל בלא הני טעמי משום דטולן חייבין בקריאת התורה זה כמו זה וכן מפרש ריב"א דאפילו היה [א]כהן ועומד אחר במקומו אין לחייבו ואע"ג דדרשינן וקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון אסמכתא בעלמא הוא כמו ליטול מנה יפה ראשון דאין יכול לגבותה בב"ד תוס' עיין באלפס פרק החובל: [דף פו] לעיל ומודה רבי יהודה לענין ברכה כו' שאל הרב רבינו משולם את הר"ר שמחה תרנז יודיענו מורינו אם נולדו [ב]שני זכרים תאומים ביום אחד אם דיו בברכה אחת למוהל ולאב וברכה אחרונה לשניהם או טעונין כל אחד ברכה [ג]אחת לעלמו והשיב דאפילו שני מוהלין אחד יברך על המילה ואב יברך להכניסו בבריתו של אברהם אבינו והמוהל השני לא יברך על המילה אלא יברך אשר קידש ידיד מבטן ויעלה לשניהם ואע"ג דליכא תינוק שני בבית הכנסת כשמלין הראשון מ"מ דעתיה ע"ז ואין צריך לברך שנית רק שלא יסיח דעתו בינתים ולא דמי לארבע כוסות דמברך על כל חד וחד דהתם כל חד וחד מלוה באנפיה נפשיה ודמי לשחיטה וכיסוי דאמרי' ומודה רבי יהודה[ד] דאינו מברך אלא אחת נ] ואע"ג דכשבירך על כסוי חיה זו עדיין לא נתחייב בכסוי [ה]עוף שלאחר כיסוי חיה [שחטו] כדתנן שחט חיה יכסנה ואח"כ ישחוט עוף אפילו הכי נפיק בברכת כסוי אחד ושמעינן [*נמי] דשחיטת העוף לא בעי ברכה שנית [ו]דברכת כיסוי חיה לא הוי הפסק כמו גביל לתורי וכן לענין תפילין מוכחא הסוגיא דסגי בברכה אחת לתרוייהו אם לא סח בינתים ועוד בתוספתא דברכות אומר עשרה עושין מלוה אחת אחד מברך לכולן ואע"ג די"ל דהתם מיירי במלוה שהוא מחויב בה כגון עטיפת ליצית ודמי נמי להא דפרק ראוהו ב"ד לא יפרוס אדם פרוסה לאורחים אא"כ אוכל עמהם הא כשאוכל עמהם מיהא מוליא ה"נ מוליא ראשון את השני מברכת המילה ושני פוטר את הראשון מברכת אשר קדש ידיד מבטן [ז]כגון בקריאת התורה פותח מברך לפניה וחותם מברך לאחריה *וגרסינן נמי בירושלמי פרק היה קורא עומד ויושב מעשה ברבי מאיר שקרא [ח]בבית הכנסת של טובעין ונתנה לאחר ובירך עליה ואמר זה קורא וזה מברך מיהו נראה דהתם מיירי בברכה שלאחריה אבל בברכה שלפניה אין נראה שאחד מברך ואחד קורא ואעפ"כ (*שסברא) [*סברא] היא שכשם שחבירו מוליאו ידי חובתו מידי קריאה כן יכול להוליאו מידי ברכה ותו הכא נמי אפשר למול ולברך בחדא זימנא ונראה דהוא הדין אם שני תינוקות משני בני אדם דדמו לשחיטה דאמרינן שחט מאה חיות וק' עופות ברכה אחת לכולן בין שחיטה בין כסוי ועוד תרנח שאלו אם יכול למול בשבת אדם שלא מל מעולם מי חיישינן שמא יקלקל ונמלא מחלל שבת או לא והשיב דודאי לא ימול [ט]כדאמרי' במס' בילה [גבי קדרה חדשה] מפני שלריך לבדקו ע"כ: בשערים דרבינו שמואל בן חפני כתוב התחילו חכמים לברך ברכת שחיטה לכל אחת ואחת שמא יסיח דעתו ויספר או יתעסק ויפסיק ולכך מברך לכל אחת ואחת לחומרא אבל לענין כסוי ברכה אחת לכולן [כ]שכל זמן שלא הפסיק בין ברכה לכסוי הדם [ל]אין להחמיר עכ"ל: מלאתי בספר אבי"ה בסימן אלף ול"א דאסור לספר בין ברכת שחיטה לברכת כסוי ולא כתב טעם ובספר התרומה התיר כדכתיב לעיל :

[*אמר הגאון כו' כתב ב"י ודברי תימה הם דהא לא כתיב כי לשלג יאמר עפר ואנן עפר בעינן כדכתיב בקרא בעפר דלא קאמר קרא שהשלג היא נקרא ארץ אלא שהשי"ת מצוה ואומר לשלג שירד ויהיה בארץ וכן הסיא דברזל לאו ראיה כלל הוא דלא קאמר קרא דברזל איקרי עפר אלא שהוא יקח מן העפר וכל המתכות מן העפר הם נקחים ואין מכסין בהם תוך מזהב משום דנקרא עפר וכן נראה מדברי הפוסקים שסתמו וכתבו דאין מכסין בשחיקת מתכות חוץ משל זהב וגם לא כתבו דמכסין בשלג לכך אני אומר דברים אלו דברי יחיד הם ואין סומכין עליהם . ע"כ ב"י מיו"ד סי' כ"ח] :

[*ורלוי היה לשני תהנים להפטר בברכה אחת כמו שנפטרו בסעודה בחדא ברכת ז' ברכות לולי מפני עין הרע . אביאסף ע"כ הג"ה מיי' פ"י דאישות] :

פרק שביעי

גיד הנשה [דף פט] נוהג בבהמה וחיה וכו' תרנט השיב ר"י ברבי יהודה לרש"י על ירכי החיות מלוה לנקרן כמו של שור וכשב ועז וכל שאסור בירך בהמה אסור בירך חיה ובשוק של מטה הימנה שקורין לנקרון בלע"ז (*וכן השופי שעל גיד הנשה ובית הפרסות) [*וכן שומן של גיד הנשה וכן הפרסות . מ"י] שקורין אנק"א ולריך העלם של בוקא דאטמא ניקור כמו של בהמה שהגיד נכנס תחת אותו העצם ואם יש אדם שמפטפט כנגד דבר זה ראוי לנדותו ונוטה לגד המינות לפי שלא חלקו חכמים בין חיה לבהמה אלא בחלבים שקריבים [מ]אגל המזבח אבל הגיד וכל הבא מכחו אסיר בשל חיה כמו של בהמה וכדתנן נוהג בבהמה ובחיה ושומנו ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור וראוי להחמיר בו כדגרסי' בני הזהר בשל סופרים יותר משל תורה שדברי תורה יש בהם עשה ולא תעשה ובדברי סופרים העובר עליהם חייב מיתה ומה שנהגו בו ישראל קדושים נהגו בו איסור זו היא דברי סופרים: (*וישראל) [*ישראל] קדושים הם ונהגו בו איסור וכן הלכתא והכי קי"ל כר"מ שאמר מחטט אחריו בכ"מ שהוא: [*אמר רב לא אסרה תורה אלא קנוקות שבו עולא אמר עץ הוא והתורה חייבה עליו . אמר אביי כוותיה דעולא מסתברא] בשאלתות דרב אחא [בתוס' דף נ"ב] איתא אע"ג דקאמר תלמודא כוותיה דעולא (*מסתמא) [*מסתברא] מ"מ יש להחמיר בקנוקנות מדרבנן: [דף צב] בתר דידיה אזלינן או בתר מיניה תיקו וכל תיקו דאיסורא לחומרא והשתא אין לנו לבדוק כל עוף אם יש לו כף עגול או לאו דאין לספק בכל עוף ויש לנו לילך אחר הרוב אבל ודאי אי חזינא דאית ליה כף עגול אזלינן לחומרא אמר אביי כוותיה דרב אסי מסתברא משמע תרס דהכי הלכתא דלובן כוליא שרי ואין לריך לגמוס אלא מה שחוץ לכוליא אבל רש"י והתוס' מספקא להו וטוב להחמיר (*אבל) [דף צג] חלב שהבשר חופה אותו מותר ר' אליעזר ממיץ אומר השומן של יותרת הכבד אסור אף לאחר שניטל הקרום מעליו וכ"כ דיותרת הוא הנקרא אבדי"ם והוא הבשר המחלק וחולץ בין ריאה לכבד וכן פרש"י בפי' חומש יותרת אבדי"ם ויש אוכלין השומן המעורב בבשר היותרת שתחת הקרום מטעם חלב שהבשר חופהו ואומר רבינו אליעזר ממיץ דשיבוש הוא בידם שהבשר חופהו אינו מתיר כ"א בכסלים וכליות שנאמר בהן על למעוטי תוך אבל ביותרת הכבד דלא כתיב על לא ממעטינן תוך דידיה ואסור אחרי שהוזכר באימורי שלמים וכן ר"ת אסר והביא ראיה מתורת כהנים פ' לו דקאמר למה נאמר אשר יקריב ממנו חלב שכמותו כשר ליקרב ילא חלב דפנות שאינו ראוי ליקרב משמע שהייתי אוסר חלב דפנות אי לאו משום דאינו קרב וא"כ חלב היותרת דקרב אסור ור"י הקשה לדבריו אם כן יאסר כל חלב שומן האליה שהרי הכל קרב אלא נראה לר"י לפרש דלא אילטריך למעט חלב הדפנות אלא משום דדמי לשאר חלב ושמא אף תותב [ס]הקרום ונקלף הוא אבל לובן כוליא ושומן האליה לא דמי כלל לשאר חלב אסור וכי קרב נמי לאו בתורת חלב איקרוב

חדושי אנשי שם

ותגכים משמע שדם בילים שרי לגמרי כמו דם דגים וי"ל מדרבנן סתמיהו כדם בילים אטו דם שוף משום שהעוף טנר ממנו א"כ דם בילים שמל שקבר אסור מן התורה כיון שהעוף טנר ממנו ה"ל מין בשר: מהר"ם [ז] והיינו כרב אלפס ורבותיו של רש"י שפסקו כעולא וכלישנא בתרא דרב. אבל רש"י פסק כלישנא קמא דרב ולחומרא דבכל עלם אמלעי טריפה הוי אם אין שור ובשר חופין את רובו וכתב האשר"י בספר תרומה פוסק כרש"י וכן נוהגין באשכנז ונרפת: ג"ם [ת] פי' שסימן זה מועיל להחמיר ולא להקל שאם מקום המכה שחור ודאי מחיים הוא ואם אינו שחור אפשר שהוא לאחר מיתה ואפשר שהוא מחיים סמוך למיתה: [ס] נ"ל אפילו אם לא סח וקאי על ב' ברכות דתפילין דהיינו להניח ועל מצות ולאפוקי מרב אלפס שכתב באם לא סח מברך אחת על שתיהן דהיינו להניח: [י] כתב הרי"ב ב"י ודברי תימה הם דהא לא כתיב כי לשלג יאמר הוי עפר ואנן עפר בעינן ועוד דלא קאמר קרא שהשלג הוא נקרא

הגהות מהר"ם מטיקטין א] כתב: בן רש"י פי' לענין ברכה על השחיטה שנית :

[ה] אלא אגב כוליא ואליה וכן שומן היותרת אגב היותרת ובערוך פי' יותרת אלבע הכבד פול"ש בלע"ז והיא חתיכת כבד קטנה נכפלת על הכבד מספר יראים ותוס' ובס"ה כתב שלריך לקלוף היותרת מבחוץ הכל לפי שחלב המכסה את הקרב שוכב ונוגע שם אבל ביותרת ללד פנים ללד הריאה א"ל להסיר את הקרום שבאותו לד אין שום חלב ואם חתך היותרת מן הבהמה ואינו יודע אי זה היה ללד פנים או ללד חוץ לריך להסיר הקרום מב' לדדים וכן לריך להסיר הקרום מן הבהמה מלד פנים סמוך לדופן החזה וזהו קרום שעל הכסלים: [*לשון רי"ף דף תש"ז] וקאמרי רבוותא שחלב שעל ראש הכסלים כו' [נ]וכן פירש בספר יראים וזהו לשונו סמוך לזנב יש שומן האליה ועליה יש חלב דקליבוסתא (*שפי') [*שפירשנו. מ"י] למעלה שחייב כרת ואותו חלב (*דשומן) [*ושומן] האליה דבוקין זה בזה ואין ביניהם אלא גיד אחד לבן כעין קרום ומראהו כמראה שומן מה שעל אותו גיד שהוא כעין קרום לבן אסור בכרת ומה שתחתיו מותר מטעם חלב שהבשר חופהו ולריך לגרוד אותו גיד יפה ובשביל שהוא לבן טועין בו כמה בני אדם ואינם יודעין להפרים בין חלב לשומן וראיתי כמה בני אדם מנקרי בשר נכשלין בו לכן נתתי לב להזהיר ולהבדיל בין טמא לטהור עכ"ל ובפ"ד דאסורי מאכלות כתב המיי' וז"ל חלב הלב וחלב בני מעים והן הדקין המלופפין כולן מותרין והרי הן כשומן חוץ [מראש] המעים שהוא סמוך לקיבה בתחלת בני מעים לריך לגרוד החלב וזהו חלב שעל הדקין שאסור ויש מן הגאונים שאמרו שראש המעים שלריך לגרוד הוא המעים היולא בו הרעי שהוא [סוף] המעים. [דף צג] וריש מעיא באמתא בעיא גרידא וזהו חלב [ס]של הדקין פירוש שריבה אותו ר"ע מכל החלב והדקין דבוקין בקיבה מלד אחד וחלב המכסה את הקרב הוא מתפשט על הדקין [*ומקום פיסוטו אמר רב יהודה דבעי דקין גרידא הלכך. מ"י] (*ומקום פיסוטו[ע] בעי הדקין גרידה הלכך) לריך לתת לב על מקום פיסוטו וכשהטבח מושך הדקין כשעודן חמין אינו נדבק חלב בהן ונשאר אותו חלב הטעון גרידה בהדורא דכנתא הלכך בעא לאכול מן הדורא דכנתא יגרוד אמה מן החלב ללד הקיבה ואם משך הטבח בדקין ולא נודע מקום לד הקיבה לריך לגלח ולחתוך הדורא דכנתא סביב [פ]שוביו כדינר זהב במקום שנסתפק בה[צ] שוב חזר ונסתפק בהדורא דכנתא ע"ש בספר יראים: חתיכה ומליחה אפילו לקדירה שפיר דמי דקדק ר"ת מדקתני אף לקדירה מכלל דעד השתא דהוה אסור בחוטין שביד אף ללי הוה אסר בלא חתיכה והא דאמרי' לקמן גבי בשרא דאסמיק שפדיה בשפודא מידב דאיב[ק] ופי' הקונט' בלא חתיכה ומליחה לא דק ושמא ר"ל דלא יעשה שתיהם דבחתיכה גרידא בלא מליחה [*כלקדרה לא כהו מליחת ללי דבר מועט סגי. מ"י] לקדירה סגי אבל חתיכה מיהא בעי [*וחומרא זו אנו אומרים פי' שללי אינו אלא כמליחת קדירה ולריך חתיכה לללי כשלא מלחו שיעור מליחה אלא מליחת ללי דבר מיעוט כמו שלריך חתיכה כשמולחו מליחה גמורה כדי לבשל בקדירה קולא היא אלל כבד כו'. מ"י] (וחומרא זו שאנו אומרין פי' ללי כמליחה ולריך חתיכה לללי כמו למליחה קולא היא אלל כבד) שכמו שנהגו העולם לתת כבד בקדרה לאחר שנללה הוא הדין לאחר מליחה מותר לבשל בקדרה הואיל ומליחה וללי שוין הן וכך פירש ר"ת דמליח כרותח דללי ולפיכך נתנו בה"ג שיעור למליחה שיהא כשיעור ללי אבל אי מקלינן הכא ואמרי' דללי א"ל חתיכה דללי מפלט פלט יותר ממליחה חומרא היא גבי כבד דדוקא בללייה הוא מותר לבשלו בקדרה אבל ע"י מליח לא. חמשה חוטין איכא בכסלים פי' הקונטרס המחוברין למטה מן החזה בללעות ולריך לחטט אחריו סמוך לחזה ואע"ג דאמרי' לעיל חלב שהבשר חופה אותו מותר הכא כיון שרובה מגולה אסרו חכמים אף המכוסה. חוטין שבעוקץ אסורים. כתב רא"ש בש"י יש מפרשים עוקץ אנק"א בלע"ז ואיני בקי באותן חוטין כי לא ידעתי חוטי חלב באותו מקום ללד חוטי דכפלי הנמשכים עד תחת המתני' ואני שמעתי ונראה לי עוקץ זנב כדתניא ניטל עוקלו הלכך לריך להסיר חוטי הזנב ונראה שהוא אסור משום דגדילים ויונקים מחלב הכליות ובעי לחטוטי בתרייהו ומדרבנן בעלמא הוא דחלב אמר רחמנא ולא חוט ועוד שעל הכסלים אמר רחמנא ולא שבתוך הכסלים משום דנמשכים בחייה (*ומתגלין) [*ומתגררין כדאמרינן] בתרבי דתותי מותני דבהמה בחייה פרוקי מיפרקא *ולכך גזרו לחטט [*פירוש ולכך הם לפעמים מגולין ואינן בתוך הבשר]: אחריהם אע"פ שבשאר חלב שהבשר חופה[ר] לא גזרו וגבי כוליא גזרו [על החוטין] לחטט אחריהם יותר (על החוטין) מבלובן כוליא דאמרי' לעיל חוטי כוליא [ש]אסור ואין חייבין עליהם ולובן כוליא מותר והמיי' כתב נראה לי שכל אלו החוטין והקרומים אסורין מד"ס: השיב ר"י על חוטין הנמלאין ברגלי בהמה ועוף ובירכי העוף שאל אדוני אם אסורין כשהם מלאים דם או מותרין רגלי הבהמה והעוף לא ידעתי בהם חוטין שרגילים להאדים ואם יארע באקראי נ"ל כי טוב ליזהר ולהשליך אותם גידים או לחותכם או למולחן כמו מזרקי ואומלא דאסמיק כי יש לחוש שמא בלועים מדם כיון שאינם רגילים להיות אדומין ואותם שנמלאין בירכי העוף שרגילים תמיד להיות אדומין ואין העולם רגילין להסירם מתוך המנהג נראה דמותרין די"ל שאין זה דם אלא גידים אדומין הם ואעפ"כ קשה בעיני לאוכלן כשבאין לידי אלו אדומין ושחורין ונראין כמלאים דם ואעפ"כ איני רגיל לנוקרו קודם בישול דלא חזינן לרבנן קשישי דמלרכי הכי [*לשון רי"ף] והלכתא נורא מישב שייב לה [ת]וטרפה פי' בחתיכה בלא מליחה אבל בלא חתיכה לא שרי אפילו ללי כך פסקו התוס' וספר התרומה: רישא בכובשא וכו' תרסא יש מקומות כשרולין להסיר הנולה של תרנגולת *שנותנין עליהם מים לאחר שחיטה [*שנותנין אותה ברמץ ושפיר דמי. מ"י ואין כתוב שנותנין עליהם מים]: וטומנין אותה ברמץ ושפיר דמי דליכא עלמות שיעכבו הדם ללאת כמו בראש הבהמה ותו דכתב בה"ג האי מאן דמטוי רישא בעי לאנוחי (*אבי נחיריה) [*בית השחיטה. מ"י] לתחת כי היכי דניזוב דמא והיכא דאשתלי ואפכי מוחא הוא דאסור באכילה ורישא גופיה שרי משמע דליכא איסורא אלא משום קרום המוח דמלא דם ומתבשל המוח בדמו ובתרנגולת ליכא למימר הכי כי ראש התרנגולת אינו משים על הרמץ אלא חותכו ומשליכו ואפילו נותנו על הרמץ אינו אסור כי אם הראש וכן רגילות לתת רגלי הבהמה באור להסיר השיער והטלפים כמו כן מותר דאף בראש אין אסור [*אלא משום קרום של מוח אבל משום הראש לא. מ"י] (*כי אם במוח אבל משום הראש לא) [א]אבל [נאמר] דם בשאר מקומות מישב שייב נורא והוא הדין ברגלי הבהמה דנורא מישב שייב דמא ויש שמחמירין ומולחין את הרגלים ושוהין אותם כדי מליחה ומדיחין אותם קודם נתינתן על האש להסיר השיער והטלפים אח"כ חוזרין ומולחים אותו כהוגן משום דמליחה ראשונה היתה נגד השיער והטלפים ולא נכנס רק מעט ואין לריך לעשות [*כלום בתחלה. מ"י] (כן לכתחלה) סה"ג. יש נשים שנהגו למלוח בית השחיטה כשמתקנין הראש באש גזרה שמא יללה וטעות הוא בידם ומאן דעבד הכי אוסר כל הראש ואי אפשר לתקנה דהא כשהוא מולח בית השחיטה פולט דמו ואח"כ כשמולחין שאר הראש פולט דמו ובולע [מדם] הראש שכבר פלט [דמו] לכן נראה דלא יעשו רק ידיחו בית השחיטה ולא יותר ואי משום שמא יללה הא קיימא לן דללי לא בעי מליחה. מלאתי בתשובת הגאונים תרסב דראש שנתבשל [ג]לא נקרע בין לא נמלח בין נמלח אסור לקדירה *דלא גרע מגלי דרישא בכיבשא תלייה אכחירי' [*ומשמע דלית ליה תקנתא והכי נקטינן ולא כמו שכתב א"כ ושוב מצאתי דראש שנתבשל כו' עד ומולח הראש] אבית השחיטה מידב דייב אנחיה אגדא מיקוא קוי ואסור הכי נמי מיקוא קוי לדם דליה ואסור ושוב מצאתי דראש שנתבשל כשיש בו עדיין דמו (*ואחר כך) [*אחר כך] קורעו ומוליא (*ומולח) [*ומולחו] הראש שרי *ואפילו לבשל עם שאר בשר בקדרה. [*פי' שאין לדברים אלו טעם כלל שאחר שנתבשל עם דמו מה תועלת יש במליחה עכ"ל ב"י ביו"ד סי' ס"ח]: [*פי' ואפילו לכתחלה דאל"כ הייתו נתבשל דאמר קורעו ומוליא דמו]: כשאל לרבינו יהודה תרסג על הרגלים שנמלחו כראוי קודם שיתגס על האש להסיר הטלפים ואחר שנשרו הטלפים לא מלחום כאשר נהגו העם למלחם אחר נשירת הטלפים אלא הדיחום ונתנום בקדרה בלא מליחה שניה והשיב שהיה נראה לו היתר ודבר זה לא (*שמע) [*שמעתי] אבל כיולא בו (*שמע) [*שמעתי] שהתיר ר"י את העלמות שיש בהם מוח אע"פ שיש לחוש משום דם שבמוח דכל זמן שלא פירש דם האברים שלא פי' שרי ואם פירש *ע"י מליחה (*הועילה) [*פירש והועילה] לו המליחה כמו לשאר הבשר ויש נוהגים איסור ברגלים אם לא מולחם בסוף [*פי' ואם יש לנו לחוש שמא פירש ע"י בישול אמרינן ע"י מליחה פירש כל מה שיש לפרוש ושוב לא פירש יותר ע"י בישול]: אמנם על המליחה ראשונה כתוב בסמ"ג דחומרא בעלמא הוא והמחמיר יבורך: תרסד מעשה היה בראש אווז שנתבשל כשהיה שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירו רבינו קלונימוס הזקן [*כי אין בדמו כדי לאסור. מ"י] (לפי שלא היה בדמו כזית *לאסור) [*פי' דאז הוא אסור מדרבנן] [כ]: [דף צד] חתוכה דעובד כוכבים מידע ידיע פ"ה ועל דא סמיך רבי בשולח ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים ולא עשה בו חותם דכשרה היא אם היא חתוכה כדרך שהישראל חותכה אחר חטיטת הגיד דחתיכת הישראל ידוע ואין לחוש דלמא החליפה בטרפה עם ישראל [אחר] דא"כ למה טרח אותו [ישראל] לנקרה: *אמר רב בשר שחוטה שמן ט' *הא מלתא [*פסחים דף ע"ו והרי"ף הביאו כאן] תרסה כבר פסקו רבוותא כלוי וכן פסק רש"י ואיכא מאן דפליג בהא מלתא ואמר הלכתא כרב וכן פסק ה"ג ור"ח ור"י

[*וכתב ב"י ודברי תלמיד טועה הם שתולה עלמו באילן גדול דהא בפ' ג"ה גבי ההוא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבשרא אמרינן בהדיא שאע"פ שהאיסור פחות מכשיעור לריך ס' כנגדו ומ"מ הדין הזה מלאתיו בספר אורחות חיים אבל נותן טעם אחר וז"ל ראש עוף שנתבשל שלם כתב ה"ר המנהל בשם ר"י והר"ס שהכל מותר ואף המוח לפי שדם שבמוח יולא דרך בית השחיטה ודרך העלם שהוא רך ודרך החוטם ע"י רוטב ויש בו ס' ממנו ואם נגלה הראש שלם מותר דטורא מאחיב שאיב דמא עכ"ל וכמ"י מלאתי וז"ל ואני הלעיר המחבר ק"ל ומה בכך נהי דליכא כזית מ"מ יאסור דהא חלי שיעור אסור לכ"ע ואיכא מ"ד חלי שיעור אסור מן התורה ויתכן שהמעשה כך שראש אווז שלם נתבשל עם האווז ודו"ק. הועתק ממ"י וכמדומה שהמחבר היה מהרר"ש שלים שטט ז"ל]:

בר' יהודה וכתב ראב"ן שכך נהגו נקיי הדעת שבמגינלא לתקן כסוי לפשטידא כשאופין [ב]אותו אע"פ שאופים עם הפת גרידא וכן לפלדונם כשאופין אותם עם הפת אבל בלא כסוי לא דהוה כפת חמה וחבית פתוחה שלדברי הכל אסור ואסור הפת לאוכלה עם גבינה [*וחלב] ומפני הנקב שלמעלה מפשטידא היו נוהגין לכוף על פי הנקב ספופרת שלא ילא הריח ואם נבקע' הספופרת או הפשטידא* אוכלין הפת עם הגבינ' דהו"ל דיעבד ובלבד שלא יגע מן הפת לשומן [*פי' שהיו עושין על הפשטידא כיסוי של בלק שלא ילא הריח כדכתב בענין שאחר זה]: ושמעתי שר"י בר' יהודה הנהיג שלא לאפותה כלל עם הפת דס"ל כרב וכן כתב המיימוני בפ"ט וזה לשונו פת שאפאה *עם הצלי ודגים שצלאו עם הבשר אסורין לאוכלן בחלב [*ולאו מטעמא דריחא מלתא דהא לדידיה שרי ועיין באלפס]: ובפט"ו כתב דאם צלה בשר שחוטה עם בשר נבילה מותר בדיעבד ואפילו בשר נבילה שמינה ובשר שחוטה כחושה [שהרי] אינו (*אסור) [*אוסר] אלא טעמו של איסור וראבי"ה פליג על סברת האלפס [ג] וכתב מה שאמר הרב דהוי דבר שיש לו מתירין אין נראה לי דלאותו ענין שנאסר הוא אסור עד לעולם ולאותו דבר שהותר דהייטו' [ד] כותח לא נאסר מעולם ונראה לי (*לרב דלא) [*דרב לא] אסר אלא בבשר שחוטה ובשר נבילה שקולטין הריח ביותר מפני הפיטום וכן בפת חמה וחבית פתוחה שאין דרך לנטות ימין ושמאל אם לא דרך המגופה והכי מדמה להו רב אבל לית ליה הא דתני רב כהנא פת שאפאו עם צלי בתנור אסור לאוכלו בכותח דלרב נראה לי דשרי ומזה הטעם נהגו למאן דאית ליה ריחא[ה] מלתא הוא שהפת אינם מקפידין עליו ואוכלין אותו עם מה שחפלים בין עם בשר בין עם גבינה וכן דעתי נוטה שפשטיד"א ופלדונ"ש שנאפו יחד דריחא מלתא היא אבל הפת שעמו שרי אפילו בלא כסוי גם מורי אבי היה נוהג בהן איסור אבל בפת לא: *מלאתי ששאלו בני אספניא מר"ת תרסו על מלה וחמץ שנאפו' בתנור אחד והשיב כמה [*ותשובה זו מביא גם כן בפסחים סי' תתל"ט ובתשובת מיימוני מהלכות מא"ס סי' ו']: ריחות מלינו בתלמוד ריח נבילה [בשחוטה] וריח כמון של תרומה וריח יין בפת אבל ריח פת בפת לא מלינו וכמה פעמים אנו אופין חלה עם הפת בפחות (מס') [ממ"ד] ואין מקפידין בכך אבל ודאי אם נגע החמץ במלה אסור ועוד הביא אבי העזרי ראיה להתיר דהא לחמי תודה ארבע מינין היו חמץ ומלה רקיק ורבוכה והיו נותנין לכהן אחד מכל מין ומין והיה חמץ נאפה עם המלה דלא מלינו תנא או אמורא דליסתמיט ולא שמעינן בחד דוכתא דבעינא ב' תנורים וריש פרק שתי הלחם גרסינן מנין אפייתו שתים שתים פירוש בלחם הפנים איירי ת"ל ושמת אותם יכול אף שתי הלחם כן ת"ל אותם ומדלא פריך ואימא אותם למעט לחמי תודה שמע מינה דלחמי תודה נאפות ביחד. רבינו אליעזר כתב בספר יראים וז"ל למדנו מר"ת ז"ל דפת שנאפה עם צלי דאיתסר דוקא בתנור קטן שקורין פלדו"ר בלע"ז וכיולא בו שהתנורים שלהם היו קטנים ואלים [ח]פיטומייהו דצלי בפת אבל *תנורי' גדולים כעין שלנו שרי למיפייה פת עם צלי דנפיש אוירא דידהו ולא נפיש פיטומייהו ואהאי סברא [*וכשאופין גאטי"י עם פשטידא או פלאדין לכתחלה יש לעשות סימן אם בשר ישים או עגול וכן להיפך. מלאתי הגה"ה במ"י]: סמכינן לאפות פת עם צלי בתנורים שלנו ואם צלי של איסור בדיעבד שרי ולכתחלה לא אא"כ הצלי מכוסה בבצק עכ"ל. ובצל שנצלה עם נבילה בתנור הא ודאי אסור לפי שהוא חריף ושואב ודומה לפת חמה וחבית (*חתומה) [*פתוחה] והוי (*כקיטרא) [*כקטורת] דעביד לריחא והיינו דאמר אביי לדידי [*ר"ל בת תיובתא] כפת חמה וחבית פתוחה דמי אבל לרבא הוי כפת לוננת וחבית סתומה דשרי לכ"ע: [דף צה] תרסז אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור ואפילו בעיר שרוב טבחי ישראל ניכהו דחיישינן שמא עורב אייתי נבילה מרובא דעלמא וחלפינהו וחומרא בעלמא הוא תוס'. תרסח בנמלא ביד עובד כוכבים פר"ת דלא חיישינן שמא יקח מן הקבוע אלא בקדשים משום חומרא דקדשים ופר"ת דאם דרס זאב בהמה בעדר ואין מכיר אותם נוכל להתיר בענין זה דניכבשיה עובד כוכבים שלא יראה ישראל וידחקם עד שיפרשו א' א' ונימא כל דפריש מרובא פריש דבחולין ליכא למיחש שמא יקח מן הקבוע ול"נ לר"י [מ] אמנם יש להתיר כל אחד מטעם ספק ספיקא ספק אם דרס או לא כלומר ספק אם דרסה בידים והוי דרוסה ספק בשיניו ואינה דרוסה ואם תמלא לומר בידיו שמא אין זו הדרוסה: ספק אסור דכל קבוע כמחלה על מחלה דמי והא דקי"ל דמדאורייתא מין במינו בטל ברוב הייטו כשהן [ט]ביחד ולא מינכרא איסורא אבל הכא ידוע האסור בדוכתיה חנות המוכרת (*בשר) [*תוס' ע"ם] נבילה (*ודבר) [*ובדבר] [חשוב אפילו] מעורב נמי ולא ידע כיון דחשיב לא בטיל ואמר כל קבוע

הגהות הב"ח נ נ"ב במ"ש אין זה: ס נ"ל על: ע נ"ב אמר שמואל דבעי: פ נ"ל בעובי דינר: צ נ"ב ספר יראים: ק נ"ב דמא: ר נ"ב אותו: ש נ"ל אסורין: ת נ"ל ושרי ותיבת וטרפה נמחק: א אבל דם שבשאר כנ"ל: ב כשאופין אותו אפילו עם הפת כנ"ל. (וכן לפלדונם כשאופין אותם עם הפת) תא"מ: ג נ"ב שוב: ד נ"ב בלא: ה נ"ב נמי: ו נ"ב יחד: ז נ"ב ס"א: ח נ"ל פיטומיה: ט נ"ב מעורב:

חדושי אנשי שם

נקרא ארץ אלא שהש"י מנוה ואומר לשלג הוי ארץ ויהיה בארץ ע"כ ופליאה נשגבה בעיני איך היה נעלם ממנו מה שדרשו בפרקי ר' אליעזר מזה הפסוק שמשלג שתחת כסא הכבוד נברא הארץ ובודאי לזה כוון הגאון שכתב שמכסין בשלג כיון שמשם נברא הוי כמו עפר וכמו שאתה נ"ל גבי זהב כיון שנלקח ממנה הוי זה כמו זה לענין כסוי ודו"ק: ג"מ [כ] יש לתמוה דהא בפרק גיד הנשה גבי ההיא פלגא דזיתא דתרבא דנפל בדיקולא דבישרא אמרינן בהדיא שאע"פ שהאיסור פחות מכשיעור לריך ס' כנגדו ומהרש"ל ייישב אותו בדרך זה וז"ל נ"ל דע"כ במליחה מבחוץ איירי והכי קאמר מאחר שאין בדמו כזית א"כ לא היה בו שיעור דם ועתה שנמלח מבחוץ לא נשתייר אלא מעט מזעיר וזהו יולא ע"י בישול ובטל אבל אם היה בו כזית דהוא שיעור חשיב א"כ ראוי לאסור לעולם הראש ודו"ק: [ג] ודע שכתב מהר"ם דנהגו לפסוק כרב אלפס בדבר שלא נחלקו עליו התוס' אבל בתרומת הדשן סי' ק"ע כתב דמ"מ נראה דדברי ראבי"ה כאן עיקר הוא מהא דפרק הערל דקאמר רב אשי סיפא היינו טעמא משום דהויא ליה דבר שיש לו מתירין ולכך אין התרומה בטילה ויכול הכהן לאכלה וקאמר תלמודא הא דרב אשי בדותא היא דממה נפשך אי לכהן מישרא שרי אי לישראל מיסר אסור פי' לכהן הוא שרי אפילו בלא ביטול ולישראל עדיין הוא אסור והיינו ממש כסברת ראבי"ה: מהר"ם [מ] דלא שרינן פירוש אלא כשהאיסור ניכר במקומו דלא חיישינן שמא במזיד יקח מן הקבוע אבל

הגהות מהר"ם מטיקטין א] בתרומת הדשן סימן ק"ע מביאו ופסק שם כדברי ראבי"ה:

כמחלה על מחלה דמי כדאיתא פרק התערובות גבי בעלי חיים דחשיבי ולא בטילי דפריך וניכבשינהו דניידי ונימא כל דפריש כו' עיין פ' התערובות וקי"ל כותיה דרב [דבשר שנתעלם מן העין אסור וגם רב האי גאון פסק כרב בהלכות מקח וממכר] וכן פסק המיימוני ופר"ת דלית הלכתא כרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור אפילו הניחו בביתו דשמא העורבים לקחוהו דרך הפתח או החלון והניחו אחר במקומו לא חיישינן וראיה מדקאמר ורב היכי אכיל בישרא ולא קאמר היכי אכלינן בישרא ש"מ לדידן אתי שפיר דלא חיישינן למיעוטא א"כ אין הלכה כרב וכר"מ הלכך אם הניח חתיכת בשר בבית והלך לשוק ומצא במקום שהניחו אין חוששין שהחליפה העורב ומותר אפי' אין מכירה אבל אם מצאה במקום אחר חיישינן עד שיהא לו בה סימן או יכירנה בטביעות עיניו וכן אם שלחה ביד עובדי כוכבים הדין כן דהא אמרי' פרק אין מעמידין (*חבית) [*חבי"ת] אסור בחותם אחד. *מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחוה ביד עובד כוכבים בלא שומר ונסתפקו בדבר לומר שמא אחרת היה ונתחלפה והלכו לשוחט ושאלו לו אם שחט זאת התרנגולת והשיב אין לי בה טביעות עין אמנם עתה שחטתי תרנגולת אחת אבל בעל התרנגולת היה מכיר אותה ואומר שזאת היא והתרתי אותה כיון שבעל התרנגולת היה מכירה כדברי ר"ת דאמר לית הלכתא כרב דאמר בשר שנתעלם מן העין אסור ור"ת הביא ראיה דאין הלכה כרב מפרק ב' דבב"מ דאשכח פרגיות שחוטות ושרי ומראיה דר"ת נ"ל דשחיטה איננה סימן : [דף צו] מתני' תרסט ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש [*בה] בנותן טעם ה"ז אסורה (ומשמע) [*מתוך פי' הקונטרס משמע . מ"י] דאי יש בה בנותן טעם אירך קאי ואע"ג דליכא כ"ע בירך וברוטב לא מסייע ליה רוטב לבטל טעם הגיד וכגון שלא ניער וכיסה ושוב חזרו ופירשו [*התוס'] שהגיד כ"ע בירך וברוטב. עיין פרק כל הבשר. והאי דקאמר אם יש [*בה] בנ"ט לאו בגיד לחודיה משערינן דהרי [בכדי] קליפה שסביביו מסייע ליה לאיסור גיד דמשעה שנמלח נאסר כדי קליפה הסמוך לה כמו ע"י צלי דא"א לו לבשל אא"כ נמלח יפה יפה ומלוח הרי הוא כרותח דצלי כדאמר בסמוך גבי הנהו אטמהת' דאימליחו בגידא דנשיא ואותו כדי קליפה כיון שנאסר חוזר ואוסר כדאמר חתיכה עצמה נעשה נבלה ולמה שאמר רבינו אפרים שאין חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב ניחא טפי *אבל שמניטתו משערינן בס' וכן פסק רש"י וראבי"ה אבל ר"ת ור"י פליגי לקמן בשמעתין : [דף צז] תרע מין במינו דלא יכול למיקם אטעמיה ט' פרש"י בתשובותיו דרבא קאמר אליבא דרבנן דאמרי מין במינו בס' אבל רבא גופיה ס"ל כר' יהודה דמין במינו לא בטל בפ' כסוי הדם ובפ' כל הבשר דהא אביי ורבא קיימי כותיה בפרק בתרא דעבודת כוכבים גבי חלא לגו חמרא דפליגי אי מקרי מין במינו וליהוי במשהו או בשאינו מינו וליהוי בנ"ט ור"ת פסק דהלכתא כרבנן דאפילו מין במינו בנ"ט חוץ מטבל ויין נסך והא דפליגי אביי ורבא בפרק בתרא דעבודת כוכבים גבי חלא דחמרא (*ודשיכרא) וגבי חמירא דחיטי ושערי היינו דוקא בטבל ויין נסך ותדע דלא נקט אלא חלא דשייך ביין נסך וחמירא וחיטי דשייך בטבל וכתב בס' התרומה דהמנהג כר"ת וראבי"ה כתב דהמנהג כרש"י וכן היה נוהג אביו (*ורביט) [*רבינו] יואל עיין בפרק בתרא דעבודת כוכבים ועיין פרק התערובות : [דף צו] קולף ואוכל עד שמגיע לגיד לפי שטעמו נלאת בתוכו ואין מפעפע ויוצא בבשר ואותך עליון[כ] עד שמגיע לגיד ומיהו לאו דוקא ממש עד שיגיע לגיד דהא צריך להניח כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילת מקום צריך להניח כדאמרינן פרק כיצד צולין נטף רוטבו על החרס וחזר[ל] עליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה אם לא נחלק דשמא טעם רוטב מתפשט יותר מגיד ובשום מקום לא אשכחנא דסגי בלי בקליפה תוס' עיין לקמן בסוף מכילתין דברי מ"ו ה"ר פרץ : אפילו מראש אזנו אף על פי שרחוק מן החלב מפני שמפעפע* : [דף צט] תרעא אמר רבי יוסי בר חנינא לא כל השיעורים שוין שהרי ליר שיעורו קרוב למאתים וכו' רש"י פי' בפרק ב' דעבודת כוכבים דליר חזק מן החומץ תימה למה צריך כ"כ הלא אין החומץ והמלח שבליר אסור אלא מחמת שמנונית של דג טמא והשמנונית היה[מ] בס' י"ל מאחר שהחומץ והמלח והשמנונית מתערבים יחד ומוליכין האיסור עמהם יש לנו לשער כאילו השמנונית כולו חומץ ומלח ודוקא בליר וכיוצא בו מתבטל טעמו אבל בקדרה של מים ובשר אין בטל החומץ והמלח אפילו באלף ובזה נחלקו ריב"א ורבינו שמשון מקוצי על ס' התרומה ואומרים שמלח הבלוע מדם כגון *שורי [*ונראה דהס"ת מתיר כמ"ש ברים ס"ד] : (*מלחא) [*מליחת] הבשר שנתנוהו בקדרה מאחר שהמלח [נ]עם הדם נימוח ומתערב בכל הקדרה ומוליך את איסורו עמו [*יש לנו לשער כאילו הדם כולו מלח] סה"מ : תשובת מור"ם ז"ל אשר שאל אדוני על ליר שנטף מבשר מלוח לקערה שבה מים נראה דליר במים ה"ל מין

[*ומ"ש מעלתו כתוב במרדכי סג"ה דף תשל"ח ע"א מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחוה ביד עובדי כוכבים כו' עד והתרתי אותה כיון שבעל התרנגולת היה מכיר אותה כדברי ר"ת כו' ודברים אלו אינם מובנים לי דאף שבעל התרנגולת היה מכירה עדיין יש לחוש שמא עובד כוכבים נתן לשוחט תרנגולת אחרת ותרנגולת הזו שחט העובד כוכבים ומה סימן הוא זה ואם חשוב סימן א"כ ג"כ לדברי הרי"ף והרמב"ם שפסקו כרב בבשר שנתעלם מן העין הוי שרי וכן כתב הרמב"ם פ"ח ואי לא מקרי סימן אף לר"ת אסור דלא שרי ר"ת אלא בבשר הנמצא במקום שהניחו אבל אם מצאו במקום אחר או שלחו ביד עובד כוכבים צריך סימן או טביעת עין כמ"ש שם המרדכי באותו העמוד ובאותו המעשה שנשלחה ביד עובד כוכבים דעת הרי"ף והרמב"ם שוין עכ"ל שאלתך . דע אהובי כי מבואר בגמרא בהדיא דנמצא ביד עובד כוכבים הוא עדיף מבשר שנתעלם מן העין והיינו דוקא במקום דליכא למיחש לטרפה כמבואר בגמ' לדברי רב דמחמיר בבשר שנתעלם אע"פ שאין אנו חוששין שנתחלף בטרפה מ"מ אסור שמא עורבים הביאו טרפה ממקום אחר והחליפוהו אבל בנמצא ביד עובד כוכבים בכה"ג שרי אפילו בלא סימן ולכן מ"ש המרדכי למעלה מזו דבשולת ע"י עובד כוכבים יש לחוש בלא סימן היינו שעבר במקום שהטריפות מצויות דיש לחוש שמא החליפו וזה מוכרח ע"פ סוגית הגמ' ע"ש ומעתה אומר כי ודאי השחיטה אינה סימן כמ"ש המרדכי בעצמו מהסיא דמצא פרגיות שחוטות ואפ"ה שרי לר"ת דמתיר בשר שנתעלם מן העין במקו' שאין הטריפות מצויות כ"ש בנמצא ביד עובד כוכבים דכה"ג שרי ואפילו לרמב"ם ורי"ף הו"ל למישרי בכה"ג לפי סוגית הגמרא דמתיר בנמצא ביד עובד כוכבים אפילו לרב אלא דהכא גרע קצת שבאת פעם אחת מיד השוחט וממנו נתעלם מן העין בשעה שזרקו מידו לאחר שחיטה קודם שהגיע ליד עובד כוכבים ששלחוה עמו ומאחר שלא היה מכירה אם כן הוי כשאר בשר שנתעלם מן העין שלדבריהם הוא אסור אמנם לר"ת שרי . ומה שהקשית מאי מועיל שהבעל תרנגולת מכירה דלמא העובד כוכבים שחטה ונתן לשוחט אחרת נראה דהמעשה היה דבעל התרנגולת היה יודע שהשוחט שחט תרגולת שהביא לו העובד כוכבים לשחוט אך לא היה יודע אם נתחלפה אח"כ וע"כ אתה צריך לפרש כך דאם היה מכירה עכשיו פשיטא דמותרת דהא מהני טביעת עין אפילו אליבא דרב כדמוכח בגמ' וכמ"ש הרמב"ם וכמו שמשמע מתשובה זו בעצמה דאילו היה השוחט מכירה בטביעת עין הוי מהני א"כ ה"ה בעל התרנגולת נמי אלא ודאי לא היה אומר עכשיו לאחר שהביאה העובד כוכבים שזאת היא ששחט השוחט אלא שהיה מעיד שאותו תרגולת של עובד כוכבים אך לא ידע אם נתחלפה אח"כ ביד עובד כוכבים או אם נתחלפה בין השחיטה קודם שבאתה ליד עובד כוכבים והוי אסור מכח בשר שנתעלם ולכן הוצרך להתירה מכח דברי ר"ת . וכן נ"ל והיה זה שלות' כחשק אוהבך משה איסרלש מקראקא : אח"כ מצאתי ביו"ד סי' ס"ג שהביא הב"י דברי המרדכי וכתב וז"ל ואיני יודע למה כתב שהתיר משום דלית הלכתא כרב דהא רב נמי מכשיר בהא כיון דאית ליה טביעת עין בגוה דטביעות עינא עדיפא מסימנא כדאיתא בגמ' עכ"ל נ"ל דמדברי ב"י נראה שהבין דברי המרדכי שכתב מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחה ביד עובד כוכבים שר"ל שהתרנגולת בא ליד השוחט מתחלה ע"י בעל התרנגולת עצמו או ע"י ישראל אחר ולא ע"י עובד כוכבים אך אחר ששחטו השוחט שלחו ליד בעל התרנגולת ע"י עובד כוכבים והשוחט לא היה מכיר התרנגולת אח"כ אם זו היא ששלחה על ידי עובד כוכבים ולכן הקשה הב"י דע"כ זו היא של בעל התרנגולת כיון שיש בו סימן . אבל אי הוה הב"י מבין דברי המרדכי שבעל תרנגולת שלח תרנגולת חי ליד השוחט לשחוט ולחזור ולהביא אליו א"כ היה לחוש למה שהקשיתי למעלה בשאלתי ולא היה בו סימן ודו"ק] :

[*בשני ספרים מ"י מצאתי כתוב מיד לאחר מפני שמפעפע ומה שנוהגין כשמולחין בשר הרבה כו' מעשה היה שנמלחו ב' פרות כו' ראבי"ה פסק אם נמלח חלב ובשר יחד וידוע מקום שנגע בו כו' ושאלתם על כרם שלא נקרוהו מעשה בא לפני רבותי שבמגנצא שנמלחה ריאה של כבש כו' עד ודלא כראבי"ה ודלא כדברי מור"ם ואחר כך אמר ר' יוסי כו' כך מצאתי הגירסא במ"י . ובמ"י אחר מצאתי כתוב אמנם רבינו מאיר פליג והילך תשובתו ושאלתם על הכרם כו' וכל הגירסא כמו שכתבתי לכתחלה בשם ספרים מ"י] :

בשאינו מינו ובטל בס' לכל אפילו לר"י דאמר ליר דגים טמאים רביעית בסאתים בפרק גיד הנשה (*ואפילו) [*דאפילו] ר"י לא קאמר דבעי קרוב לר' אלא מין במינו [ס]משום דבעלמא ס"ל מין במינו במשהו והכא מיקל משום דזיעה בעלמא הוא ועל מין במינו מייתי ליה דפריך מאסור של חיטין שנפל לתוך עיסה שבחטים וכי יש בו כדי להחמיץ בק"א אמאי לא בטיל[ע] נהי דמידי דלטעמא עביד לא בטיל [פ]דה"מ טעם גמור אבל חימוץ אין טעם גמור כשאר כ"ע דמריח השאור בעלמא העיסה מחמצת להכי פריך דליבטול דלא הוי אלא כמו העמדה דחלב בעלמא כדתנן בפרק כל הבשר המעמיד בעור הקיבה אם יש בה בנ"ט ה"ז אסור דמשמע הא ליכא נ"ט שרי אע"פ שהעמיד החלב משום דהעמדה לא חשיב טעם וה"ה חימוץ ומשני שאני שאור שחימוצו קשה כו' הלכך בליר דגים טמאים קיימא לן כר' יוסי[צ] *[בהא] דהלכתא כותיה לגבי ר' יהודה מיהו בליר נבלה וטרפה וטמאים דילפינן להו מקרא דהטמאים לא מקלינן בהו כולי האי (*דלא) [*ולא] נימא בהו זיעה בעלמא ניהו כמו בליר דגים דמדרבנן ניהו כמ"ש (*רש"י) [*ר"י . מ"י] ומצריכין בהו ס' כשאר כל [ק]איסור לדידן דמין במינו [ר]בס' ומיהו [לפי] מה שאני רגיל לומר דליר נבלה וטרפה מדרבנן וזיעה בעלמא הוא כמו ליר דגים דדוקא בשרצים דאיכא בהו קרא דהטמאים וכן בהמה טמאה דיליף בת"כ מטמאים הם הוו דאורייתא אבל בטרפה דליכא קרא הוי מדרבנן והא דקאמר בפרק כל הבשר גבי רב מרי בר רחל אמלח ליה חתיכה דנבלה בהדי שחוטה אתא לקמיה דרבא א"ל הטמאים לאסור צירן וכו' ה"פ כיון דליר טמאים ילפינן מקרא גזור רבנן נבלה וטרפה משום טמאים ובזה אני מיישב דקשה מאי פריך עליה מדג טמא שמלחו עם דג טהור מותר מאי לאו שהיו שניהם מלוחים והא ליר דגים טמאים זיעה בעלמא ניהו ומדרבנן והיכי פריך מדג אבשר אלא ודאי לפי מה שפירשתי דליר נבלה וטרפה דרבנן וליר דגים נמי הוי מדרבנן ודמו להדדי לגמרי והשתא לפי דברי דליר נבלה וטרפה דרבנן ומדמה להו תלמודא לליר דגים היה נראה לומר דבטיל (*בי"ו) (*ברוב) [בעלמא] כר' יוסי [ג] ומיהו אע"פ שאנו מדמין לא היינו עושין מעשה כזה סוף דבר בהא [ש]ס"ל דכל מיני ליר בטלי בס' לכל היותר ואפילו ר"י מודה במין בשאינו מינו דבטל בס' לכל היותר ע"כ קצרתי מדברי מור"ם ז"ל : תערב *ומה שנוהגין כשמולחין בשר הרבה מניחו בגיגית ופעמים שחתיכה אחת חציה בתוך הליר וחציה [ת]מחוץ לליר ואותכין מה שבתוך הליר ומשליכין אותו לחוץ דאסור ומה שחוץ לליר מותר ואין אנו אומרים שיפעפע הדם למעלה ויאסר הכל כדאמרי' גבי חלב דמפעפע דאין דרכו של דם לפעפע דהא אמרי' דמא מסרק סריק ולא מיבלע בלע דרך הליכתו וכ"ש דלא מפעפע [למעלה] רק לענין דגים דרפו קרמייהו כדלקמן ואפילו אם יש שומן בבשר שבתוך הליר לא אמרינן דנעשה נבלה מחמת הדם וחוזר ואוסר מה שחוץ לליר דשומן מפעפע דכיון דדם הבלוע בשמנונית אין מפעפע גם השמנונית אינו אוסר כיון שהדם האוסרו אינו הולך שם ותדע דהא כל מקום שאנו אוסרין כדי קליפה אמאי אין אותו כדי קליפה חוזר ואוסר מה שאצלו ובאותו ענין יאסר הכל אלא היינו טעמא שאין הולך טעם האיסור יותר מכדי קליפה [היכא דאינו מפעפע] ור"א ממיץ היה מחלק משום דלא אמרי' חתיכה עצמה נעשה נבלה במקצת חתיכה אלא בכל החתיכה ואין זה טעם כלל ועוד תדע דאי לא תימא הכי אין לך בשר מותר לעולם דהא (*קאמר) [*קמן . מ"י] כל בשר שנמלח כששוהה במלחו יום או יומים יש בו טעם מלח יותר ואפ"ה לא אמר שהמלח שעל הבשר נאסר מחמת דם וחוזר ואוסר כל הבשר אלא נ"ל דאע"פ שנבלע בבשר טעם המלח טעם הדם שבמלח אין נבלע בו כלל ובספר ראבי"ה סי' תק"ו משמע כדברי (*הר"ס) [*הרא"ס מ"י] : תרעג מעשה היה שמלחו ב' פרות לייבש והושמו בגיגית ובעלים והיה דלף מים יורד עליו עד שהיה הציר והדם ומי גשמים לף [א]על בשר פרה התחתונה ולפי שהיו החתיכות[ב] מדובקות יחד לא יכלו המים לירד למטה ושאלו מה משפטו והתיר רבינו יב"ק דודאי אם לא היו גשמים היו [ג]התחתונות המונחות בדם אסורים [ד]דדם האברים שיצא לחוץ אסור ונמצא החתיכה חוזרת ובולעת הדם ונאסר אבל הכא דרבו עליה מי גשמים ובטל הדם בליר היוצא ממנו דהיתר הוא ובמי גשמים ואפילו [ה]היו מי גשמים מועטין ספיקא דרבנן היא דהא דאמרי' דם האברים אסור מן התורה הנ"מ היכי דלא מלחו אבל מלחו איסורא דרבנן היא דאמר זעירי דם שמלחו אינו עובר עליו וטעמא לפי שאין ראוי על גבי מזבח ומאחר שמה שלף עליו ספק מים ספק דם ספקא דרבנן לקולא כדאיתא פ"ק דביצה ספקא דרבנן להקל . (*ראבי"ה) [*רוקח . מ"י] תרעד פסק אם נמלח חלב ובשר יחד וידוע מקום שנגע בו צריך קליפה אבל ביטול בששים לא שייך גבי מליחה כי אם גבי בישול שהמים מוליכין הטעם בכל מקום ואין האיסור נשאר במקום אחד כדאמרי' פרק כל הבשר במה דברים אמורים שניער וכיסה משמע אבל אם לא ניער וכיסה לא בטיל בששים משום דהאיסור במקום אחד ובמליחה לא עבר האיסור בכל החתיכות אלא במקום הנגעתו דומיא דצלי דקולף דההוא מקום הוא דאסור וצריך קליפה והשאר לא מהני לבטל ואם אין ידוע מקום שנגע בחתיכה יקלוף הכל *ואם יש חתיכות הרבה ונגע האיסור באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם אם ראוי להתכבד בפני אורחים לא בטלה והכל אסור ואם לאו בטלה ברוב ולא בעינן קליפה דחד בתרי בטיל כן פסקו רבינו שמואל וריב"א וההוא פלגא זיתא דתרבא דנפלה לדיקולא דבישרא [והצריך ששים] פרש"י היינו קלחת מים אך ה"ג פירשו דגידא דנשיא דקי"ל אין בגידין בנ"ט לא שנא נתבשל או נצלה או נמלח אבל שמנונית דידיה שנתבשל או נמלח אוסר כל מה דבהדיה עד שיעור ששים ויש לדחות דשיעור ששים קאי אבישול מיהו ר"י הלבן וכל שאר רבותינו פסקו [ו]דמליחה נמי בששים וראייתם מהנהו אטמהתא דאמלחו בגידא דנשיא כו' דאמאי שרי אי לא מטעם ששים וכ"כ הר"י א"ז הלכה למעשה שאם נמלחו בשר וחלב ביחד דיש לשער בששים ואם יש בבשר ששים כנגד החלב מותר וכן כתב רשב"ע והא דאמר רב הונא גדי שצלאו בחלבו אסור לאכול אפילו מראש אזנו כגון שאין בו ששים וכן במליחה אבל אי איכא ששים שרי ור"י מפרי"ש כתב בשם ר"י שנסתפק בזה וגילגל הרבה בדבר ובסוף דבריו כתב שנראה לר"י דכל פעפוע בטל בששים אם יש שיעור ששים וכתב מורי ה"ר אפרים בר' נתן שאנו נוהגין כראבי"ה עיין לקמן על כבדא מה אתון ביה וזו התשובה פליג* [לקמן בסוף הפ' ושאלתם על הכרם שלא נקרוהו כו' מעשה בא לפני רבותי כו'] : כתב בספר המיי' בפ"ז מהל' [ז]מאכלות אסורות יראה לי שכל אלו החוטין והקרומיות אסורות מדברי סופרים . אין מולחין החלבים עם הבשר ולא מדיחין החלבים עמו וסכין שחתך בה חלבים לא יחתוך בה בשר וכלי שהדיחו בו חלבים לא ידיח בו בשר לפיכך צריך הטבח שלשה סכינים וכו' ולא ליסחוף אינים כו' וכל הדברים האלו אסור לעשותם אם נעשו לא נאסר הבשר ואין מעבירין אותו אלא מלמדין אותו שלא יעשה עוד וכן אין מולחין את הבשר עד שיסיר ממנו הקרומיות והחוטין האסורין ואם מלחן נראה דיסירן אחר שנמלחו ואפילו היה בהן גיד הנשה מסירו אחר שנמלח ומבשלו ובפ"ח כתב וכבר אסרו חכמים כל בשר הנמצא בין בשוק בין ביד עובד כוכבים אע"פ שכל השוחטין וכל המוכרין ישראל ולא עוד אלא הלוקח בשר והניחו בביתו ונעלם ממנו מן העין אסור אא"כ היה

[*במס' תרומות דנ"ח פלוגתא דר' יוסי ור' יהודה לענין ליר דגים דתנן דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית בסאתים ור' יוסי אומר אחד בששה עשר כו'] :

[*טעות נפל בכאן ואין כאן מקומו ונ"ל קודם א"ר יוסי בר חנינא לא כו' דלעיל] :

[*פירוש כל החתיכה כיון שאינו יודע באיזה מקום של החתיכה נגע] :

[*ובמ"י כתב וזאת התשובה פליג ושאלתם על כרם של כבש כו' דר"ל דזאת התשובה של ושאלתם על כרם של כבש פליג אדלעיל ודו"ק] :

הגהות הב"ח י נ"ב דאמר : כ תיבת עליון נמחק : ל נ"ל אליו : מ נ"ב בטל : נ נ"ל נימוח עם הדם : ס נ"ל משמע ותיבת משום נמחק : ע נ"ב פי' דנסי : פ נ"ל ה"מ : צ נ"ב דאמר ברוב : ק נ"ל איסורין : ר נ"ל אינו בטל : ש נ"ל סלקינן : ת נ"ל חוץ : א לף לבשר פרה התחתונה כצ"ל : ב נ"ב התחתונות : ג נ"ב החתיכות : ד נ"ל כי דם : ה נ"ב אם : ו דמליחה נמי בששים. נ"ב כתב מהרא"י ז"ל בהגהת שערי דורא סי' ל"ח דהכי נהגינן. וכ"כ בעל האגור סימן אלף קע"ו. ומהרי"ל בתשובה סי' כ"ה : ז נ"ל דמאכלות ומי' מהל' נמחק :

חדושי אנשי שם

אבל אם פירש ממקום תערובתו אסור שמא יקח מן הקבוע . אשר"י ע"ש : מהר"ם [ג] כך נ"ל והכי איתא בהגהת אשר"י מן הא"ז וכל דבר שעיקר אסורו מדרבנן ולית ביה איסור דאורייתא אפילו כזית ושפי מכזית בטיל ברובא בעלמא

בו סימן או טביעות עין והוא מכירו ודאי שהוא זה או שהוא צרור וחתום. תלה כלי מלא בשר נשבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ ובאו ומלאו החתיכות ואין לו בהם סימן ולא טביעות עין אסור שאני אומר אותו בשר חיה גררתו או שרץ וזה בשר אחר הוא: אבל אי כחוש הוא כו' תרעה ר"ת פסק דחלב של כחוש לא מפעפע ור"י מפרש דאם כחוש הוא [אין בו חלב] כל כך ויש מעט חלב דבטל בס' [הנהו אטמתא דאמליחו בגידא דנשיא] [דף צז] אמר [*להו] ח אביי שרי וכן הלכתא וא"ת אמאי לא נאסר משום שומנא של גיד דמפעפע וכן קשה נמי לעיל גבי ירך שנצלה בגיד הנשה ואומר ר"ת דשומנו של גיד אינו מפעפע ור"י אומר כיון דשומנו של גיד מדרבנן לא החמירו בשומנו יותר ט מן הגיד ורבינא דקאסר הכא משום דקסבר יש בגידים בנותן טעם כמתני' אבל לפי מאי דפסקינן הלכתא אין בגידין בנותן טעם לא היה אסור מחמת שומנו כדפי' דלא החמירו בשומן יותר מבגיד תוס' ודלא כאלפס דפסק לעיל דשמנונית דגיד משערינן בששים לדבריו היה צריך לומר דבירך היה לבטל שמנונית הגיד בששים: [וכחל עצמו אסור] והיכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בישרא (*אסור) [*כחל בששים וכחל מן המנין] וכן פי' המיי' בפ' י תשעה. וי"מ תרעו אפילו קרעו שתי וערב כ דהא אפילו נתבשל הכחל לבדו אסור הוא דכחל עצמו ל לעולם אסור ויש ספרים דגרסי' אסור כי לא קרעיה ובשליה בהדי בישרא וא"ת כי בשליה לתודיה נמי ליתסר משום טעם בשר הכחל מ שבשל בחלב שבגומות ויש לומר משום ליסנא קמא דרב לקמן פרק כל הבשר [*דף קט] דקאמר לא קרעו אינו עובר עליו ומותר לכן צריך להעמיד שנתבשל עם הבשר: והני מילי דאית ביה אפרוח וה"ה אם יש בו דם דסופו להיות אפרוח. *כמיא [*לשון רי"ף ומסיק כן מסוגית סגמ'] דביעי ולא כלום והכי נ איתמר בברייתא בפרק אלו טרפות תנו רבנן תרעז גיעולי ביצים מותרות ופרש"י ביצים טמאים שנתבשלו עם ביצים טהורים אין פליטה בגיעול של ביצים טמאים לאוסרן כדאמרינן פרק גיד הנשה כמיא דביעי בעלמא ולר"ת נראה לפרש הברייתא כפי' הערוך שהשו התרנגולת על בית רחמה ומפלת ביצים שלא נגמרו ולא איירי מידי בבישול ולשון גיעול שייך עלייהו כמו שורו עיבר ולא יגעיל וקמ"ל דלא חשיבי אבר מן החי אע"פ שלא נגמרו לגמרי אבל ביצי עוף טמא שנתבשלו אין להתיר ולסמוך על זה דאמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא דהא בתלמודא אקשינן על הא דא"ר נחמן ס בששים והא אמרי אינשי כמיא דביעי בעלמא ומשני ע רב נחמן מיירי דאית ביה אפרוח וחשיב כבשר ואשוייה [דא] לא שמכינן דהא רב נחמן אמר דבריו בסתם [ביצה] ולא פי' אי בטמאה אי בדאית ביה אפרוח וצריך ששים כמוה ואפילו למאן דשרי היינו כשהיא בקליפתה אבל בלא קליפה מודה דיהיב טעמא ובירושל' משמע כפרש"י לקמן. ואם הכחל פ נפל לקדירה אחרת אוסרת אותה אף על פי שיש לו לתלות להקל שכל מה שבסופו לפלוט יצא בקדירה ראשון כמו שאנו מקילין בו לענין ששים מטעם שאמרנו מ"מ הואיל ואסרו חכמים עשאוהו כחתיכת נבילה לענין לאסור קדירה אחרת וס' שאנו משערין בכחל זו היא ששים כמות כולו לפי צ שלפעמים בלע ולפעמים פלט ואין לעמוד על הדבר כמה איסור יצא ממנו ע"כ שיטת התלמוד וכן הדין תרעח אם הכניסו כף חולבת בתוך קדירה ק רותחת או להיפוך שבכל מה שנכנס מן הכף לקדירה יש לשער שאין לעמוד על הדבר כמה יצא ממנה אבל מה שלא נכנס בקדירה א"צ לבטל אפילו היא של מתכת שכשהם מקצתו חם כולו כדאמרי' פרק כילד צולין מ"מ אין מוליך בליעתו בכולו והרי יש לך כאן ה' דינין. הא' כף חולבת בת יומא בקדירה של בשר אם יש ס' ממה שנתחב מן הכף לקדירה הקדירה והתבשיל מותרין והכף אסורה מפני שבלועה מבשר בחלב ואם אין ס' הכל אסור. הדין הב' כשאין הכף בת יומא הכל מותר תבשיל והקדירה ואפילו אם אין שם ס' לבטל אבל הכף מ"מ אסורה שהרי בלועה מטעם ר הבשר ולכך אסור לתוחבה בקדירה של חלב ש ואסורה אף בדיעבד בתוך מעת לעת וגם בקדירה של בשר אסור לתוחבה ת שיש איסור בה אפילו שאינה בת יומא שגזרו חכמים פן יבא להקל בבת יומא ואין סברא לומר כשנתחב בקדירה של בשר הוגעלה ופלטה החלב. הדין הג' צריך החכם לחקור אם משנתחבה הכף בקדירה א אם נתנו מים אח"כ דאין אותם המים מצטרפין לס'. הדין הד' אם נספק המים שבקדירה והדבר עומד בספק אם היה ס' אם לאו לדברי רש"י ז"ל שפסק טעם כעיקר דרבנן ב יש בספיקא זו להקל ולדר"ת שפסק ג דאורייתא דנין להחמיר אמנם אדם שאין בקי לשער זה אין קרוי ספק. הדין הה' כשהחכם בא להתיר תבשיל המבושל בכלי אסור ע"י שהקדירה אין ב"י צריך לחקור אם בכלי הותחם מים בתוך מעת לעת ששהו בו האיסור שכך שוו מים לבדם כמו האיסור עצמו שכל המים נעשו נבלה דמאחר שלא היה בהם ס' לבטל פליטת האיסור שבכל הקדירה יש לשער וחזרו ונבלעו אמנם אם לא נשתמש בקדירה אלא דבר היתר כגון בשר ואחר מעת לעת בשלו בו חלב ובינתים נתנו מים חמים בקדירה תרעט אין החמין אוסרין הקדירה להחשיבה לחלב הבא אח"כ ב"י: כיון דאמר רב יצחק וכחל עצמו אסור שויה רבנן כחתיכת נבלה כתב רא"ם בספר יראים משום דכיון דאי אפשר להכשיר הכחל בהפרדת החלב [*משום שיש בה גומות] על כן שויה כחתיכת נבלה אבל במקום שאפשר להפריד האיסור לא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבלה דאם לא כן אין בשר נכשר בליאת דם מטעם כבולעו כך פולטו שהרי בהכנס הדם בבשר נעשית הבשר נבילה. אלא כיון דדם אפשר להפרידו ע"י מליחה וצלייה לא אמרי' ביה חתיכה עצמה נעשית נבילה והיינו דאמרי' בפרק כל הבשר אי קסבר אפשר לסוחטו מותר אמאי חתיכה [עצמה נעשית] נבילה (צריך עיון) ומהאי טעמא נמי בכלי עץ ומתכות שאפשר להפריד האיסור הנבלע בהן ע"י גיעול וליבון אם נפל איסור במקום אחד על הכלי לא אמרינן כל הכלי נעשה נבלה להרבות האיסור ולשער בכל הכלי אם נתבשל באותו כלי היתר ומשערין לפי שיעור איסור שנפל בו במקום שברור לנו כמה נפל מן האיסור אבל אי לא ידעינן שיעור איסור שנפל משערין בכל הכלי ולא במאי דנפיק מיניה דלא ידעינן כמה נפק מיניה א) [ותו דלא אמרינן נבילה בחלי חתיכה] והיינו טעמא דאמרי' לעיל בגדי כחוש קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו אע"פ שסמוך לחלב יש קצת מן הבשר שבלע מן האיסור ולא אמרי' בטלו בשר הנבלע מן האיסור יעשה נבלה ויאסר לזה ד [שנגע בה] וכן זה לזה אפילו עד ק' דחתיכה עצמה נעשית נבלה אמרו רבותינו ולא חלי חתיכה יעשה נבלה: ומורי הר"ם ז"ל רגיל להורות כשנופל איסור על דופן הקדירה והיא אצל האש ואפילו היא של חרס מתיר אם יש בתבשיל ששים פעמי' [ששים] כנגד הטפה שנפל' *דטעמא דמלתא משום דהטפה כ"ע שביבותיה עד ששים ועד ששים נעשה הקדירה חתיכה דאיסורא ובעיא בתבשיל ששים לבטל כל הנאסר כגון אם הטפה כשיעור פשוט נעשה האיסור בקדירה כנגד ס' פשוטים מעתה אם התבשיל כשיעור ט"ו ליטרין דהיינו ס' פעמים ס' או התבשיל מותר אבל לעולם הקדירה אסורה אפילו בטיפה קטנה מאד דכלי חרס אינו מוציא מידי דופנו לעולם. אכתוב לשון ראב"ן וז"ל אירע מעשה במגנצא בקדירה מליאה בשר ותבשיל שהיתה שפותה אצל האור ורותחת ונשברה ב) כד של חלב וניתז מן החלב על הקדירה של בשר על דופנה מבחוץ ונשאלתי עליה נ"ל דאם יש בקדירה בלא תבשיל ששים לבטל החלב הנבלע בתוכו ה לא נעשה נבלה מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכה דאם יש בהחתיכה ס' לבטל הטיפה לא אסרינן ונתבטל החלב *וא"ת הלא החלב שנבלע בקדירה כ"ע לרוטב שנתבלע בה וכי הדר נפיל

[*ונראה הטעם שהוא מצריך ס' פעמים ס' היינו משום דקי"ל דחתיכה עצמה נעשה נבילה וא"כ טיפה זו אסרה עד ס' כנגדה וכיון שאותם ס' נעשו נבילה צריך ס' פעמים כאותם לבטל. ב"י. וכתב עוד דכאן לא חילק בין שבת ויו"ט לשאר ימים ולא בין הפסד מרובה לליכא הפסד מרובה ואח"כ כתב בתשובת מהר"ם דין זה וחילק בין שבת ויו"ט לשאר ימים ובין איכא הפסד לליכא הפסד] :

[*(חסר כאן איזה תיבות מחמת הטשטוש) חזקות כאשר בא מכתבך וז"ל כיון שיש בקדירה ס' לבטל הטיפה א"כ איך הקשה ראב"ן הלא החלב שנבלע בקדירה נותן טעם

לרוטב שנתבלע בה כו' עד הוי מין במינו לאסור במשהו. כיון שהטיפה חלב נתבטל בקדירה בס' איך יאסר הרוטב שנבלע בקדירה הרי הקדירה עצמו מותר ועוד דמסיק וכן עשה ר"ב מעשה ואסר הקדירה והתיר התבשיל ולדברי ראב"ן הקדירה עצמה מותרת כיון שיש ס' בקדירה לבד בלא תבשיל נתבטל הטיפה ונעשה היתר כל מה שנבלע בקדירה ולכן היה נראה לי להגיה בדברי ראב"ן ואפילו אם אין בקדירה לבד ס' בלא תבשיל אך בתבשיל יש בו ס' שהתבשיל מותר וא"ת כו' וא"כ הקשה ראב"ן אם אין ס' בקדירה לבד בלא תבשיל אף אם יש בתבשיל ס' יהא אסור מטעם שהחלב הנבלע בקדירה נ"ע לרוטב הנבלע כו' כיון שאין בקדירה לבד ס' בלא תבשיל לבטל הטיפה הנבלע בקדירה אוסר הרוטב הנבלע בקדירה וכי הדר נפל הרוטב לקדירה אוסר אף אם יש ס' בתבשיל משום מין במינו במשהו ועל זה תירץ ומסיק וכן עשה ר"ב מעשה ואסר הקדירה והתיר את התבשיל כיון שיש בתבשיל ס' לבטל הטיפה מ"מ הקדירה אסורה כיון שאין בקדירה לבד ס' לבטל הטיפה כבר נאסרה הקדירה אך כלשון המרדכי הביא בשערי דורא דף כ"ט עכ"ל שאלתך. נ"ל לומר דס"ל לראב"ן דאין הקדירה מועיל לתבשיל ואין התבשיל מועיל לקדירה ובעי' ס' בקדירה לבטל החלב שנפלה עליו כדי שהקדירה לא תעשה נבילה ואז היינו צריכין לשער מן התבשיל נגד כל הקדירה דדלמא מתפשט בכל הקדירה ונעשה כולו נבילה אבל מ"מ גם הקדירה אסורה אפילו יש בו ס' דדלמא אינו מפעפע בכולו ולכן אנו צריכין ס' מן התבשיל נגד הטיפה דדלמא נכנס החלב מיד לרוטב ואינו מתבטל בקדירה כמו שהוא דעת קצת מפרשים ומהשתא כל דבריו נכונים ואין אנו צריכים להגיה שום דבר כי אמר תחלה כשיש ס' בקדירה אינו נעשה נבילה והתבשיל מותר מאחר שאין אנו צריכים לשער נגד כל הקדירה ולא הוצרך לבאר דתבשיל ס' נגד הטיפה שזהו פשוט בעיניו כדין שאר איסורים ולזה הקשה אח"כ וא"ת הרי החלב ר"ל ואף אם אין אנו צריכים לשער נגד כל הקדירה מ"מ יש לאסור מכח מין במינו כו' והשיב כו' וכן עשה ר"ב מעשה לאסור הקדירה ולהתיר התבשיל מטעם שכתבתי בדברי ראב"ן. כן נ"ל והוא האמת. משה איסרלש מקראקא] :

לה הרוטב לתוך הקדירה הוי מין במינו לאסור במשהו י"ל אפילו לר' יהודה דאית ליה האי סברא לא אסר דלא אסר ר' יהודה אלא כשנפלה על החתיכה ונאסרה מטעם החלב שהוא בעין ואוסרת שאר החתיכות מפני שהן מינס אבל חלב הנבלע בקדירה אינו אוסר את הרוטב שנבלע בה לאסור את זה שבקדירה משום מין ומינו כשנפלט דהא אינו בעין וכ"ש לרבנן דאית להו מין במינו בטל ותדע דאי אמרינן איסור הנבלע אוסר היתר הנבלע הא דאמר כלי הבלוע מיין נסך מערו ג"פ בג' ימים נימא כי יהב מים בלע מיד מן המים ואסרו יין הנבלע את מים שנבלעו וכי הדר פלט במים ה"ל מים במים מין במינו וליתסר וכן הא דתנן קדירה שבישל בה בשר לא יבשל בה חלב ואם בשל בנ"ט נימא קדירה תחלה בלעה מן החלב ונאסרה מטעם הבשר שבה וכי פלטה ליה ה"ל חלב נבילה מין במינו וליתסר במשהו אלא ודאי חלב היתר שנבלע וחלב שבחוץ מצטרפין לבטל את טעם הבשר הנבלע בקדירה. וכן מים שבחוץ ו מצטרפין עם המים הנבלעים לבטל היין נסך הנבלע ה"נ התבשיל של היתר מצטרפים עם טעם היתר שנבלע בקדירה לבטל ז איסור הנבלע מבחוץ וה"ה לחלב אם נפל על קדירה מבחוץ או שאר איסורין [*עכ"ל ראב"ן. מ"י] וכן עשה ר"ב מעשה ואסר את הקדיר' והתיר את התבשיל: שוב מצאתי תשובת מהר"ם ז"ל ושאלת ח מה עמדי על טיפת חלב שנפלה על דופן הקדירה מבחוץ תשובת רבינו שמשון ז"ל בידי להתיר והאריך בה הרבה וכתב הר"י [אסר] בטרוים וכמדומה היה שלא היה ברור לו לר"י לאסור כי באותה שעה שאל את ריב"א ז"ל אם ראה או שמע מזה המעשה מכלל שהיה מסופק וראיית ר"י מפרק דם חטאת גבי בשל במקצת כלי טעון מריקה ושטיפה כל הכלי דקאמר וטעמא מאי ואם בכלי נחשת בושלה וגו' ומדאצריך קרא לקדשים אלמא דאינו מפעפע בכולו אע"פ שהכלי חם ומקצת הלשון אעתיק למורי פעם אחת היו מבשלין בשר בקדירה ונפל מעט חלב על דופן הקדירה מבחוץ שאילו נפל לתוכה היה ברוטב ובחתיכה לבטל החלב ואפ"ה לא רצה רבינו להתיר מפני שאין החלב מתפשט בכל דופני הקדירה כמו שמוכיח שם מדבעינן קרא [דואם בכלי נחשת] וכיון שאין מתפשט בכל דופניו שיהא ראוי לומר שכל לחלוחית שבדפנות מסייעים לבטל נמצא במקום שנפל אסר כל הבלוע בדופניה ונעשה נבילה ותוזר ואוסר כל מה שבקדירה אם אין בה ששים. לבטל שיעור עובי הדופן שנפל שם החלב דכשיעור עובי הדופן צריך לשער דלא ידעינן כמה בלעה *קודם שנפל בה החלב עד כאן ומשערינן בכל הקדירה כולה ודוקא שאי אפשר לעמוד על הטיפה כמה היתה שלא הרגיש בה ולא ראה אותה אלא לאחר שנפלה על דופן הקדירה ואז אי אפשר לשער בששים כיוצא בה דלמא מיד נבלעה מקצתה בדופן הקדירה ואז ודאי צריך לשער בעובי הדופן *כמו שאמר רבינו יצחק אבל אם ראה הטיפה קודס ועמד עליה כמה היה אז סגי בס' של ששים טיפין כמוה ממה נפשך כמו שכתב מורי ודברי רבינו שמשון לויתי להעתיק למורי וכן נראה וכן אנו מורין היכא דאיכא **הפסד מרובה קצת או בשבת ויו"ט ושלום מבר"ב: טיפה שנפלה על דופן הכלי מספקא לן פ' דם חטאת אי מפעפע בכל הכלי אי לא הלכך כשנפלה כנגד הרוטב ויש ברוטב ששים מן הטיפה מותר [ממה נפשך] אי מפעפע בכל הכלי הרי נתבטלה

[*פי' לא ידעינן כמה בלעה מן ההיתר קודם שנבלע בה החלב דמשבלעה החלב נ"נ ההיתר שהיה בה קודם לכן] :

[*פי' בעובי הדופן וגם בכל הקדירה ומ"ש כמו שאמר ר"י קאי על זה שצריך לשער בעובי הדופן אבל מה שצריך לשער נגד כל הקדירה זה אינו כדעת ר"י אלא מהר"ם כתב כן שהרי בתשובת ר"י שהביא כתב שצריך ס' נגד עובי הדופן במקום שנפל] :

[**ודלא כדברי הסמ"ג שכתב בלאוין סי' קמ"א והטור יו"ד הביאו סי' צ"א וז"ל טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ אפילו אם יש בתבשיל שבקדירה ס' כנגדה אין יכול לבטלה וא"כ הטיפה אוסרת הקדירה כל סביבותיה ונאסרה התבשיל שבה ע"כ הרי שאוסר הסמ"ג אף אם יש ס' של ס' כי כל הקדירה נאסרת ואין בתבשיל ששים נגד כל הקדירה ולכן כתב הר"ם היכא דאיכא הפסד מרובה קצת או שבת ויו"ט שיש להתיר בס' של ס' ודלא כסמ"ג וק"ל ועיין בב"י יו"ד סי' צ"א] :

ואם אינו מפעפע אז לא יאסור אבל אם נפל בריקן שמא מפעפעת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' מן הטיפה ונעשה אותו מקצת מן הכלי נבילה ואם יערה הקדירה אז ילך הרוטב באותו מקצת כלי שנאסר (*מהן טיפה) [*מן הטיפה] ויאסר הכל לפיכך אם הניח להצטנן שלא עירה הרוטב כלל משעה שנפלה הטיפה עד שנצטנן לגמרי א"כ אז לא נגע הרוטב כלל באיסור הלכך מותר או נמי בעוד שהוא רותח ינקוב שולי הכלי למטה כדי שילא הרוטב למטה דרך אותו נקב ואז לא יגע באותו מקצת הכלי הנאסר מן הטיפה מיהו בקושי יש להתיר ע"י ניקוב הקדירה דהא א"א שלא ינענע הכלי מעט ויגיע הרוטב במקצת הכלי שנאסר ולכך טוב להמתין עד שיצטנן. והעולם נהגו לאסור כשנפל בדופן שלא כנגד הרוטב ודוקא כשנפל שלא לצד האש אבל כשנפל לצד האש נהגו להתיר לפי שהאש שורפו ומייבשו מיד ודוקא בטיפה בעלמא כגון דבר מועט אבל אם נפל רוב חלב אפילו אם נפל כנגד צד האור אין להתיר אא"כ כנגד הרוטב וע"י ששים: ומורי רבינו יחיאל בר' יוסף היה אומר בשם ריצב"א שהיה מתיר גם שלא כנגד הרוטב ט ע"י ששים היכא דאיכא הפסד מרובה או בשבת ויו"ט לשון מורי (*הר"י) [*הר"ף] [פרץ] שיחיה. [דף צח] השוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא פרש"י דיקולא קלחת והוא מלשון רתיחה כדאיתא פרק כל שעה לא ליחלוש איניש תרתי חיטי כו' דלמא לא סליק להו דיקולא דמיא אבל סתם דיקולא דכולא תלמודא הוא סל כדמשמע בריש גמרא דסנהדרין היא נייתא ודיקולא ספיל ובפ' לא יחפור הנהו דיקולא ורש"י לא רצה לפרש כאן סל כמשמעו של מלא בשר משום דחתיכה ראשונה נאסרה כולה שאין בה ס' לבטל י הכזיתא ויצטרך ס' חתיכות אחרות לבטל הכזיתא ואותה החתיכה לכך הוצרך לפרש קלחת פי' שנפל לתוך הרוטב ואז א"צ ס' רק לבטל הכזיתא [ס] ומסברא זו דרש"י פסק ה"ר יצחק מוינא תרפ הלכה למעשה (*דחתיכת) [*דחתיכות] בשר (*שנמלחה) [*שנמלחו] ונמצאת חלב דבוק באחד מהם כ אם אין באותה חתיכה לבטל החלב בששים (*חתיכה) [*החתיכה] עצמה נעשית נבלה ואוסרת שאר החתיכות ל בששים כנגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה ובספר אור זרוע פסק כן הלכה למעשה וכן הורה לו ה"ר שמואל המכונה שיר מולייר *והטעם משום דמסתמא

[*איתא במרדכי פרק ג"ה גבי מלית חתיכה שיש בה חלב שפסק הא"ז דחתיכה נ"נ וכתב שם הטעם משום דמסתמא החתיכה נמלחה תחלה לבדה ואח"כ אסרה שאר החתיכות וקודם זה כתב מסברת רש"י משום כו' וקשיא דידיה אדידיה אע"ג דמצינא לתרולי דמה שכתב הטעם משום דמסתמא כו' לאו דברי א"ז הם אלא דברי הר"ר שמואל ואף כי פסק כדברי הא"ז דהנ"נ מ"מ לאו מטעמיה אלא הא"ז פסק כן מטעם סברת רש"י לא מטעם דמסתמא כו'. אבל שינויא דחיקא]

הגהות הב"ח ח נ"ל אבא: ט נ"ל מגיד ותי' מן נמחק: י נ"ל תשיעי: כ (דהא אפילו נתבשל הכחל לבדו אסור הוא) תא"מ ונ"ב ס"א דהא אפילו נתבטל הכחל אסור הוא: ל כחל עצמו אסור כצ"ל ותיבת לעולם נמחק: מ נ"ל הכחל שבחלב ותיבת שבשל נמחק: נ נ"ל איתא: ס נ"ב בילה: ע נ"ל דרב נחמן: פ הוה נפל אח"כ לקדירה כצ"ל: צ נ"ל שכמה פעמים בלע ופלט ותיבת ולפעמים נמחק: ק נ"ב של בשר: ר נ"ל בשר בחלב: ש נ"ל ואוסרתה: ת נ"ל לכתחלה שיש בה איסור: א נתנו מים בקדירה אח"כ כצ"ל ותיבת אם נמחק: ב נ"ל דנין ותי' יש נמחק: ג נ"ב טעם כעיקר: ד נ"ב הסמוך לו: ה נ"ב ס"א הנבלע: ו נ"ל מצטרף: ז נ"ב ס"א לחלב: ח נ"ב מורי: ט נ"ב ואפילו שלא כנגד האש: י נ"ל הכזית וכן לקמן: כ נ"ל דאם: ל נ"ב ס"א וצריך ששים:

א) גי' מהר"ל מפראג וכ"ג רמ"א: ב) גי' מהר"ל מפראג קדרה:

חדושי אנשי שם

בעלמא ע"כ: מהר"ם [ס] נ"ע בפי' רש"י גבי חתיכת נבילה וכמה שפי' התוס' שם בד"ה חתיכה עצמה נעשית נבילה ועל דברי הסמ"ג בהסיא מעשה של טלה שנמלח עם חלב ונתבשל שהביאו המרדכי לקמן בס' כל הבשר סי' תתשע"ט : ובאשר"י

דמיקא לא משכינן לך אך האמת כי הכל היה סברא אחת כי כל מקום שאמרינן חנ"נ הוי הטעם דחיישינן דאותה חתיכה היתה פעם אחת לבד כמבואר בדין טיפת חלב שנפלה על החתיכה וניער וכסה וכו' ובלא"ה לא הוי מטעם לסברת רש"י דממ"נ אם ס"ל דהטעם יוצא מחתיכה לחתיכה ביבש א"כ אמאי תנ"נ לשער כולו בס' ואי ס"ל דאין הטעם יוצא מחתיכה לחתיכה א"כ אף אם החתיכה נ"נ לא יאסור שאר החתיכות אלא ודאי דחיישינן שמא החתיכה היתה בתחלה לבד ונאסרה ואח"כ נתערבה ויצא הטעם מחתיכה לחתיכה ונאסר הכל וא"כ זהו הטעם עצמו שאמרינן גבי מליחה ומה שהוצרך לפרש הטעם גבי מליחה משום דהא המשערינן בס' גבי מליחה היא גופא חומרא דהא רוב הפוסקים ס"ל דסגי ליה בקליפה וע"כ לא מסתבר ליה למימר להחמיר בו עוד ולחוש שמא היתה החתיכה לחוד אם לא מטעמא דמסתמא דמילתיה כו' א"נ דבמליחה אין דרך לנער בו החתיכות כמו בדברים המבושלים אלא שהם מונחים כל זמן המליחה במקומן בלא נענוע וליכא למיחש בהו שמא היתה החתיכה לבד פעם אחת כמו בדברים המבושלים וע"כ קאמר מסתמא דמלתא כו' וא"כ שייך שפיר למימר דתנ"נ כמו בדברים מבושלים ומ"מ הכל חד טעמא הוא . ושלום כנפש אוהבך משה איסרלש מקראקא] :

*החתיכה נמלחה לבד מתחלה [ונאסרה] ואחר כך אסרה שאר החתיכות וכ"כ משם רבינו יהודה ז"ל אבל רבינו אפרים פי' דיקולא של מלא בשר "רותח אפי' *ביבש שלעולם אין צריך רק ס' לבטל הכזיתא ולא החתיכה שנאסרה דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבלה אלא בבשר בחלב ולא בשאר איסורין והיינו טעמא

[*ואין לומר משום דהחלב אינו מפעפע ע"י מליחה ולכך אין מסייעין שאר החתיכות לבטל החלב בס' כמו גבי בישול דא"כ אותה חתיכה עצמה שנפל עליה האיסור למה נעשה נבילה והלא בקליפה סגי כיון שאינו מפעפע ולכך הוצרך לפרש הטעם משום דמסתמא כו' פי' ולאומרא אמרי' מפעפע ולכך כשנמלחה לבד חתיכה עצמה נ"נ ולא סגי בקליפה אבל לקולא שאם נמלחו יחד לא אמרינן דמפעפע שיהא שאר חתיכות מהני לבטל בס' וזו"ק] :

משום דכל אחד לבדו מותר וכשנתערבו נאסרו ונעשית כל החתיכה נבלה ולוקה עליו אם אכל חצי זית בשר וחצי זית חלב אבל בשאר איסורין אינו לוקה עד שיאכל כל כך מן ההיתר עד שיהא בו כזית אסור בכדי אכילת פרס דהיתר ולכך אם נתערבה אותה החתיכה בהיתר א"צ ס' רק כנגד איסור הבלוע בה ונהי דהחתיכה עצמה לעולם אסורה דשמא לא פלטה כל האיסור שבה מ"מ הרוטב מותר אם יש בו ס' לבטל איסור הבלוע בחתיכה וראייתו של מה"ר אפרים מכזיתא דהרבא שנמלח בתוך הסל . וכתוב בספר התרומה דאין ראיה מכאן לפירושו שהרי אנו מוכיחין בפרק כל הבשר ממתני' דטיפת חלב שנפלה כו' מדבעי' ניער וכסה שמע מיניה דביבש אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה וגם חתיכה ראשונה אע"פ שהיא שמינה אינה אוסרת את הנוגעת לה כיון שהאיסור הבלוע בה אינו הולך יותר ממנה א"כ אפילו אותה חתיכה שנפל עליה הכזיתא לא נאסרה אלא כדי קליפה דמיירי בסל מלא בשר דהוי הכזיתא ביובש ולכך הוצרך רש"י לפרש קלחת שיש בה רוטב דביובש אין לשער כלל בששים דאינו מפעפע ונראה למה"ר מרדכי דהשתא לסברא זו אין ראיה לפסק *הר"י ובספר רבינו ראבי"ה סימן (*תק"ו) [*ק"ו] משמע דלא משערינן אלא כנגד החלב לבדו וצריך עיון שם :

[*פי' ר"י מווינא שדקדק מלשון רש"י שפי' דיקולא קלחת ואינו רוצה לפרש של ש"מ דהיינו טעמא שהחתיכה עצמה נ"נ וצריך ס' נגד החתיכה ז"א דהיינו טעמו של רש"י דאפילו החתיכה עצמה שנגעה בה החלב סגי בקליפה כיון שהוא יבש ביבש וא"כ א"צ ס' נגד החתיכה שיש בה החלב כי החתיכה עצמה סגי בקליפה . וכמ"י מצאתי הגירסא לסברא זו אין ראיה לפסק הר"ר יצחק מווינא] :

תרפא שאל רבינו שמואל מאויר"א את רבינו נתנאל מקינון על חתיכת בשר שלא ניקרה מחלבה ונמלח' עם שאר חתיכו' ואין בחתיכת בשר ששים מחלבה אך עם שאר החתיכות יש ששים מן החלב ועתה אם חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה כדברי רבינו אפרים אפילו היא מותרת דשאר חתיכות מצטרפות לבטל חלב שבה ואם לאו היא אסורה ושאר החתיכות מותרות ואפילו אין בהם ס' מן החלב דלמה יאסרו אחרי שאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה והשיב דהיה מחמיר ואוסר החתיכה שיש בה החלב אפילו יש בשאר החתיכות ס' מן החלב שמא אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה (*אבל) והיכא שאין בה (ס') ובשאר החתיכות (יש) ששים מן החלב היא אוסרת כל החתיכות דשמא חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ואין בהם ששים לבטלו אבל אם נוגע החלב [גם] בחתיכה אחרת מצטרפת אותה חתיכה עצמה לבטלו דכי האי גוונא לא קרינן פעפוע מחתיכה לחתיכה דכיון שנגע בה הוי כאלו דבוק בה

תרפב ועל הקרום הנאסר מטעם חלב כדאמרי' תלתא קרמי הוו כו' אם נמלחה עם החתיכות נראה שיש לו תורת גדי כחוש וסגי בקליפה וכן פסק בספר [*המצות פרק י"ט והרי"ף הביאו כאן] [המצות]

תרפג *ושאלתם על כרס שלא ניקרוהו מן החלב ונמלח עם בשר אי איכא בכרס גופיה ס' כנגד החלב הדבוק בו אפילו הכרס מותר מיהו החלב שעליו ינקר עדיין ויסירנו מעליו והשאר מותר אבל שאר החתיכות בשר שאלו שנגעו בחלב שאין בהם בכל אחת בפני עצמו ששים לבטל החלב שעל הכרס אסורות ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב כיון דאין החלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כמו שהוכיח [ר"י ז"ל] מטיפת חלב אם לא ניער וכסה ואם יש ספק באותן חתיכות באיזו חתיכה נגע החלב ויש שם חתיכות הרבה דאיכא לאיסתפוקי דלמא בהא נגע או בהא נגע כל כי האי גוונא כולו מותר דחד בתרי בטל ואפילו אם הם חתיכות הראויות להתכבד משום דהא דאמרי' חתיכה הראויה להתכבד אפילו באלף לא בטיל הני מילי כשהוא אוסר מחמת עצמה כגון חתיכת נבלה או טרפה וכיוצא בהן אבל כי האי גוונא שהאיסור מחמת דבר אחר הבלוע בו אפילו ניכרת תחלה אי זו חתיכה נגעה בו ונאסרה ושוב נתערבה בשתים ולא מינכרת בטלה ברוב כל שכן היכא שלא ידע מעולם אי זו נגעה בחלב ואי זו לא נגעה בחלב דשרו כולהו מספיקא דאכל חדא איכא למימר דלמא הא לא נגעה ושלום מבר"ב :

[*גירסא זו משובשת וצריך לגרוס ושאלתם לעיל מיד אחר ותשובה זו פליג] :

תרפד מעשה בא לפני רבותינו שבמגנצ"א שנמלחה ריאה של כבש עם כמה חתיכות בשר והנה מצאו יותרת הכבד דבוק בריאה שלא ניטל הקרום שלה האסור משום חלב והיו רבותינו רוצים להתיר בס' הכל לפי שיש בחתיכות של בשר יותר מס' לבטל אותו קרום ואני ברוך דנתי לפניהם ואמרתי שאין להתיר חדא שפסקו הגאונים כל מקום שדבוק האיסור עם ההיתר אמרינן חתיכה עצמה "נבלה וא"כ צריך לשער כנגד כל הריאה ואפילו אם תאמרו כשאר הגאונים וכמורי רבינו יקיר שהיה אומר דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה אלא דוקא בבשר בחלב מ"מ כיון דקי"ל מליח הרי הוא כרותח דצלי א"כ יש לומר מה רותח דצלי בעי קליפה אף מליח נמי בעי קליפה ונמצא שכל החתיכות אסורות אם לא יעשו קליפה לכולן שהרי שמא כל אחת נגעה בה כי כן מנהג כשמולחין הרבה ביחד להפך חתיכה על חתיכה על כן המחמיר תבא עליו ברכה וכשבא מורי הכהן מצרפת אמר שזו הסברא אמר קרובי הרב רבינו שמואל מוורדום לפני ר"ת והודה לו ואח"כ בא רבינו יואל הכהן וסחתי לו כל המעשה ואמר שיפה דנתי וכן היה נוהג אחיו ראב"ן והוא אחריו כל הימים ועתה נתתי אל לבי ואמרתי מה זה שדנתי אע"פ שחלב מפעפע בצלי הא איכא למימר דהאי דמצרכינן להו קליפה זהו כשאין בהיתר לבטל אבל כשיש בהיתר לבטל שרי דלא חמיר צלי ממבושל ותניא בפ' גיד הנשה ירך שנתבשל בה גיד הנשה וכו' ואמרי' בגמ' לא שנו אלא שנתבשל "ושאין בהיתר כדי לבטל קאי ותו גרסינן לקמן הטיל כזיתא דהרבא דנפל לדיקולא דבישרא ושיערו בס' ופי' בה"ג של שהיו מולחין בו בשר ומיהו רש"י פירש שם דיקולא קלחת ועיין שם והא דאמרי' בפרק כיצד צולין נטף מרוטבו על הסלת יקמוץ את מקומו ומשמע אע"פ שיש יותר מששים י"ל שאני התם שהאיסור ניכר בה ומקומו ניכר לכן צריך לקמוץ עכ"ל ר"ב ודלא כראבי"ה שכתבתי בפרק גיד הנשה ודלא כדברי ר"מ ז"ל [*עד כאן נ"ע לעיל מיד אחר ותשובה זו פליג] : [דף צח] תרפה התירא בלע איסורא לא בלע בתמיה הלא המיחוי של איסור נכנס גם הוא בקדירה והכי נמי כשבשלו אסור בקדירה כגון דג טמא או שרץ או חתיכת נבילה אפילו אם מלא האיסור והכירו וזרקו לחוץ אפ"ה בעינן שיהא בהיתר ס' כנגד האיסור דהא לא "ידע כמה נמחה מן האיסור ורואין כאלו נמחה כולו ואע"פ שרואהו עתה גדול ועב כמו מתחלה מ"מ נמחה ונפלט שומנו וחזר ובלע "ונפחת מן ההיתר הלכך לעולם אזלינן לחומרא ואם בישל איסור בקדירה של היתר לא משערינן בס' כי אם ברוטב ובקיפה ובחתיכות של היתר ולא במאי דבלעה הקדירה מן ההיתר . ואם בישל היתר בקדירה של איסורא צריך לשער כנגד כל הקדירה דלא ידעינן כמה איסור נפיק מיניה והני מילי כשהיא בת יומא אבל כשאינה בת יומא מותר התבשיל בדיעבד כדפסקינן פרק אין מעמידין נותן טעם לפגם מותר . וכן היכא שתחב כף איסור בתבשיל של היתר משערינן כנגד כל הכף "והאיך משערינן כתב ראבי"ה בספרו שאלו את הרב רבינו שלמה בר' שמשון על בשר בחלב ואמר שיעורו בס' והעיד מעשה בא לפני רבינו יעקב בר' יקיר על כף חולבת שהגיסו בה קדירה מליאה בשר ושיער בששים לפי מה שנכנס בקדירה ולא טולה . רוקח . כתב ראבי"ה כיצד משערין בס' כנגד הכלי האסור מביאין כלי מלא מים וממלאין הקדירה האסורה באותם המים עצמן ויתן הקדירה האסורה באותו כלי גדול והמים היוצאין הן הן שיעור דופני הקדירה האסורה ואחר כך ימדוד המים שמבטלים אותם אם יש בהם ס' או לא :

פרק שמיני

כל הבשר . השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים תרפו גמורות מותרות לאוכלן בחלב ודוקא כשמצאו גמורות ובקליפה אז מותרות לאכלן בחלב וגם אין צריכין מליחה כי אין להם דין בשר אבל אם אין להם קליפה אסורין לאוכלן בחלב וגם צריכין מליחה כי יש להם דין בשר [*כל זה בתוס' דפ' אלו טרפות דנ"ד בד"ה ושוין בביצת טריפה] תימה דמס' עדיות תנן ביצת נבילה כל שכמוה נמכרת בשוק ב"ש מתירין וב"ה אוסרין אלמא דחשיב כבשר כל זמן שהיא במעי התרנגולת ותירץ ר"ת דבביצת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בשר בחלב האי לאודיה שרי והאי לאודיה שרי לא החמירו ולפי זה מתיישב מה שפי' בערוך דהא דאמר בריש פ' הדר אפילו ביעתא בכותחא לא ליסרי איכא קמי רביה דהיינו כגון דשוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות דאי בסתם ביצים כ"ע ידעי דמותרות בחלב ובה"ג תירץ דגבי איסור נבילה דאורייתא החמירו אבל בבשר עוף בחלב דרבנן הקילו ותימה מאי פשיטא ליה [ביצים גמורות בחלב] כל כך דמותר דהא בפרקין (*תלמודא) [*בתלמודא] בעי אי בשר עוף דאורייתא או דרבנן ולא אפשיטא [*ושמא משום שכבר פשוט היתר שלה . מ"י] ובספר התרומה כתב דהיינו טעמא דאסרי ב"ה ביצת נבילה גזירה אטו דטרפה וביצת טרפה אסורה דאורייתא משום דנגמרה באיסור דשמא בשעה שנטרפה התרנגולת לא נגמרה הביצה עדיין ולפי זה ספק ביצת נבילה מותרת דהוי ספיקא דרבנן וספק ביצת טרפה הוי ספק דאורייתא ואפילו נתערבה באלף כולן אסורות עיין בפ"ק דביצה : [דף קד] עוף וגבינה נאכלין באפיקורן פירשו התוס' דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא אי נמי סבירא להו כבית שמאי דאמרי העוף עולה כו' ולא קי"ל הכי תרפז ונוהגין העולם שלא לאכול גבינה אחר בשר ואפילו אחר בשר עוף . [דף קה] אכל בשר אסור לאכול גבינה פי' בה"ג וכן פר"ת דהיינו בלא קינוח ונטילה אבל בקינוח ונטילה שרי אפילו באותה סעודה עצמה וכן נראה לרא"ש אבל אכל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח ומר עוקבא דלא אכיל עד סעודה אחרת הייני בלא נטילה וקינוח אי נמי מחמיר על עצמו היה ולפירושו קשה מאי פריך הכא לרב יצחק מאגרא דקאמר עוף וגבינה נאכלין באפיקורן משמע אבל בשר וגבינה לא הא ר' יצחק אכל גבינה ואח"כ בשר ומש"ה לא משי ידיה בינתים וצריך לומר לפירושו דלענין נטילה אין חילוק בין בשר תחלה בין גבינה תחלה "ולהכי פריך ליה ולגבי קינוח הפה [*דהא שמעינן מהא דאמר רב חסדא אכל בשר כו' וכן כתב המיימוני . מ"י והוא מלשון רי"ף] דוקא יש חילוק "אי נמי הכא מיירי ביממא*ש [טעמיה מהא דגמר רב חסדא כו' וכן] כתב המיימוני צריך שישהה ו' שעות בין סעודה לסעודה והיינו דלא כפי' ה"ג ור"ת והתוס' פירשו בסעודתא אחריתי"ת (*אבל) [*אכל] לא בסעודה שרגילין לעשות אחת בבקר ואחת ערבית אלא אפילו לאלתר אם סילק ובירך מותר דלא פלוג רבנן וכן נראה לראבי"ה . ראיתי מורי שאסר לאכול גבינה אחר בילים מטוגנין בשומן [אווזא] משום גזירה אטו בשר בחלב ע"כ : תשובה ה"ר מאיר ז"ל ששאל אדוני ששמע שאני נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה ומיקל בבשר עוף בימי חורפי הייתי מתלוצץ בבני אדם שהיו עושין כן ואדרבה שרא לי מרי היה נ"ל בעיני כמו מינות עד שפעם אחת מסעודתא לסעודתא מצאתי גבינה בין שיניי "גזרתי להחמיר על עצמי בבשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר ואין בדבר זה כחולק על התלמוד ולא כמוסיף שהוא גורע דבפרק כל הבשר [*דף קח] אמר אנא להא מלתא כחלא בר חמרא דאילו אבא כדאכיל בישרא כו' וכל חד מצי לאחמורי על נפשיה לעשות משמרת ובבשר עוף אני מיקל כיון דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן ושלום מבר"ב זלה"ה : מים ראשונים מצוה כו' כולה שמעתא ודין נטילה פירשתי באלו דברים . [דף קז] אבל מכירין זה את זה אסור בתלמודא מסיק דלא אסרי אלא כעין תפוסה אחת פירוש דאם יש דבר מפסיק לא הוי [כעין] תפוסה אחת כי בע"ז פרק ר' ישמעאל גבי אבני מרקולים אמרינן כאן בתפוסה אחת כאן בשתי תפוסות והיכי דמי כגון דאיכא גובהא ביני וביני ולפיכך נוהגים עכשיו כשאוכל זה בשר וזה גבינה על שלחן א' שמניחים לחם או קנקן או שאר כלים להפסיק בינתים או אוכל תרפח על מפה אחרת שהוא כעין ב' תפוסות וי"מ דלא אסרו אלא בתפוסה אחת פירוש שהן בהוצאה אחת כמו אחין שקנו אתרוג בתפוסת הבית בפרק יש נוחלין ופריך תפוסה אחת ס"ד מ"ל בב' הוצאות אם מכירין זה את זה ומשני כעין תפוסה אחת דהיינו שמכירין זה את זה ולפי זה לא [*נ' תו' לא מיירי כלל שיהא מותר כו' וכן מצאתי במ"י] : *נראה שיהא מותר על שולחן אחד בשביל הפסק שביניהן עיין פ"ק דשבת . תרפט פסק בספר התרומה עיסה של שני בני אדם כגון תלמידים שלומדים לפני רבנים אע"פ שאין כשיעור חלה בחלק הא' לבדו כיון שיש שיעור בין שניהם חייב בחלה ואע"פ שנתערב חלקם שלא מדעתם והמפרים חלה צריך ליטול רשות משניהם והתלמידים שהם כמו אורחים יכול לומר לבעל הבית להפרים מכל עיסות שיהיו לו ואפילו מאותם שיקנה אח"כ וא"צ ליטול רשות כל פעם ופעם [וכן] (*אשה) [*ואשה] יכולה לומר לחברתה קחי חלה כלומר קחי קמח ועשי עוגות להפרים לי חלה אע"פ שבשעת הצווי היה קמח ולא היתה ראויה לחלה והמפרים חלתו קמח לא עשה ולא כלום וכן משמע פ"ב דנזיר . [דף קח] תרצ תנן טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה" כו' ניער את הקדירה אם יש בנותן טעם באותה קדירה" למ"ד דאפשר לסוחטו אסור וסובר חתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן פי' החתיכה הנאסרת מחמת בליעת אסור "שנתנה אח"כ טעם תוך שאר החתיכות בקדירה שצריך ס' לבטל אותה החתיכה כולה ולא סגי לבטל אותו האיסור שנבלע בה וה"פ של המשנה טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר ואין באותה חתיכה ס' לבטל הטיפה נאסרת החתיכה לפי שיש בה נתינת טעם של חלב ואם אח"כ ניער את הקדירה בכף וע"י זה נכנס החתיכה בתוך הרוטב צריך ס' בקדירה לבטל כל אותה החתיכה הנאסרת ומהכא משמע שחלב מפעפע בכל החתיכה דאי במקצתה נגידא (*דאז) כי נמי ניער וכיסה אמאי צריך ס' לבטל [*כל] החתיכה הלא לא נאסרה כולה וס"מ דהאיסור הנבלע בחתיכה אינו הולך ממנה כי אם ע"י רוטב שמוליך הבליעה חוצה לה אבל ביבש לא אזלא הבליעה [אפילו יש] חתיכה אחרת (*הנוגע בה ואינה) [*נוגע לה אינה . כן מצאתי הגירסא במ"י] אוסרת אותה דאם מתפשט מחתיכה לחתיכה בלא "ע"י רוטב כי נמי אין ס' בחתיכה ראשונה למה לא יסייעו לבטל הטיפה גם חתיכות אחרות שנוגעות בה דאי משום שנאסרה האחת תחלה נעשית כולה נבלה ומש"ה צריך ס' לבטל כל החתיכה א"כ אפילו (*ניער) [*בלא ניער וכיסה . מ"י] נמי נאסרה כולה וצריך ס' לבטל החתיכה ראשונה אבל למאן דאמר אפשר לסוחטו מותר ולית ליה (*נמי) חתיכה עצמה נעשית נבלה כי ניער נמי בסוף א"צ רק ס' לבטל הטיפה הבלועה' אין להוכיח כל זה דה"פ ניער הקדירה שנכנס החתיכה ברוטב אם יש [בטיפה בנותן] טעם בכל הקדירה שצריך ס'
לבטל

הגהות הב"ח ם היכא רותח נמחק : נ נ"ל נעשית נבלה : ס נ"ל ואשאין : ע נ"ל ידעינן : פ נ"ל ונפחת : צ (והאיך משערינן כתב ראבי"ה בספרו) תא"מ : ק תחלה ולגבי קינוח הפה דוקא יש חילוק ולהכי פריך ליה כצ"ל : ר נ"ב ס"א ומשני : ש נ"ב ושמעינן מינה דהאי דאמר רב חסדא אכל בשר כו' וכן כתב כו' כצ"ל : ת נ"ל אכילנא : א נ"ל גדרתי על עצמי להחמיר : ב נ"ל אסורה : ג נ"ל אסורה : ד ונתנה אח"כ החתיכה טעם כצ"ל : ה קי' ע"י נמחק : ו נ"ב בס :

לבטל הטיפה אבל לא לבטל החתיכה אבל יש להוכיח מגמ' דתניא טיפת חלב שנפלה על חתיכה כיון שנתנה טעם באותה חתיכה נעשית נבילה ואוסרת כל החתיכות כולן מפני שהן מינה דברי ר' יהודה וחכ"א עד שיתן טעם ברוטב ובקיפה ובחתיכות. [וא"ר נראין דברי ר' יהודה כו']

תרצא נשאל לרש"י ז"ל על כף שנאסרת ע"י שתחבוה בתבשיל שנאסרה מחמת טעם בשר בחלב והגים בה קדירה אחרת של בשר ולא היה בכף בנ"ט בתבשיל [*של] בשר שהגיסה בו הכף לאחר שנאסרה והורה בה (*רש"י) [ר"י] *ז"ל לאסור מהא דתנן פרק כל הבשר טיפת חלב כו' וכל היכא דאמר בשר בחלב בנ"ט היינו דוקא קודם שנעשה בשר בחלב כגון בתחלת נפילת החלב בתוך הקדירה או להיפך אבל לאחר שנעשה בשר בחלב אמרינן בפרק בתרא דע"ז אלו אסורין ואיסורן בכל שהוא וקא חשיב בשר בחלב ואומר הר"י ז"ל כי השומעים טעו דהא דע"ז ליכא לאוקמי אלא בחתיכה שנאסרה מטעם בשר בחלב שנתערבה עם שאר חתיכות ואינה ניכרת דהא תלי טעמא משום דהוי דבר שבמנין ואם בפירוש אסרה לשומעין שמא בכף שנאסרה משום בשר בחלב וא"כ נתן הכף בחלב רותחת אסר להם ויפה כוון שכיון שנאסרה נעשית נבלה וכל הנפלט ממנה בין טעם חלב בין טעם בשר הבשר בשר נבילה והחלב חלב נבילה וכשנפלט ממנה חלב נבילה לתוך חלב של היתר ה"ל מין במינו דבמשהו אבל אם הגים בו קדירת בשר אם יש בו [ברוטב] כדי לבטל הכף התבשיל מותר אע"פ שנפלט לתוכו בשר נבילה שבכף דקי"ל כל מין במינו וד"א סלק מינו כמי שאינו ושאין מינו *רבה עליו ומבטלו. (אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כו') [ופריך] אי בשלא ניער ולא כיסה כלל מיבלע בלע מיפלט לא פליט פירוש אותה חתיכה הבלועה מטיפה של חלב *לא פלטה אותה ואמאי יאסרו שאר חתיכות שאצלה אלמא אין הבלועה הולכת מחתיכה לחתיכה שאצלה אפי' שהיהם חמות או רותחות וכן ביובש אין זאת אוסרת חברתה אע"פ שאם היתה הראשונה נבלה גמורה היתה אוסרת אותה שאצלה כדאמרי' פרק כיצד צולין חם לתוך חם דברי הכל אסור השתא שלא נאסרה אלא מחמת בליעת איסור ואותה הבליעה אינה הולכת חוצה לה אלא ע"י רוטב שניער וכיסה [*החתיכה] לא תאסור חתיכה אחרת שאצלה כיון שהאיסור עצמו אינו הולך שם כן פירש הר"י ברבי שמואל [*אע"ג] "דחתיכה עצמה נעשית נבלה עכ"ל ספר התרומה וכ"ש שתי קדירות שאצל האש אחת של חלב ואחת של בשר והן רותחות דאין נבלע מזו לזו אע"ג "דנוגע כך פירש מוה' רבי מאיר ז"ל. [דף קח] אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בשלא ניער ולא כיסה ופריך אי בשלא ניער ולא כיסה כלל מיבלע בלע מיפלט לא פליט ופרש"י (*מקלת) [*דמקלת] החתיכה מגולה ובלעה מן החלב שעל גב החתיכה ואין הרוטב מפליט ומבליע בשאר החתיכות א"כ ניער וכיסה וע"כ איירי שאין מגיע פעפועי חלב לרוטב שאם מגיע לרוטב הרוטב מוליכו בכל אלא ב' שלישי חתיכה מגולה ופעפועי חלב מגיע עד (*שלים שלישים) [*שלישיתה] ומשמע דלא אסרה את השאר כיון שפעפוע גוף האיסור אינו מגיע אליהן אפילו משהו ולא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה עד מקום שנבלע עכ"ל ראבי"ה ונראה לי דהיינו כרא"ש דפירש בפרק גיד הנשה דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשה נבילה בחלי חתיכה. תנן טיפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בנותן טעם באותה חתיכה כו' פירוש מיירי דכולה ביובש אבל אם מקלתה בתוך הרוטב החתיכה מושכת הטיפה עד מקום הרוטב ומסייע הכל לבטל אבל כשהוא ביובש לגמרי נאסרת לבדה ואם ניער אחר כך צריך *ס' מן החתיכה כי החתיכה נעשית נבילה והשאר [הוא] מותר בששים אבל אותה חתיכה לעולם אסורה ויש שהיו רוצין לומר דחתיכה שחליה ברוטב וחליה חוץ לרוטב ונפלה טיפת חלב על אותו צד שחוץ לרוטב דודאי הרוטב ושאר החתיכות מסייעות [*לבטל] "אותה טיפה להתיר גם אותה חתיכה אותו מקלת שבתוך הרוטב על מה שחוץ לרוטב אסור "דכיון שאינו בתוך אותו מקלת שחוץ לרוטב ששים מאותו טיפה וצריך להמתין עד שיצטנן וחותכין אותו מקלת שחוץ לרוטב מפני שהוא אסור עכ"ל ושיבוש הוא בידם דהדיא פירשו בתוס' גבי ההיא טיפת חלב דמיירי "שהחתיכה כולה ביובש כגון שאותה חתיכה מונחת ע"ג האחרת שמקלתה חוץ לרוטב דהשתא הויא אותה חתיכה עליונה שנפלה טיפת חלב עליה כולה חוץ לרוטב ולהכי אמרינן דאין הרוטב ושאר החתיכות מסייעות לבטל הטיפה אבל אם היתה אותה חתיכה שנפלה טיפת חלב עליה מקלתה בתוך הרוטב אז היה הרוטב ושאר החתיכות מסייעות לבטל הטיפה ולהתיר גם אותה חתיכה אפילו מה שיש "חוץ לרוטב והא דתנן בפרק גיד הנשה ירך שנתבשל בה גיד הנשה הרי זו אסורה אם יש בה בנ"ט *פירוש כגון שאין בירך וברוטב לבטל הטעם והכי הוי המסקנא דתוספות פרק גיד הנשה וא"ת היא גופה [*קשיא. ובמ"י גרים היא גופא טעמא מאי איך כו'] [טעמא מאי] איך יתכן "טעם זה שיועיל הרוטב לאותו שבולע חוץ לרוטב ויש לומר דטעמא (*רב) [*רבה] היכא שהרי אע"ג דקי"ל איסור הנבלע בחתיכת היתר אין מתפשט מחתיכה לחתיכה כ"א ע"י רוטב כדמוכח בההיא דטיפת חלב כדפירש בספר התרומה מ"מ באותה חתיכה עצמה מתפשט בכולה אפילו בלא רוטב כדמשמע בההיא דטיפת חלב הלכך כשמקלת חתיכה בתוך הרוטב ונפלה הטיפה על אותו מקלת שחוץ לרוטב אותה הטיפה מתפשטת בכל הרוטב ובכל החתיכות שבכל הקדירה שהרי אע"ג שנפלה באותו מקלת שחוץ לרוטב מ"מ היא מתפשטת בכל החתיכה כמו שפירשתי וכיון שמתפשטת גם באותו חלי שבתוך הרוטב הרי היא חוזרת בכל הקדירה ע"י הרוטב כ"כ למורי הר' פרץ שי'. גרסינן בפרק כיצד צולין ובאלפס פרק כל הבשר חם לתוך חם לדברי הכל אסור ומשמע דמיתסר טלו וקשה דבפרק דם חטאת אמרינן חתיכה בחתיכה רקיק ברקיק יקלוף את מקומו ושמא י"ל דהתם גבי חם לתוך חם מיירי זה ע"ג זה והתם פרק דם חטאת מיירי זה בצד זה ול"ע בסמ"ג ובתוס' מדברי מהר"פ כ"ע. גרסינן בריש פרק כיצד צולין אמר רבא תרצב האי מולייתא שריא פרש"י כמו שאנו ממלאין הטלאים והתרנגולין בין בשר לעור אפילו לא בשלו "הבשר [*שממלאין בתוכו] שרי ואפילו לא מלחו אלא מליחת צלי דאי במליחת קדירה פשיטא דשרי ופריך הא קא בלעה דמא פי' הטלה או התרנגולת בולעים דם היוצא מן הבשר הכנוס לתוכו ומשני כבולעו כך פולטו פי' פולטו לחוץ וחום האור שואבו וקאמר תלמודא לימא מסייעא ליה נותן כרעיו ובני מעיו לתוכו מ"ט לאו משום דאמרי' כבולעו כ"פ ומשני שאני התם כיון דאיכא בית השחיטה מידב דייב *פי' כשנותנו בתנור ופי בית השחיטה למטה הדם יוצא דרך חלל הגוף. ואמר ר"י מה שפי' רש"י דנמלח מליחת צלי "צ"ל לר"ת לפי דפי' ר"ת דצלי מותרת בלא מליחה והביא ראיות הרבה לכן פירש דשניהם נמלחו לקדירה החיצון והפנימי ולא שהו כדי [*שיעור] צליה [ע] אבל אם נמלח החיצון ולא שהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח שמא הפנימי אסור כיון דלא טריד לפלוט א"כ הוא בולע דם של חיצון ואינו פולט ובשניהם אינם מלוחים ליכא למימר דמיירי דפשיטא דכבולעו כך פולטו ועוד אי מיירי בלא נמלחו מאי מייתי סייעתא מנותן כרעיו ובני מעיו לתוכו דלמא התם מיירי דנמלחו יחד אבל למאי דפרישנא דנמלחו לקדירה ולא שהו לא מצי למידחי דההוא דנותן כרעיו ובני מעיו מיירי דשהו כדי מליחה והודחו כמו לקדירה דמסתמא דמלחן ועשאן כדרך שעושין לצלי ומסקינן התם הלכתא מולייתא שרי ואפילו פומא לעיל כשהתרנגולת תלויה בתנור ואע"ג דעכשיו אין נקב לצאת הדם שרי דכבולעו בשר החיצון כך פולטו וחום האור שואבו ומקשינן [*בס"א ומסקינן] והא דאמר רבא כבולעו כך פולטו איני כו' עד והא רבא [סבא] טפל ליה בר גוזלא לרב ופרש"י בעיסה שקורין פשטיד"א ואמר ליה אי מעלי טפלי הב לי ואיכול פי' אם יש בו טעם יפה הב לי שאוכל ממנו וסייעתא לרבא ודחי תלמודא בסמידא דמיפרך פירוש עיסה של סולת מתפררת ואינה נדבקת כל כך ונסדקת מאליה והדם יוצא ממנה ופרכינן והא רבא איקלע לבי ריש גלותא וטפלי ליה בר אווזא ואמר אי לאו דחזי דזיג (*כוזא) [*כזיגא] חיורא לא אכלי מיניה פירוש שראה הלחם (*רך) [*זך] וצלול ואין מראה מוהל הבשר בלחם ומשני בחיורתא דשריא פרש"י קמח נקיה כעין שלנו שקשה ואינו פולט ומסקינן הלכתא דסמידא בין לא אסמיק שרי דחיורתא דזיג אין דלא זיג לא ושאר קימחא אסמיק אין לא אסמיק לא וריב"א הקשה דהאי לא איקרי טפלה כי לשון טיפול היינו טיחה כמו בנות עשירות טופלות אותן בסולת וטופלות במועד ועוד היכי שייך לומר בפשטידא דכבולעו כך פולטו והא חזינן דלא פליט אלא במקומו בתנור הוא יבש בלא לחלוחית שומן ושום דבר ונראה לר"י [דטפילה היינו] שרגילין לעשות סביב הבשר עיסה שבלילתה רכה וכן רגילין לעשות בקורקבנים ובני מעים של תרנגולת שמשימין אותן בשפוד וטחין אותן סביב בעיסה [פ] [קלוסה]. ובספר צפנת פענח עוף ובשר שהודח ונמלח ושהה שיעור מליחה והודח ועשה מהם פשטידא בין סמידא בין חיורתא בין לא אסמיק הפת בין לא אסמיק שרי אבל אי לא מלחיה או מלחיה ולא שהה "או שהה ולא הודח ועשה ממנו מולייתא בסמידא שהיא סולת נקיה אע"ג דאסמיק הפת שרי דסמידא מפרך לשון פרורים וכבולעו כך פולטו ושרי בחיורתא. "קמח שבלקו קשה ואינו ממהר לפלוט אי זיג הפת שרי דהא פליט (*ואי אסמיק אסור) [*ושאר קימחא אי אסמיק אסור ואי לא אסמיק שרי] תו גרסי' התם תרצג אומצא ביעי ומיזרקי פרש"י אומצא היינו אומצא דאסמיק [מחמת מכה] שקורין שנקרונים ביעי ביצי זכר דאסמיקו ומזרקי חוטין גסין של בית השחיטה פליגי בה רב אחא ורבינא פירוש פליגי באהניהו אגומרי ומסיים תלמודא בכל התורה כולה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא בר מהני תלת כו': אומצא דאסמיק חלייה אסור פרש"י בלשון אחד שחולטים אותו בחומץ אחר צלייתו ודמו נסחט לתוכו אסמיק. חלייה אסור ל"ג הוא (*ורב) [*דרב] אחא דמיקל קאמר ליה ובחלייה מודה דאסור רבינא אמר אפילו לא אסמיק חלייה אסור דאי אפשר דלית בה סורייקי דמא א"ל מר בר אמימר לרב אשי אבא מיגמע ליה גימועי נראה לי דההיא דלא אסמיק קאי דאלו ההיא דאסמיק אפילו רב אחא דמיקל אוסר כך פרש"י ולשון אחר פירש"י מוהל היוצא ממנו כשחותכין אותו ופר"י וטעמא דמלתא דל"ג רש"י הוא משום דהא מסקינן "דבשר אגומרי שרי דמישב שייב וקשה לר"י היכי דמי אי נצלה הבשר כל צורכו אפילו המוהל למה אסור וכי האור אינו מפליט הדם כמו המליחה ובמליחה "כמו אמרינן לעיל דשרי ואפילו לקדירה ואי לא נצלה כל צורכו א"כ קשה דמתוך פרש"י משמע שהבשר מותר מדל"ג הוא ואמאי אפילו הבשר מותר והלא כשהוא חי משמע לעיל דאסור לדברי הכל כיון דאסמיק ואליבא דמאן דאמר גומרי מלמת למית ואסור אפילו לאחר שנצלה ואע"ג דדם האברים שרי הכא דאסמיק אסור והוי שפיר דם שפירש שהרי בא הדם ממקום אחר וכנוס בתוכו והיאך יכול להיות דעל ידי חתיכה יצא ממנו כולו ועוד דמשמע דלא מיירי במוהל הבשר מדמייתי עלה האי חלא דחליט בה חדא זימנא לא לחלוט בה זימנא אחריתי מכלל דעד השתא מיירי בחלא ממש ולשון אחר דפירש"י חלא שחולט אותו אחר צלייתו להפליט דמו נמי קשה דמשמע מינה דהבשר מותר מדלא גרים הוא ואמאי אי חלא אסור בשר נמי אסור הלכך נראה כדפי' ריב"א בשם הלכות גדולות אומצא בבשר חי בעלמא איירי והמנהג הוא כשנותנין בשר חי לתוך חומץ ואינו שוהה בתוכו אינו מפליט כלל ונבלע הדם בבשר והכל מותר דהכתי לא פירש הדם אבל אי משהי ליה עד דאסמיק נעקר הדם ממנו ונפלט בחומץ וחוזר ונבלע בבשר ונאסר והיינו אומצא דאסמיק בכולה תלמודא שנשתהה בחומץ (*וחוזר ונאסר) [*במ"י אינו] עד דאסמיק הבשר או החומץ והוא וחלייה אסור וכן גרסינן בפי' ר"ח אבל בחתיכות שקורין שנקרון לא מיירי דאותו הוא אסור בכל ענין כיון שהוא עדיין חי והוי כמו דם שפירש וזה לשון ה"ג אומצא דשויה בחלא (ואסמקיה) [ואסקיה] לאלתר למיכלא שרי מטמים ושהויי עד דאסמיק הוא וחלייה אסור כיון דאסמיק פריש ליה דם מאברא מאי תקנתיה שפודא בשפידא מידב דייב חתכיה ומלחיה אפילו לקדירה שפיר דמי רבינא אמר אפילו לא אסמיק נמי חלייה אסור סבירא ליה אפילו לא אשהי בתוך החלא כי אם מעט הוא נפלט מחמת הסורייקי ומיהו לא כל כך שיהא הבשר נאסר בפליטה מועטת כזאת ומלתא דרבינא לא קיימא דהא מר בריה דרב אשי מגמע ליה.

תרצד מעשה בא לפני ר"י שנמלח סרך קרבוע בדג שקורין קרפ"א ולא היה בטהור ס' מן [הסרך ומן] המים שנתבשל עמו ואסרו ר"י *מפני שהסרך דבר שאי אפשר לסוחטו "ופלט מים שבלע ואסר המים דמין במינו במשהו ונכנסו המים בדג טהור ואסרוהו דאין בו ס' שיוכל לבטלם אבל אם היה בו ס' כשר מפני שהיה מבטל טעם המים והסרך ולא אמרי' דהוי "כמו מין במינו ואסור במשהו דאדרבה אמרי' סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו אבל אם היה דבר שאפשר לסוחטו לא בעיא כי אם ס"א או מן ההיתר או מן האיסור: פרק כיצד צולין תרצה תנן נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ומוקי לה התם בחרס רותחת דהוי אותו רוטב צלי מחמת

[*כן מצאתי במ"י ובס"א כתוב לעיל נשאל לר"י. סג"ל ולמטה איתו נמחק רש"י ועיין בהגהות שהגירסא נכונה היא כגי' ס"א]:

[*פירוש והרוטב מבטל טעם הבשר ברוב אבל בחלב הוי כולו מינו]:

[*יש להסתפק כבשר בחלב שאסרו חכמים כגון ששהה כעונ יותר ממיל ע"י מליחה אם אסור בהנאה אם לא והמתיר אין מוחין בידו דלא משכח ראיה לאסור. הג"ה במ"י]:

[*ראיתי הלכה למעשה מאלופי החסיד מהרר"ם וירשליר ז"ל והוא קיבל מרבו מהררי"ס ז"ל לשער ס' במשקל. ה"ט. הועתק ממרדכי של מהר"ר הירץ טריוש וכתב מוהר"ר הירץ לוי וז"ל ואני הקטן הירץ לוי כ"ל להשיב על דבריו דאין לסמוך על זה דכתב המיימוני פ"ה מהל' חמץ ומצה וכמה שיעור חלה כמו מ"ג ביצים וחומש ביצה כגון הביצים בינוניות ולא במשקלם וז"ל המ"מ שם וכתב רבינו כגון הביצים בינונית ולא במשקלם שאין גופם ומשקלם שוים ומוכרח הוא שהשיעור במדה ולא במשקל עכ"ל אלמא להדיא דלא סמכינן אמשקל כי אם אמדידה כמו שכתבו הגאונים ז"ל ואפשר שיש לסמוך על מהררמ"ו ז"ל להחמיר כגון אם האיסור הוא דבר כבד בטבע כגון כבד נבילה ועצמות וחלב וההיתר יש ס' במשקלה כגון בשר הריאה שהוא קל בטבע או אם יש ס' בהיתר במשקלה כ"ש שיש ס' בשיעורה אבל איפכא לא כגון בשר ריאה נבילה שנתבשלה עם בשר היתר מזה לא דיבר החסיד ז"ל ולא התיר כ"א במדה ולא במשקל כן נ"ל הירץ לוי ודו"ק]:

[*דלפי' רש"י יש לתרץ ולומר דמיירי שהירך מקלתו בתוך הרוטב ומקלתו חוץ לרוטב וא"כ אותה מקלת חתיכה שחוץ לרוטב צריך ס' נגד הגיד בלא הרוטב כי אין הרוטב מסייע לבטל למה שחוץ לרוטב אבל לפירוש התוס' אפילו אם מקלתו חוץ לרוטב הרוטב מסייע לבטל א"כ קשה והלא צריך בנ"ט בירך וברוטב ולכך פי' שאין בירך וברוטב לבטל הגיד ולאו אירך לחוד קאי]:

[*אשר"י פג"ה אומצא ביעי ומזרקי פליגי רב אחא ורבינא בכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת דרב אחא לקולא ורבינא לחומרא והלכתא כרב אחא לקולא ולמה לא הביא בקיצור הלכה כדברי המיקל. לא ידענא מאי קשיא לך אשר"י ליסנא דתלמודא נקיט כדאיתא להדיא התם בגמ' ותלמודא גופא לא קשה כלל אמאי לא נקט בקיצור די"ל דמש"ה מפרש דבכל דוכתא דרב אחא ורבינא רבינא לקולא ב"מ למירמיה דידיה אדידיה כההוא דשילהי מסכת שבת דפליגי במוקצה מחמת מיאום דרב אחא אוסר ורבינא שרי אי אשכחן שום דוכתא דסבר לחד מינייהו איפכא כדאשכחן כמה אמוראי דאיירי בעניני דמוקצה קשיא דידיה אדידיה. מהררמ"י בפסקיו סי' קי"ח]:

[*מפני שהסרך דבר שא"א לסוחטו פי' דגבי חתיכת היתר שנפל עליו טיפת איסור ואחר כך נפל אותה חתיכה לתוך ההיתר אפשר לומר אם יש ס' בתוך ההיתר נגד הטיפת איסור שנבלע בחתיכה גם החתיכה מותר משום שאיסור הנבלע בו נסחט ממנו ובטל ולא אמרינן חנ"נ וזה א"א לומר גבי סרך דסרך לעולם באיסורו עומד אף אם יש ס' נגדו ולכן המים שבלע בשעת בישול נאסרו ואחר כך פלט אותם ואוסרים המים שבתוך דהוי מין במינו ונכנסו המים בדג טהור ונאסר דאין בו ס' לבטל אבל אם יש ס' בדג הכשר אינו נאסר מפני שמבטל טעם המים והסרך ולא אמרי' דהוי מין במינו ואוסר במשהו פי' לא אמרי' דהסרך והדג כשר דהוי מין במינו ואוסר במשהו ר"ל הסרך אוסר הדג כשר במשהו דאמרי' סילק את מינו כמי שאינו פי' סלק את הדג כשר שהוא מינו כמו שאינו ושאינו מינו פי' המים שהם אינו מינו גבי סרך רבה עליו ומבטלו פירוש מבטל טעם הסרך שאינו מינו אבל אין לפרש הא דקאמר ולא אמרינן דהוי כמין במינו ואוסר במשהו זה

הגהות הב"ח ז בה מים כצ"ל: ח נ"ב כשלא ניער ולא כיסה כו' ומפרש תלמודא אי כצ"ל ותי' כו' נמחק: ט נ"ל ורותחות ותי' או נמחק: י (דחתיכה עצמה נעשית נבילה) תא"מ: כ נ"ל דנוגעין: ל אותה טיפה תא"כ: מ נ"ל כיון שאין: נ נ"ב דוקא: ס נ"ב ממנה: ע תי' טעם זה נמחק: פ נ"ב את: צ (צ"ל לר"ת לפי דפירש ר"ת) תא"מ ונ"ב ס"א לא נהירא לר"ת פירושו דצלי מותרת וכו': ק נ"ב שיעור מליחה: ר נ"ב דשריר ותיבת קמח נמחק: ש דבשר שרי דגומרי מישב שייב כצ"ל: ת תיבת נמי נמחק: א נ"ב ונבלע מן המים: ב תיבת כמו נמחק:

חדושי אנשי שם

מהר"ם [ע] ובאשר"י כתב אפילו נמלח חיצון ושהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח שרי מטעם דכבולעו כך פולטו מיד בשעת הבליעה בפרק גיד הנשה ע"ש. וגם לקמן בסמוך מספר צפנת פענח ועוד לקמן ויש ללמוד היתר למולייתא כו' ומיהו משמע שהוא מדמה מולייתא לפשטידא ודשרי בהא שרי בהא וריב"א ור"י שחולקין בפשטידא כדלקמן וגם [illegible] כאגי"ס סובר כן לקמן בדיני כבד דחשיב מולייתא שקורין פשטידא דבר שאין יכול האיסור להתפשט אלא אגב וכתב שכן נמצא בפסקי רבינו יעבץ ונראין דברי הגאונים האוסרים היינו מולייתא של טפילה בבצק אבל בלא בצק שריא אפילו בשניהם נמלחו ולא שהו כדי צלייה או אפילו נמלח החיצון ושהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח כדברי ר"ש והאשר"י ועיין בהגה"ה שערי דורא בשער ד' סימן ע' בשם הר"י טרושי"ן שם מדמה מילוי בצק לבצק מפני שנקרשים: [ס] לשון הגהת אשר"י בפרק כל הבשר סוף דיני כחל ז"ל ריב"א ור"י אוסרין בפשטידא אא"כ נמלח הבשר בתוכה כדרך

קאי על המים שאין נאסרו מחמת פליטת המים שנבלעו בשרץ כו' זה אין לומר כיון שיש ס' בדג כשר נגד המים אף אם נאסרו המים במשהו שהוא כשר כיון שיש בו ס' לבטל טעם המים ע"כ נ"ל כדפרישית דקאי על הדג כשר דלא אמרי' שנאסר משום דאמרי' סלק את מינו כו' וגבי המים שלא נאסרו במשהו מפליטת שנבלעו במים בשרץ שהוא מינו אמרי' נמי סלק את מינו דהיינו המים ושאינו מינו דהיינו הדג כשר שאינו מינו גבי פליטת המים רבה עליו ומבטלו. וק"ק אף אם בדג כשר רק ס' נגד השרץ ולא כנגד המים יהא כשר משום דגבי פליטת המים למים אמרי' סלק את מינו דהיינו המים כמי שאינו והדג כשר שהוא אינו מינו רבה עליו ומבטלו וגבי פליטת טעם השרץ אמרי' סלק את מינו דהיינו הדג כשר ושאינו מינו דהיינו המים רבים עליו ומבטלו. וי"ל דגבי פליטת המים במים לא אמרי' סלק את מינו ושאינו מינו רבה עליו דהיינו הדג כשר ומבטלו משום שהאיסור הנבלע בשרץ שבא ממקום אחר אינו יכול לילך בחתיכה אחרת בלא רוטב וכיון שאינו יכול לכנוס בו א"כ גם הוא אינו יכול לבטל ולכך היו המים כולם נאסרו במשהו מפליטת המים שהוא מינו לכך צריך ס' בדג כשר כנגד כל המים שנאסרו. אבל אם היה אפשר לסוחטו לא בעיא כ"א ס"א או מן ההיתר או מן האיסור פי' אם היה דבר איסור נבלע בחתיכת היתר שאז אפשר שגם החתיכה שנפל עליו האיסור והאיסור נבלע בו נסחט ממנו לא בעיא כ"א ס"א מן ההיתר פי' למ"ד חנ"נ צריך ס' נגד כל החתיכות ההיתר שנפל עליו האיסור ולמ"ד שאינו נ"נ א"צ כי אם כנגד האיסור שנבלע בחתיכת ההיתר ולא נגד החתיכה ודוקא מפני שהיה השרץ דבר שא"א לסוחטו פי' דאם היה אפשר לסוחטו היה בטל מיד שנפל בו ואז לא שייך לומר שאוסר המים שנבלעו בו שהרי הוא עצמו בטל ומותר אבל כיון שאמרי' שא"א לסוחטו א"כ לעולם באיסורו עומד אף אם יש ס' כנגדו א"כ המים שנבלעו אוסרים במשהו שהוא מינו אע"ג דהשרץ עצמו בטל במים שהיה ס' כנגדו ודו"ק]:

ד"א (וחכמים) [והכתוב] אומר צלי אש ולא צלי מחמת ד"א והקשה בשיטת [*מאוירא. מ"י] מה נפשך אי רוטב לא מפעפע אם כן תסגי בקליפה כמו גבי גיד הנשה למ"ד יש בגידין בנ"ט ואי רוטב מפעפע אי איכא ס' נגד הרוטב ליסתרי כוליה אפילו אותו מקום ואי ליכא ס' אפילו כולו [יאסר] מידי דהוי אגדי שנלאו בחלבו ואומר בשיטת (*דלמא) [*מאוירא. מ"י. די"ל] [רוטב] כפים פעפועיה טפי מגיד [ובציר מחלב] ולפי זה גבי תתאה גבר סגי בנטילת מקום אם אין בו שומן ומיהו אין להקל בזה דהא זימנין אית בו שומן ולאו אדעתיה ועוד אפילו בלא שומן יש בו ליתן טעם כדי לאסור את כולה ולא דמי להיא דיטול את מקום הרוטב דהתם הרוטב אינו טפל על כולו כי אם בחד מקום דהא טיפה בעלמא הוא דנפל כדמשמע נטף מרוטבו ולהכי סגי בנטילת מקום אבל לגבי תתאה גבר חתיכה דאיסורא נוגעת כולה [בכולה] חתיכה דהיתר ולכך לא סגי בנטילת מקום לפי שמפעפע בכולה וגבי נטף מרוטבו נמי אם היה ברוטבו כל כך שנפל על הפסח כולו איתסר כוליה ומיהו חלב מפעפע ודאי יותר [ברוטב] דהא קא מיתסר למיכל אפילו מרים אוזיה אע"ג שאין החלב שם כלל ולפי זה ההיא דתתאה גבר צ"ל שהחתיכות רחבות זו כזו דאז חתיכה דאיסורא כולה נוגעת בהיתר אבל אם היתה חתיכה של איסור קטנה אע"ג דליכא בהיתר ס' מ"מ סגי בנטילת מקום אם ודאי אין בה שומן ומיהו מ"מ נראה לאסור דזימנין איכא שומן ולאו אדעתיה כדפרישית ועי"ל דגבי רוטב אנו מסופקים אם מפעפע בכל החתיכה כמו חלב או אינו מפעפע כי אם כנגד אותו מקום בעומק ומיירי לעולם ההיא דיטול מקומו דאיכא ס' מ"מ איתסר אותו מקום לכל הפחות משום דשמא אינו מפעפע כי אם באותו מקום [ושם אין ס'] ולפי זה גבי תתאה גבר מיתסר ההיא דהתירא [כולה] אפילו כשהחתיכה דאיסורא קטנה אפילו ודאי אין בה שום שומן כיון דליכא ס' מיהו קשה קצת א"כ בההיא [דיטול את מקומו] נמי לפלוג בין איכא ס' לליכא ס' דהיכא [דליכא] ס' לא סגי ביטול את מקומו דשמא מפעפע בכולהו מיהו איכא למימר דמסתמא יש בו ס' מההיא טיפה דרוטב אך מ"מ דוחק הוא לומר דמספקא לן גבי רוטב כדפי' כיון דלא מפרש לה תלמודא לכך צריך להיות כדפירש מעיקרא דיש חילוק גבי רוטב היכא דליכא שומן בין מקצתו לכולו כדפי' עכ"ל מהרב פרץ וצ"ל שהוא דלא כדברי התוס' לעיל פרק גיד הנשה וצריך עיון כאן בפירוש רש"י: גרסי' פרק כיצד צולין האי מולייתא שריא מ"ט כבולעו כך פולטו תימה דבפרק כל הבשר לא שרי כבדא עלוי בישרא אלא משום דדם מישרק שריק ודוקא דיעבד אבל לכתחלה לא ועוד איכא מאן דאסר התם ואפילו דיעבד אמאי לא שריא אפילו לכתחלה מטעם דכבולעו כ"פ וי"מ דבדם כבד לא שייך כבולעו כ"פ וליתא דהא אייתינן עלה בשמעתין מתני' נותן כרעיו ובני מעיו לתוכו ואיכא נמי כבד וי"ל דהתם אין שייך כלל להזכיר טעם של כבולעו כ"פ כיון שאין הדם חוזר ונבלע שם אלא מישרק שריק ומטעם כבולעו כ"פ נמי לא מסתרי לכתחלה כי אם בדיעבד אע"ג דהכא בעי למישרי לכתחלה בפסח לא רצו חכמים להחמיר גבי פסח משום דכתיב ביה ראשו על כרעיו ועל קרבו ומאן דאסר התם בדיעבד נמי לא קשיא ליה (*מתני') [*ממתני'] דפסחים דמדרבנן בעלמא הוא (*ומחמירין) (*מחמירין) בדם דאורייתא וגבי פסח לא החמירו [אי נמי] יעמיד מתני' דפסח כגון שמלח בני מעים מליחה גמורה כלקדירה ויתא לפירוש ר"ת דמהניא לכבד מליחה לקדירה כמו בשאר בשר ואפילו לפי מנהג העולם שאין מבשלין כבד ע"י שום מליחה אתי שפיר דליסתרי הכא במליחה גמורה דאי נמי אין יוצא ע"י כן כל דמו מ"מ כיון שנמלח כמליחת קדרה נתמעט דמו ולא אסר טפי משאר בשר שלא נמלח ואפילו מאן דאסר כבדא עלוי בישרא מודה בבישרא על גבי בישרא דשרי אפילו לכתחלה ויש ללמוד היתר למולייתא אפילו נמלחה בשר החיצון ושהה כדי מליחה ולא נמלח הפנימי מדמייתי ראיה מטפילא בר אווזא דשרי מטעם כבולעו כ"פ ואע"ג תרצו שמעשים בכל יום שאוסרים בשר ששהה שיעור מליחה שנפל בציר ומלח שנפלט ואינו מותר אפילו לצלי דעדיפא מינה היה אוסר ר"ת בתרנגולת שנמלחה בקערה אע"פ דלא שהה כשיעור צלייה ולא פלט עדיין אפילו חצי דמא ואסר לאוכלה צלי דלא מפליג רבא גבי אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב בין ששה הרבה לששה מעט לשון התוספות [*מס אגג. מ"י] פרק כיצד צולין [נ]: כתב ראב"ן תרצז נשאלתי על יורה של בשר שנתבשל בה חתיכת איסור ולא היה בהיתר ס' לבטל האיסור לכן נאסר כל מה שביורה ולקחו' המרק שביורה ושמו בקדירה שהיה בה מאכל היתר ולא היה ס' בקדירה שניה מכל תערובות האיסור ועתה שואלים אם המרק אוסר הקדירה כיון שאין בה ס' כנגד מרק הנאסר או לא כלומר היו מסופקים אם צריך ס' מכל התערובות או א"צ ס' רק מן האיסור המעורב בו כי אין הכל אסור וצ"ל שאין המרק הנאסר אוסר אלא לפי חשבון שיש מדומע מן האיסור שאם היה (*היורה) [*ביורה] ראשונה שיעור מ' או נ' שנדמע בו ואחד ממ' או נ' שבמרק שנפל הוי איסור ואם יש בקדירה ס' של היתר נגד א' ממ' או נ' של איסור המרק שנפל בה מותר דתנן פ"ק דתמורה אין המדומע מדמע אלא לפי החשבון שאם נפלה סאה תרומה לנ' סאין חולין ונדמע וחזר סאה מהמדומע ונפלה לתוך פ' סאה של חולין לא נחשב כל הסאה שנפלה איסור אלא לפי חשבון התרומה שנדמעה בה תחלה והוא א' מנ' שבסאה שנפלו הוי תרומה והשאר חולין והפ' סאין של חולין מבטלין אותו דימוע שאין בה תרומה אלא אחד מנ' שבה גם מרק נמי אין אוסר הקדירה אלא לפי חשבון איסור שבמרק שנפל ואם רבה היתר שבקדירה עליו מבטלו וזו הוא לרבנן דאמרי מין במינו בס' אבל לדר' יהודה אם יש בבשר ובקיפה ס' במרק מבטלין אותו והמרק [*שבקדירה מ"י] סלקיק כמי שאינו אבל אם אין ס' אלא עם המרק א) שבשעת נפילה ה"ל מין במינו ולא בטיל ומשנה זו סתמא דרבנן היא ועיקר כדאמר בגמרא דתמורה עכ"ל ראב"ן: ופעם אחת בא מעשה [*כזה] בידי והשבתי לדברי רבינו יקיר [ספירם] דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה כי אם בבשר בחלב פשיטא דמותר מאחר שיש ס' מן האיסור לבדו ומיהו ר"ת ור"י אומרים דבכל איסורין אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה כמו שפי' בארוך בתוס' ונהוג עלמא כותייהו ולדידן הכל אסור ועתה נ"ל להכריע בין רבותי' אף כי אין תלמיד מכריע ונ"ל דודאי בכל שאר איסורין נאמר חתיכה עצמה נעשית נבילה ודוקא בחתיכה עצמה מטעם חשיבות החתיכה ואיסור ניכר ומובדל הוא נעשית נבילה ונאסרה לבדה [כי איך] ילטרף שם היתר אליה לבטל האיסור הבלוע בה ולפיכך אוסרת טוגן וצריך כדי לבטל כל החתיכה אם אין ראויה להתכבד או דבר שבמנין אבל בדבר לח רוטב או תרומה בחולין ויין במים דעבודת כוכבים [או] כגון רוטב ברוטב כגון בנדון זה דאין האיסור ניכר ונבדל ואין כאן חשיבות איסור מתערב היתר השני עם הראשון ולא שייך כלל למימר חתיכה עצמה נעשית נבילה לעשות הכל איסור ולהצריך ס' עם כל התערובת ושים דבר זה נגד עיניך ותוכל לתרץ מה שהקשה בתוס' פעם לזה ופעם לזה וע"פ זה התרתי מעשה שבא לידי: [דף קט] תרצח כחל שבשלו בחלבו מותר [לשון התוס' כיצד צולין] וה"מ שבשלו הכחל בפני עצמו אבל בשלו עם בשר אסור וכן פרש"י (*בתשובותיו) [*בתשובתו שהועתק מאבי העזרי. מ"י] וז"ל על הכחל אני משיב ואני לא שמעתי קורעו ומוציא את חלבו להתירו עם הבשר [לא] לכתחלה ולא בדיעבד אלא להתירו בפני עצמו אבל כחל שנתבשל עם הבשר אסור בס' ולא חלקו בין מניקה לשאינה מניקה משום גזרה וצריך לחטט שיניו אם בא לאכול בשר אח"כ עכ"ל אבל רב יהודאי גאון וכן ר"ת פי' הא דאמר כחל בס' וכחל מן המנין [ה"מ] היכא דלא קרעיה ובשליה בהדי בשר אבל בספר התרומה כתב בשם רש"י וכן נמצא [בפירוש] בשחיטת חולין דכחל שבשלו בחלב היינו שנלאו דצלייה היינו בישול כמו ויבשלו את הפסח: *והלכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחייה בכותל שרי לכתחלה לבשלו בקדירה פי' בלא בשר וה"ה (*לשומן) [*לשום] בפשטידא [לר"ת] אבל [*היכי דלא עביד הכי ובמ"י אבל לבשולי בלא קריעה לכתחלה לא] (*לבשולי) [בלא קריעה] לכתחלה לא אבל רש"י כתב דאף בדיעבד אסור שהחלב שנפלט חוזר ונבלע וכיון שפירש איקרי חלב דרבנן וכיון שנבלע אסור הכחל ואם יש בו ס' במים עם הכחל נתבטל טעם החלב הפולט ומותר ור"ת מפרש דאין חילוק בין צלי בין לקדירה שאין בשר עמו דלא שייך למימר כבולעו כך פולטו כי אם בדם ופירש כחל שבשלו בחלבו שלא קרעו כי אם מעט מותר היכא דבשליה בלא בשר ואפילו היכא דליכא ס' ואע"ג דנפלט החלב וחוזר ונבלע שרי כיון שלא נשתנה טעמו של הכחל ממה שהיה בתחלה אבל בהדי בשר אסור שקלט הבשר טעם החלב ונשתנה טעמו והיינו דקאמרי' פ' גיד הנשה כחל בס' היכא דלא קרעיה שתי וערב ובשליה בהדי בישרא צריך ס' לבטל טעם החלב אבל בלא בשר אפילו אין ס' מותר וכ"כ ראב"ן להתיר וסוף דבריו החרים ומדה כל הסומך על דבריו לנהוג היתר ולפרוץ גדר הראשונים. דין כחל לרש"י [*לצלי] צריך קריעה שתי וערב [אף לצלי] ואם לא קרעו מותר לצלי דחלב הנפלט טפל לארץ ואותו שלא פי' מותר בדיעבד כליסנא קמא דרב ותנא כותיה ודלא כר"כ דאמר זווקו [*שפודו. תנו לה כחל בשפוד. רש"י] לה כחלא [דמשמע] דאף לכתחלה מותר לצלי אף בלא קריעה כלל ולקדירה אם קרעו שתי וערב וטחו בכותל מותר אף לכתחלה בלא בשר עמו וכן לעשות מולייתא ואם לא קרעו שתי וערב אף בדיעבד אסור שחלב הנפלט חוזר [*ונבלע] ואוסר בשר הכחל (*והיכא דקרעו שתי וערב מותר בדיעבד) [*ועם בשר מותר בדיעבד היכא דקרעי' שתי וערב. מ"י] ולפי' ר"ת כי קרעו שתי וערב [וטחו בכותל] מותר לקדירה אף עם בשר לכתחלה ואם לא קרעו רק במקצת מותר בדיעבד *כליסנא קמא דרב אבל לצלי מותר לכתחלה אפילו בלא קריעה כלל והוא הדין *לקדירה בלא בשר ואף במולייתא מותר לתתו לתוכיה בלא קריעה ואפילו חוזר ונבלע אין בכך כלום [כיון] שלא נשתנה' מחמת בשר אחר.

[*פי' עם בשר והאי קריעה במקצת עדיף טפי מקריעה מועטת דלעיל שכתב ר"ת שאוסר עד ס']:

[*ואינו דומה לגמרי לצלי דהכי כתב לעיל דבעי קריעה מועטת לקדירה בלא בשר עמו ובצלי כתב שאין צריכים כלל ומה שקאמר וה"ה ר"ל שאין צריך קריעה ש"ו כמו בצלי וכן משמע בשערי דורא]:

תרצט [דף קט] תניא הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר פרש"י אפילו בשר הלב עצמו מותר מפני שהלב חלק ולא בלע כדאמרינן פרק כיצד צולין שאני לב דשיע הלכך לב שנתבשל בקדירה עם דמו סגי בקריעה והלב מותר ולא מיבעיא ח)פי הקנה חוץ לקדירה דמותר משום שהדם יוצא לחוץ ואינו נבלע בפנים דשיע ולא בלע אלא אפי' פי הקנה בתוך הקדירה מותר ט)כי היכי דשיע הלב מבפנים ה"נ שיע מבחוץ אמנם ראבי"ה מצא בתשובת רש"י הלב בין צלאו בין בשלו בין תלוש בין דבוק זורקו והשאר מותר משום דשיע *לא פליט ולא בלע וכן פסק ראב"ן אבל ר"י אומר דההיא דכיצד צולין [דלב שיע] דיחוי בעלמא הוא והא

[*ראבי"ה סובר פי' דשיע לצד חוץ ולכך לא פלט גם אינו בולע מצד חוץ אם היה שם איסור אבל לצד פנים אינו שיע ובולע ולכן הלב אסור]:

דתני קורעו לאחר בישולו פירוש אחר צלייתו ודומה לו ויבשלו את הפסח דצלי קאמר ולא בישול ודוקא לב שנצלה בדמו קורעו אח"כ ומותר דמה שבלע חוזר ופולט ונפל לארץ אבל נתבשל אין מועיל מה שפלט דנשאר הדם בקדירה הלכך לב שנתבשל לדברי ר"י אם אין ס' בהיתר כנגד הלב אף הלב עצמו אסור [ק] וכתב ראבי"ה קבלתי שבבירור יש בעוף שלם ס' [*ויותר. מ"י] [כנגד] הדם שבלב *אבל אין בו ס' שנגד הכבד כשהכבד שלם עכ"ל ואם העוף י)מתותך לנתחים והלב דבוק לחתיכה ואין בחתיכה ס' לבטל דם

[*ראבי"ה סובר משערינן נגד כל הלב משום דמו דלא ידעינן כמה נפיק מיניה או משום שדבק בדם כדלקמן דאל"כ אין אנו צריכין לקבלתו וכן משמע בשערי דורא בהג"ה]:

הלב חתיכה עצמה נעשית נבילה וצריך ס' לבטל החתיכה אבל אם יש בשאר החתיכות וברוטב לבטל החתיכה זורק את החתיכה ואוכל את השאר וכשהוציא את החתיכות ונתנן בקערה בעודן רותחות ונוגעות זו לזו אפילו הכי שאר החתיכות מותרות כדפרישית לעיל בס"פ אלו טריפות דאיסור הנבלע ממקום אחר אינו נפלט מחתיכה לחתיכה כי אם על ידי רוטב. מעשה בטלה א' שנמלח ונתבשל עם הלב ולא קרעוהו והשיב ר"י אם יש ס' בין המים ובין הטלה נגד דם הלב נראה שהוא מותר אם הלב כל שעה מכוסה במים אך לא נתיר עתה מטעם זה לפי שהיה נראה שרש"י היה מסער בכל החתיכה אע"ג שהכל מכוסה במים מס"ה והיינו כדברי ראבי"ה ולא כמו התוס' בפ' גיד הנשה ובפרק כל הבשר: [ר] מעשה בא לפני ר"י בתרנגולת שנמלחה ונמלא הלב דבוק בה והשיב נראה בעיני שהגאונים לא אסרו אלא בבישול שמפעפע אבל במליחה אין פיעפוע [ש] הלכך א"צ להסיר אלא [*כדי קליפה] במקום הדבוק וכן אמר משם רבינו משה הכהן וכן כתב רבינו אבי העזרי שאין פעפוע במליחה ואין צריך לשער בס': שאני לב דשיע נראה דבין מבחוץ ובין מבפנים הוא שיע והדרבה יותר שיע בחוץ מבפנים ונראה לריב"א דוקא גבי דם אמרינן כך אבל גבי שמנונית דאיסורא לא ולא דמי לכבד דאמרינן פרק כל הבשר דאפילו גבי שמנונית אוסרת ואינה נאסרת דטעם טוב יש בדבר דהתם היינו טעם משום דכבדא הוא טרוד לפלוט ולא בלע ל"ש שמנונית ל"ש דם אבל גבי לב דהטעם הוא משום דשיע נהי דשיע גבי דם כ) דשריק לגבי שמנונית דקלים ומפעפע לא שיע ותדע שיש הפרש דהא שמנונית דאיסור אוסרת לכל הפחות לגבי צלי כדי קליפה וגבי דם אמרי' כבולעו כך פולטו ואומר ר"י שיש להביא ראיה מדלא קתני גבי לב אוסר ואינו נאסר כדקתני גבי הכבד שמע מינה דחלוק מיניה: [דף קי] תש כבדא מה אתון ביה פרש"י לבשל בקדירה לאחר שנמלחה כיון דכולו דם לעולם פולט וחוזר ונבלע אבל לצלי פשיטא שמותר דמה שפולט נופל לארץ ומה שאינו פולט מותר כל זמן שלא פירש ומסיק באלפס דלא שרי למיכל כבד שלוקה אלא דטוו לה מעיקרא ושלקו לה בתר הכי ואע"ג דהכבד אינה נאסרת דאינה בולעת מ"מ אוסרת הכלי שבלוע מדם שפולטת ור"ת פירש כבדא מה אתון ביה לבשלו בלא מליחה דכיון דכבד כוליה דמא שמא יהא דמו הנפלט ממנו מותר כדאמרי' בתלמודא אסר לן דמא ושרא לן כבדא אבל היכא דמלחיה ושהה שיעור מליחה יצא כל הדם לחוץ שהיה עתיד לצאת ומותר לקדירה אפילו עם בשר כאילו נצלה [*לכך נוהגים העולם לבשלו בקדירה לאחר צלייה וה"ה לאחר מליחה ושיעור שהייה במלח כצלייה ולא משערינן לשיעור

הגהות הב"ח ג נ"ב את : ד תיבת הוא נמחק : ה נ"ב משום : ו נ"ב מן : ז נ"ב טעמו : ח היכא דפי כצ"ל : ט צ"ל דכי : י נ"ב לבטל דם : כ נ"ל מותך :
א) נ"א שבשניה [וכ"ה הב"ח] : ב) ס"א דסמיך [וכ"ה הב"ח] :

חדושי אנשי שם

בדרך שמולחין לקדירה ושהה כל צרכה במלח ומה שהספר מחלק בין סולת נקיה לשאר קמחים זהו שטשין בקורקבן ובני מעיים של תרנגולין שמשימין בשפוד ומחין סביב בעיסה קלושה. מה"ו: מהר"ם [נ] דדוקא היכא דנפלט מיד בשעת הבליעה כגון מולייתא אמרי' כבכ"פ אבל דבר הנאסר כבר מחמת דם שבא עליו ממקום אחר תו לא שרינן ליה מטעם דכבולעו כך פולטו. תוס' והגר"י: ג"ם [ק] ותימה דמשמע אם יש ששים נגד הלב הלב מותר ואח"כ כתב דאם יש ששים לבטל החתיכה מ"מ זורק החתיכה וצ"ע. [*וכן הקשה רמ"א ז"ל]: מהר"ם [ר] בשמעתין דניער וכיסה ע"ש ובהגהות שערי דורא בדין כבד בהגהות מהר"י טרוישין והאמרכל. בתוס' פג"ה בשמעתין דחתיכה נבילה בד"ה חתיכה עצמה נעשית נבילה. ובפ' כ"ה במתני' דטיפת חלב: ג"ם [ש] ואין להקשות אף אם מפעפע הרי דם שפלט ממנו נופל לארץ משא"כ בבישול משום דדם שבלב הוא דם בעין וזהו איסורו משום חתיכה שנמלחה ולא הודח מתחלה. [*וכן כתב רמ"א ושיים וכן תמצא בשערי דורא]:

ודומה

לשיעור ביטול אלא בכה"ג פי' שיעור מליחה כשיעור צלייה דהיינו טעמא דהאי יולא כל הדם כאלו צלה מהדמדמינן למליחה לשיעור צלייה ועוד דמליחה כו'. מ"י] *ובטל הלב פירש (*יש) שיעור מליחה כשיעור צלייה משמע דהיינו טעמא דהאי יולא כל הדם כאלו צלה ועוד דמליחה הרי הוא כרותחת דצלי וכתב ראבי"ה אם הכבד דבוק בעוף ונתבשל עמו אוסר הכבד על העוף אם הכבד שלם דודאי וברור שכבד שלם אין ס' בעוף כנגדו א"כ נעשה כל העוף נבילה דאיסורא ואוסר הכל אא"כ יש ששים של היתר נגד כל העוף ומשערינן מעופות ובשר ורוטב לדברי הפוסקים דמין במינו בס' אבל (*לרס"י) [*לדברי רס"י] שפסק מין במינו במשהו לא משערינן בעופות אלא בבשר וברוטב דעופות ובשר ב' מינין הם וכבד ועוף שני מינין הם דקי"ל טעיה דרבא דאמר פרק בתרא דע"ז דבתר שמא אזלינן ואם אין הכבד שלם משערינן אם יש בעוף ס' לבטלו מותר הכל ואם צלאו לכבד במחובר לעוף העוף עצמו מותר אע"ג דהכבד בתוך העוף דכבולעו כך פולטו כדאמרינן פרק כילד צולין ומייתי באלפס פרק גיד הנשה מולייתא שריא מיהו אמר ריב"ן להחמיר ולקלוף סביב מקום הכבד וחומרא בעלמא הוא דהא לקמן בכבדא עילוי בישרא לא בעי קליפה ונראה לראבי"ה דאם צלאו הכבד ולא הדיחו ונתנו לקדירה אין לחוש דטורא מישאב שאיב ואע"ג דנראה לכלוך דם מוהל בעלמא הוא וכתב רס"י בתשובתו כבד שנמצאת במולייתא שקורין פשטיד"א [כ]בס' ואם דבוקה בחתיכה צריך שיהא בחתיכה הדבוקה בכבד ס' ואם לאו הכל אסור דקימחא דידן חיורתא היא ואמרי' עלה פרק כילד צולין שמחזקת דם שבתוכה ואין האור שואבת ע"כ ול"נ לראבי"ה אלא כל דבר שאין יכול האיסור להתפשט אלא אצלו כגון טפילה וצלי ומליחה לא שייך ס' דדמי ללא ניער וכסה אלא קליפה בעי כפי אומד שיכול לפעפע במה שאצלו וכן נמצא בפסקי רבינו יעבץ וכן בשר שלא נמלח אם נתנוהו בטפילה אי ידיע מקומו אסור בכדי שיכול לפעפע דלא בקיאינן כולי האי בין זיג ללא זיג. כתב בה"ג האי מאן דמטוי לכבדא בשילומה בעי לחתוכה מ"ט דאזיל דמא ונכנס בשימפונהא והיכא דלא חתכיה לקרעיה לאחר בישוליה ומותר וילא הדם הכנוס לו בשמפונות אבל משום דם המשפונות הנבלע בבשר הכבד אין לחוש דכבולעו כך פולטו: [דף קיא] דרש מרימר **תשא** הלכתא בין כבדא בין כחלא אם הם תותי בישרא כשולין אותו בשפוד מותרין לכתחלה וכדין צליה כך דין מליחה עילוי בישרא לכתחלה אסור דיעבד שרי בכבדא אע"פ שרוב דם מ"מ משרק שריק ובכחל אע"פ שהחלב הנוטף ממנו שריך קצת על הבשר מ"מ כיון דחלב שחוטה דרבנן מותר ופסק רס"י דשפודין דידן לעולם אסור כו' וכתב ראבי"ה דשפוד שצלו בו כחל דמיסרך סריך אסור לכתחלה לצלות בו בשר ואם צלו בו כבד אפילו לכתחלה שרי לצלות בו בשר וכבדא עילוי בשרא החמירו בו לכתחלה מפני שהבשר רך לבלוע ונראה לעין כל שנוטף עליו ואם בעת צלייתו קרעוהו בסכין אע"פ שהוא רותח לא אסרינן לסכין דדמא מישרק שריק והוה ליה כדף שמולחין עליו ועוד דא"כ מליחה היה אסור אפילו בכלי מנוקב משום ציר וקצת ראיה מסוף ע"ז השפוד והאסכלא של עובד כוכבים מלבנו באור ולגבי קדשים תנן מגעילו וטעמא משום שומן שלהם משמע אבל שפוד של חולין שצלו בו בשר אין צריך כלום אע"ג שהאור מוציא דמו על השפוד ועל האסכלא ואין לחלק בין כבדא לבשרא אע"פ שדמו הרבה.
תשב מעשה בא לפני ר"ת בנתח בשר שהיה דבוק בו הכחל ונמלח עמו ולא היה קרוע שתי וערב כמשפטו אלא שהיו בו נקבים מעבר לעבר של הכחל ואותו נתח נמלח עם הרבה נתחים אחרים ולא היה בגוף הנתח שהיה הכחל דבוק בו ס' בכחלא והתיר מ"ו גם הנתח והביא לי ראיה מן אמימר דפסק פ' כל הבשר הלכתא בין כבדא בין כחלא תותי בישרא שרי עלוי בישרא דיעבד אין לכתחלה לא ומליח לא עדיף מצלי דאיירי ביה אמימר ולי נראה דאין ראיה דדלמא שאני התם דשרי בדיעבד דאיירי בקרוע שתי וערב כי גם *לפירוש רבינו תם יש להעמידה כן דכיון דלא טחו בכותל לצלי או גם דיעבד **לקדירה היה אסור תותי בישרא שרי אע"פ שמנונית הבשר נוטף על הכחל מותר כיון דקרעו שתי וערב וטחו בכותל וכ"ש דאותם

[*פי' ואע"פ מה שהוא נוטף ממנו אינו ניכר וכ"ש גבי צלי כחל על גבי בישרא דמה שהוא נוטף מן הכחל ונופל על הבשר הוא ניכר שהוא בעין דגרע טפי וצריך להיות טחה בכותל ועי' בתוס' דף קי"א בד"ה תותי בישרא] :
[**ומה שכתב לעיל אם קרוע קצת שרי בדיעבד איירי דטחו בכותל] :

הנזהרין שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג הבל הוא דאפילו בשפוד אחד שרי לכתחלה בשר למעלה וכחל למטה תוס'. כתב המיי' בפ"ו דמאכלות אסורות הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך המים הרותחין עד שתתלבן הרי היא מותר לבשלה אח"כ וכבר נהגו כל ישראל להבהבה על האור ואח"כ מבשל אותה בין לבשלה לבדה בין לבשלה עם דבר אחר הכבד שבשלה ולא הבהבה ולא חלטה בחומץ או ברותחין אסורה בעצמה והקדירה וכל מה שנתבשל עמה. **תשג** טחול [*אם ניטל החלב עם הקרום שעליו והגיד שבתוכו. מ"י] מותר לבשלה לכתחלה אפילו לקדירה וראיה מפרק כל הבשר הואיל כבדא דהוה ביה סמפונות [*כו'] וכ"כ המיי' בפ"ו הטחול מותר לבשלו אפילו עם הבשר שאינו דם אלא בשר הדומה לדם וכן מוח של ראש אם נטל הקרום שבו והגידים שבו שהן מלאין דם ואפילו לקדירה שפיר דמי וכן הלכה סכין ששחט בה עיין פרק קמא אסור לחתוך בה רותח ואם חתך צריך קליפה ודוקא כששחט בה פעמים רבות אבל משום פעם אחת לא נחוש רק שלא יהיה עליו לכלוך דם אבי"ה והמיי' בפ"ו דמאכלות אסורות כתב **תשד** סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח עד שיתלבן הסכין או ישחיזנה במשחזת או ינעצנה בקרקע קשה י' פעמים ואם חתך בה רותח מותר וכן אינו חותך בו לגון וכיולא בו מדברים החריפים לכתחלה ואם הדיח הסכין או קינחה בכלי מותר לחתוך בו לגון וכיולא בו: **תשה** קערה שמלח בה [*בשר] אסור לאכול בה רותח כתב ראבי"ה וזה לשונו [ע]אם בקערה שאינה בת יומא אז הבשר מותר אבל היכא דהיא בת יומא אפילו לא נשתהה בה שיעור פליטה הבשר נאסר[פ] כי קבלה הקערה טעם הדם ונעשה השמנונית שנבלע בה איסור והרי היא כחתיכת נבילה ושומן אסור הנבלע בה פליט ואוסר אפילו בעודו טרוד לפלוט דציר אסור אוסר אפילו בכלי מנוקב ואפילו טרוד לפלוט כדחזי' לקמן גבי עובדא דרב מרי בר רחל דאמלחי ליה בשר שחוטה עם נבילה ואם שהה הבשר בקערה לאחר פליטה הדר בלע מן הדם ואפילו בקערה חדשה אסור הבשר וגם הקערה עכ"ל וצ"ל הא דפסק [ראבי"ה] דשומן איסור המובלע בקערה פולט ואוסר הבשר בהא פליג על ספר התרומה שפסק דאיסור הנבלע בחתיכה ממקום אחר אינו חוזר ונבלע בחתיכה שבלדה אלא ע"י רוטב וכן כתבו [בס"פ ג"ה] ועוד פסק בספר התרומה דמלח אינו מפליט מה שנבלע במתכת ובחרס ובאבן וכן מפרש לקמן גבי טהור מלוח וטמא תפל [*שייך לעיל קודם קערה שמלח בה בשר] (*לעיל [מלשון המיי' דלעיל] אין מולחין החלבים עם הבשר וסכין שחתך בה חלבים לא יחתוך בה בשר וכלי שהודחו בו חלבים לא ידיחו בו בשר לפיכך צריך הטבח שלשה סכינים). הג"ה **תשו** מעשה בא לפני רבינו יהודה שלשו עיסה והיו מחמין המים במחבת על האור בכלי ראשון ובאת ארמאית ומלחה דבר טמא בקערה אחת ולאחר שהוסרו הדבר טמא מן הקערה נטלו הקערה עד שלא שהתה מעת לעת והכניסוה במים חמים שנשארו במחבת על גבי האור ולא היו במים ס' בכל הקערה [*אם באנו להחשיב כאילו היא חתיכת איסור. מ"י] ונטלו מאותם המים ונתנו מהם מעט מעט בעיסה שאילו היינו באים לבטל כל קמא וקמא בס' היה ס' בעיסה לבטל כל ראשון וראשון מן המים אבל לבטל כל המים האסורין שנתנו בה לא היה ס' בעיסה ושאלו אם נאסרה הקערה ליחשב חתיכת נבילה שיהא צריך ס' לבטל כל החתיכה או לא יהיה צריך לבטל רק כדי קליפה דאין זה חשוב ככבוש שהוא כמבושל אלא כצלי ולא בעי בטולי מן האיסור אלא כדי קליפה והשיב שלא היה רואה לדמות האיסור הזה לכבוש שתחשב הקערה כחתיכת נבילה שיהיה צריך ס' לבטל כל הקערה אלא סגי בס' לבטל (*כל) [*במ"י אינו] כדי קליפה מן הקערה דה"ל מליח גרידא דהוי כרותח דצלי ולא בעי אלא קליפה ולפי' רבינו אפרים שפי' דלא אמרי' חתיכה עצמה נעשית נבילה אלא באיסור בשר בחלב כגון טיפת חלב שנפלה על החתיכה ויש בטיפה כדי ליתן טעם בחתיכה אז צריך ס' חתיכות (*לבד) [*לבטל.מ"י. כנגד] אותה חתיכה כולה אבל בשאר איסורין לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבלה וא"צ ס' אלא לבטל טעם הבלוע ולפי זה ודאי לית דינא ולית דיינא דודאי לא בעינן כו' מן המים אלא לבטל טעם הבלוע בקערה ומיהו אי הוה חשבינן הקערה ככבוש כדין החתיכה שנמלאת כולה בציר שתחשב חתיכה נבילה וצריך ס' לבטל כולה אבל הוא לא הוי נאסרה כמים שאין בהם ס' לבטל כל הקערה ונעשו גם הם נבילה ואע"פ שעירו מעט מעט בעיסה לא אמרי' קמא קמא בטיל הואיל ואחרי שעירה כל המים שנאסרו בעיסה אין ס' בהם לבטל כולה כמו שפי' ר"ת גבי ההיא דפ' בתרא דעבודת כוכבים דאמר ר' יוחנן המערה יין נסך בבור אפילו כל היום כולו ראשון ראשון בטל ופירש שם ר"ת שאם עירה כל כך יין נסך לבור שאין בהיתר ס' שוב לא נאמר קמא קמא בטיל אלא נאסר כל היין הכשר ע"י צירוף טיפה ראשונה שעירה שחזרה (*וננערה) [*וניערה] הכא נמי איסור ראשון של מי האיסור חוזר וניעור הואיל ואין שם ס' בהיתר לבטל כל המים של איסור לאחר שעירה שם כולה ואין לדמותה למה שפירש ר"י דחמץ שנתבטל בס' מלפני הפסח שאין חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו וראייתו מפרק בתרא דכלאים דהתם ליכא טעמא דאיסורא אבל הכא איכא טעמא דאיסורא כיון שאין בעיסה לבטל כל המים לאחר שעירה כולם בעיסה ואם היינו אוסרים העיסה הייתי אוסרין הפת למוכרו לעובד כוכבים משום דמזבני ליה לישראל כדמסיק פרק כל שעה דהדר ביה רבא אלא יאכילו ישראל לעבדיו ולשפחות דלא ליתי בהו לידי תקלה. אמנם לדברי הר"י שלא דימה הדבר לכבוש הכל היתר הואיל והיה המים שבמחבת ס' לבטל טעם הבלוע בקערה כדי קליפה: **תשז** כבוש הרי הוא כמבושל וחמיר טפי ממליח כי הטעם מתפשט בכולו כבישול ושמעתי שכבוש קרוי אחר ג' ימים ודוגמא לדבר עירוי וכבולעו כך פולטו ואין הגדון דומה לראיה לראבי"ה עיין פ"ב די"ט: הא אפשר למיטעמיה דהיתרא בלע ולא רצה לומר משום דהוי נותן טעם בר נ"ט משום דחשיב ליה חד טעמא משום חורפיה דלגון. תוס': **תשח** הלכתא דגים שעלו בקערה ואחד מהם רותח או דגים או קערה מותר לאוכלן בכותח שיש בו חלב משום נ"ט בר נ"ט ושניהם היתר דב' פעמים נבלע הטעם ונפלט קודם שיעשה איסור חד בקערה ומשם בדגים ואין עוד טעמו הנפלט חשוב טעם [איסור] ולכך מותר לאוכלן בחלב: דגים שעלו פי' ריב"ן אמן רס"י דוקא עלו בקערה רותחת [*או כשהן רותחין. מ"י] אבל נתבשלו אסור דעיקר הטעם נפלט מן הכלי ור"י פי' אפילו אי נימא נתבשלו לא היינו בצלי דוקא דליכא מים אבל נתבשלו במים הטעם מתפשט במים ואיכא ג' נותני טעם של היתר א"כ **תשט** בילים שנתבשלו במחבת חולבת בת יומא מותר לתתם במולייתא שקורין פשטיד"א או איפכא וכן קטנית של פולין ופיי"ש שבשל בקדירה חולבת מותר לנערותן בקדירה של בשר ואפילו לכתחלה ואפילו היתה הקדירה בת יומא וכן ירקות שסלקן במחבת חולבת שהיתה נקיה מחלב מותר לאוכלן בתבשיל של בשר ואפילו הקדירה או המחבת בת יומא הכל מותר דהא איכא ג' נותני טעם של היתר ראשון במחבת ושני במים ומשם בבילים והכל מותר **תשי** וכן בקערות שאכלו בהן רוטב רותח של בשר היום והודחו במים רותחין במחבת חולבת שאינה בת יומא הקערות פשיטא שמותרות שלא קבלו רק טעם חלב מכלי שאינו בן יומא שהוא לפגם אלא אף המחבת נמי מותרת לבשל בה עוד חלב משום דאיכא ג' נותני טעם מן הבשר בקערה ומן הקערה במים ומן המים במחבת ועדיין היתר הוא מאחר שאינה בת יומא ודוקא כשהקערות מקונחות שאינם מלוכלכות מן המרק של בשר קודם שהדיחן במחבת דהא ליכא רק פליטת טעם של היתר ודוקא כשהמחבת אינה בת יומא והקערות היו בת יומן כדפרישית אבל אם המחבת חולבת בת יומא והקערות של בשר בני יומן פשיטא שהכל אסור שהטעם מן הקערות נפלט במים וטעם המחבת של חלב נפלט כמו כן במים וא"כ נאסרו המים מיד משום טעם חלב ובשר שבהן וחזרו ונבלעו במחבת ובקערות והכל אסור וזה לשון אבי"ה בסימן אק"ן פרס"י [צ]שעלו בקערה ע"י צלי וכן פסק בתשובותיו דוקא בצלי אבל נתבשלו בלעו טעם הרבה והוי טעם ראשון ולפי זה לא שייך להתיר גבי הגעלת כלים ביחד הרבה לומר נ"ט בר נ"ט[ק] כרבינו אפרים בר"י אבל (*רבינו) [*ראבי"ה] זקני פסק ל"ש עלו צלי ל"ש עלו מבושל וכן נראה דיותר בולע בצלי ממבושל וכן מוכח מהא דאמרינן והא דרב [דאסר] לאו בפי' איתמר אלא מכללא וכו' עד דרמא בשוליה בגויה אמר יהיב טעמא כולי האי ומדקדק התלמוד מהם דנותן טעם בר נותן טעם אסור *ואע"פ שיש לדחות והכי קאמר מדיהיב טעמא כולי האי הבין רב שאילו היה בצלי היה

[*פי' וא"כ צריך לומר דבישול וצלי שוין הן דאי לאו הכי היאך מביא ראיה מבישול אצלי] :

מרגיש נמי בטעמו ואע"ג שלא היה מרגיש כל כך כמו בבישול מסתבר דליכא חילוק כדפרישית עכ"ל: [דף קי] **תשיא** אמר ליה חוץ לתחום אכלתינהו מכאן נהגו העם שלא לנהוג חומרי המדינה ומנהגה אלא בתוך התחום כמו כשעושין תקנות לשום דבר ומחרימין על מי שעבר על תקנתם ואם יש אדם שעובר על תקנתם חוץ לתחום המדינה לא עבר על החרם שאין תקנתם נוהגת אלא בתוך תחומה ול"ע במיימוני בהג"ה בהלכות נדרים גבי הנודר שלא ליכנס בעיר מותר ליכנס בתחומה ול"ע: [דף קיא] **תשיב** לגון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח הלכך צריך ליזהר שלא לחתוך בסכין חולבת לא שומים ולא בצלים ולא ראשי כרישים שרוצה לתתם בבשר לפי שהן דומין ללגון [ר]ולא איפכא ואם שגג וחתך לא סגי להו בהדחה שהרי נבלע בהן ונתפשט הטעם ואם אח"כ נתנו בקדירה רותחת מותרין בס' לבטל טעם הסכין הבלוע בירק ואין זה רק מעט אבל חתכן בסכין של עובד כוכבים שזו היא איסור הבלוע בירק אז צריך ס' בקדירה כנגד כל הירק דחתיכה עצמה נעשית נבילה ואוסרת וצריך ס' כמוה ויכול להיות שאין חילוק בסכין אלא אפילו אינו בן יומו חשוב כבן יומו דאגב חורפיה דלגון או הירק מחליא ליה וה"ל לשבח כדאמרי' גבי קורט של חלתית של עובדי כוכבים דאסור אע"ג דסתם כלי עובדי כוכבים אינן בני יומן פרק אין מעמידין אבל עלין של קפלוט וכרוב אינם חזקים וחריפים ולא בעי רק הדחה אבל אם חתך קישות ואבטיח גריד לגבי פסקי וסגי בהכי דחריף מעט ונבלע בו הטעם אך אין מתפשט כמו בלגון ואם חתך בו לפת שפיר דמי לחתך בו אח"כ אפילו לגון לפי שטעם הלפת הוא משונה ומבטל טעם הנפלט מן הסכין כ"פ רס"י ומשמע דוקא לפת אבל אם חתך בו לחם או ירק שאינו חריף או פרי אסור לחתוך בו לגון אחרי כן או ירק חריף שרוצה לתת עם בשר ע"כ מספר המצות: פרשב"ס **תשיג** דחתיכה של נבילה שנפלה בקדירה שיש בה רוטב וחתיכות של היתר אע"פ שיש ברוטב לבטל חתיכת האיסור כדין מין ומינו וד"א כו' צריך להיות ס' בחתיכות של היתר לבטל רוטב שבלעה חתיכת איסור דמה שבלעה חתיכת איסור ופלטה הוי רוטב נבילה ואוסר בכל הרוטב שהוא מינה ואם אין בחתיכות היתר ס' ברוטב[ש] הנבילה הוי רוטב איסור ברוטב היתר מין במינו ולא בטיל אפילו באלף אבל אם יש בחתיכות היתר ס' כנגד הרוטב שיצא מחתיכת נבילה אמרינן סלק רוטב היתר כמי שאינו שהרי היא מינו וחתיכות היתר שאינו מינו רבה עליו ומבטלו בס' ורבינו תם פליג עליה ובס' אבי"ה *כתב (נראה לי דר"ת לטעמיה דאמר מין במינו בס' ובספר אבי"ה בסימן אק"ן כתבה) משם רשב"ס ואחיו ר"ת וכן (*בסמ"ג בסימן ט"ו) [*בסה"ת סי' כ"א. מ"י] וראייתם מהא דפרק

[*כל זה במרדכי ישן אינו ולפי ספרים דכתבו כן צריך לפרש מ"ש אח"כ בשם ר"ת ורשב"ם ר"ת לא ס"ל הכי רק שכתב כן לאותם שסוברים אפשר לסוחטו אסור ומין במינו במשהו ראייתם מהא כו' דאל"כ הקשה אבי"ה אדאבי"ה]:

כל הבשר כזית בשר שנפל לתוך [*יורה של] חלב אמר רב בשר אסור וחלב מותר ופריך כיון דאפשר לסוחטו אסור חלב נבילה הוא ואוסר הכל משום מין במינו ה"נ [*איכא למימר גבי רוטב שאסור הרוטב של היתר אם אין בחתיכות של היתר ס' לבטל הרוטב] רוטב נבילה הוא וי"ל דלא דמי [*שהרי החלב הנפלט מכזית בשר איסורא מחמת עצמו הוא שבין הבשר ובין החלב גוף האיסור ושרשו הלכך חלב ממשו כו'. מ"י] דחלב ממשו אסור כשבלעו וגם כשפלטו הלכך חלב בחלב מין במינו הוא אבל חתיכת נבילה שבלעה מרוטב היתר המים הן היתר כשבלען וגם בעידנא דפליט ליתא לאיסורא בעיניה כדאיתא בסוף ע"ז ואע"ג דחלב נמי היתר [*הוא]
מיהו

הגהות הב"ח ל נ"ל דבטל : מ נ"ב כו : נ נ"ב דים : ס נ"ב בטל : ע נ"ב מלח בקערה : פ נ"ב אפילו במקצת : צ נ"ב דגים : ק נ"ב הוא : ר נ"ל וכן איפכא : ש נ"ב שבלעה :

מיהו לגבי בשר אסור הוא אבל רוטב היתר הוא לגבי בשר (*ולגבי נבילה נמי ל"ש) [*ואין איסור אלא מחמת נבילה ואין להחמיר בו יותר ממה שהיה כולה נבילה שהיה בטל בשאינה מינה ברוטב בשר שבקדירה. מ"י] כך קבל ראבי"ה מאביו רבינו יואל הלוי ז"ל: [דף קיב] כי קאמר שמואל תשיד מליח הוא כרותח כשלא נאכל מחמת מלחו פי' ה"ר יעקב ישראל בשר שהוא מליח כל כך הרבה כאלו רוצה להוליכו לארץ מרחק דכה"ג מחייב בשבת משום מעבד ומחמת כך התיר גיגית מליאה בשר שנמלח עם נבילה וכן בתשובת רמב"ן התיר בשר שנמלח ולא נתנקר ונמלח עם החלב וכתב דכל מאכלים נאכלים מחמת מלחן ואפילו בשר ישן בלא שריית מים לבד מהרינגו"ם ולא נראה לר"י דהא אטמהתא דאמלחו בגילא דנשיא וכן בשמעתין רב מרי אומלח ליה בשר שחוטה בהדי בשר נבילה וכי נמלחו לאורחא רחיקא ורש"י פירש מליח הרי הוא כרותח היינו כדרך שמולחים אותן בימי החורף להתקיים כל השנה אמנם ר"ת פי' כל מליחה שאנו מולחין לקדירה קרויין אינן נאכלין מחמת מלחן והוי כרותח וראיה מדפי' בה"ג שיעור מליחה כשיעור צליה א"כ ס"ל דיוצא הדם מחמת מליחה כעין [שיעור] צליה א"כ מליחה שאנו עושים בכל יום לקדירה הוי כרותח ולקמן [נמי] מוכח בשמעתין דכל מלוח לקדירה צריך שלא יהא נאכל מחמת מלחו סה"ת [*וכן רב. מ"י] שמואל [*פי' כ"ל והרי"ף הביאו כאן] תשטו אמר תתאה גבר ותניא כותיה והלכתא כשמואל והא דאמרי' לקמן גבי טהור מלוח וטמא תפל [מותר ולא מפליג] בין תחתון לעליון היינו ע"י מליחה שאין בו כח להפליט את חבירו אבל בשר חם מפליט את חבירו וי"מ דאין חילוק בין רותח ע"י מלח בין רותח ע"י האש והא דטהור מליח וטמא תפל מותר היינו כשהן סמוכין זה אצל זה אבל זה על גבי זה פלוגתא דרב ושמואל דמחמת שמכביד אחד על חבירו מפליטו ולא נראה לר"י שהרי דין תתאה ועילאה גבר מייתי מנטף רוטבו של פסח על החרס וחזר [ת]עליו דיטול את מקומו וכן סכו בשמן של תרומה ואין שום כובד בנטיפה ובסיכה. מצאתי דאסור לשפוך מכלי כשר שיש בו שמן כשר לתוך נר דולק ובו חלב או שומן של עובד כוכבים דתניא פ"ה דמס' מכשירין המערה מחם לחם ומצונן לצונן [*ומחם לצונן. כן מצאתי מוגה] טהור מצונן לחם טמא ר"ש אומר [אף] המערה מחם לחם כחו של תחתון יפה משל עליון אלמא דכולי עלמא צונן לתוך חם טמא והוא הדין לאסור והיתר *ואסיק רב אשי דלית תקנתא עד דמייתי תרי גילני דמילחא כו' פירש בה"ג תשטז דטפי מילחא לא טוב שחותך כח הדם ומערב עם השומן הלכך אנן דלא בקיאי בשיעור תרי גילני [א]לפירוש ה"ג שפירש לא פחות מתרי גילני [*דמילחא] ולא יותר אסור ליתן כלי תחת אווזא או תרנגולת או הבשר שצולין בשפוד אלא אם כן נמלחו ושהו שיעור מליחה והודחו שתי פעמים שראויה לתתם בקדירה: [דף קיב] תשיז הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפן אומר ר"י דעיקר קרא דהטמאים לא אתי לאיסור קיפה דאי קיפה היינו פירמא דק דק של הבשר פשיטא ואם היינו תבלין הלא אינו לוקה על התבלים כאילו הוא אסור עצמו ואם משום איסור הבלוע אם אכל כזית פשיטא דהא טעם כעיקר מגיעולי עובדי כוכבים נפקא או מקרא דמשרת אלא קרא אתא לצירן לחלוחית היוצא מן הבשר וכן רוטבו לפי שמהותך השמנונית במים וס"ד אמינא דלא ליתסר אלא כמו שנברא שהוא יבש ולא מחוי ודוקא ציר של שרצים וכן נבילה הוא דאורייתא אבל ציר דגים טמאים דרבנן דתנן פרק גיד הנשה דג טמא צירו אסור ר' יהודה אומר רביעית בסאתים והא"ר יהודה מין במינו לא בטיל ומשני שאני ציר דזיעה בעלמא הוא משמע דהוי דרבנן דאי דאורייתא מ"ש משאר איסורין וכן משמע שילהי פרק אין מעמידין לא שנו אלא לטבל בצירן אבל לטבל בגופן אסור ומדמפליג בין גופן לצירן ש"מ צירן דרבנן הלכך בשר שחוטה ספק אם נמלחה עם נבילה [ב]ספק דאורייתא ולחומרא אבל בדגים ספק אם נמלחו עם טמאים ספיקא דרבנן לקולא כגון הירנג"ש ומדקל"ש שמוכרין העובדי כוכבים מלוחין מותרין משום ספק עיין פרק אין מעמידין [שזה הולך לדעת בה"ג וס"ת ושלא כדברי ראבי"ה ותוס' הר"ב ישראל שם] נמצא בפסקי ר"מ דאם דג טמא נמלח עם דגים טהורין הרבה יחד אותם דגים שנגעו בטמא אסורין אבל השאר מותרין [*משום דצירן מדרבנן] ע"כ: [דף קיג] תשיח טהור מליח וטמא תפל מותר לפי שהמלח שעל הטהור אינו מפליט את הטמא אבל טמא מלוח וטהור תפל אסור משום פליטת הטמא דהוי כרותח ונבלע בטהור דמליח הוי כרותח וכן דין גבינה ובשר שנגעו זה בזה ואחת מליח ואחת התפל אסור והמלח כשר כי המליח אינו מפליט את התפל אבל אם שניהם מלוחין שניהם אסורין דשניהם פולטין ובולעים זה מזה ולא שייך למימר כבולעו כך פולטו אלא בדם ואפילו אם הבשר לא נמלח אלא קלת כעין כלי שאינו חשוב רותח לאסור את מגעו מ"מ ציר הנוטף ממנו על הכלי אסור דהציר חשוב רותח דאינו נאכל מחמת מלחו כי אם ע"י טיבול וכן הדין בבשר כשר ובשר נבילה שנגעו זה בזה אם השחוטה מלוחה לבדו הכל מותר ואם מלוחה הנבילה לבדה הכל אסור כדין טהור מליח וטמא תפל מותר: ודין בשר חי או כלי שנפל עליו חלב בין יש מלח בחלב לבדו או בבשר לבדו הכל אסור עד ס' כיון שהאיסור צלול הוא רק שיהא שם מלח כראוי שחשוב כרותח מחמת אותו מלח ואם אין מלח לא בזה ולא בזה אם אין פילי הכל מותר בהדחה ואם הבשר כלי ולא פילי צריך קליפה כגוזלא משום דרכיך אבל כשהבשר כשר או הנבילה האחד חם מחמת בישול או כלי ונגעו זה בזה אין להם דין טהור מליח וטמא תפל אלא דין עילאה גבר ותתאי גבר ואפילו כי החם למעלה דאז התחתון כשר מ"מ קליפה בעי והבשר או הגבינה שנתייבשו ונמלחו מקודם ואינן לחין מבחוץ אפילו נוגעין זה בזה אינן אוסרין זה את זה ואפילו אם לחין מחמת הדחה רק שאינן לחין מחמת מלח[ג] שקרוי רותח שמפליט הלחלוחית ואדרבה הדחה מסירה הלחלוחית והמלח ובטהור מליח וטמא תפל לא שייך לא עילאה גבר ולא תתאה גבר רק כשהאחד חם מחמת בישול או כלי כדפרישית לעיל ואפילו קליפה לא בעי ואם עשה גבינות בדפוסי העובדי כוכבים שהם בני יומן ומלח בהן העובד כוכבים גבינותיו[ד] מותרין אפילו מלחן בהן והטעם אר"י משום דמליחה אינו מפליט מה שנבלע בעץ ובמתכת ובחרס ובאבן וא"כ הוי כטהור מליח וטמא תפל דשרי אך לכתחלה אסור משום הרחק מן הכיעור אבל בדיעבד שרי וכן רגילות לתת מלח בקערה יבשה של בשר ונותנין מאותו מלח בתבשיל של חלב או איפכא והיינו טעמא דמלח אינו מפליט מה שנבלע בכלי תוספות וספר התרומה וראבי"ה פליג ואומר דאין הדפוס נקרא טמא תפל כי הדפוס מחמת רוב המלח קיבל טעם של גבינות העובדי כוכבים והוי טמא מליח וכשמכנים בו שוב גבינות כשרות מלוחים נאסרות דבכי ה"ג לא מהני כלי מנוקב כדמוכח בהא דרב מרי בר רחל דדרך הציר להסרך ולהבלע ואסור אפילו בדיעבד אם הדפוס ב"י ודמי לקערה שמלח בה בשר דאסור לאכול בה רותח ומה ששאלת בגבינות[ה] שנמלחו בדפוס שנעשו בהם ונמלחו כבר גבינות האסורים ראיתי לרבינו הקדוש שהתירה ונתן טעם לדבר שהדפוס של עץ אפילו של מלח (מלא) חשוב כתפל וה"ל כטמא תפל (*ומלוח טהור ועומד) [*וטהור מליח] [ומותר] כתבתי לך אחי דברי כמו שעלה על לב ואם קשים (לדבריך) [לך דברי] אל תסמוך עליהם שמשון ב"ר אברהם ז"ל ה"ה: תשיט אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו לעולם אא"כ מולחו יפה יפה אומר ר"ת דצריך למולחו עד שיהא אינו נאכל מחמת מלחו והכי אמרינן בפרק הקומץ רבה [*דף כ"א] וכל קרבן מנחתך במלח תמלח יכול תבוננו מאי תבוננו אמר רב אשי [יכול] יתן בו טעם כבינה פי' להסיר הטעם התפל כבינה המיישרת האדם ת"ל תמלח הרבה עד שרוב המלח מקלקל הטעם כילד יעשה מביא את האבר ונותן עליו מלח והופכו וחוזר ומולחו אמר רבא וכן לקדירה וי"ס דגרסי וכן לצלי ואומר ר"י השבוש הוא דלצלי אין צריך מליחה כלל דדם האברים שלא פירש מותר לגמרי כדאיתא פרק דם שחיטה ואותו שנפלט אינו חוזר ונבלע אלא מישרק שריק ועוד ראיה לקמן [בשמעתין] ולכך הזכיר שמואל שתי פעמים יפה יפה גבי מליחה שצריך למלוח הרבה כדפרישנא והזכיר שתי פעמים יפה יפה בהדחה שצריך להדיחו שתי פעמים מים ראשונים להעביר המלח הבלוע מדם והשניים להעביר המים הראשונים האסורים מחמת המלח שנאסר מן הדם: [בס' הרוקח] מעשה שנמלחה תרגנולת מבחוץ ולא מבפנים ונתבשלה ושאלו

לרבי יהודה בר' קלונימוס ואסר להם מהא דאמרינן פרק הקומץ רבה [*דף כ"א] תניא במלח יכול תבוננו ת"ל תמלח כו' עד כילד עושה מניח אבר ונותן עליו מלח והופכו וחוזר ומולחו ומעלהו אמר (אביי) [רבא] וכן לקדירה אלמא דבעי שיהפכנו וימלחנו מכל צד הלכך הך תרגנולת שלא נמלחה [ו]בפנים אסורה לסוף נודע לו כשנתבשלה אותה תרגנולת בקדירה אחת לקחו מן הרוטב כג' כפות ונתנו בקדירה אחרת[ז] שהיה בה בשר ואסר הקדירה והרוטב שנתבשל בה התרנגולת מאחר שהתרנגולת היא חתיכה דאיסורא הרי נאסרה הקדירה והרוטב מאחר שלא היה בה ס' נגד התרנגולת אבל הקדירה האחרת שהשליך בה [ח]ג' כפות מן הרוטב התיר דנתבטלה (*בהרוטב) [*בה הרוטב] ודמי להא דאמרי' פ"ב דע"ז קמא קמא בטיל: תשב ומעשה שנמלח ראש כבש מבחוץ ולא מבפנים והורה רבינו יהודה שלא למולחו פעם שניה ולא יבשל אותה אלא יצלה אותה והאור מישאב שאיב כדאמרי' פרק כל הבשר [*רוקח. מ"י] ושוב מצאתי בספר רוקח ששאל ה"ר שמואל את ה"ר שמחה וכתב וז"ל על עופות שנמלחו מבפנים מכל צדדיהן אך מבחוץ לא נמלחו אם מליחה זו חשובה כמו הופכו ומולחו כי מה לי מליחת עוף מבחוץ למליחת עוף מבפנים [ט]וכתב שצריך [חוץ] ופנים דהיינו הופכו ומולחו א"כ חתיכה עבה יהא צריך למולחה מכל הצדדים ולבוקעה ולא מצינו חילוק באברים ואם באת לחלק בין עוף [לחתיכה] עבה הואיל ועוף חלול [*זו] לא שמעתי ועליה דמר לבאר ורבינו שמחה הסכים לדבריו וגם מעשה בתרנגולת שנשחטה ולא נמלחה והוציאו כל מעיה וכל מה שבפנים ומלחה רק מבפנים ושהתה כך ב' ימים ושאלו לה"ר אביגדור כהן אם דיו במליחת פנים או לא דנוטל האבר ומולחו וחוזר והופכו דלמא לכתחלה קאמר אבל בדיעבד שפיר דמי דבעולת העוף קתני סופגו במלח בפנים והשיב דההיא דעולת העוף אפילו את"ל דלא משמע אלא בפנים נראה דהיה מולחו גם בחוץ וכן משמע בתוספתא דתני עלה מלח ולא ספג ספג ולא מלח כשר מכלל דלכתחלה תרתי בעינן ותו מ"ש מאברי בהמה דקתני הופכו ומיהו אם יחזור וימלח גם בחוץ למה לא יהיה מותר לבשל מ"ש מבשר שנמלח עם בשר שלא נמלח דשרי כשימלחנו יפלוט דם שבלע ממקום אחר עם דם של עצמו [ואפילו אם] הפיכה בקדשים לא מעכבא בדיעבד דאפילו לא מלח כלל כשר ומיהו כל מליחה הצריכה בקדשים לכתחלה מעכבא בחולין דבקדשים לא בעינן מליחה להוציא דם אלא למצוה דלא תשבית דהא קומצי מנחה נמלחין להכי לא מעכבא כמו בחולין ועוד דלא היה צריך בשר קדשים לשהות במלח מדקתני סיפא וזורקו לאלתר משמע: טמא מלוח וטהור תפל אסור ואם מלחן יחד וסילקן קודם גמר פליטתן כתב רמב"ן שמותר ואין נראה לראבי"ה דציר נבלה חזק הוא ומבליע (ס"א נ"ג) (אפילו בכלי מנוקב) ואפילו קודם גמר פליטה: תשכא והא דלא חלליה בי טבחא פירוש או מדיח ומולח ומדיח והדחה ראשונה [י]להעביר לכלוך הדם שעל החתיכה שא"כ המלח [כ]נתמלא ממנו ושוב לא יוציא המלח הדם שבחתיכה והיכא שחתכו הטבח לנתחים גדולים אפילו חלליהו ושוב חתכם[ל] כל נתח לב' או לג' קודם מליחה צריך לחזור להדיחו דהכי אמרי' לעיל פ"ק אפילו למ"ד בית השחיטה צונן אגב דוחקא דסכינא מיבלע בלע וכי היכי דמבליע ה"נ מפליט אגב דוחקא דסכינא וי"א שהדחה ראשונה היא ללחלח הבשר שיצא הדם ע"י מליחה ואינו דאדרבה מטרשי ומצמית לה כדאמרי' גבי ריאה ראבי"ה. מולח במילחא דגליתא [*מלח גסה. רש"י] ומנפץ ליה אבל מלח שלנו דק ונמס מעצמו וא"צ ניפוץ ולא לשברו תחלה ולא לנפצו מעל החתיכה בסוף ובשר יבש שנתבשל ולא הודח כתב רמב"ן להתיר והאריך בראיותיו ולא מיבעיא בשר יבש אלא אפילו לח מיד כשמשימין הבשר במים נמס המלח מעל הבשר ובטל בס' מספר לפנת פענח וכן נהג מהר"ם להתיר תשכב ורבינו יואל הלוי קבל מן הראשונים כל בשר ששהה ג' ימים מעת לעת [מ]בלא ניקור ולא נמלח שוב אינו פולט דמו שנתקשה [נ]מאיסור חלב ודם שבתוכו ומהר"ם נהג להתיר בצליה שהרי בשר בלא מליחה מותר בצליה וכ"כ א"ז ויש לעיין אם מהר"ם מתיר אף לניקור: תשכג הדרא דכנתא כו' קיבה ודקין וטבחיא דאין מחזיקין בהם דם אם מלחום בקערה שאינה נקובה (*ונתנום) [*או נתנום] בקדירה ולא נמלחה (*שהכל) [*הכל] מותר ומיהו ר"ת פירש דוקא הדקין אבל הכנתא גופה שהוא השומן שסביבותיהן יש בהם דם ובעי מליחה והכי איתא בה"ג כנתא גופא (*דלא) [*אפילו] מלחיה אסורה משום שורייקי סומקי שבה [וכתב רב יהודאי[ס] דאפילו חתכה פורתא ומלחה אסורה עד דמפיק שורייקי סומקי דבגוה] ואע"ג דאומלא ביעי ומיזרקי חתכיה ומלחיה ואפילו לקדירה שפיר דמי הני כיון דאינון דקיקי לא נפיק מינייהו דמא שפיר ואע"ג שאין דם בטביח ובקיבה ובדקין אין לאוסרה אם נמלחו עם שאר בשר שיש בו דם ואע"ג דאמרינן דגים ועופות שמלחום זה עם זה אסורים הדגים [ע]היינו משום דדגים לא פלטי כי אם זמן מועט וכי נייחי מלפלוט בלעי דם העופות משום דאכתי לא נייחי מפליטתן התם דוקא משום דדגים רפי קרמייהו ובלעי בקל אבל בני מעים אע"ג דלא פלטי מידי מכל מקום דמא משרק שריק ונפל ולא מיבלע בהן כיון דקשי ניהו ורבינו יואל הלוי פליג בא"ה סי' קל"ב ואסר בני מעים שנמלחו אפילו בדיעבד עם בשר דאין מחזיקין דם בבני מעים (וכן כבד עם בשר) ומדמי ליה לדגים ועופות שנמלחו זה עם זה דאסורין *העופות והדגים ועיין שם וכן כתב רבינו שמואל דכיון דאין מחזיקין דם בבני מעים אסור למלוח אפילו בני מעים עם בשר וה"כ קולית שיש בו מוח

[*רמב"ן ס"ל דעופות ודגים שנמלחו יחד שניהם אסורים ולא כרש"י שפירש הדגים לבד אסורים ולא העופות ועיין ברא"ש דשם חולק גם הרשב"א על רש"י וסבירא ליה כרמב"ן דהכא] :

אסור למלוח עם בשר וה"כ אותו מעים שקורין גריסקו"ל אין מולחין אותו כיון דאין מחזיקין בו דם ובשומן השוכב עליו יש בו דם ורמב"ן כתב שהראשונים לא היו מולחים כרס של הבהמה קודם *תשלומו לגרוד השער משום שלא היו מחזיקין בו דם אבל עתה נהגו למולחו דסבירא לן דלא הוציא רב משרשיא מחזקת דם כי אם מעים והן הדקים הכחושים אבל הכרס לא הוציא וכ"ש שלב וריאה אינן בכלל מעים ואם לא מלח המעים ובשלו מותרים הן וכל המתבשל עמם אמנם לכתחלה אין לעשות כן. ספר התרומה וראבי"ה: ואמר שמואל תשכד אין מניחין בשר מלוח אלא ע"ג כלי מנוקב וה"ה על דף או על שולחן וכתב רבינו ברוך בספר החכמה בסוף התשובות אפילו נאכלין מחמת מלחן אסור דהא דאמר שמואל שלא יהא נאכל מחמת מלחו ה"מ כשים לאסור זה מחמת המלח דומה דהוא גוזלא דנפלא לכדא דכמכא אבל הכא אי אפשר שלא יוציא המלח כל דמו מן הדם ואותו הדם חוזר ונבלע בבשר ונאסר כיון שהכלי אינו מנוקב [פ]וכתב רבינו פרץ סי' וז"ל המולח בשר בכלי שאינו מנוקב כל הבשר אסור אפילו מה שחוץ לציר ואפילו בלא[צ] שומן וכן עשה רבינו יעקב מעשה בתרנגולת אחת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב ואע"פ שלא שהתה שיעור מליחה אסר את כולה והביא ראיה לדבריו דלא אשכחן דמפליג תלמודא גבי כלי שאינו מנוקב בין ששהתה ללא שהתה כדי מליחה ומיהו יש רוצים להתירה ע"י שחותכים ומשליכים מה שתוך הציר מידי דהוה אחתיכה שנטבלה בתוך הציר כדאיתא בספר התרומה אך לא מצאו ידיהם ורגליהם בב"ס מדאמרינן פרק כל הבשר דגים ועופות שמלחן זה עם זה אסורים הדגים ופריך ה"ד אי בכלי שאינו מנוקב אפילו עופות נמי אסורים והיינו ע"כ אסורים מעבר לעבר קאמר דהא מדמה כלי שאינו מנוקב לדגים ועופות והתם הדגים אסורים לגמרי מעבר לעבר ולא דמי לחתיכה שנטבלה בתוך הציר דהתם מיירי שכבר נמלחה החתיכה כמשפטה בכלי מנוקב ופלטה כל דמה ולכך כשנפלה אחרי כן מקצת לתוך הציר מה שהוא חוץ לציר מותר כיון דדם אינו מפעפע למעלה אבל כשנמלח מתחלה בכלי שאינו מנוקב אז ודאי אסור אפילו מה שחוץ לציר ואפילו לא שהה כדי מליחה שם לפי שלא יוכל לצאת ממנו כל הדם מחמת שהמקום דחוק שם כיון שאינו מנוקב וכיון שנבלע בתוכו לא יוכל עוד לצאת וא"ת מה בכך והלא דם אברים שלא פירש מותר וי"ל היינו דוקא שלא פירש ממקום למקום אבל הכא שנמלח בכלי שאינו מנוקב מיד פירש הדם ויוצא ממקום למקום ואינו יוצא חוץ לחתיכה לגמרי משום שהכלי אינו מנוקב ולכך מיתסרא כולה כי אע"פ שלא פירש לגמרי חוץ לחתיכה מ"מ כיון דפירש ממקום למקום בחתיכה עצמה לא חשבי' ליה כדם האברים שלא פירש מידי דהוה אאומצא דאסמיק וכן בההיא דקאמר דמלח גרמא גרמא

ופריך

הגהות הב"ח ת נ"ל אליו : א (לפי' ה"ג לא פחות מתרי גילני ולא יותר) תא"מ : ב נ"ב הוי : ג נ"ב אין אוסרין זה את זה כי אם כשהן לחין מחמת מלח שקרוי רותח כנ"ל : ד נ"ב אפילו הכי גבינות של ישראל מותרין כנ"ל : ה נ"ב שנגעו ונמלחו בדפוסיהם שנגעו בהם כנ"ל : ו נ"ל מבפנים : ז נ"ב רותחת : ח נ"ל כשלשה : ט נ"ל וכ"ת שצריך תוכו ופנים : י נ"ב הוא : כ נ"ל מתמלא : ל בעל סכית כל נתח לב' או לג' חתיכות קודם כנ"ל : מ נ"ל שלא ניקור : נ נ"ל האיסור : ס נ"ב גאון : ע פי' היינו נמהק : פ נ"ל כתב : צ נ"ב שום שומן :

ופריך התלמודא הדא נמי א) פריש מהאי גיסא ובלע (*האי) [*מהאי] גיסא ולא כפי' התוס' שפירשו פי' מהאי גיסא כלומר שפירש לגמרי חוץ לחתיכה וזה אינו נראה דא"כ אמאי הוצרך לומר ובלע (*האי) [*מהאי] גיסא ה"ל למימר פריש והדר בלע אלא ש"מ כדפרישנא עכ"ל ונראה לראבי"ה הא דלא אמרינן שהמלח יאסור הכלי כיון שלא הודחה הדחה אחרונה וכן בשר בבשר שאצלו וחתיכה עצמה אחרי גמר פליטתה ולא אמרינן שיחזור המלח שעליה ויאסרנה אם אין לו מקום שוב לזוב היינו טעמא שמה שמליח הרי הוא כרותח היינו דוקא בעוד שהמלח בכחו אבל אחרי תשבה שנתמלא מכח הדם שמשך לחוץ פסק כחו והוה ליה כצונן ולכך הורגלו להשים הבשר בכלי תחלה ושוב לשפוך המים עליו לכלי והמחמיר לתת מים תחלה מנהג כשר הוא והיכא דשהה הבשר במלח כדי שיעור צלייה על דף אחד ומ"מ הושם בגיגית והיה שם כל הלילה ואח"כ נמצא הכלי מלא מן ש המליחה שילא זה אירע בביתו של רש"י והתיר. וכן כתב רבינו שמעיה בן בתו שהוא עצמו שאל לרש"י והתיר דכיון דשהה כשיעור צלייה כבר יצא הדם ואין זה כי אם מוהל בעלמא תדע שהרי אחרי ששהתה כדי שיעור צלייה היה מותר להדיחו ולבשלו בקדירה אע"פ ת שעדיין נפלט ממנו לאחר כן ומ"מ אין בנו כח להתיר שכבר נהגו הצבור לאסור תוספות [וגם בעל רוקח בסמוך] וראבי"ה כתב להתיר: תשבו בשר שנמלח ושהה כדי מליחה וקודם הדחה נתנוהו בכלי שני ברותחים לא ידענא מאי אדון ביה משום דאמרינן בירושלמי פרק כירה תמן תנינן כלי חרס בולע תבלין אין מתבשל פירוש דעירוי ככלי שני *ואל תשיבני שמולגין תרנגולת בכלי שני שהיד סולדת בו דהתם לא נמלחה ואם פלטה דם וחזרה ובלעה מאחר שלא נסתלקה

[*פי' וכיון דבולע ע"י עירוי אע"ג שאינו מתבשל ע"י עירוי א"כ ה"נ בולע התרנגול הדם שעליו ולכן לא ידענא מה אדון ביה] :

הטלה חוזר ויוצא הדם או ע"י מליחה או ע"י צלייה אבל בשר זו שכבר נמלחה ושהה כדי מליחה אין שוב מליחה וצלייה מועילין להפליטה כך מצאתי בשם ר"מ. כתב בס' רוקח בסימן (*שנ"ד) [*תס"ז] שומן אווז שנמלח ולא הודח והושם בקדירה אסור דהא כנהא גופה יש בה דם (*נ"כ) [*כן גם] השומן הוי כבשר וצריך הדחה אחרונה ובשר שנמלח ולא הודח הדחה אחרונה אסורה דבעינן מדיח ומולח ומדיח כי הדם שפירש אסור ומה שנסרך על הבשר ונתבשל עמו אוסרו וכן ראיתי הלכה למעשה שאסרו רבותינו כמה פעמים *ואפילו בשר יבש שלא הודח באחרונה כשתולהו בעשן והונח בקדירה לפשר במים ולהדיחו ושכחוהו עד (שאין) (*היד) [*שהיד] ב סולדת בו והורתח ואסרו הבשר מאחר שהדם נדבק בו ולא הודח ואע"ג שנתייבש מאחר שבא במים חזרה ובלעה ודמי לחרס* של זב ד וכן איתא בזבחים פרק התערובות [ודמי] לקנקנים של עובדי

[*פי' אם נתייבש או אינו מטמא. אם חוזר ושרה החרס במים או חוזר ומטמא] :

כוכבים תוך שנים עשר חדש וכו' ולכתמים הטמאים אבל רבינו אליעזר [*ממיץ] היה מתיר מאחר שנתייבש ונטפטף כל הדם וקבלתי ממנו בשר לח שנמלח ולא הודח אפילו אם שהה כשיעור צלייה ואח"כ ניתן בכלי ומלאו בו ציר שנטף ממנו אותו הבשר אסור דרב דימי מנהרדעא מלח ליה במילחא גללניתא ומנפץ ליה ה [ומפרש] בה"ג מנפץ ומחוור ליה במיא שפיר (*דמי) [*שפירוש] דאין מועיל לו ניפוץ וצריך הדחה אחרונה שאם לא יכפן נעשו המים שהדיח בהן רותחות מאחר שאינו נאכל מחמת מלחו הרי כרותח דצלי ונאסר הכלי והבשר וע"כ צריך כל אדם ליזהר שלא יכנים בשר הרבה בכלי שבו מים מעט אלא יתן בו מים הרבה בכלי ומעט בשר בהם כדי שיהיו המים מתוקים ורואין שהותן או יתפוס האבר בידו וידיחנו מעט קודם שיתננו בכלי ולא יתן הבשר תחלה בכלי כי ציר שיצא ממנו חוזר ונבלע בו ואסור וקבלתי [מא"מ] מה"ר יב"ק ומרמ"ה כי ציר היוצא מן הבשר [אינו] אסור לאחר ששהה כדי מליחה כי הדחה אחרונה משום דם הנדבק בבשר ודם אברים אחר שפירש אסור אבל המוהל היוצא מן הבשר אינו אסור *וכן מנהגו של רש"י. רוקח : ואם עובד כוכבים שם בשר בקדירה ולא ראהו הישראל אם הודח באחרונה אם העובד כוכבים

[*ואם בישל בלא הדחה כתוב בא"ז שכל החתיכה שנמלחה ושהתה כדי מליחה יש בה ס' כנגד דם שעליה וכן בספר התרומה. הג"ה במ"י] :

יודע מנהגו של ישראל מותר ע"י ישראל יוצא ונכנס ור"י בר' אברהם היה מחמיר שלא להתיר זה כי אם ע"י קפילא ארמאה לדעת אם יש בקדירה מלח יותר מדאי. ס"ה. רבינו יואל קבל מן הראשונים שכל בשר ששהה ג' ימים מעת לעת שלא ניקר ונמלח שוב אינו פולט דמו שנתקשה האיסור חלב ודם שבתוכו והר"ם נהג להתירו בצלייה שהרי בשר בלא מליחה מותר לצלי. [דף קיג] רב ששת מלח גרמא כו' אלא ל"ש והכל מותר פרש"י משום תשבז דכל זמן שטרוד לפלוט לא בלע ותימה דהשתא רגילות הוא שבפעם אחת מולחין ד' וה' פרות ואף לאחר שנתנה חתיכה ראשונה מלפלוט נותנים עליה חתיכה אחרת שנמלחה עתה ולמה לא תאסר הראשונה ולא שייך לומר כבולעו כך פולטו אלא כשעדיין טרוד לפלוט דם עצמו טרוד נמי לפלוט מה שבלע מאחרים ואומר ר"י שאע"פ שפלטה חתיכה ראשונה את דמה מ"מ פולטת עוד ציר עצמה [יום שלם או יותר] ומתוך שפולטת ציר עצמה פולטת נמי מה שבלעה מאחרים (ועוד אומר ר"י אע"פ שפלטה חתיכה ראשונה את דמה יום שלם או יותר) [*כל זה במ"י אינו] [וכ"מ הב"ה] ור"ת מתיר אפילו לאחר זמן מרובה יותר משבוע למלוח הבשר ולתת על הראשונה שאינה פולטת עוד לא דם ולא ציר משום דדם מישרק שריק אבל תימה כי לפעמים יש בחתיכה התחתונה גומות ומוצאים אותם מלאים ציר אדום והוא לא שריק שהגומא מעכבתו וה"ר יוסף בר"י פי' כל זמן שפתוח הבשר לפלוט דם מותר לתת עליו בשר הנמלח עכשיו אע"פ שנגמרה פליטת הראשונה קודם השניה כיון שנתנוהו עליה קודם שנגמרה פליטתה לגמרי וכן קודם פליטת השניה מותר לתת עליה שלישית וכן לעולם דכיון שפתוח לפלוט ולא נח אפילו שעה אחת לעולם פולט כל מה (*שבלע) [*שנבלע] בו אבל לאחר פליטת השניה אם נתן עליה אחרת אסורה ולא אמרינן מישרק שריק וגבי דגים דאסר כשמלחם עם עופות ולא אמרינן דפלטי דגים [דם עופות שבא עליהם] בעוד שלא נחו מלפלוט היינו משום דדגים רפו קרמייהו וממהרים לפלוט קודם שהעופות מתחילין לפלוט והם נחו כבר מלפלוט והשתא לכל אלו הפירושים בשר שנמלח עכשיו ונתנוהו על הבשר שלא נמלח כלל אותו שלא נמלח כלל ימלחנו ומותר דכמו שפולט דם עצמו פולט נמי דם הבלוע בו ממקום אחר ואפילו לא יפלוט דם עצמו לגמרי אין בכך כלום דדם האברים שלא פירש מותר ואי משום דם הנבלע בו ממקום אחר שמא לא פולטו כולו ולא היא אלא אף דם הנבלע בו במקום אחר פולטו כולו דאי לא תימא הכי היאך מולחים בשר ע"ג בשר שמא התחתון לא יפלוט מה שיבלע מן העליון (*וכן) [*ותו . מ"י] חתיכה שנמלחה על כרחך פולטת כל דם שבתוכה מחמת המלח שהרי כשנותנין אותה בקדירה פעמים שמחתכה לחתיכות דקות א"כ יוצא ממנה דם הנשאר ולמה לא יאסר הכל אלא ודאי יוצא כל הדם מחמת מלח בין דם עצמו ובין דם הבלוע בו ממקום אחר כך פירשו בתוס' ובספר התרומה (*כתב) [*וכתב] רבינו ברוך בספר החכמה בסוף התשובות וז"ל נשאלתי על חתיכת בשר תפל שנתערב בין חתיכות מלוחות בכלי שאינו מנוקב וקבלה החתיכה דם מן החתיכות ומלאו אותה מהו שיתירוה ע"י מלח שמוציא הדם ממנה ואסרתי כי אמרתי הדם הנבלע מעצמו [*מן הבהמה . מ"י] בהחתיכה היה יוצא ע"י מלח אבל דם הנבלע ממקום אחר בחתיכה ע"י חתיכת איסור כי הך עובדא ההוא אינו יוצא עוד לא ע"י מלח ולא ע"י דבר אחר דאפי' בכלי מנוקב אמרי' דדגים ועופות שמלחם זה עם זה אסורים הדגים משום דרפו קרמייהו [ועופות קמיטי] ובעידנא דפלטי עופות בלעי דגים מינייהו הרי לך כיון שבלעו דגים מן העופות הדם ליכא להו תקנתא ה"נ הכא ותו יש לומר אפילו היה הדם יוצא ע"י מלח יש לאסור כיון שקבלה

[*אבל במליחה מועיל למה שנבלע בו מעצמו ולא אמרי' אפשר לסוחטו אסור משום דכל זמן שלא פירש ממנו מותר וא"כ לא נעשה החתיכה נבילה מש"ה כנבלע ממקו' אחר] :

האיסור דהא קי"ל אפשר לסוחטו אסור *ומה הדרך לא תסור ומיהו אח"כ ראיתי שפי' מורי רבינו יקיר ז"ל דליכא למימר אפשר לסוחטו אסור אלא בבשר בחלב ומיהו אם אפשר לסוחטו מותר זהו דוקא בדיעבד אם נסחט ממנו אבל לא לכתחלה דאין מבטלין איסור לכתחלה וכן פרש"י בפרק כל הבשר [*עכ"ל] ראבי"ה [כתב] [*סי' א' קי"ט] כשמולחין ליבש בשר הרבה ביחד אין תקנה להכניס ביחד עד שישהו על הדף כשיעור מליחה שהרי אחת מן הקודמת במליחה פולטת את דמה ואף ליראה קודם התחלת פליטת האחרונה לכך ראוי ליזהר שיכנים האחרונה בתחלה כדי שתהא היא התחתונה וכן כולם אחרון אחרון קודם [ת] והחתיכה הנאסרת מחמת דם [*או כלי] אין תקנה למלוח אותה להוציא הדם אע"ג דגבי מולייתא אמרי' כבולעו כ"פ [מ"מ הא] (*דקי"ל) [*וקי"ל] דמלוח הוו כרותח (*דצלי) [*דצלי] ה"מ להחמיר כגון אם נמלחו יחדיו נבילה וכשרה דהוו להו כחם בתוך חם אבל להקל לומר במליחה כבולעו כ"פ לא ובמולייתא נמי לא אמרי' אלא [עם] דרך צלייתו שמפליט ומבליע וחוזר ופולט אבל לאחר שנאסר כבר לא מהני ליה תו אפילו צלייה שנתקשה בו כבר האיסור [*עכ"ל אבי העזרי. מ"י] (*ועוד) [*תד] (דחד) נמי דלמא פליט האי גיסא ובלע אידך גיסא פסק בספר המצות האי תשבח דשרי בשר לצלי בלא מליחה ה"מ חתיכת בשר אבל עוף שלם שהוא חלול מבפנים והדם פורש מדופן לדופן הוי כדם האברים שפירש ולא שרי' ליה [*בלא מליחה] ול"נ (*למורי) [*למור"ם] ז"ל ושכחתי אם אמר לי טעם ול"ל אני הדיוט דהא הכא מסקי' ל"ש ושרי למלוח ב' חתיכות יחד משום דע"י מליחה פולט הכל בין דם עצמו בין דם הנבלע בו ממקום אחר וכ"ש ע"י צלייה דנפלט הכל אע"פ שפירש מדופן לדופן דהא רש"י לא שרי לבשל כבד אחר מליחתו ושרי לבשל אחר צלייתו : תשבט אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה כיצד עושה מדיח הבשר תחלה ואח"כ מולחו יפה יפה ומניחו במלחו שיעור הילוך מיל ואח"כ מדיחו יפה יפה עד שיצאו מים זכים ומשליכו מיד לתוך מים הרותחים אבל לא בפושרים כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם ואין מולחים הבשר אלא במלח עבה כחול הגס שהמלח דק כמו קמח נבלע בתוך הבשר ולא (*יצא) [*יוציא] הדם וצריך לנפץ המלח מעל הבשר ואחר כך ידיחנו וכל אלו הדברים היינו לבשר שצריך לבשל אבל לצלי מולחו וצולה מיד והרוצה לאכול בשר חי מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה ואח"כ אוכל ואם חלטו בחומץ מותר לאוכלו כשהוא חי ומותר לשתות החומץ שחלטו בו שאין החומץ מוציא דם : תשל עופות שהגיחם שלימים ומילא חללן ביצים ובשר ובשלן אסורות שהרי הדם יוצא לתוכן ואפילו מולחן יפה יפה ואע"פ שהיה הבשר [*שבתוכו] מבושל וכן אם שלוק או צלוי ואם צלאן הרי אלו מותרים אע"פ שהבשר שבתוכו חי ואפילו פיהם למעלה כ"כ במיי' : כתב בה"ג שיעור מליחה כשיעור צלייה וכתב אבי העזרי דל"נ דא"כ נתת דבריך לשיעורים דפעמים שהמדורה גדולה ונצלה במהרה [*ופעמים שהיא קטנה ושהה בצלייתה] ונראה כמו שמצאתי בשם רש"י ז"ל דשיעור מליחה כשיעור מיל ובא"ז פסק דשיעור מליחה כשיעור צלייה אותה חתיכה עצמה : חד נמי דלמא פליט תשלא מעשה שנתבשלה חתיכה (עצמה) שלא נמלחה עם חתיכות מלוחות ב) [*דמינה . מ"י] ונתבטלה ברוטב בס' והורה רשב"ם דחתיכה עצמה מותרת לפי שדם שיצא נתבטל (*ברוב) [*ברוטב] ואם נשאר מן הדם (*שבחתיכה) [*בחתיכה] שלא יצא לא נאסר בכך דדם האברים שלא פירש מותר כדמוכח בשאלתות דרב אחאי פרשה ויקרא ואפילו חזרה חתיכה ובלעה מן הרוטב שבו הדם לא נאסרה החתיכה בכך שהרי בטל הדם והוי כולו הרוטב היתר דאי איסור הוא יאסור גם כל החתיכות שהרי גם הם בולעים מן הרוטב ועוד שהמלח (*הוציא) [*מוציא] דם והרוטב ע"י בישול מוציא את הדם מה התם כשהמלח מוציא הדם החתיכה מותרת אף כשהרוטב מוציא הדם (תהיה) החתיכה מותרת והשיב לו חמיו ראב"ן דהא דאמרי' דם שלא פירש שרי הני מילי באומצא כדמוכח בשאלתות וטעמא ח דכל זמן [שהוא] נבלע באבר לא מיקרי דם [*דהא דאמרינן] דה' לאוין כתיבי ט וחד לדם האברים היינו כשיצא מן האבר וגם אין נותן טעם באבר כל זמן שלא נתבשל בו הלכך שרי באומצא אבל כי נתבשל בו הא תניא במלח יכול במי מלח ת"ל תמלח וכו' עד וכן לקדירה [*זו ראיה שניה] . ואמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו מדקאמר דאין יוצא מידי דמו ש"מ דאם בשלו אסור משום דמו אע"ג דאפקי' הרוטב וטעמא משום דע"י בישול יהיב טעמא בחתיכה וכיון שנ"ע בחתיכה נעשית נבלה אע"ג דהדר נסחט הדם ממנו ג) (*דאפשר לסוחטו אסור) דנהי דהדם נסחט הטעם אין נסחט מידי דהוה אטיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר י וקבלה הטעם דכיון דהוא נבילה אע"ג דנסחט אסור כ וטעמו ולא ממשו אסור ואפילו אם ת"ל דדם לא אסור בנ"ע בחתיכה אא"כ פירש ממנה והדר נבלע בה אפ"ה איכא למימר דאסורה דדלמא עם יציאת הדם מן החתיכה בתר צד לא סליק ליה דיקולא דמיא וחזר ונבלע בחתיכה עצמה שיצא ממנה והיה בה עוד דם שלא יצא ומצא מין את מינו וניעור ורבה על החתיכה ואוסרת ומשנאסרה לא הותרה אבל אל שאר החתיכות לא חיישינן דלמא כשיצא הדם מן החתיכות נבלע בחתיכה אחרת ואוסרה דליכא למימר בה מצא מין את מינו וניעור דהא לית בהו דם ובזה הדם היוצא אין בו שיעור לאסור ודקאמרת מלח מוציא ל ורוטב מוציא לא דמי דמלח מוציא ולא מבלבל טעם הדם בחתיכה אבל רוטב מוציא ומבלבל טעם הדם בחתיכה הלכך נאסרה ומשנאסרה שוב לא הותרה דאפשר לסוחטו אסור מ וטעמו ולא ממשו אסור מדאורייתא עכ"ל ראב"ן . כתב רבינו שמשון משאנץ תשלב ושאלת על תרנגולת שחוטה שנתחבה במחבת רותח על האש כדי למולגה והתיר אותו (*התלמיד) [*תלמיד] התרנגולת עצמה אם יש במים ס' מכל התרנגולת ותמהת איך יתיר בשר לקדירה בלא מליחה על הנס תמהת דודאי אמת הדבר בחתיכת בשר תפל שבשלו בקדירה אם יש במים ס' מכל החתיכה חתיכה עצמה אסורה שמא נפסק דאם נפל דם שלה בתוך המים נתבטל במים ואם לא נפל דם האברים מותר ודכוותא פרק כל הבשר רב הונא מליח ליה בחלא רב נחמן חליט ליה ברותחין אבל תרנגולת [*זאת] ודאי ראוי להחמיר נ אע"פ שיש במים ס' מפני כבד ובני מעיה דכמאן דמנחי בדיקולא (*דמיא) [*דמי] ודמו הנפלט מהם נבלע בתרנגולת ואין רגילות להשהותה במים רק כדי מליגה ולא עד שתתבשל כולה ונמצא שבלעה דם הכבד והמעיים ולא חזר ונפלט לתוך המים ואפילו ששהה עד שנתבשל יש לדמותה לכחל בס' וכחל עצמו אסור ואע"פ שיש לחלק בין חלב לדם ולדמותו למולייתא (*וליתן) [*ולטותן] כרעיו ובני מעיו לתוכו דפרק כיצד צולין לא דמי דהתם דרך צלייה והכא דרך בישול ויש לחוש שהרותחין חולטין דם הנבלע בתרנגולת שנפלט מבני מעיה לתוכה ושוב לא יצאה כההיא דחלטי ליה ברותחין ומה שאמרת שנעלם מן התלמיד דברי ר"ת ורשב"א מההיא דאולפס וההיא דחיליה דר' יונה אין (*עניכה) [*ענינם לכאן] מאחר שנתחב לתוך המים ויש במים ס' ומאמר קדישין פתגמא וכן מורו בי מדרשא טותיה ושלום שמשון בר' אברהם : [דף קטז] אמר שמואל הדא קתני קיבת וכו' והכי סבירא לן כתירוץ שמואל ולא כתירוץ רב הונא דאמר הכא תשלג בלוקח גדי מן העובד כוכבים עסקינן וחיישינן שמא ינקה מן הטמאה וכן פסק בספר התרומה בקיבה של גדי ושל טלה שלקחו הטלה והגדי מן העובד כוכבים דלא חיישינן דינקה מן הטרפה דאף רב הונא לא חייש *כדאמרי' לוקחין ביצים מן העובד כוכבים ואין חוששין לא משום נבילות ולא משום טרפות : מפני שמעמידין אותו בעור קיבת נבלה דוקא משום נבלה אבל משום בשר בחלב לא הוינן אוסרין דאינו אסור כי אם מדרבנן דלא

[*פי' רב הונא דפליג אשמואל מודה הוא דלא חיישינן דינקה מן הטריפה משום דטריפה לא שכיחי אבל חיישינן שמא ינקה מבהמה טמאה דשכיחי ועיין בגמ'] :

הגהות הב"ח ק נ"ל או חתיכה : ר נ"ב אליו : ש נ"ב מי המליחה : ת (שעדיין נפלט ממנו לאחר כן) תא"מ ונ"ב ס"א אע"פ שעדיין לא נפלט ממנו שיוצא ממנו אחר כך : א נ"ל אפילו : ב נ"ב ס"א שולטת : ג נ"ב בו : ד (וכן איתא) תא"מ : ה פי' בה"ג מנפץ ליה כצ"ל : ו ממש בחתיכה כצ"ל : ז נ"ל לית : ח משום דכל זמן שלא נבלע באבר כצ"ל : ט כתיבי בדם כצ"ל : י נ"ב מבושלת : כ נ"ל דטעמו : ל מוציא דם ורוטב מוציא דם לא דמו דמלח מוציא דם ולא מבלבל כו' רוטב מוציא דם ומבלבל כצ"ל : מ נ"ל דטעמו : נ נ"ב בה : א) ס"א פליט : ב) דאינה נתבטלה . מ"י : ג) מהרש"ל מפרש"ג ל"ג :

חדושי אנשי שם

מהר"ם [ת] ודומה לזה כתוב בסמ"ק סי' ר"ה ז"ל אבל בשר שמולחין ומניחין אותו ע"ג בשר שכבר נמלחה ושהה כדי מליחה אר"י דמותר אע"ג דכבר פלטה דמה מ"מ פולטת היא הציר עד מעת לעת ומתוך שטרודה היא לפלוט לא בלעה . או אף אם בלעה כבולעה כך פולטה . ומיהו אסור לאכול מן התחתונה עד שתכלה פליטת העליונה עכ"ל . וכן כתוב בשערי דורא שער ד' וז"ל ואם אירע שנמלח בשר על גבי בשר לא יאכל מן הבשר התחתון עד שתכלה פליטת העליון ואחר כך הכל מותר :

אסרה תורה אלא דרך בישול ומשום חשש ספיקא דרבנן לא הייתי אוסרים אלא משום נבילה דאסירא דאורייתא : א) ושאלת על קיבה שהעמידו בה חלב הרבה ועשו בה גבינות ונמצאת לאחר זמן בתוך השק שהקיבה נתונה בו מעט מן הדקין אם הגבינות אסורות או מותרות זה חדש שאליתי בקדחת בכל יום ואין בי כח לדקדק ולהאריך אך בקיצור אשיבך לפי עניות דעתי אע"פ שכתב ר"ת דאין העמדה אוסרת אלא בששים שמא לא אמר הלכה למעשה שיש לדחות ראייתו שאפילו יש בחלב יותר מששים באיסור כיון שהאיסור מעמיד [ס]הייתו נותן טעם והא דקתני המעמיד בעור הקיבה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה (אע"ג שאם היה) [מפני שהיה] עם עור הקיבה דבר של היתר המסייע לו להעמידו דשריא בס' והא דלא קתני ואם יש בו כדי *להעמיד **טעם מפרש בדבריו דאסור משום נותן טעם*** ומעולם לא ראיתי ליקח מן העובדי כוכבים גבינות אפילו ראה החלב (*כשחלבו) [*משחלבו] עובד כוכבים עד שעשאן גבינות שאין לחוש לניקור ולשרף הערלה ולשומן החזיר להאליקס וגם קשה [קשה] (*מדברי) [*לדברי] רבינו תם מדשמואל דמפרש פרק בתרא דע"ז דטעמא דגבינות העובדי כוכבים אסורים מפני שמעמידין[ע] בעור קיבה של נבילה דמה טעם אסור לפי מה שפשוט לו דאין לך העמדה שלא יהא בחלב יותר מס' דודאי לכל חלב יש ס' מדבר שמעמידו ואפילו לא יהא ודאי ספק ספיקא הוא דשמא לא העמיד בעור הקיבה ואפילו העמיד שמא אין בו נותן טעם אם לא תאמר דשם [העמדת] עור אין בחלב ס' ומשום ספיקא דשמא לא העמידוה בעור קיבה חדא ספיקא היא בדאורייתא שהיא נבילה אבל מטעם פירשא ודאי היה ר"ת מתיר אפילו נמלחה הקיבה בעורה דטעם היוצא מן הבשר נעשה פירשא כשנבלע בקיבה והא דאסרינן קיבה שבשלה בחלבה וכן המשנה שאוסרת כשרה שינקה מן הטרפה היינו משום חלב הגלול שבקיבה שעדיין לא נקרש ובא לשרפה דחלב גמור הוא ולא פירשא ואם יש עכשיו בקיבה שבשק ס' מבשר הדקין שאמרת אע"פ שלקחו מן הקיבה שבשק כדי לעשות גבינות ונתמעט כיון שידוע שהיה בו ס' אין לאסור מטעם (*שפירשא) [*שפירשתי] דשמא בשעה שנמלח לא היה בו ס' דכל דבר המותר יש לנו להעמיד בחזקת היתר ואין לנו כאן שום ריעותא מאחר דעכשיו יש בו ס' ולפי מה שפירש רבינו הקדוש בפסק דמאה (*וחלב) [*דחלב] הגלול כשחזר וקפה נעשה פירשא כ"ש דהכל מותר אבל מה שאמרת להתיר הגבינות שנעשו שיש לספק בכל אחד שמא מקיבות המותרות הועמד אין טעם זה נכון דמי יודע אם [אין] גבינות חשובות כחתיכה הראויה להתכבד לפני האורחין ואם ידוע שיש אחד שנעשה מקיבה האסורה אוסר כל האחרים וטעם של ספק דשמא היה בקיבה כשנמלחה ס' מבשר הדקין דומה טעם פשוט להתיר לכל הפחות מדרבנן *ולפי [*פי' משום בשר בחלב בלא בישול מדרבנן] : דברי של חזקת היתר אפילו בדאורייתא ועוד דומה שיש כאן ספק ספיקא דאפילו לא היה בהיתר מתחלה ס' שמא כשהעמידו היה בה מחלב הקרוש שחשיב פירשא ולא נאסר מעולם ובאיסור טעמו לא היה בו כדי להעמיד בפני עצמו דנמצא דאין באיסור בנותן טעם ועוד יש להתיר מטעם אחר דבשר הדקין שאמרת אין אוסר ג) בגלי רק כדי קליפה דה"ל כגדי כחוש דאין מפעפע כדאמרי' פרק גיד הנשה ומליחה כגלי אפילו אם היה [שומן] בחתיכה זו מועטת של דקין שאמרת פשיטא דמועט [הוא] ביותר שגם החתיכה עצמה [כתבת] שדבר מועט הוא ואל יעלה על לבך לאסור מטעם [דם] ולהחמיר כמו בדאורייתא *[ומשום דם] [*פי' משום איסור דם הבלוע בו שהוא מדאורייתא] : דאין מחזיקין דם בבני מעים כמו הדרא דכנתא וכרכשא ומעים היינו הקיבה והכרס ושאר דקין ושלום שמשון ברבי אברהם ור"ב התיר מטעם אחר דבשמא לא העמיד כל החלב שבקדירה מקיבה שכולה אסורה דהייט הגלול אלא מן הקרוש ואין רגילות שיתנו קיבות בקדירה להעמיד החלב שלא יהיה מעט מקיבה הקרושה וגם פעמים יותר מן הקרוש דה"ל זה וזה גורם דמותר [פ]מידי דהוה גבי שאור פרק בתרא דע"ז שאור של תרומה ושל חולין ובזה כדי להחמיץ ובזה כדי להחמיץ וחמצו העיסה אסורה ור"ש מתיר אבל אם אין באיסור לבדו כדי להחמיץ אם לא שיסייענו ההיתר לכ"ע מותר וכן הוא בהדיא בס"פ כל הצלמים וחכמים אומרים אין אוסר עד שיהא באיסור כדי לחמץ וגם התם פסק שמואל כרבי יוסי דאמר זה וזה גורם מותר דהא דאסר רבי יוסי במשנה לזרוע ירקות תחת אשירה מפני הגמייה לדבריהם דרבנן קאמר להו ומטעם זה מותרין הגבינות : ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה מעמידין ה"ג ברוב הספרים ולכאורה קשה ממתני' דתנן כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה ותי' ר"ת דמתני' מיירי בחלב הגלול בתוך הקיבה שאותו קרוי חלב טרפה אבל מאי דשרי להעמיד בקיבת כשרה שינקה מן הטרפה היינו הקרוש שאותו דוקא ראוי להעמיד בו והוי פירשא בעלמא והוי כרפש וטיט ואין שם חלב עליו ומתני' לא מיירי בהעמדה [*פי' נקרוש] כי אם [צ]בגמרא וכל [ק]האי דפסיק הכא דמעמידים תשלד בקיבת נבלה [ר]ובקיבת גדי וטלה שהרג עובד כוכבים ובקיבת שחיטת עובד כוכבים ובקיבת כשרה שינקה מן הטרפה פסק בספר התרומה דאין נכון לעשות כן לכתחלה ולפעמים רגילות הוא ליקח הקיבה בעורה ונותנין אותה בכלי במים ושוהה שם זמן מרובה כדי שיקרוש הגלול ופעמים משהין אותו יום או יומים ונראה דאסור להשהותו כל כך זמן גדול דטעם העור נכנס בה והוי בשר בחלב וגם חלב הגלול הנכנס בעור חוזר ונפלט ואוסר כל הקיבה דמה שנפלט חלב נבלה היא ואע"ג דצונן הוא מכל מקום בולעין זה מזה ע"י שריית זמן גדול כדאמרינן בשר בחלב חידוש היא דאי תרי ליה כוליה יומא שרי מדאורייתא אע"פ שבולעים זה מזה [ש]דרך בישול אסרה תורה ואי לא בלעי האי מהאי מאי חידושיה ומהאי טעמא אסור לשרות בשר יבש מליח במים כדי למתק הבשר עד שידיחנו במים תחלה אמנם אם לא הדיחו ושראו במים בדיעבד מותר שאין האיסור רק מחמת מלח שעליו הבלוע מדם[ת] והוי ס' כנגד הדם (*שבבשר) [*שבמלח] עפ"ב דבילה ס' התרומה וס' המצות. פירשא בעלמא הוא מיהו אם מלחו הקיבה בעורה הרי קבלה טעם בשר וה"ל [א]כעין כף המקבל טעם בשר שאסור להגים בו קדירה של חלב ומרוב המלח[ב] שאינו נאכל מחמת מלחו לפי שרגילות למלוח הרבה וה"ל כרותח אבי"ה וכן פסק בספר התרומה וכתב ראב"י בשם ר"ת דהיכא דינק סמוך לשחיטתו דין חלב עליו : סליק פירקא

[*פי' אם יש כדי להעמיד באיסור לבדו אע"פ שההיתר מסייעו להעמיד אסור דס"ל דזה וזה גורם אסור אבל אין באיסור לבדו (כי אם) כדי להעמיד או שרי והכא מיירי שאין באיסור לבדו כדי להעמיד] :

[**וא"ל מי דחקו לאוקמא הא דקאמר המעמיד בעור הקיבה אם יש בה בנותן טעם דמיירי כשיש היתר מעורב עם הקיבה המסייע לבטלו והא יכול לפרש דמיירי בכולו אסור והא דקתני אם יש בו כ"ט טעם מפרש בדבריו דאסור משום נותן טעם כמו שמפרש עכשיו וי"ל דהא היה קשה הלכה שאומר אם יש בה נותן טעם כיון שלעולם אסור הוא ולכך צריך לפרש שהיתר מעורב עם האיסור כו' והיכא שאין יכול להעמיד לבדו או מותר אבל אם שהאיסור בעצמו יכול להעמיד או אסור דזה וזה גורם אסור . ממורי ש"ן ול"נ דאי לא היה מוקי שהיתר מעורב או לא היה יכול לפרש טעם מפרש בדבריו דאין אנו צריכים לטעם זה משום דכיון דהוא לבדו מעמיד החלב דין הוא שאסור החלב אבל עכשיו כיון שהיתר מעורב בו ומסייע להעמידו למה יאסור לכן צריך לתת טעם בדבריו כמו שפי' המרדכי טעם מפורש בדבריו כו'] :

[***פירוש לעולם הוא נותן טעם ואפילו במשהו] :

פרק העור והרוטב

עכבר שחציו בשר וחציו אדמה כו' תשלה עופות הגדלים באילן יש אומרים שאין טעונים שחיטה לפי שאין פרין ורבין והוי כעץ בעלמא ואמר רבינו יהודה ששמע מאביו' שרבינו תם הצריכן שחיטה וכן אמר לי רבינו יהודה הלכה למעשה שיש לשוחטן והביא ראיה מפרק העור והרוטב עכבר שחציו אדמה וחציו בשר הנוגע בבשר טמא ובאדמה טהור ובגמרא תניא מתוך שנאמר עכבר שומע אני עכבר שבים כו' עד אביא עכבר שחציו בשר וחציו אדמה שאין פרה ורבה ת"ל בשרץ פירוש לרבות אע"פ שאינו פרה ורבה הרי לך דאע"ג שאינו פרה ורבה הרי הוא ככל שאר שרצים ומטמאים ה"נ אלו עופות אע"פ שאינן פרים ורבים [אפ"ה] הוי בכלל שאר עופות שפרין ורבין וטעונין שחיטה* :

[*וריב"א היה אוסרם אפילו בשחיטה משום שרץ העוף וכ"כ רבינו יחיאל מפריש . מצאתי מוגה במ"י] :

פרק הזרוע והלחיים

השיב רש"י ז"ל תשלו ששאלתם על הזרוע והלחיים והקיבה למה לא נהגו ליתנם בזמן הזה אף בחוצה לארץ והלא משנה שלימה היא ששנינו שנוהגין בפני הבית ושלא בפני הבית ונהגו כן אמוראי בתראי תשובת רש"י נאמנים עלי דבריכם מי ימחה ביד הנותנים כל הנותן תע"ב אלא נהגו העם כרבי אלעאי דכשם דפטר בראשית הגז בזמן הזה [*בח"ל. מצאתי מוגה] ה"ה מתנות דחד טעמא הוא דגמרינן נתינה נתינה מתרומה והנותן יטול שכר דכל היכא דאמרינן נהגו לא מיבעיא דלא דרשינן ליה בפרקא אלא אפילו אורויי לא מורינן ואי עביד לא מהדרינן (*בהו) [*להו] ורבינו מאיר כתב דדבר פשוט הוא דמתנות נוהגות אף בחוצה לארץ וז"ל בהא סלקינן דמתנות נוהגות אף בח"ל ואע"ג דאמרינן פ' ראשית הגז א"ר נחמן בר יצחק נהוג עלמא כהלתא סבי כר' אלעאי בראשית הגז שאין נוהג בח"ל והתם מפרש טעמא דר' אלעאי דיליף נתינה נתינה מתרומה ואיהו פטר בין במתנות בין בראשית הגז מה"ט כדתניא התם ר' אלעאי פוטר במתנות וכן היה ר' אלעאי פוטר בראשית הגז ומיהו אנן לא קי"ל כותיה אלא בראשית הגז ולא במתנות מדל"ק נהוג עלמא במתנות ובראשית הגז כר' אלעאי ור"נ בר יצחק גופיה דאמר נהוג עלמא כר' אלעאי בראשית הגז ובמתנות אשכחן ליה דקיים גלימא למאן דלא יהיב מתנתא פרק הזרוע וליכא למימר שהיה מחמיר אף על פי שלא היה צריך דאי בעי לאחמורי אנפשיה דוקא ה"ל לאחמורי ולא לאחרים למיקנסינהו שלא כדין אי אותא דקי"ל כר' אלעאי במתנות וליכא למימר מקומות מקומות יש איכא דוכתא דנהוג כר' אלעאי במתנות ובראשית הגז ואיכא דוכתא דלא נהוג ורב נחמן ב"י דקיים גלימא בדוכתא דלא נהוג כר' אלעאי הוה דהא ליתיה דמדקאמר נהוג עלמא משמע דכ"ע נהוג כן ועוד מדקאמר נהוג עלמא משמע דלכל הפחות במקומו נהוג כן וקיים גלימא משמע נמי במקומו אלא ע"כ בראשית הגז נהגו כרבי אלעאי ולא במתנות וכמו שאפרש הטעם ועוד ראיה דאשכחן טובא אמוראי שבבבל דהוו מפרישין מתנות ולא אשכחן שום אמורא שבבבל שהיה מפריש ראשית הגז והיינו טעמא משום דנהוג כר' אלעאי בראשית הגז ולא במתנות ועוד ראיה דאמרי' פרק שילוח הקן כל היכא דתניא בין בארץ בין בח"ל שלא לצורך לבד מראשית הגז לאפוקי מדרבי אלעאי דאמר אין ראשית הגז נוהג אלא בארץ ואדרבה טפי ה"ל למימר ממתנות דפרק הזרוע והלחיים נשנה קודם ראשית הגז וכיון דפרק הזרוע תני בארץ ובח"ל לאפוקי מדרבי אלעאי א"כ הדר קתני בארץ ובח"ל בראשית הגז שלא לצורך דמפרק הזרוע שמעינן לאפוקי מדר' אלעאי כיון דאידי ואידי חד טעמא הוא ומאן דסבר כותיה בהאי סבר כותיה בהאי ומאן דפליג עליה בהא פליג נמי עליה בהא ובתשובת רב האי גאון כתוב שמי שאינו נותן חייב נדוי דאמר רב חסדא האי טבחא דלא יהיב מתנתא כו' ונראה לראבי"ה [ד]תשלז דהקונה (*הלחיים) [*הראש והלחיים] דכלפי הראש מן העובד כוכבים (*וגם הזרוע והראש) [*אע"ג דהראש וגם הזרוע . מ"י] של ישראל (*דפטור) [*פטור] כיון דניהוג הוא שאם תמצא טריפה שמניחו לעובד כוכבים אימת מחייב משעת זביחה והיא שעתא לית ברירה דתיהוי דידיה אע"ג דרוב בהמות כשרות הן קי"ל כשמואל דאמר בר"פ המוכר פירות כי אזלינן בתר רוב ה"מ לענין איסורא אבל לענין [ממונא] המוציא מחבירו (*לא) [*עליו הראיה] והאי נמו איסור טבלים הוא דלית הלכתא כר' יוחנן ותו דטרפות דריאה שכיח (*וה"ר מאיר) [*והר"ב . מ"י] ז"ל כתב דבר פשוט הוא דמתנות נוהגות אף בח"ל וכ"כ משם המיימוני ומשם האלפסי (*והשותף) [*השותף] עם העובד כוכבים בראש פטור מן הלחיים והשותף ביד פטור מן הזרוע והשותף בבני מעים פטור מן הקיבה בספר החכמה [*בסי' שס"ה] הקשה רבינו משולם לר"ב הא דאמרי' פרק הזרוע [*דף קלד] חורי הגמלים כו' עד הכל לעניים מה שאחורי הקולרים אמאי לא אזלינן בתר רובא ורובא דקמה לבעל הבית הוא וכי תימא ר' מאיר לטעמיה דחייש למיעוט אנן סהדי דמיעוטא דמיעוטא הוא כדאמרי' גבי גבינות בית אונייקי בעבודה זרה וכ"ת חלק עניים קרוב הוא לחור שהוא אחורי הקולרים הלא רוב וקרוב הלך אחר הרוב והשיב לו ר"ב אני אומר דר' מאיר מודה בביטול ברוב בכל דוכתא אע"ג (*דחיים) [*דאיהו חיים] למיעוט מדאורייתא כדמוכח פ"ק דחולין [*דף יא] [*דקאמר] ולרבי מאיר דחיים למיעוטא (*היכי אכיל בשר פסח וקדשים) [*הכי נמי דלא אכיל בישרא וכ"ת ה"כ פסח וקדשים מאי איכא למימר] ואי לא [*הוה] חיים למיעוט מדאורייתא [*מאי הוא פריך מ"י] ליחשי הא דחיים למיעוט [*זהו] מדרבנן ואכילת קדשים (*הוי דאורייתא) [*היה מעמיד על דין תורה . מ"י . אלא ש"מ מדאורייתא] וברובא דאיתיה קמן נראה דלא פליג רבי מאיר (*דכתב) [*דהא בההיא כתיב] אחרי רבים להטות ואע"ג דפרק בתרא דיבמות [*דף קיט] קאמר כי אזלינן בתר רובא רובא דאיתיה קמן* (*אותה סברא כדחית לבסוף) [*מיהו י"ל דהא נדחת אותה סברא לבסוף . מ"י] ושוב מסיק [ה]פרק בתרא דיבמות אליבא דר' מאיר דיש חזקה ניבוס ורובא לשוק וחזקה לא עדיפא מרובא כו' ומעתה תימה דארובא פליג רבי מאיר (*דחיים) [*וחיים] למיעוט ואחזקה לא אשכחנא דפליג *בכל מקום שאנו מעמידים דבר על חזקתו ובפ"ב דבבא קמא [וביבמות] א"ר יהושע שכבת זרע של זב מטמאה במשא לפי שא"א בלא נצוחי זיבה

[*פי' ור"מ פליג התם ביבמות דלא אזלינן בתר רובא אלמא אפילו ברובא דאיתא קמן לא אזל ר"מ בתר רובא] :

[*אלא ודאי הא דקאמר התם וחזקה לא עדיפא מרובא היינו רובא דאיתא קמן וחזקה לא עדיפא מההוא רובא וכההוא רובא לא פליג ר"מ ולכן לא פליג נמי אחזקה אבל ארובא דליתא קמן פליג . כ"ל ועיין בגמ'] :

וכה"ג אמרינן פרק מצות חליצה יבמה שרקקה דם חליצתה כשרה לפי שא"א בלא נצוחי רוק ותימה הא דתניא בזבחים פרק תערובות רבי יהודה אומר בשם ר"ג אין דם מבטל דם ואין רוק מבטל רוק אבל משמע לכ"ע דדם מבטל רוק א"כ הכא נמי ג) נימא הכי *וי"ל בב"ק וביבמות איירי כגון שהוא בעין וניכר [*המתבטל] וכל דבר שהוא בעין וניכר לא בטיל או נמי ליכא למימר ביטול ברוב אלא בדבר שהיה ניכר בפני עצמו תחלה ואחר כך נתערב אבל בדבר שתחלת ביאתו לעולם מעורב כגון בב"ק (*ויבמות) [*וביבמות] ליכא למימר דבטיל והא דתנן פרק המפלת שליא בבית טמא ור"ש מטהר ומסיק טעמא דר"ש משום ביטול ברוב (*שנמחק) [*שנימוק] ונימוח הולד ונתבטל ברוב וי"ל דהתם נמי הולד היה ניכר (*קודם שנימוח) [*מתחלה ואח"כ נימוח ועל כן מתבטל . מ"י] ומה שכתב אדוני דאנן סהדי דמיעוטא דמיעוטא הוא אין נ"ל דאם כן קטן *וקטנה נמי נימא מיעוטא דמיעוטא הוא אלא ודאי לא הוי מיעוטא דמיעוטא אלא בתרי עניני דומיא דגבינות בית אונייקי דבפ' אין מעמידין כיון דאיכא רוב עגלים שאין נשחטין לעבודת כוכבים ואיכא נמי שאר בהמות כו' [*כלומר] דשאר בהמות לגמרי אין נשחטות לעבודת כוכבים כי אם עגלים לחוד אבל אם היו נשחטים שאר בהמות לעבודת כוכבים אפילו אחד מני אלף לא הוי אלא חד מיעוט [*דמיעוט בהמות נשחטין לע"ז] והוי לן למיחש שמא הך קיבה מאותה מיעוט והא דלא גזר התם ר"מ שאר מקומות אטו אונייקי כדגזר פרק כל הצלמים אשאר מקומות אטו מקומו י"ל נמי משום האי טעמא דהוי מיעוטא דמיעוטא שהרי אונייקי הוא מיעוטא דעלמא ואפילו התם אין נשחטים אלא עגלים דהוי מיעוט ואע"ג דפרק כסוי הדם משמע היכא דאיכא חזקה בהדי [רובא] לא חיים ר"מ למיעוטא גבי הא דקאמר התם רוב מעשיהם מקולקלים והתם בע"ז חיים למיעוט אף על גב דאיכא רוב בהמות שאין נשחטות לעבודת כוכבים ואיכא נמי חזקת היתר לכל בהמה י"ל [כיון דבגבינה] עצמה ל"ל העמידה על חזקתה חזקה דבהמה לאו כלום היא אבל פרק כל הצלמים חיים ר"מ למיעוט אע"ג דאיכא רובא וחזקה דכל כלים יש לו חזקה דכשרות קודם שנעבד שיש לחלק בין טומאה ואיסורא כדאיתא התם אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להיתר והטעם משום דאפושי טומאה לא מפשינן כדאמרי' פ"ב דבילה ולענין שאלתא דשאילנא קדמך אמאי לא אזלינן בתר רוב גבי חורי הגמלים י"ל חדא כדמסיק התם טעמא דכתיב עני ורש הצדיקו לדק משלך ותן לו ותו אמאי לא נימא משום כל קבוע כמחצה ע"מ דמי [*אע"ג דמה שנמצא בחורי הגמלים הוא דבר שנפרש ממקומו
ואח"כ

[*פי' הא דקטן לא ייבם שמא ימצא סרים וקטנה שמא תמצא איילונית] :

[*וליכא למימר דאתיא כר"מ דחיים למיעוטא דהא ר"מ מודה ברובא דאיתא קמן דבטל ברוב] :

א) שאלה ז כתובה ג"כ בתשובות מיי' הל' מ"א סי' י"ח : ב) בכולו : ג) עי' במשנה למלך פ"ה מהלכות מטמאי משכב ומושב מ"ש ע"ז .

הגהות הב"ח ס נ"ב מעמיד : ע נ"ב אותה : פ דמותר דהא אפילו גבי שאור אמרינן כנ"ל ותיבת מידי נמחק : צ נ"ב ס"א בגמיעה : ק נ"ל מאי : ר (ובקיבת גדי וטלה שהרג עובד כוכבים) תא"מ : ש נ"ל דדרך : ת וכרי יש ס' כנגד הדם שבו עי' כו' כנ"ל : א נ"ל ככף ותי' כעין נמחק : ב נ"ב שבו : ג נ"ב ר"י : ד נ"ב ס"א כל פנים : ה נ"ב התם : ו נ"ב הואיל ורוב :

א"כ ממה כל דפרים מרובה קפרים י"ל דא"א שלא יהא בו שום דבר מלקט שכחה ופאה. וא"כ כיון שיש דבר ממועט מלקט שכחה ופאה אז נאמר אע"ג דרוב הוא מבטל הקמה כל קבוע כמחצה על מחצה דמי כההיא דט' שרצים וצפרדע. מ"י] דכל דבר (*שאין) [*שאינו] בעלי חיים (*כל) [*בכל] מקום שמונח שם הוא קביעתו דהא אינו יכול לילך משם דהא אמרינן ט' שרצים וצפרדע אחד ביניהם וגם גבי ט' ציבורין של חמץ ואחד של מצה הואיל והונח שם הוי מקום קביעתו:

המרדכי לא חידש דבר בשילוח הקן

הגהות ממסכת חולין

עוד מצאתי הגהות השייכי לעיל בפרק ראשון ואידך הני שכיחן פי' רב יהודה דלא חשיב הנך [דרב חנינא] קשר תפילין וצילית משום דאין צריכין לימוד משום שמנעוריו בקי בהן מכאן הוכיח רבינו אליהו מפרים דקשר של תפילין צריך לעשותן בכל יום בשעה שמניחן ור"ת דחה דה"פ רב יהודה לא חשיב הנך אלא שחיטה ומילה משום דהני שכיחי טפי וצריכות לידעם אבל הנך דרב חנינא לא שכיחי ואין צריך כל כך ללמדם ודייק נמי כפי' ר"ת מדקאמר הני [ולא קאמר הנך] א) דלפי' רבינו אליהו ראיה מפרק הקומץ רבה מדקאמר מאימתי מברך עלייהו אביי ורבא דאמרי תרווייהו משעת קשירה ועד שעת הנחה ור"ת דחה ופי' דאותה קשירה לאו הייתו קשר של תפילין שהוא הלכה למשה מסיני אלא ר"ל הידוק שמהדקו ומגלגלו ב) בו ראשו כמו שליא קשורה בולד בנדה פרק המפלת ור"ת החזיק דבריו והביא ראיה מפ' המוצא תפילין דאין צריך לעשות הקשר בכל יום מדחזינן התם דאסור לקושרם בשבת ג) אפי' הוי קשר של קיימא ואי מתירן בחול לא הוי קשר של קיימא ושרי אלא ש"מ דאין צריך לקושרם בכל יום וי"מ דקשר תפילין של יד בכל יום קושרו ומתירו ושל ראש קשר של קיימא הוא ול"נ דלענין טבילה [לא] חייץ אלמא דקשר של יד נמי לא צריך לקושרו מיהו נ"ל דראיית ר"ת אינה ראיה דאע"ג דלאו קשר הוא אסור לקושרו בשבת דרחמנא קרייה קשר וכן מצינו פ"ק דסוכה א"ר יהודה כל אהל שאינו עשוי ביד אדם אינו אהל ופריך מהא דאמר גבי תינוקות העוסקים בפרה מביאין שוורים שכרסן רחבה שחוצצים מפני קבר התהום אלמא אהל הוא ומשני אף על גב דלאו אהל הוא רחמנא קרייה [אהל] דכתיב עור ובשר תלבישני:

פרק שלישי

הא דאמרינן בר"פ אלו טרפות גבי ניקבה [הגרגרת] דגבי בהמה אמרי' דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפין פירוש רוב מן הנקבים עצמן ואין השלם שבין נקב לנקב נחשב בכלל הנקב וגבי עוף אמרי' מקפלו ומניחו על פי הקנה אם חופה את רובו טרפה פי' השלם שבינתים נחשב בכלל ד) הקנה ואפ"ה לא תני ליה גבי יתר [העוף] משום דמ"מ שם פסוקת הגרגרת ברובה טריפה לגבי בהמה אלא דגבי עוף משום דזוטר חיותיה נחשב השלם שבינתיים בכלל הנקב ה"נ גבי שמוטה שם שמוטה טריפה באיטכול ניביה אלא בעוף משום דזוטר חיותיה גם בלא איטכול ניביה חשיבה שמוטה ולהכי לא חשיב ליה גבי יתר עליהן העוף מיסוד ה"ר פרץ: הגה"ה וז"ל רש"י אונא הסרוכה באומא מעשה בא לידי ושאלתי את מורי הר"ר יעקב ברבי יקר והתיר לי ויש אוסרים ואמר לי טעם האוסרים וטעם (מן) המתירים וכו' וסיים בסוף דבריו שמא סייג להתיר ומיכרים דברי אמת אבל ר"פ כתב כל המאכיל אונא ה) באומא כאלו מאכיל טרפות בישראל עכ"ה: הני תרתי בועי דסמיכי כו' מה שכתב בה"ג בועא בשיפולי הריאה טריפה נ"ל טעמא משום דכיון דמתחזיא בתרי עברי הוי כתרי בועי דסמיכי להדדי ואין ביניהם כלום דלית להו בדיקותא לאכשורי ו) (אפילו כי לא ספכו להדדי) ושל עבר זה חשיב כבועא אחת ושל עבר אחר כבועא אחרת גם מה שכתוב בתשובת הגאונים בועא דמתחזיא בשני צידי הריאה טריפה אע"פ שאינה עומדת בשיפולי ריאה [ח] ומקשים העולם א"כ בשיפולי ריאה שיש לה היקף בשר בסוף דכשרה היכי משכחת לה והיכא לאקשויי נמי טעמא מאי ומנ"ל להוסיף על טריפות שבתלמוד ונ"ל דוקא דמיירי כי קיימא כנגד הסמפונות וטעמא הוי משום דאע"ג דחסרון שבפנים לאו שמיה חסרון הא אמר לקמן והוא דקיימא סמפונא והיכא דאיכא בועא כנגד הסמפונא מעבר לעבר חיישינן שמא נימוח מבפנים ואיכא חסרון מן הסמפונא וחסרון שמן הסמפונות בכל שהוא הוי טריפה וכבר נחלקו גדולי הדור על בועא בשיפולי ריאה ר"י בר יהודה היה טורפה ור"י הלוי היה מכשיר ובמגלגלא אין אוכלין אותה וכשהבועא בריאה וניכרת בעבר אחר נראה להכשיר אי לא ספכי אהדדי וכבר היתה בועא באומא וניכרת בעבר אחר של אומא ובקע הר"ר שמואל הלוי בעליונה לראות אם נספכין זו לזו ולא ספכי זו לזו והכשיר והעם נהגו עתה להכשיר בין ספכי בין לא ספכי אהדדי בבועא הנכרת בעבר אחר דלא מתחזיא כתרתי דסמיכי להדדי: מחט שנמצא בתוך הכבד אפילו אם בא שלם לפנינו אם קופה לצד חוץ טריפה דדרך הוושט עם המאכל בא ויצא לחוץ וחזר ונכנס בכבד וה"ל נקובת הושט ובקופה לגאו כשירה אבל מחט קטניתא טריפה ומחטין שלנו יש להם דין קטניתא אבל בריאה בכל ענין כשרה שהריאה והכבד תלויין בקנה וסמוך לקנה יותר הריאה וגם רחב יותר אבל הכבד רחוק וקטן או נמצא בסמפונות דכבדא כשרה או תחובה מבפנים בעובי בית הכוסות מצד אחד כשרה. ואם נמצאת בחלל הקורקבן אם נתחב בבשר מבפנים או נמצאת בחלל הושט בכל ענין כשרה שהקורקבן ובית הכוסות תלויים בוושט והמאכל בא דרך הושט וגם המחט בא עם המאכל ואפילו קופא ננעץ בבשר כשרה דאוכלים ומשקים דוחקות אותה להיות תחובה שם אבל הכבד תלוי בקנה ואין לומר שהקנה הקדים לוושט שאינה רחב וקרוב לכבד כמו לריאה וכי נתחבה המחט בקורקבן ואין ניכרת מבחוץ ויש קורט דם מבחוץ כנגד המחט טריפה ואם המחט ניכרת משני צדדים ואין קורט דם על המחט ולא על הבשר לאחר השחיטה יצא לחוץ וכשרה ולא חיישינן שמא עבר מחיים לצד חוץ וחזר ונכנס לפנים. מעשה בא לפני רבינו שמחה במחט שנמצאת בחלל הגוף ואסר דלא עדיף ממחט שנמצאת בחיתוכא דכבדא ודאישתכח בחיתוכא דריאה דטרפיה מחמת דרובא דנבלעין דרך וושט וכן כתב בשם ר"י הזקן. ורב שמואל שאל להר"ר טוביה מוינא קנה אווז ותרנגולת מן העובד כוכבים ואינה יכולה לעמוד על רגליה והשיב דנ"ל היתר בדבר כיון שלא ראיתה שנפלה אין לאוסרה מספק ומה שאינה יכולה לעמוד יש לתלות בשיגרונא כי ההיא דפרק אלו טריפות גבי ההיא אימרתא וכו' וקאמר רב ייבר שגרונא נקטיה ואע"ג דמתקיף התם ודלמא חוט השדרה נפסק [ט'] לא שכיח והא דאמרי' התם עמדה אינה צריכה מעת לעת אלמא דבדיקה של עמידה ודאי בעיא היינו דוקא בנפלה שיש לחוש שמא נתרסקו אבריה בנפילה הא לא נפלה תליא לקולא בשיגרונא דשכיח הכי מסקינן לפי' ר"י: לחתול יש דריסה בגדיים וטלאים [וכ"ש בעופות] אבל באומרי דברבי לא ז) (וכ"ש בעופות) אבל לחולדה יש דריסה לכל הפחות בעופות אבל לא בגדיים וטלאים. תשלח אין בעלי אומנות רשאין אי מיירי בשכיר ניחא ואי מיירי במלאכתו אפילו הכי אין צריך לעמוד כדאמרינן מה הידור דלית בה חסרון כיס אף קימה ולפי זה צריך לפרש רשאים חייבים כדאיתא בפרק המקדיש שדהו האומר שור זה עולה אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשור זה להעלותו עולה אע"פ שאינו רשאי פי' אע"פ שאינו חייב: יש לתמוה כיון דפסקו רוב הגאונים וגם ה"ג ושאלתות דרב אחאי תשלם שיש לבדוק הריאה לפי שטרפות שלה מצוי למה אין אנו בודקים ריאה של עוף כיון דאית ליה בדיקות כדאמר שמואל ור' יוחנן תיבדק ואיפסיק הלכתא כוותייהו ואע"ג דלא שייך בה טרפות של (שאר) סירכא שאר טריפות שייך בה כגון נקב ובועא בשיפולי ריאה גם יש לשאול לפי אותם שסוברים דאין סירכא בלא נקב אם סירכא נמשכת מן המרה או מסומכיה דטחול מלויין וכיוצא בהן אם יש לחוש לנקב דכיון דזאת הסירכא אינה באה אלא מחמת נקב אין לנו במה לתלות אלא בו ח) דלמא לא קסברי הסוברים דאין סירכא בלא נקב אלא בריאה הואיל ושואבת כל מיני משקה המשקה יוצא ממנה ונעשה עב ונקפה אבל הני דלא שייכי ליכא למימר הא כללא אבי העזרי: אם יש לקותא או חתוכה בארכובה עצמה שקורין ייטולירא ושם צומת הגידין ויש לחוש בו שנחתכו הגידין טריפה ואפילו לא נשבר העצם ולא יצא לחוץ טריפה [דבמקום צומת הגידין אין דין נשבר העצם ולא יצא לחוץ] ודין צומת הגידין דטרפינן אם נפסקו בלא יציאת עצם לחוץ הייתו בראש העצם שקורין ייטולירא שזה עיקר צומת הגידין [וטוב להחמיר באותו מקום ולמעלה בכל אותו עצם חומרא זו דנפסק צומת הגידין] שאם יהיה פסיקה בכל אותו עצם בעוף ובבהמה אסור דשמא נפסק אחד מן הגידין אבל ודאי מאותו עצם ולמעלה אין לחוש לפסיקה ונוהג בו דין דנשבר העצם ולא יצא לחוץ [דכיון שהעור שלם כשר ואם יצא לחוץ] טריפה ואם עור ובשר חופין את רובו מותר אף כי יצא בחוץ והא (דפריך) דאם נשבר העצם ולא יצא לחוץ בין בעוף בין בבהמה דכשר (אף) למעלה מאותו עצם מיהו צריך לחתוך את האבר ומשליכין אותו לחוץ וקודם מליחה צריך לחותכו ולהשליכו דאסור הוא כדין האברים המדולדלים בבהמה דאסורים מדרבנן משום אבר מן החי אבל ודאי מאותו עצם ולמטה דהייתו למטה מן הארכובה אפילו נשבר העצם ויצא לחוץ בין בעוף בין בבהמה כשר ומ"מ צריך להשליך האבר כדפרישית ואם נשמטה הירך טרפה דהוי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה ואיטכול ניביה ולעיל פי'. וטרפות צומת הגידים בבהמה שיש לה ד' רגלים אינו אלא בשוקיים שלאחריו דהא דאמר נחתכו רגליה למעלה מן הארכובה טריפה הייתו דוקא ברגל אבל ביד ליכא טרפות וראיה מבכורות דקאמר חסר ויתר הוי מום ומותר לאכול וקאמר ה"מ בשוקים שלפניו וכתב רבינו אבי העזרי בכנף העוף שנשבר בין הפרק הראשון שאינו נאכל בין האמצעי אם עור ובשר חופין את רובו כשיצא חוץ האבר מותר ואם אין חופין את רובו האבר לבדו אסור משום אבר מן החי וצריך לשייר מעט מן המותר עם האבר האסור כשיחתוך אותו מן הבהמה ואם הפרק השלישי הסמוך לגוף נשבר או נחתך אם רחוק מעט מחיבורו דבוכנא ואסיתא שאין לחוש לריאה בכל דינם שוה לשני פרקים הראשונים כאשר פירשתי וכן משמע מתשובת רש"י וראב"ן זקני כתב אם נשבר [ברחוק] מחיבורו שיש לעיין בגלעות אם נגרר הדם יש לחוש לנקיבת הריאה וצריך לבודקה ואם נשמט ממש ממקום חיבורו [אף] אם לא נשבר אך ט) נשבר כבוכנא מן האסיתא דהייתו שמוטת גף בעוף צריך לבדוק הריאה שלא תהא נקובה: מסקינן ביצים שבורות יחד ולא טרופות ונמצא דם באחד מהם בקערה יקח הכשרים כל אחד ואחד בפני עצמו וישאיר אותם בקערה אשר בה הדם ויזרקנה ולא יקח אותה תחלה וישארו האחרים הכשרים בקערה שא"א ליקח ביצה מעם חברתה שלא ישאר בתחתון מן העליון קימעא ומוטב שישאר בקערה מן הכשרים עם שאינה כשרה ולא שישאר משאינה כשרה כלום עם הכשרים שבקערה גם מסקינן כשיש דם על הקשר של חלבון הדם אסור והביצה מותרת ואם ישנה על קשר חלמון אף הביצה אסורה וגם אם הדם על הביצה ואין דם כלל על הקשר הדם אסור וביצה מותרת והדם אינו אסור מן התורה אלא מדרבנן גם מסקי' ביצת עוף טמא או ביצת טהורה שיש בה אפרוח או דם ונתבשל עם ביצים כשרים או דבר אחר בין עם קליפתה בין בלא קליפתה הכל אסור עד שיהא ס' בהיתר גם אם הכה על רחמה של תרנגולת ויצתה ביצתה כשרה ואין בה משום אבר מן החי: תשמע אמר רבי יוסי ושמו חגב פסק רש"י דחגבים מותרים בלא שחיטה מדכתב להו בקרא בתר דגים דלא בעי שחיטה והכי משמע בתוספתא דתרומות דקתני אוכל אדם חגבים בין חיים בין מתים כלומר בין מלאן חיים בין מלאן מתים וכן פרק דם שחיטה אוליא דם חגבים שכולו היתר שאינן טעונין שחיטה וכן פ' אין מעמידין חגבים הבאים מן ההפתק ומן האוצר מותרין פי' ליקח מן העובד כוכבים והייתו מתים מדחילק ואסר כשלא בא מן האוצר מפני שמזלף יין עליהם:

פרק ששי

אבל טמא לא ושמא הייתו טעמא דוקא בקליפתה אבל בלא קליפתה אוסרת והא דלא משני ביצה בס' בקליפה משום דבסתם ביצים מיירי שאינן קלופות ויש להחמיר ולהצריך ס' בביצה טמאה קלופה: מסקינן שאע"פ שבשאר איסורין צריך שיהא ס' של היתר לבטל האיסור ואין האיסור מן המנין של ס' הכחל שנתבשל עם בשר בקדירה הואיל וכחל מין היתר הוא וגם חלב הנבלע אינו אסור מן התורה כי חלב שחוטה מדברי סופרים שיעורו בס' וכחל מן המנין אמנם אין להתיר ע"י ביטול זה כי אם הקדירה והתבשיל אבל הכחל עצמו אסור לפי שעד שלא נצטמק נתנה הקדירה טעם בכחל ונבלע טעם הבשר והחלב בגומות שבכחל ולא יפלט משם האיסור לעולם לפי שעשוי גומות ובספר רוקח כתוב קדירה שמבשלין בה תבשיל ועומדת אצל האש והיא רותחת ומבשלת ונשפך עליה חלב או חלב מבחוץ ישפך התבשיל בתמחוי או בקדירה אחרת ומותר לאכול והקדירה אסורה לעולם אבל אם נפל לתוכה הלב ישפוך מים צוננים לתוכה ויסיר כל השומן הצף והשאר מותר ושמעתי כי ר"מ מתיר אם נפלה הטיפה על הקדירה מבחוץ אצל האש כנגד הרוטב שאז הרוטב מסייע לבטלה והיא נבלעת ומתפשטת בדופן הקדירה אבל שלא כנגד הרוטב אסור ושוב חזר בו:

פרק שמיני

וביצים שטלו מטריפה אם ידע אמיתות הדבר גם מן הביצים גם מן התרנגולת אם נזקקת א"כ לתרנגול ויש בה ביצים הכל מותר אפילו התרנגולת כדאמר בנקבה כל שאינה יולדת הוי ספקו עד י"ב חדש מכאן ואילך מותר: בראשית הגז ביתך למה לי למעוטי שותפות שאל ה"ר אביגדור את ר' חיים בית ישראל ועובד כוכבים שותפין בו אם חייב במזוזה מההוא דראשית הגז דלא קאמר אלא ביתך למה לי למעוטי שותפות עובד כוכבים מכלל דשותפות עובד כוכבים חייב במזוזה או דלמא כיון דכתיב למען ירבו ימיכם דמרבה מיניה שותפות ממילא שמעינן שלא ריבה הכתוב אלא בשותפין ששניהם ישראל שהקפידה תורה בריבוי ימיהם ומביתך לא מצי למעוטי שותפות עובד כוכבים דא"כ י) ימים למ"ל אם נאמר מביתך דפרשה שניה ההוא למעוטי שוכר ושואל דפטור: תשמע וזאת אשר השיב אומר אני בקוצר דעתי הואיל והרשני הרב כי נ"ל שבית שישראל ועובד כוכבים שותפות בו פטור מן המזוזה אע"ג דלא אשכחן קרא בפ' ראשית הגז למעוטי שותפות בכל הני דממעט התם מכל מקום פטור דכיוצא בו מצינו בפ"ק דיומא גבי הא דתניא בית השותפין מטמא בנגעים וכו' דמרבה שותפות דישראל ולא ממעט שותפות דעובד כוכבים ואפ"ה שותפות דעובד כוכבים לא מטמא בנגעים כדתניא בתוס' דנגעים והטעם כיון שיש לעובד כוכבים חלק בבית זה ועובד כוכבים לאו בר טמויי בנגעים הרי אין כאן בית שלם לגבי טומאת נגעים דבעינן בית שלם עם כל זויותיו וכן לגבי מזוזה כיון שיש לעובד כוכבים חלק בגוף הבית ובשער ועובד כוכבים לאו בר מזוזה הוא הרי אין כאן בית שלם להתחייב במזוזה ואנן בעינן בית שלם לענין מזוזה דהא ממעטינן בפ"ק דסוכה בית שאין בו ד' אמות וכן שער שלם בעינן וכי סלקת לחלק עובד כוכבים הוי חצי בית וחצר ולענין מזוזה ונגעים דהבית עומד בחזקת שניהם וכל פורתא ופורתא יש בו חלק דעובד כוכבים לא צריך קרא למעוטי ואפילו אם לא נאמר הטעם שאמרתי אלא דבלא קרא לא ממעטינן שותפות דעובד כוכבים לענין מזוזה מ"מ הא חזינן דבית שישראל ועובד כוכבים שותפין בו לא מטמא בנגעים וה"ה לענין מזוזה דדין אחד להם ושלום חיים: עוד מצאתי הגהות במרדכי שהשחיטה כשרה בנשים כו' ומיהו בהלכות א"י כתוב נשים לא ישחטו מפני שדעתן קלה וחולק על תלמוד שלנו: פנים כל טבח שאינו יודע כו': הגה"ה רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן פי' ושוחטין אף לכתחלה עכ"ל התוס' [א] ותירץ בתוס' שאכן וז"ל

א) נ"ל ועוד לפי' ב) נ"ל בראשו ג) משום דהוי ד) נ"א הנקבים ה) נ"ל הסרוכה ו) בב"י סי' ל"ז ליתא ז) א"ה לפי הנראה זהו טעות ח) נ"ל או ט) ס"א נפרד י) נ"ל ימיכם

הגהות הב"ח ז אם לא יעלטלו אותו דהכי אמרינן כו' ותי' דהא נמתק : ח נ"ב עיין בתשובות מהרי"ק סי' ל"ו : סליק בס"ד הגהות הב"ח ז"ל .

חדושי אנשי שם

מהר"ם [א] גמרא כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור כולהו תננהו ופרש"י עיקור דתנן שחט את הוושט ופסק את הגרגרת והקשו תוס' תימה דאין זה שייך להלכות שחיטה ותירצו

וי"ל דת"מ שייך למיחשביה גבי הלכות שחיטה דאם שחט הגרגרת בסכין פגומה או במגל קציר זה נקרא פסק הגרגרת ופסולה משום דאין שוחטין אלא חונקים כדתנן בפרקין מפני שהן חונקין עכ"ל: באמצע הסימנין קי"ל אם נפסק שם הסימן הוי ברובא אבל אם נעקרו ממקום חיבורן בלחי אפילו ברובו לא מיפסלא עד דאיכא כולו ואפילו כולו לא מיטרפא [אלא שכן הלכה למשה מסיני שאין שחיטה מועלת בסי' שמוט] ואע"ג דקי"ל רובו ככולו כי גמירי הלכה בכולו גמירי ולא ברובו ע"כ מספר התרומה לפי שיטת ה"ג ובתוספות שאנץ האריך מאד וע"ש: טבח אומן שקלקל וכן מי שמכשיר מוגרמת או מטריף שלא כדין עיין פ' הגוזל קמא במיבורי והחילוק בין טבח בשכר לטבח בחנם: **תשמב** על ששאלתם על בכור שנגרם אזנו ואין ידוע אם העובד כוכבים נתכוון להתיר אך יודע העובד כוכבים שאינו נאכל בלא מום או אם יש לתלות שהעובד כוכבים עשה לרפואה להקזת דם נראה דלא שכיח הקזה כה"ג. אך יש להתיר מדאמר רבא פרק כל פסולי המוקדשים ל"ש נעשה ל"ש היה כיון דממילא ומה ששאלתם אם מותר להאכילו לעובד כוכבים כסתם מתני' דבכורות או אסור כב"ה דברייתא דפליג על רבי עקיבא נ"ל דהלכה כסתם מתני' דקי"ל פרק החולץ סתם משנה ומחלוקת בברייתא הלכה כסתם משנה וכ"ש סתם השנוי בלשון ב"ה [דעדיף] כדמשמע שילהי שבת וגם ה"ג בדברים שפסקו שהחלב מותר להאכיל לעובד כוכבים משום דאיתקש פסולי המוקדשים לצבי ואיל וא"כ ס"ל שהבשר מותר להאכיל לעובד כוכבים מטעמא דר' עקיבא דכצבי ואיל ומה שאסרו ה"ג להאכיל הבשר לעובד כוכבים מדרבנן אין נ"ל דלא מליא תנא שאומר כן גם מה שמשמע מדבריהם שמה שאסרו ב"ה דברייתא הוי מדבריהן והלכה כמותן אין נראה דכב"ה דמתני' קי"ל אך בחלבו יש להסתפק אם מותר להאכילו לעובד כוכבים אפילו לר"ע שמתיר הבשר שמא החלב אינו מקיש לצבי ואיל מאחר שאסור ליאכל לישראל והוי כבשר בעל מום טרפה או שמא אפילו ב"ה דברייתא שאוסרין הבשר יתירו החלב להאכיל לעובד כוכבים כמו העור כיון שגם בהמה כשרה אינה כדי אכילה והעור אם ימלא טרפות בבני מעים נראה דהלכה כחכמים דפ' טבול יום דאמר העור בקבורה ובשר בשריפה ותימה לי מה ראו לחלק בין עור לבשר ואין בידי א) להטעות רק שניהם קבורה ולרימת אזן ודאי מום קבוע הוא להתיר בכור ע"י ג' הדיוטות כמו סמות עין וקטיעת יד ושבר רגל אך לריך שתהא הרבה נגרס מן הסחוס ושלום יצחק בר שמואל ועיין בסמ"ג סי' רמ"ב ועוד מצאתי וז"ל בכור בזמן הזה אינו אסור אלא מדרבנן לפי שאינו ראוי להקריב ובמעי אמו אף מדרבנן מותר ועובד כוכבים שגרס אזן של בכור אפילו נתכוין להתירו מותר כדמוכח פרק כל פסולי המוקדשין דאמר רבא כיון דממילא ל"ש היה ל"ש ממילא כיון דלא א"ל עשה בו מום עכ"ל: ואף ר' יוסי ברבי יהודה לא אמר וכו' טבעות לא מיקרי קנה מדקאמר שאין מקיפים כל הקנה ש"מ קרום שבתוך הטבעות שמכסה אותו מבפנים קרי קנה עכ"ל רש"י ז"ל בשמעתא דטבעת הגדולה. לעולם אין חזקה שליח עושה שליחותו כו' רב נחמן לטעמיה דא"פ בכל מערבין בשל תורה אין חזקה שליח עושה שליחותו בשל סופרין עושה שליחותו ורב ששת פליג התם ואמר אחד זה ואחד זה חזקה שליח עושה שליחותו: ונותר למעלה כשר בדיעבד בעופות דקליל: השוחט מן הצדדין כו' מיהו רש"י ז"ל פי' השוחטין מן הצדדין אם החזיר הסימנין אפילו לכתחלה ואיידי דבעי למיתני המולק דאפילו דיעבד פסול תנא השוחט. תוס': סליק פרק קמא

פרק שלישי

מיהו בפ"ק דעבודה זרה גבי דילמא נח גופיה טרפה פי' בתוס' שאנץ די"מ דאפי' למ"ד טרפה דבהמה לאו חיה טרפה דאדם חיה והאריך וע"ש בתוס': אמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טרפה נתלשו בכמה מקומות ומחוברות כאן מעט וכאן מעט עכ"ל רש"י ז"ל ור"ח פי' שנפרדו זה מזה תוס': איתמר תרבץ הושט רב אמר במשהו פי' אם ניקב ותרבץ הושט מקום דיבוקו בלחי וכל שתותכו ומרחיב עוגל פי חלל הושט זו היא תרבץ. מבלעתה מקום בית הבליעה קרוי תרבץ סמוך לראש הנקב מאד עכ"ל רש"י: תנא פסוקת הגרגרת ברובה אמרי לה רוב עוביה י"מ רוב עובי הדופן אע"פ שלא הגיע לחלל ושיבוש הוא דא"כ ה"ל קנה חמור מן הושט דהושט כשר עד שינקב לחלל אלא עובי ממדד מן העור ועד הצואר וקודם שיגיע לחצי חלל הוי רוב עוביה עם הדפנות מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק ומהני עובי התוך לאשלומי לרובא ובמיעוט התחתון הוי חצי החלל או רובו והיכא דאמרי רוב חללו אינה טרפה עד שיפסק רוב החלל ועובי התוך אינו משלים לרוב עכ"ל רש"י ז"ל:

פנים אם נשמט הירך כו' עיין לקמן בפירקין ושם פירשתי דין איעטול ניביה והחילוקים:

פסק ר"ת דשלשתן נקיבתן במשהו כבד לב ריאה תוס' שאנץ: כתוב בה"ג בועא בשיפולי ריאה טריפה משום כל יתר כנטול דמי ודבר תימה מה ענין זה לזה ואין לאסור משום דנראה כשתי בועות דהא כי ספי אהדדי כשרות מ"מ טוב ליזהר כי כל דבריהם דברי קבלה עכ"ל תוס' שאנץ. תשובת רבינו תם על חתיכה הראויה להתכבד: פירשו תוס' בשילהי פרק ר"ע **תשמג** דהגב עסור אסור לאוכלו חי משום בל תשקצו ומ"מ מותר לחתוך ממנו אבר ולאוכלו משום רפואה ואין בו משום אבר מן החי ובתוס' האריך ועיין שם. סמ"ג ג' עלמות בירך אותו עלם שהוא ממש אצל הרגל שקורין ציקול אפילו נחתך לגמרי כשרה והארכובה עלמה טרפה כי יש לחוש שמא נפסק אחד מן הגידין שהם שם ואפילו לא יצא העלם לחוץ ולמעלה מן הארכובה עד כדי רוחב גודל בתוך עלם האמלעי קרוי הארכובה וצומת הגידין ובשור הגדול דינו בארכובה עד ארבע אצבעות למעלה ומשם ולמעלה נהגו בו דין אחר כי הוא עלם האמלעי ואם נשבר העלם ולא יצא לחוץ ועור ובשר שלם כשר בין בבהמה בין בעוף אבל חותכין האבר ומשליכין אותו קודם מליחה ומדרבנן אסור כמו אברים המדולדלים בבהמה דאסור מדרבנן ועוד יש עלם אחר אצל הגוף ממש ושייך בו שמוטה אם שף מדוכתיה ואיעכול ניביה ואין אנו בקיאין באיעכול ניביה ויתר וחסר הוי כנחתך ואם נשבר הגף אצל גוף העוף ממש הוי טרפה דחיישינן לניקב הריאה עכ"ל שערי דורא: בין ר"א בין רבנן מספקא להו אי חיישינן לזרע האב אי לא וכן לרבי יהודה מסיק דספוקי מספקא ליה ובפרק שני דייני גזירות פסק הלכה [כרבי יהודה] הלכך **תדשמ** אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקבות והא דתניא לעיל בנקבות ולא בזכרים ללקות קאמר. ובבכורות סוף פ' מומין סותם כחנניה דקתני אותו ואת בנו כשר [בחיה] ופסול בבהמה והא דמתרגמינן או שור או שה דכתיב באותו ואת בנו תורתא או שיתא דמשמע שנוהג דוקא בנקבות המתרגם לקה הודאי ללקות כי היא דבכורות אבל הלכה הוא דמספק נוהג בזכרים ובנקבות אבל לא ללקות ואזלינן לחומרא גבי אותו ואת בנו וגבי פרידות והא דאמר אמה מכרתי לשחוט הוא הדין אביו אלא מלתא דידעינן נקט דכריך ושריך בתר אימיה וכן עיקר עכ"ל ר"ת ובתוס' שאנץ האריך מאד וע"ש:

פרק כסוי הדם אבל בשחיקת כלי מתכות אומר הגמרא דאין מכסין משום שאין מכסין אלא בדבר המגדל למחים ואע"ג דאמרי' בעבודה זרה אף היא נעשית זבל בעבודת כוכבים של מתכת י"ל שמועלת לזבל אבל בפני עלמה אינה מגדלת למחים ועוד אומר ר"ת דע"י שריפה דוקא מגדלת ולשם מיירי ע"י שריפה דכל ביעור עבודת כוכבים ע"י שריפה דומיא דעגל ועפרות זהב דמכסין אע"ג שאינו מגדל למחים כיון דמיקרי עפר (מגדל) מכסין בו עכ"ל תוספות שאנץ. והייבו ר"ג עשרה זהובים עיין שילהי החובל בקלר: אבל נפל דם לתוך מים ראשון בטל עיין כאן בתוס' שאנץ ובזה הספר בפרק הערל ולקמן פרק כל הבשר ובפרק הגוזל עלים ושם תמצא באיזה מקום יש לומר קמא קמא בטיל:

א) נ"ל להטעין ב) נ"ל העזרי ג) עי' בתשובת הרשב"א סי' ת"ק ובפי' הר"ן פ' הנודר מן המבושל

פרק גיד הנשה קטקטת גידין דקין ההולכין באורך הירך תחת הבשר מגיד החילון לגיד הפנימי הם אסורים לפי שהם רכים ונותנים טעם עכ"ל רש"י ז"ל.

חלב שעל הכסלים בשר אדום יש בסוף הכסלים ודק ותחת אותו בשר יש חלב ומה שהבשר חופהו מותר וכשכלה למטה אותו בשר החופה יוצא הימנו קרום לבן ועב לבד אותו קרום הדק וקלוש המופשט בכל הכסל שהוא אסור משום חלב כדלקמן ותחת אותו קרום עב יש לובן חלב ויש נוהגין בו איסור לפי שהקרום החופהו אינו חשוב חיפוי בשר אבל בארץ אשכנז נוהגין בו היתר וגם בעיני רבינו נראה דחיפוי בשר גמור הוא ולובן טוליא הלך אחר המחמיר לשרש אחריו כיון דלא איתוקם הלכתא כרב אסי והמחמיר יחמיר והמונע לא יפסיד עכ"ל רש"י ז"ל. בנדרים פרק הנודר מן הירק שם כתבתי בחבורי אם כבד ובני מעים קרוי בשר וכן דגים ואם כרם קרוי חתיכה ראוי להתכבד ליבטל אף בתרי ועיין שם: [רישא בכבשא כו'] ולכן גם המוח אסור שמתבשל בדם הקרום ונראה דגם החוטין שבלחי אסורין אם לא חתכם תחלה כי גם הם אסורין משום דם כדאמרי' לעיל עכ"ל תוס' שאנץ: וכן פרסות רגל שנמלחו ולא חתך הקליפה תחלה נראה דהוי כמו מולח בכלי שאינו מנוקב ואסור מה שבתוך הקליפה עכ"ל סמ"ק מיהו לקמן פרק כל הבשר כתב אבי ב) הספר משם מהר"ף דמולח בכלי שאינו מנוקב אוסר ר"ת אפילו מה שחוץ לליר ואפילו לא שהה כדי מליחה וע"ש. [ב] ולי הדיוט נראה דלא דמי לכלי שאינו מנוקב דא"כ ליתסר כל הרגל שהרי מולח בכלי שאינו מנוקב אסור כל הבשר אפילו מה שחוץ לליר ולא דמי לחתיכה שנפלה בליר שכבר פלטה ואולי די בהכי אפילו למולח בכלי שאינו מנוקב דדם אינו מפעפע למעלה ודו"ק: הילך לשון רב אלפס פסקו רבוותא כלוי דגרסינן פרק השוכר במסכת עבודה זרה בת תיהא ישראל ועובד כוכבים אביי אמר אסור ורבא אמר מותר דריחא לאו מלתא הוא וקי"ל כרבא בר מיע"ל קג"ם הדין סברא דקמאי ואיכא מאן דפליג ואמר ריחא מילתא היא מדתניא הרודה פת חמה ונתנה ע"פ חבית של יין תרומה ר"מ אוסר ור"י מתיר אמר ר"ל פת חמה וחבית פתוחה כ"ע לא פליגי דאסור והאי נמי בשר שחוטה שלאה עם בשר נבילה כפת חמה וחבית פתוחה ועוד הא תני רב כהנא בר חיננא שבא פת שאפאה עם ללי אסור לאוכלו עם כותח וכן נמי ההוא ביניתא דאטווא בהדי בישרא ואסרה רבא מפרזיקא למיכל בהדי כותח אלמא כרבא סבירא להו ואנן סבירא לן כמו קמאי ודר"ל נגבי רבא ליתא דבתרא הוא ועוד הא קי"ל כל איסורין שבתורה בס' ואפילו גופו של איסור כ"ש ריחא בעלמא ודרב כהנא ורבא מפרזיקא לא קשה דהיינו לכתחלה ולוי נמי מודה דנלאו קאמר ולא קאמר צולין ועוד דהאי פת שאפאה עם הללי כיון דשרי בלחודיה בלא כותח ה"ל כדבר שיש לו מתירין דאפילו באלף לא בטיל [ג] והאי ריחא נמי אע"ג שהוא אחד מאלף לא בטיל הואיל ויש לו מתירין והאי פת נמי הכין הוא ולא משום דס"ל כרב עכ"ל ולי הדיוט קשה לי הרבה על זה ועוד זה האחרון דמה ענין יש לו מתירין לזה ג) ואיני מבין כלל: בת תיהא פי' בסמ"ג בשם ר"ת שהוא קנה חלול שוקע בפי החבית וממנו בולע כמין דד קטן ומתוקן ומריח היין והיא בת תיהא עכ"ל סמ"ג במצות לא תבשל גדי. אמר רב בשר כו'. רב אלפס פסק כרב: ובנמצא הלך אחר הרוב בתוס' שאנץ האריך ובסוף הדבור כתב וז"ל יש לדקדק מדאסרי' במקום שאין מכריזין לקנות מן העובד כוכבים המוכר במקולין לישראל אף על פי שרוב טבחי ישראל דחיישינן דלמא איתרמי ליה לטבח ישראל טרפה ומכרה (לקנות מן העובד כוכבים המוכר במקולין לישראל אע"פ שרוב טבחי ישראל דחיישינן כו') ולא אזלינן בתר רוב בהמות הכשרות ואע"ג דלקמן שרינן כבד וכולייתא דאייתי עורבי במעלי יומא דכפורי משום דהשתא התירא שכיח טפי ולא חיישינן דלמא דטריפה כדפירש בקונט' לקמן משום דרוב בהמות אינן טריפות נראה דתקנתא בעלמא שעשו חכמים במקום שאין מכריזין שלא לקנות מן העובד כוכבים אע"פ שרוב טבחי ישראל כי ההוא דאמרי' בגד שאבד בו כלאים הרי זה לא ימכרנו לעובד כוכבים דלמא אתי לזבוני לישראל ומן הדין לא הוי לן למיחש דאזלינן בתר רובא [ד] ורבינו אפרים היה מיישב לשיטת רש"י ז"ל דהכא מיירי בחמרא ועגבי דקרי ליה רבא מין במינו לפי שטעמם שוה ומ"מ יש להם דין כאינו מינו ולעולם רבא ס"ל מין במינו במשהו כדאשכחן פרק בתרא דעבודה זרה מתוס' שאנץ ושם האריך מאד והקשה אטבל וחמץ בפסח מדבר שיש לו מתירין וע"פ בתרא דעבודה זרה ופרק הקומץ רבה בתוס' שאנץ ור"י פרק כל הזבחים שנתערבו במס' זבחים בתוס' שאנץ: משערי דורא [ה] במליחה או בללי לא שייך אלא קליפה לפי אומד הדעת ולריך להעמיק בקליפתו יותר ממה שהיה קולף אם מלח בשר נבילה כחושה עם בשר שהחלב מפעפע ונבלע בו יותר והכל לפי אומד הדעת כמה בלע יקלוף והא דאמרינן אסור לאכול אפילו מריש אוניה כגון שהחלב היה מרובה והיה מפעפע ונוטף מראשו ועד רגליו וכן פרש"י ז"ל ופירש אבי העזרי אפילו חלב הרבה במליחה הוי כמו חלב מעט בללייה דאינו מפעפע כולי האי דלאו לכל מילי מליח כרותח דללי ותדע הרי ללי יש ריח משא"כ ברותח [דמליחה] והרב ממיץ אומר דבללי יש הרבה חתיכות ורוב חלב לא סגי אפילו בס' דשאר חתיכות אינם מסייעות לבטל רק במבושל שהרוטב מוליך הטעם בכולם ומסקנא דמלתא דרבי אב"ן דחלב ובשר שנמלחו יחד לריך קליפה אפילו הוי טפי מס' וסגי בקליפה אפילו ליכא ס' ואני ראיתי כל רבותי שמבטלין בששים עכ"ל: **תשמה** כתוב בסמ"ק וז"ל כף בת יומא שנתחבה שתי פעמים בקדירה לריך שתי פעמים ששים וראיה ממס' תרומות עכ"ל ונראה ראיה מדתנן פרק ב' דתרומות סאה תרומה שנפלה למאה חולין ולא הספיק להעלותה עד שנפלה אחרת הרי זו אסורה עכ"ל הכי נמי כף דפעם שני הויא כמו כף אחרת אסורה [ו] שהרי בלעה מן הרוטב בפעם הראשונה (עכ"ל הכי נמי) נעשה איסור כולו הוה ליה כמו כף אחרת ודוקא שלא הכיר בתחיבת הכף הראשונה שהיה בו ששים אבל הכיר בה שהיה ששים כבר נתבטלה וכן שנינו שם אר"א ברבי שמעון בד"א בזמן שלא ידע בה אבל ידע בה ואח"כ נפלה אחרת הרי זו מותרת ועיין לקמן פרק כל הבשר שם הבאתי כל המשנה. דין מליגת תרנגולת בכלי ראשון תמצא פרק כירה גבי אלפס והקדרה: מעשה בכחל ובשר שנמלחו יחד בכלי (שאינו) מנוקב ושהו כדי מליחה ולאח"כ הושמו יחד בכלי שאינו מנוקב והתיר מהר"ם שניהם: תרנגולת שנמלגה בקערה חולבת אפילו היא בת יומא הכלי והתרנגולת מותרין דכלי שני אינו מבשל ודוקא כשעירו המים תחלה אבל אם עירה המים על התרנגולת אסורה אם הטולה למעלה אבל אם ראשי הטולה למטה מניחים כדי קליפה ואין להחזיר התרנגולת למי מליגתה לאחר שהוליאה בתחלה דשמא כלי שני מבשל כדי קליפה ובפעם ראשונה לא היה קפידא כי היו הנוצות מגינות אבל לאחר שנמלגה לא יחזירנה ואם החזירה מותרת מהר"ם. נהגו העולם שאם נפל טיפה כנגד הרוטב אז היא מותר על ידי ששים בין שלא לצד האש אבל אם נפלה למעלה מן הרוטב אם היה שלא כנגד האש אסור אפילו אם יש ברוטב ששים לפי שהטיפה מתפשטת ונבלעת בקדירה קודם שנכנס ברוטב ונעשית הקדירה נבילה אבל כנגד האש מותר שהאש שורפו רק שיקנח מיד ואם נפל ד' או ה' טיפות או כף או חצי כף אפילו כנגד האש ואפי' יש ברוטב ס' אסור אבל כנגד הרוטב מותר לעולם בס' עכ"ל הגהות שאנץ בתשב"ץ: **תשמו** דג טמא שנמלא בין טהורים ונתבשל עמהם זורק טמא ואוכל טהורים וכגון שהיה ס' כנגד הדג ואפילו לא עירו כל הדגים בבת אחת ופעמים שנשאר הדג טמא באחרונה בין קלת מן הטהורים ואין בהם ס' ונאסרו אותם שנשארו מכל מקום דלמא כשעירו עם הראשונים ונתערבו בהם הראשונים רבים על השניים ובטלים ברוב ואף על גב דבריה לא בטלה הנ"מ מחמת עלמה אבל על ידי ד"א בטלה עכ"ל תשב"ץ: **תשמז** ואם נטל אדם זבוב בכף מכלי ראשון הכף לבדה אסורה ואם החזירה אפילו הדיחה בינתיים לריך ס' מכל הכף עכ"ל מהר"ם בתשב"ץ ולי הדיוט ק"ל למה אין אפילו הכף מותרת אם יש בה ס' מן הזבוב דטעם בריה בטל ונראה

חדושי אנשי שם

ותירלו כו' בפ"ק בתוס' כל הענין ומקלת למד מהסיא מימרה דר"פ א"מ אמר ר"כ אמר שמואל תורבן הושט שניטל כולו מלחי כשר כו': מהר"ם [ב] בהגהות שערי דורא כתבה בלשון זה ולי הדיוט תימה דא"כ ליתסר כו' בשער ז' מהרא"י ז"ל תירץ יפה דודאי יש לחלק לפסק מסר"ף שלא לאסור מה שחוץ לטלפים שהרי יש ריוח לדם לנאת בלד שני שאם רגלים הם מונחים בתריכתם לאורכן מה שאין שייך לומר כן במולח בכלי שאין מנוקב בהגה"ה שערי דורא סי' נ"א: [ג] לשון אלפס וכל דבר שהוא אחד מאלף כריתא בעלמא הוא ואס"ה באלף לא בטיל הואיל ויש לו מתירין והאי פת נמי הכין הוא: [ד] גמרא אמר רבא אמור רבנן בס' מין במינו דליכא למיקם אטעמא לשון תוס' ובפרק כל הבשר פסק רש"י כרבי יהודה דמין במינו לא בטיל ור"ת אומר דאין הלכה כרבי יהודה תדע דהא רבא גופיה אית ליה הכא דמין במינו דליכא למיקם אטעמא בס' ור' אפרים כו': [ה] סי' ל"ת אם נמלח איסור והיתר יחד כגון חלב ובשר שבשר לריך להעמיק כו': [ו] ואין לומר פירוש כיון שכבר שערת ממנה שיעור ששים ע"כ פלטה לה בראשונה והרי חסרה עכשיו כנגד אותו שיעור ששים הא ליתא שהרי גם היא בלעה מן הרוטב ונאסרת ועכשיו בתחיבה שנייה חוזרת ופולטת אותו רוטב איסור הלכך לריך לשיעור ששים לעולם עד שתהא לו ידיעה בינתים: סליק בס"ד

לי דודאי מותרת ודו"ק : מקנה והוא הדין מדיח דתרוייהו בעינן כדפ"ה וכ"פ ר"ת תוספות :

פרק כל הבשר

תשמח טיפת חלב שנפל על סכין והחלב רותח צריך הגעלה לכל הסכין אם נפל על הלהב : אבל בשר אסור לאכול גבינה כו' ולי הדיוט נ"ל שרב אלפס סובר שצריך כדי שיהא ראוי לסעודה אחרת דפירש וזה לשונו שמעינן דגבינה בתר בשר לא שרי אא"כ שהיה לו שיעור למאי דצריך לסעודתא אחריתי עכ"ל : וחלה הואיל ואתא לידן נימא בה מילתא תשמט כהן קטן שלא ראה קרי מימיו או כהן גדול שטבל לקריו מותרין לאכול חלה ואם נתערבה חלה בחולין צריך ק"א במין ומינו כדי להתירן לזרים ואם בשאינו מינו כגון חטים ושעורים סגי בס' וכן הדין אפילו בחלת ח"ל אבל אם נתערבה ברוב חולין ואין בה ק"א מותרת דוקא לכהן שטבל לקריו ולא לזרים ושיעור חיוב חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה ואם הפרים חלה בי"ט מותר לטלטלה הואיל וראוי לכהן קטן או למי שטבל כמו לוף דשרי אף למי שאין לו עורבים לטלטל משום דחזי למי שיש לו עורבים (ותימה) כיון דמטלטלה בשעת קריאת שם מטלטלה קודם שהגיחה לארץ לאי זה מקום שירצה ואם לם עיסה מעיו"ט וגמר ליפתה אסור להפרים ממנה חלה ביו"ט דתניא בתוספתא דביצה גלגל עיסה מעיו"ט מפרים ממנה חלה ביו"ט דוקא גלגל ולא לשה עכ"ל ספר התרומה : ע"פ מקום שנהגו בגמ' ופ"ק דביצה וכאן בתוס' שאנן גרסינן בהאי פירקא פת שאפאה עם צלי אסור לאוכלו בכותח ופי' רב אלפס מטעם דבר שיש לו מתירין וע"פ הנודר מן הירק במס' נדרים בחיבורי ושם פירשתי כל דבר זה באורך ותלוי בענין ריחא מלתא היא אי לא ותנן פ"י דתרומות הרודה פת של חולין ונתנו על פי חבית של חרס של יין תרומה ר"מ אוסר הפת דריחא מלתא היא ושואב ריח היין ורבי יהודה מתיר דריחא לאו מלתא היא רבי יוסי מתיר בפת חטין ואוסר בפת שעורים מפני שהשעורים שואבות מן היין וגרסי' פרק כילד צולין א"ל בפת חמה וחבית פתוחה אפילו רבי יהודה אוסר בפת צוננת וחבית [סתומה] אפילו רבי [מאיר] מתיר לא נחלקו אלא בפת חמה וחבית מגופה כו' ועוד גרסינן פרק כילד צולין ההיא ביניתא דאיטוי עם בישרא אסרה רבא מפרזיקא למיכל עם כותח פי' דקסבר ריחא מילתא היא מר בר רב אשי אמר אפילו במילחא נמי לא דקשה לריח הפה ולדבר אחר עכ"ל ופ"ה וז"ל תשב דג ובשר להתבשל יחד ולהאכל קשה לריח הפה ולצרעת עכ"ל וכ"ל הדיוט דמכאן נזהרין באשכנז וצרפת לאכול דג ובשר זה אחר זה בלא קינוח ומיהו משמע דאין סכנה כי אם דרך בישול ולהאכל יחד : טיפת חלב עיין בתוס' שאנן ולסוף כתבו וז"ל נ"ל דלא נאמר הגעלה בכלי מדין אלא בכלים קטנים שיכול להגעיל בתוך כלים גדולים שיש ששים במים או ע"י קפילא דטעים אבל בזמן הזה דאין לנו קפילא אין להגעיל כלי בן יומו בפחות מס' עכ"ל: תנן ברפ"ב דע"ז אלו אסורים ואיסורן בכל שהוא בשר בחלב מצאתי תשובת רש"י ז"ל בשם ר"י שגן לויה דהא דאמר בשר בחלב במשהו ה"מ שנתערב חתיכה בחתיכות ומשום דבר שבמנין והא דאמר בנותן טעם כגון שנפלה בקדירה ויש מפרשים דהא דאמרי' במשהו הייט דוקא לאחר שנעשה בשר בחלב אבל קודם שנעשה בשר בחלב כגון שנפל חלב בשומן או שומן בחלב בנ"ט וטעות הוא בידם דהא בפרק בתרא דעבודה זרה מפרש בגמ' דלא חשיב אלא דברים שיש בהם תרתי איסור הנאה ודבר שבמנין מכלל דהטעם הוי משום דבר שבמנין והילך תשובת [ר"י] ז"ל כך שנאסרה ע"י שנתבשלה בתבשיל שנאסר מטעם בשר בחלב והגים בכף קדירה אחרת ולא היה בכף שיתן טעם בקדירה השניה והורו [בכותו כל] רש"י ז"ל לאיסור דתנן פרק כל הבשר [illegible]

[illegible] בא וחכ"א נעוגס אינו אוסר עד שיהא בו כדי נתמן פי' דשאור אינו בטל אפילו בתוך ואין מים שאובין פוסלים המקוה. אלא לפי חשבון פי' לפי חשבון כלים העתקתי אלו המשניות מפ"ה דמס' א) מעשרות כדי ללמוד כיוצא בהן לענין איסור והיתר: תנן התם פ"ה דמס' תרומות סאה תרומה שנפלה לק' ועתה בטלה [והגביהה] ונפלה אחרת והגביהה ונפלה אחרת הרי אלו מותרים עד שתרבה תרומה לחולין עד נ' סאין של תרומה פי' אם נפלו כזה הענין עד מ"ט ועלו משום דבכל סאין דבחולין י"ל הית אית תרומה ואית חולין אבל אם רבתה התרומה כגון שנפלו בק' סאין בזה הענין נ"א סאין דתרומה נמצא כל סאה דחולין נ"א ידות תרומה ומ"ט ידות דחולין והיינו רבתה התרומה אסור ומתני' דקתני עד שתרבה עד ולא עד בכלל עכ"ל פירוש רבי יהודה. ונל"ה דגם מזה יש ללמוד על חתיכת איסור שנפלה בקדירה לאחר שנתבטלה הראשונה ודוק ועוד תנן סאה תרומה שנפלה לק' חולין ולא הספיק להעלותה עד שנפלה אחרת (סאה מתרומה) הרי זו אסורה מ"ט דאע"ג דנפיל בזה אחר זה כמאן דנפיל בבת אחת דמי והא לב' נפלה והא לב' נפלה ור"ש מתיר אמרינן קמא בטיל הא בטלה בק' והך בק"א ובירושלמי אומר ר"ש אומר ידיעת מקדשת פי' אילו לא היה יודע בנפילה הראשונה ונפלה זאת ואח"כ נודע לו מן הראשונה והאי היה אוסר אבל עתה שידע בראשונה מקמי דתפול שניה אע"ג דלא אגבהה מיניה כמאן דאגבהה דמי דכל מאן דקאים ליתרם כמאן דתרים דמי וכן היה סובר ר"ש כל העומד ליזרק כזרוק דמי ולהכי מותר ובתוספתא תניא אר"ש בד"א בזמן שלא ידע ואח"כ נפלה אבל אם ידע ואח"כ נפלה מותרת שכבר עלתה וחכ"א הרמתה מקדשתה פי' אילו הגביהה [לא] קדשה כיון דלא הגביהה ונפלה שניה קדשה ועוד תנן סאה תרומה שנפלה לק' סאין חולין ופחתו כולן לא נאמר החולין פיחתו והתרומה לא פיחתה ואין בה ק' ידות כיוצא בה ולא תעלה אלא אלו ואלו פחתו ותעלה סאה תרומה שנפלה לפחות מק' סאין חולין ונתנו כולן [לטוחן] בעירוב והותירו לא נאמר החולין הותירו ויש בחולין ק' ידות כתרומה ותעלה אלא אלו ואלו הותירו ולא תעלה אבל אי קים לן דחיטין דחולין היו יפות והותירו ומן התרומה לא הותירה תעלה דהא קים ליה עוד תנן סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה סאין חולין פירוש כגון לנ' סאין ואח"כ נפלו עשרה דחולין הרי מאה אם בשוגג נעשה זה הדבר מותר ואם במזיד אסור. גמרא אמר ר' אבוה בשם ר' יוחנן כל איסורין שבתורה שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור ועוד שנינו שם פ"ז [דתרומות] ב' קופות אחד של תרומה ואחד של חולין ויש בכל קופה וקופה כמו ג' סאין ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואינו יודע לאיזו מהן [נפלה] הריני אומר לתוך תרומה נפלה והחולין מותרין אימתי בזמן שיודע אי זו של תרומה ואי זו של חולין אבל אם אינו יודע אסורין א"ר יוחנן היינו ב' שבילין אחד טמא ואחד טהור הלך באחת מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני ועשה טהרות רבי יהודה אומר אם נשאלין בזה אחר זה טהורין בבת אחת טמאין ואמר רבה אמר רבי יוחנן בבת אחת ד"ה טמאין בזה אחר זה ד"ה טהורין לא נחלקו כי אם

בבא לישאל עליו ועל חבירו רבי יהודה מדמה ליה לזה אחר זה ורבי יוסי מדמה ליה לבת אחת ה"נ לאו כמי שנשאל בבת אחת דמי אבל אחד את שתיהן משלם כקטנה פי' לקולא שאם היתה בקופה האחת כ' סאין ובאחרת ל' ואינו יודע אי זו של תרומה ואכל אחת משלם ל' עכ"ל תשנא מכאן נמי יש ללמוד לענין איסור שנפל ספק לקדירה של היתר או של איסור א"נ לשתי קדירות ספק לאי זו נפל והם של ב' בני אדם ודוק נל"ה : כבדא אי שלקי ליה מעיקרא אסור וה"מ כבדא אבל טחלא שומנא בעלמא הוא דמשאל עביד תבשילא דטחלא ביומא דעביד מילתא עכ"ל רב אלפס וסמ"ג כתב דמותר לבשל טחול ושמא ר"ל לבדו בלא בשר ובש"ה הקשה על פ"ה שפי' גבי כבדא שצריך קריעה שתי וערב שר"ל נגלי ומשום דאית ליה שמפוטות ומשום דם מה שאין כן בטחול ועיין בש"ס בשמעתא דכבדא מה אתון ביה ע"פ הגוזל עלים במס' ב"ק ושם כתבתי גבי מחילת הכרם וכו' תשנב שאם נפלה חתיכת איסור בקדירה ושיה ס' לבטלה וקודם שהכיר בה להסירה נפלה עוד אחרת צריך ס' משתיהן וע"ש וכן שם פי' טעם אחר למה אין אומרים בכל מקום קמא קמא בטיל כמו גבי יין נסך וחלקתי שם בין הכיר ללא הכיר וע"פ הגוזל עלים ושם האריך המחבר בראיות וע"פ הערל שם כתבתי לשון התוס' בגליון. עוד כתב המחבר פרק הגוזל עלים משם המיי' מי שביטל איסור במזיד לו אסור ולאחרים מותר וחלב שנפל בקדירת בשר עוף ויש בנ"ט בקדירה מרבה עליהם בשר עוף ומבטלו עכ"ל המיימוני ולי הדיוט נראה דיש ללמוד מן הרב ב' דברים שבשר עוף בחלב דרבנן כר"ע ועוד שמבטלים איסור דרבנן לכתחלה ומיהו בדבר שיש לו שורש דאורייתא תשנג אין מבטלין לכתחלה אפילו איסור דרבנן כגון חלי שיעור למ"ד לאו דאורייתא שהרי בפסחים גבי קדרות בפסח ישברו ופריך ולישהינהו עד לאחר הפסח וליעביד שלא במינו והקשה ר"י והא אין מבטלין איסור לכתחלה דאל"כ מה הועילו חכמים בשיעור ס' כל אדם יוסיף ולא דמי לעלים שנשרו דמרבים עליהם מוכנים ומבטלן דמוקצה אין לו שורש דאורייתא אבל מידי דאית ליה שורש דאורייתא לא ומפרש ה"ר יוסף הואיל ואיכא תרתי לטיבותא שהוא נותן טעם לפגם והוא במשהו שלא במינו עכ"ל תוס' פי' כל שעה אלמא אע"ג דלא הוי אלא משהו כמו שאמרו באותו דיבור וא"כ מדאורייתא שרי אפ"ה לא שרי לבטל לכתחלה אי לאו טעמא דתרתי לטיבותא וכ"ל דמל' המיימוני יש לדקדק דס"ל כן כדפי' מדנקט בשר עוף בחלב ולא נקט חלי שיעור דבשניהם איכא פלוגתא ואין דומה לחלק בין פלוגתא דאמוראי לפלוגתא דתנאי ואי משום הלכתא נקט הכי מכל מקום ה"ל הא רבותא טפי דנישמעינן מיניה דאפילו באיסור דרבנן שיש לו שורש דאורייתא מבטלין לכתחלה ועיין פ"ק דביצה ושם פירשתי דאפילו בדבר דרבנן דוקא היכא דליתיה לאיסוריה בעיניה וע"ש. תשנד דגים שעלו בקערה וכו' ומיירי שאחת מהם חם או הקערה או הדגים ולאו דוקא דגים אלא ה"ה מים שעלו בקערה של בשר מותרין בחלב ודוקא עלו אבל אם נתבשלו דגים בקדירה של בשר אסור לאוכלן בכותח דלא נאמר נותן טעם בנותן טעם בבישול עכ"ל תוס' שאנן והאריך מאד ועוד כתב דבג' נותני טעם אפילו על ידי בישול שרי ולגבי לנון שחתכו בסכין [של בשר או איפכא אי נמי סכין של עובד כוכבים] כתוב בתוס' שמסופק היה השר מקוצי אי סגי בכדי קליפה אי לא ואין להקשות קערות בשר וחלב שהודחו יחד וכן בני יומן ליהוי מותרין משום נ"ט בנ"ט מידי דהוה אדגים שעלו בקערה די"ל שאני הכא דהוו על ידי בישול דאף על גב דכשמדיחין הקערות במים שבלעו ה"ל טעם שלישי ושרי אפילו על ידי בישול י"ל המים נעשית נבלה הכל משיטת מהר"ף ולי הדיוט נראה שהכותא הוי לנון וכו' אתי שפיר כמה קושיות שהקשה ועיין הכל בתוס' שאנן : תשנה שאלו לה"ר אשר ז"ל מטוליטולא על עכבר שנמצא בשומן אווז מהותך והשיב וז"ל אי שפכו מידי יום יום כשמהתכים עורות השומן רותח באותה קדירה שהעכבר בו אז הכל אסור דעירוי ככלי ראשון ועוד כי שומן הנאסר בלול בכל הקדירה ואם ידוע שלא שפכו עליו שומן רותח אם השומן הוא רך שהעכבר מנענע בו בקדירה ממקום למקום אז הכל אסור אע"פ שהוא צונן כי ק"ל כבוש כמבושל ואי הוא קשה אז יטלו כל הסביב העכבר כדי נטילה והשאר מותר וכדי נטילה הוי כעובי אצבע ושלום אשר ברבי יחיאל: תשנו מעשה היה ששמו מולייתא של בשר חם על מולייתא כחל חם והתירו דיעבד תשנז עוד מעשה שתחבו כף של בשר בקדירה חולבת שלא היה בה כי אם מים וקטנית ואח"כ תחבו הכף בקדירה של בשר ולא היה בקדירה שיעור ס' ואסרו הקדירה והכף אע"פ שהקדירה והכף לא היו בני יומן ע"כ ועוד הורה על חתיכת בשר יבש שנפל תוך פרוודא מלוחה והוציאו הבשר והדיחוה והתירוה לפי שפרוודא פירשא בעלמא הוא ועוד דבשר יבש אינו בולע כל כך האיסור במהרה כמו בשר לח ואפילו אם היה בשר לח אם הוציא מן הפרוודא מיד מותר מצאתי ע"כ. ועוד כתב וז"ל כל אלו שאמרו שאין בטלים דהיינו חתיכה הראויה להתכבד ודבר שבמנין היינו דוקא כשנאסרו מחמת עצמן אבל אם נאסרו מחמת בליעה בטילין הן ברוב אבל חתיכה בשר בחלב חשוב נאסר מחמת עצמו הואיל וכל אחד בפני עצמו של היתר ובהתבשלם יחד נאסרו. כל אלו שאין בטלים ממינם אם נתבשלו ברוטב עם כיוצא בהם אם יש ברוטב כדי לבטל חתיכה גדולה שבקדירה הרוטב מותר וכן הקדירה ע"כ: ההוא גוזלא דנפל לכדא דכמכא ושרייה כו' וה"מ חי אבל צלי בעי קליפה ואי אית ביה פילי אסור פרש"י אגלי קאי אבל אחי לא קאי דהא כשסורין במים והמים אדומים לא אסרי להו לבשר אפילו אית ביה פילי וגוזל דנקט לאו דוקא אלא ה"ה בשר תשנח ואם נפל בשר צלי או מבושל בחלב ויש בו פילי הבשר אסור אבל החלב מותר כיון שהוא צונן ואף אם החלב מליח אין כח להפליט טעם מן הבשר עכ"ל תוס' מהר"ף : תשנט ומיהו אותם עופות שאין מקבלין מהם שומן כגון יונים ותרנגולים אין למולחם כשיעור לקדירה ומיהו אם רוצין לעשות אחרי כן מהם ליבא בלעז צריך למולחם כמו לקדירה דלפעמים אין צולים אותם כי אם מעט ואח"כ מבשלין אותם והדם פורש וחוזר ונבלע ע"כ לשון תוספות מהר"ף : תשם מעשה היה ונקרו כרם ונשאר עליה נתוחי חלב כי לא ניקרו רק מקלתה ונתנוהו במים כאשר רגילות הנשים ללבנה מחלחלתה במים רותחים והתרעוה לר"ה דאפילו לרבי יהודה דאמר אין דם מבטל דם דקסבר מין במינו לא בטל ויש לחוש שמא מפעפע החלב בחתיכה מ"מ מודה רבי יהודה דמין במינו ודבר אחר סלק מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו ה"נ המים רותחים גם שאלה יבטלו החלב ואפילו בלא דבר אחר הרי פסקו רמב"ם ור"ת ורב אלפס ור"ב הלכה כרבנן דפליגי עליה דרבי יהודה דכל איסורין שבתורה בס' חוץ מטבל ויין נסך כרב אסי ור' יוחנן ואפילו לפרש"י ז"ל שפסק כרבי יהודה הרי פי' דחלב ושומן שעל הגלעות והאליה שני מינים הן אבל חלב טמא וטהור כגון חלב שעל הלב והדקין מין אחד הן כרם מאי איכא תו לספוקי אם חלב ובשר ב' מינין הן ושמא תאמר אם איתא דמין אחד הוא יאסר הכרם מחלב שעליו לרש"י ז"ל אפילו היכא שיש עפי מס' היכא דליכא דבר אחר המבטלו הא ספיקא נוליא לאור מההיא דפילהי גיד הנשה שהביא המרדכי ההוא זיתא דתרבא דאישתכח בדקולא דבישרא פרש"י ז"ל קלחת סבר רב אשי לשעורי במאי דבלע דיקולא שאם היה הבלוע בדיקולא מן הבשר בעין היה ס' מן החלב הנמצא עתה אמרו ליה רבנן אטו דהיתרא בלע דאיסורא לא בלע א"כ חזינא דרב אשי שהוא סוף הוראה והלכתא כותיה וגם שרו רבנן לחלב ובשר בס' וא"כ ממה נפשך אי חלב ובשר חד מינא אם כן ס"ל כרבנן דרבי יהודה דמין במינו בס' ואי כרבי יהודה ס"ל א"כ חלב ובשר ב' מינין הם וא"כ הכרם מותר לכל הדעות אלעזר ג) ואם תאמר אם מהאי גיסא להאי גיסא הם דם האברים שפירש א"כ היכי שרינן בשר לצויה ולא שנמלחה ואפילו כי לא נגלי' כל צורכה והא בלע האי בשר על ידי הצלייה וי"ל כבולעו כך פולטו ואע"ג שעדיין אנו רואין דם בחתיכה אותו לא פי' כלל כי פי' מעט מעט אבל מה שפירש ממקום למקום נפלט מיד ותדע דהא מולייתא שריגא מהאי טעמא ואף על גב שיש בתוכו בשר שלא נמלחה ונבלע בבשר האחר משיטת מהר"ף : מתניתין תשסא המעמיד בעור קיבה אם יש בנותן טעם אסור י"ל דהעמדה לא חשיב נ"ט ופסק ר"י ז"ל דנהי דמותר להעמיד באותו הקרום הנמצא בעור הקיבה מכל מקום גם יש בתוכה גלול ולאו פירשא הוי והמעמיד באותו הגלול או שנמלחה

לוח הדינים אשר נמצאו במרדכי ממסכת חולין

(קמו) מחט בגמלא במוני בית הכוסות מצד אחד כשרה אבל בהסם אפילו מצד אחד כגון שלא נקב מעבר לעבר טרפה שם באורך:
(קמז) נמצא עליו קורט דם פי' סביבות הנקב אפילו אינו כנגד פי המחט טרפה וכ"ש אם כנגד פי המחט שטרפה כי הקורט צריך אפילו בנקב מפולש לפורעו שאירע קודם שחיטה ושם באורך:
(קמח) דקדק רא"ם דאין לקשור רגלים של בהמה ולהפיל אותה דהא כשהרגלים קשורים אינו יכול לנעוץ צפרניו בקרקע ויש לו ריסוק אברים אפילו נראה יפה כשהלה ושלא נראה בה שבר בשדרה ובצלעות אפילו הכי טרפה:
(קמט) עמדה אינה צריכה מעת לעת כו' אבל לא עמדה בעיא ודאי מעת לעת ובעיא נמי בדיקה:
(קנ) יש מועין להתיר ולבחוש כל זמן שהכן שוכן על העוף ולא הסיר רגליו עדיין דאכתי לא שליף זיבריה ואסור לעשות כן דכשהכן רודף אחר העוף ולוכדו מכהו כמה זימנין ברגליו ודרים ושליף:
(קנא) דרוסה שאמרו צריכה בדיקה פרש"י כגון ספק דרוסה הרי או שדרסה ודאי ואין הדריסה נכרת מבחוץ אבל ודאי דרוסה לא מהני בדיקה מיהו נראה שיש בדיקה:
(קנב) כתב בס"ג דאנו לא אפשר לבדוק אך בימי האמוראים היו בקיאין לבדוק בבדיקת דרוסה ונפולה אבל רש"י כתב דבדקינן דכתיב ואל השופט אשר יהיה בימים ההם:
(קנג) לקתה בכוליא טרפה פרש"י כגון ע"י מוגלא:
(קנד) ובהמה שיש לה רק כוליא אחת או שלש וארבע כוליות כשרה:
(קנה) מעשה בא לפני ר' שמחה בתרנגולת שהוריקה והורה אם אין ידוע שנפלה לאור מותר:
(קנו) אדומים שהוריקו וירוקים שהאדימו כתב ראבי"ה נ"ל דגם הם אדומים כמשהו:
(קנז) בתלמוד יש נקיטינן אין ריאה לעוף ליתמר ולא לנפל משום דרוב הצלעות מגינות על הריאה וכל זה מיירי היכא דליכא למיחש לרסוק אברים אלא לאור אבל אי איכא למיחש לריסוק אברים דינו שוה לבהמות:
(קנח) נקב הזפק כשרה אבל ניטל הזפק טרפה:
(קנט) ריב"א כשמושך ביד אחד הוושט וביד השני את המעי היוצא לצד הקורקבן כל שימתח מן הזפק עמו של הושט וכן הדקין נדונין כושט וכמעי ליטרף במשהו והיינו מה שכנגדו למעלה אבל מה שתולה למטה אינו נמתח עמו והוא כעין כיס שיש לו שנצין שפותח וסוגר בהם שהעליון נמתח ולא התחתון:
(קס) שמוטת גף בעוף טרפה:
(קסא) כהאי מאן דאית ליה עיזא וחלב חלבא ועביד מינה כמכא ושחטה ונמצאת טרפה הוא כמכא אסור וכיוצא בזה בגבינות אסורות אבל אם נטרפה ע"י סירכא יש להתיר שם באורך:
(קסב) אבל ברגל טרפה כתב ראב"ן אם למעלה מן הארכובה יצאה ונוגעין לארץ והולכין על שתיהן כנטול דמי וטרפה אבל בשאר ענין לא:
(קסג) מעשה במגנצ"א תרנגולת אחת שהיתה יתרת כגון רגל שלישי ממש לצד הזנב ולא היה דבוק כלל לאחד מרגליה והתירו:
(קסד) שוב מעשה בתרנגולת שהיה לה במקום צומת הגידין למעלה בירך אצבע אחד יתר והיה בו עצם אחד וצפורן ונחלקו בדבר יש אוסרין ויש מתירין:
(קסה) וכן גובתא דהוי נפקא מבי כסי לכרסא נמי פסלו משום דיתרת דמיא גמור:
(קסו) שני בני מעים היוצאין מן הבהמה כאחד אם משני מקומות יוצא טרפה ואם ממקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה וראב"ן פי' כרכשות:
(קסז) מעשה מעי של כבש יוצא מן הדקין באורך אצבע והיה סתום בסופו והרעי נכנס לתוכו ויוצא מתוכו אל הדקין והסכמנו כולנו להתיר:
(קסח) עוף הדורס טמא ופירושו:
(קסט) ר"ת אומר כל שיש בו ג' סימנין הללו של טהרה בידוע שאינו דורס וטהור ואין צריך לבדוק הסימנין של דרוסה:
(קע) ריב"ם בדק בעוף שאנו קורין קורביל ומצא לו אצבע יתירה וזפק:
(קעא) והזכיר ר"י דאין אדם יכול לטהר שום עוף ע"י סימנין אלו אם לא יתברר לו שאינו דורס:
(קעב) אמר ר' יצחק עוף טהור נאכל במסורת ונראה לר"י דעוף הבא לפנינו וקרקבנו נקלף ביד בלא דוחק ויש סימן אחד עמו לטהר אפילו אינו מכיר שום עוף בעולם:
(קעג) אמר ר' זירא סימנין לאו דאורייתא א"ר דוקא סימני ביצים משום דאיכא עורב דדמי ליונה אבל סימני עוברי דגים דאורייתא ויש לסמוך עליהם:
(קעד) על זה אנו סומכין ואוכלין דג בורבוט אע"ג דלא ידעינן אי מגיר קשקשים בשעה שעולה מן הים מ"מ סמכינן אסימני עובריה מיהו בירושלמי משמע דאין לסמוך על סימני עוברי דגים:
(קעה) מה שאנו לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים אע"פ שאינו אומר של עוף פלוני הם אנו סומכין על רוב ביצים המצויין ביניהם שהם של עופות טהורות ואין לוקחין מהם בצים טרופות שמא של טרפה הם:
(קעו) אבל עיסה שנלושה בביצים לא חיישינן דאזלינן בתר רוב ביצים שאינם טרפות ולא חיישינן שמא היה בהם דם דרוב ביצים אין בהם דם:
(קעז) מיהו ר"ת היה אוסר לקח מן העובד כוכבים אובלאטש וקנשטילש דיש משום בשולי עובדי כוכבים ור"י אומר דאין לאסור עיסה שנלושה בביצים מטעם זה:
(קעח) אבל מטעם זה אין להתיר פשטידא שלנו שאפאה עובד כוכבים דהתם השמנונית בעין על העיסה:
(קעט) ראבי"ה. דאם הדם בחלמון באותו ענין שאינו ניכר בו מקום התחלת אפרוח אז דוקא הוא אסור משום תורת דם אבל אם מלא דם וניכר בו מקום התחלת אפרוח מותר:
(קפ) מסקנא דמילתא דתולעים הגדלים בכלים או במים מכונסין בקרקע מותרין אפילו הלכו חיים בדופני הכלים או בדופני הבורות אבל פירשו חוץ בדופני כלים או חוץ לבור וחזרו אחרי כן ומתו הרי אלו אסורין:
(קפא) וכן יבחושין הגדלים בשכר וביין מותרין לשתות עם המשקה אבל אם סינן היין או השכר דרך הבגד ואח"כ נפלו היבחושין לתוך המשקין אסורין:
(קפב) אמר רב ספא תרנגולא דאגמא אסירא תרנגולת דאגמא שריא וסימן עמוני ולא עמונית:

(קפג) א"ר שאותו מין הנקרא על שם הזכר כמו אורזא בין זכר בין נקבה אסורים ואותו מין הנקרא על שם הנקבה כגון גורקן בין זכר בין נקבה מותרין ובשם ר"י אומר שאותו מין עצמו שנקרא על שם הנקבה הזכר אסור והנקבה מותרת:
(קפד) אמר שמואל (קורא) [קישות] שהתליע באביהם כו' הרבה מן הגאונים פסקו כותים והרבה חולקים:
(קפה) מיימוני. וכל מיני פירות שדרכם להתליע במחובר לא יאכל עד שיבדוק הפרי מתוכו שמא יש בו תולעת ואותן תולעים שנמצא בתוך השומר של מיני קטנית בקליפה החיצונה הארוכה הנופלת ע"י דישה אסורה אף לדברי רש"י ור"ת:
(קפו) ספר התרומה. אותן התולעים הנמצאין בשרביטי של פולין ופיוס רגילין לבא שם במחובר וא"כ אסור התולע ואם נתבשלו ואחר כך נמצא תולע צריך ס' לבטל טעם מן התולע ואותה פולין ופיוס שהן בלא שרביט ולאחר שנתבשלו מלא הרבה זיזין כמו זבובים בקערה כולן מותרין ושם באורך:
(קפז) ראבי"ה. כל ירא שמים יזהר שיצטננו המים קודם שיערו אותם כשמבשל דגים או ביצים שמא תמצא בביצה אפרוח או דם או דג טמא או תולעת בפרי ואז לא יאסרו זה את זה בנגיעה דהוו להו צונן וצונן לא יצטרך לקלוף:
(קפח) ואם הוציא אותן מן המים רותחין בכף כל אחד לבדו הכף אסור משום הביצה האסורה שהוציאה בכף חוץ למים ואחר כך כשהוציא באותו כף שאר הביצים נאסרו ושם באורך:
(קפט) אין קרוי ברי' אלא אותו שנאסר מחמת עצמו ולא מחמת דבר אחר:
(קצ) כל דבר הנאסר מחמת דבר אחר אינו חוזר ואוסר אפילו על חמין ביבש כי אם דוקא במים רותחין לפי שהמים מוליכין הטעם בשאר התיכות ושם באורך:
(קצא) בביצים אין כ"כ טעם קל להתיר לפי שאין רגילות לבשל כ"כ ביצים ביחד שיתבטלו אותם שנאסרו בתוך המים ברוב ביצים שהוציא כבר לחוץ:
(קצב) פירש קוקי יש אומרים תולעים שבמעי הדגים ורש"י פירש תולעים שבכבד ובשר:
(קצג) ושאלת על עוף טהור שאין בו מסורת וקרקבנו נקלף בלא סכין ויש לו אצבע יתירה לפירוש התוס' הוא מתיר:

בהמה המקשה

(קצה) ונוהג בשליל וחלבו אסור ורבי יהודה אומר אינו נוהג בשליל וחלבו מותר וקי"ל כרבי יהודה:
(קצו) בהמה שנחתכה רגליה כו' דוקא ברגלים האחרונים אבל שלפנים אפילו למעלה מן הארכובה כשר:
(קצז) ראבי"ה אם נחתך או נשבר העצם התחתון למעלה מן הקופיץ הוא הארכובה הנמכרת עם הראש ובעוף הוא התחתון שבו הקשקשים אפילו אין עור ובשר חופין את רובו כשרה הבהמה או העוף שם באורך:
(קצח) וצומת הגידין דין הסיקן מתחיל מעלוי ערקומא שהוא התחלת העצם האמצעי והערקום התחתון עצמו דינו כלמטה ממנו כו' שם באורך:
(קצט) בעופא שיתסר ופירש ברוקא דיכולין לבודקן ע"י מחט ובו חוט ונוטל החוט וכורך סביב כל אחד:
(ר) אי איכא ריעותא בצומת הגידין כו' או שום שאר ספיקות שבא לפניו על כיוצא בזה פירש בס"ג דאנן לא בקיאין בבדיקות ויש לנו לאסור הכל ואין לנו להתיר:
(רא) ואם נשבר העצם למעלה מן הארכובה וחזר ונקשר רש"י ור"ת מכשירין:

אותו ואת בנו

(רב) כה"ג פסק דלית הלכתא כתנאי דאומר אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקבות:
(רג) אסור לקשור שתי פרדות ביחד אא"כ שוות מצד ואם דמספקא לן בתלמודא אי חוששין לזרע האב אי לא מספר התרומה:

כסוי הדם

(רד) ספר התרומה. מותר לדבר אחר השחיטה קודם הכסוי [בין] שחיטת בהמה לבהמה ועוף לעוף אסור לדבר:
(רה) ואסור לגרום חיוב ברכה במקום שיכול לפטור עצמו:
(רו) ומיהו היכא דאמר תן לי סכין אין זה הפסק כמו טול ברוך גבל לתורי דלא הוי הפסק בין ברכת המוציא לאכילה:
(רז) מצא ראבי"ה בתשובת הגאונים שצריך לברך על כל שחיטה ושחיטה שמא ישכח וידבר בינתים או הואיל שהם גופים מוחלקים:
(רח) רבי יהודה לא פליג אלא היכא שאין ברכותיו שוות אבל בשוות אפילו רבי יהודה מודה דברכה אחת לכולן:
(רט) עוד מצא מי ששחט והזיד ולא בירך אם כסהו והזיד ולא בירך אסור לו לאכול ממנו אבל לאחר מותר והוא חייב מלקות:
(רי) א"ז משום גדולי גרבונא. כששוחטין חיה אין מכסין דמה עד שיבדוק אם טרפה אם לאו מפני שצריך לברך על כסוי הדם ותנן השוחט ונמצא טרפה פטור מלכסות:
(ריא) פר"ת גבי שור הבר שקורין רובלא רבותי' הגאונים נמנו עליו שמכסין דמו ולא איפשיטא אי בהמה אי חיה וחלבה אסור מספק:
(ריב) עוד כתוב הא דאמרינן שרף עליתו ומכסה שוחק דינרי זהב ומכסה אי איכא גברא דחביב עליה עליתו מעופא או מחיותא א"נ דלא שוי דינר זהב הוא עופא תקינו ליה רבנן למישחט ממלא דמא בבגדו א"נ בסנדלו ומברך על כסוי הדם וכי מטי לדוכתא דעפרא יסחי ההוא גברא או סנדלא דמלי בה דמא במיא ומכסי בלא ברכה:
(ריג) והכי תקינו רבנן לענין כסוי הדם בין במדבר בין בים:
(ריד) אומר הגאון שמכסין בשלג שנאמר כי לשלג יאמר הוא ארץ:
(רטו) גם מכסין בשחיקת ברזל שנאמר ברזל מעפר יוקח ובזהב דכתיב מזהב עפרות לו:
(רטז) מעשה באחד שנולד לו בן ונתנו למוהל אחד למולו ובא חבירו והקדימו ובא הראשון והזמינו לדין על שכר הברכות והשיב ר"ת דמילתא דלית ליה חסרון כיס לא עבדינן שליחותייהו ועוד השיב דאפילו תפס מפקינן מיניה כיון דענה אמן ואמרינן גדול העונה אמן יותר כו' ואם לא ענה אמן מיהו דאפסיד אכפסים אבל אין לפוטרו שיתן לו תרנגולת לשחוט כי אם היה מצוה אחרת והראשונה אזלא להו מצות לא יוכל לתקן:
(ריז) ולענין קריאת התורה אמרי' אם עמד אחר שלא נקרא אין לחייב כלל משום דכולן חייבין בקריאת התורה זה כמו זה ביב"א ואפילו היה כהן ועומד אחר במקומו אין לחייבו:
(ריח) אם מלו שני זכרים תאומים ביום אחד השיב רבי שמחה אפילו ב' מוהלין אחד יברך על המילה ולא יברך להכניסו כו' והמוהל השני לא יברך על המילה אלא יברך אשר קדש ידיד כו' ויעלה לשניהם ואע"ג דליכא תינוק שני בב"ה כשמלין הראשון דעתיה עלויה ואין צריך לברך שנית רק שלא יסיח דעתו שם באורך:
(ריט) עוד שאלו אם יכול למול בשבת אדם שלא מל מעולם מי חיישינן שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת או לא והשיב דודאי לא ימול:
(רכ) בשערים דרבינו שמואל כתוב שהמירו לברך ברכת שחיטה לכל אחת ואחת:
(רכא) אבל לענין כסוי ברכה אחת לכולן שכל זמן שלא הפסיק בין ברכה לכסוי הדם אין להחמיר:
(רכב) ראבי"ה כתב דאסור לספר בין ברכת שחיטה לברכת כסוי ולא כתב טעם ובספר התרומה התיר כדכתיב לעיל:

גיד הנשה

(רכג) השיב ר"י ברבי יהודה לרש"י על ירכי החיות מצוה לנקרן כמו של שור ושה ועז וכל שאסור בירך בהמה אסור בירך חיה כו' ואם יש אדם שמפקפק כנגד דבר זה ראוי לנדותו ומוטב לצד המימות לפי שלא חלקו חכמים בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקרבים על גבי המזבח:
(רכד) תנן נוהג בבהמה ובחיה ואומנו ישראל קדושים הם ונהגו בו איסור וראוי להחמיר בו כדברים בני הזהר בשל סופרים יותר משל תורה שדברי תורה יש בהם עשה ולא תעשה ובדברי סופרים העובר עליהם חייב מיתה ומה שנהגו ישראל קדושים נהגו בו איסור זו היא דברי סופרים:
(רכה) משמע דהכי הלכתא דלובן כוליא שרי וא"צ לגמום אלא מה שחוץ לכוליא אבל רש"י והתוס' מספקא להו וטוב להחמיר:
(רכו) רבי אליעזר ממיץ אומר השומן של יותרת הכבד אסור אף לאחר שנטל הקרום עליו. ספר התרומה. יותרת לצד פנים לצד הריאה אין צריך להסיר הקרום שבאותו צד אין שום חלב ושם באורך:
(רכז) דקדק ר"ם מדקתני אף לקדרה מכלל דעד השתא דהוה אסר בחוטין שביד (אבל) [אלא] גלגלי הוה אסר בלא חתיכה:
(רכח) פירש חוטין שבעוקץ אסורין:
(רכט) השיב ר"י על חוטין הנמצאין ברגלי בהמה ועוף ובירכי העוף אם אסורין משום דם או מותרין נ"ל כי טוב ליזהר ולהצליחם:
(רל) והלכתא נורא מישב שייב לה פירוש בחתיכה לא מליחה אבל בלא חתיכה לא שרו אפילו צלי כך פסקו תוס' וספר התרומה:
(רלא) ריבא בככשא כו' יש מקומות שרוצים להסיר הנוצה של תרנגולת שנותנין עליהם מים לאחר שחיטה וטומנין אותה ברמץ והסיר דמי:
(רלב) יש נשים שנהגו למלוח בית השחיטה כשמתקנין הראש גזרה שמא ימלח וטעות הוא בידם ומאן דעבד הכי אוסר כל הראש ולאי אפשר לתקנה דהא כשמולח בית השחיטה פולט לכן נראה דלא יעשו רק ידיחו בית השחיטה ולא יותר סמ"ג:
(רלג) תשובת הגאונים דראש שנתבשל ולא נקרע בין לא נמלח בין נמלח אסור לקדרה דלא גרע מצלי ושוב מצאתי דראש שנתבשל כשיש בו עדיין דמו ואח"כ קרעו ומוציא דמו ומולח הראש שרי ואפילו לבשל עם שאר בשר בקדרה:
(רלד) נשאל לרבינו יהודה על הרגלים שנמלחו כראוי קודם שיתנם על האש להסיר הטלפים ואחר שנסרו הטלפים לא מלחם כאשר נהגו אלא הדיחום ונתנום בקדרה בלא מליחה שניה והשיב דהיה נ"ל היתר וכיוצא בו שמע שהתיר ר"י העצמות שיש בהם מוח אע"פ שיש בהם דם ויש נוהגים איסור ברגלים אם לא מלחם בסוף אמנם על המליחה ראשונה כתב סמ"ג דחומרא בעלמא הוא:
(רלה) מעשה היה בראש אווז שנתבשל כשהיה שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירוהו רבינו קלונימוס לפי שלא היה בדמו כזית לאסור:
(רלו) חתוכה דעובד כוכבים מידע ידע ועל דא סמיך רבי בשולח ירך לחבירו ע"י עובד כוכבים ולא עשה בו חותם דבשרה היא אם היא חתוכה כדרך שהישראל חותכה אחר נטילת הגיד דחתיכת ישראל ידוע ואין לחוש דלמא החליפה בטרפה:
(רלז) אמר רב בשר שחוטה כו' דין אם ר"ת מילתא היא שם באורך:
(רלח) שאלו ר"ת על מצה וחמץ שנאפו יחד בתנור אחד והשיב כי ריח פת בפת לא מיתסר אבל אם נגע חמץ במצה אסור:
(רלט) למדנו מדברי ר"ת דפת שנאפה עם צלי דאיתסר דוקא בתנור קטן שלהם אבל תנורים גדולים שלנו שרי למיפייה עם צלי דנפיש אוירא ולא נפיש סטומייהו:
(רמ) ובצל שנצלה עם נבילה הא ודאי אסור בתנור לפי שהוא חריף ושואב:
(רמא) אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור ואפילו בעיר שרוב טבחים ישראל ניכהו:
(רמא) בנמצא ביד עובד כוכבים פר"ת דלא חיישינן שמא יקח מן הקבוע אלא בקדשים משום חומרא דקדשים:
(רמב) ופר"ת דאם דרס זאב בהמה בעדר ואין מכיר אותה נוכל להתיר בענין זה דנכבשיה עובד כוכבים יצאה ישראל וירחקם עד שיפרשו:
(רמג) מעשה בא לידי בתרנגולת שחוטה ושלחוה ביד עובד כוכבים בלא חותם ונסתפקו בדבר לומר שמא אחרת היה ונתחלפה שאלו לשוחט ואמר אין לי בה טביעות עין אמנם עתה שחטתי תרנגולת אבל בעל התרנגולת היה מכירה והתרתיה:
(רמד) ירך שנתבשל בה גיד הנשה כו' באורך:
(רמה) מין במינו דלא יכול למיקם אטעמיה כו' בששים:
(רמו) קולף ואוכל עד שמגיע לגיד לפי שטעמו נבלע בתוכו ואין מפעפע ויוצא בבשר:
(רמז) אמר רבי יוסי בר חנינא לא כל השעורין שוין שהרי ציר שיעורו קרוב לכ' כו' ושם באורך דין ציר:
(רמח) סוף דבר בהא סבירא לי דכל מיני ציר בטלי בס' לכל היותר ואפילו רבי יהודה מודה במין שאינו מינו בטל בס' לכל היותר:

(רמט) מה שנוהגין כשמולחין בשר הרבה ומניחין בגיגית ופעמים שחתיכה אחת תלויה בתוך הציר ותליה חוץ לציר וחותכין מה שבתוך הציר ומשליכין אותו לתוך דאסור ומה שחוץ לציר מותר ואין אנו אומרים שיפעפע הדם מלמעלה ויאסור הכל:
(רנ) מעשה בבי פרוס שמלחו לייבש והשימו בגיגית ובעלים והיה דלף מים יורד עליו עד שהיה הציר והדם ומי גשמים אף על בשר פרה שהתחתונה ולפי שהיו החתיכות מדובקות יחד לא יכלו המים לירד למטה והתיר רבינו יבק:
(רנא) ראבי"ה פסק אם נמלח חלב ובשר יחד וידוע מקום שנגע בו צריך קליפה אבל ביטול בס' לא שייך גבי מליחה כי אם גבי בישול שהמים מוליכין הטעם בכל מקום ואין האיסור נשאר במקום אחד:
(רנב) ואם אין ידוע מקום שנגע בחתיכה יקלוף הכל ואם יש חתיכות הרבה ונגע האיסור באחד מהם ואין ידוע באיזה מהם אם ראוי להתכבד בפני אורחים לא בטלה והכל אסור ואם לאו בטלה ברוב לא בעינן קליפה דחד בתרי בטיל:
(רנג) א"ז. הלכה למעשה שאם נמלחו בשר וחלב ביחד די"ם לשער בס' ואם יש בבשר ששים כנגד החלב מותר:
(רנד) ירא"ה לי שכל אלו החוטין והקרומיות אסורות מדברי סופרים:
(רנה) אין מולחין החלבים עם הבשר ולא מדיחין החלבים עמו והסכין שחתך בה חלב לא יחתוך בה בשר וכלי שהדיח בו חלבים לא ידיח בו בשר לפיכך צריך הטבח ג' סכינים:
(רנו) וכל הדברים האלו אסור לעשותם ואם נעשו לא נאסר הבשר ואין מעבירין אותו אלא מלמדין אותו שלא יעשה עוד:
(רנז) וכן אין מולחין את בשר עד שיסיר ממנו הקרומיות והחוטין האסורין ואם מלחן נראה דיסירן ואסורין אחר שנמלחו ואפילו היה בהן גיד הנשה מסירו אחר שנמלח ומבשלו:
(רנח) וכבר אסרו חכמים כל בשר הנמצא בין בשוק בין ביד עובדי כוכבים אע"פ שכל השוחטין וכל המוכרין ישראלים:
(רנט) ולא עוד אלא הלוקח בשר והניחו בביתו ונעלם ממנו מן העין אסור אא"כ היה בו סימן או טביעות עין והוא מכירו ודאי שהוא זה או שהוא צרור וחתום:
(רס) אבל אי כחוש הוא כו' ר"ת פסק דחלב של כחוש לא מפעפע ור"י מפרש דאם כחוש הוא כל כך ויש מעט חלב דבטל בס':
(רסא) היכא דלא קרעי' ובצלים בהדי בישרא אסור וי"מ אפילו קרוע שתי וערב דהא אפילו נתבשל הבצל לבדו אסור הוא דבצל עצמו לעולם אסור ויש גורסים אסור כי לא קרעים:
(רסב) והני מילי דאית בה אפרוח וה"ה אם יש בו דם דסופו להיות אפרוח:
(רסג) ת"ר געולי ביצים מותרת כו':
(רסד) ואם הכחל נפל לקדרה אחרת אוסרת אותה:
(רסה) וס' שאנו משערין בכחל זו היא ששים כמות כולו:
(רסו) וכן הדין אם הכניסו כף חולבת בתוך קדרה רותחת או להיפך שכל מה שנכנס מן הכף לקדרה יש לשער שאין לעמוד על הדבר כמה יצא ממנו:
(רסז) ויש לך ה' דינין בכף א' כף חולבת בת יומא בקדרה של בשר אם יש ס' ממה שתחב מן הכף לקדרה הקדרה והתבשיל מותרין והכף אסורה ואם אין ס' הכל אסור:
(רסח) ב' כשאין הכף בת יומא הכל מותר תבשיל והקדרה ואפילו אם אין ס' לבטל אבל הכף מ"מ אסורה:
(רסט) ג' צריך החכם לחקור אם משנתחבה הכף בקדרה נתנו מים אח"כ דאין אותם המים מצטרפין לס':
(רע) ד' אם נשפך המים שבקדרה והדבר עומד בספק אם היה ס' אם לאו:
(רעא) ה' ה"ה כשהחכם בא להתיר תבשיל המבושל בכלי אסור על ידי שהקדרה אין בן יומו צריך לחקור אם בכלי הוחמו מים בתוך מעת לעת שעשו בו האיסור:
(רעב) אם לא נשתמש בקדרה אלא דבר היתר כגון בשר ואחר מעת לעת בשלו בו חלב ובינתים נתנו מים חמים בקדרה אין החמין אוסרים הקדרה להשיבה לחלוב הבא אחר כך בן יומו:
(רעג) רא"ם בספר יראים. משום דכיון דאי אפשר להכשיר הכחל בהפרדת החלב על כן שויוה כחתיכת נבלה אבל במקום שאפשר להפריד האסור לא אמרי חתיכה עצמה נעשית נבלה:
(רעד) ומהאי טעמא נמי בכלי עץ ומתכות שאפשר להפריד האיסור הנבלע בהן ע"י געול ולכן אם נפל איסור במקום אחד על הכלי לא אמר כל הכלי נעשית נבלה להרבות האיסור ולשער בכל הכלי אם נתבשל באותו הכלי היתר ומשערין לפי שיעור אסור שנפל בו במקום שברר לנו כמה נפל מן האיסור אבל אי לא ידעינן שעור איסור שנפל משערים בכל הכלי:
(רעה) והר"ם רגיל להורות כשנופל איסור על דופן הקדרה והיה אצל האש ואפילו היה של חרס מתיר אם יש בתבשיל ששים פעמים כנגד הטפה שנפלה:
(רעו) אירע מעשה במגנצא בקדרה מליאה בשר ותבשיל שהיתה שפוחה אצל האור ורותחת ונשברה כף של חלב ונתך מן החלב על הקדרה של בשר על דופנה מבחוץ והורה ראב"ן אם יש בקדרה בלא תבשיל ס' לבטל החלב שנבלע בתוכו לא נעשה נבלה ושם באורך:
(רעז) תשובת מהר"ם ושאלת מה שעמדי על טפת חלב שנפלה על דופן הקדרה מבחוץ והורה להתיר:
(רעח) וכן היה מעשה וצריך לשער בכל עובי הדופן:
(רעט) אבל אם ראה הטפה קודם ועמד עליה כמה היא אז סגי בס' של ס' טיפים כמוה:
(רפ) טפה שנפלה על דופן הכלי כשנפלה כנגד הרוטב ויש ברוטב ששים מן הטפה מותר:
(רפא) אבל אם נפל בריקן שמא מפעפע בדופן הקדרה עד סמוך לרוטב כו' עד לפיכך אם הניח להלעטף שלא עירה הרוטב כלל מעטה שנפלה אי נמי בעוד שהוא רותח יקוב שולי הכלי למטה כדי שיצא הרוטב למטה דרך אותו נקב:
(רפב) והעולם נהגו לאסור כשנפל בדופן שלא כנגד הרוטב ודוקא כשנפל שלא לצד האש אבל כשנפל לצד האש נהגו להתיר לפי שהאש שורפו ומייבשו מיד:
(רפג) רשב"ם היה מתיר גם שלא כנגד הרוטב ע"י ס' היכא דאיכא הפסד מרובה או בשבתות ויו"ט:
(רפד) ההוא פיתא דהרכא דנפל לדיקולא פרש"י קלחת:
(רפה) הלכה למעשה דחתיכת בשר שנמלחה ונמצאת חלב דבוק באחד מהם אם אין באותה חתיכה לבטל החלב בששים חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת שאר החתיכות בס' כנגד כל החתיכה החלב דבוק בה ושם באורך:

שהתיכה

(רפו) חתיכת בשר שלא ניקרה מחלבה ונמלחה עם שאר חתיכות ואין בחתיכת בשר שהיה מחלבה אך עם שאר החתיכות יש ס' מן החלב ר' נתנאל מקינון היה מחמיר והיה אוסר החתיכה שיש בה החלב אפילו יש בשאר החתיכות ששים מן החלב :

(רפז) ועל הקרום הנאסר מטעם חלב אם נמלח עם החתיכו' נראה שיש לנו מורת גדי כמוש וסגי בקליפה ה"ג :

(רפח) על כרס שלא נקרוהו מן החלב ונמלח עם בשר אי איכא בכרס גופיה ס' כנגד החלב הדבוק בו אפילו הכרס מותר מיהו החלב שעליו ינקר עדיין ויסירנו מעליו והשאר מותר אבל שאר חתיכות בשר שאצלו שנגעו בחלב שאין בהם בכל אחת בפני עצמו ס' לבטל החלב שעל הכרס אסורות ואין מצטרפין ביחד לבטל החלב :

(רפט) ואם יש ספק באותו חתיכות באיזו חתיכה נגע החלב ויש שם חתיכות הרבה דאיכא לאסתפוקי דלמא בהא נגע או בהא נגע כל כי האי גוונא כולו מותר דהד בתרי בטל :

(רצ) מעשה שבמגנצ"א נמלחה ריאה של כבש עם כמה חתיכות בשר ומצא יותרת הכבד דבוק בריאה שלא נטל הקרום שלה האסור משום חלב והיו רבותי רוצים להתיר בס' בכל לפי שיש בחתיכות של בשר יותר מס' לבטל אותו קרום ואני ברוך דנתי לפניהם ואמרתי שאין להתיר מכמה סברות שם באורך :

(רצא) כשבשלו איסור בקדרה כגון דג טמא או שרץ או חתיכת נבלה אפילו אם מצא האיסור וזרקו לחוץ אפילו הכי בעינן שיהא בהיתר ס' כנגד האיסור דהא לא ידע כמה נמהה מן האיסור :

(רצב) ואם בישל איסור בקדרה של היתר לא משערינן בס' כי אם ברוטב ובקיפה ובחתיכות של היתר ולא במאי דבלעה הקדירה מן ההיתר :

(רצג) ואם בשל היתר בקדרה שלא ישור צריך לשער כנגד כל הקדרה דלא ידעינן כמה איסור נפיק מיניה והני מילי כשהיא בת יומא אבל כשאינה בת יומא מותר התבשיל בדיעבד :

(רצד) וכן היכא שתחב כף איסור בתבשיל של היתר משערינן בנגד כל הכף :

(רצה) שאלו הרב ר' שלמה בר שמעון על בשר בחלב ואמר שיעורו בס' :

(רצו) מעשה על כף חולבת שהגיסו בה קדרה מליאה בשר ושיער בששים לפי מה שנכנס בקדרה ולא כולה :

(רצז) ראבי"ה. כיצד משערין בס' כנגד הכלי האסור מביאין כלי מלא מים ממלאין הקדרה האסורה באותן המים עצמן ויתן הקדרה האסורה באותו כלי גדול והמים היוצאין הן הן שיעור דופני הקדרה האסורה ואח"כ ימדוד המים המבטלים אותם אם יש בהם כו' או לאו :

כל הבשר

(רצח) השוחט תרנגולת ומצא בה בצים גמורות מותרות לאכלן בחלב ודוקא כשנמצאו גמורות ובקליפה או מותרין לאכלן בחלב ואין צריכין מליחה אבל אם אין להם קליפה אסורין לאכלן בחלב וגם צריכין מליחה :

(רצט) בביצת נבילה החמירו משום דנבילה דבר האסור הוא אבל בשר בחלב האי לחודיה שרי והאי לחודיה שרי לא החמירו :

(ש) עוף וגבינה נאכלין באפיקורן פי' התוס' דסבר בשר עוף בחלב לאו דאורייתא :

(שא) ונוהגין העולם שלא לאכול גבינה אחר בשר אפילו אחר בשר עוף :

(שב) אבל בשר אסור לאכול גבינה פי' בה"ג וכן ר"ת דהיינו בלא קינוח ונטילה אבל בקינוח ונטילה שרי אפילו באותה סעודה עצמה וכן נראה לרא"ם :

(שג) אבל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא נטילה וקינוח :

(שד) כתב מיימוני צריך שישהא ו' שעות בין סעודה לסעודה והיינו דלא כה"ג ור"ת :

(שה) והתוס' פי' בסעודתא אחריתי אבל לא בסעודה שרגילין לעשות אחת בבקר ואחת ערבית אלא אפי' נאלתר אם סילק ובירך מותר וכן נראה לראבי"ה :

(שו) ראיתי מורי שאסר לאכול גבינה אחר בילים בשומן בכל זמן גזירה אטו בשר בחלב ע"כ :

(שז) תשובת הרבי מאיר ושאל אדוני ששמע שאני נוהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה אחר גבינה ומיקל בבשר עוף בימי חורפי הייתי מתלוצץ על כך עד שפעם אחת מסעודה לסעודה מצאתי גבינה בין שיני גזרת' להחמיר עצמי בבשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר ובבשר עוף אני מיקל כיון דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן :

(שח) כל חד מצי לאחמורי על נפשיה לעשות משמרת :

(שט) נוהגים עכשיו כשאוכל זה בשר וזה גבינה על שולחן אחד שמניחין לחם או קנקן או שאר כלים להפסיק בינתים :

(שי) או אוכל על מפה אחרת שהוא כעין ב' תפיסות :

(שיא) עיסה של שני בני אדם כגון תלמידים שלומדים לפני רבנים אע"פ שאין כשיעור חלה בחלק הא' לבדו כיון שיש שיעור בין שניהם חייב בחלה ואע"פ שנתערב חלקם שלא מדעתם והמפרים חלה צריך ליטול רשות משניהם :

(שיב) והתלמידים שהם כמו אורחים יכולין לומר לבעה"ב להפרים מכל עיסות שיהיו לו ואפילו מאותם שיקנה אח"כ ואין צריך ליטול רשות כל פעם ופעם :

(שיג) אשה יכולה לומר לחברתה קחי חלה כלומר קחי קמח ולושי עסות להפרים לי חלה אע"פ שבשעת המאי היה קמח ולא היתה ראויה לחלה :

(שיד) והמפרים חלתו קמח לא עשה ולא כלום :

(שטו) תנן טפת חלב שנפלה על חתיכת בשר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה כו' נער את הקדרה אם יש בנותן טעם באותה קדרה למאן דאמר אפשר לסוחטו אסור והוכר חתיכה עצמה נעשית נבלה ואוסרת כל התתיכות שם באורך :

(שטז) כשאל לרש"י על כף שנאסרה ע"י שתחבוה בתבשיל שנאסרה מחמת טעם בשר בחלב והגים בה קדרה אחרת של בשר ולא היה בכף בנותן טעם בתבשיל כשר שהגים בו הכף לאחר שנאסרה והורה בה לאסור :

(שיז) אבל אם הגים בו קדרת בשר אם יש בה כדי לבטל הכף התבשיל מותר אע"פ שנפלט לתוכו בשר נבילה שבכף דקי"ל כל מין במינו וד"א סלק מינו כמי שאינו ושאין מינו רבה עליו ומבטלו :

(שיח) כל שכן שני קדרות שאצל האש אחת של חלב ואחת של בשר וכן רותחות דאין נבלע מזו לזו אע"ג דנוגע:

(שיט) טפת חלב שנפלה על חתיכה אם יש בנותן טעם באותה חתיכה כו' פירש מיירי דכולה ביובש אבל אם מקצתה בתוך הרוטב החתיכה מושכת הטפה עד מקום הרוטב ומסייע הכל לבטל :

(שכ) ויש שהיו רוצים לומר דחתיכה הניח ברוטב ואליה חוץ לרוטב ונפלה טפת חלב על אותו צד שהוא לחוץ הרוטב דודאי הרוטב ושאר החתיכות מסייעות אותה טפה להתיר אבל מה שחוץ לרוטב אסור כו' ושיבוש הוא בידם :

(שכא) הם לחוץ הם לדברי הכל אסור :

(שכב) האי מולייתא שרי פרש"י כמו שאנו ממלאים השלאים והתרנגולים בין בשר לעור ואפילו לא בשלו הבשר שרי ואפילו לא מלחו אלא מליחת צלי שם באורך ודעת ר"י :

(שכג) עוף ובשר שהודח ונמלח ושהה שיעור מליחה והודח ועשה מהם פשטידא בין סמידא בין חיורת בין אסמיק הפת בין לא אסמיק שרי אבל אי לא מלחיה או מלחיה ולא שהה ולא הודח ועשה מולייתא בסמידא שהוא סלת נקייה אע"ג דאסמיק הפת שרי :

(שכד) אומנא ביעי ומיזרקי פרש"י בו שני פירושים שם באורך :

(שכה) מעשה בא לפני ר"י שנמצא שרץ קרבוע בדג שקורין קרפא ולא היה בטהור ס' מן המים שנתבשל עמו ואסרו ר"י :

(שכו) נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ומוקי לה התם בחרס רותחת :

(שכז) ולפי זה גבי תתאה גבר הגי בנטילת מקום אם אין בו ששים שומן ומיהו אין להקל בזה :

(שכח) גבי רוטב אנו מסופקים אם מפעפע בכל התתיכות כמו חלב או אינו מפעפע כי אם כנגד אותו מקום בעומק :

(שכט) האי מולייתא שרי מאי טעמא כבולעו כך פולטו ושם באורך יש ללמוד היתר למולייתא אפילו נמלחה בשר החיצון ושהה כדי מליחה ולא נמלח הפנימי :

(של) היה אוסר ר"ת תרנגולת שנמלחה בקערה אע"פ דלא שהה כשיעור צלייה ולא פלט עדיין אפילו חצי דמא ואסר לאוכלה צלי :

(שלא) כתב ראב"ן נשאלתי על יורה של בשר שנתבשל בה חתיכת איסור ולא היה בהיתר ס' לבטל האיסור לכן נאסר כל מה שביורה ולקחו המרק שביורה ושמו בקדרה שהיה בה מאכל היתר ולא היה היתר ששים בקדרה שנייה מכל תערובת האיסור ועתה שואלים אם המרק אוסר הקדרה כיון שאין בה ס' כנגד מרק הנאסר נ"ל שאין המרק הנאסר אוסר אלא לפי חשבון שיש מדומע מן האיסור ושם באורך :

(שלב) כחל שבשלו בחלבו מותר והני מילי שבשלו הכחל בפני עצמו אבל בשלו עם בשר אסור :

(שלג) והלכתא היכא דקרעיה שתי וערב וטחייה בכותלא שרי לכתחלה לבשלו בקדרה פירש בלא בשר וה"ה לשומו בפשטידא אבל לבשולי לכתחלה לא אבל רש"י אוסר אף בדיעבד :

(שלד) דין כחל לרש"י ולפיר"ת :

(שלה) תניא הלב קרעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בשולו ומותר ופרש"י אפילו בשר הלב עצמו מותר מפני שהלב חלק ולא בלע אמנם ראבי"ה מצא בתשיבת רש"י הלב בין צלאו בין בשלו בין תלוש בין דבוק זורקו והשאר מותר משום דשיע לא פליט ולא בלע ור"י חולק דאחר בשול אין מועיל רק אחר צלי :

(שלו) ראבי"ה. קבלתי שבגיזור יש בעוף שלם ס' בדם שבלב אבל אין בו ס' ככבד כשהכבד שלם ואם העוף מחותך לנתחים והלב דבוק לחתיכה ואין בחתיכה ס' לבטל דם הלב חתיכה עצמה נעשית נבלה וצריך ס' לבטל כל החתיכה אבל אם יש בשאר החתיכות וברוטב לבטל החתיכה זורק את החתיכה ואוכל את השאר :

(שלז) מעשה בטלה אחד שנמלח ונתבשל עם הלב ולא קרעוהו והשיב ר"י אם יש ס' בין המים ובין הטלה נגד דם הלב נראה שהוא מותר אם הלב כל שעה מכוסה במים אך לא נתיר עתה מטעם זה :

(שלח) מעשה בא לפני ר"י בתרנגולת שנמלחה ונמצא הלב דבוק בה והשיב נראה בעיני שהגאונים לא אסרו אלא בבשול שמפעפע אבל במליחה אין שפעוע הלכך אין צריך להסיר אלא במקום הדבוק :

(שלט) כבדא מה אתון ביה פרש"י לבשל בקדרה לאחר שנמלחה אבל לצלי פשיטא דמותר ור"ת פירש לבשלו בלא מליחה :

(שמ) בעל ה"ג פירש יש שיעור מליחה כשעור צלייה :

(שמא) וכתב ראבי"ה אם הכבד דבוק בעוף ונתבשל עמו אוסר הכבד כל העוף אם הכבד שלם דודאי וברי כשהכבד שלם אין ס' בעוף כנגדו ואם צלאו לכבד במחובר לעוף העוף עצמו מותר ואם צלאו הכבד ולא הדיחו ונתנו לקדרה אין לחוש :

(שמב) דרש מרימר הלכתא בין כבדא בין כחלא אם הם תותי בשרא כשצולין אותו בשפוד מותרין לכתחלה :

(שמג) וכדין צלייה כך דין מליחה עלוי בשרא לכתחלה אסור דיעבד שרי :

(שמד) ופסק ר"י דשפודין דידן לעולם אסור כו' וכתב ראבי"ה דשפוד שצלו בו כחל דמסריך סריך אסור לכתחלה לצלות בו בשר ואם צלו בו כבד אפילו לכתחלה שרי לצלות בו בשר :

(שמה) ואם בעת צלייתו קרעוהו בסכין אע"פ שהוא רותח לא אסרינן לסכין :

(שמו) מעשה בא לפני ר"ת בנתח בשר שהיה בו דבוק הכחל ונמלח עמו ולא היה קרוע שתי וערב כמשפטו אלא שהיו בו נקבים מעבר לעבר של הכחל ואותו הנתח נמלח עם הרבה נתחים אחרים ולא היה בגוף הנתח שהיה הכחל דבוק בו ששים ככחל והתיר גם הנתח :

(שמז) וכ"ש דאותם הנזהרים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג הכל הוא דאפילו בשפוד אחד שרו לכתחלה בשר למעלה וכחל למטה :

(שמח) מיימוני . הכבד אם חתכה והשליכה לתוך החומץ או לתוך מים רותחים עד שתלבן הרי היא מותר לבשלה אח"כ וכבר נהגו כל ישראל בהבהבה על האור ואח"כ מבשל אותה בין לבדה בין עם דבר אחר ואם לא עשה אחת מאלה אסור בעצמה והקדרה וכל מה שנתבשל עמה :

(שמט) טחול מותר לבשלה לכתחלה אפילו לקדרה :

(שנ) וכן מוח של ראש אם נטל קרום שנו והגידים שוב שהן מלאים דם אפילו לקדרה שפיר :

(שנא) מיימוני. סכין ששחט בה אסור לחתוך בה רותח עד שיתלבן הסכין או ישחיזנה במשחזת או ינעצנה בקרקע קשה י' פעמים ואם חתך בה רותח מותר וכן אם חותך בו צנון ודברים החריפין לכתחלה ואם הדיח הסכין או קנחה בכלי מותר לחתוך בה צונן :

(שנב) קערה שמלח בה אסור לאכול בה רותח כתב ראבי"ה בקערה שאינה בת יומא או הבשר מותר אבל היכא דהיא בת יומא אפילו לא נשתהה בה שעור פליטה הבשר נאסר ושם באורך :

(שנג) מעשה בא לפני רבי יהודה שלשו עיסה והיו מחמין המים במחבת על האור בכלי ראשון והאשה ארמאית ומלחה דבר טמא בקערה אחת ולאחר ששופה הדבר טמא מן הקערה כו' ונטלו מאותן המים ושם באורך :

(שנד) כבוש הרי הוא כמבושל וחמיר טפי ממליח :

(שנה) ושמעתי שכבוש קרוי אחר ג' ימים :

(שנו) הלכתא דגים שעלו בקערה ואחד מהם רותח או דגים או קערה מותר לאכלן בכותח שיש בו חלב :

(שנז) דגים שעלו פי' ריב"ן מתן רש"י דוקא עלו בקערה רותחת אבל נתבשלו אסור :

(שנח) אם כן בילים שנתבשלו במחבת חולבת בת יומא מותר לתתם במולייתא שקורין פשטידא או איפכא וכן קטנית של פולין ופיים שבשל בקדירה חולבת מותר לערוכן בקדרה של בשר ואפילו לכתחלה :

(שנט) וכן ירקות שבלקן במחבת חולבת שהיתה נקייה מחלב מותר לאוכלן בתבשיל של בשר ואפילו הקדרה או המחבת בת יומא הכל מותר :

(שס) וכן בקערות שאכלו בהן רוטב רותח של בשר היום והודחו במים רותחות במחבת חולבת שאינה בת יומא הקערות ואף המחבת מותרת נמי לבשל בה עוד חלב :

(שסא) אבל אם המחבת חולבת ובת יומא והקערות של בשר בני יומן פשיטא שהכל אסור :

(שסב) א"ל חוץ לתחום אכלתיכהו מכאן נהגו העם שלא לנהוג חומרי המדינה ומנהגה אלא בתוך התחום וכשעושין תקנות ומחרימין אם יש אדם שעובר על תקנתם חוץ לתחום המדינ' לא עבר על החרם ותקנתם :

(שסג) לגון שחתכו בסכין של בשר אסור לאוכלו בכותח הלכך צריך ליזהר שלא לחתוך בסכין חולבת לא בשומים ולא בצלים שרוצה לתתם בבשר ולא איפכא ואם שגג וחתך לא סגי להו בהדחה ואם אחר כך נתנו בקדרה רותחת מותרים בס' לבטל טעם הסכין הבלוע :

(שסד) אבל חתכו בסכין של עובדי כוכבים שזו איסור בלוע בירק או צריך ששים בקדרה כנגד כל הקדרה ויכול להיות שאין חילוק בסכין אלא אפילו אינו בן יומו חשוב בן יומו אגב חורפיה :

(שסה) פרשב"ם דחתיכה של נבלה שנפלה בקדרה שיש בה רוטב ותיכות של היתר אע"פ שיש ברוטב לבטל חתיכות האיסור צריך להיות ס' בחתיכות של היתר לבטל רוטב שבלעה ור"ת פליג :

(שסו) כי קאמר שמואל מלוח הוא כרותח כשלא נאכל מחמת מלחו ושם מפרש איזה נקרא שלא נאכל מחמת מלחו :

(שסז) שמואל אמר תתאה גבר ותניא כותים והלכתא כשמואל :

(שסח) אגן דלא בקיאין בשיעור תרי גילדי אסור ליתן כלי תחת אווזא או תרנגולת או הבשר שצולין בשפוד אלא אם אח"כ נמלחו ושהו שיעור מליחה והודחו שני פעמים :

(שסט) הטמאים לאסור ציר ורוטבן וקיפן :

(שע) ש"מ ציר דרבנן הלכך בשר שחוטה ספק אם נמלחה עם נבלה ספק דאורייתא לחומרא :

(שעא) אבל בדגים ספק אם נמלחו עם טמאים ספיקא דרבנן לקולא כגון הרנגס ומרקלס שמוכרין העובדי כוכבים מלוחים מותרין :

(שעב) נמצא בפסקי ר"מ דאם דג טמא נמלח עם דגים טהורין הרבה יחד אותם דגים שנגעו בטמא אסורין אבל השאר מותרין :

(שעג) טהור מליח וטמא תפל מותר לפי שהמלח שעל הטהור אינו מפליט את הטמא אבל טמא מלוח וטהור טפל אסור משום פליטת הטמא וכן דין גבינה ובשר שנגעו זה בזה וכן הדין בשר כשר ובשר נבלה :

(שעד) ואם עשו גבינות בדפוסי העובדי כוכבים שהם בני יומן ומלא בהן העובד כוכבים גבינותיו מותרין אפילו מלאן בהן :

(שעה) אמר שמואל אין הבשר יוצא מידי דמו לעולם אא"כ מלחו יפה יפה ואומר ר"ת דצריך למלחו עד שיהא אינו נאכל מחמת מלחו :

(שעו) מעשה שנמלחה תרנגולת מבחוץ ולא מבפנים ונתבשלה ושאלו ריב"ק ואסרה :

(שעז) ומעשה שנמלח ראש כבש מבחוץ ולא מבפנים והורה רבינו יהודה שלא למולחו פעם שניה ולא יבשל אותה אלא יצלה אותה :

(שעח) וגם מעשה בתרנגולת שנשחטה ולא נמלחה והוציאו כל מעיה וכל מה שבפנים ומלחה רק מבפנים ושהתה כך ב' ימים ושאלו להרב אביגדור והשיב דתרתי בעי :

(שעט) מדיח ומולח ומדיח הדחה ראשונה להעביר לכלוך הדם שעל התתיכה :

(שפ) והיכא שחתכו הטבח לנתחים גדולים אפילו חלייהו וטוב חתכם כל נתח לשנים או לשלשה קודם מליחה צריך להזור ולהדיחן :

(שפא) מלח במילחא דגלליתא ומנפץ ליה אבל מלח שלנו דק ונמס מעצמו ואין צריך נפוץ ולא לשברו תחלה ולא לנפלו מעל התתיכה בסוף ובשר יבש שנתבשל ולא הודח כתב ראב"ן להתיר :

(שפב) רבי יואל קבל מן הראשונים כל בשר ששהה שלשה ימים מעת לעת בלא נקור ולא נמלח ששוב אינו פולט דמו שנתקשה ומהר"ב מוהג להתיר בצלייה :

(שפג) קיבה וקיין וטבחיא דאין מחזיקין בהן דם אם מלחום בקערה שאינה נקובה ונתנום בקדרה ולא נמלחה הכל מותר ור"ת פירש דוקא הדקין אבל הכנתא גופה מחזיקין בהן דם :

(שפד) וכן כתב ר"ש כיון דאין מחזיקין דם בבני מעים אסור למלות עם בשר והכי נמי אותם מעים שקורין קריסקו"ל אין מולחין אותו כיון דאין מחזיקין בו דם ובשומן המוכב עליו יש בו דם וראב"ן כתב שהראשונים לא היו מולחין כרס של בהמה קודם תשלומו לגרור השער אבל עתה נהגו למולחו :

(שפה) אמר שמואל אין מניחין בשר מלוח אלא על גבי [כלי] מנוקב והוא הדין על שלחן או דף :

(שפו) שנמלח מתחלה בכלי שאינו מנוקב או ודאי אסור אפילו מה שחוץ לציר ואפילו לא שהה כדי מליחה שם לפי שלא יוכל לצאת ממנו כל הדם כיון שאינו מנוקב :

(שפז) טעמא שמה שמליח הרי הוא כרותח היינו דוקא בעוד שהמלח בכחו אבל אחרי שנתמלא מכח הדם שמשך לחוץ פסק כחו והוה ליה כצונן ולכך הורגלו להסיר הבשר בכלי תחלה ושוב לשפוך המים עליו לכלי והמחמיר לתת מים תחלה מנהג כשר הוא :

(שפח) והיכא דשהה הבשר במלח כדי שיעור צלייה על דף אתר אח"כ הושם בגיגית והיה שם כל הלילה ואח"כ נמצא הכלי מלא מן המליחה שיצא ממנו זה אירע בביתו של רש"י והתיר :

(שפט) ובשר שנמלח ושהה כדי מליחה וקודם הדחה נתנוהו בכלי שני ברותחים לא ידענא מה אדון ביה כי אחר שהבשר נמלחה אין מליחה וצלייה מועילים להפליטה :

(שצ) רוקח שומן אווז שנמלח ולא הודח והושם בקדרה אסור :

(שצא) ואפילו בשר יבש שלא הודח באחרונה כשתולהו בעשן והונח בקדרה לבשל במים ולהדיחו ושכחוהו עד שאין היד סולדת בו והורתה אסרו הבשר :

(שצב) וקבלתי מרבי אליעזר בשר לא שנמלח ולא הודח אפילו אם שהה כשיעור צלייה ואח"כ נתן בכלי ומלאו בו ציר שנטף ממנו אותו הבשר אסור :

(שצג) צריך כל אדם ליזהר שלא יכנים בשר הרבה בכלי שנו מים מעט אלא יתן בו מים הרבה בכלי ומעט בשר בכדי שיהיו המים מתוקין ראויין לשתותן או יתפוס האבר בידו וידיחנו מעט קודם שיתננו בכלי ולא יתן הבשר תחלה בכלי כי ציר שיצא ממנו חוזר ונבלע :

(שצד) ציר היוצא מן הבשר אסור לאחר ששהה כדי מליחה כי הדחה אחרונה משום דם הנדבק בבשר ודם האברים שפירש אסור אבל המוהל היוצא מותר :

(שצה) ואם עובד כוכבים שם בשר בקדרה ולא ראהו הישראל אם הודח באחרונה אם העובד כוכבים יודע מנהגו של ישראל מותר ע"י ישראל יוצא ונכנס וריב"א היה מחמיר שלא להתיר כי אם על ידי קפילא ארמאה :

(שצו) רבי יואל קבל שכל בשר ששהה שלשה ימים מעת לעת שלא ניקר ונמלח שוב אינו פולט דמו שנתקשה האיסור הלב ודם שבתוכו והר"ם נהג להתירו בצלייה:

(שצז) רב ששת מלח גרמא כו' אלא ל"ש והכל מותר למלות הרבה ביחד ושם באורך :

(שצח) נשאלתי חתיכת בשר תפל שנתערבה בין חתיכות מלוחות בכלי שאינו מנוקב וקבלה החתיכה דם מן החתיכות ומלאו אותה מהו שיתירוהו ע"י מלח שמוציא הדם ממנה ואסרתי :

(שצט) ראבי"ה. כשמולחין ליבש בשר הרבה ביחד אין תקנה להכניסם ביחד עד שישהו על הדף כשיעור מליחה שהרי אחת מן הקודמות במליחה פולטת את דמה ואף צירה קודם התחלת פליטת האחרונה לכך ראוי ליזהר שיכנס האחרונה בתחלה כדי שתהא היא התחתונה וכן כולם אחרון אחרון קודם :

(ת) ותתיכה הנאסרת מחמת דם אין תקנה למלוח אותו להוציא הדם :

(תא) סמ"ג. האי דהרי בשר לצלי בלא מליחה ה"מ חתיכות בשר אבל עוף שלם שהוא חלול לא שריין ול"נ למורי ז"ל :

(תב) מדיח הבשר תחלה ואח"כ מולחו יפה יפה ומניחו במלחו שיעור הלוך מיל ואח"כ מדיח עד שיצאו מים זכים ומשליכו מיד לתוך המים הרותחים אבל לא בפושרים כדי שיתלבן מיד ולא יצא דם ואין מולחים הבשר אלא במלח עבה כחול הגס וצריך לנפץ המלח מעל הבשר ואח"כ ידיחנו וכל זה לבשול אבל לצלי מולחו וצולה מיד :

(תג) עופות שהניחם שלמים ומלא חללן ביצים ובשר אסורות אפילו מולחן ואע"פ ששהה הבשר מבושל ואם צלאן הרי אלו מותרין מיימוני :

(תד) ה"ג שיעור מליחה כדי צלייה אבי"ה ל"נ דא"כ נתת דצריך לשעורין אלא שיעור מליחה כשיעור מיל וא"ז פסק דשיעור מליחה כשיעור צלייה אותה חתיכה עצמה :

(תה) מעשה שנתבשלה חתיכה עצמה שלא נמלחה עם חתיכות מלוחות ונתבטלה ברוטב בס' והורה רשב"ט דהתיכה עצמה מותרת וראב"ן חולק שם באורך :

(תו) כתב ר"מ מאלן ושאלת על תרנגולת שחוטה שנתבשה במחבת רותח על האש כדי למולגה והתיר אותו התלמיד התרנגולת עצמה אם יש במים ס' מכל התרנגולת ותמהת איך יתיר בשר לקדרה בלא מליחה על תנם תמהת ושם באורך :

(תז) פסק בס' התרומה קיבה של גדי ושל טלה שלקחו הטלה והגדי מן העובד כוכבים דלא חיישינן מינקם מן הטרפה :

(תח) ושאלת על קיבה שהעמידו בה חלב הרבה ועשו בה גבינות ונמצא לאחר זמן בתוך הפק שהקיבה נתונה בו מעט מן הדקין אם הגבינות אסורות אם מותרות ושם באורך :

(תט) לפעמים רגילות הוא לקח הקיבה בעורה ומתנין אותה בכלי במים ושוהה שם זמן מרובה כדי שיקרוש הגלול ופעמים משהין יום או יומים אסור לשהותו כל כך זמן גדול דטעם האור נכנס והוי בשר בחלב ושם באורך :

(תי) עופות הגדלין באילן יש אומרים שאינן טעונין שחיטה לפי שאין פרין ורבין ור"ת הצריכן :

(תיא) השיב רש"י ז"ל ששאלתם על הזרוע והלחיים והקיבה למה לא נהגו ליתנם בזמן הזה אף בח"ל והלא משנה שלימה היא שנוהגין בפני הבית ושלא בפני הבית השיב מי ימחה ביד הנותן ותע"ב אלא נהגו העם כרבי אלעאי דספר מתנות :

(תיב) נראה לראבי"ה דהקונה הלחיים דכלפי הראש מן העובד כוכבים והראש של ישראל וגם הזרוע דפטור כיון דניהוג הוא שאם תמצא טרפה שמניתו לעובד כוכבים :

(תיג) ר"מ כתב דבר פשוט הוא דמתנות נוהגות אף בחו"ל וכ"כ מסה המיימוני והאלפסי והסומך עם העו"ד כוכבים ברא"ש פטור מן הלחיים וכן בכולם : סליק

לוח הדינים אשר נמצאו בהגהות מרדכי ממסכת חולין

(א) טוביה רבי אליה דקשר של תפלין צריך לעשותו בכל יום בשעה שמניחין ור"ת דחכו :
(ב) הא דאמרינן דנקבים שאין בהם חסרון מצטרפים פירש רב מן הנקבים עצמן ואין השלום שבין [הנקבים] נחשב בכלל הנקב :
(ג) אונה הסמוכה באומה מעשה בא יש אוסרים ויש מתירין :
(ד) בני תרתי בועי דסמיכי כו' שם :
(ה) וכבר נחלקו גדולי הדור על בועא בשפולי ריאה ר"י טורפה ור"י הלוי מכשיר ובמגנצא אין אוכלין אותה :
(ו) מחט שנמצא בכבד אם בא שלם לפנינו אם קופה לצד חוץ טרפה כו' :
(ז) ואם המחט ניכרת משני צדדים ואין קורט דם לא על המחט ולא על הבשר לאחר השחיטה יצא וטרפה :
(ח) מעשה בא לפני רבינו שמחה שנמצאת בחלל הגוף ואסר :
(ט) נשאל על [אחד] קנה אווז ותרנגולת מן העובד כוכבים ואינה יכולה לעמוד על רגליה והשיב דנ"ל היתר בדבר כיון שלא ראינוה שנפלה :
(י) מסקינן לפירוש ר"י לחתול יש דריסה בגדיים וטלאים אבל באימרי רברבי לא וכ"ש בעופות אבל לתולדה יש דריסה לכל הפחות בעופות :
(יא) אין בעלי אומנות רשאים פירש חייבין :
(יב) כיון דפסקו רוב הגאונים שיש לבדוק הריאה לפי שיתרפ' שלא מצוי למה אין אנו בודקים ריאה של עוף כיון דאית ליה בדיקות :
(יג) אבי"ה. אם יש לקותא או חתיכה בארכובה עצמה שקורין ייטולרי"א ושם צומת הגידין ויש לחוש בו שנחתכו הגידין טרפה :
(יד) ודין צומת הגידין דטרפינן כו' שם באורך :
(טו) ראבי"ה. בכנף עוף שנשבר בין הפסק הראשון שאינו נאכל מן האמצעי אם עור ובשר חופין את רובו כשיצא חוץ האבר מותר :
(טז) מסקינן ביצים שבורות יחד ולא טרופות ונמצא דם באחד מהם בקערה יקח הכשרים כל אחד ואחד בפני עצמה וישאיר אותה בקערה אשר בה הדם ויזרקנה ולא יקח אותה תחלה וישארו האחרים :
(יז) גם מסקינן שיש דם על הקשר של חלבון הדם אסור והביצה מותרת ואם ישנה של קשר חלמון אף הביצה אסורה וגם אם הדם על הביצה :
(יח) גם מסקינן ביצי עוף טמא או ביצה טהורה שיש בה אפרוח או דם ונתבשל עם ביצים כשרים או ד"א בין עם קליפתה בין בלא קליפתה הכל אסור עד שיהא ס' בהיתר :
(יט) פסק רש"י דחגבים מותרים בלא שחיטה :
(כ) מסקינן אע"פ שבשאר איסורים צריך שיהא ס' של היתר לבטל האיסור ואין האיסור מן המנין של ס' כחל שנתבשל עם בשר בקדרה שיעורו בס' וכחל מן המנין :
(כא) רוקח. קדרה שמבשלין בה תבשיל ועומדת אצל האש היא רותחת ומבשלת ונשפך עליה חלב ואו חלב מבחוץ ישפוך התבשיל בקדרה כו' :
(כב) וביצים שנולדו מטרפה אם ידע אמיתות הדבר גם מן הביצים גם מן התרנגולת אם נוקקת אחר כך לתרנגול ויש בה ביצים הכל מותר :
(כג) כ"ל שבית ישראל ועובד כוכבים שותפות בו פטור מן המזוזה :
(כד) מצאתי שהשחיטה כשרה בנשים ובהלכות א"י כתיב נשים לא ישחטו :
(כה) על בכור שנגרם אזנו ואין ידוע אם העובד כוכבים נתכוין להתיר אך יודע העובד כוכבים שאינו נאכל בלא מום או אם יש לתלות שהעובד כוכבים עשה לרפואה יש להתיר :
(כו) מצאתי בכור בזמן הזה אינו אסור אלא מדרבנן ומיבעי אם אף מדרבנן מותר :
(כז) תנא פסוקת הגרגרת ברובה כו' :
(כח) אם נשמט ירך כו' :
(כט) חגב אסור לאוכלו חי משום בל תשקצו מ"מ מותר לחתוך ממנו אבר ולאוכלו משום רפואה ואין בו משום אבר מן החי :
(ל) ג' צומות בירך :
(לא) אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים בין בנקבות :
(לב) אבל בשחיקת כלי מתכת אומר הגמרא דאין מכסין משום שאין מגדל :
(לג) קנוקנות גידין דקין ההולכין באורך הירך תחת הבשר מגיד החיצון לגיד הפנימי הם אסורים :
(לד) חלב שעל הכסלים בשר אדום יש בסוף הכסלים כו' :
(לה) משם הר"ף וכן פרסת הרגל שמלאו ולא חתך הטלפים תחלה נראה דהוי כמו מולח בכלי שאינו מנוקב ואסור :
(לו) דין אם ריאה מילתא היא :
(לז) פירש בת תיהא :
(לח) אבי"ה. אפילו חלב הרבה במליחה הוי כמו חלב מעט בצלייה דאינו מפעפע כולי האי דלאו לכל מילי מליח כרותח דצלי :
(לט) כף בת יומא שנתחבה שתי פעמים בקדרה צריך שתי פעמים ס' :
(מ) מעשה בכחל ובשר שנמלחו יחד בכלי שאינו מנוקב ושהו כדי מליחה ולאח"כ הושמו יחד בכלי שאינו מנוקב והתיר מהר"ם שניהם :
(מא) תרנגולת שנמלגה בקערה הולכת אפילו היא בת יומא הכלי והתרנגולת מותרין דכלי שני אינו מבשל ודוקא כשעירו המים תחלה :
(מב) נהגו העולם שאם נפלה טפה כנגד הרוטב או היא מותר ע"י ששים בין לצד האש בין שלא לצד האש אבל אם נפלה למעלה מן הרוטב כו' :
(מג) דג טמא שנמצא בין טהורים ונתבשל עמהם זורק טמא ואוכל טהורות :
(מד) ואם נטל אדם זבוב בכף מכלי ראשון הכף לבד אסורה :
(מה) טפת חלב שנפל על סכין והחלב רותח צריך הגעלה לכל הסכין :
(מו) כהן קטן שלא ראה קרי מימיו או כהן גדול שטובל לקריו מותרין לאכול חלה :
(מז) ואם נתערבה חלה בחולין צריך ק"א כמין ומינו כדי להתירן לזרים :
(מח) ושיעור חיוב חלה מ"ג ביצים וחומש ביצה :
(מט) ואם הפריש חלה ביו"ט מותר לטלטלה הואיל וראויה לכהן קטן :
(נ) ואם לש עיסה מעיו"ט וגמר לישתה אסור להפריש ממנה חלה ביו"ט :
(נא) פת שאפאה עם צלי אסור לאוכלו בכותח :
(נב) דג ובשר להתבשל יחד ולהאכל קשה לריח הפה ולצרעת וע"כ עושין קנוח :
(נג) בזמן הזה דאין לנו קפילא אין להגעיל כלי בן יומו בפחות מס' :
(נד) אלו איסורין ואיסורן בכל שהוא שם באורך רב :
(נה) רבי יוחנן. כל איסורין שבתורה שריבה עליהן שוגג מותר מזיד אסור :
(נו) מכאן נמי יש ללמוד לענין איסור שנפל לקדרה של היתר או של איסור א"נ לשתי קדרות ספק לאיזה נפל וגם של שני בני אדם :
(נז) סמ"ג כתב דמותר לבשל סמול ובמאת ר"ל בלא בשר :
(נח) אם נפלה חתיכת איסור בקדרה והיה שם ששים לבטלה וקודם שהכיר בה להסירה נפלה עוד אחרת צריך ששים משתיהן :
(נט) וחלב שנפל בקדרת בשר עוף ויש בהן טעם בקדרה מרבה עליהם בשר עוף ומבטל :
(ס) מיהו בדבר שיש לו שורש דאורייתא אין מבטלין לכתחלה אפילו איסור דרבנן :
(סא) דגים שעלו בקערה כו' :
(סב) ולגבי צונן שחתכו בסכין כתבו בתוספות שמסופק השר מקוצי אי סגי בכדי קליפה :
(סג) שאלו לר"ת מטוליטולה על עכבר שנמצא בשומן של אווז מותך והשיב אי שהכו מידי יום יום כשמחממים אותו השומן רותח הכל אסור :
(סד) מעשה שהמו מולייתא של בשר חם על מולייתא של כחל חם והתירו בדיעבד :
(סה) עוד מעשה שתחבו כף של בשר בקדרה חולבת שלא היה בה כי אם מים וקטנית ואח"כ תחבו הכף בקדרה של בשר ולא היה בקדרה שיעור ס' ואסרו הקדרה והכף :
(סו) עוד הורה על חתיכת בשר יבש שנפל תוך פרוודא מלוחה והוציאו הבשר והדיחוה והתירוה :
(סז) כל אלו שאמרו שאין בטלים היינו חתיכה הראויה להתכבד ודבר שבמנין היינו דוקא כשנאסרו מחמת עצמן אבל אם נאסרו מחמת בליעה בטלין ברובא :
(סח) ואם נפל בשר צלי או מבושל בחלב ויש בו פילי הבשר אסור והחלב מותר :
(סט) ומיהו אותם עופות שאין מקבלים מהם שומן כגון יונים ותרנגולים אין צריך למולחם כשיעור לקדרה :
(ע) מעשה היה ונקרו כרס ונשאר עליה כזיתי חלב כי לא נקרו רק מקצתם ונתנוה במים כאשר רגילות הנשים ללבנה מתלאתה במים רותחים והפרעם :
(עא) המעמיד בעור קיבה אם יש בנותן טעם אסור :
(עב) תיקי פרעות אשר הנהיגו בו אנשי קנדיאה נסרכה באומה כו' : סליק

גליון מהרש"א על הרי"ף ממסכת חולין

מאת הגאון וכו' מוהר"ר שלמה איגר זצ"ל

סימן תרפב ר"נ ד"ה ולענין. דהא אפילו בישראל מומר לא בעי בדיקה. ק"ק מנא מוכח. ואי משום דקתני במומר דשחיטתו כשרה ע"י בדיקת סכין אח"כ. דלמא הכי קאמר דאף במומר ובלא בדק מתחלה יש הכשר. וה"ה דאף בבדק מתחלה. ואי דא"כ אף בבודק לא היה לנו ליתן לכתחלה לשחוט דדלמא לא יבדוק לבסוף. זהו היה ניחא אילו היה הטעם דאין נותנים על סמך שיבדוק משום דלמא איטלי כמ"ש בה"ר. אבל הר"ן שכתב רק טעם א' של הרשב"א דהחשש משום הרואים. א"כ בבודק מתחלה הרי יראו הרואים דלא סמכינן עליו וידעו לבדוק גם לבסוף. ועי' בעל המאור דגם באיתא לסכין לא בדקינן אחר שחיטה דאל"כ ל"ש דלמא אשתלי דהא רגילים לבדוק. וק"ק נהי דהשוחט רגיל לבדוק אחרים מי רגילי לבדוק אחר השוחט. וצ"ל כיון שיראוהו בודק יראו מעשה ויזכרו הלכה שצריכין לבדוק אחריו. ועי' בר"ן לקמן גבי שוחט בסכין ונמצאת פגומה. ועי' בת"ה לרשב"א ז"ל. ואת"ת מ"מ מדקאמר לא בדק סכין ונתן לו בודק סכין אחריו משמע דבשבדק מתחלה א"צ לבדוק סכין אחריו ולשון לא בדק סכין כו'. אינו לשון הגמרא אלא לא בדק כו' לא ישחוט ואם שחט בודק כו': בא"ד אבל מומר להכעיס. מדברי תוס' דף ב' ד"ה אלא מומר לאותו דבר אינו מוכח דלהכעיס לד"א יהיה שחיטתו פסולה די"ל דמיירי בלהכעיס לאכול נבלה. ובת"כ מבואר דגם להכעיס לנבלה שחיטתו מותרת בראוהו מתחלה ועד סוף. כ"כ דף ד' ד"ה ומומר לנבלות להכעיס. ועי' רש"י דף ג' ד"ה לימא מסייע ליה שפירש מומר לעריות מבעט במצות. והיינו להכעיס: שם בסה"ד דוקא דידעינן דיודע הל' שחיטה. וק"ק דא"כ הו"ל לרב אשי לפרש מתני' הכא הכי. הכל שוחטין ואפילו מומר אם הוא מומחה. ושחיטתו כשרה אם לא ידעו בו שהוא מומחה ע"י ששואלין אותו אם יודע הל' שחיטה. ואם ליתא קמן כשר ע"י אחרים רואים וכבר עמד בזה בפלתי ס"ב סק"ג. ותוי' בדוחק: שם סד"ה וכולן כמו] שפירשנו. עי' ים של שלמה במסכתין סי' ב':

שם גרסינן בגמרא. ואיכא למידק עליה דהרי ערלה. עמ"ש בגליון הר"ן סוף פרק האיש מקדש:

סי' תרפו ר"ן ד"ה איתמר. דהתם כליהן של עובדי כוכבים אב"י. והרמב"ם נראה כסותר בסברא זו דהתם כלים של עובדי כוכבים. כמו שכתבתי בגליון הר"ן במס' ע"ז פ"ב דף מ"ה ע"א ע"ב:

סי' תרפח ר"ן ד"ה איהמר. שמעינן מינה שאם נאבד הסכין. עי' בר"ן ריש מס' ד"ה ולענין הלכה: שם ד"ה גרסינן בגמרא. אמרינן כשהא הוא דאיתרעא. עי' בסוף שעה"מ הלכות אישות עלה י"א ע"ג ד"ה מדברי הר"ן: בא"ד אלמא אפילו בריאה תלינן. לכאורה אין זה ראייה דדוקא סירכות מצויים אבל לא נקבים. בן לב ספר ג' סי' כ': בא"ד מ"מ מיעוט דאין מצוים שכית טובא. היפוך ממה שכתב בבדק הבית ריש עלה ה' דהאי רוב הייני כל. גם במשמרת הבית עלה ז' ע"ב כתב דהוי מיעוטא דמיעוטא דגם מן מיעוט אינן מומחין יש שאינן מקלקלין: שם בסה"ד אלמא דאי איתא קמן לא סמכינן אחזקה. בתשו' מים עמוקים סי' ל"ח דף מ"ב ד"ה איברא. כתב ודאי אם היה די לשאול אותו אם הוא יודע ואם הוא אומר שיודע יהיה די דע"א נאמן באיסורים. היה הראיה נכונה. ודומה לשם דאיתא קמן דצריך לשיילי' אבל כיון דהדין דצריך לבדקו ולחקרו היטב ה"ז דומה לליתא קמן דנישיילי' אף דהבית לפנינו לבדוק. א"ל לבדוק. עי' בגליון לקמן סי' תתכ"ה ד"ה גרסינן:

סי' תרצב ר"ן במתני'. ר"י הסנדלר אומר בשוגג. עי' בהר"ן שבת דף י"ז סוף ע"ב:

סי תשי סד"ה גרסינן בגמ'. אלא דלא שרי לה. אף דלמסקנא הטעם דאין אדם אוסר דבא"ש משום דלנטורי קא מכוין. תי' הכו"פ משום דסברי מדאורייתא בל"ז אין איסור ובמידי דרבנן סמכינן לתלות דמכוין לנטורי מסא"כ לענין היתר אכילה דלסברת הר"ן מדאורייתא אסירה ע"ש בסי' ד' סק"ג. ועדיין קשיא למאי שכתב הר"ן דגם בשוחט בהמת חבירו לשם הרים כו'. ולעיל דזהו רק איסור דרבנן. ועי' בב"י סוף סי' ה' ובט"ז שם:

סי' תשכב ר"נ ד"ה הכי. דודאי סירכא זו מחמת נקב. בגמרא ס"פ דף מ"ז. ומש"כ הר"ן ,דודאי' עמ"ש בגליון רש"י שבגמרא. ויש ראיה דא"א דרק חשש נקב יהיה ס"ם דאת"ל ניקב דילמא ניקב רק עור עליון לחוד ומועיל בדיקה כמ"ש רמב"ם פי"א משחיטה הלכה ו' בנסרכה לדופן דסמכינן אבדיקה מחמת ס"ס. דספק זו (ר"ל שמא) לא היתה במקום ניקב (יל"ם במקום שניקב פוסל. אלא מדופן באה) או שמא ניקב קרום עליון בלבד: בא"ד אבל בשעלתה בו סרכא סוברך. בתב"ם ליע ע"ז סקסה א"כ מחיתוך לחיתוך בשתים מיעוטת שנסרכו דטריפה משום בסופו לסתור. ואמאי מאי בכך שיסתור והא גם בניקב ולא נסרך כלל אלו ידעינן שהיה מהנקבים שראוי שתעלה סרכא היה כשר והכא הא חזינן שהיה מאותן נקבים (ועמ"ש סי' ל"ע סק"ב ליזוד בסרכא כסדרן והבשר נקמט התחי' די"ל דאינו טריפה אף דעתיד להתפסט ולנתק מ"מ מאי בכך כנ"ל) ותי' כיון דגם רש"י ס"ל דשלא כסדרן סופו לנתק ואז ירחיב הנקב ויתקלקל עד שיהיה מנקבים שאין עשוים להסתם:

סי' תשכו סד"ה תלתא. אבל פתות מיכן לא. וכ"כ הר"ן כתובות דף כ"ח ע"א ועי' מ"ש שם בגליון:

סי' תשמז סד"ה תלמולת. ובמשכו כשרה. עי' בב"י סי' מ"ו ד"ה תלמולת תמה על הר"ן:

סי' תשנא ד"ה ונפולה. כנגד כל החלל כולו. עי' ברי"ף בב"ק דף כ"ה ע"ב וכחידושי אנשי שם אות א' וכו':

סי' תשנז סד"ה מכפה דמות. שאם האדים הבשר. לפי' פירוש זה צ"ע איך הביא הרי"ף דברי רב נחמן ודברי רב זביד דאמר מאידימו הסימנים עצמן דהא הם חולקים אהדדי ב"י סי' כ"ו עלה ל"ז ע"ב:

סי' תשעה ד"ה ונקטינן. דמאי כלין עד לאגבע. עי' בב"י סי' מ"ז:

סי' תתא ד"ה ולענין הלכה. כל שנחתכו במקום צומת הגידין. ודכוותיה שיטת ר"ת בתוס' פ' הערל דף ע"ה ד"ה שאין לו אלא ביצה אחת. ומובא בנימוקי' ר"פ הערל דאם ניטל ביצה אחת כששחטה שלימה כשר. בהגהת שו"ע א"ס סי' כ' ס"ז:

סי' תתיד ד"ה וענין נמלך. אבל לשתיה אין קבע. כך היה הנוסחא לפני הב"י וכ' בסי' קע"ט בא"ח ד"ה ודעת הר"י. דיש לפרש דבקבעו לשתיה לחוד אין קבע. ויותר י"ל דגם בקבע לאכילה מ"מ על השתיה צריך לברך: שם ד"ה וה"ה למצוה בלא ברכה. ומה דשאל בגמרא שכר מצוה או שכר ברכה. ע"כ הכי קמיבעי אם דוקא שכר מצוה. או ה"ה נמי שכר ברכה. אבל שכר מצוה בלא שכר ברכה ליכא למבעי דזהו מוכח מפ' המוכל דחייב ליתן. ומעתה אין מקום לקושית הפלתי סוף סי' כ"ט למה לא קאמר נמי בשוחט כמה עופות וגא הוא ותטף כסוי עוף שני דמשום ברכה ליכא דהא בל"ז לא היה מברך דהכר פטרו בברכה על הראשונה:

סי' תתכג ד"ה אמר רב אינו מתכוין ליהנות מיי"ג. עי' בר"ג ע"ז דף ס"ג ב': בא"ד אמרינן התם מוכרי כסות. בתוס' שבת כ"ט ב' ד"ה ובלבד כתב דמיירי בענין דלא הוי פס"ר כגון שלבוש בבגדים אחרים שמגינים עליו מפני החמה ומפני הגשמים ויראה דמ"מ ראיה יש עכ"פ דרבא ס"ל כסברת הר"ן דהא בע"ז גבי בת תיהא אמר מנא אמינא לה דריחא ולא כלום דתנן תנור שהסיקוהו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת מותרת לפי שאין טעם כמון אלא ריח כמון. והשתא היקשי אהכי מאי ראיה דלמא הכי קאמר שאין טעם דליבוי כשותה. אלא ריח. ואינו אלא הנאה וא"כ אהכי בבית תיהא ליתסר. אלא ע"כ סבר דמטעם הנאה אינו אסור דהוי דלא"מ אף דהוי פס"ר. ועי' בהר"ן ס"פ שמונה שרצים ב' טעמים אחרים בהא דמוכרי כסות או משום דהוי פס"ר דלא ניחא ליה. וכשיטת ר' נתן בעל הערוך שבת ק"ג ע"א תד"ה לא צריכא (ואיני מבין יפה א"כ כל דבר שאינו מתכוון. יקרא לא ניחא ליה וע"כ כיון דמ"מ מגיע לו טובה מזה אף דא"מ לה מיקרי ניחא ליה. ואולי יאמר בצירוף דברי תוס' הנ"ל וכיון דאיכא עליו מלבושים אחרים אין לו תועלת והוי כארעא דחבריה). משום דכלאים איסורן רק במלבוש הטעוי סתמו להנאה. אבל כל שאין לו הנאה אינו מלבוש. אלא משוי בעלמא. ומש"ס אמרינן בילה ט"ו ריש ע"א האי נמטא גמדא דהרס שריא עכ"ל: שם סד"ה והא. שאם אוכל עם עובד כוכבים על השולחן. משמע דעת הר"ן דבהכ"ג בב"ח אסור. אבל לדעת הא"ח שהביא הב"י א"ח סי' ת"מ להתיר שיאכל עובד כוכבים חמץ על שולחן ישראל משום דדמי לשני אכסנאים. א"כ גם בבשר בחלב כשאוכל עם העובד כוכבים אין לחוש כדינא דאכסנאים. ועי' בס' כו"פ סי' פ"ח שתמה על הר"ן בזה:

סי' תתכה ד"ה גרסינן. אם ניקר כולה אם לאו. עי' ב"י סי' ס"ה דף מ"ו ע"א ד"ה שכל ירך. הקשה מאי שנא כאן ממש"כ הר"ן לעיל גבי רוב מצויין אצל שחיטה דצריך בדיקה אם איתא לפנינו. ויראה לי דבבדיקה זו סובר הר"ן דהוי טרחא ודומה לבדיקת הבית עי' לעיל שם בגליון בשם ת' מים עמוקים ועי' ת"ר ריש המסכת דף ג' ע"א ד"ה אמר אביי בשם הרמב"ן ומן הדין היה שלא תהא מחזקתה [בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת] ולא נסמוך על הרוב [מצויין אצל שחיטה מומחין הן] אלא משום קולא דבהמה לא איתרעי והרי שחוטה לפניך ודי אם נסמוך בכך היכי דליתא קמן. ועי' רש"י גיטין דף ב' ע"ב ד"ה דלא אתחזק איסורא. ובט"ז יו"ד סי' קכ"ז סק"ו. ועי' בס' מעדני יו"ט חולין פ"א סי' ט"ז אות ח'. ושם בס' דברי חמודות אות כ"ב מחלק בין רוב התלוי במעשה כו': בא"ד לחזור ולהשלים ולא השלים. עי' פלתי סוף סי' ס"ה:

סי' תתכח ד"ה ונמצא. לפי שהאיסור מעורב ואינו ניכר. והטור בסי' ק"י תירץ ג"כ וחולק בין היכא דהאיסור ניכר במקומו כו' ואילו בסי' ט"ז לענין בהמה שנשחטה ביום אמה. ונתערבה באחרות וכן בסי' כ"ז לענין ס' דרוסה כתב' דיש תקנה דלכבשינהו ונידי ונימא כל דפריש כו' אלמא דסובר כר"ת שבתוס' דמחלק בין קדשים ועוד לשאר אסורים. ונראה כסותר. ועי' בן לב ח"א בדף ס"ג ע"ג ד"ה נדרש:

סי' תתנט ד"ה גרסינן. דלכתחלה סותר לבטל איסור. ועי' בר"ן פ"ב דע"א דף מ"ד ריש ע"ב:

סי' תתמר רי"ף דברי למיכל גבינה בתר בישרא. ברבינו יונה ברכות דף מ"ד ע"ב ד"ה מפני כתב דהאי תבשיל של בשר דהיינו מרק של בשר דהגי בנטילה מאח"כ אכל בשר ממש: שם ר"ן ד"ה מפני. ואחרים אומר שכל דבר שאינו. בתר"י ברכות הנ"ל בסמוך הביא בשם יש אומרים להיפוך דדוקא בדבר הקרוב צריך נטילה ועי"ש בחידושי אנשי שם אות ב':

סי' תתמו ד"ה ואיבעית אימא. וה"פ כיון דמבלע דם באברים. עי' לעיל דף ד' ע"א גבי שוחט בשבת כתב טעם אחר:

סי' תתסט ד"ה ואיבעית אימא. תירצו בתוס' דאפשר שהיה מתענה ולפי"ז צ"ל מה הדין באומר לחבירו אכול עמי שהוא חייב לשלם לא משום שנהנה דהא אפשר שהיה מתענה אלא דמייב מטעם מזיק. מסא"כ גבי מתנות כהונה דפטור בהן במזיק. מהרי"ט ח"ב אהע"ז סי' כ"א. ואלכתי צ"ע קצת. אם מטעם מזיק הא האומר לחבירו קרע כסותי אף שלא אמר ליה על מנת לפטור פטור כל שלא אתא לידיה במורת שמירה כמבואר בחו"מ סי' ש"פ ס"א. ש"ך סי' רמ"ו סק"ט ועי' ב"ש סי' פ' ס"ק כ"ח ועי' קצה"ח סי' רמ"ז: בא"ד דרבנא אסיק בפרק בתרא. אין הכנה לדברים אלו. דמה ענין זה לטובת הנאה ממון. וכבר עמד ע"ז בס' פרי חדש יו"ד סי' ס"א ס"ק מ"ו. ובפלתי שם ס"ק י"ג כתב ליישב: שם ד"ה הכא. ואמאי מ"ש מספק בכורות. וצ"ע הא הרמב"ם לשיטתיה דפסק הקפו כהן א"מ מידו. ועי' בתומים קיצור ת"כ סוף אות ב': שם ד"ה אמאי. ונראה דהוא מפרש דכיון. מבואר יפה בט"ז סי' ס"א ס"ק כ"ב: סליק

חדושים והגהות על הרי"ף מסכת חולין מהגאון החסיד כו' מרנא יעקב צבי יאליש זצ"ל בעהמ"ס מלא הרועים.

סי' תרפ"ב ר"ן ד"ה ועיקרי פירש"י כו' עד או רובן בדבר שאין עושה אותה טריפה כו' נמחק תיבת שאין. ונ"ב כ"כ הב"י בסי' כ"ד והב"ח שם דלדעת הרמב"ן עיקור היא טריפה אך צ"ע היאך יתיישבו הקושיות שהקשה על רש"י לפי' זה וי"ל דלפירש"י מקשה שפיר דא"ל דהיא טריפה בל"ז ובשעת שחיטה הוא נבילה דהא פסוקת הגרגרת אף שלא בשעת שחיטה נבילה כדאיתא לקמן דל"ב ב' וכן הקשה דלימא נקיבת הושט דהיא ג"כ נבילה אבל לדעת הרמב"ן ל"ק דנקיבת הושט אף שלא בשעת שחיטה נבילה ואיהו לא נקיט רק דבר דאינו נבילה רק כשאירע כן בשעת שחיטה :

סי' תרפ"ח ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' וכו' שבשעה שנולדה כו' ואף ה"ר יונה ז"ל הסכים להתירה כו'. נ"ב צ"ע מש"ל בנשבר הגף דלא תלינן לאחר שחיטה עיי"ש וכ"ש הכא דודאי יצאת בהמה זו בחזקת שאר בהמות דאינן טריפות ודו"ק :

במלחמות ד"ה אמר הכותב וכו' הלכתא בסכין ששבר בה עצמות כר"ח ובשלא שבר כר"ה כצ"ל :

סי' תרפ"ט ד"ה והיכי דראה אחד ששחט כו' מ"מ מיעוט דאין מצויין שכיח טובא כו'. נ"ב וקשה נימא סמוך מיעוטא לחזקה והרא"ש תי' דמיעוט דאין מומחין ל"ש משא"כ לדעתו דשכיח וצ"ל כמ"ש הרשב"א בס"ה דו"ח דיש ג"כ מיעוט שאין מומחין דשוחטין יפה נמצא נגד חזקת איסור דבהמה לא מצרפין המיעוט די"ל דאף דאינו מומחה שחט יפה אבל הרוב בפ"ע לא סמכינן עליה לכתחלה דמיעוט דאין מומחין שכיח וחבן :

סי' תרצ"ד ר"ג ד"ה מסוכסכת מרוח אחת כו' עד שמא ישכח ויביא. נ"ב אבל בפגימה אחת אף אם יביא שמא לא ישחוט כנגד הפגימה ועי' ביו"ד סי' י"ח שכתב הטעם שמא השיב ידו טעם ובב"י כתב טעם זה בשם הר"ן ואפשר דגם כאן כוון לזה וכן משמע מדבריו בסמוך: **שם** ד"ה ואיכא מ"ד ידועא

דדוקא מגל קציר כו' עסה"ד כשרה . נ"ב והך דסכין שיש בה פגימות הרבה תדין כמגירה ע"כ צ"ל דמפרשי באוגרת וכמ"ש העטור ועבב"י ובט"ז סי' י"ח :

סי' תרצ"ה ר"ן ד"ה גרסי' בגמ' הגרים שליש וה"פ דר"ה ור"י כו' דהגרמה במקום הראוי כו' . נ"ב כמקום : בא"ד ור"י סבר דהגרמה לאו במקום שחיטה כו' . נ"ב כמקום :

סי' תש"ם ר"נ ד"ה ומה במקום שמחשבה פוסלת כו' עד בשתים מהן שהשוחט בהמת כו' נ"ב בדברי רש"י שלפנינו אינו כן עיי"ש :

המאור הקטן ד"ה והא דאמר ר"ה כו' עד וקמו להו ר"ה ועולא כת"ק הלכך כו' . נ"ב ור"נ ור"ע אתיא כר"ע :

סי' תשי"ב ר"נ ד"ה קרום כו' וזה פסול החוור להכשירו זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כה"ג לא למעוטי קרום כו' כצ"ל : שם ד"ה ומקשי הכא כיון דאין לו בדיקה כו' וכ"ת ניחוש שמא אף עור הפנימי כו' . נ"ב וכ"ת דבאמת צריך בדיקה בצד שהוא דבוק לחיצון להפרידו וי"ל דמדנקט אפכי' רבה משמע דלא בדק אלא עור הפנימי בצד שאינו דבוק אך אין ראיה די"ל כיון דאשכח תרי קורטי דמא מה לו לבדוק יותר אבל איה"נ דאם לא היה מוציא דם היה מפריד לגמרי העור הפנימי והיה בודק אף בצד שהוא דבוק לחיצון אך ממ"ש בפ' השוחט וליפכי' לושט יש ראיה : בא"ד ארס של דריסה שהיא מתפשט הרבה כו' . נ"ב וקשה דהאיך הו"א אם לא מוציאין הארס כשר דמה ראיה דדלמא לא אתפשט עדיין הרבה ובאמת דריסתו במשהו אפילו בגרגרת :

סי' תשכ"ב ר"נ ד"ה ריאה שיבשה כו' עד חזינן לריאה דידה . נ"ב עי' ברש"א ובבית לחם יהודה שפי' לריאה במראה שלה ולא בריאה ממש דבריאה מראה לובן בלא זה טריפה : שם ד"ה דדמיא לכחלא וכו' . וקמ"ל שאע"פ שיש בה הרבה מראות הללו כו' כצ"ל :

סי' תשכ"ג ר"נ ד"ה אין מקיפין בבועי וכו' אפילו משהו בעלמא כשרה ואי לא חסרה היא ואטרפה כו' . נ"ב בתוס' ורא"ש מבואר דמטעם יתר אוסר לה וצ"ל משום דיתר כנטול דמי חשוב לי' חסר :

סי' תשכ"ד ר"נ ד"ה הני תרתי אוני וכו' אבל כשהן בשלא בסדרן כו' ודוקא סמוכין ולא סרוכין . נ"ב צ"ל דכוונתו דוקא היכי דסמוכין האונות זל"ז כגון למטה מחציין ולא סרוכין כגון למעלה מחציין דאינן סמוכין רק סרוכין לחוד :

סי' תשל"ג ר"נ ד"ה וכדאמרינן אי איכא ריעותא כו' עד י"ל דאילו היתה סכין רעה אפשר שתקנוב הריאה כו' . נ"ב גם הרא"ש תי' כן והוכיח מכאן דאם יש ריעותא בריאה טריפה אף דאיכא ריעותא נ"כ ברופן וקשה על הר"ן דהוא גופית ס"ל לעיל דריעותא דרופן כשר אף בדאיכא ריעותא בריאה אם כן הדרא קושיא לדוכתא א"ל דטעם הר"ן מבואר לעיל משום דתלינן דמחמת מכה שבדופן העלתה הריאה צמחים אבל הכא ל"ש זה כיון דניקב הריאה ליכא למיתלי בדופן ולכך טריפה אפילו לר"ן והבן :

סי' תשל"ט ר"נ ד"ה רב אחא בר רבא . נ"ב כן היא הגירסא הנכונה כמ"ש בגליון ראיה לזה מסנהדרין ע"ז א' :

סי' תשמ"ו ר"נ ד"ה והלכתא כרב נחמן עסה"ד עד דאיכא רובא . נ"ב עי' בב"י סי' מ"ו שתמה על דברי הר"ן דר"נ לא פליג על ר"י ומודה דשלא במקום הדבק במשהו טריפה ומה שהגיה כאן מהר"ם הוא תמוה יותר ודו"ק ועי' בב"ח שמיישב דברי הר"ן דכוונתו למקום הדבוק בתוך שיעור כדי תפיסה אוי אם ניקב שם כשרה עד רובו וכדעת ר"י הביאו הרא"ש בשמעתין ועי' היטב בב"ח באורך :

סי' תשנ"א ר"נ ד"ה ואי מחייב כו' עסה"ד ואיכא מ"ד דאפילו הלכה בכה"ג בעי' כו' . נ"ב צ"ל מטעם דבאמת הילוך אין ראיה כלל דכל הטריפות יכולין לילך רק דכשנטרפה ע"י נפילה שהיא חבט גדול מתנוונה כ"כ עד שאינה יכולה לילך אבל בהכאה גרידא שנפסק החוט אין ראיה דודאי פסוקת החוט יכולה לילך כמ"ש בסמוך בגליון ראיה לזה ועי' בזבחים דע"ד ב' וכבר הרגיש בקושיא זו הגאון מוה' יחזקאל בס' דגול מרבבה בסי' ל"ב ביו"ד ועמ"ש בגליון הש"ס שלו : שם ד"ה גרסי' בגמ' כו' ואע"פ שלא עמדה עקרה רגל להלוך כו' כצ"ל : בא"ד אבל מהלכת שלא כדרכה . וצ"ע משדי ציבא וקדמי' דמשמע דעקרה רגל להלוך מהני דאל"כ אין ראיה מהקדימה דהא עוקרת רגל וזה סיבה גדולה בשיטת מים ולכך קרמי' ודו"ק . וגם עיקר ראיתו מאימרתא דרב חביבא דהיתה מהלכת שלא כדרכה אף שנפסק חוט השדרה דמה ראיה היא זו דבאמת אף כדרכה יכול להלוך אף שנפסק החוט וראיה ברורה לזה מהא דאמרי' לעיל בפ"ק די"א דילפינן דאזלינן בתר רובא מאליה דכתיב תמימה וניחוש שמא נפסק חוט השדרה ומאי קושיא דלמא מיירי שהלכה רגע קודם שחיטה ודוחק לומר דהקושיא דלמא בשעת שחיטה נפסק דודאי כיון דחזינן בשעת שחיטה שלא אירע שום דבר שנחוש עבורו לפסוקת חוט למה נחוש לזה אפילו למאן דחייש למיעוט כיון דא"א כלל שנפסק החוט כ"א ע"י איזה מעשה הכאה או נפילה אלא ודאי צ"ל דודאי אפשר לה להלוך יפה אף שנפסק החוט רק באם נפסק ע"י נפילה א"א לה שתלך כיון שהריעותא גדולה כ"כ וכמ"ש מרן גופי' בסמוך דלכך יש ברירה לנפילה דאם איתא שניקבו היה נקרע קרע גדול וה"ה כאן דאם איתא שאירע לה טריפות ע"י נפילה היתה מתנוונה כל כך עד שלא תוכל לילך ולכך בהלכה יצאה מחשש כל הטרפות ותימה לדברי מרן נהי דיהבינן לי' סברתו דהלכה גמורה א"א כשנפסק חוט השדרה ולכך מועיל הלכה הילוך יפה קשה דהא ודאי שכל הטריפות דבהמה יכולין להיות אף כשהלכה דהרי עינינו רואות בהמות שנטרפו והיו מהלכות הילוך יפה בחייהם וא"כ מה מועיל הלכה להוציא מחשש כל הטרפות והנה מרן כתב ע"ז וז"ל דבשלמא מהלכת כדרכה אע"פ שאפשר שנקרעו הדקין וכרס כיון שכדרכה מהלכת בחזקת בריאה היא עכ"ד וזה תמוה מאד דכיון דהוא בעצמו מודה דאפשר שיקרעו הדקין אף שהיא מהלכת א"כ למה לא יצטרך בדיקה ולהעמיד על החזקה כיון שנפלה ואיתרע חזקה דידה תרע דהא בלא הלכה אף בריעבד כשלא בדק הכרס והדקין אף שבדק חוט השדרה טריפה אף דיעבד והאיך יעלה על הדעת דבהלכה אף לכתחלה לא יצטרך בדיקה משום חזקה דידה ואיה איפוא חזקת בריאות דידה כיון דחזינן דאסרינן אף דיעבד כשלא בדק וההליכה אין ראיה לדידיה דהרי אמר דיכולה להלוך אף שנקרעו הדקין או לא אלא ע"כ צ"ל אף דהאמת עינינו רואות דאף בהמה שנטרפה יכולה לילך היינו כשנטרפה שלא ע"י נפילה אבל כשנטרפה ע"י נפילה מתנוונה מאד ואינה יכולה לילך וא"כ אין ראיה מאימרתא דרב חביבא דהיתה יכולה לילך שלא כדרכה אף שנפסק החוט דבאמת כיון דלא ע"י נפילה נפסק יכולה לילך אף כדרכה והא דהוצרך לומר שגרונא שכיח ולא הוכיח מזה דהלכה דבאמת אף שנפסק החוט כל שנפסק שלא ע"י נפילה יכולה לילך לכך הוצרך לומר שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח ועוד תימה דהוא בעצמו הביא לעיל באותו עמוד גבי הכה לה על ראשה והלכה כלפי זנבה דאפילו הלכה אינו מועיל וצריך בדיקה בחוט השדרה ולא חלק על דעה זו ולדבריו כאן למה לא יועיל כיון שהולכת ודאי לא נפסק החוט אלא ע"כ דס"ל דאפילו הולכת הילוך גמור יכול להיות דנפסק החוט וא"כ מאי ראיה מאימרתא דאף בהלכה שלא כדרכה היה נפסק החוט דאף בהולכת כדרכה יכול להיות שנפסק החוט ע"י הכאה במקל אמנם ע"י נפילה א"א ודו"ק היטב כי הוא ברור כשמש דהמחבר לא דקדק בזה כלל וראיתי בחידושי הרשב"א שמביא ראיה זו מאימרתא דר"ח בשם הרמב"ן ובמקום שא"א ליישב דבריהם אין חולקין כבוד לרב ותורה היא וללמוד אנו צריכים : בא"ד דשגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח כו' כצ"ל :

סי' תשע"ח ר"נ ד"ה ונקיטי להאי פירושא כו' עד וכל כה"ג הוי שפיכתן כא' ונקטינן להאי פירושא כו' . נ"ב עי' בב"י סי' מ"ז האיך מפרש לשון כלין עד כאצבע מלמטה להאי פירושא ואף לפי פירושו מאי משני ואי כלין עד כאצבע למטה דהא גם למ"ד הדרי ערבי פירושו למטה ובזה לא נסתפק המקשן רק דהמקשן סובר דהריעי צריך להיות מחובר למטה והו"ל לשנויי כיון דהריעי מתחבר למטה כלה עד כאצבע קרי ליה ועיקר חסר מן הספר :

סי' תשצ"ח ר"נ ד"ה ורב אשי נמי משמע כו' עד כלומר משום חלב ומשום בשר מן החי כו' . נ"ב בש"ס מבואר דמשום אמ"ה מחייבינן ולא משום במ"ה וע' בתוס' חולין ק"ב ב' ד"ה שאין בו כזית ומש"ש בגליון ועי' בפר"ח סי' צ"ח וא"א לומר דמאי דנקיט בש"ס אמ"ה ר"ל במ"ה דז"א דהתם אליבא דר"י הוא ולר"י על בשר מן החי ובשר מן הטריפה אינו חייב אלא אחת כדאמרינן שם לעיל בסוגיא וע"כ לומר: דמשום אמ"ה מחייב :

סי' תשצ"ט ר"ן ד"ה ופרכינן סוף סוף כו' עד ועוד שמדבר עצמו שהוא משיב קשה נ"ב לדידיה שהרי כו' כצ"ל

סי' ת"ת ר"נ ד"ה כסוי כו' עד נפשום מיניה דחוששין לזרע האב כו' . נ"ב עי' ב"ח סי' ס"א : שם ד"ה אמאי פוטרין כו' ומדברי הרמב"ם ז"ל דהוא מפרש כו' . נ"ב עי' בב"י ביו"ד סי' ס"א שתמה עליו ועט"ז שם שמיישבו :

מרדכי סי' תרי"ב ריאה שניקבה וכו' עד אבל מצאתי כתוב בשם רשב"ם כו' . נ"ב עי' בב"י סי' ל"ז ובהגהות הר"ר ליב חנליש שפי' בשם כנה"ג הך לישנא דאבל :

סי' תשל"ז ונראה לראב"י דהקונה וכו' עד ולר"מ דחייש למיעוטא היכי אכל בשר פסח וקרשים כו' . נ"ב עי' בתוס' שהוכיחו מזה בהיפך דר"מ לא חייש למיעוט מן התורה מדלא פריך מבשר תאוה רק מפסח וקדשים פריך שפיר : סליק

הגהות פעולת שכיר

הגהות מהרב המאוה"ג המפורסם בתורתו וחכמתו, מוהר"ר ישכר בער זלה"ה גאון עדתו. זקן ההוראה פה ק"ק ווילנא.

סי' תרפ"ג ר"ן סד"ה גרסי' בגמ' אמר רבי זירא וכו' והר"מ במז"ל פסק דלא כר"ז תי' דלא אסר במרובעין נ"ל במוקפין ומבנ"ב כ"ה וכו' הביאו הרא"ש . נ"ב עי' כ"מ הל' כ"ב שגירסת הר"ן כדברי הר"מ ז"ל שאיטתו כשרה כר"ז :

סי' תרצ"ז בהרי"ף במשנה ורובו של אחד וכו'. נ"ב כאן צריך להרשם גמ' ומה שנדפס תי' גמ' קודם תי' ודוקא מוקף :

סי' ת"ש בחדושי אנשי שם אות א' מהר"ם כ"ל ע"ש ובמקום ורידין נ"ל חוטין וכו' . נ"ב תה"א בית שני סוף שער ב' שהאריך בביאור שיטה זו ומשם בארה שאין כאן ט"ס :

סי' תש"ג ר"ן ד"ה ואסיקנא וכו' כלומר כשוחט שני ראשים כנ"ל :

סי' תש"ד השהה את הסכין אחר שהתחיל לשחוט . ועף מועף כלומר . נ"ב נ"ל דשנ"ל ואחר שהתחיל עף כלומר וכו' :

סי' תש"ה ר"ן ד"ה ולענין שהיית עוף וכו' דמדפלגינן בבהמה כנ"ל :

סי' תשט"ז בר"ן ד"ה רבה בר בר חנה וכו' לא הוה הדר בי' טועה בשיקול הדעת כנ"ל ותי' לאו מוקף :

סי' תשי"ט בהלפסי שי נינהו קנה הלב אמר רבה בריה דרב יצחק כנ"ל :

סי' תשכ"ו ר"ן ד"ה וה"מ מגווה . נ"ב בנוסחת הגמרא וכן בספרי רי"ף דפוס ווינעציאה אתמר הך וה"מ מגוואי וכו' עד כט"ד טריפה בתר עובדא דהכיא ביני ביני כשרה ולפי הגהת ד"ת איתעקר מדוכתי והוקבע כאן . ונראה שהוכרח לזה ודק ממ"ש הר"ן ולא נראה כן מדברי הרב אלפסי שכתב סתם וה"מ מקמא כו' ותמה ע"ז בב"ח סי' ל"ה כיון שהרי"ף לא שינה כלום מלשון התלמוד ממש מה נראה מדבריו יותר ממה שנראה מלשון התלמוד . וכפי שהגי' ד"ת אתי שפיר כיון דהרי"ף קבע מקומו דהך וה"מ מגוואי קודם עובדא דביני וביני ולא קאי כלל אעובדא דעוניתא ודאי אפילו גדולה כשאר אונות ואינה במקומה כשרה בכל ענין לדעת הרי"ף ז"ל . אלא דבאמת לפי הגהת ד"ת לית ליה פתר להך וה"מ כיון דאסיק מקמי הכי אבל ביני טרפה אהי קאי וה"מ מגווה דלשריותא קאתא ובודאי שגי' הש"ס והרי"ף בכ"י דה"מ בתר עובדא דביני וביני גרסי' ולענין תמיהת הב"ח עי' חדושי הרשב"א שכתב דלגי' רש"י שהיא כעין גי' הרי"ף וה"מ מגואי אבל מתתאי טרפה משמע דלפניו בין מגד זה בין מגד זה כשרה אבל בה"ג כתב מגבה בין מהאי גיסא בין מהאי גיסא טריפה ע"כ וכ"ה בתה"א ג"כ בית ב' שער ג' ד"ו דף ל"ו ג"כ ע"ש הרי דקדק הרשב"א לגי' בה"ג מדכתב כמגבה דבתרוייהו גיסי טריפה משמע דמלפניו איכא חד גיסא דכשרה והיינו במקום שרגילה להיות ולגי' רש"י דקאמר סתמא משמע דמלפניו בכל צד כשרה וצ"ל שכ"ה גם כוונת הר"ן שאחר שמביא דעת איכא מ"ד דדוקא כשהוא במקום שרגילה להיות אבל אם אינה שם כו' שדעה זו יסודה ע"פ גי' בה"ג והב שלא נראה כן מדברי הרב אלפסי ז"ל שכותב סתם ה"מ מקמא כו' שהוא כעין גי' רש"י ז"ל דלא היה גו' משמע דלפנים בין מצד זה בין מצד זה כשרה אע"פ שאינה במקומה שרגילה להיות כמ"ש הרשב"א ז"ל . כנ"ל כוונת הר"ן . מיהו מדמביא ר"ן לעובדא דביני וביני מפסא דגי' בגמ' משמע דלא גריס ליה כלל בריי"ף וכגי' ש"א שמביא ד"ת וה"ק וה"מ מגוה כו' ע"כ דגרס ליה כמו שמבואר מדברי הר"ן ולפ"ז א"ש טפי דהרי"ף דגרס לי' כגי' רש"י לדידי' יהרת מקמא כשרה בכל ענין מש"ה לא איצטריך לאתויי לעובדא דעוניתא כלל כ"א סיומא דמלתא וה"מ מגוה כו' ואע"ג דלא שייך לישנא דה"מ מגוה למה שנאמר לפניו ע"כ דאדלעיל קאי דלית הלכתא כרבה והרי"ף מילי מילי קאמר דלית הלכה כרבא ביתרת היכי דקיימי כדרכא דאוני וכן לית הלכתא כוותיה בדקיימי מקמא :

סי' תשל"ג ר"ן ד"ה ודאמרי' וכו' תי' שלא במקום רביעתיהו אסר במרובעין נ"ל במוקפין :

סי' תשמ"א ר"ן ד"ה וה"מ וכו' וכ"כ הרמב"ן ז"ל דכיון דמדינא שרי כנ"ל :

סי' תשמ"ז ר"ן ד"ה מעמידות אותה וכו' שהרי הדוקה בהן בכמה . נ"ב בכה נ"ל נ"ל : שם בחדא"ש אות א' ד"ה כ"ל . נ"ב עב"י וב"ח סי' מ"ו מ"ש בזה ועי' ס' האורך להש"ך שם דמהר"ם לא דק אלא דלהר"ן זעירי מיירי בכדי תפיסה דבכ"ש לא מיטרפא אלא ברובו וכדעת הרא"ש ורבינו יונה ז"ל ועפר"ח שם :

סי' תשמ"ט ר"ן ד"ה מחט שנמצא וכו' דחברי' מגין עלי' . נ"ב ר"ל דמריבה לא משתמע דכשרה אלא בניקב אחד מהם והבריא מגין עליו וכפי הס"ד שכתב הר"ן לקמן במתני' דאלו כשרות אבל באמת אפי' ניקבו שניהם זה לזה מבואר באידך מתני' דכשרה ועי' תוי"ט :

סי' תשנ"א ר"ן ד"ה נפלה מן הגג וכו' ולפי שיטה זו א"צ לבדוק אלא אם נפסקו אבריו כנ"ל ותי' אלא אם כן מוקף :

סי' תשנ"ז ר"ן ד"ה מכפא דמוחא וכו' כנגד הסימנים אסור . נ"ב עי' ב"י וד"מ סי' נ"ז ופ"ת שם ס"ק מ"ג מ"ש בזה :

סי' תשנ"ח בהלפסי במשנה ונשתייר ממנה כל שהוא . נ"ב עי' מעיו"ט שתמה על הרי"ף והר"ן דגרסי כל שהוא שהיא נגד סוגית הש"ס שלפנינו ורש"י ותוס' לעיל (דף י"ג) דגרסי ונשתייר הימנה כזית מתה"כ שלא היה לפניו חדושי הר"ן דחולין שנדפס בזמן מאוחר ואנחנו שזכינו לנו הדברים מאירים ומבוארים דלא מחוור לגרוס במתני' כזית כמו בקמייתא ובהקושיא דפריך הא נשתייר הימנו כלום כשרה והא הכן ניטל שכבד כ"ש והא תניא גרסי' ומברייתא פריך ע"ש היטב שהזקיקו לכך :

סי' תשס"ז ר"ן ד"ה לא אמרו אדומים וכו' כמו שכתוב במשנתינו כנ"ל : בא"ד ולעיל כמי אמרי' שבוורים במנגחים וכו' . נ"ב לעיל דף נ"ח זכרים המנגחים וא"ז אין חוששין משום ריסוק אברים ור"ל מדנקט זכרים המנגחים וא"ז דוקא משמע הא בהמה גדולה המנגחת את שלמטה הימנו חוששין לריסוק אברים :

סי' תשע"ח ר"ן ד"ה ונקטינן וכו' כיון דאותו מעי אינו חוזר ומתערב כנ"ל ותי' שאין מעיד מוקף ותי' פי' וכו' חוזר בו אסר במרובעין נ"ל מוקפין :

סי' תשפ"ד בהלפסי ואיבעית אימא משום דפרס וכו' . נ"ב נוסחת הש"ס מאי איכא משום פרס ועוני' לא שכיחי בישוב ואפשר שגם הרי"ף כוונתו כן ואם תרצה לומר לחוש משום פרס כו' לא תחוש לה דלא שכיחי בישוב :

סי' תשפ"ה ר"ן ד"ה באומר וכו' כדאמרי' בסמוך . נ"ב דברייתא זו ל"ג מן הטכו"ס כו' רובא דרבוותא כמ"ש הר"ן פא"מ וב"י סי' פ"ז : שם ד"ה ולבדוק וכו' משכחת לה בגלופתא . נ"ב בש"ס שם דף מ' ריש ע"ב הגי' משכחת לה בשילפותא וכן הביאה הר"ן שם סוף פ' א"מ ועי' ערוך ערך גלפתא ומלשונו נראה שכוון לסימני קרבי דגים וכגי' הר"ן דהכא וא"כ תמוה מ"ש שם שהוא דג טמא וכמוסיף שם כתב שכוונתו למ"ש שם דף ל"ט ע"א דהוה דמי לגליפתא וא"כ ע"ס בדברי הערוך :

סי' תשפ"ח ר"ן ד"ה אלא זו ביצתה וכו' דאפילו בילה טמאה וכו' . נ"ב עי' פר"ח סי' פ"ו ס"ק י"ח מ"ש בזה כמ"מ :

סי' ת"ת ר"ן ד"ה וגרסי' תו בגמ' שמעון שזורי וכו' ואותה קלוט היה בן פקועה . נ"ב עי' ש"ך סי' י"ג ס"ק ז' :

סי' תת"ב בהרי"ף הוה קאמינא קמי' דרבי' . נ"ב בגמ' הגי' דאבא ועי' עירובין דף קב ע"ב ותוס' שם ד"ה אמר מר תו בר"א כו' :

סי' תת"ג ר"ן ד"ה ת"ר נשבר העצם וכו' אפילו נחתך . נ"ב נהפך נ"ל :

סי' תת"ז סד"ה ואמרי' וכו' אין לו תקנה בשחיטת אמו . נ"ב ר"ל שאם נמצא במעי אמו אחר שחיטתה דלרב משרשיא מטעה שנולד במעיה סי' א' שמגד אביו כשחוט ועומד הוא וסי' אחד שמגד אמו כשחוט עכשיו בשחיטת אמו ואין לך שהי' גדולה מזו . ואפשר שנ"ל יש לו תקנה בשחיטה כאמו וכן עיקר דבנמצא במעי אמו לכ"ע שחיטת אמה מתירתה כמ"ש הש"ך סי' י"ג ס"ק י"ד ע"ש וכן בדין שאין סימני טרפות בשליל אטו סימן שמגד אביו מי גרע מאלו נוגרה בסי' א' דודאי ניתר בשחיטת אמו כמו בן שמונה חי ובן ט' מת דמכל אסר בבהמה תאכלו איתרבו כולהו להתירא :

סי' תתי"ד ר"ן ד"ה נתערב בדם וכו' תי' בבהמה אסר במרובעין נ"ל מוקפין :

סי' תתט"ז ר"ן ד"ה ולענין הלכה וכו' תי' אמרה להא אסר במרובעין נ"ל מוקפין . ונ"ב גי' ד"ת ס"ל : שם הילכך להו סיועא הוא תי' אלו נ"ל מוקפין :

בסי' תתי"ז ר"ן ד"ה ריש מעיא וכו' הדרא דכנתא מעי' וכרכשתא כנ"ל :

בסי' תתל"ב ר"ן ד"ה אמר ר' חנינא ונראה . נ"ב עי' בכ"ז בחי' רשב"א ז"ל ותה"א בית ה' שער א' דף נ"ה ע"ד: שם תי' שהוא אסר במרובעין. נ"ב שלא ד"ת:

סי' תתל"ט ד"ה גרסי' בגמ' וכו' וס"ל הו שאין עצמות וכו' כלומר מזרוע בשלה וכו' כלומר הבלוע ואם וכו' תאכל כתומר שנה כלומר תאכל זו שנגע בה כתומר וכו' כנ"ל ותי' זו כשנגע בה אסר במרובעין נ"ל מוקפין : שם בא"ד דכי אזהר רחמנא אנבלה אגופא ואטעמא וכו' מדכתיב תזבח ולא גיזה ועבודה בשר ולא חלב דטעמא כנ"ל :

סי' תת"ם ר"ן בד"ה דלם רבה וכו' ולא מוסף על האיסור אלא סלקוהו כנ"ל :

סי' תתמ"ד ר"ן ד"ה ובה"א מדית וכו' והדחת פה ונטילת ידים כנ"ל : שם והלכתא וכו' וקמחא . נ"ב נ"ל שנ"ל וירקא :

סי' תתמ"ה ר"ן ד"ה מפני מה אמרו וכו' ואחרים אומרים שכל דבר וכו' . נ"ב כ"כ בטא"ה סי' קפ"א בשם רב אחא משבחא ז"ל ובחידושי הרשב"א ז"ל דמכילתין. ועי' תר"י פרק אלו דברים שמשם כתב להיפך :

סי' תת"נ ר"ן ד"ה הלב וכו' בתוכו לא הוה כנ"ל :

סי' תתנ"ב ד"ה גרסי' בגמ' וכו' דמתני' ודאי . ונ"ב נ"א דברייתא . נ"ב ד"ת : שם ד"ה תניא בגמ' וכו' דהא דרבא מדחיי' . נ"ב לא נ"ל נ"ל :

סי' תתנ"ד בהלפסי אנא שלקי ליה לר' אמי ואכיל כנ"ל :

סי' תתנ"ו ר"ן ד"ה ושמואל אמר מותר וכו' דאהדר לי' לר' אלעזר כנ"ל :

סי' תתנ"ח ר"ן ד"ה ומיהו כי שרינן וכו' מבטל בה השומן והדם . נ"ב נ"ל שנ"ל בה הדם והשומן והדם :

סי' תתנ"ט ר"ן ד"ה דגים ועופות וכו' ויצא מידי דמו והודח אין מניחין . נ"ב עי' שו"ת נ"ל סי' א' ובאחרונים יו"ד סי' ע' :

בסי' תתס"ז בהלפסי בעור קיבת עגלי עכו"ם תי' בעור מוקף : שם ר"ן ד"ה וגרסינן בגמ' על מימרא וכו' שלא קבלו ממנו כלום וכו' ואפילו היה אפשר לסוחטו חלב שבו אסור כנ"ל ותי' וגם מוקף: שם ד"ה וגרסי' תו וכו' נותנת טעם לרוטב הנבלע בתוכה כנ"ל :

סי' תתס"ט ר"ן ד"ה ואי בעית אימא משום דשוה ליה וכו' וקי"ל הכי דרבא אסיק וכו' . נ"ב אם אין בזה איזה ט"ס הדברים תמוהים דמאי ענין מתנות ביד כהן דהן ודאי ממון כהן הן לכהן לא דט"ה ממון או לאו שאינו שייך אלא כשהן עדיין ביד ישראל וגזלן או הזיקן אחר דתלי' אי טה"מ אי לאו . ועי' פר"ת סי' ס"א סוף ס"ק מ"ז שכתב להטעות הנוסחא ובכו"פ שם תותר לקיים הגי' בדוחק . ול"נ שאע"פ שהלשון קצר וסתום כוונת הר"ן רצויה ע"פ מ"ש רש"י (ק"ל ע"ב) גבי הא דמשני לענין מתנות דאתי לידי' בטבלייהו ז"ל שבהמה שלמה היתה מונחת אצלו וזכה במתנות מן ההפקר וכרים דף קל"א דמשני הכי לענין תרומה פרש"י שם שני פירושים חדא שהופקר הטבל אצלו לא שמסר לו הטבל לזכות בתרומה שבהם וצריך טעם למה לא פירש כן גבי מתנות וניחא לי עפמ"ש הפר"ת דהוא ליענא דס"ל דאע"פ שלא בא לידו אלא בתורת פקדון זכה מן ההפקר ס"ל ט"ה אינו ממון אבל לאידך ליענא דמצריך מסירה ע"מ לזכות בתרומה היינו משום דס"ל טה"מ ואפילו קדם וזכה שלא מדעת הבעלים אינו כלום ע"כ ונכון הוא שכ"כ התוס' והר"ן להדיא דלמאן דס"ל טה"מ אפילו תפס כהן מוציאין מידו ולפ"ז לליענא בתרא שברש"י ע"כ נ"ל דהא דאמרי' דלמ"ד לאו כמו שהורמו דמיין דלא זכה בהם כהן אע"פ שנמסר לו ע"מ למשוך ולזכות בתרומה שבהם היינו טעמא משום דעדיין לא חל עליה שם תרומה כלל שמחוסר קריאת שם וסיום מקום לפנינו לצפונו או לדרומו דהדברים אלו מעכבים לענין חלות שם תרומה והוי כמפרים חלתו קמח דגזל ביד כהן . וא"כ לענין מתנות בהמה דלא בעי קריאת שם ומסויימים הם לעצמם ולא בעי אלא נתינה לכהן ודאי כשמסר לו בהמה שלמה שחוטה ע"מ לזכות במתנה שבהם זכה בהם כהן אפילו למ"ד לאו כמו שהורמו דמיין דמה מזיק מה שמשך שאר הבשר המחובר למתנותי' ולענין מתנות בהמה בזכיה כהאי מקרי מתנות שהורמו וכעין שכתבו התוס' ד"ה דאתו וכו' לענין פי' הברייתא משעת הרמה ואילך ע"ש ולהכי פרש"י גבי מתנות שהגמ' תולה בפלוגתא במתנות שלא הורמו כו' ע"כ כשהגיעו ליד כהן בתורת פקדון ואזלי אליבא דס"ל ט"ה לאו ממון ומשום שאין כאן שום נתינה מהבעלים משו"ה למ"ד לאו כהורמו דמיין ולא זכה בהם כהן . ואשמועינן ברייתא דס"ל כהורמו דמיין והא דלא משני הש"ס דמיירי כשמסרו לו בעלים ע"מ לזכות במתנות שבהם ואתי אפילו למ"ד לאו כהורמו דמיין דא"ה תקשי פשיטא ומאי למימרא ולהכי כתב הר"ן דאנן ודאי הכי קי"ל ט"ה ממון וא"כ לא משכחת להך איבעי בשהגיע ליד כהן בתורת פקדון דאפילו מתנות שהורמו שהגיע ליד כהן בפקדון בעלים מוציאין מידו וכ"ש כשלא הורמו ולא משכחת לה אלא כשמסר לו הבהמה לזכות במתנות שבהם ובהך גווני ודאי לכך זכה בהם כהן . ואע"ג דבלא"ה בהך פלוגתא שלא הורמו קי"ל כמו שהורמו דמיין לא קאתי הר"ן לפסוק הלכה מטעם זה דלא ניתי למיטעי למיפסק אפילו בהגיע בתורת פקדון ולדידן דקי"ל ט"ה ממון לא מהני אלא כשמסר לו ע"מ לזכות ומש"ה אתי עליה מטעם דקי"ל טה"מ : שם ר"ן ד"ה מתני' בכור של ישראל וכו' (ולומר בכור שלי הוא) הא"מ : שם ר"ן ד"ב אמאי פוטרין וכו' כפי' הנזכר . נ"ב ע"ש ובב"י יו"ד סי' ס"א מ"ש בזה : סליק

חדושים והגהות על הרי"ף ממסכת חולין

מאת הגאון המובהק כו' מהור"ר יהודה בכרך זצ"ל (בעל המחבר נמוקי הגרי"ב).

סי' תרצד כאן בנמצאת סכינו יפה כאן בשלא נמצאת ס"י. עי' ברבינו הרא"ש שתמה למה השמיט הרי"ף הא דרבינא דהוא בתרא דקאמר היכי דלא נמצאת סכינו יפה ממסמס לי' בפרתא דאפילו לעובדי כוכבים לא מזבין ועי' ב"י ס' י"ח מ"ש בזה וגם בל"ח ע"ש. ונראה לי פשוט דהרי"ף פסק כרב אשי שעשה מעשה ואפשר היכי שנמצאת סכינו יפה ורבא בר חיננא ורב אשי פליגי במה דמפלגי סתמא דגמ' ורבינא היכי מיירו ורבא אי פליגי אהדדי או לא וכמ"ש מהרש"ל ומהרש"א ז"ל וכיון דרב אשי פליג על רבינא לכן פסק כסתם גמרא וגם מעשה רב והוא ברור עד שלכאורה פליאה דעת על מאור עינינו הרא"ש ז"ל:

סי' תרצה בר"נ שייר בחוטי שפייר לגד הרא"ש. הנה כוונו כראה ונגלה דפירש שייר בחוטי שפייר בל החוטי לגד הראש ושחט למטה מהם ופגע בחוטי שפגע ושחט בהם וכן מבואר לאדיא כוונת הר"נ בחידושיו. ולפי"ז דעת הר"ן כהאבי"ה שכתב בהגהות אשרי בשמו שאם נגע בחוטי מש"ה פסולה ע"ש ולפ"ז צ"ע בב"י סי' כ' שכתב והכריע דלא כהאבי"ה משום שלא מצא לו חבר והנך רואה שגם הר"ן סובר כן וכפירושו וצ"ע שלא הביאו הב"י לדעת הר"ן:

סי' תשכד בריי"ף ואמר רבא חמשה אוני כו' ע"ש ובר"נ. כת"ם סי' ל"ה ס"ק ע"ז האריך בדעת הרי"ף אין דעתו ביותרת מקמא ותמה שם על הר"נ הביאו הב"י דמדסתם הרי"ף נראה דס"ל להכשיר בתרי עינוניתא כר' אפרים וכתב ע"ש דמ"מ אין מזה ראי' די"ל כדמשמע מהתוס' אליבא דהל"ס דדוקא עינוניתא מכשירים מקמא אפי' תרי אבל יותרת גדולה לא כו' עכ"ל הנה בזה הדין עמו שאין מזה אפי' נדמוד ראי' אבל הב"י לא הביא דברי הר"ן שהלה רק לענין ב' עינוניתא לעיל מיני' אבל כאן לענין יתרת מקמא הביא דברי הר"נ אחרים שכתב שם אחר שהביא דעת האיכא מ"ד דדוקא במקום שהיא רגילה כו' או שהיא גדולה כשאר אונות כו' ע"ז כתב הר"ן ולא נראה כן מדברי הרב אלפסי שכתב סתם וה"מ מקמא אלמא כל מקמא כשרה והן הן הדברים שהביא הב"י בשם הר"ן ונכון עמו ובשני עינוניתא כתב הר"נ אח"כ מיד ע"ש גם מ"ש שם התב"ש דבדברי הרי"ף אין הכרע דלשונו ממש כמו בגמ' שמעיין בר"ן שכתב גרסינן בגמ' ההוא ביני ביני כו' מדכתב גרסינן בגמ' נשמע שלא הי' כתוב בספרי האלפסי שעובדא דההיא ביני וביני כידוע למתחילים ברי"ף ובר"נ וכיון שכן גם הכתוב ברי"ף שאידיטו וה"מ דקיימי בדרא דאונא כו' ג"כ לא הי' כתיב דכיון שלא כתב ההיא ביני ביני כו' א"כ אמאי קאי הך וה"מ מגואי כיון שלא נזכר כלל מן עינוניתא. דבשלמא בגמ' ניחא דאמר אבל ביני וביני טריפה ומייתי העובדא דעינוניתא דכשרה משום דבל כו' ויתרת מקמא טריפה רק עינוניתא כשרה וע"ז קאי וה"מ מגואי כו' משא"כ אי לא הביא הך דעינוניתא א"כ הב' דינים שהרי דמתחילה כתב דביני וביני טריפה נמצא יותרת מקמא טריפה ואח"כ וה"מ מגואי א"כ יתרת מקמא כשרה וגם בל"ז כיון שהביא הך וה"מ מגואי טרם שהביא הך דביני וביני ג"כ לא א"ש והו"ל להביא הך עובדא קודם שכתב וה"מ מגואי דהוה קאי עליו כמו דאיתא בגמ' מכ"ז נשמע שלא הי' כתוב בהרי"ף רק וה"מ מגואי כו' וז"ש הר"נ מדסתם הרי"ף ש"מ מקמא בכל ענין כשרה וא"כ שפיר הכריע הב"י דהרי"ף סובר דיותרת מקמא כשר וכן עיקר והכי נקטינן ודו"ק היטב:

סי' תשמז בר"נ לגבי אלמולת שנקבה כתב והלכתא כר' נחמן כו' הלכך ההיא דזעירי למעלה כו' ובמשהו עד דאיכא רובא עכ"ל פשוט דכוונת הר"ן לתרץ קושית הרשב"א דמשמע דלא פליג ר"נ אזעירי וא"כ מאי קאמר זעירי שנקבה הא אפי' נטלה כולה כשרה לר' נחמן וכן מוקי לה הא דזעירי אליבא דר"נ למעלה ממקום הדבוק ובבית יוסף ס"ס ע"ו תמה על הר"נ עיי"ש ולפי מ"ש ניחא וכ"מ ביש"ש עיי"ש בב"ח ובש"ך ופליאה דעת ממני דברי הב"י שם שכתב ודוחק לומר עיי"ש דמפרש הא דהר"א א"ר יוחנן שלא במקום הדבוק במשהו רצוה דבשר שיתכן הא הר"ן בעצמו כתב שלא במקום הדבוק אסורה במשהו עיי"ש היטב וצ"ע. ובגליון האלפסי בשם מהר"מ דלר' יוחנן נקט רובא לא יכולתי להלום דהא שלא במקום הדבק קיימינן ולדידי' במשהו אם לא שנגיה לדבריו בר"נ במקום הדבוק איירי זעירי אמגס כן בלכך שכתב הר"נ לא א"ש גם מבלעדי זה אין טעם להגה זו ודו"ק ותשכח:

סי' תתלה בר"נ ד"ה הנהו אטמתא כו' והרמב"ן ז"ל תירץ דפמליתה אפי' חלב שמן כו' בס' זו יש לתרץ קושית התוס' פ"ט כ' בד"ה אם יש בה בנ"ט תימה דלמא אסורה משום שמנו של גיד כו' וכבר כתבתי במק"א לתרץ קושית התוס' בכמה אנפי ולדברי הר"נ לדידי' אין חלוק בין שמנו של גיד לשאר שומן וא"כ הא דתנן במתניתין נתבשל ולא נגלה כדיוקו של שמואל דהא בשומן בעלמא אף לדעת הרמב"ן מפעפע בכולה דמליחה לענין זה איתו אפי' ברותח דגלי בע"כ צ"ל דאיירי במתניתין שהשומן נטל ולא הי' אלא הגיד לבד או שהי' בו שיעור נגד השומן דהא בגלי לא צריך יותר ובנתבשל צריך גם נגד הגיד דתנא אי"צ לפרש דבריו משא"כ אמורה וכנודע מש"ה מוכח שפיר ממתני' דיש בגידין בנ"ט ולשיטת הרמב"ן הנ"ל שמוכח בר"נ מתורץ ג"כ קושית התוס' צ"ו ב' ד"ה אבל נגלה כו' ואית מה קמ"ל כו' ע"ש ותבין ודו"ק היטב:

סי' תתלב ר"נ ד"ה ומדאמרי' יש לעיין שכתב דשיעור בכשר בלפת הוא בשים וכתב והכי מוכח בגמ' והיינו מדאמר רב נחמן גיד בשים וכמ"ש התוס' שם. והר"נ בעצמו כתב דרב נחמן קאי על שמנו של גיד וזה ידוע דנ"ט יותר מגיד אף אם יש בגידין בנ"ט ומתני' ס"ל יש בגידין בנ"ט וא"כ אין ראי' והתוס' י"ל דס"ל דר"נ קאי אמתני' וכמ"ש הרא"ש ע"ש וצ"ע:

סי' תתלג בר"נ סוף פ' כל הבשר צ"ע לכאורה לפי שיטת רש"י ור"ש ור"ת דהנאסר הוא יותר מהאיסור יקשה מהירושלמי דערלה שהביאו הר"נ דהתם סברי להדיא דמתבטל ולא הוי מין במינו וצ"ע: סליק

חדושים והגהות

מאת הגאון מו"ה שמואל מרובזעוויץ ז"ל מו"ץ דמאהליב (והרד"ל ז"ל העתיקם בבי"ק מגליון האלפס שלו).

סי' תשי"ט בר"ן ד"ה דליכא כו' ואין זו ראיה דדלמא ר"י כו'. אך יש ראיה מהר"נ דאמר הא' סמפונא בריאה דאינקב טרפה ומוכח בסוגיא (מח:) דאף במשהו ע"ש:

סי' תשכ"ד בר"ן ד"ה היינו רביתייהו וכו' וכן ראוי לאסור אפילו כסדרן כו'. והא דלא מחלק הגמ' בכסדרן גופיה כקושית התוס' דאשמועינן דאפילו אם דבוק מתיתוך לחיתוך בענין שהותם הטיב אפ"ה טרפה משום שסופה להתפרק כך נ"ל ליישב לפ"ד הר"ן: בא"ד הוברר הדבר שלא נטרפה מעולם זו שיטת רש"י. לפי"ז לא צריכנא למ"ש לעיל במה שהקשה מהך דקרום שעלה מחמת מכה אינו קרום. דהכא אין הנקב אוסר כלל. גם דבריו לעיל מגומגמין דנראה פעם משום דאונה סותמה ופעם נראה משום הסירכא. ואפשר בהצטרפות שניהן מתיר:

סי' תשנ"ב בר"ן ד"ה דשוגלד וכו' אע"ג דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי. זה תמוה דקי"ל בחזקת שימור קיימי ע"ש:

סי' תשנ"א בר"ן ד"ה א"ר הונא כ' כיון דאיכא למיקם עלה דמלתא כו'. ואפשר דהוי דשיל"מ. אך י"ל אין שמתיר עתיד לבא ודאי. ואכמ"ל: שם ד"ה עמדה כו' שאני הכא דאם איתא כו'. לקמן כתב טעם אחר כיון שבדרכה מהלכה כו' ע"ש:

סי' תשנ"ה בר"ן ד"ה א"ר יהודה כו' אלא כי קאמר מן הגן ולמעלה כו'. לפ"ז גם בבהמה הו"מ לפרש כן מן הזאב ולמעלה שוה עם הזאב וצ"ל למימר דר"י פליג עי' ברא"ש וצ"ע: שם ד"ה ספק קניא כו' וכתב הרא"ה כו' לגבי בהמה נ"מ כו'. דברי הרא"ה אין מובנים לי דהרי הוא כתב לקמן דלודאי דרוסה לא מהני בדיקה אלא לספק דרוסה מהני בדיקה לומר דלא נדרסה. וא"כ אין בכאן חומרא במה דתלינן בקניא. דאי הוא מחמת קניא אין בדיקה לושט ואם הוא מחמת דרוסה כ"ש דלא מהני בדיקה וא"כ מה מסיים ואפ"ה תלינן בקניא כו' דלאו משום קולא הוא כו' ובלא"ה ליכא להתיר כאן ממ"נ כמ"ש. ואף אם נדחוק לומר שאם אין מקום הדריסה ניכר הוי כספק דרוסה ומהני בדיקה. מ"מ כאן דממסמס קועא דמא הרי ניכר מקום הדרוסה וצ"ע:

סי' תשנ"ז בר"ן ד"ה מכפא כו' ולאתויי צואר אתי כו'. זה סותר לדברי הרי"ף שהביא לדרב ולעיל כתב דסימנין עד שילדימו סימנין עצמן. ולא ידעתי צ"ל לפרש כך. שפי י"ל לאתויי קרום של מוח או בסימנין עצמן:

סי' תשנ"ח ברי"ף נטלה הרבה ונשתייר ממנה כל שהוא. זה צ"ע דבגמ' מוכח דגרסינן נשתייר ממנה כזית דפריך מתני' אהדדי קתני ל"ק הא ר"ת כו' ע"ש. ואין לומר שט"ס הוא כי מלשון הר"ן נראה שהיה גורס כן. ואולי גרסי' בגמ' והתניא כזית וברייתא היא דפריך מינה ולא ממתני' דגרסי' בסיפא והא דהוצרך לדייק מרישא ולא פריך בפשיטות מסיפא דתני נשתייר כ"ש ובפרט לדברי הר"ן ז"ל מאי לא נשתייר סימנה כלום היינו כזית א"כ ודאי הו"ל למיפרך מסיפא. אך כבר כתב התוס' בכ"מ דכל כמה דמצי לדייק מרישא עדיף ליה:

סי' תש"ם ברי"ף ד"ה אבל אשתייר ממנו כעוכי ה"ז כו' אלא בבהמה ובעוף כשר כו'. ואפשר דמוכח לה דאם נאמר דבעוף טרפה בכל מקום הו"ל לנוי למיתני ביתר עליהן עוף ע"ש:

סי' תשע"ו בר"ן ד"ה ודאמרינן לבתר תריסר ירחי כו' וכ"ת א"כ היכי פשטינן כו'. האי וכ"ת לא דייק שפיר. דמשמע דל"ק זה אלא למאן דגרים פירשה מתה אבל למאן דגרים פירשה ומתה דבעי דוקא פירש הי ל"ק. וז"א דזה לא קאי רק על שנולדים בתלוש אבל הנולדים במחובר לכ"ע אסור כבמת בשרץ אף אם לא פירש כלל כמבואר. וא"כ תקשה מאי מהני יב"ח לפי' שמתליעין במחובר. ובאמת שבלא"ה הביאו הראשונים ז"ל בשם הראב"ד שאינו מתקיים לאחר יב"ח כלל כפי' הר"ן. והאי וכ"ת לא דייק כלל:

סי' תשפ"א ד"ה באומצא איתו צלי כו'. בכל דוכתא משמע דאומצא היינו חי ממש ועי' בפ"ק בבוטע בשבת דחזי לאומצא:

סי' תשפ"ד בד"ה וסוי יודע כו' ויש לו ג' סימנין כו'. לענ"ד אפשר לומר דמתני' או או קתני שאם אינו דורס ויש סי' א' אצבע יתירה או זפק כו': בא"ד והכי מוכח בגמ' מדאמר הלכתא עוף כו'. ולקמן דייק מהך דב' סימנין טהור מוכח דעורב דורס כמבואר לכן. ובאמת מהך לא מוכח די"ל כמש"ל לשיטת הרמב"ן דסימן א' הוא אינו דורס וא"כ בודאי לאו עורב הוא:

שם בהגהי שם. מדברי הר"ן דפי' לקמן עוף הבא בב' סימנין הייתו כל ב' סימנין דהא"כ הו"ל לפרושי וא"כ מוכח דכל עופות דורסין הן כמבואר: שם בבעל המאור בשיטה דנשר. בדרך הראשון בסופו. ולא היה לא' עופות הכן סימן טהרה אלא קליפת הקרקבן כו'. ודורס לא ידעינן דאי חזינן דדרים אין מועיל סימן א' כמש"ל ואי חזינן דלא דרים אף כי אין זו קליפה טהור למאי דקי"ל דלפרס ועזניה לא חיישי'. או דלא ידעינן. אך מה דמסיים כי בידוע שהוא ממין נשר לא א"ש לפ"ז דשמא אינו דורס וטהור וצ"ע. גם לא ידעתי שהיה יכול לומר כמו לשיטת הרמב"י להלן בדוכתא דשכיחי פרס עזניה ולא היו דורסין כדלקמן: שם בשיטת הרמב"י ובסופה יותר ספקות דרב אסי למי שלא היה בקי בהן כו'. גם בכאן היה יכול יותר טוב לפרש דלא הו"ל אלא סי' אחד דקרקבנו נקלף ודריסה לא ידענו והיה בקי בכ"ד עופות כדלעיל לשיטת רש"י ולא היה צ"ל דהוי במקום דשכיחי פ"ע או שהיה להם ג' סימנין ומספקא להו בהאי סימן דקליפה שאם אינו סימן יש לחוש לעורב ומיני' ולא היו בקיאין בזה: שם בשיטת רבינו יעקב. וכלן אין דורסין חוץ מנשר ועורב ופרס ועזניה. היינו חד מיניה אינו דורס ואידך דורס כמבואר לקמן. גם בעורב צ"ל דאינו דורס. וט"ש בכאן כמו שאבאר לקמן: שם או ממין עורב ויש לו סי' כו'. לדעתי הוא ט"ס דצ"ל דעורב אינו דורס כמש"ל: שם והא קתני ר"א עוף הבא בס"א כו'. מזה מוכח דעורב אינו דורס מדרב נחמן דהא אינו בקי וכו' בשני סימנין טהור והוא שיכיר עורב. ומאי ב' סימנין דקאמר אי כרואין הב' סימנין ובדריסה אין יודעין. א"כ ליחוש שמא אינו דורס ג"כ והוי מכ"א עופות אלא צ"ל דהב' סימנין א' מהן אינו דורס. וזה שהביא ראיה לדר"ת מדר"נ כמו דהתם הב' סימנין וכן סימן א' דקאמר היינו אינו דורס חד וה"נ בדר"ת וכמו שיתבאר. וא"כ כיון דאינו דורס חד מהני ב' סימנין ואמרינן שיכיר עורב מוכחת דעורב אינו דורס. ובסימן אחד ואינו דורס יש לספק בפ"ז דר"נ חיים לפ"ז. ור"ת קאמר עוף הבא בסימן א' טהור בע"כ אינו דורס הוא הסימן וג' סימני טומאה יש לו דליכא לספוקי רק בפ"ז ור"ת ס"ל כאמימר דפ"ז לא שכיחי. דאילו הי' סימן אחר אולי ג"כ אינו דורס והוי מין עורב. ואולי כאמר דעורב דורס מאי ר"ת לאוקמי באיזו סימן א'. ועמ"ש לקמן: שם אבל י"ל שמין האסטו"ר ופסקו"ן מין עורב כו'. כאן משמע דעורב דורס לא כמ"ש לעיל. ואף אם נאמר כד' הר"ן דכל שיש בו ב' סימנין איכא לספוקי בעורב אף דאינן סימנים שנמצאים בעורב וא"כ י"ל לעולם דעורב דורס ור"נ דאמר בב' סימנין והיינו חד מיניה אינו דורס כמ"ש לעיל ואפ"ה צריך להכיר עורב והיינו משום שכל שיש בו ב' סימנין איכא לספוקי בעורב אף שאינן הב' סימנין דבעורב. אך מדבריו לקמן ומדברי כלן נלמוד כל עוף שיש בו סימן אחד דאינו דורס וסי' א' כל שהוא טהור לד"ה והרי איכא לספוקי בעורב ומיניה. א"ו ס"ל דכל מיני עורב דרס לדברי ה"ר יעקב וא"כ לא ידעתי איך יפרש לכך דר"נ בב' סימנין טהור דממ"כ אי אינו דורס חד מהם צ"ל להכיר עורב ואי שארי סימנין איכא לספוקי בכ"א עופות כמש"ל. וצ"ע:

סי' תת"ז בר"ן ד"ה חולין בחוץ כו' אבל בתוס' כ' כו'. י"ל מ"מ לא איצטריך שניהם כשרים דאין רבותא אלא משני ומש"ה בע"כ צ"ל איידי. גם בכל המשנה לא איצטריך ראשון כשר אם לא משום איידי כדפירש"י:

סי' תת"ח בר"ה א"ר יהודה כו' ומיהו אי איקלע י"ט בשבת כו'. ומש"ה לא נקט במודה ר"י בשאר ימים: בא"ד אפשר שמוכר שיודע שמכר צריך להודיע כו'. ובגמ' לא משמע הכי דאמר בס"פ רבי אומר יום אחד יום מיוחד צריך כרוז מכ"א בארבע כו' משמע דבשאר ימים א"צ כלל להודיעו. ודוחק לומר דבד"פ הוי מס"ת ובשאר מד"ס. ואפשר לומר דבד"פ אף אם לא קנו שניהם ביום א' צריך להודיע כמ"ש הר"ן לעיל. אבל בשאר ימים א"צ להודיע רק בשקונים שניהם ביום אחד. אבל לא משמע הכי מדקאמר יום א' צריך כרוז כו'. משמע דא"צ כרוז אלא ביום א':

סי' תתי"ד בסה"ג ד"ה כתב ריא"ז בשם א"ז לקיים כו' בששחט היה ועוף שאז צריך לברך על כ"א. לא ידעתי איך יפרש לפ"ז לכך ומודה ר"י לענין ברכה שאין מברך אלא ברכה אחת: שם ברי"ף ועפר תיחות למעלה וביו"ט פ"ק נמי איתא. לא ידעתי למה כתבו. ואפשר משום דהתם לכאורה משמע דפליגי בזה אבל למסקנא מסיק דכ"ע ס"ל הכי ע"ש:

סי' תתי"ז ר"ן ד"ה הוטי כו' דהא וודאי בשבת אסור לגלות כו' גבי פוגלא כו'. משם אין ראי'. דאף דאסור למלוח אפ"ה בבשר מותר לטלטלו כדאמרי' עכל מוכן הוא אבל שבת שאם עבר ותקנו כו' ע"ש בפירש"י פ' כירה דהפרשת מעשר אינו אלא מד"ס. וה"כ לגבי מליחה כאן: בא"ד אף זה דינו כן משום דטרחא משהב כו'. אבל באומצא נראה שאסור עם המיטין ועי' בר"ן לעיל פ"ק: בא"ד מולחו יפה יפה אלמא צלי בעי מליחה. ואין זה ראיה דלעולם דאיירי באומצא דאומצא בעי יותר מליחה מצלי כמ"ש לענין בשר שיש בו הוטין: בא"ד מתעורר הדם ופורש ממקום למקום. ואף דבתחילה שפירש דמה מצד זה לצד זה א"צ מליחה. הכא שאני. עי' ברא"ש ור"ן פ"ק: בא"ד דקה שנבדקה היאך יועילו לבהמה גסה. אין זו ראיה כלל:

סי' תתכ"ד ר"ן ד"ה והא דתני ר"כ פת שאפאה כו'. משא"כ בשאר איסורין שאם אוכל עם הכותי כו'. לפ"ז לא ידעתי מאי ראיה מייתי ר"פ כל הבשר לענין העלאת בשר עוף וגבינה מהלת ה"ל ע"ש ואארכתי במ"א:

סי' תתכ"ט סד"ה ולענין הלכה כו' וכרכשא דהתם לא מצאה במקום שהניחה. ואיירי ברוב נכרים. אך צ"ע כיון דרוב נכרים איך הוו בעו להתיר ע"י סימנין איסור תורה דלמא סימנין דרבנן וא"ל שהוא סימן מובהק כמבואר ואכמ"ל: שם ד"ה אמר רבה כו' ובמציאה נמי אדם נאמן לומר אלו כליו של פלוני. לא ידעתי אם עד אחד נאמן במציאה שהיא של חבירו בלא שום סימן:

סי' תתל"ב בר"ן ד"ה ומדאמר רבא דמין כו' ומשום בשר מן החי כו' מן הטרפה אלמא חלב בשר איקרי. ז"א דאי משום בשר מן החי חייב לא היה לחייב משום בשר מן הטרפה דמחד קרא נפקי כדאי' שם בס"פ אלא משום אמ"ה חייב וא"כ אין ראיה דחלב מיקרי בשר. ומהא דחייב משום טרפה לאו משום בשר מהטרפה. אלא דבהדיא כתיב שם בחלב טרפה ואכול לא תאכלהו. ואי משום דאמרי' בגמ' (גבי קרא דאכל לא תאכלהו) אמרה תורה יבא איסור טרפה ויחול על איסור חלב היינו לומר דקרא דלא תאכלו בע"כ לא הוי משום חלב דבלא"ה אסור אלא דאתי לאשמועינן דלא תאכלוהו משום טרפה וממילא מוכח דאיסור טרפה חל על חלב. אך צ"ע מאי דאמרי' בזבחים צ"ל למכתב נבלה וצ"ל למכתב טרפה. והא איצטריך טרפה דהל"ס לא ידעינן דחלב אסור משום טרפה. ויש לדבר בזה אי חלב הוי מב"מ עם בשר ואכמ"ל: שם ד"ה אר"ת כשמערין כו' שהרי אילו נפל בקדירה אחרת כו'. הנה מזה אין ראיה דכאן יותר דבקדרה זו סגי בנ"ט ובקדרה אחרת בעי ס' ובלא"ה י"ל דהכא איירי בלא בלא נתמעט וודאי האיסור לגמרי דבשלמא אלו היה האיסור בקדרה שאינו מתערב לגמרי י"ל עכשיו אחר שנצטמק היתר חוזר חתיכת איסור לפלוט משא"כ בלא הרי נתבלבל בהתיר. גם אף שהקדרה בולע מהתיר כעת בולע ג"כ מאיסור ואנו מערין האיסור כמו שנפל גם י"ל דבזה סמכינן אקפילא ובלא"ה לא היינו סמכינן אקפילא בפחות מס' כמ"ש לעיל. גם מה שה"ר מהך דפתו החולין. התם שאני לפי שאף מעיקרא היה ראוי לאסור אלו ידעינן דשל תרומה יהיה יותר קמח מחלק א' מק"א בחולין אלא דלא הוי ידעינן ועכשיו אגלאי מלתא למפרע וכמ"ש ברא"ש:

סי' תתל"ג בד"ה וכחל כו' מפני שהחלב יצא ממנו ונתבטל כו'. קשה בין לפי' הר"ן בין לפי' הרא"ש מ"ע לא אסרינן הכחל משום איסור דבוק. ובע"כ צ"ל הואיל והלב שחוטה דרבנן סקלו בו. וא"צ לכל הדחוקים:

סי' תתל"ט ד"ה ואיכא למידק כו' ומיהו אע"ג דביטול איסור לכתחלה מדאורייתא וכו' אם עבר ובטלו מדאורייתא כו'. וצ"א כל מילתא דאמר רחמנא לא תעבד אי עביד לא מהני. ואפשר יליף לה מגרימת אוזן בכור. ועי' בתוס' ריש תמורה: בא"ד מדאורייתא קאמר דמדרבנן אפי' במינו בעי' ס' כו'. אין זה ראיה דהתם ביבש ביבש איירי ואף מדרבנן סגי ברובא ובלח"מ בטעמא:

סי' תתמ"ב בסה"ג ד"ה מדברי רבינו וכו' והרי באפרות כו' פסק כת"ק כו' ולא כרא"כ"י. עי' בר"ן פ' א"ט והרא"ה דלק"מ:

סי' תתמ"ו בר"ן סד"ה וכ' רבינו האיי כו' שאינן באין אלא להמנע מן העבירה כו'. ונפ"י הראשונים אף שג"כ הן להמנע מעבירה משום סרך תרומה הוא דמצוה באכילתה. ובלא"ה יש לחלק: שם בסה"ג ד"ה אבל בשר וכו'. ומדברי הרא"ש ור"ן וטור נראה דהכ"ע צריך קיצות כו'. אין נראה כן מדבריהם:

סי' תתנ"א בר"ן ד"ה תניא בגמ' הלב כו'. אבל שמנונית דהריך לא כו'. ואפשר כיון דאין הדם נכנס אף בשומן הנכנס נמי אינו נ"ע וזה לפי שיטתו בסוגיא דאפשר לסוחטו ע"ש:

סי' תתנ"ב ד"ה דכוותה דם מהלכי שתים כו' אסור בלא כנסו דתניא כו' וזה שלא כגי' הגמ' והרי"ף וע"ש בתוס' בכריתות:

סי' תתנ"ד ד"ה דרש מרימר כו' ואע"פ ששומן כו' נפלט ממנו דכבולעו כך פולטו. אבל לא אשכחן זה בשומן:

סי' תתנ"ו סד"ה גרסי' בגמ' בעא רב אמי בר יוסף כו' איכא למימר דלצינורא דחד יומא כו'. בלא"ה איכא למימר דהתם מהר עפי כדלקמן בכד של בשר אבל כד של חלב: שם ד"ה ההוא בר יונה כו' במלתו שיעור שהיה לקדרה הוי רותח ומקמי הכי לא. וא"ת כ"ש דתק' מאי פריך גבי דם צ"ל למעוטי תיפוק ליה דהא נפיק ליה מתורת דם משום דהוי כרותח דגלי כמ"ש לעיל הא כל מליחת קדשים אינו שוהה במליחה כדאמרינן הופכו ומעלהו וא"כ אכתי לאו רותח הוא. וצריך לדחוק כמש"ל גבי דגים כיון דרפי קרמיי' מיד הוי כרותח וה"נ בדם דרפי. ועדיין צ"ע ויתבאר במ"א:

סי' תתס"ח ריש ד"ה ומעתה אין בין שאר איסורין לבב"ח כלום כו'. אין זה נכון דלענין חתיכה הראויה להתכבד נמי בב"ח דהוי איסורו מחמת עצמו ולא בשאר איסורין כמ"ש הר"ן בעצמו בס"פ ג"ה בשם רבותינו הצרפתים ונראה שהסכים שם לזה: בא"ד בסה"ד שכיון שאין בחתיכה כדי ליתן טעם כו' אי אפשר שיהא חוזר וניעור. אין זה נכון דהרי המים בתוך היורה נ"נ וא"כ שוב מים נ"נ ונמצא שמים האסורין נתרכו עד שנתן טעם בהיתר וכל הה"נ א"א לומר ראשון ראשון בטל כמ"ש בלהי ע"ז. ואפשר לומר משום דלדידן מב"מ אינו אלא מדרבנן גזירה אטו בשאינו מינו ובא"מ הה"נ לא תאסור אף במינו אינה נאסרת ויש עוד לדבר בזה ואכ"מ: שם בד"ה ולענין הלכה באפשר לסוחטו כו' ואף תי' זה אינו מחוור מדאמרינן חלב אמאי הרי חלב נבלה הוא. לא הבנתי קושיתו דאיכא ה"ק בלא בלא שלא קיבל טעם זה מה בנוגן אבל כל שקבלו טעם ומ"ז שפיר אמרינן דנ"נ ומש"ה פרכינן שפיר חלב נבלה הוא:

במרדכי סי' תר"ח ואומר אני אי משום הא לא איריא כו'. גם י"ל מחיתוך לגב: סי' תרל"ב דאיכא למיחש לריסוק אברים דינו כבהמה. צ"ע א"כ מאי לא לנפול דקאמר: סי' תרל"ה וגם האב יש לו יותר על שנה כו'. זה צ"ע דמאב לא משום טרפה מוכחינן רק דלמא לאו אביו הוא ע"ש בגמ': סי' תרס"ד והכשירו ר"ג הזקן לפי שלא היה בדמו כזית לאסור. ואפשר משום דהוי דרבנן דם שבישלו ואין בו כזית מש"ה הקיל ולא דמי לפלגא זיתא דתרבא דאסור מה"ת: סי' תרס"ו עם הפת בפחות מכ"ד. לא הבינותי פירושו. דהא ס"ל תרומת ח"ל בעי ק"א להתירה לזר הו"ל פחות מק"א. ואי ס"ל בטל ברוב הו"ל פחות מרוב: בא"ד ומדלא פריך כו' ש"מ דלחמי תודה נאפת כו'. אין זה ראיה דלזה לא הוצרך: סי' תרס"ח דנכבשי' כותי שלא יראה ישראל כו'. דאי לאו כותי הוי ראינו שפירש מהקבוע ואסור כקבוע גמור ויש להאריך בזה ואכ"מ: סי' תרע"א כדתנן פ' כל הבשר המעמיד בעור הקיבה כו'. אין זה ראיה עי' בר"ן ס"פ כל הבשר: סי' תרע"ד ורא"ייתם מהנהו אטמתא כו'. צ"ע דמהתם משמע דמליחה לא בעי ס' דמאן דאסר ס"ל כרותח דבישול ומאן דשרי ס"ל כרותח דצלי וקי"ל הכי: סי' תרפ"ם אע"פ שאין שיעור חלה בחלק הא' לבדו כו'. צ"ע מ"ש מהא דתנן בחלה שלש נשים שנתנו לעשות מהן עיסה כו': סי' תרצ"א עכ"ל ראבי"ה וצ"ל דהייתו כרא"ש כו'. נראה דיש לגרוס דלא כרא"ש דהא הכא לא נ"נ רק התאי חתיכה ונראה משום דמספקא לדידהו אם הטיפה הולכת עד למטה או לא. מש"ה התאי חתיכה שבתוך הרוטב מותר והתאי שחוץ לרוטב אסורה מספק שמא אינו מפעפע למעלה: סי' תרצ"ד שהוי מבטל טעם המים והשרץ והשרץ מבטל אותו הטעם פי' אם ס' במים או ס' בדג: סי' תרצ"ח אבל נגלי מותר לכתחלה אפי' בלא קריפה כו'. אין זה מבואר בר"ת ואדרבה ג"כ מצריך לכתחלה קריפה במקלה אף נגלי גם מ"ש בד' רש"י אינו מבואר: סי' תשל"ז והביא שעתא לית בריכה כו'. אין זה נוגע כלל לברירה דמ"מ כשנמצאת כשרה למפרע הוא של ישראל דל"צ עכשיו היא כשרה ומעיקרא היתה טרפה ככל ברירות שבש"ס דוק ותשכח: שם (בתשו' ר"ב לר' משלם) דיש לחלק בין טומאה ואיסורא כו'. זה אינו מובן כלל מאי טומאה איכא התם לגבי תמ"ו דסטר ליה מכישוי משום רוכלא ותזקה. ואפשר הואיל ואיכא ג"כ טומאה דנבלה אך אדרבה התם מטמא משום רוכלא ותזקה וצ"ע. גם בך דקבוע אין מובן כלל. גם יתר דבריו צ"ע ואכמ"ל בזה:

סליק בס"ד

מאת הרב הגאון כו' מהר"ר שלמה הכהן שליט"א מו"ץ דווילנא. על אלפס חולין

בסי' תרפ"ב בר"ן ד"ה ועיקור. לפיכך פי' הרמב"ן [וכן הבה"ג] דעיקור סימנין היינו שנתדלדלו כולן או רוב בדבר שאין עושה אותה טרפה וכו' והלמ"מ שאם אירע כן בשעת שחיטה משהתחיל בסימנים שהיא נבלה וכו'. נ"ב נ"ל מה שהוסיפו בדפוסים החדשים ,וכן בה"ג" דגם הוא עומד בשיטת הרמב"ן נ"ל דהוא ט"ס דבדברי הרשב"א בתו"ה בריש שער ג' בשם הבה"ג מבואר דס"ל דאף אם נעקרו מקודם מ"מ לאחר השחיטה הוי כנבלה דהלמ"מ דאינו מועיל שחיטה בסימנים עקורים [וכן משמע באמת בד' בה"ג עצמו בדיני שחיטת חולין ובדפי הספר ד' ווארשא הוא כדף קכ"ו ע"ש היטיב] ומה שכ' הר"ן הכא דדוקא אם אירע לו כן בשעת שחיטה משהתחיל בסימנים הוא דעת הרמב"ן ז"ל בעצמו אבל הבה"ג לא ס"ל כן ולכן נ"ל דתיבות וכן בה"ג טה"ס. ודע עוד דמש"כ שנדלדלו במקום ,שאין" עושה אותה טרפה כ"ה הלשון בכל ספרי הר"ן וכן העתיק הב"י בסי' כ"ד וכן נראה שהי' הגי' לפני הש"ך בספר הארוך שלו ובספר הש"ך עצמו בס"ק כ"ג וכ"ה הלשון באמת ברשב"א ובחידושיו כאן ובתו"ה הארוך ד' כ"ב ע"ב ובדף כ"ו ע"ב אלא שבמקום שבר"ן איתא ,בדבר" שאין עושה אותה טרפה איתא ברשב"א ,במקום" שאין עושה ובדברי הרמב"ן עצמו בחדושיו אי אפשר לעמוד על לשונו וכוונתו באמיתית יען כי מחסר בדפוס על דף הכוה [ותבל על דאבדין] [ובדף כ' גבי דין דאין עיקור סימנין בעוף הביא מעתיק פי' אחר בשם הרמב"ן ונראה משם דהרמב"ן חזר בו ממה שפירש בדף י' ונ"ע בזה] וכן כתב הרשב"א ז"ל לסדיא בתו"ה בדף כ"ז דע"כ עיקור סימנין דחשיב בחמשה הלכות שחיטה מיירי בגוונא דלא הוי טרפה והיינו דנעקרו לגמרי מן הכבד או שנדלדלו ברובן והא דאמר שמואל סימנין שנדלדלו ברובן טרפה אין ר"ל טרפה ממש אלא אסורה קאמר והיינו דלא מכני ליה שחיטה אבל החלב וגלים מותרים דבחייה היא כשרה והלכך הא דאמר הכא במקום שאינו עושה אותה טרפה ר"ל שלא נעקר מן הסימן גופא דבם נעשה טרפה או נבלה מחיים וכל זה יש לפרש לפי דעת הבה"ג והרשב"א אבל בד' הרמב"ן שהביא הר"ן כאן א"א לפרש כן דהא דעתו ז"ל דעיקור אינו פוסל רק כשאירע כן בשעת שחיטה וא"כ אם נעקר מעיקרא כשרה היא לגמרי ואפי' לאחר שחיטה וא"כ תמוה טובא דסיאך יפרנס להא דאמר שמואל דסימנים שנדלדלו ברובן טרפה וסתמא אמר ומשמע אפי' נדלדלו קודם שחיטה הוי טרפה ועוד דאי דוקא דנדלדלו בשעת שחיטה אמר [והך טרפה ר"ל אסורה וכמו שפי' הרשב"א לדעת הבה"ג] א"כ מאי מקשה שם מדשמואל אדשמואל דילמא התם מיירי שניטל רובו מלאי קודם שחיטה. וכן אמת דאפשר לומר דאף הרמב"ן ז"ל מודה דאפי' אם נעקרו מתחילה רק דהשוחט לא ידע דהם עקורין דג"כ הוי נבלה דהא עיקר טעמא כתב הרמב"ן ז"ל הכא לפי שכיון שנשמטה באותו שעה אי אפשר שתשחט כהכשר שמחמת העיקור מתנדנדין הסימנין ומשו"ה הוי נבלה וא"כ מאי נ"מ אם נעקרו מתחילה או בשעת שחיטה והא שכתב שכיון שנשמטה באותו שעה היינו משום דאם נשמטו בשעת מעשה מסתמא לא ידע דנעקרו ולא ידע להזהר אבל אם נעקרו מעיקרא מסתמא ידע אבל אם באמת לא ידע דהן עקורין י"ל דהוי נבלה. אכן באמת מצאתי גירסא נפלאה בט"ז בסי' כ"ד ס"ק י"א דהעתיק באמת הגי' בר"ן בדבר ,שעושה" טרפה וכן מצאתי בד' הב"י שנדפס בס' הטורים הישנים ועפ"ז כוונתו פשוט דס"ל דשמואל דאמר דסימנים שנדלדלו ברובן טרפה ממש קאמר דמיד נעשה טרפה וכן לאחר שחיטה ג"כ טרפה היא [אם ידע השוחט דהן עקורין ונזהר שלא יתנדנדו הסימנים וכגון שתפסן בידו] ודלא כדעת הרשב"א ז"ל דמחיים הוא כשרה אך דהלמ"מ נאמרה דאם נדלדלו ברובן או נעקרו לגמרי בשעת שחיטה דהוי נמי נבלה משום דהשחיטה לא נעשה כהוגן משום דלא ידע להזהר והוא דדייק הרמב"ן וכתב ,בדבר" שעושה אותו ולא כתב ,במקום" כמו שכ' הרשב"א משום דר"ל דדוקא דהעיקור היה בדבר שנטרף על ידו והיינו דנעקרו כולו מן הכבד או שנדלדלו ברובן ולאפוקי באיגום איגומי או דנעקרו רובן דבכה"ג כשר הוא לגמרי ולפיכך נראה לי דט"ס נפל בכל ספרי הר"ן וצ"ל בדבר שעושה אותו טרפה וכמו שהיה הגי' לפני הט"ז ז"ל ודו"ק היטיב בכל זה [שוב ראיתי בפמ"ג בש"ד ס"ק כ"ג וכ"ה שכ' ג"כ דלהרמב"ן טרפה נמי הוי ואכן הכה"ג כתב דגם להרמב"ן אינו טרפה ע"ש]: **שם** בר"ן פירש רבי שמעון בעל הלכות ז"ל דעיקור נפק"ל מדתנן הטחר והמעקר פטור מלכסות וכו'. נ"ב וכ"ה באמת בהלכות גדולות שם אבל צ"ע דטפי הו"ל להביא מהמשנה השנוייה באותו ואת בנו ושיא קודם לזו ועוד קשה מאי דמסיים דכשוחט את הטרפה חייב לכסות וזה אינו אליבא דהלכתא דהא אנן קי"ל דגבי כיסוי הדם שחיטה שאינה ראויה לא הוי שחיטה ומצוה לייסב:

בסי' תרפ"ח ברי"ף הלכך צריך בדיקה בין כל תדא ותדא וכו'. נ"ב הנה פשוט דקאי אריבא דכיון דהלכה כרב הונא כשלא שיבר בה עצמות הלכך צריך בדיקה מלד עלה טובה דשמא ימלא פגום אחר שחיטה בתרייתא ואם לא יבדוק בנתיים כל מאי דשחיט בה אסור לדידן דלא קיי"ל כר"ח אבל לר"ח אף עלה טובה ליכא דאף אם ימלא פגום נתלה בעלם המפרקת דבתרייתא. וכ"כ בלישנא בתרא דר"ח דאמרינן דכיון דמתלי תלינן וכו' אבל נלע"ק גם לר"ח שייך עלה טובה וכמו שמבואר להדיא בגמ' ומיהו זה י"ל דהרי"ף מודה דלכתחילה צריך לבדוק גם אחר השחיטה דחיישינן דשמא נפגם בעור אך משום זה הוי סגי שיבדוק באחרונה אבל מצד עלה טובה צריך לבדוק בין כל שחיטה ושחיטה ומיהו דעת הראב"ד ז"ל דלאו משום עלה טובה קאמר רק דמחוייב לבדוק הסכין כששחט ב' בהמות דכיון דס"ל לר"ח דתלינן בעלם המפרקת חוששין גם לחומרא דשמא נגע במפרקת ונפגם והלכך צריך לבדוק אחר שחיטת הב' מדינא אבל אם לא בדק ונאבד הסכין הבהמה השניה אסורה באכילה ואף לדידן דלא קיי"ל כר"ח מ"מ לחומרא תלינן כ"כ הרשב"א ז"ל בתו"ה משמו אבל כל הראשונים ז"ל חולקין ע"ז דכל זמן דלא חזינן לא חיישינן שמא נגע ומיהו בנגע בוודאי חיישינן לחומרא וכמו שמבואר בפוסקים ז"ל:

בסי' תרצ"ז פ"ב ברי"ף תניא רבי אומר מלמד שנצטווה משה על הוושט וכו'. נ"ב לכאורה תימה דמאי הוצרך רבינו להביא הך דרבי הא נלמד דעוף בעי שחיטה מהקישא דבר קפרא. ונראה דמבר קפרא אינו ראיה רק דסגי בסימן אחד אבל מנ"ל דבעי שחיטה דילמא סגי בנחירה ולא שייך לומר דאין היקש למחצה דהא סו"ס הוי היקש למחצה דהא סגי בסימן אחד וע"כ דכיון דהוקש גם לדגים ע"כ צריך להשוותו גם לדגים כחד לד וא"כ הו"א דסגי בנחירה [ורא"ה לדברינו דהא למ"ד דאין שחיטה לעוף מה"ת ומ"מ נחירה בסימנין מיהו בעי ולכאורה מנ"ל הא ואי משום דאיסור נבלה נוהג גם בעוף דילמא היינו דוקא במתה מאליה אלא ע"כ דסמוך ג"כ אהקישא דבר קפרא דלכל הפחות דנחירה בסימנין מיהו בעי ודו"ק] ולכן הוצרך להביא גם דרבי דרבי אמר בהדיא דבעי שחיטה גם בעוף וכ"מ להדיא בסוגיין בגמ' דף כ"ח דאמרינן מאן תנא דפליג עלה דר"א הקפר ברבי רבי היא ולא אמרינן דברייתא דבר קפרא נמי פליגי עליה דהא דרים היקשא וע"כ דמהך היקשא אינו ראיה דבעי שחיטה וכמש"כ. וגם לברייתא דבר קפרא נמי הוצרך להביא דהנה לכאורה צריך להבין מה דאמר שנצטווה על הוושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף וכו' דהא מקרא דוזבחת לא ילפינן רק דבעי זביחה אבל מהו הזביחה לא ידעינן כלל מקרא וא"כ היכי אמר מלמד שנצטווה משה ואמנם באמת נ"מ גדולה לדינא דהנה ידוע דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' שחיטה הל"ג דספק בהלמ"מ הוא לקולא והלכך כל ספק שיסתפק בדרוסה אסורה לפי שהוא מפורש בתורה אבל שאר מיני טרפות יש מהן שספיקן מותרין ע"ש והלכך אי לא היה מרומז שחיטה מפורש בכתוב היה דין שחיטה כשאר הלמ"מ דספיקו להקל ולכן בא רבי לומר דכיון דכתיב וזבחת א"כ דין שחיטה נאמר בתורה רק פירושן מד"ס והלכך הוי ככולו מד"ת ולכן ספיקו לחומרא וזהו דאמר מלמד שנצטווה כלומר דהוי כמו שנצטווה בתורה על הוושט ועל הקנה כיון שעיקרו מפורש בתורה. ומיהו כל זה בבהמה אבל בעוף אינו מפורש בתורה דהא וזבחת מבקרך וצאנך כתיב וא"כ הו"א דגבי עוף ספקו להקל ולכן אנו צריכים להקישא דבר קפרא דלפי זה עוף נמי מפורש בתורה והלכך עוף נמי עיקרו מה"ת ופירושו מד"ס ורבי גופא דאמר מלמד שנצטווה משה על אחד בעוף אהקישא דבר קפרא סמיך דאל"כ מנ"ל מהך קרא דמשה נצטווה על עוף ולפיכך הוצרך הרי"ף להביא שני הברייתות ודו"ק. ועוד יש לתרץ דמברייתא דרבי אינו מוכח דבעי בר זביחה וכא גברא ועוד כמה דברים הנלמד מקרא דוזבחת דהא בקרא לא כתיב רק בקר וצאן ולכן הוצרך להיקשא דבר קפרא וק"ל [ועי' במקור מים חיים להגאון אב"ד דק"ק בריסק זצ"ל שנסתפק למ"ד דאין שחיטה לעוף אי בעי בר זביחה ע"ש ובספרי בנין שלמה הארכתי בזה בעזה"י] ועוד יש מקום אתי לייבב זה וכתובים אצלי על הגליון הרי"ף וכאן אין מקום להאריך:

בר"ן בר"פ אלו טרפות ניקב הלב לבית חללו. ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא דכשרה. נ"ב וכן לשון רש"י בגמ' ולכאורה שפת יתר הוא דאטו מתני' איצטריך לאשמעינן ועוד דהא מהך משנה גופא מוכח כן מדתני לבית חללו מכלל דאם לא הגיע לחלל כשרה ומאי הוצרך לדייק כן מסיפא. ונראה לייסב ע"פ הא דכ' הר"ן לקמן אצל משנה דאלו כשרות דאיצטריך סיפא דניקב הלב ולא לבית חללו כשרה ואף דשמעינן זה מרישא משום דס"ד אמינא כל נקב מפולש לבית חללו מקרי ולא אתו למעוטי אלא נקב שאינו מפולש להכי סדר ותני דכל נקב שלא לבית חללו כשר ע"ש ועפ"ז י"ל דגם רש"י והר"ן הכא בהו לאשמעינן זה דהך לבית חללו היינו לתוך החלל ממש אבל אם לא הגיע לחלל כשרה אפי' אם הוא נקב מפולש ורא"ה מסיפא דאל"כ סיפא למ"ל ודו"ק: **שם** בסימן תשכ"ד גבי מימרא דרבא דתרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקותא. ולפי שיטה זו של רש"י ז"ל שהוא אומר שאין סירכא בלא נקב ראוי לאסור סירכא תלויה בכל מקום שהוא. נ"ב לכאורה אין הדבר מוכרח דהא י"ל כמו שכ' הרשב"א ז"ל בתו"ה הארוך [ובדפי הספר ד' ברלין הוא כדף ל"ד ע"א] דכל שלא נסרכה למקום אחר אפשר שהוא שלא מחמת נקב וכל שאפשר שלא מחמת נקב בבדיקה סגי או די"ל כמש"כ הרא"ש דכל סירכא שמחמת נקב היא נסרכת למקום הסמוך לה וכו' אבל סירכא תלויה אינה אלא הפסעת ליחות הריאה ולא בא ממקום נקב עכ"ל ולדבריו אפילו בדיקה לא בעי ואמנם נראה דכוונת הר"ן ז"ל כמו שהקשה הרשב"א ז"ל שם בתו"ה דכיון דוודאי דאף סירכא דבוקה תחילתה ממקום אחד היא יוצאת וא"כ הולכת ומתפשטת ולקץ ימים היא נסרכת למקום אחר וא"כ אף שנמצא סירכא תלויה שמא סופה להיות סירכה דבוקה למקום אחר ע"ש. ואכן קצת יש מקום לייסב דהנה באמת רוב בהמות כשרות הן והא דאנו צריכים לבדוק אחר טריפות הריאה יותר משאר טרפות היינו משום דהוי מיעוט המצוי וכל זה אם יש מקום לספק דהנקבים בהו כמשך זמן רב מקודם דבהמשך זמן הוא מיעוט המצוי למצוא נקבים וסירכות בריאה אבל בסירכא תלויה דאם יצאה הסירכא יום אחד או יומים מקודם כבר היתה נסרכה למקום אחר אם היתה סירכא גמורה ואם באנו לחוש דסירכה גמורה היא וסופה לסרוך למקום אחר ע"כ אנו צריכים לחוש דשמא עכשיו סמוך לשחיטה נתהווה הנקב ויצאה הסירכה ועדיין לא היה שהות לסרוך למקום אחר ולזמן מועט כזה לא חיישינן למיעוט המצוי דהוי כמיעוטא דמיעוטא ובזה נתיישב ג"כ מה שהקשו האחרונים ז"ל לשיטת רש"י נצטרך כל ריאה בדיקת פוסרין לעולם ואפי' ליכא סרכות דשמא נתהווה בה נקבים סמוך לשחיטה ועדיין לא היה שהות לצאת המשקה מן הנקב ולהעשות סירכא ועי' בפמ"ג בפתיחה ואכן לפי מש"כ גם זה לא קשיא ודו"ק:

בסי' תשפ"ה בר"ן ד"ה תניא אין מוכרין בילת טרפה לעובד כוכבים דילמא הדר ומזבין לה לישראל לפיכך אין לוקחין מהם וכו'. נ"ב מה שנדפס הכל בד"א הוא ט"ס ואחר תיבת לישראל צ"ל ב' נקודות וא"כ מתחיל הדיבור לפיכך וכו' והוא ציון על ד' הרי"ף: עוד שם בא"ד ותני' רבינו יצחק ז"ל דהא"כ וכו' ולשון ולפיכך לא אתי שפיר להאי פירושא. נ"ב ועי' ברבינו ירוחם ז"ל נתיב ט"ו חלק ה' אות כ"ב דלדידן דלא חיישינן לעוף טמא משום דאינו מצוי לוקחין מהם אפי' בלים טרופות ויש מפרשים שכ' דבלים טרופות אסור ליקח אפי' האידנא וזה תלוי בחילופי הגירסאות עכ"ל ופשוט דכוונתו דיש דלא גרסי לפיכך בגמ' ורק דגורסין שהם ואין לוקחין מהם בלים טרופות וטעם האיסור הוא משום חשש עוף טמא דכיון דטרופות א"א להכיר בסימנין אבל משום טרפה בוודאי לא חיישינן דלמה ניחוש דזו הבילה היא טרפה שמכרה לו הישראל כיון דטרפות הוי מיעוטא וממילא האידנא דאין עוף

מאת הרב הגאון כו' מו"ה שניאור זלמן שליט"א אבד"ק גאלדינגען. על אלפס חולין

פרק א בר"ן סי' תרפ"ב ד"ה ולענין הלכה כו' ולענין מומר לאכול נבילות אפילו שלא לתאבון אם בדקו סכין כו' שחיטתו כשרה כו' אבל מומר להכעיס הרי הם ככותים גמורים שאינם בשחיטה כלל כו' עכ"ל הר"ן. הרי מפורש שהר"ן מחלק בין מומר להכעיס שאינו בר זביחה כלל אבל מי שאינו חושש בזביחה ואוכל נבלות אפילו שלא לתאבון הוה בר זביחה ומהני בו אחרים עומדים ע"ג. וכן מסקנת הר"ן בפ"ד דגיטין [סי' תפ"ד] גבי ס"ת שכתבו מין שהביא לשון רש"י דמומר פרק מעליו עול כו' דפסולים מדאורייתא כו' ואח"כ מסיק הר"ן ואחרים פירשו דישראל מומר מדינא איתא בקשירה אלא דמדרבנן כיון שפרק מעליו עול מצוה אפילו לא הוה מומר אלא למצוה אחד דשביק בה התירא ואכיל איסורא עשאוהו מדבריהם כאלו אינו בקשירה עכ"ל הר"ן. אלמא דס"ל להר"ן דמומר דשביק התירא ואכיל איסורא הוה בר קשירה מדאורייתא [רק לענין קדושת תפלין עשאוהו מדרבנן כאלו אינו בר קשירה] וא"כ כ"ש דהוה בר זביחה מן התורה. והפמ"א בסי' ל"ט ס"ק ג' ובהגה"ה ר"ע איגר סי' ס"ם הקשו שהר"ן סותר א"ע שכתב בריש פ"ב דע"ז שאם יש לפניו איסור והיתר ומניח ההיתר ואוכל האיסור מקרי להכעיס ובמומר להכעיס הא ס"ל להר"ן שאינו בשחיטה כלל יע"ש. ונ"ע לענ"ד דהא דברי הר"ן דריש פ"ב דע"ז הוא רק העתק מדברי רש"י ולשונו ממש בד"ה להיאבון כו' אבל אינו מופקר שאם יש לפניו איסור והיתר שינית ההיתר ויאכל האיסור ואם עושה כן זהו להכעיס עכ"ל רש"י והר"ן. וכבר ידוע שדרכו של הר"ן להעתיק דברי רש"י גם במקום דלא ס"ל כוותיה. ולא קשיא דברי הר"ן אהדדי: ר"ן (שם) ד"ה גרסינן בגמרא (דף ד.) אמר רבא ישראל מומר לאכול נבילות לתיאבון כו' וכתב רש"י כו' אבל הרמב"ן ז"ל כתב דאפילו לדידיה כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב עיין משנה למלך פרק ט"ז מהלכות מכירה הלכה י"ד בד"ה המוכר בשר כו' וגם עיין מ"ל ריש פ"ה מהלכות איסות: ר"ן (סי' תרפ"ה) בד"ה גרסי' או בגמרא אר"נ כו' פעמים שהשוחט אסור במסוכנת דבכה"ג הוה מתקן כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב עיין אבני מלואים סי' כ"ח ס"ק ס' בד"ה אך קשה בהא דאמר כו' ע"ש: ר"ן (סי' תרפ"ח) בד"ה מנא הא מילתא כו' אבל בטריפות סירכא כו' אוסרין אותה למפרע וכענין שאמרו בכתמים כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב עיין או"ת סי' ל"ד בתומים ס"ק ח': ר"ן (סי' תרל"ד) גרסי' בגמ' אר"ה בר קטינא כו' כדי שתתגור בה ניפורן עכ"ל הר"ן. נ"ב. בש"ס פריך עלה (חולין דף י"ח.) מיתיבי כמה פגימות המזבח ר"ש בן יוחאי אומר טפח ראב"י אומר כזית. ומשני הא בסידא הא בלבנה עכ"ל הש"ס. מכאן יש ללמוד לענ"ד זכות על מה שאין מקפידים אפילו ההדרים מאד לדבר ה' אם התפלין שלהם הקרנות אינם מחודדים כ"כ ונתמעכו בראשם ע"י הטלית דלכאורה התפילין פסולים דהוא מרובעות הלכה למשה מסיני ארכן כרחבן ממש וא"כ כשנתמעט ונתמעך חידודן של הקרנות ממילא אינם מרובעים עוד בתכלית הריבוע ופסולים: אבל מכאן יש ראיה להכשירן. דהנה הסיד של המזבח ג"כ צ"ל מרובע ואפ"ה יש שיעור לפגימתו למר בטפח ולמר בכזית ולא אמרי' דבפגימה כל שהוא נתקלקל הריבוע. וכן מפורש בתוס' בסוכה (דף מט.) ד"ה שכל כו' ובסידא פליגי ביה תנאי התם רשב"י אומר טפח וראב"י אומר כזית ויש לומר דהטעם משום דלא חשיב ריבוע למר בהאי שיעורא ולמר בהאי שיעורא וריבוע מעכב כדקהני הכא כו' דכתיב רבוע יהיה המזבח עכ"ל התוס'. אלמא דהע"ג דכתב רבוע בקרא אפ"ה בעי שיעורא וכ"ש בתפלין שהם הלמ"מ דלא מיפסל בכל שהוא. ואע"ג דלגבי ערך המזבח [שהיה למטה נ"ב ולמעלה כ"ח אמה וא"כ פחות] יהיה קטן מאד שיעור קלקול ריבוע של התפלין לפי ערך טפח דמזבח [הרמב"ם בפ"ב מבית הבחירה פסק כר"ש בן יוחאי ועיין בזה שו"ת חכם צבי סי' י'] . מ"מ שמעי' מזה דשיעורא מיהו בעי שיהיה ניכר שאינו מרובע כראוי [וכ"כ בחדושי הרשב"א (בחולין דף יח.) מאי שנא סידא ומ"ש אבנא כו' וי"ל דסידא כו' אין חסרונו ניכר בפחות מכן ועיין חידושי ריטב"א שם] ע"י הפגימה והחסרון וכל זמן שאינו ניכר קלקול הריבוע אע"ג שהקרנות למעלה אינן מחודדות ונתמעך הקרן משהו ע"י הטלית וחסרון כל שהוא שמזדמן תמיד אין קפידא בזה אא"כ נראה לעין שנשחת הריבוע של התפילין [כמ"ש באו"ח סי' ל"ב סעיף ל"ט] כי א"א לעשות תפילין חדשים בכל יום. כן נלע"ד ופוק חזי גדולי ישראל וצדיקים שלא הקפידו ע"ז:

פרק אלו טריפות ר"ן ריש הפרק (סי' תשי"ב) ד"ה ישב לה קוץ בושט כו'. ומיהו דוקא ע"י קוץ הוא דחיישינן שמא הבריא כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב בנוב"י מהד"ק חלק יו"ד סי' ח' כתב לתלמידו. אמנם מה שכתבת שהב"י בשם הר"ן הביא דע"י תולי לא חיישי' לנתרפא הנה בהפוך כתבת דבר זה שהר"ן אינו מפרש כלל שמא הבריא נתרפא אלא מפרש הבריא ניקב לחוץ ועל זה חילק דע"י תולי לא שייך להוש שמא ניקב החילון כיון שאין שום תולי ניכר בחילון ולהשם נתרפא לא חייש הר"ן כלל וא"כ לדברי התוספות שמא נתרפא אפשר שגם ע"י תולי ג"כ חיישינן עכ"ל הנוב"י. ובמחכ"ת גאון קדשו אישתמיט לי' לפי שעה דברי הר"ן דלקמן בפירקין בסי' תשמ"ט גבי מחט שנמצא בבית הכוסות שכתב בפירוש וזה לשונו. ועוד דנהי נמחט חיישי' דלא בזעא ליה לכולי' וקרום עלה בו בנקב. מחמת תולי לא חיישי' להכי עכ"ל הר"ן. הרי בהדיא דאפילו למאן דמפרש הבריא נתרפא שקרום עלה בו אפ"ה אם ניקב מחמת תולי לא חיישינן להכי. ואחר רוב מחילה מעצמותיו הקדושים אשתמע לי' באותו תשובה גם דברי הר"ן דכאן בריש פירקין שכתב וז"ל וכתב רש"י ז"ל דשולא כשאין בו יקורס דם קאמר וכי הא הוא דשרי הלכך לדידן דלא קי"ל כשולא אפילו בשאין בו ק"ד אסור וכן דעת הרשב"א ז"ל עכ"ל הר"ן. וכ"כ המרדכי בשם רש"י דאם יש קורט דם חיישינן שמא ניקב גם החילון עכ"ל. וזה סיפך ממ"ש הנוב"י שם בד"ה ועוד נלע"ד בכוונת רש"י במה שפי' וק"ד אין בו כו' עכ"ל הנוב"י ולא זכר השר דברי הר"ן והמרדכי הנ"ל. וביותר יש לתמוה שכתב באותו תשובה ומה שהמציאת לחולקין על עולא דאף אם נימא דחיישי' שמא נתרפא אפ"ה אם זה זמן מועט שבלע הקוץ בודאי בזמן מועט לא נתרפא כו' דבר נכון הוא מאד כו' עכ"ל הנוב"י זצ"ל. והנה סברא זו שקילם לתלמידו שהמציא זאת הנה היא כתובה באר היטב בתוס' בשבת (דף לו.) סוף ד"ה למחט כו' ע"ש. ומ"ש ז"ל נראה דבריו דבדרוסה ג"כ יש ספק ספיקא כו'. כתב ג"כ הט"ז כן בסי' נ"ט ריש ס"ק א': ר"ן (סי' תשי"ו) בד"ה דן את הדין כו' ורשב"א נמי אחרינא הוו בהדיה ואפשר דר"כ ור"א הוו בהדיה ומש"ה אמרי' ותיפוק ליה משום חשדא דאלמא מדינא שרי עכ"ל הר"ן. נ"ב בנודע ביהודה מה"ק חלק אבן העזר סי' ל' כתב ואף דבחולין (דף מד:) הקשו ארשב"א היכי עביד הכי ושם כתבו התוס' והר"ן שרשב"א לא ביחידי התיר כי אם ר"כ ור"א היו עמו וכמ"ש הר"ן בהדיה לא קשה מידי דהנה יש לתמוה שרב רצה לאסור והזכירוהו ר"כ ור"א ובדרה לקמי' דרשב"א והתיר והנה למה סדרה לקמיה דרשב"א היו לו להרבות לר"כ ור"א להתיר אלא ודאי שרב עדיין לא נזכר ולא רצה לסמוך עליהם להתיר כי אם דוקא על רבה סמך רב וא"כ הותר על פיו דוקא לכן הוה כיעור אבל היכא שאין ההיתר על פיו כגון שני עדים שמעידים על מיתת בעלה לית מאן דחש לה עכ"ל הנוב"י ודבריו לע"ג. דהא הר"ן כתב בתחלה סתם דאחרינא הוו בהדיה דשרו. א"כ מוכח בהדיה שאפילו אם היו אחרים בהדיה [זולת מר"כ ור"א] דשרו ג"כ לא היה לו לרשב"א ליקח משום הרחק מן הכיעור אע"ג שאז היה ההיתר יכול להיות גם בלא רשב"א. ורק בדרך אפשר כתב הר"ן א"כ לומר דרב כהנא ורב אסי הוו בהדיה ומשמע מדבריו דאפשר ג"כ לומר דלאו ר"כ ור"א הוו בהדיה רק אחרינא ולדברי הנוב"י שלא מוכרח הוא לומר דר"כ ור"א הוו בהדיה דאי אחרינא לא קשיא כלל קושית הש"ס. דאז גם משום הרחק מן הכיעור ליכא: ר"ן (סי' תשנ"א) בד"ה וכתב הרמב"ן כו' היכא למימר דודאי פשיטא לן דברוכא ליכא ריסוק אברים עכ"ל הר"ן. נ"ב. עי' שו"ת שאגת אריה סי' ס"ד:

פרק גיד הנשה ר"ן (סי' תתל"ס) בד"ה הנהו לעמתא כו' והרמב"ן תירץ דבמליחה אפילו חלב שמן אינו מפעפע עיין לקמן (סי' תתס"א) שכתב הר"ן להיפך בשם הרמב"ן ועיין שם בגליון אלפס: ר"ן (סי' תתל"ט) ד"ה גרסי' בגמ' אר"ת בר אבא אמר ריב"ל כו' תירצו בתוס' כו' דכל איסורין שבתורה מדאורייתא מבטלין אותו לכתחלה עכ"ל הר"ן. נ"ב. עיין נוב"י מהד"ת חלק יו"ד סי' מ"ה בד"ה שלישית אני אומר כו' שכתב דהא דמדאורייתא מבטלין איסור לכתחלה לדעת הר"ן כיימו דוקא סטעם דומיא דזרוע בשלה שהזרוע עצמה לא נתבטלה כלל וניתנת לכהן ואסורה לזר רק הטעם נתבטל בשאר האיל אבל לבטל איסור יבש ביבש לכ"ע לא התירה התורה לבטל. עכ"ד הנוב"י. ובדבריו הקדושים מתורץ קושית שער המלך בפרק ט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה כ"ה שהקשה על הר"ן מהא דחולין (דף קמ.) אלא אר"כ בר יצחק למעוטי צפורי עיר הנדחת כו' ופריך פשיטא לא אמרה תורה שלא לתקלה הרי בהדיא דלערב איסור בידים אסור מן התורה דאי מדרבנן מאי האי דקשה לי' לא אמרה תורה שלא לתקלה הא מדאורייתא מותר לשלחה ולבטלה ברוב לפרים דעלמא עכ"ד השער המלך. ולסברת הנוב"י הנ"ל אתי שפיר דהא יבש ביבש גם להר"ן אסור לבטל מן התורה: שם בר"ן ודאמר רבא לא נצרכה אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור כו' הכי פירושא דרבא נמי לר' יהודה קאמר כו' עכ"ל הר"ן. נ"ב עיין שו"ת ר"ע איגר סי' קס"ו בד"ה ואני נתקשיתי כו': ר"ן (סי' תתמ"ט) אבל תתיכת תטאת טמאה כו' לא תהא ראויה להתכבד בה שהרי אינה ראויה אלא לנכרי כהונה עכ"ל הר"ן. עיין נוב"י מהד"ק חלק יו"ד סי' ע"ז שכתב דכ"ש אם אינה ראויה להתכבד רק לאינו ישראל ע"ש:

פרק כל הבשר ר"ן (סי' תתס"א) ד"ה דג טהור כו' אבל הרמב"ן מחמיר ואומר דהכא כולי' חיים מרוב טפות מלוחות שהם המות בעצמן כו'. נ"ב. עי' לעיל סי' תתל"ס בד"ה הנהו לעמתא כו' שכתב הר"ן שם להיפך בשם הרמב"ן דכל המפעפע בגלי מפעפע במליחה ע"ש. ועי' במנחת יעקב כלל ל"ח ס"ק ב' בשם הרשב"א שכתב שחזר בו הרמב"ן ממה שכתב בהנהו לעמתא ופסק שנאסר כולן:

פרק הזרוע ר"ן (סי' תתס"ט) ד"ה הר"ת המזיק מתנות כו' שכל שנתכוין ליקח מתנות לעצמו ושינה אותן כו' פטור עכ"ל הר"ן. נ"ב. עיין בקצוה"ח סי' ק"ז ס"ק ו': שם ר"ן ד"ה והלכתא כוותיה דר"ת דמזיק מתנות כהונה פטור כו' ולפיכך לא נתחוור לי מ"ש הרמב"ם שאם נטל הכהן מתנות מלוי לא יחזיר עכ"ל הר"ן. נ"ב. עי' באו"ת בקיצור תקפו כהן סוף ס"ק ג':

מצוה לפרסם להסיר חרפה מעל ישראל. ושייך לסוגיא דאבדו גדייו כו' בחולין (דף יב.) ובתוס' שם ד"ה הרי שאבדו לו כו' דה"ס נגנבו כו' וכ"ה בתוספתא כו' ובטור יו"ד סי' א'. שהחשוד על הגנבה אינו חשוד על השחיטה: דהנה אויבי עמינו אומרים כי חז"ל בעצמם העידו עלינו כי רוב גנבי ישראל. ומה לה לעיסה שהנחתום מעיד עליה. ובאמת העולם סוברים כי חז"ל אמרו זה על כל ישראל אשר בכל כדור הארץ ובכל זמן כי רוב הגנבים הם ישראל וחלילה לומר כן וטעות גדול הוא. וכבר טעה בזה אדם גדול הוא ניהו אדונינו רוח אפינו רשכבה"ג בעל הב"ח זצוק"ל בקונטרס אחרון ליו"ד סי' א'. ולא עוד אלא שנתחלף לו להב"ח ז"ל במחכ"ת גאון קדשו ועצמותיו הקדושים בין רוב גנבי ישראל לרוב ישראל גנבי. שכתב שם בד"ה מומר לאחד מעבירות כו' וזה לשונו. והדע שהרי אמרו רוב גנבים ישראל וא"כ לא היה סתם ישראל כשר לשחיטה אלא בידוע שאינו גנב ואם לא שמענו מעולם עכ"ל הב"ח שם בק"א. וכל הרואה יחרד וישתומם ע"ז שמשים לכל ישראל בחזקת גנבים וגם מקיל שם בחשוד אגניבה דקיל טפי מחשוד לאיסור אחר [כמ"ש אל תבוזו לגנב כו'] היפך סוגיא דסנהדרין (דף כז.) דעבירה דמחמת חימוד ממון גרע טפי דהוה רע לשמים ורע לבריות. ואפילו בגונב דבר מאכל פסול התם כי שהוא קנה דגנב קנה דהוסלא. אבל לא יאונה לצדיק כל און כי הב"ח ז"ל בעצמו גוה בחייו למותקו כמ"ש הש"ך ביו"ד סי' ב' ס"ק י"ח [וכוונת הש"ך ז"ל על כל הנ"ל בק"א סי' א' בד"ה מומר כו'] ע"ש: **על כן** הנני בעזה"י לבאר הדברים היטב. כי טעות גדול הוא כפי העולם החושבים שבכל מקום ובכל זמן הוא כן. כי רק על עיר פומבדיתא לחוד אמרו ז"ל בזמנם רוב גנבי ישראל. ומקורו הוא בש"ס דע"ז (דף ע.) הנהו גנבי דסלקי לפומבדיתא ופתחו חביתא טובא אמר רבא חמרא שרי מ"ט רובי גנבי ישראל נינהו. וכ' הרא"ש על זה משום דבפומבדיתא שכיחא גנבי ורמאי טובא כדאמר בחולין (דף קכז.) פומבדיתאי לויך שני אושפיזך עכ"ל. וכ"כ התוס' בבבא בתרא (דף נה:) בד"ה ר"א כו' דמעטם רוב גנבי ישראל לא מצינן למימר דשרי שמואל כדשרי רבא בע"ז (דף ע.) בשוכדא דפומבדיתא דדוקא בפומבדיתא הוו רוב גנבי ישראל דרשעים היו כדאמרינן לעיל (ב"ב דף מו.) תא ואחוי לך רמאי דפומבדיתא עכ"ל התוס'. אבל במקומות אחרים בכל העולם חלילה לומר כן כי רק בפומבדיתא בזמן הגמרא היה כן. וכן פסקו כל הפוסקים דבעי' דוקא שידוע כי באותו המקום רוב גנבי ישראל. [בטוש"ע יו"ד סי' קכ"ט סעיף י"א אם רוב גנבי העיר עכו"ם אסור ואם רובן ישראל מותר. וברא"ש פרק אלו מציאות סי' ז' ודוקא שיהיו רוב גנבי העיר ישראל. וברמב"ם סוף פרק י"ב מהלכות מאכלות אסורות. חביות שפתחום גנבים אם רוב גנבי העיר ישראל מותר. ובהגהת מיימוני שם העתיק לשון הגמ' אמר רבא חמרא שרי מ"ט רוב גנבי דפומבדיתא ישראל נינהו] אבל בסתמא בכל מקום ובכל זמן חלילה לומר רוב גנבי ישראל. וכבר נאמר באחרית ישראל לא יעשו עולה ולא וגו'. והא דהחשוד על הגניבה אינו חשוד על השחיטה היינו טעמא משום דבכלל הוא מומר לכל התורה. רק לאותו דבר. וכל זה ברור: **סליק בס"ד**

עוף טמא מטי ביניהו לוקחין מהם אפילו טרופות ונראה דגם הר"י בעל התוס' היה גורס כן אך דקושית ר"י היה דכיון דתני לבסוף משמע לכאורה דטעם איסור הלקיחה תליא בהיתר המכירה ותי' דאה"נ וכו' כנ"ל ברור כוונת ר"י ובזה אין מקום למה שהקשה הר"ן ז"ל עליו ודו"ק: **שם ברי"ף** ז"ל תניא אין מוכרין בילת נבלה לעכו"ם וכ"א כתוב בגידו דנ"ל טרפה. נ"ב הן אמת דבגמ' הגי' בילת טרפה ולא הוזכר נבלה אבל באמת בתוספתא פ"ג דמכילתין הגי' באמת אין מוכרין בילת נבלה ושל טרפה לעכו"ם וכ"ה בלי ספק גי' רבינו ז"ל בגמ' אך דחסר תיבות ושל טרפה ונ"ל כאן כמו שהוא בתוספתא ובזה נסתלק מה שתמה הגאון בעל נו"ב ז"ל מהד"ת בחלק יו"ד סי' קפ"ו על הטור והש"ע יו"ד בסי' פ"ו שכתבו דאין מוכרין בילת נבלה וטרפה לעכו"ם דמנין לו להטור דין זה דהא בגמ' לא שנינו אלא בילת טרפה שאסורה מה"ת ולכן שפיר גזרינן דשמא יחזור וימכרנו לישראל אבל בילת נבלה דאינה אסורה אלא מדרבנן מנין לנו ושוב הביא גי' רבינו אבל לא הביא מקור לגי' רבינו אבל באמת כ"ה בתוספתא ומיהו קצת יש לדחות די"ל דהתוספתא מיירי בבילת נבלה שנעשה נבלה מחיים כגון דהוי פסוקת הגרגרת או נקובת הוושט דבכה"ג הבילה אסורה מה"ת דכיון דיש לה חיות יש לומר דנגמרה באיסור [ועי' בפמ"ג בסי' פ"ו בסק"א מה שנסתפק בו' טרפות שמטמאה מחיים ואמנם בכה"ג נראה דאינו ספק ודו"ק] אבל בבילת נבלה ממש שפיר י"ל דמותר למכור לעו"כ ובחידושי הארכתי בזה בעז"ה:

בר"ן בפ' גיד הנשה ד"ה אמר רב נחמן גיד בשמנו ושמעינן מהא דשמנו של גיד אוסר תערובתו וכו'. נ"ב ונראה דזהו שהוצרך ר"נ לאשמעינן בהנך תלתא היכא משערינן דהא באמת בכל איסורין שבתורה הוא כן דבעינן ס' לבד האיסור לבד מכחל משום דעדיין היתר הוא [או משום דאינו רק איסור דרבנן וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל] וכבר הרגישו התוס' בזה בד"ה בילה ע"ש ועוד דלמה לא כלל גיד ובילה בבבא אחת דהא בכולהם אין האיסור מן השמנין ואכן י"ל דבכל בבא ובבא קמ"ל דבר חידוש דגבי גיד קמ"ל דאף דאין בגידין בנותן טעם ועיקר האיסור הוא מפני שמנו של גיד הו"א דאינו אוסר תערובתו כלל משום דלא יהא טפל חמור מן העיקר וכמו שכ' מקצת רבותינו הצרפתים ז"ל ואף אם אוסר תערובתו הו"א דסגי בנ"ט לבד האיסור משום דהוי דרבנן וכמו בכחל קמ"ל דבעי ס' לבד האיסור והטעם י"ל משום דהגיד הוי בריה ולכן החמירו גם בתערובתו דמבעיא ס' לבד האיסור וכמו בבילת אפרוח דבעינן ס"א לבד האיסור וג"כ מטעם הנ"ל וכמו שכ' הרמב"ם ז"ל דבבריה החמירו בפליטתה להצריך ס"א לגבי איסור דאורייתא וגבי שמנו של גיד דאם לא הוי בריה היה סגי בנ"ט והלכך משום בריה צריך להוסיף אחת וצריך ס' לבד האיסור אבל בכחל דלא הוי בריה וגם הוי איסור דרבנן סגי בנ"ט לבד האיסור ובבילה קמ"ל דלא בעי ס"א ואף בבילת אפרוח וכמו דאוקמינן לקמן בסוגיא משום דס"ל דבילת אפרוח לא מקרי בריה משום דאינה אסורה מתחילת ברייתה [וכמו שכ' הש"ך בסי' ק' סק"ב ע"ש] ומיהו אנן קיי"ל כהי' תלמו אמר רב הונא דבילת אפרוח צריך ס"א ואתא לבטל פליטתה מטעם דנקרא בריה וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה' מאכלות אסורות הלכה י"ע [ודעת הרשב"א בחידושיו לדעתו דהאפרוח מקרי בריה גם לענין ביטול דלא בטיל אפילו באלף ואמנם דעת הש"ך בסי' פ"ו בספרו הארוך ובס' הש"ך עצמו שם ס"ק ט"ז דלענין ביטול אף בילת אפרוח לא מקרי בריה והרמב"ם לא קאמר רק דלענין לבטל פליטתה החמירו להוסיף עוד אחת משום דהבילה היא בריה בפני עצמה ולפי דעתו ז"ל א"ש במאי דר"נ חולק עליו בבילה והיינו משום דס"ל דאין סברא להחמיר רק בבריה ממש כמו גיד ודו"ק]:

בבעל המאור ז"ל בפ' בהמה המקשה ד"ה בהמה שמת עוברה. ואע"ג דקיי"ל דתרב הרי הוא כחלל אין מגעו טעון הליפי ושביעי כדתנן בלע טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו לערב וכו'. נ"ב בדבר תמוה לכאורה דמאי ראיה היא זו דמאן לימא לן דמיירי דהטבעת נגע במת עצמו דילמא מיירי שנגע בטמא מת דנעשה הטבעת ג"כ אב הטומאה ומטמא אה"כ לאדם טומאת ערב אבל אם נגע במת עצמו אימא אה"נ דמטמא לאדם טומאת שבעה והיותר תימה על רבינו בעל המאור ז"ל דאדרבה בהדיא שנינו ברים אהלות דד' טמאין במת ג' טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב כלים נוגעין במת ואדם בכלים וכלים באדם טמאין טומאת ז' וכו' ולכן דברי רבינו הבעה"מ ז"ל בכאן צלע"ג וה' יאיר עיני: **בר"ן** פ' כל הבשר ד"ה אין מניחין כלי והקשה הראב"ד ז"ל למה השפוד אינו נאסר וכו' גמיר בישרא למטווייה ושביק ליה נמי ליתסר בישרא וכו'. נ"ב מלשון זה משמע דאף בעודו על האור יהא אסור לשהותו לאחר שנת הבשר מלפלוט וכן משמע להדיא מד' הש"ג בכאן וגם הרמב"ן דחולק ומתיר י"ל דאינו מתיר רקלשהותו עליהם אבל לאחר שהעבירו מן האור מודה דאסור לשהותו על השפוד דהא לא אמרינן כבולעו כך פולטו ואמנם נ"ע דמאי מסיים ע"ז הר"ן דכ"כ הרא"ה ז"ל והלא אדרבה דעת הרא"ה ז"ל בבדק הבית בית ד' שער ד' [ובדפי הספר ד' ברלין הוא בדף קכ"ז ע"א] דאף לאחר שהעבירו מעל האש ג"כ מותר לשהותו משום דלא ניתנה תורה למלאכי השרת ומוטב הי' לחכמים שיאסרו צלי ולא להביא מכשולות אלו וכו' ומסיק כיון דהם שבשלו מדרבנן אמרינן דהם משרק שריק ועולא מישאיב שאיב וכו' ולכן צ"ל דרא"ה אינו מתיר לשהותו רק זמן מועט ומה דכ' הר"ן דלאחר שהעבירו אסור מיירי אם שהה זמן מרובה וכן משמע להדיא במשמרת הבית שם דהרמב"ן אינו אוסר רק לזמן מרובה ומשמע ליה להר"ן דלשהות זמן מרובה גם הרא"ה מודה דאסור דבזה לא שייך סברא דלא ניתנה תורה למלאכי השרת ודו"ק:

במרדכי בפ"ק עד דאמר יהושע. נ"ב עס"ה ונ"ל עוד אמר יהושע. וכן העתיק האגור דברי אלדד הדני:

שם ומומרא בעלמא היא כל אלה הדברים וכו'. נ"ב והאגור ברים הלכות שחיטה כתב ע"ז וזה לשונו ואני המחבר חושב בלבי כי כוונתו היה בקדשים כי הם תומרות שהנהיגו בקדשים ורא"ה מלשון שכתב כל העונה לה' יהרם בלתי לה' לבדו עכ"ל האגור:

בפ' כל הבשר אות תשי"ז כבוש הרי הוא כמבושל וכו' ושמעתי שכבוש קרוי אחר ג' ימים ודוגמא לדבר עירוי וכבולעו כך פולטו ואין הנדון דומה לראיה לראבי"ה עיין פ"ב דיו"ש ע"כ נ"ב הנה רבינו קיצר בכאן דמאי ראי' מעירוי. ואמנם בפ"ב דבילה באות תרע"ד ביאר באריכות דהראיה הוא מהא דאמרינן במס' ע"ז בקנקנים של עובד כוכבים דממלאן מים ג' ימים ומערן מעל"ע וכפולטו כך בולעו מה פולטו ג' ימים אף בולעו ג' ימים [ומה שמסיים עוד שם המרדכי והיינו דקאמר במס' ע"ז כל שמכניסו לקיום ג' ימים אסור ביין נסך אע"פ שהוא טנן ומכניסו לקיום ג' ימים קאמר עכ"ל הנה תפסתי בכולי תלמודא דמס' ע"ז ולא מצאתי כלשון הזה בגמ' שם דשיעור מכניסו לקיום הוא ג' ימים ועוד תמוה דכיון דמעיקרא הביא כן בשם הגמ' א"כ מאי מסיים אח"כ ומכניסו לקיום ג' ימים קאמר דמשמע דהוא בעצמו מפרש כן דשיעור מכניסו לקיום הוא ג' ימים ואכן הדבר פשוט דט"ס נפל במרדכי שם ונ"ל והא דקאמר במס' ע"ז כל שמכניסו לקיום אסור ביי"נ אע"פ שהוא טנן מכניסו לקיום ג' ימים קאמר כנ"ל במרדכי שם והכוונה דמאחר שהנית הנחה דשיעור כבישה הוא ג' ימים ע"כ דשיעור מכניסו לקיום ג"כ הוא ג' ימים. ולזה רמז ג"כ המרדכי בפ"ב דע"ז אות תתי"ו שכ' שם פ"ב דבילה מפרש מכניסן לקיום ג' ימים הוא ומשו"ה מערן ג' ימים דכבולעו כך פולטו עכ"ל המרדכי שם וכן העתיק הב"י לדברי המרדכי אלו בסי' קל"ה והדברים מתמיהין דהיכן נמצא זה במס' בילה דשיעור מכניסו לקיום הוא ג' ימים ואכן הדבר פשוט דתיבת מפרש הוא ט"ס ונ"ל מפורש ור"ל דבפ"ב דבילה במרדכי גופא מפורש דשיעור מכניסו לקיום הוא ג' ימים והיינו לפי ההנחה דשיעור כבוש הוא ג' ימים ופשוט הוא] וכן קיבל הר' שמואל מבונבורי"ק מפי רבינו אליעזר ממיץ וכ"ה הראבי"ה ואמנם רבינו מאיר פירש בשם הריב"א דכבוש הוא מעל"ע וראיה מפ' אלו עוברין דאמרינן דבו"ח חידוש הוא דאי תרי ליה כוליה יומא בחלבא שרי וכי בשיל ליה אסור מכלל דבשאר איסורים אסור ע"כ לשון המרדכי בבילה שם ונמצא דע"ס כאן במש"כ ואין הנדון דומה לראיה לראבי"ה דאדרבה הא הראבי"ה הביא ראיה זו רק צ"ל "לר"מ" [ובמרדכי בפרק בתרא דע"ג באות תתנ"ד כתב ור"ת פסק דבשר שנפל בחלב צונן אם שהה ג' ימים אסור משום דהוי ככבוש והביא ראיה מפ' אלו עוברין וכו' והדבר מתמיה דהא מהתם הוא ראיה דאפי' במעל"ע הוי כבוש רק דגבי בו"ח מותר מה"ת ומ"מ מדרבנן אסור דהא אסרו גם במליחה ולכן נראה דע"ס הוא ונ"ל וראיה מעירוי ואמנם ר"מ פליג וס"ל דשיעור כבוש הוא מעל"ע וראיה מפ' אלו עוברין כנ"ל ובב"י בסי' ק"ה העתיק לד' המרדכי אלו כמות שהם ולא הרגיש בזה ע"ש בדבריו] ואמנם צריך להבין באמת דלמה אין הנדון דומה לראיה דהא לכאורה מעירוי ראיה גדולה היא ולכאורה יש מקום לומר דס"ל דלהבליע בכלי שאני דכלי קשה לבלוע טפי מאוכל וכמו שכ' רש"י ז"ל בחולין דף י' והלכך אינו בולע רק בכבישה דג' ימים וראיה לזה דהא אנן פסקינן באמת בסי' ק"ה דכבוש הוא מעל"ע ואלו בסי' קל"ה גבי כלי שמכניסו לקיום הביא הב"י לד' המרדכי הנ"ל דשיעורו הוא ג' ימים וכתב בד"מ דה"כ בכל בו ובאו"ה כלל נ"ח וכן פסק שם בשו"ע שם בסעיף ט' בדברי הרב בהג"ה ולכאורה הדברים מתמיהים דהא המרדכי הוכיח כן לפי דעת הראבי"ה דשיעור כבישה הוא ג' ימים אבל לפי מה דקיי"ל דכבישה הוא מעל"ע פשוט דשיעור מכניסו לקיום הוא ג"כ מעל"ע [ואפשר דמשום זה השמיט הרב"י לד' המרדכי אלו בשולחנו הטהור משום דס"ל דדברי המרדכי הוא דלא כהילכתא] ומש"כ בש"ך ובט"ז שם לחלק בין דרכו בכך לידוע לידוע לא מהני עירוי דהו"ל כבוש [וביותר הו"ל לומר דבידוע גם במעל"ע אסור] תמוה ונראה דלא עיין במקור דברי המרדכי אלו ונ"ע ואכן לפי הנ"ל יש לומר בפשיטות דמחלק בין כבישה של ב' מיני מאכל ביחד לכבישה דכלי דכלי קשה לבלוע ואינה בולעת רק בכבישה דג' ימים. ואמנם הדבר תמוה מאד דבאו"ה הארוך עצמו בכלל ל' דין ט' כתב דחלב תפל ששהה מעל"ע בקערה מודחת של בשר בת יומא אסורים אפי' בדיעבד ע"ש והובא בש"ך בסי' ק"ה ס"ק ב' הרי דאפי' להפליט מכלי ס"ל דמפליט כשיעור מעל"ע ודוחק לחלק בין בליעה לפליטה [ואף דגבי שחיטה כתבו הפוסקים ז"ל לחלק בין בליעה לפליטה דהכין לפליטה וכמו שמבואר ברש"י בחולין ד' י' ובד' הפוסקים דלהם מ"מ לענין כבישה לא נראה לחלק ודו"ק] ועוד דכל כגון הא הו"ל להאו"ה לפרש בהדיא ופ"כ צ"ל לדעת האו"ה דמחלק כמו שחילק הש"ך בסי' קל"ה דדווקא בדרכו להכניסו לקיום ואין ידוע בבירור בעינן ג' ימים אבל בידוע גם במעל"ע אסור אבל מד' המרדכי לא נראה כן ועדיין צלע"ג בדין זה ודו"ק היטיב:

בהגהת מרדכי בר"פ כל הבשר אות תשמ"ח ולא נתערבה במינו וכו' וכן הדין אפי' בחלת חו"ל אבל אם נתערבה ברוב חולין וכו' ודווקא בכהן שטבל לקירויו ולא לזרים ע"כ. נ"ב הלשון מגומגם בכאן דמאי וכן הדין אפי' בחלת חו"ל דהא מעיקרא נמי בחלת חו"ל מיירי ועוד מש"כ ודווקא בכהן שטבל לקירויו תמוה דאם טבל לקירויו א"צ ביטול דהא כתב בעצמו מתחילה דגדול שטבל לקירויו הרי הוא כקטן ואמנם הדבר פשוט דט"ס נפל בכאן ונ"ל וכן הדין אפי' בחלת א"י [ור"ל דאם איכא ק"א במינו או שלא במינו בס' גם בחלת א"י מותר] אבל אם נתערב ברוב וכו' ודווקא בכהן שלא טבל לקירויו ולא לזרים כנ"ל וכ"ה בס' התרומה דמשם מקור דברי הגהות מרדכי אלו ע"ש: **סליק**

השמטות בן אריה על האלפס מסכת בבא בתרא

מאת הגאון וכו' מהור"ר **זאב בן אריה** זצ"ל אבד"ק גאלדינגען וטעלז.

דף ח ע"ב שלשי גבורים אות א'. הטיטור באות ח' חלוקת קרקעות כתב וקשיא לי על רב אלפס. נ"ב ע"ש [בטיטור שם הקשה וגם תירץ קושיתו (שמה שכתב בטיטור שם איכא מד"א כו' לא משכחינן ביה מידי דחזי כו' הוא תירוץ על הקושיא שהקשה על הרי"ף וכמ"ש בביאורו שם) וע"ש] [וכן כתב הקושיא שכתוב בטיטור שם וגם התירץ במאה שערים להבעל הטיטור הנדפס באלפסין החדשים אחר אלפס ב"ב ע"ש]:

דף י ע"א רי"ף וליתא לדר"ם דהא אוקמא אביי בשיטה כו'. נ"ב הרא"ש כתב על זה ולא הוצרך לראיה זו דהא קיי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ויש לתרץ על הרי"ף שהוצרך לזה משום דבבבא קמא דף ס"א ע"ב מייתינן הא דר"ם דהכא ואמרינן שם אמר רב יוסף אר"י אמר שמואל הלכה כר"ם ואיכא למימר דקאי על ר"ם דהכא. לכן הביא הרי"ף ראיה דאין הלכה כר"ם משום דשיטה הוא. והלכה כר"ם דקאמרינן שם קאי על ר"ם דמתני' דב"ק שם וכמו שכתב מהרש"ל שם ע"ש. וכן הוא בהגהות מיימוני בפרק ט' מהלכות שכנים אות ח' ע"ש: **שם** בנימוקי יוסף ד"ה ואם הזיק כו' כתב הרב בעל הטיטור ז"ל דה"ה בכל הנך כו'. נ"ב באות מ' מהאה. והנ"י כאן והטור ג"כ בסי' קנ"ה סעיף נ' כתבו הך דינא בשם בעל הטיטור בפשיטות. אבל לפנינו שם מסיים הבעל הטיטור שם על הך דינא וצ"ע. משמע דלא פסיקא ליה הך דינא ע"ש:

דף יב ע"ב חדושי אנשי שם בד"ה אבל גבי שובך דליכא למימר נלך כו'. תיבות אבל גבי מוקף. והתחלת הדבור צ"ל. בעל השובך דליכא למימר כו' וקאי על דברי הנימוקי יוסף במתני' ד"ה ניפול כו' בעל השובך דליכא למימר נלך כו'. ובטעות נרשם דברי חדושי אנשי שם הללו על דברי הרי"ף שלא במקומו:

דף טו ע"ב חידושי אנשי שם אות ב' ד"ה הב"י הביא לשון זה כו' שאם היה אומר קניתי מפלוני ולא יותר יכול המערער להוציא מידו כו'. נ"ב צ"ל ולא יותר לא היה יכול המערער להוציא מידו כו' [וכן הוא הלשון בטור שם סי' קמ"ו סעיף כ"ה]:

דף כב ע"ב בנימוקי יוסף ד"ה והוא דנחית לבולה כו' וכן כתב רבינו חננאל ז"ל כו'. נ"ב עי' טור חו"מ סי' קמ"ט ס"א שכתב בשם רבינו חננאל דאף בחנויה יש לו חזקה וכ"כ בשלטי גבורים כאן והוא דלא כמ"ש הנ"י כאן ועי' בב"ח שם שהעיר בסתירה הזאת. ועי' בלשון הבעל הטיטור באות מ' מחאה שכתב וז"ל אבל ר"ח משמע דס"ל אע"ג דנחית לפלגא כו' מלשון משמע מבואר שאין הדבר מפורש להדיא בדברי ר"ח. ועפ"ז יש לומר שמזה בא הסתירה בדברי הפוסקים כל חד לפי פירושו בלשון הר"ח. ומצינו כיוצא בזה בהל' נדה בהא דאשה לא תתוך אלא בחמין ואפילו בחמי חמה שסותרין שם הרא"ש והסמ"ג בדעת הר"ח וכמו שהעיר בשאילת שלום על השאילתות פ' אחרי מות סי' צ"ו אות ק"ה וגם שם י"ל שתלוי בביאור לשון הר"ח וכמו שכתבנו במס' נדה [ובהרא"ש דנדה בהל' מקוואות אות כ"ד ע"ש]: **שם** בשלטי הגבורים אות ג' דבר שיש בו דין חלוקה כו' ובעל הטיטור כתבו דאחים אינם כשותפים ומהזיקים זה בזה. נ"ב וכן כתב הטור סי' קמ"ט סעיף ב' בשם בעל הטיטור בלשון הזה. אבל לפנינו בבעל הטיטור אות מ' מחאה איתא בזה"ל ומ"ש [ובביאורו שם [ועי"ע בטור שם סעיף ל"ז ובחו"מ שם סעיף ז' ובסמ"ע ופרישה שם]:

דף כז ע"ב נימוקי יוסף ד"ה אמר המחבר אמרינן בגמרא המוכר כו' שמכאן דקדק הרב בעל הטיטור ז"ל דשטרי ראיה כו'. נ"ב בתחלת מאמר שליש אגב [ועי' ביאור הגר"א ז"ל על חו"מ סי' קנ"א סק"ו מה שכתב לדחות ראיה זאת]:

דף לב ע"א נ"י ד"ה שמרבה הדרך מפני הדיורין כו' וכן פירש הרי"ף ז"ל. נ"ב נרים פרק המוכר את הבית [גבי מאי יניע אפתא ע"ש]: **ע"ב** נ"י ד"ה מהלי גבאי שאמרו לו בפירוש משמע דאל"כ לאו כלום הוא דהו"ל למימר לא אמר לי כו'. תיבת משמע מוקף. ונ"ל דהו"ל כאומר לא אמר לי כו': **שם** בנ"י ד"ה ר' יוחנן אמר כנס מוציא דלא אבד זכותו ומ"מ לא יוציא אלא למעלה מגמל ורוכבו. נ"ב נ"ע [להרי"ף שכתב כאן איכא מ"ד דלמעלה מגמל ורוכבו אפילו בר"ה מוציאין וכ"כ הנ"י כאן ד"ה לרה"ר. וכ"פ הרמב"ם והטור והש"ע סי' תי"ז (רק בשיטה מקובצת הביא בשם ר' יונתן דלכתחלה אין להוציא בר"ה אפילו למעלה מגמל ורוכבו ע"ש). וא"כ להרי"ף והנ"י מה שאמר כאן מוציא ע"כ אפילו למטה מגמל ורוכבו דאל"כ גם בר"ה מוציא. ואולי יתכן שט"ס כאן ונ"ל ר"י אמר כנס מוציא דלא אבד זכותו ור"ל אמר לא יוציא אלא למעלה כו' [והוא פירוש על מ"ש בגמרא מעיקרא ע"ש וכן התחלת דיבורו ר' יוחנן אמר כו' הוא לפירוש על מ"ש בגמ' מעיקרא ע"ש]:

דף לג ע"א נ"י במתני' ד"ה אמר המחבר ומיהו כו' אבל הה"נ דבירא בכלל עומקא ורומא אפילו כו'. נ"ב נ"ל דבירא לאו בכלל עומקא ורומא כו':

דף לו ע"ב רי"ף ואיכא מאן דשמיע ליה מהאי מימרא כו' עד דלית בה תרי דיקלי ונדפס בגדו ד"ת מוחק זה. נ"ב ובבעל הטיטור מאמר שני קנין איתא בשם הרי"ף כמו שהוא כאן וע"ש באות מ' מכירת קרקעות [מן ואיכא מאן דשמיע ליה מהאי מימרא כו' עד והא דאמרינן הכא כו' הביא כלשון הזה בשם הרי"ף שם באות מ' מכירת קרקעות. ומן והא דאמרינן הכא זבן ליה תרי דיקלי כו' עד מחייב לקבולי להסוא ארעא הביא שם במאמר שני קנין. מבואר שגם לפני בעל הטיטור היה הגירסא בהרי"ף כמו שהוא כאן לפנינו ועי' בבית יוסף סי' ר"ט סעיף ו']:

דף לט ע"ב חדושי אנשי שם אות א' ד"ה והרשב"א ז"ל והא"ח כו' בכדי שאין הדעת טועה המקח קיים וויתרו חכמים למחילה כו'. נ"ב נ"ל המקח קיים ויתרון הדמים למחילה כו' [וכן הוא הלשון בדברי הרשב"א המובא בשיטה מקובצת דף ע"ח ע"א]:

דף מ ע"ב ברי"ף הא דקתני בריכה ראשונה ושניה בה והא דתנן כו'. נ"ב ועי' בית יוסף סוף סימן ר"כ בשם הר"ן [והובא ג"כ דברי הר"ן דהם בשיטה מקובצת כאן דף פ' ע"א. ובדבריו שם מבואר דברי הרי"ף אלה]:

דף מב ע"א נ"י ד"ה גרסינן בירושלמי מכר לו שוה חמש בשש כו'. נ"ב ירושלמי בבא מציעא פרק רביעי הלכה ג' [וע"ש ובמראה הפנים]:

דף נג ע"א רש"י ד"ה ממשמשת והולכת עד ראובן כו' ונתתם את נחלתו לדתן אחי אביו כו'. נ"ב עי' רש"ל ומהרש"א [בגמרא דף קט"ו ע"ב על רשב"ם ד"ה נחלה ממשמשת כו']:

דף נד ע"ב ברי"ף ובמלוה שעמו כו' הואיל וישנה תחת ידו יש לו בה חלק בכורה דמוחזקת היא. נ"ב וכ"ה בתשובת הגאונים סי' רל"ג וז"ל שם אך אם הבכור בעצמו חייב לאביו שהמלוה בידו נוטל בו חלק בכורה עכ"ל משמע שנוטל כל החלק וכפי' הראשון שברי"ף כאן. אבל הפוסקים הסכימו לפי' השני שברי"ף כאן:

דף נו ע"א בנ"י ד"ה שתי נשים מאיש אחד כו' ודקדקו כו' וכן דעת הרמב"ם ז"ל ואחרים עמו כתבו כו'. נ"ב צ"ל. וכן דעת הרמב"ן ז"ל. אבל הרמב"ם ז"ל ואחרים עמו כתבו כו'. [דברי התוס' הם בב"ק דף ע' ד"ה אמטלטלין כו' ודברי הרמב"ן במלחמות פרק מרובה ע"ש ודברי הרמב"ם פי"ג מהלכות שלוחין הלכה ז' ועי' חו"מ בב"י ריש סי' קכ"ג]:

דף נט ע"ב רי"ף ההוא בשאר יורשין עגון בת בין הבנות כו'. נ"ב עי' ברא"ש [סי' ל"א ועי' ביאור הגר"א ז"ל על חו"מ סי' רמ"ו ס"ק י"ג]:

דף ס ע"ב רש"י ד"ה והא אפסקא. כי על תנאי שני אחריו הורים את הראשון. נ"ב נ"ל על תנאי ביטול שני אחריו הורים כו' [וכן הוא בפי' רשב"ם בגמרא דף קל"ג ע"א]:

דף סג ע"ב נימוקי יוסף ד"ה אבל אם שתק כו' דמשנת ראב"י קב ונקי אמרינן בין במשנה בין בברייתא כו'. נ"ב כן משמע ביבמות דף מ"ט. וע"ע ביאור הגר"א ז"ל על או"ח סי' שנ"ג ס"ק כ' [וע"ע ברא"ש פ"ק דביצה סי' ז' ועי' בכסף משנה פ"ב מהלכות בית הבחירה הלכה י"א ובמשנה למלך שם ועי' תשובת חכם צבי סי' י']:

דף סו ע"א בנימוקי יוסף במתני' ד"ה ילדה זכר ונקבה כו' והכי איתא בירושלמי דמקשינן לר' אלעזר כו'. נ"ב פרק המוכר [הלכה א']:

דף עח ע"ב רש"י ד"ה מכת אכסתיה כו' דחיישינן דלאו מכת סלוקא יבוא ויערער אלא כו'. נ"ב נ"ל דלאו מכת הלואה יבוא ויערער כו' [וכן הוא בפי' רשב"ם בגמ' דף קס"ט ע"א]:

במרדכי פ"א סי' תק"ע. ובעל הטיטור פסק דהלכה כת"ק כו'. נ"ב ע"ש אות ח' חלוקת קרקעות:

פ"ג סי' תקכ"ע ואפילו במסירת מפתח לבד קנה כו' דאמר ריב"ל המוכר בית לחבירו כיון שמסר לו המפתח קנה כו'. נ"ב בבא קמא דף נ"ב ע"א ע"ש בתוס' [לפי מה שפירשו בגמ' שם דברי ריב"ל מוכח להיפך דלא קנה במסירת מפתח לבד וכמ"ש התוס' שם וע"ע בטור ובבית יוסף סי' קנ"ב סעיף ס']:

פ"ו סי' תקס"ו. וכן פסק רב האי בשער ארבעים דמקח וממכר כו'. נ"ב נ"ל בשער שבעה וארבעים. וע"ש דרב האי גאון שם פסק כשמואל וכר"י ב"ח וכדעת הרי"ף ודלא כדעת ראבי"ה ומחלק שם בין סתם יין ליין טוב ותזק הראוי למקפה ע"ש [בשלא פירש למקפה הדין כשמואל דהמרא אכתפא דמרא כו' שמפסיד היין על הכתף כמוליך אותו וכשאמר לו למקפה בזה הדין כריב"ח וצריך ליתן יין טוב שאינו מתקלקל] ועי' מלחמות להרמב"ן:

הגהות מרדכי סי' תרנ"ז. ודמית יפסיד אלא יתכול דמרי מועדא קיים כלומר אם כו'. נ"ב עי' בירושלמי ובקרבן עדה שם [בפרק מציאת האשה הלכה ה'. ולפנינו בירושלמי שם איתא בזה"ל דר' אמי אמר ישתבוק למועדא. א"ל ר' זעירא גרמית יפסיד. אלא יתכול. דמריה דמועדיא קיים עכ"ל ופי' הק"ע שם דר' אמי אמר שישתיירו המעות של צדקה לצורך העניים במועד וא"ל ר' זעירא אתה גורם שתפסיד זו את בן זוגה אם לא תתן לה אלא יתכול יגמור נשואיה ויתן לה כל מה שבכים של צדקה. דמרי דמועדיא קיים הקב"ה שהוא אדון המועדים קיים ויזמין צדקות לעניים כפי הצורך למועד ע"ש. ועי' ביאור הגר"א ז"ל על יורה דעה סי' רנ"ז ס"ק י"]: **שם** סוף סי' תר"ם. ובטיטור כתב וז"ל תשובה אם נתפס כו'. נ"ב אות ש' שיתוף: **שם** ותו דגרסינן בירושלמי האחין והשותפין כו'. נ"ב בירושלמי בבא בתרא פ"ט הלכה ו' ע"ש:

סי' תרס"א כגון סתם אחין ושותפין כל אחד ואחד מהם לעצמו כו'. נ"ב נ"ל אחין ושותפין במציאות כל אחד ואחד מהם כו' [וכן הוא בבעל הטיטור שם]: **שם** כדגרסינן בירושלמי אמר ר' חייא בר אבא סתם אחין כו'. נ"ב ירושלמי בבא בתרא פרק ט' הלכה ד':

סי' תרס"ב ירושלמי באריסי דבר זיזי מהו כו'. נ"ב ירושלמי סוף פרק הכונס הביאו הרי"ף שם: **שם** תשובה לרבינו משולם בר קלונימוס על ג' אחים שהשתנו יחד כו'. נ"ב גם זה שם בבעל הטיטור אות ש' שיתוף:

סי תרס"ג כדאמרי' באחין שחלקו בגורל בההיא הנאה כו'. נ"ב בבא בתרא דף ק"ו ע"ב: **שם** ובפסקא אמרינן בהסוא הנאה דמתתני כו'. נ"ב כתובות דף ק"ב ע"ב: **שם** ובערב אמרינן בההיא הנאה דסמך עליה כו'. נ"ב ב"ב דף קע"ג ע"ב: **שם** ותנן נמי מתנה שומר חנם כו'. נ"ב ב"מ דף צ"ד ע"א:

סי' תר"ע השלישי כו' דאינון פלוני ופלוני וקיימנא שטרי כדחזי כו'. נ"ב בטיטור אות ק' קיום הגירסא מתרי שטרי כדחזי כו': **שם** בד"ה החמישי עד ודיין מצטרפין כו'. נ"ב עי' בית יוסף חו"מ סי' מ"ו סעיף י"ט מתורץ י"ד בשם הריב"ש סי' שפ"ב [שדברי בעל הטיטור אלה תמוה דהא קיי"ל עד ודיין לא מצטרפים וע"ש מה שכתב על זה]: **שם** סוף ד"ה השביעי כו' ולא חיישינן לב"ד טועין עד כאן לשון הטיטור. נ"ב באות ק' קיום ע"ש ומה שמסיים כאן ולכתחלה כו' אבל כו' ולא חיישינן לב"ד טועין ליתא שם בבעל הטיטור לפנינו רק כן כתב הרמב"ם פ"ו מהלכות עדות הלכה ד' ע"ש: **שם** כתב בעל הטיטור ז"ל כו'. נ"ב במאמר שני קנין: **שם** כתב רב האי גאון דדבר כו'. נ"ב במקח וממכר לרב האי גאון שער שני ע"ש: **שם** ורב נחשון השיב דידור בו שנה אחת משום כו'. תיבת דידור בו שנה אחת מוקף [וכן בבעל הטיטור שם ליתא]: **שם** ועוד כתב תשובה לרב פלטוי כו'. נ"ב ע"ש בבעל הטיטור מאמר שני קנין וכן הוא בבה"ג סוף הלכות נידוי ע"ש:

סי' תרע"ז דאמרינן אמר ר"כ אף משכאו כו'. נ"ב ב"מ דף ס"ו ע"ב: **סליק בס"ד**

תוספתא

קרבנות[ה] פרק ראשון

א (א) רבי יהושע אומר כל הזבחים (ב) שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא (ג) (*ג) שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח ומן החטאת (ד) הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן ר' אליעזר אומר אף האשם הפסח בזמנו וחטאת והאשם בכל זמן. (ה) רבי אליעזר אומר חטאת באה על (ג) חטאת ואשם בא על (ג) אשמה מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת בחטאת שדמה ניתן למעלה לפיכך אם שחטה שלא לשמה פסולה תאמר באשם שדמו ניתן למטה ואם שחטו שלא לשמו כשר אמר לו ר' אליעזר פסח יוכיח שדמו ניתן למטה ואם שחטו שלא לשמו פסול אף ג) אשם שדמו (ד) שנתן למטה אם שחטו שלא לשמו יהא פסול אמר לו רבי יהושע לא אם אמרת בפסח שיש לו זמן קבוע ואם שחטו שלא לשמו פסול תאמר באשם שאין לו זמן קבוע ואם שחטו שלא לשמו כשר ואמר לו ר' אליעזר חטאת תוכיח שאין לה זמן קבוע ואם שחטה שלא לשמה היא פסולה אף ג) אשם שאין לו זמן קבוע אם שחטו שלא לשמו יהא פסול (ה) אמר לו ר' יהושע נחזור חלילה (ה) חזר ר' אליעזר ואמר ג) אף חטאת (ו) היא ואשם היא מה חטאת פסולה שלא לשמה אף אשם פסול שלא לשמו אמר לו רבי יהושע בחטאת הוא אומר ושחט אותה לחטאת שתהא שחיטתה לשם חטאת בפסח הוא אומר(שמות יב)זבח פסח הוא לה' שתהא זביחה לשם פסח אבל אשם אינו אומר אשם הוא אלא בשעת הקטר חלבים הוא עצמו אע"פ שלא הקטיר חלבו כשר: ב (ז) (*ז) (ו) אשם בן שנה שהביאו בן שתים ובן שתים שהביאו בן שנה (ז) או ששחטו מחוסר זמן בבעלים (ח) תעובר צורתו (ט) ויצא לבית השרפה עולת נזיר ועולת יולדת ועולת מצורע (ח) ששחטו בני שנים עשר חדש ויום אחד או ששחטן מחוסר זמן בבעלים (ט) ועולין על גבי מזבח [וטעונין] נסכים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. (י) זה הוא כללו של דבר כל שאינו פוסל בעולת נדבה (י) אינו פוסל בעולה וכל הפוסל בחטאת פוסל באשם חוץ מן האשם ששחטו שלא לשמו: ג ד) כבשים ששחטן לשם כבשים (כ) (*כ) ונמצאו אילים עלו לצבור לשם אילים. אילי צבור ששחטן לשם אילים ונמצאו כבשים עלו לציבור לשם כבשים והשאר יעלו על גבי המזבח (ל) וטעונין נסכין (יא): ד שחטו לשמו (מ) (יב) ומלקו שלא לשמו כשר שכבר הוכשר בשחיטה (נ) חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבים עליו כרת (*נ) ה) חוץ למקומו וחוץ לזמנו פסול ואין בו כרת (יג) ורבי שמעון (ס) (יד) מכשיר בהילוך וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו. אמר ר"ש מצאני (טו) ו) יוסי בן רבי בצידן ואמר לי הילוך שהיה רבי מאיר פוסל בו (טז) מה היא. אמרתי לו ז) אמר לו זה טעם אמר לי לפי שאי אפשר לעבודה שלא שחטה ושלא קבלה ושלא זרקה אבל אפשר שלא בהילוך (*טז) שוחטו בצד המזבח ח) (יז) ר"א אומר כל הילוך שעבודה צריכה לו פוסל בעבודה וכל הילוך שאין עבודה צריכה לו אינו פוסל בעבודה איזהו הילוך שעבודה צריכה לו שחטו וקיבל לילך ולזרקו על גבי המזבח ובשעת הילוכו חשב עליו זה הילוך שעבודה צריכה לו אבל שחט וקיבל לילך להניחו במקום אחר ובשעת הילוכו חישב עליו זה הוא הילוך שאין עבודה צריכה לו: ה (יח) וכן היה ר' אליעזר אומר (יט) אפילו (ע) רגלו אחת על גבי הרצפה פסול רגלו אחת על גבי הרצפה ורגלו אחת על גבי הלבינה רגלו אחת על גבי הרצפה ורגלו אחת על גבי הכלי (כ) שאם ינטל הכלי ויכול לעמוד בפני עצמו כשר ואם לאו פסול. (פ) קבל בימינו ובשמאלו כאחד פסול רבי שמעון מכשיר (צ) (כא) היתה שמאל מסייעת את הימין הכל מודים שהוא כשר: (*כא) היה ר"ש אומר (ק) (כב) כל שנאמר בו יד טעון ימין (כג) וכל שלא נאמר בו יד אין טעון ימין. כל שנאמר בו אצבע טעון ימין וכל שלא נאמר בו אצבע אין טעון ימין (ר) (כד) ר' אלעזר בר רבי שמעון אומר (כה) כל שנאמר בו מתנת יד שינה במתנה פסול בקבלה כשר וכל שנאמר בו קבלת יד שינה בקבלה פסול במתנה כשר: (ש) קיבל הכהן קיבל הכשר קיבל בימינו קיבל בכלי הקדש ט) קיבל כשר חזר וקבל פסול (כו) קבל בשמאל קבל בכלי חול פסול קבל הכשר (ת) וזרק הפסול קבל הפסול וזרק הכשר פסול: ו (א) (*א) (כז) דרש רבי עקיבא מנין לקבלת הדם שלא תהא אלא בכהן תמים ובכלי שרת ת"ל והקריבו בני אהרן את הדם אליו יכול זו זריקה כשהוא אומר וזרקו (כח) זו זריקה אמורה (כט) הא אינו אומר כאן והקריבו אלא זו קבלה מקיש קבלה לזריקה מה זריקה בכהן תמים ובכלי שרת אף בקבלה בכהן תמים ובכלי שרת ולהלן הוא אומר ומשחת אותם וכהנו לי מה כהן האמור להלן בכהן תמים וכלי שרת אף כהן האמור כאן כהן תמים וכלי שרת (ב) א"ל ר"ט עקיבא עד מתי אתה מגבב ומביא עלינו אקפח את בני (ל) אם לא הפרש שמעתי בין קבלה לזריקה (לא) ואתה השוותה קבלה לזריקה אמר לו תרשני לומר לפניך מה שלמדתני אמר לו אמור (לב) אמר לו קבלה לא עשה בה מחשבה כמעשה זריקה עשה בה מחשבה כמעשה (לג) המקבל בחוץ כשר הזורק בחוץ פסול קבלוהו פסולין אין חייבין עליו זרקוהו פסולין חייבין עליו (לד) אמר לו העבודה שלא היטיתה ימין ושמאל אני שמעתי ולא היה לי לפרש ואתה דורש (לה) ומסכים להלכה הא כל הפורש ממך כפורש מחייו: ז (ג) (*ג) (לו) דם פרת חטאת שוחט בימינו (ד) ומקבל בשמאלו ומזה באצבע הימנית ואם שינה פסול רבי יהודה אומר בימינו היה שוחט ונותן את הסכין לפניו או לזה שעומד בצידו ומקבלו (מנחות דף כז) בימינו ומערה בשמאלו ומזה באצבע הימנית ואם שינה פסול: ח (ה) (*ה) (לז) הזיות שבפרה היזן שלא לשמן (ו) או שאינן מכוונות או שחיסר אחת מהן (ז) י) שטבל אחת והזה שתים או שטבל שתים והזה אחת הרי אלו פסולות. (ח) הזיות שבמצורע שהיזן שלא לשמן (ט) יא) שאינן מכוונות יב) הרי אלו כשרות: (*ט) (לח) דם אשמו של מצורע (י) מקבל בימינו ומערה בשמאלו ומזה באצבע הימנית ואם שנה פסול פינה משמאלו

הגהות הגר"א שנעתקו ע"י אחד מתלמידיו ע"פ כ"י של הג"מ אברהם בנו של הגר"א ז"ל.

פרק א (ה) (ברייתא ה') ר' אליעזר אומר חטאת באה כו'. צ"ל א"ר אליעזר חטאת באה כו' [ונ"ב זבחים דף י' ומסיק שם דלא יליף במה הצד מפסח וחטאת כו' דמה הצד השוה שבהן שיש בהן צד כרת]: (ג) על חטאת. צ"ל על חטא: (ג) על אשמה. צ"ל על החטא: (ד) אף אשם שדמו שנתן למטה. צ"ל שדמו ניתן למטה: (ה) חזר ר"א. עד סוף ברייתא א' נמחק. וצ"ל חזר ר"א ודנו דין אחר חטאת נאמר בו היא בשחיטה. היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה. ופסח נאמר בו הוא בזביחה הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול. אף אשם נאמר בו הוא. הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול. א"ל ר' יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה. פסח נאמר הוא בזביחה הוא לשמו כשר שלא לשמו פסול אבל באשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקטרת אימורין והוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר. א"ל ר"א הרי נאמר בחטאת כאשם מה חטאת שלא לשמו פסול אף אשם שלא לשמו פסול: (ברייתא ב') (ו) אשם בן שנה. [נ"ב מנחות דף מ"ח (ב') ועיין תמורה דף י"ט (ב') בתוס' (ד"ה אשם בן שנה) ועיין בכ"מ ברמב"ם פ"ד מהל' פהמ"ק הלכה ו']: (ז) או ששחטו מחוסר זמן בבעלים תעובר צורתו. צ"ל פסולין ותעובר צורתן כו' אבל עולת נזיר ועולת יולדת כו': (ח) ששחטו בני שנים עשר חודש ויום אחד. צ"ל שהיו בני שתי שנה ושחטן: (ט) ועולין ע"ג המזבח כו' עד לשם חובה. נמחק וצ"ל כשרים [פי' כשרים שלא לחובה וטעונה נסכים דאל"כ פסלתו כמו גבי אשם מצורע]: (י) זה הוא כללו של דבר עד סוף ברייתא ב' נמחק. וצ"ל כללו של דבר כל הכשר בעולת נדבה כשר בעולת חובה וכל הפסול בחטאת פסול באשם חוץ משלא לשמו: (יא) (סוף ברייתא ג') [נ"ב פי' מה ששחט לשם כבשים או לשם אילים בטעות הוי עקירה בטעות ולא הוי עקירה. והשאר שידע שהם כבשים ושחטו לשם אילים או שידע שהם אילים ושחטו לשם כבשים ולא היה עקירה בטעות עלו לשם זבח ולא עלו לחובה וטעונה נסכים דאל"כ פסלתו כמו לעיל והיינו כרבה [במנחות דף מט] ועיין ברמב"ם פרק ט"ו מהלכות פהמ"ק הלכה ט"ז] (ועי' בתוס' שם ד"ה עקירה בטעות): (ברייתא ד') (יב) ומלקו צ"ל ומרקו [נ"ב ועיין יומא דף ל"ב ועיין חולין דף כ"ט מסיק דמצוה למרק מש"ה אם שלא לשמה כשר דכבר הוכשר בשחיטה. דמירק רק למצוה ע"ש]: (יג) ור"ש מכשיר בהילוך [נ"ב עי' בזבחים דף כ"ט ת"ק הוא ר' יהודה דס"ל דוקא אם קדמה חוץ למקומו לחוץ לזמנו פסול ואין בו כרת אבל אם קדמה חוץ לזמנו לחוץ למקומה פיגול וחייבין עליו כרת. ורבנן ס"ל בין כך ובין כך פסול ואין בו כרת ור"ש ס"ל כרבנן. וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו. פי' כמו אם קדם חוץ למקומו פסול כך אם קדם חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת שלא קרב המתיר כמצותו]. (ולפ"ז הא דמסיים וכן בחוץ לזמנו וחוץ למקומו ר"ש קאמר לה. ואפשר לפרש דה"ק דגם בזה ר"ש מכשיר בהילוך אלא דא"כ ה"ל למיתני ר"ש מכשיר לבסוף והוי קאי אכולה ברייתא): (יד) מכשיר בהילוך. [נ"ב בזבחים דף י"ד ומסיק דר"ש מודה בהולכות פנימיות ע"ש]: (טו) יוסי בן רבי. צ"ל ברבי: (טז) מה היא כו' עד אמר לי לפי שאי אפשר. צ"ל מה אתה בו אמרתי לו מכשיר אני אמר לי מאיזה טעם אמרתי לו לפי שאי אפשר: (*טז) שחטו בצד המזבח. נמחק: (יז) ר"א אומר כו'. [נ"ב דף ט"ו ב']: (יח) (ברייתא ה') וכן היה ר"א כו'. [נ"ב דף כ"ד]: (יט) אפילו רגלו אחת על גבי הרצפה פסול. נמחק: (כ) שאם ינטל הכלי עד ואם לאו פסול. נמחק. וצ"ל רואין כל שאילו ינטל הכלי ותנטל האבן יכול לעמוד על רגלו האחת ויעבוד עבודתו כשרה ואם לאו עבודתו פסולה: (כא) אם היתה שמאל מסייע את הימין. [נ"ב שבת דף צ"ג רמב"ם פ"ה מהל' ביאת המקדש]: (*כא) היה ר"ש אומר [נ"ב דף כ"ד]: (כב) כל שנאמר. צ"ל כל מקום שנאמר: (כג) וכל שלא נאמר. צ"ל וכל מקום שלא נאמר: (כד) ר"א ברבי שמעון אומר. [נ"ב שם] (כ"ד ב'): (כה) כל שנאמר בו מתנת יד כו' עד במתנה כשר. נמחק. וצ"ל כל מקום שנאמר אצבע בקבלה שינה בקבלה פסול בנתינה כשר. וכל מקום שנאמר אצבע בנתינה שינה בנתינה פסול בקבלה כשר: (כו) קיבל בשמאל. נמחק (אולי משום דפלוגתא דרבנן ור"ש היא): (כז) (ברייתא ו') דרש ר"ע. [נ"ב דף י"ג] (א'): (כח) זו זריקה אמורה. צ"ל הרי זריקה: (כט) הא אינו אומר כאן והקריבו כו' עד א"ל ר"ט. נמחק וצ"ל הא מה אני מקיים והקריבו זו קבלת הדם. בני אהרן נאמר כאן בני אהרן ונאמר להלן בני אהרן אלה שמות בני אהרן הכהנים המשוחים מקיש קבלה לזריקה. מה להלן בכהן כשר וכלי שרת אף כאן בכהן כשר ובכלי שרת א"ל ר"ט: (ל) אם לא הפרש שמעתי. צ"ל אם לא שמעתי להבחין הפרש: (לא) ואתה השוותה קבלה לזריקה. צ"ל ואין לי לפרש ואתה השוותה כו': (לב) א"ל קבלה כו'. [נ"ב רמב"ם פי"ט מהל' מעה"ק הלכה ג' ו' ופ"ט מהלכות ביאת מקדש הלכה ה']: (לג) המקבל בחוץ כשר הזורק בחוץ פסול. נמחק וצ"ל המקבל בחוץ אינו חייב כרת הזורק בחוץ ענוש כרת: (לד) א"ל העבודה. צ"ל א"ל רבי טרפון העבודה: (לה) ומסכים להלכה הא כל הפורש כו'. צ"ל ומסכים לשמועה בלשון הזה אמר לו כל הפורש: (לו) (ברייתא ז') דם פרת חטאת. נ"ב פ"ג מהלכות פרה הלכה ב' ועיין בהשגות (פי' דכאן מפורש אם שינה פסול כדעת הרמב"ם): (לז) הזיות שבפרה שהיזן שלא לשמן כו' [נ"ב מנחות דף כ"ז (ב') רמב"ם פ"ד מהל' פרה ועיין בהשגות וכסף משנה] (מה שנרשם בדפוס לעיל על ומקבלו בימינו מנחות דף כ"ז הוא ט"ס ושייך כאן): (לח) דם אשמו כו' מקבל בימינו ומערה בשמאלו כו'. נ"ב

אור הגנוז

ה) זבחים. ב) אף אני אביא. ג) תי' אף ליתא. ד) כבשי ציבור. (ס) חוץ לזמנו וחוץ למקומו פסול. ו) ר' יוסי בר' ציידן. ז) מכשירו אני אמר לי מאיזה טעם אמרתי לו לפי שא"א לעבודה בלא שחיטה ובלא קבלה ובלא זריקה. ח) או על גבי המזבח. ט) כשר קיבל הזר קיבל הפסול קיבל בשמאל וכו' [וכ"ה בר"ס]. י) או: יא) או. יב) או שחיסר אחת מהן או שטבל אחת והזה שתים או שטבל שתים והזה אחת הרי.

מצפה אריה

(א) ר"י אומר כל הזבחים. ריש מכילתין ופ"ד דנדרים קתני לה סתמא כל וכו' והכא מסמיה דר"י כדמסיק

תוספות ומנחת בכורים

משמאלו לימינו וערה לשמאלו וחזר והזה בימינו פסול לא מפני ששינה פסול אלא שחיסר הלוג טיפה כל שהוא: ח (*י) (נט) דם כל הנתנין למעלן שנתנן שלא כדרכן או שאינן מכוונות הרי אלו כשרין. דם הנתנין (מ) יג) למגען שנתנן שלא כדרכן (מא) או שמכוון שלא כנגד היסוד הרי אלו פסולין. דם (מב) כל הניתנין למעלן יד) (מג) מקצת כלי ונותן ביד (מד) ואם נתן בכלי פסול לוג שמן של מצורע נוטל בימינו ומקבל בשמאלו ומזה באצבע הימנית ואם שינה פסול (כ) אבל בעוף אינו כן אלא שבעולת העוף ממצה (ל) מעצמו ובחטאת העוף מזה וממצה מעצמו (מה) כולן שקבלו ביד (מו) והיזוה בכלי בכלי (מז) והיזוה ביד הרי אלו פסולין: (*ל) (מח) הקטר (מנחות דף טו) חלבין ואימורין (מ) ועצים שנתנן ע"ג האישים בין ביד בין בכלי בין בשמאלו בין בימינו הרי אלו כשרין טו) היין שנסכו בקסווה הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שקדשו בכלי שנתן על גבי האישים (נ) בין ביד בין בכלי בין בימין בין בשמאל הרי אלו כשרין. (*נ) טז) (מט) וכולן שניסכו (נ) בקסווה ונסכו בהין כשר ביד ובכלי חול פסול א' ניסוך המים וא' ניסוך היין שנסכו בין בהין (נא) בין יז) בקרקעות בין בקסווה בין במניקות הרי אלו כשרין:

פרק שני

א (א) (*א) השוחט א) (א) הפסח (ב) לזרוק דמו בחוץ או מקצת דמו בחוץ להקטיר אימוריו בחוץ או כזית מאימוריו בחוץ לאכול בשרו בחוץ או כזית מבשרו בחוץ פסול ואין בו כרת וכן אתה אומר בערלים וטמאים כיצד השוחט את ג) הזבח על מנת שיזרקו ערלים וטמאים בחוץ או מקצת דמו בחוץ על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אימוריו בחוץ או כזית מאימוריו בחוץ (ג) על מנת שיאכלו ערלים וטמאים את ג) אימוריו בחוץ או כזית ד) מאימוריו בחוץ פסול ואין בו כרת. (ג) לזרוק דמו למחר או מקצת דמו למחר להקטיר את אימוריו למחר או כזית מאימוריו למחר לאכול בשרו למחר או כזית מבשרו למחר פגול (ג) וחייבין ה) על אימוריו כרת וכן אתה אומר בערלים ובטמאים כיצד השוחט את הזבח על מנת שיזרקו ערלים וטמאים את דמו למחר או מקצת דמו למחר על מנת שיקטירו ערלין וטמאין את אימוריו למחר או כזית אימוריו למחר (ד) (ד) על מנת שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו למחר או כזית מבשרו למחר פגול וחייבין עליו כרת: ב (ה) (*ה) (ס) השוחט את העולה לזרוק את דמה בחוץ או מקצת דמה בחוץ(השוחט)*לאכול בשרה בחוץ או כזית מבשרה בחוץ פסולה ואין בה כרת וכן אתה אומר בערלים ובטמאים ו): (**ה) (ו) השוחט את הזבח (ו) לאכול כזית מעור האליה חוץ למקומה פסול ואין בה כרת חוץ לזמנה פגול וחייבין עליו כרת רבי אלעזר בן יהודה איש אוכלים ז) אמר משום ר' יעקב וכן היה רבי שמעון בן יהודה איש כפר עכום אומר משום רבי שמעון (ז) אחד (ז) עור האליה ואחד (ח) עור הראש ח) ועור פרסות בהמה דקה וכל הנאכלין (ח) (ט) משום עור בבשר (ט) חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת: (י) כל הזבחים ששחטן שלא לשמן קיבל והילך וזרק חוץ לזמנן או ששחטן חוץ לזמנן קיבל והילך וזרק שלא לשמן פגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקרב המתיר כמצותו (י) כיצד קרב המתיר כמצותו (יא) שחט בשתיקה וקיבל ט) וזרק חוץ לזמנו (יב) או ששחט חוץ לזמנו י) והילך וזרק בשתיקה או ששחט וקיבל והילך וזרק (יג) בשתיקה זה הוא שקרב המתיר כמצותו. כיצד לא קרב המתיר כמצותו שחט חוץ למקומו וקיבל והילך וזרק חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו קיבל והילך וזרק חוץ למקומו (יד) או ששחט וקיבל הילך יא) וזרק חוץ למקומו בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת(כ)ר' יהודה אומר אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום פגול וחייבין עליו כרת הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת כיצד קדמה מחשבת זמן למחשבת מקום שחטו חוץ לזמנו קבל והילך וזרק חוץ למקומו כיצד קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן שחט חוץ למקומו וקיבל והלך וזרק חוץ לזמנו: הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן [וקיבל והילך וזרק חוץ לזמנו]פסול ואין בו כרת מפני שלא קרב המתיר כמצותו: השוחט את הזבח לאכול בשרו לחוץ (טו) להקטיר מאימוריו למחר לאכול בשרו למחר להקטיר מאימוריו לחוץ בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת רבי יהודה אומר אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום פגול וחייבין עליו כרת הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת: ג כל הזבחים ששחטן חוץ לזמנו (טז)*או שקבלו פסולין את הדם וזרקוהו בשתיקה או שלן הדם וזרקוהו בשתיקה (יז) או שיצא הדם חוץ לקלעים (יח) וזרקוהו בשתיקה אפילו חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת: השוחט את הזבח לאכול מבשרו כזית בחוץ יב) וכן (יט) בפנים להקטיר (כ) כזית מאימוריו בחוץ וכן כזית בפנים פסול ואין בו כרת. לאכול מבשרו כזית היום וכזית למחר (כא) להקטיר מאימוריו כזית היום וכזית למחר פגול וחייבין עליו כרת: השוחט את הזבח לאכול מבשרו (ל) (*ל) כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים להקטיר מאימוריו כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים כשר וכן למחר כשר: השוחט את הזבח לאכול מבשרו כזית יג) בחוץ וכזית למחר להקטיר מאמוריו כזית היום וכזית למחר בין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום פסול ואין בו כרת (כב) רבי יהודה אומר אף בזה אם הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום פגול וחייבין עליו כרת הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת: השוחט את הזבח (*ל) (כג) לאכול מבשרו כחצי זית בחוץ להקטיר מאימוריו כחצי זית בחוץ לאכול מבשרו כחצי זית למחר להקטיר מאמוריו כחצי זית למחר יד)לאכול מבשרו כחצי זית בחוץ להקטיר מאמוריו כחצי זית למחר כשר שאין אכילה והקטרה מצטרפין זה עם זה אבל אכילה ואכילה הקטרה והקטרה מצטרפות זו עם זו (כד) כיצד השוחט את הזבח (כה) לאכול מבשרו כזית בחוץ כזית למחר (ט) להקטיר מאמוריו כזית בחוץ כזית למחר פסול ואין בו כרת (ס) מפני שאכילה ואכילה הקטרה והקטרה (כו) מצטרפות זו עם זו: (נ) (כח) השוחט את הזבח לאכול מבשרו כחצי זית למחר (נ) טו) (כט) בשעת זריקה וחשב עוד (ג) להקטיר מאמוריו כחצי זית למחר פגול וחייבין עליו כרת מפני ששחיטה וזריקה מצטרפין זה עם זה לפגל: השוחט את הזבח להקטיר מאמוריו (ס) פחות מכזית למחר כשר שאין פחות מכזית מפגל ופוסל בכל מקום: ד (נא) השוחט את הזבח (ע) לאכול אמוריו ולהקטיר בשרו לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר הדבר שאין דרכו להקטיר (פ) כשר ורבי יהודה פוסל (צ) טז) להניח את דמו ואת אמוריו למחר או להוציא לחוץ כשר ור' יהודה פוסל יז) רבי אלעזר אומר רבי אליעזר פוסל ור' יהושע מכשיר (ק) אמר להן רבי יהודה (מנחות יז יח)(ר) מה אם הניח את הדם למחר אינו פוסל וחכמים אומרים זה וזה כשר אין לך שפוסל אלא מחשבת אכילה והקטרה וזריקת דמים יח) (נג) אמר רבי (נג) פעם אחת היינו יושבין לפני רבי יט) אלעזר והיה *) אסי הבבלי יושב לפניו (ש) כ) ואבי עליו א"ל רבי השוחט את הזבח לאכול אמוריו ולהקטיר בשרו מהו אמר לו כשר כא) להניח את דמו ואת אמוריו למחר או להוציאן מהו אמר לו

*) בגמ' הגי' יוסף הבבלי והוא יוסף הוא יוסי דלקמן

הגהות הגר"א [נ"ב רמב"ם פ"ד מהל' מחוסרי כפרה וע"ש בכ"מ]: (נט) (כרייתא ח') דם כל הניתנין למעלה. [נ"ב מנחות דף כ"ו ב' רמב"ם פ"ה מהל' מעשה קרבנות הלכה י"ב] (פי' שבפנים קאמר שם הכשר שלא מכוונות): (מ) הניתנין למגען. צ"ל כל הניתנין למטן: (מא) או שמכוון שלא כנגד היסוד. צ"ל או שלא מכוון כנגד היסוד: (מב) דם הניתנין למעלן. [פי' של אשם מצורע]: (מג) מקצת כלי ונותן ביד. צ"ל נותן מקצתו בכלי ומקצתו ביד (ואח"כ נראה שהקיף הג"ה זאת ונראה שמחקו וכתב) שבצ"ל [מקבל בכלי ונותן ביד] (ולפ"ז גם הג"ה דלעיל צריך למחוק דלא קאי אאשם מצורע רק אחטאת): (מד) ואם נתן בכלי פסול (בתחלה הוגה ואם נתן כלו בכלי. ואח"כ הקיף תיבת כלו שמחקו והוא כנ"ל) [ונ"ב רמב"ם פ"ה מהל' מעשה הקרבנות הל' ו' ז']: (מה) כלן שקבלו ביד. צ"ל שקבלן ביד: (מו) והיזוה. צ"ל והזה: (מז) והזוה. צ"ל והזה: (מח) הקטר חלבים כו'. [נ"ב מנחות דף כ"ז (א') שם משמע אליבא דר"ש (עי' רש"י שם ד"ה תיובתא) ועיין ברמב"ם פ"ב מהל' פסולי המוקדשים הל' כ"ד ובפרק י"א הל' ו'] (פי' דסתרי הדינים אהדדי ועי' בלחם משנה): (מט) וכלן ישנסכו בקסווה ונסכו בהין. צ"ל וכלן שניסכו בין בקסווה בין שני בהין [ונ"ב שם (בפ"ב מהל' פהמ"ק) הל' כ"ה]: (נ) בקסווה [נ"ב [פי' בכלי שרת] כמו הגונב את הקסווה] (בסנהדרין): (נא) בקרקעות. צ"ל בקערה: (א) (כרייתא א') השוחט הפסח. צ"ל הזבח: (ב) על מנת שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו בחוץ או כזית מאימוריו בחוץ. נמחק: (ג) וחייבין על אימוריו כרת. צ"ל וחייבין עליו. (ד) ע"מ שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו למחר. [נ"ב דף ל"ג ב' (והוא מימרא דרב חסדא שם) רמב"ם פי"ד מהל' פהמ"ק הל' ט']: (ה) (כרייתא ב') השוחט את העלה. [נ"ב שם]: (ו) השוחט את הזבח לאכול כזית כו'. [נ"ב (זבחים) דף כ"ח א' חולין דף נ"ה ב' ודף קכ"ב ב']: (ז) עור האליה. צ"ל עור שתחת האליה: (ח) עור הראש. צ"ל עור הראש של עגל הרך: (ט) משם עור בבשר נמחק. וצ"ל בעור הבשר: (י) כיצד קרב המתיר כמצותו. [נ"ב דף כ"ט ב'] (במתניתין): (יא) שחט בשתיקה וקבל וזרק. צ"ל וקבל והלך וזרק: (יב) או ששחט חוץ לזמנו והילך וזרק. צ"ל וקבל והלך וזרק: (יג) או ששחט וקיבל והלך וזרק בשתיקה צ"ל חוץ לזמנו: (יד) או ששחט וקיבל והלך וזרק חוץ למקומו. צ"ל חוץ למקומו ולזמנו: (טו) להקטיר מאימוריו למחר (בב"י איתא למחר. בחוץ. ונראה שט"ס הוא): (טז) (כרייתא ג') או שקבלו פסולין את הדם וזרקו בשתיקה. נ"ב [פי' דבעינן כהרצאת כשר לכן לא הוי פגול]: (יז) או שיצא הדם חוץ לקלעים. [נ"ב פי' שיצא כל הדם דפלוגתא היא ר"ע ור"א (מעילה דף ו' ב') ומסיק אם יצא כלו מודה ר"ע]: (יח) וזרקוהו בשתיקה אפילו חוץ לזמנו. צ"ל או חוץ לזמנו: (יט) וכן בפנים. צ"ל וכזית בפנים [ונ"ב דף מ"ד (ב') רמב"ם פי"ו מהל' פהמ"ק הל' ד' ו' ע"ש] (פי' שבשעת שחיטה שמד בעזרה ולכן צריך שתהיה המחשבה ג"כ דוקא בדבר הנעשה בעזרה ולכן אינו חושב כאן מחשבת הויה שהיא בפנים ולא מהני): (כ) כזית מאימוריו בחוץ וכן כזית בפנים. צ"ל כזית מאימוריו בפנים וכזית בחוץ: (כא) להקטיר מאימוריו כזית היום וכזית למחר. צ"ל כזית בחוץ וכזית למחר: (כב) ר' יהודה אומר אף בזה אם הקדים. [נ"ב משמע כר"י ברף כ"ט ב' אף בעבודה אחת מחלוקת ולא אמרינן עירוב מחשבות ע"ש]: (כג) לאכול מבשרו כחצי זית בחוץ להקטיר מאימוריו כחצי זית למחר [נ"ב דף כ"ט ב'] (במתניתין): (כד) כיצד השוחט את הזבח. [נ"ב רמב"ם פי"ד (מהל' פהמ"ק) הל' י']: (כה) לאכול מבשרו כזית בחוץ כזית למחר. צ"ל לאכול חצי זית מבשרו בחוץ וחצי זית למחר: (כו) להקטיר מאימוריו כזית בחוץ כזית למחר. צ"ל כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר: (כז) מצטרפות זו עם זו. [נ"ב פי' שאם לא היו מצטרפין היה כשר]: (כח) השוחט את הזבח לאכול מבשרו כחצי זית למחר. [נ"ב מנחות דף י"ד (ב') רמב"ם פי"ד מהל' פהמ"ק] (הל' י'): (כט) בשעת זריקה חשב: (ל) להקטיר מאימוריו. צ"ל ובשעת זריקה וחשב. צ"ל לאכול. מבשרו: (לא) (כרייתא ד') השוחט את הזבח לאכול. [נ"ב שם דף יז] (ב'): (לב) אמר רבי [נ"ב שם דף יח] (א'): (לג) פעם אחת כו' עד סוף הפרק נמחק וצ"ל כשהלכתי למצות מדותי אצל ר"א בן שמוע ואמרי לה למצות מדותיו של ר"א בן שמוע מצאתי יוסף הבבלי יושב לפניו והיה חביב לו ביותר עד לאחת. א"ל רבי השוחט את הזבח להניח מדמו למחר מהו. א"ל כשר. ערבית א"ל כשר. שחרית א"ל כשר. צהרים א"ל כשר. מנחה א"ל כשר אלא שר"א פוסל. צהבו פניו של יוסף

אור הגנוז

יג) למטה. יד) מקבל בכלי ונותן [ביד] ואם נתן [בכלי] פסול דם כל הניתנין למטה מקבל בכלי ונותן בכלי אם נתן [ביד] פסול לוג וכו'. טו) תיבות היין שנסכו בקסווה ליתא בכ"י. טז) בכ"י הנוסח היין שנסכו וכו'. יז) בכ"י הנוסחא בקערה. א) את הזבח. ב) הפסח. ג) בשרו. ד) מבשרו. ה) עליו כרת. ו) ולמחר פיגול וחייבין עליו כרת וכן אתה אומר בערלים וטמאים. ז) אייבליים אומר משום ר' שמעון וכן וכו'. ח) של עגל הרך כו' כבשר. ט) והלך וזרק. י) וקבל והילך. יא) בכ"י ליתא וזרק. יב) וכזית בפנים. יג) היום. יד) הא בבא דלאכול מבשרו כחצי זית בחוץ להקטיר מאמוריו כחצי זית למחר ליתא בכ"י. טו) ובשעת זריקה חשב עוד וכו'. טז) האי בבא דלהניח וכו' עד ור' יהודה פוסל ליתא בכ"י. יז) רבי אמר ר' אלעזר פוסל. יח) אמר רבי ליתא בכ"י. יט) אליעזר. כ) וחביב עליו לאחת. כא) להניח את דמו וכו' עד אלא ליתא בכ"י.

מצפה אריה (*י) דם כל הניתנין. מיי' פ"ה מהל' מעה"ק הי"ב: (כ) אבל בעוף. עי' שם תוס' ד"ה בן עוף: (ל) מעצמה. עי' תוס' נ. וסד. ד"ה תנאת: (*ל) הקטר חלבים ואימורין. עי' מיי' פ"ב מהל' פהמ"ק הלכה כ"ד ופי"א הל"ו: (מ) ועצים. עי' מנחות (סו.) ותוס' ד"ה הקטר. וי"ל דהם מיירי קודם שקידש בכלי והכא מפורש מיירי אחר שנתקדש בכלי ועיין בפסחים דף סה וסוטה דף טו: (*נ) וכולן שניסכו בקסווה. שם וכס"מ. ועי' בלח"מ פ"ב מהל' פהמ"ק ופ"ו מהל' מעה"ק ופי"א מהל' פהמ"ק: (א) השוחט את הזבח. (לו:): (*א) השוחט את הפסח. עי' מיי' פי"ד מהל' פהמ"ק ועי' שם בכ"מ: (ב) לזרוק דמו. משנה (כו:): (ג) לזרוק דמו למחר. משנה (כז:): (ד) ע"מ שיאכלו ערלים. שילהי פ"ג: (ה) השוחט את העולה. עי' במתניתין לה. ע"ש: (*ה) השוחט את העולה. מיי' שם ושם: (**ה) השוחט את הזבח לאכול כזית. עי' מיי' פי"ז מהל' פהמ"ק ה"ד וה"ו: (ו) לאכול כזית מעור האליה. משנה (כז:) ועי' תוס' כח. ד"ה בשלמא. ועי' תוס' ד"ה אמר ומנחות (יז: ויח:) ותוס' שם ד"ה אלא: (ז) אחד עור האליה. חולין קכב.: (ח) משום עור כבשר. חולין שם. וכאן כב. ועי' חולין (כו.) ד"ה להביא: (ט) חוץ למקומו (כח.) ע"ש: (י) כל הזבחים. (כט:): (כ) רי"א אף בזה. (כט:) ע"ש ומעילה (ג.) ומכילתין (כט.) תוספות ד"ה מחלוקת. ותוס' (ל.) ד"ה סימן: (ל) כחצי זית בחוץ. כט: (*ל) כחצי זית בחוץ. מיי' פי"ד הל' י': (**ל) לאכול מבשרו כחצי זית למחר. מיי' פי"ד מהל' פהמ"ק: (מ) מפני שאכילה. לא.: (נ) השוחט הזבח. כט.: (נ) בשעת. מנחות יד: (ס) פחות מכזית. משנה לא.: (ע) לאכול אמוריו. שם: (פ) כשר. ור"א פוסל. מנחות יז: ובתוס' ד"ה אמר: (צ) להניח את דמו. לה: ובמנחות שם: (ק) א"ל ר"י. לו. ועי' רש"י מנחות יח. ד"ה גזירה וצ"ע: (ש) מה אם הניח. נו. ד"ה שיאכלוהו ומנחות מח. ד"ה גזירה: (ר) ואבי עליו. מנחות לח.:

תוספות ומנחת בכורים

ח הניתנין למעלה. שנתנן שלא כדרכן ומיירי דנתנן עכ"פ למעלה: למטה גרסינן. שלא כדרכן. ממילא הוא שלא כנגד היסוד: מקצת מקבל. גרסינן: בעוף אינו כן. לא כהניתנין למעלה דמקבל בכלי ונותן ביד ולא כשמן שבמצורע דמקבל ביד ימין דהכא אינו מקבל כלל: ממצה בעצמה. בלא הויה בגופה על המזבח: ובחטאת העוף. בתחלה מזה ולבסוף ממצה: הקטר חלבים וכו' בין ביד. ומיירי דלא קדשי בכ"ש וכר"ש ויש גורסין שקדשו בכ"ש והוא כרבנן אליבא דהלכתא דאח"כ יכול לעשות מה שירצה: שניסכו בקסוה. בכלי שרת כמו הגונב את הקסוה בסנהדרין: בין בקרקעות. בקערה כנ"ל וכ"ה ברמב"ם:

פרק ב א השוחט הזבח. גרסינן: ואין בו כרת. דהוא מחשבת חוץ למקומו: ע"מ שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו או כזית מבשרו בחוץ גרסינן: וטמאים. דאין מחשבת פסול דאכילת והקטרת טמאים מוציאן מידי פיגול: ב השוחט את העולה וכו' לאכול את בשרה אתיא כר"א דמחשבין מאכילת מזבח לאדם. או אפשר לפרש דהך אכילה הוא הקטרה אלא דאפקה בלשון אכילה וע"כ פסול כדמסקינן בגמרא: את הזבח לאכול מעור האליה. בגמ' הגירסא השוחט את העולה להקטיר כו'. ולשמואל דעור האליה כאליה אתיא כר"א דמחשבין וכו' ור"ש מוקי הכנן דס"ל דלאו כאליה דמי ור"ח מוקי לה באליה של גדי. ועיין בתוס' שם: עור כבשר גרסינן ובגמרא הגרסא וכל שמנו וכו' להביא עור בית הבשת: עגל הרך. כל שנתו: (עור בית הבשת. של נקבה): עור בית הפרסות. מן הארכובה ולמטה: חוץ למקומו. אם שחט ע"מ לאכול מאלו חוץ למקומו: פגול וחייבים כרת. אפילו אכלו בתוך הזמן דכתיב ואם האכל יאכל וגו' לא יחשב במחשבה נפסלת ומדכתיב ואם האכל יאכל מיירי בתרי אכילות דבין באכילת אדם ובין באכילת מזבח נפסלה במחשבה: ובלבד שיקרב המתיר. היינו הדם שהוא מתיר: כמצותו. שלא יהא בו פסול מחשבה אחרת. דפיגול אינו קובע רק תלוי ושומד עד שיזרוק הדם בלא מחשבה אחרת דהוא סוף כל המתירין: שחט בשתיקה וקיבל והלך וזרק גרסינן: או ששחט וכו' חוץ לזמנו. גרסינן א"צ הך בשתיקה הכוונה ממחשבה אחרת הפוסלו רק דחשב חוץ לזמנו והיא היא: אף בזה. דחשב בשתי עבודות: שלא קרב המתיר כמצותו. דפסח וחטאת שלא לשמן פסול: השוחט את הזבח. הכא חשב בעבודה אחת על שתי אכילות: אף בזה. דהמחשבה על שתי אכילות: ג או שקבלו פסולים. ה"ה אפילו שחט חוץ לזמנו אם אח"כ נעשה בפסול או שקבלוהו פסולין או לן או שילא: אפילו חוץ לזמנו. פי' אפילו אם היה הזריקה אח"כ במחשבת חוץ לזמנו כיון דבעת הרלאה היה בפיסול אחר לא הוי רק פסול בעלמא: כזית היום וכזית למחר. קמ"ל דאף שעל כזית אחד חשב מחשבה כשרה כיון דחשיב שלא בזמנו על שיעור אכילה הוה פיגול וכן טולהו: כחצי זית כשר. הגל חצי שיעור לא מהני כלום: רי"א אף בזה. דחשב בעבודה אחת ובענין אחד. ויש דאיה מתוס' זו כר' יוחנן בגמרא ע"ש: כיצד השוחט הזבח לאכול מבשרו כזית לא גרסינן וה"ג כחצי זית בחוץ כחצי זית למחר להקטיר כחצי זית למחר פסול: השוחט וכו' בשעת זריקה. ה"ג לאכול כחצי זית למחר ובשעת זריקה חשב לאכול כחצי זית למחר פיגול. מפני ששחיטה והזריקה מצטרפין. ובקבלה והולכה יש פלוגתא בגמרא: ד לאכול אימוריו. בגמרא גרסינן לשתות מדמו למחר. שאין אכילת מזבח לאדם. להקטיר מבשרו למחר. אכילת אדם למזבח: כשר. בגמ' גרסינן ור"א פוסל ורא"ה מתוס' זו דהך פלוגתא ר"י קאמר לה ועי' רש"י ותוס' שסו"ל אליעזר. בגמ' מוכח דהגרסא ר' אלעזר והוא ר' אלעזר בן שמוע: אף בזו ר"א פוסל. כן הגרסא בגמרא. וס"ל גר"א דר' אליעזר ס"ל דאף בלסנית פסול: והכ"א זו וזו כשר. פי' בין במחשבת סינות בין במחשבת שלא כדרכו: לפני ר' אלעזר. גרסינן: ואבי. כנ"ל: עליו. פי'

לו כשר אלא שרבי אליעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר אמר לו שנה לי את הדבר ושנה לו למנחה בא אצלו אמר לו שנה לי את הדבר ושנה לו למחרת בא אצלו (ש) אמר לו רבי שנה לי את הדבר ושנה לו אמר לו מה זה א) יוסי דומה שלא ב) כוונת שמועתך אמר לו הן רבי. אלא שרבי יהודה שנה לנו פסול והזרתי על כל חברי ולא מצאתי לו חבר סבור שמא טעות היא ג) בידי עכשיו שאמרת לי דבר משם ר' אליעזר החזרת לי אבדתי זלגו [עיניו] דמעות אמר אשריכם צדיקים שאתם מחבבים את התורה לקיים מה שנא' (תהלים קיט) מה אהבתי תורתך וגו' מפני שיהודה ד) בנו של רבי אלעאי ואלעאי תלמידו של רבי אליעזר (ת) לפיכך הוא שונה משנתו של רבי אליעזר:

פרק שלישי

א (א) כל הזבחים ששחטן שלא לשמן הרי אלו כשרין לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת: כל הזבחים ששחטן אחד מן הפסולין הרי אלו כשרים לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת (כיצד) השוחט את הזבח על מנת (ב) שיזרקו ערלים וטמאים את דמו (ג) על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אמוריו (א) ע"מ שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו ה) לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת: ב קיבל הכהן קיבל הכשר קיבל בימינו קיבל בכלי הקדש כשר לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת (ד) (ב) חישב ליתן את הנתנין למטה למעלה ואת הנתנין למעלה למטה את הנתנין בפנים בחוץ ואת הנתנין בחוץ בפנים כשר לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת: (ה) כל הזבחים שקבל דמן אחד מן הפסולין הרי הוא פסול (ו) לפיכך אם חשב עליו בין חוץ למקומו בין חוץ לזמנו אין בו משום פגול (ג): ג (ז) הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן הרי הן פסולין לפיכך אם חשב עליהן בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומן (ד) אין בו משום פגול. א' הפסח והחטאת וא' כל הזבחים שקבל דמן זר ואונן וטבול יום מחוסר בגדים ומחוסר כפורים ושלא רחוץ ידים ורגלים ערל טמא יושב ועומד על גבי כלי על גבי בהמה על גבי רגלי חברו פסול לפיכך אם חשב עליו בין חוץ לזמנו בין חוץ למקומו אין בו משום פגול: (*ז) (ה) קיבל זר קיבל פסול קיבל בשמאל קיבל בכלי חול פסול לפיכך אם חישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול נתן את הנתנין בחוץ בפנים ואת הנתנין בפנים בחוץ פסול לפיכך אם חשב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול: (ח) זה הכלל אין הזבח נפסל אלא בארבעה דברים בשחיטה ובמתן כלי ובהילוך ובזריקה מוסף עליהן הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן (ו) ומוסף עליהן הזבח שהוא נפסל במחשבה (ז) בערלים ובטמאים: ד כל הזבחים ששחטן הראשון בשתיקה והשני חוץ לזמנו אע"פ שזה שחט בשתיקה וזרק את הדם פוסל הפסח והחטאת ששחטן הראשון לשמן והשני שלא לשמן אע"פ שזה שחט לשמן וזרק את הדם פסול זה הוא כללו של דבר (ח) כל הנפסל במחשבה בין שעל הראשון חישב (ט) ובין שעל האחרון חישב פסול. אע"פ שיש דם הנפש (ט) בכוס אחר פסול. (י) כל הנפסל במעשה בין שעל הראשון חישב ובין שעל האחרון חישב פסול אם יש דם [הנפש] בכוס אחר יחזור ויקבל כשר. (י) קיבל הזר קבל הפסול קבל בשמאלו (יא) קבל בכלי חול פסול אם יש דם הנפש בכוס אחר יחזור ויקבל ו) כשר נתן את הניתן למטן למעלן ואת הניתן למעלן למטן את הניתן בפנים בחוץ ואת הניתן בחוץ בפנים פסול אם יש דם הנפש בכוס אחר יחזור ויקבל כשר: ה יש מהן מפגלין מתפגלין ולא מפגלין מפגלין ומתפגלין לא מפגלין ולא מתפגלין אלו שהן מפגלין ולא מתפגלין שחיטה קבול והילוך כיצד שחט קיבל והילך ע"מ להקטיר אימורין למחר הרי אלו מפגלין. כיצד (כ) אין מתפגלין שחט על מנת לקבל וקבל ע"מ להלך למחר הרי אלו אין מתפגלין: (ל) ואלו שהן מתפגלין ולא מפגלין שירי הדם והקטר אימורין ואכילת בשר כיצד שחט לשפוך שירי הדם ע"מ להקטיר אימורין ולאכול מן הבשר למחר הרי אלו מתפגלין כיצד אין מפגלין שפך שירי הדם ע"מ להקטיר אימורין והקטיר אימורין ע"מ לאכול מן הבשר למחר הרי אלו אין מפגלין. זריקה מפגלת ומתפגלת כיצד היא ז) מפגלת שחט קבל והילך ע"מ לזרוק את הדם למחר הרי זו מפגלת כיצד ח) מתפגלת זרק את הדם ע"מ לשפוך שירי הדם להקטיר אימורין לאכול מן הבשר למחר הרי זו מתפגלת. (מ) אלו לא מפגלין ולא מתפגלין (נ) העצמות והגידים והקרנים והטלפים וצמר שבראשי כבשים ושער שבזקן התישים ביצי תורין ומוראת העוף ט) והנוצה (ס) והעור*) האבר והאלל והשליל והשיליא כל אלו אין מפגלין את הזבח לא חוץ לזמנו ולא חוץ למקומו (ע) ואין מחשבה פוסלת (בו)[בהן] (פ) משום פגול והמעלה (אותו) [אותן] בחוץ פטור:

פרק רביעי

א (א) (*א) (א) רבי אליעזר אומר *אם אין דם אין בשר אף על פי שאין בשר יש דם רבי יהושע אומר אם אין דם אין בשר (ב) אם אין בשר אין דם. כיצד נטמא הדם או שנשפך או שיצא חוץ לקלעים הבשר תעובר צורתו ויצא לבית השרפה י) (ג) (ניטל בשר (ב) או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים הבשר תעובר צורתו ויצא לבית השריפה) נטמא בשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים ר"א אומר יזרוק את הדם (ג) (ד) ר' יהושע אומר לא יזרוק אם זרק את הדם בין בשוגג בין במזיד מודה ר' יהושע שהורצה. רבי יהושע אומר הרי הוא אומר (דברים יב) ועשית עולותיך הבשר והדם אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם אמר לו רבי אליעזר הרי הוא אומר (שם) ודם זבחיך ישפך (ה) על מזבח ה' אלהיך אע"פ שאין הבשר מה אני מקיים הבשר והדם מקיש בשר לדם (ד) מה הדם בזריקה (ו) אף הבשר. יכול יהא (ה) זורק **)ודובק ת"ל (ויקרא א) וערך הכהן אותם זורק ועורך (ז) לא זורק ודובק: ב (ו) (ח) רבי יהושע אומר (*ו) כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר וכזית חלב זורק את הדם (ט) עליו. כחצי זית בשר כחצי זית חלב אין זורק את הדם (י) עליו ובעולה (יא) אם נשתייר ממנו כחצי זית בשר כחצי זית חלב זורק את הדם (יב) עליו מפני שכולה ראויה להקטרה(יג)ובמנחה (יד)אם[לא]נשתייר מן הזבח כזית בשר וכזית חלב אפילו כל המנחה כולה קייטת אין זורק את דם עליה ובפסח (טו) אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק ואם לאו לא יזרוק: יא) רבי יהושע אומר כל הזבחים שבתורה ניטל הבשר והחלבים קייטים זורק את הדם על החלבים ניטל החלב והבשר קיים זורק את הדם על הבשר אבל בפסח אינו כן אע"פ שניטל בשר וחלב קיים אין זורק את הדם על החלב שלא בא מתחלתו אלא לאכילה (טז) נטמאו חלבים והבשר קיים אם יש כזית לכל אחד ואחד יזרוק ואם לאו לא יזרוק: (ז) (*ז) שחט בשתיקה (יז) ויצא חוץ לקלעים וזרקו בשתיקה הרי זה כמות שהיה (יח) מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באימורי קדשים קלים (ח) (יט) ואין חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא נטמא הדם וזרקו בשתיקה אין מועלין בבשר קדשי קדשים (כ) אבל מועלין באימורי קדשים קלים וחייבין עליהן משום נותר ומשום טמא שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה לא על הלן ולא על היוצא: שחט בשתיקה ויצא הבשר חוץ לקלעים וזרק את הדם בשתיקה רבי אליעזר אומר הרי זה כמות שהיה מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באימורי קדשים קלים ואין חייבין עליהן משום נותר וטמא (ט) ר' עקיבא אומר הרצה הציץ על היוצא אין מועלין בבשר קדשי קדשים אבל מועלין באימורי קדשים קלים וחייבים עליהן משום נותר ומשום טמא. נטמא בשר וזרק את הדם בשתיקה הכל מודים שאין מועלין בבשר קדשי קדשים אבל מועלין באימורי קדשים קלים וחייבין עליהן משום נותר ומשום טמא שהציץ מרצה על הטמאים ואינו מרצה לא על הלן ולא על היוצא: ג (*ט) שחט בשתיקה ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו ויצא הדם חוץ לקלעים וזרקו חוץ לזמנו הרי הוא כמות שהיה מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באימורי קדשים קלים (וחייבים) [ואין חייבין] עליו משום פגול. נטמא הדם וזרקו חוץ לזמנו עדיין מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באימורי קדשים קלים אבל חייבין עליו משום פיגול שהציץ מרצה על הטמא

*) (כ"ל דל"ל הרוטב עי' זבחים לה:) **) אולי צ"ל ודולק. ועי' זבחים סב:

הגהות הגר"א

יוסף הבבלי. א"ל יוסף כמדומה אני שלא כוונו שמועתנו עד עתה. א"ל רבי הן: אלא שר' יהודה פוסל שנה לי והורתי על כל תלמידיו ובקשתי לי חבר ולא מצאתי. עכשיו ששנית לי פסול החזרת לי אבדתי. זלגו עיניו של ר"א בן שמוע דמעות אמר אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר. קרא עליו המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וגו' מפני שר' יהודה בנו של ר' אלעי ור' אלעי תלמידו של ר"א לפיכך שנה לו משנת ר' אליעזר: פ"ג (א) (ברייתא א') על מנת שיאכלו ערלים וטמאים את בשרו לפיכך. צ"ל את בשרו כשר לפיכך: (ב) (ברייתא ב') חשב ליתן את הניתנין למטה כו'. [נ"ב דף כז (דף כ"ו סע"ב וריש דף כ"ז ע"א) פי' אם חשב כך ליתן למעלה או למטה או בחוץ או בפנים לאלתר חזר וחישב חוץ למקומו פסול חוץ לזמנו פגול אבל אם חשב ליתן הנתנין למעלה למטה ואת הניתנין למטה למעלה ואת הניתנים בפנים (כו'. צ"ל בחוץ) ואת הניתנין בחוץ בפנים למחר פסול חזר וחשב חוץ לזמנו פסול ולא הוי פגול לחייב כרת דזריקה לא שריא בשר לידי אכילה ולא מייתי לידי פגול וע"ש]: (ג) (סוף ברייתא ב') אין בו משום פגול [נ"ב משום שאין ראוי לעבודה. עיין דף כ"ז]: (ד) (ברייתא ג') אין בו משום פגול. צ"ל אין בהן (וכן לקמן): (ה) קיבל זר כו' עד אין בו משום פגול נמחק (לפי דהיינו הך דלעיל קבל דמן אחד מן הפסולין): (ו) ומוסף עליהם הזבח. צ"ל הפסח [עיין פסחים דף ס"א ב']: (ז) בערלין ובטמאין. צ"ל לערלין ולטמאין: (ח) (ברייתא ד') כל הנפסל במחשבה [נ"ב פי' ליתן חוץ למקומו או חוץ לזמנו]: (ט) ובין שעל האחרון חישב פסול אע"פ כו' נמחק תיבת פסול: (י) כל הנפסל במעשה [נ"ב פי' הניתנין למטה למעלה או חוץ או פנים או נפסל הזבח כנ"ל]: (יא) קיבל בכלי חול פסול אם יש דם הנפש בכוס אחר יחזור ויקבל כשר (חסר כאן בבא א') [קבל בכלי קדש ונתן בכלי חול יחזור ויקבל בכלי קדש]: פ"ד (א) (ברייתא א') ר' אליעזר אומר כו' עד יש דם. נמחק: (ב) אם אין בשר אין דם. כאן צ"ל ר"א אומר דם אע"פ שאין בשר כיצד כו'. [ונ"ב זבחים דף ק"ד (א') פסחים דף ע"ז (א') רמב"ם פ"א מהל' פה"מ הל' ל"א ל"ד]: (ג) ניטל בשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים הבשר תעובר צורתו ויצא לבית השרפה כל זה נמחק: (ד) ר' יהושע אומר [נ"ב שם]: (ה) על מזבח ה' אלהיך. נמחק: (ו) אף הבשר. צ"ל אף הבשר בזריקה: (ז) ולא זורק ודובק [בגמ' פסחים (שם) הגי' הא למדת שיש ריוח בין כבש למזבח (לפנינו הגי' שם הוי אומר לול קטן בין כבש למזבח. ונראה שצ"ל כאן בגמ' זבחים הגי' והוא בדף ק"ד א') ובזבחים דף ס"ב ב' רב פפא אומר מה דם אויר קרקע מפסיקו אף בשר אויר קרקע מפסיקו]: (ח) (ברייתא ב') ר' יהושע אומר כל הזבחים [נ"ב זבחים דף ק"ט (א') מנחות דף ט' (א') ודף כ"ו (א') מעילה דף י"ד (צ"ל דף ט"ז ב') ורמב"ם (פ"א) הל' פסמה"ק הלכה ל']: (ט) עליו. נמחק: (י) עליו. נמחק: (יא) ובעולה אם נשתייר ממנו נמחק. וצ"ל ובעולה אפילו: (יב) עליו מפני שכלה ראויה להקטרה נמחק וצ"ל מפני שבעולה כלה כליל: (יג) ובמנחה [נ"ב פי' מנחת נסכים שמביא עם הזבח אם נשתייר מן הזבח אבל לא נשתייר מן הזבח אפילו כל המנחה קיימת לא יזרוק]: (יד) אם נשתייר מן הזבח כו' עד אין זורק את הדם עליה נמחק. וצ"ל אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק: (טו) אם יש כזית לכל אחד ואחד [נ"ב פי' מבני החבורה]: (טז) נטמאו חלבים והבשר קיים. צ"ל נטמא בשר והחלב קיים: (יז) ויצא חוץ לקלעים. צ"ל ויצא הדם חוץ לקלעים: (יח) מועלין בבשר קדשים [נ"ב מעילה דף ו' ודף ז' (ב') ע"ש. רמב"ם הל' פה"ק הל' ל"ה] (צ"ל פ"א מהל' פסה"ק הל' ל"ה שכתב שם דדם שיצא אפילו חזר והכניסו וזרקו לא נרצה ולכן ממילא מועלין ואין חייבין משום פגול כו' כדמפורש במתני' דמעילה שם): (יט) ואין חייבין עליהן משום טמא. צ"ל משום נותר ומשום טמא ומשום פגול: (כ) אבל מועלין. צ"ל ומועלין:

אור הגנוז

א) איסי. ב) כיוונו שמועתן. ג) ביד רבי. ד) תלמידו. ה) כשר. ו) בכלי אחר כשר. ז) מתפגלת כו' ה"ז מתפגלת, ח) מפגלת כו' ה"ז מפגלת. ט) והנוצה ליתא בכ"י. י) מתיבות ניטל בשר וכו' עד נטמא ליתא בכ"י. יא) מכאן עד שחט בשתיקה ליתא בכ"י.

מצפה אריה

(ש) א"ל רבי וכו' א"ל כשר. מנחות יח.: (ת) לפיכך הוא שונה. שם: (א) כל הזבחים. כו. ע"ש: (ב) שיזרקו ערלים וכו'. ע"ש: (ג) ע"מ שיקטירו. משנה שם: (ד) חשב ליתן. (ט.) ועי' כו. תוס' ד"ה יצא ובתוס' כט ד"ה למקום (ותוס' כו ד"ה והני. ושם ט. ובתוס' כט. שם וכו. ד"ה אמר): (ה) כל הזבחים שקבל דמן. משנה רפ"ב: (ו) לפיכך אם חשב. משנה רפ"ג: (ז) הפסח. כט:: (*ז) קבל הזר. עי' בהשגות פ"א מפסמ"ק ועי' מיי' פ"ד מהל' ב"מ: (ח) זה הכלל וכו' מוסף. פסחים סא.: (ט) בכוס אחר פסול. לד.: (י) קבל הזר. לב. מפורש. (כ) אין מתפגלין. יג:: (ל) ואלו שהן מתפגלין. שם: (מ) אלו לא מפגלין. לה.: (נ) העצמות. לה: ע"ש: (ס) והעור וכו'. עי' רש"י שם: (ע) ואין מחשבה פוסלת. כט: (פ) משום פיגול. עי' לה:: (א) ר"א אומר אם אין דם. כו. פסחים דף עז:: (*א) ר"א אומר. עי' מיי' פ"א מהל' פסה"ק הלכה ל"א ול"ד: (ב) או שנפסל. בפסחים לד.: (ג) ר"י אומר. פסחים עז:: (ד) מה הדם בזריקה. עי' סב:: (ה) זורק ודובק. עי' בת"כ [ריש ויקרא] הגירסא ורובג *). ועי' בק"א שם שפי' פ"א. ועי' בספרי פ' ראה גירסה אחרת: (ו) רי"א. מנחות דף ע. כו [מעילה יד.]: (*ו) כל הזבחים. מיי' פ"א שם ה"ב: (ז) שחט בשתיקה. מעילה ז.: (*ז) שחט בשתיקה. שם: (ח) ואין חייבין. עי' שם ונ"ע. ותוס' ד"ה בשר ומנחות כה:: (ט) ר"ע אומר. עי' מעילה ג: ד: תד"ה הפיגול: (*ט) שחט בשתיקה ויצא הדם. מיי' פ"א מהל' מעה"ק ובכ"מ:

*) [ופי' בערוך ערך רבג שיתן אחד על אחד כמו מרבג של אבנים אהלות פ"ג משנה ז']

תוספות ומנחת בכורים

פי' אלא כגון ועליו מטה מנשה: א"ל כשר לפום הגירסא דאף בבלא כדרש ר"א פוסל צ"ל דהך אלא שר"א פוסל דסיפא קאי נמי אלאכול אמוריו דרישא: משנתו של ר"א. וע"כ ר"י תני סתמא בלהגיה פסול:

פרק ג א כל הזבחים כו' לפיכך כו' פיגול. שהרי קרב המתיר כמצותו: השוחט הזבח ע"מ שיזרקו ערלים כצ"ל. ובגמרא במתניתין לא תני ע"מ לזרוק דם ע"מ שיקריבו ומוקי לה אף כר"י דפסל במחשבה כגון ככא שאני לתירוץ ראשון זיבחא מי קא מפסיל ול"א כל כמיניה. נמצא לתירוץ ראשון גבי זריקה דאם זרקו ערלים וטמאים פסול אף אם חשב פסל נר"י וע"כ לא אתיא כר"י אך לתירוץ השני דלא נייתי א"כ גם גבי זריקה כשר ואתיא אף כר"י: את בשרו כשר. כצ"ל: חוץ למקומו. דהוי קרב המתיר כמצותו: ב חשב ליתן הנתנין. בהא אפילו ר"י מודה דבשלא במקומו כמקומו דמי: את הניתנים בפנים בחוץ. הכא נמי מודה ר"י או משום דשלא במקומו כבמקומו דמו או דבעינן שיהא מקום מסוים: ואת הנתנים בחוץ בפנים כשר. אע"ג דהא ודאי אם נכנס דמה לפנים פסולה מ"מ אין המחשבה פוסלת דבעינן מקום מסוים: ג ע"ג רגל חבירו פסול. דאין דרך שירות בכך. או דרגל לא מני מבטל ליה והוה תלוי: ומוסף עליהם הזבח שנפסל במחשבת ערלים וטמאים. נראה דצ"ל מוסף עליהם הפסח. דבכל הזבחים כשרים במחשבת לערלים ולטמאים אף לר"י כדלעיל לתירוץ בתרא: ד ששחטן הראשון בשתיקה וכו'. קאי אלעיל דקתני הזבח נפסל במחשבת ד' עבודות וע"ז קאמר כהראשון ר"ל עבודה ראשונה בשתיקה: והשני חוץ לזמנו. פי' עבודה שניה: בזה שחט בשתיקה וזרק הדם. פי' אף דהוא השוחט בשתיקה הוא הזורק חוץ לזמנו אעפ"כ פיגול. א"כ הך וזרק נמי דשתיקה ומחשבה היא בגלגה או במתן כלי והיק אע"ם דהשוחט הוא הזורק נמי בשתיקה מ"מ פסול כיון דהיה קבלה או המתן כלי במחשבת חוץ לזמנו: כללא ס"ד כל הנפסל במחשבה. דעושה שירייס במחשבת פסול: כל הנפסלין במעשה. כדמפרש קבל הזר או אינו עושה כוס השני שירייס: ה מפגלין. הוא אם חשב עליהם מפגלין אחרים: מתפגלין. נקרא אם חשב עליהם בעבודה אחרת נקרא פיגול: לא מפגלין ולא מתפגלין. דהוא דבר שאין דרכו לאכול וע"כ כשר כללא דמילתא בעינן מחשבה בשעת עבודה על אכילת אדם או למזבח ובאכילת אדם דבר הראוי לאכילת אדם ובאכילת מזבח דבר הראוי להקטרה:

פרק ד א אם אין דם. ראוי כדמפרש: אין בשר. כשר לאכילה: יש דם. לזרוק וכשר: ר"י אומר אם אין בשר אין דם. כדמפרש דלא יזרוק הדם: בין במזיד כו' שהורצה. הייט בין טומאתו ובין זריקתו אף דלא מרצי ציץ דהרי יוצא או נפסל דלא מרצי ציץ אעפ"כ אם זרק הורצה אבל באבוד ושרוף ס"ל לר"י דאף בדיעבד לא הורצה דקשה לר"י דרשה זו דאם אין בשר: אף הבשר בזריקה גרסינן: יכול יהא זורק ודובק. הוא ענין כפ"ע וה"ק כיון דהוקש לדם הלא בדם זריקת הדם נדבק למזבח א"כ ה"א אף הבשר כן: ת"ל וערך הכהן אותם. זורק ועורך הבשר על העצים שעל המזבח ולא זורק ודובק: ב וכזית חלב. פי' או כזית חלב וכן גרסי' בגמ' דפסחים: אינו זורק את הדם. דאכילת אדם ואכילת מזבח לא מצטרפי: אם נשתייר מן הזבח. ס"ק אם נשתייר אין ואם לא נשתייר אע"פ שכולה קיימת לא יזרוק ולא אמרינן דמנחה כיון דאתי מכח זבח כגופה דזיבחא דמי ויזרוק הדם קמ"ל דלא: אם יש כזית לכל א"א. פי' לכל אחד מבני החבורה יזרק: אבל בפסח. הכא אשמעינן דבפסח חלב לא מהני והגב קאמר דצריך כזית בשר לכל א"א: ג שחט בשתיקה ויצא הדם. כצ"ל: ס"א כמו שהיה. דבהא אפילו ר"ע מודה דאין זריקה מועלת

הטמא ואין מרצה לא על הלן ולא על היוצא.(*ט) (השוחט) [שחט] בשתיקה ויצא בשר חוץ לקלעים וזרק את הדם חוץ לזמנו או ששחט חוץ לזמנו ויצא בשר חוץ לקלעים וזרק את הדם בשתיקה (כא) או ששחט חוץ לזמנו א] רבי אליעזר אומר הרי זה כמות שהיה (כב) מועלין בבשר קדשי קדשים (כג) ואין מועלין ה) בבשר קדשים קלים ואין חייבין עליהם משום פגול (כג) ר"ע אומר הרצה הציץ על היוצא עדיין מועלין בבשר ב) קדשים קלים ואין חייבין עליהם משום פגול. נטמא הבשר וזרק את הדם חוץ לזמנו הכל מודים שעדיין מועלין בבשר קדשי קדשים ואין מועלין באימורי קדשים קלים אבל חייבין עליהן משום פגול שהציץ מרצה על הטמאים ואינו מרצה לא על הלן ולא על היוצא (כד) : ד (*י) ר' אליעזר בן יעקב אומר דבר אחד מקולי בית שמאי ומחומרי ב"ה (כ) ב"ש אומרים שתי מתנות מכשירות ומפגלות בחטאת ומתנה אחת בכל הזבחים וב"ה אומרים אחד חטאת ואחד כל הזבחים מתנה אחת מכשרת ומפגלת (כה) כיצד נתן אחת ג) בשחיטתה ונשפך הדם בית שמאי פוסלין ובית הלל מכשירין. שתים בשתיקה ונשפך הדם הכל מודים שהוא כשר. אחת חוץ לזמנו ונשפך הדם ב"ש אומרים פסול ואין בו כרת בית הלל אומרים פגול וחייבין עליו כרת. שתים חוץ לזמנו ונשפך הדם הכל מודים שפגול. אחת חוץ לזמנו ואחת חוץ למקומו בית שמאי אומרים ד) (כו) פגול ואין בו כרת ב"ה אומרים פגול וחייבין עליו כרת. (ל) במה דברים אמורים בחטאת (כז) אבל בשאר כל הזבחים נתן אחת בשתיקה ונשפך הדם הכל מודים שהוא כשר אחת חוץ לזמנו ונשפך הדם הכל מודים שהוא פגול אחת חוץ לזמנו ה) ואחת חוץ למקומו ונשפך הדם פסול ואין בו כרת במה דברים אמורים בזריקה אבל בשחיטה בקבול ובהילוך בין שחישב על הראשונה בין שחישב על האחרונה אפילו על שירי הדם חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת (מ) (כח) בד"א בדמים הניתנין בחוץ על מזבח החיצון אבל דמים הניתנין בפנים על מזבח הפנימי כגון (כט) ארבעים ושמונה של יום הכפורים ואחת עשרה של פר העדה (ס) ואחת עשרה של פר כהן משיח (נ) בין בשחיטה בין בקבול בין בהלוך בין שהוא חשב על הראשונה בין שחשב על האחרונה אפילו על אחת מהן חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת (ס) דברי רבי מאיר (ע) וחכ"א אין פגול בפנים :

פרק חמישי

א (א) (*א) ה) נסכי בהמה חייבין עליהן משום פגול (ב) מפני שדם הזבח מתירן דברי ר' מאיר וחכ"א אין חייבין עליהן משום פגול מפני שאדם מביא זבחים היום ונסכים לאחר עשרים יום (ג) אמר להו רבי מאיר אף אני איני אומר (ב) אלא בזמן שקדשו בכלי אמר לו אע"פ שקדשן בכלי (ג) יכול לשנותו לזבח אחר. (ד) לוג שמן של מצורע חייבין עליו משום פגול מפני (ה) שדם האשם מתירו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין חייבין עליו משום פגול מפני שאדם מביא אשמו היום ולוגו לאחר עשרים יום (ו) אמר להן רבי מאיר אף אני לא אמרתי (ז) אלא בזמן שקדש בכלי אמר לו אע"פ שקדש בכלי יכול לשנותו לאשם מצורע אחר: ב רבי שמעון אומר (ד) (*ד) הקטורת והלבונה אינם ראויין לאכילה ואין חייבין עליהם משום פגול ונותר וטמא : (ה) היה רבי שמעון אומר יפה כח המזבח מכח הכהנים (ח) וכח הכהנים מכח המזבח. יפה כח המזבח ו) בקטרת ולבונה ומנחת כהנים (ט) ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים (ו) ובעולת העוף שאין לכהנים בהן כלום. (ז) יפה כח הכהנים בשתי הלחם ולחם הפנים (ח) ושירי ג] מנחות וחטאת ז) שאין למזבח בהן כלום. ויפה כח כהנים מכח ישראל וכח ישראל מכח כהנים. יפה כח הכהנים בקדשי קדשים ובבכור שאין לישראל בהן כלום. יפה כח ישראל במעשר בהמה ובפסח שאין לכהנים בהן כלום: ג (ט) פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים ג] כיון ששחטן וזרק דמן מועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול דברי רבי מאיר (י) (ט) וחכמים אומרים אין חייבין עליהן משום פגול אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו ניתן על מזבח החיצון אמר ר' שמעון הלכה זו אמר לי רבי עקיבא אין חייבין משום פיגול אלא על דבר שהוא כשלמים ודמו ניתן על מזבח החיצון. (י) רבי אלעזר אומר (כ) משום רבי יוסי (יא) פיגל בנעשה מהן בחוץ פיגל. (יב) בנעשה מהן בפנים לא פיגל (יג) כיצד (ל) (*ל) שחט וקבל על מנת לזרוק את הדם למחר לא פיגל שמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בפנים. (יד) הזורק את הדם על מנת (טו) להקטיר אימורין למחר לא פיגל שמחשבה בפנים (טז) בדבר הנעשה בפנים בדבר הנעשה בחוץ (יז) אבל שחט קבל והילך (מ) על מנת לשפוך שירי הדם ולהקטיר אימורין למחר פיגל שהמחשבה בחוץ בדבר הנעשה בחוץ: ד (נ) (*נ) קדשי מקדש(ס"א (יח) קדשי עובדי כוכבים)אין חייבין עליהן משום ד] נותר וטמא ואין נהנין ואין מועלין בהן ואין עושין תמורה (ס) אבל טעונין נסכים דברי ר"ש אמר רבי יוסי (יט) רואה אני בכולן להחמיר (ע) במה דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מודה רבי שמעון שמועלין בהן ודברים (פ) שאין חייבין עליהן משום פגול חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא.(כ) א"א לומר בפיגול ובנותר ובטמא מזבח (אחר) [אחד] (צ) שאין חייבין עליהן משום פגול ונותר וטמא אלא (ק) לאחר זריקת דמים : ה חומר בפיגול שאין בנותר ובטמא ובנותר ובטמא שאין בפגול (ר) שהפיגול נוהג במחשבה ונוהג לפני זריקת דמים (ש) ואם נתפגל מקצת הזבח נתפגל כולו מה שאין כן בנותר וטמא. חומר בנותר ובטמא שהדברים שאין חייבין עליהן משום פיגול חייב (כא) עליו משום נותר (כב) וטמא (ת) (כג) נותר חייבין עליו משום נותר ומשום טמא מה שאין כן בפיגול. חומר בפגול ובנותר שאין בטמא (כד) ובטמא שאין בפגול ובנותר שהפגול והנותר בידיעה אחת והטמא בשתי ידיעות פגול ונותר בקבועה וטמא בעולה ויורד פגול ונותר לא הותרו מכללן והטמא הותר מכללו. חומר בטמא שהטמא נוהג (בבהמה) [בתרומה] ונוהג לאחר זריקת דמים ואם נטמא מקצת האבר נטמא כולו מה שאין כן בפגול ובנותר : ו חומר בטמא שאין ביוצא וביוצא שאין בטמא שהטמא נוהג בקדשי קדשים ובקדשים קלים ונוהג בקדשי הגבול מה שאין כן ביוצא. (א) חומר ביוצא שהיוצא לא הותר מכללו ואין הציץ מרצה עליו מה שאין כן בטמא. באיזה טמא אמרו בטמא שאכל בשר טהור ובשר טמא אבל טהור שאכל בשר טמא והאוכל מן הקדשים (לאחר) [לפני] זריקת דמן (כה) ומן העולה ומן האמורין בין לפני זריקת דמן ובין לאחר זריקת דמן הרי זה לוקה את הארבעים (ב) כללו של דבר אין חייבין קרבן אלא על פגול ונותר וטמא : ז (ג) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זובח לשם השם לשם אישים לשם ריח לשם ניחוח וחטאת ואשם (כו) לשם חטאת (ד) אמר ר' יוסי אף מי שלא היה בלבו לשם אחד בכל אלה כשר שהן תנאי בית דין (*ד) שאין מחשבה הולכת אלא לאחר העובד. לעולם אין הכל הולך אלא לאחר השוחט שהשוחט מתכוין לשם חטאת והבעלים מתכוונין לשם עולה (כז) השוחט מתכוין לשם עולה והבעלים מתכוונין לשם חטאת לעולם אין הכל הולך אלא לאחר השוחט :

א] נ"ל ויצא בשר חוץ כו' וזרקו חוץ לזמנו [וכ"ה בכת"י] . ב] נ"ל הלוג . ג] נ"ל מועלין כסס משסוקדשו וכיון שסות"ד חייבין כו' . ד] נ"ל פיגול ונותר .

איזהו

הגהות הגר"א

(כא)(כרייתא ג')וזרק את הדם בשתיקה או ששחט חוץ לזמנו.נמחק או ששחט חוץ לזמנו:(כב) ואין מועלין בבשר קדשים קלים צ"ל באימורי קדשים קלים:(כג) ר"ע אומר כו' עדיין מועלין בבשר קדשים קלים.ואין חייבים עליהם משום פיגול.צ"ל ועדיין מועלין בבשר ק"ק ואין מועלין באימורי קדשים קלים וחייבין עליהם משום פיגול:(כד) (סוף כרייתא ג') [נ"ב ע"כ שייך לפרק שלישי]:(כה) (כרייתא ד') כיצד נתן אחת בשחיטה. צ"ל בשתיקה:(בכ"י חסר בבא דנתן א' בשתיקה עד שתים בשתיקה והוא ט"ס):(כו) ב"ש אומרים פיגול.צ"ל פסול:(כז) אבל בשאר כל הזבחים כו' ואחת חוץ למקומו ונשפך הדם.נמחק תיבות ונשפך הדם:(כח) בד"א בדמים הניתנין בחוץ.[נ"ב מנחות דף ט"ז א'] : (כט) ארבעים ושמונה. צ"ל ארבעים ושלש : פ"ה (א) (כרייתא א') נסכי בהמה [נ"ב זבחים דף מ"ד (א') מנחות דף ט"ו ב']: (ב) מפני שדם הזבח מתירן. צ"ל מתירן לקרב:(חסר בכ"י דברי ר"מ והוא ט"ס) : (ג) אמר להן רבי מאיר כו' עד יכול לשנותו . נמחק . וצ"ל א"ל אף אני לא אמרתי אלא בבאים עם הזבח א"ל אפשר לשנותו: (ד) לוג שמן של מצורע . [נ"ב שם] : (ה) שדם האשם מתירו . צ"ל שדם אשם מתירו לבהונות : (ו) אמר להן רבי מאיר . נמחק תיבת ר"מ : (ז) אלא בזמן שקדש כו' עד יכול לשנותו . נמחק . וצ"ל אלא בבאין עם האשם א"ל אפשר לשנותו : (ח) (כרייתא ב') (חסר בכ"י וכח הכהנים מכח המזבח והוא ט"ס) : (ט) ומנחת כהן משיח [נ"ב מנחות דף ע"ד] (ב' במתניתין) : (ט) (כרייתא ג') וחכ"א אין חייבין עליהן. נמחק תיבת עליהן : (י) רבי אלעזר אומר משום רבי יוסי . נמחק תיבת אלעזר [ונ"ב מנחות דף י"ד] (א' אבל בזבחים מ"ד ב' איתא ר"א) : (יא) פיגל בנעשה מהן . צ"ל פיגל בדבר הנעשה : (יב) בנעשה מהן בפנים . צ"ל בדבר הנעשה בפנים : (יג) כיצד כו' עד לא פיגל נמחק וצ"ל כיצד היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט ע"מ להזות מדמו למחר לא פיגל : (יד) הזורק את הדם . נמחק וצ"ל היה עומד בפנים ואמר הריני מזה : (טו) להקטיר . צ"ל להקטיר אימורין למחר ולשפוך שיריים למחר לא פיגל : (טז) בדבר הנעשה בפנים . נמחק : (יז) אבל שחט עד ולהקטיר נמחק . וצ"ל היה עומד בחוץ ואמר הריני שוחט ע"מ לשפוך שיריים למחר ולהקטיר : (יח) (כרייתא ד') קדשי עכו"ם כו' עד דברי ר"ש . צ"ל קדשי עכו"ם לא נהנין ולא מועלין ואין חייבין עליהן משום פגול נותר וטמא ואין עושין תמורה ואין מביאין נסכים אבל קרבנו טעונין נסכים דברי ר"ש : (יט) רואה אני בכולן . צ"ל בכולן אני רואה : (כ) אי אפשר לומר בפיגול ובנותר ובטמא מזבח אחר . נמחק וצ"ל אי אפשר לומר אלא בקדשי מזבח אחר כו' (נראה דט"ס כאן וכצ"ל אי אפשר לומר בפיגול ובנותר ובטמא בקדשי מזבח אלא אחר זריקה שאין כו' : (כא) (כרייתא ה') חייב עליו . צ"ל חייבין עליהן : (כב) משום נותר וטמא. צ"ל משום נותר ומשום טמא : (כג) נותר חייבין עליו כו' עד משא"כ בפיגול נמחק (אולי הוא ט"ס שהיא גי' ערוכה במנחות כ"ה ב') : (כד) ובטמא שאין כו' צ"ל חומר בטמא מה שאין כו' : (כה) (כרייתא ו') ומן העולה . (חסר בכ"י ונראה שהוא ט"ס) : (כו) (כרייתא ז') לשם החטא . צ"ל לשם חטאת : (כז) השוחט מתכוין לשם עולה . צ"ל או השוחט :

אור הגנוז

א) באימורי . ב) קדשי קדשים ואין מועלין באימורי קדשים קלים אבל חייבין עליהם וכו' . ג) בשתיקה . ד) פסול . ה) ותוץ תיבת ואחת ליתא . ו) בקטרת ליתא בכ"י וכתוב שם בקומץ . ז) העוף .

מצפה אריה

(*ט) השוחט בשתיקה ויצא בשר. מיי' בפ"ג מהל' מעילה ומיי' פי"ז מהלכות פסה"ק הי"ט : (י) ראב"י אומר ד"א. תוס' עדיות פ"ב : (*י) ראב"י אומר. עי' מיי' פי"ז מהל' פסה"ק : (כ) ב"ש אומר. לת: ועי' תוס' שם ד"ה ולתנו : (ל) בד"א. מג. ומנחות יד. : (מ) ואחת עשרה. עי' פרש"י שם : (נ) בין בשחיטה. עי' ש"ס שם ותוס' ד"ה כיון לפירוש ר"ש : (ס) דר"מ. בש"ס שם : (ע) וחכ"א אין פיגול. עי' גיטין נד: תוס' ד"ה דכי : (א) נסכי בהמה. מנחות טו. : (*א) נסכי בהמה. עי' רמב"ם בפי' המשניות : (ב) אלא בזמן שקדשו בכלי ע"ב. מכילתין מג. ובתוס' שם ועי' מנחות עט: ובתוס' ד"ה אפשר : (ג) יכול לשנותו. לאשם מצורע אחר. עי' תוס' זבחים כג.: (ד) הקטורת. מה. ועי' תוס' מג ד"ה והלבונה : (*ד) הקטורת. מיי' פי"ח מהל' פסהמ"ק ה' כד : (ה) היה רש"א יפה. מנחות עד : ובתוס' שם ד"ה והאיכא ושם ס: : (ו) ובעולת העוף. שם : (ז) יפה כח הכהנים. שם תוס' ד"ה ובזה : (ח) ושירי מנחות. ע"ש : (ט) פרים הנשרפים. עי' מעילה ט. : (י) וחכ"א. משנה מג. ולעיל שילהי פ"ד : (כ) משום ר"י. מד: ובתוס' גיטין נד: ד"ה דכי : (ל) שחט וקיבל. עי' יג: ויד. : (*ל) שחט וקבל ע"מ. עי' מ"ל ר"פ י"ז מה' פסמ"ק ושם ריש פי"א ופי"ח מהל' פסמ"ק ע"ש : (מ) ע"מ לשפוך שירי הדם. פי' תו"כ פ"ו ב: ותוס' לעיל שילהי פ"ג : (נ) קדשי עובדי כוכבים. מה. : (*נ) קדשי עובדי כוכבים. עי' מיי' פ"ב מהל' מעה"ק הלכה ה' וע"ש בל"מ ובכ"מ : (ס) אבל טעונה נסכים. עי' תמורה ב: ועי' מנחות עג. ובתוס' דשקלים פ"א : (ע) בד"א. עי' שם תוס' ד"ה במה ושם ג. ד"ה ומעשר וערכין ה. וכאן עם ד"ה ואין וד"ה ומעשר : (פ) שאין חייבין. מה. : (צ) שאין חייבין. עי' מנחות כה. ומעילה ו: תוס' ד"ה בשר קדשים : (ק) לאחר זריקת דמים. עי' זבחים לד. : (ר) שהפיגול נוהג במחשבה. עי' שילהי פ"ג תוס' ד"ה החושב ועי' פסחים סג. תוס' ד"ה ר"מ : (ש) ואם נתפגל מקצת. עי' מנחות יד. : (ת) נותר חייבין עליו משום נותר ומשום טמא. מנחות כה: . עי' זבחים כח: רש"י ד"ה במקדש : (א) חומר ביוצא. עי' מנחות כה. : (ב) כללו של דבר. עי' ריש כריתות : (ג) לשם ששה דברים. משנה שילהי פ"ד דזבחים ותוס' ריש מכילתין וספרי פ' קרח : (ד) אכ"י. משנה שם : (*ד) שאין המחשבה. עי' פירוש הרמב"ם ועי' מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה י' :

תוספות ומנחת בכורים

מועלת ליצא הדם : ואין חייבין עליהם . משום דבעינן הניתר לטהורים : ר"ע אומר אין מועלין ה"ג . ול"ג הרצה ציץ דהא ליכא למ"ד דציץ מרצה על היוצא רק דס"ל דזריקה מועלת ליוצא מקצת הבשר מגו דמהני על אידך השני : ויצא הדם וכו' ואין חייבין עליהם גרסינן . דכיון דיצא הדם נפסל הזבח כדמסיק : נטמא הדם עדיין מועלים . דזריקת פיגול אינה מוציאה מידי מעילה : משום פיגול . דציץ מרצה על הטומאה : וזרק הדם בשתיקה או חוץ לזמנו . גרסינן : ר"א אומר ה"ז כמו שהיה . ר"א לשיטתו דאין זריקה מועלת ליוצא: הרצה ציץ. ל"ג: עדיין מועלים בקדשי קדשים גרסינן : וחייבים עליו משום פגול . גרסינן דזריקה כשרה מועלת ליוצא מקצתה לר"ע וע"כ במחשבת פיגול חייבין : נטמא בשר וכו' וחייבין . בהא ודאי ציץ מרצה על אכילה וע"כ חייבים משום פיגול ומ"מ אינו מוציא מידי מעילה דזריקת פיגול הוא וכו' : ד ראב"י אומר ד"א . פי' עוד דבר אחד כדאיתא בעדיות בתוספתא : נתן אחת בשתיקה ונשפך הדם . גרסינן : וב"ה מכשירין . כדתנן במשנה רפ"ד בש"א בחטאת שתי מתנות וב"ה אף חטאת שנתן במתנה א' כיפר . והתם ב"ש לחומרא וב"ה לקולא וכי אתשיל להתירא אתשיל וע"כ לא תני לה בעדיות גבי קולי ב"ש וחומרי ב"ה : אחת חוץ לזמנו ונשפך הדם . אי ס"ל לב"ש דאין מפגלין בחצי מתיר הוי נשפך הדם ל"ד דאפילו השני בשתיקה נמי לא הוי פיגול וקתני נשפך הדם רבותא לב"ה דדי במתנה אחת . ואי נימא דס"ל לב"ש דמפגלין בחצי מתיר הוה נשפך הדם דווקא דבלא נשפך אפילו השניה בשתיקה הוי פיגול במתנה ראשונה ועיין רש"י ותוס' : פסול ואין בו כרת . גרסינן : ונשפך הדם פיגול וחייבין עליו כרת גרסינן : בד"א בזריקה . בזה לא הוי פיגול אפילו נתן השניה חוץ לזמנו . אבל בשחיטה כו' על הראשונה . שאמר הריני שוחט ע"מ לזרוק הראשונה חוץ לזמנו : אפילו על שירי הדם . דאמר הריני שוחט ע"מ לשפוך שירים חוץ לזמנו הוי פיגול : בד"א . דמתנה אחת מפגלת בדמים החיצונים . דמתנה אחת מתרת וע"כ מפגלת : אבל דמים הניתנים בפנים . אפילו נתן כולם כתיקנם והאחרונה במחשבת פסול פסול ולמ"ד מפגלין בחצי מתיר אפילו כרת נמי יש בו : מ"ח . אתיא כמ"ד אין מערבין לקרנות ושירים מעכבים והוא מ"ה הזאות : בין בשחיטה . בגמרא גרסינן בין בראשונה ובין בשניה וכו' דלפי גירסת התוספתא לא א"ש דע"כ צ"ל דחשב בשעת השחיטה ע"מ לזרוק אחד מן המתנות . הלא גם במתנות החיצונות כן ואפילו לשפוך שירים למחר הוי פיגול . ולפי גירסת הגמרא א"ש דמיירי בזריקה עצמה : וחכ"א אין פיגול בפנים . הוא דעת ר"ש במשנה (מג) וכש"ס אמרינן דמודה ר"ש דהוא פסול :

פרק ה א דברי ר"מ. פליגי בבאין עם הזבח כדמפרש: אמרו לו. גרסינן:יכול לשנות לזבח אחר.וגר"מ כיון דהוקבע בשחיטה לפיגול אינו יכול לשנות לזבח אחר.וס"ל דהוקבע בשחיטה כשרה גם לרבנן ואינו יכול לשנות לזבח אחר:אלא בזמן שקדש בכלי.בגמ' הגירסא בבא עם האשם וכיה היא:אמרו לו.גרסינן: יכול לשנות. אע"פ דאשם מצורע קרבן יחיד אעפ"כ מותר לשנות לרבנן לאשם אחר:ב הקטורת.וקתני הכא בתוספתא דברים דלא חזו לאכילה ג"כ ולא קתני עלים דלא שייך בהן פיגול והיינו כרבנן דרבי : בקטורת ולבונה. ועלים לא קתני כאמור דס"ל כרבנן דרבי דאין בהם קמיצה: ובעולת העוף. הא דלא חשיב עולת בהמה דעורה לכהנים: בשתי הלחם ובלחם הפנים. אע"ג דאיכא כבשים בהדי לחם וכזיכין בהדי לחה"פ . מ"מ מגופו ליכא למזבח : (ושירי מנחות וחטאת העוף . דמה למזבח) : ג פרים וכו' מועלים בהם . אחר זריקה . ול"ד אחר זריקה דהא תנן דמשהוקדשו בכלי מועלים בהם . אלא אשמועינן הכא ע"ד דאמרינן במעילה ק"ק להקל ולהחמיר . להקל דאם נזרק הדם אין מועלים . ויש בהם פיגול להחמיר וע"כ קתני הכא ק"ק להחמיר לבד דיש מעילה אחר זריקה ויש בהם פיגול : וחכ"א . במשנה מבואר ר"ש אומר וכדמסיק הכא בתוס' : ראה"א משם ר"י . בגמרא גרסי' ריה"ג (ועיין תוס' גיטין נד:) : שחט וקיבל ע"מ . ה"ה הולכה דהכי אפילו לר"ש בהולכת הפנימיות מודה דמפגל : שמחשבה בפנים בדבר הנעשה בחוץ גרסינן : ד קדשי עובדי כוכבים . כנ"ל : אבל טעונה נסכים . אע"פ דאין מביאין נסכים מ"מ קרבנם טעונה נסכים : בכולן . בכל הדברים האלו : רואה אני להחמיר . דכתיב איש איש לרבות העובד כוכבים : בד"א . דאין מועלים : דברים שאין חייבים . כל השנויים בתוס' חייבין משום . טומאה . דכתיב אשר הם מקדישים כל הקדשים במשמע : א"א לומר וכו' מזבח אחד . גרסינן : שאין חייבים כלומר כיון דאין חייבין אלא לאחר זריקה דיש היתר לכהנים א"כ אם נפסל הזבח באחד מאלו דשוב אין בהם היתר אכילה שוב לא שייך חיובא משום נותר וכו' וא"כ לא משכחת טולהו בזבח אחד : ה ונוהג לפני זריקה . אם חשב לפני זריקה חייב עליה לאחר זריקה משא"כ נותר וטמא דהיינו רק לאחר זריקה : ואם נתפגל מקצת . כדתני או כזית מבשרו : שהדברים . כדתני לעיל בסמוך : נותר חייבין עליו משום נותר ומשום טמא . כדאיתא במנחות דאפילו לן לאחר זריקה חייבין עליו משום טומאה ומשום נותר : ובשתי ידיעות . כדאיתא ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע : הותרה מכללה . בציבור : חומר בטמא שהטמא נוהג בבהמה . בטומאת בשר לוקין על אכילתו . אבל פיגול ונותר אין מעשה בבשר רק האדם במחשבתו מפגל והאדם הוא המותיר : ונוהג לאחר זריקת דמים . פי' דהמעשה יכול להיות תיכף אחר זריקה משא"כ נותר א"י להיות עד למחר ופיגול א"י להיות לאחר זריקה כיון דנעשה בהכשר שוב אין בהם פיגול : ואם נטמא מקצת . דהטומאה ע"י נגיעת מקצתו בא הטומאה על האבר : משא"כ נותר . דאם הותיר כל האבר וכן פיגול אפילו כתב לאכול כזית מבשרו למחר דהוי פיגול כולו לא הוי משום דפיגל מקצתו בבהמה רק דהדין הוא כן דבמחשבתו זו נתפגל כל הזבח דאף בשפיכת שירים נתפגל הזבח : ו בקדשי הגבול . תרומה : באיזה טמא אמרו . במשנה פי"ג לת"ק דאף טמא שאכל טמא חייב : לאחר זריקת דמים . מיירי בנזיר האוכלן אזי גרסינן לפני זריקה מיירי בכהן : ז לשם ששה דברים . וה"ה בכל ד' עבודות . ובהקטרה בעינן מחשבה דלשם שבח לא שייך ומ"מ לעיכובא ליכא רק בתרי לשם זבח ולשם זובח : שהוא תנאי ב"ד . דלא הקנו לומר לשמו בכדי שלא לטעות לומר שלא לשמו :

פרק

פרק ששי א (א)איזהו צפון המזבח שכשר לשחיטת קדשי קדשים(ב) א] מקום המזבח הצפוני ועד כותל העזרה הצפוני(א)על פני כל המזבח וישנן שלשים א) אמה דברי ר'(מאיר)[יוסי בר יהודה]רבי ב) אלעזר בר"ש מוסיף(ג)מכנגד בין האולם ולמזבח ועד כנגד בית החליפות ויישנן עשרים ושתים אמה ורבי מוסיף מקום דריסת רגלי (ישראל) [הכהנים] אחד עשר אמה(רוחב מאה ושמונים ושבע אורך). ומקום דריסת רגלי (הכהנים) [ישראל] אחד עשר [אמה] (רוחב ומאה ושמונים ושבע אורך)(ד) ג) מקום הכותל הצפוני (ה) ועד כותל העזרה המזרחי. וכשם שהשחיטה בצפון (ו) כך(*ו) קבול הדם בצפון: ב (ז) (*ז) היה עומד בדרום ופשט ידו לצפון ושחט שחיטתו כשרה [ואם] קבל הדם פסול הכניס ראשו ורובו בצפון ב] ושחט כאילו נכנס כולו (ח) פרכסה היוצאת לדרום והחזירה לצפון כשרה: (ט) קדשים קלים שחיטתן בפנים וקבול דמן בפנים שחט בפנים וקבל בחוץ בחוץ וקבל בפנים פסול עד שישחוט בפנים ויקבל בפנים היה עומד בחוץ ופשט ידו לפנים ושחט כשרה ואם קבל הדם פסול. הכניס ראשו ורובו לפנים ג] ושחט פסול כאילו לא נכנס(כולו) (ב) מן (*ט) פירכסה ד) ויצאת לחוץ והחזירה לפנים פסולה.וכשם שהשחיטה ביום כך קבול הדם ביום שחט ביום וקבל בלילה (ג) בלילה וקבל ביום פסול (י) עד שישחוט ביום ויקבל ביום: ג (כ) פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים (ד) ד] בין ששחטן וזרק דמן (ל) (*ל) נכנס ועמד בין מזבח הזהב למנורה מזבח היה לפנים ממנו טבל והזה שבע פעמים כנגד בית קדשי הקדשים על כל הזייה טבילה ה] (מ) נתן על הקרן מכאן ומכאן כשרה (*מ) מן הקרן ולפנים פסול. (**מ) שינה מתן קרנות פסול (ה) חיסר מן המתנות אפילו אחת פסול (נ) (ו) יצא ושופך שירי הדם ליסוד מערבי של מזבח החיצון (ז) ושל מזבח החיצון היה שופך ליסוד דרומי רבי שמעון אומר אלו ואלו ליסוד מערבי. (ס) אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלים בהן דברי ה) ר' שמעון ור' מאיר וחכ"א אין מעילה בדמים: ד (ע) (ח) חטאות הצבור והיחיד כיצד סדר מתן דמים שלהם. היה עולה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית טובל אצבעו המיומנת שבימין נותן (ט) גדולה מכאן (*ע) וגדולה מכאן ו] חוטף ויורד כנגד חודה של קרן עד שהדם שבאצבעו כלה. נתן על הקרן מכאן ומכאן כשר (**ע) מן הקרן ולפנים פסול (פ) שינה מתן קרנות פסול חיסר מן המתנות אפילו אחת ז] פסולה (צ) שירי הדם היה שופך ויורד ליסוד דרומי רבי יוסי בר"י ור"א בר"ש אומר במקומו היה עומד ושופך ליסוד דרומי: ה (ק) היסוד היה מקיף פני כל המזבח מן הצפון למערב(אמה על אמה (ר) טפח כלפי מזרח) ו) אוכל בדרום אחת ובמזרח אמה ובקרן דרומית מזרחית (דרומה ומזרחה) לא היה לה יסוד (ש) אלא חוט של סיקרא היה באמצע המזבח ממנו ולמטה חמש אמות ממנו ולמעלה חמש אמות (י) שכל הניתנין למטן כשרין מחוט הסיקרא ולמטן וכל הנתנין למעלה כשרין מחוט הסיקרא ולמעלה (ת) (יא) דברי ר"מ (יב) וחכ"א בד"א בעולת העוף אבל בחטאת בהמה (יג) לא היו נותנין אלא על קרן: (א) היסוד היה מנוקב כמין שני ז) חוטין דקין שבהן היו דמים יורדין (ב) ומתערבין באמה ויוצאין לנחל קדרון (יד) ונמכרין לזבל ומועלין בהן: ו עולה ותמורת עולה וזבחי שלמי צבור ואשמות ותודה ואיל נזיר ושלמים והשלמים הבאין מחמת פסח ואחד עשר שבמעשר פסח שעבר זמנו כיצד סדר מתן דמים שלהן (ג) בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה דרומה רבי נחמיה ור"א בן יעקב אומר בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה ח]צפונית מערבית נותן מערבה ט].(ד)(טו)ר"ש איש המצפה היה משנה בתמיד בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה י] צפונית מערבית נותן מערבה דרומית יא] נותן דרומה נתן על הקרן מכאן ומכאן כשר מן הקרן ולפנים פסולה שינה מתן קרנות כשר (ה) חיסר מן המתנות או שלא נתן אלא אחת כשר (ו) (טז) שירי הדם היה שופכו למטה (ז) (*ז) הבכור והמעשר והפסח שופכן שפיכה אחת כנגד היסוד שפכן שלא כנגד היסוד הרי אלו פסולין: ז (**ז) היכן היא אכילתן של כולן חטאת ואשם וזבחי שלמי צבור וחטאת העוף ואשם תלוי ולוג שמן של מצורע ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות והעומר כולן קדשי קדשים ונאכלין (ח) לפנים מן הקלעים (ט) ונאכלין לזכרי כהונה בכל מאכל ליום ולילה עד חצות ואין חייבין עליהן משום נותר ואין מחשבה פסול בהן משום פגול עד שיעלה עמוד השחר. (י) אחד תמימים ואחד בעלי מומים למחלוקת: ח (כ) הבכור והמורם מן התודה ואיל הנזיר נאכלין לאנשים ולנשים ולעבדים ולשפחות (ל) (*ל) זה הכלל כל שהוא אוכל בתרומה אוכל באלו וכל שאינו אוכל בתרומה אינו אוכל באלו (**ל) השלמים והמעשר ואחד עשר שבמעשר נאכלין לשני ימים ולילה אחד(מ)ליום ולילו וליום של אחריו (נ) וכיון שחשיכה חייבין עליה משום נותר ומחשבה פוסלת בהן משום פגול (ס) ואין שריפתן אלא ביום (ע) ובכל מקום היום הולך אחר הלילה ולאכילת קדשים הלילה הולך אחר היום:

פרק שביעי א (א) רבי יוסי אומר מזבח כולו צפון שנאמר ושחט אותו על ירך המזבח צפונה (א) לפני ה' רבי יוסי בר' יהודה אומר מחצי המזבח ולצפון כצפון מחצי המזבח (ג) ולחוץ כדרום (ב) וכן היה ר' יוסי ברבי יהודה אומר שני פיספסין היו בבית החליפות פתוחין למערב גבוהין מן הארץ ח' אמות שתהא עזרה כשרה (ג) לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים אפילו אחורי בית הכפורת שנאמר ושחטו פתח אהל מועד וגו': ב (ד) מנחות היו

א] נ"ל מקיר. ב] נ"ל וקבל. ג] נ"ל וקבל. ד] נ"ל כיון ששחט וקיבל דמן. ה] נ"ל וד' הזיות על ד' קרנות המזבח. ו] נ"ל חוטף. ז] נ"ע. ח] נ"ל דרומית. ט] ואח"כ נותן דרומה. י] נ"ל דרומית. יא] נ"ל ואח"כ נותן וכו' נקמצות

הגהות הגר"א פ"ו (א) (ברייתא א') על פני כל המזבח. צ"ל על פני כל המזבח הצפוני: (ב) (ברייתא ב') מן פרכסה. נמחק תיבת מן: (ג) בלילה וקבל ביום. צ"ל שחט בלילה וקבל ביום: (ד) (ברייתא ג') בין ששחטן. צ"ל שחטן: (ה) חיסר מן המתנות אפי' אחת פסולה. נמחק (ואולי הוא ט"ס): (ו) יצא ושופך. צ"ל והיה שופך: (ז) ושל מזבח החיצון היה שופך ליסוד דרומי ר"ש אומר אלו ואלו ליסוד מערבי. נמחק (עיין יומא נט א): (ח) (ברייתא ד') חטאת הצבור [נ"ב זבחים דף נג א']: (ט) גדולה מכאן וגדולה מכאן חוטף ויורד. נמחק וצ"ל בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה ומחטא ויורד: (י) (ברייתא ה') שכל הניתנין למטן. [נ"ב שם] (נג א'): (יא) דברי ר"מ. צ"ל דברי רבי: (יב) וחכ"א. צ"ל ר"א בר"ש אומר: (יג) לא היו נותנין אלא על קרן. צ"ל על גופה של קרן: (יד) ונמכרין לזבל. צ"ל ונמכרין לגננין לזבל: (טו) (ברייתא ו') (ר"ש איש המצפה כו' צפונית מערבית נותן מערבה דרומית נותן דרומה. (עיין יומא י"ד ב') שם הגי'. מערבית דרומית נותן מערבה ואח"כ נותן דרומה): (טז) שירי הדם היה שופכו למטה. (ליתא בב"י): פ"ז (א) (ברייתא א') לפני ה'. נמחק: (ג) ולחוץ. צ"ל ולדרום:

אור הגנוז

א) ושתים. ב) אליעזר. ג) מקיר [האולם]. ד) הוא"ו של ויצאת ליתא בב"י. ה) דברי ר' מאיר ר' שמעון וחכ"א וכו'. ו) אבל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת וכו'. ז) חוטמין.

מצפה אריה פ"ו (א) איזהו צפון. זבחים כ. וביומא לו: (ב) מקום המזבח. עי' תוס' נז: (ג) מכנגד בין האולם. עי' נט. תוס' ד"ה שיהא צפון: (ד) מקום הכותל הצפוני. עי' בתוי"ט שם ובפי' הק"א: (ה) ועד כותל העזרה המזרחי. עי' רש"י יומא שם: (ו) כך קיבול הדם בצפון. מח. ולו.: (*ו) כך קיבול הדם. עי' מיי' פ"א מהל' פסהמ"ק הלכה ז': (ז) היה עומד בדרום. כו. ועי' מנחות ה. תוס' ד"ה שחיטה: (*ז) היה עומד בדרום. מיי' פ"א מהל' פסהמ"ק ה"ח ועי' כ"מ שם: (ח) פרכסה ויצאה לדרום. נב: (ט) קדשים קלים. עי' כו.: (*ט) פרכסה ויצאה לחוץ. עי' מיי' פ"א שם הלכה י"ג ובכ"מ ועי' ראב"ד בהשגות הלכה י"א וכ"כ הלח"מ פ"ג מהל' מעה"ק ה"ג ומיי' שם פ"א הלכה לב ועי' לח"מ ד"ה חותך וצ"ע: (י) שישחוט ויקבל דם ביום. עי' מגילה כ: רש"י ד"ה ביום צוותו: (כ) פרים הנשרפים וכו'. יומא נח: ע"ש: (ל) נכנס ועמד. עי' יומא נח: ובתוס' שם פ"ב: (*ל) נכנס ועמד. עי' מיי' הל' מעה"ק פ"ב הי"ב וכן בהל' יוה"כ פ"ד ה"ב ובלח"מ בהל' מעה"ק שם ועי' רשב"א שאלה ש"ל והביאו הכ"מ בהל' עבודת יוה"כ וכ"כ הלח"מ בהל' מעה"ק וצ"ע על הרשב"א וכ"מ ולח"מ שלא הזכירו תוספתא זו: (מ) נתן על הקרן. עי' רפ"ב מהל' פסהמ"ק: (*מ) מן הקרן ולפנים. עי' תוס' דיומא רפ"ג: (**מ) שינה מתן קרנות. מיי' שם פ"ה הי"ב: (נ) יצא ושפך. נג.: (ס) אלו ואלו. יומא נח ונט. ועי' מדות פ"ג: (ע) חטאות הציבור והיחיד. נג.: (*ע) וגדולה מכאן. עי' מיי' הל' מעה"ק פ"ה ה"ו ודברי הכ"מ שם צ"ע: (**ע) מן הקרן וכו' שינה מתן קרנות. עי' מיי' הל' פסהמ"ק פ"ב ה"ט: (פ) שינה מתן קרנות פסול. עי' כו: (צ) שירי הדם היה שופך על יסוד דרומי. נג. ובמשנה רפ"ה: (ק) היסוד היה מקיף. נג: ומשנה רפ"ג דמדות: (ר) וטפח כלפי המזבח. נז: ועי' ערוכין ד.: (ש) אלא חוט הסיקרא. עי' תוס' נד. ד"ה ולאי אמרת: (ת) דר"מ וחכ"א. נג.: (א) היסוד היה מנוקב. מדות פ"ג מ"ב: (ב) ומתערבין באמה. עי' יומא נח: ונט: (ג) בא לו לקרן. משנה רפ"ד דתמיד: (ד) ר"ש איש המצפה. יומא טו: (ה) חיסר מן המתנות. רפ"ד דזבחים: (ו) שירי הדם היה שופכו למטה. עי' לז. ונא. תוס' ד"ה תן לה ועי' ברש"י שם: (ז) הבכור כו' שופכן שלא כנגד היסוד. נו: ועי' נא. וע"ש תוס' ד"ה תן לה יסוד: (*ז) הבכור. עי' מיי' פ"ה מהל' מעה"ק ובלח"מ שם ומיי' בהל' בכורות פ"ד ה"ה: (**ז) היכן היא אכילתן. מיי' רפ"ד מהל' מעה"ק: (ח) לפנים. ט.: (ט) ונאכלין. עפ"ה: (י) אחד תמימים. משנה רפי"ב: (כ) הבכור. רפ"ד בגמרא: (ל) זה הכלל. יבמות פו. ע"ש: (*ל) ז"ה. עי' מ"ל פ"י מהל' מעה"ק הלכה כ. (**ל) השלמים וכו' אלא ביום. עי' מיי' פי"ט מהלכות פסה"מ ה"ה ומיי' פ"י מהל' מעה"ק ה"ז: (מ) ליום ולילו ויומו של אחריו. עי' תוס' שילהי פ"ט ד"ה להרחיק: (נ) וכיון שחשכה. ט: (ס) ואין שריפתן אלא ביום. שם: ואי אתה שורפו בלילה. עי' יבמות עד: ועי' תוס' מנחות מו: ד"ה לפי. ועי' עוד תוס' קדושין לד. ד"ה והרי: (ע) ובכ"מ. עי' חולין פג.: פ"ז (א) ר"י אומר. משנה רפ"ו ובת"כ ט' א': (ב) וכן היה ר"י בר"י אומר. עי' נה: וברש"י שם: (ג) לאכילת קדשים. ע"ש: (ד) מנחות. משנה סג.:

תוספות ומנחת בכורים

פרק ו א מקיר המזבח כצ"ל: וישנן שלשים ושתים אמה. ביומא גרסינן שלשים ושתים אמה שכנגד המזבח בצפון קרוי צפון ואפשר דה"נ צ"ל שלשים ושתים אמה: מכנגד בין האולם. ה"ג אף בין האולם ולמזבח. ולפי גירסת התוס' צ"ל דס"ל דכל המזבח בדרום וע"כ אינו צפון רק כנגד בין האולם. דבין אולם למזבח הוא דרום: ועד כנגד בית החליפות. דמן החליפות ולפנים הכל מודים דפסול: אחת עשרה אמה רוחב. ומאה ושלשים וחמש אורך. ואחד עשר אמה דריסת רגלי הכהנים ומאה ושלשים וחמש אורך כצ"ל: מקום הכותל הצפוני. כלומר דמקום השחיטה הוא במקום הצפוני של עזרת ישראל ועזרת כהנים: ב היה עומד בדרום. הא דמחלקין בין שחיטה לקבלה דשחיטה לאו עבודה: הכניס ראשו ורובו בצפון וקבל כאילו נכנס כולו כצ"ל: פרכסה ויצאה לדרום. כצ"ל ובש"ס אמרינן דה"ה כוליה לדרום ולא הדר ונקט יצאה לדרום וחזרה משום סיפא והחזירה לפנים: פי' עומד בחוץ. השוחט: [כשרה]. דכתיב בן הבקר לפני ה' ולא השוחט: הכניס ראשו ורובו לפנים וקבל פסול כאילו לא נכנס כצ"ל: פרכסה ויצאה לחוץ והחזירה פסולה. דאפסלה ביוצא כדגמרינן בפסחים מהן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה: כך קיבול דמה ביום. אפילו אליבא *) דר"י דאמר אם לן דמה עלתה לא תרד עכ"פ בעינן הקבלה ביום דלר"ש דאם עלתה תרד פשיטא דקבל בלילה פסולה: בלילה וקבל ביום. איצטריך לר"י כו' דלר"ש בלא"ה פסול דהוי לן דמה: עד שישחוט ויקבל ביום. מביום צוותו: ג פרים הנשרפים וכו' כיון ששחט וזרק את דמן כצ"ל. והוא דלאחר זריקת דמן על בין הבדים ועל הפרוכת בא לו להזות על מזבח הזהב: בין המזבח למנורה והמזבח לפנים הימנו. נ"ע דמהתוספתא זו משמע דהמנורה היה מבוך לחוץ ובאמת מש"ס בכ"ד משמע דהמזבח היה מבוך לצד חוץ: טבל והזה. הן ז' הזאות שעל טהרו של מזבח בפר ושעיר של יוה"כ: כנגד בית קה"ק. ר"ל על המזבח שהוא לפני ה' כנגד בית קה"ק: טבילה. דשירים שבאצבע פסולין: נתן על הקרן. תוס' דיומא פ"ג: מן הקרן ולפנים כו'. עיין מיי' ריש פ"ב מה' פסהמ"ק ועיין בתוס' יומא רפ"ג: שינה מתן קרנות פסול. ואע"ג אם לא כוון בהזאות שבפנים כשר ועיין מנחות כ"ז. ובמיי' הל' מעה"ק פ"ה הי"ב: יצא ושפך. עיין ש"ס נ"ג: ומועלין בהם. מדרבנן אבל מדאורייתא אין מעילה לכ"ע כדאיתא במעילה וביומא: ד המיומנת שבימין. אצבע. הרגיל למלאכה מוכנת להושיט ולטבל ולא שאר אצבעות היינו שאגודל אגודל מיומנת: גדולה מכאן. בגמרא הגי' ותומר בגודלו מלמעלה ובאצבע קטנה מלמטה פי' מושך את הדם שבאצבע כלפי למטה שיפול כולו למזבח: חומר. לשון נח מרו בני מעים חולין (ט.): חוטף. מחטא ויורד כנגד חודו של קרן כצ"ל. זריקת הדם קרוי חיטוי כמו הכהן המחטא אותה: כנגד חודה. רבי היא דמכשר למטה מן הקרן להכי תנא לה בחודה עד שהדם שבאצבעו כלה. שהרי שירים שבאצבעו פסולין ולהכי על כל הזאה מקנח אצבעו בשפת המזרק: מכאן ומכאן כשר. כדמסיק מטה בחודה של קרן ואי עביד אמה הילך נ"ל בה: שינה מתן קרנות פסול. עי' מיי' הל' פסהמ"ק פ"ב ה"ט ומ"מ נראה דבעלים נתכפרו כדאמרינן בש"ס שלא במקומו כמקומו דמי: חיסר כו'. נראה דלא"צ ליה שהרי אפי' לב"ש יותר משתי מתנות לא מעכבי ואגב שיטפא דלעיל בחטאות הפנימיות נקטה: ליסוד דרומי. בש"ס (נג.) אל יסוד מזבח זה יסוד דרומי ובמשנה רפ"ה תנן שירי הדם היה שופך אל יסוד מערבי: במקומו היה עומד. שהיה עומד בקרן דרומית מערבית על הסובב ומשם היה שופך ליסוד דרומי עד שלא ירד מן הכבש: ה אמה על אמה וטפח כלפי המזבח כצ"ל. והוא כדמסיק בדף נ"ז דאמה הגבוה של היסוד היה באמה בת חמש ואמה הכניסה כלפי המזבח היה באמה הגדולה שהוא אמה וטפח: אבל בדרום. פי' שהיה בנין היסוד בדרום אמה אחת וכן במזרח: ובקרן מזרחית דרומית. אפשר דקמ"ל משנה יתירה לאפוקי מדלוי דאמר בש"ס (נד.) דהיה יסוד בבנין ולא בדמים ולהכי קתני משנה יתירה דלא היה יסוד כלל: אלא חוט הסיקרא. אפשר דקמ"ל דעשוי כעין בליטה בחלקו של בנימין במקום יסוד ועליו היו שופכין שירי דם עולת העוף כמ"ש התוס' ד"ה ולאי אמרת (נד.) וז"ל וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הנתנים למעלה ולא לענין דמים הנתנין למטה ע"ש וז"ש אלא חוט הסיקרא כלומר דלענין דמים הניתנין למעלה חשיב ליה יסוד: דר"מ וחכ"א וכו'. בש"ס גרס דברי רבי ראב"ש אומר וכו' והלכה כר': היסוד היה מנוקב כו'. במדות פ"ג מ"ב ובקרן דרומית מערבית היו ב' נקבים וכו': ומתערבין באמה. עיין יומא נ"ט: ונמכרין לזבל. דאין בהם מעילה: ומועלים בהם. פי' דאסור להנות בלא דמים: ו עולה ותמורת עולה כו' כצ"ל כולן טעונין שתי מתנות שהן ארבע: ושלמים הבאין. כל הני דינן כשלמים: כיצד וכו' בא לו לקרן כו'. משנה רפ"ד דתמיד. והוא דכל פינות שאתה פונה הוא לימין ופוגע בקרן דרומית מזרחית תחלה ושם אין יסוד. וע"כ אח"כ פוגע בקרן מזרחית צפונית ונותן מזרחה צפונה ואח"כ נותן מערבה דרומה: ור"י וראב"י. אפשר דהני תנאי סברי כרב דאמר בש"ס (נג:) נותן וחוזר ונותן וכן דעת ר"י שם דבעי פיסוק ארבע מתנות ולכן נותן תחלה שתי מתנות במזרחית צפונית ואח"כ מערבה ואח"כ דרומה ת"ש נותן מערבה ר"ל דאח"כ בא לו לדרום ונותן דרומה: משנה בתמיד. מפרש ביומא דלר"ש בתמיד נותן א' שהן שתים כמעשה עולה ושתים שהן שתים כמעשה חטאת: צפונית וכו'. ביומא גרסינן מערבית דרומית נותן מערבה ואח"כ נותן דרומה: נתן על הקרן. כמו לעיל גבי חטאת: שינה מתן קרנות פסול. עיין רמב"ם ה"ב מהל' פסהמ"ק ה"ח: מן הקרן ולפנים פסולה. כבר כתבתי לעיל דמ"מ הבעלים נתכפרו: חיסר מן המתנות. כדתנן במתניתין רפ"ד ב"ש כל הניתנים כו': שירי הדם היה שופכו למטה. קמ"ל אע"ג דלא כתיב שפיכת שירים בשאר דמים חוץ מן החטאת. מ"מ בעי שפיכת שירים ליסוד כדאמרינן שם ר"א כו' שאר דמים מנין כו' לימד על כל הדמים שטעונין מתן דמים ליסוד ועי' דף נ"א תוס' ד"ה תן לה יסוד ומדברי תוס' שם מוכח דגם מעשר ופסח שירים שלהן נשפכין ליסוד ולדברי רש"י שם דילפינן שפיכת שירים מדכתיב אל יסוד מזבח העולה א"כ אפשר דפסח ומעשר לא בעי שפיכת שירים ליסוד ומ"מ לפי האמת הני נמי טעונין שפיכת שירים ליסוד כדמרבינן בש"ס שם על כל הניתנין ע"ג המזבח שטעונין מתן דם ליסוד: הבכור כו' שופכן שפיכה אחת ליסוד. ברייתא זו צ"ע דהרי גבי בכור כתיב ואת דמם תזרוק ומנותו בזריקה ומעשר ופסח ילפינן בש"ס מדכתיב ודם זבחיך ישפך ומנות פסח בשפיכה. וכ"כ הרמב"ם בשילהי פ"ג מהל' ק"פ דם הפסח בשפיכה ובברייתא זו קתני גבי בכור ומעשר ופסח שופכן כו'. ונ"ל דה"ק דלכל הפחות טעון שפיכה לעיכובא אבל לכתחלה בכור טעון זריקה ואם נתנו בשפיכה יצא וכן כתב הלח"מ מהל' מעה"ק פ"ה ה"ז לפרש דברי הרמב"ם ע"ש ומ"מ דברי הלח"מ שם צ"ע שטרח הרבה להעמיד דברי הרמב"ם והרי דברי הרמב"ם הן הן דברי התוספתא גם מ"ש שם ז"ל שדם השלמים בזריקה וה"ה לבכור ומעשר שהן קדשים קלים בכלל השלמים ע"ש וכ"ה ברמב"ם הל' בכורות פ"א ה"ד ודין מעשר בהמה כו' וזורקין את דמו זריקה א' כו' והרי בש"ס (לז.) משמע דמעשר ופסח בשפיכה ולר"י כולם בזריקה: שפכן שלא כנגד היסוד. בש"ס (נו.) ילפינן דכל אלו טעונים זריקה כנגד היסוד ג"ש מעולה ולפ"ז קשה למ"ד פסח ומעשר בשפיכה ולא נאמר בהם זריקה מנ"ל בהן כנגד היסוד ולפי מאי דאמרינן בש"ס (נא.) דילפינן כנגד היסוד בעולה מק"ו דשירי חטאות שהן נשפכין ליסוד א"ש דגבי מעשר ופסח נמי ילפינן בק"ו. רק דא"כ יקשה בדברי הש"ס (נו) נ"ל ג"ש הלא בק"ו ילפינן לה ועי' (נא.) בתוס' בד"ה תן לה יסוד: ז לפנים מן הקלעים. בש"ס (דף נו) כל העזרה היתה קפ"ז על רוחב קל"ה כגון זה כהנים נכנסין לשם ואוכלים קדשי קדשים ובש"ס אמרינן דאף בהיכל אוכלין קדשי קדשים: ונאכלין. עי' פ"ה דזבחים: ואין חייבין. דלא אמרו בפסח עד חצות אלא להרחקה ועי' רשב"א בתשו' סי' תמ"ה והוא לצד שם דגבי פסח לא עשו הרחקה ומ"מ מפשט דברי הש"ס שילהי פ"ה דזבחים משמע דאף לר"ע עשו הרחקה מדרבנן וכ"מ לגבי אכילת מנה בזה"ז: ואין מחשבה. קדשים הנאכלין ליום אחד מחשבין בבשרן משיעלה ע"ש: אחד תמימים. משנה ריש פי"ב בעלי מומין כו' חולקין ואוכלין אבל לא מקריבין: ח הבכור כו'. מבואר רפ"ד דזבחים וה"ה המורם מן השלמים: זה הכלל כו'. האי כללא ל"ד שהרי החוזרת לתרומה לבית אביה ואינה חוזרת למורם מן הקדשים כדאמרינן ביבמות פ"ז. ועי' מ"ל פ"י מהל' מעה"ק ה"ה ולא ידעתי למה לא העיר מתוספתא זו: השלמים כו' נאכלין לב' ימים כו'. ה"ה בכור נאכל לשני ימים רק דבכור נאכל לכהנים כמו המורם מן התודה. ושלמים לכל אדם: ליום ולילו וליומו שלאחריו. והכא לא עבדי הרחקה עד חצות כמ"ש התוס' שילהי פ"ה ד"ה להרחיק: וכיון שחשיכה כו'. בש"ס (נו.) ת"ר יכול יהו נאכלין לאור שלישי כו': ומחשבה כו'. בש"ס שם קדשים הנאכלין לשני ימים מחשבין בבשרו משתשקע החמה של שני ימים והיינו צאת הכוכבים כו' כמ"ש התוס' (נו.) (ת"ר יכול יהו נאכלין לאור שלישי כו') אבל מחשבה דגבי דם הוא מתחלת שקיעה: ואין שריפתן אלא ביום. בש"ס שם יכול ישרף מיד כו' ת"ל ביום אתה שורפו ואי אתה שורפו בלילה. וז"ל הרמב"ם בפי"ט מהל' פסהמ"ק ה"ה אע"פ כו' אין שורפין אותם אלא ביום בין שלא בזמנו בין בזמנו והוא מדברי הש"ס ביבמות ע"ז. דאמרינן שם אפילו מאן דלא דריש וא"ו וא"ו ה"א דריש והנותר ממנו עד בוקר באש תשרפו לומר שאין שורפין בלילה עד הבוקר ואפילו שלא בזמנו:

פרק ז א ר"י אומר. קאי על מתניתין דקתני כאילו נשחט בצפון וקא מפרש דס"ט דהמזבח כולו בצפון: שנאמר וכו'. פי' דצפונה קאי על המזבח דהמזבח הוא צפונה: ריב"י אומר. בגמרא אמרינן אף דס"ל דמזבח כולו בדרום דהא כנגדו בקרקע פסול אבל על המזבח גופ"כ דהאיו כשר לעולה דדריש מקרא דוזבחת וגו' תגיו לעולה ותגיו לשלמים: וכן היה ר"י בר"י אומר וכו'. גמרא להכשיר את כל העזרה. שאינו בכלל אל פתח א"מ ע"י פתח ראשון והיו לידי צדדים כגון מזוית כותל אולם ולמערב בצפון ובדרום לבית החליפות ובית החליפות עצמה ואלו שני פספסין מכשירין כל בית החליפות דקרינן מהשתא לפני ואפי' בצדדי האולם לצפון ולדרום כשר דעביד לה פתח בקרן זוית: לאכילת קדשים. שמי מכאן מדלאכילה לא בעינן אל פתח: אחורי בה"כ. משום לול: פתח אהל מועד. כלומר דלהכי בעינן פספסין כדי שיהא בכל העזרה פתח אהל מועד: ב מנחות וכו'. ואין טעונין צפון ואפילו בהיכל

*) נ"ל אליבא דר"ש כו' דלר"י דאם וכו' וכן בד"ה בלילה נ"ל איצטריך לר"ש כו' דלר"י בלא"ה. [ומיהו דבריו אין מוכנים דהא לא פליגי אלא אם תרד מעל המזבח או לא אבל הקרבן פסול לד"ה וצ"ע]

נקמצות בכל מקום בעזרה (ה) אפילו בראש של מזבח. אחת חטאת העוף ואחת עולת העוף באות (ו) מן החולין (ז) ביום (ח) וביד הימנית: (ט) כיצד מולק בחטאת העוף (ג) נותן שני גפיה בין שתי אצבעותיו ושתי רגליה בין שתי אצבעותיו והיה כותה צוארה (ד) על גבי אצבעותיו היה מולק בצפורן ממול ערפה ואין מבדיל ומזה מדמה על קיר המזבח (י) וכשם שהשחיטה אחד או רוב אחד כן מליקה אחד או רוב אחד (כ) ר"א בר"ש אומר חטאת העוף שמלקה כתקנה והבדיל בה כשרה (ל) (ה) מלקה בכ"מ בעזרה כשרה (מ) מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה היזה ולא מיצה כשרה (נ) (*נ) ובלבד שיתן מדם הנפש (ו) למטה כנגד היסוד ואם היתה כשרה נאכלת לכהנים ואם לאו זורקה (ס) על גבי הדשן. (ע) רבי ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקא אומר חלון היתה שם למערבו של כבש א) ורבובה היתה נקראת ששם זורקים פסולי חטאת העוף שתעובר צורתה ותצא לבית השריפה: ג (פ) כל העולין למזבח עולין למזרח ויורדין במערב בימין ויורדין בשמאל חוץ מניסוך המים והיין ועולת העוף שעולין במערב (ז) ויורדין במערב ב) ויורדין בימין. (*פ) כשם שמולק בחטאת העוף כך מולק בעולת העוף אלא שבעולת העוף היה (צ) מבדיל וממצה מדמה (ק) על קיר המזבח (ר) מיצה מן הראש פסול מן הגוף כשר (*ר) מיצה על הכבש (ועל הקרן) (ש) ועל היסוד פסול (ת) עשאה ממקום שעומד למעלה אמה כשרה (ח) ממקום שעומד למטה אמה כשרה ר"ש ורבי יוחנן בן ברוקה אומרים (א) בראשו של מזבח היתה נעשית. (ב) אבא יוסי בן דוסתאי אומר ג) קרבן קנין היה זורקן על גבי הדשן. (ג) (ט) בא לו לגוף היה משסעו ביד אבל לא בסכין בין ששיסע ביד ובין ששיסע בסכין שיסע ולא הבדיל ד) כאילו לא שיסע מלח ולא ספג ספג ולא מלח כשרה. (ד) זה הכלל כל שנויין ששינה בה לפני מיצוי דמה פסולה לאחר מיצוי דמה כשרה: ד חטאת העוף שמלקה להזות דמה בחוץ או מקצת דמה בחוץ לאכול בשרה בחוץ או כזית מבשרה בחוץ פסול ואין בו כרת. עולת העוף שמלקה להזות דמה א) בחוץ או מקצת דמה בחוץ ב) לאכול בשרה בחוץ או כזית מבשרה בחוץ פיגול וחייבין עליו כרת (ה) (*ה) זה הכלל כל המולק והמזה בחטאת העוף (י) כל המולק והממצה בעולת העוף לאכול דבר שדרכו לאכול ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקרב מתיר כמצותו כיצד קרב המתיר כמצותו (יא) מלק בשתיקה ה) חוץ לזמנו או שמלק ומיצה הדם ג) בשתיקה זה הוא שקרב המתיר כמצותו. כיצד לא קרב מתיר כמצותו. מלק חוץ למקומו ומיצה הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם חוץ למקומו או שמלק ומיצה הדם חוץ למקומו (ו) בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת ר' יהודה אומר אם קדמה מחשבת זמן למחשבת מקום פיגול וחייבין עליו כרת אם קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת. כיצד קדמה מחשבת זמן למחשבת מקום מלק חוץ לזמנו ומיצה הדם חוץ למקומו. כיצד קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן מלק חוץ למקומו ומיצה הדם חוץ לזמנו: ה חטאת העוף (ח) שמלקה שלא לשמה ד) פסול ואין בו כרת מפני שלא קרב המתיר כמצותו זה הוא כללו של דבר כל הפיגולין שנוהגין (בעולת) [בחטאת] בהמה נוהגין בחטאת העוף וכל הפיגולין שנוהגין בעולת בהמה נוהגין בעולת העוף. (ח) עולת העוף שעשאה (יב) למעלה כמעשה חטאת לשום חטאת ר"א אומר מועלין בה רבי יהושע אומר אין מועלין בה (יג) אמר ר"א ומה חטאת שאין מועלין בה לשמה (יד) שינה את שמה מועלין בה עולה שמועלין בה לשמה כששינה את שמה אינו דין שימעלו בה. אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת בחטאת ששינה את שמה לשום עולה שכן שינה את שמה לדבר שיש בו מעילה תאמר בעולה ששינה את שמה לשום חטאת שכן שינה את שמה לדבר שאין בו מעילה. (טו) א"ל ר"א (טז) הרי השוחט קדשי קדשים בצפון לשום שלמים יוכיח (יז) שהרי שינה את שמו לדבר שאין בו מעילה ומועלין בהן אל תתמה על זו שאע"פ ששינה את שמה (יח) לדבר שאין בו מעילה שימעלו בה. א"ל ר' יהושע לא אם אמרת (יט) בשוחט קדשי קדשים בצפון לשם שלמים שאע"פ ששינה את (כ) שמם לא שינה את (כא) מקומם תאמרו (כב) בזו ששינה את שמה ושינה את מקומה. א"ל ר"א (כג) הרי השוחט עולת בהמה בדרום לשום אשם תוכיה ששינה את (כד) שמה ושינה את (כה) מקומה ומועלין (כו) בה אף אתה אל תתמה (כז) עליה שאע"פ ששינה את שמה ושינה את מקומה (כח) שימעלו בה אמר לו ר' יהושע (כט) לא אם אמרת בשוחט עולת בהמה בדרום לשום אשם שאע"פ ששינה את שמה ושינה את (ל) מקומה לא שינה את (לא) מעשיה (לב) ושינה לדבר שמקצתו מעילה תאמר (לג) בזו ששינה את שמה (לד) ושינה את מקומה שינה את מעשיה (לה) ושינה לדבר שאין מקצתו מעילה. חטאת העוף הבאה על הספק מטמא בספק ומטמא אבית הבליעה: ו (ט) הנרבע המוקצה והנעבד אתנן ומחיר (י) (לו) טומטום ואנדרוגינוס מטמאין בבית הבליעה (כ) רא"א טומטום ואנדרוגינוס אין מטמאין בבית הבליעה שכל מקום שנאמר זכר מוציא טומטום ואנדרוגינוס מן הכלל (ל) (*ל) מלק הזר (מ) ומלק הפסול מטמאין בבית הבליעה (*מ) הפיגול והנותר אין מטמא בבית הבליעה מפני שלא היה פסולן בקודש זה הכלל כל שהיה פסולן בקדש [אין] מטמאין בבית הבליעה לא היה פסולן בקודש (אין) מטמאין בבית הבליעה:

פרק שמיני

א (א) (*א) כל הזבחים שנתערבו הן וולדותיהן ותמורותיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן ממין זה ובדמי יפה שבהן ממין זה ויפסיד המותר מביתו. נתערבו ברובע ובנרבע במוקצה ובנעבד באתנן ומחיר ובכלאים (ב) ובטרפה וביוצא דופן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן מאותו המין והשאר חולין (ג) נתערבו בחולין תמימים יקדישום לשום אותו הזבח. נתערבו בזבחים מת אחד מהן יביא כנגדו ממקום אחר ויתנה עליו. נתערבו הדמים הרי זה לוקח בהן שלש בהמות בין ממקום אחד ובין משלשה מקומות ומחלל דמי חטאת על חטאת ודמי עולה על עולה ודמי שלמים על שלמים ונותנין לבעלים (ד) ולא יתנם לבעלים עד שיחללם על כולן: ב עולה שנתערבה באחד מכל הזבחים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן זבח ובדמי יפה שבהן עולה. (*ד) (א) כבר קרב זבחו יביא בדמיו זבח אחר קרבה עולתו (ב) יביא בדמה עולה אחרת. (**ד) חטאת שנתערבה

א] צ"ל ננתר וכן בסמוך. ב] צ"ל להקטיר. ג] צ"ל תול"ז. ד] צ"ל והזה הדם תול"ז.

הגהות הגר"א (ג) (ברייתא ב') נותן שני גפיה [נ"ב דף ס"ד ב']: (ד) על גבי אצבעותיו. צ"ל על רוחב שתי אצבעותיו וזה עבודה קשה שבמקדש: (ה) מלקה בכ"מ בעזרה. צ"ל מלקה בכ"מ במזבח [ונ"ב דף ס"ג ב']: (ו) למטה כנגד היסוד. צ"ל למטה מחוט הסקרא: (ז) (ברייתא ג') ויורדין במערב ויורדין בימין צ"ל ויורדין במערב בימין [ויורדין בימין]: (ח) ממקום שעומד למטה אמה כשרה [נ"ב דף ס"ה א']: (ט) בא לו לגוף היה משסעו ביד (בכ"י איתא מסייע ביד והוא ט"ס דאמרינן שם (דף ס"ה ב') ושסע אין שסע אלא ביד ופסק הרמב"ם בפ"ו מהל' מעה"ק הל' כ"ב בידו בלא סכין אלא שלפ"ז צ"ע לפרש מה שמסיים בין ששיסע ביד בין ששיסע בסכין): (י) (ברייתא ד') כל המולק והממצה. צ"ל וכל המולק כו': (יא) מלק בשתיקה חוץ לזמנו. צ"ל מלק בשתיקה ומיצה הדם חוץ לזמנו: (יב) (ברייתא ה') עולת העוף שעשאה למעלה. צ"ל שעשאה למטה: (יג) אמר ר"א ומה חטאת. צ"ל ומה אם חטאת: (יד) שינה. צ"ל כששינה: (טו) א"ל ר"א. צ"ל א"ל ר"א לר' יהושע [ונ"ב דף ס"ז] (א'): (טז) הרי השוחט קדשי קדשים. נמחק וצ"ל אשם ששחטו בצפון: (יז) שהרי שינה כו' עד אל תתמה על זו. נמחק. וצ"ל ששינה את שמו ומועלין בו ואף אתה אל תתמה על העולה: (יח) לדבר שאין בו מעילה. נמחק: (יט) בשוחט קדשי קדשים כו' עד שאע"פ ששינה נמחק וצ"ל. באשם שאם שינה: (כ) שמם. צ"ל שמו: (כא) מקומם. צ"ל מקומו: (כב) תאמר בזו. צ"ל תאמר בעולה: (כג) הרי השוחט עולת בהמה בדרום לשום אשם תוכיח. נמחק. וצ"ל אשם ששחטו בדרום לשם שלמים יוכיח: (כד) שמה. צ"ל שמו: (כה) מקומה. צ"ל מקומו: (כו) בה. צ"ל בו. (כז) עליה. צ"ל על העולה: (כח) שימעלו בה. צ"ל מועלין בה: (כט) לא אם אמרת כו' עד שאע"פ ששינה נמחק וצ"ל לא אם אמרת באשם ששינה שמו: (ל) מקומה. צ"ל מקומו: (לא) מעשיה. צ"ל מעשיו: (לב) [ושינה לדבר שמקצתו מעילה] (ליתא בגמ'): (לג) תאמר בזו. צ"ל תאמר בעולת: (לד) ששינה את שמה ושינה את מקומה שינה את מעשיה. צ"ל ששינה את שמה ואת מעשיה ושינה את מקומה: (לה) [ושינה לדבר שאין מקצתו מעילה. בגמ' לא גרים לה]: (לו) (טומטום ואנדרוגינוס מטמאין בבית הבליעה ר' אליעזר אומר כו'. חסר בכ"י. ונראה שהוא ט"ס): פ"ח (א) (ברייתא ב') כבר קרב זבחו. צ"ל אם כבר קרב זבחו: (ב) יביא בדמה עולה. צ"ל יביא בדמיו עולה:

אור הגנוז

א) ורביכה. ב) בימין ויורדין בימין. ג) קרקבנין. ד) הבדיל ולא שיסע. ה) ומיצה.

מצפה אריה (ה) אפילו בראש של מזבח. ע"ש: (ו) מן החולין. חולין כח.: (ז) ביום. שם ותוס' ריש מנחות וזבחים שם. תוס' ד"ה מן העוף ועי' מגילה כ: (ח) וביד הימנית. עי' זבחים כד: תוס' ד"ה והרי ומנחות עב: (ט) כיצד מולק. מד.: (י) וכשם שהשחיטה. עי' תוס' חולין כח: ד"ה שאינו ועי' רש"י שם: (כ) ר"א בר"ש. סה: ועי' חולין שם: (ל) מלקה בכ"מ בעזרה. סג: סה. תוס' ד"ה אף מליקה: (מ) מיצה דמה. שם: (נ) ובלבד. עי' רש"י שם: (*נ) ובלבד. עי' מיי' פ"ז מהל' מעה"ק ה"ט ומ"ש הלח"מ שם וצ"ע: (ס) ע"ג הדשן. עי' זבחים כד: (ע) ר"י. עי' פסחים לד.: (פ) כל העולין. משנה סג. ושם סד.: (*פ) כשם שמולק. מיי' שם: (צ) מבדיל. עי' חולין כא: (ק) על קיר המזבח. עי' נד. תוס' ד"ה וא"א: (ר) מיצה מן הראש. סד: ועי' שילהי פרק ו': (*ר) מיצה. עי' מיי' פ"ו מהל' מעה"ק הכ"ב שם מפורש הכל: (ש) ועל היסוד. עי' בתוס' כו: ד"ה אמר ומנחות מ: תוס' ד"ה אין: (ת) עשאה ממקום שעומד. עי' סה. ותוס' ד"ה ואם: (א) בראשו של מזבח. עי' יומא תו"י ג: ועי' תו"כ יט: ועי' כד. ד"ה וא"ת ועי' פז ב' ד"ה עולת: (ב) אבא יוסי. סה.: (ג) בא לו לגוף. שם ע"ב: (ד) זה הכלל. סד: ועי' מנחות כ.: (*ד) זה הכלל כל המולק וכו', מיי' פי' מהל' פסהמ"ק: (ה) זה הכלל וכו'. סד: ועי' לט. ובמעילה ע. ותוס' ד"ה לגדדים: (ו) בין שהקדים. עי' דף ל' ע"א תוס' ד"ה והרי קמיצה: (ז) שמלקה. סה.: (ח) עולת העוף. סז: ע"ש: (ט) הנרבע. עי' פ"ה: (י) טומטום. עי' בכורות מב.: (כ) ר"א אומר. עי' יבמות פג: תוס' ד"ה ר"א אומר: (ל) מלק זר. עי' סח: וסט.: (*ל) מלק הזר מלק הפסול. מיי' פ"ו מהל' פסהמ"ק ה"א ע"ש: (מ) ומלק הפסול. עי' תוס' שם ד"ה אמר רב: (*מ) הפיגול והנותר. מיי' שם: פ"ח (א) כל הזבחים. משנה רפ"ח ורש"י שם ועי' פי' הרע"ב שם: (*א) כל הזבחים כו' מיי' פ"ו מהל' פסהמ"ק: וה"ה בנתערבו ברובע. עי' מיי' שם: (ב) ובטריפה. עי' עד: ועי' במשנה תוס' ד"ה ובטריפה: (ג) נתערבו בחולין. משנה שם ועי' עד: תוס' ד"ה וכא: (ד) ולא יתנם לבעלים. עי' תוס' סוטה יח. ד"ה תהר ועי' תוספתא דמיר פ"ג: (*ד) כבר קרב זבחו. שם פ"ו: (**ד) חטאת שנתערבה. שם:

תוספות ומנחת בכורים

היכל: אפילו בראשו של מזבח. אפשר קמ"ל אע"ג דכתיב וזבחת עליו את עולותיך וגו' מ"מ לענין מנחה נמי כשר: מן החולין. חטאת בהמה מדכתיב אשר לו ועולת העוף מדכתיב כמשפט וחטאת העוף מדאיקרי חטאת ולר"י ילפינן חטאת ועולת העוף מהיקשא דזאת התורה גו' ביום. מזאת התורה: וביד הימנית. מדכתיב ומלק הכהן וגו' וכ"מ שנאמר או אצבע או כהונה אינו אלא ימין ולר"ש דכהונה בעי אצבע יליף ימין מזאת התורה ולמ"ד דבר הלמד בג"ש אינו מלמד בהיקש אין צריך לר"ש ימין רק דהזאה צריך ימין דכתיב כמשפט וחטאת העוף מדאיקרי חטאת ולפ"ז זריקת שאר קרבנות לבד מחטאת לא בעי ימין: נותן שני גפיה כו'. בגמרא במתניתא תנא ציפרא מלבר כמו שאנו עושין על גב היד אלא שהופך פניו של עוף על גב ידו שיהא העורף מלמעלה ומותח צוארו הגרון על רוחב הפנימי של שתי אצבעותיו אצבע ואמה: וכשם שהשחיטה וכו'. וכמ"ש התוס' חולין (כח:) ד"ה שאין כיון דדיעבד לא בעי שחיטה בסימן ב' שייך בו הבדלה והו שכתב כשם דהבדלה תליא בשיעור שחיטה בדיעבד: ראב"ש אומר וכו'. בגמרא (סה): איתא דרשב"א אומר שמעתי שמבדילין בחטאת העוף ומאי ולא יבדיל דא"צ להבדיל קאמר: בכ"מ בעזרה כשרה. בגמרא איתא בכ"מ במזבח כשרה ולא בעינן דרומית מערבית ולמטה כמו הזאה ומ"מ האמת הוא דחטאת העוף בכ"מ בעזרה כשרה כדאמרינן אותו בצפון ואין בן (ע"ע)[עוף] בצפון וגם מליקה בראש המזבח לא בעינן בחטאת: מיצה דמה כו'. בגמרא מפרש דפרושי קא מפרש. מאי טעמא מיצה דמה כשרה בכ"מ דהיזה ולא מיצה כשר דהאי תנא סבר מיצוי בחטאת העוף לא מעכב: ובלבד. שיהיה הזאה הנעשית ראשון מחוט הסקרא ולמטה מדם הנפש: כנגד היסוד. והוא בקרן דרומית מערבית: ע"ג הדשן. עי' זבחים (כד:) שתעובר צורתן. בהאך דלא נפסלו בגופן א"כ כרבה ב"א דאפילו פיגול בעי עבור צורה וכן ל"ל למ"ד היסח הדעת פסול הגוף הוי וע"ש תוס' ד"ה למה: ג ויורדין בשמאל. יורדין במערבה של כבש שהיא שמאל לעולין במזבח בעלייתן: חוץ מנסוך וכו'. נסכים שמא יתעשנו ועולת העוף שמא תמות בעשן: ויורדין בימין. הוא ימין המזבח והוא דתני במתניתין שהיו עולין ויורדין על העקב: כשם וכו' אלא בעולת עוף היה מבדיל. לרבנן בשנים ולראב"ש ברוב שנים: וממצה. בעולת עוף לא בעינן הזאה: על קיר המזבח. עיקר מקומה בדרומית מזרחית ואע"פ שלא היה לה יסוד: מיצה מן הראש. כדתנן מיצה דם הראש ולא דם הגוף פסולה: מיצה על הכבש. שנאמר על קיר המזבח ולא על קיר הכבש: פסול. דכתיב קיר המזבח. ומשמע מתוס' זו דשלשתן דין א' להם אבל בתו' (דף כ"ו:) ד"ה אמר משמע דאפילו למ"ד שלא במקומו דמי מ"מ כבש ודאי כשלא במקומו דמי ועיין מנחות (מ:) תוס' ד"ה אין: למטה אמה. שהוא למטה מן הסובב אמה: ר"ש ור"י ב"ב. בגמרא הגירסא ר"ע ור"א [ב"י]: בראש המזבח. קא מפרש בגמרא דא"כ אם עשין מערכה על גבי הסובב דת"ק אית להו וע"כ ה"ל סמוך ורבי נחמי' ור' אליעזר [ב"י] לית להו ולא הוה סמוך למקום הקטרה כי היכא דלגבי דם תשוב סמוך לקרן מקום הקטרה: אבא יוסי כו' קורקבנה היה נוטל וזרקן וכו' פצ"ל. ובגמרא הגרסא אבא יוסי בן חנן וכו': או שיסע והבדיל או לא שיסע. כצ"ל: ספג במלח. מקנחו במלח הנמצא בראש המזבח כדאמרינן בהקומץ רבה (דף כא.) בשלשה מקומות וכו' ובראש המזבח: מלחו. כי לבד הספגו צריך למלגם דכתיב וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ועי' מרדכי [חולין פ' כל הבשר סי' תש"כ]: זה הכלל [כו']. במשנה דמאמר דמיצה דמה כשרה. במרדכי שם [איתא] דאף דלא מלחו כלל כשר: ד חטאת העוף שמלקה להזות. וה"ה למצות דמה דלא גרע מיצוי בחטאת העוף משפיכת שירים בבהמה: פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פיגול וחייבין כרת כצ"ל: כל המולק והמזה וכו'. ואתיא כמ"ד מיצוי בחטאת העוף לא מעכב וע"כ לא פסלי בה מחשבה ומתניתין דזבחים דקתני שמיצה אתיא כמ"ד דמעכב וה"ל כמו שירים הפנימים שהן פוסלין במחשבה: מלק בשתיקה ומיצה הדם חוץ לזמנו או שמלק חוץ לזמנו ומיצה הדם בשתיקה או שמלק ומיצה הדם חוץ לזמנו כצ"ל: שמלקה. אבל מיצוי שלא לש"... וחרק חוץ לזמנו הוה פיגול דקרב המתיר כהלכתו והתוספתא ס"ל דמיצוי חטאת העוף לא מעכב ובמשנה דקתני מיצוי שלא לשמה ס"ל דמעכב וכדלעיל. והמפרש לא דק בזה דקאמר על התוס' וה"ה מיצה:

כל הפיגולין שנוהגין בחטאת בהמה נוהגין בחטאת העוף כצ"ל. והא לא דמי להדדי דבהמה בד' עבודות ובעוף בשתי עבודות במליקה או במיצוי או בהזאה: ה עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת כצ"ל: ר"א מועלים בה. דהא עולה היא ומי הוציאה מידי מעילה בעת היתר לכהנים אין בה: אין מועלין. כיון דשינה שמה ומעשיה ומקומה לשם חטאת נעשית חטאת: שאין מועלין לשמה. שהרי נאכלת לכהנים: שינה את שמה. ופסלה ולא באה לכלל היתר מועלין בה דלא פליג ר"י: שיש בו מעילה. לשם עולה: השוחט עולת בהמה בדרום לשם שלמים כצ"ל: אר"י לא א"א בשוחט עולת בהמה לשם שלמים כצ"ל: לא שינה את מעשיו. דעולה ושלמים טעונין שתי מתנות שהן ד': דבר שמקצתו מעילה. שהרי בשלמים נמי יש מעילה באימורין: ושינה את מעשיו דחטאת העוף משונה במעשיו מעולת העוף: ושינה לדבר וכו'. שהרי אין מעילה כלל בחטאת העוף. עיקר טעמא דר"י מפרש בש"ס כיון דמלק סימן אחד נעשית חטאת העוף ולכן אין מועלין בה: מטמא מספק. למ"ד אין שחיטה לעוף מדאורייתא הך טומאה מדרבנן: ו הנרבע. דיש נרבע בעופות כדאמרינן חולין (כח:): טומטום. בבכורות אמרינן דסמי מכאן טומטום דלאו בריה אלא ספיקא ובעופות אין חילוק בין זכר לנקבה וא"כ ממ"נ כשר: רא"א וכו'. וה"ה דכשרים להקרבה: שכל מקום שנאמר זכר וכו'. כלומר ובעופות לא קאמר זכר ע"כ אפילו אנדרוגינוס בכלל: מלק הזר. ברייתא זו כרב ודעת ר"י דמליקת זר אינה מטמא בבית הבליעה: הפיגול והנותר וכו' מפני שהיה פסולן בקדש זה הכלל כל שהיה פסולן בקדש אין מטמאין בבית הבליעה ושלא היה פסולן בקדש מטמאין בבית הבליעה כצ"ל. וכן הוא במשנה: ומלק פסול. כרב דמטמא בבית הבליעה אבל לר"י כיון דאשכחן התירא אינו מטמא בבית הבליעה. (ועי' במפרש שמקשה אדברי התו' ד"ה א"ר וז"ל התו' דלא אשכחן כהן בעל מום דכשר לעבודה אפילו בבמה וכו' אבל מליקת פסול כגון אונן או טמא או פסול אחר דאשתרי בעלמא כו'. וצ"ע דהא בש"ס אמרינן להדיא דטמא לא הותר בבמה כדתנן אבל הזמן והנותר והטמא שוין בזה ובזה. ולי נ"ע בדבריו שאין כוונת התו' דאשתרי בבמה וע"כ מדייק דאשכחן היתר בעלמא וכל חד כדידיה וטמא הלא אשכחן בציבור טומאה הותרה ונפסחים אפילו הכהנים טמאין קרב בטומאה וא"ש דברי התוספות ועיין ראב"ד פ"ד מהל' ביאת מקדש ומ"ל רפ"ח מה' ק"פ). הגה"ה מהרב מ' יהושע ליב תוספאה האבד"ק יאנוות בהגאון בעמ"ח מנא תוספאה ז"ל:

פרק ח א כל הזבחים שנתערבו. מיירי מין בשאינו מינו. ויש שאינן שוים במתן דמן או בהקטרה או באכילתן: וימכרו רש"י במשנה כתב דל"ג וימכרו אלא ירעו עד שיסתאבו ויביא בדמי היפה. כגון אם נתערבו עולה בשלמים ויביא מעות כפי היפה שבהם ויאמר כ"מ שהיא עולה מחוללת על מעות אלו וכן יקח מעות ליקח שלמים ויאמר כ"מ שהיא שלמים יהא מחולל. וע"כ ירעו דאין נפדין תמימין: נתערבו ברובע וכו'. כגון ע"פ ע"א או על פי בעלים. וה"ה טוגא כדתנן במתניתין דאל"כ ה"ל מתות וה"ל למתני ימותו כולן: יפה שבהן. משמע הלשון משמע דמיירי דנתערב בהרבה איסורי מזבח. ועי' במשנה: ואם נתערב בטריפה. עי' בתוס' ד"ה טריפה: בחולין תמימים. מיירי בקרבן נשים דלאו בני סמיכה דאי באנשים אין לבטל מצות סמיכה דהא יש תקנה ברעיה: מת אחד מהם יביא כנגדו ממ"א. מיירי דאמר הרי עלי דחייב באחריותו ולכן יביא ממ"א: ויתנה עליו. אם עולה מת הרי זה עולה ואם שלמים הרי זה שלמים וא"כ ירעו וה"ה מין במינו יביא אחר במקום המת ואם של שני בעלים יביאו אחד בשותפות: נתערבו הדמים ה"ז לוקח בהן שלש בהמות וכו'. לדברי התוי"ט פסחים פ"ט ולהר"ת בזבחים יב: אתיא כמ"ד אין בעלי חיים נדחין דלמ"ד נדחין אף דמים נדחין: ולא יתנם וכו'. היינו דאין רשאי ליקח שליש המעות וליקח בהמה אחת לשם חטאת ולימא הוברר דכך דמים לשם חטאת לא אמרינן אלא צריך ליקח שלשתן יחד ועי' תוס' סוטה יח. ד"ה תור: ב עולה שנתערבה. שהרי עולה כליל: כבר קרב זבחו. אע"פ שכבר הקריב עולה או שלמים שחייב להקריבן ה"ז מקריב מדמי התערובות עולה ושלמים אחרים: חטאת שנתערבה. שהרי

שנתערבה באחת מכל הזבחים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן זבח ובדמי יפה שבהן חטאת. (ג) כבר קרב זבח יביא בדמיו זבח אחר כבר קרבה חטאתו שניהן ימותו: אשם שנתערב באחד מכל הזבחים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן זבח ובדמי יפה שבהן אשם. כבר קרב זבחו יביא בדמיו זבח אחר כבר קרב אשמו שניהן יפול לנדבה: מעות חטאת ומעות אשם שנתערבו אלו באלו לוקח בהן שתי בהמות בין ממקום אחד ובין משני מקומות ומחלל דמי חטאת על חטאת ודמי (ה) אשם על אשם. כבר קרבה חטאתו יוליך לים המלח כבר קרב אשמו יפול לנדבה. תודה שנתערב בתמורתו שניהן יקרבו ויניף הלחם עמהן: ג (*ה) תודה שנתערבה באחד מכל הזבחים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהם זבח ובדמי יפה שבהן תודה. (*ה) כבר קרבה זבחו יביא בדמיו זבח אחר. כבר קרבה תודה יביא בדמיה תודה אחרת. (ו) שלמים שנתערבו באחד מכל הזבחים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן זבח ובדמי יפה שבהן שלמים כבר קרבו שלמים יביא בדמיו שלמים אחרים. שלמים שנתערבו בשלמים הבאין מחמת הפסח ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביאו בדמי יפה שבהן שלמים ויאכלו ליום ולילה עד חצות ובדמי יפה שבהן שלמים אחרים ויאכלו לשני ימים ולילה אחת בן עזאי אומר שלמים הבאין מחמת הפסח הרי הן כפסח לכל דבר אלא שהן נאכלין ליום ולילה: ד בכור שנתערב בפסח שניהן ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כבכור ר"ש אומר זה ישחט לשום מה שהוא וזה ישחט לשום מה שהוא שניהם יאכלו כפסח ובמנויין של פסח: מעשר שנתערב בפסח שניהם ירעו עד שיסתאבו א] וימכרו כמעשר ר"ש אומר זה ישחט לשום מה שהוא וזה ישחט לשום מה שהוא ושניהם יאכלו כפסח וכמנויין של פסח: הבכור והמעשר ר"ש אומר זה א] לשום מה שהוא וזה ישחט לשום מה שהוא ושניהם יאכלו כאחד מפני שמתן דמם שוה ולא הודו חכמים לר"ש שמביא קדשים לבית הפסול. בד"א בזמן שנתערבו חיין אבל בזמן שנתערבו שחוטין יאכלו כחמור שבהן נתערבו בפסולי המוקדשין או בחולין שנשחטו בעזרה תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה: ה (*ו) תודה שנתערבה באיל נזיר שניהם יקרבו ויניף הלחם עמהן. (ז) אמר רבי יהודה מודים חכמים לרבי אליעזר באברי הזבחים שנתערבו באברי עולה שיקרבו. (ח) מודה רבי אליעזר לחכמים שנתערבו ברובע ובנרבע במוקצה ובנעבד באתנן ובמחיר ובכלאים ובטרפה ויוצא דופן שתעובר צורתן ויצאו לבית השרפה על מה נחלקו על שנתערבו אברי בעל מום בתמימים שרבי אליעזר אומר יקרבו ורואה אני אברי בעל מום בתמימים כאילו הן עצים וחכמים אומרים (ט) תעובר צורתן ויצאו לבית השרפה: ו דם שנתערב במים (ט) רואין אותו ב] כאילו הן יין נתערב ביין רואין אותו כאלו הם מים נתערב בדם הבהמה או בדם החיה רואין אותו כאילו הן ג] יין ובמים אם בטלו מראיו פסול ואם לאו כשר. (י) ר"י אומר משום ר"ג אין דם מבטל דם. (כ) אין לך שמכפר אלא דם הנפש בלבד שנאמר (ויקרא יז) כי הדם הוא בנפש יכפר (ל) אי זה הוא דם הנפש כל זמן שמקלח ודם התמצית כל שאינו מקלח חתך את הראש בבת אחת (מ) קיבל מן הראש פסול מן הגוף כשר (נ) נתערב בדם פסולין ד] ישפך לאמה או בדם התמצית. אומר לו שלא יתן (ס) ואם נתן רואין אותו כאילו הוא ג] במים אם בטלו מראיו פסול ואם לאו כשר (ע) רבי אליעזר מכשיר בדם התמצית: ז נתערב ברובע ובנרבע במוקצה ובנעבד באתנן במחיר ובכלאים ובטרפה ויוצא דופן בין כוס בכוס ובין בבלול שנתערבו ישפך לאמה (פ) כוס אחד במאה כוסות רבי אליעזר אומר אם קרב כוס אחד יקרבו כל הכוסות וחכמים אומרים אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן ישפך לאמה (צ) א"ר יהודה לא נחלק רבי אליעזר על דם עולה שנתערב בדם זבחים (ק) שיקרבו על שנתערב ברובע ובנרבע במוקצה ובנעבד באתנן ובמחיר בין כוס בכוסות ובין בבלול (או שנתערב דם בעל מום בבלול או כוס א' במאה כוסות) ישפך לאמה על מה נחלקו על שנתערב דם בעל מום בתמים ה] שר' אליעזר אומר יקרבו ורואה אני את דם בעל מום בתמים כאילו הן מים וחכ"א ישפך לאמה: ח (*ק) הניתנין למטה שנתערבו בניתנין למעלה ר"א אומר ינתנו למעלה וחכ"א ישפכו לאמה נתן למטה ולא נמלך ר' אליעזר אומר יתן למעלה וחכ"א ישפך לאמה והתחתונים עלו לו (ר) נתן למעלה ולא נמלך אלו ואלו מודים שיחזור ויתן למטה אלו ואלו (לא) עלו לו: ט (ש) חטאת יחיד שנתערבה זו בזו חטאת ציבור שנתערבה זו בזו חטאת יחיד וציבור שנתערבו זו בזו וכן בתודות וכן בעולות וכן בשלמים נותן ארבע מתנות מכל אחת ואחת (ת) ואם נתן ארבע מתנות מכולן יצא (א) במה דברים אמורים בזמן שנתערבו חיין אבל בזמן שנתערבו שחוטין נותן ארבע מתנות מכולן ואם נתן מתנה אחת מכולן יצא רבי אומר רואין את המתנה שאם תחלק ויש בה מתנה לכל אחת ואחת: י הניתנין במתנה אחת שנתערבה בניתנין במתנה אחת ינתנו במתנה אחת. מתן ארבע במתן ארבע ינתנו במתן ארבע. מתן ארבע במתנה אחת רבי אליעזר אומר (ב) ינתנו מתן ארבע ר' יהושע אומר ינתנו מתנה אחת (ג) אמר רבי אליעזר הרי הוא עובר על בל תגרע אמר רבי יהושע הרי הוא עובר על בל תוסיף אמר רבי אליעזר לא נאמר בל תוסיף אלא כשהוא בעצמו ומוסיף אתה עליו כשהוא עם אחרים אמר רבי יהושע לא נאמר בל תגרע אלא כשהוא בעצמו וגורע אתה הימנו כשהוא עם אחרים אמר לו רבי אליעזר עדיין דבר שקול מי מכריע (ד) אמר לו רבי יהושע אני אכריע כשאני עושה בידי נמצאתי עובר על לא תעשה והרי הוא בידי כשאני מניחה כמות שהיא נמצאתי עובר לא תעשה ואינה בידי: יא (ה) הניתנין בפנים שנתערבו בניתנין בחוץ ישפך לאמה (ו) נתן בחוץ ולא נמלך יחזור ויתן בפנים והחיצונים עלו לו בחוץ. בפנים ולא נמלך אלו ואלו (לא) עלו לו בפנים. בחוץ ולא נמלך אלו ואלו (לא) עלו לו חוץ משנתערבו בחטאת מפני שחטאת שנכנס דמה לפנים פסולה ר' אליעזר אומר אף האשם שנאמר כחטאת כאשם: יב (*ו) חטאת שקבל דמה בשני כוסות נטמא אחד מהן או שנשפך או שיצא חוץ לקלעים או שנתנו למטה הרי חברו כשר ק"ו (לפנימים) [להיצונים] שאם (יצא) [נכנס] אחד מהן (לחוץ) [לפנים] לא יהא חברו פסול והדין נותן ומה אם במקום שמחשבה פוסלת בחוץ לא פסל הדם שבחוץ את הדם שבפנים. מקום שאין מחשבה פוסלת בפנים אינו דין שלא יפסול הדם שבפנים את הדם בחוץ (*ו) ת"ל ו] (הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה) נכנס לפנים כשר יצא לחוץ פסול. בשר הקדש שנכנס לפנים כשר והדין נותן שיהא פסול ומה אם במקום שלא פסל דם שבחוץ את הדם שבפנים נפסל בשר היוצא לשם. מקום שפסל דם שבפנים את הדם שבחוץ אינו דין שנפסל בשר שנכנס לשם ת"ל ז] ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וגו': יג (ז) נכנס לפנים חברו ח] פיגול יצא לחוץ חברו כשר קבל הכהן קבל הכשר קיבל בימינו קיבל בכלי קודש. חברו כשר שזה ראוי ליקרב בפנים קבל הזר קבל הפסול קבל בשמאלו קבל בכלי חול. חברו פסול שאין זה ראוי ליקרב בפנים. (ח) (*ח) פירכסה ליקרב בפנים והחזירה כשרה (ט) חטאת העוף שפירכסה לפנים והחזירה כשרה: יד (*ט) חטאת שקבל

דמה

א] נ"ל ויאכלו. ב] אם בטלו כו' כשר נתערב. ג] מים. ד] או בדם התמצית ישפך לאמה אומר כו'. ה] בבלול או כוס א' במאה כוסות בר"א. ו] מדמה. ז] מדמה. ח] פסול.

הגהות הגר"א (ג) כבר קרב זבח. צ"ל אם כבר קרב זבח: (ספר חסר בכ"י וחבל על דאבדין וכו')

אור הגנוז

א) ישחט לשום. ב) יין במים.

מצפה אריה (ה) אשם על אשם. עי' תוי"ט פסחים פ"ט מ"ח ובזבחים יב ב' בתוס' שם: (*ה) תודה שנתערב. עי' בכ"מ שם: (*ה) כבר קרבה תודה. ע"ש בכ"מ: (ו) שלמים. עי' תוס' פסחים פט: (*ו) התודה שנתערב באיל נזיר. עי' ראב"ד בהשגות שם ועי' בכ"מ: (ז) אמר ר' יהודה מודים חכמים. עי' דף עז שם: (ח) מודה ר' אליעזר לחכמים. עי' עח. עד. וכאן עז: וביומא סד. ובזבחים עז תוס' ד"ה רב: (ט) תעובר צורתן. זבחים עז. ועי' תוס' יומא סד ד"ה והא ובזבחים עז: ד"ה והא: (ט) אם יש בו מראה דם כשר כו'. כצ"ל: (י) ר' יהודה אומר. עי' מנחות כג. רש"י ד"ה לעולם: (כ) אין לך דם שמכפר. כריתות כב.: (ל) איזו דם הנפש. שם: (מ) קיבל מן הראש. עי' שילהי פ"ו: (נ) נתערב בדם פסולין. עי' עט: בתוס' ד"ה ה"ג: (ס) ואם נתן. עח: (ע) ר"א מכשיר בדם התמצית. עי' תוס' עג ע"ב ד"ה בדם ושם עט: ד"ה במאי: (פ) כוס אחד במאה. עי' עט: (צ) אמר ר"י לא נחלקו. עי' פא.: (ק) שיקרבו. עט: (*ק) הנתנים בפנים וכו'. עי' מיי' פ"ה מהל' פסהמ"ק הי"ג: (ר) נתן למעלה ולא נמלך. עי' פא. ובתוס' ד"ה הא כו': (ש) חטאת יחיד. עה: (ת) ואם נתן ארבע. עי' תוס' ד"ה ואם: (א) כד"א. עי' ע"ש: (ב) יתנו מתן ארבע. עי' פ: (ג) אר"א. עי' ערוכין ק. תוס' ד"ה מהן ובזבחים לז: (ד) א"ל ר"י אני אכריע. עי' בכורות לא ובתוס' ד"ה לא. והכא פא: ובתו"כ יב ב. ושם ח' ב': (ה) הנתנין בפנים. פא.: (ו) נתן בחוץ ולא נמלך. עי' תוס' שם ד"ה נתן. ועי' תוס' כו: ד"ה ותי. ופא: ד"ה והא: (*ו) חטאת שקבל דמה וכו'. מיי' שם הט"ו: (*ו) ת"ל מדמה. עי' מיי' שם: (ז) נכנס לפנים חבירו פיגול. לד: ומעילה ה: ובתוס' בד"ה פסול ועי' רש"י ותוס' שם: (ח) פרכסה עי' ש"ם לב: (*ח) פרכסה. עי' מיי' פ"א מהל' פהמ"ק הכ"ז ומיי' פ"ב מהל' פסהמ"ק הל' י': (ט) חטאת העוף. לב: ועי' ש"ם פב: (*ט) חטאת שקבל. מיי'

תוספות ומנחת בכורים

סברי חטאת טעונה ד' מתנות: שניהם ימותו. כדין חטאת שנתכפרו בעליו באחר. ולעיל פ"ט תניא קרב חטאתו יביא חטאת אחרת: אשם שנתערב. כדין אשם שנתכפרו בעליו דקי"ל רועה: מעות חטאת ומעות אשם. לוקח שתי בהמות. וכדלעיל בנתערבו הדמים: ג תודה. שהרי מתן דמן ואימוריהן שוה ויניף הלחם עמהם ואחד לחם סגי כי תמורת תודה אינה טעונה לחם: תודה שנתערבה וכו' יביא בדמיה תודה אחרת. והכא א"צ לחם דהרי קרבה תודה ולחמה. כבר קרב זבחו וכו' כבר קרב שלמיו כצ"ל: שלמים שנתערבו בשלמים וכו' עד חצות. מיירי בחגיגת י"ד וכבן תימא דס"ל דמקיש חגיגת י"ד לפסח לכל דבר והא דזבחים דף לז מקיש שלמי פסח לתודה דליום ולילה. איירי במותר הפסח כדעת התוס' שם וצ"ע ס"ל דשלמי פסח היינו חגיגת י"ד ונאכל ליום ולילה כמו תודה הרי דתרווייהו ס"ל חגיגת י"ד נאכל ליום ולילה ע"ש בק"א: ד מעשר וכו' ויאכלו כמעשר כצ"ל: הבכור והמעשר. יש כאן ט"ס ועי' תוספתא דפסחים פ"ט. ושם איתא ירעו עד שיסתאבו דחכמים לטעמיהו דאין מביאין קדשים לבית הפסול: ר"ש אומר וכו'. דר"ש ס"ל דמביאין קדשים לבית הפסול אע"פ דממעט אוכלין דהא דווקא אם חבורת כהנים יאכלו: יאכל כחמור שבהן. דבדיעבד כיון דכבר קרב לכן יאכל כחמור: בפסולי המוקדשין. שנפל בהן מום ונשחטו בלא פדיון דאסור בהנאה. וכן חולין שנשחטו בעזרה ונתערב בשר בבשר: תעובר צורתן. בלינה דאינו פסולו בגופו וע"כ טעון עבור צורה ואח"כ ישרפו: ה שנתערב באיל נזיר. והא דלא פליגי חכמים הכא. אף דממעט באוכלין הזרוע בשלה מפרש הכ"מ דכיון דאינו ממעט באכילת כל הקרבן לא חיישינן בזה. ותמוה דהא בבכורות אמרינן גבי מעשר שנתערב בשלמים שאין מביאין קדשים לבית הפסול מפני שהחזה ושוק ניתן לכהנים הרי דאף מקצתו קרינן לו ממעט באכילת שלמים וצ"ע: באברי זבחים כו'. דרואה אני בשר חטאת כאילו הם עצים: שנתערבו ברובע. והכא אפילו קרב ראש אחד מהם לא אמרינן יקרבו כל הראשים ואע"ג דקי"ל טבעת ע"ז שנתערבה במאה טבעות ונפל אחד מהם לים הגדול הותרו כולן מ"מ הכא שאני דאמרינן הואיל ואדחי אדחי דקי"ל שחוטין נדחין ולהכי אמרינן במשנה יקרבו כל הראשין גבי בע"מ ואמרינן בש"ס הוא דאמר כתנן המגרי דל"ל דחוין אפילו בשחוטין והכי אמרינן ביומא דף ס"ד דר"א יליף מבע"מ שובר דלא אדחי לעולם והא דכתיב בהם את להביא דבע"מ ע"י תערובות ירעו מ"מ הכא סבר דלא חזי להקרבה משום דרבנן החמירו לגבי גבוה וגבי איברים בע"מ שאני וכו' שר"א אומר יקרבו דדריש בהם הוא דלא ירעו אבל בתערובות ירעו: וחכ"א תעובר צורתן. בגמרא אמרינן הטעם לרבנן דלא דרשי בהם מ"מ מסקנת התוס' יומא ס"ד וכאן דף ע"ז דרבנן סברי נמי דאורייתא ירעו וע"כ אם עלו לא ירדו רק מדרבנן החמירו לגבוה או משום דבע"ח נדחין: ו דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר כצ"ל ומיירי שנפל מים לתוך דם עי' בע"ז: נתערב ביין וכו'. למ"ד מין במינו בטל ברוב הכי קאמר רואין לדם כאילו הוא מים והדם פסול דהכא נמי מין במינו הוא דליכא למיקם אחזותא: כאילו הוא יין במים כצ"ל: ואם לאו כשר. האי תנא סבר מין במינו לא בטיל ברובא: אין דם וכו'. האי תנא סבר מין במינו כגון דם וכה"ג לא בטיל וה"ה הוא מין במינו למ"ד בתר בטל אזלינן: אין לך שמכפר וכו'. כדאיתא בכריתות דלענין כפרה מודה ר"י ע"ש: כ"ז שמקלח. בש"ס גרס דר"א: חתך את הראש בב"א כו'. משמע דהשחיטה כשרה ועי' במרדכי בפ"ב דחולין: קבל מן הראש פסול. בגמרא אמרינן דרוב דמים בגוף שכיח: ישפך לאמה. הכא אפילו אין בו לבטל אפילו ר"י מודה דאסור דילמא אתי לאכשורי בעינא: בדם התמצית. ה"נ גזרינן כמו בדם פסולין: ואם נתן. במשנה תנו אם לא נמלך ונתן כשר והוא שאין בו כדי לבטל: ר"א מכשיר בדם התמצית. מברייתא זו סייעתא לר"פ דאמר דגזרינן אפילו לר"א בדם פסולין. ובדם התמצית שאני דלא שכיחי לרבות על דם הנפש. וגבי דם פסולין נמי אם אין בו כדי לבטל כשר בדיעבד דאמרינן רואין כאילו הן מים ואפילו דלא ס"ל רואין כאילו הן מים גבי הקרבה מ"מ הכא מודה דאם לא נמלך כשר וכן בדם בהמה ותיה אפילו לכתחלה כשר אם אין בו כדי לבטל דאמרינן רואין כאילו הן מים: ז נתערבו ברובע. היינו דקתני לעיל בדם פסולין משום גזירה וממילא נפסל הזבח: כוס אחד במאה כוסות. קאי על בע"מ: יקרבו כל הכוסות. ר"א לטעמיה דאמר כן לעיל גבי אברי בע"מ: ישפך לאמה. דגזרינן כמו בדם פסולין: אר"י לא נחלקו ר"א וחכמים כצ"ל: על דם עולה שנתערב בזבחים. בגמרא הגירסא בדם חטאת דניתן למעלה: שיקרבו. כדתנן במתניתין נותן תחלה למעלה ורואין התחתונים כאילו הם מים ואח"כ נותן למטן ורואין העליונים כאילו הן מים ולמ"ד יש בילה א"ש דיוצא ידי חטאת ושלה ונראה דהכא למ"ד שירים צריכין אשפכה צריך ליתן מעט על גבי יסוד ויוצא ידי שירים של חטאת. וכן אם נתערב כוסות בכוסות יתן ג"כ למעלה ולמטה ומעט על גבי יסוד דרואין כאילו הן מים: ובין בבלול ישפך לאמה כצ"ל. דהכא לא אמרינן כאילו הן מים האיסור ול"ד לבע"מ דכתיב בהם. וכמו דאמרינן גבי איברין: דם בע"מ בבלול או כוס א' במאה כוסות שר"א אומר יקרבו כצ"ל. בבלול. למ"ד אין בילה מיירי דיהיב למעלה כשיעור בע"מ ועוד. דהא יש בו מן הכשרים: ישפך לאמה. דלא דרשי בהם ומשום דמאיסי לא אמרינן רואין ומ"מ אפילו לר"א לא יקרבו לכתחלה דהרי אמר אם קרב: ח הניתנים למעלה וכו'. האי תנא פליג אדר"י וס"ל דלרבנן לא אמרינן אף הכא רואין: ר"א אומר יתן למעלה. אי כוסות בכוסות א"ש דיתן למעלה ולמטה וגם על מקום היסוד ואי בבלול ולמ"ד אין בילה צ"ל דרובא עליונים ונותן למעלה שיעור התחתונים ועוד. והתחתונים לא עלו לו: וחכ"א ישפך לאמה. דל"ל רואין: נתן למעלה ולא נמלך רה"א כו'. אי בבלול ולמ"ד אין בילה ה"כ מיירי שנתן למעלה כדי תחתונים ועוד. והתחתונים עלו לו לשירים אבל לגבי עולה לא עלו לו דשמא נתן כל התחתונים למעלה. ואי כוסות בכוסות אפילו דם עולה לא עלו לו: נתן למעלה ולא נמלך כו' אלו ואלו לא עלו כצ"ל. ולמ"ד יש בילה א"ש וכמ"ד מקום עולה מקום שירים או דמיירי שנתערבו חטאות החיצונות בשירים. וכן אם נתערב כוס בכוס. ואי בבלול. ולמ"ד אין בילה ומיירי ברבו עליונים וקודם למעלה שיעור תחתונים ועוד והתחתונים לא עלו לו וצ"ע בש"ס (פא:) דפריך מ"מ דמקום עולה מקום שירים והלא לר"א אמרינן רואין ואפשר ליתן מעט על מקום היסוד וע"כ פריך לרבנן דלא אמרינן רואין וא"כ מאי קא מבני הא אוקימנא ההוא ברובא עליונים וכו' והלא לרבנן העולה נמי כשרה דסברי יש בילה וע"כ דמקום העולה מקום שיריים ועיין תוס' (פא:) ד"ה והא וגם צ"ע ליישב סוגיא זו עם ההוא דלעיל (כו:) דאמרינן דלא במקומו כמקומו דמי: ט חטאת יחיד וכו'. בש"ס קרבן יחיד שנתערב עם קרבן יחיד: נותן ד' מתנות. בחטאת ד' מתנות ובתודות ושלמים ועולות הן ב' שהן ארבע: ואם נתן ארבע. היינו מתנה א' מכל א' ואחת: שנתערבו חיין. היינו שחוטין כעין חיין דנתערבו כוסות בכוסות: שנתערבו שחוטין. היינו בבלול: נותן ארבע מתנות מכולן. האי תנא סבר יש בילה: מתנה אחת מכולן יצא. דאפילו חטאת כיון שניתן על המזבח החיצון אם נתן מתנה אחת כיפר: רואין את המתנה. ז"ל הש"ס נתינה לחוד. דנתינת דם המזבח צריך שיעור שיראה הדם לשני רוחות הקרן של מזבח: ר"א אומר כו' ר"י אומר כו'. למ"ד אין בילה מיירי בכוסות ונותן מכל כוס וכוס: י הנתנין במתנה אחת. כגון בכור שנתערב בדם אחר: ינתנו במתן אחת ועולה אותה מתנה לזה ולזה: מתן ארבע. דם חטאת זו נספך לדם חטאת זו ונתנו ד' מתנות משולה לזו ולזו: ינתנו במתן ד'. קום עשה מצוה עדיף אע"ג דבהאי מצוה איכא נמי עבירה דקא עבר על בכור על בל תוסיף אתי עשה דחטאת דכתיב ונתן ודחי עשה דבל תוסיף דבכור: ור"י אומר ינתנו במתן אחת. כיון דקי"ל כל הנתנין וכו' במתנה אחת כיפר הכא דלא אפשר סמכינן לכתחלה ולא עברינן אבל תוסיף ואי משום בל תגרע דחטאת קאמר טעמא מוטב שיעקר בל תגרע מאליו שהוא יושב ואינו עוקר הלאו בידים מעבור אבל תוסיף שהוא עוקרו בידים: י ישפך לאמה. הכא לא פליג ר"א דהיכא נעביד אם יקדים חיצונים הלא מצוה להקדים פנים לחוץ ואם יסיב לפנים ואח"כ לחוץ כיון דחטאת ואשם אי נכנס דמן פסולין לא פסיקא ליה: יא נתן בחוץ ולא נמלך וכו'. וז"ל התוס' כגון דיהיב דמים הפנימים בחוץ לשם מים ומיהו לרבנן דלית להו הא דנותן לשם מים ואפ"ה אמרינן לעיל יחזור ויתן למטה והלא כבר נתכפרו ואפשר לומר דלרבנן יחזור ויתן למטה במקום יסוד לשם שירים: בחוץ ובפנים ולא נמלך אלו ואלו עלו לו בפנים ובחוץ ולא נמלך אלו ואלו עלו לו כצ"ל וכן הוא במתניתין נתן בחוץ וכו'. והתוספתא אתיא כחכמים דמכשירין ומיירי דנתן לשם מים כדלעיל: אף שנתנן למטה הרי חבירו כשר. כדתנן נתן את הניתנין למעלה למטה אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל וצ"ע הא בש"ס (כו:) מוקי לה בנתנו פסול דאי נתנו כשר כבר נתכפרו בעלים ולא מסני זריקה דבאם רק להתיר באכילת בשר: יב ק"ו דאם נכנס אחד לפנים לא יהא חבירו פסול כצ"ל: מקום שאין המחשבה פוסלת בפנים. בש"ס אמרינן דאף לר"י אינו פוסל מחשבת פנים דבעינן מקום משולש ומיהו איכא דסבר לה דלר"י מחשבת פנים פסול: ת"ל אשר יובא מדמה. פי' מקצת דמה: נכנס לפנים פסול. כצ"ל פי' דפסול אפילו מקצת הדם שלא נכנס: יצא לחוץ כשר כצ"ל. פי' המבויר שלא יצא: ת"ל מדמה ולא מבשרה כצ"ל: ק"ו שיהא היוצא לחוץ כשר ת"ל ובשר בשדה כצ"ל. האי ק"ו הוא מהא דבשר הנכנס לפנים כשר אף דדם הנכנס לשם פוסל את הדם שבחוץ מכ"ש בשר היוצא דהא אין דם היוצא פוסל את הדם שלא יצא מכ"ש דלא יפסול ת"ל בשדה וכו': יג נכנס לפנים חבירו פסול כו'. קבל הכהן חבירו פסול שזה ראוי ליקרב בפנים. קבל הזר וכו' חבירו כשר שאין זה ראוי ליקרב בפנים. כצ"ל והוא דאם קבלו הכהן ואח"כ נכנס לפנים פסל את חבירו משא"כ אם קיבלו הפסול ונכנס לפנים אינו פוסל את חבירו שהרי אינו ראוי ליקרב בפנים: פרכסה. ה"ס הכניסה לפנים כשירה דכתיב מדמה ולא דמה עם בשרה. והא דנקט פרכסה הוא להורות דיוצא לחוץ פסולה אפילו פרכסה והחזירה והכי אמרינן בש"ס גבי חטאת העוף וכו'. בש"ס מספקא ליה אם הכניס

חטאת

דמה בארבעה כוסות אם נתן מכולן על ארבע קרנות (י) כולן נשפכין ליסוד (כ) ואם לא נתן אלא מאחד מהן מתן ארבע הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה (ל) רבי א) אלעזר ברבי שמעון אומר אפילו לא נתן אלא מאחד מהן מתן ארבע כולן נשפכין ליסוד (מ) זה הוא כללו של דבר כל הנשפך ליסוד דמו טעון כיבוס ומחשבה פוסלת בו משום פגול והמעלה אותו בחוץ חייב. כל הנשפך לאמה אין דמו טעון כיבוס ואין מחשבה פוסלת בו משום פגול והמעלה אותו בחוץ פטור:

פרק תשיעי א (א) (*א) אין בין דברי רבן גמליאל לדברי ר' יהושע אלא הדם והנסכים. הדם כדברי רבן גמליאל זורקו על גבי האישים נסכים נותנו לספלים. הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן ועלו לגבי המזבח הרי אלו לא ירדו. כל הזבחים שעלו לגבי המזבח ונמצאו פסולין הרי אלו לא ירדו. (ב) (*ב) העצמות והגידים והקרנים והטלפיים שעלו לגבי המזבח ונמצאו פסולין הרי אלו לא ירדו: ב אותו ואת בנו שעלו לגבי מזבח ירדו שאין המזבח מקדש אלא את הראוי לו. הרובע והנרבע המוקצה והנעבד והאתנן והמחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן שעלו לגבי מזבח ירדו מפני שלא היו פסולן בקדש זה הכלל שהיה פסולו בקדש הקדש מקבלו לא היה פסולו בקדש אין הקדש מקבלו (ג) חוץ מבעל מום שר' שמעון אומר משום רבי עקיבא בעל מום בעוף כשר (ד) ר' חנינא סגן הכהנים אומר דוחה היה אבא את בעלי מומין מליקרב מפני מה אמרו הלן והיוצא והטמא שעלו לא ירדו מפני שהלן כשר בשלמים והיוצא כשר בבמה והטמא כשר בצבור: ג הקומץ והלבונה מנחת כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים שעלו לגבי מזבח ונמצאו פסולים הרי אלו לא ירדו. (ה) (*ה) אבל קטרת שעלה לגבי המזבח תרד שאין המזבח מקדש (ו) אלא את הראוי לו (ז) עולה שעלתה לגבי מזבח ונמצאת פסולה יקטירנה על יד העזרה. (ח) (*ח) אברין שלנו בעזרה מעלין אותו כל הלילה. (ט) שעל גבי הכבש שבראשו של מזבח (י) מעלין אותם לעולם. (כ) כשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו ואם עלו ירדו (ל) הקומץ שנתנו על גבי האישים שיריו מותרין: ד (מ) (*מ) אימורין שנתנן על גבי האישים (נ) הבשר מותר. (ס) (*ס) הפיגול והנותר והטמא שנתן על גבי האישים חייבין עליהם משום פיגול ונותר וטמא (ע)(*ע) עולה שחוטה שעלתה על המזבח או שעלתה חיה ושחטה הרי מפשיט ומנתח ומוריד את הדם וזורקו למטה (פ) מוריד את הקרבים ומדיחן במים וחוזר ומעלה אותן ומוריד את העור לכהנים וחוזר ומקטיר את הכל: ה זבחים שחוטין שעלו לגבי מזבח ה"ז מפשיט ומנתח ומוריד את הדם וזורקו למטה מוריד את הקרבים ומדיחן במים וחוזר ומעלה אותן ומוריד את העור ואת הבשר לבעלים חוזר ומקטיר את השאר העלו חיים מורידן ושוחטן למטה (צ) אין לך שמקדיש במזבח החיצון אלא את הראוי לו: ו (*צ) כלי הלח מקדשין את הלח ומדת היבש מקדשת את היבש אין (ק) כלי הלח מקדשין את היבש ולא מדת היבש מקדשת את הלח אין מקדשת אלא במילואן אין מקדשת אלא מתוכן (ר) אין מקדשת אלא בפנים (ש) נקבו (ת) נפגמו נסדקו אם עושין מעין מלאכתן שהיו עושין כשהן שלמים מקדשין ואם לאו אין מקדשין:

פרק עשירי א (א) (*א) כל התדיר מחברו הוא קודם את חברו וכל המקודש מחברו הוא קודם את חברו (ב) (*ב) פר משיח ופר העדה עומדין פר משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו הואיל ומשיח מכפר ועדה מתכפרת מוטב שיקדם מכפר למתכפר שנאמר (ויקרא טז) וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל. פר הבא על כל המצות (ג) קודם לשעירי העדה ושעירי העדה קודמין לשעיר של נשיא (ד) ושעיר של נשיא קודם לשעירה של יחיד ושעירה של יחיד קודמת לכבשה של יחיד. (ה) (*ה) תודה קודמת לאיל נזיר מפני שהתודה טעונה ארבעה מיני לחם ואיל נזיר טעון שני מיני לחם. מעשר קודם את העופות (ו) אמר רבי שמעון והלא מעשר קדשים קלים ועופות קדשי קדשים קדמו קדשים קלים לקדשי קדשים אמור מעתה יש במעשר אימורי קדשי קדשים מה שאין כן בעופות: ב (ז) חטאת העוף קודמת לעולת העוף בהקרבה. (ח) אף בהפרשה לא יאמר זה לעולתי וזה לחטאתי אלא אומר זה לחטאתי וזה לעולתי. (ט) חטאת העוף של יולדת קודמת לכבשה. (*ט) מנחת האיש קודמת למנחת האשה מנחת חטים קודמת למנחת שעורין מנחה קודמת ליין והיין קודמת לשמן שמן קודם למלח ומלח קודמת לעצים ועצים קודמין לכל דבר: ג (י) פרים קודמין לאילים ואילים קודמין לכבשים אימתי בזמן שבאו כאחד אבל הבא ראשון קרב ראשון הבא אחרון קרב אחרון. לחם הפנים קודם לשתי הלחם כשהוא מחלק בעצרת אומר הילך מצה הילך חמץ (כ) אבא שאול אומר שתי הלחם קודמות ללחם הפנים כשהוא מחלקן בעצרת אומר הילך ב) מצה הילך חמץ הילך מצה מפני ששתי הלחם חביבות (ל) א] שקודמין זה את זה בהקרבה כך (מ) קודמין זה את זה באכילה. קדשי קדשים קודמין לקדשים קלים. הנאכלין ליום אחד קודמין לנאכלין לשני ימים. (נ) שלמים של אמש קודמין לחטאת ואשם של יום רבי שמעון אומר חטאת ואשם של יום קודמין ב] לשל אמש. ד וכולן ראשין כהנים (ס) לשנות באכילתן (ע) מנחות ללותתן ולהוציא שמנן ולתת לתוכן (פ) תבלי חולין ותבלי תרומה (פ) דברי ר' שמעון רבי מאיר אומר תבלי חולין ולא תבלי תרומה שלא יביאו לידי פסול ולידי מיעוט אכילה. יין כיוצא בו. אין מבשלין חטאת ואשם עם מורם מתודה ואיל נזיר עם הבכור עם המורם משל שלמים מפני שממעט את אכילתן ג] וזמן אכילתן. ולא שלמים של אמש עם חטאת ואשם של יום מפני שממעט את אכילתן ומקום אכילתן וזמן אכילתן. אבל חטאת ואשם מתבשלין זה עם זה. תודה ואיל נזיר מתבשלין זה עם זה הבכור ומורם משלמים מתבשלים זה עם זה מפני שכולן שוותה (צ) אחד חטאות החיצונות ואחד חטאות הפנימיות לכיבוס שנאמר (ויקרא ו) תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות. חטאת העוף אין דמה טעון כיבוס (צ) חטאת פסולה אין דמה טעון כיבוס היתה לה שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס דברי ר' יעקב ר' שמעון אומר אע"פ שהיתה שעת הכושר ונפסלה אין דמה טעון כבוס. (ק) (*ק) נתן על הקרן ועל הכבש (ר) ועל היסוד אין זקוק לו ד] נתן מידו כשהוא מזה על גבי הקיתון (ש) גורדו והוא טהור. ד] נתן על העור עד שלא הופשט אין טעון כבוס משהופשט טעון כבוס דברי ר' יהודה ר' ג) אלעזר אומר אף משהופשט אין טעון כיבוס ד) (דברי ר' יהודה) אלא מקום הדם ודבר הראוי לקבל טומאה (ת) וראוי לכיבוס היכן מכבסו (א) בפנים יצא לחוץ נכנס ומכבסו בפנים: ו (*א) רבי שמעון אומר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה אבל טעונין הדחה משום נותן טעם. ה] כבשים פסולין אין טעונין מריקה ושטיפה (ב) רבי יעקב אומר היה להן שעת הכושר ונפסלו (אין) טעונין מריקה ושטיפה (ג) רבי שמעון אומר אע"פ שהיתה להן שעת הכושר ה) ופסולין אין טעונין מריקה ושטיפה אלא הדחה (*ג) ו) כלי חרש (ד) אין טעונין אלא שבירה היכן שוברו בפנים יצא לחוץ נכנס ושוברו בפנים: (ה) רבי טרפון אומר בישל בו מתחלת הרגל מבשל בו כל הרגל אחר הרגל (אין) טעון מריקה

א] נ"ל וכשם שקודמין. ב] לשלמים של אמש. ג] ומקום וזמן. ד] ניתז. ה] קדשים.

אור הגנוז

א) אליעזר. ב) חמץ. ג) בכ"י איתא ר' אלעזר אומר ר' אליעזר אומר אף וכו'. ד) תיבות דברי ר' יהודה ליתא. ה) ונפסלו. ו) כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה אין טעונין מריקה ושטיפה אלא הדחה:

מצפה אריה

מיי' פ"ב שם הל' כח: (י) כולן נשפכין ליסוד. לח: (כ) ואם לא נתן. עי' לד: (ל) ראב"ש. עי' לח: (מ) זהו כללו של דבר. לט.: פ"ט (א) אין בין דר"ג. נב ע"ש: (*א) אין בין. מיי' פ"ג מהל' פסהמ"ק ה"ג: (ב) העצמות והגידין. זבחים פד: (*ב) העצמות וגידין. מיי' פ"ו מהל' מעה"ק ובפ"ג מהל' פסוהמ"ק: (ג) חוץ מבע"מ. פו: (ד) ר"ח סגן הכהנים. שם: (ה) אבל קטרת. עי' פרש"י שם וכט. ומנחות כו ע"ב בתוס' ד"ה וא"ת ובזבחים פג: בתוס' ד"ה וא"ת: (*ה) אבל קטרה. מיי' פ"ג מהל' תו"מ ה"ב ופ"ג מהל' פסהמ"ק ה"י: (ו) אלא את הראוי לו. פג: (ז) עולה שעלתה. עי' תו"כ יד א' ומשנה פד. ופה.: (ח) איברין שלנו. פז.: (*ח) אברין שלנו. מיי' פ"ג מהל' פסהמ"ק ה"א: (ט) שעל גבי הכבש. תוס' יומא מה: ד"ה סודרן ובמכילתין כו: ד"ה אמר: (י) מעלין אותם לעולם. עי' פז ועי' רש"י פסחים נט. ד"ה מעלה וביומא כט. תוס' ד"ה אלא ובמנחות מט: בתוס' ד"ה ת"ל ועי' רש"י נו. ד"ה ביום ושם בתוס' ד"ה מנין וש"ס פז: (כ) כשם שאם עלו. משנה פד. ועי' רש"י ותוס' ועי' זבחים מב. ד"ה והקומץ ועי' כריתות יד. תוס' ד"ה פקע: (ל) הקומץ שנתנו. מנחות כב: (מ) אימורין שנתנן. עי' תוס' מנחות כו: (*מ) אימורין שנתנן. מיי' פ"ט מהל' מעה"ק: (נ) הבשר מותר. פסחים נט: (ס) הפיגול והנותר. מעילה ט.: (*ס) הפיגול והנותר. מיי' פי"ח מהל' פסהמ"ק: (ע) עולה שחוטה. פד. פה ועיין קג: ע"ש: (*ע) עולה וכו'. מיי' פ"ג מהל' פסהמ"ק ה"ח: (פ) מוריד את הקרבים. שם פה: (צ) שאין לך מקדש במזבח החיצון. כז: (*צ) כלי הלח. מיי' פ"א מהל' פסהמ"ק ה"ג ע"ש ומיי' פ"א מהל' כלי המקדש הי"א ע"ש: (ק) כלי הלח וכו'. פח.: (ר) אין מקדשת אלא בפנים. ע"ש תוס' ד"ה אלא: (ש) נקבו. משנה שם: (ת) נפגמו. ברייתא שם. פ"י (א) כל התדיר כו' וכל המקודש. משנה רפ"י ועי' פט: (*א) כל התדיר. מיי' פ"ט מהל' תו"מ ה"ב ע"ש: (ב) פר משיח. עי' נ: ועי' הוריות יג: (*ב) פר המשיח. שם: (ג) קודם לשעירי העדה. שם: (ד) ושעיר של נשיא. עי' הוריות שם: (ה) תודה. פט: (*ה) תודה קודמת. שם: (ו) אר"ש והלא מעשר. שם: (ז) חטאת העוף. עי' תוס' זבחים ה ד"ה עולת ובמנחות ב' ובפסחים מט. ד"ה זה בנה אב. ועי' פרש"י מנחות ב' ד"ה לא יביאו: (ח) אף בהפרשה. עי' בזבחים ל' וברש"י שם ובתוס' ד"ה למקראה ע"ש: (ט) חטאת העוף של יולדת. פט. ועי' שם תוס' ד"ה למקראה ועי' תוי"ט שם: (*ט) מנחת האיש. עי' מיי' שם הלכה י': (י) פרים קודמין. צ.: (כ) אבא שאול אומר כו' הילך חמץ. עי' סוכה נו. ועי' מנחות מס. וזבחים צ. תוס' ד"ה ת"ש ומנחות שם ד"ה תדיר: (ל) שקודמין זה לזה בהקרבה. עי' יומא לד.: (מ) קודמין. משנה צ.: (נ) שלמים של אמש. עי' רש"י צ: ד"ה שלמים ועי' בתוס' שם: (ס) לשנות. חולין קלב תוס' ד"ה אין נאכלין ועי' זבחים עה: תוס' ד"ה בכור: (ע) מנחות ללותתן. פסחים לו.: (פ) תבלי חולין. עי' מנחות פא: תוס' ד"ה חולין ובתמורה כג. ד"ה אוכלין ובזבחים עו. ד"ה וחולין ומנחות פ: תוס' ד"ה וכי: (פ) דר"ש רמ"א. נג: (צ) אחד חטאת. נג: (צ) חטאת פסולה. שם נג: (ק) נתן על הקרן. שם לח.: (*ק) נתן על הקרן. מיי' פ"ח מהל' מעה"ק: (ר) ועל היסוד. עיין לט: (ש) גורדו. נד.: (ת) ראוי לכבוס דר"י. עי' במשנה שם ופרש"י שם: (א) בפנים. נג.: (*א) ר"ש אומר קדשים קלים. עי' בכ"מ פ"ח מהל' פהמ"ק: (ב) ר"י אומר. וכן הוא בתו"כ עו. ופי' ש"ס נג.: (ג) ר"ש אומר. ועי' ק"א בתו"כ שם: (*ג) כלי חרס. שם בכ"מ ומיי' והראב"ד: (ד) אין טעונין אלא שבירה. עי' פסחים ל' ועי' תוס' זבחים נו ד"ה אלא וע"כ א"ש הכא לשון אלא פי' דא"ל מו"ש ודי בשבירה לחוד אף דהטעם לא בטל: (ה) ר"ט אומר. משנה ט:

תוספות ומנחת בכורים

חטאת העוף בפנים והדם בצואר מהו ובעי למפשט מברייתא זו ואמרינן דליכא למפשט דהא דקתני פרכסה ל"ד ויצא לחוץ אצטריכא ליה: יד נשפכין ליסוד. דשירים כתחלתן. פירוש אם נתן מתנה אחת מכל כוס כולן נעשין שירים ונשפכין ליסוד: ואם לא נתן כו'. דסבר כוס אחד עושה חבירו דחוי: ר"א בר ר' שמעון אומר וכו'. דסבר כוס אחד עושה חבירו שירים: זהו כללו של דבר כל הנשפך ליסוד דמו טעון כבוס. כצ"ל וכש"ס מפרש לה בדמים הפנימים וכמ"ד שירים מעכבין:

פרק ט א אין בין דברי ר"ג. דר"ג יליף דאם עלו לא ירדו כל הראוי למזבח. ור"י יליף כל הראוי לאישים: הדם זורקו על המזבח נסכים נותנו לספלים כצ"ל. פי' דע"כ לר"י ירד דאינו עולה לאישים: הפסח וכו'. לפום הדיוקי דגמרא משמע דדוקא גבי פסח שלא לשמן לא ירד אבל בשאר פסולין ירד. ובחטאת דינו כמו בשארי זבחים ונכלל ג"כ במאי דמסיק התוספתא כל הזבחים וכו': כל הזבחים. בגמרא יליף מדכתיב כל הנוגע במזבח יקדש: ב אותו ואת בנו וכו'. כל אלו אין הקודש מקבלן מפני שלא היו פסולן בקודש: חוץ מבע"מ וכו'. בע"מ בעוף כשר. בגמרא הר"י לא הכשיר ר"ע אלא בדוקין שבעין הואיל וכשרים בעופות. דמום גמור גם בעופות פסול: רחס"ה וכו'. בש"ס מאי דוחה כלאחר יד: שהלן כשר בשלמים. כצ"ל ובגמ' גרסינן כשר בבשר ופי' רש"י בבשר שלמים דנאכלין לשני ימים ולא ירדו דהמזבח פנימי מקדש פסולין אפי' קומץ פסול דלא חזי ליה: ג אבל קטורת. בש"ס קטורת זרה דעלתה על מזבח החיצון תרד: אלא את הראוי לו. בש"ס פליגי תנאי בהא מהו בכלל ראוי למזבח. אבל מזבח הפנימי מקדש אפילו אינו ראוי לו: עולה וכו' יקטירנה ע"י עורה כצ"ל. דמ"ל אותה כשירה ולא פסולה. ופסולה שעלתה לראש המזבח קריבה והא דתנן במשנה שחטה בראש המזבח יפשיט וינתחנה מיירי בכשרה: אברין שלנו בעזרה. בש"ס דאתנור איברים וכו': מקטיר והולך כל הלילה. כדכתיב על מוקדה על המזבח כל הלילה: מעלין אותן לעולם. משמע קצת דאף אם ירדו יעלו. ודעת רבא בש"ס דאם ירדו לא יעלו ואפשר דהא דקתני הכא מעלין אותן לעולם קאי אהא דקתני ע"ג הכבש ומשם מעלין למזבח אבל אם ירדו לא יעלו: כשם שאם וכו'. קאי על הפסולין שעלו על גבי המזבח: כך אם ירדו לא יעלו. והוא שלא משלה בהן האור אפילו במקצתן: ואם עלו ירדו. ברמב"ם לא הזכיר דין זה וצ"ע: הקומץ שנתנו על גבי האישים כו'. בגמרא איתא קומץ אימתי מתיר שיריים באכילה ר"ח אומר משמשלה בה האור ר"י אומר משתצית בה האור ברובו: ד אימורין שנתנן. וצ"ל התוס' ד"ה קומץ המ"ל אימורין ועי' מ"ל דכתב ול"נ דבאימורין משיצית כמו שירי מנחות ומהתימה דלא הזכיר תוס' דהכא: הבשר מותר. דאיתא בפסחים (נט:) יכול יהו כהנים רשאים לאכול בשר לפני הקטרת אימורין כו': הפיגול והנותר וכו'. והוא משמשלה בהן האור ברובו בהקומץ אז חייבין על השירים משום פיגול ולא קודם לכן כדאיתא במשנה מעילה. אבל על הקומץ עצמו חייבין עליו משום נותר וטמא מיד כשקידש בכלי וקידוש כלי הוי כמו שקבעו מתיריו וע"כ חייב משום נותר וטמא: עולה שחוטה וכו'. משנה (פד.) שחטה בראש המזבח יפשיט וינתח ומוקי לה גמרא בכשירה ולמ"ד אין הפשט וניתוח בראש המזבח מיירי שהיתה לו שעת הכושר ונפסלה לאחר זריקה ולכן יפשיט ומנתח בראש המזבח: מוריד את הקרבים. בש"ס שם פריך דהאי מיירי בנפסלה א"כ למה מדיחין דהא שוב לא יעלו למזבח: וחוזר ומעלה אותן. דהכא מיירי בכשירה כמ"ש לעיל והתיא כמ"ד יש הפשט וניתוח בראש המזבח: ומוריד את העור לכהנים. דכתיב עור העולה לכהנים יהיה: ה זבחים שחוטין. ומוריד העור והבשר לבעלים. הכא מיירי בקדשים קלים דהעור והבשר לבעלים: העלו חיים כו'. משנה פ"ד עולה שעלתה חיה למזבח תרד: אין לך שמקדש וכו'. וע"כ אם עלתה חיים תרד דאינו ראוי לאישים אא"כ שחטה בראש המזבח: ו כלי הלח. שמודדין שמן ויין: ומדת היבש. כגון סולת למנחות: אין מקדשות וכו'. בש"ס שם במתניתא תנא אין מקדשין אלא שלמין ומלאים ומתוכן ובפנים: אין מקדשין אלא בפנים. משנה שם וכולן אין מקדשין אלא בקודש: נקבו. משנה שם: נפגמו ברייתא שם נפגמו אין מתקנים אותן: וא"ל אין מקדשין. שם אין מקדשין אלא שלמים:

פרק י א כל התדיר וכו' וכל המקודש וכו'. במשנה רפ"י תנן דם חטאת קודם לדם עולה מפני שהוא מרצה אברי עולה קודם לאימורי חטאת מפני שהן כליל ותו תנן התם חטאת קודם לעולה. והוא שיפשוט ויקריב אותה לגמרי: פר הבא על כל המצות. והוא חטאת: קודם לשעירי העדה. דפר קודם לשעיר ואמרינן בגמרא אפי' פר ע"ז שהוא עולה קודם לשעיר חטאת ע"ז: ושעירי העדה. הוא שעיר חטאת ע"ז: קודמת לכבשה של יחיד. בהוריות אמרינן דאיכא מ"ד דכבשה קודמת: מעשר קודם לעופות. בגמרא מפני שהוא זבח כו'. אמר ר"ש והלא מעשר וכו'. בש"ס שם ע"ב פריך אדרבא עופות עדיפא שכן קדשי קדשים ומשני אפ"ה מין זבח עדיף: חטאת העוף. מסקנת התוס' בזבחים דבדיעבד אם הביא עולה קודם לחטאת כשר והביאו ראיה מהך דעולת יולדת דאפשר לומר דשאני גבי יולדת דעולה לכפר וחטאת להכשיר אבל אם שניהם לכפר נוכל לומר דמעכב וצ"ע: אף בהפרשה לא. משנה פ"ט: ב חטאת העוף קודמת לעולת העוף וכן בהקדשה. ופרש"י כשהוא קורא שם קורא שם לחטאת תחלה: חטאת העוף של יולדת קודם לכבשה. כלומר לכבש עולה ובש"ס אמרינן דחטאת העוף קודם אף לעולת בהמה מזה בנה אב. ומ"מ למקראה הקדימה הכתוב: מנחת האיש וכו' מנחת חטים וכו'. בגמרא מספקא אי מנחת נדבה דאיש של חיטים קודמת לשל שעורים מנחת סוטה: ג לכבשים. בגמרא גרסינן נמי כבשים קודמים לשעירים ועי' בכ"מ. ועי' בגמרא דמוקי בנדבה דאילים קודמין לכבשים דנתרבו בנסכים. וכבשים קודמין לשעירים דנתרבו באליה: אימתי בזמן שבאו כולם כאחד. קאי אכל הנך דלעיל וגם על מנחת אלים קודם: לחם הפנים. מיירי בעצרת שחל בשבת: הילך מצה. דסבר ת"ק תדיר עדיף: אבא שאול אומר הילך חמץ הילך מצה גרסינן דס"ל דחיובא דיומא עדיף. והילך מצה וכו' היינו לכל אחד ואחד נותן חלקו במצה וחלקו בחמץ דאין חולקין קרבן כנגד קרבן: ק"ק. מיירי בכבשי עצרת שהן ק"ק ונאכלין לשני ימים: קודמין לקדשים קלים. והן שלמים ובכור ומעשר הנאכל לשני ימים. וכן קדשים הנאכלין ליום אחד כגון תודה ואיל נזיר מאוחרין לק"ק הנאכלין ליום אחד: הנאכלין ליום אחד. משנה שם התודה ואיל נזיר קודמין לשלמים: שלמים של אמש. דאזיל להשהותן כל כך. והוא ל[illegible] ובאו ראשון יקרבו ראשון: קודמין לשל אמש גרסינן: ד מנחות ללותתן. בגמרא אמרינן דאין לותתין מנחות רק מנחת העומר: תבלי תרומה דר"ש. דס"ל מביאין קדשים לבה"פ: מיעוט אכילה. דאולי יבוא לידי נותר ויפסול: יין כיוצא בו. ר"מ לשיטתו. או דצריך למחוק תיבת יין וכצ"ל כיוצא בו וכו' וקאי אברייתא דהך אין מבשלין: עם מורם מתודה ואיל נזיר מפני שממעט אכילתן ומקום אכילתן כצ"ל. דהחטאת והאשם אינן נאכלין אלא לזכרי כהונה ובעזרה: הבכור עם מורם משלמים וכו' וזמן אכילתן. דשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד: וזמן אכילתן דשלמים של אמש אינו נאכל אלא היום עד הלילה וחטאת של היום עד חצות הלילה והכא אפילו ר"ש מודה כיון דלא נתקן מידי איסור לכתחלה להביא קדשים לבה"פ: הבכור ומורם מתודה כצ"ל *). דהא מורם משלמים קתני לעיל דאין מתבשלין: ה טעון כבוס. אם ניתז על הבגד: אין דמה טעון כבוס. דכתיב אשר יזה בראוי להזאה: שעת הכושר. לזריקה: דמה טעון כבוס. דאין לו אלא מיעוט אחד: שעת הכושר. דלדידיה תרי מיעוטי אית ליה: ניתז מן הקרן. גרסינן: אינו זקוק לו. פי' אינו זקוק לכיבוס דכתיב אשר יזה פרט לזה שכבר הוזה. גורדו. כר"י למעוטי כלי דבר גרידה: עד שלא הופשט אין טעון כבוס. דבעינן ראוי לקבל טומאה בלא חסרון מלאכה. אין טעון כבוס דבעינן דבר המקבל טומאה שאינו מחוסר אפילו מחשבה: אינו טעון כבוס. אלא וכו' ראוי לכבוס דר"י גרסינן. דבגמרא מסיק דהך אתיא כר"י: בפנים. דכתיב תכבס במקום קדוש: משום נותן טעם. פי' הגעלה ברותחין דהבלוע נעשה נותר ועפרש"י בגמרא: ו קדשים פסולין כצ"ל: ר"י וכו' טעונין מו"ש כצ"ל: רש"א לשיטתו דק"ק אינם טעונים מו"ש וא"כ כ"ש תרומה ואצטריך אותה אף שהיתה שעת הכושר בין לענין כיבוס ובין לענין מו"ש: אלא הדחה. היינו ג"כ הגעלה ברותחין לבטל הטעם דהוא נותר: יבשל כל הרגל. דכל יום נעשה גיעול לחבירו מתוך שהשלמים מצוים ברגל אינו בא לידי נותר: אחר הרגל טעון מו"ש כצ"ל: בגמרא

*) [הדבר פשוט דאינו פ"ס דבכור ומורם משלמים שפיר מתבשלים דהן שוים בזמן ומקום ובאוכלין ולעיל תננא דעם מורם משלמים אין מתבשלין קאי אחטאת ואשם דחטאת ואשם אינן מתבשלין לא עם הבכור ולא עם המורם משלמים וצ"ע]

מריקה ושטיפה. אמר רבי נתן לא היה רבי טרפון אומר אלא בקדשים קלים בלבד היכן מורקן ושוטפן בפנים יצא לחוץ מכניסן מורקן ושוטפן בפנים. נטמאו בחוץ מטהרן ומכניסן מורקן ושוטפן בפנים. כיצד מריקתן ושטיפתן במקום אכילתן מריקתן ושטיפתן (ו) עד זמן אכילתן מריקתן ושטיפתן. בשל בו קדשי קדשים מורק ושוטף לקדשי קדשים קדשים קלים מורק ושוטף לקדשים קלים (ז) קדשי קדשים וקדשים קלים מורק ושוטף לחמור שבהן שטף ולא מרק מרק ולא שטף יאכל כחמור שבהן: ז (ח) (*ח) חומר בהזאה שאין במריקה ושטיפה ובמריקה ושטיפה שאין בהזאה. שהזאה נוהגת בחטאות הפנימיות ונוהגת לפני זריקת דמים מה שאין כן במריקה ושטיפה חומר במריקה ושטיפה. שהמריקה ושטיפה נוהגים בקדשי קדשים ובקדשים קלים ואם נתבשל במקצת כלי כולו טעון מריקה ושטיפה מה שאין כן בהזאה:

פרק אחד עשר

א (א) (*א) אין אונן רשאי להביא זבחים כל שבעה אחד זבחים שהן ראויין לבא נדבה (ב) ואחד זבחים שאין ראויין לבא נדבה (*ב) אפילו יין ואפילו עצים ואפילו לבונה (ג) שנאמר שלמים א] רבי שמעון אומר שלמים שהכל שלום בהן מהן למזבח ומהן לכהנים ומהן לבעלים (ד) זבחי תודה הרי זה תודה בכל מקום שנא' (תהלים נ) זובח תודה יכבדנני ושם דרך אראנו וגו': ב (ה) כהן גדול מקריב אונן ואינו אוכל דברי ר' מאיר (ו) (*ו) רבי יהודה אומר כל אותו היום (ז) רבי שמעון אומר גומר את העבודה שבידו ובא לו (ח) אבל כהן הדיוט שעמד ומקריב ומת לו מת מניח את העבודה שבידו ויוצא לפיכך אם זרק את הדם או שהקטיר קטרת כל עבודה שעבד הרי אלו פסולות: ג כל החטאות שדמן נכנס לפנים אין לכהנים בהן כלום אלא הדם ואימורין למזבח ועור ובשר (ט) יצאו לבית השרפה (י) היכן שורפין אותן בבית הדשן הגדול חוץ לירושלים ולצפונה של ירושלים חוץ לג' מחנות (כ) ולא היו שורפין אותן שלימין אלא מנתחין אותן ע"י עורן (ל) כנתחי עולות: ד (*ל) אין הכהנים חולקין בשר כנגד בשר ועופות כנגד עופות בשר כנגד עופות עופות כנגד מנחות מנחות כנגד מנחות (מ) שנא' (ויקרא ז) וכל מנחה בלולה בשמן והרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו (נ) האיש חולק אע"פ בעל מום אין הקטן חולק אע"פ תמים. קטן (ס) מאימתי כשר לחלק בקדשי מקדש משיביא שתי שערות אבל אין מקריבין אותו לעבודה עד שנתמלא זקנו רבי אומר אומר אני עד שיהא בן עשרים שנה ומעלה (עזרא ג) ב] לנצח על מלאכת בית ה'ד (ע) עולה כולה לגבוה ועורה לכהנים קדשי קדשים הדם ואימוריו למזבח ובשר ועור לכהנים. קדשים קלים הדם ואימורים למזבח ועור ובשר לבעלים. (פ) זה הכלל כל שיש לו בבשר יש לו בעורות כל שאין לו בבשר אין לו בעורות חוץ מן העולה שפירש בה הכתוב (ויקרא ז) עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה (צ) שחטה חוץ לזמנה חוץ למקומה הואיל ולא זכה מזבח בבשרה לא יזכו הכהנים בעורה (ק) עולת הקדש אין עורה לכהנים דברי ר' יהודה (ר) וחכמים אומרים עורה לכהנים ר' יוסי בר' יהודה מוסיף אף של גרים ושל נשים ועבדים שנא' (שם) עולת איש פרט לאלו (ש) (*ש) אמרו לו והלא כבר נאמר עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה אם א] כהן למה נאמר עולת איש אלא עולה שעלתה לאיש עורה לכהנים ושלא עלתה לאיש אין עורה לכהנים: ה (**ש) שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שנטמא הדם. ג] הדם ג] יזרק והעור ובשר אסורין ואם נזרק הדם עור ובשר מותרים. שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שנטמא הזבח העור אסור. (ת) שחטו והפשיטו ונטמא ד] העור ואח"כ זרק את הדם העור מותר דברי רבי ר' שמעון אומר העור אסור. שחטו ולא הפשיטו זרק את הדם ואח"כ נטמא הזבח העור אסור ה] (א) ר' אלעזר בר' שמעון אומר יפשיט העור (עם) הבשר. שחטו והפשיטו וזרק את הדם ואח"כ נטמא הזבח הכל מודים שהעור מותר. שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שיצא הדם או ששחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שיצא הדם ו] יזרק עור ובשר אסורין ואע"פ שנזרק הדם עור ובשר אסורין: ו שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד ז] שיצא הזבח העור אסור. שחטו והפשיטו ויצא הזבח ואח"כ זרק את הדם העור מותר דברי רבי ר' אלעזר בר' שמעון אומר העור אסור. שחטו ולא הפשיטו וזרק את הדם ואח"כ יצא הזבח העור אסור דברי רבי ר' אלעזר בר"ש אומר יפשיט העור ז] עם הבשר. שחטו והפשיטו וזרק את הדם ואח"כ יצא הזבח הכל מודין שהעור מותר שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שיצא הדם או ששחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שלן הדם הדם יזרק עור ובשר אסורין ואע"פ שנזרק הדם עור ובשר אסורין. שחטו ולא הפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שלן הזבח העור אסור שחטו ולא הפשיטו ח] (ולן הזבח ואח"כ זרק את דמו אסור) דברי רבי ר"א בר"ש אומר יפשיט העור עם הבשר. שחטו והפשיטו וזרק את הדם ואח"כ לן הזבח הכל מודים שהעור מותר. (ב) רבי אומר הדם מרצה על העור בפני עצמו כשהוא עם הבשר נולד בו פסול בין לפני זריקת דמים בין לאחר זריקת דמים הרי הוא כיוצא בו (ג) ר"א בר"ש אומר אין הדם מרצה על העור בפני עצמו כשהוא עם הבשר נזרק עליו הדם הורצה שעה אחת לפיכך אם נולד לו פסול אפילו לאחר זריקת דמים יפשיט העור עם הבשר: ז (ד) בראשונה היו מכניסין עורות קדשים ללשכת בית הפרוה והיו מחלקין אותן בערבין לכל בית אב שבאותו היום והיו גדולי כהונה באים ונוטלין אותם בזרוע התקינו שיהו מחלקין אותן בערבי שבתות לכל משמר ומשמר ועדיין היו גדולי כהונה באין ונוטלין אותן בזרוע עמדו הבעלים והקדישום לשמים. (ה) אבא שאול אומר קורות של שקמה היו ביריחו ובעלי אגרוף נוטלין אותן עמדו והקדישום (ו) אמרו לא הקדישו בעלים לשמים אלא קורות שקמה בלבד: ח (ז) פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים בזמן שנשרפין כמצותן נשרפין בבית הדשן ומטמאין בגדים ואם אין נשרפין כמצותן נשרפין בבית הבירה ואין מטמאין בגדים (ח) ר' יוסי הגלילי אומר בבית הדשן הגדול היו נשרפין (ט) אפילו בתבן אפילו בקש (*ט) ואפילו בגבבא (י) ואפילו לא הצית את האש אלא ברובה הרי אלו כשרין:

פרק שנים עשר

א (א) (*א) רבי אומר הפרש בין השוחט בפנים למעלה בחוץ ובין השוחט בחוץ למעלה בחוץ ד] לא שהשוחט בפנים למעלה בחוץ היתה לו שעת הכושר והשוחט בחוץ למעלה בחוץ לא היתה לו שעת הכושר ר' אלעזר בר"ש אומר הפרש בין השוחט בפנים ומעלה בחוץ לשוחט בחוץ (ב) ומעלה בחוץ שהשוחט בפנים ומעלה בחוץ (ג) הקדש מקבלו השוחט בחוץ ומעלה בחוץ אין הקדש מקבלו. (ד) אי אפשר לשוחט אחר שוחט אבל יש מעלה אחר מעלה: שחטו שנים פטורים העלו שנים חייבין העלה וחזר והעלה חייב על כל העלאה והעלאה (ה) (*ה) דברי ר"ש ר' יוסי אומר אין חייב אלא אחת ואין חייב אלא עד שיבנה את המזבח ויסדר המערכה דברי ר' יוסי ר' שמעון אומר אפילו העלה על הסלע או על האבן חייב: ב (ו) עולה ועולת העוף וחלבים (ז) הקומץ והלבונה מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שהקריב מא' מהן כזית בחוץ חייב ר' אלעזר פוטר (ח) עד שיקריב את כולו (*ח) מודה ר' אלעזר שאם הקריב בפנים ושייר מהן כזית והקריבו בחוץ שהוא חייב שכן ראוי ליקרב לפנים: (**ח) הקומץ והלבונה שהקריב אחד מהן בחוץ חייב ור"א פוטר עד שיקריב את השני (ט) מודה ר' אלעזר שאם הקריב את אחד בפנים ושייר את חבירו ט] בחוץ שהוא חייב שכן ראוי ה] להזות לפנים: ג (י) שני בזיכי לבונה שהקריב את אחד מהן בחוץ חייב רבי אלעזר פוטר עד שיקריב את השני מודה רבי אלעזר שאם הקריב את אחד מהן בפנים ושייר את חברו והקריבו בחוץ שהוא חייב שכן ראוי ליקרב לפנים מודה ר' אלעזר בקומץ מנחת חוטא ולבונה נדבה (כ) שהקריבן בחוץ שהוא חייב שכן ראוי ליקרב לפנים: ד (ל) המנסך שלשת לוגין יין בחוץ חייב (מ) רבי אלעזר ברבי שמעון אומר עד שלא קדשו בכלי פטור משקדשו בכלי חייב (נ) המנסך שלשת לוגין מים בחג בחוץ חייב. בשאר ימות השנה פטור ר' אלעזר אומר

א] קרבנו. ב] שנאמר (דה"י א כג) ויעמדו הלוים מבן עשרים שנה ומעלה כו' כצ"ל וכ"ה בגמ' חולין כד: משמיה דר"א וצ"ע. ג] לא. ד] הזבח. ה] ד"ר. ו] לא. ז] מן. ח] שחטו ולא הפשיטו וזרק הדם ולן הזבח העור אסור. ט] והקריבו.

אור הגנוז

א) כן. ב) או ששחטו והפשיטו ולא הספיק לזרוק את הדם עד שנטמא הדם. ג) שלן. ד) תיבת לא ליתא. ה) ליקרב.

מצפה אריה

(ו) עד זמן אכילתן. משנה נו: וע"ש נז תד"ה ממתין: (ז) קדשי קדשים וקדשים קלים. שם: (ח) חומר בהזאה. נו: : (*ח) חומר בהזאה מיי' פ"ח מהל' מעה"ק: (א) אין אונן רשאי. במועד קטן טו: (*א) אין אונן. מיי' פ"ב מהל' ביאת מקדש: (ב) אחד זבחים. נט: : (*ב) אפילו יין. עי' מיי' שם ובכ"מ ובמ"ל שם: (ג) שנאמר שלמים. תו"כ כט א' ושם ב': (ד) זבחי תודה. עי' ילקוט תהלים רמז תשמ"ג: (ה) כה"ג. עי' יומא יג. (ו) ר"י אומר כל אותו היום. שם: (*ו) רי"א כל אותו היום. עי' מ"ל שלהי פ"ג מהל' אבל: (ז) רש"א. ע"ש בתוס' ד"ה היו: (ח) אבל כהן הדיוט. עי' תוס' שם: (ט) יצאו לבית השריפה. קג: (י) היכן נשרפין. יומא סח.: (כ) ולא היו שורפין. ג"ז שם.: (ל) כנתחי עולות. שם סז: : (*ל) אין הכהנים חולקין. עי' מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הט"ז ועכ"מ שם: (מ) שנאמר כו' תהיה איש. בקדושין נג. ובמנחות עג. ובתוס' שם: (נ) האיש חולק. קדושין ומנחות שם ופרים פי"ב דזבחים: (ס) מאימתי וכו'. עי' חולין כד. ועי' תוספתא דחגיגה פ"ק: (ע) עולה. משנה קג.: (פ) זה הכלל חוץ מן העולה. שם.: (צ) שחטה חוץ לזמנה. משנה שם.: (ק) עולת הקדש. גמרא שם: (ר) וחכ"א. עי' שם ובשקלים פ"ו: (ש) אמרו לו והלא כבר נאמר. ע"ש: (*ש) אמרו לו והלא כבר נאמר. עי' כ"מ שלהי פ"ה וצ"ע: (**ש) שחטו וכו' והפשיטו. עי' מיי' פ"ה מהל' מעה"ק כל הדינים: (ת) שחטו והפשיטו וכו'. קד. ע"ש: (א) ר"א בר"ש. ע"ש וסה. שם מבואר פלוגתא דר"א: (ב) רבי אומר הדם מרצה. שם קד.: (ג) ר"א בר"ש אומר. שם.: (ד) בראשונה. פסחים נז.: (ה) אבא שאול. שם: (ו) אמרו לו לא. שם נז. ועי' תוספתא דפסחים שלהי פ"ג.: (ז) פרים הנשרפים. קד.: (ח) ר"י הגלילי. שלהי פי"ג עי' רש"י שם: (ט) אפילו בתבן. תו"כ לט א' עצים וכו'. ועי' פסחים עה.: (*ט) ואפילו בגבבא. עי' מיי' פ"ז שם ה"ה: (י) ואפילו לא הצית. ע"ש. וכן הוא בתו"כ לט ועי' בק"א: (א) רבי אומר הפרש. קח.: (*א) רבי אומר הפרש. עי' מיי' פי"ח מהל' פהמ"ק ובכ"מ ובראב"ד: (ב) ומעלה בחוץ. עי' משנה רפי"ג ובש"ס קז. ע"ש: (ג) הקדש מקבלו. עי' פג. וקג. תוס' ד"ה שחיטת: (ד) א"א לשוחט. קח.: (ה) דר"ש ר"י. עי' קו.: (*ה) דברי ר"ש ר"י אומר. מיי' פי"ט שם ע"ש: (ו) עולה ועולת העוף. עי' משנה קח. ושם ע"ב עי' פלוגתת ר"ל ור"י ועי' רש"י במשנה קט: ועי' בתוס' שם: (ז) הקומץ והלבונה. משנה קט: (ח) עד שיקריב את כולו. עי' רש"י במשנה קט: ובתוס' ע"ש: (*ח) מודה ר"א שאם הקריב. מיי' פי"ט מהל' מעה"ק ועי' מ"ל שם: (**ח) הקומץ והלבונה. שם ושם ע"ש שלהי הל' מעה"ק: (ט) מודה ר"א שאם הקריב. משנה קט: ועי' רש"י ותוס' שם: (י) שני בזיכי לבונה. קי. ועי' רש"י ותוס' קי ד"ה כמאן: (כ) שהקריבן בחוץ. עי' קח. תוס' ד"ה שחיטת לילה: (ל) המנסך כו' חייב: עי' קטו: : (מ) ר"א בר"ש. עי' קיא.: (נ) המנסך ג' לוגין מים. קי: וע"ש פלוגתייהו:

תוספות ומנחת בכורים

בגמרא הגרסא אלא כוו בלבד פי' ולא לענין פיגול ונותר אלא בקדשים קלים דהטעם כו'. אבל בק"ק אינו שייך טעם זה: בפנים. מיירי בקדשי קדשים כדמסיק במקום אכילתן: מורק ושוטף לחמור. מיירי דים כהן בנותן טעם: יאכלו כחמור שבהן. לדעת הרמב"ם דהמו"ש קודם דבא לידי נותר ע"כ מיירי דבישל תוך זמן אכילתו וע"כ יאכל כחמור אבל לדעת התוס' דהמריקה אחר דבא לידי נותר א"כ הך מירק ולא שטף נמי מיירי אחר דבא לידי נותר א"כ כבר נאסר ואיך נופל לאמר יאכל וצ"ע: ז בהזאה ממריקה. בדם חטאת שניתז על הבגד: מו"ש אינה בפנימיות ואינה לפני זריקה דאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות דסמיך לו כל זכר בכהנים יאכל אותה:

פרק יא א שנאמר שלמים. בזמן שהוא שלם ולא אונן עיין בגמרא: דר"ש שרש"א שלמים שהכל שלם בהן וכו' כצ"ל: זבחי תודה. ה"ז תודה. אפשר דס"ק דאיתו בא על חטא וע"כ קאמר זובח תודה יכבדנני דאיתו בשארי קרבנות דבאין על חטא אינם לכבוד: ב רי"א כל אותו היום. היינו שאינו עובד כל היום דגזרי שמא יאכל: רש"א גומר. וכר' יוסי בש"ס דאף כה"ג רק גומר ובכהן הדיוט אסור אף לגמור. ועי' בתוס' יומא: כל עבודה שעבד כצ"ל: ג כל חטאות. הן פרים ושעירים הנשרפים: אלא הדם ואימורים כצ"ל. ביומא סח. איתא שם הכל כנתחי עולות שלא היו מנתחן כניתוח בשר עולה אלא עור עם הבשר: איש כאחיו. היינו דכל אחד ואחד חלוק ובגמרא איתא וסמוך אם על תודה כשם דאין חולקין בקדשי קדשים כך אין חולקין בק"ק: ד עולת הקדש כו'. בגמ' ת"ר עולת איש פרט לעולת הקדש דברי ר' יהודה: עורה לכהנים. מיירי בעולה הבאה מן המותרות: אף של גרים. פי' בגר שמת ואין לו יורשין: והלא כבר נאמר עור העולה. בגמרא עור העולה ריבה אף של גרים כו': עולה שעלתה לאיש. פרט שנשחטה לחוץ לזמנה: ולא הפשיטו כו' אסור. הכא לכ"ע אסור שהרי הבשר אסור אפי' זרק הדם ולכן העור ג"כ אסור מפני שלא הופשט: שחטו והפשיטו ונטמא הזבח כצ"ל: העור מותר דברי רבי. דסבר הדם מרצה על העור בפ"ע וכר"א דאמר דם אפילו שאין בשר ואפילו לכתחלה יזרוק א"כ בהא אפילו לר"י מותר מידי דהוה אדיעבד דמודה ר"י דאם זרק הורצה גבי נטמא או נפסל ול"ג אבוד ושרוף: ראבר"ש אומר כצ"ל: העור אסור. דסבר כר' יהושע דסבר אם אין בשר אין דם וס"ל דלר"י אפילו בדיעבד אם זרק לא הורצה אפילו בנטמא דבזה אבוד ושרוף: שחטו ולא הפשיטו זרק הדם העור אסור. הוא דעת רבי דאמר דכשהוא עם הבשר עלד בו פסול אפילו לאחר זריקה ה"ה כיוצא בו: ראבר"ש אומר יפשיט העור מן הבשר וכ"ה בש"ס עלד בו פסול אחר זריקה יפשיטו ועורו לכהנים: שחטו והפשיטו וזרק וכו'. הכא לכ"ע העור מותר שהרי כבר הופשט העור וגם נזרק הדם: או ששחטו והפשיטו כו' עד שיצא הדם לא יזרוק. כצ"ל: ואע"פ וכו'. שהרי אין הציץ מרצה על היוצא ולכן אפילו כבר הופשט אסור דליכא זריקה כלל. אבל לעיל בנטמא אפילו לא הופשט אם נזרק הדם העור והבשר מותרין דהציץ מרצה על הטומאה: ה שחטו ולא הפשיטו עד שיצא הזבח אסור. לכ"ע כמ"ש לעיל בנטמא הזבח: שחטו והפשיטו וכו' ד"ר לאבר"ש וכו'. הכא גבי יוצא פליגי כמו גבי נטמא הזבח דלגבי זבח אין חילוק בין יוצא לנטמא דלר"א דם אף שאין בשר. ולר"י בשניהם לא יזרוק ואם זרק הורצה: ראבר"ש יפשיט מן הבשר. הכא פליגי כמו בנטמא הזבח: שחטו והפשיטו. נפשט העור ומרק הדם: שחטו ולא הפשיטו וכו' עד שלן הדם. כצ"ל: או שהשחטו והפשיטו וכו' הדם לא יזרוק. כצ"ל: ואע"פ כו' שהרי אין הציץ מרצה על הלן: שחטו והפשיטו עד שלן הזבח אסור. דהרי בלינת הזבח ממילא לן הדם ולא מהני זריקה שחטו ולא הפשיטו וזרק הדם ואח"כ לן הזבח אסור ד"ר ראבר"ש אומר יפשיט העור מן הבשר. כצ"ל והכא לא קתני שחטו והפשיטו ולן הזבח ואח"כ זרק הדם כדלעיל דהא אי לן הזבח ממילא לן הדם ולא מהני זריקה: רבי אומר הדם מרצה. ברייתא זו הביא בש"ס ק"ד ולרבי הכל תלוי בהפשט ולא בזריקה: ראבר"ש וכו' לפיכך אם נולד לו פסול אחר זריקה כצ"ל. וסבר דהכל תלוי בזריקה ולא בהפשט: ו אמרו לו לא הקדישו בעלים אלא קורות שקמה. כדאיתא בפסחים (נה:) אנשי יריחו מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות וסברי אין מעילה בגדולין: ז נשרפין בבית הבירה. ובגמרא שלשה בית הדשן הן: ריה"ג אומר בבית הדשן נשרפין. ופרש"י צריך שיקדים לשם דשן מזבח דיהא נקרא שפך הדשן ומ"מ הא לא מעכב: אפילו בקש. בתו"כ עצים אפילו כו': ואפילו לא הצית. וזהו בדיעבד אבל לכתחלה בעי שריפת כולו:

פרק יב א רבי אומר הפרש. פי' יש חילוק: שוחט בפנים ומעלה בחוץ גרסינן: שוחט בחוץ ומעלה בחוץ כצ"ל: שהיתה לו שעת הכושר. וע"כ חייב אבל אם שחט ג"כ בחוץ פטור דס"ל כריה"ג במשנה ק"ז: שכן קודש מקבלו. אע"פ שהוציאו אם חזר והכניסו והעלהו לא ירד: דר"ש רי"א. לפי דלעיל דמוקמי חוץ פטור ע"כ פלוגתייהו במוקטרי פנים שהעלם בחוץ אי חייב על כל העלאה: עד שיבנה מזבח. דכתיב ויבן נח מזבח: על הסלע. דכתיב ויעלהו על הצור: כזית בחוץ חייב. כר"ש אליבא דר"י דפליגי באבר אחד. ולר"ל דס"ל דבאבר אחד כ"ע ס"ל דאינו חייב אלא אחת דבעינן שלם ע"כ מוקמינן פלוגתייהו במוקטרי חוץ אבל במוקטרי פנים חייב על כזית: ר"א פוטר עד שיקריב את כולו. מפשט דברי התוספתא מבמע דפליג אף על עולה דפטור על כזית ולשיטת רש"י א"ש דאותו קאי ג"כ על מוקטרי פנים. ולשיטת התוס' הכא בלא נחסר כלום בוודאי חייב על כזית וע"כ דלא פליג רק בקומץ וכל הני דפסלי בחסרון וכן כתב רש"י ק: ומודה ר"א וכו' חייב. דהרי בזה נגמרה הקטרתן. ולר"א נמי דדרים ליה וביעור הקטרה בכזית היכא דבפנים הוה הקטרה גמורה: ב הקומץ והלבונה. של מנחת נדבה שניהם מתירין את שירים לאכילה הלכך ר"א פוטר דבעינן כל המתיר: ואחד בחוץ חייב. דהוא גמר כל המתיר ובו תלוי: ג שני בזיכי לבונה. שניהם מתירים לחם הפנים דכתיב והיו ללחם לאזכרה ואמרינן נאמר כאן אזכרה ונאמר להלן אזכרה מה להלן קומץ מתיר השירים לאכילה אף כאן הלבונה מתרת את הלחם ובשירי מנחה כתיב והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו ק"ק מאשי ה' אין לו אלא לאחר נתינת האש: מודה ר"א בקומץ וכו'. חייב דהוא כולו מתיר: שהקריבן בחוץ. אע"ג דנפסלין ביוצא מ"מ כיון דאם עלו לא ירדו נקרא ראוי בפנים ועוד דפסול שיצא קודם שהעלהו בחוץ לא הוי בכלל פסול ולא מפטר: שלשת לוגין מים. בש"ס איכא פלוגתא דאמוראי הד מוקי דלת"ק בעי נמי קידוש כלי אלא דת"ק סבר דבילוני

אף בחג אם נתמלא לשם חג חייב אם לאו פטור . עולה א) עולת העוף והחלבים הקומץ והלבונה מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שהקריב אחת מהן (ס) כחצי זית פטור (ע) (*ע) והמנסך פחות משלשת לוגין מים פחות משלשת לוגין יין בחוץ פטור (פ) ר' נחמיה אומר שירי הדם חייבין עליהן בחוץ (צ) אמר ר' יעקב והלא שירי מצוה הן היאך חייבין על שירי מצוה אמר רבי נחמיה הקטר חלבים יוכיחו שהן שירי מצוה וחייבין עליהן בחוץ אמר לו ר' יעקב אע"פ שהן שירי מצוה תחלת עבודה הן . (ק) (*ק) חטאת העוף הבאה על הספק והקריבה בחוץ חייבין עליה (ר) אשם תלוי . אשם תלוי הבא על הספק הקריבו בחוץ חייבין עליו חטאת : ה (ש) (*ש) עולה שקבל דמה בכוס (ת) אחד נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ וחזר ונתן בפנים חייב שכולו ראוי לבא בפנים . קבל דמה בשני כוסות נתן שניהם בפנים פטור שניהן בחוץ חייב אחד בפנים ואחד בחוץ פטור אחד בחוץ וא' בפנים (אם) כיפר הפנימי וחייב על מה שבחוץ למה הדבר דומה למפריש ב) תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה . שחט שתיהן בפנים פטור שתיהן בחוץ חייב אחת בפנים ואחת בחוץ אחת בחוץ ואחת בפנים כיפר בפנים וחייב על מה שבחוץ (א) שחטן והרי דמן מונחין בכוסות נתן שניהם בפנים פטור שניהן בחוץ חייב אחד בפנים ואחד בחוץ פטור אחד בחוץ ואחד בפנים (אם) כיפר הפנימי וחייב א] : ו ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שמתו בעליה ב] להקריבן בחוץ פטור שכפרו הבעלים ושעיברה שנתה שאבדה ונמצאת (ב) עד שלא כיפרו הבעלים חייב משכיפרו הבעלים פטור . פרים הנשרפים ושעירים הנשרפין שהקריבן בחוץ פטור (ג) אותו ואת בנו שהקריבן בחוץ חייב על הראשון ופטור על השני (ד) ר' שמעון אומר השני בלא תעשה . (ה) עולה ומחוסר זמן בגופה ג) פטור ובבעלים חייב רבי שמעון אומר בגופה בלא תעשה . חטאת ומחוסר זמן בין בגופה ובין בבעלים פטור (ו) ר' שמעון אומר הרי זה בלא תעשה (ז) הקומץ והמקבל ג] דמו בחוץ פטור זה הכלל (ח) כל שהוא משם עבודה וראוי ליקרב בפנים חייבין עליו בחוץ וכל שאינו משום עבודה ואין ראוי ליקרב בפנים אין חייבין עליו בחוץ (ט) (*ט) ר' אלעזר בר' שמעון אומר אף כל שהוא משום עבודה וראוי ליקרב בפנים עשה הזר כיוצא בו בפנים חייב (י) חוץ מן השוחט : ז (כ) כהן שעבד טמא טבול יום ומחוסר בגדים ומחוסר כפורים ושלא רחוץ ידים ורגלים אין חייב אלא אחת . זר שעבד טמא טבול יום (*כ) ומחוסר בגדים ומחוסר כפורים ושלא רחוץ ידים ורגלים אין חייב אלא אחת : ח (ל) ואלו הן שבמיתה האוכל טבל (מ) וזר שאכל תרומה וכהן טמא שאכל תרומה טהורה וזר (*מ) וטבול יום מחוסר בגדים (**מ) ומחוסר כפורים (נ) ושלא רחוץ ידים ורגלים ופרועי ראש ושתויי יין ששמשו כולן במיתה . אבל ערל ואונן ויושב הרי אלו באזהרה (ס) בעל מום במיתה דברי רבי וחכ"א בלא תעשה (*ס) הזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכ"א בלא תעשה (ע) אלו חייבין עליהן מיתה זרק את הדם לפנים ולפני לפנים (פ) (*פ) המוצה בעוף מקטיר על גבי מזבח (צ) והמנסך שלשת לוגין מים ושלשת לוגין יין בחוץ הרי אלו חייבין מיתה . (ק) (*ק) אבל הקומץ והמקבל והמהלך (ר) קבל הזר קבל הפסול קבל בשמאלו קבל בכלי חול נתן את הניתנין למטה למעלה ואת הניתנין למעלה למטה את הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים או ששחטן חוץ לזמנן וחוץ למקומן הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן (ר) הרי אלו בלא תעשה :

פרק שלשה עשר

א (א) עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות (ב) מה הן מקריבין בהמה חיה ועוף גדולים וקטנים זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין (ג) טהורין אבל לא טמאין הכל קרב עולה וטעונה הפשט וניתוח (ד) (*ד) העובדי כוכבים בזמן הזה מותרים לעשות כן : ב (ה) עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות (ו) משהוקם המשכן היו הבמות אסורות ואין כשרה אלא בכהנים . (ז) קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדשים קלים בכל מחנות ישראל . הנותן ע"ג מזבח (ח) בשעת פירוקה או בשעת שגלה הרוח את היריעה לא עשה כלום . בשעת מסעות קדשים נפסלים וטמאים פורשים כל אחד ואחד חוץ למחיצתו ג (ט) באו לגלגל הותרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדשים קלים בכל מקום רבי יהודה ורבי שמעון אומרים בכל הרואה איזה הוא הרואה הרואה ואינו מפסיק . א) (ט) (*ט) באו לשילה נאסרו הבמות קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים קדשים קלים בכל הרואה (י) איזה הוא הרואה הרואה ואינו מפסיק . באו לנוב וגבעון הותרו הבמות (*י) קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים בכל מקום (מן הקלעים) רבי יהודה ור' שמעון אומרים בכל הרואה איזה הוא הרואה הרואה ואינו מפסיק : (כ) ימי אהל מועד שבמדבר ארבעים חסר אחת ושבגלגל ארבע עשרה שנה ושבשילה שלש מאות ושבעים חסר אחת ושבנוב ובגבעון חמשים ושבע (ל) בבית עולמים ארבע מאות ועשר לבניינו הראשון ארבע מאות ועשרים לבניינו האחרון : ד (מ) ארבע כללות הורה ר' שמעון בקדשים כל שהקדישן בשעת איסור ד] המעלה אותו בחוץ (*מ) חייב בעשה וחייב בלא תעשה וחייב בהכרת (נ) כל שהקדישו בשעת היתר ושחיטתו בשעת איסור המעלה אותו בחוץ חייב בעשה וחייב בלא תעשה ופטור בהכרת כל שהקדישו בשעת איסור ושחיטתו בשעת היתר חייב בעשה ופטור בל"ת ופטור בהכרת . כל שהקדישו בשעת היתר (ס) ושחיטתו בשעת היתר (*ס) פטור בעשה ופטור בל"ת ופטור בהכרת (ע) וקדשים שהקדישו בבמה גדולה יקרבו בבמה קטנה איזה הוא שהקדישו בשעת איסור ושחיטתו בשעת איסור קדשים שהקדישן במשכן יקרבו במשכן בשילה בבית עולמים יקרבו בבית עולמים (פ) לפיכך המעלה אותו בחוץ חייב בעשה וחייב בל"ת וחייב בהכרת . איזהו שהקדישו בשעת היתר ושחיטתו בשעת איסור קדשים שהקדישו יקרבו במשכן בגלגל ובאו לשילה יקרבו בשילה . בנוב ובגבעון ובאו לבית (עד שלא הוקם המשכן והוקם המשכן) העולמים יקרבו בבית עולמים לפיכך המעלה אותו בחוץ חייב בעשה וחייב בלא תעשה ופטור בהכרת . איזהו שהקדישו בשעת איסור ושחיטתו בשעת היתר קדשים שהוקדשו במשכן באו לגלגל יקרבו בגלגל . בשילה ובאו לנוב וגבעון יקרבו בנוב וגבעון לפיכך המעלה אותן בחוץ חייב בעשה ופטור בל"ת ופטור בהכרת איזה היא שהקדישו בשעת היתר ושחיטתו בשעת היתר קדשים שהקדישן בגלגל יקרבו בגלגל . בנוב ובגבעון יקרבו בנוב ובגבעון לפיכך המעלה אותן בחוץ פטור ה] ופטור בלא תעשה ופטור בהכרת : ה הכל כשרין ליקרב בבמה (צ) אף ו] הכל ועבדים (משוחררין) כל שנידר ונידב קרב בבמת יחיד (ק) כל שאין נידר ונידב אין קרב בבמת יחיד (ר) דברי רבי מאיר וחכמים אומרים אין קרב בבמת יחיד אלא עולה ושלמים בלבד : (ש) במת יחיד אין טעון נסכים דברי ר"מ וחכ"א טעונה נסכים (ת) ר' יהודה אומר כל שהצבור ויחיד מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל : (א) אין בין אהל מועד שבמדבר לאהל מועד שבגלגל אלא במדבר אין בו היתר הבמה ושבגלגל יש בו היתר הבמה . במתו שבראש גגו אין יחיד מקריב עליה אלא עולה ושלמים בלבד (ב) וחכ"א כל שהצבור מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל מועד שבגלגל כאן וכאן אין היחיד מקריב עליה אלא עולה ושלמים בלבד (ג) ר' יהודה

א] על שכתון . ב] נ"ל שהקריבן . ג] דמים . ד] ושחיטתו בשעת איסור . ה] פטור בעשה . ו] הגר"ס .

אור הגהה

א) ועולת . ב) עולתו . ג) בגופה . ד) בבא דבאו לשילה ליתא בכ"י .

מצפה אריה

(ס) כחצי זית פטור . קט: ועי' רש"י שם ועי' קו: תד"ה ר' יוחנן ושם קח: ד"ה לא נחלקו : (ע) המנסך פחות מג' לוגין . קט: וקי: ע"ש : (*ע) והמנסך פחות מג' לוגין . עי' מיי' פי"ט מהל' מעה"ק הי"ח : (פ) ר' נחמיה אומר . משנה שם : (צ) א"ר יעקב . עי' קיא ולט. ותוס' שם ד"ה הא מני : (ק) חטאת העוף . עי' כריתות יב. דברי ר"מ . וכאן קיט: (*ק) חטאת העוף . עי' ראב"ד פ"ח מהל' מעה"ק וכ"מ שם ותשובת ח"צ שאלה קס"ג ע"ש : (ר) אשם תלוי . חטאת ולא ידע במאי הטא מביא אשם תלוי ועי' בתוס' שם פ"ב ועי' תשובת ח"צ שאלה קס"ג והראב"ד פי"ח מהל' מעה"ק ע"ש : (ש) עולה שקבל דמה בכוס אחד . קיא. ועי' תוס' קיב ד"ה אלא : (*ש) עולה שקבל דמה בכוס אחד . מיי' שם ס"ג וכ"מ שם : (ת) אחת בפנים ואחת בחוץ פטור . עי' רש"י במשנה שם ד"ה כשם שדמה : (א) שחטן והרי דמן מונחין . שם ושם : (ב) עד שלא כפרו בעלים . תמורה רפ"ד : (ג) אותו ואת בנו . חולין ריש פ"ה : (ד) רש"א . משנה רפ"ד : (ה) עולה ומחוסר זמן כו' ר"ש . עי' משנה רפי"ד ועי' קטו: : (ו) ר"ש אומר . קיד. : (ז) הקומץ . משנה רפי"ד וקז. וקז: תוס' ד"ה והכי : (ח) כל שהוא משם עבודה . עיין קטו : (ט) ר"א בר ר' שמעון אומר וכו' . במשנה רפי"ד ועי' יומא כד. ועי' מכילתין קט: : (*ט) ר' אלעזר בר' שמעון . עי' מיי' פ"ט מהל' ביאת מקדש ה"ד וכ"מ שם : (י) חוץ מן השוחט . עי' מנחות ה. ד"ה שחוטה : (כ) כהן שעבד טמא . עי' רמב"ם פ"ט מהלכות ביאת מקדש הי"א וכ"מ שם : (*כ) מחוסר בגדים . שם וכ"מ : (ל) ואלו הן שבמיתה . עי' סנהדרין פג. : (מ) וזר שאכל תרומה . שם פג. : (*מ) וטבול יום . עי' השגות פ"ד מהל' ב"מ ה"ד ועי' מ"ל שם פ"ג הלכה י"ט : (**מ) ומחוסר כפורים . עי' השגות ומ"ל שם : (נ) ושלא רחוץ ידים ורגלים . ר"ש פ"א דכלים משנה ט. : (ס) בע"מ כו' הזיד במעילה . עיין סנהדרין שילהי פ"ט ועי' יומא מט. : (*ס) הזיד במעילה . עי' מ"ל פ"ט מהל' ב"מ הלכה י' ובפ"ב מהל' תו"מ ובשילהי כ"מ : (ע) ואלו חייבין . ביומא כד. : (פ) המולה בעוף . עי' יומא כד: תוס' ד"ה והמקטיר ע"ש : (*פ) המולה בעוף . מיי' פ"ז מהל' מעה"ק . ובפ"ט מהל' ב"מ השמיט ול"ע ועי' בכ"מ : (צ) והמנסך . עי' יומא שם : (ק) אבל הקומץ . משנה רפי"ד ועיין יומא כד. פלוגתת רב ולוי גבי תרומת הדשן : (*ק) אבל הקומץ . עי' מ"ל פ"ב מהל' תו"מ ה"י : (ר) קבל הזר כו' הרי אלו בל"ת . עי' מ"ל פ"ח מהל' פסה"מ הל"ג : (*ר) הרי אלו בל"ת . עי' מ"ל פ"ח מהל' פסהמ"ק הל"ד : (א) עד שלא הוקם המשכן . משנה רפ"ד : (ב) מה הן מקריבין בבמה עי' קטו : (ג) טהורין . קטז. : (ד) ועובדי כוכבים בזה"ז . קטז: : (*ד) העובדי כוכבים בזמן הזה . עי' מיי' שילהי מעשה הקרבנות וכמ"ל שם הל' ט"ו : (ה) עד שלא הוקם . קטז. ועי' בכורות דף ב : (ו) משהוקם המשכן . משנה רפי"ד : (ז) קדשי קדשים . משנה שם : (ח) בשעת פירוקה . סז. ועי' תוס' מנחות לה. בשעה שגלה הרוח . מנחות שם ובתוס' ובזבחים סא ד"ה קדשים וקטז תוס' ד"ה אימא : (ט) באו לגלגל . משנה רפי"ד : (ט) באו לשילה . שם. : (*ט) באו לשילה . מיי' פ"א מהל' בה"ב ה"ג : (י) איזו הרואה . קיח: : (*י) קדשי קדשים כו' . מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הי"א ופ"י מהל' מעה"ק ה"ג ופי"א שם ה"ה : (כ) ימי אוה"מ . קיח: : (ל) בבית עולמים . יומא ט. : (מ) ארבע כללות . משנה רפי"ד וקיט: : (*מ) ח"ב בעשה ולא תעשה . מיי' פי"ח מהל' מעה"ק ה"ה : (נ) כל שהקדישו . קו: : (ס) ושחיטתו בשעת היתר . קיט: תוס' ד"ה שקדשן : (ע) קדשים שהוקדשו בבמה גדולה . משנה שם ועי' תוס' קיט: ד"ה הקדישן : (פ) לפיכך המעלה אותן בחוץ . עי' במשנה רפי"ד ע"ש : (צ) אף הכל . בתו"כ קפט: : (ק) כל שאין נידר ונידב . עי' קיז. : (ר) דר"מ ותכ"א . קיז: ועי' תו"כ קפט ועי' תמורה יד: וע"ש תוס' ד"ה מחלוקת ובדף קיז כאן ובתמורה שם : (ש) בבמת יחיד . עי' קיא בתוס' ד"ה במה : (ת) ר"י אומר כל שהצבור . עי' קיז: תוס' ד"ה ורבנן וצ"ע בתוס' קיט: ד"ה אין מנחה : (א) אין בין . קיז: : (ב) ותכ"א כל שהצבור . קיח: : (ג) ר"י אומר אף הצבור . קיז וקיח ע"ש ועי' רש"י פסחים לח: ועי' תמורה יד: שילהי ד"ה שמי ועי' מכילתין קיז

תוספות ומנחת בכורים

מודות נמי קדשי ולמד מ"ד ת"ק לא בעי כלל קידוש כלי ע"ש : ד כחצי זית פטור . לרבנן כפשוטו דעל כזית חייב לר"א דס"ל דעל כזית נמי פטור מיירי שהקריב בפנים הכל וכזית אחרון הקריב בחוץ דמודה ר"א דחייב . וקמ"ל דחצי זית פטור : פחות מג' לוגין . ולר' יהודה דבלוג היה מנסך כל שמונה אפילו בלוג אחד חייב : שירי הדם חייבין וכו' . דקסבר שירים מעכבין הלכך מתקבלין בפנים וזריקה גמורה הן : א"ר יעקב והלא שירי מצוה . בגמרא הגי' ר"ע . וס"ל דאין שירים מעכבין : הקטר חלבים ואברים . דאף הן אינם מעכבים כפרה ומ"מ חייב : אמר לו לא אם אמרת באברים ופדרים . לשיטתו דר"ע או ר"י אמר אבל לדידיה יכול לומר דאינן נקראין שירי מצוה דס"ל שירים מעכבי . או יכול לומר דבחטאת החיצונות גם ר"ע ס"ל דלא מעכבי אלא כיון דמעכבי בחטאת הפנימיות . חייב בהעלה שיריים החיצונים בחוץ : חטאת העוף וכו' אשם תלוי כו' . שמא לא ילדה והוא חולין ואתיא כמאן דאמר דלא בעי קביעותא לאיסורא : אשם תלוי וכו' חייב חטאת . כיון דהכתוב חייבו בפירוש להביא על הספק אשם תלוי א"כ הוא קדוש וודאי וע"כ בחוץ חייב חטאת כדין שהקריב קדשים בחוץ : ה עולה שקיבל דמה בכוס אחד נתן בפנים וחזר ונתן בחוץ בחוץ וחזר ונתן בחוץ חייב כצ"ל . בגמרא פריך והא הוה שירים ומתרץ דאתיא כר"ג דשיריים מעכבי : קבל דמן בשני כוסות כו' . אחד בפנים ואחד בחוץ : שחטן והרי דמן מונחים כו' אחת בפנים ואחת בחוץ פטור . כיון דאוקמינא לעיל דשירים מעכבי . וע"כ בשני כוסות על השני פטור דס"ל כוס אחד עושה חבירו דחוי : אם כפר הפנימי . במשנה גרסינן חייב על החיצון והפנימי מכפר : הלהד"ד למפריש תודתו כו' . כיפר בפנים וחייב על מה שבחוץ במשנה שם תנן אחת בפנים ואחת בחוץ פטור והכא תני גבי תודה חייב דשתיהן ראויות לפנים ומ"מ לפי הענין נראה דגרסינן כמו במתניתין דגם גבי תודה אחת בפנים ואחת בחוץ פטור דהוי חטאת שנתכפרו בעליו : ו ולד חטאת כו' . פטור דלמיתה אזלי : ושכפרו בעלים ל"ג : ושעברה שנתה ושאבדה ונמצאת בע"מ . כצ"ל ומפרש בש"ס תמורה ושעברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאה בע"מ : אם עד שלא כיפרו בעלים חייב . כיון דניתק לרעיה . ומיירי בשעיר נשיא דהוא זכר והואיל וניתק לרעיה אם שחטו סתם כשר לעולה ולכן הוא חייב : משכיפרו בעלים פטור . דהדין שתמות : פרים הנשרפים וכו' בחוץ פטור . מיירי בכשר וקמ"ל דאף דכאן נשרפים אעפ"כ בשעלן בחוץ פטור ול"ד לבשר עולה : אותו ואת בנו כו' בחולין רפ"ה שם דר"ש ס"ל כל מחוסר זמן ואו"ב בל"ת : עולה ומחוסר זמן . דבעלים הרי ראוי לנדבה : חטאת ומחוסר זמן . דאינו ראוי לנדבה : והמקבל דמים . כצ"ל : כל שהוא משום עבודה . פי' גמר עבודה כר"א בש"ס מה העלאה שהוא גמר עבודה אף כל שהוא גמר עבודה : וראוי ליקרב בפנים . היינו שמתקבל בפנים ואם עלה לא ירד : ר"א בר ר' שמעון כו' עשה הזר כיוצא בו כצ"ל . דכל אלו שאין חייבין עליהם בחוץ אין בהם משום זרות : חוץ מן השוחט . אף דחייב עליו בחוץ מ"מ אין בו משום זרות דשחיטה לאו עבודה : ז כהן שעבד טמא וכו' . ע"כ נ"ל דהיה מתחלה טבו"י ומחו"כ ואח"כ טמא : ואינו חייב אלא אחת . דס"ל להאי תנא דאין איסור חל על איסור אפילו בכולל ומוסיף : זר שעבד וכו' . דלא הוזהר בכל אלה אלא מי שראוי לעבודה : ח ואלו הן שבמיתה . עיין בסנהדרין : אבל ערל וכו' . באזהרה ומחללין עבודה ואונן ויושב אם עבד אינו לוקה וערל לוקה : המולה בחוץ . כצ"ל והוא כשולח העוף אבל בחטאת העוף למ"ד מיצוי חטאת העוף לא מעכבי פטור : קבל הזר כו' . אפשר דס"ק דכל אלו הוא גרם לפסול הזבח וקי"ל שמחשב בקדשים לוקה וה"נ כל שגורם לפסול הזבח בל"ת :

פרק יג א הכל קרבו עולות . בגמרא אלא אימא הכל קרבו עולות ושלמים : וטעונה הפשט וניתוח . אתיא כמ"ד כללות ופרטות נאמרו בסיני ועולה שהקריבו במדבר טעונה הפשט וניתוח : ב הנותן ע"ג המזבח בשעת פירוקה . בזבחים דף ס' פריך על הא דאמרינן המזבח שנפגם אין אוכלין עליו אפילו קדשים קלים מהא דתנן בשני מקומות קדשים נאכלין אפילו נסתלקו המזבחות הרי דסילוק המזבח דמי לנפגם . וע"כ קתני בשעת פירוקה לא עשה ולא כלום כדאמר רב בזבחים מזבח שנפגם כל הזבחים שנשחטו שם פסולין דשוב א"א לזרוק דמן : שגלה הרוח . במנחות איתא דבשעה דנגללו הפרוכת בטלה קדושת מחנה שכינה והא דאמרינן אע"פ שנסע אוה"מ הוא היינו לענין מחנה לויה וישראל וכ"ש שהמזבח במקומו אפילו קדשי קדשים לא נפסלו ונאכלין ובאמת צ"ע וכבר הקשו תוס' על דברי רש"י ממנחות (נה:) : בשעת משעות קדשים נפסלין . ודעת רש"י בזבחים (ס') דנפסלין משום סילוק המזבח ולא משום סילוק קלעי החצר דאע"פ שנסע אוה"מ הוא . ולדעת התוס' נפסלין ביוצא דלגבי קדשי קדשים לאו אוה"מ הוא : וטמאים פורשים . דקדושת מחנה לויה וישראל לא בטלה : באו לגלגל כו' בכל הרואה . ל"ג כיון דהותר הבמות נאכלין בכל מקום : ג באו לנוב וגבעון כו' קדשים קלים בכל ערי ישראל כצ"ל : ימי אוה"מ וכו' . דשנה שניה הוקם המשכן : ארבע עשרה . שבע שכבשו ושבע שחלקו : נוב וגבעון וכו' . בגמ' מפרש : שבבית עולמים . עי' יומא (ט:) : ד ארבע כללות היו וכו' כל שהקדשן בשעת איסור וכו' . עשה והביאום לה' ל"ת שם תעלה ואזהרה דהעלאה מהשמר פן תעלה . כרת כדכתיב ופתח אוה"מ לא הביאו : ואין חייבין עליו כרת . ילפינן מדכתיב זאת להם ואין אחרת להם : הקדישן בשעת איסור וכו' . מהאי שעתא קרינן והביאום לה' וכיון שממתין עד שלא יכול לקיימו כתבטל העשה על ידו אבל לאו וכרת ליכא דאזהרה וענש בשעת הקרבה כתיבי והרי הותרו הבמות : כל שהקדישו בשעת היתר . עי' תוס' קיט: ד"ה הקדישן : וקרבו בבמה קטנה . פי' אם הקריבן פטור כדתנן במשנה קרבנות היחיד שהקדישן במשכן וכו' ואם קרבו בבמה פטור ודברי התוספתא זו הוא כדברי התוס' הנ"ל ד"ה הקדישן : בשילה יקריבו בשילה כצ"ל : איזהו כו' קדשים שהוקדשו עד שלא הוקם המשכן והוקם המשכן יקרבו במשכן וכו' ובאו לבית עולמים יקרבו בבית עולמים לפיכך כו' כצ"ל : איזהו כו' . לפיכך המעלה אותן בחוץ חייב בעשה ופטור בל"ת כו' . מפרש"י ריש המשנה פי"ד משמע דאפילו הקריבו בבמה גדולה חייב בעשה דמהאי שעתא קרינן והביאום לה' וכבר ביטל העשה ולהכי קתני במשנה הקדישן בשעת איסור הבמות והקריבן בשעת היתר הבמות ה"א בעשה משמע אף בבמה גדולה ומתוספתא זו דקתני והקריבן בחוץ משמע דוקא בבמה קטנה וצ"ע : ה הכל כשרים ליקרב בבמה . כצ"ל והוא בבמת יחיד כדתנן בסמוך עושה אדם במה על פתח חצירו כו' מקריב עליו הוא ובנו כו' : אף הכל כו' בתו"כ קפט . זריקת כהן וכו' אלא אף בגרים אף בנשים אף בעבדים כשרים בבמה : כל שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמת יחיד . שהרי צבור אין מקריבין בבמת יחיד וליחיד לא קרב אלא נידר ונידב אפילו בגדולה דכתיב כל הישר וגו' ישרות אין אבל חובות לא : דר"מ וחכמים וכו' . בש"ס קי"ז אמרין מנחות ונזירות א"ב דרבנן סברי אין מנחה בבמה ליחיד אף בגדולה וגם נזירות לרבנן דבר שבחובה הוא ולפי שיטה זו דרבנן סברי דבר שבחובה אפילו בבמה גדולה לא קרבו וא"כ ע"כ אבשלום לא היה נזיר והא דאמר אשלם נדרי מיירי בנו"נ אבל בתמורה (יד.) כתבו דרבנן דר"מ סברי דאפי' דבר שבחובה הקריבו בבמה גדולה וא"כ אבשלום כמי הקריב בגבעון והלך להביא כבשים מחברון : ותכ"א טעונה נסכים . דסברי קרבו במדבר וקרא כי תבואו בא לטעינת נסכים ואפילו בקטנה והוא דעת ר"ע דאמר בבמה הנוהגת בכל מושבות : ר"י א כל שהצבור כו' . דסבר אף חובת יחיד קרבו בבמה גדולה ולפ"ז אפשר דאבשלום היה מקריב קרבן נזירות בגבעון ונ"ל דלר"י קרבו מנחות בבמת ציבור : במתו שבראש גגו . הוא במת יחיד : ותכ"א כל שהציבור כו' כאן וכאן כו' . בגמרא אמרינן דהני רבנן סברי כרבנן דר"מ אף דפליגי אם נסכים נוהגים בקטנה כדלעיל

יהודה אומר אף הצבור לא היו מקריבין באהל מועד שבמדבר אלא א](במי) שקבוע לו מן התורה בלבד: ו (ד) וכן היה ר' שמעון אומר השוחט את הפסח.(על היחיד) והעלהו (בחוץ) בשעת איסור הבמה אסור בשעת היתר הבמה מותר שנא' (דברים טז) לא תוכל לזבוח את הפסח (ה) יכול אף בשאר ימות השנה ת"ל (שם) באחד שעריך בשעה שישראל מתכנסין במקום א' הוי אומר בשעת הרגל: ז (ו) אלו דברים שבין במה גדולה לבמה קטנה(ז) קרן וכבש ויסוד בבמה גדולה אין קרן וכבש ויסוד בבמה קטנה כיור וכנו בבמה גדולה אין כיור וכנו בבמה קטנה (ח) חזה ושוק לכהנים בבמה גדולה חזה ושוק לבעלים בבמה קטנה עור עולה לכהנים בבמה גדולה עור עולה לבעלים בבמה קטנה חוץ למקומו בבמה גדולה אין חוץ למקומו בבמה קטנה: ח (ט) אלו דברים ששוה במה גדולה לבמה קטנה שחיטה בבמה גדולה שחיטה בבמה קטנה (י) הפשט וניתוח בבמה גדולה הפשט וניתוח בבמה קטנה (כ) דם מתיר מכשיר ומפגל בבמה גדולה דם מכשיר ב] בבמה קטנה (ל) מום פוסל בבמה גדולה מום פוסל בבמה קטנה חוץ לזמנו בבמה גדולה חוץ לזמנו בבמה קטנה: אי זו היא במה גדולה בשעת היתר הבמה אהל מועד נטוי כדרכו אין הארון נתון שם אי זו היא במה קטנה בשעת היתר הבמה עושה אדם במה על פתח חצרו ועל פתח גינתו מקריב עליה הוא ובנו בתו ועבדו ושפחתו: ט אי זו היא מנוחה זו שילה ונחלה זו ירושלים שנאמר (דברים יב) כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה ואומר (ירמיה יב) העיט צבוע נחלתי לי ואומר(שם) היתה לי נחלתי כאריה ביער דברי רבי יהודה ר"ש אומר נחלה זו שילה מנוחה זו ירושלים שנאמר (תהלים קלב) כי בחר ה' בציון וגו' זאת מנוחתי עדי עד פה אשב כי אויתיה:

א] אלא כתוכות שקבוע לו זמן התורה. ב] ומפגל.

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת קרבנות

מצפה אריה קיז: תוס' ד"ה כהם ועי' בילה ב. ד"ה נזיר: (ד) וכן היה ר"ש אומר. פסחים לא.: (ה) יכול אף בשאר ימות השנה: עי' קיד: ודברי רש"י בפסחים ט. וביומא סג.: (ו) אלו דברים: קכ.: (ז) קרן: שם: עי' ס. תוס' ד"ה מודה ועי' סב.: (ח) חזה ושוק. קיט. וקיז: (ט) אלו דברים ששוה. קכ.: (י) הפשט וניתוח בבמה. עי' חולין כב: תוס' ד"ה והבלא: (כ) דם מתיר. עי' קכ.: (ל) מום פוסל. ג"ז שם ובבכורות יד::

תוספות ומנחת בכורים

כדלעיל: ר"ש אומר אף הציבור כו' כצ"ל וכן הוא בש"ס ומסקנת הש"ס דלר"ש לא הקריבו תמידים ציבור בגדולה רק פסחים ועולות הקבוע להם זמן: אלא במי שקבוע לו מה"ת. ופסח נמי הוא חוב קבוע לציבור ואפילו פסח שני וכן תביאי כה"ג קרבין בבמת נבור: ו על היחיד. ל"ד אלא דקמ"ל דלר"ש מותר להקריב פסח על יחיד כדאמר בפסחים הלי באחד מיבעי לכדר"ש: בשעת היסור הבמות אסור. וה"ה דכרת נמי איכא: בשעת היתר הבמות מותר. היינו שמותר להקריבו בבמת ציבור וקמ"ל דפסח הוי כקרבן ציבור: יכול אף בשאר ימות השנה כו'. ע"כ דה"ק דלאחר חצות אם הקריבו בבמת יחיד אף בשעת היתר הבמות עובר בל"ת אבל בשאר ימות השנה דהוא שלמים מותר להקריבו אפילו בבמת יחיד ויותר נראה דברייתא זו ע"ס וכצ"ל מנין לזובח פסח בבמת יחיד שהוא בל"ת ת"ל כו' יכול אף בשאר ימות השנה כו' ומיירי בשעת היתר הבמות: ז אלו דברים כו'. בש"ס ת"כ דר"י דברים כו': קרן. ואפי' ר"י דאמר רצפה כולה מקדשת מ"מ מודה בדמים דבעי מזבח: חזה ושוק. וה"ה תרומת לחמי תודה: עור עולה. דהא כתיב עור העולה וגו' לכהן מ"כ בבמה קטנה דכשר בזר אין העור להעובד: אין חוץ למקומו בבמה קטנה גרסינן: ח דם לזריקה. מתיר את הבשר בזריקה ומקמי זריקה אסורה: ומפגל. פיגול נוהג בהם: מום פוסל בבמה קטנה. דלא אשכחן דבעינן בבמה קטנה: [הגהה מהרב מוהרי"ל תוספאה האבד"ק יאנאווא בן הגאון הצדיק המנוח מוהרש"א תוספאה הכ"מ ז"ל בעהמ"ח תנא תוספאה. גם כאן ראיתי בדברי המפרש הוא ניהו בעהמ"ח תוספות בכורים. אשר חקר נידון אם טמא אסור בבמה. ואשר מקשה על התוס' פה: שלהי ד"ה אמר דמשמע דטמא כשר להקריב וכמו שהבאתי לעיל בס"פ ז' בתוספתא וע"ש אשר ישבתי. וכאן אבאר כוונת התוס' דקאמר גבי בע"מ דאפילו בבמה לא אשכחן דאשתרי. היינו כיון דברייתא זו דקתני זר אתיא כר' יוחנן שם דילפינן מבמה. ע"כ קאמר דל"ל בע"מ דאף בבמה לא אשכחן. וע"כ פירש דהך פסול הוא אונן וטמא. וזהו אפילו לרב אשכחינן היתרא בטמא דהותרה מכללה בציבור. וכדאמר ר"י מפני מה וכו' טמא שכן מותר לעבודת צבור. וכן אונן אצ"ל מטעם דהותר בבמה דאפי' לרב הלא אשכחינן היתרא בכהן גדול. וע"כ המפרש שגה בזה]: איזו במה קטנה וכו' ובנו ובתו. מזה נ"ע על המ"ל פ"כ מהק"פ דנסתפק אם אשה כשרה בבמה הלא הכא מבואר דאף בתו כשרה: ט דר"י, רש"א וכו'. בגמרא קיט: מייתי לה ומפרש:

סליק מסכת זבחים

הפירוש והמצפה על התוספתא ממס' זו היא מלוקט מפי' מר אבי הגאון הצדיק ז"ל הכ"מ בעהמ"ח וטכ"י הרב הגאון מ' נחום מטשאווס בעהמ"ח תוספות בכורים על סדר מועד אשר מצאתי אותם באמתחת כתב מר אבי הג' ז"ל וע"כ ציינתי על מסכת זו תוספות ומנחת בכורים. ובכמה מקומות ציינתי והוספתי נופך משלי. אחרי כי לא מצאתי פי' מר"א מסודר. ואם אולי ימצא איזה שגיאה יתלו בי. דברי בן המחבר יהושע אריה ליב תוספאה אבד"ק יאנאווא.

תוספתא מנחות פרק ראשון

פרק ראשון א (א) רבי שמעון אומר כל המנחות שנקמצו א) שלא לשמן כשרות ועלו לבעלים לשם חובה שאין המנחות דומות לזבחים מחבת לשום מרחשת מעשיה מודיעים עליה לשום מחבת. מרחשת לשום בלולה מעשיה מודיעין עליה לשום מרחשת אבל זבחים אין [א] כאן אלא מעשה אחד לכולן ושחיטה אחת לכולן: ב חומר בשחיטה שאין בקמיצה ובקמיצה שאין בשחיטה שהשחיטה קבוע לה צפון וקבוע לה מקום בצואר ונוהגת בכל הקריבים (ב) ואוסרת חולין בפנים וקדשים בחוץ (ג) וחייבין עליה בחוץ מה שאין כן בקמיצה. חומר בקמיצה שהקמיצה (ד) טעון כהן (ה) וכלי שרת משא"כ בשחיטה קמיצה בכלי ושחיטה אפילו בקרומית של קנה: ג חומר בשחיטה שאין במליקה ובמליקה שאין בשחיטה שהשחיטה דוחה את השבת ואת הטומאה ונוהגת (ו) בציבור כיחיד (ז) וטעונה כלי וטעונה צפון משא"כ במליקה חומר במליקה שהמליקה טעונה כהן כשר משא"כ בשחיטה: ד חומר בקמיצה שאין במליקה ובמליקה שאין בקמיצה שהקמיצה דוחה את השבת ודוחה את הטומאה ונוהגת בציבור כיחיד וטעונה כלי משא"כ במליקה חומר במליקה שהמליקה קבוע לה מקום בצואר ונוהגת בכל הקריבים מה שאין כן בקמיצה ר"א אומר אפילו (ח) רגלו אחת על גבי הרצפה ורגלו אחת ע"ג לבנה רגלו אחת ע"ג רצפה ורגלו אחת ע"ג כלים אם ינטל הכלי ויוכל לעמוד בפני עצמו כשר ואם לאו פסול: ה טמא מת וטבול יום ומחוסר כפורים אין ב) הציץ מרצה על (ט) טומאת הגוף על מה הציץ מרצה על טומאת הדם ועל הקמיצה ועל הנסכים: ו (י) מחוסר בגדים כהן גדול משמש בשמונה כלים וההדיוט בארבעה ואם שמש כ"ג בארבעה וההדיוט בשמונה ועבד עבודתו פסולה עבד עבודת זהב בבגדי לבן ועבודת לבן בבגדי זהב ועבד עבודתו פסולה. היו (כ) מרושלין ומסולקין או שהיו משוחקין ועבד עבודתו כשרה לבש שתי כתנות ושתי מכנסים ושני אבנטים או שהיו מקורעין או שחסר אחד מהם או שנתן (ל) רטיה ע"ג בשרו תחת בגדיו ועבד עבודתו פסולה: ז ג) שלא רחוץ ידים ורגלים כיצד מקדש ידיו ורגליו (מ) בכלי שרת בפנים קידש ידיו ורגליו (נ) בכלי שרת בחוץ או מכלי חול בפנים או שטבל (ס) במי מערה ועבד עבודתו פסולה (ע)כיצד הוא מקדש נותן יד ימינו ע"ג רגל ימינו [ב] שמאלו ע"ג רגל שמאלו משפשף ומרחיץ משפשף ומרחיץ ר' יהודה אומר אפילו שתי ידים זו ע"ג זו מקדש אמרו לו א"א לכן. כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם וכן (פ) כה"ג שטבל ולא קידש ידיו ורגליו בין עבודה לעבודה ובין בגדים לבגדים ועבד עבודתו כשרה אבל כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם וכן כ"ג שטבל ולא קדש ידיו ורגליו מן הבוקר ועבד עבודתו פסולה. אחד כ"ג ואחד כהן הדיוט ששמשו שחרית ולא רחצו ידיהם ורגליהם הרי אלו (צ) חייבים מיתה שנאמר (שמות ל) בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו. ד) היה (ק) עומד ומקריב כל הלילה לאורה טעון קידוש ידים ורגלים "רבי אומר אין הלילה פוסלת בקידוש ידים ורגלים ר"א בר"ש אומר אפילו הוא עוסק בעבודה ג' ימים אין הלילה פוסלת בקידוש ידים ורגלים: ח ישב ע"ג הרצפה פסול שנא' (דברים יח) לעמוד [ג]. עמד (ר) ע"ג לבינה פסול שנא' (שם) ככל אחיו הלוים: ט (ש) קמץ בשמאל פסול (ת) בן בתירא אומר יחזיר ויחזור ויקמוץ בימין (א) אמר ר"א בר"ש כך היה ר' יהודה בן בתירא אומר בכל הפסולין ר' יוסי בן יאסין ור' יהודה נחתום אומר בד"א בזמן שלא קדש קומץ בכלי אבל אם קדש קומץ זה בכלי הכל מודים שלא יחזיר ר' אומר בין כך ובין כך יחזיר (ב) שאין הכלי מקדש קומץ בכלי אבל אם קידש קומץ זה בכלי הכל מודים שלא יחזיר ר' אומר בין כך ובין כך יחזיר שאין הכלי מקדש קומץ שלא נקמץ מבריתו: י כיצד (ג) סדר מנחות היה מביאן מתוך ביתו בכלי כסף ובכלי זהב נותנה בתוך כלי שרת ומקדשה בתוך כלי שרת ונותן שמנה ולבונתה עליה נכנס ומגישה בקרן מזרחית דרומית (ד) לדרומה של קרן מניחה במזבח ודיו ומסלק את לבונתה מצד אחד וקומץ ממקום השמן ונותנו בתוך כלי שרת ומקדשו בתוך כלי שרת ומלקט את הלבונה ונותנה ע"ג ומעלה אותו ע"ג המזבח ומולחו ונותן ע"ג המזבח. האשים והשירים ניתנין לכהנים רשאין כהנים ליתן בשירי מנחות יין שמן ודבש ואסורין לחמץ. (ה) כיצד הוא עושה פושט אצבעותיו על פיסת [ידו]. [ד] וכפיתים ממחק ממעלה למטה ריבה שמנה וחיסר שמנה ריבה סולתה וחיסר סולתה פסולה (ו) ריבה לבונתה כשרה מיעט לבונתה אפילו שני קרטין כשרה דברי ר' יהודה: ר"ש

א) זבחים דף ט:: ב) שם כג. פסחים דף ע תוספתא דפסחים פ"ז דף רסד תוספתא דמיל רפ"ז דף תרסד. ג) יומא דף לו תוספתא דיומא פ"ק דף שכב: ד) פסחים דף כ: תוספתא פ"ק דיומא דף שכד:

הגהות הב"ח א שהיה רבי אומר הלינה פוסלת כצ"ל ותי' אין נמחק:

אור הגנוז

פרק א [א] כן. [ב] ויד: [ג] לשרת: [ד] ובפכין ממתין ממעלה וכו'.

מצפה שמואל פ"א (א) רש"א. ב' ועי' מ"ב. ומפרש ר' זירא דהכא מיירי דקסבר מרחשת היא ואמרינן הכא דעקירה לא הוי עקירה. ועי' תוס' שם דר' זירא לא אפיק אדעתיה קושיא דר"ש אדר"ש ע"כ והעיר בת"כ שהרי לר"ז תו לא קשיא דר"ש אדר"ש דהא דאמר שלא לשמה פסולה היינו אם משנה בכוונה ולא בטעות: (ב) ואוסרת חולין בפנים. (קדושין מז:): (ג) וחייבין. עי' ט. דאם קמץ בחוץ משמע דמפסלה אבל מ"מ אין חייבין כרת בחוץ עי' בפי' בתרא דזבחים אלא שליגא ואוסרת וגם חייבין משמע דתרתי תנא וכמנחה איכה נפסלת כלל והיינו משום דאפשר לחזור ולקמוץ דאף למ"ד דאם קמץ בלילה פסולה במנחות ק. מ"מ היינו דכלי שרת מקדשין שלא בזמנו משא"כ בחוץ וככל הפסולין דמי ומבואר לקמן דס"ל לתנאי דיחזור ויקמוץ אף שקדש הקומץ בכלי עי' ח: ולקמן. א"כ כי קמץ בחוץ חוזר וקומץ ואין המנחה נפסלת ועי' זבחים פי"ד דקמץ בחוץ פטור: (ד) טעון כהן. ע. : (ה) (טעון) וכלי. עי' תוס' חולין ג. ד"ה כגון. שפירשו דגם שחיטה טעון כלי אלא דכלי שרת לא בעינן או כלי יפה לא בעינן. ודעת הרמב"ם מהלכות מעה"ק ה"ז כן ע"ש וכן מורה יותר לשון התוס'. דלענין כ"ש תנא בפ"ע ועתוס' זבחים מח. ד"ה איזהו: (ו) בציבור. עתוס' זבחים סג: וכמ"ש בפנים וכתבתי שם דיש סברא לומר דמנחת חוטא טעונה צפון וע"ש מ"ש דמיירי במנחת תמיד ולא קאי אקמלה רק לענין הקרבה וכן כתב בת"כ: (ז) וטעונה כלי. ה. לענין המנחה וכאן לענין הקמיצה: (ח) רגלו אחת. עי' ו: (ט) טומאת. עי' זבחים כב: ומנחות כה: ד"ה הורצה וה. שם ועי' ירו' פסחים פ"ז ה"ז עון הקריבים ולא עון המקריבים ירו' שבועות פ"א ה"ד עון הקריב ס ולא עון המקריבים וכאן דתני על הקמיצה ועל הנסכים ולא קא חשיב בשר והלב צ"ל דס"ל דאין ציץ מרצה על אכילה ולא על העולין לקומץ ונסכים אינם בכלל עולין ועי' כה. תוס' ד"ה במרצה ועת"כ דקומץ מנחת נסכים בכלל עולין וכתב הת"כ דאפשר דלפירוש התוס' שם הא דחשיב בת"כ להכי דוקא קומץ ולבונה משום דאלו הן עיקר הקרבן ולא בכלל עולין והא עולין דאיך מרצה על העולין ופליגי ועי' תוס' שם ד"ה והא שהקשו דבעולין נמי פלוגתא וכתב הת"כ דיש לפרש דעולין בבזיכי לבונה ל"פ: (י) מחוסר בגדים. זבחים יח. ועכ"מ פ"ט מהלכות סנהדרין ה"ב: (כ) מרושלין. יח. שם: (ל) רטיה. ע"ש בזבחים ועי' רמב"ם ולאבד"ד סוף הל' כלי המקדש ע"ש: ובדין מקורעין עמ"ש הרמב"ם בפ"א בכלי ב"ה ה"ד דבקרע כדרך שקרע על המתים כשר ע"ש דהוא בכלל פרועי ראש דלא מחלי עבודה ועתו' רפ"ב דזבחים ד"ה איתא שם כתבו כן אלא שהניחו בתימה: (מ) בכלי שרת בפנים. עי' זבחים כב. וירו' יומא פ"ד הל"ה: (נ) בכלי שרת בחוץ. שם כ: עי' ירושלמי יומא שם ושם מבואר לענין קדוש ד' כהנים וע"ש בש"ק ד"ה אר"י מ"ש בזה ועי' ש"ם דילן יומא מ"ג: דכ"ג מקדש בקיתון של זהב ועתו' זבחים כב. ד"ה והא ממנו ואף שקידוש הראשון של כ"ג היה מן הכיור לפי הירושלמי שם קשה להו על פירש"י מקידוש שני והת"כ כתב דקשה להו לר"י דבכל יום בקיתון של זהב: (ס) במי מערה. עיין כא.: (ע) כיצד הוא מקדש. זבחים יט: (פ) כ"ג שטבל. צ"ל שלא טבל וכן הגירסא ביומא פ"א ועיין זבחים יט: וכ.: (צ) חייבין מיתה. זבחים יח. ועתוס' כג: ד"ה אימא: (ק) עומד ומקריב. יח: וירו' יומא פ"ב הל' י"ז וסוכה פ"ד ה"ז: (ר) ע"ג לבונה. זבחים כד: (ש) קמץ בשמאל פסול. מנחות ו. ועיין דף י': (ת) בן בתירא. שם ו.: (א) אר"א בר"ש. ו:: (ב) שאין (הקומץ) [הכלי] מקדש. עיין כאן ז. בבעיא דר"ל מר"י אי מקדש כ"ש ומסיק דמקדש ליפסל ועי' כריתות תוס' יד. וכד: ד"ה קסבר ר"י ועי' זבחים פו. ושם פח. דמסקינן דמקדש לפסול וע"ש ובתוס' שם ד"ה כלי שרת דלענין הקרבה אין ספק שיקרבו ע"ש מ"ש בשיטת רש"י ועכ"מ פ"ג מהל' פסו"ה: (ג) סדר מנחות. עיין סוטה יד: (ד) לדרומה. שם לחודה של קרן: (ה) כיצד הוא עושה. יא: ריבה סלתה עי' נב: (ו) ריבה לבונתה. יא:

מנחת בכורים

פרק א א ר"ש אומר כל המנחות. אפילו מנחת חוטא ופליג אמשנה א' פ"א דפסול במנחת חוטא וכן בכל המנחות מבואר במשנה דלא עלו ור"ש ס"ל דעלו ודומות לזבחים דקי"ל כל הזבחים שנזבחו כשרין ולא עלו חוץ מחטאת ופסח דפסולות: מרחשת לשם בלולה. בש"ס הגירסא חריבה לשם בלולה חריבה היא מנחת חוטא ומנחת קנאות דכתיב לא ישים עליה שמן: לשום חריבה. גרסינן א"נ גרסינן שהיא חריבה וכללא לר"ש מחשבה דניכר שהוא מכזב לא פסלה אבל מחשבה דלא ניכר פסול והכי ס"ל נרבה בגמרא והיכא אוקימתא אחריתי: **ב** הקריבים. כל בהמות הקריבות: חולין בפנים. אם שחט נפסלין: וחייבין כרת. לשוחט בחוץ משא"כ בקמיצה דאינו טעון צפון כדילפינן (ת.): להגשה. דטעונה בקרן מערבית דרומית וכן קמץ בחוץ אינו חייב: ה"ג ושחיטה אפי' בקרומית של קנה: **ג** בנבור. אבל מליקה ליתא בנבור דאין נבור מקריבין עופות כמבואר בעופות קרבנו. היחיד מביא עוף ואין הנבור מביאים עוף כדנפקא לן בת"כ (ת.): טעונה כלי. קרומית עכ"פ ולא ביד: צפון. בקיק אבל מליקה כשרה בכ"מ בעזרה: בשחיטה. דזר וכל הפסולין שוחטין: **ד** בנבור. מנחת נבור: בגוזר. חול שרף: בכל הקרבין. בכל עוף הקרב אבל קמיצה אינה בכל המנחות כגון כהנים ומנחת כהן משוח כמבואר במנחות (עג.): רגלו אחת. במשנה פ"א מבואר דהלינה פוסלת: **ה** הקמיצה. קומץ שנטמא: הנסכים. קאי על מסנה הנזכר דטבו"י ומחוסר כפורים פסולים: **ו** מחוסר בגדים. מבואר במשנה דפסולין: עבודת זהב. החליף ביוה"כ מעבודה לעבודה: מרושלין. נגררין בקרקע: מסולקין. קצרים: משוחקים. ישנים עדיין בגד הוא: מקורעין. אינו לכבוד ולתפארת: רטיה. דבעינן ילבש על בשרו: **ז** אפילו שתי ידים. בש"ס גרסינן מקדש שתי ידיו זע"ז וכן שתי רגליו ואמרו דא"א לעשות כן ולר"י חבירו מסייעו ועמידה מן הצד איכא ביניייהו לר"י הוי עמידה והכל מודים דקידוש מעומד דכתיב לשרת: כהנים שלא קדשו. במיסך את רגליו וכן לא קידש בהפליג: אבל כהנים שלא קדשו גרסינן. דהקידוש בבקר מעכב (תוס' יומא פ"א ה' ט"ו): ה"ג שר' אומר הלינה פוסלת: **ח** ככל אחיו. אין דרך עמידה בכך אלא על הרצפה ממש: **ט** יחזיר. הקמח: בכל הפסולין. שחוזר כשר וקומץ שאין הכלי מקדש כיון שקמצו פסול: ומקומץ בכלי עד הל' י' לא גרסינן וה"ג שאין הקומץ מקדש קומץ שלא נקמץ מבירתו כלומר שלא נקמץ בכשרותו [וכ"ה בכ"י]: י דרומית מערבית גרסינן: ומסלק לבונתה. שיהא הקומץ שלם: לאשים גרסינן: יין ושמן ודבש. ואינו אסור אלא להקריבה: ואסורין לחמץ. דכתיב לא תאפה חמץ חלקם נתתי אפילו חלקם לא תאפה חמץ: על פיסת ידו. על פס ידו: ממחק. באגודל מלמעלה ובזרת מלמטה: ריבה סולתה. בפי

ר"ש אומר הקומץ והלבונה שחים ראפילו כל שהוא פסולה. [א] קמץ שלא ממקם השמן ושלא (ז) ממקום הלבונה או שלא נתן עליה לבונה אפילו כל שהוא פסולה אחד (ח) מנחת ישראל ואחד מנחת כהנים אלא שמנחת כהנים כולה כליל לאשים שנאמר (ויקרא ו) וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל :

פרק שני

א (א) הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ או כזית משיריה בחוץ להקטיר קומצה בחוץ או כזית מקומצה בחוץ (ב) להקטיר לבונתה בחוץ או כזית מלבונתה בחוץ פסול ואין בו כרת. לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר להקטיר לבונתה או כזית מלבונתה למחר פגול וחייבין עליו כרת. כל המנחות (ג) שקמצן שלא לשמן (ד) הוליך והקטיר חוץ לזמנן [ב] הוליך והקטיר שלא לשמן פגול וחייבין עליו כרת ובלבד שיקרב המתיר כמצותו. כיצד קרב המתיר כמצותו קמץ בשתיקה ונתן בכלי והוליך [ג] חוץ לזמנו או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והוליך והקטיר בשתיקה או שקמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר בשתיקה זהו שקרב המתיר כמצותו: ב כיצד לא קרב המתיר כמצותו קמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והוליך והקטיר חוץ לזמנו או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והוליך והקטיר חוץ למקומו או שקמץ ונתן בכלי והוליך והקטיר חוץ למקומו בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת (ה) ר' יהודה אומר אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום פגול וחייבין עליו כרת קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת: ג כיצד קדמה מחשבת [ד] מקום למחשבת זמן קמץ חוץ למקומו ונתן בכלי והוליך והקטיר חוץ לזמנו מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן פסול ואין בו כרת מפני שלא קרב המתיר כמצותו: ד הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ להקטיר קומצה למחר לאכול שיריה למחר להקטיר קומצה בחוץ בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת. ר' יהודה אומר (ו) אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום [ו] חייבין עליו כרת הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת. כל המנחות שקמצן חוץ לזמנן או שקבלו פסולין את הקומץ וקטרוהו בשתיקה [ז] אפילו חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת: ה הקומץ את המנחה לאכול שיריה [ח] כזית היום וכזית למחר להקטיר מקומצה כזית בחוץ וכזית בפנים פסול ואין בו כרת. לאכול משיריה כזית היום וכזית למחר להקטיר מקומצה כזית היום וכזית למחר פגול וחייבין עליו כרת. הקומץ את המנחה לאכול משיריה כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים ולהקטיר מקומצה כחצי זית בחוץ וכהצי זית בפנים כשר וכן למחר כשר: ו הקומץ את המנחה לאכול משיריה כזית בחוץ וכזית בפנים בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת. ר' יהודה אומר אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום פגול וחייבין עליו כרת הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן פסול ואין בו כרת. הקומץ את המנחה לאכול משיריה כחצי זית בחוץ ולהקטיר מקומצה כחצי זית בחוץ לאכול משיריה כחצי זית למחר ולהקטיר מקומצה כחצי זית למחר לאכול משיריה כחצי זית בחוץ ולהקטיר מקומצה כחצי זית למחר כשר שאין קמיצה והקטרה מצטרפין זה עם זה אבל קמיצה וקמיצה הקטרה והקטרה מצטרפין זה עם זה. כיצד קומץ את המנחה לאכול משיריה כזית בחוץ וכזית למחר להקטיר מקומצה [ט] כזית בחוץ וכזית למחר פסול ואין בו כרת מפני שקמיצה וקמיצה הקטרה והקטרה מצטרפין זה עם זה. הקומץ את המנחה לאכול משיריה כחצי זית למחר ובשעת הקטרה חשב עוד להקטיר מקומצה כחצי זית למחר פיגול וחייבין עליו כרת מפני שקמיצה והקטרה מצטרפין זה עם זה לפגל. הקומץ את המנחה להקטיר מקומצה [ט] כחצי זית למחר [י] (ז) שאין פחות מכזית מפגל ופוסל בכל מקום. הקומץ את המנחה (ח) לאכול קומצה ולהקטיר שיריה לאכול דבר שאין דרכו לאכול ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר כשר ור' יהודה פוסל. (ט) להניח קומצה ושיריה למחר או להוציאן לחוץ כשר ור"י פוסל ר' אלעזר אומר ר' אליעזר פוסל ור' יהושע מכשיר א"ל ר' יהודה ומה אם הניח את הקומץ למחר אינו פוסל וחכ"א זה וזה כשר אין לך שהוא פסול אלא מחשבת קמיצה והקטרה בלבד :

פרק שלישי

א (א) השוחט שני כבשים לאכול אחת מן החלות למחר א)להקטיר שני בזיכין לאכול אחד מן הסדרין למחר פגול וחייבין עליו כרת דר"מ וחכמים אומרים זה פגול וחייבין עליו כרת והשני פסול ואין בו כרת: ב (ב) שני בזיכי לבונה שנטמא אחד מהן יקרב בטומאה וחבירו יקרב בטהרה ר' יהודה אומר (ג) אין קרבן צבור חלוק אלא שניהם יקרבו בטומאה: ג (ד) הקומץ והלבונה שנטמא אחד מהם שניהם יצאו לבית השריפה: ד היה מקריב (ה) שתי הלחם ונטמאו בידו אומרין לו הוי פקח ושתוק: ה היה מקריב [ח] סדרים ונטמאו בידו אומרין לו הוי פקח ושתוק: ו היה מקריב שני בזיכין ונטמאו בידו אומרין לו הוי פקח ושתוק: ז היה מקריב מנחת כהנים ומנחת משיח ונטמאו בידו אומרין לו הוי פקח ושתוק: ח היה מקריב (ו) מנחת פרים וכבשים ונטמאת בידו אומר ומביאין אחרת תחתיה אין שם אלא היא אומרים לו הוי פקח ושתוק: ט היה (ז) מקריב מנחת העומר ונטמאה אומר ומביאין אחרת תחתיה אין שם אלא היא אומרים לו הוי פקח ושתוק דר"א בר"ש רבי אומר בין כך ובין כך א"ל הוי פקח ושתוק שהעומר שקצרוהו שלא כמצותו פסול: י (ח) תודה מעכבת ומפגלת את הלחם והלחם (ט) מעכב ואין מפגל את התודה: (י) כבשים מעכבין ומפגלין את הלחם והלחם מעכב ואין מפגל את הכבשים. הזבח מפגל את הנסכים משקדשו בכלי דברי ר"מ ואין נסכים מפגלין את הזבח: יא (כ) קמץ בשתיקה וכשהוא בא להקטרה הקטיר את הקומץ בשתיקה ואת הלבונה חוץ לזמנה פגול וחייבין עליו כרת דר"מ וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר דברי ר' מאיר אימתי בזמן שיקרב מתיר כמצותו אבל (ל) לן או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים או שהקטירו פסולים את אחד מהן אפילו חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת. [ל] הקטיר אחד מהן היום ע"מ להקטיר מחבירו למחר (מ) הכל מודין שפגול וחייבין עליו כרת. (נ) שני בזיכי לבונה שהקטיר הראשון בשתיקה והשני חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת דברי ר' מאיר וחכ"א אין כרת עד שיפגל בכל המתיר. דברי ר"מ אימתי בזמן שקרב השני כמצותו אבל לן או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים או שהקטירו פסולים את אחד מהן אפילו חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת. הקטיר את אחד מהם ע"מ להקטיר מחבירו למחר הכל מודים שפגול וחייבין עליו כרת: (ס) שני כבשי עצרת ששחט הראשון בשתיקה והשני חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת דברי ר"מ וחכמים אומרים אין בו כרת עד שיפגל בכל המתיר דר"מ אימתי בזמן שקרב השני כמצותו אבל לן או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים או ששחטו פסולים וזרקו את דמו של אחד מהם אפילו חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת. שחט את אחד מהם היום ע"מ לאכול מחבירו למחר הכל מודים שכשר שאין הכבש מפגל ופוסל את חבירו בכל מקום :

פרק רביעי

א (א) מנחה שלא נקמצה שנתערבה במנחה שנקמצה אם יכול לקמוץ מזו שלא נקמצה בפני עצמה כשרה ואם לאו פסולה (ב) ויקטיר קומצה של ראשונה (ג) הקומץ שנתערב בשירים הרי זה לא יקרב ואם קרב כשר. ר' אלעזר אומר [מ] נתערב בשירי מנחה אחרת או במנחה שלא נקמצה הרי זה לא יקרב ואם קרב כשר (ד) ר' אלעזר אומר יקרב. (ה) נתערב במנחת כהנים ובמנחת כהן משיח ובמנחת נסכים וכן מנחת כהנים וכן מנחת כהן משית ומנחת נסכים שנתערבו זו בזו הרי אלו יקרבו. ולא עוד אלא שני כהנים מביאין את מנחותיהן בכלי אחד ומקריבין אותן לגבי מזבח מפני שכולן כליל לאשים נתערבה במנחת פרים אילים וכבשים הרי אלו יקרבו. (ו) ר' יהודה אומר לא יקרבו מפני שזו בלילתה עבה וזו בלילתה רכה והן בולעות זו מזו: ב (ז) חריב שנתערב בבלול ה"ז יקרב ר' יהודה אומר לא יקרב מפני שבולע ממנו. א"ר יוסי רואה אני את דברי ר"א שאמר אם אין קומץ אין שירים אע"פ שאין שירים יש קומץ. מדברי ר' יהושע שאמר אם אין קומץ אין שירים [נ] אין קומץ (ח) נטמא קומץ [ס] שנפסל או שיצא חוץ לקלעים השירים תעבור צורתם ויצאו לבית השריפה

נטמאו

א) המקטיר .

אור הגנוז

[א] מן תיבת קמץ ועד אחד ליתא : פ"ב [ב] או שקמצן חוץ לזמנן : [ג] והקטיר : [ד] זמן למחשבת מקום קמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והוליך והקטיר חוץ למקומו כיצד קדמה מחשבת : [ו] פגול וחייבין : [ז] או שלן הקומץ וקטרו בשתיקה או שיצא הקומץ חוץ לקלעים וקטרו בשתיקה . [ח] בחוץ וכזית בפנים להקטיר מקומצה כזית בחוץ וכזית בפנים פסול ואין בו כרת לאכול משיריה וכו' : [ט] כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר : [י] כשר : פ"ג [כ] שני : [ל] הקטיר את אחד מהן אפילו חוץ לזמנו פסול ואין בו כרת הקטיר את וכו' : פ"ד [מ] יקרב : [נ] אם אין שירים נטמא קומץ או שנפסל או שיצא וכו' : [ס] או :

מצפה שמואל

(ז) ממקום הלבונה . דגרגיר לבונה פוסל : (ח) מנחת ישראל. נט : (א) הקומץ. יח: וע"ש יב: : (ב) להקטיר לבונתה. ר"י פליג כרפ"ב דאין מתיר מפגל המתיר ועי' מ"ל פי"ד מהל' פסוהמ"ק ה"י : (ג) שקמצן שלא לשמן . עי' בפנים הגירסא א"נ גרסינן שקמצן חוץ לזמנן הוליך והקטיר חוץ לזמנן פגול וחייבין עליו כרת וע"ז מסיים ובלבד : (ד) הוליך והקטיר. עי' י"ג: ומ"ל פי"ב מהל' פסוהמ"ק ה"ו: (ה) ריה"א אם קדמה. עי' זבחים ל: וכל הסוגיא שם : (ו) אף בזה . בעבודה אחת עי' זבחים ל. שם אסכתן להוקמא בב' עבודות במנחה ודלא כתוס' זו ע"ש מחלוקת אביי ורבא ועי' בתוס' זבחים כז: ד"ה יצא מ"ש לר"י בזה הא דל"א זריקה דלא שריא אינו מביא לידי פגול והוכן כל ברייתות אלו מתבאר במשנה יב. : (ז) שאין פחות. עי' כו: ותוס' ד"ה ר"י : (ח) לאכול קומצה . עי"ש . ושם גרסינן ור"א : (ט) להניח קומצה. יז: וית. כל זה ועי' זבחים לו. : (א) השוחט שני כבשים. יג: וע"ש הגירסא ור"מ דהכא הוא חכמים דמשנה ור"י דהתם הוא ת"ק דהכא וע"ש יד: והת"ב הגיה בזה והפירוש כמ"ש בפנים ועיין בש"ס שמביא ברייתא שר"י גזר בלבונה וכאן נמי מוכח כן אלא שלא התבר דברי ר"י בהדיא וכן מצינו בכ"מ : (ב) שני בזיכי לבונה . עי' טו. : (ג) אין ק"צ חלוק . עי' פסחים פ. וירו' פסחים פ"ז ה"ז כה: ועי' כאן טו. ועי' בש"ס ובתוס' שם ד"ה ופליגי ומפשטה דש"ס שם נראה דבזיכין תלוי בפלוגתא אם מרצה על העולין ואפשר שאף לר"י דס"ל טומאה הותרה מ"מ צריכין לסברא דמרצה על העולין דאל"כ האיך יעשו בטומאה ולא קפדינן במגען זה לזה אלא לר"נ ביומא לחד לישנא היכא דאיכא טהורין בהסית בית אב מהדרינן אף דהותרה א"כ כ"ש לכתחלה שלא קפדינן אנגיעה ע"ש ו: וא"ש דברי התוס' ד"ה ופליגי דמפרשי גם לר"י בטעם דציץ מרצה על העולין : (ד) הקומץ והלבונה . עי' כה. וכאן מדרבנן קאמר דאינו מרצה ועי' לעיל בפ"א ושם מה"ת קאמר ועי' יבמות ל. ועתוס' כה: ד"ה ורב שילא וגיטין נד. ד"ה שנטמא פסחים פ. ד"ה ה"ה יומא ז. ד"ה שנטמא יבמות ל. ד"ה והא ודברי מהרש"א שם תמה דברי התוס' בזבחים כה: ד"ה ורב שילא כן הוא בת"ב ועי' מנחות ט: וכו. ד"ה הקטר ויומא ז: ד"ה הא אינו ושבועות ט: ד"ה אי מה זבחים טו: וטו: ד"ה שכן וכג: ד"ה הא אינו ולד: ומה: וסה. וע"ש כב. ד"ה אבל ועי' תמורה ז. בכל המקומות מבואר ברצוי ציץ ודין הטומאה עי' ירושלמי נזיר פ"ט ה"ב עובר של פסח מהו שירצה ציץ ועי' ירושלמי חגיגה פ"ב ה"ד ברצוי ציץ באין על מנתו וביומא פ"א ה"ב : (ה) שתי הלחם . עי' עב. לענין העומר ועי' יומא ז. ועי' פסחים עז: ד"ה עומר ותוס' ביומא שם ד"ה פרים אף היכא דאינו דוחה טומאה מ"מ הציץ מרצה וכאן במנחת כהנים צ"ע שהרי כיון דבעי ציץ לרצוי א"כ ה"ל להדר אטהורים וצ"ל אומר וכן במנחת משוח דהיינו חביתין כיון דיחיד הוא ה"ל להדר אטהורים אף דדחי שבת כמבואר ביומא ז' וע"כ כאן ט"ס וצ"ל אומר ומביאין כמו בסיפא : (ו) מנחת פרים . לולי דמסתפינא ה"א שצ"ע בסיפך במנחת כהן צ"ל אומר וכאן א"צ להיות אומר דמיירי בפרים וכבשים הדוחין שבת ובזה לא מהדרינן דליכא שירים לאכילה דאין לומר כאן דמיירי בפרים של עובדי כוכבים ואילו של אהרן דבהא מהדרינן שהרי בכבשים א"א לומר כן וא"א לאוקמא בכבש הבא עם העומר דעומר תניא בפ"ע ואולי מיירי כאן בשל יחיד וצ"ע דלפ"ז אותו ברייתא אינו המבואר בש"ס יומא ז. עי' ירו' פסחים פ"ז ה"ה שקריבין לצבור אם יש אומרים לו הבא המקריבין בין שיש לו בין שאין לו ע"ש לענין קריבין כמקריבין . ועי' ירו' מגילה ספ"ב הובא לענין מנחת העומר המבואר כאן יע"ש : (ז) מקריב מנחת העומר . עב. ע"ש הגירסא : (ח) תודה מעכבת. מו: ועי' עו. : (ט) מעכב. מו. ושם איתא דאינו מעכב : (י) כבשים מעכבים. מו. ע"ש בהוזקקו זה לזה בתנופה : (כ) קמץ בשתיקה. טז. וזבחים מב: ורש"י שם ד"ה בד"א גי' שם בע"א . ועי' רמב"ם פ"א מהל' פסוה"מ ה"ז ומ"ש שם המש"ל דלא משכחת לה עבודת חצי מתיר רק בהקטרה . ועי' תוי"ט רפ"ב ותוס' יג. דקומץ חשיב עבודה שלימה ע"ש ד"ה הקומץ וע"ע תוס' פז. ד"ה בין : (ל) לן או שנפסל . עי' פסחים לד: ולר"י דזריקה מועלת ליוצא מיירי ביצא קומץ אבל שיריים קובע בפיגול . עי' מעילה ו: : (מ) הכל מודים . ר"מ וחכמים ור"י פליג במשנה ריש פ"ב שאין מתיר מפגל מתיר : (נ) שני בזיכי לבונה. טז. : (ס) שני כבשי עצרת . שם : (א) מנחה שלא נקמצה . עיין כב. וכג. ועי' ירו' חגיגה פ"ג ה"ב מביא שם דין שני מנחות שלא נקמצו : (ב) ויקטיר קומצה . אף דנפסלו השיריים . ועי' תוס' ט: ד"ה אותן : (ג) הקומץ שנתערב. כג. : (ד) רא"א . עי' זבחים עז: דס"ל כן בתערובות דרואה הנתערב כאילו עצים : (ה) נתערב במנחת כהנים. כב. : (ו) ריה"א לא יקרבו . עי' כל הסוגיא כג: טעמא דר"י : (ז) חריב שנתערב בבלול . ומיירי במנחות שאינם שוות כגון מנחת פרים במנחת כבשים ובבלול וא"כ נתערבו כמ"ש התוס' פט: ד"ה בלול . ועי' רמב"ם בהל' תמידין ומוספין פ"י ה"ט . ומ"ש בכ"מ לשיטתו . ועיין בתוי"ט פ"ט מ"ד מה שכתב על הכ"מ . ומסיק דבשוין אפילו לא בללן מותר . וכתב הת"ב דא"ל לדברי התוס' שם דקאמרי דאתי כרבנן דאי לר"י באין שוין אפילו בללן אסור ומ"מ אפילו בשוין אם לא בללן פסולות דבעינן ראוי לבילה כמ"ש שם ד"ה ואם וזהו שיטת הרמב"ם ג"כ : (ח) נטמא קומץ . עי' פסחים עח. מסקינן לר' יוסי אפילו באבוד ושרוף אם הקטיר הורצה אבל לכתחלה לא יקטיר . ועי' רמב"ם פי"א

מנחת בכורים

כפי מדה הצריך : שחיסר אפילו כ"ש . דבעינן הקרבת כל הלבונה ולבונה הבאה בפני עצמה [אף שיש] קורט אחד : ממקום הלבונה גרסינן : אפילו כ"ש. שפחות משיעורו מקוטר אחד ולבונה הבאה עם המנחה : מנחת כהנים . טעון לבונה :

פרק ב א פסול . כדין מחשבת חוץ למקומו : שלא לשמן . דכשרות אלא שלא עלו לבן הוי כמו קרב המתיר כמצותו ומחשבת פיגול מהניא : ה"ג או שקמץ חוץ לזמנו והוליך והקטיר שלא לשמן : והקטיר חוץ לזמנו . גרסינן בסיפא שהיו כל העבודות במחשבה זו : ב קמץ חוץ למקומו . גרסינן ברישא : חוץ למקומו . והיינו מחשבת חוץ לזמנו ג"כ ובזה בין שהקדים : אף בזה לא גרסינן : ג פסול. אף שהיה בו מחשבת חוץ לזמנו דשלא לשמו פסול בהו : ד הקומץ את המנחה . וחשב בעבודה אחת עירוב מחשבות : אף בזה . בעבודה אחת מ"מ אלינן באם קדם : או שקבלו . חסר כאן שקבלו זר : פסול . דהוי הקבלה בפיסול ולא קרב כמצותו : ה ה"ג לאכול משיריה כזית בפנים כזית בחוץ . דהוי חוץ למקומו וקמ"ל משום סיפא דאין חצי זית פוסל (עיין ריש פ"ג) : ו וכזית בפנים. בהיו בו מחשבת חוץ לזמנו ג"כ א"נ גרסינן וכזית חוץ לזמנו . קמיצה וקמיצה . חצי זית חוץ לזמנו וחצי חוץ למקומו וה"ג לה בסדיא חצי זית : ה"ג חשב שוב לאכול משיריה כחצי זית (עי' יד:) : שאין אכילה והקטרה גרסינן : ולהקטיר . היינו או להקטיר : בשעת הקטרה . אף שחשב בעבודה אחרת : לפגל . אף לפיגול : למחר כשר גרסינן : ור"י פוסל במחשבת שינוי . ומפרש טעמא דר"י שאם הניח פוסל וכל שפוסל במעשה פוסל במחשבה : זה וזה . בין למחר בין לחוץ וג' מחלוקת כדבר (עי' יז:) :

פרק ג א השוחט שני כבשים . בכשר עצרת שטעון לחם : הקטיר שני בזיכין . גרסינן של לחם הפנים : זה . הסדר או החלה שחישב עליו : ג שנטמא אחד מהם . דאין קרב זה בלא זה דהנייהם מתירין להשיריים : ד מקריב את הלחם . הגה"ה : הוי פקח . דקרבן ציבור טומאה לא מעכבי רק באכילה אסור וכן בהקריב סדרים וכן בהקריב בזיכים א"א להביא אחר שהרי טעון קידוש משעה שעבר ובמקריב מנחת כהנים צ"ל אומר כמו בסיפא : ח אומר . דכאן איכא שירים לאכילה לכן מהדרינן אטהור כדי דלתאכיל : ט בין כך . אף באיכא אחר דקצירת העומר רק בלילה (יומא ז') : י מעכבת . שאם אין תודה אין לחם : מפגלת . בחישב עליה לאכול חוץ לזמנו הלחם מפוגל אבל חישב לאכול הלחם אין התודה מפוגל כמבואר במשנה (טו.) וכן בכבשי עצרת מעכב שאם אין לחם אין קרב : מפגל . שאם שחט מהם חייב משום פיגול : ואין הנסכים . אם חשב על הנסכים לא פגל הזבח (טו:) : יא קמץ בשתיקה . דאפילו קמץ במחשבה הוי כחשב בכל המתיר שהרי קמיצה בלבונה ליכא (טז.) : דר"מ אימתי . אף בפיגול בחצי מתיר אינו אלא כשקרב המתיר כמצותו : ע"מ להקטיר מחבירו . הלבונה : הכל מודים בפיגול . בש"ס (יז:) מבואר דהכל מודים דאין הקטרה מפגלת הקטרה דלאו מתיר דידיה הוא ולפירוש התוספתא כאן כיון דאקבעי בחד מנא מתיר מפגל מתיר : הראשון בשתיקה . אבל הראשון במחשבה והשני בשתיקה אף לרבנן אמרינן ע"ז הראשונה היא ובש"ס (טז.) מייתינן ברייתא בסיפך : הכל מודים שפגול . פירשתי לעיל : הכל מודים שכשר . דלא אקבעי בחד מנא (עיין יג : וספ"ב) :

פרק ד א לא יקטיר . דשירים אסורים בהקטרה : ר' אלעזר אומר מקריב גרסינן : יקרב . דליכא שירים : נתערבה . ובגמרא (כג.) איתא שנתערב א בא : לא יקרבו . דהקומץ הוי לוג לעשרון אבל מנחת נסכים בפר ואיל שני לוגים לעשרון ובכבש שלשה לוג לעשרון ובולע זה מזה וה"ל זה רבה שמנה וזה חסר שמנה : ב חריב . מנחת חוטא שבאה חריבה : אע"פ שאין שירים . שנטמא או שאבד ונראה יותר מדברי ר"י (כו.) : אין שירים אין קומץ . גרסינן בסיפא : נטמא קומץ או . גרסינן ומפרש לרישא :

שיכא

נטמאו שירים או שנפסלו או שיצאו חוץ לקלעים ר"א אומר יקטיר את קומץ ור' יהושע אומר לא יקטיר (ט) ואם הקטיר בין בשוגג בין במזיד מודה ר' יהושע שהורצה: ג (י) שירים שחסרו עד שלא קרב הקומץ פסולין. משקרב הקומץ כשרים: ד (כ) רקיקי מנחת ישראל שחסרו עד שלא קרב הקומץ פסולין. משקרב הקומץ כשרים: ה (ל) חלות תודה ורקיקי נזיר שחסרו עד שלא נזרק דם הזבח פסולין משנזרק דם הזבח כשרים: ו (מ) שתי הלחם שחסרו עד שלא נזרק דמן של כבשים פסולין משנזרק דמו של כבשים כשרים: ז שני סדרים שחסרו עד שלא הוקטרו בזיכין פסולין משהוקטרו בזיכין כשרים. (נ) אבל נסכי בהמה שחסרו בין שקרב הזבח ובין עד שלא קרב הזבח כשרים שיבאו נסכים אחרים למלאותן: ח (ס) קמץ בשתיקה ויצא הקומץ חוץ לקלעים וקיטרן בשתיקה הרי זה כמות [א] שהיה. מועלין בשירים ואין חייבין עליהם משום נותר ומשום טמא: נטמא הקומץ וקיטרו בשתיקה אין מועלים בשירים אבל חייבים עליהם משום נותר ומשום טמא. (ע) שהציץ מרצה על הטמא ואין הציץ מרצה [לא] על הלן ולא על היוצא. קמץ בשתיקה ויצאו שירים חוץ לקלעים והקטיר הקומץ בשתיקה ר"א אומר ה"ז כמות שהיה. מועלין בשירים ואין חייבין עליהם משום נותר ומשום טמא. ר' עקיבא אומר הורצה הציץ על היוצא ואין בשירים אבל חייבים עליהן משום נותר ומשום טמא: נטמאו השירים והקטיר את הקומץ בשתיקה הכל מודים שאין מועלין בהם אבל חייבין עליהן משום נותר ומשום טמא שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה לא על הלן ולא על היוצא: קמץ בשתיקה ויצא קומץ חוץ לקלעים וקיטרו חוץ לזמנו או שקמצו חוץ לזמנו ויצא קומץ חוץ לקלעים וקיטרו בשתיקה או שקמץ חוץ לזמנו ויצא חוץ לקלעים קיטרו חוץ לזמנו מועלין בשירים ואין חייבין עליהן משום פגול: נטמא הקומץ וקיטרו חוץ לזמנו עדיין מועלין בשירים וחייבין עליהן משום פגול שהציץ מרצה על הטמא ואין מרצה לא על הלן ולא על היוצא: קמץ בשתיקה ויצאו שירים חוץ לקלעים והקטיר את הקומץ חוץ לזמנו או שקמץ חוץ לזמנו ויצאו שירים חוץ לקלעים והקטיר את הקומץ בשתיקה או שקמץ חוץ לזמנו ויצאו שירים חוץ לקלעים והקטיר את הקומץ חוץ לזמנו (ויצאו שירים חוץ לקלעים והקטיר את הקומץ חוץ לזמנו). ר"א אומר הרי זה כמות שהיה. מועלין בשירים ואין חייבין עליהן משום פגול ר"ע אומר הורצה הציץ על היוצא עדיין מועלין בשירים וחייבין עליהן משום פגול. נטמאו השירים והקטיר את הקומץ חוץ לזמנו הכל מודים שעדיין מועלין בשירים וחייבין עליהם משום פגול שהציץ מרצה על הטמא ואינו מרצה לא על הלן ולא על היוצא: ט (פ) שתי הלחם שיצאו חוץ לקלעים ונזרק דמן של כבשים חוץ לזמנו ר"א אומר אין חייבים על לחם זה משום פגול ר"ע אומר חייבין על לחם זה משום פגול וחכ"א הקומץ טעון כלי שרת כיצד קומצו מתוך כלי שרת ונותנו לתוך כלי שרת ומקדשו לתוך כלי שרת. אם לא קדשו בתוך כלי שרת [ב] ר"א בר"ש אומר אפילו קומצו מתוך כלי שרת ומלחו ונתנו על גבי האשים כשר:

פרק חמישי

א (א) שני כבשי עצרת מעכבין זה את זה. מת אחד מהם או שברח או שנעשה טרפה יקח זוג לשני. שחט את אחד מהם א) לשמו יקח זוג לשני נשחטו (ב) שניהן שלא לשמן יביא שנים בתחלה (ג) ויניף הלחם עמהם (ד). מהו לזרוק את הדם ביו"ט יזרק ומותר באכילה ובשבת לא יזרק (ה) ומותר בהנאה. ואם זרק את הדם בין בשוגג בין במזיד הבשר יאכל ויקטיר אימורים למוצאי שבת: ב (ו) השוחט שתי חטאות לצבור וא"צ אלא אחת חייב על האחרונה. שתי עולות לצבור ואין צריכין אלא אחת חייב על האחרונה. חטאת צבור ששחטה בשבת שלא לשמה הרי זה חייב ויקטיר אימורין. עולת צבור ששחטה בשבת שלא לשמה הרי זה חייב (ז) ויקטיר אימורין לערב. חטאת יחיד ועולת יחיד ששחטן בשבת לשמן וזרק דמן לשמן הרי זה חייב ועלו לבעלים לשם חובה: ג (ח) שני כבשי עצרת אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה [ג] שחטן לשמן וזרק דמן לשמן הלחם מקודש שחטן שלא לשמן וזרק דמן שלא לשמן אין הלחם מקודש שחטן לשמן וזרק דמן שלא לשמן הלחם מקודש ואינו מקודש דברי רבי ר"א בר"ש אומר לעולם אין הלחם מקודש עד שישחטם לשמם ויזרוק דמם לשמם. (ט) פעמים שהם מפוגלים והלחם מפוגל הם מפוגלין והלחם כשר הם כשרים והלחם מפוגל הם כשרים והלחם כשר. שחטן לשמן לאכול מהן למחר הם מפוגלים והלחם מפוגל (י) שחטן שלא לשמן לאכול מהן למחר הם מפוגלים והלחם כשר שחטן לשמן לאכול מן הלחם למחר הם כשרים והלחם כשר: ד החמירה תורה מחשבת זבחים ממעשיהם מעשה זבחים ממחשבתן כיצד מחשבת זבחים ממעשיהן השוחט את הזבח לזרוק דמו בחוץ או מקצת דמו בחוץ להקטיר אימוריו בחוץ או כזית מאימוריו בחוץ לאכול בשרו בחוץ או כזית מבשרו בחוץ פסול ואין בו כרת (כ) ואם עשה כן אינו פסול לזרוק דמו למחר או מקצת דמו למחר להקטיר אימוריו למחר או כזית מאימוריו למחר לאכול מבשרו למחר או כזית מבשרו למחר פיגול וחייבין עליו כרת ואם עשה כן אינו פגול. הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ או כזית משיריה בחוץ להקטיר קומצה בחוץ או כזית מקומצה בחוץ להקטיר לבונתה בחוץ (ל) או כזית מלבונתה בחוץ פסול ואין בו כרת ואם עשה כן אינו פסול. לאכול שיריה למחר או כזית משיריה למחר להקטיר קומצה למחר או כזית מקומצה למחר להקטיר לבונתה למחר או כזית מלבונתה למחר פגול וחייבין עליו כרת ואם עשה כן אינו פגול: ה כיצד מעשה זבחים ממחשבתן השוחט את [ד] הבהמה (מ) על מנת שיזרקו ערלים וטמאים את דמו על מנת שיקטירו ערלים וטמאים את אימוריו על מנת שיאכלו ערלים את בשרו כשר ואם עשה כן (נ) הרי זה פסול. נתן [ה] מלמטה למעלה ואת הניתנין מלמעלה למטה. את הניתנין בפנים בחוץ ואת הניתנין בחוץ בפנים כשר ואם עשה כן הרי זה פסול: ו השוחט את החטאת (ס) להכנים מדמה לפנים כשרה חטאת שהכנים מדמה אפילו (ע) כל שהוא פסולה. הקומץ את המנחה להקטיר מקומצה פחות מכזית למחר כשר הקומץ שחיסר אפילו כל שהוא פסול: ז (פ) כל המנחות שקמצן שלא לשמן כשרות לפיכך אם חישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת. קמץ כהן (צ) קמץ הכשר קמץ בימינו קמץ בכלי הקדש כשר לפיכך אם חשב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת. קמץ הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר וכשר (ק) ביד הפסול וחישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול. ביד הכשר וחישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת קמץ בימינו ונתן לשמאלו יחזיר [ו] לימינו וכשר (ר) בשמאלו וחישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול [ז] בימינו וחישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת קמץ בכלי קדש (ש) ונתן לכלי חול יחזיר לכלי קדש וכשר. בכלי חול וחישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול בכלי קדש וחישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול יחייבין עליו כרת דברי ר"א ור"ש וחכ"א קמץ הכשר ונתן לפסול פסלתו מתנתו קמץ בכלי הקדש ונתן לכלי חול פסלתו מתנתו קמץ בימינו ונתן לשמאלו פסלתו מתנתו אבל הקומץ מתוך כלי חול ונותן לתוך כלי שרת עד שלא נתן שמנה ולבונתה וחישב עליה בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו פסול ואין בו משום פגול משנתן שמנה ולבונתה וחישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת. קמץ על (ת) שבחוץ ונכנס לפנים יחזור ויקמוץ בפנים וכשר בחוץ וחישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול בפנים וחישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת. (א) נתפזר הקומץ על הרצפה יחזור ויאספנו וכשר (ב) עד שלא אספו וחישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול משאספו וחישב עליו חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת: ח מנחת חוטא ומנחת קנאות שנתן עליה לבונה (ג) [ח] ילקט את הלבונה וכשרה עד שלא ליקט את הלבונה וחישב עליה בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול משליקט את הלבונה וחישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת: ט כל המנחות שהונפו ולא הוגשו הוגשו ולא הונפו יצק ולא בלל בלל ולא [ט] פתת פתת (ד) ולא מלח מלח ולא פתת כשרה לפיכך אם חישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת לפיכך הקטיר (ה) את הקומץ בפני עצמו ואת הלבונה בפני עצמה או שהקטיר (ו) קומצה פעמים כשרה לפיכך אם חשב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת (ז) זה הכלל אין המנחות נפסלות אלא בד' דברים בקמיצה (ח) ובהילוך ובמתן כלי ובהקטרה (ט) מוסיף עליהן מנחת חוטא ומנחת קנאות (י) שקמצן שלא לשמן הרי אלו פסולין (כ) לפיכך אם חישב עליה בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול (ל) אחד מנחת חוטא ואחד (מנחת) כל המנחות שקמצן זר ואונן וטבול יום ומחוסר בגדים ומחוסר כפורים ושלא ר חוץ ידים ורגלים ערל וטמא יושב ועומד על גבי כלים ועל גבי בהמה על גבי רגל חברו פסול חישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול. היה (מ) קומץ מבורץ

א) שלא לשמן

אור הגנוז

[א] שהוא. [ב] פסול. [ג] תודה ואיל נזיר אין מקדשין את הלחם אלא בשחיטה שחטן וכו'. [ד] הזבח. [ה] את הניתנין. [ו] ונכנס לפנים יחזיר ויקמוץ בפנים וכשר בחוץ וחישב עליו וכו'. [ז] בפנים וחשב וכו'. [ח] ולקט. [ט] יוצק.

מצפה שמואל

פי"א מהל' פסוה"מ ה"ב ובלח"מ שם מ"ש בזה. ועי' מ"ש בפי"ח ה"א הל' ד' בכ"מ ובלח"מ שם: (ט) ואם הקטיר בין בשוגג. עי' תוס' יב. ד"ה ה"מ מ"ש בזה ועי' פסחים לד: ד"ה שאם זרק. וזבחים קד. ד"ה מאן.: (י) שיריים שחסרו. ט:: (כ) רקיקי מנחת ישראל. עי' יב: ד"ה שאם: (ל) חלת תודה. מו.. ועי' רמב"ם פי"ב מהל' פסוה"מ הל' י"ד ובהשגות וכ"מ שם וע"ש רפי"ב: (מ) שתי לחם שחסרו. יב: ועי' תוס' שם ד"ה שאם. ועי' רמב"ם פי"ב מהל' פסוה"מ הי"ד: (נ) אבל נסכי בהמה. עי' רמב"ם פי"ב מהל' פסוה"מ הל' ס': (ס) קמץ בשתיקה. עי' מעילה ז.: (ע) שהציץ מרצה כו'. עי' ירו' חגיגה פ"ב ה"ד דפליגי אי מרצה באין על מלתו. וביומא פ"א ה"ב. ועי' רמב"ם פ"ג מהלכות מעילה ה"ט. ועי' כ"מ מ"ש דסותר למ"ש בפ"ב דהואיל ואינו מתיר השיריים באכילה הדבר ספק אם יצאו מידי מעילה. וכתב הרי"ק חילוק בין יצא מקצתו לכולו דיצא כולו פליגי אי זריקה מועלת כמבואר במעילה ומיושב דברי הרמב"ם ע"ש. וכהך דר"ע לפי הגירסא אין מועלין בשיריים לא ס"ל כרב גידל במעילה דזריקת פיגול אינה מוציא מידי מעילה. ולפי הגירסא עדיין מועלין ס"ל כרב גידל ועמ"ש במעילה: (פ) ושתי הלחם. מז. ע"ש: (א) שני כבשי עצרת. כז. ועי' רמב"ם פ"ה מהל' תמידין ומוספין הל' י"ד ושחט א' לשמו היינו ואח"כ מת האחר או נעשה טריפה: (ב) שניהם שלא לשמן. כמ"ד בש"ס מו. דאין תנופה עושה זיקה רק בשחיטה וכיון דשחט שלא לשמן הלחם כשר לזבח אחר אבל למ"ד תנופה עושה זיקה הוזקקו זה לזה בתנופה ושוב אין הלחם כשר לזבח אחר. ועי' תוס' מו. ד"ה ואיזה זה ע"ש היטב. וברש"י שם עב: ד"ה הוקבעו דדוקא בלשמן הוקבעו וע"ש (בת"ב): (ג) ויניף הלחם עמהן. עי' מב: מבואר כן ע"ש: (ד) מהו לזרוק. עי' ביצה כ: ויבמות נ: רש"י ד"ה וכבשי. ועי' מח. תוס' ד"ה חטא: (ה) ומותר בהנאה. עי' כ"מ פ"ב מהל' שגגות ה"ד בשם הרי"ק והוא תוספתא זו ע"ש: (ו) השוחט שתי חטאות. כד:: (ז) ויקטיר אימורין. גרסינן ולא יקטיר א"נ גרסינן ויקטיר אימורין לערב. ועי' רמב"ם פ"ב שם הי"ג: (ח) שני כבשי עצרת. מז. ולאביי איפסיל ביוצא ולרבה פליגי אי תפיס פדיונו ע"ש. ועי' עב. בזה. ועי' טז. רש"י ד"ה הוקבעו. ותוס' מו. ד"ה ואיזהו: ויג: רש"י ד"ה שני כבשים דשם מבואר דהוזקקו בתנופה. ותו' נח. ד"ה לוג שמן ופסחים יג: ד"ה קדוש. זבחים עז. ולמ"ד תנופה עושה זיקה אינו יכול לשנות לזבח אחר. ועיין ט. ד"ה ר"ל דלא מהני בהא קדושת תנור דליקדש מחמתו. ועי' זבחים כ: תוס' ד"ה יצא וסוכה ספ"ד: (ט) פעמים. טז.: (י) שחטן שלא לשמן וכו' והלחם כשר. עח: ועי' במשנה מו. והוא כמ"ש בפנים דאינו פסול. רש"י בפסחים טו: ד"ה אי זה עיין בשם התו"כ: (כ) ואם עשה כן. עי' יז: דהכות לא פסל: (ל) או כזית מלבונתה. ודלא כר"א יב: דס"ל דקומץ ולבונה דוקא פסול: (מ) ע"מ שיזרקו. עי' רש"י זבחים לו. ובלא שם: (נ) ה"ז פסול. שם לו. ותוס' כו. ד"ה יצא. וצ"ע לעיל ביצא דהרי גם כן יצא כל הבשר פסול א"כ בבשר דמי יצא לערלים ולישראל ס טמאים וצ"ע כעת: (ס) להכנים שם. תרי תנאי אליבא דר"י: (ע) כ"ש פסולה. זבחים פב. ע"ש: (פ) כל המנחות ב.. ועי' רפ"א: (צ) קמץ הכשר וקמץ בימינו. עי' כו. ושם: ומבואר שם טעמא דהוי כנספך מן הכלי לרצפה ואספו דכשר. ועי' זבחים לד: ותוס' שם ד"ה כל וכ"מ פי"א מהל' פסוה"מ הל' ב: (ק) ביד הפסול. ה.: (ר) בשמאלו. שם כו: (ש) ונתן בכלי חול. כו. דלא כר' ינאי שם ע"ש: (ת) שבחוץ. עי' רמב"ם פי"א מהל' פסוה"מ ה"ד. ועי' ט. תוס' ד"ה ר"ל ופלוגתא ר"י ור"ל הוא בבללה חוץ לחומת העזרה אבל קמילה בפנים בעי: (א) נתפזר הקומץ. בנתפזר מן הכלי. ועי' כ"מ שם ה"ה. ועמ"ל פי"ג מהל' מעה"ק הי"ב וזבחים כה. וכאן כו: (ב) עד שלא אספו. דעת ר"י זבחים נט. וס. דרצפה מקודש ע"ש דבעינן עכ"פ כוונת זריקה. וע"ש ס.: (ג) ילקט. טז: וכל הברייתא מפורש. נט: ע"ש: (ד) ולא מלח עי' כ. דמליחת קומץ וכל הקטרות מעכב. ועי' כ"מ פ"ה מהל' א"מ הי"ב: (ה) את הקומץ בפ"ע. עמ"ל פי"ב מהל' מעה"ק הי"ב: (ו) קומצה פעמים. עי' כו. וירו' יומא פ"ב ה"א: (ז) זה הכלל. יב: במשנה: (ח) בהלוך ובמתן. עי' טז: ועמ"ל פ' ע"ז מהל' פסוה"מ: (ט) מוסיף עליהן שלא לשמה. פסול גם בד' עבודות. ועמ"ל פט"ז מהל' פסוה"מ ה"ב: (י) שקמצן. לד.: (כ) לפיכך. מב.: (ל) א' מנחת חוטא. ו.: (מ) קומץ מבורץ. שם:

מנחת בכורים

ז שיבאו. שיכול להביא נסכים אחרים דאינם מעכבין זא"ז ומביא נסכים אפי' אחר כמה ימים: ח מועלין בשירים. כללא הוא כל היכא דהזריקה מועיל יצא מידי מעילה ומביא לידי נותר וטומאה כדין קדשי קדשים שיוצאין מידי מעילה בזריקה כמבואר בפ"ב דמעילה וברישא אין זריקה מועלת ליוצא אבל מועלת לטומאה שהציץ מרצה: ולא על היוצא. ביוצא קומץ לכ"ע אינו מרצה: ואין בשירים משום מעילה גרסינן: ולא על היוצא. דה"ה או קומץ כמבואר מעילה (ז.): קמץ בשתיקה. כללא הוא דזריקת פגול מוציא מידי מעילה אבל כשאירע פסול אחר שוב הוי זריקה פסולה ואינו מוציא מידי מעילה ולא הוי פגול ולכן ברישא מועלין בשירים דהוי זריקה פסולה אין הציץ מרצה על היוצא דקומץ. אבל בנטמא הציץ מרצה: ואין מועלין בשירים גרסינן. בנטמא הקומץ וכן בדברי ר"ע לקמן: ויצאו שירים. ביוצא דשירים פליגי ר"ע ור"א ומבואר הדבר במעילה (ז.): ויצאו שירים בתרא לא גרסינן עד ר"א: ט אין חייבין. פלוגתייהו כדלעיל הקומץ טעון כלי שרת ובש"ס הגירסא ומעלו ומקטירו בכ"ש דכולהו בעי כלי שרת אבל לא"ש הקמיצה בלבד טעון כלי שרת ואיכא מ"ד אף קידוש בעי כלי שרת לר"ש ומפרש פלוגתייהו (כו:): לא קידש בכ"ש פסול ר"א בר"ש וכו' ה"ג לה בש"ס שם:

פרק ה א בתחלה. שלא עלו לשם חובה: לזרוק. מאותן שלא לשמן: יזרוק. להתיר בשר באכילה: לא יזרוק. דכיון דאידחי מקרבן שפיר לא דחיא שבת: ב על האחרונה. ששגג בשחיטה שאב מלאכה הוא שיב להביא חטאת: הרי זה חייב. שהרי נפסל הקרבן ואין בשחיטה מצוה דחטאת שלא לשמה פסולה: לא יקטיר אימורין גרסינן: ה"ז חייב. דכיון שלא עלו חייב על שגגת שבת: ועלו לבעלים. ומ"מ חייב כיון דקרבן יחיד לא ניתן לדחות ובתוספתא דפסחים פ' ה' הל' ז' כתובה בשבוש (עי' בחדושים שם ד"ה חטאת ציבור ומ"ש לעצמו עיקר): ג ואינו מקודש. להיות מותר לכהנים: שהם. הכבשים: ולשמן. דהלחם נתקדש א"כ נתפגל במחשבת הכבשים אבל בשלא לשמן דלא קדש הלחם לא נתפגל: ה"ג לאכול מן הלחם למחר הלחם מפוגל והם כשרים שחטן שלא לשמן לאכול מן הלחם למחר הם כשרים והלחם כשר. ולכבשים אינו מועיל מחשבת הלחם אף בלשמן: ד ואם עשה כן. שהוציא לחוץ מקצת הדם אינו פסול הקרבן דבמחשבה נפסל ולא במעשה כדילפינן מקרא המקריב אותו לא יחשב: ואם עשה כן. שאכלו ערלים כל הבשר וצ"ע דבגוונא דרישא בכל הבשר שיצא גם כן מיפסל: בחוץ בפנים פסול. גרסינן דכל חטאת אשר יובא מדמה פנימה באש תשרף: ואם חשב כן ה"ז כשר. גרסינן ומפרש ואזיל השוחט החטאת: שחיסר פסול. א"כ במעשה חמיר טפי ממחשבה: ז קמץ הכהן. כולהו בעינן כשר ובימין וקידש בכלי קדש: וכשר. ושוב מועיל מחשבה אבל כשהוא ביד הפסול אין מחשבה מועיל כדמפרש משום פגול ומתכשר כשיחזור לכשר וכן בשמאל: פסלתו מתנתו. במה שנתן לו פסלו בשלשה אלו שמאל ופסול וכלי חול אך היה הקמיצה בכלי שרת אבל אם היה הקמיצה מכלי חול בתחלה ואח"כ בכלי שרת מחשבה מפגל בנתן שמן ולבונה: שבחוץ. שהקמת בחוץ: ט בלל ולא יצק גרסינן והת"ב הגיה בלל ולא פתת פתת ולא מלח ומבואר במשנה (יח.): לפיכך

מבוריץ וקמץ ועלה בידו צרור צרור נרגר מלח או קורט של לבונה פסול לפיכך אם חישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול.[א]קמץ הזר קמץ פסול קמץ בשמאלו קמץ בכלי חול פסול לפיכך אם חישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול (נ) ריבה שמנה וחיסר שמנה ריבה סולתה וחיסר סולתה פסולה לפיכך אם חישב עליו בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול. קמץ שלא ממקום השמן (ס) ושלא ממקום הלבונה או שלא נתן עליה לבונה אפילו כל שהוא פסולה לפיכך אם חישב עליה בין חוץ לזמנו ובין חוץ למקומו אין בו משום פגול: (ע) מנחת חוטא ומנחת קנאות שנתן עליה שמן פסולה לפיכך אם חישב עליה חוץ לזמנו וחוץ למקומו פסול ואין בו משום פגול נטל בכלי ונתן עליה כשרה לפיכך אם חישב עליה חוץ למקומו פסול ואין בו כרת חוץ לזמנו פגול וחייבין עליו כרת זה הכלל (פ) אין הפיגול נוהג אלא בדבר הראוי לעבודה ובמקום הראוי לעבודה:

פרק ששי א (א) אלו שהן טעונין מלח אברי עולה ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים וקומץ (ב) ולבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ועולת העוף (ג) אבל הדם והיין והעצים והקטורת אין טעונין מלח: ב (ד) בשלשה מקומות היתה מלח ניתנה (ה) בלשכת המלח ועל גבי כבש ובראשו של מזבח קרן דרומית מערבית. המלח שבלשכת [ב] המלח היו מולחין בה את האברין. שבראשו של מזבח קרן דרומית מערבית היו מולחין (ו) פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ועולת העוף. מלח שעל גבי הכבש ושעל גבי המזבח (ז) לא נהנין ולא מועלין ושעל גבי האברים מועלין בכולם. כיצד מולחין [ג] היה נותנין על גבי המלח חוזר והופכו (ח) ואלו הן שמעלין אותן כל הלילה אברי עולה ואימורי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים ומנחת [ד] כהן משיח ומנחת נסכים ועולת העוף. אבל הקומץ והלבונה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח הבאין בפני עצמן אין מעלין אותו כל הלילה. זה הכלל כל שקרב מתירו ביום מעלין אותו כל הלילה כל שלא קרב מתירו ביום אין מעלין אותו כל הלילה. (ט) כיצד הוא עושה נותן ע"ג המזבח עם שקיעת החמה ומתעכלין והולכין כל הלילה: ג המעלה כזית משתי הלחם (י) בעבודה או בחוץ הרי זה חייב שנאמר (ויקרא ב) קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואל המזבח לא יעלו. אחד המזבח ואחד הכבש לכך: ד המעלה מבשר חטאת ומבשר אשם מבשר קדשי קדשים ומבשר קדשים קלים מותר: העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות (כ) משאור ומדבש עובר בלא תעשה שנאמר (שם) כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו: ה (ל) המחמץ את המנחה אחת מן הכשרה (מ) ואחת מן הפסולה עובר בלא תעשה שנאמר (שם) כי כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ: ו (נ) רקיקי מנחת ישראל מעכבין זה את זה (ס) ומיעוטן מעכב את רובן (ע) חלות תודה ורקיקי נזיר מעכבין זה את זה ומיעוטן מעכב את רובן (פ) פר אין מעכב את השעיר והשעיר אין מעכב את הפר. כל הזאות שלפנים כגון (צ) ארבעים ושמונה של יום הכפורים ואחת עשרה של פר העדה ואחת עשרה של פר כהן משיח מעכבין זה את זה ומיעוטן מעכב את רובן. (ק) ז' הזאות שבפרה מעכבות זו את זו. ז' הזאות שבמצורע מעכבות זו את זו [ה] צפרים מעכבות זא"ז (ר) אבני בית המנוגע ועציו ועפרו מעכבין זו את זו (ש) עץ ארז ואזוב ושני תולעת מעכבין זו את זו תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעכבין זא"ז (ת) שמונה בגדי כה"ג מעכבין זא"ז ארבעה בגדי כהן הדיוט מעכבין זא"ז אבני שוהם ואבני מלואים מעכבין זה את זה כתב שעל גביהן מעכבין זא"ז (א) סמני קטורת וסמני שמן המשחת מעכבין זא"ז ומיעוטן מעכב את רובן (ב) שבעה קני מנורה מעכבין זא"ז ושבעה נרותיה מעכבין זא"ז (ג) גביעיה כפתוריה ופרחיה מעכבין זא"ז (ד) קרן וכבש ויסוד [ו] ורובע מעכבין זא"ז. ר' יוסי בר ר' יהודה אומר אף הסובב. (ה) מדת המזבח בין ארכו ובין רחבו אינה מעכבת אבל (ו) ריבויו מעכב. השולחן והמנורה והמזבחות מעכבין זא"ז ר"ש ב"א אומר (ז) כהנים ולוים וישראלים [ז]מעכבין את הקרבן (ח) ברכות כהנים מעכבות זו את זו ברכות כהן גדול מעכבות זו את זו (ט) ברכות תעניות מעכבות זו את זו ברכות של ראש השנה מעכבות זו את זו ברכות מעכבות זו את זו תקיעות מעכבות זו את זו ברכות ותקיעות מעכבות זו את זו [ח] הלל (י) ושבח (כ) ותפלה מעכבות זו את זו תפילין של יד ושל ראש מעכבות זו את זו (ל) אם אין לו אלא אחת הרי זה יניח (מ) התכלת והלבן אין מעכבין זא"ז מצוה שיקדים לבן לתכלת ואם הקדים תכלת ללבן יצא.(נ) נסכי בהמה והסלת מעכבין זא"ז פרים אילים וכבשים מעכבין זא"ז ר' יהודה אומר פרים אין מעכבין זא"ז מפני שמתמעטין בחג אבל אילים וכבשים מעכבין זא"ז. אין מביאין פרים אילים וכבשים ואח"כ נסכים אלא פרים (ס) בנסכיהן אילים בנסכיהן כבשים בנסכיהן ר' יהודה אומר יחיד שהיה חייב פרים אילים וכבשים ואין לו נסכים יביא פרים בנסכיהן ואל יביא פרים אילים וכבשים בלא נסכים. [ט] יחיד (ע) שהביא נסכים ולא היה צריך להם יתנם לצבור צבור שהביא נסכיו ולא היה צריך להם יתנם ליחיד: ז (פ) הביא נסכיו לעולה ונטמא זבח או שנפסל יתנם לשלמים. הביא נסכיו לשלמים ונטמא זבח או שנפסל יתנם לעולה. ונסכיו שלא קרבו היום (צ) יקרבו למחר בד"א [י] שלא קדשו בכלי אבל בזמן שקדשו בכלי יקרבו היום ואל יקרבו למחר מפני (ק) שנפסלים בלינה. (ר) העומר אין מעכב את הכבש והכבש אין מעכב את העומר (ש) הלחם מעכב את הכבשים כיצד יעשו יניפו ותעובר צורתן ויצאו לבית השרפה דברי ר"ע. (ת) אמר ר"ש בן ננס לא כי אלא כבשים מעכבין את הלחם ולא הלחם מעכבתם אמר לו ר"ע עדיין דבר שקול מי מכריע אמר בן ננס אני אכריע וכן מצינו כשהיו ישראל במדבר מ' שנה קרבו כבשים בלא לחם אף כאן יקרבו כבשים בלא לחם אר"ש הלכה מדרש כדברי בן ננס אבל אין הטעם כדבריו. נמצא אתה אומר כיון שעברו ישראל את הירדן נתחייבו בחלה (א) ובערלה (ב) ובחדש. הגיע ט"ז בניסן נתחייבו בעומר ובקרב עמו. שהו חמשים יום נתחייבו שתי הלחם ובקרב עמהן. (ג) לי"ד שנה נתחייבו בנטע רבעי. (ד) ר' יוסי ב"ר יהודה ור"א בר"ש אומר לא נתחייבו בנטע רבעי אלא לאחר י"ד שנה כשכבשו ושחילקו נתחייבו במעשרות. התחילו מונים שנה ראשונה ושניה ושלישית ואח"כ נתחייבו בנטע רבעי. לכ"א שנה עשו שמיטה (ה) לששים וד' שנה עשו יובל מפני מה אני אומר קרבו כבשים בלא לחם מפני שהכבשים מתירין את עצמן ולא הלחם לחם בלא כבשים אין לו מי יתירנו:

פרק שביעי א (א) קנמון יש בו חצאים שנאמר (שמות ל) וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקדה חמש מאות שקל בשקל הקדש ושמן זית הין שנים עשר לוג. (ב) קטרת שלא קרבה חציה בבקר תקרב [כ] כולה בערב חובת בין הערבים. [ל] כ"ג שלא קרב חצייה בבקר תקרב כולה בין הערבים חובת בין הערבים. (ג) שעירי הרגל לא קרבו ברגל יקרבו בראש החדש לא קרבו בראש החודש יקרבו ביה"כ לא קרבו ביה"כ יקרבו לרגל הבא שמתחלה לא הוקדשו

אור הגנוז

פ"ו [א] קמץ הזר פסול קמץ בשמאלו. [ב] תגוית היו מולחין בו את העורות שאע"ג הכבש היו מולחין בה את האיברין כו'. [ג] את האיברין. [ד] כהנים ומנחת. [ה] שתי. [ו] וריבוע. [ז] והשיר. [ח] ברכת. [ט] צבור שהיה חייב פרים אילים וכבשים ואין להם נסכים יביאו פרים בנסכיהם ואל יביאו פרים אילים וכבשים בלא נסכים. [י] בזמן: פ"ז [כ] חצ"ה. [ל] מנחת.

מצפה שמואל

(נ) ריבה שמנה יא. : (ס) ושלא מקום הלבונה. נראה דגרסינן ממקום הלבונה כמ"ש לעיל כפ"א א"כ הכוונה שמתחלה נותן לבונה על כל המנחה ואח"כ מלקט ומ"מ הקמיצה הוא מקום שהיה תחלה הלבונה ומ"מ צ"ע : (ע) מנחת חוטא. נט. : (פ) אין הפיגול נוהג. ס. : (א) אלו שהן טעונין. כ. וגם קטרת מבואר שם. ועיין ת"כ פ' ויקרא ורמב"ם פ"ה מהל' א"מ ולח"מ שם ובש"ס כה דבעי מלח ע"ש : (ב) ולבונה. עמוי' פ"ו מהל' תו"מ וכ"מ שם ה"ו והוא כש"ס כ. : (ג) אבל הדם. כא. ע"ש היטב דמוקי כר' ישמעאל : (ד) בשלשה מקומות. כא: (ה) בלשכת המלח. עי' תוס' שם ד"ה הלשכות. ועי' לח"מ ספ"ה מה"מ : (ו) פסולי ק"ק. אולי גרסינן אימורי ק"ק וכן מצאתי בת"כ : (ז) לא נהנין. מעי' פ"א ה"ו והוזכרה בכ"מ שם. ועמ"ל סוף הל' מעילה : (ח) ואלו הן. כל זה מבואר כו: ותמורה יד. ושם מבואר דהבאין בפ"ע קריבין בלילה אבל הבאין עם הזבח איתקש לשלמים דקרבין ביום ע"ש : (ט) כיצד הוא עושה. עי' תו"כ סז: : (י) בעבודה או בחוץ. ע"ש כאן דבחוץ ממש אין לחייבו כמבואר זבחים טו: אלא או כחמן גרסינן והוא ד"ש כאן כ' ל"ת הא' דכל שממנו לאשים ה"ה בבל תקטירו. הפי' כשקרב חמץ עובר בבל תקטירו וקאמר דכשקרב לשם עבודה אפילו אינו עם הקרבן עובר בבל תקטירו וכשקרב החמץ עם הקרבן אף לשם עצים חייב וזה דאמר לעבודה (היינו לבד) או עם החמן אף לשם עצים שנרף כזית חמץ עם מין קרבן כגון כזית משתי הלחם חייב משום בל תקטירו לבד מהל"ת דכל שממנו לאשים : (כ) משאור ומדבש. אכולהו קאי כמ"ש הרמב"ם פי"ח מהל' איסורי מזבח הל' ד' דאם העלה כזית משאור ודבש עם כזית משתי הלחם אף לשם עצים שהיה פטור בשאור ודבש לבדו. בצרוף לשם קרבן אף עם דברים הנאכלים חייב ולמד מכאן וכן הוא בתו"כ פ' ויקרא כמ"ש שם הלח"מ ונסתלקה השגת הראב"ד : (ל) המחמץ. נה. : (מ) וא' מן הפסולה. עיין נז. ועי' ירו' פסחים פ"ה הל' ד'. ועמ"ל הל' ק"פ פ"א הל' ה'. וסירושלמי מחלק כשנפסלה מחמת חמילה חייב ופסולה ממילא פטור : (נ) רקיקי מנחת ישראל מעכבין. אולי הכוונה לאו דרקיקין בבלילה פסול דרק משיחה נאמר בהו כמבואר עה. דלא לשתמיט תנא. וכן הוא דעת הרב רח"מ בפ' ויקרא. אבל דעת הלח"מ פי"ג ה"א דאינו מעכב וא"כ צ"ע מה מעכב הלא המנין חלות אינו מעכב כמ"ש עו. מיעט בחלות כשר ומהו הלשון מעכבין זא"ז. וראיתי להת"כ שפירש דאינו רשאי להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין כמבואר סג. בנדר מנחת מאפה : (ס) ומיעוטן. כד. : (ע) חלות תודה. משנה שם דד' מינים מעכבין וכן ד' שבתודה וגם המנין מעכב כמבואר עו: דבעינן ד' חלות בתודה ולקמן רפ"א מבואר : (פ) פר אינו מעכב. ביוה"כ מעכב כדמשמע במשנה כז. דכתיב חוקה : (צ) ארבעים ושמונה. טז: ומב: בזבחים שם לט. ועי' כז. במשנה : (ק) שבע הזאות. שם : (ר) אבני בית המנוגע. תו"כ קיח. שאינו מטמא בנגעים עד שיהא אבנו ועצו ועפר וכ"ה במדות דר' ישמעאל דבר הלמד מסופו. והובא בת"כ : (ש) עץ ארז. כז. תכלת וארגמן. זבחים יח: ויומא עה: ועמ"ל פ"ח מהל' כלי המקדש ה"ג בת"כ : (ת) שמונה בגדי כה"ג. עי' זבחים יח. אבני שהם דבבגדי כהונה כתיב חוקת עולם : (א) סמני קטרת. כריתות ו. אם חסר וכו' פסול : (ב) שבעה קני מנורה. כח. : (ג) גביעיה. כח: . ועי' מהרי"ק שורש קה מ"ש בזה. ובכ"מ פ"ג מהל' בית הבחירה ה"ג שכתב מכאן והשיג על המ"ל דהא ש"ס ערוכה כח: : (ד) קרן וכבש. זבחים סב. ועי' תוס' ס. ד"ה מודה. ועי' ירו' יומא פ"ה ה"ה כל שאין לו קרן ויסוד. ועי' ירוש' שקלים פ"ד ה"ב סדין שולחן ומנורה מעכבין ואפילו גלגל מעכב. ועי' לעיל סוף תוספתא דזבחים בבמה : (ה) מדת המזבח. זבחים סב: : (ו) רבוע גרסינן. ועיין חולין פג: תוס' ד"ה קא מוסיף וכן כתב הת"כ עוד בפירוש סמני ומבואר בפנים : (ז) כהנים ולוים. עי' תענית כז. . וירו' פסחים פ"ד ה"א ותענית פ"ד וסוכה פ"ה ה"א ע"ש : (ח) ברכת כהנים. עיין ספרי פ' נשא ועי' סוטה מה. שלא יוסיף ברכה. ועי' רי"ף ורא"ש במגילה פ"ד ור"ה כח: : (ט) ברכת תענית. מכאן משמע כפירש"י ר"ה לד. דברכות ותקיעות אין מעכבות בעלמא היינו שאם תקע ולא בירך או בירך ולא תקע יצא אבל הברכות בעצמן מעכבות זא"ז. ובהכי א"ש לקמן דאמר ברכות ותקיעות כפירש"י שם ולשיטת הרא"ש והר"ן ולהלכה בסי' תקצ"ג ע"ש הוא כאן וצ"ל אין מעכבות זא"ז וכן לקמן בברכות ותקיעות. ועי' היטב ירו' ברכות רפ"ב מוכח דין התקיעות שישמע על הסדר וכן בהלל. וע"ש במשנה דסקורא שמע : (י) ושבח ותפלה. עי' עבודת כוכבים ז: לעולם יסדר אדם. ע"ש ועי' ירו' ברכות פ"א כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה. ועי' שם בבלי רפ"ה שקודם התפלה הוא שבח של תנחומין. ועי' ירו' שם פ"ד ה: תובע צרכיו ואח"כ מתפלל וכן בבלי בע"ז שם. ועי' ירו' פ"ב מבואר דהג' ראשונות שבח הוי וע"ש בפירוש : (ל) אם אין לו. מד. ועי' א"ח סי' לג. ועי' ב"י סי' כו בשם הגהת סמ"ק : (מ) התכלת. רפ"ד : (נ) נסכי בהמה. אולי מיירי הכא בשמן. ועי' בתוס' מה: ד"ה הבולת : (ס) בנסכיהן. מד: : (ע) שהביא נסכים. בלא נשחט הזבח יכול לשנות כמ"ש בפנים. ועי' תוס' טו: ד"ה אפשר למ"ד לב ב"ד מתנה ע"ש שהאריכו מתוס' דזבחים פ"ד. ועי' רמב"ם פי"ב מהל' פסוהמ"ק ה"ו א"כ בסיפא בלבור אף דנשחט הזבח רשאי לשנות משום תנ"ד כמבואר בפ"ק דשבועות ועי' עט. : (פ) הביא נסכיו. עי' ע. ושם: מבואר דאם הזבח פסול תפסל בלינה. ועי' ירושלמי שקלים פ"ד ה"ב מבואר כן. ועי' תוס' טו: ד"ה אפשר. ועי' ע. ד"ה ר"ל דלזעירי מתקדש בכלי בנסכים הבאין עם הזבח לא נפסל בלינה דשחיטה מקדשם ועי' מו. ד"ה ואיתו ו. ונח. ד"ה לוג שמן. ועי' ע. ד"ה אין הנסכים. ועי' פז: ד"ה מהו וסט: ד"ה שאם וזבחים קט. ד"ה עולה. ועי' תוס' זבחים פג: ד"ה הנסכים : (צ) יקרבו למחר. עי' זבחים מ. ועי' יד. כאן ד"ה מנחת ותוס' שם ד"ה ומנחתם קד: ד"ה הרי עלי ועי' ר"ה ל: ד"ה ונתקלקלו. ועי' זבחים מג. ומד: ד"ה מנחת וע"ש פג. במשנה הנסכים כשרים והזבח פסול ותוס' שם עב: ד"ה הנסכים דלאו כשרין לגמרי ועי' ערכין יא. ד"ה השאר ויב. ד"ה נסכים וד"ה ותסברא. ועי' רמב"ם פ"ג מהל' מעה"ק הי"ב דא' יחיד וא' צבור. ועי' ירו' סוכה פ"ד ה"ז דלענין נסוך המים מבעיא לן ומשני דנסוך המים והיין שוין : (ק) שנפסלים בלינה. עי' מעילה ט. ועי' רש"י זבחים מד: ד"ה ואפילו : (ר) העומר. עי' תו"כ פ' אמור בפרשת העומר כה : (ש) הלחם מעכב. מו: ע"ש. ועי' ירו' פסחים פ"ז ה"ד בין למ"ד כבשים עיקר בין למ"ד לחם עיקר וכו' : (ת) אר"ש בן ננס. מו: : (א) ובערלה. פ"ק דערלה וירו' שם פ"א : (ב) ובחדש. פד. ועי' ירו' פ"ב דחלה : (ג) לי"ד שנה. בת"כ הגיה לד' שנה שמנו שני ערלה ורביעית נט"ר ועי' ירו' בפ"ג דפאה דמבואר דנ"ר לאחר י"ד שנה דלמדו ממע"ש ועי' ירו' פ"ב דמע"ש וירו' חלה פ"א ב מ"ד דחלה ועי' ירו' שם רפ"ב ופ"א דערלה ג. וסוטה פ"ז ה"ג. וס"ע ה"א ועי' ירו' קידושין פ"א ה"ח בזה : (ד) ר' יוסי בר' יהודה. קדושין מ: ברש"י ד"ה גדול : (ה) לס"ד שנה. דיובל בסופו משמע בת"כ ועי' קדושין : (א) קנמון. כריתות ה: . וירו' יומא פ"ד הל' ה : (ב) קטרת שלא קרבה. יט. ועי' לח"מ רפ"ג מהל' תו"מ : (ג) שעירי הרגל. שבועות יב: ת: וירו' שם

מנחת בכורים

לפיכך. בקיצר ל"ג לפיכך וענין בפני עצמו הוא: כל שהוא. שיוצא מן הגדדים: מבורץ. קורט דלבונה הבאה עם המנחה הגי בקורט אחד לרבי שמעון כמבואר (יח:): נטל בכלי שמן. ונתן על המנחה מיפסל דשמן תוך המנחה פסול ולא בכלי שמן ע"ג המנחה כדילפינן בגמרא (נט:) וא"כ מחשבה פוסלת: ובמקום. לאפוקי חוץ. ומזבח דאינו ראוי היינו כשנפגם:

פרק ו א שהן טעונין מלח. מקרא וכל קרבן מנחתך במלח תמלח: אבל הדם. כדילפינן מכלל ופרט (נא:): ב שבלשכת המלח. היו מולחין עורות קדשים גרסינן בגמרא וע"ג הכבש מולחין האברים: לא מועלין. דשוב אינו ראוי: ושנתנין על גביו. על גבי האבר וחוזר והופך ונותן מלח ומעלה וכן הוא בש"ס (כא.): ומנחת כהן. משוח ל"ג בריתא: נסכים הבאין בפ"ע גרסינן ברישא. ובסיפא ל"ג הבאין בפ"ע: עם שקיעת החמה. מקודם שקיעה: ג בעבודה או כחמן גרסינן (ועמ"ש): ואל המזבח. לרבות כבש: לכך. לענין שאור ודבש אבל לענין הקרבת שירים בזה דווקא במזבח אבל לא בכבש לר"א בגמרא ולר"י אף לענין הקרבת שירים נמי עובר בכבש (נז.): ד בל"ת. דה"ל ממנו דכל שממנו לאשים הוי בבל תקטירו: ה מן הפסולה. בגמרא הגירסא מן הפסולה פטור דכתיב כל המנחה אשר תעשה: ו ומיעוטן. כ"ש שאחד מעכב: פר ושעיר. של עבודת כוכבים: וארבעים ושמונה. שמנה בכפורת ושמנה בפרכת לפר וכן לשעיר ד' לקרנות המזבח ושבע לטהרו של מזבח הרי מ"ג וס"ל דאין מערבין לקרנות א"כ הוי מ"ז ומסיק שפיכת שירים דמעכב: וי"א של פר העדה והעלם דבר של צבור. ז' בפרכת וד' על המזבח: שבכפרה אדומה. אבני בית המנוגע ועציו מעכבין לנתיצה. שיהיו בו כל אלה ושני התולעת לטהרת המצורע: ושש משזר. בבגדי כהונה ובכל הנעשה מהם: סמני קטרת. סממנים הצריכין לקטורת כמבואר בכריתות (ו.): ומיעוטן. שחסר כל שהוא מהמשקל הצריך: ורובע. שצריך שיהא מרובע: הסובב. למעלה מן היסוד שלש אמות שהם הילוך רגלי הכהנים: רבוע. גרסינן שצריך להיות מרובע וישראל למעמדות ולוים לשיר: ברכת כהנים. יברכך יאר ישא אם אין אחת מהן לא יברך: ברכת כה"ג ביום הכפורים. שמברך שמונה כמבואר בס"פ אלו נאמרין: ברכות תענית. שש שמוסיפין בתענית כמבואר בפ"ב דתענית: ברכות ר"ה. כדלעיל וסדר מפרש משום תקיעות סדר של שלש שלש: ברכות ותקיעות אינם מעכבות גרסינן בסוף ר"ה: הלל. סדר כל ההלל אם אי מקרא לא יאמר כלל וכן תפלה כל הי"ח ברכות: ושבח. אולי הוא כענין סמיכת גאולה לתפלה דתובה הוא: מעכבות. אם יש לו מחוייב להניח שניהם: התכלת והלבן. בציצית: יצא. ויטיל אח"כ תכלת אלא דלא עביד מצוה מן המובחר: נסכי בהמה. היין של נסכים והסלת מן מנחות מעכבין ובמשנה (מד.) מבואר דאין מעכבין ורק סולת ושמן מעכב (ע"ש בתוספות): וכבשים. מן מוספי החג (מד: ומה.): פרים בנסכיהן. ומקריב הנסכים אחר כל מין אמנם באין לו הספקה לכל אחד מוטב שיקריבו פרים ואילים וכבשים בלא נסכים: נתנם ליחיד. כיון דעדיין לא נשחט הזבח מותר לשנות לזבח אחר מנבור ליחיד אפילו נשחט (עיין מה: וברש"י שם): ז הביא נסכיו. כללא דכל שלא נשחט הזבח משנה לזבח אחר: שנפסלים בלינה. כמבואר במעילה (ט.) קדשו בכלי הוכשרו לפסול במגו"י ובלינה: הכבש. שבא עמו: הלחם. מעכב הכבשים הבאין עמו כדכתיב קרא בהני שני כבשים דשלמים יהיו שני כבשים קדש לה' ויהיו היינו הלחם מעכב דגמר מתהיינה וכדמפרש בגמרא (מו:): כיצד יעשו. אם נאבד הלחם יניפו הכבשים: ותעובר צורתו. דהוי פסול לינה פסול הגוף וישרף: וכן מציגו. דכן מצינו בלא לחם דהעומר ושתי הלחם באין רק מחיי כמבואר (ס:): מדרש. כמו מדרש: אבל אין הטעם כדבריו. דס"ל דכל האמור בת"כ אין קרב במדבר א"כ גם שני הכבשים לא קרבו רק עיקר הטעם דהכבשים מתירין הלחם ואין הלחם מתיר את הכבשים כמבואר לקמן: נמצא אתה אומר. מנה סדר החיובים דכבשים לא קרבו במדבר וכדמפרש: בחלה. דכתיב בבואכם תיכף בשעת ביאה אבל לא כמעשר כמבואר בגמ' (פט.): ובחדש. כדנפקא לן בקדושין במושב כ"מ שאתם יושבים משמע ולא לאחר ירושה וישיבה: בקרב עמו. הכבשים דלא קרב במדבר: חמשים. סוא חג השבועות: נטע רבעי. דדמי למעשר לאחר י"ד שנה. כדמפרש לקמן כשהתחילו למנות שנת השמטה ובשנה רביעית נתחייבו בנטע רבעי: לששים וד'. שנה משנכנסו והוי י"ד שכיבשו וחלקו והמשים למנין היובל: מפני מה. מוסב טעמא אדלעיל דאמר אין הטעם כדבריו:

פרק ז א קנמון יש בו חצאים לפי שמבואר במשנה פ"ד מאותן הבאין חצאין קאמר כאן דקנמון שבאה לקטורת

הוקדשו קרבנות צבור אלא ע"מ ליקרב במזבח חיצון (ד) מוספי שבת שלא קרבו בשבת זו יקרבו בשבת אחרת חובת שבת הבאה אחרת מוספי ר"ח שלא קרבו בר"ח זה יקרבו בר"ח אחר חובת ר"ח הבא. (ה) לא הקריבו כבש בבקר יקריבו בין הערבים (ו) לא הקטירו קטרת בבקר יקטירו בין הערבים אר"ש אימתי בזמן שהיו ב"ד אנוסין או שוגגים אבל אם היו מזידין שהיתה חנוכת המזבח ולא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים לא הקטירו קטורת בבקר לא יקטירו בין הערבים אר"ש כולה היתה קריבה בין הערבים שאין מחנכים את מזבח הזהב אלא בקטורת סמים ולא את מזבח העולה אלא בתמיד של בקר ולא את השלחן אלא בלחם הפנים בשבת ולא את המנורה אלא בנרות בין הערבים: ב ר' יוסי אומר כל ז' ימי מלואים היה שולחן בטל בלא לחם לפי שלא נגמרה מלאכתן, למוצאי שבת לא סידרו עליו את הלחם אלא בשבת בזמנו הרי הוא אומר (שמות לט) וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' וגו' היכן צוהו (שם כה) ועשו לי מקדש וגו' (שם מ) ויתן את השלחן באהל מועד וגו' (ויקרא כד) ויערוך עליו ערך לחם לפני ה' כאשר צוה ה' (ז) היכן צוהו (שם שם) ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ה' וגו' (שמות מ) וישם את המנורה באהל מועד וגו' ויעל הנרות לפני ה' כאשר צוה ה' היכן צוהו על המנורה הטהורה יערוך את הנרות וגו' (ויקרא כד). וישם את מזבח הזהב באהל מועד וגו' ויקטר עליו קטרת סמים כאשר צוה ה' (שמות מ). היכן צוהו בבקר [א] בהיטיבו את הנרות יקטירנה (שם ל). וישם את מסך הפתח למשכן ואת מזבח העולה שם פתח משכן אהל מועד ויעל עליו את העולה ואת המנחה כאשר צוה ה' (שם מ) היכן צוהו את הכבש האחד תעשה בבקר וגו' (שם כט): ג (ח) ד"א וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה ויברך אותם משה מה היה ברכה שברכן אמר להם תשרה שכינה על מעשה ידיכם ר"מ אומר כך ברכן ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים (דברים א) אמר להם כשם שנתעסקתם במלאכת משכן ושרתה שכינה על מעשה ידיכם כך תזכו ותבנו לפניו בית הבחירה ותשרה שכינה על מעשה ידיכם והם אומרים ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו' (תהלים צ): ד בזמן שישראל ברצון לפני המקום מהו נאמר בהם (במדבר כח) את קרבני לחמי כבנים שמתפרנסים מאביהן. בשעת תוכחות מהו אומר לאישי ריח ניחוחי כל קרבנות שאתם מקריבים אינן אלא לאש וכן הוא אומר (תהלים נ) לא על זבחיך אוכיחך וגו' לא אקח מביתך פר ממכלאתיך עתודים אם ארעב לא אומר לך וגו' ידעתי כל עוף הרים וגו' כי לי כל חיתו יער וגו' האוכל בשר אבירים וגו' וכי יש רעבון לפניו ואומר אם יש רעבון לפני כבש שאתה מקריב בבקר וכבש בין הערבים הן היו דיי אילו היו דיי בידך אני מוסר מזונותי שאמרתי לך (שם) זבח לאלהים תודה אלא שתהא מודה בי (שם) ותשלם לעליון נדריך: ה (ט) כהן שהקריב מחצה שחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרונו של ראשון אלא מביא עשרון שלם וחוצהו. מחצה זה ומחצה ראשון תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה. כהן שהקריב מחצה שחרית ונטמא חציה שני הרי זה מביא עשרון שלם וחוצהו. מחצה זה ומחצה ראשון תעובר צורתן ויצאו לבית השרפה: ו (י) לא מינו כהן אחר משל מי היתה קריבה ר"ש אומר משל צבור שנאמר (ויקרא ו) חק עולם מי שהברית כרותה לו ר"י אומר משל יורשיו שנאמר (שם) מבניו יעשה (כ) ושלימה היתה קריבה בין בבקר בין בערבים שנא' (שם) כליל תקטר: ז כל המנחות אין לשין אותן ברותחין (ל) מפני שהן חולטין ולא בצונן מפני שהן (מ) רוטשין (נ) אבל לשין אותן בפושרין ומשמרן שלא יחמיצו ואם החמיץ את שיריה עובר משום ד' דברים משום (נ) בל תלוש ובל תירך ובל תקטוף ובל תאפה. אפיה בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה מה אפיה מיוחדת מעשה יחידי וחייבין עליה בעצמה אף אני מרבה את לישתה ועריכתה ואפייתה וכל מעשיה שיש בה לחוב עליו בעצמו. (ס) רבוכה לשין אותה ברותחין אין לך טעון רבוכה אלא שלשת מינין בלבד חביתי כהן משיח ורבוכה שבתודה (ע) ואיל המילואים: ח (פ) אלו דברים שבין מנחת כ"ג לבין מנחת כהן הדיוט מנחת כ"ג (צ) באה תמיד באה תדיר באה (ק) רבוכה וקריבה חצאין וטעונה ב' קמצין אחד שחרית ואחד בין הערבים [ב] וחובה (ר) שלשה לוגין שמן לוג ומחצה שחרית לוג ומחצה בין הערבים בד"א במנחת חובה של כהן גדול אבל במנחת נדבה של כ"ג הרי היא כמנחת נדבה של כהן הדיוט. מנחה שבבמה זר קומץ ומקטיר על גבי האישים דברי ר"מ וחכ"א (ש) אין מנחה בבמה: ט (ת) כיצד מחלק את השמן מנחה של עשרון אחד נותנין לה לוג. של ששים עשרון נותנין לה ששים לוג אבל קומץ לבונה (א) קומץ אזכרה קומץ אחד לכולן (ב) ר' נחמיה ור' אלעזר [ג] כשם שהקומץ של לבונה ושל אזכרה קומץ אחד לכולן כך מנחה של עשרון א' ושל ששים עשרון לוג אחד לכולן שנאמר למנחה ולוג שמן לכל המנחה לוג שמן. כיצד מניף שלמי יחיד היה מפריש מהן שתי כליות ויותרת הכבד ואליה מן הכבש חזה ושוק ומוסיף עליהן הזרוע [ד] והלחיים ונותנין לידי הבעלים וכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומוליך ומביא ומעלה ומוריד וכן היתה תנופתה. חזה ושוק וזרוע ותרומת הלחם נאכל לכהנים ויותרת הכבד ואליה וחזה ושוק נותנה לכהן אחר ומניח ידו תחת ידו של כהן ומוליך ומביא ומעלה ומוריד וכן היתה תנופתו וחזה ושוק נאכל לכהנים והשאר קרב לאשים: י כיצד מניף שתי הלחם נותן חלה אחת על גבי כבש זה וחלה אחת על גבי כבש זה כהן מניח ידו תחת ידו של כבש וכהן אחר מניח ידו תחת ידו של כהן ומוליך ומביא ומעלה ומוריד וכך היתה תנופתן. (ג) ר' יוסי בן המשולם אומר כבשים ע"ג הלחם שנאמר (ויקרא כג) והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה וגו' אמרו לו והלא כבר נאמר תנופה לפני ה' על שני כבשים אמר להם מה מצינו עד אין הדבר שקול מי מכריע אמרו לו מה מצינו באיל המלואים הלחם למעלה אף כאן הלחם למעלה. (ד) כל המנחות אין באות כשרות אלא בתנור עשאן בכופח וברעפים פסולות ר' יהודה אומר כופח כתנור:

פרק שמיני

א (א) כל המנחות שריבה מדת חלות או שחיסר מדת חלות או שהיתה (ב) מדה חסרה מחברתה או יתירה מחברתה הרי אלו פסולות (ג) שתי הלחם ולחם הפנים (ד) חלות תודה ורקיקי נזיר שריבה מדת חלות או שחיסר מדת חלות או שהיתה מדה יתירה מחברתה או חסרה מחברתה הרי אלו פסולות (ה) ושאר כל המנחות בין משל יחיד ובין משל צבור אין להם קצבה ובלבד שיביאו מן המובחר: ב (ו) שתי הלחם ולחם הפנים נאכלות אבל לא נקמצות מנחת כ"ג מנחת כהן משיח ומנחת נסכים לא נאכלות ולא נקמצות ר' שמעון אומר (ז) מנחת חוטא של כהנים נקמצות. הקומץ קרב לעצמו ושירים קרבין לעצמן. ר' אלעזר בר"ש אומר הקומץ קרב בעצמו והשירים מתפזרין על גבי הדשן: ג (ח) כל המנחות נעשות בכלי וטעונות שלשה מתנות שמן יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתה כיצד הוא עושה נותן שמן בכלי ומטגנו שמן בסולת ובוללה ופותתה ויצק עליה שמן (ט) כדרך שיצק על הגריסין. חלות (י) טעונות בלילה ורקיקה משיחה (כ) נמצאת אומר כשר בחלות פסול ברקיקין כשר ברקיקין פסול בחלות (ל) כיצד בוללין חלות חלות בוללין דברי רבי שנאמר (ויקרא ז) חלות בלולות בשמן וחכ"א סולת שנאמר (שם ג) סולת בלולה בשמן אמר להן עד אין הדבר שקול מי מכריע אמרו לו נאמר כאן חלות ונאמר בתודה חלות מה חלות האמורות בתודה אי אפשר לבוללן בלא סולת אף חלות האמורות כאן א"א לבוללן בלא סולת (מ) אמר רבי רואה אני את דבריהם מדברי: ד כיצד מושחן מושח פני כל הרקיק ר' שמעון אומר מושח את הרקיקין כמין כ"י (נ) ושאר השמן נאכל לכהנים. מנחה שהיתה באה (ס) מחצה חלות ומחצה רקיקין נותן מחצה לחלות ומחצה לרקיקין ר"ש אומר משח את הרקיקין כמין כ"י (ע) ושאר השמן נותן לחלות וכן היה ר"ש אומר מותר רקיקי מנחת ישראל (פ) פתיתיהן כזיתים כדי שיהיה שולט בהן (צ) לקומצן: ה (ק) חצי לוג מים לסוטה וחצי לוג שמן לתודה נותן (ר) מחצה לחלות ומחצה לרקיקין ר' שמעון אומר מושח את הרקיקין כמין כ"י ושאר השמן נאכל לכהנים וכן היה ר' שמעון אומר האומר (ש) מאפה מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין בולל ונוטל מן האמצע ואם נתן ממין על חברו יצא: ו רבי שמעון אומר (ת) ג' מינין טעונים שלש מצות שתים בכל אחד ושלישית אין בהן אלו הן זבחי שלמי צבור וזבחי שלמי יחיד ואשם מצורע. זבחי שלמי יחיד טעונין סמיכה חיים ותנופה שחוטין ואין בהם תנופה חיים היכן תנופתן (א) בזבחי שלמי צבור. זבחי שלמי צבור טעונין תנופה חיין ושחוטין ואין בהן סמיכה והיכן סמיכתן באשם מצורע. אשם מצורע טעון סמיכה ותנופה

אור הגנוז

[א] בבקר : [ב] סעתה : [ג] (אומר) [אומרים] : [ד] תיבת והלחיים ליתא בכ"י וכתוב שם ותרומת הלחם :

מצפה שמואל שם פ"א ה"ד וה"ה: (ד) מוספי שבת. עי' שבועות יד. בתמידין בלא הוצרכו לצבור ועי' ירו' שם פ"א ה"ד וקדושין פ"ב הל' ז' ושקלים פ"ד ה"ה ויומא פ"ה ה"א: (ה) לא הקריבו.מט.: (ו) לא הקטירו. שם ע"ש איכא מ"ד בשל שחר ואיכא מ"ד בשל ערב: (ז) היכן צוהו.הביא מקראות מאוחרים דאין מוקדם ומאוחר בתורה:(ח) ד"א.ילקוט פקודי רמז תיח.וע"ש הגירסא כל קרבנות שאתם מקריבין עי' מכילתין קי. כעין זה:(ט) כהן שהקריב.נ.: (י) לא מינו כו' רש"א. נא.: (כ) ושלימה.נב.: (ל) מפני שהן חולטין. עי' יבמות מ. וירו' יבמות רפ"א: (מ) רוטשין אולי גרסינן טורשין. וכן בחולין מז: משום דמטרשי. וכן מצאתי בת"כ: (נ) אבל לשין. נה.: (נ) בל תלוש. עי' נה.ושם: נו. ושם. : (ס) רבוכה . עי' תו"כ עב. וספ"א דתמיד במשנה : (ע) ואיל המלואים. עח. : (פ) אלו דברים. עי' נא: דכהן הדיוט מביא ביום חנוכו ועי' עח. : (צ) באה תמיד . אף בשבת ועי' תו"כ עב: דמפקא מקרא: (ק) רבוכה . עי' רמב"ם פ"ה מהל' כלי המקדש ועי' מ"ל שם שדחה דברי התו"כ ובש"ס עח. אמרינן דבאה רבוכה ואם כאן מיירי במנחת חינוך מבואר דאיט טעון רבוכה : (ר) שלשה לוגין. נא. ועי' תו"כ כד' חביתין ומל"מ בספ"ה מכלי המקדש שהאריך קצת בזה : (ש) אין מנחה בבמה . זבחים קיז. ועי' תו"כ קסא : (ת) כיצד מחלק. פח. : (א) קומץ אזכרה . תו"כ פ' ויקרא כג. והוא ליישנא דקרא את אזכרתה . והיינו הקומץ מן המנחה : (ב) ר"נ ור"א . פט. : (ג) ר"י בן המשולם.סב. ועי' תו"כ רכז.: (ד) כל המנחות. סג. : (א) כל המנחות.שריבה. עו. ועי' מיי' פ"ב מהל' מעה"ק ה"ה ובכ"מ שם דכללא הוא בין ליין בין לשמן ועי' ירו' תרומות פי"א דמבעיא לן בלוג שמן של מצורע אם דינו כמכר שצריך להוסיף ג' טיפין ודי בזה . אם תאמר שא"צ יותר והחזיר עובר משום יתרון : (ב) מדה חסירה . עמ"ל פי"ג מעה"ק ה"ד : (ג) שתי הלחם.שם עו. ע"ש . וע"ש בתוס' משום דכתיב חוקה : (ד) חלות תודה. עו: (ה) ושאר כל המנחות שם: (ו) שתי הלחם . עי' משנה עד.: (ז) מנחת חוטא. עד. וע"ש עה: ומיירי במנחת נדבה ועמ"ל פי"ג מהל' מעה"ק ה"י מ"ש בזה : (ח) כל המנחות. עד. ושם גרסינן הנעשות בכלי . ועמ"ל פי"ג מהל' מעה"ק לענין מנחת סולת אם היה בה ג' מתנות וע"ש בה"פ שהאריך הרבה בדינים אלו ובלח"מ שם . ועי' ירו' נזיר פ"ו ויצקת עליה שמן לרבות כל המנחות ליציקה ועי' ירו' הוריות פ"א ה"ג : (ט) כדרך שיצק . עמ"ל בהל' מעה"ק פי"ג הל' ה' דמושחו וחוזר ומושחו ברקיקין ונבלע מקודם השמן א"כ ביציקה קאמר כאן שיוצק ואינו נבלע וכ"כ בת"ב : (י) טעונות בלילה . עד: : (כ) נמצאת אומר כשר . עה. ועי' בלח"מ ה"ח בשם הרא"ש דתמה אמאי לא תנא בחולין כשר ברקיקין פסול בחלות ע"ש . ובתוס' כאן מבואר כן וצ"ע בזה : (ל) כיצד בוללין. עד. ועה: : (מ) א"ר רואה אני. עי' תוס' עה. ד"ה שפיר שמפרשי בזה הגמרא שפיר קאמרי רבנן בניחותא : (נ) ושאר השמן . עי' מ"ל פי"ג מהל' מעה"ק ה"ה מ"ש מזה דלא היה מתן שמן בכלי תחלה ע"ש מ"ש בזה . ועי' זבחים נא. דככהן כולו עולה לאישים : (ס) מחצה חלות. עה. ועי' סג. : (ע) ושאר השמן מתחלק לכהנים וכן היה רש"א וכו' מותר רקיקי נאכל לכהנים כן הגיה הת"צ . ועי' עה וזבחים לא במשנה : (פ) פתיתיהן כזיתים . עה . (צ) לקומצן . עי' לח"מ ומ"ל פי"ג ה"ה מהל' פסהמ"ק : (ק) חצי לוג. פח. : (ר) מחצה לחלות . פט. ועי' תו"כ : (ש) מאפה . עי' כג: ועי' כה. : (ת) שלשה מינים סא. וע"ש סב: : (א) בזבחי ש"צ . הת"צ הגיה בזבחי ש"י ואין צרך כמ"ש בפנים . ועי' סב: ועי' ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד לענין סמיכה בשלמי מצורע :

מנחת בכורים

לקטורת היה משקלה אלאין אלאין כמבואר בקרא ונפקא לן כן בפ"ק דכריתות (ה.) וחולק לפרס שחרית ופרס בין הערבים : הבאה אחרת אחריה . כלומר שבא לחובה ויוצא בה בשבת שאחריה : כבש בבקר . יקריבו כבש אחד אף דבקטורת כולה מקריבין . התם חדא מילתא הוא (תוס' נ. ד"ה במה דברים אמורים) ומיירי בנתחנך המזבח דאז גם הכבש הראשון בין הערבים אבל בלא נתחנך אז אין מקריבין ראשון בין הערבים כדכתיב בפ' תצוה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים (נ) : ב"ד של כהנים . שבמשמר זו ובגמרא ליתא ב"ד : שהיתה . אף שהיתה חנוכת המזבח מ"מ לא יקריבו הם אלא כהנים אחרים דקנסינן להו : קטורת בבקר יקטירו . גרסינן דבקטורת דמעשרת חביבא ולא שכיחי דפשעו : שאין מחנכין . לכן בלא נתחנך לא יקריבו ראשון בין הערבים במזבח העולה וכדמפרשינן בגמרא : ב ז' ימי המלואים שהוקם המשכן השני באחד בניסן ואחד בשבת היה כמבואר בשבת (פז:) ולמ"ש לא סדרו עליו הלחם דהסדור הוא דוקא בשבת א"כ היו בלא לחם עד שבת הבא ומפרש ואזיל כל כאשר צוה ה' המבואר בקרא : ביום השבת . וש"מ דלא היה אז הוראת שעה לסדר הלחם כמ"ש שהרי נאמר כאשר צוה ה' ונמצא הכל בקרא מבואר וקרא מבואר ביום השבת : ג דבר אחר . עוד דרש : אמר להם . נראה דדרש במקדש להבא שיתוסף עוד ולא ברכן על המשכן יוסף עליכם על השראת השכינה : ד לחמי . נקרא לחם של הקב"ה ומתפרנסים בהסבה מהקב"ה : לאשי . מחלק בקרא דסיפא דקרא מורה דאינו רק לאש והיינו בעת שאין עושים [illegible] רצונו של מקום : וכי יש רעבון . דריש הקרא אם ארעב לא אומר לך דקשה טובא דבאמת אין רעבון וגם מהו לא אומר לך אלא הכוונה דהקב"ה אומר אם ארעב כלומר אם הקרבנות הוא כביכול לרעבון לא היה די בכבש בבקר וכבש בין הערבים ואילו היה די לא הייתי אומר לך שתקריב והיו מזונות של הקב"ה כביכול תלוי בידי ב"ו אלא הכוונה לשבור נפש האדם ולהכניע כח התאוות ונפש הבהמיית שבתוכו ולהודות להקב"ה כמבואר בקרא ושלם לעליון נדרי והקב"ה טוה רק לתכלית זו : ה כהן גדול שמקריב חביתין . מחצה עשרון שחרית ומחצה בין הערבים דמחצה של שלמה בעינן : ראשון . הנשאר מראשון . ומבואר במשנה דאבודין והיינו בעבור צורה : ו מי שהברית כרותה לו . דחק עולם היינו משל צבור שהברית כרותה לעולם שאין צבור מתים אבל לא משל יורשין : ז רוטשין . מפרד החלקים כמו אם על בנים רוטשה : ד' דברים . דעל כל מעשה חייב : בל תערך גרסינן והיא עריכה : יחידי . מעשה חשוב בפני עצמו : בעצמה . על כל אחד ואחד : ברותחין . דרש לה מלשון מרובכת כמבואר בת"כ בפ' צו : אין לך טעון רביכה : שלשה ברביכה היינו ברותחין הוא בג' מינים . כמבואר בפ' צו ואלת לחם שמן והוא רבוכה שמרבה בה שמן נגד חברותיה כמבואר בגמרא (עח.) : כהן הדיוט . ביום חנוכו : תמיד . בכל יום : תדיר . בבקר ובערב : כמנחת נדבה . לוג לעשרון : וכליל לאשים . ואינה נקמצת : זר קומץ . דבבמה עבודה בזר כשרה כדילפינן בפרק בתרא דזבחים : ואין מנחה בבמה . דזבחים כתיב שם (קיח) : ט למחלק . בכל מנחה : מן הכבש . דעז אינו טעון אליה : ומותר תרומות הלחם . מתודה ואיל נזיר גם הוא בכלל התנופה : ויותרת הכבד ואליה . וחזה ושוק שניתן לכהן צריך תנופה ביד הכהן . וה"ג וחזה ושוק נותנה לכהן אחר שהכהן צריך ליתן דוקא לכהן אחר : והשאר . האימורין : י ה"ג אמר להם אין הדבר שקול מי מכריע אמרו לו מה מצינו וכו' ור"י יליף עיקר קרא מגל לחם וקא דכתיב על שני כבשים למעוטי שבעה : כופח . הוא פיה למעלה מקום שפיתת קדרה אחת דכתיב מעשה תנור ור"י דרש תנור תנור שתי פעמים (סג.) :

פרק ח א כל המנחות שריבה מדת חלות . כגון מנחת הסולת מחבת מרחשת מאפה תנור דעשויה עשר חלות אם עשאן י"ב או פחות : מדה חסרה . לא היו החלות שוות כגון שאחד היה במדה הצריכה ואחת פחותה או יתירה מכפי המדה הצריכה כשנאפת בשוה כשרות גרסינן : ה"א פסולות . ובגמרא ס"ל לממולא דכשרות בלחמי תודה ונזירות (עו.) : ב מתפזרין . ומבואר כל פלוגתייהו (עד.) : ג נעשות . במשנה גרסינן הנעשות לאפוקי מנחת מאפה (עה:) : ויצק עליה שמן כדרך שיוצק על גרסינן וכרבנן דסולת בוללה : ורקיקה . מין רקיקין כדכתיב קרא : אמר להן עד אין הדבר שקול נראה דאמר להן עד ל"ג ולפי הנוסחא יש לכוין שהלשון כל כך זה אמר מקרא זה ואם מזה עד שנמצא שאין הדבר שקול וכו' וכן נפרש לעיל פ"ז ה"ט : האמורות כאן . בתודה א"א לבוללן חלות דהאיו לתודה ואיו לחלות נמצא דהוי רביעית חלות וא"א לבלול חלות במעט שמן כזה : רואה . סודם לדבריהם : ד מושחן . להרקיקין כמין כ"י (כף יונית) : וכן . ועוד : ומנחת ישראל . דאילו של כהן ס"ל כיון דאינו נקמץ אינו טעון פתיתה כמבואר בגמרא (עה:) וגם המותר הוא נפתת שהרי מזה קומץ : ה חצי לוג מים . מוכיר אגב שיעורין דחצי לוג דתודה והוא פלוגתא ת"ק ור"י במשנה סוטה (טו:) ואולי מדברי ר"ש הוא דשיעורא חצי לוג ודלא כר"י שם דאמר רביעית : מאפה . מביא מחצה חלות כדאמר במשנה בפ"ה וטעם פלוגתייהו מבואר בגמרא (סה:) בולל ונוטל מן האמצעי לקמיצה שהקמיצה הוא משניהם : ו היכן תנופתן . של חיים כלומר המנוה השלישית שאמרנו הוא בזבחי שלמי צבור : ואין בהם סמיכה . דקרבן צבור לא בעי סמיכה רק פר העלם דבר ושעיר המשתלח : סמיכתן . מצות הסמיכה הוא באשם מצורע כלומר אף שהוא לענין תנופה חיין דבשאר קרבנות לא בעי מ"מ

ותנופה חיין ואין טעון תנופה שחוט והיכן תנופתו בזבחי שלמי צבור: ז (ב) כל המנחות טעונות שלש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה אחרים אומרים שיפת ובעיטה בחמין ר' יוסי אומר בבצק (ג) העומר היה בא עשרון משלש סאין (ד) כמה עשרון שלש סאין נמצא עשרון שלו (ה) קב ומחצה. העומר היה (ו) מנפהו בשלש עשרה נפה שתי הלחם בשתים עשרה לחם הפנים באחת עשרה בדקה ובגסה בדקה שתהא קולטת [את הסולת] ובגסה שתהא קולטת את הסובין ר"ש בן אלעזר אומר שלש עשרה נפה היו זו ע"ג זו תחתונה שבכולם עשויה שתהא קולטת את הסולת: ח (ז) העומר ושתי הלחם ולחם הפנים שריבה מדת עשרונן או שחיסר מדת עשרונן שהיתה מדה מרובה מחברתה או חיסרה מחברתה הרי אלו פסולות (ח) ריבה מדת סאין או חיסר מדת סאין הרי אלו כשרות. (ט) תודה היתה באה חמש סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות נמצאת ירושלמיות יתירה על מדבריות שתות: ט איל המלואים היה בא במצה שבתודה חלות רקיקין ורבוכה שמנן כשמן תודה ותנופה כתנופת [א]. איל נזיר היה בא שני ידות במצה שבתודה חלות ורקיקין אין בו רבוכה שמנו כשמן תודה ותנופתו כתנופת תודה: י השוחט את התודה לפנים ולחומה אבית פגי (י) לא קדש הלחם אפילו כולם בפנים ואחד מהם בחוץ לא קדש הלחם שחטה (כ) ונמצא רובע ונרבע מוקצה ונעבד אתנן ומחיר לא קדש הלחם. זה הכלל כל שפסלה קודם לשחיטה לא קדש הלחם. שחטה (ל) חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם שחטה (מ) ונמצאת טריפה לא קדש הלחם. שחטה ונמצאת בעלת מום ר"א אומר קדש ר' יהושע אומר לא קדש דברי ר"מ אמר ר' יהודה לא נחלקו ר' אליעזר ור' יהושע על ששחטה חוץ לזמנה שקדש הלחם ועל ששחטה ונמצאת בעלת מום שלא קדש הלחם על מה נחלקו על ששחטה חוץ למקומה שר' אליעזר אומר קדש ור' יהושע אומר לא קדש. א"ל ר' אליעזר אי אתה מודה ששחטה חוץ לזמנה שקדש הלחם אף ששחטה חוץ למקומה יקדש הלחם א"ל ר' יהושע אי אתה מודה ששחטה ונמצאת בעלת מום שלא קדש הלחם אף ששחטה חוץ למקומה לא יקדש הלחם א"ל ר' אליעזר אתה מקישו לבעל מום ואני מקישו חוץ לזמנו נראה למי דומה אם דומה לבעל מום נלמדו מבעל מום ואם דומה לחוץ לזמנו נלמדו מחוץ לזמנו ר' אליעזר אומר חוץ לזמנו נפסל במחשבה וחוץ למקומו נפסל במחשבה ואל יוכיח בעל מום שאין נפסל במחשבה אלא במעשה ר' יהושע אומר בעל מום פסול ואין בו כרת וחוץ למקומו פסול ואין בו כרת ואל יוכיח חוץ לזמנו שפיגול וחייבין עליו כרת: יא (נ) תודה טעונה לחם והטועה אינה טעונה לחם איזה הוא טועה המפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות ראשונה תקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים ושניה תקרב ואין טעונה לחם אבל (ס) טעונה נסכים: יב המפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש מעות תחתיהם ולא הספיק ליקח בהן תודה עד שנמצאו מעות הראשונות יביא מאלו ומאלו תודה ותקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים והשאר יביא בהן תודה ותקרב ואין טעונה לחם אבל טעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש תודה תחתיהן ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו המעות יביא בהן תודה ותקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים והתודה תקרב ואין טעונה לחם אבל טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה והפריש מעות תחתיה ולא הספיק ליקח בהן תודה עד שנמצאת תודה. תודה תקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים והמעות יביא בהן תודה ותקרב ואין טעונה לחם אבל טעונה נסכים. המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה והקריבה ואח"כ נמצאת (ע) הראשונה תקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים. המפריש מעות לתודתו ואבדו והפריש מעות תחתיהן ולקח בהן תודה והקריבה ואח"כ נמצאו מעות הראשונות יביא (פ) מאלו ומאלו תודה ותקרב וטעונה לחם וטעונה נסכים לקח בהן תודה והותיר יביא בהן תודה ותקרב ואין טעונה לחם אבל טעונה נסכים: יג (צ) עד שלא שחטה ויצא [ב] חוץ לחומה יחזור וישחוט עליה וכשרה משחטה ויצא [ב] חוץ לחומה הדם יזרק ולא יצא ידי נדרו תודה מותרת באכילה והלחם אסור. משנזרק הדם תורמין ממה שבפנים על מה שבחוץ: עד שלא שחטה ונפרס הלחם יביא לחם אחר וישחט עליו וכשרה. משחטה ונפרס הלחם הדם יזרק ויצא ידי נדרו תודה מותרת באכילה והלחם אסור משנזרק הדם תורמין מן השלם על הפרוס. משחטה (ק) נטמא לחמה הדם יזרק ולא יצא ידי חובת נדרו תודה מותרת באכילה והלחם אסור. משנזרק הדם תורמין מן הטהור על הטמא: יד (ר) תודה חציה מן החולין וחציה מן המעשר יביא לחמה כיוצא בה. חציה מן החולין וחציה מן המעשר. תודה היא ולחמה מן המעשר (ש) אבל חובתו אינו מביא אלא מן החולין שנאמר (שמות יג) ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה מה זו אינה באה אלא מן החולין אף כל דבר שבחובה לא יביא אלא מן החולין (ת) לא יביא מחטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני (א) הרי עלי תודה והרי עלי שלמים הואיל והן באין חובה לא יביא אלא מן החולין נסכים (ב) בכל מקום לא יביא אלא מן החולין מכאן אמרו (ג) אין מביאין מנחות ונסכים מנחת בהמה ולחמה של תודה מן הטבל ומן התבואה מעשר ראשון שנטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שנפדו מן המדומע (ד) ומן החדש (ה) ומפירות שביעית ואם הביא הרי אלו (ו) פסולין (ז) ואצ"ל מן הערלה ומכלאי הכרם:

פרק תשיעי

א (א) כל קרבנות צבור והיחיד באין מארץ ומח"ל אפילו (ב) מבין העובדי כוכבים (ג) חוץ מבכור (ד) ומעשר (ה) שאין באין אלא מן הארץ ואין באין אלא מישראל. כל המנחות באות מן הארץ ומח"ל מן החדש ומן הישן (ו) חוץ מן העומר ושתי הלחם שאין באין אלא מן החדש (ז) ומן הארץ וכולן אין באין אלא מן המובחר שנאמר (דברים יב) וכל מבחר נדריכם איזהו מובחר שלהן (ח) [ג] מכמש זו לחה אלפא לסולת שניה לה עפריים בבקעה רבי יוסי אומר אף חיטי ברחיים וכפר אחוס (ט) אלו היו בצד ירושלים ומהן היו מביאין. אין מביאין אלא מן השדות [ד] הניטרות המיוחדות לכן. כיצד הוא עושה נרה שנה ראשונה. ושניה חורשה זורעה קודם לפסח ע' יום כדי שתהא סמוכה לחמה והיא עושה סולת מרובה והיתה עושה קנה זרת ושבולת זרתיים היו בוררין אותה (י) ולותתין אותה וטוחנין אותה ומרקידין אותה ומוליכין אותה אצל גזבר (כ) והגזבר מכניס ידו לתוכה אם היה אבק עולה מתוכה חוזר ומרקידין שניה ומשם רבי נתן אמרו ידו סך בשמן ומשקיע לתוכה כדי שיהא אבק עולה מתוכה. (ל) סולת שהתליע הרי זו בעל מום למזבח. חיטין שהתליעו או שהרקיבו הרי אלו בעלי מומין למזבח: (מ) תקועה אלפא לשמן. אבא שאול אומר שניה לה רגב בעבר הירדן. ר' אלעזר בן יעקב אומר שלישית היה לה גוש חלב בגליל: ב אין מביאין אלא מן הזיתים המיוחדין לכך (נ) ר' יהודה אומר לא היה טוחנן ברחיים אלא כותשן במכתשת לא היה טוחנן בקורה אלא באבנים. אין נותנין את הלחם לתוך הסל אלא סל לתוך הלחם. בורר מתוך הסל הראשון למנורה השני והשלישי למנחות (ס) שמן אנפוקנין פסול שאינו אלא שרף (ע) שמן השרוי והשלוק והמבושל של שמרים ושל ריח רע הרי זה בעל מום למזבח. (פ) [ה] יין אליסטין (צ) והכושי והבורק ושל צמוקים [ו] לא יביאן ואם הביא כשר. ר' אומר [ז] יין בן (ק) שתי שנים ובן ג' שנים (ר) [ח] שדחה טמא או שנשתנה מראיו לא יביא (ש) ואם הביא כשר. אין מביאין לא מן [ט] הכדמת ולא (ת) מן הדלית אלא מן הרגליות המיוחדות לכן: לא היו בוצרים ענבים (א) וכורמין אותן אלא בוצרים אותן ודורכים אותן מיד ולא היו כונסין אותן לא בחצבים גדולים ולא בחביות קטנות אלא בכדידיות בינוניות. לא היו מניחין אותן לא במרתף ולא בראש הגג אלא מניחין אותן כמות שהן (ב) ואינו ממלא חבית על פיה אלא שתי ידות בה כדי שיהא ריחה נודף ואינו מביא לא מפיה מפני קמחין ולא משוליה מפני שמרים אלא נוקבה ונוטלה משלישה ומאמצעה. כיצד בודק הגזבר [י] קנה בידו כיון שזרק גיר של שמרים (ג) אומר ומעבירין אותה מפניו ומביאין אחרת תחתיה והן אומרים בואו וקחו לכם פסולת המזבח. אין מביאין יין פחות מבן מ' יום ואם הביא (ד) מגתו כשר: ג (ה) אילים ממואב עגלים משרון (ו) כבשים ממדבר גוזלות מהר המלך ר' יהודה אומר כבשים (ז) שגביהן רחבים: ד (ח) כל העצים כשרים לגבי מזבח חוץ משל זית ושל גפן ר"א מוסיף ה' עצים פסולין אף של שקמה ושל חרוב ושל דקל ושל [כ] מים ושל אלון ושל (ט) סתירה מ"מ הרי אלו פסולין אבל

אור הגנוז

[א] תודה. [ב] לחמה יחזור. פ"ט [ג] מכמס. [ד] הגינירות. [ה] יין הקוסס והמזוג והמגולה ושל שמרים ושל ריח רע הרי זה בעל מום למזבח יין אליסטון וכו'. [ו] ושל מרתף. [ז] אף. [ח] שריחה. [ט] הכרמת; [י] יושב. [כ] ושל מייש [כ"ה בגמרא תמיד דף ה]:

מצפה שמואל

(ב) כל המנחות טעונות. ש. ועי' תוס' שם ד"ה ר"י דל"צ אף כר"י ע"ש: (ג) העומר היה בא. עו:: (ד) כמה עשרון. בת"ב הגיה כמה איפה שלש סאין: (ה) קב ומחצה. עי' פ"ג: (ו) מנפהו. ש: וע"ש בתוס' ד"ה בדקה הגירסא בזה: (ז) העומר ושתי הלחם. עו:. וכאן דתנא שתי הלחם דאין בהם קמיצה ש"מ כטעם הכתוב ברש"י דגזה"כ הוא וכמ"ש התוס' שם ד"ה כל: (ח) ריבה מדת סאין. עיין כ"מ פ"א מהל' תו"מ ה"ה: (ט) תודה היתה באה. רפ"ח: (י) לא קדש הלחם. עי' יב: והכא שהיה בחוץ לא קדש כלל. ועי' רמב"ם פי"ב מהל' מעה"ק הי"ד ובהשגות ובכ"מ ודעימי' ויוצא דהכא הוא חוץ לעזרה והוא דמ"ץ הוא חוץ לחומת ירושלים. ועי' ירושלמי יומא פ"ו ה"ז מדין תודה בפנים ולחמה חוץ לחומה: (כ) ונמצא רובע. עח:: (ל) חוץ לזמנה שם: ועי' עו. במשנה: (מ) ונמצאת טריפה. עט.: (נ) תודה טעונה לחם. עט:: (ס) טעונה נסכים לא. ועי' רמב"ם פי"ב הל' טו מהל' פסוהמ"ק ובכ"מ שם: (ע) הראשונה. בגמרא הגירסא דאינה טעונה לחם וכן יש להגיה כאן: (פ) מאלו ומאלו אולי גרסינן יביא תודה ויקרב ואין טעונה לחם וטעונה נסכים כדין כל חלופי תודה וכן מצאתי בת"ב: (צ) עד שלא שחטה. עי' מו. ועמיי' פי"ב הי"ז ובכ"מ שם ומבואר בפנים: (ק) נטמא לחמה. עי' תוס' ד"ה משנשחטה: (ר) תודה חציה מן החולין. עי' פא: והגירסא שם: (ש) אבל חובתו. משנה פב. וע"ש פב: (ת) לא יביא. מח. פא:: (א) הרי עלי תודה. פב: ירושלמי חגיגה פ"א ה"ג: (ב) בכ"מ. עי' רמב"ם סוף פט"ז מהל' מעה"ק. ועכ"מ שם: (ג) אין מביאין. זבחים פת. ופסחים מה.: (ד) ומן החדש. סח. ועכ"מ פ"ה מהל' א"מ ה"ט. ועי' תוי"ט פ"ו מ"ו ד"ה ואם הביא והת"ב ציין להצ"ק סח: ד"ה אמר ר"ע: (ה) ומפירות שביעית. פד. ועי' מ"ש בחידושי יומא הנדפס קודם סדר מועד: (ו) פסולין. זבחים פת.. ועי' רמב"ם פ"ה ה"ט מא"מ. ועי' לח"מ שם ופ"ב מהל' פסוהמ"ק מה שכתב מן התוספתא: (ז) ואצ"ל מן הערלה. עי' ירו' פ"א ונגעין פ"ה ה"ו. ועי' רפ"ב דסוכה בדין מס"ב. ועי' ירו' שבת פי"ב ה"ג בדין מגה גזולה: (א) כל קרבנות. פג: ובתוס' ד"ה כל דמיירי גם בזבחים דלא כרש"י שם ע"ש. ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"א: (ב) מבין העובדי כוכבים. עי' רפ"ב: (ג) חוץ מבכור. תמורה ספ"ג ועי' ירו' פ"א דר"ה ה"א: (ד) ומעשר. עי' בכורות רפ"ט: (ה) שאין באין. עי' פ"ג: ד"ה שאין באין זה הוא בדיעבד ועי' כ"מ ולח"מ ריש פ"א מתוס': (ו) חוץ מן העומר. עי' כ"מ ולח"מ רפ"ח מתו"מ. ועי' ירו' שביעית פ"א ר' ישמעאל כדעתיה. ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"א אין עומר מסוריא: (ז) ומן הארץ פד.: (ח) מכמס וזייתא אלפא לסלת גרסי'. ועי' פג:: (ט) אילו היה. פ"ה ושם גרסי' אלמלא. ועי' סד: דמשמע דמהקרוב לירושלים מביאין ספי וכמ"ש בפנים ושם פה. כל הענין: (י) ולותתין. פסחים לו. וע"ש רש"י ד"ה לגור שהזכיר תוס' זו: (כ) והגזבר. עי' תד"ה אין מביאין שהוכיחו דמיירי ג"כ בשאר מנחות: (ל) סלת שהתליע ה"ז בע"מ למזבח. פו ועי' פה: מספקא ליה אי לוקה משום בע"מ למזבח ועי' יומא סג: תד"ה זריקת: (מ) תקוע אלפא. פה: ראב"י שם: (נ) ריה"א לא היה טוחנן. שם ופו. כל הענין: (ס) שמן אנפיקנון פה: ועי' מיי' פ"ו מא"מ ה"ד דכשר. ועכ"מ שם ועי' ירו' מו"ק פ"א ה"ז: (ע) שמן השרוי. פו. ועי' ב"ב צו:: (פ) יין אליסטון. פו:: (צ) והכושי. והבורק. ב"ב. צז:: (ק) שתי שנים: פו: ופז.. (ר) שדהו טמא. בת"ב הגיה שדהו טעמו ועי' רמב"ם פ"ו מהל' א"מ ה"ט ושם פ"ז בנשתנה לגמרי פסול: (ש) ואם הביא כשר: עי' פז. אמר רבא ועי' ב"ב צו:: (ת) מן הדלית. פו.: (א) וכורמין. שבת פח: ליתא דמכנשי: (ב) ואין ממלא. פו:: (ג) אומר ומעבירין. ובגמרא פז. שהדבור קשה ליין וצ"ע כאן: (ד) מגיתו. עי' ב"ב צ.: (ה) אילים ממואב. פז.: (ו) בגמרא הגירסא כבשים מחברון: (ז) שגביהן. עי' לח"מ פ"ז מא"מ ה"ב והוזכר תוס' זו וכן הגירסא במ"ל שם: (ח) כל העצים כשרים. פ"ז דתמיד ותו"כ יד. ועי' מ"ל פ"ז מהל' א"מ ה"ג שהאריך הרבה: (ט) סתירה. עי' מיי' פ"ו מא"מ ה"ב ועי' ירו' תענית ספ"ד לענין עץ שנמצא בו תולעת ובבלי שם
לענין

מנחת בכורים

מ"מ לסמיכה לא הושוו: והיכן תנופתן. מצות תנופה בשחוטה: הוא בזבחי בשלמי צבור. וה"ה ביחיד אלא בא לומר אף דהושוו לענין תנופה חיין דהוי חדוש לא הושוו לענין תנופה שחוטין: ז שיפה. שמוליך ומביא בפיסת ידו עליהן: בעיטה. שבועט בהן בגבות אצבעותיו באגרופו: בחמין. בעוד שהם חמים: בבצק. אף בבצק וי"ג שיפה ובעיטה בבצק: משלש סאין. שמביא ג' סאין ומרקד עד שנשאר קב ומחצה: כמה עשרון. מדת העומר עשירית האיפה שהוא ג' סאין: בדקה. בנפה דקה וגסה ובדקה שתהא קולטת הסלת ובתחלה היה מניפן בדקה וקולט סולת וסובין והקמח הולך לעבר הנפה כמנהג גרוסות ושוב ניתן בגסה שקולטת את הסובין והגרוסות שממנו הסולת הולך לעבר הנפה וחוזר ומניפין: י"ג נפה. לא בדקה ובגסה אלא מכינים י"ג נפה כל אחת עבה מחברתה עליונה שהוא עבה אינה קולטת רק סובין והתחתונה קולטת את הקרטין שהוא הסלת והקמח עולה י"ג פעמים עד שתהא הסלת ברורה (עו: ובתוס' שם): ח מדת עשרונן שהיתה. מדה מרובה. בשתי הלחם היתה אחת גדולה ואחת קטנה: מדת סאין. שהעומר בא עשרון מג' סאין ובא מארבע או פחות וכן שתי הלחם שבא שני עשרונים משלש ולחהפ"נ עשרון מסאה ואם שינה כשר: ו' מדבריות. שעשו ממנו חמשה והוסיפו על המדות שתות: ט כמנה שבתודה. גרסינן ג' מינים כדמפרש והיה המנה נעשית מעשרה עשרון שלשים חלות. עשרה לכל מין א"כ הוי שליש עשרון לחלה: בתוספת תודה. גרסינן: אין בו רבוכה. לא נזכר בתורה דמרבינן איל נזיר לחלות ורקיקין ולא לרבוכה דלא כתיב בתודה מצות (עח.): ולחמה גרסינן: אבית פגי. חוץ חומה: בע"מ. דוקין שבעין דס"ל כר' עקיבא דאם עלו לא ירדו ולכן ס"ל לר' אליעזר קדש ור"י פליג דלא קדש הלחם גם ר"ע מודה: חוץ לזמנה. דחשיב לאקבועי בפיגול לכרת: רא"א. למסבר טעמיה דידיה לאקושי לחוץ לזמנו (עט.): יא והטועה. שהפרישה בטעות: אין טעונה לחם. דכתיב והקריב על זבח התודה תודה טעונה לחם ולא זולתה (עט:): יב והשאר. הוי חלופי תודה. והתודה הבאה לחליפין בטעות: נמצאת ראשונה. לא הוי מותר תודה דהראשונה עיקר וקרבה בלחם (נ"ע בש"ס עט: ופ.): מאלו ומאלו. כלומר גם אחר שקרבו השנים מ"מ מביא מאלו הראשונות תודה והלחם: והותיר. אחר שקנה מן המעות תודה נתותר עוד בזה הוי חליפין ואין טעון לחם: יג עד שלא שחטה. להתודה יצא הלחם חוזר ומכניס דעדיין לא נפסל: ולא יצא ידי נדרו. דהלחם פסול: משנזרק הדם. יצא הלחם ונשאר בפנים לחם תורם מה שבפנים וכשר: הדם יזרק. ולא יצא ידי נדרו גרסינן דהדין שוה בנפרס ויצא: נטמא לחמה. בכאן הגירסא בגמרא (מו.) דידי נדרו יצא דהכין מרצה ולפ"ז הלחם מותר באכילה. וי"ג ידי נדרו לא יצא גם כאן (תוס' ד"ה משנשחטה ועיין בהשגת הראב"ד בפי"ב מהל' פסולי המוקדשין הי"ד וכאן בתוספתא נראה כמותו דגם יצא לחמה בין שחיטה לזריקה שאר הלחם נמי פסול וע"ש בכ"מ): יד תודה היא ולחמה. יכול להביא מן המעשר והלחם מביא מן התודה אם חולין ואם מעשר: בכל מקום. דכל דבר דכולו למזבח אין בא מן המעשר דבמעשר מידי דאכילה בעינן (תוס' בשם הספרי פ"ב): מן הטבל. דלא הוי ממשקה ישראל. ומן התבואה. דלחמי תודה אינו בא מחטי מעשר שני אף שבא ממעות מע"ש: מן המדומע. תרומה וחולין והוא מטעמא דכ"ד שבחובה אינו בא אלא מן החולין ואף לחמי תודה דאינה בא מתבואה: ואצ"ל מן הערלה. דס"ל מטה הבאה בעבירה:

פרק ט א מכמש. שם עיר והיא לחה: אלפא. ראשון לסלת. שהיה מובחר סולת שלה: עפריים. שם מקום: ברזיים גרסינן. אלו אם היו בצד ירושלים היו מביאין אלא שאין מביאין אלא מן השדות המודרמות והמטנרות הסמוכות לירושלים ה"ג בש"ס וכן יש להגיה כאן: הניטרות. אולי גרסינן הטנרות שעשה חרישות הרבה: סמוכה לחמה. שהחמה מבשל הפירות: ושבולת. הוא הקש שבו גרעיני תבואה: שמן. שאם יש בה אבק נדבק בשמן: ב טוחנו ברחיים. לזית ראשון כמבואר (פו.) שהיו ג' זיתים והיה מוציא מכל מין שלשה מיני שמן ובזית ראשון נאמר הלשון שטוחנו ופליג ר"י דלא טוחן אלא כותש: טוענין בקורה גרסינן בפעם שני שטוען בקורה ס"ל כר"י דטוחן באבנים וה"ג אין נותנים הגרגרים לתוך הסל אלא הסל לתוך הגרגרים ואולי קרי ליה התוספתא לחם והיינו בפעם ראשון וכדפריכנא ובת"ב גרס לחים: הראשון למנורה. דכתיב ביה זך: אנפיקנון. והוא מזית שלא הביא שליש בשולו. השרוי. שנשרו הגרגרים במים (עי' רמב"ם פ"ו מהל' איסורי מזבח ה' י"ד והוא מכאן): אליסטון. שנתבשל בחמה הרבה ומבואר במשנה ספ"ט: והכושי. שחור והבוסק גרסינן לבן *): ובן ג' שנים שדיהה מראיה או שנשתנה ה"ג לה והיינו טעמא דעיקר יין חשוב בשנה ראשונה שהוא עיקר באדמימות: לא מן הכדמת. כמו ענבי דכדוס ב"מ (קו:) והוא ענבים שהתליעו: הדלית. אילנות גבוהים: הרגליות. נמוכים שהיין טוב: וכורמין. מוספין הרבה ביחד ובוסין מלגלור: כמות שהן. על הקרקע: בודק. שלא יתערב בשמרים: גיר. יין הלבן שעל השמרים ונפסל היין והגזבר מקים בקנה שיביאו אחר וברש"י במשנה שהגזבר הקים בקנה לסתום החבית שלא יצא היין לבן וכאן לא משמע הכי: ג אילים. מובחרים: שגביהן רחבים. מרוב שמנן לזה נאמר כר נרחב: ד חוץ משל זית. משום ישוב א"י א"נ משום דאית ביה קטרין ואינם נשרפים יפה דכל קשר הוא לח: ושל סתירה בגמרא ליתא. ור"א מוסיף דבהני איכא נמי משום ישוב א"י א"נ שיש בהם קשרים מבחוץ ולא מבפנים ולכן לתא"ק שרי:

*) בב"ב צז: הגי' והבורק ועי' ברש"י שם ה.

ובמרכיות

אבל באלו רגילין במדבריות של תאנה ושל [א] שמן ושל אגוז: ה מלח (י) זו מלח סדומית שנאמר (ויקרא ב) ולא תשבית מלח הבא מלח שאינו שובתת ואיזו זו מלח סדומית. ומנין אם לא מצא סדומית יביא אסתרקנית ת"ל מלח מלח ריבה: ו (כ) תכלת אין כשרה אלא מן החלזון [ב] שלא מן החלזון פסולה. שני התולעת מן התולע שבהרים הביא שלא מן התולעת שבהרים פסולה: ז (ל) שש זה פשתן הביאה מן [ג] הנקבות פסולה: ח (מ) מנורה וכלי שרת מצותן להביא ממותר נסכים אין להם יביאו מתרומת הלשכה. מנורה אינה כשרה אלא מן העשת עשאה מן הגרוטאות פסולה ומשאר מיני מתכות כשרה: ט חצוצרות אין כשרה אלא מן הכסף עשאה מן הגוש כשרה משאר מיני מתכות פסולה ונמצאת אומר פסול במנורה כשר בחצוצרות פסול בחצוצרות כשר במנורה. של בעץ ושל אבר ושל קסטרין ושל מתכות ר' פוסל ור' יוסי בר רבי יהודה מכשיר של עץ ושל עצם ושל זכוכית הכל מודים שפסולה: י כלי שרת (נ) עד שלא נשתמש בהן [גבוה] רשאי הדיוט לשתמש משנשתמש בהן גבוה אין רשאי הדיוט לשתמש בה (ס) כלים שנעשו מתחלתן להדיוט אין עושין אותן כלי שרת (ע) כלי שרת שניקבו אין מתיכין אותן ואין מטילין לתוכן אבר ואין משחיזין את פגימתה. סכין [ד] שפיגם אין מחזירין אותה ואין משחיזין את פגימתה. אבא שאול אומר סכין היתה טורפת [ה] וצוו עליה וגנזוה:

פרק עשירי

א (א) רבי מאיר אומר מה ת"ל עשרון עשרון א' נגדש וא' שאינו נגדש זה שהיה נגדש בו היה מודד לכל המנחות זה שלא היה נגדש בו היה מודד לחביתי כהן משיח וכולן היה שם לא מדת ג' דפר ולא מדת שנים לאיל אלא אפילו ששים פרים וששים אילים עשרון אחד היה מודד לכולן שנאמר למנחה ולוג שמן לכל מנחה ולוג שמן. שבעה מדות של לח היו במקדש (ב) רביעית חצי לוג (ג) ולוג רביע הין ושליש הין והין. ר"י אומר הין וחצי הין ושלישית הין ורביעית הין לוג וחצי לוג ורביעית. רביעית מה היתה משמשת בה היה מודד לחביתי כהן משיח. חצי לוג מה היה משמש בו היה מודד שלשת לוגין ומחצה למנורה וחצי לוג לכל נר. לוג בו היה מודד לכל המנחות רביע הין מה היה משמש (ד) כל מין צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות מפני שכולן שוין בנסכים נבללים (ה) זה בזה. שליש הין הוא היה [ו] אומר עני שבכולן לא היה משמש אלא בנסכי אילים (ו) בן שתים ומהן למעלה. (ז) חצי הין מה היה משמש (ח) כל מין בקר גדולים וקטנים זכרים ונקבות מפני שכולן שוין בנסכים (ט) ונבללין זה בזה. (י) ר"ש אומר לא היתה מדת שבעה במקדש הין שאין נותנין מדה אחת לשני פרים מדה אחת לשני אילים מה היה מביא תחתיהם (כ) לוג ומחצה. א"ר יהודה וכי היה שם חצי לוג ולוג אמר לו ר"ש אם כן [ז] יכול לפרנס כולן ברביעית אלא שאין מדה במקדש משמשת תחת חברתה. (ל) רבי אלעזר בר רבי צדוק אומר ארבע מדות של לח היו במקדש רביעית וחצי לוג ולוג והין היה שם ושנתות היו בהין ע"כ לפר ע"כ לאיל ע"כ לכבש חצי לוג לתודה ורביעית לנזיר: ב (מ) אין מקדישין בפנים אלא בחוץ אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים (נ) במה דברים אמורים במנחות בסולת ובשמן אבל ביין מערבים נסכי יחיד בנסכי יחיד ונסכי צבור בנסכי צבור של יחיד בשל צבור ושל יום בשל אמש ושל היום בשל מחר במה דברים אמורים [ח] שלא קדשו בכלי אבל בזמן שקדשו בכלי אין מערבים של יום בשל מחר מפני שנפסלים בלינה. כל בירוצי מדות הלה בלח קודש וביבש חול (ס) מפני מה בלח קודש מפני שנמשחות מבפנים מפני מה ביבש חול מפני שאין נמשחות. כל בירוצי מדות הללו אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו (ע) ואם לאו יפסלו בלינה ואם לאו תעובר צורתן ויצא לבית השרפה ואם לאו ימכרו לחייבי זבח אחר יבוא מהן קיץ המזבח (פ) [ט] מה הן לוקחין בהן עולות ומקיצים בהן את המזבח: ג (צ) כל קרבנות צבור אין בהם סמיכה חוץ מפר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים שהן טעונים סמיכה דברי ר' יהודה ר"ש אומר שעירי עבודת כוכבים אין טעונין סמיכה מה היה מביא תחתיהן שעיר המשתלח אמר לו ר"ש והלא אין סמיכה אלא בבעלים. שעיר המשתלח סומכין עליו אהרן ובניו כאחד אמר לו רבי יהודה אף הן מתכפרין בו. כלל אמר רבי שמעון כל הבא על עברות מצוה ידועה ודמו נכנס לפנים טעון סמיכה כל שאין בא על עברות מצוה ידועה ואין דמו נכנס לפנים אין טעון סמיכה (ק) היורש (ר) ואחד עשר שבמעשר הרי אלו ממירין טעונין סמיכה ונסכים דברי ר"מ רבי יהודה אומר היורש (ש) אינו [י] ממיר ואחד עשר שבמעשר אינו ממיר מפני שהיא תמורה ואין תמורה עושה תמורה אמר לו ר' יהודה אילו היה תמורה היה קרב אלא זבח היה ונסכים היו [כ] בפני עצמן (ת) כיצד סומך זבח עומד בצפון ופניו במערב סומך במערב ופניו במערב מניח שתי ידיו על גבי קרניו של זבח ולא היה מניח ידיו על גבי זבח ולא היה מניח ידיו זו על גבי זו ולא היה דבר חוצץ בין ידים לקרנות מתודה עליו (א) עון עבירה (ב) על חטאת עון חטאת על אשם עון אשמה (ג) על עולה עון לקט שכחה ופאה שאין להם וידוי דברי רבי יוסי הגלילי אמר לו רבי עקיבא על מה עולה מכפרת על דברים שיש בהן עונש הרי [ל] זה עונש אמור (ד) על לא תעשה שלהן אמורה על מה עולה מכפרת על מצות עשה ועל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה. (ה) סמיכה נוהגת (ו) בכהנים ולוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררין חללין נתינין וממזרין סרים אדם סרים חמה פצוע דכה וכרות שפכה אין נוהגת (ז) לא בעובדי כוכבים ולא בנשים ולא בעבדים ולא בקטנים: ד (ח) חמשה שהביאו זבח אחד כולן סומכין עליו (ט) ולא כולן כאחד סומכין עליו אלא כל אחד ואחד סומך ומסתלק. סמיכה בג' סמיכת זקנים בשלשה (י) ר"י אומר בה' לא כולן כאחד סומכין עליו אלא [מ] אחד ואחד סומך ומסתלק. איל המילואים אהרן ובניו כאחד (כ) כשם שהסמיכה בטהורין כך שחיטה בטהורין תיכף לסמיכה שחיטה (ל) במקום שסומכין שוחטין. (ל) תנופה נוהגת בכהנים בלוים וישראלים בגרים ועבדים משוחררים חללים נתינין ממזרין וסרים אדם וסרים חמה פצוע דכה וכרות שפכה אין נוהגת (מ) לא בעובדי כוכבים ולא בנשים ולא בעבדים ולא בקטנים (נ) חמשה שהביאו זבח אחד א' מניף ע"י כולן (ס) המשלח זבחו ביד אחר כהן מניף על ידו (ע) והאשה כהן מניף על ידיה: ה (פ) ר' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת משלש סאין ובחול מחמש סאין וחכמים אומרים אחד בשבת ואחד בחול משלש היה. אבא שאול אומר בשבת היה נקצר ביחיד במגל אחת ובקופה אחת בחול בג' ובשלש קופות ובג' מגלות. וחכ"א אחד שבת ואחד חול בשלשה בשלש קופות ובשלש מגלות (צ) עומר היה בא מבקעת בית מקלה של נחל קדרון מוקדמת היתה (ק) וישנה כבת ג' סאין היתה וחמה זורחת מתוכה ושוקעת לתוכה היה ניר לחציה וזורע חציה (ר) שומרי ספיחין בשמיטין ויובלות להביא מהן עומר ושתי הלחם נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ומשם היו מביאין בין [נ] מרובה ובין מדבר מועט הן היו דמים. הרוצה להתנדב אין שומעין לו ר' יוסי אומר הרוצה להתנדב ינדב ובלבד (ש) שימסרם לצבור: ו (ת) יום הנף שחל להיות בשבת דוחה את השבת בקצירת העומר (א) כיצד היו עושין שלוחי ב"ד יוצאין מערב יו"ט נוטלין את הקופות ואת המגלות ומסרגין שם [ס] בעומר שלש סאין ומניחין את הקופות ואת המגלות ובאין יו"ט סמוך לחשיכה היו יוצאין ואוכלוס גדול היה יוצא עמהן כיון שחשיכה אמר להן בשבת זו בשבת זו בקופה זו בקופה זו. ר' [ע] אלעזר בר' צדוק מוסיף אף במגל זו במגל זו שלש פעמים על כל דבר ודבר והן אומרין לו (ב) הן הן הן אקצור אומרים לו קצור וכ"כ למה מפני ביתוסין שהיו אומרין אין קצירת העומר במוצאי יו"ט (ג) קצרוהו ונתנוהו לקופות והביאו לעזרה היו מהבהבין אותו באור כדי לקיים בו (ד) מצות קלי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אין לשון הוא זה אלא אבוב של נחושת היה מנוקב נקבים כדי שתהא האור יוצא בכולו [פ] בעזרה והרוח מנשבת בו ונתנוהו לרחיים של גרוסות להוציא ממנו עשרון שמנופה בשלש עשרה נפה (ה) והשאר נפדה ונאכל לכל אדם וחייב בחלה ופטור מן המעשרות ר"ע מחייב בחלה ובמעשרות בא לו לעשרון (ו) נתן שמנו ולבונתו

אור הגנוז

[א] עץ: [ב] הביא [וכ"ס כד"ס]: [ג] הקנבוס: [ד] שפסלה: [ה] במקדש: פ"י [ו] תי' אומר ליתא בכ"י: [ז] יכולני: [ח] בזמן: [ט] קיץ המזבח מה הן וכו': [י] סומך: [כ] לו: [ל] הרי עונש אמור הרי ל"ת שהן אמורה: [מ] כל: [נ] מדבר: [ס] תיבת בעומר ליתא רק תיבת כנגד: [ע] אליעזר: [פ] ושטחוהו:

מצפה שמואל

לענין ט"ו כאן: (י) זו מלח סדומית. כא: ותו"כ פ' ויקרא ע"ש בקרא על כל קרבנך ועי' כ"מ פ"ה מה"מ ה"א דפירושא דהתוס' הוא כהרמב"ם: (כ) תכלת. מה: ועי' מד. ת"ר חלזון. ועי' כ"מ ס"א מהל' כלי המקדש הי"ג ובהל' ציצית פ"ב ה"ב: (ל) שם. יומא עא: זבחים יח: (מ) מנורה וכ"ש. שקלים פ"ד מ"ד וכתובות קו:. ועי' רמב"ם פ"ב מהל' שקלים ה"ב והוא מתוס' א: (נ) עד שלא נשתמש. ועי' ירו' שבת פ"י ה"ט וכן כ"מ רפ"ז ועי' ירו' יומא פ"ג ה"ז ומגילה פ"ג ה"א ועי' ר"ן שם ועמיי' פ"א מהל' בית הבחירה ה"ב: (ס) כלים שנעשו. עי' ירו' שם ובשו"ע א"ח סי' קמ"ז ס"א בהג"ה ועי' מ"א ס"ק ה': (ע) כ"ש שנקבו. זבחים פח. ועי' מ"ל ספ"ז מהלכות כלי המקדש ועיין שבועות יא תוס' ד"ה מכו: (א) רמ"א. פו. ושם: שבע מדות פח. ע"ש ועי' מ"ל ספ"ט ממעה"ק: (ב) רביעית חצי לוג. פח. ושם: (ג) ולוג. עי' פח.: (ד) כל מין צאן. עי' צא: ועי' שקלים פה. גדי משמש: (ה) זה בזה. עי' פט. וכפי הגירסא בפנים: (ו) בן שתים. עי' בפנים ויש לפרש עוד בן שתים שנה או שלא הכל שוה בנסכו כמבואר צא. ומ"מ מדרבנן פסול להקרבה ועי' מ"ל פ"ב מה"מ וכ"כ בת"ב: (ז) חצי ההין. פח.: (ח) כל מין בקר. צא: (ט) ונבללין זה בזה. בפר ואיל פט.: (י) רמ"א. הת"ב הגיה לא היתה מדת הין וכן פט: (כ) לוג ומחצה. פז: פח.: (ל) ראב"צ. פז: וע"ש פח. ותוס' שם ומבואר בפנים: (מ) אין מקדישין. צ.: (נ) בד"א. פט: ועי' ירו' פסחים פ"ה ה"ו: (ס) מפני מה. צו ועי' מ"ל בפ"ב מהל' מעה"ק ה"ט: (ע) ואם לאו. שם הגירסא ואם לאו יפסלו בלינה ועכ"מ ומ"ל שם: (פ) מה הן לוקחין. צ: ועי' זבחים קב.: (צ) כל קרבנות צבור. צב. ועי' ירושלמי הוריות פ"א ה"א ועי' ירושלמי קדושין פ"ב ה"א: (ק) היורש. צג.: (ר) וי"א שבמעשר. בכורות ס.: (ש) אינו ממיר. צג.: (ת) כיצד סומך. יומא לו. ע"ש וכאן צג. ושם ועי' סא: תוס' ד"ה כהן. ועי' ירושלמי יומא פ"א ה"א דין סמיכה אינה מעכבת וכן בבלי שם: (א) עון עבירה. עי' תענית כג. משמע דמתודה על שלמים ג"כ: (ב) על חטאת. עי' ירו' סוטה פ"ב ה"א כל החטאות טעונות סמיכה: (ג) על עולה. עי' רש"י יומא לו: דל"ג מ"ע דיש וידוי בפ"ע: (ד) על ל"ת. עי' רש"י שם ד"ה ר"ע ועתו"כ פ' ויקרא ט. ורמב"ם ספ"ג מה' מעה"ק וכ"מ ה"ד: (ה) סמיכה. צג.: (ו) בכהנים. אפשר דכהנים איצטריך ליה דכתיב וסמך והקריבו בני אהרן הכהנים וה"א דסמיכה אינו בכהן ומשום כהן נקט כולהו כמ"ש הב"י בר"ס תרפ"ט ועי' ערכין ג: (ת"ב): (ז) לא בעכו"ם. נג. כל זה: (ח) חמשה שהביאו. צג: ועי' רמב"ם פ"ג מהל' מעה"ק ה"ט והוא מכאן ע"ש: (ט) ולא כולן כא'. עי' תו"כ שם: (י) ר"י אומר בה'. משמע מכאן דפליגי גם בסמיכה וכמ"ש הגמיי' בס' סנהדרין לכן מוזכר כאן עמ"ש בפ"ק דסנהדרין ועי' ירו' סוטה פ"ט ה"א: (כ) כשם שהסמיכה. זבחים לג.: (ל) במקום. צג. ועי' תו"כ יא. ועי' רמב"ם פ"ג ממעה"ק הי"ב וכב"מ וכאן נראה כן ע"ש היטב עי' ירו' ברכות פ"א (ה"ד): (ל) תנופה נוהגת. עי' סא: שם מרבה עוד וע"ש ואגבייהו נקט כולהו כמ"ש הב"י סי' תרפט: (מ) לא בעכו"ם. סא:: (נ) חמשה שהביאו. צג:: (ס) המשלח. עי' סא: וסב:: (ע) והאשה. סא וסב: (פ) ר' ישמעאל סג:: (צ) עומר היה בא מבקעת. סה.: (ק) וישנה כבת ג' סאין. פה:: (ר) שומרי ספיחין. עי' פד ד"ה שומרי. ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"א: (ש) שימסרם. עי' מ"ל פ"ד מה' שקלים ה"ג ועי' ירו' תענית פ"ד ה"ד ושקלים רפ"ד ומגילה פ"א ה"ד ופסחים רפ"ד: (ת) יום הנף. עי' ת"ב ועי' שבת פי"ט ה"א ושקלים פ"ד ה"א ושבועות פ"א וספ"ב דמגילה ר"ה פ"א ה"א ועי' ר"ן בספ"ב דמגילה וירו' ר"ה ספ"א: (א) כיצד. סה.: (ב) הן הן. עי' ירו' מגילה ספ"ב מבואר כן וכן בר"ה ספ"א: (ג) קצרוהו. סו.: (ד) מצות קלי. ירושלמי שם: (ה) והשאר נפדה. סו:: (ו) נתן שמנו. עד: ומכאן דמנחת סולת טעון ג' מתנות שמן

מנחת בכורים

במרביות גרסינן (תמיד כט:): ו אסתרקנית. דקה וסדומית גסה (כא.): ז הנקבות. הקנבוס גרסי' (ת"ב): ח העשת. חתיכה עשויה ביחד ונעשה מעשה מקשה: מיני מתכות. דתיעשה מרבה (כח.): ט הגוש. הוא גרוטאות: פסול במנורה. מן הגרוטאות: פסול בחצוצרות. שאר מיני מתכות עשת בדיל. ושל מתכות ל"ג בגמ': רבי פוסל. דדבר חשוב בעינן בגמרא מסקינן דפליגי בשל עץ (כח:): י מתיכין אותן. במקום הנקב ונסתם ואין מחזירין. אותם אם יצא: סכין היתה טורפת. שהיתה רך מאד וממהרת לפגום וגנזוה והכל מטעם דאין עניות במקום עשירות (זבחים פח.):

פרק י א רמ"א. ר"מ ס"ל עשרון עשרון לכבש האחד ללמד ששני עשרונים היו: נגדש. מחזיק עשרון גדוש: כהן משוח. כה"ג לפי שצריכין לחלק שני חצאין ואם היה גדוש ומחצהו מתפזר ע"ג הקרקע (מז:): וכולן. בכל המנחות: לא היו שם. גרסינן. שנאמר למנחה עשרון למנחה ולוג שמן ה"ג עשרון לכל מנחה ולוג שמן נמי לכל מנחה: ה"ג ותצי הין והין ר"י אומר ופליגי בברוצי מדות דלת"ק איכא בירוצין שנופך מכלי קטן לגדול ושופך מהם וס"ל בירוצין נתקדשו. ור"י חשיב ממעלה למטה כמו ששופך מכלי גדול לקטן וליכא בירוצין (פח.): משמשת. למה נמשחה נהי דהוי רביעית מים למצורע ורביעית שמן לנזיר מ"מ בענין משיחה מצורע חוץ הוא ולחם נזיר בשחיטת איל מקדשה אלא לחביתי כהן משום שהיה רביעית לכל חלה (פח:): וחצי לוג. כלומר הג' לוגין ומחצה היה מודד בחצי לוג. והא נמשח כמבואר בגמרא שם: בו לא היה מודד. אולי גרסי' בו היה מודד ולפי הגירסא דהכא בא לומר דלוג לא דמי לעשרון דעשרון היה לכל המנחות אף של פר אבל הלוג אינו כן ובאמת הלוג משמש לכל מנחת נדבה לוג לעשרון: ונבללים זה בזה. גרסינן דכל מין צאן היו הנסכים שוין: שליש הין הוא היה אומר וכו'. שליש הין הוא היה אומר עני שבכולן לומר שהיה עני במדה לא היה משמש אלא בנסכי אילים שלא היו מודדים בו אלא לאילים: בן שתים. וכן לשני אילים ולמעלה הכל מדדו בשליש: והין. בגמרא מבואר דהין היה מימי משה לשמן המשחה (פח.): מדה אחת לשני אילים. אף באילים היה לנו לתקן שני שלישי הין לשני אילים: לוג ומחצה לחביתי כה"ג. דצריך שלשה לוגין מחצה בבקר ומחצה בערב (פז:): וכי לא היה שם גרסינן. ואפשר לחביתי כה"ג למדוד בחצי לוג או לוג שלש וחצי לוג: א"כ. דמשמש למרובה יכול להספיק ברביעית: תחת חברתה. ורבנן ס"ל דחצי לוג שאני דצריך למילי טובא סוטה ותודה ומטרה אבל לוג ומחצה לא היה מהצורך רק לחביתין אין לנו לעשות בשביל זה וסגי במדת החצי לוג: ושנתות. סימן ובגמרא מבואר לר"א ב"י ז' מדידות היו ופירש"י שם דשנתות היה גם ללוג וחצי וג ורביעית (עי' תוס' שם ד"ה שבע שהקשו מתוספתא זו): חצי לוג היה לתודה. אין מקדשין מבחוץ אלא בפנים. מלאיתם הכלי הוא בפנים וכר"י דס"ל הכי בגמרא דנתקדשו בפנים ולא בחוץ (צ.): ב אין מערבין. דכבש בלילתו רבה שלשה לוג לעשרון ואיל ופר בלילתו עבה שני לוג לעשרון ביין מערבין. היכא דהקטר סלתן ושמנן אבל לא הוקטר גזרינן יין לכתחלה אטו שמן (פט:): בשל אמש. דנסכים קרבים אפי' אחר כמה ימים (פט.): שאינן נמשחות כלל. ור"י ס"ל דמדות היבש נתקדש בפנים ומ"מ אין הבירוצין מתוכו לכן קדוש (צ.): הללו. שנתקדשו יביא כהן. בהדמים: ג מפר הבא. פר העלם דבר דברי ר"ש ר"י אומר וכן הוא בש"ס: מה היה מביא. דשתי סמיכות גמירי בצבור: סומכין עליו. ואהרן והם אינם בעלים ש"מ דאיתו בכללא דסמיכה: מתכפרין. והוי בעלים מצות ידיעה. כגון שעירי ע"ז: שאינו בא. לכן שעיר המשתלח אינו בכלל סמיכה (צג.): ואחד עשר. כגון שקרא לעשירי תשיעי ולא עשירי: טעונים סמיכה. דס"ל יורש סומך יורש מימר וטעם פלוגתתן מבואר בריש ערכין ובריש תמורה: א"ל. ר"מ גרסינן: לא היה קרב גרסינן. דתרומת מעשר אינה קריבה (מבואר בבכורות ס'.): אלא זבח הוא. ועושה תמורה: היה בפני עצמו. בכל הקרבנות אפילו עד עשרה ימים: סומך עומד במזרח ופניו למערב. גרסינן: ע"ג קרניו. ובגמרא הגירסא בין שתי קרניו: שאין להם וידוי. לאפוקי מעשר עני שמתודה בכלל הבאת בכורים: נענש. כריתות ומיתת ב"ד: שיש בה קום עשה. שניתק לעשה ופליגי בלקט ופאה אי הוה ניתק (יומא לו:): ולא בקטנים. כמבואר טעמא (צג.): סמיכת זקנים. להקרא ר' כמבואר בריש סנהדרין טעם פלוגתייהו: ד לא כולן כאחד. בסמיכת פר העדה (עי' נד. ערכין ג.): כא'. סומכין: ה"ג כשם שהשחיטה בטהורין כך וכו' דטמא לא שחיט במוקדשין כמבואר בפ"ב דזבחים: לסמיכה שחיטה. ולכן במקום שסומכין שוחטין: במקום הטבעת. דבעת סמיכה ישראל נכנסין לשם: וסרים חמה. דרך התוספתא כן בכ"מ כמבואר לעיל ובפ"ב דמגילה ובר"ה: אחד מניף. משונה מסמיכה כמבואר במשנה (צג.): על ידו. בשבילו דליכא בעלים וסגי בתנופת כהן: והאשה. שאינה מניפה (סב:): ה בשבת. העשרון נעשה משלש סאין: בשלשה. לפרסם הדבר בפני הבייתוסין שאומרים עצרת אחר השבת: מוקדמת. סמוך לירושלים ומביאין מן הקרוב. א"נ גרסינן ומודרמת היתה כמבואר (סה.) דמביאין מן הדרום ששם החמה זורחת: וישנה כבת ג' סאין. מחזקת ג' סאין: ניר לחציה וזורע חציה. ולשנה האחרת מהפך והתבואה טובה: בשמיטין. דאסור בעבודת קרקע: בין דבר מועט. שלא היה כ"כ ג' סאין: ה"ג הרוצה להתנדב דמים אין שומעין לו. דהוי קרבן צבור משל יחיד: ו ומסרגין. אורגין את התבואה מיחדין אותה לקצור א"נ שעושין כריכות כדי שתהא נוח לקצור: בשומר גרסינן: ומכינין. דבשבת אסור להוציא: אין לשון הוא זה. אין אור לשון קלי אם מהבהבין באש אינו קלוי אלא אבוב של נחשת קלל והוא לשון קלי והכי איתא בגמרא: גרוסות. שלא היו טוחנות דק אלא עבה: במעשרות. שלא הוקדש מתחלה אלא הצריך בלבד והשאר לא הוי מרות הקדש

ולבונתו יצק ובלל והניף והגיש קמץ והקטיר והשאר נאכל לכהנים (ז) משקרב העומר יוצאין ומוצאין את שוקי ירושלים שמלא קמח וקלי שלא ברצון חכמים דר"מ וחכ"א ברצון חכמים הן עושין. משקרב העומר הותר החדש מיד הרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן משחרב הבית התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור. אר"י (ח) והלא מן התורה הוא אסור שנאמר (ויקרא כג) עד עצם היום הזה מפני מה הרחוקין מותרין מחצות היום ולהלן (ט) מפני שיודעין שאין ב"ד מתעצלין בו. העומר (י) היה מתיר במדינה ושתי הלחם במקדש (כ) כיון שקרבו שתי הלחם התחילו מביאין מנחות ונסכים מ"מ אין נמנעין ואין מביאין מנחות בטובלן: ז המקדיש קמה למנחות פטורה מן המעשרות ר"ש בן אלעזר אומר (ל) מקטפין לפני העומר ומוכרין לאחר העומר ומביאין מנחות בטובלן. (מ) המקדיש קמה למנחות פטורה מן המעשרות. ואע"פ שאמרו אסור בחדש לפני הפסח מותר לרפואה לאכילת עובדי כוכבים לאכילת כלבים לא אסרו (נ) אלא ישראל בלבד. ישראל שאכל מן החדש קודם לפסח הרי זה לוקה את הארבעים (ס) היה [א] מכנים בשלשה עשר ונעקרה בידו שותלה במקום הטינא אבל לא במקום הגריד שמקצת היום ככולו (ע) אע"פ שאמרו אסור לקצור בית השלחין שבהרים בית הבעל שבעמקים. קוצרין (פ) מפני הנטיעות ומפני האבל ומפני ביטול בה"מ לא יהא קוצר ועושה אותם כריכות אלא קוצר ומניח כדרכו. מותר לעשות בו שביל קוצר (צ) לשחת עד שלא הביא שליש יתחיל משהביא שליש לא יתחיל ואם התחיל יגמור. עד שלא הביא שליש פטור בלקט שכחה ובפאה משהביא שליש חייב בלקט בשכחה ובפאה רש"א אף משהביא שליש פטור בלקט ושכחה [ב] וחייב במעשרות. מצות העומר להביא מן הקמה אין לו (ק) יביא מן העומרים אין לו יביא (ר) מן האוצר ומן הקוצר אין לו יביא מן הלח אין לו יביא מן היבש (ש) שתי הלחם מצוה להביא מן החדש אין להן יביאו מן העליה:

פרק אחד עשר

א (א) אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים ואין דוחות את השבת דברי ר"מ. ר"י אומר כל מעשיהן בפנים ר"ש אומר כל מעשיהן (ב) בחוץ שהיה ר"ש אומר לעולם אל תמנע לומר אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים כדרך שכשרות בעזרה כך כשרות בבית פאגי. כדרך שנפסלות בעזרה כך נפסלות בבית פאגי ולשכה היתה לה בפני עצמה והיה עושה אותה בתוכה תנור היה לה כמין (ג) מזרת מרובע (ד) של שתי הלחם היה מחזיק א' ושל לחם הפנים היה מחזיק שתים. ג' דפוסים היו שם הא' לתנור וא' לבצק ואחד שהוא רודה (ה) ונותנו לאלפס כדי שלא יקלקלו את הלחם. מנחות (ו) יש בהן מעשה כלי בפנים (ז) טחנן והרקידן בחוץ (ח) לישתן ועריכתן ואפייתן בפנים (ט) ובזר כשרות עד שיביאו לבית הקמיצה: ב כל המנחות אין דוחות לא את השבת ולא את הטומאה (י) חוץ מחביתי כהן משיח מפני שיש לו זמן קבוע (כ) זה הכלל כל שיש לו זמן קבוע מן התורה ואין יכול לעשות מע"ש דוחה את השבת וכל שאין לו זמן קבוע מן התורה ויכול לעשות מערב שבת אין דוחה את השבת: ג (ל) ארבע סניפין של זהב דומה לדקרנין היו שם (מ) שבהן היו סומכין את החלה מפני שדומה לספינה כדי שלא תהא רוקדת ר"י אומר (נ) לא היו שם סניפין אלא גובה היה לשלחן טפח שנאמר (שמות כה) ועשית לו מסגרת טופח סביב אמרו לו והלא אין מסגרת אלא מן הרגלים: ד (ס) עשרים ושמונה קנים של זהב חלולין מפוצלין מקבלין טומאה היו שם: ה (ע) כל הכלים שהיו במקדש אורכן לארכו של בית חוץ מן הארון שהיה ארכו נתון כנגד רחבו של בית כך היו בדיו נתונין כנגד רחבו וכך היה ניטל: ו (פ) עשרה שולחנות עשה שלמה שנאמר (דה"ב ד) ויעש שולחנות זהב עשר (צ) ואעפ"כ לא היו מסדרין אלא על של משה שנאמר (מלכים א ז) ואת השולחן אשר עליו לחם הפנים.[ג] עשרה מנורות זהב עשה שלמה שנאמר (דה"ב ד) ויעש מנורות זהב עשרה אעפ"כ לא היו מדליקין אלא בשל משה שנאמר (שם יג) את המנורה ואת נרותיה לבער בערב בערב מה מנורה שעשה משה לא היתה צריכה שמן המשחה מפני שקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ר"י בר רבי יהודה אומר על כל השולחנות היו מסדירין שנאמר (שם ד) את השולחנות ועליהם לחם הפנים זהב ובכל מנורות היו מדליקין שנאמר (שם) ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור משום ר' אלעזר בן שמוע אמרו (ק) מה ת"ל את השולחנות ועליהם לחם הפנים זהב זה שולחן גדול של זהב שהיה לפנים מבהיכל ושולחן שהיה באולם על פתחו של בית שעליו היו נותנין לחם הפנים ישנה: ז (ר) כיצד מכניסין לחם הפנים ע"ש היה פורקה מדפוס ונותנה על גבי השלחן שהיה באולם על פתחו של בית. בשחרית כיון שנזרק דם התמיד נטלו ב' כהנים שתי בזיכין ונותנין לתוכן ב' קומצין של לבונה (ש) כל בזיכין שבמקדש לא היו להן שוליים חוץ מאלו שהיו להן שוליים (ת) אלו מושכין טפח ואלו מניחין טפח טפחו של זה בתוך טפחו של זה כדי שלא ילין שלחן בלא לחם שנאמר (שמות כה) לפני תמיד ר' יוסי אומר אפילו פירקו ישנה בבקר והכניסו חדשה בין הערבים [ד] אפילו בשאר ימות השנה מוציאין אותו חוץ לעזרה אין בכך כלום ומה ת"ל לפני תמיד כדי שלא ילין שלחן בלא לחם אלו שני כהנים שבידם שני בזיכי לבונה של לחם הפנים ישנה היו נותנין אותה על גבי המזבח (א) עם אברי תמיד כיון שהוקטרו ב' בזיכין נותנין חציה חלה לכל משמר ומשמר והן חולקין ביניהן רבי יהודה אומר זה שהיה מחלק לחם הפנים היה עומד על הרובד שבאולם מפרים ומניח וכל אחד ואחד בא ונוטל חלקו (ב) ולבעלי מומין שבכהונה מוציאין להן חלקן לחוץ שאין יכולין ליכנס בין האולם ולמזבח: ח (ג) כיצד מסדרין לחם פנים נותן שש חלות לסדר זה ושש חלות לסדר זה ואם נתן ח' חלות לסדר זה וד' חלות לסדר זה או שעשה ג' סדרים של ד' ד' לא עשה כלום עשה שני סדרין (ד) של ארבע עשרה רבי אומר רואין את העליונות כאילו אינן והתחתונות כשרות: ט כיצד מסדרין את הבזיכין נותן בזך אחד על גבי סדר זה ובזך אחד על גבי סדר זה אם נתן בזיכין של לבונה או (ה) לבונה של בזיכין או שהיה (ו) דבר חוצץ בין הבזיכין ללחם או בין הלחם לשולחן הרי אלו פסולין (ז) אבא שאול אומר בתוך ב' טפחים שבין הסדר לחברו היה נותן מה אני מקיים (ויקרא כד) ונתת על המערכת לבונה זכה שתהא כולה סמוכה למערכה: י (ח) כיצד מסדרין את הקנים אחר שבת היה נכנס מגביה ראשה של חלה ונותן קנה תחתיה ומגביה ראשה של שניה ונותן קנה תחתיה [ה] ואזור באמצע ושלשה תחת כל חלה וחלה ושנים תחת העליונה שאין עליה משוי התחתונה נתונה על טיהרו של שלחן.(ט) א) (עד שלא פירקה ונפרס הלחם הלחם פסול ולא הוקטרו הבזיכין. משפירקה ונפרס הלחם [פסול] הוקטרו הבזיכין). הוקטרו ואח"כ נפרס הלחם כשר. (י) נטמא לחמה בין משפירקה ובין עד שלא פירקה הלחם פסול ולא הוקטרו בזיכין (כ) סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה (ל) ואין חייבין עליה משום פיגול נותר וטמא סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת והקטיר את הבזיכין אחר שבת פסולה וחייבין עליהן משום פיגול נותר וטמא סידר את הלחם ואת הבזיכין אחר שבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה. (מ) אם יש שם לחמה מן המובחר יביאו ואם לאו ימתין לשבת הבאה הלחם מותר באכילה וחייבין עליה משום פיגול נותר וטמא:

פרק שנים עשר

א (א) המקדיש את העוף ונולד בו מום יש לו פדיון הקדישו בעל מום אין לו פדיון אין לך שטעון פדיון אלא בהמה בלבד. בבכור נאמר לא תפדה במעשר נאמר לא יגאל (ב). הרי עלי חלות והביא רקיקין רקיקין והביא חלות מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא: אלו שני עשרונות להביא בכלי א' והביאם בשני כלים לא קדשם שני כלים. בשני כלים והביאם בכלי א' לא קדשם בכלי א'. בכלי א' הביאם בשני כלים. אמרו לו בכלי א' נדרת ה"ז לא יחזיר (ג) ואם החזיר הרי הוא כשתי מנחות שנתערבו. בשני כלים והביאם בכלי א' ואמרו לו בב' כלים נדרת ה"ז לא זיר ואם החזיר הרי אלו פסולין: ב (ד) הרי עלי תודה בלא לחם ועולה בלא נכסים כופין אותו ומביא תודה ולחמה עמה ועולה ונסכיה עמה. כהן שאמר הרי עלי מנחה שתיקמץ ותאכל. ישראל אמר (ה) הרי עלי מנחה שתעלה כולה לאישים כופין אותם ומביא מנחה כתיקונה דברי ר"י ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין: ג הרי עלי (ו) מן המנחה מן שעורין כופין אותו ומביא מן החטין דברי ר' יהודה ור"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבים. הרי עלי [ו] מן החטים כופין אותו ומביא מן הקמח דברי ר' יהודה ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הרי עלי (ז) חצי עשרון כופין אותו ויביא עשרון שלם דברי ר' יהודה ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הרי עלי עשרון א' להביא בב' כלים כופין אותו ויביא ב' עשרונים בב' כלים דר"י ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין. הרי עלי עשרון ומחצה כופין אותו ומביא ב' עשרונים שלמים שאין מתנדבין כדרך חצאין. הרי עלי (ח) ק' עשרונות להביא בכלי א' כופין אותו ומביא ששים בכלי א' וארבעים בכלי אחר ואם הביא מחצה בכלי א' ומחצה בכלי א חר לא יצא (ט) בב' כלים

א) עד שלא פרקה נפרס הלחם הלחם פסול ולא יקטירו הבזיכין משפרקה נפרס הלחם הלחם פסול ויקטיר הבזיכין:

אור הגנוז

[א] מנכיש: [ב] ופאה: פי"א [ג] זהב: [ד] אבל בשאר וכו': [ה] ואחד באמצע: פי"ב [ו] מנחה:

מצפה שמואל

ועי' לח"מ פי"ג ממעה"ק ה"ה וכמ"ל שם: (ז) משקרב העומר. סו: : (ח) והלא מן התורה. סח. : (ט) מפני שיודעין שאין ב"ד מתעצלין. עי' ירו' עירובין פ"ג ה"ב ויומא פ"א סה"ד : (י) היה מתיר. סח : ועי' ירו' חלה פ"ד ה"א : (כ) כיון שקרבו. עי' פד: : (ל) מקטפין. עי' שם דע"י קטוף זכור : (מ) המקדיש. בכה"ג שמקדיש קמה למנחות מביא בטבלן שפטור מן המעשר וכ"כ בת"כ : (נ) אלא ישראל עי' פסחים כג: (ס) היה מנכש. עי' פסחים נה. : (ע) אע"פ שאמרו. עי' תוס' סח. ד"ה קוצרים : (פ) מפני הנטיעות. עא : (צ) לשחת. שם ועי' ירו' פ"א דפיאה : (ק) יביא מן. עב. ע"ש : (ר) מן האוצר. פי' דבא מן הישן כשר. עי' ירו' מגילה ספ"ב : (ש) שתי הלחם. לד. : פי"א (א) שתי הלחם. לה: ועי' ירו' סנהדרין פ"י ה"ב : (ב) בחוץ עי' סג. תוס' ד"ה וכשירות : (ג) מזרת אולי גרסינן כוורת וכן לה : (ד) של שתי הלחם. עי' מ"ל רפי"ג מהל' מעה"ק : (ה) ונותנו לאלפס. אולי גרסינן לדפוס והיא היא והן קערותיה. ועי' תו' שם ד"ה וכשהוא ונא ד"ה אפי' בסה"ד : (ו) יש בהן נו. ובשאר מנחות הוא זולת שתי הלחם ולחה"פ. ועי' תו' לה. ומה. ועי' רש"י זבחים נו. ד"ה וקדושתן : (ז) טחנן והרקדתן. כמ"ש התו' נה: ומה. והוא מכאן כמ"ש שם : (ח) לישתן. עי' תו' שם : (ט) ובזר כשרות. טו : (י) חוץ מחביתי. נו. ועי' נח. ועמ"ל בפ"ה מהל' תו"מ ה"ז מ"ש בזה : (כ) זה הכלל. נו. : (ל) ד' סניפין. ט. : (מ) שבהן סומכין. עי' לד: תד"ה דסמכי : (נ) לא היה שם. נו : (ס) כ"ח קנים. נו. ולד: תוס' ד"ה דסמכי ומשמע שם דאם כמין ספינה רוקדת כל החלות בעו סמיכה וכאן משמע אלה א' ועי' שבת קכג: וכאן נז. תוס' ד"ה לא סדור : (ע) כל הכלים. נו. ולח : (פ) עשרה שולחנות. נח. : (צ) ואעפ"כ. נח. : (ק) מת"ל. עי' שקלים פ"ו מ"ד ועי' נט: תוס' ד"ה אחד : (ר) כיצד מכניסין. נט: : (ש) כל בזיכין גרסינן. ועי' פסחים סד : ועי' כ"מ בפ"ב מתו"מ ה"ב וכוא בש"ס : (ת) אלו מושכין. נט: ירו' יומא פ"א ה"א וכ' : (א) עם איברי התמיד. עי' רמב"ם ספ"ו מה' תו"מ דנקטרין עם המוספין וכמ"ד מוספין קודם לבזיכין וכאן ס"ל דבזיכין קודם למוספין ועי' פסחים נח: (ב) ולבעלי מומין. עי' ירו' סוכה פ"ד ה"ג מדין בע"מ בין האולם וכו'. ועי' ירו' פ"א דיומא ה"א : (ג) כיצד מסדרין. עי' נח. : (ד) של י"ד. איתו קדוש אלא י"ב ואף אם הוסיף חלות שלא ממנין העשרונות דאי ממנין העשרון הרי ריבה. ועי' ירו' פסחים פ"ז ה"א הרי ריבה במדת אלתן ופסול כמבואר שו. ועי' נח: ד"ה רואין : (ה) לבונה של בזיכין. הת"ב גרס בלא בזיכין ובזיכין בלא לבונה ועי' פו: וכן בזיכין בלא לבונה. מבואר כו. עי' כד: (ו) דבר חוצץ. נח. : (ז) אבא שאול. נו. : (ח) כיצד מסדרין. נז. עי' ירו' פסחים פ"ט ה"ה דקודם להתרת כלים שנוי : (ט) עד שלא פרקה. ט: ועי' ה. ויב. : (י) נטמא לחמה. ולא הוקטרו. עי' בפנים דהיינו בכל הלחם ועי' רמב"ם ספ"ג מהל' תו"מ ותוס' יב: ד"ה הוא : (כ) סדר [את] הלחם.ק. : (ל) ואין חייבין עליו. מעילה פ"ב : (מ) אם יש. עי' תוס' נ. ד"ה כיצד שלא יבא לידי פסול ועי' רש"י יומא כט: ומתוס' א מבואר דיש תקנה אף אחר שהוקטר הבזיכין : (א) המקדיש. ק: ועי' תו"כ כ. ועי' קא. דעצים ולבונה אין להם פדיון : (ב) הרי עלי חלות. קב: וכאן אף במנחה א' לא ישנה מחלות לרקיקין : (ג) ואם החזיר ה"ה כשתי מנחות. אולי גרסינן כאן ואם החזיר ה"א פסולים ונסיפא גרסינן ג"כ כמו במשנה : (ד) הרי עלי תודה. עי' פא: וכתוס' שם לענין לחם בלא תודה : (ה) הרי עלי מנחה. עי' מ"ל פי"ז מהלכות מעה"ק הל' י' שכתב טעם לשיטת הרמב"ם בדינים אלו ועי' קב : (ו) מנחה מן השעורים גרסינן. ועי' קב. כל זה ועי' ירו' נזיר פ"ד ה"ג וכן בפ"ב ה"א וה"ד כל זה : (ז) חצי עשרון. קב. ועפי"ז מהל' מעה"ק כמ"ל שם : (ח) מאה עשרונות. קב: : (ט) בשני כלים. שם ועי' ירו' יומא פ"א ה"א דינים הרבה בזה

מנחת בכורים

הקדש (סו:) : ויצק. כדרך כל המנחות נותן שמן וסלת בכלי ובולל בשמן : במקדש. להביא מנחה מן החדש : בטבל. כמבואר לעיל ספ"ח : ז מקטפין. אף שקצירה אסור : שהמקדיש קמה. בזה מודה. מנכש : גרסינן : במקום הטינא. שיהא נטוע בקרקע וטוב הוי השרישה קודם לעומר : מפני הנטיעות. האילנות שמשם התבואה רעה מן גל האילן אי אתה מביא משם א"נ משום כלאים : האבל. שמתקבלים שם לנחם וקציר מצוה הוא : כריכות. קשורות דאפושי בטרחא שלא לצורך הוא (עד.) : לא יתחיל. כר"י דס"ל הכי בגמרא (עא: ע"ש היטב) : ה"ג מן האוצר. מן הקציר : יש לו יביא מן הלח אין לו. מצותו להביא מן הלח כמבואר (עח.) : מן העליה. מן החיטים שבעליה דכתיב תביאו אפילו מן העליה (פג: ועי' פ"ח מהל' תו"מ ה"ב ובהשגת הראב"ד וכ"מ שם) :

פרק יא א כדרך שנפסלות. ל"ג בגמרא וכאן ה"פ אותו הפסול שבעזרה הוא בבית פאגי ולא זולת דפסול יוצא ליכא : מזרת. הוא כעין דפוס : א'. אבל לחם הפנים נאפת שתים שתים כמבואר (נד:) : לתנור. בשעת אפיה : ולבצק. בשעת לישה : שהוא רודה. בשעת שנאפה נותן לאלפס הוא עשוי כדמות הלחם : מעשה כלי. דבעי קדוש כלי ללישה ועריכתה כדנפקא לן מקרא (נו.) : טחנן. אלו מלאכות הוא בחוץ : ג לדקרנין. קנים שמפוצלין מראשיהן (נה.) : שלא תהא רוקדת. ומנענע אנה ואנה דאין לה שולים כגון ספינה : גובה. המסגרת סביב השלחן וזה החזיק את הלחם : מן הרגלים. למטה מהלחן (נד:) : ד חלולין. כמו אלי קנה חלול והוי כלי קבול ומקבל טומאה (נז.) : ה כך היו בדין. והיו הבדין מקרעין ויוצאין בפרוכת : היה נטל. כשנושאין אותו נושאין רחבו כמו במשכן ש"מ דארכו כרחבו (נח.) : ו את המנורה ונרותיה. הדא של משה : ה"ג המנורה של משה לא היה וכו' ובגמרא ליתא כל זה : ושלחן שהיה באולם. בגמרא איתא מה אני מקיים השלחנות אשר עליהם וכאן הוא בקיצור (נט.) ומהופך שם דברי ר"י בר"א : לחם הפנים ישנה. הוא השלחן של זהב שנותנין עליו ביציאתו דמעלין ולא מורידין להניחו בשל כסף ומסדרין מעליו על של זהב : ז על השלחן של כסף. וכמשנה נט. איתא של שיש : כל בזיכין גרסינן : אפילו בשאר ימות השנה. גם בשבת : תני אלה, גרסינן : י"ב אלום לב"ד משמרנם כמבואר סוף סוכה (עיין יומא יז:) דמזה נוטל כה"ג וכאן בליכא כה"ג : ח לא עשה כלום. כדכתיב שש המערכת : טעליונות כאילו אינם ע"ג השלחן : ט על לבונה. ולבונה על בזיכין גרסינן : סמיכה. דעל בסמוך הוא (שם) : י אחר השבת. דסידור קנים אינה דוחה שבת (נז.) : שלא פרקה. קודם שהסיר הלחם מעל השלחן : לא הקטירו. ר"ל לא יקטירו : ה"ג הלחם פסול. ומ"מ יקטירו הבזיכים ובגמרא מוקמינן כיון שהגיע זמנה לפרק כמאן דפריק דמי (ע:) : לחמה. כולה אבל בלחם אחד הסמה בטומאתו והטהור מותר כמבואר (ד:) : ואין חייבין. שהרי הקטרה שלא כדין דסידור הבזיכין צריך שיהיה סדורו לקדש הלחם ומ"מ נפסל ואינו קדש : וחייבין. כגון דסדר כדין קידש הלחם ונעשה פיגול בהקטרה של הבזיכין אף שהוקטרו אחר שבת לא בזמנו ובמשנה הגרסא דאין חייבין דלא קרב כמתיר כמצותו וגירסת הרמב"ם וחייבין : פסולה. כשלא יתקן פסול שהרי הוקטר שלא כדין ומבואר התקנה שיניחנה לשבת הבאה ויסדר בזיכין אחרים (עיין ק. ודף נ. ורמב"ם בפ"ג מה' תו"מ הל' י"ב וי"ג ולח"מ שם וכאן הוא כן הגירסא וכפירוש הלח"מ דבהקטר הבזיכין בשבת ראשון נפסל הלחם והוי תקנה לסדר בזיכין אחרים ודלא ככס"מ שם) : מותר באכילה. לשבת הבאה שיקטיר בזיכין אחרים המסודרים משבת ראשון :

פרק יב א ה"ג בריש אין לו פדיון. הקדישו בע"מ יש לו פדיון וכן הוא בתוס' (ק.) ד"ה העופות : בבכור נאמר. כלומר דלאו אין פדיון אף בבהמה : ב מה שהביא הביא. כלומר דקדש : אלו שני עשרונים. דאילו סתם הרי קדש דמנחה אחרת היא אבל אמר אלו לא קדשם בשני כלים דקדש אדעת קומץ והוא קומץ משניהם ועוד דה"ל מנחה חסירה וכן להיפך אבל פסול לא הוי : בכלי אחד. ולא אמר אלו והביאם בשני כלים דה"ל מנחה אחרת לא יחזיר ויערב ואם החזיר ה"ל כשתי מנחות שנתערבו ואם יכול לקמוץ מכ"א בפ"ע כשרות ואם לאו פסולות : לא יחזור ויחלק. דה"ל מנחה חסירה ובמשנה מבואר דלכתחלה קרב בכלי אחת ומיירי ברוצה להביאן ועדנה לא קידש (קב:) : ג עמה. דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה : להביא בב' כלים. דאיתו מן הדין דתני עשרון לא הוי מנחה לקמוץ : לא יצא. דכיון דאמר בכלי אחד בעינן להקריב בכלי א' מה שיוכל

יבק

כלים מביא מחצה בכלי א' ומחצה בכלי אחר ואם הביא ס' בכלי א' ומ' בכלי אחר יצא:(י) אר"ש אמרו לי חברי מפני מה האומר עלי ס' עשרון מביא בכלי א' ששים ששים ואחד מביא ס' בכלי אחד ואחד בכלי אחר ואמרתי להן אמרו אתם אמרו שכן הצבור מביא בי"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים אמרתי להן והלא ששים וא' מקריבין אמרו לי מיעט יחיד מן הצבור אחד אמרתי להן והלא אלו קריבין בבקר ואלו קריבין בין הערבים. ד"א והלא יש שם מנחת פרים אילים וכבשים ואין מערבין מנחת פרים ואילים וכבשים זה בזה. אמרו לי אם לאו אמור אתה אמרתי להן ת"ל (במדבר כח) סולת [א]מנחה בלולה בשמן מנחה ששולט בה לבוללה אמרו לי בששים שולט בששים וא' אינו שולט אמרתי להן כל השיעורים שבתורה קצובין הן במ' סאה הוא טובל במ' סאה חסר קורטוב אינו יכול לטבול בהן כביצה מטמא טומאת אוכלין חסר אפילו שומשום אין מטמא טומאת אוכלין. שלשה על שלשה טמא מדרס שלשה על שלשה חסר נימא אחת אין מטמא טומאת מדרס. הוי כל השיעורין שבתורה קצובין הן: ד (כ) המתנדב יין כדברי [ב] ר"ע נותנין לספלים שמן כדברי ר' טרפון (ל) קרב על גבי האשים. המתנדב יין כדברי ר"ע אינו מביא (מ) לא אחד ולא שנים ולא חמשה אלא מביא שלשה כדי שיקרבו עם הכבש. ארבעה כדי שיקרבו עם א) האשים. ששה כדי שיקרבו עם הפר. שבעה כדי שיקרבו עם האיל ועם הכבש מכאן ואילך אתה יכול לחולקו: ה (נ) פירשתי מנחה ואיני יודע מה פירשתי ה"ז מביא חמש מנחות לה' מינים הרי עלי מין מנחות מביא שתי מנחות ממין א' (ס) שני מיני מנחות מביא שתי מנחות משני מינין הרי עלי מין עשרונות מביא ב' עשרונות ממין א'. מיני עשרונות מביא ב' עשרונות משני מינין פירשתי מנחה של עשרונות (ע) ואיני יודע מאיזו מהן פירשתי ה"ז מביא ה' מנחות מה' מינים של ששים עשרונות שהן שלש מאות עשרונות פירשתי מנחה של עשרונות ואיני יודע של כמה עשרונות פירשתי ה"ז מביא מנחות של עשרונות מאחד ועד ס' שהן אלף ושמונה ושלשים עשרונות דברי רבי וחכ"א של ששים עשרון. פירשתי מנחה של עשרונות ואיני יודע מאיזה מין פירשתי וכמה עשרונות פירשתי ה"ז מביא חמש מנחות מחמשה מינין של ששים ששים עשרון מא' ועד [ג] שהן ט' אלפים ומאה וחמשים עשרונות דברי רבי וחכמים אומרים חמש מנחות מחמשת המינין שלשים עשרון שהן שלש מאות עשרונים: (פ) הרי עלי לבונה לא יפחות מן הקומץ רבי יהודה אומר משקל עשרה דינרין (צ) ר' יוחנן בן ברוקה אומר כהן מקדשה בכלי שרת ומקטירה (ק) אחרים אומרים האומר הרי עלי ברזל לא יפחות מכליא עורב שבהיכל:

פרק שלשה עשר

א הרי עלי עולה (א) מן הבקר יביא עגל. מן הצאן יביא כבש (ב) הרי עלי תודה ושלמים מן הבקר יביא עגל מן הצאן יביא כבש. אמר ר"ש אם יאמר לך אדם כדברי ר"ע עגל קבל הימנו איל קבל הימנו כבש קבל הימנו שבכולן היה ר"ע נותן את הטעם עגל שיד הגבוה על העליונה איל לא גדול ולא קטן (ג) אלא בינוני (ד) כבש המוציא מחבירו עליו הראיה כשם (ה) שהמקדיש סתם ה"ז מביא את הגדול שבהן כך האומר הרי (ו) עלי סתם ה"ז מביא את הגדול שבהן. הרי עלי (ז) למזבח יביא לבונה שסתם הקדש למזבח לבונה. הפרשתי למזבח ואיני יודע על מה הפרשתי ה"ז מפריש והולך עד שיפריש שיביא מכל מין ומין הקרב למזבח (ח) סלע זו למזבח יביא בה עגל. (ט) הפרשתי למזבח ואיני יודע למי הפרשתיה ה"ז מפריש כנגדה והולך עד שיביא מכל מין ומין הקרב למזבח עגל זה למזבח יביאנו עולה. הפרשתיו למזבח ואיני יודע למי הפרשתיו ירעה עד שיסתאב וימכר ויפריש כנגדו והולך עד שיביא מכל מין ומין הקרב למזבח: ב הרי עלי קירון והביא נימוס והביא קירון (י) מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. הרי עלי (כ) שור במאתים והלך והביא שני שוורים במנה מנה לא יצא. הרי עלי שור במנה והלך והביא שור [ד] במאתים (במנה) יצא שבכלל מאתים מנה. רבי אומר לא יצא. שור זה עולה (ל) ונסתאב לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו שני אילים ורבי אוסר שאינה היא חבילה. איל זה עולה ונסתאב לא יביא בדמיו כבש אבל מביא בדמיו ב' כבשים ורבי אוסר שאינה היא חבילה כבש זה עולה ונסתאב אם רצה יביא בדמיו איל (מ) איל זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו כבש אבל מביא בדמיו ב' כבשים ור' אוסר שאינה היא חבילה כבש זה עולה ונסתאב אם רוצה יביא בדמיו איל איל זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו עגל עגל זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו שור (נ) שור מן [ה] שייראו עולה וכן שור של עולה שנתערב בשוריו ה"ז מביא את הגדול שבהן עולה והשאר ימכרו לחייבי עולות ודמיו חולין: ג (ס) הרי עלי עולה יקריבנה במקדש ואם הקריבה בבית חוניו לא יצא וחייבין עליה כרת. הריני נזיר יגלח במקדש ואם גלח בבית חוניו לא יצא וחייבין על זבחיו כרת. (ע) הכהנים ששמשו בבית חוניו או במקומות אחרים בשעת איסור הבמה אסור. בשעת (פ) היתר הבמה מותר שנאמר (מלכים ב כג) אך לא יעלו כהני הבמות על מזבח ה' בירושלם כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם יכול אם אכלו מצות בתוך אחיהן יהיו אסורין אם לאו יהיו מותרים אמור מעתה כשרין לחלק ופסולין לקרב בבעלי מומין. (צ) הרי שהיה טהור בשעת שחיטה ובשעת זריקת דמים ובשעת הקטר חלבים נטמא ה"ז חולק בבשר. (ק) ר' נהוראי אומר אפילו טהור בשעת זריקה ובשעת הקטר חלבים נטמא אין חולק בבשר לעולם אין חולק בבשר עד שיהא טהור בשעת שחיטה ובשעת זריקת דמים (ר) ובשעת הקטר חלבים. (ש) כהן בא ומקריב קדשיו במשמר שאינו שלו עורן ועבודתן שלו ואם (ת) היה זקן או חולה נותנין לכל כהן שירצה עורן ובשרן שלו ואם היה בעל מום נותנן לאנשי משמר עורן ועבודתן שלו (א) וגזל הגר נותן לכל כהן שירצה (ב) ושדה אחוזה ניתנת לאנשי משמר שבראש השנה שהיובל נכנס לתוכה: ד בראשונה היו מכניסין עורות קדשים ללשכת בית הפרווה והיו מחלקין אותו בערבית לכל בית אב שבאותו היום והיו גדולי כהונה באין ונוטלין אותן בזרוע התקינו שיהו מחלקין אותו (ג) בערבי שבת לכל משמר ומשמר ועדיין היו גדולי כהונה באין ונוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים אמרו לא היו ימים מועטין עד שחיפו כהנים פני כל האולם בטבלאות של זהב מאה על מאה ועל עובי דינר זהב מה שמחפין עד הרגל וברגל מקפלין אותן ומניחין אותן ע"ג מעלות בהר הבית כדי שיראו העם את מלאכתו שהיא נאה ושלא נטה בה [ו] כלום אחר הרגל חוזרין וקובעין אותם במקומם. אבא שאול אומר (ד) קורות שקמה היו ביריחו והיו בעלי אגרוף באין ונוטלין אותן בזרוע עמדו בעלים והקדישום לשמים אמרו לא הקדישו בעלים לשמים אלא קורות שקמה בלבד על אלו ועל כיוצא בהן ועל דומה להן ועל העושין כמעשיהן היה אבא שאול בן בטנית ואבא יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר אוי לי מבית ביתוס אוי לי מאלתן אוי לי מבית [ז] קתרוס אוי לי מקלמוסן אוי לי מבית אלחנן אוי לי מבית לחישתן אוי לי מבית אלישע אוי לי [ח] מקולמוסן אוי לי מבית ישמעאל בן פאבי שהם כהנים גדולים ובניהם גזברים וחתניהן אמרכלין ועבדיהן באין וחובטין עלינו במקלות. א"ר יוחנן בן תורתא (ה) מפני מה חרבה שילה מפני בזיון קדשים שבתוכה. ירושלים בנין הראשון מפני מה חרבה מפני עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים שהיו בתוכה. אבל באחרונה מכירין אנו בהן שהן עמלים בתורה וזהירין במעשרות מפני מה גלו מפני שאוהבין את הממון ושונאין איש את רעהו ללמדך (ו) שקשה שנאת איש את רעהו לפני המקום ושקלה הכתוב כנגד עבודת כוכבים וגלוי עריות ושפיכות דמים אבל בבנין האחרון שעתידה לבנות בחיינו ובימינו מה נאמר בו (ישעיה ב) והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים וגו' והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלהי יעקב וגו' ואומר (ירמיה לא) כי יש יום קראו נוצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו:

א) סא"ל.

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת מנחות

אור הגנוז

[א] בכ"י תי' מנחה ליתא [ולפי ג"י זו מביא הפסוק מויקרא ב]: [ב] ר' טרפון: [ג] ששים: פי"ג [ד] שות: [ה] צ"ל שוריו: [ו] דלום: [ז] קדרום: [ח] מאגרופן:

מצפה שמואל

כזה וגרס שם בב' כלים מביא מחצה על מחצה ועי' ירושלמי נזיר רפ"ה במחבת והביא במרחשת דקובע אפילו כפה: (י) אר"ש כו' מפני מה. קג: כל זה: (כ) המתנדב יין. קד: מיי' פי"ב ממעה"ק שכתב ליסוד ותמהו עליו: (ל) קרב ע"ג האשים. זבחים נא: ע"ש: (מ) לא אחד. קד.: (נ) פרשתי. קד. וקה. ועי' מ"ל רפ"ו מהלכות מעה"ק: (ס) ב' מיני מנחות. קה ושם ל"ג ב' דמיני מנחות סתם יביא שנים: (ע) ואיני יודע מאיזה מהן. עי' קו. וכלא קבעו בכלי גם ר' מודה ובסיפא בקבע בכלי פליג רבי דא"א להביא כל אחד בכלי בפני עצמו ובאיכא ספק בעשרונות כאן מיירי. לכן מביא חמשה של ס' ועי' כ"מ בפי"ד מהלכות מעה"ק הלכה ז' והשיגו הלח"מ ע"ש וע"ש בכ"מ ה"ח שהביא התוספתא שם וע"ש היטב: (פ) הרי עלי לבונה. קו: ועי' בש"ס כדין הרי עלי עצים וכן בירושלמי שקלים פ"ו ה"ו נדרים פ"א: (צ) ר' יוחנן בן ברוקה אומר. עיין מעילה פ"ב: (ק) אחרים אומרים. קז.: (א) מן הבקר. עי' קח: שמביא מגדול. ועי' רמב"ם פט"ז מהל' מעה"ק ה"ב ועי' ב"ק עח: וכמ"ל רפט"ז ממעה"ק וגרסינן נמי מן הצאן יביא איל הרי עלי עולה יביא כבש וע"ש לח"מ ועי' קז. וכללא הוא בסתם יביא גדול מן המין הנדר והייט בפירוש. אבל אמר הרי עלי עולה אז יכול להביא הפחות: (ב) הרי עלי תודה ושלמים. ה"ג תודה ושלמים מן הבקר יביא שור מן הצאן יביא איל הרי עלי תודה ושלמים יביא כבש וכפי טעם דלעיל: (ג) אלא בינוני. עי' רמב"ם פט"ז ממעה"ק ה"ד וסוא מכאן: (ד) כבש המע"ה. קז. במשנה כו': (ה) שהמקדיש סתם. קח: במשנה ועי' מיי' פט"ז מהלכות מעה"ק ה"ג: (ו) עלי סתם. וצ"ל שפירש המין מביא הגדול שבמין: (ז) למזבח. קו: (ח) סלע זו. קז: וגרסינן שם כבש ועי' תוס' ד"ה כבש וב"ב קסו: ד"ה רבעתים ועי' לח"מ פ' ט"ז ה"ד וכמ"ל שם: (ט) הפרשתי. קז: (י) מה שהביא הביא. עי' קב: וקז: (כ) שור במאתים. קו: ועי' ירו' חגיגה פ"א ה"ה וע"ש בק"ע בפירוש חד דלא יצא: (ל) ונסתאב. קח: ע"ש: (מ) איל זה עולה. ונסתאב רצה וכו' ל"ג נה. ואי גרסינן ה"ל נהאי דמותר לשנות מגדול לקטן בנסתאב וגרסינן או מביא בדמיו ב' כבשים ורבי אוסר וכן הגיה בת"כ: (נ) שור בשורו גרסינן קח: ועי' רפ"ח דזבחים: (ס) הרי עלי עולה. קטו: עי' ירו' יומא פ"ו ה"ג בעובדא דחוני: (ע) הכהנים. קט.: (פ) היתר הבמות מותר. אולי קמ"ל דכהן ששמש בשעת איסור מותר בשעת היתר דהוה כזר וזר מותר בבמה (ת"כ): (צ) הרי שהיה. זבחים רפי"ב ושם קב: (ק) ר"נ וכו' בגמרא אבא שאול שם קב: (ר) ובשעת הקטר חלבים. עי' מיי' פ"י מהל' מעה"ק הכ"א וכ"ב וכ"מ שם וכאן מבואר עד אחר הקטר חלבים ובנטמא בינתיים מספקא בגמ' (קב:): (ש) כהן בא ומקריב. ב"ק קט: ודין העומר ביום טוב שחל להיות אחר השבת עי' ירו' חגיגה פ"ב ה"ד: (ת) היה זקן או חולה. עי' ירו' יבמות פי"א ה"ז לענין תערובות: (א) וגזל הגר. עי' ב"ק קי: ושם הגירסא נותן לכל משמר שירצה: (ב) ושדה אחוזה. ערכין כח וירו' ספ"ה דסוכה ותשובת חכם צבי סימן קכב. ובהסכמתו בירו' סדר זרעים שם כתב גם כן ביאור דבר זה ועמ"ל פ"ד הכ"ד מהל' ערכין: (ג) בע"ש. הובאה פ"ה ממעה"ק ה"ב וע"ש דגרסינן אמה על אמה: (ד) קורות שקמה. עי' ירו' פסחים פ"ד ה"ט ועי' ירו' פאה פ"ז מתירין בגמזיזין: (ה) מפני מה. יומא ט. ועיין ירו' יומא פ"א ה"א: (ו) שקשה שנאת איש את רעהו. ירו' שם ביומא וירו' שם פאה פ"א דורו של אחאב ועי' ירו' נדרים פ"ט ה"ד ובבלי שבת פ"ב: סליק מסכת מנחות

מנחת בכורים

ורק המותר בכלי ב': והלא ס"א. לי"ג פרים הרי ל"ט לי"ד כבשים הרי כ"ג לשני אילים הרי כ"ו. לשני תמידים ולשני מוספי שבת ארבע הרי ס"א: אם לאו. אם אין הטעם כן אמור אתה: אינו שולט. בתמיה בבבל אחד לא יוכל לבלול: אי' לטבול. דנפקא לן במים מים שכל גופו עולה בהן ושיעורו מ' סאה: ד כדברי ר"ע. במשנה (קד:) יב: פליגי ר"ע ור"ט דלר"ע מתנדבין יין ולא שמן ולר"ט שמן ולא יין: אחד. לוג אחד דלא מצינו כן בנסכי חובה. וכן שנים לא חזי. וכן בה'. ארבעה קריבין באיל ונשאר אחד דלא חזי: עם האילים. גרסינן כלומר שמצינו כן בקרבן איל: ששה. הוי חצי הין לחלקו: ח' לשני אילים. תשעה פר וכבש עשרה פר ואיל אחד עשר שני אילים וכבש וכן למעלה (קד:): לה' מינים. סולת. מחבת. מרחשת. מאפה תנור. שהם שני מינים חלות ורקיקין דאיט לא פירש בהנדר יביא איזה שירצה (קד:): ממין אחד. דאמר מין ומביא סולת שנים או אינך: ואיני מאיזה מהם פרשתי. הספק במנחות וגם בעשרונות: של ששים. כל אחד בכלי אחד וכלא קבען בכלי אחד: ואיני יודע של כמה עשרונות. א"כ הספק הוא רק בעשרונות דאולי פירש פחות: מא' עד ס'. מביא מין שירצה מא' עד ס' א' של א' א' של ב' עד ס' והחשבון הוא א' עם ס' הוי ס"א ב' עם נ"ט הוי ס"א ג' ונ"ח ס"א ותמצא עד ל' ל' פעמים ס"א דל' ול"א הוי ס"א הוי אלף ושמונה מאות ושלשים (ע"ש כאן): מנחה של עשרונות. והספק הוא בשניהם: של ששים עשרון. גרסינן ובגמ' (קו:) מפרש פלוגתייהו בגוונא טובא: ה מן הקומץ. ופליגי אי שיעור יד בעלים או יד כהן (קו ותוס' שם): מקטירה. ואינה קומץ ממנה כלל לכן סתמא לבונה קרב כמות שהוא: מכליא עורב. שעשו על הגג להבריח העופות:

פרק יג א הרי עלי עולה מן הבקר. מביא מן הבקר גרסינן: כדברי. אם יאמר אחד בשם ר"ע שפסק להביא במין באמר סתם עגל קבל קבל הימנו וכן איל קבל הימנו וכן אם יאמר בשמו כבש קבל דר"ע היה נותן טעם לזה ולזה: ה"ג שיד הגבוה. ועגל הוא בינוני וכבש הוא המע"ה והסברא נותן לכולם: שכולו. ולכן מביא הגדול ומבקש סתם שאמר השור משורי הקדש הגדול כמבואר במשנה (קח:): עד שיפרש. כלומר שיפרש דלא לכך כוון ומוסיף דין זה על המשנה (קז.) דשם הוי קלא פירוש שפירש בקר או מין בהמה: יביא כבש. גרסינן בגמרא (שם) הקרב למזבח בסלע. עגל זה למזבח. סתמא עולה: כנגדו והולך. כלומר שפודה הבע"מ ויביא בדמיו עולה וחוזר ופודה ומביא שלמים. וכן כל דבר אשר נוכל לומר שפירש: ב קירון והביא נימוס. קירון הוא יפה ע"ש כי קרן עור פניו נימוס הוא רע ונמס: לא יצא. דגדול והביא קטן הוי שינוי: במאתים יצא גרסי': ר' אומר. ס"ל דקטן והביא גדול נמי שינוי: ונסתאב. ס"ל אף בנסתאב לא משנינן לקטן אבל לשנים דחשוב שרי: יביא לה. גרסינן דהמנחה שמביא לשור היא בכלי אחד אבל באיל הרי הביא לשני אילים בשני כלים: היא חבילה. כדלעיל: איל. דמעליותא היא וגם המנחה שלא היא בחד כלי: איל זה עולה עם כבש ל"ג דכפל דברים ומגיה לעיל. ה"ג שור משורו. דמיו חולין. הרי לאחד כוון והוא יצא ידי נדרו ואינו נהנה מהקדש והבהמות הרי טלן קריבין: ג כרת. משום שחוטי חוץ: על מזבח ה' בירושלים. אלמא בעת איסור אסור ובירושלים שעת איסור: אם לא אכלו. גרסינן: יהיו מותרין. ובאמת אינו כן דאף אם אכלו מצות האסורים להקריב בירושלים אלא כך אם אכל היינו דלזה הוי כישראלים שאוכלין מצות בתוכם עם הקרבן פסח ונמצא שמותרין לאכול: ה"ז חולק. דאילו טמא אינו חולק אבל זה חולק: זקן או חולה. ויכולין לעשות העבודה יכולין לעשות שלוחים לעבודה וגם עורן ובשרן שלהן בגמרא (ב"ק קי.) הגירסא עורן ובשרן של אנשי המשמר ומוקי לה ביכולין לעשות ע"י כדחק: בע"מ נותנין לאנשי משמר (ב"ק קט. וברש"י שם): הפרווה. מבואר בפ"ק דיומא: בע"ש. דהוי קבוץ יותר: אמה אמה. על אמה אמה: שלא נטה. אולי גרסי' שלא נטל כלום ובפסחים הגירסא שמלאכתן נאה ואין בהם דלם (דופי) פסחים (נז.): מאלתן. מקליהן חובטין ומכין: מלחישתן. יוען רע: מקולמסן. כותב אגרת לרעה: אבל בבנין האחרון. מסיים בדבר טוב וכן יהי"ר ב"ב:

סליק מסכת מנחות בסיעתא דשמיא

פרק ראשון א הכל כשרין לשחוט אפי' כותי אפי' ישראל ערל ואפי' ישראל שהמיר דתו לעבודת כוכבים. שחיטת עובד כוכבים הרי זו פסולה ושחיטת הקוף הרי זו פסולה שנא' (דברים יב) וזבחת ואכלת לא שזבח העובד כוכבים ולא שזבח הקוף ולא שנזבחה מאליה. ישראל ששחט ומירק עובד כוכבים שחיטה על ידיו שחיטתו פסולה שחט בה שנים או רוב שנים שחיטתו כשרה עובד כוכבים ששחט ומירק ישראל שחיטה על ידיו שחיטתו כשרה שחט בה דבר שאינו עושה אותו טרפה וישראל בא וגומרה מותרת באכילה ישראל ועובד כוכבים שהיו אוחזין בסכין ושוחטין אפילו אחד מלמעלה ואחד מלמטה שחיטתן כשרה: ב וכן סומא שיודע לשחוט שחיטתו כשרה. קטן שיודע לשחוט שחיטתו כשרה. לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בספינה בין בראש הגג. בכל שוחטין אפיל בצור אפילו בזכוכית אפילו בקרומית של קנה בכל שוחטין בין בדבר המחובר בקרקע ובין בתלוש מן הקרקע בין שהעביר סכין ע"ג צואר ובין שהעביר צואר על גבי סכין ושחט שחיטתו כשרה: ג המרגיל [א] לעור ושחט שחיטתו כשרה. שן תלושה או צפורן תלושה שוחטין בה. מגל קציר כדרך הליכתה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין אם החליקו שניה הרי זו כסכין. תחב סכין בארץ באטלם ושחט בה שחיטתו פסולה. סכין שיש בה פגימות פגימות הרי זו כמגרה אם יש בין פגימה לחברתה כמלא שנים בצואר שחיטתו כשרה אין בה אלא פגימה אחת אם היתה מסוכסכת ושוחטת כשרה אם חונקת פסולה: ד זרק את הסכין ואת הפגיון ושחט שחיטתו כשרה משום ר' נתן אמרו כדרך הליכתה כשרה ושלא כדרך הליכתה פסולה: ה מצות שחיטה מוליך ומביא הוליך ולא הביא או הביא ולא הוליך כשרה ובלבד שיהא בסכין כדי הולכה והובאה. אם הוליך והביא אע"פ שאין בסכין מלא שנים בצואר שחיטתו כשרה: ו מצות שחיטה מן הטבעת ועד הריאה. מוגרמת פסולה ר' חנניה בן אנטיגנוס מכשיר. שייר בה כחוט השערה סמוך לראש מוקף את כולה כשרה ר' יוסי ב"ר יהודה אומר אם היה רובה מוקף כלבנה כשרה. כל הצואר כשר לשחיטה: ז שחטה מלמעלה שחיטתו כשרה מלמטה ומן הצדדין שחיטתו פסולה. ומן העורף כשר למליקה מלק מלמעלה מליקתו כשרה מלמטה מן הצדדין מליקתו פסולה. שחיטה בכלי מליקה ביד נמצאת אומר כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה. שחיטת העוף בפנים פסולה ומליקה כשרה מליקת העוף בחוץ פסולה ושחיטה כשרה. נמצאת אומר מקום כשר בשחיטה פסול במליקה מקום כשר במליקה פסול בשחיטה: ח דם חטאת בהמה למעלה ודם כל הזבחים למטה נמצאת אומר כשר בחטאת פסול בכל הזבחים כשר בכל הזבחים פסול בחטאת. כשר במזבח החיצון פסול במזבח פנימי כשר במזבח פנימי פסול במזבח חיצון. כשר באילים פסול בכבשים כשר בכבשים פסול באילים הפלגים בזה ובזה פסול: ט כשר בפרה פסול בעגלה פסול בפרה כשר בעגלה. עבודה פוסלת בזה ובזה בני יונה משיעלעלו או עד שיצהיבו תורין משיפריחו אפילו הן זקנים נמצאת אומר כשר בתורין פסול בבני יונה כשר בבני יונה פסול בתורין: י כהנים משיביאו שתי שערות ואפילו הן זקנים כשרים והמום פוסל בהם. הלוים מבן שלשים שנה ועד בן חמשים שנה כשרים ואין המום פוסל בהם נמצאת אומר כשר בכהנים פסול בלוים כשר בלוים פסול בכהנים בד"א באהל מועד שבמדבר אבל בבית עולמים אין הלוים נפסלין אלא בקול. כשר בכהן גדול פסול בכהן הדיוט כשר בכהן הדיוט פסול בכהן גדול כשר בבגדי זהב פסול בבגדי לבן כשר בבגדי לבן פסול בבגדי זהב: יא א) מנורה אין כשרה אלא מן העשת עשאה מן הגרוטאות פסולה ומשאר מיני מתכות כשרה חצוצרות אינה כשרה אלא מן הכסף עשאה מן הגרוטאות כשרה משאר מיני מתכות פסולה נמצאת אומר פסול במנורה כשר בחצוצרות פסול בחצוצרות כשר במנורה: יב אויר כלי חרס טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהור וגבו טמא נמצאת אומר טהור בכלי חרס טמא בכל הכלים טמא בכל הכלים טהור בכלי חרס פשוטי כלי עץ טהורין וגולמיהן טמאין פשוטי כלי מתכות טמאין וגולמיהן טהורין נמצאת אומר טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: והמביא ארונות ותנורין ספלין וכלי חרס מחוצה לארץ עד שלא הוסקו טמאין משום ארץ העמים וטהורין משום כלי חרס. משהוסקו טמאין משום כלי חרס וטהורין משום ארץ העמים נמצאת אומר בשעה שטמאין משום ארץ העמים טהורין משום כלי חרס ומשעה שטמאין משום כלי חרס טהורין משום ארץ העמים טמא ביבשה טהור ברוטב גרעינן טמאה ברוטב וטהורה ביבשה נמצאת אומר טהור ביבשה טמא ברוטב טהור ברוטב טמא ביבשה. שקדים המרים קטנים חייבין גדולין פטורין ומתוקין גדולים חייבין קטנים פטורין נמצאת אומר חייב בשקדים המרים פטור במתוקין חייב במתוקין פטור במרים: יג כשר בגט פסול בפרוזבול כשר בפרוזבול פסול בגט. כשר באשה פסול ביבמה כשר ביבמה פסול באשה. כשר בגרושה פסול בחלוצה כשר בחלוצה פסול בגרושה: יד בכל מקום שיש תקיעה אין הבדלה וכל מקום שיש הבדלה אין תקיעה ביו"ט שחל להיות ערב שבת תוקעין ולא מבדילין אחר שבת מבדילין ולא תוקעין כיצד תוקע תוקע פשוטה אחת ולא מריע:

פרק שני א השוחט שני חצאין בעוף שחיטתו פסולה ואצ"ל שני חצאין בבהמה רבי יהודה פוסל לעולם עד שישחוט את הוושט ושני הוורידין שחט חצי גרגרת בעוף ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את כולה שחיטתו כשרה. אחד או רוב אחד בעוף אע"פ [ב] שהיא לזמן מרובה שחיטתו כשרה היה שוחט ותתך את הראש בבת אחת אם נתכוון לכן שחיטתו פסולה ואם לאו שחיטתו כשרה. שחט את הוושט ואח"כ נשמטה הגרגרת שחיטתו כשרה. נשמטה הגרגרת ואח"כ שחט את הוושט שחיטתו פסולה שחט את הוושט ונמצא הגרגרת שמוטה ספק עד שלא נשחטה ספק משנשחטה זה היה מעשה ובאו ושאלו חכמים ואמרו כל ספק [ג] שמוטה פסולה: ב נגנבה תרנגולתו ובא ומצאה שחוטה נגנבה בהמתו ובא ומצאה שחוטה ר' חנניה בנו של ר' יוסי הגלילי פוסל ור' יהודה מכשיר אמר רבי נראין דברי [ד] חנניה בנו של ר' יוסי הגלילי בשמצאה בתוך הבית ודברי ר' יהודה בשמצאה באשפה. המוצא תרנגולת שחוטה בשוק וכן מי שנתן תרנגולת לאחד מן השוק לשחוט ואינו יודע מה טיבו הולכין אחר הרוב. נפלה סכין ושחטה או שדרס עליה ושחטה או שטבחה מאליה נבלה ומטמאה במשא היה שוחט והרתית או שעף או שדחה חברו או שדחתו הרוח או שנפלה סכין מידו והגביהה או שנפלה קרן טליתו והגביהה ושהה כדי שחיטה אחרת פסולה ר' שמעון אומר כדי ביקור בהמה אחרת. שחט את הוושט ושהה כדי שחיטה ואחר כך פסק את הוושט או שהחליד את הסכין תחת הוושט ופסקו או שהחליד את הסכין תחת הגרגרת ופסקה או שהחליד את הסכין תחת שתיהן ופסקו ר' ישבב אומר נבלה ומטמאה במשא ר' עקיבא אומר טרפה ושחיטתה מטהרתה אמר לו ר' ישבב אי אתה זכור שהיה רבי יהושע שונה כל שנתנבלה בשחיטתה נבלה ומטמאה במשא קודם לשחיטתה טרפה ושחיטתה מטהרתה חזר ר"ע להיות שונה כדברי ר' ישבב. שחט מיעוטו של וושט ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם או שניקב הוושט ואח"כ שחט את שניהם טרפה ושחיטתה מטהרתה: ג ר"ש אומר משום ר"א השוחט בלילה ובשחר עמד ומצא כתלים מלאים דם כשרה בידוע שזינקה ר' יוסי אומר רבי מאיר היה אומר אם הגיעה בשעת שחיטה כשרה. ר"א ברבי יוסי אומר משמו הרופפת בעיניה והמוציאה רעי בשעת שחיטה כשרה. פשטה ידיה ולא החזירה פסולה שאינה אלא כהוצאת נפש וברגל פשטה ולא החזירה החזירה ולא פשטה כשרה בד"א בדקה אבל בגסה בין ביד ובין ברגל פשטה ולא החזירה החזירה ולא פשטה כשרה. בד"א בבהמה אבל בעוף אפילו לא כישכשה אלא בראש גפה ובראש זנבה כשרה: ד השוחט את הבהמה לזרוק את דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים הרי זה בשר זבחי מתים אם משששחטה וזרק את דמה לעבודת כוכבים והקטיר חלבה לעבודת כוכבים זה היה מעשה בקיסרי ובאו ושאלו את חכמים ולא אמרו לא איסור ולא היתר. השוחט בעזרה בהמה חיה ועופות ב) טמאין אסורין בהנאה ואצ"ל באכילה בהמה חיה ועופות ג) טהורין מותרין בהנאה. השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טרפה ר"מ אוסר בהנאה ור"ש מתיר בהנאה השוחט לרפואה לאכילת עובד כוכבים ולאכילת כלבים אסור בהנאה השוחט ונתנבלה בידו והנוחר והמעקר שחיטת עובד כוכבים מותר בהנאה השוחט בעזרת נשים בהמה חיה ועופות ד) טהורין מותרין באכילה ואצ"ל בהנאה: ה רמ"א טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם טוב מזה ומזה שלא תדור כל עיקר ר' יהודה אומר טוב אשר לא תדור משתדור ולא ה) טוב מזה ומזה מביא כבשתו לעזרה וסומך עליה ושוחט: ו השוחט לשם חמה לשם לבנה לשם כוכבים לשם מזלות לשם מיכאל שר צבא הגדול ולשום שילשול קטן הרי זה בשר זבחי מתים. אין שוחטין לא לתוך ימים ולא לתוך נהרות ולא לתוך מים עכורין אבל שוחט [ה] לתוך אגן של מים ובספינה על גבי כלים ואם אין לו מקום בספינה שוחט לתוך הים ואם אין רוצה לטנף

א) מנחות כח. ב) טהורין. ג) טמאים. ד) טהורים. ה) תשלם.

אור הגנוז

[א] לנכרי: [ב] ששהה: [ג] בשחיטה: [ד] ר': [ה] אבל שוחט או לתוך:

מנחת בכורים

פרק א א הכל כשרין לשחוט אפילו כותי. דגרי אמת הן רק דחשידי על לפני עור לכן כשישראל יוצא ונכנס שרי ובדיעבד חותך כזית בשר ונותן לו: מאליה. דבעינן כח גברא: ומירק. גמר כשישראל לא שחט עדיין כדין וכמבואר בסיפא: שחט בה. שישראל מקודם: עובד כוכבים ששחט ח"י קנה. דעדיין לא נטרפה הבהמה בהכי וכדמסיים שחט בה וקאי פירושא אלעיל (ועי' רשב"א בח"ה וש"ם קכא ב' ובאסיפת זקנים) ב"ק ע"ז א' (רד"ל): אחד מלמעלה. ולא מכניא ישראל לחתיכת העובד כוכבים דבלא"ה נמי חותך ומ"מ כשרה והרבה פוסקים לא חשו לתוספתא זו ומחמירין לפסול (עי' יו"ד סי' ב' סי"א. ור"ן שם): ב וכן סומא. קאי אמשנה (יג ב') דמבואר בתחלה לילה וכן סומא והוסיף כאן שיודע לשחוט: קטן שיודע. לאמן ידיו שוחט בגדול עומד ע"ג. סוכה (מב:): בין בלילה. לכתחלה כשאבוקה כנגדו (יג:): בין בראש הגג. ולא חיישינן לחשדא ששוחט לגגה השמים: ובין בספינה. ופירושא דמשנה (טו:) לעולם שוחטין הוא דמבאר: בכל שוחטין. המבואר במשנה (שם): אפילו בקרומית של קנה. בגוונא דלא חיישינן להשרת קסמין כגון בסימונא דאגמא (טז:): המחובר. ממש לר' חייא בגמרא ולרבי תלש ולבסוף חברו דווקא: צואר ע"ג סכין. ולא חיישינן לתלדה והיינו בתלוש ממש או בסוף דקיל אבל בבהמה בתלוש ולבסוף חברו כשרה בדיעבד כשאוחז בהמה למעלה (עיין יו"ד סימן ו' וכש"ך): ג המרגיל. שחותך העור מן הבשר דרך הרגלים ומרגיל דרך בית האחור אף שהפשיט העור משם וחתך ושחט אחר ההפשטה כשרה באופן דלא הוי גלודה המבואר (כג.): כדרך הליכתה. גרסינן שאין הפגימות קורעין לב"ה דכפופין מאד (יח.): באיטלם. שוק כמבואר בכורות (לא.) כריתות (טו.): ושחט בה. שהוליך הבהמה על הסכין: כמגירה. אפילו אין בהם בכל אחד אלא שוקן אחד פסולה: כשרה. כששחט במה שבין הפגימות: פגימה אחת. וקיימא אריסא דסכינא והוליך ולא הביא בזה אם מסוכסכת שאין בה אלא שוקן א' כשרה שלא פגע השחיטה בעוקן כשיגיע לסימנין: חונקת. שיש להפגימה שני עוקצין חודשא קמא מחליש ומורשא הב' בזע (יז ב') (עטי' ו' ס"ק ה' והגר"א שם סקי"): ד הפגיון. כעין חץ ויכולין לשחוט בה אף שלא נתכוון לחתיכה כלל: ה"ג ושחט. משום ר"נ אמרו וכו' הכל מדברי ר"נ הוא דלא בעי כוונה לשחיטה: כדרך הליכתה. שנשחטה בהולכה והבאה (יב:) (רד"ל בשם כה"ג): ה בסכין. כדי הולכה והיינו ב' צוארין (ל:) (פר"ח סי' כ"ד ס"ק ג'): ו הטבעת. העליונה בקנה: מוגרמת. ששחט למעלה מן הטבעת אפילו רובה בתוך הטבעת: מכשיר. מוגרמת אפילו כולה למעלה מן הטבעת דמקום שחיטה עד שיפוי כובע הקנה למעלה: כחוט השערה. אתאן לת"ק דשיער מן הטבעת: כלבנה. שאין העיגול שלם וכאור המשנה הוא (יח. וע"ש ב' וברש"י שם) ורד"ל פירש כלבנה שיהיה רוב במקום אחד דוקא: ז מלמעלה למטה. משיפוי כובע ולהלן: ומן הצדדין שחיטתו כשרה גרסינן. ובהחזיר הסימנין כמבואר (יט:) וכן ולמטה עד הריאה כשרה ובגוונא דכשר בשחיטה הוא פסול במליקה כדלקמן: מלמטה. שלא כנגד העורף: כשר בשחיטה. צואר ולדדין וסכין: כשר במליקה. עורף ויד: בפנים. בעזרה פסולה דקדשים במליקה הוא (עיין רש"י כ.): ח למעלה. מחוט הסיקרא: כשר למזבח החיצון. כל הקרבנות הקרבין בחיצון פסולין בפנימי וכן בהיפך: באילים. הוא בן שתי שנים וכבש בן שנתו אבל יותר פסול: הפלגים. בי"ג חדש יצא מכבש ולכלל איל לא בא: ט כשר בפרה. פרה בשחיטה ועגלה בעריפה: בני יונה משיעלעלו. תכי שמיט גדפא מיניה ואתא דמא. לשון הפרוחין יעלעו דם (איוב לט) (כב:) א. ל"ג: עד שיצהיבו. שמתחילין להביא נוצה זהובה דלא פסול: משיפריחו. שיכולין לפרוח ואין שיעור בגדלן ואפילו זקנים ובגמרא הגירסא משיזהיבו וכן לדינא נמצא בני יונים קטנים כשרים והורים התחלת הכשרן משיגדילו (עי' רמב"ם פ"ג מא"מ ה"ב ויצא דם סימן לגדלות וגרסינן עד שיעלעלו ושפיר הגירסא כאן או. וברור): י כשר בכהנים. בשנים: כשר בלוים. בעלי מום: בית עולמים. בהמ"ק שבנה שלמה: כשר בכה"ג. שמונה בגדים: כשר בכהן הדיוט. ארבעה אלא שינה פסול כמבואר בתוספתא מנחות פ"א ובש"ס: כשר בבגדי זהב. עבודת כל יום בבגדי זהב. וביום הכפורים עובד בבגדי לבן המיוחדים לעבודת פנים כמבואר ביומא: יא העשת. חתיכה מתכת ועושה מעשה מקשה: הגרוטאות. שברים: ומשאר. דזהב לאו דווקא כדמרבינן בכלל ופרט מנחות (כח): פסול במנורה. גרוטאות פסול בחצוצרות. שאר מיני מתכות זולת כסף: יב אויר כ"ח. כ"ח מטמא מאוירו (כד:): גולמיהן. שלא נגמרה מלאכתן אבל נגמרה תקיקתן דהוה ב"ק: טמא ביבשה. כגון קליפת התמרה שמצטרף לפרי כשהיא יבשה אבל לא בלחה והגרעין הוא יצטרף לנה ולא ליבש כמבואר עוקצין (פ"ג מ"ב ע"ש) ולפי הנראה חסר כאן תוכל של תמרים כמבואר שם: חייבין במעשר. דחזי לאכילה (כה:): יג בגט. כל ספר קרוי גט: כשר בפרוזבול. דמוקדם כשר דמדעת המלוה הוא כמבואר שביעית פ"י ולהיפך אותר: כשר באשה. להכשירה לעלמא בגט ויבמה בחליצה: בגרושה. שמותר להחזיר גרושתו ולא חליצתו וקרובת חליצתו מן התורה מותר ואסור בקרובת גרושתו מן התורה יבמות (מ:): יד תקיעה. בע"ש שם תקיעות שלש להבדיל העם מן המלאכה ושלש להבדיל בין קודש לחול: שיש הבדלה. כמוצאי שבת ויו"ט (כו:): כיצד התקיעות. ביו"ט שחל להיות ע"ש דאז אינו תוקע שם רק תוקע פשוטה א' ואינה מריע בפ"ע אלא תוך התקיעה שאינו מפסיק כלל לר"י. ולרב אבי מפסיק קצת רק בנשימה אחת ובגמ' ליתא פשוטה אחת (כ"ז:):

פרק ב א השוחט שני חצאין. חציו מקנה וחציו מושט: פסולה. דרובה של סימן א' בעינן: פוסל. בעוף והכי מייתינן בגמרא (כח:) ולר"י וורידין בכלל שחיטה. והם גידי הצואר: חצי גרגרת. דעדיין לא נטרפה ואין שהייה פוסל: ה"ג אע"פ ששהה לזמן מרובה. דכבר נתכשר ובגמ' מיבעיא לן בשהה מיעוט סימני ומחמירין בכל שהייה (לב.) ורש"י שם: נתכוון לכן. לחתוך הוי דרסה שדרס בסכין. וכשנעשה ע"י שחיטה כשר: כשרה. בעוף דדי בסימן א' ומשנה (לב.) מיירי בבהמה: פסולה. שעומדנה בחזקת שאינה זבוחה: ב פוסל. דחיישינן לנבלה: ר' חנינא מכשיר ור"י פוסל גרסינן: מראין דברי ר"ח לר"י. דר"י מודה: בשמצאה. בבית בלא אשפה ודברי ר"י נראה לר"ח דר"ח מודה באשפה דמסתמא נבלה ופליגי באשפה שבבית והלכה כר"ח דמותר (ב"מ כד:): הרוב. ישראלים להתיר וכן באינו יודע השוחט רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן (ג:): נפלה הסכין. דבעינן כח גברא: שטבחה. שלא במקום שחיטה: והרתית. שמתירא מלשחוט: כדי ביקור. לבדוק הסכין כשטבח חכם וסמוך אצל הבהמה (לב: ועיין רש"י שם) מ"ש מתוספתא זו: נבלה. דהוי פסולה בשחיטה: מטהרתה. מטומאתה: טרפה. אף נקובת הוושט הוי טרפה כיון דלא בשחיטה נעשה והכן קי"ל דהוי נבלה (עיין יו"ד סי' כ"ג כדברי האחרונים שם): ג בלילה. מסוכנת. והסימן חיות הוא לדידיה שתזנק הייט כדרך שהבהמות נופחות בגרונם והדם מקלח למרחוק א"כ בלילה טינוף הכתלים הוי סימן: הגיעה. לשון גועה שצועקת: כשרה. והייט בקול עבה ובגמרא הגרסא אין זה פירכוס וכן נראה דגרסינן הכי: בשעת שחיטה פסולה. ה"ג בגמרא ולרב במתרזת כשרה ומיירי הכא בשוחט (כל זה לא ושם ב'): ד ולא היתר. דשמא אמרינן הוכית סופו על תחלתו (לט:): טמאים מותרים גרסינן. דאין השחיטה מועיל כלל ולא הוי כחולין בעזרה: טהורין אסורין בהנאה ואצ"ל באכילה גרסינן. דחולין בעזרה אסור בהנאה: ור"ש מתיר. דשחיטה שא"ר לאו שמה שחיטה והוי כנותר בעזרה דמותר בהנאה (קדושין נז:): לרפואה. הוי שחיטה. וכן אינך: בעזרת נשים. מדיין לא הוי חולין בעזרה: טמאים וטהורים. מותרים גרסינן (קדושין נז נח): ה שלא תדור. וקרא הכי פירושא טוב אשר לא תדור כדי שלא תבוא לפעמים שלא תשלם וה"ה נדבה חיישינן לתקלה לר"מ: ולא תשלם. גרסינן: מביא כבשתו. דבזה לא חיישינן לתקלה: ו שלשול קטן. תולעת והשוחט לתזל שלהם אבל לשם הר עצמו מותר בהנאה (מ.): לתוך ימים. דנראה כשוחט לשם שר שלהם: ולא לתוך מים עכורים. דים והנהר אפילו עכורים אסור. אבל שוחט בעכורים [בכלים] שרי. דשם אינו ניכר הכבואה וגם חשדא דשר נמי ליכא (מא:) אבל בלא מים אסור לתוך הכלי דנראה כמקבל הדם לתקרובות: בספינה. שוחט ע"ג כלים והדם שותת ליס ולא לתוך הים לכתחלה: לתוך הים. דניכר ששפך לנקר

לטנף את ביתו שוחט לתוך כלי או לתוך גומא ובשוק לא יעשה כן מפני שעושה את חוקי העובדי כוכבים אם עשה כן צריך בדיקה. בשר שנמצא ביד עובד כוכבים מותר בהנאה ביד *)המין אסור בהנאה. היוצא מבית המין ה"ז בשר זבחי מתים מפני שאמרו שחיטת המין לעבודת כוכבים ופתם פת כותי ויינם יין נסך ופירותיהן טבלים וספריהן ספרי קוסמין ובניהם ממזרים ואין מוכרין להם ואין לוקחים מהם ואין נושאין מהם ואין נותנין להם אין מלמדין את בניהם אומנות ואין מתרפאין מהן לא רפוי ממון ולא רפוי נפשות. מעשה בר' אליעזר בן דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו ר' ישמעאל א"ל אי אתה רשאי בן דמא. א"ל אני אביא לך ראיה שירפאני ולא הספיק להביא ראיה עד שמת. אמר ר' ישמעאל אשריך בן דמא שיצאת בשלום מן העולם ולא פרצת גדירן של חכמים שכל הפורץ גדירן של חכמים סוף פורענות בא עליו. שנאמר (קהלת י) ופורץ גדר ישכנו נחש. מעשה בר"א שנתפס על דברי מינות והעלו אותו לבמה לדון אמר לו אותו הגמון זקן כמותך יעסוק בדברים הללו. אמר לו נאמן דיין עלי כסבור אותו הגמון שלא אמר אלא לו ולא נתכוון ר"א אלא נגד אביו שבשמים. א"ל הואיל והאמנתני עליך אף אני כך אמרתי אפשר שהסיבות הללו טועים בדברים הללו דימוס הרי אתה פטור וכשנפטר מן הבמה היה מצטער שנתפש על דברי מינות נכנסו תלמידיו לנחמו ולא קבל נכנס ר"ע ואמר לו רבי אומר לפניך דבר שמא אין אתה מיצר אמר לו אמור אמר לו שמא אחד מן המינים אמר לך דבר של מינות והנאך אמר לו הן א"ל השמים הזכרתני פעם אחת הייתי מהלך באסטרטיא של צפורי מצאתי [א]איש כפר סכניא ואמר דבר של מינות והנאני ונתפשתי על דברי מינות שעברתי על דברי תורה (משלי ה) הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה כי רבים חללים הפילה וגו' שהיה ר"א אומר לעולם יהא אדם בורח מן הכיעור ומן הדומה לכיעור: ז השוחט לשם עולה לשם שלמים לשם אשם תלוי לשם פסח לשם תודה שחיטתו פסולה ר"ש מכשיר לפי שאין כיוצא בהן מתנדבין ר"ש אומר השוחט לשם עולה הרי זו אינה עולה אמר ר"ש מה אם אמר הרי עלי עולה שאקריבנה בעבר הירדן שמא עולה היא לפיכך השוחט לשם עולה הרי זו אינה עולה השוחט לשם חטאת לשם אשם ודאי לשם בכור ולשום מעשר ולשום תמורה שחיטתו כשרה זה הכלל דבר שנדר ונדב השוחט לשמו פסול ודבר שאין נדר ונדב השוחט לשמו כשר:

פרק שלישי א ואלו טרפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת לרחבה הרי זו פסולה ר"ש בן אלעזר אומר אף שנתמזמז מוחה פסולה נשברה שדרה ונתחך רובו של חוט פסולה נימוקה הריאה ואין חוט השדרה קיים פסולה ר' יעקב אומר אפילו ניקב. ניטלה כבד ולא נשתייר בה כדי להעלות ארוכה פסולה כרס הפנימי שניקב או שנקרע רוב החיצונה ר' יהודה אומר בגדולה טפח ובקטנה ברובה וכמה היא גדולה טפחיים הרי זו גדולה פחות מכן הרי זו קטנה איזו היא כרס הפנימי העיד בן שילא ראש [ב]טבחים שבצפורי משום ר' נתן זו סניא דיבי: ב דרוסת הזאב לבית החלל פסולה דרוסת הנץ לבית החלל פסולה ר' יהודה אומר דרוסת הזאב בדקה דרוסת ארי בגסה דרוסת הנץ בעוף הדק ודרוסת הגס בעוף הגס. נפלה מן הגג ונתרסקו אבריה [ג] או רצצתה חברתה ונתרסקו אבריה אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה אם עמדה מיד בין כך ובין כך כשרה: ג נשתברו רוב צלעותיה פסולה וכמה הן רוב צלעותיה אחת עשרה צלעות בשדרה מכאן ואחת עשרה צלעות בשדרה מכאן נשתברו בה שנים עשר מן הצדדין פסולה נשתיירו בה אחת עשרה מן הצדדין כשרה נתחתכה ירך שלה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה נשבר העצם וניטל צומת הגידים שלה פסולה ר"ש בן אלעזר מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות. חרותה בידי אדם פסולה ר"ש בן אלעזר אומר בידי כל הבריות. הגלודה ר"מ מכשיר וחכמים פוסלין אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלק ר"מ [ד] על הגלודה שהיא פסולה העיד יהודה בן ישעיה הבסם לפני ר"ע שאמר משום ר"ט על הגלודה שהיא פסולה איזו היא הגלודה כל שהפשיט את העור ולא שייר בה כדי להעלות ארוכה ואם שייר כדי להעלות ארוכה הכל מודים שהיא כשרה וכמה היא כדי להעלות ארוכה רשב"ג אומר עד כאיסר האיטלקי מבית חללה ולא משאר אבריה: ד יש מן האברין שהן פסולין אבר מדולדל בבהמה אין בו להעלות ארוכה. בשר מדולדל בבהמה אין בו להעלות ארוכה נשבר העצם ויצא לחוץ ואין רוב עור ובשר מקיפין אותו כיצד הוא עושה נוטלו ומשלים והשאר הרי זה מותר. יש מן עוברין שהן פסולין בן ארבעה בדקה ובן שמונה בגסה יצאו לו שני גבין ולו שתי שדראות הואיל ואין כיוצא בו להתקיים בו פסול. ואלו כשרות בבהמה נקובת הגרגרת וסדיקת הגרגרת לארכה הרי זו כשרה נשברה שדרה ולא נחתך רובה של חוט כשרה נטלה כבד ונשתייר בה כדי להעלות ארוכה כשרה נימוקה הריאה וקרום שלה קיים כשרה ניטלה שלחופית שלה כשרה התליעה כבד שלה כשרה הלכה זו עלו עליה בני אסיא ג' רגלים ליבנה ברגל שלישי הכשירו להן. רשב"ג אומר הדקין שניקבו והלחה סותמתן כשרה מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בזמן שנראית מצד אחד כשרה משני צדדין פסולה אם יש במקומה קורט דם בידוע שלפני שחיטה אין במקומה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה. הגליד פי המכה בידוע לפני שחיטה ג' ימים לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה: חרותה בידי שמים כשרה איזו היא חרותה כל שצמקה הריאה שלה: יש מן אברין שהן כשרין אבר מדולדל בבהמה יש בו להעלות ארוכה בשר מדולדל בבהמה יש בו להעלות ארוכה נשבר העצם ויצא לחוץ ורוב עור ובשר מקיפין אותו כשר: יש כאן עוברין שהן כשרין בן ה' בדקה ובן ט' בגסה יצא לו חמש עינים ולו ג' רגלים הואיל וכיוצא בו ראוי להתקיים כשר: ו ואלו טרפות בעוף נקובת הושט ופסוקת הגרגרת לרחבה הרי זו פסולה הכתה חולדה על ראשה מקום שעושה אותה טרפה פסולה נקובת המוח שניקב קרום שלה פסולה נקובת הלב לבית חללו פסולה כיצד בודקין אותה רשב"א אומר משום רבי יהודה בודקין אותה ביד ואין בודקין במחט אם ניקב העצם פסולה אם לאו כשרה נפלה לאור ונחמרו בני מעיה פסולה באלו בני מעים אמרו בקרקבנין בכבד ובלב: אלו כשרות בעוף נקובת הגרגרת ופסוקת הגרגרת לארכה הרי זו כשרה הכתה חולדה על מקום שאינו עושה טרפה כשרה ניקב הלב שלא לבית חללה כשרה נפלה מן הגג נתרסקו אבריה או רצצתה חברתה ונתרסקו אבריה ושחטה כשרה אם עמדה מיד בין כך ובין כך כשרה ניקב הזפק רבי אומר אפילו ניטל ולא הודו לו חכמים נשתברו גפיה נשתברו רגליה נמרטו כנפיה ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה: אחוזת הדם המעושנת והמצוננת הלעיטה חלתית תיאה הרדפני סם המות צואת התרנגולים כשרה נשוכת נחש נשוכת כלב שוטה משום טרפה מותרת ואסורה משום סכנת נפשות סימן לטרפה כל שאינה יולדת רשב"ג אומר אם לא היתה מכחשת והולכת בידוע שאינה טרפה אם היתה מכחשת והולכת בידוע שהיא טרפה רבי אומר אם נתקיימת ל' יום בידוע שאינה טרפה לא נתקיימת ל' יום בידוע שהיא טרפה אמרו לו פעמים שמתקיימת שתים וג' שנים: ז אלו הן סימני בהמה (ויקרא יא) לכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכלו כל מעלת גרה אין לה שינים שלמעלה איזה שור שקדמו קרניו לטלפיו זה פרו של אדם הראשון שנא' (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים: אלו הן סימני חיה כל שיש לה קרנים וטלפים ר' דוסא אומר יש לה קרנים אי אתה צריך לשאול על הטלפים אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר ותיטב לה' משור פר מקרין מפרים רשב"ג אומר כל שיש לו אצבע יתירה בעוף טהור כל העוף הדורס טמא רשב"א אומר כל הקולט באויר ואין קרקבנו נקלף ר"א בר צדוק אומר כל הנותן על גבי משיחה החולק שתים לפניו ושתים לאחריו טמא אחרים אומרים השוכן בין הטמאין ודומה לטמאין טמא השוכן בין הטהורים ודומה לטהורין טהור: אנשי איש כפר תמרתא שביהודה היו אוכלין את הזרזירין מפני שיש להן זפק. אנשי שוק העליון שבירושלים היו אוכלין את סינוניא לבנה מפני שקרקבנה נקלף: ח ובביצים כל שכודרת ועגולגלת בידוע של עוף טמא וכל שאינה כודרת ועגולגלת בידוע של עוף טהור הוא. לוקחין ביצים מ"מ ואין חוששין שמא של נבלות ושל טרפות הן אין מוכרין ביצים של נבלות של טרפות לעובדי כוכבים אא"כ היו נקופות לקערה לפיכך אמרו אין לוקחין מן העובדי כוכבים ביצים נקופות לקערה: ט אלו סימני חגבים כל שיש לו ד' רגלים וד' [ס]סנפירים וקרסוליו וכנפיו חופין את רובו ר'[ו] יוסי אומר ושמו חגב ולא כנצרין שיש בהן סימנין הללו סומכוס אומר אף המורד ר"א בר"י אומר אין לו עכשיו ועתיד לגדל לאחר זמן כגון [ז]החולחזה כשר אלו הן סימני דגים כל שיש לו סנפיר וקשקשת יש לו קשקשת אי אתה צריך לשאול על סנפיר יש לו סנפיר ואין לו קשקשת טמא אלו הן קשקשין שמלובש בהן וסנפירין ששט בהן וכמה קשקשין יהיה בו אפילו אחת תחת לחיו ואחת תחת זנבו ואחת תחת סנפיר שלו ר' יהודה אומר שני קשקשת [ח]. אין לו עכשיו אבל עתיד לגדל לאחר זמן כגון הסולתנית ונפיא כשר יש לו עכשיו אבל עתיד להשירם כשעולה מן הים כגון [ט] הקוליום והפילמים הספיתאים ואנתינוס. ר"י בן דורמסקא אומר לויתן דג טהור הוא שנאמר (איוב מא) גאוה אפיקי מגינים סגור חותם צר אחד באחד יגשו וגו תחתיו חדודי חרס וגו' גאוה אפיקי מגינים אלו קשקשין שלו תחתיו חדודי חרס אלו סנפירין שלו:

פרק רביעי א בהמה המקשה לילד הוציא העובר את ראשו והחזירו ואח"כ שחטה שחטה ואח"כ החזירו אסור התכו ואח"כ שחטה היא מותרת באכילה והעובר אסור הוציא ראשו ורובו והחזירו הרי הוא כילוד הוציא ידו ותתכה ואח"כ שחטה מה שיצא אסור [י] ושבפנים מותר חומר באברין מה שאין בעוברין ובעוברין שאין באברין שהעובר הוציא ראשו והחזירו אסור הוציא ידו והחזירה מותר חומר באברין שהמחתך את העובר במעי אמו מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור [כ]: בהמה המקשה לילד והוציא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחטה מותר שחטה ואח"כ החזירה אסור חתכה ואח"כ שחטה מה שיוצא אסור ושבפנים מותר שחטה ואח"כ חתכו מה שיוצא אסור [ל] ושבפנים מותר בשר במגע נבלה דברי ר"מ וחכ"א מגע טרפה שחוטה אמר להן ר"מ מי טיהר

*) הוא ישראל המדוק בעבודת כוכבים. רש"י חולין ד' יג ע"ב

אור הגנוז

[א] יעקב: [ב] טבחים: [ג] בבא או רצצתה עד אבריה ליתא בכ"י. [ד] וחכמים: [ס] כנפים: [ו] יהודה: [ז] הזחל הזה: [ח] אחד תחת לחיו ואחד תחת זנבו ואחד תחת סנפיר שלו: [ט] הקוליים והפולמוס כתפתיאס אכנס ואנתינים כשר: [י] טמא: [כ] באכילה: [ל] טמא:

מנחת בכורים

לנקר ספינתו ובגמרא מבואר דמוליא ידו חוץ לספינה ושוחט ודם שותת ויורד לדופני הספינה: לתוך. לאו דוקא אלא חוץ מהם ושותת ויורד לתוך הכלי או לתוך הגומא וכן הוא בגמרא (עפר"ת ס"ס י"א מ"ש מזה): ז פסולה. דנראה כקדשים בחוץ: שאין כיוצא. להקריב בחוץ: וודאי. דאילו תלוי פסול לר"א דאמר אשם תלוי מתנדב בכל יום: שנדר ונדב. מדברי ת"ק הוא (מא:) ותוס' שם ד"ה ור"ש:

פרק ג א ואלו טרפות בבהמה: לרחבו. ברובו: נתמזמז. בגמרא מוקמינן נתמסמס שאינו יכול לעמוד וכמות של חוט השדרה מיירי (נו:): חוט המות. שבתוך השדרה דהיינו הקרום של המות: נימוקה הריאה. בפנים ואין הקרום קיים (מז: מח.): ואין. או אין: להעלות ארוכה. כזית במקום מרה וכזית במקום תיותא (מז.): רוב החיצונה. בשר שחופה את הכרס: ה"ז גדולה. דלא הוי רובה טפח א"כ לחומרא אזלינן ומפסלה בטפח: קטנה. ונטרף ברוב אף דליכא טפח: ראש. טבחיא גרסינן: סניא דיבי. שהזאבים שונאין אותן לאכול מחמת כחישותא ובגמרא מסקינן דכל הכרס הפנימי הוי כרס ונטרף בנקב כ"ש (נ:): ב לבית החלל. אולי גרסינן שלא בבית החלל מ"מ פסולה וכן במשנה א"נ לבית החלל היינו נגד החלל מבחוץ לאפוקי דרס למטה מארכובה שלא במקום צומת הגידין א"נ מיירי בזאב לגסה בגוונא דאין דריסה ומ"מ לבית החלל טריפה מספק שמא ניקב אחד מן האברים הפנימים וכן בנץ עיין (נג.): ר"י. מפרש לדברי ת"ק שם: בין כך. אפילו לא שהתה ומ"מ בדיקה בעי (נא:) (עיין ביו"ד סי' נ"ח ס"א בהגה וס"ס נ"ג וביאורי הגר"א ס"ק ו' מתו' זו): ג נשתברו בה שנים עשר. בין שני הצדדים דהוי רובא: אחת עשרה. דהוי מחצה ומבואר בש"ס (נב.): חרותה. צמקה הריאה כעין חריות דקל: מבית חללה. הוא המטריף בניטל העור ובגמרא הגרכא כאן ואם נשתייר בו כסלע מותר (נה.): ד שהן פסולין. משום אבר מן החי ולא כל הבהמה: להעלות ארוכה. שאינו יכול להתרפאות (עי' סי' ס"ב ביו"ד ורמב"ם פ"ה ממ"א ובביאור הגר"א ביו"ד שם. רד"ל) וכן כולהו: משליך. גרסינן: בן ארבעה. חדשים דהוי נפל וכן ח' בגסה אף כשנולד חי (נדה כד.): ושני שדראות. וזה השסועה האמור בתורה (ס:) (עיין נדה כד. יצא מכלל דין שלפניו וכאן לא כ"כ וכן לקמן יצא לו ה' עינים ועי' תוס' שם דמתקיים. רד"ל): ה לארכה ונשתייר. כ"ש (מה. ונד.): שלחופית. היא האם: התליעה. לא הוי כניטל (מח.): אין במקומה. אפילו נקב מעבר לעבר תלינן דאחר שחיטה דחק ועבר: ג' ימים. והמוכר בהמה זו המקח חוזר דהוי מקח טעות: עוברין. איידי רישא: ג' רגלים. עש"ס (נח) בזה ויו"ד סימן נ"ה ס"ד: ו חולדה. חיישינן לנקיבת קרום וניקב העצם כדלקמן כיצד בודקין: ובלב. אותן שדרכן להיות ירוקין והאדימו או נשתנו מאדום לירוק טרפה: לארכה. ושייר כ"ש: ה"ג ושהתה מעל"ע ושחטה כשרה: אם עמדה. בבדיקה סגי: ניקב הזפק כשר. (נו:): הגולה. הדקה הסמוך לבשר שאין לה קנים וגפיה היא' מצות הגדולים: אחוזת דם. שאחזה דם ואלתה וכן חולה מחמת עשן או צינה (נח:) (נט. כל זה) וכך דרגלתה בין בעוף בין בהמה עי' סי' נ"ג וכ"ה ס"א וביאורי הגר"א שם: ז אין לה שנים. בגמ' מהספינן כל שאין לה שנים בידוע שמעלה גרה ומפרים פרסה ובלבד שיכיר בן גמל וג"מ אם נחתך רגלה: איזה שור. נראה דצ"ל לקמן אבל ר' דוסא: מקרן מפרים. מתחלה הקרנים ואח"כ הפרסאות: זכר לדבר. דכתיב מקרין מפרים כיון שמקרין מפרים וכאן שייך מאמר דלעיל דאין ראיה דשורו היה באמת מקרין מקודם ואח"כ מפרים (נט): יתירה. אצבע הגבוה שאחורי האצבעות ואף קאמר: הקולט באויר. מאכל הנזרק לתוך פיו קולט באויר ואוכל מיד ואינו מניח בארץ וסימן הוא שאין קורקבנו נקלף: את רגליו. אצבעותיו ודומה לטמאין. במסקנת הגמ' שכן ודמה ולר"א אף שכן לחוד הוי סימן (סה:): הזרזירין. זרזיר לר"א טמא דלא לחנם הלך הזרזיר אצל העורב אלא מפני שהוא מינו (סב.): סנונית לבנה. ור"א פליג בגמרא שם: ח ובביצים. סימן להכיר שהוא עוף טהור: כל שכודרת ועגולגלת. כמין כדור ועגולה ולא עיגול ממש אלא ככדור: ה"ג בגמרא ראש א' כד ואחד חד טהורים שניהם כדים ושניהן חדין טמאה ומסקינן סימני ביצים לאו דאורייתא רק בחומר של עוף טהור ואין יכולין לסמוך עליו ברא"ש א' כד וראש א' חד ואם לאו שקורי קא מסקר: היו נקופות. שבורות דאז לא יקחו ישראל ממנו: ט וקרסוליו. שני רגלים ארוכים סמוך לצואר לנתר בהן על הארץ והוי ד' סימנין: ולא כנצלר. גרסינן שיש בו ד' סימנין ואסור שאין שמו חגב (סה:): המורד שאין שמו חגב. כגון הזחל גרסינן בגמרא (סה.) ונפקא לן מקרא: שני קשקשת. דקשקש ה"ל למכתב וכתיב קשקשת: כשעולה מן הים וכו' הרי זה מותר גרסינן וכן הוא בגמ' (סו:) אמר שמלובש לאפוקי סקבועין וכן ביו"ד ר"ס פ"ג ס"א בהג"ה בשם המ"מ מתו' זו וכן שם בהג"ה השניה כדין קשקשת ע"ש בביאור הגר"א:

פרק ד א בהמה המקשה. שחטה ואם לא מהניא לולד אף בהחזיר קודם שחיטה ובשילדה אח"כ מהניא ליה שחיטה דעצמו ובהוציא ראשו בעודו נפל אין הראש פוטר בנפל לשמואל בבכורות (מו:) ואפילו למה דאיתותב שמואל התם היינו כשיצא אח"כ שלם אבל יצא מחותך ס"ל לר' יוסי בנדה (כט) דאין הראש פוטר במחותך ולכן אין הראש מחשב כילוד והראש אסור משום יוצא אבל מקום חתך מותר (סח.) והעובר אסור כיון דהוי כילוד: שבפנים. אבל מקום חתך אסור: הוציא ראשו. רוב ראשו וכן בבכורות בגוונא דהוי כילוד לא מהני שחיטת אם לכולהו אבל בידו מותר שבפנים. והבהמה מותרת מינאה דפשיטא הוא: מן הטחול. דאינה נטרפת בהכי (סח.): המקשה לילד. מפרש דינו דאבר דלעיל: מותר מקום חתך: אסור. מקום חתך: שיוצא אסור. גם מקום חתך: בשר שבפנים. מגע נבלה לאבר היוצא דהשחיטה לא מטהר לאבר היוצא (סח.): מגע טרפה שחוטה. דאבר כטרפה

טיהר את העובר הזה מן המגע אמרו לו שחיטת אמו מטהרתו אמר להן אם טיהרתו שחיטתו כן המגע לא תטהרנו לאכילה אמרו לו טרפה [א] טיהרתו מן המגע ולא תטהרנו לאכילה אמר להן ר"מ לא אם טיהרה שחיטה אותה דבר שגופה תטהר את העובר שאינה גופה אמרו לו מצינו שיפה כחה להציל מדבר שאינו גופה על דבר שגופה שמחתך את העובר במעי אמו מותר באכילה מן הטחול ומן הכליות אסור באכילה: ב השוחט את הבהמה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב במתנות ואסור משום אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד דר"מ וחכמים אומרים אין אסור משום אותו ואת בנו שנאמר אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד את שטעון שחיטה אסור משום אותו ואת בנו ואת שאין טעון שחיטה מותר משום אותו ואת בנו ופטור מן המתנות שנאמר (דברים יח) מאת זובחי הזבח את שטעון זביחה חייב במתנות ואת שאין טעון זביחה פטור מן המתנות ר"ש שזורי אומר אפילו עומד וחורש ע"ג מענה קורע ומוציא את דמו חותך ואוכל בשר רשב"א אומר משום ר"י הגלילי טמא טומאת אוכלין ומטמא טומאת אוכלין וצריך הכשר רבי אומר אין מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי וחי אין מטמא טומאת אוכלין: ג בהמה שמתה וקרעה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב במתנות ופסול לגבי מזבח (מפני שבן פקועה) השוחט את הטרפה ומצא בה בן תשעה חי טעון שחיטה וחייב במתנות ואם מת טהור מלטמא במשא מפני ששחיטת אמו מטהרתו השוחט את החטאת ומצא בה בן ד'חי אפילו לאחר ג' ואפילו יצא חוץ לקלעים מותר באכילה. המבכרת שהפילה שליא ישליכנה לכלבים ובמוקדשין תקבר מפני שגדולה קדש שליא אין מפגלת את הזבח לא לחוץ לזמנו ולא לחוץ למקומו ואין מחשבה פוסלת בה משום פסול והמעלה אותו בחוץ פטור:

פרק חמישי א אותו ואת בנו נוהג בכלאים וכוי רא"א הכלאים מן הרחל ומן הגדי נוהגין בו ומן הכוי אין נוהגין בו השוחט אותו ואת בנו חולין בפנים וקדשים בחוץ: השוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טרפה ר"מ אוסר משום אותו ואת בנו ור"ש מתיר משום אותו ואת בנו השוחט לרפואה לאכילת עובדי כוכבים לאכילת כלבים אסור משום או"ב: השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר ושחיטת עובד כוכבים מותר משום אותו ואת בנו. חרש שוטה וקטן ששחטו בזמן שאחרים רואין אותן אסור משום אותו ואת בנו אין אחרים רואין אותן מותר משום אותו ואת בנו דברי ר"מ וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא ישחוט ואם שחט פטור: הלוקח מבעל הבית הוא קודם לבעל הבית שמתחלה לא לקחו אלא על מנת כן: שנים שלקחו פרה [א] איזה שלקח ראשון ישחוט ראשון ואם קדם השני ושחט הרי זה זריז ונשכר: שחטה ואת אמה אפילו עד חמשה דורות אינו חייב אלא אחת שחטה ואת [ב] בנה ואת בת בתה אפילו עד חמשה דורות חייב על האחרונה שחטה ובא אחר ושחט את [ג] בתה שנים האחרונים חייבין והאמצעי פטור [ד] שחט את חמשה בניה חייב משום חמשה לאוין: שחט חמשה בניה ואחר כך שחטה סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין וחכ"א אין חייב אלא משום לאו אחד בלבד [ה] שחט את בתה ואח"כ שחטה ואחר כך שחט את אמה השוחט את האם חייב ואת הבת פטור שחטה עד שלא חשיכה מותר לשחוט את בתה בלילה משחשיכה אסור לשחוט את בתה כל היום וכל הלילה: ב בארבעה פרקים בשנה המוכר בהמה לחבירו צריך להודיע אמה מכרתי לשחוט ובתה מכרתי לשחוט אלו הן עי"ט האחרון של חג והאחרון של פסח וערב עצרת וערב ר"ה וכדברי ר"י הגלילי אף ערב יום הכפורים בגליל מפני שהוא יום טוב א"ר יהודה במה דברים אמורים בזמן שחל יום הכפורים להיות בשני בשבת אבל אם חל להיות באחד מכל ימות השבת אין צריך להודיעו מפני שזה יכול לשחוט היום הזה וזה יכול לשחוט למחר:

פרק ששי א כסוי הדם נוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר כלאים מן הגדי ומן הרחל נוהגין בו מן הכוי אין נוהגין בו ר' יוסי אומר [ו] אין שוחטין אותו ביו"ט מפני שספק ואם שחטו אין מכסין את דמו א"ר יוסי ומה אם מילה שודאה דוחה את השבת אין ספיקה דוחה את יו"ט כסוי הדם שאין ודאו דוחה את השבת דין הוא שלא יהא ספיקו דוחה את יו"ט אמרו לו שופרות שבגבולין יוכיחו שאין ודאן דוחה את השבת וספקן דוחה את יו"ט הן יוכיחו לכסוי הדם שאע"פ שאין ודאן דוחה את השבת שלא יהא ספיקו דוחה את יו"ט השיב ר"א בנו של ר"א הקפר ומה למילה שאין ספיקה דוחה את יו"ט שאין ודאה דוחה את לילי יו"ט תאמר בכסוי הדם שודאה דוחה את לילי יו"ט הואיל וודאי דוחה את לילי יו"ט דין הוא שיהא ספיקו דוחה את יו"ט א"ר אבא זה אחד מן הדברים שהיה ר' אחייה אומר אין להן תשובה והשיב ר"ח: ב השוחט לרפואה לאכילת עובדי כוכבים לאכילת כלבים חייב לכסות השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר [ז] פטור מלכסות. השוחט בשבת וביום הכפורים אע"פ שמתחייב בנפשו כיון שחשיכה אם היה הדם קיים חייב לכסות. השוחט בספינה כיון שהגיע ליבשה אם היה הדם קיים חייב לכסות אע"פ שאמרו לא ישחוט אדם בספינה אא"כ היה לו עפר מוכן. השוחט וצריך לדם לא ישחוט כדרך ששוחטין אלא כיצד עושה או נוחרו או מולקו. השוחט והקדיש את הדם חייב לכסות מפני שקדמה מצות כסוי להקדש השוחט ובלעתו הארץ פטור מלכסות כיסתו הרוח חייב לכסות השוחט דם שעל הסכין ודם שעל הכנפים חייב לכסות רשב"ג אומר הואיל ונתכסה דם הזבח פטור מלכסות רבי יהודה אומר משום ר"ג [ח] השוחט צריך ברכה לעצמו [ט] שחט ולא כיסהו וראהו אחר חייב לכסותו. אפילו ביו"ט המכסה את הדם יכסנו ביד ואל יכסנו ברגל שאין עושין את המצוה עראי. במה מכסין ובמה אין מכסין אין מכסין לא בתבן ולא בקש ולא בגבבא לא [י] בעצם ולא בנוצה ולא בכנפי יונה ולא בנסורת של חרשין ולא בנעורת של פשתן ולא [כ] בגדורות ולא בקצוצות ולא בקמחין ולא בסלתות ולא יתן תבוע"ג הדם ויכסה אבל מכסה בסיד בגפסים ובחרסים שכתשן ועשאן עפר זה הכלל כל שהוא מין עפר בולע ומצמיח [מכסין בו וכל שאינו מצמיח] אין מכסין בו:

פרק שביעי א גיד הנשה נוהג בכלאים ובכוי נוהג בב' יריכות בירך של ימין ובירך של שמאל ר' יהודה אומר אין נוהג אלא באחת דעת מכרעת שהיא של ימין זה הכלל כל שיש לו כף ירך גיד הנשה נוהג בו כל שאין בו כף ירך אין גיד הנשה נוהג בו נוהג בשליל וחלבו אסור דר"מ רבי יהודה אומר אין נוהג בשליל וחלבו מותר [ל] דר"א וחכ"א נאמנין עליו ועל החלב. השולח ירך מחותכת לחבירו צריך להפריש ממנה גיד הנשה. שלמה א"צ להפריש ממנה גיד הנשה הלוקח ירך מחותכת מן הטבח א"צ להפריש ממנה גיד הנשה שלמה צריך להפריש ממנה גיד הנשה המוכר ירך מחותכת לעובד כוכבים א"צ להפריש ממנה גיד הנשה ובלבד שלא ימכרנה לו בפני ישראל מפני שחוזר ולוקחה הימנו. ומשום ב' דברים אמרו אין מוכרין בשר של נבלה ושל טרפות לעובד כוכבים מפני שחוזר ומאכילן לישראל. ד"א שאין מאכילין את האדם [מ] בטעות. ומשום ב' דברים אמרו לא יאמר אדם ישראל לעובד כוכבים קח לי בשר משום נבלות ומשום טרפות. דבר אחר משום אונסין: ב גיד הנשה מחטט אחריו כל מקום שהוא ונוטל השומן שלו הרי זה מותר ר' יהודה אומר נוטלו מן השוק של ירך. ב' גידים הן החיצון סמוך לבשר אסור וחייבין עליו הפנימי סמוך לעצם אסור ואין חייבין עליו. האוכל מגיד הנשה כזית הרי זה חייב ר' יהודה פוטר עד שיאכל משניהם. אכלו ואין בו כזית הרי זה חייב ר' יהודה פוטר עד שיהא בו כזית. אכל ב' גידים משתי ירכות משתי בהמות סופג שמונים רבי יהודה אומר אינו סופג אלא ארבעים: ג ירך שבישלה בגיד הנשה שלה אם בישלה בנותן טעם הרי זו אסורה כיצד משערין אותה כבשר בלפת נתבשלה עם הגידים הרי זה בנותן טעם ר' יוחנן בן ברוקה אומר אין בגיד בנותן טעם. התיכה אסורה שנתערבה בחתיכות אפילו הן אלף כולן אסורות הרוטב בנותן טעם נימוחה הרי זה בנותן טעם: ד נוהג בטהורה ואין נוהג בטמאה ר' יהודה אומר אף בטמאה מפני שאסורין קודם למתן תורה אמרו לו לרבי יהודה אינו אומר על כן לא יאכלו בני יעקב ראובן ושמעון את גיד הנשה אלא בני ישראל אלו שעומדין לפני הר סיני אלא למה כתבו שם להודיע במה נאסר אבר מן החי נוהג בבהמה טמאה כטהורה מפני שאיסורו נוהג בבני נח כישראל וחייב עליו משום אבר מן החי ומשום בהמה טמאה ד"ר יהודה ור"א וחכ"א אינו חייב אלא משום אבר מןהחי בלבד שנא' (דברים יב) לא תאכל הנפש עם הבשר את שאיסורו משום בל תאכל הנפש עם הבשר חייבין עליו יצאת בהמה טמאה שכולה אסורה: האוכל אבר מן החי עובר בלא תעשה חלב מן החי חייבין עליו. [נ] חלב מן החי חייב משום ב' לאוין משום חלב ומשום חי דם מן החי חייב משום שני לאוין משום דם ומשום חי אבר מן החי חייב משום נבלת [ס] דם מן המוקדשין חייב משום ב' לאוין משום דם ומשום מוקדשין דברי רבי יהודה וחכמים אומרים אין חייב אלא משום לאו אחד בלבד. אליה מן המוקדשין חייב משום ב' לאוין משום אליה ומשום מוקדשין חלב מן המוקדשין חייב משום שני לאוין משום חלב ומשום מוקדשין ר' יהודה מחייב ג' משום חלב ומשום מוקדשין ומשום חלב של מוקדשין:

פרק שמיני א בשר בחלב נוהג בארץ ובח"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ובמוקדשים הנודר מן הבשר אסור בכל מין בשר ומותר בבשר דגים וחגבים העוף לא עולה ולא נאכל א"ר יוסי זה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ב"ש אומרים עולה ואין נאכל וב"ה אומרים לא עולה ולא נאכל ר"א ברבי צדוק אומר העוף עולה עם הגבינה על השולחן אפיקולוס אומר אין נאכל אחרים

א) נ"ל ובנה וכ"ה במשנה וכב"י.

אור הגנוז

[א] טרפה תוכיח ששחיטתה טיהרתה: [ב] בת בנה: [ג] אמה ובא אחר ושחט את בתה: [ד] שחטה ואח"כ שחט: [ה] שחטה ואח"כ שחט את אמה: [ו] כוי אין: [ז] שחיטת נכרי פטור: [ח] אין דם מבטל דם: [ט] המכסה את הדם צריך ברכה לעצמו: [י] בעצה: [כ] בשהוליות ולא בגרודות: [ל] ודם כדם אברים אין חייבין עליו ואין הטבחים נאמנין על גיד הנשה דברי ר"מ וחכ"א: [מ] אדם דבר בטעות: [נ] תיבות חלב מן החי חייב ליתא בכ"י: [ס] ומשום אבר חלב מן הנבלה חייב משום שני לאוין משום חלב ומשום נבלה:

מנחת בכורים

כטרפה ששחטה דטהור מה"ת וטמא מדרבנן: ומטהרת. לאבר מנבלה: תטהר את האבר גרסינן (סג.): ב דברי ר"מ. דס"ל דאין שחיטה מטהרת אבן ט' חי והספרים ע"ג קרקע טעון שחיטה מדרבנן: מענה. אלא המהריסה: את דמו. דדמו אסור (עז:): חותך. בלא שחיטה: טמא. בן פקוע אפילו בן ט' חי ומקבל טומאה מן אחרים וכן מטמא: צריך הכשר מים. שחיטת אמו לא הוי הכשר לולד דתרי גופי נינהו: שהוא חי. נהי דלא בעי שחיטה מ"מ דינו כחי (סה:): ג טעון שחיטה. אף לרבנן דד' סימנים הכשר או דידיה או דאמיה: טהור מלטמא. דלזה מהני שחיטה דאמו לטהרו מידי נבלה: לאחר ג'. ימים דבשר כהאי גוונא נותר והוא זמן היותר בקדשים כגון שלמים אבל חטאת ביום א' הוי נותר: מותר באכילה. דאין הולד קדוש דס"ל ולדי קדשים בהוייתן הן קדושים ולא במעי אמן ובהקדישה ואח"כ נתעברה דאם נתעברה מקודם קדושה חלה על העוברין והכי מוקמינן בתמורה (יח): ישליכנה. דספק נקבה וספק נדמה דפטור מבכורה: שגדולה. שגדל ממנה וקדש בגוונא דקדש עובר דאף נקבה קדוש בקדשים (עז:): שליא אינו מפגלת. במחשב לאכול השליא חוץ לזמנו אין הזבח נעשה פיגול דלא הוי אכילה (זבחים לה.): פוסלת בה. גם השליא מותרת. והרד"ל כתב דאולי גרסינן שליל אין מחשבה פוסלת בו כדתניא שם בזבחים בהדדי:

פרק ה א אותו ואת בנו נוהג בכלאים וכוי. כוי הבא מן התיש ומן הצביה ופליגי אי אמרינן שה ואפילו מקצת שה ומספקא להו אי חוששין לזרע האב (עי' עט: ברש"י (פ.) הבית זה): וקדשים בחוץ. דהוי שחיטה שאינו ראויה ר"ש מתיר לכתחלה דשחיטה שא"ר שמה שחיטה (פ:): דברי ר"מ. דס"ל דרוב מעשיהן מקולקלין והוי ודאי נבלה: לא ישחוט. לכתחלה דהוי ספק ופטור (פו.): הלוקח מבע"ה. שאם או הבא הוא קודם לשחוט מדינא ובע"ה כדהם לנמכר ולכן במכר בע"ה אח"כ לאחר זכותו מכר והלוקח השני ממתין כמבואר לקמן: זריז. דא"א לבוא לידי איסור ונשכר דאכל בשרא (פב. ברש"י שם): שחטה ואת אמה. אפילו עד ה' דורות חייב על האחרונות גרסינן דכל ששחט אחר הראשונה הוי אותו ואת בנו: על האחרונות. גרסינן: ה"ג שחטה ובא אחר ושחט את בתה ובא אחר ושחט את אמה: לאו אחד. כיון דהוי גוף אחד: את האם. נמצאו דשנים האחרונים חייבים אבל השוחט הבת בראשונה פטור: בלילה. ולא הוי כקדשים להטיל לילה אחר יום (ערש"י פב: ד"ה דאע"ג) ועיין ביאור הגר"א יו"ד סי' ט"ז סק"ז מתוס' ז: ב בשני בשבת. דאז אף אם מכר אחד קודם שבת מ"מ צריך להודיע להקונה בערב יוה"כ דהראשון אינו שוחט הרבה ימים קודם יוה"כ דלא ליהוי כבשר שלמים: באחד מכל ימות השבת. ומכר לראשון קודם ערב יוה"כ א"צ להודיע (פג. וברא"ש שם והוא פי' המשנה שם ועי' הגמ"י פי"ד מהל' שחיטה הל' י"ד) ועיין רשב"א בחידושיו דדוקא בערב יוה"כ אבל בשאר ערב יו"ט הכל שוחטין ביו"ט ואסור אף על פי שיש ריוח ועי' במ"ע נראה דהשגת הראב"ד היה מן התוס' וכתוב לפניו ג"כ בעיוה"כ ע"ש (הרד"ל):

פרק ו א כסוי הדם. מן השוי הנולד מן תיש וצביה: לילי יו"ט. בגמרא הגיה לילות כימים שאין מלין בלילה אף בחול ומתבארת בפרק א' דבילה: ב כיון שחשיכה. מוצאי שבת ויוה"כ (פ"ד:): בספינה. ואין עפר (עפה. וכאן מיירי דעליו חייב יותר עיין סימן כ"ח הרד"ל): אע"פ שאמרו לכתחלה לא ישחוט. בדיעבד ימשין (עיין פה:) וביאור הגר"א סי' כ"ח ס"ק י"ט: כדרך שוחטין. דלחייב בכסוי והוא צריך לדם (פה:): ובלעתו הארץ. ואין רשומו ניכר (פג.): הרוח ונתגלה (שם): ודם על הכנפים. כותלי בית השחיטה נקראו כן ויותר נראה כפשוטו (ערש"י פח.): חייב לכסות. דס"ל כל דם טעון כסוי. דם הנפש גרסינן. דדמו המיוחד ומיהו כל דם הנפש בעי: השוחט. בגמרא מוכח דרשב"ג [סבר] דמקצת דם הנפש סגי וכאן בתוספתא קאי על הא דשוחט חיה ועוף דר"י ס"ל דמכסה כ"א בפ"ע והיינו ברכה לעצמו וחסר כאן בתוספתא (פו:): ולא כסהו. דהשוחט קודם לכל אדם (פז.): אפילו ביו"ט המכסה. ולא בעי שינוי אף ביו"ט לפי שביזוי לכסות ברגל ואין בזה חשש משום עובדין דחול והרד"ל כתב דיו"ט למעלה קאי דאפילו אחר מכסה ביו"ט ולא דווקא השוחט: ג בנעורת של פשתן. שאינה דקה שבדקה מכסין וכן נסורת ולא כתמן: בגדודות. גרסינן מה שנקצץ כמו גודו אילנא וכן קצוצות: בולע. שזורעין בו ומצמיח: מכסין בו. גרסינן א"נ אתר הכבא דאין זורע ומצמיח [נ"ל] אין מכסין ונפקא לן מקרא וכסהו בעפר כמבואר (פח: ושם) ועי' ת"כ פ' אחרי בזה: ובגיפסים. מבואר ברמב"ם (הרד"ל):

פרק ז א גיד הנשה. ודעת מכרעת. דעת תורה: כף. הנכרכת סביב עצם הקולית העליונה בעיגול: בשליל. בן ט' חי הנמצא בבהמה: דברי ר"א. נראה דחסר כאן הכבא דאין נאמן על ג"ה דר"מ וכן הוא במשנה וכן אין נאמנין על החלב וחכמים פליגי כמבואר במשנה (צט:) והלכה כחכמים (צו.): צריך להפריש. שיסבור חברו שהפריש הגיד כיון שרואה מחותכת כדרך הניקור ועי' ירו' רפ"ג דערלה (עיין צד. ביאור כל זה ועי' רא"ש): ב ושמנו מותר. וישראל נהגו ביה איסור (צב:): נוטל מן השוק. אולי גרסינן מן השופי של ירך ולא בעי חטיטה וכן הוא בש"ס שם גוממו עם השופי: וחייבין. ואיפכא גרסינן [כזית. בין של ימין של שמאל]. כמבואר בגמרא (צא.) כזית בין מימין בין משמאל: משניהם. עיקרו חייב על ימין: ה"ג חייב משום [בריה]: כזית. דאכילה כתיב ביה (צו): משתי בהמות. כר"י דאינו חייב אלא מימין א"כ לא משכחת ב' מלקות אלא בב' בהמות וליכא כזית כחדא וכאידך איכא כזית ורבנן לטעמייהו דלוקה מחמת בריה ור"י לטעמיה דבעי כזית (צא.): ג בנותן טעם. עץ סוס והתורה אסרתה לכן בתערובות טעמו ומותר (צ:): חתיכה. הראויה להתכבד (ק.): אלף. ואינו מכירו: נימוחה. אינה ראויה להתכבד עוד (יבמות פא:) ועי' ירו' רפ"ג דערלה ופסחים פ"ב ה"א בסוגיא דחזקיה: ד קודם למתן תורה. ב"נ מוזהרין והתא איסור גיד דתמיד ות"ל על טומאה אלא קודם שנעשו הגידין (ק:) ועי' ירו' נזיר פ"ו ה"א בטרפה: במה נאסר. מחמת מה נאסר: וחייב עליו. ישראל (קב.): ומשום חי. דבשר הפורש מן החי (קב:): ה"ג חלב מן נבלה חייב משום נבלה והיינו שתים משום חלב ומשום נבלה אבל באבר לא משכחת לה רק במדולדל ויכול לחזור ולחיות דאם לא כן מיתה עושה ניפול והוי כאבר מן החי לחוד ולאו נבלה (עד.) רק בעוף באוכלו וכר"מ פ"ד ממ"א כתב חייב משום נבלה ועיין (קא:) והרד"ל כתב דאפשר דגרסינן את"ה מטמא משום נבלה (עי' קב.): משום ב' לאוין. נראה דגרסינן ג' לאוין דעל דם גופא ס"ל כר"י בכריתות (ד.) דחייב משום ב' לאוין א"כ במוקדשין נתוסף לאו דקודש וה"ל ג' וכדס"ל כר"י לקמן גבי חלב מוקדשין וחכמים אומרים ב': אליה. הקריבה לגבי מזבח: ומשום חלב של מוקדשין. כלומר בחלב של מוקדשין איכא תרי לאוין כריתות (ד:) ודין אליה מבואר בת"כ ויקרא ס' י"ט:

פרק ח א בכל מין. אף בשפות (נדרים נד:): ועולה על השלחן עם גבינה בבת אחת: (קד:): בקפוף

אחרים אומרים משמו אף נאכל בד"א בשלחן שהוא של מאכל אבל בשלחן שאינו של מאכל נותן אדם התיכה בצד זה וגבינה בצד זה נותן בקפוף ובמחוק ומפשילן לאחוריו [א] הרי לא אסרו אלא בשולחן שהוא של מאכל רשב"ג אומר אף שלחן של מאכל. שנים שנכנסו לפונדק זה בא מן הצפון וזה בא מן הדרום זה אוכל בחתיכתו וזה אוכל בגבינתו ואין חוששין [א] הרי לא אסרו אלא בזמן שכולו תפיסה אחת: ב טיפת חלב שנפלה על החתיכה רבי יהודה אומר אם יש בנותן טעם באותה חתיכה וחכמים אומרים באותו הקדירה אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בזמן שלא ניער ולא כיסה ודברי חכמים בזמן שניער וכיסה חם לתוך חם וצונן לתוך חם אסור חם לתוך צונן מדיחו ואוכלו: כחל של מניקה קורעו ומוציא את חלבו לא קרעו אין עובר עליו הלב קורע ומוציא את דמו אם בשלו קורעו לאחר בישולו: ג כחל שבישלו בחלבו מותר קיבה שבישלה חייב. המבשל בשר בחלב הרי זה חייב כמה יבשלה ויהא חייב כחצי זית בשר וכחצי זית חלב כדי שיהו זה בכזית כשם שחייב על בישולו כך חייב על אכילתו כמה יאכל ויהא חייב כדי שיהא נאכל משום בשול המבשל במי חלב פטור בחלב זכר פטור דם שבישל בחלב פטור העצמות והגידים והקרנים והטלפים שבישלן בחלב פטור הפגול והנותר והטמא שבישלן בחלב חייב עליהן משום פגול נותר וטמא בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה אסור ברפואה ובהנאה ר"ש מתיר בהנאה בשר בהמה טהורה בחלב חיה טמאה בשר חיה ועופות מהורין בחלב בהמה טמאה ר"ע פוטר על בישולו שנאמר גדי גדי ג"פ: ד קיבה של עובד כוכבים של נבלה הרי זו אסורה הוזרו לומר מעמידין בקיבת עובד כוכבים ובקיבת נבלה ואין חוששין ר"י אומר כשרה שינקה מן הטרפה קיבתה אסורה וטרפה שינקה מן הכשרה קיבתה מותרת מפני שכנוס במעיה חלב: ה חומר בחלב מבדם ובדם מבחלב שהחלב נוהג בחי וקרב ע"ג האישים ומועלין בו והייבין עליו משום פגול ונותר וטמא מה שאין כן בדם שהדם מתיר מכשיר ומפגל מה שאין כן בחלב: ו ר' יהודה אומר האלל שכינסו ויש בו כזית הרי זה חייב עור פרסות בהמה דקה הרי הוא כבשרה וכולן שעיבדו או שהילך בהן כדי עבודה טהורין משום עור וטמאין משום בשר חוץ מעור האדם מפני שמטמאתו לעולם מכאן אמרו לגיון עובר ממקום למקום המאהיל עליו טמא אין לך לגיון שאין בו קרקפלין וכולן שנמלחו הרי אלו כעבודין ר' יהודה אומר הלטאה אין לה עור ר"י בן נורי אמר ח' שרצים יש להן עורות [ב] הצדן והורגן והחובל בהן והעושה בהן חבורה הרי זה חייב וחכמים אומרים אין עור אלא מה שמנו חכמים. המפשיט בבהמה ובחיה ובטמאה [ג] ובדקה ובגסה לשטוח כדי אחיזה וכמה הוא כדי אחיזה מלא טפח כפול. המפשיט כשיעור הזה הנוגע במופשט טהור בעור של צואר טמא ר' יוחנן בן נורי אומר הנוגע בעור של צואר טהור שאינו אלא נותקו ר' דוסתאי בן יהודה אומר משום ר"ש המפשיט בשרצים כולו חבור אחד הוא רבי יהודה אומר עור שיש לו כזית בשר הנוגע בעור שכנגד הבשר מאחריו טמא ביצת השרץ מרוקמת טהורה וכמה היא ריקומה כדי שיראה שרץ מתוכה ניקבה כל שהוא טמאה וכמה יהא הנקב מלא שערה. האבר והבשר המדולדלין בבהמה מטמאין טומאת אוכלין ר"ש אומר אין מטמאין טומאת אוכלין:

פרק תשיעי

א הזרוע והלחיים והקיבה נוהגין בכלאים ובכוי ר"א אומר הכלאים מן הרחל ומן הגדי נוהגין בו מן הכוי המוציא מחבירו עליו הראיה: השוחט לרפואה לאכילת עובד כוכבים ולאכילת כלבים חייב במתנות. השוחט ונתנבלה בידו הנוחר והמעקר ושחיטת עובד כוכבים פטור מן המתנות כהן ועובד כוכבים שמכרו בהמתן לישראל לשחוט חייב במתנות נשחטה ברשותן ואח"כ מכרוה לו פטור מן המתנות ישראל שמכר בהמתו לכהן לשחוט פטור מן המתנות נשחטה ברשותו ואחר כך מכרה לו חייב במתנות: ב כהן פטור והמשתתף עם הכהן פטור. עובד כוכבים פטור המשתתף עם עובד כוכבים פטור המשתתף עם הכהן צריך לרשום עם עובד כוכבים אינו צריך לרשום ופסולי המוקדשין א"צ לרשום א"ל כהן כולה שלך והיד שלי אפילו א' מק' ביד פטור מן הזרוע כולה שלך והראש שלי אפילו א' מק' פטור מן הלחי כולה שלך ובני מעים שלי אפילו א' מק' מבני מעים פטור מן הקיבה מקום שנהגו להפשיט את הראש אינו רשאי להפשיט את הלחי למלוג את העגלים אינו רשאי למלוג את הזרוע ואם יש כהן נותנן לכהן ואם לאו מעלה אותן דמים מכר לו יד כמות שהיא וראש כמות שהוא ובני מעים כמות שהן נותנן לכהן ואין מנכה לו מן הטבח את הדמים לקח הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה מן הטבח את הדמים מתנות אין בהם משום קדושה אפילו מוכרן לעובד כוכבים אפילו נותנן לפני כלבו אין בהן אלא מצות כהונה בלבד. המשלח בשר לחבירו והיו בו מתנות אין חוששין שמא מתנות כהונה הן: ג אי זה הוא הזרוע נוטלו מבית הפרק וכל הפרק עמו בזרוע של מוקדשין בזרוע של גבולין. איזה הוא לחי נוטלו מבית השחיטה וכל בית השחיטה עמה קיבה כמשמעו חלב שעל הקיבה נותנו לכהן א"ר יהודה נהגו כהנים עין יפה שיהו נותנין אותו לבעלים. זרוע זה זרוע של ימין אתה אומר זה זרוע של ימין או אינו אלא שמאל הרי אתה דן הואיל ושוק מתנה לכהן וזרוע מתנה לכהן מה שוק אינו נוהג אלא בימין אף זרוע לא ינהוג אלא בימין. שוק מארכובה ולמטה דברי רבי יהודה והכמים אומרים מארכובה ולמעלה איזה הוא חזה כל שרואה את הארץ מלמעלה ועד שמגיע לצואר. מלמטה עד שמגיע לכרס חותכו ונוטלו מבין שתי דפנות מיכן ומיכן ואיזהו אליה חותך ויורד עד שמגיע לעצה נכנס לפנים מן העצה עד שמגיע לפרק חותך ונוטל את כולה ואלו הן אימורין שתי כליות ויותרת הכבד ואליה ואלו הן החלבים החלב המכסה את הקרב זה הוא חלב החופה את הכרס ואת כל החלב אשר על הקרב זה חלב שעל הדקין דר"ע ר' ישמעאל אומר חלב שעל הקיבה והכמים לא הודו לו שעל הכסלים [ד] שבין פקוקרות שהוא מחטט אחריו כל מקום שהוא ונוטל דברי רבי יוסי הגלילי ר' ישמעאל אומר חלב שעל הקיבה תותב קרום נקלף ר"ע אומר קרום ונקלף אסורין רבי יהודה אומר קרום שעל הכוליא אסור והייבים עליו גידים שבכליות ובמוקדשין אסורין ואין חייבין עליהן:

פרק עשירי

א ראשית הגז נוהג בטרפה ואינו נוהג במתה ונוהג בכלאים ובכוי ר"א אומר בכלאים מן הרחל ומן הגדי נוהג בו מן הכוי אין נוהגין בו. כהן ועובד כוכבים שנתנו בהמתן לישראל פטור מראשית הגז זה חומר בלחיים ובקיבה מראשית הגז כל הקדשים שקדם מומן קבוע להקדישן ונפדו חייבין בראשית הגז אבל אם קדם הקדישן את מומן או מום עובר להקדישן לאחר מכאן נולד להן מום ונפדו פטורין מראשית הגז. הגוזז עזיו פטור מראשית הגז השותף רחליו חייב בראשית הגז הלוקח מבעל הבית חייב ור' אלעאי פוטר השותפין חייבין ר"ע פוטר ר' אלעאי אומר אין ראשית אלא שיש אחריה אחרית. גז צאנך ד' תתן לו חמש חמש רחלות גוזזות מנה מנה ופרס שהן ע"ה סלעים חייבות בראשית הגז דברי ר' דוסא וחכמים אומרים חמש רחלות גוזזות כל שהן כמה נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה שהן י' סלעים בגליל מלובן ולא צאוי ולא שילבננו ויתננו לו אלא נותן לצמר צאוי כדי שילבננו ויעמוד בידו משקל ה' סלעים ביהודה שהן י' סלעים בגליל שנאמר תתן לו שיהא בו כדי מתנה. היו לו שתי צאן גוזז ומניח גוזז ומניח אע"פ שעתיד להוסיף עליהן אין מצטרפות. היו לו חמש [ה] גוזז ומניח אפילו שתים וג' שנים הרי אלו מצטרפות צבען טואן ומכרן אין מצטרפות ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש צבען הרי אלו מצטרפות המפריש גז צאנו ואבד חייב באחריות. ראשית הגז מצותה בתחלה אם נתן בין בתחלה בין באמצע ובין בסוף יצא כמה שיעורה א' מששים כתרומה הלוקח גז צאנו של חברו ולא הפריש הימנו ראשית הגז הלוקח פטור חומר בזרוע ובלחיים ובקיבה מבראשית הגז: אווזין ותרנגולין ויונין הרדסיות שמרדו או שקיננו בפרדס חייבין בשלוח: ב זכר פטור מלשלח קורא זכר ר"א מחייב וחכמים פוטרין עוף טמא פטור מלשלח עוף טהור רובץ על ביצי עוף [ו] שאינו מינו פטור מלשלח היתה עומדת ביניהן פטור מלשלח היתה יושבת על גביהן חייב לשלח היתה מעופפת בזמן שכנפיה נוגעות בהן חייב לשלח אין כנפיה נוגעות בהן פטור מלשלח אם אפרוחים הטרפה פטורה מלשלח ביצים פטור מלשלח אפרוחים שפרחו ואין צריכין לאמן פטור מלשלח נטל את האם ולא הספיק ליטול את הבנים עד שמתו או עד שנעשו טרפה פטור מלשלח נטל את האם ואח"כ נטל את הבנים חייב לשלח

אור הגנוז

[א] הוי: [ב] לפיכך הצדן וההורגן: [ג] ובטהורה: [ד] זה חלב שבין: [ה] גוזז ומניח גוזז ומניח: [ו] טהור:

מנחת בכורים

בקפוף ובמחוק. נראה דגרסינן בקופה: אלא בשולחן. גרסינן: זה בא מן הצפון. ואין מכירין זה את זה: תפיסה אחת. כעין תפיסה אחת דליכא הפסק בינתים (הך דאפיקולים מבואר ברי"ף דהיינו מטלית ועי' תו' וכאן ט"ס): ב על החתיכה. חוץ לרוטב (קח.): חם של איסור לתוך צונן. של היתר אמרינן דתתאה גבר: מדיחו. קולף נ"ל דאימר בלע פורתא וגרסינן הכא חם לתוך צונן קולף צונן לתוך צונן מדיח (פסחים עו.): ג אין עובר ומותר. ור' חייא דאמר כן בש"ס (קו.): כחל של מניקה. עיין רא"ש (קב. וסימן נ') דמניקה היא לרבותא: קיבה שבישלה. (קט): זה בכזית. הצרוף. (קח:): כמה יאכל. מתי יאכל ויהא חייב משום אכילה עד שיהיה ראוי לאכול מחמת בישול והוא גמר בישולו (רש"י ועיין בפוסקים סימן פ"ז): בחלב זכר. שנשחטה וטעמו לו דדים וחלב (קיג:): פטור. דכתיב בחלב אמו (קיג:): דם. לאו גדי הוא: חייב עליהם. משום בשר בחלב גרסינן דס"ל איסור חל איסור (קיד.): מתיר בהנאה. יליף בג"ש מטרפה וכל רפואה [מותר] באכ"ם (קטז.): בחלב חיה טמאה. במשנה מבואר דת"ק פוטר חיה ועוף ובהמה טמאה ויותר נראה דגרסינן כאן חלב חיה או טמאה (אפילו בהמה): בחלב בהמה טמאה. למ"ד דחיה ועוף אף בטהורה לא הוה בב"ח (קיג. קטז.): ולר"ע אסור מדרבנן. (עיין ק"ד. לר"א): ד של עובד כוכבים. ששחט ודאי מילתא היא: אסורה. כחלב שבמעיה: מעמידין בקיבת. בחלב הקרוש שבה וליכא אסורא רק להעמיד בהעור של קיבת נבלה דגופה הוא (קטז:): אסורה. דהחלב שבתוכה מטרפה היא: מפני שכנוס במעיה. חלב מותרת גרסינן (עיין ירו' בילה פ"א ה"א בקיבה נבלה שינקה מן הטרפה): ה נוהג בחי. אם תלש חלב מן החי חייב כדלעיל סוף פ"ז אבל בדם לא משכחינן דאינו חייב אלא בדם שהנפש יוצאה בו א"כ א"א בחי: ע"ג האשים. ודם בזריקה בעלמא: משא"כ בדם. ממעטינן מקראי (קיז.): מתיר. האימורין למזבח ומכשיר בשר באכילה. ומפגל במחשבת זריקה בדם: משא"כ בחלב. אם אין אימורין הבשר כשר ומחשבה בהקטרת אימורין לא מהניא כלל: ו האלל. מבואר במשנה דלא הוי נבלה. לר"י והוא גידי הצואר והשדרה שקשה ולר"ל הוא בשר שפלטתו סכין בעת פשיטת העור (עיין פ"א מהל' אה"ט ה"ח) והאלל דר"ל ס"ל לר"י דכשכונס הוי טומאת נבלות וקמ"ל כאן שכינסה וכדר"ה בגמרא (קכא.): דקה. ובמשנה מבואר סתם פרסות ומפרש כאן: וכולן שכל עורותיהן כבשרן ומבואר במשנה (קכב.): ה"ג טהורים משום בשר וטמאים משום עור: מפני לא גרסינן: לעולם. אף בעבודין גזירה שמא יעשה שטיחין למטה: לגיון. חיל: קרקפלין. עור האדם (קכו.): וכולן. שעורותיהן כבשרן: כעבודין. ואינם כבשר: אין לעור. חלוק הוא מבשר דעורו גוש: שמונה שרצים. מבוארים בתורה: הצדן. בשבת דבמינו ניצוד בעינן. והחובל בהן משום דיש להן עור ונצרר הדם לתוכו: העושה בהן חבורה. בשבת וסיינו החובל: אין עור אלא למה שמנו. במשנה כאן דעורותיהן כבשרן והוא ד' המבוארים במשנה (קכב.): ז המפשיט. בעור אימתי קרוי יד להביא טומאה לבשר או ליטמא מן הבשר לשטוח שטוח ע"ג מטה שמפשיט כדרך שאנו פושטין: טפח כפול. והוא טפחיים (קכד.): במופשט. אבל מה שכנגד הבשר טמא ואיכא מ"ד דטפח סמוך לבשר טמא (קכג.). נותקו. ונפשט מאליו: כזית בשר טמא. משום מגע נבלה כן הוא במשנה (קכד.): כמה היא רקומה. עמי"ש פ"ד מס' אה"ט ס"ט וירו' בילה פ"א ה"א אפילו בכי האי גוונא בסתימה טהורה אבל נקבה כל שאפשר ליגע טמא אף שנגע לקליפה כדנפקא לן מדכתיב הנוגע יטמא (קכז): ור"ש מטהר. מבואר במשנה בס"פ דאלישא קאי (קכט.) ושם:

פרק ט א מן הכוי. (קלג.): פטור. דהוי נבלה: מחייב במתנות. דעתה של ישראל הוא (עי' ירו' פ"ה דמע"ש ועי' ירו' חלה פ"ב ז:): ב צריך לרשום. לעשות סימן להודיע לכל שיש לכהן חלק בו משום מראית העין: א"צ לרשום. דהעובד כוכבים מפרסם עצמו (קלג): את הלחי. חלקו של כהן: למלוג ברותחין. כדי לאכול העור עצמו (עיו"ד סימן ס"א ה"ג והגר"א): מעלה אותן דמים. שם אותן והדמים נותן לכהן שיזדמן (קלד:): נותנן. הקונה לכהן המתנות ואינו מנכה להמוכר דידוע דאיכא מתנות של כהן בזה: במשקל. הרי גם המתנות קנה (קלג.) עי' ירו' ב"ב פ"ה ה"ז: אין בהן אלא מצות כהונה. לתתן לכהן: אין חוששין. משום גזל כהן דמסתמא לקחם מכהן (עיו"ד סימן ס"א סי"ג): ג מבית הפרק. של ארכובה הנמכרת עם הראש עד בוקא דאטמא והוא שתי עצמות: בזרוע של מוקדשין. שוין בזרוע של נזיר זרוע בשלה וכן בחולין: ובית שחיטה עמה.

עם שיפוי כובע וס"ל דשחיטה כשרה למעלה מבית הבליעה (קלד:): אלא בימין. דכתיב בשלמים שוק הימין: ולמטה. אבל מפרק שבין הקוליות והשוק למעלה לא וחכמים ס"ל עד בוקא דאטמא כמבואר במשנה (קלד:): חזה. בשלמים דלכהן: ועד שמגיע לצואר. שיעורו למעלה: אליה. הקרבה למזבח: העצה. הכליות ועי' רמב"ם ספ"א ממעה"ק וכל"מ שם: שעל הקיבה. דס"ל קרום ונקלף הוי חלב וכ"ש שעל הדקין: ור"ע ס"ל דבעינן תותב קרום פרוס כשמלה אבל על הקיבה העשוי חתיכות חתיכות [לא] ובתוספתא כאן מוגה ע"פ הגמרא (מט.): פקוקרות. שם בשר שחופה על הכסלים לריה"ג אסור וקי"ל דמותר (נג.) ועיין ת"כ פ' שלמים בויקרא: והמתנים. הוא אסור לכ"ע (שם): ה"ג שעל הקיבה. קרום ונקלף והכי סגי לאקושי לכל חלב ולר"ע תותב קרום ונקלף אסורין: וחייבין עליו כרת. והוא קרום העליון המכסה את החלב אבל קרום התחתון שרי (נג.): ובמוקדשין. לא גרסינן וגידים שבכליות מבואר בש"ס (נג.) (ועי' רד"ל כתב דאפשר דס"ל דאין בגידין בנ"ט ואינו חייב משום מוקדשין ויותר נראה דגרסינן ובקרומין והיינו קרמא תתאה) (נג.):

פרק י א ראשית הגז. בטרפה. דיליף בטרפה דפטור (קלו:): במתה. רמב"ם פ"י מהל' בכורים ה"ז וכ"מ: מן הכוי. רבנן מודו בזה דמספק פטור דדלמא חוששין לזרע האב כשאביו תיש ופליגי בגבי הכא על התישה לרבנן ממ"נ חייב דאפילו מקצת שה אמרינן ולר"א פטור: זה חומר. דבמתנות כיון שעתה הבהמה של ישראל חייב אבל בראשית הגז פטור כיון שנתחייב ביד העובד כוכבים וכר' אלעאי דמקיש לתרומה אבל רבנן פליגי (קלו.) דהלא קנה גוף הצאן עיין תוס' (קלד:) ד"ה שהמתנות ונע"ג (עיין בכורות פ"ג כד) ועי' יו"ד סי' של"ב ס"ז ב' דעות: ונפדה. אבל קודם פדיה אסורין בגיזה מדרבנן כמבואר בבכורות (מד.): ופטורין מראשית הגז. כקדשי בדק הבית (קלה.): ונפדה פטורין. דאסורין בגיזה ועבודה ואין נוהג במוקדשין (קלה.): עזיו. ראשית הגז הוא רק בכבשים: השותף רחליו. בלא גיזה רק שוטף במים ונשטף מאליו: ר"ע פוטר. ר' אלעאי גרסינן דראשית גז צאנך ולא של שותפות (קלה.) וברישא דפריך הלוקח מעובד כוכבים בקנה גוף הצאן (קלו.): אחרית. שפייר לעצמו אבל כל הגז לא כתרומה דבעינן ראשית ששיריה ניכרין (קלד:) וחכמים פליגי דהאומר כל גיזי ראשית דבריו קיימין עיין בכורים רפ"ג: ד'. ד' צאן חייבים בראשית הגז כר"ש כר' יוסי דיליף מד' צאן תחת השה וילפינן ג"ש צאן צאן (קלז.): ה"ג תתן לי חמש. דיליף דחמש בעינן דכתיב חמשה תיבות ובגמרא ילפינן מחמש צאן עשויות (שם): מנה. חמשה ועשרים סלעים וג' מנים הוא ע"ה סלעים עי' חידושי הרשב"א דר"ד בש"ס קאמר ע"ה ולא כרש"י דלכאורה מנה ופרס א"כ הוה קפ"ז ותני (רד"ל): כל שהן. כ"א שבע סלעים ומחצה והכי פירושו הוא מנה ופרס ונותן אחד מששים. זולת אם יש לו גיזין הרבה ורוצה לחלק להרבה כהנים לא יפחות לכהן אחד מכדי חמש סלעים וזהו כמה מתן לו (קלז:): מלובן. מבואר במשנה (קלה.) ומפרש דלא שיתנו מלובן (קלח.): גוזז ומניח בשנה זו. וכן אח"כ אע"פ שבין הכל יש לו גיזה של חמש אין מצטרפות: גוזז ומניח שתים בשנה זו ושלש בשנה [זו]: מצטרפין. וליכא בזה משום חדש וישן דלא איתקיש לתרומה ודלא כר' אלעאי בגמרא (קלו.): צבען. קנה בשינוי: הרי אלו מצטרפין. בש"ס ר"פ הגוזל קמא הגירסא טוואו וארגו אין מצטרף לבנו מצטרף ר"ש אומר לבנו אינו מצטרף ופליגי בליבון אי הוי שינוי. מ"ש כדפירשנו לעיל (קלד:) (עירו' פאה פ"ב לה:): הלוקח פטור. היכא דשייר המוכר: חומר. דבמתנות כה"ג הלוקח מחויב ליתן שהרי המתנות אצלו הם: ב חייבין. בשילוח האם על הבנים דלא הוי מזומן דאילו מזומן פטור (קלח: קלט.): זכר. שרובץ על הביצים אבל קורא זכר דאורתים פליגי: טמא. דכתיב צפור בקרא (קלט:): שאינו מינו. עוף טמא דתקח לך ולא לכלביך ועיו"ד סימן רנ"ב ס"ת והבעיא בש"ס (קמ.): ביניהם. בין האפרוחים אף שנוגעת פטורה דכתיב רובצת על האפרוחים: על גביהן. אפי' אינו נוגע רק בין שני רובדי אילן כל שאילו תנטל ותפול האם עליהם חייב: נוגעת בהן. על גבן אבל נוגע בצידיהן לא מהני במעופפות (קמ: וכמסקנת הגמרא לדינא וכתובה שם בשינוי): הטרפה. שהאפרוחים טרפות פטור האם בשילוח דתקח לך ולא לכלביך (קמ:): ה"ג ביצים טרפות כדינא דאפרוחים דכל שאסור באכילה לא שייך תקח לך ורד"ל גרס מוזרות: פטור. דומיא דביצים דאין צריכין לאמן (קמ:): פטור. דתקח לך ולא לכלביך א"כ
שוב

לשלח נטל את הבנים ואח"כ נטל את האם פטור מלשלח. א' נוטל את האם וא' נוטל את הבנים הנוטל את האם חייב המוציא קן בבורות בשיחין ובמערות מותרות משום גזל וחייבות בשילוח ואם מקושרות אסורות משום גזל ופטורות מן השילוח יוני שובך ויוני עלייה חייבות בשילוח ואסורות משום גזל מפני דרכי שלום: ג המוצא קן לא יטהר בה את המצורע שנאמר ולקח הנוטל אם מעל הבנים ר"י אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה לא יטול אדם אם מעל הבנים ואפילו לטהר בה את המצורע מפני שנעבדה בה עבירה ר' יעקב אומר אין לך מצוה בתורה שאין מתן שכרה בצדה ותחיית המתים כתובה בה שנאמר שלח תשלח את האם וגו' עלה זה לראש האילן ונפל ומת או לראש הבנין ונפל ומת היכן [א] טובו של זה אמור מעתה למען ייטב לך בעולם הטוב והארכת ימים בעולם ארוך:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת חולין

אור הגנוז

[א] טובתו של זה ואריכת ימיו אמור:

מנחת בכורים

טוב איטו שולח: פטור. שזכה באם תחלה ושלח ואח"כ נטל הבנים מותר לזכות בהם: מקושרות. הוי מזומן. ואסורות. משום גזל אם שלח האם קנה לו חצרו להביצים מן ההורה וכאן איירי בלא שלח וקטן דלאו בר שילוח זכה אביו מ"מ יחזיר משום דרכי שלום (קמא: ברש"י שם): המוצא קן. קן של היתר ולא איירי באם על הבנים: ג ולקח אותן. ולא הנמצא מן ההפקר: ואינו משלח. דשלח מעיקרא משמע ועוד מפרשינן בש"ס דס"ל דאף ניתק לעשה לוקין. ואינו משלח דקאמר דלא מהני השילוח: שממון שכרה בלידה גרסינן. כגון שלוח הקן וכיבוד אב: שאין תחית המתים גרסינן. ולפי הגירסא דהכא שאין קאי על תחית המתים כלומר דלמען ייטב לך טובת עוה"ב: בעולם ארוך. לעתיד לבא:

סליק תוספתא מסכת חולין

תוספתא בכורות פרק ראשון

פרק ראשון א (א) הלוקח עובר חמורו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף לו הנותן לו בשותפות והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה (ב) שנאמר (במדבר ג) בישראל ולא באחרים (ג) וכן אתה אומר בכהנים ובלוים (ד) מפני שהכהנים והלוים חייבין בבכור בהמה טהורה יכול יהו חייבין בבכור בהמה טמאה ת"ל (שם ח) באדם ובבהמה את שיש לך בו באדם יש לך בו בבהמה את שאין לך בו באדם אין לך בו בבהמה יצאו לוים מבכור בהמה טמאה אבל אין נותנין פדיון הבן ופדיון פטר חמור אלא לכהנים בלבד: ב בכל (ה) בהמה טמאה אין לך שחייב בבכורה אלא חמור בלבד: (ו) בכל חיה אין לך שאסור משום מחיר אלא כלב בלבד. היה ר"מ אומר כל המקיים מצות פטר חמור מעלין עליו כאילו קיים מצות בהמה טמאה כולה וכל המבטל מצות פטר חמור מעלין עליו כאילו ביטל מצות בהמה טמאה כולה ר"י הגלילי אומר הרי הוא אומר (במדבר יח) אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם. בכור שור עד שיהא היולד והנולד שור. בכור כשב עד שיהא היולד והנולד כשב. בכור עז עד שיהא היולד והנולד עז. ואם יש בו מקצת סימנים דומות [א] לאמו חייב בבכורה: ג (ז) בהמה טהורה שילדה מין בהמה טמאה מותר באכילה ואם יש בו מקצת סימנין חייב בבכורה. וטמאה שילדה בהמה טהורה אסור באכילה שהיוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור: ד (*ז) דג טמא שבלע דג טהור מותר באכילה וטהור שבלע דג טמא אסור באכילה לפי שאין גידוליו: ה מפני מה אמרו דבש דבורים מותר שאין מוציאות אותו אלא מכניסות אותו. דבש (ח) [ב] הזיזין אסור שאינו אלא ריר: ר"ש אומר מה ת"ל גמל גמל שתי פעמים לרבות את הגמל הנולד מן הפרה כנולד מן הגמלה ואם (ט) ראשה ורובה (י) דומה לאמו מותר באכילה. וחכמים אומרים היוצא מן הטמא טמא והיוצא מן הטהור טהור (*י) שאין בהמה טמאה יולדת מן הטהורה ולא טהורה יולדת מן הטמאה ולא גסה מדקה ולא דקה מגסה ולא אדם מכולן ולא כולן מאדם אע"פ שאמרו בהמה טהורה דקה יולדת לחמשה חדשים בהמה טהורה גסה לתשעה חדשים בהמה טמאה גסה לשנים עשר חודש הכלב לחמשים יום החתול לחמשים ושנים יום חזיר לששים יום שועל וכל שרצים לששה חדשים הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקפוד לשלש שנים והנחש לשבע שנים. הדולפינין מולידין ומגדלין כאדם. (כ) דג טמא משריץ דג טהור מטיל ביצים. (*כ) קרבי דגים ועובר אין נאכלין אלא מן המומחה העוף נאכל במסורת נאמן צייד לומר עוף זה טהור: ו פרה שילדה מין שה אין פודין בו פטר חמור שכל מקום שנאמר שה תופס כבשים ועזים גדולים וקטנים זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין פודה בו שונה ומשלש ומביאו בנדר ונדבה לחטאתו ולאשמו (ל) וחייב בבכורה ובמתנות. רבי אלעזר אומר הכלאים מן הרחל ומן הגדי פודין בו מן [ג] החיה אין פודין בו. כשם שאין פודין בשחוטה כך אין פודין בפטר חמור שמת. פטר חמור מצותו לקיימו שלשים יום מכאן ואילך או פודו או עורפו. מכמה לא יפחות ר' יוסי בר' יהודה אומר לא יפחות משוה שקל: איזה הוא פדיון פטר חמור הנכנס לדיר להתעשר ישראל שהיו לו ספיקות ועמד ופדאן וכן כהן שירש את אביו ואת אמו ישראל או שניתן לו במתנה פטר חמור לפדותו. איזה הוא פדיון פטר חמור הנכנס לדיר להתעשר הרי שיש לו פטר חמור אין לו לפדותו. אמר לו כהן תנהו לי ואני פודה אותו הרי זה לא יתננו לו אא"כ יודע שהוא פודה אותו. עורפו בקופיץ מאחריו וקוברו ואסור בהנאה (מ) לא ימיתנו לא במקל ולא בקנה ולא ינעול דלת בפניו בשביל שימות ואם עשה כן ה"ז יצא. בחייו אסור בגיזה ובעבודה. ור' שמעון מתיר ובכור אדם מותר בכולן. חמורה שלא ביכרה וילדה שני זכרים נותן (נ) טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה והוא לעצמו. [ב] חמור וטלה שהיו בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן שתי נקבות וזכר או שני זכרים וב' נקבות ואין יודע אין כאן לכהן כלום (ס) אלא מפריש טלה אחד ופודה בו (ע) כל אחד ואחד לעצמו:

פרק שני א (א) הלוקח עובר פרתו של עובד כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף לו והנותן לו בשותפות והמקבל הימנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה ר"י אומר אף המקבל מן העובד כוכבים אע"פ שאינו רשאי הרי זה (ב) מעלה בשויו ונותן [ה] חצי דמיו לכהן והנותן לו בקבלה אע"פ שאינו רשאי הרי זה מעלה אותו ואפילו עשרה בשויו ליתן דמיו לכהן (ג) וחכמים אומרים הואיל ואצבע העובד כוכבים באמצע פטור מן הבכורה: ב בהמת המדבר ובהמת הקדש ובהמת הגר שמת ואין לו יורשים פטורה מן הבכורה (ד) ובהמת ארנונה חייבת בבכורה: ג (ה) כל הקדשים שקדם מומן קבוע להקדישן ונפדו חייבים בבכורה ובמתנות [ו] חול ונפדים תמימין ומביאן לכל זבח שירצה לפני פדיונם ומועלין בהן לאחר פדיונם ובין לפני פדיונם ובין לאחר פדיונם אין עושין תמורה. בין לפני פדיונן בין לאחר פדיונן (*ה) הגוזז והעובד בהן (ו) אין לוקה את הארבעים (ז) כללו של דבר הרי הן כחולין לכל דבר ואין בהן אלא [ז] עילוי מצות בלבד. אבל אם קדם הקדישן את מומן או מום עובר להקדישן ולאחר מכן נולד להן מום קבוע ונפדו פטורין מן הבכורה ומן המתנות ולדותיהן קדש ואין נפדין תמימין (ח) ואין מביאן לכל זבח שירצה ולפני פדיונן מועלין בהן ולאחר פדיונן אין מועלין בהן ובין לפני פדיונן ובין לאחר פדיונן עושין תמורה. ובין לפני פדיונן ובין לאחר פדיונן הגוזז והעובד בהן (ט) הרי זה לוקה את הארבעים כללו של דבר הרי הן כקדשים לכל דבר ואין בהן אלא שהותרו בשחיטה בלבד: ד (י) המקבל צאן ברזל מן העובד כוכבים ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין מתו אמהות והעמיד הולדות תחת אמותיהן ולדות פטורין ולדי ולדות חייבין רשב"ג אומר הן וולדותיהן וולדי ולדותיהן פטורין מן הבכורה ומן המתנות אפילו עד סוף העולם: ה רחל שילדה מין עז ועז שילדה מין רחל פטורה מן הבכורה ואם יש בו מקצת סימנין חייב בבכורה: רחלה שלא ביכרה וילדה ב' זכרים ויצאו ראשיהן כאחד. רבי יוסי הגלילי אומר שניהן לכהן שנאמר (שמות יג) הזכרים לה' וחכמים אומרים אי אפשר אלא אחד לו ואחד לכהן. רבי טרפון אומר היפה שבהן רבי עקיבא אומר הכושל שבהן (כ) השני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ורבי יוסי פוטר. מת א' מהן רבי טרפון אומר יחלוקו

רבי

אור הגנוז

[א] לאביו: [ב] הגיזין: [ג] מן הכוי אין: [ד] שתי חמוריו שלא בכרו וילדו וכו': **פ"ב** [ה] דמיו לכהן: [ו] וולדותיהן: [ז] מצות עלוי בלבד:

מצפה שמואל

(א) הלוקח. ב. וירו' פסחים פ"ב ה"ג וע"ז פ"א ה"ז בפנים בתוס' שם דאינו רשאי להפקיע קדושת בכור ועי' ג: שהאריכו בזה וברא"ש שם: (ב) שנאמר בישראל. עי' חולין קנ.: (ג) וכן אתה אומר. עי' יו"ד סימן שכ"א בטור וב"י דשותפות כהן ולוי נמי פוטר לפ"ז יש לפרש. וכן אתה אומר דשותפות פוטר: (ד) מפני שהכהנים. עי' רפ"ב: (ה) בהמה טמאה. ה:: (ו) בכל חיה. ס"ל דכלב מין חיה. עי' כלאים ספ"ח ותוס' שם פ"א ופ"ה ה"ה וכאן ח.: (ז) בהמה טהורה. ה:. ועי' ירו' תרומות פ"ח דברי ר"י בשוחט בהמה ומצא שקץ ע"ש: (*ז) דג. ו:: (ח) הזיזין. ז: וכאן אסור משום דאתי כר' יעקב כמבואר שם בש"ס והיינו ריך שמוליא מגופו וזהו טעמא לאיסורא וכ"מ מרישא דקאמר טעמא שמכניסות ועי' היטב ותה"ב הגיה מותר דלא כר"י בש"ס: (ט) ראשה ורובה. ז.: (י) דומה לאמו. עי' טז. ויב: (*י) שאין בהמה. לפי הגירסא דהכא הייט דקרי לי' שם כשבים והוה כנולד מן הטהור לגמרי וכר' יהושע בש"ס שבא להתיר הבא בסימן א' שנולד מן הטהור ועבורו מן הטהור וכל ברייתא זו ת.: (כ) דג טמא. ז:: (*כ) קרבי דגים. ו.: (ל) וחייב בבכורה. כגון שהוא ביד ישראל. עי' תוס' ט. ד"ה ופודה וית. ד"ה שהיה ועי' ירו' פאה פ"ה לח: ועי' ירו' גיטין פ"ג ה"ז: (מ) לא ימיתנו במקל. י: תמורה ט. ועי' תוס' ט. ד"ה שתי: (נ) טלה אחד לכהן. ועי' רש"י בב' תמורות דמפריש טלה לעצמו ג"כ ועי' רמב"ם פי"ב מהל' בכורות הלכה י"ט ומ"ל שם וה"ה כאן דמ"ש: (ס) אלא מפריש. עי' שם הכ"א והשיג עליו הראב"ד ועי' כ"מ וש"ע ס"ס שכ"א סי' י"ד וע"ז שם ונ"ע בכ"ז מתוס' ע דקשה לחלק בין שתי תמורים או חמור וטלה: (ע) כל או"א. עי' תוס' יא. ד"ה שהיה מחלוקת ר"ת ורש"י אי פודה וחוזר ופודה בשה כ"ז שלא בא ליד כהן וחזרו ונותנו לו וכאן אין ענין לזה שהרי מיירי בחמור וטלה א"כ אינו פודה רק אחד רק שפודה וחוזר ופודה וח"ב. והגה"ת"ב הגיה בריש שתי חמורים כמו במשנה ובכבא זו כתב דהוא כשיטת ר"ת דפודה וחוזר ופודה ולמ"ש אינו: (א) הלוקח. יג.: (ב) מעלה בשויו. ב: וג. ועי' ירו' ע"ז פ"א ה"ז ופסחים פ"ד ה"ג בזה יעו"ש: (ג) והכ"א. ג: ועי' חולין קל"ה: (ד) ובהמת ארנונא. עי' ירו' חלה פ"ג ז. ועי' ירו' יבמות פ"ז סה"א תמן את אומר ומפרש בש"ק דקאי על זה ועי' פסחים ו.: (ה) כל הקדשים. יד. כל הענין וטו: ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"ז ועי' ירו' מיר פ"ב ה"א: (*ה) הגוזז בהן. יד: (ו) ואין לוקה. עי' רמב"ם בפ"ב מהל' מעילה הט"ז ובמ"ל שם: (ז) כש"ד. לאתויי שחטן בחוץ (טו:) דפטור: (ח) אין מתפיסין גרסי'. עי' מחלוקת ר"ש ור"ה אי מתפס לאותו זבח (טז): (ט) ה"ז לוקה. עי' כ"ה יב. בתוס' ד"ה עולת בסה"ד ועי' מ"ל פ"א מהל' מעילה: (י) המקבל. טו. ושם: ולפי התוס' ד"ה טעמא בסה"ד יש להגיה בתוס' בסיפא כמו בפנים שהרי אף שמתו אין זה נ"ב דלא שמכי רק בדבור א"כ עדיין נקרא ולדות וא"כ נצרכו להוסיף דור רביעי ע"ז כמבואר במשנה. אבל אם נפרש כי מתו נעשו נ"ב ממש א"צ להגיה וזה אחר שהוסיפו. ועי' רמב"ם פ"ד מהל' בכורות ה"ד ולח"מ שם דס"ל להרמב"ם כן דמפורש הוא שם נ"ב גמורה על הולדות והוא כפשטא דתוס' ו בלי הגהה ומן הש"ס י"ז דאמרינן רשב"ג שמעיה לת"ק דנחית לדרי ש"מ דיש להגיה כאן בתוס' דהל"כ תקשה כאן הלא לא נחית לדרי ועי' טור סי' ש"כ ובב"י שם: (כ) והשני ירעה. עי' יח. כל זה ועי' רמב"ם פי"ב מהל' בכורות הכ"א ומל"מ שם:

מנחת בכורים

פרק א א הלוקח עובר חמורו. דבישראל צריך פדיון: שאינו רשאי. שמפקיע קדושת בכור: המשתתף לו. שקיבל הימנו בשותפות ובמשנה ליתא בשיתוף: והמקבל. שהבהמה של עובד כוכבים ומקבל לחלק בוולדות: וכן אתה אומר. שפטורין מפדיון פטר חמור: בו. באדם אבל לוים ליתנהו בבכור אדם דאם פטרו את של ישראל במדבר אינו דין שיפטרו את עצמם (ד.): אבל אין נותנין. אף דלוים בכלל כהנים לפטור נתינת ישראל הוא רק לכהנים: ב שחייב בבכורה. בהמה טמאה: משום מחיר. לקרבן אלא כלב וס"ל כלב מין חיה ופלוגתא בכלאים ושם בתוספתא בפ' בתרא: מעלין עליו כאילו קיים. דקרי ליה לחמור בסתמא בהמה טמאה כדכתיב בפ' שלח: ר"י אומר אף בכור שור. וכל הני בכור מיותר: חייב. דכתיב אך חלק (ה:): ד גידוליו. למשרי מחמת יוצא מן הטהור טהור: ה גמל. אחד בת"כ ואחד במ"ת (שם:) שאין. ואין גרסי': מפני שאמרו. גרסינן. ולהגירסא אע"פ הכוונה אף שעבור בהמה ואדם שוין מ"מ אין מתעברין זה מזה: הדולפנין. מין דג בים חציו אדם ויולדין מבני אדם וכן מגדלין בינקה מהם (ח. ותוי' שם ד"ה הדולפנין): משריץ. מוליד וולד: קרבי בני מעים. מעוברי דגים ביצים שלהם: מן המומחה. לומר דג זה טהור: ו אין פודין. אבל רחל שילדה מין עז דס"ל נדמה בגמרא (יב.): שכל מקום. נראה דגרסינן וכל מקום: שונה ומשלש. פודה בו הרבה פעמים (ט.): פודין בו. רבנן פליגא (יב.): מן חיה. גרסינן (שם): השחוטה. השה שחוטה כמבואר במשנה (שם): חמור שמת. ואינו טעון פדיון ולא מהניא ליה אלא יקבר כמבואר (יב.): לקיימו. ל"ג וכן משמע בגמרא (יג:) אלא מצוה לפדות: ספיקות. מספרי חמור ופודאן בעשרה טלאים כולן נכנסין לדיר: את אבי אמו גרסינן. דמפריש עליו שה והוא לעצמו: שנותן. ישראל לכהן פטר חמור לפדות והכהן מפריש לה לעצמו וחייב במעשר וע"ז מפרש כיצד דאין ראוי להאמין לכהן עד שיודע בבירור שנפדה דהכהנים חשודים ע"ז כמבואר (לב לו) וכן איזה פדיון השני הוא כפל דברים ונראה דגרסינן זהו. ואמר לו כהן ענין בפני עצמו הוא: מחיר. פלוגתייהו מבואר (י.): מותר בכל הנאות. לעבודה וכדומה (ט:): ונקבה. ספק שמא הנקבה נולדה תחלה ומפריש לאפקועי איסורא: היו חמור וטלה. גרסינן: שני זכרים. ושניהם שוים במראיתם כגון חמור שילדה מין טלה: שני טלאים. הא' משום בכור הטלה והב' לפדות לפטר חמור: טלה אחד. דממ"נ אחד בכור: וב' נקבות. ואולי הנקבות תחלה. כל אחד ואחד. שני הנולדים דספק הוא על כל א' לעצמו:

פרק ב א מעלה. לוקח מן החצי שלו ונותן החצי של ישראל שקדם בבכורה: ב המדבר. הפקר: חייבת. היכא דמצי לסלקו בזוזי ולהלכה קי"ל אע"ג דמצי לסלוקי בזוזי דאית לית קלא דהוא של ארנונא (פסחים ו. תו' שם וכא"ד ועי' ברא"ש שם): ג ונפדו. אבל מקודם פטור דקדושת דמים מדחה הבכורה: ובמתנות וולדותיהן חול גרסינן (יד:). לפני פדיונם מועלין בהם ואין מועלין בהם לאחר פדיון ה"ג לה: ומועלין לפני פדיון. היינו דאסור בקדושת בדס"ב: מצות עילוי גרסינן. לפדות בדמיו: ד ל"ג. ששם לו בדמים עד זמן בין אותו: פטורין. דס"ל ידו כאמצע א"כ אותן הנולדות מן הוולדות והוא דור שלישי לנ"ב פטורים דס"ל יד כאמן אבל דור רביעי חייב: והעמיד. שיהיו לו זכות בוולדות המגיע לחלק ישראל: ה"ג וולדי וולדות פטורין וולדי וולדי וולדות חייבין. (עתוס' טז. ושם: ותוס' שם תוס' בד"ה העמידה ושם תוס' בד"ה טעמא): עולם. דכל מה דמשכח תפוס: פטורה. דס"ל נדמה (טז:): סימנים. דומה לאמו (שם): ה אי אפשר לצמצם. והא' יצא תחלה: הכושל. והוא משמנים ביניהם כמבואר במשנה דשומן יצא ביניהם. דאומר לכהן אייתי ראיה (יז. ויח): יחלוקו. והדר בו ממה שאמר

לעיל

רבי עקיבא אומר המע"ה זכר ונקבה ואין ידוע אין כאן לכהן כלום אלא זכר ירעה עד שיסתאב (וימכר) ויאכל במומו לבעלים. שני רחלים שלא בכרו וילדו ב' זכרים נותן שניהן לכהן זכר ונקבה זכר לכהן שני זכרים ונקבה אחד לו ואחד לכהן רבי טרפון אומר היפה שבהן רבי עקיבא אומר הכושל שבהן הכוי [א] ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ורבי יוסי פוטר אחד מהן ר' טרפון אומר יחלוקו רבי עקיבא אומר המוציא מחברו עליו הראיה. שתי נקבות וזכר או ב' זכרים ושתי נקבות ואין ידוע אין כאן לכהן כלום אלא הזכרים ירעו עד שיסתאבו ויאכלו במומן לבעלים. אחת ביכרה ואחת שלא ביכרה וילדו שני זכרים א' לו ואחד לכהן רבי טרפון אומר היפה שבהן רבי עקיבא אומר הכושל שבהן השני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות רבי יוסי פוטר [ב] שהיה רבי יוסי אומר כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות ור' מאיר מחייב שהיה אומר אם בכור תנהו לי ואם לאו תן לי מתנותיו. מת א' מהן רבי טרפון אומר יחלוקו רבי עקיבא אומר המוציא מחברו עליו הראיה. זכר ונקבה ואין ידוע אין כאן לכהן כלום אלא הזכר ירעה עד שיסתאב ויאכל במומו לבעלים: ו (ל) הלוקח בהמה מן העובד כוכבים ואין ידוע אם ביכרה או לא ביכרה עז בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואילך ספק. רחל בת שנתים ודאי לכהן מכאן ואילך ספק. פרה בת שלש ודאי לכהן מכאן ואילך ספק והמורה כפרת. רבי יוסי בר רבי יהודה אומר חמורה בת ארבע עד כאן דברי רבי ישמעאל וכשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע אמר צאו ואמרו לו לישמעאל טעית אילו בולד בלבד הייתה פוטר בבהמה יפה הייתה אומר אלא אמרו סימן ולד בבהמה דקה טינוף ובגסה שליא ובאשה שפיר ושליא ואני אומר עז שטינפה בת ששה יולדת בת שנתה רחל שטינפה בת שנתה יולדת בת [ג] ששה רבי עקיבא אומר אינה באה למדה הזאת אלא כל שידוע שביכרה אין כאן לכהן כלום ושלא ביכרה הרי זה לכהן ספק יאכלו במומן לבעלים. רבי אליעזר בן יעקב אומר בהמה גסה ששפעה חררת דם טעונה קבורה ואין מטמא במשא, והבא אחריה פטור מן הבכורה: ז הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים הבא אחריה בכור מספק שמרחמת את שאינה יולדת רשב"ג אומר הרי הוא בחזקתו וכן היה רשב"ג אומר הנכנס לתוך עדרו בלילה וראה כעשר כחמש עשרה מבכירות שילדו ולשחרית בא ומצא זכרים תלואים בזקינות ונקבות במבכירות אינו חושש שמא בנה של זו בא אצל זו ושמא בנה של זו בא אצל זו. וכן היה רשב"ג אומר המוסר בהמתו לעובד כוכבים לרעות אע"פ שאינו רשאי ולשחרית בא ומצא זכרים [ד] בזקנות ונקבות במבכירות אינו חושש שמא הביא עובד כוכבים את בנה של זו אצל זו ואת בנה של זו אצל זו. התולש צמר מבכור תם והניח בחלון אע"פ שנולד [ה] לאחר מכן ושחטו הרי זה (מ) יקבר בכור בעל מום שתלש הימנו ואח"כ מת עקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין. אמר רבי יהודה מודה עקביא בזה שהוא אסור על מה נחלקו (נ) על שנטמא שתלש הימנו ואח"כ שחטו שעקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין אמר רבי יוסי מודה רבי חלפתא בזה שהוא מותר אבל ביחוד אמרו חכמים יניחנו בחלון שמא יש תקון שאם יהא מת אסור ואם שחטו יהא מותר על מה נחלקו על שנטמא שתלש הימנו ואחר כך מת שעקביא בן מהללאל מתיר וחכמים אוסרין:

פרק שלישי

א (א) עד כמה ישראל חייבים ליטפל בבכור בבהמה דקה ל' יום ובגסה חמשים יום ר' יוסי אומר בדקה ג' חדשים מפני שטיפולה מרובה בכור תם (ב) בזה"ז רשאי לקיימו שתים ושלש שנים עד שלא הראהו למומחה משהראהו למומחה נולד בו מום בתוך שנתו רשאי לקיימו כל י"ב חודש לאחר י"ב חודש אין רשאי לקיימו [ו] (ג) ל' יום: ב (ד) כל קדשים שהוקדשו בבטן ויצאו בדופן קדושה חלה עליהן (ה) הבכור והמעשר אין קדושה חלה עליהן. כל הקדשים שכתוב בהן שנה שנה כיון שעברה שנתן (ו) הרי אלו פסולין. הבכור והמעשר אפילו שתים ושלש שנים הרי אלו כשרין: ג אחד הבכור והמעשר ואחד כל הקדשים שהקדישם (ז) שנה של רגלים ורגלים של שנה עובר עליהן משום בל תאחר: ד (ח) השוחט את הבכור בחזקת בעל מום ונמצא תמים. מומין שבעין אין מבקרין אותן מפני שמשתנין לאחר מיתה ושבגוף מבקרין אותן דר"מ. רבי יהודה אומר אף שבגוף אין מבקרין אלא הרי זה יבקר [ז] (ח) מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו זה היה מעשה ובא ושאל אלעזר בן [ח] פדאי לחכמים ואמרו משלם מחצה בדקה ורביע בגסה: ה (ט) החשוד להיות נוטל שכרו ודן שכרו ומעיד כל הדינין שדן וכל עדיות שהעיד הרי אלו בטלין אבל נותן לדיין שכר דינו ולעד שכר עדותו. אע"פ שאמרו א) כשר לדיין שיטול שכר [ט] ולעד שיטול שכר עדותו החשוד להיות נוטל שכרו (י) להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה ואם היה כהן מטמאתו מתרומתו (כ) ומאכילו ומשקו וסכו. ואם היה זקן מרכיבו על החמור ונותן לו שכרו (ל) כפועל בטל. אע"פ שאמרו כעור הדיין שנוטל שכרו. החשוד על הבכורות אין לוקחין ממנו עורות צבאים ולא עורות שאין עבודין. רבי אליעזר אומר לוקחין הימנו עורות של נקבה שלא בא לכלל קדושה מעולם. ר"ש אומר החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין הימנו דבר שיש בו זיקת תרומה ומעשרות וחשוד הוא על הטהרות ועל הטמאות שבתורה. החשוד להיות מטמא למתים נאמן הוא (מ) ע"י ציון קברות החשוד על השביעית חשוד על המעשרות חשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית חשוד על זה ועל זה חשוד על הטהרות (נ) [י] ישראל חשוד על הטהרות ואין חשוד לא על המעשרות ולא על השביעית (ס) חשוד על עבודת כוכבים חשוד על כל מצות שבתורה (ע) ולא למפרע אלא מכאן ולהבא שנא' (במדבר טו) מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם: ו כל פסולי מוקדשין נמכרין באטליז ונשחטין באטליז ונמכרים בליטרא (פ) חוץ מן הבכור ומן המעשר שהנאתן לבעלים (צ) רשב"ג אומר מפיים אדם את עצמו בליטרא בבכור לידע מה הגיעו. רבי יהודה אומר מצא אדם את חברו בירושלים אמר לו [כ] אכלת היום אמר לו מן יודע שהמעשר אכל מה המן אין לו דמים אף מעשר אין לו דמים אמר לו קייץ יודע שהבכור אכל מה הקייץ נמכר בזול אף הבכור נמכר בזול. בש"א אין נמנין על הבכורות אלא הכהנים בלבד ובה"א אף ישראל. רבי עקיבא מתיר אפילו עובדי כוכבים שנאמר (דברים יב) כצבי וכאיל. בשר בכור בש"א אין מאכילין אותו לנדות ובה"א מאכילין אותו לנדות (ק) בכור שאחזו דם אין מקיזין לו את הדם במקום שעושה בו מום אבל מקיזין לו את הדם במקום שאין עושה בו מום דברי רבי [ל]. רבי יהודה אומר אף נשחט על אותו המום ר"ש אומר אפילו מת אין מקיזין לו את הדם. היה בכור (*ק) בעטו ועשה בו מום אם נתכוין לכך אסור ואם לאו מותר (ר) כל המומין הראוין לבא בידי אדם רועי ישראל נאמנין רועי כהנים אין נאמנין חזרו לומר נאמן הוא על של חברו ואין נאמן על של עצמו רבי יהושע בן קפוסאי אומר אין שוחטין את הבכור אלא ע"פ שנים רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו בנו ואפילו בתו רבי אומר אפילו עשרה בתוך הבית אין נאמנין שחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו. (ש) אין שמין בכורות תמימין לישראל אבל שמין להן בכורות בעלי מומין. שמין בכורות תמימין לכהנים ואצ"ל בעלי מומין. אין רואין את הבכורות לישראל ואם אמר לו (ת) כהן שלחני אצלך או שירש את אבי אמו כהן רואין.[מ]כהן [נ] כשר שהיה רועה צאנו של ישראל לא יאמר לו תן לי את הבכורות הללו אלא אומר לו [ס] ארבעה ב) טמאין שבעדרך תנם לי.(*ת) כל הבכורות אדם מתיר חוץ מבכור עצמו. רואה הוא קדשיו ומעשרותיו של עצמו ונשאל הוא על הטמאות ועל הטהרות של עצמו: ז העושה מום בבעל מום הרי זה לוקה את הארבעים המחמץ את המחומץ הרי זה לוקה את הארבעים מסרס את המסורס הרי זה לוקה את הארבעים מום שבגלוי הרי זה ישחט ע"פ שלשה בני הכנסת דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר אפילו רגלו קטועה[ע] ועינו סמויה לא ישחט אלא ע"פ מומחה:

פרק רביעי

א (א) כל המומין פוסלין במוקדשין ופוסלין בבכור. הסדק כל שהוא פוגמת את האוזן בין בידי אדם ובין בידי שמים. איזו היא פגימה כל שנותן אצבעו עליה והיא הוגרת עד כמה תינקב (ב) עד כרשינה רבי יוסי ברבי יהודה אומר תייבש עד כעדשה עד כמה רבי יוסי בן המשולם אומר עד כדי שתפרך וקרובין דבריהן להיות שוין: ב איזה הוא רוק שצף על גבי העין ולא המשוקע בקרקע העין חלזון כמשמעו נחש כמשמעו עינב כמשמעו היתה בו (ג) יבלת והתבה אם יש בו עצם ישחט ואם לאו לא ישחט. וריר קבוע מ' יום. מים קבועין שמונים יום דר"מ. וחכ"א ריר קבוע שמונים [ע] מים קבועין שמונים אכל לח ויבש של בית הבעל ולא לח ויבש של בית השלחין אכל לח ואחר כך יבש עולין לו יבש ואחר כך אכל לח אין עולין לעולם אין עולין לו עד שיאכל יבש אחר לח (ד) ר' חנניא בן אנטיגנוס אומר וריר בודקין אותו ג' פעמים בתוך [פ] שמונים יום שמא יהלוך ויחזור רשב"א אומר אם היתה עינו דומעת

בידוע

א) נ"ל מכוער. ב) נ"ל עלאים.

אור הגנוז

[א] השני: [ב] אחד מהם: [ג] שתים: [ד] תלואים: [ה] בו מום: פ"ג [ו] אפילו שעה אחת אבל מפני השבת אבידה לבעלים אמרו רשאי לקיימו ל' יום: [ז] יקבר: [ח] תדאי: [ט] דינו: [י] יש שחשוד וכו': [כ] מה: [ל] מאיר וחכ"א אף מקיזין לו את הדם במקום שעושה בו מום אין נשחט על אותו המום אלא על מום אחר רי"א וכו': [מ] או: [נ] תיבת כשר ליתא: [ס] חמשה טמאים שבעדרך: [ע] יום: [פ] שלשים:

מצפה שמואל

(ל) הלוקח. יט: (מ) יקבר. עי' לג. תוס' ד"ה פסק מ"ש בזה: (נ) על שנטמא. עי' בפנים אך קשה להגיה דכן הוא בעדיות ג"ב. ואולי שנטמא שנעשה בע"מ וכ"כ בת"כ ממנחות ק"א ובע"מ הכי איקרי טמא ועי' ירו' שבת פ"ז ה"ב כט. וע"ש לענין אולם נקדשים: פ"ג (א) עד כמה. כז: וירו' שביעית רפ"ה מגבול אילנות: (ב) בזה"ז רשאי לקיימו. ירו' ר"ה פ"א ה"א (יד.): (ג) ל' יום. ירו' שם: (ד) כל הקדשים. תמורה יז. ועי' תמורה י. דלבר פדא אין קדושה חלה על עובר ושם מסכתת בולדי קדשים דבהויתן הן קדושין. ועי' תמורה כה. ד"ה הוא ותוס' נדה מא. ד"ה קסבר וזבחים קיד. ד"ה וקסבר ותמורה יז: ד"ה והודא: (ה) הבכור. יט.: (ו) ה"א פסולין. עי' רמב"ם פ"א מהל' מעה"ק ה"ג ועי' כז: (ז) שנה של רגלים. ר"ה ו: וירו' שם פ"א הל' ז וה"א ועי' כז: בתוס' שם ד"ה שנה: (ח) השוחט את הבכור. כח. ע"ש הגירסא: (ח) מי שאינו מומחה. כח.: (ט) החשוד להיות נוטל. כט. ועי' רא"ש ספ"ד ועי' ירו' סנהדרין פ"א ה"א: (י) להזות. כט. ועי' סימן ט' דינים אלו: (כ) ומאכילו. עי' ירו' סנהדרין פ"א ה"א: (ל) כפועל בטל. עי' כט: ותוס' ד"ה כפועל: (מ) ע"י ציון קברות. א"נ גרסינן והא דכנדה מ נאמן על ציון קברות היינו דלא חשיד אטומאה דאורייתא אבל כאן חשוד הוא ממש (ת"כ): חשוד על המעשר עי' בש"ס דהוא מחלוקת וכאן נראה כמ"ש בפנים ועי' ירו' פ"ב דדמאי ה. ועי' ירו' ספ"ה דמעשרות כזה: (נ) ישראל חשוד. אולי גרסינן יש שחשוד וכן במשנה ל. וכן הגיה בת"כ: (ס) חשוד על עבודת. חולין ה:: (ע) ולא למפרע. יו"ד סי' א' בהגה אחרונה ובש"ך שם ס"ק ח' והוא מתו' ז ועי' בדה"ב יו"ד ס"ס קיט. ועי' שו"ע סימן קיט ס"ז: (פ) חוץ מן הבכור. עי' ירו' מ"ק פ"ב ה"ג: (צ) רשב"ג אומר מפים. עי' ירו' ביצה פ"ג ה"ז הובא דברי רשב"ג ולא נזכר בבכור. והב"י בסימן תק בא"ח כתב דלא קי"ל כרשב"ג והיינו ביו"ט וע"ש בביאורי הגר"א ס"ק ח': (ק) בכור שאחזו דם. עי' ירו' פסחים ספ"א כל הסוגיא בזה: (*ק) בעטו לה. וע"ש הגירסא: (ר) כל המומין. לה. ולו: כל זה וירו' ספ"ד דדמאי: (ש) אין שמין. תוס' בב"מ פ"ד הלכה ב' וש"נ: (ת) כהן שלחני. עי' פ"ד דדמאי משנה א' ה' ושם בפלוני אמרינן דלא מירתת: (*ת) כל הבכורות. עי' לו: ושם במשנה במעשר ועי' לה. כל זה עי' תוספתא נגעים פ"א ה"ו: (א) כל המומין. מא. ע"ש: (ב) עד כרשינה. פי' ירו' קדושין פ"א ה"ב: (ג) יבלת. מ: ועי' בהשגות פ"ז מביאת מקדש ה"ס ועי' לח"מ פ"ג מהלכות פ"מ ה"ב ובעינו הוא מום אף בלא עצם אם היה השחור בעין. ולהרמב"ם אפילו בלבן אם יש בו שיער: (ד) ר"ח בן אנטיגנוס. לט.

מנחת בכורים

לעיל דכהן נוטל סיפה אלא יחלוקו: וימכר ל"ג: הב' גרסינן: מת אחד מהן. גרסינן: ור"י פוטר. ובגמרא מצריכינן לכולהו בבי: ו בת שנתה. בלא ילדה תוך שנתה וזה בכור הוא: טינוף. שטינפה פוטר בבכורה א"כ יכול להיות שטנפה ופלוגתייהו (כ.): בת שתים גרסינן: שידוע. וס"ל דתלג פוטר דאינה מולכת אא"כ יולדת (שם:): קבורה. דלמא וולד הוא ובכור: במשא. שהבשר נימוק ונתבטל ברוב מ"מ טעון קבורה לפרסם שנפטר מן הבכורה ואיכא מ"ד דבטול ברוב לא מהני למשא והכא משום דס"ל טומאה סרוחה (כג.): ז בחזקתו. שילדה אמו והיינו בכור ספק אחריו (כד.): שמא הביא. בכוונה: והניח בחלון. אף דאיכא למימר דלמא אתי לשהויי כדי שיסנה בו וכ"ע מודו ובגמרא ליתא והניח בחלון וטעמא דבתולש מתה רשע הוא ודעתו להנות לאלתר (כו:) ותוס' שם ד"ה בכור: על ששחט. גרסינן: ביחוד. בבירור אמרו שיש תקוה שישחטנו א"כ אם שחטו מותר ור"ח שהוא מהחולקין על עקיבא מודה שהוא מותר: על שתלש גרסינן. וג' מחלוקת לת"ק פליגי בתרווייהו במת וה"ה לשחטו ולר"י במת ד"ה אסור ולר' יוסי בשחט דברי הכל מותר ופליגי במת:

פרק ג א בכור תם ל"ג בגמרא ואפי' בע"מ כ"ז שלא ראוהו חכם וליכא חכם כאן אינו מחויב להוליך למקום רחוק (כח. ותוס' ד"ה עד וירו' ר"ה פ"א ה"א) והיינו דקתני עד שלא הראהו למומחה אף שנולד בו מום ה"פ עד שלא נראה להראות למומחה וכן הוא בגמרא: ב ה"ג שלד בו מום משהראהו למומחה בתוך שנתו נולד המום: כל י"ב חודש. ואם נולד קודם השלמת י"ב פחות משלשים יום מקיימו עד השלמת ל' (כח.): ג ה"ג של שנה בלא רגלים רגלים בלא שנה: ד ה"ג בגמרא דברי ר"י ר"מ אוסר: ה"ז יקבר. גרסינן דגזר משום קנסא אטו מומין המשתנין: מחצה בגסה ורביע בדקה. גרסינן (שם ב' ותוס' שם): ה בטלין. אף שה"י אם קבל כדין זה: שכר דינו. שכר בטלה אף דלא מוכח: ה"ג ולעד שכר עדותו מכוער הדבר והוא בטלה מוכח אינו מכוער (כתובות קה:): מטמאתו מתרומתו. שמוליכו בבית הפרס מדרבנן מאכילו: גרסינן: כעור הדיין. פ"מ מדינא שרי (עכ"ם): עורות צבאים. במשנה הגירסא בשר צבאים דאדום ומחלף בבשר עגל (כט:): זיקת תרומה. כגון קרבי דגים דמערבין בו שמן אבל כל מילי מותר (כט:): וחשוד הוא. כמבואר במשנה (ל.) ומבואר לקמן: על זה ועל זה. חשוד לטהרות: נאמן הוא. גרסינן. א"נ אין חשוד דשביעית אמיר וכר"י בגמ': מן היום אשר צוה. דכי חטאו ולא תעשו מכל המצות ובעבודת כוכבים משתעי: ו ובכור. בשל יתומים דנמכר בפים. גרסינן שמטיל גורל: אין לו דמים. שאינו נמכר לא חי ולא שחוט: קייץ. פירות שלא נגמרו: בכור נמכר בזול. דלאף דמוכרין אותו חי כמבואר בגמרא (לא) מ"מ בזול הוא נמכר לפי שהבשר לכהנים וכב"ש אף בבע"מ: אלא הכהנים. פלוגתייהו מבואר בגמ' (לב: ולג.): דר"מ גרסינן. וחכמים ס"ל דתמים יהיה לרצון ובע"מ שרי להטיל מום ולכן מקיזין אף במקום שעלה בו מום ובלבד שלא ישחט על אותו מום כמבואר בגמרא ותסר כאן דברי חכמים: ה"ג ר"ש אומר אף נשחט וכו' ור"י אומר אפילו מת וכו' (לג: ולד.) תוס' ד"ה אילימא: אסור. דמטיל מום קנסוהו: הראוין. שי"ל דאדם הטילו: רועה ישראל. אפילו של כהן אבל רועה כהן אפילו אצל ישראל חשוד (לה.) וה"ה כהן לכהן דחיישינן לגומלין: על של חבירו. וכהן לכהן נאמן: הבכור. בע"מ: אלא ע"פ שנים שיעידו שנעשה מאיליו ומן השוק אבל ב"ב חיישינן לגומלין דסבר השתא אעיד לגבי ולכי יעיד לי כשאצטרך: בנו ובתו. הוה כאחר ונאמנים בשל אחר ול"ח לגומלין וכדחזינן לומר לעיל: ר"מ גרסינן: ולא מעידו. אפילו לאחר ופליג על ר"י ג"כ (לה:): אין שמין. דהוי כמו מכירה ואין מוכרין לישראל תם חי וכר"ת דס"ל הכי בתמורה (ח:) דס"ל ככהן המסייע בבית הגרנות שמזלזל לו כדי שיתן לו בכור אחר: תמימים. ולא חיישינן שמא יש לו מום דאינו נראה: לישראל. דחיישינן כשיתירו יקל בלי לתתו לכהן דהבשר מותר אף לזר: או שירש. דלא בעי לתתו לכהן: חולין. אף באומר שהוא שליח הכהן לא חיישינן למשקר (לו: ע"ש ו:): תן לי את הבכורות. דס"ל ככהן המסייע בבית הגרנות (רפ"ה): ארבעה שבעדרך. וכללם הבכור דלא מנכר: טמאים לא גרסינן: בכור עצמו. דחשדינן שלא יתנו לכהן אבל בקדשים לא חשיד לאכול קדשים באוין: ז בע"מ. ר"מ ורבנן פליגי בהכי לעיל בגמרא (לג:): המחמץ את המחומץ. דכתיב לא תאפה ולא תעשה (מנחות נג:): קטועה. דהוי מום שבגלוי (לו:):

פרק ד א כל שהוא. בין בידי אדם בין בידי שמים וה"ג הפוגמת את האוזן (לז.): הוגרת כצפורן. דהוי מום: מלא כרשינה. שנכנס ויוצא: ה"ג ר"י אומר בכעדשה. יבשה עד כמה שאם תינקב ואינה מוציאה דם דר"י וכו' וה"ג בגמרא: וקרובין. בין כרשינה ועדשה (לז:): ב דוק. פ"ג העין. שר מכוסה ודוק לבן אבל דוק כמין מלאה שחור בהיפך (לח:): חלזון. המבואר במשנה (לא.) כמשמעו בעין כמין מראה תלזון ובגמרא אמרינן הלזון הוא נחש: וריר קבוע. תולי שיש טפות לבנות בעין ובמשנה הוא תורור (לח: והר' שם) וכן מים קבועים מבואר שם: פ' יום. ומתניתין ר"י: ה"ג מים הקבועים אבל וכן בגמרא: של בית הבעל. פירות שדה גשמים ולא נהרסה מום קבוע הוא אבל אין ראיה מלח ויבש של בית השלחין: עולין לו. כלומר שבדיקה עולה והוי מום קבוע: הלח. הוא אדר ותני ניסן והיבש הוא אלול ותני תשרי: שמא יהלוך. בתוך שמונים ולא הוי מום קבוע:

ומוצבים

בידוע שהמים עוברין פסקה מלהיות (ה) דומעת בידוע שהמים קבועין נקבו (ו) חוטמיו זה לתוך זה מבפנים לא ישחט מבחוץ ישחט: ג איזו היא (ז) תיומת מן התיומת ולפנים או מן התיומת שלפנים רבי יהושע בן קפוסאי אומר אין שוחטין את הבכור אלא על החיצונית. רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר אין משגיחין על הפנימית כל עיקר. נפגמת סירת אליה במוקדשים הרי זה מום. נפגם הזובן כל שהוא הרי זה ישחט איזהו זובן כיס ולא הזכר. א"ר יוסי בן המשולם מעשה באחד שנטלו זאב וחזר למקומו. נתחכה זנב מן העצם ולא מן הפרק או שהיה ראש הזנב מופצל לב' עצמות או שיש בשר בין חוליא לחוליא כמלא חוליא הרי זה לא ישחט. [א] או אין לה אלא ביצה אחת הרי זה ישחט היו לה שנים אע"פ שאין בשניה אלא כפול הרי זה לא ישחט. א"ר יוסי מעשה בפרה של בית מנחם שהושיבוהו על עכוזו ומיעכוהו בביצים ולא יצאת אלא אחת ונשחטה ונמצאת שניה דבוקה על הכסל ובא מעשה לפני ר' עקיבא והכשיר וכשנאמרו הדברים לפני רבי יוחנן בן נורי אמר האכילכם עקיבא נבלות (ח) ניטלו קרנים וטלפים והזכר עמהן הרי זה ישחט: ד (ט) איזה יתיר כל שיש לו שלש עינים וחמש רגלים. החסר שלש רגלים ועין אחת. איזהו פסול כל שהכסלין יוצאים נשתברו (י) רוב צלעותיו או שהיה בו מום מבפנים אינו מום (כ) שנאמר (ויקרא כא) עור או פסח מה עור ופסח המיוחדין מום שבגלוי ואין חוזר כו'. אמר רבי יוסי בן המשולם אילא היה מונה מומין ביבנה ואמרן לפני חכמים (ל) והודו לו ועוד ג' הוסיף אמרו לו לא שמענו אלא אחת שנלגל עינו עגול כשל אדם ופיו דומה כשל חזיר ושנטל רוב הלשון. ורבי חנניא בן אנטיגנוס אמר רוב המדבר בלשון ב"ד שאחריהן אמרו הרי אלו מומין. שפתו התחתונה עודפת על העליונה הרי זה מום רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היתה עליונה עודפת על התחתונה כשל חזיר הרי זה מום. פיו בלום ורגליו [ב] מוהלמות (*ל) מחמת עצמו ישחט מחמת הרוח לא ישחט. אזניו (מ) מגופפות בחסיסה אחת לא ישחט בשתי חסיסות ישחט. רבי (נ) חנניא בן גמליאל אומר (ס) זנב הרחל שיש בה שלש חליות לא ישחט. שתים ישחט. זנב העגל שאינה מגעת לערקוב הרי זה ישחט באיזה ערקוב אמרו רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר בערקוב שבאמצע ירך עד (ע) קבץ העליון ולא עד קבץ התחתון: ח (פ) יש דברים שהן כמומין ושוחטין עליהן במקדש ואין שוחטין עליהן בגבולין ואלו הן [ג] הטמים הצומח והצומם ונקבה [ד]. איזה הוא גומים כל שאין לו קרנים. וצומח כל שאין לו אזנים. צומם שאזניו מגופפות. רבי אלעאי אמר משום רבי ישמעאל אנדרוגינוס בכור הוא ומומו בו ישחט עליו וחכמים אומרים אין קדושה חלה עליו אלא יצא וירעה בעדר ר"ש אומר הרי הוא אומר (דברים טו) כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך הזכר תקדיש לה' אלהיך שכל מקום שנאמר זכר מוציא טומטום ואנדרוגינוס מן הכלל:

פרק חמישי

א (א) מומין אלו בין קבועין ובין עוברין פסולין באדם יתר עליהן אדם צוארו שמוט[ה] ושקוע הזבלגנים והקרחנין (ב) ושאין להן שינים (ג) בעלי חטוטרות כשרים אבל פסולין מפני מראית העין סרים אדם וסרים חמה פצוע דכא וכרות שפכה (ד) השכניה והסגרים. איזה הוא שכניה שגביניו שוכבין. סגרים שגביניו אחד שחור ואחד לבן. איזהו הוא (ה) סכי שמש שרואה את החדר ואת העלייה כאחת. לראות אחד רואה שנים הא כיצד ראה את חברו והוא אומר לא רואה. (ו) חוטמו בלום וסולד ונוטף. אזניו [ו] רצומות ואזניו (ז) רצועות ועיניו (ח) טרוטות ועיניו [ז] מלודניות ועיניו (ט) גדולות או קטנות. גדולות כשל עגל קטנות כשל אווז ובעל (י) בוהקית (כ) רוח קצרית באה עליו [ח] ובין הנפלים באה עליו (ל) נכפה אפילו לזמן מרובה: ב איזה הוא (מ) מרוח אשך זה הקליטים שנכנסה רוח באשכיו דברי רבי עקיבא. רבי ישמעאל אומר זה השחוף. פרסתו (נ) חלולה עקומה דומה למגל (ס) שוקו נתון באמצע רגלו מכיש טלמעלה ומפסיע מלמטה [י] בעל הקיפין והשיופצד אצבעותיו גרומות אצבעותיו מרוכבות זו על זו או שהיתה אצבע גדולה עקומה פסול היתה בו (ע) שומא אם יש בה שיער פסול אין בה שיער כשר. גדולה פסול קטנה כשר וכמה היא גדולה רבן שמעון בן גמליאל עד כאיסר האיטלקי. (פ) יתרת אם יש בה עצם פסול אם לאו כשר. יתיר כגון שהוא א) איטר אצבעות ידיו ואצבעות רגליו שש ושש רבי יהודה מכשיר (צ) ורבי פוסל. אמר רבי יהודה (ק) מעשה בא לפני רבי טרפון ואמר כמותו ירבו כהנים גדולים בישראל. אמר לו רבי יוסי כך אמר כמותו יתמעטו נתינים ממזרין בישראל. (ר) איטר בין בידיו ובין ברגליו פסול השולט בשתי ידיו כאחת רבי פוסל וחכמים מכשירין. (ש) [כ] הזויר והליפיז והתיטיז והלימיז ולויקן ועקלן ועקשן וקלבן והקישן פסולין באדם וכשרין בבהמה:

פרק ששי

א הבא (א) אחר הנפלים אע"פ שיצא בן שמונה ובן תשעה שיצא ראשו מת בכור לנחלה ואין בכור לכהן שנאמר (דברים כא) לא יוכל לבכר את בן האהובה וגו' זה הכלל כל שיצא ראשו ורובו בחיים פוטר את הבא אחריו מן הבכורה אבל לא חמש סלעים של בן. שתי (ב) נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים במחבא מת אחד מהן שני בכור לנחלה. (ג) ואין בכור לכהן ילדה היא וכהנת היא ולויה היא והאשה שכבר (ד) ילדה שני זכרים בכור לכהן ואין בכור לנחלה מת א' מהן או שהיה זכר ונקבה אינו בכור לא לנחלה ולא לכהן: ב (ה) יש שנותן על ידי עצמו יש שאביו נותן על ידו יש שהוא ואביו נותן על ידו יש שהוא ואביו נותנין לא הוא ולא אביו נותנין איזה הוא שנותן ע"י עצמו הורתו שלא בקדושה ולידתו שלא בקדושה נותן ע"י עצמו ספק בן ט' לראשון ובן ז' לאחרון נותן ע"י עצמו: שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים במחבא ומת אחד מהן השני נותן ע"י עצמו. (ו) איזהו שאביו נותן על ידו שתי נשים של ב' אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים במחבא זה נותן חמש סלעים וזה נותן חמש סלעים לכהן. נתן האב חמש סלעים ומת. האב השני חייב והבנים פטורין. ילדה היא וכהנת היא ולויה היא והאשה שכבר ילדה שני [ל] אביו נותן על ידו מת אחד מהן או שהיה זכר ונקבה לא הוא ולא אביו נותנין. איזה הוא שהוא ואביו נותנין שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים במחבא זה נותן ה' סלעים לכהן וזה נותן ה' סלעים לכהן נתן האב ה' סלעים ומת האב השני חייב והבנים פטורין. מת אחד מן הבנים הבן השני חייב והאבות פטורין נתן האב חמש סלעים ומת אחד מן הבנים הרי כולן פטורין. אחת בכרה ואחת שלא בכרה של שני אנשים וילדו שני זכרים מת אחד מהן תוך שלשים הרי כולן פטורין. שתי נשים של שני אנשים שלא ביכרו וילדו שני זכרים במחבא זה נותן חמש סלעים לכהן וזה נותן חמש סלעים לכהן. נתן האב ה' סלעים לכהן ומתו הבנים (ז) עד שלא חלקו בנכסי אביהן חייבין משחלקו בנכסי אביהם פטורין. ר' יהודה אומר אף משחלקו בנכסי אביהם אם יש לזה בי' דינרין משל אביהם חייבין ואם לאו פטורין. שתי נשים שלא ביכרו וילדו ב' זכרים במחבא נותנות עשר סלעים לכהן מת אחד מהן בתוך שלשים יום מוציאות מידו ר' יהודה אומר אם לכהן אחד נתנו מוציאות מידו אם לב' כהנים נתנו אין יכולין להוציא מידו שהמוציא מחבירו עליו הראיה: ג (ח) לפדות את עצמו ולעלות לרגל פודה את עצמו ואחר כך עולה לרגל רבי יהודה אומר עולה לרגל ואח"כ פודה את עצמו (ט) שזו מצוה עוברת. ללמוד תורה ולישא אשה לומד [מ] ואח"כ נושא אשה רבי יהודה אומר אם אין יכול לישב בלא אשה נושא אשה ואח"כ לומד (י) תורה הוא ללמוד תורה ובנו ללמוד תורה הוא לישא אשה ובנו לישא אשה הוא קודם את בנו. רבי יהודה אומר אם היה בנו זריז ותורה מתקיימת בידו בנו קודמו. מעשה באחד (כ) שהרצה את בנו ללמוד תורה הדירו מלעשות מלאכה והתיר לו ר' יוסי למלאת לו חבית מים ולהדליק לו את הנר:

א) נ"ל יתר.

חמש

אור הגנוז

[א] אם: [ב] מוהלמות: [ג] חנימוס וכן לקמן: [ד] ונקבה שיש לה קרנים: [ה] ושקוט: פ"ה [ו] צומות: [ז] מצודניות: [ח] ובן הנפלים [ועי' בגמ']: [ט] הקוליטוס: [י] בעל הפיקן ושיופנד אצבעותיו גרומות אצבעותיו מורכבות וכו': [כ] הזיוד והליפוד והתימוז והלימון ולויקן ועקלן וקלבן והיקשן פסולין וכו': פ"ו [ל] זכרים: [מ] תורה:

מצפה שמואל

ע"ש ועי' מד.: (ה) דומעת. מד.: (ו) חוטמיו. עי' רמב"ם פ"ה מא"מ ה"ב וכ"מ מתוס' ז: (ז) תיומת. לט.: (ח) נטלו קרנים. עי' מד. ועי' כ"מ בפ"ב מא"מ ה"ד וה"ה וה"א ע"ש דיש חילוק בין קרנים לטלפים: (ט) איזה יתיר. משנה מ.: (י) רוב צלעותיו. עי' מיי' פ"ז מב"מ ה"א וכ"מ שהביא ראיה מתוס' ז דלא הוה מום שבגלוי. ועי' פ"ב מא"מ ה"ד וכ"מ שם ועי' תו"כ פ' אמור: (כ) שנאמר עור ופסח. עי' לג. בגמרא עור ופסח כתיב: (ל) והודו לו. מ.: (*ל) מחמת עצמו. עי' כ"מ פ"ז מב"מ ה"ז שכתב גירסא דהכא: (מ) מגופפות. מ: עי' מיי' פ"ז מהלכות ב"מ שדעת הרמב"ם להיפך והביא שכן הגירסא בתוס' וכאן הגירסא כמו בגמרא. ועי' תוי"ט פ"ו ד"ה בזמן: (נ) רחב"ג אומר. מ: (ס) זנב הרחל. מ: ועי' תוס' שם: (ע) קבץ העליון. מא.: (פ) יש דברים. מד.: (א) מומין אלו. רפ"ז. וזבחים קב. ותו"כ פ' אמור: (ב) ושאין לה שינים. מד.: (ג) בעלי חטוטרות. רפ"ז. ומיירי דלית בה עצם: (ד) השכניה. כל אלו מגבן וכשרין בבהמה ועי' מג. וכ"מ פ"א מהלכות ביאת מקדש ה"ד: (ה) סכי שמש. מד. והוא תבלול דקרא: (ו) חוטמו. מג: מאו חרום: (ז) רצועות. עי' רמב"ם פ"ח מב"מ ה"ב: (ח) טרוטות. מד. וכס"ם הגירסא עיניו דומעות דולפות: (ט) גדולות. עי' כס"ם מד. שאינו שוה בזרעו של אהרן ועי' לט. וג:: (י) בוהקות. מה: ועי' רמב"ם פ"ה מב"מ הל' ט"ו: (כ) רוח קצרית. מד:: (ל) נכפה אפילו לזמן מרובה. מד: ועי' רמב"ם פ"ט מהל' ב"מ הט"ז וע"ש בכ"מ. ונראה שהוציא כן מתוס' ז דתני אפילו לזמן מרובה את"כ וקאי על כל הקודם: (מ) מרוח אשך. מד: ועי' תוס' סוכה ה: ד"ה שחוק: (נ) חלולה. עי' רמב"ם פ"ח מב"מ הי"ג שם הגירסא מי שרגלו חלולה: (ס) שוקו נתון. מה. ועי' כ"מ שם מ"ש בגרומות: (ע) שומא. עי' כתובות עה: (פ) יתרת. מה. ושם תנא ותנכה ועי' תוי"ט: (צ) ור' פוסל. במשנה וחכמים פוסלין: (ק) מעשה באחד. מה:: (ר) איטר. ושם. וכן השולט שם: (ש) הזויר. מד. ועי' צ"ק שם ועי' הגהת כ"מ פ"ח מב"מ ה"ה: (א) אחר הנפלים. מו. ועי' יו"ד סי' רע"ז ושם ס"ק א' דאפילו יצא כולו הוה אחריו בכור לנחלה והשיגו על הש"י בזה אבל לפי פירושי בפנים קאי אלעיל על הבא אחר הנפל דאינו בכור לכהן והת"כ מפרש דקאי עליו דבן ט' כשמת אחר שנולד בתוך ל' פטור מן ה' סלעים ופירושו דחוק: (ב) שתי נשים. עי' כל זה. מח:: (ג) ואין בכור לנחלה. היינו הבא אחריו. דהוא בעצמו אף כפשוט לא שקיל: (ד) ילדה היא וכהנת. בכאן ע"כ באיש אחד מיירי ונחלקו על הבכורה אבל בשל שני אנשים המה גופייהו אף כפשוט לא שקלי והבא אחריהם פשיטא דאינו בכור שהרי שניהם ילדו. וכן מצאתי בת"ב ועי' מז:: (ה) יש שנותן. נותן עי' רא"ש פ"ה סי' ת' והגירסא שם: (ו) איזהו שאביו. מח: ועי' בהשגות פי"א מהל' בכורים מ"ש בזה בשם התוס': (ז) עד שלא חלקו. מח. ושם: כל הענין ועי' ברא"ש שם מ"ש בזה. ועי' מ"ש בכ"מ בפ"א ה"א בענין סד"א: (ח) לפדות. עי' ירו' קדושין פ"א ה"ז ובבלי שם כט:: (ט) שזו מצוה עוברת. עי' ברכות כז. ועי' מנחות ר"פ כל התדיר ועי' תוס' שבת ע: ד"ה למ"ד: (י) תורה. קדושין כט: וירו' שם: (כ) שהרצה את בנו. נדרים לח: ועי' ר"ן שם ועי' רמב"ם ובהשגות סוף פ"ו מהל' נדרים וכ"מ שם ועי' ירו' בכורים פ"ג.

מנחת בכורים

ומבפנים. מתילה התולקת את החוטם (לט.): ג איזו היא תיומת. דאמרי' דלא הוי מומא בנגממו ונפגמו נגד הסינים שמתחילין כעין תיומת: ה"ג מן התיומת ולפנים והתיומת עצמה כלפנים. והייטו נפגמו אבל נעקרו אף דתיומת הוי מום לבחוץ: אלא על החיצונית. אבל מן התיומת לא הוי מום לשחוט מדינא אף בנעקרו אבל מ"מ פסול הוא להקרב במקדש: אין משגיחין. וכשר להקריב אף בשנעקרו (לט.): במוקדשים. דהוי נקבה דבבכור זכר לא אשכחן: הזובן. גרתקן של הגיד זכר: כיס. נפגם לא הדר בריא אבל הזכרות אם נפגם הדר בריא (לט:): שנטלו. אף בזובן לא הוי מום (שם): נתחכה. במשנה הגירסא נפגמה אבל נתחך אף מן הפרק הוי מומא עי' רש"י (לט.) במשנה. או הוי מפוצל לשנים (תו' לט. ד"ה או): ישחט גרסי': או אין לה. במשנה (מ.) הלשון אין לו ביצים או שאין לו אלא וכו': לא ישחט. גרסינן: בפרה. בגמרא הגירסא בפיכן והוא שם מקום: נבלות. כלומר קדשים בחוץ דלא הוי מומא (מ.): ד יתיר. הוי מום וחמש רגלים בדיים איכא חד יותר אבל ברגלים טרפה הוי דכל יתר כנטול (מ.): כסול גרסינן: כו'. אף כל מום שבגלוי ואינו חוזר לכן בעינן נמי מום קבוע כדלעיל: אלא אלו גרסינן: עגול. כל מושב העין אין דרכו להיות עגול: ה"א מומין כאילא: על העליונה. ובאיכא עצם הטסף על העליונה או הוי מום. רשב"ג אומר בגמרא מבואר דשאל ר"ג לחכמים בשפתו התחתונה עודפת וא"ל הוי מום ובעליונה עודפת לכ"ע הוי מום (שם): בלום. קצר: מובלמות. מוקשים ומעשים קצרות. ובגמרא מבולמות: עצמו. מחמת העצם שהעצם מן הרגל קצר א"נ כפה סלחיים ארוכים וא"י לפתוח: הרוח. כמו הבריות שהפה קצר מצד שאין ריוח וכן ברגל מדת העצם שוה אלא שאין לה הבשר בזה לא הוי מום. א"נ בלום נפות ואם מחמת הרוח מתרפא אבל מחמת עצמו מגופו הוי מום (מ' רש"י ותו' שם ד"ה פיו): מגופפות. שמגופף האוזן אחר והוי כפולות: בחסיסה. בחסחסות גרסינן והוא תמך אם התנוך נכחל הוי מומא ואם לא לא: שתים. דהוי קצר ומבונה: קפץ גרסינן והוא קצר העליון מקום חיבור השוק והירך: ה ואין שוחטין עליהן במקדש גרסינן. דלפסול הוי מומא: מגופפות. סתומות: מן הכלל. דזכר וודאי ואף טומטום ממעטינן דאינו קודש (מא.) וכל הסוגיא שם (מב.):

פרק ה א מומין אלו. המטיין בבהמה: עוברין. כל זמן שהן בו: שמיט. דאריך ושמיט. שקוע שראשו מוטל בין כתיפיו הכי מפרשין בגמ' (מג:): זבלגנים. שעיניו טופפות דמעה: והקרחנין. שאין לו שורה של שער מוקפת מאוזן לאוזן: חטוטרות. בגביהן כל אלו כשרים מדינא דוערטו בני אהרן שכהנים לרבות הקרחנים (מג ורש"י שם): השכבנה גרסינן. שוכבין והוא גבן דקרא שארוכין על עיניו: סכי שמש. א"י להסתכל מקום שהחמה זורחת ונראה דה"ג לה בתוספתא: שרואה. ענין בפני עצמו דהוי כל שאין העינים עומדים כאחת ורואה את החדר למטה ואת העליה למעלה: גרואה שנים. ומסתכל בזה ורואה גם חברו ורלייתו עקומה ומפרש שמדבר עם זה ותבירו אומר לי רואה: ולא רואה. לי רואה גרסינן וכן הוא בת"כ פ' אמור (ריד.): בלום. סתום נקביו: סולד. שקצר כארטו: נוטף. ארוך יותר משפתו והוא בכלל או חרום דקרא: אזניו צמומות גרסינן והוא צומם: שאזניו דומות לספוג. סתומות וכווצות: רצועות. צמעות גרסינן שאזניו קצרות ומבואר במשנה (מד.): טרוטות. עגולות: מלודניות. צירניות גרסינן עגולות יותר מטרוטות (מד.): בוהקיות במגילה (כד:): קצרית. מבואר במשנה: ב קליטים. הגידים שנכנס בהן רוח ונפוחין: השחוף. שנימותו: חלולה. שחסר מן הבשר ויש חלל או שפית עקומה: שוקו נתון באמצע: שתאי רגל נתון לפנים ותאי לאחור: ה"ג מקיש למעלה. והוא שארכובותיו נוקשים להדדי וכגון שרגליו עקומות נגד חוץ עד שארכובות של צד פנים נוקשין להדדי: מפסיע. שרחבין מלמטה כדפירשתי דהפוכות ולמטה פסוטין: הפיקן. גרסינן שאיסתורא שלו גדולה הרבה: והשופנר. גרסינן שאין לו איסתרא כלל (מה.): גרומות. קלוטות עד הפרק ולא תחך בנתיים: יתרת. מוקמינן בנספרת ע"ג היד שהוא בשוה: אטר. ביטו או ברגלו. ושם (מה.) לא גריס הכי: אצבעות ידו ורגלו. איטר קאי: שש ושש. לישנא דקרא הוא והיה לי"ד כ"ד אצבעות בידיו ורגליו: יתמעטו. כל ממזרין יהיו כמותו ויהיו נכרין: מכשירין. דרבנן סברי דבריותא בשמאל הוא ור' סבר כחישותא בימין: זויר מפרשין בגמרא דמזור עיניו: והליפין גרסינן. שריסי עיניו ארוכים: והתומיין. גרסינן שתמו ריסי עיניו ולא אשתייר כלל דכלתשתייר לא הוי פסול אלא משום מראית העין (מד.): והלימיז. לא אתפרש מה המה ואולי המה בכלל איך דחשיב במשנה פסולין באדם משום דאינו שוה בזרעו של אהרן לכן בבהמה לא הוי מומא:

פרק ו א ה"ג אע"פ שיצא ראשו חי: ראשו ורובו. רוב ראשו בחיים הייטו מבן ט' חי. לא יוכל לבכר. כי הוא ראשית אונו שלבו דוה עליו והייטו הבא אחר נפלים: לא חמש סלעים. דתלי בפטר רחם: שלא בכרו. וגם הנשים לא בכרו: שני בכור לכהן ואינו בכור לנחלה. גרסינן דלנחלה האי מדחי ליה והאי מדחי ליה אבל לכהן ממ"נ יתן ה' סלעים אותו האב שנשא ישראלית אבל לנחלה דמינן ליה: זכר ו קבה. י"ל שמא בן הישראלית נקבה הוי וכן במת כ"א מדחה עצמו (מח:): ב שהוא ואביו. על שניהם התיוב רמיא: לאחרון. שנשאת בתוך ג' חדשים של הבתנה האב מדחה כ"א אבל הבן ממ"נ בכור הוא לאמו: ומת אחד מהם. דבלא מת כל אב חייב בעד בנו ממ"נ: זה נותן. האב של כ"א נותן: השני. האב השני ממ"נ לא נפטר אבל הבנים נפטרו דלמא בן האב שמת שנתן החמשה סלעים מקודם א"כ האב חייב והבנים פטורין והוא שאביו נותן ע"י. וכאן מת האב לי"ד: שני זכרים. גרסינן: אביו. של בן האשה המחויבת חייב ממ"נ: ונקבה. שמא היא בת המחויב,בת והבן בן הכהנת ופטורה: והבנים פטורין. והוא בבא דלעיל שאביו נותן ע"י ועיקרה משום סיפא: מת אחד מ ן הבנים. והאבות קיימים ולא נתנו לכהן הבן על עצמו חייב ממ"נ אבל האבות כ"א פוטר א"ע דלמא בנו מת: שני זכרים. בתערובות: כולן פטורין. דאבי הבכור פוטר עצמו דלמא בנו מת: זה נותן כבר תנייא לה לעיל ומשום סיפא נקטיה: נתן האב ומתו. נראה דגרסינן הבנים פטורין דיכול כ"א לומר אותי פטר אבא וכגוונא דלעיל: מת הבן עד שלא חלקו. הוא ענין בפ"ע לשתי נשים של אחד וכן כאחד בכור דהאב חייב ממ"נ אבל מת האב הבנים קיימים ולא נשתייר אלא חמש סלעים: חייבין. נשתעבדו הנכסים: שחלקו. האחין שחלקו: לזה י' ולזה י' דינרים. גרסינן בגמרא כיון דבין שניהם כ' הוא חמש סלעין גובין אבל בליכא כי' דינרין בין שניהם א"כ אמרינן חמש ולא הוי תמש: נותנין. גרסינן: מוציאין מידו. ממ"נ לקח מאחד בתנם וכותבין הרשאה זה לזה (מט.): ג שזו. עליה לרגל. וכשימצא עוד ה' סלעים יפדה עצמו. בקידושין (כט) מבואר ולפדות כנו: ר"י אומר אם אינו יכול לישב. בקידושין (כט:) ל"ג ר"י אומר והכל מדברי ת"ק הוא: זריז. בס"ם הגירסא וממולא והאב רואה שלא יספיק לפרנס שניהם הדירו. האב לבן ועכ"ז פתחו לו להתיר משום זכות התורה למלאות לו חביות ולהדליק הנר. וי"מ בהיפך שהאב:

ד (ל) חמש סלעים של בן שלשים של עבד חמשים של אונס ושל מפתה ומאה של מוציא שם רע כולן בשקל הקדש ובמנה צורי (מ) וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ ממותר שקלים הראויין ופדיון מעשר שני שאין באין אלא מן המטבע. (נ) עגל זה לפדיון בני אין בנו פדוי אבל אם אמר עגל זה בה' סלעים לפדיון בני וטלית זה בה' סלעים לפדיון בני בנו פדוי. אבל אין פודין (ס) לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ואפילו אמר עבד זה בחמש סלעים לפדיון בני וקרקע זו בחמש סלעים לפדיון בני אין בנו פדוי (ע) נתן האב חמש סלעים לחמשה כהנים בנו פדוי נתנן לו זו אחר זו בנו פדוי נתנן לו חזר ונטלן הימנו בנו פדוי כך היה ר' טרפון עושה נוטלן הימנו וחוזר ונותנו לו: ה (פ) אין הבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהן רבי אומר אני אומר שהבכור נוטל פי שנים בשבח שהשביחו נכסים לאחר מיתת אביהם (צ) שאף שלא השביחו בשלחן. כיצד היתה לו (ק) בהמה מוחכרת ומושכרת אצל אחרים [א] רועה באפר בכור נוטל פי שנים בזרוע ובלחיים ובקבה רבי אומר כל דבר שלא פלפלו בו יתומים לאחר מיתת אביהם בכור נוטל פי שנים. ואין נוטל פי שנים אלא בכל אשר ימצא לו אבל בנו בנין ונטעו נטיעה הכל שוין שנוטל פי שנים [ב] אם אמר (אי) אפשי בשלא ליטול ושלא ליתן הרשות בידו כיצד אין נוטל בראוי כבמוחזק מת אביו בחיי אביו נוטל פי שנים מנכסי אביו ואין נוטל פי שנים מנכסי אבי אביו ואם היה [ג] בכור נוטל פי שנים אף מנכסי אבי אביו. הבכורה והיורש את אשתו והמיבם את אשת אחיו והמתנה נזק וחצי נזק ותשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כולן אין נוטלות בראוי כבמוחזק אבל נותן להן (ר) משדה החוזר ביובל ר' יוחנן בן ברוקה אומר (ש) היורש את אשתו בני משפחה נותנין לו מעות ומוציאין מידו שנאמר (במדבר לו) ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר וגו':

פרק שביעי

א (א) מעשר בהמה נוהג בגדולים ובקטנים בזכרים ובנקבות בתמימים (ב) ובבעלי מומים ומעשרין אותן משנה לחברתה שנא' (דברים יד) עשר תעשר בשני מעשרות הכתוב מדבר א' (ג) מעשר דגן וא' מעשר בהמה דברי ר"ע וחכ"א שנה שנה של שנה אתה מעשר ואי אתה מעשר משנה לחברתה. (ד) גדיה שילדה שלש בנות ובנות שלש שלש נכנסות לדיר להתעשר אמר ר' שמעון אני ראיתי גדיה שמתעשרת בת שנתה היתה לו בהמה של שתים ושלש שנים אם מכיר בה של שנה שנה בפני עצמה נכנסת לדיר להתעשר (ה) אם לאו אין נכנסת לדיר להתעשר: ב (ו) מעשר בהמה מצטרף מלא רגל רועה ולא מלא רגל בהמה מהלכת כמה רגל בהמה שנים ושלשים מיל. כיצד היו לו חמש [ד] בכפר חנניא וחמש [ד] בכפר עותני וחמש בכפר בציפורי הרי אלו מצטרפות. חמש בכפר חנניא וחמש בציפורי [ס] עד שיהיו לו אפילו אחת בציפורי היה לו (ז) בעבר הירדן מכאן ומכאן כגון השולמי [ו] מנרי ושתי אבטיניות אין מצטרפות זו עם זו ואצ"ל בארץ וחוצה לארץ. (ח) נהר היוצא ממערת פמיים ועובר בימה של (ט) סופני ובימה של טבריא אע"פ ששמו ירדן אין מתחשב עם הירדן. איזהו ירדן מבית ירחו ולמטה: ג איזה לקוח כל שמכרו לו וחוזר ולקחו הימנו או שנתנו לו במתנה וחוזר ולקחו הימנו. אבל (י) הלוקח עובר פרתו של חברו אע"פ שילדה אצל בעלים נכנסת לדיר להתעשר. הכל נכנס [ז] להתעשר חוץ מן כלאים והטרפה דברי ר' אלעזר בן יהודה איש ברתותא שאמר משום ר' יהושע אמר ר"ע (כ) אני שמעתי משמו אף יוצא דופן ומחוסר זמן והיתום. אבל איזה הוא כלאים רחל שילדה מן גדי אפילו (ל) כמין כבש ועז שילדה מן הכבש אפילו כמין גדי טרפה כמשמעה יוצא דופן כמשמעו. אין פחות משמונת ימים ר"ש אומר (מ) מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר: ד הנרבע והמוקצה והנעבד אתנן ומחיר וטומטום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר ר"ש בר' יהודה אומר משם ר"ש טומטום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר שכל מקום שנאמר זכר מוציא (נ) טומטום ואנדרוגינוס מן הכלל: ה איזהו אתנן כל שנתן לה עובר פרתו (ס) וחזר ולקחו הימנה איזהו מחיר [ח] כל שהחליף לו עובר פרתו וחזר ולקחו הימנו: ו (ע) שלש גרנות למעשר בהמה בפרס הפסח ובפרס עצרת ובפרס החג (פ) אין להן קצבה דברי ר"ע ר' יוסי בר ר' יהודה אומר אין פחות מט"ו יום קודם לרגל אר"ש בן עזאי הואיל ואלו אומר בא' באלול ואלו אומר באחד בתשרי האלוליין מתעשרין בעצמן כיצד נולדו לו ה' באב וה' באלול ה' באלול וה' בתשרי וה' באב וה' בתשרי אין מצטרפין ה' בתשרי וה' באב הרי אלו מצטרפין: ז (צ) כיצד מעשרין מעמיד אמהות מבחוץ והן גועות והבנים יוצאין לקראתן יצאו שמיני ותשיעי כאחד ה"ז משלים עליהם (ק) הט' ועשירי ירעו עד שיסתאבו. עשירי ואחד עשר כולן ימותו היה מונה (ר) ראשון ראשון מת ראשון [ט] הרי זה משלים עליהן. היה מונה (ש) וקראו חברו לדבר עמו ה"ז משלים עליהם היה מונה וחשכה ליל שבת ה"ז משלים עליהם היה (ת) מונה והוציא ראשו ורובו מן הדיר וחזר כמנין לכל דבר מנאן (א) רבוצין או עומדין הרי זה משלים עליהן היה (ב) מונה וקפץ מן המנויין לשאין מנויין אם מכירו פטור והן חייבין ואם לאו הרי כולן פטורין (ג) נתערב בהן יתום או לקוח הרי כולן פטורין היה לו עשרה ומנה חמשה ומת אחד מן המנויין הרי זה משלים עליהן משאינן מנויין אלו שמנו פטורין והשאר יצטרפו לגורן הבא. היו לו חמשה עשר לא יאמר הריני מכנים עשרה מהן לדיר אלא מכנים את כולן ומונה מהן עשרה והשאר יתעשרו (ד) לשנה הבאה מנאן (ה) למפרע עשירי שבכולן מקודש קרא לט' תשיעי לעשירי עשירי לי"א י"א ט' לחולין עשירי מעשר אחד עשר חולין. קרא לט' עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר תשיעי (ו) נאכל במומו עשירי מעשר וי"א חולין קרא לט' ט' ולעשירי [י] תשיעי ולי"א עשירי ט' חולין ועשירי מעשר וי"א קרב שלמים. קרא לט' עשירי לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין ט' נאכל במומו עשירי מעשר אחד עשר קרב שלמים (ז) ועושה תמורה קרא לתשיעי תשיעי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי אין אחד עשר מקודש זה הכלל כל זמן (ח) שלא נעקר שם עשירי הימנו אין אחד עשר מקודש עד שישתוק בט' ויקרא לעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי. בהמה שנתערב בה ספק מעשר בזמן הזה ירעו עד שיסתאבו ספק (ט) אחד עשר הרי כולן ימותו. מעשר בהמה של יתומין מוכרין אותו מפני השב אבדה לבעלים. מעשר בהמה ששחטו. גידיו וקרניו ועצמיו וטלפיו והחלבו ועורו וגיזתו הרי אלו מותרין:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת בכורות

אור הגנוז

[א] ופרה: [ב] כיצד נוטל פי שנים ירשו שטרי חוב נוטל פי שנים יצאו עליו שטרי חוב נותן פי שנים אם אמר וכו': [ג] אביו: פ"ז [ד] בכפר: [ס] אין מצטרפות: [ו] ונמירי: [ז] לדיר: [ח] כלב: [ט] נשחטו: [י] חד עשר:

מצפה שמואל

(ל) ה' סלעים. מט: ועי' נא. רש"י ד"ה משום אונס: (מ) וכולן נפדין. עי' קדושין ג. ד"ה בפרוטה ועי' כא. וירושלמי שקלים פ"א ה"א: (נ) עגל זה. קדושין ח. ועי' ש"ע יו"ד סימן ש"ה וט"ז ס"ק ס: (ס) לא בעבדים. נא. ועי' ד"ה מה לכסף ומט. ד"ה ה"מ וע"ש ג. ד"ה חמש ושבת קכח ד"ה ונתן עירובין לא: ד"ה ונתן ועי' קדושין ג. ד"ה בפרוטה: (ע) נתן האב. נא: ורש"י שם ד"ה בזה"ז: (פ) אין הבכור. ב"ב קכד. וירושלמי בבא בתרא פ"ח ה"ד ועי' ירושלמי יבמות פ"ז ה"א. ועי' ירושלמי כתובות פ"ד ה"ב ועי' ירו' ב"ב פ"ח הלכה ו': (צ) שאף שלא. עי' בפנים הגירסא והת"ב הגיה שאף שלו השביחו כשלחן ועי' ב"ב קכד.: (ק) בהמה מוחכרת. שם קכג: ולר"פ שם דדיקלא והגיה כולי עלמא מודו א"כ כאן גם לרבנן שקיל. ועי' סי' רע"ח ס"ק ו' וצ"ע דכאן משמע דרק לרבי הוא: (ר) משדה החוזרת. עי' גיטין ספ"ד: (ש) היורש את אשתו. נב: ועי' ירושלמי בכורים פ"ב ב: אין הבעל יורש את אשתו ד"ת: (א) מעשר בהמה. נג. ושם: (ב) ובעלי מומין. עי' ר"ה פ"א ה"א וע"ש בק"ע: (ג) מעשר. עי' ילקוט פ' ראה בקרא דעשר תעשר הגירסא כר"ע אין מעשרין וצ"ע ואולי ט"ס כאן וכן בת"ב הגיה כגירסת הילקוט ועי' רמב"ם פ"ז מהלכות בכורות ה"ה ובלח"מ ועי' ירושלמי תרומות פ"ב כג:: (ד) גדיה. כ: וכא. ועי' רמב"ם פ"ז מהלכות בכורות ה"ז וכ"מ שם שהזכיר התוס' והוא בגמרא: (ה) א"ל אין נכנס. ע"מ ז:: (ו) מעשר בהמה. נה: (ז) בעבר הירדן. נד: ונה.: (ח) נהר היוצא. נה. ולרש"י לפי שבטל חשיבותו כשמתערב במים אחרים לכן תנא הכא ועובר בים משום ה"ט דאינו מתחשב עוד לירדן (הרב מוהר"ד): (ט) סופני ז"ל. ועי' ירושלמי שקלים פ"א ה"ב ובתוספתא דסוכה ועי' כתובות פי"ב ה"ג לענין שבח ארץ ישראל והזכירו ימים יס סוכני: (י) הלוקח עובר. נו. ועי' רמב"ם פ"ו מהלכות בכורות הי"ג ועי' ירושלמי שקלים פ"ג ה"ז בדין לקוח: (כ) אני שמעתי. עי' נז.: (ל) כמין כבש. נדמה הוא מבואר. יב.: (מ) מחוסר זמן. ירושלמי שקלים רפ"ג ועי' ירו' שבת פי"ט ה"ה: (נ) טומטום ואנדרוגינוס. נו. ע"ש הגירסא: (ס) וחזר ולקחו. עי' בפנים והת"ב כתב דל"ג ליה: (ע) שלש גרנות. נז:: (פ) אין להם קצבה. הנה הת"ב מפרש ע"פ הש"ס נו. דלר"ע לא קביע זמן דהדר פעמים מלא ולפעמים חסר וכשמלא הוא ביום שלשים וכשחסר הוא ביום כ"ט דלא כר"ע וכאן לא משמע כן דמלשון אין פחות דאר"י משמע דר"ע לא מיירי בהכי ועי' נח. דמבואר פירוש ר"י אר"ש בן עזאי נח. ועי' ירו' ר"ה פ"א ה"א שקלים רפ"ג ובנוסחת התוס' י"ב באב וה' בתשרי אין מצטרפין והגב אחרינא נקט ליה: (צ) כיצד. נח: והובאה בב"מ פ"א מהל' בכורות ה"א: (ק) הט' והעשירי ירעו. עי' רש"י במשנה ס. ד"ה התשיעי מ"ש כדינא דטעות ועיין רמב"ם פ"א מהלכות בכורות ה"ז ועי' בפנים והת"ב מפרש הט' והעשירי קאי אלעיל דאם מנה שנים א"כ הט' והיה מקולקלין כמבואר במשנה וירעו כמ"ש רש"י שם בלא: (ר) ראשון ראשון. יט: (ש) וקראו. מיי' פ"ח הי"ג: (ת) מונה ומוציא. עי' ס:: (א) רבוצים. נח:: (ב) מונה וקפץ. שם ונט:: (ג) נתערב. עי' רמב"ם ספ"ז וב"מ ז:: (ד) לשנה הבאה. ס: ושם לגורן וע"ש נט:: (ה) למפרע. עי' ס. גרסי' ועי' רמב"ם פ"ח ה"ד דפסק דמאליו קדוש. ועי' נט. וא"ש ועי' לח"מ פ"ח ה"ה: (ו) נאכל במומו. ס. ועי' רמב"ם רפ"ח: (ז) ועושה תמורה. ס.: (ח) שלא נעקר. נט: וס: ומרבה יצא י' ולא דבר אבל קדים תרווייהו בב"א קדיש. ועי' תוס' שם ס: ד"ה עד מ"ש דעוד יש לפרש דעקירת שם הוא שקרא לט' א' וכאן בתוס' מבואר להדיא דקרא לט' ט' מ"מ י"א קדיש וכן הקשה בת"ב אך לק"מ דלעיל בתוס' מבואר להדיא קרא לט' י' ולי' ט' ולי"א י' שלשתן מקודשין א"כ כאן עד שישתוק בט' פליג כמבואר ס: וכמ"ש בפנים א"כ ה"ה בקרא לט' ט' לתנא דלעיל קדיש וז"פ ועי' ירו' פ"ה ה"ב ותו"כ פ' ויקרא: (ט) אחד עשר והוא שלמים. עי' זבחים רפ"ח בזמן המקדש ימכרו לצרכי שלמים: סליק מסכת בכורות

מנחת בכורים

נדר הנאה מבן מותר הבן לעשות לו זה: ד וכולן. כל הנפדין כגון בכור והקדשות: ממותר שקלים. שקלים נותן כ"א חצי שקל טבוע ותיבת ממותר ל"ג בגמרא: והראיון גרסינן. דקונה הקרבן עולת ראיה בשתי כסף טבוע. ופדיון מעשר שני שמוליך לירושלים אינה נפדה אלא בטבוע דחיישינן שמא תוזיל המרגליות הוא בש"ס (נא.): אין בנו פדוי. אף שהוה לר"י כיון דלא קיילי ורבה מוקי בלא שוה ובסיפא בדקיבל כהן עליו (קדושין ח): להם בב"א יצא. ה"ג בגמרא: ר"ט עושה. נותן וחוזר ונוטל סימנו (כא.): ה בשבח. דה"ל ראוי: שאף. לא גרסינן וה"ג לאחר מיתת אביהן שלא השביחו שלהן הייט שבחא דממילא אבל השביחו יתומים אינו נוטל פי שנים: מוחכרת. לחלק: מושכרת. בשך קצוב לזמן: רועה באפר. כ"ש הוא אלא דקמ"ל דמושכרת דומיא דרועה באפר דהוה ממילא ולא חסרה מזונות: בזרוע. מתנות כהונה: ובמכירי כהונה. ואשמועינן בחיי אבוהון דכמאן דכא לידו דמי: ר"א והוא. כדלעיל: שלא פלפלו. שלא עסקו בו בעצמם בהשבח: ואינו נוטל. מהופך הגירסא וה"ג אבל בנו וכו' הכל מודים שאינו נוטל פי שנים ולא ליתן לבע"ח של אביו (ב"ב קכד:): כיצד אינו נוטל. המבואר במשנה (נב.) מאי מרבה: אבי אביו. אף שלא היה אלא בן אחד וראוי לפול לו ס"ד דליהוי כמוחזק: היה בכור. אביהם והיו לו אחים: נוטל. הבן אף שאינו בכור נגד אחי אביו שני חלקים דהאב מנחיל לבנו הבכור ב' חלקים אף שהבן בקבר ויורשין בניו זכותו (ב"ב קכו:) במשנה ורשב"ם ותו' שם ע"ד פירוש התוס' והוא עיקר וע"ש בנ"י: את אשת אחיו. דקרי ליה רחמנא בכור: נותן להם. דהוי מוחזק: היורש את אשתו. בס"ק: ומוציאין מידו. מדרבנן משום פגם משפחה: שנאמר לא תסוב. אסמכתא בעלמא כמבואר בסוף תענית דרק לאותו דור נאמר:

פרק ז א להתעשר. כולן בשנה אחת: שעברה בתוך שנתה. נצטרפה עם בנותיה להתעשר ופרשינן פלוגתייהו דת"ק ור"ש בבמה גווני (כא.): ב ה"ג כמלא רגל בהמה מהלכת. כמה שהבהמה מרחקת לרעות: כמה רגל בהמה ל"ב מיל. כלומר כל ל"ב מיל אשכחן לצרופי שהיה באמצע ג"כ בתוך ט"ז מיל לזה ולזה אבל בלא"ה שיעור הצירוף ט"ז מיל: צפורי באמצע. בין כפר חנניא לעותני ודוקא חמש בצפורי דתוי לצרפן להכא ולהכא אבל אחד לא: ה"ג חמש בכפר חנניא וחמש בכפר צפורי. אין מצטרפות עד שיהא אחד בצפורי והייט עד שיהיה ס' מזה וט' מזה וא' מצרפן באמצע דחזא להכא ולהכא ולא קאי על הרישא ושמואל ס"ל דאף אחד בין חמש וחמש מצרפן א"כ רישא ל"ד וסיפא כפשוטו (עי' נה: היטב) ועי' ירו' חלה פ"ד ט. דמביא מזה דאף דבר שנסתרס מצרפן ע"ש: כגון. וביניהם ט"ז מיל: ושני אבטליות. גרסינן כגון בשני אפרכיות: ושל סוכני גרסינן: למטה. אבל למעלה לא. ושם לא הוי הירדן הפסק למעשר בהמה (נה. ע"ש ותו' שם בציור הדבר): ג לקוח. שפטור ממעשר בהמה (נה.): והיתום. שמתה אמו או שחטה ואח"כ ילדה (נז:) ולת"ק יוצא דופן ולד מעליא כל זמן שפטור קיים דמהניא לולד לא הוי יתום ולכן לא מנה לו ובמחוסר זמן ס"ל כר"ש דנכנס לדיר להתעשר: אבל. נראה לסיים בזה המאמר דר"י במשנה דיתום כ"ז שהעור קיים לא הוי יתום ולפ"ז לא פליג את"ק: מין גדי גרסינן: ה"ג מחוסר זמן אין פחות משמונה ימים. עד שמונה הוא מחוסר זמן ואין נכנס פחות משמונה: ד ואנדרוגינוס נכנסין גרסינן. ס"ל כל שאין המום פוסל דבר ערוה ועבודת כוכבים נמי לא פסל וטומטום ואנדרוגינוס ספיקא הוא: מוליא. בקדשים ומעשר יליף תחת תחת מקדשים (נז.): ה וחזר ולקחו. אף שחזר ולקחו ומיירי בלקח עובר דחייב במעשר (נז.): ו בפרוס. מתחלה מפלגים שדורשין קודם פסח שמעשרין שם בזמה"ז כדי שיהיה בהמות מצויין לעולי רגלים: אין להם קצבה. ויכול לעשר מעט קודם הרגל: אין פחות. דוקא ט"ו: הואיל. פלוגתייהו אם אחד באלול ר"ה למעשר בהמה או א' בתשרי כמבואר בר"ה: ז גועות. צועקות: מוציאין. מאליהן ומעמיד אמותיהן כדי לצטר דלקות ויתום פטור (נח:): משלים עליהן. עשירי למנין והוא מעשר כדין דעשירי למנין בהמות קדוש וקראו עשירי: הט' והעשירי. שיצאו כאחד בין קראן ט' בין י' יאכלו במומן: עשירי וי"א שיצאו כאחד כולן ימותו. בגמרא מימרא דרבא דירעו עד שיסתאבו דאם קראן עשירי הרי עשירי וי"א מעורבין והוה הוא שלמים שנתערב במעשר וירעו ואם קראן י"א הוי עשירי וחולין מעורבין (ס:) וכאן איירי בזמה"ז דימותו כמבואר לקמן: לילי שבת. הרי זה משלים אחר שבת דבשבת לא מעשרינן משום שקרתא שנוגע העשירי להיכר: כמנו לכל דבר גרסינן: משלים לעשר במנין. וסגי בהכי (נח.): שמנו. נפטרו במנין הראוי שהיה בדיר ראוי להשלים לעשרה (נט:): לגורן הבא גרסי': למפרע: עשירי ט': שבכולן. המנוי עשירי קודש ולא תלינן בקריאת שם: קראן. משום סיפא נקטיה דזה כדינו הוא: נאכל במומו. שקרא לו שם עשירי ומ"מ אינו כדין מוכבר ליקרב: מעשר. דלמנין הוא עשירי אבל י"א כדינו ומילתא דפשיטא ומשום סיפא נקטינן: יקרב שלמים. שהרי נעקר שם עשירי מן היו"ד ולכן חל על י"א עשירי להקרב שלמים: עד שישתוק. בט' ולא קראהו שם עשירי דאילו קרא שם עשירי על הט' אין הי"א קודש דשני מעשים לא מתקדש דס"ל טעות מעשר תמורה ואין ממירין ותוזרין וממירין ופליג אדלעיל דאמרינן שלשתן מקודשין ואולי חסר כאן שם התנא ר"א כר"ש אומר וכן הוא בגמרא (ס:): בזמה"ז. ה"ה בזמן המקדש ומשום סיפא נקטיה: כולן ימותו. דא"א להקרבה ובגמרא מוקמינן ברייתא דתנא ימותו בזמה"ז דחיישינן לתקלה ולפי' מד מעשר כדיש נמי ימותו. ולפי התוספתא אינו נראה כן אלא כחד ירעה בזמה"ז אבל בב' דנתערבו שלמים אז ימותו ולר"ה מ"מ בטלוהו למעשר בזמה"ז כל עיקר (עי' נג.): מוכרין אותו. אף דמעשר אינו נמכר לא חי ולא שחוט מ"מ ביתום מותר למכור כדרכו וא"נ לכבליע הבשר בעורו דהא דאינו נמכר שחוט מדרבנן וביתומים הקילו מפני הפסד ממון שלהם: מותרין. בגמרא הגירסא ה"ז מבליעו בעור וכו' הבשר בהבלעה עם העור (נז: ולב:)

סליק מסכת בכורות בסיעתא דשמיא

פרק ראשון

א (א) רבי מאיר אומר מרובה מדת [א] מעריכין ממדת נערכין שחרש שוטה וקטן נערכין אבל לא מעריכין. ר' יהודה אומר מרובה מדת מעריכין ממדת נערכין (ב) טומטום ואנדרוגינוס מעריכין ולא נערכין אף העובד כוכבים יהא מעריך ולא נערך: ב (ג) נשים ועבדים נודרין ונידרין נערכין ומעריכין אם יש להן בזמן הזה גובין מהן אם לאו כותבין עליהן וגובין מהן לאחר זמן (ד) העובדי כוכבים נודרין ומדירין. הקיטעין ומוכי שחין ואע"פ שאין להן דמין יש להן ערכין. (ה) הגוסס (ו) ובן שמונה לא נידר ולא נערך והיוצא ליהרג לא נידר ולא נערך דברי ר"מ ר' חנניא בן עקביא אומר נערך מפני שדמיו קצובין אבל אין נידר מפני שאין דמיו קצובין. ר' יוסי אומר נודר מעריך ומקדיש ואם הזיק חייב בתשלומין. (ז) האשה שיצאה ליהרג (ח) הוציא עובר את ידו ממתינין לה עד שתלד שאילו ילדה היו ולדותיה נסקלים (ט) האשה שיוצאת ליהרג אמרה תנו שערי לבתי נותנין לה. מתה סתם אין נותנין לה שהמתים אסורין בהנאה: ג (י) ערך עני סלע ערך עשיר כתוב בתורה. היה בידו סלע ונתן הימנו ג' דינרים ולא הספיק ליתן דינר האחרון עד שהעשיר מגלגלין עליו את הכל שאילו מתחלה נתנו פטור. היו בידו שלשים סלע ונתן מהן עשרים ותשע ולא הספיק ליתן את האחרונה עד שהעשיר מגלגלין עליו את הכל: ד פרים של חג אין פחות משבעה ולא יותר על ארבעה עשר. אין פתח (כ) בטועה פחות משבעה ולא יתיר על שבעה עשר. (ל) אין בנגעים פחות משבוע אחד ולא יתיר על ג' שבועות. (מ) אין פותתים מארבעה חדשים המעוברים בשנה לא נראה להוסיף יתיר על שמונה. מעולם לא נראו ששה חדשים המעוברים בשנה זו אחר זו. במקום שאין מכירין זמנו של חדש נוהגין אחד מעובר. ואחד שאינו מעובר וכן בגליות נוהגין אחד מעובר ואחד שאינו מעובר היו נוהגין תמוז בזמנו והאב מעובר ואח"כ נודע להן שאב בזמנו מניחין אותו ומונין מכאן ואילך אחד מעובר ואחד שאינו מעובר. (נ) עצרת פעמים שחל להיות בחמשה ובששה ובשבעה לא פחות ולא יותר. ר' יהודה אומר חל להיות בחמשה סימן רע לעולם בששה סימן בינוני בשבעה סימן יפה לעולם. [ב] וכן מצינו שהיו ישראל עומדין לפני הר סיני נמשכין לאחוריהם י"ב מיל ובאין לפניהם י"ב מיל על כל דיבור ודיבור כ"ד מיל (ס) היה היום ברור והיו ישראל (ע) משתלחין מפני האש אמר להן הקב"ה לענני כבוד רבצו טל לפני בני שנאמר (תהלים סח) ה' בצאתך משעיר בצעדך משדה אדום והקב"ה מרביץ לפניהם טללים וגשמים שנאמר (שם) גשם נדבות תניף אלהים וגו'. (פ) אין עצרת חל להיות אלא ביום הנף. אין ר"ה חל להיות אלא ביום הנף וביום עיבורו. (צ) אחרים אומרין אין בין עצרת לעצרת ואין בין ר"ה לר"ה אלא ארבעה ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת ה': ה אין (ק) בערכין פחות מל' יום ומוסיפין עד עולם (ר) ואין בנזירות פחות מל' יום ומוסיפין עד עולם: ו (ש) החליל אין דוחה את השבת ר' יוסי בר' יהודה אומר דוחה. (ת) לא היה מכה בב' חלילין אלא בחליל א'. לא היה מחלק אלא בשל קנה מפני שמחלק יפה (א) רשב"ג אומר הדראולים לא היה במקדש מפני שמערבב את הקול ומקלקל את הנעימה (ב) אלו הן מכין לפני מזבח עבדי כהונה היו דברי ר"מ ר' יהודה אומר עבדי לויה ר' יוסי אומר משפחת בית הפגרים בית צפרייא מימאים משיאין לכהונה רבי חנניא בן אנטיגנוס אומר מכירן הייתי ולוים היו:

פרק שני

א (א) אין פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד עולם. אין פוחתין (ב) משנים עשר לוים העומדים על הדוכן ומוסיפין עד עולם כנגד תשעה כנורות ושני נבלים ובצלצל אחד שנאמר (דה"א כה) הוא ואחיו ובניו שנים עשר (כשר) כשהוא אומר יושע (עזרא ג) מלמד א) שאף [ג] עמהן מן המנין. מעולם (ג) לא נראית אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד (ד) ולא נראה קטן בעזרה אלא בשעה שהלוים אומרין בשיר. לא היו אומרין בנבל וכנור אלא בפה ר"א בן יעקב אומר (ה) צוערי לויה בני יקירי ירושלים היו בעזרת נשים ראשיהן בין רגלי הלוים כדי ליתן תבל בנעימה שנאמר (עזרא ג) ויעמד ישוע בניו [ואחיו] קדמיאל ובניו בני יהודה וגו': ב (ו) חליל שבמקדש של קנה היה ומימות משה היה פעם אחת צפוהו זהב ולא היה קולו ערב כמות שהיה נטלו צפויו וחזר קולו להיות ערב לכמות שהיה. צלצל שבמקדש של נחושת היה ומימות משה היה נפגם שלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא שתקנוהו ולא היה קולו ערב כמו שהיה. מכתשת שבמקדש של נחושת היתה ומימות משה היתה נפגמה ושלחו חכמים והביאו אומנין מאלכסנדריא ותקנוה ולא היתה [ד] מפטמת כראשונה נטלו את פגימתה חזרה לתחלתה: ג (ז) אלו הכלים שנפגמו בבית הראשון ולא עלתה להן ארוכה ועליהן הוא אומר (מ"א ז) נחשת ממורט ועליהן הוא אומר (עזרא ח) כלי נחשת מוצהב טובה שנים חמודות כזהב מלמד שהיתה יפה כשנים כזהב רבי נתן אומר שני כלים היו שנאמר שנים. רבן שמעון בן גמליאל אומר שילוח היה המוציא מים בכאיסר אמר נרחיבנו כדי שירבו מימיו והרחיבוהו ונתמעטו מימיו וסתמוהו וחזר לתחלתו: ד רבי יהודה אומר שבע נימין בכנור [ה] היו שנאמר (תהלים טז) שובע שמחות את פניך לימות המשיח שמונה שנאמר (שם יב) למנצח על השמינית על נימא ח' לעתיד לבוא בי' שנאמר (שם לג) הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו: ה (ח) שדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד אחד המקדיש בפרדסות ספוסטי ובחולית של מחוזא נותן חמשים סלע לבית כור רבי יהודה אומר אף המקדיש בפרדסות יריחו ובחולית של יבנה נותן חמשים סלע לבית כור (ט) שדה מקנה נותן שויו שנאמר (ויקרא כז) וחשב לו הכהן את מכסת הערכך אין מכסת אלא שויה דברי רבי יהודה אמר לו ר"א [ו] אין כל שויה הוא נותן מה ת"ל וחשב נאמר כאן וחשב ונאמר להלן וחשב מה וחשב האמור להלן חמשים סלע לבית כור אף וחשב האמור כאן חמשים סלע לבית כור: ו (י) ראה כמה החמירה תורה בין חומסי חמס לאומרי לשון הרע שאונס ומפתה וחומס חמס נותן ה' סלעים ואינו לוקה המוציא שם רע לוקה ונותן מאה סלע. החמירה תורה דברים מן המעשה נאמר (שמות כא) ומכה אביו ואמו מות יומת ונאמר (שם) ומקלל אביו ואמו מות יומת זה בסקילה וזה בחניקה החמירה תורה דברים מן המעשה (כ) ר"א בן פרטא אומר הרי הוא אומר (במדבר יד) וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ וגו' על מה הוציאו שם רע על עצים ועל אבנים והלא דברים קל וחומר ומה אם אלו שלא הוציאו שם רע אלא על עצים ועל אבנים נענשו ולא עונש מועט אלא עונש מרובה ולא עונש לשעה אלא עונש לדורות המוציא שם רע על חברו כיוצא בו על אחת כמה וכמה: ז (ל) עני ועשיר שהעריכו את עני ועשיר זה נותן לפי משהו וזה נותן לפי משהו. הרי עלי ערך סתם [ז] זה מביא את המועט שבערכין וכמה הוא מועט שבערכין (מ) ה' סלעים. האומר (נ) ערכן של עשרה עלי אם היה עני נותן (ס) ע"י כולן ערך עני. [ח] עשיר נותן ע"י כולן ערך עשיר (ע) עני והעשיר נותן ע"י כולן ערך עשיר עשיר והעני נותן ע"י כולן ערך עני. ר' יהודה אומר ערך עשיר הואיל ובא לכלל עושר שעה אחת. האומר (פ) ערך פלוני זה עלי הרי זה נותן סלע דברי רבי מאיר שנאמר (ויקרא כז) וכל ערכך יהיה בשקל הקודש וחכ"א אין נותנין אלא לפי השג יד שנאמר (שם) על פי אשר תשיג יד הנודר יעריכנו. עני שהעריך את עצמו אין אומרים לו (צ) לך לוה לך עשה מלאכה והבא ערך עשיר אלא מוטב שיביא ערך עני עכשיו ואל יביא ערך עשיר אלא לאחר זמן. (ק) רבי יהודה אומר היה אביו חולה או מסוכן או שהיתה (ר) ספינתו במדינת הים ויביא ערך עשיר אלא מוטב שיביא ערך עני עכשיו ואל יביא ערך עשיר לאחר זמן. ר"א אומר היה חייב קרבן (ש) עולה ויורד אין אומרים לו לך לוה לך עשה מלאכה והבא קרבן עשיר אלא מוטב שיביא קרבן עני עכשיו ואל יביא קרבן עשיר לאחר זמן. ר"ש אומר

א) נ"ל דל"ל הכהן

אור הגנוז

פ"א [א] נערכין ממדת מעריכין: [ב] אבא שאול אומר כל זמן שי"ט של עצרת ברור סימן יפה לעולם וכן מצינו כו': פ"ב [ג] הוא: [ד] כהלכתה: [ה] בזמן הזה: [ו] אם: [ז] הרי זה: [ח] אם היה:

מצפה שמואל

(א) רמ"א. ה: (ב) טומטום ואנדרוגינוס. עי' שבת קלג: (ג) נשים. ר"ס מכילתן. ועי' תוס' שם ד"ה נשים ורמב"ם פ"א מהל' ערכין ה"ד: (ד) העובדי כוכבים. ה. ועי' ירו' נזיר בפ"ט בזה וירו' שקלים פ"א ה"ה בזה: וזה מודים ד: (ה) הגוסס. ו: ועי' ד. ותוס' שם ד"ה ולא תוציא ועי' סוטה כו. ד"ה רב אשי. ועי' רמב"ם פ"א מהלכות ערכין ה"ט וי"ד וע"ש בלח"מ ומ"ל ומחלוקת הוא אי נדר ומעריך ועי' בגט פשוט סי' קכ"ח מ"ע בזה: (ו) בן שמונה. אף שהוא בן חודש כמבואר ביבמות עד שיהו עשרים שנה: (ז) האשה שיצאה ליהרג. בדיני סנהדרין ו: ועי' רמב"ם פ"א ה"ד וע"ש הכ"א בהשגות ולח"מ בזה: (ח) הוציא עובר. ז. במשנה ולרש"י מיירי קודם גמר דין וכאן מבואר להדיא היה יוצא ליהרג בדיני סנהדרין וע"כ כפירוש התוס' שם דאף אחר גמר דין היו ממתינין ואולי לרש"י הוציא ידו שאני וצ"ע דבכל"מ לא הוה כילוד בהוציא ידו וע"כ דהוציא הוה כמשבר ולא יותר וכמבואר בפנים ומה שהגיה בת"ב שאילו לא ילדה הוא דחוק דידו ג"כ לא חשיב כילוד וראיתי שכתב הרב הגאון מוהרד"ל כי צ"ל שאילו ילדה היה כנזלין ומכוון למה שכתבתי בפנים ועי' סוף סימן ש"ו: (ט) האשה. ז. ע"ש בגמרא ועי' ירו' גיטין פ"ה ה"ו האשה שנתרגה נסכין בשערה וכ"כ הרד"ל דמדאמר סתם מבואר דאמרה אף אחר מיתה מותרת. ויצאה ליהרג ל"ד ועי' תשובת רשב"א ח"א סי' ש"ל: (י) ערך עני. ז: רפ"ב: (כ) בטועה. ח.: (ל) אין בנגעים. ח: : (מ) אין פותחין. שם: (נ) עצרת. ר"ה ו: וירו' ר"ה פ"א ה"א וה"ד: (ס) היה ביום ברור. עי' ב"ב קמו גבי אחיתופל: (ע) משתלחין. משתלסין גרסינן. והש"ב גרס משתלהבין. והרב מוהרד"ל כתב כמ"ש כתב שכ"מ בתשובת הגאונים שבס"מ נהרות דמשק סי' פ"ח בתשובת ר"ס גאון ולהש"ב הוה צ"ל משתלהבין מן האש ולא מפני. עכ"ד הרב ז"ל: (פ) אין עצרת. ט: ועי' רש"י שם: (צ) אחרים. שבת פז: (ק) בערכין. משנה יח.: (ר) ואין בנזירות. נזיר פ"א ע"ש היטב בסוגיא דבר פדא: (ש) החליל אינה דוחה. סוכה נ: וירו' סוכה פ"ה ה"א ופסחים פ"ד ה"א ותענית פ"ד ה"ב: (ת) לא היה מכה. משנה י.: (א) רשב"ג אומר. י: ובס"ס וכן מן התוספתא מוכח וכן דאמר רשב"ג דקאי על המשנה דלא הוה מחלק אלא באבוב יחידי דלא לערב הקול וקאמר וכן שלא היה הדראולין שמערבב הנעימה כמו האבובים בעת החלוק (מהרב מוהרד"ל): (ב) אלו הן מכין. עי' יא.: ר"ח בן אנטיגנוס שם. ועי' תוס' תענית כ"ז ד"ה מ"מ ויבמות פו: ד"ה ומכני לוי וכתובות כד: ד"ה והד אמר וקדושין עו. ד"ה אין: (א) אין פותחין. יג.: (ב) משנים עשר לוים. יג.: (ג) לא נראית אשה. קדושין נב: ועי"ש בתוס' מה שכתב על פירש"י וכן כאן בתוספתא וע"ש לו. ד"ה הקבלות עירובין ל. ד"ה דלמא סוטה ז: רש"י ד"ה שזינתה ועי' בנ"ק ספ"ז במנחות שכתב בנדה ז' דשפחתו של בית רבי אפה תרומת לחמי תודה דו"ל דהיה בעזרה וכן להתקדם בזבח והוא כתוס' זו וכן היא בת"כ: (ד) ולא נראה קטן. יג.: (ה) צוערי לויה. עי' רמב"ם בפירוש המשנה דצוערי הוא לפי שהיו בכלים מלבד הי"ב דהיו בפה וקול הכלי ערב יותר ולכן משמע יותר כפירש"י שאמר דקטנים היו לפי שהביא מקרא ויעמוד ישוע שמביא בגמרא לראיה דקטן נכנס וכ"כ הת"כ. והרב מוהרד"ל הגיה דהלשון בני יקירי ירושלים משמע קצת דזרים היו דכיון שהיו קטנים מ"ל כהן ומ"ל זרים ולכן מביא מקרא דויעמוד שאמר בני יהודה כאחד והיינו בני יהודה ממש והן יקירי ירושלים והיו עם בניהם ביחד וצ"ע. עכ"ד: (ו) חליל שבמקדש. יג: (ז) אלו הכלים. שם כל התוס' עד שדה אחוזה וירו' סוכה פ"ה ה"ו קצת בנו"א ותד אמר שנים כשנים של זהב ויותר נכון להגיה כן בש"ס בבלי וא"ש דאמר תני רב יוסף והוא דעת שלישי ע"ש היטב: (ח) שדה אחוזה. יד.: (ט) שדה מקנה יד. ושם יד: (י) ראה החמירה תורה. טו. ועי' ירו' פאה פא (לא:) בארוכה מעון לה"ר. ועי' ירו' סוטה פ"ב ה"א זאת תהיה תורת המצורע מוציא שם רע ע"ש ועי' ירו' יומא ספ"ז לענין כפרה בבגדי כהונה המבואר כאן בבבלי: (כ) ר"א בן פרטא. שם: (ל) עני ועשיר. רפ"ד יד.: (מ) ה' סלעים. באמר ערך דוכר. תוס' ד: ד"ה כמה וע"ש דנותן ה' סלעים והוא בסתם ערך ועי' רמב"ם בפ"א ה"כ כתב ולא פירש ערך מי נראה כהתוס' דלא נמעט שלא פירש ערך זכר: (נ) ערכן של עשרה. כ.: (ס) ע"י כולם ערך עני. עי' רמב"ם פ"א ה"ט ופ"ט בלח"מ דצריך שיגיע סלע לכל א' וע"ש פ"ג הי"ב באומר שני ערכי עלי. וי"ל דכאן שאני דהוו גופין מחולקין: (ע) עני והעשיר. יז: וגרסינן שם הזר והעני. עי' לח"מ פ"ג ה"ה: (פ) ערך פלוני. ז: (צ) לך ולוה. עי' כה. ועי' תוס' יז: ד"ה אבל שהביאו תוס' ז: (ק) רי"א. יז: ועי' תוס' יז: ד"ה אבל שאין ממתינים להעריך כשהוא עשיר מתוס' ז ע"ש. ועי' תוי"ט פ"ד מ"ב ד"ה והעשיר וית. תוס' ד"ה לא צריכא. (ר) ספינתו. י"ח א: (ש) עולה ויורד. עי' מיי' פ"י מהל' שגגות ה"י ובלח"מ שם:

מנחת בכורים

פרק א א ר"מ אומר (ה:) מרובה מדת הנערכין גרסינן. לכן כדמרבינן מאיש איש כי יפליא נדר לנערך ולא למעריך: אבל לא מעריכין. שאין להקדם כלום: ב בזמן הזה. בעת נדרן ממון שאין להרב והבעל רשות בהן גובין: אע"פ גרסינן שאין להם דמים. באומר דמי עלי שאין שוה כלום להמכר: יש להן ערכין. ליתן כערך הקצוב בתורה: נודר ומעריך. אף ת"ק מודה בזה ופליגי באם הזיק: ליהרג. דדינה מבואר במשנה ספ"ק דאין ממתינין לה עד שתלד בהוציא את ידו בישיבה על המשבר דגופא אחרינא הוא: שאילו ילדה. כלומר כשתלד אח"כ אם לא נמתין הרי וולדותיה נסקלין וגם לא תטלו: תנו שערי. בפיאה נכרית *) דמחובר בה כיון דאמרה תנו ולא הוי נאסר בהריגתה אבל כי לא אמרה תנו כגופא היא: מתה. שלא אמרה תנו: שהמתים. שנוי המתים אסור וכן מתפרש המשנה ספ"ק לרב ורנב"י ס"ל כברייתא זו: ג שלשים סלע. ונדון בהשג יד דערכו חמשים: ד פתח. להתחיל ימי טומאה בטועה שראתה ואינה יודעת אם מימי זיבה הוא ודינה להיות בראיית יום אחד שומרת יום כנגד יום או מימי נדותה הוא. ומונה שבעה והוא לפעמים מסכתת לה שתמנה ז' נקיים ותתחיל ימי נדה בודאי. לפעמים מונה ט"ו וע"ז וי"ד כדמפרשינן בגמרא: פחות משבוע א'. בנגעי אדם שמסגירו ואם פשה טמא ואם לא פשה מסגירו שנית אבל לא יותר ובנגעי בתים הוא ג' שבועות כדילפינן מקרא בת"כ ושב הכהן ובא הכהן: שאין מכירין. שאין מקדשין ע"פ הראיה: בזמנו. כ"ט יום ור"ח אב ביום ל': מניחין אותו. ולא אמרינן דמכאן ואילך יעשו שניהם מעוברין כנגד שני חסרים. וברי"ה דף כ' דאמרי' מעולם לא נמנא אלול מעובר פליגא על הך תוספתא: בחמשה בסיון. ניסן ואייר מעוברין: בששה בסיון. כגון שאייר חסר: בשבעה. כגון שגם ניסן חסר: סימן יפה לעולם. ס"ל כר' יוסי דבז' נתנה התורה ואותו יום הוא יום ברכה כדמפרש ואזיל: וכן מצינו. כשעמדו ישראל על הר סיני היה טל: של ברכה: היה היום ברור. בלי טל: משתלסין גרסינן עייפות הרבה: רבצו טל. להקיץ קצת: שנאמר ה' בצאתך משעיר הכל בענין מתן תורה: ביום הנף. הנפת העומר ט"ז ניסן דמונין שבעה שבועות והחג באותו יום: וביום עבורו. יום ל"א של ניסן שבו נעשה חודש ניסן מעובר ניסן ביום א' ור"ח אייר יום ג' ובו הוא ר"ה והוא יום מאוחר מיום הנף דיום הנף ביום ב' וכגון אם עבדינן בקיץ ד' חסרין וכי עבדינן כסדרן ג' חסרים וג' מלאים ר"ה ביום ג' א"כ כי חסרינן עוד יום הוה ר"ה מוקדם ליום אחד והוה ביום הנף: ה פחות. ת"ק ס"ל דפחות מבן חודש אין לו ערך: ומוסיפין. אם הוא זקן הרבה יש לו ערך המבואר בתורה: ו בחליל אחד. סיום הנעימה של השיר היה באחד כדי שיהא נעימתה קול יותר דיותר נשמע נעים כשמאריך אחד בסיומו ומחלק הוא סוף הנעימה שמסיים לבד: בשל קנה. ולא בשל נחושת ובמשנה מבואר דהחליל נעשה הכל מקנה ואולי עיקר טעמא אשמועינן שהיה של קנה משום סוף הנעימה דהאמצע השיר אין הבדל כ"כ: הדרואלים. אוג ועגב:

פרק ב א ובצלצל אחד. דכתיב (ד"ה א' ט"ז) ואסף במצלתים להשמיע והיינו א' שהוא ב' מתכות ומכין זו על זו ולכן נאמר במצלתים: הוא ובניו. כ"ד משפחות דכתיב (בד"ה א' כ"ה) כל אחד מי"ב נפשות: כשר לי"ג והקרא כתיב בשיר: כשהוא אומר. מביא ראיה דהוא ג"כ מן המנין של הלוים קרא אחרינא ויעמד ישוע בניו ואחיו קדמיאל ובניו וגו' לנצח על מלאכת בית ה' ש"מ דגם ישוע ממנין הלוים: לא היו אומרין. הקטנים: צוערי לויה. שהיו מצערין את הלוים שעומדין אצלם: בני יקירי ירושלים. הקטנים: תבל. לתבל הנעימה בנעימת קול ערב דקול הקטנים דק: ב ולא היתה מפטמת. שלא היה קולה כ"כ והקול יפה לבשמים: ג אלו הכלים. צלצל ומכתשת: ממורט. דק שיכולין לקפלו ובגמרא גרסינן כמו נחושת ממורק קלל: שנים כזהב. ולא שנים ממש אבל אחד היה: שנים היו. ויפה כא' של זהב ואיכא דמתני כשנים של זהב: שילוח. נהר היוצא מירושלים: ד בנבל עשור. של עשר נימין כנור לעתיד נקרא נבל לפי שקולו שלו עב שיש בו י' נימין: ה שדה אחוזה. בפדיונו שקצוב בתורה בית כור בחמשים סלע למ"ט שנים סלע ופונדיון לשנה לפעמים הוה קולא לפעמים חומרא: בפרדסות ספסטי. כרמים של אותו מקום דמעולים המה: ובחולית. סביבות עיר שמו מחוזא א"נ בכל סביבות עיר מפני דריסות רגלי בה"א המקום קשה לזרוע ומחוז הוא עיר: בפרדסות יריחו. שמעולין המה הרבה: כל שויה גרסינן. מה ת"ל וחשב דמיותר הוא נילף מג"ש משדה אחוזה דערכו קצוב: ו ראה כמה התמירה תורה במשנה איירינן במוציא ש"ר להקל ולהחמיר: נותן חמשים סלע גרסינן. וכן בחומסי חומס משלמין הגזילה ותו לא: זה בסקילה. מקלל: כיוצא בו. אדם כמותו: ז את עני ועשיר. בין עני בין עשיר: לפי מה שהוא גרסינן: עני. דאזלינן בתר הנודר: ערך סתם. שפירש ואמר כן: ה' סלעים. ערך זכר מבן חודש ועד ה' שנה אף שהוא זקן אזלינן בתר לשון הנודר: שעה א'. אף שמתחלה וסוף היה עני כדיליף בגמרא: ערך. פלוני העני עלי אף שהוא עשיר כיון דפירש נידון בהשג יד לר"מ בסלע דס"ל בכל עני שהעריך אף שיש לו חמש סלעים אינו נותן אלא סלע: לפי השג יד. והך וכל ערכך דלכל ערכין לא יהא פחותין מסלע הוא דאתא: מסוכן. ורוב גוססין למיתה: ספינתו במד"ה. מותכרת ביד אחר ושכירות משתלמת בסוף ומשום ספינה לא הוה עשיר דס"ל במלוה שהיו מסדרין לו היו נותנים לו הדבר שמתפרנס ממנו: עולה ויורד. והוא עני: ר"ש. מביא ראיה דתביבה מצוה בשעתה:

*) אולי צ"ל דמקושר

אומר הקטר חלבים כשרין למוצאי שבת אמרה תורה ידחו את השבת בזמן ואל יקרבו למוצאי שבת [א] :

פרק שלישי

א האומר הרי עלי (א) שרביט מלא קומתו מביא מלא קומתו שרביט שאינו נכפף . (ב) מעשה באמה של רימטיא שהיתה בתה חולה ואמרה אם תעמוד בתי מחוליה אתן משקלה זהב עמדה מחוליה עלתה לירושלים ושקלתה זהב : ב (ג) משקל ידי עלי נותן עד האציל . משקל רגלי עלי נותן עד הארכובה כיצד הוא עושה מביא חבית מלאה מים מכנים ידו לתוכה עד האציל מכנים רגלו לתוכו [ב] ומביא בשר חמור גידים ועצמות שוקל ונותן לתוכה בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות ואף שאין ראיה לדבר זכר לדבר (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם ד"ר יהודה . אמר לו רבי יוסי היאך אפשר לכוין בשר כנגד בשר ועצמות כנגד עצמות אמר לו ר' יהודה אומדין אותו אמר לו רבי יוסי עד שאומדין אותו יאמד את היד כמה היא שוקלת ואת הרגל כמה היא שוקלת : ג (ד) חצי ערכי עלי נותן חצי ערכו ר' יהודה אומר קונסין אותו ונותן ערך כולו (ה) חצי דמי עלי נותן חצי דמו ר' יוסי בר ר' יהודה אומר קונסין אותו ונותן דמי כולו : ד האומר (ו) ערכו של פלוני עלי מת הנערך המעריך חייב : ה (ז) חומר בדמים שאין בערכין ובערכין שאין בדמים . שהדמים נוהגין באדם ובבהמה בחיים ובשחוטין בשלמין (ח) ובאברים (ט) ובאין שלא מן השג יד (י) מה שאין כן בערכין . חומר בערכין (כ) שערכין יש להן קצבה מן התורה מה שאין כן בדמים . האומר ערך פלוני עלי ומת חייב דמי בהמה זו עלי ומת חייב . דמי בהמה זו עלי ומתה בהמה הנודר חייב : ו חומר באדם שאין בבהמה ובבהמה שאין באדם. שהאומר דמי בהמה זו עלי מתה חייב . דמי פלוני זה עלי ומת פטור . חומר בערכין שנוהגים באדם ואין נוהגים בבהמה : ז המקדיש (ל) מעשה ידי אשתו הרי זה מעלה לה פרנסה מתוכן והשאר הקדיש . המקדיש מעשה (מ) ידי עבדו הרי זה מעלה לו פרנסה מתוכן והשאר הקדיש . המקדיש (נ) את עצמו הרי זה עושה ואוכל לא הקדיש אלא דמיו . ראשו של עבד זה הקדש הוא והקדש (ס) שותפין בו (ע) ראשו של חמור זה הקדש הוא והקדש שותפין בו ראשו של עבד מכור לך משלימין ביניהן . ראשו של חמור זה מכור לך משלימין ביניהן : ראשה של פרה זו מכור לך לא מכר אלא ראשה . ולא עוד אלא אפילו אמר ראשה של פרה זו הקדיש לא הקדיש אלא ראשה (פ) שור זה עולה השור עולה ומועלין בו ואין חייבין באחריותו שור זה עלי עולה השור עולה ומועלין בו וחייבין באחריותו . (צ) דמי שור זה עולה השור חולין ואין מועלין ואין חייבין באחריותו דמי שור זה עלי עולה השור חולין ואין מועלין בו [ג] בית זה הקדש הבית הקדש ומועלין בו ואין חייב באחריותו (ק) בית זה עלי הקדש הבית הקדש ומועלין בו וחייבין באחריותו דמי (ר) בית זה הקדש הבית חולין ואין חייבין באחריותו דמי בית זה עלי הקדש הבית חולין ואין מועלין בו אבל חייבין באחריותו : ח (*ר) חייבי נדרים ונדבות והערכין (ש) [ד] והדמים והקדשות בית דין ממשכנין אותן . ואם מתו היורשין [חייבים] להביא . חייבי (ת) חטאות ואשמות והדמים אין ב"ד ממשכנין אותן (א) ואם מתו אין היורשין חייבין להביא והדמים (ב) שנישומו הרי הן כערכין (ג) עולות הבאות עם חטאות ב"ד ממשכנין אותן ואם מתו היורשין חייבין להביא . (ד) הביא חטאתו ולא הביא עולתו ב"ד ממשכנין עליה ואם מתו על היורשין להביא ראיה הביא עולתו ולא הביא חטאתו אין ב"ד ממשכנין עליה ואם מתו אין היורשין חייבין להביא : ט (ה) חייבי עולות והדמין ושלמין וערכין והרמין והקדשות נדרים ונדבות וחטאות ואשמות וצדקות ומעשרות ולקט שכחה ופאה ובכור ומעשר בהמה והפסח כיון שעברו עליהן שלשה רגלים עובר עליהן משום בל תאחר . רבי שמעון אומר שלשה רגלים כסדרן וחג המצות ראשון . רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כיון שעבר עליו חג הסכות עובר עליהן משום בל תאחר . ואחד הבכור והמעשר ואחד כל הקדשים שהקדישן שנה של רגלים ורגלים של שנה עובר עליהן משום בל תאחר :

פרק רביעי

א (א) שום היתומין ל' יום ושום הקדש ששים יום ומכריזין בבוקר ובערב בהכנסת פועלין ובהוצאת פועלין אומדין [ה] כמה סימניה כמה היתה יפה וכמה הוא רוצה לפדות על מנת ליתן לאשה כתובתה ולבעל חוב את חובו (ב) כשם שהדיוט קדם את הדיוט הרי זו קדימה לעולם כך הדיוט קדם את הגבוה הרי זו קדימה לעולם . (ג) מטלטלין של הקדש ונטע רבעי ומעשר שני [ו] דמיו ידועין נפדין ע"פ שלשה לקוחות ולא ע"פ שלשה שאינן לקוחות . (ד) מום שבגלוי ה"ז ישחט ע"פ בני הכנסת דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אפילו רגלו קטועה ועינו סמויה לא ישחטו אלא ע"פ מומחה : ב המקדיש את הבהמה ומתה יש לה פדיון . המקדיש (ה) את המתה אין לה פדיון . הפודה (ו) מיד הקדש שלא ביקורת הקדש פדוי שיד הקדש על העליונה פרה זו [ז] תחת פרה של הקדש וטלית זו [ז] תחת טלית של הקדש הקדש פדוי שיד הקדש על העליונה (ז) פרה זו בחמשים סלעים תחת פרה של הקדש טלית זו בחמש סלעים תחת טלית של הקדש ראשונה טעונה חומש ושניה אין טעונה חומש (ח) משכו [ח] ולא הספיק לפדותו עד שעמד במאתים הרי זה נותן מאתים שנאמר (ויקרא כז) ונתן את הכסף וקם לו . אם נתן הכסף הרי לאו שלו ואם לאו אינו שלו . משכו [ט] ב"ד ולא הספיק לפדותו עד שעמד במנה הרי זה נותן מאתים (ט) שאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט . פדאו במנה ולא הספיק למשכו עד שעמד במאתים מה שפדה פדוי פדאו במאתים ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה מה שפדה פדוי שהקדש (י) פדייתו היא משיכתו . רשב"ג ור' יוחנן בן ברוקה אומרים אף מעשר שני פדייתו היא משיכתו : ג (כ) המקדיש את נכסיו ונתן עיניו לגרש את אשתו ר"א אומר ידירנה הנאה וגובה כתובתה מן הקדש ואם רצה להחזיר יחזיר ר' יהושע אומר אם רצה להחזיר לא יחזיר ובית הלל אומרים אם רצה להחזיר לא יחזיר ר"א אומר כדברי בית שמאי ור' יהושע אומר כדברי ב"ה . הקדיש תשעים מנה והיה חובו מאה מנה מוסיף את דינר ופודה מיד הקדש אפילו בדינר שאין הקדש יוצא מידי פדיון . רשב"ג אומר אם היה חובו מרובה על הקדשו (ל) לא הקדיש כלום (מ) אע"פ שאמרו חייבי הקדשות ב"ד ממשכנין אותו ונותנין לו מזון שלשים יום וכסות י"ב חדש . במה דברים אמורים בזמן שב"ד נזקקין להן [י] . נותנין (נ) מטה מוצעת סנדליו ותפיליו ר"א אומר אם היה אכר נותנין לו צמדו . ר"א אומר חמר נותנין לו שני חמורים . המקדיש את נכסיו והיו בהן עבדים אין אומרים להאכיל את העבדים ולהלבישם [כ] שיביאו דמים הרבה ולא עוד אלא אפילו מרגליות בכפר קטן (ס) אין להקדש אלא מקומו ושעתו : ד (ע) אין מקדישין לפני יובל פחות משתי שנים של תבואה שנאמר (שם) וחשב לו הכהן את הכסף על פי השנים הא [ל] לא הקדישה ביובל הרי זו מקודשת שנים אין פחות משתים לא כשם שאין מקדישין פחות משתים כך אין גואלין פחות משתים ת"ל (שם) ונגרע מערכך אפילו שנה . (פ) נמצאת אומר יובל ארבעים ותשע שנים ארבעים ותשע סלעים ארבעים ותשע פונדיות אכלה הקדש בעשר ובחמש עשרה שנים [מ] נותן סלע ופונדיון לשנה: המקדיש

אור הגנוז

[א] וכן הוא אומר חכם לב יקח מצות העושה מצותו מצוה : פ"ג [ב] עד הארכובה : [ג] אבל חייבין באחריותו : [ד] והחרמין והקדשות : פ"ד [ה] שדה זו : [ו] שאין : [ז] בחמש סלעים : [ח] במנה : [ט] תיבת ב"ד ליתא בכ"י וכתוב שם במאתים : [י] אבל דברים שאין ב"ד נזקקין להן נותנין וכו' : [כ] בשביל : [ל] אם ותיבת לא ליתא : [מ] הבעלים גורעין הימנו סלע וכו' אכלו הוא בעשר ובחמש עשרה שנה וכו' :

מצפה שמואל

(א) שרביט . יט. : (ב) מעשה . שם: : (ג) משקל ידי . יט: כל הענין והלכה כר"י : (ד) חצי ערכי. כו: : (ה) חצי דמי עלי . שם : (ו) ערכו של פלוני . כ. ועי' רמב"ם פ"א הכ"א דבעינן שעמדה כדין והראב"ד השיג עליו וע"ש בלח"מ שהאריך בזה . ועי' מה שהשיג על סמ"ע בזה : (ז) חומר בדמים . כ. ובשחוטים ד: דדמי דיקלא נמי : (ח) ובאברים . יט: : (ט) ובאין שלא מן השג יד . עי' ירושלמי סנהדרין פ"א הס"ב לכשיעשיר נדון בהשג יד וקאי על האומר הרי עלי מנה להקדש וקאת משמע דנדון בהשג יד בנדרים ע"ש במה"פ ד"ה לכשיעשיר . ועי' ירו' מגילה פ"ד ה"ד מבואר כן ג"כ ותמה שם ג"כ הק"ע ד"ה אבל והפ"מ נדחק שם בזה יעו"ש : (י) מש"כ . בערכין ד: : (כ) שערכין יש להן קצבה . אף דקולא היא אם שוה יותר מ"מ יש בכן להחמיר . ועי' רפ"ג ואולי ל"צ כלל . ועי' רמב"ם פ"א הכ"ג וכן מצאתי בת"כ : (ל) מעשה ידי אשתו . כתובות נח. וירו' כתובות פ"ה הל"ה . עי' רמב"ם פ"ז מהל' ערכין הכ"ח בכ"מ ובלח"מ שם: : (מ) ידי עבדו . גיטין יד: ע"ש וירושלמי כתובות פ"ה ה"ה וירושלמי ב"ק פ"ח ה"ד : (נ) א"ע . גיטין לט. כר"מ דאין מוציא דבריו לבטלה ע"ש : (ס) שותפין. עי' ד: ועי' רמב"ם פ"ה מהל' ערכין ה"ז וע"ש בהשגות : (ע) ראשו של עבד . עי' ד: ועי' פכ"ז מהל' מכירה ה"ח ובב"י סימן ר"כ ובש"ע שם ושאלה על המגיד דאשתמיט ליה גמרא ערוכה . ועי' רמב"ם פ"ה מהלכות ערכין הט"ו ובלח"מ שם בביאור כל זה . ועי' ירו' ב"ק פ"ה ה"א ובמה"פ שם ד"ה במועד : (פ) שור זה עולה . כ: ועי' חולין קלט. ותוס' כאן ד"ה והא : (צ) דמי שור זה עולה השור חולין . עי' תוס' כ. ד"ה אמר בשם ר"י ולכאורה הוא תוס' דכאן דהכא וכריתא דקדים היינו במקדיש לדמיו כמ"ש בפנים אלא שיש לפרש בסיפא ג"כ דאמר לכשיבא דמים יקדש וכמ"ש בפנים למסקנת הגמרא : (ק) בית זה עלי הקדש . עי' ירו' שקלים פ"ב ה"א וסוגיא דחולין קלט. מבואר בה מחלוקת ז . עי' תוס' כח. ד"ה כי : (ר) בית זה עלי הקדש הכא אף שלא אמר לדמי חייב דא"א להביאו קאמר וע"ש כ: : (*ר) חייבי ערכין . כח. ועי' ר"ה ו: ד"ה יקריב וכתובות מו ד"ה יוציאו קדושין ו: ד"ה נפקא ב"ק מ. ב"מ קיד. ד"ה מה חולין ה: רש"י ד"ה דלכפרה כריתות יב. תוס' ד"ה מה אם ירצה תמורה כ: ד"ה אין אדם ועי' מ"ל פי"ד מהל' מעה"ק בסוף : (ש) והדמים . מיי' פ"ג מהל' ערכין הל' י"ד ועי' ירו' שבועות פ"א ה"ז ויומא פ"ח האומר אין העולה מכפרת וכאן בעי שיאמר רוצה אני : (ת) חטאות ואשמות . כח. ועי' זבחים ל. ד"ה למקראה : (א) ואם מתו . עי' ירו' חגיגה פ"א סוף ה"א ע"ש פלוגתא דר"י ושמואל בשנוי ממה דמבואר בבבלי קדושין יג:: (ב) שנישומו . כ. : (ג) עולות הבאות . עי' ספי"ד ממעה"ק בכ"מ שם ומ"ל שם . ועי' מנחות ד:: (ד) הביא חטאתו . עי' קדושין יג. ושם: ומנחות ד: ע"ש בתוס' ועי' ר"ה ו: ד"ה יורש ופסחים נט. ד"ה זה ושם. ד"ה ויבנן וב"מ ד: ד"ה אין ערכין ז. ד"ה מזין זבחים ד. ד"ה ויבנן ה. ד"ה מה וד"ה עולתה וכריתות יב. ד"ה או דלמא יבמות סז: ד"ה ר"מ : (ה) חייבי עולות . ר"ה ד. וע"ש בירו' פ"א ה"א כל זה וע"ש תוס' ו. ד"ה קרב ומ"ל ספ"ד מהל' מעה"ק ועיין בר"ה ו: : (א) שום היתומים . כא: ועי' תוס' שם בסה"ד דהקדש ששים יום . ועי' רמב"ם ספ"ג מהל' ערכין ולח"מ שם . ועי' ירו' נזיר פ"ה ה"א וירו' כתובות פ"א ה"ו : (ב) כשם שהדיוט . לפי פירושו בפנים מבואר דטורף מן ההקדש וכמבואר כג. והת"כ פירש לענין בע"ח מאוחר כשקדם וגבה מה שג"ג וכן בהקדש וציין לריש פ"ב . ועי' לח"מ פ"ג ה"א עכ"ד ודבריו תמוהים ומה שכתבתי ברור וקאי על המשנה כג. דמיירי בדין טריפה : (ג) מטלטלין של הקדש . סנהדרין ג. וירו' שם ושם יד: ותוס' שם ד"ה כ"ר: (ד) מום שבגלוי . עי' בכורות לו: ובתוס' שם ספ"ג : (ה) את המתה . עי' רמב"ם פ"ה מהל' ערכין הי"ב ועי' תמורה לב: : (ו) מיד הקדש . עי' ספ"ג מהל' ערכין ופ"ד הכ"ז ועב"מ נה . בתוס' ד"ה טלית יעו"ש : (ז) פרה זו . ב"מ נה. ותוס' ד"ה טלית ע"ש וע"ש ד"ה פרה דמיירי בקדשי בדה"ב דאל"כ הוה תמורה ושניהם קדושים . ועי' רמב"ם פ"ז הי"א שם וה"ח בבע"מ ע"ש : (ח) משכו במנה . קדושין כט. וירו' ספ"א : (ט) שאמירתו לגבוה . עי' תוס' שם שהקשה ת"ל שאמירתו וגרסי' ע"כ הכא כמו שהגהתי בפנים . ועי' ירו' קדושין פ"א סה"ו ושם רפ"ג : (י) פדייתו היא משיכתו . עי' רמב"ם בהל' מע"ש פ"ח ה"ז ובהשגות . ועי' בתוס' דמע"ש פ"ד ה"ז וירו' שם פ"ד וכאן ט"ס דשם מבואר לרשב"ג דעיקר הוא המשיכה במע"ש וע"ש בהגהת הגר"א וכאן נראה לרשב"ג דמים קונה : (כ) המקדיש . כג. וירו' כתובות פ"ח הל"י ועי' יו"ד סי' רנ"ח ס"ק ו' מה שהאריך בזה . ועי' ירו' נזיר פ"ה ה"א בדין ידור הנאה ותלה גם בפלוגתא אי שאל על הקדשו : (ל) לא הקדיש כלום . עי' רש"י בסוגיא ד"ה אם לאו והייט כל"ב ברש"י : (מ) אע"פ . כג. : (נ) מטה מוצעת . כג : (ס) אין להקדש . עי' ספ"ו ותוס' שם שהוכיחו מזה דאף בהקדיש רק מרגליות מ"מ אין להקדש ואין ממתינים. ועי' רמב"ם ספ"ב מהל' ערכין ולח"מ שם ס"כ החילוק בין קרקע למטלטלין דבקרקע מכריזין ששים יום ולא מטלטלין וכמ"ש התוס' בזה : (ע) אין מקדישין . כז: ועי' תו"כ רנו: : (פ) נמצאת אומר . נא. בכורות נ. :

מנחת בכורים

פרק ג א האומר הרי עלי . ערכי בדק הבית : מלא קומתו . משמע כמדת קומתו ונותן שרביט עבה שלא יוכל לכופפה אם פירש כסף כסף זהב זהב ובגמרא פליג ר' יהודה וס"ל דמלא קומתו נותן שרביט הנכפף : אתן משקלה עמדה מחליה גרסינן . ולא גרסינן זהב דבסתם מיירי ומביא לראיה אף דבאיש דעלמא אם לא פירש פוטר נפשו בדבר הנשקל פחות . אם הוא אדם חשוב נותן לפי חשיבותו : ב האציל . מרפק עד הארכובה ומכאן ולמעלה נקרא ירך : מכנים ידו . בהקדיש ידו : מכנים רגלו לתוכו עד הארכובה גרסינן . והמים יוצאין לחוץ ועדיין א"א לכוין משקל היד בהמים היוצאים דמים ובשר אין משקלם שוה לכן מביא בשר חמור וגידים שמשקלן שוה עם בשר אדם ונותן לתוך החבית עד שיתמלא ומזה ידע כי בשר החמור והגידין שוה לבשר היד והגידין וא"כ שוקל בשר החמור מכוון כנגד בשר היד וכן עצמות : ד המעריך חייב . דאיקבע ליה קלבתו מחיים כפי שניו ולא בעינן העמדה והערכה : ה באדם . כשהוא חי ובבהמה אף בשחוטה דשמין כמה היא שוה אבל באדם מת לא דאין דמים למתים ובאברים אמר דמי ידי עלי נותן דמיו אף אבר שאין הנשמה תלויה בו ובערכין בעינן דבר שהנשמה תלויה בו : שלא מן השג יד . דעני אינו נידון בהשג יד לפטור אף שיעשיר אח"כ אבל בערכין מיפטר בנתינתו : ומת . המעריך גובין מן היורשין דנשטר דמיא : הנודר חייב . דיש להם דמים : ו ומת פטור . שאין דמים למתים : ה"ג חומר באדם שערכין נוהגין באדם ואין נוהגין בבהמה שהאומר ערך בהמה עלי לא אמר כלום : ז מעלה לה פרנסה . מתוך מעשה ידיה נותנין לה פרנסתה ואינו יכול להקדיש דבר שאינו שלו ומבואר כ"ז בתוספתא דכתובות : מתוכן . מתוך מעשה ידיה דלא ס"ד שימות העבד ברעב : אלא דמיו . מה שהוא שוה ולא מעשה ידיו אבל בהקדיש מעשה ידיו הכל קדוש ויתפרנס מן הצדקה : שותפין בשוה . דכיון דאמר אבר שהנשמה תלויה בו המקדיש בעינן יפה מקדיש והוי שותפין : ה"ג משמנים ביניהם כמה שוה הראש למלאכה וכך נותן דמיה : אלא ראשה . דכיון דחזיא לאכילה לא מכר אלא אותו אבר : לא הקדיש אלא ראשה . אף דקי"ל פשטה קדושה בכולה היינו בקדשים גופה אבל בהקדיש אבר לדמי בבע"מ לא קדיש אלא אותו אבר וכי אמרינן נמי בעבד דהוא והקדש שותפין בו הייט בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית נדון בכבודו ובאבר שהנשמה תלויה בו קדוש כולו : שור זה עלי עולה . שאמר השור קדוש לדמי והדמים עלי עולה בזה השור קדוש ועלי באחריותו דא"א לפרש עלי להביאו דהרי אין הדמים לפניו אבל אמר סתם שור זה עלי עולה כיון דאמר זה אינו מחויב באחריותו ועלי להביאו קאמר : דמי שור זה עולה . שאמר דמי השור לכשיבואו והדמים לכשיבואו הוה הקדש כמ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם . וכן באומר עלי רק בעלי חייב באחריותו דמיו כשיבא דמים וכן בבית : ח והקדשות . הקדש מטלטלין : חייבין להביא . דעולה ושלמים יכולין להביא אח"כ ובדמים אין חייב להביא ומשום רישא נקטינן דממשכנין אותו : והדמים . משום סיפא נקטיה דאין היורשין חייבים להביא דכשאמר דמי עלי ומת אין דמים למתים : והדמים שנישומו . שכבר שום : כערכין . וגובין מיורשים . עם חטאות . כגון קרבן מצורע על העולה ממשכנין : על היורשין להביא ולא גרסינן ראיה : אין היורשין חייבין להביא . דאין כפרה על המתים : ט ותרמין . בין תרמי גבוה בין תרמי כהנים : והפסח . שעבר עליו פסח דשלמים הוא וכולהו נפקא לן מקרא :

פרק ד א כשם שהדיוט קדם את הדיוט . לקח מן הדיוט שבע"ח גובה ממנה כך בהקדש : ה"ג ומע"ש שאין דמיו ידועין כגון שהרקיבה התבואה : מום שבגלוי . בבכור כגון נקטעה ידו או נסמית עינו ולא בעינן מומחין בהיתר בכור : ב ה"ג ומתה אין לה פדיון המקדיש את המתה יש לה פדיון . והיינו טעמא דס"ל קדשי מזבח בעינן העמדה והערכה לכן במתה אחר הקדש אינה נפדית אלא תקבר א"נ כיון דתמימה היא אין לה פדיון כמבואר בתמורה (כב:) : במתה . קודם הקדש קדשה כשאר מטלטלין וצריך פדיון : שלא ביקורת . שלא הכריזו מ"מ הלוקח אינו יכול לבטל : פרה זו . ולא נשום בדמים : שיד הקדש על העליונה . ואם השניה יפה יותר הוא ריוח הקדש ואם פחות מוסיף עד שויה להקדש ונותן חומש ומ"מ הקדש פדוי דהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ומיהו כיון דלא נחית לשום בדמים כוונתו היה להשלים : תחת טלית של הקדש הקדש פדוי גרסינן . וכאן אין יד הקדש על העליונה כיון דרוצה לחלל על ש"פ מחולל ואין משלים דמים : ושניה . דעל הקדש ראשון מוסיף חומש ואינו מוסיף על הקדש שני כדנפקא לן מקרא בב"מ (דף נה) : לפדותו . ליתן דמים : משכו בר' גרסינן : נותן מאתים . שלא יהא כח הדיוט חמור מהקדש גרסינן והייט כיון דבהדיוט משיכה קונה ה"ה בהקדש לזכות ההקדש אם הוזל נותן כשער המשיכה : פדוי . אף לגרוע כח הקדש דכיון דבהדיוט אם המוכר חזר כמי שפרע לא מפיק כח ההקדש : פדייתו היא משיכתו . דנתינת המעות הוא כמו משיכה בהדיוט וזה עיקר הקנין : אף מע"ש . אם נתייקר אחר שנתן מעות לא איכפת ליה בהכי : ג ידירנה הנאה . שלא יחזירנה שמא קנוניא הם עושים על הקדש : ה"ג ואם רצה להחזיר לא יחזיר . ר"י אומר אם רצה להחזיר יחזיר . דלר"א דמדיר הנאה ממילא אין לו להחזירה אבל לר"י לא ידיר הנאה דאין בדעתו לעשות קנוניא : ה"ג ב"ש אומרים רצה לחזור לא יחזיר וב"ה אומרים אם רצה להחזיר יחזיר דפליגא בהא אי יש שאלה בהקדש : אפילו בדינר . אף שלוה הרבה : לא הקדיש כלום . וגובה חובו מהקדש בלא פדיון אבל אם היה חובו כנגד הקדשו בשוה נותן דינר : נותנים לו גרסינן : שב"ד נזקקין . לידון בהשג יד ואין לו ליתן כל הערך אבל אם אינו נידון בהשג יד הייט המדר ערך מפורש כגון שאמר ערך פלוני חמשים סלעים עלי אז לא שייך סידור דעכ"פ השאר עליו חוב ונכי דמסדרין מ"מ לא נפטר בהכי כשהעשיר אח"כ אבל כשנידון בהשג יד מפטר אף כשהעשיר אח"כ : חמר נותן לו תמורו גרסינן . ול"ג נמי ר"א פעם שני : ד אין מקדישין . שאינו יוצא בגרוע פחות משני שנים לפני היובל אלא נותן חמשים שקל כסף בבית כור זרע ע"פ השנים : שנים . אין פחות משתים הא לא הקדישה ביובל ה"ז מקודשת (דהקדש חל) . יכול כשם שאין מקדישין פחות משתים כך וכו' ה"ג . וה"ק דיכול דאין גואלין אף ברוצה ליתן חמשים סלעים . ואם הקדישה ביובל פליגי בגמרא : מ"ט פונדיון להסלע ה"ג אף שבסלע הוא מ"ח פונדיון נותן פונדיון יותר ומנכה מה שאכל הקדש סלע

ה המקדיש שדה (צ) [א] בשנת היובל נותן בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף. בית זרע חומר שעורים (ק) אבל לא במדה (ר) אחד שדה [ב] ואחד שדה אילן וא' שדה קנים במדה הזאת (ש) פחות מכן או יותר על כן נותן לפי חשבון. היו שם (ת) [ג] בקעים עמוקין י' טפחים או סלעים גבוהין עשרה טפחים הרי הן אין מקודשין ונמדדין עמה פחות מכן נמדדין עמה ומקודשין (א) הבית והבורגנין והמגדל והשובך שבתוכה הרי הן נמדדין עמה כשהן נפדין נפדין (ב) כבתי חצרים (ג) הקדיש את השדה וחזר והקדיש את האילן כשהוא פודה את האילן בפ"ע ואת השדה כשדה אחוזה: ו (ד) הקדישה וגאלה אין יוצא מידו ביובל גאלה [ד] יוצא לאביו ביובל גאלה אחר או אחד מן הקרובים גאלה מידו (ה) אינו יוצא לו ביובל. (ו) אין לך קם תחת האב ליעידה ולעבד עברי ולשדה אחוזה אלא הבן בלבד (ז) הגיע היובל ולא נגאלה הכהנים נכנסים לתוכה ונותנין לו את דמיה דברי ר' יהודה ר"ש אומר (ח) נכנסין ולא נותנין [ה] אלא נקראת שדה רטושין עד יובל שני הגיע יובל שני ולא נגאלה נקראת שדה רטושין רטושין עד יובל ג' לעולם אין הכהנים נכנסים לתוכה עד שיגאלנה אחר בד"א בשדה אחוזה של ישראל אבל בשדה מקנה של ישראל מקדישין בכל שעה שירצו וגואלין בכל שעה שירצו (ט) גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל. שדה היוצא מיד הקדש לכהנים ביובל הרי היא כשדה אחוזה של ישראל הכהנים ולוים בשדה בערי מגרשיהן מקדשין בכל שעה שירצו וגואלין בכל שעה שירצו. גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל שדה היוצא מיד הקדש לכהנים הרי היא כשדה אחוזה של ישראל. (י) הכהנים ולוים בשדה אחוזתן בערי מגרשיהן מקדשין בכל שעה שירצו וגואלין בכל שעה שירצו גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל: ז (כ) כהן שירש את אבי אמו [ו] וכן בן לוי נתין וממזר בשדה אבותיו הרי הוא כשדה אחוזה של ישראל: ח המקדיש שדהו (ל) בשעה שאינו יובל אומרים לו (מ) פדה אתה ראשון שהבעלים נותנים חומש וכל אדם אין נותן חומש. מעשה באחד שהקדיש שדהו מפני רעתה (נ) אמרו לו פדה אתה ראשון [ז] הרי שלי באיסר א"ר יוסי אפילו לא אמר זה אלא כביצה אמר לו הגיעתהו שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף. אמר אחד הרי שלי בעשר סלעים ואחד אומר בעשרים ואחד אומר בשלשים ואחד אומר בארבעים ואחד אומר בחמשים חזר בו של חמשים נוטלין הימנו י' סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזר בו של מ' נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזר בו של שלשים נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזר בו של עשרים נוטלין הימנו עשר סלעים ומחזירין את המקח שלפניו חזרו בהן כולם אם נטלו מכולם עשר עשר המקח תפוס לראשון: ט המקדיש שדה אחוזתו (ס) שלא בשעת היובל ביתו ומטלטלין בין בשעת היובל ובין שלא בשעת היובל כופין את הבעלים לפתוח ראשון אמר א' הרי שלי בעשרים וא' כופין את הבעלים ליתן עשרים ושש עשרים ושנים (ע) כופין את הבעלים ליתן עשרים ושבע בעשרים ושלש כופין את הבעלים ליתן עשרים ושמונה בעשרים וד' כופין את הבעלים ליתן עשרים ותשעה בעשרים וחמש כופין את הבעלים ליתן שלשים. פחות מכן אין כופין את הבעלים שאין כופין את הבעלים אלא כנגד חומש. רצו הבעלים לגאול הרשות בידן נותנין שלשים ואחד דינר (פ) ב"ש אומרים יש חומש לתוספת ובית הלל אומרים אין חומש לתוספת: י אין לאדם [ח] להקדיש את כל נכסיו אם הקדיש את כולן הרי הן מוקדשין. (צ) אין אדם רשאי להחרים את כל נכסיו ואם החרים את כולן הרי הן מוחרמין. ר"א אומר (ויקרא כז) מאדם ולא כל אדם מבהמה ולא כל בהמה משדה אחוזתו ולא כל שדה אחוזתו (ק) לפיכך אם הקדיש את כולן [ט] הרי הן מוקדשים. ואם החרים את כולן אין מוחרמים. אר"א בן עזריה (ר) אם לגבוה אין אדם רשאי להחרים את נכסיו שחס המקום עליו עאכו"כ אדם חייב להיות חס על נכסיו. (ש) ר"א בן עזריה אומר הרי הוא אומר (דברים יב) כי ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר דבר לך וגו' [י] אי אפשר שהבשר מבאיש בקדרה והלא תאכלו הא אינו אומר (שם) ואמרת אוכלה בשר אלא לתיאבון יכול הוא לוקח מן השוק ואוכל תלמוד לומר (שם) וזבחת מבקרך ומצאנך ואכלת יכול [כ] יכנס בהן וישחטם כולם ויעלם תלמוד לומר מבקרך ולא כל בקרך מצאנך ולא כל צאנך. וכן היה ר"א בן עזריה אומר מי שיש לו עשרה מנה מתעסק בירק בקדרה בכל יום עשרים מנה מתעסק ירק בקדרה ואלפס חמשים מנה ליטרא בשר מערב שבת לע"ש מאה מנה ליטרא בשר בכל יום אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' (ישעיה ז) ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן והיה מרוב עשות חלב יאכל חמאה ממאה לוג חלב יוצא לוג חמאה. רבי אומר הרי הוא אומר (ויקרא יז) אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל וגו' והלא סופנו לרבות שירש ושלקח ושנתן לו במתנה הא אינו אומר ואמרת אוכלה בשר אלא בהזמנה הזאת: יא (ת) המקדיש חצי עבדו וחצי שפחתו הוא וכהן שותפין בו. (א) חרמי כהנים שהקדישן להקדש המזבח או להקדש בדק הבית לא עשה כלום [ל] הקדש המזבח שהקדישו לחרמי כהנים או להקדש בדק הבית לא עשה כלום אבל הקדש בדק הבית שהקדישו לחרמי כהנים או להקדש המזבח מה שעשה עשוי (ב) חרמי כהנים אין להם פדיון ואין יוצאין ביובל חרמי ישראל רצו הבעלים לגאול הרשות ביד כהן. חרמי ישראל כיון שבאו ליד כהן הרי הן (ג) כחולין לכל דבר סתם חרמים להדיוט ומפורש לגבוה שנאמר (ויקרא כז) כל חרם קדש קדשים הוא לה' ר' יהודה בן בתירא אומר סתם חרמים לגבוה ומפורש להדיוט שנאמר (שם) כשדה החרם: יב (ד) כהנים ולוים אין מחרימין דברי ר' יהודה ר"ש אומר כהנים אין מחרימין שחרמים שלהם. לוים מחרימים שאין חרמים שלהן אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בקרקעות כי אחוזת עולם הוא להם ודברי ר"ש במטלטלין שאין חרמים שלהן: יג שלשה חרמין הן (שם) אך כל חרם אשר יחרים איש לה' וגו' אלו חרמי כהנים. כל חרם קדש קדשים הוא לה' אלו חרמי גבוה. כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה אלו חייבי מיתות ב"ד:

פרק חמישי

א (א) המוכר שדהו בשעת היובל אין מותר לגאול פחות מב' שנים של תבואה שנאמר (ויקרא כה) במספר שני תבואות ימכר לך היתה (ב) שנת שביעית או שנים כשני אליהו אינו עולה לו מן המנין (ג) נרה שנה ואכלה שנה והובירה שנה עולה לו מן המנין (ד) ר"א אומר פעמים שיוכל לאכול הימנה ג' תבואות בשתי שנים כיצד הניחה ויצא היה בה תבואה לקצור וזיתים לבצור וענבים למסוק לא יאמר לו הניחה לפני מלאה כמו שהנחתיה לפניך מלאה אלא אוכל שנה אחת ומסתלק. הקנים והזמורות ופירות שקמה בתוכה הרי הן כפירות. (ה) אילן שנקצץ או שיבש שניהן אסורין בו כיצד יעשה ימכר וילקח בהן קרקע ויאכל פירותיה: ב מכרה (ו) לראשון במנה מכר לראשון ולשני במאתים אין מחשב אלא עם הראשון שנאמר (שם) לאשר מכר לו. לראשון במאתים ומכר לראשון ולשני במנה אין מחשב אלא עם האחרון שנאמר לאיש אשר בתוכה רצה אביו או אחיו או אחד מן הקרובים של ראשון לגאול הרשות בידו ושל שני אין שומעין לו (ז) לא ימכור ברחוק ויגאל בקרוב ברע ויגאל ביפה (ח) לא ילוה ויגאל להצאין ובהקדש מותר בכולן זה חומר בהדיוט מבהקדש (ט) אר"ש מפני מה בהדיוט לא דחק הכתוב שאם הגיע היובל ולא נגאל היוצא הוא לבעלים ביובל מפני מה בהקדש דחק עליו הכתוב שאם הגיע ולא נגאלה חלוט הוא שדה להקדש: ג (י) אין אדם רשאי למכור שדה אחוזתו ולהניחה בפונדתו וליקח בהם בהמה וליקח בהם כלים וליקח בהם עבדים ולגדל בהם בהמה דקה אפילו לעשות בהם סחורה אא"כ העני אם מכר ה"ז מכור. אין אדם רשאי למכור את בתו ולהניחה בפונדתו וליקח בהם בהמה וליקח בהם כלים וליקח בהם עבדים ולגדל בהן בהמה דקה ואפילו לעשות בהן סחורה אא"כ העני ואם מכר הרי זה מכור. אין אדם רשאי למכור (כ) את עצמו ולהניח בפונדתו וליקח בהם בהמה וליקח בהם כלים וליקח בהם עבדים ולגדל בהן בהמה דקה ואפילו לעשות בהן סחורה אא"כ העני ואם

אור הגנוז

[א] בשעת היובל: [ב] בור: [ג] נקעים: [ד] בנו: [ה] ר"א אומר לא נכנסין ולא נותנין אלא וכו': [ו] לוי: [ז] אמר: [ח] אדם רשאי: [ט] מכאן ועד את כולן ליתא בכ"י: [י] בכ"י הגירסא אפשר שהבשר מבאיש בקדרה והלא תאיב לך הא אינו אומר וכו': [כ] יכול שישחטם כולם ויעלם: [ל] אבל:

מצפה שמואל

(צ) בשנת היובל. עי' משנה כה. עי' קדושין סא תוס' ד"ה ה"ג ועי' ירו' שביעית פ"ה פלוגתא דרב ושמואל אי מכורה ויוצאה וע"ש דמקשה מזה על סך דב"ק מו. במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן: (ק) אבל לא במדה. עי' רמב"ם פ"ד ה"ג ובש"ס ד: הקדיש ערכין פודה בשויו: (ר) א' שדה. יד.: (ש) פחות מכן. כה.: (ת) בקעים. שם. ועי' רמב"ם הי"ב ובהשגות שם. ועי' בפ"ח מהל' שגגות ובלח"מ שם ה"ה שהאריך להרמב"ם בזה ובלה"ע. ל"ת הכ"ג. ולפי הגירסא דהכא הרי הן אין מוקדשין ונמדדין עמה כלומר שאין מוקדש להיות נמדד עמה אלא פודן בשויה גם במלאים מים. ועי' ב"ב קב וקדושין סא. ועי' תו"כ פ' בחקותי רט.: (א) הבית והבורגנין. ב"ב עא וע"ש קג. תוס' ד"ה אין נמדדין וקדושין סא ד"ה אין וכאן יש לכוין הגירסא כמ"ש בפנים: (ב) כבתי החצרים. ודין בתי ערי חומה. מבואר לג. וכאן כבואו במצרים איירי: (ג) הקדיש את השדה. עי' יד. כמ"ד בעין יפה מקדיש אילנות לבד וקרקע לבד. ועי' בסוגיא שם היטב ועי' לח"מ פ"ד ה"ח ע"ש דבאילנות תחלה לכ"ע כן הוא: (ד) הקדישה וגאלה. כה.: (ה) אינו יוצא לו. לפי התוס' אינו יכול להקדיש. ועי' רמב"ם פ"ד ה"ב ובהשגות שם טעמא דאם גאלה והוא ביד אחר אינו יוצא לכהן ביובל וע"ש בכ"מ: (ו) אין לך קם. כו: ועי' ירושלמי קדושין פ"א ה"ב ע"ש: (ז) הגיע היובל. כה: וירו' יבמות פ"י ה"ז הבן קם תחתיו בשדה אחוזה. ועי' תו"כ רט: ועכ"מ פ"ד הי"ט ופ"ל ה"ט ומ"ל הכ"ו שתקרו כמה דמיה: (ח) נכנסין ולא נותנין. עי' ירושלמי קדושין פ"ג ה"א דמייתי הכ"ג שהקדש יוצא בלא פדיון: (ט) גאלה אחר. משנה כו: ועי' בתוס' שם ד"ה שדה מקנה. ועי' רמב"ם פ"ד הלכה כו ובמשנה למלך שם:: (י) הכהנים ולוים. כו:: (כ) כהן שירש. עי' לג:: (ל) בשעה שאין היובל. כז. ועי' רמב"ם פ"ח מהל' ערכין ה"א והשגות וכ"מ שם מה דינו בשעת היובל ודעת הראב"ד אפי' בשעת היובל אומרים פתח אתה ראשון: (מ) פדה אתה ראשון. ירו' כתובות פ"ה ה"ה: (נ) אמרו לו. כו. עי' רש"י ועי' רמב"ם בפ"ח מהל' ערכין שאם חזרו בב"א נותנין כולם בשוה. ועי' השגות וכ"מ שם ועי' תו"כ בחקותי בק"א שם: (ס) שלא בשעת היובל. ראיה למ"ש הרמב"ם בריש פ"ה מהל' ערכין דבשעת היובל אין כופין לפתוח ראשון ודלא כהשגות שם: (ע) כופין את הבעלים. עי' רמב"ם פ"ח ה"ה שיטה אחרת בזה וע"ש בהשגות ובכ"מ בזה: (פ) ב"ש אומרים. כו: (צ) אין אדם רשאי. כ"מ פ"ו ה"א הביא זה וכן בסמ"ג קצה: (ק) לפיכך אם הקדיש. כח.: (ר) אם לגבוה. כח. ועי' תוס' שם ד"ה דתנן ותו"כ פ' בחקותי רמה: (ש) ראב"ע. חולין פד. כל הענין וע"ש הגירסא: (ת) המקדיש חצי עבדו. ע"ש בסוגיא ועי' רמב"ם בפ"ו מהל' ערכין ה"ז: (א) חרמי כהנים. תמורה לג. ועי' מ"ל פ"ו מהל' ערכין ה"ח מ"ש בזה שיטת רש"י והתוס' וכאן כח: ועי' ירו' נזיר פ"ו ה"א בהקדיש עולתו לבדה"ב ומצוין לקמן ריש תמורה: (ב) חרמי כהנים אין להם פדיון. עי' כט. ועי' כח. תוס' ד"ה חרמי ועי' ירו' פ"א חרמי כהנים אינו נמכר: (ג) כחולין לכ"ד. כט. ובמדות לב: (ד) כהנים ולוים. כל הענין שם כט.: (א) המוכר שדהו. כט: (ב) שנת שביעית. שם ועי' ב"מ קו.: (ג) נרה שנה. עי' רמב"ם פי"א מהל' שמיטה הי"א וכ"מ שם: (ד) ר"א אומר. ל.: (ה) אילן שנקצץ. עי' ב"מ קד. ועי' רמב"ם פי"א ה"ז: (ו) לראשון במנה. ל.: (ז) לא ימכור ברחוק. ל.: (ח) לא ילוה ויגאל. לג.: (ט) אר"ש. שם.: (י) אין אדם רשאי למכור. תו"כ רמב. ועי' רמב"ם פי"א מהל' שמיטה ה"ג ושם הגירסא ביתו: (כ) את עצמו. תו"כ רמה. ועי' רמב"ם פ"א מהל' עבדים הל"א:

מנחת בכורים

סלע ופונדיון לשנה: ה בשנת היובל. עתוי"ט דגרסינן בשעת היובל והיינו בשעה שהיובל נוהג דאילו בשעה שאינו נוהג פודה בשויה ובשנת היובל פליגי רב ושמואל בגמרא אי מקודשת: בית זרע. מקום שזורעין בו בית כור: חמשים שקל כסף גרסינן: אבל לא במדה. אין משערין כל השדות שוה במדה אלא משערין לפי ענין השדה זו שהקדיש שראויה לזרוע בה בית כור: שדה אילן. דבעין רעה מקדיש וכוונתו לפרוק יחד: פחות מכן. מבית זרע חומר או יותר נותן לפי ערך בעד מקצתו השדה כפי סלע ופונדיון לשנה בעד בית זרע חומר ומלאים מים דלא חזי לזריעה ולא מקדשי כלל: ואין נמדדין עמה גרסינן ברישא. דלא קדשי לא באפי נפשייהו ואינם נמדדים עם השדה להגרע בערך הקצוב אבל בלא מים אף שעמוקין מוקדשין בפני עצמן ונפדין בשויין (רמב"ם פ"ד מהל' ערכין הי"ד) וי"א שנמדדין עם השדה (רש"י והשגת הראב"ד שם): פחות מכאן מוקדשין ונמדדין עמה גרסינן: והבורגנין. אהל שומרי הפירות נמדדין שהמה צורך השדה ומ"מ נמדדין כבתי החצרים בשויין: ו הקדישה. לשדה אחוזה וגאלה הוא עצמו אינו יוצא לשום אדם דאילו לא גאלה נחלטה לכהנים ביובל: גאלה בנו גרסינן: ה"ג ולא נותנין. ראב"א לא נכנסין ולא נותנין כן הוא במשנה: בכל שעה שירצו. אף בפחות מב' שנים לפני יובל: וגואלין. דבשדה אחוזה אם גואל באמצע השנה נותן בעד כל השנה אבל בשדה מקנה אין כ"מ: יוצא. לבעלים הראשונים לאשר לו אחוזת הארץ: כשדה אחוזה. והן של כהנים לחלוטין ואינה יוצאה מידם לעולם ואם הקדישה דינה כישראל המקדיש שדה אחוזה דאינה נפדית אלא עד היובל ואם הגיע היובל ולא נגאלה יוצא לכהנים שבאותו משמר: ובשדה ערי מגרשיהן גרסינן: במתניתא. הניתן להם באחוזת הארץ: מקדשין בכל שעה. אף לשמואל דאין ישראל מקדש בשעת היובל הם מקדשין: וגואלין. אף אחר היובל דאינו ישראל המקדיש שדה אחוזה אם לא גאלה עד היובל נחלטת: לבעלים. לכהנים המקדשין: שדה היוצא עד כהן שירש ל"ג לה כלל וכפל דברים הוא: ז אבי אמו ישראל. דינה כדין שדה ישראל: נתין. שבא אביו כהן על הנתינה או על הממזרת: ח שאינו יובל. דנפדית בשויה: ראשון. קודם לכל אדם: באיסר. דיש בחומשו פרוטה: כביצה. דהקדש נפדה בשוה כסף אף שאין בחומשו פרוטה: ה"ג שהקדש נפדה וכו' אמר לו הגעתיה וכך שהקדש נפדה מדברי ר"י הוא וכן אמר ליה מדברי ת"ק ור"י הוא שהגזבר אמר ליה הגעתיה: שלפניו. לבן ארבעים: חזרו בהן כולם. אף הראשון חוזר: אם נטלו מכולם. שגבו מכולם כדין עשר עשר סלעים. מתפיסין המקח לבראשון שאמר י' סלעים. וגובין ממנו העשר בע"כ ומגבין לו החפץ והיינו כחזרו זה אחר זה אבל בחזרו בב"א מבואר דין אחר בגמרא: ט שלא בשעת. דפודה בשויה: כופין את הבעלים. דמוסיף חומש על מה שאמר ולפחות מקרנו של אחר א"א ולהחליט לאחר א"א שהרי הוא פחות מבתוספת חומש של זה: ליתן שלשים. ולא מצי אמר אתי גברא במקומי שרציתי ליתן כ"ה הרי האחר ג"כ רוצה ליתן כ"ה ומדוע אתן ל' דמיירי שאמרו הבעלים בראשונה עשרים ופרוטה דהוה עכ"פ תוספת הפרוטה ולא דק למתני פרוטה בחשבון בפשיטות: יותר מכן גרסינן. אם האחד רוצה ליתן כ"ו אין כופין שוב לבעלים לפדות שהרי זה מוסיף על קרנו וחומשו של בעה"ב: כנגד חומש. כגון שזה בעשרים וחמש ובעלים בעשרים כדלעיל: רצו הבעלים. מעיקרא ואמרו כ"א דהוה בין קרן וחומש כ"ו דינר וזה מוסיף ה' והיינו כ"ו נותנים לבעלים שהרי בחומשו של בעה"ב הוא ל"א ודינר: יש חומש לתוספת. אם אמר בעה"ב בכ' דנותן כ"ה ואחד אמר כ"א נותן בעה"ב כ"ו ודינר שמוסיף חומש לעלוי של זה: י מאדם ולא כל אדם. אף במין אחד לא יחרים כולו: להיות חס. שלא יבזבז כל נכסיו אבל אם שייר לעצמו קצת לא איכפת לן ואף קי"ל מתקנת אושא המבזבז אל יבזבז יותר מחומש: כאשר דבר לך. ונאמר כי תאוה נפשך ופליגי רבי ישמעאל ור"ע בשחיטת חולין (יז) והרא"ש לא הל כוותייהו לכן מפרש הקרא דבא להורות שלא יאכל בשר אלא לתיאבון והיינו דקאמר א"א שהבשר יבאיש בקדרה ולא יאכלו גרסינן: ויעלם ל"ג. ה"ג בגמרא מי שיש לו מנה יקח לפסו ליטרא ירק עשרה מנה יקח לפסו ליטרא דגים חמשים מנה יקח לפסו ליטרא בשר מאה מנה ישפתו לו קדרה בכל יום: עשות חלב יאכל חמאה. אבל לא חלב ממש: [ודרים חמאה כמו ממאה. ד"ה]: סופינו. לרבות דכתיב אשר יצוד ציד חיה מ"מ: ה"ג הא אינו אומר אשר יצוד שלא יאכל אדם בשר אלא בהזמנה הזאת והיינו כאילו הוא צד שאינה מזומנת לו שלא יאכל בשר תדיר שלא יעני (חולין פ"ד): יא המקדיש. מחרים לכהנים: שותפין. ולא אמרינן דפשטה קדושה בכולה: לא עשה כלום. ואף דקי"ל בקדשי מזבח שהקדישן לבדה"ב מקדשן הקדש עילוי מ"מ בחרמי כהנים אינו כלום: ה"ג קדשי בדה"ב שהקדישן להקדש המזבח ולחרמי כהנים לא עשה כלום אבל הקדש המזבח שהקדישן לחרמי כהנים או להקדש בדה"ב מה שעשה עשוי. והיינו הקדש עלוי וכדמפרשינן: ביד כהן. ואם רצה אינו נותן לו דאין לו גאולה א"נ גרסינן הרשות בידן ובחרם לבדה"ב מיירי דיש לו פדיון: כחולין. ואם אוכלין הם מותר לישראל להנות מזה דכתיב כל חרם בישראל לך יהיה: להדיוט. לכהן: ה"ג שנאמר כשדה החרם וכתיב בתריה לכהן תהיה אחוזתו: ה"ג ר"י ב"ב כו' שנאמר כל חרם קדש קדשים הוא לה' אא"כ פירש להדיוט: יב שחרמים שלהם. וכיון דאלו הוא מה נ"מ בחרמו לכן אין מחרימים כלום: לוים מחרימין. במטלטלין: נראין דברי ר"י. לר"ש בקרקעות שאף ר"ש מודה בקרקעות שר"ש לא איירי אלא במטלטלין: יג אלו חרמי כהנים. דכתיב ביה לכהן תהיה אחוזתו וכדמפרש או בסתם וכמ"ד לכהנים: חייבי מיתות. דלא מהני כופר כמו בשור שהמית אדם א"נ דאם אמר ערכי עלי לא אמר כלום (עי' כתובות לח וכאן ו:):

פרק ה א אין מותר לגאול. ואם החזיר לו בתוך ב' שנים שוכר בעלמא: שנת שביעית. שלא זריעה: כשני אליהו. שכל העולם רעב: נרה. חרש ולא זרע: והובירה. או הבירה עולה לו מן המנין דאיהו דאפסיד אנפשיה: ושנה אחת. עוד שנה שלישית. בפירות. שהלוקח אוכלן ב' שנים ועולין לו מן המנין: שניהם אסורים. המוכר והלוקח: ויאכל פירותיה. עד זמן פדיון או עד היובל: ב ה"ג מכרה לראשון במנה ומכר ראשון לשני במאתים. לאשר מכר לו. והשיב את העודף לאיש אשר מכר לו: ומכר הראשון לשני גרסי': לאיש אשר בתוכה. והיינו לקולא ולא לחומרא כדילפינן גאולה גאולה מעבד עברי: מפני מה חמור הדיוט מהקדש בהדיוט לא דחק הכתוב. כלומר שיש ריוח למוכר שהחזיר לבעלים ביובל התמירה תורה בפדיונו מאא"כ בהקדש: ג בפונדתו. כתיב

ואם מכר ה"ז מכור: ד (ל) א"ר יוסי ברבי חנינא בא וראה כמה קשה אבקת של שביעית כיצד אדם עושה מלאכה מפירות [א] עבירה התחיל מוכר במטלטלין שנא' (ויקרא כה) וכי תמכרו ממכר לעמיתך לא הרגיש התחיל מוכר שדה אחוזתו שנאמר (שם) כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא באת לידו עד שמכר את ביתו שנאמר (שם) ואיש כי ימכור בית מושב עיר חומה לא באת לידו עד שמכר את בתו שנאמר (שמות כא) וכי ימכור איש את בתו לאמה לא באת לידו עד שלוה ברבית שנאמר (ויקרא כה) כי ימוך אחיך ומטה ידו ונאמר (שם) אל תקח מאתו נשך ותרבית לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנא' (שם) כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך ולא לך אלא לגר שנאמר ונמכר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנאמר ונמכר לגר ולא לגר תושב אלא לעובד כוכבים שנא' (שם) או לעקר משפחת גר נעשה כומר לעבודת כוכבים: ה (מ) המקדיש בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד וגואל לעולם לא גאלו צמת להקדש (נ) המוכר בית בבתי ערי חומה הרי זה גואל מיד גואל והולך כל י"ב חודש לא גאלו כל י"ב חודש צמת ללוקח (ס) מכרה לראשון ועמד הראשון ומכרה לשני הרי זה גואל מיד גואל והולך כל שנים עשר חודש לא גאלו כל שנים עשר חודש צמת לשני: ו המקדיש בית (ע) בבתי חצרים הרי זה גואל מיד גואל והולך לעולם. גאלה אחר יוצא לבעלים ביובל. המוכר בית בבתי חצרים הרי זה גואל מיד גואל והולך לעולם שאם הגיע יובל ולא גאלה יוצא לבעלים ביובל. בתי חצרים (פ) אע"פ שיש להם חומת גג אינו כבתי ערי חומה: ז עיר (צ) שנפלה חומתה כל המצוה הזאת נוהגת בה. בנה (ק) בית חוצה לה נידון כבתי חצרים. (ר) בתי ערי חומה א) וחוצה לארץ הכל הולך אחר העיקר ירושלים וערי מקלט ומעשר שני הכל הולך אחר הנוף. (ש) הבורגנין והמגדל והשובך שבתוכה הרי הן כבתי ערי חומה. [ב] והדיריים (ת) והגנות והפרדסות שבתוכה ר"מ אומר הרי הן כבתי ערי חומה וחכ"א הרי הן כשדות (א) בית בנוי בחומה רבי יהודה אומר כאילו הוא בחוץ רש"א כאילו הוא בפנים. (ב) בתי בדין שפתחיהם לפנים וחללן לחוץ או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים (ג) בש"א אין פודין בהם מעשר שני כאילו הם בפנים אין אוכלים בהם קדשים קלים כאילו הם בחוץ בית הלל אומרים מכנגד החומה ולפנים כלפנים מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ א"ר יוסי זו משנת ר"ע משנה הראשונה ב"ש אומרים אין פודין בהם מעשר שני כאילו הם בחוץ ואין אוכלים בהם קדשים קלים כאילו הם בפנים ב"ה אומרים [ב] בלשכות את שפתחה לפנים כלפנים את שפתחה לחוץ כלחוץ. (ד) א"ר ישמעאל ברבי יוסי וכי אין לנו מוקפות חומה אלא אלו בלבד הרי הוא אומר (דברים ג) ששים עיר כל חבל ארגוב וגו' כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה וגו' אלא כיון שגלו ישראל לבבל בטלה מהן מצות ערי חומה וכשעלו מן הגולה מצאו אלו שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון וקדשום ולא אלו בלבד אלא כל שתבא לך במסורת שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון כל המצוה הזאת נוהגת בה ושקדשום מכאן ואילך ב) כל המצוה הזאת נוהגת בה: ח חומר בבתי ערי חומה שאין בשדה אחוזה ובשדה אחוזה שאין בבתי ערי חומה שבתי ערי חומה (ה) אין יוצאין ביובל. אם לא גאלה כל י"ב חודש צמת ללוקח מה שאין כן בשדה אחוזה חומר בשדה אחוזה שהמקדיש שדה אחוזתו שלא בשעת היובל אין מותר לגאול פחות משתי שנים יוצאין ביובל ובגרעון [ג] מה שאין כן בבתי ערי חומה: ט (ו) אין עושין שדה מגרש ולא מגרש שדה מגרש עיר ולא עיר מגרש ר"א אומר בד"א בערי הלוים אבל בערי ישראל עושין שדה מגרש ומגרש שדה מגרש עיר ולא עיר מגרש כדי שלא יחריבו את ערי ישראל (ז) לא יסתור אדם את ביתו לעשותו גנה לא יטע אדם את חורבתו גנה מפני שהוא כמחריב את ארץ ישראל ר"ש בן גמליאל אומר נוטע אדם את חורבתו גנה שכך הוא ישובה (ח) ר"א בנו של רבי יוסי הגלילי אומר אלפים אמה תחום ערי הלוים צא מהן אלף אמה מגרש נמצא מגרש [ד] והשאר שדות וכרמים:

א) אולי צ"ל ותוצה לה אינן. ב) אולי צ"ל אין.

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת ערכין

אור הגנוז

[א] שביעית: [ב] הרי הן כלשכות: [ג] כסף: [ד] רביע:

מצפה שמואל

(ל) א"ר יוסי ברבי חנינא. עי' קדושין כ. ותוס' שם ד"ה אבקת. ועי' רש"י שם שהביא תוס' זו. ועי' רמב"ם בהל' עבדים פ"א ה"ג: (מ) המקדיש בית. לא: ושם הגירסא לא גאלו וגאלו אחר הגיע י"ב חודש ולא גאלה חלוט לו: (נ) המוכר ביתו. לא.: (ס) מכרה לראשון. לא: וכרי"י שם דלשני: (ע) בבתי חצרים. לג.: (פ) אע"פ שיש להם. לג.: (צ) שנפלה חומתה. לג.: (ק) בית חוצה לה. לג. וכרי"י שם דאפילו בנוי בחומה כלחוץ וכ"כ בת"ב ועי' ירו' מגילה פ"א ה"א לענין כל שהוא לפנים מן החומה וספ"ג דמעשרות: (ר) בתי ערי חומה. עי' מכות יב: וירו' מע"ש פ"ג וכירו' פסחים פ"ז רמב"ם פ"ב מהל' מע"ש ה"ז ועי' תוי"ט פ"ג דמע"ש מ"ח ועמ"ש בתוס' דמע"ש: (ש) הבורגנין. לג.: (ת) והגנות. עי' רמב"ם פי"ב מהל' שמיטה הי"א ועי' תוי"ט ספ"ג דמעשרות שכתב שדרכן להיות הגנות בפנים וע"ש שהביא התוס': (א) בית הבנוי בחומה. לג.: (ב) בתי בדים. פ"ג דמע"ש וע"ש בתוספתא פ"ב הט"ז וכירו': (ג) ב"ש אומרים. ע"ש משנה י' ובפירוש המשניות להרמב"ם: (ד) א"ר ישמעאל. לב. ועי' רמב"ם פפי"ב מהל' שמיטה בזה והשגות וכ"מ: (ה) אין יוצאין ביובל. לא.: (ו) אין עושין שדה מגרש. משנה לג: ועי' ב"ב כד: ועי' סי' קנה ושם ס"ק יב ועי' מ"ל בפי"ג מהל' שמיטה ה"ה מה שתמה על סוגית הש"ס בפ' לא יחפור דעושין מגרש שדה והתוספתא הכא מבואר כן לר"א וע"ש בש"ך שהביא גירסת הילקוט ומשנה לב: ובא"י איירי: (ז) לא יסתור אדם ולא יטע. עי' ב"מ קז. משום ישוב א"י. ועי' רמב"ם שם ה"ו: (ח) ר"א. סוטה פ"ה בתוס' שם וש"נ: סליק מסכת ערכין

מנחת בכורים

דכתיב בקרא וכי ימוך ומכר מאחוזתו: ד וכי תמכרו ממכר. פרשה זו נאמרה אחר פרשה שביעית: לא הרגיש. לא עשה תשובה: לא באת לידו. התשובה דכיון שעבר פעם ראשון ושני שוב אינו שב מהרה דנעשה לו כהיתר: אלא לגר. שנאמר ונמכר לגר תושב גרסי': ה"ג לגר תושב. שנאמר לגר תושב: ה לעולם. שאינה נחלטת מיד שהקדש לעולם דכתיב לקונה אותו לדורותיו יצא הקדש שאין לו דורות: צמת ללוקח. ואינו יוצא ביובל: כל שנים עשר לראשון מניין: לשני. דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו: לעולם. עד היובל: ו חומת גג. שגגותיה חומותיה דכתיב אשר לו חומה חומה ממש: ז חוצה לה. חוץ לחומה ובבית הבנוי בחומה פליגי ר"י ור"ש לקמן: חו"ל. אילן העומד מקצתו בארץ ומקצתו בחו"ל לענין תרומות ומעשרות: וערי מקלט. לקלוט הרוצח: אחר הנוף. אף אחר הנוף לחומרא אבל לרבנן מבואר בפ"ג דמ"ש דאזלינן בתר חומה ובפנים הוה כפנים ובחוץ כחוץ: והדיריים. דיר של בהמות דאינו בית דירה: כאילו הוא בחוץ. כמבואר בגמרא: בתי בדין גרסי'. והוא שעושין שמן לבית הבד: לפנים לירושלים. אין פודין לחומרא כאילו הן בפנים ואין אוכלין בכולו כאילו הם בחוץ ה"ג לה: ב"ה אומרים כלשכות גרסינן. דהולכין אחר פתיחה ומתניתין בפ"ג דמ"ש דמבואר וב"ש הכל כלפנים מבואר בירושלמי שם והגירסא שם בע"א ומבואר בתוספתא פ"ב דמ"ש ה"ב: אלא אלו. המנויין במשנתינו פ"ט: וקדשום. ל"ד אלא ומנאום: נוהגת בה. דקדשה לע"ל וכן מבואר בגמרא שם והגירסא כאן משובש: ח משא"כ בשדה אחוזה. גואל לאחר ב' שנים עד היובל ואם לא גאלה יוצא ביובל: שהמקדיש. נראה דה"ג שהמוכר שדה אחוזתו בשעת היובל אינו מותר לגאול וכו' משא"כ בבתי ערי חומה והיינו דגואל מיד בשנה ראשונה והך דיוצא ביובל ובגרעון לא שייכא הכא דהדרבה קולא הוא בשדה אחוזתו ולעיל תנינן נמי דשדה אחוזה יוצא ביובל משא"כ בתי ערי חומה וצריך למיתני שם נמי דיוצאה בגרעון שמנכה לפי ערך תבואות שאכל משא"כ בבתי ערי חומה שבכל השנה ראשונה שיוכל לפדות אינו מנכה לו כלום ולוקח אוכל פירות בחנם: ט מגרש. פנוי לנוי עיר והשדה לזריעה: ואין עושה מגרש. דלא יחריבו א"י: מגרש עיר. אין עושין דליכא נוי לעיר וכ"ש להיפך דלא יחריבו א"י: בערי הלוים. דכתיב ושדה מגרש עריהם לא ימכר היינו שלא ישנה שדה מגרש ולא אכפת ליה בתורבה דזריעה: כמחריב. שמכתים עושה גינה: שכך היא ישובה. דחורבה ליכא יישוב אבל בגינה איכא פירות וכן ראוי: תחום. ערי הלוים נותנים להם אלף לד: נמצא מגרש רביע גרסינן. והיינו במתא דהוה אלפים על אלפים בעיגול ופריכנא לה בסוף פ"ה דסוטה.

סליק מסכת ערכין

תוספתא תמורה פרק ראשון

פרק ראשון א הממיר (א) אפילו בשבת הרי זה מומר וסופג את הארבעים כהנים אין ממירים בקדשי ישראל. ישראל (ב) אין ממירין בקדשי כהנים שאין אדם עושה תמורה בזבח שאינו שלו (ג) בבכור אצל ישראל עושה תמורה. אצל הכהנים אין עושה תמורה דר"ע ר"ש בן אלעזר אומר כיון שבאו לידי כהן זה וזה אין עושין בו תמורה [א] זו (ד) מה יעשה לה תרעה עד שתסתאב ותיאכל לבעלים במום: ב אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים אין רשאי להמיר בין בחול בין בשבת (ה) אין משנין אותן מקדושתן אפילו מקדושה קלה לקדושה חמורה וא"צ לומר מקדושה חמורה לקדושה קלה. [ב] אמר על הבכור על השלמים הרי אלו עולה לא אמר כלום (ו) ואין צריך לומר לעולה. הרי זה בכור והרי זה שלמים (ז) מחרימין אותן ומקדישין אותן הקדש עילוי: ג (ח) אלו הם חרמים האומר חרם זה לכהן. אלו הם הקדשות האומר הקדש זה לבדק הבית. מן כמה הוא נותן קדשים שחייב באחריותן כגון חטאת ואשם האומר הרי זו עלי עולה הרי זו עלי שלמים נותן דמי כולן. קדשים שאין חייב באחריותן כגון הבכור והמעשר והאומר הרי אלו עולה הרי אלו שלמים נותן טובת הנאתן וכמה טובת הנאתן אומר כמה אדם רוצה ליתן בעולה שאין צריך לה ליקח בכור ליתנו לבן בתו: ד (ט) עושין תמורה באחרים. עושין תמורה זה בזה. עושין תמורה אחד בשנים ושנים באחד אחד במאה ומאה באחד רש"א אין עושין תמורה אלא א' בא' שנא' (ויקרא כז) בהמה בבהמה [ג] (אמרתי) ולא בהמות בבהמה אמרו לו כשם שהבהמה יחידה קרויה בהמה כך בהמות הרבה קרויות בהמה שנא' (יונה ד) ובהמה רבה: ה אמר (י) רגלה של זו עולה אין כולה עולה אלא אותה הרגל בלבד מה יעשה לה תמכר לחייבי עולות חוץ מרגלה ודמיה חולין דברי ר' מאיר. רבי יהודה ור' יוסי ורבי שמעון אומרים אין כולה עולה. אמר רבי נראין דברי ר' [ד] יהודה בדבר שאין הנשמה תלויה בו ודברי רבי יוסי ורבי שמעון בדבר שהנשמה תלויה בו. רבי יוסי אומר עושין תמורה (כ) שלימין באברים (ל) ברובע ונרבע במוקצה ובנעבד באתנן ובמחיר וכלאים ובטרפה וביוצא דופן ר' אליעזר אומר הכלאים והטרפה ויוצא דופן וטומטום ואנדרוגינוס לא קדושין ולא מקדישין: ו (מ) המקדיש בעל מום למזבח עובר בחמשה לאוין בל תקדיש בל תשחט בל תזרוק את הדם ובל תקטיר חלבו ובל תקטיר מקצתו שנאמר (ויקרא כב) (נ) תמים יהיה לרצון כל מום וגו' רבי יוסי בר' יהודה אומר אף משום בל תקבל את דמו. הקדישו ולא שחטו אינו חייב אלא אחת הקדישו ושחטו וזרק את דמו חייב על כל אחת ואחת (ס) המקדיש רובע ונרבע מוקצה ונעבד אתנן ומחיר שרוע וקלוט עובר (ע) משום שמות הללו והרי הן כבעלי מומין שקדם הקדשם את מומם ואין יוצאין לחולין אלא על מום קבוע בלבד. (פ) המקדיש תמימים לבדק הבית חייב בעשה ולא תעשה דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין חייב אלא משם [ה] אחד בלבד. המקדיש תמימים לבדק הבית. (צ) אין פודין אותו אלא למזבח בלבד. המקדיש בעל מום למזבח. רצה לפדותו להקדש בדק הבית

הרשות

אור הגנוז

פ"א [א] תמורה: [ב] (מצד) [כיצר]: [ג] בהמה בבהמה אמרתי: [ד] ר"מ לר': [ה] לאו:

מצפה שמואל

(א) אפילו בשבת. עי' ירו' ביצה פ"ה הל"ב וירו' פ"א ה"א ועי' בר"פ משילין בזה וירו' סנהדרין פ"א ה"ג לענין מקדשין בשבת וכן בפסחים פ"ד ה"ג ונדרים פ"ד ה"ב בזה וכרי"ף וכרא"ש וע"ש בבבלי לו:. ועי' רמב"ם כאן פ"א וש"ע או"ח סימן שלט לענין הקדש בשבת: (ב) אין ממירין. עי' ז: וט. ולקמן ה"ד. ועי' ירו' נזיר פ"ה ה"א: (ג) בכור. ז: ות: ולפי הש"ס ח. ל"ג בריתא ר"ע דר"ע ס"ל דאף כהן אינו ממיר אף בבכור בחו"ל ולפי דגרסינן ר"ע פליגי אי מוכרין תם תי דלר"ע תמורה אינו עושה אבל מוכרין ולרשב"א אף אין מוכרין ע"ש ברש"י בל"א. ועי' ירו' פ"א דמע"ש: (ד) מה יעשה לה. עי' כא. בתמורת בכור דרועה: (ה) אין משנין. ע"ש ב. והקדש כדה"כ דמשנין מקלה לתמורה. ועי' תו"כ רנח. ועי' ירו' שקלים פ"א ה"ב. ועי' ירו' פ"א דמע"ש ועי' ירו' נזיר פ"ה ה"א וע"ש פ"ז ה"א ועי' עוד בירו' שקלים פ"ב ה"ב: (ו) וא"צ לעולה. עי' בכורות נג: (ז) מחרימין אותן. ערכין כח: במשנה ובתו"כ רנח: (ח) אלו הם חרמים. לב. וכולהו נפקא ליה מקרא התם. ועי' מ"ל פ"ו מהל' ערכין ה"ז. ועי' בכורות ט: ד"ה הקדש עלוי. ועי' נזיר יח: ד"ה ודתנן ורמב"ם סוף הל' שקלים. ועי' ירוש' נדרים פ"ו ה"א ועי' תס' ע"ז יח. ומגילה כו: לענין שנוי בה"כ ולדקה: (ט) עושין תמורה. ט.: (י) רגלה של זו. יא: כל זה ועי' קדושין ז. ד"ה ונפשטו וד"ה ואפי' וזבחים יב. ד"ה פשטה קדושה וכאן כו. ד"ה האומר ועי' י: ועי' ירושלמי נזיר פ"ד ה"א כה"ב לענין מירות: (כ) שלימין באברין י. ושם: (ל) ברובע ונרבע. עי' יז. ועי' ירו' שקלים פ"ד ה"ח. ועי' כ"מ פ"ב מהל' תמורה הי"ז ומשמע דבאנדרוגינוס וטומטום לא פליגי. ועי' כ"מ פ"ג הל"י מהל' א"מ ולח"מ בהל' תמורה שם דלא קי"ל כת"ק דתוס': (מ) המקדיש בע"מ. ו: ועי' רמב"ם בפ"א מהל' א"מ ה"ד דלוקה ד': (נ) תמים יהיה לרצון. בגמרא ליתא ובבכורות דרשינן שלא להטיל מום ואולי צ"ל רישא דקרא כל אשר בו מום לא תקריבו ועי' תו"כ פ' אמור פ"ז בדין זה וע"ש בפ"ז פי' אות ט' וע"ש בק"א. ועי' ירו' ר"ה פ"א ה"א המקדיש בע"מ. ועי' ירושלמי נזיר פ"ה ה"א בפירוש הפ"מ ומהמ"פ ד"ה תוקיה: (ס) המקדיש רובע. עי' מיי' ותו"כ אמור פ"ז סימן ה' רכא.: (ע) משום שמות. עי' מיי' פ"ג מא"מ. ועי' כ"מ שם ה"ז מה שתמה עליו וע"ש ה"ז ובילקוט חשיב נמי כלאים וטרפה והוא כת"ק דר"א לעיל וכשמואל יז. דהמקדיש טרפה צריך מום קבוע לפדות ובריית' זו כר"א דלא קדיש (וכ"כ בת"ב): (פ) המקדיש תמימים. ז: ועי' תו"כ רכא. ועי' ירושלמי נזיר פ"ה ה"א בזה ועי' רמב"ם פ"ה מהל' ערכין וכה"ם ומ"ל שם: (צ) אין פודין. עי' לג.:

מנחת בכורים

פרק א א הממיר אפי' בשבת. דאין מקדשין בשבת משום שבות כמבואר בפ"ד דביצה: אין עושה תמורה. אלא ישראל אבל כהן עושה תמורה בבכור בחו"ל דאית ליה זכיה בגויה דלא להקרבה קאי: זה וזה. אף כהן דאין קדושה חל עליו אלא בבית הבעלים כמבואר במשנה: ב אין משנין. לתפוס שלא ע"י תמורה כדמפרש ואזיל: הרי אלו עולה. אף דעולה כולה כליל מקדשי קדשים: הקדש עילוי. כדמפרש לקמן: ג מן כמה הוא נותן. אם החרים את קדשיו היאך הוא נותן: שאינו צריך לה. שאינו חייב וכזה הזכות יש לו בעולתו ונותן לכהן או לבדק הבית ליקח בכור ליתן לבן בתו כהן: ד עושין תמורה באחרים. וכגון דאמר חבירו כל הרוצה להמיר בהמתו ימיר (דף ט.): זה בזה. בשל עצמו ומפרש כפשטא לא יחליפנו ולא ימיר לא יחליפנו בשל אחרים ולא ימיר בשל עצמו: ה אין כולה עולה. ומ"מ לא תצא לחולין: לחייבי עולה. שאמר הרי עלי עולה להקריב כמו שהיא וסגי ליה בלא רגל אף שהרגל קודש מתמת הראשון: ורבי יהודה גרסינן: ודברי ר' יוסי. נראה לר' יהודה בדבר שהנשמה תלוי בו שאף ר"ש ור"י לא נחלקו אלא בדבר שאין הנשמה תלויה בו: ה"ג עושין תמורה אברין בשלימין. שאם אמר רגלה של זו תחת זו כולה קודש דלטעמיה דס"ל דהאומר רגלה של זו עולה כולה עולה א"כ בן הוא בתמורה: וביוצא דופן. כבעל מום דכתיב רע בטוב וטוב ברע: לא קדושין בתמורה. אע"ג דחל על בע"מ אינו חל על אלו וכ"ש שאינו חל הקדש עליהן קדושת הגוף: ולא מקדישין. אחרים בתמורה אם קדשים הן כגון במקדיש ואח"כ נטרפה דחלה קדושה עליה ובכלאים וטומטום ויוצא דופן אף דהוה ממעי אמן משכחת לה בולדי קדשים: ו שרוע וקלוט. כבעלי מומין ול"ג לה בגמרא (ערש"י שם) ובילקוט ויקרא ליתא. ומבואר בתוספתא דמכות פ"ד ה"ג: בעשה. דכתיב נדבה תעשה אותו מיעט: ובל"ת. דכתיב לאמר לאו אמור בפרשה: משם אחד. אלא עשה: אלא למזבח.

כל

(ק) הרשות בידו. הולד אין עושה תמורה ואין צריך לומר ולד (ר) הולד ר' יהודה אומר הולד עושה תמורה (ש) הצבור אין עושה תמורה בהמת צבור אין עושין תמורה השותפין אין עושין תמורה ובהמת השותפין אין עושין תמורה. בהמה (ת) שחציה קודש וחציה חול לא עושה ולא נעשית (א) ולא הזבח הבא מתמת תמורה עושה תמורה: ז (ב) קרבנות צבור דוחים את השבת ואת הטומאה קרבנות יחיד אינם דוחים לא השבת ולא הטומאה דברי רבי יהודה אמר לו ר' יעקב מצינו בחביתי כהן משיח ופר יום הכפורים והפסח שהן קרבנות יחיד ודוחין את השבת ואת הטומאה. מצינו בפר הבא על כל המצות ושעירי עבודת כוכבים וחגיגה שקרבנות צבור ואינם דוחין לא את השבת ולא את הטומאה כלל אמר רבי יעקב כל שיש לו זמן קבוע מן התורה ואין יכול ליעשות מע"ש דוחה את השבת וכל שאין לו זמן קבוע מן התורה ויכול ליעשות מע"ש אין דוחה את השבת: ח אלו דברים שבין קרבנות צבור לקרבנות יחיד שקרבנות צבור תחלת הקדישן מועלין בהן קרבנות [ה] (ג) יש מהן שמועלין בהן ויש מהן שאין מועלין בהן יש מהן חטאת מן הצאן הבא (ד) על לא הודע וכולן קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים ונאכלין לזכרי כהונה ונאכלין [נ] ביום ובלילה מה שאין בקרבנות יחיד. קרבנות יחיד עושין תמורה ובאים בשותפות יש מהן חטאת [ג] מתה (ה) וחטאת נקבה אשם ודאי ואשם תלוי ובאין מן המעשר וטעונין סמיכה מה שאין בקרבנות צבור: ט אלו דברים שבין בהמה לעופות שהבהמה דוחה את השבת ודוחה את הטומאה ונוהגת בצבור כיחיד ויש בה (ו) חטאת מתה וחטאת נקבה ואשם ודאי ואשם תלוי ותודה ושלמים (ז) ובאה מן המעשר (ח) וקרבה בבמה וטעונה סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק וטעונה מתן ארבע ויש מדמה נכנס לפנים ולפני ולפנים מה שאין כן בעופות: י אלו דברים שבין עופות לבהמה שהעופות תחלת הקדישן (ט) מועלין בהן ובהמה יש הימנה שמועלין בה ויש הימנה שאין מועלין בה. והוכשרו להביא נקבות כזכרים לעולות ובעלי מומין כנקבות לגבי מזבח ויש מהן חטאת העוף הבא על הספק וכולן קדשי קדשים ונאכלין לפנים מן הקלעים ונאכלים לזכרי כהונה ונאכלים ליום ולילה מה שאין כן בבהמה: יא ואלו דברים שבין מנחות לעופות שהמנחות נוהגות בצבור כיחיד (י) ודוחות את השבת ואת הטומאה וטעונות (כ) הגשה ותנופה וטעונות (ל) כלי ודברים אחרים הבאין חובה להן מה שאין כן בעופות: יב ואלו דברים שבין עופות למנחות (מ) שהעופות באין בשותפות ומתירין מחוסרי כפרה והותר מכלל איסורין בקדש וחייבים עליה (נ) בחוץ מה שאין כן במנחות ולד חטאת ותמורת חטאת (ס) שמתו בעליה עושה תמורה ושאבדה ושנמצאת עד שלא כפרו הבעלים עושה תמורה משכפרו בעלים אין עושה תמורה. (ע) רבי שמעון אומר אף שכיפרו הבעלים ושעיברה שנתה יהו מיתות ובצבור מצינו בולד חטאת ובתמורת חטאת ובחטאת שמתו בעליה ביחיד דברים אמורין ולא בצבור אף אלו ביחיד דברים אמורין ולא בצבור. חומר בזבח שאין בתמורה ובתמורה שאין בזבח (פ) שהזבח דוחה את השבת ואת הטומאה נוהג בצבור כיחיד ועושה תמורה מה שאין כן בתמורה. חומר בתמורה שהתמורה קדושה חלה עליה (צ) בעלת מום קבוע מה שאין כן בזבח רבי יוסי בר יהודה אומר (ק) שגגה כזדון:

פרק שני א (א) המפריש נקבה לעולה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה ר"ש אומר אמר (ב) על בהמה טמאה ועל בעלת מום הרי אלו עולה לא אמר כלום הרי אלו לעולה אפילו זבל אפילו אבנים ימכרו ויביא בדמיהן עולה המפריש (ג) נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה: ב המפריש (ד) נקבה לפסח תרעה עד שתסתאב ויביא בדמיה פסח רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון תמכר שלא במום (ה) ילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח רבי [ה] אליעזר אומר הוא עצמו יקרב פסח. (ו) תמורת הפסח ולד תמורת פסח ולדן ולד ולדן עד סוף העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהן שלמים. ר"א אומר ולדות עצמן יקרבו שלמים ולד תמורת שלמים ולדן ולד ולדן עד סוף העולם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהן שלמים. ר' אלעזר אומר ולדות עצמן יקרבו שלמים: ג (ז) המפריש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו עושה תמורה רבי שמעון אומר לעולתו עושה תמורה לפסחו ולאשמו אין עושה תמורה אין לך דבר שהוא עושה תמורה אלא דבר הרועה ומסתאב אמר רבי רואה אני דברי ר"ש בפסח שמא הקדיש הפסח ובאו שלמים: ד המפריש אשמו ואבד והפריש אחר תחתיו ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון והרי שניהם עומדין יביא את איזה מהם שירצה והב' ירעה עד שיסתאב וימכרו ויפלו דמיו לנדבה[ה]: ה המפריש מעות לאשמו ואבדו והפריש מעות תחתיהן ולא הספיק ליקח בהן אשם עד שנמצאו מעות הראשונות יביא (ח) מאלו ומאלו אשם ויקרב והשאר יפול לנדבה. המפריש מעות לאשמו ואבדו והפריש מעות תחתיהן ולא הספיק ליקח בהן אשם עד שנמצאו מעות המעות יביא בהן אשם ויקרב ואשם ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. המפריש אשמו ואבד והפריש מעות תחתיו ולא הספיק ליקח בהן עד שנמצא אשם אשם יקרב והמעות יפלו לנדבה. המפריש אשמו ואבד והפריש אחר תחתיו והקריבו ואח"כ נמצא הראשון ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה ר"א אומר יביא (ט) בדמיו עולה. המפריש (י) מעות לאשמו ואבדו והפריש מעות תחתיהן ולקח בהן אשם והקריבו ואח"כ נמצאו מעות הראשונות יפלו לנדבה רבי אומר ילכו לים המלח ר"א אומר יביא בהן עולה והלא אף הנדבה עולה היא מה בין דברי ר' אליעזר לדברי חכמים ר"א אומר עושה תמורה וחכ"א אין עושה תמורה: ו (כ) המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן תמימות ראשונה תקרב ושניה תמות דברי רבי (ל) אחת תמימה ואחת בעלת מום תמימה תקרב ובעלת מום תשחט. נשחטה בעלת מום עד שלא נזרק דמה של תמימה מותרת משנזרק דמה של תמימה אסורה רבי אלעזר בר' שמעון אומר אפילו בשר בקדרה הרי זה תקבר (מ) המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והרי שתיהן [ו] עומדות יביא את איזה מהן שירצה שניה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה [ז] או תמות. המפריש מעותיו לחטאתו ואבדו והפריש חטאת תחתיהן ולא הספיק להקריבה עד שנמצאו רבי אומר ילכו לים המלח ומודים חכמים לרבי במפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה והקריבה ואח"כ נמצאת הראשונה שתמות. המפריש מעות לחטאתו ואבדו והקריב חטאת ואח"כ נמצאו מעות ילכו לים המלח שרבי אומר אין המעות נופלות לנדבה אא"כ לקח בהן חטאת והותיר וחכמים אומרים אין חטאת מתה ואין המעות ילכו לים המלח אלא שנמצאו מאחר שכיפרו הבעלים: ז (נ) תמורת הבכור והמעשר ולדן ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כבכור וכמעשר ויאכלו במומן לבעלים מה בין בכור ומעשר לכל הקדשים שכל הקדשים חייב באחריותן ויטפל בהן להביא מחוץ לארץ מה שאין כן בבכור ובמעשר:

פרק שלישי א האומר (א) מה שבמעי בהמה זו הקדש מותרת בגיזה ואסורה בעבודה מפני שמכחיש את הקדשים שחטה העובר אסור באכילה. מתה העובר אסור בהנאה (ב) שור זה הקדש לאחר שלשים יום שחטו בתוך שלשים יום מותר באכילה מת מותר בהנאה הקדישו לשם שלמים הרי זה מוקדש. מעכשיו לאחר שלשים יום ושחטו בתוך שלשים יום אסור באכילה מת אסור בהנאה הקדישו לשם שלמים הרי זה אינו מוקדש: ב (ג) בהמה זו תודה מה שתלד עולה. בהמה זו שלמים מה שתלד חטאת הרי זו ולד תודה ולד שלמים דברי [ח] ר"א וחכ"א [ט] דבריו קיימים רבי יוסי אומר (ד) יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא

אור הגנוז

[ה] יחיד: [נ] ליום ולילה: [ג] הצאן הבאה על לא הודע וכולן קדשים מיתה וכו': פ"ב [ד] אלעזר: [ה] ר"א אומר ימות ר' אלעזר אומר יביא בדמיו עולה: [ו] תמימות אחת מהן תקרב ושניה תמות דברי רבי אחת תמימה ואחת בעלת מום תמימה תיקרב ובע"מ תשחט נשחטה בע"מ עד שלא נזרק דמה של תמימה מותרת משנזרק דמה של תמימה אסורה ראב"ש אומר אפי' בשר בקדרה ה"ז יקבר. המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ולא הספיק להקריבה עד שנמצאת הראשונה והדי שתיהן עומדות וכו': [ז] רבי אומר תמות: פ"ג [ח] ר"מ [וכ"ה כד"ק]: [ט] ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים:

מצפה שמואל

(ק) הרשות בידו. כלומר בפדיון אבל בלא פדיון מה שעשה עשוי כמבואר ה: והת"ב הגיה ע"פ הש"ס אין הרשות בידו וצ"ע: (ר) הולד יב: : (ש) הצבור. יג. ועי' ירו' פסחים פ"ח ה"ד וחלק כאן בתרתי שאין הצבור ממירין בשל יחיד ואין היחיד ממיר בהמתן וצ"ע דאמרי' א"כ מצינו שהצבור עושין תמורה כגון דהויה שלא לאקדושי ומוכיחין מינה דבתר מתכפר אזלינן והרי בהמת לפי התוס' כאן גם בתר מקדיש אזלינן דהרי הצבור אינם נעשים שלוחין להתפיס בהמת יחיד. ועי' תוס' ב. ד"ה ור"ש בסה"ד דממילא אמר דאין השותפין סומכין כמו דאין ממירין ועי' רש"י י. ד"ה א"כ בסה"ד ואנן גמרינן לקמן ממעשר דקי"ל עושין תמורה ולא הצבור ושותפין עי' כד: כוונת רש"י שהוסיפו בטעם הדבר מת"ש ממעשר הוא משום דאילו נפקא לן מלא יבקר יג. מלי' יחיד היינו שהצבור אינם עושין תמורה וכאן בעינן למילף דמתכפר עושה תמורה והיינו ממעשר דהתקירה לענין הבהמה ועי' ירו' פ"ג לענין דאין הפסח עושה תמורה ועי' ירו' תרומות פ"א כ: ועי' ירו' יבמות פי"ג ה"ב והסבור כר"ש וכו' ע"ש. ועי' יומא נ. רש"י ד"ה חטאת קודשין ז. ד"ה ותור זבחים יב. ד"ה יש דחוי. ועי' רש"י יג: ד"ה רבי אומר ועי' ב. שם ובתוס' ד"ה קתני וצ"ע בכ"מ דפסחים דגמרא מבואר דר"ש ורבנן פליגי בטעמא. ועי' תו"כ פ' בחקותי פ"ט אות ד': (ת) שחציו. י. ועי' מיי' פ"ב מהל' תמורה ה"ט ועי"ש בכ"מ: (א) ולא הזבח. עי' יב. ובתו"כ רנד: הי' ה': (ב) קרבנות צבור. רפ"ב ויומא נ. וירו' פסחים רפ"ו. ועי' יומא ז. ד"ה פרים. ועי' פסחים ע: ד"ה מ"ע וד"ה הא לא ועי' ו. רש"י ד"ה כיון מנחות עה. ד"ה אחת ועי' חגיגה יח. והגיגה ז. ד"ה קרבן יחיד ויז. ד"ה יום טבוח. ועי' מנחות לא. וירו' פסחים פ"ז ה"ד לענין טומאה: (ג) יש מהן. עי' מעילה ספ"ק: (ד) על לא הודע. ירו' שבועות פ"א: (ה) וחטאת. עי' ספ"ב ועי' מנחות לג. בסמיכה: (ו) חטאת מתה. עי' מנחות ד: ד"ה לא יביאו ועי' רש"י בנזיר כ: ד"ה והיינו. ועי' ירו' פ"א בשבת הה"ד ע"ש בק"ע. ועי' ירו' שקלים פ"א ה"ד: (ז) ובאה מן המעשר. עי' מנחות ד' פ"ב בדבר שבחובה. ועי' חולין כא ותוס' חגיגה ח. ד"ה אמאי לענין עוף מן המעשר: (ח) וקרבה בבמה. זבחים קיט: ועי' חולין כב: תוס' ד"ה והביא: (ט) מועלין בהן. מעילה ט.: (י) דוחים השבת. פסחים עו: (כ) הגשה ותנופה. מנחות ס.: (ל) כלי. מנחות לו. ועי' תוס' חולין ג. ד"ה כגון לענין זה. ומ"ש בזה בריש מנחות במ"ש: (מ) שהעופות באין בשותפות. מנחות קד: ילפינן מקרא ועי' מ"א סי' תר"ח ס"ק ב' לענין עיוה"כ: (נ) בחוץ. עי' זבחים ז.: (ס) שמתו בעלי'. עי' רפ"ד: (ע) רש"א. טו. ועי' ירו' יומא פ"ו ה"א מדין ולד חטאת: (פ) שהזבח. עי' יומא נ. כל ברייתא זו: (צ) בעלת מום. עי' טו: וטז: (ק) שגגה כזדון עי' יז.: (א) המפריש נקבה לעולה. יט: (ב) על בהמה טמאה. משנה כד: ושם דייק דלא כר"ש וכאן ר"ש קאמר לה וצ"ע: (ג) נקבה לאשם. יט: (ד) נקבה לפסחו. יט.: (ה) ילדה זכר. עי' יט. וירו' פסחים פ"ט ה"י ושקלים פ"ד ה"י כל זה ופלוגתא דר' ורבנן וע"ש בה"א יצא נקבה שבעולה (וכריתות כח.): (ו) תמורת הפסח. עי' יומא נא. ולר"י דאין שוחטין הפסח על היחיד הוי קרבן שותפות ואינו עושה תמורה אלא בפ"ש. ועי' ירו' מע"ש פ"ג לענין דאין פסח עושה תמורה וכן בפסחים פ"ט ה"ד וע"ש הק"ע ועי"ש פ"ט ה"ו: (ז) המפריש נקבה לעולתו. כ.: (ח) מאלו ומאלו. כב: גבי חטאת: (ט) בדמיו עולה. כ: ע"ש: (י) מעות לאשמו כ: דר"א אומר ימותו וכדס"ל בריש זבחים דאשם כחטאת ובש"ם כ: משמע דס"ל רועה באשם וכ"כ בפ"ב. ועי' ירו' פסחים פ"ט ה"ג מדין תמורת אשם: (כ) המפריש חטאתו. כב: (ל) אחת תמימה. כב: ושם גרסינן בר"א בר"ש תשרף. ועי' תוס' כאן ובבכורות נג מ"ש בזה: (מ) המפריש חטאתו. כב: וכג. ועי' יומא סה. תוס' ד"ה הכל מעילה י. ד"ה רישא בכורות לג. ד"ה דתניא וגרסינן בגמרא ר' אומר ימות. ועי' ירו' פסחים פ"ט ה"ו: (נ) תמורת הבכור. כא. ועי' רש"י שם וכבר העירו המפרשים דאין בכור נדבה: (א) מה שבמעי. עי' יז: ויב: וכד: מבואר דמדרבנן אסור בעבודה ועי' ירו' פ"א דמע"ש: (ב) שור זה הקדש. עי' ערכין כ: ונדרים כט. ועי' רמב"ם פ"ז מהל' ערכין ה"ט: (ג) בהמה זו תודה. כד: (ד) יבדק. במשנה כה.:

מנחת בכורים

כל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם: שחציה קודש. כגון שותפין שהקדיש אחד מהן חלקו דהוי לגבי מזבח: אינו עושה תמורה. כדתנן בדף (יוד) דאין ממירין אברים: ז בפר הבא על כל המצות. בהעלם דבר ושגגת מעשה בקהל: ח תחלת הקדש. מיד שהקדישן יש בהן מעילה דבקדשים קלים יש מעילה לפני זריקה בבשר ובאימורין ולאחר זריקה באימורין: ה"ג קרבנות יחיד יש מהן שמועלין כגון קדשים קלים שמועלין לפני זריקה ולאחר זריקה באימורין (דהבשר כיון שהותר לכהנים אין בו משום מעילה) ויש מהן שאין מועלין כגון ק"ק דאין מועלין קודם זריקה דלא קרינן מקדשי ה' אא"כ נזרק הדם או מועלין באימורין: יש מהן בק"ל כו' הבא על לא הודע. שעירי חטאת דר"ח ורגלים שמכפרין על טומאת מקדש וקדשיו על שאין בה ידיעה בתחלה ולא בסוף משא"כ חטאת יחיד ליכא אלא על שיש בה ידיעה: משא"כ בקרבנות יחיד. דיש מהן קדשים קלים וממילא נאכלין בכל העיר ובשר שלמים נאכל לכל אדם: ובאים בשותפות. שמתנדבים קרבן אחד ואינו שייך כן בצבור שכולו שותפות הוא ובת"ב ל"ג לה: והטאת מתה. חמש חטאות המתות לא בחטאת צבור כמבואר במכילתין: מן המעשר. מעשר בהמה דכל דבר שבנדבה באה מן המעשר: סמיכה. ואין קרבן צבור טעון סמיכה זולת שעיר המשתלח ופר העלם דבר בפ' שתי מדות: ט דוחה את השבת. ואין עוף בקביעת זמן דאינו דוחה שבת וטומאה: בצבור. אין קרבן עוף בצבור: וחטאת נקבה. אבל בעוף [לא] דאין זכרות ונקבות בעוף: ואשם ודאי ואשם תלוי. אבל בעוף ליכא קרבן אשם: ושלמים. [ליכא] בעוף ילפינן מקרא בתו"כ פ' ויקרא: בבמה. בשעת היתר הבמות: מתן ד'. כגון חטאת: י תחלת הקדשן. דהוה ק"ק וא"כ מועלין מיד קודם זריקה: יש הימנה. כגון קדשים קלים דאין מועלין עד אחר זריקה ואז מועלין באימורין: נקבות. דאין תמות וזכרות בעופות: הבאה על הספק. ספק וולדות וזיבה ומביאה ואינה נאכלת משא"כ בבהמה דהוה חולין בעזרה: יא נוהגת בצבור. במנחת העומר ושתי הלחם ולחם הפנים: ודוחות. כגון מנחת עומר זולת לחה"פ ושתי הלחם שאין אפייתן דוחה שבת: הגשה למזבח. קרן מערבית דרומית וטעונות כלי לקדש המנחה: תנופה. כגון מנחת סוטה ועומר אבל שאר מנחות אינן טעונות תנופה משא"כ בעוף דהוה במליקה וליכא כלי: ודברים אחרים. כגון בזיכי לבונה שמקריבין עם לחה"פ שמן שמתערב עם המנחה: יב באין בשותפות. שהנים מתנדבים עוף לעולה (דשלמים ליכא בעוף כמבואר לעיל): ומתירין מחו"כ. זב ויולדת לאכול בקדשים: והותר. מכלל איסורין נבלה. דעוף הוא במליקה: בחוץ. שמלקן דראוי לבא אל פתח אוה"מ: יג אין עושה תמורה גרסינן. דכיון דלמיתה לא מתפסי אחרים בקדושתה: עד שלא כפרו הבעלים. דרצה מתכפר בה. ר"ש אומר. לראיה דחמש חטאות מתות רק ביחיד ולא בצבור: חטאת שעברה שנתה ושכפרו בעלים באחר דמסכתת לה בצבור ודלא כר"י במשנה *: כא היו מתות בצבור גרסינן: ולא בצבור. דולד חטאת לא דאין חטאת נקבה בצבור ואין צבור עושה תמורה וכן אין מיתה בצבור: אף אלו שעברה שנתה ושכפרו בעליה: שהזבח. פרו של אהרן (יומא נ.) דקרבן יחיד הוא: שגגה כזדון. הרבה אוקימתות בגמרא (יז.):

פרק ב א המפריש נקבה לעולה. דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף: ב ילדה זכר. דמכח קדושה דחויה קאתי לכן לא יקרב ופריכנא לכולהו בכי עד הלכה ד' בפסחים ספ"ט: ד דמיו לנדבה. לקיץ המזבח: ה יביא מאלו ומאלו. ולא יקריבו מא' ויעשה השני טלו מותר: ה"ג והפריש אשם תחתיהן ולא הספיק להקריבו עד שנמצאו מעות וכו': ואשם ירעה. ואף לרבי דבחטאת תמות דהכ"ג דאבודה בשעת הפרשה. באשם הוא רועה מ"מ: אשם ויקרב. דהוא הקדש ראשון ומתכפר לכתחלה בשאינה אבודה וכן בריש במעות: בדמיו עולה. והוה עולת יחיד ועושה תמורה כדמפרש והזיל: רבי אומר ילכו לים המלח. שאותן מעות טפלות לנדבה אלא אם לקח קרבן והותיר כדאמר לקמן: ו ושניה תמות. בחטאת קי"ל דמתה אף דמתכפר באבודה שאינה אבודה מתה אבל חכמים פליגי בזה וס"ל דרועה דס"ל אבודה בשעת הפרשה רועה כיון דעדיין לא נתכפר באחר ונמצא קודם כפרה: ואי' בע"מ. דלא הוה דחויה כיון דלא חזי להקרבה לכן נפדה קודם כפרה של האחר: שחט בע"מ. אחר הפדיון: משנזרק. הוה איך חטאת שמתו בעליה אף דהוה חולין: בשר בקדירה. בשר בע"מ בקדירה אחר שנזרק דמה של תמימה נאסר הבשר: תרעה עד שתסתאב. לרבנן דמתכפר באבודה ושאינה אבודה רועה: או תמות. כשמתכפר בשאינה אבודה דד"ה אבודה מתה א"נ ה"פ בבא למלך עבדינן ליה תקנה שמתכפר בא' מהם והשניה תרעה אבל בהקריב ולא שאל תקנה מודו דמתה: רבי אומר. ולרבנן יפלו לנדבה: ילכו לים המלח. לכ"ע כיון דהכהר קרבה ואבודה בשעת הקרבה לכ"ע מתה: שר' אומר. בטעות כה"ג דאבודה בשעת הפרשה אין טפלין לנדבה אע"ג דלרבי בבהמה נמי כה"ג מתה כ"מ באשם דבבהמה רועה אבל במעות לא יפלו לנדבה: וחכמים אומרים. ס"ל דבמעות נמי יפלו לנדבה וכן בבהמה באבודה בשעת הפרשה ונתכפר באבודה: ז ולדן. של מעשר דאלה נקבה א"נ ולד תמורה: כבכור וכמעשר. שלא ימכרו באטליז לאחר שנפל בהן מום ונפדו: מה בין בכור ומעשר. במשנה ספ"ג מבואר הרבה חלוקים: ויטפל בהן. אבל בכור ומעשר אין מביאין מחו"ל לארץ כיון דנאכלין במומן במקומן כמבואר במשנה ספ"ג:

פרק ג א מותרת. הלש: את הקדשים. העובר: אסור באכילה. ה"ה בהנאה כקדשים בלא פדיה דאסור בהנאה אלא רבותא דאכילה קמ"ל דבשאר בהמה מותר באכילה בשחיטה ובסיפא דמתה דליכא למתני באכילה שהרי בלא"ה נבלה הוא נקט בהנאה: מוקדש. אם (לא) שחטה. ובהג"ע ל' פקעה קדושת שלמים וחייל קדושת עולה דאף קדושת הגוף פקעה בכדי כמבואר בנדרים דף כ"ט: ב ולד תודה. כיון דאמר בהמה זו תודה על כל הבהמה חלה ומה שאמר מה שתלד נמלך הוא ותפוס לשון ראשון: דבריו קיימין. דלזה כון נתחלה

הזרתי

אלא שאין יכול להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימים אם אמר מה שקריתי שם לראשון וחזרתי וקריתי שם לשני אין דברים אחרונים כלום מודה ר"מ לחכמים מה שתלד בהמה זו עולה והיא תודה מה שתלד בהמה זו חטאת והיא שלמים דבריו קיימין מודים חכמים לרבי מאיר באומר בהמה זו תחת שני זבחים אלו תחת שני זבחים שאני חייב אין דבריו אחרונים כלום: ג (ה) בהמה זו תמורת עולה ותמורת שלמים הכל תמורת עולה דברי ר"מ וחכ"א [א] דבריו קיימין ר' יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שאין יכול להוציא ב' שמות כאחת דבריו קיימין. מה שקריתי שם לראשון וחזרתי וקריתי שם לשני אין דבריו אחרונים כלום. בהמה זו (ו) חציה עולה וחציה שלמים הכל [ב] עולה דברי ר"מ וחכ"א ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים ור' יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שאין יכול להוציא שני שמות כאחת דבריו קיימין אם אמר מה שקריתי שם לראשון חזרתי וקריתי שם לשני אין דבריו אחרונים כלום בהמה זו תחת עולה תחת שלמים הכל תחת עולה דברי ר"מ וחכ"א דבריו קיימים רבי יוסי אומר יבדק אם אמר לכך נתכוונתי אלא שאין יכול להוציא ב' שמות כאחת דבריו קיימים אם אמר מה שקריתי שם לראשון וחזרתי וקריתי שם לשני אין דבריו אחרונים כלום: ד בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים והמיר בה תמורתה כיוצא בה חציה עולה וחציה שלמים. בהמה זו חציה תחת עולה וחציה תחת חטאת הכל עולה דר"מ וחכ"א תמות. חציה תחת חטאת וחציה תחת עולה הכל מודים שתמות: ה (ז) חמשה שהביאו זבח אחד סומך לשום עולה וכולם סמכו לשום שלמים ירעה עד שיסתאב וימכר בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים שחטו תעובר צורתו ויצא לבית השרפה מצאתו שלמים תעלה לגבי מזבח מפני שלא היה ב"ד שלכך כך אמר ר' יוסי בד"א בזמן שמתכוין לכך מתחלתו אבל סמך לשם עולה ונמלך ואמר לשום שלמים ה"ז בקדושתה ראשונה (הרי מתחלתה אבל סמך לשם עולה ונמלך ואמר לשום שלמים הרי זה בקדושתה ראשונה): ו הרי זה תמורת זו (ח) חליפת זו הרי תמורה זו מחוללת על זו לא אמר כלום בהקדש בדק הבית זה מחוללת עליו דבריו קיימין תמורה זו חליפה זו לא אמר כלום (ט) הרי זה חטאת והרי זו אשם אע"פ שחייב לא אמר כלום. הרי אלו (י) לחטאתי והרי אלו לאשמי אם היה חייב דבריו קיימין ואם לאו לא אמר כלום הרי עלי חטאתו ועולתו של פלוני מדעתו יצא ושלא מדעתו (כ) לא יצא [ד] הלך הלה והביא לעצמו הרי הן כחטאת ואשם שכפרו הבעלים (ל) עולה שנתערבה בזבחים ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמי יפה שבהן זבח ובדמי היפה שבהן עולה המיר באחת מהן ואין יודע באיזו מהן המיר ה"ז מביא מעות או זבח מתוך ביתו ואומר אם תמורת עולה היא ה"ז שלמים אם תמורת שלמים היא זה הרי זו עולה והרי הן כשני זבחים שנתערבו זה בזה חזר והמיר באחד מהן ואין יודע באיזה מהן המיר הרי זה מביא מעות או זבח מתוך ביתו ואומר אם תמורת תמורה הוא זה חולין הוא זו עולה היא שלמים אם תמורת שלמים היא זו הרי זו עולה והרי הן כזבח וכתמורה שנתערבו זה בזה תודה שנתערבה בתמורתה שמהן יקרבו ויניף הלחם עמהן (מ) מת א' מהן לא יקרב שני חזר והמיר בא' מהן הרי זה לא יקרב (נ) וכן שלמים שנתערבו בבכור שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו כבכור מת א' מהן לא יקרב שני חזר והמיר באחד מהן הרי זה לא יקרב:

פרק רביעי

א (א) הנרבע בין משלו ובין משל חברו בין לפני הקדשו ובין לאחר הקדשו (ב) בין בשוגג ובין במזיד בין באונס ובין ברצון פסול לגבי מזבח. (ג) מוקצה שלו אסור ושל חברו מותר. מאימתי נקרא מוקצה [ה] משעת מעשה שעבד בין משלו ובין משל חברו בין לפני הקדשו בין לאחר הקדשו בין בשוגג ובין במזיד פסול לגבי מזבח (ד) באונס כשר ברצון פסול. איזה נעבד כל שעובדין אותו בין באונס ובין ברצון [ו] זהו מוקצה לעבודת כוכבים (ה) אבל אמר שור זה לעבודת כוכבים ובית זה לעבודת כוכבים לא אמר כלום שאין הקדש לעבודת כוכבים. איזו (ו) מחיר כלב אלו חלופי כלב שנאמר (תהלים מד) תמכר עמך בלא הון וגו'. החליף עמו (ז) פרכילי ענבים ועטרות של שבולין ויינות שמנים וסלתות כל דבר שהוא כיוצא בו קרב לגבי מזבח אסורה (ח) האחין שהיו להן תשע בהמות וכלב חלקו ד' כנגד ארבע ואחד כנגד כלב שכנגד הכלב אסור שעם הכלב מותר: ב (ט) איזהו אתנן זה שכרו של זונה שנאמר (יחזקאל טז) לכל זונות יתנו וגו' שכר זכר ה"ז אסור האומר לחברו (י) הילך טלה זה ותלין שפחתך אצל עבדי (כ) רבי אומר אתנן ר' יוסי בר ר' יהודה אומר אין אתנן שאין אתנן אלא מן עריות שביאתן בעבירה נתן לה (ל) חטין לעשות סולת ענבים לעשות יין זיתים לעשות שמן בהמה מעוברת וילדה אצלו הרי אלו אסורין אבל נתן לה מעות לקחה בהן יינות שמנים וסלתות בהמה ונתעברה אצלו וילדה הרי אלו מותרין (מ) וכשם שאסורין באהל מועד שבמדבר כך אסורין באהל מועד שבגלגל וכשרין להקדש בדק הבית. (נ) נתן לה זהב רבי יוסי בר' יהודה אומר אין עושין אותו רקועין אפילו אחורי בית הכפרת נתן לה (ס) ולא בא עליה הרי אלו מותרין בא עליה אפילו לאחר ג' שנים הרי אלו אסורין בא עליה ולא נתן לה אפילו לאחר ג' שנים נתן לה הרי אלו אסורין וזהו אתנן רבי אומר מן עריות שביאתן עבירה אבל הנותן לאשתו בנדתה או שנתנה לו היא או שנתן לה שכר פקעתה הרי אלו מותרין אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (שם) ובתתך אתנן ואתנן לא נתן לך וגו' נתן לה (ע) מוקדשין הרי אלו מותרין והדין נותן שיהיו אסורין ומה אם העוף שאין המום פוסל בו אתנן ומחיר חל עליו קדשים שהמום פוסל בהן אינו דין שיהא אתנן ומחיר חל עליהן ת"ל (דברים כג) לכל נדר פרט לדבר הנדור: ג (פ) כל אסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרין רבי [ז] אליעזר אוסר ולד טרפה רבי [ז] אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח וחכ"א יקרב ומודה ר' [ז] אליעזר באפרוח שיצא מביצה טרפה שיקרב לגבי מזבח ר' [ח]חנינא בןאנטיגנוס אומר משם רבי אלעזר (בן) הסמא בהמה כשרה שינקה מן הטרפה אסורה לגבי מזבח: ד (צ) כל הקדשים שנעשו טרפה לפני הקדישן ואח"כ מתו יש להן פדיון אחר הקדישן ומתו אין להן פדיון שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. הבכור והמעשר יש להן פדיון חומר בהקדש מזבח מה שאין בהקדש בדק הבית וחומר בהקדש בדק הבית מה שאין בהקדש מזבח [ט] נותנין הימנו להקדש הבית את הראוי לו מאילך ושלא מאילך והקדש בדק הבית אינו אלא מאילך. (ק) חומר בהקדש בדק הבית [י] תחלת הקדישו מועלין בו והקדש המזבח יש הימנו שמועלין בו יש הימנו שאין מועלין בו ולא הותרו לאכילה אלא בפדיון אם מתו בין תמימין ובין בעלי מומין לא יפדו ר"ש אומר (ר) יפדו. בהקדש המזבח תמימין לא יפדו ובעלי מומין יפדו אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית שאם מתו או שהפילו או שנטמאו הרי אלו ישרפו. חטאת העוף הבאה על הספק ואשם תלוי וחולין שנשחטו בעזרה (ש) ר"ש אומר ישרפו ר' יהודה אומר יקברו כיצד קוברין (ת) חטאת העוף היו נותנין אותה על גבי אמת המים והיא מתגלגלת ויורדת לנחל קדרון רבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה אומר חלון היתה שם למערבו של כבש אמה על אמה *)רבובה היתה נקראת ששם נותנין חטאת העוף תעובר צורתה ותצא לבית השרפה. (א) פסולי קדשי קדשים ואימורי קדשים קלים וקדשי קדשים (ב) שנטמאו בפנים ומנחות והסולת והיין והשמן הרי אלו ישרפו (ג) כיצד שורפין יין ושמן היו נותנין אותן על גבי מדורה כמות שהן. פסולי קדשים קלים ואימורי קדשי קדשים שנטמאו בחוץ (ד) והפסח שיצא רובו שורפין אותן לפני הבירה (ה) מעצי המערכה:

*) נד"ס הגי' רבוכה

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת תמורה

אור הגנוז

[א] ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים: [ב] תחת עולה: [ג] תחת זה: [ד] ה"ז חטאתו ועולתו של פלוני והלך הלה וכו': פ"ד [ה] משיעשה מעשה ונעבד: [ו] איזוהי מוקצה זהו מוקצה וכו': [ז] אלעזר: [ח] חנניא: [ט] שהקדש מזבח נותנין: [י] שהקדש בדק הבית:

מצפה ישמואל

(ה) בהמה זו תמורת עולה. כה: ועי' ירושלמי דמאי פ"ז טו: : (ו) חציה עולה. ט. ועי' מיי' פ"ג מהל' תמורה ה"ג ועי' תוס' שם ד"ה ר"י: (ז) חמשה שהביאו. ט.: (ח) חליפת זו. משנה ט: ועי' ירושלמי נזיר פ"ב ה"א. ועי' כאן מז: ועי' ירושלמי כתובות פי"א ה"ד: (ט) ה"ז חטאת. נדרים ו.: (י) לחטאתי. עי' חולין ספ"ב ויו"ד סימן ה' ובט"ז שם ס"ק ד' דאפילו אמר חטאתי בלא למ"ד דבריו קיימין. ועי' רש"י שם דאם אמר עלי ד"ק וצ"ע מנדרים ד. דאמרינן דחטאת אלא אינו מתפיסו בנדר בעלי ע"ש יג. וכן הקשה בת"ב וצ"ע: (כ) לא יצא. עי' ערכין ספ"ה. ועי' ירושלמי תרומות פ"א וירושלמי נדרים פ"ד ה"ג וירו' פסחים רפ"ח ע"ש. ועי' נדרים לד. מאמר ר"א הפריש חטאת חלב על חבירו לא עשה כלום. ועי' ירו' פסחים פ"ט ה"ח ובתוספתא דפסחים: (ל) עולה שנתערבה. זבחים רפ"ח וכל תוס' זו מתבארת פ"ג מהל' תמורה הל"ז וע"ש בהשגות ובלח"מ: (מ) מת אחד מהן. מנחות פ: : (נ) וכן שלמים. זבחים רפ"ח. ועי' מיי' ולח"מ שם: (א) הנרבע בין משלו. עי' זבחים קיד. ועי' ירו' כלאים פ"ז יד. ועי' ירו' פ"ג ה"ה במס' ע"ז: (ב) בין בשוגג. עי' ב"ק מ: : (ג) מוקצה. עי' מיי' פ"ד מא"מ ה"ד שמפרש כפשוטו דממעשה נאסרו לא כפירש"י. ולשון עד שיעשו מעשה בגמרא עי' מו"ק ד: עד שיעמיק והיינו כיון שסטמיק ועי' תוס' שבת לז: ד"ה וכ"ה ובגליון הש"ס: (ד) באונס כשר. עי' מיי' פ"ד ה"ג דפסול. ועי' לח"מ ועי' ע"ז נד: : (ה) אבל אמר. ע"ז נד: ועי' מיי' פ"ד שם ובכ"מ ובלח"מ בביאור כל זה: (ו) מחיר כלב. ל. ועי' ירו' דמאי פ"ז כדין ברירה בשדה שקבלו שדה באריסות וע"ש לענין הטעה נטלו כלב: (ז) פרכילי ענבים. כב"ש דאוסר בשנוי ולב"ה מותר: (ח) האחין שהיו להם. שם: (ט) איזהו אתנן. כט. ושם: כל זה: (י) הילך טלה. כט.: (כ) רבי אומר. כט: : (ל) חטין. כר"ש בש"ס שם ל: : (מ) וכשם שאסורין. ספרי פ' תצא לכל נדר לרבות הבהמה: (נ) נתן לה זהב. ל.: (ס) ולא בא. כט. ושם: : (ע) מוקדשין. ל: וירו' בכורים פ"ד ה"ג: ועי' ירו' פסחים פ"א ה"ג ובממנה על פסחו וע"ש: (פ) כל האסורין. ל. ולא. ופליגי או בזה וזה גורם או בעובר ירך אמו ומדין עובר עי' כה. ד"ה קשבר ושם: ד"ה דת"ק ב"ק מז. ד"ה מ"ט. ושז. ע"ז כד: ד"ה ישראל סנהדרין פ. ד"ה אלא וד"ה עובר חולין נח. ד"ה ור"א זבחים עד: ד"ה דאיערב וד"ה ולד טרפה מנחות נה: ד"ה ואיכא דאמרי: (צ) כל הקדשים. עי' לב: כל הסוגיא שם. ועי' ירו' מע"ש פ"ב אמר כה"ג במע"ש וע"ש פ"ג. ועי' ירו' פסחים פ"א ה"ג לענין תמן דאין פודין להאכיל לכלבים וסק"ע לא דק שם: (ק) חומר בהקדש. עי' לא. במשנה: (ר) יפדו. עי' לב. וכל הסוגיא שם: (ש) רש"א ישרפו. עי' משנה לג: : (ת) חטאת העוף. לד. ועי' ירו' פסחים פ"ב סה"א פלוגתא דר"י ורבנן באשם תלוי: (א) פסולי קדשי קדשים. פסחים כד.: (ב) שנטמאו בפנים. עי' ירו' שקלים פ"ח ה"ה: (ג) כיצד שורפין. זבחים לג. ועי' כלאים ספ"ה: (ד) והפסח שיצא. פסחים פה: וירו' פ"ז ה"ט שם: (ה) מעצי המערכה: פסחים פ"א. ועי' ירו' פסחים פ"י ה"ז:

סליק מסכת תמורה

מנחת בכורים

אזרתי גרסינן: מה שתלד. כיון דאמר על העובר בתחלה אין הקדושה חל על האם כמבואר בריש פרקין: תחת ב' זבחים אלו. דהוה תמורה ובשאמר אח"כ תחת ב' זבחים שאני חייב להקדישם לקדושת קרבן ואינו חל: ג ירעה. דא"א להקריבה דתפיס עולה ושלמים בחדא בהמה: ר"י אומר. בגמרא מפרש דר"י היינו חכמים: ד הכל עולה. דתפוס לשון ראשון ופשטה בכולה: תמות. כדין תמורת חטאת: ה זבח אחד. בשותפות ולא הקדישו עדיין רק קדשו בעת הסמיכה: שחטו. וא"א להעלות הבשר משום חלק השלמים: מצאתו שלמים. כלומר מהדר שימצא שלמים להקריב דלא יצא י"ח ולא נפטר בזה שהרי מתה וה"ג מפני שלא היה בלבו כך: בד"א. ר"י קאי באמר מתחלה דהוא עולה ואח"כ שלמים דאם נתכוין לכך מתחלה דבריו קיימין אבל בנמלך קדושה ראשונה קיימת: הרי מתחלתה. עד בקדושה ראשונה ל"ג לה: ה"ז תמורה. בלשונות אלו תמורה אבל לא בלשון חלול ובבדק הבית להיפך: אע"פ שחייב. דבעינן ידים מוכיחות וסתם אמרינן דמקדיש עתה ואין חטאת ואשם ודאי באין בנדבה: ואשמו גרסינן. וכן הוא בתוספתא דנזיר פ"ב ה"ג: מדעתו. הפרשה והקרבה בעינן שיהיה דעתו אבל בעולה לא בעינן אלא הפרשה מדעתו: והביא לעצמו. משלו ולא נתכפר בשל חבירו: שכפרו הבעלים. בחטאת למיתה ובאשם לרעיה: זבחי שלמים ובדמי היפה כו'. והמותר מפסיד מביתו: המיר באחת. מן הזבחים שנתערבו ואם יפול בו מום ויחלל הרי צריך להביא שלמים וגם עולה: ה"ז שלמים. או הזבח או המעות לצורך שלמים והרי הן כשני זבחים וכשיפול מום בשני הבהמות יחלל על המעות בדמי היפה שבהן עולה וגם שלמים ואם מביא מעות ממילא כשיפול מום בהתמורה ומחלל על מעות הוי ב' מיני מעות ולוקח שתי בהמות יפות א' לעולה ואחת לשלמים: ה"ג אם תמורת תמורה זה עולה היא ה"ז שלמים: כזבח וכתמורה. וממתין עד שיסתאבו: שמהן. מתודה גופא דיכייהו כדין תודה גופא רק דלא יביא עמה לחם כמבואר דף י"ח: ויניף הלחם. לחם אחד ושולה ממ"נ לזה או לזה ולא יקריב ב' דבלחם א"א שמא תמורה הוא. בלא לחם א"א שמא תודה הוא: בבכור. במומו לבעלים ובהמה מחלל על מעות ומקריב שלמים רק הבהמה נאכלת בתורת בכור: לא יקרב. אף כשיפול בו מום ויחללו דשמא בכור הוא ואין תמורתו קריבה אלא נאכל במומו לבעלים וכמבואר במשנה דף כח:

פרק ד א משל חבירו. דאין אדם מוסר דבר שאינו שלו אלא במעשה ולכן בנעבד אסור משעת מעשה בגמרא מפרש עד שיעשו בה מעשה דהשתמש בה: במחיריהם. אלמא מחיר הוא חליפין: שכנגד הכלב אסור. והשאר מותרין דלאו חליפי כלב נינהו אף אותו שנטל הד' ובמשנה מבואר דאסור מוקמינן לה בגמרא דהוי דמי כלב טופייקא מדמי השה שדי טופייקא אכולהו: ב שביאתן בעבירה. ומיירי בעבד עברי ואין לו אשה ובנים דפליגי אי רבו מוסר לו שפחה כנענית: וילדה אלו גרסי': אסורין. דשינוי לא קניא: נתעברה אצלה. גרסינן גוף אחר הוא וזהו ולא וולדותיהם: וכשרין להקדש בדק הבית. דהרי ישתנה לבדק הבית ואין גוף האתנן לבדק הבית: ריקועין. דגוף האתנן אסור אפילו לבדק הבית: אחורי בית הכפורת. י"א אמה שאחורי קודש הקדשים: לאחר שלש שנים. מעת הנתינה אסור אתנן למפרע: ולא נתן לה מיד. אסורין ומיירי דאמר הבעלי לו בטלה זה וקיימא בחצרה והתנה אי בעינא אתן מעות ואם לא טלה זה באתנן אף שהקנה לה השה אח"כ אסור: איזהו אתנן גרסי': שביאתן בעבירה. והיא זונה ונדה לאו זונה: שכר פקעתה. שכר בטלה ולא שכר ביאה: זכר לדבר. דמה שנתנה היא לו לא הוה אתנן: דבר הנדור. אף במונה על פסחו דשלו הוא: ג וולדותיהן מותרין. דגם האב גורם להולדה וזה וזה גורם מותר ואיכא מ"ד דפליגי בנתעברו ואח"כ נרבעו: וולד טרפה. שעיברה ולבסוף נטרפה דאילו נטרפה מקודם לא ילדה: לא יקריב. דעובר ירך אמו (וצ"ע בש"ס בזה): שינקה חלב. בכל יום דיכולה לעמוד עליה מעת לעת והכי מוקמינן בגמרא: ד יש להם פדיון. דלא בעי העמדה והערכה וגם לא איכפת לן להאכילן לכלבים דמעיקרא לא נחתא אלא לקדושת דמים: אחר הקדשן. נעשו טרפה: שאין פודין. וה"ה בלא מתו כיון שנעשו טרפה אין פודין להאכילן לכלבים אף דאיכא העמדה והערכה אלא דתנא ומתו לרבותא דאף במתו יש להם פדיון תנא נמי הכא ומתו: הבכור והמעשר אין להם פדיון גרסינן. דנאכלין במומן לבעלים כמבואר במשנה ספ"ב: מאילך ושלא מאילך. להקדש המזבח גרסינן ושלא מאילך הייט בין מקדשי מזבח בין מבדה"ב מועלין למזבח אבל לבדה"ב אין מועלין ממזבח (רמב"ם פ"ב מהל' ערכין הל' י"ב והרא"ש שם כ' בע"א ע"ש): יש הימנו שמועלין. ק"ק שמועלין מיד: שאין מועלין. קדשים קלים אין מועלין אלא לאחר זריקת דמים: ולא הותרו לאכילה. בקדשי בדק הבית: לא יפדו. דקדשי בדה"ב בעי העמדה והערכה: יפדו. דלא בעי העמדה והערכה: לא יפדו. דבעי העמדה והערכה: ובעלי מומים יפדו. דהיינו בעל מום מעיקרא דבע"מ מעיקרא לא בעי העמדה והערכה דממעט מאותה כמבואר בגמרא דף ל"ג: שאם מתו. לרבנן דלא יפדו כדלעיל או כשהפילו נפל: ה"א ישרפו. במשנה מבואר דנפל יקבר רק בנטמא דכתיב באש תשרף ונראה דה"ג אם מתו או הפילו יקברו נטמאו ישרפו: ואם תלוי. שנודע קודם זריקת דמים שלא חטא דאילו לאחר זריקה כפרה ספיקה והלכה לה ונאכל: ר"ש אומר ישרפו. פלוגתייהו מבואר במשנה סוף מכילתין: בחוץ. טעמא מפורש בסוף שקלים:

סליק מסכת תמורה בסיעתא דשמיא

פרק ראשון א רבי יהושע אומר (א) קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין בהן שחטן בדרום וקבל דמן בצפון בצפון וקבל דמן בדרום שחט ביום וזרק בלילה (ב) וזרק ביום נתן (ג) את הנתנין למטה למעלה ואת הנתנין למעלה למטה ואת הנתנין בפנים בחוץ ואת הנתנין בחוץ בפנים או ששחטן חוץ לזמנן וחוץ למקומן מועלין בהן. (ד) כלל אמר ר' יהושע כל שהיה לה שעת היתר לכהנים מועלין בה וכל שלא היה לה שעת היתר לכהנים אין מועלין בה פיגל (ה) בקדשי קדשים מועלין בו ובקדשים קלים אין מועלין בו (ו) יש נותר שמועלין בו ויש נותר שאין מועלין בו כיצד לן לפני זריקת דמים מועלין בו לאחר זריקת דמים אין מועלין בו אבל טמא שנטמא בין לפני זריקת דמים ובין לאחר זריקת דמים אין מועלין בו מפני (ז) שהציץ מרצה עליו: ב (ח) בשר קדשי קדשים שיצא לפני זריקת דמים ונזרק את הדם עליו ר"א אומר מועלין בו ואין חייבין עליו משום פגול נותר וטמא ר"ע אומר הורצה הציץ על היוצא אין מועלין בו אבל חייבין עליו משום פגול נותר וטמא (ט) אר"ש כששבתי בכפר [א]עכו מצאני תלמיד אחד מתלמידי ר"ע ואמר לי בשר שיצא חוץ לקלעים ונזרק את הדם עליו הורצה וכשבאתי והרצתי הדברים לפני חברי בגליל אמרו לי והלא פסול הוא האיך מרצה על הפסול ובאתי והרצתי הדברים לפני ר"ע ואמר לי הרי המפריש חטאתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מועלים בשתיהן שחטה והרי דמה מונח בכוסות מועלין בשתיהן נזרק דמה של אחת מהן הציל את הבשר חברתה מן המעילה אם הציל את הבשר חברתה מן המעילה אף על פי שפסול דין הוא שיציל את בשרה: ג (י) אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים ונזרק את הדם עליהן רבי אליעזר אומר אין מועלין בהן ואין חייבים עליהם משום פגול נותר וטמא ר"ע אומר הורצה הציץ על היוצא מועלין בהן והייבין עליהם משום פגול נותר וטמא. פרים הנשרפים [ב] כיון ששחטן וזרק דמן מועלין בהן וחייבין עליהם משום פגול נותר וטמא דר"מ וחכ"א (כ) אין פגול בפנים. כל חטאות המתות הדמים (ל) ילכו לים המלח לא נהנין ולא מועלין חטאת (מ) שמתה מעצמה (נ) ועולה שמתה מעצמה אין מועלין בהן. עולת העוף שמצה את דמה יצא מידי מעילה הנוצה והמוראה מועלין בה עד שתצא לבית הדשן: ד (ס) המפריש מעות לנזירותו לא נהנין ולא מועלין מפני שהן ראוין להביא בכולן שלמים בד"א בזמן שהיו סתומים אבל אם מפורשין מועלין בדמי חטאת ובדמי עולה ואין מועלין בדמי שלמים אם היתה בהמה מועלין בחטאת ובעולה ואין מועלין בשלמים מת היו סתומין יפלו לנדבה אם היו מפורשין דמי חטאת ילכו לים המלח דמי עולה ודמי שלמים יקרבו אם היתה חטאת תמות עולה ושלמים יקרבו: ה אלו לעולתי והשאר לשאר נזירותי (ע) ומת דמי עולה יביא עולה ומועלין בהן והשאר יפלו לנדבה ומועלין בהן. אלו לשלמי והשאר לשאר נזירותי ומת דמי שלמים יביא שלמים [ג] ואין מועלין בהן והשאר יפלו לנדבה ומועלין בהן. אלו (פ) לחטאת והשאר לשאר נזירותי ומת דמי חטאת ילכו לים המלח ולא נהנין ולא מועלין והשאר רוצה להביא בהן עולה יביא שלמים יביא ומועלין בכולן ואין מועלין במקצתן היה חייב (צ) חטאת העוף ואמר הרי עלי עולה והפריש מעות ואמר הרי אלו לחובתי רצה להביא בהן חטאת העוף לא יביא עולת העוף [ד] מועלין בכולן (ק) ומועלין במקצתן. מת הדמים ילכו לים המלח מפני שדמי חטאת מעורבין בהן אלו לחטאתו ואלו לעולתו ואלו לשלמים ונתערבו בו הרי זה לוקח בהן ג' בהמות בין ממקום אחד ובין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת על חטאת דמי עולה על עולה דמי שלמים על שלמים מועלין בכולן ומועלין במקצתן: ו (ר) הזב והזבה והיולדת והמצורע וכל חייבי קינין שבתורה שהפריש מעות ואמר הרי אלו לחובתי רצה להביא בהן חטאת העוף יביא עולת העוף מועלין בכולן ומועלין במקצתן (ש) מת יפלו לנדבה ומועלין בהן: ז (ת) כיס מכיסי הקדש ושור משורי הקדש מועלין בכולן ומועלין במקצתן כיצד היה עושה מביא את הגדול שבהן ואומר (א) אם הקדש הוא הרי הוא הקדש אם לאו הקדש בכ"מ מחולל על זה. העצמות והגידים [ה] והטלפים (ב) שפרשו מקדשין לפני זריקת דמים מועלין בהן לאחר זריקת דמים אין מועלין בהן. (ג) אבל נחלת שפקעה מעל המזבח בין לפני חצות בין לאחר חצות הרי זה לא יחזיר אין נהנין ולא מועלין בהן: ח ר"ש אומר (ד) הדם קל בתחלתו חמור בסופו (ה) מתערב באמה מתגלגל ויורד לנחל קדרון ונמכרין לגננין [ו] ומועלין בהן דר"מ ור"ש וחכ"א אין מעילה בדמים וכן היה רש"א המקדיש דמים לבדק הבית מועלין [ז]. ונסכין (ו) תומר בתחלתן וקל בסופן ר"א בר' צדוק אומר (ז) לול קטן היה בין האולם למזבח למערבו של כבש אחד לששים ושבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש כעיגולי דבלה מעלין ושורפין אותן בקדושה שנאמר (במדבר כח) בקודש הסך נסך שכר לה' כשם שנסיכתו בקדושה כך שריפתו בקדושה ואומר (ישעיה ה) ויבן מגדל בתוכה וגם יקב חצב בו. ויבן מגדל זה היכל יקב חצב בו זה מזבח וגם יקב חצב בו זה השית. (ח) כל הראוי למזבח ולא לבדק הבית לבדק הבית ולא למזבח [ח] אפילו חלב ואפילו גבינה ואפילו מוריים מועלין בהן (ט) הקדיש את הפרה מועלין א) בהן ולדה וחלבה. תמורה מועלין בה וחלבה ותרנגולת מועלין בה ובביצה: ט (י) ביצת תורין ומוראת העוף וקרבנות [ט] לא נהנין ולא מועלין המקדיש תורין לבדק הבית מועלין בביציהן: י (כ) אשפה מועלין בה ובזיבלה בור מועלין בו ובמימיו שובך מועלין בו ובגוזליו (ל)הקדישן ריקנין ואח"כ נתמלאו מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן דר"מ ר"א ברבי שמעון אומר אף מועלין במה שבתוכו א"ר יוסי רואה אני בכולן דברי ר"מ (מ) חוץ מן השדה ומן האילן מפני שדרכן להתמלאות: יא (נ) פועלין שהיו עושין בהקדש לא יאכלו מגרוגרות של הקדש אבל אחרים מתנדבין להן וכן פרה שהיה עושה בהקדש לא תאכל מכרשיני הקדש אבל אחרים מתנדבין לה הקדיש את הפרה ואת הכרשינין ואת העמיר אין אומרים תאכל פרה זו את הכרשינין ואת העמיר אבל אחרים מתנדבין לה. (ס) פועל שעשה מלאכה בין במנה בין במאתים לא יאמר תנו לי פרה זו במנה וטלית זו בחמשים זוז שאין הקדש מתחלל על מלאכה אלא על המעות בלבד כיצד הן עושין מפרישין שכר האומנין מחללין אותן על מעות האומנין ונותנין אותן לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותן מתרומת הלשכה (ע) הזבל והפרש של מוקדשין (פ) הרי אלו אסורין ויפלו דמיהן ללשכה: יב ההדר (צ) בצלו של שובך ובצלו של מערה לא נהנין ולא מועלין (ק) ושבקרקעות מועלין בהם (ר) מים שבחבית אין מועלין בהן נותנין לצלוחתה מועלין בהן אבל חבית וצלוחית עצמם מועלין בהן מפני שגופן הקדש (ש) הקדיש חורש לקורות מועלין בקורות ומועלין [י] בשפוד ובנמוייה (ת) אבל גזברין שלקחו חורש לעצים מועלין בעצים ואין מועלין לא [י] בשפוד ולא בנמוייה: יג (א) המפריש שקלו והוציאו ה"ז מעל המפריש שקלו לחברו הרי זה מעל (ב) לקח בו קיני זבין קיני זבות וקיני יולדות המביא חטאתו ואשמו ופסחו מן ההקדש השוקל שקלו [כ] מן הקדש כיון שלקח מעל דר"ש וחכ"א לא מעל עד שיזרקו דמים: יד (ג) מכאן אמרו אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה ולחמה של תודה מן הטבל ומן התרומה ממעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו ממעשר שני והקדש שלא נפדו מן המדומע ומן החדש מפירות שביעית ואם הביא לא מעל וא"צ לומר מערלה וכלאי הכרם: טו (ד) כחצי פרוטה מקדשי מזבח וכחצי פרוטה מקדשי בדק הבית מצטרפין זע"ז למעלה. עולה ואימורין מצטרפין זע"ז (ה) למעלן בחוץ לחייב עליהן משום פגול נותר וטמא (ו) עולה ונסכיה מצטרפין זה עם זה למעלן בחוץ ולחייב עליהן משום פגול נותר וטמא תודה ולחמה מצטרפין זה עם זה למעלן בחוץ ולחייב עליהן משום פגול נותר וטמא כחצי זית בשר וכחצי זית לחם מצטרפין זה עם זה לפגל בלחם אבל לא בבשר (ז) פגול בקדשי קדשים מצטרפין זה עם זה נותר בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים אין מצטרפין זה עם זה. (ח) כל המשקין מצטרפין זה עם זה לרביעית

א) נ"ל בה וולדה

אור הגנוז

פ"א [א] בית פגי: [ב] ושעירים הנשרפים: [ג] מועלין בהם והשאר יפלו לנדבה ואין מועלין בהם: [ד] לא יביא: [ה] והקרנים: [ו] לזבל: [ז] בהן: [ח] לא למזבח ולא לבדק הבית: [ט] עובדי כוכבים: [י] בשפוד: [כ] שקלי זוז מוזו מן הקדש:

מצפה שמואל

מנחת בכורים

לרביעית (ט) ולשפיכת שבת (י) השרץ דמו בשרו א) ואמוריו מצטרפין לכעדשה כל ב) האיסורין בנזיר מצטרפין זה עם זה לכזית. (ל) כחצי זית מן בהמה טהורה בחייה וכחצי זית במיתתה הרי אלו מצטרפין וכחצי זית מן בהמה טמאה בחייה וכחצי זית במיתתה אין מצטרפין. כחצי זית מן בהמה טהורה וכחצי זית מן בהמה טמאה בין בחייהן ובין במיתתן אין מצטרפין:טז (מ) כל המתים מצטרפין זה עם זה לכזית. כחצי זית בשר וכחצי זית [א] עיכל מצטרפין זע״ז ושאר כל הטומאות שבמת אין מצטרפות זע״ז מפני (נ) שלא שוו בשיעורין (ס) כחצי זית בשר וכחצי זית חלב מצטרפין זה עם זה לחייב עליהן משום אוכל ומשום מבשל. אבני (ע) בית מנוגע ועציו ועפרו מצטרפין זה עם זה ר׳ שמעון אומר הבגד והשק והעור והטפץ מצטרפין זה עם זה מפני ששוה טפח על טפח משם (פ) קצוע:

פרק שני

א (א) הנהנה והפוגם בשוה פרוטה מן הקדש מועל נהנה ולא פגם פגם ולא נהנה הרי זה לא מעל עד שיהנה (ב) ויתכוון ליהנות עד שתהא הנאתו ופגמתו כאחד בדבר שדרכו ליפגם ובשעה שנהנה פגם ובשליח שעשה שליחותו (ג) ר׳ עקיבא אומר אם נהנה אע״פ שלא פגם מעל מודה רבי עקיבא לחכמים בדברים שאין בהם פגם כגון השירים ונזמים קטלאות וטבעות שאם נהנה אע״פ שלא פגם מעל (ד) מודים חכמים לרבי עקיבא בדברים שיש בהן פגם שאם נהנה ולא פגם שלא מעל (ה) נטל קרדום של הקדש (ו) ובקע בו אם נהנה ופגם בשוה פרוטה מעל אם לאו לא מעל בא חברו ובקע בו כולן מעלו נטלו הראשון ונתנו לשני הראשון מעל והשני לא מעל נטל חמור של הקדש ורכב עליה אם נהנה ופגם (ז) בשוה פרוטה מעל ואם לאו לא מעל (ח) בא חברו ורכב כולן מעלו נטלו הראשון ונתנו לשני הראשון מעל והשני לא מעל. (ט) נטל אבן של הקדש ובנאה בתוך ביתו קורה וקירה בתוך ביתו הרי זה לא מעל עד שידור תחתיה בשוה פרוטה. נטל פרוטה של הקדש ואמר (י) הרי היא שלו לא אמר כלום עד שיוציאנה לחולין (כ) נתנו לספר אע״פ שלא ספר מעל (ל) ובעולה נתנו לחברו וחברו לחברו כולן מעלו: ב (מ) אין המועל אחר המועל במוקדשין אלא בהמה רבי נחמיה אומר (נ) בהמה וכלי שרת. (ס) הנהנה מחטאת כשהיא חיה לא מעל עד שיפגום (ע) כשהיא מתה כיון שנהנה מעל שאין פגם למיתה. נהנה ולא פגם פגם ולא נהנה הרי זה לא מעל עד שיהנה ויפגום ויתכוון ליהנות עד שתהא הנאתו ופגימתו כאחד ובתלוש מן הקרקע ובשליח בשעת שליחותו. הקדיש בשר לאורחין (פ) ואמר לו תן להן חתיכה חתיכה והוא אומר טלו שתים שתים והן נטלו שלש שלש (צ) כולן מעלו (ק) ובעולה לא מעלו אלא אוכלין בלבד: ג פרוטה של הקדש יש לי בחלון והלך הבן והוציאה הבן מעל והאב לא מעל אם אמר לו אביו צא וטול האב מעל והבן לא מעל. נתן לו פרוטה ואמר לו צא וקח לי מקח מן השוק (ר) ונזכר בעל הבית שהוא של הקדש ולא נזכר השליח שליח מעל נזכרו שניהן שניהן לא מעלו והחנוני מעל כשיוציא (ש) נזכרו שלשתן לא מעל והמקח תפוס להקדש כיצד יעשה יוציא את חברו ידי מעילה נוטל פרוטה או כלי אומר פרוטה של הקדש בכל מקום שהיא מתחללת על סלע זו ועל כיתון זה ועל טלית זו (ת) שהקדש חל על הכל אין חל לא על העבדים ולא על שטרות ולא על קרקעות: ד (א) נתן לו פרוטה ואמר הבא לי בחציה נרות ובחציה פתילות והלך והביא לו בכולה נרות בכולה פתילות שניהם לא מעלו. בעל הבית שלא נעשה שליחותו ושליח שלא שינה שליחותו בשוה פרוטה. אבל נתן לו מעה כסף ואמר לו הבא לי בכולה נרות בכולה פתילות והלך והביא לו בחציה נרות ובחציה פתילות שניהם מעלו בעל הבית שנעשה שליחותו בשוה פרוטה. ושליח ששינה שליחותו בשוה פרוטה. אבל אמר לו הבא לי מיוסף והביא לו משמעון משיחין והביא מציפורי השליח מעל נתן לו שתי פרוטות ואמר לו הבא לי אתרוג והלך והביא לו בפרוטה אתרוג ובפרוטה רמון שניהן מעלו. רבי יהודה אומר בעל הבית לא מעל שאומר אתרוג גדול הייתי מבקש והבאת לי קטן רע. נתן לו דינר זהב ואמר לו הבא לי חלוק והלך והביא לו ב)בשליש חלוק ובשליש טלית שניהן מעלו רבי יהודה אומר בעל הבית לא מעל שהוא אומר לו לחלוק גדול הייתי מבקש והבאת לי קטן רע ומודה רבי יהודה בקטנית ששניהן מעלו שקטנית של סלע כקטנית של פרוטה: ה (ב) המפקיד מעות אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא [ג] לא מעל אם מותרין ישתמש בהן לפיכך אם הוציא [ג] מעל אצל בעל הבית בין כך ובין כך לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא לא מעל חנוני כבעה״ב דר״מ ר׳ יהודה אומר כשולחני:

פרק שלישי

א (א) פרוטה של הקדש שנפל לתוך הכיס או שאומר פרוטה מן הכיס זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מביא אשם תלוי ואת השניה מביא אשם ודאי דברי רבי עקיבא וחכמים אומרים אין מביא אשם תלוי [ד] ואת השניה כרת ושגגתו חטאת להיכן מעילה זו נופלת (ב) הנהנה מחטאת ומאשם הרי זה מוסיף מביא חטאת ואשם אחר כבר קרבה חטאתו ילך לים המלח כבר קרב אשמו יפול לנדבה מקדשי קדשים לפני זריקת דמים מקדשים קלים לאחר זריקת דמים מן העולה ומן האימורין מן קומץ ולבונה ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים יפלו ללשכה. מקרבנות צבור יפלו לנדבה מהקדש מזבח יפלו להקדש המזבח מהקדש בדק הבית יפלו להקדש בדק הבית:

א) ואבריו. ב) בשלש חלוק ובשלוש טלית ועי׳ בפרס״י.

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת מעילה

אור הגנוז

[א] נצל: פ״ב [ב] תיבת לא ליתא: [ג] לא: פ״ג [ד] אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

מצפה שמואל

(ט) ולשפיכת שבת. שבת עח. וירושלמי שם פ״ח ה״א ע״ש: (י) השרץ יז. ועי׳ תוס׳ זבחים קל: ד״ה מה לשרצים וחולין סד: ד״ה שאם ריקמה ומנחות קד. ד״ה הואיל: (כ) האסורים בנזיר. עי׳ נזיר לז: וירושלמי שם: (ל) כחצי זית. עי׳ סיטב בסוגיא טז. וחולין קכ. ועי׳ רמב״ם פ״ד מהמ״א ה״ז דבשר מן החי ונבילה הוה שם אחד וסיפא דהכא נמי בבשר איירי ואינו נוהג בטמאה כמ״ש התוס׳ ד״ה מיתיבי וע״פ זה כל התוס׳ אתיא כהוגן וכת״ב דהגיה כחצי זית בחייה וכחצי זית במיתתה דמצטרפין בטמאה נראה דפירש בהמ״ה ודבריו דהוין כי בבשר איירי הכא וסותר לפירושו לקמן: (מ) כל המתים. עי׳ אהלות פ״ב מ״ז: (נ) שלא שוו. עי׳ חולין קד. ד״ה הואיל וקכ. רש״י ד״ה ומפני וע״ש קכה. וסנהדרין ז. ד״ה מנין לרביעית: (ס) כחצי זית בשר. חולין קח: (ע) בית המנוגע. עי׳ נגעים פי״ג מ״ג: (פ) קטע. יח. ועי׳ תוס׳ סוכה יז: ד״ה ותני וד״ה כדתנן שבת עז. ד״ה הואיל פסחים קי. רש״י ד״ה כל המתוכר: (א) הנהנה. רפ״ד: (ב) ויתכוון. עי׳ רמב״ם כרים פ״ו מהל׳ מעילה וממעט אם לא כוון רק להזיק אע״פ שנהנה וכן כתב בת״ב: (ג) ר״ע אומר. משנה רפ״ה: (ד) מודים. ע״ש יח. ויח: (ה) נטל קרדום. יט: ותוס׳ ד״ה אין: (ו) ובקע בו. יש בזה הרבה שיטות מבואר במ״ל: (ז) בש״פ. עי׳ תוס׳ טו. ד״ה קדשי וד״ה אחד ועמ״ל פ״ד מהל׳ מעילה הל׳ ט״ו ופ״ז הל׳ ח׳ ועמ״ל ריש ה׳ מעילה: (ח) בא חבירו ורכב. עי׳ משנה יט. ועי׳ רמב״ם פ״ו ה״ד ומיירי בבהמה טמאה ע״ש בכ״מ: (ט) נטל אבן. יט. עי׳ מיי׳ פ״ז מהלכות מעילה ה״א דאף באינם בעלמא לא בגזבר כן הוא ומפרש להש״ס דמוקי בגזבר בע״א אבל השיג עליו הראב״ד דרק בגזבר אבל באינם מעלמא מעל מיד וע״ש לעיל בד״ה בקע עי׳ בתוס׳ ספ״ה דהוה כתלוש ולא כמחובר לכן מעל. ועי׳ ירושלמי פ״ב ה״ז לענין מעילה בתלש ולבסוף חברו: (י) הרי היא שלו. עי׳ רמב״ם פ״ז ה״ז דהיינו בסבור שהיא שלו. ועי׳ מ״ם שם פ״ו ה״ד דכן הוא דמי לגזבר כיון שסבור שלו הוא לא מעל עד שידור ע״ש היטב: (כ) נתנו לספר. כ. במשנה: (ל) ובעולה. עי׳ מיי׳ פ״ז מה״מ ה״ה ובהשגות וכ״מ בפ״ו ה״ה בשם מהרי״ק. ועי׳ מ״ל בפ״א ה״א: (מ) אין המועל אחר המועל. שם ועב. ד״ה ונתנו וד״ה למה קדושין נד. ד״ה בכתנות יומא נט: ד״ה וכרי תרומת פסחים כו: רש״י ד״ה והלא נדרים לה. בר״ן ד״ה ולענין ב״מ נט. ד״ה והבירו מנחות כ: ד״ה וכלי שרת וכא: ד״ה חטאת בסה״ד שם וע״ש קא. ד״ה ואע״ג ועי׳ חגיגה יא. ותוס׳ שם ד״ה עד. ועי׳ ירו׳ שקלים פ״ב הל׳ ב׳ ופ״א ה״ה ב״מ נו: ד״ה כגון. ועי׳ ירו׳ ברכות פ״א כה קדושין נד: נה. המשתמש בכהונה מעל דמה כלים המשתמש בהן מעל ועי׳ יט: קדושין נד: נה. למ״ד הקדש במזיד מתחלל אף קדושת הגוף אין מועל אחר מועל: (נ) בהמה בכ״ש. עי׳ יט: ועי׳ מנחות ק: ד״ה כלי שרת: (ס) הנהנה מחטאת. יט. ובגמ׳ בבע״מ לכן שייך פגימה דעומד לפדיה: (ע) כשהיא מתה. דין קדשים שמתו עי׳ ב: דמועלין מדרבנן. ועי׳ רש״י בינה כז: ד״ה בבהמות: (פ) ואמר תן להם חתיכה. ריש פ״ו: (צ) כולן מעלו. עי׳ בתוס׳ יט: ד״ה אכילתו וכא. ד״ה נתנו בע״ב שם דע״י הנאת חבירו א״א לחיוב דזה נהנה וזה מתחייב רק אם דמעל בעה״ב היינו ע״י הגבהה שלוה ובשליחותו נעשה. ועי׳ ירו׳ תרומות פ״ד במשנה דשליחות בתרומה לענין זה: (ק) ובעולה לא מעלו. עי׳ בפנים והוא טעם הר״מ אבל הראב״ד כתב בפ״ז ה״ב הטעם לפי שהחטאת דרכה בחתיכות כמבואר בפ״א דשקלים וא״כ השליח אסור ולכן לא מעל אלא האוכל: (ר) ונזכר בעה״ב. כא. ועי׳ חולין קלט. רש״י ד״ה ואי: (ש) נזכרו שלשתן. עי׳ רמב״ם פ״ז ה״ס ומ״ל שם. ועי׳ קדושין מב: ד״ה והאמי ומג. ד״ה כיצד יעשה כא. ד״ה שלא מצינו: (ת) שהקדש חל. עי׳ קדושין ה. עי׳ ירו׳ נדרים פ״ב ה״ב שכן אדם מקדיש סוכתו לשמים ותו״כ פ׳ בחוקותי פי״א קנז: ושם מרבה שוה כסף. ועי׳ תוס׳ קדושין ב. ד״ה בשוה כסף והתו״כ מרבה מקרא ופדה לרבות דבר המטלטל: (א) נתן לו פרוטה. כא. כל הענין וברישא לא פליג ש״מ דלא הוה שנוי כמו בקטניות במשנה וכאן בסיפא. ועי׳ כא: וכתובות לח. ועי׳ זבחים לד. ותוס׳ שם ד״ה אלא: (ב) המפקיד. כא: ועי׳ מיי׳ פ״ז ממעילה ה׳ כ״מ שפסק ברישא דשניהם לא מעלו וע״ש בשם הרי״ק: (א) פרוטה. כא: ועי׳ רש״י ב״ק קיג. ד״ה אין פורעין. ועי׳ ע״ז נב: לענין מטבע של ירושלים לענין בטל ברוב. ועי׳ סנהדרין לד: והיינו ברובא דאיתא קמן שהמטבע נתערב אבל ברובא דליתא קמן. עי׳ פסחים ז. ד״ה לפני דמתירין מטעם רוב והלינן שהמעות אינם של הקדש וע״ש בתוס׳. ועי׳ תוס׳ כותה יח. ד״ה תזר וכאן ד״ה פרוטה באחרו כמה פליגי וכן כאן בתוספתא ואולי הכוונה שם בסוטה דלפי הש״ס שנפלה בכיס ואיכא הרבה פרוטות בזה לא נתברר דה״ל להיות בטל דהא דמטבע לא בטל ס״ל התם דמדרבנן הוא וא״כ אין רא״ם מהתוס׳ דכאן מיירי בשנים כדקתני ואת השניה בזה שפיר פליגי בספק מעילות וז״ב. ועי׳ מ״ל פ״ז ה״ו בזה. ועי׳ ירו׳ נזיר פ״ה סה״א: (ב) הנהנה מחטאת יפלו לנדבה. עי׳ רמב״ם פ״ג ס״י הגירסא בסיפך ופירש ללשכה היינו לשירי לשכה לבדק הבית. ועי׳ בפ״ד מהל׳ מעילה ה״ז וכ״מ שם. ועי׳ זבחים קיב. ד״ה וס״ק ועי׳ תמורה כב: וכג: : סליק מסכת מעילה

מנחת בכורים

(ער״מ בפירוש המשנה ה״ב ושם הגירסא כפשוטו ולדינא לא קי״ל הכי): **מן** לרביעית. לטומאה: ולהוצאת שבת גרסינן. דשיעורן ברביעית כמבואר בתוספתא שם פ״ה: ואבריו. גרסי׳: האסורין. חרצנים וזגין: מצטרפין. לטומאה: בהמה טמאה. אין בה משום אמ״ה א״כ ליכא טומאה בחייה ולא מצטרף לנבלתה: בחייהן. דליכא בשר מן החי בטמאה: במיתתן. דס״ל דליכא איסור נבלה במיתת טמאה וכרב אסי בגמרא ט״ז. דמיתת שניהן אין מצטרפין (ע״ש בסוגיא סיטב ובתוס׳ שם ד״ה מיתיבי): **מן** עכול. בשר המת שנתעכל עדיין מטמא ומצטרף לבשר שלם: ושאר כל הטומאות. כגון בשר המת ורקב מלא תפניו (ר״מ בפירוש המשנה): מצטרפין לכזית לטמא. דשיעור טומאתן בכזית: שוה. בשיעורן לטמא בהצטרפות כולן לטמא מושב כשיחדו ולכך אף שלא שוה לענין טומאה וטעמא דמשנה בפ״ד קא מפרש.

פרק ב א הנהנה והפוגם. כדמפרש ואזיל דבעינן שיפגום ג״כ ולא מעל בהנאה לחוד: ויתכוון וכו׳. כללא דמעילה חשיב טלהו: כאחד. לאפוקי פוגם בדבר שאינו נהנה: שדרכו. דבאין דרכו לא בעינן פגימה כגון קטלא זהב של הקדש: שנהנה פוגם. לאפוקי פוגם היום בש״פ ונהנה למחר בש״פ: שעשה שליחותו. דאם לא עשה שליחותו שליח מעל וכולהו מתרומה ילפינן כמבואר רפ״ה: מודים גרסינן ונהפך רישא וסיפא: שיש בהן פגם. דאלתר פגמו וכי פליגי במלבוש אמצעי דפגמו לאחר זמן לר״ע לא בעינן פגם ולרבנן בעינן פגם: נטל קרדום. הוא דרכו לפגום ולכ״ע בעינן פגם: שידור תחתיה. כגון שלא שינה שהניחה ע״פ הארובה לא מעל עד שיכנה דאל״כ מועל בשינוי: שלא ספר. דהספר אומר לו מלידי אין מעכב: ובעולה. דאילו בקורדום הא דכולן מעלו היינו כלא הוציא לחולין אבל הוציאו הראשון לחולין כגון שנתנו לחבירו ונתכוין להוציא לחולין הראשון מעל ולא השני אבל בעולה לעולם אינו יוצא לחולין ומועלין כולן כתוס׳ טז: ד״ה אין: **ב** במוקדשין. דאינו יוצא לחולין: וכלי שרת. דלאחרים מביא קדושה. לעצמו לא כ״ש ולא נפקא מקדושתו ומועלין כולן בנהנה מהם כגון במלאכה: ובתלוש מן הקרקע. כדילפינן מתרומה דאינו נוהג במחובר: ובשליח שעשה גרסינן: הקדש בשר. בשר הקדש שלוה ליתן לאורחים: לו. לשליח: כולן מעלו. דעשו שליחות של בעה״ב וכל אחד הוסיף ג״כ: אוכלין. דיש בה איסור אחר זולת מעילה ואין שליח לדבר עבירה רק במעילה: **ג** והאב לא מעל. במעילה שלא נוה: כאב מעל. שהוציא לחולין והוה הבן כשליח שעשה שליחותו דבעה״ב מעל: נזכר בעה״ב. והוה מזיד ואין מעילה במזיד: כשיוציא. שהוא הוציא פרוטה של הקדש לחולין: יוציא את חבירו. לאחר שנזכר הוא ולא נזכר שליח: חל. מתחלל: אין חל. אין מתחלל כמבואר בקדושין: **ד** לא מעלו. כמבואר במשנה פ״ו ומפרש כאן טעמא: השליח מעל. ששינה ולא בעה״ב: מעלו. אף בעה״ב שנעשה שליחותו בפרוטה: בעה״ב לא מעל. אף שהוזלו לגבי שליח והביא לו כמו בדינר יכול בעה״ב לומר בדינר הוא מוזלי יותר גבך: שקטנית של סלע. דלא מוזלי גביה דכל מדה בפרוטה א״כ בזה המעט נעשה שליחותו ומה שחסר לו יכול ליקח להשלים: **ה** אם הוציא מעל גרסינן. דבשעת הפקדון עדיין לא יצא מרשות הקדש: ישתמש. א״כ המפקיד מעל והמוציא לא מעל וה״ג לפיכך אם הוציא לא מעל: לפיכך אם הוציא מעל גרסינן:

פרק ג א אשם תלוי. דר״ע מחייב על הספק מעילות אשם תלוי (בכריתות כב:): ואת השניה. אם אין בכים שנים א״כ ממ״נ לקח של הקדש מביא אשם מעילות בודאי: ה״ג אינו מביא אשם תלוי אלא בזדונו כרת ושגגתו חטאת: מחטאת ואשם. מעות שהפרים להביא חטאתו ואשמו: כבר קרבה. נודע שמעל אחר שקרבה הוה כמותר חטאת וילך לים המלח: לנדבה. דכל שבחטאת מתה באשם רועה: ה״ג לאחר זריקת דמים מן האימורים דאין מעילה רק בזה: מן העולה. תמיד איכא מעילה: ללשכה. בגמרא הגירסא לנדבה: צבור. אף עולה: לנדבה. אף נדבת צבור: לשופרות. אף אם מתו אותו הדור דאין צבור מתים להקדש המזבח וקרב אע״ג שנתכפרו באחר ופליג ארישא דקרב חטאתו ורישא ר״ש וסיפא רבנן דאין חטאת שכפרו בעליה מתה: להקדש בדה״ב. אפילו מת הבעלים דאין בעלים להקדש בדה״ב:

סליק מסכת מעילה

תוספתא כריתות פרק ראשון

פרק ראשון א (א) המגדף [א] ר״ע מחייב קרבן שנא׳ בו כרת ונאמר (במדבר ט) חטאו ישא האיש ההוא. (ב) סך שמן המשחה שעשה משה במדבר הרי זה חייב כרת. (ג) הפסח והמילה אע״פ שחייבים על זדונן כרת אין בהן קרבן לפי שהן בקום עשה. טמא שאכל את הקדש והבא למקדש טמא אע״פ שחייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת אין בהם אשם תלוי לפי שהן בעולה ויורד. המקלל אביו ואמו והאומר לחבירו (ד) לך ועבוד עבודת כוכבים והמסית והמדיח ונביאי השקר ועדים זוממין אע״פ שיש בהן מיתת בית דין אין בהן קרבן (ה) [ב] שאין בהן מעשה. (ו) המכה אביו ואמו וגונב נפש מב״י וזקן ממרא

אור הגנוז

פ״א [א] ר׳ יהודה: [ב] לפי:

מצפה שמואל

(א) המגדף. ב. סוף המשנה ועלח״מ כרים הל׳ שגגות. ועי׳ ירו׳ פ״ב דשבועות סה״א ועי׳ ירו׳ סנהדרין פ״ז סה״ח בזה: (ב) סך שמן המשחה. ה.: (ג) הפסח והמילה. ג. במשנה מבואר הטעם משום דהוה מ״ע ואין בהם אזהרה. ועי׳ מכות יג. מבואר כן כמבואר בתוס׳ כאן ועי׳ עירובין מו: וזבחים כו: ועי׳ תוס׳ מכות יד. ד״ה לאפוקי: (ד) לך ועבוד. עי׳ סנהדרין סו. ושם במשנה אעבוד והרב הגאון מוהרד״ל כ׳ דכאן נראה דט״ס הוא וצ״ל אלך ואעבוד וכהני אוקימתא בסנהדרין סא: ר״א ורבינא דחייב באמירה בעלמא מיתה בפרק ד׳ מיתות אבל מקרבן פטור ועי׳ תוי״ט פ׳ ד׳ מיתות משנה י׳ (ד״ה האומר) וצ״ע מ״ע לא תני האומר אלי אתה דמסקינן בסנהדרין עג. נסי דחייב מיתה. מכל מקום לא חייב קרבן כ״א לר״ע ע״ש עכ״ד הרב מוהרד״ל: (ה) שאין בהם. תו״כ פ׳ ויקרא. ובסנהדרין סה: ועי׳ תוס׳ שם ד״ה הואיל ובקרבן אהרן מ״ם בזה ועמ״ל בריש הל׳ שגגות: (ו) המכה. בתוס׳ כ״י שם כמו שהגהתי בפנים:

מנחת בכורים

פרק א א המגדף. את השם מחוייב קרבן אע״פ שאין בו מעשה ובקרבן חטאת נאמר ועשה אחת מכל מצות ה׳: שנאמר בו כרת. במקום קרבן כרת דמגדף נאמר אצל קרבן בעבודת כוכבים בפ׳ שלח דקסבר מגדף היינו מברך את ה׳: שעשה משה. אבל לא על שמן המשחה אחר: שהן בקום עשה. וכשעובר הוא שוא״ת ובקרבן נאמר ועשה: אשם תלוי. ה״ג בתו״כ והמכשף והמסית והמדיח: לפי שאין בה כרת גרסינן. וממועט נמי עדים זוממין

ממרא ע"פ ב"ד ובן סורר ומורה והרוצח אע"פ שיש בהן מעשה ויש בהן מיתת ב"ד אין בהן קרבן לפי שהן [אינן] בהכרת : ב אלו הן (ז) שבמיתה האוכל טבל וזר שאכל תרומה טהורה וכהן טמא שאכל תרומה [א] . וזר וטבול יום ומחוסר בגדים ומחוסר כפורים ופרועי ראש ושתויי יין ששימשו כולן במיתה אבל הערל והאונן והיושב הרי אלו באזהרה . בע"מ במיתה דברי רבי וחכמים אומרים בלא תעשה מזיד במעילה רבי אומר במיתה וחכמים אומרים בלא תעשה . (ח) זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בהן מעשה לוקין עליה את הארבעים ושאין בהן מעשה אין לוקין עליה את הארבעים ושאר כל לא תעשה שבתורה הרי אלו באזהרה כעובר על גזירת מלך . המפלת (ט) לאחר מלאת (ט) והמפלת בן שמונה חי או מת וגר שנתגייר מהול (י) ותינוק שעובר זמנו (כ) וחרש שוטה וקטן שהיו מחוסרי כפרה מביאים קרבן ונאכל . ספק הפילה ספק לא הפילה (ל) ספק בן קיימא ספק שאין בן קיימא ספק יש בו מצורת אדם ספק אין בו מצורת אדם מביאה קרבן ואין נאכל המפלת (מ) בתוך מלאת פטורה מכולם . מודים (נ) ב"ש וב"ה ברואה אור שמונים וא' שדמיה טמאים והמפלת שמונים ואחד תהא חייבת בקרבן [ב] מה לי בין יום ולילה ובין דם ללידה אמרו להן בית שמאי לא אם אמרתם ביום שראוי להבאת קרבן תאמרו בלילה שאין ראוי להבאת קרבן . כלפי דמים שאמרתם הפריש בין דם ללידה שהרואה (נ) בתוך מלאת דמיה טמאין והמפלת בתוך מלאת דמיה טמאין המפלת בתוך מלאת פטורה מכלום אמרו להן בית הלל הרי המפלת ליום שמונים ואחד שחל להיות בשבת תוכיח שלא יצאת בשעה שראויה להביא בה קרבן והוא יוכיח המפלת לאור שמונים ואחד של כל ימות השנה שכן יצאת בשעה שראויה להביא בה קרבן חייבת קרבן אמרו להן ב"ש לא אם אמרתם במפלת ליום שמונים ואחד (של כל ימות השנה) שהוא מצטרף עם היום הבא אחריו א) שאע"פ שאין ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן צבור תאמר במפלת לאור שמונים ואחד של כל ימות השנה שאין הלילה ראוי לא לקרבן יחיד ולא לקרבן צבור אמרו להן ב"ה הרי אמרתם הלילה מצטרף עם היום הבא אחריו כשם שחייבת ליום שמונים ואחד כך תהא חייבת לאור שמונים ואחד ואל יוכיח יום שמונים ושנים שיצאת בשעה שראויה להביא בה קרבן : ג האשה שיש עליה (ס) לידה ולידה ב) זיבה וזיבה מביאה קרבן אחד. (ע) לידה וזיבה מביאה שני קרבנות (פ) לידה ספק ולידה ודאי זיבה ספק וזיבה ודאי מביאה קרבן על ודאי [ג] שבהן יצאת לידה ודאי לידה ספק זיבה ודאי זיבה ספק מביאה קרבן אחד ואומרת אם היא ודאי הוא עליו אם לאו הרי הוא על ודאי שבהן דברי רבי יוחנן בן נורי רבי עקיבא אומר מביאה על ודאי שבהן יצאת : ד (צ) רבי שמעון אומר נזיר מחוסר כפרה לשתות יין . רבי אליעזר בן יעקב אומר גר מחוסר כפרה לאכול בזבחים : ה (ק) כל חייבי קינין שבתורה הציין חטאות וחציין עולות חוץ מקינו של של גר שאע"פ שהן חובה שתיהן היו עולות רצה להביא חובתו מן בהמה יביא הביא עולות בהמה (ר) לכפורים יצא . מנחות ונסכין לא יצאו לא אמרו קן אלא להקל עליו . הביא לצערתו יחזור ויביא לכפרתו לנזירותו יחזור ויביא לכפרתו . (ש) ד' מביאין על זדון כשגגה כולן (ת) באונס פטורין חוץ מן הנזיר : ו (א) חמשה מביאין קרבן עולה ויורד יש בהן דל ועשיר יש בהן דל דלים . מצורע ויולדת דל ועשיר מביא אחד תחת אחד מטמא מקדש דל דלים מביא שנים תחת אחד מכאן אתה מחשב לעשירית האיפה בשוה פרוטה : ז מצורע שנתנגע חזר ונתנגע חזר ונתנגע מביא קרבן א' על הכל הביא צפריו ונתנגע הביא צפריו ונתנגע מביא

קרבן על כל אחד ואחד דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים קרבן אחד על הכל עד שיביא אשמו הביא אשמו ונתנגע מביא קרבן על כל אחד ואחד רבי שמעון אומר קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו . (ב) נזיר שנטמא וחזר ונטמא מביא קרבן אחד על הכל נטמא יום שביעי שלו וחזר ונטמא יום שביעי שלו מביא קרבן אחד על כל אחד ואחד (ג) דברי רבי . וחכ"א קרבן אחד על הכל עד שיביא חטאתו : ח האשה שילדה ולדות הרבה הפילה בתוך שמונים נקבה וחזרה והפילה בתוך שמונים נקבה (ד) [ד] המפלת בתוך שמונים נקבה המפלת תיומין מביאה קרבן אחד על הכל דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מביאה לראשון ואין מביאה לשני מביאה לשלישי ואין מביאה לרביעי : ט אלו דברים שבין שפחה חרופה לכל עריות כל עריות שבתורה הרי אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ועל לא הודעו אשם תלוי (ה) מה שאין כן בשפחה חרופה . כל עריות שבתורה עושה (ו) אונס כרצון שאין מתכוין כמתכוין מערה כגומר [ה] ושנה כדרכה ושלא כדרכה חייבת על כל ביאה וביאה מה שאין כן בשפחה חרופה . כל עריות עשה קטן כגדול לחייב על הגדול ובשפחה אם (ז) היה קטן הרי אלו פטורין כל עריות שניהן לוקין ובשפחה היא לוקה והוא אינו לוקה (ח) כל עריות שניהם מביאין קרבן ובשפחה הוא מביא והיא אינה מביאה . כל עריות בחטאת ושפחה באשם כל עריות בנקבה ושפחה בזכר . (ט) כל עריות חייב על כל ביאה וביאה בשפחה אחת על ביאות הרבה . כל עריות שבתורה ב"ד חייב על הוראתן מה שאין כן בשפחה חרופה . כל עריות (י) כהן משוח שהורה ועשה חייב ובשפחה עשה אע"פ שלא הורה מביא אשם ודאי . (כ) רבי ישמעאל אומר בשפחה כנענית הכתוב מדבר נשואה לעבד כנעני אחרים אומרים משמו נשואה (ל) לבן חורין רבי עקיבא אומר מן התורה (מ) חציה שפחה וחציה בת חורין נשואה לבן חורין : י (נ) הבא על אחת מכל עריות האמורה בתורה הוא בהעלם אחד והיא (ס) בחמשה העלמות הוא מביא חטאת [ו] והיא מביאה חמש חטאות . כל עריות [ז] בהעלם אחת [ט] והיא בחמשה העלמות היא מביאה חטאת אחת והוא מביא חמש חטאות . כל עריות (ע) אחד גדול ואחד קטן הקטן פטור אחד ניער ואחד ישן הישן פטור אחד שוגג ואחד מזיד השוגג בחטאת והמזיד בהכרת : יא (פ) חמשה אשמות הן אשם גזילה אשם מעילה אשם שפחה חרופה אשם נזיר ואשם מצורע ר' אליעזר אומר אשם תלוי : יב (צ) שתוי יין [י] פוסל בעבודה וחייב במיתה (ק) איזהו שתוי יין כל ששתה רביעית יין בן ארבעים יום הימנו למעלה (ר) שתה מגיתו יתר מרביעית פטור שתה פחות מרביעית בן ארבע בן חמש שנים חייב בין שמזגו [כ] ובין ששתאו חצאין רבי אליעזר אומר שתאו כולו כאחד חייב מזגו ושתאו או שתאו חצאין פטור רבי יהודה אומר על היין במיתה ועל המשכרין באזהרה לפיכך אם אכל (ש) דבלה קעילית או ששתה חלב ודבש הרי זו לוקה ארבעים ועובר בלא תעשה וכשם שאם היה כהן פסול בעבודה חייב בת מיתה כך אם היה חכם או תלמיד חכם אסור ללמד ולהורות רבי יוסי ברבי יהודה אומר אם היה חכם מותר ללמד : יג (ת) הבא על אמו חייב משם שני לאוין הבא (א) על אחות אביו חייב משם שני לאוין אמר רבי יוחנן בן נורי יש לי עוד בהן תשע כיצד נשא את האשה וחזר ונשא את [ל] בת אחיה חזר ונשא את בת [מ] אחותה חזר ובא על הזקנה חייב משום אותו השם וכלתו (ב) ואשת אחיו ואשת אחי אביו ואשת איש והנדה אמרו לו אחרים שקרו לפניך לא אמרו חמותו ואם חמותו ואם חמיו במנין הזה . אמר רבי שמעון (ג) וכי מה היה ענין שחיטה אצל אכילה

א) שחל בשבת . ב) או .

אור הגנוז

[א] טהורה : [ב] אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים ברואה אור שמונים וא' שדמיה טמאים והמפלת שמונים וא' תהא חייבת בקרבן מה לי וכו' : [ג] שניהן יצאת : [ד] תיבות המפלת בתוך שמונים נקבה ליתא בכ"י . [ה] ישנה בעירה : [ו] אחת : [ז] היא : [ח] והוא : [ט] בעבודה פסול : [י] ושתאו ובין ששתאו חציין חייב : [כ] אחותה : [ל] אחותו :

מצפה שמואל

(ז) שבמיתה . סנהדרין. פג. ופד. : (ח) זה הכלל . שבועות כא. : (ט) לאחר מלאת . ע. ותו"כ פ' תזריע פ"ג : (ט) המפלת . ז. ועי' תו"כ שם פ"א אות ו. ועי' ירושלמי שקלים ספ"א ע"ש : (י) ותינוק . נראה דט"ס הוא וכ"כ הרב מוהרד"ל בשם הגאון החסיד מו"ה אליה מווילנא זצוק"ל : (כ) חש"ו . עי' נדרים לה. ועי' ירושלמי תרומה פ"א : (ל) ספק בן קיימא . עי' נדה כד. ועי' תו"כ פ' תזריע קכד : (מ) בתוך מלאת . ע: : (נ) ב"ש . ז. ועי' תו"כ ריש פ' תזריע . קכג. : (נ) בתוך מלאת . אף בתוך מ' לזכר ומשכחת לה בשוגג כמ"ש הכ"מ בשם הר"א בן הרמב"ם פ"א מהל' מחו"כ ה"ט . ועי' ירושלמי נזיר פ"ב ה"י והוא כתוספתא דהכא : (ס) לידה ולידה. ח. ועי' רמב"ם במחו"כ פ"ג ה"ד ועי' תו"כ פ' תזריע קכח. ועי' ירו' נזיר ובפסחים פ"ז ה"ז : (ע) לידה וזיבה. ע: : (פ) לידה ספק. ח. ותו"כ שם : (צ) רש"א. רפ"ב ע"ש : (ק) כל חייבי קינין. ח. : (ר) לכפורים . פרשת כפנים וכש"ס הגירסא הביא עולה ושלמים . ועי' רש"י שם דל"ד דבעולה לחוד יצא . ועי' רמב"ם פ"א מהלכות מעה"ק ה"ו וברים הל' מחו"כ . ועי' בהקדמה להרמב"ם ס' קדשים שהיא תוספתא זו : (ש) ד' מביאין. ט . ועי' פסחים. לב. תוס' ד"ה מעילה : (ת) באונס פטורין . עי' רמב"ם פ"י מהל' שגגות הל"ח ובכ"מ שם מתוס' זו : (א) חמשה מביאין. י: : (ב) נזיר שנטמא . עירו' פסחים פ"ז ס"ו : (ג) דברי ר' ע: : (ד) המפלת. ע: ועי' ראב"ד פ"א מהל' מחו"כ ה"ו ובתוס' ב"ב קסו. ד"ה ה"ג נכנס וכ' דעובר בבל תאחר על השאר שהיא חובה . ועי' נדרים ד: ובהגהות הגאון מוהר"ע איגר : (ה) משא"כ בשפחה חרופה (י:) : (ו) אונס כרצון . נ"ע בשפחה חרופה נמי לחייב דאין קישוי אלא לדעת ולפמ"ש התוס' בר"פ הבא על יבמתו דאם נתקשה לאשתו ואנסו פטור בערוה פטור ג"כ והרב מוהרד"ל כתב דאפשר לפרש אע"פ שהיא אנוסה אי לא נתכוונה אם הוא ברצון חייב וכאן אם היא פטורה הוא פטור ג"כ אלא הא דמערה כגומר לא ס"ל לפ"ז עכ"ד . ואם נימא לפרש אונס היינו נפל מן הגג ונתקע שא"ר להזריע א"כ היינו אינו מתכוין ולשיטת התוס' יא. ד"ה באין מתכוין דאין מתכוין אונס הדא הוא א"ש ואולי תלוק חיוב חטאת מעונש.דחטאת פטרו באונס אף שאין קישוי אלא לדעת אבל מיתה חייב בעריות ונ"ע . ועי' רמב"ם פי"ז מהלכות א"ב . ובתוס' ר"פ הבא על יבמתו מחלוקת בזה ועתוס' שלהי פ"ג ד"ה כשאין ודבטעות אשתו ואחותו עמו בשפחה נמי חייב ונ"ע בזה ועירו' יבמות רפ"ו ועי' סוטה פ"א ה"ב ועירו' שבת רפ"ז וסנהדרין פ"ז ה"ה : (ז) היה קטן . עי' מיי' פ"ט מהל' שגגות ה"ט דכ' דקטן ב"ט חייב קרבן ואינו כן כמ"ש בהשגות וכן כאן ע"ש . ועי' לח"מ שם : (ח) כל עריות . משנה י: : (ט) כל עריות חייב ע"כ ביאה . לעיל קתני חייבת משמע דלעיל באשה קאי א"כ איך אמר דעשה אונס כרצון הלא באשה באונס פטור כמבואר ברפ"ו דיבמות ע"ש בתוס' ועי' סנהדרין (עד:) דקרקע עולם היא ובתוס' שם . ועי' ביו"ד סימן קנ"ז . ויש לעיין בזה הרבה ואם מיירי באשה א"כ בין איש בין אשה בשפחה פטורין ע"כ ביאה . ועי' רמב"ם בהל' א"ב פ"ג הי"ד ובלח"מ פ"ט משגגות : (י) כהן משוח . הוריות פ"ג : (כ) ר' ישמעאל אומר . בש"ס יא. ועירו' קדושין פ"א הה"א וע"ש בה"ב : (ל) לבן חורין . עי' גיטין מג. לב"ח ה"ה לישראל וי"ל כמו כן כאן : (מ) חציה שפחה . יא. : (נ) הבא על א' . טו. : (ס) בחמשה העלמות. עי' רמב"ם פ"ה מהל' שגגות ה"ב : (ע) אחד גדול . יא. : (פ) חמשה אשמות . כה: ע"ש פלוגתא דר"י ורבינא : (צ) שתוי יין . עי' סנהדרין. פג. וזבחים יז: : (ק) איזהו . יג. : (ר) שתה מגיתו . עמיי' פ"א מהלכות ביאת מקדש ה"ב ובכ"מ שם שהאריך הרבה . ועי' כפנים ואפשר דיש להגיה שתה מגיתו אי פחות מרביעית פטור (והיינו יין סתם) יותר מרביעית בן ד' וחמש שנים חייב והיינו דתנא לעיל הימנו ולמעלה וכ"כ הרב מוהרד"ל : (ש) דבילה קעילית. עי' בכורות (מה:) ועכ"מ שם מ"ש בזה על הרמב"ם . ועירו' שבת פ"ח ה"א לענין אם שתה בהפסק דאינו משתכר וכן בפסחים פ"י וע"ש : (ת) הבא על אמו . סנהדרין נג. ויכו' רפ"ז : (א) על אחות אביו . ע"ש נד. הבא על אביו חייב שתים . על אחי אביו שתים ואולי גרסינן כן כאן : (ב) ואשת אחיו ואחות אשתו . גרסינן בגמרא יד: ע"ש כל זה : (ג) וכי מה היה ענין . במשנה טו :

מנחת בכורים

זוממין ואיך מס"ע ולא מועשה ותנא הפשוט פשוט נקט מתחלה וממעט אותן שאין בהן מעשה ואח"כ אמר רבותא יותר אף שיש מעשה אם אין כרת פטור : ב שבמיתה . בידי שמים : האוכל טבל . וכולהו נפקא לן מקראי בסנהדרין (ד' פג א') : בע"מ . כהן בע"מ ששימש ופלוגתייהו מפורש שם דף פד : באזהרה . ונענש כעובר על גזירת מלך : שנתגייר . וצריך קרבן כדנפקא לן בר"פ ד' מחוסרי כפרה וקא משמע לן אף שנתגייר מהול אף למ"ד דלא היה צריך הטפת דם ברית מכל מקום צריך קרבן : וחש"ו שהיו . מצורעים או זבים כולהו בני קרבן נינהו : ספק לא הפילה . אם הספק הוא שמא לא הפילה כלל אף שידוע לן אם הפילה הוה ולד ולא הוה אלא ספק אחד והיינו דקאמר ספק בן קיימא כלומר אף דבגדר הספק הוא שמא ולד קיימא מ"מ אינו נאכל דאין בו צורת בהמה חיה ועוף פטור . כרבנן במשנה פ"ק : בתוך מלאת . שילדה נקבה : ומודים ב"ש וב"ה . דפליגי במפלת לאור שמונים ואחד אי נפטרה בקרבן ראשון אם לא אבל דמיה לכ"ע טמאים ולא הוה דם טוהר והמפלת שמונים ואחד בהא נמי מודים שעל לידה שביום שמונים ואחד חייב קרבן אחר : תהא ל"ג לה : מה לי . ב"ה קאמר ליה לב"ש למה יפטר בלילה מן הקרבן הלא כבר נשלם המלאת : בין דם ללידה . ולמה חלק בין דם שראתה בלילה דטמאה ולא הוה כמו בתוך שמונים . ולידה בתוך ליל האחת ליהוי דינו כמו בתוך מלאת להביא קרבן אחר : כלפי דמים . הסברא שאמרתם להוכיח שמראות הדמים מטמאין בליל פ"א : דמיה טהורין גרסינן . כלומר א"כ אינה צריכה מן הדם שהרי המפלת בתוך מלאת פטורה ואינה מביאה אלא קרבן אחד אלמא לא תלינן בדמים : שלא יצתה . ומ"מ מביאה קרבן כפ"ע : שכן יצתה . כלומר דזה נקרא יצתה ויותר נראה דגרסינן שכן לא יצתה כלומר אף שלא יצתה מ"מ חייב : של שבת גרסינן : שהוא מצטרף . שדינו שמצטרף ושוה לקרבן כמו ביום שלאחריו : ואל יוכיח יום שמונים ושנים . כלומר מה דאמר ב"ש בשבת שהוא מצטרף ליום שלאחריו היינו יום פ"ב מפני שראויה להביא קרבן צבור אינו דהם בר קרבן לידה הוא משא"כ בשבת שאין בר קרבן לידה כלל אף שראויה לקרבן צבור מ"מ דמי לתוך מלאת ואעפ"כ חייב קרבן ה"נ ללידה : ג לידה ולידה . בתוך מלאת . וכן זיבה וזיבה שלא יצתה לשעה הראויה להביא קרבן א"נ אחר מלאת וסגי בקרבן אחד להכשירה בקדשים דהוה כטבילה על טומאות הרבה והשאר חובה : על ודאי שבהן יצאת . הספק דהכ' לידות ספק מביאה קרבן אחד ואין השאר חובה א"כ כשיש ביניהם ודאי מפטרה בהודאי על הספק : מביאה קרבן אחד . ט"ס יש כאן וה"ג ה' לידות ודאי ה' לידות ספק ה' זיבות ודאי ה' זיבות ספק מביאה קרבן אחד ואומרת על האחרונה אני מביאה על הספק אם יש ודאי ביניהם תאמר על הודאי אני מביאה ואם לאו תאמר על אחד מהם ותפטר דברי ר"י ב"נ ר"ע אומר בין על הודאי בין על הספק תאמר על אחד מהם אני מביאה ותפטר ה"ג לה בגמרא והכי מפרשינן לה בספק וגרסינן שם נמי בדברי ת"ק חמש לידות ודאי חמש לידות ספק ה' זיבות וכו' מביאה ב' קינין אחד על הודאי ואחד על הספק של ודאי נאכלה והשאר עליה חובה ושל ספק אינה נאכלת ואין השאר עליה חובה ריב"נ אומר וכו' כדגריסנא לה לעיל : ד ר"ש אומר . בהא דקא חשיב ברפ"ב ד' מחו"כ זבים זבות מצורע ויולדות והוסיף ר"ש נזיר דמחו"כ לשתות יין והוסיף [ראב"י] גר דמחו"כ לאכול בקדשים : ה שכן חובה . וחובה אחד חטאת ואחד עולה דאילו נדבה הוא רק עולה : חובתו . עולה אחת הויא עולת בהמה פירושא דחובתו מן הבהמה הוא ובגמרא לא גרס לה : לכפרתו . לזיבתו . ד' מביאין . מבואר במשנה : ו חמשה מביאין . מבואר במשנה : דלי דלות . עשירית האיפה : תחת אחד . עוף אחד תחת הכבש אחד ומצורע נמי שני פרידין תחת שני כבשים רק שמיעת הקול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו מביאין שני פרידין תחת כבשה אחת א' תחת שנים : בדלי דלות . מביאין עשירית האיפה תחת שני פרידין : מכאן אתה מחשב . פרוטה ככי ריבעא דשמינית דינר הוא כ"ד פרוטות אלא שאין כבוד להביא למקום : ז והכ"א . ט' עד שיביא אשמו . דעיקר הקרבן אשם הוא : ח ה"ג וחזרה והפילה וכו' וחזרה והפילה בתוך שמונים לנקבה . כגון שטבלה אחר שבועיים דנקבה והפילה לאחר מלאת : תאומין . דהשני נולד בתוך מלאת דראשון ובתוך מלאת של השני ילדה השלישי : ואין מביאה לשני . דהוא בתוך מלאת דראשון ולשני ל"ל מלאת וכן לעולם בסירוגין : ט משא"כ בשפחה חרופה . דאין אשם תלוי בא אלא בקבועה : אונס כרצון . דאין אונס בערוה דאין קישוי אלא לדעת : שאין מתכוין . דאינו ראוי להזריע : מערה . חייב בהערה כגומר ביאתו : ושנה ל"ג : לחייב את הגדול גרסינן . אם היה הבועל קטן יותר מבן ט' היא חייבת וכן אם היתה קטנה יותר מבת ג' הוא חייב : ה"א פטורין . כשהיא קטנה ואינה בת מלקות הוא פטור מאשם : שניהם לוקין . בת"כ היא לוקה דכתיב בקורת תהיה : אינו לוקה . אלא מביא אשם : בנקבה . כשבה או שעירה : בזכר איל . על הוראתן . ועשו רוב הצבור ע"פ מביאין פר משא"כ בשפחה חרופה דאין הצבור מביאין פר העלם דבר אלא עד שיהא הוראת דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כדנפקא לן בפ"ק דהוריות : נשואה לע"ע גרסינן . וכן הוא בגמרא : לעבד עברי . דקדושין תופסין ושרי ליה רבו מוסר לו שפחה כנענית אבל לעבד כנעני אסורה לו ודרש מקרא והפדה לא נפדתה תניא פדויה ותניא אינה פדויה וגרסי' כמו בש"ס ע"ש : י חמש חטאות . דהעלמות מחלקות : והוא בחמשה העלמות . גרסינן : יא חמשה אשמות הן . ואשם תלוי לא קחשיב לפי שבא על ספק חטא ולכי נודע מביא חטאת ור"א ס"ל במשנה דף כה אשם תלוי בא על נבילות : יב פוסל . שמחלל עבודה כדנפקא לן מקרא בפ"ב דזבחים : במיתה . עונש מיתה כשעבד עבודה בזמן המקדש : הימנו ולמעלה . ממ' יום עד שהוא בן ד' שנים . ובן ד' שנים ויותר אף בפחות מרביעית : מגיתו . קודם ארבעים יום שעדיין תוסס הוא ואינו משכר אף יותר מרביעית פטור : ששתאו חצאין . שפסק באמצע : ללמד . כיון שאין בה הוראה . רק להורות אסור : יג שני לאוין . ערות אמך ומשום ערות אשת אביך : אחות אביו . נראה דגרסינן הבא על אחותו וחייב משום אחותו ומשום בת אשת אביו כמבואר בפ"ב דיבמות א"כ שהיא אחותו ואחות אביו : תשע . מה דמבואר במשנה בפ"ג הבא על חמותו דמשכחת לעבור בשבעה לאוין ולא מנה אם חמותו ואם חמיו ע"ז קאמר דיש תשעה : הזקנה . אם אשתו הראשונה ואם בת אחיה ואם בת אחותה וכלתו כשנשאה בנו וכן כולהו איכך בנשואין זה אחר זה : שקרו . שגידו שקר דאין חייב על אם חמיו ואם חמותו ותמותו אלא אחת א"ר"ש . על מה דמבואר במ' פ"ג שאלו ר"ע השוחט בתוך חמש זבחים בהעלם אחת אי חייב על כל אחת ואחת וא"ר יהושע שמעתי באוכל מזבח אחת מה' תמחויין בהעלם אחת שחייב על כל אחת ואחת משום מעילה ופליג ר"ש שם דלא כך שאלו אלא השאלה היה באוכל נותר מחמשה זבחים בהעלם אחת ומפרש כאן דלכן הוכיחו ר"ש דהשאלה לא היה בענין שחיטה דמה פשט ליה מאכילה מה לאכילה שכן נהנה : בשחיטה כשוחט ה' זבחים בהעלם אחת והן משיבין אותו אכילה באוכל מזבח אחד מה' תמחויין . פ"ג אלא שר"ע שאל אכילה

אכילה שרבי עקיבא שאל שחיטה והן משיבין אותו אכילה אלא שר' יהושע שאל אכילה בפני עצמה והשיבוהו אכילה מתוך אכילה (א) אמר לו ר"ע בהמה בשבת אלא שקפחתני בשעת הדין :

פרק שני

א (א) עד אומר חלב אכל ועד אומר שומן אכל עד אומר חלב אכל ואשה אומרת שומן אכל (ב) אשה אומרת חלב אכל ואשה אומרת שומן אכל מביא אשם תלוי. עד אומר לו חלב אכלת והוא אומר שומן אכלתי פטור. שנים אומרים לו חלב אכלת והוא אומר שומן אכלתי דברי ר"מ אמר לו ר' יהודה היאך (ג) אתה אומר לזה עמוד ותתרה והוא אומר כל עצמי לא חטאתי מה אם ירצה ויאמר מזיד אני אין נאמן (ד) א"ר שמעון אימתי בזמן שהודו לכן מתחלה אבל אם אמר לו חלב אכלת והוא אומר שומן אכלתי משיגיעוהו חזר ואמר מזיד אני אין נאמן : ב אחד האוכל ואחד (ה) ממחה ושותה ואחד הסך אכל וחזר ואכל וחזר ואכל אם יש מתחלת אכילה ראשונה ועד סוף אכילה האחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. (ו) שתה וחזר ושתה וחזר ושתה אם יש מתחלת שתיה ראשונה ועד סוף שתיה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין. כשם שאכילתה בכזית [א] ואכילה ושתיה אין מצטרפין האוכל כזית אפילו מחמשת המינין הללו אלו מצטרפין אבל כחצי זית ונודע לו וחזר ואכל כחצי זית ממין אחר אין מצטרפין : ג (ז) ספק חטא ספק לא חטא מביא אשם תלוי חטא ואין ידוע באיזה חטא חטא מביא חטאת. חטא ונודע לו חטאתו (ח) שכחו באיזה חטא חטא הרי זה מביא חטאת ושחט לשום מה שהוא ותאכל וחזר ומביא חטאת על הידיעה ותשחט לשום מה שהוא ותאכל : ד (ט) המביא חטאת על שני חטאים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה לזה ובדמי חציה לזה שתי חטאות על חטא אחת יביא את איזו מהן שירצה שניה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה (י) שתי חטאות על ב' חטאים זו תשחט לשום מה שהוא וזו תשחט לשום מה שהוא : ה [ב] שנים שהביאו חטאת על שני חטאים תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי חציה לזה ובדמי חציה לזה שתי חטאות על חטא אחד יביא את איזו מהן שירצה שניה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה. (כ) שתי חטאות על שני חטאים זו תשחט לשום מה שהיא וזו תשחט לשום מה שהיא : ו שנים שנתערבו חטאותיהן חטאת יחיד וחטאת צבור וחטאת צבור (ל) חטאת יחיד בחטאת צבור אפילו הן (מ) משני מינין זו תשחט לשום מה שהיא וזו תשחט לשום מה שהיא : ז המביא חטאתו ושחטה ספק נזרק הדם ספק לא נזרק הדם יצא אם היה מחוסר כפרה ספק השיבה ספק לא השיבה ה"ז מביא חטאת העוף ספק. (נ) שנים שחטא אחד מהן ואין ידוע איזה יביאו חטאת בשותפות יתנו עליה ותאכל דברי ר"ש ור' יוסי פוטר (ס) מודה רבי יוסי שזה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי ומודה ר' יוסי בשנים שהיה אחד מהן מחוסר כפרה ואין ידוע איזהו יביאו חטאת בשותפות (ע) ויתנו עליה ותאכל: ח (פ) שכח את התורה ועבר עבירות הרבה חייב על כל אחת ואחת כיצד היה יודע שיש חלב ואמר אין זה חלב שחייבין עליו היה יודע שיש דם ואמר אין זה דם שחייבין עליו חייב על כל אחת ואחת. (צ) האוכל כזית פגול כזית נותר וכזית טמא בהעלם א' מביא חטאת. ספק אכל ספק לא אכל מביא (ק) אשם תלוי : ט הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו ועל אחות אשתו [ג] ועל אשת אחיו ועל אשת אחי אביו ועל הנדה מביא חטאת ספק בא ספק לא בא מביא אשם תלוי. (ר) אשתו ואחותו בא על אחת מהן ואין ידוע על איזו בא שתי נשיו אחת נדה ואחת שאינה נדה בא על אחת מהן ואין ידוע על איזו בא (ש) חלב ונותר לפניו אכל מא' מהן ואין ידוע מאיזה מהן אכל שבת ויום הכפורים עשה מלאכה באחד מהם ואין ידוע באיזה מהן עשה רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר רבי אליעזר אומר חטאתו אשר חטא [ד] זה מכל מקום אמר לו ר' יהושע או הודע אליו חטאתו אשר חטא לכשיודע לו חטאתו (ת) א"ר יוסי אע"פ שהיה ר' יהושע פוטר מן החטאת מחייבו היה אשם תלוי ר' יהודה אומר ר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ר"ש אומר ר"א מחייב חטאת ור' יהושע אשם תלוי אמר לו ר' יהודה ולא בזה חייב ר' יהושע אשם תלוי אלא ספק חטא ספק לא חטא אבל זה שחטא ודאי היאך מביא אשם תלוי אמר לו ר' שמעון כל עצמו בזה דבר הכתוב ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל תמים מן הצאן. אמר רבי יהודה (א) לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על המתכוין לעשות מלאכה ועשה כיוצא בה. כיצד אשתו ואחותו נתכוון לבא על זו ובא על זו שתי נשיו אחת נדה ואחת שאינה נדה נתכוין לבא על זו ובא על זו. תאנים וענבים לפניו נתכוין ללקט תאנים וליקט ענבים ענבים וליקט תאנים. שחורות וליקט לבנות לבנות וליקט שחורות ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטרו [ס] היה ר' יהושע אומר אף אשם תלוי ר' שמעון שזורי אומר לא נחלקו אלא על דבר שמשום שני שמות שרבי אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר : י יום הכפורים שחל להיות ערב שבת עשה מלאכה בין השמשות ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר : אמר רבי יוסי איני רואה דברי רבי אליעזר בזו שאני אומר כתב שתי אותיות אחת בשבת ואחת ביוה"כ פטור (ב) שאין שני ימים מצטרפין למלאכה אחת אמרו לו מכה בפטיש יוכיח אמר להן הגבהה היתה בשבת והורדה ביוה"כ עשה מלאכה בין השמשות של יוה"כ (ג) בין מלפניו ובין מאחריו פטור מאשם תלוי שכל היום מכפר. עשה מלאכה בהשמ"ש של שבת (ד) בין מלפניו ובין מאחריו ה"ז חייב : יא יוה"כ שחל להיות בשבת ועשה מלאכה בין מלפניו ובין מאחריו פטור מאשם תלוי (ה) שכל היום מכפר עשה מלאכה (ו) בחצי היום ר' ישמעאל מחייב שתי חטאות ורבי עקיבא פוטר. שרבי ישמעאל אומר שבת היא לחייב על שבת בפני עצמה [ו] ויום הכפורים בפני עצמו : יב האוכל כזית (ז) דם מן בהמה מן חיה מן עופות טהורין מביא חטאת. ספק אכל ספק לא אכל מביא אשם תלוי ואינו חייב אלא [ז] דם שחיטה בלבד. דם נחירה ודם העיקור ודם הקזה שהנפש יוצאת בו חייבין עליו (ח) דם התמצית באזהרה ר' יהודה אומר בהכרת. דם הטחול ודם הלב דם כליות ודם אברים הרי אלו בלא תעשה. (ט) דם מהלכי שתים דם ביצים ודם שרצים אסור ואין חייבין עליו דם דגים ודם חגבים הרי זה מותר : יג (י) המחה את החלב וגמאו (כ) הקפה את הדם ואכלו אם יש בו כזית חייב נתערב עם אחרים אם יש בו כזית הרי זה חייב נתבשל עם אחרים הרי זה בנותן טעם (ל) אכל כחצי זית ושתה כחצי זית ממין א' הרי זה חייב : יד המביא אשם תלוי על ספק מעילה (מ) כדברי רבי עקיבא ונודע לו שחטא [ח] שממין שמביא על לא הודע מביא על הודע האשה שהביאה חטאת העוף על ספק לידתה ונודע לה שלא ילדה ה"ז [ט] חולין (נ) תתנה לחברתה ושילדה ודאי תעשנה ודאי שממין שמביאה על לא הודע מביאה על הודע ממליקתה ונודע לה [י] שמיצה דמה כפרה אסור באכילה משמיצה דמה כפרה אסור בהנאה שעל הספק באה מתחלתה כיפרה ספיקה והלכה לה :

פרק שלישי

א (א) חתיכה של חלב קדש וחתיכה של חולין אכל את אחת מהן ואין זו ידוע איזו מהן אכל מביא חטאת ואשם תלוי וכדברי רבי עקיבא מביא שני אשמות תלויין אכל שניה מביא חטאת ואשם ודאי אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה הן הן כדברי ר' שמעון הן הן כדברי רבי יוסי : ב חתיכה קדש וחתיכה חולין אכל את הראשונה וחזר ואכל את השניה בהעלם א' מביא חטאת ואשם ודאי בשתי העלמות מביא שתי חטאות ואשם ודאי : ג חתיכה של פגול וחתיכה של חולין אכל את אחד מהן ואין ידוע איזה מהן אכל מביא אשם תלוי אכל שניה מביא חטאת ואשם אכל את הראשונה

אור הגהה

פ"ב [א] כך שתיה בכזית : [ב] ונתערבו חטאותיהם : [ג] תי' ועל אשת אחיו ליתא בכ"י : [ד] חטא מ"מ : [ס] אמר ר' יהודה פוטרו היה ר"י וכו' : [ו] יום הכפורים הוא לחייב על יוה"כ וכו' : [ז] על [ח] שחטא ודא(י) שממין וכו' : [ט] חולי : [י] מי שמליקתה ונודע לה תמצה דמה כיפורה :

מצפה שמואל

(א) אמר לו ר"ע. טז. : (א) ע"א. ריש פ"ג עלמ"מ פ"ח משגגות ה"ג ועירו' ספ"ב דבכורים ורפ"ד דיבמות. ועירו' כתובות פ"ב ספ"ב שם מבואר דינא דשתי חתיכות ודברי ר"א שם ע"ש. ועי' יומא פ"ג ה"א מדין ע"א אומר אכלת חלב. ועי' יבמות פ"ח ה"ב בספק בן ט' לראשון וחייב באשם תלוי. ודין שנים אומרים אכל עירו' יבמות פ"י ה"ג ושם דלנו נוקפו מביא אשם תלוי וסייעו כר"א דמתנדב אשם תלוי וע"ש פי"ד באשתו של חרש אפילו אשם תלוי אין כה ומשמע דלא בעינן ב' חתיכות ועי' ירושלמי גיטין פ"ד ה"ד ועי' ירושלמי בקדושין פ"ב ה"ג בספק כ"ע לראשון : (ב) אשה אומרת. עי' יבמות קיח. תוס' שם ד"ה אשה. ועי' סוטה לא: (ג) אתה אומר. עי' תו"כ פ' ויקרא מ"ג ובק"א שם הגירסא ועי' מיי' שם פי"א משגגות ה"ח ומחלוקת הראב"ד שם וע"ש בכ"מ : (ד) א"ר ש. בתו"כ א"ר מ ועי' תוס' יב. שהביא זה : (ה) ממחה ושותה. חולין קכ. וירו' יומא פ"ח ה"ג ועי' ירו' רפ"ג דפסחים המחה החמץ וגמאו חייב ושבועות פ"ג ה"ד ומע"ש רפ"ג ושם ביומא אמר לית כאן כך ועתוס' נדה לב ד"ה וכשמן. ועי' רמב"ן בפ' אמור בקרא דלא יחללו של' דסך ושותה תרווייהו לא נפקא מקרא זה דשתיה בכלל אכילה ע"ש שהאריך בביאור הקרא ע"פ פשוטו. ובר"ה פ"ב ה"א לענין נאמנות ע"א ע"ש. ועירו' מ"ר רפ"ח לענין טומאה והוא בעשרות פ"ה : (ו) שתה וחזר. עי' או"ח סימן תרי"ב. ובביאורי הגר"א שם ועירו' שבת פ"א ה"א מדמה דשוות לאכילת פרס ע"ש : (ז) ספק. רפ"ג : (ח) שכחו. עי' מיי' פ"א מה"ש ה"ד ומשם מבואר דקאי לר"י דבעינן ידיעת החטא וכאן מודה וסיפא קשה ע"ש בהשגות וכ"מ מפרש דגם בשכחו מ"מ צריך להביא חטאת אחרת בנזכר אח"כ ויותר נראה דע"ש הוא כמ"ש בפנים א"כ דגרסינן ברישא כמו כאן מביא חטאת וקאי לר"א וסיפא דתשחט ארישא קאי וא"ש בשכחו דאינו מביא חטאת אחר ולכן נקט תרתי בבי דמביא ודו"ק : (ט) המביא חטאת על ב' חטאים. עירו' נזיר פ"ה ה"א ספרים שתים ואינו חייב אלא אחת וכו'. וכן בירו' שקלים פ"ב ה"ג וסייעו דרועה כמו כאן ע"ש בפ"ז ובק"ע ועירו' קדושין פ"ב ה"ו שחטא שתי חטאות ושם חטאת אחד המזבח בורר הראוי לו שתיהן אסורות באכילה וע"ש בפ"מ כגון שהפרים חטאת ואבדה : (י) שתי חטאות על ב' חטאים. עכ"מ בפ"ג מהל' שגגות פ"ד. וע"ש במ"ל ושם בשם הרי"ק דשוחט שתים ואין בורר דבדאורייתא אין ברירה וכן אם הוא שני מינים א"י לפרש אח"כ ע"ש בזה : (כ) שתי חטאות. עי' זבחים מדין זבחים שנתערבו בפ"ח ומוקי לה התם בגוונא דלא בעי סמיכה : (ל) חטאת יחיד בחטאת צבור. עי' זבחים עה. וצ"ל כאן דלא ה"ל בכל כמו בעינן וכמ"ש התוס' בפסחים פט. ד"ה ואלו וכ"כ בת"ב : (מ) משני מינים. יחיד בצבור א"א להתערב דזה זכר וזה נקבה ושעיר נשיא ברגלים בלא מין א' הוא : (נ) שנים שהביאו. עי' כל זה (כג.) : (ס) מודה ר"י. שם : (ע) ויתנו עליה. טז. : (פ) שכח את התורה. עי' שבת סח. וכאן טז. ועי' ירו' בשבת רפ"ז וסנהדרין פ"ז ה"ט : (צ) האוכל כזית חלב. עי' יב: ועי' ירו' שבת פ"א ה"א מדין העלמות : (ק) אשם תלוי. עי' יח: וירו' הוריות פ"ו יא. ותוס' ד"ה והתניא : (ר) אשתו ואחותו. עי' רפ"ד : (ש) חלב ונותר. יט. : (ת) א"ר"י אע"פ. עי' יט : משמע דרק ר"ש סובר כן ועי' ירו' שבת פי' ה"ד ושם סוף פי"א בדין מתעסק בחלבים : (א) לא נחלקו. יט : וכ. כל הענין ועי' תו"כ פ' ויקרא (מג:) ושם הגירסא בע"א שתי נדות שתי אחיות ור"י מחייב בזה חטאת שהרי ידע במה חטא : (ב) שאין ב' ימים. עי' ילקוט פ' ויקהל. וירו' פ"ז ה"א. ועי' יט: ועי' ירו' ריש ברכות ור"פ כלל גדול מבואר שם ג"כ זה ועירו' שבת פי"ג ה"א. מדין כתב אות א' בשבת וכו' : (ג) בין מלפניו. עי' (יז:) ובתוס' שם ד"ה מדסיפא ועי' לח"מ ריש פ"ח מהל' שגגות ועמ"א או"ח סימן ש"ג ובתוס' עירובין (לד.) ולפי התוס' כאן צ"ל דגם לענין שבות דמי זה לזה שהרי גם מלפניו איקבע איסורא : (ד) בין מלפניו. עירו' הוריות פ"ג ו. ה"ב באכל כזית וא"י אם ביוה"כ או קודם וע"ש בפ"מ : (ה) שכל היום מכפר. עי' כה. וירו' יומא פ"ח ה"ז ושבועות פ"א ה"ז : (ו) בחצי היום. עי' חולין קה: ועי' (יד.) ובחולין מוקמינן לריב"ג דפוטר בע"א ועירו' ב"ק פ"ג ה"ד מובא זה ע"ש דר"מ כר"ע : (ז) דם כו' טהורין. במשנה כ: בין טמאין וכו'. וכן בחולין קכ: (ח) דם התמצית. עי' ירו' פסחים פ"ח ה"א ולענין כפרה מודה ר"י וכן בבבלי : (ט) דם מהלכי שתים. כב. : (י) המחה החלב. חולין קכ. וירו' שבועות פ"ג. וירו' מע"ש פ"ב. ויומא פ"ח ה"ג ופסחים פ"ג ה"א לענין חמץ כה"ג : (כ) הקפה הדם. עי' מנחות כא. דבאור הוה דם שבשלו : (ל) אכל כחצי זית. עי' יומא פ"ח. וירו' פ"ח דיומא ושבת פ"א ה"א : (מ) כדברי ר"ע. כב. : (נ) תתנה לחברתה כו'. ועי' כב : תוס' ד"ה אם. ועי' בפנים : (א) חתיכה של חלב. גמרא כג. ושם אמרינן דהתם פגול לית בו ש"פ וכאן ע"כ דאית ביה ובעולה דמועלין לאחר זריקה. ע"ש במעילה ג : בזריקת פגול :

מנחת בכורים

אכילה בפ"ע כלומר מזבחים מחולקים : אכילה מתוך אכילה. לפשוט אכילת נותר מה' זבחים מק"ו מה' תמחויין לענין מעילה : בהמה בשבת. גרסינן דר"ע שאל לר"א בעשה מלאכות הרבה כגון תולדות בשבתות הרבה ופשיט ליה מנדה שחייב על כל ביאה וביאה ודחה מה לנדה שכן הוא וכיא מוזהרת ואמר ר"א הבא על הבהמה תוכיח דחייב על כל ביאה וביאה ועי"ז אמר ר"ע בהמה כשבת דגם בבהמה מבעיא ליה אלא שקפחו לנגחו בטעם ששאל הדין ורוצה לקפחו בהלכות שאינו :

פרק ב א עד אחד אומר חלב אכל. והוא שותק : אין נאמן. בתמיה : שהודו לכן. שאמר תחלה ג"כ לא אכלתי דיכול לומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד : משיגיעוהו. משבאו עדים אמר וחזר מדבורו ואומר מזיד הייתי אינו נאמן דה"י לתרץ דבוריו והעדים יכולים להכחישו עכ"ב דכתב הגירסא בע"א : ב כדי שתית רביעית. ולא קי"ל הכי אלא בשתיה שיעורו ג"כ בכדי אכילת פרס : ה"ג כשם שאכילה בכזית כך שתיה בכזית ה"ג לה בתוספתא פ"ב דפסחים ובתרומות ולא קי"ל הכי אלא שיעור שתיה ברביעית : ממין אחר. אבל ממין אחד אף שנודע לו מ"מ מצטרפין דאתיא כר"ג. דס"ל אין ידיעה לחצי שיעור והוה כאילו אכל בהעלם אחת : ג מביא חטאת. ולא בעינן ידיעת החטא : לשום מה שהוא. לשם חטא שחטא וחזר ומביא חטאת על הידיעה נראה דחסר שם התנא וצ"ל דר"י פליג ארישא ובעינן שיודע במה חטא לכן אינו מביא אלא אשם תלוי : ד על חטא אחת. דהוה כמפרים ב' חטאות לאחריות : ה על חטא אחד. של אחד מהם איזה שיביא אח"כ הוה כאחד שהפרים ב' חטאות לחטא אחד : ו משני מינים. יחיד ביחיד זה כבשה וזה שעירה : ז יצא. ואינו מביא חטאת אחרת דשמא נזרק הדם והוה חולין בעזרה ואינו מביא חטאת העוף דכל חטאת קבוע הוא ואין חטאת העוף מכפר : ספק השיבה. הוה לילה והחטאת אינה כלום בזה מביא חטאת העוף דכל לאשתרויי בקדשים יכול להביא חטאת העוף : ותאכל. דהוה חטאת ודאי : ור"י פוטר. דגברא בעי ידיעה שידע שחטא ואי לא ידע מייתי אשם תלוי בשותפות לאשתרויי בקדשים : ח על כל אחת ואחת. על חלב בפ"ע ועל דם בפ"ע אף דבהעלם אחד אכלן : כזית פגול. או כזית מן כולהו אע"כ אכלן כולהו אף שהיה בהעלם א' מביא חטאת על כל אחד ואחד זה עיקר : ט על איזה בא מביא אשם תלוי גרסינן : ר' יהושע. דלר"י אף מאשם תלוי פטור : ולא ידע ואשם. שלא ידע אבל חטא ודאי : כיוצא בה. משם אחד כגון שנתכוין ללקוט תאנים לבנות אלו ולקט אחרים : ובא על זו. אף שכוון להיתר מ"מ בעריות חייב במתעסק ובשבת דפטרי בכוון להיתר ופלוגתייהו בכוון לאיסור רק מין אחר : אף אשם תלוי. והך כיצד מפרש באיזה לא פליגי ר"א ור"י. ור"ש שזורי פליג אר"י וס"ל דתאנים שחורים ולבנים הוה שם אחד וחייב לכ"ע ובגמרא מוקמינן לשמואל דמתעסק בשבת פטור אף בהיכון לאיסורא בגוונא אחריתא : ור"י פוטר. דבעינן שיודע במה חטא וכדלעיל : י שאין שני ימים מצטרפין. ובין השמשות שמא מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה נמצא דנתחלק המלאכה ופטור : מכה בפטיש יוכיח. דה"א לחלק המלאכה דבשעת הכאתו אחרונה תיובו ובזה חייב : הגבהה. שמגביה את הפטיש להכות ומכה בפטיש הוא צירוף הגבהה והורדה על האבן : בין מלפניו. אף דעדיין התחלת שבת הוא : יא בחצי היום. דאין יוה"כ מכפר חטאת ודאי : שבת היא. ביוה"כ כתיב דמקרי שבת בפ"ע : יב מהלכי שתים. כגון אדם וכגון דפירש : אסור. אף בל"ת ליתנהו כדדרשינן לה בקרא רפ"ה. וכן בדם שרצים אם התרו בו משום שרץ חייב : דם דגים. בדאית ביה קשקשים : יג וגמאו. דרך שתיה מ"מ חייב שכזית נתערב עם אחרים ויש בתערובות כזית בכדי אכילת פרס והיינו דקאמר אם יש בו כזית : ממין אחד. כגון אכל חצי זית חלב והמחה וגמאו כחצי זית : יד ונודע לו שחטא. אם לא נשתטה שדינו הוא שיביא אשם ודאי וממין אחד הוא : ה"ג תעשה ודאי שממין שהביא וכו'. לא משכחת לה אלא באשם מעילות לר"ע אבל בשאר עבירות א"א להביא את האשם דחטאת כבשה ואשם איל בן שתי שנים : נודע לו עד שלא נמלקה תתנה לחברתה. הצריכה לחטאת העוף : ה"ג שנמלקה נודע לה ממצה דמה כפרה מותרת באכילה דכיון דנודע עד שלא מיצה דמה עיקר כפרה בדם הוא : נאכלת כפרה ספיקה שעל הספק באת מתחלה. א"כ עתה לא הוה כודאי להתיר באכילה ואתיא לפי גירסא זו כרב אבל ר"י ס"ל בגמרא דמשנמלקה נודע לה אסור בהנאה ותקבר דלא יאמרו חטאת העוף הביא על הספק נאכלת הכי משנמלקה נודע לה עד שלא מיצה דמה כפרה אסור באכילה אף דמעילה אסור בהנאה דקדשים נינהו ולאכילה לא חזיא מ"מ עיקר מה שנאסר בהנאה הוא משום גזירת אכילה דלא יאמרו חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת א"כ גזירת אכילה הוא מדרבנן לכן נאמר דאסור באכילה אבל בסיפא עיקר הטעם דמדינא מיתסר והוה אסור בהנאה :

פרק ג א מביא חטאת ל"ג. דאי מיירי בחולין חלב א"כ אשם תלוי מאי בעי הכא לת"ק אלא מיירי בחולין היתר וה"ג מביא אשם תלוי והיינו אחלב ולא על הקדש ולר"ע מביאין אשם תלוי גם על הקדש : ואשם ודאי. על המעילות : הן הן כדברי ר"ש. דס"ל שנים מביאין בשותפות ומתנין ולר' יוסי אין מביאין : ב חתיכה קודש. חלב ותתיכה חולין ג"כ של חלב בהעלם אחד דלא הוי אלא כאוכל זית אחד : ואשם ודאי. על הקדש דממ"נ קדש אכל : בשתי העלמות. מחלקות לחטאות לשני זיתי חלב : ג של חולין. היתר : אשם תלוי. על הפיגול ולא על הקדש כת"ק : ואשם על הקדש. כגון דאית ביה ש"פ ופוטר לגמרי מחטאת על הפיגול דא"א להביא בשותפות

הראשונה ובא אחר ואכל את השניה יביא חטאת בשותפות ויתנה עליה ותאכל דברי ר' שמעון ור' יוסי פוטר מודה רבי יוסי שזה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי. חתיכה של חלב פגול ותתיכה של חולין אכל את אחת מהן ואין ידוע איזה מהן אכל מביא ב' אשמות תלויין אכל שניה מביא שתי חטאות אכל א' את הראשונה ובא אחר ואכל את השניה הן הן דברי ר' שמעון הן הן דברי ר' יוסי: ד חתיכה של חלב פגול ותתיכה של נותר אכל את אחת מהן ואין ידוע איזה מהן אכל מביא שני אשמות תלויין רבי אליעזר אומר מביא חטאת ואשם תלוי אכל שניה מביא שלש חטאות אכל אחד את הראשונה ובא אחר ואכל שניה הן הן דברי ר"ש הן הן דברי רבי יוסי: ה חתיכה של פגול ותתיכה של נותר אכל את אחד מהן ואין ידוע איזו מהן אכל רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר אכל שניה מביא שתי חטאות: ו חתיכה של חלב פגול ותתיכה של חלב נותר אכל את אחת מהן ואין ידוע את איזו מהן אכל מביא חטאת ואשם תלוי וכדברי רבי אליעזר מביא שתי חטאות אכל שניה בהעלם א' מביא ב' חטאות ואשם ודאי בשני העלמות מביא שלש חטאות ואשם ודאי: ז חתיכה של חלב פגול קודש ותתיכה של נותר אכל את א' מהן ואין ידוע את איזו מהן אכל מביא חטאת ואשם תלוי וכדברי ר"ע מביא חטאת ושני אשמות תלויין וכדברי ר' [א] אליעזר מביא שלש חטאות אכל שניה בהעלם א' מביא שלש חטאות ואשם ודאי בשני העלמות מביא ד' חטאות ואשם ודאי:

פרק רביעי

א (א) האוכל חמש חתיכות מזבח אחד בחמשה תמחויין בהעלם אחד אין מביא אלא חטאת אחת ועל ספיקן אין מביא אלא אשם תלוי אחד. בחמשה העלמות מביא חמש חטאות ועל ספיקן מביא חמשה (ב) אשמות תלויין. ר' יוסי בר' יהודה אומר ור' אליעזר בר' שמעון אומר אפילו אכל חמש חתיכות מחמשה זבחים בהעלם אחד אין מביא אלא חטאת אחת ועל ספיקן אין מביא אלא אשם תלוי אחד. (ג) זה הכלל כל המביא על הודעו חטאת מביא על לא הודעו אשם תלוי וכל שאין מביא על הודעו חטאת אין מביא על לא הודעו אשם. אבל אם אכל ה' חתיכות מזבח א' לפני זריקת דמים אפילו בהעלם אחד מביא חטאת על כל אחת ואחת: ב (*ג) המביא חטאת ואשם על חטא ונודע לו שלא חטא עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר משנשחט תעובר צורתו ויצא לבית (ד) השרפה: (ה) שור הנסקל נמצאו עדיו זוממין מותר בהנאה. (ו) עגלה ערופה נמצאו עדיה זוממין מותרת בהנאה (ז) חייבי עגלה ערופה שעבר עליהן יום הכפורים חייבין להביא לאחר יום הכפורים (ח) מצאו את ההורג בין כך ובין כך הורגין אותו שנא' (דברים כה) ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם בדם שופכו: ד רבי אליעזר אומר (ט) מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום ובכל שעה שירצה הי ה נקרא אשם חסידים אמרו עליו על בבא בן בוטי שהיה מתנדב אשם תלוי בכל יום ויום חוץ מאחר יוה"כ יום אחד אמר המעון [ב] אילו היו מניחים לי הייתי מביא אלא אומר המתן עד שתכנס לבית הספק וחכמים אומרים אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. (י) אשם גזילה אשם מעילה אשם שפחה חרופה שהביאה פחות (כ) משלשה עשר חודש ויום אחד שלא בכסף שקלים פסולין (ל) הביאן יתר על שלשה עשר חודש ויום אחד אפילו הן זקנים כשרין. (מ) אשם נזיר ואשם מצורע שהביאן יתר על שנים עשר חודש פסולין. הביאן פחות משנים עשר חודש אפילו ליום השמיני כשרין. (נ) הביאן בסלע הביאן בשקל הביאן בה' דינרין כשרין: ה (ס) המפריש שתי סלעים לאשם לקח באחת מהן איל לאשם אם היה יפה שתי סלעים יקרב אשמו ושניה תפול לנדבה אם לאו ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו אשם יפה שתי סלעים ושניה תפול לנדבה. לקח בהן שני אילים לאשם אם היה אחד מהן יפה ב' סלעים יקרב אשמו והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה אם לאו שניהם ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא מהן אשם היפה שתי סלעים והשאר יפלו לנדבה. לקח בהן שני אילים לחולין אחד יפה שתי סלעים ואחד יפה עשרה זוז היפה שני סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו. אחד לאשם ואחד לחולין אם היה של אשם יפה ב' סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו יביא סלע וחומשה מביתו. (ע) לקח איל אחד בסלע ופיטמו והרי הוא יפה שתים כשר יביא סלע מביתו הפריש איל אחד מעדרו בשעת הפרשתו יפה סלע ובשעת הקרבתו יפה שתים כשר (פ) בשעת הפרשה יפה שתים ובשעת הקרבתו יפה סלע פסול: ו (צ) המביא אשם תלוי על ספק חלב ועל ספק דם ונודע לו שלא חטא עד שלא נשחט יצא וירעה בעדר משנשחט תעובר צורתו ויוצא לבית השרפה. הפריש (ק) חטאת לחלב והביא לדם לדם והביאה לחלב הרי זה (*ק) [ג] מעל ולא כיפר. (ר) הפריש מעות לחטאת החלב והביאן לחטאת דם להטאת דם והביאן לחטאת חלב בשוגג מעל לפיכך כיפר (ש) במזיד לא מעל לפיכך לא כיפר. (ת) הפריש עשירית האיפה והעשיר עד שלא קדשה בכלי הרי היא ככל המנחות תפדה ותאכל משקדשה בכלי תעובר צורתה ותצא לבית השרפה (א) הפריש מעות לעשירית האיפה והעשיר יוסיף ויקח בה תורין ובני יונה הפריש תורין ובני יונה והעשיר סתומים ימותו (ב) שאין פדיון לעוף. מפורשים חטאת תמות ועולה תקרב עולה הפריש מעות תורין ובני יונה והעשיר יוסיף ויקח בהן כשבה ושעירה: ז ר"ש אומר בכ"מ הקדים בריאת (ג) שמים לארץ במקום אחד הוא אומר (בראשית ב) ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים מלמד ששקולין זה כזה. בכל מקום הקדים אברהם לאבות במקום א' הוא אומר (ויקרא כו) וזכרתי את בריתי יעקוב וגו' מלמד ששקולין זה כזה שלשתן. בכל מקום הקדים משה לאהרן במקום אחד הוא אומר (שמות ו) הוא אהרן ומשה מלמד ששקולין זה כזה. [ד] בכל מקום הקדים יהושע לכלב במקום אחד הוא אומר (במדבר יד) בלתי כלב בן יפונה הקנזי ויהושע בן נון מלמד ששניהן שקולין זה כזה:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת כריתות

אור הגנוז

פ"ד [א] אלעזר: [ב] הזה אלו היו מניחין לי הייתי מביא אלא אומרים לו: [ג] לא מעל: [ד] בכל מקום הקדים כבוד אב לאם במקום אחד אומר איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולין זה כזה:

מצפה שמואל

(א) האוכל ה' חתיכות. טו: (ב) אשמות תלוין. יח: וירושלמי הוריות ועי' יא. תוס' יח: ד"ה והתניא: (ג) זה הכלל. עי' ערלה פ"ב מ"ס כה"ג לענין תערובות תרומה עם ידיעת ספק כידיעת ודאי ועי' ירושלמי פ"ב דשבועות ה"א. בידיעת ספק לחטאת פלוגתא ר"י ור"ל: (*ג) המביא חטאת ואשם. כג: (ד) השריפה. עי' כד: וכן רב אשי אמר בגמרא דמתחזי כקדשים פסולין ועיקר טעמא דחולין בעזרה בשריפה פירש"י בסוף תמורה משום דאתי לאחלופי בקדשים וקרובים לאחליף יותר בקדשים שאין פסולן בגופן דטעון עבור צורה ה"נ טעון עבור צורה מהרב מוהרד"ל: (ה) שור הנסקל. כד.: (ו) עגלה ערופה. ע"ש. ועי' רמב"ם פ"י מהל' רוצח ה"ז וכ"מ שם וכאן מבואר כן. ועי' במשנה ב: (ז) חייבי עגלה ערופה. כו: (ח) מצאו ההורג. סוטה מז.: (ט) מתנדב. כה. ועי' כד. וכה: דס"ל לר"א אשם בא על הנבילה: (י) אשם גזילה. זבחים נ:: (כ) מי"ג חודש. עי' חולין. (כב:): (ל) הביאן יתר. חולין כב: ע"ש ועי' סוטה מו. ועי' רמב"ם בהל' מעס"ק פ"א הל"י. וע"ש בפ"ג בהל' איסורי מזבח ה"ו מ"ש בזה: (מ) אשם נזיר. מנחות מח:: (נ) הביאן בסלע. י: ועי' כז. (ועי' זבחים מח. תוס' ד"ה וחטאת. וב"ב קטו: ד"ה רבעתים): (ס) המפריש. מתבאר בש"ס כו: וכז. ע"ש ועמ"ל פ"ד מהל' מעילה ה"ו. ועי' רמב"ם פ"ד מהל' פסוהמ"ק הכ"ה. והמ"ל האריך שם הרבה בביאור תוס' זו ולקמן ע"ש: (ע) לקח איל. כו. ע"ש לענין שבח הקדש: (פ) בשעת הפרשה. עי' מיי' פ"ד מהל' פסוהמ"ק הכ"ה ומ"ל בפ"ד מהל' מעילה שם: (צ) המביא אשם תלוי. כג:: (ק) חטאת לחלב. עי' כז: כל הברייתא. ועירו' ובזבחים ט: דאמר רבא דחלב ששחטה לדם דכשר אין ענין לזה דשם הכוונה אם מכפר על החלב הוה שינוי ולכן ס"ל לר"א בריש דרבא לפסולא אבל כאן החקירה אם מכפר על הדם כיון שהופרש לחלב וז"ב ועפ"ג מהל' שגגות ה"ג בשם הרי"ק שהביא תוס' זו ועי' שם בלח"מ ועי' בפ' ט"ו מפסוהמ"ק ה"ו. וככ"מ שם. שמדמה זה לזה. ולפ"ז מאן דס"ל דלחטאת חלב על דם כפר הוא נגד המשנה וצ"ע בזה. ועי' מ"ר כח. בתוס' ד"ה על חטאתו: (*ק) לא מעל גרסינן. ועי' קדושין כד: ותוס' שם: (ר) הפריש מעות. כז כ': (ש) במזיד לא מעל. קדושין כד: וכרי"ש שם: (ת) הפריש עשירית האיפה. עי' מנחות קד: ורמב"ם פ"י מהל' שגגות הי"ב: (א) הפריש מעות. כו ב: (ב) שאין פדיון לעוף. כז: ומנחות קד: ועמ"ש בזה במנחות בעטור שם ד"ה המקדים ועירו' שקלים פ"ד ה"ח דאין לעוף פדיון ולכן לא קדשה אלא קדושת דמים במשנה שם דהמקדיש נכסיו וע"ש: (ג) שמים לארץ. עירו' חגיגה פ"ב ה"א ועי' בבלי שם פלוגתא דב"ש וב"ה ועי' במכילתא ר"פ בא"זה:

סליק מסכת כריתות

מנחת בכורים

בשותפות: וזה מביא אשם תלוי. אף השני: הן הן דברי ר"ש. אי מביאין בשותפות: ד שני אשמות תלויין. על חתיכת חלב ופיגול אבל לא יביא חטאת ממ"נ כדברי יהושע: מביא חטאת. דלא בעינן ידיעת החטא: שלש חטאות. לכ"ע: הן הן דברי ר"ש. אי מביאין שני חטאות בשותפות ולר"י זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי: ו וכדברי ר"א. דלא בעינן ידיעת החטא: ה"ג מביא ג' חטאות ואשם ודאי בשתי העלמות מביא ד' חטאות ואשם ודאי. דבריפא הוה חלב חד ופיגול חד ונותר חד ואשם על הקדש אי אית ביה שוה פרוטה וסיפא הוה נמי על החלב שתים: ז קדש. כגון דאית ביה ש"פ: ותתיכה של נותר פיגול גרסינן: חטאת על הפיגול. ועל החלב ועל הנותר אשם תלוי: ושני אשמות תלויין. גם על הקדש: וכדברי ר"א מביא שתי חטאות גרסינן. דלא בעינן ידיעת החטא: בהעלם אחד. אפיגול חדא ואנותר לחוד ואחלב לחוד: ד' חטאות. על פיגול שתים ועל הנותר ועל החלב ומשכחת לה נותר פיגול כגון שחלוק לשתים ואנתיה חדא ע"ג המזבח דפקע פיגולו וה"ל נותר:

פרק ד א מזבח אחד. כגון נותר: אלא חטאת אחת. דתמחויין אין מחלקין: כל המביא. כשם שמחלק בחטאות כך מחלק באשם תלוי: לפני זריקה. דעדיין לא היתה לה שעת הכושר ולא הותר לכהנים: מביא חטאת על כל אחת ואחת. דבמעילות מודה ת"ק דתמחוין מחלקין משום דתמיד המאכיל כאוכל והמהנה כנהנה וצריך המעילה בחצי פרוטה היום וחצי פרוטה לאחר שלש שנים: ב ויצא לבית השרפה. ולא אמרינן יקבר ודלא כמתניתין: ג עגלה ערופה שנמצאו עדיה זוממין. ונמצא עדות השקר שאמר ראה ההורג קיימת ואין מביאין עגלה ערופה: ד בסלע. כשער בינוני: ה יקרבו. כיון ששוה שני סלעים: בדמיו. כלומר ומשלים מן זה הסלע אם לא היה שוה: והשניה. כלומר והמותר והמ"ל כ' שישלים מביתו שהרי ידע מתחלה שהשני היה מותר אשם והפרישו לנדבה מש"כ בסיפא: לחולין. דמעל בהן: עשרה זוז. דהוא שני סלעים וחומש משני סלעים: לאשמו. לאשם מעילות: למעילתו. להקריב אשם מחמת הראשון דהוא הקרן והחומש וקרי לגזילו מעילתו: יקרב לאשמו. כמו בראשונה לאשם שצריך להביא מתחלה דלא הוחל מקדושתו: והשני לאשם מעילתו. ויביא סלע לקרן וחומשה: כשר. דאדם מתכפר בשבח הקדש ומ"מ צריך לשלם הסלע ולא ישתכר בחנם ואף אם אין אדם מתכפר בשבח הקדש מ"מ כיון דפטמו חביבין כשבח דידיה: כשר. בזה הטעם משום דאדם מתכפר בשבח הקדש: פסול. דהולכין אחר שעת הקרבה: ו יצא וירעה. ולא אמרינן דגמר ואקדים ואתיא כר"מ: ה"ג ה"ז לא מעל ולא כפר וטעמא קא מפרש כיון דלא מעל דה"א לעבות מהקדש חולין אא"כ נפל בו מום א"כ לא הוי שינוי ואין מכפרין מחטאת על חטא: בשוגג. הוציאן דיש מעילה א"כ הוה כקנה ממעות חולין חטאת ויצא: סתומים. שלא פירש איזה לעולה ואיזה לחטאת ימותו שתיקן דהוה כחטאת שכפרו בעליה באחר דלמיתה אזלא: תקרב עולה. לנדבה: ז ר"ש אומר. בסוף מכילתין איירינן אי כבשים קודמין לעזים אי לא ודרש אף שכבשים קודמין לעזים בכ"מ שוין הן. וכן בכבוד אב ואם: בריתי יעקוב. ואף את בריתי יצחק וגו':

סליק מסכת כריתות בסיעתא דשמיא

פרק ראשון

א (א) חומר בשרץ שאין בשכבת זרע ובשכבת זרע שאין בשרץ חומר בשרץ שהשרץ (ב) לא חלקת טומאתו וש"ז חלוקה טומאתה. חומר בשכבת זרע (ב) ששכבת זרע מטמא בכל שהוא והשרץ אינו מטמא אלא בכעדשה: ב (ג) חומר בנבלה שאין במי חטאת ובמי חטאת שאין בנבלה (ג) שמיעוט מי חטאת טמא ומיעוט נבלה טהור. חומר בנבלה (ג) שבמי חטאת שלהן טהורין מטומאתן ומטהרין את הטמאים (ד) ואין מטמאין בצרופן מה שאין כן בנבלה. חומר בנבלה שנבלה שיבשה (ה) אם יכולה לישרות [א] ולחזור לכמות שהיתה (ו) מצטרף הרי זה טמאה: ג (ד) חומר בטמא מת שאין בבועל נדה ובבועל נדה שאין בטמא (ה) מת שטמא מת טעון הזאה שלישי ושביעי מה שאין כן בבועל נדה חומר בבועל נדה שבועל נדה מטמא (ז) כר התחתון כעליון מה שאין כן בטמא מת ר' יוסי אומר (ח) זובו של זב ורוקו ושכבת זרעו ומימי רגליו (ט) ורביעית (י) מן המת [ב] למה אמרו רביעית לפי שכל עובר תחלת ברייתו יש בו רביעית דם (ו) ודם הנדה כיוצא במרכב (ז). חומר בהן שאין במרכב ובמרכב שאין בהן (ח) שהן שוה מגען למשאן לטמא אדם ולטמא בגדים מה שאין כן במרכב חומר במרכב שהמרכב מטמא תחת (ט) אבן מסמא מה שאין כן בהן: ד חומר בכזית (י) מן המת שכזית מן המת (י) פתחו בטפח והמת (יא) פתחו בארבעה טפחים. (יב) רבי נתן אומר [ג] להיות טמא מת לטמא שנים ולפסול א': ה (כ) בשלשה דברים שוה סוריא לארץ ישראל ובשלשה לחוצה לארץ עפרה טמאה כחוצה לארץ והמביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ והמוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ. שלשה לארץ ישראל שקונה בה (ל) כקונה בפרוור שבירושלים וחייבת במעשרות ובשביעית (יג) ואם יכול (מ) ליכנס לה בטהרה טהורין: ו (נ) נכנסין לבין האולם ולמזבח שלא רחוץ ידים ורגלים דברי ר"מ וחכ"א אין נכנסין אמר ר"ש הצנוע לפני רבי אליעזר אני נכנסתי לבין האולם ולמזבח שלא רחוץ ידים ורגלים אמר לו מי חביב אתה או כהן גדול היה שותק אמר לו בוש אתה לומר שכלבו של כהן גדול חביב הימך אמר לו רבי אמרת אמר לו (יד) אפילו כהן גדול פוצעין את מוחו בגיזרין מה תעשה שלא מצאך בעל הפול (ס) ר' יוסי אומר כשם שהכל פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה כך פורשין בשעת מתן דמים פר כהן משיח פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודת כוכבים (טו) ודמים של יום הכפורים הוי (טז) מה מעלה בין האולם ולמזבח ולמזבח ולהיכל אלא שלבין האולם ולמזבח נכנסין לעבודה ושלא לעבודה ולהיכל אין נכנסין אלא לעבודה בלבד: ז אבא שאול אומר עליית בית קדשי הקדשים חמורה מבית קדשי הקדשים שבבית קדשי הקדשים כהן גדול נכנס לשם בכל שנה ושנה לעבודת יום הכפורים ארבע פעמים ביום ואם נכנס חמש חייב מיתה (ע) ולעליית בית קדשי קדשים אין נכנסין לה אלא (יז) (פ) לשנים לידע מה היא צריכה אמרו לו אין זו מעלה (צ) נכנסו מצורעים לפנים מן החומה לוקין את הארבעים זבין וזבות נדות ויולדות (יח) להר הבית (ק) לוקין שמונים (ר) טמא [ד] נכנס להר הבית ולא טמא מת [ה] אמרו אלא אפילו מת עצמו שנא' (שמות יג) ויקח משה את עצמות יוסף עמו במחנה לויה ר' שמעון אומר (יט) החיל ועזרת נשים [ו] בבית העולמים (ש) והטמאים שנכנסו לשם פטורין: ח (ת) כל העזרה כשרה לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים והשוחט בתוכה חולין אסורין בהנאה והיא היתה חצר המשכן לפנים מן הקלעים שהיו במדבר. כל הטמאים שנכנסו משער נקנור ולפנים (א) אפילו הן מחוסרי כפרה הרי אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ואין צריך לומר טבול יום (כ) ושאר כל הטמאין שנכנסו לפנים ממחיצותיהן הרי אלו באזהרה נכנסים לקדש הרי אלו חייבים [ז] רבי יהודה אומר על פני הקדש במיתה (ב) ושאר כל [ח] המת באזהרה: ט (ג) הכל נכנסים לבנות ולתקן ולהוציא את הטומאה מצוה בכהנים אין כהנים נכנסין לוים אין לוים נכנסים ישראלים. מצוה בטהורים אין טהורין נכנסין טמאין מצוה בתמימין אין תמימין נכנסין בעלי מומין מצוה שיכנסו בתיבות אין שם תיבות נכנסין דרך פתחים וכן הוא אומר (דה"ב כט) ויבאו הכהנים לפנימה בית ה' לטהר ויוציאו את כל הטומאה וגו' ר' יהודה אומר (ד) מחילות שתחת היכל חול ובגגו של היכל קדש אין אוכלין שם (כא) קדשים

הגהות הגר"א

(א) אין חלוקה טומאתו: (ב) שאין בנבלה חומר במי חטאת שמיעוט: (ג) שמי חטאת יש להן טהרה: (ג) מצטרף ל"נ: (ד) בט"מ חומר בט"מ: (ה) ומימי רגליו ודם הנדה: (ו) ורביעית דם מן המת: (ז) ודם הנדה ל"נ: (ח) כיוצא במרכב לטמא שנים ולפסול אחד: (ט) חומר בהן ששוה מגען: (י) חומר בכזית מן המת מן המת שבזית מן המת: (יא) והמת עצמו: (יב) מר"נ עד בשלשה ל"נ וגרסינן כאן וכמה היא כדי לעלות ארוכה רואין אותו כאילו יחור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה קטנה אם יכול לחיות הימנה טמא ותי' ואם לאו טהור ל"נ (הכתוב לקמן בהלכה י'): (יג) ואם יכול ל"נ אלא והרוצה לכנס לה בטהרה נכנס: (יד) העבודה אפי' כה"ג נכנס פוצעין את מוחו בגזירין אלא שלא מצאך: (טו) ודמים של יה"כ הוי ל"נ: (טז) מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח אלא שבהיכל פורשין בין בשעת הקטרה בין שלא בשעת הקטרה ובין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה בין האולם ולמזבח נכנסין לעבודה וכו': (יז) אלא לשנים ל"נ אלא פ"א בשבוע וא"ל פעמים בשבוע וא"ל פ"א ביובל לידע מה היא צריכה א"ל אין זו מעלה. מצורעים שנכנסו: (יח) ויולדות שנכנסו להר הבית לוקין ארבעים מצורע שנכנס להר הבית לוקה שמונים טמא מת נכנס: (יט) החיל ועז"נ טמאי מתים שנכנסו לשם פטורין: (כ) ושאר כל הטמאין וטהורין שנכנסו לפנים ממחיצתן להיכל כולן בארבעים. מבית לפרוכת אל פני הכפורת במיתה רי"א אל פני הכפורת במיתה וכל ההיכל כולו ומבית לפרוכת בארבעים: (כא) אין אוכלין שם ק"ק:

באור הגר"א

(נמצא בכ"י תלמידו הג"מ בונם משקלאב ז"ל. והרד"ל ז"ל העתיקו בכי"ק)

פ"א חומר בשרץ מה שאין בשכבת זרע כו'. קאי על מתני' דקתני אבות הטומאה והשב השרץ ושכבת זרע קמ"ל הכא שאינן שוות אלא שיש חומר בזה מה שאין בזה וגם קאי על מתני' דמס' זבים דקתני האם בעל קרי כמגע שרץ עליו קאי ומפרש דלא לכל הדברים אמרו אלא שיש חומר בזה כו': השרץ לא חילק טומאתו. פי' בין קטן ובין גדול שאפי' שרץ קטן מטמא כגדול משא"כ בש"ז שאינו מטמא אם הוא של קטן פחות מבן תשע כדאמרינן במס' נדה: שש"ז מטמא בכל שהוא. פי' לנוגע איכא למ"ד לנוגע ואיכא למ"ד לרואה ולא דמיא לשרץ: חומר בנבילה שאין במי חטאת כו'. קאי על מתני' דחשיב למעלה מהם נבילה ומי חטאת כו' מפרש הכא שאינן שוין: שמיעוט מי חטאת טמא. פי' היינו אפי' פחות מכדי הזאה מטמא במגע משא"כ בנבילה דפחות מכזית אינו מטמא אפי' במגע והא דקתני הלשון מיעוט מי חטאת ולא קתני כדקתני לעיל שמי חטאת מטמא בכל שהוא היינו להורות שבתחלה היו בה כשיעור דהיינו בשעת קידוש ואח"כ נתמעט ואי הוי קתני כל שהוא הוה אמינא שאפי' בשעת קידוש היה כ"ש ובאמת לא קידש כלל כדקתני במנחות: ה"ג חומר בנבילה מבמי חטאת שמי חטאת יש להן טהרה מטומאתן. פי' דהיינו לאחר שהזה על האדם ונפל לארץ כדתנן פרה פי"ב מ"ד או שנפסלו או שרבו עליה מים אחרים: ואין מטמאין בצירופן. פי' דהיינו אם נשאר שיעור כדי הזאה בשני כלים שהוא טהור אף שבשעת [illegible] אמך שמיעוט מי חטאת טמא: משא"כ בנבלה. כדתנן רפ"ג דאהלות: לכמות שהיה הרי זו טמאה. כנ"ל ותי' [illegible] חומר בטמא מת שאין בבועל נדה. קאי על מתני' דקתני למעלה מהם בועל נדה משמע שבועל נדה חמור ממאי דתנן מיניה לעיל עליו קאי ומפרש שיש חומר ג"כ בטמא מת שאין בבועל נדה והאי למעלה מהם לאו דווקא אלא שבזו המעלה הוא למעלה מהם במה שמטמא משכב התחתון כו' ועוד דקאי על מתני' דמס' זבים דקתני התם בועל נדה כטמא מת ומפרש הכא דלאו לכל מילי קאמר אלא למתנותם כדאמר בפסחים: ר' יוסי אומר זו של זב כו' כיוצא במרכב חומר בהן שאין במרכב כו'. קאי על מתני' דקתני למעלה מהן מרכב משמע דמרכב חמור ממעיינות מפרש הכי דלאו לכל מילי אלא רק לגו שמטמא באבן מסמא אבל יש ג"כ חומר במעיינות במרכב כדמפרש ששוה מגען למשאן דהיינו שאף במגע מטמא אדם לטמא בגדים [משא"כ במרכב שחלוק מגעו ממשאו שבמשא מטמא בגדים ולא במגע ושוה בזה מרכב לנבלה ומ"מ שוין בהם כדי הזאה שבמשא מטמאין בגדים לא במגע כדתנן ותשוכי בגדים במגע]: ה"ג לטמא אדם לטמא בגדים ר' נתן אומר להיות כטמא מת לטמא שנים ולפסול א'. פי' דמפ' דבשעת נגיעה הוא כטמא מת ואחר שפירש אינו אלא ראשון: ה"ג חומר בכזית של מת מן המת וכמת מן כזית שלו. קאי על מתני' דקתני חמור מכולם מת דמשמע מת שלם ומפרש דיש חומר בכזית של מת מן המת כו' ומפרש שהמת פתחו בארבע וכזית פתחו בטפח. פי' וא"כ לפי זה יש חומרא פעם בכזית ופעם במת דהיינו אם היה הבית סתום שמטמא כל סביביו והשתא שנפתח פתח שראוי להוציא נטהר כל סביביו וא"כ כשיש בתוכו כזית מן המת נטהר אפי' אין בפתח אלא טפח לבד אבל אם היה מת בתוכו לא נטהר אא"כ נפתח פתח של ארבעה דהמת פתחו ארבעה. וא"כ בזו חומר במת מן כזית וכן אם לא היה לבית זו פתח לחוץ אלא לחדרים כל החדרים טמאים שאינו יודע באיזו יוציא ואם עשה א"כ פתח לחוץ הוי טומאה שסופו לצאת וטהור כל החדרים וא"כ אף בזה חומר במת דבמת שלם לא נטהר אלא כשיש פתח לחוץ ד' כיון שפתחו בד' ובכזית הגי בטפח אבל אם יש בבית כמה פתחים של טפח וכ"ש של ד' בזו חומר בכזית מבמת דבכזית כיון שאף הפתח של טפח ראוי להוציא א"כ אין הפתח של ד' מציל ואפי' הפתחים של טפח טמאים אבל במת כיון שאינו ראוי להוציא אלא בפתח של ד' וא"כ אינו טמא אלא אותן הפתחים שיש בהן ד' ולא אותן הפתחים שאין בהן אלא טפח: בשלשה דברים שוה סוריא לארץ כו'. קאי על מתני' דקא חשיב ארץ ישראל קדוש מכל הארצות כו' ומפרש הכא דגם סוריא קדוש יותר מחוץ לארץ בשלשה דברים: והמביא גט מסוריא כו'. לענין בפני נכתב כו': והמוכר עבדו לסוריא כו'. פי' לענין יציאה לחירות: בקונה בפרוור שבירושלים. פי' דהיינו שכותבין אונו אפי' בשבת כמו בארץ ישראל: וחייב במעשרות. פי' דהיינו של ישראל: ואם יכול ליכנס לה בטהרה. פי' ע"י שידה כו' טהורה. פי' שאין אויר סוריא טמא כחוץ לארץ: נכנסין לבין האולם כו'. קאי על מתני' דקתני בין האולם ולמזבח כו' ולא קתני היאך מעלה דאין נכנסין בלא רחיצת ידים אלא גבי היכל ומייתי הכא פלוגתא כלומר דסברי חכמים שאף בין האולם ולמזבח אין נכנסין בלא רחיצה: בעל הפול. פי' היינו הממונה שהוא בודק הכל מלשון אין פולין כו': בשם שפורשין כו' בשעת הקטרה. פי' היינו בשעה שמקריבין קטורת על המזבח הפנימי בהיכל: כך פורשין בשעת מתן דמים. פי' היינו בשעה שנותנים מתן דמים על מזבח הפנימי ומפרש דהיינו פר כהן המשיח כו' ודמים של יוה"כ. פי' היינו הדמים שנותנין בהיכל על מזבח הפנימי ועל הפרוכת: ה"ג הוי מה מעלה בין האולם ולמזבח ולהיכל. פי' מה הפרש יש ביניהם ומפרש אלא שבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה ובהיכל פורשין בין בשעת הקטרה בין שלא בשעת הקטרה ומפרש בגמ' דהכי פירושא שבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה דידיה דהיינו בשעה שמקטירין על מזבח הפנימי בהיכל וה"ה בשעה שנותנין מתנות על מזבח הפנימי אבל בשעה שמקטירין קטורת לפני ולפנים או בשעת מתן דמים לפני ולפנים אין פורשין מבין האולם ולמזבח ומהיכל פורשין ובין האולם נכנסין לעבודה כו': אבא שאול אומר עליית בית קדשי קדשים כו'. קאי על מתני' דקתני קדשי קדשים קדושה ממנו כו' ומוסיף הכא שאול שעליית ק"ק קדושה ממנו ופליגי עליו חכמים וסברי שאין זו בשביל קדושה אלא בשביל שאינו צריך ולהכי לא חשיב במתני' אלא עשרה קדושות: ה"ג אלא פעמים לשנים. פי' לשנים ידוע ולא בכל שנה: נכנסו מצורעים כו'. קאי על מתני' דקתני עיירות מוקפות חומה משלחין מתוכה מצורעין שהן נקראין מחנה ישראל ומהר הבית שהוא התחלת מחנה לויה משלחין אף זבין וזבות מפרש הכא דאם נכנסו מצורעים לפנים מן החומה דהיינו מאותה העיר המוקפת חומה שנשתלחו משם לוקין ארבעים שהוא להם מחנה ראשונה וכן זבין וזבות להר הבית שהוא להם מחנה ראשונה אין לוקין ג"כ אלא ארבעים אבל אם נכנסו מצורעים להר הבית לוקין שמונים שהרי הם אסורין לבא אפי' במחנה ישראל וא"כ הוי על מחנה לויה בפני עצמו שהוא קדוש יותר חייב שתי מלקות: ה"ג נכנסו מצורעין לפנים מן החומה לוקה ארבעים זבין וזבות להר הבית לוקין ארבעין נכנסו מצורעין להר הבית לוקין שמונים: ה"ג טמא מת מותר ליכנס להר הבית ולא טמא מת לבד כו': רש"א החיל ועזרת נשים כו'. קאי על מתני' דקתני החיל מקודשת הימנו שאין זבין וטמאי מתים כו' עזרת נשים מקודשת הימנו שאין טבול יום נכנס לשם קמ"ל הכא דכולהו לאו מדאורייתא אלא מעלה בעלמא ואם נכנסו אין חייבין: כל העזרה כו'. קאי על מתני' דקתני עזרת ישראל מקודשת הימנו כו'. ומפרש התוספתא כל הקדושה שמתחילין מעזרה ולהלן: ה"ג ושאר כל הטמאין טהורין שנכנס לפנים ממחיצתן ומפרש: להיכל הרי אלו באזהרה. פי' דהיינו אם נכנס להיכל אינו אלא אזהרה: נכנסו לקודש. פי' היינו לק"ק הרי אלו חייבין מיתה: ר' יהודה אומר על פני הכפורת במיתה ושאר כל הבית באזהרה. פי' שאף בק"ק שגופא אינו חייב מיתה אלא אם נכנס נגד הכפורת אבל בצדדין אינו אלא באזהרה: ה"ג וגגו של היכל קודש

אור הגנוז

פ"א [א] ולעמוד לכמות שהיתה ה"ז טמאה: [ב] מתיבת למה ועד רביעית דם ליתא: [ג] חור: [ד] מת: [ה] בלבד: [ו] מעלה יתירה בבית וכו': [ז] מיתה: [ח] חבית באזהרה:

מצפה שמואל

(א) חומר בשרץ. נדה מג: ושם: (ב) שש"ז מטמא בכ"ש. איכא מ"ד לרואה ואיכא מ"ד לנוגע. וער"ש פ"א סוף משנה ד' שהאריך בתוספתא זו: (ג) חומר בנבלה. ר"ש שם: (ד) ואין מטמאין בצרופן. עי' מנחות י. ור"ש שם. שהביא דרך תחליפא בדין זה: (ה) אם יכולה. עי' נדה נד: ועי' ירו' מיר פ"ז ה"ב: (ו) חומר בט"מ. ר"ש שם: (ז) כר התחתון. עי' נדה לב: ולג. ופי' תחתון של בועל נדה כעליון של זב דלא מטמא אוכלין ומשקין. ועי' נדה מד: ובר"ש שם. וברמב"ם פ"ג מטומאת משכב והגר"א פירש דכולן נעשו לאבות. ועי' א"ר פ"א מ"ג שמפרש כן ומפרש דברי הגמרא ע"פ שיטתו: (ח) זובו של זב. עי' ב"ק כה: (ט) אבן מסמא. ער"ש פ"א מ"ד שהאריך בדין אבן מסמא. ועי' שבת ריש פ' אר"ע: (י) פתחו בטפח. ער"ש בזה ופירוש הגר"א מבואר היטב. ועי' ביצה י. ושם בתוספתא פ"א ה"ד מ"ש שם במצפה: (כ) בג' דרכים. גיטין ח. בחו"ל גזרו על אוירה רק לתלות ולכן לא חשיב י"א מעלות בפ"א דכלים ר"ש פ"א מ"ט משבת טו: ע"ש. ועי' ירו' גיטין פ"א ה"ב לענין מוכר עבדו לעובד כוכבים: (ל) כקונה בפרוור. וכותבין עליו אונו אפילו בשבת. ועי' סוף חלה וירו' שם ובר"ש שם: (מ) לכנס לה בטהרה. דלא גזרו על אוירה רק על גושה והיינו דתני רישא עפרה טמא ונכנס בשידה תיבה ומגדל: (נ) נכנסין לבין אולם. עי' פ"א מ"ט ולחכמים משמע דמה"ת הוא דלא פוצעין מוחו. ועי' זבחים יט. ועי' ר"ש: (ס) ר' יוסי. יומא מד ובירו' שם פ' ה' וגרסינן שם כנוסח הגר"א. ועי' ר"ש מ"ט שהקשה למה לא חשיב במעלות דמשנה והוי י"א: (ע) לעליית בית ק"ק. פסחים פו. וד' פעמים היינו להזות דם הפר ולהקטיר קטרת ולהוציא דם שעיר ולהוציא כף ומחתה: (פ) לשנים. נוסח הרמב"ם בפירוש המשנה כנוסחתנו: (צ) נכנסו מצורעים. עי' רמב"ם פ"ג מהל' ביאת מקדש ה"ח: (ק) לוקין שמונים. עי' פסחים סז. וכאן הגי' בטעות. וכן כתב הר"ש ספ"א. ועי' רמב"ם שם ה"ט: (ר) טמא נכנס. ועי' יבמות ז: (ש) הטמאים פטורין. עכ"מ שם ה"ט: (ת) כל העזרה. עי' זבחים נו.: (א) אפילו הן מחו"כ. עי' מנחות כז: ועי' כ"מ פ"ז מהל' בית הבחירה ה"ח ופ"ג מהל' ביאת מקדש ה"ט שכ' דס"ל דמחו"כ דזב כזב דמי והרמב"ם לא פסק כן: (ב) ושאר כל הטמאים כנ"ל: (ג) הכל נכנסין. עירובין קה: ועי' ר"ש פ"א מ"ט ומסיק שם דישראל לא והגמרא מביא שם מקודם לענין טומאה בעזרה דמ"ה מדאשתני וכו': (ד) מחילות. פסחים דף פו ומוקי לה התם בפתוחות לחיל. ועי' ירו' פסחים ספ"ז ומע"ש פ"ג ובתוספתא שם. ועי' פסחים פו: ד"ה מחילות ועי' מ"ל פ"ג מהל' ביאת מקדש ה"ג:

זר זהב ומנחת בכורים

הזר זהב הוא מאת הגר"א ז"ל ונכתב מפיו ע"י אחד מתלמידיו ה"ה הרב ר' מאיר בהחסיד מוהר"ר אליעזר ז"ל מווילנא. והדברים שיבאו מוקפים בחצאי רבוע כזה [ ] המה מבעהמ"ס מנחת בכורים

פרק א א לא חלקת טומאתה. בין שרץ גדול לשרץ קטן שכולן מטמאין. וש"ז חלוקה טומאתה שהקטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד אין שכבת זרעו מטמאה: ב שמיעוט מי חטאת טמא. ואפילו אין בהם כדי הזיה: ומיעוט נבלה. פחות מכזית טהור: יש להן טהרה מטומאתן גרסינן. לאחר שנעשה מצותן אין מטמאין כדתנן [פרה פי"ב מ"ד] מתליקין היה לפני חלונות של רבים ודורסין ולא נמנעין מפני שאמרו מי חטאת שעשו מצותן אין מטמאין: ואין מטמאין בצרופן. פחות מכדי הזיה בכלי זו ופחות מכדי הזיה בכלי זו או בכלי אחד ואין נוגעין זו בזו והסיטן טהור. והכא לטומאה משא דאי למגע האמרת שמיעוט מי חטאת טמא: משא"כ בנבלה. שאם הסיט שני חצאי זיתים או שנגע בכשני חצאי זיתים כאחת טמא כדתנן רפ"ג דאהלות הנוגע בכשני חצאי זתים מן הנבלה או נושאן ר"ד בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין: ג כר התחתון כעליון. שאם יושב על עשרה כרים הכר התחתון טמא כעליון שרואין כאילו כולן נוגעין בבועל נדה עצמו וכן האבונים: רביעית. דם מן המת: [במרכב לטמא ב' ולפסול אחד גרסינן. ובר"ש ליתא ומלתא דפסיקא נקט דאפילו נגע באוכלין ומשקין שאין נעשין אב הטומאה מטמא ב' ופוסל אחד אבל אם נגע באדם וכלים עושה אב הטומאה]: לטמא ב' ולפסול א'. שהמעיינות והמרכב הן אבות הטומאה כזב עצמו ומטמאין ראשון וראשון מטמא שני ושני פוסל א' בתרומה: לטמא בגדים. פריטנא במתני' מה היא טומאת בגדים: משא"כ במרכב. שחלוק מגעו ממשאו במשא מטמא בגדים ובמגע אינו מטמא בגדים. וכזו שוה מרכב לנבלה ומי חטאת שיש בהן כדי הזיה שבמשא מטמאין בגדים ובמגע אין מטמאין בגדים כדתנן ותשוכי בגדים במגע: אבן מסמא. אבן גדולה ואם היה המרכב תחת האבן והזב הפוס באבן טמא מה שתחתיו משום מרכב: ד חומר בכזית כו' פתחו בטפח. שאם המת בבית ולו כמה פתחים של ארבעה ארבעה טפחים ופתח אחד של טפח וכולן נעולין ולאחותיהן נעולין מכפנים וכלים תחת המשקוף מן הדלת ולחוץ. במת שלם כל הכלים טמאין משום סוף הטומאה לצאת ואינו יודע באיזה פתח יוציאו. חוץ מכלים שתחת הפתח של טפח טהורין שאינו ראוי להוצאת המת. אבל בכזית מן המת בבית אף הכלים שבפתח של טפח טמאין שהפתח ראוי להוצאת כזית: [ר' נתן אומר לא גרסינן כלל]: וכמה הוא כדי לעלות ארוכה. [גי' הגר"א וקאי] אמתני' דתנן פירש ממנו אבר אם יש עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ובאהל שיעור בשר כראוי כדי להעלות ארוכה. אם יכול לחיות ממכה טמא האבר. שרואין אותו כאילו יחור של תאנה שנשבר ומדובק בקליפה קטנה אל האילן שינק היחור מן האילן ויכול לחיות. כך אם היה האבר מחובר קצת אל האדם ויכול לחיות טמא [ובכ"י מבואר זה לקמן]: ה עפרה. גושה: כמביא מחו"ל. וצריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם: כמוכר לחו"ל. ויוצא לחרות: כקונה בפרוור שבירושלים. וכותבין עליו אונו אפילו ע"י נכרי: ליכנס לה בטהרה. נכנס ע"י שידה תיבה ומגדל. שעל אוירה לא גזרו טומאה כחו"ל שגזרו אף על אוירה: ו ר' אמרת. כלומר תרה לי על שאמרת לי כך: בעל הפול. כהן הממונה על זה. וצ"ל כנוסחת הגר"א: שלא בשעת הקטרה. דידיה אלא בשעת הקטרה של ק"ק: אלא בשעת הקטרה. שמקטירין בהיכל: לעבודה. או להשתחוות: ז ארבעה פעמים. להקטיר קטורת ולהזות דם פר ולהזות דם שעיר ולהוציא הכף והמחתה: [לשנים. כדמפרש בנוסחת הגר"א וכן הנוסחא ברמב"ם בפירוש המשנה [פ"א מ"ט]]: שבוע. שמיטה: אין זו מעלה. שמה שלא היה נכנסין מפני שלא היה צריכין: לפנים מן החומה לוקין ארבעים. שהמצורע מבתלח חוץ לשלש מחנות ולפנים מן החומה הוא מחנה ישראל: זבין כו'. לוקין ארבעים. שהן משתלחין חוץ לשתי מחנות והר הבית הוא מחנה לויה: [מצורע גרסינן כנוסחת הגר"א [ער"ש ספ"א שנדחק בזה]]: לוקה שמונים שנכנס לשתי מחנות: פטורין. אבל אסורין מדברי סופרים שהם גזרו שלא יכנסו טמאי מתים ונכרים לחיל. ואפשר מפני זה פרצו האויבים י"ג פרצות בהחיל מפני שהחיל היה מחיצתן שאסורין ליכנס לשם: ח כל העזרה. עזרת ישראל שם מתחלת מחנה שכינה: אסורין בהנאה. דהוו חולין בעזרה: והיא היתה חצר המשכן. בבית עולמים מתחלת מחנה שכינה מעזרת ישראל. כנגדו היתה מתחלת מחנה שכינה במדבר במשכן לפנים מן הקלעים: משערי ניקנור. שהיו בעזרת ישראל: [טהורים גרסינן]: מבית לפרכת [גרסינן]. כל הבטח מן הפרוכת ולפנים עד הארון ממזרח למערב ובאורך לצפון ולדרום כל קדשי קדשים חוץ מכנגד הכפורת הוא מבית לפרוכת: רי"א כו' כנוסחת הגר"א ושניהן מקרא אחד דרשו דכתיב ואל יבוא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת אל פני הכפורת אשר על הארון ולא ימות. אל הקודש זה היכל. מבית לפרוכת זה קדשי קדשים עד כנגד הכפורת. אל פני הכפורת כמשמעו. היכל באזהרה אל פני הכפורת במיתה דכתיב ולא ימות. מבית לפרוכת ת"ק סבר נדרש לאחריו אל פני הכפורת ולא ימות ור"י סבר נדרש לפניו אל יבוא אל הקודש ולמבית לפרוכת: ט מפני בטהורין. דטהורין זריזים עדיפי מכהנים טמאים ובעלי מומין: בתיבות. שלא יזונו עיניהם מן הקודש: ובגגו של היכל

ואין שוחטין שם קדשים קלים והטמאין שנכנסו לשם (כג) הרי אלו פטורין : י (ה) וכשם שהיו במדבר שלש מחנות מחנה שכינה מחנה לויה מחנה ישראל כך היו בירושלים מפתח ירושלים ועד פתח הר הבית מחנה ישראל. מפתח הר הבית ועד שערי נקנור מחנה לויה. משערי נקנור ולפנים מחנה שכינה והן הן קלעים שבמדבר (כג) *)מטעם (ו) מסעות אין בהם משום קדושה ואין חייבין עליהן (כד) משם טומאה. (כה) (וכמה הוא כדי להעלות ארוכה רואין אותו כאילו ייתור של תאנה שנפשח ומעורה בקליפה קטנה אם יכול לחיות הימנה טמא ואם לאו טהור) : יא רבי מנחם ברבי יוסי אומר (ז) עיירות מוקפות חומה מקודשות מארץ ישראל שמשלחין מתוכן את המצורעין והבית צמות בתוכן לאחר שנים עשר חודש ומסבבין בתוכן המת עד שירצו יצא אין מחזרין אותו וכה"א (דה"ב כו) וישכב עוזיהו עם אבותיו ויקברו אותו [עם אבותיו] בשדה הקבורה אשר למלכים כי אמרו מצורע הוא וימלוך יותם בנו תחתיו ר"ש אומר כשם שאין (כו) זבות נדות ויולדות נכנסות להר הבית (ח) כך משכבן ומושבן כיוצא בהן :

פרק שני א (א) כלי נתר ב"ש אומרים מטמאין מתוכן ומאוירן ככלי חרש ומאחוריהן ככלי שטף וב"ה אומרין כלי נתר הרי הן ככלי חרש לכל דבר. ר"ש בן אלעזר אומר בלשון אחרת ב"ש אומרים מטמאין (א) כחצי כלי ומטמאין ככלי שלם וב"ה אומרים כלי נתר הרי הן ככלי חרש לכל דבר (ב). (ג) יושבין שלא מסומכין שיעורן בכדי סיכת קטן ועד לוג לוג וכל מטה הימנו. מלוג ועד סאה [א] וכל מטה הימנו מסאה ועד סאתים בחצי לוג סאתים וכל מטה מהן. מסאתים ועד ג' ועד חמש סאין בלוג חמש וכל מטה מהן רבי עקיבא אומר מלחמיות ועד חצבים גדולים בלוג מכאן ואילך בלוג (ג) נשתקעו דברים ולא נאמרו (ג) עכשיו ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב [ג] חצבים גדולים [ג] שני (ד) לגין (ד) הפכין (ה) והגלילין והחבוינות שביהודה יש להן (ו) קרקרנות ואין להן דפנות. (ה) הסילונית [ד] והקרמיון שעשה בהן בית קבול מים או צרורות טמאין (ו) [ה] אלו לגין פרוסה טהורה מגופפת הרי זו טמאה הכסא והספסל וכל מדרס כלי חרס טהורין רבי יוסי אומר אף הספינה (ז) ומגופת היוצרין רבי נחמיה אומר חילוף הדברים (ו) משפך של מתכת בין של בעלי בתים ובין של דבלין (ח)טמא ושל עץ ושל עצם ושל זכוכית של בעלי בתים טהור ושל רוכלין טמא מפני שהוא (ט) כשל מדה דברי ר' יהודה בן בתירה ור' עקיבא אומר מפני שהוא מטה על צדו ומריח (י) בו את הלוקח. כסוי כדי יין וכדי שמן וכסוי חביות (יא) ונירות שמשתמש בהן עראי ומשליכן טהורין ואם התקינו לתשמיש טמאין. כסוי [ו] אלפס בזמן שנקוב (ז) ויש לו חדוד טהור אין נקוב (יב) ואין חדוד טמא מפני [ז] שמכנסת לתוכו את הירק רבי אלעזר ברבי צדוק אומר מפני שהופכה עליו את הרוקמה (ח) זה הכלל כל המשמש כפוי בכלי חרס טהור : ב (ט) גסטרא שנסדקה בכבשן כיצד משערין אותה אם היו שבריה שוין ותוכה מאדים בידוע שעד שלא נגמרה מלאכתה נסדקה [ח]. בית תבלין של עץ העשוי מגורות מגורות ואין (יג) ליזבז טמא א' מהן במשקה הוא טמא וחברו (יד) טמא ובשרץ (טו) כולו טמא נפלו משקין על גבי הרחב שלו ר' יוסי אומר משם ר' יוחנן בן נורי חולקין את עביו המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור נפלו (טז) משקים על גבי שפתו החיצונה נדון כאחורים קבעו במסמר חיבור לטומאה ולהזאה תקעו חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה. נוטל ונותן אין חיבור לא לטומאה ולא להזאה : ג מסרק של (י) צרצור ר' אליעזר אומר אין מטמא באויר וחכ"א מטמא באויר (כ) העשוי לכך ולכך כגון הכבכב

*) אולי צ"ל מ"ב מסעות.

באור הגר"א

אין אוכלין שם כו'. פי' אפ"ה אין אוכלין שם כו' : [וכמה כדי להעלות ארוכה. פי' קאי על מתני' דקאמר ת"ק סתמא שיעור בשר כראוי כדי להעלות ארוכה ולא פירש כלום כמה היא ומפרש הכא כמה היא כדי להעלות ארוכה ומפרש דמשערין אותה בתאנה כו'] : ר' מנחם ב"ר יוסי אומר עיירות המוקפות חומה כו'. פי' קאי על מתני' דקא חשיב כתוך הנך עשרה קדושות עיירות המוקפות חומה מקודשת הימנה ומפרש הכא פר' מנחם ב"ר יוסי היא אבל ת"ק סבר אין חולקין בארץ ישראל בין מוקפות חומה לאינו מוקפות חומה ואינו צריך לשלח את המצורע אלא מירושלים שהיא נקראת מחנה ישראל ולא הן ומכח זה מתורץ קושית הר"ש דקתני במתני' עשר קדושות וקא חשיב אחת עשרה דהיינו ארץ ישראל ועיירות המוקפות חומה ולפנים מן החומה והר הבית והחיל מע"א ועזרת ישראל ועזרת כהנים ובין האולם ולמזבח והיכל וק"ק הרי י"א אלא דלא חשיב הך קדושה דעיירות המוקפות חומה כיון דחכמים פליגי עליו ולדידהו ליכא אלא עשר ואפ"ה תני לה בהדייהו אע"ג דלא חשיב לה במניינא כי כן דרך התנא וכן הוא ג' אבות דקתני ר"א אומר שלשה דברים יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך כו'. וחשיב התם שני דברים יתירים ולאו ר"א אמר להו השני דברים יתירים : וכן הוא אומר וישכב עוזיהו עם אבותיו כו'. פי' דמייתי ראיה מהאי פסוק שאם יצא מת אין ומפרש טעמא כי אמרו מצורע הוא. פי' לפיכך לא קברו אותו במערת המלכים לפי שהיה מצורע והוצרך להיות מחוץ הר הבית מקודשת הימנו שאין זבין כו' קמ"ל הכא

פרק ב כלי נתר בש"א כו'. קאי על מתני' דקתני כלי נתר וכלי חרס טומאתן שוה קמ"ל הכא פלוגתא דב"ש ד...
חרס לכל דבר וגהיא מתני' כבית הלל ר' שמעון ב"ר אלעזר אומר בלשון אחרת בית שמאי אומרין מטמאין ...
לא תמור תני כלי מכלי שלם והר"ש פי' לענין קבלת טומאה הוי כחצי כלי דדינן ככלי חרס מאוירן וככלי שטף מאחו...
מטמא מאחוריו ולא ידעתי הלשון כחצי כלי דאדרבה היא מטמא יותר מכלי שלם דהא אין שום כלי שיטמא מאוירו ומ...

הגהות הגר"א

(כב) הרי אלו ל"צ : (כג) בשעת : (כד) משום טומאה : (כה) וכמה עד ר' מנחם ל"צ : (כו) כשם שאין זבים וזבות : **פ"ב** (א) בלשון אחרת בש"א מטמאין בכלי חרש ובכלי שטף ובה"א הרי הן ככלי חרס לכל דבר : (ג) הדקין שבכ"ח יושבין שלא מסומכין שיעורן כדי סיכת קטן עד לוג לוג כלמטה הימנו מלוג ועד סאה ברביעית סאה כלמטה הימנו מסאה ועד סאתים בחצי לוג סאתים כלמטה הימנו מסאתים ועד שלש ועד חמש סאין בלוג וחמש ולמעלה כלמטה הימנו : (ג) עכשיו ל"צ : (ד) לוגין : (ה) הפכין הגלילין : (ו) קרקרות : (ז) טמאים לגין פרוצה טהורה מגופפת טמאה : (ח) ומגופת היוצרין את שהוא פותח בה טהורה ושהוא גומר בה טמאה ור"נ אמר : (ט) של מדה : (י) ומריח בה ללוקח : (יא) ניירות : (יב) ואין לו חדוד טמא מפני שמכנסת : (יג) ואין לו לזביז נטמא : (יד) טהור : (טו) כולו טמא הרחב שלו רי"א : (טז) נפלו שם משקין נדון כאחורים :

אור הגנוז

פ"ב [א] ברביעית סאה: [ב] אמרו: [ג] שיעורן בשני שני לגין : [ד] והקרמודין: [ה] או לולגין : [ו] כסוי כבכב וכסוי אלפס: [ז] שמצננת : [ח] שמשנגמרה מלאכתה נסדקה אין שבריה שוין ותוכה מאדים בידוע שעד וכו' והפסיק :

מצפה שמואל

(ה) וכשם שהיו במדבר. זבחים קטז: ועי' תוס' שם ד"ה אימא ועפ"מ פ"ג מהל' ביאת מקדש ה"א : (ו) מסעות. עי' זבחים ס: ובתוספות שם ועי' רמב"ם פ"ג מט"מ ה"ב : (ז) עיירות מוקפות חומה. עי' ...

זר זהב ומנחת בכורים

[א] הכבכב והאילפס והקדרה מטילין אותו לחומר להכנים ולהוציא טומאה לאחרים בכונס משקה אבל הוא עצמו אין טהור אלא במוציא זיתים בלבד. נבלי יין שיעורן במשקין ור"ש אומר בזרעונין (טו) [ב] (שעורו במשקין ור"ש אומר בזרעונין) גסטרא שיעורה (טז) במשקה (יז) [ג]והעתיקה ה"ז טהור הפכין הגלילין שמוליכין בהן שמן למרחץ (ל) והצרצורין (יח) והשקורין עד שלא הוסקו טהורין ומשהוסקו טמאין (יח) והסקין (מ) והנאין טמאין (נ) חרש שפירש מן (יט) חבית ומן הקדרה אם מקבל כשיעור טמא אם לאו טהור (כ) נקב ועשאו בזפת טהור שכלי חרש שטהור שעה אחת אין לו טומאה לעולם:

פרק שלישי

א (א) הביא שברי כלי חרס ודיבקן זה לזה ועשאן תנור ועשה להן טפלה בין מבפנים ובין מבחוץ והסיקו אע"פ שאין בכל אחד ואחד כשיעור כולן (א) מיטמאין. מגע ובאויר [ד] הקנונים הגדולים שטפלום ביבלות ובאדמה (ב) הרי אלו הן חיבור הטבילן הרי זו חוצצת עליו (ג) (ב) [ה] חרש שטיפלו להיות מבשל הרי זה אינו חיבור (ג) היקרין שטפלן להיות זופת בהן הרי אלו חיבור מודים חכמים לרבי מאיר ולר' שמעון(ד) במיחם שטיפלו עד מקום שהאור שולט בו שהוא חיבור ועד מקום שאין האור שולט בו שאין חבור הטבילה (ד) אין חוצץ עליו. (ה) בחדוק קרויה הברויא הרי זה חיבור (ו) [ו] הטבילה הרי זה אינו חבור. הטבילה אינה חוצצת עליו כשות(ז) שלקטן הרי זה אינו חיבור (ח) הטבילן צואה שעל *)הכסא אינה חוצצת עליו (ט) האבר והבשר המדולדלין באדם הרי אלו אינן חיבור טבל אין חוצצין עליו: ב (ה) הזפת חיבור בכלי מתכות בדבר הראוי לה אבל דבר שאין ראוי לה הרי זה אין חיבור הטבילו הרי זה חוצצת כיצד קיתון הניקב ועשאו בזפת הרי זו אינו חיבור הטבילו הרי זו חוצצת עליו אבל (ו) חבית שניקבה ועשאו בבעץ (י) ובקנטרין ובגפרית ובזפת ובסיד ובגפסית חיבור ושאר כל הדברים אינו חיבור (יא) ורבי עקיבא מטמא בשל עץ מפני שהוא מינו: ג (ז) עריבה גדולה של חרס אע"פ שבאה במדה טמאה נפחתה במוציא זיתים אע"פ שהוא מטה על צדה ולש בה טהורה שמתחלה [ז] לא לכך נעשית: ד (ח) המביא (יב)ארניות ותנורין וספלים וכלי חרש מחוצה לארץ לארץ עד שלא הוסקו טמאין משום ארץ העמים וטהורין משום כלי חרש הוסקו טמאין משום כלי חרש וטהורין משום ארץ העמים נמצאת(יג) אומר בשעת שהן טמאין משום ארץ העמים טהורים משום כלי חרש ובשעת שהם טמאים משום כלי חרש טהורים משום ארץ העמים הביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום הטהרה או ממקום הטהרה וגבלו (יד) במקום הטומאה טמא גבלו על גבי הסלע אפילו במקום הטהרה טמא. הלובן לבנים בבית הפרס במקום הטומאה טמא במקום הטהרה טהור (יד) ר' שמעון אומר אפילו לבינה מבית הפרס ממקום הטומאה טהור שלא אמרו אלא גוש כברייתו. (ט) חזקת חרסין הנמצאין בכל מקום (טו) טהורין חוץ מן הנמצאין בבית היוצר מפני שרובן מן הגסטראות (י) חרש שפירש מדפנה של חבית ומן דפנה של קדרה ר' שמעון בן אלעזר אומר משם ר"מ וכן היה ר' יהודה אומר כדבריו כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה ניטלה האוזן ונשבר [ח] החידוד ר' יהודה מטמא וחכמים מטהרין (טז) שכלי שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם: ה חבית שנפחתה ומקבל על דפנה או שנחלקה כמין שתי עריבות ר' יהודה מטהר וחכמים מטמאין שמתחלה לכך נעשית להיות מוטה על צדה ומוציא מה שבתוכו לצדדין ואם היתה גיסטרא הרי זו טהורה שלא אמרו שירין לשירין אלא שירין לכלים איזו היא גיסטרא כל שנסדקין אזניה (כ) ואפילו אחת מהן נסדקה למטה מאזניה אע"פ שאזניה קיימות הרי זו כגיסטרא ואם מתחלה עשאה יד (יז) של אזנים נדונת כחבית היתה מוטה על צדה כמין קתדרא הוא הדבר כל המתקבל עמה מים בשעה שהוא מערה (יח) משקין לתוכה מטמא במגע ובאויר כל שאין מקבל עמה מים בשעה שמערה (יח) משקין לתוכה מטמא במגע ואין מטמא באויר: ו (ל) שולי [ט]הקרפאות ושולי(מ) (יט) הקיסום הצידוניים וכלי חרש (כ) ששוליו חדים וכדברי ר' נתן הקוז והקוד הבבלי שנסדקו מלמעלה ומקבלין כשיעור מלמטה אע"פ שאינן יכולין לישב שלא מסומכין טמאין שלכד

*) נ"ל דצ"ל הכסות.

הגהות הגר"א

(טו) בזירעונים. נבלי שמן שיעורן במשקין רש"א בזרעונים: (טז) גיספרא שיעורה במוציא משקה: (יז) הפתיקה: (יח) והשקודין: (יח) הוסקו והן נאין: (יט) חרש שפירש מן החביות: (כ) ניקב ועשאו בזפת טהור שכלי חרס שטהר שעה אחת: פ"ג (א) מטמאין במגע: (ב) ה"א אינן חבור: (ג) כלי חרס שטפלו: (ד) במיחם שטפלו עד מקום וכו' שהוא חבור הטבילו אין חוצץ עליו מקום שאין האור שולט בו אין חבור הטבילו חוצץ: (ה) בהידוק הקרויה הבריאה אינו חיבור: (ו) הטבילה ה"ז חוצץ הרעועה ה"ז חבור הטבילה אינה חוצצת עליו: (ז) (כסות) של קטן: (ח) הטבילו אינו חוצץ: (ט) האבר והבשר המדולדלין באדם ה"א חבור טבל אין חוצצין עליו: (י) ובקסטרין ובגפרית: (יא) ה"ג משפך שפקקו בזפת ר"ע מטמא: (יב) ארונות: (יג) נמצאת אתה אומר: (יד) במקום הטומאה אפילו ע"ג הסלע טמא הלובן: (יד) רש"א לבנה מבה"פ אפי' ממקום הטומאה: (טו) בכ"מ טמאים: (טז) שכ"ח שטהר: (יז) עשאה *)שלא אזנים: (יח) משקין ל"ג: (יט) הקוסים: (כ) ששוליהן חדים כדברי ר"נ אף הכוז:

*) אולי צ"ל בלא.

באור הגר"א

פכבב והאלפס כו'. פי' שהן מיוחדין לאוכלין ולמשקין ומפרש ג"כ שאי לתומרו בזיתים היינו שלא יצא עמוד אלא אם ניקב כמוציא זיתים אבל להכניס ולהוציא בכונס משקה דהיינו אם כלי תוך כלי ושרץ בחיצונה ואוכלין בפנימי ודופני הכלי הפנימי יוצאין לחוץ מהחיצונה שהכלי הפנימי מציל על האוכלין שבתוכו ודוקא כשהוא שלם אבל אם ניקב כשיעור שאינו מקבל טומאה או בטל מתורת כלי ואינו מציל וא"כ בזה הוי חומר אי אמרינן דאזלינן בתר משקין ולכך אמרינן לחומרא ואם ניקב בכונס משקה שוב אינו מציל: נבלי שמן שיעורו במשקין ר"ש אומר בזרעונין כו' והעתיקה כו'. הוא שם כלי: והצרצור והקודי. כצ"ל והוא כמין כד: עד שלא הוסקו טהורין כו'. וקמ"ל שאינו צריך לצרף בכבשן אלא תיכף משהוסק טמא: הוסקו והן נאין. פי' מלשון נא ובשל דהיינו שאף שלא הוסק כל צרכו טמאין שאין צריכין היסק כל: חרס שפירש מדפנה של קדירה כו'. קאי על מתני' דקתני חרס שניקבה ועשאו בזפת טהורה. פי' ולא מהני סתימה כיון שניקב אחר שנעשה גיסטרא קתני נמי הכא טעמא שכל כלי חרס שטיהר שעה אחת. פי' דהיינו אחר שנעשה שבר כלי שוב אין לו טומאה לעולם אף שמתקן אח"כ לא מהני: פ"ג הביא שברי כלי חרס ודבקן כו'. קאי על מתני' דקתני גבי חביות שנתרועעה דאם הביאה שברים ודיבקן טהור אלא אם יש באחד כשיעור אז היא מטמאה במגע באויר והשאר הוי כיד ומטמאה במגע ואינו מטמא באויר קמ"ל הכא גבי תנור שתמיד דרך לעשותן משברי כלים הוי כמו כלים וא"כ אפילו אין בכל אחד בפ"ע כשיעור אעפ"כ מטמאין במגע ובאויר כמו שאר כלים: בכל אחד ואחד. פי' ואחד מיותר: ה"ג הקנונין. הוא כלי הנקרא בש"ס קנין והוא עשוי להסיר הפסולת מהאוכל: שטפלו ביבלות כו' הרי אלו אינו חיבור. שאינו צריך לכן וקאי על מתני' דקתני גבי פטסין שאם טפלה ביבלות הוי חיבור קמ"ל הכא דלא הוי חיבור וכשטופל הרי זו חוצצת וכן כלי חרס שעשוי לבשל וכן היקרין הוא ג"כ כלי גדול והוא מיוחד להיות מבשל שם הזפת ג"כ אינו צריך לטפילה ולא הוי חבור: וה"ג להיות זופת בהן הרי אלו אינו חבור: מודים חכמים לר"מ ולר"ש כו'. קאי על מתני' דפליגי בטופל כלי חרס הבריאה דסברי חכמים שאין זה חבור אלא כשהיא רעועה שאז הוא צריך לטפילה והוי חבור קמ"ל הכא דמודו במיחם שטפלו עד מקום שהאור שולט בו שהוא חיבור פי' אפי' הוא בריא והיינו כשטפל בחומר כדמפרש במתני' דהוי חבור כשטופל בחומר היינו כשהוא עד מקום שהאור שולט בו ולא יותר.

אור הגנוז

[א] הכבכב: [ב] נר: [ג] והפתיק: פ"ג [ד] מקנונים: [ה] כלי חרם: [ו] הטפילה: [ז] שמתחלה לכך נעשית: [ח] הדות: [ט] הקרפראות:

מצפה שמואל (ל) והצרצורין. עי' בר"ש פ"ג מ"ג: (מ) נאין. מלשון נא: (נ) חרס שפירש. בר"ש הביא זה בפ"ב מ"ב. וכ' דהיינו בשברי כ"ח ולכן כיון שטהר שוב אינו מקבל טומאה אבל בכלי שלם לא והביא משנת [...] לס. ועי"ש בתוס' ועי' בר"ש פ"ג מ"ג: (א) הביא שברי כ"ח. ר"ש פ"ג מ"ה: (ב) חרס שטפלו. עי' מיי' פ"כ ה"ב: (ג) היקרין. פי' כלי שמנית בו זפת לזפות הספינה: (ד) אינו חוצץ עד הזפת. עי' ר"ש נדחק בזה לפי הגירסא כיון דהטפלה אינו חבור א"כ ראוי להיות חוצץ. וכ' דאולי הטעם דהוי רכה ונכנס המים שם. ועי"ש בזה: (ה) הזפת עד עריבה. מבואר הכל בר"ש פ"ג מ"ז ומ"ח: (ו) חבית שנקבה. מיי' פ"ב ה"ג: (ז) עריבה. עי' שבת דף פ"ג שמבואר שם דאף מ' סאה והיינו באה במדה טמא בכ"ח. ועי' מיי' פ"ח מכלים הלכה ג: (ח) המביא ארניות. רמב"ם פי"א מהל' טמאת מת הלכה ד. ועי' ר"ש אהלות פ"ב מ"ג: (ט) חזקת חרסין. מיי' פרק י"ח הלכה טז. ועי' ראב"ד שמהפך הגירסא: (י) חרס שפירש. עי' ר"ש פרק ד' מ"א ומ"ב ומ"ג: (כ) ואפילו אחת מהן. רמב"ם פי"ט הלכה ז: (ל) שולי הקרפאות. על שם מקומן: (מ) הקיסום. כמו הקסוס ומלשון קשות הכסף והצדונים מצידון

זר זהב ומנחת בכורים

שבתוך תוכו) נקבו העשוי לאוכלין שיעורן בזיתים העשוי למשקין שיעורן במשקין שהוא בכונס משקה שאם נקבו נקב המטהרו מטומאתו לא חשיבי כלי ולא הוי תוך תוכו וכמאן דמנחא בתנור דמי העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בכונס משקה. שאם נקב בכונס משקה אמרינן לאו כלי הוא משום דעשוי נמי למשקין ולא הייך וכמאן דמנחא בתנור דמי ותנן גבי טומאת כלים עצמן (פ"ג) שיעור כ"ח ליטהר העשוי לאוכלין שיעורו בזיתים העשוי למשקין שיעורו במשקין העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בזיתים. שהוא טמא עד שינקב כמוצא זית והיינו דקתני הכא העשוי לכך ולכך לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרו להכניס ולהוציא טומאה לאחרים בכונס משקה כי הא דתנור אם הכלי בתנור או בתוך כלי אחר ושפתותיהם שוות אם נקב בכונס משקה ושרץ בתנור או בכלי החיצונה ואוכלין בתוך הכלי הפנימית מכניס טומאה לאוכלין שבתוכה או אם השרץ בתוך הכלי הפנימית מוציא טומאה לתנור או לכלי החיצונה דמטילין אותו לחומרו ואמרינן לאו כלי היא ולא הוי תוך תוכו ומיטמא התנור או אוכלין שבתוכה אבל הוא עצמו אינו טהור אלא במוציא זיתים דליטמא עצמו מטילין אותו לחומרו ואמרינן כלי הוא משום דעשוי נמי לאוכלין עד שינקב כמוצא זיתים כדתנן גבי טומאת כלים עצמן: [נבלי שמן גרסינן]: בזרעונים. קסבר ר"ש דהוי עשוין לכך ולכך ומטילין לחומרו: גסטרא וכו' שיעורו במוציא משקה. דאמרינן בשילהי המצניע: הפתיקה. [גרסינן שם כלי ששופכין בו מים כמו אין פותקין מים לגינה בספ"ק דשבת]: שנסדקה. ואפילו אינה מוציאה משקה: עד שלא הוסקו טהורין. דהוי כלי אדמה: נאים. שלא הוסקו כ"כ כמו אל תאכלו ממנו נא: טמאים. דהוי כלי חרס: אם מקבל כשיעור. המפורש בר"פ בדקין שבכלי חרס: שטהור שעה אחת אין לו טומאה לעולם. ל"ש אלא בגסטרא שטהר אבל כלי שנקב ועשאו בזפת טמא:

פרק ג א כולן מטמאין. ואע"ג דגסטרא שטהר שעה אחת שוב אין לו טומאה לעולם הכא הואיל וטפלו והסיק את השברים נעשה כלי חדש מידי דהוה אכלי אדמה דלא מקבל טומאה וכי הוסק נעשה כלי חרס ומקבל טומאה: [אינן חבור גרסינן]. שאם נטמא תוכו לא נטמא היבלית [(מין טיט)] והאדמה ואם נגעו האוכלין ומשקין ביבלית והאדמה טהורין דלא חשיבי גוף הכלי ולהכי הטבילן ה"ז חוצצת: להיות מבשל. קמ"ל אע"ג דהכלי צריכה להטיפול כי היכא דלא ליבקע מחמת הבישול אינה חבור: להיות זופת בהן. היקרון. הוא כלי שמונח בתוכה זפת הרבה ומוכן לזפות בה כל מה שיצרך וצריכה הכלי להטיפול הלכך חבור: מודים חכמים. קאי אדתנן (פ"ג מ"ה) הטופל כ"ח הבריאה ר"מ ור"ש מטמאין וחכ"א הטופל את הבריאה טהור. קאמר הכא דבמיחם מודי להו: [הטבילו חוצץ עליו גרסינן בסיפא ואינו חוצץ הוא ברישא כנוסח הגר"א: הבריאה אינו חבור. כנוסח הגר"א]. כדתנן שם וחכ"א הטופל את הבריאה טמא ואת הרעוע טהור בהדוק הקרויה [והוא דלעת חלול ששואבין בו מים]: כשות של קטן. קטנים החולים מחמת חליים מגדלים שער הרבה שמכסה כל גופם ושער זה אינו חבור לטומאה ול"ד לכל שער של אדם דהוי חבור ומ"מ לטבילה אינו חוצץ הואיל ואינו מקפיד עליו: צואה וכו'. אינה חוצצת וה"ה דהוי חבור לטומאה: ב קיתון וכו' אינה חבור. שהזפת אינה מתדבקת יפה בקיתון: משפך וכו'. [כנוסח הגר"א]: ומתני' היא ור"י פליג: ג שבאה במדה. שמחזקת מ' סאה בלח שהם כורים ביבש: טמאה. שכלי עץ הבאה במדה טהורה מפני שאינה מטלטלת מלא וריקן אבל בכלי חרס טמאה ובזה שוה (לכלי) [לה כלי] מתכות: נפחתה כו' אע"פ כו' טהורה שמתחלה לא לכך נעשית. והא דתנן (פ"ב ב') סדקין שבכ"ח הן וקרקרותיהן ודפנותיהן שיעורן כדי סיכת קטן וטמאין. התם במשתמשין בגיסטרא כדרך שהיו משתמשין כשהיו שלמים אבל הכא דמתחלה נעשית לשמש בה על שוליה והשתא לא משתמשת אלא במוטה על צדה טהורה הואיל ומתחלה לא לכך נעשית להשתמש בה מוטה על צדה: טמאים משום ארץ העמים. דהוי עפר הבא מארץ העממין. וגזרו רבנן טומאה עליה: וטהורים משום כ"ח. דהוי כלי אדמה: הוסקו וכו'. וטהורין משום ארץ העמים. דלא גזור טומאה אלא על עפר הבא מארץ העמים אבל הוסקו בטל מתורת עפר: וטמאין משום כ"ח. הואיל והוסקו בטל מתורת כלי אדמה ונעשה כ"ח: ממקום הטומאה. מחו"ל: במקום הטהרה. בא"י: או ממקום הטהרה וכו'. אפילו ע"ג הסלע טמא. [ה"ג] משום מראית עין דמאן דחזי אמר ממקום הטומאה אייתי הואיל וחזייה השתא במקום הטומאה: ממקום הטהרה טהור. כל בה"פ מקום טומאה חוץ ע"ג סלע או קרקע בתולה שלא נחרשה מעולם וניכר שלא נחרש בה קבר: וגוש כברייתו. עפר אבל לבינה בטלה מתורת עפר: ד שלא כדרך קבלתה טהורה. אע"ג דמקבל כשיעור אי לא מקבלה כדרך קבלתה כי הוא שלימה כגון בשלימה היתה מקבלת על שוליה והשתא במוטה על צדה טהורה וכדתניא בעריבה שנפחתה: נטלה האוזן. בגיסטרא שאינה יכולה לעמוד מפני אזנו או מפני חדודו ואם נטלה אזנו או חדודו ויכול לעמוד: ר"י מטמא. דלית ליה חרס שטהר שעה אחת אפילו בגיסטרא: וחכמים מטהרין. דגיסטרא שטהר שעה אחת אין לו טומאה עולמית וכדתנן (רפ"ד) החרס שאינו יכול לעמוד כו': החדוד. חדודו היוצא ממקום השבר שוקץ חד ארוך ומכריעו ואינו יכול לעמוד: ה ר' יהודה מטהר. קסבר אין זה כדרך קבלתה שכשהיתה שלמה לא היה רוב תשמישה בצדדין: [גיסטרא. לאו כלי שלימה וע"כ אח"כ נחלקה טהור דאין גיסטרא לגיסטרא והיינו שיריים לשיריים: שלא אזנים גרסי'] שלא אזנים כחבית: כמין קתדרא. ויוצאין סימנה חדודין: הוא הדבר. כך הוא הדין: כל המקבל עמה מים. בחדודין ובמתני' תנן כל המקבל עמה בזיתים התם בעשוי לאוכלין ושיעורו בזיתים הכא בעשויה למשקין שיעורן במים: מטמא במגע. מדין יד: ואינו מטמא באויר שאין לו תוך: [הקרפאות, ע"ש מקומן: הקוסים. כמו קשות הכסף ושוליהן

שלכך נעשו מתחלתן שולי כלי (כא) עצים וכלי זכוכית (יז) [א] וכלי עצם קרטיסין שפן ועשאן [ב] ומקבלין כל שהן טמאין היה שוות מן השפה הפנימית ולפנים (כב) הימנה ולחוץ טהורה (ג) כלי חרש [ג] מקבלין טומאה משתגמר מלאכתן דברי ר"מ ר' יהודה אומר משיצרפו בכבשן צרפן אפילו בגפת טמאה ואינו חושש שמא מיצה משקין [ד] ומשם רשות עם הארץ אין חושש להן (כג) וחבירתה אפילו בא לאחר שלשה ימים ונוטל: ז גילה חפאין ומצא אבק על גבי (כד) כלים הרי זו נוטל אחד כולו ברשות בעם הארץ (ס) מקום שמשקעין את הנאות בטיט הלבן (כה) והחבור עומד על שיקוע. העמוד שהוא עומד אינו טמא אלא אותו עמוד בלבד חבור עומד מלמעלה ועם הארץ עומד מלמטה ושולה ונותן לו ועם הארץ נאמן לומר לא טמאתי מפני שהוא בחזקת המשתמר:

פרק רביעי

א (א) תנור של (א) לבנות תחלתו בכל שהוא ושיריו ברובו שר"מ אומר תחלתו ארבעה ושיריו ארבעה תנור מאימתי מקבל טומאה משהוסק כדי לאפות בו סופגנין רבי יוסי אומר רואין את העצים שהוסק בהן כאילו (לא) הוסקו לאחר רדיית הפת רשב"ג אומר משם רבי יוחנן (ב) (ב) טפילת התנור עד כמה חיבור לתנור עד כדי צורך וכמה הוא צורך בתנור טפח ובכירה ג' אצבעות: ב (ג) שלש אבנים שחברן זו לזו (ג) ועשאן תנור ועשה להן טפילה בין מבפנים ובין בחוץ מטמאות במגע ובאויר דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר מבפנים מטמאות במגע ובאויר ומבחוץ מטמאות במגע ואין מטמאות באויר חיברן לתנור ולא חיברן זו לזו (ד) מטמאות. חיברן זו לזו ולא חיברן לתנור (ה) הרי הן כירה חפר בארץ ועשה להן טירה טהורה וטירת כירה טהורה: ג (ד) תנור שהסיקו להיות צולה בו טמא. להיות טומן בו אונין של פשתן טהור שאינו עושה מלאכה בגופו. תנור שהסיקו עד שלא נגמרה מלאכתו [ה] ר' יהודה אומר טהור א"ר יהודה זה היה מעשה (ה) בתנורי כפר *)סוגגא והיה רבן גמליאל מטמא וחכמים מטהרין מפני מה מוסף תנור של נחתומין טמא מפני שהוא סומך עליו שפוד של צלי ורבי יהודה אומר מפני שהוא תולה (ו) יורד בשפוד ונותנה עליו (ה) רבן שמעון בן גמליאל אומר משם רבי יוחנן הסנדלר מוסף תנור טפח מוסף יורה של שולקי זיתים (ז) טפחיים ואינו מטמא באויר אלא כנגד המוסף ומאימתי הוא מטמא משיתחיל (ח) לשולקו: ד (ו) תנור (ט) הניתן בו עפר עד חציו מעפר ולמטה מטמא במגע מעפר ולמעלה מטמא באויר דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אין חולקין כלי חרס אלא כולה מטמא (י) [ו] באויר רבי יוסי אומר מעפר ולמטה (יא) מטמא במגע מעפר ולמעלה מטמא באויר דברי רבי מאיר וחכ"א אין חולקין (יב) אלא כולה מטמא במגע ובאויר אמר רבי יהודה במה דברים אמורים בזמן שנתן בו עפר ואח"כ הסיקו אבל הסיקו ואח"כ נתן בו עפר כולו מטמא במגע ובאויר (ז) ומודה ר' יהודה לחכמים בתנור שנתנו על פי הבור או על פי הדות ונתן שם אבן ומירחו בטיט מן הצדדין שהוא טמא. וחכ"א בין כך ובין כך טמא: ה (ח) תנור שחצצו לשנים והוסק אחד מהן ונטמא הוא טמא וחברו טהור (יג) בשרץ כולו טמא והעובי שביניהן כולו טמא הוסקו שניהן ונטמא א' מהן רבי יוסי אומר משם רבי יוחנן בן נורי חולקין את עביו המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור בד"א בזמן שחצצו ואח"כ הסיקו אבל הסיקו ואח"כ חצצו (יד) מטמא במגע ובאויר נטמא א' מהן במשקה הרי חברו טהור: ו (ט) תנור שנחלק לשנים ואפילו כל שהוא ואפילו מבית האומן טמא לפי שאי אפשר (טו) לכוין: ז (י) תנור של סדקין שנתן הסדק כלפי הזוית ומירחו בטיט מן הצדדין רבי נתן מטמא מפני שזוית מחברתו וחכמים מטהרין. דף של תנור שנתנו בזוית להיות אופה בו טהור ואם יש בו רוב תנור טמא. תנור של סדקין שעשה טפילה לכל אחד ואחד ומקום הסדקים (טז) מגולה טמא נתן חול [ז] לצרורות טהור כפרן טיט על גבי הסדק טמא חרש על גבי סדק טהור מירחו בטיט מלמעלה (יז) או שעשה

*) נ"ל סיגנה ועי' ספ"ה דכלים.

באור הגר"א

[illegible]

הגהות הגר"א

(כא) שולי כלי עץ וכלי עצם וכלי זכוכית שקרקסן ושפן: (כב) ולפנים טמאה הימנו ולחוץ טהורה: (כג) והחבר בא אפי' אחר שלשה ימים ונוטל: (כד) כולם ה"ז נוטל ניטל א' מהן: (כה) והחבר עומד על שקועו וע"ה עומד על העמוד אינו טמא אלא אותו העמוד בלבד חבר עומד מלמעלה וע"ה עומד מלמטה שולה ונותן לו ונאמן ע"ה לומר וכו':

פ"ד (א) תנור של בנות: (ב) ר' יוחנן הסנדלר משתגמר מלאכתן: (ג) וחברן לתנור: (ד) זו לזו טמאות: (ה) הרי הן כטירה: (ו) יורה: (ז) טפחיים מטמא באויר כנגד המוסף: (ח) לשלוק בו: (ט) שנתן: (י) מטמא במגע ובאויר: (יא) נטמא במגע ואינו נטמא באויר ומעפר ולמעלה נטמא באויר דברי: (יב) אין חולקין כלי חרס אלא כולו מטמא ואינו מטמא באויר: (יג) וחבירו טהור הוסקו שניהם ונטמא א' מהן בשרץ כולו טמא נטמא א' מהן במשקה חבירו טהור והעובי שביניהם כולו טמא ר' יוסי: (יד) חצצו כולו מטמא במגע ובאויר תנור שנחלק לשנים: (טו) לכוון ואם אפשר לכוון טהור: (טז) מגולה טהור נתן ע"ג סדק חול או צרורות טהור נתן טיט: (יז) או שעשה לו טפילה

אור הגנוז

[א] וכלי עצם ליתא בכ"י: [ב] כלים: [ג] בתוכן מאימתי: [ד] בתוכן: פ"ד [ה] טמא: [ו] במגע ובאויר: [ז] או צרורות:

מצפה שמואל מלידון ועי' ר"ש: (ג) כ"ה מאימתי מקבלין. עי' ר"ש פרק ד מ"ד: (ס) מקום שמשקעין. פי' בתוספתא דטהרות: (א) תנור של בנות. מאימתי מקבל טומאה. עי' ר"ש פ"ה מ"א חולין קכד. דכ"ש טפח. ועי' שבת קכה: (ב) טפלת תנור. עי' מיי' פ"כ ה"ד: (ג) ג' אבנים. ר"ש פ"ה מ"ג מיי' פט"ו ה"א. (ד) תנור שהסיקו. ר"ש פ"ה מ"ד מיי' פ"ט ה"ד: (ה) ר"ש בן גמליאל אומר. עי' ר"ש פ"ה מ"ה: (ו) תנור שנתן. ר"ש פ"ה מ"ז: (ז) ומודה ר"י. עיין שבת קכה א: (ח) תנור שחצצו. עי' ר"ש פ"ה מ"ז ועי' מיי' פט"ו מכלים ה"ה ופ"ג בהשגות: (ט) תנור שנחלק: חולין כח ועי' ר"ש פ"ה מ"ו: (י) תנור של סדקין. עי' ר"ש

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

שעשה לו מעלה מבחוץ טמא מפני שהטפלה עושה את כולו אחד . נתן עליו טיט חרסית אדמה סיד [א]וגפסית אפילו כל שהוא ואפילו מבית האומן טמא. זפת וגפרית שעוה ושטרים בצק וגללין (יח) וכן דבר שאין עושין בו תנורים טהור (כ) כללו של דבר (יט) כל דבר שאין עושין בו תנורים אין מחבר את הסדקין : ח תנור (ל) שבא מחותך מבית האומן עשה לימודין ונתן עליו טהור מירחו בטיט (כ) טמא נטמא סילק את הלימודין טהור החזירן לו טהור מירחו בטיט מקבל טומאה ואין צריך להסיקו שכבר הוסק משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין ור' שמעון מטמא מיד תנור של [ב]חלונות שכל אחת ואחת פחותה מארבעה טפחים והיתה בהן אחת שיש בה ארבעה טפחים (כא) היא מטמאה במגע ובאויר והשאר מטמאות במגע ואין מטמאות באויר. (מ) תנור של חוליות שכל אחת ואחת פחותה מארבעה טפחים והיתה בהן אחת שיש בה ארבעה טפחים (כב) היא מטמא במגע ואין מטמא באויר והשאר טהור : רבן שמעון בן גמליאל אומר הרוצה לעשות לו תנור בטהרה מביא תנור של סדקים ומביא תנור (כג) של חרש ומלבישו מבחוץ ונותן חול או צרורות בינתים ואע"פ שעשה טפלה לחיצון טהור. פיטים (כד) שקירו לו ועשאו תנור ועשה לו טפלה מבחוץ אע"פ שמקבל [ג] טומאה על דפנותיו כשיעור טהור : ט (כה) תנור מאימתי טמא משיסיקנו כדי לאפות בו סופגנין ור"ש מטמא מיד. רבן שמעון בן גמליאל אומר (כו) משם רבי שילא הטיחו בטהרה ונטמא מאימתי טהרתו אמר ר' חלפתא איש כפר חנניא שאלתי את שמעון בן חנניא ששאל את (כז) בנו של רבי חנניא בן תרדיון ואמר משיסיענו ממקומו ובתו אומרת משיפשטו את חלוקו כשנאמרו דברים לפני ר' יהודה בן בבא אמר יפה אמרה (כז) בתו [ד] מהוא : י (נ) תנור של מתכת שעשה לו טפלה ועשה לו טוסף וחלקו לשנים ונטמא א' מהן באויר הוא טמא וחברו טהור נגע בו השרץ מתוכו הוא מטמא במגע ובאויר (כח) וחברו מטמא במגע ובאויר (כט) וטפילה טהורין נגע בו השרץ (ל) מאחריו כולו מטמא מגע אחד ופוסל אחד נגע בו כזית מן המת מאחריו כולו מטמא מגע שנים ופוסל אחד ואוירו מטמא אוכלין ומשקין וידים מפני שנעשה אב הטומאה ומטמא את גופו דברי רבי רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו אינו מטמא אוכלין ומשקין וידים שאין כלי חרש מטמא מאחוריו : ניקב נפגם נסדק ועשאו בטיט אפילו כל שהוא טמא נפל השרץ לאוירו כולו מטמא במגע ובאויר נפל (לא) לתוכו [ה] שלא באהל כולו מטמא אוכלין ומשקין וידים בין מתוכו ובין מאחוריו כללו של דבר (לב)שהוא טמא משום כלי חרס נדון משום כלי חרס משום כלי מתכות נדון משום כלי מתכות מירחו בטיט בין מבחוץ בין מבפנים טהור ר' יהודה אומר מבפנים אם (לג) להטיחו [ו] בפני עצמו טהור ואם לאו טמא בין כך ובין כך טמא משום כלי מתכת. (ס) כירה של מתכת שעשה לה (לד) מגור ועשו לה פטפוטים טהורה מירח בטיט בין מבפנים ובין מבחוץ טהורה רבי יהודה אומר מבפנים אם יכול (ל) (לה) להטיחו לעמוד בפני עצמו טהורה ואם לאו טמאה [ז] משום כלי מתכות :

פרק חמישי

א (א) שלשה מסמרים שלש יתידות שלשה פטפטין שנתן בארץ וחיברן בטיט להיות שופת עליהן את הקדרה טמאה ורבי יהודה מטהר עד שיחברם זה לזה בטיט ומודה רבי יהודה שאם נתנן על גבי האבן (ב) וחיברן לה שהיא טמאה מפני שהאבן מחברתן : ב (ג) שלש אבנים שחברן זו לזו (א) ולא חברן בקרקע חברן בקרקע ולא חברן זו לזו טמאות ורבי יהודה מטהר עד שיחברם זו (ב) בזו [ח] בקרקע וכמה היא חיבורן בטיט כל שהוא: ג (ד) שתי אבנים גדולות שתי חליות של עמוד שהתקינן להיות שופת עליהן יורה גדולה או מיחם גדול אינו טמא אלא צורך וכמה הוא צורך מקום שפיתה טפח שתי חביות ב' הלפסין (ג) ושתי קדרות [ט] כירה ונטמא ביניהן מטמא במגע ובאויר (ה)ותוכן טהור והעובי שביניהן חולקין [י]המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור רבי יהודה אומר (ד) (ו) עליו ועל [כ] היין אם ניטל הכותל והיין עומד בפני עצמו טהור ואם לאו טמא: ד כירה שנותנה (ז) על גבי הטיף של אבן אינו טמא אלא צורך וכמה הוא צורך רשב"ג אומר (ה) משם רבי יהודה צורך שלש אצבעות רבי נתן אומר אם ניטלת כירה והטיף עולה עמה חיבור ואם לאו אינו חיבור רבי אלעזר ברבי שמעון אומר אם מטה את הטיף וכירה עומדת הרי זה חיבור ואם לאו אין חיבור : ה (ח) הקלתות של בעלי בתים שנפחתה הרי זו טהורה וכמה היא שיעורה בפיזור [ל] גחלין (ו) (ט) חצר הבירה רבי שמעון אומר נטמאת הבירה נטמאת החצר נטמאת החצר לא נטמאת הבירה ואם היתה (י) חלקה טהורה (ז) רבי יהודה אומר [מ] ניטלת כאחד טמאה אם לאו טהורה : ו (ח) (כ) בית [נ] הבד ובית הטבלים ובית הנר הבנויים (ט) בבירה תוכן נידון כאחורי כירה בית [ס] היוצא מן הבירה עד שלש אצבעות טמא (י) פחות מכן טהור דברי ר"מ ורבי שמעון מטהר . (ל) כסאו שעשאו (יא) דכין אע"פ שמשתמש בו טהור היה

הגהות הגר"א

טפילה: (יח) וכל דבר:(יט) כל דבר שעושין בו תנורים מחבר את הסדקין:(כ)טמא משיסיקנו לאפות בו סופגנין ור"ש מטמא מיד נטמא וסילק את למודיו טהור החזירן לו טהור מרחו בטיט מקבל טומאה וא"צ להסיקו שכבר הוסק תנור של חוליות : (כא) ומרחן בטיט : (כב) ארבעה טפחים ולא מרחן בטיט היא מטמא במגע ובאויר והשאר טהור: (כג) חרש ומלבישו : (כד) שפרע אותו : (כה) תנור ל"ג : (כו) משום ר' שילא משיגמור מלאכתו : (כז) את רבי חנניא בן תרדיון וכו' כשנאמרו הדברים: (כז) בתו ממנו: (כח) וחבירו מטמא במגע ואינו מטמא באויר:(כט) וטפלה טהורה:(ל) מאחוריו כולו מטמא א' ופוסל א' כו' מאחוריו כולו מטמא ב' ופוסל א' מפני שנעשה אה"ט ומטמא את גופו ואוירו מטמא אוכלין ומשקין וידים:(לא) לתוכו כזית מן המת שלא באהל: (לב) כ"ז שהוא:(לג) אם יכול להטיח לעמוד בפ"ע טמא וא"ל טהור : (לד) מגוד כו' פטפוטים טמאה : (לה) הטיח כו' טמאה וא"ל טהורה משום כירה וטמאה משום כלי מתכות: פ"ה (א) ולא חברן בקרקע טהור:(ב) זו לזו ובקרקע:(ג) שתי האלפסין ושתי קדירות שעשאן כירה ונפלה טומאה ביניהן : (ד) עליו ועל הזיז כו' והזיז עומד בפ"ע טמא וא"ל טהור: (ה) משום ר"י ג' אצבעות : (ו) חצר הכירה וכן כולם גרסינן הכירה : (ז) ר"י אומר אם נטלת : (ח) בית הפך ובית התבלים : (ט) בכירה תוכן נדון כאחורי כירה והיוצאין מן הכירה: (י) יותר מכן גרסינן : (יא) דכה וכן כולן :

באור הגר"א

נתן עליו טיט או חרסית כו' אפילו כל שהוא. פי' שאינו לריך הרבה אלא אפי' כל שהוא הוי סתימה וטמא : זפת וגפרית. פי' אבל אם נתן על הסדק זפת וגפרית וכל דבר שאין עושין ממנו תנורין : אפי' מבית האומן. פי'

[illegible]

ובין לתומרה משום כלי מתכות דהיינו שלא עשאו בטיט או שנחלק במוסף נדון נמי ככלי מתכות : [ה"ג אם יכול הטיח לעמוד בפ"ע טמאה ואם לאו טהורה בין כך ובין כך טמא משום כלי מתכות] : פרק ה *)בטיט וכל שהוא : ושתי קדרות שעשאן כירה ונטמא ביניהן מטמא במגע ובאויר : בית הפך ובית התבלין ובית היד :

*) מכאן ואילך ועד סוף המסכת לא נמצא בכ"י ביאורים כ"א הגהות לבדן .

אור הגנוז

[א] וגפסין : [ב] חוליות : [ג] תיבת טומאה ליתא בכ"י : [ד] בתו מבנו : [ה] כזית מן המת : [ו] לעמוד : [ז] בין כך ובין כך טמאה : פ"ה [ח] ויחברם : [ט] שעשאן כירה : [י] אותו : [כ] הזיז אם ניטל הכותל והזיז עומד : [ל] גחליה : [מ] אם : [נ] הפך : [ס] הנר היוצא מן הכירה :

מצפה שמואל

ר"ש פ"ה מ"ח: (כ) כללו ש"ד. מיי' פט"ז ה"ט וכ"ז : (ל) שבא מחותך. מיי' פט"ז ה"ט וכו' : (מ) תנור של חוליות. עי' ר"ש פ"ה מ"ט בסופו : (נ) תנור של מתכת. עי' ר"ש פ"ה מ"ח ועי' מיי' פט"ז ה"ג : (ס) כירה של מתכת. גי' הר"ש שעשה לה מגיר ועשה לה פטפוטים מגור הוא מקום שהכירה יושבת עליו והא דתנא במשנה טמאה דמיירי בניקבה והכא מיירי בלא ניקבה ולכן טהור מדין כ"ח ע"ש בסוף פ"ס : (א) שלשה מסמרים. עי' ר"ש פ"ז מ"א ב' פירושים : (ב) ותברן. בטיט או בארץ : (ג) שלש אבנים. ר"ש שם : (ד) שתי אבנים גדולות. ר"ש פ"ז מ"ד : (ה) ותוכן טהור. דאין כ"א מטמא מגבו : (ו) עליו ועל הזיז. גרסינן בר"ש והיינו האבן שהיא שופת על שתי אבנים המוכר ועל הזיז דעל הכותל תנן במשנה דטהור לפי שאין להם נתילה ועי' בר"ש שם : (ז) ע"ג הטיף. עי' ר"ש שהיא אבן דקה וקלושה ורחבה חוץ לתנור והכירה מונח עליה ומחברין אותה בטיט ואם אותו טיף מחובר יפה לכירה שעולה עמה לר' נתן כולו חיבור : (ח) הקלתות. היא קופה קטנה של חרס ובתוכה גחלים כעין כירה. ועי' פ"ז מ"א : (ט) חצר הכירה. פ"ז מ"ג : (י) חלקה. פי' הר"ש או במחולקת

[illegible]

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

היה טמא ועשאו דכין טמא עד שיקבענו במסמר (ם) דכין של מתכת של בעלי בתים אע"פ שהטיט שוקע בו טהור עשה לו פטפוטים טמא [א] (יב) כוורת של תבן של בעלי בתים העשויה ככפיפה אע"פ שהטיט (יג) שוקע לתוכה טהורה עשה לה פטפטין טמאה דכין של (נ) אולירין אע"פ שעשה לו פטפטין טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע: ז (ס) ארבעה פטפוטי כירה שנטלו שנים מהן אלכסון שנים השניים מטמאין במגע ובאויר מפני שהוא שופת עליהן את האילפס ואת הקדרה דברי רבי מאיר ורבי שמעון מטהר (יד) שהיה רבי שמעון אומר כל פטפוטי כירה [ב] אין מטמאים במגע:

פרק ששי

א (א) אין כלי חרש מיטמא אלא באב הטומאה (ב) ומשקין. כל שאב הטומאה בשעתו[ג] ובא להקל עליו (א)אפילו בביאת מים מטמא אחד לפסול אחד אין מטמא אדם וכלי חרש. כל שאב הטומאה בשעתו לא היקל עליו אלא בביאת מים (ב) לטמא אחד ולפסול אחד הרי זה מטמא אדם וכלי חרש (ג) כל המטמא אדם מטמא כלי חרש [ד] חוץ מן המשקין. כל שכלי חרש מטמא מתוכו מטמא מאחוריו ואין טומאה לכלי חרש (ג) אלא מאוירו. ובהיסט"א (ד) ע"ג האבן מסמא אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין וידים: ב (ד) כוורת פחותה פקוקה בקש ומשולשלת לאויר תנור ושרץ בתוכה התנור טמא שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טמאין ורבי אליעזר מטהר (ה) אמר רבי אליעזר מקל וחומר אם מצלת היא מיד אהל המת החמור אינו דין שתציל מיד כלי חרש הקל א"ר יוחנן בן נורי נמתי לו לר"א אם הצילו אוהלין מיד אוהלין באהל המת שכן חולקין אוהלין יצילו אוהלין מיד אוהלין באהל השרץ שאין חולקין כלי חרש א"ר יוסי נמתי לו לרבי יוחנן בן נורי תמיה אני אם קבל הימך ר"א תשובה (ו) אלא תשובה לדבריהם אם הצילו אוהלין מיד אוהלין באהל המת שכן הוא עושה טפח על טפח [ה] בבית טהור יצילו אוהלין בשרץ שכן הוא עושה טפח על טפח בכלי חרש טמא אמר רבי היא תשובת רבי יוסי היא תשובת רבי יוחנן בן נורי. (ה) הכל מצילין מיד כלי חרש אפילו (ז) כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה חוץ מן האדם כיצד טהור שהיו אוכלין ומשקין לתוך פיו והכניס ראשו לאויר תנור טמא (ח) ומטמא (ו) ואין חוששין שמא מחוברים במעין. (ז) (ט) הסגוס והרדיד שהיו נתונים על פי התנור משוקעין לתוכו שרץ בתוכו התנור טמא שרץ בתנור אוכלין שבתוכן טמאים (ח) אין לך שהוא מציל מיד כלי חרם אלא כלים שיש להן תוך כגון הסל והקופה והחמת: ג (ט) הסל והקופה והחמת שהיו נתונין בתנור ופיהן למעלה מן התנור. השרץ בתוכן התנור טהור שרץ בתנור אוכלין שבתוכן טהורין ניקבו ועשאן בטיט שרץ בתוכן התנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה שרץ (י)בתוכו אוכלים שבתוכה טמאין: ד (י) חבית שהיא משוקעת בתנור ופיה למעלה מן התנור השרץ בתוכה תנור טהור שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טהורין ניקבה ועשאה (יא)טיט שרץ בתוכה תנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טהורין ואם עשאה בזפת התנור טהור שהזפת חיבור לה ושאר כל הכלים שעשאן בזפת אין הזפת חבור להן: ה חבית שהיא נתונה (כ) על פי התנור פיה (יב) לצד זה ושוליה לצד זה השרץ בתוכה התנור טהור (ל) שרץ (יג) בתוכה אוכלין שבתוכה טהורין היתה דופנה (יד) מעובה לתוכה שרץ בתוכה תנור טמא שרץ בתנור אוכלין שבתוכה טמאין. קדירה שהיא מליאה אוכלין ומשקין ומוקפת צמיד פתיל ונתונה בתוך התנור שרץ בתנור אוכלין ומשקין (מ) (טו) שבקדירה הוי טמאין התנור טמא שאין צמיד פתיל לטומאה כלי שטף שהוא מוקף צמיד פתיל ונתון לתוך התנור (טז) הרי זה טמא. (נ) שכל שאינו מציל באהל המת אינו מציל (יז) באהל השרץ: ו שלשה דברים מצילין באהל המת. (ס) הבלועין וצמיד פתיל ואוהלין. יש בבלועין שאין בצמיד פתיל ואוהלין יש בצמיד פתיל ואוהלים שאין בבלועין. הבלועין מצילין (יח) [ו] על הטהורין מלמטה ואין מצילין על הטמאין מלמטה. הבלועין אין מיטמאין במשא הזב וצמיד פתיל ואוהלין מיטמאין במשא הזב. (יט) החמת (ס) והכפישה שנפחתו במוציא רימונין אע"פ שבטלו מתורת הכלים מצילין (כ) באהל השרץ: ז (ע) (כא) השרץ שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועצם כשעורה כרוך בסיב או בנייר ונתון בתוכה היא טהורה והתנור טהור בא הטהור ואחז בו (כב) [ז] והעלהו מטמא ונטמא החמת חזרההחמת וטמאה את התנור: ח שני תנורים זה על גבי זה והבית משוקעת ביניהן ופיה בעליון ושוליה בתחתון שרץ בחבית (כג) התנור טהור שרץ בתחתון אוכלין ומשקין שבחבית טהורין שרץ בעליון אוכלין ומשקין שבחבית כנגד אוירו של עליון טמאין. תנור ששפתיה שופעות לתוכו ונפלו שם משקין משם ר' נחמיה אמרו מביא אמה או מחק של מתכת ונותנה עליו הימנו ולפנים טמא הימנו ולחוץ טהור שפתיו שופעות לאחוריו נידון כאחוריים ר' אחא אומר משום רבי עקיבא (כד) (פ) עין של תנור שעשאה בעפר או בצרורות אינה מביאה טומאה לתנור אלא בפותח טפח (צ) מן הסתומה ולפנים מטמא במגע ובאויר מן הסתומה ולחוץ מטמא במגע ואין מטמא באויר: ט (ק) כור של נפחין שהוא עומד בארץ וחיברו בטיט להיות שופת עליהן את הקדירה טמא ואינו טמא אלא המשמש את הצורך כירה שנתנה על גבי ארובה העליונה אע"פ שהוא שופת עליה את הקדירה טהורה עשה לה פטפוטין טמאה

הגהות הב"ח א ובהיסט טוב כצ"ל.

הגהות הגר"א (מכ"י)

כוורת ותיבת של בעלי בתים העשויות בכפיפה אע"פ שהטיט שוקע לתוכו: ארבעה פטפוטי כירה שנטלו מהן נטמא במגע ואינו מטמא באויר שהיה ר' שמעון אומר כל שאין מטמא במגע אינו מטמא באויר:

פרק ו אין כלי חרס מטמא אלא מאב הטומאה או ממשקין: ובא להקל עליו אפי' בלא ביאת מים לטמא אחד ולפסול אחד: שאב הטומאה בשעתו ולא יבא להקל עליו אלא בביאת מים הרי זה מטמא אדם וכלי חרס כל שאינו מטמא אדם אינו מטמא כלי חרס חוץ מן המשקין: ועל גבי אבן מסמא ואינו מטמא אלא אוכלין: ופקוקה בקש: שרץ בתנור אמר רבי אליעזר ק"ו: אם קיבל ר' אליעזר הימך תשובה אלא זו תשובה לדבר. אם הצילו אהלים שכן אם הוא עושה טפח על טפח יצילו אוהלין בשרץ שכן אם הוא עושה: ובכלי אבנים וכלי אדמה חוץ מן האדם: לאויר התנור טמא נטמא בלעו טהור ואין חוששין שמא: שהיו נתונים לתוך התנור ומשוקעין לתוכו אוכלין שבתוכו טהורין שאין לך שהוא מציל מיד כלי חרס שהיא נתונה ע"פ התנור: פיה כנגד התנור ושוליה למעלה מהתנור שרץ בתוכה: אוכלין ומשקין שבקדירה טהורין היו טמאין התנור טמא שאין צמיד פתיל מציל לטומאה: הבלועין אין מטמאין במשא הזב צמיד ואוהלים מטמאין במשא הזב יש בצמיד פתיל ואוהלים שאין בבלוע שבלוע אינו אלא בבעלי חיים ובעוד שהוא חי שאין בצמיד פתיל ואוהלים שאין באוהלים ויש באוהלים שאין בצמיד פתיל שצמיד פתיל מציל מיד כלי חרס ואפי' פחות מטפח מה שאין באהלים ויש באהלים שאין בצמיד פתיל שאהלים מצילין בכלי שטף: הכוורת והכפישה שנפחתו במוצא רמון ופקקן אע"פ שבטלן מתורת כלי מצילין באהל המת מה שאין בצמיד פתיל הכוורת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה: מן הסתימה ולפנים מטמא במגע ובאויר מן הסתימה ולחוץ

הגהות הגר"א

(יב) כסוי תיבת של בעלי בתים העשויה ככפיפה: (יג) (תוקע שוקע): (יד) היה רש"א כל פטפוטי כירה שאין מטמאים באויר אין מטמאים במגע: פ"ו (א) אפילו שלא בביאת מים לטמא א' ולפסול א' אין מטמא אדם וכ"ח: (ב) תיבת לטמא אחד ל"ג: (ג) כל המטמא אדם מטמא כ"ח וכל שאינו מטמא אדם אינו מטמא כ"ח חוץ מן המשקין כל שכ"ח וכו': (ד) וע"ג אבן: (ה) אר"א אם מצלת: (ו) אלא זו תשובה לדבריו: (ז) כלי אבנים כלי גללים וכלי אדמה וכל בע"ח מצילין בפיהם חוץ מן האדם: (ח) טמא נטמאו. מגע טמא מת שהיו אוכלין ומשקין בתוך פיו הכניס את ראשו לאויר התנור טהור טמאותו בלען טהורין: (ט) הסדיד שנתן ע"פ התנור ומשוקע בתוכו שרץ בתוך התנור טמא שרץ בתוכו אוכלין שבתוכו טמאים אין לך שהוא מציל: (י) [שרץ בתנור אוכלין שבתוכן טהורין]: (יא) ועשאה בטיט: (יב) לצד התנור ושוליה למעלה השרץ וכו': (יג) בתנור: (יד) מעוכה בתוכה: (טו) שבקדירה טהורין היו טמאים: (טז) הרי זה אינו מציל: (יז) [מציל בכלי חרס]: (יח) על הטהורין מלמטה ומצילין על הטמאין מלמטה והצמיד פתיל ואוהלים מצילין על הטהורים מלמטה ואין מצילין על הטמאים מלמטה]: (יט) יש בצמיד פתיל ואהלין שאין בבלועין שבלועין אינן אלא בבעלי חיים כשהן חיין משא"כ בצ"פ. ואהלין מצילין בכל יש בצ"פ מה שאין באהלין יש באהלין מה שאין בצ"פ שצ"פ מציל מיד כ"ח ומציל בפחות מטפח משא"כ באהלים ויש באהלין מה שאין בצ"פ שאוהלין מצילין בכ"ש משא"כ בצמיד פתיל הכוורת והכפישה: (כ) באה"מ ול"ג השרץ: (כא) החמת גרסינן: (כב) והעלה נטמא וטמא את החמת: (כג) התנורין טהורים: (כד) משום ר"ע נדון כתוכו עין של תנור אינה מביאה טומאה לתנור אלא בכוית מן המת ובפותח טפח עשאן בעפר או בצרורות טהור מן הסתימה וכו':

אור הגנוז

(א) ניארת של מתכות של בעלי בתים עשויה ככפישה אע"פ שהטיט וכו': (ב) שאין מטמאין באויר: פ"ו [ג] ולא היקל עליו: [ד] ושאין מטמא אדם אין מטמא כלי חרס: [ה] לרום טפח: [ו] מלמטא ואין מצילין על הטמאין מלמטא: [ז] החמת: [ח] ניטמא וניטמא החמת וכו':

מצפה שמואל

שלא מיד פיחדו לדכון ובשבת דף נח אינו מחלק בזה וטמא כלי של מדרס שאני דכיון שיחדו לדבר אחר אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו. ועי' בזר זהב פ"א שעשאו מתחלה לדכון אע"ג שטמא בו: מעשה כסא טהור היה טמא ועשאו מתחלה לכסא שראוי לקבל טומאה ולפ"ז הדין מבואר בפשיטות ועפ"ז מ"ב: (מ) דכין של מתכת. עי' ר"ש שם. וטהור משום כלי חרס וטמא משום מתכות אבל פטפוטין עושהו כלי חרס: (נ) אולירין הוא בלני מרחץ שעושין להזיע: (ס) ארבעה פטפוטי כירה. עי' ר"ש פ"ז מ"ה ולר"מ הוי כשתי אבנים שעשאן כירה ולר"ש גרסינן כל פטפוטי כירה שאינו מטמא באויר אינו מטמא במגע וגרסינן שהיה. ועי' בז"ש שלא קאי על אלכסון כלל וקאי על המשנה ניטל אחת מהן מטמא במגע ואינו מטמא באויר וגרסינן היה רש"א. ור"מ גזר על טומאת מגע הואיל וחזר לשפות הקדירה ולא הוי כנתון לגמרי: (א) אין כ"ח. עי' ב"ק נג: (ב) ומשקין. עי' שבת יד: והוא מי"ח דבר ועי' שבת פד.: (ג) אלא מאוירו. שבת קלח: ועי' רמב"ם פ"ז מטמ"מ ה"ג וכ"מ שם. ועי' תוס' שבת טו. ד"ה ה"ג דלא אתא למעוטי אחוריו אלא כשאבנט של הזב תחת האבן והכלים: (ד) כוורת פחותה. ואילו הוי שלמה היתה מצלת משום תוך תוכו. ועי' זבחים צ' ותוספות שם ד"ה שכן וכ"ם כאן פ"ח מ"א בשם תו"כ בשמיני עשה ועי' ר"ש שם: (ה) הכל מצילין. ר"ש פ"ח מ"ג ורא"ש שם: (ו) ואין חוששין. כך חוששין להקל שלא נימא דמחוברין למעים והוי כבלוע וטהור. ועי' שבת קנא. והגר"א הגיה בזה תיבת נטמא בלען טהור ואין חוששין כו': (ז) הסגוס והרדיד. סגוס מין בגד צמר כמבואר פי"ג בנגעים וכן רדיד כדכתיב (שה"ש ה' ז) נשאו את רדידי כר"ש שם: (ח) אין לך שהוא מציל. ר"ש שם: (ט) הסל והקופה. עי' ר"ש פ"ב מ"ז מה שמפרש המשנה על פי תוספתא זו. ועי' רמב"ם פי"ב מהל' טמ"מ ה"ג: (י) חבית שהיא משוקעת. ר"ש שם ובפ"ט מ"ה הוכיח מזה דמהני מירוח אע"פ שניקב בכדי טהרתו וניקבה לא הוי כלי להציל משום תוך תוכו אלא א"כ עשה בזפת: (כ) ע"פ התנור. פיה לצד התנור ושוליה לצד התנור כן הגירסא בר"ש: (ל) שרץ בתוכה. היינו בתנור ומעובה היינו שמעט מפיה לתוך התנור ואז לא הוי תוך תוכו: (מ) שבקדירה טהורין היו טמאין. ה"ג בר"ש והיינו שמטמאין בקדירה: (נ) שכל שאינו מציל. עי' ר"ש פי"ז מ"ה דהיינו מן צ"פ אבל מדין תוך תוכו חלוק דבשרץ טהור ובמת טמא: (ס) הבלועין. עי' מיי' פ"כ מהל' טמ"מ וכ"מ שם. ועי' חולין עא. ושם ב. ועי' ר"ש פ"ח מ"ה והגירסא כנוסחת הגר"א הנדפס: (ס) והכפישה. עי' ר"ש פ"ט מ"ח דמקשה ממשנה שם דמבואר שיעור אחר ומתרץ דחדא הוא ומחלק דכאן בנעשה מאליה אחר שהוקף צ"פ ועי' מירוח מועיל אפי' ניקב כמוציא רמון: (ע) השרץ. בר"ש הגי' החמת. והחמת טהור שאין העצם מן המת נוגע בו שהנייר מפסיק והתנור טהור דהוי תוך תוכו כיון שפיו למעלה מהתנור אבל כשאחזו בו דעצם כשעורה מטמא במשא ובשעת חבורו נעשה הכל אה"ט. ועי' מ"ל פ"ה מטמ"מ ה"ג הפיעות בזה ומתוספתא זו משמע דהרב הרי הוא כהלל אפילו בשאר כלים. ועי' ר"ש פ"א דאהלות מ"א שהאריך בזה: (פ) עין של תנור. דאינו אויר התנור ומיירי במת ובעפר הוי סתימה במת דממעט בחלון כמבואר באהלות פי"ג מ"ו כן כנוסחת הגר"א הנדפס: (צ) מן הסתימה ולפנים. קאי על פ"ח מ"ח מקום ישיבת הבלן ומה דמבואר במשנה דאינו מטמא הייט באויר. ועי' בר"ש שם פ"ח מ"ח: (ק) כור של נפחין. בר"ש פ"ח מ"ט הגירסא תנור של

זר זהב ומנחת בכורים

וקמ"ל אע"ג דמשמש בו תשמיש כסא טהור הואיל ועשאו מתחלה לדכון: היה טמא. שעשאו מתחלה לכסא שהוא ראוי לקבל טומאה אע"פ שעשאו אח"כ לדכון טמא: עד שיקבענו. במסמר שכל הכלים אין עולין מטומאתן במחשבה אלא בשינוי מעשה כדתנן [ספכ"ה]: אע"פ שהטיט שוקע בו טהור. דלא חשיבא כירה: עשה לה פטפוטין טמאה. דפטפוטין משוי לה כירה: עשויה ככפיפה. שהכסוי כפופה: [אולירין. מרחץ הנעשה להזיע]: ז היה ר"ש אומר כו'. אמתני' דתנן [פ"ז ה'] ניטל א' מהן מטמא במגע ואין מטמא באויר דר"מ ור"ש מטהר וכולהי בבי דהתם. ותני עלה [כאן] שהיה רש"א כו' [ור"מ גזר על טומאת מגע הואיל וחזר לשפות הקדרה ולא הוי כנתון לגמרי]:

פרק ו א [ומשקין. דרבנן גזרה משום משקין דזב]: כל שאב הטומאה בשעתו. בשעה שנוגע באב הטומאה מטמא בגדים וכל כלים שנוגע בהן בשעת מעשה הוו אב הטומאה ואוכלין מטמא שנים ופוסל אחד בשעת מעשה: ובא להקל עליו אפילו שלא בביאת מים [גרסינן]. ולאחר פירשו ממטמאיו אינו אלא ראשון ואינו מטמא כלים ואוכלין מטמא א' ופוסל אחד: אין מטמא אדם וכ"ח. אפילו בשעת חבורו לטומאה. וכולהו תנינהו בריש פ' בתרא דזבים: לא הקל עליו. כגון טמא מת דהוה אב הטומאה אפילו לאחר פרישתו מטומאה ולא היקל עליו אלא בביאת מים דאחר שבא במים הוי טבול יום ופוסל א' בתרומה ואינו מטמא. [וה"ג לה כהגר"א]: ה"ז מטמא אדם וכ"ח. קודם ביאת מים: חוץ מן המשקין. אע"פ שאין מטמאין אדם מטמאין כ"ח מדרבנן. וכל הכלים נמי שוין בזה לאדם שלא בשעתו. דכל המטמא אדם מטמא כלים ושאין מטמא אדם אין מטמא כלים. אלא בשעתו הן חלוקין מאדם דבשעת חבורו לטומאה מטמא כלים. ואדם וכלי חרס לא מטמא: מטמא לאחוריו. לאחרים: ובהיסטו. אם הסיטן הזב. טמא דהוה כאילו נגע הזב בתוכו: ועל גבי אבן מסמא. ע"ג מסמא והתחתיו טומאה אבל תחת אבן מסמא לא דאין מדרס לכ"ח: אינו מטמא אלא אוכלין ומשקין וידים. שאין כ"ח נעשה אב הטומאה לעולם: ב כוורת פחותה. ואילו היתה שלמה היתה מצלת משום תוך תוכו אבל פחותה בטלה מתורת כלי וכמאן דליתה ושרץ כמונח בתנור דמי: ופקוקה בקש. אע"ג דפקוקה בקש לאו כלי היא ואינה מצלת: אם קבל הימך ר"א תשובה. דסבר ר"א דרך לחלוק כ"ח כדרך שחולקין אהלים: טע"ט בכ"ח טמא. שאין מציל בכ"ח אלא צמיד פתיל ותוך תוכו בשפתותיהן שוות [ואין האיזון עודף על הכי]: היא תשובת ר"י והיא תשובת ריב"נ. דר"א סבר דרך לחלוק כ"ח וטע"ט נמי מציל בכ"ח כי היכי דקא מציל באהל המת: כלי גללים כו'. אע"ג דלא חשיבי כלים לקבולי טומאה. לגבי תוך תוכו חשיבי כלים: חוץ מן האדם. שאינו מציל בבלוע. אלא במעיו: [נטמאו גרסינן. ואין חוששין להקל שמא הן מחוברים למעים והוה כבלוע: כנוסחת הגר"א מגע טמא מת] טמאוהו המשקין להתנור. [אבל אוכלין. אין מטמאין לכלי כלל אפילו מדרבנן]. ואוכלין דקתני איידי דתנא רישא תנא נמי סיפא: ג הכל כו' טהורין. דתוך תוכו מציל בין על הטהרה בין על הטומאה: [שאין צ"פ. כלומר כיון דלאו תורת כלי עלה שהסתימה אינה כדין רק מתורת צ"פ הוא וזה לא מהני בטומאת שרץ שבתוך הכ"פ]: ד שהזפת חבור לה. וכלי שלמה היא ומצלת משום תוך תוכה: ה [פיה לצד התנור. כ"ג הגר"א. ולט"י נמי כן הוא]: בתוכה. בתוך אויר התנור: התנור טהור. אע"פ שהאוירים נוגעין זה בזה: מעובה לתוכה. שנשבר מעט מהדופן [ועי' ר"ש שמפרש לה בע"א ע"פ הנוי' (פ"ח מ"ג)] והכא בחבית יושבת על שוליה בתוך התנור ושפתותיהן שוות למעלה ואילו היתה שלמה היתה מצלת משום תוך תוכה אבל כשנשבר מעט מדפנה לא חשיב תוך תוכה להציל לא על הטומאה ולא על הטהרה: [וטהורין היו טמאין. ה"ג לה [הגר"א] וכן בר"ש]: שכל שאינו מציל באוהל המת וכו'. וכלי שטף אינו מציל באהל המת דכלי שטף מטמא מגבו ואע"ג דבכ"ח אין כ"ש מטמא מכ"ח מ"מ הואיל ואינו מציל באהל המת אינו מציל בכ"ח: ו [הבלועין. טבעת בלועה באדם ונכנס לאהל המת וכן בהיפך: מלטמא גרסינן. כנוסחת הגר"א שהיא ליטמא הוא עצמו אם הוא הבלוע טהור וכן לטמא אחרים אם הבלוע טמא. והצ"פ ואוהלין ט' כנוסחת הגר"א]: ואין מצילין על הטמאים מלטמא. כגון אהל בתוך אהל אינו מציל על הטומאה משום שסוף הטומאה לצאת דרך אהל החיצון: במשא הזב. אם הזב מסיטן: משא"כ באהלים. [כנוסחת הגר"א] שאינו מציל מיד כ"ח שאין חולקין כ"ח ופחות מטפח אינו מציל שאין אהל פחות מטפח מצילין בכ"ש לאו דוקא כ"ש דהא אדם וכלים נעשים אהלים לטמא ולא לטהר כדתנן באהלות [פ"ו] אלא היכא דאי בטל מתורת כלי וכן באין מכלי שטף או הבאה במדה או עם דפנות אהלים: משא"כ בצ"פ. דצ"פ בכ"ח הוא דמציל משום דלא מיטמא מגבו אבל בכ"ש לא. וכן מצילין אהלים. על כ"ש אבל צמיד פתיל אינו מציל אלא על כ"ח ואוכלין ומשקים דלית להו טהרה במקוה אבל על כלי שטף לא משום גזירה דע"ה דחזרו ב"ה להורות כדב"ש כדתנן (פ"ט ב'): מצילין באהל המת. כל זמן שלא נפחתו בפ"ט: ז [השרץ. החמת גרסינן. בתוכה עצם כשעורה מן המת]: היא טהורה. שהחמת של עור ואינה מיטמאה באויר ובמגע לא משום שכרוך בסיב: והתנור טהור. אע"פ שמטמא באויר הרי תוך תוכו הוא: בא הטהור כו'. נטמא הטהור במשא שעצם כשעורה מטמא במשא: וטמא את החמת. במגעו והחמת אב הטומאה שאדם במת וכלים באדם הכלים נעשין אב הטומאה כדתנן בריש אהלות: חזרה החמת. שהיא אב הטומאה וטמאה את התנור והתנור ראשון כדין כלים בכלים: ח התנורין טהורין. התחתון משום תוך תוכו והעליון שאינו מונח באוירו אלא בהאי של חבית שמונח בתוך התחתון: שבחבית טהורין. משום תוך תוכה: כנגד אוירו של עליון טמאין. מחמת אויר העליון שהחבית משוקעת לתוכו ואינו טמא אלא כפי שמשוקעת לתוך העליון אבל לא מה שהחבית יוצאה מהתנור העליון: ששפתו שופעת לתוכו. שפתו הולך ויורד בשיפוע לתוך אויר התנור ונמצא שפתו הפנימית נמוכה משפתו החיצונה: ונפלו שם משקין כו'. מביא אמה או מחק. כלי שמוחק בכן את המדות: הימנו ולפנים טמא. דחשבינן השיפוע לאויר התנור: [עין של תנור. מקום שהעשן יוצא לא הוה תוך התנור ואינו נטמא אלא במת אא"כ סתום בעפר דממעט בחלון נמי כמבואר באהלות (פי"ג מ"ו) וכנוסחת הגר"א]: מן הסתימה ולפנים כו'. אהא דתנן (פ"ח ה') כנגד מקום ישיבת הבלן אין טמא אלא מן הסתימה ולפנים. ותני עלה מן הסתימה ולפנים [כו': הסתימה. מקום שסותמין התנור] מטמא במגע ובאויר: מן הסתימה ולחוץ במגע ולא באויר. והא דתנן (פ"ח מ"ח) אין טמא כו'. אין טמא באויר קאמר: ט כור. כלי שמתיכין בתוכו כסף או זהב וטהורה אלא כשעשה לה בית שפיתה וחברו בטיט להיות שופת עליה את הקדרה טמאה משום כירה. וכדתנן כור שיש בו בית שפיתה טמא (שם ט'): שנתנה ע"ג ארובה כו'. הואיל ונתנה ע"ג הארובה בטלה מתורת כירה: פטפוטין טמאה. דפטפוטין משוי לה כירה:

סורנא

טמאה פורנא הרי זו טהורה (כ) שלא נעשית אלא לשמש עם הקרקע ר' מאיר אומר משם רבן גמליאל אם יש לה ליזביז טמאה ר' יהודה אומר משם ר"ג אם יש לה (כה) [א] ספנואות ר' יוסי אומר משם ר"ג אם יש לה שפיות וכולן שם אחד הן. (כו) (ש) גפת שנעשית בטהרה ונפלה לאויר התנור אפילו בשעת הסיקו טהור (כז) ושנעשית בטהרה ונטמאת נפלה לאויר התנור בשעת הסיקו טמא שלא בשעת הסיקו טהור ור' שמעון מטהר ר"א בר"ש אומר ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין בד"א בחדשה אבל בישנה הכל מודין שהיא טהורה ואי זו היא ישנה לאחר שנים עשר חדש אבא יוסי בן דוסאי ור' יוסי בן המשולם אומר נגבה לאחר ל' יום לא נגבה אפילו לאחר [ב] שנים עשר חדש : י (ת) פתילה שהיא מליאה משקין טמאין ונגבו מבחוץ ונפלו לאויר התנור בשעת הסיקו טמא שלא בשעת הסיקו טהור אבל ספוג בין כך ובין כך טמא מפני שהוא עשוי (כח) להכנים רבי מאיר מטמא בגמי מפני (כט) שאגראמנין בודקין את היין רבי יוסי מטמא בגמי מפני שהתרופה נותנו על גבי המכה (ל) שהוא מוצץ את הליחה :

פרק שביעי

א (א) מחט וטבעת שנמצאו במגופה של חבית בצדה של חבית אם היו טמאין לא טמאו את חבית ואם היו טהורים אין חבית מצלת עליהן באהל המת נמצא למעלה משפתה של חבית כנגד תוכה של חבית בין שהטיט צף תחתיהן ובין שאין הטיט צף תחתיהן אם היו טמאין לא טמאו את החבית ואם היו טהורין חבית מצלת עליהן באהל המת נמצאו למטה משפתי' כנגד תוכה של חבית בזמן שהטיט צף תחתיהן אם היו טמאין (ח) טמאו את החבית אם היו טהורין (נ) אין החבית מצלת עליהן באהל המת : ב (ב) שרץ שנטמא באפרו של תנור למטה מנחושתו של תנור טהור מפני שיש לו במה יתלה מחט או טבעת שנמצאו באפרו של תנור [ג] טמא מפני שאין לו במה יתלה (ג) ר' שמעון אומר בעין שני שעורין מן האמצע נכנס ומן הצד אינו נכנס : ג כיצד בודקין כלי חרס לידע (ד) אם אינו כבונס משקה היה ממלא עריבה מים ונותן את הקדרה לתוכה ואם לא כנסה בידוע שאינו כבונס משקה (ס) (ג) ר' יהודה אומר בתחלה היה כופף את הקדרה לתוך עריבה ונותן לתוכה מים ואם לא כנסה בידוע שאינו כבונס משקה היה נותנו ע"ג האור והאור מעמידו בידוע שאינו כבונס משקה אין האור מעמידו בידוע שהוא כבונס משקה ר' יוסי אומר אם נותנו ע"ג הרמץ והרמץ מעמידו בידוע שאינו כבונס משקה [ד] אין הרמץ מעמידו בידוע שהוא כבונס משקה : ד (ו) (ד) עצמות והעופות (ה) וגולמי כלי מתכות (ז) וכלי עץ [ה]מצילין צמיד פתיל ור' יוסי מוסיף(ה)אכסי קמטרא ומוקף חקק שבבקע' ושבקורה (ח) והמיעך שבחבית אין מצילין צמיד פתיל ואם בהן טפח על טפחים מצילין [ו] :

ה (ו) (ט) חבית שכפאה על הפתיל ומירח שפתותיה על הכותל מצלת על מה שבתוכה ועל מה שכנגדה בכותל כפאה ומירח שפתותיה עם הקרקע מציל על מה שבתוכה ועל מה שכנגדה בקרקע ר' אליעזר אומר כפוי על פיו אינו מציל ומודה ר' אליעזר בשני פסין ושתי קדרות שכפאן זה על גבי זה ומירחן בטיט מן הצדדין (י) אין מצילין בצמיד פתיל ואם היה כלי קטן ואין בו טפח על טפח וכפוי על פיו אינו מציל : ו (ז) אין מקיפין בקסטרון מפני שהוא פתיל ואינו צמיד ואם עשאו לחיזוק הרי זה מציל (ח) (יא) כפיתין [ז] של מוריים שנפתית עם השפה ושפתותיהן נראין אע"פ שהטיט שוקע לתוכן מלא זרת אינן מצילין שכל מי שאינו מציל באהל המת (ט) (יב) באהל השרץ. רי"א אין צמיד פתיל מבפנים וחכ"א (יג) יש צמיד פתיל מבפנים כיצד חבית שניקבה וסתמוה שמרים רבי יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת נתקלפה (י) והזפת שלה עומד ר' יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת : ז (כ) עין של תנור שעשה לה לימודין מבפנים ר' יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת כפישה שנתן בה טיט (ל) עד חציה והשקיע בה את הכלים ר' יהודה אומר אינה מצלת וחכ"א מצלת (מ) כפאה על פי החבית (יד) ומירח דופנותיה עם דפנות החבית מצלת על מה שבחבית ועל מה שבינה [ח] לחבית ר' יוסי בר' יהודה (טו) (נ) אומר על שבחבית אינה מצלת עד שימרח עם השפה. החמת מעור הדג והנייר שהלביש בה את החבית (ס)(טז)[ט] וצירף למטה הרי זה מצלת (ע) עור הדג והנייר שהלביש בהן את החבית וצדדן למטה אע"פ שמירח בטיט מן הצדדין אינן מצילין (שכל שאין מציל באהל המת אינו מציל באהל השרץ) : ח (פ) קדרה שכפאה על פי חבית ומירח שפתותיה עם דפנות החבית מצלית על מה שבחבית ועל מה שבינה לחבית נתנה כדרכה (יז) וטמאה אין כלי טמא חוצץ : ט שני לפסין ושתי קדרות שכפאן (יז) זו על גב זו העליון כנוס אע"פ שמירח בטיט מן הצדדין אינן מצילין שכל שאינו מציל באהל המת אינו מציל באהל השרץ : (צ) משפך (יח) אינו מציל דברי ר"מ וחכ"א מציל בכסוי. (ק) ואין טהרה לכלי חרס אלא שבירתו ואפילו חיברו בקרקע ואפילו קבעו במסמר. [י] מלאו סיד וגפסית (יט) רשב"ג מטהר : י (ר) שולי המחצין ושולי הפחתין וקרקרות הכלים ודפנותיהן (כ) מאחריהן אין ממלאין בהן ואין מקדשים בהן ואין מזין בהן ואין מצילים בצמיד פתיל ואין מצילין מיד כלי (כא) קרדסן שפן ועשאן כלים ממלאין בהן [כ] ומקדשין (כב) ומצילין בצמיד פתיל ומצילין מיד כלי חרס ומקבלין טומאה מכאן ולהבא דברי [ל] ר"מ וחכ"א כל כלי חרס [מ] (ש) שמאחר שעה אחת אין לו טומאה לעולם. שולי כלי עץ כלי עצם וכלי זכוכית אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מזין בהן ואין מצילין בצמיד פתיל ואין מצילין מיד כלי חרס. (כג) קירדסן שפן

הגהות הגר"א

(כה) אסטגיות : (כו) גפת שנעשית בטהרה ונגע בו טומאה ונפלה : (כז) ושנעשית בטומאה ונפלה : (כח) להכנים ולהוציא : (כט) שאגרדמין בודקין : (ל) שתהא : פ"ז (א) אם היו טמאים לא טמאו : (ב) טהורין החבית מצלת עליהן באה"מ אין הטיט צף תחתיהן אם היו טמאים טמאו את החבית ואם היו טהורין אין החבית מצלת עליהן באה"מ שרץ שנמצא:(ג) רש"א בהן שני: (ד) אם ניקב בכונס משקה אם לאו. מביא עריבה מלאה מים ונותן קדירה לתוכה אם כנסה בידוע שכונס משקה וא"ל בידוע שמוציא משקה : (ה) רי"א כופף אזני קדירה לתוכה ומציף עליה מים ואם כונס בידוע שכונס משקה וא"ל בידוע שמוציא משקה או שופתה ע"ג האור אם האור מעמידה בידוע שמוציא משקה א"ל בידוע שמכנים משקה ר' יוסי אומר אף לא שופתה ע"ג האור מפני שהאור מעמידה אלא שופתה ע"ג הרמץ אם הרמץ מעמידה בידוע שמוציא משקה וא"ל בידוע שכונס משקה היה טורד טיפה אחר טיפה בידוע שכונס משקה : (ו) עצמות העופות : (ז) וכל"ע הטהורין מצילין בצ"פ ור"י מוסיף אף כסוי קמטרא וחפוין חקק וכו' : (ח) והמגופה שבחבית אין מצילין בצ"פ ואם יש בו פותח טפח מצילין : (ט) חבית שכפאה על הכותל ועל הקרקע ומירח שפתותיה עם הכותל ועם הקרקע מצלת על מה שבתוכה ועל מה שבקרקע רא"א כפוי על פיו אינו מציל ומודה בשני לפסין : (י) שהן מצילין ואם היה כו' : (יא) קבותין של מוריים שגפסן בתוכה וכו' מלא הזרת : (יב) אינו מציל באוהל השרץ גפסן עם השפה רי"א אין צ"פ מבפנים : (יג) וחכ"א כו' מבפנים חבית כו' : (יד) ומירח שפתותיה : (טו) אומר אף מה שבחביות אינה מצלת עד שימרח : (טז) וצדדה: (יז) ונטמאת אין כו' הוצץ וכל שאינו מציל באה"מ אינו מציל באהל השרץ : (יז) זה על זה : (יח) משפך אפילו טהור : (יט) וגפסית טמא ר"ש מטהר : (כ) מאחריהן ל"ג : (כא) כלי חרס קרקסן ושפן : (כב) ומקדשים בהם ומזין בהם ומצילין בצ"פ כו' דר"מ שטהור כו' שעה אחת שב : (כג) קרקסן ושיפן :

הגהות הגר"א (מב"י)

ולהון מטמא במגע ואין מטמא באויר ר' אחא אומר משום ר' עקיבא עשן של תנור שעשאה בעפר או בגרורות אינה מביאה טומאה לתנור בפותת טפח פור של נפחין : ר' יהודה אומר משום ר"ג אם יש לה איסתגאית : וכולן שם אחד הן מיותר : גפת שנעשית בטהרה ונטמאת ונפלה לאויר התנור אפי' בשעת הסיקו טהור : לא נגבה אפי' לאחר שלש שנים פתילה : ר' מאיר אומר וכן בגמי מפני שאיגרדמים :

פרק ז א ור' יוסי מוסיף כסוי קמטרא ומקיפיהן חקק שבבקעת ושבקורה ושבמגופות החביות אין מצילין : חביות שכפאה על פיה ומירח שפתותיה על הכותל : ומודה ר' אליעזר אולפסין ושתי קדרות מן הצדדין שהן מצילין בצמיד פתיל : כפיתין של מורייס שגפתן בתוכה ושפתותיהן נראין : אין מציל באהל השרץ גפתן עם השפה ר' יהודה אומר אינו מציל וחכ"א מצילין שר' יהודה אומר אין צמיד פתיל בפנים : נתקלפה החביות והזפת שלה עומד : כפאה על פי חביות ומירח דפנותיה : שהלביש בו החביות וצדדן למטה הרי זו מצלת : אינו מציל בכיסוי דברי ר' מאיר : אפי' קבעו במסמר אפי' מלאו סיד וגפסים : שולי המחצין ושולי הפטסין וקרקרות הכלים ודופנותיהן : אין מזין מהן ואין מצילין מיד כלי חרס כצ"ל : קרקמן שפן ועשאן כלים ממלאים בהן ומקדשין בהן ומזין מהן ומצילין מיד כלי חרס : ואין מזין בהן ואין מצילין מיד כלי חרס. תי' ואין מצילין בצמיד פתיל מיותר : קרקמן ושפן

אור הגנוז

[א] סטאנאות : [ב] שלש שנים : פ"ז [ג] למטה מנחושתו של תנור : [ד] היה יורד טפה אחר טפה בידוע שהוא כבונס משקה : [ה] הטהורין : [ו] בכסוי חבית שכפאו על הכותל ומירח שפתותיה עם הכותל מצלת על מה שבתוכה ועל מה שכנגדה בקרקע : [ז] שגפסן : [ח] לבין החבית . מטלית שנתנת על פי חבית ומירח שפתותיה עם דופנות החביות וצדדה מצלת על מה שבחבית ועל מה שבינה לחבית וכו' : [ט] אפי' פתור אינו מציל בכיסוי : [י] מלח וסיד ונפרית : [כ] ומזין : [ל] רבי : [מ] שטהר :

מצפה שמואל

של נפחין : (ר) שלא נעשית. עי' רא"ש שם : (ש) גפת. עי' יו"ד סי' קכ"ג סעיף ד' בהג"ה שלמדו מכאן לענין יין נסך. ועי' בתוספתא דטהרות פ"ג ה"א. ועי' בר"ש פ"ט מ"ה ומ"ז ועיקר הענין שבשעת היסק פולט : (ת) פתילה. עי' ר"ש פ"ט מ"ד. וגרסי' בר"מ הגרדמין וכן בע"ז נח. ובספוג אף בלוגין כפלוטין דמי. ועי' מיי' פי"ד מכלים ה"ז ובהשגות שם ובכ"מ:(א) מחט וטבעת. ר"ש פ"ט מ"א וע"ש ברמב"ם. ובר"ש הובא בשני נוסח ועיקר הגירסא כמו בנוסח הגר"א שנדפס וגם ג' בבות חלוקות א' בצידו של חביות הוא אף שנמצא בטיט הנדוק ונעשה מחמת זה נ"פ דאין צריך לטיט. ב' למעלה משפתה נגד האויר אף דלענין לטמא לא חשוב תוך לענין טהרה וצ"פ נטל אף שאין הטיט תחתיו. ג' למטה משפתה יש חילוק הן לענין תוך תוכו והן לענין צ"פ כמבואר בנוסח הגר"א שנדפס : (ב) שרץ. פ"ט מ"ג. ותולין שנפל חי ולא היה מת באויר התנור משא"כ מחט ע"מ שאין תולין שנפל מקודם שהיה שם תנור שהיה נמצא תחת האפר ולא בתוך האפר וע"כ ראה פני התנור : (ג) ר"י אמר כו'. עי' בנוסח הגר"א הנדפס : (ד) עצמות העופות. גרסינן ר"ש פ"י מ"א. ועי' ר"ש שהביא מתוליו כ"ה וכל אלו שאין מקבלין טומאה מצילין בצ"פ : (ה) וגולמי כלי מתכות. עי' רמב"ם פכ"א ה"א מט"מ : (ח) כסוי קמטרא ומוקפיהן היינו מה שמוקף : (ו) חבית שכפאה. בר"ש פ"י מ"א הגירסא על הכותל ועל הקרקע בחד בבא ומיירי כשאוכלים בתוך הלל הכותל. ועי' מיי' פכ"א ה"ג מט"מ והראב"ד האריך הרבה: (ז) אין מקיפין בקסטרון. בעץ. והר"ש הביא זה פ"י מ"ב : (ח) כפותין. בר"ש פ"י מ"ו גרסינן קבותין והוא שם כלי וגרסינן שגפסן והוא בגפת דמקיפין צ"פ בגפת וגרס שם אלא הזוית היינו אלא כל הכויות של הכלי אינו מציל כיון דנתגלה כל השפה : (ט) אינו מציל באהל השרץ. כנ"ל ואין הכלי חציצה בין השרץ שבתוך הכלי לבין האוכלין שבכלי צ"פ אשר עומד בתוך הכלי שהשרץ בתוכה : (י) והזפת שלה עומד. והוא מבפנים : (כ) עין של תנור. עי' ר"ש שם : (ל) עד חציה. עי' מיי' פכ"ב ה"ב מט"א דמפרש כשנתן טיט עד חציה פליגי אי הוי כלי להציל בצ"פ והראב"ד שם הבונה שנתן טיט ונתן החביות לתוך הטיט ומירח או חשיבי צ"פ. ועי' ר"ש שם: (מ) כפאה על פי חביות. לשון הר"ש כפאה הכפישה עם דפנות החביות שנכנסין דפנות החביות עם דפנות הכפישה : (נ) אומר על שבחבית אינה מצלת דסבר שהחביות טמאה כיון דדפנותיה כנוסין עד שימרח עם השפה שיהיו מונחין שפתי החביות עם שפתי הכפישה ממורחין : (ס) וצירף. הגי' וצררה או וצידדה. ועי' בראב"ד פכ"ב ה"י מט"מ שדחה מהלכה דלמטה אינו צ"פ וע"ש בכ"מ מה שכתב ע"ז. ועי' בר"ש פ"י מ"ד : (ע) עור הדג. לאו כלי הוא ואינו מציל : (פ) קדירה שכפאה. מיי' פכ"א מט"מ ה"ג וכל' א'. ועי' ר"ש פ"י מ"ד ברישא דאין הצ"פ מחמת החביות אלא מחמת הקדירה ונתנה כדרכה היינו פיה למעלה ונטמאת באוה"מ שוב לא הוי צ"פ ואף בשרץ שאין נטמא מחמת אויר מ"מ אין מציל לאוכלין : (צ) משפך. עי' ר"ש פ"י מ"ד ועי' רמב"ם פכ"א מט"מ ה"ב ולהר"ן אף ניקב ולהראב"ד בסתום. ועי' בר"ש שפי' משפך טהור היינו של בע"ב כמבואר בפ"ג : (ק) ואין טהרה לכלי חרס. מיי' פי"ז ממקואות ה"ג : (ר) שולי המחצין. מיי' פכ"ב מט"מ ה"א ור"ש שם : (ש) כיון שטהר. עי' תוס' חולין נה. ד"ה שיעורן שכתבו דשברים יחוד מיהא בעינן ומה דאמרינן כאן כיון שנטהר היינו היכא דמחוסר תיקון אבל היכא שאינו

זר זהב ומנחת בכורים

פורנא . כעין תנור שלנו שפתחה בצדה ומניחין הפת בשוליה : לשמש עם הקרקע . הואיל ואינה משתמשת בדפנותיה אלא בשוליה הרי נעשית לשמש עם הקרקע : רמ"א משום ר"ג . ור"ג סבר אין זה משמש עם הקרקע אלא דלא חשיבא כלי קבול אלא אם עשה בה אחת מכל אלו לעשותה כלי קבול . וקמיפלגי תנאי אליבא דר"ג מה יעשה ויהא חשוב כלי קבול ר"מ סבר לזביז ר"י סבר אסטגיות שיעשה כיפה למעלה ר' יוסי סבר שפיות : וכולן שם אחד הן . כל הנך תנאי אליבא דר"ג טעם אחד הן משום כלי . ולא ס"ל הא דת"ק דהוה משמש עם הקרקע : גפת . פסולת של זיתים ולא מקבלת טומאה דלא חשיבא אוכל : אפילו בשעת היסקו טהור . דמשקים היוצאין מהן טהורין דמתחלה נעשו בטהרה וכי נגע בה טומאה המשקין בלועין הוו והגפת פסולת הוא ולא מקבלת טומאה : ושנעשים בטומאה . [ה"ג] וכבר נטמאו המשקין שיצאו מהן וחזרו ונבלעו בהן ולא פרחה טומאה מינייהו והשתא דהיסק התנור נפקו משקין טמאין וטמאו להתנור : ור"ש מטהר . ר"ש לטעמיה דפ"ג דטהרות בגפת וזגין . [ופריש מהם טעמא בתוספתא ברפ"ג] : אבל בישנה . אי הוו בה משקין כבר נפקו מיניה : י פתילה כו' . בשעת הסיקו טמא . דנפיק מינה משקין טמאין דאבלעו בה [להכנים וכי יצאו חוזר ובולע משקין טמאין : שאגרדמין . עושי יין ובולע] :

פרק ז א בצדו של חבית . היינו דתנן (רפ"ט) נמצאו במגופה החבית מצדיה טמאין . כלומר אין מצלת עליהן באהל המת . וצדיה הוא קצה המגופה המונח על דפני החבית שאין צדי החבית צריכין לטיט : לא טמאו את החבית . דהא לא נכנסו לאוירה של חבית : אין חבית מצלת כו' . דלא בטיל לגבי מגופה הואיל ואין החבית צריכה להטיט שבצדה : נמצאו למעלה כו' . בין שהטיט צף תחתיהן ובין שאין הטיט צף תחתיהן שנמצא המחט בגובה המגופה מה שיוצא למעלה מדפני החבית כנגד פיה אבל לא נכנס לאוירה של חבית . והיינו דתנן מכנגד פיה נראין בתוכה אבל לא לאוירה טהורין : לא טמאו את החבית . הואיל ולא נכנסו לאוירה : ואם היו טהורין החבית מצלת כו' . הואיל וכנגד החבית צריכה למגופה בטלי לגבי מגופה : נמצאו למטה משפתה כו' . שנכנסו קצתן לתוך אויר החביות בזמן שהטיט צף תחתיהן . והיינו דתנן שוקעין בתוכה ותחתיהן כקליפת השום טהורין . [ה"ג כולו כהגר"א] . אין הטיט צף תחתיהן . ונכנסו לאויר החבית . טמאו את החבית שנכנסו לאוירה : אין החבית מצלת . הואיל ונכנסו לאוירה תו לא בטילי אגב מגופה ובצ"פ דחבית אין נצולין דצ"פ אינו מציל אלא על כ"ח ואוכלין ומשקין דלית להו טהרה במקוה אבל על כ"ש לא משום גזירה דע"ה דאורו ב"ה להורות כדב"ש כדתנן (שם ב') : ב מפני שיש בו במה יתלה . ואפילו נמצא בתוך האפר שאחר שעמד התנור נפל לשם השרץ דרך אוירו של תנור טהור שאני אומר חי נפל ועכשיו מת : מחט כו' שאין לו במה יתלה . שאם נפל קודם שעמד התנור היה תחת האפר וכיון שנמצא בתוך האפר בידוע שאחר שעמד התנור נפל דרך אויר התנור וטמאוהו : ר"ש אומר [כהן גרסי'] . הא דתנן (פ"ט מ"ח) [תנור שניקב מעינו שיעורו מלא כוש נכנס ויוצא דולק דבעי ריוח יותר] ניקב מצדו שיעורו כמלא כוש נכנס ויוצא שלא דולק רש"א מן האמצע נכנס מן הצד אינו נכנס [כלל ובאמצע שיעורו בלא דולק] : ג ונותן קדרה לתוכה . שמניח שולי קדרה על המים : אם כנסה . ע"י הנקב שבשוליה : כופף אזני קדרה . מניח קדרה כפויה על עריבה ריקנית ושופך מים על עריבה עד שהמים צפין ע"ג קדרה : או שופתה . מעמיד קדרה זו מלאה מים ע"ג האור : שמוציא משקה . שנקב קטן הוציא משקה האור מעמידה שלא יצא הימנה : שמכניס משקה . אבל נקב גדול שמכניס משקה שוב אין האור מעמידה ומוציאה משקה : ר' יוסי אומר כו' . מפני שהאור מעמידה אפילו נקב גדול כנוס משקה : ד וכלי עץ הטהורין . שבאין במדה : מצילין בצ"פ . הואיל ואין מטמאין מגבן דלא מקבלי טומאה כלל : אף כיסוי קמטרא ותפויין [ה"ג ובנו"י ומקיף נמי כן הוא] דאינהו נמי כלי עץ הטהורין נינהו : חקק כו' אין מצילין . דלא חשיבי כלי : פ"ט מצילין . [ה"ג] דעי' פ"ט חשיבי כלי עץ הטהורין : ה על הכותל ועל הקרקע . או או קתני : רא"א כפוי על פיו אינו מציל . מתני' הוא דתנן (רפ"י) היה כפוין על פיהן מצילין כל שתחתיהן עד התהום : ר"א מטמא . וטעמא דר"א דכתיב צמיד פתיל עליו ולא הוא על צ"פ : [שהן מצילין גרסינן] . ואין בו טע"ט כו' אינו מציל . ואפי' לרבנן דאמרי כפוי מציל לא אמרו אלא היכא דאית ביה טע"ט : ו [בקסטרי . מין מתכות שאינו מתחבר יפה] : ואינו צמיד . מפני שאינו מתמרח יפה : לחיזוק . שעשאה כיסוי מפני שהוא חזק ומירח בדבר המתמרח : שגפסן בתוכה . שעשה הצמיד פתיל בתוך הכלי : ושפתותיהן נראין . למעלה מן הצ"פ : שכל שאינו מציל באהל המת . שבאהל המת נטמא תוכו שלמעלה מן הצ"פ מאוירו ונטמאת כל הקבות וכלי טמא אינו מציל בצ"פ : אינו מציל באהל השרץ . שאם הקבות שגפסה מתוכה מונחת בכלי או בתנור שהשרץ מונח בתוך האויר של חיצונה שלא כנגד אויר הקבות אע"ג דקבות טהורה דאין כלי מטמא מאויר כ"ח מ"מ אינה מצלת על מה שבתוכה משום דאינה מצלת באהל המת : גפסן עם השפה . שעשה הצ"פ שוה עם השפה ולא כיסה עובי הדפנות שעובי הדפנות נשארו מגולה שוה עם הצ"פ והיינו דקמיפלגי ר"י ורבנן במתני' (פ"י מ"ה) ושגיסה מקרא אחד דכתיב צ"פ עליו רבנן סברי עליו על האויר ור' יהודה סבר עליו על כל הכלי : וסתמוה שמרים . ולא יצאו השמרים לחוץ לחפות עובי הדפנות . ורבנן לטעמייהו ור"י לטעמיה : ז למודין מבפנים . ועובי העין מגולה : כפפה ע"פ החבית . שהחבית רחבה מהכלי שכפה על פיה ויש בית קבול בין הכלי לחבית ומירח שפתות הכלי עם דפנות החבית ושפת החבית מגולה מצלת ור' יוסי בר' יהודה סבר שצריך למרח על השפה שתהא שפת החבית מכוסה ואינו ס"ל כאבוה : והנייר . או תמת העשויה מהנייר : וצדדה למטה . שהלביש את החמת מלמעלה ע"פ החבית ותלוין לצדדי החבית והחבית לבושה בה כולה מלמעלה ומצדדים : ה"ז מצלת . אם מרחן למטה להחבית : עור הדג והנייר כו' אין מצילין . הואיל ולאו כלי נינהו ואין מציל בצ"פ אלא כלי : ח נתנה כדרכה . פיה למעלה ושוליה ע"פ החבית : ונטמאת . אם מונחין באהל המת נטמאת הקדרה ואין כלי טמא חוצץ : וכל שאינו מציל כו' באהל השרץ . אם הקדרה והחבית מונחין בתנור ושרץ בתנור ואע"פ שלא נטמאת הקדרה מאויר התנור שאין כלי מטמא מאויר כ"ח הואיל ואינו מציל באהל המת אינו מציל באהל השרץ : ט העליון . כנוס שהניח קטן בתוך גדול ויש אויר בין ספימי לחיצון : אע"פ שמרחן בטיט מן הצדדין . אלא שלא מרחן למעלה ונשאר למעלה אויר ביניהן : שכל שאינו מציל באהל המת . שמטמא מאוירו שביניהן וכלי טמא אינו מציל . אינו מציל באהל השרץ (הגר"א) . אע"פ שטהור שאינו מטמא מאויר כ"ח . משום שאינו מציל באהל המת : משפך אפילו טהורה אינו מציל . משום דלאו כלי הוא : מציל בכיסוי . אם עשה המשפך כיסוי לכלי שאוכלין ומשקין בתוכה . אבל אם אוכלין ומשקין במשפך ועשה ע"ג צ"פ אינו מציל : וגפסית טמא (הגר"א) . דלא בטיל מתורת כלי : ר"ש מטהר . קסבר הסיד מבטלו מתורת כלי : י המחצין . מיני כלים הן : אין ממלאין וכו' . [מי חטאת] דכל הנך כלי בעי והני לאו כלי נינהו : ואין מצילין מיד כ"ח

שפן ועשאןכלים ממלאין בהן ומקדשין בהן ומזין(כד)מהן ומצילין בצמיד פתיל ומצילין מיד כלי חרס. שברי כלי חרס שמקבלין אפילו כל שהן ממלאין בהן ומקדשין בהן ומזין (כה) מהן אין מצילין בצמיד פתיל אבל מצילין מיד כלי חרס. שברי כלי מתכות (כו)חזרו (ח)לטומאתן הישנה גולמי כלי מתכות (כז)הרי הןככלים(א)אלא שהן טהורין:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת כלים בבא קמא

הגהות הגר"א (מב"י)

ושפן ועשאן כלים: ומזין בהן ומצילין מיד כלי, חרס. תי' ומצילין בצמיד פתיל מיותר: ואין מצילין בצמיד פתיל אבל מצילין: סליק פירקא וסליקא לה מסכת כלים בבא קמא

הגהות הגר"א

(כד) [בהן]: (כה) [בהן ומצילין בצמיד פתיל ומצילין מיד כלי חרס]: (כו) [שקרקסן ושיפן חזרו]: (כז) הרי הן ככל הכלים המצילין מפני שהן טהורין:

מצפה שמואל שאינו מחוסר רק יחוד שוי כלא נשבר כלל וממילא בימוד חוזר לטומאתן: (ח) לטומאתן הישנה. שבת עו: מי"ח דבר שסתקון אותה מחזרה לטומאתה שסימה. ועי' תוס' ר"ה יש. ד"ה יהודה הביאו גראיה לפירושם מתוספתא דסוף פ"ג: (א) אלא שהן טהורין. גר"ש לא גרס אלא: סליק מסכת כלים בבא קמא

מנחת בכורים

ב"ח. דליתי תוך תוכו משום דלאו כלי נינהו: [ומצילין כצ"ס. גרסינן הגר"א]: הרי הן ככל הכלים. לכל הך דתני לעיל: אלא שהן טהורין. דלענין טומאה לאו כלי נינהו: **סליק מסכת כלים בבא קמא**

תוספתא כלים בבא מציעא פרק א

פרק ראשון א (א)רבן שמעון בנגמליאל אומר לא (א)כל טומאה אלא לטומאת נפש רבי שמעון אומר אפילו כלי מתכת שהיה טמא טבול יום (ב) וטמא מת וחזר להיות טבול יום (ב) העושה כלי מן העקל שהוא עשוי להכביד בו את הספינה ומכלי גדול שעשאו (ג) לגנבות בו את המכס ר' מאיר מטמא וחכמים מטהרין ר' יוסי אומר העושה מן הקציצות טמאין (ד) ר' יוחנן בן נורי אומר העושה כלים מן הגרודות טמאין אמר רבי אלעזר בר' יוסי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המסמרות שידוע שנעשה [א] מן הכלים שהן טמאים ועל המסמרות (ה) שלא ידוע שנעשים [א] מן הכלים שהן טהורין על מה נחלקו על הסתם שבית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין: ב העושה כלים מן הגרוטאות (ו) בין משל ארץ ובין משל חוץ לארץ טמאין ר' יהודה אומר העושה כלים מן הגרוטאות של ח"ל טהורים כלים הטהורין שאנכן באנך הטמא טהורין העושה כלים מן האנך הטמא טמאין קרדום שעשאו מן הטמא ועשפו מן הטהור טהור עשאו מן הטהור (ג) ועשפו מן הטמא טמא הכל הולך אחר עושה מלאכה. עשאו מן הטהור אע"פ שחסומיתו מן הטמא טהור. קיתון שעשאו מן הטמא ושוליו מן הטהור טהור עשאו מן הטהור ושוליו מן הטמא טמא הכל הולך אחר המקבל. כוורת שעשאה מן (ד) החלמא ושוליה מן הגללין טהורה עשאה מן הגללין ושוליה מן החלמא (ו) הכל הולך אחר השולים דברי [ב] רבי ר' נתן אומר עד שיהו שולים מקבלין. החלמא והגללין שטרפן זה בזה ועשה מהן כלים אם רוב מן הטמא טמא ואם רוב מן הטהור טהור מחצה על מחצה (ח) רא"א שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על (ט) טומאת מקדש וקדשיו א"ר יוסי בא ר' יוחנן בן נורי אצל (י) ר' חלפתא אמר לו מה אתה אומר (ה) בפיקה של מתכת אמר לו טמאה אמר לו אף אני אומר כן אלא שעקיבא מטהר: ג (ו) קלוסטרא (יא) רבי טרפון מטמא וחכמים מטהרין וברוריא אומרת שומטה מן הפתח זה ותולה בחבירו בשבת כשנאמרו דברים לפני ר' [ג] יהושע אמר יפה אמרה ברוריא. (ו) סמפוניא מצופה טהורה עשה בית קיבול כנפים טמאה ואינו טמא אלא המשמש את הצורך. חליל המצופה טהור עשה בו בית קיבול כוסות טמא ואין טמא אלא המשמש את הצורך. והכוסות שלו טמאין ואינן חיבור לו. היתה מצופית של מתכת (יב) כלי חיבור למציבות (ז) חצוצרת של פרקים הרי זו טמאה. נתפרקה העליונה טמאה והתחתונה טהורה. מסמר שהוא מוציא בו הפתילה ומלקחיים שהוא ממעך בו הפתילה טמאין. מסמר שהוא מעלה ומוריד בו קנה לבסים (יג) טהור ורשב"ג מטהר. עשאו בבעץ ובקסטרון חיבור לטומאה ולהזאה. תקעו חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה. נוטל ונותן אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה. הרחוש שנפרץ ושניטל עוקצו טהור נשתיירו בו אונקליות מכאן ומכאן טמא. (ח) קטלא שתליות של אלמוג אחוזות באונקלאות של מתכת הרי אלו טהורות שאין עשויות אלא לחיזוק. נתפרקה. כל אחת ואחת טהורה בפני עצמה ר' אליעזר אומר (יד) (ח) צינורא של כוס טהורה בפני עצמה: ד (ט) כל הפרצופות טמאין (טו) ופרצוף הדקה טהור מנעל שלו של מתכת ה"ז טמא טמא מת. כל החותמות טהורין ואינו טמא אלא חותם של מתכת שחותמין בו בלבד. קמיע של מתכת הרי זה טמא טמא מת. נתפרק. התחתון טמא והעליון טהור. עור שכורך בו את הקמיע טמא פשטו טהור מטמא ומטהר אפילו עשרה פעמים (טז). פסלין שהוא כותב עליו את הקמיע טהור ספת הימנו (יז) ונעשה הוליא לתכשיט טמאה (יח) אפטט שיש בו מתכת הרי זה טמא טמא מת כל תכשיטי בהמה כגון השירים הנזמים והקטלאות והטבעות טהורין (י) ואין טמא אלא זוג המשמיע קול (יט) לאדם. העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחות הספרים ולמטפחות התינוקות טהורין עשה לה הענבילין טמאין (כ) ניטלו ענביליהן (כ) טהורות. זוג של דלת טהור של בהמה טמא זוג של דלת (ל) שעשאו לבהמה (כא) טהור ושל בהמה שעשאו לדלת אפילו חיברו (כב) בקרקע ואפילו קבעו במסמר טמא:ה (מ) חזקת זגין הנמצאין בכ"מ (כג) טהורין חוץ מן הנמצאים בכרכין מפני שרובן של דלתות הן (נ) אמר לאומן עשה לי שני זגין א' לדלת וא' לבהמה עשה לי שתי מחצלות אחת לשכיבה ואחת לאוהלין עשה לי ב' סדינין א' לצורות וא' לאהלין הרי אלו טמאין עד שעה שיפריש ור"ש מטהר עד שעה שיפריש אבל אומן שהוא עושה ומניח זגין לבהמה (כד) לדלתות ומחצלות לשכיבה ומחצלות לאהלין סדינין לצורות וסדינין לאהלים אם רוב מן הטמא טמא עד שיפריש לטהרה אם רוב מן הטהור טהור עד שיפריש לטומאה:

פרק שני א (א) טבעת שהוא חוגר בה את מתניו (א) ומקשר בה בין כתפו טהורה ואין טמא אלא טבעת של אצבע בלבד. טבעת בין חקוקה ובין שאינה חקוקה טמאה ומצופה טהורה (ב) אמר תלמיד א' מתלמידי גליל העליון לפני ר"א שמעתי שחולקין בין טבעת לטבעת אמר לו שמא לא שמעת אלא לענין שבת שהיוצא בחקוקה חייב ושאין חקוקה פטור. (ג) מחט בין נקובה ובין שאין נקובה טמאה (ג) ומצופה טהורה עוד אמר תלמיד א' מתלמידי גליל העליון לפני ר"א שמעתי שחולקין בין מחט למחט אמר לו שמא לא שמעת אלא לענין שבת שהיוצא בנקובה חייב ושאין נקובה פטור: ב (ד) שלשלת דוסקאות הרי

באור הגר"א

פרק א לא כל הטומאות אמרו אלא לטומאת הנפש ר' שמעון אומר אפילו כלי מתכות שהיה טמא טבול יום מטמא מת חזר להיות טבול יום העושה כלים מן העוקל: **שעשאו** לגנוב בו את המכס. פי' הוא כלי גדול של עץ דהוי טהור מפני שהוא במדה אלא שמוקפה של הדלת במסכות כדי שלא יכיר המוכס שיש שם דבר דר' מאיר מטמא מבוס כמתכות שעל גבה שבמתכות אין חילוק בין באה כמדה ללא באה במדה וחכמים מטהרין דסברי דהמתכות שעל גבה בטיל לגבי העץ והוי ככלי עץ: **מן** הקיצות טמאין ר' יוחנן בן נורי מטהר העושה כלים מן הגרודות טהורין אמר ר' אליעזר ה"ר יוסי: **מן** הגרוטאות של חוץ לארץ טמאים משל ארץ ישראל טהורים: **קרדום** שעשאו מן הטמא ועפשו מן הטהור: **עשאו** מן הטהור אע"פ שחסימתן מן הטמא טהור: **היתה** לו מצופות של מתכות: **הרחש** שנפרץ ושניטל עוקצו טהור: **ופרצוף** הדקה טהור. פי' הוא גורטמין האמור בש"ס שעשו מעור ואדם לובש בהן להבעית בו את התינוקות: **ומנעל** שלו של מתכות: **פיסלין** שהוא כותב עליו את הקמיע. פי' הוא חתיכת ברזל: **ספת** הימנו ועשה תוליא: **עפסוס**. פי' הוא כמו עביס של ענבים כלי שדורכין שם הענבים: **פרק ב ושאינו** חקוקה פטור אבל לענין טומאה דא ודא אחת היא עוד. אמר תלמיד אחד מתלמידי גליל העליון לפני ר' אליעזר. כצ"ל ומה שבינתים מיותר כאן: **ושאינו** נקובה פטור. אבל לענין טומאה

הגהות הגר"א

פ"א (א) [לכל]: (ב) טבול יום חזר להיות טבו"י: (ג) לגנוב את: (ד) ריב"נ אומר טהורין היתה כלים מן הגרורות טהורין. אמר ר"א בר"צ כו' שנעשו מכלים: (ה) שידוע שלא נעשו מכלים: (ו) בין של מתוך העיר בין של חוץ לעיר טמאין: (ז) מן החלמא טמא: (ח) על מחצה טמא: (ס) על ביאת: (י) אצל אבא חלפתא כו' אמר לו טהורה כו' אלא שעקיבא מטמא: (יא) רבי טרפון מתיר וחכמים אוסרין: (יב) כולו חיבור למצופית: (יג) טמא: (יד) צנורא של נזם: (טו) ופרצופין הכרכין טהור: (טז) פעמים ביום: (יז) הימנו התיכה ועשאה: (יח) אספתי: (יט) לאדם ל"ג: (כ) ענביליהן טמאים: (כא) לבהמה טמא: (כב) [לדלת]: (כג) בכ"מ טמאים: (כד) לבהמה וזגין לדלתות: **פ"ב** (א) ושהוא קושר בה בין כתפיו: (ב) והלודה:

אור הגנוז

פ"א [א] מהן כלים: [ב] ר' נתן ר' אומר: [ג] יהודה:

מצפה שמואל (א) רשב"ג. עי' שבת עז: והא דאמר שם הניחא כו' היינו ר"ש דהכא. ועי' תוס' שם ד"ה הניחא ופליגי בטעמא כמבואר שם: (ב) העושה כלי מן העקל. ר"ש פ"א מ"ג: (ג) ועשפו. היינו צד הרתב שמבקעין בו וזה עיקר העושה מלאכה ועי' ר"ש פי"א מ"ד ועי' מיי' פי"ב מכלים ה"ה. ועי' בכ"מ ועי' רא"ש פי"א מ"ד: (ד) החלמא. הוא טיט עבה שעושין ממנו כוורת ומטמא כמו שכתב הר"ש ועי' ירו' מיר פ"ו ה"ב: (ה) בפיקה של מתכות. עי' ר"ש שהוא חטם של ברזל: (ו) קלוסטרא. ר"ט מתיר לענין שבת כמבואר שבת קכג.: (ו) סמפוניא. ר"ש פי"א מ"ו: (ז) חצוצרת. עי' ר"ש פי"א מ"ו ועי' רמב"ם פ"י מכלים הט"ו והשיגו עליו מתוספתא זו: (ח) קטלא שתליות. עי' פי"א מ"ח הגירסא שם: (ח) צנורא של נזם וגירסת הר"ש טמאה ופליג על המשנה: (ט) כל הפרצופות. עי' מש' ע"ז ריש פ"ג: ס"מ. ולא מדרס: קמיע של מתכות. מיי' פ"ח מכלים ה"ו: (י) ואין טמא אלא זוג. עי' שבת נח: ומיי' שם ה"ז: העושה זגין. עי' שבת שם וע"ש בתוס' ד"ה אלא: (כ) נטלו ענבליהן. לרמ"י שם טהורין מכאן ולהבא: של בהמה טמא. עי' שבת שם: (ל) שעשאו לבהמה טמא. גרסי' דיחוד מהני לטומאה אבל אינו עולה אלא בשנוי מעשה: (מ) חזקת זגין. מיי' פ"ח מכלים הי"ג וי"ד וט"ו וגרסינן טמאין: (נ) אמר לאומן. ירו' גיטין פ"ג ה"א מייתי זה לענין דיני ברירה: (א) טבעת. שבת נב: ומצופה. היינו שעיקרה של אלמוג וצפוי של מתכות: (ב) אמר תלמיד אחד. שבת שם ירו' פ"ו ה"ג: (ג) מחט בין נקובה. שבת שם ירו' שבת פ"ו ה"ג: (ד) שלשלת. פי"ב מ"א בר"ש ע"ש הגירסא:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א רשב"ג אומר לא לכל טומאה כו'. דתנן [רפי"א] חזר ועשה מהן כלי [משברי כלי מתכות] חזר לטומאתן הישנה רשבג"א לא לכל טומאה אלא לטומאת הנפש. ור"ש דתוספתא כת"ק דמתני' [ופליגי בטעמא. דלרשב"ג טעמא דתקנה שלא יבטל מי חטאת לכן רק במת גזרו ולר"ש טעמא דלא יאמרו טבילה בת יומא עולה ולכן בכל הטומאות כן הוא ולא גרסינן בדברי ר"ש טמא מת]: ומכלי גדול שעשאו לגנוב את המכס. פירש הר"ש שלא היו נוטלין מכס מכלים העשוין להשתמש ועשה המתכות שלו כלי גדול שלא יתן מכס וכשבא לביתו שברו. ומטהרי רבנן הואיל ואינו רוצה בקיומו וסופו לשברו: ר' יוסי אומר העושה מן הקצוצות טמאין. [קצוצות כמו חוטין כמו וקצץ פתילים [שמות ל"ט] דהיינו שמא מכלי טמא באו וחזרו לטומאתן ישנה]. ומתני' דתנן [פי"א ג'] ר' יוחנן בן נורי אומר אף מן הקצוצות [טהור] מכלל דת"ק לא ס"ל ומאן ת"ק ר' יוסי: [הגרודות. שנגרד מן כלים בבעת עשייתו דזה לא הוה כלי מעולם ולנו"י טמאים וכן הוא בר"ש ופליג אמשנה]: אר"א בר צדוק כו'. דתנן [שם] ומן המסמרות שידוע שנעשו מכלים טמאין מן המסמרות ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין. ופירש ראב"צ שעל הסתם נחלקו: **ב** [הגרוטאות. שברים: משל חו"ל. אף דלא חיישינן לגדר מי חטאת דאין שם מי חטאת: שאנכן. לפן בזהב כמו שעושים כלי כסף המזוהרין אנך כמו אינך דהוא פז]: של חו"ל טהורים. הואיל ואין שם מי חטאת לא גזרו חכמים והעמידם על דין תורה שמיטהרין בשבירה: [ה"ג] קרדום כו'. ועופשו הוא הצד הרחב שבוקע בו: שחסימותו. הוא נפוי פי הקרדום שמאפין פיה בברזל המלוטש בטהל בל"א להיותו חד לקובע בו: טהור. שעושפו הוא העיקר שהרי בלא חסימה יכול לעשות מלאכה בעושפו בדוחק: חלמא. מקבל טומאה: גללים. אין מקבלין טומאה: עד שיהו שולים מקבלין. דלא סגי בשולים לתודיה מחלמא אלא גם קצת מדפנותיה הסמוכים לשולים מחלמא שיהא מחלמא הראוי לקבלה: [בפיקה של מתכת. חטם של ברזל ומטה דפרזלא]: אלא שעקיבא מטמא. [ה"ג] היינו דתנן (שם ו) פיקה של מתכות ר"ע מטמא וחכמים מטהרין [וער"ש מה שנדחק בזה]: **ג** קלוסטרא. היינו דתנן (שם מ"ד) והקלוסטרא ר' יהושע אומר שומטה מפתח זה ותולה בחבירו בשבת ר' טרפון אומר הרי היא לו ככל הכלים ומטלטלת בחצר. [והוא נגר לנעול הדלת וראשו עב וראוי לדוך בו: מטמא. דהוה כלי ממש: שומטה. ולא הוה כלי ממש [עי' בר"ש פי"א מ"ד] והתם פריצנא לה]: סימפוניא כו'. מתניתין היא [והוא כלי זמר]: המשמש את הצורך. דהשאר שאינה משמש הוה בית קבול שאינו עשוי למלאות: ואינו חבור לו. שאם נטמא החליל לא נטמאו הכוסות וכן להפך: מצופית. [גרסינן] התתיכה של חליל של צד פיו: העליונה טמאה. שלמעלה הוא כפוף וראוי לקבל במקום הכפוף: והתחתונה טהורה. שלצד פיו הוא פשוט ואינו ראוי לקבל: ממעך. מוחט ראש הפתילה השרופה כדי שיאיר יותר: מעלה ומוריד בו קנה לבסים. הוא מנרה שבאמצעית הבסים תוחב בו שפוד והשפוד נותנים טבעת עגול שממנה יוצאות ב' קנים א' מצד זה ואחד מצד זה ובהן מדליקין ב' נרות ועושין מסמר בתוך הטבעת ובהשפוד עושין נקבים נקבים כדי שע"י מסמר יהיה מעלה ומוריד הקנים להבסים באיזה מקום שירצה הן למעלה והן למטה ושם תוחבין המסמר בתוך נקבי השפוד: [עשאו כו'. חבור להבסים ממש: הרחוש. מין כלי מתכת: צינורא של נזם. הוא קנה קנה המים הנכנס באף לתלות הנזם כשהיא בפ"ע טהורה והר"ש גרס טמאה]: **ד** כל הפרצופות טמאין. דתלינן בע"ז דפרצופי ע"ז נינהו וע"ז טמאה מדרבנן: ופרצוף הכרכין טהור. דאמרינן אנדרטיא של מלך הוא [וה"ג לה: שלו. של אנדרטיא]: טמא. טמא מת. דאית ליה תורת כלי ולא טמא אלא טמא מת אבל מדרס לא: [שחותמין בו. והוא תשמיש אדם]: קמיע של מתכת. כלי שמניחין בו את הקמיע: התחתון טמא. דתשיבא אכתי כלי: העליון טהור. דלא הוה אלא כיסוי כלי מתכת: [אפילו עשרה פעמים. כשכורך טמא פשטו טהור]: פסלין. עם של מתכת שכותב עליה הקמיע: ספת הימנו. תתך ממנו: אספתי. כלי האורג כצורת חרב: המשמיע קול. דחשיב ליה כלי תשמיש דאדם משום דבעי ליה לקלא דע"י הזוג דשמע ידע היכן בהמתו ומוצאה ע"י כך כן פירשו בתוספות שבת (דף נח ע"ב): למכתשת. שהקול יפה לבשמים: טהורין. דכלא ענבל לא חשיבי כלי דעיקר תשמישיה לקשקש בענבל דנגוה ולקלא עבידי: טמאין. הואיל וראוי עדיין לגמע מים לתינוק וכר' יוחנן בפ' במה אשה: טהור. מפני שמשמש עם הקרקע שהדלת מחובר לקרקע וכל המחובר לה הרי היא כמוה: [ושל בהמה טמא. דהוה תשמיש לאדם כדלעיל: ה"ג לבהמה טמא. דעולה לטומאה]: ואפי' קבעו במסמר טמא. דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה: **ה** לשכיבה. טמאה: לאהלין. טהורה דמהלת אין לה אלא טומאת מדרס: לצורות טהורה. דלא עבידא אלא לצייר עליה ציורי אדם ועופות ולא חשיבא כגד: שיפריש. איזה לטומאה ואיזה לטהרה: אם רוב מן הטהור. שרוב בני אדם קונין לעשות מהן דבר שהוא טהור טהור:

פרק ב א טהורה. דטבעת כלים נינהו ואין תכשיט לכלי: חקוקה. שיש עליה חותם: ומצופה. שהטבעת של אלמוג ומצופה מתכת: שהיוצא בחקוקה חייב. קאי אאשה שאם יוצאת בחקוקה שיש עליה חותם חייבת חטאת דמשוי הוא. ובאין חקוקה שאין עליה חותם פטורה מחטאת דתכשיט הוא וכדתנן בשבת: [שאינה נקובה טמאה. דחזי ליטול את הקוץ: חלודה גרסינן]: **ב** שלשלת דיסקאות. [תכריך שטרות] משמשת כלים היא וטהורה: ושל

הרי זו טהורה ושל משוחות הרי זו טמאה (ג) מפני שממתיח בה את אוהלין. ושל קופלאות ושל שאר כל הכלים המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור. (ד) שלשלת הסיטונות טמאה מפני שהיא עשויה (ה) לכפיתה של בעלי בתים אם התקינה לשמירה טמאה רבי יוסי אומר אחד החוט ואחד השלשלת ואחד המשיחה היו שנים או שקשר הלזון בראשה טמאה: ג (ו) קנה מאזנים של סרוקות יש בו אונקיות ואין בו אונקלאות יש בו אונקלאות ואין בו אונקיות טמא פרשו (אונקלאותיו) טהור וכשהוא מחבין חיבור לטומאה ולהזאה. דלוסקמא הנעול וכן קלוסטרא הנעולה חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה. טורטיני שיש בה בית קיבול מעות טמאה ואינו טמא אלא המשמש את הצורך הכיפים שלו של מתכת בין מקבלות ובין שאין מקבלות טמאה ושל עץ ושל עצם ושל זכוכית מקבלות טמאות ושאין מקבלות טהורות חיברה לקנה וקנה לטורטני כולו חיבור אחד. (ו) פיקטו שיש בה בית קיבול שמן טמאה בית קיבול נר טהורה ואינו מטמא אלא המשמש את הצורך (ז) תמירות שלה של מתכת בין מקבלות בין שאין מקבלות טמאות ושל עץ ושל עצם ושל זכוכית מקבלות טמאות ושאין מקבלות טהורות: ד מנורה שיש בה בית קיבול שמן טמאה בית קיבול נר טהורה ואינו טמא אלא המשמש את הצורך ומסמר שהוא תולה בו את המשפכים טהור והמשפכים טמאין ואין חיבור לו אקנביאות שבמגדלים שבקנופות והסופין והסטיון שלהם הרי אלו טהורין שאין עשויות אלא לנוי אונקלי של שידה טמאה ואם היתה באה במדה טהורה אמר רבי יהודה מפני מה (ו) של רוכלין שלפניו טמאה מפני שהוא תולה בה ושל אחריו טהורה מפני שהיא עשויה לשמירה. כסוי טני של מתכת של בעלי בתים רבן גמליאל מטמא וחכמים מטהרין ושל עץ טהור (ז) היה משוקע עד חציו ועד שלישו טמא מפני שהוא (ח) ככסוי קביא פחות מכן טהור מפני שהוא ככסוי קמטרא ומפני מה דלת שבמגדל של רופאים טמאה מפני שהוא נותן עליה אספלניאות ותולה בה את המספרים רבי יוסי ברבי יהודה אומר מפני שהוא מעצב עליה את התינוק אמרו לו א"כ תהא טמאה מדרס: ה (ט) ואלו הן גולמי כלי מתכות שהן טהורין כל שהוא עתיד לשוף ולגרר ולכרכב לשבץ ולהקיש בקורנס היו מחוסרים כן אוגן ואוזן ויד טהורים כסויין טמאין (י) ואלו הן היתוכים אלו שהחנוני מנער בהן את הקדרה אלו הן (כ) הפרכין אלו (א) הקבוע [א] בקירות (ל) גולת חנוני שכולה מסמרים אפילו כולם של עץ ואחת של מתכת טמאה ושל בעלי בתים אפילו כולם של מתכת ואחת של עץ (מ) [ב] שלא נעשית אלא לשמש עם הקרקע ר' שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון (מ) מסמר (י) הגרוע טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע (נ) אמר רבי נתן לא נחלקו רבן גמליאל וחכמים על תלוי מגרדות של אוליירין שהוא טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע על מה נחלקו על (יא) ספות של מתכת של בעלי בתים (יב) העשויה כמפה שר"ג מטמא מפני שעבדים מתגרדים בה וחכמים מטהרים (ס) אמר ר' יהודה לא נחלקו ר"ג וחכמים על טבלא שנחלק לשנים וא' מהן גדול כשנים בחברו שהגדול טמא והקטן טהור על מה נחלקו על שאין אחד מהן גדול כשנים בחבירו (יג) שהשנים שוין שר"ג מטמא וחכמים מטהרין: ו (ע) מסמר שעקמו לו להיות פותח ונועל טמא התקינו לשמירה טהור התקינו (יד) למנעל או למחרים טהור נתנו בחרמש (פ) שלא ישמט המסיט טמא ורבן שמעון בן גמליאל מטהר נתנו ברחיים של יד או ברחיים של חמור טמא. צינורות התופסות את הרחיים מלמעלה הרי אלו טהורות שאין עשויות אלא לחיזוק (טו) הסדור והסדן של מתכת טמאים (צ) משקלות שנשתברו אע"פ שמחזירן ושוקל בהן טהורים ייחד מהן לחצאי ליטרין שלישי ליטרין רביעי ליטרין טמאים (ק) ואלו הן גולמי כלי עץ שהן טמאים כל שהוא עתיד לשוף לגרד לכרכב (טז) ליטול בטונס היו מחוסרים כן אוגן אוזן ויד טמאים. מחוסרים חטיטה טהורים סאה שהוא עתיד לגוד מלמטה טמאה מלמעלה טהורה (יז) רשב"ג אומר כלי עץ אין מקבלים טומאה עד שתיגמר מלאכתה וסאה משיקשר בה את המשיחות (ר) כל גולמי כלי עץ טמאים חוץ משל פרשע מפני שהם מחוסרים שליקה ר' יהודה אומר העושה כלים (יח) מגפו של זית טהורים מפני שהן מחוסרים שליקה (יט) (ש) וממירים את מה שבהם:

פרק שלישי

א (א)הכידון (א) [ג]והגונין והפגיון והקסדא והמגפים שנחלקו הרי אלו טהורים (ב) שריון שנחלקו לארכו טהור לרחבו אם משמש מעין מלאכתו ראשונה טמא ואם לאו טהור. ומאימתי טהרתו משבלה ואינו משמש מעין מלאכתו בלה ונשתייר (ג) בו רחבו מלמעלה טמא רחבו מלמטה טהור ספת הימנו ועשה חוליא לתכשיט טמאה: ב (ב) מספרת של פרקים הרי זו טמאה [ד]בפ"ע וזו טמאה בפ"ע וכשהוא מחברם חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה. מספרת שנחלקה לשנים ר' יהודה מטמא מפני שהוא (ד) כתחלה חותך בה את הסכך ועכשיו חותך בה את הסכך וחכמים מטהרים: ג (ג) מכתב שניטל הכותב שלו טמא מפני המוחק ניטל המוחק שלו טמא מפני הכותב נחלק לשנים ונשתיירו בכותב(ה) [ה]לקשרי אצבעותיו [ובמוחק] מלא פס ידו טמא פחות מכן טהור: ד מכחול שניטל הזכר שלו אע"פ שהיה המקבל שלו מלא חלודה טמא ניטל המקבל שלו אם היה הזכר שלו מלא חלודה טהור מפני שהוא סורח את העין: ה (ו) זילמסטרון שניטלה כפה טמאה מפני מזלג ניטל מזלג טמאה מפני כפה (ד) נחלקה לשנים אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה ואם לאו טהורה מרדה ניטל הרודה טמא מפני הצינורת ניטל הצינורת טמא מפני הרודה (ז) נחלק לשנים (ה) ונשתיירו בחרחור עד ז' טפחים וברובע עד ד' טפחים טמא פחות מכן טהור ואם מתחלה עשאו לכן אפילו פחות מכן טמא.(ו) ובקרדום אע"פ שניטלה (ח) מהסימותו טמאה: ו (ז) מגריפה שניטל פיה ונשתייר בה כמלא הסיט על פני כולה טמאה. (ח) ניטלה כולה. א"ר נתן בן יוסף בזו בית שמאי מטמאים ובית הלל מטהרין. (ט) האיזמל של (ט) דיקני טמא בפני עצמו כשהוא מחברו חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה. (י) מחט של מוכסין (י) שניטל עוקצה טמאה (יא) מפני חודה נטלה חודה טמאה מפני עוקצה. נחלקה לשנים אם משמשת מעין מלאכתן ראשונה טמאה ואם לאו טהורה: (כ) הסייף והסכין שהעלו חלודה טהורים שפן והשחיזן חזרו לטומאתן ראשונה. שפופרת של זהבין ושל זגגין ושל נפחין ושל (יב) עושה זכוכית שנחלקה לארכה טהורה לרחבה אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה אם לאו טהורה. כלבוס של ספרים ושל רופאין ושל עושי [כלי] זכוכית שנחלקה לשנים טהורה ושל נפחים שנחלקה לשנים טמאה מפני שהיא (יג) כתחילה חותה בה את הגחלים ועכשיו

הגהות הגר"א

(ג) ויתידות אוהלין ויתידות המשוחות טמאות מפני שמותח בה את אוהלין ואת השלשלת: (ד) [מפני מה השלשלת]: (ה) למשמר: (ו) פנם: (ז) מגורות: (ח) הקבועים בכירים: (ט) של עץ טהורה: (י) הגרע טמא ושל אבן השעות טהור: (יא) כפות: (יב) העשויה ככפיפה: (יג) וששניהם שוין: (יד) למנעל או לסנדל: (טו) לחיזוק החמור: (טז) לטוח בטונס: (יז) רג"א: (יח) מגרופית: (יט) שממירים: פ"ג (א) הכידון והנקיון והפגין והקסידא: (ב) שריון שנחלק: (ג) ממנו רובו כו' רובו מלמטה בו': (ד) כבתחלתו בתחלה כו' הסבך: (ה) בכותב עד שמגיע: (ו) זומא ליסטרין: (ז) נחלקה לשנים אם משמשת מעין מלאכתן הראשונה טמאה וא"ל טהורה מרדע שנחלק לשנים ונשתייר בחרחור עד ז' טפחים ובדרבן עד: (ח) חסומה: (ט) רוקני האיזמל: (י) מחט של מתות: (יא) משום חורה נטלה חורה: (יב) עושי כלי זכוכית: (יג) כתחלתו בתחלה

באור הגר"א

טומאה דא ודא אחת היא מחט בין נקובה ובין שאינה נקובה טמאה ומטפה טהורה שלשלת דמקואות: ושל קופלאות פי' קופלאות היא כותרת העמודים: מפני מה אמרו שלשלת של סיטוניות טמאה מפני שהיא עשויה לאחיזה ושל בעלי בתים אם התקינה לאחיזה טמאה. פי' אלא דהרוב של בעלי בתים הוא לשמירה ותוחבין את השלשלת בכותל ותמיד הוא מחובר שם והוי משמש ע"י קרקע שטהור: ואחד המשיחה היו שנים. פי' שני מנעולין אחד מהן שנועלין המשיחה לכותל וא' מה שנועלין לכלי ולכך טמאה דפעמים שהוא פותח אותה שאגל הכותל ומטלטל עם השלשלת: דלוסקמא. הנעולה וקליסטרא הנעולה חיבור לטומאה: הכפות שלו של מתכות בין מקבלות ט' חברה לקנה וקנה לטורטיני: אונקלאות שבמגדלים שבקופות ושבסוגין. פי' הוא של גדול: והסיטון. פי' הוא כלי של סיטון: מפני שהוא ככסוי קוויא: היו מחוסרין כן או אוגן או אוזן או יד טהורין מחוסרין כסויין טמאין: אלו הן היתוכין שהוא מנער בהן את הקדירה אלו הן הפרכין הקבועין בכירה: גולת חנווני שכולה מסמרים: המסמר הגרע טהור שלא נעשו אלא לשמש עם הקרקע: היו מחוסרין כן אוגן או אוזן או יד טמאין מחוסרין חטיטה טהור: וסאה משיקשור בו את המשיחה כל גולמי כלי עץ טמאין:

פרק ג הכידון והנקיון. פי' הוא מין רומח: והפיגסת. פי' גם הוא מין רומח אלא שרחבה מלמטה ו...ך ומתקצר: והקסידא הוא כובע נחושת: והמופיום. פיזמקין: מפני שהוא כתחלתו בתחלה חותך בו את הסכך. פי' הוא חורשין: ועכשיו חותך בו את הסכך. פי' והוי כמו מעין מלאכתו: מפני ש..א סורה את העין. פי' מקלקל את העין ולכך אינו ראוי למלאכה כשהוא מלא חלודה: וקרדום אע"פ שניטל לחסימתן טמא. פי' יש מין קרדום ואופרין בו בארץ ולכך אפי' ניטל החדוד טמא דהכי ראוי הוא למלאכתן: בזו בית שמאי מטמאין כו'. פי' דפליגי אי הוי כקורנס או לא: האיזמל של רוקני. פי' הוא הברזל של רהיטני: מחט של כובסין פי' שמחבר בה הבגדים אחד לאחד כדי שלא תאבד: שפופרת של זהבין. פי' הוא כמין שפופרת והפסק שטפחין בו האש נותנין בו: ושל עושה זכוכית שנחלקה לארכה טהורה דשוב לא חזיא: כלבה. פי' הוא עשוי כמו חצי עיגול להחזיק בו כלים שלא יתפרקו זה מזה: שהוא כתחלה חותה בו את הגחלים: פי' שאגל נפח אינו עשוי אלא לחתות בו את הגחלים. וא"כ אף כשנחלק הוא ראוי לכך לפיכך טמאה:

אור הגנוז

[א] בקירות: [ב] טהורה רבן שמעון בן גמליאל אומר של חנוני אפילו כולה של מתכות ואחת של עץ טהורה שלא נעשית וכו': [ג] והגינין והפגש והקסדא והמנפש שנחלקו: [ד] נתפרקה זו טמאה: [ה] ובמוחק לקשרי אצבעותיו מגיע מלא וכו':

מצפה שמואל

(ה) קנה מאזנים. עי' מיי' בפ"ט ה"ח מכלים והשגות שם: (ו) של רוכלין. אונקלי שמשים על המקל שעל כתפיו. במ"ב פי"ב: (ז) היה משוקע. עי' ר"ש פט"ו מ"ח שהביא זה: אונקלי של שידה. ר"ש פי"ב מ"ב ותליא אם השידה טהורה או טמאה: (ח) ככסוי קביא. מבואר פ"ד דטמא דיש לו שם כפ"ע: (ט) ואלו הן גולמי. עי' חולין כה: ולכרכב. פירש שחוקק חקיקות וי"מ בע"א: (י) ואלו הן היתוכים. ר"ש פי"ב מ"ג ורא"ש שם ועי' א"ר ומיי' פי"י מכלים הט"ו וה"י ומבואר שם דטמאים: (כ) הפרכין. דתנן והפרכין טהורים. ומפרש כאן: בקירוס. והוא מחובר. וי"ג בכירות והן ברזלים הקבועין שתולין עליהם הקדירה. ועי' תוי"ט פי"ב מ"ג ד"ה והפרכין: (ל) גולת חנוני. ר"ש פי"ב מ"ג: (מ) מסמר הגרע. עי' מיי' פ"י ה"ג ובראב"ד ועי' ר"ש פי"ב מ"ד שכתב דהך דתוספתא ע"א ממה שנאמר במשנה שם ומפרש המשנה במסמר של נפחים שקבוע להם בסדן וכשמסלקים ברזל מן האש ורוצים להקטינה מניחה על המסמר ונגרעת וענין הגרע מקיז דם: (נ) אמר ר' נתן. פי"ב מ"ז בר"ש: שעבדים מתגרדים. והוי תשמיש אדם: (ס) אמר ר' יהודה. שם וע"ש הגירסא ועי' בפנים: (ע) מסמר שעקמו. ר"ש פי"ב מ"ה ושם הגירסא למנעל או למדרס ולא שייך מסמר למדרס ולכן הגיה הגר"א למנעל או לסנדל וע"ש במשנה: (פ) שלא ישמ"ו המסיט טמא. שאחז בו והסיטו דיורדין לידי טומאה במחשבה: (צ) משקולות שנשתבר. מיי' פ"ט מכלים ה"ט: (ק) ואלו הן גולמי כ"ע. עי' חולין כה: (ר) כל גולמי כ"ע טמאים. עי' מיי' פ"ה מכלים ה"א וכ"מ שם ועי' ר"ש ספי"ב שהביא זה פירושא למשנה שם: (ש) וממירים. לשון מר ומגרופת היינו עלי הזית: (א) הכידון. מיי' פי"א מכלים ה"י כדון ושריון מבואר שם: (ב) מספרת של פרקים. שבת מח: ותוס' נט: ד"ה וכ"ת וע"ש בד"ה אלא: (ג) מכתב שניטל הכותב. ר"ש פי"ג מ"ב עד סוף דין דמרדה בהלכה ה': (ד) נחלקה לשנים אם משמשת. כנוסח הגר"א כן בריש פי"ג ה"ה: (ה) ונשתייר בחרחור. ר"ש מ"ג פי"ג וכנוסח הגר"א וביאור המשנה שם ע"פ תוספתא זו: (ו) ובקרדום. שם ועי' בילה ל"א ומלאכתו הביא הר"ש שם ועי' ר"ש מ"ד שכתב שצריך לחלק בין דהכא לבין המעצד במשנה ז' שם דניטל סימון טהור ועי' לעיל בפ"ז בעשה תסימותו מן הטמא: (ז) מגריפה כו' הסיט. הוא כמלא רוחב בין גודל לאצבע ועי' במשנה ד' פי"ג: (ח) ניטלה כולה. אולי גרסינן כפה ומגריפה הוא כלי שגורפין ויש לה כף לגרוף את התנור ועי' ר"ש: (ט) האיזמל של רוקני. עי' מיי' פי"א מכלים ה"ז כ' דטהור וכמתניתין והראב"ד כתב דבעץ לכן טהור. אבל כאן במתכת ועי' ר"ש פי"ג מ"ד שמפרש דהברזל טמא אבל העץ טהור וע"ש בתוס' מח: וע"ש נט: בתוס' שם ד"ה וכ"ת וד"ה אלא: (י) שניטל עוקצה. עי' שבת קכג. וכאן פי"ג מ"ה וכאן במחט אחרת ועי' ר"ש הפירוש דחורה ועוקצה: (כ) הסייף והסכין שהעלו חלודה. דכלא העלו

זר זהב ומנחת בכורים

ושל מבוהות. שמודדין בה את הקרקע משמשת אדם הוא וטמאה: מפני שמותח בה את אהלין. ביתדות אהלים: [ה"ג] ואת השלשלת. מותח ביתדות אהלין המתוחים שנועץ היתדות בארץ ובשלשלת ומותח את השלשלת ומודד. ולא הוה כמשמש עם הקרקע דמיטלטלי אהלין ושלשלת ממקום למקום: [הסיטונות. של מוכרי תבואה במדה ועושין שלשלת. וקובעין ראש הא' במדה ואחד בארץ שלא יגנב המדה ועשויה לשמירה והוה תשמיש אדם. ולשמירה גרסינן ושל בעה"ב שתמן לנוי והוה תכשיט כלי: שנים. שני טבעות: הלזון. דג שהים נראה כמו הלזון ומשוי לה כלי כמבואר ברפי"ב: ג סריקות. סורקי צמר ופשתים]: אונקיות. כפות המאזנים ויש להן בית קבול: אונקלאות. ווין כפופין שתולה בהן את הכפות: [טורטיני. משקל קטן ששוקלין בו פירות: הצורך. אבל היותר הוה בית קבול שאינו עשוי למלאות: חיברה לקנה. חבר הכף לקנה שלאורך אשר מחובר לרוחב שבה תולין המשקל: ה"ג פנס. לנטרנא בל"א: מגורות. כעין מתיצות ובט"י ע"ס: ד המשפכים. משפך שמכנסים בו והוה תשמיש כלים: ואין חבור. להמסמר: שבקנופות. וילון הפרוס: אונקלי וכו' ל"ג [הגר"א]: של שידה. שמשמש לטמאה אא"כ היתה גדולה מחזיק מ' סאה דמשמש לטהורה]: א"ר יהודה מפני מה של רוכלין כו'. דתנן [פי"ב ב'] רי"א של רוכלין שלפניו טמאה ושלאחריו טהורה. וקיסיב טעמא אמילתיה: [בה. באונקלי שמשים על המקל שנושא על כתיפו: לשמירה. שלא יפול המשאוי: טני. סל: מטהרין. דכסוי אינו טמא: ושל עץ. דלא חשיב כלי קבול: קביא. כמבואר בפ"ד דטמא שיש לה שם בפ"ע]: כסוי טני כו'. [ה"ג] מתניתין היא [שם ג']: ומפני מה דלת של מגדל כו'. דתנן [שם ג'] הדלת שבמגדל של בעלי בתים טהורה ושל רופאים טמאה: [מעצב. מיישר איבריו: ה לכרכב. פיילען בל"א וי"א שחוקק חקיקות: לשבץ. שתולין משבצות לנוי: כן. שעומד הכלי עליו: אוגן. שפת הכלי ויד לאחוז בו]: ואלו היתוכין דתנן (שם) היתוכין טמאים: [המלקחים. שלוקחין בהן הכסף הניתך]: אלו הן הפרכין. דתנן והפרכין טהורין: [בקירוס. שהוא מחובר וי"א בכירים והן ברזלים הקבועין שתולין עליהם הקדירה שלא תשרף [עתוי"ט פי"ב מ"ג ד"ה והפרכין] טמאה שתולה בה והוה תשמיש אדם: הגרע. מקיז דם טמא גרסינן וכן הוא במשנה: שלא נעשה. קאי על אבן השעות והוא קאמפאס שע"י המסמר התחוב יודעין השעות]: ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש מסמר כו' כת"ק דמתני' [שם ד]: א"ר כו'. דתנן [שם ו'] ארבעה דברים ר"ג מטמא וחכמים מטהרין כיסוי טני כו' ותלוי המגרדות וגולמי כלי מתכות וטבלא שנחלקה לשנים: [מגרדות. עם של מתכת קבוע בארץ ומגרדין במרחץ רגליהן: של תבית גרסינן וכן בר"ש: העשויות בכפיפה גרס: ששניהם גרסינן כנוסח הגר"א ועבר"ש וחסר תיבת [או]: א"ר כו' על טבלא כו' דתנן התם ומודים חכמים לר"ג בטבלא שנחלקה לשנים א' גדול וא' קטן שהגדול טמא והקטן טהור. ופירש ר"י גדול כפי שנים של חברו הקטן. אבל אינו גדול כפי שנים של קטן נחלקו ר"ג וחכמים: ו מסמר כו'. להיות פותח ונועל כו'. מתניתין היא [שם ה']: [לשמירה. לסימן שישמע אם יכנס אדם: המסיט. גרסינן שאחז בו והסיטו יחד. דיורדין לידי טומאה במחשבה ואינם עולין אלא בשינוי מעשה: ה"ג] ואלו גולמי כלי עץ שהן טמאין. דתנן [ספי"ב] וכל גולמי כלי עץ טמאין: [בטונס הובע"ל: טמאין גרסי': מלמעלה. עדיין אינו כלי: פרשע. מין ארז וקורין במשנה אשכרוע: מגרופית גרסינן: וממירין. שעלו מר כמו הזית ונעשה מה שבתוכו מר לכן שולק]:

פרק ג א הכידון וכו'. כלי מלחמה הן: הקסדא. כובע של מתכת: והמגפים. פוזמקאות של ברזל: [מלמעלה. חזי להגן על לבו]: ספת. חתך ממנו חתיכה ועשאה חוליא לתכשיט: ה"ז טמאה בפ"ע. כדתנן זוג של ספרין שנחלקו ה"א טמאין [ר"פ י"ג]: ב מספרת. גדולה שחותכין בה סבכי האילנות: וחכמים מטהרין. שהיא אינה חדה. אלא בשלמה הותכת את הסכך בכח הסידוק שמסדקן זו בזו אבל נחלקה אינו ראוי למלאכתה לחתוך באחת בפ"ע: ג מכתב. מתניתין היא [שם ב] [מכתב ראשו א' חד לכתוב על שעוה וראשו א' עב לחוף הכתוב בשעוה: ובמוחק גרסינן]: ד מכחול. ראשו א' חד כעין זכרות לכחול בו את העין וראשו א' רחב לנקות בו את האזן. והיינו כך דמתני' היינו מקבל דתוספתא: אע"פ כו' מלא חלודה טמא. דתנן אם ניטל האחד טמא מפני השני. וקתני עלה אם ניטל הזכר אע"פ שהמקבל שלו מלא חלודה טמא מפני המקבל דהכתי חזיא למילתיה לנקות בו האזן אבל ניטל המקבל והזכר שלו מלא חלודה טהור דתו לא חזיא הזכר למילתיה ליכחל בו העין דחלודה סורחת את העין: ה זומא ליסטרין. מתניתין היא [שם] [כף של קדירה שמגבלין]: מרדע. כלי שרודין בו הפת מן התנור ויש בו צינורות שמשמש עוד תשמיש אחר: מרדע כו' [ה"ג] כדתנן שירי הדרבן מלמעלה ארבעה טפחים שירי חרחור מלמטן שבעה [פכ"ט ז']: [דרבן. חד לחרוש. חרחור הוא לעקור השרשים]: ובקרדום כו'. דתנן [פי"ג ד'] המעצד כו' ניטלו הימנו אחד שלהן טהורין. קתני עלה בקרדום טמאה: ך האיזמל של רוקני כו'. דתנן והרוקני בפ"ע טהורה [שניטל ממנו הברזל שבו מחליקין] ותני עלה האיזמל בפ"ע טמא וכשהוא מחברו חיבור כו': של מתות כו'. כדתנן של מתות בין כך ובין כך טמאה: שפן והשחיזן. שפן אסייף דסייף מכה בכובד הסייף ובכחו ואע"ג דלאו חד הוא אלא דקא מעביר ליה לחלודתיה מכה בו וחזיא למלתיה. והשחיזן אסכין דלא מצי חתיך בו עד דמשחיז ליה דלאוי חד וכדתנן [פי"ד מ"ה] הסייף מאימתי מקבל טומאה משישופנו והסכין משישחיזנו: שפופרת. מפוח שמנפחי,

ועכשיו חותה בה את הגחלים רשב"ג אומר מפני שהוא (יד) כתחלה מנקב בה את הגחלים ועכשיו מנקב בה את הגחלים (טו) אנגיסטור טמא נחלק לשנים טהור (ל) דיופי טמא נחלק לשנים טהור. המסמרות והסניפין שבו חיבור לטומאה ולהזאה: ז המטריד שנפרץ וניטל עוקצו טהור נחלק לשנים ונשתייר בו טפח טמא (טז) (מ) אפילו פותחת טהורים נתנן בפתיחת טמאין שבגל ושאפילו הן בכלי טמאין: ח (נ) טבעת של מתכת וחותם שלה (יז) של אלמוג ר' נחמיה מטהר שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הולכין אחר (יח) חותם בעול ובסממנין הולכין אחר הרוב הסממנין בסולם ובקולב אחר השלובים בעדשה אחר המסמר רבי שמעון בן אליעזר אומר משום ר' יוסי בסולם אחר העומדים ובקולב אחר (יט) המשלובין ובמשפך אחר הקערה. (כ) השרתוע והדוקרן והמעדיר והמלקוט של כובסין שניטלה אחת משניהן ועשה של מתכת הרי אלו טמאין (ס) על כולן אמר ר' יהושע דבר חדש חדשו הסופרים ואין לי מה אשיב: ט (ע) מסרק של פשתן שנטלו שיניו אחת מבינתים טהור ניטלה הימנו שן אחת טהורה רבי שמעון מטמא מפני שהוא כותב בה. ואם התקינה להיות כותב בה. הכל מודים שהיא טמאה. [א] ושל צמר שנחלק בין לארכו ובין לרחבו טמא. שן של זהב מקבלת טומאה ומזין עליה במקומה ויוצאין בה בשבת:

פרק רביעי

א כלי מתכות (א) הבאות במדה כגון השידה התיבה והמגדל הבאין במדה [ב] טמאין כגון השולחן והטבלא והדולפקי של מתכת טמאים ושיעורן בטפח כלל אמרו (ב) כלי מתכת המחוסר (ג) השפה טמא המחוסר לטישה טהור דברי ר' עקיבא וחכמים אומרים כלי מתכות שנתרועעו אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה טמאין ואם לאו טהורין. כיצד דלי כדי למלאות בו לשתות. המיחם כדי להחם בו לשתות. והקיתון כדי לשמש בו את האורחין. ספל כדי להדיח בו (את) אחת מרגליו. נקבו קומקמין כדי לקבל חמין מיחם כדי לקבל סלעים (ג) הלבס כדי לקבל קיתונות. קיתונות כדי לקבל בו פרוטות. (ג) מדות היין והשמן שיעורן במשקין ורבי אליעזר אומר בפרוטות (ד) (ד) נר שיעורו במשקין ור' אליעזר אומר בפרוטות: ב (ה) מקל שעשה בראשו [מסמר] להיות תופס בו במקום הדייש (ה) טהור ואם בשביל שלא תהא הארץ אוכלתו טמא. עשה בראשו להיות מכה בו טמא. לנוי טהור. ר"א בר צדוק אומר דוד אחד טמא ושני דודין טהור. פרגל שעשה בראשו מסמר להיות מכה בו טמא לנוי טהור: ג מסרק שיש בו דרבן ה"ז טמא (טמא מת). חולץ של נגר שהוא מוציא בו את (ו) המספרים טמא (ו) מיניקת שעשאה לתחת הדלת אע"פ שמשתמש בה טהורה. היתה טמאה ועשאה לתחת הדלת טמאה עד שתטהר. ומאימתי טהרתה בית שמאי אומרים משיחבל וב"ה אומרים משיחבר דברי ר"מ ר' יהודה אומר ב"ש אומרים משיחבל ויתבר וב"ה אומרים משיחבל או משיחבר ר' יוסי בר' יהודה אומר (ז) קנתור של (ז) בנאי שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע. כל כלי הסתת טמאין והערעין עמהם ר' יהודה אומר חוץ מן הערעין. האמה והמחוק של מתכת טמאין והמצופין טהורים אפרומביא טהורה עשה בה שלשלת טמאה. שלשלת שעשאה אפרומביא טמאה מפני שהוא ככלונים. ג' דברים [ג] בסוס (ח) השילין והפגר והכולונים: הכלונס של סוס טמא בפ"ע. המשיחות והרצועות תפורות [בו] חיבור וקשורות אינן חיבור אנדרטין וחוליות של [ג] צורה וכל (ט) היוצא משום מטבע הרי אלו טמאין. אנדרטין שעשאה בתוך הבית (אם [ד] לאור טמא). אם לנוי טהור. ואם בשביל שיהא נותן עליו את הכוס והקערה טמא מפני שהוא כדולפקי. שלשלת נר חבור על המסרק. אין שם מסרק חבור על הטבעת (ח) שלשלת דלי גדול ד' טפחים ושל קטן ושל עולי רגלים עשרה קשר בו חבל או משיחה בין מלמעלה ובין מלמטה אפילו מאה אמה כולו חיבור (אחד): ד (ט) מגירה שעשה שיניה לחור הדלת אע"פ שמשתמש בה טהורה. היתה טמאה ועשה לחורה דלת טמאה עד שיקבענה במסמר הפכה בין מלמעלה ובין מלמטה ובין מן הצדדין טהורים. כיסוי קביא ומיחם כסוי טני ובית הדיו טמאין ושאר כל הכסויין טהורין: ה (י) הטבעות המקבלות את הרצועות הרי אלו טהורות שאינן עשויות אלא לנוי. העשויות להכביד את הרצועות ושהרצועות תלויות בהן טמאות. ברזל שתחת צואר בהמה ושעל גבי צואר בהמה טמא. מסמר שהוא מחבר בו את הגלגל שלא ישמט טמאה ורבן שמעון בן גמליאל מטהר בזה (כ) מודה ר' יהודה לחכמים בכסוי טני (י) של מתכת שעשה בו מראה נשבר ובטל מתשמישו טהור והכ"א בין כך ובין כך טמא. מראה (יא) שנשברה אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה אם לאו טהורה. נטשטשה אם מראה רוב הפנים טמאה ואם לאו טהורה: ו רבי אליעזר אומר כלי מתכת שנטמא ונשבר והתיכו מזה עליו בו ביום ושונה עליו ברביעי ושנטמא והזה עליו ונשבר והתיכו שונה (יב) עליו בו ביום ר' יהושע אומר אין הזאה פחות משלישי ושביעי ר' נתן אומר ר' אליעזר אומר (ל) כלי מתכת שנטמא ונשבר והתיכו (יג) והזה עליו ונשבר והתיכו ושנה עליו בו ביום ר' יהושע אומר אין הזאה פחות משלישי ושביעי: ד (מ) מפתח של רכובה שנשבר מתוך רכובתו ר"מ מטמא ורבי יהודה מטהר ורבן שמעון בן גמליאל אומר חילוף הדברים. מסננת של חרדל שנחלקה לארכה טהורה. לרחבה. אם משמשת מעין מלאכתה ראשונה טמאה. ואם לאו טהורה. א"ר אלעזר בר' צדוק לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מסננת של חרדל שנפרצו בה שלשה נקבין מלמטה זה בצד זה שהיא טהורה על מה נחלקו על שנים שבית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין קיתון שהוא עתיד לטפוח על פיו ולעשותו כצינור [ס] (טהור) [טמא] עד שיטפח את פיו:

כלי

באור הגר"א

אנגיסטרי. הוא כלי שמוציאין ממנו יין מן החביות לטעום וכשנחלק אינו ראוי לפיכך טהור: דיופי. פי' הוא כלי העשוי כמין גאם הלול בתוכו וכשרוצין לשפוך יין מחביות לחביות אז נותנין את קנה האחד לתוך החביות המלאה וקנה השני למעלה מן החביות השנית וכשאדם מוצץ בקנה השני בפיו אז מחמת כח המשכה נמשך כל היין לחביות השני וכשנחלק אינו ראוי לכך: המסמרות והסניפין שבו. פי' שבדיופי: המטריד ט"ס וצ"ל המגל שנפרץ. פי' שנפרצו פגימותיה: וניטל עוקצה טהור. ודוקא שניהם אבל בניטל עוקצה לחוד ודאי טמא דהא אפילו נחלקה לשנים ונשתייר קתני דטמא: ה"ג חפי פותחת טהורה קבען בפותחת טמאה ושל גל אפי' חברן בדלת וקבען במסמרים טהורין טבעת של מתכות וחותמה של אלמוג טמאה ור' נחמיה מטהר שהיה ר' נחמיה אומר בטבעת הלך אחר חותמה בעול הלך אחר סמלונו בקולב הלך אחר מסמרותיו בסולם הלך אחר שליבותיו בערסה הלך אחר שלשלותיו וחכמים אומרים הכל הולך אחר המעמיד בסולם הלך אחר העמודים ובקולב הלך אחר השלובין ובמשפך הלך אחר הקערה. פי' אחר הקערה גדולה ששופכין שם המים: השירתוע והדוקרן כו'. פי' כולן מיני רומח ויש בהן שינים הרבה: והמעדיר שעודר בהן את הקרקע ויש בו שינים וכן המלקוט של כובסין: האמות והחיפוי כו'. קאי על מתני' דקתני שן שנטה ושבפותחת טמאה מפרש הכא דהיינו השינים אבל מה שע"ג שינים אם אינו כלי בפני עצמו אינו טמא: והאמות הוא כמו טס עגול עשוי לשינים וכן החיפוי והטס טהורה ואינו טמא מחמת השינים: מסרק של צמר שנחלק בין לארכו: שן של זהב. פי' אשה שנפלה לה שן ועושה של זהב לנוי כדי שלא יכיר שאין לה שן והוי כלי:

פרק ד והמגדול שבאין במדה טמאין השולחן והטבלא והדולבקי. פי' הוא שולחן העשוי לשתות עליו: טמאין. פי' דאף כשהם של חרס טהורין ובמתכת טמאין ושיעורן טפח. פי' שצריך שיהיו טפח על טפח: המחוסר תטיפה טמא. פי' קאי אסברי כלי מתכות שאינו ראוי למלאכתן אלא ע"י תטיפה אינו נקרא מחוסר מלאכה וטמא: מחוסר לטישה. כמו לוטש כל חורש נחושת וברזל: שנתרועעו. פי' שנעשה הדפנות רעועות ולא נקבן: מדות היין והשמן שעורו במשקין. פי' היינו ככונס משקין של יין ושמן שנותנין לכנוס ממים ואם ניקב כשיעור הזה טהורות: נוד שיעור במשקין: בראשו. פי' בראש העליון: להיות תופס בו במקום הדייש. פי' היינו בקרקע קשה להתחזק בו: טמא. דהוי תשמיש דאדם המסמר ויבטל העץ לגביה והוי כמו עץ המשמש את המתכות: הארץ אוכלתו טהור. פי' דהוי תשמיש דכלים: דור אחד טמא. פי' אסימנו דקתני במתני' קאי דהיינו במסמרים קטנים להכות בו קאמר הכא דדור אחד טמא שראוי להכות בו: שני דורין טהור: פרגל הוא כלי שיש לה שני ראשין ותוחב ראש אחד בדף ומעביר ראש השני עליו ועושה בו עיגול שעשה בראשו מסמר: להיות אוחז בו טמא: הרי זה טמא מת. פי' טמא מת מיותר: שהוא מוציא בו את המסמרים. פי' מן הכותל וכמו שיש אגלים אלא הקורנס מצד השני: מינקת. פי' מה שרגילין לעשות בראשי מקלות אם עשה תחת הדלת כמו כן כו' טהורה פי' דהוי משמש מחובר לקרקע: היתה טמאה. פי' כשלא חברה לדלת והיה כלי בפני עצמו ונטמא ואח"כ חברה טמאה: מאימתי טהרתו. פי' אחר שחברה לדלת מאימתי יוצא מתורת כלי שלא יקבל טומאה עוד: קנתור של בנאי טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע. פי' שצריך לומר שהוא כמו יתד שהבנאי תוחב בארץ ותולה בו הכלים שלו ולא כהר"ש והערוך שפירשו שהוא שבט של ברזל שחותכין בו ברזל דמאי משמש עם קרקע איכא ואפשר שמחמת כובדו אינו יכול לתלוך עמו אלא תוחב אותו תחלה בקרקע: הסתת. פי' מה שהוא סותת אבנים מן ההר: והערעין עמהן. פי' שיש ג"כ אצל הסתת כלי ששמו ערעין כדי לנער קרקע קשה שאצל האבן: והמחוק של מתכות. פי' הוא כמו מקל שממחקין בו המדות שלא יהא מגודשין: מפני שהוא ככלונס. פי' שאצל הסוס כמו כן הוא אצל הלובדקים השלשלת שעשה אפרומביא: ג' דברים בסוס. פי' אצל הרסן של סוס יש אותן הג' כלים: הכלונס של סוס טמא בפני עצמו. אפילו אינו מחובר אצל סיגון ופגר: תפירות. פי' לכלונס חבור: אנדרטון. פי' הוא צורה שעושין לנוי: וחוליות של צורה וכל היוצא ממנה הרי אלו טמאין: אם לאור. פי' לסתום בו את החור טמא: כדולבקי. פי' הוא שולחן העשוי לשתות עליו: שלשלת נגד חבור על המסרק. פי' שרגילין לעשות בסוף השלשלת כמו מסרק או טבעת קמ"ל הכא דהוי חיבור ואם נטמא הא' נטמא גם חבירו: קשר בו חבל ומשיחה בין מלמעלה בין מלמטה אפי' מאה אמה כולו חבור אחד: מגירה שעשה שיניה לחור הדלת. פי' כדי להקטין החור ולהסביר משום שלא ילכו חיה או בהמה טהורה דהוי מחובר לקרקע ובטל לגבי בית: היתה טמאה. פי' שנטמאה קודם שהכניס לבית אז צריך שינוי מעשה: עד שיקבענה במסמר: הפכה. פי' שלא העמידה בדלת כדרכה אלא הפך השינים למעלה שלא כדרך תשמישו: בין מלמעלה. פי' אצל הדלת מלמעלה: או מלמטה או מן הצדדין טהורה. כיון שאינו דרך תשמישה: כסוי קביא וכסוי מיחם וכסוי טני: ה"ג ובית הטבעות שאצל הרצועות טהורות: שעשה בו מראה ונשבר בטל מתשמישתו וטמא. פי' מתורת כסוי והוי כמו מראה לחוד וטמא: והזה עליו ונשבר והתיכו שונה עליו בו ביום. פי' שאפי' שני הזאות ביום אחד נמי מותר אם נשברו שתי פעמים לר' אליעזר: מפתח של ארכובה. פי' הוא כמו חצי עיגול שנעשה לפתוח בו את הדלת: לטפוח על פיו ולעשותו כצנור. פי' כמו שיש לכלי שתיה שלנו כמו חוטם לערות בחוטו ליטור:

הגהות הגר"א

חותה בה: (יד) כתחלתו בתחלה: (טו) דיוסטר: (טז) חפי פותחת טהורין קבען בפותחת טמאים שבגל אפי' קבען בפותחת ונתן בדלת טהורים: (יז) אלמוג טמאה ר"נ: (יח) חותמת בעול אחר סמלוניו בקולב אחר מסמרותיו בסולם אחר שליבותיו בערסה אחר שלשלותיו: (יט) השלובין: (כ) האימה והחפוי והטס שע"ג שינים טהורין השרתוע והדוקרן: פ"ד (א) טמאין פשוטי כלי מתכות כגון השולחן: (ב) חטיפה: (ג) הלפס: (ד) נר שיעורו בשמן: (ה) הדייש טמא כו' אוכלת טהור וכו' דור אחד טמא ושני דורין: (ו) המסמרים: (ז) של בנאי טהור: (ח) בסוס השיר והפרומביא והכלונס: (ט) וכל שאינו יוצא משום מטבע: (י) של מתכת שנשבר ובטל מתשמישו ועשה בו מראה שהוא טמא: (יא) מראה שנטשטשה כו' נשברה אם: (יב) שונה ומזה עליו בו ביום: (יג) מזה עליו בו ביום

אור הגנוז

[א] האמום והחפוי והטס שעל גבי שנים טהורין ושל צמר כו': [ב] טמאין: [ג] מצודה: [ד] אם לאום: [ה] כן הוא בכ"י:

מצפה שמואל (יד) תלוי' מבואר השיעור לק"ט לר"י משיזלפס ולר"ל משיאלתם בב"מ דף פ"ד וכמ"ש פי"ד מיירי בטעלו חלודה ג"כ ומה דקתני שפן הוא על סייף והשחיזו על סכין ועי' תוס' ב"מ שם ד"ה הסכין: (ל) דיופי. הוא שתי פיות אחד בחביות ואחד בפיו: (מ) חפי פותחת גרסינן עי' תוס' שבת דף פ"א ד"ה חפי שהוכיחו מכאן דכלי מתכת היא: (נ) טבעת. עי' שבת נט: ותוס' שם ד"ה ר"נ ועי' כאן פי"ג מ"ו: (ס) על כולן אר"י. פי"ג מ"ז: (ע) מסרק של פשתן. עי' יבמות מ"ג: (א) הבאות במדה. עי' שבת פר"ע: (ב) כלי מתכות המחוסר השפה. עי' פי"ד מ"א בר"ש מחוסר תטיפה ובמשנה גרסינן מחוסר לטישה טהור וכאן טמא והעיר בזה הר"ש וענין תטיפה עי' בפנים והר"ש פירש שנחטף הכסוי שהן בלא כסוי וע"ש בחולין כה ועוד פירוש תטיפה מלשון טפוחה כמו טפח בסנדליו ב"ק ל"ב ושם כל הלכה ז: (ג) מדות היין. ר"ש שם: (ד) נר. בר"ש הגירסא עוד: (ה) מקל שעשה בראשו. עי' מיי' פי"ד מכלים ה"ח וע"ש בכ"מ בשם הרי"ף הטעם. ועי' בר"ש פי"ד מ"ב כל זה עד פרגל: (ו) מניקת. עי' מיי' פי"א הכ"ד מכלים וע"ש בכ"מ ובר"ש פי"ד מ"ב כל זה: (ז) קנתר. מבואר במ"ג פי"ד ועי' תיבת קנתר בתוספתא דב"ב וש"נ: (ח) שלשלת דלי גדול. ר"ש פי"ד מ"ב: (ט) מגירה. שם ומוכח מכאן דהמשנה מיירי בטמאה ויש חילוק בין טמאה לטהורה דטמאה בעי שנוי מעשה ועי' מ"ש לעיל שהבאתי מ"ש הר"ש בזה: (י) הטבעות המקבלות. הר"ש פי"ד מ"ה וכ' דכפנים דמתני' הן הטבעות ומשנה שם דלא כרשב"ג דכאן ועי' בפנים: (כ) מודה ר"י. שם מ"ו פי"ד ע"ד ר"א ודין מראה שנשברה עי' מיי' פי"א מכלים הי"ב: (ל) כלי מתכות שנטמא. פי"ד מ"ז בר"ש שם: (מ) מפתח של רכובה. ר"ש ספי"ד עד סוף הפרק:

זר זהב ומנחת בכורים

בו זהבין וזכוכית: טהורה. שאינה ראויה עוד לנפח בה: דיופי. כלי העשוי להוציא היין מהחבית ועשויה משתי תיכות כמין גאם: ז חפי פותחת גרסינן. שיני הפותחות טהורין שכל שלא קבעום בפותחת אינם ראויין לכלום: ה"ג שבגל הוא דלת כי הא דאמרינן טרוקי גלי: אפילו קבעו כו' טהורין. שהדלת מחובר לקרקע והחפין קבועין בפותחת הקבועה לדלת וכל המשמש עם הקרקע טהור. [ה"ג וכו' כנוסח הגר"א]: ח סמלוניו. שתי ידיו שתוחבין בעול וביניהן כעובי עורף השור. קולב עמוד רחב מלמטה ודק מלמעלה וקובע בו מסמרין הרבה והחנוני תולה עליהן סחורה: [העומדים. אבר מגדדין שבהן השליבות תחובין]: הקערה: הרחב שבמשפך שדרך שם מריקין המשקין: האימה. מקום שקושרין בה את הצמר לטוות: והטס שע"ג שינים. שחופין בטס מקום הכנסת המפתח שלא יוכל אחר לפתוח: [השרתוע. ועיקר הכלים אלו הם השינים: וכשן א' של מתכות מקבל טומאה ור"י חולק בזה ומבואר כה"ג במשנה [פי"ג מ"ו] במסרק]: ט שנטלו שניו כו' טהור. הכא בשאין ב' שניים במקום א' אלא ניטל אחת ונשאר אחת וכן כולם בסירוגין. ומתניתין דתנן טמא [פי"ג מ"ח] שנשתיירו ב' שניים זו אצל זו: טהורה. השן בפ"ע ומתניתין דתנן טמאין סתמא כר"ש: [האמום. פרשתו לעיל בנוסח הגר"א]: ובין לרחבו טמא. שעדיין נשאר כשיעור לסרוק את הצמר: שן של זהב. אדם שנשבר שן ממנו מעמיד במקומו שן של זהב: במקומה ואין צריך להוציא מפיו: בשבת. כרבי דמתניתין [שבת פ"ו מ"ה]:

פרק ד א כלי מתכות הבאות במדה כו' טמאין. דכלי מתכות לא אתקוש לשק דליבעי מיטלטל מלא וריקן: [כגון. עיין בפ"ע לפשוטי כלי מתכות [הגר"א]]: בטפח. בציר מהכי לא חזי לתשמיש: המחוסר תטיפה. מתניתין היא [ר"פ י"ד] והתם פריטנא ליה: [תטיפה. שנשבר הכלי ויאלו חידודין והדיוט יכול להסירן היינו הטיפה והצריך לטישה הוא מעשה אומן]: וחכ"א כלי וכו'. חכמים היינו ת"ק דר"ע דמתניתין. [עיין מפרשי המשנה והא"ר ועל פי זה הוא בפנים]: דלי כדי למלאות כו'. המיחם כדי להחם כו'. והא דתנן דלי כדי למלאות בו קומקום כדי להחם מיחם כדי לקבל סלעים. דלי וקומקום בנתרועעו. ומיחם בנקבו ובדקתני סיפא הכא: [הלפס. כלי גדול שמרתיחין מים בו]: ב להיות תופס בו כו' טמא. שתשמיש האדם הוא אף עם המתכת עצמו: ואם בשביל כו' טהור דלא הוה אלא מתכת המשמש את העץ: [אוכלת. את המקל לכן טוען מסמר]: ראב"צ אומר כו' ושני דורין. שני שורות טהור. ותנן ר"ש אומר עד שיעשה בו שלשה סדרים. ולר"ש כל כמה דמפיש לה בדורין טפי טמא דקסבר א' ושתים טהור ושלשה טמא דהוה לתשמיש והוא איפכא מדראב"צ א"כ ר"ש נמי קאמר עד ג' סדרין טמא וג' טהור וקסבר א' ושתים טמא שלשה טהור דכל דמפיש ליה בדורין טהור ושלשה לר"ש כשתים לראב"צ: ג חולץ של נגר. כלי שמוציאין בו את המסמרים צוואנג בל"א: מיניקת. [שפופרת של מתכת עשה תחת הדלת שלא תהא הדלת אוכלת בארץ]: משיחבל. ישחית צורתה: משיחבר. יקבענה במסמר [להדלת]: מתניתין היא וכר"מ: ר' יוסי בר"י אומר קנתור של בנאין. [הוא שבט ומטה של ברזל שהבנאים חותכין בו הכותל]. ופליגי דמתניתין דתנן טמא: [הסתת. חוצבי אבן]: הערעין. כלי שמשבר המסתת בו גושין של עפר מלשון ערו ערו עד היסוד בה: [והמוחק. שמוחקין המדה גדולה]: והמצופין שהן של עץ ומצופין מתכת: עשה בה שלשלת טמא. דשלשלת משוי ליה מנא: הכלונית. הוא הברזל מהרסן שמונח בפי הסוס: [השיר. על הצואר עגול וה"ג לה כנוסח הגר"א]: אנדרטין וכו' כנוסח הגר"א: כדלפקי. פרוידא בל"א שנותנין עליה הקערה בעת אכילה: שלשלת גרסינן לפי ענין הכלי הוא מסרק ונר וטבעת יחד]: שלשלת דלי גדול. מתני' הוא. [הצורך הוא ד"ט שצריך לאחוז סמוך להדלי: עולי רגלים. גדול הרבה כל המשיחה הוה יד: ד מגירה. (זעג): במסמר. דאין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה: הפכה. שנתנה הפוכה בתוך הדלת: טמאים שמכסה עד שלים כלי או אגיו ויש לה שם כלי בפ"ע: ה הטבעות. נקבי העול שעל הבהמה נותנין ברצועות לנוי טהור לפי שהוא מתכת משמש העץ ולצורך טמא [ע' מפרשי המשנה פי"ד ה"ד]: ברזל. עושין שלא תחנק בחבל שסביב צוארה]: מסמר. שהוא מחבר בו את הגלגל היינו מסמר המחבר את כולן: [הגלגל. אופן העגלה הנקרא רויף]: מודה רבי יהודה לחכמים כו'. דתנן [פרק י"ד משנה ו] כסוי טני של מתכת שעשה בו מראה ר"י מטהר וחכמים מטמאין. ותני עלה מודה ר"י אם נשברה ובטל מתשמישו ועשה בו מראה טמא [ה"ג לה]: והכ"א בין כך ובין כך כו'. אפילו כסוי שלם שעשאו מראה טמא כדתנן וחכמים מטמאין: ו מזה עליו בו ביום. דשבירה עולה למנין הימים שבין טומאה להזאה ראשונה וכאילו הזה בשלישי לטומאתו ואם נשבר לאחר הזאה ראשונה והתיכו עולה למנין הימים שבין הזאה ראשונה להזאה שניה ומזה עליו בו ביום וטהורה כאילו הזה ברביעי להזאה ראשונה שהיא שביעי לטומאתו. אבל נשבר והתיכו והזה עליו וחזר ונשבר והתיכו אינו עולה רק למנין הפסקה אחת שבין טומאה להזאה ראשונה וממתין עד יום רביעי ומזה שנית ור' נתן סבר שתי שבירות ושתי התכות עולים אפילו לב' הפסקות ומזה אחר התכה א' ועולה להפסקה ראשונה כאילו הזה בשלישי ומזה שנית בו ביום אחר התכה שניה ועולה להפסקה שניה כאילו הזה בשביעי ונמצא נטהר ביום א': רבי יהושע אומר אין הזאה כו'. ואין שבירה והתכה עולה כלל להפסקה: ז מפתח של רכובה. [כמו ארכובה הנקפלת] ומתניתין [פי"ד מ"ח] כרשב"ג: [כצנור. למעלה עשה נקוב כעין צנור טמא עד שיעשה בו דאז נטהר. ולנוי בהיפך

והבאין

פרק חמישי א כלי (א) גללים וכלי אבנים וכלי אדמה הבאין במדה ר' מאיר אומר הרי הן ככלים וחכמים אומרין הרי הן כאהלין רבי נחמיה אומר קופות גדולות [א] *)וסוגין הגדולים שיש להן שוליים והמחזיקין מ' סאין בלח שהם כוריים ביבש (א) אע"פ שאין מטלטלין במשתייר בהן (ב) וכמה הן אמה על אמה (ג) על רום שליש ישנן שש מאות ארבעים ושמונה טפח ראיה לדבר ממדת השלחן. ר' יוסי אומר בים שעשה שלמה הוא אומר (דה"י ב ד) מחזיק בתים שלשת אלפים יכיל במקום אחר הוא אומר (מ"א ז) אלפים בת יכיל א"א לומר אלפים שכבר נאמר שלשת אלפים ואי אפשר לומר שלשת אלפים שכבר נאמר אלפים אמור מעתה אלפים בלח (ג) שלשת אלפים ביבש: החזיונות שבטרקלין (ד) בעלי בתים האוכלים עליהם שאע"פ [ג] שחולקים כצפורן טמאין מפני שהן כטבלא ומעשה בבעל הבית אחד שהיו לו נצרים בתוך והיו שואלין אותן לבית האבל ולבית המשתה ובא מעשה לפני חכמים [ג] וטמאום: ב (ג) מפני מה (ה) [ד] ארונות של נחתומין טמאות מפני שהן מיוחדין לכלי. של בעלי בתים טהורות עד שיחזירם לכלי ר' שמעון אומר מפני מה (ו) סוור של נחתומין הפרוס טמא מפני שהוא קורץ ומוליך עליו מקרצות לתנור ושל בעלי בתים אם התקינו להיות קורץ ומוליך עליו מקרצות לתנור טמא: ג סרוד של צפירה אם יש לו (ו) גפים [ה] טהור ר"ש בן אלעזר אומר אע"פ שאין לו גפים טמא ומפמה (ד) של סלתין טמא מפני שהוא מחזירו לכלי ושל בעלי בתים טהור עד שיחזירו לכלי ר"ש בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף של סלתין טהור עד שיחזירו לכלי ר' יהודה אומר של גדלת טמא מושב מפני (ח) שעודיהו כלי הבנות יושבות בתוכו וגודלות: ד (ה) כל התלויין הנקובין חבור ור' יוחנן בן נורי אמר (ט) אף הרוקי מוסף עליהן תלוי זיני וספטני מפני שהן מסייעין בשעת מלאכה תלוי בית הלגינין ובית הכוסות התפור טמא קשור וענוב טהור רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר' מאיר כל התלויין טמאים לא טיהרו אלא תלוי נפה וכברה של בעל הבית אלא בזמן שהוא [ו] שני ראשין מצד אחד: כל (י) הבורית טהורה בורית מחרישה טמאה וכל החתיכות טמאות וחתיכה אלתות טהורה: ה (ו) כל הנבלין טהורין ונבלי (יא) שרץ טמאין: ו כל המשקין טמאין (ז) ומשקה בית מטבחיא טהורין ואלו הן משקה בית מטבחיא [ז] הדם (יב) והמים. נטמאו בפנים אע"פ שיצאו לחוץ טהורים נטמאו בחוץ ונכנסו בפנים טמאים: ז ספר [ח] עזרה שיצא לחוץ מטמא את הידים ולא ספר עזרה בלבד אמרו אלא אפילו נביאים וחומשים. וספר אחר שנכנס לשם (יג) מטמא את הידים: מטפחות בני לוי טהורות כיוצא בו בעל הבית שעשה מטפחות לחפות בהן כתלים ועמודין טהורים (יד) מלבני לוי טהורין כיוצא בו בעל הבית שעשה מלבן להיות נותנו ממטה לטטה ומאבוס לאבוס טהור ייחדו למטה אחת ר"מ ור' יהודה מטמאין ר' יוסי ור"ש מטהרין שאינו עושה מלאכה בגופו: ח רבי יהודה אומר (ח) מרכוף של זמר טהור שלא נעשה [אלא] לשמש עם הקרקע עשה בראשו מסמר להיות תופס בו ממקום הדייש טהור ור' יוסי בר' יהודה אומר מצודת העכברים שיש בה בית קבול טמאה (ט) [ט] הקוד והקערה (טו) האונפולה ותמחוי שנחלקו אע"פ שמקבלין על דופנותיהן כאלפסין טהורין. (טז) המטה והכסא והספסל והקתדרא והעריסה שנתפרקו טהורין. מטה שנתפרקה כל אבר ואבר טמא בפני עצמו מודים חכמים לר' מאיר [י] שאין הבלים חיבור (יז) למטה עד שיסרוג בה ג' בתים לכל רוח: ט (י) עריסה מאימתי מקבלת טומאה משתגמר מלאכתה ואם עתיד לעשות לה (יח) עגלה טהורה (כ) בית הלגינין ובית הכוסות של תמרה שחיסם וקינב מבחוץ שאע"פ שלא קינב מבפנים טמא שכן מקיימין הקנינין (יט) הקטנים והקלתות משיחסם ויקניב (ל) הקנונין הגדולים (כ) והסאין הגדולים משיעשה שני דורין לרוחב שלהן חוץ מזה שעל גבי (כא) הארוני נפה וכברה וכף של מאזנים משיעשה (כב) דיר לרוחב שלהן חוץ מזה שעל גבי האריג. (מ) הקופה משיעשה שתי (כג) צבירות לרוחב שלה חוץ מזה שעל גבי האריג. הערק משיעשה בה צבירה אחת חוץ מזה שעל גבי האריג. (נ) הסלין של גמלים התירן טהורים קשרן טמאין (כד) ומטמאין ומטהרין אפילו עשרה פעמים ביום (כה) [כ] סלי נצרין שלא קנבן ומשתמש בהן עראי טמאין היה עתיד לחסם (כו) ולקלב אע"פ שהוא משתמש בהן עראי (כז) ומשליכן טהורים ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאין: י (ס) חומר בכלי פפיר מכלי נצרין (כח) שאין מקבלין טומאה אלא משתגמר מלאכתן וכלי פפיר (כט) כיון שעשה חור אחד על גבי הרחב שלהן טמאין:

פרק ששי א (א) כלי עור מאימתי מקבלין טומאה הסנדל משיקמע והמנעל משיגוב מעל[נ] האימום ואם עתיד לכרכב עד שיכרכב (ב) ולשרטט עד שישרטט איסקורטיא (א) [מ] משישטרטף וקורטבליא משירטט (ג) עור העריסה שהוא עתיד לעשות לו טיבור טהור עד שיעשה לו טיבור רבי יהודה אומר בכר (ג) אין פחות מחמשה ובכסת אין פחות משלשה. כלי עצם מאימתי מקבלין טומאה משתגמר

*) כד"ל הגי' והטאין.

הגהות הגר"א

ביום. נשבר והתיכו ישנה עליו בו ביום: **פ"ה** (א) ביבש ה"א טמאים אע"פ שאין מטלטלין במלואו מטלטלין במשתייר מהן: (ב) ברום שלש אמות שהן ישנן: (ג) בלח שהם שלשת: (ד) שבע"ב אוכלין עליהן שחלקין כצפורן: (ה) ארוכות כו' עד שיחדום לכלי: (ו) סרוד כו' הפרוץ כו' קורץ עליו ומביא מקרצות: (ז) גפים טמא כו' ומפני מה ים נפה של סלתין כו' עד שיחזירוהו לכלי [וכן לקמן]: (ח) מפני שהבנות יושבות בתוכו: (ט) אף הסדקין כו' זיני וסופיני: (י) כל הבורכות טהורין בורך המחרישה טמאה: (יא) השירה: (יב) המים והיין והשמן: (יג) לשם אינו מטמא: (יד) מלבני בני לוי: (טו) האנטיל והתמחוי: (טז) הכסא והספסל ותיבת המטה מיותר: (יז) לטומאה: (יח) עגלה עד שיעשה לה עגלה בית: (יט) הקטנים וכן הקלתות: (כ) והסוגין: (כא) האריג ים נפה: (כב) דור אחד: (כג) צפירות כו' צפירה: (כד) [טמאין ומטהרין]: (כה) כלי נצרים: (כו) ולקנב: (כז) עראי טהורים: (כח) שכלי נצרין אין: (כט) כיון שנעשה דור אחד: **פ"ו** (א) משישטף וקטבוליא משירטב וכו' לעשות לה וכו' עד שיעשה לה: (ג) בכר פחות מה' ובכסת פחות מג':

באור הגר"א

פרק ה הרי הן ככלים. פי' שאין נחשבין לאהל דהא גבי גללים אין חילוק בין קטנים לגדולים דהא שניהם אין מקבלין טומאה וככלי גללים קטנים כ"ע לא פליגי דלא חשיבו אהלים וגבי כלי עץ הבאין במדה ודאי אהלים וכהא פליגי: שהם כוריים ביבש טמאין אע"פ שאין מטלטלין הן במלואן. פי' כשהן מלאין אינו יכולין לטלטל: מטלטלין הן במשתייר. פי' דהכן להטלטל כשאינן מלאין אבל הא דקתני במתני' כוורת הקש אין דרכו לטלטל אפי' כשאינן מלאין: וכמה הן. פי' האי כלי שמחזקת ארבעים סאה כמה היא גדולה ומפרש: אמה על אמה כו'. ומייתי ראיה משולחן. פי' דפחות מאמה על אמה כו'. וודאי אין בה ארבעים סאה דזה ידוע דבמקום צריך להיות ארבעים סאה ושולחן גדול שבכלים הוי והוא הוי כמו אמה על אמה כו'. וטובלין אותן במקום אלמא דעכ"פ פחות מזה וודאי לא הוי שיעור מקוה: ר' יוסי אומר בים שעשה שלמה כו'. פי' מייתי ראיה שבגודש שלים דהיינו כשהן מחזיקות ארבעים סאה בלח או מחזיקות ס' סאין ביבש: החזיונות שבטרקלין. פי' הוא כמו שולחן: שבעלי בתים אוכלין עליהן. פי' לפרקים: אע"פ שחלקים כצפורן. ובוודאי אינו מיוחדים לאכילה אפ"ה טמאות ומפרש: מפני שהוא כטבלא. ואין חילוק בין זה לשאר טבלין ומייתי ראיה שטמאו את הנכרים אף שלא מיוחדים לאכילה כל כך אלא שהיו שואלין אותם לבית המשתה וטמאים: ה"ג שהיו לו נכרים בתוך

[illegible]

אור הגנוז

[illegible]

מצפה שמואל

[illegible]

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

משתגמר מלאכתה מחוסרים כסויין טמאין (ד) שופר טהור חתכו [א] (ג) לקרן טמא (ה) הקרן שהוא משתמש בה ומשליכה טהורה חשב עליה מקבלת טומאה מכאן ולהבא (ו) חותל של תמרה שהוא עתיד לאכול התמרה ולזורקו טהור חשב להכניס ולהוציא בו מן הבית ומן השדה טמא: ב כל הכלים (ז) הנארגים במחט כגון הכיס ואנפיליא אין מקבלין טומאה עד שתגמר מלאכתן ר' יהודה אומר בכיס עד כדי לקבל פרוטה ואנפיליא כדי לקבל את הבקעת. כל הכלים הנארגין ע"ג מחט כגון גרגותני ומצודה כיון שעשה בהן בית קיבול מלאכתן טמאין:(ז) הסל א)והפוחלץ של גמלים (ח) ופיפיראות שעשאן מתחלתן מקבלי רמונין טמאים ר' שמעון אומר (ה) פיפיארת שאינה יכולה לינטל בנפיים ולצאת בפתח טהורה. (ט) חמת חדשה אע"פ (ה) שמקבל רמונין טהורה תפרה ונקרעה שיעורה ברמונים ר' אליעזר אומר בפקעיות של שתי מארבע במנה שהוא ארבעים בסלע. (י) המסחיט של דלת הרי זה טמא מפני שהוא נותן עליו עד שלא יכלה הראשון. נתפרק. התחתון טמא העליון טהור ושיעורו בטפח: ג ר' יהודה אומר בהן (כ) ג' מדות משום ר' עקיבא העשוי לשמש את האדם כגון הסולם. את הכלים כגון הקולב מנורה ואנחותא טהורין. העשוי לשמש את האדם ואת משמשי אדם כגון השלחן והטבלא והדולפקי טמאין. בית הלגינין ובית הכוסות של עץ שנפחת אחת מהן טהור ואין חיבור לו נפחת השני טהור ואין חיבור לו נפחתו שלשתן כולן טהורין. ד' סלין שבמרחץ שנפחת אחת מהן טהור ואין חבור להן נפחת השני טהור. [ב] וחיבור לו נפחתו שנים מצד אחד הרחב שביניהן כולו טהור נפחתו שנים זה כנגד זה הרחב שביניהן חולקים אותו המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור. נפחתו שנים אלכסון הרחב שביניהן כולו טמא (ל) משפלת שאמצעיתה גבוהה וזויותיה יורדות ונפחתה מצד אחד טמאה מפני שהיא מקבלת בצד השני נפחתה מצד השני טהורה ושאר כל הכלים שאין יכולים לקבל זיתים כגון השפופרת [ג] והקנונין שיעורן ברובן דברי ר"מ ר' אלעזר בר"ש אומר בתבלין. נפרצו שיעורן בתבלין נפגמו שיעורן (ו) כמה שהן א"ר יהודה (מ) לא הוזכרו רמוני באדן והצרי גבע של בית הכותים אלא שמתעשרין בודאי בכל מקום: ד ר' יהודה אומר (נ) מביא גדולה שבגדולה (ז) או קטנה שבקטנות ומביא כוס מלא מים ומביא אוכלין שאינן בולעין ונותנן לתוכו עד שיחזרו המים לכמות שהיו וחוזרן וחולקן אמר לו רבי יוסי אף את נתתה שיעור לשיעורין וכי מי מודיעני איזו גדולה איזו קטנה אלא הכל לפי דעתו של רואה. בכוש הבינוני (בשפוד הבינוני) (ם) במרדה הבינוני בעובי המרדע עובי ב' אצבעות והקיפו טפח. אצבע מד' אצבעות בטפח טפח מששה טפחים באמה זרת אמורה בתורה חצי אמה של ששה טפחים אמה בינונית זה אמה של (פ) חמשה טפחים: ה (ס) ר"מ אומר כל המדות שאמרו חכמים בכרם כגון חרבן הכרם ומחול הכרם ופיסקי עריס ומותר אפיפירות כולן (י) באמה של ה' טפחים (ע) חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד שהן באמה של ה' טפחים שנאמר (יחזקאל מג) ואלה מדות המזבח (יא) באמה שיהו למזבח שתי מדות יכול יהו כולן באמה של חמשה טפחים תלמוד לומר (שם) באמות אמה אמה וטפח באמה שהיא יתירה על חברתה טפח:

פרק שביעי

א (א) מלא תרווד רקב שאמרו ישנו (א) מעיקר אצבעותיו ולמעלה דר"מ וחכ"א מלא חפניו (גוש מארץ טהרה) (ב) גוש מבית הפרס וגוש מארץ (טהרה וגוש מארץ) העמים שיעורן כפיקה גדולה של סקאין [שהוא כחותם המרצופין] וישנו בצד העליון של מגופת החבית הלחמיות ר' טרפון אומר עפר בית הפרס כדי להפות בו עצם כשעורה: (ג) האגרוף שאמרו ר' טרפון פושט ראשי אצבעותיו ומראה (ב) רבי עקיבא קופץ ראשי אצבעותיו ומראה רבי יהודה מניח אצבעו על גודלו כופל חוזר (ג) ומוריד רבי יוסי אומר ישנו כראש כרים (ד) גדול של צפורי אחרים אמרו משמו טפח ושליש טפח וכך היו משערין עד שלא (ה) יבא בן בטיח: (ד) מידות יין ושמן שיעורן כפיקה גדולה שלהן ואי זו היא פיקה גדולה שלהן הנכנס דרך פיהם בד"א מלמטה אבל מן הצד הרי אלו טמאים מפני שהן מקבלים מן הנקב ולמטה. תחלתן אין מקבלים טומאה עד (ו) שיפח ויגם נגממו שיעורן במה שהן. ר' שמעון אומר מדות שיעורן במשקין: ב (ה) העושה כלים מן הגדל (ז) בים טמאין חיבר להן מן הגדל בארץ כדרך חבורן לטומאה (ח) אפילו כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה דבר שכליו מקבל טומאה טמא ודבר שאין כליו מקבל טומאה טהור ר' יהודה אומר [ה] כלים ראויים לטומאה וטהרום לכשתמצא להן [ו]שלא יהו טמאין העושה כלים (ו)מעצמות העופות טהורין חיבר להן מן הגדל בארץ אפילו חוט ואפילו משיחה דבר המקבל טומאה (ט) טמא [illegible] בנורי מפני(י)מה שנה כנף העוז מכל הכנפים ג)[להחמיר]אלא שכל הכנפים המקבלות טמאות ושאין מקבלות טהורות. ביצת תרנגולת המצופה (יא) טהורה לפי שאינה אלא במעמד ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ אף ביצת תרנגולת מצופה

א) גד"א הגי' והפחלץ. ב) כ"ה בד"נ.

באור הגר"א

חתכו לקרן. פי' ועשה ממנו כלים טמא: ואנפולייא. הוא כיס גדול העשוי לקבל בקעת כשמשאין אותם: בית הנארגין ע"ג מחט. פי' והיינו כמו שעושין הפוזמקין שלנו והנארגים במחט היינו שאר הנארגים שהותכין את החוט של ערב במחט ואורקין בין השתי כיון שעשה להן בית קבול מעין מלאכתן טמאין: הסל והפוחלץ של גמלים. פי' היינו נמי כמו סל העשוי להוליך משאות על הגמלים: פיפיראות. פי' שאורג מקנים שתי וערב כמו שמדלה את הגפן על מקלות אפיפירות ואם עשאן כלי כזה: תחלתן לקבל רמונים. פי' שעשה נקבים מתחלה כדי לקבל רמונים טמאים דאפ"ה הוי כלי: שאינו יכולה להנטל בגפיים. פי' כדפנות שאינו חזקה כ"כ לא הוי כלי: אע"פ שמקבל רמונים טמא תפרה ונקרעה שיעורה ברמונים: בפקיעות של שתי. פי' הוא כדור מתוין של שתי: מארבע למנה. פי' שיהא הכדור כל כך גדול שיהא מארבע למנה ויהא אותה המנה גדולה כל כך: שיהא ארבעים סלע. והיינו שיהא הכדור עשר סלעים שתי: המסרט של דלת. פי' ברזל שעושין תחת הדלת כדי שלא יזיק את הדלת בשעה שהוא פותחו: עליו עד שלא כלה הראשון. פי' הוא נותן אף האחד וכיון שאינו נצרך עדיין לדלת לא בטל מתורת כלי ולהכי טמא: נתפרק. פי' אם נתפרק אח"כ מן הדלת: התחתון טמא. פי' דהיינו השני: והעליון דהיינו מה שמחובר לדלת: טהור. פי' שנטהר בשעה שחבר לדלת דכל המחובר לטהור כמוה אבל התחתון אף אחר שחבר לדלת לא נטהר כיון שלא היה צריך שעדיין לא כלה הראשון ולפיכך טמא: ושיעורו בטפח. פי' שיעור המסרט אפי' קודם שחברו לדלת אינו טמא אלא כשהיה הטפח דמסרט הוא כלי בפני עצמו והוא ראוי אלא כשיהא טפח: כגון הסולם. פי' שאינו עשוי אלא שיהלך בכן האדם את הכלים כגון הקולב כו'. פי' מסמר שתולין בו הבגדים: ומנורה. שמותכין בו נר: ואנחותא מקום שמניחין שם כלים וכולן משמשי אדם הן: כגון השלחן. פי' שלמשמש את האדם מה שהוא אוכל עליו וסודר עליו את הכלים דהיינו שמניחין עליו בגדים או אוכלין: טהור. פי' אותו שנפחת: ואינו חבור לו. פי' אפ"ה השניה טמא והיא טהורה שאינו חבור: ד' סלין שבמרחץ. פי' כלי הוא במרחץ שיש שם דף רחב שיושבין שם בני אדם לרחוץ וכד' זויותיה יש שם מחוברין ד' סלין שנותנין שם מים וכשנפחתה אחד מהם השני טהור שאינו חבור לו: נפחתו שנים מצד אחד. פי' דהיינו בצד האורך: הרוחב שביניהן טהור. דהיינו הדף שביניהן שאינו ראוי עוד לשימוש אבל כשנפחתו זה כנגד זה דהיינו ברוחב טמא הדף דעדיין הוי כלי: שאמצעיתה גבוה וזויותיה יורדת ונפחתה. פי' בזוית האחד: טמאה. פי' כדמפרש שעדיין יכול לקבל בצד השני: ושאר כל הכלים שאינו יכול לקבלם זיתים. פי' קאי אר' שמעון דאמר דאותן שאינו יכול לקבל רמונים שיעורן בזיתים מפרש הכא דאותן שאינו יכול לקבל זיתים פליגי ר"מ ור"א ומפרש דלר"א דאמר שיעורו בתבלין היינו כשנפרצו אבל אם נגממו שיעורן כמה שהן. פי' דהיינו שלא נפרצו הדפנות אלא שנגממו מלמעלה אפילו מקבל כל שהן טמאות: לא הוזכרו רמוני באדן. פי' להיות חלוקים משאר רמונים: אלא שמתעשרין ודאי בכל מקום. פי' דרוב של אותו העיר הם כותים ופירות כותים ודאי מעשה"כ כשאר רמונים: מביא גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות ומביא כוס מלא מים ונותנן לתוכו ונוטלין מתוכו ומביא אוכלין שאינן בולעין: בכוש. פי' מה שמשערין בכוש ומה שמשערין בשפוד ומה שמשערין במרדע הכל בבינוני: עובי המרדע שתי אצבעות והקיפו טפח. פי' דכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג' אצבעות: ואלה מדות המזבח באמות זה אמה של ו' טפחים. פי' דדייק מדכתיב באמות לשון רבים דהיינו שיהא למדת המזבח שתי אמות ומפרש הכא בתר הכי מאי היא השתי אמות דהיינו אמה. פי' שהם אמה שהיא של חמשה טפחים ואמה וטפח דהיינו של ששה: הז' וכולן באמה של ו' טפחים חוץ ממזבח הזהב כו' שהן באמה של ה' טפחים:

פרק ז שאמרו ישנו מעיקר אצבעותיו כו' מלא חפניו. פי' היינו מעיקר אצבעותיו לצד הגוף: גוש מבית הפרס וגוש מארץ העמים שיעורן כפיקה גדולה של סקאין וניטל כחותם המרצופין וישנו בצד העליון של מגופות חביות כו'. פי' דהכל שיעור א': מניח אצבעו על גודלו ומוריד: עד שלא בא בן בטיח. פי' שלא היו יודעין עדיין שיעור של אגרוף גדול דעכשיו משערין על אותו אגרוף ולר' יוסי היו משערין על ראש כרים עד שלא בא בן בטיח: כפיקה גדולה שלהן. פי' היינו כחותם שלהן: נגממו שיעור כמה שהן ר' שמעון אומר במשקין: העושה כלים מן הגדל בים טהורין חיבר להם מן הגדל בארץ כדרך שחבכין לטומאה: (פי') אפי' כלי גללים כלי אדמה טמאין דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר דבר המקבל טומאה טמא שאינו מקבל טומאה טהור ר' יהודה כלים של ים ראוין לקבל טומאה וטיהרום. פי' מכח גזירות הכתוב: אמר ר' יוחנן בן נורי מפני מה נשתנה כנף העוז מכל הכנפיים להחמיר: אלא כל כנפים המקבלות טמאות. פי' שאין חילוק בין כנף העוז לשאר אלא שכולן צריך שיהא להן בית קבול כמו בשאר כלי עצם: לפי שאינו דבר המעמיד. פי' ותיכף תשבר ולא חשיב כלי:

הגהות הגר"א

(ג) לקבל טמא הקרן: (ד) הנתפרים במחט: (ס) פופיראות: (ס) שמקבלת: (ו) בכל שהוא: (ז) וקטנה: (ח) במרדע הבינוני וכמה עובי המרדע אצבע ושליש אצבע והיקפו טפח: (ט) של ששה טפחים: (י) באמות של ששה טפחים: (יא) באמות [אמה אמה וטפח] שיהו: פ"ז (א) מקשרי אצבעותיו: (ב) רבי שמעון: (ג) ומודד: (ד) גדולים: (ה) בא: (ו) שינפח ויגום ואם נגממו וכו' רש"א נודות: (ז) בים טהורים: (ח) אפילו מעור המצה מן הנייר דבר [שכליו] שמקבל טומאה טמא ודבר שאין כליו מקבל טומאה כגון כלי אבנים וכלי גללים וכלי אדמה טהור רי"א כלי ים ראוין לטומאה אלא שטהרום התורה לכשתמצא להן עילא הן טמאים: (ט) טמא חוץ מכנף העוז וביצת נעמית המצופה: (י) מה נשתנה: (יא) טהורה מפני שאינ

אור הגנוז

[א] לקרן: [ב] ואין חיבור: [ג] והקנונין שיעורן: [ד] לשישריך: פ"ז [ה] כלי ים: [ו] עלא יהו טמאין:

מצפה שמואל

(ד) שופר. הכי גרסינן ועי' רמב"ם פ"ה מכלים ה"ו וח': (ה) הקרן שהיא משתמש. מיי' שם: (ו) חותל של תמרה. ר"ש פט"ז מ"ה ועי' בהשגות ראב"ד פ"ה מע"ש ה"ד וכ"מ שם מ"ש בזה ועי' כאן בכלים פ"ה ה"ו וכ"מ: (ז) הסל והפחלין. בר"ש פי"ז מ"ג הגירסא השחלייס ועכ"מ פ"ו מכלים ה"ג דמפרש מקבלים רמונים שניקב כמוצא רמון מ"מ טמא וע"ש בהשגות וכ"מ והר"א מפרש כפשוטו דבעינן מקבלים רמונים דאל"כ טהור כמבואר במשנה פכ"ד הפוחלץ טהורה מכלום ע"ש בר"ש מ"מ פירושו דהוא כלי שמשליכין זבל ויעו"ש: (ח) ופיפיארות. ע"ש ה"ד ברמב"ם והך טמאים ברישא היינו שראוי לקבל טומאה: (ט) חמת חדשה. חולין קלח. בקצת שנוי ועי' בר"ש פי"ז מ"ב: (י) המסחיט של דלת. עי' פי"ז מ"ה: (כ) ג' מדות. מיי' רפ"ג דכלים וע"ש בהשגות בענין הקולב וכ"מ שם ועי' תוס' סוכה ד"ה מסגרתו בשם הת"כ כזה: (ל) משפלת. עי' ר"ש ספי"ט דאתיא כר"מ במשנה שם: (מ) לא הוזכרו רמוני באדן. עי' זבחים עד. ועי' פי"ז מ"ה וברש"ש שם: (נ) מביא גדולה שבגדולות. מ"ז פי"ז וע"ש במ"א ס' י': (ס) רמ"א. עי' מיי' ועי' עירובין ג: ד:: (ע) חוץ ממזבח הזהב. עי' סוכה ז: לה: ועי' עירובין נג. ועי' ירו' פ"ו דכלאים במותר הפיפיריות ועי' ר"ש כאן פי"ז מ"י: (א) מלא תרווד רקב. פי"ז מ"ב ומי"ב ועי' ירו' מיר פ"ז ה"ל: (ב) וגוש מבית הפרס. עי' בכורות כב.: (ג) האגרוף. ר"ש פי"ז מ"ב: (ד) מדות יין. עי' בכורות כב. ג' פיקות הן וכאן לא מיירי בהני דתנא שלהם וכמ"ש הר"ש מי"ב פי"ז: (ה) העושה כלים. עי' מי"ג פי"ז וברש"ש בשם הת"כ: (ו) מעצמות העופות. ר"ש פי"ד

זר זהב ומנחת בכורים

טהור. שאינו עשוי לקבלה עד שיתחכנה לקבל: [גרסינן חשב עליה. שיהיה כלי כן לעולם]: חותל תמרה כו'. היינו דתנן [שם ה'] חותל שהוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו טמא ואם אינו יכול עד שיקרענו או עד שיתירנו טהור רישא דתוספתא היינו סיפא דמתניתין וסיפא דתוספתא היינו רישא דמתני': ב בית קבול מלאכתן. שיהיו ראויין לקבל מעין מלאכתן שיקבלו אחר שיגמרו: ג [ופיפיארות. כלי פאפיר הוא מין זמורות ועושה סלים כעין אריגה]: ולצאת בפתח. שרחבה כל כך שאם תינטל בגפיים שהן האזנים אינה יכולה לצאת בפתח ואע"פ שבאופן אחר יכולה לצאת טהורה: חמת כו' טהורה. דלא חשיבי כלי הואיל ומנוקבת: תפרה ונקרעה. שמתחלה היתה כלי שלימה בלא נקבים וכי נקרעה הרי היא ככל הכלים ששיעורן כשניקבו ברמונים: [בפקעיות של שתי. שמקבל פקעיות של שתי והוא לשונות של ארגמן שטוות ארבע מהן משקל מנה גדול שהוא ארבעים סלע א"כ א' הוא עשר סלעים ודרך הנשים לעשות כן בשבוע אחת (ר"ש פי"ז מ"ב) (חולין קלח.)]: ד את הכלים. בלבד: הקולב. שתולין עליו בגדים: בית הלגינין. ג' כלים מחוברים זה לזה כמו מתאימות דמתניתין ריש מכילתין (פ"ב מ"ז): ואינו חבור לו. ואפילו מטעם יד לא מטמא: ד' סלים שבמרחץ. הם עשויים שנים כנגד שנים כזה

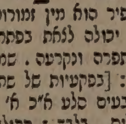

ודף אחד ארוך ביניהם כמדת ב' הסלים באורך וברוחב מונחים שני דפים קצרים בין ב' הסלים מונח דף קצר וכן בין ב' הסלים שמצד השני לדף הארוך דף קצר שכנגדו ואם נפחתו ב' סלין שמצד אחד הרחב שביניהם הוא הדף הקצר טהור שאינו משמש עוד לטמא. שהשני הסלין שהיה משמש אותן זה כנגד זה הרחב שביניהם הוא הדף הארוך שהולך על פני כולן ודף אחד ארוך ביניהם שמצד אחד לדף הארוך המבדיל בין סל לסל המבדיל ביניהן כולו נפחתו. ואם נפחת שנים כמדת ב' הסלים באורך עדיין הוא משמש בחציו השני לשני הסלין זה כנגד זה הנשארים. להכי קתני חולקין אותו חציו המשמש את הטמא ב' הנשארים טמא. וחציו המשמש את הטהור ב' הפחותין טהור: נפחתו ב' אלכסון הרחב שביניהם כולו טמא. שכל הרחב בין הארוך בין ב' הקצרים משמשין את השלמים שנשארו באלכסון כזה

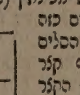

שאין יכולים לקבל זיתים. לר"מ אף יכולין לקבל זיתים אם אין יכולין לקבל רמונים שיעורן ברובן כדתנן(פי"ז מ"ד) ושאר כל הכלים שאין יכולים לקבל רמונים שיעורן ברובן דר"מ וזיתים דקתני משום ר"א כר"ש קתני לה: [נפרצו. בדפנותיהן: נגממו. בשפתיו אם נשאר כ"ש מקבל טומאה]: א"ר יוסי היא [ושם הגי' ר' יוסי]: [לא הוזכרו. לשיעור נקב כלי ולא לענין לאסור בכ"ש אלא הוזכר לענין מעשר שמעשרין ודאי ולא דמאי שהן של בית הכותים והם גריעי מע"ה דאין תורמין אף תרומה ומעשרן בודאי (ר"ש פי"ז מ"ה)]: ד ר"י אומר מביא גדולה שבגדולות. אהא דתנן כביצה שאמרו לענין טומאה [ול"צ או וכנוסח הגר"א] לא גדולים ולא קטנים אלא בינונים רי"א מביא גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות וכו': מים. ונותן הב' ביצים לתוך הכלי והמים כשיעור הב' ביצים יוצא לחוץ ואחר כך כשנוטל הב' ביצים מהמים נמצאו המים חסרים כשיעור הב' הביצים ומביא אוכלין שאינן בולעין. בשביל שלא ימעטו המים יותר ממה שהיה חסר עד שיתמלא המים שבכוס ע"י האוכלין וחולקין להאוכלין בשוה ותלק אחד זה שיעור ביצה בינונית: בכוש הבינוני. שמשערין בה נקב בעינו של תנור כדתנן (פ"ט ח'): [בשפוד הבינוני ל"צ]: במרדע הבינוני. שמשערין בה כשרידה שמונח על התנור מוקף צ"ם דבנקב כזה לא הוה צ"ם. וכן לענין זה דתנן (שם ז') כל המטלטלים מביאין את הטומאה בעובי המרדע לא גדול ולא קטן אלא בינוני ואיזה היא בינוני כל שהקיפו טפח (פי"ז ח'): [ב' אצבעות. מקטעות שהן שש באצבע: אצבע הגדול והיא אגודל. ונוסח הגר"א עיקר]: מד' אצבעות בטפח. כל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו ג"ט ואי רחב המרדע אצבע ושליש יש בהקיפו ג' אצבעות וג' שלישי אצבע שהוא ד' אצבעות: זרת. ופליגא דירושלמי דאמר זרת שליש אמה [של ששה טפחים]: ה [גרסינן] רמ"א כל מדה כו'.

כדתנן (פי"ז מ"י) רבי מאיר אומר כל האמות היו בינוניות חוץ ממזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד: [חרבן הכרם. שנפרץ באמצע הכרם כשיעור ט"ז אמה דהוה הפסק ומניח ד' אמות לזה וד' אמות לזה וזורע בינתים וכן במחול שהוא מן הצד סמוך לכותל דכי"ב אמה מותר להביא זרע לשם כמבואר במס' כלאים: ופסקי עריס. דכרם לא הוה בציר מב' שורות וכשהוא נוטע בצד העריס שהוא גדר אף בשורה א' הוה כרם ואם נטע ה' גפנים מצד זה וה' מצד זה אצל העריס אם יש ביניהם שמונה אמות אסור להביא זרע לשם וביותר מותר: אפיפירות. אם הטה אילן על אפיפירות הן קנים ארוגים שתי וערב והדלה עליהן שריגי הגפנים אסור לזרוע תחת המותר ומותר אפיפירות הוא כעין פסקי עריס שנותנין לו ח' אמות היינו לכתחלה אבל בדיעבד אם זרע תחת המותר לא קדש והיינו שמניח אמה לעבודת גפן יחידי והשאר לא קדוש וא"כ יש בזה ב' שיעורים פסקי עריס לכתחלה ומותר פסקי עריס לענין דיעבד]: שנאמר ואלה מדות המזבח באמות כו'. הא מתניתא כבר פירשה הא"ר במתני' במילתיה דר"מ: [שתי מדות. כדכתיב מדות המזבח]:

פרק ז א [מלא תרווד רקב. כף עפרורית מן המת שנקבר ערום ונרקב: ישנו. בכף האדם: מקשרי האצבעות. שמחזיק מלא תרווד. מלא חפנו. הוא מלא תרווד רקב: גוש עפר הבא מבית הפרס. שדה שנחרש בה קבר: שיעורן. לטמא: כפיקה גדולה של סקאין. מרצופין סקאין גדולים של גמי וכשנוטלין אותן חותמין אותן: וישנו. לשיעור הזה]: העליון. שלמעלה הוא רחב והולך וקצר למטה: הלחמית. שם מקום: עפר בית הפרס. אם לקח עפר מבית הפרס שיעורו לטמא כדי לחפות בו עצם כשעורה שטומאת עפר בית הפרס הוא שמא יש בו עצם כשעורה ואם אין בו כדי לחפות עצם כשעורה אין כאן בית מיחוש: האגרוף שאמרו. (דתנן פי"ז מ"ב) ומאור שלא נעשה בידי אדם. [מאור הוא חור שנעשה ממילא אינו מביא את הטומאה לבית מהחדר שהמת שם אא"כ] ששיעורו כמלא אגרוף גדול זהו אגרופו של בן בטיח: ומראה. שהיה מראה לתלמידיו שהאגרוף הוא בשעה שפושט ראשי אצבעותיו: קופץ. שקפץ ראשי אצבעותיו לתוך פיסת יד: וכופל. שמניח פעם שנית אצבעו על גודלו: חוזר ומודד. כבראשונה שתי פעמים אצבעו על גודלו ובין הכל ד' פעמים אצבעו על גודלו: כרים גדולים. כבשים גדולים: בן בטיח. שהיה אגרופו גדול טפח ושליש ואחר ביאתו היו משערין באגרופו כדתנן: דרך פיהם. זה הפיקה שסותמין בה את פי הנוד מלמעלה: מלמטה. שהנקב בשולי הנוד שאינו ראוי לקבל כלל: תחלתן. דגמר מלאכתן מתחלה לא הוו עד שינפח ויגוס שיתתוך מלמעלה מה שאין צריך להנוד: [מקבלין מן הנקב ל"צ וכנוסח הגר"א]: ואם נגממו. שנגממו מגוף הנוד ונעשה קטן משהיה בתחלה: במה שהן. שיכולין לשמש בהן מעין מלאכתן שהיה משמש קודם שנגממו: [נודות גרסינן ושיעורן בנקב לכונס משקה]: ב מן הגדל בים. טהורין גרסי'. ר"ל מעורותיהן דכתיב בקרא או עור או שק או בגד מה בגד הגדל מן הארץ דהתמא נמי ושחים אף עור הגדל מן הארץ]: כדרך חבורן לטומאה. שחבר להם חבור גמור שאם היו שניהן מקבלין טומאה נטמא אחד נטמא חבירו: מעור המצה וכו'. [המצה דלא מליח ולא קמיח ולא עפיץ: הנייר. העשוי מעשבים וגרסינן כנוסח הגר"א (עי' ר"ש פי"ז מי"ג): רי"א. בת"כ מפיק לה מקרא] שאין שניהן מקבל טומאה עד שיעשה מהן כלי קטול כדתנן (פי"ז ט"ו) העושה כלים מעור המצה ומן הנייר טמא: עילה. סיבה ועלילה כל שהוא מטמאין אותו הלכך חבר לו מן הגדל בארץ טמא: [חוץ מכנף העוז. ליונא דמתני' (פי"ז מ"ד) דכל מה שנברא בים טהור חוץ מכנף העוז הוא העזאים ורבנן גזרו טומאה בכלים הנעשים ממנה דלא ליתי לחלופי בשאר כלים וכן בבינת בת היענה כשהוא מצופה וכדמפרש ואזל]: המצופה. אתרווייהו כנף העוז ובינת נעמית המצופה מתכת: שמקבלות. שאין הציפוי נשמט מעליהן: מפני שאינו מעמיד. היינו שאין מקבלות דקתני רישא שאין מקבלות הציפוי: רשב"א. קסבר אע"ג דלא מיקבלה

מצופה מקבלת כל שהוא טמאה ולא הוזכרו כנף העוף וביצת הנעמית אלא בהווה : ב העושה כלים (ז) מדבר שהוא [א] מעמיד טמא מדבר שאינו של מעמיד טהור . (ח) הלפת ואתרוג ודלעת יבישה שחקקום תינוקות למוד בהן את העפר או שהתקינן (יב) לכף מאזנים טהורין . הרימון והאלון והאגוז שחקקום תינוקות (יג) או שהתקינן לכף מאזנים טמאות (יד) מכתב של [ב] פתין שיש בו בית קבלת אבר טהור כדרכו מלמעלה טמא . (ט) שפופרת שחתכה ונתן בה [ג] המזוזה ואח"כ נתנה בכותל אפילו [ד] שלא כדרך קבלתה (טו) טהורה נתנה בכותל ואח"כ נתן בה את המזוזה כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה קבעה אפילו כדרך קבלתה טהורה : ד (י) קנה מאזנים והמחוק שיש בהן בית קבול מתכות והאסל שיש בו בית קבול מעות וקנה [ה] עני שיש בו בית קבול מים ומקל שיש בה בית קבול מזוזה ומרגליות כולן אינו טמא אלא המשמש את הצורך (כ) ועל כולן אמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר אם אומר עכשיו מלמד אני את הרמאין לרמות אם לא אומר עכשיו אני מונע את התלמיד (טז) ומטמא את הטהרות דבר אחר שלא יהו הרמאין אומרין אין חכמים בקיאין במעשיהן : מפני מה תחתית [ו] של צורפי זהבים טמאה מפני שמכבנים לתוכה גרוטאות ושל נפחין הרי זו טהורה ואם התקינה להיות מכבנים לתוכה גרוטאות (הכל מודין) שהיא טמאה : משחזת שיש בה בית קבול שמן ופנקס שיש בה בית קבול שעוה כולן אין טמא אלא המשמש את הצורך : מחצלת מאימתי מקבלת טומאה משיחסם [ז] ויקנב ר' יהודה אומר משיקשר ראשי המעדנין (יז) שלא היו דבלולין יוצאין הימנה כל [ח] שלצורך המעדנין טמאה כל שלא [ט] לצורך המעדנין טהורה . שפופרת [הקנה] מאימתי מקבלת טומאה *)משיחסם ויקנב ר' יהודה אומר משיוציא (יח) את הזכר מתוכה * הקרן מאימתי מקבלת טומאה משתגמר מלאכתה רבן שמעון בן גמליאל אומר משיוציא את הזכר מתוכה . הקרויה מאימתי מקבלת טומאה משתגמר מלאכתה רבן שמעון בן גמליאל אומר משיוציא את בני מעיין מתוכה וכולן שמצאן גולמין טמאין מתוכן ומנוקבין טהורין בידוע שאינן כלים :

פרק שמיני

א (א) שידה שהמגורות שלה מכפנים נמדדות עמה ומבחוץ אין נמדדות עמה אבל מודד את החלל ור' יהודה אומר מודד (א) את מקומו מבפנים [י] אמר ר"ש (שזורי) לא נחלקו ב"ש וב"ה על עובי הרגלים ועל עובי הליזבזין (ב) שאין נמדדין עמה על מה נחלקו על הבינים שב"ש אומרים אין נמדדין ובה"א נמדדין . [כ] מוכני שומט ומודד : מעקה שבמגדל (ג) (כ) [ל] והכסת שבו בזמן שהן קבועין נמדדין עמה ושאין קבועין אין נמדדין עמה . הדפין של (ג)[מ] קיטליזקי הרי אלו טהורין הגשושין של (ד) קיטליזקי אע"פ שמופקדין ומונחין בד' זויות הבית טמאין ד' רגלים שבד' זויותיה ושאר הרגלים שלה טהורות . (ד) חמור שתחת המלבן והספסלים שתחת הרגלים טהורים . כפותים שתחת הרגלים אע"פ שחקוקים ומקבלין טהורים ואינבהן משום קבול (ה) מלבן של מטה ושל עריסה נקליטי המטה ולווחין של [נ] סקבים וכרעים של שלחן ויד של סכין בזמן שהן קבועין חבור לטומאה ולהזאה . ניטלין ונתנין אינן חבור לא לטומאה ולא להזאה (ו) מלבן של עריסה שהוא מלובש בפיקות (ז) ויש לו רגלים טמא מסורג בחבלין ואין לו רגלים ר"מ ורבי יהודה מטמאין רבי יוסי ור"ש מטהרין שאינו עושה מלאכה בגופו : ב (ח) בראשונה היו אומרים מטה שגדד בה שתי לשונות לוכסן או ב' כרעים אלכסון או[ס] שגדד בה טפח על טפח אלכסון טהורה (ה) רבותינו אומרים גודד מלמטה ועולה עד שימעטנה פחות מטפח . מטה שעשה שתי לשונות שלה מלווחין מרוח אחת טמאה עשה ארבעתן מלווחין או שנטלו שנים אלכסון [ע] טהורה נטלה (ט) קצרה וב' כרעיים טמאה מפני שהיא כשירי (ו) המטה מטה וישן עליה ואם מתחלה עשאה (ז) לכן טהורה מפני שהוא (ח) [פ] כאדוניא . (ט) ארוכה ושתי כרעים ר' נחמיה מטמא מפני שנותנה בצד המטה או בצד האבוס וישן עליה וחכמים מטהרין . (י) מטה שפירש ממנה אבר אחד ונתנו (י) בזויות והחליפו וכן בשני וכן בשלישי וכן ברביעי וכן בחמישי וכן בששי וכן בשביעי עדיין טמאה מדרס ואם החליף את השמיני טהורה מן המדרס אבל טמאה מגע מדרס (יא) חוזר לאחרון ונתנו בזויות והחליפו וכן בשני וכן בשלישי וכן ברביעי וכן בחמישי וכן בששי וכן בשביעי עדיין טמאה מגע מדרס ואם החליף את השמיני טהורה בד"א בזמן שהתחיל מן האחרון אבל אם התחיל מן הראשון אע"פ שלא החליף את השמיני טהורה : ג מטה מטמאת חבילה ומטהרת חבילה ד"ר אליעזר וחכ"א מטמאת אברין ומטהרת אברין (כ) כיצד כרע שפירש עם הארוכה ועם הקצרה רבי אליעזר אומר (יב) הרי זו חבור ואם הטבולה הרי זה חוצצת וחכ"א אינה חיבור ואם הטבילוה הרי זו חוצצת ד"ר שמעון רבי אומר רבי אליעזר אומר (יג) אין מטה חבילה אלא כשהיא שלמה (יד) מטה [צ] שנחלקה לשמונה מטות טמאה מפני שמחזירה קבוע במסמר טהורה :

פרק תשיעי

א (א) כליבה של חייטין טמאה טמא מת פירש הימנה אבר אחד טמאה ושני אברים טהורה . עריסה של בנות הרי זו טמאה טמא מת היתה משמשת (א) שכיבה הרי זו טמאה מדרס . [ק] (ב) שמוכרים עליה את הכלים הרי זו טמאה טמא מת . היתה משמשת ישיבה ושכיבה הרי זו טמאה מדרס : מטה שנפחתו מעיין שלה ואין חבלים מחוברין לה ונשתייר בה כדי ישיבה ושכיבה הרי [ר] זו טמאה מדרס היו דבלולין יוצאין ממנה הרי אלו טמאין מפני שהוא

*) נד"ס הגי' משיחסם ויינקב .

הגהות הגר"א

מעמיד : (יב) לכף מאזנים : (יג) תינוקות למוד בהן עפר או : (יד) כף של לפת שיש בו בית קבול של אבר כדרכו מלמטה טמא שלא כדרכו מלמעלה טהור : (טו) טמאה : (טז) ומטהר את הטמאות : (יז) שלה היו כו' : (יח) הככי שבתוכה : (יט) המעים : פ"ח (א) מקומה מבפנים ר"ש אומר כו' שהן נמדדין : (כ) והקופות : (ג) קטילקי : (ד) קטילקי : (ה) חזרו אומרים : (ו) המטה לישן עליה : (ז) כך : (ח) כארונות : (ט) ניטלה : (י) בזויות אחד : (יא) חזר לאחוריו : (יב) חבור ואם הטבילהו אינה חוצצת וחכמים אומרים אינה חבור ואם : (יג) אין מטה מטהרת אלא כשהיא שלימה וחכמים אומרים מטמאת ומטהרת אברים : (יד) מטה שנחלקה לשמונה טמאה מפני שהוא מחזירה קבעה במסמר טהורה : פ"ט (א) ישיבה ושכיבה : (ב) שכורם :

באור הגר"א

ולא הוזכרו כנף העוף אלא בהוה : ודלעת יבישה . תיבת יבישה מיותר : מכתב שיש בו בית קבלת אבר . פי' דהיינו שחקק בו בית קבול אבר ולפיכך טהור שאין דרכן כן אבל אם עשה לו בית קבול על המכתב טמא : אפי' שלא כדרך קבלתה כו' . פי' דקודם שנותן בכותל אין חילוק בין דרך ללא דרך קבלתה והוי כלי : קבעה כו' . פי' שבטלה לגבי כותל : והאסלא שיש בו בית קבול מעות : בית קבול מזוזה ומרגליות . פי' כדי לגנב המרגליות מן המכס עושה כן והומר שהוא מוליך מזוזות ובתוכם טמונה המרגליות :

פרק ח שידה שהמגורות שלה מכפנים . פי' כמו תיבות קטנות ואם הם מכפנים של התיבה : נמדדות עמה . לענין ארבעים סאה : מודד את מקומו . פי' דאף החלל של המגורות נמי אינו מודד אלא המקום שהיה ראוי להיות דופן של התיבה גדולה נמדדת כאילו היה אבל שאר החלל אינו נמדד : מוכני . פי' היינו הנשמטת שומט ומדד : והקופות שבו בזמן שהן קבועין . פי' במגדל : דפין שעל הנקליטין . פי' נקליטין הם היתדות התחתונים במטה והולכים למעלה מהמטה ולפיכך הם טהורין שאינו צריכין למטה : הגשישין של נקליטין . פי' הוא דף מונח על הלשונות בין לשון ללשון ומהם הנקליטין יוצאין והן השובין כלי : אע"פ שמופקדין . פי' שאינו אלא המטה אלא שהפקידן בד' זויות הבית טמאין : ד' רגלים שבד' זויותיה . פי' של מטה טמאין : ושאר הרגלים שלה . פי' דהיינו שהוסיף לה רגלים טהורין : כפיתין שתחת הרגלים . פי' שהרגלים של מטה עומדות עליהם : אע"פ שחקוקין ומקבלין . פי' שיש להם בית קבול של רגלים טהורין : מסורג בחבלין . פי' הפיקה שלה : או שאין לה רגלים . פי' לפיקה : שאינו עושה מלאכה בגופו . פי' בגופו של פיקה ואינו נחשב כלי אלא מחמת מלבן ולכך לא הוי כלי אלא כשהוא מלובש וגם יש לה רגלים : או שגדד בה טפח על טפח אלכסון טהורה חזרו לומר גודד מלמטה ועולה כו' . פי' שאינו טהורה עד שיגדוד מלמטה כו' : ר' אליעזר אומר אין מטה מטמאות ומטהרת אלא כשהיא חבילה שלימה וחכמים אומרים מטמאה ומטהרת אברים . פי' פליגי אי מטה מקבל טומאה כשנתלקה או לא ולפי זה איכא למימר דמתני' דידן אתיא כרבי : מפני שמחזירה פי' למטה הישנה :

פרק ט כלובה של חייטין . פי' שהחייט נותן שם המחט שלו ויש בו כמה חוליות : טמאה . פירש הימנה אבר אחד טמאה שני אברים טהורה : עריסה של בנות . פי' שהבנות עושין לשחק כמו עריסות : שנפחתו מעיין שלה . פי' דהיינו הנקבים שבמטה שהחבלים יוצאין משם : אם נשתייר שם כדי ישיבה ושכיבה . במקום שהחבלים נשארין קיימין טמאין : היו דבלולין יוצאין מהן . פי' שהמטה אינה חלקה ויש בה דבלולין שיכול לחבר שם החבלים : הרי אלו טמאין . פי' אפי' לא נשתייר כדי שכיבה וישיבה כדמפרש טעמא מפני שמחזירן . פי' שיכול להחזיר החבל למטה ולהחזיק בדבלולין ולפיכך טמאה :

אור הגנוז

פ"ז [א] של : [ב] פתין : [ג] את : [ד] תיבת שלא ליתא : [ה] של עני : [ו] צרפית של זהבים : [ז] משיחסם וינקב : [ח] שכדרך : [ט] כדרך : פ"ח [י] מוכני שומט ומודד : [כ] תיבת מוכני שומט ומודד ליתא : [ל] והקופות : [מ] קיטליאקי [וכן לקמן] : [נ] סטיכם : [ס] שגרד וכו' גורד מלמטה : [ע] טמאה : [פ] כאודניא : [צ] שחלקה וכו' מפני שהוא מחזירה : פ"ט [ק] מטה : [ר] אלו :

מצפה שמואל

מי"ד פי"ז : (ז) מדבר של מעמיד . ר"ש פי"ז מט"ו עד שפופרת : (ח) הלפת והאתרוג . מיי' פ"ב מהל' כלים ה"א : (ט) שפופרת שחתכה . מיי' פ"ב דכלים ה"ה וגרסינן כנוסחת הגר"א וע"ש בכ"מ : (י) קנה מאזנים . מט"ז פי"ז וע"ש בר"ש ומיי' פ"ב מכלים ה"ב : (כ) ועל כולן אמר . ב"ב פ"ט : ומסיק שם . דאמרה מהאי קרא כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם וגו' : (א) שידה שהמגורות . מיי' פ"ב מכלים ה"ו : (ב) שאין נמדדין . עי' ר"ש פי"ח מ"ב שעיקר הגירסא שהן נמדדין עמה : (ג) והקופות שבו . גרס בר"ש שם והוא כעין מגורות יעו"ש : (ד) חמור שתחת המלבן . מיי' פ"ב מכלים ה"ד : (ה) מלבן של מטה . מיי' פ"ד שם הלכה ב' כל הענין ועי' שם בראב"ד ועי' שבת מו . ועי' ר"ש פי"ח מ"ג : (ו) מלבן של עריסה . ע"ש בכ"מ ביאור זה ועי' ר"ש פי"ח משנה ד' : (ז) ויש לו רגלים . היינו שרגלי המטה באות במלבן . ואין לו רגלים היינו שאין רגלי המטה באות במלבן וכן דרך כשמסרג בחבלים . א"נ ואין לו או אין לו קאמר : (ח) כאדונה . עי' ר"ש פי"ח מ"ה ביאורו שם והגירסא לקמן מרווחין ולא מלווחין וכ' דהם היו יורדים שיעור הריוח שבשניהם ונקראו לשונות לפי שהן רחבות ועגולות שיכולין לשכב עליהן : (ט) קצרה ושתי כרעים . ר"ש שם והגירסא מפני שהוא כאדנים : (י) מטה שפירש כו' ונתנו בזויות . ר"ש פי"ח מ"ח ובמטה מדרס איירי ויש למטה פרקים והיינו דאם התחיל תלוף השני מן הראשון כמו בתחלה שהוא בשניה שבעה הראשונה פרח מכולהו טומאת מגע דאין בשמיני טומאה אלא מחמת שמחובר להם דאין מגע עושה מגע הלכך אע"פ שלא החליף השמיני בשניה טהורה : (כ) כיצד כרע . עי' תוס' סוכה טז . ד"ה מטה שהביאו מכאן פירוש המשנה עי' פי"ח ועי' בר"ש שפי"ח בזה והמשנה שם כר"ש אליבא דר"א דלא כרבי דלרבי לרבנן מטהרת חבילה ולר"א א"כ שלימה יעו"ש ומטהרת חבילה היינו שטהורה אי טבל ולא הוי חבילה ע"ש היטב : (א) כליבה . עי' ר"ש פ"כ סוף מ"ב

זר זהב ומנחת בכורים

בכנפים מ"מ כל שהוא הא מקבלה וטמאה : ב מדבר שהוא מעמיד . דבר המתקיים : אבר . עופרת : מלמטה . בשוליים : שלא כדרכו מלמעלה . שלמטה בשוליו אינו יכול לקבל העופרת מפני כובד העופרת שיקרענו אבל מלמעלה חזק הוא כ"כ שיכול לסבול כובד העופרת : טהור . הואיל ואינו מקבל כדרכו : [קבעה . דהוה תשמיש קרקע ממש וטהור אפילו כלי קבול ממש] : ד קנה מאזנים כו' . מתני' היא (פי"ז מ"ז) : [והמחוק . שמוחקין את המדה אם טפופה : קבול מתכת . שיכביד על הנמדד והוא לרמות הלוקח . וכן בקנה מאזנים נותנין חתיכות לרמות את המוכר או הלוקח : והאסל . מוט שנותנין אותו בכתף והפועלין שנוטלין שכר מרמין להניח שם שכרן ואומרים לא נטלנו ואין הבעה"ב נותן לב לתפש שם : המשמש את הצורך . מה שהוא צריך ולא יותר : ומטהר את הטמאות . שלא ידעו דזה נקרא בית קבול : ולבסוף אמרה . דכתיב כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם ואין אנו אחראין לרמאין] : מפני מה תחתית כו' . דתנן תחתית הצורפין טמא ושל נפחים טהור : תחתית . שם כלי של צורפי זהבים : [שמן . לנתא הברזל משמשתיין : שעוה . לכתוב לעת הצורך : משיחסום . מבואר לעיל דהוא חוסם גמר האריגה שלא יתפרקו ראשי הנימין שיוצאין ממנה : המעדנין . הקשרים שלה] : דבלולין . הוא כמו נימי הקשר דמתני' (ר"פ י"ט) : [כל שלצורך גרסינן] : שפופרת . הוא שעושה קנה חלול : הזכר . הוא כמו הזכרות בקנן שמוציאין השער הלבן שבתוך הקנה : הזכר מתוכה . הוא כמו הככי שבשפופרת : [הקרויה . דלעת חלולה] : המעיים מתוכה . הן הגרעינים ועם מקום שהגרעינים מונחים בתוכו : טמאין . חוששין שמא אדם טמא איבדן : [בידוע שאינם כלים . שהרי אינם כלים] :

פרק ח א מכפנים . שחבר להשידה כמין תיבה קטנה שקורין בל"א שופלא"ד : נמדדין עמה . שיעור אמה על אמה ברום שלש אמות שיהא כלי טהור : את החלל . שאם המגורות מכפנים מודדים גם את דפנות המגורות להשלים השיעור אבל כשהמגורות מבחוץ אין מודדין עובי הדפנות אלא החלל בלבד : מקומו מכפנים . אפילו החלל שבין מגורה למגורה נמדד ג"כ כפי שיעור רוחב החלל שבמגורה : ר"ש אומר לא נחלקו כו' דתנן (רפי"ח) השידה בש"א נמדדת מבפנים ובה"א נמדדת מבחוץ וכו' ר"ש שזורי אומר אם היו הרגלים גבוהין טפח אין ביניהן נמדד ואם לאו ביניהן נמדד . והכא נמי בדלא גביהי טפח ור"ש דמתני' כב"ש : [לזבזין . זר שעל השפה : מוכני . אופן השידה] : שומט ומודד . דתנן המוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אינה נמדדת עמה וה"נ בנשמטת וקתני שומט את המוכני מן השידה ומודד השידה לעצמה : מעקה שבמגדל . שחבר לדופן המגדל כמין מעקה . [והקופה גרסינן : ד' רגלים . שבנגד זויותיה מלאכת הכלי כן הוא שמתפשט בכל הבית ומה שבזויות והוא נצרך לכלי ולא יותר : מלבן שנתן בכרעי המטה . שמעמידים בה הרגלים והוא קבול העשוי למלאות וכן כולן : ולווחים . עץ קטן שהותכין קשת מן הקן : בפיקות . כמין טבעות . וכשנותנן במלבן רגילים להיות שם טבעות לחיזוק : ויש לו רגלים . שרגלי המטה באות במלבן : מסורג בחבלים . כשאין לו טבעת עשוין סירוג חבלים במקומם והיא נתון על לשונות : ואין לו רגלים . שאין רגלי המטה תחובין במלבן וכן דרך כשמסרגין בחבלים א"כ ואין לו או אין לו רגלים קאמר : ב שתי לשונות . פי' בר"ש דהן חבלים שהמטה מסורגת בהן : אלכסון . א' שבמקצוע לפונית מערבית וא' במזרחית דרומית או לא היא והמטה טהורה או שתי כרעים אלכסון שגדד משתי כרעים שבאלכסון כדפרישית והיינו שע"ט וכן גרסינן במשנה ואו לא גרסינן] : טהורין . דלא חשיב בית קבול : ולוחים של סקבים . כפי' הר"ש (פי"ח ג) : טפח על טפח אלכסון . משתי כרעים אלכסון : גודד מלמטה . כל ארבעה הכרעים : עד שימעיטנה פחות מטפח . כל ארבע כרעי המטה והיינו דתנן או שמעטה פחות מטפח טהורה [טמאה שראויה לעמוד עליה : שתי לשונות מרווחים גרס הר"ש . ור"ל שעשה חבלי המטה המסורגין מרווחים זה מזה יותר מהצורך כיון שלא עשה אלא ב' לשונות עדיין חזי לתשמישה אבל בארבע לשונות מרווחים נעקרו מטומאתן דלא הוה כלי וטהורה גרסינן

(הגר"א) : [כשירי מטה לישן עליה גרסינן] : כשירי המטה . וראוי לישן עליה אף שצד אחד מוטה על הארץ : [כארונות גרסי'] : ניטלה ארוכה כו' . מתני' היא (פי"ח ה) : מטה שפירש ממנה אבר אחד כו' וכן בשני כו' . שמנה אברים במטה שתי ארוכות שתי קצרות ד' כרעים ואם נטמאה מדרס ונטלו אפילו כל השבעה ולא נשתייר אלא אבר אחד מן המטה וכל השבעה החליפן בחדשות עדיין טמאה מדרס כשהיתה הואיל והשבעה נתנן בזויות ויכול עוד להחזירן למטה לא פרחה טומאה מהשמיני וכל השבעה המחוברין לה הן חבור למדרס וטמאין כולן מדרס וכדתנן (פי"ט ו) מטה שנטלו שתי ארוכות שלה ועשה לה חדשות ולא שינה את הנקבים נשתברו החדשות טמאה ויבנה טהורה . ומשום שהם הישנות קיימות לא פרחה טומאה מהמטה הואיל ויכול להחזירן . וכדתניא הכא בשלהי פרקין מטה שנחלקה לשמונה טמאה מפני שמחזירה . ואם החליף את השמיני טהורה מן המדרס שלא נשתייר בה כלום מן המדרס . אבל טמאה מגע מדרס שהשבעה נטמאו במגע השמיני שהיה מדרס והשמיני שהחליף חבור להשבעה וכל המחובר לה הרי היא כמוה בשעת חבורו וכדתנן (פי"ח מ"ז) כרע שהיתה טמאה מדרס וחברה למטה כולה טמאה מדרס פירשה היא טמאה מדרס והמטה מגע מדרס : חוזר לאחוריו . מה שהחליף מתחלה באחרונה חוזר והחליפה בראשונה והתחלה את השמיני אפי' החליף כל השבעה נשארו חבור להראשון שטמא מגע מדרס אבל החליף את השמיני שהוא הראשון טהורה שהוא עצמו לא היה טמא אלא מגע מדרס וכשהיה מחובר כולן חבור לו אבל פירש כולן טהורין שלעצמן בלא חבור אין טומאה להן שאין מגע עושה מגע : אבל התחיל כו' . אע"פ שלא החליף את השמיני טהורה שהשבעה טמאין בעצמן מגע מדרס שנגעו במדרס ואם נשתייר אחד ממנו כולן חבור לו אבל השמיני במדרס לא נגע . ובמגע מדרס לא מיטמא שאין מגע עושה מגע שהכלי לא מיטמא אלא מאב הטומאה אלא מחמת חבור להן שהן מגע מדרס היה טמא ועכשיו שהחליפן טהורה : ג כיצד כו' . ר"ש ורבי פליגי בפלוגתא דר"א ורבנן . ר"ש סבר ר"א ה"ק מטה מטמאת חבילה שאם פירשו מן המטה ג' או ד' אברים כאחד כגון כרע עם ארוכה ועם קצרה חבור ואם נגעה טומאה באחד מהן נטמאו כולן : ומיטהרת חבילה . שאם הטביל ג' האברים מחוברין כאחד אין חוצצין זה לזה : וחכ"א מטהרת אברים . שמטביל כל אבר כפ"ע אבל הטבילן מחוברין חוצצין . ומטמאת אברים שאינה חבור ואם נטמא אחד לא נטמא חברו . ורבי סבר ר"א ה"ק מטמאה חבילה אין מטמאה אלא שלמה אבל נתפרקו האברים נטהרה . ומטהרת חבילה מטבילה שלמה אבל פרקה והטביל כל אבר לעצמו אינה מטהרת כשם שאין טומאה עליה באיברים כך אין טהרה באברים . וחכ"א מיטמאה ומיטהרה אברים אפילו נתפרק כל אבר ואבר טמא לעצמו הלכך טבילת אברים נמי מטהרתה : מטה שנחלקה כו' . כרבי אליבא דרבנן [וגרסינן כאן כנוסת הגר"א והר"ש הביא הנו"י (פי"ז מ"ע) ע"ש : לשמונה אברים כדלעיל וכן להגר"א] : מפני שהוא מחזירה . שדעתו להחזירה וכדאמרן לעיל : קבעה במסמר . ושוב אין דעתו להחזירה טהורה דהוה כמטה שנגנבה או אבדה ונייאש דטהורה :

פרק ט א כליבה . כלי שהחייטין מניחין שם המחטין ומשני צדדיו מחוברין לו עוד ב' כלים לחוטין ולטבעת שתופר בה ולשאר כלי תשמישו שצריך למלאכתו והב' כלים הם ב' כסוין לכלי המחטין משני צדדיו מעלה ומטה : ושני אברים טהורה . שכשפירשו ב' האברים משני צדדיו נשאר כלי המחטין האמצעי פרוץ מב' צדדיו ולא חשיבא כלי : של בנות . שבנות קטנות עושין עריסה לשחק בה : טמא מת . דחשיבא כלי קבול : מדרס . וכ"ש טמא מת שכל המטמא מדרס מטמא טמא מת : שכורם . שמתקן עליה את הבגדים ולאו אבנות קאי אלא אעריסות דעלמא שכורם עליו את הכלים ואינה משמשת ישיבה ושכיבה : מעיין שלה . מקום הנקבים שבדופני המטה שבהם מונחים החבלים וסורג בהן את המטה וכשנפחתו מקום הנקבים אינו יכול לסרג עוד ואין החבלים מחוברין לה : ונשתייר מקום המעיין שלם כשיעור ישיבה ושכיבה והחבלים מחוברין לה : דבלולין . חתיכות עץ שיוצאין מן הנקבים בשעה שעושה את הנקבים במטה והן טמאין מפני שהוא מחזירן אע"פ כשמניח את החבלים בהנקבים כדי להדק את החבלים בהנקבים שלא

שהוא מחוזין (ב) החבל היוצא מןהמטה עד ה' טפחים טהור [א] מחמשה ועד עשרה טמא מעשרה ולמעלה טהור (ג) עשרה וכל מטה הימנו : הזה על החבל בתוך י' טפחים טהורה וכשהוא מטביל את המטה צריך להטביל את החבל (ד) עשרה טפחים [ב] טהורה וכשהוא מטביל את המטה צריך להטביל את החבל י' טפחים כרע שהיא טמאה מדרס וחברה על המטה טהורה הכרע וכן במזרן וכן בשן של מעדר : ב (ה) החבל שהוא מסרג את המטה אפי' מאה אמה כולן חבור אחד קשר בו חבל אחר מן הקשר ולפנים חבור מן הקשר ולחוץ אין חבור הכניסו לתוך ג' בתים [אפי' ק' אמה] כולו חבור אחד. (ס) (ו) החבל הקשור בחרס אפילו ק' אמה כולו חבור אחד. קשר בו חבל אחר מן הקשר ולפנים חבור מן הקשר ולחוץ אינו חבור א"ר אליעזר בן יעקב בד"א דרך עלייה אבל דרך ירידה אפילו קשור בקשור כולו חבור אחד : החוט (ה) (ו) [ג] שהטילו למחט אפילו קשור משני צדדין הרי זה אינו חבור הכניסו לבגד החוט חבור לבגד ואין המחט חבור לחוט : (ו) המשיחות והרצועות (ז) שבמשיחות הספרים ושבמטפחות התינוקות תפורות חבור קשורות אינן חבור (ח) ושבאזני כלי חרס אפי' תפורות אינן חבור [שאין חבור] לכלי חרס. שירים שבכרעי מטה אוצין חבור רפין אינן חבור (ט) ושבאזני הזב אפי' אוצין אינן חבור : ג (י) זה חומר מדרס מבזב מזרן שהוא מכרך בו את המטה והכניסו לבית שהמת בתוכו אע"פ שאין באהל אלא כל שהוא המטה טמאה (יא) חבלין הנוגעין במת דרס עליו הזב בתוך י' טפחים הוא טמא (יב) ומטה טהורה. (ו) מזרן שהוא מכרך בו את המטה ונגע בהן המת טמאין טומאת שבעה (יג) נגע בהן השרץ טמאין טומאת ערב נגעו בהן (ח) (יד) משקים פסולין פרשו פסולין. זה הכלל כל טומאה ששוה מטה למזרן כגון טומאת המת והזבה בתוך עשרה טפחים חבור לטומאה [ד] יתר על כן אינו חבור ר' אלעזר בר ר' צדוק אומר משום רשב"ג עד שבעה טפחים :

פרק עשירי

א תיבה שהיא מלאה כלים וקבע לו כסוי טמאה היתה ריקנית וקבע לה כסוי טהורה למה זה דומה (ה) לכדים ריקנית שהיא מלאה רוח שהיא טהורה: תיבה שהיא (ג) טמא מת וקבע לה מדרס טהורה מכלל טומאה ומקבלת טומאה מכאן ולהבא (א) תיבה שחציה פתוח וחציה נעול טמאה מדרס (ג) טמא מת [ה] נפתחה מלמעלה טמאה מפני שהיא מקבלת מלמטה נפתחה מלמטה ר"מ מטמא (ד) וחכמים מטהרין מפני שבטל העיקר בטל הטפלה(ב) חמת [ו]שנפתחה הרי זה טמאה[ז]שבתחלה משמשת ישיבה ושכיבה עם מלאכתה ועכשיו משמשת ישיבה ושכיבה דר"מ (ה) וחכ"א מפני שבטל העיקר בטל הטפלה מודים חכמים לר"מ (ולר"מ) בכר וכסת של עור שנקרעו שאע"פ שאינן מקבלין את מה שבתוכן שהן טמאין ואין צריך לומר כברים (ו) ובשק לא שהן טמאין משום קבול אלא (ג) משום אריג רבי יוסי אומר תיבת הבלנין שהיא גבוהה י' טפחים ויש לה לזביז טמאה שמתחלה לכך נעשית להיות עולה ויושב בראשה : ב תיבה (ז) שמוכרין עליה שמן במרחץ [ח] טמא (ח) מת (וטמא מדרס) הביא נסר וקבעו מלזביז ללזביז להיות יושב עליה טמאה (ט) ואינו טמא אלא המשמש את הצורך. ארבעה לווחין שבארבע זוויותיה אם היו רחבות טפח טמאות. טבלא העליונה שמרצים עליה את המעות אע"פ שיש לה לזביז טהורה הביא טבלא אחרת וקבע לה לזביז להיות יושב עליה טמאה (י) ואינו טמא אלא המשמש את הצורך. סריד של חייטין יש לו גפים טמא אין לו גפים טהור הביא נסר וקבע מלזביז ללזביז להיות יושב עליו טמא [מדרס] ואינו טמא אלא המשמש את הצורך : שולחנות שבכרכין (יא) שאוכלין עליהן אע"פ שקבען במסמר טמאין הביא כסא וקבע לו מלזביז ללזביז להיות יושב עליו טמא ואין טמא אלא המשמש את הצורך. הכוסות שבבמה הרי אלו טהורין שלא נעשו אלא לשמש עם הקרקע [ט] (יב) והבדדין טהור שאינו אלא ישיבת של צער :

פרק אחד עשר

א (א) עריבה שהיא פחותה (ה) שני לוגין הרי היא כקערה ושעורה בזיתים ומשני לוגין עד ט' קבין אפילו זבין וזבות נדות ויולדות יושבות ושוכבות בתוכה (ב) טהורה. נסדקה ואינה מעמדת את (הרגלים אלא) המים כדי להדיח בה אחת (ג) מרגלים הרי היא כטמא מת ומקבלת טמאה מדרס (ב) דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר כשיחשב עליה ר' יוסי אומר [נטמאת ונטהרת] אפי' עשרה פעמים ביום כיצד (ד) בגשמים [י] ונתפחה טהורה בקנים טמאה ומטהרת אפילו פעמים ביום נפחתה במיני זתים טהורה מכלל טמאה. חשב עליה רבי מטמא (ה) וחכ"א עד שיעשה בה מעשה יתר על כן שנסדקה אפי' זבין וזבות נדות ויולדות יושבות ושוכבות טהורה נפחתה במוציא רמונים טהורה מכלל הטומאה. חשב עליה ר"ע מטמא וחכמים מטהרין עד

באור הגר"א

חמשה מלמעלה עשרה כלמטה הימנו : הזה על החבל. פי' שנטמאת המטה והזה על החבל בתוך י' טפחים. הוי כמזה על המטה וטהורה המטה דכולו חבור אחד הן בין לענין טומאה ובין לענין הזאה : צריך להטביל את החבל. פי' דכשנטמאת המטה נטמא ג"כ החבל : למעלה מעשרה טפחים. פי' דהיינו אם הזה על החבל היותר מעשרה טפחים טמאה. פי' המטה דלא הוי חבור להזאה : וכשהוא מטביל את המטה אינו צריך להטביל את החבל. שלא נטמא כשנטמאת המטה דלא הוי חבור לטומאה : כרע שהיא טמאה מדרס. פי' דמטה מטמאת אף כשהיא אברים : וחברה למטה טמאה המטה. פי' מחמת חבורן וכן הוא במתני' וקמ"ל דאפי' קבלה טומאה כשהיתה בפני עצמה וחברה למטה שלה נמי טמאה : הכניסו לתוך ג' בתים. פי' שהכניס הקשר לתוך הג' בתים המסורגים : אפי' ק' אמה כולו חבור א'. פי' וקמ"ל דאינו צריך שיהא מסרג מן הקשר ולחוץ ג' בתים אלא אפי' הכנים לתוך סגי : אבל דרך ירידה. פי' דהיינו ממטה למעלה : כולו חבור א'. פי' דודאי יסרג את כל המטה ולא יניח מלסרג למעלה : החוט שהשחילו למחט. פי' דהיינו שתחב המחט בחוט אפי' קשור כו' : המשיחות והרצועות שבעריסות ושבספרים ושבמטפחות התינוקות אפילו תפורות אינן חבור : בתוך י' טפחים הוא טמא ומטה טמאה יתר מעשרה טפחים הוא טמא ומטה טהורה : כגון טומאת המת והשרץ והמשקין אפי' ק' אמה כולו חבור א' כל טומאה שאינו שוה מטה למזרן כגון הזב והזבה בתוך עשרה טפחים חבור לטומאה כנטמא בזב. פי' דהיינו אם דרס הזב על אחד מהן נטמא גם השני כנטמא בזב עצמו יתר על כן אינו חבור : עד שבעה טפחים. פי' דפליג אהא דאמר שעד עשרה טפחים הוי חבור למטה ואיהו אמר עד שבעה :

פרק י וקבע לה כסוי. פי' שקבע הכסוי לכלי במסמרים אפ"ה טמאה דכיון דיש כלים בתוכה סופו ליפתח : היתה רקנית כו' טהורה. וכדמפרש דהוי ככדור רקנית דודאי טהור : למה זה דומה לכדור רקנית : וקבעה למדרס טהורה מכלל טומאה. פי' דהוי כמו כלי אחרת : ומקבלת טומאה. פי' מכח מדרס דכל המטמא מדרס מטמא מת : וחציה נעולה טמאה מדרס. פי' שהרי יכול לישב עליה בחציה הנעולה שלא יבטל לה מהשמישתה : וטמא מת. פי' אפילו שלא מחמת מדרס דהא בלא מדרס הוי כלי : ר' מאיר מטמא. פי' שהרי היא ראויה למדרס וכל המטמא מדרס מטמא מת ולא בטלה מתורת כלי : מפני שבטלה העיקר. פי' דעיקרה לאו למדרס נעשה זהוי כמו בטלה מתורת כלי : חמת שנפתחה הרי זו טמאה מדרס שבתחלה : מודים חכמים לר' מאיר בכר וכסת של עור שהן טמאין. פי' שמתחלה נעשית ג"כ למדרס והוי ג"כ מדרס עיקר : ואין צריך לומר כברין של הרוג שהן טמאין משום אריג. פי' אפי' נפחתו דהא אריג שלש על שלש טמא : מודה ר' יוסי בתיבת הבלנין. פי' אע"ג דשאר תיבות אינה טמאה מדרס אא"כ אינו גבוהה עשרה או שאין לה לבזביז אבל בתיבת הבלנין מודה שאפילו גבוהה עשרה כו' : תיבה שמוכרין עליה שמן במרחץ טמא מת ואין טמא מדרס. פי' לפי שאינו עשוי לישיבה : שבארבע זוויתיה. פי' של התיבה : טבלא העליונה טהורה מן המדרס הביא טבלא אחרת : סריד של חייטין. פי' של חייטין יש ג"כ כמו סריד שהוא תופר עליה ויש חילוק בין איכא גפיים דחזי לישיבה אז טמאה מדרס לאין לו גפיים כלל דאינו ראוי לישיבה ולכך טהור אלא כשהביא נסר אחרת טמא מדרס ואינו טמא אלא א' : אע"פ שקבען במסמר טמאין. פי' ולא בטיל אגב קרקע : להיות יושב עליו טמא. פי' ולא אמרינן דלא נחשב כלי בפני עצמו אלא הוי טפל לשלחן וטהור וקמ"ל דאפ"ה טמא ואינו טמא אלא המשמש : הכסאות שבבמה. פי' שעשאן ע"ג במה הרי אלו טהורין : והבדדין. פי' הוא נמי מין כסא וטהור משום שאינו אלא ישיבת צער ולא חשיב ישיבה :

פרק יא עריבה שהיא פחותה משני לוגין הרי היא כקערה. פי' ואינו ראוי לישיבה : ושיעורה בזיתים. פי' שאינו טהור אלא כשניקב כמוציא זיתים ואז טהור אפילו מן המדרס : ומשני לוגין עד תשעה קבין. פי' דקודם שני לוגין אינו ראוי לשכיבה כלל אבל משני לוגין ולמעלה אז יש שיעור לכל כלי תשמישתה מתי טמא משום מדרס וכדמפרש לקמן הגדולה לכלה כו' : אפי' זבין וזבות. פי' הייינו כשהיא שלימה שאינו עומדת בודאי לשכיבה : ואינו מעמדת המים כדי להדיח בה אחת מרגליה הרי היא כטמא מת. פי' דלא טהרה מטומאה שהיה עליה כבר כיון דלא ניקבה כמוציא זיתים עדיין כלי הוא : ומקבלת טומאת מדרס. פי' כיון שנסדקה הוא מיוחד לישיבה אף שראוי לשמוש אחר : כשיחשב עליה. פי' שאינו טמא מדרס עד שיחשב עליה לישיבה אבל בלא מחשבה אף משנסדקה אינה טמאה מדרס : ר' יוסי אומר מטמאה ומטהרה כו'. פי' דר' יוסי פליג וסבר שאין צריך מחשבה וסבר ג"כ דאפילו עשרה פעמים יוכל ג"כ לטמאו לטהר בלא מחשבה : נפחתה כמוציא זיתים. פי' שלא נסדקה אלא נפחתה : טהור מכלל טומאה. פי' דבטלה מתורת כלי קבול וכשהוא מיוחד למדרס מקבל טומאה מכאן ולהבא אבל מטומאה שהיה עליו נטהר דהוי כמו שעושה אותה עכשיו כלי ולכ"ע צריך מחשבה דהיינו שאינו טמא מדרס עד שיחשב עליה לישיבה אלא דפליגי אי מהני מחשבה או לא : יתר על כן. פי' אם היתה יתירה על ט' קבין : אפי' זבין וזבות כו' טהורה. פי' דהיינו כשהיא שלימה : נסדקה הרי היא כטמא מת. פי' דעדיין הוי כלי : נפחתה במוציא זיתים טהורה מכלל טומאה. פי' דבטלה מתורת כלי ונטהר מטומאה שהיה עליו וכהא אין חלוק בין אם היא תשע קבין או יותר אלא דבהא יש חלוק דאפילו בנסדקה צריך לכ"ע מחשבה וכ"ז שלא חשב אינו טמאה מדרס אלא דפליגי אי מהני מחשבה או צריך מחשבה :

הגהות הגר"א

(ג) עשרה כלמטה הימנו חמשה כלמעלה הימנו הזה כו' : (ד) מעשרה טפחים ולמעלה טמאה וכשהוא כו' אין צריך להטביל את החבל כרע כו' וחברה למטה כולה טמאה וכן במזרן וכן בשן של מעדר. החבל שהוא מסרג את המטה אפי' מאה אמה : (ה) חבור א' קשר בו כו' : (ו) שהשחילו : (ז) שבמטפחות : (ח) רשבג"א שבמטפחת הסורג אפילו קשורות הן חבור מפני שרוצה בקיומו המשיחות והרצועות שבשק והקופה תפורות חבור קשורות אינו חבור ושבאזני כו' : (ט) ושבידי : (י) וזה חומר במדרס : (יא) ככלים הנוגעין במת : (יב) ומטה טמאה חוץ לעשרה הוא טהור ומטה טהורה : (יג) פירשו טמאין טומאת שבעה נגע : (יד) משקין פוסלין את התרומה פרשו פוסלין זה הכלל כל טומאה שלא שוה מטה למזרן כגון המת והשרץ והמשקין כולם חבור אחד אפי' עד מאה אמה וכל טומאה שלא שוה מטה למזרן כגון טומאת הזב והזבה עד י' טפחים כו' : פ"י (א) לחבית רקנית שהיא מלאה רוח ועשה לה מגופה שהיא טהורה : (ג) טמאה ט"מ : (ג) וט"מ : (ד) ר"מ מטמא מדרס : (ה) וחכמים מטהרין : (ו) של אריג ושל שק שהם טמאין משום אריג ר"י כו' : (ז) שנותנין : (ח) טמא מת : (ט) טמאה מדרס : (י) מדרס : (יא) שאוכל עליו הביא נסר וקבע מלזביז ללזביז להיות יושב עליו אע"פ שקבען במסמר טהורין : (יב) ישיבת הבדדין : פי"א (א) משני לוגין : (ב) טהורה ממדרס וטמאה ט"מ : (ג) מרגליו מקבלת טומאת מדרס דברי : (ד) הניחה בגשמים ונתפחה טהורה בקדים ונסדקה טמאה מיטהרת ומיטמאת אפילו עשרה פעמים ביום נפחתה במוציא זיתים טהורה מכלל הטומאה : (ה) וחכמים מטהרים ואומרים עד שיעשה בה מעשהו כו' ושוכבות בה טהורה :

אור הגנוז

[א] חמשה וכלמעלה הימנו : [ב] מתיבת טהורה ועד כרע ליתא : [ג] שהישילו : [ד] מטמאה בזב : פ"י [ה] נפתחה : [ו] שנפתחה : [ז] מפני : [ח] טמאה טמא מת וטמאה מדרס : [ט] והגרדין : פי"א [י] ונפחתה :

מצפה שמואל

מ"ב. ופי' דבלולים כשנפחת המקצת הסירוג יוצאין מהסירוג ראשי חבלים:(ב) החבל היוצא מן המטה. חולין נד: ועי' ר"ש פי"ב מ"ט ועתוי"ט והגהות הגאון רי"ב: (ג) החבל שהוא מסרג עד מזרן.הכל בר"ש רפי"ט יעו"ש: (ד) החבל הקשור.מיי' פ"כ מכלים הי"ג: (ה) שהטילו למחט. בר"ש הגירסא שהשחילו ועי' מיי' פ"כ הי"ז: (ו) המשיחות והרצועות.מיי' פ"כ מכלים ה"י וע"ש בכ"מ:(ז) מזרן שהוא מכרך עד סוף הפרק.הכל בר"ש פי"ט מ"ד וכתב שהיא כתובה בשבוש אבל מ"מ קצת בא"א וכנוסחת הגר"א (המבואר בפנים) ונראה דגרס ברישא דרס עליו הזב הוא טמא ומטה טהורה והיינו טהורה מדין מדרס וטמאה מדין מגע מדרס ותלוקה מדרס מדין מגע מדרס וחלוק מדרס מאחר טומאת מגע דמזרן טמא במגע אוהל ובשעת מגע המזרן כרוך עליה ואילו דרס במזרן לא חשיב כמטה (והוא באור דלעיל דהמזרן טמא והמטה טהור) ועוד הוסיף לבאר על ונגע בהן המת שנייהם טמאים וכתב בזה"ל ונוגע בהן במטה והמזרן שניהם טמאים טומאת שבעה אפילו פרשו אח"כ הואיל ובשעת מגע מחוברין יחד ובדין הו"ל לשנות כאן פירשו טמאין טומאת ז' (וכן הגיה הגר"א) כדתנא גבי שרץ פירשו וכו' וטמא הספר דלג : (ח) משקין פסולין. בר"ש הגירסא משקין טמאין אוכלים פסולין ופירוש אוכלין טהורין שנגעו בהן במטה פסולין ואז טמא המזרן ג"כ וגם אם לא היה כרוך בשעת מגע פירש טהור וע"ש בר"ש לפי גירסתו : (א) תיבה שחציה פתוח. ר"ש פי"ט מ"ו : (ב) חמת שנפתחה. פי"ט מ"ח בר"ש ע"ש מ"ש בזה : (ג) משום אריג. עי' שבת ס"ז דילפינן משק מה שק טוי ואריג. ועי' רפ"כ במשנה דמרצופין שנפחתו מטמאין והיינו תוספתא דהכא דמודו חכמים לר"מ בכר ובכסת של עור : (א) עריבה. עי' ר"ש פ"כ מ"ב כל זה עד יד הקרדום וז"ל בביאור התוספתא משני לוגים עד ט' משום נסדקה נקט האי שיעורא טהורה מדין מדרס דאמרינן עמוד ונעשה מלאכתנו וגרסינן שם אינה מעמדת המים כנוסחת הגר"א והא דנקט לשון נקבה משום דסתם לישה בנשים וע"ש שהביא דפי' בתרא דמסכת ידים קרי לה עריבת הרגלים : (ב) דברי ר"י בר"י. כ' הר"ש דבמשנה דלא בעי חשב כר"י בר"י :

זר זהב ומנחת בכורים

שלא ינתקו מנקביהן והר"ש פי' דבלולין יוצאין מן החבלים ודרכן להחזירן בתוך האריג : מחמשה ועד עשרה טמא. כל החבל. אפילו מה שלמטה מחמשה הואיל וכולה לצורך חשיבא יד : [ה"ג בנוסחת הגר"א] מעשרה ולמעלה טהור. אם החבל יתר מעשרה עד עשרה טמא מעשרה ולמעלה טהור : [ה"ג חמשה כלמעלה הימנו וכו'. עשרה כלמטה הימנו : עשרה טפחים טמאה גרסינן. אם הזה שם לאו הזאה שהרי עשרה למעלה ואינו חבור למטה] : להטביל את החבל. שבתוך עשרה טפחים : טמאה. דכי היכא דאין חבור לטומאה אין חבור להזאה : א"צ להטביל את החבל. מה שלמעלה מעשרה טפחים : כרע. מתני' היא. [כולה טמאה גרסינן דהחיבור עשה אותה כלי אחד שאם היתה כפ"ע ואין דעתו להחזיר למטה נטהרה וכן במזרן הוא אריג היוצא מהמטה מיוחד באברים : בשן של מעדר. שמלא שינים של מתכות. ולפי שהשינים של פרקים ונעשים בו דינו כדין המטה שהוא של פרקים ולטומאת מת קאי דאין מעדר טמא טומאת מדרס : ב קשר בו חבל. זה חבל אחר אינו חבור אלא מן הקשר ולפנים : שלשה בתים. שמספר ג' שורות אריגות במטה וכה"ר פירשה (פי"ח ז)] : דרך עליה. שמטותיהן היו משופעין ממראשותיו למרגלותיו ודרך לסרג מראשו לרגליו הלכך אם מסרג דרך עליה מרגליו לראשו לא מוכחא כ"כ דדעתיה למיסרג טפי ולהכי לאו חבור : השחילו. הכניס החוט לתוך המחט : מב' צדדים. ושוב לא יוכל להוציא החוט מהמחט והופר בחוט כפול : אינו חבור. החוט למחט ואם נטמא האחד לא נטמא חברו : החוט חבור לבגד. הואיל וקשור מב' צדדיו ומחט יצא לצד השני של בגד שוב אין החוט יוצא מהבגד מפני הקשר שבצד זה והמחט בצד השני ואין המחט יוצא מהבגד דרך חורו : קשורות אין חבור. שבקל יכול להתיר הקשר ולהוציאם משם : שירים. כמו טבעת מלשון שירים ונזמים : אוצין. מהודקין בכרעי המטה : ג כל שהוא. מן המזרן בתוך האהל ואע"פ שהוא חוץ לעשרה טפחים מן המטה ושאר המזרן והמטה הן חוץ לאהל : מטה טמאה. ולא מיבעיא שאר המזרן שחוץ לאהל : [ככלים הנוגעים במת גרסי' (הגר"א)] : דרס כו'. הוא טמא ומטה טמאה. [גרסינן (הגר"א)]. אע"פ שהמזרן אינו ראוי למדרס טמא משום יד שבתוך עשרה טפחים הוא יד למטה ומטה לא חזיא למדרס וכמאן דדרס על המטה דמי : חוץ לעשרה. דלאו יד הוא למטה : הוא טהור. דלא חזי למדרס והוא שלא נגע בו הזב בבשרו אבל נגע בבשרו הוא טמא מגע הזב והמטה חבור לו כנוגע במת : טומאת הזב והזבה. לענין [דמטה טמאה מדרס משא"כ המזרן בפ"ע אינה טמאה מדרס לכן לא הוה חבור למטה אלא בתוך עשרה טפחים וגרסינן בזה כנוסחת הגר"א] :

פרק י א טמאה. כיון שמלאה כלים צריך לתשמיש הכסוי : מלאה רוח. כלומר ריקנית : שהיא טהורה. המגופה מאחר שריקנית היא לא צריכה למגופה : טהורה מכלל טומאה. שהיה עליה מקודם שקבעה למדרס. שהוא כאילו שבר כלי ראשונה ועשה ממנה כלי חדשה. וכדתנן (פכ"ז מ"י) העושה מטפחת מן הכסת טהורה : [ומקבלת טומאה. אפילו טומאת מת דכל הטמא מדרס טמא למת : נעול. וראוי למדרס. ישיבה ושכיבה. אף שאינה ראויה למלאכתה למלוי מקום מכל מקום ראוי למדרס : העיקר. והעיקר למלוי עבידא ולא לישיבה משא"כ בכר עיקרו לישיבה לכן אפילו נקרע מקבל טומאה וגרסינן לקמן אבל בכרים של אריג כנוסחת הגר"א] : ומודים חכמים לר"מ בכר וכו'. דמעיקרא נמי לשכיבה עבידא וכדתנן הכרים והכסתות וכו' (רפ"כ) ולא פליגי רבנן : שהן טמאין. משום אריגה כדתנן (ר"פ כ"ז) מוסף עליו השק שהוא מטמא משום אריג. מוסף עליו הבגד שהוא מטמא משום שלש על שלש דבגד ושק אפילו אריג כ"ש אם אין בדעתו לארוג יותר או אם בדעתו לארוג יותר ויש ארבעה על ארבעה בשק. ובבגד שלש על שלש למת ושלשה על שלשה למדרס טמאין ואפילו אין בו בית קבול ולא יחדו למושב : ר' יוסי אומר תיבת הבלנין כו'. דתנן (פי"ט מ"ט) א"ר יוסי אימתי בזמן שאינה גבוה עשרה טפחים או שאין לה לזביז טפח. קתני עלה תיבת הבלנין אע"פ שהיא גבוה י"ט ויש לה לזביז טמאה דשאר תיבות יושב עליה. ורגליו תלוין למטה ואם יש לה לזביז או גבוהה י"ט אינו יכול לישב עליה. אבל תיבות הבלנין מתחלה לכך נעשית להיות עולה ויושב בראשה ורגליו למעלה על התיבה : ב [טמא מת. ולא מדרס כנוסחת הגר"א] : טפח. שכן מקום ישיבה טפח וכדתנן (פכ"ז ד) המקצע וכו' : אע"פ שיש לה לזביז טהורה. דלא חשיבא כלי קבול : סריד של חייטין. כלי שיש לחייטין שמניחים עליו כלי תשמישתן : טהור. דלא חשיב כלי קבול בלא גפיים : [שקבען במסמר. להטבלא שהביא וכנוסחת הגר"א] : טהורין. ממדרס דאלכתי לא הוו יחדו לישיבה : שבבמה. עמוד קבוע בקרקע וכוסות קבועין בו : [הבדדין. עושי שמן בכד לא הוה מדרס] :

פרק יא א [כקערה. ואינה ראויה לישיבה לכן אם נפחתה כמוציא זיתים טהורה מטומאת כלי קבול וממדרס נמי טהורה אף בנסדקה משא"כ ביותר יש חלוק בדבר] : טהורה ממדרס. כיון שבשלמה היא אומרים עמוד ונעשה מלאכתינו : מקבלות טומאת מדרס. כיון שנסדקה שאינה ראויה להשתמש בתוכה ומיוחדת לשכיבה שאין אומרים עמוד ונעשה מלאכתינו : [ואינה מעמדת את המים גרסינן (הגר"א)] : בקדים. שנתנה ברוח קדים דמיבש הלחלוחית ונשארה סדוקה כמעיקרא. שיעשה בה מעשה. שתהיה ראויה לישיבה אז טמאה מדרס : רבי אומר כשיחשוב עליה. דבסתמא לא הויא מיוחדת לשכיבה עד דחשיב עליה לשכיבה : רבי יוסי אומר וכו'. והא דתנן (פ"כ מ"ב) הניחה בגשמים ונתפחה טמאה טמא מת בקדים ונסדקה מקבלת מדרס ר' יוסי היא : מכלל הטומאה. מכל טומאה אפילו טומאת מת : יתר על כן. שהיא יותר מתשעה קבין : טהורה ממדרס שעדיין ראויה להשתמש בתוכה אבל טמאה טמא מת : [ה"ג] נפחתה כמוציא רמון כו'. מתניתין היא דתנן עריבה גדולה שנפחתה מלקבל רמונים

עד שיקצע א"ר יוסי מעשה שהביאו מכפר [א] עריס לפני רשב"ג יותר מששים עריבות והיה משערן גדולה לסאה סאה וקטנה לשני לוגין (ו) (ג) וקרובים דברים של סאה סאה מחזקת ט' קבין: ב עריבה (ז) הפיסינות שמשני לוג ועד ט' קבין ב"ש אומרים מדרס וב"ה אומרים טמא מת (ח) (ד) והחבית ב"ש אומרים מלאה ועומדת וב"ה אומרים (ט) מלאה וצרורה רבי יוסי ברבי יהודה אומר חילוף הן דברים: (ה) יד הקרדום חבור לטומאה בין בשעת מלאכה ובין שלא בשעת מלאכה ואם לא קבעו כל צרכו הרי זה אינו חבור: (ו) מקל שנתנו בקרדום לבקע בו לשעה בשעת מלאכה הבור שלא בשעת מלאכה אינו חבור. [ב] מסמר (יא) (ז) שנתנו בדיוסטר להיות מסיך עליו חבור לטומאה בין בשעת מלאכה ובין שלא בשעת מלאכה (יב) קבעו בכלונס בשעת מלאכה חבור שלא בשעת מלאכה אין חבור. עשה בו כסא אין טמא אלא הצורך וכמה הוא הצורך מקום ישיבה טפח. (ח) כסא שנתנו בבנין ובנה עליו (ט) כדרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו טהור קבעו אפילו (יג) שלא כדרך ישיבתו טהור (י) נתנו למעלה אפילו שלא כדרך ישיבתו טמא קבעו כדרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו טהור: ג (כ) ארוכה של מטה שעשה לקורות היא טמאה ומטה טמאה קבעו היא טהורה ומטה טמאה שתי ארוכות של מטה שעשאן לקורות הן טמאות ומטה טמאה (יג) קבעו הן טהורות ומטה טהורה. (ל) מפץ שעשאו לקורות אף על פי שמשתמש בו טהור היה טמא ועשאו לקורות טמא עד [ג] שיקבענו במסמר במה דברים אמורים [ד] (מ) מלמטה אבל (נ) מלמעלה קבעו ולא נתן עליו מעזיבה [ה] נתן עליו מעזיבה ולא קבעו טמא קבעו [ו] ונתן עליו מעזיבה טהור. מאימתי טהרתו ב"ש אומרים (ס) משיחבל ובה"א משיחבר דברי ר"מ (יג) רבי יהודה אומר משיחבל ויחבר וב"ה אומרים משיחבל או משיחבר: ד סדין שהוא טמא טמא מת ועשאו וילון (יד) הרי הוא כטמא מת [ואין] מקבל טומאת מדרס דברי ר' יוסי בר' יהודה. (טו) ור"א בר"ש אומר טהור מכלל טמא ומקבל טומאה מכאן ולהבא ומאימתי [ז] טהור משבלה ואין משמש מעין מלאכתו בלה ונשתייר בו רובו מלמעלה טמא רובו מלמטה טהור ואם היה גדול (טז) וקיצע לפתח קטן מקבל טומאה מכאן ולהבא. סדין שהוא טמא טמא מת ועשאו קלע לספינה הרי הוא (יז) כטמא מת [ח] ואין מקבל טומאת מדרס דברי [ט] ר' יוסי בר' יהודה (יח) ור' אלעזר בר"ש אומרים טהור מכלל טומאה ומקבל טומאה מכאן ולהבא ומאימתי טהרתו משבלה ואינו משמש מעין מלאכתו. בלה ונשתייר רובו מלמעלה טמא רובו מלמטה טהור ואם היה גדול וקיצעו ועשאו קלע לספינה קטנה מקבל טומאה מכאן ולהבא: ה (ע) הסדינין (פ) והסגוסין שנתנן בארץ להיות מהלך עליהן [י] (יט) קבעו במסמר [כ] טמא עשאן (צ) לחפות בהן זיזין (כ) ועמודים כתלים וחלונות מטמאין טומאת אוהלין ואם היתה (כא) מחצלת הרי זו טהורה אין לך היוצא מן העץ מטמא טומאת אוהלין (ק) אלא פשתן בלבד: (ר) מחצלת שעשאה לאוהלין וחשב עליה לשכיבה (כב) טהורה עשאה לשכיבה וחשב עליה לאהלין עד שלא קשר ראשי (כג) המעדנין טהורה משקשר ראשי המעדנין טמאה דר"מ ר'. יהודה אומר מטמאת ומטהרת אפי' י' פעמים ביום כיצד (כד) התירה וקשרה טמאה מטמאת ומטהרת אפי' י' פעמים ביום. (ש) נחלקה (כה) לאורכה טהורה לרחבה ונשתיירו בה שלשה מעדנין שהן ו' טפחים [ל] בין מעדן למעדן טפח מכאן וטפח מכאן טמאה פחות מכן טהורה ואם מתחלה עשאה לכך אפי' פחות מכן טמאה ר' נתן אומר שירי מחצלת שבעה טפחים ושירי המפץ ששה טפחים:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת כלים בבא מציעא

הגהות הגר"א

(ו) ושל קרונין ט' קבין: (ז) תפסיונות: (ח) החמת: (ט) מלאה ועומדת וצרורה ר' יהודה אומר חילוף הדברים: (י) שקבעו: (יא) מקל שקבעו בדיוסטר בשעת מלאכה חבור שלא בשעת מלאכה אינו חבור. קבעו בכלונס אינו חבור לו כסא שקבעו בכלונס טמא ואינו חבור לו עשה בו כסא וכו': (יב) אפי' כדרך: (יג) קבען וכו' שעשאו לקורה וכו' ועשאו לקורה: (יג) רי"א בש"א: (יד) הרי הוא טמא ט"מ: (טו) רבי אומר הן הן דברי ב"ש אבל בה"א טהור מכלל טומאה ומקבל טומאה מכאן ולהבא: (טז) וקבעו לפתח: (יז) הרי הוא טמא טמא מת: (יח) ר' שמעון בן גמליאל אומר טהור וכו' גדול וקיצצו: (יט) אע"פ שקבען במסמר: (כ) זיזין וכתלים ועמודים וחלונות: (כא) מחצלת אהל: (כב) טמאה: (כג) המעדנין שלה טמאה משקשר ראשי מעדנין טהורה: (כד) התירה טמאה קשרה טהורה: (כה) לרחבה טהורה לארכה ונשתיירו בה ג':

באור הגר"א

והיה משערן גדולה לסאה. פי' דהכל לפי מה שהוא משערין משני לוגין ועד תשע קבין דאם היא גדולה משערין בסאה כלומר דאם היא מחזקת סאה הוי כמו תשע קבין בקרונות דאינו צריך מחזקת בנסדקה להיותה טמא מדרס אבל יותר מסאה אף בנסדקה צריך מתחזקת כמו יותר מט' קבין והקטנה לשני לוגין: והקרונין. פי' היינו הכלים הגדולים יותר מדאי משערין לט' קבין: עריבות הפיסונות. פי' מה שמוליכין בהן טיט והאבנים מבנין: שמשני לוגין. פי' שאינה קטנים יותר משני לוגין: והחמת בית שמאי אומרים מלאה ועומדת. פי' דחמת פתוח משני צדדין אלא שצוררין ראש הא' והן הן השוליים שלה ולפעמים כשתייהן הקשר היא עומדת מאליו בלא קשר כלל וכזה פליגי דבש"א מלאה ועומדת. פי' דאם היא עומדת כשהיא מלאה אף כשאינה צרורה טמאה וב"ה מצריך שיהיה נמי צרורה והוי בית הלל לקולא: חלוף הדברים כו'. והוי בית הלל לחומרא דסבר דאף שאינה צרורה טמאה: יד הקרדום. פי' שקבעו ליד: לעולם חבור לטומאה כו'. ולא דמיא למקל שעשה יד דהתם עשוי הוא לזורקו לבין העצים אחר מלאכה: ואם לא קבעו כל צרכו. פי' שלא תקנו יפה: מקל שעשאו בקרדום. פי' הוא מקל שעשה יד לקרדום דמתני': מסמר שנתנו בדיוסטר. פי' שיש אצל האומן העושה משיחות מקל שיש לו שני ראשין דהיינו א' לצפון וא' למערב והוא מכריך עליו את החוט וקתני במתני' דאינו חבור וכשנטמא מקל א' לא נטמא חבירו וקאמר הכא דאם קבעו הדיוסטר במסמר: להיות מכריך עליו. פי' אף על המסמר הוי חבור: קבעו בכלונס. פי' שקבע הדיוסטר בכלונס: עשה בו כסא. פי' קאי על מתני' דקתני עשה בו כסא כו' ומפרש הכא דכמה הוא צורך כו': קבעו. פי' שתחב שיהא שם לעולם: נתנו למעלה. פי' על הבנין שלא בנה עליו: אפי' שלא כדרך ישיבתן טמא. פי' דיכול להפוך ולישב עליו: היא טהורה ומטה טמאה. פי' דאפילו נשבר ארוכה אחת לא נטהר המטה בכך: טמא עד שיקבעו במסמר בארץ מלמטה. פי' שנתן המפץ תחת הקורות לא תיכף בטל מתורת כלי וטהור: אבל מלמעלה. פי' דהיינו שנתן על הקורות להניח בו המעזיבה דכיון שיכול לטלו לא בטל מתורת כלי אא"כ קבעו ונתן עליו מעזיבה וה"ג קבעו ולא נתן עליו מעזיבה נתן עליו מעזיבה ולא קבעו טמא קבעו ונתן עליו מעזיבה טהור: מאימתי טהרתו. פי' כשהסיט טומאה מתחלה אימתי נטהר: משיחבל. פי' שיחבל את המפץ ויעשה במדת הקורות: הרי הוא טמא מת. פי' כיון דלא בטלה תורת כלי מעליו לא פקעה טומאה מינה: ומקבל טומאת מדרס. מחמת הוילון שהשמש מתחמם בה ונשען עליה והוא אחד מחמשה דברים שמטמאין משכב והיינו שכיבה ויושב ועומד ונשען ונתלה: טהור מכלל טומאה. פי' דהוי כלי אחרת ובטלה טומאה קמייתא: ומקבל טומאה מכאן ולהבא. פי' מחמת הוילון: ואינו משמש מעין מלאכתו ראשונה: רובו מלמעלה טמא. פי' שהרי יכול לתלות בו לכסות אף פתח אבל מלמטה אינו ראוי לכלום: וקבעו ועשה קלע לספינה קטנה: הסדינין והסגוסין. פי' הוא כמו סדין עב מאד: שנתנן בארץ להיות מהלך עליהן טמאין. פי' ולא בטל לגבי קרקע: קבעו במסמר. פי' שחבר את הסדין לארץ במסמר טהורין דבטל לגבי קרקע: עשאן לחפות בהן זיזין כו' מטמא אהלין. פי' בטל לגבי העמודים והוי כאהל ולפיכך כשהיתה מחצלת טהורה. כדמפרש: שאינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן. פי' ולא שאר דברים והיינו כשהן מחוברין אבל בתלוש כשמאהיל על המת ועל דבר אחר כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי מרדע. פי' דכל הכלים יורדין ליד טומאתן במחשבה: וחשב עליה לשכיבה טמאה: עד שלא קשר ראשי המעדנין שלה. פי' דזהו גמר מלאכה במחצלת לענין טומאה וכיון שלא ירדה עדיין לידי טומאה מהני המחשבה של אוהלין וטהורה: מטמאה ומטהרת אפילו י' פעמים ביום. פי' וכיון שכן אפילו חשב אחר שקשר ראשי המעדנין שלה: נחלקה לארכה. פי' שאם נחלקה האורך של המחצלת: טהורה. דהמעדנין שלה הולכין לאורך וכשנחלק הרי הותר כלל קשרי המעדנין וסופו לנתק הכל ולפיכך טהורה: לרחבה. פי' שנחלק לרוחב והאורך נשתייר על פני כולה דלא הותר כלל קשרי המעדנין שלה ואין סופו לנתק ולפיכך כשנשתייר שם שלשה מעדנין דהיינו שלשה שתי שהן ששה טפחים כדמפרש טפחיים מכאן כו' שכן דרך לארוג בשיעור הזה על פני כל האורך דהאורך צריך לשייר *) הכל קיים כדי שלא יתיר ראשי המעדנין וברוחב צריך שם טפחיים כשיעור מחצלת דבעינן ששה טפחים על ששה ולפיכך טמאה: פחותה מכאן. פי' דהיינו מששה על ששה: טהורה. דליכא שיעור מחצלת: ואם מתחלה עשה כן. פי' פחות מששה טמאה: שירי מחצלת. פי' שנשתייר ממחצלת גדול צריך שבעה טפחים ופליג אמאן דאמר ששה וגבי מפץ בעינן ששה ודלא כמאן דאמר במפץ הנ"ל:

*) אולי צ"ל הג' קיים. רד"נ

אור הגנוז

פ"א [א] עדים לפני רבן גמליאל: [ב] סמים שנתנו: [ג] שיקבענו: [ד] במסמר מלמטה: [ה] טהור: [ו] ולא נתן: [ז] טהרתה: [ח] תיבת ואין ליתא: [ט] דברי רבי ר' יוסי בר"י ור"א בר"ש אומרים: [י] טהורין: [כ] טמאין: [ל] וטפחיים:

מצפה שמואל (ג) וקרובים דברים של סאה סאה. עי' נוסחת הגר"א והר"ש הביא כנוי' ולפי פירושו הוי וקרובים קאי אלעיל הוי דשערו גדולה לסאה סאה ולא אמר שני סאין אלא סאה ותני סאה היינו ט' קבין והיינו וקרובים הדברים שאמרו סאה סאה לשיעור ט' קבין: (ד) והחבית. הגירסא והחמת וכן בר"ש וכתב דמליאה למעוטי דתלוים ובר"ש שם ע"ש ונ"ל כשאינה צרורה והיינו בזה במשנה דעדיות כר"י ע"ש: (ה) יד הקרדום. עי' פ"כ מ"ג: (ו) מקל שנתנו ע"ש במשנה: (ז) שנתנו בדיוסטר. ר"ש פ"כ מ"ג: (ח) כסא שנתנו בבנין. ר"ש פ"כ מ"ה: (ט) כדרך ישיבתו. היינו גבו למעלה ורגלו למטה: (י) נתנו למעלה. על ראש הכותל לאחר שנגמר הבנין: (כ) ארוכה של מטה שעשאו לקורות. ר"ש פ"כ מ"ה ומשמע שם בר"ש דקבעו גרסינן המטה טמאה כמ"ש שם הטעם דהלא לא נשברה אלא חד ארוכה ובלא קבעו דהארוכה טמאה ג"כ ולא שיקבל טומאה דהלא ארוכה ושתי כרעיים בעינן לטומאה אלא שאם חזר וחברה אפילו למטה טהורה טמאה כל המטה וע"ש בר"ש: (ל) מפץ שעשאו לקורות. עי' ר"ש שם ומ"ש היה טמא כתב הר"ש בכולהו לא מפליג הכי וצריך טעם: (מ) מלמטה. על הקורות שמשימין לבית ולעליה: (נ) מלמעלה. על קורות הגג: (ס) משיחבל. במשנה ו ס"ל לב"ש משיספור ודרך כן כשתופרין קורעין ולכן קאמר כאן משיחבל ובר"ש פ"כ מ"ו ע"ש משיקבל וצ"ל משיחבל. ועי' שבת נב: וע"ש בר"ש שהביא כל זה: (ע) הסדינין. ר"ש פ"כ מ"ו: (פ) והסגוסין. הן בגדי צמר ודרך להניחן על השלחן ואם הניחן בארץ להיות מהלך עליהן לא בטלי אגב קרקע: (צ) לחפות בהן. עי' מיי' פכ"ב ה"ח: (ק) אלא פשתן. שבת כח.: (ר) מחצלת שעשאה. פכ"א מ"ז בר"ש: (ש) נחלקה לארכה. כתב הר"ש היינו לרחבה דמשנה ולרחבה דכאן הוא לארכה דמשנה ולא פליגי ור"נ פליגי את"ק ומשנה דלא כוותיה והגר"א הגיה כמו במשנה:

זר זהב ומנחת בכורים

רמונים והתקינה לישיבה ר"ע מטמא וחכמים מטהרין עד שיקצע: [יקצע. שיתחכנה ויתקנה לישיבה: והיה משערן גדולה לסאה סאה. וכיון דהוה יותר מט' קבין אף בנסדקה לא הויא מדרס אבל אותן דהוה ב' לוגין עד ט' קבין בנסדקה הויא למדרס (פ"כ מ"ד)]: ב הפסיונות. שמוליכין בה זבל לשדות: בש"א מדרס. דמשמשי ישיבה ושכיבה עם מלאכתה: מליאה ועומדת. שכשהיא מליאה מעמדת מה שבתוכה שלא יצא אף אם ישכב עליה טמאה מדרס: וצרורה. שתהא ג"כ קשורה שבלא קשור אינה מעמדת היטב מה שבתוכה: חילוף הדברים. שב"ש מצריך צרורה וב"ה אינו מצריך: כל צרכו. שאינו מהודק יפה: מקל שנתנו בקרדום וכו'. ובקבעו כל צרכו: מקל כו'. מתניתין היא (שם ג) מקל שעשאו יד לקרדום חבור לטומאה בשעת מלאכה: בדיוסטר. כלי שיש בו ג' חלקים וכפי' הר"ש (פ"כ מ"ג) והמסמר שקבע זה חלק האמצעי שב' יתדות קבועין בו: [קבעה בכלונס וכו' כנוסחת הגר"א]: מקל שקבעו בדיוסטר. דמקל לא הוה חבור כמו מסמר ולהכי שאני לן בין בשעת מלאכה לשלא בשעת מלאכה. ומתניתין דתנן הדיוסטר כו' אמקל דקתני ברישא: [הבור. בשעת מלאכה: קבעו. להדיוסטר הוא המקל עם שתי יתדותיו: כלונס. הוא עץ ארוך שעומד בקרקע ונעשה למסוך עליו ולארוג: אינו חבור. הדיוסטר להכלונס: כסא. שנעשה בפ"ע: טמא. הכסא מדרס: בבנין. ובנין מחובר אינו מקבל טומאה]: כסא שנתנו בבנין. והוי חדא לרישא דלא קבעו וחדא לסיפא דבנה עליו: קבעו. ובנה עליו דהוה תרתי לטיבותא: נתנו למעלה. והוה תרתי לריעותא נתנו דלא קבעו ולמעלה דלא בנה עליו: קבעו למעלה והוי חדא לטיבותא דקבעו וחדא לריעותא דלא בנה עליו. שלא כדרך ישיבתו טהור. דכל היכא דתרתי לריעותא טמא מ"מ. ותרתי לטיבותא טהור מ"מ. ולא שאני לן בין כדרך ישיבתו לשלא כדרך ישיבתו. והיכא דחדא לטיבותא וחדא לריעותא כדרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו טהור: ג היא טמאה ומטה טמאה. לא נטמאה המטה ולקח הימנה ארוכה ועשאה קורה היא טמאה הואיל ולקורה עדיין לא נתבטלה ועתיד להחזירה למטה ומטה בלאו הכי טמאה שהרי לא ניטל הימנה אלא ארוכה אחת: קבעו היא טהורה. שנתבטלה לקורה: ומטה טמאה. שלא ניטל הימנה אלא ארוכה אחת: והמטה טהורה גרסי' כמו נשברו ב' ארוכות: מפץ כו' טהור. דהוי כמו מחצלת שעשאה לסיכוך: היה טמא. שעשאו מתחלה לשכיבה ונטמא: במסמר. שמעשה מוציא מידי מחשבה ומעשה: מלמעלה. בין הקורה למעזיבה: קבעו ולא נתן כו'. מתניתין (שם ה) מפץ שנתנו ע"ג קורות קבעו ולא נתן כו'. מאימתי טהרתו כו'. ממתניתין משמע דקאי אסדין ועשאו וילון: [טמאה מדרס. כגון סדין דמיוחד לשכיבה ועשאו לוילון: משיחבל. שיפתיתנה ויחפור בה הלולאות לתלות בדלת: משיחבר. אף בלא הפירה רק בקשירה בעלמא] וכי האי גוונא תני גבי מינקת שעשאה לתחת הדלת (לעיל פ"ד): ד סדין שהוא טמא טמא מת וכו'. [ואינו מטמא מדרס (הגר"א) וכן גרסינן בספינה] שאם היה טמא טמא מת נשאר בטומאתו ולא חשבינן ליה כנשבר ועשאו כלי חדש דטהור: מכלל טומאה. אפילו מטומאת מת דהוי כנשבר ועשה הימנו כלי חדש. ומקבל טומאה מכאן ולהבא. טומאת מת: רובו מלמטה טהור. שאינו ראוי עוד להשתמש בו לוילון: ואם היה גדול. ארובו מלמטה: דר"י בר"י רשב"ג אומר. ופליגי הכא כדקא מיפלגי ר"י בר"י ורבי בסדין ועשאו וילון ורשב"ג כרבי אליבא דב"ה: ה הסגוסין. בגדי צמר שמשטיחין על השלחן: טמא. דלא בטלי לגבי קרקע: מחצלת אהל. שמתחלה נעשית לסכוך אהלים ולא לשכיבה: מחצלת כו' טמאה. שכל הכלים יורדין לטומאתן במחשבה: עד שלא קשר כו' טמאה. שאין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה: משקשר ראשי המעדנים. שעשה בה מעשה המוכיח עליה לאהלין: [דיני טומאת אהלין. אם האהיל על המת ועל הכלים. אין נעשה אהל אלא פשתן כדנפקא לן בפ"ב דשבת (דף כ"ז). ומחצלת אהל גרסינן דבפשתן איננו טמא אא"כ היה מיוחד מתחלה לשכיבה: ראשי המעדנים. הקשרים שקושרין במחצלת מהראשים היוצאין מן האריג דאל"כ נסתר: לרחבה טהורה גרסינן. דבמחצלת עשויין קנים לרוחב אשר עליהן הגמי או שאר דבר רך באורך ובין קנה לקנה ד' טפחים וראוי לשכיבה ואם נחלק המחצלת לרוחב בין קנה לקנה נסתר מגדילתו שהרי קשור כל ראשי הקשרים למטה וכשנסתר באמצע נסתר כולו לכן טהורה: לארכה. שנחלקה הגמי הוא המחצלת לאורך היינו שנשברו הקנים המונחים ברוחב נמצא דנחלק המחצלת לשנים ונשתייר בכל חלק ג' קשרים שיש בין קשר לקשר ב' טפחים. וטפח מכאן וטפח מכאן: בין מעדן למעדן וטפח מכאן וטפח מכאן גרסינן. כלומר דהששה טפחים הם עם הטפח שמכאן ומכאן]: סליק מסכת כלים בבא מציעא

תוספתא כלים בבא בתרא פרק א

פרק ראשון א (א) הנוגע בעמודין שבצדדין מכאן ומכאן ובמכבש שעל גבי הקנים אע"פ שחקוק ומקבל טהור ואינו טמא אלא הנוגע בברזל לבד. נדה שמשכה את החבל (א) ודרסה על [א] הקנה העולה ויורד הבגד טמא [ב] (ב) מעשה באשה אחת שהיתה אורגת בגד בטהרה ובאת לפני ר' ישמעאל והיה בודקה אמרה לו רבי יודעת אני שלא נטמא הבגד אלא שלא היה בלבי לשומרו. מתוך בדיקות שהיה בודקה ר' ישמעאל אמרה לו רבי יודעת אני שנכנסה

הגהות הגר"א

פ"א (א) ונשענת:

באור הגר"א

פרק א הנוגע בעמודין שעל הצדדין. פי' היינו העמודין שמחברין כובד העליון עם כובד התחתון מכאן ומכאן: ובמכבש שעל גבי הקנים. היינו המכבש שטוחן (הסי' ש)על הקנים שלא יעקמו: טהור. פי' דלא חשיבי כלי אפילו יש להן בית קבול כון דהעיקר לאו לבית קבול הוא: נדה שמשכה את החבל ודרסה או שטען על הקנה העולה ויורד הבגד טמא מדרס. פי' דהחבל והקנה הוי חבור לבגד: מעשה באשה אחת כו'. פי'

אור הגנוז

פ"א [א] הבגד הנשען על הקנה: [ב] מדרס:

מצפה שמואל (א) הנוגע בעמודין. עי' פכ"א מ"א: (ב) מעשה באשה אחת. חגיגה כ. ועי' ירו' שם ספ"ב:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א הנוגע בעמודין שבצדדין. ב' עמודין יש לכלי אריגה מכאן ומכאן [ובמכבש הוא המכביד האריגה וכובשן וכן הקנה עולה ויורד מרוחב הדפוס או המכבש: על הקנים גרסינן. וע"י הקנה נשענת על הבגד]: טהור. שאינו

שנכנסה נדה ומשכה עמי בחבל א"ר ישמעאל כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים לא נתכוון לשומרו טמא. שוב מעשה באשה אחת שהיתה אורגת מפה בטהרה ובאתה לפני ר' ישמעאל והיה בודקה אמרה לו רבי יודעת אני שלא נטמאת המפה אלא שלא היה בלבי לשומרה. מתוך בדיקות שהיה רבי ישמעאל בודקה אמרה לו רבי יודעת אני שנפסקה נימה וקשרתיה בפי א"ר ישמעאל כמה גדולים דברי חכמים שהיו אומרים אם לא נתכוון לשומרו טמא: ב (ג) תולדה שגררה את העירה שהוא עתיד להחזירה והכניסתו לבית שהמת בתוכו אע"פ שאין באהל אלא כל שהוא הבגד טמא טמא מת. דרס עליה הזב בתוך י' טפחים הבגד טמא מדרס. (ד) שתי כל זמן שהוא עתיד לארוג חבור לאריג. גמר מלארוג אינו טמא אלא עד מקום שהוא עתיד לפצוע. הנוגע (ה) בפסיקות של שתי (ב) ושל ערב הרי זה אינו חבור. ר' יוסי אומר הנוגע בפסיקות של שתי עד ג' אצבעות חבור מפני (ג) שחבובים אומן מחלידו לתוכו: (ו) הנוגע בצמר שעל גבי (ז) (ג) [א] האומה ובטווי (שעל גבי הפלך) טהור (ד) ובכוש ובעומד טמא. נוגע בשחור שעל גבי השחור טהור אבל אם היה כולו שחור מצד אחד והעבירו ע"ג לבן או כולו לבן מצד אחד והעבירו על גבי שחור [ב] טמא: (ח) החרב שפירשה עם יתדות המחרישה הרי זו טמאה מפני שהוא מנקר בה חוליות של באר (ט) העיין שבמעצד והעיין שבמחרישה והמסוה שבמעדר בזמן שהן קבועין חבור לטומאה ולהזאה. בזמן שהן בפני עצמן טהורין. המשיחות והרצועות שבמעדר תפורות חבור וקשורות אין חבור. מכבש של נגר בזמן שהוא קבוע חבור לטומאה ולהזאה. ניטל אין חבור לא לטומאה ולא להזאה (י) רבי יהודה אומר אף הנוגע במלבן של מסר הגדול מכאן ומכאן טהור ואינו טמא אלא מקום (ס) החיות יד מכאן ומכאן כלפי הברזל: ג (כ) השלחן והטבלא והדולפקי (ו) [ג] שנתקסמו ונשתייר בהן טפח טמאים שלחן (ז) שגררו התחתון טמא והעליון טהור מתפרק מקבל טומאה מכאן ולהבא טבלא (ח) שגררה העליונה טמאה והתחתונה טהורה נתפרקה מקבלת טומאה מכאן ולהבא. (ל) טבלא שמלאה עצים ותקעה טהורה חיפה בנסרים טמאה. שלחן שחפהו בשיש להיות אוכל עליו אע"פ שעשה לו עץ רחב להיות מקבל בו את השיש טהור שלא עשאו אלא לחזוק להיות מקבל בו את השיש. (מ) הספסלין שבפונדקאות אע"פ שנקובין ומכניסין בהם את הרגלים טהורים. קבע במסמר טמאין. הספסלין (נ) של מלמדי תינוקות אע"פ שנקובין ומכניסין בהן (ט) טהורין קבען במסמר טמאין. (ס) ספסל שנתפרק טהור. סירגו במשיחות או בחבלים טמא. טרקיש שעשה לו עץ כמין שירתוע להיות אוכל עליו טהור עשה לו עץ רחב לצרכיו טמא. (ע) כסא שקבעו בעריבה כדרך ישיבתו טמא שלא כדרך ישיבתו טהור העשוי בה ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין דברי ר"מ ר' יהודה אומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על העשוי בה שהוא טהור ושמאי היה מטמא על מה נחלקו על שהביא ממקום אחר וקבעו בה שב"ש מטמאין וב"ה מטהרין א"ר יוסי רואה אני את דברי [ד] שמאי (י) שאני אומר מלבן אפילו מבית האומן טמא: ד (פ) ישיבת הקרון התירה טהורה קשרה טמאה ושבאחורי הקרון בין כך ובין כך טהורה שאינה אלא ישיבת הצער. ישיבת הסתת התירה טהורה קשרה טמאה מטמאת ומטהרת אפילו י' פעמים ביום: (צ) עור האסלא והלל שלה הרי אלו (יא) נמדדין בטפח הזהב [ה] והפרד שלפני המטה הרי אלו טמאין מדרס. דפין שחובטין עליו את השלחין הרי זה טמא טמא מת (יב) (ק) זה הכלל כל שניטל ואין רגליו נטלות עמו בין של עץ ובין של אבן טהור וכל שניטל ורגליו נטלות עמו (יג) של עץ טהור של אבן טמא: (ר) מכבש של (יד) שכף שהוא מותח עליו את העור ומניח עליו את האבן אע"פ שחקוק ומקבל טהור ואין בו משום כלי קבול:

פרק שני

א (א) כופת חלקה שאין בה גובה טפח טהור ושיש בה גובה טפח ר"מ ור"ש מטמאין ר' יוסי ור' אלעזר בר' צדוק מטהרין. אמר ר"מ מעשה באחד שכיפת שתי כיפין של תמרה להיות יושב עליה ובא מעשה לפני חכמים [ו] וטמאוה. א"ר שמעון מעשה באחד שהביא גרופית של זית שהוא משופה כמגדל לפני ר' עקיבא ואמר על זו הייתי יושב וטמאוה לו ראה תלמידיו תוהין אמר להן מה לכם תוהין כעורה מזה טימא רבי יהושע. א"ר [ז] יוסי מעשה בד' זקנים שהיו יושבין אצל רבי אלעזר בן עזריה חרש בצפורי רבי חוצפית (א) ור' ישבב ורבי חלפתא ורבי יוחנן בן נורי (ב) והביאו לפניהם ראש כלונס אחד שהוא נטול ברהיטני ואמר על זה הייתי יושב (ג) וטהרתיו לו א"ר אלעזר ברבי צדוק ראשי כלונסאות היו בהר הבית שעליהן אומנין יושבין ושפין את האבנים (ב) ולא חשו להן חכמים משום טומאה וכן היה רבי אלעזר ברבי צדוק אומר שני (ד) כתפין היו בבית אבא אחד טמא ואחד טהור אמרתי לפני אבא מפני מה זה טמא וזה טהור אמר לי זה שהוא חקוק טמא וזה שאין חקוק טהור ועליו ישב חגי הנביא. וכולן אם לא נתכוין לחוקקן טהורין מצאן חקוקין וחשב עליהן מקבלין טומאה מכאן ולהבא. חשב עליהן חרש שוטה וקטן (ג) או אדם שאינן שלו טהורין: ב (ה) כף שהכהנים גובלין בה וכן [ח] (ו) חבית של קדרה אם חקוקין ומקבלין כל שהן טמאין ואם לאו טהורין. מעשה בטבחו של אונקלוס הגר שהביא (ז) פתו לפני ר"ג והיו שם שמונים וחמשה זקנים יושבין נטלה ר"ג ונסתכל בה ונתנה לחבירו וחבירו לחבירו כשראה שלא אמרו בה דבר נטל רבן גמליאל חוט מסדינו של (ח) תלמיד שהוא יושב לפניו ומתחו עליה ונמצאת חקוקה כל שהוא וטמאה לו. [ט] אם לא נתכוין לחוקקן טהורים. מצאן חקוקין וחשב עליהן מקבלין טומאה מכאן ולהבא. חשב עליהן חרש שוטה וקטן או אדם שאינן שלו

באור הגר"א

דמייתי ראיה דאם מכסה בחבל דטמא הבגד: וקשרתיו בפי. פי' וא"כ היה משקה במפה על הקשר וכשנגע אח"כ בידים נטמא המשקה וטמא המפה: שגררה את העורה שהוא עתיד להחזירה. פי' היינו המעט אמר שנותן בבגד והמותר שיוצא לחוץ חותך ונותן במקום אחר בבגד והוא נקראת עורה שהוא עתיד להחזירה: הבגד טמא. פי' דהוי חבור לבגד אבל לגבי מדרס אין חבור אלא מה שהוא בתוך י' טפחים לבגד כדמפרש: עד מקום העשוי ליפצע. פי' דהיינו מה שעתיד לחתך אפילו עכשיו אינו חבור לבגד: הנוגע בפסיקות. פי' היינו כמו דכלונין היוצא מן השתי: מפני שהאומן מחלידו לתוכו. פי' שהוא מכניס לתוכו בשעת תפירה ולכך הוי חבור לבגד אבל יותר מג' אצבעות עתיד לחתוך לפיכך אינו חבור: הנוגע בצמר שעל האמה ובטוי שעל הפלך טהור. פי' אף דהאמה והפלך עצמן מקבלין טומאה דהא איירי בכל מתכות אפ"ה טהור דלא הוי חבור: בכוש ובאמה. פי' שנגע בהן עצמה טמאה לדפי': הנוגע בשחור שע"ג השחור. פי' דקאי על מתני' דקתני בצמר שעל האימה עד שלא פירש טמא. פי' דהיינו קודם שגילה האימה שא"א ליגע באימה אא"כ בצמר הוי הצמר כבית יד מטמא על זה מפרש דאם יש צמר זע"ז יש חלוק אם הוא שחור ע"ג שחור הוי כמין אחד וטמא דכולה הוי בית יד. אבל אם היה כולו שחור והעביר ע"ג חוט לבן טהור. פי' דלא הוי כמין אחד והוי התיכון כמו בית יד לבית יד דטהור: ניטל וניקן אינו חבור: במלבן של מסר הגדול. היינו המרובע של עץ שעושין סביב המסר הגדול: אלא מקום אחיזת יד מכאן ומכאן. פי של הברזל: שנתקרסמו ונשתייר בהן טפח טמאין. כאן צ"ל שלחן שחפהו בשיש להיות אוכל עליו כו' שלא עשה אלא להדוק. פי' והוי השיש עיקר. וא"כ הוא כלי אבן שטהור: שלחן שגררו. פי' שחלק את הטבלא לשניים: התחתון טמא. פי' שאינה מתופה והעליון טהור מפני שהוא מתופה: נתפרק. פי' השלחן מן השיש: מקבל טומאה מכאן ולהבא. פי' דעכשיו נעשה כלי: טבלא שגררה. פי' הדין כמו בשלחן שחפהו בשיש: טבלא שמלאה עצים ותקעה. פי' על הטבלא: טהורה. פי' שבטלה מתורת כלי: חפהו בנסרים טמאה. פי' דהוי כלי: הספסלין שבפונדקאות אע"פ שנקובין כנ"ל. פי' ויכול להכניס הרגלים לתוכו לא חשיב כלי עד שיכניס לתוך הנקבים ויקבע במסמר וכן ספסלין של מלמדי תינוקות: כפסל שנשבר טהור סרגו במשיחה טמא. פי' דהוי כלי: הקרקיש. פי' הוא כמין טבלא של שלחן: שעשה לו עץ כמין שרטוע. פי' הוא מן הדין: להיות אוכל עליו. פי' להניח עליו את הטבלא ולאכול עליו: טהור. פי' שאינו חשוב כלי כיון שאין חזוק לרגליו שלו: עשה לו עץ רחב כנ"ל: רואה אני את דברי שמאי. פי' שהיה מטמא אף בעשוי בה לכתחלה: ואני אומר אפילו מלבן מבית האומן טמא. כשמאי וא"כ בתרווייהו אמר כשמאי דהיינו אפי' מלבן של כסא טמא. פי' אפילו עשה כן בתחלה ולא תפה כלל נמי טמא וכסא שעשה בעריבה סבר דאף העשוי בה נמי טמא: ישיבת הקרון. פי' היינו מקום ישיבת בבעל עגלה: התירה טהורה קשרה טמאה. פי' היינו מקום מושב שלהן: שאחורי הקרון כנ"ל שאינו אלא ישיבת נער. פי' ולא חשיבא ישיבה: אפילו י' פעמים. פי' דיכול להתירה ולטהרה: עור האסלא והלל שלו הרי אלו כו'. פי' הוא עור העשוי לבית הכסא ליושב עליו וכלי קבול תחתיו: בטפח. פי' לטמא מושב דשיעור מושב טפח כמו"ש לקמן בסמוך: טמאין מדרס. פי' שהוא סומך עליו: את השלחן. פי' עורות: ואין רגליו נטלות עמו. קאי על מתני' דקתני דספסלין של מרחץ צריך שיהא שתי רגלים של עץ אבל אחת של אבן טהור מפרש הכא דאם אינו נטלת עמהן אפילו שתיהן של עץ טהור דלא חשיבי רגלים כלל אבל כשנטלת עמהן אז יש חלוק דאם אחת של אבן טהור ואם של עץ טמא: מכבש של אושכף שהוא מותח עליו כו'. פי' שהיה העור שוה: ואין בו משום כלי קבול. כיון שאינו עשוי לקבל:

פרק ב כופת חלק כו'. פי' קאי אמתני' דקתני גבי ספסל דכשנטלו ראשיו ויש בגובהה טפח טמא מפרש הכא דהיינו דווקא ספסל שהיה תחלה כלי שהוא מיוחד לישיבה אבל אם עשה לכתחלה כופת שהיא גבוהה טפח פליגי תנאי אי הוי ראוי לישיבה או לא: אמר רבי מאיר מעשה באחד שכיפה שתי טפות של תמרה כו'. מייתי ראיה דכשהוא גבוהה טפח מיקרי ראוי לישיבה אפילו כופה וכן ר' שמעון מייתי ראיה מגריפות של זית שהיה יושב עליו וטמאו אף שאין העולם מיחדין לישיבה וה"ה כופה: כעורה מזו טמא ר' יהושע. פי' דבר הדוש יותר מזו טמא: אמר ר' יוסי מעשה בד' זקנים. כצ"ל ומייתי ראיה מזה שטהור דלא מהני מה שיושב עליו אם אינו מיחדין אותו העולם לישיבה: ע"ז הייתי יושב וטהרו לו. וכן מייתי ר' אלעזר בר צדוק מראשי כלונסות שהיו בהר הבית שלא חשו להן חכמים משום טומאה אלמא שאינו טמא אף שהוא יושב עליו אא"כ חקק בו לישיבה וכן מייתי משני כופות שהיו לו בהר הבית שאותו שלא היה חקוק שהיה טהור: שני כיפין היה לו בהר הבית אחד טמא ואחד טהור: אם לא נתכוין לחוקקן. פי' שחקקן שלא בכוונה לישיבה: טהורין. שאין החקוק בלא כוונה מועלת כלום: מצאן חקוקין. פי' שלא חקקן אלא שחשב עליהן שיהא לישיבה טמאין כיון שהן חקוקין וראוין לישיבה: או אדם שאינו שלו. פי' דאין מחשבה מועלת אלא מבעלים ולא מאדם אחר וכן הוא במתני' פרק כ"ה משנה ח': כף שהכהנים גובלים בו. פי' כף כמו כופה ומה שאמר שהכהנים גובלין משום דדרך היה שהכהנים היו הולכין אצל כל א' מבית לבית לגבל עיסתו מפני שהן היו רגילין לשומרו בטהרה ולכך היו גובלין ומפרישין חלתן כדי שלא יטמא את החלה: וכן חביות וקדירה. פי' דהיינו אם ייחד חביות או קדירה לגבל בה עליה: אם חקוקין. פי' דאינו נחשב כלי משום גופו אא"כ חקוקין ומקבלין דאז הוי ראוי לגבול: ומתחה עליה ומצאה חקוקה כל שהוא וטמאה. אם לא נתכוין לחוקקן. פי' דהשתא מפרש כיון דצריך חקיקה צריך שיהא החקיקה בשביל הגבול בכוונה אבל אם לא נתכוון לחקיקה הוי כלא נחקק כלל וכן בחרש שוטה כו':

הגהות הגר"א

(ב) של שתי עד ג' אצבעות: (ג) שהכובס: (ג) האימה ובאשויה טהור: (ד) ובכוש ובפיקה טמא הנוגע בשחור שע"ג לבן ובלבן שע"ג שחור טהור: (ה) אחיזות: (ו) שנפחתו: (ז) שחברו התחתון טהור והעליון טמא נתפרק מקבל טומאה: (ח) שחברה: (ט) את הרגלים: (י) שאומר אפילו מלבן מבית: (יא) מצטרפין לטפח הכסא והספסל שלפני: (יב) ספסלין שבמרחץ זה הכלל: (יג) של עץ טמא ושל אבן טהור: (יד) אושכף: פ"ב (א) המתורגמן ור' ישבב הסופר ור' חלפתא אבא: (ב) והביא לפניהם אחד ראש כלונס שהוא: (ג) וטיהרוהו לו: (ד) כפותין: (ה) כופית: (ו) כופית: (ז) כופתו: (ח) תלמידו:

אור הגנוז

[א] האשוה: [ב] טהור: [ג] שנתקרסמו ונשתייר בהן טפחיים: [ד] ב"ש: [ה] והפרד: פ"ב [ו] וטמאום: [ז] יהושע: [ח] חפית: [ט] ובכולן אם:

מצפה שמואל

(ג) תולדה שגיררה. ר"ש פכ"א מ"א. וכ"ש היינו אפילו מאה אמה אורך בכ"מ שנכנס טמא הכל: (ד) שתי. ר"ש שם: (ה) בפסיקות של שתי. לאחר שפוסק חוטין של שתי והערב מן הבגד ויוצאין כמין דכלונין: (ו) הנוגע בצמר. ר"ש שם ובסוף גרסינן טמא כמו בנוסחא הגר"א וכן בר"ש: (ז) ובכוש ובאימה. אם נפרש בטוי שע"ג הכוש ובצמר שע"ג האימה א"כ מבואר במשנה דטהור וטמא דאימה כלים הנכנסין בתוך זה וע"ש בר"ש: (ח) החרב שפירשה. חרב הוא העץ שתופס בו האיש התורה. ועי' ר"ש פכ"א מ"ב: (ט) העיין שבמעצד. ר"ש שם: (י) רי"א. ר"ש פכ"א ע"ש: (כ) השלחן. עי' רפכ"ב: (ל) טבלא שמלאה עצים. עי' מיי' פ"ה מכלים הי"ב: (מ) הספסלין שבפונדקאות. מיי' פ"ה מכלים הי"ב. ועי' ר"ש פכ"ב מ"ג: (נ) של מלמדי תינוקות. מיי' פ"ה מכלים הי"ב: (ס) ספסל שנתפרק. כ' הר"ש שנטלו ראשיו כמבואר במ"ג וע"ש בר"ש: (ע) כסא שקבעו בעריבה. פכ"ב מ"ד והמשנה שם כר"י ולא כר"מ: (פ) ישיבת הקרון. מיי' פכ"ה ה"ט: (צ) עור האסלא. עי' עירובין י: וירו' וכן גירסת הערוך האסלא ושם הגירסא העטלא: (ק) זה הכלל כל שניטל. ר"ש ספכ"ב וע"ש במשנה: (ר) מכבש של שכף. מיי' פ"ז דכלים ה"ג וע"ש בהשגות: (א) כופת חלקה. עי' ר"ש פ"כ מ"ה שהביא זה ועי' ר"ש כאן פכ"ב מ"ט. ועי' מ"ג שם בספסל דגובה טפח טמא היא כר"מ דהכא א"נ בספסל דהוי תורת כלי גם ר"י מודה ע"ש בר"ש. ועי' מיי' פכ"ה ה"י וע"ש בכ"מ וטהור וכל זה מבואר וע"ש ה"כ: (ב) ולא חשו. עי' מיי' פכ"ה הי"א: (ג) או אדם שאינן שלו. ר"ש שם ועי' ר"ש פכ"ו מ"ח

זר זהב ומנחת בכורים

שאינו חשוב בית קבול: וקשרתיה בפי. ונתלתלת המפה מרוק שבפיה ונטמא הרוק שעל המפה משהם ידים שנגעה בידים וידים עושין את המשקה ראשון ומשקין הבאין מידים מטמאין את הבגד: ב [העירה. יוצאה מן הבגד בכל שהוא שנכנס לאהל המת נטמא כל הבגד]: דרס עליה הזב כו'. והוא כמו מזרן שהכך על המטה דב"מ ודמתניתין: [י"ע להבגד מטמא משום מדרס]: לפצוע. לחתוך שדרך להניח מעט מן החוטין אחר גמר האריגה ומה שארוך יותר מדאי חותכין: בפסיקות של שתי. כשנפסק חוט באמצע הבגד יוצא כמין דכלונין: מחלידו. מכניסו בשעה שרוחץ לתוך הבגדים: [האימה. הוא דף תחוב מלמעלה ומקצר והולך ותחוב בדף שוה שיושבת עליה וטוה האמר הכרוך בדף הרחב ודף הרחב למעלה הוא נקרא אימה והדף השוה נקרא אשויה וה"ג לה כהגר"א טהור שאינו אריג: בכוש. הוא הפלך שטוין בו: פיקה. כמין עגול קטן של מתכת ויש בו נקב שנשים מכבידות אותו על הפלך]: בשחור שע"ג הלבן. שהבגד לבן והחוטין שחורין יוצאין סימנו והארוגים בסוף הבגד שזה מגינה להבגד ביותר וכדתנן בבא קמא דמיקין [בפרק בתרא דמותר האומן ליטלנו ואין בה משום גזל] וא"נה חבור הואיל ועתיד ליטלה משם: והעבירו על גבי כו'. שהעבירו על כל הבגד כולו בחוטין שחורין או כשכל הבגד שחור העביר בחוטין לבנים לנוי טמא שכן מקיימין: מנקר בה כו'. שעודר את הקרקע שמוגת סביבות הבור לעשותו שוה לבור: [העיין שבמעצד. שהמעצד תחוב בו ועשוי כמין עין]: והמסוה. חתיכת בגד: מכבש של נגר. שכובש את הנסרים להיותן שוה שלא יתעקמו: [אף הנוגע. קאי על דברי ת"ק במשנה ב' ס"פ כ"א דלת"ק הנוגע באמה ובכניפין טהור ומוסיף ר"י דאף זה טהור: במלבן. עצים מרובעים כמין מלבן והמסר הגדול בתוכם: ואינו טמא כו'. ות"ק במשנה פליג עליו דטמא כולו: ג והדולפקי. כלי עץ שמשימין בו כוסות וצלוחיות: שנפחתו גרסינן וכן במשנה: שלחן שחברו גרסי']. שחבר דף שלחן אחד על דף שלחן אחר: [התחתון טהור גרסינן. וכן גרסינן בטבלא]: התחתון טהור. שאינו יכול לשמש עליו: ותקעה טהורה. שאין נוח להשתמש על העצים שתקען בטבלא: עץ רחב. שעשה שפה סביב לשולחן ואינו חשוב בית קבול לפי שאינו עשוי אלא לקבל את השיש שמניח על השלחן: שנקובין ומכניסין כו'. שאין רגלי הספסל קבועין בו תמיד אלא כשרוצה לעשות ספסל לפני אורחים הבאים נוטל הרגלים ונותנן בנקבי הספסל: טהורין. אפילו בשעה שהרגלים תחובין בתוכו הואיל ונוטל ונותן תמיד: ספסל שנתפרק. כדתנן [פכ"ג ג'] ספסל שנטל אחד מראשיו טהור ניטל הב' טהור: סרגו. שחבר וסירג בו הראשין לספסל בחבל: טרקיש. שולחן שאין לו רגלים סביב אלא באמצע עושה לו עץ כמין שרתוע שהוא שפוד ועליו עומד כל השלחן: טהור. הואיל ועומד כולו על שפוד האמצעי מתנודד אילך ואילך: לצרכיו. שיכול לעשות עליו כל צרכיו שצריך. כלי גמור הוא וטמא: [כסא. ממ"א: בעריבה. המיוחדת לליבה דאינה טמאה מדרס: טמא. ואינו בטל לגבי העריבה]: העשוי בה [גרסינן. וכישא מיירי בכא ממ"א. והכא מיירי] שחקק בעריבה עצמה: [ב"ש מטמאין. דחזי לתשמיש]: ר' יהודה אומר לא נחלקו כו'. ומתניתין [פכ"ב ד'] ר"י היא: [ושמאי. לבד היה מטמא ולא ב"ש]: רואה אני את דברי שמאי. דתנן כסא של כלה כו' שמאי אומר. אף מלבן של כסא טמא. וסבר ר' יוסי כשמאי בתרתי במלבן ובכסא שעשאו בעריבה: [מלבן. צורת לבינה מרובעת משים על הכסא ויושבים עליו ושמאי לבד מטמא]: ד ישיבת הקרון. מקום יש בעגלה שמנהיג את הבהמה יושב עליה: התירה טהורה [גרסינן. כנוסח הגר"א] שנתבטל מקום מושב שלו: שבאחורי הקרון. אחורי עגלה יש ג"כ מקום לישב אלא שאין נוח לישב עליו וישיבה של נער הוא: ישיבת הסתת. מקום שהמסתת אבנים יושב עליו: [האסלא. בית מושב של בית הכסא עשוי מעור וחלל באמצע של אבן טהור דכלי אבנים אין מקבלין טומאה]: לטפח. לענין מושב דמקום ישיבה טפח. ולדברי רש"י ובעלי התוספות בעירובין דלענין אהל קאמר קשיא אהל טפח שלם בעינן וחלל לא מצטרף לטפח כדתנן באהלות בכמה דוכתי': שלפני המטה. שמעמיד רגליו עליו כשהוא יושב במטה: השלחין. שמותחין עליו את העורות ותוקעין ביתדות על שפת העור להדף ומניחין בחמה כדי ליבשן: טמא טמא מת. הדפין: ואין רגליו נטלות עמו. שרגליו רפויין בתוך הנקבים וכשמגביה הספסל הרגלים נופלין הימנו: של אבן טהור. אפילו רגלו אחת על אבן כדתנן [פכ"ב י'] אחת של עץ ואחת של אבן טהור: אושכף. אומן העושה מנעלים וסנדלים: טהור. שאינו חשוב בית קבול:

פרק ב א כופת. חתיכת עץ: ויש בו גובה טפח. שראוי לישב עליו כדתנן בספסל אם יש בו גובה טפח טמא [פכ"ב ג']: שכיפת. קשר ב' חתיכות של תמרה. ור"מ מייתי ראיה לדבריו: מסופה. חלקה מלמעלה לישב עליה: כעורה מזו. מקום מושב גרוע מזו: ראש כלונס. חתיכת עץ חלקה: לחוקקן. שחקקו מעצמן: או אדם שאינו שלו טהורין. דבמחשבה אין אדם מחשב דבר שאינו שלו. אבל במעשה מהני אפילו בדבר שאינו שלו וכדתנן [פכ"ו ח'] של גזלן אין מחשבה מטמאתן. הא מעשה מטמאתן: ב גובלין בה. שהכהנים מעמידין הכלי שרת שגובלין בו על הכופית [וה"ג לה]: של קדרה. שמעמידין הקדרות על הכופית לאחר שנטלן מן הכירה: בטבחו. במבשל הקדרות: שהביא כופתו. שהעמיד עליה קדרותיו: חקוקה כל שהוא. שהיה אויר חלול בין החוט להכופית:

המקליע

שלו טהורין: ג (ד) המקציע למשכב אין פחות משלשה על שלשה ולמושב טפח (ה) ולמעמיד כל שהוא. של עץ עד שיחוק או עד שיעשה רגלים. (ו) הכדור (ט) והאימן והקמיע והתפילין וכסת עגולה שנקרעו אם מקבלין את מה שבתוכן טמאין רבי יהושע בן קרחה אומר משום רבי אליעזר (בן עזריה) (י) מטבילן כל שהן: ד (ז) האוכף טמא מושב והתפוס שלו טמא מרכב ושאר כל תפיות שבצדדין אם היו רחבות טפח טמאות ר"ש אומר (יא) שלשה מושב ושלשה מרכב. זריז האשקלוני ומדוכה המדית והתפוס אלו שלשה מרכב. ישיבת (יב) הנקה והסוס והאוכף אלו שלשה מושב: (ח) המטה הכר והכסת של מת ר"מ אומר אין [א] מטמאין מדרס וחכ"א מטמאין מדרס מפני שהנשים יושבות עליהן ומבכות את מתיהן והכל שוין שהן טמאין טומאת מת: (ט) שלשה מטות הן העשויה לשכיבה טמאה מדרס (יג) שמוכרים עליה כלים טמאה טמא מת ושל מלבני בני לוי טהורה מכלום. (י) שלש עריסות הן העשויה לשכיבה טמאה מדרס ושל בנות טמאה טמא מת ושל (יד) [ב] יד סיירין ושל ציורות טהורה מכלום: (כ) שלש סבכות הן של זקנה טמאה מדרס ושל ילדה טמאה טמא מת נקרעה ואינה מקבלת רוב השער טהורה מכלום: (ל) שלשה סנדלין [ג] הן של אדם טמא מדרס של (טו) מתכת ושל בהמה טמאה טמא מת ושל שעם ושל צפירה טהורה מכלום. רבי יוסי אומר כל (טז) הפרגלינין טהורים. וחכמים אומרים (מ) שלשה (יז) פרגלינין הן של צדי חיה (יח) טמא מדרס ושל צדי עופות טמא טמא מת ושל קייצין טהור מכלום (נ) ר' אלעזר בר' צדוק אומר כף של מאזנים (יט) טמא טמא מת וטלאו על שולי המיחם מבפנים בין נקוב ובין שאינו נקוב טמא. מבחוץ. נקוב טמא ושאין נקוב טהור. טלאו על צדו מבפנים נקוב טמא שאינו נקוב טהור. מבחוץ בין נקוב ובין שאינו נקוב טהור:

פרק שלישי

א (א) כר שהפכו [ד] נעשה אחוריו תוכו ותוכו אחוריו קופה שהפכה נעשה אחוריה תוכה ותוכה אחוריה רבי מאיר אומר כל שיש לה (א) תפארות יש לה אחוריים ותוך (ב) אין לה תפארות אין לה אחוריים ותוך רבי יהודה אומר כל שיש לו פנים פניו תוכו. המזנין שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא דברי ר"מ רבי יהודה אומר נפלו על תוכו כולו טמא על אחוריו אין טמא אלא אחוריו (ג): נפלו על גבי הרחב שלו מנגבו והוא טהור: טרכש חלק וטבלא חלקה שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא דברי ר"מ רבי יהודה אומר נפלו על תוכו כולו טמא על אחוריו אינו טמא אלא אחוריו בלבד נפלו על גבי הרחב שלו מנגבו והוא טהור: שולחן שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא נפלו על אחוריו אינו טמא אלא אחוריו נפלו על גבי הרגל שלו מנגבו והיא טהורה. אמר רבי יהודה אני אומר הלכה מימיהם של כהנים לא נמנעו מלהיות נותנין (ד) רגלו של שולחן [ה] משקין טמאין (ס) אמרו מפני רגל מנגבה והיא טהורה: ב (ב) המרדע שנפלו משקין על מקצתו כולו טמא (נפלו לאחוריו אין טמא אלא אחוריו) דברי ר"מ וחכ"א נפלו על החרחור אינו טמא אלא שבעה. ועל הדרבן אין טמא אלא ארבעה. (ג) זומא ליסטרון שנפלו משקין (ו) לתוכה טמאה כולה נפלו על אחוריה אינו טמאה אלא אחוריה. תוכה והמזלג והיד טהורין. נפלו על גבי המזלג חולקין את היד המשמש את הטמא טמא והמשמש את הטהור טהור. [ו] נפלו על גבי היד מנגבה והיא טהורה. קופה שנפלו משקין לתוכה כולה טמאה נפלו על אחוריה אחוריה טמאין תוכה והאוזן טהורין. נפלו על גבי האוזן מנגבה והיא טהורה אלא שנהגו כהנים שלא יהו מקיימים את הגביים טמאין (ד) מפני התקלה. הרובע וחצי הרובע חקק את הרובע ועתיד לחוק את חצי הרובע (ז) עד שיחוק את חצי הרובע נטמאו אחורי הרובע במשקין אחורי חצי הרובע טמאין וכשהוא מטביל את הרובע צריך להטביל את חצי הרובע היה עליו דבר חוצץ והטבילו לא עשה כלום: ג (ה) הרובע שמלאוהו עצים ותקעו רבן שמעון בן גמליאל ורבי מטמאין עד שיקבענו במסמר (ו) א"ר עקיבא לא הוזכרו בית [ז] הצביטה אלא (ח) לכסות שלא יהיה שותה וראשון ראשון מטמא: (ז) משקין טמאין שהיו נתונין אבית צביטתו של כוס ונגע בהן ככר טהור נטמא הככר. משקין טהורין שהיו נתונין אבית צביטתו של כוס ונגע בהן ככר טמא נטמאו המשקין. משקין טמאין שהיו נתונין על גבי הארץ (ט) ונגע בו שאחוריו טהורין (י) בית צביעתו נטמאו אחורי הכוס. משקין טהורין שהיו נתונין על גבי הארץ ונגע בהן (ח) כוס שאחוריו טמאים (ט) בבית צביטתו (י) נטמאו המשקין רבי מאיר אומר לידים הטמאות כיצד (יא) אפשר לומר בנגוב שאין הידים מטמאות הנגוב. [ח] אי אפשר לומר (כ) במלא משקין שעד שלא יגע בהן נטמאו המשקין אמור מעתה היו ידיו טמאות ואחורי הכוס [ט] היו טהורין ומשקה טופח באחורי הכוס אוחזו בבית צביטתו ואינו חושש שמא נטמאו המשקין שבאחורי הכוס מחמת ידיו ויחזרו ויטמאו את הכוס: ד ר' יוסי אומר (יב) בידים טהורות כיצד היו ידיו טהורות ועליהן משקה טופח ואחורי הכוס טמאין אוחזו בבית (יג) צביעתו ואינו חושש שמא נטמאו משקין שע"ג ידיו מחמת הכוס ויחזרו ויטמאו את ידיו ר' טרפון אומר עריבה גדולה של עץ יש לה בית הצביעה זה הכלל (ל) נטילתו באחת צביעתו באחת. נטילתו בשתים צביעתו בשתים מקום אחיזתו שם צביעתו ר' יהודה אומר כלי שיש לה (יג) אוזן ואוזן ויד ואין לו בית הצביעה. כלי הקדש אין להם אחוריים ותוך [י] ובית הצביעה (מ) ואין מטבילין כלים בתוך כלים לקדש א"ר יוסי (יד) (נ) זה לשון כפול כל שיש לו אחוריים ותוך יש לו בית הצביעה [כ] וכל שאין לו אחוריים ותוך אין לו בית

הגהות הגר"א

(ט) והאימום: (י) אף מטבילן כמו שהן: (יא) ג' מרכב וג' מושב: (יב) הסוס והאנקה והאוכף: (יג) שכורמים: (יד) סרגין ושל ציירין: (טו) של בהמה של מתכת: (טז) הפרקלינין: (יז) פרקלינין: (יח) ועוף טמא מדרס ושל הגבין טמא טמא מת ושל קייצין: (יט) שהוא טמא: פ"ג (א) תופראות: (ב) וכל שאין לה תופראות: (ג) בלבד: (ד) ע"ג רגלו: (ס) ואמרו משקין שעל הרגליו מנגבה: (ו) על תוכה: (ז) חקק את חצי הרובע ועתיד לחוק את הרובע טהור עד שיחוק את שניהם נטמאו: (ח) לכוסות: (ט) ונגע בהן כוס: (י) בבית צביטתו: (יא) אי אפשר: (יב) לידים טהורות: (יג) צביטתו: (יג) אוגן ואוזן ויד אין: (יד) מה זה:

באור הגר"א

המקציע למשכב. אפילו עשה מעשה בכלי זה שהוא מיוחד למשכב: אין פחות משלשה. פי' אינו טמא כשהוא פחות משלשה על שלשה: ולמושב. פי' דהיינו אם קצע בשביל מושב הוי טפח כדקתני במתני': ולמעמיד. כל שהוא ראוי לעמוד עליו והני שלשה דברים טמא משום משכב ומושב [ומעמיד] דהיינו אם שוכב זב עליו או יושב או עומד. ושל עץ. היינו אם היה הכלי שהוא מייחד אותו לישיבה של עץ אינו טמא: עד שיחוק או עד שיעשה רגלים. פי' שאז יהא ראוי למושב: הכדור. פי' היינו עגול שממלאין אותו מוכין או צלאי מבגדים ישנים ומשחקין בהן: והאימום. פי' היינו מה שגודלין את המנעל עליו: והקמיע. שקושרין בו עיקרין: אם מקבלין מה שבתוכן. פי' אם ראוין לקבל את מה שבתוכן הוי כלי ומקבלין טומאה: משום ר' אליעזר מטבילין כמה שהן. פי' דפליג על מתני' דקתני דהנוגע במה שבתוכן טהור דלא הוי חבור ואמר ר' אלעזר דהוי חבור ולהכי אפי' נקרעו טובל כמה שהן ואין מה שבתוכן חוצץ: האוכף טמא מושב. פי' היינו כל אוכף ואפי' אינו של חמור: והתפוס שלו. פי' של אוכף: טמא מרכב. ופי' אוכף היינו גבה דאוכפא והפוס פירש רש"י בפ' בכל מערבין אראלין בלע"ז שכשרוכב הוא תופס באותו עץ ולכך טמא משום מרכב ועוד נראה דקאי על הברזל שמעמידין עליו הרגלים כשרוכב ולכך טמא משום מרכב: זריז האשקלוני. פי' היינו שתוגרין בו הסוס וכשרוכב רוכב גם על התגור: ומדוכת המדית. פי' היינו מדוכה גדולה שכשדוכין יושב עליה בפסוק רגלים ולכך הוי מרכב: והתפוס. פי' היינו התפוס שבאוכף שהוי אלו ג' מרכב: ישיבת הנאקה. פי' כל ישיבת של נאקה אפילו אינו אוכף: והסוס. פי' היינו עפיפין של סוס: והאוכף. היינו כל אוכף אפילו אינה של נאקה: טמא מושב. וסבר כר' יוסי דעפיפין של סוס טמא מושב ואי איכא למימר דמתני' אתיא כר' שמעון צריך לומר הא דקתני אבל אוכף של נאקה טמא דודאי האי טמא היינו מושב דמיקרי טמא אבל מרכב מתמת שלא תלוק מגעו ממשאו צריך לגרוס ושל נאקה דהיינו אבל אוכף כל אוכף ושל נאקה אפילו אינו אוכף נמי טמא מושב: אין מטמאין מדרס שהן טמאין טומאת המת. פי' דהוי כלים:

פרק ג נפל לאחוריו אינו טמא אלא אחוריו. פי' אלו מיותרות: משקה טופח באחורי הכוס: שם צביטתו. ירושלמי רפ"ג דחגיגה תמן תנינן כל הכלים יש להם אחוריים ותוך ויש להם בית הצביטה ר"ט אומר לעריבה גדולה של עץ ר"ט אומר לכוסות כ"מ אומר לידים טמאות וטהורות א"ר יוסי לא אמר אלא לידים טהורות וכדברי ר"מ היו ידיו טמאות ואחורי הכוס טהורין ומשקה בתוך ע"ג הכוס ואחזו בבית צביטתו פשיטא שאין המשקה מטמא מן היד לטמא את הכוס כשם שאין המשקה מטמא מן היד לטמא את הכוס כך אין המשקה מטמא מן היד לטמא ככר במקום אחר. פי' דמבעי' ליה ופשיט גשמעינן מן הדא משקין טהורין שהן נתונין אבית צביטתן של כוס ונגע בהן ככר טמא נטמאו המשקין לאיזה דבר נטמאו לא לטמא ככר במקום אחר ולא אמר אלא מככר אבל מיד לא אלא משקין נתנן על גבי יד ואחזו בבית צביטתו כן אין משקה מטמא מן היד לטמא את הכוס גשמעינן מן הדא משקין טמאין נתונין ע"ג הארץ ונגע בהן כוס שאחוריו טהורות בבית צביטתן נטמאו לא אמר אלא מקרקע אבל מיד לא וכר' יוסי היו ידיו טהורות ואחורי הכוס טמאין ומשקה נתון ע"ג היד ואחזו בבית צביטתו פשיטא שאין משקה מטמא מן הכוס לטמא את היד וכשם שאין משקה מטמא מן הכוס לטמא את היד כך אין משקה מטמא מן הכוס לטמא כיפה במקום אחר נשמעיניה מן הדא משקין טהורין שהיו נתונין ע"ג הארץ נגע בהן הכוס שאחוריו טמאים בבית צביטתו נטמא המשקה לאיזה דבר נטמא לא לטמא את הככר מפני שהן ע"ג קרקע אבל ע"ג היד לא אלא משקה נתון ע"ג הכוס ואחזו בבית צביטתו אפילו כן אין משקה מטמא מן הכוס לטמא את היד נשמעיניה מן הדא משקין שהיו נתונין בבית צביטתן של כוס ונגע בהן ככר טהור נטמא הככר לא אמר אלא ככר אבל יד לא כן צריך להיות בירושלמי דחגיגה והיא כתובה שם בשבוש ע"ש: כלים יש להן אוגן ואוזן ויד. פי' דאותן השלשה תלוקין מכל הכלי ואם נגע בהן משקין טמאין דכולהו הוי כמו יד ואין יד לאחוריים: מה זה לשון כפול. פי' הא דקתני גבי כלי הקודש שאין להם בית הצביטה הוא מיותר כיון דתני שאין להם אחוריים ותוך חד תלוי הא בהא דהייט כל שיש לו אחוריים ותוך יש לו בית הצביטה וכל שאין לו כו':

אור הגנוז

[א] אין טמאין וחכ"א טמאה מדרס: [ב] תי' יד ליתא בכ"י: [ג] תי' הן ליתא בכ"י: פ"ג [ד] ונעשה וכו' ונעשה: [ה] ע"ג משקין: [ו] תי' נפלו ליתא בכ"י: [ז] הצביעה: [ח] תיבת אי ליתא בכ"י: [ט] תי' היו ליתא בכ"י: [י] ואין להם בית הצביע: [כ] אין לו אחורים:

מצפה שמואל

מ"ח שבכלים ג"כ: (ד) המקציע למשכב. עי' שבת עז. ותוס' שם סוף ע"א והביאו תוספתא זו. ועי' ר"ש פכ"ז מ"ד: (ה) ולמעמיד. היינו אחיזה דהתם וכן במעילה (יח.) ע"ש ועי' עוד תוס' סוטה יד: ד"ה כדתנן מ"ש בזה דאותו מעמד היינו אחיזה דמעילה: (ו) הכדור. סנהדרין סח. ועי' ירו' ועי' ר"ש פכ"ג: (ז) האוכף טמא. עי' עירובין כז: (ח) המטה. ר"ש פכ"ג מ"ד ול"ג שם המטה רק הכר והכסת. ועי' מיי' פכ"ה מכלים ה"א וע"ש בכ"מ: (ט) שלשה מטות. פכ"ד מ"ח: (י) שלש עריסות. פכ"ד מ"ג: (כ) שלש סבכות. עי' פכ"ד מט"ז שם גרסינן של ילדה טמא מת של זקינה טמא מדרס וע"ש בר"ש: (ל) שלשה סנדלין. עי' מיי' פכ"ה מכלים הט"ז. ועי' כ"מ שם. ועי' שבת נט. ותוס' שם ד"ה בשעה. שהקשו בסנדל בהמה דלטמא מדרס: (מ) שלשה פרגלינין. פכ"ד מט"ו ועי' כ"מ פכ"ז מכלים הי"ד והגירסא שם בא"ח: (נ) ראב"צ אומר. פכ"ד מט"ז ובר"ש סוף הפרק: (א) כר שהפכו עד המרדע. כה"ד הכל בר"ש פכ"ה מ"א: (ב) המרדע. שם מ"ב וחכמים דהכא היינו ר"י דמשנה: (ג) זומא ליסטרון. שם מ"ב ובפנים אזני הכלי וכצ"ל בר"ש שם: (ד) מפני התקלה. דאוזן טמא. אע"ג דהכלי טהור ושם מבואר עוד עד הרובע: (ה) הרובע. עי' ר"ש פכ"ה מ"ה: (ו) אר"ע לא הוזכרו. כ' הר"ש דר"ע פליג אמשנה דהיה שותה בכוס שאחוריו טמאים דאינו חושש שמא נטמא המשקה שבפנים מאחורי הכוס וקסבר ר"ע דחיישינן. (ז) משקין טמאים. עי' מ"ל ספכ"א ה"א שהאריך הרבה בזה ע"ש ועי' בכורות לח. וחגיגה כב. וירו' שם פ"ג ועי' פסחים יז: (ח) בכוס שאחוריו טמאים כצ"ל: (ט) בית צביעתו. ה"ג הר"ש וכתב כלומר בית צביעתו נגע בהן: (י) נטמאו המשקין. כאילו נגע בהן אחורי הכוס: (כ) במלא משקין. אחוריו לבית צביעתו מראש ועד סוף. ועד שלא יגע בהן דקאמר לא שלא יגע בהן כלל דא"כ במאי נטמאו משקין אלא שלא יגע בהן שלא יאחז בו כדי לשגביה: (ל) נטילתו באחת. שראוי לאוחזו אדם א' ולא חשו לשאדם יאחז. כל זה הוא בר"ש פכ"ה מ"ז: (מ) ואין מטבילין. רפ"ג דחגיגה כה: (נ) זה לשון כפול. ירו' שם פ"ג ה"א וע"ש בתוספתא. ועי' כאן בר"ש פכ"ה

זר זהב ומנחת בכורים

ג המקציע. מאיזה דבר שיהיה ויחדו לשכיבה אין פחות משלשה על שלשה: ולמעמיד. לעמוד עליו ברגליו: של עץ. אבל עשה מושב מעץ עד שיחוק כו'. אבל בלא חקיקה לא מטמי מדרס ככופית דלעיל: [והאימום. דפוס של מנעל: והקמיע. מקבל מה שבתוכו]: טמאין. דהכתי לא בטיל בית קבול דידהו: כמו שהן. קסבר ר"א מה שבתוכן חבור להן ולהכי מטבילן כמו שהן ואין חוצצין ולא מיבעיא לטומאה נטמא אחד נטמא חבירו. ופליגא דמתניתין דתנן [רפכ"ג] הנוגע בהן טמא ומה שבתוכן טהור. דלא הוי חבור לטומאה ולא מיבעיא לטבילה דחוצץ: ד התפוס. מה שהרוכב מניח רגליו בהן והם תלויין משני צדי האוכף. [תפיות. הוא העצים שקושרין בהן המשא ורחבות טפח טמאות משום מושב ומתני' דתני של חמור טהורות היינו באינו רחב טפח [כפי' הי"מ בהרע"ב שם במ"ג א"נ של חמור שאני] [כפי' הראשון שם]]: טפח. שכן מקום ישיבה טפח וטמא מושב: [זריז. חגורה רחבה שבה חובשין את הבהמה: מדוכה המדית. שלוקחין עץ ונקב בתוכו ורוכבין עליה וכותשין בנקב: מלבני בני לוי. המלבן שהמעות תחובות בהן ואינן קבועין במטה לפי שמעלין אותן לירושלים בכל פעם לנגדם בלא המעות ולא הוו כלי כלל ולכן טהורין אף מטומאת מת]: ושל בנות. העושות לשחק ואין משמשין שכיבה וישיבה: [של סרגין גרסינן. וכן במשנה והוא שמסרגין הסבכה וכן שמציירין עליה: סבכה. נפה שמשימין הנשים על ראשן: ואינה מקבלת. והיינו שלא יוצא לחוץ המבואר במשנה [פכ"ד מ"ז]: של זקנה. דלא מקפדת ויושבת עליה: [של מתכת כו'] טמא טמא מת. שבשעת מלחמה נוטל לשתות הימנה: טהורה מכלום. דלא חזי למשתי: [של צפירה. הוא מלולבי דקל: הפרקלינין. צורת יד של עור ומשאין הציידין כשצדין חיה ועוף וסבירא ליה דכולן טהורין אף של ציידין דאינו עשוי להשען עליו ולא הוה טמא מדרס ולא כלי: מדרס. דנשען עליו: של חגבים דצדין חגבים ועשוי לקבל החגבים: קייצין. שומרי פירות הקיץ: וטלאו. כמו טלאה על הבגד: טמא. אף שהמיחם אינו נקוב מ"מ כיון דהכף מבפנים הוא עיקר המעמיד הכלי וטמא: נקוב. המיחם דהוי כף המעמיד: צדו. צד המיחם: טהור. דהוי טפל לכלי אף בנקוב המיחם. ומתני' סוף [פכ"ה] דמטהר מבפנים באינו נקוב]:

פרק ג א כר שהפכו. [כללו טומאת משקין. דאינו נטמא אלא מדרבנן ואם נטמא תוכו נטמא אחוריו אבל נטמא אחוריו לא נטמא תוכו] ואתאן לר' יהודה דתנן [רפכ"ה] כל הכלים יש להם אחוריים ותוך כגון הכרים והכסתות וכו' דברי ר' יהודה ר"מ אומר כל שיש לו תוכרות יש לו אחוריים ותוך וכו'. ופליגי ר"מ ור"י בתרתי בכלי ששני צדדיו שוין שאין להן פנים בצד אחד יותר מצד הב' ואין להן תוכרות דר"י סבר יש לו אחוריים ותוך ואם הפכו אחוריו תוכו ור"מ סבר אין לו. ובכלי שאין שני צדדיו שוין ר' יהודה סבר פניו תוכו הצד שיש לו פנים ואפילו הפכו על פניו הצד התיטון הוי תוכו ור"מ סבר כיש לו תוכרות תוכו הוא הצד שהתוכרות בו הוא תוכו ואפילו הפכו: המזנין. כלי שמונחין בתוכה מיני מזונות ופליגי במזנין כי היכי דפליגי בכר וכסת וקופה שאין לה תופראות: הרחב. שפתו שסביב המזנין מבחוץ והוי כמו ידות הכלי דמתני' [פכ"ה מ"ו]: טרכש. והוא כופת עץ כו' טבלא כו'. הא נמי כי קופה שאין לה תופראות דמצי מהפך להו ולאשתמושי מצד השני: שלחן. אתאן לר"י כדתנן התם השלחן והדולפקי יש לגן אחוריים ותוך דברי ר"י וכדקתני סיפא אמר ר"י אני אומר הלכה וקמ"ל הכא דרגל השלחן כידות הכלים: [מפני רגל. כמו מפני שהרגל אם נפלו משקין על הרגל]: ב המרדע. [כלי עב שלשה טפחים ובראש א' ברזל הנקרא חרחור לחתוך בו שרשים ובראש השני דרבן לכוון הפרה לתלמיה: כולו טמא. דאין לו אחוריים ותוך: אין טמא אלא ז'. דס"ל דיש תוך אבל חוץ לז' הוה דין אחוריים (ר"מ בפירוש המשנה ועיין רע"ב ותוי"ט): זומא. שמסלקין הזוהמא מעל הקדירה ובראש אחד כעין מזלג]. מתני' היא וחכמים דתוספתא היינו ר"י דמתני': הגביים טמאין. כלי שנטמא אחוריו: מפני התקלה. שלא יגע באחוריים: [הרובע וחצי הרובע. ב' מדות שדבוקות זו בזו ודופן מפסיק באמצען: טמאין. דהוה כלי א']: טהור עד שיחוק כו'. ולא דמי לגולמי כלי עץ דתנן דטמאין התם דעתו לקיימן כן הכא דעתו לחוק שניהן והוי כלי שלא נגמרה מלאכתו: נטמאו אחורי הרובע במשקין כו'. כרבנן דתנן והכ"א אין חולקין את הגביים וכשהוא מטביל מטביל את כולן: היה עליו דבר חוצץ. אפילו באותו צד שלא נטמא שם חוצץ: ג עד שיקבענו במסמר. ונתבטל מתורת כלי קבול: [לא הוזכרו בית הצביטה. לחלק מדין אחוריו שאם נטמא אחוריו לא נטמא בית הצביטה: אלא לכוסות. ולא לשאר כלים ודלא כר"ט דאף עריבה גדולה יש בית הצביטה ובית הצביטה הוא מקום שאוחזין בו ודרך שם נכנס המשקה לתוך פיו]: וראשון ראשון כו'. לכך טהרו בית הצביטה כיון שהמשקה שבותה הולך דרך בית הצביטה ואם היה טמא היה מה ששותה טמא ראשון ראשון כללא דמלתא דבית הצביטה בין לטמא את הככר במשקין שעליו ובין לטמא מן הככר ובין ליטמא משקין שעל הארץ בנגיעת בית הצביטה ובין ליטמא ממשקה שעל הארץ אם נגעו בבית הצביטה לא חלוק בית הצביטה מאחוריים וכל דין אחוריים נוהג בבית הצביטה. אלא לענין ידים הקלו חכמים בבית הצביטה ולקוהו מאחוריים לרבי מאיר לידים טמאות וטהורות ולרבי יוסי לידים טהורות בלבד: [בנגוב. שהכלי נגוב]: שעד שלא יגע נטמאו כו'. שאם משקין בבית הצביטה והכוס מלא משקין כשאוחז בבית הצביטה יטמאו המשקין עצמן מחמת ידים ולא מחמת בית הצביטה: באחורי הכוס. והכוס אינו מלא משקין ואם אוחז בבית הצביטה אינו נוגע במשקין: אוחזו בבית צביעתו. ואם יש שם משקה טופח על בית הצביטה אינו מיטמא מידים: ואינו חושש. וקמ"ל תרתי חדא דמשקה דבית הצביטה טהורין ובית הצביטה טהור ואע"ג דכי נגעו הידים במשקה דאחורי הכוס מיטמאי בית הצביטה שאני והא דלא חיישינן אימא לא איזהר ונגע באחורי הכוס דמיטמאי מידים: ד ר' יוסי אומר כו' ואינו חושש. ר' יוסי נמי תרתי קמ"ל ובידים טהורות דווקא. חדא דמשקה הידים לא מיטמאי מבית הצביטה ועוד דלא חיישינן אימא נגע באחורי הכוס ונטמאו משקה ידיו מאחורי הכוס: צביעתו בשתים. שאם היא גדולה כ"כ כשנוטלין אותה אוחזין בשתי מקומות נותנין לה דין צביטה בשתי מקומות: שיש לה אוגן כו'. מידי הוא טעמא דבית הצביטה דעל כורחיה אחיז ביה וכי שתי ראשון ראשון מטמא כדא"ר עקיבא. והאי דאית ליה אוגן ואזן ויד לאחוז ביה לא אקילו ביה בבית הצביטה: [אין להם. אין חילוק דאם נטמא זה נטמא חבירו וממעלות הקדש הן כמבואר בר"פ חומר בקודש: כלים בתוך כלים. שמא יטבול בתוך כלי שאין בפיו כשפופרת הנוד ואין מי המקוה חבור לכלי שבתוכו ועוד טעמא אחרינא בר"פ חומר בקודש אבל לענין תרומה מטבילין]: מה זה לשון כפול. הו אל וכללא ידעינן דכל שיש לו אחוריים ותוך יש לו בית הצביטה וכל שאין לו כו'. והשתא דאמרת כלי קדש אין להם אחוריים

הצביעה. אחד קדשי המקדש ואחד (ס) קדשי הגבול לכך: כל הכלים יורדין לידי טומאתן (ע) במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה. ר' יהודה אומר אין שינוי מעשה אלא לקלקול:

פרק רביעי

א (א) תפלה אימתי מקבלת טומאה משתגמר מלאכתה קיצעה אע"פ שהוא עתיד ליתן בה את הרצועה טמאה ומאימתי טהרתה של יד משיתיר משלש רוחות ושל ראש משיתיר [א] שלש רוחות (א) בין קציעה לחברתה: (ב) כיס בתוך כיס שנטמא אחד מהם במשקה הוא טמא וחברו טהור בד"א בזמן שהיו שניהן שוין אבל אם היה (ב) חיצון על הפנימי נטמא פנימי נטמא חיצון. נטמא חיצון לא נטמא פנימי בד"א במשקה אבל בשרץ שניהן שוין. (ג) אמר רבי נתן לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על צרור המעות שהוא טהור על מה נחלקו על צרור המרגליות שר' אליעזר מטמא וחכמים מטהרין. (ד) צרור המרגליות (ג) בזמן שבתוכו טמא פשוטו טהור. מיטמא ומיטהר אפילו עשרה פעמים ביום. עור שעשאו [ב] להיות נותנו על לבו בשעת הקציר מפני השרב אם יש בו חמשה על חמשה טמא ואם לאו טהור. (ה) לעקבו ולפרסתו אם חופה [ג] רוב הרגל טמא ואם לאו טהור: ב (ו) סנדל של קש רבי עקיבא מטמא והאשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת ולא הודו לו (ד). (ז) סנדל (ה) שנתפסקו אזניו (ו) ונתפסקו תרסיותיו או (ז) שפירש ממנו רוב [ד] של כף אחת טהור. נפסקה אחת מאזנו או אחת מתרסיותיו או שפירשה ממנו (ח) מלא כף טמא רבי יהודה אומר הפנימית טמא החיצונה טהור. סנדל שנפחת ומקבל את רוב הרגל (ח) מנעל שנפרם וחופה את רוב הרגל ונתפסקו רצועותיו או שניטלו (ט) האצטלות שלו טמא. נפחת ואינו מקבל את רוב הרגל נפרם ואינו חופה את רוב הרגל ונתפסקו אזניו טהור מנעל (ט) שעל האימום ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאין אר"ש(י) שהרי לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על מנעל (יא) שהוא טהור על מה נחלקו על שנטל מן האימום שר' אליעזר [ה] מטהר וחכמים [ו] מטמאין מפני שהאשה ננעלת בו ומחזירתו לאימום: ג (י) עור החמור ועור החמר ועור [ז] הכתן ועור הרופא ועור [ח] הלב של קטן ועור שהבנות טוות עליה אם יש בו חמשה על חמשה טמא ואם לאו טהור. עור השטיח ועור (יב) המקבלים ועור הכר ועור הכסת אע"פ שאין בו חמשה על חמשה טמא רשב"ג אומר אם יש בו חמשה (יג) טמא ואם לאו טהור שאין (יד) העור פחות מחמשה על חמשה. עור שעשאו לתכריך אפילו כל שהוא טמא אמר רבי אלעזר ברבי יוסי לא נחלקו ב"ש וב"ה על עובי ארגמן (טו) ותכריך ארגמן שהן טמאים על מה נחלקו על עובי כסות (טז) ותכריך כסות שבית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין: (כ) תכריך ארגמן (יז) בזמן שתוכו טמא פשוטו טהור מיטמא ומיטהר אפילו עשרה פעמים ביום. עובי הצמר ואוירטין הבאין ממדינת הים אע"פ שהן באין במדה טמאין: ד השידה והתיבה והמגדל של עצם ושל (יח) גמי רבי מטמא ור' יוסי בר' יהודה מטהר. ר"ש בן מנסיא אומר (ל) (יט) אצבע שהוא עתיד לקצעה וליטול זנבה טהורה וכולן שהן מחוסרין (כ) [ט] לשלות למתח ולנגב טהורין. מחוסרין (כא) סבכה טמאין. (מ) מחצלת בין בית הגנב ובין בית הגזלן מחשבה טמאה מפני שהבעלים מתיאשין ממנה. (נ) חיפוי בית הלגינין ובית הכוסות אע"פ שיש בו חמשה על חמשה טהור שאינו אלא חפוי ומשום חבורי כלים טמא. (ס) עור שבפני החמור אע"פ שיש בו ה' על ה' טהור שאינו אלא חפוי: הכסת שלו טהורה היתה תפורת לאוכף טמאה. ומקבלת כל שהוא טמאה. העושה (כב) פסיקה לשפיר ללבב ולצייר בהמה טהורה לתחת כריסו של חמור טמאה שירי פסיקיא ארבעה טפחים כדי ליתן תחת כריסו של חמור. העושה פסיקיא כל שהוא (כג) טהורה לחזק בה ומרצופין להלך בה ממקום למקום טמאה: (ע) כל הגדילות (כד) בבהמה טהורים ובאדם כולן טהורין חוץ משל שק ושל בגד הקלע שבית קבול שלה של משוחות רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים אומרים שלש טמאה ושתים טהורה. נפסקה אמצעית טמאה והחיצונה טהורה. [י] נשתייר בה טפח טמאה. נפסק בית הפקוע שלה טמאה. (פ) כל החוצלות בין של שעם ובין של שק ובין של (כה) צפור רבי דוסא אומר טמא טמא מת וחכמים אומרים מדרס:

פרק חמישי

א (א) חלוק של בד מאימתי מקבל טומאה משתגמר מלאכתה ואיזו היא גמר מלאכתה משיפתח את פיה. הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו. ומאימתי טהרתו משבלה ואינו משמש מעין מלאכתו בלה ונשתייר בו רובו מלמעלה טמא. רובו מלמטה טהור. ואם נקרע מבית פיו טהור: (ב) חלוק של (א) נייר מאימתי מקבל טומאה משתגמר מלאכתו איזוהי גמר מלאכתו משיפתח את פיו. הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ומאימתי טהרתו משבלה ואינו משמש מעין מלאכתו. בלה ונשתייר בו רובו מלמעלה טמא. רובו מלמטה טהור. ואם נקרע מבית פיו טהור: (ב) העושה חלוק (ג) מן הלבד אם יש בו שלשה על שלשה טמא ואם לאו (ג) טהור שחלוק של לבד שבלה אם משמש מעין מלאכתו ראשונה טמא ואם לאו טהור [כ]. (ד) (העושה חלוק מן הלבד אם יש בו שלשה על שלשה העושה לתכריך אפי' כל שהוא טמא). העושה מעטפת מן הלבד אינה מקבלת טומאה עד שתגמר מלאכתה. בלתה אם יש בה שלשה (ד) טמאה ואם לאו טהורה: ב (ה) כף של (ה) נייר שהתקינה לחגור בה את מתניו טמאה. כף של סיב שהתקינה לחגור בה את מתניו טהורה. שתי כפין של סיב שתפרן זו בזו והתקינם לחגור בהן את מתניו טמאות. א"ר יוסי שאל יונתן בן חרסא איש גינוסר לפני זקנים ביבנה שני כיפין של סיב שתפרן זו בזו והתקינם לחגור בהן את מתניו מה הן. אמרו לו טמאות. (ו) ניקורי רוטב באביהן מה הן. אמרו לו אפי' כל הדקל כולו אסור: (ז) מותר (ו) אפיפירות מהו לקדש אמרו לו עד מקום שהחדש יכול להלך כל אותה שנה: העושה חגור מצדו של בגד ומצדו של סדין ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין עד [ל] שימול. מאמצעיתו של בגד ומאמצעיתו של סדין ומל מרוח אחת ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין עד שימול מצדו השני. ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש לא נחלקו ב"ש וב"ה על העושה חגור מאמצעיתו של בגד ומאמצעיתו (ז) של סדין שב"ש מטמאין וב"ה מטהרין עד (ח) שעה שימול. רשב"ג אומר חגור שבלו צדדיו ואמצעיתו קיימת טמא משום שירי חגור. שפה שפירשה מן הבגד והתקינה לחגור בה מתניו טמאת מפני שהיא (ח) (ט) כנגלין: ג (י) טלית שהתחיל בה לקרוע עד שלא נקרע רובה הנוגע אפי' [מ] במופרש מכאן ומכאן חיבור. משנקרע רובה הנוגע אפי' במחובר אינו חיבור: (כ) אלו הן העבין ואלו הן (ט) הדקין. כגון הבורצין. והברתצים והפמליאות

באור הגר"א

פרק ד (הר"ש מביא תוספתא בדף מב וז"ל רשב"ג אומר בין כך ובין כך אם יש בה שלש על שלש טמאה כו'): אלו הן העבין ואלו הן הרכין כגון הברסין והברדסין והפמלואות והחמילות והלבדין והסגוסין אלו הן העבין ואלו הן הרכין כגון השירים והסריקין והכלך והפילין של ראש אין בהם משום שלש על שלש אבל יש בהן משום שלשה על שלשה:

הגהות הגר"א

פ"ד (א) ובין קציצה: (ב) החיצון עודף על: (ג) המרגליות תוכה טמא: (ד) חכמים: (ה) סנדל שנפסק שתי: (ו) או שתי תרסיותיו: (ז) או שניטל כל הכף שלו טהור: (ח) רוב הכף שלו טמא: (ט) האונטלים: (י) שזורי לא: (יא) מנעל שעל האימום: (יב) העריסה ועור הקטבליא: (יג) על חמשה: (יד) עור טמא: (טו) ועל עובי תכריך ארגמן שהן טמאין מ"מ: (טז) ועל תכריך כסות שב"ש מטמאין מדרס ובה"א טמא מ"מ: (יז) ארגמן תוכו טמא: (יח) עור: (יט) עוצבא: (כ) לשלוק: (כא) סיכה: (כב) פסיקיא לשפיר וללב ולצדדי בהמה: (כג) לחזק בה שקין ומרצופין: (כד) באדם טהורין חוץ משל שק ושל בגד ובבהמה כולן טהורין הקלע כו': (כה) צפירה ר' דוסא בן הרכינס אומר ט"מ וחכ"א טמא מדרס: פ"ה (א) עור: (ב) העושה לתכריך אפי' כ"ש טמאה העושה חלוק: (ג) טהור שאין בלבדין פחות משלשה על שלשה. חלוק של לבד: (ד) שלשה על שלשה: (ה) עור: (ו) הפיפירות כמה הן אמרו לו עד מקום: (ז) של סדין ומל מרוח א' שהוא טהור על שימול מצד השני על מה נחלקו על העושה חגור מצדו של בגד ומצדו של סדין שב"ש: (ח) כנגלגלין: (ט) הרכין כגון הברסין והברדסין והפמליאות:

אור הגנוז

פ"ד [א] משלש · [ב] שטיח: [ג] את רוב: [ד] תי' של ליתא בכ"י: [ה] מטמא: [ו] מטהרין: [ז] הפתן: [ח] הלוף: [ט] לשלות: [י] בכ"י הגירסא נפסק בית הפיקוע שלה נשתייר בה טפח טמאה: פ"ה [כ] שאין בלבדין פחות משלשה על שלשה: [ל] עד שעה שימול: [מ] אפי' במפורש מכאן ומכאן אינו חיבור וכו' אפי' במחובר חיבור:

מצפה שמואל

מ"ע ביאור דבר זה וע"ש בקצרה וכאן ושם כתבתי פירוש הגר"א בקצרה: (ס) קדשי הגבול. חולין שנעשו על טהרת הקדש. חגיגה כב: (ע) במחשבה. עי' שבת נב: ועי' מיי' ספכ"ה והגהת הגאון רי"ב ור"י ס"ל דלתיקון לא הוי שינוי מעשה: (א) תפלה אימתי. ר"ש פי"ב מ"א: (ב) כיס בתוך כיס. מיי' פכ"ח מכלים ה"ה וכ"מ שם כל הענין. ועי' ר"ש פכ"ו מ"ב מ"ש בזה: (ג) אר"נ. ר"ש שם ועי' בפנים: (ד) צרור המרגליות. סנהדרין סח. ועי' מיי' פ"ב מכלים ה"ח ועי' ראב"ד שם שכתב הטעם שהוא מקפיד על צרור המרגליות שלא תתפשט וע"ש בכ"מ ועי' ר"ש פכ"ו מ"ב: (ה) לעקבו. עי' מיי' פכ"ד מכלים ה"ד: (ו) סנדל של קש. שבת סו. תני' סנדל של סיידין ורש"י פירש שם דשל עץ הוא והשיגו עליו התוס' ד"ה סנדל מתוספתא זו: (ז) סנדל שנתפרקו אזניו. עי' שבת קיב. ושם: (ח) מנעל שנפרם ותופה. עי' יבמות קב: ועי' ירו' שם פי"ב ועי' ר"ש פכ"ו מ"ד: (ט) שעל האימום. ר"ש שם ועי' שבת קמא: וירו' ביצה: (י) עור החמור. ר"ש מ"ו פכ"ו ושם גם האי דתכריך במ"ה: (כ) תכריך ארגמן. ר"ש שם דמכאן מוכח דסייעו מה שכורכין בו ארגמן וע"ש: (ל) אצבע שהוא עתיד לקציעה. בר"ש שם הגי' עוצבה פכ"ו מ"ז: (מ) מחצלת. עי' ר"ש פכ"ו מ"ח. ועי' ב"ק סו: וירו' ב"ק פ"ו ועי' ב"ק קיד.: (נ) חיפוי בית הלגינין. ר"ש פכ"ו מ"ז: (ס) עור שבפני חמור. ר"ש שם: (ע) כל הגדילות. ר"ש שם: (פ) כל התולעות. עי' סוכה כ. ועי' ר"ש פכ"ו מ"ו. ועי' תוס' סוכה שם וירו' ספ"א שם: (א) חלוק של בד. ר"ש פכ"ז מ"ה: (ב) חלוק של נייר. י"ג של עור. עי' ר"ש שם ונייר הוא קלף שעושין מעשבים וי"מ חיפה המבואר בשבת עט: דמליח וקמיח ולא עפיץ: (ג) מן הלבד. ר"ש שם: (ד) העושה חלוק מן הלבד. בר"ש שם ל"ג זה רק מתחיל העושה לתכריך. ועי' מיי' פ"א מהל' כלים ה"א: (ה) כף של נייר. ר"ש שם: (ו) ניקורי רוטב. עי' חולין נח. ושם לענין סכנה. ועי' חולין ע. ותרומות פ"ח מ"ו וע"ש בירו': (ז) מותר אפיפירות. כלאים פ"ו וירו' שם: (ח) עד שעה שימול. ר"ש שם ומלשון מלל בשבת כט. ודרך תופרי בגדים למלול מן הבגד לכופלו מעט סביב התפירה ואח"כ תופר וג' של ג' סופו לתפירה ולכך כאן אינו נכתב איזור עד שימול מקום התחך זהו לשון הר"ש שם פכ"ז מ"ה: (ט) כנגלין. הוא ענין איזור וי"ג כגלגל ר"ש שם: (י) טלית שהתחיל. חולין קכג. ע"ש ור"ש פכ"ח מ"ח: (כ) אלו הן העבים.

זר זהב ומנחת בכורים

אחוריים ותוך שמעינו ממילא אין להם בית הלביטה: קדשי הגבול חולין שנעשו על טה"ק: אלא לקלקול. אם מקלקל בשינוי מעשה נטהר אבל אם מתקן בשינוי מעשה אינו נטהר:

פרק ד א קיצעה. תחך התיתורא סביבה שתהיה שוה וזה גמר מלאכתה: משיתיר. שיחתוך מקום חבור התפלה להתיתורא ובין קציעה לחבירתה גרסינן דשל ראש תשוב כל קציעה כלי בפ"ע כדתנן [פי"ח מ'] ואם אף שיתיר קציצה אחת מן התיתורא משלש רוחותיה מ"מ אם נשאר מחובר להשאר קציעות והשאר קציעות הם מחוברין בהתיתורא א"כ אפילו האי קציעה הנחתכת ג"כ הוי חבור עדיין לג' קציעות הנשארות ולא נתבטלה מתורת כלי כלל אם לא שנחתך בין קציעה לחבירתה דשוב הקציעה אינן מחוברת כלל להתיתורא ולשאר קציעות דאז בטל מתורת כלי: החיצון עודף. תשבינן הפנימי לתוך. והחיצון לאחור: שניהן שוין. ואם נטמא אחד נטמא חבירו: [בשרץ. דאין חילוק בין אחוריים לתוך]: א"ר נתן לא נחלקו כו'. והא דתנן [פכ"ו ב'] צרור המרגליות טמא צרור המעות ר"א מטמא וחכמים מטהרין. דלא כר' נתן: [צרור המעות. כשמוציאין המעות הוא נקפל ונפשט ולא הוי בית קבול: צרור המרגליות. אף שמוציא המרגליות נשאר בית קבול העור עומד דאין דרך להתיר ימים רבים]: פשוטו. אחר שנטל מתוכו המרגליות פשט להצרור: [עשרה פעמים. כשיקפל הוי כלי וכשנפשט נטהר: השרב. החום: ולעקבו. עור שעושה להעקב או לפרסות הרגל: חופה. בשעה שיש לה תוך: רוב הרגל. הוה כמו מנעל וטמא מדרס: ב קש. שעושי סיד מהלכין בה ועושין בשל קש דסיד שורף העור]: של קש. שהסיידין הולכין בה והוא סנדל של סיידין כפי' התוספות בשבת [דף ס"ו א']: [ולא הודו לו. דלא הוי מנעל: ונתפסקו אזניו או שנתפרקו אזניו. ברישא גרסינן מלא כף א'. בסיפא רוב כף]: תרסיותיו. מקום קביעות הרצועות: כף. שתחת פרסת הרגל: הפנימית · התרסיות והא נים שמהלך שבין רגל לרגל הן הפנימיות. ושמצד השני הן החיצונות ואם נפסקו הפנימיות טמא דלא מתחזי כולי האי והכתי חזי למיזל בהו אבל נפסקו החיצונות דמתחזי טובא ולא חזי למיזל בהו דמגני ליה לסנדל טובא טהור. ות"ק סבר נפסקו החיצונות נמי חזי לאחלופי לסנדל מרגל לרגל והדרי חיצונות למיהוי פנימיות: שנפרם. שנקרע: האונטלים. מקום יש בסנדל שאוחזין בו: [שעל האימום. על דפוס המנעל: ר"א מטהר. דקסבר לא נגמרה מלאכת המנעל עד שיסמטנה מעל הדפוס ומתניתין היא דתנן דפליגי במנעל שעל האימום]: אר"ש שזורי לא נחלקו כו'. ומתני' ת"ק דר"ש שזורי היא: [שנטל מן האימום. לנסותו אם הוא כמדתו]: מפני שהאשה ננעלת בו כו'. לכך אר"א דטהור מפני שהיא מנסת אם היא כמדתה ומחזירה לאימום: ג [החמור. שמניחין אחת משא החמור: החמר. המוליך את החמור: הכתן. אומני פשתן: של קטן. שמניחין על לבו להגין מפני התנור: חמשה על חמשה. שיעור העור למדרס הוא בה' טפחים על ה' טפחים: השטיח. שטוחין על הקרקע לישב עליו: הקטבליא גרסינן. עור שמציעין ע"ג מטה ושוכבין עליו: לתכריך. לכרוך בו דבר]: אר"א בר' יוסי לא נחלקו כו' ופליגא אמתניתין דתנן [שם ו] עב כסות ותכריך כסות מדרס. עב ארגמן ותכריך ארגמן בית שמאי אומרים מדרס. ובית הלל אומרים טמא מת: [עובי ארגמן. שמכסין בו ארגמן: ושל עובי תכריך. שכורכין בו ארגמן: שתוכו. שיש לו תוך]: ואוירטין. כלים גדולים שמוליכין בתוכן סחורה על הספינה שמאחין הואיל ואין להם שולים ובאין במדה דטהורין תנן ויש להם שוליים [ר"ס פרק ט"ו]: [במדה. שהן מחזיקין ארבעים סאה בלח ואין לכן שוליים בתחין ואין יכולין לקבל בישיבה: ד עוצבה. עור שמכסין המרכב טהור דלא נגמרה מלאכתו]: רבי מטמא. קסבר לא בעינן מיטלטל מלא וריקן אלא בכלי עץ דאיתקש לשק: רבי שמעון בן מנסיא אומר כו'. ופליגא אמתניתין [פרק כ"ו ו] דתנן אלא העוצבה [דמקבל טומאה אף שלא נגמרה מלאכתו: וטלן. כל מלאכת כלי עור]: סיכה. שכן דרך לכוף את העור אחר גמר מלאכתו: מחצלת כו'. מתייאשין ממנה אפילו בבית הגנב הואיל ודמיה מועטין: [מתייאשין. ולכן הוה כשלו ובשלו מהני מחשבה משא"כ בשל אחר לא מיטמא במחשבה אלא בשינוי מעשה כמבואר בפ"ג ובעלמא בגנב לא הוה יאוש לר"ש במשנה אלא במחצלת]: ומשום חבורי כלים. שמחובר החפוי להלגינין ובית הכוסות: [טמא. דעשוי למדרס האדם שרוכב עליו]: שמפני החמור. שתולה עור על פני החמור: הכסת שלו. שהחמור שוכב עליו: טהורה. דלאו מיוחד למשכב אדם: היתה תפורה לאוכף טמאה. [מדרס] דזימנין מנח ליה תותי אוכף ויתיב איהו עליה: ומקבלת כל שהוא. ואינה תפורה לאוכף: טמאה. טמא מת: פסיקיא. רצועה רחבה: לחגור בה ללב או לצדדי חמור. [ס"ג כמין חגורה רחבה של עור שלנו: לחוק בהן לכרוך בה שקין ומרצופין. כשהן מלאין סחורה. וכל שהוא דקתני כלומר איך שיהיה בלבד שיהא ראוי לתשמיש זה. [טהורה לא גרסינן: ושל בגד. משא"כ בשל עור אף אם תתכן ועשאן רצועות לא הוה אריג]: כל הגדילות. מקולעים והוא אריג: טהורין חוץ כו'. כדתנן מוסף עליו השק שהוא טמא משום אריג: הקלע. מה שזורקין בו אבנים. שבית קבול שלה מקום קבול האבן: משוחות. רצועות חבלים: רבי דוסא כו' מטהר. קסבר תחמים קלע לא חשיבא למעבד ליה כלי. ותנן נמי בעדיות [פ"ג ה'] ושל עור רבי דוסא כו' מטהר וחכמים מטמאין: שלש טמאה. שתים בשוה והאמצעית נמוכה מהם וראויה לקבל מה שבתוכה: נפסקה אמצעית טמאה. שעדיין ראוי להניח האבן על השתים החיצונות שהאויר שבין שתי החיצונות אינו רחב כ"כ שיפול האבן מתוכה: והחיצונה טהורה. כמו עשאה מתחלה לשתים: [נשתייר בה טפח. בהאמצעית שלם דהוה בית קבול כבתחלה וס"ג לה כהגר"א א"נ או קאמר]: בית הפקיע שלה. בית יד שאוחז בו כשמסבב הקלע באויר ורוצה להפקיע ולהשליך האבן: החוצלות. מחצלאות מגמי וכיוצא בו ויש להן שפה סביב: [צפירה. גרסינן והוא מלולבי דקל]: טמא מת. שסברי יש להן בית קבול אבל לא מדרס שאין ראויות לשכיבה וישיבה: ותכ"א טמא מדרס. קסברי ראוין נמי לשכיבה:

פרק ה א את פיה. מקום שמכניסין בה את הצואר: ואם נקרע מבית פיו. שנקרע ממקום כניסת הצואר עד למטה: רובו מלמעלה טמא.. שעדיין ראוי להלבישו: לתכריך. לכרוך בעור איזה דבר: [הלבד. צמר טרוף בלא טויה ואריגה]: שלשה על שלשה טמא וכו'. אע"ג דבבגד חלוק טומאת מת מטומאת מדרס דטומאת מת בשלש על שלש ומדרס שלשה על שלשה. בלבדין שוה טומאת מת למדרס וצריך שלשה על שלשה אפילו לטומאת מת: מעטפת. שמתעטף בו: ב כף של עור. רצועה רחבה: סיב. קליפת עץ: ניקורי רוטב [באביהן. כשהן באילן שהוא אב שלהן שגדילין ממנו וניקורי ר"ל] נקבים שבפירות. דכל פירות מנוקבין אסורין דחיישינן לנשיכת נחש. וקא מיבעיא ליה במחוברין לדקל אי חיישינן לנשיכת נחש או לא: אפילו כל הדקל כולו אסור. פירשו בגמרא ירושלמי לא מיבעיא כי לא ניקב אלא חד פירא האי פירא דאינקב אסור אלא אפילו כל פירות הדקל מנוקבין ואית לן למימר תו לא תלינן בנחש ואמרינן נקובי עופות נינהו מ"מ כל הדקל כולו אסור ר"ל כל פירות הדקל המנוקבין אסורין. ומיהו לא אסירי אלא הנך דאינקבי אבל פירות הדקל דלא אינקבי שריין: מותר הפיפירות. עלים התקועין בארץ ומדלה עליהן את הגפן: כמה הן. כמה הוא מקום שאסור לזרוע. [כמו תחת הגפן שיש בה משום כלאי הכרם: שהחדש. שהזמורות בכל שנה נוספות על הגפן ומתפשטות ואסור לזרוע כל מקום שיכול להתפשט באותה השנה]: מצדו של בגד. שחתך שפת הבגד שצד אחד יש לו אימרא הנקרא [זיים]: עד שימול. שיעשה אימרא גם מצדו השני: מאמצעיתו. וצריך למול משני צדדיו: ומל מרוח אחת שהוא טהור. הואיל והתחיל למול מרוח אחת סתמא דעתו למול גם מצד השניה ולא הוה גמר מלאכה. שב"ש מטמאין. הואיל וכבר נמול מצד אחד אימא דעתו להניחו כן נמול מרוח אחת ולא ימול עוד צד השני': שירי חגור. אע"פ שמתחלה צריך למול מב' צדדיו מ"מ לענין שירים טמא אף אם נשאר מלניו מב' צדדיו: כנגלין. ענין אזור כהסיא דנגעים [פי"א] שבים של שבכה ומטפחת של ספרים והגלגילין: ג [חגור גרסינן ברישא · ובסיפא גרסינן אינו חגור]: אלו הן העבין ואלו

והפמליאות והחמילות והלבדים [א] והסגוסין אלו הן העבים.(י) השירשין[ב] והסריקים והכלך והפילון של ראש (יא) אין בהן משום שלשה על שלשה אבל יש בהן שלש על שלש. העושה חלוק (ל) מן המשמרת אם יש בה שלשה על שלשה טמא אם לאו טהור: משמרת של יין שבלתה אם משמשת מעין מלאכתה טמאה ואם לאו טהורה ר' אלעזר בר"ש אומר של שק ושל בגד שיעורה בשמרים. של שעם ושל צפירה ושל חבלים שיעורן ברמונים: ד משפך של גתות אע"פ שהוא עשוי ככברה טמא. חוט שפירש מן הבגד אפי' מאה אמה כולו חיבור אחד. וזה שהוא תופר בו כל שהוא צורך התפירה חיבור וכל שאינו צורך התפירה אינו חיבור: חלוק של יוצאת [ג] החוץ שהוא עשוי כשבכה עשה לו (יב) שלש אצבעות בין מלמעלה ובין מלמטה ובין מן הצדדין טמא ר' אליעזר בן יעקב אומר העושה בגד (מ) מן החרם ומן המצודה וכפלו ותפרו ואין בשרו נראה מתוכו טמא. שבים (נ) של סבכה טמא בפני עצמו מפני שהוא מתקנו לשבכה אחרת וכמה יהיה שיעורו כדי שיהא מקיף מאוזן לאוזן. (יג) הסטין והצפויין והחוליות שבו טהורין. ומשום חיבורי שבים טמאין והרצועות שבו תפורות חיבור קשורות אינן חיבור אחרים אומרים שבכה (ס) של זקנה שנקרע (יד) נתנתה על הכסא ובשרה נוגע בכסא טהורה ואם לאו טמאה. שירי פסיקיא כדי לחגור על מתניה של קטנה. שירי (טו) [ד] הקרפן ואוזמיאות כדי לכרוך על אצבע קטנה:

פרק ששי

א (א) המשנה בכלי עור מן הפשוט לפשוט טמא. מן הפשוט לקבול מן הקבול לפשוט מן הקבול לקבול טהור. (א) ובבגד הכל טמא (ב) אמר ר' יהודה חבריי היו אומרים השק והעור והמפץ שטלאן זה על זה לא ביטלו זה את זה. השק והעור והמפץ שנקרעו אם נותנן על הכסא (ג) ובשרו נוגע בכסא (ב) טמא ואם לאו טהור. השק והעור והמפץ שזרקן לאשפה טמאין. מטלית שטלאה על הקופה צריכה מחשבה אחר פרישתה: (ד) טלית של עני שבלתה אם היו רוב שפתותיה קיימות אע"פ שאין בה שלש על שלש טמאה. אין רוב שפתותיה קיימות אם יש בה שלש על שלש טמאה ואם לאו טהורה. רשב"ג אומר (ג) אם יש בה שלש על שלש טמאה ואם לאו טהורה. היו דבדולין יוצאין הימנה כל שכנגד השפה חיבור וכל שאינו כנגד השפה אינו חיבור: ב החמת שפחתה הכהן להיות רודה בה ככר תרומה טהורה: עור שעשאו לשלחן להיות אוכל עליו טמא ושיעורו בטפח. בית יד וחפת של (ד) חלון הרי אלו נמדדין כפולין (ה) זה הכלל הבא כפול נמדד כפול הבא פשוט נמדד פשוט א"ר יוסי [ה] שאם היו שנים זה על גבי זה (ה) שלא בטלו זה את זה: שלש על שלש (ו) בתוך הבית הרי זו טמאה שכל הבית מן המוצנע. מצאה אחר הדלת או (ז) בכסותה או פונדיון צרור בה או מחט תחוב בה או שהיתה פקוקה בסל ובקופה טהורה ולעולם אינה טמאה עד (ח) שיצביענה לבגד ר"ש אומר לדבר שהוא מקבל טומאה טמאה ולדבר שאין מקבל טומאה טהורה: ג (ו) שלש על שלש שהיתה (ט) כולה של תיאומות טמאה ר' יוסי ברבי יהודה אומר אם היתה כולה של תאומות טמאה אם יש בה אימרא טהורה. (ז) פחות משלשה על שלשה שהתקינו לפוק בו את המרחץ ולנער בו את הקדרה ולקנח בו את הרחיים מן המוכן טמא (י) ומן שאינו מוכן טהור דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר בין שהוא מן המוכן ובין שאינו מן המוכן טהור דברי ר"מ ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר בין שהוא מן המוכן ובין שאינו מן המוכן טמא ר' יהושע אומר בין מן המוכן ובין שאינו מן המוכן טהור ר"ע אומר מן המוכן טמא (יא) ומן שאינו מוכן טהור: ד שלש על שלש שעשאה לאספלנית (ח) מלוגמא ורטיה טהורה. שלשה על שלשה שעשאו לאספלנית מלוגמא ורטיה טמאה (יב) רשב"ג אומר אספלנית טמאה מלוגמא ורטיה טמאה וכן היה רשב"ג אומר העושה אספלנית מן הסממנין טהורה ומן העשבים טמאה מפני שהיא (יג) מנערת ובעור איספלנית טהורה מלוגמא ורטיה טמאה ר' יוסי ור"ש אומרים נראין דברי רבן גמליאל במטפחות ספרים (יד) ובדבריו אנו מודים ר' יהודה אומר אף של (טו) [ו] קבתית כיוצא בהן ר"א בר' צדוק אומר (טז) [ז] אלו לגמן של ספר טהור והתיק שלו טמא והעמוד שבו חיבור לטומאה ולהזאה: ה (ט) כפה של זקנה שהוא טמא מדרס ונתנו לספר ר' מאיר מטהר ור' יוסי מטמא. כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מידי טומאתן אלא בשנוי מעשה ר' יהודה אומר שנוי מעשה [ח] אינו אלא לקלקול:

פרק שביעי

א (א) נימי פסיקיא ומקטורן כל שהן. נימי של אפוקרסין עשר ואם יש (א) להן סבך כל שהן רשב"ג אומר (ב) סבך עולה למדת שלשה [ט] ואינו עולה למדת שלש על שלש היה רחב (ג) אם נותנו על הכסא ובשרו נוגע בכסא טהור ואם לאו טמא. נימי הברסין והברדסין והפמליאות והחמילות והלבדין [י] והסגוסין והכרים והכסתות ג' אצבעות: (ב) חוט המשקולת שנים עשר ושל חרשים שמנה עשר (ד) ואם לאו עובי [כ] כלינוס. חוט [ל] של בנאין ושל סיידין חמשים אמה רשב"ג אומר אף של משוחות חמשים אמה. (ג) חוט המאזנים של שוקלי מתכות טפחיים מפני שהוא תופס בשתי ידיו ומגביה: ב (ד) יד הסכין טפח (ה) ושירי הכוס טפח ושירי השפוד טפח ושירי המזרה (ו) טפחיים ויד הקרדום מאחוריו ג' אצבעות ור' יוסי אומר טפח מאחוריו טהור כולו. יד הכילוף (ז) ובין הכולף ששה (ח) יד הפחות ובין הפחות חמשה יד בן חולף חמשה ושל חולף (ט) עשרה. יד מגריפה של בעלי בתים ב"ש אומרים שבעה וב"ה אומרים שמנה. של סיידין ב"ש אומרים תשעה וב"ה אומרים עשרה. יותר מכאן אינו חיבור לא לטומאה ולא להזאה. בד"א בזמן (י) שאין עתיד לגוד אבל בזמן שעתיד לגוד חיבור לטומאה ואין חיבור להזאה דברי ר"מ (יא) ר' יהודה ור' יוסי אומרים אף לא לטומאה. אמר ר' יוסי אני (יב) אומר דבר אחד והם אמרו דבר אחד אני (יג) אומר להם [מ] אי אתם מודים (יד) לי בחוט [נ] של בנאים ושל סיידין חמשים אמה שאם רוצה לקיים יותר מכאן שהוא טהור. והם אמרו לי [ס]אי אתה מודה בנימי הסדין והסודרין (טו) והטרסי והפליון של ראש ששה אצבעות. ושל אפקרסות עשר שאם רוצה לקיים יותר מכן שהוא טמא. ורואה אני את דברי מדבריהן שאני משיבן מדבר (טז) שהוא חיבור לטומאה ולהזאה

הגהות הגר"א

(י) השיראין : (יא) הן הרכין אין בהן משום שלש על שלש אבל יש בהן משום שלשה על שלשה : (יב) שפה שלש : (יג) הסטין : (יד) ונתנה : (טו) הקילקן ופומיאות כדי : פ"ו (א) ובבגד : (ב) טהור וא"ל טמא : (ג) בין כך ובין כך אם יש : (ד) חלוק : (ה) לא : (ו) שנמצא בתוך : (ז) כסותה : (ח) שיצניענה : (ט) בה חוט של תאומות טהורה : (י) ושאינו מן המוכן : (יא) שלא מן המוכן : (יב) וחכמים אומרים בין כך ובין כך טהורה רשב"ג אומר אספלנית טהורה מלוגמא : (יג) ננערת : (יד) וכדבריו אנו מורים : (טו) קלתית : (טז) אנגילין של : פ"ז (א) בהן סבך : (ב) סבך עולה למדת שלשה על שלשה : (ג) ונתנו על הכסא : (ד) ועוביו כעובי כלינוס : (ה) ושירי הסכין טפח ושירי הכוש טפח : (ו) טפח : (ז) ובן הכילוף חמשה : (ח) יד הפוחת ובן הפוחת : (ט) ששה : (י) בזמן שעתיד לגוד אבל בזמן שאינו עתיד לגוד חבור : (יא) ור' יוסי אומר : (יב) אמרתי : (יג) אמרתי להם : (יד) תיפת לי ל"ג : (טו) והטרסין : (טז) שאינו חבור לטומאה ולהזאה על דבר שאינו חבור :

באור הגר"א

חוט שהוא תפור כו : חלוק של יוצאת החוץ שהוא עשוי כשבכה טהור עשה לו שפה שלש אצבעות :

אור הגנוז

פ"ה [א] והסגסין : [ב] והסורקן והכולך : [ג] החוט אע"פ שהוא עשוי כשבכה טהור עשה לו שפה שלש וכו' : [ד] הקרבן : פ"ו [ה] וכי באיזו מדרס נגע זה מודה ר' יוסי שאם וכו' : [ו] קברנית : [ז] אלולנין : [ח] ת"י אינו אלא ליתא בכ"י : פ"ז [ט] שלשה על שלשה : [י] והסגסנין : [כ] כליונים : [ל] המסמר : [מ] דבר אחד : [נ] המסמר : [ס] דבר אחד :

מצפה שמואל ר"ש פכ"ח מ"ח:(ל) מן המשמרת. עי' מיי' פכ"ג ה"ז:(מ) מן החרם. חרם הוא רשת וכן בר"ש:(נ) של סבכה. ר"ש פכ"ח מ"י ובשבלתה מסלקין ממנה ומניחין לסבכה אחרת ועל השבים משימין טס של זהב וחוליות של אבנים טובות ומרגליות (ר"ש שם): (ס) של זקנה. עי' ראב"ד פכ"ב מכלים וכ"מ שם שסיים בצ"ע: (א) המשנה בכלי עור. עי' מיי' פכ"ד מכלים ה"ח ור"ש פכ"ח מ"ה. ועי' ר"ש שם מ"ו:(ב) אר"י. ר"ש שם:(ג) ובשרו נוגע בכסא. עי' ראב"ד פכ"ב הכ"ד וכ"מ שם. ועי' ר"ש שם פכ"ח מ"ז : (ד) טלית של עני. מיי' פכ"ב ה"כ. ועי' ר"ש פכ"ח מ"ח : (ה) זה הכלל הבא כפול. פכ"ז מ"ו בר"ש שם : (ו) שלש על שלש. ר"ש פכ"ז מי"א : (ז) פחות משלשה על שלשה. שבת כט: ור"ש פכ"ח ע"ב : (ח) מלוגמא ורטיה. ר"ש פכ"ח מ"ג : (ט) כפה. עי' פכ"ח מ"ה : (א) נימי פסיקיא. ר"ש פכ"ח מ"ח : (ב) חוט המשקולת. פכ"ט מ"ג : (ג) חוט מאזנים. שם פכ"ט מ"ה : (ד) יד

זר זהב ומנחת בכורים

הן הרכין. דתנן העבים והרכים אין בהן משום שלש על שלש [פכ"ח מ"ז]: [ור"ל העבין ביותר אינן מקבלין טומאה בשלש על שלש אצבעות דלא חזי למידי וכן הרכין הדקין ביותר: אין בהן משום שלש על שלש גרסינן: לטומאת מת]. שיעורה בשמרים לענין נקב שאין דרך להניח פירות בשל שק ושל בגד: של שעם ושל צפירה. מיני גמי הן ודרך להניח שם פירות: ד כככרה. שהוא מנוקב וגם הפסולת אלך דרך נקביו טמא שאינו עשוי לסנן את היין אלא להכניס היין והשמן לתוך הגת: חלוק של יוצאת החוץ [גרסינן]. [זונה שעשויה חלוקה מעשה רשת ובשרה נראית מבחוץ. ומבואר במשנה דטהור ותני עלה עשה לו שפה של ג' אצבעות]. שעשה כשיעור ג' אצבעות שפה שלימה ואין בשרה נראה במקום השפה: ראב"י וכו' מן החרם. מעשה רשת ובשרו נראה שמבואר במשנה דטהור. ותני עלה אם תפרו ואין בשרו נראה מתוכו טמא: שבים של סבכה כו'. מתניתין היא שבים שלה טמא בפ"ע ותני הכא טעמיה ושיעורו. שבים הוא חתיכת בגד עשוי למעלה בהשבכה לנוי והוא אינו ממין השבכה אלא עושין אותו בפ"ע ותופרין אותו אח"כ בהשבכה וטמא בפ"ע מפני שהוא מתקנו לשבכה אחרת דזימנין שקיל לשבים מהאי וקביע ליה לשבכה אחרת: הטסין כו' שבו. שחיבר להשבים טסין של זהב או חוליות של אבנים טובות ומרגליות: ומשום חיבורי שבים. כשהם מחוברים לשבים טמאין: טהורה. דבטל מתורת מושב ממנה הואיל ונקרעה עד שבשרה נוגע בכסא: פסיקיא. אזור רחב: הקילקין. אריג של שער ועב: פומיות. פוזמקאות:

פרק ו א מן הפשוט לפשוט. מן השטיח למטפחת: מן הפשוט לקבול. מן השטיח או מן המטפחת לאמת או שאר כלי קבול: מן הקבול לקבול מן התמת לתורמל: [טהור. הטומאה שהרי נשתנה הכלי מהיפך להיפך וכלי חדשה היא אחר שמשנה מתשמיש לתשמיש כגון משכיבה לשכיבה ומקבול לקבול ועיין ברע"ב וא"ר]. ומתניתין (פכ"ח) תנא כלל אחר ופליגא והנא דתוספתא ראב"ש היא [ועא"ר]: א"ר יהודה חבריי היו אומרים השק והעור וכו' לא בטלו כו'. מטלית של שק שהיתה טמאה וטלאה על עור או של עור על שק או על המפץ לא בטל מכמות שהיתה וכדתנן (פכ"ח מ"ו) מטלית שטלאה על הבגד מטמאה שנים ופוסלת אחד [כשהוא מחובר לבגד הוי הבגד לגבה"ט כמו המטלית ופוסל אחד. הפרישה מן הבגד וכו' מבואר שם דמטמא א' ופוסל א' שהוי כאילו נגע במדרס והוי ראשון ועושה שני לפסול שלישי בתרומה] וכן הטולה על השק או על העור [דר"ש מטהר לגמרי דטפל לשק לעור ור"י ס"ל על העור טמא על השק טהור]. ור"מ קאמר בבגד ושק ועור. ור"י קאמר בשק ועור ומפץ. ובמתניתין פליגי ר"ש ור' יוסי עליה דר"מ כו': שזרקן לאשפה טמאין. דתנן (פכ"ז ב) שלש על שלש שזרקו לאשפה טהורין אבל שלשה על שלשה שיש בו שיעור מדרס אין השלכתה מטהרתה והכא בעור דשוה בו טומאת מת לטומאת מדרס ולהכי כי אית ביה שיעור טומאה אין השלכתה מטהרתה. צריכה מחשבה. לקבל טומאה מכאן ולהבא דכי היכא דטלייה לקופה מבטלה לה מטומאתה הראשונה כדתנן מטלית שטלייה על הקופה [מטמא א' ופוסל א' דהוי כמו נגע במדרס. הפרישה מן הקופה מטמאה אחד ופוסלת אחד והמטלית טהורה דהוי כחתיכה מן הקופה ובטלה טומאתה] ה"נ מבטלה לה מתורת בגד לקבל טומאה מכאן ולהבא עד דחשב עליה הכא: וקתני עלה. אם רוב שפתותיה קיימות כו'. כדתנן [פכ"ח] בגדי עניים אע"פ שאין בהן שלש על שלש הרי אלו טמאין מדרס. וקתני עלה אם רוב שפתותיה קיימות: [בגדי עניים. עשוי מחתיכות קטנות ומחוברות יחד אע"פ שאין בכל החתיכה ג' מ"מ כיון דבכל הבגד יש כשיעור טמא]: בין כך ובין כך. אף שרוב שפתותיה קיימות צריך שלש על שלש: דבלולין. מקום שנקרע יוצאין שם חוטין והן הדבלולין: שכנגד השפה. שאם רוב שפתותיו קיימות כולו חיבור אף החתיכות שלא כנגד השפה אבל הדבלולין אינו חיבור אלא כנגד השפה: ב שפחתה. כשיעור ששנינו במשנה (פי"ז ב') [היינו כשיעור שאינו מקבל טווי הערב דאז טהורה מטומאתה]: ותפת. אמרא: [נמדדין לטומאה. כשהן כפולין ואם לית ביה שיעור ואף בכלי פשוט איכא שיעורא מ"מ טמא]: הבא כפול נמדד כפול. כדתנן [פכ"ז מ"ו] אלו נמדדין כפולין וכו' אם פשוטה נמדדת פשוטה אם כפולה נמדדת כפולה: זה ע"ג זה. שאם הניח שני טלאין זה ע"ג זה לא בטלו זה את זה ושניהם חבור לבגד [ונמדדין כפולין כמו שהן]: שכל הבית. אע"פ שאינה מונחת במקום המשומר בביתו מ"מ כיון שנמצאת בבית טמאה דחשבינן כל הבית מוצנע [ולא הוי כזרקו לאשפה דטהור]: כסותה. [ה"ג] מאוסה ומלוכלכת בטיט או בצואה לאה: עד שיצניענה. [ה"ג] לאותו ג' על ג' שמצאה אחורי הדלת או כסותה: רש"א. ר"ש פליג דלא צריך הצנעה לבגד דוקא אלא סגיא בהצנעה לדבר המקבל טומאה: ג [ה"ג שלש על שלש. שהיתה בה חוט כמו בנוסחת הגר"א שנכנס בה שתי חוטין מן הערב לתוך השתי דרך מקום אחד הוי האחד כאילו אינו דהדרך הוא להיות זה נכנס וזה יוצא]: תאומות. כדתנן (ספכ"ז) שני חוטין המתאימות טהורה: כולה של תאומים טמאה. הואיל וכל הג' על ג' הכי הוא דעתו לקיים בכך אבל כשאין בה אלא חוט א' מתאימות דעתו ליטלה משם ויפחת מג' על ג': אם יש בה אימרא טהורה. מלתא באפי נפשה היא וקאי על שלש על שלש מצומצמות דאימרא ממעטו מכשיעור: שהתקינו לפוק בו כו'. [המוכן שהניחו במגוד שאינו מן המוכן שהניח אחורי הדלת וכשהצניעו לכ"ע טמא וזרקו לאשפה לכ"ע טהור וכו' ופלוגתייהו בהני תרי גוונא בתלאו במגוד ובהניחו אחורי הדלת].

והתקינו לפוק הוא דפליגי ר"א ור"י אבל לא התקינו לפוק בו דכ"ע בין מן המוכן ובין שלא מן המוכן טמא. ובגמרא דשבת מוקמינן שאינו מן המוכן היא אחורי הדלת כמ"ש. והא דתניא לעיל מצא אחורי הדלת כו' טהורה התם שלא הניחה שם מדעת. והכא שהניחה מדעת אחורי הדלת: רי"א רא"א וכו'. ומתני' (פכ"ח ב'): [דמבואר לר"א בכל גוונא טמא ולר"י בכל גוונא טהור] ר' יהודה היא: ד שלש על שלש שעשאה לאיספלנית טהורה. [דנמאס ובטלה מתורת בגד ולחכמים אף בשלשה על שלשה נמאס והא דתנא סתמא דטהורה היינו בבגד אבל בעור במלוגמא טמאה דאינו נמאס כל כך והמבואר [בפרק כ"ט] ולקמן כתוס'. ואיספלנית תחבושת מחלב ושעוה וחמאה ושמן. ומלוגמא הוא עשוי מקמח ותאנים ואינו נמאס כ"כ ולכן בעור טמאה. אף בבגד דאינו נמאס כ"כ והוי כמו מעיקרא]. ומדקתני שלש על שלש ש"מ דבבגד עסקינן דאי בעור שלש על שלש מי מטמא כלל. והתנן [פכ"ח מ"ג] העושה אספלנית בין בבגד בין בעור טהורה מלוגמא בבגד טהורה ובעור טמאה ומתניתין כחכמים דהכא דאמרי בין כך ובין כך טהורה והכא בבגד. וכי ת"מ מתניתין כת"ק דהכא ובשלש על שלש. הא מתניתין קתני נמי עור ועור על כרחך בה' על ה' דלא מטמא כלל אלא בה' על ה' ועור לא ממאים כולי האי כי בגד דבגד ממאים טפי. והשתא עור ה' על ה' טהורה. בגד שלשה על שלשה מיבעי: ומן העשבים טמאה מפני שהיא ננערת. [שננער העשב מן המטלית ומתוקן כמעיקרא דאינו נמאס]. ובמתני' משמע דלא פליג רשב"ג אלא אמלוגמא אבל באספלנית מודה. דמתניתין נמי באספלנית שעשאה מסממנים: ובעור אספלנית טהורה וכו'. הן הן דברי חכמים דאי ת"ק השתא בגד דמאיס טפי ג' על ג' טמא עור מיבעי. ואי בג' על ג' עור לא מיטמא כלל אפילו בטומאת מת ואי רשב"ג ה"ד אי בעשבים האמר אפילו בגד טמאה ולא מיבעי עור ואי בסממנים שוה עור לבגד אלא רבנן הוא דאמרי בבגד בין כך ובין כך טהורה קתני דבעור מלוגמא ורטייה טמאה: ר' יוסי ור"ש אומרים נראין דברי ר"ג במטפחות ספרים. דתנן מטפחות ספרים בין שאין מצוירות בין מצוירות טמאות כדברי ב"ש [משום דמיוחדים לתשמיש האדם] ובה"א במצוירות ניכר דמיוחדים לספרים וטהורות ולר"ג בכל גוונא טהורות דאינן תשמישי האדם: קלתית. סלים ומטפחת שלהן טהורין כיוצא בהן: אנגילין. ספסל שמשימין עליו את הספר כן פי' הר"ש [פט"ז ז]: והעמוד שבו. יש עמוד קבוע בתיק: ה כפה של זקנה. דשל ילדה טהורה ממדרס כדתנן גבי שבכה וה"ה כפה [פכ"ד מ ו] וגרסינן במתניתין [פ"כ מ"ז] של ילדה טהורה ממדרס: ר"מ מטהר ממדרס. אבל טמא ט"מ וכדתנן (פכ"ח מ"ה): [כפה. הוא מטפחת שהאשה נותנה על ראשה: ור"י מטמא. דאינו בטל בכך. לקלקול. אם מקלקל בשנוי מעשה לטהר וקמ"ל הכא בטומאת מדרס ולעיל פ"ג מיירי בטומאת מת]:

פרק ז א ומקטורן. מה שמעטפות הנשים סביב הראש. [כל שהן. הוי חיבור לבגד משום יד אף ארוכות הרבה]: סבך. כעין אריג: עולה למדת שלשה על שלשה. אם ע"י צירוף הסבך יש שלשה על שלשה מיטמא טמא מת ומדרס: שלש על שלש. ליטמא טמא מת: נימי הברסין וכו'. כולם מיני בגדים עבים ויש מהן עשוין לשטוח על מטות ושולחנות: [חוט המשקולת. הבנאים מחזיקין בידם חוט ובראשו עופרת ומורידין אותו נגד הכותל שלא יהא עקום והוא עשוי לבנינים קטנים וסגי בחוט שנים עשר: שנים עשר. אז הוי יד ולא יותר]: כעובי כלינוס. ועובי החוטין כעובי הרסן של ברזל וחתיכת ברזל המונחת בפי הסוס הוא הכלינוס: ושל סיידין חמשים אמה. ופליגא אמתני' דתנן כל שהן: משוחות. שמודדין בהן את הקרקע ויותר מחמשים אמה אינו ראוי למדוד. שאינו יכול למתוח ולמדוד כראוי: ב ושירי הסכין. אם נשבר יד הסכין ונשתייר פחות מטפח טהור והנך דלעיל דלא קתני בהו שירים. אם נשברו ונשתייר פחות מכשיעורן טמאין: [ה"ג המזרה. מה שיוצא מן המטה: מאחוריו. העץ שיוצא מן להב הברזל חוץ מן הנקב]: טהור כולו. דכל הנך שיעורין אם יש בהן יותר מכשיעור אינו טהור אלא היותר מכשיעור אבל מה שכשיעור בכל אחד ואחד טמא אבל קרדום אם יש בו יותר מכשיעור כולו טהור אף מה שכשיעור: יד הכילוף. כלי שמשברין בו אבנים ועשוי כמין קורנס כדכתיב [תהלים ע"ד] בכשיל וכלפות יהלומון: [ובן הכילוף. כילף קטן נקרא בן הכילוף. ובתולף יש חילוק כמבואר בפנים]: הפותח. ג"כ מין כלי שמשברין בו אבנים: חולף. סכינא דאשכפתא. והוא סכין של מקולין שהקצבים מקצבין בה בשר וכמו בית החליפות דאמר להם הממונה [דף לו] ששם מצניעין סכיניהן: [מגרפה. שגורפין בו תנור וכיריים: סיידין. שגורפין סיד]: יתר מכאן כו' ולא להזאה. הא דתני הכא הזאה טפי מאינך כי היכי דלא תקשי יד של סיידין אמאי לא תני ליה בעדיות בהדי קולי ב"ש וחומרי ב"ה קתני הזאה לאשמעינן כי היכי דפליגי בטומאה ה"נ פליגי בהזאה ובהזאה ב"ש מחמיר: לגוד. לחתך: דבר אחד. ראיה לדברי שהוא טהור דלא תנן במתניתין יתר מכאן בכל השיעורין אלא בחוט המשקולת [פכ"ט מ"ג] והכא ביד מגריפה ושל סיידין פליגי ר"מ ור' יוסי דר"י מדמי ליה לחוט המשקולת ור"מ מדמי ליה לנימי סדין: [בנימי הסדין. אם רצה לקיים חבור אפילו להזאה ויד מגריפה וסיידין מודו דלאו חבור להזאה ועל כרחך לא דמיין אהדדי. וטפי אית לן לדמויים לחוט המשקולת: הטרטין. כמין כובעין: והפליון. סדין שמתעטף בו]: ורואה אני וכו' [כנוסח הגר"א

על דבר שהוא חיבור לטומאה ולהזאה והן משיבין אותי מדבר שהוא חיבור לטומאה ולהזאה על דבר שמודים (יז) שאינו חיבור להזאה: כל אלו שאמרו שירי ידות (יח) ידותיהן מלפניהם. את שדרכו לאחוז בידו אחת כגון יד הקרדום טפח ואת שדרכו לאחוז בשתי ידיו כגון יד (יט) המגרפה טפחיים: ג (ה) כלי זכוכית (כ) מדברי סופרים פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין. השידה והתיבה והמגדל של זכוכית (ו) הבאין במדה טהורין ושאר כל כלי זכוכית אע"פ שבאין במדה טמאים. וזה חומר בכלי זכוכית מכלי עץ. כלי זכוכית אין מקבלין טומאה (ז) עד שתגמר מלאכתן ורשב"ג אומר משינטלו מן הספות (ח) תמחוי שעשאו אספקלריא אע"פ שמשתמש בו טהור. היה טמא ועשאו אספקלריא טמא עד שיקבענו במסמר: תרווד של מתכת בין שיש לו יד ובין שאין לו יד בין מקבל כל שהוא ובין שאין מקבל כל שהוא טמא. ושל עץ ושל [א] עצם ושל זכוכית מקבל כל שהוא טמא שאין מקבל כל שהוא [ב] אלא ממגמג ושופך ר"ע (כא) מטמא ור' יוחנן בן נורי מטהר: ד כוס (כב) של אבן שניקב (ט) והטיף לתוכו אבר ר' יוסי אומר משום ר' יוחנן בן נורי טמא משום כלי (כג) מתכת רשב"ג אומר יהודה בן שמוע היה מטמא משום (כד) ר"מ. קיתון של זכוכית שניטלו שוליו אם יכול לישב כדרכו רבי מטמא וחכמים מטהרין ואם מתחלה (כה) עשאו (י) של שולים הכל מודים שהוא טמא. הכוס והצלוחית שניקבו בין מלמעלה ובין מלמטה טהורין. תמחוי וקערה שנקבו מלמעלה טמאין מלמטה טהורין. נסדקו אם יכולין לקבל את החמין כצונן טמאין ואם לאו טהורין. ר"א בר' צדוק אומר הכוסות [ג] הצידונים החתוכין טהורין מפני שסורחין את הפה וחכמים מטמאין: צלוחית של שמן ושל יין שניטל פיה (כ) אם ניטלת ביד אחת טמאה ואם בשתי ידיו טהורה: פנס של זכוכית שיש בו בית קיבול שמן טמא. בית קיבול נר טהור. ואינו טמא אלא המשמש את הצורך: המטה והכסא והספסל והקתדרא ועריסה של זכוכית (ל) וכל מדרס כלי זכוכית טהורין. האולר [ד] והקולמס והמטוטלת והמשקלות (מ) (כו) והעמידין והכן והכנה של זכוכית טהורין:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא דבבא בתרא ממסכת כלים

הגהות הגר"א

(יז) שמודים בו: (יח) וידות ידותיהן: (יט) המקור· (כ) טומאתן מד"ס: (כא) ר"ע אומר טמא: (כב) של זכוכית: (כג) זכוכית: (כד) ר"מ משום כלי מתכות וחכמים מטהרים. קיתון: (כה) עשאה שלא שולים: (כו) והעבירין:

אור הגנוז

[א] שעם: [ב] טהור או אינו: [ג] הקיצין הסודניים החתוכין: [ד] והקולמסים וכו' והעתידין:

מצפה שמואל

הסכין. כ"ש ספכ"ט מ"ה עד כלי זכוכית: (ה) כלי זכוכית. ר"ש פ"ל מ"א ושבת טז.: (ו) הבאין במדה. מיי' פי"ב מכלים ה"ג וע"ש הטעם ברא"ב"ד: (ז) עד שתגמר מלאכתן. מיי' פי"ב מכלים: (ח) תמחוי שעשאו אספקלריא. עי' ר"ש פ"ל מ"ב עד מ"ו: (ט) והטיף לתוכו אבר. עי' ר"ש יט. וע"ש בתוס' השיטות בזה וביאור מחלוקתם. ועי' שבת טז: ובתוספות שם ד"ה וחכמים מ"ש בזה: (י) של שולים. כר"ש הגירסא לשולים כמו לקרבן בנדרים יא. שהוא כמו לא לקרבן ע"ש מ"ג: (כ) אם נטלת ביד אחת. עי' מיי' פי"ב מכלים ה"ע וכ"מ. ועי' ר"ש סוף מכילתין: (ל) וכל מדרס כו' טמאים. עי' מיי' פ"א מכלים ה"י דגרסינן טמאים וכן בר"ש וי"ג טהורין דכיון דטומאת כלי זכוכית דרבנן לא גזרו עליהן טומאת מדרס: (מ) והעמידים. עי' ר"ש סוף כלים דטמאים בשל עץ אבל בשל זכוכית טהורין:

זר זהב ומנחת בכורים

הגר"א]: כל אלו שאמרו שירי ידות ידותיהן. כל השיעורין שאמרו בין בידות בין בשירי ידות בידות שלפניהן ולא בידות שלאחריהן ופירושא דלאחריהן כהרמב"ם במתניתין (שם ד): ג טומאתן מד"ס. טעמא דכלי זכוכית דשוינהו רבנן ככלי חרס כדאמרינן בשבת בשמעתא די"ת דבר: פשוטיהן. דלא אחמירו בהו רבנן טפי מכלי עץ: ושאר כל כלי זכוכית אע"פ שבאין במדה טמאין. שדרכן לטלטל במשתייר אף שאינן מלאין ודמיין לכלי עץ דחשיב ר' יהודה במתניתין (פט"ו) ובתוספתא דבבא מציעא (פ"ה): וזה חומר בכלי זכוכית כו'. דבכלי עץ חשיב טובא הבאין במדה דטהורין ובכלי זכוכית שידה תיבה ומגדל טהורין ושאר טמאין: הספות. תנור שעושה שם זכוכית: תמחוי שעשאו אספקלריא אע"פ כו': [אספקלריא. הוא מראה שמסתכלין בו ואף שיש בו בית קבול לא חשיבא כלי]. ולתנא דתוספתא שאני לן בין טומאה דלמפרע לטומאה דמכאן ולהבא. דטומאה דלמפרע לא פרחה ומכאן ולהבא לא מקבלת טומאה. ובמתניתין תנן תמחוי שעשאו אספקלריא טמא. מדסתם וקתני מכלל דס"ל אפילו תמחוי טהור שעשאו אספקלריא טמא מכאן ולהבא כי היכי דלא פרחה טומאה דלמפרע מיניה כך מקבלת נמי טומאה מכאן ולהבא ובשבת (דף נ"ח ב) פליגי בה רש"י ובעלי תוספות: שמשמש בו. תשמיש תמחוי: טמא דמתכת אע"ג דלאו כלי קבול הוא טמא: ממגמג. מניע ומחמת נענוע נשפך כולו: ד טמא משום כלי זכוכית. קסבר סתימה מעליא היא ומ"מ לא אזיל בתר המעמיד: רשב"ג כו' משום כלי מתכת. אזיל בתר המעמיד. וכדאמרינן בשבת (דף ע"ו ב'): וחכמים מטהרין. קסברי דלא חשיב סתימה. אי נמי קסברי חשיב סתימה אלא דלא אזלי בתר המעמיד ומטהרין דקתני מדין כלי מתכת ומדאורייתא. אבל מדרבנן טמא משום כלי זכוכית כן פירש רבינו שמואל [שבת שם]: קיתון כו'. וחכמים מטהרין הואיל ונטלו שוליו בטל מתורת כלי ודמי לשוליו קערה דתנן [רפ"ל]: הכוס כו' בין מלמעלה. שדרך שתיה שישתה יצא המשקה דרך הנקב: תמחוי כו'. טמאין שתשמיש התמחוי לאכילה ולא לשתות דרך פיו וראוי להשתמש מלמטה מן הנקב: חמין כצונן. שצלוחית כשהיא שלמה מקבלת חמין וכשיש בה סדק גמור נתבקע מן החמין שנותנין לתוכה: שסורחין. מחתכין עם הפגימות שבמקום השבר: ביד אחת טמאה. שדרכה ליטל מתחתיה ולא יזיק לו מקום השבר: בשתי ידיו טהורה. שדרכה ליטלה כלמעלה ויזיקנו מקום השבר: בית קיבול נר טהור. שהבית קבול של נר מונח ע"ג הפנס והפנס עצמו אין לו בית קבול וכדתנן (פ"ד) בריש מכילתין (ועי' בפירש הר"ש שם): טהורים. דכלי זכוכית דגזור רבנן עליה טומאה משום כ"ח הוא דגזור ולא עדיפא מכ"ח דאין מדרס לכ"ח: האולר. [מספרים שמתקנים בו הקולמסין: מטוטלת. שתלוי בחבל שתופס הבנאי בידו ליישר הבנין. והעבירין גרסינן שבו תוחבין הזתים כשעולרין אותם: והכן והכנה. כלים שמסרגלים בה הספרים הנקרא (ווירע)]. וכולהו תנינא להו במתניתין [פי"ב מ"ח] אלא דהתם תנן הכירים והכא העבירים בע' והיא היא והתם בשל עץ טמאין והכא בשל זכוכית טהורין:

סליק מסכת כלים בבא בתרא בסיעתא דשמיא

תוספתא מסכת אהלות פרק א ב

פרק ראשון א (א) אחד הנוגע (א) אהילות אחד המאהיל ואחד המסיט כולן מונין במת אין לך שמטמא במשא (ב) המת אלא אדם בלבד. האוכלין והמשקין והכלים אין מטמאין במשא (ג) המת אמר ר' יוסי כדרך זו אתה יכול לומר (ד) כל המטמא במת טמא שבעה בזב טומאת ערב. (ה) כל המטמא במת טומאת ערב טהור בזב מכלום. (ו) באיזה צד אדם באדם שנים (ז) [א] ואחד בזב כלים בכלים שלשה במת ושנים בזב כלים אדם וכלים ארבעה במת ושלשה בזב בד"א בתרומה ובקדשים אבל (ב) אין הנזיר מגלח אלא על המת בלבד ואין חייבים על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד: אמר ר"ע יש לי חמשה השפוד התחוב באהל (ח) הכנוס בו אמרו לו האהל והשפוד שם אחד הן: ב (ג) העובד כוכבים והבהמה [ב] ובן שמנה (ט) וכלי האוכלים חרס והמשקין הנוגעין במת כלים הנוגעין בהן (י) טהור (יא) וכשם שאבר מן המת ואבר מן החי (ד) שחסר עצם באדם טהור כך בנבלות ובשרצים טהור: (יב) אבר שאין עליו בשר כראוי באדם טמא בנבלות ובשרצים טהור. המוח בין באדם ובין בבהמה ובין בחיה ובין בעופות ובין בנבלות ובין בטרפות ובין בשקצים ובין ברמשין טמא וחייבין עליו משם פיגול נותר וטמא ומטמא (ה) כזית במשא וכעדשה במגע. כללו של דבר מוח הרי הוא כבשר לכל דבר: ג תשעה בראש (יג) והלחי עמהן חמשה בארכובה שנים מכאן ושנים מכאן והפיקה באמצע. כל שיש בו גידים ועצמות הרי זה אבר ושאין בו גידים ועצמות אינו אבר (יד) והיתר עולה מן המנין חסר שאין בו אלא מאתים ויתיר שיש בו מאתים (ו) ושמנים (טו) כולן מצטרפים קב"ה החי ואין בו ממנין ואין בו רובע עצמות:

פרק שני א (א) ישראל ששחט בהמה טמאה לעובד כוכבים שחט בה שנים או רוב שנים ועדיין מפרכסת מטמא טומאת אוכלין. אבל לא טומאת נבלות אבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה (א) כפורש מן החי ואסורה לבני נח ואפי' מתה הבהמה נחרה (ב) מטמא טומאת אוכלין; שחט בה דבר שנעשית טרפה אין בה טומאה של כלום ועובד כוכבים ששחט בהמה טהורה לישראל (ג) ושחט בה שנים או רוב שנים ועדיין היא מפרכסת מטמאה טומאת אוכלים אבל לא טומאת נבלות ואבר הפורש ממנה כפורש מן החי ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסורה לבני נח ואפי' מתה (ד) בהמה: נחרה אינה מטמא טומאת אוכלין שחט בה אחד או רוב אחד אין בה טומאה של כלום. שחט (ה) בה דבר שאין עושה טרפה וישראל בא וגמרה מותרת באכילה. שחט בה ישראל שנים או רוב שנים ואחד עובד כוכבים ואחד ישראל חותך ממנה בשר וממתין לה עד שתמות ומותר באכילה: ב (ב) מלא תרווד רקב שאמרו ישנו מעיקר אצבעותיו ולמעלה דברי ר"מ וחכ"א מלא חפניו ואיזהו

הגהות הגר"א

פ"א (א) ואחד המאהיל: (ב) תי' המת ל"ג: (ג) תי' המת ל"ג: (ד) בזב כל הטמא במת טומאת: (ה) וכל הטמא: (ו) כיצד: (ז) במת: (ח) או הנוגע באהל אמרו לו: (ט) וכ"ח והאוכלין הנוגעים: (י) טהורין: (יא) כשם שאבר מן החי שחסר: (יב) תיבות אבר כו' טהור ל"ג: (יג) והלחיין: (יד) היותרת: (טו) ואחד כולם מצטרפים למנין קכ"ה: החי אין בו לא רוב מנין ולא רובע עצמות: פ"ב (א) כבשר הפורש מן החי ואסור: (ב) אינה מטמאה טומאת אוכלין ועובד כוכבים ששחט ומה שבינתים ל"ג: (ג) שחט: (ד) הבהמה: (ה) שחט עובד כוכבים במקום שאין ישראל עושה אותה טריפה ובא ישראל וגמרה מותרת באכילת. שחט ישראל בין במקום שעושה אותה טרפה ובין במקום שאין עושה אותה טריפה ובא עובד כוכבים וגמרה שחיטתו פסולה:

אור הגנוז

פ"א [א] במת: [ב] ובן שמונה ליתא: פ"ב [ג] תפוסה:

מצפה שמואל

(א) אחד הנוגע ואחד המסיט. הוזכרה בכ"מ בפ"א מהל' ט"מ ה"ז ועיין כל זה פ"א מ"א ומ"ב וכר"ש וביכו' נזיר פ"ז שהביא הר"ש פ"א מ"ב: (ב) אין הנזיר מגלח. עי' ר"ש פ"א מ"ב שהביא זה וע"ש שהוכית מכאן דד' היינו בחבורין דקתני דומיא דזב. ועי' נזיר נו: ותוספתא דנזיר פ"ה: (ג) העובד כוכבים והבהמה. עי' כ"מ פ"א מט"מ הי"ג: (ד) שחסר עצם. עי' מיי' שם פ"ב ה"ד וע"ש בהשגות דפליגי לענין טומאת אהל: (ה) כזית במשא וכעדשה במגע. עי' בפ"ב מהל' אהה"ט ה"ב וכ"מ שם והר"ש הביא זה ספ"א: (ו) ושמנים וא'. בכורות מה: ה"ג שם והוא באשה ד' אצבעות יתרים הרי כ"ד אברים וגם יש לה ב' צירים וב' דלתות ומפתח הרי ה' הרי כ"ט ס"ס רע"ז. ואגבעה פירש"י דלא ידעינן מאי היא: (א) ישראל ששחט. חולין קכא: ע"ש כל זה בגמרא. ועי' ר"ש מ"ט בטהרות פ"א שהגיה שם התוספתא זו ע"פ הש"ס: (ב) מלא תרווד

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [אחד הנוגע כו'. המסיט. שמזיז את המת ממקומו. משא הוא שאינו מזיזו אלא המת מכביד על האוכלין בהפסק שאינו נוגע וכן האוכלים על המת דאין כאן לא נגיעה ולא אוהל]: אחד הנוגע כו'. בין נוגע בין מאהיל בין מסיט. כולם מונים במת ראשון שני ושלישי לתרומה ויכול למנות שנים שלשה וארבעה [כגון המבואר במשנה דשנים נוגעים במת אחד טמא טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. כגון אדם במת טמא שבעה ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב. וכשלשה כלים במת נעשין כמותו אבי אבות הטומאה וכלים בכלים אב הטומאה וטמאין שבעה. אדם בכלים. טמא טומאת ערב. וכן ארבעה כלים במת דהוו אבי אבות הטומאה. אדם בכלים אב הטומאה. כלים באדם כמותו אב הטומאה. (הכלל דכלים נעשין כמות הדבר שהן נוגעין בו לבד כלים השניים דאינם נעשים ככלים ראשונים) אדם בכלים טמא טומאת ערב]: אין לך שמטמא במשא. בין במת ובין בזב. במת כדתנן בפרק בתרא דזבים כל הנושא ונישא ע"ג מת טהור חוץ מן המאהיל ואדם בזמן שהוא מסיט. ובזב כדתניא בתוספתא דזבים פ"ה אין לך דבר שאין בו רוח חיים שמטמא בהיסט ואין דבר מסיט את הטמא מטמא אלא שיש בו רוח חיים: [אדם באדם. הנוגע במת דהראשון טמא טומאת שבעה והשני טמא טומאת ערב אבל בזב כה"ג השני טהור דאדם הנוגע בזב הוה ראשון ושוב אינו מטמא: שלשה במת. כדפרישנא לעיל]: כלים בכלים שלשה במת ושנים בזב. משכב הזב ומושבו מטמא אדם וכלים: כלים אדם וכלים כו' ושלשה בזב. אדם הנוגע במשכב ומושב הזב מטמא כלים הנוגע בהן בשעת מגעו במשכב ומושב כל זמן שלא פירש כדתנן בריש פרק בתרא דזבים וכלים הראשונים של זב לא הוו. דומיא דכלים הראשונים של מת דבמת בכל הכלים קמיירי ובזב במשכב ומושב דוקא דשאר כלים הנוגעים בזב לא מטמאי אדם וכלים: [חמשה. טומאות במת: השפוד. ברזל תקוע שעליו מותחין את האוהל דהאהל והשפוד ואדם הנוגע בשפוד וכלים הנוגעים באדם טמאין טומאת שבעה וכלים באדם חמישי טומאת ערב]: ב העובד כוכבים והבהמה ובן שמונה [וכלי חרס גרסי'].העובד כוכבים כו' לאו בני קבולי טומאה נינהו כלל אלא משום כלי חרס והאוכלין קתני כלים הנוגעים בהם טהורין דאינהו טמאין אלא דלא נעשו אב הטומאה לטמא כלים הנוגעים בהן: [באדם טהור. דאין אבר מן החי טמא אא"כ יש בו גידין ובשר ועצמות: כך בנבלות. כאבר שאין בו כשיעור כגון פחות מכזית בנבלה ופחות מכעדשה בשרץ דטמא אבל באין בו עצם טהור (ע"ש בפ"א מ"ז): ג תשעה בראש. מנין האברים במ"ת. ומבואר במשנה פ"ק וקאמר כאן דסלאיים עמהן: מן המנין. מרמ"ח שמטמא באוהל]: חסר שאין בו אלא מאתים. שנברא חסר שני אצבעות בכל יד ובכל רגל שהוא שמונה אצבעות ובכל אצבע יש בו ששה אברים כדתנן במתניתין ששה בכל אצבע הרי חסר מ"ח אברים. כולן מצטרפין לענין קב"ה ואע"ג דבחסר רובא דידיה במאה ואחד. וביתיר רובא דידיה לא הוי עד קמ"א. מ"מ אנן לאו בתר רובא דידיה אזלינן אלא בתר רובא דעלמא ורובא דעלמא קב"ה הוו אברים היתירים מצטרפים ביתר לקב"ה [(ועי' בכורות מה.): החי. כגון בן שמונה וכן הגוסס]:

פרק ב א ישראל ששחט כו' טומאת אוכלין. אם נגעה בשרץ טמאה ראשון כשאר אוכלין הואיל ושחטה שחיטה מעליא דכי האי גוונא בטהורה שחיטה מעליא הוא לישראל לשוויה אוכל והכא בהא שחיטה חשב עליה להאכילה לעובד כוכבים ומשוי ליה אוכל: אבל לא טומאת נבלות. כדתנן במתניתין ו' דפ"ק בהמה וחיה אין מטמאין עד שתצא נפשם והכא הרי היא עדיין מפרכסת. [אבל כשמתה טמאה נבלה דאין שחיטה מועילה מידי נבלה בבהמה טמאה]: אבר הפורש ממנה כפורש מן החי. הואיל ועדיין היא מפרכסת כחי חשיבה ומטמא משום אבר מן החי דאמרינן (חולין קכ"ז) אבר מן החי מטמא כנבלה. ובשר הפורש ממנה כפורש מן החי ואסורה לבני נח אבל טומאה ליתא בבשר הפורש מן החי: אפילו מתה הבהמה. דהא שקלה בעוד היא מפרכסת: נחרה ועודה מפרכסת: אינה מטמאה טומאת אוכלין.[גרסינן] דלא אסכתן בה היתר אכילה לא לישראל ולא לב"נ הואיל ועודה מפרכסת: [שחט בה דבר שנעשה טרפה. בש"ס שחט בה אחד או רוב אחד והיינו שעשה טרפה כמבואר כאן: של כלום. כלומר טומאתו אינה מחשבתו דלאו שחיטה הוא]: שחט עובד כוכבים כו'. הואיל ואם שחט ישראל בכה"ג שחיטה מעליא ה"נ קא מהניא מחשבה דעובד כוכבים לצורך ישראל למשוי לה אוכלא: שחט בה אחד כו'. אין בה טומאה של כלום: [שאין ישראל עושה אותה טרפה. כגון בחלי קנה: במקום שעושה אותה טרפה. כגון רוב קנה או משהו ושט]: וממתין לה עד שתמות. כדתניא (סנהדרין ס"ג) מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בל"ת שנא' לא תאכלו על הדם: [ומותרת באכילה.אף לבני נח דאף דשחיטה לגבי עובד כוכבים ליכא מ"מ ליכא מידי דלישראל שרי ולעובד כוכבים אסור: ב תרווד. כף שאמרו במשנה דהוא טמא. ורקב הוא עפרורית המת שנרקב]: מעיקר אצבעותיו ולמעלה. מפרק של סוף פסת יד שמתחילין האצבעות ולמעלה שהוא כל אורך האצבעות: וחכ"א מלא חפניו. בסדי אצבעותיו:
אבל

(ג) ואיזהו מת שיש לו רקב הנקבר ערום בארון של אבן על גבי הרצפה ועל גבי הטבלא של שיש אבל הנקבר בכסותו ובארון של עץ על גבי עפר אין לו רקב (ו) ונוטלה עפר מתחתיו וזהו עפר קברות מלא תרווד ועוד: [א] תבוסה שנמצאת בקבר ואין ידועה מה טיבה זהו עפר קברות מלא תרווד ועוד (ד) פירש ר"א ברבי צדוק בורר את הצרורות ואת הקיסמין (ז) והודאין נוטל את הודאין ומניח את הספק וזהו עפר קברות מלא תרווד ועוד: ג שדרה (ח) שגידר רוב חליות שלה אע"פ ששלדה קיימת טהורה בזמן שהיא בתוך הקבר אפי' משוברת ואפי' מכותתת טמאה מפני שהקבר מצרפה: ד (ה) הגולגולת שהיה בה נקב אחד ארוך או (ט) שהיו בה נקבים הרבה מצטרפין למלא מקדח אמר רבי יוסי בן המשולם מעשה בעין בול (י) אחד שנחתכה גולגלתו (יא) וטלה עליה הרופא מטלת של קרוייה וחיה אמר לו ר' שמעון בן אלעזר משם ראיה אע"פ שחיה כל ימות (יב) [ב] השנה משירדו גשמים נכנסה עליו צנה ומת: ה (ו) כזית בשר הפורש מאבר מן החי ר"א מטמא השיבו את ר' אליעזר (יג) שלש תשובות לא אם אמרת במת שיש (יד) בו רוב רובע רקב תאמר באבר מן החי שאין בו [ג] רובע הקב. דבר אחר מי תלוי במי אבר תלוי בבשר או בשר תלוי באבר הבשר תלוי באבר אפשר שהבשר מטמא במגע ובמשא ובאהל והאבר יהיה טהור אמר ר"ש תמה אני אם טימא ר' אליעזר לא טימא אלא בזמן שיש באבר בשר כראוי שיהא זה וזה מטמא במגע ובמשא ובאהל: ו (ז) עצם כשעורה הפורש (טו) מן החי ר' נחוניא מטמא השיבו את ר' נחוניא (טז) שלש תשובות (ח) לא אם אמרת במת שיש בו (יז) [ד] רובע רקב תאמר באבר מן החי שאין (יח) בו רוב רובע רקב דבר אחר מי תלוי במי אבר תלוי בעצם או עצם תלוי באבר העצם תלוי באבר אפשר שהעצם מטמא במגע ובמשא והאבר (יט) יהא טהור אמר ר"ש תמה אני אם טימא ר' נחוניא לא טימא אלא בזמן שיש באבר עצם כשעורה שיהא זה וזה מטמא במגע ובמשא השיב ר' יהושע על דברי שניהן ומה החי שיש בו רמ"ח אברים עצם ובשר הפורשין ממנו טהורין אבר שאין (כ) רמ"ח אינו דין שיהא העצם ובשר הפורשין ממנו טהורים השיב רבי על דברי ר' יהושע לא אם אמרת בפורשין מן החי שכן פרשו מדבר טהור תאמר בפורשין מן האבר שכן (כא) פרשו מדבר טמא:

פרק שלישי

א אמר ר' יהודה לא נחלקו ר"ע וחכמים (א) על רביעית דם שפרשה משני מתים שהיא טהורה על מה נחלקו על רביעית דם שפרשה משתי רביעיות משני מתים שר"ע מטמא וחכמים מטהרין ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש לא נחלקו ר"ע וחכמים על רביעית דם שפרשה משתי רביעיות משני מתים שהיא טמאה על מה נחלקו על רביעית דם שפירשה משני מתים שר"ע מטמא וחכמים מטהרין: ב אבא שאול אומר (ב) רביעית תחלת דמו של קטן. דם הקטן שיצא (א) כולו ואין בו רביעית ר"ע אומר כל שהוא. וחכמים אומרים רביעית שר"ע אומר טומאה בדם וטומאה בעצמות מה עצמות אע"פ שאין בהן רובע טמאין אף (ב) דם אע"פ שאין בו רביעית טמא. השיבו את ר"ע שלש תשובות לא אם אמרת בעצמות (ג) שרובו טמא בלא רובע תאמר בדם שאינו טמא אלא (ד) רביעית. דבר אחר לא אם אמרת בעצמות שמיעט עצמות טמא ועצם כשעורה הפורש (ה) מהן טמא תאמר בדם שאינו טמא אלא רביעית. דבר אחר לא אם אמרת בעצמות שבידוע שכולן לפניך תאמר בדם שאנו אומרים שאם נשתיירה הימנה טפה כל שהוא טהור

אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בזמן שיצא כולו אמרו לו אי אפשר (ו) לכן: ג (ג) רובע עצמות מרוב הגויה בגודל ועצמות (ז) [ו] אע"פ שאין בהן רובע טמאין (ח) [ה] רובע עצמות מרוב הגויה (ט) בבנין ועצמות רוב הגויה בבנין אע"פ שאין בהן רובע טמאין. ר' יהודה אומר (י) לשון אחר ב"ש רובע עצמות מן הגויה מרוב הבנין או מרוב המנין רוב בנינו ורוב מנינו של מת אע"פ שאין בהם רובע טמאין (יא) ואיזהו בנינו השוקים והירכים והצלעות והשדרה ואיזהו מנינו [ו] אצבע ידים ורגלים בלבד שיהא בו עשרים וחמשה. (ד) אמר ר' יהושע (יב) יכול אני לעשות דברי ב"ש (יג) [ז] וב"ה אחד משוקים ומירכים נמצא רוב בנינו בגודל וחצי רוב בנינו וחצי רוב מנינו אינן מצטרפין (ה) כחצי זית בשר וכחצי זית נצל מצטרפין זה עם זה ושאר כל הטמאות שבמת אין מצטרפות זו עם זו מפני שלא שוו בשעוריהם: ד (ו) הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל ואין מטמאים במשא ר' אליעזר אומר מטמאין במשא מק"ו מה אם מטמאין במגע הקל לא יטמאו (יד) [ח] חבור אמר לו ר"ע אם מטמאין במגע המרובה יטמאו במשא מועט אמר לו ר' אליעזר (טו) מה זה עקיבא והלא טומאת האהל מועטת בשניהן והרי הן מטמאין בה ואי מטמאין באהל המועט לא יטמאו במשאה מרובה נסתלק ר"ע וקפץ ר' יהושע אמר לו מרובה טומאת אהל מטומאת המשא שהמאהיל על (טז) גבי המת בסוכה טמא ומסיטו טהור (ז) והעושה סוכתו על פתחו של קבר המאהיל עליה טמא והמסיטה טהור. אמר ר"ש זה הוא הנדון אם סוכה שיש לה פתח הרי היא הוצצת על גבה אם סוכה שאין לה פתח זה הוא גולל עצמו. אלא כך צריך להשיבו מרובה טומאת האהל מטומאת משא (יז) שכל מטמאין באהל ואין לך שהוא מטמא במשא אלא אדם בלבד: מעשה בבית דגן ביהודה באחד שמת ערב פסח והלכו לקברו ונכנסו האנשים וקשרו (יח) את החבל בגולל משכו האנשים מבחוץ ונכנסו הנשים לקברו והלכו האנשים ועשו פסחיהן לערב: ה (ח) שתי אבנים גדולות של ארבע ארבע טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתיהן טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי שניה טהור מפני שיש לטומאה זו דרך שתצא:

פרק רביעי

א (א) רבי יוסי אומר מלא תרווד רקב מטמא במגע ובמשא ובאהל: (ב) ר"ש אומר של"ש טומאות פורשות מן המת שתים בכל אחת והשלישית אין בהן (א) אלו הן גולל ודופק ועצם כשעורה מלא תרווד רקב גולל ודופק מטמאין (ב) במגע (א) ובאויר ואין מטמאין במשא (ג) והיכן הוא משאן עצם כשעורה. עצם כשעורה מטמא במגע ובאויר ואין מטמא באהל והיכא הוא אהל מלא תרווד רקב. מלא תרווד רקב מטמא (ד) במשא ובאהל ואין מטמא במגע (ה). וכן היה ר' (ו) יוסי אומר כזית מן המת (ג) שחלקו אפי' לעשרה מטמא במשא ובאהל ואין מטמא במגע: ב אמר ר' יהודה (ד) ששה דברים היה ר"ע מטמא וחזר בו. מעשה שהביאו קופות של עצמות (ז) מכפר (ב) טביא והניחום באויר ביהכ"נ בלוד ונכנס תיאודרים הרופא וכל הרופאין עמו ואמרו אין כאן שדרה ממת אחד ולא גולגולת ממת אחד אמרו הואיל ויש (ח) [ט] כן מטמאים ויש (ט) כן מטהרין נעמוד למנין התחילו מר"ע וטיהר אמרו לו הואיל ואתה (י) שהיתה מטמא טהרת יהו טהורין אמר ר"ש ועד יום מיתתו של ר"ע היה מטמא ואם משמת חזר בו איני יודע: ג (ה) חלב המת שהיה שלם (יא) והתכו טמא היה מפורד והתכו טהור שאין חיבורי אדם חיבור. (ו) אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש (יב) או בקיסם אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור: קולית המת

א) במשא. ב) כד"נ הגי' טמא.

הגהות הגר"א

(ו) והנוטל עפר וכו' נמצא עפר ואינו יודע מה טיבה. פירש ר"א: (ז) תי' והודאין ל"ג: (ח) שגיררה רוב חוליות ממנה: (ט) או נקבים הרבה: (י) באחד: (יא) ותלה: (יב) החמה וכיון שעברו עליו ימות הצנה מיד מת: (יג) שתי: (יד) לו רוב ורובע ורקב כו' שאין לו רוב ורובע ורקב: (טו) מן האבר מן: (טז) שתי: (יז) רוב ורובע ורקב: (יח) לו רוב ורובע ורקב: (יט) יהיה טהור השיב ר' יהושע ומה שבינתים ל"ג: (כ) בו רמ"ח אברים: (כא) מדבר טמא פירשו: פ"ג (א) ממנו כולו כו' וחכ"א אינו טמא אלא עד שיש בו רביעית: (ב) הדם: (ג) שכן רובן: (ד) ברביעית: (ה) ממנו: (ו) בכך: (ז) רוב הגויה בגודל ואע"פ: (ח) ורוב: (ט) במנין ועצמות רוב הגויה במנין ואע"פ: (י) בלשון אחר בש"א מעצמות משנים או משלשה מן הגויה בה"א רובע עצמות כו' מרוב בנין או מרוב מנין רוב בנינו או רוב מנינו: (יא) שמאי אומר אף מעצם אחד ואיזה כו' מנינו אצבעות ידים ורגלים ובלבד שיהיה בו קכ"ה: (יב) יכולני: (יג) ודברי ב"ה כאחד משני שוקים וירך אחד כדברי ב"ש ובמפרק' ידיו ורגליו כדברי ב"ה ובשדרה וגולגולת כדברי שמאי חצי רובי מנינו וחצי רוב בנינו אין: (יד) במשא החמור: (טו) עקיבא: (טז) על המת: (יז) שהכל: (יח) וקשרו החבל: (א) ואלו: (ב) במגע ובאהל ואין: (ג) והיכן הוא משאן עם אחד מהן. עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל והיכן הוא אהלו עם א' מהן מלא: (ד) באהל ובמשא: (ה) והיכן הוא מגעו עם א' מהן: (ו) שמעון: (ז) לבהכ"נ של טורסיים והניחום באויר בהכ"נ נכנס תודוס הרופא: (ח) כאן: (ט) כאן: (י) הוא: (יא) והתיכו כו' והתיכו טהור: (יב) או בקיסם ל"ג:

אור הגנוז

פ"ב [א] תפוסת: [ב] החמה: [ג] רוב: [ד] רוב: פ"ג [ה] מכאן ועד רבי יהודה ליתא: [ו] אפילו ראשי אצבעות ידים ורגלים: [ז] ודברי ב"ה: [ח] במשא החמור: פ"ד [ט] ויש כאן מטמאים ויש כאן וכו':

מצפה שמואל

רקב. נזיר נ. ע"ש פלוגתא דר"י וחזקיה: (ג) ואיזהו מת. נזיר נא.: (ד) פירש ראב"צ. שם. ושם: עי' רש"י ותוס' שם: (ה) הגלגולת. עי' משנה ג' פ"ב: (ו) כזית בשר הפורש. עי' חולין קכט: ועי' ר"ש פ"ב מ"ו כל זה: (ז) עצם כשעורה. ע"ש בר"ש ושם: (ח) לא אם אמרת. עי' נזיר נה:: (א) על רביעית דם. עי' סנהדרין ד. ור"ש פ"ב מ"ב: (ב) רביעית תחלת דמו של קטן. ר"ש פ"ב מ"ב וטעמא קאמר דלכן טמא ברביעית. ועי' בתוספתא כלים פ"א: (ג) רובע עצמות מרוב הגויה. עי' ר"ש פ"ב מ"א: (ד) אר"י יכול אני לעשות. עי' נזיר נג: וגרסינן שם דתניא כמבואר שם על הגליון: (ה) כחצי זית בשר. מיי' פ"ד מטו"מ ה"ג וע"ש בכ"מ ור"ש שם הביא זה: (ו) הגולל. עי' ר"ש פ"ב מ"ד ומ"ש ג"כ בשם הספרי בזה בארוכה: (ז) והעושה סוכתו. עי' ר"ש שם. ועי' מיי' פ"ז ה"ז מטו"מ וע"ש בהשגות וכ"מ: (ח) שתי אבנים גדולות. מיי' פ"ז מטו"מ ה"ו מ"ש הכ"מ בשם הרי"ק דמאהיל על כל א' משתיהן טמא לפי שאין לטומאה מקום לצאת ע"ש. ועי' תוס' סוכה כג. ד"ה ולא גולל שהוכיחו מזה דהתם דהגולל כולו תלול: (א) ר' יוסי אומר. עי' ר"ש פ"ב מ"א. ועי' חולין קכה: דאמרינן שם ור"י איך מטמא במגע הלא אין נוגע בכולו בכ"א: (ב) רש"א שלש טומאות. חולין קכו. ועי' כ"מ פ"ב מטו"מ ה"א: (ג) שחלקו אפי' לעשרה. עי' ר"ש פ"ב מ"ז שהביא זה יעו"ש היטב: (ד) ששה דברים. נזיר נג.: (ה) חלב המת. נזיר נ. ור"ש פ"ג מ"ד: (ו) אתרוג שנפרץ. נזיר נ. והובא בתוס' זבחים קה: ד"ה חבורי אוכלין וע"ש דתמהו על הך דמי פירות מדוע אינו חבור וע"ש ל"ק מ"ש בזה:

זר זהב ומנחת בכורים

אבל שנקבר בכסות. ואפילו בארון של אבן שהכסות נרקבת ומתערב עפר הכסות עם עפר המת והלכה למשה מסיני ברקב דמטמא מלא תרווד דוקא ברקב המת עצמו בלא תערובת עפר אחר עמו: וארון של עץ. אפי' נקבר ערום שהעץ נרקב ומתערב עפרו עמו וכן ע"ג עפר: והנוטל עפר מתחתיו זהו עפר קברות. כשיש תערובת עפר אחר עם עפר המת עצמו נקרא עפר קברות ושוב לא מטמא במלא תרווד אלא בעינן מלא תרווד ועוד. והיינו עפר קברות דתנן (פ"ב ב'): נוטל את הודאין. הן צרורות וקיסמין דודאי לאו עפר קברות נינהו [ובש"ס הגירסא קסמות וכן קיסמות אדמה שנעשו מן הדם ומן המוהל. וקיסמין הוא מן הארון או קיסמין מן עצי בשמים]: ומניח את הספק. וזהו הספק עפר קברות: ג [שדרה. דמטמאה באהל דבנין האדם ניכר בו]: שדרה שגיררה רוב חוליות ממנה. שעקר רוב חוליותיה ואע"פ שחוליותיה הנעקרות מונחות בצדה טהורה: ד מצטרפין למלא מקדח. ולא מטמאי באוהל לב"ש כדתנן (פ"ב ג'): [קרויה. דלעת: וחיה. וכל שינטל מן החי ולא הוה טרפה. במת לא הוה חסרון (לב"ה) ומטמא באוהל]: ה כזית בשר כו' ר"א מטמא. דמצינו אמ"ה מטמא כמת שלם מה מת בשר הפורש ממנו טמא אף אמ"ה בשר הפורש ממנו טמא: [שיש לו רוב. בנין ורוב מנין האברים [ורובע עצמות] ורקב הל"מ לטמא]: והאבר יהיה טהור. באוהל הואיל ואין עליו בשר כראוי כדתנן מתניתין רפ"ב אבר שאין עליו בשר כראוי מטמא במגע ומשא ואינו מטמא באהל אלא בזמן שיש באבר בשר כראוי שיאמר עליו בשר כראוי אחר שפירש ממנו כזית הבשר וזה וזה מטמאין אף באהל: עצם כשעורה הפורש כו' ר' נחוניא. מטמא שאבר מן החי מטמא כמת שלם מה המת עצם כשעורה הפורש ממנו טמא אף אמ"ה עצם כשעורה הפורש ממנו טמא: והאבר יהיה טהור. מכלום כדתנן (פ"ב מ"ה) ואבר מן החי שחסר עצמו: על דברי שניהם. ר"א ור' נחוניא [(והוא תשובה ג' לנו"י) וכן בעדיות]:

פרק ג א [ר"ע וחכמים. בפ"ב מ"ב: משתי רביעיות. מן המתים שנתערבו ואח"כ חלקן שהיה טמא כשהיה לבדו שדם המת ברביעית לכך רבי עקיבא מטמא]: ב אבא שאול אומר כו'. בא ליתן טעם מפני מה אמרו דם המת ברביעית מפני שתחלת דם הקטן ברביעית וכן אמרו בספרי זוטא כזית מן המת טמא שכן הוא תחלת יצירתו. ושרץ שיעורו בכעדשה הואיל ותומט תחלת ברייתו בכעדשה: מה עצמות אע"פ שאין בהם רובע טמאין. אם נקט עצמות כל הגוף של קטן טמאין אע"פ שאין בהם רובע אף הדם אם יצא ממנו כולו אע"פ שאין בה רביעית טמא וע"ז השיבו לא אם אמרת בעצמות שכן רובן טמא כגון רוב מנינו או רוב בנינו טמא בלא רובע וכ"ש כולן תאמר בדם לא מצינו בו טומאה אלא ברביעית ולא רובו של אדם וכן כולו נמי לא: [כל שהוא. כיון שחסר לחיותו שיוכל לחיות בה אין זה דם הנפש: כולו. כל הדם מן הקטן: ג שאין בהם. בגודל קכ"ה אברים: מרוב הגויה. בנפל שהיו העצמות נלקחין מרוב בנין או מרוב מנין אע"פ שאין בהם רוב בנין ורוב מנין: בש"א מעצמות גרסינן כנוסחת הגר"א וכן בנזיר (נב:) הכל מבואר שם כנוסחא זו]: בש"א משני עצמות או משלשה עצמות הרובע מטמא באוהל אבל מעצם אחד לא: א"ר יהושע יכולני כו'. משני שוקים וירך אחד כדברי ב"ש. שהוא שלשה עצמות כדברי ב"ש והוא מרוב הבנין: ובמפרקי ידיו ורגליו כדברי ב"ה. והוא מרוב המנין: ובשדרה וגולגולת. כדברי שמאי שהוא מעצם אחד. ורובע ממנו מטמא באהל שהשדרה וגולגולת עצמן מטמאין באהל כמת שלם [וכנוסחת הגר"א בכל זה ועפר"ש פ"ב מ"א]: ונצל. בשר מן המת שנימוח ונעשה ליחה סרוחה מצטרפין שניהם שיעורן בכזית משא"כ חצי שעורה מן העצם וחצי זית מן בשר או חצי תרווד רקב דלא שוו בשיעורן: ד הגולל. אבן גדולה שסותמין בה הקבר למעלה והדופק הוא שני אבנים מן הצדדים]: מה אם מטמאין במגע הקל. שהקלו בה בנבלה שהנוגע בהנבלה אינו מטמא בגדים: לא יטמאו במשא החמורה. שהחמיר בה בנבלה שהנושא את הנבלה מטמא בגדים: א"ל ר"ע אם מטמא במגע מרובה. שריבה בה טומאה שמטמא בשרץ וש"ז ומי חטאת שאין בהם כדי הזיה שמטמאין במגע ואינן מטמאין במשא: טומאת אהל מועטת משניהם. שאינו מטמא אלא במת בלבד: לא יטמאו במשא המרובה. שריבה בה טומאה מבאהל שמטמא בזב וזבה ורוקו ומימי רגליו וזובו ושכבת זרעו ודם הנדה ונדה ומשכב ומושב ונבלה ומי חטאת שיש בהם כדי הזיה: שהמאהיל על המת בסוכה טמא. שהיא כקבר סתום שמטמא כל סביביו הלכך המאהיל עליה טמא והמסיט את הסוכה טהור וכן העושה סוכתו על פתחו של קבר: א"ר"ש זהו הנדון. ואם סוכה שאין לה פתח וזהו גולל עצמו. שהסוכה הסתומה שאין לה פתח לצאת משם הטומאה ה"ה גולל עצמו וכשם שהגולל מטמא במשא לר"א כך היא מטמאה במשא לר"א. [ואם יש לה פתח הוצאת ואין כאן טומאת אוהל]: אלא אדם. כדתנן בפרק בתרא דזבים כל הנושא ונישא ע"ג המת טהור חוץ מן המאהיל והדם בזמן שהוא מסיט: ונכנסו הנשים. שלא יטמאו האנשים באהל: ועשו פסחיהם לערב. מכלל דגולל אינו מטמא במשא לאפוקי מדר"א דאמר מטמא במשא: ה המאהיל ע"ג שתיהן טמא מפני שהוא קבר סתום ומטמא כל סביביו: דרך שתצא. ד"ט כשיעור יציאת המת. [לכן בפחות מד"ט אף שנוטל אחד מ"מ כנגד הב' טמא. (ועכ"מ בשם הרי"ק)]:

פרק ד א ר' יוסי אומר כו'. ומתניתין דתנן מלא תרווד רקב שגבלו במים אינו חיבור מכלל דלא מטמא במגע דלא כר' יוסי ור"ש היא: ר"ש אומר שלש טומאות פורשות מן המת. הרבה טומאות פורשות מן המת אלא שלש פורשות שאין בכל אחד אלא שתי טומאות והשלישית אין בהם כדמפרש ואזיל ואלו הן כו' וכדתנן מלא תרווד רקב אינו חבור לטומאה אפילו גבלו במים אינו חיבור לענין מגע משום דחבורי אדם אינו חבור ולא מיבעיא לא גבלו דלא מטמא במגע דהא לא נגע בכולו אבל באהל ובמשא מטמא שהרי מאהיל על כולו ונושא את כולו. ותנן ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באוהל עצם כשעורה. ותנן הגולל והדופק מטמאין במגע ובאוהל ואינו מטמאין במשא והיינו הנך שלש דקא חשיב ר"ש: גולל. זה כסוי העליון הדף שנותנין על המת. דופק זה המסמיך להגולל כדתנן איזהו הדופק את שהגולל נשען עליו: עם אחד מהן. מהשתים הנשארות עם כל אחד ואחד מהשתים הנשארות: וכן היה ר"ש אומר וכו' ואינו מטמא במגע. דהא לא נגע בכולו ואפילו חברו לא מטמא במגע דחבורי אדם אינו חיבור: ב א"ר יהודה ששה דברים היה ר"מ מטמא וחזר בו. וכן המפורשין במשנה (פ"ב מ"ז) השדרה והגולגולת משני מתים רביעית דם משני מתים ורובע עצמות משני מתים ואבר מן המת משני מתים ואבר מן החי משני אנשים עצם כשעורה שנחלק לשנים [עי' נזיר נד. וצ"ע] וכולן שנינו ר"ע מטמא וקאמר ר' יהודה שחזר בו וקא מייתי מעשה משדרה וגולגולת משני מתים שר"ע חזר וטיהר: א"ר"ש כו'. ר"ש פליג אדר"י ואמר כל ימי חייו לא חזר בו: ג היה מפורד והתיכו טהור. במגע דלא נגע בכולו אבל במשא ואהל מטמא: [אתרוג כו'. שאינו יוצא בו ידי חובתו]: קולית המת. אינו חבור ואם הכניס הסכין לאהל אינו חבור

המת שעשאו יד לסכין ה"ז אינו חיבור (יג) [א] אדם חיבור כזית מן המת שנחלק לשנים טמא ואינו חושש (יד) שמא חיסר. אתרוג שנחלק לשנים (ז) טהור ואינו חושש שמא חסר. רביעית דם שנחלקה לשנים טהורה ואינו חושש שמא חסרה. מנחה שבללוה חמשה כהנים כשרה ואינו חושש שמא חסרה. פינה מכלי לכלי כשרה. רשב"ג אומר אם הפליג הרי זו פסולה (טו) [ב] בכזית מן המת ובכזית נצל מלא תרווד רקב משני מתים מצטרפין זה עם זה מלא תרווד רקב בשעות (ח) שיש בו עפר כל שהוא טמא ור' יהושע מטהר מפני שבטל: ד רביעית דם (ט) שנבלעה בכסות כיצד משערין (טו) מביא אותה (טז) מביא מים במדה ומכבסה בהן ומביא מים אחרים ונותן לתוכה רביעית דם אם היה מראן שוה הרי זו טמאה אם לאו (טז) הרי זו טהורה: ר' יוסי אומר זקנים הראשונים (יז) אומרים מקטפרס ולפנים הבית טמא מקטפרס ולחוץ הבית טהור (י) חזרו לומר קטפרס בין מבפנים בין מבחוץ הבית טהור. המת מבחוץ (כ) ושערו מבפנים אע"פ שאין באהל אלא כל שהוא הבית (יח) והמאהיל עליו טמא. העצם שיש עליו (ל) כשני חצאי זיתים אחד תחוב בידי אדם ואחד תחוב בידי שמים הכניס את התחוב בידי אדם לפנים הבית (יט) טהור מפני שאין חבירו מצטרף עמו. הכניס את התחוב בידי שמים לפנים הבית טמא שהרי חבירו מצטרף עמו שני עצמות ועליהם כשני חצאי זיתים והכניס ראשיהן לפנים יהודה בן נקוסא אומר משום ר' יעקב אפי' שניהן תחובין בידי שמים (כ) הבית טהור שאין שני עצמות מצטרפין לכשני חצאי זיתים (מ) איבד כזית מן המת בתוך הבית ובקשו ולא מצאו הבית טהור לכשימצא הבית (כא) מטמא למפרע: ה (נ) כל משקה המת טהורין חוץ מדמו וכל מראה דמים במת הרי אלו טמאין: ו (ס) ואיזו היא (כב) תבוסה ר"א בן יהודה (כג) אומר הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ספק בחייו יצא ספק במותו יצא ספק בחייו ובמותו זה הוא דם תבוסה וחכ"א (כד) ספיקו ברה"י טמא ברה"ר טהור אלא איזהו דם תבוסה הרוג שיצא הימנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו (כה) וספק רובו במותו ומיעוטו בחייו והוא דם תבוסה: ר' יהודה אומר הרוג שהיה מוטל במטה ודמו מנטף לגומא טמא מפני שטיפה של מיתה מעורבת (כו) וחכ"א מפני שראשון ראשון נפסק: ר"ש אומר צלוב שדמו שותת ונמצאת תחתיו רביעית דם (כז) טהור אבל מת שדמו מנטף ונמצא תחתיו רביעית דם (כח) טמא ור' יהודה מטהר שאני אומר טיפה האחרונה של מיתה עמדה לה ע"ג העץ: כשתמצא (כט) אומר שלשה רביעיות הן כיצד לקה מכת מות ומפרפר ויצא הימנו רביעית דם ועקרוהו בחזקת שהוא חי (ל) והוליכוהו למקום אחר ויצא הימנו רביעית דם ראשונה דם חיים ושניה דם (לא) המיתה ושלישית דם תבוסה. ומה בין דם המיתה לדם התבוסה אלא שדם המיתה הנזיר מגלח עליו וחייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו ודם התבוסה אין הנזיר מגלח עליו ואין חייבין (לב) על טומאת מקדש וקדשיו: ז אמר ר"א (ע) בראשונה היו זקנים חלוקין מקצתן אומרים רביעית דם ורובע עצמות ומקצתן אומרים חצי קב עצמות וחצי לוג דם בית דין שאחריהן אמרו רביעית דם ורובע עצמות לתרומות ולקדשים חצי קב עצמות וחצי לוג דם לנזיר ולמקדש: אמר ר"א כשהלכתי (לג) לאדסקים מצאתי את ר"מ ואת רבי יהודה בן (לד) פתירוש שהיו יושבין ודנין בהלכה יהודה בן פתירוש אומר רביעית דם אין הנזיר מגלח (לה) עליה ואין חייבין עליה על טומאת מקדש וקדשיו. אמר לו ר"מ (לו) תהא זו קלה מן השרץ מה שרץ הקל (לז) נזיר מגלח עליו חייבין על טומאת מקדש וקדשיו רביעית דם החמורה אין דין שיהא נזיר מגלח עליה וחייבין עליה על טומאת מקדש וקדשיו שתק יהודה בן (לח) פתירוש נמתי לו ר"מ אל תבוז לי בקי היה לך מיהושע בן ממל נם לי הן ובעל מלאכות היה נמתי לי בלשון הזה אמר לי משם ר' יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין על טומאת מקדש וקדשיו וכל (לט) [ג] מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין (מ) עליה על טומאת מקדש וקדשיו:

פרק חמישי

א רבי ישמעאל (א) בר' יוסי אומר (א) משום ר' נתן (ב) אהל שהוא פחות מארבעה טפחים פתחו במלואו וגגו טהור: ר"ש בן אלעזר אומר משם ר"מ מת שהוא יתיר מארבעה טפחים פתחו במלואו: ר' יוסי אומר (ב) השדרה והגולגולת כמת אחרים אומרים משם ר' נתן כל הטמאות הפורשות מן המת כמת ופתחו ארבעה טפחים: ב (ג) ביב שהיא קמור תחת [ד] (ג) הביב יש בו ארבעה טפחים ויש ביציאתו ארבעה טפחים ונפל בתוכו הבית טהור נפל בבית מה שבתוכו טהור יש בו ארבעה טפחים ואין ביציאתו ארבעה טפחים נפל בתוכו הבית טמא נפל בבית מה שבתוכו [ה] טהור [ו] אין בו ארבעה טפחים ואין ביציאתו ארבעה טפחים נפל בתוכו הבית טמא נפל בבית מה שבתוכו (ג) טמא. רחב מבפנים וצר מבחוץ טומאה ברחב הבית טמא בצר (ד) נידון מחצה על מחצה [ז] טמאה בין ברחב בין בצר הבית (ד) טמאה בבית. כלים שברחב טהורין ושבצר טמאין מודה ר' יהודה (ה) בשקיפין ובסלעין שאע"פ שאינן (ה) כאהל אבל חשובין כאהל: ג (ו) מגדל שהוא עומד בין (ו) בבית ובין באויר טומאה בתוכו כלים שבעוביו טהורין. טומאה שבעוביו כלים שבתוכו טהורין ור' יוסי אומר מחצה על מחצה. היה עומד בתוך הבית וטומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס. כלים שבינו לבין הארץ ושבינו לבין הכותל ושבינו לבין הקורות אם יש שם פותח טפח טמאין ואם לאו טהורין טומאה שם הבית טמא שבכותל מאחריו (ז) ושבמעזיבה מעל גביו נדונין (ח) מחצה על מחצה: ד טומאה (ט) תחת רגלו או על גב רגלו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת למה זה דומה לעמוד שהוא עומד בתוך הבית וטומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היה מוטל (י) על מתניו ומוגף וטומאה תחתיו כנגד עוביו (ז) או על גב דלתות והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. כלים (ח) (כ) שברסטקאות מכאן ומכאן טהורין: ה היה עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ טומאה בתוכו הבית טהור טומאה (ט) [ח] מה שבתוכו (י) טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס אמר ר' יוסי (יא) כן הלכה: אימתי יפה כח להציל מכח צמיד פתיל או מכח אוהלים (ל) אם מציל הוא מכח צמיד פתיל בגולל ק"ו ע"י אוהלים: ו היתה מוכני שלו משוכה לאחריו (מ) שלש אצבעות וטומאה שם כנגד

הגהות הגר"א

(יג) שאין חבורי אדם חבור: (יד) שמא חסר רביעית דם כו' טמאה כו' חסירה אתרוג שנחלק כו' שמא חסר מנחה שבללוה כו': (טו) כזית כו' וכזית נצל ומלא תרווד רקב שיש בו עפר כ"ש טמא ר"ש מטהר: (טו) מביאין וכו' ומביאין: (טז) תי' ה"ז ל"ג: (יז) היו: (יח) מאהיל: (יט) הבית טמא מפני שחבורו מצטרף עמו הכניס כו' הבית טהור מפני שאין חבורו מצטרף עמו: (כ) תי' הבית ל"ג: (כא) טמא: (כב) דם תבוסה פירש: (כג) תיבת אומר ל"ג: (כד) ברשות היחיד ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור: (כה) ספק מיעוטו בחייו ורובו במותו זהו: (כו) בו וחכמים מטהרין מפני: (כז) טמא: (כח) טהור: (כט) לומר: (ל) והניחוהו: (לא) דם תבוסה שלישית דם המיתה: (לב) עליו: (לג) לערדסקיא: (לד) פתורא כו' בן פתורא: (לה) עליו ואין חייבין על טומאת: (לו) אל תהי: (לז) שאין הנזיר מגלח עליו חייבין עליו על כו' אינו דין שיהיו חייבין עליה על וכו': (לח) פתורה נם לו ר"א אל תבוז לו בקי היית ביהושע בן ממל נם לו הן ובעל מלאכה היה וכך אמר לי יהושע בן ממל משום ר' יהושע: (לט) טומאה: (מ) תי' עליה ל"ג: **פ"ד** (א) תי' בר"י ל"ג: (ב) מת שהוא: (ב) הבית: (ג) טהור: (ד) הבית נדון מחצה על מחצה טומאה בבית כו' ושבצר נדון מחצה על מחצה רחב מבחוץ וצר מבפנים טומאה ברחב הבית טהור ובצר הבית טמא טומאה בבית הכלים שברחב טהורין ושבצר טמאין: (ה) לאוהל חשובין: (ו) בין בחצר בין באויר: (ז) כנגד עוביו והיא רוצצת: (ח) שבסרקסאות: (ט) בבית: (י) טמא: (יא) כן הלכה יפה כח הכלי להציל מכח צ"פ או:

אור הגנוז

[א] שאין חבור: [ב] כזית: [ג] טומאה: **פ"ה** [ד] הבית ויש: [ה] טמא: [ו] מכאן עד תי' רחב מבפנים ליתא בכ"י: [ז] תיבות טמאה בין ברחב בין בצר הבית ליתא: [ח] בבית:

מצפה שמואל

(ז) טהור. עי' מיר שם דיוצא י"ח. ועי' ר"ש שם ות"ש בפנים: (ח) שיש בו עפר. עי' כ"מ פ"ג ה"ה וה"ו: (ט) שנבלעה בכסות. נדה סב: ומוקי לה בדם תבוסה דרבנן וסך מתבטל אגב נגד. ועי' ר"ש פ"ג מ"ב שהביא זה: (י) חזרו לומר קטפרס. עי' מיי' פ"ד מהל' ט"מ ה"ג וכהשגות וכ"מ וקי"ל כמשנה אחרונה. ועי' פ"ג ועי' חולין קכד: (כ) ושערו בפנים. עי' מיר כה: ונדה כה: שבשעת תנורו הכל טמא. ועי' במשנה ג' פ"ג וכר"ש שם: (ל) כשני חצאי זיתים. ר"ש פ"ג מ"ד: (מ) איבד כזית מן המת. מיי' פ"ד מהל' ט"מ ה"ב וכ"מ בשם הרי"ק בטעמא דתליא שאכלו חולדה אבל נמצא אמרינן זה הוא וכאן היה ולכן טמא למפרע: (נ) כל משקה המת. עי' חולין דף פז ופח: וכוזכרה בכ"מ פ"ג ה"ג מט"מ: (ס) ואיזו היא תבוסה. נדה עב: ועי' תוס' שם ד"ה ה"ג. ועי' ר"ש כאן פ"ג מ"ה עד על טומאת מקדש וקדשיו: (ע) בראשונה היו זקנים. נזיר נז: ועי' ירושלמי נזיר פ"ז: (א) משום ר"נ. עי' פ"ג מ"ו: (ב) השדרה וגולגולת. פ"ג מ"ו: (ג) ביב שהיא קמור. עירובין פח: ועי' פ"ג מ"ו שם תנא כפ"ט דשם איירי בכזית דפתחו טפח וכאן איירי במת דפתחו ד"ט: (ד) טומאה בבית כלים שברחב טהורין. דהא אית ביה ארבעה. ושבצר טמאין דהא לית ביה ארבעה. כל זה כר"ש ספ"ג וגרסינן שם בין ברחב בין בצר הבית טמא. טומאה בבית כו'. ואין לו הבנה אם לא שנפרש דהוא פירוש על למעלה דטומאה בין ברחב בין בצר בתרי גוונא אלו טמא הבית. אבל לנוסח הגר"א א"ש יותר דהנה שהטומאה בצר חשיב כאילו הוא תחת כותל הבית. ועי' א"ר: (ה) בשקיפין ובסלעים. עי' במשנה ספ"ג וסוכה כא. וירו': (ו) מגדל שהוא עומד בין בבית בין באויר. ול"ג בבית וגם לגר"ב בבית ל"ד דתנא דינו לקמן היה עומד בתוך הבית אלא עומד ע"ג הבית או בבית שאינו מקורה כמ"ש הר"ש שם: (ז) ושבמעזיבה מע"ג נדונין מחצה על מחצה. לשון הר"ש מעזיבה תקרה המפסקת בבית בין בית לעליה: (ח) מחצה על מחצה. בכלים שבכותל ומעזיבה בחצי של צד הטומאה טמאים. בחצי של צד הטהרה טהורין. דנדונים ככלי העליה וככלי הבית הטהורים: (ט) תחת רגלו של מגדל או ע"ג רגלו. בין הרגל לדף של שולי המגדל שתחת קשורה. הטומאה רצה שם בלא אויר ובוקעת וסייע כנגדו דוקא טמא ושאר כל הבית שבצדדין של רגל טהור והדליכא טפח בינו לבין הקורות: (י) על מתניו. באויר. כגון בחצר ומוגף כמו ביומא דף יא הגפת דלתות וטומאה תחת המגדל מכנגד עובי הדפנות ועד הפתח במגדל דקאי מעומד דפתחו מן הצד וגגו למעלה אבל כאן איירי בשמוטל על צדו ולמעלה פתחו וכמוגף דווקא יש חילוק בין טומאה דתחתיו לטומאה שכנגד עביו דכנגד עוביו בוקעת לכל שכנגדה אבל טומאה תחתיו אינה בוקעת לתוכה אע"פ שבוקעת [כנגדה] וכשאינו מוגף בין טומאה תחתיה בין כנגד עוביו בוקעת כנגדה ואפילו לתוכה או בוקעת ועולה אם היא תחתיה אפילו עד לרקיע. ר"ש: (כ) שברסטקאות. שאין בהם פ"ט. דאפילו כנגד הטומאה מה שלא כנגדה טהור עכ"ל הר"ש ז"ל מ"א פ"ד וביתר ביאור קצת ממ"ש בפנים לפום נוסחא ישנה שאין דרך טומאה נכנס לשם אבל הגר"א גרס טמא. ועי' בר"ש מ"ג שכתב דעיקר הגירסא טהור במשנה כמו בתוספתא כאן: (ל) אם מציל הוא מכח צ"פ. וי"ג אם מציל הוא מכח האוהלים: (מ) ג' אצבעות וטומאה וכו' הבית טמא. במשנה פ"ד מ"ג הגירסא טהור וכתב הר"ש דהכא מיירי בשאין שם פ"ט (ובסוף מסיק דגרסינן טהור כמו בהמשנה):

זר זהב ומנחת בכורים

חבור לטמא האהל כאילו הכניס הקולית: כזית מן המת שנחלק לשנים טמא. במשא ובאהל אבל במגע לא ואפילו חברו דחבורי אדם אינו חבור וכדתני לעיל וכן היה ר"ש אומר: אתרוג שנחלק לשנים טהור. כלומר ויוצא בו י"ח. ול"ד לנפרך דרישא דקתני אינו חבור דהתם בנפרך ומפורד לגמרי וכי חברו אדם לאו כלום. והכא נחלק ועודנו מחובר: [ואם הפליג. לכלי זה רחוק מזה חיישינן לחסרון עשרון: ד טמאה. דחזינן שמראשון יצא הרביעית שלם: קטפרס. שנשפך דם על האגף אם הקטפרס לפנים טמא]: חזרו לומר קטפרס טהור. וכדתנן (פ"ג ג') נשפך על האסקופה בין בפנים כו' טהור: ושערו בפנים וכו' טמא. וכדתנן (שם ד') כיצד המת בחוץ ושערו בפנים הבית טמא: מפני שחבורו מצטרף עמו. דחבורי שמים חבור: מפני שאין חבורו מצטרף עמו דחבורי אדם אינו חבור: שאין ב' עצמות מצטרפין. ופליג אמתניתין (שם ד'). [ברישא גרסי' בידי שמים וכסיפא בידי אדם א"נ כנוסח הגר"א: הבית טהור. לאחר ז' ימים דליכא טומאת אבל למפרע דאמרינן זהו שנאבד: ך מראה דמים. אף שאינו אדום כדם]: וחכ"א ברה"י ספקו טמא. זהו אינו דם תבוסה הואיל ומספקא לן אימא כולו לאחר מיתה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דטומאה דאורייתא ברה"י ספיקו טמא ולאו משום דם תבוסה נגעו בה [דמטמא מדרבנן]: אלא איזה הוא דם תבוסה. דטומאתו מד"ס הרוג שיצא וכו' ועדיין לא פסק שאחר שנודע שמת דאינו שלא פסק ובודאי איכא מיעוט דלאחר מיתה וכן ידעינן ביה בודאי דלא נפיק מניה כולה רביעית לאחר מיתה וליכא ספיקא דאורייתא דאפילו רובו לאחר מיתה לא טמא מדאורייתא דרביעית בעינן אלא רבנן הוא דגזור ביה טומאה הואיל ומיעוטא ודאי לאחר מיתה נפקו מיניה גזרו ביה טומאה ואע"ג דאיכא נמי לספוקי שמא רובו מחיים ומיעוטא במותו הואיל ואיכא לספוקי נמי ברובו לאחר מיתה: ר"י אומר וכו' ר"ש אומר וכו'. ר"י ור"ש תרווייהו כרבנן דפליגי עליה דר"א בן יהודה וקאמרי דם תבוסה הרוג שיצא ממנו כו' ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו כו' אלא דר"ש סבר צלוב שדמו שותת כו' טמא משום דשותת ולא בטיל אבל מת שדמו מנטף טהור משום דראשון ראשון נפסק דהא וודאי איכא מקצת רביעית דנפיק מחיים וכל טפה וטפה בטיל ביה כרבנן דפליגי עליה דר' יהודה ור' יהודה סבר שותת טהור דשתיתה בקלות מחיים הוא דהוי וטפה של מיתה עומדת ע"ג העץ ומנטף טמא דאין דם מבטל דם: שלש רביעיות הן כו'. וכי האי גוונא תנן בטהרות (פ"ה) נגע אחד בלילה ואינו יודע אם חי ואם מת ולמחר השכים ומצאו מת רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שכל הטומאות כשעת מציאתן ותני עלה בתוספתא (פ"ו דטהרות) ומודים חכמים לרבי מאיר שאם ראוהו חי מבערב אע"פ שבא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ר אלמא היכא דלא הוה חזקת חי כי הא דמתניתין טמא וודאי לרבנן משום כשעת מציאתן והיכא דראוהו חי מבערב כי הא דתוספתא דאיכא חזקת חי ובשחרית מצאו מת ואיכא נמי שעת מציאתו מת טומאתו בספק כדקתני שזה ספק רה"ר. והיכא דראוהו חי ונגע בו בלילה ולא מצאו כלל דליכא שעת מציאתו מת ואיכא חזקת חי טהור ודאי. וה"נ לראשונה דם חיים כי עקרוהו בחזקת חי ואין כאן שעת מציאתו. שניה דם תבוסה דאיכא חזקת חי ואיכא שעת מציאתו מת. שלישית דם מיתה דאיכא שעת מציאתו מת וליכא חזקת חי: ז [וחצי לוג דם. שיעור לטומאה למקדש אם נכנס בטומאה]: יהודה בן פתורה אומר כו'. כב"ד שאחריהם: וכך אמר לי כו' הן דברי ר"א. [שאין הנזיר מגלח רק בחצי לוג]:

פרק ה א פתחו במלואו. כשיעור המת אם טפח טפח ואם ב' ב' ואם ג' ג' ומציל הפתח על כל הפתחים שבבית וגם גגו טהור דלא הוה כקבר סתום לטמא כל סביביו וכל שלמעלה מפני שיש לטומאה פתח לצאת: רשב"א כו'. ר' ישמעאל משום ר' נתן סבר לקולא אפי' במת יותר מד"ט סגי בפתח ד"ט אלא אם הוא פחות מד"ט סגי נמי בפתח פחות מד"ט כשיעור המת ורשב"א משום ר"מ סבר לחומרא אפי' המת פחות מד"ט צריך [נמי הפתח] ד"ט אלא אם המת יותר מד"ט צריך נמי הפתח יותר מד"ט כשיעור המת: ב ביב. ויש ביציאתו ד"ט הבית טהור. שיש להטומאה דרך לצאת כשיעור יציאה ד"ט: מה שבתוכו טהור. שאין דרך הטומאה לכנס: ואין ביציאתו כו' ד"ט הבית טמא. מפני שאין להטומאה דרך לצאת ויוצאת דרך הבית וטמא הבית משום שסוף טומאה לצאת: מה שבתוכו טהור. [גרסינן בסיפא] שאין דרך הטומאה ליכנס: רחב מבפנים וצר מבחוץ. הביב מקצתו מבפנים ומקצתו יוצא תחת כותל הבית לחוץ והכא בכזית מן המת שפתחו בפותח טפח ומאי רחב רחב כשיעור פתחו שהוא טפח ומאי צר שאין בו פותח טפח הלכך טומאה ברחב הבית טמא שאין דרך לטומאה לצאת. טומאה בצר. הבית נדון מחצה על מחצה הואיל ואין בו פ"ט כאילו היא בכותל הבית וכל טומאה בכותל הבית נידון מחצה על מחצה כדתנן (פ"ז מ"ג) כותל המשמש את הבית ידון מחצה על מחצה: טומאה בבית כלים שברחב טהורין. הואיל ויש בו פ"ט ואין דרך הטומאה ליכנס ושבצר נידון מחצה על מחצה הואיל ואין בו פ"ט נדון ככלים שבכותל הבית ותנן (שם ד') כותל שבין שני בתים טומאה באחד מהן וכלים בכותל מחציו וכלפי טומאה טמאין. מחציו וכלפי טהרה טהורין: רחב מבחוץ. שיש מבחוץ כשיעור הפתח שהוא פ"ט וצר מבפנים שבפנים אין בו פ"ט טומאה ברחב. הבית טהור שיש שם דרך לטומאה שתצא. בצר הבית טמא הואיל ואין בו פ"ט במקום הצר אין לטומאה יציאה למקום הרחב. טומאה בבית כלים שברחב טהורין הואיל ויש בו פ"ט ואין דרך הטומאה ליכנס. ושבצר טמאין הואיל ואין בו פ"ט בטיל לקרקע הבית בדתנן (פט"ו ה') שאריגו של בית כמוהו עד התהום: מודה ר' יהודה בשקיפין ובסלעים כו'. [בשקיפין הידודין היוצאים מן הסלע אף שנעשה ממילא מ"מ במלא אגרוף הוה אוהל] אע"ג דאמר ר' יהודה כל אוהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אוהל מודה בשקיפין ובסלעים שאע"פ שאינם לאהל שאינם עשויין לאהל חשובין כאהל משום שמשיעורן במלא אגרוף כדתנן (ספ"ג) רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל ומודה בשקיפין ובסלעים: ג כלים שבעוביו. [שעשוין חללים בעוביו: כלים שבעוביו] טהורין. דחלל שבעוביו אינו בטל להמגדל: ר' יוסי אומר מחצה על מחצה. קסבר חלל שבעובי המגדל נידון כחלל שבכותל הבית: הבית טמא. שסוף הטומאה לצאת דרך הבית: אם יש שם פ"ט. שתצא הטומאה מהבית לשם טמאין: טומאה שם הבית טמא. ואע"ג דליכא פ"ט שסוף הטומאה לצאת דרך הבית: [שבכותל. הכלים שם והטומאה בצד זה של מגדל]: מחצה על מחצה. כדין כותל הבית [והמגדל אינו חוצץ והכלים שבפנים לבית באותו מחצה טמאים ובמחצה השני טהורים: ד רוצצת. שאין בה פ"ט: ע"ג רגלו. בין הרגל להדף שבשולי המגדל: בוקעת. והטומאה כנגדו ולא בצדדין]: היה מוטל על מתניו. שהמגדל מוטל על צדו והטומאה תחת עובי דפנותיו: ומוגף. דאי לאו מוגף אפילו תחת שוליו נמי בוקעת אלא במוגף תחת שוליו אינה בוקעת הואיל ולה שני כיסויים כדאמרן במתניתין: כלים שברסטקאות. הם תיבות קטנות שבתוך דפנות המגדל ולפנים בהמגדל: מכאן ומכאן טהורין. שאין התיבות כנגד הטומאה אלא מצדי הטומאה מכאן ומכאן טהורין דטומאה כבוקעת ועולה כנגדה בעובי הדפנות אבל תיבות שמן הצדדים טהורין: ה כן הלכה. בתמיה: אם מציל הוא מירת צמיד פתיל בגולל. כדתנן (פט"ו ט) חביות שהיא מלאה משקין טהורין ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין אלמא מצלת על עצמה מכח צמיד פתיל ק"ו שמצלת על עצמה על ידי אהלים וה"נ אם טומאה בבית מה שבתוכה טהור. דמציל על עצמו באהל שלו: ו היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו ג' אצבעות. המגדל

בנגד הקורות הבית (יב) טמא שאני רואה את הקורות כאילו הן (נ) יורדות וסותמות. (ס) דבר אחר אין טומאה נכנסת לאהל ואינה יוצאה הימנו אלא בפותח טפח (יג). כלים (ע) שכנגד הזוית רבי מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי רואה אני דבריהם מדברי בד"א (פ) בפרוצה אבל במגופפת הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביה: ז אמר ר' יוסי בא ר' יוחנן בן נורי אצל (יג) ר' חלפתא אמר לו מה אתה (יד) [א] (צ) בעין של תנור אמר לו טמאה אמר לו אף אני אומר כן אלא שעקיבא מטהר. עין של תנור שיש בה גובה טפח ואין בה רחב טפח (טו) [ב] ואין בה גובה טפח טהורה נתן נסר על גבה בקעה טמאה את הנסר נטמא וטמא את התנור: ח (ק) ארובה שבין בית לעליה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכונס משקה ר"ע אומר מצלת וחכ"א אינה מצלת (טז) נפחתה [ג] במיני זיתים מצלת על פחות מטפח: ט כנס לתוכה מי חטאת ואפר חטאת מצלת על החטאת ואינה מצלת על התרומה שתמצא אומר טהור (יז) מציל לעצמו כיצד היו שם (יח) כלים טהורין לחטאת וטמאים לתרומה נמצא טהור מציל לעצמו: י לגין (ר) שהוא מלא משקין טהורין ופינן ללגין (יט) אחר אם יש בו משקין טמא: (ש) האשה שלשה בעריבה וידיה עסוקות בבצק (כ) אחר כל זמן שמגבהת זו ומנחת זו מגבהת זו ומנחת זו (כא) האשה ועריבה טמאין טומאת שבעה ובצק טהור (ת) משכה ידיה הימנו והחזירתו (כב) נטמאת וטימאה את הבצק אמר ר' יהושע (א) [ד] בושנו מדבריכם ב"ש אפשר אשה ועריבה טמאין טומאת שבעה והבצק טהור [ה]לגין טמאין טומאת שבעה ומשקין טהורין אחר שעמד אמר לפניו תלמיד אחד מתלמידי ב"ש רבי אומ' לפניך טעם שב"ש אומרים בו אמר לו אמור (כג) כליו של ע"ה מהו טמא או טהור אמר לו טמא (כד) וכי יש טמא מציל א"כ יציל זה על כליו [ו] אמור כליו של ע"ה חיבור. ד"א וכי אומר לך ע"ה על כליו שהוא טמא כשיטהרנו אוכלים ומשקין בתוכו עצמו טהרנו אבל כשטהרתה את הכלי טהרתה לך [ז] ולא חזר ר' יהושע להיות שונה כדברי התלמיד אמר ר' יהושע נמתי לכם עצמות בית שמאי:

פרק ששי

א (א) ר' יהודה אומר משם ר' יהושע כשם שהכלים מצילין עם אוהלין שיש להן דפנות כך מצילין עם אוהלים שאין להן דפנות [ח] אחד (ח) כלי עץ ואחד כלי חרס טהורין. בד"א בכלי שיש בו טפח על טפח אבל בכלי שאין בו טפח על טפח אינו מציל. בד"א בזמן שהוא (ב) אפוץ (ג) מבחוץ מצד אחד ומבפנים משני צדדים אבל אם היה אפוץ כחצי טפח מכאן וכחצי טפח מכאן ה"ז אינו מציל: ב (ג) קדרה שהיא נתונה בצד דופנו של אוהל מבחוץ טומאה תחתיה (ג) והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה טהור מפני שהיא מצלת עם דופנו של אוהל בתוכה או על גבה הכל טמא: ג היתה (ד) כפושה טומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה טהור מפני שהיא נידונית כשפועי אוהלין בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא. היתה נתונה על גבי שתי יתדות מבחוץ משוכה הימנו בפותח טפח אינה מצלת בפחות מטפח ר"ע אומר מצלת וחכ"א אינה מצלת: כותל שמקצתו משמש לבית ומקצתו משמש לגינה היתה נתונה בצד המשמש לבית מצלת (ה) בית המשמש לגינה אינה מצלת: ד קורה (ו) שהיא נתונה מכותל לכותל וקדרה בה אם אין בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו מצלת (ז) אם יש בין פיה לקורה פותח טפח (ח) אינה מצלת. היתה אפוצה בארץ ובקורה אם אין בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו מצלת (ט) אם יש בין פיה לקורה פותח טפח אינה מצלת. היה פיה (ד) למעלה מודבק לקורה הרי זו מצלת (י) משוכה הימנו בפותח טפח אינה מצלת פחות מטפח (יא) ר"ע אומר מצלת וחכ"א אינה מצלת. אבא שאול אומר בזו מחלוקת היה ראש אחד נתון על כותלו של (יג) בית וראשה אחד נתון על כותלו של גנה היתה בצד המשמש לבית מצלת בצד המשמש לגינה אינה מצלת אבא שאול אומר אף בזו היא מחלוקת:

פרק שביעי

א (א) ארבעה שהיו נושאין את הנדבך ואין במוטות כעובי המרדע טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין ר' אליעזר מטהר. וכן היה ר' אליעזר אומר כזית מן המת בפי העורב האהיל על גבי הנדבך אדם וכלים שתחתיו טהורין האהיל על (א) תנור וכירים החדשים טהורין: נתון על (ב) ארבעה כלים אפי' כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה ואין בהן פותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין. טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין [ט] יש בהן פותח טפח ר' אליעזר מטהר ואם יש בהן [י] טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה שעל גביו כלים שתחתיו טמאין נתון (ג) על ארבע (ב) כוסיות הנתונות על ארבע אבנים ואין בהן גובה טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין. טומאה על גביו (ג) כלים שתחתיו טמאין ור' אליעזר מטהר. אם יש בהן גובה טפח (ד) טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו [כ] (ה) טהורין ואם ראשי כוסיות נראין (ד) בין כך ובין כך (ו) טהורין: ב נסר שראשו אחד נתון על גבי האבן וראשו אחד נתון על גבי הספסל רואין (ז) את הנסר שאם ינטל הספסל ויכול לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל רבי יוסי

הגהות

(יב) טהור כלים שכנגד הזוית רבי מטמא וחכמים מטהרין שאני רואה כו': (יג) אמר רבי רואה אני את:(יג) אצל אבא חלפתא:(יד) אומר כו' ונסר נתון ע"ג א"ל טמא בקע טומאה את הנסר נטמא הנסר וטמא את התנור א"ל אף: (טו) יש בה רוחב טפח ואין בה גובה טפח טהורה:ארובה שבין: (טז) נפחתה במוצא זיתים מצלת עד פותח טפח קנה שחתכה למי חטאת: (יז) לחטאת: (יח) שני כלים אחד טהור לחטאת ואחד טהור לתרומה נמצא טהור לחטאת מציל לעצמו וטהור לתרומה מציל לעצמו: (יט) אחר ויש שם משקין שניהם טמאין: (כ) תי' אחר ל"ג: (כא) ומנחת זו הבצק טהור והשאר ל"ג: (כב) טמא הבצק אמר: (כג) א"ל: (כד) א"ל כלי טמא חוצץ או אינו חוצץ א"ל אינו חוצץ א"ל זהו טעמא של ב"ש א"ל והלא טהרתם אוכלים ומשקין שבתוכו א"ל לכשטהרנו אוכלין ומשקין שבתוכו לעצמו טהרנו אבל לטהר את הכלי שטהרנו לך ולו מיד הלך ר' יהושע ונשתטח על קברי ב"ש ואמר נעניתי לכם עצמות ב"ש אם סתומות שלכם כך מפורשות שלכם עאכ"ו אמרו כל ימיו הושחרו

הגר"א

שיניו מפני תעניותיו: פ"ו (א) כלי חרס ואחד כלי עץ טהורים: (ב) טפח מצד אחד מבחוץ: (ג) ורוצצת טומאה: (ד) כפישה נתונה בצד דפנה של אהל מבחוץ וטומאה תחתיה והיא רוצצת: (ה) מצלת מצד המשמש: (ו) שהיתה כו' תלויה בה ואין בין: (ז) דברי ר"ע וחכ"א אינה מצלת אם: (ח) ד"ה אינה מצלת: (ט) דברי ר"ע וחכ"א אינה מצלת עד שיהא אפוצה בארץ ובקורה פחות מפ"ט: היתה פיה: (י) היתה משוכה: (יא) מטפח אבא שאול אומר בזו היא מחלוקת שר"ע אומר מצלת וחכ"א אינה מצלת: (יב) הבית כו' על גבי כותלו כו' היתה נתונה בצד כו' אף בזו מחלוקת: פ"ז (א) על גבי תנור: (ב) על גבי ד' כלים טהורים ואין בהן כו' שתחתיו טמאין ר' אליעזר מטהר ואם יש בהן פ"ט טומאה תחתיה כלים: (ג) טמאין. נתנן על גבי ד' כסיות הנתונות ע"ג ד' אבנים: (ד) וטומאה תחתיו: (ה) טמאין: (ו) טמאין: (ז) אותו שאם:

אור הגנוז

[א] אומר: [ב] יש בה רחב טפח: [ג] במוצא: [ד] בושתי: [ה] משכה ידים הימנה והחזירתה וטימאה את לגין וכו': [ו] של חבר ד"א וכו': [ז] ולו חזר וכו': פ"ז [ח] ואחד: [ט] מכאן עד נתון על גבי ד' כוסיות ליתא בכ"י: [י] גובה טפח: [כ] טהורין ואם ראשי כסיות נראין וכו':

מצפה שמואל

(נ) יורדות וסותמות. להפסיק בין מוכני למגדל ואינו נחשב מוכני כמגדל והאי לחודיה קאי והאי לחודיה וקאי: (ס) ד"א. יש עוד טעם לטומאת הבית משום דאיכא במוכני פ"ט כדלעיל כלפי הגירסא דהבית טמא ואין טומאתו יוצא לחוץ דרך פתח המגדל ומסיק הר"ש לפי הגירסא טהור שהקורות יורדות וסותמות שלא תכנס הטומאה מן המוכני לבית ד"א משום דאין טומאה יוצאה בפחות מפ"ט ולכך הבית טהור: (ע) שכנגד הזוית. היינו כנגד הקורה מצד זה ומצד זה של מוכני העומד תחת הקורה רבי מטמא דקורה סותמת שלא תכנס טומאה לבית אבל תחת הקורה מיהא טמא וחכמים מטהרין קסברי אין טומאה נכנס לאהל כלל:(פ) בפרוצה. שהמוכני פרוצה למגדל בפ"ט אבל מגופפת הויא לה מוכני כקבר סתום כל זה הוא מר"ש פ"ד מ"ג ובקצת שינוי משיטת הגר"א המובא בפנים על כן סבלתיו דבריו מסודר על התוספתא:(צ) בעין של תנור כו' א"ל טמא. עי' בפנים מהגר"א ועי' ר"ש שפירש דפליגי אי המאהיל על העין הוי כמאהיל על הבית. ועי' ברא"ש דמפרש בית בעין פ"ט ובסיפא כאן לכ"ע טהור והר"ש מפרש דאיירי כאין פ"ט ובסיפא כאן פליגי אבל בפ"ט מביא טומאה לבית והראב"ד בפי"ת ה"ד מט"מ פירש כהרא"ש. ועי' כ"מ שם ובהר"ש כאן פ"ה מ"א: (ק) ארובה. עי' פ"ה מ"ב הפלוגתא שם ובמפרשי המשנה ותוי"ט. ועי' ר"ש ספ"ט דכלים וכ' דבסיפא מצלת כדי נצלא דכיון דאין פ"ט כסתום הוא: (ר) שהוא מלא. ר"ש פ"ה מ"ד ואם יש שם משקין טמאין לא שנא ופירש ל"מ אם אין שם משקין דטמאים אלא אפילו אם יש שם משקין דאם לאו דפינן היו טהורין הכי והכי השתא דפינן טמאים וכו'. הר"ש דאי הוי גרסינן טהורין הוי ניחא טפי ע"ש בפ"ה מ"ד: (ש) האשה בלשה. עי' חגיגה כב: ויקו' פ"ג שם: (ת) משכה ידה. עיי' פכ"ג ה"ד: (א) בושנו מדבריכם. חגיגה כב: ויקו' שם ועי' ר"ש פ"ט מ"ב מכלים ושם פ"י מ"א בזה וע"ש עד סוף הפרק: (א) ר' יהודה אומר. ר"ה פ"ה מ"ו וע"ין בפנים דהמשנה דלא כר"י וכתב עוד הר"ש א"נ מתניתין בכלי שאין בו טפח: (ב) אפין טפח מצד א'. כתב הר"ש אפין שדבוק הכלי ע"פ הבור ובשפה החיצונה סגי מצד א' אבל מצד השפה הפנימית של בור בעי שיהא דבוק משני צדדים ולא נחשב ככסוי לבור להציל ולהפסיק ואותה אפיצה בעי שיהא טפח רוחב כמ"א ולא סגי לה בטפח בשני מקומות חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן עכ"ד. וזה דלא כפירושו דהגר"א בפנים וע"ש כר"ש בפירוש הי"מ מבחוץ מצד אחד שיש טפח בדופן הכלי מצד א' אם בפנים טפח מכל צד מציל אף שבחוץ אין בו טפח ואם נפחת כחצי טפח מכאן וכחצי טפח מכאן במקום אחר אינו מציל דלא חשיב כלבוד ומסיים דאין הלשון מתיישב לפירוש זה: (ג) קדירה שהיא נתונה. עד אבא שאול אומר אף בזו מחלוקת. הכל כר"ש פ"ה מ"ז ולמ"ש בפנים יתיישב הלשון דגבי כפישה אמר עם שיפועי אוהלים והר"ש הקשה בזה ומ"ש בפנים הוא מהגר"א: (ד) למעלה מודבק בקורה. כתב הר"ש בצדי הקורה מכאן ובצדי הקורה מכאן א"נ שכפאה על פיה על הקורה שאין הקורה סותמת כל פי הקדירה משפתי הקדירה משוכין משפתי הקורה ולחוץ כל זה מר"ש ספ"ה ובפנים חסר זה. ועי' ר"ש פ"ו מ"א שתמה בהך דאין בין קורה לפיה פ"ט דמצלת מ"ש מנסר שעל התנור וכתב בטעם דחשוב כדפנות אוהלים ע"ש דל"ד לנסר: (א) ארבעה שהיו טמאין. עד כשיפועי אהלים. הכל בר"ש רפ"ו: ואין בהם פ"ט. כתב הר"ש בכ"ת דאין מקבלים טומאה מגבו: (ב) כוסיות. הר"ש פירש מלשון כסא ואין בהם גובה טפח דלא מטמאי הכסיות כיון דאין בהם גובה טפח ולכך מטהר ר"א וטומאה רצוצה לא הוי דאפשר שנדבך גבוה באמצע: (ג) כלים שתחתיו טהורין. הגר"א גרס טמאין כי הר"ש כאן כתב דל"ע מ"ש הכא תחתיו מע"ג מכולהו אחרינא: (ד) בין כך ובין כך טהורין. עי' פ"ת הסו"י דכיון דנראין שמיעט לכו מתחת הנדבך וה"ל כנדון על האבנים לבדם (ר"ש שם):

זר זהב ומנחת בכורים

מגדל עומד בתוך הפתח ומוכני שלו משוכה קצת לצד הבית ג' אצבעות והמוכני פרוצה מלמעלה כדקתני סיפא כד"א בפרוצה ואילו היתה המוכני ד' אצבעות הבית טמא דה"ל פותח טפח פתוח דמביא טומאה על הבית והכא הואיל וליכא אלא ג' אצבעות הבית טהור וכן אילו לא היתה כנגד הקורות כנגד הזוית מיהא טמא לכ"ע השתא דטומאה כנגד הקורות קא מיפלגי רבי ורבנן בכנגד הזוית [והוא הזוית במכאן ומכאן למגדל]: וחכמים מטהרין שאני רואה את הקורות כו': ד"א אין טומאה נכנס לאהל וכו'. אבית טהור קמהדרי חדא משום דקורות יורדות וסותמות ועוד משום דאין טומאה נכנס ואין יוצא ממנה אלא בפ"ט והכא דליכא פ"ט פתוח למעלה אלא ג' אצבעות הלכך הבית טהור, ומוכני דתוספתא היינו מוכני דמתני' כדפריש (פ"ד ג') במתניתין: ז בעין של תנור. [מקום שהעשן יוצא ונסר] נתון ע"ג כו' והאהילו עליו קוברי המת כדתנן במתני' (רפ"ה) והכא בתנור העומד בתוך הבית והתנור והעין המכוסין בנסר שנותן ע"ג נצולין ומצילין עם דפנות אהלים של הבית והיינו דר' עקיבא מטהר ואלפתא ור"י בן נורי מטמאין דגזרי עומד בתוך הבית אטו עומד בחוץ דליכא דפנות אוהלים ונסר לא מצלא אכלי אלא כצמיד פתיל אבל בכסוי בעלמא אין כלי נצלת הלכך הכא נמי בעומד בתוך הבית דאיכא דפנות אהלים גזרי אטו עומד בחוץ וקסברי בוקעת הטומאה את הנסר ונטמא וטימא את התנור ור"ע לא גזר. ור"ע דתוספתא היינו ר"ע דמתניתין ואלפתא ור"י בן נורי כב"ה דמתניתין (רפ"ה) כדפריש התם במתניתין: [טהורה. דאין מביא טומאה בפחות מטפ"ט אבל הבית לכ"ע טהור. ודלא כב"ה במשנה]: ח ארובה שבין בית לעליה. והטומאה בבית: רע"א מצלת. עם דפנות אהלים ואף הקדרה טהורה: וחכ"א אינה מצלת. על הקדרה עצמה דגזור קדרה דארובה אע"ג דאיכא דפנות אהלים אטו קדרה דצמיד פתיל העומדת בתוך אהל המת ומוקפת צמיד פתיל דכי נקבה בכונס משקה לא מצלא אנפשה וטמאה ה"נ טמאה הקדרה אבל העליה טהורה דמצלת הקדרה עליה עם דפנות אהלים דאעליה ליכא למגזר ומדאורייתא דכ"ע אף הקדרה טהורה דמצלא אנפשה עם דפנות אהלים אלא בגזירה קא מיפלגי ור"ע דתוספתא היינו ר"ע דמתניתין ורבנן דתוספתא כב"ה דמתניתין (שם ב') כדפרישן במתניתין: נפחתה במוציא זיתים מצלת כו'. הכלי בלא"ה טהורה דהא נפחתה כמוציא זית ותו לא מקבלה טומאה אלא אעליה קאי דמצלת לר"ה וקמ"ל דאפילו נפחתה כ"כ עדיין היא מצלת עד שנפחת בפותח טפח דתו לא מצלא אעליה דטומאה יוצאה דרך פחיתתה שהיא בפותח טפח: ט קנה שחתכה למי חטאת כו'. ומונחת בארובה שבין בית לעליה ובעליה מונחים כלים המיוחדין לחטאת וכלים המיוחדין לתרומה. מציל הקנה אכלים המיוחדין לחטאת אבל לא על הכלים המיוחדין לתרומה [דקנה אתכה ע"ם דצריכה טבילה והערב שמש מחשב גימורא דע"ה וחטאת נעשה בטבול יום לכן חטאת טהור ומציל ולא לתרומה]: כיצד היו שם שני כלים. בארובה: א' טהור לחטאת כו'. והשני כלים סותמין את הארובה: י לגין כו'. שניהם טמאין דכי פנה המשקין מלגין הראשונים ללגין השניים נטמאו המשקין של הלגין הראשונים בלגין השנים דאינם מצילין אלא משקין שבהם בהלגין מתחלה אבל כי פינן ונגעו בלגין השנים נטמאו בהלגין וחזרו המשקין ומטמאין המשקין של לגין השניים ומשקה שניהם טמאים: [ויש שם משקים. רבותא דאף כשיש משקים והמשקים של כל אחד טהור מכל מקום כשפינה נטמאו דהצלה דהצלה הוא שמציל על האוכלין וכ"ש ולא על הלגין דהוא כלי שטף ורק כשהוא בכלי ראשונה כדמפרש וכן בבצק טהור כל זמן שלא פירשה]: לעצמו טהרנו. הוא עצמו יאכלם שהחברים בדלים ממנו וממגעו ובלא"ה מאכלו טמא: אבל נטהר את הכלי שטהרנו לך ולו. שהכלי שטף שיש לו טהרה במקוה ישאלנו החבר מע"ה ויטהרנו במקוה והוא נצרך הואיל שלישי ושביעי דהא כלי ע"ה שהוא טמא אבל החבר הציל ואצל החבר לאו הצלה הוא והרי הוא טמא מת הלכך אינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס דאין להם טהרה במקוה ובלא"ה יבדלו החברים ממנו: [בש"ס חגיגה כולה ברייתא בנוסח הגר"א: סתומות. לא פרשו טעמן: הוטהרו כו'. שדבר נגדם]:

פרק ו א עם אהלים. שאין להם דפנות ופליג אמתניתין (פ"ה ו') דתנן שאין הכלים מצילין עם דפנות אוהלים עד שיהא להן דפנות [והכלי מכוסה ע"ג]: אחד כלי חרס כו'. לאו מדברי ר' יהודה היא אלא ד"ה היא: אחד כלי חרס ואחד כלי עץ. הטהורים מצילין עם דפנות אוהלים כדתנן (שם ה') כלים טהורין וכלי חרס טהורין מצילין עם דפנות אהלים: אינו מציל. עם דפנות אהלים: בד"א בזמן שהוא אפוץ כו'. כדתנן (שם ו) וכמה תהא הדופן טפח היה לו חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן אינו דופן עד שיהא לה טפח ממקום אחד וקתני הכא בד"א דמציל עם דפנות אהלים בזמן שהוא אפוץ טפח מבחוץ אם נתן דופן הכלי מבחוץ לבור ודות צריך טפח מצד אחד. ומבפנים אם נתן דופן הכלי מבפנים לבור ודות אפילו משני צדדין כגון כחצי טפח מצד זה וכחצי טפח מצד זה משום דלא נראה הדופן בחוץ סגי בשני צדדים טפח אבל אם היה אפוץ מבחוץ כחצי טפח מכאן וכחצי טפח מכאן ה"ז אינו מציל: ב [מבחוץ. ע"ג יתידות מ"מ מציל כמבואר במשנה ומפרש כאן]: בתוכה או ע"ג הכל טמא. דנטמאה הכלי וכלי טמא אינה מצלת עם דפנות אהלים: ג כשפועי אהלים. דמשום דפנות אהלים אינה מצלת דכלי אינה מצלת עם דפנות אהלים אא"כ יש לה דופן וכפישה אין לה דופן אלא משופע בתוכה מעט אלא הכפישה מצלת משום שפועי אהלים כאילו האהל נמשך למטה עליה בשפוע: בתוכה או ע"ג כנגדו עד הרקיע טמא. אבל תחתיה טהור משום שפועי אהלים דכפישה טהורה ואינה מקבלת טומאה הלכך חוצצת על תחתיה: ד [אפוצה בארץ. שנמשך הקדרה מן הארץ ועד הקורה: היתה. הקדירה עיין ר"ש ספ"ה: ממנה. מן הכותל אינה מצלת עם דופן האהל כיון שרחוק ממנו לבית דמבואר במשנה דדפנות אוהלים אינו מצילין אלא בסמוך לכותל האהל: בזו היא מחלוקת. כמו לת"ק רק לא פליגי בנתונה על גבי יתדות: כותלי של גינה קורה ארוך חציו נגד הבית וחציו נגד הגינה: אף בזו מחלוקת. ולרבי עקיבא מצלת ראשו של הקורה:

פרק ז א הנדבך. אבן גדולה ורחבה ומרדע הוא שיש טפח בהקיפו. ועביו אין בו טפח]: ואין במוטות כעובי המרדע. הא אם יש במוטות כעובי המרדע אפילו ר"א מודה משום דכל המטלטלין מביאין את הטומאה כעובי המרדע על אדם הנושאן כדתנן (ר"פ ט"ז) ונטמאו הנושאין וטמא הסומך את האהל אפי' ר"א מודה דאינו חוצץ: טומאה תחתיו כלים שע"ג טמאין. דאדם וכלים אפי' טהורין נעשים אהלים לטמא ולא לטהר ואפי' סומכין את האהל כדתנן (רפ"ו): ור"א מטהר. קסבר בין אדם טהור בין כלים טהורין הסומכין את האהל חוצץ: החדשים. שלא הוסקו ולא מקבלי טומאה: ואין בהן פותח טפח. שאין בין פי הכלים לנדבך פותח טפח להביא הטומאה דרך שם לכלים ובכלי חרס שאינם מקבלין טומאה מגבן הלכך ר"א מטהר וחכמים מטמאין דאדם וכלים אינן נעשין אוהלים לטהר: ואם יש בהן פ"ט. בין פי הכלים לנדבך: טמאין. לדברי הכל: נתון ע"ג ד' כסיות הנתונות ע"ג ד' אבנים. והאבנים אין בהם טפח על טפח ברוחב ואורך הלכך אם יש בהן גובה טפח כלומר שהן גבוהין מן הארץ טפח וטומאה תחת הנדבך באה הטומאה דרך חלל טפח תחת האבנים. והאבנים אינם חוצצים הואיל ואין בהם באורך ורוחב טפח על טפח ונטמאו הכסיות וטמא הסומך את האהל לד"ה אינו חוצץ והיינו דקתני סיפא טמאין לד"ה ורישא באין בהן גובה טפח שאין גבוהין מן הארץ טפח ולא באה הטומאה תחת האבנים לטמא את הכסיות קמיפלגי ר"א ורבנן לר"א הנדבך חוצץ ולרבנן אינו חוצץ: ואם ראשי כסיות נראים. שנראים על גבי האבנים שראשי כסיות הם רחבים מהאבנים ובולטים ראשי הכסיות מע"ג האבנים לפנים מתחת הנדבך: בין כך ובין כך טמאין. לד"ה אפילו אין האבנים גבוהים טפח מן הארץ הטומאה באה לתחת בליטת ראשי הכסיות שהן גבוהין מן הארץ טפח ומטמא את הכסיות וטמא הסומך את האוהל לד"ה אינו חוצץ: ב וראשו אחד נתון ע"ג הספסל. שהוא כלי ונמצא כלי סומך את האוהל מצד אחד רואין אותו שאם ינטל הספסל ויכול לעמוד בפ"ע מציל דספסל כמאן דליתי דמי והאבן לחודיה קסמיך ליה לאוהל: ואם לאו אינו מציל. הואיל וכלי קסמיך ליה לאהל מצד אחד: כשפוע אוהלים

יוסי ברבי יהודה אומר רואין את הנסר שאם יורד ויושב ויש תחתיו (ח) רביע (ה) טפח על טפח ועל רום טפח הרי זה מציל מפני שהוא נידון כשיפועי אוהלין. (ו) ר' יהודה אומר משם ר' אליעזר אע"פ (ט) שהדלת נפתחה הבית טהור לפי שלא נטמא המפתח: ג (ז) בית שחצצו בקנקנין טהורות ופיהן כלפי (ט) הטהורה מצילות כלפי הטמאה אין מצילות ר"ש בן יהודה אומר משם ר"ש (י) כלפי הטומאות מצילות עד שיהא בפיהן פותח טפח: טחן בטיט בין מבפנים ובין מבחוץ אם יכול (יא) הטחן לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אין מציל: ד (ח) כותל שנסדק בין שתי ובין ערב ועשוי כמין משפך רחב מבפנים וצר מבחוץ טומאה ברחב הבית טמא ובצר נדון מחצה על מחצה רחב מבחוץ וצר מבפנים טומאה ברחב הבית טהור ובצר נידון מחצה על מחצה. נסדק כמין שתי ומפולש לכאן ולכאן רחב מלמעלה וצר מלמטה (יב) וטומאה בין ברחב ובין בצר הבית טמא. נסדק כמין ערב ומפולש לכאן ולכאן רחב מצד אחד וצר מצד אחד טומאה ברחב הבית טמא ובצר נדון מחצה על מחצה. וכמה יהא הסדק הזה (יג) רבי אומר מלא אגרופו של בן (יד) בטי: (טו) כותל שחציו סלע וחציו בנין נדון מחצה על מחצה (ט) ניטל הימנו מבפנים והוסיף עליו [א] (טז) נמצאת טומאה מחצי כותל ולחוץ הבית טמא ניטל הימנו מבחוץ והוסיף עליו מבפנים ונמצאת טומאה מחצי כותל ולחוץ הבית טהור: ה (י) היה אחד סלע ואחד בנין של בנין נדון מחצה על מחצה ושל סלע נדון כקליפת השום (יז). ר' יוסי אומר טומאה מחצי הכותל ולחוץ מחצי מעזיבה ולמעלה הבית טהור. העומד מלמעלה כנגד הטומאה טהור שאין הטומאה מעברת את הקורות ואע"פ שאין הקורות לאותה הרוח. (יח) טומאה שהיא נתונה על גבי הכותל בין מחציו ולפנים בין מחציו ולחוץ הבית טהור ר"מ ור"ש אומרים מחציו ולחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ו (כ) כותל שבין שני בתים וטומאה בתוכו הבית הקרוב לטומאה טמא והקרוב לטהרה טהור מחצה על מחצה שניהן טמאין. ר' אליעזר אומר שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו: ז (ל) מעזיבה שהיא לאויר (יט) וטומאה בתוכה מחציה ולמטה הבית טמא והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טהור מחציה ולמעלה [ב] (כ) והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא מחצה על מחצה הבית טמא והעומד (כא) מלמטה כנגד הטומאה ר"מ מטמא ור"ש מטהר. ר' יהודה אומר כל (כב) המעזיבה תשמיש לבית וכן היה ר' יהודה אומר (מ) כל מעזיבה תשמיש לעלייה. מודים חכמים לר' יהודה בשתי מערות זו על גב זו וטומאה בתחתונה תחתונה וקרקע טמאה עליונה וקרקע טהורה. טומאה בעליונה (כג) קרקע ועליונה טמאה קרקע ותחתונה טהורה טומאה ביניהן עליונה טמאה ותחתונה טהורה (נ) וגגו של עליונה טהורה וכן היה ר' יהודה אומר (ס) כותל שבין שני כוכין (כד) או בין שתי מערות עד ששה טפחים נידון מחצה על מחצה יותר על כן נידון כקליפת השום: ח קדרה שהיא נתונה בצד דפנה של מערה אינה מצלת בצד שקיפה של מערה הרי זו מצלת. היתה נתונה בחלון שבין שני בתים וטומאה באחת מהן. הרי זו טהורה מפני שהוא ניצלת עם דופני של שני: היתה טומאה (כה) שביניהן ויש במקומה טפח על טפח ברום טפח אם אין בין פיה לשקוף פותח טפח הרי זו מצלת אם יש בין פיה לשקוף פותח טפח אינה מצלת: ט (ע) קלל של חטאת שהוא נתון בחלון ויש במקומו טפח על טפח ברום טפח אם אין בין פיו לשקוף פותח טפח ה"ז מציל ואם לאו אין מציל דברי ר' אליעזר ור' יהושע אומר לעולם אינו מציל עד שיהא לפנים הימנו חלל בפותח טפח: י (פ) עמוד שהוא עומד בתוך הבית וטומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקום הטומאה טפח [ג] (כו) על רום טפח הרי הוא (צ) כקבר סתום ומטמא כל סביביו (ק) כלים שתחת הפרח טהורין ור' יוחנן בן נורי מטמא: יא (ר) תיבה שעשאה (כז) פרדסטקין אע"פ שמשתמש בה טהורה היתה טמאה ועשאה (כח) פרדסטקין טמאה עד שיקבענה במסמר. (ש) פרסטקין שהוא פתוח לבית מוגף וטומאה בתוכו והבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור מפני שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס. טומאה בקרקע או בכותל (כט) שלפנים הימנו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואין את (ל) הפרסטקין כאילו הוא אטום מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית שלשה פרסטקין זה בצד זה או זה אחר זה או זה על גבי זה וטומאה תחתיהן ביניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואין את הפרסטקין כאילו הן אטומין ונדונים מחצה על מחצה להביא את הטומאה (לא) לבית. ר' יהודה אומר משם ר' יהושע סמך להן סוכות טהורות (ת) לאכול בהן פסחים:

פרק שמיני

א (א) כזית מן המת (א) על הרדד או על גביו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת טומאה בתוכו הנוגע בו מתוכו טמא טומאת שבעה מאחריו טמא טומאת ערב טומאה מאחריו הנוגע בו מאחריו טמא טומאת שבעה ומתוכו טמא טומאת ערב והנכנס לתוכו טהור. כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחריו הנוגע בו בין מתוכו ובין מאחריו טמא טומאת ערב יהאהל עצמו טמא טומאת שבעה. אמר ר' נתן אם מציל הוא ע"י אחרים ק"ו [ד] (ב) עצמו: ב אהל שהיה נטוי על גבי ארבעה שפודין של מתכת ר' יעקב אומר אינו מציל מפני שדבר טמא מעמידו ור' יוסי אומר מציל. נטוי על גבי קנים דוקרנין ר' יוסי אומר מציל ור"ש אומר אינו מציל עד שיהא נטוי כנטיית האהל: ג סדין שתפרו ונתנו על גבי עריסה אם אין בינו (ג) לארץ פותח טפח ה"ז מציל בד"א בזמן שאם תנטל עריסה וסדין עומד אבל אם תנטל עריסה וסדין נופל אע"פ שתפרו ואע"פ (ד) שאינו מסולק מן הארץ אלא כל שהוא ה"ז אינו מציל ואם היתה מחצלת (ה) אהל אע"פ שלא תפרה ולא חשב עליה ואין בינה לארץ פותח טפח הרי זו מצלת. ואם יש בינה (ו) לארץ פותח טפח אינה מצלת: ד (ב) המת בבית ולו פתחים הרבה (ג) כולן נעולין כולן טמאין נפתח אחד מהן אע"פ שלא חישב עליו טיהר את כולן היו בו (ד) חלונות הרבה וכולן מגופות כולן טהורות נפתחו כולן טמאות ולא הצילו על פתחים: (ה) פתח קטן בתוך פתח גדול המאהיל על גבי שניהן טמא חישב להוציאו בקטן טיהר הקטן את הגדול היו שניהן מתאימין המאהיל על גבי שניהם טמא חישב להוציאו באחד מהן (ז) הרי חבורו טהור. היה לו פתח אחד לצפון ופתח אחד לדרום וחישב להוציאו בצפונו אח"כ באו אחיו או קרוביו ואמרו אין מוציאין אותו אלא בדרומו

הגהות הגר"א

(ח) רבוע:(ט)שנפתחה הדלת:(ט) הטהרה וכו' כלפי הטומאה: (י) אף כלפי הטומאה: (יא) הטיח: (יב) רחב מלמטה וצר מלמעלה: (יג) טפח ר' יהודה:(יד) בטיח:(טו) כותל וכו' מחצה על מחצה ל"ג: (טז) מבחוץ ונמצאת טומאה מחציו הכותל ולפנים הבית:(יז) חציו של סלע וחציו של בנין חציו של סלע נדון כקליפת השום וחציו של בנין נדון מחצה על מחצה ר"י אומר כו' ולחוץ הבית טהור: (יח) ר"מ ור"ש אומרים מחציו ולחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת טומאה שהיא נתונה כו' הבית טהור.כותל כו': (יט) העולם:(כ) הבית טהור והעומד:(כא) מלמעלה: (כב) הכותל תשמש לבית:(כג) עליונה וקרקע טמאה תחתונה וקרקע טהורה: (כד) ובין שתי כו' יתר מכאן נידון: (כה) בחלון שביניהם: (כו) טפח על טפח ברום: (כז) פרדסקיא: (כח) פרדסקין ולקמן צ"ל פרדסקין: (כט) שלמטה: (ל) הפרדסקין כאלו אוטם ונדון מחצה על מחצה כו' אל הבית. ג' פרדסקין זה ע"ג זה וטומאה תחתיהן או ביניהם או ע"ג טומאה: (לא) אל הבית: פ"ח (א) תחת הרדד: (ב) שמציל הוא ע"י עצמו: (ג) לבין הארץ: (ד) שאינן מסולקין מן: (ה) של אהל: (ו) לבין הארץ פ"ט: (ז) חבירו טהור:

אור הגנוז

[א] מבחוץ: [ב] הבית טהור: [ג] על טפח: פ"ח [ד] על ידי:

מצפה שמואל

(ה) טע"ט.עי' ר"ש שם ועי' ר"ש פ"ז מ"ב שהביא זה והביא דין אהל בשבת קלח.דבעינן טפח ועי' מ"ש בזה:(ו) רי"א משום ר"א כו' עד כותל שנסדק.בר"ש פ"ז מ"ב וע"ש בפירוש המשנה:(ז) בית שחצצו.מיי' פכ"ד מהל' ט"מ וכר"ש שם עד ה"ד:(ח) כותל שנסדק.עד ס"ה בר"ש פ"ו מ"ו וע"ש והוא כמ"ש בפנים:(ט) ניטל הימנו מבפנים.מיי' פכ"ד שם ה"ה וכתוב בשבוש כמ"ש הכ"מ:(י) היה א' סלע וא' בנין.מיי' שם פ"ז:(כ) כותל שבין שני בתים.מיי' שם פכ"ד.עי' בכ"מ דבכותל אין טומאתה רצוצה ועי' מ"ש בר"ש פ"ו מ"ד ביאור כל תוספתא זו: (ל) מעזיבה שהיא לאויר. ר"ב פ"ו סוף מ"ג. ועי' מיי' פכ"ד מט"מ ה"ד וע"ש הגירסא בע"א בסוף ופסק שם כר"מ וע"ש השגות וכ"מ שם: (מ) כל המעזיבה. כן הגירסא בר"ש פ"ו מ"ד. ועי' בפנים: (נ) וגגו של עליונה. י"ג ודפנה של עליונה והוא גגו שאין הטומאה בוקעת לגגה (ר"ש פ"ו מ"ד): (ס) כותל שבין שני כוכין. ר"ש פ"ו מ"ו: (ע) קלל של חטאת. אף אם אין. ל"ג אף כגירסת הגר"א: (פ) עמוד שהוא עומד. מיי' פכ"ה ועי' ר"ש פ"ו מ"ו: (צ) ככבר סתום. ב"ב יב. ע"ש ותוס' ד"ה פרץ ע"ש: (ק) כלים שתחת הפרח. ר"ש פ"ז מ"ז: (ר) תיבה שעשאה. ר"ש פ"ז מ"ז עד סוף הפרק: (ש) פרדסקיא שהוא פתוח. עי' מיי' פכ"ה ה"ז והשיגו הראב"ד וע"ש פירושו שהוא תיבה העשוי בתים בתים. ועי' מגילה כו: דעץ העשוי לנחת חונן. והביאו הר"ש לפרש כן טעמא דתוספתא: (ת) לאכול בהן פסחים. כתב הר"ש ר"י לטעמיה דאמר במשנה נותנין כל הכותל לבית הלכך סוכות טהורה וע"ש פ"ז מ"א וכר"ש: (א) כזית מן המת תחת הרדד. עי' פ"ז מ"ב וכר"ש שם ביאור המשנה: (ב) המת בבית. עי' ביצה י. ועי' כאן פ"ז במשנה ג' ור"ש שם הביא זה עד דרך שנכנסה בה"ז: (ג) כולן נעולין. עי' מיי' פ"ז מהל' ט"מ ה"ב וככ"מ: (ד) חלונות הרבה. עי' כ"מ שם בשם הרי"ק כמבואר בפנים והכ"מ מפרש דמיירי באין ד' לכן אינו מציל וכן בד' אף במגופות כולן טמאין: (ה) פתח קטן. עי' השגות הראב"ד שם דמיירי בצד ומתאימים היינו שחלק במותה ומ"מ הציל א' את חבירו והר"ש מפרש שעשה בתוך שער גדול שער קטן ומתאימין היינו שיש לו ב' דלתות א'

זר זהב ומנחת בכורים

אוהלים. ר' יוסי בר' יהודה סבר אפילו אינו יכול לעמוד בפני עצמו שאם ירד וישב כו' מציל שראשו שהיה נתון על הספסל וירד וישב נידון כשיפוע אוהלים ואע"ג דישב על הארץ הואיל ויש ריבוע טפח על טפח על רום טפח ה"ל הך ראשי שיפוע אהלים וכאהל חשיב הלכך סמיכה דספסל לאו כלום היא דבלאו סמיכתו תהא אהל ומציל הנסר: ר' יהודה אומר משום ר"א אע"פ שנפתחה הדלת כו'. דתנן (פ"ז ב') קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה וסמכו את הדלת במפתח [שלא תכנס הטומאה לבית וה"ל אהל הנסמך ע"י כלים] אם יכול הדלת לעמוד בפ"ע טהור ואם לאו טמא וקאמר ר' יהודה משום ר"א אע"פ שנפתחה הדלת ואינו יכול לעמוד בפ"ע הבית טהור לפי שלא נטמא המפתח שהרי בפנים המכו ושם לא באה הטומאה ור"א לטעמיה דאמר כלי טהור הסומך לאהל חוצץ: ג בית וכו'. ופיהן כלפי טהרה מצילות עם דפנות אוהלים שכלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו וקנקנים טהורים: כלפי הטומאה אינן מצילות. דמיטמאין הקנקנים מתוכן וכלי טמא אינו מציל עם דפנות אהלים: עד שיהא בפיהן פותח טפח. ואם אין בפיהם פותח טפח אין הטומאה נכנסת לתוכן: טחן בטיט. ופיהן כלפי הטומאה וקנקנים אינן מצילין: אם יכול הטיח לעמוד כו' מציל. שהטיח חוצץ וכדתנן (פ"ו ב'): ד כותל שנסדק כו' ועשוי כמין משפך. שנסדק בכל העוביו של הכותל מעבר לעבר מבית ומחוץ אלא שעשוי הסדק בעובי הכותל כמין משפך שרחב מצד אחד וצר מצד אחד: רחב מבפנים. פותח טפח: טומאה ברחב הבית טמא. דאיכא פותח טפח להביא את הטומאה להבית: ובצר. דליכא פותח טפח: נידון מחצה על מחצה. כדין טומאה בכותל דנידון מחצה על מחצה מחציו ולפנים הבית טמא מחציו ולחוץ הבית טהור: נסדק כמין שתי ומפולש לכאן ולכאן. שנסדק כל אורך הכותל בגבהו מפולש מהארץ עד הקורה: וטומאה בין ברחב בין בצר הבית טמא. אם ברחב הרי יש פותח טפח במקום הטומאה פתוח להבית ואם בצר הטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת עד מקום הרחב וממקום הרחב באה לבית: נסדק כמין ערב ומפולש לכאן ולכאן. מפולש כל רוחב הכותל מצד זה לצד זה על פני כל רוחב הבית: טומאה ברחב הבית טמא. שהרי יש פ"ט פתוח להבית: ובצר נידון מחצה על מחצה. דברוחב לא בקעה הטומאה דאין הטומאה בוקעת לצדדין הלכך נידון מחצה על מחצה כדין טומאה בכותל: וכמה יהא הסדק. ברחב דקתני כמה רחבו: טפח ר"י אומר מלא אגרופו כו'. ר"י לטעמיה דאמר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל ומודה בסקיפין ובסלעים הואיל והן כמלא אגרוף כדתנן (ספ"ג): [ה"ג כותל שחציו סלע וחציו בנין נידון מחצה על מחצה אף שהסלע לצד הבית מ"מ כיון שמצורף לכותל נידון מחצה על מחצה אבל בכותל סלע לחוד נידון כקליפת השום אם קליפה מפסיק בין הטומאה להבית טהור וכן בר"ש והגר"א גרס לקמן בה"ה]: ניטל הימנה מבפנים והוסיף עליו מבחוץ כו'. שקצץ מעובי הכותל שלפנים והוסיף כנגד מה שקצץ מבחוץ ונמצאת הטומאה שהיתה בתחלה מחציו ולחוץ עכשיו שקצץ נמצאת אותה הטומאה מחציו ולפנים הבית טמא: ניטל הימנה מבחוץ כו'. שקצץ בעובי הכותל שלחוץ והוסיף כנגדו מבפנים ונמצאת הטומאה שהיתה בתחלה מחציו ולפנים עכשיו שקצץ מבחוץ והוסיף הוא מחציו ולחוץ הבית טהור: ה היה אחד סלע ואחד בנין. כדתנן (פ"ו ג') כותל המשמש את הבית ידון מחצה על מחצה ותנן (שם ו') בית המשמש את הכותל ידון כקליפת השום כיצד כותל שבין שני כוכין או בין שתי מערות כו': ר' יוסי אומר כו'. ואע"פ שאין הקורות לאותו רוח. שאין הקורות מגיעות לצד חוץ במקום שהטומאה תחתיו רואין את הקורות כאילו עוברות על כל עובי הכותל ולחוץ ע"ג המקום שהטומאה תחתיו ואין הטומאה מעברת את הקורות הלכך העומד מלמעלן טהור. ופליג אמתניתין דתנן (פ"ו ג') מחציו ולחוץ הבית טהור והעומד מלמעלן טמא ומתניתין ר' מאיר ור"ש היא דאמרי בוקעת ועולה כו': טומאה שהיא נתונה ע"ג הכותל כו'. בתוך עובי הכותל נידון מחצה על מחצה ומחציו ולפנים הבית טמא אבל ע"ג הכותל הבית טהור: [טומאה בוקעת. הוא פלוגתא אדלעיל על הך דר"י כמבואר (במ"ג פ"ו) דהעומד למעלה טמא]: ר"א אמחצה ע"מ קאי: ז מעזיבה שהיא לאויר העולם. שאין עלייה ע"ג: [כל הכותל אפילו מצד חוץ הבית טמא: תחתונה וקרקע. הוא של מטה: עליונה וקרקע. הוא מעזיבה של התחונה: ביניהם. במעזיבה שבין עליונה ותחתונה בזה מודים חכמים לר"י דשייך לעליונה כיון שיש עליה ע"ג: וגגה של עליונה טהורה. דאינה בוקעת לגגה (ער"ש פ"ו מ"ג)]: וכן היה ר"י אומר כו'. ומתניתין דקתני כותל שבין שני כוכין שבין שתי מערות ידון כקליפת השום דלא כר"י דר"י סבר עד ששה טפחים נידון מחצה על מחצה [אבל יתר מששה טפחים לא הוה ככותל בית כיון שנעשה מאליו]: ח קדרה כו' בצד דופנו של מערה אינה מצלת. דלא חשיבי דפנות אהלים משום דלא נעשה בידי אדם: בצד שקיפה כו' ה"ז מצלת. דשקוף של בנין עץ הוא העשוי בידי אדם: ויש במקומו טפח על טפח ברום טפח. דהוה כקבר סתום ומטמא כל סביביו: אם אין בין פיה לשקוף פותח טפח הרי זה מצלת. [על מה שתחתיו] מידי דהוה אקורה נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה כו' והכ"א אינה מצלת עד שיהא אפולה בארץ ובקורה פתוח מפותח טפח כדתניא לעיל (ספ"ו) והכא הרי היא נתונה בחלון ואפולה: [במקומו. מקום הטומאה]: ט רבי יהושע אומר לעולם אינו מציל כו'. טעמא דרבנן דבעינן שיהא אפולה בארץ ובקורה פתוח מפותח טפח דהוי כאהל לעצמו הלכך קא סבר ר"י לעולם אינו מציל עד שיהא לפנים ממנה חלל בפותח טפח שיהא בחלל הקדרה פותח טפח ועובי הדפנות אין מצטרפין. ור"א סבר גם עובי הדפנות מצטרפין וכמו שמצינו בשידה תיבה ומגדל בשיעורא דארבעים סאה פלוגתא דב"ש וב"ה בצירוף דעובי הדפנות (כלים רפי"ח): י [שתחת הפרח. היוצא מן העמוד שהטומאה תחתיו ואין בה טפח על טפח דבוקעת ועולה וסבר ריב"נ דהפרח כעמוד ונטמא ומטמא הכלים שתחתיו]: יא תיבה שעשאה פרדיסקיא. שקבעה בכותל אע"פ שמשתמש בה ומוציאה מהכיתל טהורה מלקבל טומאה משום דקבעה בכותל וכמחובר לקרקע דמי: היתה טמאה כו'. להוציא מידי טומאתה אינה יוצאת עד שיקבענה במסמר: פרדסקין. תיבות הנתונות בכותל: פתוח לבית מוגף. שמוגף בדלתות העשויין להתיבות ואם יפתחו הדלתות יהיה פתוח לבית: ואין דרכה ליכנס. הואיל ומוגף [לפנים למטה מהתיבה]: ורואין את הפרדסקין כאילו אוטם. אם אין בהם פותח טפח רואין אותן כאילו אוטם ובוקעת הטומאה לתוכה לדון מחצה על מחצה להביא את הטומאה להבית: רבי יהודה אומר משום רבי יהושע סמך להן סוכות. אהא דתנן (רפ"ז) סמך לה סוכות לנפש אטומה טמאות רבי יהודה מטהר ותני הכא רבי יהודה משום רבי יהושע דטהורות אפילו לאכול בהן פסחים. [ונפש אטומה. ציון שבונין על הקבר ויש בו טפח על טפח דטמא כל סביביו]:

פרק ח א תחת הרדד. [והיינו סרח העודף בירישות האוהל פרוש על הארץ ולזה האהל טמא והנכנס לתוכו טהור]. כדתנן (פ"ז ב') מקצתו מרודד על הארץ טומאה תחתיו או ע"ג. טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: טומאה בתוכו. לאו הרדד קאי אלא אאוהל גמור [והוא אהל משופע רחב למעלה וצר והולך עד כאצבע בשוה גבוה מן הקרקע דטומאה בתוכו תוכו ככלי ונעשה כמת והנוגע בו טמא ז' אבל אחוריו כאהל ואינו נטמא רק טומאת ערב וכן כשטומאה מאחוריו הוה אחוריו ככלי ותוכו כאוהל ולכן אם נגע בו טמא טומאת ערב והנכנס טהור דחוצץ בפני הטומאה] ומתניתין היא (פ"ז ב'): הנוגע בו מתוכו. פריטא במתני' שם: א"ר נתן אם מציל הוא ע"י אחרים. שהנוגע בו טמא טומאת ערב שחוצץ בין שני חצאי זיתים ק"ו שמציל הוא ע"י עצמו שלא לטמא טומאת שבעה: ב ע"ג קנים דוקרנים. קנים יוצאים משרש אחד ומתפרדין למעלה לארבעה: ורש"א אינו מציל עד שיהא נטוי כנטית אוהל. שיהא נטוי על ארבעה עמודים נפרדים: ג סדין שתפרו. לאוהל ונתנו ע"ג העריסה וצדדי הסדין תלוין לצדדי העריסה למטה אם אין בינה לבין הארץ פותח טפח לבוא הטומאה לשם דרך אותו החלל הרי זה מציל שחשוב אהל: בד"א כו' אבל אם תנטל כו'. שהעריסה מעמידו וכלי המעמיד את האהל אינו מציל: היתה מחצלת אהל. שהמחצלת קשה ואף אם תנטל העריסה תעמוד הלכך מצלת: ואם יש בינה כו' פותח טפח אינה מצלת: שהטומאה נכנסת דרך שם: ג כולן נעולין כולן טמאין. שסוף הטומאה לצאת דרך פתח אחד ואינו ידוע איזה מהן: נפתח אחד מהן אף על פי שלא חשב להוציא בו. טיהר כו' שאני אומר דרך זו שנפתח יוציא את הטומאה: וכולן מגופות כולן טהורין. שאין הדרך להוציאו דרך החלון ואין סוף הטומאה לצאת דרך בו והולך: נפתחו כולן טמאות. שהטומאה באה דרך הפתיחה: ולא הצילו על הפתחים. שאין דרך להוציאו דרך החלונות אא"כ חשב עליהן להוציאו דרך שם מציל ואפילו לא נפתח כדתנן (פ"ז ג') חשב להוציאו באחד מהן או בחלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים הציל על כל הפתחים: [מתאימים. שיש

בדרומו (ו) טיהר דרומי את הצפוני ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאין: ד (ז) בתים הפתוחין לאכסדרה והמת באחד מהן אם היה דרכו של מת לצאת בחצר בית שער והבתים טהורין אם לאו בית שער טמא והבתים טהורים (ח) החדר שלפנים מן הבית מוגף ונכנסה טומאה לפנימי דרך החלון החיצון טהור מפני שטומאה יוצאה באיזו דרך שנכנסה. (ט) ר' יהודה אומר הפותח בתחלה ב"ש אומרים כשיפתח ארבעה טפחים וב"ה אומרים כשיתחיל הפותח סתום ב"ש אומרים כשיתחיל וב"ה אומרים כשיחשוב: ה (י) אין לנפלין פתיחת הקבר עד (ח) שעגלו ראש כפיקה של שתי דברי ר"מ ר' יהודה אומר כפיקה של (כ) ערב ר"א בר' צדוק אומר משיעשו (ל) (ט) קפופים. (מ) אמר ר' יוסי אני אומר דבר אחד והם אמרו דבר אחד אני אומר (י) להן שדרך הטומאה [א] דרכה (נ) לצאת ואין דרכה (ס) ליכנס והם אמרו לי אין לו ולד טומאה (ע) עד שיצא לאויר העולם:

פרק תשיעי

א (א) ר' [ב] אליעזר אומר נזיר והמת תחת כריסו של גמל (א) ואין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבים עליהן על טומאת מקדש וקדשיו: ב טומאה שהיא נתונה בכותל (ב) אפילו מחצה על מחצה (ב) וכן עדר בהמה חיה ועוף וכן (ג) החיים שהיו מהלכין זה אחר זה אפי' ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של זה בין רגליו של זה אין הנזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו: ג (ב) נדחק ברחיים שהעובד כוכבים בתוכה ושהנדה בתוכה בגדיו טמאין מדרס. איזו היא הרחיים (ד) כל שאין עוקרין אותם ודוחפים אותם ממקומה לענין טמא מת בגדיו טהורים עד שיהו בגדיו נוגעים בפותח טפח: ד (ג) ואלו הן סככות אילן המיסך על הארץ ר' יהודה אומר רואין את התחתונות כאילו הן עולות למעלה ואת העליונות כאילו הן יורדות למטה ואם (ה) נוגעות זו בזו בפותח טפח מביאות וחוצצות. (ד) אלו הן הפרעות פרע היוצא מן הגדר היו נתונות על גבי הגדר (ו) רואין אותן כאילו אבנים כבושות עליהן. (ה) התריפו רואין אותן כאילו הן שפודין של מתכת ואם היו מובדלות זו מזו אם יכולות לקבל את המעזיבה רכה דברי ר"מ וחכ"א מעזיבה (ו) הבינונית ר' יהודה אומר אם מכנים את החוט לצד הזה ויצא לצד אחר ונוגע אע"פ שאין מכוון ה"ז [ג] (ז) מפסיק: ה ר' יוסי אומר חבילי המטה וסריגי חלונות חוצצים את הבית ואת העליה (ה) (ח) עד שתעבור הטומאה לצד השני (ו) היו נתונין על גבי המת באויר המאהיל כנגד הנקב טמא ושלא כנגד הנקב טהור מפני שהטומאה יוצאה באיזו דרך שנכנסה ר' יהודה אומר אם יכולין לקבל מעזיבה הבינונית (ט) אין חוצצין היו נתונין בתוך הבית הרי אלו חוצצין שאני רואה את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות: ר' יוסי אומר תיבה שהיא מליאה כלים (ז) וזרקה על גבי כזית מן המת טמאין שאילו היתה נתונה על גבי המת באויר טהורין: ו (ח) נסר שצף על פני המים (י) טומאה בצד [ד] כלים שבצד הזה טהורין רבי יעקב אומר רואין את הנסר שאם ירד וישב (ט) ויש תחתיו רבוע טפח על טפח על רום טפח טומאה בצד זה כלים שבצד (יא) השני טהורים: (י) שלשה בתים זה לפנים מזה כחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון החיצון טמא הפנימי והאמצעי טהורין כחצי זית בפנימי או כחצי זית באמצעי הפנימי טהור והחיצון והאמצעי טמאין. אמר ר' יהודה אני אומר דבר אחד והם אמרו דבר אחד אני אומר להן מודה ר' אליעזר לר' יהושע בשתי חביות (יב) שפתוחות לתוך הבית [ה] טמא על מה נחלקו על שני חדרים של בית שר' אליעזר (יג) מטמא ור' יהושע מטהר והם אמרו לי מודה ר' יהושע לר' אליעזר בשני חדרים הפתוחין לתוך הבית שהבית טהור על מה נחלקו על שתי חביות שר' אליעזר (יד) מטמא ור' יהושע מטהר:

פרק עשירי

א (א) כוורת (א) שבתוך הבית וכפישה נתונה על פיה רבי יהודה אומר מצלת וחכ"א אינה מצלת שר' יהודה אומר כשם שהנסר מצלת כך כפישה מצלת (ב) היתה מוטה על צדה בפותי טפח הכל מודים שאינה מצלת: ב (ג) עמוד של קדירות שהוא עומד בתוך הבית מן הארץ ועד הקורות שוליה של זו על פיה של זו ושוליה של זו על פיה של זו אם אין (ב) פי העליונה לקורות פותי טפח (ד) ובין שולי [ו] העליונה לארץ פותי טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת (ג) [ז] דרכה ליכנס. (ה) אם יש בין פי העליונה לקורות פותי טפח ובין שולי (ד) התחתונה לארץ פותי טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה (ד) שבתוכו טהור. היתה אחת טמאה ונתונה באמצע ויש במקומה טפח על טפח (ה) על רום טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו (ו) טמא אין במקומה טפח על טפח על רום טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור: ג (ו) פיטוס שהוא עומד בתוך הבית מן הארץ ועד הקורות אם אין בין פיו לקורות פותי טפח ובין שוליו לארץ פותי טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס. אם יש בין פיו לקורות פותי טפח ובין שוליו לארץ פותי טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טמא. (ז) היה פיו צר ואין בין הוגנו לקורות פותי טפח (ז) ה"ז מציל ואם לאו אינו מציל עד שיהא מהוגנו פותי טפח. היה שוליו חדין ואין בין שוליו לארץ פותי טפח (ח) ה"ז מציל ואם לאו אינו מציל עד שיהא בשוליו פותי טפח: היתה כוורת פחותה פקוקה בקש (ח) אפי' גבוהה מן הארץ אמה הרי זו מצלת: ד כוורת (ט) שהיא עומדת בתוך הפתח

הגהות

(ח) שיעגלו: (ט) טפיפות: (י) הטומאה דרכה לצאת כו' אין להולד טומאה: פ"ט (א) אין הנזיר וכו' עליו ואין חייבין עליו: (ב) תיבת אפילו ל"ג: (ג) בעלי חיים שהיו: (ד) כל שעוקרין אותה ודוחפין אותה ממקומה ולענין כו' בגדיו נכנסים בפ"ט: (ה) ואם היו נוגעות כו' ואלו הן פרעות: (ו) הגדר ר' יהודה אומר רואין: (ו) בינונית וכו' לצד זה: (ז) ה"ז מביא: (ח) העליה שלא תעבור הטומאה: (ט) תיבת אין ל"ג: (י) וטומאה בצד זה כלים שבצד זה: (יא) כלים שבצד זה טמאים שלשה: (יב) שהן פתוחות לבית שהבית:

הגר"א

(יג) שר"א מטהר ור"י מטמא: (יד) שר"א מטהר ור"י מטמא: פ"י (א) כוורת פחותה שבתוך: (ב) אין בין קדרות העליונות לקורות פ"ט ובין שולי הקדרות לארץ: (ג) לצאת ואין דרך הטומאה ליכנס: (ד) שולי הקדרות לארץ: (ד) מה שבתוכן טמא: (ה) ברום טפח: (ו) מה שבתוכן טמא: פיטום שהוא והשאר ל"ג: (ז) אינו מציל עד שיהיה באוגנו פ"ט: (ח) פ"ט עד שיהיה בשוליו פ"ט: (ט) כוורת פחותה:

אור הגנוז

[א] שדרך הטומאה לצאת וכו' אין לו לולד: פ"ט [ב] ר' מאיר: [ג] ה"ז מספיק: [ד] הזה כלים שבצד השני: [ה] שהבית: פ"י [ו] התחתונה: [ז] ואין:

מצפה שמואל

לימין וא' לשמאל ע"ש וע"ש בכ"מ:(ו) טיהר דרומו. מיי' שם:(ז) בתים הפתוחין. עי' מיי' שם והגהות הר"א וכ"מ שם:(ח) החדר שלפנים כו' מוגף. עי' מיי' וכ"מ שם:(ט) ר"א הפותח. ר"ש שם וכמ"ש בהגהות הגר"א: (י) אין לנפלין פתיחת הקבר. בכורות כב: ועי' ר"ש פ"ז מ"ד ביאור הענין באשה המקשה לילד והוציאוה מבית לבית ומצאו בשניה ולד מת דהראשון טמא בספק שמא נפתח הקבר והשני ודאי היינו בילדה ולד ממש אבל בילדה נפל אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיהיה ראשו כמו פיקה כוש שהנשים טוות בו השתי: (כ) ערב. דגדול משתי: (ל) קפופים. כפרידה שכורעת להטיל מים ומתוך כריעתה נפתח רחמה ונראין קמטין ברחם פיקה מתוך פיקה: (מ) א"ר י'. הר"ש הביא זה פ"ז מ"ה וחסר כאן הבאור בפנים וה"פ באשה שילדה ב' ולדות א' חי וא' מת רבנן סברי דלעולם בראשון חי טמא ובראשון מת אינו טמא ומפרש כאן הטעם: (נ) לצאת. לכן בראשון חי הוי מת כילוד: (ס) ליכנס. לכן בראשון מת אינו טמא השני: (ע) עד שיצא. לכן בנולד בשני שפירים ס"ל לר"מ אף שיצא בראשון חי והשני מת טהור דטומאה בלועה היא: (א) רא"א נזיר והמת. בתוספתא דנזיר וש"נ ועי' מיי' ספ"ט מטומ"א: (ב) וכן עדר. בר"ש פ"ח מ"א הביא דהיינו במלא תבן וכדרך דאמרינן בפרק ארבעה נדרים (כה:) ולכן תנא וכן עדר וכן בעלי חיים. וי"ג עיר והיינו בפחות מה"ט דלית ביה שיעורא ואינו מקבל טומאה א"נ כדאמרינן בזבחים נד. עוגבא שחשב לקנעה טהורה עד שיקליענה. ועי' מיי' פי"ג ה"ג ובכ"מ שם. ועי' ר"ש פ"ח מ"ב שכתב תימה אמאי לא חשיב כאהל בית ועכ"פ במלא אגרוף לטמא. ועי' סוכה כא. ומסיק דאתיא כר"י אבל לרבנן מגלת מה"ת ע"ש: (ב) נדחק ברחיים. מיי' פ"ט מה' מטמאי משכב ה"ה וע"ש בפירושיו דקאי על האדם הטוחן שנעקר ממקומו וכר"ש פ"ח מ"ג הגירסא נרתק הרחיים ואוא שהבגדים בתוכו שגם הם נסטים אבל מת אין לו היסט אלא מחמת אוהל בפ"ט ולשון מדרס קשה עכ"ד: (ג) ואלו הן סככות. נזיר נד: ועי' ר"ש פ"ח מ"ב וע"ש פירושים דפ"ט כמבואר בפנים: (ד) אלו הן הפרעות. עי' נדה נז. משמע דפרעות אבנים היוצאות מן הגדר טומאתן מדרבנן. ועי' ר"ש בזה בפ"ח מ"ח: (ה) התריפו. עי' הגהות הראב"ד פי"ג ה"ב ולהר"ש שם הוא מדרבנן עד שיכולין לקבל מעזיבה: (*ה) עד שתעבור הטומאה. עי' חולין קכה. שם הגירסא שלא להכניס הטומאה לצד השני: (ו) היו נתונין ע"ג המת באויר. ופליגי שם אביי ורבא אי מיירי בפחות מפ"ט או טפח ולאביי אף למטה מטפח לא הוי טמא דהאי לא מבטל ליה והגירסא דהכא יש לכוון לפי הגמרא (ר"ש פ"ח מ"ד): (ז) וזרקה. ר"ש פ"ח מ"ב ומשמע דמפרש שאילו היתה נתונה כו' דעיקר החלוק דתיבה פתוחה בבית הרי נטמא מחמת אהל הבית אבל באויר כגון בחצר או בגומא דליכא אהל מגלת אבל למ"ש בהגהות הגר"א עיקר החילוק בין זרק ובין נתן ע"ש: (ח) נסר שצף. מיי' פי"ג ה"ז מט"מ שאין דבר שצף מביא טומאה: (ט) ויש תחתיו רבוע. עי' ר"ש פ"ז מ"ב: (י) שלשה בתים. מיי' פ"כ מט"מ ה"ח. ועי' ר"ש סוף פ"ח הגירסא בנו"י ונוסחת הגר"א מכוון ע"ש עד סוף הפרק ומסיים וכתם משנה כר"א אליבא דר"י: (א) כוורת שבתוך הבית. ר"ש פ"ט מ"ט עד ה"ד והכל מבואר בר"ש שם ביאור הדברים בקצת פנים אחרות מביאור הגר"א ולהקל על המעיין קצרתי בפנים וכאן אבאר ע"פ הנו"י וע"פ פי' הר"ש כסדר כל פרק זה: כוורת שבתוך הבית ויש בינה לבין הקורות פ"ט. כשם שהנסר מצלת כשם דרבנן מודו בנסר שהוא מציל כמבואר גבי כוורת פתוחה דאם היה נסר חלק נתון עליה או סרידה שאין לה גפים טהור ורבנן לא מדמי כפישה לנסר: (ב) היתה מוטה על צדה. בפ"ט שיש בין פיה ולכותל טפח וכפישה נתונה אפילו ר"י מודה שאינה מצלת משום דזמנין דנפלה א"נ בכפישה שהוא אינה מצלת אלא עם דופן הבית וזו שרחוקה מן הכותל טפח אינה מצלת: (ג) עמוד של קדירות. דרך הקדרים שעושין גל של קדירות כעין עמוד מן הארץ עד שמי קורה והיינו שוליה של זו ע"פ של זו שמסודרות זה על זה: (ד) ובין שולי העליונה לארץ פ"ט. ט"ס וצ"ל התחתונה וכן בר"ש ומבואר בפנים לר"ש דרבותא דאפילו יש בו פ"ט טומאה בבית מה שבתוכה טהור ובר"ש שם ט"ס וצ"ל דאפילו הכא טומאה בבית מה שבתוכו טהור דאע"ג דבעלמא אין קדירה מצלת בלא צ"פ הכא מצלת עם דפנות אוהלים דהא אין בין עליונה לקורות פ"ט וכולן יושבות זע"ז וע"ש במשנה י' כתב דשוד יש לפרש דכל היכא דתני ואין בין והדר תני ובין קאי אאין קמא והיינו כמ"ש בהגהות הגר"א כי הסכים לפירוש זה: (ה) אם יש בין פי העליונה לקורות פ"ט טומאה בבית מה שבתוכו טהור. שבוש הוא דכיון דאיכא פ"ט מה שבתוכו טמא דדוקא ברישא דליכא פ"ט הוא דמטהר: (ו) פיטוס. כמו הללו בעלי פטסין בבילה טו: והן חביות גדולות עשוין כעין קנקנים כדאמרינן ב"ב צג. קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסאות למאה: (ז) היה פיו צר. שאין בו פ"ט ואין בין אוגנו לקורות פ"ט האי אוגן הוא שפה לפיו סביב ופי האוגן דבוק לקורה וכמ"ש בפנים מבואר בר"ש: (ח) אפילו גבוה מן הארץ אמה. מיתוקמא בשולי הכוורת גבוהין אמה ולהציל על מה שבתוכו אע"פ שאין רחבין טפח ומצלת משום דנתבטלה מתורת כלי והוא כפי שיטה דלעיל (ר"ש שם):

זר זהב ומנחת בכורים

לו ב' דלתות אחד לימין ואחד לשמאל טמאים שניהם דבטל מחשבת זו הראשון כאילו לא חשב]: ד בתים הפתוחים לאכסדרה. הבתים פתוחין לאכסדרה והאכסדרה הולכת על פני כל הבתים ובית שער בסוף האכסדרה והאכסדרה מכוסה בתקרה ונשענת ע"ג עמודים כדרך שעושין לפני הבתים ופתוחה לחצר והמת באחד מן הבתים אם היה דרכו של מת לצאת בחצר תחלה מן הבית לחצר ומן החצר לבית שער: בית שער והבתים טהורים. ולא מטמאין לבית שער משום סוף הטומאה לצאת כי היכא דמטמאינן לפתחי הבית במת בבית ולו פתחים הרבה דאימת קא מטמאינן היכא דליכא אויר מפסיק בין אהל שהמת בתוכו לפתח וכולו סתום למעלה הוא דמטמאינן ליה לפתח משום סוף הטומאה לצאת מהבית דרך הפתח אבל היכא דדרך המת לצאת תחלה בחצר מקום שאין אהל שם ותו לא מטמאינן ליה לבית שער מקמי דאתא המת לגווה משום סוף הטומאה לצאת: ואם לאו. שדרכו של מת לצאת מהאכסדרה לבית שער להדיא וליכא אויר מפסיק בין המת לבית שער וכולו סתום למעלה ויצא המת לבית שער דרך אהל בלי אויר מפסיק: בית שער טמא והבתים טהורין. דנעולין הן ואין דרך המת לכנס לשם. [ולר"ש הפירוש שיש לו שני פתחים אחד דרך בית שער ואחד דרך האכסדרה לכן אם דרך יציאתו מחצר כל הבתים וגם הבית שער טהור אבל כשמוציאין דרך בית שער הבית שער טמא. ולהכ"מ האכסדרה והחצר שם אחד ואם יוציא דרך האכסדרה אף שהדלת שהמת בתוכו נעול הוה כאילו באכסדרה ומביא טומאה לכל החדרים. ואם יוציא דרך פתח אחר והפתח שמת בו נעול כל הבתים טהורים אבל האכסדרה בטל להבית טמא]: רבי יהודה אומר הפותח בתחלה כו'. ופליג אמתניתין (פ"ז מ"ב) דתנן היה סתום ונמלך לפתחו בש"א כשיפתח ד' טפחים ובה"א כשיתחיל ומודים בפותח בתחלה שלא היה בו פתח מעולם שיפתח ד' טפחים: ה אמר יוסי אני אומר דבר אחד כו'. ר' יוסי דתוספתא היינו רבנן דמתניתין דפליגי עליה דר"מ. ורבנן דתוספתא היינו ר"מ דמתני' דאמר בשפיר אחד טמא בשני שפירים טהור דקא סבר אין להולד טומאה משום שסופו לצאת עד שיצא לאויר העולם דטומאה בלועה הוא ופתיחת הקבר הו"ל יצא לאויר העולם כדפרישן במתניתין (פרק ז' ה"י):

פרק ט א ר"א אומר נזיר והמת תחת כרסו של גמל וכו'. ומתניתין (ר"ש פ"ח) דתנן אלו מביאין וחוצצין עדר בהמה טמאה וטהורה דלא כר"א דלר"א אין חוצצין דסבר אין הנזיר מגלח עליהם ואין חייבין עליהם על טומאת מקדש וקדשיו דאהל מדרבנן הוא ומדרבנן הוא מביא טומאה אבל לחצוץ אינו חוצץ. וכן הא דתניא לקמן (פי"ג) גמל שהיה עומד באויר טומאה תחתיו כלים שע"ג טהורין כו'. נמי דלא כר"א וכתנא דמתניתין היא: ב טומאה שהיא נתונה בכותל כו'. וכן עדר כו'. וכן בעלי חיים כו'. אין הנזיר כו'. ואין חייבין כו'. כולה ר"א היא דסבר כל הני מדרבנן הוא דהוו אהל: ג נדחק ברחיים כו'. בגדיו טמאין מדרס שמא הכריע את הרחים שהעובד כוכבים ושהנדה בתוכה ונמצאו הן נשענין עליו ועל בגדיו דומיא דהנך דתנן בזבים (פ"ג): איזהו הרחים כו'. כל שהוא מתנענע וחיישינן לשמא הכריע. אבל רחיים הקבועין שאינן מתנענעים טהור דומיא דהנך דתנן בזבים (ספ"ג) דטהור: ולענין טמא מת. פירוש הוא טמא מת כגון שהמת ברחים: עד שיהו כו' בפ"ט. ומביא הטומאה עליו ועל בגדיו: ד ואלו הן הסככות כו'. רי"א רואין אע"פ שיש מן הנופין של אילן למעלה ויש מהן למטה רואין כאילו הן שוין העליונות והתחתונות ואם היו שוין היו נוגעין זה בזה במשך אורך פותח טפח מביא וחוצץ: פרע היוצא מן הגדר. דרך גדר שעושים מקיים וברקנים ועודפין על הגדר ויוצאין לחוץ: היו נתונות ע"ג הגדר. זה למעלה וזה למטה: רי"א רואין אותן כאילו האבנים כבושין עליהן. ועושין את הקנים שוין: התריפות. שנרקבו הקנים: ואם היו נבדלין כו'. שהיו שוות אלא שנבדלות זו מזו: דר"מ כו'. מתני' היא (פ"ח ב') וכבר פרישנן בתם: ר' יהודה אמר אם מכנים כו'. אפילו אחת למעלה ואחת למטה ולא מבעיא אם מכוונים דאמר רואין את העליונים כאילו הן למטה אלא אפילו אין מכוונים אם מכנים החוט דרך העליונות ונוגע החוט בתחתונות מן הצד הרי זה מביא: ה ר' יהודה אומר אם יכולה לקבל מעזיבה בינונית. שניקבי הסריגים והחבילים קטנים שיכולים לקבל מעזיבה בינונית הוא שחוצצין. אבל אם הנקבים גדולים שאינם יכולים לקבל מעזיבה בינונית אינם חוצצין: [נתונין. הסריגים יורדין וסותמין הנקבים ובטומאה למעלה או למטה חוצץ]: ר' יוסי אומר כו' טמאין. שאילו היתה נתונה כו' טהורין. משום דחוצץ כדין אהל אבל עכשיו שזרקה ה"ל אהל זרוק ולאו שמיה אהל ואינו חוצץ על הכלים שבתוכה: ו נסר שצף כו'. כלים שבצד זה טהורין הואיל ונצף לאו שמיה אהל: החיצון טמא. משום שדרך טומאה לצאת וסוף חצי זית שבפנימי או באמצעי שיצא דרך החיצון ומצטרף לחצי זית שבחיצון לטמא החיצון: הפנימי והאמצעי טהורין. שאין דרך הטומאה להכנס והרי אין בהן אלא חצי זית: כחצי זית בפנימי כו' הפנימי טהור. שאין דרך טומאה להכנס ואין בה אלא חצי זית: והחיצון והאמצעי טמאין. שדרך החצי זית שבפנימי לצאת באמצעי והרי יש בה כזית ודרך שני חצאי זיתים לצאת בחיצון. הלכך חיצון והאמצעי טמאין: א"ר יהודה כו'. ומתניתין (פ"ח ו') דתנן בין בשתי חביות בין בשני חדרים הבית טמא כר' יהושע ואליבא דר' יהודה: [בשתי חביות. בכל אחד חצי זית ומוקפת צמיד פתיל דאין צמיד פתיל מציל על מה שבתוכו שלא תטמא]: על מה נחלקו על שני חדרים כו' שר"א מטהר. שיפה כח אהלים מכח צמיד פתיל: ור' יהושע מטמא. משום שסוף הטומאה לצאת:

פרק י א [כוורת. מטוקבת הרבה וכלי טהור הוא: ופתוחה. שאינה פקוקה בכלי: וכפישה שכומרין זיתים והוא כלי טהור]: ר' יהודה אומר מצלת. ומתניתין (פ"ט ו') דתנן כוורת פתוחה וכפישה נתונה עליה טמא שאין הכלים מצילין עם דפנות אוהלים עד שיהא להן דפנות דלא כר' יהודה דר"י סבר אע"פ שאין להם דפנות מצילין: [כשם שהנסר מצלת. בלא דפנות אהלים. כמבואר (פ"ט ו')]: היתה מוטה על צדה בפותח טפח. שמשוכה מן הדופן פותח טפח: ב [ובין שולי הקדרות. להר"ש אפילו יש פיתח טפח כיון דלמעלה אין פ"ט מציל עם דפנות אוהלים ודוקא בתרתי אינו מציל בסיפא. ולהגר"א האי אין קאי אסיפא ג"כ דאין בין שולי הקדירות למטה ובסיפא או קאמר]: אם יש כו'. ובין שולי הקדירות לארץ פותח טפח. כלומר או בין שולי הקדירות: מה שבתוכו טמא. כדקתני לעיל (ספ"ו) ותכ"א אינה מצלת עד שיהא אפולה בארץ ובקורה פחות מפותח טפח דהוה כאהל לעצמו ומגבו לא מקבל טומאה אבל אינו אפיך נידון בכלי המונחת באהל המת: היתה אחת טמאה כו' מה שבתוכה טמא. שהעליונה אינה אפולה בארץ והתחתונות אינן אפולין עד הקורה שהטמאה אינה חוצצת וכמאן דליתא דמי וכאילו אויר מפסיק ביניהם: ג פיטוס. חבית גדול העשוי כקנקן: אם יש כו' ובין שוליו לארץ פותח טפח. או בין שוליו לארץ פותח טפח: עד שיהיה באוגנו פותח טפח. אם בפיו פותח טפח מצלת ואם פיו צר ואין באוגנו פותח טפח אינה חשובה כלי ואם יש באוגנו עם הפה פותח טפח מצטרף לפותח טפח וחשובה כלי להציל: עד שיהא בשוליו פותח טפח. שאם אין בשוליו פ"ט אינה חשובה כלי להציל. [ולר"ש להנו"י אם אין בגובה האוגן פותח טפח אף שאין ברחבו טפח בטל לכלי ומציל כדבוק לקורה אבל יש בו גובה טפח הוי כלי בפני עצמו ואינו מציל עד שיהיה ברחבו טפח והיינו פותח טפח דסיפא והכל בדבוק לקורה מיירי ומ"ש ואין בין היינו שאין בגובה וכן מתפרש בשוליו לקמן שיש להן בית קיבול והוי כעין כלי בפ"ט: פותח טפח. כלומר גובה טפח ואם לאו דהוי גובה טפח הוי כלי בפ"ט ובעינן שיהיה ג"כ רחבו טפח]: היתה כוורת פתוחה כו' אפילו גבוה מן הארץ אמה הרי זה מצלת. דכלי צריך שיהא אפיך בארץ ובקורה פחות מפותח טפח למחשביה כאהל לעצמו אבל כוורת פתוחה דמציל מדין אהל אפילו גבוה מן הארץ אמה אם אין בינה לבין הקורות פותח טפח לבוא הטומאה לתוכו הרי זה מצלת דאהל אינו צריך אפיך בארץ: ד כוורת פתוחה שהיא עומדת בתוך הפתח כו'. דאי שלימה כלי היא ואינה מצלת:
ואפי'

הפתח (ס) סותמת את כל הפתח אם אין בין פיה לשקוף פותי טפח (י) (י) ואין שוליה לארץ פותי טפח (כ) טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה [א] טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס. (ל) אם יש בין פיה לשקוף פותי טפח וטומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טמא (מ) אם (יא) אין בין דופנותיה לפצימין פותי טפח ובין שוליה לארץ פותי טפח טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור: ה שתי כוורות שהן עומדות בתוך הפתח וסותמות את כל הפתח (יב) אם אין שוליה של זו על גבי של זו (נ) אם אין בין העליונה לשקוף פותי טפח ובין פי התחתונה לארץ פותי טפח (יג) טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה ליכנס (ס) אם יש בין פי העליונה לשקוף פותי טפח ובין פי התחתונה לארץ פותי טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טמא הכלים שביניהן טהורים אם יש בין דופנותיהן לפצימין פותי טפח וביניהן לארץ פותי טפח טומאה בתוכם הבית טהור טומאה בבית מה (יד) שבתוכו טהור (ע) (טו) נטמאת אחת מהן היא טמאה והבית וחבירתה טהורין וכן (פ) פיה של זו על גב (טז) שוליה של זו וכן שוליה של זו על גב שוליה של זו (צ) ואיזו היא מחולחלת כל שיש לה טפח מארבע רוחותיה (יז) ומשלשה רוחותיה ומשני רוחות זו כנגד זו. איזו היא (יח) אפוסה כל שאין לה טפח מרוח אחת. (ק) מודה ר"א ור"ש בטומאה תחת הפקק טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ו היתה יושבת על שוליה באויר טומאה בתוכה (יט) מטמא הנוגע בה מכל מקום טמא דברי ר"מ וחכ"א אינו טמא אלא כנגד כסויה בלבד. היתה כפויה על פיה הנוגע בה מכל מקום טמא: ז (ר) ארון שהוא חקוק בסלע ומכוסה הנוגע בה מכל מקום טהור ואינו (כ) טמא אלא פיו שאינו טמא אלא כנגד חללו בלבד. היתה בנויה בכותלה של נפש אם היתה נראית כל שהיא לתוך הנפש הנכנס לתוכה טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד כסויה בלבד. (ש) בנה נפש על גבה הרי היא כקבר סתום ומטמאה מכל סביביה. (*ש) העשויה כמין (כא) דלסקיא הנוגע בה מכל מקום טהור הנוגע (ת) בשוה שלה ר' אליעזר מטמא ור' יהושע אומר מטפח (כב) ולמעלה [ב] טמא מטפח ולמטה טהור שאין מעלין עולת [ג] מן הארץ טפח: ח (א) חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון (כג) תחת קורקורתיה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טמאה. כזית מן המת מקצתו נתונה תחת דופנה ומקצתו נתון תחת קורקורתה (כד) כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טמאה וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור. ואם יש בדופנה פותי טפח הכל (כה) [ד] שני חצאי זיתים אחד נתון תחת דופנה ואחד נתון תחת קורקורתה (כו) כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה ובין מלמטה טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור. היה זה שנתון תחת דופנה משוך (כז) כנגד קורקורתה כאילו כולו כנגד קורקורתה וזה שנתון תחת קורקורתה משוך תחת דופנה כאילו כולו תחת דופנה. (כח) היתה כפויה על פיה ויש בדופנה פותי טפח ואין בהוגנה פותי טפח יש בהוגנת פותי טפח ואין בדופנה פותי טפח כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה ובין מלמטה טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה ובין מלמטה טהור. ואם יש בדופנה (כט) והוגנה פותי טפח הכל טמא. היתה מלאה אוכלין ומשקין ומוקפת צמיד [ה] ונתונה על גבי [ו] (ל) באויר כלים שלמעלה ממנה ושלמטה הימנה טמאין (ב) והאוכלין והמשקין שבתוכה טהורין היתה מוטה על צדה באויר הרי [ז] ככוורת לכל דבר:

פרק אחד עשר

א (א) קדרה שהיא נתונה בצד האסקופה שאם תעלה ושפתיה משוכות מן השקוף כל שהוא טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ב היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה (ב) תחתיה בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור. בבית אינו טמא אלא הבית (א) שאם תעלה ודופנה [ח] (ג) בשקוף בפותי טפח כל שהוא וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ג היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה הבית טהור מפני שניצלת עם דופני של אהל: בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור. (ג) בבית אינו טמא אלא הבית שאם תעלה ודופנה נוגעת בשקוף בפותי טפח טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ד היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור. בתוכה או על גבה הכל טמא שאם תעלה ושפתיה אוכלות בשקוף כל שהוא. טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח אם יש בדופנה פותי טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה או על גבה הכל טמא אין בדופנה פותי טפח טומאה תחתיה תחתיה טמא [ט] (ד) וגבה והבית טהור מפני שניצלת עם דופני של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור. בבית (ה) היא טמאה בלבד: ה היתה נתונה תחת ארובה שאם תעלה ושפתיה (ג) נוגעות בתקרה כל שהוא טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה (ו) או בבית או בתוכה או על גבה הכל טמא שאם תעלה עולה ויושבת בארובה ואופצת (ז) את כל: ארובה וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת (ח) ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור בתוכה או על גבה כנגדו עד לרקיע (ט) טמא שאם תעלה עולה

הגהות הגר"א

(י) ובין שוליה לארץ כו' מה שבתוכה טמא: (יא) אם יש בין: (יב) הפתח שוליה של זו על פיה של זו כו' ובין התחתונה: (יג) טומאה בתוכם וכו' מה שבתוכם טמא וכלים שביניהם טמאין אם יש בין דופנותיה לפצימין ומה שבינתים ל"ג: (יד) מה שבתוכם: (טו) טומאה בתיך אחד מהם: (טז) על גבי פיה של זו ואיזהו מחולחלת: (יז) ומב' רוחות זו כנגד זו: (יח) אפוצה: (יט) בתוכה הנוגע בה: (כ) מטמא אלא כנגד כסויו בלבד למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה נתונה על פיה שאינו טמא אלא כנגד חללה בלבד: (כא) דלוסקות: (כב) מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא כו' מעלין עולין גבוה מן הארץ פחות מטפח: (כג) נתון תחתיה כנגד קורקותי': (כד) כנגד קורקריתה הכל טמא כנגד דופנה כל שכנגד: (כה) טמא: (כו) קורקריתה אפילו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור. היה זה: (כז) משוך תחת כו' כאלו כולו תחת קורקריתה היה זה שנתנו תחת: (כח) בתוכה תחת דופנה ואין בדופנה ובאוגנה פ"ט כל שכנגד כו': (כט) ואוגנה פ"ט: (ל) צמיד פתיל ונתונה ע"ג המת באויר כלים שלמעלה ושלמטה הימנה טמאין: פי"א (א) בלבד: (ב) נוגעת בשקוף בפחות מפ"ט כ"ש טומאה: (ג) טומאה בבית: (ד) תוכה וגבה והבית טהורין מפני שהיא נצלת: (ה) בבית הכל טמא. היתה: (ו) או בתוכה או על גבה: (ז) על כל הארובה: (ח) בוקעת ועולה בוקעת: (ט) הכל טמא:

אור הגנוז

[א] טמא: [ב] מטפח טהור מטפח ולמטה טמא: [ג] הגבוה: [ד] טמא: [ה] פתיל: [ו] המת: [ז] הרי היא: פי"א [ח] נוגעת: [ט] תוכה:

מצפה שמואל

(ס) סותמת את כל הפתח. עח"ס מ"י שם ביאור תוספתא זו וסותמת כל הפתח מלמעלה ולמטה ומן הצדדין כמו שמפרש: (י) ואין שוליה לארץ פ"ט. ברבותא נקטיה אע"פ שטומאה נכנסת תחתיה מגלת כיון דפיה סמוך לשקוף בפחות מטפח ועוד יש לפרש דוקא בדאיכא טפח שיש מקום לטומאה כמבואר לקמן: (כ) טומאה בתוכה הבית טהור. כן הוא במ"י דבכה"ג טהור הבית רק טומאה בבית מבואר במשנה דתוכה טמא והר"ש גרס ע"פ התוספתא טהור. ועי' תוי"ט וא"ר בזה וסיפא שדרך הטומאה לצאת לא לתוך הבית הוא דבגוונא זו גם הבית טהור אלא יצא לחוץ הוא: (ל) ואם יש בין פיה לשקוף פ"ט. בזה הטומאה נכנסה לכוורת ויוצאה ממנה לבית בהפ"ט שלמעלה לצד פיה: (מ) אם יש בין דפנותיה לפצימין. בכאן נמי כיון שיש טפח בין שוליה לארץ יש מקום לטומאה לצאת דרך שם אע"ג בין שוליה פ"ט לרבותא קאמר דאע"פ שיש שם פ"ט מ"מ מגלת כמו לעיל באין בין פיה לשקוף פ"ט ובר"ש מסכים לפירוש הראשון. ועי' לקמן: (נ) אם אין בין העליונה לשקוף. כיון דיש טפח בין התחתונה לארץ הטומאה יוצאה דרך שסוובין התחתונה לארץ. כלומר אם כוורת א' הוא מבואר לעיל דבין שוליה לארץ פ"ט ואם שתים הן זו ע"ג זו וביה התחתונה למטה אין בין פי התחתונה לארץ פ"ט וכה דהכא טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור אעליונה קאי דאע"ג דנטמאת התחתונה נעשה סתימה לעליונה אם פי העליונה על שוליה דאע"ג דסתימה שע"י כלי אינו מועיל בלא נ"ט בכוורת שאינה מקבלת טומאה כדפירשתי בפ"ד הכא מהני משום דאין בינה לשקוף פ"ט הרי דגרסינן כנוסח התוספתא (וכמ"ש שם ט"ס) ומגלת עם דפנות אוהלים א"כ הכא מיירי בפי העליונה לצד השקוף ואם לא היה הפ"ט למטה היה הכל טמא אם הטומאה בבית כיון דסופה לצאת דרך הפתח וי"ג ואין בין שוליה לארץ פ"ט ולפי אותה הגי' י"ל ובין פי התחתונה כמו אין בין פי התחתונה ולא תא לשנות כן בסדיא דעלייהו קאי ואם שתי כוורות הן אין בין פי התחתונה ויש לבית פתחים הרבה לכן אף בסתום הכל טומאה בבית מה שבתוכו טהור ולפ"ז אף התחתונה טהורה אף שפיה למטה מ"מ כיון דאין בינה לארץ פ"ט טהור ומדברי הר"ש אלו נראה דגרסינן כאן ובין שוליה לארץ פ"ט לכן הצריך לפרש דמיירי בכוורת א' וכמ"ש ותסר שם בר"ש והעתקת התוספתא בל בנא זו: (ס) אם יש בין וכו'. כגון שתי כוורות שולי העליונה על שולי התחתונה והכלים שביניהם טהורין כגון שלש כוורות ויש כלים באמצעית דאע"פ שפיהן מרווחין מרוחק זה מן הארץ טפח וזה מן הקורה טפח מ"מ הן נחשבות לכסוי לאמצעית. אם יש בין דפנותיהן לפצימין פ"ט וביניהן לארץ פ"ט כו' טומאה בבית מה שבתוכו טהור. ע"כ ע"ש יש כאן דטמא ראוי להיות (כיון שהיה למטה וכדברי הר"ש בכל זה) ויש לייאבן בדוחק דביניהן לארץ פ"ט כלומר שפי התחתונה דבוק בשקוף ובין שולי העליונה לשולי תחתונה טפח זה קרוי ביניהם לארץ פ"ט ואע"ג דליכא נ"ט בתחתונה וגם מרוחקת טפח מן הפצימין כיון שהארץ סותמת פיה מציל בכלי דלא מקבלה טומאה אע"פ שאינו מועיל בקדירה ובתנור עכ"ד הר"ש: (ע) נטמאת אחת מהן. כגון שפי העליונה או התחתונה רחוק טפח ונאו טומאה ממש קאמר דלא היתה מגלת אלא במחוקת מ' שהא איירינן ואע"ג דכבר שמעינן לה מכללי דלעיל מ"מ סדר תני לכוורות דנחשבת כסוי לחברתה להציל: (פ) פיה של זו ע"ג שוליה של ע. בשתיהן כפאן על פיהן וכן שוליה של זו ע"ג פיה של זו שיושבות זע"ז כתקונן והיינו לפי פירוש הר"ש במ"י אבל בחמת הנחתום מעיד על הפיסה שהרי בחמת דחוק הוא אלא ודאי דלא מיירי התוספתא בפיה למטה ולא באה הטומאה לכן אם יש פ"ט הכל טהור בלי דוחק וכמו שמוגה בהגהות הגר"א ומסיק הר"ש דכל היכא דתנא ואין וסדר תנא ובין אאין קמא קאי כמ"ש בהגהות הגר"א וכתב הר"ש לפי פירוש דנימא דאאין קמא קאי הא דנקט בין שוליה לארץ ובין שוליה לפצימין הייטו לענין הצלת הכלים שהיו בין שוליה לארץ ובין שוליה לפצימין ואם יש בין פיה לשקוף פ"ט שוב אע"ג דאין לבין שולים לארץ פ"ט טמא ולמ"ש בפנים מה שבתוכו טהור שיש מקום לטומאה לצאת דלא מיירי בכפאה על פיה: (צ) ואיזו היא מחולחלת. ע"ש פ"ט מ"י בתחלת באור המשנה: (ק) מודה ר"א ור"ש. ר"ש פ"ט משנה י"ד: (ר) ארון שהוא חקוק. עי' מיימוני פרק ו' מט"מ הלכה ה' ובכ"מ ועיי"ש בפי' דגלוסקוס. ועי' ר"ש פ"ט מט"ז: (ש) בנה הנפש ע"ג. על הארון שכולה כנפש הרי הנפש כולה כקבר סתום: (*ש) העשויה כמין גלוסקום. שזאת הנפש בנוי ע"פ הארון מכוון כנגד פיה ודפני הארון מכוון הלכך הנוגע בדופני הארון מכל צד טהור כיון דנפש בנוי עליו: (ת) בשוה. עי' ראב"ד פ"א מט"מ ה"א והטעם דכל קרקע הבית סתמן גבוהין טפח וביאור תוספתא זו מבואר בפי"ז מט"מ ה"ח ופי' רישא דתוספתא דהיה חקוק בסלע היינו שמכוסה למעלה ואין לה דין קבר סתום לטמא כל סביביו כיון שאין שם בנין ובפתוח מן הצד יש חילוק בין רחבה למטה וצרה למעלה דנוגע בעליון טמא דהוי כגולל ובצרה למטה מיחשב כארון ובכ"מ טמא ובשוה מבואר כאן וע"ש בכ"מ. ועי' בר"ש מה שהביא מהש"ס דזבחים נח. גבי מזבח דאם תחתיו אלא טפח לא חשיב כמחובר ופסול להעלות עליו עולה: (א) תבית שהיא יושבת. ר"ש פ"ט מט"ז עד סוף הפרק ושם גרסינן היתה כפויה על פיה והגר"א הגיה בתוכה ותחת דופנה וכסיפא דיש באוגנה ובדופנה פ"ט הכל טמא כתב הר"ש משום דמקצתו תחת קורקריתה דמגו דנכנס הטומאה לתוכו משום האי דכנגד קורקריתה נכנסת נמי ההיא דכנגד דופנה לתוכה: (ב) והאוכלין והמשקין שבתוכה טהורין. עי' כ"מ פי"ז מהל' ט"מ ה"ו שתמה על זה ע"ש: (א) קדרה שהיא נתונה בצד האסקופה. עי' ר"ש פ"י מ"ז שהביא זה עד היתה נתונה תחת ארובה והעתיק לשון. שאם תעלה ושפתותיה אוכלת בשקוף כל שהוא דיש עתה מפי הקדירה לפנים וכ"ש מדופנה שהקדירה רחבה יותר מלצד פיה: (ב) תחתיה בתוכה או ע"ג הכל טמא והבית טהור. דהקדירה עצמה מגלת תוכה וגבה עם דופנו של אהל וע"ש עוד בזה וכאן בפנים פרשתי לפי שיטת הגר"א ועיין בא"ר: (ג) נוגעות בתקרה וכו' הכל טמא. במשנה מבואר דתוכה וגבה טהור היינו בנכנס ויוצא דניצול עם דפנות האהל. אבל הכא דא"מ חשובה ככלי הבית ואינה נצלת עם דפנה של אהל. וכסיפא דאופלת כל הארובה הדין כמו במשנה בנכנס ויוצא רק חלוק דבנכנס ויוצא גם הבית טמא אבל הכא כיון דאופלת נחשבת כתקרת הבית ומש"ה ה"ל להיות בוקע עד התהום ולא אמר אלא כנגדו עד לרקיע טמא. ועי' מיי' פט"ז מהט"מ ה"ה ובכ"מ שם דמשמע דרק כנגדו טמא. ועי' ר"ש בזה ומ"ש בזה מב"ע יש. בסתימת הלשון:

זר זהב ומנחת בכורים

ואפילו טומאה בתוכה נמי הבית טמא אלא פחותה קא מציל מדין אהל: אם יש בין דופנותיה לפצימין כו'. ואין בין פיה לשקוף פותח טפח: ובין שוליה לארץ פותח טפח. או בין שוליה לארץ פותח טפח: טומאה בבית מה שבתוכה טהור. שיש לו יציאה דרך הפותח טפח שבין הדופן לפצימין או בין שוליה לארץ: ה שתי כוורות פחותות. דומיא דרישא: וביניהן לארץ פותח טפח. או ביניהן לארץ: אחד מהן. [כשראויה לקבל טומאה]: וכן פיה של זו על גבי פיה של זו גרסינן. ולא גרסינן פיה של זו על גבי שולי' של זו ושולי' של זו על גבי פיה של זו. דשולי' של זו על גבי פיה של זו מינה קא סליק ומאי וכן. ופיה של זו על גבי שולי' של זו לא גרסינן דכפיה למטה אם יש ביניהן לארץ פ"ט טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור אמאי הא באה הטומאה מתוכה לבית ומהבית לתוכה דרך פיה: ואיזהו מחולחלת. דתנן (פ"ט ג') בד"א בזמן שהיא כלי מחולחלת קא אזיל ופריש איזהו מחולחלת: כל שיש לה טפח מארבע רוחותיה. שיהא בכל רוח ורוח טפח שלם או אפילו טפח בכל רוח בב' רוחות אם הן טפח שלם זו כנגד זו יש לה דין כלי: איזהו אפוצה. דתנן התם או אפוצה: כל שאין לה טפח מרוח אחת. אפילו מרוח אחת. אין לה טפח שלם בטיל מדין כלי והויא לה אהל [כשפקק הסתימה]: מודה ר"א ור"ש. דפליגי במתניתין (שם י"ד) ביושבת על שוליה ופתוחה ופקוקה בקש וקאמרי טומאה תחתיה בתוכה ע"ג אין טומאה עולה לה אף לא יורדת ממנה מודים בטומאה תחת הפקק שטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ו היתה יושבת על שוליה כו'. דתנן (שם י"ג) היתה יושבת על שוליה טומאה תחתיה בתוכה ע"ג טומאה בוקעת כו'. וקתני הכא הנוגע בה מן הצדדין ר"מ אומר מ"מ טמא ר"מ לטעמיה דסבר כמאן דמליא טומאה דמי: וחכ"א אין טמא אלא כנגד כיסויה בלבד. אם יש לה כיסוי אבל מן הצדדין שלא כנגד הכיסוי טהור: היתה כפויה על פיה כו' מ"מ טמא. דכולה כנגד הכיסוי הוא והכיסוי מביא טומאה על כל שתחתיה: ז ארון כו'. מ"מ טהור. דקרקע עולם הוא ואינו מטמא כדתנן במתניתין (שם ט"ז): כנגד חללו בלבד. שהוא כנגד אבן הכיסוי: היתה בנויה בכותלה של נפש. שבנה חדר קטן לציין הקבר והוא הנפש. והארון מחוץ להנפש אלא שבנויה מקצת הארון בכותל של הנפש: אם היתה נראית. הארון היתה נראית מקצתו ואפילו כל שהוא לתוך הנפש הנכנס לתוכה טמא שנכנס לאהל שהקבר בתוכה: ואם לאו כו' כנגד כיסויה בלבד. כנגד כיסוי הארון אבל הנכנס להנפש או נוגע בארון שלא כנגד כיסויה טהור: העשויה כמין גלוסקום. כמו שעושין תיבות קטנות סתום בראשו מן הצדדים ובאמצע רחבו עשוי כיסוי קצר נועל ופותח בהולפה ובהוכאה ביד: הנוגע בה מ"מ טהור. דקרקע עולם היא חוץ ממקום פתיחתה ששם הכיסוי: הנוגע בשוה. [ארון שהוא שוה למטה ולמעלה ולפי דמשנה מבואר חילוק בין צר למטה ורחב למעלה או בהיפך. ולהר"ש הך בשוה קאי אגלוסקום שהוא בשוה ומכוון כנגד דופני הארון] רבי אליעזר מטמא. דכנגד הכיסוי טמא: רבי יהושע אומר כו' שאין מעלין עולין וכו'. שאין המעלין את המת לקבר עולין בגובה פחות מטפח מן הארץ הלכך מטפח ולמטן טהור דלא חשבינן ליה לארון ובטיל לקרקע עולם: מטפח ולמעלה טמא. דחשבינן ליה כארון: ח [באויר. שלא באהל: קורקוריתה. שוליה ופיה למעלה ומעשה התביות שרחבה באמצע וצרה מצדדין ולכן תנא בסיפא מקצתה כנגד קורקורותה ומקצתו נגד דופנה היינו נגד הרחב מקום שאין שם שוליים והטומאה בוקעת ואינה מתפשטת לצדדים ונגד הדופן אין פותח טפח לכן אין מביא טומאה לכולן]: והתבית טמאה. דבוקעת לתוכה וטמאה מאוירה: בתוכה ותחת דופנה. מתני' היא (שם ט"ז) וכבר פריכן לה התם אלא דהכא מוסיף דאע"ג דאין בדופנה פותח טפח והאוגן משלימו לפ"ט מצטרף האוגן להדופן לפותח טפח וטמא הכל: היתה מלאה אוכלין כו'. כלים שלמעלה ושלמטה הימנו טמאין דכלי אינו חוצץ וכמאן דליתא דמי: והאוכלין כו'. טהורין: שטל עצמו מציל. היתה מוטה על צדה באויר הרי היא ככוורת לכל דבר. כדתנן בכוורת שהיתה מוטה על צדה באויר (שם י"א):

פרק יא א הכל טמא. הואיל ומשוכה מן השקוף כל שהוא אינה ניצלת עם דפנות אוהלים: והבית טהור. דאינה מביאה את הטומאה להבית הואיל ומשוכה מן השקוף. [ומשוכות מן השקוף היינו שלא כנגד השקוף לכן אפי' בצר לא הוי אהל אבל בסיפא מיירי כנגד השקוף אז יש חילוק בין פותח טפח או לא כדמפרש]: בבית אינו טמא אלא הבית. שאינה מביא הטומאה תחת להקדרה הואיל ומשוכה מן השקוף: ב שאם תעלה ודופנה נוגעת [בפחות מפותח טפח גרסינן. שאינו מאהיל על הקדרה להביא הטומאה]: בתוכה או ע"ג הכל טמא. שכלי טמא אינה נצלת עם דפנות אהלים: והבית טהור הואיל ובפחות מפ"ט היא נוגעת בשקוף אינה מביאה הטומאה לבית וכן טומאה בבית אינה מביאה לתחת הקדרה: ג ודופנה נוגעת בשקוף בפ"ט כו'. תחתיה והבית טמא. הואיל ונוגע בפ"ט מביא הטומאה מזו לזו: ד אוכלת בשקוף כל שהוא. שספתותיה נכנסות תחת השקוף כל שהוא: אם יש בדופנה פ"ט. שהבטן הבולט ממנה עגול ונמשך משפתיו עד פ"ט להבית: הכל טמא. דמביא מתחתיה לבית ומהבית באה הטומאה לאוירה דרך השקוף המאהיל עליה בכל שהוא: אין בדופנה פ"ט כו' והבית טהור. דליכא נגיעה בפותח טפח להביא הטומאה מתחתיה להבית: בבית הכל טמא. דמביא הטומאה לתוכה ואינה חוצצת הלכך תחתיה טמא: ה שאם תעלה ושפתותיה נוגעת בתקרה כל שהוא כו' היתה גבוה כו' הכל טמא. דלא מצינו למימר גוד אחית והתקרה שלמעלה תרד עד שולי הקדרה ומתחברת עם השוליים למיהוי אוהל משולים ולמטה להציל עם דפנות האהל דאם תרד התקרה תגע בשפתותיה ולא תוכל לירד עוד מפני שפתות הקדרה שלא יניחו אותה לירד עוד תהם ולמטן אלא עד השפתות הוא דמצי נחית ותו לא הלכך אין לקדרה דפנות האהלים להציל
והכל

עולה והולכת בארובה (י) (ד) אין בינה לארובה פותי טפח וטומאה [א] והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ו היתה גבוהה (יא) מן הארץ טפח וטומאה תחתיה (יב) תחתיה טמא תוכה וגבה והבית טהור מפני שניצלת (ה) עם דופנו של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא שאם תעלה עולה והולכת בארובה (יג) (ו) ויש בינה לארובה פותח טפח וטומאה תחתיה [ב] רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: ז היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה והבית טהורין מפני שנידונית כשיפועי אוהלים. בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור בבית אין טמא אלא הבית: ח (ז) ארובה שהיא לאויר (יד) ואין בה פותח טפח וכזית מן המת נתון תחתיה ונתן דבר שהוא מקבל טומאה אם יש שם פותי טפח הכל טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד (טו) [ג] הזוית כזית מן המת בלבד: ט ארובה שהיא לאויר ואין בה פותי טפח וכזית מן המת נתון תחתיה (טז) הבית טמא והמאהיל טמא דברי ר"מ ר' יהודה אומר המאהיל טהור. ר"ש אומר אם טומאה קדמה את רגלו הבית טמא והמאהיל טמא ואם לאו הבית טמא והמאהיל טהור מקצת הטומאה בבית ומקצת כנגד ארובה הבית טמא והמאהיל טמא דברי ר"מ. ר' יהודה ור"ש אומרים המאהיל טהור. ר' יוסי אומר אם אין בטומאה ליחלק כגון כזית מן המת השדרה והגולגולת הבית טמא (יז) [ד] ואם לאו הבית טהור והמאהיל טמא: י (ח) שני חצאי זיתים [ה] נתון בתוך הבית ואחד נתון כנגד ארובה המאהיל טהור היה זה (יח) שהוא נתון בתוך הבית משוך כנגד ארובה כאילו כולו כנגד ארובה: יא כזית מן המת (ט) בפי העורב והאהיל על גבי ארובה (יט) שאין בה פותי טפח הבית טמא ר' יוסי מטהר עד שיהא בטומאה משך פותי טפח: יב (י) קלל של חטאת שהוא נתון בארובה אם משולשל טמא ואם אינו משולשל טהור. בד"א בארובה שאין בה פותח טפח אבל בארובה שיש בה פותח טפח בין משולשל ובין שאינו משולשל טמא. בד"א בשל חרס אבל בשל (כ) אבן בין שיש בארובה פותי טפח (כא) בין משולשל ובין שאינו משולשל טהור: יג [ו] שבין הבית לעליה ואין בה פותח טפח טומאה בבית כלים שבעליה טהורין טומאה בעליה כלים שבבית טהורין (כב) שאני רואה את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות דבר אחר אין טומאה נכנסת לאהל ואין יוצאה הימנו אלא בפותח טפח. (כג) כלים שכנגד הבית רבי מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי רואה אני את דבריהם מדברי: יד ארובות (כ) זו על גב זו ויש בהן פותח טפח (כד) ונתון דבר שהוא מקבל טומאה אם יש שם פותח טפח הכל טמא ואם לאו אין טמא אלא כנגד התחתונה בלבד מרחיבות מלמעלה ומצירות מלמטה (כה) מן הצד ולמטה טמא מן הצד ולמעלה טהור. מרחיבות מלמטה ומצירות מלמעלה אינו טמא אלא כנגד הצר בלבד:

פרק שנים עשר

א וכמה יהיה הסדק הזה ב"ה אומר כל שהוא (א) מלא חוט המשקולת ור' יוסי אומר משם ב"ה פותח טפח. אמר רבי תמיה אני אם אמר ר' יוסי בפותח טפח לא אמר אלא בכזית מן המת בלבד טומאה מבפנים וכלים מבחוץ אע"פ שאין בסדק אלא כל שהוא מלא חוט המשקלות ה"ז מפסיק: ב (ב) סאה כפויה על [ז] (א) פי חבית כפויה שני כפיתין זה על גבי זה ואבן על גבי הכיפת מביאות את הטומאה. סאה יושבת כדרכה וחבית יושבת כדרכה נוד תפוח (ג) כדרכה מלא תבן כסת מלאה מוכין כסות מלאה מטפחות שתי אבנים זו על גבי זו (ג) וכופת על גבי האבן אין מביאות את הטומאה: ג (ד) כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית הבית טהור שכל הבלועין באדם ובבהמה בחיה ובעופות טהורין. הקיאן הבית טמא. מת אם (ג) שהה במעיו עד שהוא חי (ה) שלשה ימים מעת לעת [ח] ובעופות ובדגים מיד (ד) ר' יהודה בן בתירא אומר בדגים מיד ובעופות מעת לעת ר"א אומר משם ר' יהודה בן בתירא זה וזה מעת לעת: ד (ו) הדות שבבית [ט] (ה) והמערה בתוכו והפרח שלה יוצא [י] וכפיפה נתונה עליו בד"א בשל מתכת אבל בשל עץ (ו) ה"ז חוצץ. ר"א בר' יוסי אומר בד"א בשל עץ אבל בשל מתכת נטמא ואין כלי טמא חוצץ: ה (ז) נסר שהוא נתון על פי הדות וטומאה תחתיו או על גבי כלים שכנגד העודף מכאן ומכאן (ז) טמאין היתה כפישה ויש לה ליזבז טפח וטומאה תחתי' הכלים שכנגד העודף מכאן ומכאן טמאים. אם היתה חלוקה הרי היא כנסר. כלים שכנגד העודף מכאן ומכאן [כ] (ח) טמאין: ו כותלי הבית וכותלי הדות שהיו שוין זה לזה וטומאה בין בבית ובין בדות כלים שבכותלי הבית ושבכותלי הדות נידונים מחצה (ט) למחצה ואם כותלי הבית רחבין משל דות וטומאה בתוך הבית כלים שבכותלי הדות טמאים ושבכותלי הבית נידונין מחצה על מחצה אם היו כותלי הדות רחבין משל בית וטומאה (י) בבית כלים שבכותלי הדות טהורין שבכותלי הבית נידונין מחצה על מחצה:

פרק שלשה עשר

א (א) נסר שהוא נתון על פי תנור ישן וטומאה תחתיו או על גביו הכל טמא והתנור טמא ור' יוחנן בן נורי מטהר (א) בתנור (ב) היה ראשו אחד נתון על פי תנור חדש וראשו אחד נתון על פי תנור ישן או שהיו שנים ישנים אחד מכאן ואחד מכאן וחדש (ג) באמצע (ג) ר' יוחנן בן נורי מטהר [ל] בחבור: נסר שהוא נתון על פי תנור (ג) (ד) ומוקף צמיד פתיל וטומאה תחתיו או על גביו הכל טמא וכנגד אוירו של תנור טהור. טומאה (ד) עד אוירו של תנור כנגדו עד לרקיע טמא (ה): ב (ה) סרידה שהיא נתונה על פי תנור (ו) ויצאה כל שהוא ויש לה ליזביז טפח טומאה תחתיה כלים שעל גבה (ז) טהורין. טומאה על גבה כלים שתחתיה (ח) טהורין. ואם היתה חלוקה הרי היא כנסר וצריכה פותח טפח. ומודה ר' אליעזר (ו) (ט) באבטי (ט) שעשאו מתחלה שהוא מביא את הטומאה: ג (ז) סנדל של עריסה שפחת ממעזיבה שיעורו בפותח טפח. (ח) נפתח הבית מאליו שיעורו מלא האגרוף. היה הטיט צף תחתיו כל שהוא ומחצי מעזיבה ולמעלה בין שיש בו כשיעור בין שאין בו כשיעור (י) הבית טהור. מחצי מעזיבה ולמטה אם יש בו כשיעור הבית

הגהות הגר"א

(י) ונוגע בארובה בפ"ט וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה כו': (יא) גבוהה טפח: (יב) או בבית תחתיה והבית טמאין תוכה וגבה טהורין מפני: (יג) ונוגע בארובה בפחות מפ"ט וטומאה תחתיה והיא רוצצת: (יד) לאויר ובה פ"ט: (טו) כנגד הזית מן: (טז) ונתן דבר שמקבל טומאה מלמעלה הבית טמא: (יז) טמא והמאהיל טהור שני חצאי זיתים אחד נתון: (יח) זה שכנגד ארובה משוך כנגד הבית רואין כאילו כולו נגד הבית היה זה שהוא נתון בתוך הבית משוך כנגד הארובה רואין כאילו כולו כנגד ארובה: (יט) ארובה שיש בה פ"ט: (כ) אבל בשל עץ בין כו': (כא) בין שאין בארובה פ"ט בין משולשל כו' טמא ארובה שבין הבית: (כב) כלים שכנגד הזית רבי מטמא וחכמים מטהרין שאני רואה: (כג) אלא בפ"ט א"ר רואה אני כו' והשאר ל"צ: (כד) פ"ט הכל טמא וא"ל כו' והשאר ל"ג: (כה) מן הצר ולמטה מן הצר כו' כנגד הצר בלבד: פי"ב (א) כפויה על פיה חבית כפויה על פיה שני כו' ע"ג הכפיתון מביא את: (ב) תפוח וכר מלא כו' כסת מלאה מטפחת: (ג) אם לא שהה: (ד) אמר ר"י בן בתירא בדגים: (ה) והמנורה בתוכה כו' וכפישה נתונה: (ו) עץ חוצץ: (ז) טהורין: (ח) טהורין: (ט) מחצה על מחצה ואם כותלי בית רחבין מכותלי הדות וטומאה בתוך הבית כלים כו': (י) בתוך הבית כלים: פי"ג (א) תיבת בתנור ל"ג: (ב) באמצע טמאין והתנורין טמאין ור"י ב"נ מטהר. נסר: (ג) תנור ישן ומוקף: (ד) טומאה כנגד אוירו: (ה) טמא ובחדש הכל טהור: (ו) תנור חדש: (ז) טמאין: (ח) טמאין: (ט) ר"א באמבטי שעשאו מתחלה לכך שהוא: (י) העליה טמא:

אור הגנוז

[א] תחתיה: [ב] והיא: [ג] כנגד כזית מן: [ד] והמאהיל טהור: [ה] אחד: [ו] ארובה: פי"ב [ז] על פיה: [ח] הבית טמא: [ט] והמנורה: [י] וכפיסה: [כ] טהורין: [ל] בתנור:

מצפה שמואל

(ד) אין בינה לארובה כו'. מיי' שם ה"ס. ועי' בר"ש מ"ש בזה משוכה כב. ומתוספתא דלקמן: (ה) עם דופנה של אהל בתוכה או ע"ג הכל טמא. מבואר דאף הבית טמא כאן ואע"ג דטומאה נגד ארובה הבית טהור אע"ג שאין בארובה פ"ט והכא הרי הכל נגד ארובה דהכא באופנת מגד א' וכנגד א' פחות מטפח גרע טפי והאריך בזה הר"ש: (ו) ויש בינה לארובה בפחות מפ"ט כו' תוכה וגבה והבית טהורין. במתני' קתני טומאה תחתיה. תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור. משום דמתני' כשהקדרה ממלאת את כל הארובה. אלא שאינה אופנת וכיון דממלאה את כל הארובה נחשב תחתיה והבית כאהל אחד ומערבת את הטומאה. אבל כאן שאינה ממלאה את כל הארובה דאיכא אויר בין קדירה לארובה אלא דליכא טפח הלכך הבית טהור כשטומאה תחתיה דאין נחשב כאהל אחד: (ז) ארובה שהיא לאויר. עי' ר"ש פי"א מ"ב לחד פירושא מפרש שם שנתן דבר לתוך טפח ע"פ הארובה ואתו א' מאהיל ע"ג. כלים דמביא הטומאה בטפח כמו כל המטלטלים ונקט דבר המקבל טומאה משום סיפא דהמאהיל טמא ע"ש: (ח) שני חצאי זיתים. ר"ש פי"א מ"ב דהכא אפילו ר"מ מודה דמאהיל טהור אבל בית מיהא טמא: (ט) כפי העורב. מיי' פי"ט מט"מ ה"ב וכ"מ שם ונראה כנו"י דהאין בה פ"ט מיירי: (י) קלל של חטאת. עי' ר"ש שם: (כ) זו על גבי זו. עי' ר"ש פי"א מ"ז: (א) מלא חוט המשקולת. מיי' פי"ז ה"ז מט"מ והראב"ד שם כתב דרך אחר דמיירי לענין הוצאת טומאה ולהוציא ע"ש. ועי' בר"ש ריש פי"א והר"ש רוצה להגיה בסיפא טומאה בחוץ וכלים מבפנים דבזה לא פליגי וע"ש שמפרש עוד פירוש אחר על פי פירוש המשנה שם וכתב דהתוספתא אפשר דקאי על מ"ב דבין אכסדרה ולכן קאמר טומאה מבפנים וכלים בחוץ אע"פ שאין בסדק אלא כ"ש מפסיק היינו באכסדרה ולא קאי אפלוגתא ב"ש וב"ה: (ב) סאה כפויה. בר"ש פי"א מ"ג: (ג) וכופת ע"ג האבן. וכתב הר"ש וצריך טעם מ"ש כופת ע"ג אבן מאבן ע"ג כופת: (ד) כלב שאכל. מיי' פ"כ ה"ב. ועי' ר"ש פי"א מ"ז שהביא זה ועי' חולין קכו: (ה) ג' ימים מעל"ע. עי' שבת קנה: ועי' ר"ש מ"ש לענין עכול בעופות לענין חטה בפסח. ר"ש פי"א מ"ח. ועי' בפנים ועי' א"ר והר"ש כתב ואפשר לפרש דקאי איכול לעמוד דת"ק בשל עץ אף לב"ש המנורה טהורה ולראב"י אפי' לב"ש טמאה ושל מתכת המנורה קאי או יש לפרש דקאי בה"י לעמוד ואלוק דמתכת ועץ קאי אכפיפה דלת"ק בשל עץ חוצץ אף בנופלת ואתא ר"א למימר דבשל מתכת אפילו אינה נופלת לא חיישא עכ"ד: (ז) נסר שהוא נתון ע"פ הדות. בר"ש פי"א מ"ט כל זה עד סוף הפרק וע"ש ובמפרשי המשנה. ועי' א"ר ובהיתה חלוקה בר"ש הגירסא כנו"י מכאן ומכאן טמאין: (א) נסר. עי' ר"ש פי"ב מ"א: (ב) היה ראשו. עי' מיי' פי"ב מט"מ ה"ד. ועי' ר"ש וכ"מ מ"ש על הר"ש: (ג) באמצע טמאין. גרסינן וכן בר"ש והיינו הישנים ורק בתנור מטהר ולא בכלים: (ד) ומוקף צ"פ. ר"ש פי"ב מ"ב ע"ש מה שכתב מזה בפירוש המשנה: (ה) סרידה. ר"ש שם: (ו) באמבטי. עי' בפנים ודברי הראב"ד הוא בפי"ז מהל' ט"מ ה"ג וע"ש בכ"מ בארובה והר"ש מסיים שעשוי מתחלה היינו שקבוי מכאן ומכאן: (ז) סנדל של עריסה. פי"ב מ"ד בר"ש: (ח) נפתח הבית מאליו. עי' מיי' פט"ז מהל' ט"מ ה"ד ובכ"מ שהוכיח מזה דהמשנה

זר זהב ומנחת בכורים

והכל טמא: ך עולה והולכת בארובה כו'. היתה גבוה כו' תחתיה והבית טמאין כו' משום דנוגע בארובה בפ"ט מביאה הטומאה מזו לזו: ך תוכה וגבה טהורין כו' מפני שניצלת כו'. דאמרינן גוד אחית והתקרה שלמעלה יורדת עד שולי הקדרה ומתחברת עם השולים והוי אהל משוליה ולמטן ומצלת עם דפנות האהל: מפני שנידונין כשיפועי אהלים. ולא אמרינן נצלת עם דפנות האהל הואיל ואינו נוגע בפותח טפח: ח ארובה שהיא לאויר כו'. [ר"ל שהית בעליה כנגד אויר השמים ואין אהל על גבה]: אם יש שם פותח טפח. אם יש בתוכו דבר המקבל טומאה פותח טפח מביא הטומאה לכל הבית והכל טמא: ט ואין בה פותח טפח כו' הבית טמא. שדבר המקבל טומאה סותם להנקב: והמאהיל טמא. שדבר המקבל טומאה אינו חוצץ: [את רגלו. העומד שם על הארובה מיד שסותם ברגלו פי הארובה פותח טפח נטמא אהל בסותם ברגלו מתחלה נעשה כאהל סתום וכשאח"כ באה הטומאה לתוכה אין מקום לצאת כיון דאין בארובה פותח טפח: מקצת הטומאה. ואין בארובה פותח טפח דאילו הוי פותח טפח כיון דאילו היה מונח הזית נגד הפותח טפח והיה דבר מאהיל עליה הוי אהל ממש הוא הדין במקצת אבל באין פותח טפח דליכא תורת אהל עליה אלא המאהיל כסותם הנקב הוא בזה פליגי]: ר"י ור"ש אומרים המאהיל טהור. [שאין בארובה פותח טפח כדי להוציא הטומאה: כגון כזית. דאי נחלק בצר משיעור טומאה: והמאהיל טהור. דהוי כחצי זית המאהיל באין בארובה פותח טפח שטהור שהרי אין לטומאה מקום לצאת: יא שיהיה בטומאה. כלומר בפי ארובה וכך פירש הר"ש ולהגר"א לת"ק פ"ט ור"י בעי משך הטומאה טפח שיהיה בטומאה עצמה אהל ועיין לקמן (פי"ג ה')]: יב קלל של חטאת. [דאין מי חטאת ניצלת בצמיד פתיל לכן משולשל טמא וכ"כ הר"ש וכתב תלמידו של הגר"א ז"ל לא שמעתי מכבודו פירושו של זו המשנה ונ"ל כדתנן (פרה פי"ג ג') קלל של חטאת שנגע בו שרץ טהור. נתנו על גבו. ר"א מטהר וחכמים מטמאין משום דמונח במקום טמא והתורה אמרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והכא נמי אם משולשל טמא שמונח במקום טמא ואם אינו משולשל טהור אבל בארובה שיש בה פותח טפח [טמא] אפילו אינו משולשל שהטומאה יוצאת לשם דרך פותח טפח ומונח במקום טמא: בד"א בשל חרס. שאינו מקבל טומאה מגבו הלכך אם אינו משולשל ואין בה פותח טפח שאינו מונח במקום טמא טהור: אבל בשל עץ. אפילו אינו משולשל ואפילו אין בו פותח טפח טמא משום דמקבל טומאה מגבו. ואם נראה בתוך הבית טמא כדתנן (אהלות פי"ב ד') סנדל של עריסה שפחתו בתוך הבית כו' ואם לאו מונין בה כדרך שמונין בה במת משום שנראה בתוך הבית ואע"ג דליכא פותח טפח טמא. ע"כ]: יג [דבריהם. כיון דמטהרי מחמת שהקורות מבדילות בין עליה ללמטה א"כ גם כנגד הזית ראוי להיות טהור]: יד ארובות זו ע"ג זו. בין בית לעליות: [מרחיבות. שהארובות העליונות רחבות והתחתונות צרה: מן הצר ולמטה. אבל לא למעלה שחוצץ כיון שהצר ואין בה פותח טפח: כנגד הצר. אבל לא למעלה]:

פרק יב א וכמה יהא הסדק הזה. [דאם נסדק הבית ברחבו על פני גגו וכלים בפנים וטומאה בצד החיצון טהורין דאין דרך טומאה ליכנס אבל טומאה בפנים וכלים בחוץ טמא ומבואר במשנה לב"ש בעינן שיהא הסדק ד' טפחים וב"ה אומרים כל שהוא ומפרש כאן שיעורא לב"ה]: לא אמר אלא בכזית מן המת בלבד. ולענין הצלה על הפתחים דתנן (פ"ג ו') כזית מן המת פתחו בטפח להציל הטומאה על הפתחים אבל הכא בבית שנסדק טומאה מבפנים וכו': ב סאה כפויה על פיה. הכיסוי מביא את הטומאה וכן חבית: שני כפיתין כו'. ואבן ע"ג הכפיתין: דכפיתין כמאן דליתנהו דמי דכלי לא חייצא והאבן שע"ג מביא את הטומאה: נוד תפוח. דמליא זיקא ולא אמרינן בד העליון מביא את הטומאה דכי נפיק זיקא אין בה חלל טפח גבוה מן הארץ וכל הני דמייתי בסאה יושבת כדרכה כו' דלא גביהי טפח מהארעא וטומאה רצוצה היא: שתי אבנים כו' וכופת ע"ג האבן כיון דאבן אינן וסותם את החלל וליכא טפח מהארעא: ג [אם לא שהה. בשר המת במעיו שלשה ימים שיעור עיכול אז מטמא הבית אם יש באוירו פותח טפח ומביא הטומאה לבית כמבואר במשנה ז' פי"א: ג' ימים. ואחר כך מת אם הכלב מת הוא בבית עם הבלוע: ך הדות. הוא בנין בקרקע: והפרח. רחב בראשו המנורה שהנר יושבת עליו: וכפיסה. הוא של של זיתים דאינו מקבל טומאה מבואר במשנה דאם הכפיסה עומד בעצמו ולא מחמת המנורה מציל על הדות עם דפנות אוהלים וגם המנורה טהורה אף שהפרח יוצא מן הדות לב"ה במשנה שם ומפרש כאן הא דאם אין הכפיסה עומד מעצמו טמא היינו בשל מתכת דהמנורה של מתכת מקבל טומאה וכלי טמא אינו סומך: אבל בשל עץ. דהפרח הוה פשוטי כלי עץ סומך את הכפיסה וטהור דס"ל כלי טהור סומך ונעשין אהלים לטהר. ור"א בר"י ס"ל בהיפך דהא אם עומד מעצמו טהור היינו בשל עץ ומ"מ אם נסמך ע"י הכלי טמא דכלי אינו סומך את האוהל אפילו טהור: אבל בשל מתכת. דלולי הכפיסה הוה הפרח טמא וכלי טמא אינו סומך את האהל כמבואר לעיל (פ"ח ה') באהל שנתון ע"ג שפודין פליגי רבי יעקב ור' יוסי דלר' יעקב אינו מציל וס"ל הכא כרבי יעקב: ה נסר. קי"ל דנסר חוצץ בפני הטומאה ודוקא תלקה שפשוטי כלי עץ היא ומוגנת אבל כלי אינו חוצץ: הדות. דהוה הנסר חופה את הדות וגבוה קצת מהדות טפח והטומאה תחת הנסר בשוליו נסר חוצץ אבל כלי אינו חוצץ: טומאה תחתיה. דאם ע"ג כיון דיש לה לזביז טפח אינו טמא בתוכו: ך שהיו שוין. בעוביו: מחצה על מחצה. כדין כותלי הבית בטומאת הבית: שבכותלי הדות טמאין. דבטל לגבי הבית כיון שהדות בתוך הבית ובשאין במקום הטומאה טפח על טפח דאם יש במקום הטומאה טע"ט הוה אהל לעצמו וטהורין. הבית והדות: רחבים כו' טהורין. דהוה מקום לעצמו. ועיין במשנה דלהרב ברטנורא מיירי בפתוחה ולמהר"מ בתי"ט מיירי בסתומה דהוה כשאר קרקעית הבית וע"ש היטב]:

פרק יג א [ישן. דכלי הוא ואינו סומך האוהל להיות חוצץ]: הכל טמא. שהנסר נסמך ע"ג כלי ואין כלי נעשה אהל לטהר: [מטהר. כיון דאין בין פי התנור לנסר פותח טפח. תנור הדש. בנסמך על תנורים ישנים מבואר במשנה והמחלוקת כמו על פי תנור ישן והוסיף לבאר כאן בנסמך מצד אחד על תנור ישן דהרי מכל מקום התנור ישן סומך הנסר ולכן אינו חוצץ ובתנור פליגי כמו ברישא: טמאין. הכלים שעל גביו בטומאה תחתיו וכן בהיפך]: כנגד אוירו של תנור טהור. שהרי הוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק: ובחדש הכל טהור. [בטומאה תחתיו וכלים ע"ג או בהיפך] דלאו כלי הוא וחוצץ: ב סרידה. [שבכה של חרס מעשה רשת מתרגמינן עובד סרדתא] ויש בה לזביז טפח דכלי היא ולא חייצא היתה חלוקה ה"ה כנסר וחוצץ וצריכה פותח טפח למיהוי אהל לחצוץ: ומודה ר"א. [המבואר במשנה דמבואר שם דס"ל דבטת אינו מביא את הטומאה והוא זיז היוצא מן התנור לקבל טיט מטפילת התנור ומפני אסיפת הטיט לפעמים אחר טוחר ונוסף על הזיז היוצא מן התנור ואמר דהבטת והוא הטיט אינו מביא את הטומאה לפי שמתחלה בא שלא לכוונה שאינו יודע שיפול הטיט ועל הזיז נחלקו ר"א ורבנן במשנה דלר"א אינו מביא את הטומאה כיון שאינו בא אלא בשביל הטיט הרי הוא כמוהו ואמר כאן דר"א מודה באמבטי וכן הוא לפירוש הראב"ד (בתוי"ט פי"ב מ"ג ד"ה הבטת) ולפירוש הגר"א הוא ע"פ מה דמבואר ברפי"ד דזיז מביא את הטומאה בכל שהוא ולא בעינן פותח טפח דבללא הוא כל שתשמישו עם הבית מביא בכל שהוא וכל שהוא כפני עצמו הרי הוא בפותח טפח והיה בו זיז היינו בהבטת והוי כזיז ע"ג זיז וא"כ זיז העליון אינו מביא בכל שהוא דלא הוי תשמיש הבית משא"כ בעשאו לכך: ג סנדל של עריסה. עריסה של תנור והסנדל של מתכת תחתיו לנוי והוא בעליה ונפחת המעזיבה ונראית הסנדל בתוך הבית: שיעורו. של הפחת בפותח טפח ומביא הטומאה לעליה כאילו הוא בעליה: נפתח הבית. דבללא הוא בפתח הנעשה ממילא שעורו במלא אגרוף גדול שהוא יותר מטפח]: היה הטיט צף. שהיה טיט בפתח למעלה מחצי מעזיבה ולמעלה [תחת הסנדל: בין שיש. בהפתח במקום הטיט כשיעור פותח טפח: ובין שאין כשיעור. במקום הטיט רק עד הטיט הוה

(יא) הבית טמא ואם לאו מונין בו כדרך שמונין במת: ד (ט) מלבן שהוא (יב) מלביש בפיקות תינוק טמא טומאת שבעה. מסורג בחבלים תינוק טמא [א] (יג) טומאה: הדף של קנים שהוא מסורג בחבלים ועשוי בטיט ככר לושה במי פירות נתונה על גביו הרי זו מביאה וחוצצת. ר' יוחנן בן נורי אומר כל העגולין טהורין אין מביאין טומאה חוץ מעיגולי דבלה מפני שהן יושבין תחתיהן בפקועות: ה (י) גמל שהוא עומד באויר טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורין טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורין. היה רבוץ טומאה תחתיו כנגדו עד התהום טמא ועל גביו כנגדו עד לרקיע טמא. (כ) טומאה תחת רגליו או על גבי רגלו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. נתן נסר על גבה טומאה בצד זה כלים שבצד השני טמאין: ו (ל) קורות הבית והעליה שהיו עליונות מכוונות כנגד התחתונות טומאה תחתיהן [ב] (יד) טמא ביניהן טמא ועל גביהן טהור. על גביהן כנגדו עד לרקיע טמא ותחתיהן טהור. בד"א בזמן שיש בהן פותח טפח אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היו עליונות נראות סותמות כבין התחתונות טומאה תחתיהן (טו) וביניהן טמא. וביניהן ביניהן ותחתיהן טמא על גביהן טהור. על גביהן כנגדו עד הרקיע טמא ותחתיהן וביניהן טהור בד"א בזמן שיש (טז) בהן פותח טפח וביניהן פותח טפח (מ) אין ביניהן פותח טפח וטומאה תחתיהן תחתיהן טמא ביניהן ועל גביהן טהור. ביניהן (יז) או על גביהן אפי' כנגדו עד לרקיע טמא ותחתיהן טהור בד"א בזמן שיש בהן פותח טפח ואין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת (יח): ז (נ) סאה שהיא מוטה על צדה באויר אינה מביאה טומאה תחת כולה עד שיהא בהיקף ארבעה טפחים (יט) ומחצה אם היתה גבוהה חצי טפח עד שיהא בהיקף שלשה טפחים. עמוד שהיה מוטל באויר אינו מביא טומאה תחת דופנו עד שיהא בהיקפו עשרים וארבעה טפחים ר' יוסי אומר (ס) עשרים וחמשה שהיה ר' יוסי אומר אין לך עשרים וחמשה שאין הארץ אוכלת בהן טפח. וכן הוא אומר (ירמיה נב) [ג] (כ) מנים תשעים וששה רואה ואומר (שם) כל הרמונים מאה על השבכה סביב אי אפשר לומר מאה שבכה שהרי נאמר תשעים וששה ואי אפשר לומר תשעים וששה שכבר נאמר מאה אמור מעתה ארבעה בלועין בכותל ותשעים וששה נראין מבחוץ [ד] (כא) וחצר שלא נידון כשיפולי אוהלין: ח כזית מן המת (ע) מודבק באסקופה ר' אליעזר מטמא את הבית ור' יהושע מטהר. היה נתון תחת אסקופה נדון מחצה על מחצה לטמא את הבית דברי ר' יעקב אמר ר"ש לא נחלק ר' אליעזר ור' יהושע על הנתון תחת האסקופה שהבית טהור על מה נחלקו על המודבק באסקופה שר' אליעזר מטמא את הבית ור' יהושע מטהר מודבק (כב) בשקוף הבית טמא ור' [ה] יהושע מטהר עד שיהיה בטומאה משך פותח טפח: ט שני הזיזין זה על גב זה וטומאה בכותל שביניהן אם היתה נראית כל שהוא לתוך אחד מהן הוא טמא וחברו טהור ואם לאו נדון מחצה על מחצה: י (פ) קוברי המת שהיו עוברין ברה"ר מצטרף (כג) אהלו עם אהל המת החלון לטמא את הבית דברי ר' אליעזר. ור' יהושע אומר אין מעלין את הנמוך לצרף אהל עם אהל:

פרק ארבעה עשר

א (א) פתח שעשאו למאור שיעורו מלא המקדח הגיפו למאור שיעורו בפותח טפח שתי חלונות זו לפנים מזו החיצונה העשויה למאור שיעורה מלא המקדח (א): ב ניטלה (ב) פקק איספקלריא שיעורה מלא האגרוף. ואלו הן שירי המאור חלון שהיה סותמו ולא היה (ב) לה טיט לגומרה או שקראו (ג) [ו] או שחשיכה לילי שבת ואלו הן שירי המאור רום אצבעים (ג) (ד) עם רוחב הגודל: ג (ד) חלון (ה) שבין שני בתים שיעורה בפותח טפח סתר את החיצון אע"פ שלא חשב עליה שיעורה מלא המקדח נתן (ה) התקרה באמצע חלון התחתון (ו) [ז] (ה) ואלו הן סריגות אלו של אוצרות אלו של איקלטאות (ו) רשב"ג אומר חלונות שבכרכים שיעורן בפותח טפח שלא נעשה אלא [ח] לחיזוק (ז) מכניסין עליהן את הרוח: ד ר' יהודה אומר בהן שלש מדות משם ר"ע (ח) אומר העושה [ט] לצוות ולשמירה ולזון את עיניו כל שהן להכנסת כלים ולהוצאת כלים לתשמיש ולנר שיעורו בפותח טפח. (ט) לקנת [י] ולא לצבתו ב"ש אומרים במילואו וב"ה אומרים בפותח טפח: ה (י) [כ] ר' יהודה אומר (ז) פחות מכזית בשר ממעט על יד רובע עצמות. פחות מעצם כשעורה ממעט על ידי כזית בשר וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ אין ממעטין ור' יהודה אומר (יא) ממעטין. זה הכלל אמר רבי כל טומאה שאינה מן המת או שהיא מן המת ואינה מצטרפת עם אותה הטומאה הרי זה ממעטת: ו (ח) עשבים שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאליהן והעוף ששכן בחלון והמטלית שהיא פחותה משלש על שלש והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעופות והעובד כוכבים והבהמה ובן שמונה וכלי חרס והאוכלין (יב) והמשקין וספר תורה והמלח הרי אלו ממעטין אבל השלג והברד והכפור והגליד והמים אין ממעטין: ז זיז שעל גבי (יג) שירי המאור שיעורו ברום אצבעיים (ט) על רוחב גודל. ושעל גבי מלא מקדח (יד) כל שהוא ר' יוסי אומר במילואו

הגהות הגר"א

(יא) כשיעור העליה טמא: (יב) מלובן בפיקות: (יג) טומאת ערב: (יד) תחתיהן טמא: (טו) תחתיהן ביניהם טמא ביניהן ותחתיהן: (טז) שיש ביניהן פ"ט אין ביניהן פ"ט: (יז) ביניהן ביניהן טמא או על גביהן כנגד תחתיהן וכו' אין בהם פ"ט: (יח) היו עשויות שתי וערב טומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא וע"ג טהור ע"ג כנגדו עד הרקיע טמא ותחתיהן טהור בד"א בזמן שיש בהן פ"ט אין בהן פ"ט טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: (יט) תיבת ומחצה ל"ג: (כ) אומר ויהי הרמונים תשעים וששה רוחה: (כא) מבחוץ וקצר שבו נדון כשפועי: (כב) במשקוף הבית כו' ור' יוסי מטהר: (כג) מצטרף אהלין עם אהל החלון: פי"ד (א) מקדח הפנימית פ"ט ניטל: (ב) תיבת לה ל"ג: (ג) שקראו חבירו או: (ד) על רוחב אגודל אלו הן סריגות אלו של אוצרות רפפות אלו של אלקטאות חלון: (ה) את התקרה: (ו) התחתון בפ"ט והעליון מלא מקדח השפיל את הקורה מלמטה מאמצע החלון העליון בפ"ט והתחתון מלא מקדח רשב"ג אומר: (ז) לחיזוק בלבד להיות מכניסין בהן את הלוח: (ח) תיבת אומר ל"ג: (ט) לקנה ולאספתי ב"ש: (י) תיבת ר"י אומר ל"ג: (יא) ורי"א אפילו קולית של עוג ממעט את הטפח זה הכלל א"ר יהודה: (יב) והאוכלין טהורים וס"ת: (יג) תיבת שירי ל"ג: (יד) שניהן בכל שהוא:

אור הגנוז

[א] טומאת ערב: [ב] תחתיהן: [ג] בסוף ספר ירמיה ויהיו הרמונים וגו': [ד] וחצר שלו: [ה] יוסי: פי"ד [ו] חבירו: [ז] בפותי טפח והעליון מלא המקדח רפפות אלו וכו': [ח] להיות מכניסין בהן: [ט] לצאת: [י] ולא יצבתו: [כ] אפילו קוליתו של עוג ה"ז ממעטת הטפח וכן היה ר' יהודה אומר פחות וכו':

מצפה שמואל

מיירי כפותח ולא בנפחת: (ט) מלבן שהוא מלובש. ר"ש שם ועי' א"ר ופירוש הז"ז וגרסינן כר"ש טמא טומאת ערב: (י) גמל. מיי' פי"ט ה"ג מט"מ: (כ) טומאה תחת רגליו. מיי' שם וכ"מ ע"ש מ"ש ונ"ע. ועי' ר"ש פ"ח מ"ב שהביא זה: (ל) קורות הבית והעליה. סוכה כב. וירו' ובמשנה פי"ב מ"ה: (מ) אין ביניהן פ"ט. הוזכרה בכ"מ בפט"ז ה"ה: (נ) סאה שהיא מוטה. עי' מיי' פי"ב מהל' ט"מ ה"א ובהשגות שם ובכ"מ. ועי' כו"ז ומ"ש בפנים: (ס) עשרים וחמשה. עי' מיי' שם ה"א ובהשגה שניה וכ"מ שם ועי' כל תוספתא זו בר"ש פי"ב מ"ז: (ע) מודבק באסקופה. ר"ש פי"ב מ"ח: (פ) קוברי המת. ר"ש שם: (א) פתח שעשאו למאור. ר"ש פי"ג מ"א: (ב) פקק אספקלריא. מיי' פי"ג מהל' ט"מ ה"ב ובכ"מ וע"ש בפי"ה ה"ד ובכ"מ שם: (ג) עם רוחב אגודל. י"ג הגדול והוא כמי אצבע אגודל לפי שהוא גדול. בר"ש רפי"ג: (ד) חלון שבין ב' בתים. פי"ג מ"ב בר"ש שם: (ה) ואלו הן סריגות. ר"ש פי"ג מ"א: (ו) רשב"ג כו' עד ר"א. פי"ג מ"ד: (ז) פחות מכזית בשר. ר"ש פי"ג מ"ה ושם הגירסא אפילו קולית של עוג ממעטת. ועי' נוסח הגר"א כמו בר"ש בקצת שנוי: (ח) עשבים שתלשן. ב"ב כ. ע"ש ובר"ש פי"ג מ"ה: (ט) על רוחב גודל. מיי' פי"ז ה"ג ובכ"מ ע"ש ועי' בר"ש פי"ד מ"ב:

זר זהב ומנחת בכורים

הוה פותח טפח טמאה היא ועד התני מעזיבה שיש בו פותח טפח ולמעלה הוא דסותם הטיט כל שהוא ונכנס הטומאה לשם הלכך העליה טמאה. אבל בסתימת הטיט למטה מהליה בעינן שיעור פותח טפח: כדרך שמונין במת. דכלים בעליה הוה כנוגע בכלים וטמא טומאת ז' ותינוק השוכב בעריסה הוה כאדם הנוגע בכלים דהוה שלישי וטמא טומאת ערב כמבואר בריש אהלות ומיירי שהסנדל והעריסה הוו ב' כלים דהעריסה הוה ככלי בכלי והיינו כסנדל הנוגע במת והאדם הוה כאדם בכלים ומונה שלישי ולכן מפרש ואזיל]: ד מלבן שהוא מלובש בפיקות. כל דבר כגון כסאות שנותנין כר על גבן או מטה וכיוצא בו ועושין ריבוע של ד' כלונסאות ועליה נותנין כר של כסאות או העור של מטה ואותו ריבוע קרוי מלבן וכן גבי עריסה של תינוק עושה ריבוע של ד' כלונסאות ומלבשו בפיקות של עור או של פשתן ואותו ריבוע קרוי מלבן. וקאמר מלבן שהוא מלובש בפיקות ועשהו עריסה לתינוק ומונח בתוך העליה שפתחו הסנדל בו כדרך שמונין במת: תינוק טמא טומאת שבעה. שדרך לעשותו מלובש בפיקה והמלבן והפיקה כלי אחת היא עם הסנדל והרי הוא כלי שנגע במת ותינוק טמא טומאת שבעה משום כלים במת ואדם בכלים דתנן בפ"ק דטמאין טומאת שבעה: מסורג בחבלים. שאין דרך עריסה לעשות בכך וחבלים והמלבן כשני כלים הן והוו כלים במת וכלים בכלים: תינוק טמא טומאת ערב. כדתנן בפ"ק כלים במת וכלים בכלים השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב: ככר לושה במי פירות. [שלא הוכשרה לקבל טומאה] ומונח ע"ג כזית מן המת. מביאה וחוצצת שאוכלים טהורין הן ואין מקבלין טומאה [ואו ככר לושה קאמר]: בפקועות. פי' בגומות והעגול מציל למעלה מראשיהן שלא יכה [שרב] ושמש [והוה אהל משא"כ כל העגולים של פירות לא נעשו אהל]: ה גמל שהוא עומד באויר כו'. כדתנן (פ"ח) אלו מביאין וחוצצין עדרי בהמה כו': היה רבוץ כו'. אע"ג דליכא פותח טפח לא אמרינן טומאה רצוצה [דבוקעת ועולה] דהוה ככלי שיש לה שני כסויים ולא דמי לאדם דאמרינן אדם חלול הוא והצד העליון מביא את הטומאה [כמבואר במשנה] (פי"ב ג') דאדם נעשה אהל לטמא ולא לטהר הלכך אינו חוצץ והצד העליון מביא את הטומאה אבל גמל שיש לו דין אהל אפילו לחוצץ בפני הטומאה לכן הוה (בכלל) [ככלי] שיש לה שני כסויין כמבואר במשנה גבי קורת וגבי מגדל [וגרסינן ע"ג עד לרקיע טהור וכהגר"א וכן משמע בסיפא]: התהום טמא. ולמעלה טהור: נתן נסר ע"ג. אף שאין עובר מן הצדדין אינו מפסיק לטומאה וכר"י בפי"ב מ"ג: ו התחתיהן טמא. וביניהן וע"ג טהור. דהקורה חוצצת: ביניהן. אם הטומאה בין הקורות: בוקעת ועולה. ואין הקורה חוצצת: סותמות. שהוא נגד אויר התחתונות וקי"ל גוד אסיק מחיצתא והוה כאילו הוא אויר אחד: על גביהן טהור. שהקורות חוצצות: אין ביניהן פותח טפח. התחתונות דמגלא דאין העליונות רחבות טפח דשיעורן כבין התחתונות. אבל התחתונות עצמן רחבות טפח: תחתיהן טמא. דמביא הטומאה כפותח טפח: ביניהן וע"ג טהור. דביניהן טהור משום דאין בעליונות טפח לא אמרינן חבוט רמי הקורה למטה וע"ג טהור דהקורה חוצצת כיון דיש בה פותח טפח: ביניהן של תחתונות או ע"ג של תחתונות כנגדו עד הרקיע טמא. שהרי בין התחתונות כנגדו עד הרקיע ליכא חציצה דבעליונות ליכא טפח ותחתיהן טהור שהרי איכא פותח טפח בתחתונות אף שהטומאה ע"ג מ"מ הלא איכא חציצה: שיש בהן פותח טפח. בתחתונות ואין בעליונות פותח טפח כדפרשינן: אין בהן פ"ט. אף בתחתונות בוקעת ועולה: כולן טמא. שהרי הקורה העליונה מונח לרוחב. וזו לאורך. נמצא כשהטומאה תחת הקורה הולך ומתפשט גם להקורה המונח ברוחב ומשם לתחתונה השניה המונח לאורך [כולן מעורבין וכן בהיפך]: ז סאה. [עגולה וצר מלמעלה ומלמטה ורחב באמצע וטומאה בתוכה בצד אחד מביא לצד השני א"נ אם הטומאה בתוכה מהני להביא טומאה לכלים בתוך דהסאה מקבל טומאה. ואינו חוצץ]: סאה שהיא מוטה על צדה באויר. ומונחת בארץ: עד שיהא בהיקף ד"ט. שצריך רוחב טפח בסאה ברום טפח מן הארץ והוה טפח על טפח ברום טפח שהצד העליון מביא את הטומאה והצד התחתון אינו חוצץ דכלי טמא הוא ומיטמא מגבו וכל שיש בהיקפו ג' טפחים יש ברחבו טפח. ואם לא היה בהיקף רק ג' טפחים היה גבהו שהוא רחבו מלמעלה למטה טפח וכן מן הצדדים מצד לצד באמצע ברוחב טפח ולא יהיה ברום טפח בהסאה רוחב טפח רק בחצי רומו של סאה יהיה רוחב טפח וגובה חצי טפח ולכן טע"ט על רום טפח בעינן אלא אם יש בהיקף ד' טפחים שרחבו טפח ושליש מלמעלה למטה וכן בצדדיו באמצע ברוחב טפח ושליש יש ברום טפח בהסאה רוחב טפח במעט משליש טפח בגובה והצד התחתון אינו חוצץ ויש בה טפח על טפח על רום טפח. אם היתה גבוה מן הארץ חצי טפח: עד שיהא בהיקף שלשה טפחים. ויש ברחבו מלמעלה למטה טפח ומצד לצד באמצע ברוחב טפח ובחצי רומו של סאה יש בו רוחב טפח וגובה חצי טפח ושיא גבוהה מן הארץ חצי טפח הרי טפח גובה בטפח רוחב: עמוד. [עגול שמושלך בארץ ושוכב על עגולו באויר כגון בגינה או בחצר ומאמצע העיגול הוא מתחיל להאהיל על הארץ והולך ומתקצר מכאן ומכאן עד תחתיו שסמוך לארץ ולענין הבאת טומאה בעינן טפח על טפח ברום טפח מרובע ואם יש ממקום אמצעי ששם מתקצר והולך לעשות מקום חלול טפח על טפח אע"פ שלמטה במקום שכיבתו לארץ אין כאן רום טפח כולו מטמא באהל דנידון כשפועי אהלים ועמוד עגול כשיש בהיקפו כ"ד טפחים הרוחב הוא שלש והוא שמונה טפחים והשמונה הטפחים שברוחב העיגול הוא קו רוחב הריבוע כגון אם תוסיף על העמוד עד שיעשה מרובע כל קו מן המרובע הוא שמונה טפחים אבל עתה שהוא עגול אינו שמונה טפחים אלא באמצעיתו ומשם והלאה הוא מתקצר והולך ויש שם רבוע של טפח על טפח שהרי אם יש כאן רבוע שמונה על שמונה אם תעשה בתוכו עגול של שמונה נמצא הזויות עודפים שמונה חומשים לכל קרן דהוה ט"ז חומשין דכל אמה בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה מהלה לקרן זה ומהלה לקרן זה הרי שמונה לכל אחד וכשאתה מרבע בזוית טפח על טפח הוה אלכסון שני חומשין יתירים על טפח והוה ז' חומשין נמצא דבזוית זה המתוקת שמונה חומשין אתה מרבע טפח על טפח בהאלכסון הזה ז' חומשין וא"כ בטפח על טפח פחות מכ"ד טפחים סגי אלא דלא דק בחשבון וגם החשבון של כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונה אינו מדוקדק]: עמוד שהוא מוטל לאויר. ומונחת בארץ: אמור מעתה ארבעה בכותל כו'. ואם ממאה בלועין ד' בכותל הרי אחד מעשרים וחמשה אף כאן אין לך כ"ה שאין הארץ אוכלת טפח: [כ"ה טפחים. עגול. שטפח מזה אוכלת בארץ מחמת כובדו וכן הוא אומר בבנין הבית שעשה שלמה שממאה נבלעו ד' בכותל א"כ א' לכ"ה: וקצר שבו. מן העמוד אף במקום שאין בו טפח על טפח טמא טומאת ז']: ח באסקופה. מתניתין היא בפי"ב מ' וכבר פרישן לה התם: ור' יוסי מטהר עד שיהיה בטומאה משך פותח טפח פי' דהיא עצמה נעשית אהל ומביאה לבית וכן לעיל פי"א כזית מן המת כפי העורב כו'. ר"י מטהר עד שיהיה בטומאה כו' ג"כ מהאי טעמא. [מכנגד המשקוף ולחוץ ר"א מטמא דהוה כאילו הוא בתוך הבית ור"י מחשבו כחוץ: מחצה על מחצה. מחציו ולפנים טמא הבית כאילו הוא בתוך הבית כדין טומאה בכותל: מודבק במשקוף הבית טמא. דהוה כלפנים דגזור מודבק במשקוף אטו טומאה בתוך הבית ואדם במשקוף ור"י לא גזר: משך פ"ט. דהיא עצמה נעשה אהל: ט הזיזין. וכל אחד ואחד יש ברחבו טפח ויש כלים תחתיו הוא טמא. הזיז שהטומאה נראית בו: מחצה על מחצה. זיז הקרוב לטומאה טמא וחבירו טהור: י עם אהל החלון. כגון שמחלון יוצא חצי טפח ואם תצרף עם האהל היוצא מן הקוברים הוה טפח להביא הטומאה לבית קסבר ר"א דמעלין הנמוך עם הגבוה לצרף הטומאה לטמא את הבית ור"י סבר דאין מעלין ואפילו בולט טפח מן החלון אין מעלין אהל קוברי המת לחלון להביא טומאה לבית אלא אם כן יעלה אהלו ויכנס לתוך אהל החלון בפותח טפח (ר"ש ס"פ י"ב)]: ר' יהושע אומר אין מעלין את הנמוך כו'. קסבר ר' יהושע אין מעלין באהלים את הנמוך לצרף עם אהל הגבוה הימנו לטמא את הבית. אלא מורידין את הגבוה לנמוך והכלים שתחת החלון טמאים:

פרק יד א הגיפו למאור. [להאיר לבית: הגיפו]. סתמו בתוך כנגדו: [מקדח. הנקרא (עגבער) והוא כפונדיון האיטלקי ומביא טומאה לבית בזה]: ב פקק. זכוכית שמחלון הנעשה למאור וניטל מאליו: שיעורו מלא אגרוף. כאור שתרכוהו ממים או שרצים כפי"ד: שירי המאור. [כמבואר במשנה דשיעורו ב' אצבעים על הגודל: סריגות. המבואר במשנה דמצטרפות הנקבים למלא מקדח וכן ברפפות והוא שבכה העשוי נקבים נקבים]: אלקטיות. בתי הקיץ: ג [ב' בתים שוב. דשוב לא נעשה לאויר אלא לתשמיש ודינו בפותח טפח אבל סתר הוה לאויר ושיעורו במלא מקדח: באמצע חלון. וחצי חלון למעלה מן התקרה: התחתון בפותח טפח. כדין חלון שהוא לתשמיש כאין כאן אויר והוי ליה לאויר]: השפיל את הקורה מלמטה. שהשפיל את קורות הבית מלמטה כנגד אמצע החלון וסותם את אמצעו העליון של חלון מבחוץ כנגדו. מאמצע החלון. פירושי קא מפרש מאי מלמטה. מאמצע החלון. שהשפיל את הקורה עד כנגד אמצעו של חלון: חלונות שבכרכים כו'. שיש בכרכים חומה סביב לה ובה חלונות הרבה וקאמר שיעורן בפותח טפח שאין החלונות הללו עשויין למאור אלא לחזק בלבד לחוק את העיר מן האויב. להיות מכניסין בהן את הלוח. לוותי הקשת שבהן מושכין את היתר לירות חצים על האויב: ד ר"י משום ר"ע כו'. ר"י פליג בתרתי אמתני' דתנן לזון את עיניו ולדבר עם חברו בפ"ט ור"י משום ר"ע סבר לצוות דהיינו לדבר עם חברו ולזון את עיניו בכ"ש: [לצוות. לדבר עם חבירו בצוותא. ולזון עיניו. להסתכל בחוץ]: ולנר. קתני במתני' פלוגתא דב"ש וב"ה ור"י משום ר"ע סבר לנר דכ"ע בפותח טפח כי פליגי בלקנה ולאספתי. [ולנר שעושין חור בדלת להדליק בו הנר: לקנה. להניח שם קנים]: לאספת. יש לאורגים כלי כמו אספתי והוא תרב בל' יון: במילואו. בכל שהוא]: ה וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ אין ממעטין. כדתנן (ספי"ג) הטהור ממעט והטמא אינו ממעט: כל טומאה שאינה מן המת. כגון נבלה ושרץ ומתניתין דתנן הטמא אינו ממעט דלא כר' יהודה: [פחות מכזית בשר. המונח בחלון ממעט בטפח וסותם שלא יטמא כרובע קב עצמות המונח בבית. אבל בשר ובשר מצטרפין. וכן כזית בשר אינו ממעט ע"י עצמות דהוא עצמו טמא וכן בעצם אינו ממעט אלא פחות מכשעורה שאינו מטמא ע"י בשר. דעצמות ועצמות מצטרפין ופליג ר"י דאף דבר טמא חוצץ בלבד שאינו מאותו המין כגון בשר לעצמות. ועצמות לבשר אף בכזית בשר או בעצם כשעורה. לכן אמר אפילו קולית של עוג שמונחת בחלון ממעטת דאינה מטמאה באהל כמו בשר וחוצץ וכן בר"ש כהגר"א בקצת שינוי: שעלו מאליהן. באופן שאינם מזיקין לכותל כגון בכותל חורבה דלא שקיל לה: ו והעוף ששכן. וקשור ועוף כחוש. דאי מית לא חזי למידי ומסרח דאין נותנין לתינוק לשחוק בו: שהיא פחותה. דלא חזיא לא לעניים ולא לעשירים ואינה מטמאה מדרס דהיכא דמטמא אף טומאה שאינה מן המת מ"מ אינו חוצץ ודלא כר"י. ופי' פחותה. באופן דלא חזי אף לקריעה דלבושא ומנח ליה התם: המדולדלין. שתלושין ומעורין עדיין במקצת. והבהמה עומדת אצל החלון והאבר מונח על החלון ותנן בהעור והרוטב (קכ"ט) שמטמאין טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר ואלו לא הוכשרו: העובד כוכבים אינו מקבל טומאה. וכן בן שמונה. שהוא כאבן לא חי ולא מת: וכלי חרס. שאינו מקבל טומאה מגבו ואהוריו לגר אהל הטומאה: והמשקין. פירש הר"ש ביין קרוש דאל"כ לא גרע משלג. ובאופן דאינו תחר ונימוח: והמלח. שאינו מקבל טומאה דלאו אוכל הוא באנפיה נפשה: השלג כו'. אלו נימוחים ואינם עומדין וכן המים אינו עומד אלא מחמת הכלי: הגליד. קרח לבן שאינו שלג]: ז זיז שע"ג המאור שיעורו ברום אצבעים כו'. כגון שירי המאור: ושע"ג מלא מקדח. שעשוי בתחלה למאור: [שסיעורו גרסינן. וכן בר"ש. והיינו של נקב המאיר הוא ברום

ברום

במלואו וזיז שעל גבי הפתח שיעורו בכל שהוא סתמו שיעורו בפותח טפח (טו) פתחו שיעורו בכל שהוא: ח (י) שני זיזין זה על גבי זה והפתח תחתיהן (טז) [א] כל שהוא והעליון אפילו לתוך שלשה נדבכות שהם שנים עשר טפחים שיעורו בפותח טפח סתר (יז) את התחתון או שהעדיף עליו שיעורו כל שהוא: ט שני פתחים זה על גבי זה והזיז למעלה מהן לעליון כל שהוא ולתחתון אפילו בתוך שלשה נדבכות שהן שנים עשר טפחים שיעורו בפותח טפח (יח) סתם את העליון או שהיה עודף על התחתון טפח מכאן וטפח מכאן שיעורו בכל שהוא: אימתי (יט) אמרינן כל שהוא היוצא אבל לגבלית עד שיהא בו פותח טפח (כ) ואיזו היא גבלית כל (כ) שמניקה מכאן ומכאן ומשייר מן האמצע. ר' יוסי בר' יהודה אומר העטרות (כא) והפתויין והציורין מביאין את הטומאה רבי אומר (ל)התמירו בקנה יותר מן הזיז שהקנה מיטלטל והזיז אינו מיטלטל: י זיז שהוא יוצא מן הכותל ויש בו פותח טפח טומאה תחתיהן וכלים בכותל ועליהן כקליפת השום טהורין טומאה בכותל וכלים תחתי' ועליהן כקליפת השום טהורין:

פרק חמשה עשר

א (א) טבלאות של שיש חלקות (א) ונתונות זו על גבי זו טומאה תחת אחת מהן ואפי' גבוהות מן הארץ אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. (ב) טבלאות נוגעות זו בזו ושולחנות נוגעות זה בזה מונין (ג) בהם כדרך שמונין במת: ב (ג) טבלא בצד רגלו של שולחן וטומאה תחת טבלא הנוגע בין בטבלא ובין בשולחן טמא טומאת שבעה. טומאה תחת השולחן הנוגע בשולחן טמא טומאת שבעה ובטבלא טמא טומאת ערב: [ב] (ד) האוהל כנגד הרבוע טמא שלא כנגד הרבוע טהור ר' מנחם בר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין מפני שהן נדונין כקרן טבלא: כלים שכנגד הרבוע טמאין שלא כנגד הרבוע טהורין ר' מנחם בר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין מפני שהן נדונין כקרן הטבלא: ג (ג) חביות שהן מוטות (ה) [ג] באויר הוגנה של זו בצד אויר הוגנה של זו והוגנה של זו על גבי דופנה של זו גבוהות מן הארץ טפח ובהוגנין פותח טפח טומאה תחתיהן ועל גביהן טמא. על גביהן על גביהן ותחתיהן טמא ותוכיהן טהור. גבוהות מן הארץ טפח ואין בהוגניהן פותח טפח וטומאה תחת אחת מהן תחתיה ועל גבה טמא. על גבה על גבה (ו) טמא ותחתיה טמא ותוכה טהור בד"א בטהורות אבל אם היו טמאות (ז) וגבוהות מן הארץ טפח טומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא: ד (ד) בית שחצצו בנסרין או ביריעות מן הצדדין או מן הקורות (ח) וטומאה [ד] כלים שבחצץ מאחריו ויש במעזיבה מעל גביו נדונין מחצה על מחצה אם יש שם ארבעה (ט) בטל הכותל. רבי אומר האומר טפח (י) הוא אומר ארבעה האומר ארבעה אינו אומר טפח. חצצו מארצו וטומאה בחצץ כלים שבבית טמאין. טומאה בבית כלים שבחצץ (יא) טהורין אם יש בחצץ. במקומן טפח על טפח על רום טפח טהור ואם לאו טמאין ושבקרקע טמאין טומאה בקרקע כלים שבחצץ טהורין ושבבית טמאין: ה (ה) בית שהוא מלא תבן (יב) ויש בינו לבין הקורות פותח טפח וטומאה מבפנים כל שכנגד יציאת הטומאה במלואו של פתח טמא ובאכסדרה אינו [ה] (יג) אלא כנגד הטומאה מן הקורות ולחוץ ור' יוסי אומר (ו) תבן שאינו עתיד לפנותו הרי הוא כעפר ועפר שהוא עתיד לפנותו הרי הוא כתבן: ו (ז) גל צרורות (ח) וכן כרי של תבואה וטומאה בתוכו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו: (ט) ואיזה הוא חצר הקבר זו הגת שהמערות פתוחות לתוכו אם יש בה כשיעור הנכנס לתוכה (יד) טמא בד"א בזמן שאינה פתוחה לאויר אבל בזמן שפתוחה לאויר אפי' (טו) אינו [ו] מדובק בשקוף אפי' כל שהוא טהור ובלבד שלא יגע בשקוף: ז גל של צרורות שעשאו גולל לקבר הנוגע (טז) בו עד ארבעה טפחים טמא דברי ר' יהודה [ז] (יז) בזמן שאינו עתיד לגור ודברי חכמים בזמן שהוא עתיד לגור: ח (י) חבית שהיא מלאה משקין (יח) ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר אמר ר"א בר"ש בזו ב"ש מטמאין וב"ה מטהרין. אמרו ב"ש לב"ה וכי מה עלול לקבל טומאת אדם או משקין אמרו להן משקין אמרו להן וכי מה אדם שאינו עלול לקבל טומאה כיון [ח] שנוגע בו נטמא משקין שבתוכה אינו דין שיהיו טמאין. אמרו להן ב"ה אי אתם מודים בטהור שבלע טבעת [ט] (יט) ונכנס לאהל המת שאע"פ שטמא טומאת (י) שבעה הטבעת טהורה אמרו להן ב"ש לא אם אמרתם בטבעת שאינה מטמא במשא הזב תאמרו במשקין שמטמאין במשא הזב. אמר להן ב"ה אנו דנין טומאת שבעה מטומאת שבעה ואתם דנין טומאת שבעה מטומאת ערב מוטב לדון טומאת שבעה מטומאת שבעה מלדון טומאת שבעה מטומאת ערב ד"א אדם הנוגע במת מטמא כלים וכלים הנוגעין במת מטמאין אדם אדם הנוגע במת מטמא כלי חרס (כ) ואין (כ) כלי חרס הנוגעין במת מטמאין אדם והלא דברים ק"ו ומה אם אדם שהוא מטמא מן המת ומן הנוגע במת לטמא את הנוגע בו מציל על מה שבתוכו כלי חרס שאינו מטמא מן המת ומן הנוגע במת לטמא את הנוגע בו אינו דין שיציל על מה שבתוכו. אמר ר"ש לא (כא) היו זקוקין להחק לכך ממקום שאדם מיטמא משם משקין מטמאין ממקום שהמשקין מצילין משם אדם (כב) ניצל היכן אדם (כג) מטמא בגלוי אף משקין בגלוי היכן משקין מצילין בפנים אף אדם שנתנו [כ] (כד) בפכוים והקיפו צמיד פתיל ועשאו גולל לקבר טהור: ט (ל) כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמר ר' טרפון אקפח את בני שהלכה זו מקופחת איני יודע (כה) רוזיו של דבר מה הוא אלא ששמע השומע וטעה. ומעשה באחד שהיה עובר ומרדע על כתפו והאהיל צידו אחד על הקבר וטמאוהו משום (כו) שהאהיל על המת והשומע שמע וטעה. אמר ר' יהודה מעשה באחד (כז) שחרש וניער את המחרישה ונמצאת גולגולת של מת דבוקה במחרישה וטמאוהו משום שהאהיל על המת והשומע שמע וטעה. אמר ר' יהודה מעשה באחד שחרש וניער את המחרישה ונמצאת גולגולת שלמה דבוקה במחרישה וטמאוהו משום שהסיט את המת והשומע שמע וטעה: י המרדע

שנתנו

הגהות הגר"א

(טו) בפ"ט חזרו פתחו: (טז) תחתיהן התחתון כ"ש: (יז) סתר התחתון או שהיה העליון עודף על התחתון שיעורו בכ"ש כו': (יח) סתר את וכו' עודף הפתח התחתון: (יט) אמרו כ"ש בזיז היוצא: (כ) שמעוקם וכו' ומשייר מן האמצע: (כא) והפיתוכין והציורים כו' הטומאה בפ"ט: פט"ו (א) תיבת ונתונות ל"ג: (ב) להן: (ג) טבלא שנתונה בצד: (ד) הנוגע כנגד: (ה) מוטות על צדיהן באויר כו' בצד הוגנה כו' זו בצד דופנה כו' והוגניהן פ"ט טומאה תחתיהן תחתיהן וע"ג: (ו) ע"ג ותחתה טמא ותוכה טהור: (ז) טמאות אע"פ שאין גבוהות מן כו' מהן כולן טמאות: (ח) טומאה בכותל החצץ כלים שבחצץ טמאין ושבכותל מאחוריו ושבמעזיבה מע"ג נדונין: (ט) ד' טפחים: (י) טפח אינו אומר ד' טפחים: (יא) שבחצץ אם יש במקומן טע"ם טהורין וא"ל טמאין כו' כלים שבחצץ ושבבית טמא: (יב) תבן ואין בינו לבין: (יג) אינו טמא אלא כנגד הקורות ולחוץ גל של כו': (יד) לתוכה טהור וא"ל הנכנס לתוכה טמא: (טו) אין מרוחק מן השקוף אפילו: (טז) הנוגע עד: (יז) דברי ר"י וחכ"א אין טמא אלא הסדר הפנימי צורכו של קבר אמר רבי נראין דר"י בזמן כו' לגוד כו' לגוד: (יח) טהורין וכו' כיון שנגע בה: (יט) טבעת טהורה: (כ) טומאת מת שהטבעת: (כ) כלי חרס וכלי חרס הנוגע וכו' ומה אדם: (כא) היינו זקוקין לדחוק: (כב) אדם מציל: (כג) נטמא כו' בגלוי נטמאים: (כד) בפיטם: (כה) חזיזיו: (כו) משום כלים מאהילים על המת ושמע השומע וטעה: (כז) שהיה חורש כו' גולגלת אחת דבוקה למחרישה משום שהסיט את המת ושמע השומע וטעה:

אור הגנוז

[א] התחתון: פט"ו [ב] המאהיל: [ג] על צידיהן באויר הוגנה של זו ע"ג דופנה של זו והוגנה של זו ע"ג דופנה של זו גבוהות: [ד] בכותל כלים שבחצץ טמאים ושבכותל מאחריו ושבעזיבה וכו': [ה] טמא: [ו] מרוחק מן השקוף: [ז] וחכ"א אין טמא אלא במניח הפנימי צרכו של קבר אמר רבי נראין דברי ר"י בזמן וכו': [ח] כיון שנגע בה טומאה נטמא: [ט] טהורה: [י] בפנים: [כ] של מת:

מצפה שמואל

(י) שני זיזים. ר"ש פי"ד מ"א: (כ) ואיזו גבלית. פי"ד מ"א בר"ש שם: (ל) התמירו בקנה. עי' השגות פי"ו ה"א פוסק כרבי וע"ש בכ"מ לדעת הרמב"ם וע"ש פי"ד מ"ג: (א) טבלאות של שיש. עי' פט"ו מ"א: (ב) טבלאות נוגעות. ר"ש פט"ו מ"ב: (ג) חביות שהן מוטות כו'. ר"ש פט"ו מ"ג ע"ש ביאורו ומ"ש בפנים: (ד) בית שחצצו בנסרים. פט"ו מ"ה בר"ש שם: (ה) בית שהוא מלא תבן. ר"ש פט"ו מ"ז: (ו) תבן שאינו עתיד. סוכה ד. ועי' ירו' עירובין פרק חלון: (ז) גל של צרורות. פ"ו מ"ח בר"ש. עי' מיי' פ"ז מהל' ט"מ ה"ז ותסר שם דברי חכמים. ועי' בר"ש הגירסא דלחכמים אינו טמא אלא סדר התחתון וע"ש בכ"מ. ועי' ר"ש פי"ב מ"ד. ועי' תוס' סוכה כג. ד"ה ולא גולל דמבואר מזה דגולל תחתיו חלל והוא כסוי ע"ש: (ח) וכן כרי של תבואה. בר"ש פט"ו מ"ז הגירסא גל של צרורות וכן וכו' וכן גי' הגר"א: (ט) ואיזה היא חצר הקבר. עי' מיי' פ"א מהל' ט"מ ה"א ובכ"מ שם ובאורו: (י) חבית שהיא מלאה משקין. ר"ש פט"ו מ"ט ודין דטבעת טהורה עיין בר"ש חולין עא.: (כ) וכלי חרס הנוגע במת. עירובין קד: ועי' כ"מ פ"ה מהל' ט"מ פ"ז: (ל) כל המטלטלין. עי' שבת יז. ותוס' שם ד"ה הר"ע. ועי' ירו' שם פ"א בסוגיא י"ח דבר וער"ש פט"ו מ"ב:

זר זהב ומנחת בכורים

מזה אצבעיים והזיז ע"ג. כללא דזיז דאם הוא עשוי לתשמיש הבית מביא הטומאה בכל שהוא: במילואו. כמו המאור שתחתיו או אצבעיים בשירי מאור או כמלא מקדח במאור שנעשה מתחלה: בכל שהוא. דהוה תשמיש להבית: סתמו. או לא הוה פותח טפח: ח התחתון גרסינן. דהוה תשמיש הבית: נדבכות. שורה של ד' טפחים דאם היה זיז אחד בתוך גובה ג' נדבכין הוה תשמיש הבית. אבל עתה דזיז התחתון מפסיק לא הוה תשמיש להבית: עודף. כדתנו דאותו עודף ליכא הפסק והוא בתוך ג' נדבכין שיעורו בכל שהוא: ט שני פתחים. אחד לעליה ואחד לבית: לעליון. להביא הטומאה לעליה: ולתחתון. לבית לא הוה תשמיש: טפח מכאן. שפתח העליון ד' טפחים ופתח התחתון שנה טפחים והזיז רחבו שנה והרי עודף כנגדו רחב מצד זה טפח ומצד זה טפח מביא הטומאה בכל שהוא: י היוצא. מן הכותל: העטרות. כמין עטרות אבן יוצאין מהבנין וכן פרחים ומיני ציורין]: רבי אומר התמירו בקנה יותר מן הזיז כו'. רבי ס"ל כר' יהושע דמתני' (רפי"ד) דאמר קנה שע"ג הפתח אפילו גבוה מאה אמה מביא את הטומאה בכל שהוא. [והזיז בעינן שיהיה גבהו י"ב טפחים כמבואר לעיל: ועליהן. על הכלים שאינם נראין מבחוץ שאין הטומאה נראית לחוץ כמבואר בסיפא]:

פרק טו א טבלאות של שיש חלוקות. ומונחות בארץ: גבוהות מן הארץ. העליונות גבוהות מן הארץ אמה: שהטבלאות אינן מקבלות טומאה וסותמות את האהל והרי אין כאן אהל ברום טפח מן הארץ להביא את הטומאה: טבלאות נוגעות זו בזו כו'. כגון שנוגעות זו בזו למעלה הלכך מונין להן כדרך שמונין במת ולא דמי להא דתנן נוגעות זו בזו בקרנותיהן הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה: [והבית טהור. שאינה מתפשטת לצדדים כיון דהנסרים אינם מקבלין טומאת אהל ובשל עץ תנן במשנה פט"ו דמביאות את הטומאה אם העליונה גבוה טפח: כדרך שמונין. כלים במת וכלים בכלים טמא ז' וכלים בכלים שניים טמאין טומאת ערב ואם נוגעות זו בזו בקרנותיהן ותחת אחת איכא טומאה השניה מאהלת על עצמה בכל שהוא וא"כ הנוגע בשניה טמא טומאת ז' אבל כאן דנוגעות זו בזו למעלה מונין כדרך שמונין במת]: ב טבלא שנתונה בצד רגלו של שלחן כו' טמא טומאת שבעה. דהוה אהל והטומאה תחת הטבלא רגלו של שלחן מביא הטומאה על השלחן בכל שהוא דרגל ושלחן אחת היא וכל המטלטלין מביאין את הטומאה על עצמן בכל שהן: טומאה תחת השלחן כו'. והטבלא נוגעת ברגלו הואיל והטבלא אינה נוגעת במקום שהטומאה תחתיו אלא ברגלו והטומאה תחת השלחן שוב אינה יכולה הטבלא להביא הטומאה על עצמה כיון שאינה נוגעת במקום שהטומאה תחתיו. ורגל אינו יכול להביא על הטבלא דלהביא על אחרים פ"ט בעינן הלכך הנוגע בטבלא טמא טומאת ערב ובטבלא טמא טומאת ערב המגע בה אבל הטבלא עצמה טמאה טומאת שבעה שנוגעת בשלחן המאהיל על המת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה כדתנן ברים מכילתין: הנוגע כנגד הריבוע טמא. אשלחן דשלחנות שלהן היו עגולין וצריך שיהא בו כדי לרבע טפח על טפח דאהל טפח על טפח מרובע בעינן וקאמר דנוגע שלא כנגד הריבוע טהורין וכן כלים שלא כנגד הריבוע טהורין ור"מ בר"י מטמא: [תחת טבלא. גבוה טפח הוה כאילו הטומאה תחת רגליו של שולחן ורגלי השולחן כלי אחד הוא ומאהיל על עצמו בכל שהוא אבל בסיפא שהטבלא נוגע ברגל והטומאה תחת השולחן שוב אין הטבלא יכולה להביא לעצמה טומאה. שהרי אינה נוגעת במקום שהטומאה תחתיו והרגל אינה יכולה להביא על הטבלא. דלהביא על אחרים פותח טפח בעינן והטבלא עצמה הוה כלים בכלים הנוגעים במת דטמא ז' אבל הנוגע בטבלא טמא טומאת ערב: שלא כנגד המרובע. אלא כנגד עגול היוצא חוץ לרביע טפח על טפח]: ג והוגנה של זו בצד דופנה כו'. או הוגנה של זו. טומאה תחתיה תחתיהן וע"ג טמא. הואיל ובהוגניהן פותח טפח ונוגעות זו בזו במשך פותח טפח הלכך טומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא שמביאה הטומאה לתחת כולן. וע"ג טמא דכלי מביאה ואינה חוצצת וכמאן דליתא דמי: ותוכן טהור. דכלי טהורה מצלת על עצמה ובטהורות עסקינן כדקתני סיפא בד"א בטהורות: ואין בהוגניהן פ"ט. ואין נוגעת זו בזו במשך פ"ט: תחתיה וע"ג טמא. אבל תחת האחרות טהור הואיל ואינן נוגעות בה במשך פ"ט אינה מביאה על האחרות: וע"ג טמא. דכלי אינו חוצץ: ותוכה טהור. דכלי טהור מצלת על עצמה: בד"א בטהורות. הלכך בין ברישא בין בסיפא תוכן טהור דכלי טהור מצלת על עצמה. וצריך גבוהות מן הארץ טפח דאם אין גבוהות מן הארץ טפח אינו טמא אלא כנגד הזית בלבד תחתיה וע"ג דאינה חוצצת וכמאן דליתא דמי אבל שלא כנגד הזית טהור דאין שם אהל טפח להביא הטומאה. אבל אם היו טמאות אע"פ שאין גבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן כולן טמאות. וביש בהוגניהן פותח טפח דנוגעות זו בזו בפותח טפח דאמרינן בטמאות דופן התחתון כמאן דליתיה דמי ודופן העליון מביא את הטומאה דדבר המקבל טומאה אינו סותם את האהל מידי דהוה אטבלאות של עץ וקפולין זו ע"ג זו ואדם דאמרינן אדם חלל הוא והצד העליון מביא את הטומאה (מתני' פי"ג ורפט"ו) והכא נמי דופן העליון מביא את הטומאה תחת כל החביות ואינן חוצצין לע"ג וע"ג נמי טמאין ותוכן נמי טמאין דכלי טמא אינו מציל על עצמו. ואם לא היה בהוגניה פותח טפח היו שאר החביות טהורות ותחתיה וע"ג ותוכה טמא אפילו שלא כנגד הזית: [הוגנה. אוגן שפת הכלי: ד או מן הקורות. נגד תקרת הבית: או מן הצדדין. שהיריעות והנסרים נתונים כנגד הכתלים של בית: כלים שבחצץ טמאין. דהוה כאילו בתוך החצץ וכו' הר"ש ד"ה כלים שבמעזיבה שבבית: ושבכותל מאחוריו של החצץ. אם החצץ אצל הכותל או במעזיבה כשהוא אצל המעזיבה אם הטומאה בבית: נידונין מחצה על מחצה. ומחצה הקרוב לבית טמא ואע"פ שהכלים בחצץ טהורים שהחצץ מפסיק בין טומאה לכלים כמו נ"פ: מעל גביו. ואינם מטמאין כלים שבמעזיבה ומאחורי הכותל: ד"ט. שהחצץ רחב ד"ט בטל הכותל ואינו נחשב כבית אפילו מאליו ולפנים ואם טומאה בבית כלים שבכותל טהורים: האומר טפח. שבטפח בטל הכותל: הוא אומר ד"ט גרסינן. דה"ה וכ"ש ד"ט. אבן האומר ד' טפחים אינו סובר בטפח: חצצו מארצו. שעשה החצץ ברצפת הבית: טמאין. דאין החצץ מפסיק לטומאה אשר בתוכו. אם יש במקומן הוה אהל לעצמו. ואם לאו הוה כקרקע. ושבקרקע אף ביש טפח על טפח מ"מ אינו מפסיק להקרקע דהוה קרקע הבית ומצורף למה שבבית. נמצא כלים שבקרקע ושבבית טמאין ובחצץ טהורין: ה שהוא מלא תבן. מבואר במשנה דאם אין בינו לבין הקורה פותח טפח נעשה כחצץ ואם הטומאה בפנים טמא בחוץ אבל אם הטומאה בחוץ שאם יש במקום הכלים טפח על טפח טהור אבל אם יש פותח טפח אז בטל לגבי הבית והוה ככלי הבית דאינו חוצץ לכלים שבפנים ומפרש כאן דהיינו בבית שיש מחיצה ברוח רביעית לכן כל כנגד השפה במלואו שמניחין ריוח עד הכותל שכנגדו טמא אבל באכסדרה הפרוצה ברוח רביעית לגמרי אף בטומאה בפנים מ"מ כנגד היציאה טהור והר"ש גרס ויש בין הקורות פותח טפח ורבותא קאמר דבאכסדרה אף ביש בהן פותח טפח מ"מ טהור כנגד היציאה ואינו מטמא אלא נגד הטומאה: כל סביביו. הנוגע במקומו בחוץ: חצר הקבר. המבואר במשנה דאם עומד בתוכה טמא עד שיהא ארבע אמות לבית שמאי ולבית הלל ארבעה טפחים. שהמערות. של קברות: כשיעור ארבע אמות לבית שמאי ולבית הלל ארבעה טפחים: שפתוחה לאויר. שצד אחד פרוץ]: בד"א בזמן שאינה פתוחה לאויר. שמערות סביביו מכל רוח הלכך צריך שיעור שלא לטמא ד"א לב"ש וד"ט לב"ה כדתנן (פט"ו מ"ח): [מן השקוף. של מערה שמת בתוכו: ז גולל. כסוי לקבר: ד' טפחים. חשיב גולל אבל מה שחוץ לד' טפחים גובה כמאן דנטיל חשיב כמו בקורה שעומד כמו אילן על הקבר המבואר מ"ח: הסדר הפנימי גרסי'. וכהגר"א וכן בכ"מ מה שמסודר על הקבר אבל מה שלמעלה טהור]: א"ר כו' ולא דמי לקורה. דתנן (שם) לרבנן בזמן שהוא עתיד לגוד עד ד"ט ולר"י כולה חבור ובגל לר"י ד' טפחים ולרבנן הסדר הפנימי: [לגור. לקוץ כמו גודו אילנא דעד ד' טפחים חיבור ולא דמי לקורה (פ"ט ח) דשם כולו משוך כאחד משא"כ הכא: ח חבית. של חרס דאינו טמא מגבו ואדם הנוגע בה מבואר במשנה דטמא ז' כדין גולל אבל החבית והמשקין טהורין ואמר כאן דב"ש מטמאין המשקין אשר בתוכה שנגע בה בהחבית אשר הוא גולל כמבואר במשנה: טהורה. דהוה טומאה בלועה וה"ה המשקין בחבית הוה בלוע שהרי צמיד פתיל מקיפו: במשא הזב. שאין צמיד פתיל מציל אלא באהל המת: טומאת ז' מטומאת ז'. לא איכפת לן במה שחלוק בטומאת זב עכ"פ לענין טומאת מת יש לנו לדמות ואין ענין דטומאת ערב להוכיח על טומאת ז': מטמא כלים. כמבואר בפ"ק: אינו מטמא כו'. אין כלי חרס נעשה אב הטומאה ואדם אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה: ומן הנוגע במת. כגון שנגע בכלים הנוגעין במת כדאמרינן ברים מכילתין: על מה שבתוכו. כגון טבעת הבלוע בו: זקוקין לדחוק. בהני ק"ו דמעיקרא לאו קושיא היא דאף שמשקין עלולין לקבל טומאה מ"מ דינם להיות טהורין כשהן בכלי חרס. דבאמת היכא שהמשקין מצילין והיינו כשהן בכ"ח. גם אדם כשהוא בתוך כלי חרס נמי טהור וכשהוא בגלוי באמת גם משקין נטמאין וא"כ שפיר קאמרי ב"ה: מצילין. בגלוי: כשאינו בתוך כלי חרס: בפיטם. חביות גדולות כמו בעלי פטסין בגמ' דב"ב דבילה: ט מביאין את הטומאה. כשאיהל צד אחד על המת וצד אחד על כלים: [ומרדע. שיש בהיקפו טפח: חזיזיו. בירורו של דבר: ומעשה. כך היה המעשה ומדברי ר"ט הוא: כלים המאהילין גרסינן. דהוא בכל שהוא וטמא דעל עצמו מביא הטומאה בכל שהוא והאכר הנושאו טמאוהו משום חבורין שחבור להמרדע בשעה שהאהיל על המת והשומע סבר דמביאין טומאה על אדם הנושא בכל שהוא וע' ר"ש: אר"י כו'. ס"ל כר"ט וכך היה המעשה כו': אר"י גרסינן: וטעה. והכן קי"ל דמביאין טומאה בהיקפו טפח דגזרו אטו רחבו טפח והיינו על הנושאן אבל על שאר אדם וכלים בפ"ט טהורין באינם נוגעין]: י המרדע שנתנה על גבי בהמה כו' ורואו א' נתון על גבי האדם. ואינו נוגע באדם

יכן

שנתנו על גבי בהמת וראשו אחד נתון על גבי המת וראשו אחד נתון על גבי אדם ראשו אחד נתון על גבי המת וראשו אחד נתון על גבי כלים טהורין ולא אמרו אלא אדם הנושא בלבד:

פרק ששה עשר

א (א) (א) התלולית הקרובות בין עיר לעיר ובין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאין מפני שהנשים קוברות שם (ב) את נפליהן ומוכי שחין את אבריהן הרחוקות חדשות טהורות ישנות טמאות שאני אומר שמא היה שם דרך או עיר ואיזו היא תלולית (ג) זו תלולית של עפר שעל גבי בקוע המאהיל על מקצתה טמא ואין צריך לומר כנגד כלה עפיה טמאה משום עפר תלולות (ד) התל ממנה (ב) עפר וסמכו לה אין בו משום עפר תלולות (ה) התלולות שהיתה טמאה וטהורה הרי זו טהורה ואינו חושש שמא נטמאת: ב (ג) אחד המוציא שלשה מתים ואחד המוציא שלשה כוכין ואחד המוציא כוך בקוע [א] (ו) ומהרה ואחד מצא עשרה ואין ביניהן מארבע אמות ועד שמונה יש להם תפיסה ואין להן שכונה קברות דברי ר"ש וחכ"א רואה את האמצעיים כאילו אינן והחיצונים מצטרפין מארבע אמות ועד שמנה (ז): מצא ראשו בצד מרגלותיו אין לו תפיסה ואין לו שכונת קברות ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה יש להן תפיסה ואין להן שכונת קברות. והחסר אין לו תפיסה ואין לו שכונת קברות ואי זהו חסר [ב] (ח) כל שניטל מן החי וימות. מצא שנים בתחלה (ד) ואחד ידוע יש להן תפיסה ואין להן שכונת קברות. מעשה בר' ישבב שבדק ומצא שנים בתחלה ואחד (ט) היה ידוע עשה להן תפישה עשה להן שכונת קברות כשבא אצל ר"ע אמר כל (י) שיגעת לריק [ג] אף אתה היית צריך לבדוק כל קברי ארץ ישראל הידועין ולא אמרו [ד] (יא) המוצא שלש כתחלה: ג (ה) מצא אחד בצד רה"ר מכאן ושנים בצד רה"ר מכאן בודק מכאן ומכאן ומניח את רה"ר [ה] (יב) שנים בצד גדר [ו] מכאן ושנים בצד גדר מכאן בודק את מקום הגדר שכן דרך הבונה להיות בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה ואיזו היא בתולה כל (יג) שאין בה [ו] רשישים ואין עפר תחתיו (ו) בדק והגיע למים הרי זו בתולה בדק ומצא שם חרס (יד) הרי זו כבתולה: (ז) הבודק ב"ש אומרים בודק שתים ומניח אמה וב"ה אומרים בודק אמה ומניח אמה דברי ר' יעקב וחכ"א ב"ש אומרים בודק [ז] (טו) שתים ומניח אמה וב"ה אומרים בודק אמה ומניח שתים: ד (ח) [ח] המוציא את העפר ממקום הטומאה אוכל בדמעו ר' יהודה אומר צובר עפרה (אמה) של זו על גבי עפרה של זו ורבותינו אמרו עפרה טהורה. הבודק אוכל בדמעו מפקח [ט] (טז) אין אוכל בדמעו שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי בודק מהו שיאכל אמר להן אינו אוכל אמרו לו למדתנו (יז) שיאכל אמר להם יפה אמרתם מעשה שעשו ידי וראו עיני ושכחתי מה ששמעו אזני על אחת כמה וכמה ולא (יח) שהיה יודע אלא שהיה לבקש לזרז את התלמידים ויש אומרים את הלל הזקן שאלו ולא (יט) שהיה יודע אלא שהיה מבקש לזרז את התלמידים שהיה ר' יהושע אומר (ט) השונה ואינו עמל (כ) כזורע ולא קוצר והלמד תורה ושוכח דומה לאשה שיולדת וקוברת ר"ע אומר זמר [י] (כא) בית דירה זמר: ה (י) נמצאת אומר שלש קברות הן קבר הנמצא מפנין אותו פנוהו מקומו [יג] (כב) טמא ואסור בהנאה. קבר המזיק את הרבים מפנין אותו פנוהו מקומו (כג) טמא ואסור בהנאה. קבר הידוע אין מפנין אותו פנוהו מקומו (כד) טהור ומותר בהנאה. שדה שאבד בה קבר טהור הנכנס לתוכה טמא. בדק ומצא בה קבר הנכנס לתוכה טהור שאני אומר הקבר שאבד הוא הקבר הנמצא בדק ומצא בתוכה שלש קברות הנכנס לתוכה טהור ואין חוששין שמא שכונת קברות הן. המפנה קברו לרה"ר והלך לשם אדם מפנה [ז] (כה) עצם והכל טהור: (כ) מי שנפחת קברו בתוך שדהו אומרים לו (כו) מלקט עצם עצם והכל טהור מעשה ביהודה והלל אחיו בניו של ר"ג שהיו מהלכים בתחום (כז) עוני מצאו אדם אחד שנפחת קברו בתוך שדהו אמר לו לקט עצם עצם והכל טהור: ו [מ] (כח) (ל) והנקבר שלא ברשות אין לו שכונת קברות ואין לו תפיסת קברות. רשב"ג אומר הנפלים אינן קונין את הקבר ואין לו תפיסה והנקבר שלא ברשות יש לו תפיסה. ר' יהודה אומר בור שמטילין בו נפלים טהור א"ר יהודה (מ) מעשה [נ] (כט) של מציק אחד ברמון שהפילה נפל לבור ובא כהן אחד והציץ לידע מה הפילה ובא מעשה לפני [ס] (ל) וטהרוהו מפני שחולדה וברדלים מצויין שם וגוררין[ע] שם (לא):ז (נ) קבר שסתם פתחו (לב) אינו מטמא בכל סביביו פרץ את פצימיו וחזר וסתמו מטמא [פ] את סביביו נפרצה בו פרצה אחת של ארבעה טפחים בין מלמטה בין מלמעלה אינו טמא אלא כנגד הפרצה בלבד. היה לו פתח אחד לצפון ופתח לו פתח אחר לדרום טיהר דרומי את הצפוני:

פרק שבעה עשר

א (א) החורש את הקבר הרי זה עושה (א) מאה אמה לכל רוח. החורש על גבי הקבר וכן החורש (ב) על גבי הארון אפילו משוקע ברבידין ובאבנים ואפילו על [צ] גבי (ג) חורין שתי קומות הרי זה עושה בית הפרס. (ג) החורש [ק] מגופות של מת אינו עושה בית הפרס אין לך שעושה בית הפרס אלא החורש את הקבר בלבד ור' אליעזר בן יעקב אומר אף (ד) התלולית. אמר ר' יוסי בד"א במוריד אבל במעלה אינו עושה בית הפרס: ב (ג) שלשה כרשינין שאמרו הנתונין כדרכן במקום [ר] יבש אבל לא במקום הטינה והחורש (ה) משדה קשקשין ומשדה מדרון הרי זה עושה בית הפרס הבונה טהור והזורע על גביו טהור. ר"מ אומר החורש מלא הטמיא ה"ז עושה בית הפרס: ג (ד) השותפים והאריסין והאפוטרופין אין עושין בית הפרס. החורש מתוך שלו (ו) או מתוך של חבירו שלו עושה בית הפרס (ה) ושל חבירו אין עושה בית הפרס אבל עולה הוא במדת הפרס: ד [ש] (ז) חזקה שבארץ ישראל טהורים חוץ מן המצויונות בלבד. שדה שמוחזקין בה שהיא בית הפרס אפי' היא בת ארבעת כורין אפי' משוכה (ח) היא (ו) ממקום הטומאה ואפילו טהורה מקיפתה מארבעת רוחותיה הרי (ט) היא [ת] מחזקת כמדת הפרס: ה שתי שדות של בית הפרס זו על גבי זו (ז) ושטפו גשמים שלשה טפחים (י) בין התחתונה לעליונה שתיהן טמאות ר' יוסי אומר אע"פ שאין פתחה של עלייה מכוון כנגד [א] של בית עלייה טהורה: ו בית הפרס שטהרוהו ה"ז טהור וצריך (ח) לעמוד על גביו שני תלמידי חכמים. אמר ר' יהודה (ט) לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על עפר שהוא בא מבית הפרס (יא) הבא בירק שהוא טהור עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין על מה נחלקו על עפר הבא מארץ העמים בירק שר' אליעזר אומר מצטרף וחכ"א אין מצטרף עד שיהא במקום [ב] (יב) כחותם האיגרות: ז (י) המביא ארונות ותנורים וספלין וכלי חרש מחוצה לארץ לארץ עד שלא הוסקו

הגהות

פס"ז (א) התלוליות (וכצ"ל לקמן) כו' בין לעיר בין לדרך: (ב) שם נפליהן ומוכי שחין אבריהן והרחוקות: (ג) תלוליות עפר שעל גבי: (ד) תתר ממנה: (ה) תלוליות שהיתה כו' ונטהרה: (ו) ומערה מצא עשרה כו' ועד ח' אמות כו' תבוסה (וכצ"ל לקמן): (ז) ח' אמות מצא ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של כו': (ח) חסר רבי אומר כדי שינטל: (ט) ואחד ידוע עשה להן שכונת קברות: (י) א"ל כל מה שיגעת לריק יגעת: (יא) אלא המוצא: (יב) אחד בצד גדר כו' בודק מכאן ומכאן וא"צ לבדוק מקום הגדר כו' להיות בונה עד: (יג) כל שמעלה רשישים ואין עפרה תיחוח: (יד) חרס אין זה בתולה. מצא בה צנומא ה"ז בתולה הבודק: (טו) בודק אמה ומניח: (טז) את הגל אין: (יז) רבינו וכו' אם: (יח) ולא שלא היה: (יט) ולא שלא היה יודע: (כ) עמל דומה לזורע ואינו קוצר והלומד תורה ומשכחה: (כא) זמר בה תדירה זמר: (כב) מקומו טהור: (כג) מקומו טהור ומותר בהנאה: (כד) מקומו טמא ואסור בהנאה שדה שנאבד קבר בתוכה: (כה) עצם עצם: (כו) שדהו מפנה עצם עצם: (כז) עכו ומצאו: (כח) פוסא שמטילין לתוכה הרוגין מלקט עצם עצם והכל טהור והנקבר שלא ברשות אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות: (כט) מעשה בשפחתו של מסיק כו' שהפילה נפל לבור ובא כהן והצ"ץ בו: (ל) לפני חכמים: (לא) וגוררין אותו מיד: (לב) פתחו מטמא כל סביביו כו' ומה שבינתים ל"ג: פי"ז (א) בית הפרס מאה: (ב) רום ב': (ג) עושה בית הפרס אין לך וכו' והשאר ל"ג: (ד) את התלוליות: (ה) בשדה קשקשין ובשדה כו' הבונה על גביו טהור כו' החורש מלטימיא ה"ז: (ו) ומתוך כו' הוא במדת בית הפרס: (ז) חזקת נפשות שבא"י: (ח) היא משוכה: (ט) ה"ז בחזקת בית הפרס: (י) מן העליונה לתחתונה: (יא) תיבת הבא ל"ג: (יב) אחד כחותם המרצופין:

אור הגנוז

פס"ז [א] ומערה: [ב] רבי אומר כדי שינטל וכו': [ג] יגעת: [ד] אלא: [ה] שנים בצד גדר וא' מצד גדר מכאן: [ו] רושם ואין עפרה תחוח: [ז] אמה: [ח] הבודק: [ט] הגל: [י] בה תדירה זמר: [כ] טהור: [ל] עצם עצם: [מ] פוסא שמטילין לתוכו הרוגים והנקבר וכו': [נ] בשפחתו: [ס] חכמים: [ע] אותו מיד: [פ] מכל סביביו: פי"ז [צ] על גביהן רום שתי וכו': [ק] מגופו: [ר] הגדר: [ש] חזקת נפשות שבא"י: [ת] בחזקת בית הפרס: [א] פתחו: [ב] אחר:

מצפה שמואל

(א) התלוליות. כתובות כ: ירו' נזיר פ"ז ה"ב: (ב) עפר וסמכו לה. ירו' שם: (ג) אחד המוצא ג' מתים. עי' נזיר סד: וסה. וב"ב קב. ועי' ר"ש ספט"ז מ"ג. ועי' ירו' נזיר פ"ה: (ד) ואחד ידוע. נזיר סה. ומיי' פ"ט מהל' ט"מ ה"ג כגירסא דהכא ד"ש להם תבוסה. ועי' ר"ש שם: (ה) מצא א' בצד רה"ר. בר"ש פט"ז מ"ה: (ו) בדק והגיע למים. מיי' שם: (ז) הבודק כב"א. ר"ש פט"ז מ"ד: (ח) המוציא את העפר. ר"ש שם: (ט) השונה ואינו עמל. עי' סנהדרין צט: והגירסא שם זמר בכל יום זמר בכ"י: (י) נמצאת אומר. סנהדרין מו. וירו' נזיר פ"ט ה"ג ע"ש. הגי' ועי' ר"ש ספט"ז והאריך בזה הכ"מ בפ"ח ה"ה מטו"מ וע"ש בהשגות: (כ) מי שנפחת קברו. ר"ש ספט"ז ע"ש עד סוף הפרק: (ל) והנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה. עי' מיי' מט"מ ה"ה וכתב הכ"מ דפסק כרשב"ג אף לא במשנה: (מ) מעשה כו'. של מציק. פסחים ט: : (נ) קבר שסתם פתחו. ב"ב יב. ותוס' שם ד"ה פרץ והוזכר בכ"מ פ"ז מט"מ ה"ז: (א) החורש את הקבר. תמורה יג. ור"ש פי"ז מ"א: (ב) ע"ג הארון. מיי' פ"ט ה"א: (ג) שלשה כרשינין. ר"ש שם: (ד) השותפין. פי"ז מ"ג בר"ש: (ה) ושל חבירו. מיי' שם פ"ז מט"מ ה"ה: (ו) ממקום הטומאה. עי' מיי' שם ה"ט גירסתו אפילו במקום טיט. שאינו עושה בה"פ וגירסת הראב"ד כנוסחא דידן ומפרש באבד בה קבר מיירי וע"ש בכ"מ בשם הרי"ק: (ז) ושטפו גשמים. ר"ש פי"ז מ"ה: (ח) לעמוד על גבה. מיי' שם פי' הי"ב: (ט) לא נחלקו. עי' ר"ש סוף פי"ז: (י) המביא ארונות. מיי' פי"א מהל' ט"מ ה"ד ור"ש פי"ב מ"ג הביא זה. ועי' בפ"ג דכלים:

זר זהב ומנחת בכורים

וכן ראשו א' ע"ג המת וראשו א' נתון ע"ג כלים ואינו נוגע בכלים שמונחת ע"ג בהמה טהורין האדם והכלים שלא אמרו אלא אדם הנושא בלבד כדתנן (רפט"ז) ועל שאר אדם וכלים כפ"ע: [ולא אמרו אלא אדם הנושא. כמבואר ריש פרק ט"ז]:

פרק טז א [התלוליות. מלשון תל: בין לעיר. הסמוכה לבית הקברות בין לדרך הסמוכה לבית הקברות ולאו דוקא דרך דזימנין דמתרמיא כה"ג וקברו בתל אלא אפילו בעיר מכל מקום טמא מפני שמוכי שחין קוברין שם זרועותיהן ולכן בקרוב בתמשים אמה דאזלא לגבה זמנין דקברי שם. ולכן אף חדשות טמאות אבל רחוקות לא אזלא לגבה ואיכא אחרינא אזיל בהדה ולבית הקברות אזלי לכן בחדשות טהורות אבל ישנות אמרינן שמא קרובות היו והרב סעיר ונעשה רחוק: בקוע. נקע: אתר. חפר כיון שחפרו אף על פי שסמכו אחר כך נטהר מטומאתו: שהיתה טמאה ונטהרה. אם סלקו ממנה הטומאה אי נמי שבדקו ולא נמצא בה טומאה: ואין חוששין. שמא אחר כך חזרו וקברו בה. דכיון דנטהרה תו לא קברי בה דהוה עלה שם טהרה: ב אחד המוצא. במשנה ג' פ' ע"ז מבואר דאם מצא מת אחד מושכב כדרכו נוטלו ואת תבוסתו והיינו שנוטל באורך אמר תחתיו ג' אצבעות ואם מצא ג' רחוק זה מזה מד' אמות עד שמונה הוה שכונת קברות וע"ז אמר כאן דה"ה בקבר וכוך ומערה הוה שכונת קברות ואין נוטלנו וגם בודק עוד אולי ימצא עוד מערה: ואין ביניהם כאילו אינן דכיון דהוה רצופין אמרינן דלשעה קברום ולא להיות שם לעולם: כאילו אינן. דלא נקברו כדרך הנקברים: והחסר. שאינו מת שלם אף עפר מתחתיו אינו נוטל: וימות. דטרפה איננה חיה: ידוע. שנקבר שם: ואין להם שכונת קברות כיון דליכא ג': ולא אמרו. לבדוק משם ולהלן: ג את רה"ר. דאינו בודק שם אבל מ"מ כאילו מחוברין המה לבדוק משם ולהלן: לסלע. קרקע קשה. או בתולה שלא נחרש מעולם והיסודות מגיעין עד שם א"כ מסתמא אין קבר במקום הזה: רשושין. אבק: אין זה בתולה. וי"ג הרי זה בתולה דחרס ג"כ אינו נחרש: נטמא. היא אבן קשה]: הבודק כו' ולה"א בודק אמה ומניח אמה ד"ר יעקב. ומתניתין (פט"ז ד') דתנן בודק אמה ומניח אמה כר' יעקב אליבא דב"ה. [הבודק. שהוא בודק עשרים אמה אם יש שם קבר והוא במצאן ג' כדרכן א"צ לבדוק כל העשרים אלא לב"ש בודק ב' אמות ומניח הג' עד העשרים ולב"ה בודק אמה ומניח אמה: ד ממקום הטומאה. ממקום שהוא חופר: בדמעו. בתרומה שנקרא דמע לשון ודמעך לא תאחר והוא שאין מחזיקין לטמא לאוכלי תרומה וי"מ בדמעו בתרומה שנתערב בחולין: צובר. מחזיקין עפר החפירה לטמא לכן צוברו במקום מיוחד וקסבר דאינו אוכל בדמעו ורבותינו ס"ל כת"ק דאוכל בדמעו: הבודק. שחופר ונוטל תבוסת המת אין לו דין רקב מן המת לטמא ואוכל בדמע היינו תרומה: מפקח את הגל. שנפל על האדם ומאחוהו מת חיישינן שמא האהיל על המת. שלא היה יודע גרסינן וכן בהגל]: זמיר בה תדירא זמירא. כדרך שהמזמר מזמר בכלי זמר בכלים ותוזר בכל יום שלא ישכחנו ממנו ומירותיו כן הלומד צריך לחזור בכל יום על למודו: ה מקומו טהור גרסינן. דהא פינהו ואסור בהנאה. דשמא הוא קבר דהאי מת הואי בגמרא הגי' מותר בהנאה. והיינו שידוע דבגזילה נקבר שם: המזיק הרבים. שקבור במקום שילוך הרבים ומיטמאין באהלו ובקדם שעיר לסקבר אבל קדם הקבר להעיר אסור בהנאה: הידוע. שנקבר מדעת בעל השדה: טהור גרסינן: ואין חוששין. דכיון שנאבד בה קבר כל אחד יודע שאין להם שכונת קברות: טהור. ואין צריך ליטול תבוסתו]: ו פוסא. בור: [אין קונין גרסי'. אף בבונה דכתיב לא תסיג גבול רעך בנחלתך אשר תנחל כל מי שיש לו נחלה יש לו גבול לאפוקי נפל: מה הפילה. אם ליטב ימי טומאתה נקבה או זכר]: מפני שחולדה וברדלס כו'. כב"ה דמתני' (פ"ח ת') דאמרי כל מקום שהחזיר ותולדה יכולין להלך בו אינו צריך בדיקה: ז [שסתם פתחו אינו מטמא. כיון דעדיין לא פרץ פצימיו לא הוה כקבר סתום. כ"ה בנו"י: טיהר דרומי. דאמרינן זהו פתחו]:

פרק יז א החורש מגופו של מת אינו עושה בית הפרס. כגון שמגולה ורואה אותו האהיל ותזא ליה לא שקיל מיניה עצמות במחרשתו: [מאה אמה. דחיישינן שמא ישים עלם כשעודה מן המת מאה אמה ממקום שהתחיל לחרוש: ברבידין וכן לוחות של שיש המתופות על הקבר של מת כיון דהוי לא נפל עצמות בחרישתו דזהיר]: התלוליות. הטמאין כדתניא לעיל שמוכי שחין קוברין שם זרועותיהם] החורש אותם עושה בית הפרס: כמוגד יורד עם המחרישה לעומק או כמבור: אינו עושה. דאמרינן דהעצם נגרר עם המחרישה. שלשה כרשינין שאמרו דתנן (פי"ז א) ובמעלה נותן רובע. כרשינים על בורך המחרישה עד מקום שיצמחו שלשה כרשינים זו בצד זו ובמפ"ש שהוא במקום יבש אבל לא במקום הטינה כיון שהטינה לחה הולך המחרישה מהר ובמקום רחוק הרבה ג"כ יכולין ליפול ג' כרשינין ובבית הפרס כלה מקודם ואין בו סימן של שלשה כרשינין [ות"ק ס"ל במשנה פי"ז דעתן רובע כרשינין כו' ועד מקום שיפול ג' כרשינין מן בורך המחרישה והוא עץ חלול שבמחרישה תקוע בו ועושה בשוליו נקב קטן בכדי שילא ממנו גרעין קטן מגרעינים הנתונים בו ומוליך המחרישה והגרעינים נופלים מעט מעט ובמקום שהלו הכרשינים אין נופלין ממנו הרבה אלא זה בצד זה. ע"כ הוא עושה בית הפרס: ב והטינה. דחורש מהר והכרשינים כלים ברחוק יותר ממאה אמה. קשקשין. שיש בו שברים: מלטימיא. מלא עצמות של מתים דלא שכיח הוא ולא גזרו לטמא בהם לת"ק במשנה ורבי מאיר כאן פליג ומתוך גרסינן]: ג השותפין והאריסין והאפטרופסין אין עושין כו'. מפני שחורשין בשאין שלהן: אבל עולה הוא במדת בית הפרס כגון שדה חבירו באמצע ושלו מכאן ומכאן. וחרש שלו ושל חבירו ושלו אע"פ שבשל חברו לא עשה בה"פ עולה הוא למדת מאה אמה מתחלת המחרישה עד שלו ואינו עושה בשלו אלא עד מאה אמה מתחלת המחרישה: ד חזקת נפשות וכו'. דעבידן להניחן שם ולא לקבור לתוכן: חוץ מן המצויינות כיון דמצויינות ודאי טמאות נינהו: [נפשות. חדרים כעין קברי המת ובסתמא לא חיישינן להו דבארץ ישראל מציינין על הקברות ומדלא ציינו טהור]: שדה שמוחזקין בה שהיא בה"פ אפילו היא בת ד' כורין. הואיל ומחזקינן לה לבה"פ אע"ג דאינו עושה בה"פ אלא מאה אמה אמרינן קברים הרבה היו בה בכמה מקומות ונחרשו: [אפילו היא ד' כורין. אף דבית הפרס מאה אמה מ"מ במוחזקת חיישינן להרבה קברים]: משוכה. פריתקה מקבר שבגדה חיישינן שמא קבר היה בגדה ונפסק [וי"ג גורסין משוכה במקום הטינא]: אפילו טהרה מקיפתה מד' רוחותיה. שפינה כל סביבותיה וטהרה לא ימהא בשביל כך שדה זו מחזקתה: ה ב' שדות כו' שתיהן טמאות. אפילו העליונה ואע"ג דתנן (פי"ח ה) כיצד מטהרין בה"פ נוטלין ממנו ג"ט ה"מ כי נטל הימנו ג"ט אבל שטפו גשמים לא: [שלשה טפחים. אע"ג דכי נטל ג' טפחים נטהר בית הפרס שטף גשמים לא]: ר' יוסי אומר אע"פ שאין פתחה של עליה מכוון כו'. אמתני' פליג דתנן (פי"ז ה) שדה שאבד קבר בתוכה ובנה בה בית ועליה על גביו אם היתה פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו של בית עליה טהורה ואם לאו עליה טמאה. וקאמר ר' יוסי אע"פ שאין מכוון עליה טהורה: [שאין פתחה של עליה מכוון. ולא חיישינן שמא הקבר בתוך הבית נגד פתח של העליה דאמרינן טומאה בוקעת ונטמא העליה ובמשנה מבואר דחיישינן להא עד שיהא מכוונין דממ"נ אם הוא בתוך הבית העליה טהורה ואם היא באיסקופה הרי היא כנגד פתח הבית ונכנסה להבית ולא לעליה ולר"י בבה"ג טהור דמיירי שהכותל שהפתח העליה בתוכו חוץ לשקוף דלאחר בוקעת ומגעת לפתח אכתי קיימא חוץ לפתח שהדלת בוקף תוך העליה ולכך העליה טהורה לר"י (ר"ש)]: ו שטיהרה. שנטל ממנה עפר שלשה טפחים או נתן ע"ג עפר ג"ט כמבואר (פי"ח מ"ה) ואמר כאן דשני ת"ח ישגיחו ע"ז שיעשה כדת]: א"ר יהודה לא נחלקו כו'. ופליג אמתניתין דקתני (שם) דפליגי בתרוייהו ור"י סבר בהכא מבה"פ לא פליגא: [בירק. שנעקרו הירק עם גוש עפר ועפר הקלחין מצטרפין לשיעור חותם המרצופין שהוא שיעור ג"ע לטמא בעפר בית הפרס ובעפר חוץ לארץ: ז ארונות. ושל

הוסקו טמאין משום ארץ העמים וטהורין משום כלי חרס (יג) ומשהוסקו טמאין משום כלי חרס וטהורין משום ארץ העמים: נמצאת (יד) אומר בשעה שהן טמאין משום ארץ העמים טהורין משום כלי חרס ובשעה (טו) שטמאין משום כלי חרס טהורין משום ארץ העמים: ח הביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום הטהרה או ממקום הטהרה וגבלו במקום הטומאה (טז) טמא. גבלו על גבי סלע אפי' במקום הטהרה טהור הלובן לבנים בית הפרס במקום הטומאה טמא ובמקום הטהרה טהור. ר"ש אומר אפילו הלבנה מבית הפרס ממקום הטומאה טהור שלא אמרו גוש אלא כברייתו עפר בית הפרס שטחין בו גגות ותנוריו טהור מפני שבטל: ט (כ) בית הפרס שעשה בו אשפה גבוהה (יז) עשרה טפחים ויכול להסיטו טהור עקרה ממקומה טמא רשב"ג מטהר. בית הפרס שריצפו ברבידים ובאבנים שאין יכול להסיטן טהור עקרו [ה] ממקומן טמא רשב"ג מטהר. ר' אליעזר בן יעקב אומר בית הפרס שגבשו (יח) בגבושים שאין יכול להסיטן טמא. ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש עזקו אין לך בדיקה גדולה מזו (יט) הילך בית הפרס למטה משלש אצבעות והוציא משם עפר טהור: י הילך בית הפרס זה לא יהלך בבית הפרס אחר ואם הילך טהור. בצר בית הפרס זה לא יבצר בית הפרס אחר ואם בצר טמא אלו דברי ב"ה: יא השורף את (כ) [ג] הקדש ואת התרומה שורפן במקומן ר' יהודה אומר שורפן בח"ל. וכן היה ר' יהודה אומר שדה [ג] (כא) שחפר בה קבר אין נטעת כל נטע ואין נזרעת כל זרע וחופרין בתוכו לירק ואין מקיימין בתוכה (כב) מלין וטובלין ואין נוטעין בתוכה מקשאות ומדלעות (ל) כדי שלא להרגיל רגל אדם לשם: יב (כג) שדה שאבד קבר בתוכה והיא שדה כוכין שדה כוכין היא שדה שאבד קבר בתוכה ואיזו היא שדה כוכין כל שחופר בארץ ומבליע את הכוכין לצדדין. (מ) מצא שדה מצויינת ואין ידוע מה טיבה אם יש (כד) בה אילן בידוע שנחרש קבר בתוכה (נ) אין בה אילן בידוע שאבד קבר בתוכה. (כה) אמר ר' יהודה בד"א בזמן שיש [ג] זקן אחד או ת"ח אחד שאין כל אדם בקיאין בכך. ר' יוסי אומר חזקת עצמות המכוסין הרי הן של אדם עד שיודע שהן של בהמה. מגולין הרי הן של בהמה עד שיודע שהן של אדם מודין ב"ש לב"ה אין בודקין לתרומה אלא תשרף:

פרק שמונה עשר

א (א) חומר בארץ העמים שאין בבית הפרס (ה) ובבית הפרס שאין בארץ העמים שארץ העמים בתולה שלה טמאה ומטמאה בביאה ואין לך טהרה מטומאתה מה שאין כן בבית הפרס. חומר בבית הפרס שאפי' מהרה מקפתו מארבע רוחותיו הרי הוא בחזקת בית הפרס. ארץ העמים (ב) אם יכול ליכנס לה בטהרה טהורה וכמה תהא סמוכה ויהא יכול ליכנס לה בטהרה רשב"ג אומר אפי' תלם אחד הרי זה מפסיק אמר ר"ש יכול אני להאכיל את הכהנים טהרות בבורסקי (ג) שבצדן ושבעירות שבלבנות מפני שכמוכין לים או לנהר אמרו לו הרי פסלין מפסיק. חזקת דרכים של עולי בבל אע"פ שמובלעות בארץ העמים טהורות רשב"ג אומר עד מקום שאדם פונה מימינו ומשמאלו [ד] ואין בוש. (ג) עיירות המובלעות בארץ ישראל כגון סיסית וחברותיה אשקלון וחברותיה אע"פ שפטורות מן המעשר ומן השביעית אין בהם משום ארץ העמים: ב הנכנס לארץ העמים בשידה [ה] ובמגדל טהור בקרון בעגלה ובספינה (ג) ובאסכרא טמא. המכניס ראשו ורובו לארץ העמים טמא כלי חרס שהכניס אוירו לארץ העמים טמא. הספסלין והקתדראות שהכניס רובן לארץ העמים טמאין: ג הכל עושין מדור העמים (ד) אפי' עבד ואפי' (ד) שפחה ואפי' סרים ואפי' קטן בן תשע שנים ויום אחד. עובד כוכבים הנשאוי (ה) עובדת כוכבים ועובד כוכבים הנשאוי עובדת כוכבים עובד כוכבים שעבדיו [ו] סרים וכותי שעבדיו עובדי כוכבים כותיים עושים מדור העמים. (ה) על מדור העמים תולין ר' יוסי בר' יהודה אומר אף שורפין וכמה ישהה בתוכו ויהא צריך בדיקה אבא יודן (ו) איש צידן משום ר' אליעזר ארבעים יום אע"פ שאין עמו אשה והלכה כדבריו. היה זה נכנס וזה יוצא ולא שהה שם ארבעים יום טהור ואם שהה שם ארבעים יום טמא [ז] (ז) מת. השומר אם שהה שם ארבעים יום טמא בזמן שנכנס ויוצא אע"פ ששהה שם ארבעים יום טהור מפני שהוא בחזקת המשתמר. הכל נאמנין עליו לשמרו (ו) ואפי' עבד (ח) ואפי' אשה ואפי' סרים אפי' קטן בן תשע ויום אחד: ד ביבין היוצאין מארץ העמים לארץ ישראל עושה להן סריגות [ח] (ט) שנים וממעטן עד פחות מטפח: ה כיצד בודקין מדור העמים (ט) ישראל נכנס [ט] תחלה ואח"כ כהן אע"פ מצאו רצוף בשיש או בפשפש טמא: ו (ז) חנות אין בה משום מדור העמים [י] (יא) אע"פ שחרב ה"ז טמא ואין מדור העמים ובית הפרס (ח) בחו"ל. (ט) [כ] האונריאות והאוצרות והמרחץ (יב) ובית שער ובית המים (י) ואויר החצר [כ] המרגנין והבורגין והסוכות והמשוכות והצרופין והאוהלין אין בהם משום מדור העמים: הקסטראות והלגיונות רבי מטמא וחכמים מטהרין. בית החיצון ובית (יג) היינות ר' יהודה מטמא ור' יוסי מטהר. בית שער ואויר החצר בזמן שהן מעורבין במדור העמים טמאין משום מדור העמים אם אין מעורבין במדור העמים אין (יד) בהן משום מדור העמים. והאסטונות אע"פ שמעורבות במדור העמים אין בהן משום מדור העמים: ז (כ) (טו) ואיזהו מזרח קיסרי מכנגד טטרפלון שלה ועד כנגד בית הגת שלה. העיד יהודה הנחתום על [ל] ספונו המזרחי שהוא טהור ושאר כולה טמאה (טז) משום ארץ העמים: ח (ל) (יז) ההולך מעכו לכזיב מימינו [מ] הדרך טהורה משם ארץ העמים וחייבת במעשר ובשביעית עד שתיודע שהיא פטורה משמאל למערב הדרך טמאה משם ארץ העמים ופטורה מן המעשרות ומן השביעית עד שתיודע שהיא חייבת עד כזיב ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משם אביו עד לכלאבי: ט [י] בראשונה היו אומרים [נ] (יח) מקבר גדול ועד ננב ועד תרעין היו טמאין ונמנו עליהן חכמים וטיהרום: (מ) העיד (יט) ר' יהודה בן יעקב מבית גוברייא ויעקב בר' יצחק מבית גופנין על קיסרי שהחזיקו בה מעולם (כ) והתירוה שלא במניין. א"ר חנין אותה שנה שביעית היתה והלכו עובדי כוכבים לקרקסיאות שלהן והניחו שוק מלא פירות ובאו ישראל ובזזום בחזירתן אמרו בואו נלך אצל חכמים שמא התירו להן חזירים. א"ר זריקא בחמשה באדר השני נמנו עליה עשרים וארבעה זקנים והתירוה שהיו הכל נכנסים לתוכה: י מעשה ברבי ור' ישמעאל בר' יוסי ור' אלעזר הקפר ששבתו בחנות של [ס] עובד כוכבים בלוד והיה ר' פנחס בן יאיר יושב לפניהן אמרו לו אשקלון מה אתם בה אמר להן מוכרים חטין

הגהות

(יג) הוסקו: (יד) אתה אומר: (טו) שהן טמאים: (טז) הטומאה אפילו על גבי הסלע טמא הלובן לבנים מבית הפרס ממקום כו' וממקום כו' רש"א לבינה מבית הפרס אפילו ממקום וכו' גגות ותנורין: (יז) גבוהה ג"ט ויכול להסיטן: (יח) בגבשושין: (יט) הלך בבה"פ למטה מג' והוציא וכו' הלך בבה"פ וכו' ואם הלך: (כ) את הקש ואת העצה שורפו כו' רי"א שורפו חוצה לה: (כא) שאבד בה קבר: (כב) מזין וטובלין: (כג) שלש בית הפרס הן שדה שנחרש בה קבר שדה שאבד קבר בתוכה שדה כוכין ואיזו היא שדה כוכין: (כד) שם אילן כו' שם קבר: (כה) רי' אומר כו' שיש שם זקן: פי"ח (א) והומר בבית הפרס: (ב) שבציידן ושבעדירות ושבלבלב: (ג) ובאסכריא: (ד) ואפילו אשה ואפילו סרים: (ה) עובד כוכבים הנשוי וכותי הנשוי עובד כוכבים שעבדיו כותים וכותי שעבדיו עובד

הגר"א

כוכבים עושים: (ו) מצידן: (ז) תיבת מת ל"ג: (ח) עבד או שפחה ואפילו סרים או קטן בן ט' שנים: (ט) תיבת שנים ל"ג: (י) ישראל נכנס ואח"כ כהן ואם נכנס כהן תחלה אע"פ שמצאו: (יא) העמים אא"כ דר בתוכה אסטונית אין בה משום מדור העמים אא"כ דר בתוכה מדור העמים אע"פ: (יב) והמרחץ ובית המים ובית שער כו' המגולין והבורגנין והסוכות והמשונות והצריפין: (יג) הוינות: (יד) אין טמאים משום: (טו) העמים מזרח מכנגד מטרפולין כו' כנגד הגת שלה כו' על סטיו המזרחי: (טז) תי' משום ארץ העמים ל"ג: (יז) המהלך מעכו לכזיב מימינו למזרח וכו' עד לבלבו: (יח) אומרים תחומי אשקלון מקבר גדול עד יגור ועד נוב ועד: (יט) העיד יהודה: (כ) מעולם בטומאה:

אור הגנוז

[ה] מקומן: [ג] את הקש ואת התרומה: [ג] שאבד: [ג] שם: פי"ח [ד] תיבות ואין בוש ליתא: [ה] בתיבה: [ו] כותיים: [ז] תיבת מת ל"ג בכ"י: [ח] תיבת שנים ליתא: [ט] ישראל נכנס ואח"כ כהן ואם נכנס כהן תחלה: [י] חנות אין בה משום מדור העמים אא"כ דר בתוכה אסטונית אין בה משום מדור העמים אפ"י וכו': [כ] האלוריאות: [כ] הבורגנין והבירדנין והצריפון והסוכות והמשיכות והאהלין: [ל] סטיו המזרחי: [מ] למזרח: [נ] תחומי אשקלון מקבר גדול ועד יגודיו ועד נגב: [ס] פוי:

מצפה שמואל

(כ) בית הפרס שעשה בו אשפה. ר"ש פי"ח מ"ה עד סוף הפרק: (ל) כדי שלא להרגיל. מיי' פ"ו מהל' ט"מ ה"ג ובכ"מ: (מ) מצא שדה מצויינת. מו"ק ה. ועי' ירושלמי שקלים פ"א ה"א. ועי' ר"ש כאן פי"ח מ"ה: (נ) אין בה אילן. עי' ראב"ד בפי' מהל' ט"מ ה"י שמפרש אין בה אילן דנקנן וכו"מ מפרש כפשוטו ע"ש בכ"מ: (א) תומר. ר"ש פי"ח מ"ז עד כיצד בודקין ה"ד וע"ש במ"ג דהוכיח בבית הפרס אין חלוק בין רה"ר לרה"י: (ב) אם יכול לכנס לה. מיי' פי"א ה"ו דלא כהר"א בהשגות: (ג) עיירות המובלעות. מיי' סוף פי"א וע"ש בהשגות ועי' ירושלמי: (ד) אפילו. מיי' פי"א ה"ח שם: (ה) על מדור העמים תולין. שם ה"ח וכת"ק: (ו) ואפילו עבד. מיי' פי"א מט"מ ה"ח: (ז) חנות אין בה. פי"א הי"א ע"ש ברמב"ם. ועי' ר"ש פי"ח מ"ט: (ח) כח"ל. מיי' פי"א הי"א שם: (ט) האונריאות. עי' פי"ח מ"ז ובר"ש שם: (י) ואויר החצר. עי' מיי' פי"א הי"א ובכ"מ בשם הרי"ק מה שכתב בזה לשיטת הרמב"ם שבזמן שהחצר טמא אויר טמא ופירש הכ"מ לדבריו דכשדר בבית גם החצר טמא אבל כשלא דר רק בחצר א"כ דירת ערלי טוה ואינה טמא: (כ) ואיזה מזרח קסרי. עד סוף המסכתא הכל בר"ש פי"ח מ"ט: (ל) ההולך מעכו. גיטין ז: וירו' שביעית פ"ו: (מ) העיד. ר"ש פי"ח מ"ט ע"ש. ועי' ר"ש פ"א ממקואות מ"א:

זר זהב ומנחת בכורים

חרס ניהו]: ח הביא עפר ממקום הטומאה. מארץ העמים: אפילו גבלו על גבי סלע טמא. דגזרו על אוירה של ארץ העמים: [עפר. מן האדמה ובשלא הוסקו דין עפר עלייהו ובשהוסקו דין כלי חרס עלייהו: ממקום הטהרה. חוץ לארץ הוא: טמא. דגזרו על גוש ארץ העמים אבל לא על הסלע ולגירסת הגר"א אף על הסלע באויר גזרו: שלשה טפחים גרסינן להגר"א. ואין יכול להסיט. דאין גוש מטמא אלא בשודו עפר ולא טהור דאינו מסיט את העפר של בית הפרס והר"ש גרס שגבוה עשרה ויכול להסיטן טהור אף שמסיט מכל מקום כיון שגבוה כל כך טהור: עקרה. האשפה ממקומה טמא מקום האשפה: רשב"ג מטהר. דכיון דעמד שם האשפה נעשה מקומה כרצוף וכנידוש: ממקומה טמא. מקום האבנים: שיכול להסיטן להגר"א ור"ש גרס שאינו יכול להסיטן כנוסחא ישנה משום דחוזרין ומתפרפרין: עזקו. עוזק בית הפרס שנוטל האבנים ממקום זה ונותן במקום זה הוי כמו שנוטל עפר מתחי בית הפרס ונותן על תחי בית הפרס אחר וה"ה עוזק במקומות מקומות: למטה מבלשה טפחים גרסינן ר"ל בעומק טהור. אותו העפר והוא אינו נטמא משום בית הפרס]: י הלך בה"פ זה. כי הא דתנן (פי"ח ד) בודקין לעושה פסח ואם הלך העושה פסח בית הפרס זה ע"י בדיקה לא יאמר עוד אלך בית הפרס אחר ואבדוק ואם הלך ובדק טהור: [הלך בבית הפרס זה. אם הלך עושה פסח בבה"פ דדינו דבודקין שם אם יש עצם כשעורה ע"י עפר תיחות הנכבר בכברה ואם כבר הלך לא מהלך אחר כן בבה"פ אחר דשמא זה טמא וזה טהור: טהור ע"י בדיקה דבודקין לעושי פסח דכיון דאיכא כרת הקילו ע"י בדיקה]: בצר בה"פ זה כו'. כי הא דתנן (רפי"ח) כיצד בוצרין בה"פ כו': השורף את הקש ואת העצה. דתנן (שם ב) ושורף את הקש ואת העצה. וקתני הכא שורפו במקומו רי"א כו'. וכן היה רי"א שדה שאבד בה קבר כו' ואין נזרעת כו'. ופליג אמתניתין דתנן נזרעת כל זרע (שם ג): [ובצר בית הפרס זה. הטהורה כעין המבואר במשנה שבונין ומזין על הבוצרין לטהר מטומאת מת שעליהן ובצרו להענבים בתוך בית הפרס דעדיין לא הוכשרו הענבים הבשר גמור ובשיוצאין מבית הפרס מוסרין אלו הענבים לאחרים ולא יגען בענבים בגת לפי שהגת מלא משקין ויוכשר לקבל טומאה מן הבוצרים שנטמאו בבית הפרס ולא הקילו אלא לאלו הענבים אבל לא לענבים אחרים דכיון דהוכשרו במקצת דהבוצר לגת הוכשר לקבל טומאה מן המשקין הנסחט מהם לכן לא הקילו הבוצרים הללו לבצור בבעה"ב אחר: יא השורף. בבית הפרס שנזרע בו דשורף הקש ואסור ליטלו דאין עצם כשעורה ניכר בו: עצה. קש הקטנית ונוסחא ישנה לתרומה ולתרומה לא מהני בדיקה. והר"ש גרס כנוסחא ישנה: חוצה לה. ע"ש בר"ש מה שכתב: וכן. ועוד: אין נטעת כל נטע. שהשרשים מגיעין לקבר: ואין נזרעת. דגזר אטו נטיעה. וכן גרסינן במשנה ע"ש: חופרין לתוכה לירק. כדרך שאדם חופר ומביא עפר ממקום אחר לזרוע בו ולא חיישינן שמא יביא עצם כשעורה עמו דירק הגדל בו כיון דנשרש טהור: מלין וטובלין. ופירות אילני סרק הן ואף שאילני סרק מקיימין בפירות אין מקיימין]: יב ומבליע את הכוכין לצדדין. שנותן שם כוכין לשעה עד שיוליכוהו למת מהם לבית הקברות: [כוכין. שחופרין במערות המת בצדדין ומתפשט לארכו כמה אמות שתוך השדה שסביבה שחופרין בעומק והיינו דקתני ומבליע את הכוכין לצדדין כלומר לאורך השדה ומניח שם מת לפרקים לכן טמא בכה"ג כשדה שאבד בה קבר וכן בר"ש]: אם יש שם אילן בידוע שנחרש שם קבר בתוכה. שאם אבד קבר בתוכה לא היו נוטעין שם אילן כדתנן (שם) שדה שאבד קבר בתוכה אינה נטעת כל נטע: [בד"א. דהוה סימן באילן שאם היה קבר שאבד לתוכה אינה נטעת דלתרומה אין בודקין ורק בפסח הקילו וכן למיר ס"ל לב"ש דבודקין ואינו מביא קרבן]: ומודים ב"ש לב"ה שאין בודקין לתרומה כו'. כדתנן (שם ד) ומודים ב"ש וב"ה שבודקים לעושה פסח ואין בודקין לתרומה:

פרק יח א [בבית הפרס. דמטהרין עפר ג"ט שנוהכין עליה או נוטלין מע"ג ובארץ העמים אין טהרה זו דהרי כולו טמא וגם קרקע בתולה בארץ העמים טמאה משא"כ בבה"פ]: בארץ העמים בתולה שלה טמאה דגזרו טומאה על ארץ העמים עד התהום אבל בה"פ במקום בתולה שלא נחרש שם טהור: ומטמא בביאה. בדקתני סיפא הכניס ראשו ורובו לארץ העמים טמא אבל בה"פ אפילו מהלך בתוכה על אבנים שאין יכול להסיטן טהור כדתנן (פי"ח ז): ואין לה טהרה מטומאתה. אבל בה"פ תנן (שם ה) כיצד מטהרין ס': [אם יכול ליכנס לה. כגון קרקע בתולה: סמוכה. לארץ ישראל: שאינו מפסיק. אפילו תלם אחד מעפר גמור נכנסין לתוכה בשידה תיבה ומגדל דבכי האי על אוירה לא גזרו: או לנהר. ויכול לעלות בהו לארץ ישראל כארץ ישראל חשיבי]: שאדם פונה מימינו ומשמאלו. לעשות צרכיו ואינו בוש שאינו במקום רואין כל מקום זה בחזקת טהרה: ב [בשידה ובמגדל. הא תנא סבר דלא גזרו על אוירה דכה"ג דנכנס בשידה תיבה ומגדל דלא שכיחא הוא ובמילתא דל"ש לא גזרו בה רבנן: בקרון. ואיתך דשכיחי דעיילי בהו טמא אף באויר ורבי פליג בנזיר (נ"ה) וס"ל אף בכה"ג דשידה גזרינן ועוד מוקמינן שם פלוגתא דרבי ור' יוסי בר"י באהל זרוק. דלרבי לאו שמיה אהל ולר"י בר"י שמיה אהל ולכן טהור אוירו דאינו נטמא מגבו ובמקצת אוירו נטמא: מדור העמים אף בא"י טמא. דעשויין לקבור שם נפליהן: ג עבד. כנעני. אף שנמכר לישראל: אפילו סרים. דאשתו מזנה ותולה בו. וגרסינן כולהו כנוסח הגר"א וכן בר"ש: בן ט' שנים. דביאתו ביאה: עובד כוכבים הנשוי כותית. וכותי הנשוי עובדת כוכבים גרס בר"ש כנוסחא ישנה. וכשהות בדירתו מ' יום. חיישינן שמא בא על אשה והפילה שם דמ' יום נגמרה יצירת הולד והוה נפל ומטמא: תולין. לא אוכלין ולא שורפין: בתוכה. בתוך המדור שידור ארבעים יום וזה העובד כוכבים נכנס ולא שהה מ' יום לא הוה מדור: השומר. את המדור אם הוא עובד כוכבים ושהה מ' יום הוה מדור העובד כוכבים מתמהו אבל נכנס ויוצא לא הוה מדור העמים כיון דלא שהה רצופין: ד ביבין. הן צינורות המהלכין תחת הקרקע: סריגות. כמו סריגי חלונות ותולן במקום הפתח המבדיל בין חוץ לארץ לארץ ישראל כדי שלא תעבור הטומאה מחוץ לארץ לארץ: ה ואח"כ כהן. דכהן תחלה לא דיטמא: רצוף. הרצפה בשיש שאי אפשר לחפור מ"מ חיישינן שמא תחת האבן קבור: פספס. קורות כהגר"א: ו איסטוונית. חדר העשוי לנוי לפני בתים ואין קוברין שם נפלים אא"כ דר כו': אע"פ שחרב. על מדור קתם קאי: הרי זה טמא. ולא אמרינן דחיות הוליאוהו משמה. ואף שחרב אינו נעשה מדור שאני בה"פ שטמא עד הקרקע בתולה: בחולה לארץ. דכיון דטמאה משום ארץ העמים אף עד התהום לא גזרו טומאה בזה וכ"מ שכהני חוץ לארץ יכולין ליכנס במדור העמים ובה"פ א"צ דלא בעי הזאה שלישי ושביעי ולא גזרו מדור העמים בחוץ לארץ אלא באשקלון וחברותיה הסמוכה לארץ ישראל: הריות גרסינן. כמו ארוות סוסים: בורגנין. סוכות עשויות בשדה לשכנים פירות מפני הגשמים: והסוכות. של שומר פירות: והשמשונית. תדרים היוצאים מן הסלע: והצריפין. דירה של נער הוא כמבואר בעירובין (נ"ה) דיושבי צריפין חייסם אינם חיים ולא קבעי: והלגיונות. מקום מרוצת הפרשים לפי שאלו המקומות אין בהם יישוב תמיד ולא יקברו בו כי לא יעמדו בו אלא בזמן מן הזמנים ולא הוצרכו בדיקה אלא כן בחזקתן: בית החיצון ובית הזיגות גרסינן. מקום שמניחים בו הכיס וכלי זיין ומבואר במשנה דאין בהם משום מדור העמים וקמ"ל כאן פלוגתא דר' יאודה ורבי יוסי: שהן מעורבין. שמיד אבל החצר איכא מדור העמים: אסטוונית. נוסח הגר"א נתבאר לעיל דדר בתוכה]: ז מזרח קסרי. דתנן (ספי"ח) מזרח קסרי קברות. קתני הכא שהוא מכנגד מטרפולין שלה עד כנגד הגת: [מעכו לכזיב. שם רצועה רחבה אשר מהלכת מא"י והולך מעכו שהוא בצפון ארץ ישראל לכזיב פשמד להלן ממזרח קסרי המבואר (פי"ח) דהוה קברות: סטיו המזרחי. וכן בר"ש. והרצועה הולכת מעכו לכזיב שהוא מא"י וכשהולך מעכו לכזיב לרוחב הרצועה במערב הרצועה מימינו למזרח הדרך הוא א"י ומשמאלו הוא חוץ לארץ ואם הולך למזרח הרצועה הוה להיפך ממערב הוה א"י וממזרח הוה חו"ל וכן מתניא בגיטין דף ז'. וע"ש בהגהת הגר"א בגיטין וכאן ע' בר"ש: עד לבלבו. שם מקום: ט מקבר גדול. שמות מקומות הן לארבע רוחות של אשקלון: ונמנו. כרמסיק בסיפא: בטומאה. כנוסח הגר"א והר"ש לא גרס בטומאה ואדרבה החזיקוהו לארץ ישראל והתירוהו לפטרו ממעשר ומשביעית כחוץ לארץ: ובזזום. לא הניחום להסרה משום שביעית אחר הביעור: אמרו. העובדי כוכבים שהלך לקבול אל חכמיהם שעד האידנא היו נוהגים איסור: בחמשה. הר"ש גרס בחמישית והיינו בשנה חמישית של ימות השמטה: נכנסין. ואין בה משום טומאה: י של עובד כוכבים. והר"ש גרס של פזי שם אדם:

נשלמה

חמין בבסילקאות שלהן (כא) וטופלין [א] את פסחיהן לערב אמרו לו מהו שנהג בה מארץ העמים אמר להן כשישהה מ' יום אמרו לו (כב) א"כ בואו ונמנה עליה לפוטרה מן המעשרות ולא נמנה עמהם ר' ישמעאל בר' יוסי (כג) כשיצא אמר רבי מפני מה לא נמנית עמנו א"ל על טומאה אחת שטמאתי טיהרתי ולא מעשרות מתירא אני מבית דין הגדול שמא יריצו את ראשי :

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת אהלות

הגהות הגר"א

(כא) וטובלין ואוכלין את כו' מדור העמים : (כב) א"ל בוא : (כג) כשיצאו אמר להן מפני מה כו' אמר להן על שטמאתי כו' שמא יריצו גלגלתי :

אור הגנוז

[א] ואוכלין :

זר זהב ומנחת בכורים

בבסילקאות. בסלטין. מקום בשוק ששם מוכרין חטים ובשביעית היו מוכרין ואינו אסור משום סחורה אע"ג דאשאר שני שבוע ואין מעשרין התלה: וטובלין . ולא פירש למה טובלין. אם דינו דטמא כהו"ל : מ' יום.כלומר דאינו טמא משום ארץ העמים אלא משום מדור הוא דטבלו וה"ם דבעי הזאה שלישי ושביעי כמו טמא באהל המת דבאשקלון גזרו על מדור העמים אף שחוץ לארץ הוא אע"ג טבלו דבשעת מכירה נגעו בהן עובדי כוכבים : לפוטרה מן המעשרות . כמו העדות : שטמאתי . לענין טומאה סמך על העדות ואין בה טומאה משום ארץ העמים . ולענין מעשרות אין לסקל דטמא ארץ ישראל הוא :

סליק מסכת אהלות בסיעתא דשמיא

תוספתא מסכת נגעים פרק א

פרק ראשון א (א) אמר רבי יוסי שאל (א) יהושע בנו של רבי עקיבא את רבי עקיבא אמר לו מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה אמר לו [א] ואלא מה יאמרו א"ל יאמרו מקרום ביצה ולמעלה (ב) טמא . אמר לו ללמד שמצטרפין זה עם זה . אמר לו יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה. א"ל ללמדך (ב) שאם אינו בקי בהן ובשמותיהן לא יראה את הנגעים . ראב"י אומר משם רבי חנניא בן [ב] חכינאי שאמר משום ר"ע מנין אתה אומר כהן שהוא בקי בנגעים ולא בנתקים [ג] (ג) ובנתקים ולא בקרחות באדם ולא בנגעי בגדים [ד] ולא בבתים במראה ראשון ולא במראה שני במראה שני ולא במראה שלישי לא יראה את הנגעים עד שיהא בקי בהן ובשמותיהן ת"ל (ויקרא יד) זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק ולצרעת הבגד ולבית ולשאת ולספחת ולבהרת ולהורות. (ג) א"ר נתן לא (ד) שיהא ר"ע אומר של סיד דיהא הימנו אלא (ה) של שאת דוהא הימנו. שאי אפשר לפסיון שיטמא בתחלה. אבל אפשר לפסיון שיטמא בן יומו. כיצד צד בהרת ובה סימני טומאה החליטו והלכו להן סימני טומאה ובא לו אצל הכהן ופטרו ואחר כך נולד לו פסיון זה הוא פסיון שהוא מטמא בן יומו : **ב** ארבע מראות שעור ובשר נטמא בהן . (ו) ובהן השחין והמכוה והקרחת והגבחת מטמאין (ז) בהן . הפסיון מטמא אע"פ שאינו מאותו מראה אלא ממראה אחד ובלבד שיהא מארבע מראות . המחיה מטמא בכל מראה (ח) אפילו לבנה בשחור ושחורה בלבן. ושער לבן מטמא בכל מראה לבן ואפילו במראה סיבות [ה] ששער לבן והנתקין מטמא בכל [ו] אפילו לבנים בשחור ושחורים בלבן . ומטמאין *)בשיעור צהוב דק שמראיו כתבנית הזהב : **ג** הבגדים והעורות מטמאין בירקרק שבירוקין ובאדמדם שבאדומים . ואיזה הוא (ט) הירקרק שבירוקין . ר"א אומר כשעוה (י) [ז] וכקורמן . סומכוס אומר (ד) ככנף טואס וכחוץ של דקלי . ואיזה הוא אדמדם שבאדומים כזהורית יפה שבים והפסיון שלהם כיוצא בהן ואין בהם מראה פתיך מראה גבוה (יא) שבהן כמראה צל בחמה. מראה עמוק שבהן כמראה חמה בצל : **ד** ר' ישמעאל אומר מראות נגעים [ח] (יב) ששה עשר . ר' חנניא סגן הכהנים אומר מראות נגעים [ט] (ה) שנים עשר. ר' דוסא בן הרכינס אומר מראות נגעים [י] שנים וששה. עקביא בן מהללאל אומר מראות נגעים שבעים ושנים : **ה** (יג) מי שנסמית (ו) אחת מעיניו אינו רשאי לדון שנאמר (ויקרא יג) לכל מראה עיני [כ] ואומר (דברים כא) ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע מקיש ריבים לנגעים מה נגעים לכל מראה עיני הכהן אף ריבים לכל מראה עיני הכהן. (ז) בית האפל וחלונותיו מגופות (יד)מפתחין לאותן חלונות ורואין את נגעו.סדין המקומט מפשטין את קומטיו ורואין את נגעיו. נראית הנגע בחדרין או בסדקין אין נזקק לו. סילקו הרי הוא כקמוט שנפשט. וכבית הסתרים שנתגלה. [ל] כאורגת בעומדין לשתי דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר כטווה [מ] לשמאלית. אמר רבי נראין דברי ר' מאיר בימין ודברי רבי יהודה בשמאל. כשם שנראה לנגעו כך נראה לתגלחתו שנאמר (ויקרא יד) (טו) והתגלח ונאמר (שם) גבות עיניו מה גבות עיניו במראה [נ] ולא בבית הסתרים אף כל שערו שנראה פרט לבית הסתרים : **ו** (ח) כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (טז) דברי רבי מאיר וחכ"א אף לא נגעי ביתו בגדיו וקרוביו כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו . רבי יהודה אומר אף לא נדרי אשתו וחכמים (יז) אומרים צריך שיאמר בינו לבינה והלא נדרים הן אלא שבינה לבין אחרים . ורואה הוא קדשיו ומעשרותיו של עצמו ונשאל הוא על הטהרות ועל הטומאות של עצמו : **ז** (ט) אין דנין שני דינין כאחד ואפילו נואף ונואפת אלא דנין את הראשון ואחר כך דנין את השני. ואין נמנין על

שני

*) אולי צ"ל בשיער .

באור הגר"א

פרק א ללמד שמצטרפין זה עם זה . פי' מדתני בהו שהן ארבע כלל להו כולהו כא' אלמא שמצטרפין : שאם אינו בקי בהן . פי' במראות שלהן : ובשמותיהן . פי' איזה נקראת שאת ואיזה נקראת בהרת : ולא בקרחת וגבחת באדם ולא בבגדים : לכל נגע הצרעת . פי' בתחלה מפרש הנגעים דהיינו כללות הנגעים ואח"כ מפרש השמות דהייט שאת או ספחת כו': להורות. פי' או יכול להורות: א"א לפסיון שיטמא בתחלה פי' אפילו פשה בפני כהן : שעור ובשר מטמא בהן . פי' באותן הד' מראות : ובהן השחין והמכוה כו' . פי' כולן מטמאין בד' מראות : ובהן הפסיון מטמא. פי' שאף הפסיון צריך שיהא מד' מראות : אלא ששער לבן מכהה . פי' צריך שיהא לקוי קצת . פי' רך ואינו בריא : וכחוץ בל דקל . פי' הקליפה הראשונה שעל האילן : מראות נגעים שנים עשר . פי' דחשיב כל הני דמתני' להחליט אבל לפטור ולהסגיר לא חשיב : בית האופל שחלונותיו מגופות . פי' שיש לו חלונות אלא שמגופות הן : נראית הנגע בחורין או בסדקין אין זקוק לו : סלקו . פי' שסלק את הדופן מעט מעוביו ונתגלה הנגע הרי הוא כקמט שנפשט : האורגת בעומדין לשתי. פי' כמות שהיא מגבהת היד בעת שהיא אורגת מעומד וכמו שנראית באותו זמן תחת השתי נראית ג"כ בנגעים והיינו ליד הימנית ועליה משערין ג"כ בשמאלית : כטוה פשתן לשמאלית . פי' כמו שפושט יד השמאלית בשעת טויה כן הוא רואה את הנגעים ועליה משערין הימנית ור' מכריע בימנית כר"מ : שנאמר וגלח את כל שערו ונאמר גבות עיניו . פי' שהוא מיותר ולמדין סימנו : מה גבות עיניו כו' בנראה . פי' אינו מקום כנוס שערו : רמ"א אף לא נגעי קרוביו ובתים ובגדים . פי' שלהם : אף לא נדרי אשתו וא"צ לומר נדרים שבינו לבינה דהרי נדרים שהוא מפר הן אלא שבינה לבין אחרים : אפילו נואף ונואפת . בגמרא אוקי דהיינו בת כהן ובועלה שאין מיתותיהן שוות :

הגהות הגר"א

פ"א (א) שאל ר' יהושע את ר"ע : (ב) תיבת טמא ל"ג : (ג) ובנתקין ולא בקרחת כו' ולא בבגדים ולא בבתים : (ד) שהיה ר"ע כו' : (ה) של צמר לבן דיהה הימנו א"א וכו' כיצד בהרת ובה : (ו) תי' ובהן ל"ג : (ז) ובהן הפסיון : (ח) אפי' שחורה ושער לבן כו' אלא ששער לבן מוכה והנתקין מטמאין בכל מראה אפילו לבן בשחור ושחור בלבן שער צהוב מראיו כתבנית זהב : (ט) ואיזה הירוק שבירוקין ר"א אומר : (י) כשעוה וכחלמון כו' וכחץ של דקל : (יא) תי' שבהן ל"ג : (יב) שנים עשר כו' נגעים ששה עשר כו' שלשים וששה : (יג) היה ר"מ אומר מי כו' רשאי לראות את הנגעים ואינו רשאי לדון שנא' לכל מראה עיני הכהן : (יד) פותחין כו' מפשטין אותו ורואין את נגעו נראה נגע בחורין או כו' סלקו הרי זו כקמם כו' כאורגת העומדת לשתי לימנית דברי ר"מ כו' פשתן לשמאלית : (טו) וגלח את כל שערו ונאמר את גבות עיניו בנראה ולא כו' שערו בנראה ולא בבית הסתרים : (טז) עצמו ר"מ אומר אף לא כו' : (יז) מתירין וא"צ לומר הנדרים שבינו לבינה והלא הבעל מיפר אותן אלא אף שבינה לבין אחרים והואה קדשיו ומעשרותיו ונשאל על הטהרות :

אור הגנוז

פ"א [א] אם לאי מה יאמרו:[ב]בן כינאי:[ג] בנתקין ולא בקרחת:[ד] בבגדים:[ה] אלא:[ו] מראה:[ז] וכקורמל:[ח]שנים עשר: [ט] ששה עשר: [י]שלשים וששה:[כ] הכהן:[ל] מאורגת בעומדין ללחי:[מ] פשתן לשמאלית:[נ] פרט לבית:

מצפה שמואל (א) אר"י . עי' ירו' שבועות פ"א ה"א ובבלי שם ו. : (ב) שאם אינו בקי . מיי' פ"ט מטומ"צ ה"ב : (ג) אר"נ לא שהיה . שבועות ו: : (ד) ככנף טווס. מיי' פי"ב ה"א והכ"מ תמה למה פסק כסומכוס ועי' ירו' סוכה פ"ג ה"ו : (ה) ששה עשר . זבחים פ"ח : (ו) אחת מעיניו . סנהדרין לד: וירו' שם : (ז) בית אפל . חולין י: : (ח) כל הנגעים אדם רואה . בכורות לו. וזבחים קב: והר"ש הביא זה : (ט) אין דנין . סנהדרין מו . וירושלמי שם פ"ד ופ"ו ועי' תוספתא בסנהדרין :

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [שנים שהן ארבעה. בהרת ושאת הן שנים . ותולדותיהן מרבינן מספחת המבואר בקרא וד' מראות ניניהו . בהרת עזה כשלג . שניה לה כסיד ההיכל . והשאת (לרבנן) כצמר לבן . שניה כקרום ביצה . וע"ז פריך כאן למה אלקו לימא מקרום ביצה ולמעלן טמא : שמצטרפין זה עם זה . כסדר משנתן כך סדר צירופן ועדיין אינו ידוע לנו סדר משנתן ומהתשובה אתה למד סדר משנתן : מקרום ביצה ולמעלה . לא אמר מסיד היכל ולמעלה דהתולדות היינו קרום ביצה וסיד ההיכל . מצטרפין לאבותיהן היינו לשלג ולצמר לבן ש"מ דס"ל לר"ע דאב אחד לשני תולדות והיינו שאת אב ולו ב' תולדות אבל לבהרת ליכא תולדה דבקרא כתיב ספחת סמוכה לשאת . שאת הוא ולא לבהרת ושאת מצטרף לבהרת הסמוכה לה וכתיב והיה בעור בשרו לנגע צרעת הויה אחד לשתיהן וסיד מצטרף לשאר ממילא דדמיא לה וכן קרום לשאת דרבי בה תולדות וספחת כתיב בשאת ורבי ליה רחמנא שתי תולדות וכי קאמר ר"ע זו למעלה מזו היינו בסיד ושאת ובהרת וסדר המראות היינו שלג והצמר והסיד והקרום וכך הוא סדר מדרגותן במראה ומדקאמר קרום ולמעלה מצטרפין היינו שמצטרף השלג עם הצמר והצמר עם הסיד והקרום דהא מהיכי תיתי שהקרום יצטרף לשלג לא כסדר מעלותן ולא כסדר המקרא אלא ודאי בהדי שאת הוא דשמיע לה מיניה דמצטרפין דרחמנא יהבינהו טפלה לשאת ולא לבהרת והכל יודעין דצירוף מראה דאמרינן לדומה הוא לו דאמרינן א"כ קיצור לשון הוא בדבריו והכוונה הוא מסיד ולמעלה ומקרום ולמעלה תולדות לאבות אבל תולדות לתודייהו לא מצטרפין ואבות מצטרפין בהדייהו (ע"ש פרק א' משנה א' וירושלמי שבועות פ"א ה"א ובפ"מ שם) : בנתקים נתקי הראש] : מראה ראשון . הן ד' מראות ירקרק ואדמדם שבבגדים ובבתים : מראה שני . כשה הנגע שבבגדים יכבס ויסגיר : מראה שלישי . הוא למטה ממראה שני שא"צ לא הסגר ולא כבוס : להורות . היינו מי שבקי בכל אלו יורה והיינו דמסברי ליה וסבר והחכם יקרא לרואה הכהן ג"כ מורה (ער"ש בפ"ג)] : א"ר נתן . קאי על פ"א מ"ב אר"ע אדמדם שבזה ובזה כיין המזוג במים אלא של שלג עזה ושל סיד דיהה ממנו וקא"ר נתן שלא אמר ר"ע של סיד דיהה הימנו אלא של צמר לבן דיהה סימנו : אבל אפשר לפסיון שיטמא בן יומו . וכן הא דתנן (פרק ה ב') החליטו בשער לבן הלך שער לבן כו' וכן במחיה ופסיון . בתחלה בסוף שבוע ראשון כו' . כלומר בתחלה שהחליטו בתחלה בשער לבן והלך לו שער לבן ובא פסיון באותו יום מטמא בן יומו : [בתחלה . בעת הראיה א"א לבדוק בפסיון ולכן לא תנא במשנה שם גבי פסיון בתחלה אבל גבי מחיה ושער לבן תנא גם בתחלה שאם החליטו בתחלה והלכה וחזרה הרי הוא כמו שהיתה (וע"ש בר"ש וכאן פרק א משנה ג') מ"מ בשם סתו"כ דלאחר הפטור מטמא פסיון וע"ש) : **ב** וכהם . כלומר בהד' מראות אבל שחין ומכוה וקרחת וגבחת אבל לא שייך בנתקים דמטמא בכל מראות (ר"ש פ"א מ"ג ומבית תוס' זו) : ממראה אחר . שאינו מין הנגע . לבנה בשחורה לא שייך כאן שהרי הנגעים במראה לבן הוא דמיטמא אלא עיקר הרבותא דמחיה מטמא שחורה ואין כדין שער לבן דמחיה בלעדשה הוא סימן טומאה אף בשחור וכן הוא לנוסחת הגר"א : סיבות . כמו איש זקן שאינו לבן ממש] : מוכה . שהוכה בלבנינותו שאינו לבן ממש : [בשחור . שהנתקים מטמאים בכל מראה : שער לאב . הוא סימן הטומאה להם : **ג** וכחלמון . והוא חלמון ביצה : כזהורית . הוא הצבע שצובעין בו (קרמזי"ן בלע"ז)] : ופסיון שלהן כיוצא בהן . משתי המראות שהאום מטמא ירקרק או אדמדם . אבל א"צ מאותו מראה האום כדתנן ירקרק ופשה אדמדם ופשה ירקרק טמא : אין בהם מראה פתוך . שבד' מראות שעור הבשר מטמא יש בהם מראה פתוך כדתנן (פ"ק ב') אבל בירקרק ואדמדם אין בהם מראה פתוך : [כיוצא בהן . היינו ירקרק או אדמדם אף שלא מאותו מראה שהאום הוא מראה פתוך מעורב עם מראה אחרת דבד' מראות אף שמעורב עם אדמומית קצת טמא כמבואר במשנה משא"כ בבגדים ועורות (פ"א מ"ב)] : מראה גבוה כו' . שאין גבוה גבוה ממש ואין עמוק עמוק ממש שהוא שוה עם העור הבשר אלא נראית כגבוה כמראה צל שנראית כגבוה ומראה כחמה שנראית כעמוקה מן הצל : [מראה גבוה . המבואר בקרא וכן מראה נמוך היינו עמוק אינו גבוה ונמוך ממש אלא נראה כן כדמפרש : שנים עשר . ד' אבות ותולדות . ועוד שנים שהתולדה מצטרף לאב שלה וסבירא ליה דאבות אין מצטרפות א"כ הרי ששה . ועוד ששה בפתוך כמו שאמר לעיל ומבואר במשנה . הרי שנים עשר ור"ח ס"ל דשאת מצטרף עם בהרת ועם סיד ועם קרום וקרום וסיד נמי מצטרפי הרי ד' צרופין וד' חלקין הא תמניא ותמניא בפתוך הרי ששה עשר ור' דוסא ס"ל שלשים וששה דס"ל כר' ישמעאל דחשיב שנים עשר וחלוק לשלשה שחין ומכוה ועור הבשר הרי ל"ו ועקביא חשיב נמי עוד שנים בראש בקרחתו או בגבחתו ובכל אחת שנים עשר הרי כ"ד ובס"ה ששים . ועוד חשוב נגעי בגדים צמר ופשתים שתי וערב בצמר ופשתים הרי ד' . ועוד נגעי עורות ובתים הרי ששה ובכ"א שני מראות ירקרק או אדמדם הרי שנים עשר בס"ה ע"ב (ר"ש פ"א מ"ד) . וי"מ כי חשבינן ד' מראות בפשוט ובפתוך הרי ח' והני ח' הוא בשחין ומכוה (חדא) ובעור הבשר ח' . וח' בקרחת וח' בגבחת הרי ל"ב וגם חשבינן בנתקים ובנגעי בגדים בכל אחד שני מראות ירקרק ואדמדם הרי ארבע בס"ה שלשים וששה ועקביא חשיב אותן ל"ו כפול בתחלה ובסוף אחר ההסגר ראשון או שני הרי ע"ב (ר"מ בפירוש המשנה שם) ועי' ברע"ב בזה בקצת שנוי וברמב"ם מבואר כמ"ש וע"ש בתוי"ט שכ"כ וקושיית הר"ע לק"מ . ושיטת הגר"א דר' ישמעאל חשיב מיני נגעים והם שנים עשר שבעה באדם שלשה במקום בשר היינו עור הבשר שחין ומכוה . וד' במקום שער קרחת וגבחת ונתקי הראש ונתקי הזקן · ארבעה בגדים בגד ועור שתי וערב ואחד בבתים . ור"ח סגן הכהנים קחשיב נמי להנך מיני נגעים ועוד חשיב ד' סימני טומאה מחיה ושער לבן ופסיון ושער צהוב הרי ששה עשר ור' דוסא קחשיב נמי להנך וקחשיב נמי למראות הנגעים חמשה מיני נגעים שבאדם עור הבשר שחין ומכוה וקרחת וגבחת אינן מטמאין אלא בנגע שבהן והנגע מטמא בד' מראות בהרת ותולדתיהן שאת ותולדתו הרי ד' פעמים חמשה הרי עשרים . נתקי הראש וזקן מטמאין בכל מראה והוה כ"ב ארבעה שבבגדים ואחד שבבתים מטמאין בשתי מראות ירקרק או אדמדם הרי עשרה שמונה בבגדים ושנים בבתים בס"ה ל"ב וד' סימני טומאה הרי ל"ו . ועקביא חשיב נמי להנך מיני נגעים ולמראות הנגעים הרי ל"ב וקחשיב לסימני טומאה בכ"ח והד פסיון נוהג בכל השלשים ושנים הרי ס"ד כל חד בלא פסיון ובפסיון שער לבן נוהג בשלשה בעור הבשר שחין ומכוה ומחיה נוהג בשלשה בעור הבשר וקרחת וגבחת . ושער צהוב בשני נתקין בראש ובזקן הרי שמונה . וס"ד הרי ע"ב ע"כ . [וכאן בתוספתא דתני בר' דוסא ששים וששה (בגו"י) . ט"ס וצ"ל שלשים וששה וכן במשנה : **ד** עיני הכהן . שני עיניו (כמ"ג)] : וחלונותיו מגופות . פקוקות וסתומות בדלת פותחין את הדלתות כיון שיש שם חלונות . אבל אם אין שם חלונות אין פותחין לו חלונות כדתנן (פ"ב ג') בית האפל אין פותחין בו חלונות לראות את נגעו . [ועתה אין רואין מכל מקום כשאירע נגע בבית זו פותחין החלון ולא דמי לבית אפל דליכא הלון כלל שאין פותחין החלון לראות הנגע] : סדין המקומט מפשטין אותו . הואיל ואינו עשוי מתחלה בקמט אלא לאח"כ הוקמט לאו בית הסתרים הוא ומפשטין אותו אבל נראה הנגע בסדקין העשויין מתחלה הרי הוא בית הסתרים ואין נזקק לו . [המקומט . ואירע נגע בקמט כיון שלא היה הקמט מעיקרא לא הוה בית הסתרים ומטמא בנגעים : בחורין או בסדקין והיינו אותן שהיו מתחלה ג"כ בית הסתרים (פ"ב מ"ג)] : כאורגות . כך רואין בית הסתרים שמגבהת ימינה ונראה בית השחי : העומדת . שכלי האורג הוא בעמידה וצריכה להגביה ימינה וזה משערין ביד ימין אף אם הנגע בשמאלית : כטוה לפשתן לשמאלית . משערין אף אם הנגע בימין ורבי הכריע בזה כר"מ אם הנגע בימין וכר"י אם הנגע בשמאל (עפ"ב מ"ד) : [לתגלחתו . הוא ג"כ במקום הנראה] שנאמר וגלח את כל שערו הוא כלל את גבות עיניו פרט את כל שערו יגלח חזר וכלל . כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט שהוא בנראה ולא בבית הסתרים [וזו א' מן ההלכות שעוקרת המקרא דרחמנא אמר כל שערו יגלח ואנן ממעטין דאין מגלח כל שערו . (פ"ב עמ"ד ובסוטה י"ד ובירושלמי שם) : **ה** ובגדיו וקרוביו . במשנה ה' פ"ב מבואר בהיפוך דר"מ סבר אף לא נגעי קרוביו . וע"ש : **ו** אף לא נדרי אשתו . אף בהורת חכם אינו מצטרף לשלשה להתיר . (עמ"ש פ"ב מ"ה ובהג"ה שם) : וחכמים מתירין . וא"צ לומר מה שבינו לבינה והלא הבעל מיפר אותן כו' וכנוסחת הגר"א : **ז** אין דנין . אפילו נואף ונואפת בבת כהן דהיא בשריפה והוא בחנק אף שבעל עבירה א' הוא מ"מ אין דנים אבל במיתה א' ממש דנין כמבואר בסנהדרין (מו.) : אלא דנין כו' . היינו בשני ימים אבל ביום א' אין דנים : ואח"כ

נמנין

הרי

שני דברים כאחד. ואין שואלין ב' [ה] (יח) דינים כאחד אלא נמנין על הראשון ואח"כ נמנין על השני נשאלין על הראשונה ואח"כ נשאלין על השניה: ח (י) אין משקין שתי סוטות כאחד שלא יהא לבה גס בחברתה ורבי יהודה אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנא' (במדבר ו) והקריב אותה (יט) הכהן אחת הוא מקריב ואין מקריב שתים: ט (כ) אין שורפין שתי פרות בבת אחת משנעשית אפר מביא אחרת ושורף על גבה ואינו חושש. (ל) ואין עורפין שתי עגלות כאחת ורבי אליעזר אומר אם היתה מדה מכוונת בין (כ) שתיהן מביאות שתי עגלות: ואין עושין (מ) ג' עיירות (כא) הנדחות בארץ ישראל שלא להחריב את ערי ישראל אבל עושין אחת או שתים. אנשי עיר הנדחת אין דנין (נ) שנים מהם כאחד אלא דנין את הראשון ואחר כך דנין את השני: י (ס) לעולם אין הכהן רשאי לטמאו עד שיהיו עיניו בו ובעור הבשר (כב) שחוצה לו עודה מסגירו או פוטרו נולד בו נגע אחר הרי זה נזקק לו ואם משהסגירו נולד לו נגע אחר אין נזקק לו לטומאה ולטהרה (כג) אלא עד סוף שבוע. הלך נגעו אפילו לאחר שלש שנים הרי הוא בטומאתו (ע) עד שיאמר (כד) לו כהן טהור הוא: יא (פ) נאמן הכהן לומר נגע זה פשה נגע זה לא פשה. אם בהרת קדמה (כה) את שער לבן ואם שער לבן קדם את הבהרת. ונאמן הוא על נגעי [ב]. כהן שראהו בתחלה נזקק לו בסוף שבוע ראשון: יב ראהו בסוף [ג] (כו) ראשון נזקק לו בסוף שבוע שני. נזקק לו בסוף שבוע שני נזקק לו בסוף שבוע שלישי. מת או שחלה. כהן אחר נזקק לו (צ) ולא יאמר לו לך ושוב אלא נזקק לו מיד. (ק) כהן שטימא את הטהור וטיהר את הטמא ונזקק לו בסוף שבוע אע"פ שטימא את הטמא וטיהר את הטהור לא עשה כלום. לענין טומאה הוא אומר טמא הוא וטמאו הכהן. לענין טהרה הוא אומר טהור הוא וטהרו הכהן. וזה אחד מן הדברים שעליהן עלה הלל מבבל:

פרק שני

א יש בשער (ה) לבן שאינו בשער צהוב ויש בשער צהוב שאין בשער לבן שער לבן לא הציל שער אחר מידו מה שאין כן בשער צהוב. יש בשער [ד] צהוב (ב) יפה כחו במקומו ליטמא בכל מראה מה שאין כן בשער (ג). היו בו (א) שתי שערות [ה] (ד) ושופעות חוצה לו טמא. היו חוצה לו ושופעות לתוכו טהור. אמר ר' מאיר שלא יהא בני אדם (ה) [ו] מרומין (ב) שבגולש הם נידונין אלא אם הידהא שער לבן טמא ואין הלבן טהור: שאלו תלמידיו את רבי יוסי בהרת ובה שער שחור (ו) חוששני שמא מיעט את מקום [ז] הבגדים מכגרים. אמרו לו לא אם אמרת בשער לבן שהוא סימן טומאה תאמר בשער שחור שאין סימן טומאה. אמר להן הרי שיש בו עשר שערות לבנות כלום הן סימני טומאה אלא שתים חוששנו למותר שמא מיעט את מקום הבהרת מכגרים אמרו לו לא אם אמרת בשער לבן שהוא מין טומאה תאמר בשער שחור שאינו מין טומאה אמר להם אף שער שחור (ז) סוף שבהרת הופכתו שהוא מין הטומאה: ב בהרת וחוט יוצא הימנה שתי בהרות וחוט יוצא מזו לזו אם יש בו רוחב שתי שערות זוקקין ליטמא בשער לבן ובפסיון אבל למחיה (ח) אינו מצרפן עד שיהא [ח] רוחב כגרים. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר כשם (ט) שאינו מצרפן ליטמא במחיה עד שיהא בו רוחב כגרים כך אין נזקקין ליטמא בשער לבן ובפסיון עד שיהא בו רוחב כגרים: ג שתי בהרות וחוט של מחיה ביניהן נפרץ מכאן מקום שערה אחת ומכאן מקום שערה אחת טמא משום פסיון [ט] (י) וטמא משום מחיה. (ג) בהרת שטהרה מתוך החלט מחיה ושער לבן (יא) מתוך פסיון מתוך הסגר אינו משמשת את הסגור [י] אבל עלו לו ליטמא בשער לבן והפסיון הבא אחר הנגע. בהרת *)אחד הפטור כנסה ופשתה או פשתה וכנסה. (ד) נשתנית מן השלג לסיד ומן הסיד לשלג הרי זו כמו שהיה. בהרת כגרים ופשתה (יב) כחצי גרים והלך מן האום כחצי גרים. ר"ע אומר תראה בתחלה וחכמים מטהרין בהרת כגרים ופשתה כגרים ועוד והלך מן האום כחצי גרים ר"ע מטמא וחכ"א תראה כתחלה: ד בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות נולדה בהרת כחצי גרים ובה שתי שערות הרי זה להחליט. (ה) טעה ואין ידוע אלו שהפכו ואלו שקדמו טהור. ואם משהחליטו טעה ואין ידוע אלו שהפכו ואלו שקדמו טמא. נשרו בו שתים טמא ושלש טהור. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר ספק בהרת קדמה (יג) את השער לבן ספק שער לבן קדמה את הבהרת הואיל וספק נגעים להקל טהור. בהרת ובה מחיה פחותה מכעדשה. רבי מאיר אומר יסגיר וחכמים אומרים אין נזקקין לו. רבתה בהרת (יד) יסגיר ונתמעטה טהורה רבתה

*) נראה דצ"ל אחר.

הגהות הגר"א

(יח) ב' דברים: (יט) אל הכהן: (כ) ומשנעשית אפר וכו' בין שתי עיירות: (כא) עיר נדחת בא"י: (כב) חוצה לו: (כג) תי' אלא ל"ג: (כד) שיאמר הכהן טהור: (כה) קדמה לשער לבן ואם שער לבן קדם לבהרת ונאמן על נגעי עצמו. כהן: (כו) בסוף שבוע ראשון כו' ראהו בסוף שבוע שני נזקק לו בסוף שבוע ג': פ"ב (ה) לבן מה שאין בשער צהוב ובשער צהוב מה שאין בשער לבן: (ב) שיפה: (ג) בשער לבן: (ד) ושוכבות חוצה כו' ושוכבות לתוכו: (ה) מדמה שבכולן הן נדונין אלא אם חודו של שער לבן טמא אין חודו לבן טהור: (ו) חוששין אנו שמא כו' מקום בהרת מכגרים אמר להן בהרת ובה שער לבן חוששין אנו שמא מיעט את מקומו בהרת מכגרים אמרו לו כו' שתים חוששין אנו למותר: (ז) שחור הופך הוא מין טומאה: (ח) אין מטמאין עד שיהא בו רוחב: (ט) שאין זוקקין: (י) פסיון. נפרץ מקום שתי שערות מכאן ומקום שתי שערות מכאן טמא משום פסיון ומשום מחיה: (יא) ופסיון ומתוך הסגר אין משתמשות הסגר מעתה אבל יכול הוא ליטמא בשער לבן ומחיה ופסיון הבא אחריו. בהרת בתחלה בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני לאחר הפטור: (יב) ופשתה כגרים כו' מן האום כו' ר"ע מטמא וחכ"א תראה בתחלה והשאר ל"ג: (יג) קדמה לשער לבן ספק שער לבן קדמה לבהרת: (יד) בהרת ר"מ מטמא וחכ"א תראה בתחלה נתמעטה טהורה רבתה

באור הגר"א

שתיהן מביאות. פי' דר"א סבר כשמדה מכוונת שתיהן מביאין וסבר נמי דמביאין כא': אנשי עיר הנדחת אין דנין שנים מהן כא'. פי' קודם שהיה רוב צריך לדון כ"א בפ"ע ואין דנין שנים מהן כא': בו ובעור הבשר שחוצה לו. פי' ואם יש עור בשר חוצה לו מצוה לראותם כא': נולד בו נגע אחר הרי זה נזקק לו. פי' אחר שיראה הראשון שהרי אין רואין שני נגעים כא': ואם בהרת קדמה או שער לבן. פי' דפ"ז נמי נאמן: נזקק לו בסוף שבוע. פי' אותו כהן מצוה ולא כהן אחר אם אפשר: [מת או שחלה הכהן כצ"ל. מהו"י של בנו הג"מ ר' אברהם ז"ל]: כהן שטימא את הטהור וטיהר את הטמא. פי' הא דנקט וטיהר את הטמא היינו משום דבעי למיתנא לא עשה ולא כלום דהיינו שלא נטהר הנגע בשביל זה אבל הא דנקט ונזקק לו בסוף שבוע אע"פ שטמא או הטימא קאי אטימא את הטהור וקמ"ל דאפילו אחר שבוע ראשון היה באמת נגע וצריך הסגר אינו עושה הסגר שבוע ראשון להסגר כיון שנסגר שלא כדין: טמא הוא וטמאו הכהן. פי' שאינו טמא כשיטמא הכהן אלא כשיהא באמת טמא וכן לענין טהרה כו': [טמא הוא וטמאו הכהן. פי' שיהיה טמא מחמת נגעו וגם שיהא הכהן מטמא אותו דוקא וכן לענין טהרה לכן צריך שיהא הכהן יאמר על נכון בתחלה ובסוף שבוע. מבנו הג"מ ר"א ז"ל]:

פרק ב שיער לבן לא הציל שיער אחר מידו. פי' אפילו יש כמה שערות שחורות כיון שיש בה שערות לבנות נטמא הנגע: משא"כ בשיער צהוב. פי' כיון שיש בו שיער שחור טהור אף שיש בו שיער צהוב: שיער צהוב יפה כחו במקומו. פי' שיפה כחו במה שכשיש שיער צהוב אז טמא הנגע אפילו בכל מראה דהיינו שהנתק כל מראה שיהיה הוא טמא: משא"כ בשיער לבן. פי' דצריך שיהא הבהרת דהיינו מקום השיער ללבן ג"כ לבנה: שבכלן הם נדונין. פי' שצריך שיהא כל השיער לבן: אלא חודו של שיער לבן טמא. פי' אפילו אינו לבן אלא החוד של שיער התחוב בנתק נמי טמא אין חוד שיער לבן טהור: בהרת ובה שיער שחור חוששין שמא מיעט מקום הבהרת מכגרים. פי' דשאלו אם השערות שחורות ממעטין או לא: א"ל בהרת ובה שיער לבן תיישינן שמא מיעט את מקום הבהרת מכגרים. פי' וכי חיישינן גבי שיער לבן וא"כ ה"ה לשיער שחור: א"ל לא אם אמרת בשיער לבן שהוא סימן טומאה כו' שהוא ממין טומאה תאמר בשיער שחור שאינו ממין טומאה אמר להן אף שיער שחור אף שבהרתו הופכתו. פי' ויהיה שיער לבן: והוא ממין טומאה. פי' וא"כ נקרא נמי ממין טומאה: אם יש בו רוחב ב' שערות: נפרץ מכאן מקום ב' שערות ומכאן מקום ב' שערות. פי' שהוא שיעור עדשה: משום פסיון ומשום מחיה. פי' שהרי השתא הוי מבוצרת שיש עדשה ממנה לכל רוח:

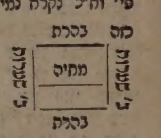

אינו משמשת את הסגור. פי' כיון שנטהר אחר שראה הכהן בין אחר שהוחלט בשיער לבן או מחיה או פסיון או אחר הסגר שוב אינו נסגר לעולם מחמת אותן הנגע אלא אין מוחלט. פי' דהיינו אם נולד לו סימני טומאה או טהור כשאין בו סימני טומאה וכדמפרש: אבל עולה לו ליטמא בשיער לבן או מחיה או פסיון הבא על הנגע. פי' אף שאינו יכול לבא אחר שנטהר לידי הסגר אבל יכול לבא לידי החלט דהיינו אם נולד לו שיער לבן או מחיה או פסיון: הרי היא כמו שהיתה. ולא הוי כנגע אחרת שיהא צריך להראות לכהן כמו בתחלה: רע"א תראה בתחלה. פי' דר"ע סבר דהנגע והפסיון מצטרפין לכגרים והחכמים סברי שאין מצטרפין: ופשתה כגרים ועוד והלך האום. פי' היינו כל הנגע: ר"ע מטמא. פי' כיון דסבר דנגע ופסיון מצטרפין וא"כ הוי כנגע א' וכיון שהיה בו בתחלה כגרים לא נטהר עד שיהא פחות מכגרים וכיון שיש בו כגרים ועוד הוי כמו שעדיין הפסיון של הנגע קיים שטמא והחכמים מחשבין אותו לנגע אחרת ולכך תראה בתחלה: אלו שהפכו ואלו שקדמו. פי' שאינו יודע איזו שערות היה תחלה ואיזו שערות נולדו אח"כ: טהור. שצריך לידע באיזה סימן טומאה הוא מטמא: ואם משהחליטו. פי' שבא לידי טומאה כו': נשרו בו שתים. פי' אחר שהחליטו דספיקו טמא לכך טמא: שלש טהור. פי' דהא לא נשתייר בו ב' שערות שנתהפכו ואח"כ *)הואיל וספק נגעים להקל טהור. פי' הואיל ושאר ספיקות של נגעים קודם שבא לידי טומאה טהור אף זה טהור וזה הוא נמי טעמא דר' יהושע וטהר: ובה מחיה פחותה מכעדשה כו' יסגיר. פי' דאף שאין המחיה סימן טומאה מצטרף לכגרים והכא איירי בבהרת שאינו אלא כגרים מצומצם: וחכ"א אין נזקקין לו. פי' דסברי כיון שאינו ממין טומאה אינו מצטרף כלל לכגרים: רבתה הבהרת. פי' שנעשה הבהרת גרים חוץ למחיה.

*) נראה דצ"ל ר"א בר"ש הואיל ספק וכו'.

אור הגנוז

[ה] שאלות: [ב] עצמו: [ג] שבוע: פ"ב [ד] ששער צהוב: [ה] בנגע: [ו] הבהרת: [ז] הבהרת מכגרים: [ח] בו: [ט] וטהור: [י] מעתה אבל עולה לו:

מצפה שמואל

(י) אין משקין. תוספתא סוטה פ"א הל"ד וש"נ: (כ) אין שורפין. עי' לב ע"ב: (ל) ואין עורפין. בכורות יז. וע"ש: (מ) שלש עיירות. סנהדרין יז. ותוספתא סנהדרין פ"ב ה"א וש"נ: (נ) שנים מהן כא'. עי' סנהדרין קיב. ברש"י ד"ה ור"ל ע"ש וברמב"ם פ"ד מהל' ע"ז: (ס) לעולם אין הכהן. עי' מיי' פ"ט ה"ד. ועי' כ"מ פ"ז מהל' טומ"צ ה"ג דהוא כר"י ברי"י לקמן כמ"ש בפנים: (ע) עד שיאמר הכהן. מיי' פ"ט ה"ג: (פ) נאמן הכהן. שם ה"ד: (צ) ולא יאמר לו לך ושוב. מיי' פ"ט ה"א: (ק) כהן שטימא. מיי' פ"ט ה"ג: (א) שתי שערות. מיי' פ"ב ה"ב: (ב) שבגולם הם נדונים. עי' כ"מ פ"ב ה"א דהרמב"ם פוסק להתיר כר"מ דבר פלוגתיה. ועי' בפ"ז דאהלות ובכ"מ שם שתמה למה פסק כר"מ כנגד ר"ש ועי' בפכ"ד מט"מ ה"ד. ועי' בפט"ו מט"א ה"ח שם בהגהת הכ"מ בדינים שאינו נוהג בדורנו לא כייפינן כללא זו. ועי' כ"מ כלים פ"ז ה"ה בשם הרי"ק ופרק י"ז ה"ה בכ"מ שם: (ג) בהרת שטיהרה מתוך החלט. מיי' פ"ד ה"א שם וע"ש בכ"מ בשם הרי"ק אף שנשתנית המראה: (ד) נשתנית מן השלג. כ"מ שם בשם הרי"ק פ"ד ה"א ע"ש: (ה) טעה וא"י אלו שהפכו. מיי' וכ"מ שם ע"ש:

זר זהב ומנחת בכורים

נמנין על השני. לגזור תקנה למגדר מילתא ואף ביום א' כמו י"ח דבר בשבת פ"ק]: ח שלא יהא לבה גס בחברתה. שרואה חברתה שותה מחזקת לבה לשתות גם היא ולא תודה: ט מדה מכוונת. שהמדה בשוה לשתי עיירות מביאין שתי עגלות דקרובה אפילו קרובות במשמע: [אבל עושין אחת או שתים. א' בב"ד א' ושתים בב' ב"ד ואיכא מ"ד בב' ב"ד אפילו טובא אלא חלוק בין מקום א' או לא (ע' תוס' סנהדרין טז: ד"ה אחת ועמ"ש שם על הגליון): י ובעור הבשר שחוצה לו. שיהא ראוי לפסיון כמבואר לקמן בפ"ב דרבי יוסי ברבי יהודה אומר דלאשי אברים אין מטמאין עד שיהיו ראוין לפסיון ועכ"מ פ"ו מהלכות טומאת צרעת ה"ג]: יא נאמן הכהן לומר כו'. אע"פ שהוא אויב לו או אוהבו: [אם בהרת קדמה. דאז טמא אבל שער לבן קודם טהור ונאמן הכהן בכך דבקי הוא: על נגעי עצמו. היינו היכא דלא אתחזק נאמן ומה דמבואר במשנה דאינו רואה בנגעי עצמו היינו באתחזק טומאה (ר"ש פ"ב מ"ה)]: כהן שראה בתחלה נזקק לו. מחויב להזקק לו בסוף שבוע ראשון: [נזקק לו. וה"ה להדחות]: יב ולא יאמר לו. בין אותו כהן לא יאמר לו לך ושוב. בין אותו הכהן שראו בתחלה בין אם מת וחלה לא יאמר לו האחר לך ושוב: [לא עשה כלום. במה שעשה מקודם כיון דבטעות היה אין הוראתו כלום]: לענין טומאה הוא אומר טמא הוא. שיהא באמת טמא וטימאו הכהן להוציא טימא את הטהור וכן לענין טהרה טהור הוא שיהא באמת טהור הלכך צריך שיאמר הכהן לאמתו בתחלה ובסוף: [טמא הוא וטמאו הכהן. אין הוראתו אא"כ אמר שטמא הוא: עלה הלל. בני בתירא הוצרכו גם לשאלה זו (בפסחים רפ"ו וירושלמי שם וער"ש רפ"ג מ"ש בזה ותו"כ)]:

פרק ב א [יש בשער לבן. הוא סימן טומאה בעור הבשר ושער צהוב סימן טומאה בנתקי הראש והזקן: לא הציל. אף אם יש שער שחור מ"מ הלבן סימן טומאה אבל בשער צהוב נאמר שער שחור צמח בו ונרפא]: במקומו. במקום שהוא סימן כגון בנתקים שמטמא בכל מראה [אף שאינו בד' מראות משא"כ לבן הוא סימן טומאה רק בד' מראות דאין עור הבשר נטמא אלא בד' מראות (עי' ר"ש פ"א מ"ג)]: היו בו שתי שערות כו'. שהכל הולך אחר העיקר של השערות אם הוא בתוכו טמא ואם לאו טהור: [שתי שערות. הוא סימן טומאה לנגע ובעינן שהשתי שערות הוא בתוכו משא"כ בשער לבן גרסינן: מדמים שבגולם הן נדונין. חוט השער לבן טמא אין לבן טהור. ה"ג בר"ש (פ"ד מ"ד ובתו"כ) שבגולם שיהא גופו של שער לבן מסביב. דסגיא בחודו. דהיינו צדו האחד כמו חודה של קרן בסוטה (יד.)]: אר"מ שלא יהא בני אדם מדמה כו'. אהא דתנן (פ"ד ד') כמה יהא בלבנוני' רמ"א כל שהוא רש"א כדי לקרוץ בזוג. וקאמר ר"מ שלא יהא בני אדם מדמה שבכולן הן נידונין כדי כל השיעור של שער הלבן שהוא כדי לקרוץ בזוג כדאו"כ עקיבא בנדה צריך אותו שיעור שיהא לבן כר"ש. אלא בלבנונית כל שהוא סגי אם חודו של שער הוא לבן טמא אין חודו של שער לבן טהור: [חיישינן שמא מיעט גרסינן: מקום הבהרת גרסינן. וס"ל להיות טהור דשער שחור הרי מיעטה ומספקא להו בזה]: הופך כו'. אם נהפך ללבן ויכול להיות טמא: ב [וחוט יוצא. בעינן שיהא ברחבו שתי שערות ואז שער לבן אשר בחוט וכן פסיון אשר בחוט מטמא לבהרת כמבואר פ"ד משנה ה' אבל מחיה הוה סימן טומאה כשהיא מבוצרת היינו שעצמה ב' שערות רוחב וב' שערות בכל צד הוה הבהרת והיא באמצע א"כ בהחוט א"א להיות מחיה ס"ט אא"כ הוה רוחב כגרים וגרים הוא רוחב ששה שערות על ששה ובאמצע ב"ש מחיה וב"ש נגע מכל צד: כך אין כו'. ר"א פליג בין בנגע אחד וחוט יוצא ממנה בין בשני נגעים וחוט מחברן א"נ לא פליג ר"א אלא בב' נגעים משום דלא ידעינן החוט לאיזה נגע שייך והוה ספק איזה נגע פשתה ובכה"ג טהור אף באיש אחד כמבואר בפ"ד מ"ה כת"ק דר"ע (ר"ש פ"ד מ"ה): ג נפרץ. שפשה הנגע מבהרת לבהרת כחוט השערה מכל צד המחיה והוה המחיה בין ב' נגעים מצד א' ובין ב' שערות מצד אחד כיון שאין כאן משני צדדים נגע אלא כשערה א' לא הוה המחיה מבוצרת וטמא רק משום פסיון. וה"ג לה וטהור משום מחיה. נפרץ מקום שתי שערות וכו'. כנוסחת הגר"א וכן בר"ש (פ"ה מ"י) דכשיפא כיון שנפרצה

כ"ש מכל צד א"כ המחיה מבוצרת באמצע בב' צדדים הבהרת ובב' צדדים הב"ש ואז טמא (ער"ש פ"ב מ"ה)]: החלט. בהרת שהחליטו מחמת מחיה שהיה או שער לבן או פסיון שכל אלו ס"ט והחליט באחד מן הסימנין האלו והלכו להן ס"ט אלו ושוב טהר מתוך הסגר שעמד בעיניו בשבוע שני שטהור את ההסגר שוב אינו מסגיר הנגע הלזו לעולם אא"כ נולדו בו ס"ט או מחליטו שוב. אבל יכול כו' [היינו שאם נולדו בו הס"ט חוזר ומטמאו ואם נולד בו נגע חדשה שמסגירו. ואח"כ פשה הראשונה הוה כנגע א' עם החדשה וכן אם נולד שער לבן ביגבה כאילו נולד בחדשה ומחליטין (ער"ש שם פ"ד מ"י) ולהגר"א הוא כפשוטו דיכול לטמא מעצמו בלא נולד נגע אחר מיירי. ול"ג מחיה בתוס' וכ' הר"ש דבאמת צ"ע למה לא תנא מחיה. ולכן הגיה הגר"א גם מחיה: בתחלה. בנוסח הגר"א כשרואה בתחלה או בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני כשעמד בעיניו: כנסה ופשתה. בשעת הסגר היה בהרת כגרים ובסוף השבוע כנסה ואח"כ פשתה את מקום הכנוס ולא יותר או שפשתה בסוף שבוע ואחר כך כנסה מקום הפסיון ולא יותר הרי הוא כתחלה. אי קאי בסוף שבוע ראשון מסגירו ובסוף שבוע שני מטהרו וכ"ע מודו בה בהך מלתא. וכן נשתנה ממראה למראה לא מהני לטהר אף שכהה הנגע כיון שעכ"פ הוא מד' מראות נגעים וכי מטהרינן כהה הנגע היינו חוץ לד' מראות. וכן שנוי מראה אף ללבן ביותר לא מהני לטמא רק בפסיון וכי פליגי ר"ע ורבנן (בפ"ד מ"ז) דכנסה ופשתה שהיה גרים ועוד. וכנסה אותו ועוד ואח"כ פשתה וכן נמי פשתה וכנסה דלר"ע טמא כיון שיש פסיון ולרבנן ה"ה בתחלה (ער"ש פ"ד מ"ז)]: ר"ע מטמא. דמצטרפין חצי גרים של האום עם הגרים של פסיון והרי כאן שיעור נגע ופסיון: וחכ"א תראה בתחלה. דחצי גרים של האום שוב אינו מצטרף עוד ואין כאן אלא גרים שמחדש ותראה בתחלה וכדתנן במתני': [(בנו"י איתא) רע"א תראה בתחלה. דחשיב כנגע אחר ומצטרף הפסיון עם החצי גרים שבתחלה וחכ"א דאין מצטרף והכי מבואר בפ"ד מ"ח. ופשתה כגרים ועוד והלך חצי גרים לר"ע באמת טמא אף אם הלכה כל האום דהוה האידנא שיעור נגע ופסיון כמבואר במשנה (ספ"ד) קמ"ל לרבנן אף שלא הלך אלא חצי גרים ונשאר חצי גרים מהראשון מ"מ תראה בתחלה דאין חצי גרים הראשון כלום והוה כנגע חדשה גרים ועוד. ונוסחת הגר"א בזה יותר מכוון וטעמא לדידיה כדפירשנו כיון דעתה הוה גרים וחצי. יש נגע ושיעור פסיון]: ד ה"ז להחליט. מפני שתי שערות אחרונות שקדמה להן בהרת כגרים [כללא הוא דבעינן בהרת קודם לשערות מ"מ כאן טמא כיון דקדם הבהרת לב' שערות האחרונות טמא וקאי תוס' זו על פ"ד משנה יו"ד דמיירי בדינים אלו]: אלו שהפכו. היינו הב' שערות אחרונות שהפכו לבן מבהרת כגרים [ולישנא דקרא הוא והיא הפכה שער לבן] ואלו שקדמו. הן הראשונות שקדמו לבהרת כגרים והוא אינו יודע איזו הן הראשונות הטהורות ואיזו הן האחרונות הטמאות. טהור. אף על גב דודאי איתנהו בה שתי שערות שהפכו כיון דלא ידע איזו הן הטמאות עד שלא נזקק לטומאה טהור: [משהחליטו טמא. דס"ל ספק משנזקק לטומאה]: נשרו בו שתים טמא. אחר החלט דכל ספק נגעים אם משנזקק לטומאה טמא וה"נ אחר החלט טמא מספיקא שמא שתי שערות שקדמו נשרו ושתי שערות שהפכו נשארו: [שתים טמא. דממ"נ שתים נשארו ואף שאין איזה המה הו"ל ספק משנזקק לטומאה]: ושלש טהור. שלא נשאר אלא שערה אחת. [שלש טהור. ממ"נ נשר א' ולא נשאר סימן טומאה]: ר"א בר"ש אומר ספק בהרת קדמה כו'. אמתני' דתנן (ספ"ד) ואם ספק טמא ור' יהושע כהה ור"א בר"ש מטהר לגמרי: [ראב"ר"ש אומר. ס"ל דאף משנזקק לטומאה ספיקו טהור (ע' ר"ש ספ"ד שהאריך בזה ומתוס' זו משמע דבנזקק לטומאה פליגי)]: פחותה מכעדשה. [דלא הוי סימן טומאה] ובין הכל כגרים: יסגיר. שמשלים המחיה לכשיעור גרים של הבהרת: אין נזקקין לו. דאין המחיה משלים לבהרת דאין מצטרפין המחיה הואיל ואין בה כעדשה ואינה סימן טומאה ממעטת את הבהרת מכגרים: רבתה בהרת ר"מ מטמא. משום פסיון. וחכ"א תראה בתחלה. דמעיקרא לא הוי נגע דמחיה ממעטתה והשתא הוא דהואי נגע מחדש: [רבתה בהרת. שנעשה כגרים יסגיר אף לרבנן (נו"י)]: נתמעטה הבהרת טהורה. [נ"ה: נתמעטה. חזרה ונתמעטה ונעשה הבהרת פחות מכגרים נטהר לרבנן: רבתה מחיה

רבתה מחיה טהורה ונתמעטה טהורה. רבתה מחיה טמאה נתמעטה ר"מ מטמא שהנגע פושה לתוכה וחכמים מטהרין שאין הנגע פושה לתוכה: בהרת כגרים ומחיה כעדשה מקפתה (טו) וחוץ למחיה בהרת ונתמעטה מחיה זו ונעשתה בהרת. רבן גמליאל אומר אם מבפנים נתמעט הפנימית להחליט והחיצונה (טז) להסגיר מבחוץ הפנימית להסגיר והחיצונה טהור. ר"ע אומר בין כך ובין כך הפנימית להסגיר והחיצונה טהורה. אם משום הפסיון אין חוששין לפנימית שאין הנגע פושה לתוך הנגע אם משום הפסיון אין חוששין לחיצונה שהבהרת בתוכה. אמר רבי שמעון אימתי דברי ר' עקיבא בזמן שהיה כעדשה מכוונת [א] יתירה מכעדשה ונתמעט מותר זה ונעשה הבהרת אם מבפנים נתמעט שניהן להחליט הפנימית משום שפשת והחיצונה משום מחייתה מבחוץ הפנימית להסגיר (יז) אמר רבי יוסי אלו דברי ר' חנניא בן גמליאל. אבל אומרני בשתיהן שהחיצונה טהורה שאני רואה את הבהרת כאילו השחין (יח) במקום מחיה: ה (ו) כ"ד ראשי אברים באדם (יט) ואין מטמאין משום מחיה ואם מקומן יושב כגרים הרי אלו מטמאין (כ) כגרים. ר' אליעזר אומר המסמרת והיבלת והתלתלין אינן מטמאין משום מחיה. (כא) ואם היה מקומן יושב כגרים הרי אלו מיטמאים [ב] כגרים: (ז) ר' יוסי ברבי יהודה אומר היתה בהרת סמוכה לראש לעין ולאוזן ולחוטם ולפה טהור שנאמר (ויקרא יג) וראה הכהן את הנגע בעור הבשר שיהא כל חוצה לו בעור הבשר וראויה לפסיון. (כב) כגרים על ראש חוטמו שופע אילך אילך כגרים על כגרים על ראש אצבע שופע אילך ואילך טהור שנאמר וראהו כולו כאחת: ו בהרת בכולו ובראשו בשר חי. בהרת ברגלו ובכלו בשר חי או (כג) שהיתה בו בהרת מלמעלה למטה כמין פסיקיא של בשר [ג] חוגרתו באמצע טהור שנאמר (שם) ומחית בשר חי בשאת עד שתהא מחיה מבוצרת (כד) בתוך השאת (ח) האדום [ד] שבסופה נדון כבית הסתרים והקמט שנפשט הרי הוא כעור הבשר לכל דבר (כה): ז בהרת בעובד כוכבים עד שלא נתגייר ואחר כך נתגייר; בראש עד שלא העלה שער והעלה שער ומשהעלה שער. נקרם בזקן עד שלא העלה שער והעלה שער ומשהעלה שער ניתק. בעור הבשר עד שלא העלה שחין ונעשה שחין ומשנעשה שחין נעשה מכות בעור ובבשר עד שלא נעשה שחין ומשנעשה שחין [ה] צורבה טהור. רבי אליעזר בן יעקב אומר הואיל ותחלתו (כו) טמא וסופו טמא טמא. וחכמים אומרים תראה בתחלה: ח היתה בהרת עד שלא נתגייר ומשנתגייר ונסמכה לה בהרת אחרת ראשונה אינה זוקקת לטמא בשער לבן ובפסיון ואינו מעכבת את הפריחה. כחצי גרים עד שלא נתגייר וכחצי גרים משנתגייר טהור:

פרק שלישי

א (א) התולש סימני טומאה מתוך נגעו בין שתלש כולו (ב) ובין שתלש מקצתו בין עד שלא בא אצל הכהן ובין משבא אצל הכהן (א) בין מתוך החלט ובין מתוך הסגר ובין (ג) מתוך הפטור הרי זה לוקה את הארבעים: ב (ד) הקורע נגע (ב) מן הבגד והקולף נגע מן הבית ה"ז לוקה את הארבעים שנא' (דברים כד) השמר בנגע הצרעת לשמור מאד ולעשות. (ה) אבל נושא הוא במוט על כתפו ובסיב ברגלו ואם (ג) הלכה לה הלכה: ג (ו) היו בו שתי שערות תלש אחת ונשר אחת טהור. (ד) היו שלש תלש אחת ונשרו שתים טהור שתים ונשרה אחת טמא. נתמעטה בהרתו מכגרים בין כך ובין כך טהור (ה) פתח בכולו בין כך ובין כך טהור: ד היתה בו [ו] (ו) מום כעדשה כוה חציה והלך חציה טהור היתה יתירה (ז) כעדשה כוה מותר והלך כעדשה טהור. (ח) כעדשה והלך מותר טמא. נתמעטה (ט) בהרתו מכגרים בין כך ובין כך טהור. פרחה בכולו בין כך ובין כך טמא. א"ר יוסי בד"א בזמן שנעשה במותר זה בהרת (י) ואם נעשה מותר זה שחין טהורה שאפילו בהרת כסלע ונסמך לה שחין טהורה

באור הגר"א

ר"מ מטמא. פי' דכיון דסבר ר"מ דקודם שרבתה הוי נמי נגע וצריכה הסגר א"כ השתא שרבתה הוי פסיון וטמא: וחכ"א תראה בתחלה. פי' דלרבנן עד השתא לא הוי נגע כלל וא"כ הוי תחלת נגע וצריכה להסגר: נתמעטה. פי' שנתמעט הבהרת דהיינו כ"כ שלא יהיה אף עם המחיה כגרים: טהור. פי' לכ"ע דלא הוי שיעור נגע: רבתה מחיה. פי' שנעשה המחיה כעדשה: ר"מ מטמא וחכ"א תראה בתחלה. כדפי' גבי רבתה הבהרת אלא דהכא אף לחכמים כשיראה יטמא שהרי נולד נגע וסימן טומאה עמה אלא דהוי התחלת נגע לענין דכל זמן שלא ראה טהורה: נתמעטה. פי' המחיה מכמו שהיה: ר"מ מטמא. פי' דכיון שהיה בתחלה קודם שנתמעטה נגע א"כ הוי המיעוט פסיון הנגע לתוכה וסבר ר"מ דפסיון לתוכו טמא: וחכמים מטהרין. פי' דכיון שאינו מצטרף המחיה להשלים הגרים א"כ לא הוי נגע כלל והא דקתני במתני' טעמא דחכמים שאין הנגע פושה לתוכה הייט לרבותא אף אם יהיה נגע החלה כגון שרבתה תחלה הבהרת ונעשה כגרים חוץ למחיה דהוי נגע לכ"ע וא"כ נתמעטה הבהרת לא הוי פסיון מהאי טעמא דלפי זה הוי סתמא דמתני' כר"מ: בהרת כגרים לכל צד ובה מחיה ארוכה או עגולה. פי' דהיינו שאינו יכול להכנים לתוכו עדשה מרובעת בזהו שיעור מחיה. וא"כ לא הוי המחיה סימן טומאה: רבתה המחיה. פי' שנתרבה ונעשה כדי שיהא יכול להכנים לתוכה עדשה מרובעת: טמאה. פי' אפילו לחכמים דהא הוי לכ"ע נגע בתחלה שהרי יש שיעור נגע אף בלא מחיה: נתמעטה. פי' שנתמעט המחיה ונעשה במקומה בהרת: ר"מ מטמא שהנגע פושה לתוכה. פי' כיון דהוי מתחלה נגע א"כ הוי השתא פסיון שהרי הנגע פושה לתוכו ולרבותא דר"מ נקט כגרים לכל צד דאף שיש בצד אחר כגרים וא"כ א"צ לצד השני המחיה וה"א דהוי כמו שפושה לתוכה לו קמ"ל דאפ"ה כיון שיש נגע בצד השני הוי נמי כמו לתוכו וחכמים מטהרין: אם מבפנים נתמעט. פי' התחיל להתמעט המחיה: הפנימי להחליט. פי' שהרי יש בה פסיון: והחיצונה טהורה. כדפי': רע"א בין כך ובין כך הפנימית להסגיר והחיצונה טהורה. דסבר ר"ע שאין זה נחשב פסיון לפנימית כיון שהפסיון [illegible]

הגהות הגר"א

רבתה מחיה ר"מ מטמא וחכ"א תראה בתחלה נתמעטה ר"מ מטמא וחכמים מטהרים בהרת כגרים לכל צד ובה מחיה ארוכה או עגולה רבתה המחיה טמאה נתמעטה ר"מ מטמא וחכמים מטהרים שאין הנגע פושה לתוכה: (טו) ומבחוץ למחיה כו' והלכה לה מחיה ונעשית בהרת: (טז) טהורה מבחוץ הפנימית להסגיר והחצונה טהורה אר"ש אימתי בזמן שהיא כעדשה מכוונת היתה יתירה:(יז) והחיצונה להחליט וכו' אבל אני אומר בשתיהן:(יח)תוך המחיה רע"א בין כך ובין כך שתיהן להסגיר אם משום פסיון אין חוששין לפנימית שאין נגע פושה לתוך הנגע ואי משום מחיה אין חוששין לחיצונת שהבהרת לתוכה: (יט) שאין: (כ) מטמאין במחיה: (כא) ואם מקומן כו' כגרים מטמאין משום מחיה ר"י בר' יהודה: (כב) לפסיון: היה לו על ראש חוטמו שופע אילך ואילך על ראשי אצבעותיו שופע: (כג) שהיה בו מחיה מלמעלה כו' בשר חי אי חוגרת: (כד) מבוצרת בשאת האודם שבשפה: (כה) לכל דבר: בראש עד שלא העלה שער ומשהעלה שער ונקרח בזקן כו' ומשהעלה שער ניתק כו' עד שלא נעשה שחין ומשנעשה שחין נעשה צרבת עד שלא נעשה מכוה ומשנעשה מכוה נעשה צרבת טהור: (כו) ותחלתו וסופו טמא טמא וחכמים אומרים יראה בתחלה: בהרת בעובד כוכבים עד שלא נתגייר נסמכה לה בהרת אחרת: פ"ג (א) מתוך הסגר בין מתוך החלט: (ב) מתוך הבגד והקולף נגע מתוך הבית: (ג) הלכו הלכו: (ד) היה בו (ה) פרחה בכולו: (ו) בו מחיה: (ז) מכעדשה כוה כו': (ח) כוה כעדשה: (ט) נתמעטה מכגרים:
(י) מותר זה בהרת אבל אם נעשה כו' שאפילו היה כסלע ונסמך:

אור הגנוז

[א] היתה: [ב] הנגעים: [ג] חי: [ד] שבשפה: [ה] ונעשה צורבה: פ"ג [ו] מחיה:

מצפה שמואל (ו) עשרים וארבעה ראשי אברים. קדושין כה.: (ז) ר"י בר"י אומר היתה בהרת סמוכה. מיי' פ"ט מטומ"צ ה"ג. וע"ש בהשגות וכ"מ בשם הרי"ק: (ח) האודם שבשפה. ועי' מיי' פ"ז ה"א שם וע"ש בשם הרי"ק טעם הדבר: (א) התולש סימני טומאה. עי' שבת קלג.: (ב) ובין שתלש מקצתו. מיי' פ"י ה"א: (ג) מתוך הפטור. משמע דרק מד' מראות. וכמ"ש הפוס' שבועות דף י. ד"ס בקוצן: (ד) הקורע הנגע. מיי' שם וכ"מ: (ה) אבל נושא הוא במוט. שבת קלג: וירו' והובאה בכ"מ בפ"י ה"א: (ו) היו בו שתי שערות. מיי' פ"ו ה"ד:

זר זהב ומנחת בכורים

מחיה טהורה. (לנו"י) היינו שהבהרת פחות מגרים לבד המחיה והיינו לרבנן: נתמעטה טמאה גרסינן. והיינו שנעשה הבהרת גרים ויותר נראה גירסת הר"ש כמו שהוא במשנה רבתה המחיה טמאה. ונתמעטה טהורה ור"ל רבתה מחיה ונעשה כעדשה הוה ס"ט ונתמעטה שנעשה פחות מכעדשה טהורה אף לר"מ דס"ל לקמן שהנגע פושה לתוכה היינו באיכא בהרת כגרים לבד המחיה אבל כאן דליכא בבהרת כגרים לבד המחיה גם ר"מ מודה: רבתה המחיה טמאה. בבהרת כגרים איירי לבד המחיה ונעשה המחיה כעדשה או הוה ס"ט כמו ברישא ובזה אין חילוק לר"מ בין בהרת כגרים לבד המחיה או שאין בה גרים לבד המחיה לר"מ כיון דבמחיה כעדשה טמא ולרבנן ברישא אין המחיה מצטרף וכאן טמא לרבנן וכן גרס הר"ש בהדיא: בהרת כגרים לכל צד ובה מחיה עגולה או ארוכה נתרבה המחיה. (היינו שנעשה כעדשה מרובע ומכל מקום הבהרת מקפתה) טמאה נתמעטה טמאה (לנו"י) [illegible]

הבשר ותלוי למטה: כל חוצה לו בעור הבשר וראוי לפסיון גרסינן. וכן בר"ש ספ"ו והיינו דפליג דאף חוצה לה צריך שיהא עור הבשר ראוי לפסיון א"כ אף אם ראשי אברים כגרים אינו טמא שאינו ראוי לפסיון על ראשה. דמקום בפ"ע הוא לטמא בנתקים: על ראש חוטמו וכו'. כנוסח הגר"א וכן בתו"כ הובא בר"ש (פ"ו מ"ז) וע"ש בר"ש מ"ח שהביא דברי ר"י בר"י ופליג על המשנה שם וע"ש ספ"ו שהיא ג"כ זה: ו בכולו. כל הגוף וכראשו בשר חי וכן ברגל או מקיף גופו כעין חגורה בכל אלו כיון שאינו במקום שמטמא בנגעים אין בו משום בשר חי וטהור כמבואר סוף פ"ו מ"ז וע"ש בר"ש: בשאת. שהשאת מכל צד המחיה: האודם שבשפה גרסינן. שהוא נכנס כשהוא משיק השפתים זו לזו ואינו מטמא בנגעים]: ז בראש עד שלא העלה שער. שנולד לו נגע בראש עד שלא העלה שער וראוי לנגע. ומשהעלה שער ונקרח ואח"כ העלה שער ואין ראוי לנגע ואח"כ נקרח וראוי לנגע והוה [illegible]

טהורה. תתחילתו מביא להן ראיות (ז) מפני מה עד שלא בא אצל הכהן טהור לא מפני שלא ראה הכהן סימני טומאה שבו אף תוך הסגרו (יא) [א] והא טהור עד שיראה הכהן סימני טומאה שבו אמרו לו יפה אמרת: ה קצצה מתכוין ר"א אומר (ח) משיולד לו נגע אחר (יב) ויטמא וחכמים אומרים אין לזה טהרה עולמית. אמר רבי יהודה לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על שקצצה (יג) וקצץ עמה בשר חי שאין לזה טהרה עולמית ועל שקצצה ושייר הימנה כל שהוא שאם פרחה בכולו (יד) הרי הוא טהור על מה נחלקו על שקצצה (טו) מת שרבי אליעזר אומר אין לו טהרה עד שילדו לו נגע אחר ויטהר הימנה וחכ"א (טז) פרחה במקצתו טמא פרחה בכולו טהור: ו (ט) מצורע מוסגר ימול ופטור מן הקרבן מוחלט ימול (י) וחייב בקרבן. היתה בו בהרת כגרים מל הימנה כחצי גרים ובסוף שבוע נעשה כסלע ויראה כתחלה: ז בהרת כגרים ובה מחיה כעדשה פרחה בכולו והניחה המחיה במקומה טמא. חזרו בו ראשי אברים טמא עד שתתמעט בהרת מכגרים. וכמה היא חזרת ראשי אברים רבי מאיר אומר כל שהוא ורבי יוסי אומר כעדשה. אמר רבי מאיר וכי משום מחיה הן מטמאין והלא אין המחיה מטמא בראשי אברין אלא גזרת מלך היא אפילו בכל שהוא. אמר רבי יוסי וכי משום ראשי אברין מטמאין והלא אם חזרה אמצעיתו טמא (יז) אלא כאן נאמר בשר חי ולהלן נאמר בשר חי מה בשר חי האמור להלן כעדשה אף בשר חי האמור כאן כעדשה: ח שער לבן החוזר אחר (יז) פריחת החלוט מחיה שער לבן והפסיון או אחר פריחת הסגר (יח) טהור רבי יהושע מטמא אמר ר' יהושע שער לבן סימן טומאה והמחיה סימן טומאה מה מחיה חוזרת ומטמא אף שער לבן חוזר ומטמא. אמר לו רבי עקיבא (יט) מה מחיה חוזרת ומטמאה שכן היא מטמאה הפוכה ושלא הפוכה ונאמר בשער לבן שאין מטמא אלא הפוך ועוד שנאמר בשר בשר חי החוזר טמא ואין שער לבן [ג] חוזר טמא: ט פרחה בכולו אבל לא (כ) בכחצי עדשה סמוך לראשו לזקן השחין והמכוה הקרח [ג] והמירק חזר הראש והזקן שנקרחו והשחין והמכוה והקרח נעשה צורבה וחיו ונתמלא מקומן בהרת רבי יעקב אומר הואיל ונסמכה טהרה לטהרה טהור וחכמים אומרים יראה כתחלה: י שתי בהרות אחת טמאה ואחת טהורה פרחה [ד] (כא) מאליו לעור הבשר ולא מעור הבשר לתוכן טהור ור' נחמיה אומר [ה] (כב) כתחלה. פרחה מטמא לטהורה טהור ואם מטמאה לטמאה טמא. הבא בכולו לבן ובו מחיה עגולה או ארוכה הרי זה יסגיר. חזרו בו ראשי אברין הרי (כג) אלו כמות שהיו. וחכמים אומרים פרחו במקצתו טמא פרחה בכולו ובמחית טהור: יא שתי בהרות אחת מסוגרת (כד) ואחת מוחלטת אחת מסוגרת ואחת להסגיר ואחת להחליט אחת מסוגרת אחת מוחלטת אחת מסוגרת ואחת טהורה טעה ואינו יודע אי זו ראשונה ואי זו שניה טהור. (כה) אחת [ו] בהרת ואחת מוחלטת ואחת להסגיר ואחת להחליט אחת מוחלטת ואחת מסוגרת אחת מוחלטת ואחת טהורה (כו) טעה ואינו יודע אי זו ראשונה ואי זו שניה טמא: יב (כ) השחין והמכוה שניהן סימן אחד ושניהן טומאה אחת למה נחלקו שאין מצטרפין [ז] (כז) נעשה מכוה בטלה מכוה את השחין וכחצי גרים מן המכוה אין מצטרפים זה עם זה. שחין נעשה מכוה בטלה מכוה את השחין ומכוה שנעשית שחין בטל שחין את המכוה. (ל) הרי הן לפניך ואין ידוע אם (כח) השחין אם המכוה קדמה טהור. השחין והמכוה והנתקין השחין והמכוה והקרחת והגבחת (כט) והשחין [ח] ועור הבשר אין זה עם זה (ט) אין פושין מזה לזה הסגירו בשחין (ל) ובסוף שבוע נעשה עור הבשר בעור הבשר ובסוף שבוע נעשה שחין (לא) יראה כתחלה:

פרק רביעי

א רבי עקיבא אומר שער צהוב הארוך טהור (א) אלא שהוא מציל מיד שער צהוב דק והפסיון [ט] (ב) אחר הנתק ואיזה הוא סימנין ר' אליעזר בר' שמעון אומר הטמא בשער לבן טהור בשער צהוב טהור

הגהות הגר"א

(יא) הסגרו טהור: (יב) ויטהר הימנו וחכ"א משתפרח בכולו אמר ר"י: (יג) שקצצה ונקצץ עמו: (יד) שהוא טהור: (טו) שקצצה מכוון שר"א: (טז) תי' פרחה במקצתו טמא ל"ג: (יז) טמא ועוד נאמר כאן בשר חי ונאמר להלן בשר החי: (יז) פריחת החוט: (יח) תיבת טהור ל"ג: (יט) אם מחיה כו' שכן מטמא בתחלה תאמר בשער לבן שאין מטמא בתחלה ועוד נאמר בשר החי בשר חי החוזר ואין שער לבן מטמא החוזר פטמא: (כ) בראש ובזקן שחין ומכוה קרח מורדין חזר הראש וזקן ונקרחו השחין ומכוה וקרח ונעשה צרבת וכו' יראה בתחלה: (כא) פרחה מזו לזו ומהן לעור הבשר ומעור הבשר: (כב) אם מתחלה פרחה מטמאה לטהורה טהור מטהורה לטמאה טמא: (כג) הרי זה כמות שהיה פרחה במקצתו טמא: (כד) ואחת להחליט אחת מסוגרת ואחת להסגיר אחת מסוגרת ואחת טהורה אחת להחליט ואחת להסגיר אחת להסגיר ואחת טהורה אחת להסגיר ואחת להחליט אחת מוחלטת ואחת להסגיר: (כה) שני בהרות אחת מוחלטת ואחת להחליט אחת מוחלטת ואחת להסגיר ואינו יודע כו': (כו) תיבת טעה ל"ג: (כז) מצטרפין זה עם זה כחצי גרים מן השחין: (כח) אם שחין ואם מכוה טהור: (כט) השחין והמכוה ועור הבשר מצטרפין זה עם זה ואין: (ל) בשחין או במכוה ובסוף: (לא) שחין ומכוה יראה בתחלה: פי"ד (א) טהור ולא עוד אלא: (ב) והפסיון ואיזו שיעורו ר"א בר"ש כו' והטהור בשער לבן

באור הגר"א

המותר שחין טהורה. פי' אפילו הוה כעדשה וכדמפרש שאפילו היה כעדשה מחיה קיים היה נמי טהור כדמפ' שאפילו היה בהרת כסלע ונסמך לה שחין כו': התחלתי מביא להן ראיות. פי' קאי על מתני' ומפרש מה הן ראיות: עד שיראה הכהן סימני טומאה. פי' ויטמא דהיינו לאחר התלט אבל כ"ז שלא הוחלט הוי כלא ראה כלל: משיולד לו נגע אחר ויטהר ממנה. פי' דווקא אבל ע"י פריחה אינו נטהר: וחכ"א אין לו טהרה עולמית עד שתפרח בכולו. פי' דווקא כשתפרח בכולו אבל לא כשיולד נגע אחר ויטהר ממנה וא"כ לפ"ז הוי שתי פלוגתות [illegible]

[illegible]

[נעשה שחין או מכוה. עכ"ל הגר"א ז"ל]:

פרק ד טהור. פי' דר"ע סבר דצריך שיהא דק לקוי קצר: ולא עוד שהוא טהור. פי' שאינו סימן טומאה: אלא שהוא מציל מיד שער צהוב דק אחר והפסיון הנזכר בנתק כו'. פי' דהוי סימן טהרה כמו שיער שחור: ואיזו הוא שיעורו של השיער צהוב שיהא טמא ומפרש: הטמא בשיער לבן. פי' כל שכמוס טמא בבהרת מחמת שיער לבן: טהור בשיער צהוב כו' פי' הוי שיער ארוך בצהוב וטהור:

אור הגנוז

[א] והא טהור: [ב] תיבת חוזר חסר בכ"י: [ג] והמידין: [ד] מזו לזו לעור הבשר: [ה] אם: [ו] מוסגרת: [ז] זה עם זה: כחצי גרים מן השחין וכחצי גרים מן המכוה אין מצטרפים וכו': [ח] והמכוה ועור הבשר מצטרפים זע"ז ואין פושין וכו': פ"ד [ט] הבא:

מצפה שמואל

(ז) מפני מה עד שלא בא. עי' מיי' שם פ"ה הל"ב: (ח) משיולד לו נגע אחר. עי' בכורות לד. ושם: (ט) מצורע מוסגר ימול. עי' שבת קלב: וקלג. כל זה: (י) ותייב בקרבן. מיי' פ"ה ה"ה: (כ) השחין ומכוה שניהם סימן אחד. עי' חולין ז. סוגיא דליכן סכין ורש"י שם מהרש"א שם: (ל) הרי הן לפניך. מיי' פ"ה ה"ג וגירסתו שם טמא וע"ש בכ"מ שם וכתו"כ: (מ) אין פושין מזה לזה. מיי' פ"ה ה"ו

זר זהב ומנחת בכורים.

שחין. ונסמך השחין למחיה אפי' כ"ש טהור ות"ק לא מפליג בזה (ר"ש שם)]: התחלתי מביא להם ראיות. ר"ע קאמר לה דתנן (פ"ז ד) אר"ע שאלתי את ר"ג ור' יהושע הולכין לגדוד בתוך הסגירו מה הוא א"ל לא שמענו אבל שמענו עד שלא בא אצל הכהן טהור לאחר התלטו טמא התחלתי מביא להם ראיות אחד עומד בפני הכהן ואחד בתוך הסגרו טהור עד שיאמר הכהן טמא [illegible]

ואח"כ כי ישאר תלי עדשה טהור היה ואח"כ שנקרת ונעשה במקום הקרת בהרת הוה בהרת חדשה שהרי אם לא נעשה הבהרת טהור הוה כיון שבעת הפריחה לא היה ראוי לנגע כמבואר רישא במשנה שם (עי' ר"ש שם) ודבריו צריכין ביאור ועיין ברמב"ם ומ"ש על הגליון): י שתי בהרות. קי"ל הפרחה מטמאה לטהור ומטהור טמא והיו כאן שתי בהרות א' טמאה ואחד טהורה ונפרחו כיצד דיינינן להו אם כפריחה מטמאה או מטהור: פרחה. מאליו. בר"ש הגירסא פרחה [illegible]

[illegible]

טהור בשער לבן היו בו שתי שערות צומחות הרי אלו מצילות מכונסות ומפוזרות מבוצרות ושאינן מבוצרות אבל משיורת אינה מצלת אלא אם כן היתה מבוצרת. היו בו שתי שערות אחת צומחת ואחת (ג) מבוצרות הרי אלו מצילות ומפוזרות. היו בו שתי שערות אחת צהובה ואחת צומחת [ב] (ד) נולד נוג לצהובה טמא לצומחת ולמשויירת טהור ואם מגלח את הנתק (א) אפילו נזיר (ה) הרי זה מגלח תגלחתו ותגלחתו בכל אדם ותגלחתו בכל דבר. הסגירו (ב) ולא גלחו הרי זה מוסגר: ב (ג) נתק וחוט יוצא הימנו שני נתקין וחוט יוצא מזה לזה אם יש בו רוחב (ו) שערות זוקקין ליטמא בשער צהוב דק והפסיון להציל בצימוח אבל במשויר אינו מציל עד שיהא בו רוחב כגרים: רבי אליעזר בר' שמעון אומר כשם שאינו מציל במשוייר עד שיהא בו רוחב כגרים כך אין זוקקין לטמא בשער צהוב דק והפסיון להציל בצימוח עד שיהא בו רוחב כגרים: ג נתק בתוך נתק מסגיר את הפנימי ופוטר את החיצון. (ז) יהודה בן נקוסא אומר משם רבי שמעון כל נתק שהחליט שער צהוב דק והפסיון והלכו להן [ג] עלולין לשמש טומאה עולמית נתק [ג] (ח) כחצי גריס בראשו ובזקנו יסגיר עמד בו שבוע אחד (ח) נותן לו שבוע שני עמד בו שני שבועות (ד) (ט) אחר יפטור. נולד בו שער צהוב דק (י) והפסיון טמא. נולד לו שער שחור או שנכנס שער שחור מן הצד טהור. הלך שער שחור מן הנתק והניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב דק (יא) והפסיון הבאין אחר הנתק: ד נתק כגרים בראשו ובזקנו בסוף שבוע ראשון (יב) ובסוף שבוע שני ונולד לו שער צהוב דק (יג) והפסיון טמא ונולד לו שער שחור או שנכנס שחור מן הצד טהור. הלך שער שחור (יד) והניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב דק (טו) והפסיון הבאין אחר הנתק: ה נתק כגרים בראשו ובזקנו בסוף שבוע ראשון (טז) ובסוף שבוע שני כנס שער שחור מן הצד טהור. חזר נתק טמא משום פסיון. נתק כגרים בראשו (יז) ובזקנו יסגיר נתק ראשו וזקנו כולו כאחד בין מתוך החליט בין מתוך (יח) הסגיר ובין מתוך הפטור פטור משום פרח אחר הפטור טמא משום פסיון: הבא כולו נתק בראשו (יט) ובזקנו יסגיר. עמד בו שבוע אחד נותן לו שבוע שני. עמד בו שני שבועות יפטור. אחר הפטור נולד לו שער צהוב דק טמא נולד (כ) לו שער שחור בין מן האמצע ובין מן הצד טהור הלך שער שחור והניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד (כא) שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב (כב) הבא [ה] אחר הנתק הבא כולו נתק יסגיר בסוף שבוע ראשון (כג) ובסוף שבוע שני נולד לו שער צהוב דק טמא נולד לו שער שחור בין (כד) מן האמצע ובין מן הצד טהור הלך שער שחור והניח שער צהוב במקומו טהור ולא עוד (כה) שהוא טהור אלא שמציל מיד שער צהוב דק: ו (ה) הבא אחר (כו) הנתק (ה) הבא כולו נתק יסגיר בסוף שבוע ראשון (כז) ובסוף שבוע שני נולד לו שער שחור מן הצד טהור (כח) חזק הנתק טמא משום פסיון הבא כולו נתק בראשו ובזקנו יסגיר. שתי שערות צומחות אחת בראש ואחת בזקן שתי שערות צהובות אחת בראש ואחת בזקן אין מצטרפות: ז הקרחת והגבחת שתיהן סימן אחת ושתיהן טומאה אחת ולמה נחלקו שאין מצטרפות זו עם זו ואי זו היא קרחת ואי זו היא גבחת מן הקדקוד ושופע לאחוריו זו היא קרחת מן הקדקוד ושופע לפניו זו היא גבחת (כט) המולישות שבראש ושבזקן: ח (ו) זקן האשה זקן הסרים שלא העלו שיער הרי הן כעור הבשר לכל דבר (ז) משהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבר: ט (ל) הקרחת והגבחת והנתקין [ו] והגבחת והשחין והמכוה אין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה. נמצאת אומר הראש מטמא בחמשה מיני נגעים עד שלא העלה שער טמא משום עור הבשר העלה שער (לא) ונקרח (ח) טמא משום קרחה נתק טמא משום נתקין נעשה שחין טמא משם שחין נעשה מכוה טמא משום מכוה (לב) ואיזהו הראש ואיזהו הזקן מן הפרק של לחי ולמעלה זה הוא הראש. מן הפרק של לחי ולמטה זה הוא זקן. מלפניו (ט) מותח את החוט מאוזן לאוזן כל שמן החוט ולמעלה (לג) זה הוא הראש מן החוט למטה זה הוא זקן. מאחריו [ז] (לד) מקיפא של פירקא ולמעלה זה הוא הראש [ח] (לה) מקיפא של פירקא ולמטה אע"פ שהוא מגדל השער הרי הוא כעור הבשר לכל דבר. מלפניו. מחוליה של גרגרת ולמעלה זה הוא זקן. מחוליה של גרגרת ולמטה אע"פ שהוא מגדל את השער הרי הוא כעור הבשר לכל דבר. אלו סימני הראש (לו) והזקן ליטמא בנגעין וליטמא בנתקין וליטמא בשחין ובמכוה ובקרחת ובגבחת ומשום תער לא יעבר ראשו אבל על הזקן אין חייב (י) אלא על שיבולת של זקן בלבד:

פרק חמישי

א (א) הלבדין והעורות והאוהלין הרי אלו מטמאין בנגעים צמר הגמלים צמר הרחלים שטרפן זה בזה ר' שמעון בן יהודה (א) אומר [ט] הואיל וספק נגעים להקל מחצה על מחצה טהור: כל הבגדים בין צבועין בידי אדם ובין צבועין בידי שמים אין מטמאין בנגעים (ב) והעורות והשתי והערב כיוצא בהן דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר כל הבגדים בין צבועין בידי אדם ובין צבועין בידי שמים אין מטמאין בנגעים. וכל (ג) הבתים בין צבועין בידי אדם ובין צבועין בידי שמים מטמאין בנגעים. ר' שמעון אומר

באור הגר"א

טהור בשיער לבן. פי' שאינו לשיער לבן כלל מחמת שכוא קצר: טמא בשיער צהוב. פי' הוי סימן טומאה דהוי לקוי קצר וטמא: שתי שערות צומחות. פי' שחורות הצומחות היינו אחר שבא הנגע: מצילות מכונסות ומפוזרות וכו'. פי' בין כשהשערות מכונסות ובין מפוזרות: אבל משויירת אינו מצילות כו'. פי' אותן השערות שהיו מקודם הנגע אינן מצילות אלא מבוצרות. פי' דהיינו שצריך שיהא רחוק מן הקמה דהיינו מכל השערות של הראש שתי שערות: א' צומחת. פי' מן הצד: וא' מבויירת מבוצרת. פי' דהוי נמי סימן טהרה הרי אלו מצילות שמצטרפין: [ומפוזרות. והמשויירת צריכה להיות מבוצרת. מבנו הג"מ ר"א ז"ל]: א' צהובה וא' צומחת. פי' שיער שחור: א' צהובה וא' משויירת. פי' שיער שחור המשוייר ומבוצר דהוי נמי סימן טהרה אלא שאין לו בסימן טומאה ולא בטהרה כשיעור. פי' שהרי אינו אלא שערה א' לכך כשנולד זוג לצהוב אז הוי הצהובה כשיעור וטמא כו': וכשמגלח את הנתק. פי' היינו בסוף שבוע ראשון: אפי' נזיר הרי זו מגלח. פי' דדוחה את הלאו דנזירות: ותגלחתו בכל אדם. פי' שא"צ כהן: ותגלחתו בכל דבר. פי' שא"צ תער: הסגירו. בשבוע שני: ולא גלחו הרי זה מוסגר. פי' עולה לו שהסגר ואם עמד בעיניו טהור וא"צ שוב לגלח שאין הגילוח מעכב: ובפשיון ולהציל בצומח כו' עד שיהא בו רוחב כגרים. פי' הא צריך שיהא מבוצר דהיינו ב' שערות מכל צד וב' שערות השחורות באמצע הוי ו' שערות והיינו גרים דפחות מב' שערות לא הוי חוט כלל והרא"ש פליג כמו לעיל וסבר דאף לענין שיער צהוב אינו זקוק אלא אם יש בו רוחב ב' שערות: ופוטר את החיצון. פי' שהשיער המפסיק הוי סימן טהרה לחיצונה כמו שיער שחור: שהחליט בשער צהוב דק וכו'. פי' דפליג אמתני' דבמתני' אינו מטהר אלא הנתק שנטהר מחמת שיער שחור שצמח בו דכתיב בו נרפא הנגע והאי תנא סבר דאפילו נרפא מחמת שאר סימני טהרה והלכו להן שאין הנגע מטמא שוב עולמית: נתק כגרים בראשו וזקנו יסגיר וכו' עמד בו ב' שבועות יפטור אחר הפטור נולד לו שיער צהוב דק כו' או שנכנס שיער שחור מן הצד. פי' דהוי משוייר: מיד שיער צהוב דק אחר והפסיון הבאין בנתק. פי' דהוי השיער צהוב סימן טהרה כיון שהציל מידו השיער שחור: בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני נולד לו שיער צהוב דק. או בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני. פי' דתחלה קתני בנולד אחר הפטור והשתא קתני אם הם באים בסוף שבוע ראשון: [או בסוף שבוע שניה נולד לו וכו' בבא הראשון איירי שנולד בו שער צהוב אחר הפטור ובבא שניה איירי שנולד לו בסוף שבוע ראשון או בסוף שבוע שני ובבא שלישית אשמועינן שאם חזר וניתק טמא משום פסיון. וכן נתק כגרים בראשו או בזקנו שלשה בבות בבא א' איירי שנולד בו אחר הפטור ובבא שניה איירי שנולד לו בסוף שבוע ראשון או בסוף שניה ובבא שלישית אשמועינן שאם חזר וניתק טמא משום פסיון. מבנו הג"מ ר"א ז"ל]: או שנכנס שיער שחור מן הצד טהור אלא שמציל מיד שיער צהוב דק אחר ופסיון הבאין בנתק: בסוף שבוע ראשון בסוף שבוע שני כינס שיער שחור מן הצד. פי' או בסוף שני כו': חזר וניתק טמא משום פסיון. פי' ולא הוי זה פסיון לתוכו דהא כיון שכינס מן הצד הוי פסיון אלא שלא נטמא מחמת השיער שחור שהיה בו שהציל. ועכשיו כשניתק הוי פסיון מן הצד וטמא: ובין מתוך הפטור. פי' היינו שרצה לפוטרו ועדיין לא פטרו אבל כשפטרו קתני בתרא אחר הפטור שטמא דהוי מן הטהרה שמטמא אם פרחה בכולו משום פסיון: נתק כגרים בראשו ובזקנו. פי' או בזקנו וקמ"ל דגבי זקנו נמי פרח בכולו טהור אם הוא מתוך הטומאה: הבא כולו בנתק כו'. פי' השתא מפרש השתי אופנים גבי בא בכולו כמו גבי שאר נתקים: מיד שיער צהוב דק אחר הבא בנתק: חזר וניתק טמא משום פסיון. פי' כמו כינס ופשה שטמא: שתי שערות צומחות. פי' היינו שחורות אין מצטרפין: שתיהן סי' אחת. פי' ששתיהן מטמאין בסימן א' שהסימן שזה מטמא זה מטמא: ולמה חלקן הכתוב לומר שאין מצטרפין זע"ז: הגלושית שבראש ושבזקן. פי' היינו המקומות שבראש ושבזקן שאינו גדל שם שיער: נקרח טמא משום קרחת וגבחת: מן החוט ולמטה זה הוא עור ובשר. פי' היינו עור ובשר שלפנים אי נמי היינו הזקן ומותחין את החוט מאוזן לאוזן היינו למטה מאוזן: מפיקא של פירקא ולמטה כו' מפיקא של פירקא ולמעלה. פי' היינו לצד העורף ופיקא של פירקא היינו חוליא ראשונה של מפרקת: ליטמא בנגעים וליטמא בנתקין ובקרחת ובגבחת. פי' היינו אם נקרח: ומשום תער לא יעבור על ראשו. פי' גבי כהן שאסור להקיף את הראש אינו אסור אלא עד אותו הסימנין: אבל על הזקן אינו חייב אלא עד השיבולת בלבד. פי' דהיינו השתמשה פאות טולו כנגד השבולת הכהן חייב אבל לא על הצדדין שמכאן ומכאן והיינו מה שהולך על הלחי אבל נזיר חייב בכל הזקן עד אותן הסימנין שהייכן לזקן:

פרק ה אין מטמאין בנגעים והשתי והערב כיוצא בהן והעורות וכל הבתים בין צבועין בידי אדם בין צבועין בידי אדם אין מטמאין צבועין בידי שמים מטמאין: בין צבועין בידי שמים מטמאין בנגעים והבתים בין צבועים בידי אדם בין צבועים ביד"ש מטמאין בנגעים והשתי והערב בגד

הגהות הגר"א

לבן טמא בשער צהוב היו בו שתי שערות שחורות צומחות:(ג) ואחת משויירת ה"א מצילות מכונסות ומפוזרות: (ד) אחת צהובה ואחת משיורת נולד כו' לצומחות או למשירית טהור. מגלח את:(ס) נזיר תגלחתו:(ו) שתי שערות: (ז) ר' יהודה כו' בשער צהוב דק ובפסיון כו' אינו עלול:(ח) נתק כגרים בראש או בזקנו:(ח) נותנין לו:(ט) שבועות יפטור אחר הפטור: (י) צהוב דק טמא וכו' או שכנס שער : (יא) דק ופסיון הבאים אח"כ:(יב) או בסוף שבוע שני: (יג) דק טמא:(יד) שחור מן הנתק והניח:(טו) דק ופסיון הבאים אח"כ:(טז) או בסוף שבוע שני:(יז) או בזקנו יסגיר כו' או זקנו כולו בין : (יח) ההסגר טהור משום פריחה ואחר הפטור טמא משום פסיון:(יט) או בזקנו:(כ) נולד בו שער שחור בין באמצע ובין : (כא) עוד שטהור : (כב) דק הבא אח"כ : (כג) או בסוף שבוע שני : (כד) בין באמצע ובין כו' הלך לו שער שחור : (כה) עוד שטהור : (כו) הבא אח"כ : (כז) או בסוף שבוע שני : (כח) חזר ונתק טמא משום פסיון שתי שערות צומחות או משוירות אחת בראש וא' בזקן וכן שתי : (כט) התלישות שבראש וזקן הרי הן כעור בשר לכל דבר זקן האשה: (ל) לכל דבר נמצאת אומר כו' השאר ל"ג: (לא) שער ונתק טמא משום נתקין נקרח טמא משום קרחת נעשה שחין:(לב)משום מכוה. הקרחת והגבחת והנתקין השחין והמכוה ועור הבשר אין מצטרפין זע"ז ואין פושין מזה לזה ואיזהו ראש ואיזה זקן כו' : (לג) ולמעלה הוא הראש כו' הוא הזקן : (לד) מפיקא : (לה) מפיקא : (לו) הראש ליטמא בנתקין ובקרחת ובגבחת משום תער לא יעבור על ראשו : פ"ה (א) ר"ש בן יהודה משום ר' שמעון אומר : (ב) השתי והערב והעורות כיוצא בהן וכל הבתים בין צבועים בידי אדם ובין צבועים בידי שמים מטמאין בנגעים דברי ר"מ : (ג) וכל העורות והבתים בין כו'

אור הגנוז

[א] אחת צהובות ואחת משוירות : [ב] אין : [ג] כגרים : [ד] דק : [ה] את הנתק : [ו] הקרחת : [ז] מפיקה : [ח] מפיקח : פ"ה [ט] משום ר"ש :

מצפה שמואל וע"ש בכ"מ : (א) אפילו נזיר. עי' מיי' פ"ח ה"ג. ועי' מ"ש בנדרים בארוכה. ועי' ברה"ז סוף השבור מ"ש על הרמב"ם ונהניתי מאד : (ב) ולא גלחו. מיי' שם : (ג) נתק וחוט. מיי' פ"ח הי"א וע"ש בכ"מ באורו. ועי' בפנים : (ד) אחר יפטור. עי' מיי' פ"ח הי"ב הגירסא כנו"י וע"ש בכ"מ בשם הרי"ק טעמו של דבר דל"ד לגהרת דטמא פריחה מתוך הפטור אבל נוסח הגר"א אינו כן. ועי' בר"ש מגוין כהגהת הגר"א : (ה) הבא כולו נתק. מיי' שם הי"ג וע"ש בהשגות וכ"מ כל הלכה זו : (ו) זקן האשה. קדושין לו: ועי' מיי' פ"ה הלכה י"א : (ז) משהעלה שער. עי' מיי' פ"ח ה"א : (ח) טמא משום קרחת. מיי' פ"ת הי"א : (ט) מותח את החוט. מיי' כפ"ת : (י) אלא על שבולת. מכות כא. : (א) הלבדין והעורות. מיי' פי"ג ה"א :

זר זהב ומנחת בכורים

דכתיב דק לקוי קצר. והטהור בשער לבן. שאין בו כדי לקרוץ בזוג : [שחורות צומחות. שנצמחו אחר שנולד הנגע אף שהן קטנות : מכונסות. שניהן במקום אחד או מפוזרות א' ממזרח אחד ממערב : מבוצרות. באמצע הנגע : ומבוירות. ומפוזרות אבל מבוצרות בעינן שהרי שערה א' משויר מתחלה. ומשויירות היינו שנשתיירו מראש מקודם שנולד הנגע אינם מצילות אלא במבוצרות מקום ב' שערות מנגע סביב להב' שערות שבתוכו : צהובה. דהוה ס"ט בשתים : צומחת. שער שחור. דהוה סימן טהרה בשתים : זוג. הרי שתים וטמא (ר"ש פ"ב מ"ג כנוסח הגר"א) : מגלח את הנתק. לידע אם יפשה אחר ההסגר : אפי' נזיר. דנאמר בו תער לא יעבור על ראשו ואמר כאן והתגלח מ"מ ואפי' בתער מדחה ל"ת דנזיר : בכל אדם. אפי' אינו כהן : בכל דבר. דכתיב והתגלח מ"מ] : ב אבל במשואר אינו מציל כו'. דבמשואר מבוצרת בעינן שיהא סביב מכל צד שתי שערות : [רוחב ב' שערות. בהחוט : זוקקין. את הנגע שיטמא בשער צהוב הצמח בהחוט דמצטרף להנגע : להציל בצימות וכן מציל בצמח שער שחור דמציל אף שלא במבוצר : שיהא בו רוחב כגרים. דהוה כב' שערות בפנים מבוצרות בנגע ב' שערות מכל צד דכגריס הוה ו' על ו' (ר"ש פ"ו מ"ז) ולר"א בר"ש אין החוט נחשב בנתק אא"כ הוא רחב כגריס] : ג נתק בתוך נתק. דתנן (פי"ז) שני נתקין זה לפנים מזה ושטח של שער מפסקת ביניהן נפרץ ממקום אחד טמא הפנימי. וקתני הכא בלא נפרץ שהחיצון טהור שהשערות שלו מבוצרות הן והפנימי להסגיר : [וביניהן שער שחור והנגע מכל צד שדינן השטח של שער בתר חיצונה והוה סימן טהרה לחיצונה אבל הפנימית מסגיר (ר"ש פי"י מ"ז)] : ר"י בן נקוסא משום ר"ש. כר"ש בן יהודה משום ר"ש דתנן (פי"ת) ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש כל נתק שטהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם : [טומאה עולמית. ולת"ק במשנה ח' שם אם נטמא משער צהוב אף שנשר השער שחור טהור. אבל אם נולד שער צהוב כשנשר השער שחור טמא (ר"ש פי"י מ"ח) : בשני שבועות יפטור. אחר הפטור נולד כו' ה"ג : שנכנס. הנגע ומחמת זה נראה עוד שער שחור מן הצד הוה סימן טהרה] : ולא עוד שהוא טהור אלא שהוא מציל כו'. כר' שמעון דמתני' דהתם וכדפרישנן במתני' דכ"ז שהשער צהוב עומד הוא מציל מיד שער צהוב ומיד פסיון הבא אח"כ אבל אם הלך השער הצהוב הזה ובא אחר או פסיון טמא ודלא כר"י בן נקוסא משום ר"ש דאמר כל נתק שטהר שוב אין לו טומאה לעולם : ד [נתק כגרים. דיני נתקים וסדר טהרתן קמ"ל : שבוע ראשון. דעדיין בעי הסגר או בסוף שבוע שני שעדיין לא פטר : במקומו טהור. דכיון דנטמא מחמת שער צהוב השער שחור שצמח בו מטהרו אף שנשר אח"כ דהשער צהוב חזר להיות סימן טהרה וכמ"ש במשנה ח' שם כל שער צהוב שטהר שעה א' ואין לו טומאה לעולם : ה בסוף שבוע שני כנס שער שחור מן הצד. ולא נולד בו שער צהוב וניתק השער שנתגדל הנתק הוה פסיון וטמא דהיכא דהחליטו בפסיון ושוב כנס שער שחור ואח"כ ניתק הוא דאמרינן כיון שטהר שעה אחד אין לו שוב טומאה אבל הכא לא הוחלט בכאי נתק לעולם וכשהתחיל לפשות לא פשה בבת אחת (רפ"י מ"ח) והלתא בבא הוא אחר הפטור ואחד הסגר ושער שחור קודם לצהוב : ראשו או זקנו. א"נ ראשו וזקנו גרסי' כר"ש דמיעכבין כחדא] : טהור משום פריחה. שהפורח בכולו מן הטמא בין מתוך החלט בין מתוך הסגר טהור כדתנן במתני' : [בין בתוך הפטור. (לנו"י) אם פטרו ואח"כ פרחה בכולו טהור : לאחר הפטור טמא משום פסיון. אם פשה במקצת אחר הפטור ולא פרחה בכולו טמא ומפרש כאן דין פשה אחר הפטור ושוב מפרש דין נולד שער צהוב אחר הפטור שבא בכולו נתק ובבא שלישי מפרש דין שער צהוב אחר שבוע ראשון או שני בלא פטור. ועוד מפרש בבא שנולד שער שחור מתחלה כמו בבי דלעיל בנהרת כגרים ודינם שוה בכל זה. ומוסחת הגר"א יותר מכוון דאחר הפטור כשפרחה בכולו באמת טמא דקי"ל הפורח מטמא טהור ומטהור טמא : ו הבא כולו נתק. דאין פריחה מטהר בתחלה ושער צהוב דק לא תגיב פסיון דכיון דבא כולו נתק אין פסיון ולעיל חשיב ס"ט או שער צהוב או פסיון טמא אע"פ שטהר הנתק כשפטרו ומודה ר"י בן נקוסא בהא כיון שלא בא ליד החלט : נולד לו שער שחור. לעיל בכגרים אמר כנס שער שחור דשם היה רק גריס וכנס מקום השער שפשה והוה בו שער שחור משויר דמציל אבל כאן דבא כולו נתק א"א לומר פשה דאיפה מקום השערות שבתחלה שאם היה לו מתחלה לא הוחלט מעולם. ולכן אמר נולד מן הצד דבנולד אף מן הצד ממש טהור דלא בעי מבוצר ולעיל בכנס מן הצד ל"ד מן הצד ממש אלא במבוצר מקום ב"ש (ר"ש פ"י מ"ח ובביאור יותר בנות המורות כאן) : במקומו. השער צהוב הוה כסימן טהרה ומציל מיד שער צהוב אחר כדלעיל : מן הצד. ה"ה באמצע כמו לעיל אלא נקט כאן מן הצד משום פסיון דדוקא מן הצד פושה אבל לא באמצע שאין הנתק פושה לתוכו : חזר וניתק. שחזר ונתקטן ואח"כ ניתק הוה פסיון ושוב אין השער שחור מטהר כיון דלא הוחלט מעולם בפסיון וכשהתחיל לפשות לא פשה בב"א והשתא גמר ורק כשהוחלט בפסיון ואח"כ נולד שער שחור אמרינן כיון שנטהר שעה אחת אין לו טהרה עולמית (ער"ש פ"י מ"ח ומ"ט ומבואר היטב בתוספות ביאור) : (לנו"י) בראשו ובזקנו. או זקנו : שערות צומחות שחורות : אין מצטרפין. בין לטמא בצהובים בין לטהר בשחורים דמקומות חלוקות הן : ז הקרחת והגבחת. שתיהם בראש אלא שמשפוע קדקוד לאחריו קרוי קרחת ומשפוי קדקוד לפניו קרוי גבחת והוא מקום שאינו מגדל שער כגון אבל נגה או סך נשם סם כמבואר במשנה : שתיהם סימן אחד לטמא משום מחיה אבל שער לבן אינו טמא בהן דכתיב צרעת פורחת הוא. צרעת שמטמאין במחיה פורחת שמטמאין בפסיון. היא שאינה מטמאין בשער לבן : טומאה אחת. בב' שבועות (ר"ש פ"י מ"י) : התלישות. והוא שנתלש מן השער ועתה הוה עור בשר בלא שער : ח והסרים. שלא העלו שער. וכן בר"ש שם : ט ואין פושין מזה לזה. כגון שפשה מקרחת לגבחת או להיפך (ספ"י) : זה הוא הזקן. וזה הסימן הצדדים אבל מלפניו סימן אחר כדמפרש] : מלפניו מותח את החוט מאזן לאזן. מאזן זה שכנגד הפרק של לחי מותח את החוט מלפניו ועובר על הפרק של לחי העליון שכנגד האזן עד האזן השני שכנגד פרק הלחי השני : מאחריו מפיקה של פירקה. והוא פיקה של צואר המבואר במשנה והוא מקום שמונח קשר של תפילין מאחוריו נגד הפנים : [אלו הן. המבוארין לעיל לפניו מקיף החוט מאוזן לאוזן שמותח החוט מלפניו ועובר על פרק לחי העליון שכנגד האוזן עד פרק השני שכנגד אוזן השני וכן הסימן מאחריו שנותן למעלה : ומשום תער. בנזיר : על הזקן. כל אדם משום פאת זקנך. מקום השבולת וה' פאות הן בשני פרקי הלחי ובשני צדדי הזקן ובאמצע שבולת הזקן כמבואר בסוף מכות (ער"ש ספ"ו)] :

פרק ה א הלבדים. שאינו טווי אלא מכין בצמר עד שנעשה בגד. [וקי"ל בנגעים דאינו מטמא אלא צמר רחלים ופשתן : ועורות האוהלים. בנגעי בתים אף שאינן קבוע] : ר"ש בן יהודה משום ר"ש פליג אמתני' דתנן (פי"א ב') מחצה על מחצה טמא ואיהו סבר הואיל וס' נגעים להקל טהור : [מע"מ טהור. ודלא כמבואר במשנה (ב' י"א) וער"ש שם : ב כיוצא בהן. שאינם מטמאין צבועין דכתיב בבגד צמר או בבגד פשתים גבי פשתן כבריתו אף צמר כברייתו וכתיב לפשתים ולצמר מה צמר לבן אף פשתים לבן : וכל העורות והבתים גרסי' וכן בר"ש (פי"א מ"ג). ופליג בעורות דמטמאין צבועין ור"ש מחלק בעורות דבד"ש מטמאין בנגעים אבל בידי אדם אין מטמאין

בהם (ב) שלש מדות משום ר"ע כל הבגדים בין צבועין בידי אדם ובין צבועין בידי שמים [א] (ד) מטמאין בנגעין. [ב] והעורות בין צבועין בידי אדם ובין צבועין בידי שמים אין מטמאין: ג (ג) בגד ששתיו צבוע וערבו לבן ערבו צבוע ושתיו לבן הכל הולך אחר הערב ובכרים ובכסתות אחר השתי וזה וזה הולכין אחר הנראין: בגד (ד) ששתיו סריקון וערבו צמר ערבו סריקון ושתיו צמר אין מטמאין (ה) בנגעין: ד הסגירו (ו) ככחצי גריס אדמדם ולסוף שבוע בא ומצאו בכגריס ירקרק (ז) וכגריס אדמדם [ג] משהסגירו בכגריס ירקרק וכגריס אדמדם ובסוף שבוע בא ומצאו בכחצי גריס ירקרק וכחצי גריס אדמדם נותן לו שבוע שני ורבי יהודה אומר יראה כתחלה. הסגירו בכגריס ירקרק (ח) וכגריס אדמדם ובסוף שבוע בא ומצאו כסלע ירקרק וכסלע אדמדם הרי זה ישרף רבי יהודה אומר יראה כתחלה: ה הבא כולו נגע יסגיר עמד בו שבוע אחד נותן לו שבוע שני עמד (ט) בו [ד] (ה) שבועות לפטור אחר יפטור עמד בו שני שבועות או שנכנס ועשה בסוף שבוע הרי זה ישרוף את כולו נגע ובסוף שבוע פרחה [ה] הרי זה שורף כתחלה למראה שני ר' ישמעאל אומר יכבוס ויסגיר בסוף שבוע שני (ו) למראה שני קורעו וצריך [ו]לו מטלית ר' נחמיה אומר אינצריך מטלית חזר לכהיון טהור: חזר לנגע בין מראיו ובין שאינו מראיו [ו] יראה כתחליו: ו (ז) הטולה מן הטהור במוסגר ונראה נגע בבגד מציל (י) על המטלית: פשה מן הבגד למטלית זה וזה ישרפו נראה במטלית [ז] הראיה משרף את הבגד ומטלית תשמש עצמה בסימנין: ז הטולה מן המוסגר בטהור ונראה [ח] (יא) בבגד שורף את המטלית: פשה מן הבגד למטלית זה וזה ישרפו: נראה במטלית בגד הראשון ישרף והמטלית תשמש את עצמה בסימנין וטעונין שריפה באחרונה: ח שני בגדים המסוגרין (יב) שנפל מטלית [ט] וטלא על זה מטלית מזה וטלא על זה ונראה נגע באחד מהן הוא ומטליתו ישרף. נראה באחד מן המטלית כולן ישרופו: ט (יג) קיטי שיש בה פיספסין צבועין ולבנים [י] (ח) (יג) פוסק מזה לזה ור' נחמיה אומר לעולם אין [כ] (יד) בנגעים עד שיהא בלבן שלה שלש על שלש: (טו) תליצין שבפקעת מצטרפין זה עם זה ופושין מזה לזה: י שני דפי חלוק מצטרפין זה עם זה ופושין מזה לזה א"ר נחמיה בד"א בזמן שהן על גבי [ל] (טז) קורה אבל פצען תפרן ועשאן אחד אין מצטרפין זה עם זה ואין פושין מזה לזה והמסכת הפרוסה הרי זה מצטרפת ר' שמעון אומר אם היתה מקופלת ומונחת או שהיתה (יז) רצופה בכרים [מ] מצטרפת ואם לאו אין מצטרפת: י שתי כל זמן שהוא עתיד לארוג (יח) [נ] גמר מלארוג אינו מטמא אלא שהוא עתיד לפצע: יא בגד שנראה בו נגע ועשאו שתי [ס] (יט) וראה מתחלה נראה נגע בנימין הסדין טהור (ט) פשה (כ) מן הנימין לנימין הסדין טמא בסדין טהורות וכשהוא שורף את הבגד שורף את הנימין עמו: יב (כא) וזהו כללו של דבר כל המטמא במת מטמא בנגעים וחומר בטומאת מת מטומאת נגעים שהכל מטמאה במת ואין [ע] מטמא בנגעים חבורין לטומאת מת ואין חבורין לטומאת נגעים: חומר בנגעים שהנגעים [פ] נוגעים בעצים ובאבנים ובעפר ובשתי ובערב מה שאין כן בטומאת המת: יג בגד שנראה בו נגע בראשו אחד ובסוף השבוע נראה [צ] (כב) בתוך השני טמא משום פסיון ובעורות פושה מצד זה לצד זה רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר (כג) המת ותורמל שנראה בהן נגע מושיבן כדרכן ורואה את נגען. רבי אלעזר בן יעקב אומר (כד) [צ] הכורסין והברתסין והפימלאוש והחמולות והלבדין והסנסין והכרים והכסתות אין מטמא בנגעים עד שיראו בארוג ובמוכין: (י) בגד המוסגר שצבעו או (כ) שמכרו לנכרי טהור רבי אלעזר ברבי שמעון אומר הרי הוא כהסגירו: בגד המוסגר שקצצו עשאו מטלית שהן פחות משלש על שלש והיה בהן אחת שיש בה שלש על שלש ונראה נגע בזו שהיא שלש [ק] (כה) (ל) טמא בלבד ור"א בר' שמעון אומר כלם ישרופו:

פרק ששי

א בית המנוגע לא היה ולא עתיד להיות למה נכתב אלא (א) לומר [ר] דרוש וקבל שכר. ר"א (ב) בר"ש אומר מקום היה בתחום

הגהות הגר"א

כו': (ד) אין מטמאין בנגעים וכל הבתים בין צבועין ביד"א בין צבועין ביד"ש מטמאין בנגעים והעורות צבועים ביד"ש מטמאין בנגעים בידי אדם אין מטמאין בנגעים: (ה) תי' בנגעים ל"ג: (ו) בכחצי גרים ירקרק וכחצי גרים: (ז) או כגרים אדמדם הסגירו כגרים ירקרק או כגרים: (ח) ירקרק ובסוף שבוע כו' כסלע אדמדם או שהסגירו כגרים ובסוף שבוע בא ומצאו כסלע ירקרק ה"ז: (ט) בשני שבועות או שכנס בסוף שבוע אחד ופשה בשבוע שני ה"ז ישרף נגע כגרים ובסוף שבוע פשה בכולו ה"ז ישרף הכהה בתחלה למראה שני רי"א יכבס ויסגיר וחכ"א אין זקוק לו בסוף שבוע ראשון למראה שני יכבס ויסגיר. סוף שבוע שני למראה שני קורעו וצריך מטלית ר' נחמיה אומר א"צ מטלית למראה השלישי טהור העומד והכהה למראה שני בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני הלך לו מכבסו והוא טהור חזר לכיהו טהור חזר לנגע בין למראיו בין לשאין מראיו יראה בתחלה: (י) את המטלית. נראה במטלית שורף את הבגד והמטלית תשמש עצמה בסימנין. פשה המטלית זה וזה ישרף הטולה וכו': (יא) נגע בבגד שורף את המטלית נראה במטלית כו' את הבגד שני בסימנין כו' באחרונה פשה המטלית זה וזה ישרופו: (יב) שנטלו מטלית מזה וטלה ע"ז: (יג) פושין מזה לזה ור"נ: (יד) אין מטמאין בנגעים עד שיהא באחד מן הלבן: (טו) הליצן: (טז) קירום: (יז) רצופות ככרים וכסתות: (יח) לארוג חבור גמר כו' אין טמא עד מקים שהוא: (יט) שתי שתי ועשאו בגד יראה: (כ) פשה מנימה לנימה מנימה לסדין הנימין טמאה והסדין טהור: (כא) עמו: חומר בטומאת מת מטומאת נגעים שהכל מטמא במת ואין הכל מטמא בנגעים חבורן לטומאת מת ואין חבורן לטומאת נגעים חומר בנגעים שהנגעים נוהגים: (כב) בראש השני: (כג) חמת ותורמל: (כד) הברסין והברדסין כו' והסגוסין והכרים: (כה) שלש על שלש היא טמאה: פ"ו (א) אלא דרוש: (ב) ב"ר צדוק:

באור הגר"א

בגד ששתיו צבוע וערבו לבן בבגדים הכל הולך אחר הערב כו': זה וזה הולכין אחר הנראה. פי' אלא שבבגדים ע"פ רוב הערב נראה ובכרים להיפך: ששתיו סורקין. פי' מין שיראין שאין מטמאין בנגעים ואין הולכין אחר הנראה: הסגירו בכחצי גריס אדמדם ובכחצי גריס ירקרק. פי' וגבי בתים מצטרפין: ולסוף שבוע בא ומצא *)כחצי כגריס ירקרק או כגריס אדמדם הסגירו בכגריס ירקרק או כגריס אדמדם ולסוף שבוע בא ומצא כחצי גריס ירקרק וכחצי גריס אדמדם. פי' פ"י צירוף: נותן לו שבוע שני. פי' דהוי כמו נגע א': הסגירו בכגריס ירקרק ובסוף שבוע בא ומצא כסלע אדמדם או כגריס אדמדם ובסוף שבוע בא ומצא כסלע ירקרק הרי זה ישרף. פי' דהוי כמו פשיון מאותו המראה: הבא כולו נגע. פי' בבגדים יסגיר: עמד בו ב' שבועות או שכנס ופשה בסוף שבוע הרי זה ישרוף את כולו. פי' דהוי פשיון: הכהה בתחלה למראה שני ר' ישמעאל אומר יכבס ויסגיר ור' נחמיה אומר אינו זקוק: והכהה בסוף שבוע שני למראה שני וקרעו וצריך לו מטלית כו' העומד והכהה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני הלך לו טהור חזר הנגע לכהיון. פי' למראה כהיון טהור חזר לנגע. פי' למראה נגע. פי' בין למראיו דהיינו לאותו מראה או למראה אחרת: יראה כתחלה. פי' כיון שכבר נטהר הנגע הוי זה הנגע כנגע אחרת ולכך יראה כתחלה: הטולא מן הטהור במוסגר. פי' באותן מסוגר שקרע וצריך להניח עליו מטלית אם הניח המטלית מבגד טהור: נראה נגע בבגד מציל את המטלית. פי' שלא תשרף דהבגד טעון שריפה והמטלית אינו טעון רק ישמש בסימנין דהיינו שמניח אותו ויראה אם יעמוד או יפשה או יכהה דלענין המטלית הוי כמו נגע חדשה: פשה מן הבגד למטלית זה וזה ישרופו. פי' דנקרא פשיון מה שפושה על המטלית אף שאין הנגע עומד על המטלית כלל הוי פשיון ולכך שורף את המטלית דהוי סימן טומאה למטלית: נראה במטלית תשרף את הבגד. דהוי כמו חזר לבגד: ומטלית תשמש עצמה בסימנים. פי' צריך להסגיר אותה ולידע אם יהיה בה סימני טומאה או לא דלענין מטלית הוי תחלת נגע: והמטלית תשמש את בגד השני בסימנים. פי' שאינו שורפה תיכף אלא צריך להסגיר אותה לראות אם יהיה סימני טומאה לענין הבגד: וטעונין שריפה באחרונה. פי' בין פשה או לא טעונין שריפה המטלית דהוי נגע או הבגד אם טלא מן הטהור במוסגר ונראה נגע בבגד: שני בגדים המוסגרין שנטל מטלית מזה וטלא על זה ומטלית מזה וטלא על זה נראה נגע בא' מהן. פי' באחד מן הבגדים: הוא ומטליתו ישרופו. השני מטליתין דהיינו המטלית שטלא עליה דהא אפילו אם היה מעיקרא היה צריך לשמש בסימנין אלמא מה שהנגע על הבגד כהוי כמו על המטלית. וא"כ השתא דהוי מוסגר הוי כחזר נגע למטלית שטעון שריפה ומטלית שנטל מזה נמי טעון שריפה דהא אפילו חזר נגע למטלית הבגד ישרופו כ"ש אם חזר לבגד: נראה נגע במטלית כולן ישרופו. פי' המטלית והבגד הראשון שנטל המטלית ממנה: קיטי שיש בה פספסין כו' פושין מזה לזה. פי' דבבגדים הוי פשיון אפילו מרחוק וקמ"ל דאין הצבוע הפסק: לעולם אין מטמאין בנגעין עד שיהא בלבן שלה. פי' של כל תיכה בפני עצמה: הליצין שבפקעת. פי' החוטין הכרוכין על הפקעת שיש בה נגע על כמה חוטין מצטרפין כו': שני דפי חלוק. פי' שאינן תפורין: בזמן שהן נתונין ע"ג קירום. פי' דהיינו שלא תכנן: [קירום כמו העושה שתי בתי נירין בקירוס. אבל פצען פי' שנחלק לשנים וא"כ תפרן ותכנן אין מצטרפין. מכנו הג"מ ר"א ז"ל]: אבל פצען תפרן ועשאן א' מצטרפין זה עם זה ופושין מזה לזה. פי' דהוי בגד א': המסכת הפרוסה. פי' היינו שתי העומד: מקופלת ומונחת. פי' שמונחת חוט א' בין שנים הוי כרצופה: או שהיה רצופה. פי' מתחלה: [רצופות בכרים וכסתות. פי' שדרך כרים וכסתות מקופלות לשנים ובתוכן מקבל המוכין. מכנו הג"מ ר"א ז"ל] כל זמן שהוא עתיד לארוג הוי חבור. פי' ומצטרפין בנגעים: גמר מלארוג אינו חבור אלא עד מקום שהוא עתיד לפצוע. פי' ממקום שהוא עתיד לחתוך אפילו עדיין לא חתך לא הוי חבור: שתי ועשאו בגד יראה מתחלה. פי' דהוי כהתחלת נגע כיון שהונח: פשה מן הנימין לנימין הנימין ישרופו. פי' דהוי פשיון: והסדין הוי טהור. פי' דלא הוי הסדין טפל לנימין ולכך מפרש דאם שורף הסדין. פי' מחמת נגע: אף הנימין ישרופו. דהוי בכלל בגד: כל המטמא במת. פי' בגד המטמא במת מטמא בנגעים: שהכל מטמא במת. פי' כל הבגדים: ואין מטמא בנגעים. פי' אלא צמר ופשתים: חבורין לטומאת מת. פי' כמו הנימין והסדין דאף אם נגע טומאה בנימין הסדין טמא משא"כ בנגעים. נראה בסוף השני טמא משום פשיון. פי' דבבגדים אפילו פשיון הרחוק טמא: החמת והתורמל שנראה בהן נגע מושיבן כדרכו. פי' וא"צ להפשיט את קמטיו [כי הם כלים של עור וקושרים אותם ונכפל שהוא במקום הקשר ואין הנגע שבכפלין נראה ולהכי קתני נראין כדרכן ואין פושטין אלא מה שהוא יכול לראות כמו שהוא יראה. מכנו הג"מ ר"א ז"ל]: הברסין כו'. פי' כולן מיני בגדים שיש בהן מוכין הרבה: הוא טמא בלבד. פי' אבל כולם טהורים שכבר בטלו מתורת בגד: כולם ישרפו. כמו אם חזר למטלית שהבגד הראשון ישרוף:

פרק ו בית המנוגע לא היה כו'. פי' היינו אליבא דר"א בר"ש דאמר שצריך שיהיה כשני גריסין על שני כתלים בקרן זויות וזה מידי דלא אפשר: רש"א מקום היה כו' תורבתא סגירתא. פי' שנתרב מחמת הנגע וסגירתא הוא

*) נ"ל כגרים.

אור הגנוז

[א] אין: [ב] וכל הבתים בין צבועין ביד"א בין צבועין ביד"ש מטמאין בנגעים והעורות צבועות ביד"ש מטמאין ביד"א אין מטמאין בגד וכו' [ג] או שהסגירו: [ד] שני שבועות וכו' או שכנס: [ה] בכולו ה"ז ישרוף את כולו כהה כתחלה למראה שלישי יכבס ויסגיר למראה שני ר' ישמעאל אומר יכבס ויסגיר וחכ"א אינו זקק לו הכהן ובסוף שבוע ראשונה למראה שני יכבס ויסגיר בסוף שבוע שני וכו': [ו] תי' לו ליתא בכ"י: [ו] ה"ז ישרף ומטלית עצמה טעונה שריפה הפיכה בסוף שבוע ראשון ובסוף שבוע שני ובסוף שבוע שלישית ומכבסו והוא טהור חזר לכהיון חזר לנגע בין מראיו ובין שאינו מראיו יראה כתחלה: [ז] בגד הראשון שורף את וכו': [ח] נגע: [ט] מזה: [י] פוסק: [כ] מטמא: [ל] קירום: [מ] ובכסתות: [נ] חבור לארוג: [ס] שתי ועשאו בגד יראה כתחלה: [ע] הכל: [פ] מטמאין: [צ] הבורסין והברתיסין והפירמלאות: [צ] בצד: [ק] על שלש היא טמאה: פ"ו [ר] לך:

מצפה שמואל

(ב) שלש מדות. עכ"מ פי"ג ה"א ופוסק כר"ש וכפי הנוסח בהגר"א וכן בר"ש: (ג) בגד ששתיו. מיי' פי"ג ה"א וכמ"ש הכ"מ שציין לכאן: (ד) ששתיו סריקון. עי' מיי' פי"ג ה"ג דהוא מין משי והר"ש מפרש דהוא מין צבע: (ה) שבועות. מיי' פי"ד וע"ש בכ"מ ה"א: (ו) למראה שני. עי' מיי' פי"ב ה"ב: (ז) הטולה מן הטהור. עי' מיי' פי"ב הי"ב ושם ה"ו וה"ז ומל"מ שם שהאריך הרבה בכל פרטי דינים אלו: (ח) פושין מזה לזה. מיי' פי"ב הי"ג ודלא כר"נ ע"ש בכ"מ: (ט) פשה מן נימא לנימא. מיי' פי"ג ה"ט: (י) בגד המוסגר. פי"ג ה"א: (כ) שמכרו לעובד כוכבים. עי' תוספות שבת כו. ד"ה שכן מטמא ובגליון הש"ס שם: (ל) טמא בלבד. מיי' שם כת"ק:

זר זהב ומנחת בכורים

מטמאין בנגעים וכנוסח הגר"א כן בר"ש פי"א מ"ג: ג אחר הערב. אם צבוע טהור ואם לבן טמא וכדמסיק כללא שהולכין אחר הנראה יותר ובזה נראה השתי ובזה הערב]: וזה וזה הולך אחר הנראה. מה טעם קאמר מה טעם בבגדים הולך אחר הערב שדרכו לעשות בו הערב נראה ובכרים וכסתות הולך אחר השתי שדרכן לעשות בהן השתי נראה: [סרקין. מין צבע והאומנים הצובעין סריקין עושין בזה השתי נראה ובזה הערב (ר"ש פי"א מ"ד): ד הסגירו בכחצי גרים ירקרק וכחצי גרים אדמדם גרסינן. ששני המראות האלו מטמא בבגדים ואף שנשתנו ממה שהיה התחלה מירקרק לאדמדם או בהיפך הוה כאותו נגע: או כגרים אדמדם. ר"ל שנשתנה החצי גרים א' ממראה למראה: נותן לו שבוע שני. דהוה נשתנה ולא פשה ורבנן לטעמייהו דאמרי כאילו לא נשתנה כדתנן (פי"א ד): ר"י אומר. לטעמיה דאמר התם יראה בתחלה דקמא אזיל ליה והאי נגע אחר הוא. וכן בא ומצאו כסלע דסיפא רבנן לטעמייהו וחשבי ליה לפשיון ור"י לטעמיה כדתנן נשתנה ופשה נשתנה ולא פשה כאילו לא נשתנה רי"א יראה בתחלה: [יראה בתחלה. דה"ל כנגע חדשה: (לנו"י) וכגרים. או כגרים: וכסלע. או כסלע דהוה פשיון. אבל נשתנה המראה מירקרק לאדמדם או בהיפך ישרף דת"ק לטעמיה דחד נגע הוא ומטמא בפשיון ור"י לטעמיה ובר"ש פי"א מ"ד יש ט"ס ג"כ ומפרש לפי נוסחו כמ"ש: ה יסגיר. שאין פריחה מטהר בזה: (לנו"י) עמד בשני שבועות לפטור אחד יפטור. ה"ג לה. והוא דבנגעי בגדים יש ג' מראות ירוק שבירוקים או אדום שבאדומים הוא מראה ראשון. ירוק ואדום מראה השני כהה מזה הוא מראה ג' ואם כהה בסוף שבוע ראשון למראה שני וכן בסוף שבוע שני כהה יפטור ומכבסו וטהור. בשני שבועות. ולא כהה. בסוף שבוע ראשון. או שכנס. ופשה בסוף שבוע שני. נגע כגרים (ר"ש י"א מ"ז): בתחלה למראה שני. שכהה בתחלה למראה שני היינו קודם הסגר שנשתנה דלא הוה ירוק שבירוקין: יכבס ויסגיר. כמבואר במשנה ה' י"א: בסוף שבוע שני למראה שני. והיינו שעמד בראשון דמסגירו: קורעו וטולה. ואם חזר הנגע טמא וכולהו ילפינן בתו"כ ומבואר במשנה (שם וכר"ש): לכהיו. הוא מראה שני וכנוסת הגר"א בזה]: שהיה בתחלה ירקרק וחזר לאדמדם וכן להפך: [לשאין מראיו. מירקרק לאדמדם או להיפך אבל מ"מ הוה מראה טמאה. אבל כהה בתחלה מבואר לעיל ובמשנה]: ו הטולה מן הטהור במוסגר. דתנא בסוף שבוע שני למראה שני קורעו וטולה מטלית קתני הכא הנותן מטלית זה מן הבגד הטהור לבגד המוסגר: [ונראה נגע בבגד: מציל את המטלית. והוה המטלית בפ"ע: זה וזה ישרפו. שהרי המטלית פשה וטמא וכן הבגד טמא מחמת שחזר הנגע אף בלא פשה. הראשון תשרף גרסינן (לנו"י). דחזר למטלית ושורף הבגד כדכתיב ואם תראה עוד וגו' (וכר"ש בנו"א קאת): תשמש עצמה. דהוה כנולד בה נגע חדשה דתסגר בתחלה ובסימנים הנוהגין בבגד: ז בטהור. בבגד טהור. שורף המטלית. דנגע זה מחמת המטלית אתא והוה כאילו מחובר יחד ובגד אחד חשיבא והמטלית טעון שריפה והבגד שבו הנגע טעון סגירה ובגד המוסגר שניטל ממנו המטלית כדקאי קאי דלגבי המוסגר לא חשיבא הנגע כאילו היא במטלית: נראה במטלית בגד הראשון ישרף. כלומר במוסגר הראשון נראה וה"מ למתני חזר אלא איידי דתנא רישא נראה בבגד דהבגד טהור הוא ולא שייך חזר תנא כאן נמי נראה והמטלית טעון שריפה כדמסיים ואזיל דטעון שריפה באחרונה: (לנו"י) תשמש א"ע. היינו להבגד דדינו של בגד שמי כאילו הנגע בו בין לענין הסגר בין להחליט: וטעונה שריפה באחרונה. היינו המטלית וא"א לשרוף בראשונה שהרי צריכין לידע להבגד אם פשה אם לאו ומהני לבגד ולא למטלית (ר"ש פי"א מ"י כל זה): ח שנטלו מטלית. שהחליף מטלית מזה לזה ומזה לזה: באחד מהן. בשבגדים מחמת הנגע שנראה בבגד שורף המטלית שהוטלה ממנה על בגד אחר ול"ד לטולה מטלית מטהור למוסגר דמציל את המטלית כמבואר לעיל (בר"ש יש גמגום ליסנא ע"ש): הוא ומטליתו ישרף. כדקתני רישא מן המוסגר בטהור נראה נגע בבגד ראשון המוסגר שורף את המטלית. וה"נ הא שניהן מוסגרין וכי נראה נגע באחד מהן הוא ומטליתו שבבגד שני ישרף: כולם ישרפו. דהראשון ישרף מפני המטלית כי הא דרישא והשני ישרף דהתם תשמש בסימנין והכא היינו סימנים דהכא מוסגר הוא וכי חזר בו נגע ישרף: [כולם ישרפו שהרי הבגד שעמו ודאי דטעון שריפה שהרי בדין טולה מן המוסגר בטהור תשמש את הבגד בסימנים וכאן שהבגד הוא מוסגר טעון שריפה והבגד הב' הרי ממנה לוקח המטלית והוה כאילו חזר לבגד וטעון שריפה וכן המטלית ראשון שמחובר לבגד ראשון (ר"ש שם): ט חוטי קייטא. גרסינן (בפי"א משנה ז') והוא בגד של נשים שקורין קוטא א"נ בגד הקיץ: פספסים. כעין פס יד היוצא מהבגד וצבוע אינו מטמא אלא שפשיון הולך מלבן ללבן מבואר (שם) דטמא וקמשמע לן כאן דר' נחמיה פליג עד שיהא בלובן ג' על ג']: הליצין. חוטין: פקעת. הוא עץ שכורכין עליו החוטין המה מצטרפין זע"ז וקאמר החוטין שבאותו העץ מצטרפין [לנגע ולפשיון לשון הר"ש כשחולקין הנשים רוב מטוה שבפקעת מחלקות לחלקים וקושרת מהחוט עצמו או מאחר להבדיל בין החלקים והוא הליצין ובלע"ז קורין (ליצעס): שני דפי חלוק. כתונת שאינו מחובר בחיבור גמור לא כעין חלוק שלם במשנה תנא דאין מצטרפין בלא נתחבר בחבור גמור (עיין ר"ש פי"א מ"ט): בד"א. אחוטי פקעת קאי (ר"ש)]: קירום. שהן כלי האריגה [וכן בשבת (ק"ה) ובקירום ולא פצעו עדיין רק מחובר אבל כשנחלק לשנים והיינו פצעו וא"כ חיבר אינם חבור זה לזה והא דתנא מן המוסגר לטהור תשמש הבגד השני בסימנים אף שנתחבר ממ"א לא אתיא כר"נ דכאן (ר"ש פי"א מ"ט)]: אבל פצען תפרן. אע"פ שתפס ועשאן אחד אין מצטרפין דלאו תפירה מעליא היא: המסכת פרוסה. הוא השתי: [מקופלת. שנתקפל ונעשה אחד או שרצופים כחוטי הכרים והכסתות אז מצטרפין אבל בלא"ה אין השתי מצטרף (ר"ש שם): י עתיד לארוג. באותו השתי ולעשות בגד הוה חבור לבגד: גמר מלארוג. ונשאר שתי: אלא עד מקום שהוא עתיד לפצע. והיינו כשחותך האריג מן השתי משייר השתי עם האריג וזה הוא טמא. והיינו עתיד לפצע לחתוך (בר"ש מ"י): יא ועשאו שתי. שסתר האריגה קודם שהוזקק לשריפה: שתי ועשאו בגד יראה בתחלה. דהוה כנגע חדשה שנשתנה הבגד בשם: בנימין. היוצא מן הבגד: הסדין טהור. דלא בטל הסדין אגב הנימין: מן נימא לנימא. בשני ראשי הבגד דפשיון אפילו רחוק טמא והסדין שבאמצע בטל לגבייהו ובר"ש גרים הסדין טמא ולנוסחת הגר"א מתפרש דלא כר"ש: שורף את הבגד. בנגע שבו שורף אף הנימין אף שנפצעו בהבגד א"כ דבטל לגבי בגד]: יב שהכל מטמא במת אפילו אינו צמר ופשתים: ואין הכל מטמא בנגעים. אלא צמר ופשתים בלבד: [כל המטמאין במת (לנו"י). כגון צמר ופשתן ועור מטמא בנגעים אף שאינו טמא מדרס מ"מ כיון דטמא במת מטמא בנגעים ויש חומר במה שהכל מטמא במת אבל בנגעים רק צמר ופשתן ועור: חבורין לטומאת מת. כגון שני דפי חלוק שאינו מחובר שמבואר במשנה ח' שאין מצטרפין בנגעים א"כ לענין מגע דנוגע טמא (ר"ש פי"א מי"א) והגר"א מפרש חבורין כגון טומאה בנימין הבגד טמא משא"כ בנגעים דהסדין טהור: משא"כ בט"מ. שאין טומאה בהם וגם לא בשתי וערב כדנפקא לן בשבת (דף סד) (עיין ר"ש): יג בראש השני. מן הבגד הוה פשיון דאף ברחוק נקרא פשיון כגרים ובעור שהוא עבה אף מצד השני הוה פשיון]: טמא משום פשיון. כדתנן (פי"א ז) והרחיק כגרים: כדרכן. וא"צ לפשוט הקמט כמבואר (פי"א מי"א): חמת ותורמל נראין כדרכן (כן בר"ש): ראב"י אומר. דתנן (שם) הגום שנראה בו נגע ראב"י אומר עד שיראה בארוג ובמוכין. וקחשיב הכא כל הבגדים שיש להן מוכין: [הברסין וברדסין. מבואר סוף מס' כלאים דאינו טווי ואריג: והסגוסין. שק עבה: ובמוכין. המונח בתוך האריג (ער"ש שם): טהור. אף שנאמר הנגע דאין בגד עובדי כוכבים וצבוע מטמאה בנגעים: כהסגירו. טעון הסגר כיון שמוזקק לכך: פחותות מג' היה כו' טמא בלבד. אבל הפחותין טהור: כולם ישרפו. אף הפחותין כיון שבאו משיעור (ר"ש פי"א מי"ב)]:

סגירתא

בתחום עזה והיו קורין אותו חורבתא סגירתא. ר"ש (ג) בן יהודה אומר איש כפר עכו מקום היה בגליל (א) והיו מציינין אותו שהיו אומרים אבנים מנוגעות היה בו וירושלים (ב) אינה מטמאה בנגעים אמר רבי יהודה אני לא שמעתי אלא בבית המקדש בלבד: ב (ג) (ד) אין מודדין הימנה ולחלל (ג) [א] עגלה ערופה ואינה נעשית עיר הנדחת. רבי נתן אומר אף אין בה משום בן סורר ומורה שנא' (דברים כג) והוציאו אותו אל זקני עירו ואל שער מקומו פרט [ג] (ד) (ה) לידוע שהוא של ישראל אין מלינין בה את המת ואין צוברין בתוכה עצמות אדם ואין משכירין בתוכה בתים ואין נותנין בתוכה מקום לגר תושב ואין מקיימין בה קברות (ד) חוץ מקברי בית דוד וקבר חולדה הנביאה שהיו שם (ה) מימי הנביאים הראשונים. (ו) ואינה נטעת ונזרעת ונחרשת ואין מקיימין בה אילנות חוץ מגנת ורדין שהיה שם מימות הנביאים הראשונים. ואין מקיימין בה אשפתות משום טומאה ואין מוציאין הימנה זיזין וגזוזטראות לרשות הרבים מפני אהל הטומאה: ג (ה) בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין הרי אלו מטמאין בנגעים. בית העגיל העשוי (ז) כשובך אין מטמאין בנגעים (ו) דוגין נורגים [ג] ופנטניז אין מטמאין בנגעים בית שהוא בנוי על ארבע קורות אין מטמאין בנגעים על ארבעה עמודים מטמאים בנגעים. בית שהוא בנוי מלמטה סלע ולמעלה בנין מלמטה אבנים ומלמעלה לבנים מטמאין בנגעים. בית שבים (ח) אין מטמאין בנגעים.(ז) בית מצדו אחד עובד כוכבים וצדו אחד ישראל צדו אחד בארץ וצדו אחת בחוצה לארץ אין מטמאין בנגעים. הבית שבספינה אין מטמאין בנגעים: ד עצים כדי ליתן תחת השקוף רבי יהודה אומר כדי לעשות סנדל לאחורי השקוף: עפר כדי ליתן בין פצים לחבירו ובין אבן לחברתה וכמה הוא שיעור אבנים משוי שנים דברי רבי [ד] שמעון בן אלעזר: ה היציע והאבום והמגירה אין מטמאין בנגעים ואין מצטרפין עם הנגעים ואין הנגע פושה לתוכו וכשהוא נותץ את הבית אין [ס] (ט) אותו: העצים והאבנים והעפר מטמאין (י) בנגעים ומצטרפין עם הנגעים והנגע פושה לתוכן וכשהן נותצין את הבית נותצין עמו: ו כיצד ראיית הנגע (יא) ספק יש בו כשני גריסין ספק אין בו ספק ירקרק שבירוקין ואדמדם שבאדומים(יב) היה בא אצל כהן ואמר לו בני צא ופשפש בעצמך וחוזר בך (ח)שאין הנגעים באין אלא על לשון הרע (יג) ואין הצרעת באה אלא על גסי הרוח ואין המקום דן את האדם אלא [ו] בדתן הרי הן באין על ביתו חזר בו טעון חליצה ואם לאו טעון נתיצה (יד): הרי הן באין על בגדיו וחזר בו טעון קריעה ואם לא טעון שריפה (טו): הרי הן באין על גופו וחוזר בו חוזר ואם לאו (ויקרא יג) בדד ישב מחוץ למחנה מושבו. ר"ש בן אלעזר אומר משום רבי מאיר אף על גסות הרוח נגעין באין שכן מצינו בעזיהו: ז (טז) היה קולף את העפר שבין אבן לחברתה ונראה לתוך הבית. (יז) רבי יוסי ברבי יהודה אומר מקרקע הבית היה נוטל את העפר שלש אצבעות שנאמר (ויקרא טו) ואת הבית יקציע מבית סביב [ז] רבי יוסי ברבי יהודה אומר משום רבי [ח] אליעזר הכיהה בשני והולך לו קלפו וטעון צפורין: בית שנראה נגע במזרחו (יח) חצצו ונראה במערבו נדון כבית אחד. חצצו ונראה במזרחו חזר ונראה במערבו נדון כשני בתים. נראה נגע בין נסר לכותל ובין יריעה לקורות אין נזקק לו. סלקו הרי הוא (יח) כקמוט שנפשט וכבית סתרים שנתגלה: ח (ט) חומר בחליצה מבנתיצה ובנתיצה מבחליצה (יט) בחליצה אבן שבזוית בזמן שהוא חולץ חולץ את כולה בזמן שהוא נותץ [ט][נותץ] שלו ומניח את של חבירו. (כ) בנתיצה נותץ את האבנים שיש בהן נגע ואת האבנים שאין בהן נגע ובחליצה אינו חולץ אלא אבנים שיש בהן נגע (כא) הא מפני שיש בחליצה שאין בנתיצה ויש בנתיצה שאינה בחליצה צריך לומר [י] בחליצה נותץ וצריך לומר בנתיצה: אלו ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאות על גבי אבן מסמא ומשתלחות חוץ לכל עיר למקום טמא ואע"פ (כב) שאין שם מקום טמא מקומן טמא: בית המוסגר שנשרו ממנו אבנים [כ] (כג) שהורות שני בתים מוסגרין שנטל אבן מזה ובנה בזה ונראה נגע באחת מהן היא טמאה בלבד ורבי אלעזר בר' שמעון אומר אבנים כמטלית:

פרק שביעי

א הבא כולו נגע יסגיר עמד בו שבוע אחד נותן לו שבוע שני עמד בו שני שבועות או (א) שנכנס ופשה [ג] בתוך שבוע הרי זו חולץ את כולו נגע (ג) בסוף שבוע פרחה בכולו הרי זה חולץ בכולן אין מחייבים אותו לבנות אחר תחתיו ולא עוד אלא אפילו נראה בו נגע ברוח אחת הרי חולץ אותה הרוח ואין מחייבים אותו לבנות אחרת תחתיה אם בנאו ואח"כ נראה (ג) נגע יראה כתחלה אין הבית ניתץ אלא החוזר אחר חליצה בלבד: ב בית הנתוץ מציל על העצים ועל האבנים ועל העפר שהביא לו משבנאו [מ] (ד) אינו מציל לא על העצים ולא על האבנים ולא על העפר שבנאו עמו רבי יהודה אומר מלבן הבנוי על גביו נותץ עמו אבניו עציו ועפריו מטמאין ר'

הגהות הגר"א

(ג) ר"ש איש כפר עכו אומר: (ד) בלבד ואינה מביאה עגלה ערופה ואין מודדין ממנה לחלל ואינה נעשית וכו' ר"נ אומר אף אין נעשה בה בן סורר: (ס) פרט לירושלים שהיא של כל ישראל: (ה) מימות נביאים: (ו) הראשונים ואין מקיימין בה אשפתות ואין עושין בה גנות ופרדסים חוץ מגנות ורדים שהיה שם מימות נביאים הראשונים ואין עושין בה כבשונות ואין מוציאין ממנה זיזין וגזוטראות לרה"ר בהכנ"ס: (ז) כשובך דיגין טריגין ופנטיגין: (ח) תי' אין ל"ג: (ט) אין נתיצין עמו: (י) מטמאין ומצטרפין: (יא) בא אצל כהן ואמר כנגע נראה לי בבית ספק יש בו כשני: (יב) שבאדומים ספק אינו טהור ואומר לו הכהן בני צא: (יג) לשה"ר ואין המקום דן את האדם אלא בהתראה חזר בו: (יד) ואח"כ באין על בגדיו חזר בו: (טו) אח"כ באין על גופו חזר בו נטהר ואם לאו: (טז) עפר שבין אבן לחברתה: (יז) הבית היה קולף עמו ר"י ברי"א אף: (יח) וחצצו וחזר ונראה במערבה: (יח) כקמט: (יט) חומר בחליצה: (כ) חומר בנתיצה כו' ואת שאין בהן נגע: (כא) בהן נגע אלו ואלו מטמאין במגע ובמשא ואין מטמאין באבן: (כב) ואע"פ שפונה משם אבנים מקומן טמא: (כג) אבנים טהורות: פ"ז (א) או שכנס ופשה בסוף שבוע: (ב) נגע כשני גריסין בסוף שבוע ופרח בכולו ה"ז חולץ את כולו אין: (ג) בו נגע יראה כתחלה: (ד) ואין מציל:

באור הגר"א

הוא הרגוש של נגע. פי' וסבר דיכול להיות: רשב"א משום איש כפר עכו מקום היה בגליל שהיו מציינין אותו. פי' מפני הטומאה ומפרש מה היא הטומאה: שהיו אומרים אבנים מנוגעות היה שם. פי' אלמא היה נגעי בתים: ירושלים אינה מטמאה בנגעים. פי' דכתיב בבית ארץ אחוזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים: אלא בבהמ"ק.פי' דסבר נתחלקה: הימנה ולחלל להביא עגלה ערופה.פי' שאפילו יהיה קרובה אין מביאין עליה ע"ע: אף אין בה משום בן סורר ומורה.פי' שאם היה בירושלים בן סורר ומורה אינו נסקל כדמפרש טעמא: ואין מקיימין בה אילנות חוץ מגינת וורדין כו' ואין מקיימין בה אשפתות מפני הטומאה. פי' שהאשפה מגדל שרצים ומרבה הטומאה: בהכ"נ ובית השותפין ובית האשה אלו מטמאין בנגעים. פי' דה"א מדכתב ובא אשר לו הבית לו ולא לה לכן קמ"ל דאפ"ה מטמאין: [בהכ"נ וכו'. אע"פ שירושלים אינה מטמאה אבל בתי כנסיות שבא"י ובית האשה ובית השותפין מטמאה והיינו טעמא משום דמאי לזכוניהו. מכנו הג"מ ר"א ז"ל]: בית העגול העשוי כשובך אינו מטמאין בנגעים. פי' מדכתיב בפ' קירות משמע שצריך שיהא לו ד' דפנות ולהכי העגול אינו מטמא בנגעים והיינו טעמא טריגין פנטיגין שאין מטמאין בנגעים. ופי' טריגין היינו של ב' דפנות וטריגין היינו שלש ופנטיגין היינו חמש: על ד' קורות אין מטמאין. פי' שצריך שיהא מחובר בארץ: על ד' עמודים. פי' שהעמודים עומדים בבית בקרן זויות א"כ מחובר הוא בד' העמודים לארץ לפיכך מטמא בנגעים: מלמטה סלע. פי' הוא קרקע בתולה שאינו מטמא בנגעים: ולמעלה בנין. פי' היינו של אבנים שמטמאין בנגעים: ולמעלה לבנים. פי' שאין הלבנים מטמאין בנגעים אפ"ה בנגעים. [illegible]

[illegible]

פי' שיש חלוק בין אם חזר הנגע לבית או למה שבנה בו דהיינו אם חזר למה שבנה בו שניהם יתוצו כמו במטלית:

פרק ז הבא כולו נגע. פי' גבי בתים יסגירו: עמד בו שני שבועות או שנכנס ופשה בסוף שבוע ראשון. פי' דהיינו שפשה אלא א א שיפשה אלא א"כ כינס תחלה שהרי היה מתחלה הנגע על כולה לכך אמר שנכנס ופשה: הרי זה חולץ את כולו. פי' דהרי צריך לחלוץ מקום הנגע והנגע הוא בכולו לכך צריך לחלוץ את כולו: ואין מחייבין אותו לבנות אחר. פי' ולהסגיר שאינו חייב לבנות ולהסגיר אלא כשהנגע על שתי אבנים שאינו חולץ אלא שתים או צריך ליקח אבנים אחרות ולהושיבן במקומו אבל כשהנגע בכל הבית שחולץ את כולו אין מחייבין אותו לבנות: ואם בנה ואח"כ נראה בו נגע. פי' אפילו אם היה הנגע ברוח אחת וחולץ את כל הרוח שאין מחייבין אותו לבנות קמ"ל אפילו כשבנה אינו צריך להסגיר שאפילו יראה בו נגע הוי כמו שיראה בתחלה דהוי כתחלת הנגע ולא כמו החוזר: מלבן. פי' היינו העמודים של עץ שאלל המלוות דקתני במתני' שאינו

אור הגנוז

[א] ואין מביאין ממנה: [ב] לירושלים: [ג] ופנטגין: [ד] ר' שמעון בן אלעזר אומר היציע: [ס] נותצין עמו: [ו] ברתיון: [ז] וכן היה: [ח] אלעזר: [ט] נותץ את: [י] צ"ל בנתיצה אלו והשאר ליתא: [כ] טהורות:
פ"ז [ג] בסוף: [מ] אבל:

מצפה שמואל

(א) שהיו מציינין. עי' ר"ש פ"ה דמעשר שני וביר' שם: (ב) אינה מטמאה. מגילה כו.: (ג) אין מודדין. עי' ב"ק דף פ"ב. וירו' שם: (ד) חוץ מקברי בית דוד. עי' תשובת מהרי"ט ח"ב סי' ל"ז. ועי' כפ"א דב"ב מ"ש שם: (ה) בהכ"נ. יומא יא: (ו) דיגון. נזיר מ: וב"ב קסד: ותוס' שם: (ז) בית שצדו אחד. מיי' פי"ד ה"ג: (ח) אלא על לה"ר. עי' ערכין טז. ושם: דמחובר על ז' דברים וחשיב לה"ר וגסות. ועי' רי"ף ורא"ש פ"ב דשבת: (ט) חומר בחליצה אבן שבזוית כו'. חולין קכח: ומבעיא לן אם אי הוי הך אבן יד לחברתה:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א [סגירתא. שהיא מן המוסגר: מציינין. לידע מקום טומאה: אינה מטמאה. דכתיב בבית ארץ אחוזתכם וירושלים לא נתחלקה לשבטים: בית המקדש. דכל ישראל יש להן חלק בו אבל ירושלים נתחלקה וכס' בני העיר מפרשינן לר"י מקום מקודש בלבד דבהכ"נ נמי אינה מטמאה בנגעים שהיא לכל ישראל ותלי בו: ב ואין מודדין ממנה לחלל. אם נמצא הרוג סמוך לירושלים לא ימדדו לירושלים לפטור שארי עיירות אלא מודדין לעיר הכרוב [illegible]

ו כיצד ראיית הנגע. מבואר (פי"ב מ"ס) שאומר כנגע וכנוסחת הגר"א: ספק יש בו כשני גריסין. בשתי אבנים דכתיב והנה הנגע בקירות הבית. קיר שהוא בקירות והוא בקרן זויות ובכל קיר כגריס: ספק אין בו. ב' גריסין: ספק ירקרק. ספק יש בו ירקרק. שאירע בו ספק דטהור הוא דעד שלא נזקק לטומאה טהור: ואומר לו הכהן בני לא ופשפש במעשיך. כי שמא עתה אירע לו ספק ובשלא יהרהר בתשובה יהיה ודאי: נגעים. הוא נגעי בגדים: [illegible]

[א] (ס) ר' אלעזר [נ] אומר במשהן. שריפתן מטמאים [נ] מביאה ור"ש מטהר : ג (א) המאהיל ידיו על האבן המנוגעת בין מלמעלה ובין מלמטה טהור ורבי שמעון מטמא. ככר תרומה לכרוך בסיב או בנייר ונתנו על גבי אבן המנוגעת בין מלמעלה בין מלמטה טהור ור"ש מטמא : המכניס ידו לבית המנוגע ונגע בו מבפנים רבי מטמא ורבי אלעזר בר"ש מטהר עד [ו] שיכניסה ראשו [ג] לתוכו. וכן היה רבי יהושע בן קרחה מטהר משום רבי אלעזר בן עזריה: ד בית המוסגר (ז) מטמא מתוכו והמוחלט מאחוריו ומתוכו וזה וזה מטהר בביאה ואבנים שיש בהן נגע (ב) מטמאות מאחוריהן: ה בית שהוא מיסך על גבי בית המנוגע ואילן שהוא מיסך (ח) על גבי בית המנוגע נכנס לחיצון טהור ור' אליעזר אומר כזית ממנו מטמא בביאה כולו [ד] אין הוא מטמא בביאה: הטמא עובר תחת האילן והטהור [ס] עומד תחת האילן טהור (ג) טמא עובר תחת האילן (ג) וטהור עובר אם עמד טמא אבן מנוגעת טהור חורו אבנים מנוגעות תחת האילן טהור והותצו טמא שנאמר (ויקרא יג) מושבו טמא : ו (ד) טלית טמאה שיש בה שלש על שלש ואין (ט) כזית והכניס רובה לבית טהורה טמאתו ורבי נחמיה מטהר עד שיכניס את כולה וטהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא נטמאה ורבי נחמיה מטהר עד שיכניס את רובה וטמאה שהכניס ממנה אפילו כזית לבית טהור טמאתו : ז המכניס ראשו ורובו לבית המנוגע טמאה. כלי חרס שהכניס אוירו לבית המנוגע טמא. הספסלין והקתדראות שהכניס רובן לבית המנוגע טמאים : ח מי שנכנס לבית המנוגע (י) (ה) כליו מקופלין ומונחים על כתפו וסנדליו וטבעותיו בקומצו הוא והן טמאין מיד (יא) שאם מלובש בהן טהור עד שישהא בכדי אכילת פרס. היה עומד בפנים ופשט ידו לחוץ ונתן לו חבירו סנדלו וטבעותיו בקומצו (יב) הוא והן טמאים מיד שאם מלובש בהן טהור עד שישהא בכדי אכילת פרס. היה עומד בחוץ וסנדליו ברגליו (יג) וטבעתו באצבעו ופשטן לפנים (יד) טמאה (טו) וחכמים אומרים עד שישהא בכדי אכילת פרס. [ו] אמר לו לר' יהודה (טז) בזמן שאין כל גופו טמא את מה שעליו כדי שישהא כדי אכילת פרס אמר לו רבי יהודה מצינו שיפה כח הטמא להציל מכח הטהור (יז) להציל: ט ישראל מקבלין טומאה ומצילין בגדים בבית המנוגע. (י) והבהמה והעובדי כוכבים אין מקבלין טומאה ואין מצילין בגדים בבית המנוגע: י וכמה הוא פרס חצי ככר משלש לקב (ו) ושלשה שעורין היה רבי שמעון אומר בה (ז) שתי ידות מזון שתי סעודות שאמרו חכמים [ז] בערוב רביעי נקרא חצי פרס לפסול את הגויה חציו נקרא פרס לאכול בבית המנוגע מסב ואוכלה בלפתן בבינונית של כל אדם : יא מצורע שנכנס לבית כל הכלים ששם הרי אלו טמאין מיד אמר רבי יהודה : בד"א בזמן שנכנס ברשות (יח) לא נכנס ברשות כל הכלים ששם טהורים עד שישהה כדי הדלקת הנר. (יט) נכנס לבית הכנסת (ח) עושין לו מחיצה נכנס ראשון ויוצא אחרון : כלים התלוין בכותל למעלה מעשרה טפחים טהורין דברי רבי [ח] מאיר ר' שמעון אומר למעלה [ט] (כ) אמות רבי יוסי ברבי יהודה אומר כלים הטמונין בקרקע הבית למטה משלש אצבעות טהורין. רבי יהודה אומר השידה ותיבה ומגדל שבבית המנוגע אע"פ שהן [י] (כא) מגולין כלים שבתוכן טהורים : יב (כב) כל המציל בצמיד פתיל שבאהל המת מציל (כג) בצמיד שבבית המנוגע : [כ] כל המציל מכוסה באהל המת (כד) מציל בצמיד פתיל בבית המנוגע. כל המציל מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע ובית המנוגע כאהל המת דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע וכל המציל מכוסה באהל המת אפילו מגולה בבית המנוגע טהורה. רבי שמעון אומר כל המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל בצמיד פתיל בבית המנוגע וכל המציל מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע : יג חומר באדם (כה) שאין בבגדים ובבגדים שאין באדם שהאדם סימן טומאה מתחלה לטמא במחיה [ל] לטמא בארבע מראות זו על גבי זו וחייב קרבן וטעון צפורן מה שאין כן בבגדים : יד חומר בבגדים שהעומד (כו) שני שבועות בבגדים [מ] והפסיון והרחוק בבגדים [מ] טמאין והפורח בבגדים טמאין (כ) ומשתלח לכל עיר ואדם אין משתלח אלא חוץ לעיירות המוקפות חומה ואין להן טהרה מטומאתן : הלוקח בגד מן הנכרי יראה כתחלה מה שאין כן באדם : טו חומר באדם שאין בבתים ובבתים שאין באדם שבאדם סימן טומאה לטמא (כז) בתחלה ולטמא [נ] בארבע מראות זו על גבי זו (כח) ומטמא שהעומד שלשה שבועות בבתים טמא והפסיון והרחוק בבתים טמא (י) והפורח בבתים טמא (כ) ומשתלח חוץ לכל עיר ואדם אין משתלח [ס] חוץ לעיירות המוקפות חומה ואין להן טהרה מטומאתן : הלוקח בית מן הנכרי יראה כתחלה מה שאין כן באדם: טז חומר בבגדים שאין בבתים ובבתים שאין בבגדים (כט) שהעומד שני שבועות בבגדים טמא והפושה בבגדים ישרף מיד ומטמא בבגדים מטמא בשתי וערב מה שאין כן בבתים: חומר בבתים שבבתים נזקקה להן [ע] שלשה שבועות ומטמא צבועין וטעונין צפורן מה שאין כן בבגדים :

פרק שמיני

א אין מצורע מטהר מצורע אחר אבל נשאל הוא על הטומאה ועל הטהרה (א) של עצמו והכל כשרין לטהר את המצורע ואפילו [פ] (ג) טמא מת וכשם שמצוה לטהרן כך מצוה לטמאן. וכהן שטמא מצוה

הגהות הגר"א

(ס) מטמאין בכזית ר"א בן חסמא אומר במה שהן עפר שריפתן מטמאין בביאה:(ו) שיכנים ראשו ורובו לתוכו:(ז) טמא מתוכו כו' מטמא בביאה:(ח) על בית המנוגע כו' טהור אר"א אבן אחת ממנו מטמא בביאה כולו אינו מטמא בביאה טמא עומד תחת האילן וטהור עובר כו' טמא טהור עומד תחת האילן וטמא עובר טהור ואם עמד טמא וכן באבן המנוגעת הטהור עומד ונזרקו אבנים מנוגעות תחת האילן טהור ואם נחו טמא: (ט) בו: (י) וכליו: (יא) ואם הוא מלובש בהן טהורים:(יב) והכניסן הוא והן טמאין מיד ואם היה מלובש בהן טהורין: (יג) וטבעותיו באצבעותיו: (יד) מיד: (טו) ר"י מה אם בזמן שכל גופו כו' עד שישהה בכדי אכילת פרס בזמן שאין כל גופו טמא אינו דין שלא יטמא מה שעליו עד שישהה בכדי אכ"פ אמר להן ר"י : (טז) תיבת להציל ל"ג : (יז) מיסב ואוכל בלפתן באכילה בינונית של כל אדם ושלשה שעורין היה ר"א אומר בו שתי ידות ממנו כמזון שתי סעודות לערוב חציו נקרא פרס לאכול בבית המנוגע וחצי ממנו נקרא חצי פרס לפסול את הגויה מצורע:(יח) אבל נכנס שלא ברשות: (יט) הדלקת הנר כלים כו' והשאר ל"ג : (כ) מר' אמות : (כא) שהן מכוסין כלים שבתוכן טמאים : (כב) חבור והדות שבבית המנוגע אע"פ שמגולין כלים שבתוכן טהורים ר"י אומר כל : (כג) מציל מכוסה בבית המנוגע וכל : (כד) המת אפילו מגולה בבית המנוגע טהור. רמ"א בית המנוגע כאהל המת המציל בצמיד פתיל באהל המת מציל בצ"פ בבית המנוגע וכל המציל מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע חומר : (כה) מה שאין בבגדים וחומר בבגדים מה שאין באדם חומר באדם שבאדם סימני טומאה לטמא בשער לבן ובמחיה ולטמא בתחלה ולטמא בד' מראות זו ע"ג זו ולטמא בפיתוך וחייב קרבן : (כו) בב' שבועות בבגדים טמאים והפסיון הרחוק בבגדים כו' ומשתלחין מכל עיר ואדם אלא חוץ לעיירות: (כז) לטמא בשער לבן ובמחיה ומטמא בתחלה: (כח) ולטמא בפיתוך ומטמא בכגרים ומטמא בארץ ובחו"ל וחייב בקרבן משא"כ בבתים חומר בבתים שהעומד ב' שבועות בבתים טמא והפסיון הרחוק בבתים טמא והפורח בבתים טמא כו' ואדם אלא חוץ לעיירות חומה:(כט) חומר בבגדים שהעומד ב' שבועות בבגדים ישרף והפושה בראשון ישרף מיד ומטמא כגרים ומטמא בשתי וערב משא"כ : פ"ח (א) ועל הטהרה הכל : (ג) ואפילו זב ואפי' ט"מ :

באור הגר"א

שאינו ניתצין עמו מפרש הכא דהיינו דווקא שבנאו אחר שבנה את הבית אבל כשבנה את הבית נתצין עמו : נתיצתן. פי' העפר שבבר ניתץ מטמא בביאה כמו אבן המנוגע : המאהיל ידיו על האבן כו' טהור. פי' דאין אבן מנוגע מטמא אלא כשדבר אחר מאהיל על שניהם והיינו ביאה אבל אם הוא מאהיל על האבן מנוגע או האבן המנוגע מאהיל עליו טהור : ור"ש מטמא. פי' דסבר דאבן מנוגע מטמא בכל אוהלים כמו מת : בכר תרומה כרוך בסיב או בנייר. פי' דבר שאינו מקבל טומאה ומפסיק בין האבן המנוגע לככר תרומה : טהורה. פי' דכיון דאבן המנוגע מונח באויר א"כ לא נטמא הככר מחמת ביאה וגם בנגעה לא נטמא שהרי הנייר מפסיק : ור"ש מטמא. פי' דר"ש לטעמיה דסבר דאבן מנוגע מטמא באהל ולכך הככר טמא משום אהל ואין הנייר מציל כמו שלא היה מציל אם היה מאהיל על המת דטומאה בוקעת ועולה ה"ה באבן מנוגע לר"ש : המכניס ידו בבית המנוגע ולא נגע בו מבפנים. פי' דאילו נגע היה טמא אפילו גופו דהא אפילו מוסגר מטמא מתוכו : ר' מטמא. פי' ידו לבד ולא גופו נמי וגזירה דרבנן היא דסבר דגזרינן ידו אטו גופו כלומר אי נימא כשהכניס ידיו הידים טהורות אתיא למימר כשהכניס גופו טהור לכך גזרו רבנן : ואבנים שיש בהן נגע מטמאין מאחוריהן. פי' אפילו הם כמוסגר מטמאין אם נגע באותן אבן אפילו מאחוריו : בית שהוא מסך ע"ג בית המנוגע. פי' דהיינו בית קטן בבית גדול ויש נגע בקטן : וכן אילן שהוא מיסך ע"ג בית המנוגע הנכנס לחיצון טהור. פי' וכן אם נכנס תחת האילן נמי טהור דלא אוי כמו אבן המנוגע בתוך הבית אלא שהאהל מפסיק ותשיב ליה אהל: בח הטמא. פי' יפה כח הטמא להציל כמו שמפרש והזיל ישראל מקבלין טומאה ומצילין אבל הבהמה והעובד כוכבים אין מקבלין טומאה ואין מצילין כמ"ש בתו"כ וכבס בגדיו כל המטמא בגדים מציל בגדים: לבטה מג' אצבעות. ריב"י לטעמיה דמצריך נמי לקלוף מקרקע הבית ג' אצבעות: לטמא בתחלה. דבמחיה ושער לבן מחליטו בתחלה אבל בגדים אין מחליטים בתחלה לעולם אלא בסוף שבוע ופסיון. ליטמא במחיה אם נשאר באמצע הנגע כעדשה בשר חי שלא נתכסה נגע משא"כ בבגדים שאם נתגלה מן הנגע כעדשה בבגד לא הוי סימן טומאה והא דלא חשיב שער לבן משום דלא שייך בבגד: ומשתלח לכל עיר דהאי תנא סבר דאיתקיש לבית וגבי בית כתיב והשליכו אתהן אל מחוץ לעיר ואמרו בת"כ אתהן מחוץ לכל עיר ולא אדם חוץ לכל עיר : ומטמאין לטוען אבל נגד ב[גדים] אין מטמאין אלא לבנים : וטעונין ציפורן. משא"כ בבגדים דממעט לאו כת"כ מדכתיב זאת כ"ז מכו הג"מ ר"א ז"ל] : פרק ח וכהן שטמא. פי' אותו כהן עצמו שטימא מצוה לטהר :

אור הגנוז

[א] בכשרץ: [ב] חסמא: [ב] בביאה: [ג] ורובו: [ד] דין הוא: [ס] עומד טמא הטהור עומד תחת האילן והטמא עובר טהור אם עמד טמא. אבן מנוגעת וכו' : [ו] א"ל לר' יהודה בזמן שכל גופו טמא לא טימא את זה שעליו עד שישהה כדי אכילת פרס בזמן שאין כל גופו לא יטמא מה שעליו עד שישהו כדי אכילת פרס א"ל ר"י מצינו וכו' : [ז] בערובי תחומין : [ח] יהודה : [ט] מארבע : [י] מכוסין כלים שבתוכן טמאים הבור והדות שבבית המנוגע אע"פ שנעולין כלים שבתוכן טהורין : [כ] בבא דכל המציל מכוסה באהל המת מציל בצמיד פתיל בבית המנוגע ליתא בכ"י : [ל] לטמא בפיתוך: [מ] טמא : [מ] טמא וכו' וטמא בבגדים : [נ] במחיה וליטמא בפתוך וליטמא בד' מראות זע"ג זו ומטמא בבגדים ומטמא בארץ ובחו"ל משא"כ בבתים חומר בבתים שהעומד וכו' : [ס] אלא : [ע] טומאה : פ"ח [פ] זב ואפי' טמא מת :

מצפה שמואל

(א) המאהיל ידיו. מיי' פי"ז הי"ג : (ב) מטמאות מאחוריהם. מיי' פט"ז ה"ב ועי' יבמות קג: : (ג) טמא עובר. קדושין לג: : (ד) טלית טמאה. מיי' פי"ג הי"ד כל זה : (ה) וכליו מקופלים. סוכה ה: : (ו) והבהמה והעובדי כוכבים. עי' ב"ב כ. לענין תלייה באהל ועי' מיי' פט"ז ה"ז מטומאת צרעת : (ז) שתי ידות. עירובין פב: במשנה ועי' יבמ' שם פ"א ה"ב : (ח) עושין לו מחיצה. עי' ר"ש ועי' השגות הראב"ד ספי"י מהל' טומ"צ וכ"מ שם : (ט) ומשתלח לכל עיר. עי' מיי' פי"ד הט"ו. ועי' ס"א דכלים : (י) והפורח. מיי' פי"א ה"ו וכ"מ : (כ) ומשתלח חוץ לכל עיר. מיי' פט"ז ה"א :

זר זהב ומנחת בכורים

מחוברין אין נתצין עמו כמבואר במשנה (י"ג ג') : מטמאין בכזית. כמת שנאמר במצורע אל נא תהי כמת : שהן. דיליף מאברים של מת דאברים אין להם שיעור בפ"ק דאהלות : עפר שריפתן. אף אחר שנשרפו ונעשו מגוותן מ"מ טמא כאהל המת. ור"ש פליג : ג מלמטה. שהאבן מאהיל על גביו טהור דאין טומאת אהל במצורע אלא מטמא בבא לבית מטעם ביאה : בסיב. וליכא נטיעה רק מחמת האהל אינו טמא ור"ש לטעמיה : ונגע בו. במוסגר שאינו אלא מטעם ביאה ולכן ר"א בר"ש מטהר דביאה הוא בראשו ורובו : ד מתוכו. בביאה כדכתיב והבא אל הבית : מאחוריו. דכתיב צרעת ממארת טמא להוסיף טומאה על טומאתו אף בחוץ : ה מיסך כמו סכך והוא אהל כגון בית בתוך בית: לחיצון. או תחת האילן טהור : כזית ממנו. (כנו"י) כמת ואינו ר"א דלעיל דאמר במשהו וכאן הרי כולו תחת האילן או הבית הטהור (פי"ג מ"ו ע"ש בר"ש ובמשנה) : טהור. ה"ס הטהור עומד כמבואר במ"ד דעיקר תלוי בעמידת טמא : וטהור עובר. בכא יתירה היא ולפי נוסח הגר"א כן הוא במשנה : ואם עמד טמא. דעיקר תלוי בעמידת הטמא כדילפינן מחוץ למחנה מושבו ומבואר בקדושין (לג) : אבן. ה"ג לה וכן באבן וכו' כנוסחת הגר"א וכן בר"ש מ"ז ובסיפא גרס הותצו (בנו"י) והיינו כמו נחו]: ונזרקו אבנים מנוגעות תחת האילן . ועבר להלן מן האילן : טהור. שהרי לא נחו תחת האילן אלא נזרקו דרך העברה מתחתיו ולהלן : ואם נחו. תחת האילן : [מושבו. שעומד במקום אחד והיינו מחוץ למחנה מושבו טמא הוא וברישא מיירי דלא נחו תחת האילן רק מעבר האילן והלאה (ער"ש פי"ג מ"ז)] : ו טלית טמאה כו'. בטלית טמאה אם הכניס ממנה כזית אע"פ שאין בה רוב ולא שלש על שלש או הכניס רוב אע"פ שאין בה כזית ולא שלש על שלש טמאה. כדקתני הכא טלית טמאה שיש בה שלש על שלש פי' בכל הבגד ואין בה כזית והכניס רובה כו' : [טלית טמאה. הנה כללא בזה בטלית טמאה ודאי מטמא בביאה בכזית ובג' על ג' שנכנס ואין בו כזית בכל הבגד לרבנן ברובו ולר"נ בכולו] ובבגד גדול אם הכניס שלש על שלש אע"פ שאין בו כניסה כזית ולא רוב טמא ובטהורה אם הכניס שלש על שלש עע"פ שאינו רוב הבגד כגון שהוא בגד גדול טמא כדקתני הכא . וטהורה שהכניס ממנה שלש על שלש לבית טמא נטמאת : ור' נחמיה מטהר עד שיכנס את רובו . מכלל דלרבנן אע"פ שלא הכניס את רוב הבגד אע"פ שאין בה ג' על ג' שהיא בגד קטן טמא : ובין שלש על שלש ובין רוב הבגד אע"פ שאין בה כזית טמא. אבל אם אין בה לא רוב הבגד ולא שלש על שלש אף על פי שיש בה כזית טהורה : (עי' מ"מ ובר"ש שם פי"ג) : ז ראשו ורובו. מטעם ביאה : אוירו. שאינו טמא אלא מאויר : ח מי שנכנס. כללא הוא דמלבוש בעינן שישהא בכדי א"פ אבל כלים בעלמא טמאין מיד ונפקא לן מקרא (בר"מ פט"ז ובר"ש שם) : מקופלים. שאינו מלבוש טהור והמלבושים טמאים מיד כיון שראשו ורובו בפנים : שכל גופו טמא. שהוא בפנים ור"י ס"ל דכיון שהוא עומד בחוץ לא חשיב כמלבוש וטמא מיד : ט ומצילין בגדים. שאם מלובש אף שהוא טמא מ"מ הבגדים בעינן שהייה משא"כ עובדי כוכבים שאינם נטמאין הבגדים טמאין מיד א"כ ה"ה עומד בחוץ כיון שהיה אינו טמא הבגדים טמאים מיד (ר"ש פי"ג מ"י) : י משלש לקב . וקב הוא כ"ד ביצים א"כ שלש הוא שמונה ביצים ותני ככר ד' בצים : באכילה בינונית. לא מהר ולא מתון : אומר בו . בהככר יש שלשה שעורין : שתי ידות . שני חלקים מככר זו הוא מזון שתי סעודות להניח ערובי תהומין ומבואר בעירובין (דף פ.) רביעית מהככר לפסול הגויה באכל אוכלין טמאין דמה"ת אינו נטמא הגוף דאין ראשון מטמא אדם וטומאת גויה דרבנן : יא מיד . בלא שהייה כמבואר במי"ח] : בד"א בזמן שנכנס ברשות דמושבו כתיב וברשות קרינן בי' מושבו מיד אבל שלא ברשות לא איקרי מושב עד שישהא כדי הדלקת הנר : [לא נכנס ברשות גרסינן . דכיון שלא ברשות נכנס לא קרינן מושבו רק בשהא כדי הדלקת הנר ולא אפקיה מביתיה ברשות הוא : עושין לו מחיצה. שלא יטמא בהיותו יחד עם הטהורין ולכן כשרוצה לכנס נכנס ראשון ויצא אחרון שכשילא מן המחיצה לא יהיו יחד עם הטהורים] : ר' יוסי בר"י אומר כלים הטמונים בקרקע הבית למטה משלש אצבעות . ר' יוסי בר"י לטעמיה דאמר (לעיל פ"ו) אף מקרקע . הבית היה נוטל את העפר ג' אצבעות . לכך הכלים הטמונים למטה מג' אצבעות טהורין אבל למעלה מג' אצבעות טמאים דכבית חשיבא : [ר"י בר"י כו' טהורין . דהוא כרשות לעצמו ובאהל אינו מטמא למטה מג' אצבעות אבל למעלה טמא דלטעמיה לעיל (פ"ו ה"ז) דאף קרקע טמא עד ג' אצבעות : אע"פ שהן מכוסין כו' טמאין גרסינן דלמיד פתיל בעינן. וכן בר"ש פי"ג מי"ב וגרס שם רבי אומר דס"ל בעירובין (דף ל) דאהל זרוק לאו שמיה אהל ולא הוה מגולה לטהר : ב הבור והדות שבבית המנוגע. אע"פ שהן מגולים כלים שבתוכה טהורים. ה"ג הר"ש רבי אומר השידה כו' דס"ל דבעי צ"פ בבית המנוגע כמו באהל המת כר"מ לקמן לכן ברישא (שידה טמא ולענין מכוסה באהל המת ס"ל כר"י דאפי' מגולה בבית המנוגע טהור) (ר"ש פי"ג מי"ב) : כל המציל. מכוסה באהל המת מציל מכוסה בבית המנוגע דבית המנוגע כאהל המת וכן בר"ש ומכוסה באהל המת הוא שמציל כסוי עם דפנות אהלים כגון מת בבור מכוסה אבל בכלי צ"פ בעינן. ובית המנוגע באהל המת לענין כלים שטמא אפי' עד הקורות כמבואר במשנה ומכוסה אף בכלי סגי בכסוי ובבור אף מגולה. ר"ש (לנו"י) ס"ל כר"מ אלא שלא סיים בזה דבית המנוגע כאהל המת היינו הכלים דס"ל דאינו טמא אלא עד ד' אמות (ר"ש פי"ג מי"ב ומבואר היטב) : יג חומר באדם. מצורע : ה"ג ולטמא בפתוך ולטמא בד' וכו'. וה"ס לטמא בתחלה דמחיה ושער לבן הוה ס"ט בתחלה להחליט אבל בגדים לעולם אין מחליטין תחלה] : ולטמא במחיה. שתגלות בשר חי כעדשה בנגע הוה ס"ט משא"כ בבג. יש אם נתגלה באמצע הנגע אינו ס"ט [ולא חשיב גם שער לבן דלא שייך בבגדים] : ולטמא בתחלה. שבאדם מחיה ושער לבן מטמאים בתחלה ובבגדים אין בו טומאה בתחלה אלא בסוף שבוע : ולטמא בד' מראות. ובבגדים אין מטמא אלא בשתי מראות ירקרק או אדמדם : ולטמא בפיתוך . שבאדם מטמא מראה פתוך לובן ואודם דכתיב לבנה אדמדמה אבל בבגדים אינו מטמא אלא ירקרק שביר קרוקי' והאדמדם שבאדמדומין כדתנן לעיל וכדתנן במתני' : [בד' מראות . מבואר בפ"ת וכולהו מין לבן . אבל בגדים בשני מראות ירקרק או אדמדם : קרבן . ג' בהמות וצפרים וכל הכ"ך כגון עץ ארז כמבואר בקרא] : יד שהעומד בב' שבועים בבגדים טמאין. ובאדם טהור : והפסיון הרחוק [גרסינן] . והפסי' הרחוק בבגדים טמאים . כדתנן (פ"א ז) והרחוק בגרים אבל באדם סמוך לנגע מטמא רחוק אינו מטמא : והפורח בבגדים. כמבואר לעיל ר"פ דפשה בכולו ה"ז חולץ משא"כ באדם פריחה מטמא טהור : [ומשתלח מכל עיר גרסינן. כיינו אף שלא מוקף חומה משתלח חוץ לעיר] : ואין להם טהרה. אלא אם טמאין ישרף אבל באדם יוכל לרפאות [ול"צ דאין להם טהרה דלעולם יכובס וסר מהם ונגע וא"ל קורע . אבל באדם נרפא הנגע טהור] : יראה בתחלה . ועתה טמא אף שנולד הנגע כשהיה אצל העוב"כ כוכבים אבל באדם נולד קודם שנתגייר וא"כ נתגייר טהור לגמרי (ר"ש פי"ג מי"ב) : [חומר באדם כולה כנוסחת הגר"א. כן גר"ש ושם ט"ס ומטמא במדרס וצ"ל בכגרים אבל בתים שני גריסין] : ומטמא בתחלה. משא"כ בבתים שאינו מוחלט אלא בסוף שבוע ולטמא בארבע מראות . ובבתים שני מראות ירקרק ואדמדם : ומטמא בכגרים . ובבתים כשני גריסין : ובח"ל . אבל בבתים כתיב בבית ארץ אחוזתכם אבל בחו"ל אינו מטמא : ואין להם טהרה מטומאתן. אם החליטו נותצו ואדם נרפא ונטהר : טז [חומר בבתים שהעומד שלשה וכו' . ה"ג לה להר"ש ושלשה שבועות היינו כנתעגל ולא ראה בסוף שניה דאי ראה או עמד חולץ וקוצה וטח ולא מקריא שוב עמד אלא ימתין שבוע שלישי אבל באדם בעמד לעולם טהור ונוסח הגר"א שני שבועות הוא כדינו : והפסיון הרחוק גרסינן . כדפרשנו לעיל בהי"ג : אלא חוץ גרסינן. ופרישנא לה כולה לעיל] : טז בבגדים ישרף . אבל בבתים חולץ וקוצה וטח ואם חזר טמא: והפושה. טמא מיד אבל בבתים אם פשה בראשון או בשני קוצה וטח כמו בעמד : [ומטמא בכגרים גרסינן . ובבתים כ' גריסין : בשתי וערב . אבל סודר אבנים לבית דהוה דומיא דס"ו אינו טמא וכתב הר"ש דמני למחשב דבית עגול אינו טמא ובגד עגול טמא : נזקקין להם ג"ש . שמטפלין בהן ג' שבועות אף אם פשה בשני משא"כ בבגדים דדינן בשני שבועות (ער"ש בזה בספי"ג וצ"ע בזה) : משא"כ בבגדים . דאינו טעון צפרים דממועט מזאת בתו"כ] :

פרק ח א [אין מצורע . כהן מטהר מצורע דכתיב ויצא הכהן אל מחוץ למחנה כהן שאפשר לו לכנס לפנים מטהר המצורע אבל אם א"א לכנס לפנים שהוא מצורע אין לו לטהר המצורע : על הטומאה ועל הטהרה של עצמו שכהן מורה לעצמו דיני טומאה ודיני טהרה : אפי' זב . שאינו משתלח אלא חוץ לב' מחנות : לטמא ומקיים מ"ע דמ"ד לא איכפת לן לטמאהו ועיקר המצוה לטהר והעדר הטהרה הוא הטומאה : וכהן שטימא . אותו כהן

מצוה לטהר שנאמר (ויקרא יד) לטהרו או לטמאו בארץ ובחוצה לארץ: ב אזוב הכשר לחטאת כשר למצורע הזה בו לחטאת כשר למצורע ר' אליעזר אומר עץ ארז ואזוב ושני תולעת האמור בתורה שלא נעשתה בהן מלאכה: ג אמר רבי יהודה שבתי היתה והלכתי אצל רבי טרפון בביתו אמר לי יהודה בני תן לי סנדלי ונתתי לו [א] (ג) הימנה מקל אמר לי בני (א) בזו טהרתי שלשה מצורעים ילמדתי בה שבע הלכות שהן של (ד) אברית וראשה טרוף ארכה אמה [ב] ועביה (ה) אמה ברבוע כרע המטה חלוק לאחד ושנים לארבעה מזין [ג] (ו) שנים ומשלשה ומטהרין בפני הבית ושלא בפני הבית ומטהרין בגבולין: ד היה מביא (ב) שתי צפרים דרור ואלו הן הדרות בעיר ר"ש [ד] אומר אלו (ז) הן הקובלאות שחט את אחת מהן אל כלי חרס על מים חיים חפר וקברה לפניו אסור בהנאה טבל והזה שבע פעמים על (ח) אחת ידו של מצורע ויש אומרים על מצחו ואם הזה עליו מכל מקום יצא וכן היה מזה על השקוף של הבית מבחוץ ואם (ט) היה עליו דם מכל מקום יצא (ג) שלחה וחזרה (י) אפילו [ה] שש וחמש פעמים מותרת באכילה וכשרה לטהר זו במצורע אחר: ה ר' יוסי הגלילי אומר ריסי עיניו אין צריך לגלח גלח ושייר שתי שערות בתגלחתו הראשונה [ו] וחזר וגלחן בתגלחתו שניה לא עלתה (יא) אלא תגלחת ראשונה בלבד: ו (ד) תגלחת (יב) של [ז] מצוה טבילתו והזאתו מעכבים ושאר כל מעשיו אין מעכבין בו שחיטת צפרים והזאתו ותגלחתו ביום ושאר כל מעשיו בין ביום ובין בלילה (ה) אלו באנשים ושאר כל מעשיו [ח] (ו) (יג) בין בכהנים ובין בלוים: ז (ז) מצורע מותר בתשמיש המטה בימי גמרו ואסור בימי ספרו רבי יוסי ברבי יהודה אומר [ט] (יד) אף בימי ספרו אסור ק"ו בימי גמרו. אמר רבי חייא אמרתי לפני רבי [י] (טו) שלא היה לו יותם לעוזיה אלא בימי חלוטו אמר לו אף אני כך אמרתי: ח (ח) שתי צפרים של מצורע שמתה אחת מהן או שברחה או שנעשת טרפה יקח זוג לשניה. שחט אחת מהן ונמצאת שניה (טז) של דרור או שנמצאת טרפה [כ] יקח זוג לשניה ושתיהם מותרות ויביא שתים בתחלה. שחטה ומתה חברתה או שנעשת טרפה שתיהן אסורות ויביא שתים בתחלה. (ט) שחטה (יז) בלא עץ ארז ואזוב ושני תולעת רבי (יח) יעקב אומר הואיל ונשחטה שלא כתקנה מותרת [ל] רבי שמעון אומר הואיל ונשחטה שלא כמצותה אסורה בהנאה: ט (י) מצורע טובל בלשכת המצורעים ובא ועומד בשער נקנור ר' יהודה אומר (יט) לא היה צריך טבילה שכבר טבל מבערב. אמרו לו לא מן השם הוא זה אלא כל הנכנס לעזרה (כ) דרך שער נקנור היה טובל באותה לשכת ומביא אשמו ולוגו בידו ומעמידו בשער נקנור והכהן עומד מבפנים (כ) ומצורע מבחוץ ומצורע מניח ידו תחת (כא) ידו של כבש והכהן מניח ידו על (ל) מצורע ומוליך ומביא ומעלה ומוריד (מ) וסומך שתי ידיו עליו ונכנס (נ) ושוחט בצפון: י כל הסמיכות שבמקדש תכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו שהיתה בשערי נקנור (ס) כל הסמיכות שבמקדש היו לצפונו של מזבח חוץ מזו שהיתה בשערי נקנור שלא יכול ליכנס בעזרה עד שיזרוק עליו מדם חטאתו ואשמו: יא (ע) (כב) בין שהקדים חטאתו לעולתו ועולתו לחטאתו מה שעשוי עשוי הקדים עולתו לאשמו יעלו לגבי המזבח וטעונין נסכים אלא שלא עלו לבעלים לשום חובה (פ) הקדים חטאתו לאשמו תעובר צורתו ויצא לבית השרפה:

פרק תשיעי

א (א) אשם מצורע (א) ששחטו שלא לשמו או שלא נתן מדמו על גבי בהונות (ב) ועלה לגבי המזבח טעון נסכים ויעלה לגבי המזבח אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה וצריך להביא אשם אחר להכשירו: ב (ב) שחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו תעובר צורתו ויצא לבית השרפה. (ג) היו שני כהנים מקבלין את דמו אחד בכלי ואחד ביד זה שקבל בכלי מקבל תחלה וזה שקבל ביד מקבל אחריו ואם שינה כשר. זה שקבל בכלי מקבל [מ] (ג) תחלה וזה שקבל ביד מקבל אחריו ומקבל בימין (ד) וזה שקבל ביד מקבל בשמאל ואם שינה פסול: זה שקבל בכלי בא וזורקו על גבי המזבח וזה שקבל ביד בא לו אצל מצורע אם שינה פסול נשפך של יד לא יתן משל כלי (ד) ושל כלי לא יתן משל יד*). אם יש דם (ה) הנפש בכוס אחד יחזור ויקבל כשר: הקדים מתן בהונות זו לזו יחזור ויתן ע"ג בהונות כסדרן שיירי הדם שביד היה שופכן לאמה היה מערה מן הלוג ויוצא אצל מצורע מקום שהוא נותן את הדם שם הוא נותן את השמן שנא'(ויקרא יד) אל מקום דם האשם ואע"פ שנשתנה הדם נותן על מקומו וכשר ועד מתי מועלין עד שיתן מתנותיו ר"ש אומר עד שיזה הזאותיו הקדים מתן שמן לדם ימלאנו ויחזור ויתן מן השמן אחר מתן הדם הקדים מתן בהונות לשבע נשפך הלוג יביא לוג אחר ויתחיל כתחלה ע"ג בהונות אחר מתן שבע הקדים מתן בהונות זו לזו יחזור ויתן על גבי בהונות כסדרן: ד שירי השמן שבלוג (ו) נאכל לזכרי כהונה ושביד נותנו על ראש המיטהר וכפר חסר הלוג עד שלא יצוק ימלאנו משיצק יביא אחר כתחלה דברי ר' (ז) יעקב ר"ש אומר אף משיצק ימלאנו ואם משהזה חזר הלוג הכל מודים שיביא אחר בתחלה. נתן מקצת המתנות בפנים ונשפך הלוג יביא (ח) אחר ויתחיל כתחלה בפנים ר' אלעזר ור' שמעון אומרים (ט) ממקום שפסק: ד גמר (י) את המתנות בפנים ונתן מקצת מתנות ע"ג בהונות ונשפך יביא אחר ויתחיל כתחלה ע"ג בהונות ור"א ור"ש אומרים ממקום שפסק וכולן אינן נאכלין חוץ מן האחרון שהוא נאכל ור"א בר"ש אומר כולן (יא) היו נאכלין: ה מצורע שנתנגע וחזר ונתנגע מביא קרבן אחד על הכל הביא צפרו ונתנגע הביא קרבן על כל אחד ואחד דברי ר"א וחכ"א קרבן אחד על הכל עד שיביא אשמו הביא אשמו ונתנגע הביא אשמו ונתנגע מביא קרבן על כל אחד ואחד ר"ש אומר קרבן אחד על הכל

*) א"ס כאן השלמנו מתוך הכ"י מה שנחסר בדפוס.

באור הגר"א

בארץ ובח"ל. פי' שנוהג בארץ ובח"ל טהרת מצורע: שלא נעשתה בהן מלאכה. פי' מלאכה אחת ופליג אאם הזה בו לחטאת שכשר לטהר בו את המצורע דתניא האי מלאכה לחברו אבל אם הזה בו פעם א' לחטאת מותר להזות בו פעם שניה לחטאת וכן למצורע: נתן ידו לחלון ונטל הימנה מקל ועוביה כרביע כרעי המטה. פי' שהראה לו אזוב שהיה כן ומסתמא מדאמר בזו טהרתי משמע דווקא כזו והאי רביעי מפרש דלאו מאורך ורוחב קאי דהיינו א' מששה עשר בשטח אלא חלוק א' לשנים כו'. והיינו תני מאורך ותני מרוחב שהיא רביעי מכל השטח: ומזין שנים ושלשה. פי' באזוב א': אלו הן הדרות בעיר כשהדס רש"א אלו הן הקפלאות. פי' מין הנקרא קיפול: על אחורי ידו של מצורע ויש אומרים על מצחו. פי' דפליגי בהאי קרא דכתיב על המצורע דמשמע היינו בגובה של מצורע מ"ס זהו מצחו ומ"ס זהו ידו שיכול להגביה יותר ממצחו: על השקוף מבחוץ: שלחה וחזרה. פי' קודם שהגיע לשדה: אפילו חמש וששה פעמים חייב לשלח: חזרה. פי' אחר שהגיע לשדה: מותרת באכילה וכשרה לטהר בו מצורע אחר. פי' שלא אמרה תורה שלח לתקלה: ריסי עיניו א"צ לגלח. פי' דסבר שא"צ לגלח אלא מקום כנוס שער: לא עלתה לו אלא הגלחת הראשונה. פי' שהשניה עלה לו לראשונה וצריך לגלח פעם שניה: ושאר כל מעשיו. פי' שילוח [צפרים] וכבוס בגדים: שלא היה לו יותם לעוזיהו אלא בימי חלוטו. פי' שהרי יותם היה כשמלך אחרי מות עוזיהו בן כ"ה שנה ועוזיהו נתנגע בשנת כ"ז ומשמע ליה דהיינו התחלת כ"ז למלכותו ועוזיהו מלך נ"ב שנה א"כ הרי היה העיבור של יותם אחרי חלוטו של עוזיהו: שתי צפרים של מצורע שמתה א' מהן. פי' קודם שנשחט א' מהן: יקח זוג לשניה. שלא נקבע עדיין כיון שלא שחט א' מהן ולפיכך אפילו נעשית טריפה דהיינו שהיתה בשעת לקיחה כשרה אפ"ה מותר ליקח זוג לשניה ולא אמרינן שנדחה כיון שלא נקבע עדיין: שחט א' מהן ונמצאת שניה שלא דרור או שנמצאת טריפה. פי' שהיתה טריפה אפילו בשעת לקיחה: שתיהן מותרות ויביא שתים בתחלה. פי' דלא נאסרה זו שנשחטה כיון שלא נשחטה בכשרות הוי כמו שלא נשחטה לשם מצורע כלל ולפיכך שתיהן מותרות אפילו זו שנשחטה אבל צריך להביא שתים בתחלה שהרי שתיהן אינן ראויות שהא' נשחטה והשניה טריפה או לא דרור: שחטה ומתה חברתה או שנעשה טריפה. פי' שהיתה כשרה בשעת שחיטה ונקבעת ואח"כ נדחת לכך: שתיהן אסורות ויביא שתים בתחלה. שהרי נקבעו ונדחו והאי מתה או שנמצאת טריפה אשניה קאי אבל אם היה הראשונה נעשית טריפה הרי לא נקבע כלל בשחיטתה והיה מותר להביא זוג לשניה: שחטה שלא בעץ ארז כו' ר' יעקב אומר הואיל ונשחטה שלא כמצותה אסורה בהנאה. פי' דסבר כיון שנשחטה לשם מצורע נקבע ואסור בהנאה אפילו שלא כמצותו דהיינו שאינו ראוי אותו השחיטה לשם מצורע: רש"א הואיל ונשחטה שלא כתקונה מותרת בהנאה. פי' דר"ש לטעמיה דסבר בכ"מ שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. וא"כ הכא כיון שלא נשחטה כתיקונה לשם מצורע הוי כלא נשחטה כלל לשום מצורע ולפיכך מותרת: לא מן השם הוא זה. פי' לא משום מצורע צריך טבילה: אלא כל הנכנס לעזרה כו'. וא"כ אפילו טבל מבערב לא עדיף מטהור גמור שצריך טבילה כשרוצה לכנס לעזרה: בין שהקדים חטאתו לעולתו ובין שהקדים עולתו לחטאתו מה שעשה עשוי. פי' ואין מעכב: הקדים עולתו לאשמו יעלו לגבי המזבח וטעונין נסכים. פי' כמו שאר עולות: אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה. פי' וצריך להביא אחרת:

פרק ט או שלא נתן מדמו ע"ג בהונות טעון נסכים ויעלה למזבח כו'. כצ"ל ותיבת ועלה ע"ג המזבח מיותר: ואם יש דם הנפש יחזיר ויקבל וכשר. כצ"ל מכאן ואילך חסר התוספתא שלנו וכתוב בר"ש: עד מתי מעלין בשמן עד שיזרק את הדם. פי' ע"ג המזבח: רמ"א עד שיזה הזאתו. דהיינו הז' הזאות שמזה ג"כ מן השמן: ושוין שאסור באכילה עד שיתן מהן ז' ומתן בהונות. פי' דהיינו שאפילו מתן בהונות מעכבין אותו מאכילה: הקדים מתן שמן למתן דם כו'. שהקדים מתן בהונות למתן ז' ימלאנו שמן ויחזור ויתן מתן בהונות אחר מתן ז': הקדים מתן בהונות זו לזו. פי' שקדם את הבהן יד לשל אוזן או של רגל לשל יד יחזיר ויתן מתן בהונות כסדרן כו': גמר את המתנות בפנים ושפך הלוג יביא לוג אחר ויתן על הבהונות. פי' וא"צ להתחיל ממתנת לכ"ע כיון שגמרן: גמר מתנות שבבהונות ד"ה מתנות הראש אין מעכבין וכולן אין נאכלין חוץ

הגהות הגר"א

(ג) לו פשט ידו לחלון ונתן לי מקל: (ד) ביוש וראשה: (ה) ועבייה כרביע כרע: (ו) מזין ושונין משלשין ומטהרין: (ז) הקפלאות: (ח) על אחורי ידו: (ט) הזה עליו מ"מ: (י) והזרה מותרת באכילה וכשרה לטהר מצורע אחר: (יא) עלתה לו שניה אלא תגלחתו הראשונה: (יב) של מצורע טבילתו מעכבתו כו' מעכבין שחיטת: (יג) מעשיו בין באנשים בין בנשים אלו בכהנים ושאר כל מעשיו בין כהנים בין בלוים בין בישראלים: (יד) אם בימי ספרו: (טו) רבי למדתנו רבינו שלא היה יותם: (טז) שלא דרור או טרפה שתיהם מותרות: (יז) שחטה שלא עץ ארז: (יח) רבי אומר הואיל והוקצה למצותה אסורה רש"א הואיל כו' מותרה: (יט) א"צ טבילה: (כ) לעזרה היה טובל ומביא אשמו ולוגו בידו: (כא) מניח ידו תחת הכבש וכהן מניח ידו תחת ידו של המצורע: (כב) אשמו. הקדים עולתו לחטאתו מה שעשה עשוי הקדים עולתו לאשמו עולה לגבי מזבח וטעון נסכים: פ"ט (א) שנשחט: (ב) ה"ז עולה לגבי מזבח וטעון נסכיו אלא שלא: (ג) מקבל בימין וזהו שקבל ביד מקבל בשמאל: (ד) נשפך של כלי לא יתן משל יד: (ה) דם נפש יחזור ויקבל עד מתי מועלין בשמן עד שיזורק את הדם רש"א עד שיזה הזאותיו ושוין שאסור באכילה עד שיתן מתן שבע ומתן בהונותיו הקדים מתן שמן למתן דם ימלאנו שמן ויתן מתן שמן אחר מתן דם דקדים מתן בהונות למתן שבע ימלאנו שמן ויתן מתן בהונות אחר מתן שבע הקדים מתן בהונות: (ו) היה נאכל: (ז) ר' טרפון רש"א אע"פ שיצק: (ח) לוג אחר ויתחיל בתחלה: (ט) יתחיל ממקום: (י) גמר המתנות שבפנים ונשפך הלוג יבא לת. אחר ויתן על הבהונות נתן מקצת שבבהונות ונשפך הלוג יביא לוג אחר ויתחיל תחלה על הבהונות ר"א ור"ש אומרים יתחיל ממקום שפסק גמר המתנות של הבהונות ד"ה מתנות הראש אינן מעכבין כולן אינן נאכלין כו': (יא) כולן נאכלין

אור הגנוז

[א] פשט ידו לחלון ונתן לו המינה מקל: [ב] ועביה כרבוע: [ג] שונין ומשלשין: [ד] בן אלעזר: [ה] תיבת שש ליתא: [ו] שלחה וחזרה: [ז] מצורע: [ח] בין באנשים ובין בנשים אלו בכהנים ושאר כל מעשיו בין וכו': [ט] אם בימי ספירו אסור ק"ו וכו': [י] לימדתנו רבינו: [כ] תיבות יקח זוג לשניה ליתא: [ל] באכילה: [מ] תיבות תחלה וזה שקבל ביד מקבל אחריו ומקבל ליתא בכ"י:

מצפה שמואל

(א) בזו טהרתי ג' מצורעין. עי' מיי' פ"ז ה"ז וע"ש בכ"מ. ועי' ר"ש פי"ד מ"א:(ב) שתי צפרים דרור. עי' מ"ל פי"א ה"א שהאריך:(ג) שלחה וחזרה. עי' מיי' פי"א ה"א והוזכר בכ"מ שם וע"ש בפי"א ה"ז. ועי' חולין קמ. לא אמרה תורה שלח לתקלה:(ד) תגלחת של מצורע. מיי' פי"א ה"ג וע"ש בכ"מ ובהשגות:(ה) אלו באנשים. עי' כ"מ פי"א ה"ב:(ו) אלו בכהנים. הוא נוסחת הגר"א וע"ש בפ"ח ה"ד וה"ה הנוסחא:(ז) מצורע מותר. מו"ק ז: ועי' ירו': (ח) שתי צפרים של מצורע. התוספתא כאן משובש וכמ"ש הכ"מ בפי"א ה"ט ע"ש בהשגות ובכ"מ דלא יקח זוג לשניה או יביא שתים בתחלה וע"ש במ"ל ה"ט ביאור זה: (ט) שחטה שלא בעץ ארז. קדושין נז: ומהופך דברי ר"ש לר' יעקב. ועי' ר"ש פי"ד מ"א ומ"ה בזה וע"ש בהגהת הגאון ריי"פ: (י) מצורע טובל. יומא ל: הביא הברייתא ולא המשנה פי"ד מ"ח. ועי' בר"ש שם ובהגהת הגאון ריי"פ לפי שהתכר כבר טובל מבערב: (כ) ומצורע מבחוץ: עי' יבמות ח: לענין ביאה במקצת וזבחים לג.: (ל) על המצורע. עי' מנחות סא. דכהן מניח ידו תחת יד הבעלים. ובנו"י על המצורע כמו ועליו מטה מנשה: (מ) וסומך שתי ידיו. עי' השגות הראב"ד בפ"ג מהל' מחו"כ ה"ב שהוכיח מזה דהסמיכה היה תיכף להתנופה ודלא כמ"ש הרמב"ם שם וע"ש בכ"מ מ"ש בזה: (נ) ושוחט בצפון. עי' זבחים לג. וע"ש היטב: (ס) כל הסמיכות. זבחים לג.: (ע) הקדים עולתו לחטאתו. עי' זבחים ז. דאשם מצורע קודם לחטאת לפי שמכשיר. ועי' תוס' שם ד"ה חוץ מאשם: (פ) הקדים חטאתו לאשמו. מנחות ה: (א) אשם מצורע. מנחות ה.: (ב) שחטו חוץ לזמנו וחוץ למקומו תעובר צורתו. ס"ל דאף פסול הגוף טעון עבור צורה ועי' פסחים לג.: (ג) היו שני כהנים מקבלין. עי' מיי' פ"ד ממחו"כ ה"ב: (ד) וזה שקבל ביד מקבל בשמאל ואם שינה פסול. עי' רמב"ם פ"ד מהל' מחו"כ ה"ב מבואר דמקבל בימין ומערה לשמאל ואם שינה פסול וע"ש בכ"מ בשם הרי"ק שמפרש כן בתוספתא שמקבל בשמאל היינו שמן הימין מערה לשמאל.

זר זהב ומנחת בכורים

כהן עצמו יטהר אם הלכה הנגע: לטהרו או לטמאו. אותו כהן עצמו משמע: ובחו"ל. הצרעת נוהגת בחו"ל ובר"ש הגירסא שנאמר לטהרו או לטמאו בארץ ובחו"ל שלא ייחד לו מקום: ב הכשר לחטאת. והוא אזוב סתם ולא אזוב יון ולא אזוב כוחלי ולא אזוב שיש לו שם לוי: כשר למצורע. אף שכבר הזה בו ונעשה בו מלאכה [שלא נעשה בו מלאכה. ר"א אומר כו' שלא נעשה בהן מלאכה. אבל הזה בו לחטאת שנעשה בהן מלאכה פסול למצורע [דילפינן ממים דומיא דכ"ח דבעינן חדשה: ג שהן של ברוש. מין ארז: וראשה טרף. עלה: לארבעה. והוא עוביו של ארז כחלק אחד מהן והוא רבע כרעי המטה: ומשלשין. אף בשלשה מותר. ושלא בפני הבית. *) דר"ט שלא בפני הבית הוה: ד הקפלאות. שם מקום. (לנו"י) מה מים ברורין שבמינם אף צפרין ברורין שבמינם: שקוף הבית. הוא בנגעי בתים: שלחה. הצפור השניה המשולחת מותרת באכילה: ה ריסי עיניו. במשנה מבואר דמעביר תער על כל בשרו ול"ד דבית הסתרים אינו טעון גלוח ומפרש כאן דריסי עיניו אימי מגלח דאינו מקום כנוס שער ונראה: ראשונה. קודם ספירת ז' והשניה לאחר ז' ומונה ז' אחר גמר התגלחת]: ו כל מעשיו. שלוח צפור הזאה וכבוס בגדיו: ז [גמרו. בימי חלוטו: ספרו. דכתיב וישב מחוץ לאהלו ז' ימים ודרשינן אהלו זו אשתו: שלא היה יותם לעוזיהו. שנצטרע ונולד לו יותם בנו אחר שנחלט]: ח שנעשה טריפה. אחר לקיחה דס"ל דלקיחה מגרפן ואם מת אחד או נעשה טרפה יקח זוג אחר מחדש: או טרפה שתיהם מותרות. שאותה ששחט לשם מצורע לא אסרה שחיטתה הואיל ושניה שלא דרור או טרפה מתחלתה הרי לא היה לה זוג בשעת שחיטתה ולא נתקדשה לשם מצורע: שחטה ומתה חברתה. אחר שחיטה של זו: או שנעשית טרפה. אחר שחיטה של זו דמעיקרא כי שחיט לה הוה לה זוג והשתא הוא דאיטרפא או מתה שתיהן אסורות בשחיטה של זו שנתקדשו למצורע ויביא שתים בתחלה: שחטה. ונתקדשה בקדושת מצורע ואח"כ מתה חברתה או שנעשית טרפה אח"כ כיון דבשעת שחיטה נתקדשו יקח זוג לשניה אבל בגוונא דשתיהן מותרות מיירי שנעשה טרפה מקודם ולכן לא נתקדשו: [שלא בעץ ארז. דהוה פסול מחמת ד"א מר מדמי לה לפסול קודם שחיטה. ומר מדמי לה לפסול אחר שחיטה: ט בשער נקנור. ששם מכניס ידיו לבהונות לזרוק עליו דם אשמו: מבערב. בשביעי דכתיב והיה ביום השביעי יגלח וגו' וא"ל לחזור ולטבול בשמיני כשמביא קרבנותיו: לא מן השם הוא זה. אף שכבר טבל מבערב מ"מ הרי הנכנס לעזרה צריך טבילה כמבואר בפ"ג דיומא הנכנס מחול לקודש צריך טבילה ומסקינן בפ"ג דיומא דטעמא דרבנן דמצורע דש בטומאה ועלול לקבל טומאה לכן לא מהני ליה טבילה דאתמול: ומצורע מניח ידו דתנופה בבעלים ככל תנופה דנפקא לן מאשר הונף ואשר הורם: בשער נקנור. שער מזרח העזרה: י עליו. ל"ד עליו דאין נותנין על הבהונות אלא מדם האשם אלא כלומר בשבילו והא דלא מעייל ידיה ולסמוך. דסמיכה בכל כחו בעינן ראשו ורובו הלכך לא אפשר (זבחים לג): יא הקדים. סדר הקרבתן אשם חטאת עולה דבכ"מ חטאת ראשונה וכאן האשם שהוא בא להכשיר קודם וחטאת קודם לעולה: צורתו. דאינו פסולו בגופו וכל שאין פסול הגוף טעון עבור צורה ונעשה נותר ואח"כ תשרף:

פרק ט א שלא לשמו. דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרין אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה: חוץ לזמנו. במחשבה לזרוק דמו חוץ לזמנו או חוץ למקומו: ב ביד. דכתיב (ויקרא יד) ולקח הכהן ונתן על תנוך אוזן המיטהר מה נתינה בעצמו של כהן אף לקיחה בעצמו של כהן וזה שמקבל ביד נותן על הבהונות ומקבל גם בכלי כשאר כל הקרבנות דכתיב כחטאת האשם הוא: שיזרוק הדם. הר"ש גרס עד שיתן מתנותיו מהן בהונות אחר שבע הזאות שנגמרה מצותו לבד הזיות הראש וה"ל כקדשים שנזרק הדם דאין מועלין: הזאותיו. שבע הזאות: שאסור באכילה. מותר מן הלוג: מתן שבע. כנגד בית קה"ק: אחר מתן שבע. נותן ז' על הבהונות דהרי הלוג שלם כשנתן מתן הזאות ז"פ לפנים: זו לזו. בהן רגל קודם לבהן יד: ג שלא יצק. לכף הכהן השמאלית דעדיין לא התחיל כלל ימלאנו שמן אחר להשלים השמן הנשאר בלוג וא"צ להביא שמן אחר: משיצק. נחסר השמן כיון שהתחיל לעשות ממנו הזאותיו שוב מה שנשאר בלוג נעשה שיריים ואינו ראוי להשלים לזה השמן: אע"פ שיצק ימלאנו. דלא הוה התחלה: ד אין נאכלין. דלא הוה שירי מצוה אלא האחרון שבכן גמר המתנות: כולם נאכלים. דלטעמייהו דיתחיל ממקום שפסק והוה כולו כחדא לכן הוה שירים לחבירו והר"ש מפרש פלוגתת ר"ש ורבנן דלרבנן כל המתן בהונות מצוה א' ולר"ש כל אחד וא' מצוה בפ"ע וכאן פליגי בפלוגתא דלר"ש כיון דנעשה כפרה מותר לאכול מה שנשאר

*) נ"ל דר"י דר"ט היה בזמן הבית. עי' קדושין עא ע"א א"ש.

הכל עד שיביא חטאתו הביא חטאתו ונתנגע הביא חטאתו ונתנגע מביא קרבן על כל אחד ואחד: ו מצורע שהביא קרבנו עני העשיר יגמור בעני עשיר והעני יגמור בעשיר הכל הולך אחר חטאת דברי ר"ש ר' יהודה אומר (יב) אחרי אשם אבל יולדת שהביאה קרבנה עניה והעשירה תגמור בעשירה שלא ממין שהיא מביאה הטאתה היא מביאה עולתה: ז שני מצורעים שנתערבו אילותיהן זה נותן שלו לזה וזה נותן שלו לזה נתערבו פרידותיהן זה נותן שלו לזה וזה נותן שלו לזה (יג) נתערבו לוגיהן זה נותן שלו לזה וזה נותן שלו לזה ואם היזה משניהן על אחד מהן (יד) יוצא נתערבו אשמותיהן זה ישחוט לשום מה שהוא וזה ישחוט לשום מה שהוא ומזה ומיזה על שניהן נתערבו חטאותיהן זה תישחט לשום מה שהוא וזה תישחט לשום מה שהוא מתה אחת מן החטאות יביאו חטאת בשותפות ויתנה עליה ותיאכל (טו): ח מת אחד מן המצורעין שתיהן ימותו ויביאו שתים כתחלה נזרק דם של אחת מהן ומת אחד מן המצורעין (טז) זה שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע ואמר להן להביא חטאת בהמה אינו יכול שאין חטאת בהמה באה (יז) (אלא) על הספק וחטאת העוף אינו יכול שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא הא' כיצד (יח) הוא עושה יכתוב נכסיו לאחר ויביא קרבן עני ונמצא העני מביא חטאת העוף אמר להן ר' יהושע עכשיו שאלתם דבר של חכמה:

סליק. פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת נגעים

הגהות הגר"א

נאכלין: מצורע שהביא קרבנו עני והעשיר או עשיר והעני הכל הולך כו': (יב) אומר הכל הולך אחר האשם ראב"י אומר הכל הולך אחר צפרים שני מצורעים שנתערבו כדאותיהן: (יג) יצא וכו' נתערבו לוגיהן כו' שלו לזה ל"ג: (יד) לשם מיטהר וזה ישחט לשם מיטהר מזה משניהן על שניהן נתערבו חטאתיהם וכו' לשם מי שהוא וכו' לשם מי שהוא:(טו) ותאכל נזרק דם שלאחד וכו': (טז) המצורעין חטאת השניה מתה ואם שחוטה היא הדם ישחט ותעובר צורתה ותצא לבית השריפה מה עושין לתקן מצורע הנשאר זו השאלה שאלו: (יז) באה על הספק: (יח) כיצד יכתוב נכסיו לאחרים ונמצא עני ומביא חטאת כו' דבר חכמה:

באור הגר"א

חוץ מן האחרון כו': נתערבו פרידיהן. פי' הצפרין שלהן ואינו יודע איזו של מי: זה נותן שלו לזה. פי' במתנה ואומר אם שלי הוא הרי נותן לך במתנה: וזה ישחט לשם מיטהר. פי' לשם מי שהוא: ומזה משניהן על שניהן. פי' דהיינו מתן בהונות שנותן על המצורע הוא נותן משניהן וא"כ יצא ממ"נ: ומת א' מן המצורעים חטאת השניה מתה. פי' דחיישינן שמא של מת הוא והוי חטאת שמתו בעליה שלמיתה אזלא: מה עושין לתקן מצורע הנשאר. פי' דלהביא חטאת אי אפשר דשמא זו שנשחטה שלו היתה ולאכול בקדשים א"א דשמא הנשארת שלו היא ולהביא חטאת בשותפות א"א שהרי חברו מת וא"ל להביא שוב חטאת ועל נדבה א"א לשתנות שאין חטאת בהמה באה נדבה: זו השאלה שאלו אנשי אלכסנדריאה את ר' יהושע כו'. בסוף מס' נדה מפרש הותם השאלה כהדי אותן הג' שאלות של ד"ת ע"ש:

זר זהב ומנחת בכורים

שנשאר מן השפיכה כטיפה או כשתים: ו עני. אחד עני וא' עשיר מביא כבש לאשם אלא שחלוקין בחטאת ועולה שעני הביא ב' תורים או ב' בני יונה אחד לעולה וא' לחטאת ואם הביא חטאתו בשעה שהיה עני שוב מביא עולתו כמו עני דר"ש דרש אשר לא תשיג ידו בטהרתו דבר המתכפר ומאי ניהו חטאת ור"י סבר דבר המכשיר ומאי ניהו אשם וראב"י סבר דבר הגורם לו טהרה ומאי ניהו צפרין: ז כדאותיהם. כדי שמן שלהם יתן כל אחד במתנה לחבירו את שלו: פרידותיהן. תורים ובני יונה של עני א"נ צפרין: יצא. דממ"נ א' שלו: לשם מיטהר. כל אחד על שם מי שהוא הבעלים: יביאו חטאת. אחר ויתנו אם הראשונה של זה. השניה של השני ותאכל בשותפות: ח חטאת השניה. שמא של מצורע המת הוא וה"ל חטאת שמתו בעליה דלמיתה: ואם שחוטה היא. השניה. תעובר צורתה. דה"ל פסולו בבעלים וטעון עבור צורה: דבר חכמה. לפי ששאלו לו ג' דברי בורות כדאיתא פרק תינוקת (דף ע) לכן אמר כאן דבר חכמה:

סליק מסכת נגעים בסיעתא דשמיא:

תוספתא מסכת פרה פרק א ב

פרק ראשון א פר בן עשרים וארבעה חודש ויום אחד הרי זה פר שלם ור'[א]אליעזר אומר נותנים לו שלשים יום אחר עשרים וארבעה חודש שכל (א) מקום שנאמר פר בן בקר בן שתי שנים פר סתם בן שלש שנים ועד בן חמש שנים ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר (במדבר ח) ופר שני בן בקר תקח להטאת. (ב) אמרו לו אינו אומר שני אלא שני לראשון מה הראשון לא נאכל אף שני לא נאכל. אמר ר' שמעון חטאת למה הוא דומה לפרקליט שנכנס לרצות רצה פרקליט ונכנס הדורון: ב רבי אומר מה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהם שנים הרי כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה (ג) יכול תקדים [ב] חטאת לעולה בכל מעשה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת אי פר שני בן בקר תקח לחטאת יכול תקדים עולה לחטאת בכל מעשה ת"ל (שם) ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה (ד) לה' הא כיצד דם חטאת קודם (ה) את דם העולה מפני שהוא מרצה אברי עולה קודמין (ו) את אימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים: (ז) ר"ש אומר מה ת"ל ופר שני בן בקר תקח לחטאת אם ללמד שהן שנים הרי כבר נאמר ועשה את האחד חטאת ואת האחד עולה (ח) לה' א"כ למה נאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת (ט) יכול נאכלה חטאת הלוים ת"ל שני שני לעולה מה עולה לא נאכלת אף חטאת לא נאכלת כיוצא בו אמר רבי יוסי (עזרא ח) הבאים משבי הגולה הקריבו עולות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים(י) ותשעה כבשים שבעים ושבעה וצפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה' אפשר שחטאת עולה אלא מה עולה לא נאכלת אף חטאת (יא) לא נאכלת וכן היה ר' יהודה אומר על עבודת כוכבים הביאום: ג ר"ש אומר כל מקום שנאמר בתורה עגל סתם בן שנה (יב) ועגל וכבש בני שנה בן בקר בן שתי שנים שנאמר (ויקרא ט) קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים תמימים לשנים ותמימים מכל מום ר' יוסי אומר (יג) שלש כפרות מן פרים ושלש מן אילים ושלש מן שעירים ושלש מן פרים ופר הבא על כל המצות ופר יום הכפורים ועגלה ערופה שלש מן אילים אשם ודאי ואשם תלוי וכבשה של יחיד שלש מן שעירים שעירי הרגלים שעיר של יום הכפורים ושעיר של נשיא: ד כבשים (א) בני שנה האמור בתורה שלש מאות וששים וחמשה כנגד ימות החמה דברי רבי וחכמים אומרים מאחד בניסן לאחד בניסן (יד) מתשעה באב לתשעה באב אם נתעברה שנה נתעברה לו: ה (ב) שנה האמורה בבתי ערי חומה ושתים שבשדה אחוזה ושש שבעבד עברי ושאר כל השנים של בן ושל בת כולן מיום ליום ועולת חובה ליחיד כשרות מיום שלשים והלאה ואף ביום שלשים ואם הקריבן ביום השמיני כשרות רבי אליעזר אומר הפסח אינו כשר (טו)מיום שלשים והלאה זה הכלל שאמר(טז)רבי אליעזר כל שנאמר בו בן שנה כשר מיום שנכנס והלאה ואם הקריבן מיום השמיני כשר. בכור שנולד בו מום (יז) שוחטו ואוכלו ואפילו בן יומו:

פרק שני א *)רבי אליעזר אומר (א) אינה נקחת מן העובדי כוכבים אמרו לו מעשה ולקחוה מבין העובדי כוכבים בצידן ודומא [ג] שמו רבי יהודה אומר משמרין אותה שלא לעבוד בה כל עבודה. אמרו לו אם כן אין לדבר

*) בתוספתא עם ז"ז הוא בפרק אחד

הגהות הגר"א

פ"א (א) שכל פרים שבתורה בן בקר בן שתי שנים פר בן שלש שנים ריה"ג אומר: (ב) לחטאת ר"ש אומר מה ת"ל ופר שני כו': (ג) עולה מפני שיכול תקדים: (ד) תיבת לה' ל"ג: (ה) קודם לדם עולה מפני: (ו) קודמין לאימורי חטאת: (ז) אר"ש חטאת למה היא דומה לפרקליט שנכנס לרצות ריצה הפרקליט ונכנס דורון אחריו ר' יוסי אומר מה ת"ל ופר שני בן בקר: (ח) תיבת לה' ל"ג: (ט) יכול תהא חטאת הלוים נאכלת ת"ל: (י) וששה:(יא) אינה נאכלת שהיה ר' יוסי אומר על ע"ז הביאום: ר"מ אומר כל מקום:(יב) שנאמר ועגל: (יג) ר"י אומר נאמר עגלה משולשת ועז משולשת ואיל משולש שלשה מן הפרים ושלשה מן האילים ושלשה מן שעירים שלשה מן פרים פר: (יד) מט"ו באב לט"ו באב:(טו) אלא מיום: (טז) שאמרו משום ר"א כל שנאמר בו שנה כשר מיום שלשים והלאה: (יז) שוחטין ואוכלין אותו ואפילו בן יומו:

באור הגר"א

פרק א פר בן כ"ד חודש ויום א' כו'. פי' הוא דעת חכמים דסברי בני שלש מפרש הכא דהיינו בשנה שלישית אלא דפליגי אי צריך יום א' בשנה שלישית דיום א' בשנה חשוב שנה או שלשים יום דוקא וכדמפרש שכל פרים שבתורה כו'. פר סתם בן ג': ה"ג פר בן עשרים וארבעה חודש ויום אחד. פי' דסבר יום א' בשנה חשוב שנה· ור"ע אומר נותנין לו שלשים יום. פי' דסבר שלשים יום בשנה חשוב שנה אבל ודאי צריך שיהא *)שלשים שנה ועל זה מפרש שהיה ר"מ אומר כל מקום שנאמר בתורה עגל סתם בן שנה שנאמר ועגל וכבש בני שנה בן בקר בן שתי שנים שנאמר קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים תמימים בשנים תמימים מכל מום פר בן שלש. פי' ולא מחלק כלל בין פר סתם לפר בן בקר שסתמייהו בני שלש דליכא למימר דבן בקר בן שתי שנים דהא עגל בן בקר הוא בן שתי שנים ותו' שכל פרים פרים האמורים בתורה פר בן בקר כו' עד ר' יוסי מיותר והא דאמר כל מקום שנאמר עגל בן בקר בן שתי שנים נפקא מיניה לעגלה ערופה. דכתיב בה עגלת בקר והא דאמר שהעגלה פוסלת בשנים מה שאין כן בפרה אף שבמתני' קתני נמי דפרה בת שלש היינו שלא תהא פחותה משלש אבל כל זמן שהיא יתירה משלש היא נקראת פרה עפי ואפ"ה למאן דאמר שאין מביאין היינו למצוה מן המובחר לפני הכבוד או שמא תשחיר והפסול אבל לכ"ע מן הדין כשרה אבל עגלה יותר משתי שנים לא מקרי עגלה: ר' יוסי הגלילי אומר כו'. הוא ר' יוסי הגלילי דמתני' אלא שכאן מפרש טעמא: אמר ר' שמעון חטאת למה הוא דומה לפרקליט שנכנס לרצות ריצה הפרקליט נכנס הדורון. צריך להיות אחר ר' אומר כו' קודם לאימורי חטאת מפני שהן כליל לאישים: ר' שמעון אומר מת"ל ופר שני כו' עד רש"א כ"מ שנאמר. צריך להיות קודם ר"א מת"ל ופר שני: אלא שיכול תהא נאכלת חטאת הלוים כו' אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה: וכן היה ר' יהודה אומר על ע"ז הביאום. פי' ולכך לא היה נאכל כלל: אלא שיכול תקדים חטאת לעולה בכל מעשיה כו': ואיל לעולה תמימים בשנים. פי' וכתב בלשון רבים לומר דקאי גם אעגל בן בקר שיהא דומיא דאיל מה איל אחר י"ב חודש שהיא השנה השניה שלו אף עגל כן: ר' יוסי אומר מה הוא קח לך עגלה משולשת ואיל משולש ועז משולש. פי' שבא לפרש מהו משולש ומפרש: שלשה מן פרים. פי' היינו עגל משולש: ושלשה מן אילים. היינו איל משולש: ושלשה מן השעירים. פי' היינו שעירת עזים והיינו עז משולש והשתא מפרש השלשה של כל א' וא' כו': כבשים בני שנה האמורים בתורה. פי' הא' בני שנה היינו שנות החמה כדמפרש שלש מאות כו' דברי ר': וחכ"א מא' בניסן כו'. פי' שא"ל אלא מיום ליום וא"כ חכמים מתמירין דהיינו שפסול קודם שיהיה שס"ה ימים וא"כ מפרש דפעמים מקילין דהיינו דאם נתעברה השנה נתעברה לו. פי' דהיינו בשנת העיבור מותר נמי עד מיום ליום אף שהוא יותר מסס"ה ימים: ושאר כל השנים של בן ושל בת. פי' היינו בן י"ג שנה או כ' שנה לענין ערכים וכן לענין בת: כלן מיום ליום. פי' ואין ל' יום בשנה חשוב שנה: ועולת חובה ליחיד. פי' דבמתני' לא קתני אלא עולת נזיר והכא קתני אפילו של יחיד דהיינו של מצורע הכבש דכתיב ביה נמי בן שנתו נמי אינו ראוי להקריב עד שיהא בן ל' יום דל' יום בשנה חשוב שנה: ואם הקריב ביום השמיני כשרה. פי' בדיעבד: הפסח אינו כשר אלא מיום ל' והלאה. פי' דפליג אמתני' דמתני' משמע דילפינן פסח אף דכתיב ביה בן שנה מכשר דכתיב ביה מיום השמיני והלאה ואיהו סבר דאף פסח כיון דכתיב ביה בן שנה אינו ראוי להקריב עד שיהא בו ל' יום בשנה כשר מיום ל' והלאה כו': שוחטו ואוכלו ואפילו בן יומו. פי' היינו כשיודע שכלו לו חדשיו וקמ"ל דאף דלהקריב אסור עד ח' ימים לשחוט ולאכול מותר אפילו בו ביום: אינה נקחית מן הנכרים. פי' הפרה אדומה משום דחיישינן שמא עבד בה: משמרין אותו. פי' שצריך לשמר את הנכרי שלא יעבוד בה כו'. פי' ולא מותר ליקח אפילו מן הנכרי: אמרו לו. פי' חכמים דסברו שמותר ליקח מן הנכרי: א"ב. פי' לדבריך שצריך לשמור אותו:

*) נראה דצ"ל שלשה

אור הגנוז

פ"ב [א] אלעזר: [ב] עולה לחטאת: [ג] היה נקרא

מצפה שמואל (א) בני שנה האמור בתורה. עי' ערכין לא: ועי' ירו' ר"ה פ"א ה"א ור"ש פ"א מ"ג: (ב) שנה האמורה עי' ערכין יח: ועי' ר"ש פ"א מ"ב: (ג) בכור שנולד בו מום. עי' ר"ה ט. נקים ליה ביה שכלו חדשיו. ועי' ירו' ר"ה פ"א ועי' ר"ש פ"ב מ"א: (א) אינה נקחת. עי' מס' ע"ז כג. וע"ש בסוגיא. ועי' ירו' פ"ב ה"א:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [חסר כאן בתוספתא בנו"י. ובנוסחת הגר"א מתוקן היטב כפי התוספתות הנמצא בר"ש והפרש כסדרן על פי נוסחת הגר"א: ויום אחד. בשנה שלישית חשיב שנה וה"ל ג' שנים: ור"א אומר. דכ"ע פר בן שלש שנים אלא דת"ק סבר יום אחד בשנה חשוב שנה ור"א סבר שלשים יום בשנה חשוב שנה: בן בקר. פר בן בקר וכן הוא בר"ש וכן מסתבר: פר סתם. פר בן שלש והוא כדברי ר"א לעיל ובת"כ פ' ויקרא גבי פר כהן מ"ה מבואר דפר בן בקר בן ג' שנים לחכמים והובא בר"ש פ"ק דמכילתין]: שנאמר ופר שני. שאין ת"ל שני דידעינן דשנים המה מדכתיב ועשה האחד חטאת והאחד עולה אלא ללמד שיהא בן שתי שנים [כמבואר לקמן וכן הוא להדיא בת"כ]: פרקליט. מליץ יושר והוא חטאת שבא לכפר ועולה [באה אחריה דורון ואף דמכפרת על עשה יותר מחטאת מ"מ חטאת קביעא לכפרה על עבירות חמורות (ע' תוס' זבחים ז:) ד"ס עולה: ב ר' יוסי אומר. בר"ש הגי' רבי וכן הוא בת"כ. וכמ"ש בריש במילתא דר"ש גרסינן שם רבי]: שהיה ר' יוסי אומר על עבודת כוכבים הביאום. הלכך אינן נאכלין כדין שעירי עבודת כוכבים שהן שעירין הנשרפין: [בת"כ הגירסא ר' יהודה אומר על עבודת כוכבים הביאום וכן הוא בהוריות (ו.) וס"ל לר' יוסי ור' יהודה דלכן אינה נאכלת לפי שהביאום על עבודת כוכבים ומפרש בש"ס דהוראת שעה היתה שהרי הביאום על חטא שחטאו בימי צדקיהו ומזידים היו ואין קרבן אלא בשוגג: ג עגל סתם. ולא בן בקר: בן בקר. עגל בן בקר וכן מביא מקרא א"כ דאילו פר בן בקר הוא בן שלש כמבואר בת"כ הבאתי לעיל]: תמימים. שוים בשנים האיל והעגל מה איל לעולה בן שתי שנים אף העגל בן שתי שנים: [נאמר. בברית בין הבתרים שהראה הקב"ה לאברהם הקרבנות]: עגלה ערופה. ופרה אדומה לא קא חשיב הואיל דלא אתיא לכפרה: [אשם ודאי. אשם גזילה ואשם מעילות ואשם שפחה חרופה ונזיר ומצורע. אף דאיכא כהן דמביא כבש חשיב בכלל איל כמו דחשיב עגלה בכלל פרים: ושעירי יוה"כ. שמכפרין כפרה אחרת משעירי הרגלים כמבואר בריש מס' שבועות: ושעיר נשיא. ובכללו שעירה של יחיד בעבודת כוכבים כמו דחשיב ברישא כבשה בכלל אילים אף דהיא נקבה (ר"ש)]: ד כבשים בני שנה האמור בתורה. שניהם מודים שאין מחשבין להם לשנות העולם אלא כל כבש שנתו אלא שרבי אומר שנת החמה וחכ"א שנת הלבנה: [מט"ו באב. בנו"י הגירסא מתשעה באב ונוסחת הגר"א נראה יותר ונקט ט"ו באב לפי שבאלול ר"ה למעשר בהמה כמבואר בריש ר"ה וה"א דנקרא ר"ה לענין קרבן ולכן אמר הזמן הזה דהנולד ט"ו באב אינו עולה לשנה עד ט"ו באב: ה בבתי ערי חומה. שנחלט אם לא נגאל בתוך שנתו: שבשדה אחוזה. דאינו פודה תוך שתי שנים: ושש שבעבד עברי. דיוצא לחפשי]: של בן ושל בת. כגון תינוק בן י"ב שנה ותינוקת בת י"א שנה וכיוצא בהן: [של בן ושל בת. לענין ערכין כולן מיום אל יום. וכולהו נפקא לן מקראי בערכין (יח:): ליחיד. לפי שבמשנה ספ"א מבואר חט"את ציבור ועולותיהן חטאת היחיד וכו' כשרין מיום שלשים והלאה ולא נזכר שם עולת היחיד לפי שע"פ רוב הם באות נדבות ונדבה לכתחלה כשר מיום שמיני והלאה לכן אמר כאן דגם עולת חובה של יחיד כגון עולת ראיה נמי באה לכתחלה מיום שלשים ומה דשייר במשנה תנא כאן בתוספתא: מיום שלשים והלאה· גרסינן ופליג על סתם משנה ספ"א דהכא דלכתחלה כשר מיום שמיני:מיום שלשים.גרסינן דר' אליעזר לטעמיה דשלשים יום בשנה חשיב שנה ולכן לא מקרי בן שנה עד שלשים מכל מקום כיון שהתירה תורה מיום השמיני והלאה ש"מ דבדיעבד כשר: אפי' בן יומו. בידעינן דכלו לו חדשיו דיצא מספק נפל דאילו סתם גזה"כ הוא ביום השמיני תתנו לי: פרק ב א ולא קודם: מן העובדי כוכבים. דחיישינן לרביעה ואף אם פרה קדשי בגד הבית היא מ"מ נפסל ברביעה דכתיב

לדבר סוף (א) הרי היא בחזקתה כשרה רבי מאיר אומר פרה שגלגלי עיניה שחורין אם אין פרה אחרת כיוצא בה (ג) פסולה: (ב) ניטלו קרני' וטלפיים והזכר עמהן (ג) פסולה יוצא דופן פסולה ור' שמעון מכשיר (ג) אתנן ומחיר פסולה ורבי אליעזר מכשיר שנאמר (דברים כג) לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה' אלהיך אין זו באה לבית: ב (ד) כל עבודות שחייבין עליהן במוקדשין פסולה בפרה: (ה) נכנסה לרבקה ודשה עם אמה (ד) [א] (ו) ועול פוסל לעבודה שלא לעבודה נפדית על כל פסול (ה) מתה תפדה שחטה תפדה (ז) מצא אחרת נאה הימנה תפדה שחטה על גבי מערכתה (ו) אינה נפדית עולמית אם מתרומת הלשכה היתה באה דמיה נופלין לתרומת הלשכה: ג חומר בפרה (ז) שאין במוקדשין ובמוקדשים שאין [ב] בעגלה (ח) שהעגלה שנים פוסלת בה ועבודה פוסלת בה מה שאין כן במוקדשין ד חומר במוקדשין שהמוקדשין אינן נפדין אלא על מום קבוע ואין יוצאין (ח) [ג] לגוז ולעבוד והגוזז והעובד בהן (ט) הרי הוא לוקה את הארבעים מה שאין כן בעגלה: חומר בפרה שאין בעגלה ובעגלה שאין בפרה שהפרה אינה כשרה אלא אדומה (ט) ומומין פוסלים בה ושעשה עמה מלאכה פסולה מה שאין כן בעגלה חומר בעגלה שהעגלה שנים פוסלת [בה] מה שאין כן בפרה: ה היו בה שתי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פסולה בתוך שתי גומות כשרה רבי יהודה אומר אפילו (י) [ד] השחי' רבי יוסי בן המשולם אומר (י) המספר את העליון ואינו חושש משום גוזז:

פרק שלישי

א (א) מה בין כהן השורף את הפרה לכהן של יוה"כ (א) כהן של יום הכפורים הפרשתו בקדושה ואחיו הכהנים נוגעין בו. כהן השורף את הפרה הפרשתו (ג) בטהרה ואין אחיו הכהנים נוגעין בו חוץ מן המסייעין אותו (ג) מפני שהוא מזה: ב (ב) חצרות היו (ד) בנויות בירושלים ע"ג הסלע ותחתיהן חלל מפני קבר התהום ומביאין נשים מעוברות ויולדות שם ומגדלות שם (ה) בניהם עד שיהיו בני (ג) שמונה (עשרה) שנה ומביאין שורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין (ו) על גביהן ר' יהודה אומר שוורים שכריסן רחבה כדי שלא יצאו רגלי התינוקות ומטמאים בקבר התהום (ד) והכל שוין שהתינוקות צריכין טבילה (ז) [ה] (ה) אמר לפניו ר' יעקב כוסות היו תלויין בקרני שורים (ח) כיון ששורים שחו לשתות מתמלאין אמר להם אל תתנו מקום (ט) [ו] לרדוף אחריכם: ג (ו) באו לשער היוצא מעזרת נשים לחיל (י) וקלולי' של אבן היו קבועין בכותל (י) מעלות של עזרת נשים וכסוייהן של אבן נראין בחיל ובתוכן אפר מכל פרה ופרה שהיו שורפים שנאמר (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא מכה את הזכר וגרתע לאחוריו ואפרו נשפך נוטל ומקדש (יא) ומזה שמשפך. מעשים אלו עשו כשעלו מן הגולה דברי ר' יהודה. ר"ש אומר אפרן ירדה עמהן לבבל ועלה אמרו לו והלא נטמא בארץ העמים אמרו להם לא גזרו טומאה (יב) בארץ העמים אלא לאחר שעלו מן הגולה: ד (יג) רבי ישמעאל [ז] אומר הורה בן פאבה אחת בטבול יום ואחת במעריבי שמש זו שנעשית בטבול יום היום היו דנין עמו [ב] על זה אמר לו (ז) מעשר נאכל בטבול יום ותרומה נאכלת (יד) במעריבי של שמש מעשר שנאכל (טו) בטבול יום [ח] היו דנין לאכול שכן הוסיפו לו קדושה. קדשי קדשים נאכל ליום אחד וקדשים קלים לשני ימים הוסיפו להם קדושה אמר לו אם מקיימין אנו אותה מוציאין אנו שם רע על הראשונות שהיו אומרים טמאות היו גזרו עליה ושפכה (טז) וחזר ועשה אחרת בטבול יום: ה כבש היו עושין מהר הבית להר המשחה (ח) כיפין ע"ג כיפין וכיפה כנגד האוטם מפני קבר התהום (יז) ר"א אומר לא היה שם כבש אלא עמודים של שיש היו

באור הגר"א

אין לדבר סוף. פי' האיך יכול לשמור אותה דהא כהרף עין יכול לעבוד: אלא הרי היא בחזקת כשרות. וא"כ אין צריך לשמור כלל: אם אין פרה אחרת כיוצא בה. פי' אדומה כמותה כשרה ואין הגלגל עין מעכב: והזכר עמהן. פי' שניטל גם הזכר עם הקרנים פסולה: ואין זו הבאה לבית. פי' דהבאת פרה אדומה לא נכתב הבאה לבית ולכך לא ממעטינן מקרא: שחייבין עליה במוקדשין. (ופי' שנתכוין גם כן שתידוש פסולה השל פסול: לעבודה ושלא עבודה. פי' אפילו נתן עליו). פי' משום עובד פסולה בפרה: ודשה עם אמה כשרה. פי' דכיון שלא נתכוין לכך: ואם בשביל שתינק ותידוש. פי' שנתכוין ג"כ שתדוש פסולה: העול פוסל לעבודה ושלא לעבודה. פי' אפילו נתן עליו עול שלא לעבודה פסולה: נפדית על כל פסול. פי' כל פסול שאירע בה נפדית: [נשחטה תפדה כצ"ל. נשחטה חוץ למקומה]: ומתרומת הלשכה היתה באה. פי' הדמים של פרה היה נוטלין מתרומת הלשכה: ודמיה. פי' שנפדית נופלין נמי לתרומת הלשכה: חומר בפרה שאין במוקדשין ובמוקדשין שאין בפרה חומר בפרה שהפרה שערות שחורות פוסלות בה ועבודה פוסלין בה משא"כ במוקדשין חומר במוקדשין שהמוקדשין אין נפדין כו' הרי היא לוקה את הארבעים משא"כ בפרה חומר בעגלה שאין במוקדשין ובמוקדשין שאין בעגלה חומר בעגלה שהעגלה השנים פוסלין בה. פי' דהיינו אם עברה שנתה פסול לר"א וכן שתי שנים לחכמים דתו לא מקרי עגלה אבל במוקדשין דהיינו סתם מוקדשין שהוא נודר ונודב אין השנים פוסלין בה: חומר במוקדשין שהמוקדשין המום פוסל בו ואין יוצאין לגזז ולעבוד והגוזז והעובד בהן הרי הוא לוקה את הארבעים משא"כ בעגלה חומר בפרה שאין בעגלה כו': ושעשה עמו מלאכה. פי' אפילו לא משכה פסולה ובעגלה אינו פסולה אא"כ משכה בעול כדכתיב אשר לא משכה בעול: שבעגלה השנים פוסלין בו משא"כ בפרה. פי' היינו חכמים או לר' מאיר דסברי דבפרה אפילו הזקינה כשרה: ר' יהודה אומר אפילו בתוך כוס א'. פי' שהוא נעשה עיגולין עיגולין ואם הם בתוך עיגול אחד מצטרפין ופוסלין: היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי בן המשולם אומר מספר את העליון. פי' דפליג אחכמים דסברי הכל הולך אחר הנראה ור' יוסי סבר דאפילו נראה כאדום צריך לספר ומותר לספר ואין בו משום גוזז:

פרק ג כהן של יוה"כ הפרשתן בקדושה. פי' דהיינו שמקדש עצמו בהפרשתו מחמת קדושת יוה"כ דצריך לקדש עצמו: ואחיו הכהנים נוגעין. פי' כיון דעיקר הפרשתו הוא נוכח קדושה א"כ לא איכפת לן במה שאחיו הכהנים נוגעין בו: כהן השורף את הפרה הפרשתו לטהרה. פי' מחמת שהפרה היא מטהרת כל ישראל וא"כ כל טהרות ישראל תלוי בה לכך חוששין לכל טומאה בה יותר מבאחרים ולכך צריך להפריש כדי שלא יטמא ומחמת הטהרה מחזיקין הימים הראשונים אלו בטומאה לכך אין אחיו הכהנים נוגעין בו דמחזיקין להו נמי בטומאה אבל כהן של יוה"כ אף אותו אינו אלא לקדשו לכך לא מחמרינן בהו כולי האי שיהא אחיו הכהנים אסורין ליגע בו: חוץ מן המסייעין אותו. פי' שמותר ליגע: מפני שאף עליהן מזין. פי' א"כ אף הן טהורין כמותו: על גבי הסלע. פי' קרקע בתולה שניכר שלא נחרש בו מעולם וא"כ בוודאי אין שם קבר: ותחתיהן חלול. פי' אפ"ה צריך להיות תחתיהן חלול כדמפרש: מפני קבר התהום. פי' דחיישינן שמא יש עמוק מאד קבר שנחרש מכבר אף שאינו ניכר לכך צריך להיות חלול שאף שיש תחתיו האהל מפסיק וחוצץ שלא יעלה למעלה: ומגדלות שם בניהם עד שיהיו בני שבע או בני שמונה שנה. פי' ולא יותר. פי' כדי שלא יראה קרי: ומביאין שוורים. פי' לינך עליהן לצלות למלאות מים דחיישינן שמא יש שם קבר ולכך צריך שיהא מפסיק אבל ביניהן דהיינו הדלת: מביא שוורים שכריסן רחבה. פי' דווקא שוורים ולא דלת כדי: שלא יצא רגלי התינוקות. פי' מפרש טעמא אמאי צריך שיהא כריסן רחבה וגם אמאי דוקא שוורים ולא דלת ומפרש נמי כדי שלא יוציא התינוק כו'. פי' דמחמת אימת השוורים ודאי לא יוציא התינוק את רגלו אבל כשיושב על הדלת חיישינן כו': והכל שוין שצריכין טבילה. פי' אף דפליגי *)כדלא לא פליגי שצריכין טבילה אחר כל השימור דחיישינן שמא נטמאו: כיון ששוורים שותים לשתות מתמלאין. פי' לאו דוקא מתמלאין דהא צריך דוקא אדם למלאות אלא שמחמת שהכוסות קשור בקרני השוורים בקל הם יכולין למלאות ואינן צריכין להוציא את עצמן לחוץ כדי למלאות: אל תתנו מקום לצדוקים לרדות אחריהם. פי' הצדוקים שיטעו ויסברו שאף אם השור ממלא כשר: בכותל מעלות של עזרת נשים. פי' בכותל שעולין בו לעזרת נשים: ובכסוייהן של אבן נראין לחיל. פי' שהכיסוי היה של אבן כדי שלא יקבל טומאה ונראין לחיל: נוטל ומקדש את מה שנשפך. פי' העפר שנשפך נוטל ומקדש וגו' הני חומרות אינו אלא על אותו העפר שמזין ממנו שהכהן הגדול חיישינן בו לכל טומאות משום דבו תלוי כל טהרת ישראל: מעשים אלו עשו כשעלו מן הגולה. פי' שהיו הכל טמאין והיו צריכין לתינוקות למלאות אבל בשאר פרות היה מזין מאותו האפר ג"כ כהן גדול ועל המסייעין לו פי': [כשעלו מן הגולה ולא היה להם אפר להטהר ומזה שנשאר לא היו יכולין ליקח שהיו טמאין וכשהחריב נבוכדנצר לא החריב אלא התקרה ולא הכותלים]: רש"א אפרה ירדה עמהן לבבל. פי' אף בבבל היה להן אפר והיו מטהרין דאף שלא בפני הבית מזין ואף בגבולין ואע"פ שהיה אפר והיה טהורין ואפ"ה צריך לעשות כל המעשים דגבי הזאה של כה"ג חיישינן טפי כדפי': ישמעאל בן פאבי שרף אחת בטבולי יום ואחרת במעורבי השמש. פי' שלא היו טבו"י: דנין עליו. פי' השתא מפרש האיך שרף שתים דה"א לומר ב' ממש דתנן שעשה רק א' ואמר ששרף תחלה במעורבי שמש והיו דנין עליו להכשירה: אמר להם. פי' ישמעאל בן פאבי: מעשר נאכל לטבולי יום ותרומה נאכל למעורבי שמש מעשר שנאכל למעורבי כ"ש שהוסיפו עליו קדושה. פי' אם רצה לאכול ודאי מותר שהרי הוסיף עליהן קדושה. פי' שהוא שומר אותה בטהרה יותר ממה שצריך: קדשים קלים נאכלין לפנים מן הקלעים קדשים קלים נאכלין לחוץ לקלעים קדשים קלים הנאכלין לפנים מן הקלעים כ"ש שהוסיף עליהן קדושה. פי' ודאי מותר לאכול לפנים מן הקלעים שהרי הוא שומר אותן בקדושה יותר: קדשי קדשים נאכלין ליום א' וקדשי קלים לשני ימים קדשי קלים הנאכלין ליום א' כ"ש שהוסיף להן קדושה. פי' וא"כ אף הכא כששרף למעורבי שמש נמי יהא מותר שהרי הוא שומר אותה בטהרה יותר שהרי הוא מותר אף לטבולי יום והוא שומר אותה שיהא טהור מטומאות טבולי יום ועשה במעורבי שמש וא"כ יהא כשר: אמרו לו. פי' חכמים: וחזר ועשה אחרת בטבולי יום. פי' והיינו פרה השניה בעשה: כיפין על גבי כיפין. פי' שהיה כבש על גבי כבש. פי' כדי להציל מטומאת התהום אם יש בה תחתיו יהא האהל חוצץ ומה שצריך שנים מפרש: וכיפה כנגד האוטם. פי' דכנגד העמודים חיישינן שמא יש תחתיו טומאת התהום ויהיה טומאה רצוצה בוקעת ועולה לכך עשה השניה ושלא יהא העמודים שוה וא"כ יהיה כיפה העליונה כנגד העמוד התחתון שהוא אטום וכנגד העמוד העליון מפסיק הכיפה התחתונה וא"כ אין לחוש כלל מטומאת התהום: לא היה שם כבש. פי' בטעמא שהיה פליג ואמר דלא היה כבש חלק: [לא היה שם כבש. פי' הפרה לא היתה צריכה לצאת בכבש לפי שאינה מקבלת טומאה כאדם ואפ"ה היו מביאין אותם]: אלא עמודים של שיש כו' וכלונסות של ארז על גביהן. פי' רחוק זה מזה כדי לינך עליהם ולא היה חושש כלל מפני טומאת התהום:

*) נראה דצ"ל בהזייה.

הגהות הגר"א

פ"ב (א) אלא הרי היא בחזקת:(ב) כשרה: (ג) כשרה יוצא דופן ר"ש מכשיר אתנן:(ד)כשרה בשביל שתינק ותידוש פסולה זה הכלל כל שלצרכה כשירה לצורך אחרת פסולה והעול פוסל לעבודה ושלא לעבודה:(ה) שבה מתה תפדה מצא אחרת: (ו) אין לה פדיון: (ז) מה שאין כו' ובמוקדשין מה שאין בפרה שהפרה אינה כשרה אלא אדומה ועבודה פוסלת בה משא"כ במוקדשין: (ח) לחולין ליגזז: (ט) סופג את הארבעים משא"כ בפרה חומר בעגלה משא"כ במוקדשין חומר במוקדשין מה שאין בעגלה שהעגלה שנים פוסלת בה והעבודה פוסלת בה משא"כ במוקדשין חומר במוקדשין שהמוקדשין אינן נפדין אלא על מום קבוע ואין יוצאין לחולין ליגזז ולעבוד והגוזז והעובד בהן לוקה את הארבעים משא"כ בעגלה. חומר בפרה מה שאין בעגלה והומר בעגלה מה שאין בפרה חומר בפרה שהפרה: (י) אפילו שתי גומות והן מוכיחות זה את זה פסולה היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר"י בן המשולם אומר מספר: פ"ג (א) אלא כהן כו' לקדושה ואחיו: (ב) לטהרה: (ג) ואותן שהן מזין עליו: (ד) בירושלים בנויות: (ה) את בניהן כו' כבני שבע כבני שמונה: (ו) עליהן ר' יהודה אומר לא היו מביאין דלתות כל עיקר מפני שדעתו של תינוק גסה עליו שמא יוציא ראשו או אחד מאבריו ויטמא בקבר התהום אלא מביאין שוורים המצרים שכריסן רחבות והתינוקות יושבין על גביהן וכוסות של אבן בידם הגיעו לשילוח ירדו ומלאו וישבו להן על גביהן והכל שוין כו': (ז) אמרו לפני ר' יעקב משום ר' ישמעאל כוסות של אבן היו כו': (ח) כיון ששתו שוורים לשתות נתמלאו הכוסות: (ט)לצדוקים לרדות אחריהם:(י) וקלל של וכו' בכותל של עזרת וכו' וכסוי' וכו' למשמרת מכה והשאר ל"ג: (יא) מזה שנשפך: (יב) על ארץ: (יג) ישמעאל בן פאבי שרף שתים א' בטבול יום וא' שנעשית במעורבי שמש היו דנים עליה אמרו לו מעשר כו': (יד) למעורבי שמש: (טו) למעורבי שמש כ"ש שהוסיפו לו קדושה. ק"ק נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים חוץ מן הקלעים קדשים קלים נאכלין לפנים מן הקלעים כ"ש שהוסיפו להן קדושה. ק"ק נאכלים ליום א' וק"ק נאכלים לשני ימים קדשים קלים הנאכלים ליום א' כ"ש שהוסיפו להן קדושה אמר להם אם כו': (טז) תי' וחזר ל"ג: (יז) ר' יהודה אומר כו':

אור הגנוז

[א] כשרה ואם בשביל שתינק ותדוש פסולה זה הכלל כל שלצורכה כשרה לצורך אחר פסולה העול וכו': [ב] בפרה שהעגלה וכו': [ג] להולין לגזוז ולעבוד: [ד] בתוך שתי גומות והן מוכיחות זו את זו פסולה היו בה שתי שערות עיקרן מאדים וראשן משחיר ר' יוסי וכו': פ"ג [ה] אמרו לפני ר"ע משום ר' ישמעאל כוסות של אבן היו תלויות: [ו] למינין לרדד אחריכם: [ז] ר' ישמעאל בן פאבי הורה שתים אחת וכו' [ח] ועליהן אמרו לו: [ח] כ"ש הוסיפו לו קדושה קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים חוץ לקלעים קדשים קלים שנאכלים חוץ לקלעים כל שכן הוסיפו להן קדושה קדשי קדשים נאכלין ליום אחד

מצפה שמואל

(ב) נטלו קרניה. עי' בכורות מה.: (ג) אתנן ומחיר. עי' תמורה ל:: (ד) כל עבודות. עי' סוטה מו.: (ה) נכנסת לרבקה. ב"מ ל. ועי' רש"י שם ור"ש כאן פ"ב מ"ג: (ו) ועול פוסל. סוטה מו. ועי' כל זה בר"ש פ"ב: (ז) אחרת נאה סימנה תפדה. שבועות יא: ועי' תוס' ב"ק ע. תד"ה אומר היה ר"ש: (ח) שהעגלה שנים כו'. סוטה מו. עי' ר"ש פ"ב מ"ג: (ט) ומומין. עי' סוטה מו. עי' ר"ש שם: (י) מספר את העליון. עיי' פ"א מהל' פרה ה"ג. ועי' ר"ש ספ"ב: (א) מה בין. עי' יומא ח. ושם: וכר"מ: (ב) חצירות. סוכה כא. ועי' פ"ג מ"ב: (ג) שמנה (עשרה). עי' תוס' סוכה שם ד"ה ומביאין שהגירסא שבעה או שמונה שנה ועיקר ההקפד על טומאה היוצא מגופו ומשום מעלה ע"ש: (ד) והכל שוין. עי' תוס' שם ד"ה והתינוקות: (ה) אמר לפניו ר"י. עי' תוס' שם ד"ה ירדו דפליגי אי חיישינן משום שהיא פורתא לקבר התהום: (ו) באו לשער. עי' ר"ש פ"ג מ"ג מה שכתב מזה בפירוש המשנה: (ז) מעשר נאכל. עי' יבמות עד: כל זה מקראי ועי' ר"ש פ"ג מ"ד: (ח) כיפין על גבי כיפין. עי' כ"מ פ"ב מהל' פרה ה"א

זר זהב ומנחת בכורים

דכתיב כי משחתם בהם מום בם ומשחתם זו ערוה וכל שמום פוסל ערוה פוסל כמבואר בפ"ב דע"ז (כג): אין לדבר סוף. דאי אפשר ליזהר דשמא יסיחו דעתם ממנה: אם אין פרה. אף שאין פרה אדומה אחרת פסולה ופליג אסתם משנה (פרק ב משנה ב') דמבואר שם גלגל עינים אינו מעכב והגר"א הגיה כשרה ומפרש ר"מ אין פרה אחרת כיוצא בה כשרה באדמימות ושלא יהיו גלגלי עיניה שחורות] הרי זו שגלגל עיניה שחורות כשרה. אבל אם יש פרה אדומה כיוצא בה ואין גלגל עיניה שחורות אין זו שגלגל עיניה שחורות כשרה: [והזכר עמהן. זכרות שבתוך הקרנים וכן העצם שבתוך הטלפיים והוא כף הרגל וכשניטל הזכרות ג"כ פסולה דלא הוה תמימה ומה דתנן במשנה (בפ"ב) דפרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד היינו בעילוי זכרות והכין מוקמינן בבכורות (דף י') ונוסחת הגר"א כשרה ולא ידעתי להעמידה דבבכורות מבואר להדיא דבין בנעקר לגמרי ובין איגומי למעלה כיון שנטל הזכרות פסולה בין בקרנים בין בטלפים רק באיגום אגומי בקרנים אין פודין למום זה ובטלפים פודין (עכ"מ בפ"א מהל' פרה ה"ה ומבואר כמ"ש): יוצא דופן פסולה. (לגי') אף דקדשי בה"ב הוא מ"מ תעלת קריה בתמנא ור"ש לא דריש דכשא דתעלת (ר"ש) וקמ"ל כאן נהוס' פלוגתא דר"ש דאינו מבואר במשנה ג' פ"ב]: ב במוקדשין. משום לא תעבוד בבכור שורך [אם עשה מלאכה זו בפרה פסולה: עם אמה כשרה בשביל שתינק ותדוש פסולה. ס"ג לה כאן כמו בנוסחת הגר"א וכן הוא בר"ש (פ"ב)] ולרבקה הוא ג' או ד' פרות המלומדות בנאריכן ודשין וכיון שלא נתכוין שתדוש כשרה אבל כשנתכוין שתינק ותדוש פסולה: והעול פוסל כו' ושלא לעבודה. שאר עבודות אין פוסלין בפרה אלא נתכוין לעבודה דניחא ליה בהאי עבודה אבל עול אפילו נפל עליה שום דבר באקראי בעלמא ולא ניחא ליה ולא מדעתו פסולה: [על כל פסול. שאירע בה תפדה: מתה תפדה. ולא בעינן העמדה והערכה ותפדה מפני שריה]: נשחטה שלא במקומה ע"ג מערכתה. כדינה בהכשר [בהר המשחה ובמקום הבדוק לה מקבר התהום]: אין לה פדיון עולמית. דגנאי הוא להוציאה לחולין: אם מתרומת הלשכה כו'. שפרה היתה באה מתרומת הלשכה רק אם רצה אחד להתנדב מביא פרה מנדב ומביא לכך אמר אם מתרומת הלשכה היתה באה דמיה נופלין לתרומת הלשכה אבל אם מבל יחיד בא אין דמי' נופלין לתרומת הלשכה שלא התנדב לכך: מה שאין כן במוקדשין. אף דעובר בלא תעשה אין ההקדש נפסל: [שנים פסולות. דעגלה בת שתים לרבנן ובת שנה לר' אליעזר כמבואר במשנה ריש פ"א] אבל פרה אפילו זקנה כשרה כדתנן: ד [ושעשה עמה מלאכה. דכל העוסק בפרה מתחילה עד שריפה פוסלין אותה אם עשו מלאכה אחרת בעת עשיית הפרה כמבואר במשנה בפ"ד: משא"כ בעגלה. דאין מומין פוסלים ג"כ כדילפינן בסוטה (מו.): שנים פוסלות. בן שנה לר"א וכן שתים לרבנן: משא"כ בפרה. דאף זקנה כשרה. וכר"ש הגירסא בפ"א מ"א עוד בזה חומר בפרה שאין במוקדשין ברישא דתוס' זו ותסר כאן לגירסתו והגר"א הביא לה כנוסחת הר"ש: ה ס"ג ר"א אפילו בתוך שתי גומות והן מוכיחות זו את זו פסולות וכן הביא הר"ש ספ"א וכן בנוסחת הגר"א. ומוכיחות הוא מכוונות וסמוכות זו בצד זו: ס"ג היו ב' שערות כמו בנוסחת הגר"א וכ"ה בר"ש היינו שנשאר בעקרן כדי שינטל בפי הזוג]: מספר את העליון. דקדשי בדה"ב לא מתסרי בגיזה ועבודה מה"ת אלא מדרבנן ובפרה דלא שכיחא לא גזרי:

פרק ג א [מה בין. דבשניהם מפרישין ז' ימים קודם כמבואר במשנה]: בקדושה. לקדשו ליכנס למחנה שכינה ולא יהיה לבו זחה עליו ויהיה נבדל מכל קלות ראש שחמול עליו אימה: בטהרה. להחמיר בטהרתו לפי שהיו מטמאין אותו ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקים שהיו אומרים שמש נעשית לפיכך שהחמירו עליו בטהרתו שלא יהא אדם נוגע בו: [מפני שהוא מזה. המסייעין היו מקבלין הזאה כמותו ולפיכך לא היו מזהרין מליגע בו ולנוסחת הגר"א ואותן שהן מזין עליו היינו על הכהן דמזין עליו בשלישי ובשביעי: ב מפני קבר התהום. שמא איכא שם מת וטומאה רצוצה בוקעת ועולה לפיכך עשו תחתיהן חלל טפח: מעוברות שלא יטמאו הילדים בלידתן מפני חשש קבר התהום: בני שמונה שנה גרסינן]: ולא יותר שלא יראו קרי: [וע"ג דלתות. ומביאין שוורים אף שאין כריסן רחבה: שוורים שכריסן רחבה. ולא דלתות שמתוך שהתינוק דעתו זחה ביושבתו חיישינן שמא יוציאו רגליו ויטמאו בקבר התהום]: והכל שוין. ר"י הגלילי ור"ע דפליגי (במ"ד) אם התינוקות צריכין הזאה בטבילה מודו [שלא נטמאו בדרך: אמרו לפני ר' יעקב גרסינן וכן מוכח מסיפא ונוסחת הגר"א מבואר כר"ש: נתמלאו הכוסות. ולא היו צריכין התינוקות למלאות כת"ק וכר"י במ"ב פ"ב: לרדות. למשול בנו ולשחוק עלינו על עסייתנו אלא התינוקות שמה מלאוהו כמבואר במשנה: ג באו. התינוקות על השוורים עם הכוסות: קללי. כדים: ובתוכן אפר. כמבואר במשנה ספ"ג שמחלקוה לג' חלקים שהאחד נתון בחיל וזו היא מקומה: הזכר. שהיו קושרין זכר של רחלים וחבל בין קרניו וקושרין מקל בראשו של חבל וזורקו לתוך הקלל ומתוך כך קולט המקל קצת מן האפר ונופל על השוורים והתינוק נוטלו ולא יצטרך להוציא ידו כדי שלא יטמא בקבר התהום בעזרה דכשעלו מן הגולה לא נבדקו מהרוגי נבוכדנצר ולכן היו צריכין לעשות בתחבולה הזאת שיהיה האפר נופל על גבי שוורים (ר"ש) וי"מ שעיקר התקנה היה שלא יגעו באפר הפרה אשר נשאר בבית ראשון ואף שצריכין ליגע במקצתן הנשלך ע"י הזכר מ"מ מה דאפשר לתקוני מתקנינן (הר"מ ועי' בתוי"ט פ"ג מ"ג ד"ה מקל): ד הורה. עשה שתי פרות והא דמבואר במשנה דעשה אחת לפי שהאחת היה נעשית במעורבי שמש ולא קבלוה חכמים: זו שנעשית במעורבי שמש. גרסינן שהיו דנין על זו הפרה: אמר להם. גרסינן: נאכל בט"י. כדילפינן מקראי בפ' הערל (עד:): שנאכל בט"י לא כל שכן שהוסיפו לו קדושה. ס"ג לה והיינו אם אכלו מעשר שדינו בט"י והוא החמיר לאכול בהערב שמש ודאי דעדיפי ניתא: הוסיפו להם קדושה. אם אכל קדשים קלים ליום אחד לא איכפת לן בחומרתו ובר"ש הגירסא כנוסחת הגר"א: אמרו לו. גרסינן: טמאות היו. לפי דחזינן עתה דהקפידו לעשותם במעורבי שמש: שהיו אומרים. שהצדוקים היו אומרים מקודם על הפרות הנעשות בט"י דטמאות: ושפכה. אותה שנעשה בהערב שמש: ה כיפין. חלולין תחתיהן שלא יהא טומאה בוקעת ועולה: האוטם. רגלי הכיפה שהבנין נשען עליה

היו (יז) וכלונסאות של ארז על גביהן והפרה לא היתה צריכה לצאת בכבש (ט) ומטמאין היו את הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקין שלא יהו אומרים במעורבי השמש נעשית ומעשה [א] (יח) אחד שהעריב שמשו ובא לשרוף את הפרה וידע בו רבן יוחנן בן זכאי ובא וסמך שתי ידיו עליו ואמר לו אישי כהן גדול (יט) מה נאה אתה להיות כהן גדול [ב] טבול יום אחד ירד וטבל ועלה (כ) אחרי שעלה צרם לו באזנו אמר לו בן זכאי לכשאפנה לך אמר לו כשתפנה. לא שהה שלשה ימים עד שנתנוהו בקבר בא אביו (כא) לפני ריב"ז אמר לו (כב) [ג] לא נפנה (כג) ממקום גיתה ומערכתה [ד] ובעשרה חלילין מפני קבר התהום: ו כפתוה (י) בחבל של מגג ונתנוה על גבי המערכה ויש אומרים במוכני היתה עולה. ר"א בן יעקב אומר כבש (כד) עושין לה שהיתה [ה] בה וראשה בדרום ופניה במערב: כיצד היה עושה שוחט בימינו ומקבלו בשמאלו ומזה באצבעו הימנית ואם שינה פסול ר' יהודה אומר בימינו היה שוחט ונותן את (כה) הסכין [ו] או לזה שעומד בצדו ומקבל בימינו ונותן בשמאלו ומזה באצבעו הימנית ואם שינה פסול. (כו) נתן בידו כשהוא מזה בין (כ) חוץ לגיתה ובין חוץ (כז) למערכה [ז] ר"א בן יעקב אומר חוץ לגיתה פסול חוץ (כח) למערכתה לא יחזיר ואם החזיר כשר. ואם הוציא הדם שבידו והחזירו כשר: ז (ל) פקע מעורה ומבשרה חוץ לגיתה יחזיר ואם לא החזיר פסול. חוץ ממערכתה הרי זה מרבה עליו (כט) [ח] ושורפו במקומו ר"א (ל) אומר כזית מעכבת פחות מכזית אין מעכבת: פקע מקרנה ומטלפה ומפרשה א"צ להחזיר (לא) שאין זבח שאין מעכב בחיה אין מעכב בשריפתה ר"א בר צדוק (לב) (מ) הוסיף אשליך אשליך והם אמרו לו הן (לג) ג"פ על כל דבר ודבר. בין שקרעה ביד בין שקרעה בסכין ובין שנקרעה מאליה (נ) ובין (לד) [ט]שהשליך שלשתן זה אחר זה (זה אחר זה) כשרה: ח נתנן (ס) עד שלא הוצת האור ברובה או משנעשית אפר פסולה. (ע) נטל עצם או שחור וקדש בו הרי זה לא עשה (לה) כלום אם יש עליו אבק כל שהוא אם מגופה כותשו ומקדש בו וכשר: (פ) וחולקין אותו לשלשה חלקים אחד ניתן בחיל ואחד ניתן בהר המשחה ואחד מתחלק לכל המשמרות זה שמתחלק לכל המשמרות היו ישראל מזין הימנו. זה שניתן בהר המשחה היו כהנים מקדשין בו. זה שניתן בחיל היו משמרין (לו) שנאמר (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת:

פרק רביעי

א (א) פרה אינה נפסלת בלינה ואפילו שחטה [י] (א) ושרפה למחר הרי זו כשרה. (ב) הזה בלילה הזאתו פסולה. ואפילו כולן ביום ואחת בלילה הזאתו פסולה. הזה בכלי הזאתו פסולה ואפילו כולן ביד (ג) ואחת בכלי הזאתו פסולה. הזה בשמאל הזאתו פסולה ואפילו כולו בימין ואחת בשמאל הזאתו פסולה. הזו (ד) שבעה כהנים כאחת הזאתן פסולה. זה אחר זה הזאתן כשרה. הזאות שבפרה שהזו שלא לשמן או שאינה מכוונת או שחסר אחת מהן או שטבל אחת והזה שתים והזה אחת הרי אלו פסולות: ב (ה) שמנה מתוך שבעה אם (ג) [כ] הכהן שעשה [ל] מלאכה פסולה ואם כהן אחר כשרה (ג) (ו)שרפה [מ]אינה מחוסר כפרה ר'[נ]יוסי הבבלי אומר [ס]מחוסר כפרה פסולה. שרפה (ז) שלא רחוץ ידים ורגלים פסולה ור"א (ג) בר"ש מכשיר שנאמר (שמות ל) בבואם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימותו. הא אין קדוש ידים ורגלים אלא לפנים: ג ר' יוסי הגלילי אומר (ח) עולות שהקריבו אבותינו על הר סיני [ע] לא היה בהם הפשט ונתוח אלא ממתן תורה ואילך. (ט) שריפת פרה והזאותיה בכה"ג כל מעשיה בכהן הדיוט שנאמר (במדבר יט) ונתתם אותה אל אלעזר הכהן [פ] (ד) אלעזר שהוא סגן ושאר כל הפרות בכהן הדיוט דר"מ ר' יוסי ברבי[צ] ור' שמעון ור' אליעזר בן יעקב אומרים אותה באלעזר שהוא סגן ושאר כל הפרות אפי' בכהן גדול: ד (י) מצותה בארבעה בגדי לבן של כהן הדיוט. עשאה בבגדי זהב ובבגדי חול פסולה. שאלו תלמידיו את רבי יוחנן בן זכאי פרה במה נעשית אמר להם בבגדי זהב אמרו לו למדתנו (ה) בבגדי לבן אמר להם יפה אמרתם אם (כ) מעשה שעשו ידי וראו עיני שכחתי ששמעו אזני על אחת כמה וכמה. ולא שלא היה יודע אלא שהיה מבקש לזרז את התלמידים. ויש אומרים (ו) הלל הזקן שאלו לא שלא היה יודע אלא שהיה מבקש לזרז את התלמידים. שהיה ר' יהושע אומר השונה ואינו עמל (ז) כאיש שזורע ואינו קוצר. הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה שיולדת וקוברת ר"ע אומר (ל) זמר בה תדירא זמר: ה (מ) אין שורפין שתי פרות [ק] בבת אחת. (נ) משנעשית אפר מביא אחרת ושורף על גבה ואינו חושש. שרפה בשני חצאין זו אחר זו (ח) א"ר אומר אני בזו שהיא כשרה. (ט) פרה שאירע בה פסול (ס) לפני פסולה מטמאה בגדים לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים ר' שמעון אומר בין לפני פסולה בין לאחר פסולה אין מטמאה בגדים מפני שהיא נדונית על שם סופה. אמר ר' שמעון מצאתי חנינא (י) בן גמליאל ואמר לי פרה שאירע בה פסול מהו אמרתי לו לפני פסולה מטמא בגדים אחר פסולה אינו מטמא בגדים

הגהות הגר"א

(יז) היו קבועין בארץ כו' היו הכהן כו' במעורבי שמש הי' נעשית: (יח) בצדוקי אחד וכו': (יט) מה אתה נאה להיות כ"ג רד וטבול א' ירד וטבל וכו': (כ) לאחר טבילה כו': (כא) אצל ריב"ז: (כב) בן זכאי לא נפנה בני שהעריב שמשו: (כג) מקום גיתה ומערכתה היו תחתיהן חללין מפני קבר התהום: (כד) היו עושין לה שהיתה עולה בו. ראשה לדרום ופניה למערב וכו': (כה) ונותן הסכין לפניו או לזה וכו': (כו) ניתז מידו: (כז) למערכתה פסול ר"א וכו': (כח) למערכתה יחזיר ואם לא החזיר כשר: (כט) עליו עצים וכו': (ל) ר"א בר"ש אומר: (לא) שכל דבר שאין מעכב: (לב) מוסיף: (לג) הן הן הן ג"פ וכו': (לד) שהשליך לתוך גופה בין שהשליך לתוך שריפתה בין שהשליך שלשתן כאחת בין שהשליך שלשתן זא"ז כשרה: (לה) בו כלום אם יש בו אבק כ"ש או עצם מגופו כותשו וכו': (לו) אותה שנא' כו': פ"ד (א) היום ושרפה למחר כשרה: (ג) הוא בכהן א' פסולה שעשה עמה מלאכה ואם כהן כו': (ג) שרפה אונן ומחוסר כפורים כשרה איסי הבבלי אומר מחוסר כפורים: (ג) ור"א מכשיר כו' מים אין קידוש: (ד) אותה באלעזר שהוא וכו' הפרות בכה"ג דברי ר"מ ר"י ור"ש וראב"י אומרים וכו' אפי' בכהןהדיוט: (ה) רבינו: (ו) את הלל: (ז) דומה לזורע ואינו קוצר: (ח) רבי אומר אומר: (ט) כשרה אירע בה פסול בשחיטתה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים בהזאתה קודם פסולה וכו': (י) בן

באור הגר"א

והפרה לא היתה צריכה לצאת בכבש. פי' לב"ע שהרי אינה מקבלת טומאה כלל: [במעורבי שמש היתה נעשית. שהיו דורשין ואסף איש טהור (במדבר יט) טהור מכל טומאות]: מעשה בצדוקי אחד שהעריב שמשו. פי' שחט סמוך לשקיעת החמה כדי שיהיה שחיטה והזאה היום ושריפה למחר ויעריב שמשו בינתים: בא וסמך שתי ידיו עליו. פי' כדי לטמאותו שכך היו מטמאין אותן כדתני במתני' והאי טומאה היינו ספק טומאת ערב: טבול אחר. פי' אחר שטימא אותו אמר ליה טבול עוד פעם אחר: וצרם לו באזנו. פי' כדי לירא על שטמא אותו: אמר לו בן זכאי לא נפנה בני על שהעריב שמשו. פי' ועבר על דברי חכמים: מקום גיתה ומערכתה חלולין. פי' שבמקום שריפתה היה כמין גת חפור בקרקע ושם היה מסדר את המערכה ונותן את הפרה עליו ועליו קאמר שתחת כל הגת והמערכה היה חלול להגין מקבר התהום אם יש תחתיו: ויש אומרים במוכני היתה מעלה אותה. פי' על ידי גלגל היה מעלה אותה למערכה: כבש עושין לה שהיה עולה בה. פי' למערכה: ראשה בדרום וגופה בצפון ופניה למערב. פי' שהראש למזרח ואחוריה למערב: ונותן את הסכין לפניו. פי' על המערכה או לזה שעומד אצלו: ניתז מידו כשהוא מזה בין חוץ לגיתה. פי' אף חוץ לגיתה: ובין חוץ למערכתה. פי' אפילו בתוך הגת פסול: ראב"י אומר חוץ לגיתה פסולה. פי' אפילו החזיר: חוץ למערכתה לא יחזור לכתחלה: [חוץ למערכתה. הגת הוא מקום היו עושין לשריפתה כמין גת כנגד פתחו של היכל וסודרין את המערכה בתוך הגת ואם היזה חוץ למערכתה יחזיר כיון שהוא בתוך הגת כנגד הפתח ואם לא החזיר ג"כ כשר מפני שהוא בתוך הגת]: ואם החזיר כשר חוץ לגיתה פסול חוץ למערכתה יחזיר ואם לא החזיר פסול כנ"ל. פי' ומחמיר בדם מבעורה ובשרה דבעורה ובשרה חוץ לגיתה יחזיר ואם לא החזיר פסול חוץ למערכתה אין צריך להחזיר אלא שמרבה עליו עצים ובדם חוץ לגיתה לא מהני חזרה וחוץ למערכתה צריך להחזירו בספרי חטאת היא מגיד שאין נשרפת בלילה. פי' כמו חטאת וכן ילפינן בחולין מיניה חטאת העוף שאינה באה מן החולין ובידו הימנית וכן משמע במתני' דקתני ומעשיה ביום עד שתעשה אפר משמע שאפילו שרפה צריך להיות ביום וכן הוא בילקוט בהדיא: ואם הוציא הדם שבידו. פי' חוץ למערכתה: והחזירו כשר. פי' ולא מיבעי ניתז מן הדם חוץ למערכתה אלא אפילו הוציא כל הדם שבידו חוץ למערכה נמי דינא הכי: פקע מעורה ומבשרה כו' חוץ לגיתה יחזיר. פי' דוקא יחזיר ולא ישרוף במקומה: ואם לא החזיר פסול אבל חוץ למערכה מרבה עליו עצים ושורפו במקומו. פי' ואינו צריך להחזירו: כזית מעכבו. פי' אם פקע כזית חוץ לגיתה מעכבו: פחות מכזית אין מעכבו: פקע מקרניה ומטלפה ומפרשה אינו צריך להחזיר שכל דבר שאינו מעכב בחייה. פי' שאפילו היה חסר הקרן או הטלפיים כו' כשר אינו מעכב בשריפה: ר"א בן צדוק מוסיף. פי' על הני דקתני במתני' דהיינו שהוא שואל להם על ארז זה והוא מוסיף שצריך לשאול ג"כ: בין שקרעה ביד. פי' קאי אהא דקתני במתני' נבקעה. פי' דאינו משליך אלא אחר שנבקע מדכתיב אל תוך מפרש התוספתא דאין חלוק בין שקרעה ביד בין שקרעה בסכין בין שקרעה מאליו. פי' היינו מחמת האור בכל ענין הוא משליך: בין שהשליך לתוך גופה ובין שהשליך לתוך שריפתה. פי' דאינו צריך שישליך דוקא לתוכה אלא אפילו לתוך שריפתה נמי כשר דהיינו אחר שנשרף הפרה רק קודם שנעשה אפר ואינו ממעט אלא קודם שנבקע: בין שהשליך שלשתן כאחת. פי' במתני' קתני כרכן בשירי הלשון משמע שצריך שישליך שלשתן כאחת מפרש הכא דלאו דוקא אלא אפילו השליך שלשתן זה אחר זה כשירה: נתנה עד שלא הצית האור ברובו. פי' אפילו אחר הבקוע דהיינו שנבקע ביד או בסכין: [נטל עצים וקידש בו לא עשה ולא כלום כנ"ל]: או משנעשית אפר פסולה. פי' היינו אחרי שנעשה אפר: נטל עצם או שחור. פי' גחלת שכבר כבה קרי שחור: וקידש בו. פי' המים ולא כתשן תחלה הרי זה לא עשה כלום: ואם יש עליו אבק כל שהוא כותש ומקדש בו וכשר. פי' והיינו שחור אבל עצם אפילו אין עליו אבק כלל כותש ומקדש בו וכשר. פי' היינו דוקא בשכיתש אבל קודם כתישה אפילו בעצם אם קידש לא עשה ולא כלום: היו כהנים מזין הימנו היו משמרין. פי' ולא היו מזין הימנו אלא על כהן השורף את הפרה בלבד:

פרק ד [הזה בלילה הזאתו פסולה. כמ"ש בספרי דחטאת קרייה רחמנא]: או שאינה מכוונת. פי' שלא כנגד הפתח: שמונה מתוך שבעה. פי' שהזה שמונה הזאות מתוך שבעה טבילות: אם הוא הכהן שעשה מלאכה. פי' אם זה הכהן שהזה השבע מתנות הזה גם השמיני פסול שהרי הותיר הזאה אחת: [או שחסר אחת מהן. כולן מעכבות זו את זו כדדריש בספרי: או שטבל א' שתים והזה שתים. דשיריים שבאצבע פסולין ובספרי דריש דבעינן על כל הזאה טבילה דכתיב (במדבר יט) מדמה שבע פעמים שחוזר לדם שבע פעמים]: ואם הכהן אחר. פי' שכהן אחר נטל מן הדם שבאצבעו והזה פעם שמיני כשר שאינו לפסול: [ואם כהן אחר כשרה. ומתני' דמשביעית שמינית אחד חזר והזה שמינית כשרה בכהן אחד כשר מפני שכבר הזה שביעית ושמינית מתוך הזאה אחת וזה מתוך שבעה: מחוסר כפורים פסולה. מפני דמחוסר כפורים דזב חמיר מטבול יום דמת שכן טומאה יוצאה מגופו ולא אתי בק"ו מטבול יום דמת]: אותה באלעזר שהוא סגן ושאר כל הפרות בכהן גדול. והיינו שריפה והזאה: דברי ר"מ. פי' דר"מ אמר דשריפה והזאה של כל הפרות בכה"ג: אפי' בכהן הדיוט. פי' אפילו שריפה והזאה: ר"ע אומר זמור זמור בה תדירא זמור. פי' שצריך ללמוד תמיד אף שהוא סוכח או לא: [זמר בתדירא זמור. דרך בעלי זמירות שחוזרין על זמירותיהן שלא ישתכח מהן כך יש לאדם לחזור על משנתו ונקט זמר מלשון (תהלים קיט) זמירות היו לי חוקיך]: אבל משנעשה אפר מביא אחרת ושורף על גבו: שרפה בשני חצאין. פי' מפרה אחת: זו אחר זו אמר ר' אומר אני בזו. פי' כיון שהיא מפרה אחת: כשרה אפילו שרף השניה קודם שנעשית אפר: פרה שאירע בו פסול. פי' בשאר עבודות ולא בשחיטה: [אירע בה פסול בשחיטה. לא שנתנבלה דא"כ מטמאה משום נבילה אלא בפסול מלאכה דומיא דהזאתה כיון דשחיטתה בפסול א"כ לא נעשה בה עדיין לשום פרה כלום בכשרות ואפי' למ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף לא מטמאי' בבגדים אבל אירע פסול בהזאה כבר נעשית השחיטה בהכשר]: ר' שמעון אומר בין לפני פסולה כו'. ופי' אפילו בשאר עבודות נמי לפני פסולה אין מטמא בגדים כדמפרש: מפני שנדונית על שם סופו. פי' וכיון שאין סופו בהכשר נעשה כמו שנפסל בתחלה:

אור הגנוז

וקדשים קלים לב' ימים קדשים קלים שנאכלין לב' ימים כ"ש הוסיפו להן קדושה אמרו לו אם מקיימים וכו': [א] בצדוקי: [ב] רד טבול אחד: [ג] תי' לא ליתא בכ"י: [ד] ובית הטבילה היו חלולין מפני כו': [ה] עולה בה ראשה: [ו] לפניו: [ז] פסול: [ח] עצים: [ט] לתוך גופה ובין שהשליך לתוך שריפתה ובין שהשליך שלשתן כא' ובין שהשליך שלשתן זא"ז וכו': פ"ד [י] היום: [כ] הוא: [ל] עמה: [מ] אונן מחוסר כפרה כשרה: [נ] יוסף: [ס] אונן כשרה: [ע] אין בהם הפשט ונתוח שאין הפשט ונתוח: [פ] אותה לאלעזר: [צ] יהודה: [ק] בגת:

מצפה שמואל

וצ"ע: (ט) ומטמאין היו. עי' חגיגה כג. והגירסא ומטבילין: (י) בחבל של מגג. עירובין נח. ועי' ירושלמי שם: (כ) חוץ לגיתה. עי' מיי' פ"ד ה"ז והשגות וכ"מ שם והר"א שם מפרש דפסולה ההזאה אבל הפרה כשרה וגם מפרש ואם החזיר מן הדם שבידו היינו קודם הזאה ע"ש: (ל) פקע מעורה ומבשרה כו'. מיי' פ"ד הי"ב ומפרש דר"א לאו לאפלוגי אתיא. ועי' בר"ש פ"ג מ"ט: (מ) הוסיף אשליך. ע"ש פ"ג מ"י. ועי' מנחות סה. כה"ג בעומר: (נ) בין שהשליך שלשתן. מיי' פ"ג ה"ב: (ס) עד שלא הוצת האור. עי' ספרי פ' חוקת הביא הר"ש פ"ג מ"י וע"ש בנו"י שם וע"ש בז"א: (ע) נטל עצם. ר"ש ספ"ג. ועי' ספרי בקרא ושרף את הפרה: (פ) וחולקין. ר"ש ספ"ג וספרי פ' חקת בקרא והניח: (א) פרה אינה נפסלת בלינה. עי' ספרי בקרא חטאת הוא ור"ש רפ"ד: (ב) הזה בלילה. מיי' פ"ד ה"ט: (ג) וא' בכלי. מיי' פ"ד ה"ה שם: (ד) שבעה כהנים. שם וע"ש בכ"מ: (ה) שמנה מתוך שבעה. מיי' פ"ד ה"ז: (ו) שרפה אונן. זבחים יד: ע"ש טעם פלוגתתן. ועי' יבמות עג.: (ז) שלא רחוץ ידים ורגלים. עי' זבחים כ. ור"ש פ"ד מ"ב: (ח) עולות שהקריבו. חגיגה ו: (ט) שריפת פרה. עי' יומא מב. ועי' מיי' פ"ב הי"א וע"ש בכ"מ. ועי' בספרי פ' חקת בקרא זה. ועי' ר"ש פ"ד מ"א: (י) מצותה בארבעה. עכ"מ שם. ועי' בפ"ד ה"ג: (כ) מעשה שעשו ידי. עי' שבת לד. ברש"י ד"ה תורמסי ועי' ספרי בזה: (ל) זמר בה תדירא זמר. סנהדרין צט: (מ) אין שורפין. עי' חולין לב.: (נ) משנעשית אפר. מיי' פ"ד הי"א. ועי' ר"ש פ"ד מ"ב: (ס) לפני פסולה מטמאה. עי' חולין כט: ותוס' שם ד"ה אירע. ועי' ר"ש

זר זהב ומנחת בכורים

עליה שהוא מקום אטום והיו עושין חלל למעלה נגדם דשוב לא יבא טומאה שתחת האוטם בוקעת: והפרה. שאינה מקבלת טומאה ואעפ"כ העלוה: ומטמאין. סומכין ידו עליו שהכל בחזקת טמאים לחטאת]: ובא לשרוף את הפרה. שנתכוון אותו צדוקי ושחטה קרוב לערב והזה דמה ביום ומיד שקעה חמה ובבקר היה שורפה ששריפתה בלילה פסולה. א"כ נתכוון לשחטה בזה היום ואמר איני יכול לעשותה עתה והעריב ובבקר השכים לעשותה: [וסמך שתי ידיו. ובזה טמאוהו: וטבול אחת גרסינן. וכן הוא בר"ש: גרם לו. שעשהו בעל מום לפסלו לעבודה: לכשאפנה. ואשלם רעה תחת רעתו: כשתפנה. לא תזכה לכך: לא נפנה בני אלא מפני שהעריב שמשו גרסינן. וכן הוא בר"ש (עי' בהגה"ה בר"ש מ"ש בזה): ה"ג מקום גיתה ומערכתה עשויה חלולין. חלול תחתיהן: ץ מגג. גומא שאין מקבל טומאה דכל מעשיה בכלים שאין מקבלין טומאה דהרבה מעלות עשו בפרה: במוכני. גלגל: שהיתה עולה בה גרסינן: במערב. לצד קדשים דכתיב והזה אל נוכח פני אוהל מועד: את הסכין. על הארץ: ונותן הדם בשמאלו. וטובל אצבעו הימנית ומזה דר"י ס"ל דהקבלה צריכה להיות בימין ואין הלכה כר"י דכיון דאין דמה נזרק לגבי מזבח הקבלה כשרה אף בשמאל: ובין חוץ למערכה פסול גרסינן]. חוץ לגיתה שהיה חופרין גומא בהר המשחה כנגד פתחו של היכל והוא הנקרא גת ובה היה מערכה של עצים וקסבר ת"ק אפי' חוץ למערכה בתוך גיתה פסול וראב"י סובר דחוץ לגיתה שאינו כנגד פתחו של היכל פסולה דאגן שריפת של פרה כנגד פתחו של היכל בעינן וליכא דהא איכא דם חוץ לגיתה: [לא יחזיר. דכיון דכבר יצא ישאר שם ונוסחת הגר"א יחזיר לכתחלה יחזיר למקומו]: כשר. הואיל ובתוך הגת הוא וכנגד הפתח הוא: [שבידו. לחוץ דכיון דעדיין בידו לאו הוזאה היא: ץ פסול. דלא הוה נגד פתח אוה"מ: כזית. שיצא חוץ למקומו מעכב השרפה ויחזור. אבל פחות מכזית לא איכפת לן דנתקיים שריפת הפרה נגד אוה"מ: שאין זבח. ה"ג שכ"ד שאינו מעכב בחייה כו'. כמבואר במשנה פרק קמא קרניה שחורות יגוד]: הוסיף. על מה דמבואר בפ"ג מ"י שאמר עץ ארז זה: [שקרעה. את הפרה להשליך העץ ארז אל תוך שריפת הפרה. ה"ג בר"ש בין שהשליך לתוך וכו' כנוסחת הגר"א]: בין שהשליך. העץ ארז והאזוב והשני הולעת ואע"ג דתנן (בפ"ג מ"י) נבקעה נטל עץ ארז אלמא תוך גופה בעינן התם למצוה מן המובחר משום דכתיב אל תוך. אל תוך הפרה עצמה משמע אבל מ"מ לתוך שריפתה כשר וכדתנן (פ"ג מי"א) כרכן בשירי הלשון והשליך לתוך שריפתה]: ח [עד שלא הוצת. דכתיב שריפת הפרה בשעה שנבקעת ונשרפת: משנעשית אפר. דכתיב שריפת הפרה שעדיין נקראת בשם פרה: עצם או שחור. במשנה י"א מבואר שחור שיש בו אפר (כשכותשין אותו) כותשין אותו והעצם אף שלא יחזיר לאפר כותשין אותו והיינו בתערובות אפר אבל בעצמו לא הוה קידוש וזה דאמר כאן וקדש בו היינו בעצמו: אבק מגופו גרסינן בר"ש. והיינו שבגופו יש בו אבק כ"ש א"כ זהו הוה כמו התערובת ומקדשין כשכותשין אותו והגר"א גרס או עצם מגופו ולא ידעת לכוין: מקדשין. את מי החטאת שנותנין אפר עליה:

פרק ד א בלינה. כדדרשינן בספרי יכול תהא נפסלת בלינה ת"ל למשמרת מגיד שמשתמרת ימים על ימים שנים על שנים: [כולן. כל השבע הזאות]: בכלי. באצבעו כתיב: בשמאל. דכתיב באצבעו וילפינן בספרי ממצורע דכתיב ימנית: כאחת הזאתן פסולה. שבע פעמים כתיב בזא"ז משמע ואתיא למאן דמכשיר פרה בכהן הדיוט דשבעה כהנים גדולים היכי משכחת לה: שאינן מכוונות. שלא הזה כנגד פתחו של היכל: והזה שתים. שתי הזאות ואנן בעינן על כל הזאה טבילה: פסולות. שלא נשנה ילפינן מחטאת וכן חסר א' ילפינן מדכתיב שבע פעמים דמעכבין זא"ז: ב שמונה מתוך שבעה. כגון שהזה הזאה שביעית ונעשו שתי הזאות שבעה ושמונה: אם הכהן. כלומר שנעשה בכהן אחד: שעשה עמה מלאכה. כלומר הרי עשה מלאכה עם הזאה שביעית בעוד שלא נגמר כל ההזאות לכן פסולה והא דתנן (פ"ד מ"ב) הזה משביעית שמינית כשרה התם בשכבר הזה שביעית חזר והזה שמינית וכיון שנעשו כל השבע הזאות שוב אינה פוסלת השמינית אבל הכא מתוך שבעה קתני שמתוך הזאה שביעית נעשו שתי הזאות בבת אחת פסולה משום מלאכה: [כהן אחר כשרה. אף שהזו ב' הזאות אחרונות בב"א כשרה שהכהן שהשלים לשבע הזאות לא עשה מלאכה: אונן. דקדשי בדה"ב הוא ואין אונן פוסל בה: מחו"כ כשרה. איסי הבבלי אומר ה"ג לה: מחו"כ פסולה. ול"ד לטבול יום דכשר בפרה דמחוסר מעשה הקרבן אבל התם שמשא ממילא ערבה. וכש"ס זבחים (יז:) מפרשינן פלוגתייהו: שלא רחוץ. פליגי אמוראי (שם) לר"ח בר' יוסף בכלי שרת בפנים מקדש ויוצא ור"י אומר אפילו בחוץ אפילו במקידה של חרס: ג הר סיני. כלומר במדבר אף דעולת תמיד הוא ולא עולת ראיה מ"מ לא בעי הפשט ונתוח רק מאוהל מועד שנצטוו בהפשט ונתוח בר"פ ויקרא: ממתן תורה. בחגיגה (ו:) הגירסא מאהל מועד ואילך]: שריפת הפרה והזאתה בכ"ג. דתנן ושלא בכ"ג פסולה רבי יהודה מכשיר [שם א]. [ושאר כל הפרות בכה"ג גרסינן. מעשה שריפתה והזאתה: אפילו בכהן הדיוט גרסינן: ד פסולה. דבעינן הכהן בכיהונו וחסר או יתיר בגדים לא נקרא כהן: על אחת כמה וכמה. שיכול אדם לשכוח וצריך אדם לחזר על למודו תדיר: לזרז. על חזרת הלמוד: ואינו עמל. ביגיעה להבין כ"ד על בוריו אינו עושה פירות דשוכח מהר ואינו מבין להורות וללמד: הלומד תורה. שמבין בעת הלמוד ועשה פרי בשעת מעשה אבל מכיון שאינו חוזר על למודו ומשכחה דומה לאשה שיולדת ומקברת]: זמר בה. דרך בעלי זמירות שחוזרין על זמירותיהן שלא ישכחו כך יש לאדם לחזר על משנתו: ה [בבת אחת. דכתיב ושחט אותה ולא אותה וחברתה. בשני חצאין. של פרה א']: שאירע בה פסול. שלא בשחיטה אלא אח"כ: [לפני פסולה. העוסקין שעסקו קודם שנפסלה: בנוסחת הגר"א אירע בה פסול בשחיטתה]. לא שנתנבל בשחיטתה שא"כ היתה מטמאה משום נבלה אלא פסול מלאכה: [על שם סופה. הואיל ונפסלה בסופה מעיקרא נמי לאו פרה הוא לטמא בגדים:

אמר לי [א] והלא (יא) משמך אמרו לו לר' אלעזר בין לפני פסולה בין לאחר פסולה מטמא בגדים מפני שהיא נדונת על שם סופה אמרתי לו לא אמרתי (יב) [ב] בין אמרתי בין לא אמרתי נראין דברי: ו (ע) לעולם מרבין לה עצים (יג) אמר ר' יהודה אף כשהיו מרבים לא היו מרבים אלא חבילי אזוב שאפרן מרובה ויפה: כל מעשה פרה ביום (פ) חוץ מאסיפת האפר (צ) והמלוי והקידוש. כל מעשיה בכהנים חוץ מאסיפת האפר והמלוי והקידוש [ג]. (לעולם אין ממלאין) ואין מקדשין ואין מזין ממנה עד שתעשה אפר. כל מעשיה מלאכה פוסלת (יג) בהן חוץ מאסיפת אפרה והזאת טימיה: ז שש מעלות (יד) בחטאת [ד] (ק) בכל מקום. מזין מי חטאת ואפר חטאת בכל מקום. עם הארץ שאמר (טו) טהור אני לחטאת מקבלין [ה] אותו. כלים הללו טהורין לחטאת מקבלין הימנו. (טז) טבל להזאות ולא הזה אוכל בתרומה לערב [ו] (יז) רבי אומר בידו מי חטאת ואפר חטאת עושין על גביו טהרות ועל גבי בגדיו ועל גבי סנדליו: ח (ר) עם הארץ שהביא כלים לחטאתו חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו (יח) הביא לתרומתו אין חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו. (יט) [ז] של תרומה אין חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו. חבר שאמר לעם הארץ הביא כלים לחטאתו חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו. הביא לתרומתו אין חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו. הביא לחטאתו ולתרומתו של חטאת חבר לוקח ממנו בין לו ובין לאחר (כ) ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאין. ושל תרומה אין חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו. עם הארץ שאמר כלים הללו (כא) הבאתי לחטאתי ונמלכתי עליהן לתרומתי הואיל ונתיחדו ברשות עם הארץ שעה אחת הרי אלו טמאין:

פרק חמישי א (א) המביא כלי חרס לחטאת טובל ולן על הכבשן לן עד שלא טבל רבי מטמא ר' יוסי בר' יהודה אומר לן ואח"כ טבל אם לא היה בחזקת המשתמר טמא. לתרומה פותח כבשן ונוטל. מצאו פתוח או שנפתח אחד מהן (א) ר"ש אומר מן הסדר השני רבי יוסי אומר מן הסדר השלישי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בית שמאי אומרים מסדר השלישי וב"ה אומרים מן הסדר השני וזו משנה הראשונה. רבותינו (א) אומרים (ב) פותח ונוטל ואינו נמנע והחבר בא אפילו לאחר ג' ימים ונוטל (ג) [ח] אגולה האפים ונמצא אבק על גבי כלים הרי זה נוטל (ג) [ח] אחד כולן ברשות עם הארץ: ב מקום ששם משקעין את (ד) [י] הזאת בטיט הלבן וחבר עומד על שיקועו (ס) העמוד שעומד עליו אינו טמא אלא אותו עמור בלבד. החבר עומד למעלה ועם הארץ למטה שולה ונותן לו. נאמן עם הארץ לומר לא טמאתי מפני שהוא בחזקת המשתמר: ג (ג) מילא דלי לשתות (ה) חשב עליו עד שלא הגיע למים יערה צריך לנגב. אם משהגיע למים חשב עליו מערה ואינו צריך לנגב. רבן שמעון בן גמליאל אומר [כ] א"צ לערות. שלשל [דלי] למלאות ונפסק החבל מידו אם עד שלא הגיע למים חשב עליו יערה וצריך לנגב [ל] (ו) רבן שמעון בן גמליאל אומר [מ] א"צ לערות: ד (ד) שפופרת שחתכה לחטאת ר"א אומר (ו) יטמא וא"צ להטביל ר' יהושע אומר יטמא ויטביל. כנס לתוכה מי חטאת ואפר חטאת אם עד שלא יטבילנה טמא [נ] ור"ש (ז) מטהר וחכמים מטמאין: ה (ה) הכל (ח) [ס] מערין לקדש חוץ מן החרש שוטה וקטן (ר' יהודה מכשיר בקטן) רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר חרש שוטה וקטן שקדשו ואחרים רואין אותן קדושין כשר. טומטום קדושו פסול מפני שהוא ספק ערל והערל פסול לקדש אנדרוגינוס קדושו כשר ורבי יהודה פוסל מפני שהוא ספק אשה אשה פסולה לקדש: ו (ט) (ו) [ע] של כלי עץ כלי עצם וכלי זכוכית אין מקדשין [פ] (י) (ז) הנעמית כשרה לקדש בה. (יא) [צ] בין החוקק באמת המים בין בית הקבלה אע"פ שתלשה המים וחברוהו אין ממלאין בה ואין מקדשין בה ואין מזין ממנה ואינה צריכה צמיד פתיל ואין פוסלת את המקוה. תלשה וחברה וחשב עליה אחר תלישתה ממלאין בה ומקדשין בה ומזין הימנה וצריכה צמיד פתיל ופוסלת את המקוה: ז (ח) מעיין היורד למכתשת ומבקש לקדש בה מפסיק ומנגב וחוזר וממשיך (יב) אמת המים ומקדש. (יג) שוקעת

באור הגר"א

אמרתי לו לא אמרתי אלא בין אמרתי ובין לא אמרתי נראין דברי. פי' מה שאתה אומר בשמי שאפילו בשאר עבודות אם נפסל אפילו לפני פסולה אין מטמא בגדים שהרי מפרש טעמא מפני שנידון על שם סופו: שאפרן מרובה ויפה. פי' שאין בה עבן רב: [ויפה. פי' שאין נעשה פחמין כשאר עצים: והמילוי. פי' מילוי המים וקידוש ונתינת האפר על המים]: לעולם אין ממלאין הימנו. פי' שאפילו המילוי אסור להיות קודם שיעשה הפרה אפר: ואין מקדשין הימנו כו'. פי' וזו ואין צריך לומר זו קתני: שש מעלות בחטאת ממלאין ומקדשין מי חטאת בכל מקום ומזין מי חטאת בכל מקום. פי' אפילו בגבולין ואפילו שלא בזמן הבית: [ממלאין ומקדשין בכ"מ כדתנן בפרקין בכל הכלים מקדשים אפי' תלוש ולבסוף חברן כגון שוקת של אבן שסוא תלוש והכין וכן הזאה: מקבלי אותו שהכל נאמנין על החטאת]: אוכל בתרומה לערב. פי' דמחזקינן ליה בטהור: ראו בידו מי חטאת ואפר חטאת. פי' אפילו אפר חטאת שאין מקבל טומאה אלא מדרבנן אפ"ה עושין על גבו טהרות. פי' דמחזקינן ליה בטהור: על גבי בגדיו. פי' דלא חיישינן שמא דרסה עליהן אשתו נדה: ע"ג סנדלו. פי' ולא חיישינן למדרס: אין חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו הביא כלים לחטאתו ולתרומתו. פי' שעם הארץ הביא כלים בין לחטאתו ובין לתרומתו דהיינו שני מיני כלים: [הביא לחטאתו ולתרומתו. הביא כלים ואמר זה לחטאת ...

הגהות הגר"א

גמלא בציידין ואמר: (יא) משמך אמר לי ר' אליעזר בין כו' אינה מטמאה: (יב) אבל בין אמרתי: (יג) עד שנעשית אפר אמר: (יג) תי' בהן ל"ג: (יד) לחטאת ממלאין ומקדשין מי חטאת בכ"מ וכו': (טו) טהרתי לחטאת וכו': (טז) טבל להזות ולא הזה אוכל בתרומתו לערב: (יז) ראו בידו: (יח) אבל הביא וכו': (יט) הביא לחטאתו ולתרומתו של חטאת חבר לוקח ממנו לחטאתו ולתרומתו של תרומה כו': (כ) לחטאתו ולתרומתו ובלבד: (כא) הללו להטאת: פ"ה (א) טמא רש"א: (א) אמרו: (ב) גילה הפאים ומצא אבק וכו': (ג) ניטל אחד מהן כולן וכו': (ד) הנאות בטיט כו': (ד) אף: (ס) וע"ה עומד על העמוד אינו טמא כו': (ה) דלי לשתות וחשב עליו כו' יערה וצריך לנגב כו' יערה וא"צ לנגב רשבג"א אף א"צ: (ו) עודה במים וחשב עליו מערה וא"צ לנגב רשבג"א אף א"צ לערות: (ו) רא"א מטביל וא"צ לטמא רי"א: (ז) מטהר ומעשה בא' שחתך שפופרת בבית שערים והיה ר"ש מטהר: (ח) כשרין לקדש: (ט) שולי כ"ע: (י) בהן מגופה שהתקינה לכלי כשירה לקדש בה: (יא) החוקק אמת המים ועשה בה בית קבול אע"פ כו': (יב) את המים וכו': (יג) שוקת:

...

ולא הוי הכלי טבול יום: כנס לתוכה. פי' לתוך השפופרת: מי חטאת או אפר חטאת ר"ש מטהר ... פי' דסבר דלא מחזקינן ליה בטמאה לטמא בדיעבד אם כונס לתוכה וחכמים מטמאין: הכל כשירין לקדש. פי' לתת את האפר למים ולקדש חוץ מחרש כו': ר' ישמעאל בנו כו'. פי' וחכמים פליגי עליו: שולי כלי עץ כלי עצם כלי זכוכית אין ממלאין בו ואין מקדשין בו ואין מזין הימנו. פי' דלא תקינן השוליים לכלי: ביצת הנעמית כשירה לקדש בה. פי' שהיא חזקה מאחר ביצים ולכך הוי כלי: החוקק אמת המים. פי' שחקק בסלע שהיה שם אמת המים: ועשה לה בית קיבול אע"פ שתלשה המים וחברם. פי' אפילו חיבר הוא אין ממלאין בו. פי' דלא הוי כלי כיון שלא הלוש בכוונה אלא המים תלשו אותן: ואין פוסלת את המקוה. פי' דהיינו אם ירדו גשמים לתוכה ונפלו מתוכה למקוה לא פסלי דלא הוי מים שאובים: תלשה וחברה. פי' אבל אם תלש האדם וחברה אפילו שהם הוי נמי כלי: וחישב עליה. פי' או חישב עליה ודאי אפילו תלשה המים אם חישב עליה קודם שחיבר הוי נמי כלי: מעין היורד למכתשת. פי' שהיה יורד למכתשת תמיד מכבר: ומבקש לקדש בה. פי' במכתשת והא ודאי שא"צ שימלא הוא בכלי אלא אף אם נותן הכלי שירד המים לתוכו נמי קדוש אלא דהכא מתמת שהדפנות מלוכלכים ממים שירדו עליו מכבר לכך צריך להפסיק ולנגב: שוקת שנוממית

אור הגנוז

[א] אמר לי ר"א: [ב] אלא: [ג] והוצאה לעולם ביום אין ממלאין ואין מקדשין: [ד] ממלאין ומקדשין מי חטאת: [ה] הימנו: [ו] ראו בידו מי חטאת: [ז] מכאן עד הבר שאמר וכו' ליתא בב"י: פ"ה [ח] גילה הפאים ומצא אבק: [ט] מהן: [י] הנאות: [כ] אף: [ל] עודהו במים וחשב עליו מערה ואין צריך לנגב: [מ] אף: [נ] ומעשה באחד שחתך שפופרת בבית שערים והיה ר' שמעון וכו': [ס] כשרין: [ע] שולי: [פ] בהן קרבן ושפן ועשאן כלים מקדשין בהן מגופת שהתקינה לכלי כשרה לקדש בה ביצת הנעמית וכו': [צ] תיבת בין ליתא:

מצפה שמואל

ספ"ה: (ע) לעולם מרבין לה עצים. עי' מיי' פ"ד ה"ג ור"י לפרושי אתי והכהן מרבין מרבין באלו ע"ש בכ"מ: (פ) חוץ מאסיפת האפר. עי' ר"ש ספ"ה. ועי' מיי' פ"ד הט"ו: (צ) והמלוי. מיי' פ"ו ה"ב דכשר בלילה: (ק) בכ"מ. עי' כ"מ פ"ו ה"ב ושם ברמב"ם מוליכין מי חטאת ממקום למקום: (ר) ע"ה שהביא כלים. מיי' פי"ג הי"ב: (א) המביא כ"ח. עי' ר"ש רפ"ה: (ב) פותח ונוטל. מיי' פ"א מהל' מטמאי מו"מ ה"ח וע"ש בכ"מ שפי' והחבר כמו שהחבר בא: (ג) מילא דלי לשתות. עי' מיי' פ"ו ה"י וע"ש בהשגות וגירסתו ופירושו. ועי' בכ"מ ובפנים: (ד) שפופרת שחתכה. עי' חגיגה כג.: (ה) הכל מערין. עי' יבמות עב.: (ו) שולי כלי עץ. מיי' פ"ו ה"ד וגרסינן בתוספתא זו גם מגופה כמ"ש הכ"מ: (ז) הנעמית. מיי' שם. ועי' ר"ש פ"ה מ"ו: (ח) מעיין היורד. עי' בפ"ה מ"ז ועי' ר"ש שם.

זר זהב ומנחת בכורים

ה"ג אמר לי והלא משמך. כגירסת הגר"א וכן הוא בר"ש: אבל גרסינן: נראין דברי. שחלקתי בין לפני פסולה בין לאחר פסולה: ו לעולם מרבין לה עצים ... ומבושל שאינן מבושלין כל צרכן: והחבר עומד על שקועו. לשמרו שלא יגע בהן ע"ה: העמוד. של קדרות שהן ...

שנממיות סובבות אותה אם היו מעורבות כשפופרת הנוד קדוש אחד לכולן ואם לאו צריכה קדוש לכל אחד ואחד. ר' יהודה אומר משום ר"א עשה לה עטרה של טיט כדי שילכו מים לשם בין שניטלת עמה ובין שאין ניטלת עמה כשרה. השוקת של טיט אם נטלת (יד) עמה כשרה ואם לאו פסולה: ח (ט) שתי אבנים שהקיפן זו לזו ועשאן שוקת וכן שתי עריבות וכן השוקת (טו) שנחלקה א"ר יוסי בזו הלכה קפצתי לפני ר"ע ואמרתי לפניו שתיהן אינן מקודשות שהמים שבסדק אינן (טז) [ח] אוגדין ככלי (י) (ואם נגע בספוג שהמים הוצה לו פסולה. ואם לא נפל [אלא] לתוך מקודשין נוטלן וסוחטן והמים כשרין):

פרק ששי

א ההולך לקדש [ה"ז] (א) נוטל מפתח ופותח וקרדום וחופר וסולם ומוליך ממקום למקום כשר מפני [ב] (ה) שעשה עמו מלאכה. קרסם עלי זית אם בשביל שיכנים בשפופרת כשר (ב) אם בשביל (ג) שתחזיק אפר הרבה פסול זקפה בארץ או שנתנה לעומדין בצדו אם יש שם שומרים כשר אם אין שם שומרים פסול. נטל את האפר וראהו שהוא מרובה והחזירו כשר. נתן את האפר וראהו שהוא מרובה (ג) [ג] נטל הימנו והולך לקדש למקום. (ג) נשבה הרוח את האפר ונתנו על גבי המים מנגב ומקדש בו כשר. נתנה לקדש ר"מ ור"ש אומרים מנגב ומקדש וחכמים אומרים כל שנגע במים אין מקדשין (ד): ב (ד) זילף בידו וברגלו ובחרסין של שוקת (ה) כשר מפני שנתמלאו בכלי (ה) נתן את האפר ואח"כ נתן את המים פסול ור"ש מכשיר (ו) מודה ר"ש שאם נתן [ד] את האפר ואח"כ נתן את המים וראה שהוא מרובה והוסיף עליו מים אחרים צריך קדוש שאין מי חטאת עושין [ה] אלא מתן אפר: ג היה עומד ומקדש והרתית או שעף או (ו) שדחאו חבירו או שדחתו הרוח ובא אחר וקדש הרי זה פסול שנא' (במדבר יט) ולקחו לטמא עד שיהא מתכוין למלוי לקדוש ולהזאה: (ז) מלא לעצמו באחת ידו (ז) [ו] וקדש לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו. מלא וקדש קידש ומלא לעצמו בשתי ידיו כאחת כולן פסולין מלא לאחר באחת [ידו] ועשה מלאכה באחת [ידו] קדש לאחד באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו מלא וקדש קדש ומלא לאחר בשתי ידיו כאחת אם לו כשר אם לאחר פסול. [ז] אימתי בזמן שיש שם שומרים אין שם שומרים קדוש לאחרים כקדוש לעצמו (ח) מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת (ח) בקדוש אחד פסול. בשני קדושין כשר. קדש לעצמו בשתי ידיו כאחת בקדוש אחד כשר ובשני קדושין פסול. מלא וקדש קדש ומלא בשתי ידיו כאחת שניהן פסולין מלא לאחר בשתי ידיו כאחת בקדוש אחד כשר בשני קדושין פסול קדש לאחר בשתי ידיו כאחת בין בקדוש אחד בין בשני קדושים כשר. מלא וקדש קדש ומלא בשתי ידיו כאחת הקדוש כשר והמלוי פסול. זה הכלל כל מלאכה שיש (ט) [ח] בה מלוי בין לו ובין לאחר פסול (י) ושאין [ח] בה מלוי (מלאכה) שלו פסול ושל אחר כשר: ד כל דבר שבידו ועשה מלאכה בין שיש שם שומרין ובין שאין שם שומרין פסול. כל דבר שבידו ולא עשה מלאכה (יא) אם

הגהות הגר"א

(יד) ניטלת עמה כשרה: (טו) שנחלקה לשנים אר"י וכו': (טז) אגודין בכלי: פ"ו (א) שהוא עוסק עם הקידוש ואם משהוציא את האפר הגיף את הדלת אחריו פסול מפני שעושה עמה מלאכה: (ב) שלא תחזיק אפר כו': (ג) נוטל הימנו והולך ומקדש במ"א נשבה: (ד) מקדשין בו: (ה) פסול מפני שלא נתמלא בכלי אבל חבית שנשברה וזלפה בידו וברגלו ובחרסין של שוקת כשר מפני שנתמלא בכלי נתן כו': (ו) ומודה ר"ש שאם נתן את המים ואח"כ נתן את האפר וראה וכו' צריך קדוש שני שאין כו' עושין מי חטאת אלא עם מתן אפר: (ז) מילא לעצמו באחת ידו ועשה מלאכה באחת ידו קידש לעצמו בא' ידו ועשה מלאכה באחת ידו פסול מלא לאחר בא' ידו ועשה מלאכה בא' ידו פסול קידש לאחר בא' ידו ועשה מלאכה בא' ידו כשר. אר"ש אימתי בזמן וכו': (ח) בקידוש א' כשר בב' קדושין פסול קדש לעצמו בב' ידיו כאחת כו': (ט) עמה מילוי וכו': (י) וכל מלאכה שאין עמה מילוי שלו וכו': (יא) אם יש שם שומרין כשר אין שם שומרין פסול:

באור הגר"א

סוככין אותו. פי' כמין גומות סביב לאותן הסלע וכולן מלאין מים וקידש אחת מהן: אם היה מעורבות כשפופרת הנוד. פי' דהיינו שיש נקב כדופן המתלק ביניהן כשפופרת הנוד אז הוי כלי אחד ואין צריך אלא קידוש אחת: עשה לה עטרה של טיט. פי' לכלי הממלא אותה מים לקדש: [עשה לה עטרה של טיט כדי שילכו המים לשם. עטרה זו לא לקבל המים אלא להמשיך המים לשוקת שלא יתפשטו ע"פ הארץ וילכו לשוקת ובאותה עטרה לא חיישינן בניטלת ולא שיהא לה תורת כלי אלא שיבאו מכת אדם והיינו מכת אדם שע"י עטרה באו לשוקת]:

[illegible]

אור הגנוז

[א] אגורין: פ"ו [ב] שהוא עוסק עם הקדוש ואם משהוציא את האפר הגיף את הדלת אחריו פסול מפני שעשוה וכו': [ג] נטל הימנו והולך ומקדש במקום אחר נשבה וכו': [ד] את המים ואח"כ נתן את האפר וראה וכו': [ה] מי חטאת: [ו] בכ"י הגירסא ועשה מלאכה באחת ידו וקידש לעצמו באחת ידו: [ז] אמר ר' שמעון: [ח] עמה:

מצפה שמואל

(ט) שתי אבנים שהקיפן. מיי' פ"ט ה"ז ובכ"מ שם שהאריך בזה ומסיק דרק המים שבסדק לא קדש ותוספתא זו ר"י ולא רבנן ועי' ספ"ה: (י) ואם נגע בספוג. מיי' פ"ט ה"ה וע"ש בכ"מ בשם הרי"ק ומבואר בפנים: (א) נוטל מפתח. עי' מיי' פ"ח ה"ח ביאורו וטעמו דברישא הרי עוסק עם הקדוש ובסיפא הרי עושה עמו מלאכה: (ב) אם בשביל שתחזק. עי' רמב"ם ורא"בד ספ"ח וכ"מ שם ובשביל שתחזק היינו שלא יפול השפופרת לשוקת הרבה וע"ש בכ"מ והר"ש מפרש שתומך העלים לשפופרת שיהיו אפר הרבה פסול המים שנתמלאו מקודם שהרי הוי מלאכה: (ג) נשבה הרוח. מיי' פ"ט ה"ג ופוסק כחכמים. עי' ר"ש פ"ה מ"ב: (ד) זילף בידו וברגלו. עי' מיי' פ"ו וגרסינן פסול כמ"ש הכ"מ שם דע"ש: (ה) נתן את האפר. עי' תמורה יב.: (ו) שדחאו חבירו. מיי' פ"ט ה"ב: (ז) וקדש לעצמו באחת ידו. עי' פ"ח ה"ז בכ"מ: (ח) מילא לעצמו

זר זהב ומנחת בכורים

כשפופרת הנוד. פי' האצבעות שסמוך לגודל תוכרת בנקב בריות]: עטרה של טיט. לאו לקבל בו את המים ולקדש ממנה אלא עשאה להמשיך המים דרך שם להשוקת לכך אע"פ שאינה נטלת עמה כשרה וכל אדם מקרי הואיל ועשה העטרה: השוקת של טיט. [שעשה לה טיט] כגון אבן שחקקה לקבל בו המים ולקדש הימנה ועשה לה עטרה של טיט אם נטלת עמה [שהשפה כשאוחזה ניטל הכלי עמה] כשרה ואם לאו פסולה כדתנן במשנה עשו לה עטרה של טיט וכו' (פ"ה ז'): ח [קפצתי גרסינן בר"ש: שתיהן. המים שבין שתיהן דהיינו המים שבסדק: אגודין בכלי. שאינם בכלי לפיכך אינם מקודשין אבל מה שבתוך השוקת מקודש כמבואר בסוף פ"ה. ואם חברם בסיד שאם ינטלו שתיהן הוא המים שבסדק כאילו נגורין בכלי (הר"ש ספ"ה) וי"מ דאינו נעשה כלי בהקפת השתי אבנים וכן בנחלקה לכן אף מים שבתוכה אין מקודש אם לא שחברן בסיד דאז הוא כלי (הגהות הרא"בד

[illegible]

מי חטאת אין עושין מי חטאת אחר וזה נותן מי חטאת על מי חטאת ולא על אפר בתחלה ולא אפר בסוף על מי חטאת: ג כעף. שנתייעף וקדשו שלא בכוונה: ובא אחר. או שבא אחר וקידש שלא בכוונה • [וקידש לעצמו. או קידש לעצמו: ועשה מלאכה. אפניהם קאי וכמו לנוסחת הגר"א וכן הוא בר"ש ופסול דמלוי פוסל אף שעשה מלאכה אח"כ דנפסל במלאכה בין מלוי לקידוש אבל בקידוש אין מלאכה שאחרי' פוסל רק מיירי שעשה בבת אחת דפוסל לפי שהתחיל במלאכה קודם שנגמר הקידוש ועוד דה"ה לנמנם ושמא התחיל קודם הקידוש: מילא וקידש קידש ומילא. בכלי אחד מיירי שבידו אחת מלא המים ובידו הא' נתן האפר מיפסל דבעינן מלוי קודם קידוש וכאן שמא האפר קדם ולפי שפעמים מתחיל המלוי ומטיל האפר קודם שנגמר המלוי ולפעמים מתחיל מהאפר ועושה המלוי טרם שנגמר נתינת האפר לכן תנא תרתי: הכי גרסינן מלא לאחר באחת ידו ועשה מלאכה באחת

[illegible]

יש שומרין [א] פסול (ט) מלא לו ולאחר בשתי ידיו כאחת כולן פסולין. קדש לו ולאחר בשתי ידיו כאחת שלו פסול ושל (יב) אחר כשר. מלא [ב] וקדש לאחר בשתי ידיו כאחת שלו פסול ושל אחר כשר. קדש לו ומלא לו לאחר בשתי ידיו כאחת שניהן פסולין. מלא לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה הראשון פסול והשני כשר. קדש לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה הראשון כשר והשני פסול. (יג) מלא וקדש לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה שניהן פסולין קידש ומילא לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה שניהם כשרים. מילא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה קידש לאחר בשתי ידיו זה אחר זה מילא וקידש קידש ומילא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה כולן כשרים. מילא לו ולאחר בשתי ידיו [זה אחר זה] שלו פסול ושל חבירו כשר (יד) קידש לו ולאחר בשתי ידיו זה אח"ז שלו כשר ושל חברו פסול. מילא לו [ג] ולאחר בשתי ידיו זה אחר זה שניהן פסולין. קידש לו ומילא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה שניהן כשרין: ה (טו) מלא לי ומלא לך קדש לי וקדש לך כולן כשרים. מלאם לי וקדשם לי אמלאם לך ואקדשם [לך] כולן פסולין. מלא לי ואמלא לך (י) קדש לי ואקדש לך הראשון והאחרון פסול והאמצעי כשר מלא לי ואמלא לך קדש לי ואקדש לך הראשון והאחרון כשר והאמצעי פסול. ואם יש שומרין כולן כשרים:

פרק ששי

א (א) (א) יחיד שמלא חמש חביות לקדש קדוש אחד היה מוציא כל אחת ואחת ושופך (ג) אע"פ שהגיף [ד] אחריו כשר מפני שהוא עוסק עם הקדוש ואם משהוציא את האחרונה והגיף את הדלת אחריו פסול מפני שעשה עמו מלאכה ואם יש שם שומרים לא פסל אלא מה שבידו בלבד. לקדשם (ב) חמשה קדושין היה מוציא (ג) כל אחד ושופך (ד) אם יש שם שומרים זו שהגיף את הדלת עמה כשרה זו שלא הגיף הדלת עמה פסולה: ב היתה חביתו מונחת לפניו ואמר לו חבירו תן לי ונתן לו שניהן פסולין ואם אמר לו טול לך. שלו פסול ושל חברו כשר. היו לפניו שתי חביות ואמר לו לחברו תן לי ונתן לו שלו פסול ושל אחר כשר. ואם אמר לו טול לך שניהן כשרין:

המטלא

באור הגר"א

בשתי ידיו כאחת שניהן פסולין מלא לו וקידש לאחר בשתי ידיו כאחת שלו פסול ושל אחר כשר מלא לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה כו' הראשון פסול. פי' שנפסל במלואו של שני: והשני כשר. פי' שהוא אחרון: קדש לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה. פי' שהיו לו שני כלים מים ממולאים וקדושין שניהם לעצמו זה אחר זה: הראשון כשר. שאחר שקידש שוב אינו נפסל במלאכת השני: והאחרון פסול. שכבר נפסל בשעה שקדש הראשון כשהיה השני לא במילוי ולא קדשה עדיין: קדש ומלא ומלא לעצמו בשתי ידיו בזה אחר זה. פי' שהיה לו כלי אחר של מים וקדשה תחלה ואח"כ מלא לו כלי שניה מים: שניהם כשרים. פי' דבשעה שקדש הראשון עדיין לא מלא השני וכשמלא השני כבר קדש הראשון תחלה ואחר הקדוש אינו נפל: קדש ומילא לעצמו בשתי ידיו זה אחר זה. פי' שהוקדש נפסל במלואו של שני והכלי שמלא נפסל בעת שקדש את הראשון: מלא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה כו' כולן כשרין. פי' דתיכף כשמלא לא הוי הדין כמו בשעה שמקדש דהיינו שאינו פוסל במלאכה כשהיא של אחר ולכך אם מלא בזה אחר זה לאחר לא נפסל הראשון במלוי השני כיון שהראשון אינו שלו וכן כולן: מלא לו ולאחר. פי' שמלא לו תחלה ואח"כ לאחר: שלו פסול. פי' שנפסל במלוי השני: ושל חבירו כשר. פי' דהא בשעה שמלא לא עשה מלאכה: קדש לו ולאחר בשתי ידיו זה אחר זה. פי' שהיה לו כלי של מים ולאחר כלי של מים וקדש את שלו תחלה ואח"כ את של אחר: שניהם כשרין. דלא נפסל המים של אחר במה שקדש את שלו דהא אין המלאכה פוסלת בשעת קידוש אם הוא של אחר: מלא לו וקדש לאחר בשתי ידיו. פי' שהיה כלי של מים לאחר מכבר ומלא לו תחלה ואח"כ קדש לאחר: שלו פסול. פי' שנפסל במלאכה שקדש לאחר: ושל חבירו כשר. פי' דאינו נחשב מלאכה מה שמלא לו כיון שהיה של אחר כדפי' דתיכף משמלא הוי כמו בשעת קדוש שאינו נפסל במלאכה אם היה של אחר ותיבת שניהם פסולין מיותר: קדש לו ומלא לאחר בשתי ידיו זה אחר זה. פי' שהיה לו כלי של מים וקדש את שלו תחלה ואח"כ מלא כלי של מים לאחר: שניהם כשרין. פי' דבשעה שקידש את שלו ולא עשה מלאכה כלל ואחר שקדש אינו נפסל במלאכה כלל דהמים אינן נפסלין במלאכה אלא עד שיטול את העפר: מלא לי ואמלא לך האחרון כשר. פי' שאמר אחד לחבירו מלא לי כלי של מים לטהרת ואני אמלא לך: האחרון כשר. כשמלא השני אח"כ לראשון נפסל מה שמלא לו הראשון במלאכה ולכך אינו כשר אלא האחרון: קדש לי ואקדש אני לך. פי' שהיו לשניהם מים קאמר לו קדש לי המים שלי תחלה ואח"כ אקדש לך: הראשון כשר. פי' אותן שקדש ראשון כשר דאינו נפסל במלאכה במה שמקדש אח"כ דהוי כמו שעושה אחר הקידוש ואחר הקדוש שוב אין פוסל מלאכה אחרת אבל מה שקדש אחרון נפסל בשעה שקידש ראשון: מלא לי ואקדש לך. פי' שלאחד היה מים ולאחד לא היה מים ואמר לו אחד מלא לי ואקדש לך: שניהם פסולין. פי' דכשמלאו לו נפסל המים שהיה אצלו ואח"כ כשקדש לו פסול המים שמלא לו ולכך שניהם פסולין: קדש לי ואמלא לך. פי' שלאחד היה מים ולאחד לא היה ואמר זה שיש לו לזה שאין לו קדש לי אותן המים שיש לי ואמלא לך: שניהם כשרים. פי' דבשעה שקדש זה לא היה לו מים עדיין לפסול ובשעה שמלא זה כבר נתקדשו המים שלו ואחר הקדוש שוב אינו נפסל: מלא לי ואמלא לך קדש לי ואקדש לך. פי' של שניהם היו כלים שלמים ואמר לו אחד לחבירו מלא לי. פי' עוד כלי ואח"כ אמלא לך ואח"כ קדש לי. פי' הכלי שהיה לי ואח"כ אקדש לך: כולן פסולין. פי' דכיון שמלא לו נפסל הכלי שהיה לו מכבר ואח"כ כשמלא לשני נפסל אצל הראשון השני כלים דהיינו הכלי שמלא לו והכלי שהיה לו ואח"כ כשקדש השני לראשון נפסל אצל השני אף החביות שמלא לו הראשון ולכך כולן פסולין. והייתי יכול לפרש דאיירי שלא היה להם מים כלל קדש לי ואקדש לך אותן המים שמלא קאי אלא משום סיפא דקתני קדש לי ואקדש לך מלא לי ואמלא לך דהתם מסתמא איירי שהיה להן מים ומסתמא איירי כולהו בחד גוונא: מלא לי ואמלא לך אקדש לך וקדש לי. פי' דאחר שמלא הראשון לשני קדש לו תחלה ואח"כ קדש השני לראשון: הראשון והאחרון פסול והאמצעי כשר. פי' אחד מן האמצעים דהיינו כשמלא את הראשון נפסל את המים שהיה אצלו ואח"כ כשמלא השני לראשון נפסל השני מים שהיו לו דהיינו מה שהיו לו מכבר ואינו כשר אלא אותן שמלא השני לראשון ואח"כ כשקדש לו נשאר הוא בכשרותן אף שקדש גם הוא אח"כ שוב אינו נפסל במלאכה אחר שנתקדש: קדש לי ואקדש לך מלא לי ואמלא לך. פי' שהיה להם שני כלים של מים ואמר אחד לחבירו קדש לי אותן שיש לי ואקדש לך אותו שיש לך ואח"כ מלא לי עוד כלי ואמלא לך עוד כלי: הראשון והאחרון כשר והאמצעין פסולין. פי' דתיכף כשקדש לו אותן שהיה אצלו נפסל אותו שהיה אצל מי שקדש והחביות שקידש נשאר בכשרותן אף שקידש גם הוא אח"כ לא נפסל החביות שלו שכבר נתקדש וזהו הראשון שכשר דהיינו אותן שקדש ראשון ואח"כ מלא לו הראשון לשני וכשחזר ומלא הראשון לשני נפסל אותו החביות שמלא לו תחלה במלאכה ונשאר האחרונה בכשרות שאחר שמלא אותה לא עשה שום מלאכה ולפיכך אינו כשר אלא אותו שקדש ראשון ואותו שמלא אחרון אבל השאר פסולין: קדש לי ואקדש לך אמלא לך ותמלא לי הראשון והאחרון כשר והאמצעים פסולין. פי' דהכא נמי אינו כשר אלא אותו שקדש ראשון ואותו שמלא אחרון: מלא לי ואקדש לך קדש לי ואמלא לך אינו כשר אלא האחרון. פי' אותן שמלא אחרון אבל השאר פסולין. פי' דבתחלה כשמלא לו פסול את המים שהיה אצלו ואח"כ כשקדש לו קדש מים פסולין ונפסל אצל הראשון השני מים שהיה לו דהיינו אותו שהיה לו מכבר ואותו שמלא לו נפסלו שניהם בשעה שקדש לחבירו ואח"כ כשמלא לחבירו נשאר המים בכשרות כי אחר שמלא לו לא עשה שום מלאכה: מלא לי ואקדש לך אמלא לך וקדש לי כולן פסולין. פי' דכשקדש הראשון לשני נפסל השתי מים שהיה אצלו ואותן שמלא לו ואח"כ כשקדש השני לראשון נפסל ג"כ השני מים שלו שהיה אצלו ואותו שמלא לו: קדש לי ואמלא לך מלא לי ואקדש לך אינו כשר אלא הראשון. פי' אותו שקדש ראשון. פי' דאותו שקדש ראשון אף שמלא לו אח"כ אינו נפסל דאחר שנתקדש אינו נפסל במלאכה אבל השאר פסולין דכשמלא השני לראשון נפסל השני מים שלו דהיינו אותו שהיה אצלו מאותו שמלא לו הראשון ואח"כ כשקדש הראשון לשני נפסל המים שנתמלא לו השני לראשון: קדש לי ואמלא לך אקדש לך ומלא לי כולם כשרים חוץ מהראשונה. פי' אותו החביות שהיה מכבר אצל מי שקדש ראשון שנפסל בשעה שקדש לחבירו אבל אח"כ כולם כשרים דכשמלא הראשון לשני לא נפסל את החביות שהיה אצלו שכבר נתקדש וכשמלא השני לראשון ג"כ כבר נתקדש אותן החביות שמלא לו תחלה: ואם יש שומרים כולן כשרים. פי' כל הני דלעיל דכשיש שומרים אינו נפסל במלאכה כשאינו בידו כדקתני לעיל:

פרק ז יחיד שמלא חמש חביות לקדשן קדש אחד. פי' שהוא רוצה ליתן את כולן לתוך חביות גדולה ולקדשן כאחת: לאחר. פי' שהוא מקדש אותן בשביל אחר: היה מוציא כל א' וא'. פי' כל חביות וחביות: ושופך. פי' לתוך החביות גדולה: והגיף את הדלת. פי' בשעה שהיה מוציא את אלו החביות: כולן פסולין. פי' אפילו מה ששפך תחלה לתוך החביות הגדולה דכיון שדעתו לקדשן קדוש א' א"כ לא נגמר המילוי עד שישפוך את כולן והוי הא מלאכה כמו שעשה בשעת המילוי שפוסל אפילו כשהיא של אחר וה"ג. מפני שעושה עמו מלאכה. פי' בשעת המילוי: ואם משהוציא את האחרונה הגיף את הדלת. פי' דהיינו אחר שהוציא את כל החמש חביות ושפכם לתוך החביות הגדולה שנגמר המילוי והגיף אח"כ את הדלת: כשר מפני שעושה מלאכה עם הקדוש [פי' האפר ולא המילוי]. פי' כיון שנעשה האי מלאכה אחר שנגמר המילוי הוי כמו שעושה בשעת הקידוש שאינו פוסל כשהיא לאחר: ואם יש שם שומרים לא פסל אלא מה שבידו בלבד. פי' שהשומרין מצילין חוץ מן מה שהיה בידו בשעת מלאכה שאין השומרין יכולין להציל: [ויש שם שומרים. וכל א' שומר מי המילוי: אלא מה שבידו לבד. מפני שכל אחד היה שומר מי המילוי ולכן כשר גם המילוי ולא פסל אלא האחרונה בלבד]: לקדשן חמשה קדושין. פי' שבתחלה מלא החביות לקדשן חמשה קדושין א"כ כששפך חביות אחת נגמר המלוי: היה מוציא כל אחת ואחת ושופך. פי' לתוך החביות: והגיף את הדלת. פי' בשעת הוצאת אחת מהן: אע"פ שאין שם שומרים. פי' שיצילו על עשיית מלאכה: זו שהגיף את הדלת עמה פסולה. פי' זה שהוציא עדיין נחשב לא נגמר המילוי ולפיכך פסל המלאכה אפילו היא של אחר: זו שלא הגיף עמה את הדלת. פי' דהיינו שכבר שפך לתוך החביות השוב כמו שכבר נגמר המילוי ולפיכך כשר כשהיא של אחר ואפילו אותו שלא הוציא עדיין חשיב כמו שנגמר המילוי כיון שלא התחיל עדיין להוציא דאפשר שלא יוציא כלל: אמר לו חבירו תן לי. פי' מים מאותן החביות: ונתן לו שניהם פסולין. פי' דכיון שנתן לו מעט נפסל מאחר מחמת עשיית מלאכה דהוי זה מלאכה אצל המותר וכשנתן לו עוד נפסל השאר ג"כ אף מה שנתן תחלה מחמת תערובות: ואם אמר לו טול לך. פי' שלא נתן לו אלא שנתן לו רשות ליטול: שלו פסול. פי' דכיון שנתן לו רשות הוי כמו היסח הדעת אצל המים שלו אבל של אחר כשר. כיון שהוא היה שומר ולא חשוב המלוי שלו מלאכה כיון שהוא ממלא לצורך אחר: היו לפניו שתי חביות. פי' של מי חטאת: אמר לו חבירו תן לי ונתן לו שלו פסול. פי' מחמת עשיית מלאכה דחשוב הנתינה מלאכה אצל שלו: ושל חברו כשר. פי' שהרי לא נתערב כלל: ואם אמר לו טול לך שניהם כשרין. פי' בזמן שהיה כל אחד בחביות לעצמו שניהם כשרין שהרי לא הסיח דעתו משלו כלל

הגהות הגר"א

(יב) ושל חבירו כשר קדש לו ומלא לאחר בב' ידיו כא' שניהם פסולין מלא לו וקדש לא' בב' ידיו כא' שלו פסול ושל אחר כשר מלא לעצמו: (יג) קדש ומלא כו' שניהם כשרים מלא וקדש כו' שניהם פסולין: (יד) ושל אחר קידש לו ולאחר בב' ידיו זא"ז שניהן כשרין מילא לו וקידש לאחר בשתי ידיו זה אחר זה שלו פסול ושל חברו כשר קידש לו ומילא לאחר כו': (טו) מלא לי ואמלא לך האחרון כשר. קדש לי ואקדש לך הראשון כשר. מלא לי ואקדש לך שניהם פסולין. קדש לי ואמלא לך שניהם כשרים. מלא לי ואמלא לך קדש לי ואקדש לך כולן פסולין. מלא לי ואמלא לך אקדש לך וקדש לי הראשון והאחרון פסולין והאמצעים כשרין. קדש לי ואקדש לך מלא לי ואמלא לך הראשון והאחרון כשר והאמצעים פסולים. קדש לי ואקדש לך אמלא לך ומלא לי הראשון והאחרון כשר והאמצעים פסולין. מלא לי ואקדש לך קדש לי ואמלא לך אינו כשר אלא האחרון. מלא לי ואקדש לך אמלא לך וקדש לי כולן פסולין. קדש לי ואמלא לך מלא לי ואקדש לך אין כשר אלא ראשון. קדש לי ואמלא לך אקדש לך ומלא לי כולם כשרים. ואם יש שם שומרין כולן כשרין: פ"ז (א) מילא חמש וכו' לקדש לאחר היה מוציא כו': (ג) אם משהוציא הגיף את הדלת אחריו פסול מפני שעושה עמו מלאכה ואם יש: (ג) לכל א"א: (ד) את האחרונה והגיף את הדלת אחריו בין אין שם שומרין בין יש שם שומרים זו שהגיף את הדלת עמה פסולה וזו

אור הגנוז

[א] כשר אין שם שומרין: [ב] לו: [ג] וקידש לאחר: [ד] את הדלת:

מצפה שמואל בשתי ידיו. כ"מ בפ"ח ה"ז וע"ש בהשגות כ"מ: (ט) מילא לו ולאחר. עי' מיי' פ"ג ה"ג וה"ד והשגות. ועי' מ"ש הר"א שם דמשום היסח הדעת נפסל ולא משום מלאכה וע"ש בכ"מ: (י) קדש לי ואקדש לך. עי' מיי' פ"ח ה"ז וכ"מ שם כל ביאור הענין: (א) יחיד שמלא. עי' בר"ש פ"ז מ"ה: (ב) חמשה קדושין. עי' מיי' פ"ז ה"ס וכ"מ שם:

זר זהב ומנחת בכורים

כשר ויש גורסין וכל דבר שאינו בידו ועשה מלאכה אם יש שומרין כשר ואם אין שומרין פסול וה"פ אם מים שלו בידו אף שיש שומר שאינו עושה מלאכה מ"מ לא מהני להכשיר המים שבידו כיון שהוא עושה מלאכה אבל אם אין המלוי שלו בידו רק שמסר לאחר והוא עשה מלאכה אם האחר הוא שומר לא פסל במלאכתו דכל שנמסר הדבר לשומר השומר הוא הבעה"ב ואם אין שם שומר פסול וגירסא נכונה היא (הרמב"ם ז"ל בפ"ח ה"ה וכפי מה שביארתי): כולן פסולין. דאחד נעשה מלאכה לחבירו ופוסל אף של אחר כדין מלוי: ושל אחר כשר. כפי הכלל דאין מלאכת אחר פוסלת בקידוש: ומילא לו. וכ"ג הגר"א: שלו פסול. דנפסל במלאכה שקדש לחבירו אבל אין המלוי שלו פוסל מים שמלא חבירו והוא קדשן אח"כ דאין מלאכה פוסל בקידוש לאחר: שניהם פסולים. שהקידוש שלו פוסל מלוי חבירו ומלוי חבירו פוסל הקידוש שלו: הראשון פסול. במלוי שמלא אח"כ שעשה מלאכה בין מלוי הראשון לקדושו: קידש לעצמו. ואחר מלא לו לשני קידושין (דאילו מלאן בעצמו נפסל מלוי הראשון במלוי השני) ואח"כ קדש הוא לעצמו: והשני פסול שנפסל בקידוש הראשון שהיה בין מלוי השני להקידוש שלו: שניהם פסולים. דמלוי השני פוסל המים הראשונים שהיה מלאכה בין מלוי לקידוש והקידוש פוסל למים אחרונים שבין מלוי לקידוש שלו: שניהם כשרים. שאין פוסל אחר קידוש כלום ואחר המלוי לא היתה מלאכה: מלא לאחר. שזו מלאכה שאין עמה מלוי שהרי אחר שמלאן לחבירו עשה מלאכה וחבירו לא עשה מלאכה במלוי השני: מלא וקדש. לאחר בזה אחר זה: או קידש ומילא. דכיון דבזא"ז הרי אין מלאכה כלל בשל חבירו דהא דמלאכה פוסל בשל חבירו היינו בעת המלוי: מילא כו' בשתי ידיו. זא"ז שלו פסול. דנפסל במלוי שמלא לחבירו שהרי הוא עצמו עשה מלאכה בין מלוי עצמו לקידוש: קידש כו' ושל חבירו פסול. דמיירי שעמד של חבירו בלא שימור דנפסל בהיסח הדעת וגירסת הגר"א מכוון יותר דשניהם כשרים ומדין שומר לא איירינן הכא בתוספתא: ה"ג מלא לו וקדש לאחר בשתי ידיו זא"ז שניהם פסולין. שלו משום הקידוש שבין מלוי שלו לקידוש שלו ושל חבירו משום שהניח מימיו בלא שמור. ולנוסחת הגר"א לא איירינן מדין שומר ומיירי שנשתמר של חבירו לכן של חבירו כשר: שניהם כשרים. שאין מלאכה פוסל אחר הקידוש: ה מלא לי וקדש לך. התוספתא מתבאר ע"פ כללים אלו. האחד. שהמלוי בשכר כשר. השני. קידוש בשכר פסול כמבואר בספ"ב דקדושין. השלישי. שמלאכה פוסלת במלוי אף לאחר. הרביעי. קידוש אינו פוסל אלא לו. החמישי. שבחילוף ותמורה מעשה הראשון כיון שמצפה לתשלום גמול מעשה השני הוה כעושה מעשה הראשון לו ולאחר השני תשלום הגמול הוא כמעשה בשכר שהרי קבל כבר גמולו מה שעשה הראשון בעדו ולא כן מעשה הראשון כיון שעדיין לא קבל גמולו לא מקרי עושה בשכר וע"פ הקדמות אלו יבואר דינים דהכא ע"פ הנו"י וכפי שהביא הר"ש: ומלא לך. כלומר שחבירו ימלא בעצמו בעדו וכן וקדש לך שבעצמו יקדש: כולן כשרים. אף מהמלוי של חבירו אף שהפיסול בקידוש בין מלוי שלו לקידושו מיירי בגוונא שמסר לשומר המים שלו בשוד שקידש בעדו: מלאם לי וקדשם לי אמלאם לך ואקדשם לך. נמצא המלוי הראשון הוה כמילא לו ולאחר שהרי מצפה לתשלום גמול והקידוש האחרון הוא בשכר בעד מעשה שעשה חבירו לו א"כ אין כאן הכשר כלל שהמים הראשונים נפסלו במלוי ושניים נפסלו בקידושן: מלא לי ואמלא לך. נפסל מלוי הראשון משום מלאכה דהוה כמילא לו ולחבירו וממילא הקידוש שנעשה בעדו ג"כ פסול אבל מלוי השני כשר וכן הקידוש שלו שנעשה באחרונה כשר והקידוש שבאמצע אינו פוסל שהמים היה ביד הראשון ומסר לשומר: הראשון. מלוי הראשון: והאחרון. קידוש הראשון שנעשה אחר המלוי של השני: והאמצעי. הוא מלוי שנעשה בואמלא לך וממילא קידוש האחרון כשר כיון שקידש לעצמו: מלא לי והמלא לך. לפי הכתוב כאן הוה צריך להיות כולן פסולין שמלוי הראשון נפסל דהוה כמילא לו ולחבירו ונפסלין מימיו בהמלוי ומלוי השני נפסל בקידוש שהוא בשכר ונראה להגיה מלא לי ומלא לך וכו' והוה הסיפך מרישא דמיירי ברישא בחלוף המילוי ולא חלוף הקידוש וכאן מיירי בחלוף הקידוש ולא חלוף המלוי ולכן גרסינן מלא לי ומלא לך שהאחר ימלא לצורך עצמו נמצא דמלוי הראשון הוא כשר שלא צפה להשלום גמול בעד המלוי ולכן הקידוש שלו ג"כ כשר אבל מלוי השני שנעשה במלא לך נפסל בהקידוש האחרון שהיה בשכר א"כ הראשון הוא המלוי הראשון והאחרון הוא הקידוש שנעשה אחר מלוי השני כשר אבל האמצעי הוא מלוי שנעשה בין מלוי הראשון לקידוש הראשון זה פסול שנפסל בקידוש האחרון: ואם יש שומרים. קאי אהכא דתנא במילא לו ולאחר בזא"ז כל היכא שנמסר הדבר לשומרים לא איכפת לן אף במלאכת בעה"ב אבל בסיפא כיון דנקרא בשכר מה מהני שומר (וזהו לשיטת הר"מ ז"ל בפ"ז מ"ד וכתיבורו פ"ח ה"ז) וי"מ דעיקר פסולא בבבות התמורות הוא משום מלאכה שנעשה בין מילוי לקידוש וע"פ שיטה זו לפי הנוסחא שבכאן הדינים אינם מכוונים דבבא הראשונה מלא לי ומלא לך הרי נעשה קידוש בין מלוי השני לקידושו ונפסל משום מלאכה וכן בבא שניה ה"ל להיות כולן כשרין וע"כ הגיה הגר"א בנוסחתו ואפרש כסדר לנוסחתו וכפי פירושו (עי' הגהות הגר"א): מלא לי ואמלא לך האחרון כשר אבל הראשון פוסל מימיו במלואו לחבירו]: הראשון כשר. שאין אחר הקידוש כלום אבל האחרון פסול שפסל מימיו בקידושו לחבירו לפני קידוש חבירו את מימיו: שניהם פסולין. הראשון במלואו לחבירו פסל מימיו והשני בקדשו לחבירו פסל מימיו שבשניהם היתה מלאכה בין מלוי לקדוש: מלא לי ואמלא לך קדש לי ואקדש לך. [שאמר לו שניהם]: כולן פסולין. שהראשונה נפסלה תחלה במלוי לחבירו בין מלוי לקידוש והשניה נפסלה בסוף בהקידוש שנעשה בין מלוי לקידושו: הראשון והאחרון פסולין. הוא המלוי הראשון הקידוש האחרון: והאמצעים. הוא ואמלא לך ואקדש לך: קדש לי ואקדש לך שהיו לשניהן מי חטאת ממולאים ואמר לו קדש לי וכשר שלו ואקדש לך של חברו פסולים שפסלן בקדשו לו ואמר לו ג"כ מלא לי ואמלא לך הראשון קידוש הראשון כשר והאחרון מילוי האחרון כשר שלא היתה מלאכה אחר המלוי והאמצעים פסולין הקידוש והמלוי האמצעים הקידוש שהיתה קידוש חברו לפניו והמלוי שהיתה מילוי חברו לאחריו: [הראשון והאחרון כשר. הקידוש הראשון שאין אחריה פסול מלאכה ובמלוי האחרון ג"כ לא נעשה מלאכה אבל קידוש השני שנעשה באקדש לך הרי מתחלה קדש מימיו ונעשה מלאכה בין מלוי לקידוש וכן במלא לי נפסל באמלא לך שאח"כ שנעשה קודם הקידוש: אלא האחרון. דבמלא לי פוסל חבירו מימיו שמלא מקודם באקדש לך נפסל מימיו דמלא לי. וממילא קדש לי אינו כלום כיון דהמלוי פסול ואינו כשר אלא המלוי האחרון: מלא לי. נפסל באקדש לך והקידוש באקדם נפסל במלא לי והמלוי השני נפסל בקדש לי וכן הוא טעמא דכולהו: ואם יש שם שומרים. אם מסר המים לשומר שוב אין מלאכה פוסל דהשומר הוא בעה"ב ואתיא כפשוטו בלי דיחוי]:

פרק ז א [קידוש א'. דקי"ל אין אחד פוסל חבירו: אחריו. בשעה שממלא קודם הגמר מפני שהוא עוסק עם הקידוש שכל זמן שלא הוציא כל המים אחר דעתו לקדש יחד אין המלאכה פוסלת: מפני שעשה עמו. עם המלוי בין מלוי לקידוש: ואם יש שם שומרים. על המים שמילא אותן לא נפסלו במלאכה: אלא מה שבידו בלבד. כלומר אין המלאכה שלו פוסלת אלא המים שבידו שהוא בעצמו שומר אבל מסר לשומר אחר אין מלאכתו פוסלת: לקדשם חמשה קדושין. אם דעתו למלא לחמשה קדושין: שהגיף הדלת עמה פסולה גרסינן. דכיון דעשה מלאכה בשעה שבידו המים הרי אין כאן שומר: שלא הגיף הדלת עמה כשרה גרסינן. היינו אם מלא ומסר לשומר ועשיית המלאכה לא היתה עמה אלא אח"כ וכבר מסר לשומר אז אין המלאכה פוסלת אבל אם אין שומרים בזה ממילא אחד נעשה מלאכה לחבירו ופסולין כולן זולת האחרון ובנו"י שכתוב חמשה קדושין ענין בפ"ע ע"ש הוא וגם לפמ"ש ברישא כשרה ובסיפא פסולה א"י להעמידה ונוסחת הגר"א ופירושו הוא בעה"א ולדידיה מיירי כשהיה המלוי לאחר ולכן אם לקדשן קדוש א' אם הגיף את הדלת כולן פסולין שעשה מלאכה עם המלוי ואע"ג דלאחר מלאו ולחבירו לא פסל במלאכה כדתניא בפרקין דלעיל מלא לאחר בב' ידיו זא"ז כולן כשרין מ"מ בשעת המלוי ודאי פוסל לאחר כדתנן שהמלאכה פוסלת במלוי בין לו בין לאחר (פ"ז ב') וכיון שמלאן לקדשן קדוש אחד אפילו עשה מלאכה באחרון כעושה בכולן דמי ואם לקדש חמשה קדושין אפילו אין שם שומרים לא פסל אלא זו שהגיף את הדלת עמה אבל זו שלא הגיף עמה כשרה דלאחר לא פסיל אלא בשעת המלוי אבל לאחר המלוי הולך ועושה מלאכה ובעל המים אסור במלאכה עד שיקדש והכא דלקדשם חמשה קדושין כל מלוי מילתא באנפי נפשיה הוא ואחר מלואים הראשונים יכול לעשות מלאכה ואינו פוסל אם בעל המים אינו עושה מלאכה: ב שניהם פסולין. שבנתינה פסל את כל המים דהוי מלאכה בכל המים מה שנתן ממנו לחבירו: שלו פסול. של הנותן משום דאמר ליה טול לך אסח דעתיה מלשמור הנשאר בחבית [אבל מה שנטל חבירו הרי משתמר ביד חבירו]: ב' חביות. שמלא לו אחר [לס' קידושין]: וא"צ חבירו גרסינן]: שלו פסול. שפסלה במלאכה במה שנתן לחבירו חבית האחרת: ושל אחר כשר. שלא עשה מלאכה בשל חבירו שנתן לו לקדש: טול לך שניהן כשרים. דבשתי חביות לא אסח דעתו מחבית זו במה שלוקח חבירו

ג (ג) הממלא לו ולחטאת ממלא את שלו תחלה (ה) וקושרו באיסל ואח"כ ממלא את של חטאת. היה [א] מבקש לשתות ואי אפשר לו אא"כ היו שניהן באיסל בין שמלא את שלו תחלה ואח"כ מלא את של חטאת בין שמילא את של חטאת תחלה ואח"כ מילא את שלו (ו) נותן שלו לאחריו ושל חטאת לפניו ואם נתן של חטאת לאחריו פסול: ד (ד) המוליך את החבל לבעלים כדרכו כשר ושלא כדרכו פסול הלכה זו עלו עליה בני אסייא שלשה רגלים ליבנה ברגל השלישי הכשירו להן (ז) הוראת שעה [ב] אחת. אמר ר' יוסי לא לזה הורו אלא למעלה את החבל וחזר (ח) [ג] וכי באחרונה הורו לו שהוא כשר לשעבר ופסול לעתיד לבא: ה (ה) מי שהיה הוא ומימיו באהל המת ומימיו מוקפין צמיד פתיל (ט) [ד] כשהוא טהור כך מימיו טהורין הוא מבפנים ומימיו מבחוץ כשם שהוא טמא כך מימיו טמאין. הוא מבחוץ ומימיו מבפנים כשם שהוא טהור כך מימיו טהורין. א"ר שמעון ולזה אמר לו שמור עצמך שיהו מימיך טהורין: ו (ו) מי שהיו מימיו על כתפיו ומיאנה בפניו וחלצה בפניו והרצה סלע לאחר והראה דרך לאחר אם עמד פסול אם לא עמד כשר. א"ר יהודה זה הכלל דבר שהוא משום מלאכה בין שעמד ובין שלא עמד פסול. דבר שאינו משום מלאכה עמד פסול לא עמד כשר: ז ר' אליעזר אומר המוסר (ז) את מימיו לטמא ועשו בעלים מלאכה פסולין ר' יהודה אומר משמו עשה טמא מלאכה כשרין מפני שהן ברשות הבעלים עשו הבעלים מלאכה פסולין מפני שהן ברשות הטמא: ח רבי יוסי אומר הפורץ על מנת לגדור והתנה עמו אע"פ שגדר כשר וכן היה ר' יוסי אומר האוכל על מנת לקצץ והתנה עמו אע"פ שקצץ כשר: ט (ח) השורף את הפרה ופרים והמשלח את השעיר מטמאין בגדים. פרה ופרים ושעיר המשתלח עצמן אין מטמאין בגדים אבל מטמאין אוכלין ומשקין דברי ר"מ וחכמים אומרים פרה ופרים הנשרפים מטמאין אוכלין ומשקין שעיר המשתלח אין מטמאין אוכלין ומשקין [ד]. ר"ש אומר (ט) פרה מטמאה אוכלין ומשקין שהיתה לה שעת הכושר. פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים אין מטמאין אוכלין ומשקין שלא היתה להם שעת הכושר ר' יהודה אומר פרה כיון ששחטה מטמאה במשא כאפרה:

פרק שמיני

א (א) יש כאן שהוא אומר (א) מטמאך [ה] ואתה טמאתני כיצד (ב) שמלאה משקין טהורין לגסטרא טמא. טמא כפויה על פיה צפו משקין מן התחתונה נטמא באויר העליונה וחזרו וטמאו את התחתונה הרי זה אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ב זב שישב על גבי אבן מטמא אוכלין ומשקין שתחתיו טהורין. משכב ומושב שתחתיו טמאים ה"ז אומר מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: ג ר' יהודה אומר יש כאן שהוא אומר מטמאי מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני (ג) [ו] קערה שהיא מלאה משקין טהורין ואחוריה טמאין ונתונה ע"ג טבלא וככר התרומה כרוך ע"ג הטבלא וצפו משקין מתוכה ונגעו מאחוריה נטמאו (ד) וטמאו הטבלא וחזרה הטבלא וטמאה את הככר הרי זה אומר (ה) מטמאי לא טמאוני ואתה טמאתני. יש כאן שהוא אומר טמאני וטמאתיו. (ו) [ו] טבול יום שהיה בידו קמח של תרומה ומשקין של חולין טהורין ובללן זה טמא הרי זה אומר טמאני וטמאתיו: ד קדרה שהיא מלאה משקין טהורין ותורמוסין טמאין פחותין מכביצה נתונין בתוכה. נפחתו ונעשו כביצה טמאין. ה"ז אומר טמאני וטמאתיו. [ז] טהור שנפל על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין אפילו הוא טהור והן טהורין טמאוהו ונטמאו. הרי זה אומר טמאני וטמאתיו: ה ויש כאן שהוא אומר טמאני וטהרתיו. כיצד מטלית שטלאה על הקופה מטמאה אחד ופוסלת אחד. הפרישה מן הקופה הקופה מטמאה אחד ופוסלת אחד ומטלית טהורה. הרי זה אומר טמאני וטהרתיו: ו (ו) ויש כאן שהוא אומר טהרני וטמאתיו. כיצד מקוה שיש בה מ' סאה מכוונת ירד וטבל בתוכה הוא טהור ומקוה טמא. ה"ז אומר טהרני וטמאתיו: ז (ז) ויש כאן שהוא אומר טהרני וטהרתיו. כיצד תיבה שהיא טמאה (ז) טמא מת והביא מסמר שהיה טמא וקבעו בה טהורה התיבה וטהורה המסמר הרי זה אומר טהרני וטהרתיו (ח): שלשה מקואות בזה עשרים ובזה עשרים סאה מים שאובין ושאובין מן הצד ירדו שלשה וטבלו בהן ונתערבו. המקואות טהורין והטובלין טהורין הרי זה אומר טהרני וטהרתיו:

הגהות הגר"א

שלא הניף את הדלת עמה כשרה: (ה) תחלה ואח"כ ממלא: (ו) שלו כשר. נותן את שלו: הכשירו להן א"ל ר"י: (ח) וכננו באחרונה: (ט) צ"פ הוא בפנים ומימיו מבחוץ כשם שהוא טמא כך מימיו טמאין הוא מבחוץ ומימיו מבפנים כשם שהוא טהור כך מימיו טהורין אר"ש ולזה אומרין שמור: פ"ח (א) מטמאיך לא טמאוני ואתה טמאתני: (ב) כיצד גיסטרא שהיא מלאה משקין טהורים וגיסטרא טמאה כפויה: (ג) כיצד קערה ואחוריו טמאין ונתנה וכו' וככר של תרומה ע"ג: (ד) נטמאו תחתיה וטמאו את: (ה) מטמאי מטמאיך לא טמאוני: (ו) כיצד טבו"י כו' ובללן זה בזה טמאין: (ז) יש: (ח) יש: (ט) טמאת מדרס והביא: (י) טהור שהזה על הטמא טהור המזה ונטהר הטמא ה"ז אומר טהרני וטהרתיו. שלשה מקואות בזה עשרים סאה ובזה עשרים סאה ובזה:

באור הגר"א

ושל אחר היה אחר שומר: הממלא לו ולחטאת. פי' שרוצה ג"כ למלאות לעצמו לשתות אף שאפשר לו לישא החטאת לבדו נמי מותר דאין זה חשוב מלאכה מה שנושא שניהם יחד רק המילוי והקשירה באסל חשיב מלאכה אבל מי חטאת לכך אמר שצריך למלאות שלו תחלה ולקשור ג"כ באסל ואח"כ ממלא את של חטאת דשוב לא איכפת לן מה שנושא שניהם יחד: היה מבקש לשתות. פי' דשוב אין המילוי הפסק דהוי נמי לצורך מי חטאת כמו שנוטל ואוכל שכשר: ואי אפשר לו אא"כ היה שניהם באסל. פי' דאי אפשר לישא המי חטאת לבדו וא"כ הוי הקשירה באסל נמי לצורך מי חטאת: בין שמלא את שלו תחלה ואח"כ כו' כשר. פי' דאפ"ה מלא את של חטאת תחלה נמי מותר כדפי' שאין המלוי והקשור חשוב מלאכה: נותן את שלו לאחריו ואת של חטאת לפניו ואם נתן את החטאת לאחריו פסול. פי' דהוי היסח הדעת: על הלכה זו. פי' שהוליך את החבל לבעלים שלא כדרכו: לא לזה הורו. פי' לא לזה היה ההוראות שעה שהתירו להם ביבנה: אלא למעלה את החבל. פי' כל החבל מן הכור: וחזר וכננו. פי' שגלגלו סביב ידו אחר שהוליך את כל החבל מן הכור דהוי שגלגל שלא לצורך המלוי שפסול לזו הכשירו הוראת שעה כדמפרש הכשירו לשעבר כנ"ל: מי שהיה מימיו באוהל המת מוקפין צמיד פתיל הוא טהור מימיו טהורין. פי' דקתני במתני' דמים שאינן מקודשין מצילין בצמיד פתיל מפרש הכא דהיינו כשהוא טהור כדמפרש: שהוא מבחוץ ומימיו מבפנים אבל אם הוא מבפנים. שהוא טמא אף אם מימיו מבחוץ טמא אי נמי מתני' איירי שאינו אותן אדם כלל וברייתא אשמעינן דכשאדם אותו אזלינן בתר האדם: אמר ר' שמעון לזה אמר לו שמור עצמך. פי' שהיו אומרים לו כן: והרצה סלע לאחר. פי' שאמר לו שהוא יפה ורצה לו לקבלו שלא עשה שום מעשה לכך אם עמד. שנתבטל ממלאכתו בשביל זה הוי נמי כמו שעושה מלאכה: ועשו בעלים מלאכה פסולין. פי' דכשלא עשו הבעלים מלאכה אף שאין שמירת הטמא שמירה אמרינן מסתמא הבעלים לא הסיחו דעת ממנו כיון שנתנו לטמא וסמכינן על שמירת הבעלים אבל אם עשו הבעלים מלאכה שלא מחמת שמירת הטמא שמירה ופסול לכ"ע: ר' יהודה אומר משמו. פי' משום ר"א: עשה טמא מלאכה כשרין כו'. פי' קמ"ל דאפ"ה לענין עשיית מלאכה מקלינן מהאי טעמא: מפני שהן ברשות בעלים. כלומר כיון שנתנו לטמא מסתמא לא הסיחו דעת ושומרין ג"כ דהא דוקא משום טומאה מקילין: עשו בעלים מלאכה פסולה. פי' מתני' דמשום שמירת הבעלים נפסל בעשיית מלאכה ולאו משום שהטמא שומרו שלא אין שמירת הטמא חשיב כלום: הפורץ על מנת לגדור והתנה עמו. פי' שלא נתנו לעבור ולפרוץ אלא א"כ יגדור לו מיד: אע"פ שגדר כשר. פי' דא"כ הוי הגדירה נמי לצורך מי חטאת ולא חשיב מלאכה: האוכל על מנת לקצות והתנה עמו. פי' שלא נתנו לו לאכול אא"כ יקצה המותר: אע"פ שקצה כשר. דהוי הקצות נמי צורך מי חטאת: [את הפרה. פרה אדומה: פרים הנשרפים. פרה בהדיא כתיב (במדבר יט) פרים פר כהן משיח ופר העדה (ופר יוה"כ) גמרי מקרא יתרא דחטאת זבחים (דף קד) ופר יוה"כ בהדיא כתיב בה (ויקרא טז): אין מטמאין בגדים. הנוגעים בהם בלא מתעסקין אבל מטמאין אוכלין ומשקין הנוגעין בהן וטעמא פירשו בזבחים מפני שפרה ופרים ושעיר הואיל וסופן לטמא טומאה חמורה כגון אדם ובגדים המתעסקין בהן אין צריכין הכשר מחשבה שלכך מטמאו מחיים אע"ג דלא איטמאו שאר בע"ח]: שעיר המשתלח אין מטמאין אוכלין ומשקין מפני שהוא חי ואין חי מטמא: מפני שהיתה לה שעת הכושר. פי' דסבר פרה נפדית ע"ג מערכתה דהיינו היכא דהוי כן שהיה יכול לבא לידי היתר אכילה מטמא טומאת אוכלין אבל פרים הנשרפים אין נפדין ע"ג המערכה שהרי טעונין העמדה והערכה: פרה ששחטה מטמא במשא כאפרה. פי' טומאה חמורה דהיינו במגע ובמשא כמו אפר הפרה:

פרק ח יש כאן שהוא אומר מטמאך לא טמאוני ואתה טמאתני כיצד גיסטרא שהיא מלאה משקין טהורין וגיסטרא טמאה כפויה על פיה. פי' הא דנקט בגיסטרא היינו לפי שהוא של חרס: צפו משקין מן התחתונה לתוך אויר העליונה ונטמא באויר וחזר וטמאו את התחתונה. פי' שהמשקין טמאין מטמא כלי: [וגיסטרא טמאה. ריקנית כשצפו משקין שבתחתונה לאוירה נטמאו וחזרו וטמאו את התחתונה ואין כלי מטמא כלי ומשקה מטמא כלי גזירה משום משקה זב וזבה כמ"ש (שבת דף יד)]: הרי זה אומר מטמאך. פי' דהיינו הכלי גופה: לא טמאוני. פי' שהרי כלי חרס אינו נעשה אב הטומאה וכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה: זב שישב ע"ג אבן מטמא אוכלין ומשקין שתחתיו טהורין. פי' מכל טומאה: משכב ומושב שתחתיו טמאין. פי' מחמת הזב ואם האוכלין מונחין אצל המשכב טמאין מחמת משכב בנגיעה: [על גבי אבן מטמא. כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב ואדם הרי אוכלין ומשקין שתחתיו טהורין משכב ומושב שתחתיו מטמאין אוכלין ומשקין]: הרי זה אומר. פי' האוכלין לזב למשכב ומושב: מטמאך. דהיינו הזב עצמו לא טמאני כו': כיצד קערה שהיא מלאה משקין טהורין כו' ואחוריה טמאין. פי' אחוריו של קערה: ונתנה ע"ג הטבלא וככר של תרומה נתונה תחתיה על גבי הטבלא. פי' היו כולן טהורין שהרי האחוריים אינו מטמאין את הככר של תרומה שהרי זה הכלל כלי שנטמא אחוריו במשקין מטמא משקה חולין להיות ראשונים ואינו פוסל אפילו אוכלי תרומה: וצפו משקין מתוכה ונגעו באחוריה ומאחוריה על הטבלא נטמאה. פי' המשקין מכח אחורים והטבלא מכח המשקין והככר מכח הטבלא: הרי זה אומר. פי' הככר לטבלא: מטמא מטמאך. פי' דהיינו האחוריים שהוא מטמא את המשקין שמטמאך: לא טמאני. פי' שהרי כלי שנטמא אחוריו במשקין אינו פוסל אוכלי תרומה ואתה טמאתני: טבול יום שהיה בידו קמח של תרומה. פי' שלא נטמא כולו אלא אותו שנגע בידים שהרי טבול יום אינו אלא פוסל ואין אותו שנפסל מטמא את הנוגע בו וכל קמח וקמח הוי דבר בפ"ע א"כ היה הקמח טהור וגם משקה חולין. פי' היה המשקה ג"כ טהור שהרי טבול יום אינו מטמא משקה כדתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום: ובללן זה עם זה. פי' המים עם הקמח ונתחברו ונעשו אחד ונפסלו כולן בנגיעה בטבול יום והיינו טמאני וטמאתיו. שהרי לא נתחדש שום דבר שבתחלה היו בידיו של טבול יום ועכשיו הם בידיו של טבול יום ואינו יודע מי טמא למי אם המים לקמח או הקמח למים והוי כמו טמאני וטמאתיו שעל ידי שנתחברו שניהם נטמאו: ותורמוסין טמאין פחותין מכביצה מונחין בתוכה. פי' היה המשקין טהורין שאין אוכלות מכביצה מטמא אחרים: נתפחו. פי' מחמת המים: ונעשו כביצה טמאין. פי' המים אף שלא נתחדש שום דבר שהרי אף תחלה היה בתוכה אלא מכח המשקין נטמאו כלומר כל כך שיהא יכול לטמאות אחרים וטימא את המשקין והוי כמו טמאני וטמאתיו: טמאני וטהרתיו כיצד מטלית. פי' שהיה הטמאה מדרס: שטלה על הקופה. ופי' ובטלה לקופה ונטהר מן המדרס: מטמא אחד ופוסל אחד. פי' הקופה מחמת מגע מדרס שוודאי נגע במטלית קודם שנתחברו ואף המטלית מטמא אחד ופוסל אחד מפני שהוא מחובר לקופה והוי כמוה וכשנפרש טהור מכל טומאה והרי זה טמאני וטהרתיו המטלית טמא את הקופה והקופה טיהר את המטלית: הוא טהור. פי' מחמת הטובל במקוה: המקוה טמא. פי' פסול שחיסר מעט מן המ' סאה כטבל מחמת המים שהיה על בשרו: תיבה שהיא טמאה מדרס והביא מסמר שהוא טמא. פי' שהיו טמאין מחמת שעשאו מכלים טמאין: וקבעו בה. פי' בתוכה: טהורה התיבה. פי' שהרי בטלה מן המדרס שאינו ראוי עוד למדרס מחמת המסמרים שקבעו בה: והמסמר טהורה. בטל לתוכה והוי כמוה: שלשה מקואות בזה כ' סאה ובזה כ' סאה. פי' מי מקוה: וכ' סאה מים שאובים מן הצד. של מקוה אחת. פי' והיו שלשתן פסולין לטבול בהן: ירדו שלשה וטבלו בהן. פי' שלשה טמאין וטבלו בהן: הטובלין טהורין. פי' שהרי מחמת ירידת הטמאים לתוכם צפו המים ע"ג ונתערבו זה עם זה ולפיכך כשנתערבו השני מקואות שבכל א' יש בה כ' סאה מי מקוה הוי מ' סאה שיעור מי מקוה כשירה ומותר להמשיך לתוכה שאובין כמו שירצה וכשירד השלישי אח"כ הטמא לאותו הכ' סאה שהיו שאובין ונתערבו ג"כ עם אותן המי מקוה כשרה והוי כמו שממשיך מים שאובין לתוך מקוה כשרה ולפיכך הטובלין טהורין: והמקואות טהורין. פי' היו טהורין בשעה שהיו הטמאין שם לטבול כל הכלים שירצה וגם

אור הגנוז

[א] ממלא: [ב] תיבת אחת ליתא: [ג] ובנאו: [ד] כשם: [ד] מפני שהוא חי ואין חי מטמא אוכלין ומשקין: פ"ח [ה] לא טמאני ואתה טמאתני כיצד גסטרא שמלאה משקין טהורין וגסטרא טמאה כפויה וכו': [ו] כיצד: [ז] מכאן עד ויש כאן ליתא בכ"י:

מצפה שמואל

(ג) הממלא לו ולחטאת. ר"ש שם פ"ז מ"ה:(ד) המוליך את החבל. ר"ש שם פ"ז מ"ז: (ה) מי שהיה הוא ומימיו. מיי' פי"ד ה"ו וכ"מ שם וע"ש בהשגות הראב"ד ועי' ר"ש: (ו) מי שהיו מימיו על כתפו. ר"ש פ"ז מ"ט ועי' מיי' רפ"ח וכ"מ שם מ"ש בזה ועי' ירו' ברכות פ"ב ה"ב אף מי שהיה מימיו על כתפו קורא שמע וע"ש בר"ש שהגיה בפירושו והעיקר מ"ש הגאון מורה"ש דהיינו שנשא מי פרה אי הוי היסח הדעת: (ז) את מימיו לטמא. ר"ש פ"ז מ"ו: (ח) השורף את הפרה. זבחים קה. ועי' ר"ש פ"ז מ"ח: (ט) פרה מטמאה. ב"ק עו: ועי' מנחות קא. ותוס' שם: (א) יש כאן. כל פרק זה מבואר בר"ש פ"ח מ"ז ושם נסמן ע"ש:

זר זהב ומנחת בכורים

יהו תבית האחרון: ג [תחלה. שלא יפסל המי חטאת: באיסל. במוט: לשתות. וככר מלא את של חטאת וקשרו באיסל והוא על כתיפו: וא"א לו לשתות. שיהיו המי חטאת נופלין בארץ וצריך לקשור מאחורי האיסל עוד כדי שלא יפול לארץ: כשר גרסי'. אף שממלא אח"כ] הואיל וא"א לו לשתות אא"כ שניהם באיסל ויכריע את הכלי שיוכל להגביה לשתות ה"ל המלוי לשתות צורך חטאת דשתיה צורך חטאת היא שיהיה לו כח לשאת את המי חטאת כדתנן (ספ"ז) דאכילה צורך חטאת היא: [דלאחריו פסול. משום היסח הדעת כיון דאפשר לעשות בו שמירה מעולה: ד כדרכו. בדרך הלוכו ולא עקם את הדרך לא הוה מלאכה: ליבנה. ששם גלתה סנהדרין כמבואר בר"ה (לא:): הוראת שעה. שהיה שעת הדחק: וכננו. גרסינן שסיבב אחר המלוי סביב ידו דהוה שלא לצורך המלוי: לשעבר. הוראת שעה אבל לא קבעו הוראה זו לעולם]: ה הוא ומימיו. או מימיו: [כשהוא טהור. ... הוא טהור שאינו באהל המת גם המים טהורים כיון שטהור שומרן והם עצמם לא נטמאו באהל המת כיון מוקפין צמיד פתיל: מבפנים.. באהל המת]: כשם שהוא טמא כך מימיו טמאים. הואיל וטמא שומרן ותנן שנים כיון שומרין נטמאו שניהם כאחת פסולין (רפ"ח): [מבפנים. באהל המת מוקף צמיד פתיל]: כך מימיו טהורים. מים שאינן מקודשין אבל מקודשין לא מהני צמיד פתיל דמקומו טהור בעינן כדתנן (רפי"א) והחטאת אינה נצולה בצמיד פתיל ומים שאינן מקודשין נצולה בצמיד פתיל: אומרים לו גרסינן. או אמור לו. שמצוה לומר לו שמור עצמו שלא יכנס לבית המת ויטמא הוא עצמו ויטמא גם המים אף שמוקפין צ"פ: ו [מיאנה. קטנה שאת בפניו שנעשה דיין: והרצה. שנתן מעות לאחר ואבל מעות שייך הרצאה כמו אין לי שולחני להרצותן (סנהדרין ...) וכמו אסור להרצות מעות נגד נ"ח (שבת כב) וכל אלו אינם מלאכה וכל שאינו מלאכה אינו פסול אלא נתעכב מחמת זה דהוה היסח הדעת וכמבואר במשנה (ט' פ"ז) וכדמסיים כללא דר"י: ז ר"א אומר. דתנן (פ"ז י') המוסר מימיו לטמא פסולין (אף שלא עשו הבעלים מלאכה) קמ"ל אף לטמא כשרין אם לא עשו הבעלים מלאכה דהכא קתני אם עשו מלאכה פסולין: מפני שהן ברשות הבעלים. כיון שמסרן לטמא עדיין שמורים בחזקת בעליהן ולכן כשר אבל כשעשו הבעלים מלאכה פסול שהרי הן בחזקת הטמא שהבעלים הרי לא נתעסקו במי החטאת שהרי עשו מלאכה ונמצא שמירתו ע"י הטמא הוא ופסול ואינו כשר אא"כ הבעלים לא עשו מלאכה והטמא עשה מלאכה דהן ברשות הבעלים ואינם סומכין על הטמא]: ח אע"פ שגדר כשר. דתנן (פ"ז מי"ב) ואם גדר פסול ואתא ר' יוסי ואמר אם התנה עמו בעל הגדר שלא הניחו לפרוץ עד שיגדר מיד אע"פ שגדר כשר דגדירה צורך חטאת הוא כיון שצריך לפרוץ הגדר ליכן שם את החטאת וגדירה צורך פרצה היא שאם לא יגדור מיד לא יניחו לפרוץ [וי"מ שהתנה עמו שכשיגדור יהיו המים ברשות האחר דמהני בזה וכדאמר ר"י (בפ"ח הי"א)]: וכן היה ר"י אומר דתנן אם קיצה פסול וקאמר ר"י אם התנה על הקליעות ענין שלא יאכל אא"כ יקצה מיד כשר דקיצוי צורך אכילה היא שאם לא יקצה לא יניחנו לאכול ואכילה צורך חטאת היא שמתחזק באכילתו לשאת מי החטאת וי"מ שהתנה שיהיו המי חטאת ברשות האחר וכדלעיל (שניהם פי' הר"ש. והגר"א מסכים לפי' הראשון): לקצות גרסינן. והוא לייבש קליעות מתאנים ומבואר במשנה שם]: ט [ופרים. פר כהן משיח ופר העדה ופר יוה"כ וילפינן אינך מפר יוה"כ דמבואר שם להדיא כבוס בגדים במתעסק בהן]: אין מטמאין בגדים. הנוגע בהן אבל מטמאין אוכלין ומשקין בנגיעתן: [ושעיר המשתלח לפי שהוא חי א"מ הכי מבואר להדיא בזבחים (קה.): שהיתה לה שעת הכושר. תיכף משנשחטה יכול לפדותה ולאכלה דס"ל דפרה נפדית אפילו ע"ג מערכתה (ב"ק עז:)]:

פרק ח א [ה"ג יש כאן שהוא אומר מטמאיך לא טמאוני. כנוסחת הגר"א וכן הוא בר"ש: שמלאה משקין טהורין לגיסטרא. שמילא בגיסטרא טהורה משקין: ה"ג וגיסטרא טמאה כפויה על פיה ואין כ"ח נטמא אלא מאויר: צפו. למעלה באויר הטמא]: ה"ז אומר. התחתונה אומרת למשקין: מטמאיך. הגיסטרא העליונה שטימאה אותך: לא טמאוני. שאין הכלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה: ואתה טמאתני. שמשקין טמאין מטמאין כלי מדרבנן [גזירה] משום משקין דזב וזבה [שהן אבות הטומאה: ב [ע"ג אבן מסמא. גרסינן וכן בר"ש והוא אבן ע"ג אוכלין ומשקין או כלים והזב נישא ע"ג האבן]: אוכלין ומשקין שתחתיו טהורין. שאינו מטמא אלא הראוי למשכב ומושב כדתנן כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב ותנן האוכלין ומשקין והמדף מלמטן טהורין (זבים פ"ה ב'). משכב ומושב כו'. שהזב ישב ע"ג אבן מסמא ותחתיו משכב ומושב והאוכלין ומשקין ונגעו שם האוכלין ומשקין במשכב ומושב טמאין: ה"ז אומר. אומר האוכל ומשקה להמשכב ומושב מטמאיך הזב שטימאך לא טמאני הואיל ואיני ראוי למשכב ומושב ואתה שנטמאת במשכב הזב טמאתני בנגיעתך: ג ואחוריה. של הקערה טמאין דקי"ל נטמא אחוריו לא נטמא תוכו ונתן את הקערה ע"ג הטבלא ועדיין הטבלא דהוה כלי לא קבלה טומאה שאין כלי מקבל טומאה מכלי אלא מאב הטומאה: מאחוריה [גרסינן]. שנטמאו המשקין תחתיה וטמאו המשקין את הטבלא [והתרומה טמאה] אם כן ככר התרומה אומרת להמשקין שטמאו הטבלא מטמאיך אחורי הכוס שטמאוך לא טמאוני הואיל ולא נטמאת הטבלא בלא משקין לא טמאו את הככר ואתה המשקין טמאתני שטמאת הטבלא וטמא הטבלא אותי: קמח של תרומה. ולא נטמא בטבול יום שאינו מוכשר עדיין לקבל טומאה: ומשקין של חולין טהורים. דכל הפוסל את התרומה מטמא את המשקין להיות תחלה חוץ מטב"י כדתנן (פ"ח ו'): ובללן זה בזה. והוכשר הקמח ליטמא טמאני. המשקה טמאני שהכשרתני לקבל טומאה: וטמאתיו. שנטמא המשקין מהקמח שהוא טמא: ד פחותין מכביצה. ולא נטמאו המשקין מהן דפחות מכביצה לא מטמא אחרים: [טמאין. המשקין נטמאו מהתורמסין: הרי זה אומר. התורמס להמשקין]: טמאני. שהמשקין תפחוני ועשאוני טמא לטמא אחרים: וטמאתיו. טמאתי להמשקין: [ונטמאו מגזירת י"ח דבר הוא דנטמא הטהור בנפילת השלשה לוגין מים שאובין עליו כמבואר בשבת (יד:) א"כ המשקין טמאו את האדם וחוזר ומטמא אותן]: ה מטלית. שהיא אב הטומאה: מטמאה. את הקופה שנגעה באב הטומאה ונעשה ראשון ומטמאה שני והשני פוסל את התרומה: הקופה מטמאה אחד. כמו שהיתה מקודם דנטמא בנגיעתה והמטלית טהורה דנתבטלה מתורת בגד כשחיברה לקופה שהוא כלי: ה"ז אומר. הקופה להמטלית: [טמאני. בנגיעה]: וטהרתיו. שבטלתיו מתורת בגד וטמאני בנגיעתו: ו טהרני וטמאתיו [גרסינן]: ומקוה טמא. שחסרה ממ' סאה: [טמא מת. שפתחה למעלה שאינו מיוחד לישיבה כמבואר בכלים (פכ"ד מ"ד): ז והביא מסמר. וסתם הפתח ובטל המסמר מתורת כלי נמצא דשניהן טהורין והגר"א גרס טמא מדרס והוא תיבה שפתחה מן הצד] ונטהרו שניהם. המסמר הואיל ובטלה לתיבה והתיבה שנבטלה ממדרס ששוב אינה ראויה למשכב ומושב: ובזה עשרים. מים כשרין: מים שאובין. בהשלישי מים שאובין. והמקוה שיש בה השאובים מן הצד: המקוואות טהורין. ע"י השקה שהשיקו המים המחוברים את המים השאובים: טהרני וטהרתיו. שהם טהרו את המקואות ע"י השקה והמקואות טהרו אותן ומשנה היא במקואות (פ"ו משנה ג'):

פרק תשיעי א (א) כל הנהרות (א) פסולין לקדש[א] בהם מי חטאת. ומודה ר' יהודה במעיין היוצא (ב) משני מקומות וחוזר ומתערב במקום אחד כשר וכן היה (ב) ר' יהודה אומר ממלא אדם חבית ממעיין זה וחבית ממעיין זה ונותנן בשוקת אחת ומקדש. וכן היה ר' יהודה אומר ממלא אדם צלוחית מחבית זו וצלוחית מחבית זו ונותן בשוקת אחת ומקדש. וכן היה ר' יהודה אומר יורדת הצלמין (ג) אסורה מפני שכזבה בשעת פולמוס אמרו לו כל [ב] ימי בראשית כזבו בשעת פולמוס. שילוח היתה (ד) [ג] מהלכת בו. אבל מעיין שהיה יוצא בשנה זו מצד זו ושנה (ה) זו מצד זו או שהיה (ג) רבה בימות הגשמים ומתמעט בימות החמה כשר: ב הכל שוין בבאר (ד) שירד לתוכה שטף של מימי גשמים שהוא צריך להמתין (ו) לכמות שהיו. מעיין שיצא בתחלה (ז) צריך [ד] לברר דברי ר' יהודה וחכ"א א"צ. היתה (ח) מונחת חבית לפניו וירד לתוכה שטף של מימי גשמים פסולה. (ירד לתוכה טל פסול) ירד לתוכה טל בלילה רא"א יניחנה בחמה והטל עולה וחכ"א אין הטל עולה אלא מן הפירות בלבד: ג (ה) מי חטאת [שנפלו] לתוכן מי מעיין ומי מקוה ומי פירות אם רוב מי חטאת מטמאין במשא אם רוב מי פירות אין מטמאין במשא מחצה על מחצה מטמאין במשא. בין כך ובין כך פסול להזות מהן. אמר רבי אם כדברי ר' אליעזר הזאה כל שהוא כשרה חציה מן הכשר וחציה מן הפסול (ו) הזאה מטהרת בכל שהוא: ד (ז) נפל לתוכן עכשוב (ט) [ה] השואבו מובאי דג וצפרדע ונתבקעו ונשתנו מראיהן פסולין לא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן כשרין. רבי יהודה אומר אע"פ שלא נתבקעו ולא נשתנו מראיהן פסולין מפני שהן (י) מוריד. והכל מודים בחגב שהוא פסול (יא) מפני שהוא מוריד והכל מודים [ו] בבקיעינה שאינה פוסלת. רבי יוסי ור"ש אומרים נראין דברי ר"ג בנחש וכדבריו אנו מורים אמר ר' (יב) יוסי והלא אין דברי ר"א [ז] אלא להקל שר' אליעזר אומר [ח] כשרה ורבי יהושע אומר (יג) כששותה מפני שהוא משקה פיו ואם גרגר כשר: ה מי חטאת (ח) שנשתנו מראיהן מחמת עצמן כשרין (יד) מחמת עשן או שנפל לתוכן סטים קוץ ופואה פסולין זה הכלל כל הפוסל בשנוי מראה [ט] (טו) פוסל במעיין בצלוחית. (ט) אפר חטאת שנשתנו מראיהן מחמת עצמן ומחמת עשן כשר נשתנו מחמת אבק או שנפל לתוכן סיד וגפסית פסול. מי חטאת שהגלידו וחזרו ונמוחו כשרים. המחן באור פסולין ובחמה כשרין (טז) ר"א בר צדוק אומר דבר שמטבילין בו לשבת כשר ודבר שאין מטבילין בו לשבת לחטאת פסול. המים (יז) הנמשכים [י] והנגררין פסולין: ו (י) לא יטול אדם מי חטאת ואפר חטאת והוא רוכב ע"ג חבירו או ע"ג בהמה מקום שאין רגליו נוגעות בארץ. אבל מעבירן הוא בגשר (יח). אחד הירדן ואחר כל הנהרות חנניא בן עקביא אומר לא אמרו אלא בירדן לבד:

פרק עשירי א מי חטאת ואפר חטאת המוקדשין בין טמאין ובין טהורין מטמאין את הטהור לתרומה במגע ובמשא ר' יוחנן בן נורי אמר מי חטאת שנטמאו הרי הן כאפר מקלה. אפר פסול שנתנו ע"ג המים בין שראויין לקדש ובין שאין ראויין לקדש מטמאין את ידי הטהור לתרומה במגע ובמשא ר' יוחנן בן נורי אומר אפר חטאת שנטמא הרי הוא כאפר מקלה (א): ב כל הראוי ליטמא טמא מת אפילו טמא (ב) [כ] מדף וכל שאינו מדף בתרומה אינו מדף לחטאת ולא חדשו טומאה (ג) בחטאת. [ל] ר"א בן שמעיה איש כפר עותני שהיה בידו לגין מלא מי חטאת והגיף את הדלת שמפתח טמא טמא מת תלויה בה ובא ושאל את רבן יוחנן בן זכאי ואמר לו שמעיה צא והזה את מימיך. ור' יהושע אומר אפילו טהור יש לו מדף. ומעשה ברבי ישמעאל שהיה מהלך (ד) אחר ר' יהושע אמר לו הטהור לחטאת שהסיט את המפתח שהוא טהור לתרומה מהו טמא או טהור אמר לו (ה) [מ] למה אמר לו שמא היתה [נ] טומאה ישנה או שמא ישכח ויסיט את הדבר (ו) [ס] טמא השיאו לדבר אחר א"ל (ר') ישמעאל

באור הגר"א

[illegible]

הגהות הגר"א

פ"ט (א) כשרין: (ב) ממקום אחד ומתפרד לשני מקומות וחוזר כו': (ג) פסולה מפני כו' א"ל והלא כל מימי: (ד) היתה נמלה מהלכת בו מעיין: (ה) אחרת מצד זה או שהוא רבה: (ו) להמתין עד שיחזרו המים לכמות שהיו: (ז) רי"א צריך לב"ר וחכמים אומרים אין צריך לברר: (ח) היתה חביתו מונחת: (ט) שובאי כובאי: (י) מוררין: (יא) פסול שהוא מורר: (יב) א"ר יהודה והלא כו' ר"א בפרה: (יג) כשישתה פסול מפני משקה כו': (יד) נשתנו מראיהן מחמת עשן: (טו) במעין פוסל בצלוחית: (טז) אמר ר"א בר"צ דבר שמטמינים וכו' שאין מטמינים כו' כשרין כו' פסולין: (יז) הנמשכין כשרין והנזרקין פסולין: (יח) בגשר ואינו חושש אחד וכו' חנינא: פ"י (א) מטמאין את הידים וכו' אפר כשר שנתערב במים פסולין מטמאין את הכהן ואת התרומה ר' יעקב אומר מטמאין הן משום משקה כל הראוי כו': (ב) אינו מדף וכל שאינו מדף לתרומה: (ג) בחטאת דר"א מעשה בשמעיה איש וכו': (ד) מהלך בדרך וכו': (ה) א"ל טמא למה שמא היתה בה טומאה: (ו) הדבר הטמא א"ל וכי אינו אלא שהסיטו אבל נראין דבריך בדבר הראוי לטמא מדרס שמא היתה בה טומאה ישנה או שמא ישכח ויסיט את הדבר הטמא השיאו כו':

[illegible]

מדרס. פי' כיון שאין ראוי למדרס: מעשה ברבי אליעזר בן שמעיה כו'. פי' מייתי ראיה שלא חדשו בה טומאה כלל: והגיף את הדלת שמפתח טמא מת תלוי בה. פי' והסיטו: ובא ושאלו את כו' וטיהרו. אף שהיה טמא מת לא גזרו עליו טומאת מדרס: אפי' טהור. פי' שאינו מחזיקין בטהור: יש לו מדף. פי' גזרו עליו שיהא מדרס: מעשה ברבי ישמעאל כו'. פי' דמייתי המעשה שהורה ר' יהושע שאפילו הטהור יש לו מדרס: הטהור לחטאת. פי' מי שמחזיק עצמו בטהור לחטאת והסיט את המפתח: שהוא טהור לתרומה. פי' שמחזיקין אותו בטהור לתרומה ומפתח אינו ראוי למדרס: מהו טמא או טהור. פי' אם מטמא את הטהור לחטאת בהיסט או לא: אמר ליה טמא אמר ליה למה. פי' והלא הוא טהור לתרומה: אמר ליה שמא היתה עליו טומאה ישנה. פי' לענין חטאת חיישינן שמא נטמא ונשכח ממנו או שמא ישכח ויסיט את הדבר הטמא. פי' אם מתיר אתה בטהור שהסיט יבא להסיט את הטמא: א"ל והלא אינו אלא שהסיטו. פי' ואפילו אי היה טמאה הוא טהור שהרי הוא לא נגע בו והוא אינו מטמא בהיסט בשום ענין: אלא נראין דבריך בדבר הראוי לטמא מדרס. פי' בזה חיישינן: שמא היתה טומאה ישנה. דהיינו שהיתה מדרס ושכח ולפיכך גזרו עליו טומאה כשהסיטו: או שמא ישכח ויסיט את דבר הטמא כו'. פי' אבל בדבר שאינו ראוי לטמא מדרס למאי חיישינן שגזרו עליה טומאה: השיאו לדבר אחר. פי' שלא רצה להשיבו עליו כלום:

אור הגנוז

[א] מהן: [ב] מימי: [ג] נמלה: [ד] לבדק: [ה] שיבאי ביבאי: [ו] בבקיעתה: [ז] בפרה: [ח] כשישתה: [ט] במעין פוסל בצלוחית: [י] והנמרצים: פ"י [כ] אינו: [ל] דברי ר' אליעזר אמר ר' אליעזר מעשה בשמעיה: [מ] טמא אמר לו ולמה: [נ] בידו: [ס] הטמא אמר לו וכי אינו אלא שהסיטו ודיי אבל נראין דבריך בדבר הראוי לטמא מדרס או שמא היתה בידו טומאה ישנה או שמא ישכח ויסיט את הדבר הטמא השיאו וכו':

מצפה שמואל

(א) כל הנהרות פסולין. עי' מיי' פ"ו ה"ו והראב"ד השיג עליו דאינו פסול אלא מי קרמיון ומין סוגין והכ"מ מיישב דבריו דכוונתו דכל שיש לתערובות מים פסולין פסול והתוספתא אינו סותר למשנה. ועי' ר"ש פ"ח מ"י: (ב) ר"י אומר ממלא אדם. עי' ר"ש פ"ט מ"ז שהאריך בזה: (ג) רבה בימות הגשמים. עי' מיי' פ"ו הי"ב שכ"כ פעמים מרובים והוא תוספתא זו ע"ש בכ"מ: (ד) שירד לתוכה שטף של מימי גשמים. מיי' פ"ו הט"ו וכ"מ שם ואף דבתוספתא א"צ להמתין. מים כמים מתערבין ספי. ועי' ר"ש פ"ט מ"א: (ה) מי חטאת שנפלו לתוכן מי מעיין כו' מחצה על מחצה. מיי' פט"ו ה"ד ע"ש בכ"מ בשם הרי"ק מה שהקשה ע"ז ועי' כ"מ פ"ט ה"ח בדין מים שנתמלאו לקדש שנתערב ג"כ פוסל בתוספתא: (ו) הזאה מטהרת בכ"ש. זבחים דף פ' וע"ש בסוגיא ועי' ר"ש שם: (ז) נפל לתוכן. עי' בר"ש פ"ט מ"ב: (ח) שנשתנו מראיהן. מיי' פ"ט סי"ג. ועי' או"ח סי' ק"ס ובט"ז ובמ"א ס"ק שכתבו מזה דגם לנט"י מים שנשתנו מראיהן מחמת עצמן כשרין לנט"י ע"ש: (ט) אפר חטאת שנשתנו. מיי' שם. ועי' ר"ש פ"ט מ"ס: (י) לא [illegible]

זר זהב ומנחת בכורים

פרק ט א [כל הנהרות פסולין לקדש. שהן מי תערובות ומי ביצים (רמב"ם פ"ח ה"י) וי"ג כשרין דאינו פסול לתוכן. וכל שנתערב באפר מקלה כ"ש פסול (רמב"ם פ"ט הי"ד): שהגלידו. בקרח]: דבר שמטמינין גרסי' בנוסחת [illegible]

[illegible]

ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים (ז) דודך [א] אמר לו טובים דודיך מיין אמר לו אין הדבר כן שהרי חבירו מלמד עליו לריח שמניך טובים וחכ"א הטמא מדף והטהור אינו מדף. [ב] (ח) שאמר טמא טמא מת ולא מדף רבי אומר (א) טהור לחטאת שהסיט את רוקו ואת מימי רגליו של טהור לתרומה טמא. הסיט את דמו הרי זה טהור (ב) הסיט את השרץ (ח) ואת הנבלה ואת שכבת זרע ר' אליעזר מטהר ור' יהושע מטמא: ג קלל של חטאת שנתנו על גבי השרץ ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאין במד"א בזמן שאם ינטל השרץ (ט) [ג] והקלל עומד ואפילו מת ונבילה נוגעין בו מאחריו טמא נתנו על גבי משכב [ומושב] ועל גבי [ד] (י) חרס הטמא טמא. נתנו ע"ג אוכלין ומשקים (יא) ועל גבי ס"ת ר' יוסי מטהר ור"מ מטמא העבירו על (יב) תנור ועל גבי נבלה ועל גבי השרץ ר' עקיבא מטמא. (יג) מודה ר' עקיבא שאם עברה ליה הזאה על גבי משכב ומושב ועל גבי כלי חרס הטמא שהיא טהורה חוץ מכזית מן המת ומן המאהילין שהן טמאין (ג) מלמעלה כלמטה: ד קלל של חטאת וקלל של תרומה שנגעו זה בזה שניהן (יד) טהורין בשתי [ה] ידות שניהן טמאין ר' יהושע אומר של חטאת טמא. קלל ולגין של תרומה שנגעו זה בזה שניהן [ו] בשתי ידות שבהן טהורין ר' יהושע אומר של חטאת טמא במד"א (ה) בשל אבן אבל בשל חרס הכל מודים בשל חטאת שהוא טהור: ה לגין חטאת ולגין של תרומה שנגעו זה בזה שניהן טהורין בשתי [ז] ידיו שניהן טמאין (ד) בשתי ניירות [ח] שבהן טמאין ר' יהושע אומר של חטאת טמא זה הכלל שרבי [ט] עקיבא אומר כל המטמא מי חטאת במגע מטמא במשא וכל שאינו מטמא (טו) במגע אינו מטמא במשא:

פרק אחד עשר

א אזוב המוכשר וכלים הטהורים לחטאת נצולין בצמיד פתיל כל ספק טהור לתרומה טהור לחטאת(א) הרוק מנהידים מפני שהן ספק הגוף. ספק הקפצין טהור לתרומה טמא לחטאת מפני שספק הפסול. הרפפות טהורות לקדש לתרומה ולחטאת(ב) ור"א אומר [י] טמאות לחטאת וטהורות לקדש ולתרומה. [כ] (ג) אף אני כך אמרתי אבל חברי גזרו עלי שאהיה מודה בהם

הגהות הגר"א

(ז) דודיך מיין או כי טובים דודיך מיין א"ל טובים כו': (ח) הטמא שאמרו טמא מת ולא טמא מדף וכו' את רוקו ומימי רגליו וכו' את דמו טהור: (ח) תיבת ואת הנבלה ל"ג: (ט) והקלל מסיט אבל אם ינטל השרץ והקלל וכו' נוגעין מאחוריו טהור נתנו: (י) כלי חרס: (יא) או ע"ג ס"ת וכו' וחכמים מטמאין: (יב) ע"ג וכו': (יג) ומודה ר"ע הזאה שהעבירה ע"ג כ"ח טמא או ע"ג משכב ומושב טמא שהיא טהורה שאין לך דבר שמטמא מלמעלה כלמטה אלא כזית מן המת ושאר כל המאהילין: קלל: (יד) טהורין רי"א של חטאת טמא במד"א בשל אבן כו' בשל חטאת שהוא טמא. קלל של חטאת ולגין כו' שניהן טהורין בשתי ידיו שניהן טמאין בשני ניירות שניהן טהורין רי"א כו' טמא שרי"א זה הכלל כל המטמא כו': (טו) מי חטאת במגע: פי"א (א) כל התלוי לתרומה נשפך לחטאת ואם עשה ע"ג טהרות תלויות חוץ מן הידים מפני שספק ידים טהור הרעדות טהור לתרומה וטמא לחטאת הרפפות וכו': (ב) רא"א הרעדות טמאות וכו': (ג) א"ר יהודה אף אני וכו':

באור הגר"א

ואמר לו ישמעאל אחי היאך אתה קורא כי טובים דודיך. פי' לשון זכר והיינו כנסת ישראל א"ל לקב"ה ישקני כי טובים דודיך ואח"כ ישקני והא דהשיב לו מזה הפסוק מפרש בגמ' שנתן לו רמז מרישא דקרא ישקני מנשיקות פיהו כלומר השיק שפתותיך זו לזו. פי' אם תשמע גזירה דרבנן ואל תבהל להשיב: א"ל כי טובים דודייך. פי' לשון נקבה: א"ל אין הדבר כן שהרי חברו. פי' הפסוק שאחריו: מלמד על לריח שמניך טובים. פי' והיינו לשון זכר דהיינו שכנסת ישראל אמרת ישקני כי טובים דודיך כו': וחכמים אומרים הטמא מדף והטהור אינו מדף. פי' אם יש עליו טומאה גזרו עליו שיהא מדף אבל אם הוא טהור לגמרי לא החמירו עליו שיהא מדף שיהא מטמא בהיסט אלא טמא מת לבד: והטמא שאמרו טמא מת ולא טומאת מדף. פי' הא טמא דאמרינן שגזרו עליו שיהא טמא מדף הייני כשהוא טמא טומאת מת שהוא דאורייתא אבל לא טומאת מדף שהוא דרבנן לא גזרו עליו שיהא מדף: הטהור לחטאת שהסיט את רוקו כו' של הטהור לתרומה טמא. פי' דסבר שעשו את הטהור לתרומה לחטאת כזב שאפילו מעינות שלו טמאין: הסיט את דמו. פי' דאפילו דמו של זב הוא טהור: הסיט את השרץ ואת השכבת זרע. פי' אותן שאינו מטמאין במשא: ר"א מטהר. פי' דר"א לטעמו כו' דסבר שלא חדשו שום טומאה בחטאת אפי' הוא טמא:

[illegible]

אור הגנוז

[א] דודיך מיין או כי טובים דודיך מיין אמר לו כי טובים דודך אמר לו אין וכו': [ב] והטמא שאמרו: [ג] והקלל מסיט אבל אם ינטל השרץ והקלל וכו': [ד] כלי: [ה] ידיו: [ו] טהורין בשתי נירות: [ז] ידות: [ח] שבהן טהורין: [ט] יהושע: פי"א [י] הרפופיות: [כ] אמר רבי יהודה:

מצפה שמואל

יעוי' לדם מי חטאת. שבת ס: ועי' ירו':(א) טהור לחטאת שהסיט את רוקו. עי' מיי' פי"ג ה"ו וכ"מ בהורו שם וע"ש וע"ש כאן וע"ש הגירסא: (ב) הסיט את השרץ. מיי' פי"ג ה"ו ול"ג נבילה דמה"ת מטמא בהיסט: (ג) מלמעלה כלמטה. עי' נזיר סד. ורש"י ותוס' שם: (ד) בשתי ניירות. עי' כ"מ פי"ד ה"ה: (ה) בשל אבן אבל בשל חרס. עי' מיי' פי"ד ה"א ובשל אבן שם ס"ב היינו כשאינו מטולטל לבית אבל מטולטל לבית טמא וע"ש

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

בהם בטהרה: ב (ד) [א] של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת נטלה ואכלה (ה) אע"פ שיש בה כביצה בין טמאה ובין טהורה. א"כ אין טהורה לחטאת שאני אומר נטמא המזה במים וחזר המזה וטמא את המים. נטמא האזוב [ב] וחזר האזוב וטמא את המים. אר"מ במד"א שתחבה בכוש או בקיסם אבל נטל בידו נטמא וטמא את מי חטאת ר' יוסי ור"ש אומרים אין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת ואת המזה מי חטאת: ג כל הטעון ביאת מים בין מדברי תורה בין מדברי סופרים קודם לביאתו במים מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת ואת המזה מי חטאת במגע ובמשא ר' אליעזר אומר משום ר' טרפון נוטל טמא [ג] כלים הטהורים לחטאת באיסל. (ו) על כתיפו ואינו חושש: ד (א) אזוב של אשרה ושל עבודת כוכבים ושל עיר הנדחת פסול (ז) ושל טהורה לא יזה ואם הזה כשר. (ח) אין מזין [ד] ביונקות ולא בתמרות [ה] ונכנס למקדש פטור בתמרות ונכנס למקדש חייב דברי ר"מ וחכ"א בתמרות ונכנס למקדש פטור ביונקות ונכנס למקדש חייב אלו הן היונקות גבעולין (ט) שלא [ו] תמרות שלא [ז] הנצו כל עיקר דברי ר"מ וחכ"א, תמרות גבעולין שלא גמרו ויונקות [ח] (י) הנצו כל עיקר. לא נחלקו על הלכה אלא על הלשון (שר' אליעזר אומר שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש): הנלקט לחטאת כנלקט לאוכלין דברי ר"מ ר' יהודה (ור' יוסי) ור"ש אומרים כנלקט לעצים:

פרק שנים עשר

א אזוב אימתי כשר להזות משישיר את ניצו הזה בו עד שלא השיר את ניצו רבי פוסל ור' אלעזר בר"ש מכשיר (ה) (א) מודה ר' יוסי באזוב שתחלתו שנים ושיריו אחד שהוא פסול: ב (ב) גרדומי אזוב כשרין וגרדומי ציצית כשרין ירד וטבל ועלה אם יש עליו שטף של מימי גשמים והזה הזאתו פסולה ואם יש עליו משקה טופח הזאתו כשרה ר' יהודה אומר [אם] יש עליו משקה (ב) [ט] מרגליו והזה הזאתו פסולה. אזוב שהטביל עצו עם גבעוליו אע"פ שמזה והמים שופעים מן העץ לגבעול כשר [י] כדרכו ואינו חושש שמא מן העץ יצא. אזוב שהטביל מקצתו ר' יהודה מכשיר שר' יהודה אומר מטביל מקצתו וחוזר (ג) [כ] ומקיף עליו עד שיטבול את כולו. הטביל את כולו לא יזה ממנו הזאה שניה אלא עד שינגב: ג (ג) צלוחית שפיה צר מזין הימנה הזאה (ד) שניה אבל לא הזאה ראשונה מפני שהמים נסחטין דברי ר' יהודה. שלשה דברים אמר רשב"ג משום ר"ש בן כהנא מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהזות באזוב הנטבל ובצלוחית שפיה צר ופוצעין אגוזים של תרומה (ה) בידים מסואבות ולא חשו להן משום טומאה: ד האומר לחבירו הזה עלי ואזה עליך ר' עקיבא מטמא וחכמים מטהרין. המשמר מי חטאת אפילו עד עשרה ימים הרי הן בחזקתן ואין צריך טבילה: ה (ד) הכל כשרין להזות חוץ מחרש שוטה וקטן (ו) ור' יהודה מכשיר בקטן ר' ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר חרש שוטה וקטן שהזו (ה) ואחרים רואין אותן הזאתן כשרה: ו (ו) נתכוון להזות לפניו (ו) והזה [ל] לאחריו הזאתו כשרה. מזין על האדם ועל [מ] חבריו בין ער בין ישן ועל הכלים בין מתוכן ובין מאחריהם חוץ ממוסף יורה של שולקי זיתים שהוא מטמא את ההזאה באויר כנגד המוסף שמזין עליו מאחוריו. טבל את האזוב לשם דבר שהוא ראוי (ח) להזאה [נ] (ז) מים הנוטפין טמאין וכשרות להזות ואם יש באזוב ישנה. לשם דבר שהוא ראוי להזאה והזה על דבר שאין ראוי להזאה על העובד כוכבים ועל הבהמה ועל עריבה של אבן המים הנוטפין (ט) טהורים ופסולים להזות ואם יש באזוב לא ישנה. לשם דבר שאינו

באור הגר"א

דבילה של תרומה שנפלה לתוך מי חטאת נטלה ואכלה. פי' האדם: אע"פ שיש בה כביצה. פי' שראוין לטמא אחרים: בין טמאה. פי' שהדבילה טמאה: בין טהורה טהור. פי' האדם כדמפרש דאותו שנטלה על ידי כוש או קנה שאין מקבלין טומאה לפיכך האדם טהור שהרי לא נגע באוכלין בידו ועל ידי הסיט סברי חכמים שאין מטמאין אפילו הן טמאין והסיט בידו ומה שנגע בשעת אכילה בפיו נמי לא נטמא שהרי אין אוכלין אפי' טמאין מטמאין את האדם אלא אם כן נגע בידו אבל לא בגופו ולפי זה הוי האדם טהור לחטאת וא"כ אף שהמי חטאת טמאין אין מטמאין את האדם הטהור לחטאת לא בידו ולא בגופו: אם כן אין טהרה לחטאת. פי' אם תימא לומר דהוי טמא משום נושא מי חטאת נושא על הדבילה ואפילו טהור לחטאת נטמא אגב מי חטאת במשא על זה אמרו שאם כן אין טהרה לחטאת לעולם שאני אומר כו' אלא ודאי שאין האדם הטהור לחטאת נטמא ממי חטאת לא במגע ולא במשא: אמר רבי מאיר. פי' דר' מאיר בא לפרש דהא דקתני שאם נטלה ואכלה שאדם טהור לחטאת ולא נטמא מן הדבילה היינו כשנטלה בכוש או בקנה שלא נגע בה: אבל אם נטלה בידו. פי' שנגעה בדבילה הרי נטמא ידיו ובחטאת נטמא ידיו נטמא גופו א"כ נטמא האדם והוי דיחוי אבל מי חטאת: וטמא את מי חטאת וחזר מי חטאת וטמא את האדם. פי' מדאורייתא טומאה חמורה דהיינו שמי חטאת מטמאין את האדם דהוי מחטאת לטמא בגדים: אין הטהור לתרומה מטמא את מי חטאת. פי' דסבר הטהור לתרומה טהור לחטאת: כל הטעון ביאת מים בין מדברי תורה כו' מטמא את מי חטאת כו'. פי' מטמא את חבירו וחבירו את חבירו עד שמגיע את הטומאה למים או לאפר או למזה אבל הם כולהון טהורין: במגע ובמשא. פי' אפילו לא נגע הטעון ביאת מים בהן אלא שנשא אותן הרי הן טמאין דעשו אותו כזב דמטמא אפילו אם טמא הסיט את הטהור: ר"א משום ר"ט אומר נוטל טמא כלים כו'. פי' דסבר שאין מטמא במשא אלא במגע: ושל תרומה טהורה לא יזה. פי' דהוי טמא לחטאת: הזה ביונקות ונכנס למקדש פטור בתמרות ונכנס למקדש חייב. פי' דלא חשיבא הזאה כלל דברי ר' מאיר כו': ובגבעולין שלא גמרו. פי' שלא נגמר גידול הגבעול: תמרות שלא הנצו כל עיקר. פי' שלא התחילו להניץ: ויונקות שלא הנצו כל עיקר לא נחלקו על הלכה אלא על הלשון. פי' אבל לענין הלכה לד"ה אותן שלא גמרו בדיעבד כשר ואותן שלא הנצו כל עיקר פסול: ר' אליעזר אומר כו'. פי' אפילו הזה באותן שלא הנצו כל עיקר שצריך להזות עם שניה מפרש הכא דכל זמן שלא הזה שורפין את התרומה ואין חייבין כו':

פרק יב השיר את ניצו. פי' אז כשר להזות בו לכתחלה: הזה בו עד שלא השיר את ניצו ר' פוסל. פי' וכל שכן גבעולין שלא גמרו ואם נכנס למקדש פטור אפילו למאן דפסול: וראב"ש מכשיר. פי' אפי' לכתחילה:

ה"ג ר' יוסי אומר אזוב תחלתו שנים ושיריו אחד פסול. פי' דפליג על ת"ק דקאמר מצות איזוב שלשה קלחים משמע היינו למצוה אבל אפילו שנים כשר לכתחילה ושיריו אפילו אחד כשר ור' יוסי מצריך לכתחילה שלשה ושיריו שנים כן משמע בסוכה (דף יג): גרדומי אזוב כשרין. פי' שלכתחלה צריך שיהא אורך האזוב טפח וגרדומיו דהיינו שנתמעט כשירין אפילו כל שהוא: אם יש עליו שטף של מים והזה הזאתו פסולה. פי' שההזאה בטלה במים שעליו ושטף של מים היינו מים הרבה: אבל אם יש עליו משקה. פי' שאינו משקה הרבה הזאתו כשירה: ר' יהודה אומר אם יש עליו משקה מרגלית. פי' אפילו אינו כל כך כמו שטף של מים: והזה הזאתו פסולה. שבטלה ג"כ במים שעליו: אזוב שהטביל עציו עם גבעוליו. פי' שהטביל גם העץ במי חטאת: אע"פ שהמים שופעין מן העץ לגבעולין מזה כדרכו ואינו חושש שמא מן העץ יצא. וקמ"ל תרתי חדא דאפילו שופע מן העץ על הגבעול כשר וחדא שאינו חושש שמא מן העץ יצא: אזוב שהטביל מקצתו ר' יהודה מכשיר שר' יהודה אומר הטביל מקצתו חוזר ומטביל עליה עד שיטביל את כולו הטביל את כולו לא יזה ממנו הזאה שניה עד שינגב. אין לפרש דבכל אזוב אין להזות שתי פעמים אלא צריך לטבול על כל פעם ופעם אף דבפעם אחת מותר להזות אפילו על מאה כלים מ"מ שתי הזאות אין להזות דאחר הזאה ראשונה נפסל המים שעל האזוב כדמשמע בעובדא דר"ל במשנה זה שנשאר על האזוב למה שנופל מן האדם שאין מטמאין עוד כיון שנעשו מצותן. דא"כ היאך אמר לקמן נתכוין להזות על דבר המקבל טומאה והזה על דבר שאינו מקבל טומאה דאם יש באזוב ישנה. פי' יזה פעם שנית אלמא שמותר להזות פעם שנית. ועובדא דר"ל איכא למימר דקאי על אותן שנפלו על הארץ *)דאמר ליה אחר שהזה והנית את האזוב מסתמא הסיח דעתו וא"כ נפסל הוא להזות וא"כ נטמא מחמת המים שנפלו לארץ וע"ז השיב לו שאינו מטמא כיון שנעשה מצותן אבל מה שעל האזוב כשר להזות והא דאינו נטמא מחמת המי חטאת שעל האזוב דודאי קודם שהניח את האזוב לא הסיח דעתו והוי טהור לחטאת. והא דפסול הכא להזות פעם שנית היינו משום שהטביל פעם ראשונה על מקצתו ונפסל וא"כ איכא למיחש שמא אחר הזאה ראשונה שמא ינטף מאותן שהיו תחילה על מקצתו שנפסל ולפיכך צריך לנגב אפילו לטבול שנית אסור: צלוחית שפיה צר. פי' והאזוב נכנס בו בדוחק: מזין הימנו הזאה ראשונה. דאמר מסתמא היה ממי חטאת אבל הזאה שניה לא יזה דברי ר' יהודה והיינו דסבר האחרון מוציא את הראשון מחמת דוחק וא"כ אף הכא האחרון דהיינו המי חטאת מוציא את הראשון דהיינו האזוב גופא ותיישינן דלמא ממשקה האזוב גופא הוא מזה: וה"ג הזאה ראשונה אבל לא הזאה שניה מפני שהמים נסחטין. ופי' המשקה של האזוב ניסט מחמת המי חטאת: מלהזות באיזוב הנטבל. פי' שנטבל מתחילתו מקצת ואח"כ נטבל כולן: אגוזין של תרומה נוטלות בידים מסואבות ולא חששו להן משום טומאה. פי' קאי אאגוזין של תרומה: הזה עליו ר' עקיבא מטמא. פי' משום דהוי כמזה בשכר: המשמר מי חטאת אפילו עשר ימים הרי הוא בחזקתו. פי' אותו האדם ולא חיישינן שמא הסיח דעתו פעם ונטמא מחמת מי חטאת אלא הוא בחזקת טהור: ר' ישמעאל בשם ר' יוחנן כו'. קאי לדברי ר' יהודה כו': נתכוין להזות לאחריו והזה על הצדדין שלאחריו הזאתו כשירה. פי' דצדדין שלפניו כלפניו ושל אחריו כלאחריו: מזין על האדם ועל חבוריו. פי' חבורין של אדם דהיינו על בגדיו נמי יכול להזות: בין ער בין ישן. פי' דהיינו שאינו צריכה דעתו: ועל הכלים בין מתוכן. פי' אפילו מאחוריו נמי יכול להזות: חוץ ממוסף היורה של שולקי זתים. פי' שמוסף אינו כלי ואינו חבור לאותו כלי דבכל הכלים אפילו הם טמאים לא אמרינן שפוסלת את ההזאה שהרי גזירות הכתוב היא להזות על הטמא ולא פסלי לה כל טומאה אלא דהכא חיישינן טפי לפי שהמוסיף אינו נחשב כאותן כלי עצמו ועוד שהוא כלי חרס ולא מהני הזאה לכלי חרס אלא שנטהר מחמת דהוי טפל ליורה. לפיכך מטמא את המי חטאת כשעוברת דרך אוירה: טבל את האזוב לשום דבר הראוי להזאה והזה על דבר הראוי להזאה. פי' אפילו לא הזה על אותו דבר עצמו שכיון להזות: מים הנוטפין. פי' מן האזוב בשעת ההזאה: טמאין. פי' כמו מי חטאת וכשירין להזאה: ואם יש באזוב. פי' שנשתייר מי חטאת באזוב אחר הזאה שהזה: ישנה. פי' מותר לחזות על דבר אחר דמותר להזות מטבילה אחת כמה פעמים כדפי': לשם דבר שהוא ראוי להזאה. פי' טבל והזה על דבר שאינו ראוי להזאה כדמפרש על הכותי כו': מים הנוטפין מהן טמאין. פי' משום מי חטאת שמטמאין כל שלא נעשו מצותן אף שנפסלו: ופסולין להזאה. פי' שנפסל מחמת שהזה על דבר שאינו ראוי להזאה: ואם יש באיזוב. פי' שנשאר עוד מי חטאת על האיזוב: לא ישנה. פי' להזות על שום דבר שהרי אף המים שנשתיירו על האזוב נפסלו: לשום דבר שאינו ראוי להזות. פי' טבל והזה על דבר שאין הראוי להזאה: מים הנוטפין טמאין וכשרין להזאה. פי' שלא נפסל כלל מחמת שכוון להזות על דבר שאינו ראוי: ואם יש באזוב ישנה. פי' מותר להזות

*) נ"ל דא"ל אחר שהיזה והנית

הגהות הגר"א

(ד) דבלה של תרומה וכו': (ה) אם אין בה כביצה בין טהורה בין טמאה טהור אם יש בה כביצה בטמאה טמא ובטהורה טהור שא"כ אין טהרה לחטאת שאני כו' בד"א בזמן: (ו) באסל ואינו חושש: (ז) ושל תרומה טמאה לא יזה ואם הזה פסול ושל תרומה טהורה וכו': (ח) אין מזין לא בתמרות לא ביונקות ואם הזה ביונקות ונכנס למקדש פטור בתמרות כו': (ט) שלא גמרו תמרות שלא הניצו: (י) ויונקות שלא הנצו כל עיקר: פי"ב (א) ר' יוסי אומר אזוב שתחלתו וכו' הוא פסול: (ב) מרגליות: (ג) מטביל קצתו וחוזר מטביל וכו' שניה עד שינגב: (ד) ראשונה אבל לא הזאה שניה מפני: (ה) במטלית בידים כו' להן חכמים משום כו': (ו) דברי ר' יהודה שר"י מכשיר באשה ופוסל בקטן ר' ישמעאל וכו': (ז) לאחריו והזה לצדדין שלאחריו הזאתו כשרה: (ח) להזייה והזה על דבר שראוי להזייה מים הנוטפים טמאים וכשרים להזות: (ט) טמאים וכו':

אור הגנוז

[א] דבלה: [ב] במים: [ג] מת: [ד] לא: [ה] אם הזה ביונקות: [ו] גמרי: [ז] הניצו: [ח] שלא הניצו: פי"ב [ט] מרגליות: [י] מזה: [כ] ומוסיף: [ל] לאחריו והלכה הזאה לפניו הזאתו פסולה לפניו והזה על צדדין לאחריו והזה על צדדין שלאחריו הזאתו וכו': [מ] חיבוריו: [נ] והזה על דבר שהוא ראוי להזאה:

מצפה שמואל בשם הרי"ק והר"ש: (א) אזוב של אשירה. עי' מיי' פי"א ה"ה ובכ"מ שם ובאשרה דמשה דמכתת השיעור: (א) מודה ר"י באזוב. עי' סוכה יג. והאריך בזה הכ"מ בשם הרי"ק פי"א ה"ד: (ב) גרדומי אזוב. מנחות לח.: (ג) צלוחית שפיה צר. מיי' פי"י ה"ו ועי"ש ברהאב"ד ובכ"מ שהאריך בזה: (ד) הכל כשרין להזות חוץ מחש"ו. מיי' פ"י ה"ו: (ה) ואחרים רואין. עי' ירו' פ"א דתרומות דס"ל כה"ג בתרומה וכן בירו' גיטין פ"ה: (ו) והזה לאחריו סוטה לט. וירו' שם: (ז) מים הנוטפין טמאים וכשרות להזות. מיי' פ"י ה"ה ועי' ופט"ו ה"א ועי' יומא יד.:

זר זהב ומנחת בכורים

מובן לי ואולי היה לו הגירסא בדברי ר"א כן ולא כמבואר במשנה ולא מצאתי גלוי לזה: ב אע"פ שיש בה כביצה. ה"ג אם אין בה כביצה המים טהורים דלטמא אחרים שיעורו בכביצה ולכן אף אם התרומה טמאה באין כביצה המים טהורין: אם כן. אם אתה אומר בכל ענין המים טמאים שנטמא הנוטלה וחזר וטימא את המים א"כ בכל מי חטאת נימא כן. ולפי גירסת הגר"א קאי על כביצה דאם טהורה טהורין ולא אמרינן כיון דהתרומה נטמא במים יחזור ויטמא את המים שא"כ בכל מי חטאת נימא כן שהמזה יטמאם אלא אמרינן אין טומאה למי הטאת הבאין מחמת עצמן: נטמא האזוב. בטבילה הראשונה וחוזר ומטמא אלא על כרחך לא אמרינן כן: כד"א. דבטהורה טהורין: נטמא. האדם וטמא את המי חטאת ופליג על ת"ק במשנה: ר"י ור"ש אומרים הוא ת"ק שאמר ובטהורה טהורין: ג בין מד"ת. טוגע בשרץ: בין מד"ס. אבל אוכלין טמאין וכדומה: קודם ביאתו במים. לשם מי חטאת דאף דטבל לקודש לא הוחזק לחטאת כמבואר בספ"ב דחגיגה אבל אחר טבילה אף טבילה דאורייתא כשר בפרה: מי חטאת. המקודשין [כנ"ע]: באיסל. במוט ואינו נוגע בידו דס"ל כחכמים במשנה (פי"א ו') דאמרי באזוב המוכשר ובמים שאינם מקודשין ובכלי ריקם הטהור לחטאת במגע אבל לא במשא: ד אשירה. [באשירה דמשה דלשריפה קיימא וכן כולן] דכתותי מכתת שיעוריה: [טהורה. תרומה טהורה: לא יזה. איכא מ"ד מפני שמכשירה לקבל טומאה ואיכא מ"ד משום שמפסידה ומיירי פחות מכביצה דאל"כ מטמא המי חטאת: ה"ג ביונקות ונכנס למקדש פטור. דבדיעבד הזאתו הזאה מן התורה (ועיין תוי"ט פרק י"א משנה ז' ד"ה אין חייבין): שלא הנצו גרסינן: ויונקות שלא הנצו כל עיקר גרסינן]: לא נחלקו ר"מ וחכמים. [דר"מ פוטר ביונקות מחייב בתמרות ורבנן סברי בהיפך לא בעיקר הדין פליגי אלא על הלשון מהו יונקות ומהו תמרות פליגי] ר"מ דאומר ביונקות ונכנס למקדש פטור ובתמרות חייב משום דקרי ליונקות את שלא גמרו ולתמרות קרי את שלא הנצו כל עיקר ורבנן סברי איפכא וקרו יונקות שלא הנצו כל עיקר וקא מחייבי ותמרות קרו ללא גמרו ופטרי והשתא להלכה בין למר בין למר בלא גמרו פטור בלא הנצו כל עיקר חייב ולא נחלקו אלא על הלשון מאי ליקרא תמרות ומאי ליקרא יונקות: [שר"א אומר (כנו"י). קאי על דעת ר"א במשנה דאמר אף לא על התמרות אף שלא גמרו כל עיקר פטור על ביאת מקדש וקאמר כאן דשורפין עליו את התרומה דמ"מ טמא מדרבנן: הוא אבל לענין ביאת מקדש להביא קרבן פטור: הנלקט לחטאת. אם לקט האזוב לחטאת והוכשר במים לאוכלין. ונתכשר במים ופסול להזות בו דאזוב שהוכשר פסול להזאה]:

פרק יב א משייר את ניצו. בפרקא דלעיל תני לענין חיוב הנכנס למקדש הנצו אע"פ שלא גמרו פטור והכא לענין הכשר הזאה קתני דלא הכשר עד שישיר את ניצו [ולכן תני פרק י"א משנה ז' אין חייבין על ביאת המקדש ולא תנא ואם הזה כשר דלאו כ"ע מודו ביה דלרבי פסול (מהרב התוי"ט שם ד"ה אין חייבין נעלם תוס' דא דמבואר מחלוקת בזה): מודה ר"י ל"ג אלא ה"ג ר"י אומר וס"ל דלכתחלה שלשה גבעולין ושיריו שנים אבל לת"ק תחלתו שנים ושיריו אחד כשר ואינו פסול עד שיהא תחלתו ושיריו אחד: ב גרדומי. שנשתייר ממנו כל שהוא: וגרדומי ציצית. וכן בציצית אם נפסק ולא נשתייר שיעורא די"ב גודלין דהוא לכתחלה מפרש לה במנחות (לח)]: של מימי גשמים. שטבל במקוה של מי גשמים שנתכנסו ונעשו מקוה ועלה ויש עליו שטף של מי גשמים והזה עליו הזאתו פסולה שבטלו מי גשמים שעליו את מי חטאת: מרגליות. כדרך האדם העולה מן הטבילה שעומדין עליו טיפין טיפין כמו מרגליות: [אע"פ שמזה. כנוסחת הגר"א. שבעת שמזה המים שופעים ומטביל עליו. כנוסחת הגר"א. כלומר בהזאה שניה חוזר ומטביל אבל כשהטביל כולו צריך טבילה חדשה להזאה שניה וצריך להמתין עד שינגב שלא יצא הבלוע מטבילה ראשונה]: ג הזאה ראשונה ולא הזאה שניה מפני שהמים נסחטין שהבלוע ראשון יוצא בטבילה שניה [וכה"ר פירש דחיישינן שמא יספוג בכלי וכי הדר טביל בהזאה שניה חיישינן שמא יסחוט לתוך המים ממה שספג בראשונה אבל בהזאה ראשונה לא חיישינן דאי נמי יספוג קצת יבלע במים וכי מזה ממים קא מזה: דר"י. כנוסחת הגר"א והוא דעת ר' יהודה במשנה ולפי הטו"י הזאה שניה ולא הזאה ראשונה. ה"ט דבפעם ראשון חיישינן שהמים שבגוף האזוב נסחט ונדבק בשולי כלי בכניסת האזוב להטביל וביציאתו נדבק מה שבכלי להאזוב ואינו מזה ממים הכשרים אבל בפעם שניה לא ישאר עוד ממה שנדבק בשולי הכלי ממה שנסחט מהאזוב: דר"י. ושלש מחלוקת בדבר ת"ק דמשנה בין בהזאה שניה מכשיר ורבי יוסי דמשנה בהזאה ראשונה ולא שניה ורבי יהודה כאן סבירא ליה בהיפך ויש מפרשים דת"ק דמשנה הוא ר' יהודה ואינו מכשיר אלא בשניה ולא בראשונה (עי' רמב"ם והשגת הראב"ד וכ"מ בספ"י מהלכות פרה)]: הנטבל. אפילו קודם שינגב ובצלוחית שפיה צר דלא כר"י: [מסואבות. טמאות לפי שמבואר בטהרות (פ"ט מ"ה) בפוצע זיתים בידים טמאות פסלן לפי שהוכשרו במוהל היוצא מהן אמר כאן דבאגודים אף שהוכשרו כיון דהקליפה עליהם אין כאן הכשר ומותר לפצוע בידים מסואבות דההכשר אל האוכל בעינן ולנוסחת הגר"א במטלית והיינו אם הוכשר האוכל מ"מ במטלית מותר לפצוע לפי שאין הידים נוגעין באוכל עצמו]: ד מטמא. [את הראשון] משום דס"ל שכר הזאה והנוטל שכר להזות מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה: [וחכמים מטהרין. דהראשון אינו נקרא בשכר כמו בקדש לי ואקדש לך דתנן (פ"ז ד') דהראשון כשר דמזה שמקדש ראשון אינו בשכר אבל האחרון פסול כמו בקידוש וכן נראה לשיטת (הר"מ שם) ולהסוברים שם בקידוש האחרון דמשום מלאכה שבין המלוי לקידוש הוא דפסול א"כ כאן גם הזאת האחרון כשר (כן נראה לי) והכי מתפרשת תוס' זו לפי פירוש הגר"א אבל י"מ דטעמא דר"ע דמטמא דלטעמיה דס"ל (יומא י"ד) הזה על הטהור נטמא אם כן כי אמר הראשון הזה עלי והוא א"צ להזאה נטמא ושוב הזאה שניה פסולה דבעינן והזה הטהור על הטמא. וחכמים מטהרין דס"ל דלא נטמא ראשון בהזאה שניה בהכשר (כן הוא לפירוש הר"ש (פי"ב מ"ב) ע"ש בקיצור): בחזקתן. חזקת טהרה ולא חיישינן להיסח הדעת וטומאה: ה ור"י מכשיר בקטן. בה"ג איפלגי בקידוש כדתנן (פ"ה מ"ד) ובש"ס (יומא מ"ג) אמרינן דהכל כשרין להזות ולא פליג ר"י ומסקינן דר"י דמכשיר בקידוש פוסל בהזאה ולרבנן דפסלי בקידוש מכשרי בהזאה ולפ"ז התוספתא כאן הוא כנוסחת הגר"א דהכל מדברי ר' יהודה דמכשיר באשה ופוסל בקטן לפי דס"ל בקידוש דפסול באשה וכשר בקטן לכן בהזאה בהיפך ובמשנה דמבואר דפסול באשה וכשר בקטן הוא לדעת רבנן דס"ל בקידוש דפסול בקטן וכשר באשה וכן הוא בש"ס (שם) ועא"ר תמיהת התוס' שם ד"ה ולא פליג והר"ש כאן פי"ב מ"י: רואין אותן. דיש להן מעשה בדעת אחרים המכוונים לטהר: ו לפניו והזה לאחריו הזאתו כשר. במשנה מבואר דפסולה] ולנוסחת הגר"א קאי אהא דתנן (פי"ב ב') נתכוין להזות לפניו והזה על הצדדים שלפניו הזאתו כשרה וקתני הכא דכן הדין בלאחריו: [חביריו. גרסינן כלומר הבגדים שמלובש בהן: בין ישן. דהיינו שלא מדעת וכמבואר במשנה]: חוץ ממוסף יורה. שעשה בשבי שתחזיק הרבה והמוסף טמא כדתנן כלים (פ"ה ה') מוסף היורה של שולקי זיתים טמא לפי שצריכה לכלי ומשתמשין בה הלכך אין מזין בתוכה שהמוסף שהוא של טיט מטמא מאוירו כדין כ"ח המטמא מאוירו ומכי מטי הזאה לאויר המוסף איטמי להו ותו לא חזי להזאה הלכך צריך להזות מאחוריו: [ראוי להזאה והזה וכו'. כנוסחת הגר"א וכן הוא בר"ש: הנוטפים. מן האזוב: טמאין. כדין מי חטאת]: ואם יש באזוב ישנה. יזה באותן המים שבאזוב על דבר אחר: [שאינו ראוי להזאה. שאינו מקבל טומאה כלל כדמפרש ואזיל: הנוטפין כו' טהורין ופסולין

על

שאינו ראוי להזאה (יא) הואיל ותחלת טבילתו פסולה כך הזאתו פסולה. [א] וכך היה ר"ג אומר אומרין לו למזה פרוש מאחריך שמא תטמא אמרו לו והלא מחליקין היו בפני חלון של רבים דורסין ולא נמנעין מפני שאמרו מי חטאת שעשו מצותן אין מטמאין. וכמה יהא במים ויהא בהן כדי הזאה כדי שיטביל (ח) ראשי גבעולין (יב) [ב] כזה חוץ מזה שהאזוב בולע ר' יהודה אומר רואין כאילו הן על האזוב של נחשת שאינו בולע: ז טהור לחטאת שנטמאו ידיו נטמא גופו מטמא את חבירו וחבירו את חבירו. לגין של חטאת שנטמא אוירו (יג) ואת אחורי לגין. לגין של חטאת שנטמא אוירו נטמא תוכו מטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואת המזה (ט) [ג] שאין אומרין בחטאת זה ראשון וזה אחרון אלא אפילו (יד) [ד] מלא כולו תחלה שאין מונין למי חטאת. עיסות שנעשות על גב חטאת ונגע השרץ באחת מהן אפילו הן מאה כולן תחלה שאין מונין לחטאת: ח כוש (טו) הארבלי חבור לטומאה ולהזאה של פשתן ושל פקיע הרי זה לא יזה ואם הזה מוזה. (טז) כל ידות הכלים הקדוחות חבור ר' יוחנן בן נורי אומר אף הרוק (י) וצואה שעל הכסא חבור להזאה ואין חבור לטומאה [ה] ויש חבור לטומאה ואין חבור להזאה. הקומקומוס חבור לטומאה ולהזאה. כסוי המיחם המחובר בשלשלת (יז) ב"ש אומרים כולן חבור אחד הוא וב"ה אומרים הזה על המיחם הזה על הכסוי הזה על הכסוי לא הזה על המיחם. אמר רבי יוסי (יח) [ו] דברי ב"ש ב"ה אומרים כולו חבור אחד: ט טבל את האזוב (יט) בלילה לא שהמים פסולין אלא שצריך להטביל שנים. (כ) הזה בלילה הזאתו פסולה והמים טמאין משום מי חטאת:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת פרה

הגהות הגר"א

(יא) והזה על דבר שראוי להזאת הואיל והתחלת וכו' פסולה היה ר"ג: (יב) ויזה חוץ וכו': (יג) ואחורי לגין מטמא תוכו. לגין וכו': (יד) הן מאה כולן תחלה כו': (טו) של פשתן חבור לטומאה ולהזייה הארבלי ושל פקיע הרי זה לא יזה וכו': (טז) כל ידות הכלים הבאות מבית האומן כגון יד המגל ויד הסכין חבור לטומאה ולהזאה. כל הכלים הקדוחות חיבור ור' יוחנן בן נורי אומר אף ההדוקות הצואה שעל וכו' לטומאה דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר כל שחיבור להזאה חיבור לטומאה ויש חבור לטומאה וכו' הקומקמין: (יז) ב"ש אומרים חיבור לטומאה ואין חבור להזאה ובה"א וכו': (יח) אלו דברי ב"ש וב"ה אומרים כולן חבור אחד הוא: (יט) בלילה והזה ביום פסולה לא שהמים כו':

באור הגר"א

להזות עוד ועל דבר אחר שהמים שבאזוב כשרין ר' אומר הואיל והתחלת הזאתו פסולה. פי' שכוון להזות על דבר שאין ראוי: הזאתו פסולה. פי' אף שהזה על דבר הראוי: ה"ג היה ר"ג אומר למזה פרוש לאחריך. פי' צריך אתה לפרש מן המקום שאתה מזה שהרי אחר שהזה והניח את האזוב הרי הוא מסיח דעת מהזאה וא"כ הוא דהוי אלא מי חטאת ונטמא מחמת המי חטאת הנופלין לארץ: ראשי גבעולין ויזה חוץ מזה שהאזוב בולע. פי' שצריך שיהא במים כדי שיעור טבילה של האזוב ובליעתו ור' יהודה סבר שאינו צריך בליעתו דרואין אותו כאילו הן של נחושת שאינו בולע: נטמא גופו ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו אפילו הן מאה. פי' כדמפרש לקמן שאין מונין ראשון ושני לחטאת אלא כולן טמאין: לגין של חטאת שנטמא אחורו נטמא תוכו. פי' אם נטמא אחורו ע"י משקין נטמא ג"כ תוכו: ומטמא את חבירו וחבירו את חבירו ואת המזה. פי' מה שאמרנו שכולן טמאין היינו כעיקר לטמא את המזה אפילו הוא רביעי ממנו או חמישי אבל הם כולן טהורין ונכנסין למקדש ואוכלין בקדשים: אין אומרין בחטאת זה ראשון וזה אחרון אלא אפילו הן מאה כולן טמאין. לטמא את האדם ואת הכלים: שאין מונין למי חטאת לומר זה ראשון וזה שני אלא כולן תחלה לפיכך אין אחרון כלל: עיסה שנעשה על גבי מי חטאת. פי' על גבי טהרות החטאת. פי' שרוצה להאכיל אותן העוסקין במי חטאת: ונגע השרץ באחד מהן אפילו הן מאה. פי' שנגע חבירו בחבירו אפילו עד מאה: כולן תחילה. פי' שאף האחרון שבהן הוי תחילה לטמאות את העיסה: כוש של פשתן חיבור לטומאה ולהזאה. פי' שאם נטמא האחד נטמא חבירו ואם הזה על אחד מהן חבירו טהור: ושל הרבלי ושל פקוע הרי זה לא יזה. פי' אם נטמא האחד לא יזה על חבירו: ואם הזה מוזה. פי' ואין צריך להזות פעם שניה: כל ידות הכלים הבאות מבית האומן. פי' שהאומן עושה אותן עם הכלי כאותה שבלא היד אינו ראוי לכלום: כגון היד המגל ויד הסכין חיבור לטומאה ולהזאה: כל הכלים הקדוחות. פי' שיש נקב קידוח ביד שלה ובכלי יש בליטה ונותנין הבליטה שלה לתוך הבית יד: חבור. מפני שאינו נשמט בקל והוי כגוף אחד: ור' יוחנן בן נורי אומר אף ההדוקות. פי' אף אם הנקב בתוך הכלי ובית היד של כלי תחוב בנקב ותדוק בבליטה כדי שיחזיק החיבור שלהם הוי נמי חבור ותדוקות כמו הדוקות שהדקן זה בזה: הצואה שעל הכסא חבור להזאה. פי' דהייני שאם הזה על הצואה הכסא טהורה: ואינו חבור לטומאה. פי' דהיינו שאם נגע בטומאה הצואה אינו נטמא הכלי: דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר כל שחיבור להזאה חבור לטומאה ויש שחבור לטומאה ואינו חבור להזאה. פי' אותן המנויין במתני': כסוי הקומקום חבור לטומאה ולהזאה. פי' שכסוי הקומקום תמיד הוא עליו ולפיכך הוי חבור: כסוי המיחם המחובר בשלשלת. פי' למיחם: בית שמאי אומרים חיבור לטומאה ואינו חבור להזאה. פי' אפילו הזה על המיחם לא מהני לכסוי: ובית הלל אומרים הזה על המיחם הזה על הכסוי. פי' הוי כמו שהזה על הכסוי דהיינו שאף הכסוי טהורה: הזה על הכסוי לא הזה על המיחם. פי' וצריך להזות פעם שניה על המיחם: אמר ר' יוסי אלו דברי בית שמאי. פי' שמחלק בין כסוי למיחם אבל בית הלל אומרים כולן חבור אחד. פי' ואפילו הזה על הכסוי המיחם טהור: והמים טמאים משום מי חטאת. פי' שאף שהזאתו פסולה עדיין לא נעשה מצוותן לפיכך טמא משום מי חטאת:

אור הגנוז

[א] וכן רבן שמעון בן גמליאל: [ב] זה: [ג] אין: [ד] תיבת מלא ליתא: [ה] דברי ר' יוסי הגלילי ר' עקיבא אומר כל שחיבור להזאה חיבור לטומאה ויש כו': [ו] אלו ג

מצפה שמואל (ח) ראשי גבעולין. מיי' פי"א ה"א ובכ"מ שם. ועי' יומא יד. ור"ש פ"ב מ"ה: (ט) שאין אומרים בחטאת. הוזכרה בכ"מ פי"ג ה"ו: (י) וצואה שעל הכסא. ירו' פסחים פ"ג ה"ב: (כ) הזה בלילה. מיי' פי"א. ועי' מגילה כ. ובתוס' שם שיטת ר"ת בזה דטבילה ביום היינו טבילת אזוב. ועי' ר"ש סוף מכילתין:

זר זהב ומנחת בכורים

להזאה לא ישנה. כיון שהזה על דבר שאינו ראוי אף מה שישאר באזוב נפסל ולא יזה ממנו והנוטפים ממנו טהורים ופסולים להזות ומה דמבואר (פי"ב מ"ג) המים המנטפים כשרים ומטמאין משום מי חטאת היינו בטבל והזה ע"ד שראוי להזות (שיטת הראב"ד בהשגות פי' ה"א. וכן מפרש בז"ז ובא"ר בפירוש המשנה) ויש גורסין בבבא דרישא ואם יש באזוב לא ישנה כלומר דא"צ לחזור ולהטביל אלא מזה באזוב כמו שהוא וכן בטבל ע"ד שראוי להזאה וגרסינן שם נמי המים המנטפין טמאים ואם יש באזוב ישנה כלומר דא"צ לחזור ולהטביל אבל אם תחלת טבילתו היתה בפסול בזה מים המנטפים כשרים שאם נטפו מים יכול לחזור ולהטביל בהן האזוב וזה דתנן במשנה מים המנטפים כשרים. וטמאים לשם מי חטאת היינו בטבל ע"ד שאינו ראוי לטומאה (שיטת הר"מ בפירוש המשנה ובחיבורו שם)]: שמא תטמא. ממי הזאה הנוטפין ממנו אחר ההזאה על הארץ שמא תדרס בהן ותטמא: [ראשי גבעולין ויזה. גרסינן ואף למ"ד דהזאה א"צ שיעור ה"מ אגבא דגברא אבל במנא צריכה שיעור (יומא יד): ז ואחורי לגין נטמא תוכו. כנוסחת הגר"א דכל כלי שנטמא אחוריו במשקין לא נטמא תוכו וחטאת חמיר: ח כוש. הוא פלך שהנשים טוות בו: ולהזאה. אף לקולא אם הזה על כלי אחד ממנו אף השני טהורה: הבאות מבית האומן. כן הוא בר"ש וגירסת הגר"א]: הקדוחות. הן הידות שתוחבות אותן בבית יד של כלי והבית יד חלול בפנים ותוחבין היד בחלל הבית יד שבכלי: [אף הדוקות. וכן הוא במשנה וכן הבית ידות החלולין ותוחבין ידות של הכלי בחלל הידות (הר"מ) ולפי הנוסחא שישנה מחובר למטה הרוק וצואה שעל הכסא: שעל הכסא. שדבוק בכסא ובירושלמי פ"ג דפסחים ה"ב הגירסא שתחת הכסא שיושבין עליה]: יש חבור לטומאה ואינו חבור להזאה. ה"ג בירושלמי שם וכפי נוסחת הגר"א כן הוא בר"ש ונראה דיש חילוק בין על הכסא לתחת הכסא]: יש חבור לטומאה. כהנך דחשיב במתני' (פי"ב ט): [הקומקומוס. עשוי מפרקים ונעשו כלי אחד כתנורין: הזה על הכסוי. שהכסוי טפל לכלי אבל לא בהיפך. אר"י דברי ב"ש מה דת"ק סובר לב"ה. חבור אחד. והזה על הכסוי הזה על המיחם ומתני' דלא כר"י: ט טבל את האזוב בלילה והזה ביום. דמבואר במשנה סוף מכילתין דפסול. עי' ר"ש סוף מכילתין מה שהביא מתוספתא זו סיוע לר"ת (במגילה דף כא)]:

סליק מסכת פרה בסיעתא דשמיא

תוספתא מסכת נדה פרק א

פרק ראשון א (א) כיצד מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה בדקה עצמה באחד בשבת ומצאת טהורה וישבה לה יום שני ויום שלישי ולא בדקה וברביעי בדקה ומצאת טמאה הרי זו אינה מטמאה (א) מעת לעת אלא מפקידה לפקידה. וכיצד מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת (ב) בדקה עצמה שחרית מצאת טהורה וישבה שתי שעות ושלש (שלש) ולא בדקה ולרביעי בדקה ומצאה טמאה הרי זו אינה מטמאה מפקידה לפקידה. [א] ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת: ב (ב) טומטום ואנדרוגינוס שראו דיין שעתן. (ג) גיורת שראתה [ב] דיה שעתה דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר (ד) הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. (ג) והרואה (ה) מאונס דיה שעתה ואיזהו מאונס [ג] כיחה וראתה קפצה וראתה הכתה בעלה וראתה נשאה משא כבד וראתה זה הוא אונס (ו) וכיצד דיה שעתה (ד) ישבה על גבי מטה על כסא ועל ספסל ונתעסקה בטהרות ושמשה את ביתה ופרשה וראתה היא (ה) טהורה והטהרות טהורות: ג רבי אליעזר אומר (ז) ארבע נשים דיין שעתן בתולה מעוברת מניקה וזקנה אמר רבי יהושע אני לא שמעתי אלא בתולה. אמר לו רבי אליעזר אין אומרים למי שלא ראה את החדש יבא ויעיד אלא למי שראה. אתה לא שמעת (ו) ואנחנו שמענו. אתה שמעת אחת (ז) ואנחנו שמענו ארבע. כל ימיו של ר"א (ח) היו העם נוהגין כדבריו אחר שמת ר"א החזיר רבי יהושע את הדברים ליושנן והלכה כרבי אליעזר: ד ואיזו היא בתולה (ח) כל שלא ראתה דם מימיה ואע"פ שנישאת והיו לה בנים אני קורא אותה בתולה עד שתראה ראייה ראשונה הוי לא אמרו בתולה לבתולה אלא (ח) בתולה לדמים: (ט) איזו היא מעוברת (ט) סומכוס אמר משום ר"מ משיודע עוברה שלשה חדשים שנאמר (בראשית לח) ויהי כמשלש חדשים. היתה בחזקת מעוברת וראתה (י) והפילה לאחר כך דבר שאינו ולד דיה שעתה ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר (ישעיה כו) הרינו חלנו כמו ילדנו רוח: ה (י) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ראייה (יא) ראשונה ושניה דיה שעתה שלישית מטמאה מעת לעת הפסיקה [ד] ב' שעות וראתה דיה שעתה או שהגיע זמנה לראות וראתה ראייה ראשונה ושניה מטמאה מעת לעת והשלישית דיה שעתה. הפסיקה ג' שעות וראתה מטמאה מעת לעת. ואימתי ראויה לראות (כ) משתביא שתי

הגהות הגר"א

פ"א (א) מפקידה לפקידה אלא מעל"ע וכיצד: (ב) בדקה עצמה בשעה ראשונה ומצאה טהורה וישבה לה שניה ושלישית ולא בדקה וברביעית בדקה ומצאה טמאה אין אומרים תטמא מעל"ע אלא מפקידה לפקידה וזו היא שאמרו מפקידה לפקידה ממעטת ע"י מעל"ע: (ג) הרואה מאונס וכו' פיהקה וראתה: (ד) ישבה ע"ג כסא וע"ג ספסל ונתעסקה בטהרות ופירשה: (ה) טמאה והן טהורות:(ו) ואני שמעתי וכו': (ז) ואני שמעתי ארבע וכו': (ח) היו נוהגין כדברי ר"י אחר שמת ר"א וכו' החזיר הדבר ליושנה כר"א והלכה כר"א: (ח) אלא לדמים:(ט) משיודע עוברה וכמה היא הכרת העובר סומכוס משום ר"מ אומר ג"ח שנא' כו': (י)ואח"כ הפילה דבר כו': (יא) ראיה ראשונה דיה שעתה שניה דיה שעתה שלישית הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה הפסיקה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד הפסיקה ג' עונות

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

לתוספתא שע"פ נוסחת הגר"א ז"ל (מכי"ק ועד כה היו ההגהות ספונות)

פ"א טומטום וכו'. מפני שאינן מצויין ולא גזרו חכמים: יבא ויעיד. שראה: והחזיר ר' יהושע את הדבר ליושנו. ופירשו בגמרא ליושנו כר' אליעזר דבחייו מאי טעמא לא משום דר"א שמותי הוא וסבר אי עבדינן כוותיה בחדא עבדינן כוותייהו בהתרנייתא ומשום כבודו דר"א לא מצינן מחינן בהו לאחר פטירתו של ר"א דמצינו מחינן בהו החזיר את הדבר ליושנו: אלא לדמים. דמי נדה ולא דמי בתולים דאפילו נבעלה עדיין היא בתולת דמים: שלישית הרי היא ככל הנשים. אע"ג דלגבי בתולת דמים במתני' תנן כמה אמרו דיין שעתן בראיה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת הנ"מ בהגיע זמנה לראות דדמים מנויין בה ובחדא זימנא אתחזקה אבל זו שאינה ראויה לראות צריכה שתתחזק בחזקה גמורה ובתרי זימני הוי חזקה דהא מתני' רבי היא הלכך בב' ראיות הוי חזקה גמורה ובשלישית מטמאה מעת לעת: הפסיקה ג' עונות וכו'. כר"א אוקמינן דאמר כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה:

אור הגנוז

פ"א [א] אלא מעת לעת וזהו שאמרו מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה: [ב] ראיה ראשונה: [ג] חלתה: [ד] שלש עונות:

מצפה שמואל (א) כיצד מעל"ע.ד: ועי' ירו' פ"א ה"א:(ב) טומטום ואנדרוגינוס.ירו' פ"א ה"א והיינו לפי שהן ספק שכן לא התמירו לומר דיטמא למפרע וע"ש במה"פ ד"ה נשמיענה שכ' דהרמב"ם אינו פוסק כן יעו"ש. ועי' מיי' פ"ד מהל' מטמאי מו"מ:(ג) גיורת שראתה.אחר שנתגיירה ראתה מיד דדם עובדת כוכבים אינו מטמאה כנדה ואף דקי"ל דהם כזבין לכ"ד אינו אלא מדרבנן (תוס' בכורים):(ד) ה"ה ככל הנשים.ירו' פ"א ה"ד ע"ד המבואר בכתובות לז. ועי' יבמות לה. (ת"ב):(ה) מאונס.סמך לזה הוא במשנה (ז' ע"ב) ואם ראתה ראשונה מאונס אף שניה דיה שעתה אלמא דראיה באונס אינה נחשבת לראיה (ת"ב): (ו) וכיצד דיה שעתה.עי' במשנה (ב' א'): (ז) ארבע נשים. ז. כל ברייתא זו.וכירו' פ"א ה"ב:(ח) כל שלא ראתה. ח: ועי' ירו' שם פ"ג וה"ד בסוף: (ט) איזו היא מעוברת. ח: וירו' שם ויבמות פ"ד ה"א: (י) תינוקת שלא הגיע זמנה. ט: ו. וירו' פ"א ה"ה. ועי' תוס' יו"ד ד"ה כרוב דאתיא כרבי אבל דעת הרשב"א הביאו הכ"מ פ"ד ממו"מ דאתיא אף כרשב"ג (ת"ב): (כ) משתביא שתי שערות. עי' רש"י ה. ד"ה אין מוספין דבאחד סגי או ב"ש או שתגיע לי"ב שנה ואנן קי"ל ביו"ד סי' קפ"ט סכ"ז דבעינן שתגיע לשנים וגם

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [כיצד מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה. אם בדקה קודם מעת לעת ואח"כ ראתה אינה מטמא למפרע אלא מעל"ע: ה"ז אינה מטמאה מפקידה לפקידה. כנוסחת הגר"א: אינה מטמאה אלא מפקידה לפקידה גרסי': ב היא טמאה גרסי' שהרי ראתה]: ג ליושנו כר"א. דר"א שמותי היא ואי הוה נהוג כיותיה בחייו משום כבודו הוה עבדינן בכולהו כותיה ולא מצי מחינן להו אבל לאחר פטירתו דמצי מחינן בהו נהג בזה כר"א: ד אלא לדמים דמי נדה ולא דמי בתולים שאפילו נבעלה היא בתולה לדמי נדה: [זכר לדבר. דנקרא הריון: ה שלישית ה"ה לכל הנשים. אע"ג דגבי בתולת דמים תנן כמה אמרו דיין שעתן בראיה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת הנ"מ בהגיע זמנה לראות דדמים מנויין בה ובחדא זימנא אתחזקה אבל זו שאינה ראויה לראות צריכה שתתחזק בחזקה גמורה ובתרי זימני הוי חזקה דמתניתא רבי היא הילכך בב' ראיות הוי חזקה גמורה ובשלישית מטמאה מעת לעת: שניה דיה שעתה. כיון דלא אתחזקה בדמים עדיין צריכה שתי ראיות להתחזק וכרבי דתרי זימני הוה חזקה ובראיה שלישית טמאה למפרע מעל"ע בהגיע זמנה לראות בראיה שניה מטמאת למפרע דבחד זימנא איתחזק: הפסיקה ג' עונות וכו'. כנוסחת הגר"א דיה שעתה כר"א דס"ל כל אשה שעברו עליה ג' עונות דיה שעתה אא"כ דילגה בג' דלוגין או אגלאי מילתא דלא הוה סילוק דמים רק שינוי וסת ואף דלרבי דבב' זימני הוי חזקה מ"מ בשניה דיה שעתה דבהפסק ראשון כיון דעדיין לא הגיע זמנה חשבינן חוזרת לקדמותה ובראיה שאחר הפסק ראשון הוא ראיה ראשונה ובדילוג הב' הוה שניה לכן דיה שעתה: או שהגיע. אם הגיע: ראשונה דיה שעתה שניה מטמא מעל"ע גרסינן. כמבואר במשנה במה אמרו דיה שעתה בראיה ראשונה: והשלישית דיה שעתה. הגר"א לא גרס לה ואי גרסינן הכוונה בקבעה וסת דדיה שעתה: ג' שעות. עונות: דיה שעתה גרסינן

שתי שערות. אמר רבי אליעזר (ל) מעשה בריבה אחת (יב) בהיתלו שהגיע זמנה לראות הפסיקה ג' עונות ובא מעשה לפני חכמים ואמרו דיה שעתה אמרו לו הוראת שעה היתה: ו (מ) רבי יוסי ור"ש אומרים מעוברת ומניקה אין דיה שעתה עד שעברו עליה שלש עונות וימי עוברה מצטרפין לתוך ימי מניקתה. (נ) זקנה שהפסיקה ג' עונות וראתה דיה שעתה [א] (יג) הפסיקה ג' עונות וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה. לא שכוונה (שעת ווסתה) אלא שפיחתה או שהותירה (יד) והפסיקה שלשתן וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה אלא שקבעה לה עונה: ז (ס) ארבע נשים שאמרו דיין שעתן (כיצד) ראתה כתם ואח"כ ראתה דם דיה שעתה. הפסיקה ג' עונות בין ראייה לראייה ולא ראתה ואח"כ ראתה דיה שעתה. (ע) (טו) הפסיקה שלש עונות בתוך ימי טהרתה ואח"כ ראתה דיה שעתה:

פרק שני א (א) מניקה שמת [ב] לה בנה בתוך עשרים וארבעה חודש מטמאה מעת לעת לפיכך אם מניקתו והולכת אפי' (א) חמש שנים דיה שעתה דברי ר"מ [ג] ר' יוסי ור"ש אומרים אין דיה שעתה אלא עשרים וארבעה חדש לפיכך אם מניקה והולכת אפילו ארבע וחמש שנים אין לה אלא עשרים וארבעה חדש: (ב) מניקה שמת בעלה הרי זו לא תיארס ולא תינשא עד שיהיו לה עשרים וארבעה חודש דברי ר"מ ר' יהודה אומר שמונה עשר חודש ר' יונתן בן יוסף אומר ב"ש אומרים עשרים וארבעה חודש וב"ה אומרים שמונה עשר חודש אמר רשב"ג לדברי האומר עשרים וארבעה חודש מותרת לינשא [בעשרים ואחד חודש] לדברי האומר שמונה עשר חודש מותרת להינשא לחמשה עשר חודש שאין החלב נעכר אלא לאחר ג' חדשים: ב (ג) תינוק יונק והולך עשרים וארבע חודש מכאן ואילך כיונק שקץ דברי ר"א ור' יהושע אומר תינוק יונק והולך אפילו בן ה' שנים פירש וחזר אחר עשרים וארבעה חודש (ה) הרי הוא כיונק שקץ: ג חייבת אשה (ד) בטיפול בנה כל עשרים וארבעה חודש אחד בנה ואחד שניתן לה (ג) [ד] בת להניק. האשה שניתן לה (ג) בת להניק לא תעשה עמו מלאכה ולא תניק עמו תינוק אחר. תינוק (ה) המכיר את אמו אין נותנין אותו למניקת אחרת מפני סכנת נפשות (ו) יונק תינוק מעובדת כוכבים ומבהמה (ד) טמאה ומכולן הוא יונק ואפילו בשבת. היה גדול אסור (ז) אבא שאול אומר יונקין היינו מבהמה טהורה בי"ט: ד (ח) שלש נשים משמשות במוך קטנה מעוברת ומניקה קטנה שמא תתעבר (ה) ותמות אי זו היא קטנה מבת אחת עשרה שנה ויום א' ועד בת שתים עשרה שנה ויום אחד פחות מכן ויתר על כן משמשת כדרכה (ו) ואינו חושש מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל מניקה שמא תהרוג את בנה שהיה ר"מ אומר [ה] דש מבפנים וזורה מבחוץ וחכ"א משמש כדרכו ומן השמים משמרים על ידו שנאמר (תהלים קטז) שומר פתאים ה': ה (ז) (ט) לא ישא אדם מעוברת חברו ומינקת חברו משום שנאמר (משלי כג) אל תסיג גבול עולם ובשדה יתומים אל תבא: ו (י) כל היד המרבה בנשים לבדוק (ה) הרי משובחות ובאנשים תקצץ (ט) ר"ט אומר על טיבורו יקצץ אמר לו הרי כריסו נתפחת אמר להם אף אני לא נתכוונתי אלא לכך. משלו משל למה הדבר דומה לנותן אצבע בעין כל זמן שהוא דוחק הרבה מוציא דמעה. בד"א בשכבת זרע אבל לזיבה כל היד המרבה לבדוק הרי זו משובחת: ז (כ) שוטה מטבילין אותו ומאכילין אותו לתרומה לערב ומשמרין אותו שלא יישן ואם ישן ועמד טמא מיד ר' אליעזר בר' צדוק אומר עושין לו כיס של עור ומלבישים אותו ובודקין אותו לתוכו ואם נמצא בתוכו שכבת זרע טמא ואם לאו טהור אמרו לו נמצאת מבריח מן הספק ומביאו (י) לידי ודאי מפני שבא לידי חימום אמר להם (יא) לא מדבריכם טמא הוא אמרו אם נמצאת שכבת זרע טמא ואם לאו טהור ואנו אומרים יצאת ממנו טפה כל שהוא ונבלעה לה בכים:

פרק שלישי א (א) כל הנשים שאמרו חכמים דיין שעתן (א) כתמן מטמא למפרע חוץ מן הקטנה שאין ראיה של ראות שאין לה כתמים דברי ר"מ וחכ"א כל הנשים שאמרו [ו] כתמן כראייתן. וקטנה [ז] ראייה יש לה כתמים. (ב) כל אשה שיש לה וסת כתמה מטמא למפרע שאם תראה (ג) [ח] בשעת וסתה מטמא מעת לעת. רבי אומר החמירו בכתם יותר מן הראיה שהכתם מטמא למפרע והראיה אינה מטמאה אלא מעת לעת. (ג) ראתה כתם ואח"כ ראתה דם הרי זו חוששת משום זוב דברי ר"מ וחכ"א אין חוששת משום זוב. הרואה כתם (ג) (ד) אם יש בו [ט] שלש כופין לג' ימים ה"ז חוששת [י] דברי ר"מ. יהודה בן אגרא אומר משום ר' יוסי בין כך ובין כך הרי זו חוששת. אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בן אגרא בזמן שלא בדקה (ד) ודברי ר' [כ] יוסי בזמן שבדקה (ה) רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר בין כך ובין כך אינה חוששת (ה) תלתה כתמה באחרות דין הוא שתתלה כתמה בעצמה: ב (ו) פעמים שהכתמים מביאין את האשה לידי זיבה כיצד לבשה (ו) חמשה חלוקין לה וראת עליהן שלש טיפין לג' ימים או שראת כתם ואח"כ ראת שני ימים טמאין הרי זו חוששת משום וסת: ג (ז) משלו משל למה הדבר דומה (ז) לעד שהיו נתונין בצד השקוף כיון שיצא השמש ונכנס העד מיד (ה) זהו וסת. (ח) אחר זמן שאמרו אחר זמן לקינות ולא

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

הרי היא ככל הנשים. דהא גלאי מילתא דהך הפסקות לאו סילוק דמים הוא אלא שינוי וסת ולא שכוונה אלא שפיחתה או הותירה וה"ג דלר' הוי חזקה בתרי זמני והוכחה דשינוי וסת דילוגו לאו סילוק דמים הן אפילו הכי לא מטמאינן לה בשניה מעת לעת דכיון דלא הגיע זמנה לראות הוי הפסקה ראשונה מחזקינן לה בחזרת לקדמותה שלא יהו עוד דמים מצויין בה וצריכה שתתחזק כבתחלה ופעם ראשונה ושניה דיה שעתה ושלישית מטמאה מעת לעת הלכך ראיה הסמוכה לה לשלש עונות קמאי הוי ראשונה והסמוכה לשניה היא שניה ובשלישי מטמא מעת לעת והע"ג דבהפסקה חזיתה שינוי וסת הוא ולא סילוק דמים: ובשהגיע זמנה וכו' שניה מטמאה מעת לעת. דהיינו בתולה דמתני' דתנן בה במה אמרו דיה שעתה בראיה ראשונה אבל בשניה מטמאה מעת לעת: הפסיקה ג' עונות וכו' ר"א היא דאמר אפילו ילדה שעברו עליה שלש עונות דיה שעתה: בהיתלה. שם מקום: וימי עבורה וכו' מפרש בגמרא כיצד הפסיקה שתים בימי עבורה ואחת בימי מניקתה שתים בימי מניקתה ואחת בימי עבורה אחת ומחצה בימי עבורה ואחת ומחצה בימי מניקתה עולין לה לג' עונות: הרי היא ככל הנשים. דכיון דעשתה כך שלשה פעמים אין זה סילוק דמים אלא שינוי וסת וכי תימא אגלאי מילתא למפרע שאף בראשונה מתוך דמים מצויין בה ראתה ונטמא. דטהרות למפרע לא אחמור רבנן כולי האי במעת לעת: לא שכוונה. שראתה ג' ראיות הללו בתשעים יום או ביום צ"א אלא שפיחתה כגון ראשונה לתשעים ושלשה ושניה לסוף צ"ב ושלישית לצ"א או הותירה כגון ראשונה לצ"א יום ושניה לצ"ב ושלישית לצ"ג: דיה שעתה. שהכתם אינו חשוב לראיה וכן דם טוהר: פ"ב ומטמאה מעת לעת. שאין הדבר תלוי אלא בהנקת התינוק לפי שהדם נעכר ונעשה חלב וכיון שמת חוזר הדם לקדמותו: לפיכך. כיון דביניקה תליא מילתא אם היתה מניקתו כו': דיה שעתה. אע"פ שמת שאין הטעם תלוי ביניקת הולד אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקים ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חודש הלכך ל"ש מת ול"ש חי לפיכך כיון דלאו בתינוק תליא מילתא אם היתה מניקתו כו' שהרי לסוף כ"ד חוזר הדם: שלא יישן. כדי שלא יתחמם ויראה: כיס של עור. וכשירצו להאכילו יבדקו בכיס: ותבלע בכים. וקאכיל תרומה בטומאת הגוף והוי במיתה דכתיב [ויקרא כ"ב] ומתו בו כי יחללוהו: פ"ג ונשים שאמרו. לא זו אף זו קתני [תוספות]: כל הנשים שאמרו וכו'. כגון ארבע נשים דלא אשכחן בהו ראיה טמא למפרע כתמן נמי אינו טמא למפרע: כתמן כראייתן. מכאן ואילך טמאות: יש לה כתמים. מכאן ולהבא אע"פ שלא ראתה מימיה ומפרש בגמ' מאימתי הגיע זמנה לראות משהגיעו ימי הנעורים: שאם תראה שלא בשעת וסתה. נותן טעם לדבריו. לכן אשה שיש לה וסת כתמה מטמא למפרע. מפני שאם היתה רואה שלא בשעת וסתה היתה מטמאה מעת לעת הלכך אם מצאה כתם מטמא למפרע משום דאשכחן ראיה טמאה למפרע דהשתא לא הוה כתמה תמיר מראייתה: החמירו בכתמים. יותר מראייתה דראיית ארבע נשים הואיל ואין דם מצוי בהן אמרינן השתא אתי ומכי אתי חזיתיה אבל בכתם איכא למימר אי בדקה לתלוק מעיקרא הוה אישתכח: שהן כגריס ועוד. כלומר שלשה גריסין גסין דאיכא בכל חד וחד כגריס ועוד דהכי הוא שיעור כתם: בין כך ובין כך ה"ז חוששת. אפילו בשתי גריסין חוששין שמא ראתה אותן בשני בין השמשות או אחת היום ואחת בין השמשות של מחר וראיית בין השמשות עולה לשני ימים שמקצתה מן היום ומקצתה מן הלילה ויש כאן ג' רצופים: הבדוקות לה. ולכשתן בשלשת ימי זיבה. אחד ליום: או שראתה ב' ימים. ראיה ממש

הגהות הגר"א

וראתה הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה וכשהגיע זמנה לראות וראתה פעם ראשונה דיה שעתה שניה מטמאה מעל"ע ומפקידה לפקידה. הפסיקה ג' עונות וראתה דיה שעתה. ואימתי הגיע זמנה לראות משתביא ב"ש כו': (יב) בהיתלו שהפסיקה ג' עונות ובא המעשה כו': (יג) ועוד הפסיקה ג' עונות וראתה דיה שעתה ועוד הפסיקה: (יד) או שהותירה ארבע נשים והשאר ל"ג: (טו) הפסיקה דם טוהר ולא ראתה ואח"כ ראתה דיה שעתה: פ"ב (א) אפי' ארבע וחמש שנים ד"ה שעתה דברי ר"מ ר"י ור"ש אומרים דיה שעתה כל כ"ד חדש לפיכך אם מניקתה והולכת אפילו ארבע וחמש שנים אין לה אלא כ"ד חדש: (א) ג' ימים ומתוך בוריו הרי הוא וכו': (ב) בן: (ג) בן: (ד) טמאה ואין חוששין כיונק שקץ ולא יאכילנה נבילות וטריפות שקצים ורמשים ומכולן הוא יונק כו' ואם היה גדול וכו': (ה) ושמא תמות מעוברת שמא תעשה עוב"ה סנדל ומינקת שמא תגמול את בנה וימות ואיזו היא קטנה וכו': (ו) ואינה חוששת דברי ר"מ וחכ"א אחת זו ואחת זו משמשת כדרכה והולכת וה' משמר על ידה שנאמר שומר וכו': (ז) ר"א אומר כל כ"ד חודש דש מבפנים וזורה מבחוץ א"ל הללו אינו אלא מעשה ער ואונן: לא ישא כו': (ח) הרי זו משובחת: (ט) ר"ט אומר יד לאמה תקצץ ידו על טבורו א"ל הרי כריסו נבקעת אמר להם אף אני וכו': (י) אותו: (יא) ואם לדבריכם שוטה אין לו תקנה אמרו לו לדבריט ישן טמא לא ישן טהור. לדבריך שמא יראה טפה כחרדל ותבלע בכים: פ"ג (א) כל הנשים כתמן מטמא למפרע ונשים שאמרו דיין שעתן כתמן מטמא למפרע חוץ מקטנה שלא הגיע זמנה לראות דברי ר' מאיר וחכמים אומרים כל הנשים שאמרו דיין שעתן כתמן כראייתן וקטנה שהגיע זמנה לראות יש לה כתמים ושלא הגיע זמנה לראות אין לה כתמים: (ב) שלא בשעת וכו' רמ"א החמירו: (ג) אם יש בו לחלק ג' גריסין לג' ימים חוששת ואם לאו אינה חוששת ר' יהודה כו': (ד) ודברי חכמים בזמן וכו': (ה) אם תולה כתמה כו': (ו) ג' חלוקות הבדוקות לה בג' ימים ומצאה עליהם כתם או שראתה ב' ימים וחלוק א' טמאה. איזה שיעור וסת משלו משל וכו': (ז) לעד ושמש שהיו נתונין בצד המשקוף וכו': (ח) זהו שיעור וסת הוי וסת שאמרו לקנות ולא לבדיקה. איזה אח"ז פירש ראב"צ כדי שתושיט ידה לתחת הכר או תחת הכסת ותטול העד ותבדוק בו ודבר זה שאל ר"צ לפני חכמים באושא איזה אח"ז אמרו לו לא

אור הגנוז

[א] הפסיקה שלש עונות וראתה דיה שעתה: פ"ב [ב] שמת בנה: [ג] ר' יהודה: [ד] בן: [ה] כל עשרים וארבעה חודש: [ו] חכמים דיין שעתן: [ז] ראיה לראות: [ח] שלא: [ט] לחלק שלש טפין: [י] משום זוב ואם לאו אינה חוששת משום זוב: [כ] מאיר:

מצפה שמואל

הניא הג"ש ודלא כרש"י וע"ש בכ"מ. ועי' ירו' סוף ה"ה משמע כן ע"ש: (ל) מעשה בריבה אחת. ירו' פ"א ה"א וה"ה ושם הגי' בעייתלו: (מ) ר"י ורש"א מעוברת ומניקה. עי' ז: ו. וירו' פ"א ה"ד: (נ) זקנה שהפסיקה. עי' ט: ע"ש כל זה בארוכה. ועי' ירו' פ"א ה"ה בזה לפי הגו"י אפי בשניה מטמא מעל"ע אבל הגהת הגר"א מכוונת ע"פ הש"ס. ועי' רמב"ם פ"ה מהל' מו"מ ה"א וכ"מ שם: (ס) ארבע נשים שאמרו דיין שעתן. עי' ז: במשנה וירו' שם: (ע) הפסיקה דם טוהר. (כנוסחת הגר"א) ירו' פ"א ה"ג ועי' ו. פלוגתא דרב ולוי: (א) מניקה שמת. ט. וירו' פ"א ה"ד: (ב) מניקה שמת בעלה. כתובות ס. ועי' תוס' יבמות לו: ד"ה ולא. ועי' ירו' כתובות פ"ה ויבמות פ"ד: (ג) תינוק יונק: כתובות ס. וירו' פ"א ה"ד (ומדתנא חזר אחר כ"ד חודש משמע דאף כפירש תוך כ"ד חודש מ"מ הוי כיונק שקץ כיון שהחזירה בתר כ"ד חדש. (ועי' שבות יעקב סי' כ"ט) (ח"ב): (ד) בטיפול בנה. עי' כתובות נט: וע"ש בתוספתא פ"ה וע"ש דמבואר בריכותא דלא תניק עמו בן אחר בין בנה ובין בן שניתן לה ישו"ש וע"ש בירו' פ"ה: (ה) המכיר את אמו. ס. שם: (ו) יונק תינוק. ולא חיישינן ליחוד שמא יהרג. עי' מס' ע"ז כו. ועי' ירו' שם פ"ב ה"א ובספ"א שם ד"ה תני. ועי' מ"ש בשבת. ועי' יבמות קיד. מוכח זה ועי' תוספות שבת קכא. ד"ה ש"מ בסה"ד שמה: (ז) אבא שאול. יבמות שם: (ח) שלש נשים. יבמות יב. ועי' ירו' וכתב הת"ב מדאמר שהיה ר"מ אומר דש כו' משמע כפירש"י דאפילו מוך בשעת תשמיש שרי אף דהוה כמשמש על העצים: (ט) לא ישא אדם. כתובות ס. וסוטה כו. ותוס' שם. ועי' בתשו' חקר הלכה להגאון בעל אור חדש שהאריך בביאור דברי רש"י דכתובות שם ד"ה בגזרותיו מבואר שם שמת משמע דגרושה מותרת כר"ש הזקן ובסוטה כתב ג"כ שנתגרשה ומתוס' זו סמך לומר כר"ש הזקן דעיקר האיסור משום בשדה יתומים אל תבא והיינו אלמנה אבל לא גרושה והאחרונים האריכו הרבה בתשובותיהם. ועי' ירו' סוטה פ"ד ה"ג שמביא תוס' זו: (י) כל היד המרבה. יג. ע"ש וירו' רפ"ב וע"ש פלוגתת אביי ורבא: (כ) שוטה מטבילין. יג: עד סוף הפרק: (א) כתמן מטמא למפרע. ה"י וירו' פ"א ה"ב: (ב) כל אשה שיש לה וסת. עי' נג: הרואה כתם מטמאה עצמה וקדשים למפרע וכו': (ג) ראתה כתם ואח"כ ראתה דם. נג:: (ד) אם יש בו שלש טיפין. נב: ונג.: (ה) ר"ח בן אנטיגנוס אומר פעמים. נב:: (ו) פעמים שהכתמים. נב:: (ז) משלו משל למה הדבר דומה. ירו' פ"ב ה"ב ובבלי יב: ויד:: (ח) אחר זמן שאמרו. שם ה. ושם טו::

זר זהב ומנחת בכורים

גרסינן: כר"א דכל הנשים שעברו עליהן ג' עונות דיה שעתה: הוראת שעה. שני בגזרת א"נ דאפרשה לעביד טהרות ותשו להפסד טהרות: ך וימי עבורה מצטרפין. הפסיקה שנים בימי עיבורה ואחת בימי מניקתה. או בהיפך או מקצה בזה ומקצה בזה: ועוד הפסיקה גרסינן. כנוסחת הגר"א ובפעם הג' מטמא מעל"ע דהוה וסת ורק בפיחתה או הותירה כגון למ"ד ול"א ול"ב אבל בשוה הוה וסת ודיה שעתה ואיכא ליסנא בגמרא דתני ולא שפחתה אלא אפילו כוונה כרבנן דרבי דוסא דאף בוסת מטמא למפרע וגרסינן כנוסחת הגר"א וכן בגמרא: ז שאמרו דיין שעתן. דקי"ל בבתולה וזקנה דרק בראיה ראשונה ולא בראיה שניה ובמעוברת וזקנה פלוגתא דתנאי והייט כשהיתה שניה בעונה בינונית שלשים יום אבל ג' עונות הוה הפסק וחשיב ראיה שאחריה כראשונה ולזה אמר כאן נראתה כראשונה. שראיה שאחריה חשיבא כראשונה וכן בהפסיקה וכמו שבארנו: ה"ג הפסיקה בתוך ימי טהרה. ול"ג ג' עונות דהראיה שבתוך ימי טהרה אינה נחשב כלל לראיה ולא חשיב ראיה שאחריה לטמא מעל"ע למפרע]:

פרק ב א מניקה כו' מטמאה מעל"ע. שהדבר תלוי בהנקת הולד שהדם נעכר ונעשה חלב ואם מת בנה חוזר הדם לקדמותו: לפיכך. כיון שבהנקה תלוי הדבר: ר' יוסי ורש"א כו' כל כ"ד חדש. שאין הדבר תלוי בהנקה אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקין ודמה נסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חדש ול"ש מת ול"ש חי כ"ד חדש דיה שעתה: לפיכך. כיון שאינו תלוי בהנקה: אין לה אלא כ"ד חדש. שבסוף כ"ד חדש דמה חוזר: ולא תנשא. שמא תתעבר ותיעכר החלב ואין להתינוק לינק: שאין החלב נעכר אלא לאחר ג' חדשים. ואין התינוק מפסיד: [אלא כ"ד חודש. שהדבר תלוי בכ"ד חודש דאבריה כבדים עליה: כ"ד חודש. זמן הנקת הולד: נעכר. בעבור השני: ג' חדשים. זמן הכרת הולד ואין סכנה לראשון: ב פירש מתוך בוריו. אבל מתוך חולייו חוזר ויונק: אחר כ"ד חדש. דבתוך כ"ד חודש חוזר לקדמותו בפירש אף מתוך בוריו: ג בת. ל"ד: מהעובדת כוכבים ומבהמה טמאה. ולא מפרשינן ליה מאיסורא: גדול אסור. דהוה מפרק כלאחר יד ואסור בשבת דהוי כעין שבות: ביו"ט. בגונא שהתירו ביו"ט דבמקום צערא לא גזרו אבל בשבת דאיסור סקילה אסרו: ד במוך. שלא תתעבר: פחות מכן. לא תתעבר: ויתר על כן. לא תמות: רמ"א. שבכל אלו חיישינן לסכנה: ה ובשדה יתומים. הוא ל"ד אלא אפי' בשדה חבירו דהוה כמו יתום שמקפת פרנסתו: ו ובאנשים. שבודק לקרי שבא לידי חימום: על טיבורו. כשמניח ידו נמי חיישינן להרהור: הרי כריסו נתפחת. כיצד לו קוץ בטבורו מה יעשה: אלא לכך. אף בכה"ג תבקע כריסו ולא יטול ביד: לזיבה. הבא מכשר כמת לממנות ז' לטומאה ושלש ראיות מביא קרבן בודק בצרור ובדבר הקשה כדי שלא יתחמם: ז טמא מיד. שמא נתחמם וראה: [לא מדבריכם טמא הוא. והלא א"א לו שלא ישן ולעולם טמא: ה"ג לדבריכו ישן וכו'. (כנוסחת הגר"א) דטמא רק כישן אנו אומרים]: עושין לו כיס של עור. וכשיאכילהו יבדקו בכיס: [לדבריך דנותנין עליו כיס של עור לעולם טמא ולפי הגו"י הכוונה שאמרו חכמים אתה אומר אם נמצא טמא ובזה הדבר תלוי. אנו אומרים אף בלא נמצא חיישינן שמא נבלע בבים]:

פרק ג א [כל הנשים שאמרו חכמים. אף אותן שדיין שעתן בכתמים החמירו דאיכא למימר אי הוה בדקה לתלוק מעיקרא הוה אשתכח: חוץ מן הקטנה בנוסחת הגר"א שאינה מטמא למפרע אבל יש לה כתם לטמא מכאן ולהבא: וקטנה ראיה. כלומר שהגיע זמנה לראות]: יש לה כתמים אבל לא הגיע זמנה לראות אין לה כתמים כלל והיינו משלא הגיע לימי הנעורים: [שאם תראה שלא בשעת וסת גרסינן. לכן התמירו בכתמים דאשכחן גם בראיה טומאה למפרע ובכתמים הוה כשלא בשעת וסתה וממילא כתמה כראייתה ולכן באותן שדיין שעתן גם כתמן דיין שעתן וע"ז פליג רבי מאיר כדמסיים ה"ג רמ"א כנוסחת הגר"א] כתמה מטמא למפרע. עד שעת הכבוס אע"ג דבראייתה דיה שעתה מטמאין כתמה למפרע דהא אשכחן בראייתה טומאה למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה למפרע: רמ"א החמירו בכתם. דלרבנן אי יש לה וסת הוא דכתמה מטמא למפרע הואיל ואשכחן בראייתה נמי טומאה למפרע שאם תראה שלא בשעת וסתה מטמאה מעת לעת אבל ארבע נשים שאמרו דיין שעתן דלא אשכחן בראייתן טומאה למפרע כתמה נמי ה.. מטמא למפרע דלא החמירו בכתם יותר מבראיה ור"מ ס"ל אפילו ארבע נשים נמי כתמן מטמא למפרע שהחמירו בכתם יותר מן הראיה דבראיה בארבע נשים דיין שעתן הואיל ואין דם מצוי בהן אמרינן השתא הוא דאתי ומי.. אתי חזיתיה אבל בכתם אימא אי בדקה לתלוק מעיקרא הוה אשתכח: [למפרע. עד בדיקה דאמרינן אי הוה בדקה מעיקרא הוה אשתכח: כתם. שני גריסין שיכול לחלק לב' ראיות וראיה אחת הרי ג': ג' גריסין גרסינן או טיפין] ה"ז חוששת. אף בב' גריסין שמא גריס אחת חזיא בה"ש ומקצתה מן היום ומקצתה מן הלילה והוה ב' ראיות וט.. גריס הב' הוה שלש: [נראין ד"ר יהודה. וחכמים מודין לו בשלא בדקה כלל כל משך בה"ש לא בבה"ש דר"י דהוא ח.. תילתי מיל או תלתא רבעי מיל ולא בבה"ש דר' יוסי דהוא כהרף עין אחר בה"ש דר' יהודה ובשלא בדקה כלל וד.. חיישינן לחלק הכתם לב' ראיות: ודברי חכמים גרסינן בזמן שבדקה. כל בה"ש אף בדר' יוסי דתו ליכא לספו.. בראיה מחולקת וכי פליגי בבדקה בה"ש דר' יהודה ולא בדר' יוסי דר' יוסי לטעמיה דספיקא הו ולכן חייש.. לשתי ראיות ותכמים סברי כר' יהודה וכי שלים בה"ש דידיה לילה הוא וכשבדקה כל בה"ש דידיה ליכא לספו.. בראיה מחולקת: באחרות. באשה אחרת כמבואר לקמן בפ"ח עוברה ובאינה עוברה וכו']: בעצמה. שאינה אל.. ראיה אחת [ולא מחלקינן הכתם לשתי ראיות אא"כ ראתה בשלשה חלוקות הבדוקות וכדמפרש: ב שני ימים טמאין. וב"ש הוא אלא קמ"ל דמ"מ אינה מביאה קרבן ונסחת הגר"א כן הוא בגמרא (נג.)]: ג איזו שיעו.. וסת [גרסינן]. דתנן במגלה על שלש אוהיות טמאין ומייבין בקרבן קתני איזה שיעור שטמאין ודאי וחייבין קרבן משלו משל לה"ד כו' כוי' ווסת שאמרו לחייבן בטבעת לקינות מבחוץ ולא לבדיקה מבפנים דא"כ שהשה יות.. מכשיעור ואין כאן אלא טומאת ספק ואשם תלוי: [אחר זמן שאמרו. דהוה ספק לא תימא אחר זמן לבדיק.. פנים הוה ספק וקודם לזה הוה ודאי אלא אחר זמן הוה לקינות חוץ שהוא מיד ואח"ז הוה ספק. אפילו הו..

שיעור

ולא אחר זמן לבדיקה. אחר זמן כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה. פירשו רבי אליעזר בר צדוק כדי שתושיט ידיה ותטול העד מתחת הכר או מתחת הדלוסקוס. תוך זמן הזה טמאין ספק ופטורין מן הקרבן וחייבין אשם תלוי. אחר הזמן הזה ר' יהודה בנו של רבי יוחנן בן זכאי אומר בועלה נכנס ומקטיר בהיכל. מעוברת ומניקה (ט) בועלה טהור וכל אשה שיש לה וסת ושאר כל הנשים מטמאות במגע וטהורות לבעלה. בד"א בזמן [א] שהניקה טהורה אבל [ב] הניקה טמאה [ג] עד שתאמר טהורה אני לו: ד (י) דם הנמצא בפרוזדור שורפין עליו את התרומה וחייבין על טומאת מקדש וקדשיו. והיוצא מן החדר אם ידוע (ס) שדם מכה טהור ואם לאו [ד] ספק דם החדר ספק דם המכה טהור. ר"א בר"ש אומר משום ר"מ (כ) דם היוצא מן החדר אע"פ שבידוע שדם המכה טמא ורבותינו אומרים (ל) דם המכה טהור (מ) נמצאת אומר ג' ספיקות באשה. בבשרה ספק טהור ספק טמא טמא. (י) בבגדיה ספק טהור ספק טמא טהור. למגעות ולהסטות הולכין אחר הרוב: ה (נ) שחור כחרת עמוק מכאן טמא (יא) [ה] ראוה מכאן ואפילו בכותל טהור. לא מתחלת ברייתו הוא משחיר (יב) [ו] שלא שנעקר המשחיר למה זה דומה לדם (יג) [ז] המכשיר משנעקר הוא משחיר. (ס) [ח] קרן כרכום כברור שיש בו בעליון ולא בתחתון כלח ולא כיבש (יד) כרואה בצל ולא כרואה בחמה. כמימי אדמה כיצד מביא אדמה מבקעת בית כרם (טו) ומציף עליה מים דברי ר"מ (טז) ר' יהודה אומר מבקעת סכני (יז) ר' יוסי אומר מבקעת יוטבת ר"ש (יח) בן אלעזר אומר משום ר"מ אף של בקעת גנוסר וכיוצא בהן. ומשערין אותן עכורים ואין משערין אותן צלולים צללו (לא) יחזיר ויעכרם שניים (יט) שאין שעור למים ולעפר [ט] כמו בשני חלקים מים (ע) ואחד יין (כ) מן [י] השרוני הדומה לכרמלי חדש ולא ישן:

פרק רביעי

א (א) המפלת חתיכה סומכוס אומר משום ר"מ וכן היה ר"ש בן (א) אלעזר אומר כדבריו קורעין אותה אם יש (ב) בהן דם ה"ז נדה ואם לאו אינה נדה. (ב) המפלת (ג) מין קליפה (ד) מין שערה (ה) מין עפר (ו) מין יבחושין [כ] רשב"ג אומר ממעכתו ברוק על הצפורן אם נמוח הרי זו נדה ואם לאו אינה נדה. א"ר אלעזר בר' צדוק ב' [ל] דברים (ו) הוליך אבא מטבעין ליבנה מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את ר' צדוק והלך ר' צדוק ושאל לחכמים ושלחו חכמים (ז) וקראו לרופאים ואמרו [מ] יש לה (ז) מכה בפנים לפיכך מפלת כמין קליפות אדומות. (ח) שוב מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין שערות אדומות ובאו ושאלו את ר' צדוק והלך ר' צדוק ושאל לחכמים ושלחו חכמים לרופאים ואמרו שומא יש במעיה לפיכך (ט) היא מפלת כמין שערות אדומות (י): ב (ג) המפלת כמין בהמה חיה ועוף (יא) טמאה דברי ר"מ וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם. א"ר חנינא בן גמליאל נראין דברי ר"מ בבהמה מפני שגלגלי עינו של בהמה דומין לגלגלי עיניו של אדם (יב) וחכמים אומרים כעוף שאין בו מצורת אדם. מעשה באשה אחת בצידן שהפילה דמות עורב ג' פעמים ובא מעשה לפני חכמים ואמרו כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד: ג (ד) צורת פנים שאמרו אחד מכל צורת פנים חוץ (יג) [נ] מאתים (ה) וסנדל שאמרו דומה לסנדל דג שבים ר"ש בן גמליאל אומר דומה ללשון של שור רבותינו אמרו עד שיהא בו מצורת אדם. [ס] ולא אמרו סנדל והלא אין סנדל שאין עמו ולד אלא שמא תפיל עמו זכר ותהא מקולקלת לנקבה או (יג) שמא תפיל (עמו) שנים אחד לפני שקיעת החמה [ע] (יד) נמצאת מונה תחלת נדה לראשון ותחלת לנדה אחרון: שליא שאמרו תחלתה כחוט הערב (טו) וראשה כתורמוס וחלולה כחצוצרת ואין שליא פחותה מטפח. רשב"ג אומר דומה לקורקבן של תרנגול. (טז) ולמה אמרו שליא והלא אין שליא שאין עמה ולד: ד הטיבור חיבור באדם עד טפח ליטמא ולטמא אבל בבהמה (יז) חיבור (ו) עור היוצא מעור פניו של אדם בין חיי בין מת ה"ז טהור ומותר בהנאה. ואיזו שפיר מרוקם אבא שאול אומר (ז) תחלת ברייתו (יח) בראשו שתי עיניו כשתי טיפין של זבוב. שני חוטמיו כשני טיפין של זבוב. פיו מתוח (יט) [פ] כשערה וגוייתו כעדשה ואם היתה נקבה גויתה (כ) [צ] כשערה לארכה. פיו פתוח ידים ורגלים אין בו. ועליו מפורש בקבלה (איוב י) הלא כחלב תתיכני וגו': ה אין (כא) משערין במים מפני שהמים עזין [ק] ומבערין אותו ואין (כב) משערין אותו אלא בשמן מפני שהשמן רך ומזכך ואין רואין אותו אלא בחמה. (ח) המפלת שפיר שאינו מרוקם ר' יהושע אומר ולד וחכ"א אינו ולד (כג) ור' שמעון בר' יוסי אומר משם אביו קורעין אותו אם יש בו דם הרי זה נדה (כד) והבשר ה"ז ולד: ו (ט) השליא בבית הבית טמא דברי ר"מ. [ר] רבי יוסי ור' יהודה ור' שמעון אומרים הבית טהור. (כד) אמרו לר"מ אי אתה מודה שאם הוציאה [ש] בספל בבית החיצון שהוא טהור אמר להם מפני שבטל בחיצון. אמרו לו כשם שבטל בחיצון (כה) כך בפנימי אינו. [ת] יצא (י) מהותך או מסורס (כו) אינו ולד עד שיצא רובו רבי יוסי אומר עד שיצא כדרכו יצא כדרכו עד שיצא ראשו רבי יוסי אומר [א] רוב ראשו ואי זו רוב ראשו זו פדחתו: ז המפלת (כ) בריית גוף שאינו חתוך ובריית ראש שאינו חתוך אינו ולד יד חתוכה [ב] הרי זה ולד. יד אטומה ורגל אטומה אינו ולד גוף אטום [ג] ולד. איזהו גוף אטום כדי שניטל מן החי ויחיה הרי זה ולד מן החי וימות אינו ולד: ח (ל) המפלה ואינו

הגהות הגר"א

לא שמענו אמר להם כך פירשו חכמים ביבנה לא ששהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה תוך זמן הוא זה וטמאין מספק ופטורין מן הקרבן וחייבין באשם תלוי. שהתה כדי שתרד מן המטה ותדיח את פניה אחר זמן הוא זה. וכן כששהתה מעל"ע ומפקידה לפקידה בועלה מטמא משום מגע ואינו מטמא משום בועל רע"א אף מטמא משום בועל ר' יהודה בנו של ריב"ז אומר בועלה נכנס להיכל ומקטיר קטרת. כל אשה שיש לה וסת ומעוברת ומניקה וכל הנשים שאמרו דיין שעתן בועלה טהור. בד"א בזמן שהניחה בחזקת טהורה אבל הניחה טמאה עד שתאמר טהורה אני לו: (ט) שהוא דם מכה טהור ספק דם חדר ספק דם המכה טמא ר"א בר"ש כו' ורבותינו אמרו:(י) על חלוקה ספק כו' טהור. במגעות ובהיסטות כו': (יא) דיהא מכאן אפילו ככתול טהור לא כו': (יב) אלא משנעקר הוא משחיר למה כו': (יג) לדם המכה משנעקר כו' כעליון ולא כתחתון: (יד) וכולן אין רואין אותן אלא בין חמה לצל. כמימי אדמה כו': (טו) ומציף עליו: (טז) ר' יוסי: (יז) ר' יהודה: (יח) ר"ש אומר משום ר"ע אף: (יט) ואין שעור למים שאין שעור לעפר. שני חלקי מים וכו': (כ) מן יין השרוני ודומה לכרמלי חי ולא מזוג חדש ולא ישן: פ"ד (א) מנסיא: (ב) בתוכה: (ג) כמין: (ד) כמין: (ה) כמין: (ו) כמין יבחושים אדומים תטיל למים ובפושרין רשב"ג אומר ממעכו כו': (ו) העלה: (ו) ושלחו חכמים לרופאים: (ז) יש לה מכה מבפנים כו': (ח) תטיל למים ואם נמוחו טמאה שוב וכו': (ט) היתה: (י) תטיל למים אם נמוחו טמאה: (יא) טמאה לידה דברי ר"מ וכו': (יב) ונראין דברי חכמים בעופות שאין בו כו': (יג) מאזנים. וסנדל שאמרו דומה לדג שבים מתחלתו ולד הוא אלא שנדבק רשבג"א כו' שור הגדול ולמה אמרו סנדל כו': (יג) או שאם תפיל שניהם: (יד) ואחד לאחר שקיעת החמה מונה תחלת לידה לראשון וסוף לידה לאחרון: (טו) וסופה כתורמוס: (טז) ולא אמרו שליא ולד אלא שאין שליא בלא ולד הטבור וכו': (יז) בבהמה אינו חבור עור הבא כנגד פניו של אדם בין חי בין מת כו': (יח) מראשו: (יט) כשעורה: (כ) כשעירה לארכה חתוך ידים ורגלים כו': (כא) בודקין: (כב) בודקין אותו: (כג) ור' ישמעאל בר"י: (כד) ואם יש בו בשר הרי זה ולד: (כד) אמרו לו לר"מ וכו' שאם הוציאוהו (כה) כך בטל בפנימי אמר להם אינו דומה נימוק פ"א לנימוק ב"פ יצא כו': (כו) עד שיצא רובו ה"ה כילוד ר' יוסי אומר עד שיצא כתקונו ואיזהו רוב ראשו ר' יוסי אומר משיצאו צדעיו אבא חנן משום ר' יהושע אומר משיצא פדחתו וי"א משיראו קרני ראשו המפלת גוף שאינו חתוך וראש שאינו חתוך גוף אטום אין זה ולד ואיזהו גוף אטום כדי שינטל מן החי ויחיה ה"ז ולד כדי שינטל מן החי וימות אינו ולד יד

פירוש הגר"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

מגופה בתוך י"א יום ובשלישי לבשה אלא הבדוק לה. ולהכי נקט ב' ימים ואלא א' לאשמועינן דהשתא נמי חששא בעלמא היא. ומביאה קרבן ואינו נאכל דשמא הך כתם שלישי לאו מגופה הואי: שמא כר"ע אתא אומרים שמטמאה את בועלה. מעת לעת ואין להם שיעור בדבר אלא מעת לעת: לא שמענו. את שיעורו וכר"א לא סבירא לן: לא ששהתה כדי שתרד. אלא כדי שתבדוק ועודה במטה טמאין מספק דהיינו אחר אותו יום: שהתה כדי שתרד. דנפיש שיעוריה: אחר הזמן הוא זה. כלומר אחר אחר הוא זה. וכן כששהתה מעת לעת. כלומר כשיעור הזה ומכאן ואילך כל מעת לעת של בעילה אם בדקה ומצאה טמאה בועלה מטמא משום נוגע במעת לעת בנדה טומאת ערב וספק מדרבנן לתלות ואינו מטמא משום בועל נדה טומאת שבעה ואפילו לתלות: בועלה נכנס להיכל. ופריך בגמרא ותיפוק ליה דהוה נוגע במעת לעת שבנדה הוא דאמר כשמאי דאמר כל הנשים דיין שעתן ותיפוק ליה דהוה בעל קרי בשלא גמר ביאתו. פי' רש"י ז"ל ואפ"ה לר"ע מטמאה את בועלה דהערה בנדה כגמר ביאה דכתיב [ויקרא כ] את מקורה הערה אבל לענין קרי עד שיזריע: כהה מכן. אפילו הוא שחור ככחול טהור הואיל ואינו שחור כחרת: לכשנעקר מן הגוף לוקה ומשחיר: כבתחתון. כעלה התחתון: אלא עכורין. שהאי מראית אדמה נכנסת במים. וכשהוא עוכרן המים בעפר לא לרמים בידים. לא יתן העפר אל תוך ידו העכור המים בעפר שבידו אע"פ שחוזר ונותן בכלי לאחר העכירה: ואין שיעור למים. משום דאין שיעור לעפר אלא יביא עפר כמו שירצה אם רב ואם מעט ויציף על מים כעובי קליפת שום למעלה מן העפר: השרוני. מזוג: נדון ככרמלי חי. דהכא נמי בדקי ככרמלי חי: פ"ד ובפושרין. דאי בדק בצונן ולא נימוח לא מטהרינן לה דדלמא אי היה בפושרין הוה נימוח: מטבעין שם מקום [בא"י קרוב ליפת אצל אילה]: קליפות. גלדי המכה: שומא. דבך שומא להיות בה שער: מצורת אדם. עד שיהיה בו מקצת צורה ניכרת כגון אלי הפרצוף דומה לאדם: אפילו פרצוף אחד. אבר אחד כגון עינו או מצחו או נסת אחד דדומה לאדם הוי ולד: חוץ מן האזניים. אזניו כשל אדם ושאר צורתו כבהמה לא חשוב פרצוף: לדג שבים. דג יש בים ושמו סנדל: אלא שנרצף. נמעך: והלא אין סנדל שאין עמו ולד. ובלא סנדל נמי הוי טמאה לידה: או שמא תפיל שניהם וכו'. שאם תפיל שניהם נקבה לפני שקיעת החמה וסנדל לאחר שקיעה מונה לאחר שיכלו טוהר לראשון תחלת נדה וכן לאחרון כגון אם תראה ביום שמונים ואחד לראשון הוי תחלת נדה דדלמא סנדל שנולד לאחר שקיעה זכר וכלו ימי טוהר שלו לסוף מ"ב ולא מסכי בתר פ"א דנקבה וכשתחזור ותראה בה' לראייתה ותרצה להיות סופרת יום כנגד יום אמרינן דלמא סנדל נקבה הוא ומשוך ימי טוהר שלו עד פ"א לראשון ומה שראתה ביום פ"א לראשון דם טוהר הוא ועכשיו מה שהיא רואה ביום פ"א תחלת נדה והיינו תחלת נדה לאחרון ובהכי הוה מקולקלת דלא ידעינן בכך דאיה בתרייתא אי נדה היא אי שומרת יום כנגד יום ליטמא אחרינא עי' ברש"י: וסופה. כשהיא הולכת ורווחת הויא רחב כתורמוס: בבהמה אינה חבור. מפני שנופלת מאליה אבל באדם צריך לחתכו לכן הוי חבור: כנגד פניו של אדם. יש נערים שנולדים וכפה על ראשם ומכסה פניהם וקורין אותם [דייב"ל] טהור שאינו חבור לולד ונדון כחתיכת בשר: בשני טיפין. עיני זבוב [וי"מ כשני טיפין שמטליך הזבוב]: ופיו מתוח כחוט השערה. כסדק קטן ונראה אלו כחוט השערה מהות שם: וגויתו. גיד אבר הזכר והא דתנן תשב לזכר ולנקבה אלמא מספקא לא אם זכר אם נקבה כשאין ניכר בו האבר מיירי: כשעורה. היא סדוקה לארכה: וחתוך ידים ורגלים. אינן נראין דאמרינן תחלת בריתו מראשו: כחלב. זהו שכבת זרע שהוא ניתוך וקלוש מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואח"כ נעשה קפוי: וטורדין אותו. ממחין אותו: לבית החיצון. לבית אחר שהבית טהור: אבל. הן: א"ל להם. מאי שנא בית ראשון דמטמית ליה אמר להו לפי שאינו הואיל וטלטלהו כמון: מחותך או מסורס. בגמ' מסקינן מחותך ומסורס דהיינו מחותך ודרך מרגלותיו. הא כתיקונו דרך ראשו אפילו מחותך הראש פוטר: ור' יוסי אדיוקא דת"ק קאי דאמר הא כתיקונו הראש פוטר ואע"ג דמחותך וקאמר ר' יוסי אין הראש פוטר אלא שיצא כתיקונו וכשאר ולדות אבל מחותך אפילו כתיקונו אין הראש פוטר ובעינן רובו: קרני ראשו. גובה ראשו שאצל העורף: כדי שינטל מן החי. פי' בגמ' וכמה ינטל מן החי וימות ר' זכאי אומר עד הארכובה [ומתהו רגליה עד למעלה מן הארכובה שהיא טרפה וקסבר טרפה אינה חיה] ר' ינאי אומר עד לנקביו [ונקביו בכלל דקסבר

אור הגנוז

[א] שהניחתה: [ב] הניחה: [ב] הרי היא בחזקת טמאה: [ג] טמא: [ד] טמא: [ה] דיהה מכאן ואפילו בכותל: [ו] אלא: [ז] מכה שמשנעקר: [ח] זו: [ט] כמזג שני: [י] היין: פ"ד [כ] אדומין: [ל] מעשים הוליך: [מ] מכה: [נ] מאזנים: [ס] ולמה: [ע] ואחר לאחר שקיעת החמה: [פ] כשעורה: [צ] כשעורה לארכה פיתוח ידים: [ק] ומעכרין: [ר] בכ"י כתוב קודם ר' יהודה ואח"כ ר' יוסי: [ש] תיבת בספל ליתא: [ת] ולד: [א] עד שיצא: [ב] ורגל חתוכה: [ג] אינו

מצפה שמואל

(ט) בועלה טהור. עי' מג. ועי' ירו' פ"ב ה"ד ועי' תוס' יא: (י) דם הנמצא בפרוזדור. יז: ר"ה תני דם וכו' וירו' פ"ב ה"ה ע"ש: (כ) דם היוצא מן החדר. עי' מו. דפליגי במקור אי מקומם טמא ונוסח הגר"א עיקר אבל לגו"י טהור לא א"ש (והת"כ כתב דאיירי בשעת וסתה ולא טמא אף במכה דחיישינן שמא טפת דם מעורבת דווסת דאורייתא): (ל) דם המכה טהור. היינו שלא בשעת וסת: (מ) נמצא אומר ג' ספיקות באשה. נז: וע"ש פ"ב: (נ) שחור כחרת. כ. וירושלמי פ"ב ה"ז: (ס) קרן כרכום. שם כל זה. ועי' ירושלמי ה"ז יט: (ע) ואחד יין. כא. ועי' ירושלמי פ"ב ה"ז (והסמ"ג הביא גו"י לא יחזור ויעכרם ותלמוד שלנו עיקר. ת"ב): (א) המפלת חתיכה. כא. כרבנן ועדיפא מדרבנן וכו': (ב) המפלת מין קליפה. כל זה מבואר כב: וירושלמי פ"ג ה"ב מתניתא פליגא על ר"י בר"א וכו' ע"ש: (ג) המפלת כמין בהמה. כא. וכג. וירושלמי פ"ב באריכה בזה: (ד) צורת פנים. כג: ועי' ירושלמי בה פלוגתא דרבה בב"ח ור' ינאי: (ה) וסנדל שאמרו. כו. ועי' ירושלמי פ"ג ה"ד. ועי' רש"י שם שהביא תוספתא זו: (ו) עור שיוצא. בכורות ד: (ז) תחלת ברייתו כראשו. כה. וע"ש בתוס' ד"ה תחלת וי"ג כרשון. ועי' ירו' פ"ג ה"ג: (ח) המפלת שפיר. כה.: (ט) השליא בבית. כח. ברייתא זו ועי' ירו' פ"ג ה"ד: (י) מחותך או מסורס. עי' כח: כט. ותנ"ה יצא מחותך: (כ) בריית גוף שאינו חתוך. כח. ע"ש: (ל) המפלת וא"י מהו. כט. במשנה:

זר זהב ומנחת בכורים

שיעור בדיקת פנים הוה ספק ולא הוה ודאי אלא מיד שיעור קנוח חוץ ונוסחת הגר"א יותר מכוון ע"פ הש"ס: אחר זמן. דהוה ספק: כדי שתרד. ועד אותו זמן הוה ספק ונקרא במשנה אחר זמן: [פירשו ר"א בר צדוק. שיעורא אחרינא הוא ואיכא מ"ד דחד שיעורא היא ומבואר בגמרא (טו.): תוך הזמן. קודם שתרד לכל חד כדאית ליה: אחר הזמן הזה. הוא אחר אחר דמשנה עד שיעור מעל"ע או מפקידה לפקידה פליגי ר"ע ורבנן וכמבואר בנוסחת הגר"א כן הוא בש"ס: נכנס להיכל. כשלא גמר ביאתו דלא הוה בעל קרי ולא טמא משום מגע מעל"ע שבנדה דס"ל כשמאי דכל הנשים דיין שעתן: מעוברת ומניקה. לכ"ע היא דדיה שעתה: וכל אשה. כדין המעוברת דדיה שעתה ובלועה במעל"ע לראייתה טהור: וטהורות לבעלה. קודם ראייתה א"צ בדיקה כשמואל (יב.) דלכל לבעלה לא בעי בדיקה א"נ כשבדקה טהורה אח"כ לבעלה ואף שראתה אח"כ בתוך מעל"ע ומטמאה הטהרות מעת בדיקה מ"מ הבעילה מותרת ולא חיישינן לבעילת איסור כלל אלא היתר גמור הוא ורק לטהרות אסרו]: בזמן שהניחה [גרסינן]. וקאי אהא דתנן (פ"ב ד') הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה: אבל הניחה טמאה [גרסינן]. שטמאה עד וכו': ד [בפרוזדור דאילו היה מן העליה מן הלול ולפנים שא"א להסתפק דהוא מן העליה. היה יוצא מן הלול לפניו לכן הוה ודאי: מן החדר. אף שהוא ודאי טמא כמבואר במשנה מ"מ במכה טהור: ספק מן המכה טמא גרסינן. וטמא דתלינן דמגופה אף בפחות מגרים: בבגדיה. אינו טמא אלא בכגרים ועוד דא"א לתלות למגעות ולהיסטות. ובהתם נשים ולא ידעינן אם טהורה אם טמאה]: ה שחור כחרת. והוא דתנן במשנה ה' מיני דמים טמאים האדום והשחור וכקרן כרכום כמימי אדמה וכמזוג: [עמוק. שהשחור הרבה: דיהא. נ"ל שאינו שחור כ"כ: אפילו ככחול גרסינן. שאינו שחור כחרת: מתחלתו. שהוא יוצא מן האדם: אלא. שנעקר גרסינן: לדם המכה גרסינן. וכנוס' הגר"א וכן (בש"ס יט:): כברור. שיש עלין הברורין באדמומית ומבואר כן במשנה ומפרש בעלין שיש בו שלש שורות עלין ובודקין באמצעיתו ולא בתחתון: ומציף גרסינן. צללו יחזיר גרסינן: ואין שיעור למים כנוסחת הגר"א שאין שיעור לעפר. וממלא עפר רק מציף עליו מים כקליפת השום למעלה מן העפר ובזה ישער: כמו. קאי לשיעורא דמזוג: הדומה לכרמלי. השרוני דומה לכרמלי ובגמרא (כא.) הגירסא נדון ככרמלי ואית דגרסי ושרוני נדון הכרמלי: חדש ולא ישן. ובגמרא הגירסא חי ולא מזוג וכנוסחת הגר"א]: פרק ד א [יש בהן אפילו בתוכה טמא]: יבחושין. יתושין בגמ' הגירסא אדומין וכולהו קאי: [ממעכתו. ולת"ק תטיל למים כמבואר במשנה וכן בהגהת הגר"א: אם נמוח גרסינן. ומיעוך ע"י הדחק איכא בינייהו (לת"ק בעינן שנימוח ממילא ולרשב"ג אף מיעוך בצפורן מהני וטמאה) (כב.): ואמרו מכה יש לה. ותטיל למים אם נמוחו טמאה ה"ג בש"ס: אדומות. והטיל למים כהגהת הגר"א: ב טמאה משום לידה. וכן במשנה: גלגלי. בחור שבעין]: ג צורת פנים. שאמרו דבעינן דדומה בשל אדם: אחד. אפילו אינו דומה רק בדבר אחד: מאזנים. אם רק האזנים דומים לאו צורת אדם [ואיכא מ"ד דבעינן כל צורת אדם ואם חסר אחת לא אבל אם האזנים חסרים טמאה]: חוץ מאזנים גרסינן. וסנדל המבואר במשנה דאמו תשב לזכר ולנקבה: דומה לסנדל. דג שבים ויש דג ששמו סנדל: מצורת אדם אף מאחריו: שאין עמו ולד. וממילא טמאה מחמת הולד: אלא שאם גרסינן: לנקבה. שמא הסנדל נקבה: או שנה. ובגמרא הגירסא ד"א שאם ילד אחד לפני שקיעת החמה ואחד לאחר שקיעה מונה וכו' וסוף נדה לאחרון והיינו ימי טומאה מתחילין מראשון וכלין י"ד לנקבה מיום אחרון: שאמרו. במשנה (פ"ג) דטמא: וראשה. בש"ס הגירסא וסופה: לקורקבן. שהדקין יוצאין ממנה: ולמה אמרו. במשנה מבואר כנוסחת הגר"א]: ד הטבור. בתינוק שהוא ארוך: ליטמא. אם נגעה טומאה בטבור נטמא התינוק: ולטמא. אם התינוק טמא ונגע טהור בטבור: בבהמה אינה חבור. [גרסינן] שנופלת מאליה אבל באדם שצריך לחתכו הבור: כנגד פניו של אדם. יש תינוקות שנולדין בכפה על ראשן: טהור. שאינו חבור לאדם ומותר בהנאה. ותשיב כבשר: מרוקם. דתנן במשנה המפלת שפיר אם היה מרוקם תשב לזכר ולנקבה: כשתי טיפין. עיניו של זבוב: [כשערה. סדק קטן ונראה כאילו שערה מהות שם]: וגויתו. אבר הגיד ואם ניכר בן זכר הוא ואם לא מספקינן בנקבה: כשערה. כשעורה [גרסינן] סדוקה לארכה: הלא כחלב תתיכני. כחלב זו ש"ז שהיא ניתך וקלוש מתחלה בשעת יציאתו כחלב ואח"כ נעשה קפוי: [משערין. בודקין וכן בש"ס]: ומבערין. ממחין אותו: ה [והבשר. אם יש בו בשר]: ו טמא. שאין שליא בלא ולד]: שבטל. שנימוק כשטלטלו. [כך בפנימי אינו נמוק הוא עד שלא יצא ור"מ הטיב אינו דומה כנוסחת הגר"א וכן בש"ס (כז.): או מסורס. דרך ירכותיו ש[ל]א כדרך טבעו: שיצא רובו. הא כדרכו בראשו הוה כילוד אף במחותך: כדרכו. הוא דראש כילוד אבל מחותך דלמיתה אין הראש כילוד: ראשו. בגמרא הגירסא כנוסחת הגר"א: קרני ראשו. גובה ראשו שאצל העורף: ז שאינו חתוך. שאינו ניכר החיתוך כתקונו: יד חתוכה. לא חיישינן שמא מגוף אטום שנחסר כדי שינטל מן החי וימות אלא תולין בולד גמור: גוף אטום. ולד כדמפרש שנחסר דבר שיכול לחיות ובגמ' הגירסא

ואינו ידוע מהו תשב לזכר ולנקבה ולנדה ולמה אמרו (כז) לנדה שאם תראה [א] ג' וד' תחזור ותראה יום מ' ואחד נמצאת מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון ולמה אמרו שאם תראה יום שבעים וד' ותראה יום שמונים ואחד נמצאת מונה תחלת נדה לראשון ותחלת נדה לאחרון. (מ) א"ר ישמעאל מעשה בקלופטרא מלכת אלכסנדרית שהביאה שפחותיה שנתחייבו מיתה למלך וקרעתן ונמצא הזכר נגמר לארבעים ואחד ונקבה לשמונים ואחד אמרו לו אין מביאין ראיה מכאן ומהיכן מביאין ראיה מי שנכנסה אצל בעלה (כח) או ממי שבא בעלה ממדינת הים:

פרק חמישי

א (א) בנות כותים נדות מעריסתן והכותים מטמאים (ב) משכב תחתון כעליון מפני שהן בועלי נדות (א) שהן יושבות על כל (ב) דם. יום שהיא טהורה בו סופרת בתוך שבעה. (ג) בנות הצדוקין בזמן שנוהגות ללכת בדרכי אבותיהן הרי הן ככותיות. פירשו לדרכי ישראל הרי הן כישראליות. (ד) מעשה בצדוקי אחד שסח עם כהן גדול ונתזה צינורה מפיו ונפלה על בגדיו [ב] (ג) ובאו ושאלו [ג] ואמרו לו כהן גדול אע"פ שאנו נשי צדוקות כולן נשאלות לחכמים. רבי יוסי אומר אנו בקיאין בצדוקות יותר מן הכל שכולן נשאלות (ד) לחכם חוץ מן אחת שהיתה בהן ומתה: ב בנות ישראל (ה) [ד] שלא הגיעו לפרקן הרי [ה] (ה) זה בחזקת טהרה ואין הנשים בודקות אותן ומשהגיעו לפרקן הרי הן בחזקת טמאות והנשים בודקות אותן. ר' יהודה אומר אף משהגיעו [ו] אין הנשים בודקות אותן שמא יקלקלו בידיהן אלא (ו) [ז] זבות ובמקנחות מבחוץ והן נבדקות מאליהן: ג (ו) דם עובדת כוכבים ודם טהרה של מצורעת בש"א כדם מגפתה (ז) (ז) דם יולדת שלא טבלה מטמא לח ואין מטמא יבש (דברי ר"מ) ר' יהודה [אומר] מטמא לח ויבש ר' אליעזר אומר מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה (ב"ש אומרים מטמא לח ואין מטמא יבש וב"ה אומרים מטמא לח ויבש). אמרו (ח) ב"ש לב"ה אי אתם מודים (בנדה) שאם הגיעה זמנה לטבול ולא טבלה (ט) שהיא טמאה אמרו להן ב"ה לב"ש לא [ח] אמרתם בנדה שאם תטבול היום ותראה למחר שהיא טהורה [ט] אמרו להן ב"ה יולדות בזוב תוכיח אמרו להן ב"ש [י] הוא הדין והוא התשובה. יולדת בזוב (י) [כ] זיבתה עולין לה מתוך ימי לידתה: ד (ח) המקשה כמה תשפה ותהא זבה ר' [ל] אליעזר אומר מעת לעת והלכה כדבריו. ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש ב"ש אומרים (יא) ג' ימים וב"ה אומרים מעת לעת. (יב) המקשה (ט) לפני לידתה הרי זו נדה בתוך אחד עשר קישתה שנים ושפתה אחד קישתה אחד ושפת שנים [מ] קשתה אחד ושפת אחד ילדה בזוב שפת שנים וקשת אחד שיפת אחד וקישת שנים קישת אחד ושיפת אחד [נ] ושיפת אחד לא ילדה בזוב. זה הכלל שופי סמוך ללידה ילדה בזוב קישת סמוך ללידה לא ילדה בזוב קישת שנים ושיפת [ס] אחד אע"פ שחזרה וקישת לאחר מכן ילדה בזוב: (י) כמה יהא [ע] בן קישוי ויהא תלוי בולד אפילו מ' (יד) [פ] יום דברי ר"מ (כ) ר' יהודה אומר משום ר' טרפון דיה חדשה כיצד (טו) שנים מן השמיני ומן התשיעי לא ילדה בזוב. ג' מן השמיני ומן התשיעי ילדה בזוב. ר' יוסי ור"ש אומרים ארבעה עשר כיולדת נקבה לפיכך אם קשתה שבעה עשר (טז) שלשה הראשונים ראויין לזיבה (יז) וילדה בזוב: ה (ל) יש מקשה עשרים וחמשה (יז) ואינה זבה כיצד שנים בלא עת ושבעה נדה (יח) [צ] ארבעה עשר כיולדת הנקבה. אבל אי אפשר שתקשה עשרים וששה יום במקום שאינו ולד (יט) ילדה בזוב. יש רואה (כ) מאה [ק] זבה ואינו זבה שנים בלא עת ושבעה נדה ושנים לאחר נדה ושמונים של נקבה ושבעה נדה ושנים שלאחר נדה (מ) רמ"א מאה וחמשים שנים בלא עת ושבעה נדה [ר] ושנים שלאחר נדה (כא) ושמונים של נקבה ושבעה נדה ושנים (כב) לאחר נדה וחמשים תלוים בולד אמרו לו כדבריך יכולה היא שתקשה כל ימיה ולא תהא זבה בהן. קישת ג' ימים זה אחר זה אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומתה והרי זו בחזקת מעוברת. קישת ואח"כ הפילה דבר שאינו ולד ילדה בזוב המקשה ויצא דרך דופנה ילדה בזוב ר"ש אומר לא ילדה בזוב דם היוצא משם טמא ר"ש [ש] מטמא: ו (נ) הפולטת שכבת זרע מבפנים טמאה ר"ש אומר (ס) דיה כבועלה מה בועלה אינו מטמא מבפנים כבחוץ אף היא (כג) לא תטמא בפנים כבחוץ. (ע) תינוקת בת יום אחד לנדה (כד) מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה (פ) בת שלש שנים (כה) דברי ר"מ

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

טליפס היה אכל עד לנקביו הוי נבילה] ר' יוחנן אומר משום ר' יוסי בן יהושע עד מקום טיבורו [אבל עד לנקביו לא] : אטומה. תסיים : ולמה אמרו לזכר. אי לימי הטומאה הא קתני נקבה. דה"ל שבועיים ויש בכלל מאתים מנה. ואי לימי טהרה. להחמיר שלא יהא לה אלא ימי טוהר דזכר. הא קתני נדה. דכל דמים שתראה טמאים. ומשני שלכך הוזכר זכר שאם תראה ליום ל"ד ללידתה אמרינן שמא הע"ג דהלכתי משכי ימי טוהר דזכר מספקינן לה בלא ולד ותשב לנדה וכי הדר חזיא ליום מ"א שהוא מ' לראייתה ותרנה [illegible]

הגהות הגר"א

אטומה ורגל אטומה אין זה ולד יד חתוכה ורגל התוכה ה"ז ולד ואינו חוששין שמא מניף אטום באו. המפלת ואינו ידוע וכו' : (כז) לזכר שאם תראה יום ל"ד ותחזור ותראה יום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח וכן לנקבה שאם תראה יום ע"ד ותחזור ותראה יום פ"א תהא מקולקלת עד יום פ"ח א"ר ישמעאל כו' : (כח) ומת בעלה מיד או שבא בעלה ממדה"י ומת מיד : פ"ה (א) והן : (ג) דם ודם יום שהיא פוסקת בו סופרת כו' : (ג) בא כה"ג ושאל את אשתו ואמרה לו אע"פ שאנו וכו' לחכמים : (ד) לחכמים חוץ מן אחת היתה שלא הראה לחכמים ומתה : (ס) הן : (ו) סכות אותן שמן מבפנים ומקנחות אותן מבחוץ והן כו' : (ז) ובה"א כרוקה וכמימי רגליה דם יולדת כו' : (ח) אמרו ב"ה לב"ש וכו' : (ע) וראתה דם שהיא טמאה אמרו להם ב"ש לב"ה לא אם אמרתם בנדה שאפילו טבלה וראתה טמאה. תאמר ביולדת שאם טבלה וראתה שהיא טהורה אמרו להם יולדת בזוב תוכיח שאם טבלה וראתה לאחר ימי ספירה טהורה לא טבלה וראתה טמאה אמרו להן ב"ש ה"ה וכו' : (י) ימי לידה עולין לה לימי זיבתה המקשה כו' : (יא) יומו ובה"א כו' : (יב) המקשה בימי נדה נדה בימי זיבה טהורה קשתה יום א' ושפתה שנים או שקשתה שנים ושפתה יום א' או ששפתה וקשתה וחזרה ושפתה הרי זו יולדת בזוב אבל שפתה יום א' וקשתה שנים או ששפתה שנים וקשתה יום א' או שקשתה ושפתה וחזרה וקשתה אין זו יולדת בזוב כללו של דבר קושי סמוך ללידה אין זו יולדת בזוב שופי סמוך ללידה ה"ז יולדת בזוב. חנניה בן חכינאי משום ר' יהושע אומר כל שהל קשוי שלה ביום שלישי שלה אפילו כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב כמה היא קשויה ויהא כו' : (יד) וחמשים יום : (טו) כיצד קשתה שנים מן השמיני וא' מן תשיעי אפילו בתחלת תשיעי ילדה ה"ז יולדת בזוב אבל יום א' בשמיני ושנים בתשיעי אפילו בסוף תשיעי ילדה אין זו יולדת בזוב ר' יוסי כו' : (טז) יום שלשה כו' : (יז) והרי היא יולדת בזוב : (יז) ושנים לאחר נדה וי"ד של קישוי אבל כו' : (יט) ולא תהא יולדת בזוב : (כ) מאה ימים ואינה זבה כיצד שנים כו' : (כא) וחמשים של קשוי ושמונים כו' : (כב) של אחר נדה אמרו לו א"כ יש מקשה כל ימיה ולא תהא זבה בהן אמר להם אין קשוי לנפלים היתה בחזקת מעוברת וקשתה ג' ימים וא"ז כו' בתרומה. קשתה ואח"כ הפילה דבר שאינו ולד ה"ז יולדת בזוב. המקשה ג' ימים ויצא הולד דרך דופנה ה"ז יולדת בזוב רש"א אין זו יולדת בזוב ודם היוצא משם טמא ר"ש מטהר : (כג) אינה מטמאה בפנים כו' : (כד) א"ר יוסי מעשה בעין בול והטבילוה קודם לאמה א"ר מעשה בבית שערים והטבילוה קודם לאמה : (כה) מתקדשת בביאה [דברי] ר"מ וחכמים כו' :

[illegible]

אור הגנוז

[א] יום שלשים וארבעה : פ"ה [ב] של כהן גדול והריקו פניו של כהן גדול : [ג] לאשתו ואמרה אישי כהן אע"פ : [ד] קטנות : [ה] הן : [ו] לפירקן : [ז] סכות ומקנחות : [ח] אם : [ט] תאמרו ביולדת שאם תטבול היום ותראה למחר שהיא טהורה : [י] אי יולדת בזוב : [כ] ימי זיבתה עולין לה מתוך ימי טהרתה ואין עולין לה מתוך וכו' : [ל] אלעזר : [מ] שפת אחד : [נ] וקישת אחד : [ס] שנים : [ע] תיבת בן ליתא : [פ] וחמשים : [צ] ושנים לאחר נדה : [ק] יום : [ר] ושמונים לאחר : [ש] מטהר :

מצפה שמואל

(מ) אמר ר' ישמעאל. ל.: (א) בנות כותים. משנה ריש פ"ה : (ב) משכב תחתון. עי' לב: ושיטת רש"י והמפרשים כעליונו של זב והגר"א בפירוש המשניות ריש כלים מפרש בע"א וע"ש בפ"א מ"ש מזה : (ג) בנות הצדוקין. לג: במשנה : (ד) מעשה בצדוקי. שם בגמרא בשנוי נוסח ע"ש : (ה) שלא הגיעו לפרקן. מו: ע"ש הגירסא : (ו) דם העובדת כוכבים. לד. במשנה : (ז) דם יולדת. שם וע"ש לה: ברייתא זו ולנוסח הגר"א א"ש דברי רש"י שהביא תוס' דעדיות ולא מכאן משום דכאן אינו נזכר להדיא מה דס"ל לב"ש ע"ש : (ח) המקשה כמה תשפה. ל: וכנוסח הגר"א ויש לכוון הנוי' בדוחק : (ט) לפני לידתה. לו: ושם המקשה בימי נדה בימי זיבה טהורה וכו' ע"ש הגירסא : (י) כמה יהא בן קשוי. שם במשנה : (כ) רי"א. לח. : (ל) יש מקשה. לח. : (מ) רמ"א מאה וחמשים. לח. וקמ"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם. ור"ש כאן לטעמיה בעלמא דדרך דופן ולד מעליא עי' רפ"ה : (נ) הפולטת ש"ז. מא: ילפינן מבשרה : (ס) דיה כבועלה. ועלה מסקינן מב. דלענין לסתור ולטמא בכ"ש שהוא רואה הוא : (ע) תינוקת בת יום א'. יב. במשנה : (פ) בת שלש שנים. מד: :

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

ר"מ . וחכ"א בת שלש שנים ויום אחד (צ) (כו) בתוך הזמן של בדיקות הבן והבת אע"פ שאמרו אין אנו יודעים לשם מי נדרנו ולשם מי הקדשנו נדריהם נדר הקדישן הקדש (ק)מעשה ברבי [א] חנינא בן חנינא שהדירו אביו בנזיר והביאו אביו לפני ר"ג והיה רבן גמליאל בודקו [ב] אם בא לכלל הסימנין ר' יוסי בר' יהודה אומר (כז) שמא בא לעונת נדרים אמר רבי מפני מה אתה מצטער אם ברשות אבא אני הרי רשות אבא עלי והריני נזיר (כח) אם ברשות עצמי אני הריני נזיר מעכשיו . עמד ונשקו על ראשו אמר מובטח אני בשם השמים שאין זה נפטר מן העולם עד שיורה הוראות בישראל ולא נפטר מן העולם עד שהורה הוראות בישראל : א"ר אלעזר ברבי צדוק אני ראיתי שהיה מורה הוראות בישראל : ז מעשה בתינוק אחד שהקדיש קרדומו לשמים והביאו אביו לפני רבי עקיבא והיה רבי עקיבא בודקו אמר לו בני למי הקדשת שמא לחמה ולבנה ולכוכבים ולמזלות שהן יפין אמר לו לא הקדשתי אלא למי שהברזל שלו [ג] א"ר עקיבא בדוק זה ומתוקן . שוב מעשה בתינוק אחד שהיו (כט) באין בספינה ועמד עליהן נחשול והיו זועקין לאלהיהם כענין שנאמר (יונה א) ויראו המלחים ויזעקו איש אל אלהיו אמר להן אותו התינוק עד מתי אתם נשטין זעקו למי שברא הים ובא מעשה לפני חכמים ואמרו בדוק זה ומתוקן :

פרק ששי א (א) בן תשע שנים ויום אחד (א) עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי נתין (ב) וממזר שבא על בת כהן לוי וישראל פוסלין מן הכהונה ר' יוסי אומר כל שזרעו כשר כשרין וכל שזרעו פסול פסולין ר"ש בן גמליאל אומר כל שאתה[ד] רשאי לישא בתו אתה רשאי לישא אלמנתו (ג)וכל שאין רשאי לישא בתו אי אתה רשאי לישא אלמנתו : ב בן תשע (ג) ויום אחד שהביא (ב) שתי שערות שומא מבן תשע שנים ויום אחד עד בן שתים עשרה שנה ויום אחד (ד) שהביא שתי שערות שומא ר' יוסי בר"י אומר סימן . (ד) בן שתים עשרה שנה ויום אחד עד (ג) בן שלש עשרה ויום א' שהביא שתי שערות הרי הוא כאיש לכל דבר בן ארבע עשרה שנה ובן חמש עשרה [ה] שהביא שתי שערות הרי הוא כבן תשע ויום אחד לכל דבר (ד) בן כ' שנה שלא הביא שתי שערות אע"פ שהביא אחר מכאן הרי הוא כסרים לכל דבר בת כ' שנה שלא הביאה שתי שערות אע"פ שהביאה לאחר מכאן הרי היא כאילונית [ו] (ה) . רבי יוסי בן כיפר אומר [ז] שנת עשרים שנכנסו ממנו שלשים יום מונין אותה שנה שלמה (ו) הורה רבי בלוד על תינוקת בת שמונה עשרה שנכנסו הימנה (ה) ל' יום שתהא כתינוקת בת שמונה עשרה (ז) ויום אחד לכל דבר : ג (ו) ואלו הן סימני בוגרת ר' אלעזר ברבי צדוק אומר [ח] משיקשקשו הדדין ר' יוחנן בן ברוקא אומר משיכסף ראש החוטם ר' יוסי אומר משיקיף עטרה ר"ש אומר [ט] משתתפשט הכף וכן היה רש"א כשם שאמרו ג' סימנין מלמעלה כך אמרו ג' (ח) מלמטה פגה מלמעלה לא הביאה סימנין מלמטה . בוחל מלמעלה הביאה סימנין מלמטה . צמל מלמעלה (ט) פשטה את הכף מלמטה : ד (ז) עד מתי תינוקת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה השחור על הלבן ר' יוסי אומר עד שתקיף עטרה (רבי שמעון אומר עד שיתפשט את הכף בן שלקית אומר עד שתכלכל). אמר ר"ש מצאתי (ט) חנניה בן חכינאי בציידן אמר לי כשתלך אצל ר' (י) [י] יעקב אמור לו עד מתי תינוקת ממאנת אם יאמר לך עד שתביא שתי שערות אמור לו והלא במעמד כלכם העיד בן שלקית ביבנה עד שתכלכל כשבאתי והרצתי דברים לפני ר"ע אמר לי כלכל איני יודע בן שלקית איני מכיר אלא עד שתביא ב' שערות : ה (ח) שתי שערות שאמרו אפי' (יא) אחת ביד ואחת ברגל אחת [כ] בשוק ואחת בירך ואפילו שנים בין קשרי אצבעותיו הרי אלו מצטרפין : (ט) כל הנבדקות אינן נבדקות אלא בנשים וכן היה ר' אליעזר מוסר [ל] לאמו ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים בודקות אותן תוך הפרק אין הנשים בודקות אותן שאין משיאין ספיקות על פי הנשים ר"ש אומר אף תוך הפרק נאמנת האשה להחמיר אבל לא להקל (יב) נאמנת האשה לומר קטנה היא שלא תחלוץ וגדולה היא שלא תמאן אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שתמאן וגדולה היא שתחלוץ : ו (י) אמר רבי אלעזר ברבי צדוק (יג) כשהיו ב"ד בודקין ביבנה כיון שמוצאין בעליון אין משגיחין בתחתון ר"ש אומר בנות כרכים התחתון בא תחלה מפני המרחצאות בנות כפרים העליון בא תחלה מפני שטוחנות ברחים ונושאות כדין על גיססיהן : ז כל המטמא באהל המת מטמא טומאת שבעה יש מטמא טומאת ז' ואין מטמא (יד) באהל : (כ) כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ויש שיש לו טלפים ואין לו קרנים : כל הנוטל צדקה נוטל מעשר עני ויש נוטל מעשר עני ואינו נוטל צדקה : ח (ל) דם הנדה ובשר המת כל אלו שהרקיבו הרי אלו טהורין משום רבי נתן אמרו פת שעפשה אינו מטמא טומאת אוכלין (ושרין אותה במקומה) (מ) וכמה הוא שרייתן בפושרים (טו) (וכמה שרייתה) יהודה בן נקום אומר עד שיהו פושרין מעת לעת : א"ר יהודה (נ) מפני מה אמרו בשרץ עד שעת הכיבוד שאם לא בדק מטמא למפרע ומפני מה אמרו כתם עד שעת הכיבוס שכן דרך [מ] בודקות כתמיהן בשעת שמתכבסות ואם לא בדקה [נ] מטמא למפרע ר' אחא אומר תכבס אם דיהה מטמא למפרע אם אינו דיהה אינו מטמא למפרע רבי אומר אינו דומה כתם שלפני כיבוס ככתם שלאחר כיבוס . שלפני הכיבוס מגליד שלאחר הכיבוס מקדיר : ט (טז) (ס) קורדום שנגנב בתוך הבית מטמא למפרע עד שיאמר (יז) בדקתי את המקום הזה רשב"ג מטהר שאנו אומרים שמא השאילו לאחר ושכחה (יח) [ס] שמא הניחו בזוית ונגנב (ע) אחרים אומרים משום רבי [ע] נתן כל הכתמים הנמצאים במרחצאות של נשים טמאין בית המרחץ של כותים מטמא באהל מפני שקוברין שם את (יט) הנפלים רבי יהודה (פ) מטהר מפני שתולדה וברדלס גוררין אותם מיד : י (כ) (צ) נאמן הכותי לומר קבר [פ] שנשרש ממנו אינו קבר שאינו מעיד אלא על גופו של קבר ואילן המאהיל על גבי קבר אינו קבר שאינו מעיד על גופו של קבר : יא (ק) תולה בכל דבר שיש לה לתלות. מעשה ותלה ר"מ בקילור ורבי תלה בשרף של שקמה. (ר) ספק עברה בשוק של טבחים ספק לא עברה הרי זו אינה תולה. עברה ספק (כא) נתנו עליה ספק לא (כב) נתנו עליה הרי זו תולה (ש) נתעסקה באדום אינה תולה · בשחור במועט אינה תולה במרובה (ת) תולה. בנכרית ר"מ אומר עד שתהא נכרית ראויה לראות (כג) (א) רבן שמעון בן גמליאל אומר קלה תולה בחמורה. כיצד שומרת יום כנגד יום וביום השני (רב אמר) סופרת שבעה לפיכך זו מתוקנת וזו מקולקלת רבי אומר אינה תולה לפיכך שתיהם מקולקלות

הגהות הגר"א

(כו) אחר זמן של כו' מעשה בר"ח שהדירו:(כז) אם בא לכלל עונות נדרים אמר רבי א' תצטער אם כו':(כח) למפרע אם כו':(כט) באין עמו נכרים בספינה כו': פ"ו (א)גר עמוני כו':(ב) חלל וממזר : (ג) וכל וכו' אלמנתו ל"ג:(ג) בן תשע שנים שהביא כו' : (ד) ויום אחד שומא : (ד) בן י"ג שנה ויום אחד שהביא ב' שערות הרי הוא כו' ובן ט"ו שנה שלא הביא ב"ש ה"ה כבן ט' לכל דבר : (ה) לכל דבר : (ו) וכן הורה ר' כו' : (ז) שנה ויום א' : (ח) ג' סמנים: (ט) נתפשטה הכף מלמטה : (ט) חנינא וכו' מצידן: (י) עקיבא: (יא) אחת על גבה ואחת על כריסה אחת ע"ג קשרי אצבעותיה של יד ואחת ע"ג קשרי אצבעותיה של רגל דברי ר"ש בן יהודה איש כפר עכו שאמר משום ר"ש : כל הנבדקות נבדקות ע"פ נשים וכן היה ר"א מוסר לאמו ור' ישמעאל היה מוסר לאשתו רי"א כו' : (יב) כיצד נאמנת כו' : (יג) כך היו מפרשין ביבנה ואמרו כיון שבא התחתון שוב אין משגיחין בעליון רשבג"א בנות כרכין תחתון ממהר לבוא בנות כפרים עליון ממהר לבוא שטוחנות ברחיים . רשב"א אומר בנות עשירים צד הימין ממהר לבוא שנישוף באפרקסותן בנות עניים צד השמאל ממהר לבוא מפני שמביאין כדי מים ונושאין אחיהן על גיססיהן: כל המטמא באה"מ כו': (יד) טומאת האהל : (טו) מעל"ע . יהודה בן נקוסא אומר תחלתה אע"פ שאין סופה רשב"ג אומר עד שיהא פושרין מעל"ע . אר"מ מפני מה אמרו בשרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ או עד שעת כיבוד . מפני שחזקת בני ישראל בודקין בשעת כיבודיהן ואם לא בדקו הפסידו הן למפרע . ומפני מה אמרו כתם שבחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק הזה ולא היה בו כתם או עד שעת כבוס מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כיבוסיהן ואם לא בדקו הפסידו למפרע רב אחא אומר תחזור ותכבס אם דיהה מראיתו בידוע שהוא לאחר כבוס ואם לאו בידוע שקודם כבוס רבי אומר כו' : (טז) קרדום : (יז) נעלתי : (יח) או שמא נפל מזוית זו והניחו בזוית אחרת אחרים כו' : (יט) המתים : (כ) שדה שנאבד בה קבר נאמן הכותי לומר אין שם קבר לפי שאינו מעיד על גופו של קבר ואילן שמסיך על הארץ נאמן הכותי לומר אין תחתיו קבר לפי שאינו מעיד אלא על גופו של קבר : (כא) נתזה : (כב) נתזה : (כג) תולה חמורה בקלה כיצד תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה ובסופרת ז' שלא טבלה לפיכך היא מתוקנת וחברתה מקולקלת רבי אומר אינה תולה :

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

ומקשה תמהים וחוזר ומפלא נקבה וכן לשלם : נשטין . פי' עד מתי יהיה מנהגכם כמנהג השוטין · פ"ו כל שזרעו כשר . פי' מצרי שני . וזרעו הוא שלישי ומותר לבא בקהל : בתו . כמו עמוני ומואבית כ"ש עמוני ולא עמונית וכו' אתה רשאי לישא אלמנתו : בן תשע שנים וכו' . הכל מודים שומא . ומבן ט' שנים ועד י"ב שנה ויום אחד פלוגתא . ובגמרא נדה ובקדושין הגי' ועד בן י"ב ועודן בו . ופי' רש"י כשהגיע לי"ב ולא נשרו פלוגתא אבל אם נשרו קודם י"ב לא פליג ר' יוסי דאיגלאי מילתא למפרע דלאו סימן הוא ומבן י"ג שנה ויום א' מודו רבנן דהוו סימן ואפילו נשרו : שומא. ורוא"ה בלע"ז ודרכה לצמח בה שער : בשיתקשקשו. כמו [סוטה דף ט' ב'] מקשקשת לפניו בזוג . כלומר גדולים הרבה : משתקיף העטרה . שגדל העוקץ ועבה ומוקף עטרה והיינו שיעורא דא"ר יוסי נמי במתני' שיהא נותן ידו על העוקץ ושוקע ושוהה לחזור : בידוע שנתמעך הכף . מאי הכף אמר רב הונא מקום תפוח יש למעלה מאותו המקום כיון שמתגדלת מתמעך והולך : לפני הפרק . קודם עונת נדרים שאפילו הביאה שומא נינהו וקטנה היא : נשים בודקות אותן . דכין אמרו איתנהו ובין ליתנהו בקטנה מחזקינן לה ולאו עלייהו סמכינן ובדיקתן לגבי מהניא . דאי משתכחי בה הני גופייהו לאחר הפרק אמרינן שומא נינהו ולאחר הפרק נמי אי אמרן איתנהו מהימני ואלא דהא אורחא למהוי לה ואי אמרן ליתנהו לא ממהנית דחיישינן שמא נשרו הלכך אנשים לא סמכינן : מתוך הפרק . דמסתמא לאו גדולה היא ואי משתכחי לה מחזקינן בגדולה : אין הנשים בודקות אותן . שאין נשים כדאי לסמוך עלייהו להתיר ספיקות על פיהן ולומר גדולה היא שתחלוץ והבילא לאו לר' יהודה הביאה שתי שערות תוך הפרק סימן הוא כלאחר הפרק הלכך לא מהימנן : אף תוך הפרק . קסבר אף תוך הפרק כלפני הפרק דמי ושומא נינהו הלכך לאו עלייהו סמכינן למימר גדולה היא או קטנה היא ולהכי הוא דמהני דאי משתכחי לאחר הפרק שומא נינהו : שטוחנת ברחים . ומתוך שמגידות זרועותיהן תדיר מתפשטין דדיהם : שנישוף . כמו [יומא דף ל'] מצוה לשפשף : אפרקסותן . מעפורת והוא כודר ותולה על דד הימין אבל בנות עניים אין להם מעפורת : על גיססיהן . על צדיהן . על צד תנשאו [ישעיה ס'] על גססיהן תנטלון : יש מטמא טומאת שבעה . כגון זב : מפני מה אמרו כו' . כלומר מפני מה תלו בכיבוד וטיהרו טהרות דקודם כיבוד : למפרע . דאפילו קודם כיבוד טמאות : ומפני מה אמרו . ומפני מה תלו טהרה בכבוס : תחזור ותכבסנו . אם לא בדקתו בשעת כבוסו ולאחר זמן נמצא בו כתם ואינו ידוע אם קודם כבוס היה בו לטמא טהרות של קודם לכן אם נדהו מראיו מחמת כבוס זה : בידוע שלאחר כבוס . ראשון נפל בו וטהרות של קודם כבוס ראשון טהורות דאי קודם כבוס קמא הוי ביה כבר נדהו מראיו מחמת כבוס ראשון : שוה מקדיר . נכנס בבגד . כתם שלפני כבוס מגליד וגלדו עבה : והניחו כו'. ולא נטלו גנב שאינו ידוע אם טמא או טהור : (בי) [על] גופו של קבר . הוא דאורייתא ואינם חשודין על דאורייתא : קילור . פלא־טו"ר . והוא אדום : בשני שלה . אם השאילה לשומרת יום בשני שלה תולה בה ואע"ג דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעיינה פתוח תולה ואע"ג דמקולקלה לא פורתא דצריכה לשמור יום המתרת כיון דטמאה השתא : ובסופרת שבעה . נקיים אחר שבעה ואע"פ שמקולקלה הרבה שסתרה כל ימי ספירתה וצריכה לספור ז' נקיים הואיל ועכשיו טמאה תולה בה : וחברתה מקולקלת . שומרת יום צריכה עוד לשמור שלישי בשביל כתם זה ואם סופרת היא סתרה כל שלפניה : רבי אומר אינה תולה . הואיל ומקולקלה לה מאי חזית דמקולקלת לכך טפי מכך : ושוין שתולין בשומרת יום כנגד יום כראשון שלה . דלא מקולקלה מידי :

אור הגנוז

[א] חנניא בן חנניא : [ב] שמא : [ג] ברוך הוא : [ד] מותר לישא וכו' אתה מותר וכו' וכל שאי אתה מותר וכו' אתה מותר לישא : פ"ו [ה] שלא : [ו] לכל דבר : [ז] משום ר' אלעזר : [ח] משיתקשו : [ט] מתפשט את הכף : [י] עקיבא : [כ] בשחי : [ל] לאשתו ור' ישמעאל מוסר לאמו : [מ] בנות ישראל : [נ] כתם : [ס] או : [ע] נחמיה : [פ] שנחרש :

מצפה שמואל

(צ) בתוך הזמן . אחר זמן גרסינן כהלכה דתוך זמן כלפני זמן וכן בנוסחת הגר"א אחר זמן גרסינן . ועי' מס. מתיב רב המנונא אחר זמן : (ק) מעשה בר"ח . נזיר כט: ע"ש בסוגיא . ועי' ירו' נזיר רפ"ד . ועי' תוס' שם ד"ה ר' יוסי אומר : (א) בן ט' שנים . יבמות כח: וירו' : (ב) שתי שערות . עי' מו. : (ג) בן י"ג שנים . כנוסחת הגר"א וא"ש ההלכה דקי"ל תוך זמן כלפני זמן אבל לפי ט"י קשה : (ד) בן כ' שנה . מז: ועי' שם : (ה) ל' יום . מכאן דלא כהרמב"ם אלא כדעת הטור בסימן קנ"ה : (ו) ואלו הן סימני בוגרת . מז. : (ז) עד מתי . נב : וירו' יבמות פ"א : (ח) שתי שערות שאמרו . נב: הגירסא בע"א ע"ש : (ט) כל הנבדקות . עי' כל הסוגיא מח: (י) אר"א בר"צ . מח: תניא אר"א : (כ) כל שיש לו קרנים . נא: : (ל) דם הנדה . עי' נו. רי"א בשר המת שיבש . גירסת הת"כ ושורפין אותה במקומה שורפין אותה עם הטמאה ע"ש נו : (מ) וכמה הוא שרייתן . נו. : (נ) מפני מה אמרו . נו. במשנה שרץ שנמצא במבוי טמא למפרע עד שעת כיבוד וע"ש נו. כל ברייתא זו : (ס) קרדום שנגנב . פסחים י: ומוקמינן לה בחבורי מחברא ות"ק מטמא בין אבד שמא אדם טמא נכנס לשם ובין מצאו בזוית אחרת שמא טמא הניחו בזוית אחרת ורשב"ג לא חייש לזה וכאן קלט כב"א משם : (ע) אחרים אומרים . עי' נו: במשנה : (פ) מטהר מפני שתולדה . עי' פסחים ט: : (צ) נאמן הכותי . נז. ועי' תוס' שם מיירי בידוע שיש שם וכו' ע"ש היטב : (ק) תולה . נח: בגמ' תניא להא דת"ר מעשה ותלה וכו' : (ר) ספק עברה . שם : (ש) נתעסקה באדום . נט. : (ת) תולה בנכרית . ס. : (א) ר"ש בן גמליאל אומר . שם כל הברייתא בשנוי נוסח :

זר זהב ומנחת בכורים

אחר זמן . של בדיקת הבן ובת וכו' . ה"ג לא כדתנן בת י"א שנה ויום אחד ובן י"ב שנים ויום אחד נדריהן נבדקין לאחר הזמן הזה אע"פ שאמרו אין אנו יודעין לשם מי נדרנו לשם מי הקדשנו נדרן נדר והקדשן הקדש :

פרק ו א כל שזרעו כשר . כגון מצרי שני שזרעו שהוא דור שלישי כשר לבא בקהל : כל שאתה רשאי לישא בתו . כגון עמוני ומואבי דדרשינן עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית ורשאי אתה לישא בתו רשאי לישא אלמנתו אע"פ שהוא בא עליה : ב [שומא . אם אותן השערות קבועין אחר שהגיע לכלל שנותיו : וכן ט"ו שלא הביא גרסינן : בת שמונה עשרה . דס"ל בתינוקות בת י"ח הוא הזמן להביא סימנים : משיקשקשו . כמו המקשקש בזוג שגדולים הרבה : משיכסף . בגמרא הגירסא משיפלו : החוטם . מן הדד : עטרה . שגדל העוקץ כדד עבה ומוקף עטרה : הכף . הוא על בית הרחם : פגה . כעין בוסר שלא גמר : בוחל . הוא ענין פרי שגדל קצת כמו תאנים משיבחלו בפ"א דמעשרות : צמל . נוטריקון יצאה מלאה וכל הסימנים בדדין : פשטה את הכף . והוא סימן בוגרת : ד עד שירבה השחור . מרבוי השערות נראה השחור יותר : שתכלכל . שערות הרבה : ה שתי שערות . בש"ס (נב:) הגירסא כנוסחת הגר"א וכן ס"ל דב' שערות באחת דוקא : לפני הפרק . קודם י"ב שנה אף אם יש בה סימנים היא ומ"מ מהני בדיקת הנשים דאם יהיו אותן ממש אחר כן הוי שומא : לאחר הפרק . אחר י"ב מהני בדיקתן לחלוץ דבלא בדיקה נמי מחזקינן לגדולה ולא אתי לאקולי מחמת בדיקתן : תוך הפרק . מי"א עד י"ב לר"י הוי סימן ואתי למסרי ע"פ נשים מה דלאו אורחא : תוך הפרק . דס"ל שומא הוי כלפני הפרק : נאמנת . לר"י ואתוך הפרק להחמיר שלא תמאן א"כ לר"ש לאחר הפרק וליכא ליה לר"ש חזקה דרבה דמסתמא הביאה רק ע"פ נאמנות הנשים מחמרינן : ו כיון וכו' . כנוסחת הגר"א כן הוא בש"ס (מח:) : המרחצאות . שרוחצין בהם : ברחיים . ומגדות זרועותיהן ומתוך זה מתפשטות דדיהן : ונושאות כדין . חסר כאן וכנוסחת הגר"א כן הוא בש"ס (שם) : גיסתיהן . צדיהן] : ז יש שמטמא שבעה . כגון זב וקאי על מה דתנן פ"ו אפשר להתחתון עד שלא בא העליון אבל א"א לעליון לבא עד שלא בא התחתון : כל כ"ח שהוא מכניס מוציא . ויש שהוא מוציא ואינו מכניס וקא"ל תנא דמתני' וקחשיב טובא כל ויש ועלה קתני נמי תנא דתוספתא כל המטמא באהל המת וכל כי האי גוונא . יש מטמאה שבעה וכו' . זב וסיעתו : [טלפים . פרסותיו סדוקות והקרן הוי סימן לטהורה : שיש לו טלפים . כגון חזיר] : ח שרייתם בפושרין . אהא דתנן (פ"ז) הזוב וכו' מטמאין לחין ואין מטמאין יבשין ואם יכולין לשרות ולחזור לכמות שהן מטמאין לחין ומטמאין יבשין וכמה היא שרייתן בפושרין מעת לעת : תחלתה . אע"פ שאינו סופה : תחלת שרייתה בפושרין . אע"פ שנמנו אח"כ : מפני מה אמרו בשרץ כו' . מתניתין היא (שם כ') : בידוע שהוא לאחר כבוס . שאם קודם כבוס היה דיהה מכבוס הראשון : מגליד . וגלדו עבה . מקדיר ונכנס בבגד : ט [למפרע . שמא אדם טמא נטלו דטמא הבית וכל שכן : בדקתי . באותה שעה לא היה שם אדם ונגנב ל"ג ורשב"ג לא חייש לומר דטמא נטלו : י נאמן העובד כוכבים וכו' . כנוסחת הגר"א . ומה דמבואר במשנה ספ"ז דא"כ בדרבנן היינו בשלא הלך כל השדה דלספק לא חיים אבל הלך ע"פ כולה נאמן] : אלא על גופו של קבר . [כיון שאומר אין בה קבר ברות זה על גופו של קבר הוא מעיד] וגופו של קבר דאורייתא ובדאורייתא מסימן : יא תולה בכל דבר כו' . דתנן (פ"ח ב') ברואה כתם ותולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות : [במועט . כגון גריס אינו תולה שני גריסין] : תולה בעובדת כוכבים . כדתנן (פ"ט ג') השאילה חלוקה לנדה או לעובדת כוכבים ה"ז תולה בה : תולה בשומרת יום כנגד יום בשני שלה . אם השאילה חלוקה לשומרת יום כנגד יום בשני שלה תולה בה ואע"ג דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקולקלה לא פורתא דצריכה לשמור יום המתרת כיון דטמאה השתא : [תולה חמורה בקלה . עי' נוסח הגר"א] : ובסופרת שבעה . בסופרת ז נקיים אחר זיבה . אע"ג דמקולקלה טובא דסתר לה כל ימי דספירה וצריכה לשמור שבעה נקיים . הואיל והשתא טמאה תולה בה : רבי אומר אינה תולה . הואיל ומקולקלה לה מאי חזית דמקולקלת לכך טפי מכך : כראשון שלה . דלא"

מקולקלות הכל שוין שהיא (ב) תולה בשומרת יום [א] (כד) הראשון וביושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים: יב (ג) נמצא על (כה) [ב] חמיה בנה יושב בצדה הרי זו טמאה מפני שמתהפך ולא על בנה בלבד אמרו אלא כל אדם אלא שדברו חכמים בהווה. נמצא על פסיקיא שלה הרי זו טמאה שבשעה שמתרת מתחתה נוגעת בתורפה. (כו) ואם היתה (ד) מכה על צוארה ונמצא על כתיפה הרי זו תולה על ירכה הרי זו תולה ואין חוששין שמא יד הוליכה לשם נמצא על ידה טמאה מפני שהידים עסקניות. היו עליה שני כתמים [ג] (ה) אחד מלמעלה ואחד מלמטה אע"פ שהתחתון גדול והעליון קטן תולה את התחתון (כז) עד כגרים שאני אומר ממקום שבא העליון בא התחתון:

פרק שביעי

א (א) נמצא על בית יד אונקלי שלה אם מגיע כנגד תורפה טמאה ואם לאו טהורה (א) אמר ר' אליעזר בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטומאה וכשבאתי אצל חברי אמרו לי יפה הורית: ב (ב) לבשה (ב) חמשה חלוקין הבדוקין לה ונמצא על הפנימי ולה לתלות הרי זו תולה על החיצון ואין לה לתלות אינה תולה. קצרה שלבשה חלוקה של [ד] (ג) קצרה נמצא בצד בית תורפה של ארוכה שתיהן טמאות כנגד בית תורפה של קצרה קצרה טמאה וארוכה טהורה: ג (ד) שתים שהיו טוחנות בריחים (של יד) נמצא על הרגל הפנימי שתיהן טמאות. על הרגל החיצונה היא טמאה וחבירתה טהורה. נמצא (ד) ביניהן זה היה מעשה ונמצא על שפתו של (ה) אפטי ועל עלי זית שמסקת בהן את התנור ובא מעשה לפני חכמים וטמאום (ה) רבי נחמיה אומר [ה] [על דבר] שאינו מקבל טומאה טהור (ו) רבן שמעון בן גמליאל אומר אם הרגה מאכולת תולה ואם לאו אינה תולה (ו). אמר רבן שמעון בן גמליאל אני אומר דבר אחד והם אמרו דבר אחד לדברי אין סוף ולדבריהם אין סוף. לדברי אין סוף [ו] (ז) אלא אשה טהורה אין לך מטה שאין עליה מאכולת. לדבריהם אין סוף אין לך אשה [ז] שהיא טמאה ואין לך סדין שאין עליה טיפי דמים. אבל רואה אני את דברי ר' חנינא בן גמליאל מדברי ומדבריהם שהיה אומר תולה במאכולת עד כגרים של פול אע"פ שלא הרגה (תולה בבנה ובבעלה)(ח) [ח] וכדבריהם אנו מורים: ד (ז) כתם הארוך מצטרף (אותו). טפי טפין אין מצטרפין (אותו) ר' אלעזר בר צדוק אומר העד שהוא נתון (ט) [ט] על גבי הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור מפני שהוא דם מאכולת ואם משוך טמא מפני שהוא (ח) דם הקנות: ה (ט) האשה שהיא עושה צרכיה וראתה דם אם עומדת טמאה ואם יושבת [י] טהורה דברי ר"מ ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורה. [י] איש ואשה שעשו צרכיהם בתוך הספל ונמצא דם (י) [כ] על הספל (י) ר"מ ור' יוסי אומרים תולה ור"ש אומר אינו תולה: ו דם היוצא (יא) [ל] על הרעי טהור. דם המנטף בין לפני המים בין לאחר המים טמא. (יב) כתם [מ] הנפל (כ) בתוכו טהור. למגעות ולהיסטות הולכין אחר הרוב:

פרק שמיני

א (א) הרי שהיתה נישאת והיתה רואה דם בשעת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית מכאן ואילך אינה משמשת אלא תתגרש ותינשא לאחר. נישאת לאחר והיתה רואה דם בשעת תשמיש משמשת פעם ראשונה שניה ושלישית מכאן ואילך לא תשמש אלא תתגרש ותינשא לאחר (א): עד כמה מותרת לינשא עד שלש יתר מכאן לא תינשא עד שתבדוק את עצמה (בשפופרת) כיצד בודקין אותה מביאין שפופרת ונותן לתוכה מכחול ומביא מוך ונותן בראש המכחול נמצא על ראשו הרי זו טמאה מפני שהוא דם המקור. ועל הצדדין הרי זו טהורה מפני שהוא דם (ב) הקנות. אם יש לה וסת הרי זו (ג) חוששת לוסתה. אם יש לה (ד) הרי זו תולה בה. ואם היתה דם נדתה משונה מדם מכתה הרי זו אינה תולה: ב נאמנת אשה לומר יש בי מכה (ה) מן המקור ואין בי מכה מן המקור דברי רבי ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ דם היוצא מן המקור אע"פ שבידוע שהוא דם המכה טמא. ורבותינו אמרו דם [מ] (ו) המקור טהור. היתה בודקת בימין והיא טמאה. בשמאל והיא טהורה לא תבדוק אלא בשמאל. בחצר והיא טהורה. בטרקלין והיא טמאה. לא תבדוק אלא בחצר. בעצמה והיא טמאה. בחברתה והיא טהורה לא תבדוק אלא בחברתה (ז): ג (ב) כל עוברות אחת ומיניקות אחת אין תולות זו בזו עוברה ומניקה וזקנה אין תולות זו בזו (ג) אמר ר"מ מעשה בשקמה שבכפר סבא שהם מחזיקין בו טומאה בדקוהו ולא מצאו תחתיו כלום פעם אחת בא הרוח ופרכתו משרשיו ונמצאת גולגולת (ח) שלמה דבוקה בשרשיו. [נ] (ט) (ד) אמר רבי יוסי מעשה [נ] במערת של שיחין שהיו מחזיקין בו טומאה (י) בדקוהו והיתה חלקה כצפורן פעם אחת נכנסו פועלין לתוכה מפני גשמים וכשהיו מהרסים בקרדומות [ס] בדקו ומצאו שם מכתשת מלאה עצמות (יא) אמר ר' שאול מעשה בסלע בית חורין שהיו מחזיקין בו טומאה ואינן יכולין לבדקן מפני שהיה מדרון אמר להם זקן אחד הביאו לי סדין הביאו לו סדין ושראו במים ופרשו על גבו ונמצא (יב) מקום צדדיו [ע] ומקום אמצע נגוב בדקו ומצאו שם בור גדול [פ] מתים: ד (ה) ואיזהו רוק (יג) [צ] כל שלא טעם כלום מבערב (ואילו כל אותו היום) ישן כל היום אינו עושה רוק תפל. ניעור כל הלילה עד הבקר עושה רוק תפל (יד) (ו) [ק] מגריסין מעיסת גריסין של [ר] עור עוקת נחש מי רגלים: ה (ז) מי רגלים שהחמיצו וכמה היא חימוצן ג' ימים. נתר זו נתר אלכסנדרית בורית [ש] וקמוליא ואשלג מכל מקום (טו). מדית ואינו צריך לנגבו העבירן שלא כסדרן ראשונים [ת] עלו לו ושניים לא עלו לו: ו העביר עליו שבעה סמנין (ח) ולא עבר. ושנה [א] ועבר הטהרות טהורות. ששה סמנין ולא עבר [ב] סאפון ועבר [הטהרות] תלויות שאילו [ג] (טז) לא העבירו עליו [ד] סאפון מתחלה היה עובר: ז (ט) דם הנדה ודאי [ה] מעביר עליו שבעה סמנין (יז) ונוטל. השק והעור אין מעבירין עליהן שבעה סמנין. הבגד הצבוע [ו] מיטמא בכתמים (יח) ורבי יונתן בן יוסי אומר אינו

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

וביושבת על דם טוהר וכו'. דלא מקלקלה לה מידי שאין לה כתם כדאמרינן [נדה ד'] זו טירפה מנוי ותלינן כתמה בדם בתולים: בצוארה. אם נמצא דם כנגד תורפה יכולה לתלות במכה של צוארה שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל דם המכה על תחתית חלוקה: על כתיפה. שאינה יכולה לתלות שאין דם בא מכתפה ונופל לפניה אין תולה: ואין אומרים שמא בידה נטלתו. ממכה שבכתפה והביאתו לפניה: פ"ז דבר זה. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה כו': לבשה ג' חלוקות. זה על גב זה: אם יכולה לתלות. כדמפרש ואזיל עברה בשוק של טבחים: חלוקה של קצרה. ולא בדקתו קודם לבישה ואח"כ נמצא עליו דם: אם מגיע כתם. כנגד בית תורפה של ארוכה טמאה אף ארוכה וכ"ש קצרה. ואם לאו טהורה ארוכה אבל קצרה טמאה שהרי כנגד בית תורפה שלה הוא מגיע: הפנימית. שאצל הרחיים: שתיהן טמאות. שחיצונה דוחקת עצמה להתקרב אל הרחיים ועוברת ונכנסת למעמדה של הפנימית הלכך שתיהן עברו שם ולא ידעינן מהי נפל: והפנימית טהורה. שהפנימית אינה מתרחקת מן הרחיים ליכנס במעמד החיצון: אבבטי. מרחץ שהיו באות לרחוץ: לדברי אין קץ. שאיני נותן שיעור ואם לא הרגה אפילו כחרדל טמאה ולדברי חבירי אין סוף שהם מקילים יותר מדאי דאפי' לא הרגה תולה ואין נותנין שיעור אלא אפילו כסלע תולה או יותר: עד כגרים. ואילו לא הרגה ויתר מכגרים לא ואפילו הרגה ולדבריו יש לטמא כגרים ועוד ולטהר פחות מכגרים: כתם ארוך מצטרף. לכגרים ועוד: עד. סדין שבודקת בו: עגול. אין זה דם נדיקה דדרך קינות להיות משוך: פ"ח ותנשא לאחר. מפני שאין כל אצבעות שוות: ותנשא לאחר. דתלתא זימני בעינן לחזקה כרשב"ג: מכחול. קיסם ארוך. ומוך על ראשו של מכחול: מן הצדדין. וטהור ואם יש לה וסת. לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסתה ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת: דברי רבי. הך מילתא לחודה דנאמנת אשה קאמר רבי אבל רישא כולה ר' שמעון היא: עוברה. דמיה מסולקין וכן מניקה זקנה ובתולה האי בתולה בתולת דמים שלא ראתה ואפילו היא נשואה קרי לה בתולה: כאילו הן ראויות. לראות ושתיהן טמאות דמ"מ דם מבינייהו נפיק: חלקה כצפורן. לקרקע חלקה שלא נזרעה מעולם: מקום הטומאה לח. שנבלעו שם מים של סדין שהיה העפר רך: עובר. קודם שהמלח מעביר את הגריסין מאי משמע דהאי עובר ליפנא דאקדומי היא אמר רב"י דאמר קרא וירץ אחימעץ דרך הככר ויעבור את הכושי. קדם לפניו: שהחמיצו. שהסריחו הני מי רגלים: ראשונים לא עלו לו. וכי הדר מעביר נתר בורית קמוניא ואשלג זימנא אחריתי בתר רוק וגריסין ומי רגלים נמצא עוברין עליו כסדרן: שניים עלו לו. אותם שהעביר בשניה עלו לו: צפון. שכ"ן בלע"ז והוא עשב הנקרא ספונרי"א והוא בורית הטבעי: שנאן ועבר טהרותיו טהורות. דאם איתא דדם הוא בהעברה קמייתא הוה עבר: מעביר עליו. על הבגד דאם אינו מוצאו עכשיו שמא ימצאנו פעם אחרת [תוס']: ומבטלו. לדם:

הגהות הגר"א

(כד) בראשון שלה וביושבת כו': (כה) חלוק בנה השוכב בצדה ה"ז כו': (כו) היתה מכה על ירכה תולה. על צוארה שהיא יכולה לתלות תולה. על כתיפה שאינה יכולה לתלות אינה תולה ואינה אומרת שמא ביד הוליכה לשם. נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן היו כו': (כז) בעליון עד כגרים כו': פ"ז (א) היתה פושטתה ומתכסה בה בלילה כל מקום שנמצא בה כתם טמאה מפני שהוא חוזר אמר ראב"י כו': (ב) שלשה: (ג) ארוכה וארוכה שלבשה חלוקה של קצרה אם הגיע כנגד בית תורפה של ארוכה כו': (ד) בינתים שתיהן טמאות מעשה כו': (ה) אמבטי ועל עלי של זית בשעה שהן מסיקות את התנור כו': (ו) וחכמים אומרים ב"כ וב"כ תולה. אמר רשב"ג כו': (ז) אין לך אשה שהיא טהורה שאין לך כל מטה שאין עליה כמה טפי דם מאכולת. לדבריהם אין סוף שאין לך אשה שאינה טהורה לבעלה שאין לך כל סדין וסדין שאין עליה כמה טפי דמים אבל רואה כו': (ח) וכדבריו: (ט) תחת הכר: (י) על המים: (יא) עם: (יב) הנמצא בתוכו טהור למגעות כו': פ"ח (א) נשאת לאחר והיתה רואה דם בשעת תשמיש משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית. עד כמה כו' מכאן אסורה עד: (ב) צדדין: (ג) תולה: (ד) מכה ה"ז כו': (ה) במקור ואין בי מכה במקור דברי ר' כו': (ו) המכה: (ז) כיצד תולות זו בזו עוברה ושאינה עוברה תולה עוברה בשאינה עוברה. מניקה ושאינה מניקה תולה מניקה בשאינה מניקה. זקנה ושאינה זקנה תולה זקנה בשאינה זקנה. בתולה ושאינה בתולה תולה בתולה בשאינה בתולה. היו שתיהן מעוברות שתיהן מניקות שתיהן זקנות שתיהן בתולות זו היא שאמרו לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויות לראות. בתולה עוברה ומניקה כו': (ח) של מת: (ט) אמרו לו משם ראיה שמא לא בדקוהו כל צרכו: (י) בדקוהו עד שהגיעו לקרקע שהיתה חלקה כצפורן פ"א כו': (יא) עצמות אמרו לו משם ראיה שמא לא בדקוהו כל צרכו א"ר שאול כו' מפני שהיה מרובה: (יב) מן הצדדין נגוב ובאמצע לח בדקו כו' גדול של מתים: (יג) רוק תפל: (יד) מי לעיסת גריסין של חלוקת נפש ר' יהודה אומר מי גריסין רותח ועובר שיתן לתוכו מלח. מי רגלים כו': (טו) מקום מקשקש וא"צ לנגבו העבירן כו': (טז) שאילו העביר עליו השביעי שמא היה עובר: (יז) שבעה סמנים ומבטלין: (יח) ור' נתן בן יוסף אומר אינו מטמא בכתמים שלא תקנו בגדי צבעונין לאשה אלא

אור הגנוז

[א] כנגד יום: [ב] תיבת חמיה ליתא: [ג] שני כתמים על חיקה: פ"ז [ד] ארוכה וארוכה שלבשה חלוקה של קצרה: [ה] על דבר שהוא מקבל טומאה טמא: [ו] אין לך אשה שאינה טהורה: [ז] שאינה: [ח] וכדבריו: [ט] תחת הכר: [י] תולה: [י] רש"א ב"כ וב"כ תולה: [כ] בתוך: [ל] עם: [מ] הנתלה בגופו: פ"ח [מ] המכה: [נ] אמר לו משם ראייה שלא בדקוה כל צרכו: [נ] במערה בית שיחין: [ס] שבידיהן: [ע] לח: [פ] מלא: [צ] תפל: [ק] מי גריסין: [ר] פול עז עיקת נפש: [ש] זו קימיליא: [ת] לא עלו ושניים עלו לו: [א] אותן: [ב] הצפינן: [ג] תיבת לא ליתא: [ד] צפון: [ה] אין: [ו] אין:

מצפה שמואל

(ב) תולה בשומרת יום. ע"ש: (ג) נמצא על חלוק בנה. מכאן סתירה למ"ש בתשו' פ"מ ח"ב סי' ע' דלא גזרו כתמים על בגדי אים. ועי' בס"ט בזה וציין הת"ב לסך דתולה בבנה ובבעלה במכה וה"ה לאומרת דהדם ממנה: (ד) מכה על צוארה. נח. כל ברייתא זו ע"ש מ"ש בזה: (ה) א' מלמעלה. עי' רה"ש ספ"ז סי' ז'. ועי' יו"ד סי' ק"צ סי"ז יעו"ש. היו עליה כמה טיפי דמים וכו': (א) נמצא על בית יד. עי' נז: במשנה ונח. דברי הראב"י דכאן וכתב הת"ב דקאי על הא דפשטתו ע"ש: (ב) לבשה ג' חלוקי. גרסינן נח: (ג) קצרה שלבשה. נח.: (ד) שתים שהיו טוחנות. ס: ומסקינן שם דתנאי פליגי בזה בעלה של זית ע"ש: (ה) ר' נחמיה אומר. נח. וכנוסחת הגר"א: (ו) רשב"ג אם הרגה. נח: ומשנה שם כרשב"ג: (ז) כתם הארוך. נט. ספ"ת ע"ש: (ח) דם הקנות. ועי' סמ"ג דתניא בתוספתא שהוא דם הקנות משמע כו' שבכתם טהור (ת"ב): (ט) האשה שהיא עושה. נט: (י) ר"מ ור"י. שם מייתינן סייעתא מזה לר"י ע"ש: (כ) בתוכו טהור. כתב הת"ב אפשר דמיירי שלא הרגישה כדאמר בש"ס רפ"ח. א"נ כגון שנפל על דבר שאינו מקבל טומאה: (א) הרי שהיתה. סה: וסו. כל זה ע"ש עד כל עוברות אחת ופליגי במקור אי מקומו טמא ע"ש. ועי' יו"ד סי' קפ"ז שדקדקו מכאן שתולה במכה אף שאי"י אם מוציא דם. ואין בי מכה אפשר קמ"ל דנאמנת אשה לבוריא עצמה מבעלה עי"ז ומשום דרחמנא הימני' בזה דכתיב וספרה לה (הרד"ל) ובתשובה הארכתי לבאר תוספתא זו (וז"ל הב"י בשם הרשב"א ודרך הש"ס להוסיף בלשון התוספתא ולשנות כאילו הוא מגוף התוספתא. ת"ב): (ב) כל עוברות. עי' ס:: (ג) אר"מ מעשה. סא.: (ד) אר"י. שם: (ה) ואיזהו רוק תפל. סב. וסג.: (ו) מי לעיסת גריסין. כנוסחת הגר"א שם ושם: (ז) מי רגלים שהחמיצו. סג.: (ח) ולא עבר. סב: (ט) דם הנדה ודאי. סג:

זר זהב ומנחת בכורים

דלא מקלקלה לה מידי דהא"נ לא תליא בה הכתם צריכה לשמור למחר משום ראיה דהיום וכי תלינן בה הכתם מאי מקלקלת לה מה לי אי תליא היום ב' ראיות או חדא ראיה: יב על צוארה. אם נמצא דם כנגד תורפה יכולה לתלות במכה שעל צוארה. שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל דם המכה על תחתית חלוקה: על כתיפה כו'. שאין דם בא מכתיפה ונופל לפניו:

פרק ז ב לבשה שלשה חלוקין. זה ע"ג זה ונמצא על הפנימית אפילו נמצא על פנימי שהוא על בשרה: ולה לתלות. כגון שעברה בשוק של טבחים: ה"ז תולה. אע"פ שנמצא על החלוק הפנימי שהוא על בשרה: על החיצון. אפילו נמצא על החיצון שהוא העליון: ואין לה לתלות. שלא עברה בשוק של טבחים ולא נתעסקה בדמים אינה תולה אע"פ שנמצא על החיצון שהוא החלוק העליון: קצרה שלבשה כו' וארוכה שלבשה כו'. ולא בדקתו קודם לבישה ואח"כ נמצא עליו דם: אם מגיע. כתם: ג ברחים. ונמצא כו' שתיהן טמאות. שהחיצונה דוחקת עצמה להתקרב אל הרחים ועוברת על רגל הפנימית הלכך שתיהן טמאות דלא ידעינן מהי נפיק: עד כגרים של פול אע"פ שלא הרגה. ויותר מכגרים לא אפילו הרגה. ולדבריו יש לטמא כגרים ועוד, לטהר פחות מכגרים: ה האשה שהיא עושה צרכיה. מתניתין היא (פ"ט): צרכיה. משתנת מים. עומדת. הדור מי רגלים למקור ואתא דם: יושבת. על שפת הספל מקלחת מי רגלים בחוזק אין מי רגלים הדור למקור ואי בתר דתמו מיא אתיא דם. על שפת הספל איבעי לאשתכוחי דדם המקור שותת ויורד: תולה. באיש. ואף ר"מ דמטמא באשה לחודה מודה הכא וכ"ש לר"י דאף בספל אחד מטהר: ו טהור. ואינה חוששת למקור: לפני המים. קודם שהטיל מי רגלים: הנפל בתוכו. במי רגלים תולין בטהור: אחר הרוב. כמה שמצוי יותר]:

פרק ח א אם יש לה וסת. לקלקול הזה שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסת ומשמשין בלא בדיקה בין וסת לוסת: ג כיצד תולות זו בזו. [גירסת הגר"א] דתנן (פט"ז) גבי שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן ותולות זו בזו ואם לא היו ראויות לראות רואין אותן כאילו הן ראויות: א"ר מאיר מעשה בשקמה כו'. אהא דתנן למה הדבר דומה לגל טמא שנתערב בין ב' גלים טהורים ובדקו אחד מהן ומצאו טהור הוא טהור ושנים טמאין. שנים ומצאו טהורים. הן טהורים ושלישי טמא. שלשתן ומצאו טהורים כולן טמאין דברי ר"מ שר"מ אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שידוע לך טומאה היכן היא וחכמים אומרים בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה. ומביא ר"מ ראיה לדבריו. ממעשה זו שבדקוהו ולא מצאו ואח"כ באה הרוח ופרכתו ונמצאת וכן בכ"מ שמוחזקין בו טומאה אין סומכין על בדיקה עד שידוע לך טומאה היכן היא. ואמרו לו שמא לא בדקוהו כל צרכו אבל כשבודקו כל צרכו שוב אינו חושש: ור' יוסי. נמי כר"מ ס"ל: חלקה כצפורן. שלא נזרעה מעולם. והיינו בתולה דרבנן דמתני': מן הצדדין נגוב ובאמצע לח. [כנו' הגר"א] הקרקע שמן הצדדין נגוב והקרקע שבאמצע לח שמקום הטומאה הוא סימן לח שנבלעו שם מים של סדין מתוך שהיה העפר רך שנחרש ונחפר העפר שבאמצע לקבור שם מתים ועפר תיחוח שואבת מי הסדין ומן הצדדין הוי יבש שהקרקע קשה ואינה שואבת מי הסדין: ד ואיזהו רוק תפל. דתנן שבעה סמנין מעבירין על הכתם רוק תפל ותנן איזהו רוק תפל כל שלא טעם כלום: וקתני עלה מבערב. פירשוה בגמ' לאפוקי היכא דקדם ואכל קודם היום אחר שניעור משנתו דלא הוי רוק תפל לפי שהשינה מגררת את הרוק ומחזיקתו. ואוכל ממתקו ומעביר את כחו. אבל נאה אכל אחר השינה אע"ג דלאורתא קאכיל מקמי דישן לית לן בה: ניעור כל הלילה כו' עושה רוק תפל. אתמר עלה בגמ' במתנמנם דשינה דלילה בעינן: [מגריסין. מעיסת גריסין של פול חלוקת נפש והוא מבואר במשנת ז' סמנים וחלוקת נפש שנפרשה הקליפה מן האוכל]: ועובר שיתן לתוכו מלח. [כנוסחת הגר"א] קודם שיתן לתוכן מלח. שהמלח מעביר את כח הגריסין: ה [מי רגלים. המבואר במשנה הוא שהחמיצו ג' ימים: מדית. נוסחת הגר"א מקשקש והוא משפשף ובמשנה מבואר מכסכס: שלא כסדרן. המבואר במשנה]: ראשונים עלו לו. פירשוהו בגמרא אמר אביי ראשונים לכסדרן ושניה להעברתן ראשונים דקאמר לאו הוקן שהעבירן ראשון אלא ראשונים לכסדרן שבסדרן הן ראשונים ולהן היה לו להעביר תחלה והוא העבירן בסוף שהן שניים להעברתן והן עלו לו דכי הדר מעבר אבתרייהו לשניים לכסדרן נמצא מעביר שבעה סמנין כסדרן: ושניים. לכסדרן. והוא העבירן ראשון. לא עלו. דשלא כסדרן נינהו ואנן שבעה כסדרן בעינן: ו [טהורות. אותן שנגעו קודם שעבר בפעם שני דתלינן שאין זה דם נדה שאילו היה דם נדה היה עובר בפעם ראשון: סאפון. הוא צפון המבואר בש"ס: תלויות. ולא אמרינן מדלא עבר בשש בשביעית נמי לא היה עבר ונבע הוא אלא אמרינן לולא הסאפון היה עובר ע"י השביעי ודם היא והסאפון מעביר גם נבע: ז ודאי.

ולא

אינו מטמא בכתמים. בגד שאבד כתם מעביר עליו שבעה סמנין (יט) ר"ש בן אלעזר אומר בודקו [א] ששעת אבדה בו שכבת זרע אם היה חדש בודקו במחט (כ) ושחקין בודקו בחמה:

פרק תשיעי

א (א) היתה למודה להיות רואה בתחלת הוסת כל הטהרות שעשתה בתחלת הוסת ובאמצע הוסת ובסוף הוסת טמאות. באמצע הוסת. כל הטהרות שעשתה בתחלת הוסת טהורות. באמצע הוסת [ב] ובסוף הוסת טמאות. ובסוף הוסת כל טהרות שעשאה בתחלת ובאמצע הוסת טהורות ובסוף הוסת טמאות (ב) ר' יוסי אומר [אף] ימים ושעות וסתות הן: ב כיצד היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים משש שעות לשש שעות הגיע יום עשרים ולא ראתה אסורה לשמש כל היום דברי ר' יהודה ור' יוסי מתיר עד שש שעות. עברה ו' שעות ולא ראתה אסור לשמש כל היום דברי ר' יהודה ורבי יוסי מתיר משש שעות ולמעלה ואין מחייבין אותה שתהא ידה בעינה כל היום אלא (א) בודקין פעמים לוסתה: ג היתה למודה להיות (ג) רואה (ב) עשרים וא' (ג) עשרים ושתים (ד) עשרים וג' הרי זו (ה) וסתה סירגה לה ארבעה ימים אינו וסת. היתה למודה להיות רואה (ד) יום חמשה עשר (ו) ושינה לשבעה עשר זה וזה אסורין שינה לט"ז ט"ו ושבעה עשר טמא וששה עשר טהור. שינתה לשמונה עשר טהור שלשתן ואינו טמא אלא שמונה עשר. היתה למודה להיות רואה יום עשרים (ז) (ה) ושינה [ג] יום עשרים זה וזה אסורין מותר לשמש מיום כ' ועד יום ל' ואם ראתה יום עשרים מותר לשמש יום שלשים מפני אורח הבא כתיקונו לא ראתה יום עשרים אסור לשמש יום שלשים: ד הרואה דם (ו) מטמאה מעת לעת מה היא מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס [ד] המוקפין צמיד פתיל (ח) ומקולקלת ואינה מטמאה את בועלה ור"ע אומר אף מטמאה את בועלה ואינה [ה] רואה ומונה שבעה לראייתה אלא משעת ראייתה: ה (ז) הרואה כתם מטמאה למפרע ומה היא מטמאה אוכלין ומשקין משכבות ומושבות וכלי חרס [ו] המוקפין צמיד פתיל ומקולקלת (ט) ומטמאה את בועלה ואינה מונה [ז] (י) לראייתה אלא משעת שראתה זו וזו תולין ולא שורפין: ו (ח) תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונשאת ב"ש אומרים נותנין לה ארבעה לילות מסורגין ואפילו בד' חדשים (יא) ובה"א זמן שהיא נוגפת בד"א בזמן שלא הפסיקה אבל הפסיקה וראת [ח] שלא בשעת תשמיש הרי זו טמאה נדה ונותנין לה עד [ט] שעת מראה דמים וראתה הרי זו טמאה נדה ושהגיע זמנה לראות. הפסיקה וראתה שלא מחמת תשמיש הרי זו טמאה נדה ונותנין לה לילה הראשונה בלבד. [י] שעונת מראה דמים וראתה הרי זו טמאה נדה [כ] (ט) בזמן שהיו ב"ה אומרים כל הלילה רשב"ג אומר נותנין לה עונה שלמה חצי היום ולילה: ז (י) וכולן שהיו [ל] שופעות דם בודקין אותו בשפופרת חוץ מן הבתולה שדמיה טהורין מפני שדם בתולים טהור ובכולן היה ר"מ אומר כדברי ב"ש שאר הראיות כולן לפי הדמים [מ] בו היה ר"מ אומר דמים משונין זה מזה. דם הנדה [אדום] דם הבתולים דיהה. דם הנדה זוהם דם בתולים אינו זוהם דם הנדה (יב) מן המקור דם הבתולים (יג) מן הצדדין: ח ראתה כתם ואח"כ ראתה דם הרי זו (כ) תולה כתמה בראייתה בתוך מעת לעת דברי (יד) ר"ש בן אלעזר רבי יוסי אמר רבי רואה אני את דברי ר"ש בן אלעזר (טו) בדקה (עצמה ואת) חלוקה והשאילתו לחברתה ואחר כך נמצא עליה דם היא טהורה (ל) וחברתה תולה בה. (מ) (טז) אמר לו ר' שמעון לרבי יהודה אף את אלו היתה אומר תהא ידה בעיניה כל היום [נ] מה היתה אומרת מה לי הפסיקה טהרה מן המנחה ולמעלה מה לי הפסיקה טהרה מיום הראשון (נ) אמר לו רבי אליעזר לר' יהושע (ס) [ס] אפשר ראתה יום הראשון ויום השביעי טהורין והאמצעיים (יז) טמאין אמר לו אף אתה מודה למונה מסורגין [ע] שהוא יושב על גבי סכך ורואה קרי בתוך ימי ספירתו שהן מונין מסורגין (ע) רבי יוסי ור"ש אומרים נראין דברי ר"א מדברי רבי יהושע ודברי ר"ע משניהן אבל הלכה כדברי ר"א: ט (פ) הזב והזב הנדה והיולדת ומצורע (יח) [פ] שניהן מטמאין במשא [צ] ואין מטמאין אלא ברובן [ק] ר"ש אומר [ר] אין שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהם על טומאת מקדש וקדשיו שאין טומאה אלא מדברי סופרים. וכן היה (צ) ר"ש אומר (יט) עובד כוכבים שמת שהוא טהור מלטמא במשא לפי שאין טומאתו אלא מדברי סופרים: י (ק) ומודה ר' יהודה ביושבת על המשבר ומתה ויצאה הימנה רביעית דם שהיא מטמאה משום כתם. א"ר יוסי לפיכך אין מטמאה באהל (כ): יא (ר) בראשונה היו מטבילין (כא) על גב [ש] כל הנשים נדות חזרו להיות מטבילין ע"ג כל אחת ואחת מפני כבוד הנשים. בראשונה היו מוציאין מוגמר לפני חולי מעיים וחזרו להיות מוציאין לפני כל אחת ואחת מפני כבוד המתים. בראשונה היו מוציאין עשירים בדרגש ועניים בכליבה חזרו להיות מוציאין בין בדרגש בין בכליבה מפני כבוד העניים. בראשונה היו מוליכין לבית האבל עניים בכלי זכוכית הצבועה עשירים בכלי זכוכית הלבנה חזרו להיות מוציאין בין בצבועה בין בלבנה מפני כבוד עניים. בראשונה כל מי שיש לו מת היו יציאותיו קשות עליו יותר ממתו התחילו הכל מניחין מתיהן ובורחין הנהיג ר"ג קלות ראש בעצמו וחזר הכל לנהוג כר"ג. בראשונה היו אומרים (ש) בשר התאוה [טהור] חזרו וגזרו עליו שיהא

הגהות הגר"א

להקל על כתמיהן בגד כו': (יט) ובטלו רשבא"א בודקו שכונות שכונות אבדה כו': (כ) שחק: פ"ט (א) בודקה סמוך לוסתה: (ב) יום עשרים וא': (ג) יום עשרים ושנים: (ד) יום עשרים ושלשה: (ה) וסת לסירוגין סירגה ליום כ"ד אינו וסת היתה כו': (ו) ושינתה ליום ששה עשר זה וזה אסורין. שינתה ליום שבעה עשר הותר ששה עשר ונאסר חמשה עשר ושבעה עשר. שינתה ליום שמונה עשר הותרו כולן ואין אסורות אלא ט"ח ואילך היתה למודה כו': (ז) ושינתה ליום שלשים זה וזה אסורין הגיע יום עשרים ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל'. והוששת ליום שלשים. הגיע יום שלשים וראתה הגיע יום עשרים ולא ראתה הגיע יום שלשים ולא ראיתה והגיע יום עשרים וראתה הותר יום שלשים ונאסר יום עשרים מפני שאורח בזמנו בא הרואה דם כו':(ח) ואינה מקולקלת ואינה מטמאה את בועלה ואינה מונה שבעה אלא משעה שראתה הרואה כתם כו': (ט) למניינה ומטמאה את בועלה כו': (י) שבעה אלא משעה שראתה זו וזו תולין לא אוכלין ולא שורפין: (יא) ובה"א כל זמן שהיא נוגפת ובזמן שלא הפסיקה מחמת תשמיש אבל הפסיקה מחמת תשמיש וראתה הרי זו טמאה נדה נשתנה מראה דמיה טמאה נדה וכשהגיע זמנה לראות נותנין לה ד' לילות הפסיקה מחמת תשמיש וראתה הרי זו טמאה נדה, נשתנה מראה דמיה טמאה נדה. ראתה ועודה בבית אביה נותנין לה כל הלילה ונותנין לה עונה שלימה וכמה עונה שלימה פירש רשב"ג לילה וחצי יום. וכולן שהיו שופעית ובאות מתוך ד' לילות מתוך הלילה לאחר הלילה כולן צריכות לבדוק את עצמן ובכולן ר"מ מחמיר כדברי ב"ש וכן שאר ראיות שבין ב"ש וב"ה הלך אחר מראה דמים. שהיה ר"מ אומר כראה דמים משונים הן זה מזה כיצד דם נדה אדום דם בתולים אינו אדום דם נדה זוהם דם וכו': (יג) בא מן וכו': (יד) רבי רשב"א אומר יומו א"ר רואה וכו': (טו) מדברי שהוא מתקן ואני מעוות בדקה כו': (טז) אמרו לו לר' יהודה אלמלי ידיה מונחות בעיניה כל בין השמשות יפה אתה אומר עכשיו אימר עם סילוק ידיה ראתה מה לי הפרישה בטהרה בשביעי מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון א"ל ר"א וכו' אפשר יום ראשון ויום שביעי:(יז)טמאין והתורה אמרה ואחר תטהר ואחר אחר לכולן א"ל ר' יהושע ואי אתה מודה בזב שראה קרי ונזיר שהלך תחת סיכות ופרעות שמונה בסירוגין והתורה אמרה והימים הראשונים יפלו ר' יוסי כו': (יח) שמתו מטמאין: (יט) מפני מה אמרו עובד כוכבים שמת כו': (כ) ורבי יהודה אומר אף מטמאה באהל בראשונה כו': (כא) כלים ע"ג נדות מתות והיו נדות חיות מתביישות התקינו שיהו מטבילין ע"ג כל הנשים מפני כבודן של נדות חיות. בראשונה היו מטבילין ע"ג זבין מתין והיו זבין חיין מתביישין התקינו שיהו מטבילין ע"ג כל האנשים מפני כבודן של זבין חיים. בראשונה היו מניחין את המוגמר תחת חולי מעיים מתים והיו חולי מעיים חיים מתביישין התקינו שיהו מניחין תחת הכל מפני כבודן של חולי מעיים חיים. בראשונה היו מוציאין עשירים בדרגש ועניים בכליבה והיו עניים מתביישין התקינו שיהו הכל מוציאין בכליבה מפני כבודן של עניים. בראשונה היו משקין בבית אבל עשירים בזכוכית לבנה ועניים בזכוכית צבועה והיו עניים מתביישין התקינו שיהו הכל משקין בזכוכית צבועה מפני כבודן של עניים. בראשונה היו מגלין פני עשירים ומכסין פני עניים מפני שהיו מושחרין פניהם מפני הבצורת והיו עניים מתביישין התקינו שיהו מכסין הכל מפני כבודן של עניים. בראשונה היה הוצאת המת קשה לקרובים יותר ממיתתו עד שהיו קרוביו מניחין אותו ובורחין עד

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

בודקו שכונות שכונות. כל שלש ושלש אצבעות לבד: במחט. מקום הזרע קשה והמחט מתעכב ליכנס בו: חדש. אין נבדק בחמה לפי שהוא עב ומהודק אבל שחק נבדק בחמה שטתו כנגד עיניו ומקום הזרע הוי סתום ואין החמה נראית כנגדו כל כך: פ"ט ד"ה יהודה. ור' יהודה לטעמיה דאמר כל עונת וסתה אסורה ועונה הוי יום או לילה ומי שוסתה בלילה ואפילו בסופה אסורה כל הלילה ואם וסתה ביום ואפילו בסופו כל היום אסור: עד שש שעות. דטעות דייקינן הואיל וסתה בשעה ששית אינה אסורה לא לפניה ולא לאחריה ותוספת בשש שעות. שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה: מן המנחה. היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו צללי ערב ובשבע כבר נטו הצללים שהחמה במערב: סירגה מיום כ"ב ליום כ"ד: לא קבעה לה וסת. שאין דילוג זה דומה לראשון דראשון יום אחד וזה שני ימים כאחד: היתה למודה. וסת קבועה לט"ו ושינתה לי"ז זה וזה אסורין כלומר כשיגיע ט"ו וי"ז עוד תאסר חזרה ושינתה בשניה לי"ז הותר י"ו מכאן ואילך שלא קבעתו אלא פעם אחת הלכך בפעם אחת הוא נעקר: הותרו כלן. ט"ו שהרי עקרתו שלש פעמים וי"ו וי"ז בחדא זימנא מעקר ואפילו י"ח הכא לא יאסר כדקתני משמונה עשר ואילך שהרי שלשה בדילוג וקבעה לה וסת בדילוג: עד יום שלשים. כל ימים שבינתיים מותרים הגיע יום ל' ולא ראתה יום כ' וראתה סותר שלשים שעתיד לבא דהא איעקר מינה ואע"ג דקבעתי' תרי זמני מיעקר בחד זימנא: ונאסר יום עשרים. הכא שהרי למודה בעשרים ולא עקרתו אלא בשתי פעמים שהרי שעקירה האחרונה של עשרים האחרונה שלא ראתה שאחר השלשים השניים לאו עקירה היא שהרי לא שינתה ליום שלשים השלישיים ולא ראתה עד יום עשרים לאודם כוסתה. מפני שאורח זה שחזר לבא ביום עשרים בזמנו הראשון בא: מתוך ד' לילות שלא ראתה בבית אביה או מתוך הלילה לראיתה בבית אביה צריכות לבדוק שאין סומכות לומר הואיל ובופעית דם מדם בתולים הוא ואפילו אחר ד' לילות אלא בודקות אם נשתנו מראה דמים: ושאר ראיות. היכא דאינה שופעת שבין ב"ש וב"ה דלב"ה טהורין ואפילו נשתנו ואמר ר"מ הלך אחר מראה הדמים ובהא לא סבירא ליה כב"ש דלב"ש אפילו לא נשתנו טמאין כיון דאינה שופעת מתוך ד' לאחר ד' לקטנה ומתוך לילה לאחר לילה להגיע זמנה ולא ראתה: ראתה כתם ואח"כ ראתה דם. בתוך מעת לעת: תולה כתמה בראייתה. ואמרינן האי כתם מדם נדות זה הוא וטהורה מלטמא עד שעת כתום אלא משמצאתה ולהבא: יומו. אם ראתה בו ביום תולה ואם שקבעה המה אע"פ שראתה תוך מעת לעת אינה תולה: שהוא מתקנה. מיקל עליה וכיון דכתמים דרבנן נראין דברי המיקל הוא מתקן הלכותיה לידי זיבה לענין זיבה הוא מיקל דלדידי היכא דלא חזיא בו ביום לא תלינן כתמה בראייתה ומונה ימי נדותה מיום ראייתה ואין ימי זיבה מתחילין עד יום ח' לראייתה. לר' מונה מיום מציאת כתמה ואף להקל ולטבול לליל שביעי לכתמה אם פסקה ומיום ח' לכתמה הוו ימי זוב ונמצא רבי מחמיר לענין זיבה דכי חזיא בח' לכתמה אמרינן זבה היא וצריכה שימור לתשיעי יום כנגד יום ואם תראה שניים עמו תהא זבה ולר"ש סוף נדה הוא ולא מצריך שימור ואם תראה שניים עמו לא תהא זבה נמצא אני מביאה ע"י כתמה לזיבה אבל איהו לא: עם סילוק ידיה ראתה. ואפילו הכי אמרה טהורה הלכך מה לי הפסיקה בטהרה בראשון וכו': בזב שראה קרי. בימי ספירו שאינו מונה אותו יום דקיי"ל

אור הגנוז

[א] שכונת שכונת: פ"ט [ב] תיבת ובסוף הוסת ליתא: [ג] ליום שלשים: [ד] פתוחין ומוקפין: [ה] ואינה מונה: [ו] פתוחין: [ז] שבעת וראת: [ח] ועאת מחמת תשמיש: [ט] עד שתחיה המכה שינת מראה: [י] שינת: [כ] לוו ב"ה אומרים כל הלילה שלה: [ל] רואות: [מ] תיבת בו ליתא: [נ] יפה היית אומר אלא מה לי: [ס] האיך אתה אומר יום הראשון: [ע] בנזיר: [פ] שמתו: [צ] עד שימוק הבשר: [ק] ואין טומאתן אלא מדברי סופרים: [ר] תיבת אין ליתא: [ש] הנשים המתות נדות:

מצפה שמואל

(א) היתה למודה. ע"ש סג: במשנה: (ב) רי"א ימים ושעות. סג: בגמ'. ועי' תוס' שם דשם שעות ר"ל בו ביום ולא זכרו תוספתא זו וכנוסח הגר"א כאן: (ג) רואה עשרים. סד.: (ד) יום חמשה עשר עי' סג: במשנה. וסד. בפלוגתא דרב ושמואל דשמואל ס"ל עד שתשלש בדילוג: (ה) ושינה יום עשרים זה וזה. סד. ת"כ: (ו) מטמאה מעל"ע מה שיא. ו. תניא כותים דרבא כל ברייתא וע"ש הגירסא: (ז) הרואה כתם. שם: (ח) תינוקת שלא הגיע. סס"י במשנה. ועי' יה: שם מימרא דשמואל. ועי' ירו' ברכות פ"ב לענין לתלות בדם המכה: (ט) בזמן שהיו. סה.: (י) וכולן שהיו שופעות. סה: כל ברייתא זו ע"ש הגירסא: (כ) תולה כתמה. נג: ע"ש: (ל) וחברתה תולה בה. נח. ע"ש בסוף העמוד: (מ) אמר לו ר"ש לר"י. סה:: (נ) א"ל ר"א לר"י. לדבריך אפשר כו': (ס) אפשר שראתה יום הראשון. סה:: (ע) ר"י ור"ש. שם: (פ) הזב והזבה. עי' ס"ע במשנה וגמרא. ובמשנה הייט כאן מכמא: (צ) רש"א עובד כוכבים. בש"ס הגירסא ר"א: (ק) ומודה ר"י. עא. ע"ש: (ר) בראשונה. קאי על המשנה עא: והובא במו"ק כז. הכל מבואר שם: (ש) בשר התאוה. מיי'

זר זהב ומנחת בכורים

לא כתם: וטטל. ומבטלין גרסינן אף שודאי דם הוא נתבטל בהז' סמנים: שכונות שכונות גרסינן. שורות שורות: ושחקין. בגדים ישנים]:

פרק ט א [היתה למודה כו'. טמאות שמא ראתה ול' יום הוי וסת: ב כל היום. שכל היום הוא וסתה ואסורה שמא תראה בעת תשמיש: עד שש. ואינו אסור אלא שעה ו' דהוא שעת וסתה: פעמים. סמוך גרסינן והוא שדינה כלאחר וסת וסגי בבדיקה: ג עשרים ואחד. בחודש והוא וסת הדלוגין ולשמואל הך עשרים ואחד הוא ראיה שניה ומתחלת מיום עשרים והוי שלשה דלוגין: לארבעה ימים גרסינן. היינו לכ"ד בחודש: אינו ווסת דאין דלוגו שוה: זה וזה אסורין. כללא הך מילתא וסת הנקבע אינו נעקר אלא בתלתא זימני והוסבת אף לפ"ה ומ"מ נעקר בפ"א אף אותן שנקבע ב"פ: לשמונה עשר. היא פעם ג' לכן נעקר ט"ו (עיין תוספות ס"ד ד"ה ואינה גירסת התוספתא לקמן): ושינה יום עשרים. וראתה ליום ל' וכנוסחת הגר"א כ"ה בש"ס וכאן משובש: מותר יום שלשים. אף שראתה ג"פ נעקר בחד זימנא ונאסר יום עשרים כבתחלה דעדיין לא נעקר בתלתא זימני שהרי עשרים הג' שלא ראתה לא הוי עקירה דלא שינתה לראות ביום שלשים שלאחריו: ד וכ"ח. דנטמאים בהיסט: ומקולקלת. ואינה מקולקלת גרסינן דיודעת מתי ימי נידותה וימי זיבתה דראיה זו ידעינן מאימת: ואינה מטמאה את בועלה. דמעל"ע שבנדה אין מטמאה הבועל: משעת ראייתה. ולא למפרע להקל: ה למפרע. משעת כבוס או בדיקה: מקולקלת. שאי אימתי פתח נדותה דלאחר ז' ימים מזה תהיה זבה וכאן אי יום ראייתה בבירור: שראתה. שמצאה הכתם לתומרא: זו וזו. אף בדם: ו מסורגין. אף בסירוגין תלינן הדם מתשמיש בדם בתולים: ובה"א זמן שהיא נוגפת. שהוא מחמת המכה. ומבואר בגמ' עומדת ורואה יושבת ואינה רואה בידוע שלא תיתה המכה: שלא הפסיקה. תשמיש שלא ראיה ואז אפילו ראתה שלא מחמת תשמיש תולה בראיית התשמיש: הפסיקה. תשמיש שלא ראיה. וראתה שלא מחמת תשמיש ל"ג א"כ גרסינן לעיל שלא הפסיקה אפילו ראתה שלא מחמת תשמיש תולה בעת התשמיש: ונותנין לה עד שתחיה המכה. גרסינן: שינתה מראה דמים. גרסינן שנשתנה משל אמש ודאי תיתה המכה: ושהגיע זמנה לראות. מבואר במשנה שלא ראתה בבית אביה ד' לילות וכשראתה לילה אחת (עי' תוס' ד"ה שלא מחמת תשמיש) (יח:): לילה הראשונה. כראשונה: שינתה מראה. גרסינן: כל הלילה. כגון הגיע זמנה וראתה בבית אביה דאין תולין אלא לילה ובש"ס הגירסא כנוסח הגר"א: ז וכולן. בש"ס הגירסא כנוסח הגר"א ופרש על לשונו: מתוך ד'. להגיע זמנה לראות ולא ראתה: מתוך הלילה. לראייתה: לבדוק. אם הוא דם בתולים כדאמר לקמן דניכר: כדברי ב"ש. להתיר שלא הגיע זמנה ד' לילות ובהגיע זמנה ולא ראתה לילה אחת וכזה אף בשינה טהור: ושאר ראיות עד שתחיה המכה. שלא הגיע וד' לילות בהגיע דפליגי ב"ש וב"ה לב"ש טמא אף שמשונה מדם נדה ולב"ה טהור אף שלא שינה בזה ר"מ מחלק (תוס' ד"ה וכולן): ח כתמה. ואינו מטמא למפרע עד שעת כבוס: בנוסח הגר"א מדברי שהוא מתקן לרשב"א דתולה רק יומו א"כ בראתה בו ביום ראיה אחת היא וכשתראה למחר עדיין לא הוה זבה אבל לרבי תלינן כל מעל"ע וא"כ הכתם אף שנראה היום ותולין בראייתה מ"מ י"ל מיום אתמול הוא והוה ב' ראיות וכי חזיא למחר הוה זבה נמ"א דרשב"א מיקל (תוס' בפ"ח ר"ה נג: ד"ה שהוא): וחברתה תולה. לענין כבוס יכולה לומר לא מהימנת ליה אבל נאמנת הראשונה לטמא שניה (נח.): אמר ר"ש לר"י. כמה שאמר בפ"י דאם בדקה שחרית יום שביעי היא בחזקת טמאה ומטמאה עד שעת בדיקה ומן המנחה ולמעלה טהורה: אילו היתה אומרת. להצריכה שתהא ידיה בעיניה כלומר בבדיקתה כל בה"ש: ה"ג יפה אתה אומר. דלא תהני בדיקת שחרית: ה"ג עכשיו אומר וכן בש"ס: בראשון. אף ביום ראשון מ"מ תחזק בטהרה לאחר טבילה דלא תטמא: אמר לו ר"א לר"י. בהא דס"ל בזב שלא בדק אלא ראשון ושביעי עולה מן המנין וסימים שלא בדק אינו עולה א"כ לא הוה ז' רצופין לספירה: אפשר שראתה. כיון דחיישינן שראתה א"כ איך נימא יום הראשון וכו': אף אתה מודה. ע"ג סכך בסככות בנזיר בש"ס (סח:) סככות ופרעות שהוא אהל כספק וסותר יומו: ורואה קרי. בזב: שהן מונין. גרסינן: דברי ר"א. דבחזקת טהרה: מדברי ר"י. דהוא מילתא דתמיה: ודברי ר"ע. דס"ל דאין נו_אלא יום שביעי דשמא ראו וסתרו בימים בינתים: ט שמתו. גרסינן: במשא. אבן מסמא כדין זב מחיים ומדרבנן הוא גזירה שמא יתעלפו ויסברו שמתו ויטהרו טומאה: ברובן. שהרוב הגוף הוא על האבן שבטהרות תתתיה: ואין חייבין. קרבן דהוה חולין בעזרה: במשא. באבן מסמא לפי שאף בחיים אין טומאת זיבה לעובדי כוכבים אלא מדרבנן: י ומודה ר"י. דס"ל באשה שמתה ויצאת ממנה דם דאינה טמאה משום כתם דנעקר מטמאה מודה באשה היושבת על המשבר דנעקר מחיים: לפיכך. כיון שנעקר מחיים: יא נדות. מתות שנטמאו הכלים: כבוד הנשים. שהיו נדות חיות מתביישות: כבוד החיים. גרסי' וכנוסחת הגר"א: מוליכין. מיני אוכלין סעודת הבראה: בעצמו. ויצא בכלי פשתן: התאוה. שלא בקרבן לישנא דקרא כי תאוה נפשך: במגע. כל

שיהא מטמא את הידים חזרו וגזרו עליו שיהא מטמא במגע חזרו (כב) וגזרו [א] הנבילה עצמה מטמא במשא חזרו ואמרו כל הגת שנעשית ע"ג בשר התאוה (כג) טמאה לקודש [ב] וכן הורה לתרומה חזרו ואמרו חיה ולא עוף [ג] ר"א בן יהודה איש אוכלין אמר אפילו נעשית ע"ג עוף אחד ועל גב תרנגול אחד טמאה לקדש וטהורה לתרומה: יב [ג] בזו שהיה ב"ה קורין אותו (ת) (כד) גרגרן ר' יהודה היה קורא אותו בועל נדה. (א) אמרו להם ב"ש לב"ה אי אתם מודים ברואה בתוך אחד עשר (כה) שטבלה לערב ושמשה את ביתה שמטמאה משכב ומושב וחייבין בקרבן אף הרואה יום (כו) אחד [ד] תהא חייבת בקרבן אמרו להן בית הלל (כז) [ה] אם אמרתם ברואה [ו] ביום שלאחריו שכן יום שלאחריו מצטרף עמו בזיבה תאמרו ברואה יום אחד עשר שאין יום שלאחריו מצטרף עמו בזיבה. אמרו להן ב"ש א"כ לא תטמא משכב ומושב (כח) אמרו להן בית הלל [ז] אתרבינה מטומאת משכב ומושב החמור נמעטו מהבאת קרבן הקל:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת נדה

פירוש הג"מ אברהם בן הגר"א ז"ל

דקיימא לן דסותר יום אחד ומונה לסירוגין: ומיד שהלך תחת סככות ופרעות שהן ספק אהל אין אותו יום עולה למנין מירותו ונמצא שמונה ל' יום של סתם נזירות בסירוגין: אם שוה לו לטומאה שאתם מודים שמטמאה בועלה משכב ומושב ניל מוצא י"א: מצטרף עמו לזיבה. הלכך צריכה לשמור יום המתחת כנגד יום הראויה להחמיר מדרבנן: להקל. להביא חולין לעזרה: מדבריכם אתם מבנים. מוקשין: שאתם אומרים טכל היום שלאחריו וכו': לידי טומאת משכב ומושב להחמיר נביאהו לידי קרבן להקל. ועוד מדבריכם אתם נושבים שאתם אומרים טבלה יום שלאחריו ושמשה ואח"כ ראתה מטמאה משכב ומושב ופטורה מן הקרבן. אף אתם השוו מדותיכם אם שיוה לו לטומאה ישוה לו לקרבן. ואם לא שיוה לו לקרבן לא ישוה לו לטומאה אלא להחמיר ולא להקל ה"נ להחמיר ולא להקל:

הגהות הגר"א

עד שבא ר"ג ונהג קלות ראש בעצמו ויצא בכלי פשתן ונהגו העם אחריו לצאת בכלי פשתן בראשונה כו' בשר כו': (כב) וגזרו עליו שיהא מטמא במשא כנבילה חזרו כו': (כג) טהור חזרו ואמרו אף חיה ועוף טמאין לקודש וטהורין לתרומה ר"א בן יהודה איש אובלין אומר כו': (כד) גרגרן היו ב"ש קורין אותם בועל כו': (כה) יום שטבלה וכו' ושמשה שהן מטמאין משכב כו': (כו) אחד עשר תהא כו': (כז) לב"ש לא אם אמרתם בתוך י"א יום שכן יום כו' תאמרו ביום י"א שאין יום כו': (כח) אמרו להם ב"ה אם הביאנו

אור הגנוז

[א] שיהא כנבלה: [ב] וטהורה לתרומה: [ג] ר' אליעזר בן יהודה איש כפר אובלין: [ג] לאותו: [ד] עשר: [ה] לא: [ו] בתוך אחד עשר שכן יום שלאחריו מצטרף עמו לזיבה תאמרו ברואה יום אחד עשר שאין מצטרף עמו לזיבה: [ז] אם רבנותו:

מצפה שמואל פי"א מהל' אבות הטומאה ה"ט ע"ש הטעם בזה: (ת) גרגרן. עי' עב. במשנה: (א) אמרו להם ב"ש. עב. כל ברייתא זו וע"ש הגירסא:

זר זהב ומנחת בכורים

כל הגוף: חזרו וגזרו. שיהיה כנבלה ומטמא במשא: הגת שעשו הפועלים. שאכלו בשר תאוה: טהורין לתרומה גרסינן. דבשר תאוה אינו אלא לקדש ולא לתרומה: נעשית. הגת: עוף אחד שאינו קרבן. וכה"ג פליגי בפ"א דמ"ש ה"ז ע"ש: יב גרגרן. כדאמר יום י"א דלב"ה א"צ שמור יום י"ב אלא מדרבנן דאינו ימי זיבה וכי טבלה ביום י"ב ושמשה וראתה לב"ה אינו מטמא משכב ומושב ועל כפילה הוא גרגרן שממהר לחטוא שמא יעשה כן בתוך י"א: בועל נדה. דלדידהו צריך שימור יום י"ב מן התורה רק דאינו סותר כראיה אחר טבילה מ"מ מטמאה משכב ומושב והוה בועל נדה מדרבנן: לערב. שלא שמרה מקצת מן היום השני: יום אחד. ג"ל יום אחרון או י"א: אמרו להן ב"ש. א"כ לא תטמא ולמה אמרו בזה דמטמא משכב ומושב וטהורין מן הקרבן: איתרבינהו. נרבה בזה טומאת משכב ומושב דיש להחמיר מדרבנן אבל לא לקרבן דהוה חולין בעזרה: (ולגוס' הגר"א אתם נושכים. מוקשין): להחמיר. מדרבנן ולא להקל. להביא קרבן חולין לעזרה]:

סליק מסכת נדה בסיעתא דשמיא

תוספתא מקואות פרק א

פרק ראשון א (א) אמר רבי נחמיה מפני מה אמרו אם לא הדיח טהור שאין המים [א] (א) שבו עלולין לקבל טומאה עד שיתלשו הגביהן רבו הטהורין על הטמאין. מפני מה אמרו אם הדיח טמא הוכשרו המים שבידו ונטמאו וטמאו את הככר. ר"ש אומר בין שהדיח בין שלא הדיח טמא שאני אומר שטיפת המים טמאין נוגעות בככר: ב גבא שנפל לתוכו יין דבש וחלב הולכין אחר הרוב. נפל לתוכו שמן אע"פ שהקפהו ה"ז טמא לפי שא"א לו לצאת ידי צהצוחי שמן. יין של תרומה שנפל על גבי פירות ידיחום והן (ג) מותרים. [ג] נפל על גבי היין מותר על גבי הוצא יקפנו כדי שיבטל טעם שמן שבו: ג (ב) (ג) חזקת טיט וגממיות שבפתחי הנויות שברה"ר בשעת הגשמים הכל טהור. פסקו הגשמים הרי הן (ד) [ג] שפיכות ושבשקין הולכין אחר הרוב. מי שפיכות ומי גשמים שנתערבו בין בכלי בין (ה) בקרקע [ד] ר' יהודה ור"ש אומרים בכלים טמאין ובקרקע טהורין. פסקו הגשמים הקרובין לעיר ולדרך טמאין והרחוקין טהורין עד שיהלכו רוב בני אדם. (ג) בד"א בגבא שאפשר לו לשתות ולא יהא מקום פרסות רגליו ניכרות. אבל גבא שא"א לו לשתות עד (ו) שתהא מקום [ה] רגליו ניכרין ומצא שם מקום פרסת רגלי אדם מקום פרסת רגלי בהמה גסה טמא מקום פרסת רגלי בהמה דקה טהור: ד גבא שאין בו ארבעים סאה ונפל לתוכו פחות משלשה לוגין מים (ז) שאובין [ו] טמאין פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרין להקוות עליהן. ירדו גשמים רבו ושטפו כדברי ב"ש [וכדברי] ב"ה (אומרים) רבו אע"פ שלא שטפו וכדר"ש שטפו אע"פ שלא רבו כשרין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים וכשרים להקוות עליהן. כיצד רבו אע"פ שלא [שטפו] כדברי ב"ה מקוה שהוא מחזיק ארבעים סאה ובתוכו י"ט סאה ונפלו לתוכו פחות משלשת לוגין מים שאובין [ז] טמאין כיון שנפלו לתוכו (ח) עשרים ואחד סאה של מימי גשמים טהורין מפני שרבו. כיצד (ד) שטפו אע"פ שלא רבו כדברי ר"ש מקוה שהוא מחזיק כ' (ט) ובתוכו י"ט סאה ונפלו לתוכו פחות משלשה לוגין מים [ז] שאובין טמאין כיון שנפלו לתוכו סאה אחת של מימי גשמים טהורין מפני ששטפו וכמה (י) [ח] שנפלו וכל שהן: ה נפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין טמאין פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן [ט] (עד שיצא מלואו). ירדו גשמים רבו ושטפו כדברי ב"ש וכדברי ב"ה רבו אע"פ שלא שטפו. וכדברי ר"ש שטפו אע"פ שלא רבו כשרין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן עד שיצא הימנו מלואו ועוד. [י] ואיזו הוא מלואו ועוד מקוה שהוא מחזיק כ' סאה ובתוכו י"ט סאה ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין טמאין ירדו גשמים ונתמלאו לעולם הוא (יא) פסול עד שיצא ממנו מלואו ועוד ועוד דבר מועט ממעט ג' לוגין: (ה) מקוה שיש בו מ' סאה חסר קורטוב ונפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובין טמאין פסולין לחלה ולתרומה וליטול

באור הגר"א

פרק א מפני מה אמרו אם לא הדיח טהור. פי' דהיינו בנפל לתוכו ככר של תרומה ומפרש: שאין המים שבגבין עולין לקבל טומאה עד שיתלשו ויחשוב עליהן. פי' אבל בשעת הבוכן לא מהני מחשבה וגם אחר שתלישה צריך מחשבה ולהכי צריך שיהא מחשב להדיח אבל בשלא חישב עליהן כיון שאין המים שעל הככר מקבל טומאה שוב אף אין אותו הטיפה מטמא כדמפרש: הגביהן רבו הטהורין על הטמאין. פי' וכטלן לאותן טיפה ואין אותן טיפה מטמאה את הככר אבל כשמהדב עליהן נטמאו המים שעל הככר גם כן מחמת הטיפה ושוב אינו יכולין לבטל אותו הטיפה שכל טיפה הנוגעת בו נטמא ולפיכך מטמאין את הככר וזהו הפירוש של מפני מה אמרו הדיח טמא: שאני אומר שטיפת המים טמאין נוגעת בככר. פי' דר"ש סבר שלא בטלה טיפה הטמאין מחמת שרבו עליהן הטהורין אף שאינו מטמא אותו: הולכין אחר הרוב. פי' אבל כל זמן שאין רוב ובטלין בגבין כמו מים ובשיש רוב אף מים לא בטלין כשנפלו מים טמאין לתוכו: נפל לתוכו שמן. דשמן אינו בטל ברוב שהרי אינו מתערב עם המים כלל: אע"פ שהקיפו הרי זה טמא. פי' כדמפרש: לפי שאי אפשר לצאת בלא צחצוחי שמן. פי' ודאי נשאר מעט שמן במים ואותן מעט הנשאר לא בטיל במים (פי') כדמפרש: ידיחם והן מותרין. פי' כיון שהן של לוגן הוי בהדחה שאינו בולע כלל: וכן שמן של תרומה. שנפל ע"ג פירות ידיחם והן מותרין: נפל ע"ג היין. פי' השמן: מותר. פי' לפי שאינו מתערב עם היין וגם אין היין בולע ממנו כלום: נפל ע"ג הציר. פי' שהציר בולע ממנו מקצת ולפיכך יקפיאנו כדי שיבטל טעם שמן שבו. פי' דהיינו עם מעט ציר מלמעלה: עוקת טיט וגוממיות שבפתחי חנויות ברה"ר. פי' שהם יש שופכין הרבה ומסתמא רבו שם השופכין הטמאין על המים שבשוקים ולפיכך בשעת הגשמים הכל טהור. פי' דהגשמים מטהרין המים טמאין של שופכין כשרבו או שנשטפו למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: פסקו הגשמים הרי הן שפיכות. פי' לפי שהם מצוי הרבה שפיכות חיישינן שמא היכף אחר שפסקו הגשמים נתרבו השפיכות על המים שהם ולפיכך טמא: ויש בשוקין. פי' אותן הגוממות העומדין בשוקין: הולכין אחר הרוב. פי' דהיינו אם רגילין להיות שם הרוב משפיכות טמא ואם לאו טהור ומשמע הכא דלכ"ע אם השפיכות רבו על המים שבו טמאין ומפרש דיש חילוק דבכלים לכ"ע טמא ובקרקע פליגי וה"פ מי שפיכות ומי גשמים שנתערבו. פי' והרוב ממי שפיכות: בין בכלים בין בקרקע טמאין ר' יהודה ור"ש אומרים בכלים טמא ובקרקע טהור. פי' אפילו הרוב ממי שפיכות: והרחוקין טהורין עד שיהלכו רוב בני אדם עליהן. פי' או חיישינן למי שפיכות אבל בקרובין חיישינן מיד: ולא יהא מקום פרסות רגליו ניכרות. פי' דהיינו שהקרקע שבסביבות הבור היא קשה ואין ניכרין דריסת הרגלים עליהן לכך חיישינן בקרובים מיד: שאי אפשר לשתות עד שיהא פרסות רגליו ניכרין. פי' לא חיישינן מיד כיון שאין ניכר עדיין רגליו אמרינן שלא היה עדיין שם שום אדם אלא אם מצא שם פרסות רגלי אדם או פרסות בהמה גסה. פי' בבהמה גסה מסתמא אינו הולך בלא אדם והא דאינו ניכר שם רגלי אדם אמרי' שרכב עליה: טמא. דחיישינן שמא שתה מהן טמא: פרסות רגלי בהמה דקה. פי' שאין דרך אדם לרכוב עליהן: טהור. פי' שאמרינן שלא היה כאן אדם אלא הבהמה הלך בעצמה שכן דרך הבהמה לילך בעצמה. פסולין לחלה ולתרומה וליטול מהן לידים. פי' דכיון שממלאין בכלי המים טמאין שהו טמאין וחוזרין ומטמאין החלה או התרומה או הידים: וכדברי בית הלל רבו אע"פ שלא שטפו וכדברי ר"ש שטפו אע"פ שלא רבו. פי' שזהו מכשירין המים טמאין שנפלו להוכה ולפיכך כשרין לחלה כו': כיון שנפל לתוכו עשרים סאה של מימי גשמים טהורין. פי' אף שאין עדיין שם ארבעים סאה מ"מ משום טומאה כבר נטהרה כדמפ' מפני שרבו כו': כיון שנפל לתוכו סאה אחת של מימי גשמים טהורין. פי' אף שלא רבו וגם אין שם ארבעים סאה אפ"ה טהורין כדמפ': מפני ששטפו. פי' ולר"ש שטפו אע"פ שלא רבו כשרין: וכמה שטפו. פי' כמה צריך להיות שטפו ומפרש: כל שהן. פי' שאינו צריך שיעור רק אם שטפו כל שהן אפ"ה טהורין: נפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין. פי' שפוסלין את המקוה אף אם היו טהורין וגם היו טמאין: פסולין לחלה כו'. פי' כמו בפחות משלשה לוגין טמאין: ופוסלין להקוות עליהן. פי' שהג' לוגין מים שאובין פסלן ושוב אינו נטהר כשמקוה עליהן אפילו כמה: ירדו גשמים רבו ושטפו כו' כשרין לחלה. פי' שהטומאה כבר בטלה ואפ"ה פסולין להקוות עליהן. פי' מחמת הג' לוגין מים שאובין שנפל לתוכו: עד שיצא ממנו מלואו ועוד. כדמפ': ואיזהו מלואו ועוד. פי' דהכי השיעור להכשיר כשנפל לתוכו ג' לוגין מים שאובין: ירדו גשמים ונתמלאו לעולם הוא פסול. פי' אפילו יצא הימנו כמה: עד שיצא הימנו מלואו ועוד. פי' דחשבינן כל מה שהיה בתוכו בשעה שנפל לתוכו הג' לוגין כשאובין ולפיכך כשיצאו ממנו מלא מקום שהיה בעת הנפילה ועוד מעט או נתמעט מג' לוגין שאובין אותן שנשתיירו דתלינן כל מה שיצאו מאותן שהיו תחלה ולא מאותן שיורדין עכשיו אבל כל זמן שלא יצאו כשיעור הזה ודאי נשתיירו שם ג' לוגין שאובין כיון דחשבינן הכל לשאובין

הגהות הגר"א

פ"א (א) שבגבא: (ג) מותרין. וכן שמן של תרומה שנפל ע"ג פירות ידיחם והן מותרין נפל ע"ג יין והקפה אותה היין מותר נפל ע"ג הציר יקפיאנו כדי כו': (ג) עוקת הטיט: (ד) הרי הן כמי שפיכות ושבשוקים הולכין: (ה) בקרקע טמאים ר"י כו': (ו) עד שיהו מקום פרסות רגליו ניכרות: (ז) שאובין כשרים לחולין ולחלה ולתרומה כו' הקוות עליהן. גבא שאין בו מ"ס ונפל לתוכו פחות מג' לוגין מ"ש טמאים פסולין לחלה ולתרומה ולטול מהן לידים וכשרים להקוות עליהן ירדו כו': (ח) עשרים סאה: (ט) עשרים סאה: (י) וכמה ששפו כל שהן: (יא) בפסולו:

אור הגנוז

פ"א [א] שבגבא: [ב] וכן השמן של תרומה שנפל לתוך הפירות ידיחם והן מותרין שמן של תרומה שנפל על גבי היין יקפה אותו והיין מותר שנפל על גבי הציר יקפנו וכו': [ג] כמו שפיכות ושבשוקין: [ד] טמא: [ה] פרסות: [ו] כשרין לחולין לחלה: [ז] תי' טמאין ליתא: [ז] תי' שאובין טמאין ליתא בכ"י: [ח] שטפו כל שהן: [ט] ירדו גשמים עד שיצא הימנו מלואו ועוד: [ט] וכמה: [י] פחות:

מצפה שמואל (א) אר"נ. ר"ש פ"א מ"א: (ב) חזקת טיט. מיי' פ"ט מט"א ועי"ש בכ"מ: (ג) בד"א בגבא שאפשר לשתות. מיי' פט"ו מט"א ה"ג ובכ"מ שם ולהר"א שם בא"א. ועי' בפנים. ועי' ר"ש פ"א מ"ד: (ד) שטפו אע"פ שלא רבו. עי' מיי' פ"ה ממקואות ה"י ובכ"מ ובהשגות וכאן בר"ש מ"ה: (ה) מקוה שיש בו מ' סאה חסר קורטוב. עי' מכות ג: וד.:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [אמר רבי נחמיה מפני מה אמרו. במ"א פ"א במי גבאים שהם טמא ונפל ככר של תרומה אם הדיח טמא ולא הדיח טהור: שבגבא. גרסינן: הגביהן אף שנגבה הככר רבו הטהורים ובטל טיפת הטמא: הוכשרו. כיון שהדיח חשיבי ונטמאו מחמת הטיפה ומטמאין הככר]: שאני אומר שטיפת המים טמאין כו'. שחוששין שמא כשהגביהו נפלו כל המים שעל הככר ונשתיירה אותה הטפה ואינה בטלה ומטמאה את הככר: ב [גבי. הוא לשון גבא: אחר הרוב. אם רוב מים תורת גבי עליהם כמבואר בפ"א שאינם נטמאין כמחוברין: והן מותרים. לזרים: נפלו שמן. כנוסחת הגר"א מותר כשידיח את השמן: ע"ג הוצא. ציר גרסינן בר"ש: ג תוקת. הוא חקק וכ"ה בר"ש: גממיות. גומות: בשעת הגשמים הכל טהור. ובטל טפה הטמא: שפיכות. כמו שפיכות ומים הנשפכין בחזקת טומאה. שבשווקים גרסינן: אחר הרוב. אם הרוב גשמים טהור ואם לאו טמא דחיישינן שמא שתה טמא מהן: בקרקע טמאים גרסי' ובליכא רובא גשמים א"נ שנפלו גשמים מקודם ואח"כ שמי שפיכות (עי' פ"ב דמכשירין מ"ב) וטמאין בחזקת ששתה טמא מהן]: פסקו הגשמים הקרובין לעיר ולדרך כו'. כדתנן בר"ש מכילתין (פ"א ד) אחד מי גבאים וכו'. בשעת הגשמים הכל טהור פסקו הגשמים הקרובין לעיר ולדרך טמאים וכו' והיינו משום שחוששין שמא שתה טמא או מילא בכלי טמא עד שיהלכו רוב בני אדם. שמאויה שיירא שהלכה: [גסה טמא: לפי שיש לומר אדם טמא רכב עליה: דקה טהור. שירדה מאליה ושתתה (ער"מ ורא"בד פט"ו מהל' טמ"א ה"ג). ד שאובין טמאין. נטמאו כשיעבה מהן העיסה: להקוות. להמשיך לתוכו מ' סאה אף בטמאין ובר"ש גרס בבא דליכא מים שאובין כנוסחת הגר"א]: כדברי ב"ש וכו'. דברי ב"ש וב"ה ור"ש הן במתניתין דתנן מאימתי טהרתן ב"ש משירבו וישטופו וב"ה רבו אע"פ שלא שטפו ר"ש אומר שטפו אע"פ שלא רבו: [רבו ושטפו. לקמן מפרש: עשרים סאה גרסינן דרבו אבל לא יצאו המים להון שהרי בין הכל עדיין ליכא מ' סאה. וכמה שטפו כ"ש. ה"ג לה וי"ג הכ"מ לענין להקוות דאילו לענין חלה ותרומה הוא חד דינא כדמפרש: ה עד שיצא מלואו. שיצא ממנו מים כ"כ עד שיתסר לפ"ע גם מהג' לוגין וכדמפרש: כשרין לחלה. כדין פחות מג' לוגין דלזה אין כ"מ בין ג' לוגין או פחות: מלואו. י"ט סאה שבו ועוד דבר מועט למעט הג' לוגין וג' הגר"א ממעט יותר מכוון שמפרש בהעוד הוא הממעט: קורטוב. מדה קטנה. פסולין. להקוות שכל זמן שחסר שיעור מקוה ג' לוגין מים שאובין פוסלין

וליטול מהן לידים ופסולין להקוות עליהן [א] (יב) מג' לוגין אפי' כולן טמאין כיון שנפל לתוכו קורטוב אחד של מימי גשמים טהורין. כשם שטהורין לטבילה כך טהורין לכל דבר: ו למעלה מהן (ו) מי תמצית שלא פסקו שמטבילין בהן את המים ואין מטבילין בהן אדם [ב] (יג) וכלים. זה הכלל כל מקום שאדם טובל ידות וכלים (יד) טובלין. אין אדם טובל אין ידים וכלים טובלין [בו]. ואלו הן מי תמציין כל זמן שהגשמים יורדין וההרים [ג] בוצצין (ז) פסקו הגשמים וההרים בוצצין הרי הן כמי תמצית. פסקו מלהיות בוצצין הרי אלו כמי גבאין: ז החופר בצד הים בצד הנהר במקום הביצין הרי הן כמי תמציות. החופר בצד המעיין כל זמן שהן באין מחמת המעיין אע"פ שפוסקין וחוזרים ומושכין הרי הן [ד] כמעיין פסקו מלהיות מושכין הרי הן כמי [ה] תמציות. (ח) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרחיבו מטהר באשבורן ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלך מתחלתו: (ט) מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשו על גביו בין שמקוה זה ברה"י בין שמקוה זה ברה"ר טמאות למפרע ר"ש אומר ברה"י [ו] תולין וברה"ר טהור: ח אמר ר"ש מעשה [ז] במגורה [אחת] של דיסקוס ביבנה שנמדדה ונמצאת חסרה והיה ר' טרפון מטהר ור"ע מטמא (טו) [ח] הואיל ומקוה זה בחזקת טהרה (טז) היה [ט] לעולם הוא בטהרתו עד שיוודע שנטמא אמר ר"ע הואיל (יז) ומקוה זה בחזקת טומאה [י] לעולם הוא בטומאתו עד שיוודע לך שטהור. אמר ר"ט למה זה דומה למי שהיה עומד ומקריב על גבי מזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה שעבודתו כשרה. אמר ר"ע למה זה דומה למי שהיה עומד ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בעל מום שעבודתו פסולה. אמר (לו) ר"ט אתה מקישו לבעל מום ואני מקישו לבן גרושה ולבן חלוצה נראה למי דומה אם דומה לבעל מום (יח) נלמדו מבעל מום אם דומה לבן גרושה נלמדו מבן גרושה או מבן חלוצה. ר"ע אומר מקוה פסולו בעצמו ובעל מום פסולו (יט) בגופו ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו [כ] מאחרים. מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בב"ד. נמנו עליו וטמאוהו אמר לו ר"ט עקיבא כל הפורש ממך כפורש מן החיים:

פרק שני

א (א) מקוה שהניחו ריקן ובא ומצאו מלא כשר מפני שזה ספק מים שאובים למקוה וחזקת המקואות כשרות. צינור המקלח למקוה והמכתשת נתונה בצדו ספק מן הצינור למקוה וספק מן המכתשת למקוה פסול מפני שהפסול מוכיח ואם יש בו רוב מקוה כשר מפני שזה ספק מים שאובין למקוה: ב שני מקואות שאין בהם ארבעים סאה ונפלו (א) שלשת לוגין לתוך אחד מהן וידוע לאיזה מהן נפלו ואח"כ נפלו שנים ואינו יודע לאיזה מהן נפלו (ב) הריני יכול לתלות ולומר למקום שנפלו ראשונים שם נפלו שניים. נפלו שלשת לוגין לתוך אחד מהן ואינו ידוע (ג) לאיזה נפלו [ל] אינו יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים שם נפלו ראשונים. (ג) יש בו ארבעים סאה ולאחד אין בו הריני אומר לתוך ארבעים נפלו אחד שאוב ואחד כשר הריני אומר לתוך של שאוב נפלו: ג שני מקואות שאין בהן ארבעים סאה ונפלו שלשת לוגין לתוך אחד מהן ואין ידוע לאיזה מהן נפלו ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו ר' יוסי אומר (ג) אומרין לו שלא יטבול בא' מהן ואם טבל באחד מהן ועשה טהרות טהורות מפני (ד) שזה [מ] מים שאובין למקוה למה זה דומה למי שנטמאת אחת מידיו ואין ידוע אי זו היא (ה) אמר לו שלא יעשה טהרות באחת מהן ואם עשה טהרות טהורות מפני שזה ספק ידים: ד (ד) שני מקואות באחד יש בו ארבעים סאה ובאחד אין בו טבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות. בשני ועשה טהרות (ו) בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות. בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות והשניות טהורות. בד"א בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו טהורות. טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות נטמא באמצע טומאה [נ] קלה וטבל בשני (ז) ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו [ס] מוכיחות. [ע] (ח) טבלו ראשונות ונטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות. משנעשו שניות שניות תלויות טבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות (טהרות) תלויות. נטמא באמצע טומאה קלה (ט) טבל בשני ועשה טהרות נגעו אלו באלו ראשונות תלויות ושניות ישרפו. טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות. נטמא באמצע טומאה חמורה [פ] (י) וטבל טהרות תלויות ואם נגעו אלו באלו שניות תלויות ראשונות ישרפו: ה (ה) שני מקוואות של ארבעים ארבעים (יא) אחד שאוב ואחד כשר וטבל באחד מהן מטומאה חמורה ועשה טהרות תלויות בשני ועשה (יב) טהרות בראשון ולא עשה בשני ועשה טהורות בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות במה דברים אמורים בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות: ו [צ] (יג) חזרו שנים וטבלו בשניהם אחד

הגהות הגר"א

(יב) פחות מג' לוגין אפי' כו' כיון שנתן לתוכו כו':(יג) וידים וכלים:(יד) טובלין בו מקום שאין אדם כו':(טו) מטמא אר"ט:(טז) הוא מעולם לעולם הוא כו': (יז) אר"ע הואיל וטמא זה כו' שיוודע שהוא טהור: (יח) נלמדהו כו' לבן גרושה וחלוצה נלמדהו וכו' גרושה ומבן חלוצה: (יט) בעצמו: פ"ב (א) ג' לוגין מ"ש: (ב) לאיזה מהן נפלו ואח"כ נפלו לשניים וידוע לאיזה מהם נפלו אינו וכו': (ג) אחד שיש בו מ' סאה וא' שאין בו מ' סאה הריני אומר כו': (ד) שזה ספק מ"ש למקוה כו': (ה) אומרים לו: (ו) טהורות בראשון: (ז) ועשה טהרות: (ח) נאכלו ראשונות או נטמאו או שאבדו כו': (ט) וטבל בשני ועשה טהרות טהורות: (י) וטבל בשני ועשה טהרות תלויות כו': (יא) ארבעים סאה: (יב) טהורות טהורות: (יג) ירדו שנים וטבלו:

באור הגר"א

והיינו דקתני עד שילא סימנו מלואו ועוד למעט שלשה לוגין: פחות מג' לוגין אפילו כולן טמאין. פי' אפילו כל הג' לוגין היו טמאין דהשתא כשנפל לתוכו קורטוב לא רבו ולא שטפו אפ"ה כיון שנפל לתוכו קורטוב אחד של מימי גשמים טהורין. פי' דכיון שנפל לתוכו פחות מג' לוגין דהשתא כשנתמלאו המקוה הוי המקוה מקוה כשרה ונטהרו אותן המים הטמאין מחמת השקה ועל זה מסיק כמו שטהור לטבילה. פי' דהוי מקוה כשרה כך טהור לכל דבר פי' לחלה ולתרומה כו' פי' שהכל נטהר מטומאתן: מי תמצית שלא פסקו שמטהרין את המים. פי' המי שפיכות שבה כשרבו או שטפו כו': ואין מטבילין בהן אדם וכלים. פי' כשאין בו מ' סאה איירי. אף שלא פסקו עדיין: כל זמן שהגשמים יורדין וההרים בוצצין. פי' כיון שההרים בוצצין מחמת הגשמים אף שפסקו אח"כ הגשמים וההרים בוצצין נמי טהורין כמו תמצית כיון שהבצילה היא מחמת הגשמים: פסקו מלהיות בוצצין הרי הן כמי גבאין. פי' ואז אם נפל לתוכו מי שפיכות טמאין כמו בגבאין: במקום הביצין. פי' במקום הביצין של הים ושל הנהר. עוד יש לפרש במקום הביצין כמו או במקום הביצין. פי' מקום שיש בו אגמים: הרי הן כמי תמצית. פי' שפסקו שאינו מטהר השפיכות שבתוכו: שבצד המעיין כל שהוא נמשך מן המעיין. פי' שהמים שבבור הוא מחמת המעיין. פי' שאינו נמשכין עם המעיין אלא שפוסקין: אע"פ שפוסקין. פי' שאינו נמשכין: וחוזרין ומשכין. פי' אותו המים שבבור נמשכין בפני עצמו כיון שעכ"פ נמשכין הרי הוא כמעיין: פסקו מלהיות מושכין. פי' שאינו נמשכין כלל אלא עומדין על מקומן לא הוי כמעיין והרי הן כמי תמצית כמו מצד הנהר: אע"פ שפוסקין וחוזרין ומושכין. פי' שפעמים שנפסקין ואינן נמשכין מן המעיין וחוזרין ומושכין כיון דהשתא מיהא נמשכין מן המעיין הוי כמעיין: פסקו מלהיות מושכין. פי' בשעה שפסקו דינו כמי תמצית. פי' שפסקו דהוי כמי גבאים: ואינו מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיכול להלוך מתחלתו. פי' שהמעיין בעצמו היה יכול לילך בלא הרבוי מי גשמים עד אותו מקום הן מטהרין בזוחלין וקמ"ל דהא דקתני במתני' כשריבה עליו מי גשמים שאינו מטהר בזוחלין היינו מאותו מקום שלא היה יכול לילך בלא ריבוי הגשמים אבל במקום שהיה יכול לילך מתחלתו מטהר בזוחלין כמו מעיין: בין שמקוה זה ברשות הרבים כו' טמאות למפרע. פי' שמעמידין הטמא על חזקתו: ר"ש אומר ברה"י תולין כו'. פי' כמו בשאר ספיקות דנגד חזקת אדם שהוא טמא איכא חזקת מקוה שהיא טהורה ורבנן סברי דחזקה דמקוה איתרעי כיון שנמצאת חסרה: מעשה במגורה דדיסקוס ביבנה. פי' דאייתי ראיה מהטהרות טמאות למפרע כדמסיק ופי' אמר ר' שמעון מיותר: במקוה שנמדדה כו' אמר ר' טרפון הואיל ומקוה זה בחזקת טהרה. פי' שהרי מדדה פעם אחת והיתה שלימה: לעולם היא בטהרתה עד שנודע לך שנחסרה: אמר ר' עקיבא מקום פסולו בגופו ובעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה שפסולו באחרים. פי' שאין בו שום פסול אלא מחמת שאביו נשא גרושה ולפיכך יותר טוב ללמוד מבעל מום: מקום פסולו ביחיד. פי' שאינו צריך עדים שהרי נראה לעין שנחסרה וכן בעל מום ג"כ יכול להראות לו את מומו אבל בן גרושה צריך להביא עדים ובלא עדים יכול להכחישו לכך צריך להביא לבית דין: כל הפורש ממך כו'. פי' שהודה שטמאה למפרע:

פרק ב מפני שזה ספק מים שאובין למקוה. פי' ולפיכך לא חיישינן שמא נפלו לתוכו מים שאובין ולא חיישינן נמי שמא נעשה בפסול: דחזקת המקואות כשירה. ולפיכך צריך לפרש הני תרי טעמי: ספק מן המכתשת למקוה. שמן הצינור יורד למכתשת ומן המכתשת למקוה והוי מים שאובין: פסול. פי' ולא אמרינן בזה שחזקת המקואות כשירה כדמפרש: מפני שהפסול מוכיח. פי' דלא אמרינן האי חזקה אלא כשאינו יודע האיך נעשית אבל הכא הרי הפסול בצידו והוי ספק לן ולכך איתרע האי חזקה: ואם יש בו רוב מקוה כשר. פי' דמדאורייתא כולן שאובין ג"כ בטלי ברוב והא דפסלי ג' לוגין היינו מדרבנן ולפיכך כשיש ודאי רוב ממי מקוה לא הוי אלא ספק דרבנן לכך ספיקו להקל: נפלו שלשת לוגין לתוך א' מהן ואינו ידוע לאיזה מהן נפל ואח"כ נפלו שלשה לוגין לתוך אחד מהן וידוע לאיזה מהן נפל אינו יכול לתלות ולומר למקום שנפלו שניים שם נפלו ראשונים. פי' כיון שבשעת הנפילה לא היה ריעותא בזה יותר מבזה אע"ג דהשתא איכא לא תלינן במקולקל למפרע והא דתלינן במקולקל היינו נמי לפי שלשה לוגין היא מדרבנן ובדרבנן תלינן במקולקל: לאחד יש בו ארבעים סאה כו'. פי' כיון שאין האחד מקולקל אף כשנפל בו תולין בו וכן באחד שאוב ואחד כשר תולין במקולקל: ונפלו לתוכו שלשה לוגין מים שאובין. פי' שנכנסים פסולין: ואח"כ ירדו גשמים ונתמלאו. פי' ובנכנסים ארבעים סאה ונמצא באחד מהן כשירה ואחד פסולה: אומרין לו שלא יעשה טהרות באחד מהן. פי' אם טבל באחד מהן אומרין לו שלא יעשה טהרות אף שהוא ספק מים שאובין מ"מ לכתחלה אומרין לו הרי נהרה לפניך זיל טבול: ואם עשה טהרות. פי' בדיעבד: טהורות. פי' דהוי ספק מים שאובין וכן גבי ספק ידים נמי שספיקו טהור כן ועל זה אמר למה זה דומה כו': טבל באחד מהן מטומאה חמורה. פי' אף שהיא מדרבנן כמו אותן השמנה ספיקות שעליהן שורפין את התרומה: ועשה טהרות תלויות. פי' דהוי כמו ספק דאורייתא: בשני ועשה טהרות טהורות. פי' דכיון שטבל בשניהם כבר נטהר ממה נפשך: בראשון ולא עשה כו' ראשונות תלויות ושניות טהורות. פי' ולא נעשה הוכיח זה לזה דעל השניים ליכא ספק כלל: בד"א מטומאה חמורה אבל בטומאה קלה. פי' שאם טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות: אלו ואלו טהורות. פי' שהרי ספיקו טהור ולפיכך ספק טבל בהן נמי טהור אף הראשונה: טבל באחד מהן מטומאה קלה ועשה טהרות טהורות. פי' כדפי' מפני שספיקו טהור: נטמא באמצע. פי' אחר טבילה הראשונה: מטומאה קלה וטבל בשני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות. פי' דהשתא איכא בהן ודאי טומאה: הרי אלו מוכיחות. פי' ושניהם תלויות: נאכלו הראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשה השניות טהורות. פי' שהרי ליכא מי להוכיח עליהן: משנעשו שניות. פי' כיון שהוכיחו עליהן מעט אף דהשתא ליכא כלל להוכיח אפ"ה שניות תלויות: ועשה טהרות תלויות. פי' כדפי' דבטומאה חמורה ספיקו טמא: נגעו אלו באלו ראשונות תלויות. כדפי': ושניות ישרפו. פי' ממה נפשך אם טבל פעם שניה באותן שאין בה ארבעים סאה הרי הוא טמא מחמת טומאה קלה ואם טבל באותן שיש בה מ' סאה הרי הטהרות הראשונות טמאות מחמת טומאה חמורה שהרי טבל בכן במקום שאין בה ארבעים סאה ואותן הטהרות נגעו בהו ולפיכך ישרפו אבל הראשונות אף שנגעו בשניות כיון שהטומאה שלהן הוא על ידי טומאה קלה לא מטמא הראשונות בנגיעה: נטמא באמצע טומאה חמורה ועשה טהרות תלויות כדפי': נגעו אלו באלו ראשונות ישרפו והשניות תלויות. כדפי': בשני ועשה טהרות טהורות. פי' שאני תולה שהראשון היו בשאובין לפי שמשטומאה ודאי נטהר ולא הוי על טהרות השני אלא ספק מים שאובין וספק מים שאובין טהור: בראשון ולא עשה בשני ועשה טהרות טהורות. כדפי': בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות תלויות ושניות טהורות. פי' ולא הוי מוכיחות זה לזה כיון דהראשונות בפני עצמו תלויות תלינן שהראשונה היה בשאובין ולפיכך טהרות השניות טהורות שעל השניות לא הוי אלא ספק שאובין וספק שאובין טהור ועוד שתולין הקלקול במקולקל: בד"א בטומאה חמורה. פי' שטובל מטומאה חמורה דהשתא הטהרות הראשונות תלויות ולפיכך השניות טהורות כדפי': אבל בטומאה קלה. פי' שכשעשה טהרות הראשונות היה טמא מע"ק: טהורות. דספק טומאה קלה טהור ולפיכך כשטבל אח"כ בשני ועשה טהרות שא' מהן ודאי טמא דהיינו אם הראשונות היה שאובין טהרות הראשונות מטמאות אם השניים היה שאובין טהרות השניה טמאות מחמת מה שלא ראשו ורובו במים שאובין ולפיכך נעשה זה לזה הוכיח ושניהן תלויות שאין מקולקלת שיוכל לתלות בו הקלקול: ירדו שנים וטבלו בשניהם. פי' אף שהיה אחד שאוב ואחד כשר

אור הגנוז

[א] פחות: [ב] ידים: [ג] ביצין [וכן לקמן]: [ד] הרי הן כמי מעין: [ה] גבאין: [ו] טמא: [ז] בינרס של דיסקוס: [ח] אמר ר' טרפון: [ט] עומד: [י] הוא עומד: [כ] באחרים: [ל] ואח"כ נפלו שניים וידוע לאיזה מהן נפלו: [מ] ספק: [נ] חמורה: [ס] מונחות: [ע] נאכלו: [פ] ועשה: [צ] ירדו שנים וטבלו:

מצפה שמואל

(ו) מי תמצית שלא פסקו שמטבילין. עי' מיי' פ"ט ה"א וכ': (ז) פסקו הגשמים וההרים בוצצין. מיי' שם ה"ג וע"ש בכ"מ וע"ש דפליגי הר"מ והראב"ד לענין טבילת ידים ועי' בפי"א ה"א. ועי' ר"ש פ"א מ"ז: (ח) מעיין שמימיו מועטים. ר"ש פ"א מ"ז ועי' שיטת הר"ן בנדרים מה. ועי' יו"ד סי' ר"א ס"ב בהג"ה והנה שיטת הראב"ד בזה דבמקום המעין מותר לטבול תמיד אף ביומי תשרי שגשמים מתרבים אבל במקום שאין המעין הולך רק שמתרחב לפעמים בזה אם רבו הזוחלין על הנוטפין טובלין אבל שיטת הרמב"ם דדוקא בגומת המעין עצמו טובלין אבל כל שרבו מי גשמים במעין למטה אף במקום שיכול להלך מתחלתו כל שרבו נוטפין פסול ואינו כשר אלא ברבו זוחלין וכמו עדותו דר"א בר"צ ובשרבו זוחלין מהני אף במקום שלא יכול להלך תחלה כל זה ביאר הר"ן בנדרים מה. ועי' ר"ש פ"ה מ"ג: (ט) מקוה שנמדד. קדושין סו: ועי' תוס' שם כמ"ש בפנים ומכאן מוכח כן. ועי' ירו' תרומות ור"ש פ"ב מ"ב: (א) מקוה שהניחו ריקם. מיי' פ"י ה"ג. ועי' כ"מ שם שכתב בטעמו דמכתשת כלדו. ועי' יו"ד סי' ר"א ס"ד וסעיף ס"ט וסעיף ע' ומכאן דכולו שאוב מה"ת רק דהכא כאן לפי שאותה חזקה דבהכשר עשה וע"ש בט"ז ס"ק פ"ג שהפסול מוכיח והוי ספק שקול. ועי' ש"ך שם ס"ק קמ"ד במה שהשיג על העטרת זהב ותוספתא זו מתבארת יפה ע"ש: (ב) הריני יכול. הה"ג מבואר ביבמות פז. לענין תרומה דרבנן וכירו' תרומות ויו"ד סי' קי"א לענין איסור בב' קדירות ועי' תוספתא דתרומות: (ג) אומרים לו שלא יטבול. עי' מיי' פי"ד מהל' אה"ט ה"ב דאין מורין. ועי' כ"מ שם. ועי' מ"ל פ"ז דמקואות ה"א שהאריך שם הרבה בזה: (ד) שני מקואות. עי' ר"ש פ"ב מ"ב. ועי' מ"ל פ"ז ה"ז שהאריך בזה. ועי' מיי' שם ה"ג וה"ז והשגות: (ה) שני מקואות של ארבעים ארבעים א' שאוב. עי' ר"ש פ"ב מ"ג. ועי' יו"ד סי' ר"א ס"ז

זר זהב ומנחת בכורים

פוסלין: פחות מג' לוגין. כנוסחת הר"ש והגר"א: ו למעלה מהן. מעלה יותר ממי הגבא דמבואר במשנה דנטמאו בהדיא אבל בזה נטהרו המים הטמאים בהשקה]: שמטבילין בהן את המים. היינו השקה אם נפלה טפה טמאה לתוך מי גשמים המבצבצין אח"כ מן ההרים מבטלין אותה כדתנן למעלה מהן מי תמצית שלא פסקו שתה טמא ושתה טהור: [בוצצין. מבצבצין ומבעבעין]: כמי תמצית. ובטלה בהן טפה הטמאה: ז במקום הביצים. אגם מים כל אלו אין תורת מעיין להם: כמי תמצית. שלא פסקו: כמעיין. ומטהרין בזוחלין ואף בכ"ש דאין בו מ' סאה: והרחיבו. שעשה בריכה לשניה ונתמלאה מים: מטהר באשבורן. אותן מקומות שנעשה ע"י חפירה דינם כמקוה ומטהר באשבורן שהמים נקוים במקום אחד ומ"מ לא בעינן מ' סאה כיון דנמשך ומחובר למעיין: שיכול להלך. בלא הבריכה: ח בחזקת טומאה. שחסרה עתה: שעבודתו כשרה. דנפקא לן מברך ה' חילו אפי' חללין שבו. ופועל ידיו תרצה כמבואר בקדושין (ס"ו ב'): באחרים. מאמו]: ביחיד. יחיד שמדדו ומצאו חסר נאמן [וכן בעל מום מסתמא"כ בבן גרושה אין דבר שבערוה פחות משנים אפילו כי שתק ואביי מפרש דקא מכחיש רק במקוה ובעי"מ יכול לברר ולכן נאמן מסתמא"כ בבן גרושה ופליגי בתרתי. א'. במקוה שנמצא חסר אי מטמא למפרע. ועוד פליגי בכהן שטבל ועבד עבודה ונמצא המקוה חסרה מתחלה לר"ע דמי לבע"מ ועבודתו פסולה ולר"ט כשרה ובזה הלכה כר"ע ולכן מביא ר"ש גופא המעשה אף דהוא ס"ל ברה"י תולין [הג"ה עי' חידושי הרשב"א בקדושין שם שמפרש דחד פלוגתא הוא ודלא כתוס' שם ולפ"ז צ"ע כאן]: תלינן לקולא: ב ואינו ידוע. ובשניהם בכלל הספק: שלא יטבול. דהרי ודאי יש כאן פסול והוה כתערובות חד בחד (עש"ך יו"ד סי' ק"י וצ"ע מכאן): ד טהרות. כמו טהורות ונוסחת הגר"א מכוון וכן בר"ש (פ"ב מ"ב) ונוכל עוד לומר לגי' דטהורות דכסמוך בבבא שניה קאי נמי על בבא זו]: בשני ועשה טהרות טהורות. דהרי טבל בשניהם קודם שעשה בטהרות: [ראשונות תלויות. דהוא ספק אם טבל בכשרה: ושניות טהורות. דהרי טבל בשניהם קודם שעשה השניות]: בד"א בטומאה חמורה. שספיקו ליטהר טמא כדתנן: בט"ק אלו ואלו טהורות. דקי"ל בזה ספיקו טהור: [אלו ואלו מונחות. בכ"א]: הרי אלו מוכיחות. דאי אפשר לטהר שניהם מא"כ אלא תלויות: שניות טהורות. שתולין אותן בטהורה שבשני טבל במ' סאה שהרי ליכא מי להוכיח עליהם: משנעשו השניות. דכיון שהוכיחו עליהן מעיקרא שניות תלויות: [ועשה טהרות תלויות. דבט"ח ספיקו טמא: טהרות טהורות. דבט"ק ספיקו טהור]: ושניות ישרפו. ממ"נ אם המקוה שטבל בראשונה חסר הרי נטמאו במגע הראשונה ואם שלם הרי המקוה השניה חסר ונטמאו מהאדם שנטמא בט"ק אבל הראשונות לא ישרפו שמא המקוה הראשונה היא שלם וממגע שניה לא נטמאה דהאדם שנטמא בטומאה קלה הוא שני ועושה הטהרות השניות שלישי ואין שלישי עושה רביעי בתרומה [טהרות טהורות. דבט"ק ספיקו טהור: טהרות תלויות. דבט"ח ספיקו תלוי]: שניות תלויות. שמא המקוה השני היה חסר ולא ישרפו שמא שלם היה וממגע הראשונים לא נפסלו שהן שלישי: ראשונות ישרפו. ממ"נ או שטבל במקום חסר או שנגעו בהשניות דטמאות מט"ח: ה אחד שאוב. והשאוב מטמא את האדם טומאה קלה שהוא מי"ח דבר הבא ראשו ורובו במים שאובים ' תלויות. שספק ט"ח ליטהר טמא: בשני וכו' טהורות. דמטומאה חמורה הא ליטהר דהא טבל בשניהם ונמנא טבל נמי בכשר מאי אמרת דילמא טבל בשאוב לבסוף טומאתו רק מד"ס וספיקו טהור: במה דברים אמורים מטומאה חמורה. שהראשונות תלויות מספק ט"ח ושני' אין בהן אלא ספק דברי סופרים שמא השני שאוב וטומאתו וספק דברי סופרים טהור: אבל בטומאה קלה אלו ואלו תלויות. דהראשונות

פרק ב א [מקוה. וחזקת המקואות דתלינן שלא נשאבו בכלי וכזה אף ספק כולו שאוב כשר כיון דליכא ריעותא: מוכיח. ואיכא למתלי במכתשת דהוה שאובין בכלי וספק כולו שאוב בזה פסול: רוב מקוה. מים כשרים אף בזה כשר: ב הריני. דבדרבנן תלינן בשאני אומר: לתוך ארבעים. דאילו נפלה בשניה השניה מקולקלת לכן

אחד טמא טומאה חמורה ואחד טמא טומאה קלה הטבול מטומאה חמורה טמא (יד)ומטומאה קלה טהור. אחד טמא טומאה חמורה וא' מיקר. הטבול מטומאה חמורה טמאו המיקר טהור אחד טמא טומאה קלה ואחד מיקר שניהן תלויין. למה זה דומה [א] (טו) לשבילין אחד טמא ואחד טהור והלכו שנים בשניהן ועשה טהרות באחד יש בו דעת לשאול ובאחד (טז) אין בו [ב] ברה"י שניהן תלויין וברה"ר את שיש בו דעת לשאול ספיקו טמא ושאין בו דעת לשאול ספיקו טהור: ז שני מקואות של עשרים עשרים סאה אחד שאוב [ג] (יז) ואחד טמא אחד כשר וטבל באחד מהן ועשה טהרות טהורות בשני ועשה ישרפו. בראשון ולא עשה בשני ועשה ישרפו. בראשון ועשה בשני (יח) אלו ואלו מונחות הראשון טהורות שניות ישרפו. (ו) שתי נשים שנתעסקו בצפור הראויה להוציא דם כסלע ולאחר זמן נמצא על גבי זו כסלע ועל גבי זו כסלע (כצפור הראויה להוציא כסלע ולאחר זמן נמצא על גבי זו כסלע) שתיהן מקולקלות:

פרק שלישי

א (א) גיסטרא שהיא [ד] (א) בקרקע ובור של גת [ה] וירדו גשמים ונתמלאו הרי אלו פסולים מפני שהן גרורין על גבי כלי ר"א מכשיר שאין המים שאובין פוסלין המקוה עד שיפלו לתוכו: ב (ב) היה (ג) בראשונה שלשת לוגין וירד וטבל במקוה ויש בו ארבעים סאה כשר סחטו לתוכן פסול (ג) הטביל בו את הסגוס וזבו הימנו (ג) שלשה לוגין במקוה כשר עקרו מתוכו פסול ור"ש מתיר עד שיתכוין לתלוש (ד) ר' יהושע אומר בין כך ובין כך ישבר ר' יוסי (ד) אומר זולף בידיו וברגליו שלשת לוגין למקוה פסול (ה) הולכין [ו] עד הקרקע כשר: ג (ה) לגיון העובר ממקום למקום וכן בהמה העוברת ממקום למקום זילפו בידיהם וברגליהם שלשה לוגין למקוה כשר ולא עוד (ו) אלא [ז] א"כ עשו מקוה כתחלה. איזהו טיט הנמדד עם המים ר' יוחנן בן ברוקה אומר הנמדד בלוג ר' יוסי אומר היוצא במשפך ואלו הן קנה המדה זה הסלול: (ז) בטיט שבצדדין עולה למדת ארבעים סאה ואין (ח) מטבילין (ו) שלש גממיות שבנחל העליונה והתחתונה של (ט) כ' סאה והאמצעית של מ' (י) סאה [ח] של מימי רגלים נכנסת לתוכן ויוצא מהן [ט] ר' יהודה אומר ר"מ היה אומר מטבילין בעליונה ואני אומר בתחתונה וחכ"א (יא) בין כך ובין כך אין מטבילין אלא באמצעית שיש בה מ' סאה: ד (ז) שתי בריכות של (יב) מ' מ' סאה זו על גב זו (יג) שלשת לגין לעליונה וניפסקו ובאו לתחתונה כשרין שאני אומר שלמו מ' סאה עד שלא ירדו שלשת לוגין: שני מקואות של כ' כ' סאה (יד) זה [י] בתוך זה ונפלו שלשת לוגין בתוך אחד מהן וניפסקו ובאו לחבירו כשר ור' יוסי אומר אם ניטלה מחיצה פסול אבל רואה אני את דברי ר' יהושע (שאמר) במקוה [כ] שאין בו מ' סאה ונפלו שלשה לוגין וחלקו לשנים שזה כשר להקוות עליו וזה כשר להקוות עליו: ה שני מקואות של כ' כ' סאה אחד שאוב ואחד כשר ירדו שנים והשיקום וטבלו בהן אפי' אדומים והלבינום או לבינים והאדימום [ל] (טו) מקוואות כמו שהיו. (טז) ג' [מ] במקוה (ח) בעל קרי והחולה שנפלו עליו תשעת קבין מים וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים. שאובין [נ] (ט) (יז) אבא שאול בן חוני אומר מכלי אחד משנים ומשלשה מצטרפין ומארבעה אין מצטרפין. (יח) בא במים שאובין חוץ [ס] מראשו ר"א מטמא וחכ"א אפי' לא בא אלא ראשו ורובו טמא. בא ראשו אבל לא רובו רובו אבל לא ראשו או שבא ראשו ורובו (בין) מלמעלה [ס] או מן הצד טהורין עד שיבא ראשו ורובו כדרכו. מקצתן שאובין ומקצתן אינן שאובין או שנפל לתוכו יין ודבש וחלב טהור עד שיהו כולן שאובין ואפי' הוא טהור והן טהורין נטמאו וטמאוהו הרי זה אומר טימאני וטימאתיו: ו (י) טהור שנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין טמא. נפלו על ראשו אבל לא על רובו על רובו אבל לא על ראשו או שנפלו על ראשו ועל רובו (יט) בין מלמעלה בין מן הצד טהור עד שיפלו על ראשו ועל רובו כדרכו (כ) מקצתן שאובין ומקצתן

באור הגר"א

וילדו שניהן טמאין: אחד טמא טומאה חמורה ואחד טמא טומאה קלה. וטבלו באותן שני המקואות וכיון שאף אם היה הטמא טומאה חמורה טובל בעצמו באחד מבני המקואות היה הטהרות שעשה תלויות כדפי' לפיכך השתא הוי מקולקל אבל הטומאה קלה שהיה טהור אם היה טובל בעצמו ותולין הקלקול בו ולפיכך הטבול מטומאה חמורה טמא ומטומאה קלה טהור. וכן בטומאה חמורה ומיקר אבל בט"ק ומיקר שכל אחד בפ"ע היה טהור לפיכך השתא הוי זה לזה מוכיחין ושניהן טמאין: הא למה זה דומה לשני שבילין כו' ברה"ר. פי' שאף היה בו דעת לשאול אם היה בפני עצמו היה טהור מחמת ספק טומאה ברה"ר לפיכך הוי השתא שניהן מוכיחין כשבאו שניהן לשאול בבת אחת שבודאי אחד מהן טמא ואין כאן אחד מקולקל יותר מחבירו לפיכך שניהן תלוין: ברה"י. שיש חילוק דכשיש בו דעת לישאל ספיקו טמא אף אם היה בעצמו וכשאין בו דעת לשאול אם היה בעצמו היה טהור ולפיכך השתא כשהלכו שניהם נמי הוי שהיה בו דעת לשאול מקולקל יותר ותולין הטומאה בו: שני מקואות של עשרים עשרים סאה. פי' דאין בכל אחד מהן שיעור מקוה: אחד שאוב. פי' והבא בתוכו טמא משום הבא ראשו ורובו במים שאובין: ואחד כשר. פי' מי מקוה: וטבל באחד מהן. פי' שלא היה טמא כלל אלא טבל לסקר: ועשה טהרות טהורות. פי' דהוי ספק בא ראשו ורובו במים שאובין שספיקו טהור: בשני ועשה טהרות ישרפו. פי' דהשתא הוא ודאי טמא שהרי בא ראשו ורובו במים שאובין ודאי ומה שטבל אח"כ במי מקוה לא נטהר אף אם היה בסוף לפי שאין בו כשיעור: בראשון ועשה בשני ועשה אלו ואלו מונחות. פי' השתא הוי לכאורה מוכיחין זה לזה אפ"ה הראשון טהורות והשניה ישרפו. פי' דכיון שאף אם לא עשה הראשון היו השניות ישרפו לכך תלינן המקולקל במקולקל דהוי השני מים שאובין והראשון מקוה כשרה דהא ספק שאובין להקל: נמצא על זו כסלע ועל זו כסלע שתיהן מקולקלת. פי' שתיהן טמאין למפרע כדין כתמים. דהא אינו יכול לתלות באחד יותר מחבירו:

פרק ג גיסטרא שהיא מקובעת בקרקע ובבור של גת. פי' שהיתה תחילה בבור של גת: וירדו גשמים. פי' אח"כ: ונתמלאו הרי אלו פסולין. איירי שאין הבור יכול להחזיק את המים בלא הגיסטרא לכך חשיב ליה ר' יהושע כשאוב או כיון שהיה הכלי בבור תחלה והניח שם ולא שכח הוי המילוי שאח"כ כשאוב וגרע יותר מהמנית קנקנים על הגג דהכא כיון שהוא בבור מתוי כשאיבה עפי וגם מהסיידין דהתם שכחו כלים בבור ועוד שהיו המים תחלה ור' אליעזר לא פסיל בשאובין אלא כשנופל לתוכן אבל לא כשנעשו שאובין בבור גופא דהיינו שגרורין ע"ג כלים דהכי הלכתא: היה בראשון ג' לוגין. פי' בראשו של אדם היה מים שלשה לוגין אפילו ממקום אחר: ויש בו מ' סאה. פי' עם אותן המים שבראשו: כשר. שהמים שבראשו אפי' מצטרפין ולא מיבעי שאינו פוסלין משום שאובין דלא הוי שאובין אלא אפילו מצטרפין: הטביל בו את הסגוס. פי' בגד עבה: וזבו הימנו שלשה לוגין מים. פי' בשעה שהבגד עדיין בתוך המקוה כשר: עקרו מתוכו. פי' מן המקוה ואח"כ זבו ממנו פסול. ור"ש פליג כמו גבי טיט: והלוכן עם הקרקע. פי' שלא מלא המים בידו או ברגלו אלא שהולכין עם הקרקע: כשר. פי' דלא הוי שאובין: לגיון העובר ממקום למקום. פי' הוא חלל: וכן בהמה העוברת ממקום למקום והוליכן בידיהן או ברגליהן ג' לוגין למקוה כשר ולא עוד אלא אפילו עשה מקוה מתחלה כשר. פי' על ידי הלוך הידים ורגלים דהוי כמי מקוה ממש: ואיזהו טיט הנמדד עם המים. פי' שמצטרפין למי מקוה לארבעים סאה ומפרש: הנמדד בלוג. פי' שיכול להמדד בלוג כמו מים: היוצא במשפך. פי' הוי כמים ומצטרפין למקוה למ' סאה: ואיזהו קנה המדה. פי' הא דקתני במתני' קנה המדה יורד ומפרש זה הסלול: הטיט שבצדדין. פי' שאין המים צפין עליהן עולה למדת ארבעים סאה ואין טובלין בהן: והאמצעית של ארבעים סאה והאמה של מים נכנסת לתוכן ויוצא מהן. פי' שמחבר כל הג' מקואות: היה ר' מאיר אומר מטבילין בעליונה. פי' שהאמה מחברן לאותו שיש בו ארבעים אף שזה המקוה היא למעלה אמרינן גוד אחית אבל בתחתונה אין טובלין שאין המקוה העליונה מצטרף עם התחתונה להכשירה: ואני אומר בתחתונה. פי' אדרבא שהתחתונה מצטרפין דאמרינן גוד אסיק ולא בעליונה: וחכמים אומרים בין כך ובין כך. פי' בין שיוצא אמה של מים מזו לזו או לא: אין טובלין אלא באמצע. שיש בו מ"ס אבל אין האמצעות מכשיר על ידי האמה לא את העליונה ולא את התחתונה דלא אמרינן לא גוד אחית ולא גוד אסיק ואין מצטרפין אלא כששניהן שוין: שתי בריכות של עשרים עשרים סאה כו' ונפל לתוכו ג' לוגין מים. פי' ונפסל אחד מהן: ונפסקו ובאו לתחתונה. פי' שלא ע"י המשכה שמים שאובין נטהרין ע"י המשכה: כשרה. פי' שאני אומר כו'. וכששלמו ארבעים סאה אפילו נפלו לתוכו כמה כשר והיינו טעמא משום דמים שאובין דרבנן לכך מקילין מחמת שאני אומר: ונפסקו ובאו לחבירו כשר. פי' דהכי נמי אמרינן שלמו תחילה כו': ור' יוסי אומר אם נטלה מחיצה פסול. לפי שהכל נפל בבת אחת ולא אמרינן שלמו תחילה: אבל רואה אני את דברי ר' יהושע כו'. פי' אע"ג דהכא כשהיה של עשרים ונפלו לתוכן שלשה לוגין ואח"כ נתערבו שפסול אבל מודה הכא: במקוה שיש בו ארבעים סאה ונפל לתוכו שלשה לוגין וחילקן כו'. פי' שכיון שבשעת נפילה בטלן שוב לא נפסל אף אם חלקן ושניהן כשירין להקוות עליהן: אפי' לבנים והאדימו. פי' שנשתנו מראיתו מחמת המים שאובין דודאי נפל לתוכו אפ"ה כשרין דהא כשהפסיקן יצאו מכל אחד מהן לחוץ ונתערבו ואח"כ כשעלו מתוכה חזרו כל אחד למקומו ובאותה שעה חיישינן שמא ירדו שלשה לוגין מים שאובין למקוה ולפיכך כשרין דאמרינן מסתמא רבו כמי המקוה על מי שאובין מבחוץ ואח"כ כשהמשיכו לתוכו נטהרו כמו על מעלות המערה (בפ"ד מ"ד) ולפיכך המקואות כמו שהיו: שלשה לוגין מים שאובין למקוה. פי' שפוסל: ובעל קרי החולה שנפל עליו תשעה קבין מים. פי' דבבעל קרי החולה סגי מתשעה קבין מים: וטהור שנפל על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין. פי' שמטמא על כולן אמר אבא שאול שמכלי אחד משנים או משלשה כלים מצטרפין בין לטהר ובין לטמא מארבעה לא: בא במים שאובין חוץ מראשי אצבעותיו ר' אליעזר מטהר. פי' דמצריך כולו וחכמים אומרים אפילו לא בא כו': או שבא ראשו ורובו בין מלמעלה ובין מן הצד. פי' מלמעלה היינו שבא הראש תחלה למים ואח"כ הגוף או שנפל למקוה הראש והגוף שניהם כאחד דהיינו נמי שלא כדרכו טהור: עד שיבא ראשו ורובו כדרכו. פי' תחילה הגוף ואח"כ הראש כדרך הליכתן: מקצתן שאובין. פי' שלא היו כל המים שאובין אלא מקצתן: או שנפל לתוכו. פי' לתוך אותן המים שאובין: יין ודבש וחלב טהור עד שיהא כולן. פי' כולן שאובין: ואפי' הוא טהור. פי' האדם: והן טהורין נטמא [וטמאוהו]. פי' האדם מחמת גזירה שהבא ראשו ורובו יהיה טמא: וטמא למשקין שעליו: הרי הוא אומר. פי' האדם למשקין: טמאני. פי' שהרי אני היה טהור אלא שאתה טמאתני: ואני טמאתיך. שאף אתה היתה טהור מתחילתו אלא שאני טמאתיך מחמת הטומאה שאתה טמאתני: [או שנפלו על ראשו ועל רובו בין מלמטה ובין מן הצד. פי' דדרך הנפילה ליפול על הראש תחלה ואח"כ על גופו והן נפלו על גופו תחלה היינו מלמטה או כשנפלו עליו מן הצד. פי' ולא מלמעלה טהור עד שיפלו כו' כדפי': מקצתן שאובין. פי' שלא היו כל

הגהות הגר"א

(יד) והטבול מטומאה קלה טהור: (טו) לשני שבילין: (טז) אין בו דעת לשאול ברה"י את שיש בו דעת לשאול ספיקו טמא ושאין בו דעת לשאול ספיקו טהור וברה"ר שניהם תלויין שני מקואות כו': (יז) וא' כשר הקיר בא' מהן ועשה טהרות כו': (יח) ועשה אלו ואלו מונחות הראשונות טהורות והשניות ישרפו: פ"ג (א) משוקעת בקרקע בור וגת וירדו כו': (ב) בראשו ג' לוגין מים כו' במקוה והשלימה למ"ס כשר. סחטן לתוכו פסול הטביל כו': (ג) ג' לוגין מים וכו' ור"ש מכשיר: (ד) אומר משום ר' יהושע אף יטה ובלבד שלא יערה וכן היה ר' יוסי אומר זילף בידיו כו': (ה) הוליכן עם הקרקע כשר: (ו) אפילו עשו מקוה בתחלה כשר. ואיזה טיט כו': (ז) הטיט: (ח) מטבילין בהן: (ט) עשרים: (י) סאה וסילון של מים בתוכן ויוצא מהן: (יא) בין זו ובין זו: (יב) עשרים עשרים סאה: (יג) ובריכה של ג' לוגין בצד העליונה ונפתקו שניהן ובאו כו': (יד) זה בצד זה: (טו) הטובלין כמו שהיו והמקואות כמו שהיו: (טז) שלשה לוגין שנפלו במקוה ובעל קרי החולה: (יז) אבא יוסי בן חוני אומר כו': (יח) בא לו במים שאובין חוץ מראשי אצבעותיו ר"א מטהר וחכ"א כו': (יט) מלמטה או מן הצד טהור:

אור הגנוז

[א] לשני שבילין: [ב] דעת לשאול: [ג] ואחד כשר היקר באחד מהן ועשה טהרות: [ד] משוקעת: [ה] שגלת: [ו] עם: [ז] אפילו עשו מקוה התחלה כשר: [ח] חרדלת של גשמים נכנסת: [ט] ר' יוסי אומר: [י] בצד: [כ] שיש: [ל] הטבלין והטובלין כמו שהיו: [מ] לוגין: [נ] אבא יוסי בן חנן: [ס] מראשי אצבעות: [ס] בין: [ע] או:

מצפה שמואל

בהג"ה ובהגר"א ס"ק ל"א ומכאן דשאוב מה"ת פסול. ועי' ר"ש פ"ו מ"ג: (ו) שתי נשים שנתעסקו. נדה נח: (א) גיסטרא שהיא בקרקע. עי' ר"ש פ"ב מ"ד ומ"ה ומ"ו: (ב) היה בראשונה. יו"ד סי' ר"א סט"ז. ועי' ט"ז ס"ק מ"ז הביא תוספתא זו וראיה דשאובין שלא נפסקו כשר וע"ש שהאריך ועי' בבאורי הגר"א ס"ק מ"ח: (ג) הטביל בו את הסגוס. יו"ד סי' ר"א סט"ו ובש"ך ס"ק מ"ו דאף בלא העלוהו רק סחטו בתוכו פוסל וע"ש בט"ז ס"ק כ"ז מ"ש בזה: (ד) ר' יהושע אומר בין כך ובין כך. עי' כ"מ פ"ד ה"ד. ועי' ר"ש פ"ב מ"ט: (ה) לגיון העובר ממקום. עי' מיי' פ"ח ה"ח. ועי' כ"מ שם. ועי' ביו"ד שם בסי' ר"א סט"ו בהג"ה השיטות בזה ובפנים הוא שיטת הר"ש להב"י ומיירי בשאובין ממש וס"ל שאובה שהמשיכוה כולה כשרה ולא קי"ל הכי ושיטת הט"ז להראב"ד והר"ש דהחילוק לר"י לעיל מיירי בשאובין וכאן מיירי בלא שאובין רק כיון שהמקוה לא נעשה ע"י אדם כשר עד מחצה וע"י קרקע כשר לגמרי ויש מחלקין בין אדם לבהמה ולהראב"ד כ"ז מיירי בשאובין ובהלוכו כשר עד רובו כדין שאובה שהמשיכוהו ובסיפא מיירי בלא שאובין לכן כשר עד מחצה ובהמשכה כשר כלו ולהרא"ש רישא באדם ממש ופסול וסיפא דלגיון מיירי בבהמה או בהמשכה וכשר וע"ש סי' ל"ט להרב בהג"ה באדם ובהמה שניהם פסולין ובסיג הט"ז דשלא שאוב שניהן כשרים: (ו) שלש גממיות. מיי' פ"ח ה"ח ובכ"מ שם מ"ש בשם הריב"ש. ועי' חגיגה יט. ושם ב' ובתוס' שם ביאר זה בארוכה. ועי' ר"ש פ"ו מ"ה: (ז) שתי בריכות. עי' ר"ש פ"ג מ"א וגרסינן ונפסקו לשון פוסקין מים (כשבת יט.): (ח) בעל קרי. עי' ברכות כג. ועי' בשבת יד. בי"ח דבר: (ט) אבא שאול בן חוני. תמורה יג. ועי' גיטין רפ"ב: (י) טהור שנפלו על ראשו. עי' מיי' פ"ט ה"ב מהל' אה"ט: (כ) מקצתן שאובין. מיי' שם ה"ד:

זר זהב ומנחת בכורים

דהראשונות נמי אין בהן אלא ספק טומאה קלה ושניות נמי ספק טומאה קלה יש בהן אימת הי' הוא השאוב וטמאתו ותרווייהו לא מלית מטהר להו דחד מנייהו ממ"נ טמא ע"ק דהי מנייהו מפקת להכי שניהם תלויות: ו [והמיקר טהור. דתולין במקולקל: ברה"ר יש בו דעת לשאול. דומה למקוה שאוב ונוסחת הגר"א מכוון יותר לפי דינא דברה"ר לא תלינן רק תולין וברה"י יש חילוק]: שתיהן מקולקלות. שאחת מהן ודאי טמאה שבצפור לא היה אלא כדי סלע אחת ואין יודעין איזו מהן הלכך שתיהן מקולקלות:

פרק ג א [גסטרא. שברי כ"ח: בור של גת. שאינו מחזיק מימיו רק ע"י הכלי: גרורין. נגרים במקום הבור והוא ע"י הכלי היא הגסטרא (בר"ש שם): מים. הוא הכלי שנפלו שנקרא עליה שם שאובין: ב בראשו גרסי': מ' סאה. מלבד מים שבראשו דרוב אין מים פוסלין אותו: סחטן. גרסי' אחר שעלה מן המקוה ונתחסר והמים שבשעת סחטן לתוך המקוה ומשלים השיעור וי"מ שהמים שבראש המקוה משלימין לשער מקוה דאמרינן גוד אסיק ולכן בסחטן פסול שהרי משלים לשיעור מקוה: סגוס. בגד של למר עב: במקוה. של מ' סאה אין מים שאובין פוסלין ולהמפרשים ונוסחת הגר"א דמיירי בפחות ממ' סאה אינו פוסל לפי שאינם שאובין קודם שנפלו במקוה וכר"א: עקרו. ותסר המקוה ממ' סאה והשלימה בסגוס: מתיר. דלא חשיבא שאיבה עד שיתכוין לתלוש]: ור"א. מיירי במניח קנקנים לנגבן בראש הגג ונתמלאו מים [דס"ל לר"א דאם יורדין גשמים לבור ויש בו מים כשרים מותר לשבור אותן שירדו לבור ולא מיפסלי באיבה אבל אם אין גשמים יורדין לבור ס"ל שאובה שהמשכוה כולה דפסול וכן אם אין מים בבור כיון דמי הקנקנים נופלין בתחלה בבור לא מיכשרי ברוב מים כשרים וע"ז אמר ר"י דמותר לשבור אפי' אין מים בבור כלל דהמקוה דנעשה ע"י קנקנים אלו לא חשיב שאיבה רק שלא יערה ביד: ר"י משום ר"י. כן הוא בר"ש (פ"ב מ"ח)]: אף יטה. וכמשנה דמבואר לר"י יכפה אבל לא יערה ר"י הוא ויטה והיינו שאינו מגביהו אבל לסגביה פסול: [זולף. ה"ל שאובין: עם הקרקע. ולא הגביהן היינו המשכה חוץ למקוה ונמשכין למקוה: ג לגיון. הוא חיל: בידיהן. סמוך לקרקע: בתחלה כשר. גרסינן]: ואיזה טיט. המבואר במשנה יו"ד פ"ב דמטבילין בו: בלוג. וכראב"ל במשנה [והוא טיט לח: במשפך. כמין נפה והוא רק שיוצא ממנו]: ואלו הן קנה המדה. דתנן התם באיזה טיט אמרו ר' יהודה אומר מקום שאין קנה המדה עומד: [הסלול. שם קנה מדה וקאי על הא דתנן באיזה טיט אמרו (דמטבילין) ר"א אומר מקום שאין קנה המדה עומד]: ואין מטבילין. הטיט שבצדדין כו' ואין מטבילין בהן. כדתנן התם אם היו המים מצד אחד מודה ר' יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט: [של מימי רגלים. ט"ס הוא ובנוסחת הגר"א והסילון מחבר כל המקואות: בעליונה. דאמרינן גוד אסיק והאמצעית כאילו היא למעלה וכ"ש בתחתונה: בתחתונה. ולא בעליונה דגוד אחית אמרינן ולא גוד אסיק: ד ארבעים ארבעים. בצירוף הג' לוגין שנפלו לתוכן שלמו ארבעים סאה בתחתונה כי בתחתונה נפל הג' לוגין מעורב עם המים הכשרים ולא נפסלו קודם שנגמרו לתוכו כל הנפילה משלשה לוגין ואח"כ כשנעשה בריכה אחד ונתחברו נכשר גם העליונה וכן לנוסחת הגר"א מיירי בנתחברו א"נ אתיא כר"מ דמטבילין בעליונה משום גוד אסיק (ר"ש פ"ב מ"א). בגד זה גרסינן]: ובריכה של ג' לוגין. מים שאובין ונפסקו שניהן: הבריכה העליונה של כ' סאה ובריכה שבצדה של ג' לוגין שאובין דברי ר' יהושע במקוה שאין בו מ' סאה כו' מתני' היא (רפ"ג): [כשר. דבעת נפילת הג' לוגין עדיין לא השלים לשיעור מקוה ובצירוף מקוה מים כשרים נפטר גם הראשונה: נוטל המחיצה. ונעשה אחד בגוונא זו פסול דעכ"פ יש ג' לוגים מים: שאמר. במשנה: שזה כשר. דאחר החלוקה אין בו ג' לוגין לכל אחד: ה אדומים והלבינו. שנשתנו מראית המים זה מחמת זה וה"א דהאינו שאוב מעורב בשאוב]: והמקואות כמו שהיו. ולא מפסל הכשר מהשאוב שהחוזרין חוזרין למקומן יותר ממה שנמשך לחבירו והשאובין חוזרין יותר למקום השאוב ממה שנמשך להכשר והכשרין חוזרין יותר למקום הכשר ממה שנמשך להשאוב ונתבטלו השאובין הנמשכין אל הכשר ברוב והוה רובו בהמשכה שאין פוסלין בשאובין כדתנן גבי מים שאובין ומי גשמים שנתערבו בהלר במשנה (פ"ד ד): [ג' לוגין שנפלו במקוה. ונפסל: ובע"ק החולה. לטהר מקריו דאילו בריא טבילה בעי כמבואר בברכות: על ראשו. והוא מטמא מגזירת י"ח דבר בשבת (י"ד): אין מצטרפין. וכן במשנה ואתיא כאבא יוסי בן חוני: בא במים שאובין. דהוא מטמא מי"ח דבר: חוץ מראשו. והר"ש וכן בנוסחת הגר"א מראשי אצבעותיו: מטמא. בהגר"א גרס מטהר וכן משמע מדפליגי חכמים דראשו ורובו טמא: מלמעלה. היינו שבא הראש תחלה למים ואח"כ הגוף: מן הצד. היינו שנפלו למקוה הראש והגוף שניהם כאחד דהיינו נמי שלא כדרכו טהור: כדרכו. תחלה הראש ואח"כ הגוף כדרך הליכתן. מקצתן שאובין. שלא היו כל המים שאובין: או שנפל לתוכו. לתוך המים השאובין: יין דבש וחלב טהור. טהור האדם: נטמא. האדם מחמת גזירה דהבא ראשו ורובו: וטמא. ומטמא למשקה שעליו]: הרי הוא אומר הרי זה אומר טמאני כו'. אומר להשאובין הטהורין טמאני משום שגזרו על הבא ראשו ורובו במים שאובין שיטמא וטמאתו שאני שנטמא מהן חוזרני וטמאתיס [האדם למשקה: טמאני. שהרי אני הייתי טהור אלא שאתה טמאתני: וטמאתיו. שאף אתה היית טהור תחלה אלא שאני טמאתיך מחמת הטומאה שטמאתני: ו מן הצד טהור. שלא נפל כדרך הנפילה: כדרכו. היינו על הראש תחלה ואח"כ על הגוף

ומקצתן אינן שאובין [א] (כ) שנפל לתוכן יין דבש וחלב טהור עד שיהו כולן שאובין ואפי' הוא טהור והן טהורין נטמאו וטימאוהו הרי (כא) זה [ב] טמאני וטמאתיו. ר' ישמעאל אומר בטהורין טהור מק"ו ומה (אם) במקום שעשה שאר משקים כמים (ל) לפסול את (כב) הגוף בשותה רביעית. לא עשה [ג] שאר משקין כמים לפסול את המקוה בג' לוגין אינו דין (כג) שעשה את הטהורין כטמאין. השיב אבא יוסף החורני מקוה יוכיח שלא עשה בו שאר משקין כמים ועשה בו (את) הטהורין כטמאין השיב רבי על דברי אבא יוסף החורני לא אם אמרת במקוה (כד) שלא עשה בו את הצפורן תאמר בגוף שכן עשה בו את הצפורן:

פרק רביעי

א (א) טבלא שנתנה (א) על גבי הצינור להדיח וכן כלים שנתנן תחת הצינור להדיח ראשונים ראשונים הוכשרו לקבל טומאה. שלמו מ' סאה הרי אלו (ב) כשרין. צינור שחקקו ואח"כ קבעו פוסל את המקוה (ג): ב מים הנוזלין מאליהן ומן הים ומן הנהר והעולין באנטיליא פוסלין את המקוה רשב"ג אומר (ד) העולה בבבולין אינן פוסלין את המקוה לפי שאינן נתלשין. ר"א בן יעקב אומר (ב) גג שיש בראשו אחד ועשרים סאה של מימי גשמים ממלא בכתף ונותן לתוכה י"ט סאה [ד] ופותקן (ה) ומערבן ופותחו נתערבו בחצר: ג היה מ' סאה ונפתחה ובאו לתוך הבית כשרין ואין מטבילין בהם (ג) שאין מטבילין באויר. היה ראשו אחד מגיע לארץ מטבילין בו ואין מטבילין באויר: גל הנתלש מן הים ומן הנהר אין מטבילין בו שאין מטבילין באויר (ו) היה שני ראשין נוגעים בארץ מטבילין בהן (ד) ואין מטבילין [ה] (ז) בקופא: ד (ה) (ח) קסטלין המחליק מים לכרכין אם היה נקוב כשפופרת הנוד אין פוסל את המקוה ואם לאו פוסל את המקוה (ו) (ט) הלכה זו עלו עליה בני אסיא שלש רגלים (ביבנה) ולרגל השלישי הכשירוהו אפי' נקוב כמחט. אמר ר"א בר' יוסי הלכה זו הוריתי ברומי לטהרה (ז) וכשבאתי אצל חבירי אמרו לי יפה הורית בד"א (ח) מן הצד *)אינו פוסל את המקוה ואם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. (ט) פקקו בסיד ובבנין אינו פוסל את המקוה בסיד ובגפסים פוסל את המקוה על גבי הארץ ועל גבי סיד וגפסים או שמירח (בטיט) מן הצדדין אינו פוסל את המקוה: ה (י) מעיין היוצא לתלמי ומן התלמי לבריכה. ראשונים ראשונים הרי אלו פסולין מפני שהן נשאבין כיצד עושה (י) ניקבו מעיין בקנה כל שהוא ונמצא מים מועטין מטהרין את המרובין. מזחילין על גבי מת דברי ר' יהודה. מים צפוי על גבי כל שהוא מטבילין בהן (כ) על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הנוד: ו (ל) מעיין (שהוא) שמשוך כנדל וריבה עליו [ו] מים שאובין (י) והרחיבו

*) אבל מלמטה אינו פוסל.

מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד מקום שיהא יכול [להלך] מתחלתו ואיזהו חרדלית מי גשמים הבאין במדרון רואין אותן אם יש מתחלתן ועד סופן צרוף ארבעים סאה מטבילין בהן ואם לאו אין מטבילים בהן דברי ב"ש ב"ה אומרים (מ) אין מטבילין בהן עד (יא) שיהא לפניו עונל ארבעים סאה. ומעשה בכובסים שהיו בירושלים שהיו גודרין את הכלים וטובלין בהן והכל מודים שכלים שגדר בהן לא הוטבלו:

פרק חמישי

א [גממיות] על פי המקוה (א) (א) וכן פרסות רגלי בהמה אם הם מעורבין כשפופרת הנוד מטבילין בהם. ואם לאו אין מטבילין בהם ור' יהודה אומר הרי הן (ב) בחזקת המערה הנחירין שבמקוה מטבילין בהן ובלבד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד. (ב) עריבה שהיא מלאה כלים והשיקה למקוה צריכה כשפופרת הנוד ומעיין כל שהוא ר' יהודה אומר משום (ג) ב"ש בכלי גדול ד' טפחים ובקטן ברובן. קומקום שהוא מלא כלים (ד) והשיקן במקוה אע"פ שפיו צר כל שהוא כלים שבתוכו טהורין (ג) הטהו על צדו עד שיהא בפיו כשפופרת הנוד: ב מעיין היוצא מן התנור והטביל בו צנון ודלעת (ה) או שהיו המים צפין על גבן במלואן הרי אלו טהורין. (ד) שתי אצבעות שאמרו בבינוניות של כל אדם ולא (ו) אמר בעבט: ג כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין (ז) בו ספיקו טמא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושיעורו מדברי סופרים ספיקו טמא: ד מטהרין את המקואות (ח) העליון מן התחתון והרחוק מן הקרוב כיצד (ה) מביא סילון של עץ (ט) ושל עצם או של (כלי) זכוכית ומניח ידיו בתחתון עד שתתמלא מים ומושכן ומשיקן אפי' בשערה ודיו. ואם נכפף הסילון כל שהוא פסול. בד"א [בזמן] שהיו זה על גבי זה אבל אם היו (י) זה בצד זה מביא סילון של רכובה מכאן וסילון של רכובה מכאן וסילון אחד באמצע ומשיק ויורד וטובל: (ו) כותל שבין ב' מקואות שנסדק (י) לעליון מצטרף ובשתי אין מצטרף ר' יוסי בר' יהודה אומר חלוף הדברים. נפרצו זה לתוך זה רשב"ג אומר (יא) טפח מלא רוחב הפירצה: ה (ז) המת במרחץ [ז] (יב) החמין טמא. המת [ח] (יג) בחמין המרחץ טמא הנוגע באבק טמא וטהור בעלייתו ר"ש אומר הנוגע באבק טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע: ו (ה) המטהרת שבמרחץ התחתונה מלאה שאובין ועליונה מלאה [ט] (יד) ובלבד שיהא כנגד הנקב ועולה למדת מ' סאה. עגולי שלג המשוקעין במקוה הרי אלו מעלין ור' יהודה אומר אינן מעלין. ומודה ר' יהודה שהוא מביא טיט (טו) ורוק בעריבה ומשיק ויורד וטובל: ז מי כבשים ומי שלקות ומי (טז) זיתים מטבילין בהן ובלבד שאין בהן עקב שמן (יז) והתמד עד שלא החמיץ אין מטבילין בו: ח מקוה שאין בו

הגהות הגר"א

(כ) או שנפל כו':(כא) זה אומר: (כב) הגויה בשותה רביעית לא עשה את הטהורין כטמאים. מקום שלא עשה שאר כו' לפסול את הגויה כו':(כג) שלא עשה את כו': (כד) שעשה בו את הצרופין תאמר בגוף שלא עשה בו את הצרופין: **פ"ד** (א) תחת הצינור: (ב) טהורין: (ג) קבעו ולבסוף חקקו אין פוסל את המקוה: (ד) העולין מאליהן: (ה) ופותקן ומערבין בחצר. היו מ"ס כו': (ו) ואם היו שני כו': (ז) בכיפין: (ח) קסטלין המקלח מים כו': (ט) ואם היה מקבל כל שהוא מן הנקב ולמטה פוסל את המקוה. בד"א מן הצד אבל מלמטה אפילו נקוב כמחט אינו פוסל את המקוה הלכה זו כו' הכשירוהו להם אמר ר"א ברבי יוסי כו' יפה הורית פקקו בטיט ובבנין כו':(י) נוקבין למעיין שתוליך על שפתו כל שהוא ונמצא כו':(י) והרחיבן: (יא) עד שיהיה וכו' גודרים אותם בכלים וטובלין בהן: **פ"ה** (א) וכן מקום פרסות רגלי בהמה על פי המקוה אם היו מעורבין כו':(ב) כעוקת המערה.החורין כו':(ג) ב"ה: (ד) והמטבילן: (ה) אם היו המים כו': (ו) מארבע בטפח: (ז) בהן כשיעור ספיקן טמא שכל כו': (ח) התחתון מן העליון והרחוק כו': (ט) או של עצם: (י) זה כנגד זה: (י) שנסדק לערב מצטרפין ולשתי אין מצטרפין:(יא) טפח ברוחב הפרצה: (יב) הקמין: (יג) בקמין: (יד) כשרין אם יש כנגד הנקב ג' לוגין פסול וכמה יהא בנקב ויהא בו ג' לוגין א' מש"ך של בריכה ד"ר יוסי ר"א אומר אפי' תחתונה מלאה כשרין ועליונה מלאה שאובין ויש בצד הנקב ג' לוגין כשרין ובלבד שלא יפול לתוך הבריכה אלא כנגד הנקב ועולין למדת מ"ס עגולי שלג כו': (טו) הגרוק: (טז) זיתים שנפלו לתוך מ"ס מטבילין בהן ובלבד שאין בהן שכן: (יז) תתמד משהחמיץ אין מטבילין בו. מקוה כו':

באור הגר"א

סג' לוגין מים שאובין כדפי' בבא ראשו ורובו כו': ה"ג או שנפל לתוכו יין ודבש וחלב טהור עד שיהא כולן מ"ס שאובין כו': **הרי** הוא אומר טמאני וטמאתיו]: **בטהורין** טהור. פי' אם נפלו עליו ג' לוגין מים שאובין טהורין טהור. פי' דסבר שלא גזרו על שנפלו ג' לוגין עליו אלא בטמאין אבל בטהורין טהור: **מק"ו** ומה אם במקום כו' לפסול את הגוף בשותה רביעית. פי' היינו השותה משקין טמאין רביעית שהוא טמא ואין חילוק בין אם שותה שאר משקין טמאין לשותה מים טמאין: **לא** עשה בו את הטהורין כטמאין. פי' אפ"ה בשותה טהורין לא גזרו: **מקום** שלא עשה בו שאר משקין כמים. פי' דהיינו בג' לוגין שאם נפלו משאר משקין עליו טהור או אם בא ראשו ורובו לשאר משקין נמי טהור: **אינו** דין שלא יעשה בו הטהורין כטמאין. פי' שלא עשו כן אלא בטמאין ולא בטהורין: **אבא** יוסף בן החורני אומר מקוה יוכיח שלא עשה בו שאר משקין כמים. פי' דהיינו הג' לוגין מים שאובין שפוסלין את המקוה אין פוסלין אם היו משאר משקין: **ועשה** בו הטמאין כטהורין. פי' שאין חילוק ואפילו אם נפל לתוכו ג' לוגין מים טהורין נמי פוסל המקוה כמו טמאין: **השיב** ר' על דברי אבא יוסף החורני לא אם אמרת במקוה שכן עשה בו את הצרופין. פי' הא דבמקוה אפילו אם הג' לוגין הם טהורין פוסלין המקוה היינו לפי שבמקוה יש עוד חומרא שעשה בו את הצרופין דהיינו שמצרפין את הג' לוגין אפי' לזמן מרובה לפסול כדקתני במתני' דאם נתכוין למלאות אפילו קורטוב מכל השנה נמי מצטרפין: **תאמר** בגוף שלא עשה בו את הצירופין. פי' ולפיכך אין ללמוד כלל ממקוה אלא מפסול גויה שלא עשה בו את הטהורין כטמאין:

פרק ד שלמו ארבעים סאה הרי אלו טהורין. פי' שוב אין מכשירין דנעשה מקוה ומקוה אינו מכשיר כשהוא מחובר לקרקע: **ציבור** שחקקו ולבסוף קבעו פוסל כו'. פי' דהוי כלי אף שקבע אח"כ לא בטל שם כלי מעליה: **ונותן** לתוכו תשעה עשרה סאה. פי' דהוי הרוב מימי גשמים: **ופותחו**. פי' הגג: **ונתערבו** בחצר. ומתכשרי על ידי שמכבה כיון שבטלו תחילה ברוב מימי גשמים: **היה** ראשו אחד נוגע בארץ. פי' ומיירי [...] סאה; באותן הנוגעין בארץ שהניצוק אינו חיבור לכך מטבילין בו דהוי מקוה כשרה: **ואין** מטבילין באויר. פי' אפילו ראשו אחד מחובר אפ"ה אין מטבילין באותו שהוא לאויר: **גל** הנתלש כו' היו שני ראשיו [נוגעין] בארץ מטבילין בו. פי' היינו כשיש בהן מ' סאה כדפירש: **ואין** מטבילין בכיפה. פי' אותו שאינו נגד הארץ שבין זה לזה לא הוי כמחובר לקרקע: **קסטולין** המתלק מים לכרכין. פי' ממנה לשדות: **אם** היה נקוב כשפופרת הנוד. פי' אותו הקסטולין למקוה הוי חבור למקוה ואינו פוסל את המקוה ומותר לטבול באותן מים היוצאים ממנו ואם לאו פוסל את המקוה: **בד"א** מן הצד. פי' ואם היה אותו הנקב מן הצד אז צריך שיהא בה כשפופרת הנוד: **אבל** מלמטה אינו פוסל את המקוה. פי' אפילו אינו נקוב כשפופרת הנוד: **ואם** היה מקבל כל שהוא. פי' קאי אאם יש בו נקב מן הצד דאפילו אם היה נקוב כשפופרת הנוד נמי פסול: **הלכה** זו עלה עליה בני אסיא כו'. פי' הא דאם הנקב למטה שאינו צריך שפופרת הנוד: **ולרגל** שלישי הכשירוהו אפילו נקוב כמחט כו': **הלכה** זו הורתי ברומי כו' פקקו בטיט או בבנין. פי' לא הוי סתימה וכגון שסתמו את הנקב בבנין: **בסיד** וגפסים הוי סתימה. ולכך פוסל את המקוה:

סליק מסכת מקואות

אור הגנוז

[א] או: [ג] אומר: [ג] לא עשה את הטהורין כטמאין מקום שלא עשה את המשקין כמים לפסול את הגויה בשלשת לוגין אינו דין שלא נעשה את הטהורין כטמאין השיב וכו': **פ"ד** [ד] תיבות ופותקן ומערבן ליתא: [ה] בכיפא: [ו] בכ"י ליתא תיבות מים שאובין: **פ"ה** [ז] הקטין: [ח] בקמין: [ט] כשרין:

מצפה שמואל (ל) לפסול את הגוף.עי' מעילה טז. ועי' כל זה בר"ש פ"ג מ"ד: (א) טבלא שנתנה.עי' חולין טז. ועי' ר"ש פ"ד מ"ב:(ב) גג שיש בראשו.עי' ספ"ק דתמורה.ועי' מיי' פ"ד ה"ח ובכ"מ שם:(ג) שאין מטבילין באויר. עי' חולין לא. וחגיגה כ"ג ועי' ר"ש:(ד) ואין מטבילין בכיפין.שם ושם:(ה) קסטלין.עי' מיי' פ"ו ה"ג ופ"ד ויו"ד סי' ר"א ס"ז.ועי' ר"ש פ"ו מ"ה:(ו) הלכה זו עלו.כה"ג בחולין מח. ושם בתוספתא פ"ג ה"ל וגרסינן בני אסיא או עסיא: (ז) וכשבאתי אצל חבירי. כה"ג בנדה: (ח) מן הצד. לא קי"ל הכי. עי' יו"ד סי' ר"א ס"י: (ח) פקקו בסיד. שם ה"ד ושם ביו"ד סי' ר"א ס"ז ביאור השיטות בר"א והר"מ בזה ע"ש ס"ז וס"י ב' השיטות ומ"ש בפנים הוא מס"י והיינו בערב סיד הוי סתימה אבל בפ"ז שם מיירי לענין ביטול הכלי להקוות בתוכו וע"ש בהגר"א: (י) מעין היוצא לתלמי. עי' יו"ד סי' ר"א ס"ז וע"ש ביאורי הגר"א בס"ק ל"א ונראה דכ"ש הוי חבור וי"א בזה. ועי' ר"ש פ"ה מ"א בזה: (כ) על רום קליפת השום. עי' גיטין טז.: (ל) מעיין שהוא מושך. עי' ר"ן נדרים מח. ועי' ר"ש פ"ה מ"ג: (מ) אין מטבילין בהן. מיי' פי"ז הט"ז: (א) וכן פרסות רגלי בהמה. עי' ר"ש פ"ה מ"ו: (ב) עריבה שהיא מלאה. עי' ר"ש פ"ו מ"ה: (ג) הטהו על צדו. מיי' פ"ג הכ"ו: (ד) ב' אצבעות. עי' ר"ש פ"ו מ"ז ע"ש היטב: (ה) מביא סילון. מיי' פ"ח ה"ז ובכ"מ והשגות שם ומסיק דעשאן ע"ד קבלה ע"ש. ועי' ר"ש פ"ו מ"ח: (ו) כותל שבין ב' מקוואות. עי' מ"ע ור"ש שם. ועי' גיטין טז. ותוס' שם שהאריכו הרבה בענין חבור המקואות יעו"ש היטב: (ז) המת במרחץ. ר"ש פ"ו מ"י: (ח) המטהרת שבמרחץ. פ"ו מי"א:

זר זהב ומנחת בכורים

הגוף: מקצתן שאובין וכו'. הטעם כדפרשתי בהבא לאחו. דשני הדינים שוין מגזירת י"ח דבר: בטהורין טהור. נפלו עליו ג' לוגין שאובין טהורין טהור דקסבר שלא גזרו על נפלו עליו אלא בטמאין אבל בטהורין טהור מק"ו לא בבאה ולא בנפלו (ר"ש פ"ג): בשותה רביעית. משקין טמאין בין מים ובין שאר משקין ברביעית לפסול הגויה: הטהורין. אפ"ה בשותה טהורין לא גזרו: מקום שלא וכו' היינו בנפלו ג' לוגין או בא במים שאובין דבשאר משקין טהור: אינו דין וכו'. שלא עשו אלא בטמאין ולא בטהורין: מקום יוכיח שלא עשה. דג' לוגין דפוסלין אינם פוסלין משאר משקין: ועשה בו הטהורין. דג' לוגין אפילו טהורין פוסלין המקוה: את הצרופין. הייטו שמצרפין בג' לוגין אפי' לזמן מרובה שפסול כדקתני במתניתין שאם נתכוין למלאות אפי' קורטוב בכל השנה נמי מצטרפין: תאמר בגוף. ולפיכך אין ללמוד כלל ממקוה אלא מפסול גויה שלא עשה בו הטהורין כטמאין]:

פרק ד א הוכשרו. דתנן [במתניתין] במכשירין אם בשביל שתודח ה"ז בכי יותן: [שלמו מ"ס טהורין. שוב אין מכשירין דה"ל מקוה ואינו מכשיר כשהוא מחובר לקרקע: פוסל. דהוה כלי אף שקבעו אח"כ לא בטל שם כלי ממנו: **ב** והעולין. נוסחת הגר"א ועולין באנטליא ונראה דקאי על הנוזלין ואנטליא כלי כמו אנטלא ולכן פוסל את המקוה: בבבולין. לא ידעתי לפרש ונוסחת הגר"א מכוון לפי פשוטו: ופותקן גרסינן. והיינו המשכה שממשיך להמקוה וכל שרוב מים כשרים נכשרו בהמשכה ולא כולו ורבנן פליגי עליה וס"ל דכולו בהמשכה נמי כשר]: **ג** ונפתח. הגג ובאו המים לתוך הבית: [כשרים. לטבול בהמים דבתוך הבית]: ואין מטבילין בהם. דרך ירידתן להבית קודם שיגיע לארץ שאין מטבילין באויר: [באויר. משום סיפא נקט דלאו בלא"ה אין מטבילין דאינו מטהר אלא באשבורן: בו. כראש המחובר לארץ: בכיפין. שלא יטבול באמצעיתו וטעמא מפרש פ"ב דחגיגה]: **ד** קסטלין. (פלומפ) בלע"ז: נקוב. אינו כלי: ואם לאו. הוה כלי [וכן בסיפא דמקבל מים מן הנקב וחלוק דנקב למטה או מן הצד הכל מטמא חדא בזה: בד"א. הכל מן ההוראה: מן הצד. פוסל בב"ש וס"ג אבל מלמטה אינו פוסל. דאף בב"ש אינו כלי וכן הגרסא בר"ש: ובבנין. בצרורות לא הוי סתימה מעליותא: ע"ג הארץ. שלא סתם הנקב אלא הושיבו ע"ג קרקע אין פוסל דלא חשיב סתימה: **ה** לתלמי. שם כלי: נקבו מעיין בקנה. והיינו בשולין כ"ש לבטלו מתורת כלי ונמצאו מים מועטין שמן המים לבריכה מטהרין את מי הבריכה המרובין הנשאבין (ועי' בר"ש פ"ה מ"ב): מזחילין ע"ג המת. המקוה שנפרצה יכול להעמיד זליחתה אף במת כדי שיהיה השבורן ור' יוסי במשנה פליג וס"ל דאין מזחילין בדבר המקבל טומאה ור"י לשיטתו במשנה דאפי' זב וזבה דהמה טמאים כמו מת הכא אעפ"כ מעמידין כיון דהמקוה כשרה לא נטמא המים: מטבילין. דבכך שיעורא הוה חבור למקוה ומטבילין בו: **ו** כנדל. שרגל שמו נדל. והוא עקום למקומות הרבה: באשבורן. במקום ההוספה כדין מקוה ולא כמעיין: יכול להלוך. שבמקום אשר הלך בתחלה הוה מעיין אף עתה]: חרדלית. דפליגי במתניתין (פ"ה ו) אין מטבילין בהם: [עיקל. במקום אחד: גודרין אותן בכלי כנוסחת הגר"א ועשאן השבורן: לא הוטבלו. אם היו טמאין לפי שאין כל הכלי במים רק צד אחד]

פרק ה א [גממיות [גרסינן]:מעורבין. למי המקוה]:כעוקת המערה.גרסינן והוא העוקה שבמקוה דתנן במשנה אם מעמיד בפ"ע ואין מי המקוה באין עד שם אז בעינן כשפופרת הנוד ואם אינו מעמיד בפ"ע רק תמיד בשיש במקוה מ' סאה יש מים לתוך העוקה הוה חבור בכ"ש: [נחורין. חורין. צריכה חבור. למי העריבה ובכה"ג מטבילין כלי בתוך כלי: ובמעיין כ"ש הוה חבור. בכלי גדול כדתנן (פ"ו ה) השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהם אא"כ היו נקובין כשפופרת הנוד רי"א בכלי גדול ד"ט ובקטן ברובו וקטן היינו שברוב פחות מד"ט: כל שהוא. כיון שהוא למעלה ומים צפים ע"ג הוה חבור אבל מן הצד בעינן כשפופרת]: רי"א משום ב"ה בכלי גדול כו'. כדתנן (פ"ו ה) השידה והתיבה שבים אין מטבילין בהן אא"כ היו נקובין כשפופרת הנוד ר"י אומר בכלי גדול ד' טפחים ובקטן ברובו: **ב** מעיין היוצא מן התנור.התנור טמא: והטביל בו צנון ודלעת. שהדיח בו את הצנון והדלעת: אם היו המים צפין כו' ה"א טהורין. שהדיחן למעלה ולא הכניסן לאויר התנור אבל אם אין המים צפין על גבן במילואן שכשהדיחן הרי נכנסו לאויר התנור ונטמאו מאויר התנור שאין המים מבטלין את אויר כלי חרס מלטמא וכדתנן גבי ידים (פ"ו ז) מעיין היוצא מן התנור כו' אם היו ע"ג רום ידיו אף ידיו טהורות וכדפרישן התם במתניתין [והר"ש מפרש לענין הכשר דמים המחוברין לא מכשרי ולכן אם המים צפין ובשעה שיצאו מן המים לא נגע בתנור לא נטמא דבעודו במים לא הוכשר ובשעלה לא נטמא אבל כשאין צף ע"ג א"כ כשעולה מן המים שהוא נוגע בתנור ונטמא (עיין מפרשי המשנה פ"י מ"ו ובא"ר שם)]: שאמרו. (במשנה ז') ערוב מקואות כשפופרת הנוד כעובי וכחלל כשתי אצבעות חוזרות למקומן: מד' בטפח. [כנוסחת הגר"א] והן ד' אגודלין בטפח אלא אצבעות שהן חמשה בטפח: [מד"ס. הל"מ וקאי על משנה ז' בפ"ו דמיירי בהכי: **ד** העליון. כשחסר או שוב: בשערה גרסינן: העליון דהוה קבול ונקרא כלי ונפסל בשאיבה: רכובה. יחור תאנה: וסילון א' באמצע. אם אינו מספיק השנים: ומשיקן. ומשמע אף בנכסף מהני כשזה כנגד זה וצ"ע מ"ש (ר"ש פ"ו ח'): בשתי. מצד זה לצד זה: לערב. מלמעלה למטה: נפרצו. למעלה בכותל. ואין כותל למעלה בנקב במשנה מבואר על רום כקליפת השום ורשב"ג הכא קאמר שיעור טפח: **ה** במרחץ. הוא אמבטי שטובלין בו ובו אבק הוא סילון שבשמי האמבטי אינם נקיים מנקין דרך הסילון ונקרא אביק ותמין הוא קומקמין מתמין שמחמין מי האמבטי וכשהמת באמבטי אין האמבטי טמא דיש בו מקוה אבל החמין נטמאו בנגיעתן: המרחץ טמא. היינו האמבטי ולא כל האמבטי אלא הנוגע באביק שהאביק כלי אבל אין מקוה נטמא וה"ג מפני האביק הנוגע באביק וכו': הנוגע באביק טמא. בעת הנגיעה אע"ג דפינו המת אבל טהור כשעולה אע"ג דאדם הנוגע בכלים שנגעו במת טמא שבעה כאן שהאביק מחובר ומשמש עם הקרקע שעיקר תשמישו לדבר שאינו מקבל טומאה ור"ש מטהר לגמרי מחמת זה: **ו** המטהרת. בקתות המים הרבעים שנקובין מזו לזו כמבואר במשנה דאם יש כנגד הנקב ג' לוגין פוסלין אף העליונה אף דאין דרך לעלות למעלה קאמר כאן ובלבד שיהא כנגד הנקב השאובין יהיו נגד הנקב]: ובלבד שלא יפול תוך הבריכה אלא כנגד הנקב. שלא יפול מהשאובין שבתחתונה להבריכה אלא כנגד הנקב כדפרישן במתניתין שמי התחתונה יוצאין למקום אחר ואינן נופלין להבריכה ממקום שמי העליונה יוצאין לשם אלא כנגד הנקב יוצאין מהשאובין להעליונה ובהעליונה מתערבין ויוצאין לבריכה ועולין למדת מ' סאה השאובין שמתערבין בהעליונה: [ועולין. שמשלימין לשיעור מקוה העליונה דאילו בעליונה מ' סאה אין פוסל המקוה שוב בשאובין והגר"א גרס בע"א ופירושו לשיטתו מבואר בא"ר פ"ו מי"א (עי' חדושים): עגולי שלג. חבור בב"א: מעלין. משלימין שיעור מקוה וכמבואר ברפ"ז דשלג מעלה וכן בעגולי שלג: טיט הנרוק גרסינן. ומשיק מתבר בטיט הנרוק ונחשב כמים להכשיר ולא לפסול בשאובין: **ז** מטבילין. אם נעשו מקוה כשרה דהוה כמים: עקב שמן. מעט שמן דא"כ הוה כמשקין: משהחמיץ גרסי'. דעד שלא החמיץ הוה כמים:

לוגין

בו מ' סאה (ט) (יח) ונתן לתוכה יין ונשתנו מראיו אינו נפסל בג' לוגין ולא עוד אלא אפי' חזרו מראיו לכמות שהיו כשר. היו בו מ' סאה ונפל לתוכו יין ונשתנו מראה חציו הטובל בין במקום המים בין במקום היין (יט) כאילו לא נפלו היה שאוב והשיקו השיק במקום היין (כ) והזה לא טהר. השיק במקום המים מקום המים טהור מקום היין לא טהור: ט (י) חבית שנשברה בים הגדול ומראה אותו מקום במראה אותו היין הטובל באותו מקום כאילו לא טבל ולא עוד אלא אפי' נפל לשם ככר תרומה טמא: מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות וירדו שנים וטבלו זה אחר זה הראשון טהור והשני טמא. כיצד הוא עושה (כ) עודהו הראשון במים אחד ממלא בכתף ונותן לתוכו וטהור ר' יהודה אומר עודהו רגלו של (כא) ראשון אחר יורד וטובל וטהור: י (ל) הטביל בו יורה גדולה הרי זו טמאה מפני שהמים מקלחין (כב) כיצד הוא מורידה לתוך פיה והופכה ומטבילה ומעלה דרך שוליה: (מ) הקופץ לתוך המקוה הרי זה מגונה. הטובל פעמים במקוה הרי זה מגונה (כג) זה אומר לחבירו כבוש ידך עלי במקוה הרי זה מגונה ר' יהודה אומר כבוש ידך עליו עד שתצא נפשו:

פרק ששי

א (א) ארץ הכותים טהורה מקוותיה ומדוריה ושביליה טהורות. ארץ העמים (א) טמאה מקוותיה ומדוריה ושביליה טמאין. מקוואות העמים שבחוצה לארץ כשרים לבעלי קריין ופסולין לכל [א] הטמאין (ב) ושבארץ ישראל שחוץ מן (ב) המפתח [ב] לכל הטמאין וא"צ לומר לבעלי קריין ושלפנים מן (ג) המפתח פסולין לבעלי קריין וא"צ לומר לכל הטמאין דברי ר"מ ר' יהודה אומר כשרין לבעלי קריין מפני שבעל קרי טובל במ' סאה בכל מקום. ושחוץ (ד) מן המפתח כשרין אף לנדות. אמר רשב"ג הלכה אין לי. אלא מעשה [ג] במערה שהיתה בנינתו של מוסק אחד (ה) בדמיו שהיו כהנים כובשין את הגדר ויורדין וטובלין לתוכה. (א"ר יהודה) (ג) מעשה במקוה שבין אושא לשפרעם (ושל שפרעם היה) והיה ר' דוסא מושיב [ג] בו (עליו) ב' תלמידי חכמים כדי שיקוו בו המים מ' סאה. שוב מעשה (ו) ברום [ד] בתענת שקוות יתר מאלפים כור ובאו ושאלו את ר' חנניא בן תרדיון ופסל שאני אומר נכנסו עובדי כוכבים וזלפוה בלילה והזרו ומילאו אותו בקילון: ומעשה בר"ג ואונקלוס הגר שהיו באשקלון וטבל ר"ג במרחץ ואונקלוס בים. אמר ר' יהושע בן קופסאי עמהן הייתי ולא טבל ר"ג אלא בים: ב מרחץ שבלניה עובדי כוכבים בזמן שמטהרת שלה פתוחה לרה"י טמאה לרה"ר טהורה. (ד) מרחץ שבלניה עובדי כוכבים וישראל נכנס שחרית ומשיקה אע"פ שזה נכנס וזה יוצא (ז) טהורה. נעלה או שנתיחדה ברשותו טמאה נמצאת אומר בימים טהורה ובלילות טמאה: ג (ה) המהרהר [ה] (ח) בלבו ועמד ומצא בשרו חם טמא. חם ולא הרהר הרהר ולא חם טהור ר' יוסי אומר בזקן ובחולה טהור בילד ובבריא טמא: ד (ו) הפולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר"א בן עזריה. [ו] (ט) ר"ש אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ה' פעמים שהן ו' ר"ע אומר לעולם חמש ואם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימין לה מקצת עונה ששית (י): ש"ז של ישראל בכל מקום ה"ז טמאה ושל עובד כוכבים בכל מקום טהור חוץ ממימי רגלים שבו כל אלו (יא) שאמרו טהורין לחולין [ז] ולטמאין ולטהורין ולתרומה חוץ מהפולטת ש"ז שהיא (יב) טמאה לחולין (ז) ר' יוסי בר' יהודה אומר הפולטת ש"ז טהורה לחולין ושאמרו חוצצין ושאמרו אין חוצצין (ח) לא מטמאה ולא מיטמאין חוץ מקרום שעל גבי (יג) מזבח (ט) ואגוד שע"ג [ח] (יד) המזבח והקשקשים שעל גבי השבר. והשירים והנזמים וקטבלאות והטבעות [ט] (טו) חוצץ וחוצצין רפין אין חוצצין (טז) ר"ש [י] אומר (שהרי אומר) (י) בבית הסתרים באשה חוצץ ופיניע אינו חוצץ: ה (כ) סם יבש שע"ג מכה (ל) והכחול שעל גבי עין הרי אלו אינן חוצצין (מ) והדם והדבש (יז) והדיו והחלב (נ) ושרף התות ושרף התאנה ושרף המשקה ושרף החרוב יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין ושאר כל השרפין בין לחין בין יבשין (יח) חוצצין מפני שהן [כ] שרף לכולם פירות. והכחול שחוץ (מן) לעין הרי אלו חוצצין. (ס) צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר והטיט והבצק שתחת הצפורן אפי' כנגד הבשר [ל] הרי אלו חוצצין. (יט) (ע) כתות של גדול שאינו מקפיד עליהן (פ) והאבר והבשר המדולדלין באדם הרי אלו אינן חוצצין. ר' (כ) יוחנן בן יוסף אומר (צ) צפורן שפירשה רובה ה"ז אינה חוצצת (ק) כל החוצצין (כא) בכלים חוצצין בנדה ובגר (כב) בשעת טבילה ובחולין אינם חוצצין:

פרק שביעי

א (א) טבעת שנתונה בלבינה של טיט טופח והטבילה טהורה ואם היה טיט יון [מ] (א) וחבריו שאובין ונתון כאילו לא טבלה. (ב) לגין שהוא מלא מים (ב) שאובין ונתון על פיו טיט טופח אם היה (ג) המים שוקעין בטיט והטבילן טהור ואם היה הטיט יון [נ] וחבריו כאילו לא טבל ור' יוסי מטמא בשל מרקא מפני ששפין בו [ס] (ד) מירקי כלים. (ג) אלו הן יתידות הדרכים אלו שמהלכין עליהם בימות הגשמים והן מתמעכין: על הבגדים מצד אחד אינו חוצץ משני צדדין חוצץ דברי ר"מ ר' יהודה אומר משום ר' ישמעאל אף (ה) מצד אחד ר' יוסי אומר משום ר' ישמעאל [ע] (ד) ברבין אף מצד אחד גדולה מצד אחד והקטנה עד שתהא משני צדדין: ב (ה) הזפת שבכוס ושבצלוחית מתוכן חוצצות ומאחוריהן אינה חוצצות בד"א מבית האומן אבל מבית בעה"ב בין מתוכן בין מאחוריהן הרי זה חוצצת. בתמחוי ובקערה בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבית האומן בין מבית בעה"ב הרי אלו חוצצין. (ו) המור [פ] (ו) והקימוץ בין בכוס בין בצלוחית בין בקערה ובין בתמחוי בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבית האומן בין מבית בעה"ב [צ] הרי אלו חוצצין (ז) על הסנדל מתוכו למעלה חוצץ ולמטה אינו חוצץ ועל הספסל מלמעלה ומן הצדדין חוצץ ומלמטה אינו חוצץ. (ח) לכלוך הצואה [ק] (ז) שבכסא ושבקתדראות והמכובשים בין מתוכן בין מאחוריהן בין מלמטן ובין מן הצדדין הרי אלו חוצצין. על מטת של בעה"ב ר"ע אומר על הגשיש החיצון חוצץ על הפנימי אינו חוצץ על המטפחת של מפסלי אילנות (ח) ר"ע אומר אף על חלוקן. ר"ש אומר אף על [ר] שמנים כיוצא בהן. [ש] לחלוחית של שמרים שבכוס שבצלוחיות והמוך [ת] שבשיר ושבזוג והטיט והבצק שע"י הקרדום ושע"י המגריפה הרי אלו אינן חוצצין [א] (ט) הגדילו הרי אלו חוצצין: ג כל ידות הכלים שהכניסן כדרכן הרי אלו אין חוצצין. נתן זפת ושעוה בין במקום [ב] (י) הניצוק הרי אלו אינן חוצצין. הכניסן שלא כדרכן הרי אלו חוצצין. נתן הזפת והשעוה בין במקום הנקב בין במקום הניצוק הרי אלו חוצצין. (ט) כל ידות הכלים שנשתברו כגון יד המגל ויד הסכין אם משמשין מעין מלאכתן ראשונה [ג] אין חוצצין ואם לאו [ד] חוצצין: ד (י) מגל שנשברה ידה (יא) מסטה ולפנים אינה חוצצת מפני שהוא כבית הסתרים (יב) מסטה ולחוץ אם משמשת מעין (יג) מלאכתה [ה] אינה חוצצת. [ו] סירפה בגמי או במשהו הרי זו חוצצת [ז] סירפה בשרף הרי זו אינה חוצצת: ה (כ) כלי שצרה מכאן ומכאן ורחב מן האמצע כגון [ח] עריבה וחצי עריבה אין להן טהרה עולמית עד שיטה על צידן. צלוחית שאוגנה מעוך לתוכה וכתפותיה גבוהים וכן לגין שאוגנו מעוך

הגהות הגר"א

(יח) ונפל לתוכו יין כו': (יט) כאילו לא טבל נפלו לו שלשה לוגין מים בין במקום היין בין במקום המים כאילו לא נפל היה שאוב כו': (כ) זה וזה לא טהר: (כא) ראשון במים: (כב) כיצד הוא עושה מורידה דרך פיה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה: (כג) האומר לחבירו כבוש וכו': פ"ו (א) העמים מקותיה: (ב) הפתח טהורין לכל כו': (ג) הפתח: (ד) לפתח כשרין: (ה) ברמון: (ו) בבית ענת שקוו יותר: (ז) זה יוצא וזה נכנס טהורה: (ח) בלילה: (ט) ר' ישמעאל אומר: (י) נמצאת אתה אומר ש"ז של ישראל בכל מקום טמאה אפילו במעי נכרית ושל נכרים בכ"מ טהור אפילו במעי ישראלית חוץ ממימי רגליו שבה כו': (יא) שאמרו טמאים טהורין לחולין וטמאים לתרומה חוץ כו': (יב) טמאה אף לחולין: (יג) המכה: (יד) המכה: (טו) אוצין חוצצין: (טז) ר"ש שזורי אומר בית הסתרים שבנשואות חוצץ ובפנויה אינה חוצצת: (יז) והדיו והחלב ושרף התאנה ושרף השקמה: (יח) אין חוצצין מפני שהן שטף לחלוחי פירות. סם יבש חוץ למכה והכחול שחוץ כו': (יט) כשות: (כ) יונתן: (כא) בכהנים: (כב) בטבילה. ובחולין אין חוצצין: פ"ז (א) וחביריו כאילו לא טבלה: (ב) טמאים: (ג) המים שוקעת במים והטבילן: (ד) סדקי: (ה) מצד א' חוצץ ר' יוסי אומר משום ר' ישמעאל של בנאין מצד אחד של בור גדולה מצד א' וקטנה עד שיהא כו': (ו) והקומוס: (ז) שבכר ושבכסא ושבקתדראות המכובסים: (ח) אין חוצצין רע"א: (ט) הגלידו: (י) הנקב בין במקום הניצוק: (יא) מן השפה: (יב) מן השפה: (יג) מלאכתה ראשונה אינה חוצצת וא"ל

אור הגנוז

פ"ו [א] ישראל: [ב] כשרין: [ג] בגינתו של מיצק ברמון שהיו כהנים: [ג] מושיב עליו וכו' כדי שיהיו בו: [ד] בית ענת: [ה] בלילה: [ו] ר' ישמעאל אומר: [ז] ומטמאין לתרומה חוץ: [ח] המכה: [ט] אוצין חוצצין: [י] שזורי: [כ] והכחול שבעין: [כ] של שטף לכלוכי פירות: [ל] אין חוצצין: פ"ז [מ] וחבירו כאילו לא טבלה: [נ] וחבירו: [ס] סדקי: [ע] של בנאין אף כשל בור גדולה מצד אחד כו': [פ] והקומוס: [צ] בין מלמטה בין מצדדין: [ק] שבכסא: [ר] שמרים: [ש] לכלוכי שמרים: [ת] שבשירים: [א] הגלידו: [ב] הנקב בין במקום: [ג] חוצצין: [ד] אין: [ה] חוצצת ואם לאו אינה: [ו] סירגה: [ז] שורפה: [ח] רובע וחצי רובע:

מצפה שמואל

(ט) ונתן לתוכו יין. סי' ר"א סכ"ט בהג"ה. ועי' מיי' פ"ו ה"ט. ועי' ר"ש פ"ז מ"ד: (י) חבית שנשברה בים הגדול. מכות ד. פ"ש היטב הגירסא ולא עוד היינו משום דסעמד על מוקמו מ"מ טמא: (כ) עודהו הראשון. חגיגה יט: ע"ש דפליגי אי אמרי' גוד אחית: (ל) הטביל בו יורה גדולה. עי' מיי' פ"ח סי"ב ור"ש פ"ז מ"ז. ועי' יו"ד סי' ר"ב ס"ז שהוכיח הכ"מ מכאן דבכלי שרחב פיה מטבילין דרך פיה והט"ז שם השיג ע"ש דכאן איירי במטהו קצת. ועי' לקמן: (מ) הקופץ לתוך מקוה. עי' מיי' פ"א ה"ט. ועי' ריב"ש סכ"א הכ"מ שם דמפרש דבמקום מגומגם איירי. ועי' יו"ד סי' קצ"ח סכ"ט וסי' ר"א סס"ב דמיירי בהכי וכן לא יעבול פעמיים מיירי בזה ע"ש: (א) ארץ הכותים. ר"ש פ"ח מ"א ומפרש כא"י. ועי' תוספתא דמכות פ"ג מבואר שם ג' תרתי ארץ העמים והו"ל. ועי' מ"ש שם: (ב) ושבא"י. עי' כ"מ פ"י ה"ה הזכירה ועי' במשנה: (ג) מעשה במקוה. עי' יו"ד סי' ר"א ס"ד. ועי' ר"ש פ"ח מ"א: (ד) מרחץ שבלניה עובדי כוכבים. יו"ד שם: (ה) המהרהר בלבו ועמד. מ"ג נדה מג.: (ו) הפולטת. שבת פו: (ז) ר"יבר"י. עי' נדה מג. ועי' פ"ח מ"ד: (ח) לא מטמאה. מיי' פ"א מהל' ע"מ ה"ד: (ט) ואגוד שעל גבי המכה. מיי' פ"ב ה"ד ממקואות בשו"ע סי' קצ"ח סכ"ג וע"ש ס"א: (י) בבית הסתרים באשה. בר"ש הגירסא בנשואה. ועי' יו"ד סי' קצ"ח ס"ז: (כ) סם יבש שע"ג מכה. עי' פ"ט מ"ד: (ל) והכחול שע"ג עין. עי' נדה סז. מדין לפלוף שבעין: (מ) והדם והדיו. מיי' פ"ב ה"א ויו"ד סי' קצ"ח ס"ט: (נ) ושרף התות. מיי' פ"ב ה"א ושם סט"ז: (ס) צואה שתחת הצפורן. שם ס"ח: (ע) כתות של גדול. עי' הסגות הראב"ד בפ"א מט"מ ה"ג: (פ) והאבר. עי' יו"ד סי' קצ"ח סכ"ב דחוצץ: (צ) צפורן שפירשה רובה. עי' מיי' פ"ב הי"ד וכ"מ שם דהלכה אף לא פירשה רובה. ועי' יו"ד סי' קצ"ח סכ"ם דתלי בפירשה רובה: (ק) כל החוצצין בכלים. מכאן נסתייע הר"מ בפ"ב הכ"ב דגר תלוי בטהרות. ועי' תוס' נדה סו. ד"ה פתחה וכל התוספתא מן שאמרו חוצצין עד סוף הפרק הכל בר"ש פ"ט מ"ד. ועי' מ"ש בזה בסה"ד: (א) טבעת שנתונה עד כל ידות הכלים כו'. עי' ר"ש ספ"ט: (ב) לגין שהוא מלא. עי' מיי' פ"ג ה"ב ובהשגות: (ג) ואלו הן יתידות הדרכים. עי' מיי' פ"ב ה"א וכאן ט"ס ועי' ר"ש: (ד) ברכין. בר"ש הגירסא של בנאים. עי' שבת קמד.: (ה) הזפת שבכוס. מיי' פ"ג ה"א ויו"ד סי' ר"ב: (ו) המור. מיי' שם ה"ב ויו"ד שם: (ז) על הסנדל. מיי' שם ה"ח: (ח) לכלוכי צואה. מיי' שם ה"ט ויו"ד סי' ר"ב וע"ש בב"י שהביא כל תוספתות הללו ואם רוב הכלי מחופה ודאי חוצץ דמקפיד הוא ע"ש: (ט) כל ידות הכלים. עי' יו"ד סי' קצ"ח ס"י בהג"ה לענין בלילת שער דאי"א להסירן דאינו חוצץ כמו כאן דאין דרכו להסיר ע"ש היטב. ועי' ר"ש פ"י מ"א שהביא מזה. ועי' יו"ד סי' ר"ב ס"ה דאיתא מן השפה. ועי' ר"ש פ"י מ"ה שהוכיח מזה דאבית הסתרים דכלי ל"א לתאילה. ועי' רא"ש סוף נדה. ועי' תוס' חולין עג: ד"ה מטביל: (כ) כלי שצרה. עי' רפ"י בכלי שמטביל דרך פיה. ועי' יו"ד סי' ר"ב ס"ה דדוקא בפיה צר והשיג עליו הט"ז ובאורי הגר"א שם והך דיורה לעיל פ"ה היינו כמטהו קצת על

זר זהב ומנחת בכורים

ח בג' לוגין. מים שאובין הנופלין לתוכו דעדיין לאו מקוה הוא וכשר להקוות עליו כשיוחזר מראיתו כבתחלה וזהו דקאמר ולא עוד. כאילו לא טבל גרסינן שהרי אין במים לבדו שיעור מקוה אלא בצירוף השנוי: נפל וכו'. כן הוא בר"ש והוי שם שיעור ב' מקואות: והשיקו למקוה כשרה. במקום היין: זה וזה גרסינן דבמקום היין אינו חבור: ט ולא עוד. כאן דמוקמינן גברא אחזקת טומאה: ככר של תרומה. נטמא שם אם היה היין טמא ומחתינן לה טומאה: והשני טמא. שנחסרו המים בטבילת הראשון: במים. דעדיין לא נחסר: ממלא בכתף. דאז שאובין לא מיפסלי כיון דיש בו מ' סאה. רגלו של ראשון. א"נ להוסיף מים דאמרינן גוד אסיק: י בו. במ' סאה מכוונות: מקלחין. ונעשה המים שבתוכה שאובין ופוסלין המקוה כשחסר: לתוך פיה. פיה למטה שאין המים נכנסין דרך פיה: והופכה. כשהיורה במים שמעלה המים לכולה: דרך שוליה. שמהפך את היורה: פיה למטה. כשעודה במקוה ומעלה השולים למעלה ששואבין מים ביורה: הקופץ. דנראה כמיקר ולא נתכוין לטבילה: פעמים. כיון שטבל פ"א למה פעם שני וע"כ מיקר הוא וכן בכובש ידיו עליו (כ"מ בשם הריב"ש פ"א ה"א ע"ש שכ' ט"א עוד בזה): כבוש ידך עליו. דאיכא איבורא ורגאי לעונש]:

פרק ו א [סעובדי כוכבים. שדרים בא"י ומדרותיה ולא חיישינן לקבורת נפל שם דנהגין כישראל ושומרין בטהרה וכן בכותי לא חיישינן לטומאה: לבעל קרי. דקילא דהוא רק מתקנת עזרא דאסור בד"ת ולא איכפת לן בשאובין ובטומאה אחרת: שלפנים. דחיישינן לטומאה וסתמירו אף לבעל קרי: בכ"מ. כיון דרק לד"ת הוא: אף לנדות. וסתם משנה כר"יהודה: את הגדר. היינו לפנים מן המפתח וכשר לבעל קרי כר"י: שבין אושא. התוס א"י: כשר לבעל קרי. בקילון והוה שאובין והיו חוץ מן המפתח לר"מ דפסולין לנדות: במרחץ. לפנים מן המפתח וכשר לבעל קרי דלא כר"מ: ב לרה"י. והוה ספק טומאה ברה"י: טהורה. ולא חיישינן לטמא העובד כוכבים הפסיק הפסקה ונעשה שאובין דאימת ישראל עליו כיון שנכנס ויצא: טהורה. דאימת ישראל עליו: ג טמא: כבעל קרי: ולא הרהר. לא חיישינן לש"ז: בזקן ובחולה. כשהטיל מי רגלים אחר שטבל דחיישינן לטיפת קרי שנשתייר אבל לר"י טמא בילד ובבריא וילד הוא כל זמן שעומד על רגל אחד והולך מנעלו או רגליו: ד טהורה. שמסרית בג' ימים: שהן ד'. דתלינן בימים ולא בעונות ובין שמוש לפליטה שני ימים מעל"ע וא"כ כי שמשה ביום א' בערב בפליטת תחלת ליל ד' טהורה והוא ד' עונות ואם ביום א' בבוקר הוה ה' ואם בתחלת ליל אחד הוה ששה עונות: לעולם חמש. תלינן בעונות וכי שמשה יום אחד בבוקר טהורה בפליטת תחלת ליל ד' דהוה ה' עונות וכי חסר קצת מן העונה איזה שעות כגון ששמשה בחצי היום אחד משלימין מליל ד' עד שיהיו חמשה עונות שלימות וכי תשכינן חצי עונה מיום א' וחצי עונה מליל ד' הוה שלשה עונות לא שלימות]: בכל מקום. אף שפלטה עובדת כוכבים ש"ז מישראל וכן להיפך ישראלית שפלטה ש"ז מעובד כוכבים טהור וכן מבואר במשנה (פ"ח ז): ממימי רגלים. [של עובד כוכבים] ג"כ טמא. דגזרו שיהיו כזבין: [שאמרו. בפ"ח. כגון רואה מים חלוקין והמהרהר בלילה והפולטת ש"ז: טמאין לתרומה וכו'. כנוסחת הגר"א וכן בר"ש [החולין העושין בטהרה]: חוצצין. שהגינו אלו חוצצין באדם (רפ"ט) ואלו אין חוצצין (שם ג) לא מטמא אם נגע טומאה באלו לא נטמא האדם: לא מטמאין. אם האדם טמא ונגעה טהרה באלו הדברים לא נטמא דלא חשיבי יד לסביא ולהוציא טומאה דאינו חבור לגוף: [שע"ג השבר. כל אלו חבור לגוף: והשירים. ענין בפ"ט. אבין גרסינן והיינו כשהן בדוחק]: בית הסתרים שבנשואות. ולכן בר"ש דנשואות מקפידות בלכלוך דבר מועט שלא יתגנו על בעליהן אבל בפנויה לטהרות לא הוה חציצה: ה שהן שטף גרסינן. שנשטפין עם המים: לכולם. לכלוכי פירות גרסינן: כשות. כמין שערות (וי"מ כמו שחין דק כמו בקשואין): בחולין. לנגיעה אבל לאכילה חוצץ]:

פרק ז א [טבעת כו' טופח. לא הוה כמים כמבואר במשנה ב' פ"ט ואחר כל הטיט מטבילין כשהוא לח: וחביריו. טיט היוצרים. וגץ יווני דחוצצין בטבילה כמבואר שם: כאילו לא טבל. כנוסחת הגר"א: מים טמאים גרסי'. אם היה הטיט שקוע במים כנוסחת הגר"א שהטיט הוא מחובר להטמאים טהור שע"י הטיט הוא משיק הטמאים למי המקוה]: טיט יון. לא הוה כמים לכ"ד: טיט יון וחבריו. חבריו הן אותן ששנינו (פ"ט ב) טיט היוצרין וגץ יוני: אם היה הטיט שוקעין במים. שהטיט שוקע במים הטמאין שבלגין טהור שע"י הטיט הוא משיק המים הטמאין במי המקוה: ור"י מטמא. דתנן (שם ב) באלו שחוצצין ר"י מטהר בטיט של יוצרין ומטמא בשל מרקה: סידקי כלים [גרסי'. ומתחבר היטב והוה חציצה]: יתידות הדרכים. דתנן גץ יווני אלו יתידות הדרכים: שמהלכין. זה עפר כלה שמתמעך בהליכה בימות הגשמים וא"כ כשמתייבש נעשה הארץ בליטות בליטות ונקרא (גרודם): על הבגדים. לכלוך שעליהן: מצד אחד. שאינו עובר לצד השני: [ברכין. הוה הקפד ונוסחת הגר"א של בנאים הם ת"ח שמקפידין על דבר מועט: ב בעה"ב דמקפיד. ובקערה כלי אכילה מקפיד יותר: במור ובקומוס. מור. הוא כעין זפת. קומוס. מין דיו ומקפיד: ה"ג מתוכו ולמעלה. דשם מקפיד אבל למטה בשוליו אינו מקפיד על לכלוך: מלמטה. שאינו נראה: המכובשין. ליאלות שחור שיבש והגר"א גרס המכובסין: גשיש החיצון. ארוכות המטה שלצד חוץ מקפיד: מפסלי אילנות. דמבואר במשנה דאינו חוצץ דאינו מקפיד לפי שנתלכלך בזפת: שמנים. העושין שמן אינם מקפידין על לכלוך: שבשיר. תכשיט חלול נותנים שם מוך: הגלידו נתייבשו: ג הנקב. שדרך אומן למלאות: הניצוק. שדרך אומנים משימין על היד כמין טבעת ותחתיה זפת ושעוה שנדבק היטב ונעצק השמן: ד מסטה. מן השפה ולפנים: כבית הסתרים. ובית הסתרים א"צ לביאת מים ולא בעינן בכלי אף הראוי לביאת מים (ער"ש פ"ח מ"ה): סירפה. שחבר השבר: בשרף. שהדבק הוא מעין הכלי: ה על צדו. דאין המים נכנס בכולו רק כשמטהו וכן במשנה (פ"י מ"א) דאל"כ נפה למעלה כגון ערובה כנוסחת הגר"א: שאוגנה. אוגן הכלי מעוך לתוך הכלי צר כעין בקבוק: וכתפותיה. כתף הכלי הוא אמצעית הכלי אין

אין

לתוכו וכתפותיו גבוהין אין להן טהרה עולמית עד (יד) שיטנו. צלוחית ששפתה (טו) שפעת לאחוריה מורידה דרך פיה והופכה ומטבילה ומעלה אותה דרך שוליה דברי ר"ע ר' יוחנן בן נורי אומר מטביל כדרכו ואינו חושש מפני שהיא כבית הסתרים. [א] צלוחית שאוגנה חוזרת לתוכה ר' יהודה אומר משום ר' יוחנן בן נורי מטביל כדרכו ואינו חושש מפני שהוא כבית הסתרים:

פרק שמיני

א (א) כפה ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו המים דרך כולו טהור ואם לאו טמא היו (ב) רגליו מלאים אבק וירד וטבל במקוה שיש בו ארבעים סאה (א) טהור שפשף או [ב] (ב) שנפל בחמין טמא. קומקום שהוא מלא (ג) בחמין והטבילו טמא שפשפו או שהטבילו בחמין טהור: (ג) הסלין של גת או של בד [ג] (ד) חיצון צריך לחטט [ד] (ה) ודפנים צריך לנער. קשרי פונדא ופסיקיא וקשרי מנעל וסנדל [ה] (ו) קושר ומפתחי חלוק של אשה הרי אלו חוצצין. קשרי (ו) נימי פונדא ופסיקיא וקשרי רצועות (ז) ומנעל וסנדל והקשר שבאפרקיסין שבכתף וסדין שקשרו את [ו] (ח) מומן הרי אלו חוצצין (ד) נתקשרו מאליהן אינן חוצצין. קשרי עני שמקפיד עליהן (ה) ושל בעה"ב הרי אלו חוצצין. של בעה"ב שאין מקפיד עליהן או של עני הרי אלו אינן חוצצין. ר' יהודה אומר צריך להטביל את כולן מפני חתך וכן היה ר' יהודה אומר משום ר"ט (ט) צריך להטביל את כל הטבעת. כלי שהוא מלא יין והטבילו (ו) אם בטל מראיו טהור ואם לאו (י) טמא. [ז] א"ר יוסי שמעתי שאפי' כלי מחזיק [ח] (יא) ואין בו אלא רביעית כאילו לא טבל: ב (ז) כל האוכלים מצטרפין לפסול את הגויה בכחצי פרס בתוך כדי אכילת פרס. אכל וחזר ואכל וחזר ואכל אם יש מתחלת [ט] (יב) ראשונה ועד [י] אכילה אחרונה כדי אכילת פרס מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין (יג) ואין מחייבין אותו להיות אוכל פחות מכשיעור ויורד וטובל. [כ] ואוכל כשיעור ויורד וטובל. אכל פחות מכשיעור וירד וטבל באמצע טמא. התירו למעוברת (יד) שתהא טועמת דבר מועט מפני סכנת נפשות וכמה היא פרס שתי ביצים חסר קימעא דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר שתי ביצים שוחקות שיעור רבי שתי ביצים ועוד: ג כל המשקין מצטרפין לפסול את הגויה בשותה רביעית מתוך כדי אכילת פרס שתה וחזר ושתה [ל] (טו) אם יש מתחלת [מ] שתיה ראשונה עד סוף שתיה אחרונה כדי [נ] אכילת פרס מצטרפין (טז) ואם לאו אין מצטרפין. ואין מחייבין אותו להיות שותה פחות מכשיעור ויורד וטובל אלא שותה כשיעור ויורד וטובל. שתה פחות מכשיעור וירד וטבל באמצע טמא (ח) התירו למגע טמא מת (יז) שהיא את בנה וטהורה: ד (ט) בלע כזית מן המת ונכנס לבית הבית טהור שכל הבלועין (יח) באדם ובהמה ובחיה ובעופות טהורין. [ס] מסרה או שיצא מלמטה טהור. שתה מים טמאים והקיאן טמאין מפני שנטמאו בו ביציאתן. טבל או שנסרחו או שיצא מלמטה טהורין. שתה שאר המשקין אע"פ שטבל והקיאן טמאין לפי שאינן טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטה טהורין: פרה ששתת מים טמאין והקיאתן טמאין מפני שאין טהורין בגוף. נסרחו או שיצאו מלמטן טהורין. נכנס לו (י) חץ בירכו רבי אומר אינו חוצץ וחכ"א הרי זה חוצץ בד"א בשל מתכת אבל בשל עץ (יט) הרי זה חוצץ ואם קרם עליו העור למעלה הכל מודים שאינו חוצץ שכל הבלועין (כ) באדם ובהמה בחיה ובעופות טהורין. (כ) נכנסו צרורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה ר"ע אומר אינו חוצץ מפני שהיא כבית הסתרים: ה (ל) אספלנית מלוגמא ורטייה שעל בית הסתרים רבי אומר חוצץ ור' יוסי בר' יהודה אומר אינו חוצץ. העושה קילקי בראשו רבי אומר חוצץ ר' יוסי בר' יהודה אומר אינו חוצץ. (מ) היתה בו שערה אחת חוץ למכה וראשו מודבק למכה או שהיו שתי שערות וראשן מודבק [ע] (כא) בסוף או בצואה הרי אלו חוצצות היו לו שתי שערות בריסי עיניו ומלמטה [פ] ונקבו (כב) והוציץ בריסי עיניו מלמעלה זה היה מעשה ונמנו עליו ה' זקנים [צ] (כג) וטמאוהו: ו (נ) פרה ששתת [ק] (כד) מעת לעת ושחטה בתוך מעת לעת זה היה מעשה והיה ר' יוסי הגלילי מטהר ור"ע מטמא סייע ר"ט את ר' יוסי הגלילי. (כה) סייע ר"ש בן ננס את ר' [ר] טרפון סילק ר"ע את ר' יוסי הגלילי אחר זמן מצא לו תשובה אמר לו מה אני לחזור אמר לו לא לכל אדם (כו) (ס) אלא [ש] שאתה יוסי הגלילי. [ת] אמר לו הרי הוא אומר (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא כשהם שמורים למי נדה ולא כששתתן פרה (זו היה מעשה) ונמנו (כז) (ע) שנים ושלשים זקנים בלוד וטהרוהו (באותה שעה) קרא ר"ט המקרא הזה (דניאל ח) ראיתי את האיל מנגח ימה וצפונה ונגבה וכל חיות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה כרצונו והגדיל [זה] ר"ע (אומר)(סס) ואני הייתי מבין והנה צפיר העזים בא מן המערב על פני כל הארץ ואין נוגע בארץ והצפיר קרן חזות בין עיניו זה ר' יוסי הגלילי ותשובתו (סס) ויבא עד האיל בעל הקרנים אשר ראיתי עומד לפני האובל וירץ אליו בחמת כחו וראיתיו מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו ויך את האיל וישבר את שתי קרניו זה (כח) עקיבא ושמעון בן ננס (סס) ולא היה כח באיל לעמוד לפניו (כט) [א] זה עקיבא (סס) וישליכהו ארצה וירמסהו זה יוסי הגלילי (סס) ולא היה מציל לאיל מידו אלו שנים ושלשים זקנים שנמנו בלוד וטהרוהו:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת מקואות

הגהות הגר"א

חוצצת סירגה בגמי או במשיחה ה"ז חוצצת שרפה בשרף כו': (יד) שיטנם על צדן: (טו) שוקעת: **פ"ח** (א) טמא:(ב) שטבל בחמין טהור:(ג) פחמין:(ד) אוצין: (ה) ורפים:(ו) וקשרי מפתח חלוק:(ו) קשרי פונדא: (ז) מנעל: (ח) נימיו: (ט) בשלשלת צריך: (י) טמא מלא יין לבן וחלב אם רבה עליו מים טהור ואם לאו טמא ר' יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא יין אדום במים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא. מילא מי חטאת עד שרבה עליו המים א"ר יוסי שמעתי כו': (יא) מחזיק כור: (יב) אכילה ראשונה ועד סוף אכילה אחרונה וכו': (יג) לא הותרו לאכול פחות מכשיעור להיות יורד וטובל אלא אוכל כשיעור ויורד וטובל אכל כו': (יד) לאכול פחות מכשיעור מפני סכ"נ וכו' שיעור רבי: (טו) וחזר ושתה: (טז) יותר מכאן אין מצטרפין לא הותרו לשתות פחות מכשיעור להיות יורד וטובל אלא כו': (יז) שתהא מניקה את בנה ובנה טהור: (יח) בין באדם בין בבהמה בין בחיה בין בעופות טהורין הקיאן הבית טמא נסרח או שיצא מלמטה טהורין כו': (יט) עץ אינו חוצץ ואם כו': (כ) בין באדם ובין בבהמה ובין בחיה ובין בעופות טהורין: (כא) בטיט: (כב) והוציאן: (כג) בלוד: (כד) מי חטאת ושחטה בתוך מעל"ע כו': (כה) סייע ר"ש ב"נ את ר"ע סילק ר"ש ב"נ את ר"ט סילק ר"ע את ריה"ג כו': (כו) אלא לך שאתה הוא יוסי הגלילי: (כז) עליה: (כח) זה תשובת ר"ע ור"ש ב"נ: (כט) לפניו וישליכהו ארצה וירמסהו זה ר"ע ולא היה כו' זקנים שטהרוהו:

אור הגנוז

[א] לגין: **פ"ח** [ב] שטבל בחמין טהור: [ג] אוצין: [ד] ורפין: [ה] וקשרי מפתח חלוק: [ו] נימיו: [ז] מלא יין לבן וחלב אם רבו עליו טהור אם לאו טמא ר' יהודה אומר רואין אותו כאילו הוא כמים אם בטלו מראיו טהור ואם לאו טמא אמר ר' יוסי וכו': [ח] כור: [ט] אכילה: [י] סוף: [כ] אלא: [ל] וחזר ושתה: [מ] אכילה ראשונה: [נ] שתית רביעית: [ס] נסרח: [ע] בפיף או ביציאה: [פ] ונקבן והוציאן: [צ] בלוד: [ק] מי חטאת: [ר] עקיבא סלק ר' שמעון בן ננס את טרפון סלק ר' יוסי הגלילי את ר' שמעון בן ננס סלק ר' עקיבא וכו': [ש] לך: [ת] אומר לך הרי הוא אומר: [א] תיבות זה עקיבא ליתא בכ"י:

מצפה שמואל

נדה ע"ש:(א) כפה ידיו ורגליו.עי' מיי' פ"ב ה"ז ויו"ד סי' קנ"ח סמ"ס כגירסא דהכא והר"ש גרס טמא.עי' פי' מ"ד וכן הבית הס"ע דעתו וכן הסכים הגר"א:(ג) הסלין של גת.מיי' פ"ג הכ"ב: (ד) נתקשרו מאליהן.עי' מיי' פ"ג הכ"ד: (ה) ושל בעל הבית שאינו מקפיד. מיי' פ"ג הכ"א וכ"מ שם: (ו) אם בטל מראיו.ר"ש פ"ט מ"ז: (ז) כל האוכלים מצטרפין. כריתות יג. ועי' תוספתא דכריתות ומ"ש. ועי' ר"ש פ"ז מ"י כל זה: (ח) התירו למגע. כריתות שם. ועי' ר"ש שהקשה מניין לנו שאסור: (ט) בלע כזית מן המת. עי' חולין עא. דין טהרה וטומאה בלועה. ועי' ר"ש כל זה עד סוף הפרק: (י) חץ. עי' יו"ד סי' קנ"ח סי"א ובש"ך שם ס"ק ז' מ"ש בזה: (כ) נכנסו צרורות וקסמים. מיי' פ"ב ה"ד וכ"מ שם ויו"ד סי' קנ"ח סמ"ב ודלא כר"ע: (ל) אספלנית. מיי' פ"ב ה"ט ויו"ד שם סמ"ג: (מ) היתה בו שערה. יו"ד שם סמ"ד: (נ) פרה ששתת מי חטאת. פסחים יז. ועי' פ"ט מ"ה בפרה וספרי פ' חוקת פיסקא קכ"ד ושם הגירסא מבושם: (ס) אלא לך שאתה יוסי הגלילי. בספרי הגירסא לכל אדם מחזיר ולא לך שאתה יוסי הגלילי בתמיה ובילקוט אבא זה ועי"ז רשם הפירוש זרע אברהם על הספרי: (ע) שנים ושלשים. בספרי הגירסא שלשים ושמונים ובילקוט כמו כאן:

זר זהב ומנחת בכורים

אין המים נכנס עד שיטה על צדה: לאחוריה. חוץ להכלי ולא לצד פנים: דרך פיה. ופיה למטה וממילא נכנס המים לתוך כחלל שבין שפתו לגוף הכלי ואח"כ הופך כדי שיכנס המים לתוכו: כבית הסתרים. ואין הקפ"ד אם שם לא הבא המים וכן באוגנה חוזרת לתוכה]:

פרק ח א [כפה כו' מ' סאה טמא גרסינן. דהאבק חוצץ: בחמין טהור. דהחמין מכנס היטב האבק ולא הוי חציצה: פחמין גרסינן. והוא שחור והוצץ ואינו טהור אלא בשפשוף או שהטבילו בחמין: גת. מיין: בד. משמן: אוצרין. גרסינן וכן בר"ש כשהנקבים בדותק מחמת הזגים לא סגי בניעור ולכן צריך לחטט דלא לסוי חציצה: ורפויים. גרסינן: רפוים. שהמים עולה בהן. וקישרי מפתחי חלוקה. במקום בית הצואר: קשרי נימי. בתחלה מיירי בקישרי פסיקיא גופא וכאן איירי בנימין: אפרקסין. כנגד התחתון: את נימיו גרסי': מאליהן. שאינו מהודק]: קשרי עני. סתם עני אינו מקפיד וסתם בעה"ב מקפיד ולכן בעני אם הוא מאותן שמקפידין או סתם בעה"ב הוה חציצה: שאין מקפיד. שבפירוש אינו מקפיד: ר"י אומר. בידות הכלים שהן ארוכין ועתיד לקוץ מטבילין עד מקום המדה. ור"י סובר דמטביל כולו כמבואר (פ"י מ"ה) וכיינו משום חיתוך דאם יחתוך הכי מקום החתך אינו עיגול: ד"ט בשלשלת. דמבואר לת"ק במ"ה עד מקום המדה היינו מקום שהוא צריך ור"ש ס"ל כל הטבעת ור"י משום ר"ט הוא: [מראיו. מראה היין במים נתבטל ואיט הוצץ: מחזיק כור. וכן הוא במשנה ובנוסחת הגר"א וכן בר"ש מ"ו]: **ב** לא הותרה לאכול פחות מכשיעור ולירד ולטבול ואחר הטבילה יאכל עד תשלום כשיעור להיות טהור כמה שטבל באמצע ביפסיק הטבילה כיון שכבר נטהר מאכילתו הראשונה בטבילה ואחר הטבילה הרי לא אכל כשיעור שיטמא אלא אם לא שהה בכדי אכילת פרס בין תחלת אכילה הראשונה לסוף אכילה אחרונה מצטרף לכשיעור וטמא. וטבילה מקמי דאכל כשיעור לא אהני ליה דאכתי לא איטמי והיינו דקתני סיפא אכל פחות מכשיעור וירד וטבל באמצע טמא: [ואין מחייבין. לאו דוקא אלא לא הותר לאכול פחות משיעור ולטבול ויהנה הטבילה שלא יצטרף השתי שיעור אחר לראשון אלא כל בכא"פ מצטרפין כשיעור ויורד וטובל ל"ג לה א"נ ה"פ דלא אהני טבילה אלא לשיעורן: אכל פחות. לעיל קאי והכי קאמר אלא הכי דינא דאם אכל פחות משיעור והטבילה באמצע והשלים לכשיעור טמא: דבר מועט. מועט מועט אף שיעור שלם ולאכול אחר כך תרומה אם צריכה: ועוד אחד ועשרים בכילה. הכי מפרש בעירובין (פג): **ג** ואין מחייבין. לא הותר כדלעיל: אלא שותה כשיעור. כלומר לכשיעור הוא דאהני טבילה: טמא מת. שתניק את בנה וטהור. מס"ם שמא לא יניק כשיעור א"כ אין בו בכא"פ (הגר"א): **ד** הקיאן הבית טמא. דעדיין לא נתבטל בגוף: נסרח. גרסינן: מלמטה. חשיב כעכול: טמאים. מפני וכו' גרסינן: טבל. נטהר מים שבתוכו ולא שאר משקין כמבואר (במ"ח ס"פ) וזה כללא דכולה דנטהר בעכול או בסרותה ומים נטהר גם בטבילה: חץ בירכו. אורחא דמילתא נקט דהם יכול להתכסות בבשר ומשום סיפא וכאן מיירי בנראה: בשל מתכת. אינו נדבק כ"כ עם הבשר ועיילי ביה מיא שפיר א"נ דשל מתכות א"א ליטול מן הבשר והוה כאינו מקפיד (ר"ש): טהורין. ואינם חוצצין כשם דבשל אגב גופו בטהרה כן נמי לענין חציצה: **ה** קלקי בראשו. קליעות שער בראש וכן מבואר (בפ"ט מ"ו) דאינו חוצץ ור"י בר"י היא (בר"ש נראה ט"ס): בתוך למכה. וקי"ל שערה אחד קלועה אינה חוצץ בכה"ג חוצץ: בטיט גרסינן. ובר"ש הגירסא בפיו: היה לו כנוסחת הגר"א: וטמאוהו. דהוה חציצה בשערות: **ו** פרה ששתת מי חטאת גרסינן. ומי חטאת מטמאין וכאן בטל מעיה קאמר ר"י בפסחים (יז:): ר"ש בן ננס את ר"ע גרסינן. דטמא ולא נתבטל: סילק ר"ע. בתשובות ונצח לריה"ג וכנוסחת הגר"א כן בר"ש אחר זמן מצא ריה"ג תשובה לטהר: א"ל ריה"ג לר"ע. לא לכל אדם גרסינן: יוסי הגלילי. ויודע אתה מה להשיב: זה ר"ע. שכולן לא יכלו לנצח אותו והעמיד תלמידים הרבה אשר התפשט תורתו בכל העולם והוא בצפונה וכל שתמתתה אליביה הוא: שתי קרניו. הוא נגד שניהם ר"ע ור"ש בן ננס שסייע לר"ע בהלכה זו: וישליכהו כו' זה יוסי הגלילי. שהשליך לר"ע ונצח דבריו: ולא היה מציל. שכולם הסכימו כריה"ג דטהור ונצח הדבר בטהרה]:

סליק מסכת מקואות בסיעתא דשמיא

תוספתא מסכת טהרות פרק א

פרק ראשון

א (א) אמר ר"ש מפני מה אמרו אוכל שנטמא באב הטומאה ושנטמא בולד הטומאה מצטרפין זה עם זה מפני שאפשר לשלישי לעשות שני [א] ואפשר לשני לעשות ראשון ומפני מה (א) אמרו אין השרץ והנבלה והמת מצטרפים זה עם זה לפי שא"א לשרץ לעשות נבלה (ב) ולא נבלה יכולה לעשות מת: ב מקרצת שהיתה שלישית והשיך לה [ב] (ג) כולן שלישית בקדש (ד) פרשו [ג] של שלישית כולן טהורות ואיזו הוא הנשוך התולש ממנו

הגהות הגר"א

פ"א (א) אמרו השרץ והנבילה והמת אין מצטרפים כו': (ב) וא"א לנבילה לעשות מת: (ג) אחרות כולן כו': (ד) פרשה היא שלישית וכולן רביעית ואיזהו:

באור הגר"א

פרק א מפני שאפשר לשלישי לעשות שני ואפשר לשני לעשות ראשון. פי' ומש"ה הוי כמין אחד אבל מת ונבילה לא הוי מין א' שאין המת יכול לעשות נבילה: מקרצות. פי' של תרומה: שהיתה שלישית והסיך לה אחרות כולן שלישית לקדש. פי' דלענין קודש השלישי טמא שפוסל אחד בקדש ולפיכך כל המחובר לו כמוה: פרשה היא שלישית וכולן טהורות. פי' שהרי היא של תרומה ואינו נפסל כשנוגע בשלישית: ואיזו הוא הנשוך. פי' איזו קרוי נושך ומפרש:

אור הגנוז

פ"א [א] ואי אפשר: [ב] אחרות: [ג] תיבת של ליתא:

מצפה שמואל

(א) אר"ש. מעילה יז. ור"ש פ"א מ"ד וס':

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א אמר ר"ש מפני מה אמרו (פ"א מ"ה): מצטרפין. ביחד לטמא ככל שבשניהן והיינו לעשות שליש כמו הולד טומאה: ליעשות שני. לפי התוס' דהכא פירושו דהשני יכול להעשות ראשון כגון אם יגע באב הטומאה ולכן שוו טומאותיה וגרסי' נמי ואפשר לשלישי שיעשה שני וכמבואר במשנה (ו' פ"א) שהשלישי שנגע בראשון הוה שני וכש"ס במעילה דף י"ז בדברי ר"ש שהשני יכול לעשות ראשון ופריך מי אפשר ומשני הכי קאמר מי גרס לשני להו ראשון שהשני בא ע"י ראשון: השרץ והנבלה. דאינו שוים בשיעורם דשרץ בכעדשה ונבלה בכזית וכן נבלה ומת דאינו שוה בטומאה דזה מטמא טומאת ז' ונבלה טומאת ערב וכ"ש שרץ ומת וכדתנן הך כללא במשנה מעילה י"ז: **ב** מקרלת. חתיכת בצק. שנדבק בהעיסה ונעשה גוש אחד דתנן (פ"א ח) בתרומה דקיל דעושה רק שלישי ולא רביעי לכן אם הסיך בשלישי שוב אינו חבור דכיוי דאילו מפרים לית ביה טומאה השתא נמי לאו חבור ומפרש כאן הדין

ממנו כל שהוא אבל אם (ב) היו ממעכין זה את זה כגון הדבלה והתמרים והגרוגרות והצימוקין הרי אלו אינן חיבור ומפני מה אמרו (ג) בזיתים חיבור שמתחלה לא נתנן אלא על מנת שינקו (ס) זה מזה: ג אחד טבול יום מטומאה חמורה ואחד טבול יום מטומאה קלה ואפילו טבול יום מן הזב ומן והזבה [א] ואפילו ביום השביעי שלו ה"ז לא עשה כלום ואם עשה ה"ז תלוי (ד) [אחד טבול יום] (ה) ואחד טהור שידיו טמאות מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה ור"א בר"ש אומר אין ידים [תחלה] לטבול יום (אבא שאול אומר (ו) טבול יום תחלה לקדש ר"מ אומר טבול יום מטמא בקדש ופוסל בתרומה וחכ"א כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי תרומה כך פוסל משקה הקדש ואוכלי הקדש): ד (ז) השרץ מטמא שלשה ופוסל אחד בקדש ומטמא שנים ופוסל אחד בתרומה. מטמא אחד ופוסל אחד בחולין. משקין מטמאין שנים ופוסל אחד בקדש מטמאין אחד ופוסלין אחד בתרומה ופוסלין את החולין. הידים מטמאות (ו) אחד [ב] בקדש ופוסלות את התרומה ואין ידים לחולין. ר"ש בן אלעזר אומר משום ר"מ הידים (ח) תחלה [ג] לחולין ושניות לתרומה. באיזה קדש אמרו בקדשי המקדש המקודשין כגון חלות תודה ורקיקי נזיר [ד] (ז) שלא נשחט עליהן את הזבח (ט) והמנחות שלא קדשו בכלי אינן לא בקדש ולא בחולין אלא (הרי) הן כתרומה. והשרץ מטמא שנים ופוסל אחד בהם: ה החלה והבכורים ותשלומי תרומה וחומשיה הרי הן כתרומה. הטבל והמדומע וגידולי תרומה ומעשר שני הרי הן כחולין. ככרות הקדש בתוך גומותיהן והמים המקודשין נטמאת אחת מהן בשרץ (ח) כולן תחלה בתרומה מטמא שנים ופוסל אחד. בחולין מטמא אחד ופוסל אחד. אין לך משקה (הקדש) הנוגע בשלישי טמא אלא קדש בלבד ר"א בר' צדוק אומר האוכל אוכל שני לא יעשה [ה] (ט) שני מפני שהוא (עושה) שני (י) והשני מטמא את המשקין ליעשות תחלה אבל שני שנגע במשקין בית הבד טמאין:

פרק שני א אמר לו ר' יהושע לר' אליעזר. (ס"א אמר לו ר' אליעזר לר' יהושע) (א) היכן מצינו טומאה בתורה שהיא עושה טומאה אחרת כיוצא בה שאתה אומר. (א) יעשה ראשון ראשון אמר לו אף אתה אומר (ב) יעשה שני אמר לו מצינו שהשני מטמא את המשקין לעשות תחלה והמשקין מטמאין את האוכלין לעשות שני אבל לא מצינו ראשון שהוא עושה ראשון בכל מקום: ב (ב) השחלים והגריסין בזמן שמגים בהן את הקדרה מטמאין טומאת אוכלין נתנן לקערה (ג) והיוצא מהן משקין היוצאין מהן מטמאין טומאת (ד) המשקין. השמן לא אוכל ולא משקה כיצד אמרו (ג) שמן תחלה לעולם שאם נמחה ולא נשתייר הימנו אלא [כפול] משקין היוצאין הימנו מטמאים טומאת משקים. נמצאת אומר (ה) ג' מדות במשקין (ד) הרוטב והגריסין והחלב בזמן שהמשקה טופח (ו) הרי אלו תחלה קרשו אין צריכין מחשבה לאוכלין: (ה) דבש הזב מכוורת דבורים (ז) מטמא טומאת משקין חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין (ח) שמן לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין (ט) (ולא) למשקין בטלה דעתו: ג (ו) הדם שקרש (י) לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין ולמשקין בטלה דעתו. (ז) דבש תמרים (יא) לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין מטמא טומאת אוכלין ולמשקה בטלה דעתו. ושאר כל מי פירות (יב) לא אוכלין ולא משקין. חישב עליהן בין לאוכלין ובין למשקין בטלה דעתו (ח) (יג) נטמא מקצתו נטמאו המשקין נטמא מקצתו לא נטמא כולו טהור מקצתו טהור כולו. מי חטאת שהגדילו משקין טופח טהורים נמוחו חזרו [ו] לטומאתו הישנה מקוה שאוב שהגליד טהור משום מים שאובין נמוחו כשר להקוות עליו: ד (ט) החושב על החלב שבכחל טהור ושבקיבה טמא העור והשליא אינן מטמאין טומאת אוכלין (י) העור שלקו והשליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין:

פרק שלישי א (א) הגפן והזגין שנעשו בטהרה ויצאו מהן משקין טהורין ושנעשו

באור הגר"א

התולש ממנו כל שהוא. פי' שמחובר כל כך זה בזה שאי אפשר לתלוש זה מזה בשוה: אא"כ יתלוש מאתו כל שהוא: אבל אם היו מעכבין זה את זה. פי' שקשין כל כך שאחד מעכב את חבירו מליכנס בתוכו: כגון הדבילה כו' והצמוקין. פי' אף שהמשקה של הצמוקין הוא מז' משקין. אפ"ה אינו חבור כיון שמעכב זה את חבירו מליכנס לתוכה: מפני מה אמרו בזיתים חבור. פי' הא הוי נמי כמו צמוקין שמעכב אותן מלכנס לתוכן ומפרש משני שמתחלה לא נתנן אלא על מנת שינקו זה מזה. והוי המשקין שלהן חיבור דהוי נושכין זה את זה וגם נתנן מתחילה לכך דהיינו שיהא בלוע המשקין שלהן בזית שבחבורו והוי המשקין נושכין זה את זה ולפי זה צריך שניהן דהיינו שיתן מתחלה על מנת שינקו דהיינו שניחא ליה שיבלע אותן המשקין בזית וגם שיהא משבעה משקין או מחברן אבל כשאינו משבעה משקין אפילו עיסה שנילושה במי פירות אינו חבור: אחד טבול יום מטומאה חמורה. פי' דהיינו שנגע במת או שהיה זב: ואחד טבול יום מטומאה קלה. פי' דהיינו שנגע בשרץ: ואם עשה הרי זה תלוי. פי' דשמא יראה ויסתור השבעה נקיים שלו: ואחד טהור שידיו טמאות מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה. פי' דסבר דאפי' טבול יום מטומאה קלה תיכף אחר טבילה שלא הסיח דעתו כלל מידיו הוי ידיו טמאות כמו סתם ידים ונפקא מיניה שמטמא משקה חולין ועוד דלא מהני לזה אפילו הערב שמש רק צריך שיטבול ידיו: ראב"ש אומר אין ידים לטבול יום. פי' דאין הידים טמאין בטבול יום דסתם ידים נטהרו נמי בטבילתו כיון שלא הסיח דעת מהן: טבול יום מן הזב ומן הזבה בשביעי שלה הרי זה לא יעשה כלום. פי' לא יעסוק בטהרות: אבא שאול אומר טבול יום תחלה לקדש. פי' דלענין תרומה הוי כמו שני שאינו אלא פוסל ולקודש הוי ראשון שמטמא שנים ופוסל אחד: ר' מאיר אומר טבול יום מטמא בקדש ופוסל בתרומה. פי' דבין לענין קודש ובין לענין תרומה הוי שני ולפיכך מטמא בקדש אחד ופוסל אחד. פי' דסברי הוא עושה רביעי ופוסל בתרומה שאינו עושה אלא שלישי: וחכמים אומרים כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי תרומה כך פוסל משקה הקודש. פי' דסברי רבנן שאינו שני גמור שיהא עושה בקודש רביעי אלא שפוסל בקדש כמו בתרומה: הידים תחלות לחולין. פי' אותן ידים שהן תחלות דהיינו שהכניס אותן בבית המנוגע למאן דאמר ידיו טמאות או שנגע במי שטעון כיבוס בגדים בשעת חבורן שאינן מטמאות את האדם אבל הידים הם ראשונים לחולין ועושין שני אפילו בחולין: ושניות לתרומה. פי' אינו אלא לתרומה שאינן פוסלין בחולין כלל אלא בתרומה: באיזה קודש אמרו. פי' שנעשין רביעי בקדש: מקדשי המקודשין. כדמפרש: כגון לחלות תודה ורקיקי נזיר שנשחט עליהן הזבח. פי' והיינו שכבר נתקדשו בשחיטת הזבח: והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא נשחט עליהן הזבח והמנחות שלא קדשו בכלי אינו לא בקדש כו' והשרץ מטמא. פי' שאינו נעשה בהן אלא שלישי: ותשלומי תרומה וחומשה הרי היא כתרומה. פי' והשלישי פסול בהן: ככרות הקודש שבתוך גומותיהן מים מקודשין נטמאת אחד מהם בשרץ כולן טמאות. פי' ולאו דוקא בשרץ אלא אפילו כשנטמאת בידים נמי נטמאו כולן. פי' דסברי כמו שהשני מטמא משקה חולין להיות תחלה כך השלישי מטמא משקה קודש להיות תחלה וכן הוא במתני' בהדיא והשלישי שבתרומה מטמא משקה קודש. פי' להיות תחלה ופוסל אוכלי קודש והשתא אפילו נטמא הככר מחמת ידים הוי הככר שלישי ומטמא את המשקין שבגומא להיות ראשון וחוזר ונעשה מן המשקין שני ועושה את הככר שבצדו שלישי וכן כולם והא דנקט שרץ לומר דבתרומה אפילו נגע בשרץ אינו מטמא אלא שנים ופוסל אחד דהככר השני שנעשה שלישי שוב אינו מטמא את המשקין שבתוכו להיות תחלה ולכך נפסק הטומאה משלישי ואילך: אין לך משקה שנוגע בשלישי טמא. פי' להיות ראשון אלא קודש בלבד: האוכל אוכל שני לא יעשה בבית הבד מפני שהוא שני והשני מטמא את המשקין להיות תחלה. פי' לפיכך יטמא את בית הבד ג"כ: אוכל שני שנגע במשקין בית הבד טמאין. פי' אפילו אוכל שני מטמא את המשקין של בית הבד להיות תחלה:

פרק ב אמר רבי יהושע לר"א כו'. פי' לדבריך שהאוכל ראשון הוי הוא ראשון דמשוי האוכל כמאכיל: אף אתה אומר יעשה שני. פי' הא בשני אף אתה מודה שהוא שני והיכן מצינו טומאה עושה כיוצא בה: אמר לו מצינו שהשני כו'. פי' שהשני יכול לעשות על ידי משקין אבל הראשון אי אפשר לעשות לאוכל אחר ראשון כיוצא בה: השחליים והגרגר. פי' מיני קטניות הן: בזמן שמגים בהן את הקדירה. פי' שאינו נותן בקדירה אלא להגים בהן והיינו כמו לדבק: מטמא טומאת אוכלין. פי' כיון דהוי בקדירה חשיב אוכל: נתן בקערה להוציא מהן משקין. פי' שנתן לסחוט מהן משקין אחשבי המשקין ולכך היוצא מהן מטמא טומאת משקין: נמצאת אומר ג' מדות במשקין. פי' הא' שאינו צריכה מחשבה לאוכלין והב' דמהני מחשבה והג' דלא מהני אפי' מחשבה: הרוטב והחלב. פי' רוטב עבה או חלב עבה: בזמן שהמשקה טופח. פי' שעדיין משקה טופח עליו: הרי אלו תחלה. פי' שלשתם תחילה דדין משקה עליה: דבש הזב מכוורת. פי' שלא נטל מכוורת אלא שזב מאיליו לכך כשחושב עליו לאוכלין הוי אוכל אבל אחר שנטל מכוורת ודאי משקה הוא: השומן לא אוכל ולא משקה. פי' אלא אם נתן לאוכלין הוי אוכל ואם למשקין הוי משקה והיינו כשנתן בקדירה אבל השמן בעצמו ודאי משקה הוא: השמן תחלה לעולם. פי' אפילו קרשו הוא משקה להיות תחלה: ואם נמחה ונשתייר הימנו. פי' אף לענין זה הוי משקה אפילו קרוש דהיינו שאם נימוחו אח"כ אפילו לא היה בתחילה אלא כפול משקין היוצאין מהן תחילה. פי' דהרוטב והגריסין צריך שיהא בהן כביצה או נעשין תחילה מחמת האוכל הנשאר קרוש עדיין ואח"כ משקין מטמא משקין אפילו כל שהוא אבל אם הוא פחות מכביצה הוא טהור שאין אוכלין מטמא אחרים אלא בכביצה וטומאה שהיתה בכל הלכה אחר שנימוח כיון שנשתנה מאוכל למשקה אבל הכא שאף שהיה קרוש היה משקה וכיון שלא נשתנה לא הלכה הטומאה שהיה עליה כלל וא"כ אין חילוק בין כביצה לפחות מכביצה: והשלג לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאוכלין בטלה דעתו למשקין מטמא טומאת משקין נטמא מקצתו לא נטמא כולו. פי' שאינו חיבור ונפקא מיניה לענין טבול יום שפוסל אינו פוסל את כולו: וטהר מקצתו. פי' דהיינו שהטביל אחד מהם במים הוי חבור ונטהרו כולם: מי חטאת שהגלידו ומשקה טופח. פי' אף שעדיין המשקה טופח נטהר משום מי חטאת: נימוחו. פי' בתור חזרו לטומאתן הישנה: מקוה שאוב שהגלידו. פי' שהיו שאובין והגלידו: טהר משום מים שאובין. פי' שלא נקרא שם שאובין עליהן ונפקא מיניה כדמפרש: ואם נמחה כשר להקוות עליו. פי' מותר להמשיך לתוכו עוד מים עד מ' סאה וטובל בהן או שאם ימשיך אותן למקוה אחרת שאין בה מ' סאה או שבא אדם ראשו ורובו לתוכן טהור אלא שלא אם לפרש כל הנפקותא: החושב על החלב שבכחל. פי' שיהיה משקה: טהור. פי' אינו מטמא טומאת משקין אף שחשב אח"כ לפי שבשעה שחושב לא היה משקה כלל שהיה בלוע בכחל: ושבקיבה טמא. פי' אם חישב על החלב שבקיבה להיות משקה מטמא טומאת משקין לפי שהמשקה כנוס בקיבה והוי כמו בעין:

פרק ג הגפת והזגין. פי' פסולת של זיתים וענבים אחר הדריכה: שנעשו בטהרה. פי' דהיינו כשדרכו תחילה להוציא מהן משקין ואח"כ הלכו עליהן טמאין ויצאו מהן משקין טהורין. פי' לפי שלא ניחא ליה המשקה היוצא מן הגפת לפיכך אינו מטמא טומאת משקין:

הגהות הגר"א

(ס) זה מזה אבא שאול אומר טבול יום תחלה לקודש רמ"א טבו"י מטמא א' ופוסל א' בקודש ופוסל בתרומה וחכמים אומרים כשם שהוא פוסל משקה תרומה ואוכלי תרומה כך פוסל משקה קודש ואוכלי קדש אחד טבול יום מטומאה חמורה ואחד טבו"י מטומאה קלה טבול יום מן הזב והזבה ביום הז' שלו הרי זה לא יעשה כלום ואם עשה הרי זה תלוי אחד טבו"י ואחד טהור שידיו טמאות מטמא משקה חולין ופוסל אוכלי תרומה ר' אליעזר בר' שמעון אומר אין ידים תחלה לטבול יום השרץ מטמא שלשה כו': (ו) אחד ופוסלת אחד בקדש ופוסלת כו' ר' שמעון ב"ר אליעזר כו': (ז) שנשחט עליהם את הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא וכו' בכלי אינן לא בקדש ולא כחולין: (ח) כולן טמאות בתרומה מטמא כו': (ט) בבית הבד מפני שהוא שני והשני שנגע במשקין בית הבד טמאין: פ"ב (א) ראשון עושה ראשון: (ב) שני עושה שני: (ג) ויצאו מהן: (ד) משקין. כיצד אמרו שמן תחלה כו': (ה) חמש מדות: (ו) עליהן: (ז) אינו מטמא לא ט"א ולא ט"מ חישב כו': (ח) למשקין מטמא ט"מ השומן לא אוכל כו': (ט) מטמא ט"א למשקין: (י) אינו לא אוכל כו': (יא) אינו לא כו': (יב) כולן אינן לא אוכלין כו': (יג) השלג לא אוכל ולא משקה חישב עליו לאכילה בטלה דעתו למשקה מטמא טומאת משקה נטמא מקצתו לא נטמא כולו טהר מקצתו טהר כולו. מים טמאים שהגלידו ואין בהם משקה טופח טהורים נמוחו חזרו לטומאתן הישנה מקוה שאוב כו': פ"ג (א) הגפת כו' בטהרה והלכו עליהן טמאים ומיצו מהן משקין טהורין ושנעשו בטומאה ומיצו מהן משקין טמאים ר"ש מטהר אמר להם ר"ש

אור הגנוז

[א] ומשאר הטמאות שבתורה הרי הן כטבול יום מן השרץ טבול יום וטמא מת בועל נדה עושה בית הבד מן הזב ומן הזבה ואפילו ביום השביעי כו': [ב] ופוסלות אחד: [ג] לקדש: [ד] שנשחט עליהן את הזבח והמנחות שקדשו בכלי אבל חלות תודה ורקיקי נזיר שלא כו': [ה] בית הבד מפני: [ו] לטומאתן:

מצפה שמואל (ב) היו ממעכין. מיי' פט"ו מט"א הי"ד וט"ז. ועי' ר"ש פ"א מ"א: (ג) בזיתים חבור. מיי' שם: (ד) א' טבו"י. מיי' שם פ"י מהל' אה"ט ה"א וטומאה קלה היינו שרץ: (ה) וא' טהור. עי' ר"ש רפ"ב: (ו) טבו"י תחלה לקדש. מעילה ח. ושם: (ז) השרץ. עי' ר"ש פ"א מ"ח: (ח) תחלה לחולין. עי' חולין לג. ולה. ור"ש שם: (ט) והמנחות שלא קדשו. עיין מעילה פ"ב. ועי' ר"ש בזה שמיישב סוגיא דחולין לה. ע"ש: (י) והשני מטמא. עי' שבת טו: מי"ח דבר: (א) היכן מצינו. עי' חולין לג: ולד.: (ב) השחלים והגריסין כו' השמן לא אוכל. עי' ר"ש פ"ג מ"ב: (ג) שמן תחלה. עי' מנחות כה.: (ד) הרוטב והגריסין והחלב. עי' מיי' פ"א ה"כ מט"א: (ה) דבש הזב מכוורת. עי' מיי' פ"א מט"א הי"א ע"ש בהגהה: (ו) הדם שקרש. עי' יו"ד סי' קכ"ג ס"ה בהג"ה לענין יין ועי' הג"א ע"ז פ"ב סי' ט"ו ועי' ירו' פ"ב ה"ד. ועי' מנחות כא. ועי' מיי' פ"א מהל' ט"א הי"ט הגירסא השמן שקרש לא אוכל ולא משקה חישב וכו' בין לאוכל בין למשקה וכן בדם וע"ש בהשגות וכ"מ: (ז) דבש תמרים. מיי' פ"א הכ"א: (ח) השלג. כנוסחת הר"ש נדה יז: וע"ש היטב. ועי' כ"מ פ"א מט"א הכ"ב שהביא זה כגירסת התוספתא: (ט) החושב על החלב. ודין הקיבה מבואר ברמב"ם פ"א הכ"ג וכן דין כחל שם: (י) העור שלקו. עירובין כח:

זר זהב ומנחת בכורים

הדין בעיסה של קודש והיינו שלא קידש בכלי כדינו בתרומה דאינו עושה רק שלישי אם פרשו כולן טהורות ומ"מ בעוד שלא פירשו הוה כשלישי. ונוסחת הגר"א בזה יותר מכוון דמיירי בקדש ממש ודין הרביעי בקדש כדין השלישי בתרומה ומ"מ הך דינא דאם לא היה עושה רק שלישי בהשיך בשלישי הוה דינו דטהורים כמבואר במשנה בתרומה לכן גרסי' פירשו כולן רביעית וא"ש: התולש ממנו. אם רוצה לתלוש העיסה נושך גם העיסה הראשונה עמה זה הוה דבוק גמור: מעכבין. שאחד מעכב את חבירו מלשוך עמו רק האחר נפרש לעצמו אינו חבור וזה גירסת הר"ש מעכבין ולפי גרסתינו ממעכין נמי כן הוא שנמעך אחד בחבירו אבל אינו נתלש עמו: בזיתים חבור. כגון של זיתים כדתנן פ"ג מ"ב: ג אחד טבו"י. דינא הוה לאו דמבואר לקמן מטמא משקה חולין ולפסול אוכלי תרומה וקודש מחלוקת אבא שאול ורבנן כמבואר לקמן וטומאה קלה הוא טומאה דרבנן בגווני דצריך הערב שמש כגון פירס מן הערלה כפורס מן הקבר בפסחים (צב) דבעי הזאה ג' וז' כ"ש הע"ש וכן שפופרת שתתכה לחטאת וצינורא דעכו"ם (עי' ר"ם פ"א מ"ג): ואפי' ל"ג וכנוסחת הגר"א: ואפי' יום השביעי. ל"ג ואפילו ופירושו דזב וזבה סותרין בראייתן יום השביעי ולכן לא יעשו אפי' חולין דאין טבו"י פוסל ומ"מ שמא יסתור אח"כ וטמא למפרע: ה"ז תלוי. כל היום אם לא יסתור טהור ואם ראו סותרין וטמא למפרע טומאה ודאי: ואחד טהור שידיו טמאות. התוס' מבוכה מאד והך דזב וזבה ענין בפ"ע הוא והך ואחד טהור קאי אלמעלה בחד בבא עם טב"י והכי ה"ל למתני אחד טבו"י מטומאה חמורה ואחד טבו"י מטומאה קלה ואחד טהור שידיו טמאות מטמא משקה חולין וכו' ושידיו טמאות אכולהו קאי דטב"י שידיו טמאות מטמא משקה דהוא מגזרת י"ח דבר כמבואר בשבת י"ד וכן פוסל אוכלי תרומה כדין טבו"י מה"ת. וכן מי שידיו טמאות הידים פוסלות תרומה מי"ח דבר: אין ידים. ואינו מטמא משקים דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבו"י: תחלה לקדש. ועושה עד רביעי: מטמא בקדש. דהוא שני ועושה שלישי: שהוא פוסל. אבל עמויי לא מטמא: ד השרץ. כללא הוא דבקדש עושה רביעי ובתרומה שלישי ובחולין שני: משקין. שנגעו אף בשני דנעשין ראשון מכללא דכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה והדר לכללא קמא: הידים. סתם ידים או ידים הבאים מחמת ספק שניות הן מי"ח דבר: הידים תחלה לחולין. גרסינן לפעמים הם תחלות לחולין כגון שהכניס ידיו לבית המנוגע דידים תחלות הן וקמ"ל דהוא אף לחולין: ושניות לתרומה. ובסתם ידים הם שניות לתרומה ולא מטמאין חולין כלל: אמרו. דעושה רביעי: המקודשין כגון וכו' גרסינן. כנוסחת הגר"א וכן בר"ם (פ"א מ"ח): ה ותשלומי תרומה. באוכל בשגגה שהתשלומין הן תרומה כדכתיב ונתן לכהן את הקדש שנעשה קדש כעין שאכל: גידולי תרומה. שנעשה תרומה מדרבנן כמבואר בשבת (יז:): בתוך גומותיהן. כלי העשוי גומות גומות ובכל גומא ככר ואינן נוגעות זו בזו וכן מים המקודשין מי חטאת הכלי מצרפן דכלי מצרף לקדש וכ"ש לחטאת כמבואר במשנה: בתרומה. מונין ראשון ושני: משקה קדש. ל"ג קדש: אלא קדש מקודש. כדלעיל דהוא עושה משקה תחלה כיון דעושה רביעי אבל תרומה רק שני מטמא משקין ולא שלישי: ולא יעשה: בבית הבד גרסינן: מפני שהוא שני גרסינן. האוכל שני שני ה"ג אוכל שני שנגע וכו'. להגר"א לא גרסינן אבל וקאי אלעיל:

פרק ב א שאתה אומר. כדתנן (פ"ב מ"ב): ואף אתה אומר בשני עושה שני. וגם לדבריך תקשה איך מצינו ומסקנת פלפול ר"א ור"י מבואר בחולין (לד.): ב השחלים והגריסין. דדרך אלו להקפות בקדרה וכשיקפאו חשיבי אוכל: והוציא גרסי'. או ויצאו כנוסחת הגר"א: טומאת המשקין. ונעשין תחלה: השמן. בזמן שהוא קרוש: אמרו. (במשנה ב' פ"ב): השמן תחלה לעולם. לאו בזמן שהוא קרוש אלא כשקבל טומאה מתחלה ונקרש ואח"כ נמוח: אלא אפי' כפול גרסינן: טומאת המשקים. דחוזרים לטומאתן הישנה אבל בגריסין כשחוזר ונמוח אם אין בו יותר מכביצה אינו מטמא טומאת משקין דכי יצא טיפה ראשונה אימעיט ליה מכביצה ואין אוכל פחות מכביצה מטמא אחרים וגם אם קבלו טומאה מתחלה כשהיה משקה ונקרש ברוטב וגריסין מבואר במשנה דנעשו שניים אבל בשמן איטהר ליה בשעה שקרש דאינו לא אוכל ולא משקה: ג' מדות. יש דלא בעי מחשבה לאוכלין ויש דבעי מחשבה ויש דאפילו מחשבה לא מועיל וכדמפרש: לאוכלין. אלא נעשו שניים דה"ל כאילו נגעו הם בעצמם לטומאת משקין שהיו בתחלה וכן מקבלין טומאה כשהן נקרשין בתורת אוכל: בשמן גרסינן חישב עליו לאוכלין כנוסחת הגר"א וכן הוא בר"ש: ג מי פירות. שאינן משבעה משקין דמטמאין: נטמא מקצתו. חסר כאן בבא דשלג כנוסחת הגר"א: נטמא מקצתו. שנגע שרץ בקצת שלג כל קורט וקורט מחשב בפ"ע ומטמא טומאת משקין בחישב עליו כל קורט בפ"ע: טהור מקצתו. כשנטמא כולו שהעבירו ע"ג אויר התנור דהיה בתוכו שרץ ונטמא כולו והשיקו מקצתו למקוה דמים מיטהרים בהשקה מתורת זריעה נטהר כולו ונוסחת הגר"א חמש מדות והן הרוטב שא"צ מחשבה לאוכלין. דבש. דמחשבה מועיל לאוכל ולמשקה. שמן ודם אוכל במחשבה ומשקה כלל לא. מי פירות לא אוכל ולא משקה. שלג משקה במחשבה ולא אוכל: ה"ג מים טמאים שהגלידו. וכן בר"ש כנוסחת הגר"א: משום מים שאובים. דגזרו עליהם טומאה מי"ח דבר בנתן עליו ג' לוגין: וטהור משום משקה דעדיין אינו בעולם:

פרק ג א הגפת גרסינן. פסולת זיתים שנעצרו בבית הבד וכן הזגין אחר שנעשו יין: ויצאו מהן משקין. עי'

ושנעשו בטומאה ויצאו מהן משקין מ״אין ור׳ [א] יהושע מטהר. אמר להן רבי שמעון מה לי כשנעשו בטומאה ומה לי כשהן בטהרה אמרו לו כשנעשו בטומאה משקין ביצין מתחת הקורה וכשהוא מגביה את [א] (ב) הרואה חוזרין ונבלעין בגת אמר להן אף כשנעשו בטהרה בא הזב ודרס עליהן משקין (ג) הביצין מתחת [ג] (של) הזב וכשהוא מגביה את רגלו חוזרין ונבלעין בגת אמרו לו אינו דומה משקה היוצא לרצון למשקה היוצא שלא לרצון אמר להם זה וזה לא נקרא עליהן שם טומאה לעולם: ב ענבים המבוקעות מן העבט נפלו (ד) לאויר התנור טהור טמא זיתים המבוקעין מן המעטן ונפלו לאויר תנור טהור טהור. וזה וזה אם יש עליהן משקה טופח תנור טמא. לפסין טמאין שנפלו לאויר התנור בין שלמות ובין שבורות (ה) אפי׳ בשעת היסקן טמא שלא בשעת היסקן טהור. ושנשתמש בהן בטהרה ונטמאו ונפלו לאויר התנור (ו) בשעת היסקן טמא שלא בשעת היסקן טהור ושבורות אפי׳ בשעת היסקן טהור שאין (ז) לו משקין במה שיטמא: ג (א) כל הטומאות כשעת מציאתן (ח) וכן כל מקום מציאתן (ט) אבד [ג] מעט שוהה ובא ומצאה מלאה חלודה הרי היא בחזקת [ד] (י) שוהה עד שיאמר ברי לי (יא) שהעלית חלודה וכן בשרץ וכן במטלית. הניח טומאה בזוית זו ובא ומצאה בזוית אחרת נטמאת זוית ראשונה עד שיאמר ברי לי שנעקרה מכאן. נטמאה הזוית שניה עד שיאמר ברי לי שלא באת לכאן [ד] איבד (ב) כזית מן המת בתוך הבית בקשו ולא מצאו הבית [ה] [טהור] לכשימצא הבית טמא למפרע. (ג) האשה גובבת גבבא בחצר ונמצא שרץ בתוך גבבא טהורה על גבי גבבא טמאה היתה כוברת חטין בכברה ונמצא שרץ בתוך כברה טהורה על גבי כברה טמאה: ד (ד) תינוק שהיה תופס בידו של אביו או שהיה רכוב על גבי כתפו של אביו ספקו טמא מפני שאביו נשאל עליו. חרש שוטה וקטן ספיקן טהור מפני שאין בהן דעת לשאל אמר ר״ש בזו מדת הדין לוקה: ה (ה) ארבעה ספיקות אמרו חכמים בתינוק הניחתו אמו ובאה ומצאתו כמו שהוא טהור. א״ר יהודה בד״א בזמן שהניחתו מלוכלך (יב) אבל [ו] נקי טמא מפני שהנשים [ז] מגפפות אותו ומנשקות אותו א״ל כדבריך אפילו הניחתו מלוכלך טמא מפני [ח] רגלי אדם ומפני רגלי בהמה. התחיל יוצא ונכנס בגדיו (יג) טהורים ואין עושין על גביו טה־ות ולא נמנעו ישראל מכאן. (ו) יש בו דעת לשאול ספיקו ברה״י טמא ברה״ר טהור: היה יודע לשמור את גופו אוכלין על גבי גופו טהרות. לשמור את ידיו אוכלים על גבי ידיו טהרות. וכיצד בודקין אותו מטבילים ונותנין לו חולין לשם תרומה. אם היה יודע (ז) לשמור את גופו אוכלין על גבי גופו. לשמור את ידיו אוכלין ע״ג ידיו טהרות [ט]: ו (ח) הסומא והישן והמהלך בלילה ספיקן (יד) טהור מפני שיש בהן דעת לשאול. חמור שהיה עומד במקום טהרה ואפשר לו לעבור במקום טומאה כלים שע״ג טהורין: ז (ט) תינוק שנמצא עומד בצד כופת [ש׳] בצק (טו) בצד חבית של משקין ר״מ מטהר וחכמים מטמאין שדרך תינוק לטפח ר׳ יוסי אומר אם יכול לפשוט ידיו וליגע טמא ואם לאו טהור. יתר על כן א״ר יוסי נמצא רחוק מן העיסה אע״פ שבצק בידו טהור שאני אומר אחר נטל ונתן לו ואם אמר בריא לי שלא בא אדם (טז) [י] טמא. ר׳ אלעאי אמר משום ר׳ אליעזר בן [י] יוסי בכלב ה״ז טהור שהוא אומר בכל שעה משקין מצויין ואין בכל שעה אוכלין מצויין: ח (י) כל (יז) [כ] הנתלים וכל הנגררין ספיקן טמא מפני שהן כמונחים וכל הנזרקין ספיקן טהור חוץ מכזית מן המת. וכל המאהילין שהן מטמאין מלמעלה כלמטה ואם היתה (יח) טהורה נזרקה על גבי כזית מן [ל] הבית טהורה:

פרק רביעי א (א) היה (א) נעטף בטליתו [מ] וטמאות וטהרות למעלה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור ואם א״א (ב) לו לכוין ספיקו טמא ר׳ דוסא אומר אומרין לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות רשב״ג אומר עתים (ג) שהוא שונה כיצד היה השרץ תלוי בין הקורות אם אפשר לו לעבור שלא יגע ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור (ב) ואם א״א לכן ספיקו טמא ר׳ דוסא אומר אומרין לו שישנה אמרו לו (ג) אין שונין בטהרות (ד): ב היה השרץ תלוי בין הקירות שף בו ונפל על בגדיו או על ככר תרומה טהורה אם מצאו מת לפניו טמא ואם ראהו חי בין הקירות אע״פ שמצאו מת בפניו טהור נח על כתיפו ה״ז טמא: ג (ד) (ה) ככר [נ] שהוא נתון ע״ג הדף ומדרס נתון תחתיו וא״א לו ליטול אא״כ נוגע במדרס ובאו ומצאו במדרס אחר טהור שאני אומר אחר נטלו

הגהות הגר״א

ר״ש כו׳ כשנעשו בטהרה אמרו לו כשנעשו בטומאה משקין קבוצין מתחת וכו׳: (ב) הקורה חוזרין ונבלעין בגפת אמר להם אף כו׳: (ג) קבוצין כו׳ את רגליו חוזרין ונבלעין בגפת: (ד) לתנור טהור טמא. זיתים המבוקעין מן המעטן ונפלו לאויר כו׳: (ה) שבורות בשעת כו׳: (ו) שלמות בשעת כו׳: (ז) למשקין: (ח) ובמקום מציאתן אבד: (ט) מחט שיפה כו׳: (י) שיפה כו׳: (יא) שהעלה חלודה אבד מלאה חלודה בא ומצאה שיפה ה״ז טמאה עד שיאמר ברי לי שהיתה מלאה חלודה וכן בשרץ כו׳: (יב) אבל הניחתו נקי כו׳ מלוכלך מפני: (יג) טהורים ולא נמנעו ישראל מהן ואין עושין ע״ג טהרות יש בו דעת כו׳: (יד) טמא: (טו) או בצד חבית כו׳: (טז) לכאן טמא: (יז) כל הנתלים: (יח) טהרה נזרקת ע״ג כזית מן המת טהורה: פד מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצדו וטהרות וטומאות למעלה מ־אשו ספק כו׳: (ב) לו אא״כ נגע ספיקו טמא: (ג) שהוא שונה היה השרץ תלוי בין הקורות אם כו׳ ואם א״א לו אא״כ נגע ספיקו טמא כו׳: (ד) בטהרות רשבג״א עתים שהוא שונה היה השרץ תלוי בין הקורות נידף בו ונפל על בגדיו או על ככר תרומה ונגע ספק חי ספק מת טהור אם מצאו כו׳: (ה) ככר תרומה שהוא נתון ע״ג הדף ומדף

באור הגר״א

ושנעשו בטומאה ויצאו מהן משקין טמאין. פי׳ שדרכו בתחלה טמאין ואחר כך יצאו מהן משקין אפילו לא הלכו עליהן טמאין כלל טמאין המשקין היוצא מהן: ור׳ שמעון מטהר. פי׳ אפילו כשדרכו בטומאה תחלה: מה לי כשנעשו כו׳. פי׳ דהא אף כשנעשו בטהרה הרי השתא הלכו עליהן טמאין: משקין בצוצין תחת הקורה. דהיינו שהמשקין כנוס שם ונטמאו באותה שעה שהרי אותן המשקין ודאי ניחא ליה שהרי דהך אותן להוציא מהן משקין: וכשמגביה את הקורה חוזרין ונבלעין בגפת. פי׳ לפיכך המשקה הבלועין בתוכו טמאין ולפיכך כשיצאו עכשיו טמאין אבל כשדרכו בטהרה לא נטמאו המשקין הבלוע בתוכו: בא הזב ודרס עליהן משקין קבוצין מתחת הזב וכשהוא מגביה את רגלו חוזרין ונבלעין בגפת. פי׳ אף כשדרכו תחילה בטהרה היה להן לטמא אותן המשקין היוצאין מהן שהרי כשדרך עליהן הזב נטמאו ואחר כך נבלעו וא״כ הוי נמי אף המשקין הבלועין בתוכו טמאין: אמרו לו אינו דומה משקה היוצא לרצון כו׳. פי׳ כשדרך אותן בטומאה תחילה נטמאו שהמשקה היה לרצון דהוי ניחא ליה באותן המשקין שיצאו אבל המשקין שיצאו עכשיו לא ניחא ליה לפיכך אפילו דרס עליהן הזב לא נטמאו: אמר להן זה וזה לא נקרא עליהן שם טומאה מעולם כלל. לפי פי׳ כיון שאתה סובר שהמשקין היוצאין מהן עכשיו טהורין אף שדרס עליהן הזב לפי שלא ניחא ליה

עכשיו המשקין שיצאו אף שבתחלה היה ניחא ליה שיהיה משקין ואותן משקין גופא נבלעו אפ״ה טהורין המשקין וצריך לומר לפי שבבליעתן בטלה המחשבה שחישב עליהן בתחילה להיות משקין וא״כ אף שנעשו בטומאה כשחזרו ונבלעו בטלה הטומאה שלהן ולפיכך ג״כ אינו טמא אף שנעשו בטומאה ורבנן מחלקין וסברי דיש חילוק בין טומאה למחשבה דכשנטמאו לא בטלה בבליעתן אבל המחשבה שחישב עליהן להיות משקין בטלו בבליעתן: ענבים המבוקעין מן העבט. פי׳ שנתבקעו מחמת העביט ויצאו מהן משקין ונטמאו מחמת הידים דהיינו שנטלן בידים מסואבות: ונפלו לאויר התנור טהור טמא. פי׳ את התנור שהרי הענבים נטמאו מחמת הידים שהרי הוכשרו במשקה היוצא מהן: תיפח כדאמר כוונין בטהרה ולפיכך כשיצאו מהן משקין נטמאו מחמת הענבים וטמא את התנור: זיתים המבוקעות מן המעטן. פי׳ שנתבקעו מחמת המעטן ויצאו מהן משקין: ונפלו לאויר התנור טהור. פי׳ התנור לפי שלא נטמא הזיתים מחמת הידים מסואבות שנגע בהן שהרי לא הוכשרו כלל על ידי המשקין שמוסקין בטומאה שאין הזיתים מוכשרים על ידי המשקה שיצא מהן אלא הוא אחר זיעת המעטן שאחר שלשה ימים ואחר גמר מלאכה והכא איירי שנתבקעו קודם שלשה ימים או קודם גמר מלאכה שאינו מוכשרין אפילו על ידי מעטן: וזה וזה. פי׳ אפילו הזיתים: אם יש עליהן משקה טופח. ממקום אחר שהוכשרו הזיתים: התנור טמא. פי׳ שהרי נטמאו הזיתים מחמת הידים: לפסין טמאות. פי׳ כמו אילפסין: לפסין טמאות. פי׳ שנשתמש בהן בטומאה דהיינו שבשך לתוכו משקין טמאין: שנפלו לאויר התנור בין שלמות ובין שבורות בשעת הסיקן טמא. פי׳ שהרי המשקין שבלועין בתוכו טמאין לפיכך אפילו הכלי שבור שאין הכלי טמא כיון שהסיקן יוצאין המשקין טמאין הבלועין בתוכו ומטמא את התנור: ושנשתמש בהן בטהרה ונטמאו. פי׳ שנטמא הכלי אחרי כן ולפי זה המשקה שבתוכו טהור אלא כשיוצא בשעת הסיקן ונטמא מחמת הכלי ולפיכך שלמה בשעת היסקן טמא. פי׳ שהרי המשקין יוצאין ע״י היסק ונטמא מחמת הכלי וחוזר ומטמא את התנור אבל שבורה. פי׳ שהכלי עצמה טהור: אפי׳ בשעת הסיקן טהור. כדמפרש שאין למשקין כו׳: כל הטומאות כשעת מציאתן. פי׳ שאם נמצא השרץ מת אמרינן מסתמא אף מת היה בשעת נגיעה: ובמקום מציאתן. פי׳ דהוי שכבר היה בטומאה ובשעת מציאתן היה לטהר שהרי מצאה מלאה חלודה דהוי ספק ואיירי שמצא כן ברה״י וגם שהככר של תרומה הוא בידי אדם דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם ולכך ספיקו טמא: וכן בשרץ. פי׳ שראהו מתחלה חי ולבסוף מצא אותו סרוח: וכן במטלית. פי׳ שהניח שלם ומצא מבוכה: הניח טומאה בזוית זו כו׳. פי׳ והוי שני הזויות בחזקת טומאה שזוית הראשון מחמת חזקת טומאה שהניח שם והזוית האחרון מחמת שעת מציאתן ולפיכך שניהם טמאים עד שיאמר ברי לי כו׳: בקשו ולא מצאו הבית טהור. פי׳ דתלינן שניטל משם ואתא כחכמים דסברי גבי גל שבודק עד שמגיע לקרקע בתולה ואם לא מצאו טהור: ונמצא שרץ בתוך ה־גבבא טהור. פי׳ דאמרינן כל הטומאות כשעת מציאתן וא״כ אף בתחלה היה בתוך הגבבא ולא נגע בה משולם וכן גבי כברה: מפני שאביו נשאל עליו. פי׳ והוי כמו ספק טומאה הבאה בידי אדם שספיקו טמא: בזו מדת הדין לוקה. פי׳ שאין השכל מחייב כן ודינו כספק טומאה הבאה בידי אדם שטמא: מפני שהנשים נדות מגפפות אותן: לדבריך אפילו הניח כן מלוכלך טמא מפני רגלי אדם. פי׳ הדורסין עליו: התחיל יוצא ונכנס כו׳ ולא נמנעו ישראלים. פי׳ לשמור עצמן מבגדיו ולפי שמחזיקין בהן בטהרה: הסומא וסישן כו׳ לפי שיש בו דעת לשאול. פי׳ הא דיש דעת לישאל ספיקו טמא היינו אפילו הוא סומא כו׳: חמור שהיה עומד כו׳ כלים שעל גביו טהורין. פי׳ לפי שאין בו דעת לשאול: ר׳ יוסי אומר אם היה יכול לפשוט את ידיו וליקח טמא. פי׳ אליבא דר׳ מאיר קאמר כלומר דאף ר״מ לא מטהר אלא כשהוא רחוק מן העיסה ולפי זה הוי סותר על כן אמר ר׳ יוסי אליבא דר׳ מאיר דהיינו כשהוא רחוק מן העיסה אפילו בצק בידו טהור וא״כ מתני׳ אתיא כר׳ יוסי דתני ובצק בידו: שהוא אומר בכל שעה משקין מצוין כו׳. פי׳ והיינו הולך תחלה אצל המשקין עד שיאכל כל צרכו מן האוכלין כו׳: כל הניתלין. פי׳ אם הטומאה נתלית במקום אחד או נגרר על הארץ הוי כמונח ולא הוי כספק טומאה שאין לו מקום: וכל הנזרקין. פי׳ אם הטומאה נזרקת: שהן מטמאין מלמעלה כלמטה. דהיינו שהטומאה בוקעת ויורדת לפיכך הוי כמונח על הארץ: היתה טהרה נזרקת ע״ג כזית מן המת טהורה. פי׳ אף שהטומאה קבועה לפי שאין בהן דעת לשאול:

פרק ד היה מעוטף בטלית כו׳. עי׳ במס׳ נדה ואף דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם מפרש בגמרא דאיירי ברה״ר לפיכך טהור: היה השרץ תלוי בין הקורות ואפשר לעבור שלא יגע ספק נגע כו׳ היה השרץ תלוי בין הקורות נדף בו ונפל על בגדיו. פי׳ בשעת נפילה נגע בבגדיו או בככר של תרומה. פי׳ ואינו יודע אם חי היה או מת: טהור. פי׳ דהוי ספק טומאה נזרקת: ואם מצאו מת טמא. פי׳ דכל הטומאות כשעת מציאתן ואמרינן מסתמא אף מתחלה היה מת: ואם ראהו חי מבערב. פי׳ דהוי ליה חזקת טהרה טהור כדפי׳: נח על כתיפו. פי׳ על בגדיו שעל כתיפו דהוי לטומאה מקום: טמא. פי׳ אף שאין בו דעת לשאול איירי שהבגדים או הככר של תרומה הוא ביד אדם ולפיכך טמא דהוי ספק טומאה הבאה בידי אדם: ומדרס נתון תחתיו כו׳ ובא ומצא במקום אחר פי׳ על הארץ: טהור. ולא חיישינן שמא נפל מעצמו וא״כ ודאי

אור הגנוז

פ״ג [א] שמעון: [ב] הקורה: [ג] רגלו של זב: [ג]מחט שיפה: [ד] שיפה: [ד] אבד: [ה] טמא: [ו] הניחתו: [ז] נדות: [ח] שמעבירין אותו מפני: [ט]וכיצד בודקין אותו מטבילין ונותנין לו חולין לשם תרומה אם היה יודע לשמור את גופו אוכלין על גבי גופו לשמור את ידיו אוכלין על גבי ידיו טהורות: [י] לכאן: [י] יעקב: [כ] הנתלים: [ל] המת: פ״ד [מ] וטמאות וטהרות בצדו: [נ] תרומה:

מצפה שמואל

(א) כל הטומאות כשעת מציאתן. נדה ד.: (ב) כזית מן המת. עי׳ באהלות פ״ז שם הגי׳ הבית טהור. ועי׳ מיי׳ פ״ד מהל׳ ט״מ ה״ב ומ״ש שם על הגליון. ועי׳ ר״ש כאן פ״ג מ״ה דגרסינן טהור. ועי׳ ירו׳ פסחים פ״א ה״ג דגרסינן שם טהור יעו״ש: (ג) האשה גובבת. מיי׳ פי״ז ה״ט מט״א: (ד) תינוק שהיה תופס. מיי׳ פט״ז מהל׳ אה״ט ה״ט. ועי׳ פסחים יט. ונדה ה: ור״ש פ״ג מ״ו: (ה) ארבעה ספיקות. עיי׳ מיי׳ שם ה״י ור״ש פ״ג מ״ח: (ו) יש בו דעת לשאול. סוטה לב.: (ז) לשמור את גופו. סוכה מב. ועי׳ כל זה בירו׳ קדושין פ״ד. ועי׳ ר״ש מ״ח שהוכיח מכאן לענין דרכו של תינוק לטפח היינו בעיסה אבל התינוק טמא משום שהנשים מגפפות אותו: (ח) הסומא והישן. מיי׳ פט״ז מאה״ט ה״ג וירו׳ פ״ד: (ט) תינוק שנמצא. קדושין פו. ועי״ש בתוס׳ וכתבתי לעיל. ועי׳ ירו׳ קדושין פ״ד: (י) כל הנתלים. עי׳ ר״ש פ״ד מ״ג: (א) היה מתעטף בטליתו. ר״ש פ״ד מ״ג ועי׳ מיי׳ פט״ו ה״ח מאה״ט. ועי׳ ר״ש בפט״ז ה״ז ועי׳ נדה ה:: (ב) ואם א״א לו. היינו קרוב. ועי׳ תוס׳ שם: (ג) אין שונין בטהרות. נדה שם: (ד) ככר שהוא נתון. נדה ד. ע״ש:

זר זהב ומנחת בכורים

ע״י טמא שהלך עליהן כנוסחת הגר״א: שנעשו בטומאה. כדמפרש טעמא: ור״ש גרסינן. כשנעשו בטומאה אף שהגפת והזיתים טמא מ״מ המשקה היוצא ממנו טהור כיון דלא חשיבי משקה כלל ואם חשיבי משקה גם כשנעשו בטהרה כיון שדרס הטמא עליהן נטמאו: משקין קבוצין. כנוסחת הגר״א כשעוצר הכד והמה תחת הקורה המשקה שמן שבתחלה נטמא ואח״כ חוזר ונבלע וזה הוא המשקה היוצא אח״כ וטמא מעת שדריכה אבל כשנעשו בטהרה אין כאן משקין טמאים כלל: חוזרים ונבלעים. וזהו המשקה שיוצא אח״כ: ליוצא שלא לרצון. דאחר הדריכה שוב אינה חשיבה משקה ולא נטמאו בזב הדורס עליהן: לא נקרא עליהם. אף כשנעשו בטומאה על המשקין הללו היוצאין אח״כ לא נקרא שם טומאה כלל ולא אמרינן דזהו המשקין הקבוצין תחת הקורה והשמן משקין אחרים טהורים דמעולם לא נטמאו: ב מן העבט. שנשאר יין בבקעים ונעשו בטומאה ותשיבי משקה ומטמא אותו אויר התנור דאילו ענבים לא מטמאין כלי שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה אבל משקה מטמא כלי אבל שמן המעטן אינו משקה דיטמא כמבואר בשבת (קמד:): לפסין טמאין. שנשתמש בהן משקין טמאים. אפילו ל״ג: בשעת הסיקן. מוציא משקין ונטמא התנור מאוירו ולכן אפילו שאין הכלי טמא מכל מקום המשקין שבתוכו מטמאים: ה״ג שלמות בשעת הסיקן כנוסחת הגר״א דבשעה שנטמא עדיין לא היו משקין טמאים דהבלוע אינו מקבל טומאה בעודו בלוע דלא חשיבי ואימתי נטמא המשקה כשיצא מן הכלי. ולכן בשלימין שעדיין הכלי טמא בשעת היסק שיוצא המשקה טמא אבל אם שבורין לכי יצא המשקה אין למשקין במה ליטמא: ג כשעת מציאתן. מחזקינן למפרע כמו שהיא עתה: כל מקום. לא מחזקינן ממקום למקום אם נמצא במקום זה לא מחזקינן שהיתה במקום אחר מתחלה: אבד מחט שיפה. גרסינן מפרש כיצד שעת מציאתן: הרי היא. המחט הראשון בחזקת טומאה עדיין וזה שהעלתה חלודה מחט אחרת היא וטהורה: למפרע. כנוסחת הגר״א אבד מלאה חלודה כו׳. וכן בר״ש: ה״ז טמא למפרע. וכן חלודה אחרת היא עבר״ש: וכן בשרץ. הנמצא שרוף מחזקינן דזהו מעיקרא שרוף הוא: וכן במטלית. הנמצא בלוי טהור למפרע וכן בהיפך כדין מחט: הניח טומאה. ומפרש כיצד מציאתן: נטמאת זוית הראשונה. ולא מטהרין הראשונה עד שיבדוק ונמצא שאין בו שרץ ולא מחזקינן שזהו השרץ שנעקר משם ובא לכאן וכן בזוית שניה: הבית טהור. גרסינן וכן בר״ש מכאן ולהבא טהור הוא כשנטהר מטומאה ראשונה כיון שנבדק אמרינן שהכרים אכלוהו אמנם לכשימצא לא אמרינן דאחר הוא ומטמא מכאן ולהבא אלא מחזקינן טומאה למפרע והבדיקה היה שלא כהוגן: בתוך הגבבא. לא מחזקינן שנגע האשה בשרץ וכן טהורה: בתוך כברה. אין דרך האשה ליגע אבל דרכה ליגע ע״ג כברה וחיישינן שמא נגעה בשרץ ולא אמרינן השתא הוא דנפל אלא מחזקינן למפרע: ד שאביו נשאל. וכל ספק טומאה הבאה בידי אדם ה״ל כיש בו דעת לשאול דספיקו טמא (ר״ש מ״ו): לוקה. מקשין להבין חילוקו של דבר וגזה״כ הוא: ה הניחתו אמו. והוא ה״י להלוך: טהור. ולא חיישינן שמא טמאה נדה נשקתו וגפפתו: מפני רגלי אדם. שמעבירין את התינוק שלא יוזק וה״ל למיתם אלא ל״ת כלל: טהורים. ואין טמא מדרס כשאר בגדי ע״ה ולא נמנעו ישראל מהן ועלה קאי וכנוסחת הגר״א (וכן הוא בר״מ פט״ז מהל׳ אה״ט ה״י) ומ״מ אין עושין ע״ג טהרות: את גופו אבל לא ידיו. וזה הארבעה מדות הניחתו אמו: יוצא ונכנס. יש בו דעת לישאל: יודע לשמור. גופו וידיו: בודקים אותו. לידע אם יודע לשמור גופו או ידיו: חולין. ולא תרומה שמא לא ישמור והוא ה״י ורואין אם ישמרנו כמו תרומה: ו ספיקו טמא. גרסינן: דעת לשאול. אינו תלוי אלא בדעת ואלו יש בהן דעת במקום טומאה שבלדו הוא מקום טומאה: טהורין. ככל ספק טומאה ברה״ר: ז תינוק. טמא שנמצא עומד. וה״י אם נגע בעיסה: כופת. הוא כלי הלישה כמו בפסחים פ״ג כופת שאור שיחדה לישיבה: ר״מ מטהר. דעיסה זו בחזקת טהרה וסמוך מיעוטא דאינם נוגעין וה״ל ספק ברה״ר: לטפח. בעיסה: בכלב. אם יש משקין טמאין בבית ואוכלין לא חיישינן שמא אחר ששתה המים הלך לאוכלין וטימאן במשקה שבפיו: שהוא אומר. שהכלב פקח הוא ואומר: אוכלין מצוין. ולכן אוכל מתחלה כל שבעו ואח״כ שותה וזה טעמא דראב״י בספ״ג. ח כל הנתלין. בגמ׳ הגירסא הניטלין שהן נטלין בידי אדם ממקום למקום ותמירי מפי הכלב ופי החולדה דמבואר ברפ״ד דהוה בכלל נזרקין וי״מ הניטלין כגון אדם העומד במים ותבירו מטלטל שרץ ספק נגע בו אדם העומד במים (תוס׳ בנזיר סד.): כמונחים. על הארץ וככל ספק טומאה ברה״י ביש בו דעת לישאל: הנזרקין. שכל ספק שנעשה באויר אתרבי מקרא דטהור והיינו בטומאת מגע: חוץ מכזית מן המת. שהאהיל הכזית עליו: וכל המאהילין. שהוא האהיל על הכזית: שהן מטמאין. לאתויי זב. ויש מפרשים. וכל המאהילין המבואר בפ״ד דאהלות לענין מת: שהן מטמאין. לאתויי זב וזבה בעליונו של זב ותחתונו של זב (ר״ש פ״ד) וי״מ דהמאהיל ע״פ טומאה לאתויי זב דהכן מסמא (ר״ש בנזיר שם): כזית מן המת: גרסינן: טהורה הנזרקת. כמו עוף פורח וקופץ ממקום למקום דמבואר באהלות פ״ח דאינו מביא טומאה לאחרים וה״ה לעצמו (ר״ש):

פרק ד א ה״ג וטומאות וטהרות בצדו. וכן הוא בש״ס נדה (ה:) והיינו או טהרות בצדו והוא טמא וספק נגע או בהיפך: ספיקו טהור. ברה״ר אבל ברה״י ספיקו טמא דה״ל טומאה הבאה ע״י אדם דנשאלין עליה וספיקו ברה״י טמא: לכוין: שלא יגע. וע״כ נגע וי״ג לכן והיא היא: ספיקו טמא. אף שבצד רחוק אפשר שלא יגע מ״מ אזלינן לחומרא בתר קרוב לומר שנגע: רבי דוסא. בש״ס הגירסא רשב״ג וסיפא דרשב״ג ליתא שם כלל: שישנה. אם שנה עוד הפעם וחזינן שלא נגע תלינן שכן היה בפעם ראשון: אין שונין. בטהרות להקל ולתלות מחמת זה טהרה לומר שפעם ראשון נמי היה כן: עתים שהוא שונה. אם קרוב הדבר לומר שלא יגע רואין לפי הענין ושונה והכל לפי הראות: כילד. ל״ג והוא ענין בפ״ע: ואם אי אפשר. היינו שקרוב יותר: ב על ככר תרומה טהורה. ספק חי וכו׳ גרסינן וכן בר״ש דה״ל ספק טומאה הנזרקת אף ברה״י ספיקו טהור: מת לפניו. כל הטומאות כשעת מציאתן כל שלא היה חזקת חי כנגדו כגון בראהו מקודם חי: נח על כתיפו. טמא בספק ג״כ דה״ל ספק טומאה ברה״י בהנית: ג ככר תרומה כו׳ ומדרס. כגון בגדי ע״ה מדרס לפרושין: ליטול. גרסינן: נמצאו במ״א גרסינן: והדף שהככר עליו הוא מקום מדרון וקרוב ליפול על המדף ומשם נתגלגל למ״א או שהמדף במקום מדרון וראוי לתלות בנפילה וכשנפל ודאי נגע: אחר נטלו. דספק טומאה דרבנן ודאי טהור או משום דה״ל אין בו דעת לשאול

נטלו ונתנו באותו מקום ואם אמרו ברי לי שלא בא אדם לכאן טמא: ד (ה) שרץ בפי החולדה ומהלכת על (ו) גבי ככרות של תרומה נגע ספק חי ספק מת רבי מטמא שחזקת שרצים מתים בפי חולדה וחכמים מטהרין בד"א בזמן שנטלתו והלכה לה אבל אם מצאו מת בפיה טמא. אם ראוהו חי בפיה אע"פ שנמצא מת בפיה טהור. ר"ש בן אלעזר אומר שרץ בפי נחש מהלך על גבי ככרות של תרומה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור שכן דרך נחש להיות מגביה את צוארו ומהלך. השרץ בפי התרנגול ונבלה בפי הכלב עוברים בחצר אין מטמאים למפרע שאני אומר ממקום אחר הביאום היו מנקרים בהן על הארץ מטמא למפרע: ה הלך במבוי ועשה עיסה ואח"כ נמצא (ז) שרץ ואמר אילו היה (ח) כן הייתי רואה אותו ר"ג מטהר ורבי מטמא עד שיאמר ברי לי שלא (ט) היה אדם כאן. (ו) הרי שטבל ועלה ואח"כ נמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שהוא מתעסק באותו המין אחר שטבל הרי זה טמא עד שיאמר ברי לי שלא היה עלי קודם לכן: ו (ז) קבר (י) הנמצא מטמא למפרע בא אחד ואמר ברי לי שלא (יא) היה קודם לעשרים שנה אין טמא אלא משעת מציאה ואילך: (ח) גרעינה של גפת טמאה שנמצאת בתוך (יב) ככר על גבי תבשיל רותח אע"פ שאין עליה משקה טופח טומאתה נמצאת ע"ג ככר (יג) בתוך תבשיל צונן אע"פ שיש עליה משקה טופח טהורה. זה הכלל כל שתמצא ברותח אע"פ שאין עליה משקה טופח טמא. גרעינה שבתוך הבית הולכין אחר הרוב. (ט) פשתן (יד) [א] שטמאתו נדה המסיטו טהור ואם היה לח המסיטו טמא מפני משקה פיה ר' יהודה אומר אף (טו) [ב] הסיטוהו טמא מפני פיהו אמרו לו כיון שנתנוהו במים ורבו עליה טהור:

פרק חמישי

א (א) דם טמא שנתערב בדם טהור אין דם מבטל דם דברי ר"י וחכ"א רואים אותו כאילו הוא יין במים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא (ב) רוק טמא שנתערב ברוק טהור אין רוק מבטל רוק דברי ר' יהודה וחכ"א רואין אותו כאילו הוא (א) מים אם בטל מראיו טהור ואם לאו טמא. נפל (ב) למים עכור טמא נמחה אם (ג) בטל טעמיו ומראיו טהור אם לאו טמא: ב (ג) מי רגלים שנתערבו (ד) ביין אין רואין אותן כאילו הן מים נתערבו במים רואין אותן כאילו הן (ה) מים. נתערבו במי רגלים אחרים רואין אותו כאילו הן יין במים אם בטל מראיהן טהורין אם לאו טמאין. מי רגלים של עובד כוכבים הולכין אחר הרוב ר' יהודה אומר רביעית בסאתים טמא (ו) יתיר לכן טהור. לוקחין ושואלין ממי רגלים מכל מקום ואין חוששין שמא של נדות הן שלא נהשדו בנות ישראל מכנסות מימי רגליהן בשעה שהן נדות: ג (ד) חרסן של זב [ג] (ושל) וזבה ראשון ושני טמא שלישי טהור בד"א בזמן שנתן לתוכן מים אבל (בזמן) לא נתן לתוכן מים אפי' (עד) עשירי טמא ר' אליעזר (ז) בן יעקב אומר שלישי אע"פ שלא נתן לתוכו מים טהור: זב שהניח פיו (ח) על פי הכוס ונמלך שלא לשתותו המסיטו טהור שתה ממנו כל שהוא המסיטו טמא מפני משקה פיו ר"ש אומר רבו (ט) משקים שבפיו. נשך מן הפת ומן הבצל המסיטן טהור מן הקישות ומן המלפפון המסיטן טמא מפני משקה (י) פיו ר"ש אומר רבו משקין שבו על משקין שבפיהו. קליפי פולין וקליפי תורמסין (יא) שפסקן עובד כוכבים המסיטו טמא שבשוקים הולכין אחר הרוב (יב) ר' יהודה בן בתירא אומר על גבי ודאן מגען ברה"י שורפין: ד (ה) שני רוקין אחד טמא ואחד טהור ונגע (יג) באחד מהן או שנשאו על גבי החרס ר' יהודה אומר כיון שנתלש עליו נעשה עליו רה"י אחד רה"י ואחד רה"ר [ד] היו נגובים או שהסיטן בקיסם ברה"י תולים ברה"ר טהור (יד) ריה"ג אומר ברה"י שורפין. (היה רוק יחידי) ספק נגע ספק לא נגע ספק הסיט ספק לא הסיט ברה"י תולין ברה"ר טהור ור' יוסי אומר ברה"י שורפין. (ו) וכשם שטיהרו ספק טומאה צפה על (פני) המים בין בכלים ובין (טו) בקרקע כיצד עריבה שהיא טמאה טמא מת וככר תרומה כרוך בסיב או בנייר (טז) כרוך[ה] לתוכה וירדו גשמים ונתמלאת ונותר הרי הוא צף על פני המים ספק נגע בצדי עריבה ספק לא נגע ספיקו טהור (יז) מפני שספק [ו] צפה. ר"ש אומר בכלים טמא ובקרקע טהור חוץ מכזית (יח) מן המת (ז) כל המאהילין שמטמאין מלמעלה ומלמטה ר' יהודה אומר ספק ירידתו טמא מפני שהמים (יט) ניסוטין ואפשר לו ליגע. ספק עלייתו טהור מפני שהמים (כ) רודפין אותו לצדדין: ה (ח) ואיזהו הוא ספק שרצים שטהרו חכמים זה ספק הנזרקין ר' דוסתאי בר' ינאי אומר משום ר' יוסי הלך במבוי ועשה (כא) עיסה ואח"כ נמצא שם שרץ זה הוא ספק שרצים והאוכל תרומה תלויה טהור. כל שספיקו טהור ספק תולדתו טהור כל שספיקו טמא ספק תולדתו

באור הגר"א

נגע במדרס אלא דתלינן שאדם אחר נטלו ועי' במס' נדה אמאי תלינן באדם טהור טפי מבטמא: שרץ בפי חולדה כו' וחכמים מטהרין. פי' דלית להו האי חזקה ולכך טהור לפי שאין לטומאה מקום: אבל אם מצא מת בפיה טמא. פי' דאזלינן בה בשעת מציאתן ואמרינן דמת היה מתחלה: ואם ראהו חי. פי' שהיה לו חזקת טהרה מתחלה טהור: שכן דרך נחש להיות מגביה כו'. פי' ואמרינן מסתמא לא נגע: השרץ בפי תרנגול כו' אין מטמאין את החצר למפרע. פי' נומר דהשרץ היה בחצר תחלה ונטמא כל הטהרות אלא אמרי' ממקום אחר [illegible]

[illegible] ויטמא את הטהרה ומפרש: עריבה שהיא טמאה טמא מת וככר תרומה נתון בתוכה כרוך בסיב או בנייר: וירדו גשמים. פי' שהגשמים אין מקבלין טומאה עד שיתשב עליהן למקום ונתמלא ונותר. פי' שניתר הסיב או הנייר: והרי הוא צף על פני המים. פי' הככר: ספק נגע בצידו עריבה. פי' ונטמא מחמת עריבה: חוץ מכזית מן המת וכל המאהילין. פי' אפילו ספק צפה שלכן טמאה כדמפרש הכא מטמאין מלמעלה כלמטה והוי כמו שמונח הטומאה על הארץ כיון שהטומאה בוקעת ועולה: ספק ירידתו. פי' אם נולד הספק בירידתו לתוך המעיין טמא: מפני שהמים מסיטין ואי אפשר לו שלא ליגע. פי' שמגע המים שמתחת הקלות שעל האדם שיורד לתוכה מה שמונח במים תחילה שטין כנגדו וקרוב הדבר שנגע בו: בעלייתו. פי' אם נולד הספק בטומאה הנזרקת: הלך במבוי. פי' אליביה דר"ג שמטהר הוי ספק שרצים: האוכל תרומה תלויה טהור. פי' דמתני' קתני שאם ספק אכל אוכלין טמאין שטהור והכא מפרש דאפילו אכל וודאי אלא שהתרומה תלויה נמי טהור: כל שספיקו טהור. פי' דהיינו שאר טומאות דרבנן שספיקן טהור כמו כתם: ספק תולדתו נמי טהור. פי' דהיינו שאם נטמא בכתם ואחר כך אירע ספק אם נגע באוכלין או לא ספיקו טהור. פי' מפני שהעיקר היא מטומאה דרבנן: כל שספיקו טמא. פי' דהיינו ספק בית הפרס או שאר ספיקות: ספק תולדתו. פי' דהיינו אם נטמא אחד בבית הפרס ואירע ספק אם נגע באוכלין דהוי ספק ראשון או שני נמי טמא כיון שעיקר הטומאה דרבנן שהוא דרבנן ספיקו טמא הוי כמו דאורייתא וכל הספיקות סיוגאים

הגהות הגר"א

נתון תחתיו וא"א לו לפול אא"כ נוגע במדף ובא ומצאו במ"א טהור שאני כו' ואם אמר: (ו) על ככרות וכו' ונגע' (ז) שם שרץ: (ח) כאן: (ט) היה כאן: (י) הנמצא ברה"ר מטמא כו': (יא) היה כאן קודם כו': (יב) ככר רותח או ע"ג תבשיל רותח כו' טופח טמאה: (יג) צונן או בתוך כו' טהור: (יד) שטוואתו: (טו) הרטיבין במים טמא מפני משקה פיה אמרו לו כו' במים רבו עליו וטהור: פ"ה (א) יין במים: (ב) למים תפור: (ג) בטל מראיו טהור ואם לאו כו': (ד) ביין רואין אותן: (ס) יין: (ו) יתר מכן: (ז) ברבי יוסי: (ח) על הכוס: (ט) משקין שבו על המשקין שבפיו נשך: (י) פיו. קליפי פולין כו': (יא) שפספן העובד כוכבים טמא: (יב) רי"א על ודאי מגען כו': (יג) באחד מהן כיון שנתלשו עליו. עשה רה"י או שנשאן ע"ג החרס א' רה"י וא' רה"ר תולין. היו נגובים והסיטן בקיסם בירה"י כו': (יד) ור' יוסי אומר: (טו) בקרקע כך טיהרו ספק טהרה שצפה על המים בין בכלים בין בקרקע כיצד כו': (טז) נתון: (יז) מפני שזה ספק טהרה צפה רש"א כו': (יח) מן המת וכל המאהילין שהם מטמאין מלמעלה כלמטה ר' יהודה אומר כו': (יט) עולים ואי אפשר לו שלא ליגע ספק וכו': (כ) דוחפין: (כא) טהרות:

אור הגנוז

[א] שטוואתו: [ב] הרטיבוהו: [ג] ושל זבה וכו' אבל בזמן שלא: [ד] תולין: [ה] בתוכה: [ו] טהרה:

מצפה שמואל

(ה) שרץ בפי החולדה. עי' מיי' פט"ז מהל' אה"ט ה"ט כל הענין. ועי' ר"ש פ"ד מ"ד: (ו) הרי שטבל ועלה חולין י. בפלוגתא דר"ג ור"מ בנמצא סכין פגום: (ז) קבר הנמצא. מיי' פ"ח מהטמ"מ ה"א ותילוק בין שרץ למת דבמת אית ליה קלא לכן אמרינן השתא דאיתרע והראב"ד דחה אותה מהלכה: (ח) גרעינה של גפת. ר"ש שם: (ט) פשתן. זבחים עט: (א) דם טמא שנתערב. זבחים עט. ועי' ר"ש פ"ד מ"ו: (ב) רוק טמא. שם: (ג) מי רגלים. ע"ש בזבחים ובר"ש שם שהגירסא: (ד) חרסן של זב. זבחים עט: ועי' בכ"מ מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ח: (ה) שני רוקין. פ"ד מ"ו וענין ספק הרוקין מבואר בפ"ד מ"ט ובשבת סד.: (ו) וכשם שטיהרו. מיי' פי"ד מהל' אה"ט ה"ט וכ"מ. ועי' ר"ש פ"ד מ"ה שהקשה דאף לתרומה התירו ספק טומאה צפה ולקמן בתוספתא סוף מכילתין מבואר דלתרומה טמא ע"ש: (ז) כל המאהילין. עי' מיר סג.: (ח) ואיזהו ספק שרצים. מיי' פט"ו ה"ג:

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

תולדתו טמא. וכשם שהאוכל אוכל ראשון ואוכל שני והשותה משקים טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו על ראשו (ועל) ורובו ג' לוגין מים שאובים ספיקו לטמא אחרים טהור כך [א] המשקין הנוגעין בו (כב) כנוגעין בשרץ: (ט) וכשם שהראשון עושה שני ושני עושה שלישי כך ספק ראשון עושה ספק שני וספק שני עושה ספק שלישי ספק משקין (כג) לטמא טמא ולטהר טהור דברי ר"מ וכן היה ר"א אומר כדבריו ור' יהודה אומר (י) לכל (כג) הוא טמא ר' יוסי ור"ש אומרים ספק משקין לאוכלים טמא ולכלים טהור: ו (כ) מקל שהיא מלאה משקים טמאין וזרקה לבין הככרות טהורין ספק נגע ספק (כד) [ב] לא זה הוא ספק משקין שנחלקו עליו חכמים אלא אי זהו ספק משקין שנחלקו עליו חכמים שתי חביות אחת טמאה ואחת טהורה ועשה עיסה באחת מהן ספק מהטמאה עשה ספק מהטהורה עשה זהו ספק משקין לאוכלין טמא (כה) לכלים טמא הלך במבוי ועשה עיסה ואח"כ נמצא שם שרץ ספק נגע ספק לא נגע (ספק) לאוכלין ומשקין טמא לכלים טהור (ל) (כו) טבול יום שפשט ידו לאויר החבית ספק נגע ספק לא נגע ספק אוכלים ומשקים טמא וכלים טהור: ז (מ) שתי חביות אחת טמאה ואחת טהורה ונשתברו ובאו להן לטהרות ספק טמאה (כז) ספק טהורה ספק אוכלין ומשקין טמא וכלים טהור (מגע) חבית שיש בה (נ) משקין טהורים עד חציה ונפלו משקין לאוירה ספק טמאין ספק טהורין המשקין טהורין (כח) שאין [ג] מטמאה (ס) מחמת החביות נפלו על גבי המשקין משקין טמאין והבית טהורה. אפה פת בתנור ונפלו משקים לאוירו ספק טמאין ספק טהורים הפת טהורה שאינה מיטמאה אלא מחמת התנור. נפלו על גבי הפת הפת טמאה והתנור טהור: ח (ע) המרביץ את ביתו במים טמאים והיו שם טהרות ספק ניתזו ספק לא ניתזו (כט) ספיקן טהור א"א לו שלא לכן ספיקו טמא ר' דוסא אומר אומרין לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות רשב"ג אומר עתים שהוא שונה: המכבס את כסותו והסוחט את שערו והרודה את פשתנו והיו שם טהרות ספק ניתזו ספק לא ניתזו ספיקו טהור (ל) א"א לו שלא לכן כפיקן טמא ור' דוסא אומר אומרים לו שישנה אמרו לו אין שונין בטהרות רשב"ג אומר עתים שהוא שונה. זילף משקין טהורין וטמאין בתוך הבית ואח"כ נמצאו משקין ע"ג ככר [של] תרומה ונטלה לשאול (לא) הרי זו טהורה המתין לה עד שנגבה הרי זו (לב) טמאה:

פרק ששי

א (א) הנבילות והשחוטות בעיר הולכין אחר הרוב רשב"ג אומר אפי' (א) נבלה אחת נמכרת בעיר כל הנמצא בעיר הרי הוא של נבלה מפני שהנבלות מצויות. (ב) דמים טהורים וטמאים בתוך הבית הולכין אחר הרוב. מעשה שנמצאו דמים על גבי ככרות של תרומה ובא מעשה לפני חכמים וטיהרם שאינם אלא דם השרצים החיים: ב (ג) תשעה שרצים וצפרדע אחד ברה"ר ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן נגע ספיקו טהור (ב) פירש אחד מהן לרה"י ספיקו טמא לרה"ר ספיקו טהור (ד) ובנמצא הולכין אחר הרוב · (ה) [ד] תשעה צפרדעים ושרץ אחד ברה"י ונגע באחד מהן ואין יודע באיזה מהן נגע ספיקו טמא פירש אחד מהן לרה"י ספיקו טמא לרה"ר ספיקו טהור ובנמצא הלך אחר הרוב: (ו) ככר טמא שנתערב בט' ככרות טהורין ואכלו חמשה חמשה ראשונים ואח"כ אכלו חמשה חמשה אחרונים ונטמא אחד מהן ואינו יודע איזה מהם הראשונים טמאין שאין להן במה יתלו והאחרונים טהורין (ז) זה הכלל אדם באדם טהרות בטהרות אדם בטהרות וטהרות באדם הרי אלו מוכיחות נאכלו ראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות: ג (ח) ב' שבילים אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה (ג) טהרות בשני ועשה ישרפו בראשון ולא עשה בשני ועשה ישרפו (ד) בראשון ובשני ועשה אלו ואלו מונחות ראשונות טהורות ושניות ישרפו: ד שני שבילים אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהן ועשה טהרות ובא חבירו והלך בשני (ה) ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות. נאכלו ראשונות או נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות טהורות משנעשו שניות שניהם תלויות. עשו שניהן טהרה אחת הרי זו טמאה. עשו שניהן שתי טהרות זה בא ונשאל בפני עצמו אומרים לו טהור (ו) (וזה בא ונשאל בפני עצמו אומרים לו טהור) וזה שנשאלו שניהן כאחד אומרים להם טמאין דברי ר' יהודה. ר' יוסי אומר אם אמרו שנים היינו ובשני שבילים הלכנו ושתי טהרות עשינו אומרים להם טמאין (ט) שאפי' טומאה אחת שנתערבה במאה טהרות כולן טמאות: ה (י) שני שבילים אחד טמא ואחד טהור והלך באחד (ז) [ה] טהור והלך באחד ונכנס למקדש פטור בשני חייב בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב. בראשון ונכנס והזה ושנה וטבל בשני ונכנס חייב ר"ש פוטר בזה ור"ש פוטר בכולן משום ר"ש (כ) מעשה במסוכן אחד

הגהות הגר"א

(כב) ספיקן לטמא אחרים טהור ר"י בר"י אומר משקין הנוגעין בו כנוגעין בשרץ:(כג) ליטמא טמא ולטמא טהור:(כג) לכל טמא:(כד) לא נגע לא כו':(כה) לכלים טהור:(כו) מגע ט"מ שפשט כו' ספק לא נגע במשקים.המשקה טמא והחבית טהורה שתי חביות כו':(כז)ספק טהורה אוכלין ומשקין טמאים והכלים טהורים חבית כו'.(כח)שאין מטמאין אלא מחמת החבית נפלו כו':(כט)טהורות ואם א"א לו שלא להתיז ספיקו טמא וכו' והרוצ' את פשתנו:(ל) ואם א"א לו שלא להתיז ספיקו טמא:(לא) עליה ה"ז טמאה:(לב) טהורה: פ"ו (א)נבלה אחת בעיר כל הבשר הנמצא:(ב)ספיקו טהור.ובנמצא הלך אחר הרוב תשעה צפרדעים וכו' והשאר ליתא:(ג)טהרות טהורות בשני ועשה טהרות ישרפו:(ד)בראשון ועשה ובשני ועשה:(ה)ועשה טהרות אלו כו':(ו)טהור נשאלו שניהן והשאר ליתא:(ז) מהם ונכנס

באור הגר"א

ממנו טמא: והטהור שנפל על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין ספיקו טהור כך משקין הנוגעין בו. פי' דהיינו שהיה וודאי אוכל ראשון כו' ונולד ספק במשקין הנוגעין בו אם נגע או לא הוי נמי ספיקו טהור: ר' יוסי ב"ר יהודה אומר משקין הנוגעין בו כנוגעין בשרץ. פי' דכמו במשקין הנוגעין בשרץ אם היה נולד ספק אם נגע או לא הוי טמא במשקין הנוגעין בו: וכשם שראשון עושה שני. פי' דהיינו אם נגע בראשון כך אם נגע בספק ראשון הוי ספק שני דהיינו שהיו לפניו שני אוכלין אחד ראשון ואחד טהור ונגע באחד מהן ואינו יודע באיזה מהן או דהוי כראשון עצמו ספק אם נגע בשרץ או לא הוי הספק נגע ספק שני ושהאוכלין כראשון דהיינו כבהמה ברה"י תולין אף השני: ספק משקין ליטמא. פי' אם הוא עצמו טמא או לא: טמא. דהרי הוא מקבל טומאה מדאורייתא: לטמא אחרים טהור. פי' דספק משקין לטמא אחרים דרבנן ולכך ספיקו לקולא ועטור: ספק משקין לאוכל טמא ולכלים טהור. פי' דסבר שמשקין מטמא אוכלין מדאורייתא וכלים דרבנן: לא זהו ספק משקין שנחלקו עליו חכמים. פי' וסבר דלאוכלין טמאין דאפי' רבנן מודו בהא שאפי' לאוכלין טהורין שהרי הוי ספק טומאה מוקת דטהור: אלא איזהו ספק משקין שנחלקו חכמים. פי' וסברי דלאוכלים טמאים ומפרש שתי חביות אחת טמאה כו' ועשה עיסה מאחת מהן. פי' שנטל משקין מאחת מהן ועשה מהן עיסה ואינו יודע אי מטמאה אי מטהורה וא"כ הוי ספק על הכלי שהו נגעת העיסה ועל העיסה עצמה ולפיכך הכלי טהור והאוכלין טמאין אבל אם היה נוגע באותן אוכלין המשקין וא"כ נגע בכלי הוי הדין כמו שאר משקין טמאין שמטמאין את הכלי אלא הכי משום שתחילתו הספק נולדה בכלי לפיכך טהור: הלך במבוי ועשה עיסה וא"כ נמצא שם שרץ ספק נגע ספק לא נגע. פי' האדם בשרץ וא"כ לפי זה הוי הספק על האדם שנטמא בשרץ אם הוא טמא ועל האוכלין והמשקין שבעיסה שנגע בהן האדם ועל הכלי שהמשקין שבעיסה נגע בהן ומשקין טמאין מטמא כלי ועל זה אמר דהאוכלין והמשקין טמאין והכלים טהורין. פי' דהאוכלין שמקבלין טומאה ממשקין דאורייתא הוי אצלם ספק דאורייתא אבל הכלי שאינו מקבל טומאה אלא מדרבנן הוי כמו ספק דרבנן ואף שאם היה המשקה נוגע אח"כ היה טמאה היינו לפי שלא נולד הספק כלל במשקה אבל הכא כיון שתולין על כולם כאחת הוי כאילו נולד הספק על כל אחת שהרי אחר שנימא אותו לא נגע בו כלל: מגע טמא מת שפשט ידו לאויר חביות. פי' ומגע טמא מת הוי ראשון ואינו מטמא כלי חרס שאין כלי חרס מקבל טומאה אלא מגב הטומאה: ספק נגע ספק לא נגע במשקין. פי' דהוי הספק ג"כ על הכלי שאם נטמאו המשקין נטמא הכלי ג"כ מחמת המשקין והוי כמו שנולד הספק בשניהם המשקין טמא והכלי טהור: אחת טמאה. פי' מלאה משקין: ואחת טהורה כו' ובאו להן לטהרות. פי' שאחר שנשברו ניתזו מהן על הטהרות ספק מטמאה ספק מטהורה ספק אוכלין ומשקין. פי' דהיינו שהטהרות הם אוכלין ומשקין טמאין כו': חביות שיש בה משקין טהורין עד חציה ונפלו משקין לאוירה. פי' שוודאי לא נגע במשקין הטהורין: ספק טמאין כו'. פי' אותן המשקין שנפלו הוי ספק טמאין אף המשקין טהורין. פי' אף שבכל מקום ספק משקין טמא הכא טהור כדמפרש: שאין המשקין טמאין אלא מחמת החביות. פי' שהרי ודאי לא נגע המשקין במשקין טמאין במשקין שבחביות וכיון שבחביות עצמה טהורה אף המשקין שבתוכה טהורין: נפלו על גבי משקין. פי' אותן משקין שהן ספק טמא דיכול ליטמא המשקין בלא חביות וא"כ הוי ספק טומאה למשקין בפני עצמו ולכך למשקין טמא ולכלים טהורין וכן גבי פת: ואם אי אפשר לו שלא להתיז. פי' דהיינו שקרוב הדבר מאד שניתזו על גביהן לפיכך ספיקו טמא. פי' דהוי קרוב לוודאי: והטוה פשתן. פי' שיש שם נמי משקה ופי' בשעת טויה מה שמלחלח ידיה: ספק ניתזו כו'. פי' על הטהרות: ואם אי אפשר לו שלא ליתזו ספיקו טמא. פי' כדפרי' דהוי קרוב לוודאי שנגע בה: ואח"כ נטמא משקין ע"ג ככר של תרומה. פי' ספק מטמאין ספק מטהורין: ונטלה לשאול. פי' בעוד שהמשקין עליהן טמאה. פי' אפילו הככר דכיון שהספק הוא על המשקין נטמאו המשקין וכשהן מונחין עכשיו על הככר נמצא הככר מחמת שנגע במשקין אף אחר שנטמאו לפיכך טמא: המתין לה עד שנגבה. פי' ואח"כ בא לשאול א"כ ודאי אינו שואל על המשקין שהרי ככר נתנגבה אלא וודאי על הככר והוי ספק טומאה לטמא אחרים שטהור ולפיכך טהורה:

פרק ו מפני שהנבלות מצויות. פי' מצויות יותר שתאבד שאין משהין אותן כל כך לפיכך תולין במצוי: שאינו אלא דם שרצים החיים. פי' שמתי ניתז הדם למרחוק ולא ממת לפיכך תולין במצוי אפי' לקולא: תשעה שרצים. פי' שמטמאין במותן: וצפרדע אחד. שאינו מטמא במותן שאינו משמונה שרצים: ברשות הרבים ספיקו טהור. פי' אפי' הרוב מטומאה דכיון דקבוע הוי כמו מחצה על מחצה ולפיכך הוי ספק רשות הרבים: טהור. פי' בפנינו דאין לומר בזה כל דפריש מרובא פריש לכך ברשות היחיד ספיקו טמא כו': בנמצא הלך אחר הרוב. פי' דאמרינן כל דפריש מרובא פריש: ואח"כ אכלו חמשה אחרונים ונטמא אחד מהן. פי' דהא ודאי נטמא אחד מהן דהא בין כולם הוי ככר אחד טמא: ואינו יודע. פי' אינו היה טמא: הראשונים טמאים. פי' החמשה הראשונים שאכלו כולן טמאים: שאין להם במה יתלו. פי' שבשעה שאכלו היה שם ככר טמא שהרי עדיין היו כלם שלמים: והחמשה האחרונים טהורין שהרי יש להן במה יתלו. פי' שאפשר שלא היה שם ככר טמא כלל בשעה שאכלו שאפשר שאכלו הראשונים: זה הכלל אדם ואדם טהרות וטהרות אדם וטהרות טהרות ואדם כולן נעשו מוכיחות. פי' זו לזו להיות שניהם תלויות אדם ואדם היינו שני שבילין א' טמא וא' טהור והלך א' בא' מהן וחבירו בשני נעשה זה לזה מוכיח ושניהם טמאין טהרות וטהרות. פי' שהלך בא' מהן ועשה טהרות וטבל הראשון וחבירו הלך בשני ועשה ג"כ הרי שני הטהרות נעשו מוכיחות זו לזו: וכן טהרות ראשון ואדם שני וכן אדם ראשון וטהרות שני כולן נעשה זה לזה מוכיח: נאכלו הראשונות כו' עד שלא נעשו שניות. פי' דלא עם השניה [נעשו] מוכיח כלל לפיכך שניות טהורות: משנעשו שניות. פי' נאכלו אף שעכשיו אין מוכיחין זה לזה כיון שבתחילה הוכיחו: שניות תלויות. כמו שהיתה הראשונה קיימת: והלך באחד מהן ועשה טהרות טהורות. פי' שטהרות כיון שאין כאן הוכחה מעמידין את האדם על חזקתו: בשני ועשה. פי' אם אח"כ הלך בשני ג"כ ועשה: ישרופו. פי' שהרי הוא ודאי טמא בשעת עשיית טהרות השניות שהרי הלך בשניהן (בראשון ולא עשה כו'): בראשון ועשה בשני ועשה. פי' ושני הטהרות עדיין קיימות: הראשון טהורות והשניות ישרופו. פי' כיון דהשניות ישרופו דבשעת השניות היה ודאי טמא לא נעשו הוכיח לראשונה דתולין הטומאה בשניה ולפיכך הראשונה טהורה: עשו שניהן טהרות אחת. פי' שנגעו שניהן בטהרות אחת: הרי זו טמאה. פי' דממ"נ היה א' מהן טמא: זה בא ונשאל בפני עצמו אומרים לו טהור כו'. פי' השתא מפרש דהאי דאמר שנעשו זה לזה הוכיח היינו באדם אחד או כשבאו לשאול שניהן כאחת אבל בשני בני אדם כשבא לשאול כל אחד בפ"ע אומרין לכל אחד שהוא טהור דמעמידין כל אחד על חזקתו: נשאלו שניהן כאחת אומרים להם טמאים. פי' דהרי יש כאן אחד ודאי טמא ולפיכך אינו יכול לומר טהורים אתם וזה ודאי אינו יכול לומר שזה טמא וזה טהור דמאי חזית לכך צריך לומר טמאין שניהם: ר' יוסי אומר אם אמר שנים הייתו. פי' אפילו בא לישאל עליו ועל חבירו נמי אומרים להם טמאין כדמפרש שהרי אפילו שטומאה אחת שנתערב במאה כולן טמאות והרי יש כאן אחד שוודאי טמא ולכך אי אפשר לומר להן שניהם טהורין אלא שניהם טמאין ור' יהודה סבר שאין משיבין אותן על שניהן אלא אומרים לו אתה טהור שמעמידין אותו על חזקתו וממילא יודע שגם השני כן: והלך באחד מהן ונכנס למקדש פטור. פי' שמעמידין אותו בחזקת טהרה: בשני. פי' אם אח"כ הלך ג"כ בשני ונכנס למקדש חייב. פי' שהרי הוא ודאי טמא: בראשון ולא נכנס כו'. פי' אף דהיינו רישא דהא בשעה שהלך בשני וודאי טמא משום סיפא דהזה ושנה וטבל נקט: בראשון ונכנס והזה ושנה כו' והלך בשני ונכנס חייב. פי' דהא וודאי כניסה אחת היה בטומאה: ר' שמעון פוטר. פי' דסבר דצריך ידיעה שהוא טמא בתחלה והכא בשום פעם לא הוה ליה ידיעת וודאי בתחלה שהוא טמא וודאי אלא ספק ולכך לא הוה ידיעה: ר' שמעון בן יהודה פוטר בכולן משום ר' שמעון. פי' אפילו לא היה ביניהם הזאה כשהלך בשני הוי וודאי טמא אפ"ה פטור ומפרש בגמ' דאיירי שאחר שהלך בשניה שכח שהלך בראשונה דלא הוי ליה אלא ידיעת ספק וסבר

אור הגנוז

[א] משקין הנוגעין בו ספיקו לטמא אחרים טהור ריב"י אומר משקין הנוגעין בו כנוגע בשרץ: [ב] לא נגע: [ג] מטמאין אלא מחמת החבית: [ד] תשעה וכו' אחר הרוב כ"ז ליתא בכ"י: [ה] והלך באחד ונכנס במקדש:

מצפה שמואל

(ט) וכשם שהראשון. מיי' פי"ג מהל' אבה"ט ה"ט: (י) לכל הוא טמא. פסחים טז. ע"ש היטב: (כ) מקל שהיא מלאה. עי' ר"ש פ"ד מ"י: (ל) טב"י שפשט ידו. מיי' פי"ד שם ה"ח: (מ) שתי חביות. ר"ש שם: (נ) משקים טהורין עד חציה. מיי' שם ובכ"מ: (ס) אלא מחמת החבית. עי' שבת קלח: דל"א דמחזי כמאן דמלי טומאה דמי: (ע) המרביץ את ביתו. מיי' שם ה"ט: (א) הנבילות והשחוטות. מיי' פי"ג כ"ח וכללא הוא דאזלינן בתר רובא אם לא בקבוע קמן. ועי' כתובות טו. ועי' ר"ש פ"ה מ"א שהביא כל זה: (ב) דמים טמאים. מיי' פי"ז מהל' אה"ט ה"ז: (ג) תשעה שרצים. כתובות טו. ויתר' כתובות פ"ק: (ד) ובנמצא. עי' זבחים עג: (ה) תשעה צפרדעים. מיי' פי"ח ה"ב: (ו) ככר טמא. מיי' פי"ט ה"ג: (ז) זה הכלל אדם. באדם. פ"ה מ"ג בר"ש: (ח) שני שבילים. עי' שבועות ועי' כל זה במ"ל פי"ט ה"ב ג' ד' ע"ש שהאריך ויאר הענין כל צרכו: (ט) שאפילו טומאה א'. מיי' פי"ט ה"ב: (י) שני שבילים. כריתות יח: (כ) מעשה במסוכן א'. מיי' פי"ח מהל' אה"ט הט"ו:

זר זהב ומנחת בכורים

שספיקו טמא. כגון אב הטומאה מד"ס כדתנן (פ"ד מי"א): תולדתו. משקין הנוגעין בו. ספיקן לטמא אחרים טהור ר"י בר"י אומר משקין הנוגעין בו כנוגע בשרץ כ"ה גי' הגר"א וכן בר"ש וה"פ כשם שאוכל אוכל ראשון ספק טמאין ספיקו טהור כך משקין הנוגעין באוכל טמא ודאי ספק נגע או לא נגע ספיקו טהור: בשרץ. דתחלה הוי: ה"ג ליטמא טמא לטמא טהור. ליטמא לקבל טומאה לעצמו. לטמא אחרים דס"ל משקין לטמא אחרים מדרבנן וספיקו להקל: לכל הוא טמא. אף לטמא כלים ספיקו טמא דס"ל דלטמא כלים נמי דאורייתא: ספק משקין. של משקין: ולכלים טהור. וס"ל משקין לטמא אוכלים דרבנן. לכלים דאורייתא ופלוגתייהו מתבאר היטב בפסחים (טז. יז:) והך דר"י אליבא דר"ג מתניא דלטמא אחרים דאורייתא אבל ר' יוסי בעצמו ס"ל לטמא אחרים דרבנן כדמפרש ואזיל: ו שנחלקו עליו. ר"י ורבנן במשנה דר"י מטמא דס"ל בזה דטהור אף שנת אחר שנזרק ולא הוה טומאה לפה דבכה"ג בשרץ טמא מ"מ במשקין ספיקן טהור וכי מטמא ר"י במשנה בספק לטמא אחרים הוא בגוונא דשתי חביות: לאוכלין טמא. כיון שודאי נגע ונעשית העיסה מן המשקין: ולכלים טהור. כמבואר (פ"ד מ"י): טב"י. דאינו מטמא כלי דאין כלי מקבל טומאה ממנו וי"ג טמא מת והוה ראשון ואין החבית כ"ח נטמאת אלא מחמת האוכלין וספק נגע הוא לכן האוכלין טמאים והכלים טהורין: ז ונשתברו. באופן שאין שבירתה מטהרתה ונקט נשברו דשוב אין ניכר בין טמאה לטהורה: מגע (ל"ג): לאוירה. וכ"ח מיטמא מאויר מ"מ הלא הכלי בספק אינו טמא וממילא המשקין שבתוכו טהורין ולא אמרינן כמאן דמליא טומאה דמיא: מחמת החבית. והחבית טהורה ושוב אינו מטמא משקין שבתוכו אבל כי נגע אל הספק על האוכלין ומשקין לכן טמאים: ח שלא לכן. וי"ג לכוין שלא ליגע וקרוב הדבר שנגע: אין שונין בטהרות. להקל: עתים שהוא שונהו. אם יתכן הדבר קצת שלא ליגע שונין דבכלל ספק הוא: המכבס כו'. טמא: הרי זו טהורה. דכיון דלאוי לבילה לעמוד על בוריה ואח"כ לא נתברר ספיקו להקל: עד שנגבה. ואינו ראוי שוב לעמוד על בוריה טמאה והגר"א גרס בהיפך וה"ע דכשאפשר לעמוד לא הוה בגדר ספק ואף אם אינו מכוין הוה ספק חסרון ידיעה אבל כשנגבה בא לשאול ושוב הוה ספק ממש לכן טהורה [מזה מבואר דכל ספק חסרון ידיעה אם נולד לו הספק אח"כ הוה ספק אבל אם נולד לו הספק קודם לא הוה ספק ומזה יש לדון בכתמים ואכדו ויש לעיין] ובכל הני דחשיב ס"ל לר"י דלאוכלין טמא בכל שנגע בודאי למקום הספק אלא שאי אם טמא אם טהור מחמיר ר"י אבל באינו יודע אם נגע טהור וכן מבואר בפ"ד משנה ב' לענין רה"ר:

פרק ו א הנבילות והשחוטות בעיר. ונמצא בשר בעיר: מצויות. שימצאו מושלכות: דם שרצים חיים. ואינו מטמא מחיים: ב צפרדע. דאינו טמא: ספיקו טהור. דס"ל קבוע וכמחצה על מחצה וספק ברה"ר טהור: פירש אחד מהם. בפנינו נולד הספק בקביעות ודינו כקבוע: אחר הרוב. אף ברה"ר טמא: הלך אחר הרוב. ואף ברה"ר טהור: ונטמא א' מהם. הרי בודאי נטמא א' מהם אבל א"י איזהו: שאין להם במה יתלו. לומר שאין כאן טומאה שבשעה שאוכלין היה טומאה בודאי: טהורים. שתולין לומר הראשונים אכלו הטמאה: אדם באדם. הן אם נולד הספק בב' אנשים שאכלו הספק ובין שניהם ודאי וכן טהרות בטהרות שני מיני טהרות שנגעו כל א' בב' אסר עליהן הספק וכן באחד אדם ובאחד טהרות וכן בהיפך וחד גוונא הוא אדם בטהרות או טהרות באדם וכה"ג תנינן בפ"ת מכלאים (מ"ב) בהמה עם חיה חיה עם בהמה (ער"ש שם וכאן ומ"ש בפי' הרא"פ): מוכיחות. בשניהם קיימים ע"כ אחד טמא כמבואר ברישא בחמשה הראשונים דספקן טמא וכ"ש אם אכלו כולן: נטמאו. ואינן בגדר ספק: טהורות. דתלינן הטומאה בראשונות וכדפירשנא: ג ישרפו. השניים דהוו ודאי טמאים אבל הראשונות טהורות דס"ל ספק טומאה ברה"ר דשביל רה"ר: ועשה. שעשה בראשונה עד שלא הלך בשניה ועדיין מונחות וס"ד לומר דליטמאו הראשונות קמ"ל דראשונות עדיין טהורות כיון דהוה ברה"ר. וזהו באדם אחד שעשה השני מיני טהרות שהשניה אינו בגדר הספק והוא כנטמאת מהשניה בודאי לכן הראשונה בספיקה קיימא וטהורה כמו ספק ברה"ר אבל בשני בני אדם מבואר בהלכה שאחר זה דהוו מוכיחות: ד הרי אלו מוכיחות. כשבאו לשאול בב"א דשניהם בכלל הספק ואם אכל אחד מהם טמא כמו בחמשה הראשונים דלעיל: כשאלו שניהם כאחד. שבא לשאול עליו ועל חבירו דמי לבת אחת: שנים היינו. שבא אחד לשאול עליו ועל חבירו ואחד אומר כן על שניהם: כולן טמאות. דהטומאה הוא קבוע בתוך הככרות כמו שנתבאר בככר טמא לעיל: ה אחד טהור והלך וכו'. כגוסחת הגר"א: חייב. דטמא בודאי: ושנה. שתי הזאות כדין: חייב. קרבן בשוגג דממ"נ עבר אי בראשון או בשני: בזה. דלא נתברר עבר ועל איזה עבירה חייב קרבן דידיעת החטא בעינן: בכולן. אפי' הלך בראשון ובשני ונכנס

למק"ש

(אחד) שהיו מוליכים אותו (ה) מגינוסר לחמתן והיו הכתות מתחלפות עליו ובאחרונה נמצא מת בידן ובא מעשה לפני חכמים ולא טימאו אלא כת אחרונה בלבד: ו (ל) נגע באחד בלילה ואין ידוע אם חי אם מת ולשחר בא ומצאו מת ר"מ מטהר שספק רה"ר טהור והחכמים מטמאים שכל הטומאות כשעת מציאתן. ומודים חכמים לר"מ (מ) שאם ראהו חי מבערב אע"פ שהוא בא שחרית ומצאו מת טהור מפני שזה ספק רה"ר: (נ) ישב על גבי אבן ברה"ר ולשחר [עמד] ומצא עליה שרץ או רוק ר"מ מטהר מפני שספק רה"ר טהור וחכמים מטמאים שכל הטומאות כשעת מציאתן ומודים חכמים לר"מ שאם ראוה (ט) נקיה אע"פ שהוא בא שחרית ומצא עליה שרץ או רוק שהוא טהור מפני שזה ספק רה"ר: ז שוטה אחת בעיר כל הרוקין שבעיר טמאין דברי ר"מ ר' יהודה אומר אם היתה רגילה ליכנס (י) במבוי אחד אותו מבוי בחזקת טומאה וכל המבואות בחזקת טהרה ור"ש אומר כל המבואות בחזקת טומאה חוץ מן חצר המשתמרת ור"א (יא) בר"ש אומר אף חצר המשתמרת בחזקת טומאה עד שיאמר ברי לי שלא באתה לכאן: ח (ס) הנדחק ברחיים שהעובד כוכבים בתוכה ושהנדה בתוכה בגדיו טמאין מדרס ואי זו הוא הרחיים כל שעוקרין אותה ודוחפין אותה ממקומה. רקק ודרס (יב) על רוקו שורפין את התרומה על בגדיו הולכין אחר הרוב. מי שדרסה אשה על בגדיו בגדיו טמאין מדרס ר' דוסתאי בר יהודה אומר אם רקקה ושפה את רוקה בשעה שהיא רקקה בגדיו טמאים מדרס שכן דרך בנות ישראל שפות את רוקן בשעה שהן נדות לא שפה את רוקה בגדיו טהורין. (ע) שנים אומרים לו נטמאת והוא אומר לא נטמאתי (יג) ואין אומרים לו עסוק בטהרות אלא [א] (יד) לעצמו: ט (פ) מביא אדם קרבן ע"י בנו ובתו הגדולים וע"י עבדו ושפחתו העברים (טו) ומכחישן (צ) נאמן ע"י עצמו. כיצד אמרו לו נדרת (טז) ואמר תנאי היה בלבי שומעין לו נדרת ואמר להן לא נדרתי ומשהגיע אמר תנאי היה בלבי אין שומעין לו. (יז) אשתך נדרה והוא אומר להן לא נדרה ומשהגיע אמר בלבי היה להפר לה אין שומעין לו: (ק) נאמן לומר בני זה בן ט' שנים ויום אחד בתי זו בת (יח) ט' שנים ויום אחד חייב עליהן להביא קרבן למכות ולעונשין ה"ז אינו נאמן: י (ר) היו חמוריו ופועליו טעונין טהרות ועוברין לפניו (יט) אף שהפליגו יותר ממיל הרי אלו טהורין מפני שהוא בחזקת המשתמר. ואם אמר להם צאו ואני אבא אחריכם כיון [ב] שנכסו מעיניו הרי אלו טמאים: (ש) שנים אומרים נטמא ושנים אומרים לא נטמא ברה"י (כ) טמא ברה"ר טהור. שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא. אמר להם סוטה מה היא לבעלה ודאי או ספק אמרו לו ספק. אמר להן מצינו שהיא אסורה לבעלה מכאן אתה דן לשרץ מה כאן רה"י אף (כא) להלן רה"י ומה כאן יש בו דעת לשאול אף (כב) להלן דבר שיש בו דעת לשאול (מכאן אמרו דבר שיש בו דעת לשאול ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור) (ת) ומפני מה ספק רה"ר טהור אמר להם (כג) מפני (א) שהצבור עושין את הפסח בטומאה בזמן שרובן טמאין ואם טומאה ודאית הותרה לצבור ק"ו לספק (כד) ר"ש בן גמליאל אומר מפני מה ספק רשות היחיד טמא וספק רשות הרבים טהור מפני שאפשר לשאול ליחיד וא"א לשאול לרבים:

פרק שביעי

א (א) [א] המסוכן הנתון לחנות ונכנס לסטיו טהור. הוציאוהו מסטיו והחזירוהו לחנות שניה טמא ור"ש (ב) מטהר שהיה ר"ש אומר רה"ר מפסקת למפרע שאינו יכול לומר מת היה ברה"י וחיה ברה"ר: ב יש דברים ברה"ר ועשאום כרה"י קופה ברה"י גבוהה י' טפחים וטומאה בתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור הכנים ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא. (אם) היתה (ג) כפושה וככר של תרומה (ג) כרוך בסיב או בנייר ונתון בתוכה ספק נגע ספק לא נגע טהור. הכנים ידו לתוכה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא: (ד) חמור ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה (נתונה) על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו (ד) טמא סלע ברה"ר גבוה י' טפחים וטומאה (נתונה) על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טהור עלה לראשו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא: ג (ה) היה זה רכוב על חמורו וזה רכוב על חמורו אחד טמא ואחד טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו (ה) ר' יעקב מטמא ור' יוסי מטהר בנו של זה מורכב על כתפו ובנו של זה מורכב על כתפו אחד טמא ואחד טהור ספק נגעו זה בזה ספק לא נגעו (ו) ר' יעקב מטמא ור' יוסי מטהר היתה חבילה על כתפו והרוק מודבק בכותל למעלה מי' טפחים ספק הסיט ספק לא הסיט (ז) ר' יעקב מטמא ור' יוסי מטהר: (ו) כלים שטוחים ברה"ר למעלה מי' טפחים והטמא עובר ספק הסיט ספק לא הסיט (ח) ר' יעקב מטמא ור' יוסי מטהר שהיה (ט) ר' יעקב אומר כל שהוא [ג] ברה"ר למעלה מי' טפחים הרי הוא כרה"י ור' יוסי אומר כל שדרך הלוכו ברה"ר טהור: ד (ז) נכנס לבקעה בימות הגשמים וטומאה בשדה פלונית (י) אמרו לפני ר' אליעזר הרי היא של יחידי פי' ר' מרינוס משמו כל שיש לה שם בפני עצמה: (ח) ואלו הן ימות החמה משתעקר תבואה מתוכה. ואלו הן ימות הגשמים משתרד רביעה שניה. היו שם (יא) שדות בורות אם היה עומד בצד הזה ורואה את הנכנסים (ואת) והיוצאין בצד הלז רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן. השבילין (ט) המפולשין לבורות לשיחין ולמערות ולגתות ולגרנות רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ר' אליעזר אומר בזמן שהן מפולשין רה"ר לכך ולכך ואם אינן מפולשין רה"י (יב) לכך ולכך ורה"ר לטומאה: מבואות היורדין לים או לנהר אע"פ [ד] שגדודיו מכאן ומכאן ורבים (י) מטפסים ועולין בהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה: ה (כ) גנות העיר שדרך הרבים מהלכת עליהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. (ל) [ה] דמוסיאות ומרחצאות רה"י לשבת ורה"ר לטומאה.

גנה

באור הגר"א

דצריך ידיעה וודאי שהוא טמא: ולא טמאו אלא כת האחרונה. פי' דכת האחרונה היה שעת מציאתן טמא שהרי מצאו מת אבל שאר הכתות הוה להו ספק טומאה ברשות הרבים ולפיכך טהור: ר' מטהר מפני שספק רשות הרבים טהור מפני שזה ספק רשות הרבים. פי' דהשתא הוי ספק דהרי יש לו חזקת היתר ובשעת מציאותן לאיסור לפיכך הוי ספק רה"ר וטהור: ובשחר מצא עליה שרץ או רוק. פי' ואי הוה הרוק בלילה וודאי נגע אלא שמספקא ליה אי הוה בלילה או לא: שוטה אחת בעיר. פי' דהא דגזרו על ספק רוקין היינו כשיש שם זב או נדה וגזרו דליהוי כל הרוקין הנמצאין כודאי טמא ולא אזלינן בתר הרוב אבל כשאין שם כלל נמי לתלות הרוק שיהא טמא וודאי שלא גזרו ולכך אמרו שאם יש שוטה אפילו אחת בעיר: כל המבואות טמאין. פי' שדרך השוטה לרוץ ממקום למקום אבל אי לא הוה היא שוטה אפשר שלא היה טמא כלל דדרך נשים נדות לשפשף רוקן או אף אם היה טמא לא היה אלא אותו מבוי והכא גבי שוטה אשמעינן שכל המבואות טמאות כדפי': שהכותי בתוכה. פי' שעתה כותים: ודוחפין אותן ממקומו. פי' שיכול להיות שהסיט את הכותי מחמת בדהק את הרחיים: רקק ודרס על בגדיו. פי' שעשה שני מעשים דהיינו שרקק על הארץ וגם דרס על בגדיו ולא ידעינן אם הוא טמא או טהור ולפי זה הוי הספק על הרוק וגם על בגדיו ועל זה אמרו שעל הרוק דהיינו שאם נגעו התרומה ברוק שורפין דהא גזרו על ספק רוקין שיהא שורפין על וודאי מגען שהוא ספק טומאתן: ועל בגדיו. פי' שהדם עליהן הוי ספק והולכין בו אחר הרוב כמו בשאר ספיקות: שכן דרך בנות ישראל שפין את רוקיהן בשעה שהן נדות. פי' ולפיכך כשרואין שדרכה לשוף ג"כ את רוקה מסתמא גם היא נדה לא שפה כו': אין אומרין לו עסוק בטהרות. פי' הא דקתני במתני' שטהור היינו אם עשה טהרות אבל אין אומרים לו שיעשה טהרות לכתחלה אלא צריך לחוש לעצמו וליטהר: ויע"י עבדו שפחתו העברים. פי' דהיינו שאינו מכחישן: ואם היה מכחישן נאמן על ידי עצמו. פי' אפילו נגד עדים: כיצד. פי' אימתי הבהמה שלו יפה נגד עדים: אמרו לו נדרת והוא אמר תנאי היה בלבי. פי' לאו דווקא אלא ה"ה אם אמר לא נדרתי כלל שהוא נאמן ע"י עצמו אלא דקמ"ל דכשאמר תחלה לא נדרתי ומשהגיעו פי' שאמרו לו סימנין שנדר א"ל תנאי בלבי היה אינו נאמן דהיינו אפילו על דבר שאינו מכחישן דכיון שאמר לא נדרתי הוי כאילו אמר שלא היה לו שם תנאי ואח"כ כשאמר שוב תנאי היה בלבי נמי אינו נאמן: בת זו בת שלש שנים ויום אחד לחייב עליהן קרבן. פי' שיביאו הבא עליה קרבן על ידו אבל למכות ולעונשין אינו נאמן: הרי אלו טהורין. פי' דהוי בחזקת המשומר שהרי יראים הם ליגע בהן שמא יבא אחריהן: ואם אמר להם צאו ואני אבא אחריכם. פי' כיון שאמר להם שלא ביא תיכף הרי אלו טמאין: ה"ג מפני מה אמרו ספק רשות הרבים טהורה כו': מפני שאפשר לישאל ליחיד. פי' לכך החמירו עליו בספק כדי שירגיל לשאול ולא יכניס עצמו לספק ואם יספק איזה פעם ישאל עליו ויודע הדבר: ואי אפשר לשאול לרבים. פי' לכך הקילו בספק:

פרק ז המסוכן הנתון בחנות. פי' שהוא רה"י: ונכנס לסטיו. פי' רה"ר: טהור הנוגעין בו. פי' אם מצאו אח"כ מת ואינו יודע אם היה חי בשעת הנגיעה או לא: הוציאוהו מסטיו והחזירוהו לחנות. פי' שהיה רה"י: שניהן טמאין. פי' השני רה"י דהיינו הספיקות שהיה תחלה והספיקות שהיה בחנות שהיא עכשיו: ור' שמעון מטהר. פי' אותן הספיקות שהיו ברה"י הראשון כדמפרש: שרשות הרבים מפסקת. פי' שכיון שהספיקות שנולדו אח"כ טהור כ"ש שנולדו תחלה כדמפרש: שהרי אינו יכול לומר מת היה ברה"י ומי היה ברה"ר. פי' אח"כ: יש דברים ברה"ר ועשאום כרה"י. פי' דהיינו שאף שהוא עומד ברה"ר הוי כרה"י לענין שאם הכנים ידו לתוכו ונסתפק אם נגע או לא שטמא: היתה כפישה. פי' כלי שאינו מקבל טומאה: ובכר של תרומה נתון בתוכה כרוך בסיב או בנייר. פי' והככר הוי טמאה והא דנקט כרוך בסיב דהא אף בלא סיב הרי הכפישה אינו מקבל טומאה היינו לרבותא. פי' דאפילו הוא בכפישה וכרוך בסיב אפ"ה אם הכנים ידו לתוכו טמא: והרוק מודבק בכותל. פי' היינו ספק רוק שהוא טמא והיינו שהטומאה היא למעלה מי': ובלים שטוחין היינו שהטהרות הם למעלה מי' והטומאה היא ברה"ר: שהיה ר"ע אומר כל שהוא למעלה מי' טפחים ברה"ר הרי הוא כרה"י. פי' ובין שהטומאה שם או שהטהרות שם הוי כמו שהוא ברה"י וטמא: ור' יוסי אומר כל שדרך הלוכו ברשות הרבים טהור. ולפיכך פליג אכל הני אבל אהכנים ידו לתוך קופה או לתוך כפישה או על גביו שאינו דרך הלוכו אפילו ר' יוסי מודה שטמא: הרי היא של יחיד. פי' אם כל הבקעה הוא של אדם אחד ונכנס לתוכה אימתי קרינן ספק ביאה ואימתי קרינן ספק נגיעה: פי' ר' מרינס כל שיש לה שם בפני עצמו. פי' כל שנקראת שדה בפני עצמו אם לא נכנס לתוכה הוי ספק ביאה וטהור ואם נכנס הוי ספק נגיעה וטמא: היו שם שדות בורות. פי' בבקעה שאינה זרועה כלל: אם היה עומד בצד הזה כו' רה"י לשבת. פי' דהרי היא מוקפת מחיצות: ורה"ר לטומאה. שאין זו סתירה שכיון שאדם אחד נכנס ורואה את כל הנדדין: ואם לאו שאינו יכול לראות מצד אחד לצד השני הוי רה"י לכאן ולכאן: השבילין המפולשין לבורות כו' רה"י לשבת. דכיון שאינו מפולש לרה"ר לא הוי רה"ר שהרי אינו נותן להלוך ורה"ר לטומאה: ר"א אומר בזמן שהן מפולשין. פי' לרה"ר ממש מפני לצדדין: רשות הרבים לכך ולכך. פי' אפילו לשבת: ובזמן שאין מפולש. פי' שאינו מפולש מצד א' לרה"ר אלא לבורות: רשות היחיד לכך ולכך. פי' אפילו לטומאה הוי רה"י כשאינו מפולש אלא לבורות: אף שגידודין מכאן ומכאן. פי' סביב הימים והוי כמו מחיצות: ורבים מטפסין עליהן. פי' דאיידי שרבים מטפסין עליהן ולכך הוי רשות היחיד לשבת. פי' מחמת המחיצות: ורשות הרבים לטומאה. פי' מחמת שרבים מטפסין עליהן: דמוסיאות ומרחצאות. פי' מקום שרוחצין שם בני אדם:

הגהות הגר"א

למקדש פטור בשני ונכנס למקדש חייב בראשון וכו'. ר"ש פוטר בזה ור"ש בן יהודה פוטר כו': (ח) מנדפר לחמתא: (ט) נקיה מבערב: (י) בתוך מבוי אחד: (יא) בר"צ: (יב) על בגדיו על רוקו שורפין עליו וכו' ועל בגדיו: (יג) טהור וא"א לו: (יד) יעשה לעצמו: (טו) ואם היה מכחישו: (טז) אמרו לו נדרת והוא אומר תנאי היה בלבי שומעין לו אמרו לו נדרת והוא אומר לא נדרתי משהגיעוהו אומר כו': (יז) א"ל אשתך נדרה והוא אומר בלבו היה להפר שומעין לו א"ל אשתך כו' משהגיעוהו כו' נאמן אדם כו': (יח) בת שלש וכו' לחייב עליהן קרבן אבל למכות: (יט) והפליגו אפי' יותר ממיל: (כ) ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור: (כא) כאן: (כב) כאן יש בו דעת: (כג) מצינו כו' בזמן שרוב צבור: (כד) טומאה ומכאן אמרו דבר שיש בו דעת לשאול ברה"י ספיקו טמא ברה"ר ספיקו טהור. דבר שאין בו דעת לשאול בין ברה"ר בין ברה"י ספיקו טהור רשב"ג כו': פ"ז (א) המסוכן הנתון בחנות הרטת טמא הוציאוהו והכניסוהו לסטיו טהור: (ב) מטהר את הראשונה שהיה וכו': (ג) כפישה על כתיפו כו' ספק לא נגע ספיקו טהור: (ד) טהור פשט ידו על גביו ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא סלע וכו': (ה) ר"ע: (ו) ר"ע: (ז) ר"ע: (ח) ר"ע מטמא וכו': (ט) ר"ע אומר כל שהוא כו': (י) ואמר הלכתי למקום הלז וא"י אם נכנסתי לאותו השדה ואם לא נכנסתי ר"א מטהר וחכמים מטמאים אמרו כו': (יא) שדות הרבת אם עומד זה בצד זה ורואה כו': (יב) לשבת ורה"ר לטומאה:

אור הגנוז

[א] יהוש: [ב] שנתכסו: פ"ז [ג] כל שהוא למעלה מעשרה טפחים ברה"ר: [ד] שגדורין: [ה] נמסיאות:

מצפה שמואל (ל) נגע בא' בלילה. עירובין לה. ונדה ד.: (מ) שאם ראהו חי. מיי' פי"ח הי"ד: (נ) ישב ע"ג אבן. ר"ש פי' מ"ז סוטה א' פ"ה מ"ח ושם בר"ש: (ס) הנדחק ברחיים. עי' תוספתא דאהלות פ"ט וש"נ: (ע) שנים אומרים לו. עי' כריתות יב: ועי' מיי' פט"ו ה"א מהל' אה"ט: (פ) מביא אדם קרבן. נדרים לה: ולו. וירו' תרומות פ"א. ועי' ירו' ועי' ר"ש פ"ה מ"ע ומ"ש בפנים: (צ) נאמן ע"י עצמו. עי' רמב"ם פ"ב מהל' שבועות ה"י וכמ"מ וכ"מ. כזה מ"ש בכריתות ודברי הרמב"ם הם כאן בתוספתא. ועי' מחנה אפרים הלכות נדרים סימן ו': (ק) נאמן אדם לומר בני זה. קדושין סג.: (ר) היו חמריו. חגיגה כו: ועי' ע"ז סם.: (ש) שנים אומרים. עי' בר"ש ספ"ה שהקשה על זה מעירובין לה: דמשמע דתרי ותרי לא ספק טומאה ברה"ר. ועי' מ"ש בזה. ועי' תוס' שם בעירובין: (ת) ומפני מה ספק. מיי' רפט"ז מהל' אה"ט ה"א. ועי' ר"ש פי"ד מ"ח: (א) שהצבור עושין. פסחים פ. וכירו': (א) המסוכן הנתון בחנות. ר"ש רפ"ז: (ב) יש דברים ברה"ר. מיי' פ"כ ה"א: (ג) כרוך בסיב. עי' מיי' שם והכ"מ ביאר שם דאין חלוק ובכס"מ טמא דהוי ברה"י. ועי' ר"ש פ"ו מ"ג: (ד) חמור ברה"ר. עי' ר"ש שם: (ה) היה זה רכוב. מיי' ספ"כ: (ו) כלים שטוחים. ר"ש שם: (ז) נכנס לבקעה. ב"ב נה. ועי"ש בתוס' ויש להשיג על הרשב"ם מכאן תוספתא דר' מרינוס מיירי בטמאה עי"ש ד"ה אין שם: (ח) ואלו הן. מיי' פ"כ ה"ו מהל' אה"ט. ועי' תענית ו. דפריך רביעה שניה למאי הלכתא והמ"ל לטומאה. ועי' פ"ו מ"ז בר"ש: (ט) המפולשין. עי' עירובין ח.: (י) מטפסין ועולין בהן. עי' עירובין כב: וה"מ למייתי ברייתא זו ונימא דאתיא כרבנן ומשום טומאה איצטריכא ליה כמו דאמרינן על ברייתא דלקמן וצ"ע: (כ) גנות העיר. עי' מיי' פ"כ ה"ה: (ל) דמוסיאות. מיי' פ"כ ה"ג:

זר זהב ומנחת בכורים

למקדש ומפרש טעמא בגמ' שבועות (יט): אחרונה בלבד. דאיך ה"ל ספק טומאה ברה"ר ולא אמרינן בזה כל הטומאות כשעת מציאתן כיון שראוהו חי מבערב ועוד שנתחלפו ממקום למקום: ו שזה ספק רה"ר. דלא שייך לומר כשעת מציאתן: ז שוטה. אשה שוטה מחזקינן לטמאה בנדות וזיבות: שלא נאהב. גרסינן: ח שעוקרין אותם. וניסוע מחמת הנדה והעובד כוכבים לכן בגדיו של הנדחק טמאים: רקק אחד. והוא ספק רוקין: ודרס. אחר על רוקו: על רוקו. דגזרו טומאה על סתם רוקין. ועל בגדיו אם נגע בבגדיו אזלינן בתר רוב זבים וכדתנן (פ"ה מ"ז) ולנוסחת הגר"א רקק ודרס על בגדיו היינו או דרס והיא היא: מדרס. טמא נדה היא: ושפה ברגלה. שלא יתלכלכו ברוקה: לא נטמאתי. ומכחיש לעדים ונאמן על עצמו יותר ממאה איש מ"מ לאחרים אינה נאמנת והאי הגא לית ליה דמפרשינן דבוריה לומר לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי (ר"ש) א"נ בעומד בדיבורו שלא נטמא כלל: ט בנו ובתו. אם צריכים קרבן הוא מקריב בעדם אפי' מעולת חלב ומביא קרבן עני בעדם אם הם עניים כמבואר סוף נגעים (ער"ש שהקשה כן דלא מסכת קרבן באמת הסבריה דאי בהביאה שערות מאי בעיא גביה ונראה דמשכחת לה בקטנה שנטמאת בזיבה דמביאין קרבן ע"י אף שהיא קטנה כמבואר בירושלמי פ"א דתרומות ע"ש): העברים. באמה קטנה כנ"ל ומביא ע"י קרבן זיבה וקרבן מצורע כמבואר נדרים (ל"ה): ומכחישן. ענין בפ"ע כשמעידין עליו והוא מכחיש דנאמן ע"י עצמו מפרש כיצד: ומשהגיעו. שאמרו לו סימנים שא"י להכחישן רק שמתרץ דיבוריה אינו נאמן שוב לתרץ: בלבי היה לספר. כלומר בלתם דבלבו אינו מופר: בתי זו בת ג' שנים גרסינן. דקי"ל דבן מומתין ע"י דכל העריות ביאתן ביאה בקטן בן ט' ובתינוקת בת ג' שנים: י בחזקת המשתמר. שהובנין שהיה אחריכם כיון שלא גילה להם שיבא אחריהם חיישי ליגע במטמא אותם לכך דחיישי שמא יבא עליהם

דרך עקלתון אבל בסיפא מיסמך סמכא דעתייהו (חגיגה ספ"ב): ברה"ר טהור. אף בתרי ותרי מ"מ טהור ברה"ר. ברה"ר ספיקו טהור. ולאו מסוטה גמרינן לה אלא מסוטה גמרינן לרה"י ולזה שאל לבן זומא ומפני מה ספק רה"ר טהור דתשיב שרה"ר ג"כ כיש בו דעת לשאול: טומאה ודאית. טומאת מת עכ"פ כיון דחזינן דשקיל הקלו בכל טומאה בספק: וא"א לשאול לרבים. והוא כאין בו דעת לשאול וממילא גם כה"ר טהור מסוטה גמרינן:

פרק ז א לחנות. רה"י ושם ספיקו טמא: לסטיו. והוא רה"ר לטומאה: שניה. פעם שנית: מטהר. כחנות הראשונה כיון שבאמצע היה רה"ר וכדמסיים ואזיל וכן תנינן: וחיה ברה"ר. גרסינן: ב ספק נגע. ספק אם הכנים ידו לתוכה וה"ל הטהרה ברה"ר וטומאה ברה"י דכל למעלה מעשרה רה"י היא: הכנים ידו כו'. ה"ל כטהרה ברה"י והו טעמא דכולהו הני: כפישה. שאינו מקבל טומאה: כרוך. אף שכרוך. בהכנים ידו לתוכה ספיקו טמא: ג ר"ע גרסינן. וכן הוא בר"ש ולא ר' יעקב: טהור. ה"ג לה ובמ"א היה כתוב טמא וט"ס הוא ואי גרסינן פטור בעלמא קאי לענין שבת דלמעלה מיו"ד טפחים לא הוי רה"ר אלא מקום פטור: ד לבקעה. שדות הרבה: וטומאה בשדה. ואף אם נכנס לתוכה דלר"א מבואר דספק ביאה טהור כמבואר במשנה וכנוסחת הגר"א ומ"ז אמרו לר"א הרי היא של יחיד: כל הבקעה תחשב לשדה אחת והוה ספק נגע או האהיל ולא ספק ביאה: כל שיש לה שם. אז תבינן הספק לספק ביאה אבל כל שאין לה שם מיוחד הוו כל השדות כאחת: ימות החמה. דהבקעה הוה רה"ר: משתעקר. אז הוה הלוך לרבים: ימות הגשמים. דהוה רה"י דפסקי רבים מלילך בו: בורות. שאינם זרועות: השבילין. המוקפות גדרים רק שמפולש משני צדדיהם ה"ג אם אינם מפולשין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. ובר"ש ליתא כל זה עי' עירובין (דף ח'): רה"י לשבת. דגוד אחית מחיצתא ומחיצות הבית כאילו עולות למעלה והוה

ד'

ינה (יג) המשתמרת רה"י אם אינה משתמרת רה"ר. (מ) בסילקי שפותחין אותה בימים ונועלין אותה בלילות (יד) כל זמן שהיא פתוחה רה"ר נעולה רה"י נמצאת אומר ביום טהורה ובלילה טמאה. בסילקי (טו) שפתחיה מכוונין זה כנגד זה וכן סטיו שהוא גדור מכאן ומכאן וריוח בין העמודים ר' יהודה אומר אם עומד בצד זה ורואה(את) הנכנסין(ואת) והיוצאין (טז) בצד [א]אחד רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ואם לאו רה"י לכאן ולכאן: ו בסילקי [ב] (יז) ששביל פתחיה מכוונין זה כנגד זה האמצעי שלה רה"י לשבת ורה"ר לטומאה והצדדין רה"י לכאן ולכאן דברי ר"מ וחכ"א אחד הצדדין ואחד האמצע רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. ומודה ר"מ לחכמים בבסילקי שאין שני פתחיה מכוונין זה כנגד זה כגון חצר בית [ג] גדי וחמתה שאחד האמצע ואחד הצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה ומודים חכמים לר"מ בחצר (יח) של יחיד שדרך הרבים מפסקתה כגון חצר (יט) בית גדי רה"י לטומאה והצדדין רה"י לכאן ולכאן:

פרק שמיני

א (א) ר"ש אומר המוסר מפתח לע"ה הבית טמא מסר לו החיצון ולא מסר לו הפנימי החיצון טמא והפנימי אינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט [את] ידו וליגע. היו שם (א) יציעין גבוהין י' טפחים (ב) והרויין גביהן י' טפחים [ד] אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט [את] ידו וליגע. היה החיצון של אחד והפנימי של אחד אע"פ שהטהרות נתונות בצד (ג) פתחו של פנימי הרי אלו טהורות. הנכנס שלא ברשות אפי' עומד בצד הטהרות טהורות וכן בעובד כוכבים אינו חושש [ה] משום יין נסך: ב (ב) חבר שהיה ישן [ו] (בתוך) בביתו של ע"ה וכליו מקופלין ומונחין תחת ראשו סנדליו וחביתו לפניו הרי אלו טהורין מפני שהן בחזקת המשתמר. (ג) חבר שאמר לע"ה (ד) צא ויישן בתוך הבית כל הבית ברשותו. צא ואישן על מטה פלונית אינו טמא אלא אותה מטה ועד מקום שהוא יכול לפשוט את ידו וליגע מאותה המטה. אמר לו שמור לי פרה זו שלא תיכנס לתוך הבית שמור לי פרה זו שלא תשבר את הכלים הרי אלו טהורין שלא מסר לו אלא שמירת הפרה (ד) בלבד. אבל אם אמר לו שמור לי הבית הזה שלא תכנוס בו הפרה. שמור לי כלים הללו שלא תשברם הפרה הרי אלו טמאין. רבי אומר אומנין (ה) שדרכן ללקט צרורות וחרסין בתוך הבית כל הבית ברשותן: ג (ד) א) אשתו של ע"ה טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שהיא טמאה (ו) אבל בזמן שהיא טהורה לא תטחן ר"ש אומר בזמן שהיא טמאה לא תטחן שאע"פ שאינה אוכלת (ז) נותנת לאחרות ואוכלות: ד (ה) הגבאין שנכנסו לתוך הבית אם אמרו (ח) נכנסנו [ז] הרי אלו נאמנין (ו) שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אם היו אחרים מעידין עליהם שנכנסו (ט) אע"פ שאמרו לא נגענו אין נאמנין ובזמן שהמשכון בידם אע"פ שאחרים מעידין בהן שלא נכנסו ואמרו לא נגענו אין נאמנין כשם שהמשכון מעידן (ז) ואם היה עובד כוכבים עמהן אע"פ שהמשכון בידן ואע"פ (י) שהעובד כוכבים מעיד בהן שנכנסו ואמרו לא נגענו הרי אלו נאמנין מפני שאימת עובד כוכבים עליהן: ה (ח) הגנבים שנכנסו לתוך הבית כל הבית כולו טמא (י) דר"מ וחכ"א אינו טמא אלא עד מקום שהן יכולין לפשוט [את] ידיהן וליגע (יא) מקום גניבה. מודה ר"מ [ח] בחרדין והדויין שאין בהן מקום רגלי הגנבין שאינו טמא אלא עד מקום שהן יכולין לפשוט ידיהן וליגע: ו (ט) המניח ע"ה בתוך ביתו לשומרו והלה [ד] ממלאו כפות בזמן שרואה את הנכנסין ואת היוצאין אינו טמא אלא עד מקום שהן יכולין לטמא א"ר יהודה מודה ר"א בן עזריה לחכמים בחלונות של אוליארין שהם נפתחין זו לתוך זו (יב) אם היו כולן נשמטין מהן שהן טמאין וחכ"א בין כך ובין כך טמאין: (י) המניח כליו בחלונות של אוליארין נעל וחתם אע"פ (כ) שבא ומצאו מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור. חותם שאמרו אפי' טיט אפי' קיסם (יג) המדחם כליו בחלונו של אוליארין טהורין מפני שהעובד כוכבים נשאל עליהן ר"י בר' יהודה אומר אפי' נימא אחת יוצאת מהן טמאין (יד) שהמדרס מביא טומאה לעצמו בכל שהוא: ז (ל) הלוקח כלים מאומני (טו) ע"ה והמוסר כלים לאומני ע"ה טמאין מדרס וטמאי טמא מת הניח כליו בפני ע"ה וא"ל שמור לי את אלו טמאין מדרס וטמאות טמא מת. הניחן על כתיפו טמאין מדרס וטמא מת א"ר דוסתאי בר' ינאי לא נחלקו ב"ש וב"ה על המוסר ליחיד שהן טמאין ועל המניח בפני רבים שהן טהרים על מה נחלקו על המוסר לרבים ועל המניח ליחיד שב"ש מטמאין וב"ה מטהרין. מעשה באחד ששכח כלים בביהכ"נ ובא מעשה לפני חכמים וטיהרו (טז) שאינה רה"י גמורה: ח (מ) הניח כליו [י] [בבית] המרחץ ובא ומצאן (יז) כל שהן הרי אלו טהורין ומלמדין אותו שלא יעשה כן (בטהרות). הניח גיתו וכורו ונכנס לעיר אע"פ שבא ומצא ע"ה (יח) בצידן טהורין וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יי"נ. ע"ה שבא להזות אין מזין עליו ועל כליו אלא לאחר ג' ימים אבל חבר שבא להזות מזין עליו ועל כליו מיד א"ר יהודה בד"א שהיה (יט) בחזקת חולין אבל היה בחזקת אוכלי תרומה מזין עליו מיד ועל כליו משישתמר: ט (נ) היה לבוש חלוק ועטוף בטלית (כ) ואמר בלבי על החלוק ולא בלבי על הטלית החלוק טהור והטלית טמאה. היה סל על כתיפו והמגריפה בתוכה (כא) אמר בלבי על הסל ולא בלבי על המגריפה הסל טהור והמגריפה טמאה: י (ס) היה משתמש מן החבית בחזקת של חולין ואח"כ נמצאת של תרומה הרי זו טהורה ואסורה באכילה מפני

הגהות הב"ח א) פ"ק דחולין דף ו' וע"ש בתוס' ובפרש"י ועי' שוב עוד כמ"ש הר"ש פ"ז דטהרות.

הגהות הגר"א

(יג) בזמן שהיא משתמרת : (יד) בזמן שהיא : (טו) שיש לה ב' פתחים זה כנגד זה : (טז) בצד הלז רה"י וכו' : (יז) שיש לה שני פתחים מכוונין : (יח) יחידי : (יט) בית גדר וחמתן שהאמצע רה"י לשבת ורה"ר לטומאה והצדדין כו' : פ"ח (א) זיזין יוצאין גבוהין : (ב) או חורין גבוהין י"ט אינו טמא אלא עד מקום כו' : (ג) מפתחו : (ד) לך : (ד) תי' בלבד ל"נ : (ה) שירדו ללקט כו' : (ו) אבל לא בזמן שהיא טהורה רשבא"א אף בזמן שהיא טמאה כו' : (ז) שחברתה נותנת לה ואוכלת : (ח) נכנסנו אבל לא נגענו ה"א נאמנין : (ט) א"נ לומר לא נגענו ובזמן שהמשכון בידם אע"פ שאין אחרים מעידין עליהן אינם נאמנין מפני שהמשכון מעידים : (י) שאחרים מעידין בהן שנכנסו הרי אלו נאמנין כו' : (י) כולו טמא וחכ"א : (יא) נמצא מקום הגניבה רשבג"א כל הבית כולו טהור ע"פ מקום הגניבה רבי אומר אינו טמא אלא ממקום הגניבה עד מקום שיכולין לפשוט את ידיהן וליגע ממקום הגניבה מודה ר"מ לחכמים בחורין והדותין שאין בהם כו' לפשוט את ידיהן וליגע. אר"י מודה ראב"ע כו' : (יב) שאם היו כלים נשמטין מאחוריהן שהן טמאין וחכ"א כו' : (יג) נפרש כליו מחלונות של אוליארין הרי אלו טמאים מפני שהעובד כוכבים נשען עליהן : (יד) מפני שהמדרס וכו' : (טו) עובדי כוכבים והמוסר כלים לאומני עובדי כוכבים טמאין מדרס וטמאים ט"מ הלוקח כלים מאומני ע"ה כו' טמאין מדרס וטהורין מט"מ הניחן על כתיפו טמאין אף מט"מ : (טז) שאינה רשות ע"ה : (יז) כמות שהן : (יח) עומד בצדן : (יט) בחזקת אוכלי תרומה לא היה בחזקת אוכלי תרומה מזין כו' : (כ) והיה בלבו על החלוק ואין בלבו על הטלית : (כא) והיה בלבו על הסל ואין בלבו על המגרפה :

באור הגר"א

בסילקי. פי' הוא פלטין גדולה : כל זמן שהיא פתוחה רה"ר. פי' לטומאה : האמצעי שלה. פי' השביל שבין פתח לפתח רה"י לשבת ורה"ר לטומאה : והצדדין. פי' של הדרך מכאן ומכאן רה"י לכאן ולכאן כו' : א' האמצעי וא' הצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. פי' דאפילו הצדדין הוי רה"ר לטומאה : ה"ג ומודה ר' מאיר לחכמים בבסילקי שאין שני פתחיהם מכוונין זה כנגד זה כגון כו' שאחד מן האמצע וא' מן הצדדין שאף רשות הצדדין רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. פי' שהולכין ג"כ בצדדין כיון שפתח אחד הוא מן הצד : ומודים חכמים לר' מאיר בחצר של יחיד שדרך הרבים מפסקתן כגון חצר בית גדרו שהאמצע שלו רה"י לשבת ורה"ר לטומאה והצדדין רה"י לכאן ולכאן. פי' שכיון שהיא חצר של יחיד אף שדרך הרבים מפסיק אינו הולכין אלא בדרך הרבים ואין נוטין לצדדין מכאן ומכאן ולפיכך הוי בצדדין רה"י אפילו לטומאה לדברי הכל :

פרק ח המוסר מפתח לעם הארץ הבית טמא. פי' דסבר כשמסר למפתח הוי כמו שמסר לו שמירת הבית ונתן לו רשות ליכנס לבית ופליג אמתני' : והפנימי אינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט ידיו וליגע. פי' דכיון שנתן לו מפתח של חיצון הרי נתן לו נאמנות על בית הפנימי ג"כ עד מקום שהוא יכול לפשוט כו' : היו שם יציעין גבוהין ד' טפחים וחורין גבוהין י' טפחים. פי' בבית שמסר לו מפתח הוי רשות בפני עצמו ולפיכך לא הוי כמו שנתן לו רשות ליכנס לתוכה ומש"ה אינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט ידיו וליגע בה : היה הפנימי של אחר כו'. פי' אפילו עד מקום שיכול לפשוט ידו לתוכה נמי אינו טמא דודאי מתיירא הוא להכניס לתוכה ידו כיון שהוא של אחר והוא לא נתן לו רשות ליכנס : נכנס שלא ברשות כו' טהורות. פי' שמתיירא הוא ליגע בהם כיון שלא נתן לו רשות שמא יתפס גנב : וכן בגוי אינו חושש משום יין נסך. פי' אפי' אם מצאו עומד בצד היין : מפני שהן בחזקת המשתמר. פי' דכיון שהוא ישן בצידו הוי לכן שימור : צא ויישן בתוך הבית. פי' ולא קבע לו מקום הרי נותן לו רשות בכל הבית ולפיכך כל הבית ברשותן וטמא : שלא מסר לו אלא שמירת פרה. פי' ולא נתן לו רשות ליכנס לבית : אומנין שדרכן ללקוט כו'. פי' פליג אמתני' דקתני שהם גבי אומנים שאינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט ידיו וליגע והכא קאמר שאותן שדרכן ללקוט צרורות הרי הם הולכין בכל הבית ברשותו ולפיכך כל הבית טמא : אשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ בזמן שהיא טמאה. פי' תבואה של חבר בזמן שהיא מחזקת עצמה כטמאה תזהר שלא ליגע בהן אבל בזמן שהיא מחזקת עצמה בטהורה חיישינן שמא תגע בתבואה של חבר ותטמא שדרכן לאכול בשעת טחינה : ר"ש אומר אף בזמן שהיא טמאה לא תטחן מפני שחברתה נותנת לה ואוכלת. פי' אשת עם הארץ אחרת המחזקת עצמה בטהורה נותנת לה ואוכלת וא"כ נטמא חברתה : הגבאין. פי' גובי מס המלך אם הם עם הארץ : ובזמן שהמשכון בידם אע"פ שאין אחרים מעידין בהן שנכנסו ואמרו לא נגענו אינו נאמנין שהמשכון מעידין. פי' שמעידין שנכנסו ותו לא הוה הפה שאסר : אם היה עובד כוכבים עמהן אף שאין המשכון בידם ואין אחרים מעידין בהן שנכנסו ואמרו לא נגענו אינו נאמנין. פי' דליכא למימר כאן מיגו דאי בעי אמר לא נכנסו דהוי מיגו במקום חזקה שהרי וודאי נגע כדמפרש מפני שאימת העובד כוכבים עליהן : יכולין לפשוט ידו וליגע ממקום גניבה. פי' חיישינן שמא נגעו דודאי במקום הגניבה היו אבל בכל הבית אמרינן שלא היו שם כלל : מודה ר' מאיר בחורין ובסדקין. פי' שבתוך הבית דהוי מחילה בפני עצמו ולכך שאין בהן מקום רגלי הגנבים לא מתוקנין כלל שהיו לכך אינו טמא אלא עד מקום כו' : והלה ממלאו כפות. פי' שאינו יכול לילך אלא מובילין אותן : בזמן שרואה את הנכנסין כו'. פי' שהשומר יכול לראות דתו ליכא לספוקי באחרים אלא דחיישינן בשומר עצמו שמא טמא וכיון שהוא אינו יכול לילך אינו טמא אלא עד מקום שהוא יכול לפשוט ידיו וליגע ולטמא אבל שאר הבית טהור : בחלונות של אולאיירן. פי' עשוין כמו חלונות להניח שם בגדים : הפתוחין זה לזה ויכול להסיט בהן. פי' אותן שבחלון אחר יכול להסיט את הבגדים שבחלון חבירו : שהן טמאין. פי' דכיון שיכול להסיט מחלון שלו וודאי חיישינן : וחכמים אומרים בין כך ובין כך טמאין. פי' אפילו אינו נפתחין זה לזה דסבר דחלונות של אולאייר אינו בחזקת המשתמר : ה"ג המטלטל כליו מחלונות של אולאיירן טמאין מפני שהעובד כוכבים נשען עליהן. פי' על אותן הבגד המטולטל לחוץ והוי מדרס דהרי עשאום כזיבה : ואפי' נימא אחת. פי' שאינו צריך התיכת בגד להביא טומאה לעצמו על ידי מדרס אלא אפילו אם הוא נימא : ובא ומצאן כמו שהן הרי אלו טהורין. פי' ולא חיישינן דלמא נגע בהן עם הארץ : ומלמדין אותו שלא יעשה בהן טהורות. פי' לכתחלה אלא אם עשה טהרות בדיעבד הוא טהור : אלא לאחר ג' ימים. פי' דחיישינן שמא נטמא הוא במת : שהיא בחזקת אוכל חולין. פי' שעם הארץ זה אוכל חולין : אבל אם היה. עם הארץ זה : אוכלי תרומה. ורוצה לטבול עצמו לשם תרומה אמרינן שמסתמא שמר עצמו ג' ימים קודם : וכליו. יכול להזות עליהן : משישמר. פי' משעה שהתחיל לשמור את כליו לשם תרומה אבל קודם לכן חיישינן שמא נטמא : ועטוף בטלית. פי' על החלוק : ואמר בלבי. פי' לשמור את הטלית ולא בלבי על החלוק כו' : החלוק טמא. פי' אף שהוא למטה מהטלית וכן גבי סל ומגריפה כו' הסל טהור ומגריפה טמאה. פי' בגמרא מוקי אף מה שבתוך הסל דהיינו אוכלין ומשקין שבתוך הסל טהורין ואיירי שאמר ששמר גם את המגריפה מכל טומאות דהיינו מאב הטומאה אלא שלא שמר אותה מדבר הפוסלה דהיינו ממשקין שהמשקין מטמאין ג"כ כלי אלא דהוי שלישי ושוב אין פוסל אוכלין שבגדו והא דקתני המגריפה טמאה היינו נמי שלישי דחיישינן שמא נטמא במשקין היה משתמש

אור הגנוז

[א] אחר : [ב] ששני : פ"ח [ג] גבי : [ד] אינו טמא : [ה] אלא : [ו] בתוך ביתו : [ז] אבל לא נגענו : [ח] בחדרין וחבויין : [ט] מול או : [י] כליו או :

מצפה שמואל (מ) בסילקי. עי' ר"ש פ"ו מ"ח ועירובין ח: כב: ועי' בר"ש עד סוף הפרק : (א) רש"א המוסר. עי' מס' ע"ז ע. ועי' ר"ש ריש פ"ז : (ב) חבר שהיה ישן. מיי' פי"ב מהלכות מו"מ פ"ו : (ג) חבר שאמר לע"ה. ר"ש פ"ז מ"א : (ד) אשתו של ע"ה טוחנת. עי' גיטין סא. ועי' חולין ז. ושם: ותוס' שם ד"ה אשת חבר וכמ"ש בפנים. ועי' חדושי הרשב"א שם : (ה) הגבאין שנכנסו עי' חגיגה כו. ועי' ירושלמי שם פ"ג : (ו) שהפה שאסר. עי' תוס' דדמאי וש"נ : (ז) ואם היה עובד כוכבים. מיי' פי"ג ממטמאי משכב ה"ב : (ח) הגנבים. עי' ר"ש פ"ז מ"ו : (ט) המניח ע"ה. עי' פ"ז מ"ז ובר"ש שם : (י) המניח כליו. מיי' פי"ב ממטמאי משכב ה"ג. עי' ר"ש פ"ז מ"ז עד סוף הפרק : (כ) שבא ומצאו. עי' מס' ע"ז והר"ש האריך בזה וע"ש בתוס' : (ל) הלוקח כלים מאומני ע"ה. עי' מיי' פי"ב ממטמאי משכב ומושב וע"ש בראב"ד ובכ"מ : (מ) הניח כליו. מיי' שם ה"ב וגירסת הכ"מ וטהורין מט"מ הניח גיתו וכורו מס' ע"ז ע. ועי' ספ"ב דחגיגה : (נ) היה לבוש חלוק. חגיגה כב. ועי' מיי' פי"ג ממטמאי משכב ה"ו : (ס) היה משתמש. מיי' שם :

זר זהב ומנחת בכורים

ד' מחיצות שלימות ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתא : ה בסילקי. פלטין גדולה : וריוח בין העמודים. מבואר במשנה (פ"ו מ"ח) דרה"ר לטומאה ור"י פליג שם דכשרואה נכנסין ויוצאין הוי רה"י גם לטומאה וכאן מבואר לר"י כהיפך : ו בסילקי. והוא פירוש על המבואר במ"ט (שם ער"מ וע' תוי"ט) : חצר יחידי. שאינו מקום לרבים אז הצדדין הוו רה"י גם לטומאה לכ"ע וגרסינן בזה כנוסחת הגר"א וכן הוא בר"ש ספ"ו :

פרק ח א ר"ש אומר. כללא דהך פרקא איירינן בשמירת ע"ה אם מהני לכלים. דבגדי ע"ה טמאים מחשש שמא ישבה עליהם אשתו נדה ופליג ר"ש על הא דתנן (פ"ז מ"א) שלא מסר לו אלא שמירת המפתח : יציעין. חדרים ור"ש גרס יוצאין והם זיזין ואבנים היוצאין מן הכותל : וחררים. גרסינן והוא חורים : אינו טמא אלא עד מקום כ"צ : ה"א טהורות. דכיון דהאחר לא מסר לו שום שמירה ירא ליגע כלל וגרע מרישא דמסר לו עכ"פ הבעה"ב המפתח החיצון דנוגע בפנימי עד מקום שידו מגעת : טהורות. דירא מליגע : אינו חושש משום יי"נ גרסינן. וכ"ש הוא מטהרות כמבואר בעבודת כוכבים (ע:) : ב וכליו של חבר כו' בחזקת המשתמר. שלא נגע בהן ע"ה : לא ויישן. ולגירסת הר"ש והגר"א ע"ה שאמר לחבר שילך והוא ישן : ה"א טמאין. שהרי אמר לו שמור לי הבית : אומנים שירדו גרסינן. אומנין ע"ה שבנו בית ומלקטין צרורות וחרסין אינם יראים מליגע : ג עם אשת החבר. ותבואה של חבר : שהיא טמאה. אשת ע"ה טמאה בטומאת מת (דאילו בטומאת נדות מטמא בהיסט) נזהרת מליגע שלא לטמאותו : שהיא טהורה. אשת ע"ה שמחזקת עצמה לטהורה אז חיישינן שמא נגעה דטהרת ע"ה בטומאה אצל חבר דבגדי ע"ה מדרס לפרושין : נותנת. אשת ע"ה רשות לנשים אחרות ואוכלות ומטמאות וי"מ שהתבואה של ע"ה ואשת חבר טוחנת אם היא טמאה דלא חיישינן דלמא תשכח ותתן לתוך פיה אבל בזמן שהיא טהורה שמא תתן לתוך פיה ואכלה דמאי ובדברי ר"ש גרסינן מפני שחברתה נותנת לה ואוכלת (ער"ש פ"ז מ"ד) : ד הגבאין. גבאי המלך שמחפשין בבית : נכנסנו אבל לא נגענו גרסי'. וכ"ה בר"ש : אע"פ שאין אחרים. גרסינן : שהמשכון מעידן גרסינן. וחיישינן דילמא נגע עוד : אע"פ שאין המשכון בידם. ואע"פ שאין אחרים מעידים אין נאמנין ה"ג הר"ש דבעובד כוכבים מירתתי ובדקי שפיר וא"כ לומר לא נגענו ובחשוב דמירתתי ממנו ולגירסא שלנו הוא כפשוטו דביש עובד כוכבים אימתן עליהן ואינם נוגעין לכל אשר בבית ולכן אע"פ שודאי נכנסו נאמנים לומר לא נגענו וכן גרסינן בפ"ז מ"ו (ע"ש בהר"מ ובתוי"ט ד"ה אם יש) : ה לתוך הבית. וא"י מקום גניבתם : ה"ג לה בנוסחת הגר"א נמצא מקום הגניבה וכו'. שנחסר חפץ א' מן הבית. וע"כ שם נגעו שוב מטהרינן לכל הבית ע"פ הידיעה של מקום הגניבה ולזה מבואר במשנה (שם) אינו טמא אלא מקום רגלי הגנבים והר"ש גרס בדברי רשב"ג כל הבית כולו טמא ורבי מקיל דאינו טמא אלא עד שיכולין לפשוט ידיהן וליגע ופליגי רבי ורשב"ג בפלוגתא דר"מ ורבנן : והדותין. גרסינן הוא בנין בעומק : ו והלה ממלאו כפות. בבא זו ליתא בר"ש וכן הגר"א ל"ג בנוסחתו ולפי הענין נראה דמבאר דדינא משנה (ה' פ"ז) והוא בזמן שבעה"ב רואה הנכנסין ויוצאין שוב לא חיישינן לזב או עובד כוכבים שטימאו בהיסט ולכן אינו טמא משכב ומושב וכ"ח השומר ג"פ ואמר במשנה ואפילו כפות והיינו אף שהוא כפות מ"מ הכל טמא ואינם יראים הזב או העובד כוכבים ליכנס אף שהשומר הוא תדיר בתוך הבית. ואמר כאן נהי דבכפות מחמירין היינו באין רואה הבעה"ב הנכנסין ויוצאין אבל ברואה דמבואר שם ברישא דאינו מטמא אלא אוכלין ומשקין וכ"ח הפתוחים זהו באינו כפות אבל בכפות אינו מטמא אלא עד מקום שיכול ליגע ולא בכל הבית. ובזה בכפות הוה קולא ולשון ממלאו לפי הענין הוא שמתחלת שמירתו הכינו להיות כפות : מודה ראב"ע. דמטהר בנותן כליו בחלונות של בית המרחצאות ולא חיים לנגיעה כמבואר במשנה : כולן נשמטים מאחוריהם. ויכולין ליגע בהן : בין כך. אף בחלון שא"י להשמט טמא אא"כ חתם או נעל ומסר המפתח לאחר : נעל וחתם. או חתם : המדחה גרסינן שנדחה ממקומן ובנוסחת הגר"א נפרש ובגירסת הר"ש חרש ופי' שהניחן בשינוי באופן שיש חשש נגיעה : נשאל עליהן. לידע כליו של מי הם ומטמאין בנגיעה ובגירסת הגר"א נשען יותר מכוון : בכל שהן. אם הוא בית יד לכלי : ז הלוקח כלים. חסר בנ"י בבא דעובד כוכבים ובנוסחת הגר"א וכן בר"ש איתא : טמא מת. שמא מת נגע בהן כשהיו ברשותם : וטהורין מטמא מת גרסינן. דדרך עם הארץ שהוציא הכלים בעת שרואה מסוכן בביתו : הכי גרסינן שמור לי את אלו טמאות מדרס וטהורות מטמא מת. דבעם הארץ לא חיישינן לטומאת מת והגר"א לא גרס זה וכן בר"ש ליתא : על כתפו. עובר בעיר ואינו נזהר שיאהיל עליו אהל טמא : ליחיד שטמאין. מדרס : בפני רבים. משמרין זה את זה שלא יגעו : על המוסר לרבים. שוב אינם מקפידים מליגע כיון שמסר לשומר : המניח ליחיד. שירא מליגע כיון שאינו שומר עליו לגמרי שלא מסרו בידו : שאינה רשות עם הארץ גרסינן. והיינו מנית לרבים ולכ"ע טהורים : ח כל שהן. כמו שהניחן : שלא יעשה כן. לכתחלה אסור : טהורין. דמירתת מליגע : לאחר ג' ימים. דחיישינן שבעת בואו נטמאו : בחזקת אוכלי תרומה. גרסינן ששומר גם כליו לכן מזין גם על כליו מיד : אבל לא היה בחזקת. גרסיק. משישמר. דסתם שמירתן על עצמו ולא על כליו : ט והטלית טמא. בהיסח הדעת : והמגריפה טמאה. ולאו אם פירות בתוך הסל הפירות טהורים כששמרה מדבר המטמאו ולא שמרה מדבר

מפני שספק טבול יום אמרו לו (ע) על התלויה טהורה היא. הרי זו טהורה ואם אמר הריני מניחה עד שאשאל עליה (הרי זו) טמאה: יא משקין טמאין וטהורין בתוך הבית הולכין אחר הרוב. ומעשה באשה אחת שסיננה משקין (כג) טמאין וטהורין בתוך חבית תרומה ובא מעשה לפני חכמים ולא טימאו מפני שהסיחה דעתה ממנה. (אר"א בן פילא מפני מה ר"ע מטמא מפני שהנשים גרגרניות הן אשה מגלה את הקדירה לידע מה חבירתה מבשלת):

פרק תשיעי

א חבר וע"ה (שהיו) שרויין בחצר ושכחו כלים בחצר הראוי ליטמא מדרס טמא מדרס (א) וליטמא טמא מת טמא מת (א) לזה סוכה בפני (ב) פתחו ולזה סוכה (ג) בפני פתחו לזה מחיצה בפני פתחו ולזה מחיצה בפני פתחו זה מניח כליו בתוך סוכתו וזה מניח כליו בתוך סוכתו זה מניח כליו ע"ג מחיצתו וזה מניח כליו ע"ג מחיצתו (הכל) טהורין. ור"ש אומר אע"פ שאין שם לא סוכה ולא מחיצה טהורין שזה מניח לפני פתחו וזה מניח לפני פתחו (ד) לזה סוכה בפני פתחו של חבירו ולזה סוכה בפני פתחו של חבירו זה מניח כליו בתוך סוכתו לפני פתחו של חבירו וזה מניח כליו על גבי מחיצתו לפני פתחו של חבירו הרי אלו טמאין שלזה רשות ליכנס ולזה רשות ליכנס: ב הכר (ה) שהיה אוכלין ומשקין (ב) ע"ג מעיין וירד לשתות (ו) טהורין שאין אחרים ממשמשין בהן אבל חבר שהיה מוכר אוכלין ומשקין על פתח חנותו הניחן ונכנס הרי אלו טמאים מפני שאחרים ממשמשים בהן: ג נאמנים עמי הארץ (ג) על (ז) [א] טבילת מדף. (ד) חבר שמת והניח פירות הולכים אחר (ח) רוב המכונס [ב] חולין חולין ואם רוב מכונס תרומה תרומה. (ה) הניח טהרות הרי אלו טהורות הניח כלים הרי אלו טמאין שאני אומר היזו ולא שנו או שנו ולא טבלו או שמא לא היזו כל עיקר. חבר שמת והניח פירות אפי' אותן היום כנסן הרי אלו בחזקת מתוקנין: ד ע"ה שקבל עליו והיו לו טהרות ואמר ברי לי שלא נטמאו בזמן שהן עשויות ע"ג אחרים אסורות לו ואסורות לכל אדם. ע"ג עצמו מותרות לו ואסורות לכל אדם (אם אסורות לכל אדם) (ו) ר"ע אומר (ט) אם מותר לו מותר לכל אדם אסור לו אסור לכל אדם עובד כוכבים שנתגייר והיה לו יי"נ ואומר ברי לי שלא נטמא בזמן שלא נעשה על גבי אחרים אסור לו אסור לכל אדם ר"ע אומר אם מותר לו מותר לכל אדם ואם אסור לו אסור לכל אדם: ה (ז) המאבד והמוצא ברה"י ועבר עליהן לילה (י) טמא מדרס וטמא [מת] ברה"ר ועבר עליהן לילה טמאים מדרס וטהורין מטמא מת ר"ש מטהר שהיה ר"ש אומר אבד מחט ומצא מחט טהור שאני אומר מחט שאבד הוא מחט שמצא. ומודים חכמים לר"ש במניח (יא) ובשוכח ברה"ר [ג] שעבר עליהן לילה שהן טהורים ובמניח ושכח ברה"י ועבר עליהן לילה (יב) טמאין מדרס וטהורין טמא מת המאבד והמוצא (ח) בתוך הבית ה"ז טהור מפני שהן בחזקת המשתמר (שכל הבית מן המוצנע): ו (ט) כלים שטוחין ברה"י למעלה מי' טפחים טהורין (יג) דברי ר"ש ר' יהודה אומר אפי' למעלה מק' אמות טמאים. (י) גגו (יד) של חבר בצד גגו של ע"ה חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין ע"ה יכול לפשוט [ד] וליגע. גגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה אע"פ שע"ה יכול לפשוט ידו וליגע חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות רשב"ג אומר גגו של חבר למעלה מגגו של ע"ה חבר שוטח שם כלים ומניח שם טהרות ובלבד שאין ע"ה יכול לפשוט את ידו וליגע: ז נפל (יד) דליו בתוך בארו של ע"ה (הרי זה) טמא וטהור בעלייתו ר"א אומר משקה סרוח (טו) הרי טהור אמרו לו אין משקה יוצא ידי הפרה ואף לא ידי עופות: (כ) חטין היוצאין עם גללי הבקר ושעורין היוצאין עם גללי הבהמה אע"פ שחשב עליהן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין. כינסן לאוכלין [אין] מטמאין טומאת אוכלין. גללין אע"פ שכנסן למשקין בטלה דעתו: (ל) גוזל שנפל לתוך הבור של גת חישב עליו (טז) לאשפה טמא לכלב טהור דברי ר"ע ור' יוחנן בן נורי מטמא (יז) זה היה מעשה ונמנו עליו ה' זקנים וטמאוה: ח (מ) עריבה שהיא (יח) טמאה טמא מת אין לשין בה קמח של חולין ואין עורכין בה בצק של תרומה אלא אם רצה מביא קמח של חולין ונותן לתוכה ועורך בתוכה בצק של תרומה ובלבד שלא יהא בצק נוגע בעריבה רשב"א אומר בשם ר"מ המזחילה שהיא שותתת ויורדת משקין ובא טמא והפסיקן העליונים טמאין מפני שהן גרורין ע"ג ידיו התחתונים טמאין. (מקל שהיא מלאה משקין טופח טמאין ור' יהודה אומר משם ר' יהושע כיון שהשיקה למקוה טהורה):

פרק עשירי

א (א) רבן גמליאל אומר (א) משתגמר מלאכתן והלכה כדבריו. הגומר את זיתיו בן יומן חזרנו לדברי ב"ש ולדברי ב"ה ר' יעקב אומר (ב) מוחל משקה הוא ומפני מה טיהרו מוחל היוצא מן הזיתים עד שלא

באור הגר"א

מן החביות. פי' שהיה מלאה משקין: מפני ספק טבול יום. פי' דחיישינן שמא נגע בטבול יום שזה הוא טומאה יתירה בתרומה מבחולין דהיינו שפוסל את התרומה ואינו מטמא אפילו משקה חולין ולכך חיישינן שמא לא נזהר מזה כיון שסבר שהיא חולין: אמרו לו על הטהורה שהיא תלויה הרי היא טמאה. פי' אפילו נודע אח"כ שהיא טהורה נמי טמאה דכיון דסבר שהיא תלויה ואינו ראויה לאכול הסיח דעתו ממנה ולא שמר אותה וחיישינן שמא נטמאת: ואם אמר הריני מניחה עד שאשאל עליה הרי זו טהורה. פי' דכיון שדעתו לשאול עליה עדיין לא הסיח דעתו ממנה: ולא טימאו מפני שלא הסיחה דעתה ממנה. פי' שהיה בדעתה לשאול עליהן אלמא שהולכין אחר הרוב אפילו לטהר דהיינו שאם יש רוב משקין טהורין טהור: ואשה מגלה את הקדירה לידע מה חברתה מבשלת. פי' לפיכך אינו מטמא אלא באשה וקדירה מכוסה אבל במגולה או באיש אף ר"ע מודה שטהור:

פרק ט ליטמא מת טמא מת. פי' דחיישינן שמא נגע בהן עם הארץ וחיישינן נמי שמא ישבה עליהן אשתו נדה ולפיכך אותן הכלים הראוין למדרס טמאין מדרס ואותן שאין ראוין לטמא מדרס דהיינו שאינו מיוחד למדרס טמאין טומאת מת. פי' הוי אב הטומאה שהם כמו טומאת מת דחיישינן שמא נגע בהן אשתו נדה או עם הארץ גופא שהוא נושא את המדרס ומטמא כלים מחמת כיבוס בגדים: לזה סוכה בפני פתחו כו' הכל טהורין. פי' דוודאי ירא עם הארץ ליגע בכלים שבתוך סוכה או שעל מחיצתו שלפני פתחו של פלוני: סוכה בפני פתחו של חבירו לזה מחיצה בפני פתחו של חבירו ולזה מחיצה בפני פתחו של חבירו זה מניח כליו בתוך סוכתו שלפני פתחו של חבירו וזה מניח כליו בתוך סוכתו שלפני פתחו של חבירו זה מניח כליו על גבי מחיצתו שלפני פתחו של חבירו וזה מניח כליו מעל גבי מחיצתו כו'. פי' כך היו דרכן להניח תמיד: הרי אלו טמאין. פי' הכלים דחיישינן שמא נגע בהן עם הארץ כדמפרש: שלזה רשות ליכנס כו'. פי' שהרי לעם הארץ נמי יש לו רשות ליכנס: שהיה לו אוכלין ומשקין על גבי מעיין כו' טהורין. פי' ולא חיישינן שמא נגע בהן עם הארץ: שאין אחרים ממשמשין בהן. פי' שיראים הן למשמש: אבל חבר שהיה מוכר כו' מפני שאחרים ממשמשין. פי' שדרך כל אחד למשמש לכך חיישינן שמא נגע בהן עם הארץ: נאמן עם הארץ על טבילת טמא מת. פי' דמטמא מת אף ע"ה נזהר: ואינו נאמן על טבילת מדף. פי' דהיינו מדרס לפי שיש כמה מדרסות שע"ה מחזיק אותן בטהרה לפיכך חיישינן שמא יפקר: אחר רוב מכנסי אם רוב מכנסי חולין חולין כו': הרי אלו טהורות. פי' דטמאות ודאי לא היה משהה גביה מפני התקלה: הרי אלו בחזקת מתוקנין. פי' דחזקה על חבר שאינו מוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן: עם הארץ שקיבל עליו. פי' להיות חבר: ברי לי שלא נטמאו בזמן שהן עשויות ע"ג אחרים אסורות לו כו'. פי' שאינו יכול להאמין לאחרים: על גבי עצמו מותרת לו. פי' שנאמן על עצמו: ואסורות לכל אדם. פי' שאינו נאמן על אחרים: ר"ע אומר אם מותר לו מותר לכל אדם אם אסור לו אסור לכל אדם. פי' כיון שבתחלה לא היה נאמן ועכשיו הוא נאמן הוי הוא עצמו אפילו לעצמו כמו לאחרים: ברי לי שלא נתנסך בזמן שנעשה ע"ג אחרים אסור לו ואסור לכל אדם ובזמן שנעשה ע"פ עצמו מותר לו ואסור לכל אדם ר"ע אומר אם מותר לו כו': המאבד והמוציא ברה"י. פי' מי שאבד ומצא ברה"י: ועבר עליהן לילה. פי' דכשעבר עליהן לילה חיישינן שמא נגע בהן והא דלא נטלו היינו לפי שלא ראה אותו בלילה לפיכך איכא למימר שלא הרגיש בנגיעתן שיש כאן איזה דבר לפיכך טמא מדרס שמא דרס עליהן אף שאינו יכול ליגע בהן וכן דבר שאינו ראוי להיות מדרס נמי טמא מת דחיישינן שמא דרס עליהן כשהולך יחף וטימא בנגיעה: המאבד והמוציא בר"ה ועבר עליהן לילה טמא מדרס. פי' אותן הראוין למדרס: וטהורין מטמא מת. פי' שוודאי לא נגע בהן יחף ברה"ר ובידים וודאי לא נגע בהן שהיה מרגיש לפיכך לא חיישינן אלא לטומאת מדרס שמא דרס עליהן ולא הרגיש כו': ר' שמעון מטהר. פי' דסבר לא חיישינן שמא דרס עליהן אלא אמרינן מסתמא לא נגע בהן כדמפרש: שהיה ר' שמעון אומר מחט שאבד הוא מחט שנמצא. פי' ולא נגע בהן שום אדם: ומודים חכמים לר"ש במניח ובשוכח ברה"ר. פי' שלא אבד אע"פ שעבר עליהן לילה טהורין. פי' דאמרינן מסתמא לא נגע בהן שום אדם כיון שאינו ברשותו: ומודים ר"ש לחכמים במניח ובשוכח ברה"י ועבר עליהן לילה. פי' לאו דווקא אלא אפילו לא עבר עליהן נמי חיישינן כיון ששכח ברשותו של עם הארץ אפילו שעה אחת חיישינן שמא נגע בהן ולפיכך טמאין מדרס וטמאין טמא מת אלא דהכא כיון דאמרינן שודאי לא ראה אותן דאם היה רואה היה נוטלן ולפיכך לא חיישינן אלא כשעבר עליהן לילה דאיכא למימר שלא הרגיש בהן אבל במניח ושוכח אמרינן שודאי נגע בהן והא דלא נטלו היינו לפי שראה מי שהניח והיה ירא ליטול: מפני שהבית בחזקת המשתמר. פי' וכוודאי לא נגע בהן שום אדם כדמפרש שכל הבית מן המוצנע: למעלה מי' טפחים טהורין. פי' דהוי רשות אחרת ולא הוי כמונח ברשות עם הארץ דברי ר"ש: ר' יהודה אומר כו'. פי' שרה"י עולה עד לרקיע: ובלבד שאין עם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע בו. פי' כיון שהגגין שוין הוי כרשות אחת לכך צריך להרחיק כל כך שלא יהא עם הארץ יכול לפשוט ידו וליגע רשב"ג אומר אפ"ה גגו של חבר למעלה מגגו כו'. פי' דסבר אפילו בלמעלה חיישינן שמא יגע בהן ולכך צריך להרחיק כל כך כדי שלא יהא יכול לפשוט ידו וליגע: הרי זה טמא. פי' דהוי מניח כלים ברשות עם הארץ שטמא: וטהור בעליתו. פי' שהרי נטבל וקמ"ל שאין צריך מחשבה: גללין. פי' מי רגלים: אע"פ שכנסן למשקה בטלה דעתו. פי' ולא מטמא טומאת משקין: חישב עליו לאשפה טהור. פי' דסבר שאיירי האי גוזל בכרכים שאין צריכין מחשבה ובהא פליגי דר"ע סבר כיון שנפל לגת נמאס ולפיכך צריך שיחשב לאדם אפילו בכרכים וכשלא חישב טהור ור"י בן נורי סבר אפילו אם נפל לגת נמי אין צריך מחשבה: עריבה שהיא טמאה משקין אין לשין בה קמח של חולין. פי' שהרי צריך ליתן בה מים וכיון שהיא נטמאת במשקין הוי היא שני ומטמאין משקין להיות תחלה והוא טמא אף בחולין: ואין עורכין בתוכה בצק של תרומה. פי' שהרי שני פוסל את התרומה: אבל אם רוצה מביא קמח של חולין ונותן לתוכה. פי' להפסיק בין עריבה לבצק שהרי שני אינו מטמא כלל בחולין ולפיכך מותר אח"כ ליתן לתוכה בצק של תרומה כדמפרש ובלבד שלא יגע בעריבה שהקמח מפסיק בין עריבה לבצק: שהיתה שותתת ויורדת משקין כו' העליונים טמאין מפני שהן גרורין על גבי ידיו. פי' והוי כמו שמסיטין: והתחתונין טהורין. שהרי התחתונין הולכין כדרכן כמו בתחלה ואינו נוגע בהן כלל: משקין טופחין טמאין. פי' שלא היה בו אלא משקה טופח ומשקה טופח אינו חבור וקמ"ל דלענין השקה הוי חבור וכיון שהשיקן למקוה צד אחד נטהר כולו:

פרק י הגומר את זיתיו בן יומו כו'. פי' קמ"ל דאפילו רבן גמליאל דאמר דמשתגמר מלאכתה הוכשר היינו לקולא דהיינו אפילו אחר ג' ימים כיון שלא נגמרה מלאכתן אינו מוכשר אבל אחר גמר מלאכה לא פליג אב"ש וב"ה דצריך לגמר זיעת המעטן ולגמר שלשה ימים: מוחל משקה הוא. פי' שמפרש מתני' דקתני במוחל עד שלא נגמר מלאכתו שטהור לכ"ע ובמוחל היוצא מן הבור. פי' אחר השמן טמא עליה מפרש דלכ"ע מוחל משקה הוא:

הגהות הגר"א

(כג) משקין תלוין בתוך הבית ונפל ככר של תרומה ובא מעשה לפני חכמים וטימאוהו מפני שהסיחה דעתה מהם: פ"ט (א) והראוי ליטמא: (ב) עצמו: (ג) בפני עצמו לזה מחיצה בפני פתחו ולזה מחיצה כו': (ד) לזה מחיצה או סוכה לפני פתחו של חברו ולזה מחיצה או סוכה לפני פתחו של חברו הרי אלו טמאין: (ה) שהניח אוכלין כו': (ו) טמאים מפני שאחרים ממשמשין בהן חבר כו': (ז) טבילת ט"מ וא"נ על טבילת מדף: (ח) רוב מכנסי אם רוב מכנסי תרומה תרומה הניח כו': (ט) אם מותרות לו מותרות לכל אדם ואם אסורות לכל אדם אסורות לו וכן עובד כוכבים שנתגייר והיה לו יין ואמר ברי לי שלא נטמא בזמן שהוא עשוי על גבי אחרים אסור לו ואסור לכל אדם על גבי עצמו מותר לו ואסור לכל אדם. רבי עקיבא אומר אם מותר לו מותר לכל אדם ואם אסור לכ"א אסור לו המאבד כו': (י) לילה א' טמאין מדרס וטהורין מט"מ. ור"ש מטהר שהיה רש"א כו': (יא) ושכח ברה"ר שאע"פ שעבר עליהן לילה אחת אין טמאין מדרס ובמניח כו': (יב) לילה א' טמאין מדרס: (יג) דר"מ רש"א אפי' כו': (יד) של חבר למעלה בצד גגו כו' טהרות אע"פ שע"ה יכול לפשוט את ידו וליגע שם ה"א טהורות וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יי"נ רשב"ג אומר כו': (יד) כליו: (טו) ה"ז טהור א"ל אין המשקין יוצאין מידי הפרה ולא מידי הכלב. חטין כו': (טז) לעובד כוכבים טמא: (יז) מעשה היה ונמנו עליו חמשה זקנים בלוד וטמאוהו: (יח) טמאה טמאה משקה אין לשין כו' של תרומה אבל אם רוצה מביא קמח של חולין ועורך לתוכה ובלבד שלא יהא בצק של תרומה נוגע בעריבה רשב"א אומר המזחילה כו' והתחתונים טהורין: פ"י (א) משתגמר מלאכתן הגומר את זיתיו בני יומן:

אור הגנוז

פ"ט [א] טבילת טומאת [מת] ואין נאמנין על: [ב] רוב המוכנס: [ג] שאע"פ: [ד] את ידו:

מצפה שמואל (ע) על התלויה. עי' ירו' תרומות ופסחים פ"א: (א) לזה סוכה. עי' מיי' פ"י ממטמאי משכב ה"ח. ועי' ר"ש פ"ח מ"א: (ב) ע"ג מעיין. עי' ר"ש דמיירי בקדש דע"ה נאמן כמבואר בחגיגה כד.: (ג) על טבילת מדף. עי' חגיגה כב: ל"ק הא בגופו הא בכליו דכי שיילינן כלי מטבילין: (ד) חבר שמת. עי' פסחים ט. ולקמן בתוספתא: (ה) הניח טהרות. עי' מיי' פי"ג ממטמאי משכב ה"ז וע"ש בכ"מ דמיירי אף בחולין בחזקת מתוקנים פסחים ט. ועי' ירו': (ו) רע"א. עי' ירו' עירובין פ"ט: (ז) המאבד והמוצא. ר"ש פ"ח מ"ג. עי' מיי' פי"ח ה"ו וה"ז מאה"ט וכ"מ וגירסתו שם וע"ש ה"ח מבואר כל זה: (ח) בתוך הבית. שם ה"ט: (ט) כלים שטוחין. ר"ש פ"ח מ"ג: (י) גגו של חבר. מיי' פי"ב ממטמאי משכב הי"ח וי"ט וע"ש בכ"מ מה שהקשה ממס' ע"ז ע. ועי' ר"ש כאן דלדברי רשב"ג אף למעלה דוקא באינו יכול ולרב הוה למעלה להאי לרבן שמעון בן גמליאל אבל לר"י למעלה לא מירתת ע"ש: (כ) חטין היוצאין. מנחות סט. ועי' מיי' פ"ב הי"ז מטו"א שכתב דהשב מהני אבל לקטן לא מהני היפך תוספתא זו וכתב הכ"מ דמ"ש בתוספתא כאן ומסיק די"ש לפרש כס דברי הר"מ דבעינן לקטן סתם אע"פ שחשב אח"כ אינו מועיל יעו"ש. ועי' ר"ש פ"ח מ"ו: (ל) גוזל שנפל. נדה נ: ועי' רש"י שם: (מ) עריבה. עי' ר"ש פ"ח מ"ח הי"ט: (א) רבן גמליאל אומר משתגמר. ר"ש פ"ט מ"א. ועי' מעילה כא.: (ב) מוחל משקה הוא. שבת קמד:

זר זהב ומנחת בכורים

מדבר הפוסלה דשוב אינו מטמא אוכלין וכ"ש שאין המגריפה מטמאה השל דאין כלי מטמא כלי: י מספק טב"י. דפוסל תרומה אבל לשאר טומאות לא חיישינן: על התלויה. שהיה בחזקת תלויה ולא שמרה בחזקת טהרה: טהורה היא. שנתברר הספק טהורה ולא חיישינן לטומאה: מניחה. ולא שמרה והסיח דעתו ממנה והר"ש גרס אמרו לו על הטהורה תלויה היא ה"ז טמאה (אף שנתברר אח"כ שטהור הוא מ"מ הסיח דעתו לשמרה בעת שהיתה בחזקת תלויה) ואם אמר הריני מניחה וכו' טהורה (כיון דדעתו לישאל עליה משמרה) [הג"ה עי' ירו' ספ"ק דפסחים והענין נפלא שלא הרגיש הק"ע בזה וכן מתפרש תוס' דתרומות] וגי' הר"ש עיקר וכן הגיה הגר"א בתוס' דתרומות פ"ו: יא בתוך הבית גרסי'. ונפל ככר של תרומה והיא לא ידעה איזו משקין נגעו בככר: ולא טימאו. מפני מה שהסיחה דעתה אלא הלכו אחר הרוב משקין והיו טהורין ולגירסת הגר"א טמאוה באמת: ר"ע מטמא. (ספ"ז) בהמה שיצאה ומצאתה חברתה אותה גתלים תחת קדרה של תרומה ולכן כרישא דמלא עני לא פליג ר"ע (עתוי"ט) והגר"א ל"ג זה דזה משנה שאינה צריכה:

פרק ט א חבר וע"ה. ולזה רשות ליכנס וגם לע"ה רשות ליכנס וזה יש לו רשות משום פתחו וזה משני מחיצתו וסוכתו: ב חבר שהיה. י"ג ע"ה ובדברים שנאמן עליהם כגון בשעת הגתות והבדים וקמ"ל רבותא דאף בע"ה ע"ג המעיין נזהרין בכליו ובסיפא אף בחבר אינם מהרין (ר"ש פ"ח מ"ה): ג על טבילת טמא מת וכו' כנוסחת הגר"א. דכי שיילינן כלי חיישינן שמא הטביל כלי בתוך כלי: מדף. בר"ש הגירסא הדף והוא כלי: רוב המכונס. וכשברור לן רוב מהפירות מאיזה הן גם אלו מהן ולנוסחת הגר"א אתיא כפשוטו וכן בר"ש: הרי אלו טמאין. בכלים החמירו דאפשר בטבילה ולא פלוג אף בכ"ח: ד שקבל עליו. להיות נאמן. כמבואר בפ"ב דדמאי: והיו לו טהרות. מקודם שקבל: אלא. ל"ג: ע"ג אחרים. ע"ה. ורק הוא מעיד: אם אסורות לכל אדם. ל"ג בדברי ת"ק רק בדברי ר"ע כנוסחת הר"ש והגר"א: ה המאבד. שנאבד ממנו ומצא: לילה. שנאבד ממנו בלילה וטמא מת גרסינן החמירו ברה"י לטמא אף טמא מדרס משום נשים וע"ה ואף בכלים שא"ר למדרס משום מגע הזב: ר"ש מטהר. אף ברה"י ואפי' עבר לילה: במניח ובשכח. לא החמירו בהן כמו באבידה לפי שאינו מצוי תמיד: ובמניח ושכח ברה"י. מודו לר"ש לענין טהרת טמא מת ור"ש לא גרס ברישא ועבר עליהן לילה והיינו ברה"י החמירו אף ביום ומה דתנן (פ"ח מ"ג) ביום טהור היינו ברה"ר וכן להגירסא דהכא ועבר עליהן י"מ דל"ד ומשום סיפא נקטיה (עכ"מ פי"ח מהל' אבות הטומאה הלכה י' ובהשגות שם א' וב'): ו דר"מ רש"א. כן הגירסא בר"ש: טמא. לפי שהוא ברשות ע"ה שעה אחת ושמא נגע: בעלייתו. דה"ל טבילה וטהרה לטומאתו טהור ומקבל טומאה מתחלה: טהור. כמו אוכל שנפסל מאכילת כלב דתנן (פ"ח מ"ו): ז ידי הפרה. שבותה הימנו ול"ד לאוכל: כינסן. דהוה מעשה: גללים גרסינן. כנוסחת הגר"א וכן בר"ש: לתוך הבור של גת. והגת מיאסתו ואף בכרכים דנבלת עוף טהור לא בעי מחשבה בגת פליגי: לאשפה טהור. גרסינן וכן בר"ש א"נ גרסינן עובד כוכבים והוא מיוחד לאוכל אדם ולכ"ע טמא: לכלב טהור. דסתמא אינו מיוחד לאוכל אדם ולכן לא בעינן שיפסל מאכילת כלב: מטמא. דסתמא אוכל אדם הוא ואינו נטהר עד שיפסל מלאכול לכלב כדתנן (פ"ח ו'): ח אין לשין. דיטמא העיסה הטבולה לחלה: קמח של חולין. אף שהוכשר: לתוכה. על הקמח ואף שהקמח נטמא אין קמח דפחות מכביצה מטמא לתרומה. ולתערובת קמח טמא בתרומה לא חיישינן דפחות מכביצה טמא שנתערב בכביצה טהור אין קפידא והכל טהור: נוגע בעריבה. דמגע טמא מת הוה ראשון ונעשה התרומה שני: גרורין. שכל המשקין נגררין אחר ידו והוה כמו חבית שנקבה משוליה ונגע בה טמא דתנן (טב"י פ"ב מ"ז) דלכ"ע טמא כולו שכל המשקין נגררין אחר השוליים: התחתונים טהורים גרסינן. ואינו חבור לעליון ור"י היא דאמר (שם) דאינו טמא אלא משוליה אבל לת"ק (שם) כולו חבור: שהשיקה. והמים מטהרים בהשקה והכמים במשנה פליגי ע"ז דבעינן שיטהרו כל המקל:

פרק י א משתגמר מלאכתן. זיתים שבמעטן והזיעה אין הזיעה מכשרתן אלא משתגמר שאין דעתו להוסיף זיתים אבל בדעתו להוסיף אין הזיעה מכשירו דלא ניחא ליה: והלכה. בר"ש (פ"ט) ליתא: לדברי ב"ש. זיעת המעטן ולא זיעה שבקופה דלא ניחא ליה במשקין אלו כדתנן (פ"ט מ"א): ולדברי ב"ה. משיתחברו שלשה זה לזה ניחא ליה בזיעה כדתנן (שם): מוחל. היוצא לאחר ששהו במעטן משקה הוא ומכשיר: עד שלא תגמר

שלא תגמר מלאכתו מפני שאינו (אדם) רוצה בקיומו. ור"ש אומר מוחל מי פירות הוא ומפני מה (ב) אמרו מוחל היוצא (ג) מעיקת בית [א] טמא לפי שא"א לו לצאת ידי צחצוחי שמן. המוחל היוצא מן השמן טמא מן המעטן טהור כנסו ועשאו (ד) עיקל טמא: ב (ג) העוטן זיתיו [ב](בין) בשני הבדין כיון שנגמר אחד מהן הוכשר לקבל טומאה. המוסק זיתיו בגליל העליון ועתיד (ה) [ב] לזרוק לגליל התחתון אין מקבלין טומאה עד שיורידם לגליל התחתון אם עד שלא מסקן חשב עליהן טהורין. משמסקן חשב עליהן הוכשרו לקבל טומאה. עודהו הגומר את זיתיו ועתיד למוכרן טהורין (ו) ליפותן בעלין טמאים: ג הלוקח מעטן [של] זיתים מן העובד כוכבים אם יש מסיק על פי האדמה יעשו בטהרה (ז) מן העובד כוכבים נאמן לומר גמרתיו. היתה לו אום של זיתים ומבקש לעשותם בטהרה (ד) אע"פ שהוא עתיד (ח) להוסיף קב אחד או שני קבין הרי אלו טהורין ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאין: ד העוטן זיתיו (ט) ברשות ע"ה (ה) ונעל וחתם אינו חושש שמא יש שם מפתח אחר וחותם אחר ואע"פ שבא ומצא מפתח פתוח וחותם מקולקל טהור חותם שאמרו אפי' טיט ואפי' קיסם. היו שם חורין וסדקין אינו חושש שמא מושיט את הקנה ומסיטן היו שם חלונות של ד' טפחים נדונין כפתחים: ה העוטן זיתיו בתוך ביתו עושה להן מחיצה מן הארץ ועד הקורות ובלבד [ג] [שלא יהו]ניסוטין מחמת המחיצה רשב"ג אומר אם היתה גבוה (י) י"ט אע"פ שאינה מגעת לקורות טהורה והעוטן בית הבד כעוטן בתוך ביתו: ו (יא) הגומר את זיתיו (ו) ושייר קופה אחת יתננה לעיני הכהן ויוליך את המפתח מיד דברי ר"מ ור' יהודה אומר כל אותו היום ור"ש אומר מעת לעת יתר על כן אמר ר"ש אפי' גמר את זיתיו ערב שבת שש שעות יוליך לו את המפתח מיד ולמוצאי שבת בשש שעות ר"ש בן יהודה אומר משם ר"ש לא נחלקו ב"ש וב"ה על המניח זיתים (יב) בכיפש [ג] שימר ע"ה וטומאות שאין מוכשרים על מה נחלקו על שהניחן ליכתש שב"ש אומר אין מוכשרין וב"ה אומר מוכשרין: ז (ז) הזית שפצעו בידים טמאות הוכשר סופתו (יג) במלח ולא הוכשר [ד] שמן (ח) ר' יהודה אומר הוכשר היתה לו אום [של] זיתים ועתיד להופכו כיון שתקע בה [את] היתד אע"פ שיש בה גושין הרבה הרי אלו (ט) אינן חיבור. משהפכם נעשו (יד) אום רבי אומר אינו חבור ור' יוסי בר' יהודה אומר חבור: ח גרגרין שנשרו במים נעשו (טו) אום רבי אומר אינו חבור ור' יוסי בר' יהודה אומר חבור. אם עד שלא נגמרה מלאכתן חישב עליהן ורצה ליטול מהן בד אחד או ב' בדין ב"ש אומרים קוצה בטומאה ומחפה בטהרה ומוליך (טז) לבית הבד וב"ה אומר מחפה בטומאה ובלבד שלא יעקור את כל האום אלא מקום שנהגו להניח כדי בד מניח כדי בד (יז) בידידה מניח כדי בידידה (יח) [ה] חתכו מניח כדי חתכו ובלבד שלא יעקור את האום ואם עקר את כל האום הרי אלו טמאין. ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משם אביו אע"פ שעקר את כל האום הרי אלו טהורים (י) ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאין והעוטן בבית הבד כאילו עוטן בתוך ביתו:

פרק אחד עשר

א היה (א) קוצץ מן המעטן ומעלה לראש הגג ונמצא שרץ בגג המעטן טהור נמצא (ב) במעטן טמא הגג דברי רבי (א) וחכ"א נמצא בגג אינו טמא אלא גג. במעטן אינו טמא אלא מעטן. נמצא בגוש ובגג בתוך (ג) ג' [ו] המעטן טמא (ד) אחר ג' המעטן טהור. הקורץ (ה) מקרצת טמאה דברי רבי וחכ"א נמצא בעיסה אינו טמא אלא עיסה (ב) במקרצת אין טמא אלא מקרצת נמצא בתוכה של מקרצת הכל טמא: ב (ג) המערה מכלי לכלי ונמצא שרץ בתחתון העליון טהור. בעליון התחתון טמא דברי רבי וחכ"א נמצא שרץ בעליון אינו טמא אלא עליון בתחתון אינו טמא אלא תחתון (ו) נמצא ע"ג פירורין ונגע בכביצה טמא. פרורין שע"ג פרורין אע"פ שנגע בכביצה אינו טמא אלא מקום מגעו כיצד הוא עושה ר"א בן יעקב אומר משום ר' חנינא (ו) בן הכינאי עודהו השרץ שם (ז) תוחב בו הקוסמים: ג ענבים עד מתי מטמאים טומאת אוכלין (ד) משיהלכו בהן שתי וערב הילך בהן שתי וערב ונשתיירו מהן גרוגרות שלימין מטמאין טומאת אוכלין (ה) (ח) זיתים עד מתי מטמאין טומאת אוכלין עד שיטחנו ור"ש אומר משיכתש. טחנן ונשתיירו מהן גרגרין שלימין מטמאין

הגהות הגר"א

(ב) טהרו וכו': (ג) משוקת בית הבד מפני שא"א לו בלא צחצוחי שמן: (ד) שוקת: (ס) להורידן לגליל התחתון אם עד שלא מסקן חישב עליהן טהורין ואם משמסקן חישב עליהן ר"מ מטמא ורשב"ג מטהר הגומר את זיתיו כו': (ו) לחפותן: (ז) ואם לאו יעשו בטומאה ומשל ישראל נאמן לומר לא גמרתיו היתה לו כו': (ח) להוסיף עליהן קב: (ט) בפני ע"ה: (י) גבוה מן הארץ: (יא) מי שגמר את זיתיו ישייר קופה א' ויתננה לעיני הכהן או יוליך לו המפתח דברי ר"מ רי"א מיד ר' יוסי אומר כל אותו היום כו' יתר ע"כ אר"ש אפילו גמר את זיתיו בשש שעות בע"ש יוליך: (יב) בכותש שימתונו שימלחום שאינן מוכשרין ע"מ נחלקו על שיהו נוחים ליכתש שבש"א מוכשרין ובה"א אינן מוכשרין: (יג) במלח לא הוכשר. לידע אם יש בו שמן לא הוכשר רי"א כו': (יד) אום ר"י אומר אינן חבור ר' יוסי אומר חבור: (טו) אום ר"א אומר אינן חבור וריבר"י כו': (טז) בטהרה לבית הבד ובה"א אף מחפה: (יז) כדי בדידה מניח כדי בדידה: (יח) קתכו מניח קתכו ובלבד שלא יערים ואם הערים ה"א טמאים ובלבד שלא יעקור את כל האום ואם עקר כל האום כו' ר' ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אע"פ שעקר את כל האום ה"א טהורים והעוטן כו': **פי"א** (א) קוצה: (ב) במעטן הגג טמא: (ג) ג' ימים: (ד) לאחר ג' ימים: (ה) מקרצת מן העיסה ונמצא שרץ במקרצת העיסה טהורה בעיסה המקרצת טמאה ד"ר וחכ"א נמצא בעיסה: (ו) פרורין ע"ג פרורין אע"פ שנגע בכביצה אינו טמא כו': (ו) ר"ח עודהו: (ז) תוחב בהן קסמים ענבים עד אימתי מטמאין טו"א עד שיהלכו וכו' ומשהלכו בהן שתי וערב ונשתיירו בהן גרגרין שלמים כו': (ח) זיתים עד אימתי כו' עד שיטענו ורש"א עד שיטחנו טחנן כו':

ביאור הגר"א

ומפני מה טיהרו כו' מפני שאין אדם רוצה בקיומו. פי' ולא אחשביה להיות משקין: **מוחל** היוצא מעוקת בית הבד טמא. פי' כיון שהיא מי פירות ומפרש לפי שאי אפשר לצאת בלא נצוצי שמן. פי' וטמא מפני שהשמן בתוכה והשתא מפרש הדין של המוחל לחכמים דהיינו שהיוצא מן השמן טמא. פי' או מפני שהיא משקה או מפני שאי אפשר לצאת בלא נצוצי שמן: **מן המעטן** טהור. פי' או משום דהוי מי פירות או משום שאינו רוצה בקיומו: **כנסו**. פי' לאותו מוחל: **ועשאו** עוקל. פי' כיון שחשב עליו להיות משקה טמא אפילו למאן דאמר מי פירות הן: **העוטן** זיתיו בשני בדין כיון שנגמר אחד מהן כו'. פי' הוי גמר מלאכה לענין שיהא המשקה היוצא מהן חשוב משקה להכשיר ע"י זיעת המעטן: **המוסק** זיתים בגליל העליון ועתיד להורידם לגליל התחתון. פי' לא הוי גמר מלאכה אף שהניחן במעטן לפיכך אין מקבלין טומאה עד שיורידם כו' והשתא מפרש דהא דמהני מחשבה מה שחישב עליהם להוריד לגליל התחתון היינו כשחישב עליו קודם שמסקן להורידן לגליל התחתון שעדיין לא התחיל כלל להוריד עליהן טומאה אבל אם מסקן תחלה ושוב לא מהני המחשבה שמחשב להוריד לגליל התחתון: **ועתיד** למוכרן טהורים. פי' לא הוי המעטן גמר מלאכה שאפשר שהלוקח יניח עוד למעטן עמם: **לחפותן** בעלין. פי' שהוא מניח במעטן ורוצה לחפות עוד בעלין הוי גמר מלאכה אף שעדיין לא חיפה בעלין ותני' עודיהו מיותר: **אם יש** מסיק על פני האדמה. פי' אם יש עוד למסיק אמרינן שהעובד כוכבים עדיין לא גמר מלאכה ולפיכך לא נטמאו אלו אבל אם אינו מסיק אינו נאמן לומר לא גמרתיו: **ומישראל** נאמן לומר לא גמרתיו. פי' אע"פ שאין מסיק נאמן שעם הארץ לומר לא גמרתיו שעם הארץ נאמן על הכשירות: **אע"פ** שעתיד להוסיף עליהן קב אחד. פי' אף שאינו עתיד להוסיף אלא קב אחד נמי מיקרי לא נגמרה מלאכתו וטהור: **אינו** חושש שמא יש שם. פי' לע"ה מפתח אחר כו': **אינו** חושש שמא הושיט את הקנה. פי' לתוך הבית והסיטן: **נדונית** כפתחים. פי' ותיישינן שמא נכנס לתוכן כו': **המעטן** זיתים בתוך ביתו. פי' של ע"ה: **עושה** להן מחיצה כו' ובלבד שלא יהא יכול להסיטן מחמת המחיצה. פי' שלא יהא רכה שיהא יכול להסיט עם המחיצה: **העוטן** בבית הבד. פי' של ע"ה: **הגומר** את זיתיו. פי' ומתיירא שמא יטמא את התרומה שבתוכו: **ישייר** קופה אחת לכהן. פי' שיתן לו קופה של זיתים שעדיין לא נתן במעטן ולא הוכשרו: **דברי** ר' מאיר ר' יהודה אומר יוליך לו את המפתח מיד. פי' אינו צריך לשייר קופה אחת אלא כשמוליך לו את המפתח נמי טהור ולא חיישינן שוב שמא נגע בהן: **ר' יוסי** אומר כל אותו היום. פי' דאף שלא נתן לו המפתח מיד כל אותו היום בחזקת טהרה דודאי לא נגע בהן: **רש"א** מעת לעת. פי' דמעת לעת ראשון אמרינן וודאי לא נגע: **יתר** על כן אמר ר"ש כו' יוליך את המפתח למוצאי שבת בשש שעות. פי' דסבר ר"ש מעת לעת לבד משבת אמרינן שוודאי לא נגע בהן ואף שר"ש סבר דזיעת המעטן היינו שלשה ימים משמע דקודם שלשה ימים אינן מוכשרין כלל צריך לומר שאינו אלא מפרש דלית שבית שמאי שתלוי בזיעה אבל הוא עצמו סבר כבית הלל שאינו תלוי בזיעה אלא משיתחברו שלשה זה לזה הוכשר: **ת"ב** לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על המניח זיתים בכותש שימתנו שימלחם שאינו מוכשרין על מה נחלקו על המניח זתים לכתוש שבית שמאי אומרים מוכשרין ובית הלל אומרים אינו מוכשרין. פי' ופליג אמתני' דסבר דפליגי בשימתינו שימלחם ובמניח ליכתש לכ"ע מוכשרין: **הזית** שפצעו בידים טמאות הוכשר. פי' שניחא ליה להוציא המשקה מהן כדי להפיג מרירותן: **לסופתו** במלח לא הוכשר. פי' שאינו צריך משקה לזה אלא שיתרכך ולפיכך לא ניחא ליה שיצא המשקה הימנו: **לידע** אם יש בו שמן לא הוכשר. פי' דסבר דזה לא ניחא ליה שיצא משקין כיון שהולך לאיבוד ויכול לידע אם יש בו שמן אף בלא הוצאת המשקין: **ור' יהודה** אומר הוכשר. דסבר ניחא ליה כו': **היתה** לו אום של זיתים. פי' מחוברין זה לזה: **ועתיד** להופכן. פי' כשמהפכין פרקו זה מזה: **כיון** שתקע בה יתד. פי' להופכן פי' אף שעדיין לא הפכן כדמפרש שיש בו גופין הרבה עדיין אינו חיבור כיון שיתפרקו זה מזה כשיהפוך: **משהפכה** נעשה אום. פי' אחר שהפכה נעשה מעצמו אום: **הרי** זה אינו חיבור. פי' כיון שלא היה מתחילה כן וגם לא עשה הוא אלא מעצמו נעשה אינו חבור ור' יוסי ב"ר יהודה פליג וכן בגרגרין שנשרו במים נמי פליגי אי הוה חבור כיון שנעשה מעצמו או לא: **כדי** בודידה. פי' בד קטן: **מניח** כדי קוטבי ובלבד שלא יערים. פי' להערים לכתחלה מקצת כדי שלא יהא נקרא גמר מלאכה: **ואם** הערים הרי אלו טמאין. פי' ולא מהני מה שמשייר: **ובלבד** שלא יעקור את כל האום ואם עקר את כל האום הרי אלו טמאין ר' ישמעאל כו' הרי אלו טהורין והעוטן בבית הבד כעוטן בתוך ביתו. וה"פ אם עד שלא נגמרה מלאכתו שעדיין לא הוכשרו חישב עליהן ורוצה ליטול מהן בד אחד. פי' ולהוליך אותן הבד מן המעטן לבית הבד בית שמאי אומרים קוצה בטומאה. פי' שיכול ליטול מהן אותו הבד אפילו בטומאה לפי שעדיין אינו מקבל טומאה דמקרי נמי לא נגמרה מלאכתן אפילו לענין אותו הבד אחד שהוא רוצה להוליך אותן לבית הבד ומחפה בטהרה ומוליך לבית הבד בטהרה. פי' אבל החיפוי וההולכה לבית הבד צריך להיות בטהרה שתיכף כשנטלו הוי גמר מלאכה לענין הבד אחד שהוא רוצה להוליך לבית הבד אבל אותן הנשארים וודאי עדיין אינו מקבל טומאה שהרי לא נגמרה מלאכתו: **ובית** הלל אומרים אף מחפה בטומאה. פי' והיה ההולכה נמי מותר להיות בטומאה דאף לענין הבד אחד שהוא נוטל לא מקרי נגמרה מלאכתו. פי' עד שיתן לבית הבד או עד שיעקור את כל האום דכיון שעקר את כל האום כיון שאינו יכול עוד להוליך לבית הבד אף לב"ה הוי גמר מלאכה תיכף משיקצה ולא פליגי אלא כששייר מקצת שאם ירצה יכול להוליך עוד לבית הבד ועל זה אמר ובלבד שלא יעקור את כולו כו' אלא צריך להניח מעט כדמפ' כדי בד או כדי בודידה או כדי קוטבי פי' הוא שיעור קטן מבודידה ובלבד שלא יערים פי' אפי' אם הניח קצת לא מהני אלא כשלא הערים אבל אם הערים דהיינו שהוא מניח כדי שלא יהא נקרא גמר מלאכה בשעת הולכה לא מהני והשתא מסיק דהא דצריך שלא יעקור את כולו אבל אם עקר את כולו פליגי ת"ק סבר דמקרי גמר מלאכה תיכף משעקרו אף שעדיין לא הוליכן ור' ישמעאל ור' יוסי מטהר פי' אף שעקר את כולו כל זמן שלא הוליכו לבית הבד והעוטן בבית הבד פי' שאף שעוטן בבית הבד והוא נוטל בד"א ונותן לבית הבד אף שאינו מחוסר הולכה אפ"ה כ"ז שלא עקר את כולו לא הוי גמר מלאכה וכשעקר פליגי כמו שהיה עוטן בתוך ביתו:

פרק יא היה קוצה מן המעטן ומעלה לראש הגג. פי' כן דרכן אחר דריכת המעטן היו מוליכין אותו לראש הגג: **נמצא** שרץ בגג המעטן טהור. פי' אותן הנשארים במעטן טהור דאמרינן במעטן לא היה השרץ דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום: **נמצא** שרץ במעטן הגג טמא. פי' אפילו אותן הפירות המונחים היום בגג דחיישינן שמא היה השרץ בשעה שהיה הפירות במעטן דמחזקינן טומאה משעה לשעה: **דברי** ר' וחכ"א נמצא במעטן הגג טהור. פי' דאמרינן שעדיין לא היה השרץ בשעה שהפירות היה במעטן דסבר לא מחזקינן טומאה משעה לשעה: **נמצא** בגוש ובגג. פי' שנמצא בגג בתוך הגוש: **בתוך** ג"י. פי' שעדיין אינו יכול לעשות הגוש הזה בגג וודאי בגוש הזה במעטן היה וכיון שנמצא בתוך הגוש אמרי' שוודאי היה במעטן לפיכך המעטן טמא: **אחר** ג' ימים. שיכול הגוש להעשות בגג: **המעטן** טהור. פי' דלא מחזקינן שוב הטומאה ממקום למקום אלא אמרי' במעטן נפל ואח"כ נעשה בגוש: **הקורץ** מקרצות. פי' מעיסה גדולה: **נמצא** שרץ במקרצות העיסה טהורה. כדמפרש דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום: **נמצא** שרץ בעיסה המקרצות טמאה. פי' דמחזקינן טומאה משעה לשעה ואמרינן שהיה השרץ בעיסה קודם שנעשה מקרצות: **דברי** ר' וחכ"א כו'. פי' דסבר לא מחזקינן טומאה אף משעה לשעה: **נמצא** השרץ בתוכה של מקרצות. פי' אז וודאי העיסה טמאה שוודאי היה בה השרץ כשהיה בעיסה דאם עכשיו נפל היה מונח למעלה על העיסה: **המערה** מכלי אל כלי. פי' הכא פליגי נמי ר' וחכמים כדפי': **נמצא** ע"ג פירורין. פי' אותו השרץ: **ונגע** בכביצה. פי' באום שהוא כביצה נגע אותן הפירורין: **טמא**. פי' נטמא אותו הכביצה. פי' דהאי תנא סבר שאוכל פרוד מצטרף לטמא אחרים ומטמא אחרים כיון שהוא כביצה: **פירורין** ע"ג פירורין. שאותן התחתונים שנגע בהן נמי פירורין הן: אע"פ שנגע בכביצה. פי' אותן פירורין התחתון נגע בכביצה מהפירורין העליונים: **אינו** טמא אלא מקום מגעו. פי' של שרץ. פי' שאותן שנגע בהן השרץ וודאי טמאין שהרי על עצמו מביא טומאה בכל שהוא אבל אינו מטמא את אחרים הנוגעין בהן כיון שכל פירור לא נגע בכביצה שלימה ואוכל אינו מטמא אחרים אלא בכביצה ואף שבכל הפירורין הוי כביצה מ"מ לא מצטרפין והוי כל פירור ופירור לעצמו: **ביצד** הוא עושה. פי' כיון שלא נטמא אלא אותן שנגע בהן השרץ כיצד הוא עושה לידע איזה הן דהא חיישינן שמא יתערבו ומפרש: **עודהו** להשרץ שם. פי' שהוא רואה עד היכן נגע: **משהילכו** בהן שתי וערב. פי' אבל אחר שהילך בהן שתי וערב יצא מתורת אוכל ונעשה משקה: **הלכו** בהן שתי וערב ונשתיירו גרגרין שלימין. פי' שעדיין לא דרסו עליהן: **עד** שיטענו ר' שמעון אומר עד שיטחנו טחנן ונשתיירו שימו גרעינין שלימין מטמאין טומאת אוכלין

אור הגנוז

פ"י [א] הבד: [ב] בין שני וכו' כיון שנגמר: [ב] להורידן: [ג] ובלבד שיהו: [ג] שימתינם ושימלחם שאין מוכשרים: [ד] לידע אם יש בו שמן לא הוכשר: [ה] קתכו: **פי"א** [ו] ימים:

מצפה שמואל

(ג) העוטן זיתיו. מיי' פי"א מט"א הט"ו. ועי' ר"ש פ"ט מ"ב: (ד) אע"פ שהוא עתיד להוסיף. מיי' פי"א מט"א ה"מ: (ה) ונעל וחתם. מיי' שם הט"ז כל הענין. ועי' מס' ע"ז ספ"ד: (ו) ושייר קופה א'. עי' חגיגה כה. ותוס' שם ד"ה לעיני. ועי' במשנה פ"ט מ"ד. ועי' כ"מ פי"א מהלכות מטמאי משכב דקי"ל כר"מ: (ז) הזית שפצעו בידים טמאות. עי' שבת קמה.: (ח) רי"א הוכשר. ופליגי במשקה ההולך לאבוד ור"ש הביא כאן במ"ה: (ט) אינן חבור. מיי' פ"ט מט"א הט"ז כרבי. ועי' ר"ש כאן מ"ז: (י) ובלבד שלא יערים. קאי אעתיד להוסיף ע"ש. ועי' בפנים. ועי' מיי' פי"א מט"א ה"ח: (א) וחכ"א נמצא בגג. מיי' פי"ז ה"ד ודלא כסתם משנה. ועי' כ"מ יש שם ט"ס וצ"ל שבגגו טמאים. ועי' ר"ש ספ"ט: (ב) במקרצת. שם ה"ה. ועי' כ"מ ועי' ר"ש שם: (ג) המערה מכלי לכלי. ר"ש שם: (ד) משהילכו בהן. עי' ירושלמי תרומות פ"ג ומיי' פי"א מט"א הכ"ד. ועי' ר"ש פ"י מ"ה: (ה) זיתים. מיי' שם ועי' השגות הראב"ד דבאינם פרודים איירי או הוי אוכל. ועי' ירושלמי שם:

זר זהב ומנחת בכורים

תגמר. בתחלת נתינתן למעטן: מוחל. זה מי פירות ואינו מכשיר: מעיקל בית הבד גרסינן. או גרסינן משוקת והוא לאחר שטוענין עליו העיקל ויוצא שמן וזה המוחל משקה לכ"ע: כינסו. שערבו עם מה שבשוקת: **ב** הוכשרו. אף בהשני: חשב על הן. לירד לגליל: עודיהו. ל"ג וכנוסחת הגר"א כן הוא בר"ש: טהורין. דלא ניחא ליה במשקה היוצא: בעלין. על זית לנאותן: **ג** מן העובד כוכבים. אין נאמן לומר שלא נגמרו: אם יש מסיק. שמוסק זיתים במקום אחד תלינן דלא נגמרו ולכן יעשו בטהרה דלא תלינן שהוכשרו וכנוסחת הגר"א וסר"ש גרס יעשו בטומאה ומפרש אף אם מוסק במקום אחר אמרינן דנטמאו: משל ישראל גרסינן. וכן בר"ש: אום. גוש של זיתים מודבק כ חד אע"פ שהוא עתיד להוסיף קב ושההוספה אינו אלא קב מקרי עדנה לא נגמרו: **ד** מפתח פתוח. שירא ע"ה מליגע דנתפס כגנב: **ה** העוטן זיתיו. בפועלי ע"ה: שלא יהו ניסוטין גרסינן. שהמחיצה חזקה ולא במחיצת מחצלת פרושה דיכול ע"ה להסיט הטהרות ע"י המחיצה בתוך ביתו. ולא בעי מפתח וחותם: **ו** קופה אחת. להפרים ממנו בטהרה: לעיני הכהן. שרואה הכהן שעתה גמר זיתיו ועדיין לא הוכשרו וע"ה אינו נאמן כגון שעבדיו הזיתות והבדים כמבואר בחגיגה (כה): ויוליך. או יוליך: נאמן. שעתה גמר זיתיו הרי הגאי אליבא דר"מ דבמשנה לא אמר רק יתננה לעיני הכהן ורבי יהודה במשנה דאמר מיד הוא כל אותו יום ונוסחת הגר"א יותר מכוון דלר"מ יוליך המפתח מקודם ולר"י מיד ור' יוסי דאמר כל אותו יום: מיד. ויש לו עת מן עת שגמר עד שש שעות: במ"ש. והוא יותר ממעל"ע משום דשבת הפסיק: בכותש. שימתינו שימלחם וכו' כנוסחת הגר"א ולכן הגירסא בר"ש שימתינו שימלחם כדי שיהא המלח נדבק בהם: שאינן מכשירין. במשנה מבואר דנכ"ש מוכשרין: מוכשרין. ובמשנה מבואר דלכ"ע מוכשרין: **ז** בידים טמאות הוכשר גרסי'. וכן במשנה דניחא ליה במשקה היוצא שיתן טעם: לסופתו במלח. לאוכלין למעקר משקה דידהו: לידע אם יש בו שמן. כן בר"ש והמשקה הולך לאבוד: הוכשר. אבל לת"ק במשקה היוצא לאבוד לא הוכשר: להופכו. ודרך הזיתים להפרד בעת ההפיכה ותו לא ניחא ליה בחבורן שיינקו זה מזה את השמן: משהפכן. ונתפרדו וחזר לגוש אחד: אינו חבור. כמו ענבים ושארי פירות כמבואר בפרק קמא: חבור. דאכתי ניחא ליה שיינקו זה מזה: **ח** ליטול מהן. מן המעטן: או שני בדין. לגמרן בטומאה לפי שלא נגמרו מלאכתן: ומחפה. המותר בטהרה דלקיחתן מועיל להנשארים להחשב גמר: בדידה. פחות מכפי בד וכן קתכו: ובלבד שלא יערים. לתנא קמא קאי במניח קתכו שלא יערים להניח כדי שלא יחשב גמר וכן לגי' הגר"א ועיקר: כעוטן בביתו. דכל זמן שדעתו להוסיף לא הוה גמר (ער"ש פ"ט מ"ש):

פרק יא א במעטן. דכאן נמצא כאן היה וסתם משנה (ספ"ט) כרבי: בגוש. שנטל גוש אחת והעלה לגג ושם נמצא בתוכו: בתוך ג' ימים. שא"א להעשות גוש וע"כ אותו גוש כבתחלה הוא וכיון שנמצא בתוכו ע"כ היה מתחלה ולא בגג נפל: אחר ג' ימים. נמצא השרץ יש לומר דנפרד בגג ונפל השרץ לתוכו ואח"כ נעשה גוש ולא היה במעטן: מקרצת. חתיכה של עיסה: טמאה. צ"ל כנוסחת הגר"א וכן בר"ש (ספ"ט): **ב** נמצא שרץ ע"ג פרורין. אום של זיתים שתקע יתד לפרדן ובכל גוש וגוש מאלה החלקים הפרודים מהאום יש בהן כביצה מיטמא כל הגוש אע"פ שאין הגוש חבור מתקע היתד באום להפרידן מ"מ כיון דיש בגוש זה כביצה שיעור לטמא אחרים נעשה חבור לטמא כל הזיתים שבו: ע"ג פרורים. והשרץ על העליון: בכביצה. של אותו גוש: מקום מגעו. של שרץ. כלומר אותו גוש בלבד שהשרץ נגע בו אבל שאר גושים טהורים: כיצד הוא עושה. שלא יגע השרץ בהשאר ובידו אי ליגע דיטמא הכל: הקוסמים. מבדיל בין הפרורין אשר השרץ שם לאחרים: **ג** משהלכו בו. בשעת דריכה או בעל תורת אוכל: שיטענו. כדרך הזיתים שטוענין להוציא שמנן

מטמאין טומאת אוכלין ואלו הן (ט) [א] פריכי זיתים וענבים היוצאין (י) מתחת הקורה או מתחת [ב] הגפן ומן הזונין כנסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין (ו) והחרצנין והזגין אע"פ שכונסן לאוכלין [ג] בכל זה דעתו: ד השוקל ענבים בכף מאזנים אע"פ שהיין צף (יא) ע"ג ידיו טהור וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יי"נ: ה (ח) (יב) [ד] הבונה כרמו לשוק אם לא מצא להן שוק מחזירן לגת זיתים לשוק לא מצא להן שוק מחזירן לבד אע"פ שמוליכן בסלין טמאין ובקופות טמאות טהורין (טהרי) זיתים וענבים שכנס לרשות הגת ולרשות הבד הוכשרו לקבל טומאה: ו (ט) הלוקח משטיח של אדמה מישראל יעשה (יג) בטומאה מן העובד כוכבים יעשה (יד) בטהרה משטיח של (טו) עלין בין מישראל ובין מן העובד כוכבים יעשה בטומאה ור' יוסי בר' יהודה אומר משטיח של עלין כמשטיח של אדמה מישראל יעשה (טז) בטומאה ומעובד כוכבים יעשה בטהרה: ז הלוקח משטיח של אדמה מישראל לעשותו צמוקין ה"ז (יז) עושה זיתים בטהרה. האוכל מן הסלים ומן המשטיח של אדמה אכל והותיר כסאה כסאתים (יח) אע"פ [ד] שניפצה לגת והיין מגיתו ע"ג ענבים טהור וכן בעובד כוכבים אין חושש משום יי"נ. נפל ממנו גרגר יחידי אם יש לו חותם (יט) טהור אין לו חותם טמא (י) בד"א בזמן שנגע במקום (כ) חותם [ס] טהור ר' יוסי בן כיפר (כא) א"ר אלעזר בד"א בזמן שנגע במקום [ו] לא נגע במקום המשקה טהור (כב) ר' יוסי אומר נפלה הימנו כארבע כחמש ביצים ודרכן כולו [ז] בבת אחת משקה היוצאין מהן טהור כיון שדרס עליהן משקין טהרה שאין לו משקין במה יטמא (כ) מי שהיה עומד ומדבר ע"פ הבור ונתזה צינורה מפיו ספק הגיע לבור ספק לא הגיע של שמן ספיקו טמא של יין ספיקו טהור מפני שהבל הבור קולטת: ח (ל) הזולף את הבור (כג) כל אחת ואחת ונמצא השרץ בראשונה כולן טמאות באחרונה היא טמאה וכולן טהורות באמצעית הימנה ולמטה טמא הימנה ולמעלה טהור בד"א בזמן שבדק ולא כסה או כסה ולא בדק היה בודקן (כד) וכסה ונמצא שרץ באחת מהן היא טמאה בלבד: ט (מ) השרץ שנמצא צף (כה) על שפת הבור של גת לתרומה ספיקו טמא (נ) לפועלים ספיקו טהור מפני שספק טומאה צפה. גת העליונה רה"ר והתחתונה רה"י. אימתי בזמן שהרבים נכנסין בזו ויוצאין בזו (כו) אלא פתח אחד או פירצה אחת זו וזו רה"י: י (ס) מי שהיו גיתיו ובדיו טמאין ומבקש לטהרן (כז) הלולבין והעדשות מנגבן והן טהורין. העקלין של נצרין ושל בצבוץ צריך לנגבן של שיפה ושל גמי צריך ליישן כמה הוא מיישנן י"ב חדש רשב"ג אומר מגת לגת ומבד לבד ר' יוסי אומר [אם] רצה לטהרן מיד חולטן ברותחים או מולגן במי זיתים. רשב"ג אומר משום ר' יוסי נותנן (כח) בנהר שמימיו מהלכין מלא עונה או תחת הצנור שמימיו מקלחין וכשם שהוא מנגב לטהרות כך מנגב ליין נסך:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת טהרות

באור הגר"א

ואלו הן פריכי זיתים וענבים היוצאין מן הקורה. פי' בין מזיתים ובין מן הענבים: הגפת מן הזיתים. פי' הוא פסולת של זיתים: כנסו לאוכלין. פי' שנעשה אוכל: החרצנין והזגין. פי' פסולת של ענבים: אע"פ שכנסן לאוכלין בטלה דעתו השוקל ענבים בכף מהזנים אע"פ שהיין צף על גבי ידיו ואע"פ שחישב עליו מתחלה. פי' להיות משקה: טהור. פי' שלא הוכשר דוודאי לא ניחא ליה בהוצאתן כיון שהולך [illegible]

הגהות הגר"א

(ט) פריצי: (י) מתחת הקורה הגיפן מן הזיתים כנסן לאוכלין כו' אע"פ שכנסן לאוכלין בטלה דעתו: (יא) ע"ג ידיו ואע"פ שחישב עליו טהור כנסן לתוך הכלי טמא הדורס ענבים בחביות אע"פ שהיין צף ע"ג ידיו טהור וכן בעובד כוכבים כו': (יב) הבוצר כרמו כו' מחזירן לגת ואע"פ שמוליכן בסלים טמאים ובקופות טמאות טהורין כו' טהורין נכנסו לרשות הגת הוכשרו לקבל טומאה הלוקח כו': (יג) בטהרה: (יד) בטומאה: (טו) עלין בין מישראל בין מן העבד כוכבים יעשה בטומאה: (טז) יעשה בטהרה ומעובד כוכבים יעשה בטומאה הלוקח כו': (יז) עושה בטהרה: (יח) וזורקן לגת אע"פ שנופצן לגת והיין מנתו ע"ג ענבים כו': (יט) טהור וא"ל טמא: (כ) חותם לא נגע במקום חותם טהור: (כא) אומר משום ר"א כו' במקום המשקה: (כב) ר' יוסי אומר אפילו נפלה הימנו ארבעה וחמשה ביצים ודרסן כולן בב"א משקה היוצא מהן טהור שכיון שדרס עליהן בטלה שאין למשקין כו': (כג) בכל או"א נמצא השרץ: (כד) וסכסן ונמצא שרץ באחד מהן הכל טמא. השרץ כו': (כה) ע"ג שפת הבור של גת ספיקו טמא כו' טהור מפני שזה ספק טומאה צפה: (כו) אבל אין שם אלא פתח: (כז) הדפין והלולבין והעדשים מדיחן והן טהורין של נצרין ושל בצבוץ: (כח) בצינור שמימיו מקלחין ובמים שמימיו רודפים כשם שהוא מנגב ליין נסך כך הוא מנגב לטהרות:

[illegible]

שאמרו בטהרות כך אמרו ביין נסך כו' וכן הוא הגירסא הכי:

אור הגנוז

[א] פריצי: [ב] הגפת ומן הזוגין: [ג] בטל זה: [ד] הבוצר: [ד] שנפצה והיין: [ס] לא נגע במקום חותם: [ו] משקה: [ז] בגת:

מצפה שמואל

(ו) והחרצנים והזגין. מיי' פ"א מהל' טו"א הי"א: (ז) השוקל ענבים בכף. עי' ר"ש פ"ה מ"ז ומיי' פ"י הט"ז מט"א וכס"מ לא ציין מקומו: (ח) הבוצר כרמו. פי"א מט"א ה"ב: (ט) הלוקח משטיח. מיי' שם ה"ג. ועי' כ"מ שם ור"ש שם: (י) בד"א בזמן שנגע. עי' ראב"ד פ"ט מט"א ה"ד. ועי' כ"מ שם: (כ) מי שהיה עומד ומדבר. מיי' פי"א הט"ז מאה"ט: (ל) הזולף את הבור. ר"ש פ"י מ"ז: (מ) השרץ שנמצא. מיי' פ"י מהל' אה"ט ה"ו: (נ) לפועלים. היינו אוכלי חולין בטהרה וכ' הר"ש דס"ל לתרומה ספיקו טמא ופליג אדלעיל: (ס) מי שהיו גיתיו. עי' ע"ז עו. ועי' רש"י ותוס' שם וכ"מ פי"א מט"א ה"ז. ועי' ר"ש כאן שהאריך. ועי' סוף מס' ע"ז מה שכתוב על הגליון:

זר זהב ומנחת בכורים

[illegible]

סליק מסכת טהרות בסיעתא דשמיא

תוספתא מכשירין פרק א

פרק ראשון א (א) המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין ונפלו על תלושין שבו ועל מחוברין שתחתיו ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים על התלושין בכי יותן ועל המחוברין אינם בכי יותן. א"ר יוסי בר' יהודה לא נחלקו ב"ש וב"ה על המרעיד את האילן להשיר ממנו משקין ונפלו על התלושין שבו ועל מחוברין שתחתיו (א) שאינו בכי יותן ועל שעקרן משנגבו שאינן בכי יותן על מה נחלקו על המרעיד את האילן להשיר ממנו אוכלין ונפלו (ב) מבד לבד ומסוכה

הגהות הגר"א

פ"א (א) שהן בכי יותן: (ב) מבד על בד:

מצפה שמואל

(א) המרעיד. ר"ש פ"א מ"ד ומיי' פי"ג מט"א הט"ז שם וכ"מ ש"ש:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א המרעיד את האילן. כללא דהכשר דבעינן מים לרצון וכשנפל מן המים על פירות המחוברים שתחת האילן לכ"ע בכי יותן דניחא ליה והכי כיון שיפלו על פירות המחוברים ולכן אם נגעו בהן פירות או שלא המחוברין בעודן לאין הוכשר וכאן מיירי שנפלו מן האילן על חבירו ומשם לזרעים שתחתיו דלא כוון ממש שיפלו על הזרעים בזה פליגי ב"ש וב"ה במחוברים אבל בתלושין הוא לרצון כיון שנתכוון לתלוש המים מהאילן ונפלו על התלושים אף שלא נתכוון להפיל על התלושין: שהן בכי יותן גרסינן. ואח"כ לשון התוס' ועל שעקרן וכו' דתנא בכ"ע ולא עריב ותני להו: שעקרן. משנגבן דסוב המחוברים שנפל עליהן המים אינם מוכשרין: להשיר ממנו אוכלין

(ג) ומסוכה לחבירתה באותו אילן שב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינן בכי יותן: ב אמרו ב"ה לב"ש (ד) הכל מודין במעלה [א] מעודד ונתנו על גב הנהר שאע"פ שהמים יורדים מצד העליון לתחתון שאינן בכי יותן אמרו להן ב"ש אי אתם מודין במעלה שני שקין (ה) [ב] מעודדים ונתנן זה על גב זה שהמים יורדין מן העליון לתחתון שהתחתון בכי יותן. (ב) ר' יוסי אומר אחד שק [ג] ואחד שני שקין ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינן בכי יותן ר' יהודה אומר ר' אליעזר אומר זה וזה בכי יותן ר' יהושע אומר זה וזה אינן בכי יותן ור"ע אומר התחתון בכי יותן והעליון אינו בכי יותן: ג הממחק את הגג ואת הכרישה אע"פ שהמים יורדים מצד העליון (ו) לתחתון אינן בכי יותן נתלשו הרי זה בכי יותן. ר' יוסי אומר זב וטמא שהיו מהלכין בדרך וירדו גשמים על שערו ועל כסותו אע"פ (ז) שהמים נתלשין מצד העליון לתחתון הרי אלו טהורים שאין נחשבים אלא לאחר שיצאו (ח) מכולו. יצאו מכולו הרי אלו מוכשרין וטהורין שאין נחשבין אלא לאחר יציאתן: ד (ג) המסדר קנקנים בכיפה (ט) [ד] ששאבו יותר מלוג אינו בכי יותן ולענין מי הטאת אין חוששין שמא שאבו. אחרים אומרים משום ר' נחמיה אם היו מחוסנות אינן שאובות: ה מי פירות שנפלו לתוכן טיפת מים (ד) כל שהן טמאים דברי ר"מ וחכ"א הולכין אחר הרוב ר' אליעזר בן יעקב אומר (ה) אפי' (י) קירצוד שנפל לתוכו טיפת מים כל שהוא טמא (ו) נפל לתוכו (יא) דבש וחלב הולכין אחר הרוב: ו (ז) הטורף את גגו והמכבס את כסותו אימתי יודע אם רבו גשמים אם לאו (יב) בתחלה הוא מנטף טיפין דקות ועכשיו הוא מנטף טיפין עבות ר' יהודה אומר בתחלה היה מנטף (יג) טיפין [ה] מתוכו ועכשיו טורד טיפה אחר טיפה: ז (ח) (יד) מצא בה בשר הולכין אחר רוב הטבחין. (ט) מחרוזות הולכין אחר רוב אוכלי בשר (י) מצא בה תינוק מושלך מחצה על מחצה מטילין עליו שני חומרין ר' יהודה אומר אם היתה שם עובדת כוכבים אחת או שפחה אחת היא השודה להשליך:

פרק שני

א (א) (משקין) חבית שהיא מליאה פירות ונתונה בתוך (א) המשקין א"ר יוסי בד"א בשל חרס אבל בשאר כל הכלים אינן שואבין. וכלי אבן הרכין הרי (ב) הוא ככלי חרש (ב) סדין (ג) [ד] ששלחו על גבי סילון של יוצר להטיח בו את חטיו אם מחמת המים בכי יותן אם מחמת הסדין אינו בכי יותן: (ג) המרבץ את ביתו במים (ד) טמאין ונתן בו שבלין וטננו אם יש עליהן משקה טופח ה"ז בכי יותן ואם לאו אינו בכי יותן ר"ש אומר אע"פ שיש עליו משקה טופח אינו בכי יותן (ד) מודים חכמים לר"ש במרבץ את גרנו (ה) שהוא בכי יותן [ה] ובמשקין להבא פסול אם בשביל שיטח עליהן ה"ז בכי יותן ואם בשביל שילך למלאכתו אינו בכי יותן: ב (ה) בהמה שירדה מאליה מים העולין בפיה [ו] ובמעיה בכי יותן בידה וברגלה אינן בכי יותן ר' יהודה אומר המים העולין ברגלי האדם לעולם טמאין ר"ש בן אלעזר אומר מים העולין ברגלי בהמה טמאה לעולם טמאין. (ו) הממלא בחבית המים העולין באחריה ובחבל המכונן על צוארה ובחבל (ו) של צורכה אינן בכי יותן מי חטאת אינו חושש שמא לא נתמלא בכלי. עריבה שירד דלף לתוכה הניתזין והצפין (ז) בכי יותן נטלן לשופכן ב"ש אומרים בכי יותן וב"ה אומרים אינן בכי יותן (ז) בד"א בטהורה אבל בטמאה הכל מודין שהוא בכי יותן דברי ר"מ ר' יוסי אומר אחת טמאה ואחת טהורה ב"ש אומרים הרי הן בכי יותן וב"ה אומרים אינן בכי יותן: (ח) הנוגע (ח) בנבלה בתוך המקוה טמא וטהור בעלייתו הנוגע במשכב ומושב בית המקוה טמא וטהור בעלייתו: (ט) זב שדרס על גבי משכב ומושב בתוך המקוה טמא וטהור בעלייתו (י) פירות שנפלו לתוך אמת המים ופשט מי שידיו טמאות ונטלן ידיו טמאות והפירות טהורין ואם חישב שיודחו ידיו ידיו טהורות והפירות בכי יותן: ג (כ) הטמלא בקילון פירש ר"ע אם נגבו מיד טהורין ואם לא נגבו אפי' עד ל' יום טמאין סתמן ג' ימים. (ל) (ט) עצים שבלעו משקין טמאין וירדו להן גשמים ורבו טמאין אבא יוסי בן דסאי ור' יוסי בן המשולם אומרים רבו טהורין יסיקם אפי' בידים טמאות הוציאן שירדו עליהן גשמים (י) ורבו טהורין לא יסיקן אלא בידים טהורות. ר"ש אומר אם היו לחין והסיקן ורבו [עליהן] משקין היוצאין מהן על (יא) כוס שבלעו טהורין מק"ו ומה אם מי גשמים שהן עלולין לקבל טומאה הרי הן מטהרין ברוב. מי פירות שאינן עלולין לקבל טומאה אינו דין שיטהרו ברוב. אמרו לו לא אם אמרת בגשמים שמטהרין את הטמאין תאמר במי פירות שאין מטהרין את הטמאין: ד (מ) הטובל בים או בנהר אע"פ שהפליג יותר ממיל ה"ז בכי יותן. (נ) עבר בנהר אחר (יב) דחאו חבירו או שירדו עליו גשמים ורבו טיהרו שניים את הראשונים. (יג) התרנגולה והמדוכה שהיו בהם מים טמאין והטבילן ראשונים טהרו מלטמא והשניים הוכשרו לקבל טומאה. (ס) העושה צפור במים הניתזין ואת שבה אינן בכי יותן דברי ר"מ ר' יהודה אומר זה וזה בכי יותן (ר' יוסי אומר הניתזין אינן בכי יותן ואת שבו ה"ז בכי יותן). והעושה אמה (יד) בפירות אינן בכי יותן: ה (ע) המודד את הבור (טו) בין לעומקו בין לרחבו אינו בכי יותן אמר לו ר"ט מה לי כשמדדו לעומקו מה לי כשמדדו לרחבו א"ל כשמדדו לעומקו רוצה למשקה שברושם טהור א"ל אי אתה מודה שהממלא בחבית

הגהות הגר"א

(ג) ומשוכה לחברתה וכו': (ד) אי אתם מודים במעלה שק א' ונתנו ע"ג הנהר או ע"ג המערה שאע"פ וכו' לצד התחתון: (ה) מן המערה ונתנן כו': (ו) לצד התחתון: (ז) אף על פי שטוחפן והמים יורדין מצד וכו': (ח) מכולן. יצאו מכולן: (ט) אע"פ ששאבו וכו' אינן בכ"י: (י) כור ציר: (יא) לתוכו יין דבש כו': (יב) אם בתחלה היה מנטף גסות ועכשיו הוא מנטף כו': (יג) טיפין התוכות ועכשיו יורד טיפה: (יד) מצא בשר: **פ"ב** (א) המשקין כל ששאבו הרי זה בכי יותן אר"י כו': (ב) הן: (ג) שנתנה ע"ג סילון לחטן בו את החטיו וטננו אם מחמת כו': (ד) במים ונתן: (ה) שאינו בכ"י ובמשכים להביא פסולת אם בשביל שיש עליו טל ה"ז בכ"י ואם בשביל שלא יבטל ממלאכתו אינו בכ"י. בהמה שירדה לשתות מים העולים בפיה ובשפמה ה"ה בכ"י בידה וברגלה אינן בכ"י רשב"א אומר המים העולין ברגלי אדם לעולם טמאין רי"א מים העולין ברגלי בהמה טמאה לעולם טמאין: הממלא כו': (ו) שהוא לצרכה ה"ה בכ"י ולענין מי חטאת אינן חוששין כו': (ז) אינן בכ"י: (ח) בנבילה והנוגע במשכב ובמושב בתוך המקוה טמא וטהור בעליתו. זב שדרס ע"ג משכב כו': (ט) עצים שנפלו עליהן משקין טמאין וירדו עליהן גשמים טמאים אבא יוסי בן דוסתאי אומר אם רבו טהורין ויסיקן אפי' כו': (י) אפילו רבו טמאים בלעו משקין טמאים אע"פ שהוציאן שירדו עליהן גשמים טהורים ולא יסיקן אלא בידים טהורות רש"א כו': (יא) מים שבלעו: (יב) או שדחאו חבירו כו': (יג) התרקב והמרוכה: (יד) במים: (טו) בין לארכו ובין לרחבו ה"ז בכ"י דברי ר"ט רע"א לעמקו בכ"י ולרחבו אינו בכ"י א"ל ר"ט כו' א"ל דשמדדו לרחבו אין רוצה במשקה שברושם וכשמדדו לעומקו רוצה במשקה שברושם. א"ל א"כ יהא משקה שברושם טמא למטה מן הרושם

אור הגנוז

פ"א [א] שק אחד מעודד: [ב] מעודרין: [ג] אחד: [ד] אע"פ שאמרו יותר מלוג: [ס] מתונות: **פ"ב** [ד] ששטחו: [ה] ובמשכים להביא: [ו] בספפיה:

מצפה שמואל

(ב) ר' יוסי אומר. כריתות טו: ועי' ר"ש כאן והוזכר בכ"מ פי"ב מט"א ה"ו וע"ש בהשגות ראשונה ושניה: (ג) המסדר קנקנים. ר"ש שם: (ד) כ"ש טמאים. מיי' פט"ז ס"ז מט"א וגירסתו שם לרבנן בכ"ש ובשאר משקין הולכין אחר הרוב וע"ש בכ"מ: (ה) אפילו כור ציר. עי' בכורות כב. וכג: ועי' ר"ש כאן פ"ב מ"ג דמפרש טמאין פי' שהוכשרו דא"א לפרש טמאים ממש דמטעט

זר זהב ומנחת בכורים

בחבית (טז) והמים העולין בה אחריה בחבל שהוא מכונן על צוארה ובחבל של צורכה שהן בכי יותן שאין המים נופלין לתוכה עד שיגעו לאחוריה אף כאן א"א למשקה שברושם עד שיהיה למטה מן הרושם חזר ר' טרפון להיות שונה כדברי ר"ע: ו (פ) שלשל [את] החבל לבור לידע אם יש בו מים [הרי זה] בכי יותן ידיו ורגליו אינן בכי יותן. שלשל את המטלית להעלות בה דלי או קיתון וכלכלה להושיב עליה תרנגולת אינן בכי יותן ואם ניער הרי זה בכי יותן (צ) (יז) הוציא מסמר לגשמים לכבותו אינן בכי יותן ואם בשביל לצרפו הרי זה בכי יותן (ק) המניח את האוד בגשמים לכבותו אינו בכי יותן ואם (יח) בשביל פחם הרי זה בכי יותן:

פרק שלישי

א (א) המעלה אגודות[א] בשביל שימתינו להיות אוגד בהן(א) ה"ז בכי יותן ר' יהודה אומר אינו בכי יותן. המעלה לגג ללותתם בטל ובגשמים ה"ז בכי יותן. (ב) העלן מפני הכנימה וירדו עליהן [ב] [טל] וגשמים אם (ב) צמח בכי יותן ור' יהודה אומר א"א שלא (ג) לצמח אלא עודהו טל וגשמים עליהן אם חישב עליהן ה"ז בכי יותן אם לאו אינן בכי יותן (ג) חרש שוטה וקטן שהעלו פירותיהם לגג ללותתן בטל ובגשמים ה"ז בכי יותן העלן מפני הכנימה וירד עליהן טל וגשמים אע"פ שחשבו אינן בכי יותן שיש להן מעשה ואין להן מחשבה: ב ר' חלפתא בן קוינא אומר (ד) שום בעל בכי טמא (ד) מפני שמרביצין עליו במים ואח"כ קולעין אותו אמרו חכמים א"כ יהא טמא לחלפתא בן קוינא וטהור לכל ישראל. יהושע בן פרחיה אומר חטים הבאות מאלכסנדריא (ה) טמאו מפני אנטליא שלהן אמרו חכמים א"כ יהא טמאות ליהושע בן פרחיה וטהורות לכל ישראל: ג (ה) א"ר יוסי בראשונה היו (ו) הכברות של קשואין ושל דלועין שבצפורי טמאות מפני שמקנחין אותן בספוג בשעה שעוקרין אותן קבלו עליהן אנשי צפורי שלא יהו עושין כן. בראשונה היה גרים של פול ושל [ג] טופח של צפורי טמא מפני ששורין אותן במים בשעה שגורסין (ז) אותן. (ו) הפירות [ד] מ"מ הרי הן בחזקת טהרה אחד עובד כוכבים ואחד הכותי ואחד ישראל. אע"פ שאמרו אין אדם רשאי לטמא פירותיו התירו לבעה"ב שהוא מטמא דבר מועט ונותן לתוך כפישה: ד (ז) כל (ח) האגדות של כפרים הבאין מבית השוקין טמאין ולא מקום (ט) איגד אמרו אלא כולם מפני שהיא מתרפרפת וחוזר ואוגדה דברי ר"מ רשב"ג (י) אומר [ה] לדברי ר"מ האילמות טהורות: ה (ח) האוג בכל מקום הרי הוא בחזקת טומאה הקשואין והדלועין התלויין בגמי על פתחי חנויות הרי אלו טמאים. ירק הנמכר עם טרכסימון לפני חנוני הרי זה טמא מפני שמזלפים עליו מים בשעה שמוכרים אותו (יא) ואתרוגי קיסרי הרי אלו בחזקת [ו]: ו (ט) ביצי חנוני שמוכר בהן לח ויבש הרי אלו טמאים דברי ר"מ ור' יהודה מטהר אמר ר"ש בן אלעזר לא (יב) שהיה [ז] שמעון בן אלעזר מטמא לח ויבש אלא שתינוק מטמאן במשקה שבצלוחית. כל הביצים בחזקת טהרה וביצת הבלן בחזקת טומאה (כיצד צדין דגים בחזקת טהרה בין שצדן בחרם ובית הבלן בחזקת טומאה): ז (י) (יג) כיצד צדין דגים בחזקת טהרה בין שצדן [ח] בחרם ובין שצדן בכפיפה ובין שצדן במצודה ניער את המצודה עליהם הרי אלו בחזקת טהרה ולעולם הן בחזקת טומאה עד שיתכוין לצוד בטהרה (כ) ואין ע"ה נאמן לומר לא נערתי את המצודה עליהן: ח דם השחין (יד) ובעביות ותמצית בשר ומי פירות והמלח (טו) שנמתחו (ל) [ט] מטמאין ולא מכשירין (מ) מי רגלי בהמה [י] לא מכשירין א"ר יוסי בר יהודה (טז) קבלן בכלי הרי הן מכשירין א"ר יוסי (יז) אמר לי [כ] אינומים אחיו של יהושע [ל] הברסי (נ) השוחט את העורב להתלמד בו דמו (יח) מוכשר ור' אליעזר אומר כל דם השחיטה לעולם (יט) מוכשר (ס) דם המת מטמא בכל שהוא דברי ר"מ ור' יוסי אומר ברביעית אמר רבי נראין דברי ר"מ בטומאה קלה לטמא אחד ולפסול אחד ודברי ר' יוסי בטומאה חמורה לטמא שנים ולפסול אחד: ט (ע) כל משקה המת טהורין חוץ מדמו וכל מראה דמים [מ] הרי אלו טמאין (פ) אמר ר' יהושע בן קבוסאי כל ימי הייתי קורא מקרא הזה (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא (כ) ולא מצאתיו אלא [נ] ביצה של יבנה בלבד [ס] ומאוירה של יבנה למדתי טהור אחד מזה על מאה טמאין:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת מכשירין

הגהות הגר"א

טהור א"ל אי אתה מודה: (טז) המים וכו' אחריה ובחבל שהוא לצרכה שהן בכ"י שא"א למים שיפלו לתיכה עד כו': (יז) המוציא: (יח) בשביל לעשותו פחם ה"ז בכ"י השוקל ענבים בכף מאזנים אע"פ שהיין צף על גבי ידיו ואע"פ שחישב עליו טהור כנסו לתוך הכלי טמא: הדורס ענבים בחבית אע"פ שהיין צף ע"ג ידיו טהור. וכן בעובד כוכבים אינו חושש משום יין נסך: פ"ג (א) ה"ז בכ"י המעלה פירותיו לגג ללותתן בטל כו': (ב) שמח ה"ז בכ"י: (ג) לשמוח: (ד) משום: (ה) טמא: (ו) כריכות: (ז) אותן קבלו עליהן אנשי צפורי שלא יהיו עושין כן. הפירות מ"מ כו': (ח) האגודות של שווקים: (ט) אגד בלבד: (י) אומר אם כדברי ר"מ יהיו אלומות של שווקים טהורות: (יא) אתרוגי קסרין ה"ז בחזקת טומאה ביצי חנוני שמוכרין לח ויבש כו': (יב) שהיה ר"מ מטמא: (יג) וכיצד צדין דגים בטהרה בין שצדן בחדר ובין שצדן בכפיפה ובין שצדן במצודה ולא ניער את המצודה עליהן: (יד) ובעבועות: (טו) שנתמחו לא מטמאין ולא מכשירין: (טז) אם קבלן: (יז) סח לי נימוס אחיו של ר' יהושע הגרסי: (יח) מכשיר: (יט) מכשיר דם המת כו'. (כ) טהור אחד מזה על הטמא אחד עד שבאתי לאוצר של יבנה ומאוצר של יבנה למדתי שטהור אחד מזה על מאה טמאין:

אור הגנוז

פ"ג [א] לנג: [ב] עליהן גשמים: [ג] טפח: [ד] בכל מקום: [ה] אם: [ו] טהרה: [ז] ר' מאיר: [ח] בחרם: [ט] מטמאין ולא: [י] לא מטמאין ולא: [כ] אינומים: [ל] הגרסי: [מ] במת: [נ] באוצרה: [ס] ומאוצרה:

מצפה שמואל

(פ) שלשל הבל. שם מ"ה: (צ) המוליא מסמר. עי' מיי' פי"ג מטומאת אוכלין הי"ב: (ק) המניח את האוד. מיי' שם וכתב הכ"מ דהוא פירוש למשנה לכבותו היינו לעשות פחם ולא הוי בכי יותן ע"ש: (א) המעלה אגודות. עי' פ"ו מ"ב: (ב) העלן מפני הכנימה. עי' חולין יג.: (ג) חס"ו. עי' חולין שם וירו' ריש תרומות דיש לכן מעשה. ועי' ר"ש פ"ו מ"א: (ד) שום בעל בכי. ר"ש פ"ו מ"ב: (ה) אר"י בראשונה. ר"ש פ"ו: (ו) הפירות מ"מ. עי' מיי' פ"ז מטו"א ה"ו ועי"ש: (ז) כל האגודות. ר"ש פ"ו מ"ב: (ח) האוג בכ"מ. מיי' פט"ז מטו"א ה"ו. ועי' תוספתא במס' ע"ז: (ט) בילי חנוני. ר"ש פ"ו מ"ג: (י) כיצד לדין דגים. מיי' פט"ז מטומאת אוכלין כל זה ה"ג: (כ) ואין ע"ה נאמן. ועי' ירושלמי ור"ש פ"ב דדמאי מ"ו וכאן פ"ו מ"ג: (ל) מטמאין ולא מכשירין. מיי' פ"י שם ה"ב. ועי' תוס' ב"ב כו. ומ"ל פ"א מטו"א ה"ד: (מ) מי רגלי בהמה. שם ועי' כ"מ כנוסח הגר"א: (נ) השוחט את העורב. בכורות יו: (ס) דם המת. עי' ר"ש פ"ו מ"ז: (ע) כל משקה המת. חולין פז.: (פ) אר"י בן קבוסאי. ירו' דמאי פ"ג ע"ש ובפנים:

זר זהב ומנחת בכורים

עד שיגעו לאחוריה. ולכן לאחוריה מקרי ניחא ליה: ו בכי יותן. כיון שנכפף א"י לידע אם יש בו מים אלא אם המשקה בו. ולכן ידיו ורגליו אינו בכי יותן כדתנן הכא ובמשנה ה' פ"ה: ואם ניער. המים שעליו: לכבותו. הוה כמו מים לאגולי טינוף דה"ל אינה צריכה לגופה ואינו מכשיר: לצרפו. לאחר שבא באש נותנו במים כדי שיחזק: לעשות פחם. הוה צריכה לגופה וכמבואר (שבת כט: ע"ש):

פרק ג א שימתינו. להיות לחים דתנן (פ"ו מ"ב) דאינו בכי יותן אמנם אם לאגוד בהן ניחא ליה במשקה שעליה דבל"ז א"י לאגוד: הכנימה. תולעת שבפירות כמו ותהי הכנם: אם שמח גרסינן: שלא לשמוח. ומחמת זה אינו בכי יותן אלא כשחשב עליהן להיות משקה: ב קולעין. וא"א לקלוע אא"כ נתלחלחו וניחא ליה: אנטליא. כמו אנטל שמטלין לידים ונותנין על הפירות כדי שיתלחלחו: יהיו טמאות. דלדידיה חשיבי ולא לאינך: ג בספוג. ממים ונכשרו: ושל טופח. מין קטנית: ציפורי. ציפורי שם מקום: בחזקת טהרה. שלא הוכשר: אחד עובד כוכבים. שהפירות שלו: דבר מועט. לצורך: כפישה. של שאינו מקבל טומאה דלא לטמא אחרים: ד והוזר ואוגדה. ומלאה ברוק שבפיו שוב במקום האגד וכל האגודה הוכשר: האלומות. שהן גדולות לא שייך לתלות במשקה שבפיו: ה האוג. מין אילן: בחזקת. לי"ג: טרכסימון. הוא שער כמו טרכסמין דכ"מ: קיסרי. הרי זה בחזקת טומאה: ו טמאים. דהוכשרו: שהיה ר"מ מטמא גרסינן כלומר אין הטומאה מחמת היבש אלא מחמת שמוכר בהן לח לפעמים: הבלן. מבית המרחץ שנוגע אותן במים טמאים שבידיו: ז בין שצדן בחרם. כעין מצודה שעושין לצוד דגים כמבואר בעירובין (סז ב): בכפיפה כל שלא נער גרסינן. דבניער הוכשרו במים שעליהם דניחא להו: ח ובעבועות. אבעבועות: שנתמחו. שנמחו ונעשה כעין מים: לא מטמאין גרסינן. דאינו חשוב משקה: את העורב. דיש בו סימן טהרה: להתלמד בו. ענין שחיטה: מוכשר. כמו כל דם שחיטה ולעלמא אבל לגופיה בעי מחשבה: לעולם. ואף לגופיה לא בעי מחשבה: ברביעית. כדין משקה דמקבל טומאה ברביעית: בטומאה קלה. דלא מטמא אדם וכלים ואינו אלא ראשון ועושה שני ושלישי: לטמא שנים. דעושה האוכל הנוגע בו ראשון וממילא אם נגע בכלי הוה אב הטומאה דרביעית מן המת הוה אבי אבות הטומאה וכאן מיירי דאינו נעשה אב הטומאה רק ראשון: ט טהורין. כגון דמעת עינו וחלב האשה דלא גזרו במת: מראה דמים. אדמומית דם המת שנתערב במים שלא כהה מראיתו מטמא: טהור אחד מזה על טמא אחד וכו'. כנוסחת הגר"א וכן בירושלמי פ"ג דדמאי בהדיא: באוצר. של יבנה אם רוב עובדי כוכבים מטילין פירות וישראל אחד מטיל לתוכו נעשה כל הפירות דמאי וכן לענין הזאה טהור אחד עומד ומזה נגד כמה טמאים ועיקר הדיבור נאמרה על הא דתנן (פ"ב מ"ו) האוצר שישראל ועובדי כוכבים מטילין אם רוב עובדי כוכבים ודאי אם רוב ישראל דמאי ותנ"א אפילו כולהו עובדי כוכבים וישראל אחד מטיל דמאי (ערש"מ מה שתמה מס שייך הכא ולמ"ש א"ש ואולי כוונתו דה"ל למתני ספ"א דשם שייכא טפי)]:

סליק מסכת מכשירין בסיעתא דשמיא

תוספתא מסכת זבים פרק א

פרק ראשון

א הרואה ראיה אחת של זוב ב"ש אומרים כשומרת יום כנגד יום וב"ה אומרים (א) כבעל קרי אלו ואלו מודים שטובל ואוכל את פסחו (א) לערב אמרו ב"ה לב"ש אי אתם מודים שהוא טובל ואוכל את פסחו (ב) לערב אמרו להן ב"ש אי אתם מודים שאם יראה למחר שהוא (ג) טמא הרי הוא כשומרת יום כנגד יום שאם תראה למחר שהיא טמאה. (ב) המסיט את הראיה ב"ש אומרים תלוי ב"ה אומרים טהור משכבו ומושבו ב"ש אומרים תלוי ובה"א טהור. ראה שתי ראיות המסיט את שתיהן טמא כדברי ב"ש וב"ה אומרים המסיט את הראשונה טהור ואת השניה טמא. משכבות ומושבות שבין ראשונה לשניה ב"ש מטמאין (ג) וב"ה מטהרין (ד) ראה אחת מרובה כשתים המסיט את כולה טמא דברי ב"ש וב"ה אומרים אין טמא אלא המסיט טפה אחרונה בלבד. אמר ר"ע לא נחלקו ב"ש וב"ה על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת (ד) שאין זה זב גמור על מה נחלקו על שראה אחת בראשון ובשני הפסיק ובשלישי ראה שתים (ה) ב"ש אומרים זב גמור ובה"א מטמא משכב ומושב וצריך ביאת מים חיים ופטור מן הקרבן: ב כשהיה ר"ע מסדר הלכות לתלמידים אמר כל מי ששמע טעם על חבירו יבא ויאמר אמר לפניו ר"ש משום ר"א בר יהודה איש ברתותא לא

באור הגר"א

פרק א בש"א כש"י כו'. פי' אם יראה אח"כ ראיה שניה מטמא משכב וגם אותה הראיה מטמא בהסיט למפרע כמו בש"י כ"י. אבל כ"ז שלא ראתה אינו טמא מחמת ראיה הראשונה אלא כבע"ק: ובה"א כבע"ק. פי' אפי' ראתה שניה אינה טמא מחמת זוב אלא משניה ואילך אבל טומאת ב"ק מטמא למפרע מראיה ראשונה: שהוא טובל ואוכל פסחו לערב. ולא חיישינן שמא יראה למחר ויהא טמא למפרע דהסירו אבל פסח כמו טומאת התהום שהרי אין מכיר בה אדם: אי אתם מודים שהוא טובל כו'. פי' ואי הוי מטמא למפרע כזב לא היו מקילין אף אבל פסח: אי אתם מודים שאם תראה למחר שהוא טמא. פי' למפרע פי' א"כ דין הוא שיהא טמא כשומרת יום שהיא ג"כ טמא למפרע שזהו הדין דהא בעל קרי אינו טמא בעלמא אלא יום א' וא"כ כשהאה מטמא ביום השני כזב א"כ יש לו דין זוב כמו בשומרת יום: המסיט את הראיה. פי' ראיה ראשונה: בש"א תלוי. פי' שמא יראה ראיה שניה ויהיה זב למפרע כמו זוב ויהיה טמא בהיסט: ובה"א טהור. פי' שאפילו יראה ראיה שניה יהיה זה הטיפה כבעל קרי ואינו מטמא בהיסט וכן פליגי במשכב ומושב: [המסיט את כולה טמא. בראיות חלוקות אמרו ב"ש תלוי ובראיה השני מטמא למפרע וכאן ראה אחת מרובה כשתים לכן המסיט את כולה טמא גם אם הסיט בטפה הראשונה נטמא עכשיו כיון שכבר ראה ראיה שניה באחת: אין טמא. פי' במשא במשכב ובמושב מפני שעל טפה הראשונה טהור במשא גם אחר שראה ראיה ש.ית: שהוא זב גמור. מפני שראה בתחלה שתים ככר נזקק לספירת שבעה. מכנו הג"מ אברהם ז"ל: אלא המסיט טיפה אחרונה בלבד. פי' של זה השיעור דהיינו זה הטיפה שמשלים לחמשים אמה דכיון שקודם זה הטיפה לא היה מתחלק לשתי ראיות א"כ הכולל נחשב לראיה ראשונה רק זה הטיפה סוף ראיה שניה: ובשלישי ראה א' שהרי זה זב גמור. פי' כדמפרש שלא הפסיק יום טהרה בינתים על מה נחלקו כו': וצריך ביאת מים חיים. דאפילו זב בעל שתי ראיות צריך מים חיים: ופטור מן הקרבן. פי' לפי שאין הראיה ראשונה מצטרף עמהם כדמפרש לפי שהפסיק יום טהרה בינתיים: כל מי ששמע טעם מחבירו. פי' איזה דבר של טעם יבא

הגהות הגר"א

פ"א (א) לערב כבעל קרי: (ב) לערב כבע"ק: (ג) טמא כשומרת יום כנגד יום שהיא טמאה מפ"ם: (ד) שהוא זב גמור: (ה) שב"ש:

מצפה שמואל

(א) כבעל קרי. עי' כריתות ח. דהא ראיה ראשונה ה"ז בעלמא. ועי' ר"ש פ"א מ"א. ועי' נדה עב.: (ב) המסיט את הראיה. עי' נדה עב.: (ג) ובית הלל מטהרין. הובא בכ"מ פ"א מהלכות מטמאי משכב הי"ב. ועי' נדה עב.: (ד) ראה א' מרובה. מיי' שם הי"ב:

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [הרואה. ראיה אחת של זוב: זוב. כלובן ביצה שאינה קשור ושכבת זרע הוא כלובן ביצה קשור וזב לקרבן הוא בג' ראיות ובשני ראיות פטור מקרבן אבל סופר ז' ומטמא משכב ומושב ובראיה אחת אם לא ראה שניה טובל וטהר בערב אמנם כל עוד שמסופק לן אולי יראה פליגי ב"ש וב"ה אם טומאתו מראשונה או משניה ואילך טמא וראשונה כבעל קרי בעלמא וזהו כללא דהדין מילתא: כשומרת יום. דטעלה תלוי אולי תראה שנית והיה טמאה כן נמי כאן תלוי]: מודים שטובל ואוכל את פסחו לערב. ואע"ג דלב"ש אם יראה למחר טמא למפרע. מודים שטובל ואוכל את פסחו לערב ולא חיישינן שמא יראה למחר: [שהוא טמא. כדין זב שרואה שתי ראיות: שהיה טמאה. למפרע ומסתמא כן בזב: הראיה. ראשונה]: המסיט את הראיה ב"ש אומרים תלוי. שאם יראה ראיה שניה טמא המסיט את הראשונה שהראשונה טמאה למפרע כדין זוב: ב"ה אומרים טהור. בהיסט ומטמא במגע כדין ש"ז שמטמאה במגע: זה הכלל שבין ב"ש ובין ב"ה לב"ה הראיה שלו וכן משכבו ומושבו של הרואה ראיה אחת תלוין שאם יראה עוד טמאה הראיה הראשונה שלו למפרע בהיסט וכן המו"מ שלו טמא למפרע שנעשה זב למפרע ולב"ה הראיה הראשונה שלו אינה אלא כשכבת זרע ומטמאה במגע ולא במשא ומשכב ומושב שלו שבין ראשונה לשניה טהור לגמרי: [כדברי ב"ש. דאיגלאי מילתא למפרע: ואת השניה טמא. במסיט אותה: מטמאין. כודאי בראיה שניה]: אחת מרובה כשתים המסיט את כולה טמא. כיון שראה אחת מרובה כשתים ונעשה זב טמאה למפרע הטפה הראשונה בהיסט כראיה הראשונה של הרואה שתי ראיות חלוקות טמאה למפרע: [את כולה. אף שהיסט טיפה ראשונה לחוד]: וב"ה כו'. כרואה שתי ראיות חלוקות שהמסיט את הראשונה טהור ה"נ אין טמא מהיסט אלא המסיט טפה אחרונה בלבד א"ר עקיבא כו'. והוא ת"ק דמתני' ריש מכילתין. [לא נחלקו ב"ש וב"ה. כמבואר לקמן וכן במשנה (פ"א מ"א): מרובה. כשיעור הלוך ג' אמות כדי טבילה וסיפוג דנחשב לב' ראיות: שהוא זב גמור. גרסינן: על מה נחלקו. והוא ת"ק במשנה א' פ"א: מטמא משכב ומושב. מחמת השניה

לא נחלקו ב"ש וב"ה על שראה אחת בראשון ובשני הפסיק ובשלישי ראה שתים שאין זה זב גמור על מה נחלקו על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק ובשלישי ראה אחת אמר לו [לא] כל הקופץ משתבח אלא הנותן את הטעם. אמר לפניו ר"ש כך אמרו ב"ה לב"ש מה לי כשראה שתים בתחלה ואחת בסוף (ו). אמרו להן כשראה אחת בתחלה ושתים בסוף ביטל יום הטהור את הראייה ויש בידו שתי ראיות כשראה שתים בתחלה ואחת בסוף הואיל ונזקק לספירת שבעה בטל הראייה את יום הטהור ויש בידו ג' ראיות חזר ר"ע להיות שונה כדברי ר"ש. ר"א בר' ינאי אומר משום ר"א חסמא לפני רבי לא נחלקו ב"ש וב"ה על שראה אחת בראשון ואחת בשני ובג' הפסיק וברביעי ראה אחת ועל שראה אחת בראשונה ובשני הפסיק ובשלישי וברביעי ראה שתים שאין זה זב גמור על מה נחלקו על הרואה שתים או אחת מרובה כשתים ובשני הפסיק (ז) ובשלישי וברביעי ראה אחת אמר תלמיד אחד מתלמידי ר' ישמעאל לפני ר"ע משום ר' ישמעאל לא נחלקו ב"ש וב"ה על הרואה קרי בשני (ה) שהוא סותר את שלפניו ועל הרואה ברביעי שאין סותר אלא יומו על מה נחלקו על הרואה בשלישי: ג (ו) כל קרי (ח) מטמא בכהנים [א] סותר בזב. זב מותר בתשמיש המטה בימי גמרו ולא סותר אלא יומו כיצד (ז) ראה לאור שמיני מונה בתחלה ומביא קרבן אחד ראה יום שמיני מונה בתחלה ומביא שתי קרבנות: ד כמה הוא כדי טבילה וסיפוג כדי (ט) שיראה ויטבול ויעלה ויסתפג. וכמה שיעורה של ראייה (י) מרובה (ח) [ב] כמגדיון לשלה שהן כדי שתי טבילות ושתי ספוגין ר"ש אומר כדי הקפת הבית מבפנים. משלו משל למה הדבר דומה לחבל של (ט) מאה (יא) אמה כיצד ראה בתחלת מאה ובסוף חמשים ובסוף מאה או בתחלת מאה ובסוף מאה אין זה זב גמור היה מפסיק ורואה כל שכן הוא טומאתו זה הכלל כל זמן שהיא מרובה כ"ש הוא טומאתו. כיצד ראה שלש ראיות אם אין בין ראשונה לשלישית כדי טבילה וסיפוג אין בידו אלא אחת ראה אחת מרובה כשתים אם יש מתחלתה ועד סופה כדי טבילה וסיפוג יש בידו שתי ראיות ואם לאו אין בידו אלא אחת ור' יוסי אומר (יב) אין בידו אלא אחת. ומודה ר' יוסי שאם ראה אחת בין השמשות אע"פ שאין (יג) בה כדי טבילה וספוג יש בידו שתי ראיות מפני ששני ימים חולקים אותה (י) וכן היה ר' יוסי אומר ראה אחת בין השמשות ספק לטומאה ופטור מן הקרבן (יג) שתים בין השמשות ספק לטומאה [ג] (וספק) ולקרבן. אחת ודאי ושתים בין השמשות (ושתים) ושתים ודאי ודאי לטומאה וספק לקרבן שתים ואחת בין השמשות או שתים בין השמשות ואחת ודאי [ודאי] לטומאה ודאי לקרבן:

פרק שני

א (א) העובדי כוכבים והגר תושב אינן מטמאין בזיבה ואע"פ שאינן מטמאין בזיבה טמאין כזבין לכל דבריהם. ושורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו. (ב) טומטום ואנדרוגינוס (א) שראו בין לובן בין אודם אין שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו (ב) ראו לובן [א] או אודם כאחד שורפין עליהן את התרומה ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו: (ג) הנוגע בלובן ואודם ונכנס למקדש פטור. הוא עצמו שנגע בלובן ואודם ונכנס למקדש פטור. היה מונה ללובן וראה אודם לאודם וראה לובן הרי זה אינו סותר: ב (ד) ומה בין זוב לשכבת זרע זוב בא מבשר המת. שכבת זרע מבשר החי. זוב (ג) דוהה כלובן ביצה המוזרת ושכבת זרע קשורה כלובן ביצה שאינה מוזרת (ה) ש"ז (ד) אדומה והאשה תולה בה: ג (ו) זב תולין אותו במאכל (ס) ובכל מאכל ר"א בן פנחס אומר בשם ר' יהודה בן בתירא החלב (ו) והגבינין ובשר שמן ויין ישן וגריסין של פול וביצים ומורייס מרגילין לדבר זיבה. תינוק תולין לו בחמשה דברים במאכל ובמשתה במשא ובקפיצה (ז) בחולי שלו ושל אמו ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש (ח) כשם שתולין שכבת זרע מעת לעת כך למראה ולהרהור מעת לעת. אבל למאכל ולמשתה למשא ולקפיצה תולין לו (ט) כ"ז שהוא מצטער: ד עובד כוכבים שראה קרי ונתגייר מיד מטמא בזיבה בד"א בזמן שנתגייר מהול (י) אבל מל ואח"כ ראה תולין לו כ"ז שהוא מצטער בין עובד כוכבים ובין ישראל: ה (כ) המוצא מת מושכב לרחבה של דרך לנזיר ולעושה

הגהות הגר"א

(ו) מה לי כשראה א' בתחלה ושתים בסוף אמרו להן בית שמאי כשראה כו': (ז) בשלישי ראה אחת אמר תלמיד כו': (ח) שמטמא בכהנים סותר בזב ומותר בתשמיש המטה בימי גמרו ובימי ספרו ואינו סותר אלא יומו ראה לאור שמיני כו': (ט) שירד: (י) מרובה כדי שלש כמגדיון לשלות שהן כדי כו': (יא) אמה ראה בתחלת מאה ובסוף חמשים ובסוף מאה הרי זה זב גמור ראה בתחלת מאה ובתוך חמשים ובתוך מאה או בתחלת מאה ובתוך המשים ובסוף מאה או בתחלת מאה ואחר חמשים וסוף מאה אין זה זב גמור היה מפסיק יותר כ"ש הוא טומאתו זה הכלל כו' כ"ש הוא טומאתו ראה שלש ראיות: (יב) ב"כ וב"כ אין בידו כו': (יג) ביניהן: (יג) שתי בה"ש כו'.בה"ש או שתים בה"ש וא' ודאי שתים ודאי וא' בה"ש או אחת בה"ש ושתים ודאי ודאי לטומאה ולקרבן: פ"ב (א) שראו לובן או אודם: (ב) ראו לובן ואודם כאחד: (ג) דומה ללובן ביצה כו': (ד) אדומה טהורה: (ס) ובכל מיני מאכל דברי ר"ע ר"א בן פנחס כו': (ו) והגבינה:

באור הגר"א

ויאמר כו': ובשלישי ראה א' שבש"א הרי זה זב גמור ובה"א אין זה זב גמור. פי' שאמר לו היפך ממה שאמר ר"ע עצמו: אמר לו לא כל הקופץ משובח. פי' הקופץ לומר את הדין: אלא הנותן את הטעם. וע"ז אין שום טעם לבית הלל כיון שלא הפסיק יום טהרה בינתים אמאי אינו זב: ושתים בסוף מה לי כשראה שתים בתחלה וא' בסוף. פי' שאליבא דר"ע השיב ב"ש לב"ה מאי שנא ומ"ז דלבית שמאי בין כך ובין כך הרי זה זב גמור אמר להם ב"ה כשראה אחת בתחילה ושתים בסוף ביטל יום טהור את הראיה. פי' שכשהפסיק יום השני ולא ראה הוי יום טהור ובטל את הראיה ראשונה ולפיכך שוב אין מצטרפות עם השתי ראיות שראה אח"כ ויש בידו שתי ראיות. פי' ולא שלש אבל כשראה שתים בתחלה ואחת בסוף שנזקק לספירות ז'. פי' כשראה שתי ראיות היה טמא טומאת שבעה ולא בטלה יום טהור את הראיה ולפיכך יש בידו שלש ראיות וא"כ מייתי ראיה ר"ש לדברינו דקבלה היתה בידם שב"ש השיב לב"ה כן ואליביה דר"ע צריך להיות בהיפוכו של זה חזר ר"ע כו': [שאין זה זב גמור.הואיל וראיה האחרונה היה ביום רביעי בין שראה בו אחת בין שראה בו שתים]: וברביעי ראה א'. פי' שאין כל השלש ראיות מתוך ג' ימים וודאי אין מצטרפין: [שהוא סותר שלפניו. מפני שתלינן בזובו שהשני של ספירה הוא יום השליש מן ראי' אחרונה ותלינן בו]: כל קרי מטמא בכהנים. פי' דקתני במתני' לעיל סימנין: סותר בזוב. פי' יום אחד: ומותר בתשמיש המטה בימי גמרו.פי' אף כשצריך שבעה נקיים ולא הוי כזבה: ולא סותר אלא יומו.פי' ואם ירצה לסתור יומו מותר אפי' לכתחלה לשמש מטתו כו': ראה לאור שמיני. פי' היינו ליל השייך ליום שמיני שלא יצא עדיין לשעה הראויה להביא קרבן: מונה בתחלה. פי' זיבה שניה ואינו סותר. השבעה נקיים הראשונים שהרי כבר שלמו: ומביא קרבן אחד. פי' על שתי הזיבות: [מונה בתחלה ומביא קרבן אחד.הואיל שלא היה לו שעת הראוי' להביא קרבן דקסבר דלילה מחוסר זמן [ועי' בחגיגה דף ט נזיר דף יח כריתות דף ח]: ראה ביום שמיני. פי' שיצא לשעה הראויה להביא קרבן: כדי שירד ויטבול ויעלה ויסתפג. פי' בא לפרש דירידה והעלאה נמי בשיעור טבילה היא: כמגדיון לשלה שהן כדי שתי טבילות כו'. פי' ולכן נחשב לשלש ראיות דהיינו בין ראיה לראיה כמלא טבילה: כדי הקפת הבית מבפנים. פי' היינו ההיכל ולא חשיב אלא השלש דפנות אבל לא כותל מערבי שהיא שייך לק"ק: לחבל של מאה אמה. פי' דהיינו שתי דפנותן של צפון ודרום היינו פ' וכ' של מזרח היינו ק': ראה בתחלת מאה כו'. פי' השתא בא לפרש האיך נעשה זב ע"י החבל של מאה אמה ומפרש אם ראה בתחלת מאה ובסוף חמשים ובסוף מאה הרי זה זב גמור: בתחלת מאה ובתוך חמשים ובסוף מאה או בסוף ובתוך מאה אין זה זב גמור. שהרי אין בידו אלא שתי ראיות שהרי השתי ראיות שאין ביניהם חמשים אמה אינו נחשב אלא לאחת: היה מפסיק ורואה. פי' שהפסיק בין ראיה לראיה כשיעור הזה כל שכן שהיא טמאה שהרי היא יותר נחשב לשתי ראיות כשהפסיק מרובה א': כל זמן שהוא מרובה. פי' שהוא מאריך יותר בין ראיה לראיה: כל שכן שהיא טמאה. והשתא מפרש שאין חילוק בין הרואה ראיה א' מרובה לרואה ב' ראיות דמפרש: [כ"ש הוא טומאתו. דעפי עדיף כשיש הפסק הרבה אלא שיש הראיות בג' ימים רצופים]: כיצד ראה (ד') שלש ראיות אם אין בין ראיה כו': ורבי יוסי אומר אין בידו אלא אחת. פי' אפילו יש ביניהם כדי טבילה וספוג. פי' דר' יוסי סבר דבראיה א' מרובה אינו נחשב לשתים אלא כשיש ביניהם כדי שתי טבילות אז נחשב לשתי ראיות ואם יש ביניהם כדי שלש טבילות נחשב לשלש ראיות וכן הוא נמי במתני': ראה אחת בין השמשות ספק לטומאה. פי' דספק אם הוא מן היום ומן הלילה הוי שתי ראיות וטמא או שמא מן היום או מן הלילה ואינו נחשב אלא לראיה אחת: ופטור מן הקרבן. פי' דהא לא הוי שלש ראיות בודאי: אחת ודאי ושתים בין השמשות. פי' דהיינו שראה א' ביום הראשון ובה"ש של שניה ובה"ש של שלישי הוי ודאי לטומאה וספק לקרבן דחיישינן שמא בין השמשות של שני מן היום והוי השני ראיות ראשונות ביום ראשון ובין השמשות של ג' מן הלילה ואיכא יום טהור בינתים: [ושתים בין השמשות. פי' שראה ראי' א' ודאי ביום א' וראה שתי ראיות זו אחר זה בין השמשות של אותו יום ודאי לטומאה ולקרבן מפני גם שאם נחלק את בין השמשות ראה ג' ראיות בשני ימים רצופין]: וכן שתים ודאי ואחת בין השמשות. פי' שראה שתי ראיות ביום ראשון ואחת בין השמשות של שלישי דחיישינן נמי שמא איכא יום טהור בינתים ולכך הוי ספק לקרבן: וה"ג אחת ודאי ושתים בין השמשות שתים ודאי וא' בין השמשות ודאי לטומאה וספק לקרבן: שתים ודאי. פי' ביום ראשון: וא' בין השמשות. פי' בבין השמשות של שני: או שתים בין השמשות. פי' בין השמשות של שני ושל שלישי: ואחת ודאי. פי' דהיינו ביום שני דודאי איכא שלש ראיות לכך ודאי לטומאה ולקרבן:

פרק ב הכותים וגר תושב אין מטמאין בזיבה. פי' שהזוב שלהן טהור מדאורייתא: ואע"פ שאין מטמאין בזיבה טמאין כזבין. פי' מדרבנן עשו אותן כזבין: ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו. וכצ"ל לגרוס ג"כ במס' נדה עבדו רבנן היכרא כי היכי דלא לחייב על טומאת מקדש וכו' אבל הא דאמר התם כי היכא דלא לגרוף הוא טעות דהא באמת שורפין: [ואין חייבין עליהן וכו' הע"ג דמ"מ טמא אין חייבין על ביאת מקדש וקדשיו כדאמר ר"פ [נדה דף כח] משום דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס]: ראו לובן ואודם כאחד. פי' שטמא ודאי בין אשה ובין איש: שורפין עליה את התרומה. פי' שהוא טמא ממ"נ: ואין חייבין על טומאת מקדש. פי' דבטומאת מקדש אינו חייב אא"כ ידע בודאי מאיזה דבר נטמא וזה אינו יודע אם מאודם הוא טמא או מלובן: הנוגע בלובן ואודם. פי' אף שהוא טמא בודאי אפ"ה פטור אם נכנס למקדש כדפי': הוא עצמו שנגע בלובן. פי' שיש עליו שני טומאות ודאית מחמת ראיה ומחמת נגיעה אפ"ה פטור אם נכנס למקדש: היה מונה ללובן. פי' ז' נקיים: וראה אודם כו' הרי זה אינו סותר. פי' ממ"נ בין הוא איש בין היא אשה אלא צריך למנות ממנה לחומרא שספק כמו אם היה תחלת ראיה: מה בין זוב לשכבת זרע כו' מבשר המת. פי' שלא קישוי: דיהא. פי' מתמקמק ונפרד ואינו קשור: מוזרות. פי' שאינה מגדלת אפרוח תחת תרנגולת: ש"ז אדומה. פי' אם דרכו לראות ש"ז אדומה טהורה. פי' שאינו שכבת זרע: והאשה תולה בה. פי' אם ראתה כתם תולה בו שמחמת ש"ז הוא: תולין אותו במאכל. פי' הרגילים לבא מהן זיבה ומפרש ר' אליעזר בן פנחס מאי [דר"א ב"ב] איזה הן מיני מאכלים: החלב והגבינה כו'. מרגילין לזיבה: תינוק תולין לו בה' דברים. פי' שב' דברים אין בו דהיינו מראה והרהור לפיכך לא נתייר בו אלא ה' דברים: ובחולה שלו ושל אמו. פי' אפילו בחולה של אמו נמי תולין: כשם שתולין בשכבת זרע מעת לעת. פי' דהיינו אם ראה תחלה שכבת זרע ובתוך מעת לעת ראה זיבה תולה בו הזיבה שמחמת השכבת זרע אתא כל מעת לעת: כך למראה ולהרהור כו'. פי' בתוך מעת לעת להרהור או לראיה ראה זיבה נמי תולין בו: אבל למאכל כל זמן שמצטער. פי' מאותן אכילה תולין בו הזיבה: ונתגייר מיד מטמא בזיבה. פי' ואינו תולה בשכבת זרע כל מעת לעת שהרי השכבת זרע שלו היה טהור והוי כמו שאינו: בזמן שנתגייר מהול. פי' שמלו אותו תחלה ואח"כ טבל ונתגייר שכבר נתרפא ממילה: אבל אם מלו. בשעה שנתגייר ואח"כ ראה זיבה: תולין בו. אפילו אם הוא יותר ממעת לעת: כל זמן שמצטער מן המילה דלא גרע מאחר חולין שתולין בהן ואין חילוק בזה. בין עובד כוכבים. פי' שמלותו בין ישראל שמלו אותו תולין במילה: המוצא מת מושכב לרחבו של דרך כו'. עי' כל הברייתא בפסחים דף פ"א ע"ב כי שם כתובה כל הברייתא כהוגן:

אור הגנוז

פ"א [א] מותר בזוב: [ב] לשילה: [ג] וספק לקרבן: פ"ב [ד] ואודם:

מצפה שמואל

(ה) שהוא סותר. עי' נדה. כב. דנפקא ליה מקרא דשכבת זרע סותר דכתיב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע מקיש שכבת זרע לזיבה מה זיבה סותר כו'. ועי' פסחים פא. ורש"י שם ד"ה אבל וע"ש דלא ידענא וכו' ותימה דהא משנה מפורשת כאן פ"א מ"ב ולע"ר לכאורה מבני החריף מוהרי"ל: (ו) כל קרי. עי' ר"ש פ"ב מ"ב: (ז) ראה לאור. עי' חגיגה ט. דלילה הוי מחוסר זמן. ועי' ר"ש: (ח) כמגדיון. סנהדרין סג: ועי' שבת לד: בתוס' שם ד"ה ספק שהביאו לתוספתא זו: (ט) מאה אמה. והיינו מדאמרינן משלו משל: (י) וכן היה ר"א. שבת לד: ותוס' שם ד"ה ר"י ע"ש: (א) העובדי כוכבים. עי' רפ"ב בר"ש ועי' נדה לד.: (ב) טומטום ואנדרוגינוס. עי' נדה כח. מימרא דרב בראו לובן ואודם כאחד מקרא והובא שם תוספתא זו לסיוע ליה. ועי' מיי' פ"א מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ז ובכ"מ: (ג) הנוגע בלובן ואודם. עי' מיי' פ"א שם ה"ז והרמב"ם הנוגע בלובן ואודם של עצמו ג"כ חייב ולהראב"ד שם הכוונה בנוגע שנגע בשל אחרים דלא נימא מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי אף בנגע בשל אחרים. ועי' בכ"מ שם ובתוספתא כאן לכ"ע ע"ש וצ"ל והוא עצמו וכו' חייב והר"ש העתיק הגירסא פטור וע"ש פ"ב מ"ה: (ד) ומה בין זוב. נדה לה: מימרא דר"ה ועי' מיי' פ"ב מהל' מחו"כ ה"א: (ה) ש"ז אדומה טהור. גרסי' ועי' יו"ד סי' ק"צ ס"ב דאשה תולה בדם היוצא מאמה והוא מכאן: (ו) זב תולין. עי' נזיר סה: במשנה וכאן: (ז) בחולי שלו ושל אמו. עי' מיי' שם ה"ה: (ח) כשם שתולין מעל"ע. עי' פ"ב מ"ג ובר"ש מ"ב: (ט) כל זמן שמצטער. מיי' פ"ב מהל' מחו"כ ה"ב: (י) אבל מל ואח"כ ראה. מיי' שם ה"ד והשגות וכ"מ. ועי' ר"ש מ"ג שהאריך בזה. ועי' נזיר סו.: (כ) המוצא מת. נזיר סג.:

זר זהב ומנחת בכורים

השניה שהיא כשתים ופטורין מן הקרבן דיום אחד טהור מפסיק לראיה ראשונה: ב לא כל הקופץ. לא כל מי שקופץ ואומר דבר משובח אלא כוונתי לבאר הטעם דברי ב"ש וב"ה: כדברי ר"ש. דנחלקו בראה שתים מתחלה וכפי שבאר הטעם דאמרי ב"ה לב"ש והוא לשיטה זו]: וברביעי ראה אחת. הואיל וראיה האחרונה היתה ביום רביעי בין שראה בו אחת בין שראה בו שתים לא מצטרף: בשני. [לספירת ז' נקיים לזובו] הואיל והוחזק לזיבה א"א בלא לאתויי זיבה: [אלא יומו. כדין ש"ז דסותר יום אחד כדילפינן בנדה (לג.) מקרא: בשלישי. לב"ש סותר כל שלפניו משום דקרוב לפסיקת זיבתו הוא והוה כרואה זיבה ולב"ה אינו סותר אלא יום אחד אבל לר"ע במשנה פליגי בין ברואה בשני ובין ברואה בשלישי]: ג כל קרי. המבואר במקואות (פ"ח מ"ב) אלו בעלי קריין צריכין טבילה ברואה מים חלוקין או עכורין וכו': [בכהנים. אם ראו לענין תרומה סותר בזוב. גרסינן וכן בנו"י: מותר בתשמיש. לא כזבה ולא כמצורע: גמרו. כגון ביום ג' לראייתו שהוחלט לזב ואף בז' נקיים שלו מותר בתשמיש ואינו סותר אלא יומו והוא נקרא ימי ספירו. ובנוס' הגר"א מבואר בהדיא ימי ספירו אבל זבה אסורה בתה"מ ובמצורע חלוק דבימי ספירה עכ"פ אסור בתה"מ: כיצד. ל"צ: ראה זיבה בליל שמיני. בתחלה. ז' נקיים]: קרבן אחד. שלא יצא לשעה הראויה להביא קרבן וכמבואר בכריתות (ח:): ד כמה הוא. דתנן (פ"א) ראה אחת והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואח"כ ראה ב' כו' או ראה ב' כו' והפסיק כדי טבילה וסיפוג ואח"כ ראה אחת ה"ז זב גמור עליה קא מהדר כמה הוא כדי טבילה וסיפוג: הבית. [גרסינן ולא גרסינן הר הבית ובנוסחת הר"ש כתובה בשיבוש] שההיכל היה ארכו ארבעים אמה ורחבו עשרים וצד הפרוכת לא חשיב אלא הקפת שלשת צדדי הבית מזרח צפון וימין מזרח עשרים צפון וימין ארבעים ארבעים הרי מאה אמה והיינו דקתני משלו משל למה"ד לחבל של מאה אמה: [ראה בתחלת מאה. הטו"י משובש וגרסינן כנוס' הגר"א: גמור. דיש בין כל אחת ואחת הפסק כ' אמה והוה שלש ראיות ומביא קרבן: ובתוך חמשים ובתוך מאה (כנוסחת הגר"א) שאין בין ראיה לראיה חמשים: ראה בתחלת מאה ובתוך חמשים. שאין בין ראיה ראשונה לשניה חמשים: ואחר חמשים וסוף מאה. שאין בין שניה לשלישית חמשים: אין זה זב גמור. לקרבן דעכ"פ יותר מב' ראיות לא הוה: יותר. מחמשים: כ"ש. דהוא עדיף מחמשים: אין בידו אלא אחת. דכולן נחשבין כאחת ואם יש ביניהם כדי טבילה וספוג הוה שתים ובשתי טבילות ושני סיפוגין הוה שלש]: בין כך. כדתנן (פ"ק ה') א"ר יוסי לא אמרו אחת מרובה אא"כ יש בה כדי שלש: [ספק לטומאה. שמא כולו מן היום או כולו מן הלילה והוה ראיה אחת או מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה והוה ב' ראיות לספירת ז' אבל מקרבן פטור ממ"נ: ספק לטומאה. שמא יום אחד חלוק בינתים דזה מן היום וזה מן הלילה: ולקרבן. שמא חלוק הראשונה ליום ולילה והשניה מן היום והוה שלש או השניה חלוקה והראשון מן הלילה והוה שלש: ושתים בה"ש. שתים בה"ש ואחת ודאי ודאי לטומאה וספק לקרבן. פ"ג לה. דודאי ראה שתי ראיות ועל השלישית ספק שמא אותן שבבין השמשות מיום אחד הוא ואין ביניהם כדי טבילה וסיפוג: שתים ודאי. ביום: ודאי לטומאה ולקרבן. דהרי יש ביניהם כדי טבילה וסיפוג. ולפום נוסחת הגר"א בא' ודאי ושתים בה"ש ודאי לטומאה ולקרבן ולפירושו דשתים בה"ש הוא בשתי בה"ש רק שראה בזמן מכוון דאם זה מן היום גם השני מן היום וכן אם זה מן הלילה גם השני כן. לכן הוה ג' ראיות בצירוף האחת ודאית ומה דאמר לעיל שתי בה"ש ספק לטומאה מיירי שראה שלא בזמן מכוון די"ל דיום אחד הפסיק בינתים. וגירסת הר"ש בזה אחת ודאי ושתים בה"ש או אחת בה"ש ושתים ודאי ודאי לטומאה וספק לקרבן. שתים ודאי ואחת בה"ש או שתים בה"ש ואחת ודאי ודאי לטומאה ולקרבן וה"פ א' ודאי בחמישי ושני בה"ש של שבת ושל מוצ"ש בזמן מכוון דשתי ראיות ודאי ספק לקרבן זמן ראיה של ע"ש בה"ש אם הוא לילה. יום שני טהור מפסיק בין ראשונה לשניה. וכן אחת בה"ש ושתים ודאי בימים של אחר אותו בין השמשות דאם בה"ש יום יום טהור מפסיק בינתים אבל ודאי לטומאה משתי ראיות האחרונות. שתים ודאי וא' בה"ש של יום שאחר השני ודאי בכה"ג אף אם בה"ש של לילה ואוא של יום שאחר השני ודאי ואיכא הפסק יום טהור מצטרפי וכר"א פ"א מ"א דלא מבטל יום טהור שתי ראיות ולכן ודאי גם לקרבן (ועיין ע"ז בר"ש באריכות)]:

פרק ב א לכל דבריהם. שגזרו עליהם שיהיו טמאים כזבים לכ"ד: אין חייבין. שטומאתן מד"ס: אין שורפין. שטומאתן ספק שאם ראו לובן שמא אשה היא ולובן טהור בה ואם ראו אודם שמא הוא איש ואודם טהור בו: לובן ואודם. [גרסינן וכן בנוסח הגר"א]: שורפין. שמטמאין ממ"נ: ואין חייבין. דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו זכר ודאי ונקבה ודאית [ולא ספק] דהוא טומטום ואנדרוגינוס: [הנוגע בלובן ואודם. דאינו חייב בביאת המקדש אלא הרואה ולא הנוגע דהוי ראשון: הוא עצמו. אף שראה מ"מ כיון דעל ראייתו אין חייב על נגיעתו נמי אינו חייב: ב ומה בין זוב. גרסינן: המת. אבר מת: אדומה טהורה. והאשה תולה גרסינן. כשמצאה כתם יכולה לתלות בבעלה בש"ז שלו אם אדום: ג תולין אותו. לומר דהיה באונס ולא מטמא כמבואר במשנה (פ"ב ב): מרגילין. דוקא בהני מיני מאכל ולא בכולן דאל"כ לא ימצא זב מעולם]: בחמשה דברים. דתנן (פ"ב ב) בשבעה דרכים בודקין את הזב וקא חשיב הנך חמשה ומראה והרהור וקתני הכי תינוק תולין לו בחמשה בלבד שאין בו מראה והרהור: כשם שתולין. וכדתנן (פ"ב ג) הרואה קרי אינו מטמא בזיבה מעת לעת: ד [מטמא בזיבה. דאין קרי דעובד כוכבים תולה לזיבה שאחריו משום דאיך תילין אלא לראיה שניה וכשראה הראשונה בגיותו לאו כלום הוא דאינו מטמא בזיבה וה"ל שניה ראשונה וכשראה שניה אחר מעל"ע מקרי טמא ז': תולין לו. בראיה שניה: כ"ז שהוא מצטער. דלא גרע מחולי: ה המוצא מת. ובשעה שעבר עליו לא ידע ולא הכיר בו אדם מעולם

ונקרא

ולעושה פסח טהור ולתרומה טמא בד"א שאין שם מקום לעבור אבל יש שם מקום לעבור אף לתרומה טהור בד"א במהלך ברגליו אבל בטעון וברכוב טמא שמהלך ברגליו אפשר לו שלא ליגע ושלא יאהיל ושלא יסיט (ז) וא"א לו שלא ליגע ושלא להאהיל ושלא יסיט טמא ובמרפק טהור. בד"א בטומאת התהום אבל בטומאה ידוע טמא. אי זו היא (ל) טומאת התהום שלא הכיר בה אחד בסוף העולם אבל הכיר בה אחד בסוף העולם אין זה טומאת התהום. מצאו טמון בתבן או בעפר או בצרורות הרי זו טומאת התהום. אבל הנקבר במים ובאפלה ובנקיקי הסלעים אין זה קבר התהום אין קבר התהום אלא (ח) של מת בלבד:

פרק שלישי

א חומר בזב שאין בזבה ובה שאין בזב. (א) שהזב טעון ביאת מים חיים והזבה אינה טעונה ביאת מים חיים. זב (ב) מטמא בזיבת בן יומו וזבה לעשרת ימים. (ג) זב אם ראה שלש ראיות (א) לג' ימים מטמא בהן זבה פעמים שהיא רואה שלשה ראיות לשלשה ימים ואינה מטמאה בהן. זב אין הימים שלו עומדין לפניו משא"כ בזבה. זב נזקק (ד) לספירת שבעה בשתי ראיות משא"כ בזבה. זב אין מינו סותרו משא"כ בזבה [א]. חומר בזבה שהזבה מטמאה משכב ומושב בראייה כל שהוא (ב) מטמאה את בועלה ומטמאה מעת לעת (ה) ומטמאה מבפנים כבחוץ (ו) ומטמאה באונסין (ז) ומטמאה באודם משא"כ בזב: ב חומר בזב שאין בטמא מת ובטמא מת מה שאין בזב שהזב עושה משכב ומושב (ג) מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים (ח) ועל גביו מדף (ג) לטמא אוכלין ומשקין [ב] זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאין טומאה חמורה ומטמאין [ג] אוכלין ומשקין וכלי שטף במגע (ט) וכלי חרס בהיסט וחייב בקרבן (י) וטעון ביאת מים חיים משא"כ בטמא מת. חומר בטמא מת שטמא מת טעון הזאה שלישי [ושביעי] משא"כ בזב: ג חומר בזב מה שאין במצורע ובמצורע (ד) שאין בזב. זב טעון ביאת מים חיים משא"כ במצורע. חומר במצורע שהמצורע מטמא בביאה וטעון (ה) הזאה משא"כ בזב. חומר בזבה שאין (ו) [ד] במצורע ובמצורע שאין בזבה. שזבה מטמאה את בועלה משא"כ במצורע. חומר במצורעת שהמצורעת מטמאה בביאה וטעונה הזאת מים חיים משא"כ בזבה:

פרק רביעי

א (א) טמא המכה את הטהור וטהור שמכה את הטמא בגדי טהור טמאים דברי ר"מ וחכמים אומרים [ה] טהור המכה את [ו] הטמא בגדי טהור טהורין. [ז] טמא המכה את [ח] הטהור (א) שאם ימשך הטהור הרי הטמא נופל. בגדי הטהור טמאין ר"ש אומר [ט] תקפו טמא רתקו טהור ר' יהודה אומר טטרקי ששני ראשיה נוגעים בר ואמצעיתה רופפת והטמא והטהור יושבים עליה בגדי טהור [י] טהורין וחכמים אומרין עד שיהא זה מניף וזה פותח (ב) [כ] ועד שיהא הטהור מעלה את הטמא ורבי שמעון מטהר. ומודה רבי שמעון בשנים שהיו טוחנין ברחיים של יד או (ברחיים) של חמור או טוענין (ב) בזמן שמשאן כבד בגדי טהור (ג) [ל] טהורין: ב ציציתו של טמא על גבי טהור טהור. ציציתו של טהור על גבי טמא אם עמד טמא טהור ואם עמד טהור טמא. ציציתו של טמא על גבי ציצית של טהור (ד) אם עמד [מ] טהור טמא ציציתו של טהור על גבי ציציתו של טמא בין שעמד טמא בין שעמד טהור [נ] טהור: ג (ג) שלשה דברים (ה) ר' אליעזר חסמא מטמא [ס] ור' יהושע וחכמים מטהרין. נדה שישבה עם הטהורה במטה כפה שבראשה (ו) ר' אליעזר חסמא מטמא [ע] ר' יהושע וחכמים מטהרין. [פ] נוטלת עריבה מלאה בגדים בזמן שמשאה כבד (ז) רבי אליעזר חסמא מטמא [צ] ר' יהושע וחכמים מטהרין: ד (ד) זב שהיה מוטל על ה' כסיות לרחבן כולן טהורין שאין אחד מהן נושא את רובו [ק] ואם היה אמצעי גבוה טמא מפני שרובו נישא עליו ומודה ר"ש שאם ישב על גבי גשיש של (ח) מטה וארבע טליות תחת [ר] שתי רגליו של גשיש טמאות ובבהמה תחת ב' ידים ורגל אחת תחת שתי ידים ויד: ה (ה) זב [ש] שהקיפו (ו) על אילן שכחו רע [ת] ונפלו ממנו [א] משקין נסוכות ועליהן משקה טופח טמאין. (ז) הקיש על גבי תנור ונפל הימנו ככר תרו מה טהור ואם היה חרס מודבק בו טמא (ט) על השידה [ב] ועל התיבה

באור הגר"א

פרק ג וזבה לאחר עשרה ימים. פי' שהרי אין זבה אלא לאחר נדה והיינו ז' ימי נדה וג' ימי זיבה שבהן נעשית זבה שהזבה אינה טמאה אלא בשלש ראיות בשלשה ימים: הזב יכול ליטמא בן יומו. שהרי הוא טמא אף אם ראה שלש ראיות ביום אחד: זב אם ראה שלש ראיות ביום אחד או בג' ימים מטמא בהן חבה אינו טמא אלא בג' ימים ופעמים שהיא רואה שלש ראיות בג' ימים ואינו טמא בהן. והיינו אם היא בתוך ימי טוהר או בקושי הסמוך ללידה והוי עוד קולא בזבה מבזב: זב אין הימים שלו עומדין לפניו. פי' שכל ימים שהוא רואה בהן הוא טמא [ולעיל חשיב בזב מטמא בן יומו וכאן חשיב כל ימי חייו אין הימים עומדין לפניו מבנו הג"מ ר"א ז"ל]: מה שאין כן בזבה. פי' שאם ראתה בתוך ימי נדתה אינו טמא בזיבה: זב אין מינו. פי' אף מה שאין מינו דהיינו קרי סותר: משא"כ בזבה. פי' שאינו סותר אלא זיבה: בראיה כל שהוא. פי' אף בראיה ראשונה מטמא משכב ומושב וזב בראיה ראשונה הרי הוא כבעל קרי: [בראי' כ"ש. פי' בראי' ראשונה כ"ש ובזב אינו מטמא מו"מ בתחלה עד שרואה אחד מרובה כשתים וכן זבה בראי' ראשונה כ"ש היא שומרת יום כנגד יום משא"כ בזב בראי' ראשונה הוא כקו"ב]: ומטמא את בועלה. פי' וזב אינו מטמא מה שהוא בועל: ומטמא מעת לעת. פי' הטהרות למפרע מה שעשה בתוך מעת לעת דחיישינן שמא כותלי בית הרחם העמידו: אבל בזב אינו מטמא למפרע מעת לעת כדמפרש לקמן שאינו מטמא בפנים כבחוץ דכתיב כי תצא ממנו כו' אבל היא מטמאה בפנים דכתיב בבשרה כו': ומטמא באונס. פי' אבל הזב בודקין אותו: משכב ומושב התחתון לטמא אדם כו' ועל גביו. מה שעל גבי הזב: עושה מדף לטמא אוכלין. וזובו ורוקו כו': וכלי שטף וכלי חרס המוקף צמיד בהיסט. פי' אף שאינו נוגע בו: וטעון הזאת מים חיים משא"כ בזב:

פרק ד בגדי טהור טמאין. פי' ואפי' אם טהור מכה את הטמא נמי בגדיו טמאין מדרס דסבר כשהטהור מכה אותו הוא נשען עליו: וחכ"א טהור מכה את הטמא בגדי טהור טהורין. דלא הוי מדרס שאינו נשען עליו שפיר אבל אם טמא מכה את הטהור בגדי טהור טמאין. פי' שהרי ודאי הטמא נשען עליו הטמא כדמפרש: שאם ימשך הטהור הרי הטמא נופל. וא"כ הטהור מעמיד את הטמא ולכך הוי מדרס אבל טהור מכה את הטמא אף אם ימשך הטהור לא יפול הטמא לכך לא חשיב מדרס: תקעו. פי' שהכה אותו הטמא בכח טפא [כמו שהוא גברא דתקע לחבריו ב"ק דף נו.]: רתקן טהור. פי' דלא חשיב מדרס שאינו נשען עליו כל כך כשרתקו: [רתקו. פי' מכה ברפיון ומלשון רתוקות וכמו [יחזקאל ז] עשה הרתוק: טטרקי. פי' כלי הוא כמין רכובה: ששני ראשיה נוגעין בארץ ואמצעיתה רופפת והטמא והטהור יושבין עליה בגדי טהור טמאין. פי' דהא אחד מכריע את חבירו וכשהטהור מכריע את הטמא טמא משום משא וכשהטמא מכריע נמי טמא מחמת היסט בהוא טמא בזב: וחכמים אומרים עד שיהא זה מגיף וזה פותח. פי' כיון שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן ודאי הא' נשען על חבירו אבל כשניהם מגיפין או שניהם פותחין לא: ועד שיהא הטהור מעלה את הטמא. פי' או ודאי הטמא נשען עליו ולכך טמא אבל לא כשהטמא מעלה את הטהור: ור' שמעון מטהר. פי' הא דקתני במתני' ור' שמעון מטהר אהורגין בין כשעומדין ובין כיושבין או טוחנין על זה אמר שמודה ר"ש בשנים שהיו טוחנין ברחיים של יד. פי' דקתני נמי במתני' חוץ מרחיים של יד או של חמור: או טוענין בזמן שמשאן כבד. פי' דכשמשאן כבד כשטוענין שניהם ודאי האחד נשען על חבירו: שבגדי טהור טמאין. פי' מדרס: ציצית של טמא. פי' היינו תכלית בגד של זב: הניח על גבי טהור טמא. פי' שהטהור שהרי הוא נושא את המדרס דהוי כמו שנושא את הזב עצמו שהרי בגדיו של זב ודאי טמאין מדרס: ציצית של טהור על גבי טמא. פי' אם הניח הטהור תכלית בגד שלו על גבי הטמא ונשאין עליו משא: אם עמד טמא טהור. פי' שהרי הטהור אינו נושא אותן ואף אם היה משא אותו הרי הבגד אינו אלא עליונו של זב שהרי הוא הניח על הזב לפיכך טהור: ואם עמד טהור. פי' והטמא הולך: טמא. פי' הטהור שכשעמד הטהור והטמא הולך הוא מושך את הטמא אליו ולפיכך הוא טמא מחמת משא הזב: הה"ג ציצית של טהור על גבי ציצית של טמא. פי' אם הניח הבגד של טהור על גבי בגד של טמא ולא הניח אותן על גב הטמא אלא שהניח אותן זה על זה ונשאין משאוי עליו וא"כ כשהבגד הטהור מלמעלה אין מושך את הבגד הטמא אליו אפילו כשעומד הטהור והטמא הולך אלא הבגד שלו נמשך אליו והוא לא הוי אלא נוגע במדרס ולפיכך הטהור טהור אפילו עמד אבל כשהניח בגד הטמא על בגד הטהור שהבגד הטהור מלמטה אם עמד הטהור טמא דכשעומד ומושך את הבגד שלו אליו מושך ג"כ את הבגד שלמעלה אליו וטמא משום נושא את המדרס: כפה שבראשה. פי' דהוי כמו זה יכול שהרי האדם יכול להכריע את הזב והכיסה אינו יכול דלענין שבת הוי האינו יכול פטור אבל בהא אם הוי מדרס פליגי ר"א חסמא מטמא ור' יהושע וחכמים מטהרין ישבה על הספינה כלים שבראש הנס שבספינה ר"א חסמא מטמא ור' יהושע וחכמים מטהרין נטל הערבה מלאה בגדים בזמן שמשאן כבד. פי' אם נטל הזב לשאת אותם: ר"א חסמא מטמא. פי' דהכר הכובד של המשא מכריע את הזב לכוף עצמו והוי כמו שמכריע אותן בכף מאזנים שטמא משום מדרס כמו שהיה הזב נשען עליו ור' יהושע וחכמים מטהרין: ואם היה האמצעי גבוה. פי' דהיינו שהאמצעי גבוה יותר מחבירו: טמא. פי' אותו האמצעי כדמפרש: מפני שרובו נשען עליו. פי' שמחמת גובהו לא יוכל לישען כ"כ על אותן הכסאות שאצלו שפיר ולפיכך רובו נשען עליו: שאם יושב על גבי גשים של מטה. פי' הגשים הוא הדף המחבר את הרגלים לו"ז מלמעלה: וטלית אחת תחת שלש רגלים של גשיש טמאה. פי' וקמ"ל דאע"ג דר"ש סבר דזה אינו יכול וזה אינו יכול דבשבת הוי כאילו כל אחד עושה מלאכה אחת הכא לא חשיב רובו נשען עליו שיהיה טמא מודה הכא דכיון שטלית אחת מונח תחת שלש הרגלים טמא אף שהמטה אינו יכול לעמוד על שלש רגלים והוי אמינא דלר"ש אמרינן לחומרא שזה שאינו יכול כולה מעשה קטכיד וא"כ הוי רגל הרביעי כמו אותן השלש ולא הוי כמו רובו נשען עליו על אותן השלש אלא דסבר שאלינן בתר הרוב וכיון שהרוב נשען עליהן טמא אף לר"ש והא דקתני יושב על הגשים היינו נמי לרבותא דאפי' ישב על הגשים טמא אף שאינו מן המטה ממש וכן בבהמה אם מונח טלית אחת תחת שתי רגלים ויד אחת או שתי ידים ורגל א'. פי' נמי טמא לר"ש: זב שהקיש על גבי אילן שכחו רע ונפלו ממנו משקין או בשוכה שכחו רע ועליהן משקה טופח טמאה. פי' דהוי מחמת היסט דהיינו שהיסט את האילן ונפלו מכח זה או שניסוטו: הקיש על גבי תנור. פי' אף שנפלו לא הוי אלא מחמת רעדה ולא מחמת היסט שהתנור גדול הוא ואינו ניסוט מחמת מכה הזב: ואם היה חרס מודבק בו. פי' לתנור והכה על החרס ונפל ככר מידו ודאי טמא שהוי היסט: על השידה כו' אע"פ שכן באין במדרס טמאין כו' ואם היו ניסוטין טמאין. פי' אפילו לר' נחמיה ור"ש אלא דפליגי כשאינו ניסוטין הככר של תרומה שעליהן כלל אלא שהתיבה היסיט וקא מיפלגי בהאי סברא דכל שבא מחמת הסיט טמא ומחמת רעדה טהור והיינו כשניסוט מחמת רעדה והכא קאמר שהרעיד מחמת הסיט פלגי אי הוה

הגהות הגר"א

(ז) אבל בטעון וברכוב אי אפשר לו שלא יגע ושלא יאהיל ושלא יסיט בד"א כשמצאוהו שלם אבל במשובר ומפורק טהור שמא בין הפרקים עבר ובקבר אף על פי שמשובר ומפורק טמא שהקבר מצרפו בד"א בטומאת התהום כו': (ח) למת בלבד: פ"ג (א) ליום א' טמא וזבה אינה טמאה אלא בג' ראיות לג' ימים. זב אין הימים שלו כו' זב נזקק כו' זב אין מינו כו' משא"כ בזבה. זב מטמא בלובן משא"כ בזבה: חומר בזבה מבזב שהזבה מטמאה כו': (ב) ושומרת יום כנגד יום בכל שהוא ואסורת בתשה"מ ומטמאה את בועלה וכו': (ג) גביו מדף ומטמא כלי שטף וכ"ח מוקף צ"פ בהיסט זובו ורוקו כו': (ד) שאין בזב חומר בזב שזב מטמא בהיסט וטען ביאת מים חיים משא"כ במצורע. חומר במצורע כו': (ה) הזאת מים חיים משא"כ כו': (ו) במצורעת ובמצורעת משא"כ בזבה שהזבה מטמאת בהיסט ומטמאה את בועלה משא"כ במצורעת חומר במצורעת שהמצורעת מטמאה בביאה וטעונה כו': פ"ד (א) בגדי טהור טמאים שאם ימשך כו' נופל. ר"ש אומר תקעו טמא רתקו טהור רי"א כו': (ב) ועד שיהא זה מושך הילך ר' יהודה אומר עד שיהא הטהור מעלה את הטמא ר"ש מטהר כו': (ג) טמאין: (ד) אם עמד טמא טהור אם עמד טהור טמא ציצית של טהור כו': (ה) ר"א חסמא משום ר"י מטמא וחכמים מטהרין: (ו) ר"א חסמא משום ר' יהושע מטמא וחכמים מטהרין: (ז) ר"א חסמא משום ר"י מטמא וחכמים מטהרין ישב בספינה כלים שבראש הנס שבספינה ר"א חסמא משום ר' יהושע מטמא וחכמים מטהרים זב שהיה מוטל כו': (ח) מטה וטלית תחת ב' רגליו של גשיש שטמאות ובבהמה תחת שתי רגלים ויד אחת או תחת שתי ידים ורגל אחת שטמאה: זב שהקיש על אילן שכחו רע או על שוכה שכחו רע ונפלו ממנו פגין או שוכות ועליהן משקה טופח כו': (ט) השידה והתיבה:

אור הגנוז

[א] זב מטמא בלובן מה שאין כן בזבה: [ב] מה שאין המת מטמא: [ג] תיבות אוכלין ומשקין ליתא בכ"י: [ד] במצורעת ובמצורעת: פ"ד [ה] טמא: [ו] הטהור: [ז] טהור: [ח] הטמא: [ט] תקעו: [י] טמאין: [כ] מעלין זה את זה מן הבור ור"ש: [ל] טמאין: [מ] אם עמד טמא טהור: [נ] ואם עמד טהור טמא: [ס] טמא: [ס] משם ר' יהושע: [ע] משם: [פ] ישבה בספינה כלים שבראש הנץ שבספינה ר' אליעזר חסמא מטמא משום ר' יהושע וחכמים מטהרין. עריבה: [צ] משם: [ק] ר' שמעון אומר אם היה: [ר] שתחת ארבע רגליו: [ש] שהקיש: [ת] ועל סוכה שכחה רעה: [א] פגין או סוכות ועליהן: [ב] הקיש על הנגר ועל

מצפה שמואל

(ל) טומאת התהום. מיר סג.: (א) שהזב טעון. עי' רש"י שבת סה: ד"ה וסבר. ועי' יו"ד סי' ר"מ ס"א ובביאור הגר"א שם וכל תוספתא זו הובא בר"ש פ"ד מ"ו עד חומר בזב שאין במצורע: (ב) מטמא בזיבת בן יומו. נדה לב: ומג: במשנה: (ג) זב אם ראה. כמבואר בב"ק כד. דזב מטמא בימים ג"כ: (ד) לספירת שבעה בב' ראיות. מגילה ח. שתים וקראו טמא ולא לקרבן: (ה) ומטמאה מבפנים. נדה מ. דבב"ז עד שתצא לחוץ: (ו) ומטמא באונסין. נדה לב. ואי כתב רחמנא בנקבות משום דמטמאה באונס: (ז) ומטמאה באודם. עי' נדה לב: למעוטי נקבות מלובן: (ח) ועל גביו מדף. עי' נדה לב. מה עליונו של זב אינו מטמא אוכלין ומשקין. ועי' פלוגתת הר"מ והראב"ד בפ"ו מהל' מטמאי משכב ומושב ה"ג ועש"ב כ"מ בשם הרי"ק: (ט) וכ"ח בהיסט. עי' שבת דף סג. ועי' מיי' פ"ו מט"מ ופ"ח ממטמאי משכב ה"ג ע"ש: (י) וטעון ביאת מ"ח. עי' שבת סה: ותו"כ: (א) טמא המכה. עי' ר"ש ספ"ג כל זה עד בגדי הטהור טהורין וכר"ש גרסינן טמאין בסוף. עי' ר"ש ומיי' פ"ח ממשכב ה"ט יו"ד: (ב) בזמן שמשאן כבד. עי' נדה ז.: (ג) שלשה דברים ר"א חסמא מטמא. עי' ר"ש רפ"ד וחסר דין הספינה המבואר במשנה וכה"ג בעדיות פ"א ע"ש בהלכה ומ"ש שם על הגליון: (ד) זב שהיה מוטל. פ"ד מ"ד בר"ש. ועי' מיי' פ"ו ממטמאי משכב ה"ד וכ"מ. ועי' שבת נג:: (ה) זב שהקיש. ר"ש פ"ג מ"ד: (ו) על אילן. כ"מ קה:: (ז) הקיש ע"ג תנור. עי' מיי' פ"ט ה"ב: (ח) על השידה. עי' עירובין לה.:

זר זהב ומנחת בכורים

ונקרא טומאת התהום דהותר בנזיר ועושה פסח: מקום לעבור. שלא יאהיל ה"ע ספק טומאה ברה"ר: בתרומה טמא. אף שיש לו מקום לעבור: ה"ג אבל רכוב וכו' א"א: במפורק טהור. אף שאין מקום לעבור דאמרינן בין הפרקים עבר: בנוסחת הגר"א וכן בר"מ ובקבר כו' לפי שהמת חסר בקבר אף שמפורק שם הקבר מצרפן. ואף אם האהיל על מקום הריקן טמא]: שלא הכיר בה אדם מעולם. כדמפרש ואזיל שמצאו טמון בתבן כו' ולא יכול איש להכיר בו אפילו עבר דרך עליו: אבל הכיר בו. כדמפרש שנקבר במים ובאפילה שיכול איש להכיר בו חוששין שמא עבר איש דרך עליו והכיר בו ואם אינו בכאן שיעיד עליו הלך מכאן לסוף העולם: טמון. סיפא פירושא דרישא הוא כדאמרן: [של מת. ולא בשאר טומאות ומתבאר היטב בנזיר] (סג):

פרק ג א בזיבת בן יומו. שהתינוק בן יומו מטמא בזיבה כדתנן (נדה פ"ה ג) תינוקת בת יום א' מטמאה בנדה בת י' ימים מטמאה בזיבה תינוק בן יום א' מיטמא בזיבה: לעשרה ימים. כדתנן משום דזבה אינה אלא ברואה שלשה ימים אחר שבעת ימי נדתה: זב אין הימים שלו עומדין לפניו. לפני זובו אין הימים שלו עומדין שמיד כשראה זיבה ב' או ג' ראיות טמא אבל זבה אינה זבה אלא לאחר שבעת ימי נדתה והימים שלה ימי נדתה עומדין לפניה לפני זיבתה שאינה זבה עד שתעמוד לפניה ימי נדתה. ורישא קתני לה בזיבת בן יומו בתינוק ותינוקת והכא בכל ימי חייה: אין מינו. אף קרי שאינו מינו סותר יום אחד עכ"פ [ור"ש מפרש (פרק ד מ"ו) שקרי שהוא מינו אינו סותר אלא יום אחד ולא שבעה]: כ"ש. בראיה ראשונה מטמאה משכב ומושב. ושומרת יום כנגד יום בכל שהוא אבל זב בראיה ראשונה כבעל קרי אינו מטמא משכב ומושב אלא בשתים ואינו שומר יום כנגד יום ואף בית שמאי מודה שטובל ואוכל פסחו לערב [ועוד יש לפרש בכל שהוא דלא בעי שיעורא כמו בזב דבעינן שיעורא כחתימת פי האמה לר"י בנדה (מג:)]: מעת לעת. למפרע: [מבפנים. כיון שיצא מן המקור לבית החיצון אבל זב עד שתצא לחוץ: ב מדף. טומאה קלה: מטמאין אוכלין ומשקין. ליתא בר"ש: כלי שטף במגע. שהזב מטמא אדם לטמא בגדים וכלי שטף במגע אבל טמא מת אינו מטמא אדם לטמא בגדים וכלי שטף דהנוגע בו הוא רק כנוגע בשרץ דהוא טמא ובגדיו טהורין]: ג זב מטמא בהיסט [גרסינן]. אם הזב מסיט את הטהרה משא"כ במצורע שכל הטומאות המסיטות את הטהורים טהור חוץ מזב וזבה נדה ויולדת: [בביאה. והבא אל הבית יטמא: הזאה. באגודת אזוב ובצפור במים החיים]:

פרק ד א [הרי הטמא נופל. והוא מדרס הטמא על הטהור ומשנה ספ"ד דמבואר טהור מכה את הטמא טהור רבנן היא]: תקעו. הכהו בכח: רתקו. הכהו ברפיון [דאין כאן מדרס הטמא על הטהור: טטרגין. שיש לו שלשה מקצעות מן הצדדים ואחד מן האמצע והוא משולש: עד שיהא זה מגיף. ה"ג כנוסחת הגר"א בטמא וטהור דמגיפין הדלת או פותחין אינו טמא עד שיהא זה מגיף וזה פותח] דתנן (פ"ג ב') מגיפין או פותחין והכ"א עד שיהא זה מגיף וזה פותח: עד שיהא זה מושך. דתנן (שם) מפשילין בחבלים (טמא) וחכמים אומרים [אינו טמא] עד שיהא זה מושך וכו' [דאז הטמא והטהור נתלין זה על זה קאת: עד שיהא. הוא דברי ר"י במשנה ב' פ"ב מעלין זה את זה מן הבור (ושניהם טמאין)] רי"א עד שיהא הטהור מעלה את הטמא [דאז הטמא נשען על הטהור והוא בגדיו מדרס]: ר"ש מטהר. באורגין בין עומדין בין יושבין כדתנן התם אורגין בין בעומדין בין ביושבין או טוחנין ר"ש מטהר בכולן [חוץ מן הטוחנים ברחיים של יד והוסיף כאן רחיים של חמור דאז הטמא והטהור נשענין לפעמים זה על זה: או טוענין משא. כשטוענין משא: טמאין. דהטמא נשען עליו וכן מבואר במשנה (ב' פ"ג) וקמ"ל דר"ש מודה בהא]: ב על גביו. נוסחת הגר"א שהטהור על ציצית של הטמא: על גביו עומד. שהטמא ע"ג הציצית של הטהור: ואם עמד טהור טמא. שהסיט את הטמא כשעמד והטמא נשען על ציציותיו: עמד טהור טמא. שהסיט את ציצית של טמא: בין שעמד טמא. טהור. שהרי לא הסיט אלא הציצית של הטהור: בין שעמד טהור. טהור שאין כאן היסט כלל: ג [מטמא. משום מדרס הנדה: אפילו הכפה שהיא למעלה. ה"ע כאילו יושבת עליו: נוטלת אשה נדה. דהוא טמא מדרס: ה"ג ישב בספינה. והוא דבר ג' שפליגי ביה ר"י ורבנן ובכ"י ליתא וכן בר"ש מפרש כנוסחת הגר"א: וחכמים מטהרין. וסתם משנה (פ"א מ"א) כר"י: ד לרחבן. אבל לארכן טמאין דמתהפך מזו לזו]: ומודה ר"ש. דתנן (פ"ד ו') היה יושב ע"ג המטה וד' טליות תחת ד' רגלי המטה טמאות מפני שא"י לעמוד על שלש ר"ש מטהר וקתני עלה שאם היתה טלית אחת תחת שני רגליו של גשים מודה ר"ש דטמאות דהתם ד' טליות וכל אחד א"י להעמיד את המטה ולישא את הזב והוה כמסייע בעלמא אבל הכא טלית אחד והיא מעמדת את המטה ונושאת את [הזב וגרסינן כנוסחת הגר"א: שתי רגלים ויד אחד גרסינן. כנוסחת הגר"א דכאן כל הבהמה נשאת ע"ז וטמא מחמת הרוכב: ה זב שהקיש וכו' גרסינן. כנוסחת הגר"א וכן בר"ש (פ"ד מ"ב)]: משקה טופח טמאין. שטמא את המשקין בהיסט וכשנפלו נטמאו הפירות מהמשקין [הא שהאוכל נטמא ובעינן הכשר במים: טהור. דהוא מחמת רעדה ולא מחמת היסט: ואם היה חרס. הרי הוא

כמו

(ח) התיבה ועל המגדל [ה]אע"פ (ט)שאין באין במדה טמאים ור' נחמיה ור"ש מטהרין (י) באילן ואם היו (יא) [ג] הניסוטין טמאין. זה הכלל כל שהוא מכח הסטה טמאה (פ) ומכח רעדה טהור: (י) רבי יהודה אומר על קורות בית הבד בזמן (יב) [ג] פרוטה טהורה ר' יוסי אומר אף על (יג) קורות הבלנים בזמן שהיא מפקפקת ואינה נשמטת: ו (כ) הזב בכף מאזנים ומשכב [ג] ומושב בכף שניה אם הזב כורע (יד) [ד] מטמאין שנים ופוסל אחד אם היו הן מכריעין את הזב מטמאין א' [ד] ופוסל א'. [ה] הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין [ה]כנגדו ואע"פ שאין גבוהין מן הארץ אלא כל שהוא נותנין עליהן חומרי נישא וחומרי נושא: ז (ל) ישב על גבי (טו) [ו] קתדרא כלים שבעקל טמאין על המכבש של כובש בזמן שהוא טעון באבנים כלים שתחתיו (טז) טהורין [ז] בזמן שהוא חוזר בכלים כלים שתחתיו טהורין (ורבי נחמיה מטמא):

פרק חמישי

א (א) החמירה התורה באוכלין ומשקין ומדף שעל הזבין (ה) אוכלין ומשקין ומדף שתחת הזב. במשכב ומושב שתחת הזב. [ה] מאדם שתחת הזב. באדם בין מתחת בין מעל הזב ממשכב ומושב שעל הזב: ב רוב הטמא (ג) על הטהור על מקצתו בין בזב בין במשכב טמא. מקצת טמא על הטהור (ג) על מקצתו בין בזב בין במשכב טמא. (ב) מקצת טהור על הטמא ועל מקצתו בזב טמא ובמשכב טהור ר"ש אומר מקצת טהור על הטמא אף בזב טהור: ג (ג) ואלו הן חיבורין השינים והצפרנים והשער שלהן ואלו הן מקצתם ראשי אצבעות ידים ורגלים כיחו וניעו (ד) ורירו ומי האף שלו הרי הן כרוקו. (ה) דמעת עינו ודם מגפתו [ח] והחלב (ד) באשה והדם היוצא מפיו ומפי האמה שלו מטמאין טומאת משקה. זובו ורוקו ומימי רגליו מטמאין טומאה חמורה זיעה וליחה סרוחה והרעי טהורין (כלים) שכבת זרעו רבי אליעזר אומר (ו) מטמא במשא [ט] ור' יהושע אומר אינו מטמא במשא שא"א לשכבת זרע בלא מימי רגלים: ד (ז) כלים הנוגעין בזב ובזבה בנדה ויולדת ובמצורע במשכב ובמושב מטמאין שנים ופוסלין אחד[י] הנוגע [י]נושא ומסיט ומשום הנושא אין להן. [כ] בזובו של זב וברוקו ובשכבת זרעו ובמימי רגליו ובדם הנדה (ס) [ל] מטמאין שנים [מ]ופוסלין אחד[נ].והנוגע משום הנושא נושא ומסיט אין בהן [ס]אין לך דבר שאין בו רוח חיים מטמא בהיסט אלא דבר שיש בו רוח חיים: ה הנוגע [ס] בצמר נבלה (ח) ובנימי מרכב ובמי חטאת (ו) שאין בהן כדי הזייה מטמא שנים ופוסל אחד [ע] שא"א לנוגע שלא יסיט.פירש מטמא אחד ופוסל אחד (ז).בבועל נדה ובעבודת כוכבים מטמא אחד ופוסל א'(ח).עבודת כוכבים (ט)[פ] כשרין ומשמשיה (י) [פ]כשרין ר"ע אומר (יא) כנדה. [צ] ומשמשיה כנדה שנא' (ישעיה ל) תזרם כמו דוה צא תאמר לו מה נדה מטמאה במשא אף עבודת כוכבים מטמא במשא. (י) המכניס ראשו ורובו לבית עבודת כוכבים טמא.כלי חרס שהכניס אוירו לבית עבודת כוכבים טמא הספסלין והקתדראות שהכניס רובן לבית עבודת כוכבים טמא (יב) (כ) יין שראה שהעובד כוכבים מנסכו אם יש בו כזית מטמא טומאה חמורה ואם לאו (יג) אין מטמאין אלא טומאת משקין [ק] בלבד: ו (ל) האוכל מנבלת עוף טהור מן העצמות ומן

הגהות הגר"א

(ח)התיבה והמגדל:(ט)שהן:(י) באלו:(יא)ניסוטין:(יב)שהיא נפרצת טהורה:(יג)קורות הבלנים:(יד)מטמאין א' ופוסלין אחד. אם היו הן מכריעין מטמאין שנים ופוסלין אחד.באדם בין שהזב מכריע ובין שכרע את הזב מטמאין שנים ופוסל א'.הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין בכף שניה כרע הזב מטמאין א' ופוסל א' כרעו הן טהורין.פירש מטמא אחד ופוסל אחד ואם אינו ידוע אע"פ שאין גבוהין מן הארץ כו': (טו) קורה הכלים שבעקל טמאין: (טז) טהורין ור' נחמיה מטמא בזמן שהוא חוזר בכלים כלים שתחתיו טמאים:פ"ה (א)מן אוכלין כו' שתחת הזב ממשכב ומושב שעל הזב. במשכב ומושב שתחת הזב מן אוכלין ומשקין ומדף שתחת הזב. במשכב ומושב שתחת הזב מן האדם שתחת הזב באדם בין מתחת כו': (ב) על הטהור או על מקצתו: (ג) או על מקצתו מקצת טהור על הטמא או על מקצתו בזב טמא ובמשכב טהור רש"א כו': (ד) באשה מטמאין טומאת

באור הגר"א

[...]

אם יש בו כזית מטמא טומאה חמורה. פי' כמו ע"ז עצמה: ואם לא. פי' שלא ראה שהעובד כוכבים שמנסכו דלא אסור אלא משום סתם יין אינו מטמא אלא טומאת משקין בלבד:

אור הגנוז

הקורה ועל הדלת טמאין: [א] בזמן שבאין במדה: [ב] ניסוטין: [ג] שנפרצת טהורה ר' יהודה אומר אף קורות הבלנין בזמן שמתפקקת אם אינה מתפקקת טהורה. הזב: [ג] כנגד האם היה הזב: [ד] מטמא: [ד] ופוסלין: [ה] באדם בין שהן מכריען את הזב ובין שהזב מכריען טמא אחד ופוסל: [ה] בכף שניה ואע"פ שאין מרוחק מן הארץ וכו' נותנין עליו: [ו] קתכא: [ז] בכ"י הגירסא כאן ור' נחמיה מטמא: [ח] ומשכב ומושב שעל הזב ובמדף שעל הזב ומשכב ומושב באדם בין שעל הזב ובין שתחת הזב ושעל הזב חיבורו טמא על הטהור על טמא על מקצתו בזב טמא במשכב טהור ר' שמעון אומר אף מקצת טמא על הטהור וכו': [ת] חלב האשה: [ע] וחכמים אומרים: [י] פירש מטמא אחד ופוסל אחד: [כ] הנוגע והנושא והמסיט משום נושא: [ל] מטמא: [מ] ופוסל: [נ] פירש מטמא אחד ופוסל אחד אחר הנוגע ואחד הנושא: [ס] שאין: [ס] הנוגע בנימי מרכב ובמי חטאת שיש בהן כדי [...] [ע] בקרן של נבלה בעץ של מרכב ובצמר נבלה: [...]

מצפה שמואל

[...]

זר זהב ומנחת בכורים

[...]

פרק ה

[...]

ומן הגידים מן השלל של ביצים מן הדם ובשר מן החי טהור. מן האשכול של ביצים ומן הקורקבן ובני מעיים (מ) (יד) [א] והמחה את הלב וגמאו טמא. (נ) כרכה בחזרת ובלעה טמא. בסיב ובלעה טהור. הקיאה [ב] והיא בבית הבליעה מטמא אחד ופוסל אחד. הקיאה וחזר ובלעה והיא בבית הבליעה מטמא (טו) אחד ופוסל אחד. בלעה ואין בה כזית טהור מכלום. (ס) נטל צפור ואכלה אם יש בה כזית טמא ואם לאו טהור: נבלת הבהמה בפניו בתוך פיו טמא (טז) ואבית הבליעה טהור. נבלת העוף בפניו ובתוך פיו טהור. (יז) [ג] ואבית הבליעה טמא נמצאת אומר במקום (ע) שזו מטמאה זו מטהרת ובמקום שזו מטהרת זו מטמאה. נבלת (יח) העוף [ד] כבחצי פרס לפסול את הגויה וזו אחד (פ) משלשה עשר דבר (יט) שיש בה נבלת העוף הטהור כזית והיא אבית הבליעה כביצה לטמא טומאת אוכלין דברי ר' יהושע ר' אליעזר אומר זה וזה כזית ור' חנינא אומר זה וזה כביצה: ז (צ) האוכל אבר מן החי מן הבהמה ומן החיה ומן העופות (כ) הטהורין (ק) כל שהוא. ומן הטמאים עד שיהו בו כזית. האוכל אבר מן החי ומן העוף טמא הרי זו לוקה שמונים דברי ר' יהודה ור' אליעזר וחכמים אומרים אינו לוקה אלא ארבעים:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת זבים

באור הגר"א

ומן השלל של ביצים. מתוכרין כשהן קטנים נקרא שלל: ומן הדם ומן הבשר מן החי. פי' אף שאכל כזית בשר עוף אלא שהוא מן החי לפיכך טהור דהני לא מקרי בשר ובשר מן החי שלו אינו מטמא: מן האשכול של ביצים. פי' מקום שהן מתגדלין כשהן גדולים קצת נקרא אשכול: ומן הקורקבן ובני המעיים. פי' אף שאמרו בגמ' שהאוכלה לאו בר איניש קמ"ל דאפ"ה הוא טמא כאן בבית הבליעה: והממחה את החלב וגמעו. פי' קמ"ל דאף שבדם קתני לעיל שטהור אפ"ה בחלב טמא: כרכה בחזרת ובלעה. פי' שהחזרת מפסיק בינו לבית הבליעה טמא כיון שדרכו בכך לא הוי הפסק: בסיב ובלעו. פי' שאין דרכו: טהור. פי' דהוי הפסק: הקיא והיא בבית הבליעה. פי' מחמת הקיאה חזרה לבית הבליעה: מטמא אחד ופוסל אחד. פי' כמו אחר שבלעה ולא כמו שהוא בבית הבליעה דמה שחזרה לבית הבליעה ע"י הקיאה לא חשיב כבית הבליעה: חזר ובלעה. פי' אחר שהקיאה: מטמא שנים ופוסל אחד. כמו שפוסל בשעת בליעה ראשונה: בלעה ואין בה כזית טהור מכלום. פי' וקמ"ל דאפילו טומאה קלה אין בה כשהוא פחות מכזית: נטל צפור ואכלה: פי' אפילו צפור שלם אפ"ה אינו מטמא אלא כשיש בו כזית אבל בפחות מכזית טהור ולא הוי חשיבות לענין זה מה דהוי בריה שלמה: נבלת בהמה בפניו. פי' שנגע בפניו: או בתוך פיו. פי' דהלשון הוי נמי גלוי אבל טומאה ולפיכך טמא בהו מחמת נגיעה. פי' לפי שאין בה טומאת בית הבליעה ומחמת נגיעה אינו מטמא דהוי טומאת בית הסתרים וטומאת בית הסתרים אינו מטמא ובנבלת העוף הוי להיפך שאין בה טומאה כלל אלא בבית הבליעה על זה אמר נמצא במקום שזו מטמאה זו טהורה כו': נבלת העוף כבחצי פרס לפסול את הגויה. פי' אין בה כשיעור לטמא בבית הבליעה מצטרפת לשאר אוכלין טמאין לפסול בכחצי פרס אי נמי שהכל בינתים שאינו טמא טומאה חמורה אפ"ה הוא טמא מחמת פסול גויה אם אכל כדי חצי פרס: וזו אחד משלשה עשר דברים שיש בנבלת עוף טהור. פי' וחשב כן נמי במתני' לעיל במס' טהרות: כזית היא בבית הבליעה. פי' לענין טומאת בית הבליעה השיעור בכזית: לטמא טומאת אוכלין. פי' לענין טומאת אוכלין הוי השיעור כביצה דברי ר' יהושע ר"א אומר כו': האוכל אבר מן החי מן הבהמה ומן החיה כו' כל שהוא. פי' הוי השיעור בכל שהוא: ומן הטמאין. פי' שאם אכל אבר מן החי של בהמה טמאה דאינו חייב משום אבר מן החי אלא משום בהמה טמאה לכן הוי השיעור בכזית: האוכל אבר מן החי מן הטריפה הרי זה לוקה שמונים. פי' דסבר איסור חל על איסור ולכן חייב משום אבר מן החי ומשום הטריפה דברי ר' יהודה: אינו לוקה אלא ארבעים. פי' דסבר אין איסור חל על איסור ולכן אינו חייב אלא משום איסור שהיה עליו קודם דאיסור שבא אח"כ אי אפשר לחול:

הגהות הגר"א

טומאה חמורה אלא טומאת משקין בלבד: (יד) או שהמחה את החלב וגמעו טהור: (טו) מטמא שנים ופוסל אחד: (טז) ובבית: (יז) ובבית: (יח) נבלת עוף טמא כבחצי פרס: (יט) שבין נבלת עוף טהור ובין נבלת עוף טמא. נבלת עוף טהור כזית בבית הבליעת כו': (כ) האוכל אבר מן החי מן הבהמה מן החיה ומן העופות טמאים הרי זה לוקה שמונים דברי ר' יהודה ור' אלעזר וחכמים אומרים אינו לוקה אלא ארבעים: האוכל אבר מן החי מן הבהמה מן חיה מעופות טהורין כ"ש ומן הטמאין עד שיהיו בו כזית

אור הגנוז

טומאת משקה בלבד: [א] או שהמחה: [ב] ובלעה מטמא שנים ופוסל אחד בלעה וחזר והקיאה אבית הבליעה מטמא אחד ופוסל אחד בלעה ואין בה כזית כו': [ג] ובבית: [ד] הטמא כחצי פרס לפסול את הגויה כזית טהור אבית הבליעה וזה אחד מי"ג דברים שנאמר בנבלת העוף הטהור כביצה לטמא טומאת אוכלין:

מצפה שמואל (מ) או שהמחה את החלב. עי' חולין קכ. וירושלמי ועי' כ"מ פ"ג מהל' אבות הטומאה ה"ו: (נ) כרכה בחזרת. מיי' פ"ג מהל' אה"ט ה"ה: (ס) נטל צפור. עי' חולין קכ. ועי' מיי' שם ה"ח: (ע) שזו מטמאה. כ"מ למחבר בחולין יט. במקום זה כשר זה פסול והנה וסייר ר"ש סוף מי"ח ומבואר כל זה: (פ) מי"ג דבר. זבחים קה: ובכורות י. ועי' ר"ש טהרות פ"א: (צ) האוכל אבר מן החי. חולין קב: (ק) כ"ש. פירוש כשר כמשהו גידים ועצמות. יעו"ש קג.:

זר זהב ומנחת בכורים

בשר הוא: והמחה. באור דראוי לאכילה: לחזרת. פוס דכך אכילה: בסיב. לגלוי דקל אינו בקרא אכילה בבית הבליעה: הקיאה. אחר שבלעה ולגירסת ר"ש יש חילוק בין נתעכב בבית הבליעה או הקיאה לגמרי וחזר ובלעה דהוה אוכל מטמא אחד ואינה בנבלת עוף טהור דמטמא שנים כשנוגע בבית הבליעה משום שאינה בדרך אכילתה: מכלום. ואף אחד אינו מטמא: ואם לאו טהור. ולהע"ש שבריה היא: בבית הבליעה טהור. שטומאה בלועה היא (עי' ר"ש פ"ט מ"ה): העוף טמא. וכן גירסת הגר"א בהדיא: שיש בין וכו'. כנוסחת הגר"א כמבואר בר"ש טהרות וזו אחת מהן שנבלת עוף טהור מטמאה אבית הבליעה בכזית ולא נבלת עוף טמא: אבית הבליעה. לטומאה חמורה אף בלא נגיעה כגון שתחב לו חבירו: ז מן הבהמה ומן החיה גרסינן: כ"ש. משום בריה: כזית. משום טומאה דאיסור אבר מן החי אינו נוהג בטמאים: לוקה שמונים. דאיסור אבר מן החי נוהג בטמאים וחכמים פליגי כדלעיל:]

סליק מסכת זבים בסיעתא דשמיא

תוספתא מסכת ידים פרק א

פרק ראשון א (א) מי רביעית [א] נותנין לאחד (א) ואף לשנים מחצי לוג (ב) לשלשה ולארבעה. ומלוג לחמשה ולעשרה ולמאה. (ב) מוסיפים על הראשונים ואין מוסיפים על השניים דברי ר"מ ר' יוסי אומר מי רביעית נותנין [ב] לאחד (ג) אבל לא לשנים. ומחצי לוג לשלשה ולארבעה ומלוג לחמשה ועשרה ולמאה. מוסיפין על השניים ואין מוסיפין על הראשונים כיצד נטל את הראשונים ושפשף [ג] וחזר ונטל את השניים ואין בהן כדי שיגיע לפרק הרי זה מוסיף עליהן (ג) א' הנוטל בידו אחת ואחד הנוטל בשתי ידיו ואחד ידו של גדול ואחד ידו של קטן צריך ליטול מי רביעית. רשב"ג אומר שתי ידיו (ד) [ד] שניים נדון כשני אנשים כיצד שנים שנטלו לשתי ידיהן (ה) מי רביעית לא יחזור (ו) השני [ה] ויטול ידיו משירי רביעית: ב (ו) הנוטל את ידיו (ד) צריך לשפשף את ידיו שפשפה בחברתה טמאה בראש או בכותל חזר ונגע בהן טמאה (ה) הנוטל ידיו משטיפה אחת צריך ליטול מי רביעית [ו] לידו אחת אפי' נטל משירי רביעית כשר: (ו) כל החוצצין בגוף חוצצין בידים (ח) בקדוש ידים [ז] בבית המקדש. הנוטל ידיו [ח] צריך ליטול מי רביעית (ז) וקדוש ידים ורגלים במקדש אין [ח] לך שיעור: ג (ח) מגופה שהתקינה לכלי נוטלין ממנו לידים החבית והכפישה אע"פ שפחותין נוטלין מהן לידים. (ט) [ט] השק והקופה (ט) אע"פ שאין

באור הגר"א

פרק א מוסיפין על הראשונים. פי' הייט קודם נטילה כשנטל פעם אחת מים ואין בו רביעית מותר ליטול ולמלאות דהא שצריך ליטול מתחלה רביעית והעיקר אתא משום סיפא לאשמעינן שאין מוסיפין על השניים. פי' דהייט שאם נטל פעם א' ונשתייר באותו כלי שמותר לאחר ליטול ידיו מכן משום דאתא משירי טהרה אף שאין בו רביעית ואי ליכא שם מים על כך שיהא ליטול כל היד אסור להוסיף דהמים שהוא מוסיף לא אתא משירי טהרה וא"כ מבטל המים שבכלי ולכך אין מוסיפין על השניים: דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר מרביעית נותנין לא' כו' לחמשה לעשרה. ולמאה ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהן מרביעית מוסיפין על השניים כו' כדפירש: אין מוסיפין על הראשונים. פי' דהייט שאם נטל תחלה מפחות מרביעית אינו מוסיף אח"כ לרביעית לא ביד ולא בכלי ושתא מפרש לר' יוסי: כיצד. נטל את השניים דלר' יוסי ליכא למימר סתם דהא לדידיה אינו מטהר כלל מחמת שירי טהרה ולכך מפרש בידו א': נטל את הראשונה. פי' ידו הראשונה: ואח"כ נטל את השניה. פי' שרוצה ליטול את השניה ואין בהן כדי שיגיע לפרק דרביעית אינו צריך דידו א' ודאי נטהר מחמת שירי טהרה אף שאין בו רביעית ולכך קאמר שאם אין בו עד כדי שיגיע לפרק שמותר להוסיף אע"ג דקאי על שטיפה שניה בנטילה הראשונה שאינו צריך רביעית שמותר להוסיף עד כדי שיגיע לפרק: אחד הנוטל ידו א' ואחד הנוטל שתי ידיו כו'. פי' כשהוא שופך ב"פ אינו צריך שיתן כל הרביעית על היד אלא אפי' תני או שלים כשר: שתי ידות של שנים. פי' שני אנשים: יחזיר הראשון ויטול ידו השניה ממה שנשתייר דהוי כמו אדם שלישי שאינו נטהר מאותו רביעית: צריך לשפשף שפשפה בחברתה טמאה. פי' דכיון שנטל ידו זו לעצמה הוי ידו א' לגבי השניה מים טמאין ואין המים השנים מטהרים אותן דהוי כמו ד"א: בראש או בכותל טהורה. פי' שהרי אין שם טומאה: חזר ונגע בהן. פי' באותו המים שעל הראש ועל הכותל: טמאין. פי' שהמים שטמאין טמאן: ה"ג הנוטל ידיו משטיפה אחת א"צ ליטול מרביעית. פי' דשירי טהרה הוא כמו רביעית וכמו שברביעית אם היה שופך הכל בפעם הא' אינו צריך שטיפה שניה וה"ה נמי כששופך כל המים שבכלי שנשתיירו משירי טהרה: דברי ר"מ. פי' דסבר דשתי ידיו נמי מטהרין ע"י שירי טהרה: ר' יוסי אומר לשתי ידיו צריך ליטול מרביעית. פי' כדפירש שאין השתי ידיים נטהרין ע"י שירי טהרה: לידו א' אפילו נטל משירי רביעית כשר דהוי שירי טהרה: כל החוצצין בגוף חוצצין בידים. פי' בנטילת ידים ובקדוש ידים ורגלים בבית המקדש: וקדוש ידים ורגלים במקדש אין לו שיעור. פי' דבכיור ודאי צריך שיהא בו לשיעור דהיינו כדי קידוש ארבעה כהנים אלא שאם נטל בכלי מן הכיור אין לכלי זו שיעור או שיש נקב בכותל והמים יוצאין דרך הנקב ואין בנקב רביעית שאפ"ה כשר: מגופה שהתקינה לכלי. פי' שהסיר ממנה הבליעה כדי שתהא יכולה לישב עליה: אע"פ שפחותין. פי' שנפחת כדופן של כחמת אפ"ה לא הוי שבר כלי לפיכך מטלין כו': ה"ג השק והקופה אע"פ שהן מקבלין. פי' שיש להן בית קבול:

הגהות הגר"א

פ"א (א) אבל לא: (ב) לג' אבל לא לד' ומלוג לחמשה אבל לא לעשרה ולא למאה מוסיפים כו': (ג) אף לשנים ומחצי לוג לג' אף לד' מלוג לחמשה אף לעשרה ואף למאה מוסיפין על השנים כו': (ד) של שנים נדון כשני אנשים כיצד כו':(ה) מן רביעית:(ו) הראשון:(ז) הנוטל ידיו משטיפה אחת צריך ליטול מרביעית דברי ר"מ ר' יוסי אומר לשתי ידיו צריך ליטול מרביעית מידו א' אפילו נוטל משירי רביעית כשר וצריך לשפשף את ידיו שפשפה בחברתה טמאה בראש או בכותל טהורה חזר ונגע בהן טמאה. כל החוצצין כו': (ח) ובקדוש ידים ורגלים במקדש הנוטל כו': (ט) אף שמקבלין אין נוטלין בהן את הידים:

אור הגנוז

פ"א [א] נוטלין לידים לאחד אבל לא לשנים ומחצי לוג לשלשה אבל לא לארבעה ומלוג לחמשה אבל לא לעשרה ולמאה מוסיפין וכו': [ב] אף לשנים ומחצי: [ג] ונמלך ונטל: [ד] של: [ה] השני יטול: [ו] דברי ר"מ ר' יוסי אומר לשתי ידיו צריך ליטול מי רביעית ידו אחת אפי': [ז] ורגלים אבית הבירה: [ח] במקדש: [ט] לו: [ע] השידה והתיבה:

מצפה שמואל (א) מי רביעית. חולין קז: (ב) מוסיפים על הראשונים. פי' מיי' פי"א ממקואות ה"ו וכ"מ שם. ועי' ר"ש פ"ב מ"א: (ג) א' הנוטל. עי' ר"ש פ"ב מ"ג כל זה בביאור: (ד) צריך לשפשף. סוטה ד. כל האוכל בלא נגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא. ועי' ר"ש פ"ב מ"ג שהביא זה וגם במ"ב ע"ש וי"מ שפשוף כפשוטו. ועי' רא"ש בחולין פ' כל הבשר וכ"כ הרמב"ם בריש ידים בהקדמתו. ועי' שו"ע סי' קס"ב ס"ב בהג"ה וע"ש ס"ח דין שפשוף הראש: (ה) הנוטל ידיו משטיפה א'. גיטין טו: (ו) כל החוצצין בגוף. חולין קו: ברייתא שם וגרסינן בכ"י: (ז) וקדוש ידים ורגלים במקדש אין לך שיעור. זבחים כא: דבעינן שיהיו ד' כהנים מקדשין מן הכיור והכוונה כאן כמו שאמר שם בקודה וקצת סיוע מכאן לפי' התוס' שם דלרשב"א מכלי גדול מקדשין אף דעתה אין רביעית בכלי ועי' רמב"ם פ"ה מהל' ביאת מקדש ה"א שכתב סתם ובכל כלי הקדש מקדשין וכו' בין שאין בהם רביעית וע"ש בהשגות ובכ"מ והרמב"ם נקט לשון התוספתא וכפי' התוס': (ח) מגופה שהתקינה לכלי. חולין קז. ועי' תוס' שם ד"ה מגופה ואמר כאן אע"פ שפחותין אבל עכ"פ מחזיקין רביעית ועי' ר"ש פ"א מ"ב מבאר כן מחולין שם דבעינן כלי רביעית ועי' ב"י או"ח סימן קנ"ט ובשו"ע שם ס"ב דבכלי נקוב בעינן שיחזיק רביעית מן הנקב ולמטה ועי' בביאורי הגר"א ס"ק ב' וציין לפ"ט דפרה מ"ז וע"ש בא"ר. פסול מגופה הרשב"א פירש דלאו להוכה עבודה אלא לכסוי ותיקון הייט שייחד מכאן ולהבא לקבלה כמ"ש הב"ח הביאו המ"א שם ס"ק ד' והמ"א הפ"ג דיחוד לא מהני: (ט) השק והקופה אע"פ שכן. גרסינן. בחולין קז. ועי' ברי"ף ברכות פרק

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א אבל לא לשנים. והוא כר"י במשנה דריש ידים דאמר ובלבד שלא יפחות לאחרון שבהם מרביעית דפליג אשירי טהרה וקסבר לכל חד וחד צריך שיהא בכלי רביעית אפילו לאחרון: ומחצי לוג לשלשה. דהנים הראשונים נטלו מרביעית ונשארו לשלישי רביעית שלם בכלי אבל לא לארבעה כיון דהנים הראשונים צריכין רביעית בשיעול השלישי שוב לא נשאר בכלי לרביעי שיעור רביעית שלם. הלכך נראה לגרוס בתוס' איפכא ר"י במקום ר"מ ור"מ במקום ר"י וכ"מ הוא התק במשנה ריש ידים: [אף לשנים. כשהאחר נוטל משירי טהרה וי"א דוקא בבת אחת ולהמבואר דק מים שניים סגי בהכי אבל ראשונים בעי רביעית לכל אחד: ומחצי לוג לשלשה. סוה די בלוג ומתוה לפי חשבון רביעית לשנים אלא מתוך שהם שלשה יחד שמא לא ידקדקו לנטול יפה מחמת רתיחתם במים המועטין: מוסיפין על הראשונים. קך דין נט"י טפל ידיו עד הפרק וכשנוטל ידיו מרביעית בשטיפה אחת המים טהורים ואי"צ שניים אבל כשנוטל בב' שטיפות נטמאו המים הראשונים וצריך שניים לטהרן וקאמר הכא בפעם הראשון אם לא הגיעו לפרק רשאי לחזור וליטול המקום הפנוי אבל שניים אינם מועילין לטהר הראשונים אא"כ היה בשטיפה אחת: אבל לא לשנים. דר"י ס"ל כמשנה א' דבלבד שלא יפחות להאחרון מרביעית: לשלשה ולא לארבעה גרסינן: מוסיפין על השניים. לר"י מוסיפין אף שלא קנת ידיו מן הראשונים: כיצד. אוא לכולי עלמא ובזה אף ר"מ מודה דכיון דהכל קנה ונעקר הראשונים ונמלך ונוטל שניים אם לא הגיעו לפרק חוזר ומוסיף: צריך ליטול מי רביעית. לר"י אף בבא משירי טהרה ולר"מ לכתחלה ונוסחת הר"ש מהופך בכאן דבריסא בדברי ר"מ הגי' אבל לא לשנים ובסיפא אף לשנים וכן הוא בנוסחת הגר"א]. (הג"ה מוסיפין על הראשונים. עיין בפנים פירושו והוא מפירוש הר"ש והא"ר מפרש בפירוש המשנה מוסיפין על השניים השני שנטל משירי טהרה אם לא הגיעו עד הפרק חוזר ונוטל ממים אחרים אף שלא באו משירי טהרה ואין בהם רביעית אבל לא על הראשונים והראשונים שנטמאו במים והשאירו לאחרון אינו מוסיף אם לא הגיעו לפרק ע"כ. ולפ"ז יתפרש הך תוס' דכיצד דאין הכוונה לפרש ראשונים ושניים אלא מפרש באיזה הוספה מיירי במים שניים אבל הכוונה מוסיפין על השניים היינו השניים ולא הראשונים אנשים הראשונים כמבואר במשנה והיינו לר"מ דהאחרונים נוטלין משירי טהרה מוסיף אבל לא הראשון וכאן לר"י דהאחרון בעי רביעית א"כ אמרינן בהיפך דמוסיפין על הראשונים אבל השני כיון דבעי רביעית שלם צריך שיטול כל ידו מהרביעית ובמשנה קאי לר' מאיר וכאן גרסינן ברישא ר' יהודה ובסיפא רבי מאיר וכנוסחת הגר"א): שניים. של שנים. כנוסחת הגר"א: בשני אנשים. וא"כ כי לא שוב לחזור וליטול הוה כשלישי ולשלשה בעינן חצי לוג: ב צריך לשפשף. אף שנוטל שניים וטהר את הראשונים שפשוף בעי: בחברתה. כשעדיין לא נטלה נטמאו המים שעל הראשונים: בהן. על הראש: מי רביעית. והוא כר"י דבעינן רביעית כדאמר לעיל והיינו לב' ידיו אבל לידו אחד מהני אף שירי רביעית: כל החוצצין בגוף. לענין טבילה כמבואר במס' מקואות: ג שהתקינה. שחקק כדי רביעית: שהן פחותין. ובלבד שיחזיקו רביעית: אע"פ שמקבלין. אין נוטלין וכן בר"ש דרוכה אינם למים לפי שאין מקבלין ולא הוה כלי: ה"ג השידה

שאין מקבלין נוטלין בהן לידים השידה והתיבה והמגדל (י) בזמן שהן מקבלים אע"פ שאין עשוים לאהלין אין נוטלין מהן לידים : ד אין הכהנים מקדשין במקדש (י) אלא בכלי ואין משקין את הסוטות (יא) ואין מטהרין את המצורעים אלא בכלי (כ) שולי כלי עץ כלי (יב) עצמות כלי זכוכית אין נוטלין מהן לידים (יג) [א] קורדמן שפן ועשאן (יד) כלים [ב] אין בהם קבלת רביעית נוטלין מהן לידים. שברי כלי חרס שיש בהן כדי קבלת רביעית נוטלין מהן לידים [ג] : ה (ל) החוקק באמת המים ועשה בה בית קבלה אע"פ שתלשה מים וחברה אין ממלאין בה ואין מקדשין בה ואין מזין הימנה ואינה צריכה צמיד פתיל [ד] ואינה פוסלת את המקוה (טו) תלשה וחברה וחישב עליה אחר תלישתה ממלאין בה ומקדשין בה ומזין (מים) הימנה וצריכה צמיד פתיל [ה] ופוסלת את המקוה : ו (מ) המים שנפסלו משתיית הבהמה ר"ש בן אלעזר אומר בקרקע מטבילים ואין נוטלין מהן את הידים. המים [ס] שהנחתום מטביל בהן גלוסקאות אע"פ [שלא] נשתנו מראיהן פסולים (נ) וכשהוא נוטל ונותנו ע"ג ככרו אם נשתנו מראיהן פסולים ואם לאו כשרים. (ס) מים שלפני הנפח אע"פ שלא נשתנו מראיהן אין נוטלין מהן לידים מפני שבידוע שנעשתה מהן מלאכה. (ע) מים שלפני הספר אם נשתנו מראיהן פסולין ואם לאו כשרין : ז הכל כשרים ליתן לידים (פ) אפי' טמא מת אפי' בועל נדה. כל שאינו מטמא את המים במשא כשר ליתן לידים. (טז) הנוטל לידים (צ) הנוטל מתכוין והנותן מתכוין הנותן מתכוין והנוטל אין מתכוין ידיו טהורות ור' יוסי אומר ידיו טמאות : ח (ק) (יז) הפקיעו את המוליר ונוטל הימנו לידים או שנטל מן הסילון שיש בו כדי קבלת רביעית ידיו טהורות (יז) ור' יוסי אומר ידיו טמאות. (ר) ומודה ר' יוסי שאם הניח (יח) ידיו בין ברכיו או בין אציליו ונטל שידיו טהורות : ט (ש) היו לפניו שתי כוסות באחת נעשתה בו מלאכה ובאחת לא נעשתה בו מלאכה נטל מאחד מהן לשתי ידיו ועשה (יט) טהרות [ו] תלויות. מן השני ועשה טהרות מן הראשון ולא עשה טהרות מן השני ועשה טהרות מן הראשון ועשה טהרות מן השני ועשה [ז] אלו ואלו טהורות. אלו ואלו מונחות נטל אחד מהן בידו אחת ועשה טהרות תלויות מן השני ועשה טהרות מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהרות מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות אלו ואלו טהורות : היו לפניו שתי כוסות אחד טמא ואחד טהור ונטל באחד מהן בידו אחת ועשה טהרות תלויות מן השני ועשה טהרות מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות. נאכלות ראשונות נטמאו או שנאבדו עד שלא נעשו שניות שניות טהורות משנעשו שניות שניות תלויות את השני ועשה טהורות את השני ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו תלויות : היו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו [ז] שתי ככרות אחד טמא ואחד טהור ונגעו שתי ידיו בככר אחד בין בבת אחת בין בזה אחר זה או שנגעה ידו אחת בשני ככרים זה אחר זה הידים והככרים תלויות נגעה ידו אחת בשני ככרים כאחת הידים כמות שהיו והככרים ישרפו :

פרק שני

א (א) הכהנים מקדשים במקדש [ז] בידים עד הפרק וברגל עד הסובך הנוטל ידיו (א) לא יאמר [ח] הראשונים הריני נוטל את הטמאים ואם עשה כך צריך לנגב את ידיו (ב) (אבל) המטביל את ידיו א"צ [ט] לנגבם (את ידיו

הגהות הגר"א

(י) בזמן שאין עשוין לאהלין נוטלין מהם לידים ובזמן שהן עשוין לאהלים אין נוטלין מהן לידים : (יא) אלא בכלי: (יב) עצם: (יג) קרקסן: (יד) כלים נוטלין מהם לידים אם יש להם קבלת רביעית שברי כ"ח כו' : (טו) חישב עליה אחר תלישתה או שתלשה וחברה ממלאין בה כו': (טז) הנותן לידים הנוטל היה מתכוין והנותן אין מתכוין הנותן מתכוין כו': (יז) הפקיעו את המולייר ונטל הימנו לידים כו': (יח) טהורות ומודה ר"י: (יח) חבית בין: (יט) טהרות טהורות ר' יוסי אומר תלויות מן השני ועשה טהרות טהרות מן הראשון ולא עשה טהרות מן השני ועשה טהרות טהורות. מן הראשון ועשה טהרות מן השני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות אלו ואלו תלויות. נטל מא' מהן בידו אחת ועשה טהרות טהורות ר' יוסי אומר תלויות. מן השני ועשה טהרות טהורות. מן הראשון ולא עשה טהרות מן השני ועשה טהרות טהורות. מן הראשון ועשה טהרות מן השני ועשה טהרות אלו ואלו מונחות אלו ואלו תלויות : היו לפניו שתי כוסות א' טמא וא' טהור ונטל מאחד מהן לשתי ידיו ועשה טהרות טהורות ר' יוסי אומר תלויות. מן הראשון ולא עשה טהרות מן השני ועשה טהרות טהורות. מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות. נאכלות ראשונות או שנטמאו או שנאבדו וכו' משנעשו שניות שניות תלויות נטל ידו א' ועשה טהרות שניה ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו תלויות: היו ידיו אחת טהורה ואחת טמאה ולפניו שתי כוסות א' טמא ואחד טהור ונטל מאחד מהן לשתי ידיו או ליד אחת ועשה טהרות טהרותיו טהור. ר' יוסי אומר הטמאה בטומאתה היו ידיו אחת טמאה ואחת טהורה ולפניו שתי ככרים כו': פ"ב (א) לא יאמר הואיל והראשונים טמאים הריני נוטל בטמאים. ואם עשה כן ידיו טמאות. הנוטל את ידיו צריך לנגבם המטביל כו':

באור הגר"א

אין נוטלין הימנו לידים. פי' שאינו יכול לקבל מים שכן מתחת שנקבים שהוא מחולחל : השידה והתיבה והמגדל הם עשויין אוהלים אין נוטלין הימנו לידים. פי' דלא הוי כלי אין עשוין אוהלים נוטלין הימנו לידים : שולי כלי עץ כלי עצם כלי זכוכית אין נוטלין הימנו לידים. פי' דלא הוי כלי כיון שנפחת אינו מלקט ומכת זה אינו יכול להשתמש בו מחמת שתדודין היוצאין מן השפה : קרקמן שפן ועשאן כלים ויש בהן כדי קבלת רביעית נוטלין הימנו לידים שבר כלי חרס שיש בהן כדי קבלת רביעית נוטלין כו'. פי' אף דכלי חרס פעמים סגי בכדי סיכת קטן אפ"ה לענין נטילה צריך רביעית וסגי ברביעית אפילו בא מכלי גדול דפעמים שאינו מקבל טומאה אפילו יש בו יותר מרביעית אפ"ה לענין נטילה לא שנא : אף שתלשה המים וחברה. פי' שהמים תלש אותן מן הקרקע ואח"כ חברה. דאם היה עדיין תלושה היה הנטילה מתכשר אותו לכלי אלא שחברה אח"כ. פי' אפילו הוא עצמו כיון דלא אחשביה להיות כלי בשעת שהיה תלושה לא הוי כלי ונפיק אין ממלאין בהן כו'. לפי שכל אותן הדברים צריך כלי וזו אינה כלי : תליש. פי' שאדם תלש אותה מן הקרקע ואח"כ חברה לקרקע או חישב עליה אחר תלישתה. פי' אפילו תלש המים וחשב עליה שיהיה כלי וחברה לקרקע הוי כלי : וממלאין בה כו' ומזין הימנו : וצריכה צמיד פתיל. פי' שאינו אוהל : המים שנפסלו משתיית בהמה. פי' מחמת מרירות דאי מחמת טיט אף בקרקע היה פסול כשאינו ראוי לשתיית בהמה והא דאמר לעיל גבי סיט כשהמים נפין עליהן מותר לטבול בהן וכשאינו אף על גביו מצטרף היינו כשראוי לשתיית בהמה ופליגי בהאי מילתא איזה מקרי ראוי : בכלים פסול ובקרקע כשר ר' שמעון ב"ר אלעזר אומר בקרקע טובלין כל גופו בהן ואין נוטלין הימנו לידים. פי' ומפרש בגמרא דהיינו בפסק בבת בירתא דהיינו שיוצא אמת המים שאין בו מ' סאה מכשר שיש בו מ' סאה דכל גופו והאי ידעינן שנמשך מן מ' סאה וליכא למיגזר אטו כלים אבל כשטובל בהן ידיו איכא למיגזר שלא ידע שנמשך ממקום שיש בו מ' סאה ולכך איכא למיגזר אטו כלים אבל במקום שיש בו מ' סאה כיון שמותר לטבול כל גופו כ"ש שמותר לטבול ידיו בהן : המים שהנחתום מטביל בהן גלוסקאות. פי' שעושה בהן מלאכה : אע"פ שלא נשתנו מראיהן פסולין. פי' מחמת שנעשו בהן מלאכה : וכשהוא נוטל ונותן על גביו. פי' שהוא נוטל בידיו ונותן על הגלוסקאות. פי' שאינו עושה מלאכה בכל המים שבכלי אלא בתר שינוי מראה ולכך אם נשתנו מראיהן פסולין כו': מים שלפני הנפח כו' מפני שבידוע שנעשה בהן מלאכה. פי' שודאי מלכן הוא שם הברזל : שלפני הספר. פי' שאינו וודאי שעשה מלאכה לכך אינו פסול אלא אם נשתנו מראיהן : הכל כשרין ליטול לידים. פי' איירי בכלי אבנים שאין מקבלין טומאה כלל ולכך מותר ליתן לידים אותן שאינו מטמא בהיסט שהמים שבכלים טהורין ולא חיישינן שמא נגע במים אבל אם היה הכלי מקבל טומאה היה טמא מחמת נגיעת טמא מת ומטמא את המים : הנוטל מתכוין והנותן מתכוין. פי' הדין הוא שיתכוונו שניהן לכתחילה : הנותן מתכוין והנוטל אין מתכוין ידיו טהורות. פי' שאין צריך כוונה משנוטל בדיעבד : הפקיעו את המולייר. פי' שסבר מקלת שמולייר וכשהמים זבין מהן נתן ידו תחתיו ונטל ממנו שאינו זב מכח אדם : או שנטל מן הסילון ידיו טהורות. פי' שסבר שאינו צריך כח גברא לנטילת ידים ואיירי שהוא נוטל הימנו בקילוח שני דקילוח ראשון מודו כ"ע שידיו טהורות דאתיב כח גברא : שיש בו כדי קבלת רביעית. פי' דהוי הסילון כלי : ומודה ר' יוסי. פי' דסבר דפין ברכיו ואצילו חשיב נמי כח גברא : נטל מאחת מהן שתי ידיו ידיו טהורות ר' יוסי אומר תלויות. פי' דסבר ר' יוסי ספק ידים ליטהר טמא שמעמידין אותן בחזקת טומאה : מן השני ועשה טהרות טהורות. פי' ודאי טהורות דכשנטל משניהן נטהרו ידיו מאחת מהן וודאי : מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהורות. דפי' כדפי' דכשנטל מן השניה נטהר ודאי : מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות טהורות. פי' ואתיא כרבנן דסברי ספק ידים ליטהר נמי טהור דאזלינן לקולא ולכך אף הכא טהורות דתלינן שהראשון היה מאותו שלא נעשה מלאכה ולפיכך שניהן טהורות והשתא מפרש האי אופן גופא בידו אחת : נטל מאחת מהן ידו אחת טהורות ר' יוסי אומר תלויות מן השני ועשה טהורות מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהורות מן הראשון ועשה כו': אחד טמא כו'. פי' שהמים הטמאין מטמאין את הידים כשאין נוטל בהן : נטל מאחת מהן לשתי ידיו ועשה טהרות טהורות. פי' דסבר דספק ידים ליטהר טהור : ר' יוסי אומר תלויות. כדפי' : מן השני ועשה טהרות טהורות. פי' דהכל אחד אמרינן שנטל לפני עשיה ממים הטהור : מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה טהורות. פי' דכל שכן הוא דהא אפילו עשה בשניהם אמרינן לעיל שהוא טהור כדפי' : מן הראשון ועשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות. פי' דהשתא איכא חד מינייהו ודאי טמא דהא כשנטל ממים הטמאים נטמאו הידים אפילו נטל תחלה מהטהורים ולכך הרי אלו מונחות פי' ושניהן תלויות. פי' דכיון דליכא למימר על שניהם שיהו טהורות אמרינן על שניהם שיהו טמאות והשתא מפרש אימת נעשית מוכיחות ומפרש דנאכלו הראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו שניות טהורות. דלא היה שניהן כאחת והשתא ליכא הספק אלא על השניה ולכך טהור : אבל משנעשו שניות תלויות. פי' אף השתא ליכא הראשונות כלל ואין הספק אלא על השניות אפ"ה כיון שנעשו פעם אחת הוכחה זה לזה צריך לתלות השניות עכשיו : היו א' טמא וא' טהור ונטל מאחת מהן ידיו ועשה טהרות טהורות ר' יוסי אומר תלויות מן השני ועשה טהרות טהורות מן הראשון ולא עשה מן השני ועשה אלו ואלו מונחות הרי אלו מוכיחות נאכלו הראשונות נטמאו או שאבדו עד שלא נעשו השניות טהורות משנעשו השניות שניות תלויות תלויות כנ"ל. וכבר פירשתי הכל לעיל גבי נטל שתי ידיו : נגע שתי ידיו בככר אחד בין כאחת כו'. פי' דהשתא איכא חד מינייהו ודאי טמא או הככר או הידים דהיינו אם הככר טהור נטמא מחמת הידים שהרי נגע בו בשתי ידיו וא' מהן הוא טמא ואם הככר טמא נטמא גם ידו השניה מחמת הככר וכיון שאינו יודע איזה מהן נעשה זה לזה הוכחה וה"ה בין כאחת. דהשתא ודאי שניהן טמאין שהרי נטמא הככר מחמת ידו הטמאה ומטמא את השניה ובין בזה אחר זה. דאיכא הספק על שניהן כיון שנעשו זה לזה הוכחה שניהן טמאין : או שנגע ידו אחת בשני ככרים בזה אחר זה. פי' דהשתא נמי איכא חד מינייהו או הככרים או הידים טמאין דאם היה טהורה נטמא מחמת שנגע בככר טמא ואם היה היד טמא טימא את הככר הטהור ואיירי שאינו יודע באיזו יד נגע ובאיזה ככר נגע וכיון שנעשו זה לזה הוכחה לכך הככרים והידים תלויות : נגע ידו א' בשני ככרים כאחד. פי' דהשתא הככרים ודאי טמאות שאפילו היה היד טהורה נטמא מחמת הככר הטמא וטימא את הככר השני וכיון שהככרים ודאי טמאות והידים בספק א"כ לא נעשו זה לזה הוכחה ולכך הידים טהורות והככרים ישרפו אבל כשנגע שתי ידיו בככר אחד לא הוי הידים טמאות ודאי שאם היה הככר טהור אף שנטמא מחמת היד הנוגע בו לא הוי אלא שלישי ואינו מטמא את היד הטהור הנוגע בו ולכך נעשו זה לזה הוכיח :

פרק ב וברגל עד הסובך. פי' היינו כמו ספרק ביד והוא פרסת הרגל עד הקרסול נקרא סובך וזהו פי' ר' יהודה שאמר בסוף פרק הזרוע דשוק של שלמים היינו מפרק של ארכובה עד הסובך היינו נמי עד אותו מקום והוי לידה שוק הפרק שליש של רגל מן הגוף והשתא איכא למימר דלכ"ע אינו צריך ליתן לא בזרוע ולא בשוק אלא פרק א' ועד הכתף היינו צד מהכתף ולא פליגי ר' יהודה אלא איזה עלם הוא נותן אם אותן שבין הקוליות ובין השוק לו אותן שבין השוק ובין הסובך והוא עלם שלישי כדפי' : לא יאמר הואיל והראשונים טמאין. פי' דאף שנוטל ממים טהורין נטמאו מחמת הידים אלא שהשניים מטהרין והשתא הא' דמותר לכתחילה ליטול מים ראשונים מן הטמאין והשניים יטהרו קמ"ל שלא יאמר כן : ואם עשה כן. פי' שנטל תחלה ממים הטמאין : צריך לנגב. פי' מנגב תחלה את המים טמאין שעל היד ואח"כ נוטל מים הטהורין אבל מה שנוטל על אותן הידים אינו כלום שאינו מטהרין את הידים שנטמאו מחמת המים טמאין שהרי המים טמאין תחלה ולא מחמת היד והוו הטומאה שבאה מחמת דבר אחר שאין המים השניים מטהרין : הנוטל את ידיו צריך לנגב. פי' כדאמרינן בגמרא שהאוכל בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא והיינו גבי נטילה שאינו נוטל מרביעית כאחת דאיכא על היד מים טמאין אבל המטביל ידיו דליכא על היד מים טמאין אינו צריך לנגב. פי' וה"ה אם

אור הגנוז

[א] קרסם : [ב] ויש : [ג] שברי כלי מתכות אע"פ שיש בהן כדי קבלת רביעית אין נוטלין מהם לידים : ליתא : [ו] אלו ואלו מונחות אלו ואלו טהורות : [ז] שני כוסות אחד טמא ואחד טהור נגעו שתי ידיו [ד] ואין נותנין ממנה לידים תלשה : [ה] ונותנין הימנה לידים המים וכו' : [ס] המים שלפני נחתום אע"פ ונטל מאחת מהן לשתי ידיו ועשה טהרות תלויות ר' יוסי אומר הטמאה כטומאתה שתי ככרות כו' : שלא נשתנו מראיתן אין נוטלין מהן לידים ושהוא נוטל בידיו ונותן ע"ג ככרות : [ו] תיבת תלויות פ"ב [ז] ביד : [ח] הואיל הראשונים טמאים הריני : [ט] לנגב את ידיו :

מצפה שמואל

אלו דברים ובתרי"ם שם ועי' שו"ע סי' קנ"ט ס"ד: (י) אלא בכלי. היינו כלי שרת. בזבחים כב. יתיבו לרבות כ"ש ולא בעינן כיור אבל כלי דסוטה ומצורע אפי' במקידה של חרס כמבואר בפי"ב דסוטה ובפי"ב דנגעים: (כ) שולי כלי עץ. מתוספתא זו הביאו הפוסקים ראיה דבשברי כלי אין נוטלין ממנו לידים אף שמחזיק רביעית והיינו קרקש ושפן שהוציאו מתורת שברי כלי והר"ש פירש שולי היינו הצד השני והיינו לפי שלא נעשו לקבלה כמו בשקין לעיל והב"י פי' בטו"ח סי' קנ"ט דשפן היינו לקבל רביעית שלא מסומך ובהכי הוי כלי והשיג עליו ממשנה פרק ל' בכלים שולי קערה שהתקינן לתשמיש טהורים ע"ש דמבואר דבעי' שפן ועי' במ"א בזה בסי' קנ"ט ס"ק ג' וכן מבואר בהגר"א שם ס"ק ז' וכאן ע"ש הוא ומ"מ לפי הנוסחא שברי כ"ח שיש בהן קבלת רביעית מבואר כדברי הב"י וע"ש ונ"ע וכר"ש פ"א מ"ב ל"ג זה : (ל) החוקק. עי' ב"כ שם. בה"ג בליטר ועי' שו"ע סי' קנ"ט ס"ז בהג"ה פסקו לענין נט"י כן מתוספתא זו וע"ש בביאורי הגר"א ודין הכלי שוה לכל הני מילי דחשיב כאן : (מ) המים שנפסלו. פליגי בהפסיקו בהרין דגזרינן אטו מנא וע"ש בפלוגתא דר"י ותוקיה ועי' שו"ע סי' קנ"ט ס"ז ות' וסי"ד וסי"ע : (נ) וכשהוא נוטל. יש בזה ג' פירושים הר"ש בפי' המשנה מפרש שטובל ידיו ומדית פני הגלוסקין והר"מ מפרש בתפן מהם בתפניו בעת שילוש העיסה שהמלאכה לא נעשית במים או מים שהנחתום מטביל ידו מן הבצק וכולהו איתנהו עיין בשו"ע סי' ק"ס ס"א וע"ש בביאור הגר"א : (ס) מים שלפני הנפח. עי' טור ושו"ע שם ס"ב : (ע) מים שלפני הספר. שם : (פ) אפי' ט"מ. עי' בר"ש שם ספ"א שתקר בזה דמשמע מתוספתא זו דהמטמא במשא אינו נוטל לידים ועי' תוס' נדה עא: ד"ה מערה דמוקי לה לתרומה או לחולין הנעשה על טהרת תרומה אבל לחולין ממש מותר וכן מבואר בטור ובשו"ע סי' קנ"ט סי"א : (צ) הנוטל מתכוון. עי' ר"ש פ"א מ"ה ועי' שו"ע סי' קנ"ט סי"ג דקי"ל כת"ק דלא בעינן כוונה שניהם וע"ש סי"א בסג"ה די"א דקטן פחות משש פסול דלא הוי דידיה כוונה ובר"י הוא דבעינן כוונה ע"ש בביאורי הגר"א : (ק) הפקיעו את המולייר. עי' ר"ש שם כביעת בה"ג דלא בעי לא כח טמן ולא כח גברא ושיטת הרמב"ם מבואר דבעי כח נותן אבל לא כח גברא והרבה פוסקים הסכימו דבעינן כח גברא וכך דהפקיעו חשיב כח נותן לת"ק אבל בנקובה מעצמה או נפל הברזא אף לת"ק לא מהניא ועי' בסי' קנ"ט בזה : (ר) ומודה ר' יוסי. אף להפוסלין דבעינן כח גברא או טתן במטה חבית מתירין מתוספתא זו כמבואר בסי' קנ"ט ס"ט ע"ש בביאורי הגר"א ס"ק ל' : (ש) היו לפניו. עי' מ"ל פי"א ממקואות ה"א ד"ה גרסינן שהאריך בפרטי דברים אלו עד סוף הפרק ועי' ר"ש סוף פ"ב : (א) הכהנים. עי' חולין קו. ושם: וערכין יט. ועי' ר"ש ספ"ב : (ב) אבל המטביל. עי' סי' קנ"ט סי"ט דאין חלוק בין נגוב לשארי דברים וע"ש בסי"ד דהוכיחו מזה הפוסקים דטבילה מהני

זר זהב ומנחת בכורים

השידה והתיבה והמגדל בזמן וכו'. ובזמן וכו' כנוסחת הגר"א וכן בר"ש : עשויין לאוהלים. שמחזיק מ' סאה דהוה אהל ואין נוטלין אלא בכלי : ד יש בהם קבלת רביעית. גרסינן : ה בית קבלה. בעודה מחובר ועדיין לא נקרא עליה שם כלי : אין ממלאין בה. מים לחטאת : ואין מקדשין. קידוש האפר פרה עם המים : ואינה צריכה צ"פ. אלא סגי כעין מחובר : ואינה פוסלת. משום שאובין : אחר תלישתה. קודם שחברה : ו בקרקע. בעודו מחובר מדין מקוה : אבל אין נוטלין. בכלי ובחולין (קז.) פרישנא לה] : שלא נשתנו. [גרסינן] דהוה נעשה בו מלאכה : וכשהוא נוטל כו' ואם לאו כשרים כדתנן המים שהנחתום מטביל בהן את הגלוסקין פסולין וכשמדית את ידו בהן כשרים. משום שלא נעשה מלאכה במים שבכלי אלא במים שנקת בתפניו : [שלפני הנפח. שהנפח טובל הברזל במים בצאתו מן האש : הספר. מגלה ולא חיישינן שמא מדית המספריים במים] : ז אפילו טמא מת. ובכלי שאינו מקבל טומאה כגון כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה [דאל"כ נטמאו המים בנגיעת הטמא מת לכלי והכלי למים ונקט אלו לפי שאינם מטמאין במשא אבל נדה ועובד כוכבים פסולין לנט"י והיינו לתרומה או לחולין שנעשו על טהרת תרומה אבל לחולין ממש שרי : הנוטל לידים כנוסחת הגר"א וכן בר"ש : ידיו טהורות. ולכן בקוף המטיל לידים אף דליכא טוגת נותן כשר : טמאות. דפוסל בקוף כמבואר במשנה ספ"א : ח המולייר. גרסי'. והפקיעו היינו שעשו בו סדק ויצא המים : ידיו טהורות. אף שלא בא מכח גברא : הניח חבית. גרסינן דחשיב כח גברא שיצא מחמתו (עיין בזה ג' שיטות בשו"ע סימן קנ"ט ס"ט ויו"ד וע"ש בביאורי הגר"א סי"ט) : ט נטל מאחד. ואולי מאותו שנעשה מלאכה וה"ל ספק ידים ליטהר : תלויות. [בנוסחת הגר"א טהורות רי"א תלויות כדתנן ספק ידים ליטמא וליטמא וליטהר טהור] ור"י לטעמיה דתנן ר"י אומר ליטהר טמא וכן לקמן ר"י אומר אומר הטמאה בטומאתה מה"ט : [טהרות. הר"ש פירש לשון טהורות והגר"א הגיה כן בהדיא וה"ט דכיון דנטל מן השניה הרי נטהרו ידיו בממה נפשך שהרי בא על ידי מים הכשרין אי נמי אף שהסיח דעתו בין נטילה ראשונה לשניה מכל מקום אם הטהרות ראשונות אינן קיימות וליכא לספוקי על תרי מינייהו בבת אחת תלינן כל חד לקולא ועפ"ז מתפרש כל התוס' וכנוסחת הגר"א : מן הראשון ולא עשה. אף שהסיח דעתו בשני טהורות בכל ספק ידים ליטהר וכת"ק : אלו ואלו תלויות. כנוסחת הגר"א שהרי מוכיחות וע"ז ועל שניהם הספק וכן בנטל לידו אחת דינו כב' ידיו : היו לפניו שתי כוסות. כדין הספק במלאכה כן הספק בטמא וטהור וגרסינן הכל כנוסחת הגר"א ובסוף בבא זו גרסינן נטל ידו אחת כנוסחת הגר"א שמתחלה לא נטל הב' ידיו רק ידו א' ואח"כ ידו השניה מן הב' וג"כ ממ"נ א' טמא לכן אלו ואלו תלויות : היו ידיו כו' ולפניו שתי כוסות. כנוס' הגר"א וכן בר"ש : ועשה טהרות בשניהן. טהור. די"ל דנטל מן הטהורה על הטמאה ואף דיש ב' סברות להתיר הדא טמא מן הטמאה ועוד אף אם מן הטהורה טמא על הטהורה והטמאה נשאר כבתחלה מ"מ טהור : בטומאתה. דספק ידים ליטהר טמא] : בככר אחד. דממה נפשך או ידיו טמאות או הככרים טמאים שאם נגעו שתי ידיו בככר הטמא הרי נטמאו ידיו ואם נגעו בככר הטהור הרי נטמא הככר ביד הטמאה וכן אם נגעה ידו אחת בשני ככרים זה את זה אם היד הטמאה נגע הרי נטמא הככר הטהור ואם יד הטהורה נגעה הרי נטמאת מיד בככר הטמא הלכך הככרים והידים תלויות וכ"ד לגווני דמתניתין (ס"פ ב') [דשתי ידות א' טמאה וא' טהורה ונגע בשתי ככרות א' טמא וא' טהור דטהור] דהתם איכא למתלי טהרה אידים ואככרות הלכך שניהן כמו שהן משום דספק ידים טהור : ונגע ידו אחת בשני ככרים כאחד. דהכא הככרים ודאי טמאין דא"כ ידו הטהורה נגעה הרי נטמאת ידו בככר הטמא והדר וקמטמאה לככר הטהור הלכך אמרינן ידו הטמאה נגעה כדי לטהר היד הטהורה משום הספק ידים טהור : והידים כמו שהיו והככרים ישרפו. ממ"נ :

פרק ב א [עד הסובך. עד ראש השופי ומבואר בחולין (קלד) : לא יאמר הואיל וכו'. כנוסחת הגר"א וכן כר"ש ופירושו שלא יטול ידיו בתחלה בטמאים על סמך דהשניים יטהרו דאם עשה כן ונטל בטמאים ונגב ידיו אינו מועיל טיהור והר"ש מפרש דלא יאמר קאי על מים השניים ולדינא אף במים שניים טהורים לא מהני רק קמ"ל בטמאים דאם מטביל ידיו מועיל וא"צ ניגוב אף למים טמאים דנתחברו מים הטמאים למי המקוה ומטהרי פהשקה : ואם עשה כך. שנטל מים שניים טמאים וה"ה טהורים לא מהני ונקט טמאים להורות דאם מטביל

ידיו) : הנוטל את ידיו (ג) צריך להגביה את ידיו שלא (ג) יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את ידיו (אבל (ד) המטביל ידיו אינו צריך להגביה את ידיו) . הנוטל את ידיו (ה) אם נתכוון ידיו טהורות (ג).[א] רשב"ג אומר נטל את הראשונים ואח"כ נמצא על ידיו יבחוש וכל שברייתו מן המים ידיו טהורות : הנוטל ידיו אם הלכו המים עד הפרק ידיו טהורות ואם לאו ידיו טמאות (ד) ספק לא הלכו ידיו טהורות ור' יוסי אומר ידיו טמאות : ב נטל את הראשונים (ו) זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו כאחת טמאו זו את זו . (ה) נטל את השניים ואת הראשונים לשתי ידיו ונמלך ונטל את השניים זו לעצמה וזו לעצמה אם נתכוין ידיו טהורות ואם לאו טמאות (ו) נטל [ב] את אחת מידיו הרי זה נוטל את השניים ואינו חושש . נטל את הראשונים [ג] חוץ לפרק ונטל את השניים על גביהן ונפל ככר תרומה מן הפרק ולפנים טמא מן הפרק ולחוץ טהור נטל את הראשונים ואת השניים (ז) חוץ לפרק [ד] ונפל ככר תרומה מן הפרק לפנים טמא מן הפרק ולחוץ טהור . נטל את הראשונים ואת השניים חוץ לפרק ונפל ככר תרומה טמא והדין נותן שיהא טהור ומה אם (ח) הראשונים שאינן מטהרים את המים שע"ג היד מטהרין את המים שע"ג הארץ . שניים שמטהרין את המים שע"ג היד דין הוא שיטהרו את המים שע"ג הארץ : ג (ז) נוטלין ארבעה או חמשה זה בצד זה ואינן חוששין (ח) משום ד' דברים משום (ט) שמא נטמאו (י) ומשום שמא נעשתה בהן מלאכה ומשום שמא לא נטלו מן הכלי ומשום שמא לא ניטלו מן הרביעית . אבל הנוטל (ט) והנותן לחבירו בחפניו ידיו טמאות שמא תחלה לא נטל מן הכלי (יא) [ה] משתי ידיהן (י) זה משמינית וזה משמינית אע"פ שמתערבין בקילות ידיהן טמאות שמתחלה לא נטלו מן הרביעית : ד אלו פוסלין לידים (כ) אוכל ראשון והמדף והמשקין ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש (ל) הנוגע ברצועה טהור עד (יב) [ו] שיצא בקציצה ר' [ז] יוסי אומר משום ר"ש הנוגע בקציצה טהור עד שיגע (יג) ברצועה : (מ) ספר שבלה אם יכול ללקט הימנו שמונים וחמשה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים . מגילה שכתוב בה שמונים וחמשה אותיות כפרשת ויהי בנסוע הארון מטמא את הידים : חבר בה יריעות אחרות היא מטמאה את הידים והשאר אינה מטמאה את הידים ר' יהודה אומר(יד) (ג)הגליון שבתחלת הספר וכדי הקיף כולן מטמאין את הידים (טו) [ח] ב"ה (ס) ושמע על תינוק להתלמד בו אע"פ שאינו רשאי לעשות מטמא את הידים : ה המשיחות והרצועות שתפרן בספר אע"פ שאינו רשאי לקיימן (טז) מטמאות [ט] . תיק הספרים ומטפחות ותיבה של ספר בזמן שהן (יז) טהורות מטמאות את הידים (ע) (יח) הברכות אע"פ שיש בהן מאותיות [י] ומענינות הרבה שבתורה אינן מטמאות את הידים . (פ) הגליונים (יט) ספרי מינין אינן מטמאות הידים . (צ) ספרי בן סירא וכל הספרים שנכתבו מכאן ואילך אינן מטמאין את הידים : ו (ק) ר"ש בן מנסיא אומר שיר השירים מטמאה את הידים מפני שנאמרה ברוח הקדש . וקהלת אינה מטמאה את הידים שאינה אלא מחכמתו של שלמה . אמרו לו וכי לא כתב אלא זו בלבד הרי הוא אומר (מ"א ה) וידבר שלשת אלפים משל ואומר (משלי ל) אל תוסף על דבריו [כ] : ז (ר) עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית [ל] וכל הארצות כשאר שני שבוע אם מעשר עני מעשר עני ואם מעשר שני מעשר שני א"ר יוסי בן דורמסקית אני הייתי עם זקנים הראשונים כשבאו מיבנה ללוד ומצאתי [מ] את ר' אליעזר שהיה יושב בחנות של נחתומין בלוד אמר לי מה חדוש היה לכם בבהמ"ד היום . אמרתי לו תלמידך אנו ומימיך אנו שותין אמר לי (כ) [מ] א"א בלא חידוש אמרתי את ההלכות ואת התשובות [נ] ואת המומין וכשהגיע לזה הלגו עיניו דמעות אמר (תהלים כה) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם ואומר (עמוס ג) כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים . צא אמור להן אל תחושו למנייניכם כך מקובלני מרבן יוחנן בן זכאי שקיבל מן הזוגות והזוגות מן הנביאים (כא) ממשה הלכה (למשה) מסיני שעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית : ח בו ביום עמד יהודה גר עמוני לפניהם בבית המדרש אמר להן מה אני לבוא בקהל אמר לו רבן גמליאל אסור אתה אמר לו (כב) ר' יהושע [ס] וכי עמוני ומואבי במקומן הן כבר עלה סנחריב וערבב את כל האומות שנאמר (ישעיה י) ואסיר גבולות עמים ועתידותיהם שוסתי אמר לו ר"ג והלא כבר נאמר (ירמיה מט) ואחרי כן אשיב את שבות בני עמון נאום ה' כבראשונה [ע] (כג) ביהודה אמר עדיין לא שבו אמר לו הכתוב אומר (עמוס ט) ושבתי את שבות עמי ישראל [ע] כבר כדרך שאלו לא שבו כך הם לא שבו.אמר להן יהודה גר

באור הגר"א

ספק על היד רביעית בפעם אחת שליכא על היד מים טמאין נמי אין צריך לנגבו : הנוטל את ידיו והמטביל את ידיו . פי' בזה שוה נטילה לטבילה דבשניהם אם נתכוין ידיו טהורות . פי' ולא פליגי לעיל אלא אם כוונת שניהם דהיינו הנוטל והנותן או כוונת הנותן לחוד אבל כוונה מיהא בעי : ואח"כ נמצא על ידיו יבחוש כו' ידיו טהורות . פי' ולא הוי המים שיורדין ממנו על היד כמו מים טמאין שאין מחמת דבר אחר שאין השניים מטהרין אלא דהוי כמו המים שעל היד גופא : ואם לאו ידיו טמאות . פי' דכיון שלא הלכו המים עד הפרק הוי כמו שטובל חצי גוף : ספק הלכו ספק לא הלכו ידיו טהורות . פי' דהוי ספק ידים ליטהר שטהור : ונמלך ונטל את השניים לשתי ידיו כאחת טימא זו את זו . פי' דכיון שנטל את הראשונים כל אחד בפני עצמו הוי יד אחת לגבי חבירו כמו דבר אחר והמים שטמאים ממקום אחר אין השניים מטהרין : נטל את הראשונים שתיהן כאחת ונמלך ונטל את השניים זו לעצמה וזו לעצמה אם נתכוין ידיו טהורות . פי' אם נתכוין בשעה שנטל הראשונים שיטול על שתיהן כא' הוי כדבר אחד אף שנטל השניים זו לעצמה ולא טימא זו את זו אבל בלא כוונה הוי כדבר אחר ומטמא זו את זו כיון שנטל את השניים א לעצמו כו' הוי כמו שכוונת הנטילה הוי זו לעצמה ומה שנטל שניהם כאחת הוי בלא כוונה דהוי כמו שנתכוין ליטול בפני עצמו ונטל כאחת דהוי אחד לחבירו כדבר אחר וטימא זו את זו ואין המים השניים מטהרין אותן : הרי זה נוטל את השניה ואינו חושש . פי' על הראשונה שמא נטמא בשניים : נטל את הראשונים חוץ לפרק . פי' שנתן מים הראשונים על כל היד אף על חוץ לפרק : ונפל ככר של תרומה על גביהן . פי' על המים הראשונים : מן הפרק ולפנים טמא . פי' שהמים נטמאו שם מחמת היד : מן הפרק ולחוץ טהור . פי' שאינו נטמא שם מחמת היד המים שהם חוץ לפרק : נטל מים הראשונים ויצאו חוץ לפרק . פי' שהיה תחלה בתוך הפרק אותן המים ואח"כ יצא חוץ לפרק : ונטל את השניים על גביהן ונפל ככר של תרומה . פי' על גבי היד : מן הפרק ולפנים טהור . פי' שהמים השניים טהרו את הראשונים : מן הפרק ולחוץ טמא . פי' שחוץ לפרק אין מטהרין המים השניים את הראשונים . ועל זה אמר שהיה בדין שיהא טהור . פי' אף חוץ לפרק יהא המים השנים מטהרין את הראשונים : ומה אם הראשונים שטמאין מחמת לפנים מן הפרק . פי' כדפי' שאם נפל ככר של תרומה על המים הראשונים טמא : מטהרין חוץ לפרק . פי' דהיינו המים הראשונים שנפל על חוץ לפרק טהור ואין היד חוץ לפרק מטמא את המים : מים השנים שמטהרין . פי' את המים הראשונים לפנים מן הפרק : אינו דין שמטהרין חוץ לפרק . פי' כך הייתי למדין ק"ו קמ"ל שטמא שאין המים השניים מטהרין חוץ לפרק ואין המים השניים מטהרין את המים הראשונים שיצאו חוץ לפרק : נוטלין ד' וה' ידים זה בצד זה או זה תחת זה ואינו חושש משום ד' דברים משום שנטמאו . פי' דהיינו כשהידים מונחים זו על זו הרי המים הזבים מן הידים העליונים לתחתונים כבר נטמאו ע"י העליונים : ומשום שנעשית בהן מלאכה . פי' שהרי מאותן המים כבר נטלו הידים העליונים : ומשום שלא נטלו מן הכלי . פי' שהרי מי ידים העליונים זבו על התחתונים : ומשום שלא נטלו מן הרביעית . פי' שכבר נתמעט מרביעית על ידים הראשונים : הנוטל והנותן לחבירו חפניו ידיו טמאות שמתחלה לא נטלו מן הכלי . פי' אבל הכא כשנותן זה תחת זה אע"ג דהמים היורדים על התחתונים אינן יורדין מן הכלי מ"מ מתחלה נטלו מן הכלי : הנוטל שתי ידיהן זה משמינית וזה משמינית . פי' שנטל בשני כלים ליטול שתי הידים לזה שמינית ולזה שמינית : אע"פ שמתערבין בקילות . פי' קודם שהגיע לידים דהשתא ניטלו הידים מן רביעית : ידיו טמאות . כדמפרש : ושמתחלה לא נטלו מן הרביעית . פי' שלא היה בכלי רביעית בפעם אחת : והמדפות . פי' הייט טומאות קלות דהייט ראשונים : והמשקין . פי' דהוי לעולם ראשונים אפילו נגע בשני : עד שיגע בקציצה . פי' אז השפילין מטמאין את הידים : הנוגע בקציצה טהור . פי' דמקיל טפי ומטהר אפילו כשנוגע בקציצה : בפרשת ויהי בנסוע הארון . פי' דסבר האי תנא דפרשה ויהי בנסוע הארון הוי ספר בפני עצמו ולכך משערין בו : מגילה שכתוב בה כו' . פי' מתחלה תיכף משכתב בו כשיעור הזה מטמא את הידים : חבר בה יריעות אחרות כו' . פי' דקמ"ל דאין השאר חבור ואינו מטמא אלא אותו היריעה : ה"ג הגליון שבתחלת הספר כדי היקף כולו . פי' שכן צריך להיות הגליון שבתחלה : מטמא את הידים . פי' ולא המותרות : כותבי הלל ושמע לתינוק להתלמד בו . פי' מה שרגילין לכתוב לפעמים על קלף קטן אע"פ שאינו ראוי לעשות כן מטמאות את הידים : אע"פ שאינו ראוי לקיימן . פי' שיהא תפורות לספר אלא צריך לקרוע אותם מן הספר אפ"ה כל זמן שהן תפורות מטמא את הידים : תיק הספר ומטפחות ותיבת הספר בזמן שהן מחוברין . פי' לספר מטמאין את הידים : הברכות . פי' פעמים שכותבין הרבה ברכות על קלף : אע"פ שיש בו מאותיות של שם ומעניינות הרבה שבתורה אינן מטמא את הידים . פי' שאינן חשובין כספר : הגליונים . פי' גליון שחתך מן הספר : וספרי מינין . פי' ספר שכתב מין אינו מטמא את הידים : ספר בן סירא וכל הספרים שנכתבו מכאן ואילך . פי' מה שעשו אחר העשרים וארבע ספרים אינו מטמא את הידים : וכי לא אמר אלא זו בלבד הרי הוא אומר וידבר שלשת אלפים משל . פי' ומדלא כתב אלא זו שמע מינה שהיתה ברוח הקודש : ואומר אל תוסף על דבריו . פי' ומדאמר אל תוסף שמע מינה שהיתה ברוח הקודש : ושאר כל שני שבוע אם מעשר עני כו' אם מעשר שני כו' . פי' שאין חילוק בשאר שני שבוע בין עמון ומואב לשאר ארצות ישראל אלא או מעשר עני כו' : ובאתי והלכתי אצל ר' אליעזר שהיה יושב בחנות של נחתומין בלוד אמר לו מה חידוש היה בבית המדרש היום א"ל את ההלכות ואת התשובות ואת המנין . שנמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית : א"ל יוסי פשוט ידיך וקבל עיניך פשט ידו וקבל עיניו . פי' שכעס על שלא אמר לו תחלה תלמידך אני כו' : בכה ר' אליעזר ואמר סוד ה' ליראיו כו' לא ואמור להם . פי' שכוונתם את הדבר לאמת ועל זה אמר אל תחושו למניניכם כו' שעמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית לאחר שנתישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו בו ביום כו' : אסור אתה . פי' דהרי האיסור הוא קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה : א"ל ר' יהושע וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין . פי' דלהוי קבוע : כבר עלה סנחריב מלך אשור וערבב את כל האומות פי' והוי נייד וכל דפריש מרובא פריש : ה"ג את שבות בני עמון וכבר שבו א"ל הרי הכתוב אומר ושבתי את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו כדרך שאלו לא שבו

הגהות הגר"א

(ב) יבואו:(ג) ואם לאו טמאות וכן המטביל את ידיו אם נתכוין ידיו טהורות ואם לאו ידיו טמאות רשב"ג כו':(ד) ספק הלכו ספק כו':(ה) נטל את הראשונים לשתי ידיו כו': (ו) נטל את הראשונים לשתי ידיו ונטמא אחת מהן הרי זה נוטל את השניה בשנים ואינו חושש נטל כו':(ז) ויצאו חוץ לפרק כו' תרומה טמא והדין נותן והשאר ל"ג:(ח) מי גשמים שאינן כו':(ט) שנטמאו:(י) ומשום שלא נטלו מן הרביעית ומשום שנעשתה בהן מלאכה ומשום שלא נטלו מן הכלי אבל הנוטל כו' : (יא) שנים שנטלו שתי ידיהן זה שמינית וזה שמינית : (יב) שיגע : (יג) במזוזה : (יד) הגליון שבספר אם יש בת כדי היקף כולן כו' : (טו) הכותב הלל ושמע לתינוק להתלמד כו' : (טז) מטמאות את הידים : (יז) תפורות מטמאות כו' : (יח) הברכות והקמיעות אף על פי שיש בהן מאותיות השם ומענייניות : (יט) ואת ספרי המינין: (כ) א"א לבהמ"ד בלא חדוש אמרתי לו את ההלכות וכו' ואת המנין וכשהגעתי לזה : (כא) והנביאים ממשה : (כב) ר"י מותר אתה א"ל ר"ג והלא כבר נאמר לא יבוא עמוני ומואבי א"ל ר"י וכי עמון ומואב במקומן הן יושבין והלא כבר וכו' ובלבל : (כג) וכבר שבו אמר לו ר"י והלא כתיב ושבתי את שבות עמי ישראל ועדיין לא שבו מה הם לא שבו אף הם לא שבו

אור הגנוז

[א] אם לאו ידיו טמאות אבל המטביל את ידיו בין כך ובין כך ידיו טהורות רשב"ג כו':[ב] נטל את הראשונים יטמא את אחת:[ג] ויצאו:[ד] ונטל את השניים על גביהן:[ה] שנים שנטלו ושחוזרין משתי ידיהן:[ו] שיגיע : [ז] זכיי אומר משום ר' יעקב: [ח] הכותב הלל ושמע לתינוק : [ט] את הידים : [י] השם: [כ] ואומר פן יוכיח בך ונכזבת : [ל] ושאר כל הארצות ובבל מעשר עמון ומואב ושאר כל הארצות בשאר שני שבוע : [מ] ובאתי ומצאתי : [מ] אעפ"כ מה חידוש אמרתי לו : [נ] במנין וכשהגעתי : [ס] מותר אתה אמר לו רבן גמליאל תא כתיב לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה' : [ע] אמר ה' ועדיין לא שבו אמר ר' יהושע : [ע] תי' כבר ליתא :

מצפה שמואל

בידים ועי' חולין קו. דהיינו מק"ו כל גופו כמ' שהא אבל יש פוסקים אפי' בכ"ש ואפי' מקוה בכ"ש וע"ש בביאורי הגר"א ס"ק ב' שהאריך ועי' בתוספתא דמקואות ומ"ש שם:(ג)צריך להגביה.עי' סוטה ד: ועי' סי' קס"ב ס"א כל השיטות בזה:(ד) אבל המטביל ידיו.ס"ס קנ"ט ע"ש ועי' שו"ע סי' קס"ב ס"א:(ה) אם נתכוון.עי' חגיגה יט. : (ו) זו לעצמה.עי' ר"ש פ"ב מ"ג ושו"ע או"ח סי' קס"ב ס"ו ע"ש ביאורי דינים אלו:(ז) נוטלין ד' וה' עי' סי' קס"ב ס"ה דאף שמספק בתחרתה טמא מ"מ בנוטל לב' ידיו או אפי' הרבה כא' זה בצד זה אין חושש וכמבואר כאן וע"ש סי' ק"ס סוף סי"ג : (ח) משום ד' דברים שמא נטמאו . מכאן דאסור ליטול ממים שנטלו כבר דכאן כיון דבב"א אין חוששין אבל כשידוע פסולין וכן בשו"ע סי' ק"ס סי"א בהג"ה אבל אסור יעו"ש היטב ועי' סי' קנ"ט ס"ז בביאורי הגר"א ס"ק ט"ז : (ט) הנותן לחבירו בחפניו . כלי בעינן לנט"י ואף שנטל לחבירו בידים טהורות מ"מ לא מהניא ושיטת ר"ת בשנטל הראשון מן הכלי מותר לשפוך לידו השניה והייט דדייק ליתנא שמתחלה לא נטל מן הכלי והוכח דעתו בסי' קנ"ט ס"ז ועי' בפסקי תוס' סוטה ה' (ע"ש בביאור הגר"א ס"ק ט"ז וי"ז וי"ח) : (י) זה שמינית . עי' יו"ד סי' ק"ס סי"ג בהך דשירי טהרה די"א דוקא ברצופין וי"א אף באינם רצופין אבל לכ"ע רביעית מתחלה בעי וע"ש עוד : (כ) אוכל ראשון . עי' שבת יד: מי"א דבר : (ל) הנוגע ברצועה . שבת עט: : (מ) ספר שבלה . שבת קטו: ועי' בר"ש פ"ג מ"ד ומ"ה : (נ) הגליון . עי' שבת קטז. והובא בר"ש שם : (ס) ושמע על תינוק . עי' מיי' ס"ח מהל' אה"ט ס"ח הגירסא שם : (ע) הברכות . שבת קטו. : (פ) הגליונים . ספרי שם רפט"ו וירו' דשבת פט"ז: (צ) ספרי בן סירא . במדרש קהלת בקרא עשות ספרים הרבה אין קץ שאי ליתנא ומכאן ואילך הייט חוץ כ"ד ספרי קדש : (ק) רשב"מ אומר . עי' מגילה דף ז' וירושלמי שם : (ר) עמון ומואב . חגיגה

זר זהב ומנחת בכורים

מטביל א"צ לנגב וכדפרשתי ולנוסחת הגר"א ענין בפ"ע הוא : שלא יצאו מים הראשונים . דאילו שניים כל שלא יצאו הראשונים לא איכפת לן בשניים אבל כשיצאו ראשונים ויחזרו לא מהני טהרת השניים דאין מועיל אלא למים שבפרק ולכן במטביל דא"צ מים שניים לא איכפת לן אם יצאו חוץ לפרק : אם נתכוון . לכוונת נטילה כדתנן (ספ"א) : ידיו טהורות . ודלא כת"ק דתנן (פ"ב מ"א) דאין מים מטהרים אלא מים שעל היד ולא שעל הצרור ורשב"ג מתיר בדבר שברייתו מן המים:ידיו טהורות. ר"י פליג בספק ידים ליטהר:ב טימאו זא"ז בניגוב שכל זמן שלא נטל השנים הראשונים טמאים ומיטמא כל יד מחבירו ושוב אינו מועיל שניים דאינו מועיל רק למים שעל היד שטמא מעצמו ולא שנטמא מיד חבירו: ה"ג נטל הראשונים לשתי ידיו כאחת:נתכוין לטהר הראשונים כיון דשינה ממעשה הקדום בעינן כוונה לנטילה ולא אמרינן סתמא מכוין: ואם לאו טמאות.ומטמאים מים הראשונים שנטמאו מחמת היד להשניים שבאו בלא כוונה וגרע מאילו לא נטל מים שניים כלל ולא מהני שוב מים לטהר: נטל את אחת מידיו. שנטלו ב' ידיו ונטמא א' מידיו וכן הוא בר"ש בהדיא ושוב אינו מועיל שניים לראשונים מ"מ נוטל שניים לידו הטהורה ואף בנטל מתחלה שניהם כאחת יכול אח"כ לחלק אף בשא"א ליטול ידו הראשונה וכנוסחת הגר"א להדיא: על גביהן . חוץ לפרק או בתוך הפרק וחוץ לפרק כאחת ושתתו מכן על הארץ ונפל לתוכו ככר של תרומה וכנוסחת הגר"א : מן הפרק לפנים . ששתתו מן הפרק ולפנים שנטמאו בראשונים ע"ג היד שוב אין מועיל לטהר במים שניים שנפלו על הארץ דאין מים שניים מטהרים רק במים שע"ג היד ולא שעל הארץ . כדתנן (פ"ב ב') : טהור . דשם אין טומאה כלל אף למים ראשונים והמים השותתים טהורים ובסיפא לפי נוסחת הגר"א שנטל הראשונים והשניים ויצאו חוץ לפרק טמא אע"פ שנפל במים ששתתו חוץ לפרק טמא הואיל ומן הפרק יצאו לשם ולא טהרו השניים את הראשונים אלא על היד ולא על הארץ . וקו"ח הוא ממי גשמים דמטהרי מים טמאים כמבואר בספ"ד דמכשירין אבל לא מהני לענין טהרת הידים דבעינן בכלי ולפי הט"י כגירסת הר"ש הוא ובריישא דיצא חוץ לפרק במים שיצאו מתוך הפרק טהורין הואיל ובאו ממקום הכשר אבל נטל ראשונים ושניים חוץ לפרק בכוונה נטמאו המים כולם ואין מים שניים מטהרין וככר של תרומה שנפל טמא ובבא שניה גרסי' סתמא ונפל ככר של תרומה טמא דאין חילוק בין תוך הפרק או חוץ לפרק ובבא ג' דנטל ל"ג כלל וכמבואר בר"ש והדין נותן . וק"ו הוא שהראשונים אינם נטהרין בעל היד וטמאים הם.עד שיבואו מים שניים עליהם מ"מ המים שיצאו מהם חוץ לפרק ונפלו לארץ טהורים . שניים דין הוא שיטהרו אותן המים הטפלים על הארץ : ג נטמאו . יד א' בחבירו : מלאכה . בנטילת יד חבירו הוה מלאכה לחבירו : מן הרביעית . דתנן מחצי לוג לארבעה ולא לחמשה ואם היו חצי לוג לחמשה וספק הראשונים ושאר רביעית לשנים מהניא נטילה לשנים האחרונים דספק ידים טהורות : ה"ג שמתחלה לא נטלו . כנוסחת הגר"א : ה"ג שתי ידיהן . והיינו שנטלן כל א' משמינית הלוג אף שמתערבים יחד במי הקילות מ"מ לא הוי נטילה : ד אלו פוסלין לידים . שייך לכללא דפ"ג במשנה דמיירי בפסול ידים והוא בכללא דכל הפוסל תרומה מטמא ידים להיות תחלה : והמדף . הוא לשון עלה נדף והוא טומאה קלה כגון עליונו של זב דמטמא אוכלין ומשקין] : ברצועה . של תפילין : עד שיגע בקציצה . גרסי' הוא התפילין עצמו וכן הוא בפ"ג מ"ג ופליג על ת"ק דשם דאמר דרצועות התפילין מטמאין : עד שיגע במזוזה . גרסי' והוא הפרשה עצמה : [היא . שכתובה עליה פ"ה אותיות : והשאר . שלא נכתב עליה אינה מטמאה ולא הוה כחלק מן היריעה הכתובה דמטמאה : וכדי היקף כולן . שיעור החלק שמקיף את הספר והיינו נמי בתחלה וגליון הוא שתי אצבעות שמנית וכדי היקף הוא שאר החלק א"נ גרסי' כדי היקף ופירושא מפרש דהגליון כך שיעורו א"נ מיירי במדבק פנ"ך דגולל לסופו כדי שלא יהיה תורה כשומר לנ"כ לכן הוא כדי היקף בסופו : ה"ג הכותב הלל . וכתבו לתינוק להתלמד כן בר"ש ובנוסחת הגר"א : אינו ראוי לעשות . שאין כותבין פרשיות : ה שאינו ראוי לקיימן . דאין תופרין אלא בגידין : בזמן . אף בזמן שאין להם טומאה אחרת והגר"א גרס תפורות שהן תפורות לספר והוא חבור : ספרי אפיקורסין . שכופרין בתורה הרי הן כגליונים קלפים שלא נכתב עליהם מעולם : מכאן ואילך . מכ"ד ספרי הקדש שלא נתנו לכתוב ואינם מטמאין : ו וכי לא כתב . בש"ס הגירסא וכי זו בלבד אמר . והיינו שהרי קהלת כבר נאמרה ומדלא כתב אלא קהלת ש"מ שבאותן שברוה"ק כתב והשאר הניח וכ"ת דהאי בעי כתב והאי בעי לא כתב הרי הוא אומר אל תוסף על דבריו ש"מ שברוה"ק נאמר : ז בשאר שני שבוע . הולכת בסדר השנים וא"כ בשביעית מע"ר ומע"ש : אם מעשר עני מעשר עני . כגון שלישית וששית : ואם מע"ש מע"ש . כגון ראשונה ושניה ורביעית וחמישית א"נ קאי על החלוק ארצות דעמון ומואב בשביעית מ"ע ובבל מע"ש בשביעית : את המנין . מה שנמנו ונתרבו : לזה הלכה . דעמון ומואב : מעשר עני . שהניחום מלקדשם כדי שיסמכו עליהן עניים בשביעית ואף למ"ד קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא כאן לא קדשום אף עולי מצרים ולא מיירי בעמון ומואב שטהרו בסיחון דאותן נתקדשו בעלותן ממצרים : ח בו ביום . אותו היום שנתמנה ראב"ע לנשיא וכל פרק ד' דידים דבו ביום הוא אותו היום ועלה קאי הך תוס' : כבראשונה . חסר כאן וסגי' כנוסחת הגר"א

נר עמוני מה אעשה (אני) אמרו לו כבר שמעת מפי[א]זקן הרי אתה מותר [לבוא] בקהל. א"ל ר"ג אף מצרי כיוצא (כד) בזה [ב] אמר למצרים נתן להם הכתוב קצבה שנאמר (יחזקאל כט) מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן העמים אשר נפוצו שמה (וישבו על אדמתם): ט אמר להן רבי יוחנן בן זכאי כתבי הקדש חיבתם מטמאתן שלא יעשה אותן שטיחים לבהמה. אמרו (ר) בייתוסים קובלין [ג] עליכם פרושין [ד] מה (אם) (ש) בת בני הבא מכח בני שבא מכחו הרי יורשתני בתי הבאה מכחי אינו דין שתרשני [ה] (אמר להן לא אם אמרתם בבת הבן שכן חולקין עם האחים תאמרו בבת שאינה חולקת עם האחים). (ת) [ו] אומר טיבלני שחרית קובלני עליכם פרושים שאתם מזכירים את [ז] הגוף שיש בו טומאה:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא דמסכת ידים

הגהות הגר"א

וכו': (כד) בהם אמר לו ר"י למצרים כו': (כה) אומרים טובלי שחרית קובלנו עליכם פרושים שאתם מזכירין את השם בשחרית בלא טבילה אומרים פרושים קובלנו עליכם טובלי שחרית שאתם מזכירין את השם מן הגוף וכו':

באור הגר"א

כך אלו לא שנו. פי' כיון דליכא זמן מתי יבוכו אמרינן שמא עדיין לא שנו: מה אעשה אני. פי' אם כרבן גמליאל אם כרבי יהושע: אמרו לו כבר שמעתי מפי זקן. פי' מר' יהושע הרי מותר אתה. פי' שנמנו כר' יהושע: אמר להן רבן גמליאל א"כ אף מצרי כיוצא בו. פי' יהא מותר מחמת הטעם דעמידי: אמרו לו כבר נתן להם הכתוב קצבה שנאמר מקץ ארבעים שנה כו'. וא"כ אחר זמן ודאי שבו והוי קבוע: שלא יעשה אותן שטיחין לתרומה. פי' דיסכרו הואיל וזה קודש. פי' מותר לעשות שטיחין לה לכך גזרו עליה שיהא פוסל את התרומה: קובלני עליכם פרושים כו'. פי' שהצדוקים סוברים שבתו חולקת עם בת הבן בנחלה ואינה חולקת עם האחין כמו בת הבן ועל זה אמרו שק"ו הוא שיהא בתו יורשו עם בת הבן ומה אם בת הבן שבאה מכח בני יורשני בתי שבאה מכחי אינו דין שתהא יורשתן: אמר להן פרושין קובלני עליכם צדוקין מה לבת הבן שכן חולקת עם האחין תאמר בבתו שאינה חולקת עם האחין. פי' הלמא שבת הבן עדיפא לירש מבתו ואף הכא לא שנא: אמרו טובלי שחרית קובלני עליכם פרושין שאתם מזכירין את השם בלא טבילה אמרו פרושין קובלני עליכם טובלי שחרית שאתם מזכירין את השם מן הגוף שיש בו טומאה. פי' שהוא מלא צואה ולזה לא מהני טבילה:

אור הגנוז

[א] הזקן: [ב] אמרו לו מצרים נתן: [ג] אומרים בייתותים קובלני: [ד] מה את בת וכו' בני שבא מכחי: [ה] אומרים פרושים: [ו] אומרים טובלי שחרית: [ז] את השם מן הגוף שיש:

מצפה שמואל ג: בקצת ספרי ועי' ר"ש פ"ד ועי' ירו' שם: (ש) בת בני. עי' ב"ב קטו. ועי' ר"ש סוף מכילתין סגירסא: (ת) טובלי שחרית. עי' ירו' ברכות פ"ג בסוגיא דב"ק ושם לענין דא"צ לחזור כ"כ ולבטל למודו:

זר זהב ומנחת בכורים

וכן בר"ש: כיוצא בהן. שכבר הם כלו: קצבה. וכן נתקיים ובתוס' דקדושין כפ"ה סל' ז' בעובדא דמנימין מצרי מבואר דא"ל ר"ע טעית משעלה סנחריב ובלבל: אמר להם. דתנן (פ"ד ז') אומרים צדוקים קובלנו עליכם שאתם אומרים ספרי הקדש מטמאין את הידים וע"ש כאלה התשובה: חבתן. מחמת חביבותן: שבאה מכחי אינו דין שתורישני. במקום בת הבן. שמתיהן נקבה: שכן חולקין עם האחין. כגון בנות צלפחד שנטלו חלק בנכסי חפר עם בני חפר: כבת. הבאה לירש בנכסי אביה שבמקום אחיה אינה יורשת א"כ בת הבן עדיפא כתה (ב"ב קטו): טובלי שחרית. חסר כאן ובר"ש הגי' כנוסחת הגר"א: וטובלי שחרית י"מ שטובלין בכל' שהא אלא דיי בט' קבין: מן הגוף. שאתם אינם זהירין בשארי מצות והגוף טמא ומה מהני טבילה בט"י מלין פ"ג דטבו"י ושוה פ"א דעוקצין להר"ש ולנוסחת הגר"א]:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא דמסכת ידים

תוספתא טבול יום פרק א

פרק ראשון א המכנים חלות בין להפרישן בין (א) שאין להפרישן נשכן נפסלות במנין. מוסיף עליהן האורז וגרים של טפיח בזמן שאינן קלופין ר"ש [א] אומר אף פולין הגמלונין כיוצא בהן טהורין באב הטומאה וא"צ לומר בטבול יום דברי ר"מ וחכ"א טהורין בטבול יום וטמאין בכל הטומאות. מוסיף עליהן האורז וגרים של טפיח בזמן שהן קלופין התבלין והשנוניות חבור בטבול יום וא"צ לומר בכל הטומאות. (ב) רשב"ג היה אומר בד"א בככרות של בעל הבית אבל בככרות של נחתום אינו טמא אלא הקצח (ג) והשום והשנונית בלבד: ב (א) אחד משקה שנטמא באב הטומאה ואחד משקה שנטמא בולד הטומאה הרי הוא תחלה לעולם. מטמא חבירו וחבירו [את] חבירו אפי' (ד) הן [ב] חוץ ממשקה טבול יום שהן [ג] פוסלין ואינן מטמאין: ג חומר בידים מטבול יום (ה) שהידים (ב) תחלה [ד] לחטאת מטמאות אחד ופוסלות אחד בקדש ומטמאות התרומה ומטמאות את המשקין לעשותן תחלה [ה] באלו הימים (ג) וכל שאינו חיבור בטבול יום חיבור בידים: חומר באוכלין שאין במשקין ובמשקין מה שאין באוכלין. שהאוכלין (ד) יש להן ידות ואין צריכה מחשבה לאוכלין (ו) ומטמאין את המשקין (ה) לעשותן תחלה והמשקין מטמאין את האוכלים (ו) לעשותן שנים (ז) לספקן לטמא את אחרים (ח) ואין להן טהרה מטומאתן משא"כ משקין. חומר במשקין שהמשקין (ז) [ו] לעולם(ט) ומטמא כל שהוא ויש מהן שנעשו באב הטומאה לטמא אדם ומטמא בגדים ולטמא אוכלין ומשקין וכלי [ז] מאחוריו וכלי חרס מאוירו משא"כ באוכלין: חומר במים מה שאין במשקין ובמשקין מה שאין במים שהמים נעשין אב הטומאה לטמא אדם ולטמא בגדים (י) ופוסלין את המקוה בשלשה לוגין ואת הגוף בשלשת לוגין משא"כ (ח) במשקין [ח] שהמשקין אין להן טהרה מטומאתן ואין טהורין בגוף ופוסלין את המקוה בשינוי מראה משא"כ במים: ד (כ) אחורי כלים שנטמאו במשקין ר' אליעזר אומר מטמאין את המשקין ואין פוסלין את האוכלין והלכה כדבריו ר' יהושע אומר מטמאין את המשקין ופוסלין את האוכלין וק"ו ומה אם טבול יום שאינו מטמא משקה חולין פוסל אוכלי תרומה אחורי כלים שהן מטמאים משקה חולין דין הוא שיפסלו אוכלי תרומה שמעון אחי עזריה (ט) אומר [ט] חולין ומה אם טבול יום שהוא פוסל אוכלי תרומה אינו מטמא משקה חולין אחורי כלים שאינן פוסלין אוכלי תרומה דין הוא שאינן מטמאין

הגהות הגר"א

פ"א (א) שלא להפרישן פרשו ואח"כ נשכן נפסלות במנין: (ב) רשב"ג אומר ר"מ היה אומר: (ג) והשומשין והשנוניות בלבד: (ד) הן מאה: (ה) שהידים מטמאות אחד ופוסלות אחד בקדש ופוסלות את החולין שנעשו על טהרת תרומה. ומטמאות את המשקין לעשות תחלה ויש ידים שמטמאין אוכלי חולין באלו ידים בידים תחלות וכל שאינו חבור כו': (ו) וספיקן לטמא אחרים טמא ואין להם טהרה מטומאתן. חומר במשקין כו': (ז) לעולם תחלה לטמא את המשקים להיות תחלה ואת האוכלין להיות שניים ולטמא כלי שטף מאחוריו וכ"ח מאוירו ויש מהם שנעשו אה"ט לטמא אדם לטמא בגדים ומטמאין בכל שהוא משא"כ באוכלין: (ח) במשקין. חומר במשקין שהמשקין אין להם: (ט) אומר חלוף הדברים מה אם טבו"י

באור הגר"א

פרק א המכנים חלות בין להפריסה ובין שלא להפריסה ולא נשכו נפסלות במנין. פי' דלא הוי חבור אפילו כדעתו שלא להפריסה כיון שעדיין לא נשכו ואפילו כשנטמאה באב הטומאה נמי לא הוי חבור אלא נפסלות במנין דהיינו ראשון שני ושלישי והו לא: מוסיף עליהן האורז וגרים של טופח. פי' על הא דקתני במתני' דפליגי ר' מאיר וחכמים באם מדובק לככר שעורה או כוסמת שאינה קלופה אם הוי חבור לככר כיון דאינה קלופה היא ואין דרכה לאכול עם הקליפה הוי כמו שאין דרכה לאכול עם הפת ומש"ה פליגי אי הוי חבור לפת או לא ועל זה קאמר הכא שמוסיף עליהן האורז וגרים של טופח בזמן שאין קלופין ר"ש אומר אף הפולין הגמלונין כיוצא בהן טהורין באב הטומאה כו'. פי' דהכי נמי פליגי ר"מ וחכמים דר"מ סבר טהורין מאב הטומאה. פי' שאינו חבור אפילו אם נגע בהן אב הטומאה ואצ"ל בטבולי יום וחכמים אומרים כו': מוסיף עליהן. פי' על הא דקתני במתני' דאם השעורה והכוסמת קליפה מדובק לפת הוי חבור לכ"ע. אפילו לענין טבול יום ע"ז קאמר הכא דמוסיף עליהן האורז והגרים של טופח בזמן שהן קלופין: והתבלין והשום והשנונית. פי' מיני תבלין הן. פי' הוי נמי כמו שעורת הקליפה והוי חבור בטבול יום. פי' אפילו לענין טומאת טבול יום ואצ"ל בכל הטומאה: במה דברים אמורים. פי' הא דקתני במתני' דהוי חבור והא דקתני הכא היינו בבכרות של בעה"ב. שאינו מקפיד אפילו אם יתערב בו איזה דבר כיון שהוא ראוי לאוכלו עם הפת אבל בבכרות של נחתומין. פי' שאין דרכו להתערב אלא קצח ושום ושומנין אבל על שאר דברים הוא מקפיד לפיכך לא הוי חבור אלא הנך שלשה דהיינו השום והשמנונית והקצח בלבד: ולעולם מטמא חבירו. פי' משקה זה מטמא את חבירו וחבירו את חבירו. פי' שהרי כולן נעשין תחלה לפיכך אין הטומאה נפסקת מהן: חוץ מטבול יום. פי' שאינו מטמא משקין להיות תחלה אלא פוסל אם הוא משקה תרומה: וה"ג שהן פוסלין ואינו מטמאין. פי' המשקה של תרומה: חומר בידים מטבול יום. פי' דהניהם פוסלין את התרומה ע"ז קאמר הכא שאפ"ה אינו שוין: שהידים מטמאות אחד ופוסל אחד בקודש. פי' שהרי הידים שניות הן ומטמא שלישי שיפסול רביעי בקודש אבל טבול יום קתני לעיל שאינו מטמא אפילו קודש אלא פוסל: ופוסל את החולין הנעשין על הטהרות תרומה. פי' ואין טבול יום פוסל כהן: ומטמא את המשקין לעשותן תחלה. פי' אבל טבול יום אינו עושה למשקין תחלה: ויש בידים שמטמאין אוכלין חולין. פי' ופעמים שנעשו הידים תחלות לחולין: באיזו ידים אמרו. פי' הנעשין תחלה לחולין ומפרש באותן שהכניסן לבית המנוגע. פי' אבל אינו נעשה לעולם תחלה: וכל שאינו חבור בטבול יום הוי חבור בידים. פי' כל הדברים אף שאינו חבור בטבול יום כיון דהוי חבור בכל הטומאות הוי נמי חיבור בידים כ"ש הוי ידים חמור מטבול יום ומה שטבול יום חמור מידים לא נקיט לפרש שכבר מפורש במתני': שהאוכלין יש להן ידות. פי' אם הוי מחובר לאוכל אף דבר שאינו אוכל הוי יד לאוכל: משא"כ במשקין. פי' דמשקין אם מחובר להן אותן משקין שאינן מקבלין טומאה כלל לא נעשה יד וכן אם מחובר למשקה אוכל לא נעשה יד להביא טומאה למשקה: ואין צריכין מחשבה לאוכלין. פי' בדבר הראוי לאכילה אין צריך מחשבה כלל אבל משקה פעמים שצריך מחשבה אפילו בדבר הראוי לשתיה כמו גשמים: וספיקן לטמא אחרים טמא. פי' שספק אוכלין לטמא אחרים דאורייתא אבל משקין לטמא אחרים דרבנן לכך ספיקן טהור: ואין להן טהרה מטומאתן משא"כ במשקין. פי' דבמשקין יש להן טהרה דהיינו השקה: חומר במשקים שהמשקין לעולם תחלה. פי' אפילו אם קיבל טומאה משני: ומטמא את המשקין להיות תחלה ואת האוכלין להיות שניים. פי' שאפילו משקין תחלה מטמא משקין אחרים להיות תחלה: ומטמא כלי שטף מאחוריו. פי' לפי שאינו מטמא כלי חרס מאחוריו נקט גבי כלי שטף אחוריו: וכלי חרס מאוירו. פי' שאין אוכלין מטמא כלים וזה הוא החומרא במשקין מאוכלין: ומטמא אוכלין ומשקין בכל שהוא. פי' אבל אוכלין אינו מטמא אלא בכביצה: ויש מהן שנעשין אב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים. פי' דהיינו מעיינות הזב ומי חטאת: משא"כ באוכלין. פי' שאוכלין אינו נעשין לעולם אב הטומאה: שהמים נעשין אב הטומאה לטמא אדם כו'. פי' אם נעשה מהן מי חטאת ואין שאר משקין ראויין למי חטאת: ופוסלין את המקוה בשלשה לוגין. פי' שאם נפל לתוכו שלשה לוגין שאובין נפסל המקוה: וכן הגוף. דהיינו אם נפל על גביו שלשה לוגין מים שאובין טמא האדם: משא"כ במשקין. פי' שאין שאר משקין פוסלין את המקוה בשלשה לוגין וגם את האדם: חומר במשקין שהמשקין אין להן טהרה מטומאתן. פי' ע"י השקה: ואין טהורין בגוף. פי' אף אם שתה לא נטהרו ע"י שתיה ולפיכך כשהקיא נטמא אבל מים נטהרין ע"י שתיה: ופוסלין את המקוה בשינוי מראה. פי' אפילו יש בו מ' סאה: משא"כ במים. פי' אם נתן לתוכן מים ונשתנו מראיהן מחמת המים כיון שהיה בו מ' סאה כשר ואינו נפסל מחמת השינוי מראה: מטמאין את המשקין. פי' אפילו הן חולין: ואין פוסלין את האוכלין. פי' אפילו הן תרומה: שהן מטמאין משקה חולין אינו דין שיפסלו אוכלי תרומה שמעון אחי עזריה אומר חילוף. פי' דיליף הק"ו להיפך דכמו שאין פוסלין אוכלי תרומה כך אין מטמאין משקה חולין מק"ו: ומה אם טבול יום שהוא פוסל אוכלי תרומה כו'. אינו דין שלא יטמאו משקה חולין:

אור הגנוז

פ"א [א] בן גמליאל: [ב] מאה: [ג] פסולין: [ד] לחולין: [ה] כאלו הן ידים: [ו] תחלה: [ז] שטף: [ח] חומר במשקין כו' טהרת הגוף: [ט] חילוף הדברים:

מצפה שמואל (א) אחד משקה שנטמא. עי' שבת יד. מי"ת דבר ועי' מיי' פ"ז מהל' אבות הטומאה ה"ה ובכ"מ: (ב) שהידים תחלה לחולין. גרסינן ועי' חולין לג. דמיירי בהידים שהכניס אותן לבית המנוגע ופי' ר"ש פ"ב מ"ב שהאריך בזה: (ג) וכל שאינו חבור. מיי' פ"ז מט"א ה"ט: (ד) יש להן ידות. עי' חולין קיח.: (ה) לעשותן תחלה. שבת יד: (ו) לעשותן. עי' חולין לה.: (ז) לספקן לטמא. עי' פסחים טז. ועי' ר"ש פ"ד מ"ב דטהרות בזרק ככר: (ח) ואין להם טהרה. תו"כ פ' שמיני בקרא דאותו תשבורו והובא בר"ש ועי' תוס' פסחים לג: ד"ה לאימת שהביאו זה: (ט) ומטמא בכ"ש. עי' פסחים לג: רש"י ס"ל דאוכל מקבל טומאה מה"ת בכ"ש ועי' תוס' שם ד"ה לאימת: (י) ופוסלין את המקוה. עי' מכות ג: מימרא דרב בחסר קורטוב: (כ) אחורי כלים שנטמאו. עי' ברכות נב. ועי' ירו' שם פ"ח ה"א ועי' ירו' חגיגה פ"ג ה"ב ועי' נדה ז: שהביאו ברייתא

זר זהב ומנחת בכורים

פרק א א [המכנים חלות. שיש לכהן חלות הרבה מן העיסות שאינם אפויות ומניחן זה על זה: להפרישן. שרוצה לאפות לכל אחד בפ"ע: שלא להפרישה. גרסי' שרוצה לאפותה כאחת: נשכן. שנגעו זה בזה עד שהוא תולש מן השניה]: במנין. מונין בהן ראשון ושני [לענין טבו"י דעושה שלישי ואינו נפסל אלא אחת וכן לענין שאר תרומות עד שלישי פסול ולא יותר ולא הוה חבור ודלא כמבואר במשנה (פ"א ב') דבשלא להפריש הוה חבור (ר"ש) והגר"א הגיה פרשו ואח"כ נשכו אינם חבור הואיל וכבר פרשו ומתני' איתא כהתוספתא ומיירי בלא פרשו: מוסף עליהן. על הנך דמבואר דאינם חבור: של טפיח. מין קטניות: בזמן שאין קלופין. וברתיתא גריסין של פול ראשונה דאינם נדבקין יחד וכדתנן (פ"א מ"א): טהורין. שמונין בהן ראשון ושני ולא יותר: מוסף עליהן. על אותן המבואר במשנה ב' דהוה חבור: והשנונית. מין בושם של נחתום דקפיד למסקלינהו: ב באב הטומאה. אפילו דרבנן כגון בית הפרס ומעת לעת שבנדה וטומאת ע"ה: בולד הטומאה. שני דפוסל התרומה וכל הפוסל תרומה מטמא משקין להיות תחלה חוץ מטבול יום: ג תחלה לחולין. כן הגירסא בר"ש והיינו דיש ידים שהן תחלות כגון המכניס ידיו לבית המנוגע וכדתנן (ידים פ"ג והגר"א ל"ג זה כאן אלא לקמן): מטמאות אחד ופוסלות אחד. בסתם ידים דהן שניות ועושות רביעי בקודש ושלישי בתרומה ובזה חמיר מטבול יום דטבו"י אינו מטמא קדש רק פוסל וכדתניא (מעילה ח) ולעיל במסכת טהרות (פ"א): ופוסלות התרומה. גרסינן כלומר בסתם ידים מיירינן ולא בידים תחלות דלעיל והגר"א גרס כאן יש ידים וכו' ומפרש כגון ידי אדם שהוא ראשון וידיו ראשונים: שאינו חבור בטבול יום. כגון עיסות מקרצות וככרות עשכות ואינך דמבואר (פ"א מ"א)]: חבור בידים. כדתנן (שם) ומודים בשאר כל טומאות בין קלות בין חמורות (דהוה חבור): [ידות. והנוגע ביד כאילו נוגע באוכל: וא"צ מחשבה. משא"כ משקין לפעמים צריכין מחשבה כגון גשמים ושאר משקין שילא מעצמן מן האוכל: ומטמאין. אפילו אוכל שני: המשקין מטמאים. הוא קולא דמשקה שאינו עושה אוכל ראשון רק שני ונוסחת הגר"א נראה יותר: לספקן לטמא את אחרים. יש נ"מ בין אוכל למשקה דבאוכל ספיקו טמא ובמשקה ספיקו לטמא טהור כדתנן טהרות (פ"ד ז'): משא"כ משקין. דהשקת מים מטהר מתורת זריעה: לעולם תחלה. כנוסחת הגר"א ולפי הגו' והר"ש נ"ל לעולם מיטמא בכ"ש אבל אוכל בעי כביצה: באב הטומאה. כגון מי חטאת שיש בהן כדי הזאה: וכלי מאחוריו. מגזירת י"ח דבר דמשקין מטמאין כלי משום גזירה דזב וזבה: ואת הגוף בשלשת לוגין. מגזירת י"ח דבר דטהור שנפלו על ראשו ג' לוגין מים שאובין נטמא: חומר במשקין. גרסינן]: ואין להם טהרה מטומאתן. אבל משקין יש להן טהרה במקוה ע"י השקה: משא"כ באוכלין שצריך כביצה: שהמים נעשה אב הטומאה. מי חטאת: ואת הגוף בג' לוגין. טהור שנפלו על ראשו ורובו ג' לוגין מים שאובין: שהמשקין אין להן טהרה מטומאתן. ומים מיטהרין ע"י השקה: ואין טהורין בגוף. כדתנן (מקואות פ"ח) אבל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין טבל והקיאן טמאין מפני שאינן טהורין בגוף שתה מים טמאים וטבל והקיאן טהורין מפני שהן טהורין בגוף: בשנוי מראה. כדתנן (מקואות פ"ז ג') נפל לתוכו יין ומוחל ושנו את מראיו פסול: משא"כ במים. שאין שנוי מראה פוסל במים כדתניא בתוספתא (מקואות פ"ג) שני מקואות של עשרים עשרים א' שאוב ואחד כשר וירדו הטובלין והשיקו אפילו היו לבנים והאדימו וכו' המקואות כמו שהיו ולא מיפסל בשנוי מראה מהשאובים וכשר להקוות עליה: ד [את המשקין. אפילו דחולין ודוקא אחוריו דקילא דתוכו טהור אבל נטמא תוכו מודה לר"י דפוסל האוכלין: שאינו מטמא. כדלעיל בהלכה ב': פוסל אוכלי תרומה. מה"ת: שמעון אחי עזריה

מטמאין משקה חולין א"ר יוסי (י) [א] הלכה היאך נחלקו עליה אבות הראשונים ורבו (עליה) דברי תורה מדברי סופרים ודברי סופרים מדברי סופרים:

פרק שני א עיסה שקראה שם חלתה בצפונה וכן קישות שקרא שם תרומה בצפונה (א) הרי [ב] חיבור. ניטלה חלתה מתוכה (ב) וחזר לתוכה [ג] הרי זו אינו חיבור. (א) המקפה והחמיטה של חולין [ד] והשמן של תרומה צף על גביהן נגע טבול יום בשמן (ב) לא פסל אלא השמן [ה] וכן השמן שהוא צף על גבי היין ר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקה אומר ב"ש אומרים (ג) חבור [ו] וב"ה אומרים אינו חבור. טבול יום [ז] שהיה תורם את הבור ונפלה הימנו חבית של תרומה (ג) ושקעה בבור (של יין) מן השפה ולפנים חבור מן השפה ולחוץ אינו חבור (ד) ואם היה (ה) [ח] פיטום אפי' כלי שיש בו מאה כור כולו חבור (אחד): ב (ה) (ו) חבית [ט] שנבקע בין משוליה בין מצדיה ונגע בה טבול יום טמאה ר' יהודה אומר מפיה ומשוליה [י] חבור. (ו) מפיה המשקה משוך ידו. משוליה מפני שהמשקה ברור ע"ג ידיו א' מן הצדדין יעלה בא' ומאה: (ז) בעבוע שכחבית שניקב ומכוון מבפנים לבחוץ ר' יהודה אומר בכולן [כ] מן הצדדין יעלה באחד ומאה. מעשה שביעבע יין [ל] (ז) בעליו ובאו ושאלו את ר' יהודה [מ] ואמר יעלה (ח) בא' [נ] מהן: ג (ז) (ט) אוכל שנפרץ ומעורה במקצת אם יש לו יד אוחזין אותו ביד. עלה אוחזין אותו בעלה יש לו זה וזה אוחז באיזו מהן שירצה (ח) אין לו לא זה ולא זה ר"מ אומר בגדול ר' יהודה אומר בקטן ר' נחמיה אומר בטהור וחכ"א בטמא. בד"א בטבול יום אבל בשאר כל הטומאות הרי זו חיבור (י) רבי אומר אחד טבול יום ואחד שאר כל הטומאות היה נמשך עמו חבור ואם לאו אינו חבור: ד (ט) עיסה שנדמעה או שנתחמצה בשאור של תרומה נתחייבת בחלה ואונה נפסלת בטבול יום דברי ר"מ ור' יהודה (יא) ור' יוסי ור"ש פוסלין א"ר מנחם בר יוסי אמרתי לפני אבא אי אתה מודה במקפה ובחמיטה של חולין והשום והשמן של תרומה צף על גביהן שאם נגע טבול יום במקצתו לא פסל אלא מקום מגעו (יב) וא"ל זה מין אחד וזה שני מינין: ה (י) ירק של תרומה וביצה טרופה נתונה על גביו ונגע טבול יום בביצה כל הסדר העליון חבור דברי ר' יוסי ור"ש (יג) ור' יהודה אומר אינו חיבור אלא הקלח שכנגד ידו. על זו העיד ר' ישמעאל לפני חכמים בכרם ביבנה שאינו חבור אלא הקלח שכנגד ידו. אמר ר' יוסי לא על זו העיד אלא על העשוי כמו כובע (יד) שהוא חבור: ו (כ) חוט של ביצה שקרם על דפנה של לפס ונגע בה טבול יום מן השפה ולפנים חבור מן השפה ולחוץ אינו חיבור ר' יוסי אומר אף מן השפה ולפנים [ס] כל שנקלף עמו חבור [ע] וכל (טו) שאינו אינו חבור. ביצה שנקפה בתוך הקערה (טז) ה"ז חבור התחיל לטרפן אינו חיבור טרפן במשקים ה"ה חיבור (יז) ביעין שנקפן בתוך הטפית הרי אלו אינן חבור התחיל לטרף אינו חבור טרפן במשקין חבור טרפן (יח) במימי עצמן הוכשרו הרי הן כעגול של דבלה [פ] שנפלו על מקצתו ה"ז קוצה הימנו (יט) עד שלש אצבעות על רוחב (כ) מלא הקצות דברי ר' יהודה וחכ"א (ל) אינו נוטל (הימנו) אלא מקום משקה בלבד. אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בדבילה שמינה שלא גרסה (כא) וחכ"א בדבילה שמינה שגרסה: ז משקה טבול יום (כב) בטהור דברי רבי. [צ] ר' יהודה אומר בטמא. (מ) האשה שהיא טבולת יום לשה [ק] לה עיסה וקוצה הימנה חלה (כג) ומפרשת ומנחת בכפישה או באנחותא ומקפת וקורא לה שם מפני שהיא שלישי והשלישי טהור בחולין [ר] ועל כולן אמר ר' יהושע דבר חדש שחידשו סופרים ואין לי מה אשיב: ח התורם את הבור (כד) ונתנה [ש] אשר לא תתגלה והגיע לבור ולשפכה ה"ז שלם. (נ) היה תורם את [ת] הבור ונסדקה חבית או נשפכה אם ירד הימנה כדי דימוע אינו שלם ואם לאו ה"ז שלם.

היה

באור הגר"א

אמר ר' יוסי ראה הלכה זו האיך נחלקו עליה אבות הראשונים ורבו ד"ת מד"ס ודברי סופרים מד"ת. פי' האיך יכול ליגע קץ אחורי כליה מטבול יום הא טבול יום דאורייתא ואחורי כליה דרבנן ואינו יכול למילף זמ"ז כלל ומתמיה ר' יוסי על שניהם על ר' יהושע ועל שמעון אחי עזריה:

פרק ב עיסה שקראה שם חלתה. פי' ועדיין לא הפרישה ממנו וכן קישות: הוי חיבור. פי' ואם נגע טבול יום אפי' בצד החולין נמי טמא התרומה כאילו נגע בה ולכך הוי חבור להביא את הטומאה לתרומה אף שלא נגע בה: נטלה חלתה ממנה וחזרה לתוכה. פי' לתוך העיסה: אינו חבור. פי' דכיון שהופרש פעם א' ממנה וגם עתה הוא מקפיד על תערובתן והולה שלא יתערבו לא עדיף מהמכנים תלות שאינו חבור לב"ה: המקפה. פי' התבשיל: והחמיטה של חולין והשמן של תרומה צף על גביהן כו' לא פסל אלא שמן. פי' דלא הוי חבור השמן למקפה או לחמיטה: בשר הקודש שקרם עליו הקיפה וכן השמן שהיה צף ע"ג היין אינו חבור. פי' ואם נגע טבול יום בשמן או בקיפה לא נטמא היין והתיכה: ר' ישמעאל בר' יוחנן בן ברוקא אומר בית שמאי אומרים חבור כו'. פי' דסבר דפליגי בזה ב"ש וב"ה: ר' יוחנן בן נורי אומר שניהן חבורין זה לזה. פי' ואם נגע בשמן פסל היין או בקיפה פסול התיכה: טבול יום שהוא תורם את הבור ונפל הימנה חבית [illegible]

[illegible]

פי' ואינו צריך מחשבה דהא טבולת יום טמאה הוא: ועל כולן אמר ר' יהושע דבר חדש כו'. פי' קמ"ל דהתפסה או כשפתנה או משום שהוא תנאי ב"ד מפרש הכא: דאם נתנה במקום שאם תתגלגל לא תגיע לבור וחזר ונתפסה דתיכף כשהגיע למקום שאם תתגלגל לא תגיע לבור הוי כמו שעלה שלם ונקבע עליה שם תרומה ולפיכך אפילו נתן קמ"ל דכשהתנה שלא יהא תרומה עד שתעלה שלם מן הבור דאינו שלם ממש דאפי' נסדקה כ"ז שלא נפל לבור כדי דימוע נמי מיקרי שלם דלא הוי דעתו אלא שלא תעשה הבור דימוע ע"י שבירת החביות ותו לא איכפת ליה

אור הגנוז

[א] ראה הלכה זו: **פ"ב** [ב] הרי זה אין חיבור: [ג] הרי זה חיבור: [ד] והשום: [ה] ר' יוחנן בן נורי אומר שניהן חיבור זה לזה בשר הקדש שקרם עליו הקיפות: [ו] (טבול יום שתרם): [ו] בטבול יום: [ז] כור או פיטום: [ח] שנקבה: [ט] טמאה מפיה מפני שהמשקה משוך לתוך ידו משוליה מפני שהמשקה גרור ע"ג ידיו אבל מן הצדדין וכו': [י] תיבות מן הצדדין ליתא בכ"י: [י] בין העלין: [כ] ומאה: [כ] בן בבא: [ל] חוט וכל הנקלף: [מ] ומן השפה ולחוץ חוט וכל הנקלף עמו אינו: [נ] עיגולי דבלה שנפלו משקין על מקצתו הרי הוא נוטל עובי של"ש אצבעות על רוחב מלא קציעה: [ס] ורבי יוסי בר' יהודה: [ע] את העיסה: [פ] עריבה שהיא טבולת יום לשין בה עיסה וקוצין הימנה חלה מוקפת וקורין לה שם מפני שהיא שלישית והשלישית טהור בחולין: [צ] במקום שתתגלגל והגיע לבור: [ק] הבד:

מצפה שמואל זו כגירסה ועי' ר"ש פ"ב מ"ב:(א) המקפה.עי' פסחים מד:ועי' פ"ב מ"ג וברש"ם האריך בזה ועי' ר"ש פ"ג מ"ד:(ב) וכן השמן שצף ע"ג היין.עי' עירובין עח:ועי' שבת ה"י ועי' ר"ש פ"ב מ"ס:(ג) ושקע בבור.עי' ר"ש פ"ב מ"ו:(ד) ואם היה פיטום גרסינן.וכן ברמב"ם פ"א מטומאת אוכלין ה"ח וע"ש בהשגות: (ה) חבית שנתבקע.עי' ר"ש פ"ב מ"ג:(ו) בעבוע שבחבית.עי' ר"ש ספ"ד: (ז) אוכל שנפרץ. חולין קכז: וקכח. ועי' תוס' שם: (ח) אין לו לא זה. עי' מיי' פ"י מטומאת אוכלין ה"ט: (ט) עיסה שנדמעה או שנתחמצה. עי' נדה מו: ומז. דר"י סבר דחלה דרבנן ואתא דימוע ומפקא ליה ועי' בירו' פ"א דחלה והובא בר"ש כאן פ"ג מ"ד ועי' ר"ש פ"ב מ"ג שהבית ג"כ זה: (י) ירק של תרומה. עי' ר"ש פ"ג מ"ג: (כ) חוט של ביצה. ר"ש שם וע"ש הגירסא בסוף: (ל) אינו נוטל הימנו. מיי' פ"ו מט"א ה"ד: (מ) האשה שהיא טבו"י. נדה ז. ע"ש בגמ' היטב: (נ) היה תורם את

זר זהב ומנחת בכורים

עזריה אומר אלוף. גרסינן וס"ל דאינו מטמא משקה חולין: ורבו עליה. מודין בזה לעשות ק"ו בדרבנן מד"ת מטבו"י וכן בהיפך: ודברי סופרים מד"ת גרסינן]:

פרק ב א [ה"ז חבור. ואם נגע בעיסה נטמא החלה וכן בתרומה: אלא שמן. בר"ש הגירסא ריב"נ אומר שניהם חבור זה לזה השום והשמן: שטו"י שהיה תורם אינו חבור ל"ג לה. וכנוסחת הגר"א: שהיה תורם. ולא קרא שם תרומה עד שהופרש כדי שלא יפסל התרומה: **ב** חבית של תרומה. שאינה מליאה מיין תרומה: של יין. חולין ונכנס מן היין לתוך חבית תרומה: מן השפה. שהכניס ידו לתוך החבית אף שנגע רק במשקה חולין הבור ומטמא התרומה: פיטום. פטום גרסינן כנוסחת הגר"א והיא כעין חבית גדולה ובתוכה נתונים חביות קטנים הכלי הגדול מצרף הכל: משוך לתוך ידו גרסינן: א"נ מתוך. שכל המשקה נגרר אחר פיה: משוליה מפני שהמשקה גרור. שנמשך כל כובד היין אחר השוליים: מן הצדדים. כל דלצדדי ברזא קילות הסמוך לנקב ואיכא מ"ד כל דלצדדי ברזא קילות למעלה מהנקב שנמשך אחר הנקב טמא כל שלמעלה ובטלי בצדדין שלא נטמאו ולת"ק כולו טמא דחיבור: בעבוע. כמין אבעבועות והוא כעין נקבים בחביות: מכוון. שהנקב מכוון זה נגד זה: מן הצדדין. אם הוא מן הצדדין ונגע ביין שבהבעבוע אף שמכוון הנקב לא הוה כנוגע בכולו דכל מן הצדדין אינו חבור ובטל במאה ומאה בכל החבית וה"ג לה]: **ג** אם יש לו יד לאחוז בו. רואין אם אוחזין ביד וכו' נמשך אחריו הוה חבור זה לזה וכן אם אין לו יד ויש לו עלה אם אוחז בעלה והירק עולה עמו ואינו נופל ה"ז חבור שאם נגע טבול יום בעלה הירק פסול: [סירכה. וכל שנמשך חבור]: ר"מ אומר בגדול. שאם יאחז בגדול והקטן עולה עמו ה"ז חבור ואם נגע טבול יום במקצתו פוסל את כולו: בקטן. אינו חבור עד שימשך הגדול אחר הקטן: ר"נ אומר בטהור. אם הקטן נטמא רואין בהגדול אם נמשך עמו הקטן. ואם הגדול נטמא רואין אם הגדול נמשך עם הקטן: ובכ"א בטמא. שאם אוחז בטמא הטבור עולה עמו. והכי נמי תנן פלוגתייהו במתני': **ד** [ר' יוסי ור"ש פוסלין. ס"ל ומעילא אינה חייבת בחלה דדינו כחולין וכמשנה פ"ק דחלה דתנן מדומע פטור מן החלה כר"י ור"ש: זה מין אחד. כאן בדימוע ובנתחמצה הוה מינו ואינו בטל ולכן פוסל כו': **ה** ירק של תרומה. והרבה סדרים זה עם זה: ר"מ ור"ש. והוא ת"ק (פ"ב מ"ב): כמין כובע. שנתפשה הבילה על הירק ונעשה כמין כובע: שאינו חבור. גרסינן: ו של ליפס. אילפס של תרומה: וכל שאינו נקלף. גרסינן ור"י לקולא וכן במשנה דאר"י שתמא חוט נקלף עמו לקולא דאף מן לפנים אינו חבור כולו: שנקפה. שנשברה א"נ שנקרם ועדיין מעורב החלבון והחלמון אינו חבור גרסינן ומונין בהם ראשון ושני ובשהוכשרו הבילים במים: התחיל לערפן אינו חבור. וי"ג חבור: טרפן במשקין חבור. שהמשקה מחברן: הטפית. מין קטנית: טרפן במימי עצמן. מים היוצאין ולתלותית הטופחת והמשקה והוכשרו אבל לא כולן אלא מקום המלוחלח: כעגולי דבילה. המתחברין יחד ומבואר דינו לקמן: ה"ג עגולי של דבילה שנפלו וכו': שלא גרסה. שאינה מתפרדה מלשון גריסין: ודברי חכמים גרסינן כדבלה שמינה שגרסה דבילה השמינה המתפרדת וי"ג כתוסה: כטהור דר"י גרסינן. דאין טבו"י טמא שיכשיר משקה שלו אף שלא לרצון ור"מ אומר כטמא ומכשיר משקה שלו כטהור והכי תנן במשנה (ספ"ג) כמ"א אלו ואלו טמאין בטבו"י שמשקין של טמא מכשירין לרצון ושלא לרצון וחכ"א אין טבו"י טמא ור"י כחכמים במשנה: וקוצה. קוצה חלה קודם שיקרא שם דלא נטמא חלתה: בכפישה. ס"ל שאין לה קבול לסימן שלא תגע מתקרא בם: ומקפת. דחלה נטלת מן המוקף: שהיא. העיסה שנגעה בטבו"י: ועל כולן. על הא דאשה וכן עריבה במשנה (פ"ד מ"ג) וכל דתנן התם בפ"ד עד מ"ו]: **ח** התורם את הבור. והתנה בעת הפרשה שתעלה שלם מן הבור שירא שמא תשבר ותגיע לבור ותדמע ומפרש במשנה דהתנאי הוא עד מקום שתתגלגל ותגיע לבור אבל יותר משיעור זה הוה שלם: ה"ג ונתנה עד שלא תתגלגל ותגיע לבור ונשפכה הרי זה שלם. ולנוסחת הגר"א אם הגיעה פעם אחת במקום שלא תתגלגל ואחר כך הניחה שוב במקום שתתגלגל מכל מקום מתמעט כיון שהיתה מונחת במקום שאינו ראוי להתגלגל הוה שלם ונתקיים תנאו: [כדי דמוע. פחות ממאה ועוד בבור: אינו שלם. שלא נתקיים תנאו שכוונתו היה בתנאי זה כדי שלא תדמע הבור: ואם לאו, שאין

היה תורם ד' ה' חביות כאחת אע"פ שלא ירד מכל אחד ואחד כדי דימוע (כס) הרי זה שלם מפני שהוא מתנה על כל אחת ואחת בד"א בתרומת ראשית יין ושל שמן שאין תרומת ראשית ניטלת אלא מן המוקף (ס) אבל בתרומת מעשר ובשאר כל [א] הרי זה שלם: היה תורם תרומה ותרומת מעשר כאחד אף תרומת מעשר אינו שלם (ע) ר' יוסי אומר בכולן אם היה הדיוט ולא התנה תנאי בית דין הוא [ב]:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא מסכת טבול יום

הגהות הגר"א

תתגלגל ותגיע לבור וחזר ונתנה במקום שתתגלגל ותגיע לבור ונשפכה ה"ז שלם: (כה) אינו שלם אם היה תורם זה אחר זה הרי הוא שלם מפני שהוא מתנה על כל או"א רבי יוסי אומר בכולן אם היה הדיוט ולא התנה תנאי ב"ד הוא בד"א בתרומת ראשית של יין כו' בתרומת מעשר ושאר כל הפירות ה"ז שלם היה תורם תרומה ותרו"מ כאחד כו' רי"א כו':

באור הגר"א

אפילו נשברה החביות אח"כ: היה תורם ד' ואמש חביות. פי' והתנה מתחלה על מנת שתעלה שלם מן הכור: אע"פ שלא ירד מכל אחת ואחת כדי דימוע הרי זה אינו שלם. פי' לא מקרי שלם כיון שמכולן באחת הוי דימוע דהוי אמינא שעל כל אחת ואחת הוי תנאי בפני עצמו ולפיכך כשלא ירד מכל אחד כדי דימוע מיקרי כל אחד שלם בפני עצמו קמ"ל דעל כולן היה התנאי כא' והוי כולן כחביות א' וכיון שירד מכולן כדי דימוע לא מיקרי שלם וכה דאמר מפני שמתנה על כל אחד ואחד. פי' דהוי אמינא שלא הוי התנאי אלא על הראשונה קמ"ל שעל כולן הוי התנאי והוי כאחת כדפירש: ה"ג ר' יוסי אומר אף אם היה הדיוט ולא התנה תנאי בית דין הוא. פי' ואינו צריך תנאי: בדר"א. פי' שאינו צריך תנאי: בתרומת ראשית. פי' שהיא תרומה גדולה וצריכה להרום מן המוקף ולפיכך צריך ליקרא לה שם תרומה כשהיא עדיין בכור ושמא מהירה שמא תשבר ותעשה מדומע ולפיכך תנאי בית דין כו': אבל בתרומת מעשר. שאינו צריך בתעשה מן המוקף ולפיכך היה יכול ליקרא לה שם תרומה אחר שיוציא אותה מן הכור וכיון שהוא קורא לה עכשיו מסתמא לא איכפת ליה אם תעשה מדומע ולפיכך ליכא עלי' תנאי בית דין כלל: ובשאר כל הפירות. פי' אפילו תרומה גדולה שלהן אינה צריכה לתרום מן המוקף. פי' שכיון שאינה חייבת בתרומה אלא מדרבנן שמדאורייתא אינו חייב אלא דגן תירוש ויצהר וכיון שהוא מדרבנן אינה צריכה מן המוקף ולכך הרי זה שלם. פי' אפילו נשברה ונשפכה לבור שאין עליה תנאי ב"ד כדפי': היה תורם התרומה ותרומת מעשר כו'. פי' שמעלה מן הכור כדי תרומה ותרומת מעשר וקראה שם לשניהם: אף התרומת מעשר אינו שלם. פי' דאם נשברה ונשפכה לבור בטלה אף שם תרומת מעשר שקראה פי' דכיון שהיה תנאי ב"ד שתהא בטל שם תרומה שאם תשבר מסתמא היה תנאי ב"ד גם על התרומת מעשר שהתא בטל כדי שלא יעבור על מה שהקדים תרומת מעשר לתרומה גדולה שהרי התרומה גדולה כבר בטלה וכשנשברה ותרומת מעשר קיימת אלא ודאי על שניהם היה התנאי כדפירש:

אור הגנוז

[א] הפירות: [ב] בכל הדפוסים הישנים לא נסמן סיום המסכתא והתחלת מסכתא עוקצין רק בתוספתא כ"י ובתוספתא טהרת הקודש להגר"א ז"ל מתחיל אח"ז מסכתא עוקצין פ"א:

מצפה שמואל הכור. עי' ירו' פ"ב דתרומות כזה. ועי' בר"ש פ"ד מ"ז: (ס) אבל בתרומת מעשר. לא בעי מן המוקף כמבואר בירו' פ"ב דתרומות מכל מעשרותיכם תרימו אפי' א' ביהודה וא' בגליל ועי' ר"ש כאן סוף מכילתין: (ע) רי"א תנאי בית דין הוא. כה"ג סבירא ליה לר"י בתוספתא דדמאי תנאי ב"ד הוא וע"ש וכן הובא זה בירושלמי פ"ב שם [ועי' זבחים מו: במשנה]:

זר זהב ומנחת בכורים

שאין בו כדי דמוע הרי כוונתו נתקיים שלא נדמע הכור וכוונתו היה בשבירה אשר תדמע הכור: כדי דמוע. רק בצירוף אע"פ שמדמעת מכל מקום מקרי שלם אלא אם כן כוון לתרמן כולן כאחת דאז על כולן שם תרומה ביחד מצרפין לדמוע הואיל ומכולם ירד כדי דמוע והוא תרמן כאחת אינו שלם ואינה מדמעת: בתרומת ראשית. תרומה גדולה דצריך מן המוקף ויש חשש בעוד שמוכים תשבר ותגיע לבור ודוקא ביין ושמן שאם תשבר תדמע בבור דא"י לברור אז נכתנות תנאי זה: פ"ז שלם. כלומר לכתחלה לא יתנה תנאי זה ולפי פשט התוס' מורה דקאי על שתמא דהר"י דתנאי ב"ד הוא כן ע"מ שתעלה שלם וע"ז קאמר בד"ה וכן הוא לנוסחת הגר"א ועיקר: אף תרו"מ. כיון דהתנאי הוא מסתמא על תרומה כן הוא על תרו"מ שהרי מפריש כאחד ואף שהתרו"מ יכול לתרום שלא מן המוקף: בנוסחת הגר"א ר"י אומר. לפי הנראה הכוונה דלר"י סתמא התנאי הוא אף על תרו"מ אף שאינו תורם רק תרו"מ ולא בצירוף עם תרומה ביחד:

סליק פירקא וסליקא לה תוספתא ממסכת טבול יום

תוספתא מסכת עוקצין פרק א

פרק ראשון א העוקץ ענב מטמא ומיטמא(א) [א] (ומצא) (א) עלי [ב] שום ועלי בצלים והקפלוטות לחין [ג] מיטמאין ומטמאין (ומצטרפין יבשין [ג] מטמאין [ד] ומיטמאין) ואין מצטרפים. שורשי השבת [ד] מיטמאין ומטמאין ומצטרפין דברי ר"מ ר' יהודה אומר הנוגע בעמוד טמא (ב) בסיב ובשער טהור: ב ר' אליעזר אומר הסיג של אשכול של (ג) רצפות [ה] מפני שהוא שומר את האוכל (ג) שרשי כל (ג) הנעקרין לא מיטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפים ר' יהודה אומר (ד) (ד) [ו] סלעים של שבלים כנגד האוכל טמא שלא כנגד האוכל טהור מפני שהן נשפכין. אגד את הבריכה בין לפנים מכשיעור בין יתר מכשיעור אינו טמא אלא (עד) כשיעור בלבד. והמקטף מלילות להכניסן לתוך ביתן שיעורן [ז] טפח. מכבדת של (ה) [ח] תרומה ששייר בהן (ו) [ט] אחת טמאה [י] וכן היד חיבור לה (ה) והשרביטין אינן חיבור זה לזה: ג יד (ו) (ז) [כ] הפרכין שהיה יתרת טפח מכאן וטפח מכאן מכבדת של תמרה שהיא יתרה מד' טפחים וקנה של שבלים שהוא יתר משלשה טפחים ושאר כל [ל] הנקצרים לא מיטמאין ולא מטמאין ולא מצטרפין ר' יוסי אומר אם ליקטן לתלותן (ח) [מ] חופתו על פתח חנותו הרי אלו [נ] טמאין: (ז) תבואה [ס] שנפסה בגורן לא טמאה ולא מטמאה ולא מצטרפת ר' יוסי אומר מצטרפת מפני [ע] שהותכה בעתר וכן היה ר' יוסי אומר

הגהות הגר"א

פ"א (א) ומצטרף: (ב) רצפת מצטרפין מפני שהוא שומר: (ג) הנקצרים: (ד) מלעין של שבולין כל שהן מצטרפין מפני שהן נכססין. אגד את הבריכה כו': (ה) תמרה: (ו) תמרה אחת טמאה וכן כו': (ז) הפרכיל כל שהוא יתירה טפח מכאן וטפח מכאן. יד מכבדת של תמרה כו' מד' טפחים וכן שאר כל הנקצרים: (ח) בחופתו או על פתח חנותו הרי אלו מטמאין וכן היה ר' יוסי אומר שקצי האנסים והתפוחים כו' על פתח חנותו הרי אלו מטמאין וכן כו':

באור הגר"א

פרק א העוקץ של ענב טמא ומטמא ומצטרף. דהוי שומר לפרי כדי שלא יתמסמס כשאוחזין בו: והקפלוטות. מין בצלים שיש להם ראשין: לחין מיטמאין ומטמאין ומצטרפין. מפני שנאכלין עמהם לכך מצטרפין אבל יבשין לא הוי אלא יד: שרשי השבת כו'. דסבר ר"מ דהוו אוכל: רי"א הנוגע בעמוד. הוא הגרש הענב שבאמצע השרשים: טמא. דהוי יד: בסיב. מה שבסביבות אותו העמוד: ובשיער. היינו השרשין הדקין היוצאין ממנו: טהור. לגמרי ואפילו יד לא הוי: הסיג של אשכול של רצפת כו'. הא דתני במתני' סיג של רצפת מצטרף מפרש הכא דהיינו של האשכול של רצפת. ופי' סיג הוא ארוגה משרשים דקים שסביב הגרש הענב: שרשי כל הנקצרין לא כו'. פי' שדרכן לקצרן ונשאר שרשן כאלן ואם עקרן אין שרשיהם חשובין יד כיון שרוב פעמים אין מתוכרין עליהם כיון שדרכן לקצור: כל שהן. פי' אפילו ארוכין הרבה: מצטרף. לאוכל: מפני שהן נכססין. פי' נאכלין כמו הכוסס את החטה. ולפי שנאכלין עם האוכל מצטרפין עם האוכל: מכשיעור. פי' כשיעור הידות ששנו במתני' יד הפרכיל טפח וכל הני: אינו טמא אלא כשיעור בלבד. וקמ"ל דהע"פ שאגדן לא הוי יד יותר מכשיעור: והמקטף כו' שיעורן טפח. לא ככל שבולת דשיעורן ג' טפחים: מכבדת של תמרה כו' טמאה. פי' כל המכבדת טמאה דכולה הוי שומר לאותה תמרה: וכן היד. פי' של אותה מכבדת נמי הוי חבור לה להוי כמו יד לאותה תמרה: והשרביטין אינה חבור זה לזה. פי' אבל כל מכבדת יש כמה שרביטין כמו שדרה של לולב מחוברין זה לזה ואינן חבור זה לזה שאם נגעה טומאה בא' מהם לא נטמאו חביריו: פרכיל. מקום שמתוכרין הפסיגין זה על זה נקרא פרכיל: וכן שאר כל הנקצרים. שידותיהם ארוכין משיעור הנאמר בהם: לא נטמאין. שאין נקרא יד יותר מכשיעור: רי"א אם לקטן כו' טמאין. דאז הוי יד אפילו יתרין מכשיעורין דמתני': שנפסה בגורן כו'. דכיון שנפסה ונתרככה בטלה מתורת יד: סליק

אור הגנוז

פ"א [א] ומצטרף: [ב] השום ועלי הבצלים: [ג] טמאים: [ג] לא: [ד] ולא מיטמאין ולא: [ד] לא מטמאין ולא מיטמאין ולא מצטרפין שרשי החזרין והאספסונין והצנון והגפים מטמאין ומטמאין ומצטרפין: [ה] מיטמאין ומצטרפין: [ו] מלאין של שבלין כל שהן הרי אלו מצטרפין מפני שנכססין אגד את הבריכה וכו': [ז] בטפח יד: [ח] תמרה: [ט] תמרה: [י] וכל: [כ] תיבות הפרכין שהיה יתרת טפח מכאן וטפח מכאן ליתא בכ"י: [ל] הנעקרין: [מ] בחופתו או: [נ] מצטרפין: [ס] שפססה: [ע] שהופכה:

באור הרד"ל על מסכת עוקצין

מאת הגאון המובהק וכו' מוהר"ר דוד לוריא זצ"ל מביהאוו שנמצא בכי"ק על מסכת א.

פרק א עוקץ הענב טמא. ובמתני' פ"ק לא תני בהדי עוקצין וכו'. נ"ל דבמתניתין לא חשיב אלא אותן עוקצין הראויין לאכילה. וכמ"ש הר"ש בשם התוספתא. וכן הוא ודאי דהא בהדיא תנן בפי"א דתרומות עוקצי תאנים וכו' אסורות לזרים. אלמא שראוין לאכילה. ובירושלמי מפרש התם דאיירי בעוקצין המובלעין בתוך האוכל. וכן במכילתין ודאי איירי נמי במובלעין. אבל עוקץ ענב דהכא הוא שמחוץ לאוכל. ויד הענב הוא ומצטרף מפני שהוא שומר את היין שלא יצא מענבים. והיינו דקרי ליה אותם בפ"י דטהרות. וכמ"ש הרא"ש בפ"ט מהל' טו"א ה"ד אותם האמור במשנה. הוא העוקץ השנוי בתוספתא ע"כ. אולי כוון לתוספתא דמכילתין. ואותם דהתם היינו ג"כ לצד המחובר באילן והעוקץ למטה מהאותם כמ"ש הר"מ שם. ואינו פטמא שלא הוזכר פטמא לענין ענב בשום דוכתא. וא"כ ומשום הכי הוי שומר מפני שהענבים מתקלקלים ביותר במשמושן. כדאמרינן בפ' נוטל (קמב.). ועוקץ דמצטרפי מחמת שומר לא חשיב במתניתין בהדי הנך דמצטרפי מחמת שהן עצמן אוכל שדינן חלוקין זה מזה. לענין מרודד והכוסס העוקץ. והא דתני התם במתניתין ושאר כל העוקצין טהור לא קאי אהנך מיני פירות השנוין בפרק הזה שיש להן ידות. וכיון דתני יד האשכול כ"ש שהעוקץ עצמו לא יצא מכלל היד. והרא"ש דמפרש למתני' ג"כ מדין שומר משום דס"ל דאיירי בעוקצין שאין מובלעין. ובש"ס חולין (קכח.) דמוקי לפרנים באותן המובלעין בתוך הבשר. ומשמע דקאי אפרנים דעוף טמא ולטומאה קלה נמי לא מצטרף אלא אותן המובלעין. אבל הבולט דעך בעלמא הוא לא מצטרף מחמת שומר. נ"ל דעוקצי אוכלין דמיא לטלפיים שכתבו התוס' שם (קיז:) באף שלא כנגד הבשר טמא מפני שצריכי לבשר טפי ע"ש. ולפירוש הרא"ש י"ל דתני ושייר דהא לקמן בתוספתא תני עוד כמה עוקצי פירות. וע"כ תני ושייר והא דתנן בס"פ כלל גדול לענין שבת חוץ מגרעיניהן ועוקציהן היינו עוקצין קאי הי קאי אמובלעין בתוך האוכל וצ"ע לדינא: עלי שום ועלי בצלים וכו'. לקמן פ"ב תני עלי ירקות ירוקים מצטרפים ולבנים א"מ. ומשמע שם מדעת הרמב"ם דאפילו יד נמי לא הוי משום דלא חזי ליד דהא מפרכי. והכא קאמר בעלי שום דיבש טמא. וצ"ל דהכא הוא העמוד שבראשו. וכמ"ש התוי"ט ס"פ כלל גדול. והרמב"ם שהשמיטו צ"ל כיון דבמשנתינו לא מחלק בבצלים אלא בין עטור שכנגד האוכל לשלא כנגד האוכל משמע שאין להלק בין לח ובין יבש. ובעירובין (נו.) מחלקין לענין עלי בצלים ושום בין לימות החמה ובין לימות הגשמים ע"ש. ומשמע דאיירי ביבשים. והא דתנן בס"פ כ"ג יבשים כמלא פי גדי. אלמא דלא חזי לאכילה. ולפרש"י התם יש לומר דאף יבשים חזי לאדם (עי' ביכול וכה"ג). אלא כיון דחזי השתא נמי לגסה כמלא פי גדי משערינן דשיעורו זוטר מכגרוגרת. וכפירש"י דפי גדי זוטר ממלא פי טלה ומלא פי טלה מבואר בהדיא אף בם דהוי כגרוגרת. אבל ירוקים לא חזי [לגסה ע"ש ועפ"ז מתיישבא כרווחא דעת הרמב"ם ז"ל דלענין שבת פסק עד שלא ימתיקו כגרוגרות גבי עולשי גרדים וגבי מעשר פסק להיפוך. כמ"ש הרדב"ז שם. אלא שצריך להוסיף לענין שבת כיון דעד שלא ימתיקו לא חזי לגדי משערינן כגרוגרת וכמו בעלי בצלים ירוקים]. ויותר נכון להגיה בכאן שורשי שום כלשון המשנה. וצ"ע במשנתינו דתני שרשי חזרין דמצטרף בין לח ובין יבש. מ"ט לא תני כל החמשה שרשים של ה' מיני מרור דהניא בפ"ב דפסחים (לט.) דיוצאין בשרשים שלהן בין לח ובין יבש. וא"כ ע"כ יבש חזי לאכילה ג"כ. מדמברכינן על אכילת מרור. ועוד הא אינו יוצא אלא בדבר הניקח בכסף מעשר. וכמו שדייקו התוס' בסוכה (יג:) ד"ה ירקות ע"ש. ולפירש"י בסוכה ד"ה מיני מרור אין מטמא טו"א צ"ע ממשנה זו שרשי חזרין. ולקמן פ"ב מ"ד: שורשי השבת וכו' רי"א הנוגע בעמוד טמא וכו'. אם קאי ר' יהודה אגנון דחוק קצת דבמתני' משמע דסיב ושער יד מיהו הוי. והכא קאמר דטהור לגמרי. והיה נכון להגי' זירי השבת. והוא הגבעולין. וכדתנן במעשרות פ"ק השבת מתעשר זרע וירק וזירין. ואולי יש לגבעול סיב ושער. ולפמ"ש מפרש"י בס"פ נוטל שער של אפונים ושער של עדשים. שהוא השרביט. ואולי יש לפרש שער דהכא כדהתם. שהוא השרביט שגרעיני השבת מונח בתוכו. דשומר לא הוי שאין שומר ע"ג שומר והוא עצמו אינו ראוי לכלום אבל הגבעול משמע שהוא ראוי. ואפשר עוד דר"י פליג אטמאה של בצלים דמתניתין. וכי היכא דפליג ר"א לקמן אטמאה של רמון בהאי לישנא. והר"ש שלא העתיק שום דבר מהתוספתא דהכא א. וכן הרמב"ם ז"ל בהלכותיו נראה שלא היה לפניהם ז"ל שום חדוש ומוי בתוספתא על השנוי במתני': ר' יודה אומר אף מלעין של שבולת. תיבת אף שהוסיף על נוסח הר"ש לא ידעתי לאיזה צורך והיא קאי. ולפי הגר"א ז"ל מפני שנכססין נ"ל דר"י לא קאי הנה אשבולת של חטים דהא שעורים אין נכססין תיין כמ"ש הב"י סי' [ר"ח] ועי"ש בהגר"א סי' ר"ח סקי"ג. ובשעורים משמע כמבשל שלימין ג"כ לא חזי וכדאמרינן בכילה סוף פ"ק (דף יד:) מבלתין חטים אבל לא שעורים מפני שהוא מאכל בהמה. ועי' במג"א הל' יום טוב סי' תקי"ז סק"ב. ועי' בע"ז (לז:) הטים ושבאן קליות מותרין וכו'. ולפי' א' שם היינו מפני שנאכלין חיין משא"כ בשעורים כדתנן בטבול יום (פ"א מ"ז). וע"ש (לח:) שתיתא וכו' ע"ש. ועי' רים פסחים. ומכ"מ משמע דשעורים אינו עומד לכוס. וגי' הר"ש והגרים שכנגד האוכל טמא. ושלא כנגד האוכל טהור. שפי' מר דהיינו אותו בשולה למעלה מן השבולת. תמוה בעיני דמלעין אינו קרוי אלא אותן שלמעלה. אבל אותו שכנגד האוכל הוא הקליפה התיכונה ומצטרף מדין שומר לכולי עלמא. וכמ"ש רש"י חולין ר"פ העור והרוטב (קיז:) ד"ה קליפה עי"ש. אלא יש לפרש שלא כנגד האוכל היינו במקום שנתרוקנו החטים אין מצטרף מפני שאין נכנס אלא עם החטה. ולא בפני עצמו כשנתרוקן מן החטה: אגד את הבריכה פחות מכשיעור וכו'. לפי מאי דמשמע מפי' הרא"ש דבפחות מכשיעור יד נמי לא הוי וכו'. כן מבואר להדיא מפרש"י בחולין (קיח.) ד"ה לא יד ולא שומר

מצפה שמואל (א) עלי שום. עי' פ"א מ"ג: (ב) בסיב ובשער. ע"ש מ"ג: (ג) שרשי כל הנקצרים. עי' ר"ש פ"א מ"ד: (ד) סלעים של שבלין. במ"ג וסלעים של שבלים ועי' שבת קיט: (ה) והשרביטין גרסינן. וכן בר"ש שם ועי' מיי' פ"י ה"ה מטו"א שם הגירסא ג"כ והשרביטין: (ו) יד הפרכין. ר"ש שם עד עוקץ דלעת: (ז) תבואה שנפסה. עי' סוכה יד. דס"ל לר"י דכשן ממש:

מנחת בכורים

פרק א א העוקץ עונב. של ענבה: מטמא. מוזיא: ומיטמא. מכניס טומאה כנוגע באוכל עצמו: ומצטרפין גרסינן. לכבילה לטומאת אוכלין: עלי שום הוא שומר כשהן לחין לכן מצטרפין אבל יבשין כמו יד השיבא ולא מצטרף ולנוסחת הגר"א בלא אינו אלא יד: בעמוד. כשיזקינו נעשה באמצעיתו כעין עמוד: בסיב. כמין חוטין בראשו שהוא נטוע כמן בארץ: ב הסיג. עפר שעל הירק וי"מ עלה מפני שהוא שומר: הנעקרין. כגון קטניות שעוקרין ביד אין השרש לא יד ולא שומר: מלעים של שבלים. זקן השבולת שיאה בראשו כעין שערות הזקן ובמשנה ג' פ"א מבואר מלעין של שבלים מיטמאין ומטמאין ור"י פליג: נשפכין. גקרעין ולא הוא יד וכנוסחת הגר"א כן בר"ש והדרכה מצטרף לפי שנכססין דחזי למום: אגד גרסינן: שיעורו. של היד מכבדת. לולבי תמרים עשויין כעין מכבדות: אתת. תמרה א' הוה כולו בית יד ולכן היא טמאה ובית היד חבור לה: והשטריטין. השרביטין גרסינן. והוא כמין שבטים היוצאים מן התמרים: ג הפרכיל. כשהענבים עם הזמורה ביחד קרויים כן: הנעקרים. כן הגי' בר"ש: על פתח חנותו. גרסינן וכן הוא בר"ש: שנכססה. שדשן לזרות ברגלי בהמה כמו והוא יבוש גרינו: שהוספה בעתר. גרסינן שמהפך התבואה צריך להבינו יד וניחא ליה בזה

אומר [ה] עוקצי האובשים והתפוחים והאתרונים שלקטן לתלותן בחופתו [ו] על פתח חנותו [ז] אלו הן טמאין וכן היה ר' יוסי אומר שרשי חלפות התרדין טמאין מפני [ג] שהן נמכרין עמהן וכן היה ר' יוסי אומר (ח) עוקץ דלעת טמא מפני [ד] שנשלק עמה. ר"ש אומר עוקץ מרחפות טמא מפני [ה] שנאכל עמה ור"א בר' [ו] יוסי אומר עוקץ (ט) [ז] הקפרם שלשה טפחים: ד (י) [ח] קיפה של שום שנפל משקין על אחד מהן (ט) הוא טמא וחבירו טהור שאין חיבור אדם חיבור. (י) אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש או בקיסם ה"ז אינו חיבור (יא) [ט] חיבורי אדם חיבור (יב) עיסה שלש במי פירות הרי זו טהורה שאין לך שהוא מחבר את האוכלין אלא [י] שבעה משקין בלבד. אמרו לו (יג) לר' יהודה (כ) לא יד ולא שומר [כ] היה לא מטמאה ולא מיטמאה ולא מצטרפת עמהן. עוקץ הרימון טמא ר' אליעזר אומר הנוגע בעמוד טמא בשיער ובמסרק (יד) טמא:

פרק שני א (א) רוטב שנאכל הציו וחציו קיים (ה) כנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף [ל] ביבשה כנגד האוכל טמא שלא כנגד האוכל טהור דברי ר"מ וחכ"א ביבשה הכל טהור. (ג) [מ] ברוטב כנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף [נ] עלי סיאה אזוב וקורנית כנגד האוכל מצטרף ואיזהו כנגד האוכלין רבי אומר עד חלל עצם שיש [ס] עמו שיתיבש וכן מוח שבקולית כנגד האוכל מצטרף [ע] ואיזה הוא כנגד האוכל אם יש שם חלל עד חלל אם אין שם חלל אינו טמא אלא [פ] חיסום העליון בלבד. ר' יהודה אומר (ב) קולית שיש עליה כזית בשר גורר את כולה (ג) לטומאה. ור' ישמעאל אומר רואין את הבשר שעליה שאם ימתח ויש בו כדי להקיפו בחוט (ד) [צ] עוכבו כנגדו מצטרף: ב העצמות והגידין הקרנים והטלפים מצטרפין לטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלות (ה) [ק] שכל נעשין הן ידות לטמא טומאת נבלות. הרוטב שנתנו על גבי חתיכות [ר] להקפותן וכן גריסין שנתנן ע"ג פרוסות [ש] (ללותתן) הנוגע בין ברוטב בין בחתיכות בין במקפה בין (ו) בפרוסות הרי אלו חיבור (ג) התמרים והגרוגרות [ת] ששלקן ונעשו אום (ז) חבור. רבי אומר אם ללותתן חיבור אם להוציא את מימיהן אינן חבור: [א] (ח) הרואה תפוחה משתערה כמין שהיא תפוחה צריך למערה (ד) האגוז והשקד והתמרה (ט) [ב] והמתקרקשים משערין כמות שהן: ג (ה) המתחך לבשל כיון שקרצו [ג] אינו חבור. לכבוש ולשלוק ולהניח על השלחן חבור עד שיתחיל לפרק: [ד] (ו) קליפי פולין [ה] וקליפי תורמוסין זרקן אין מטמאין טומאת אוכלין כנסן לאוכלין מטמאין טומאת אוכלין (ז) קליפי (י) מלפפון אע"פ שאין בהן (יא) מטמאין טומאת אוכלין (ח) גרעיני זיתים וגרעיני תמרים אע"פ ששלקן לאוכלין אינן מטמאין טומאת אוכלין (יב) וגרעיני הריחים אע"פ שכנסן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין. (יג) שלקן לאוכלין אין מטמא טומאת אוכלין. (ט) החרצנין והזגין אע"פ שכנסן למשקה בטלה דעתו (י) ירקות שיבשו באיביהן כגון כרוב (יד) ודלעת שיבשו באיביהן אין מטמאין טומאת אוכלין. לקטן ויבשן מטמאין טומאת אוכלין: ד (כ) אילן שנכסח

הגהות הגר"א

(ט) הקתרס: (י) תבואה שבססח בגורן לא מיטמאה ולא מטמאה ולא מצטרפת ור' יוסי אומר מטמאה ומיטמאה מפני שהופכה בעתר. קליפה של שום כו': (יא) שאין חבורי כו': (יב) עיסה שנלושה: (יג) אמר לו לר' יוסי כו' היא לא: (יד) טהור: פ"ב (ה) גרעון שהוא כנגד: (ג) הרוטב שנמוח חציו וחציו קיים שכנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף איזהו כנגד האוכל רבי אומר עד חלל. חבילי אזוב והסיאה והקורנית כנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף איזה כנגד האוכל ר' אליעזר אומר עד חלל. עצם שיש עליו בשר וכן מוח שבראש ושבקולית כנגד האוכל מצטרף שלא כנגד האוכל אין מצטרף ואיזהו כנגד האוכל אם יש שם חלל עד החלל ואם אין שם כו': (ג) לטומאה והכ"א אע"פ שאין עליה אלא כפול גורר את כולה לטומאה רי"א כו': (ד) הערב כנגדו מצטרף: (ה) אבל נעשין: (ו) בגריסין כולו חבור התמרים כו': (ז) הרי אלו חבור: (ח) הרמון התפוחה משערה כמו שהוא תפוחה ואם הוא חלל צריך למעך האגוז כו': (ט) המקשקשים: (י) מלפפון: (יא) אוכלין מטמאין טו"א: (יב) גרעיני חרובים אע"פ כו': (יג) שלקן לאוכלין מטמאין טומאת אוהל החרצנים כו': (יד) ודלעת אין מטמאין כו':

אור הגנוז

[ה] שורשי: [ג] או: [ד] ה"א מצטרפין: [ג] שנאכל עמהן: [ד] שנמכר: [ה] שנמכר: [ו] צדוק: [ז] הקינרוס: [ח] קליעה: [ט] שאין: [י] שלשה: [כ] היא: פ"ב [ל] יבשה כנגד האוכל אין מצטרף: [מ] הרוטב שנמוק חציו וחציו קיים כנגד האוכל: [נ] איזהו נגד האוכל ר' אומר עד חלל חבילי אזוב והסיאה וקורנית: [ס] עליו בשר וכן המוח שבראש שבקולית: [ע] שלא כנגד האוכל אין מצטרף: [פ] סל: [צ] הערב: [ק] אבל: [ר] ללותתן: [ש] להקפותן: [ת] שחפכן: [א] אינו חבור התמרים האגוז: [ב] המתקשקשין משתערין: [ג] תיבת אינו ליתא: [ד] התחיל לפרק זה שהתחיל בו אין חיבור והשאר חיבור: [ה] והשומשמין אם יש בהן אוכלין מטמאין טומאת אוכלין אין בהן אוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין קליפי מלפפון אע"פ שיש בהן אוכל אין מטמאין טומאת אוכלין גרעיני זיתים וגרעיני תמרים ששלקן אינו מטמא טומאת אוכלין כנסן לאוכלין מטמא טומאת אוכלין גרעיני חרובין אע"פ שכנסן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין שלקן מטמאין טומאת אוכלין החרצנים והזגין אע"פ שכנסן לאוכלין בטלה דעתו:

באור הרד"ל

וכו' לפי מאי שהעתיק שם כרש"ל עי"ש. ונראה דילפינן מדין אבל המטה דתנן בפי"ט דכלים דבפחות מכשיעור לא הוי יד עי"ש. אבל מדברי התוס' בחולין (קכג.) ד"ה טהורים מבואר. דאי הטעם בעור משום יד כ"ש דמהני בפחות ע"ש במוהר"ם לובלין וברש"א שם. וכן נ"ל להוכיח מהא דלא מייתי הש"ס בנדה (כו.) בהדי ה' שיעורן טפח. כל הנך עוקצין ששיעורן טפח. ויד דלעת משמע דלכ"ע הוי שיעור טפח ועי' תוספתא כלאים רפ"א ה' דברים נאמרו בדלעת כדמוקי התם יד דתמר ועי"כ נ"ל דיד האוכל כ"ש דאי הוי בגר מטפח חזי טפי וכדמשני התם גבי יד דתמר: וכן היה ר"י אומר שורשי חליפות תרדין טמאין מפני שנמכרות עמו. ומשמע אע"פ שהשרשים אין צריך ליד בשביל לטלטל בו את האוכל. וא"כ לפרש"י חולין (קכג.) ד"ה מכאן ואילך שכתב דלרב לא חשיב יד אא"כ מטלטלין בו את האוכל. לא אתי כר' יוסי. והשתא א"ש בפשיטות הא דקאמר ר' יוסי מטמא בכולן דאתי לרבות כל כהאי גוונא דומיא דחלפות תרדין. שאין צריך ליד בשביל לטלטל את האוכל וממילא דמרבה נמי כמה שרשים שנעקרו אף שדרכן לגזוז. ונ"ל הא דפרש ומטהר בשורשי כרוב ולא קאמר בקיצור דמטמא בשורשי תלפות תרדין. קא אתי לאפוקי מדר' שמעון בתוספתא דשביעית פ"ז הי"ג דלר"ש אף שורשי כרוב חזיא לאכילה: ר"א ברבי יוסי אומר אף עוקצי הקפרם ג"ט וכו'. כ"ה בש"ס דפוס סלאוויטא וכוון שלא קאי אקפרם שהוא שומר לפרי אלא הוא מין ענבל מבוכתת ולכן נקרא יין קפריסין לענין קטורת. ועי"ש ברש"י ללשון א"ד. ואולי הקפריסין והקפלוטות שבסוף פרק אין מעמידין נמי הוי דומיא דהכא: עוקץ מפרחייתא טמא. נ"ל דהיינו מה שאמרו בתוספתא פ"ג דשביעית ה"ג מהפריות שנטל מאילן וכו'. וא"ל להגיה שם פירות: קליעה של שום כו'. והכ"מ חולק דדוקא לענין הכשר ונ"ע הא קיי"ל יש יד להכשר ע"כ. ואינו קושיא כ"כ דהכא לאו משום יד הוא אלא משום חבור וכמ"ש הכ"מ. ולענין חבור ודאי יש מקום לחלק בין הכשר לטומאה. שהרי לענין חבור של מי פירות. כתב התוי"ט בטהרות פ"ח מ"ה דאוי חבור לטומאה ע"ש. וא"כ ע"כ נ"ל הא דתני לקמן עיסה שלשה במי פירות לא הוי חבור דאיירי מיהת לענין הכשר וכן מבואר בירושלמי פ"ב דחלה דלענין הכא לא הוי חבור (ומיהו העיקר נראה דאף לענין טומאה לא הוי חבור כדמשמע בירושלמי דתרומות פ"ב). וא"כ גם לענין חבור דקליעה מקום לומר לחלק בין הכשר לטומאה. אלא שהעיקר נראה כדעת הרמב"ם ז"ל דנגלים איירי שחמרן בעודן לחין. וכמ"ש הרמב"ם גבי אגוזים שאמכן. ובשחמרן בעודן לחין יונקות זו מזו. וכה"ג תניא בפ"ח דטהרות לענין מעטן של זיתים דהוי חבור מפני שיונקות זו מזו עי"ש. אבל קליעה של שום שקלען כשהן יבשים או אין יונקות זו מזו לפיכך לא הוי חבורי אדם חבור. ומשמע בתוספתא דמעשרות פ"א דקליעה בשום זהו גמר מלאכתו. ובבצלים אגודו הוי גמר מלאכתו ע"ש. והכא שחמרן בעודן לחין גלי אדעתיה דניחא ליה בחבורן להתקיים זמן ארוך ולהכי הוי חבור: עוקץ הרמון טמא. ומשמע דעוקץ דת"ק כולל שלשתן יחד. ונראה שלא כפרש"י וכו'. ע"כ לענ"ד לא כוון התוספתא אפטמא שא"כ איך כוללם יחד. דפטמא חשוב שומר ומצטרף וכן לא הוי שומר דהוי שומר ע"ג שומר. אלא דעוקץ הרמון הוא עוקץ ממש המחובר לאילן. ואע"ג דלא חשיב ליה במתני' תני ושייר כל הנך דתשיב בתוספתא. ודברי ר"א דאמר הנוגע בעמוד טמא מילתא באפי נפשיה הוא. וקאי אפטמא של רמון המוזכר במתני'. וכה"ג איכא טובא בתוספתא:

פרק ב קליפי פולין אע"פ שאין בהן אוכל וכו'. כן הוא הגוסחא הנכונה. ומ"ש מר דאי רישא איירי בשיש בהן אוכל ניתא ספי לא ידענא מאי ניחותא כ"כ. דא"כ מאי שנא לענין תרומה דלא מחלקינן בקליפין שיש בהן אוכל בין כהן ובין זכהן. ואע"ג דהתם איכא סברא לחלק שהרי בגרעינין אפי' יש בהן אוכל מחלקינן בין כהן ובין זכהן. לפי' התוס' בזבחים (פו.) משום דהכהן מפקירה ע"ש. ואפ"ה לא מפליגינן לענין קליפין. א"כ כ"ש שאין לחלק לענין טו"א בקליפין דלא שייך סברא דהפקרא לענין טומאה. ותו דא"כ מאי שנא כשהקליפה עצמה ראויה לאכילה אפ"ה כשזרקן מטמא טו"א. והיכא שיש בהן אוכל גמור כשזרקן אין מטמא טו"א. ואע"ג דלענין בשר שפלטתן סכין דאמרינן בחולין (קכח.) דבטולי בטלי. שאני התם דבטלי אגב העור ובוייה כעור. ודמיא להא דאמרינן בפסחים (מה.) לענין בצק שבסדקי עריבה שאין בכס כזית ועבוי לחזק שאין מטמא טו"א דבטולי בטלי לגבי עריבה וכמו כופת שאור שיחדו לישיבה. אבל משום זריקה והפקר לא מצינו שיבטל בזה אוכל. ע"כ נראה עיקר דאיירי בשאין בהן אוכל וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ואפ"ה אם כנסן אסורין משום דגם קליפת פול וכה"ג נאכלין ע"י הדחק. ואם כנסן אחשביהו. ובקליפי מלפפין שהן עצמן אוכל גמור אפילו זרקן לא מהני דלא מהני זריקה אלא באוכל הנאכל ע"י הדחק. והא דבתרומה מותרין כשאין בהן אוכל אפילו כנסן הכהן היינו בתרומה הקילו. ובדבר שאין נאכל אלא ע"י הדחק וכמה דברים יש שמטמא טו"א ואין חייב במעשר כדאיתא בנדה וע"ש בתוס'. ומ"ש מר דבתרומה החמירו טפי תמוה בעיני הרי שאר איסורים דחמירו מתרומה וכמ"ש הרמב"ן ז"ל בחדושיו לב"ב גבי הרכינה ומילה ס"ז תרומה דאין ללמוד שאר איסורים מתרומה ע"ש. ואפ"ה קילי שאר איסורים מטומאת אוכלים שהרי חלב שבקיבה קי"ל דפרשא בעלמא הוא לענין איסור. ומותר באכילה לדעת הרמב"ם מפני שהוא פירשא. ולא מפני שנתכנס ממקום אחר ואפ"ה מטמא טו"א כדאיתא בתוספתא ופסקו הרמב"ם ז"ל. וכן השליל לדעת הראב"ד ועור החמור שלקו שכ"ז חשיב פרשא לענין איסור ואפ"ה מטמא טומאת אוכלין מפני שנאכל ע"י הדחק כמ"ש התוס' בחולין (עז.) ד"ה עור. ועי' רש"י בחולין (קכח.) ד"ה באנפי נפשיה. ומ"ש התוס' שם ד"ה והוא שכנסו דבטל לא שייך בשאר איסורא אלא לענין טומאה ע"ש. אבל נאכל ע"י הדחק ודאי לענין טו"א חמירי. וכן יש לדייק מהא דדייקינן בריש כיצד מברכין דכן לא חשיב אוכל ממתניתין דעוקצין פטמא של רמון מצטרף והנץ שלה אין מצטרף ואפ"ה אסור בערלה כדתנן פטמא של רמון וכו'. והשתא ממתניתין דערלה לחוד הוי מצי למידק דנץ לא חשיב אוכל מדאינו אסור אלא בערלה ובאסירה ובנזיר מכלל דבתרומה שרי. (וכן דייק בביאורי הגר"א ז"ל סי' ר"ח לענין גרעינין). וכן מדמותר ברבעי כ"ש דמותר בתרומה דרבעי רבותא קמ"ל אע"ג דנפקא מערלה כמ"ש התוי"ט שם. וכן הוי מצי למידק ממתניתין דשביעית פ"ד. קליפי רמון. לענ"ד נ"ל פטמא כמו בנ"ד וכנץ יש לו שביעית אבל ביעור אין לו כמ"ש הרמב"ם שם משום שאינו פרח. ועי"כ נ"ל אף דשרי בתרומה ובשביעית מ"מ אפשר דמשום אוכל ע"י הדחק והכא מייתי מתניתין דעוקצין דלא חשיב אוכל אף לענין טו"א. וכן יש לדייק לפי הלשון שמשמע רש"י ז"ל במנחות (ע:) דקליפת שעורים לאה מצטרפת משום דהוי אוכל ע"ש. ומאי דקי"ל לרש"י ללשון זה אמאי לא מצטרפי מחמת שומר. י"ל דס"ל כמ"ש הר"ש בפ"א דטבו"י דמדאורייתא לא מצטרפי מחמת שומר אלא היכא דחזי לאכילה ע"ש. ולפ"ז פירוש של כדרך שאדם מוצא לזריעה חטה בקליפתה לא קאי אקליפה החיצונה כמ"ש רש"י בחולין (קיז:) אלא קאי אקליפה שעל החטים ממש. ואפ"ה אי לא דהוי שומר לא הוו מצטרפי משום דלא חשוב חבור לאוכלין אלא הוי כשני אוכלין שנוגעין זה"ז. וכן נראה הא דכתב רש"י בפסחים (כ.) לענין פרה של ז"ש ומבקה טופח עליו שלא פורש מדין שומר כמ"ש התוס' שם ג"כ משום האי טעמא. וא"כ לפ"ז נ"ל דחטה לפי' ישנה חשיב הקליפה אוכל ולענין תרומה תנן שובין של חדשות אסורות ושל ישנות מותר אפי' דחטים כמ"ש הרמב"ם ז"ל שם. ועי"כ נ"ל דבתרומה הקילו טפי וכן לענין קפרס קי"ל בערלה דזורק את האפונות ואוכל את הקפרס דלאו פרי הוא. ולענין טו"א משמע בכ"ד דחשיב אוכל גמור ומטמא טו"א. ומ"ש לדייק מלשון הרא"ש שפי' גבי עוקצין משום שומר ולא פי' משום שהן עצמן ראויין לאכילה. כבר נתבאר דס"ל להרא"ש דמיירי בעוקצין שאין מובלעין בתוך שהוכל א"כ דס"ל להרא"ש כמ"ש הר"ש בטבו"י דמדאורייתא לא חשיב שומר אלא היכא דחזיא לאכילה רק לענין גרעינין אשכחן שבתרומה החמירו טפי. לפי המתבאר בתוספתא דלענין תרומה תני גרעיני זיתים ותמרים אע"פ שלא כנסן אסורין ולענין טו"א משמע כשלא כנסן אין מטמא טו"א. וי"ל דשאני גרעינין שהן עצמן אין ראויין לאכילה כלל דעצים בעלמא ניהו ולא אסירי בתרומה אלא מפני משקה המובלע בהן וכמ"ש בירושלמי במחוסרין למצמן ובירושלמי דתרומות קאמר שבגרעיני זיתים שמן מובלע בהן ע"ש. והוי כמו קדירה שבשל בו תרומה שאסור לזרים והיינו דסמכו ענין לו עצמות של קדשים שאם אין בה אוכל אינו אסור אלא מפני הבלוע שבהן אבל הן עצמן מצרפים לבטל את האיסור כדאיתא בירושלמי דערלה. ולהכא לענין טו"א אין מטמא דלא חשוב אוכל מפני שקילו המשקה הבלוע בהן כמו קדירה. וכ"ז לפי' התוס' בזבחים שם דגם גרעינים איירי נשים בהן אוכל. א"כ גם בגרעינים הקילו בתרומה טפי מבטו"א שהרי בטומ"א משמע ודאי אפי' אין בהן אוכל אם כנסן אסורים וע"כ בתרומה משום יאוש והפקר בעלים כמ"ש התוס' בזבחים שם א"כ משום דוחקא דגבורא כמ"ש הרמב"ן בחדושיו לב"ב שם: (לולבי זרדים והחרובין וכו'. והרמב"ם דלג ללוף אפשר משום דתני במתניתין כו' ע"כ. ולא הבנתי איך אפשר ללמוד לוף מעלי שלוף השוטה והרי הלוקין הן לענין שביעית כדאיתא בשביעית רפ"ז. אולי נראה שטעה כיון שכתב הרמב"ם וכל הנכבשין מטמא טומאת אוכלין. א"כ ממילא ה"ה לוף אף שאינו נאכל כמות שהוא כדמשמע בריש מפנין מ"מ אחר הבישול הוא מאכל גמור ועי"ש בחדושי הרשב"א וכדמוכח בכ"ד שהרי חייב בפאה כדאיתא ספ"ו דפאה וכן בשביעית והוא מין בצלים כדאיתא בירושלמי שביעית פ"ה ה"א. ובתוספתא תרומות פ"י חשיב בצל ולוף וקפלוט ע"ש וכל שחייב במעשרות מטמא טומאת אוכלין. ותורמוס איצטריך ליה משום דאקשינן בירושלמי שביעית פ"ד ותורמסין אינן מרין הן ומשני שאני תורמסין שעיקרן אוכל אדם הן ע"ש): אילן שנפסח ובו פירות הרי הן כתלושין. ואיירי בנפסח לגמרי ואינו מעורה כלל וכו' ע"כ. נראה טונהו שנהלם לגמרי מהאילן. ותמוה בעיני דאי הכי מאי למימרא דחשוב כתלוש כיון שאין מחובר כלל לאילן ואי יבשו הן ועוקציהן. מקשה הש"ס פשיטא א"כ כ"ש בנפסק לגמרי אלא ודאי לשון נפסח הוא שמעורה במקצת. ולפרש"י שפירש בחולין (שם.) אילן שנפסח היינו שנפסח יחור ממש א"כ הייט מתניתין יחור של תאנה וכו' וא"כ אתיא כחכמים ודלא כר"י אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ד ה"כ העתיק מתניתין יחור של תאנה. וא"כ בכ"ז העתיק תוספתא זו אילן שנפסח. ונראה דמפרש אילן שנפסח כההיא דתנן בשביעית (פ"ד מ"ג) אילן שנפסח קוצרין וכו' והיינו שנפסק כל אורך האילן מראשו עד סופו ומעורה בקרקע ע"י השרשים ואין יכול לחיות עוד ע"י קישורה והשתא קמ"ל אף שמעורה בקרקע ע"י השרשים מ"מ כיון שאינו יכול להיות חשיב הפירות שלו כתלושים דמי ובהא אפילו ר' יהודה מודה דלא אמרינן הואיל ומעורה מעורה אלא ביחור שנפסח שהוא מעורה באילן גמור בדבר שיש לו חיות בפני עצמו. משא"כ בנפסח כל האילן. שהרי מעורה בדבר שאין לו חיות ג"כ כמוהו. וכה"ג ע"כ צריך לחלק גם לענין בהמה דאברים המדולדלים שבה שאין יכול לחיות אין מטמא טומאת נבלות. והא בעשאה גיסטרא מטמא טומאת נבילות מחיים אע"פ שמעורה במקצת. וכן לענין ערלה קי"ל אם מעורה בשרש קטן שאין יכול להיות חשוב כתלוש ואתי' אפילו כר' יודא. ונראה עוד מלשון הרמב"ם ז"ל דלגבי יחור של תאנה שנפסח משמע דלא הוי כתלוש אלא לענין טו"א ולא לענין שבת. וכן יש להוכיח מדברי התוס' (קכח:) ד"ה ר' יודא מטהר דמדמי ליה לנמקו וגרע טפי. והרי גם בנמקו קי"ל דהוי מחובר לענין שבת. א"כ כ"ש לענין יחור שנפסח. והתוס' בסוכה פ"ק (יג:) כ' דס"ל דיחור שנפסח ומעורה במקצת חשוב כתלוש לענין שכך אפשר דסכך שאני דדינו כמו לענין טומאה. ורק לענין שבת הוי כמחובר דלענין שבת אף ענבים שבשלו כל צרכן ואינו יונק מהקרקע חשוב כמחובר כמו"ש התוס' בשבועות (מ.) דילפינן מסממני הקטרת ע"ש. וכמו שיתבאר אבל לענין אילן שנפסח כתב הרמב"ם הרי כתלוש משמע אף לענין שבת. והרי"ו ז"ל בנו"ב ת"ב שכתב יחור של תאנה שנפסח ה"ה כתלוש. והביאו בתבו' רמ"א סי' ש"ל ס"ו ע"ש. הנה ברי"ו שם דיליף ליה מתוספתא זו אילן שנפסח נראה דמפרש כפירש"י דהיינו יחור שנפסח ומשמע ליה דע"כ מעורה דאל"ס פשיטא. ואפ"ה קאמר דה"ה כתלושין וכן נראה אכן לפי' הרמב"ם דמחלק בתרתי לא נראה כן. וכן נראה עיקר לדינא ול"ע. ונראה עוד לדייק מל' הרמב"ם שכתב הרי הן כתלושין אם תלש האילן עם השרשין ובו פירות אם חזר ונטעו מ"מ

מצפה שמואל

(ח) עוקץ דלעת. עי' פ"א מ"ו וברש שם: (ט) הוא טמא. עי' מיי' פ"ז סי"ב והשגות שם: (י) אתרוג שנפרץ. עי' ר"ש פ"ג דאהלות מ"ד ותוס' שם ועי' מיי' פ"ז מט"א הי"ב שאין לך מחבר ועי' ר"ש פ"ג מ"ד ועי' ירו' פ"ב דחלה הביא הר"ש שם ועי' מיי' שם: (כ) לא יד ולא שומר. עי' ר"ש פ"ב מ"א בטעמא שהשער משמרה מלכלוך ומכ"ד: (א) רוטב שנאכל. מיי' פ"ה מט"א ה"ט וביאור בזה ע"ש ועי' ר"ש פ"ד מ"ב עד התמרים: (ב) קולית שיש עליה. חולין קיט. ועי' כ"מ שם הט"ז: (ג) התמרים. מיי' פ"ו מט"א הט"ו ועי' ר"ש פ"ב מ"ה: (ד) האגוז. פ"ב מ"ח בר"ש ועי' מיי' פ"ד מט"א ה"י ע"ש: (ה) המתחך לבשל. עי' פ"ב מ"ה בר"ש: (ו) קליפי פולין. מיי' פ"ה שם הי"ב: (ז) קליפי מלפפין. שם: (ח) גרעיני זיתים. מיי' שם הי"ז: (ט) החרצנים והזגין. מיי' פ"א מט"א הי"ח: (י) ירקות שיבשו באיביהן. חולין קכז: (כ) אילן שנפסח. עי' חולין שם ועי' מיי' פ"ב מט"א ה"ד:

מנחת בכורים

בזה: על פתח חנותו. או על פתח גרסינן וכן הגיה הגר"א: מפני שנשלק. טעמא דמשנה קא מפרש: מרהפות. מין פרי: ד קליפה של שום. שנתחבר ע"י אדם: ה"ג עיסה שנלושה כגוס' הגר"א: אמרו לו לר"י. כיסות של קישות. דבעודן קטנים יש להם כמין שערות ועיין במשנה פ"ב: בעמוד. הוא הפטמא כמין עמוד: בשיער. שביבות הפטמא כמין שערות: במסרק. עטרה סביב עשוי והתוך כמין מסרק:

פרק ב א רוטב. תמרה רטובה: חציו. ואליו נשאר עם הגרעין: אין מצטרף. אבל מיטמא ומטמא דעדיין צריך לגרעין: שיש עמו בשר. גרסינן: חוט הערב. גרסינן אם יש בהבשר חיסום העליון כדי להקיף כמין חוט הערב הוא חבור והעלם הוא שומר: ב מצטרפין. לבשר אם נטמאו בשרן כדין אוכל אבל אין עליהן טומאת נבלות: ה"ג אבל נעשין הן ידות. הטעם מגלה הוא יד להביא טומאה לד"א כדין היד דנטמא ומטמא: הרוטב מבשר. כגון אלא דקרם: ללותתן. ניחא ליה בחבור דידהו: הריאה תפוחה הריאה דדרך הריאה שהיא נפוחה: הכי גרסינן משתערה כמות שהיא. לענין טומאה: היה חלל צריך למועכה. הכי גרסינן לה: ה"ג והתמרה המקשקשים. שאוכל בתוכו מתקשקש מפני שנתייבש ומתחלה היה מלא: ג שקרצו. חתיכות אף שלא נתתך כולו ומחובר במקצת: לכבוש ולשלוק. ניחא ליה בחיבורן עדיין כל זמן שלא פירש: שאין בהם אוכלין. גרסינן דחזי לאכילה: הריחים. הרובין כנוסחת הגר"א: ה"ג שלקן לאוכלין מטמא: בטלה דעתו. והוא אוכל: באיביהן. בעודן מחוברין אין מטמאין דעדיין נקראו מחוברין: ויבשן. ע"מ ליבש זה אין מגרע

(טו) [א] נכסשת ובו פירות הרי הן כתלושין יבש ובו פירות הרי הן כמחוברין. (ל) [ב] שנימוק חציה וחציה קיים ה"ז אינו חיבור. [ג] נמוק האמצעי והצדדין קיימין אין הצדדין חיבור (טז) זה את זה. רמון שנמוק חציו וחציו קיים ה"ז אינו חיבור [ב] נמוק האמצעי והצדדין קיימין אין הצדדין חיבור זה לזה. (מ) התחיל לפרק באגוזין [ג] [ולפקל] בבצלים אע"פ שיש לפניו (יז) ק' כור ה"ז אינו חיבור [ד] ובן עזאי אומר טהרו שלשתן [ה]: ה (נ) (יח) מלפפון שחתכו ונתנו על השלחן חיבור עד שיתחיל לפרק. התחיל לפרק חתיכה וכל העולה עמה חיבור והשאר אינה חיבור. פיקה התחתונה חיבור לעצמה ואינו הוא חיבור לחתיכת. היו ב' או ג' והתחיל בא' מהן זה שהתחיל בו חיבור והשאר אינו חיבור ובן עזאי אומר טהרו שלשתן [ה]. וחכ"א אפי' אמר (ס) חציו אני אוכל שחרית וחציו אני אוכל בין הערבים. זה שהתחיל בו חיבור והשאר אינו חיבור. האגוזין והשקדין (ע) אע"פ שריסס חיבור עד (יט) [ו] שיגיע לפרק: ו [ז] מצא שלוקה (פ) וביצה טורמיטה אע"פ שריסס חיבור עד [ח] שיגיע לקלף. ביצה [ח] שנתבשלה בקליפתה כולה חיבור (צ) (כ) שער שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים אע"פ [ט] שפשפשן באור (כא) עד שיתחיל לתלש. [ט] כנפי חגבים וקשקשי דגים אע"פ שהעביר סכין עליהן חיבור עד שיתחיל לקלף: ז (ק) עציץ נקוב שנתנו על גבי שתי יתידות אפי' גבוה מן הארץ אמה [י] אינו מכשיר את הזרעים בד"א מלמטה אבל [כ] מן הצד הרי זה מכשיר את הזרעים אם יש על גב הנקב עפר כל שהוא [ל] אינו מכשיר את הזרעים: ח טבלא שיש לה לבזבזין [ל] והטה על צדה [מ] מכשרת (את הזרעים) היה משקה בעציץ שאינו נקוב ונפלו משקין על גבי הקישות ונטמאת (ר) (כב) הגדולה ויצאת חוץ לעציץ טהורה:

פרק שלישי

א (א) דגים טהורין וחגבים טהורין בכל מקום דגים טמאין וחגבים טמאין בכפרין צריכים הכשר ואין צריכים מחשבה (ב) חלב מתה בכל מקום צריכה [נ] הכשר ואין צריכה מחשבה מפני שהיא [ס] מגופה. (ג) חלב שחוטה בכפרים צריכה מחשבה [ע] והכשר. אמר (א) ר"ע שונה חלב שחוטה בכפרים (שהוא) צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר מפני שהוכשר בשחיטה. אמרתי (ב) לו למדתני בעולשין [פ] שקלטן והרי הן של בהמה ואח"כ חישב עליהן לאדם שאין צריכין הכשר [צ] שני אם יש עליהן משקה טופח הוכשרו חזר ר"ע להיות שונה (כן) כדברי ר' יהודה: ב חלב בהמה טמאה (ה"ז) טמא. חלב חיה בין טמאה בין טהורה הרי היא כגופה. חלב נבלה (וחלב) וטרפה [ק] ה"ז (ד) (ג) מותר בהנאה שנאמר (ויקרא ז) וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל מלאכה. (ה) (ד) החותך בשר מאבר מן החי ואח"כ חשב עליו [ר] ואח"כ חתכו אינו צריך הכשר: ג א"ר יוסי (ו) מפני מה אמרו נבלת העוף טהור אינה צריכה הכשר מפני שהיא מטמאה טומאה חמורה וכל המטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר: ד (ז) ואלו הן פריצי זיתים וענבים היוצאין מתחת (ה) [ש] הקדרה מנגפת הזוגין (ח) כנסן לאוכלין מטמא טומאת אוכלין (ט) התרצנין והזגין (ו) [א] שכנסן לאוכלין בטלה דעתו. מודה ר' יוחנן בן נורי (ז) [ב] בעגין ובשר ששלקן עד שלא באו לעונת המעשרות שהן מטמאין טומאת אוכלין. (ח) [ג] ומפני הסופות מטמאין טומאת אוכלין (ט) [ג] מפני הקרוסטמלין והפרישין והעוזרדין בעונתן למעשרות אין מטמאין טומאת אוכלין פחות מכאן (או) [ד] ששלקן מטמאין טומאת אוכלין. ר' נחמיה אומר זיתים (י) [ה] ובשר שסחטן עד שלא (יא) באו לעונת המעשרות משקה היוצא מהן טהור שאינו אלא שרף: ה (י) לולבי הזרדין והחרובין עד שלא המתיקו אין מטמאין טומאת אוכלין משהמתיקו מטמאין טומאת אוכלין (כ) אבל הלוף והחרדל והתורמוסים ושאר כל הנכבשים בין [ה] שהמתיקן בין עד שלא המתיקן מטמאין טומאת אוכלין: ו (ל) קור ניקח בכסף מעשר ואינו מטמא טומאת אוכלין. כפניות [ו] נקחות בכסף מעשר ומטמאין טומאת אוכלין [ז] (יב) ר' יוחנן בן נורי אומר בכולן ר' יהודה אומר קור הרי הוא כעץ לכל דבר [ח] שהוא ניקח בכסף מעשר ומטמא טומאת אוכלין כפניות הרי הן כפרי לכל דבריהן אלא שהן פטורות מן המעשר: ז (מ) ערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל ועגלה ערופה וצפרי מצורע [ט] ופטר חמור ובשר בחלב [ט] כולן הן מטמאין טומאת אוכלין ר"ש אומר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין [י] (יג) וכן היה ר"ש אומר יש נותר (שהוא) שמטמא טומאת אוכלין ויש נותר שאינו מטמא טומאת אוכלין כיצד (יד) לפני זריקת דמים אין מטמא טומאת אוכלין (טו) לאחר זריקת דמים מטמא טומאת אוכלין. פיגול [כ] מקדשי קדשים ומקדשים קלים אינו מטמא טומאת אוכלין. (נ) כרשינין מטמאין טומאת אוכלין דברי ר' יהודה ור"ש אומר אין מטמאין טומאת אוכלין אמר לו ר' יהודה יש לך דבר שהוא חייב במעשרות ואינו מטמא טומאת אוכלין אמר לו ר"ש יש לך דבר שאין מטמא טומאת אוכלין וחייב במעשרות אמר לו ר' יהודה אף אתה כפרת בהלכה: ח תלתן הכל מודין [ל] שהוא מטמא טומאת אוכלין (ס) [מ] בוקי אינו מטמא טומאת אוכלין [קור ששלק [נ] מטמא טומאת אוכלין]. התמרים והגרוגרות שנתנן

הגהות הגר"א

(טו) שנפשת: (טז) זה לזה: (יז) מאה כור התחיל באחד מהן אינו חבור היו שנים או שלשה והתחיל באחד מהן זה שהתחיל בו אינו חביר והשאר חבור בן עזאי אומר וכו': (יח) מלפפון שחתכו ונתנו על השולחן חבור עד שיתחיל לפרק התחיל לפרק חתיכה וכל העולה עמה חבור והשאר אינו חבור פיקה התחתונה חבור היא לעצמה ואינה חבור לשאר החתיכות. היו שנים ושלש והתחיל באחת מהן זו שהתחיל בה איני חבור והשאר חבור. בן עזאי אומר טיהרו שלשתן וחכמים אומרים אפילו אמר חציו אני אוכל שחרית וחציו אני אוכל בין הערבים זו שהתחיל בה אינה חבור והשאר חבור האגוזין והשקדים כו': (יט) עד שיתחיל לפרק: ביצת טורמיטה אע"פ שריסס חבור עד שיתחיל לקלף ביצה שנתבשלה כו': (כ) צמר שבראשי כבשים: (כא) חבור עד: (כב) הגדילה: פ"ג (א) אר"י בתחלה היה ר"ע שונה: (ב) לפניו רבי למדתני עולשין שליקטן לבהמה ואח"כ חשב כו': (ג) טהור שנאמר: (ד) החותך כזית בשר מאבר מן החי ואח"כ חישב עליו צריך הכשר חישב עליו ואח"כ חתכו וכו': (ה) הגפת מתחת הזגין חישב עליהן לאוכלין אין מטמאין ט"א כנסן לאוכלין מטמאין ט"א החרצנין כו': (ו) אע"פ שכנסן כו': (ז) בפגין ובוסר: (ח) פגי השיפות וכו': (ט) פגי האגסין והקרוסטומלין כו' למעשר מטמאין ט"א: (י) ובוסר: (יא) הגיעו: (יב) אוכלין ר' יהודה אומר קור הרי הוא כעץ לכל דבר אלא שניקח בכסף מעשר כפניות כו': (יג) ומודה ר"ש בבשר וחלב שמטמא ט"א וכן ה"ה וכו': (יד) כיצד לן: (טו) לן לאחר:

אור הגנוז

[א] שנקצץ: [ב] נמרק: [ב] שנמרק: [ג] ולקלף: [ד] היו שנים או שלשה והתחיל באחד מהן זה שהתחיל בו אין חיבור והשאר חיבור: [ה] ר' יוסי אומר אפי' חציה אני אוכל בשחרית וחציה אני אוכל בערבים זו שהתחיל בה אין חיבור והשאר חיבור: [ו] שיתחיל: [ז] ביצה: [ח] שיתחיל: [ח] שנתבשלה: [ט] שסיפספן באור חבור: [ט] ר' יהודה אומר: [י] תיבת אינו ליתא: [כ] מלמעלה אין מכשיר את הזרעים ואם יש: [ל] תיבת אינו ליתא: [ל] וחיטה: [מ] אינה: [נ] מחשבה אינו צריך הכשר: [ס] כגופה: [ע] ואין צריך הכשר שכבר הוכשר בשחיטה: [פ] שלקטן לבהמה ואח"כ: [צ] שאני אומר יש: [צ] וחלב טרפה: [ק] טהור שנאמר: [ר] אין צריך הכשר חשב עליו ואח"כ חתכו צריך הכשר: [ש] הקורה ומתחת הגפת ומתחת הזגין חישב עליהן לאוכלין אין מטמאין טומאת אוכלין: [ת] אע"פ: [א] לר' עקיבא בפגי בוסר שסחטן עד: [ב] פני: [ג] פגי העוגסין הקרוסטומלין: [ד] ושלקן: [ה] בוסר: [ה] עד שלא המתיקן בין משהמתיקו: [ו] אין: [ז] ופטורות מן המעשרות אמר ריב"נ בכולן: [ח] אלא: [ט] ושער נזיר: [ט] תי' כולן הן ליתא בכ"י: [י] מודה ר' שמעון בבשר בחלב שמטמא טומאת אוכלין וכו': [כ] בין לפני זריקת דמים ובין לאחר זריקת דמים אין מטמא טומאת אוכלין הפגול במנחה מטמא טומאת אוכלין: [ל] שאינו: [מ] בוקיא מטמא: [נ] וסגנו:

באורי הרד"ל

הפירות הראשונים שבו כתלושין כ"ז שלא הוסיף מאתים כדקיי"ל לענין ערלה פ"ק עי' שם ובתוס' שם (קיח ע"ב) ד"ה כשם שכתבו כשחזר ונטעו בטל ליה הכשר קמייתא וצ"ע מהיכן פסיקא ליה הכא על פירות שכבר נגמרו כ"ל. ועי' במנחות (ע ע"ב): יבש ובו פירות. ונראה מכאן יצא לו להרמב"ם ז"ל שכתב וכן יבש האילן כו'. תמוה בעיני שהרי הרמב"ם כתב שהרי הן כתלושים ובתוספתא הגי' ה"ה כמחובר וע"כ שהרמב"ם כמך עצמו כמו שפירש בשם תוספתא זו. הא כדאיתא כו' ולענין שבת הרי הן כמחוברים ולענין טומאת אוכלין כתלושין ובריית' שהובא שם א"א לגרוס יבש ובו פירות שהרי גם כיבשו הן ועוקציהן מקשה הש"ס פשיטא דאף לענין שבת הוא כתלוש וכמו שדייקו התוס' בפ' נוטל בשבת (קמ ע"ב) ד"ה במחובר ע"ש ולענין טומאה ודאי אף שהפירות לבד נתייבשו הרי הוא כתלושין כדמוכח מהש"ס א"כ הדרי קושיית הראב"ד לדוכתיה נהיזה ענין כתב הרמב"ם יבש האילן. אך לדעת המג"א רסי' של"ו כדעת הרמב"ם דאף יבש האילן לגמרי הרי הוא כמחובר לענין שבת. א"כ הכא דכתב הרמב"ם הרי הן כתלושין היינו רק לענין טומאה א"כ יש מקום לנוסחא זו. יבש שבו פירות. א"כ צריך לייש' הא דמקרי הש"ס או דיבשו הן ועוקציהן פשיטא. י"ל דלא מקשה אלא אדלעת שהוא מין זרעים וכזרעים שנתייבשו ודאי הוא כתלוש גמור מן הקרקע וכדאיתא בעירובין (ק ע"ב) מהלכין ע"ג עשבים יבשים בשבת. דמסתמא אתי למעוטי דומיא דדלעת מין זרעים כמוהו כמ"ש רש"י שם. אבל האילן אע"פ שנתיבש מ"מ חשוב מחובר לקרקע כדמוכח מהאי דאמרינן בע"ז פ' כה"ל (מו.) באילן יבש ובבהמה תמה עי"ש ולפי' הנוסחא התם (מה:) דאילן שנטעו עדיפא מבית מפני שאילן מושרש בקרקע א"כ מ"מ מוכח שמטעם זה אף אילן יבש חשוב מחובר טפי מבית. וכן יש להוכיח מהא דאמרינן בסוכה (י:) לענין הדלה עליה את הגפן דמקשה התם אמאי לא פסול משום מחובר. ואמאי לא משני בפשיטות דאיירי כשנתייבש האילן אחר שהדלה עליו. דהשתא לא עביד שום מעשה. והרי לגבי סוכה תלוש ולבסוף חברו חשיב כתלוש כמ"ש הב"י ועי' במג"א סי' תרכ"ו סקי"א ע"ש. וע"כ צ"ל דאילן יבש חשוב מחובר טפי מבית מפני שמושרש בקרקע וכיון דחשוב כמחובר אף הפירות שבו חשוב כמחובר לענין שבת שהתולש ממנו חייב. וכדמשמע פשט לשון הש"ס בעירובין שם והא קא נתרי פירא. ואע"ג דלענין כלאים ובכורים אילן שיבש הרי הוא כתלוש. שאני התם דהעיקר תלוי ביניקה מהקרקע והרי ענבים שיבשו כל צרכן אינו אוסר בכלאים משום ה"ט כדאיתא בכלאים ספ"ז. אבל לענין שבת דחייב כמ"ש התוס' בשבועות (מ.) ובב"מ (ק:) דילפינן מממני הקטרת ע"ש. א"כ מה"ט יש לחייב אף ביבש כל האילן. אך כ"ז לפי הבנת המג"א. ולולי דבריו יש להשוות גם דעת הרמב"ם לשיטת הש"פ. ואי גרסינן הכא יבש ובו פירות כ"ל דהיינו בימות הגשמים קרו ליה יבש. וכהאי דתנן בכלאים פ"ז גפן שיבש אסורה וא"מ שפי' הרמב"ם ז"ל בפירושו ובחבורו. דהיינו בימות הגשמים. (ובתוס' יו"ט שם הסיב לכוונה אחרת ואין נראה כלל) והיכא שיבש האילן ממש ואינו מעלה ארוכה עוד קרו ליה בכל מקום מתו כההיא דתנן בב"ב (כ.) גבי המוכר ג' אילנות וכו' ואם מתו וכו'. וכן במס' ערלה. יבש המעיין עי"ש אבל יבש האילן קרו כשנתייבש בימות הגשמים. והשתא אתי ברייתא יבש ובו פירות והיינו בימות הגשמים הרי הוא כמחובר לענין שבת וכתלוש לענין טומאה. ועד"ז יש לפרש גם דברי הרמב"ם ז"ל. ומאי דכייל מת כיון דלענין שבת הוי כתלוש כ"ש לענין טומאה לאו כללא הוא שהרי הבריכו בעליו בפ"ה דמעשרות ג"כ מחובר הוא לענין טומאה ותלוש לשאר כמ"ש הר"ש שם: האגוזים כו' אע"פ שהתחיל לרסס ה"ה חבור וכו' דפליגי אמתני' וכו' ע"כ. לענ"ד נראה דפלוגתא דתנאי הוא לפמ"ש הרא"ש ספ"ק דביצה סי' כ"ג דאגוזים ובטנים שנשתברו כו' והוי שומר לפרי וכו' עי"ש. וע"כ דלא מהני שכא משום דהוי שומר הנופל מאליו. ופליגי בזה תנאי בחולין (קכג.) בעור שעל הגולגולת ריב"נ' [אינו] חבור וכו' ע"כ וכדמפרש התם בש"ס. ואתי ברייתא דה"ה חבור כחכמים דהתם ומתני' כריב"נ. רק שפסק הרמב"ם ז"ל לא אתי' שפיר לפ"ז:

פרק ג דגים טמאים וכו'. *) וגי' זו דחוקה וכו' והרי אמרו דגים קטנים מפרין ומרבין ע"כ. לא ידענא מאי קשיא ליה הרי אמרו בהדיא בע"ז פ"ב דדגים קטנים אין עולין על ש"מ ואין בו משום ב"כ מהאי טעמא וכתבו התוס' שם ובביצה רפ"ב (טו:) והיינו קטני קטנים א"כ ה"נ איירי בכה"ג וכ"ש לפמ"ש רש"י בברכות דכל קטן מקטין הוא אפילו בדגים קטנים וכל נפש משיב את הנפש היינו בדגים קטנים שכבר נגמר גדולן וכן הוא בפסקי תוספות בע"ז רפ"ב ע"ש. וכ"כ הב"ח סי' קי"ז לחלק בין דגים קטנים שנגמרו ע"ש דהרי"ף שכתב דענגו בדגים קטנים היינו באותן שלא יגדלו יותר (ונראה לי כי יצאה להרי"ף ז"ל בדגים קטנים הא דתניא תקיעה ו' כדי לגלות דג קטן אלמא שזהו משום כבוד שבת) אבל דגים קטנים שלא נגמרו אין עולין עש"מ כו' יע"ש. וכן משמע מירושלמי בפ' בכל מערבין דדגים קטנים הוא מאכל גרוע ע"ש. א"כ לפי' הרמב"ם ז"ל דמשנתינו איירי באותן דגים קטנים שנגמרו גדולן. ומאי דק"ל למר דבשילהי עוקצין משמע דבכפרים צריך מחשבה והנה לפרש"י בכריתות (יב.) דלהכי צריך חלב ונבלת עוף טמא מחשבה בכפרים משום חשיבתו א"כ ניחא בפשיטות דהכא אגב גריעתו דידהו צריך מחשבה בכרכים ולא בכפרים כי מאכלי הכפרים גסים ביותר כדמשמע בברכות (לד:) האי רהטא דחקלאי כו' ע"ש. וכן הקערות שאוכלים בהם לא קפדו בכפרים כמו בעיירות כדאיתא בביצה פ"ד (לב.) עי"ש. אלא אפילו לפי' התוס' התם דחלב ונבלת ע"ט אין נאכל בכפרים מצד גריעותא דידהו ובכרכים דאיכא רוב עם וקונים כ"ד מ"מ י"ל דהיינו דוקא חלב. ונבלת עוף דחזי למידי אחרינא להדלקה ולמשדי' לפני כלבו ולכך הוא עומד. ולהכי לא אכלי להו בכפרים

*) הנה לפנינו הגי' דגים טמאים. ואולי דמצא הרד"ל איזה גירסא בתוספתא דגרסי' שם דגים קטנים ופ"ז כתב דגירסא זו דחוקה.

מצפה שמואל

(ל) שנימוק חציו. מיי' פ"ח מט"א ה"ג בגו"א ע"ש: (מ) התחיל לפרק. מיי' פ"ו הי"א ועי' ר"ש פ"ב מ"ה בסה"ד שם: (נ) מלפפין שחתכו. ר"ש שם: (ס) חציו אני אוכל שחרית. עי' מיי' פ"ח מט"א ה"ו וכ"מ שם שמיישב גירסת התוספתא דהכא שהכוונה שזה שהתחיל בו חבור ומה שעולה עמו ומה שאינו עולה עמו לא הוי חבור וזהו מה שמבואר במשנה ועי' ר"ש פ"ב מ"ה שהביא תוספתא זו: (ע) אע"פ שריסס. במשנה אינו מבואר כן עי' מ"ה ועי' מיי' פ"ה ה"א וכ"מ דריסס חבור ע"ש: (פ) וביצה טורמיטה גרסי'. ועי' ר"ש פ"ב מ"ו: (צ) שער שבראשי כבשים. מיי' שם ה"ג: (ק) עציץ נקוב. עי' שבת נו. וירו' שבת ספ"ט ועי' ירו' כלאים פ"ז ה"ו מדין עציץ נקוב ועי' תו"כ הביאו הר"ש רפ"ג ועי' פירוש הרמב"ם שם והביא שם ג"כ תוספתא זו: (ר) הגדילה. עי' חולין קכח. ועי' ראב"ד פ"ב מט"א ה"ט וכ"מ: (א) דגים טהורין. עי' מיי' פ"ג מט"א הי"ג ועי' כ"מ שהקשה ממשנה ע"ש: (ב) חלב מתה. עי' מיי' שם ועי' פ"ג מ"ג: (ג) חלב שחוטה. עי' פ"ג מ"ג ועי' בכורות י. וכריתות כא. ונדה נ: בפ' בא סימן: (ד) מותר בהנאה. מבואר בסוגיא בפסחים כב. וירו' רפ"ב דפסחים בסוגיא דלא יאכל: (ה) החותך בשר. ט"ס יש כאן ועי' מיי' פ"ג מט"א ה"ה והראב"ד השיג עליו דאף בחשב ואח"כ חתכו רק טמא בהכשר אבל מחתך ואח"כ חשב טהור לגמרי דעדיין אינו אוכל דיטמא בשעת פרישה ועי' כ"מ שם ועי' חולין קכט. ושם לא ניינו בע"מ מהמקום ברמב"ם ע"ש: (ו) מפני מה אמרו. עי' בכורות י. ועי' חולין קכט. וע"ש עג: ד"ה סד"א: (ז) ואלו הן פריצי. עי' ב"מ קה: קנא בע"ת ועי' בר"ש פ"ג מ"ז: (ח) כנסן לאוכלין. מיי' פ"א הי"א: (ט) התרצנים. שם הי"ב ועי' בר"ש שם הביא כל תוספתא זו עד חלות דבש יעו"ש מ"ש בזה: (י) לולבי הזרדין. עי' מיי' פ"א הי"ד ועי' מ"ש בזה במס' מעשרות בע"ב שם בשם הרדב"ז: (כ) אבל הלוף וכו'. מיי' שם הט"ז: (ל) קור. עי' עירובין כח: ועי' בירושלמי: (מ) ערלה וכה"כ. עי' מנחות שם ועי' מעילה ו. לענין מעילה כה"ג ודין פגול מבואר שם ועי' בר"ש פ"ג מ"ו וז': (נ) כרשינין. ירו' סוף חלה ועי' מיי' פ"א מהל' ט"א ה"ט וביחדן להוכלין מיירי: (ס) בוקי. עי' ירו' סוף מעשרות ותוספתא שם:

מנחת בכורים

כה האוכל אבל יבש ממש לא הוי אוכל: ד שנכסה. נקלן: ובו פירות. אף שמחובר לאילן: בשרבו פירות. ועדיין האילן מחובר בקרקע: שנימוק גרסינן. הוא אוכל שנימוק חציו: אינו חבור. ומה שנימוק הוה לפרק זו מזו א"כ לקלף קליפה החיצונה: אינו חבור כו' מאה כור. ה"ג היו שנים או ג' כנוסחת הגר"א וכן בר"ש והיינו אם היו שלש לצורין או אגודות אותן שלא התחיל לפרק הוה חבור: ה וחציו אני אוכל. לא הוה התחלתו התחלה להשאר: שריסס. שיבר הקליפות לפרק האוכל מתוך הקליפות ובמשנה מבואר חבור עד שירסס ודלא כתוס' זו: ו ביצה שלוקה גרסינן: טורמיטה. צלויה ברמץ: אינו מכשיר. המים שבתוכו עד שיעלו הפירות מתוכו דחשיבי כמחובר ואינו מכשיר עד שיעלו מתוכו: ז מן הצד. הנקב הוא מהצד לא חשוב מחובר: עפר כל שהוא. ובזמן הצד כיון שיש עפר ורואה פני הקרקע הוה כמחובר: ח לבזבזין. שפה דהוה כלי קבול ונקובה רק שהטה על צדה: הגדילה. נחשבת כמחובר ומבואר כן במשנה [הג"ה ער"ש ס"פ דמפרש עפר כ"ש דמחמת עפר כ"ש אינו חשוב כסתום דנראה דמפרש דהנקב למטה וק"ל]:

פרק ג א בכל מקום. אף בכרכים: בכפרין. במשנה מבואר צריכין מחשבה בכפרים אבל הכשר צריכין בכל מקום (ער"מ פפ"ג מהל' טומאת אוכלין ה"א): וא"צ מחשבה. לאכילה: מגופה. כנבלה גופה ומיירי בחלב: שהן צריכין גרסינן. ולא מהני הכשר דמקודם למה שנעשה אוכל אח"כ וכן לא מהני הכשר דשחיטה: ב כגופה. אם טהורה טהור ואם טמאה טמא: החותך בשר גרסינן. ובשר שפירש מאבר מ"ה אינו מטמא: חשב עליו צריכה הכשר. גרסינן דאינו סופו לטמא ובעוד שהיה מחובר עדיין לא הוה אוכל: חשב עליו ואח"כ חתכו. גרסינן ובשעה שירד עליהן תורת אוכל היה מטמא לכן לא בעי הכשר ובש"ס בחולין (קכט.) מסקינן ומוקי לה בשהוכשר ולא בעי הכשר (מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בפ"ג מהל' טו"א הל' ה'): ג טומאה חמורה. בגדים בבית הבליעה: ד פריצי זיתים. המבואר בפ"ג מ"ו דב"ש מטמאין וב"ה מטהרין: היוצאין. שלא נפרכו בבית הבד: מתחת הקורה. גרסינן וכנוסחת הגר"א בכולו ואפרש על סדרו: מטמאות טומאת אוכלין. הר"ש גרס בטלה דעתו: מודה ריב"נ. דס"ל במשנה ו' פ"ג דפגין ובוסר קודם שבאו לעונת המעשר אינו מטמא טומאת אוכלין מודה בשלקן וכנוסחת הר"ש וכן בהגהת הגר"א: ופני הסיפות. הן פירות שמתבשלות בסוף ובאיחור מכל הפירות: למעשר מטמא טו"א. גרסינן: זיתים ובוסר. גרסינן: ה לולבי זרדין. כה"ג מתניא בפ"ז דשביעית ופי"ח דשבת. ו קור. הגדל סביב הדקל והוא רך וכשמזקין נתקשה: ניקח. דהוה פרי מפרי: ואינו מטמא. דלא חשיבי: כפניות. תמרים שלא נתבשלו כל צרכן: ריב"נ ל"ג. וכן בר"ש ליתא: ה"ה כעץ. ומברכינן שהכל ולת"ק ברכה א': ז אין מטמאין. דאיסורי הנאה נינהו וכתיב אשר יאכל אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים: ומודה ר"ש בב"ח. גרסינן הדא דמותר בהנאה לדידיה ועוד דהוה לו שעת הכושר ולפני זריקת דמים דהיה לו שעת הכושר: ה"ג א"ר"ש יש לך דבר שאינו מטמא טו"א וחייב במעשרות והכרשינין פטורין ממעשר: ה"ג אף אתה: ח בוקיא. מין ירק ומבואר סוף מעשרות: קור. אף שאינו מטמא כתי בשלוק מטמא: עד שיפסלו

שנתנן בקדירה לתבלין מטמא טומאת אוכלין (ע) עד (טז) [א] שיפסלו לכלב (ר' יהודה אומר) חגבים שנתנן בקדרה (יז) והחבילו מטמאין טומאת אוכלין עד שיפסלו מלאכול לאדם: ט אמר רבי יהודה לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים על חלות דבש שאינן מקבלות טומאה באיביהן: ומימיהם של כהנים לא נמנעו (יח) [ב] בוזקין יין בטומאה ורודין אותן בטהרה על מה נחלקו (פ) על השבת ועל השביעית שר"א אומר הרי היא כקרקע וחכ"א הרי הוא ככלי. ואם היה מחובר בטיט הכל מודין שהוא כקרקע לכל דבר. היה נתון על גבי שתי יתידות הכל מודין שהוא ככלי לכל דבר: סליק פירקא וסליקא לה תוספתא דמסכת עוקצין

נשלם סדר טהרות. כלים תלתא באבי. אהלות. נגעים. פרה אדומה. נדה. מקואות. טהרות. מכשירין. זבים. ידים. טבול יום. עוקצין:

הגהות הגר"א

(טז) שיפסלו מלאכול אדם: (יז) לתבלין מטמאין כו': (יח) נמנעו מלהיות בודקין עליהן יין בטומאה ורודין אותן בטהרה:

אור הגנוז

[א] שיבטלו מלאכול אדם: [ב] מלהיות נוקקין עליהן והוזרין ורודין בטהרה ע"מ נחלקו:

באור הרד"ל

בכפרים שיש להם מאכלים יותר טובים. אבל דגים דלא חזו לכלבא. כדאיתא בפ' נוטל (קכח.) כמ"ש התוס' והרא"ש שם דלהכא אסור בטלטול דג טפל עי"ש וכן חגבים כה"ג ובכדי ודאי לא שדי להו וע"כ אכלי להו בכפרים ע"י מליחה או ע"י בישול. ולפיכך א"צ מחשבה. אבל בכרכים שיש שם עשירי עם ויש להם הרבה חיות שאוכלות גם דגים. (ואפ"ה הוי מוקצה דלא אתיא כר' יודא דהתם דמיגו לחיה הוי מוקצה ע"ש בסוגי') וחזי להו לאורחן ואין עומד לאכילה כמו חלב ונבלת ע"ע דבני הכפרים לא זבני להו בכרך כיון שהוא מאכל גרוע. ואין אוכלים דגים טמאים. אלא כשנזדמנו להם דבכדי לא שדו להו. אבל דגים קטנים וכן חגבים קטנים לא אכלי להו כלל בכפרים ומשדי שדו להו לגמרי שאין הפסדן רב כ"כ: **חגבים** שנתנן לקדרה והחבילו וכו'. עד שיפסלו מאוכל אדם וכו'. אם איירי כשנתנן לקדירה מחיים כמו שפירש מר. וניחא כפשיטות לדעת הראב"ד לפי מאי דאמרינן בנדה (נ:) דמחשבת חיים ומחובר לא הבוב מחשבה ע"ש. וגוזל שנפל לגת כיון שגתו מאיסתו צריך מחשבה אף בכרכים עי"ש א"כ ה"נ מחשבת חיים לא חשוב מחשבה וכיון שנפסל מאוכל אדם הו לא סלקי ליה טומאה. וגוזל שנפל לגת איירי כשלא נפסל עדיין מאוכל אדם אלא שדוחק לומר שנתן לקדירה מחיים ולא נראה דאיירי בכפר ובקטנים שצריך מחשבה או בטמאים ובכרך ובדבר שצריך מחשבה אף הראב"ד מודה דבנפסל מאוכל אדם שוב אין מטמא טו"א. וכמ"ש הרשב"ם להדיא בב"ב (פ:) לענין דבש דרמי ליה בכלי מאוס ע"ש. דהא דבעינן בנפסל מאכילת כלב היינו בדבר שא"צ מחשבה וכי הסיא דתמרים וכן בעדשים שיהיה נפסל מאכילת כלב. ובתוספתא דתרומות פ"ט הל"א ר"ח סגן הכהנים אומר תרומה שנפסל מאוכל אדם מטמא טו"א משמע כהראב"ד: היו בודקין עליהן יין בטומאה וכו'. דרכם היה לפזר יין על החלות שבכוורת דאז לא אכלי להו דבורים דמסרי סרי. כדמשמע מפי' הרמב"ם בפי' המשנה ספ"ב דע"ז על והדבדבניות דהיו חתוכות חלות שמכין מהכוורת משמע דקמ"ל אע"פ שדרכן בכך. ולא כשבא לתת טעם הי"א להכרית הדבורים ואפ"ה אין חוששין וכדמשמע מלשון הגמרא. או משום אערובא משרי שרי והיינו ר"ל אף שערבוהו מותר מפני שהוא נותן טעם לפגם משמע שהיה דרכן בכך. ולשון בודקין הייתו שהיו זורקין עליהם כמה מאות שיברית הכוורת. וכמ"ש הערוך על הא דמדף של דבורים בכלים פט"ז מ"ז ע"ש בר"ש וכן משמע בב"ב שם. וזה היה כשהיה כבר נגמר כל הדבש. והיינו דקאמר ב"ש משיתמר כמ"ש הערוך שיעשה ריב ומדון עם הדבורים שאז גמר מלאכתו. ואתי' הכא לאשמועינן דלא כב"ש דמימיהם של כהנים היה בוזקין עליהן ריב ומרחר הדבורים בטומאה ושלא כב"ש. אבל בשעת רדיה אז מקבל טומאה היו רודין אותו דוקא בטהרה: **סליק בעז"ה**

מצפה שמואל

(ע) עד שיפסלו. עי' מיי' פ"א ה"ט מט"א ושם הגירסא לאדם ועי' כ"מ: (פ) על השבת. עי' ב"ב סה: ועי' ירו' שביעית פ"י:

מנחת בכורים

שיפסלו לאדם גרסינן. בקדרה ותבלין גרסינן: ט ר"א וחכמים. דפליגי במשנה בכוורת דבורים אי הוה כקרקע ופליגי שם לענין טומאה ור"י מפרש: באיביהן. כשהן מחוברין הוה כקרקע: ומימיהם. מדברי ר"י היא: יין בטומאה. יין שהוא טמא על החלות דבש בעודן מחובר שאינם מקבלות טומאה וכן גרס הר"ש עליהן: בטהרה. דאחר הרדיה שוב מקבל טומאה ולא נחלקו לענין טומאה וכי פליגי לענין שבת בתולש ולענין קרקע שביעית כתיבת פרוזבול עליהן אם הוא כקרקע: שתי יתידות. ולא ע"ג קרקע:

סליק פרקא וסליקא לה תוספתא דמסכת עוקצין

בעזרת יוצר המאורות גמרתי את הש"ס תוספתות מברכות עד טהרות כן יזכני ה' ללמוד וללמד לשמור ולעשות:

השמטות מלאכת יום טוב מאלפס סנהדרין

דף רסו ע"ב בנימוקי יוסף ד"ס והא דאמרינן בשבועות וכו' אי גוי כשי דריסה ומקירה לא תתלא מי ילוה וכן גט דמכשרינן אפי' אין בו זמן מהאי תקנתא הוא וכו' עכ"ל. נ"ב נ"ע לפ"ז הא דקאמר בגמ' גיטין מפני מה תקנו זמן בגיטין וכו' משמע דמדאורייתא כשר בלא זמן. ולפי דברי הנ"י אדרבא מדאורייתא פסול בלא זמן. והא דמכשרינן בלא זמן הוא תקנת חכמים וצ"ע: דף רעד ע"ב בנימוקי יוסף ד"ס והא"ת והא אבורהא וכו' ופרסוה שאמרו בית ישראל וכו'. נ"ב נ"ל ביו"ד מישראל:

אלו הם סימני כל הדינים הנמצאים ברב אלפס

מצוינים על סדר אלפא ביתא מסודרים להלכות על סדר המיימוני

הלכות יסודי תורה

שבת במה אשה יוצאה

(שסח) קמיעין וכלים שכתוב עליהם השם כיצד נגנזין:

פסחים כל שעה

(תשיב) איזה דבר של איסור מותר להתרפאות או לא ומה הן העברות שיהרג ואל יעבור ואימתי הוטל עליו ליהרג על המצות ואימור נהנה מן האיסור כיצד:

מגילה פרק קמא

(אלף עא) כמה נביאים ונביאות עמדו להם לישראל:

סנהדרין בן סורר ומורה

(אלף לח) מה הן העברות שיהרג ואל יעבור וחילוק שיש בין שעת הגזירה או לא ובין כשעובד כוכבים מתכוין להנאת עצמו או להעבירו על דת וסייג שעשו חכמים בעבירות של ע"ז וג"ע וש"ד שגזרו שיהרג ואל יעבור ואפילו אינו עושה העבירה להדיא:

שבועות שבועת העדות

(אלף קמ) מה הם השמות הנמחקים ושאינן נמחקים ואיזה כינויין נמחקים או לא ומה הן קצת אותיות השם שנמחקין ושאינן נמחקין ואותיות הטפלות לשם שנמחקין או לא:

עבודה זרה פרק קמא

(אלף למז) מה הן המעלות המדות המציאות האדם לידי רוח הקודש:

אין מעמידין

(אלף לכז) אסור להתרפאות בגלוי עריות ובאיסור ע"ז וגלוי עריות ושפיכות דמים ואימתי אסור להתרפאות בדברי איסורין של תורה והנאת איסור הבאה לאדם בעל כרחו כיצד אסור ליהנות ממנו:

הלכות דעות

ברכות אין עומדין

(קיג) הכופר מתבילו מתוך איזה דבר יספר ממנו וכן המקיים ספר ותיבור מתוך איזה דבר ישלימהו:

(קכ) חיוב להוכיח חבירו והנחשד בדבר או חושד חבירו כיצד יודיענו:

כיצד מברכין

(קמ) אזהרה לת"ח שלא יצא מבושם לשוק ויחידי בלילה ובמנעלים מטולאים ושלא יספר עם אשה בשוק ומישיבת חבורת ע"ה ושלא יכנס אחרון לב"ה ושלא יפסיע פסיעה גסה ואם הפסיד יחזיר מאור עיניו בקדושת דבי שמשי:

שלשה שאכלו

(קעב) אם צריך לחלוק כבוד זה לזה בדרכים ובגשרים ובפתחים ובכס"י:

פרק הרואה

(רי) ארבעה שצריכין שימור ודברים שמקצרין שנותיו של אדם ואיזהו פרקים מעמידין על הצבור:

(רכב) הנכנס לאיזה עיר יפנה וכיצד יקנח וכיצד יהיה צנוע בבית הכסא:

שבת פרק קמא

(רפח) דברים שאסורין לעשות ברה"ר מפני הכבוד ודלך אדך:

במה מדליקין

(שכד) עונש לשון הרע ואיזה לה"ר או אבק לה"ר וכיצד יזהר אדם ממנו ועל איזה עבירות הנגעים באים:

(שכו) אזהרה לאדם שלא ישיל אימה יתירה בתוך ביתו:

במה בהמה

(שנח) חיוב התוכחה ועונש מי שאפשר בידו למחות ואינו מוחה:

במה אשה

(שעב) עונש משמין בפני משמע ערום:

המוציא יין

(שלם) הנפנה באיזה דבר יקנח וכיצד יזהר אדם בעשיית צרכיו ובאכילתו וברחיצתו ובבדיקת צרכיו:

האורג

(תכה) גנאי הכעס ואיסורו ומשבר כלים וקורע ומפזר מעות בחמתו:

אלו קשרים

(תלם) תיקון מלבושים של ת"ח ואיזהו ת"ח שראוי למנותו פרנס או שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו או שראוי לקרותו ת"ח:

מפנין

(תפג) כיצד יסדר סעודתו המקיז דם וסדר ההקזה:

תולין

(תקנב) ד"א שלא לתת חלוקו לאושפיז שלו שילבננה:

שואל

(תקעג) תובה להיות רחמני על הבריות:

עירובין המוצא תפילין

(תלפא) כיצד ינהג אדם עם אשתו בקדושה ואיסור כפיית אשתו לתשמיש ולשמש מטתו ביום והכוונה שיהיו בניו זכרים כיצד יעשה:

פסחים פרק קמא

(תרפח) אזהרה שלא להוציא דבר מגונה מפיו ואזהרה לספר בלשון נקיה:

ואלו עוברין

(תשכד) אזהרה לת"ח שלא ירבה סעודתו בכל מקום ומאיזו סעודה יכול ליהנות:

יום טוב פרק המביא

(תתקז) באיזה איסור אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ואל יהו מזידין:

מועד קטן פרק קמא

(אלף קעד) דבר שמותר לעשותו אלא שיש לחוש בעשייתו לאיזו קלקלה לא יעשנה:

(אלף קלט) הכופר מחבירו כיצד יאמר לו:

יבמות הבא על יבמתו

(נה) אימתי מותר לשנות בדבורו ולשקר:

כתובות פרק המדיר

(שיז) אזהרת בעלי ראתן ומקיז דם מהשמיש המטה:

קידושין פרק קמא

(סריא) אסור לילך בקומה זקופה ובגילוי הראש ד"א:

עשרה יוחסין

(תרמו) א' הרה לפרנס שלא יתבזה לעשות מלאכה בפני ג':

חולין פרק כיסוי הדם

(תתיא) דרך ארץ שלא לאכול בשר אלא מלוב שובה ועד שיסכה אחריו:

(תתיד) כיצד אדם יהבב המצות ויזהר להיות פניו ושפל ולשתוק בשעת מריבה ולשום עצמו כאילו אינו ועונש פרנס המתגאה על הצבור:

גיד הנשה

(תתכו) הדברים שאסורין מפני שגונב בהן דעת הבריות ואסור לגנוב אפילו דעת העובד כוכבים:

בבא מציעא ואלו מציאות

(טז) מצות תוכחה כיצד ואיסור הלנאה בלב ועונש מי שבידו למחות ואינו מוחה והשמשת תוכחה לך:

(טז) דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכמניה שלו:

הזהב

(שפח) איסור הלבנה פני חבירו ועונשו:

בבא בתרא חזקת הבתים

(תשכב) החילוק שיש בין חנוק ותלית ומטה ושולחן של ת"ח לאותו של ע"ה:

סנהדרין הנשרפין

(אלף מ) מעלת מי שלא אכל בזכות אבות ושלא הלך בקומה זקופה:

פרק חלק

(אלף מב) מעלת פרנס המנהיג את הצבור בנחת:

(אלף מג) דרך ארץ לשייר. פאה בקערה ומעלת הענוה ומקיים דבורו:

מכות פרק קמא

(אלף סא) הניפגל לעושי מצוה כעושה מלוה וכן לעושי עבירה:

הלכות תלמוד תורה

ברכות פרק קמא

(יג) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד"א של הלכה וכמה הקב"ה אוהב ת"ח:

פרק מי שמתו

(פל) כמה ילחיק מן הליה לדברי תורה ומן המטופה:

(פח) כיצד הממאלין חייבין בד"ת:

תפלת השחר

(לה) אזהרה שלא להתפלל לפני ואחורי רבו ונגד רבו ושלא לתת שלום לרבו ושלא לחלוק על ישיבתו:

הלכות קטנות

(רעג) חיוב קטן בתלמוד תורה מאימתי:

שבת במה מדליקין

(שיח) שכר אוהב ת"ח ומכבדן:

רבי עקיבא

(תז) אזהרה שלא למנוע עצמו כלל מבית המדרש ובמי מתקיימין דברי תורה:

כל כתבי

(תג) מצוה שלא לצמצם בהוצאת בניו לתלמוד תורה:

עירובין פרק הדר

(תרלג) איסור הוראה במקום רבו וסמוך למקום רבו כיצד וכיצד במקום איסור ותלוי השם אין חולקין כבוד לרב:

המוצא תפילין

(תלעה) עונש מסיל כיחו וניעו ורוקו בפני רבו:

פסחים מקום שנהגו

(תשמג) ת"ח שסרח כיצד יזהרו בכבודו כשעונשין אותו וחמירות היה שמתה ממלקות:

(תשסד) שכר מטיל מלאי לכיס ת"ח ומהנהו מנכסיו ועושה לו פרקמטיא ומשיא לו בתו:

תענית פרק קמא

(תתז) איזהו יחיד ואיזהו תלמיד ואימתי כל הרוצה לעשות עצמו יחיד עושה:

(תתיז) מגודה ואבל כיצד מותלין בנעילת הסנדל בדרך:

יום טוב פרק שני

(תתעד) אל יצמצם אדם בהוצאת בניו לתלמוד תורה:

ראש השנה פרק קמא

(תתקלה) חיוב להקביל פני רבו כיצד:

סוכה פרק הישן

(אלף טז) אין לישן ביום מפני ביטול תורה יותר משינת הסוס:

לולב הגזול

(אלף נא) מאימתי חייב האב ללמד את בנו תורה:

מגילה בני העיר

(אלף לב) כיצד אסור להשתמש בגברא דתני וקרי ות"ח:

(אלף לד) כיצד מבטלין ת"ח להוצאת המת ולהכנסת כלה:

(אלף קי) עונש שני ת"ח העומדין בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה:

מועד קטן ואלו מגלחין

(אלף קפג) חומר הנידוי לנהוג אותו גם ברגל ואין מתירין לו עד שיפיס בעל דינו ואם מת בנידוי סוקלין ארונו הדברים שהמנודה והמוחלט חייבין ואסורין בהם והומר מוחלט מהמנודה ובאיזה דבר הם מותרים:

(אלף קפד) המבזה שליח ב"ד כיצד יש כח ביד ב"ד לנדותו ולגזור עליו חרם ושמתא קל או חומר כלזונם וכיצד מתירין בו התראות בין נידוי לחלמה ואימתי מנדין לאלתר ואימתי מפלין הנידוי לאלתר והאמנות שליח ב"ד כבי תרי ומי שנידוהו שנים והלך או מת א' מכן כיצד מתירין לו ומנודה במקום אחד או בבית דין אימתי הוי מנודה לכל העולם ות"ח שנידה לכבודו אימתי נידויו נידוי:

(אלף קפה) מהם נידוי וגזיפה כמה ימים נמשכים:

(אלף קפו) עונש ואזהרה שלא יכה אדם בנו הגדול וכן לא יעשה דבר שיהיה בו לפני עור מכשול:

(אלף קפח) חומר עונשו של ת"ח דספי שומעניה והמנדה חבירו ואמר הלה אדרבה אימה הוי נידוי מידהו ואינו יודע מי נידהו כיצד יעשה:

(אלף קפט) נידוי על תנאי ונידוי בפניו כיצד מתירין אותו ות"ח כיצד מנדין ומפירים לעצמן:

(אלף קצ) חומר עונשו של מזכיר שם שמים והשומעו כיצד חייב לנדותו ועונשו אם לא יכדהו ועי' פ' כל הנשבעין:

(אלף קצ) מינוהו בחלום כיצד מתירין לו אב בית דין שסרח כיצד היו מנדין או מלקין או משמתין אותו והומר השמתא ופירות שמתא וכיצד משמתין בשופרות:

(אלף רמ) מעלת והמכר יוצא מבית המדרש לבית הכנסת ומבית הכנסת לבית המדרש שזוכה ומקבל פני שכינה:

כתובות נערה שנתפתתה

(רמח) עד כמה שנים מגלגל אדם עם בניו לת"ח:

(רמג) מעלות לומד ומלמד ומשאיל ספריו:

קידושין פרק קמא

(תקלא) היו מגדין אמאן דמעבר שליה דרבנן ואמאן דחייל עליה שמתא דרבנן שלשים יום:

(תרה) עונש קורא לחבירו עבד או רשע:

(תרי) חיוב על האב ללמד בנו ולא על האם ועד היכן חייב ללמדו ומי קודם ללמוד הוא או בנו וחיוב ללמוד עצמו וכן בנו וכן חבירו וכיצד ישלים שנותיו בלימוד:

(תריב) אב או רב או נשיא או מלך שמחלו על כבודם אימתי כבודם מחול:

(תריג) מצות הידור וקימה מפני שיבה וחכם ולרבו ונשיא ומפני ת"ח כיצד ומה הן המלאכות שתלמיד עושה לרבו וכיצד חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ובישיבה והממינה כיצד מכבדין הזקנים והחכמים וכיצד מכבדין בני החכמים והפרנסים:

עשרה יוחסין

(תרפא) מי ראוי ללמוד הנערים ואיזה אומנות ילמוד אדם לבנו:

חולין פרק קמא

(תרפז) מה הם הדברים שצריך ת"ח להיות בקי בהם ולידע אותם:

הזרוע

(תתעב) אזהרה שלא ללמוד לתלמיד שאינו הגון:

בבא קמא הגוזל בתרא

(רס) כיצד היו משמתין היודע עדות לעובד כוכבים והעיד לו:

בבא מציעא ואלו מציאות

(שיג) אבידתו ואבידת אביו ואבידת רבו מי קודמת ואבידת אביו ואבידת רבו מי קודמת וכן לענין טעינה ופריקה ושביה:

(שמז) ת"ח שבבבל עומדין זה מפני זה וכבוד שנוהגין זה לזה:

בבא בתרא פרק קמא

(תרכו) אימתי מותר לת"ח לפרסם עצמו ות"ח לאיזה דבר דומה לכהן:

(תלד) מעלת מלמדי תינוקות והחכמים:

לא יחפור

(תלכג) כיצד מושיבין מלמדי תורה בעיירות וכיצד ינהג המלמד בלימודם וכמה תינוקות שונין לו בבת אחת ומי ממלמדי תינוקות ראוי להקדים לחבירו ועונש ביטול לימוד תינוקות ועונש מלמד דלא דייק ונגיס וכיצד מסלקים אותו:

(תלפד) מקרי דרדקי אימתי מסלקין אותו בלא התראה:

יש נוחלין

(תתנב) כיצד אין נומדין הלכה מפי תלמוד ומפי מעשה:

סנהדרין חלק

(אלף מב) עונש מונע הלכה מפי תלמיד ושכר מלמד תורה לאחרים:

(אלף מג) עונש מי שאינו לומד בלילה ומי שאינו מהנה ת"ח מנכסיו:

(אלף מה) עונש לומד תורה ואינו מלמדה ומי שאפשר לו ללמוד ואינו לומד ומעלת מלמד אחרים ומעשה חבירו לדבר מצוה:

(אלף מו) מי הוא נקרא אפיקורוס ומגלה פנים בתורה:

(אלף נא) אסור להחזיק במחלוקת ועונש חלק ומריב ומתלעם ומהרהר אחרי רבו ועונש הוגה השם באותיותיו:

מכות הגולין

(אלף סח) לא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון ותלמיד שגלה מגלין רבו עמו:

(אלף פא) רצה המקום לזכות ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות:

שבועות שבועת העדות

(אלף קמא) ארור הוא לשון קללה ונידוי:

כל הנשבעין

(אלף קפה) עונש קורא לחבירו עבד או ממזר:

עבודה זרה פרק קמא

(אלף קלב) הנשאל לחכם ואסר או טימא לא ישאל לחכם ויתיר או יטהר ואם שניהם חולקין על ההוראה כדברי מי יעשה בין בשל תורה בין בשל סופרים:

(אלף ריב) כיצד ישלש אדם ימיו ושנותיו במקרא במשנה בתלמוד ושכר לומד תורה ומלמדה:

(אלף ריב) עונש המגיע להוראה ואינו מורה ועונש המורה ולא הגיע להוראה:

הלכות עבודה זרה

ברכות פרק קמא

שיר של פגעים וכיצד מתרפאין בדברי תורה וכיצד מותר לסגן בהם:

שבת במה אשה

(שסב) דברים של רפואה שאין בהם משום דרכי האמורי בין בבני אדם בין בבהמות ואילנות:

כלל גדול

(שלב) עונש ואיסור לומד דבר מן המגוש שהוא מכשף:

המצניע

(תיד) איסור לקיחת שברות לבנות מתוך שתורים:

שואל

(תקסג) איסור הסתכלות בדיוקנאות וצלורות:

מגילה הקורא עומד

(אלף קכ) היתר ליצנות עבודת כוכבים:

יבמות פרק קמא

(ס) אזהרה שלא יעשו ת"ח בב"ד אחד אגודות אגודות:

גיטין פרק הניזקין

(תקב) איסור מחית שלום ביום אידם כיצד ואימתי עוסקין להם שלום ומקדימין מפני דרכי שלום ואיסור כפילת שלום להן:

קידושין פרק קמא

(תריד) מה הן המצות שאחד אנשים ואחד נשים חייבין בהן ומה הן המצות שנשים פטורות וחיוב מצות ל"ת כיצד מוסלין על הכל חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים שנשים פטורות וכיצד נשים חייבות בבל תקרחו וחיוב המקרח כיצד:

חולין בהמה המקשה

(תתה) כיצד יש משום דרכי האמורי בתליית שליית האשה וקבורתה:

(תתו) איזה דברים יש בעשייתן משום דרכי האמורי או לא:

סנהדרין פרק ארבע מיתות

(אלף לד) השומע אזכרה מן העובד כוכבים אינו חייב לקרוע:

(אלף לה) איסור נודר ומקיים ונשבע בשם עבודת כוכבים או גורם לאחרים שיזכירוה ואיסור עשיית שותפות עם עובד כוכבים ואם נתחייב לו שבועה כיצד יקבלנו ואיזה שם של עבודת כוכבים מותר להזכירה וליצנות לעבודת כוכבים כיצד מותר:

(אלף נו) איסור חובר חבר ואיסור לוחש ואיסור מנחש כיצד:

פרק חלק

(אלף מח) כיצד אסור ללחוש על המכה ואסור להתרפאות בדברי תורה וכיצד מותר לסגן בד"ת:

(אלף נ) כיצד מותר לשאול דבר מן השד ומשרי שמן ותרי בלים:

מכות פרק הגולין

(אלף ע) חיוב קורח קרחה כיצד:

(אלף עא) חיוב מקיף הראש כיצד ומי חייב בהקפת הראש:

(אלף עב) חיוב הנשים בכל לאוין חוץ מבל תשחית ובל תקיף ובל תטמא למתים:

(אלף עג) כיצד יכול אדם להקל שערו באיזה כלי ובאיזה מקום ואיסור התפשפ בנית השערה וגיש השחי כדי שיפלו השערות:

(אלף עה) חיוב המשחת פאת זקן כיצד:

(אלף עו) חיוב שורט שריטה כיצד:

(אלף עז) המשחית פאות הראש ופאות הזקן על כמה לאוין עבר ובאיזה כלי ישחית ויהיה חייב על השחתה:

(אלף עח) חיוב כותב כתובת קעקע כיצד וכיצד נותן אפר מקלה על גבי מכתו:

עבודה זרה פרק קמא

(אלף קסא) איסור משא ומתן עם עובד כוכבים או ביום אידיהן ולפני אידיהן כיצד וחילוק שיש בין לכתחלה ובין דיעבד ובין בגולה ובין בארץ ישראל ובין איד קבוע או לא ובין דבר המתקיים או לא ובין היכא שיש לחוש לאיבה או לא ובין היה יודע שהעובד כוכבים אינו עובד כוכבים או לא וגר תושב אימתי חשוב כעובד כוכבים:

(אלף קלא) איזה מלוה אין נפרעין מהן ביום אידם:

(אלף קלב) אידיהן של עובדי כוכבים שאסור לישראל לשאת ולתת בהן עמהן ויש אידיהן שאינן אסורות אלא אותו יום ואותו האיש ולעובדיה בלבד ולצריירום המסוכות לה והמשועבדות לה ויש אידיהן שאסורין בכל ענין:

(אלף קלה) עובד כוכבים שזימן יהודי למשתה כיצד אסור ללכת שם ואפילו מטעם קליאה:

(אלף קלו) עיר שיש בתוכה או חוצה לה עבודת כוכבים כיצד נושאין ונותנין בה וכיצד יכול לילך שם ביום עבודת כוכבים שלהם ועם איזה חנויות אסור לשאת ולתת שם:

(אלף קלז) הדברים שאסורין לעשות לפני עבודת כוכבים מפני החשד שלא יהיה נראה כמשתחוה וכמנשק:

(אלף רב) יום שעבודת כוכבים מכחת מנת או הכהם יהודי הנושא שם מה יעשה ואיסור מהנה לעבודת כוכבים ואיסור נהנה ממנה כיצד וקנס שקנסו חכמים לנושא ונותן בירויד של עבודת כוכבים וחילוק שיש בין לוקח מתגר שנותן מכס לעובד כוכבים ובין לוקח מבע"ב וכיצד נושאין ונותנים עמהן מטעם שהוא כמציל מידם:

(אלף רה) הדברים שאסור למכור להם שיהיו בני הקרבה וכיצד ישראל מוזהר אלפני עור מכשול ולא אלפני דלפני:

(אלף רח) איזה כלי זיין וכלי ברזל אסור למכור להם ואימתי מותר למכור להם ואיסור מכירה להם כל דבר שיש בו נזק לרבים:

(אלף ריד) הדברים שמוזהר הישראל שלא לבנות עמהם:

(אלף רטו) כיצד אסור לתת להם חנייה בקרקע ומתנת חנם ולתת לו חן:

(אלף ריז) באיזה מקום אסור למכור בתים ושדות להם ואימתי מותר להשכיר להם בתים ואימתי אסור משום לא תביא תועבה אל ביתך:

(אלף ריט) כיצד אסור לעשות שותפות עמהם ואסור לגלות הזכרת שם עבודת כוכבים:

אין מעמידין

(אלף לכג) אימתי מותר לבת ישראל להיות מיילדת ואימתי אסור בין בחול בין בשבת וכיצד מיילדת בת ישראל וגם מניקה נכותים ואיסור בת ישראל להניק בנה של עובד כוכבים כיצד:

(אלף לכד) מי הן שלא מעלין ולא מורידין לבור:

(אלף לכה) מי הן שמורידין ולא מעלין ומי הוא הנקרא עבריין:

(אלף לכו) אימתי מתרפאין מן עובד כוכבים ואיזה ריפוי אסור:

כל הצלמים

(אלף לנו) איזה צלם ואנדרטי סתמו מותר או אסור ומוצא שברי צלמים ותבנית יד או רגל אימתי מותרים או אסורין ואיסור עבודת כוכבים שנתקבבה מאיליה:

(אלף לנז) אפרוחים או ביצים שנמצאו באשרה כיצד מותרין:

(אלף לנח) המוצא כלים ועליהם צורת חמה לבנה הדלקון אימתי מותרין או אסורין:

(אלף לנט) איזה עובד כוכבים ואיזה בר טובר מנסך עבודת כוכבים וכיצד מבסלים:

(אלף לס) איזה דמות אסור לעשות וכיצד מותר לעשות כדי להתלמד ולהבין ולהורות ואיזה חותם מותר לחתום בו ולהניח ואיזה אסור:

(אלף לס) כיצד אסור לאדם לעשות כלים דומיא דבית המקדש:

(אלף לסא) מוצא צורות על הכלים מכובדים או מבוזים אימתי מותרין או אסורין:

(אלף לסב) כיצד משתמשין במרחץ שיש שם עבודת כוכבים:

(אלף לסד) ההרים והגבעות הנעבדים אימתי מותרין:

(אלף לסה) מי שהיה כותלו סמוך לבית עבודת כוכבים או שהיה שנוגל עבודת כוכבים ונפל כיצד יעשה ואיסור אבניו ועציו ועפריו כיצד:

(אלף לסו) ב' בתים החלוקין זה מזה לענין איסור עבודת כוכבים וכן ג' אבנים וכן ב' אשרות החלוקין זה מזה:

(אלף לסז) איסור ליטב בצל גינה ולעבור תחתיה ולזרוע תחתיה כיצד והיתר גינה שנזדבלה בזבל עבודת כוכבים ואימתי זה וזה גורם מותר:

(אלף לסט) איסור עצי אשרה כיצד ואם הסיק בהן התנור או אפה בהן הפת או עשה מהן כלים כיצד אוסרים ואם נתערב האיסור באחרים ואחרים באחרים אימתי יש להן היתר:

(אלף לעא) כיצד יש ביטול לאשרה ופסולה אימתי מותרין וביטול עבודת כוכבים של חוליות כיצד:

(אלף לעב) הלוקח גרוטאות מן העובד כוכבים ומצא בהן עבודת כוכבים כיצד יעשה:

רבי ישמעאל

(אלף לעג) איסור אבנים שנמצאו בכל מרקוליס ואיסור דברים שמצא בראש עבודת כוכבים ומה הוא בכלל איסור תקרובת עבודת כוכבים אין לו ביטול ומה הוא בכלל איסור תקרובת עבודת כוכבים:

(אלף לעג) עבודת כוכבים שיש לה גינה או מרחץ כיצד נהנין מהן:

(אלף לעד) חילוק שיש בין עבודת כוכבים של עובד כוכבים ובין עבודת כוכבים של ישראל לענין איסור ולענין ביטול וכיצד יש ביטול לעבודת כוכבים ומשמשיה:

(אלף לעה) עובד כוכבים שהניחוה עובדיה אימתי מותרת או אסורה ובמשיאות של מלכים כיצד מותרין:

(אלף לעה) טעם למה אין הקב"ה מבטל עבודת כוכבים מן העולם:

(אלף לעו) איסור לסייע ידי עובדי עבירה כיצד:

(אלף לל) למי עבודת כוכבים כיד עבודת כוכים מותרין והלואה בקיומו של עובד כוכבים ע"י דבר אחר אסור:

הלכות ממרים

מגילה הקורא עומד

(אלף קכ) אימתי מותר לבזות חבירו ולקרות לרשע בן לציק רשע בן רשע:

יבמות פרק קמא

(ס) אזהרה שלא יעשו ת"ח אגודות אגודות כיצד:

פרק כיצד

(יס) איזה בן חייב על מכת אביו וקללתו ואימתי פטור עליהן:

קדושין פרק קמא

(תריא) כל מה שחייב הבן בכבוד ובמורא אחד האנשים ואחד נשים שוין בו וחיוב מורא וכיבוד אב ואם כיצד ומי מהם קודם לכיבוד ומורא ומצות כיבוד ומורא ומצוה אחרת מי קודם ות"ת אם קודם למצות כיבוד ומורא וחיוב כיבוד אשת אב ואחיו הגדול וכיצד חייב הבן בפרנסת אביו ואמו ואימתי:

(תריב) אב או נשיא או רב או מלך שמחלו על כבודם אימתי כבודם מחול:

חולין אלו טרפות

(תתמז) חכם שטימא או אסר כיצד אין חבירו יכול לטהר או להתיר ודיין שדן הדין או עדים שהעידו כיצד מותרין ליהנות מאותו דבר שדנו ושהעידו עליו:

בבא מציעא ואלו מציאות

(שיא) מורא אב ואם אינו במקום שמצוים אותו לעבור על דברי תורה:

סנהדרין הנשרפין

(אלף מ) הרואה אביו עובר על דברי תורה כיצד יחזירהו דרך כבוד:

הנחנקין

(אלף נג) כיצד אין הבן מקיז לאביו ולוקח לו קוץ ומפים לו מורסא וכיצד אין הבן נעשה שליח לאביו להכותו ולקללו:

שבועות שבועת העדות

(אלף קמב) המקלל אביו ואמו ואת עצמו ואת חבירו או חרם כיצד יקלל ויהיה חייב כיצד לוקה על לאו דלא תקלל שאין בו מעשה:

עבודת כוכבים פרק קמא

(אלף קלב) הנשאל לחכם ואסר או טימא לא ישאל לחכם ויתיר ויטהר ואם שניהם חולקין על ההוראה כדברי מי יעשה בין בדברי תורה בין בדברי סופרים:

הלכות ציצית

הלכות קטנות

(רמח) כיצד טלית שאולה פטורה מן הציצית:

(רם) עונש מי שאין לו ציצית בבגדו:

(רסא) מי הם החייבין בציצית ופטור כסות לילה:

(רסב) כמה ציציות נותנין בטלית:

(רסג) תכלת ולבן אין מעכבין זה את זה:

(רסד) שיעור אורך הטלית:

(רסה) טלית כפולה כיצד חייבת בציצית:

(רסו) פסול מציצית כלי קופסא ותכריכין כיצד ואין מעכבין על עשיית ציצית:

(רסז) היה של עור וכנפיה של בגד או להפך וטלית שאולה כיצד פטורין מציצית:

(רסח) טלית שנקרעה כיצד יתקננה ואם מתירין ציצית מבגד לבגד:

(רסט) כמה חוטין נותנין בציצית וכיצד נותנין על הכנף ונפסק חוט אחד אימתי כשר אימתי פסול וחיוב לפסוק ראשי חוטין טרם תלייתן וכיצד הוא הענף ופסול לקיחת הציצית מן העובד כוכבים ומאיזה דבר עושין הציצית ומי כשר לעשות אותו ושיעור הרחקת הנקב מן סקרן ושיעור הגדיל ושיעור הענף וכמה חוליות יעשה בו:

(רע) כיצד עשיית התכלת וכיצד בודקין אותו:

(ערב) טעם לצבע התכלת ולוקח טלית בשוק כיצד היא בחזקתה ואם יש להטיל תכלת בסדין:

(רפג) חיוב ציצית בצמר ופשתים ובשאר מינין כיצד וחיוב קטן היודע להתעטף בציצית וכמה גדולה מצות ציצית ושכר מקיימה:

סוכה פרק קמא

(תתקלט) ספק ראשי חוטין לציצית לאחר שתלאן וקשרן פסולין משום תעשה ולא מן העשוי:

לולב הגזול

(אלף כו) תובה להתנאות לפני הקב"ה במצות:

(אלף מט) אימתי חייב הקטן בציצית:

ב"מ איזהו נשך

(שלג) עונש תולה קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא:

עבודה זרה אין מעמידין

(אלף מח) מקום שמוכרין בו תכלת כיצד עומד בחזקתו:

הלכות תפילין

ברכות פרק קמא

(יז) זמן הנחת תפילין בשחרית אימתי:

מי שמתו

(כה) אסור לילך בבית הקברות בתפילין וס"ת:

(נח) כיצד מוליכין ס"ת ממקום למקום דרך כבוד:

(סב) חיוב נשים עבדים וקטנים במזוזה:

(סח) כיצד ישמור תפילין בטהרה בשעה שהן עליו וגבים הכס' ובגילה:

(ע) אסור להשתין וליזון ולכנס בבית הכסא עם תפילין כיצד:

(עב) איזה דבר אסור להיות על ראשו כשיש בראשו תפילין ונכנס לסעודה עם תפילין כיצד יעשה והזמנה לאו מילתא היא בתפילין ואיסור הנחת תפילין תחת מרגלותיו והיתר הנחתן תחת מראשותיו:

(עד) איסור לתלות תפילין כיצד:

(עס) הנכנס לבית הכסא בתפילין כיצד יעשה:

(סו) כיצד אסור לשמש מטתו בבית שיש בו ספר תורה ותפילין:

הלכות קטנות

(רמא) על איזה עור נכתבין התפילין ופסול שלמופן:

(רנ) כמה פרשיות כותב בתפילין וסדר כתיבתן בתמימות ועל כמה עורות כותבין פרשיות של ראש או של יד וכיצד יהיו ריוח בין הבתים ואם יכול לשנות תפילין של ראש לשל יד או להפך ופסול לצפויין זהב וכיצד מולה עליהן עור:

(רנא) מי הן הכשרין לכתוב תפילין:

(רנב) על איזה עור נכתבים ובאיזה שער נכרכין ובאיזה גידין נתפרין:

(רנג) כיצד סידור הפרשיות תוך הבתים ופסול וחילוף הפרשיות כיצד ותיפורא ומעברתא ובין תפילין הלכה למשה מסיני ועד היכן צריך שיגיע החריץ:

(רנד) כיצד בודקין הקלף שכותבין עליו התפילין:

(רנה) חיוב הרצועות שחורות ותפילין מרובעים כיצד:

(רנו) אסור עשיית התפלה עגולה:

(רנז) תפילין שנתיישנו מאד או שנפסקו הבתים או הרצועות כיצד כשרין ושיעור אורך הרצועה וכיצד עושין קשר לתפילין:

(רנח) ברכת התפילין וזמן הנחתן ואיסור השיחה בהנחתן ואיזו מהן קודמת להנחה ולחליצה:

(רנט) שעת הנחתן למי שהוא דחוק נאנס ושבתות וי"ט כיצד אין מניחין בהם תפילין והבא בדרך ושקעה עליו חמה כיצד יעשה וכיצד יכול להניחם עליו בלילה:

(רס) כיצד ישמור תפילין בטהרה ולהן כבוד ומקום הנחת תפילין בראש וגיד ובאיסור והדברים שאסור בראש על התפילין וכיצד אינו נכנס בהן לבית הכסא ועונש מי שאינו מניח תפילין ושכר מניחן:

(רעא) כיצד נבדקין התפילין וממי נקחין:

(רעג) חיוב קטן בתפילין כיצד:

שבת במה אשה

(שסס) תפילין וקמיע כיצד נכנסין בהן לבית הכסא:

המוציא יין

(שנו) תפילין ומזוזות על איזה דבר נכתבים ומה הוא קלף ומה הוא דוכסוסטוס:

מפנין

(סנז) אסור ליכנס בתפילין בביתו של עובד כוכבים:

עירובין המוצא תפילין

(תרעב) אזהרה שלא להפוך היריעה על פניה ושלא לזרוק כתבי הקדש משום בזיון:

סוכה לולב הגזול

(אלף כ) מאימתי חייב הקטן בתפילין:

לולב וערבה

(אלף מ) כיצד חייב בברכת תפילין כל זמן שמניחן:

מגילה הקורא למפרע

(אלף עה) תפילין אין צריכין שרטוט:

בני העיר

(אלף קמח) פסול תפילין עגולות ומלופה זהב ומניחה על מלתו ופס ידו ואונקלי שלו:

סנהדרין נגמר הדין

(אלף כס) המזמין כיס לתפילין לאו מילתא היא איסור הנחת מעות בכיס המיוחד לתפילין:

(אלף לא) תיק ס"ת או נרתק תפילין שהזמינו ולא נשתמש בו הרי הוא חול:

הלכות ספר תורה

ברכות מי שמתו

(כה) איסור ללכת בבית הקברות בס"ת ותפילין:

(נח) כיצד מוליכין ס"ת ממקום למקום דרך כבוד:

(סו) כיצד אסור לשמש מטתו בבית שיש בו ס"ת ותפילין:

הלכות קטנות

(רל) מצוה מן המובחר לכתוב בעצמו ס"ת ולא לקנותו ואיסור השהיית ספר שאינו מוגה בביתו:

(רלא) שיעור אורך והיקף ס"ת ושיעור היריעות והדפין שיכתוב ביריעות וכיצד חולק יריעה גדולה לשנים ושיעור הגליון מלמעלה ומלמטה וכמה יניח בין השיטות ובין התיבות וכל האותיות יכתבם תוך הדף:

(רלב) הטועה בכתיבת השם כיצד יעשה ודין מחיקה ברידה תלייה וכיצד יזהר בקדושה וכילתה כשכותב השם ואיסור מחיקת השמות ומה הן השמות שאינן נמחקין וצורת האותיות והזהרה בכתיבה תמה:

(רלג) דין פרשה פתוחה וסתומה וכתיבת השירה ופסול כתיבת השמות שלא בדיו:

(רלד) קרע הבא תוך שיטה או שלשה שיטין ובין דף לדף ובין תיבה לתיבה ובין תיבה לתיבה אימתי יתפור ויתקן או לא:

(רלה) ניקב תוך הה"א או ירכו או שכתב אות קטנה או גדולה יותר מדאי אימתי כשר או פסול ומה הן האותיות שצריכות זיינין ותגין:

(רלו) ס"ת שחסר בו יריעות או שיש בו טעיות אימתי כשר או פסול הכותב ס"ת כיצד יעשה כשגומר אותו:

(רלח) כיצד אסור לכתוב שלא מן הכתב וכיצד יזהר בה ואזהרה שלא להפוך היריעה על פניה דרך בזוי ומי הם הכשרים לכתוב ס"ת ואימתי נאמן הכותב לומר לא כתבתי האזכרות או לא עשיתי הגויל לשמן:

(רלם) על איזה עורות כותבין ס"ת ובאיזה צד מהקלף ומהגויל וכתיבתו בדיו ופסולו ושלייתו במטלית ולניקת דבק ותפירתו כיצד:

סוכה לולב הגזול

(אלף כו) חייב אדם להתנאות לפני הקב"ה בס"ה ובכל המצות ולהוסיף בהידור עד שליש:

מגילה הקורא למפרע

(אלף פו) כמה תיבות אסור לכתוב בלא שרטוט:

סימני הדינים הנמצאים ברב אלפס

בני העיר

(אלף פה) קדושת תשמישי מצוה ותשמישי קדושה ומאי תשמיש מצוה ומאי תשמיש קדושה:
(אלף פו) איזהו תשמיש מתשמיש דלא בעי גניזה ותיבה וכסא דאירפס איזה תשמיש יכולין לעשות מהן ואין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה:
(אלף פז) אית ספר מספרי הקדש מותר להניחו ע"ג חבירו ואיסור מכירת ס"ת ולאיזה דבר מוכרין אותו:
(אלף קח) הטוטפות והכומות אין בהן משום קדושה:

מו"ק ואלו מגלחין

(אלף רכה) אסור לישב על המטה שס"ת מונח עליה גם אין מניחין ס"ת על המטה:

גיטין השולח

(תמד) מפני תיקון העולם אין לוקחין ספרים מזוזות תפילין מן עובדי כוכבים יתר על כדי דמיהן ופסלות ס"ת שכתבו עובד כוכבים כו':

הניזקין

(תפז) האומר ס"ת שכתבתי לפלוני אזכרות שבו או הגיליונות לא עיבדתים לשמן אימתי נאמן או לא:
(תלז) אם טעבין מגילה לתינוק להתלמד בו:

בבא בתרא פרק קמא

(תרעג) כיצד מדביק אדם תורה נביאים כתובים וכמה יניח בראש כל ספר ובסופו ובין ספר לספר:
(תרנז) כל הספרים נגללין מראשן וס"ת נגלל לאמצעיתו ועושה לו שני עמודין ושיעורין של ספר תורה בארכו וברחבו והיקפו בין בס"ת של קלף בין בס"ת של גויל:

הלכות מזוזה

ברכות מי שמתו

(סג) חיוב נשים עבדים קטנים במזוזה כיצד:

הלכות קטנות

(למ) כמה פרשיות כותבין במזוזה ותיקון אותיות וכסידבן הסבין ועל איזה דבר נכתבת ומנין השיטות ומה שכותבין בשיטה אחרונה ותיגות חסרות ויתרות ופרשיותיה פתוחות או סתומות והריות של מעלה ושל מטה וכיצד גוללין אותה:
(למא) על איזה עור נכתבת וחיוב שרטוטה:
(למב) פסלות מזוזה שעשה בשני דפין ונרלמת קובע מזוזה ואיסור תלייתה במקל והניח אחורי הדלת כיצד:
(למג) כיצד יניחנה תוך חלל הפתח וכיצד מניחין בפתח שבין שני בתים:
(למד) מצות קביעת המזוזה לאחר הקמת הפתח וכיצד יקבענה באלכסון:
(למה) חיוב פתח הרגיל ופתח בית המדרש במזוזה ובאיזה מקום מהפתח יקבענה וכיצד יקבענה שיהיה מעשה ולא מן העשוי:
(למו) מה הן הפתחים החייבין במזוזה ומה הן הפטורים:
(למז) המזוזה כיצד צריכה בדיקה והשוכר בית מחבירו מי חייב בה ואימתי יכול השוכר כשיצא ליטול המזוזה ולאו:
(לממ) השוכר בית בחו"ל או בארץ והדר בפונדקי כיצד חייב במזוזה:
(לנ) עונש מי שאינו מניח מזוזה בפתחו:
(לנא) כיצד נבדקין המזוזות וממי נלקחין:

עירובין פרק חלון

(סרג) בית שאין בו ארבע על ארבע פטור ממזוזה:

סוכה פרק קמא

(תמקב) ג' סוכות של יוצרים זו לפנים מזו מי מהן חייבין במזוזה:

מגילה הקורא למפרע

(אלף עה) מזוזה צריכה שרטוט:

בבא מציעא פרק השואל

(תקלא) מזוזה חובת השוכר היא וכשיוצא אם יכול ליטלה משם:

בבא בתרא פרק קמא

(סלמז) בית שאין בו ד' על ד' פטור מן המזוזה:

הלכות קריאת שמע

ברכות פרק קמא

(א) זמן ק"ש דערבית תחילה וסוף:
(ב) כיצד אדם קורא ק"ש ב' פעמים בלילה ויוצא י"ח אחד של לילה ואחד של יום:
(ג) כיצד אדם קורא ק"ש ב' פעמים ביום ויוצא י"ח אחד של יום ואחד של לילה וזמן קריאת השכיבנו:
(יז) מאימתי קורין ק"ש דשחרית:
(כ) עד כמה שעות ביום נמשך זמן ק"ש בעונתה:
(כא) כיצד יכול לקרות ק"ש והוא עוסק במלאכתו וכיצד כל אדם קורין כדלכן:
(כב) כמה ברכות יברך לפני ק"ש ולאחריו בבקר ובערב ונוסח ברכותיו כיצד:
(כד) אזהרה שלא לשנות בנוסח הברכות שטבעו חכמים להאריכן ולקצרן ובחתימתן:
(כה) פתח בשחרית ביוצר אור וסיים במעריב ערבים או להפך וכן בערבית כיצד יוצא:
(כז) חיוב לומר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית:

היה קורא

(ל) הקורא ק"ש בתורה בשעת ק"ש כיצד יצא:
(לא) ק"ש כיצד נאמר בכל לשון ואיסור קריאתו למפרע:
(לג) כונת ק"ש וקבלת עול מלכות כיצד מי שאנסתו שינה כיצד קורא ק"ש וחיוב הארכת דלי"ת של אחד כיצד ואיסור קריאת פרקן כיצד:
(לד) כיצד יכול להפסיק בשאלת שלום תוך קריאת שמע:
(לה) מה הוא בין הפרקים האמור בק"ש:
(לח) טעם למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע והיה אם שמוע לויאמר:
(לט) קבלת עול מלכות שמים הוא שיפנה ויטול ידיו ויניח תפילין ואזהרה שלא לקרות שמע בלא תפילין:
(מ) מי שאין לו מים ליטול ידיו בשעת ק"ש ותפלה כיצד יעשה וכיצד יחזור אחריהם:
(מא) קורא קריאת שמע כיצד ישמיע לאזנו:
(מג) כיצד ידקדק באותיות קריאת שמע:
(מד) בין אחד לואהבת יאמר בשכמל"ו בלחש:
(מה) טעה בקריאתו כיצד יחזור וכיצד יזהר:
(מו) לשם ריוח בין הדבקים ולהטיז זיי"ן של תזכרו וכן טולם:
(מז) האומנין כיצד קורין בראש האילנות:
(מח) האומנין כיצד מפסיקין ממלאכתן בשעת ק"ש ויזהר מלרמוז ולקרוץ ולהתעסק בשעת ק"ש:
(נ) פטור חתן מק"ש חיוב כורם אלמנה:

מי שמתו

(נג) כיצד האבל פטור מק"ש ומשאר המצות:
(נד) פטור ק"ש למשמרי המת כיצד וכן משאר כל המצות:
(נה) פטור נושאי המטה מק"ש ומתפלה כיצד וטעם שאלת כמה סמוך לק"ש ופטור העוסקין בהספד והעומדין בשורה מק"ש ותפלה כיצד:
(סב) פטור נשים ועבדים וקטנים מק"ש ותפילין ומכל מצות עשה שהזמן גרמא:
(סג) ספק קרא קריאת שמע או לא אימתי חוזר:
(סו) כיצד בעל קרי מותר בדברי תורה ובק"ש ובתפלה:
(עב) היה אשתו או בניו ובנותיו עמו במטה או ישן בטליתו כיצד קורא ק"ש ולגו רואה את הערוה אסור בקריאת שמע:
(עג) באיזה מקום אסור להרהר בדברי תורה ותלמיד חכם יזהר מלעמוד במקום הטנופת:
(עד) המהלך במקום הטנופת כיצד יזהר מלקרות ק"ש:
(עו) ובק"ש אם ספק ושהה כדי לגמור את כולה אם חוזר לראש:
(עח) כיצד יכסה לבו בק"ש:
(פ) כיצד אסור לקרות ק"ש כנגד הצואה או כשיש צואה על בשרו תמקומה או ידיו מטונפים או במקום ריח רע וצואה עוברת ופי חזיר:
(פא) ספק צואה ספק מי רגלים כיצד ירחיק ושיעור מי רגלים וצואה שאסור לקרות כנגדן:

(סג) ירד לטבול כיצד יתכסה במים ויקרא:
(סד) איסור לקרות נגד צואה שבעששית וסנדל' ותינוק שבגללו וצואה כל שהוא ונגד עובד כוכבים ערום:
(סד) איסור לקרות במים הרעים ומי משרה וכמה מים עכור לשפוך מי רגלים לגמלם:
(סה) כיצד אסור לקרות נגד גרף של רעי ועביט של מי רגלים:
(סו) שיעור הרחקה מצואה וטנופת ומבית הכסא ומבית המרחץ ואיזה בית הכסא ומרחץ אסור לקרות ק"ש וליתן שלום לחבירו ואיסור הזכרת שמות הקדש או כינוייהן בבית הכסא ומרחץ כיצד:
(סח) חיוב זבין חבות ויולדות בק"ש:

תפלת השחר

(קכו) האומר שמע שמע אימתי משתקין אותו:

שבת פרק קמא

(רט) באיזה בית המרחץ אסור לקרות את שמע ולומר שם דבר של קדושה:
(פו) החברים כיצד מפסיקין מתורתן לק"ש ולתפלה:

פרק כירה

(שלז) באיזה מקום אסור להרהר בד"ת ודברים של קדש כיצד אומרן בלשון חול או להפך וכיצד מפרישין האדם מן האיסור בכל מקום:

סוכה לולב הגזול

(אלף נג) מאימתי מלחיקין מצוות ומי רגלים של קטן לתפלה ולק"ש:

מגילה הקורא עומד

(אלף קמח) האומר שמע שמע כיצד משתקין אותו:

ע"ז כל הצלמים

(אלף לכג) באיזה מקום אסור להרהר בד"ת ומה הן דברים של חול שמותרין לאומרן בלשון קדש ודברים של קדש שאסור לאומרם בלשון חול ובכל ענין צריך להפריש האדם מן האסור:

הלכות תפלה

ברכות פרק קמא

(ד) חיוב סמיכת גאולה לתפלת ערבית ומה הם הדברים שמשובים כגאולה אריכתא:
(ה) חיוב קריאת שמע שעל מטתו כיצד:
(ו) חיוב תפלה כשיקום מיד וכיצד שנים ממתינין זה לזה בתפלה:
(ח) נוסח תפלת הדרך וחיובה:
(ט) מעלת קובע מקום לתפלתו:
(י) היוצא מבית הכנסת לא יפסיע פסיעה גסה ומעלת רץ לדבר מצוה:
(יא) אזהרה שלא להתפלל אחורי בית הכנסת ושלא לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין כיצד:
(יב) אזהרה למתפלל שיקבע מקום לתפלתו ושלא יתפלל אלא בבית הכנסת ובזמן שהצבור מתפללין ושכר משכים ומעריב לבית הכנסת ועונש מי שאינו מתפלל בבהכ"נ:
(יג) אזהרה להיות מעשרה הראשונים בבית הכנסת ושיכנס שיעור שני פתחים בבית הכנסת קודם שיתפלל ותכמים היו מתפללין תמיד בבית המדרש:
(יד) איסור להניח ספר תורה פתוח ולצאת כיצד:
(טו) איסור בקיעור אפילו בדברי תורה היכא שס"ת פתוח כיצד:
(טז) חיוב התלמה פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום כיצד:
(יח) המתפלל יאמר תחלה ה' שפתי תפתח ויצמוד יסיו לכוון אמרי פי וכיצד ימין רגליו ויזהר שלא להתפלל במקום גבוה:
(יט) איסור האכילה והשתיה קודם התפלה כיצד:
(כג) חיוב ברכת התורה קודם שילמוד כיצד והלומד קודם ק"ש או אחר ק"ש כיצד יברך ונוסח ברכת התורה:
(כח) הכריעה והזקיפה בברכות שבתפלה כיצד:
(כט) בימים שבין ר"ה ליום הכפורים מתפלל המלך הקדוש המלך המשפט ואם טעה אימתי חוזר:

היה קורא

(לג) תפלה כיצד נאמרת בכל לשון חוץ מלשון ארמי:
(נו) איסורי נתינת שלום ויציאה לדרך קודם שיתפלל:
(ס) מי שאין לו מים ליטול ידיו בשעת תפלה כיצד יעשה וכיצד יחזור אחריהם:
(מז) האומנין כיצד מתפללין על האילנות:

פרק מי שמתו

(סב) חיוב נשים ועבדים וקטנים בתפלה כיצד ובכל מצות עשה שלא הזמן גרמא:
(סג) ספק התפלל או לא אימתי חוזר וכיצד יש לו רשות לאדם להתפלל הרבה תפלות זו אחר זו:
(סד) טעה בתפלת שבת והתחיל אתה חונן כיצד יעשה:
(סה) מלא לצור מתפללין בבית הכנסת כיצד יענה קדושה ומודים עמהם ואיסור ליחיד לומר קדושה אא"כ מתחיל תפלתו עם ש"ץ את נאום וכיצד אסור להפסיק בתפלה כדי לענות קדושה וקדיש ומודים ושכר עונה אמן יהא שמיה רבא בכל כחו ונוסח מודים דרבנן:
(סו) כיצד בעל קרי מותר בתפלה:
(סז) המתפלל וראה צואה כנגדו או שהתפללו ומלא צואה במקומו או שבתפלתו מים שותתין על ברכיו כיצד יעשה וכמה ירחיק הטפה מי רגליו בין מלפניו בין לאחריו וכיצד יטמול רגליו בלכתו להתפלל ואם התפלל ונלכך לנקביו ואם שוהה בתפלה כדי לגמור כולה אימתי חוזר:
(סח) מה הן הדברים שאסור לאחוז בידו בשעת התפלה:
*) [(עח) איזה מלאכי אסור להיות עליו בשעת התפלה]:
(עה) איסור הטמעת קולו בתפלתו בין ביחיד בין בצבור כיצד:
(עו) אזהרת גיהוק ופיהוק ועיטוש בתפלתו כיצד וכיצד יעשה אם נזדמן לו רוק או עיטוש בתפלתו:
(עז) בתפלה אם שהה כדי לגמור כולה אם חוזר לראש:
(עח) כיצד יכסה את לבו בתפלה:
(פ) כיצד ירחיק מצואה ומריח רע ומן הטנופת בשעת התפלה:
(פו) באיזה בה"כ ומלחן מותר או אסור להתפלל:
(פח) חיוב זבין חבות ויולדות בתפלה:

פרק תפלת השחר

(פט) זמן תפלת השחר לותיקין ולשאר עמם:
(צ) טעה ולא התפלל כיצד ישלים אותה בשניה:
(צא) טעה ולא התפלל מנחה בע"ש או בשבת כיצד יתפלל בערבית שתים ובאיזו תפלה יבדיל:
(צב) תפלות כנגד מי תקנום:
(צג) זמן מנחה גדולה ומנחה קטנה:
(צד) כיצד אסור לעבור כנגד המתפללין:
(צה) כיצד אסור להתפלל לפני ואחורי ונגד רבו:
(צו) כיצד מתפלל של שבת בע"ש ושל מוצ"ש בשבת:
(צז) אימתי תפלת ערבית רשות ואם טעה בערבית של שבת ויו"ט ור"ח אימתי מחזירין אותו:
(צח) אימתי זמן תפלת המוספין ואם היו לפניו תפלת מוסף ומנחה כאתת מי קודם:
(צט) כיצד אסור להקדים תפלתו לתפלת צבור:
(ק) כיצד יכול לטעום קודם תפלת מוסף ומנחה:
(קב) חיוב תפלה י"ח בכל יום וברכת המינין ואם טעה באחת מהברכות המינין אימתי חוזר ואימתי יכול להתפלל תפלת הביננו:
(קג) טעה ולא הזכיר גבורות גשמים או שאלה מטר או בגלה בחונן הדעת או אלהינו בר"ח בעבודה כיצד מחזירין אותו:
(קד) אזהרה שלא לעשות תפלתו קבע ונוסח תפלה במקום גדודי חיות וליסטים:
(קה) נוסח תפלת הדרך וכיצד יתפלל אותה:
(קו) הרוכב על החמור או יושב בספינה או מי שאינו יכול לכוין הלוחות כיצד יתפלל וכיצד החיוב להתפלל דרך א"י:
(קז) תפלת המוספין נאמרה אפילו ביחיד:
(קח) המתפלל ב' תפלות זו אחר זו כמה ישהה ביניהן:
(קט) ש"צ או יחיד שטעו ולא הזכיר ר"ח אימתי מחזירין אותו:

פרק אין עומדין

(קיא) אזהרה לעמוד בתפלה במורא ובכובד ראש:
*) כ"ה בד"ס

(קיב) מתוך איזה דבר יש לו לאדם לעמוד להתפלל והמתפלל כיצד יכוין עיניו ולבו בתפלתו:
(קיד) חכם המתפלל בצבור יקצר מפני טורח צבור וכינו לבין עצמו יאריך:
(קטו) חיוב להתפלל ג' תפלות ביום בזמנים ערב ובקר וצהרים:
(קטז) באיזה ברכות מסדר שבח המקום ובאיזה שואל צרכיו וכיצד שואל צרכיו באמצעיות ובשומע תפלה ובסוף י"ח:
(קיז) מה הן התפלות שצריך להקדים קודם שיתפלל אותם:
(קיח) שכר האומר תהלה לדוד ופסוקי דזמרה בכל יום וגנאי קורא הלל המצרי בכל יום:
(קיט) כיצד יתפלל בתחוך ספתיו בלחש ותפלת שכור ושתוי ואיסור לישב תוך ד' אמות של תפלה כיצד:
(קכא) כמה צריך להשהות קודם שיתפלל ולאחר שהתפלל:
(קכב) לאיזה דבר יכול להפסיק תפלתו ואימתי יכול לקצר:
(קכג) באיזה מקום מהתפלה מזכירין גבורת גשמים ושאלת מטר ואתה חוננתנו:
(קכד) טעה ולא הבדיל כיצד חוזר ויו"ט שחל במוצ"ש כיצד מבדיל:
(קכה) אזהרה שלא יאמר יברכוך טובים או על קן צפור יגיעו רחמיך או על טוב יזכר או מודים מודים ושלא יאריך בשבח הקב"ה יותר מדאי:
(קכו) אימתי ש"צ לא יענה אחר הכהנים ואימתי ש"צ כהן יכול לישא את כפיו:
(קכח) ש"צ כיצד יסרב מלעבור לפני התיבה אימתי לא יסיה סרבן כלל:
(קכט) טעה בג' ראשונות או בג' אחרונות או בג' אמצעיות כיצד חוזר ולאיזה מקום חוזר:
(קל) מה הן הברכות שצריך לשחות בהן ובשחות כורע כיצד יכרע:
(קלא) באיזו הודאה צריך לשחות ובאיזה הודאה יש גנאי לשחות:
(קלב) ג' פסיעות שפוסע לאחריו כיצד ואימתי יחזור למקומו אחר תפלתו וכיצד יזהר משעות בתפלתו:
(קלג) חיוב הכוונה בתפלה ואם אינו יכול לכוין לעמוד אימתי יניח מלהתפלל:
(קלד) יזהר להתפלל בבית שיש בו חלונות ולא בבקעה:

פרק שלשה שאכלו

(קפד) כשאומר ברכו כיצד אין מוציא עצמו מן הכלל:

פרק הרואה

(רמז) תפלת הנכנס לבית הכסא ומה יברך כשיצא:
(ריח) ונוסח השמע שעל מטתו ומדר הברכות משעה שנכנס לישן עד שיקום וילך לבית הכנסת וחיוב מאה ברכות בכל יום בין בשבת בין בחול כיצד וחיוב ג' ברכות בכל יום שלא עשני עובד כוכבים עבד אשה:
(רכ) איסור לעבור אחורי בהכ"נ בשעה שהצבור מתפללין:
(רכג) כיצד צריך ליכנס בבהכ"נ דרך כבוד ואיסור לעשותו קפנדריא כיצד ושכר יוצא מבהכ"נ ונכנס לבית המדרש:

הלכות קטנות

(רם) עונש כהן שאינו עולה לדוכן:

שבת פרק קמא

(רעח) הדברים שאסור להתעסק בהן סמוך לשעת המנחה ואם התחיל להתעסק בהן אימתי מפסיק:
(רעט) כיצד תפלת ערבית רשות וחיוב החזור והאבלימה ותיקון גופו וידיו ומלבושים בשעת התפלה ואימתי מפסיקין מ"ת כדי להתפלל:
(רפ) באיזה בית המרחץ אין מתפללין ואין אומרים בו דבר שבקדושה:
(רפג) איסור הגהות הגגות יותר מבה"כ כיצד:
(רפו) החברים אימתי מפסיקין מתורתן לתפלה ולק"ש:
(רצ) באיזה לשון מתפללים על החולה:

במה מדליקין

(שיל) הימים שצריך להזכיר בהן מעין המאורע בתפלה בהודאה או בעבודה או בשומע תפלה ואם לא הזכיר אימתי מחזירים אותו:
(שטו) החיוב להזכיר של חנוכה במוסף ר"ח ושבת וכן מזכיר של שבת בנעילה כשחל יוה"כ בשבת:
(שטז) אם יש להזכיר ר"ח בהפטרה כשחל בשבת:
(שיז) אין להזכיר יום טוב בברכת מגן אבות כשחל יום טוב בשבת:

כל כתבי

(תמח) מצוה לומר פסוקי דזמרה ושלשה הללויה כיצד:
(תנא) חיוב לומר ויכולו בתפלתו בע"ש ושכרו גדול:

עירובין פרק בכל מערבין

(תרז) אין מזכירין ראש חדש בר"ה בתפלה:

הדר

(תלל) איסור תפלה שיכור ושתוי ומי שיש לו דבר המורלו:

פסחים ערבי פסחים

(תשלא) אימתי מברך גאל ישראל ואימתי אומר גואל ישראל אימתי אומר קדשנו במצותיו ואימתי אומר קדשנו במצותיו אימתי אומר מצמיח קרן ישועה ואימתי אומר מגן דוד:
(תשלב) אימתי אומר מקדש השבת ואימתי אומר מקדש ישראל והזמנים:

תענית פרק קמא

(תתב) מאימתי מתחילין להזכיר גבורות גשמים:
(תתג) לא חייבו חכמים להזכיר של רוח ושל עבים ומתי אמר בימות הגשמים מוריד הטל או ופן של ולא הזכיר גשם ומטר אין מחזירין אותו טעה ולא הזכיר גבורות גשמים ושאלה בברכת השנים אימתי מחזירין:
(תתד) ביו"ט האחרון של חג במוסף מזכירין גבורות גשמים וביו"ט לראשון של פסח במוסף מפסיקין בהזכרה ובשאלה:
(תתו) מאימתי מתחילין לשאול הגשמים בא"י ובגולה:
(תתטו) באיזה מקום בתפלה מתפללין עננו בין יחיד בין לצבור ואם טעה ולא אמר עננו אם מחזירין אותו ונוסח ברכת עננו:
(תתכ) לצבור או יחיד שצריכין מטר בכל עת כיצד מתענין ושואלין גשמים בתפלת י"ח:
(תתכב) כיצד היא נפילת אפים ומי רשאי ליפול על פניו:

בשלשה פרקים

(תתלה) בתעניות באיזו תפלה הכהנים נושאין כפיהם ואיסור שיכור בנשיאות כפים:
(תתמ) חיוב הזכרה מעין המאורע בבונה ירושלים בתשעה באב ונוסח ברכת נחם וכלל לכל דבר שהוא להבא לאמרו בעבודה ושהוא לשעבר לאמרו בהודאה:

יום טוב פרק שני

(תתעח) תפלת יו"ט ור"ח ויוה"כ שחלו בשבת ונוסח חתימת קדושת היום שבאמצע:

ראש השנה פרק בתרא

(תתקכב) ש"צ כיצד מוציא הרבים י"ח בתפלות ראש השנה ויום הכפורים ובשאר ימות השנה ואיזו תפלה צריך להסדיר קודם שיתפלל:

יומא יום הכפורים

(תתקפג) זמן תפלת נעילה ליחיד ולצבור ונוסחה:

סוכה פרק הישן

(אלף יד) העוסק במצוה פטור מן המצוה כיצד:

לולב הגזול

(אלף נג) כמה מרחיקין מצואת קטן וממימי רגליו לתפלה ולקריאת שמע:

מגילה פרק קמא

(אלף סו) מטה תיקן לדרוש ולקרות בכל המועדים בהלכותיהן:

מגילה הקורא למפרע

(אלף פב) כל היום כשר לתפלת המוספין:

בני העיר

(אלף פג) בני העיר שמכרו רחובה של עיר כיצד יצאו מעותיו לחולין:
(אלף פד) בני הכפר שמכרו בה"כ או תורבת בה"כ או תבה בהמכרה כיצד מעותיו יוצאין לחולין וכיצד סקנה יכול להשתמש בה חולין ואימתי יש לבן רשות למכור אותה וכיצד מותר לסתור בה"כ:

[אלפס חולין]

(אלף פח) מכרו איזה דבר שבקדושה איזה דבר יכולים לקנות ממעותם ואם הותירו משום מה יעשו במותרים ואימתי יצאו לחולין ואימי מה ז' טובי העיר ולעולם מעלין בקדשים ואין מורידין:
(אלף צ) כיצד מוכרין בית הכנסת לרבים ליחיד ובשמוכרים אותה ממכר עולם איזה דבר אסור להשתמש עם ואיסור קלות ראש בבה"כ וההספד וליכנס בה מפני החמה או מפני הגשמים וכיצד מותר ת"ח ליהנות ממנה ולקרות ולשנות שם:
(אלף כא) איסור להשתין תוך ד' אמות של תפלה:
(אלף כב) קדושת בה"כ בישובן ובחורבנן ואם עלו בהן עשבים כיצד תולשין ובתי כנסיות של בבל שעשאום על מנאי איזה תשמיש משתמשים שם והרוצה לקרות לחבירו שהוא בבית הכנסת כיצד יכנס שם ולך כבוד:
(אלף לה) כיצד אסור לעשות בית הכנסת קפנדריא:
(אלף לו) סדר קריאת התורה בר"ח אדר שחל להיות בשבת או בתוך השבת ור"ח דאלול שחל להיות בשבת או בחול ופרשת שקלים ופרשת זכור ופרשת פרה ופרשת החדש וסדר הפסקתא בין זה לזה וסדר ההפטרות ולעולם מניחין סדר היום וקורין סדר המאורע:
(אלף לח) סדר קריאת התורה בפסח ועצרת והפטרותיהן:
(אלף לט) סדר קריאת התורה בראש השנה ויום הכפורים והפטרותיהם:
(אלף ק) סדר קריאת התורה בחג ושמיני עצרת ושמחת תורה והפטרותיהם:
(אלף קא) סדר קריאת התורה בשבת שחל בחול המועד והפטרותיהם:
(אלף קב) סדר קריאת התורה בחנוכה והפטרותיהן:
(אלף קג) סדר קריאת התורה בפורים:
(אלף קד) סדר קריאת התורה בר"ח בחול ובשבת והפטורת ר"ח בין שחל בשבת בין שחל בא' בשבת:
(אלף קה) סדר הפטורת ר"ח אב שחל בשבת וקריאת התורה בט' באב והפטורותיה ושאר תעניות וסדר קריאת קללות שבתורת כהנים ומשנה תורה וכיצד אין מפסיקין בקריאתן:
(אלף קו) סדר קריאת שני וחמישי ושבת במנחה:
(אלף קז) העולה לקרות בתורה פותח ורואה ומברך וקורא:
(אלף קח) הקורא בתורה ונשתתק לאיזה מקום יתחיל השעמד תחתיו:
(אלף קי) כיצד גוללין ספר תורה ומהדקין אותו ואיזה אדם ראוי לגוללו אותו:
(אלף קיא) כיצד נוהגין המטפחת סביב ספר תורה ועונש אוחז ס"ת ערום:
(אלף קיב) מצוה לקרות כל סדר מועד בזמנו ולדרוש בכל מועד בזמנו:

מגילה הקורא עומד ויושב

(אלף קיד) קורא בתורה צריך להיות עומד:
(אלף קטז) בתורה ובנביא בכמה קורין ובכמה מתרגמין כאחד:
(אלף קיח) בשני ובחמישי ושבת במנחה קורין בתורה ג' ואין מפטירין:
(אלף קיט) כיצד אין פוחתין מי' פסוקים לשלשה בני אדם ופרשת עמלק עולה לשלשה אע"פ שאינה רק ט' פסוקים:
(אלף קכ) סימן קריאת פרשת האזינו הזי"ו ל"ך וה' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם:
(אלף קכא) ברכת הקורא בתורה לפניה ולאחריה:
(אלף קכב) כמה אנשים קורין בר"ח ובחוה"מ וכיצד מתלקין קריאת ר"ח לג' וכמה פסוקים מעיירין בפרשה וכמה פסוקין מתחילין בפרשה:
(אלף קכג) כמה אנשים קורין בט"ב ובתעניות:
(אלף קכד) כיצד נופלין על פניהן ומי רשאי ליפול על פניו בתענית בצבור:
(אלף קכה) כמה אנשים קורין ביו"ט וביוה"כ ובשבת ואם מוסיפין עליהן וחיוב המפטיר בהן ומי הם העולין למנין ז' ומפטיר אימתי עולה למנין ז':
(אלף קכו) כמה פסוקין קורא המפטיר משה תקן קה"ת בשבתות וי"ט ועזרא תקן קה"ת בב' וב"ה ומנחה בשבת:
(אלף קכז) צריך י' לפרוס על שמע ולכל דבר שבקדושה ולעבור לפני התיבה ולנשיאות כפים ולקרות בתורה ולהפטרה. התחילו בי' והלכו קצתן גומרין בשאר:
(אלף קלא) כיצד מתרגמין בתורה ובנביאים:
(אלף קלב) כיצד מדלגין בתורה ובנביאים ואין גוללין ס"ת בצבור מפני טורח צבור ואין מוציאין ב' ספרי תורות זה אחר זה משום פגמו דראשון אא"כ חובת היום כך:
(אלף קלג) אסור לקורא בתורה שיסייע לתורגמן ואסור לקרות בתורה בסמיכה ובלא סרסור:
(אלף קלד) כיצד אסור לומר דברים שבכתב על פה וכן להפך:
(אלף קלה) בני הכנסת שאין להם אלא אחד שיקרא כיצד יקראו בתורה וקטן כיצד יתרגם ע"י גדול:
(אלף קלו) ראש הכנסת וחזן הכנסת לא יקראו אא"כ יאמרו להם אחרים לקרות ויהיה מחזן עליהם:
(אלף קלז) כיצד זקנים יושבים בבית הכנסת ופני כהנים כנגד מי כשנושאים כפיהם ופני התיבה כלפי מי:
(אלף קלח) לאיזה צד פותחין פתחי בה"כ:
(אלף קלט) סדר קריאת התורה לכהן ולוי ולישראל ומי קודם לחבירו ואם אין שם כהן או לוי או זה בלא זה כיצד יקראו ולא יקרא כהן אחר כהן ולוי אחר לוי ואיסור קריאת התורה בחומשין כיצד:
(אלף קמ) סדר הקורא והמתרגם בהגבהת קול בהתחלת הפסוקים וכיצד ימתינו זה לזה וחובת פיסוקי טעמים ופסוקים:
(אלף קמא) אסור להניח ס"ת פתוח ולצאת ולספר וללמוד בשעת קריאת התורה וכיצד אין יכולין הצבור לצאת מבה"כ עד שילכו ס"ת. המפטיר בנביא פורס על שמע ואם היה קטן כיצד אביו או רבו עוברין על ידו:
(אלף קמב) קטן אע"פ שקורא בתורה ומתרגם אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא כפיו ומי הוא שראוי להיות ש"ץ:
(אלף קמג) פתחוקמלא כיצד פורסין על שמע ומתרגמין ואין קורין בתורה ואין עוברין לפני התיבה ואין נושאין כפיהן:
(אלף קמד) פסול כהן לעלות לדוכן כשיש מום בידיו או בעיניו והקורא לאלפין עיינין:
(אלף קמה) אזהרה לכהן שלא יוסיף ברכה משלו וכהן כיצד יכול לפרוש כפיו הרבה פעמים זה אחר זה:
(אלף קמו) חיוב ברכת כהנים בלשון הקדש בעמידה בנשיאות כפים פנים כנגד פנים בקול רם וחזן קורא כהנים כיצד ומי הם בכלל ברכת כהנים ואימתי רשאין הכהנים לעקור רגליהם ולהחזיר פניהם ולעקור רגליהם וכיצד עושאים ידיהם במקדש ובמדינה והצבור אימתי רשאין לענות אמן אחר הברכה:
(אלף קמז) עונש כהן שאינו עולה לדוכן ומצות עלות לדוכן וחיוב נט"י ונוסח הברכות שמברך הכהן בעלייתו לדוכן ובעקירת רגליו וכשמחזיר פניו מן הצבור ואיסור אמירות הפסוקים בשעת ברכת כהנים ופסלות כהן שהרג הנפש ושיכור ונעילת סנדל:
(אלף קמח) המסרב לעבור לפני התיבה אימתי חוששין עליו שהוא מין:
(אלף קמט) כיצד משתקין האומר יברכוך טובים ועל פרט יזכר שמך מודים מודים:
(אלף קנ) כיצד משתקין המכנה בעריות והמתרגם פסוק כלכתבו ואיזה מעשה נקרא בתורה ומתרגם או אינו מתרגם וכיצד מכנין לשנה התיבות שנזכרים בתורה לגנאי וכיצד אין מכנין הכתוב לרבים ליחיד או לנסך:

מו"ק ואלו מגלחין

(אלף רכט) כהן עולה לדוכן לכל דבר שבקדושה:

יבמות פרק בית שמאי

(קלח) מיטקא ומיטוק שהגיעו ג' עשרות ומיטקא בת י"ב שנה ויום א' ומיטוק בן י"ב שנה ויום א' חייבין בכל המצות והוך זמן כלפני זמן:

חולין כיסוי הדם

(תמיד) החוטף מצוה מחבירו וקדם אינו ועשאה מה ישלם לו:
(תמיד) כיצד יתפלל אדם שלא יבוא המלות בזויות עליו בעשייתה:

הזרוע

(תתע) חולה מפיס ומי שאינו יכול להשתוות נקביו לא ישא כפיו:

בבא בתרא פרק קמא

(תרכד) בני העיר כיצד כופין זה את זה לעשות בהכ"נ ולקנות ס"ת נביאים כתובים:
(תרלו) מתלונות בהכ"נ שקורין מלמי ליקח אם מותר ליטב עליהן:
(תרלח) מ' פסוקים שבסוף התורה יחיד קורא אותם:

מכות אלו הן הגולין

(אלף פד) סיתר לאוף נבגנו בשבתו לבמיר הכינה בשעת תפלה:

שבועות פרק קמא

(אלף פג) ביוה"כ של ר"ה ש"צ להזכיר ר"ח לזכרון א' שלה לכהן ולכהן וענין הניחא עלי כפרה על שמעשתי סילה:

שבועת העדות

(אלף קמא) אמן הוא קבלה ואמונת דברים ותפלה:

ע"ז כל הצלמים

(אלף רם) כיצד אסור לאדם לעשות כלים דמות כלי בית המקדש:

הלכות ברכות

ברכות פרק קמא

(כד) אין לשנות נוסח הברכות להאריכן ולקצרן וכן בחתימתן:
(כו) נקח כוס יין בידו וסבור שהוא שכר או להפך ופתח אדעתא דחד מהם וסיים אדעתא דאידך כיצד יצא:

פרק היה קורא

(מג) חיוב להשמיע לאזנו ברכת המזון וכן כל שאר הברכות:
(מס) בהמ"ז מהפועלים שעושין אלא בעה"ב כיצד:

פרק מי שמתו

(סג) חיוב נשים עבדים קטנים בבהמ"ז כיצד:

תפלת השחר

(קא) תפלה בית המדרש בכניסתו וביציאתו:
(קה) נוסח תפלת הדרך כיצד יתפלל אותה:
(קי) אימתי מברכין על הלבנה ונוסח ברכתה:

כיצד מברכין

(קלה) ברכת פירות האילן ונוסח ברכת היין:
(קלו) איסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה וכיצד יזהר מזה:
(קלז) ברכת שמן זית לגופו וכשהוא טפל לדבר אחר:
(קלח) ברכת קמחא דחיטי ודשערי וקורא:
(קלט) ברכת אניגרון ואפרגרון וקפריסין ופלפלין רטיבתא ויבישתא וזנגביל רטיבתא ויבישתא:
(קמ) ברכת חביץ קדירה ודייסא ומיהבא דמחוזא וכל דבר שיש בו מחמשת המינין ופורלו ורותן וריהטא דמחוזא ונוסח החמסה ומבשל פת אפוי בזמן שהפרורים קיימים או לא ונוסח חורע ותביץ שיש בה פרורין כזית וחילוק שיש בין איכא עלייהו תוריתא דנהמא או לא:
(קמב) ברכת טריתא דארעא בין קבע סעודתו עליה או לא:
(קמג) ברכת לובבא דתמרי ותמרי דעבדינהו טריטא וששיתא עבה או רכה:
(קמד) נוסח ברכת פירות האילן וברכת הגפן וברכת ירקות שלוקים ותומי וכרתי וקרא ושלקא וכרובא ושארי ירקות בין חיין בין מבושלין:
(קמה) כיצד חיוב הברכה היא על עיקר כזית ופטורו על פתות מכזית וכיצד מברך על שלקות שנתן בהן פירורים וקמח:
(קמו) ברכת פת לגומה וכיצד יבצע כשמברך המוציא וכשיש לפניו פתיתין ושלמין אימתי יקדים הפתיתין לשלמין או להפך. ובפסח ובשבת כיצד יבצע ופת עירוב כיצד קודם לפת אחר לברכת המוציא:
(קמז) כיצד יכול להפסיק בין ברכת המוציא לאכילה בדבר שמעין הסעודה ואימתי צריך להמתין מלבצוע עד שיביאו מלח או לפתן ואזהרה להקדים מאכל בהמתו למאכלו:
(קמח) שינה ברכת האילן לפרי האדמה או להפך או שאמר על כולם שהכל אימתי יצא:
(קממ) כל ברכה צריך שיהא בה הזכרת השם ואם צריכה גם מלכות:
(קנ) ברכה לדבר שאין גדולו מן הארץ ופת יין ומבשל שנתקלקלו ותמרי ונובלות ונובלי וכמהין ופטריות:
(קנא) היו לפניו מיני פירות הרבה מי קודם לחבירו לברכה וכן אם היו לפניו מז' המינין בלבד מי קודם:
(קנב) ברכה לדברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה או שלא מחמת הסעודה או הבאים לאחר הסעודה:
(קנג) ברכת פת הבאה בכיסנין ולחמניות:
(קנד) גמר מלאכלו כיצד יכול לחזור ולאכול קודם ברכת המזון:
(קנה) כיצד ברכת היין ופרפרת שלפני המזון פוטר ברכת היין ופרפרת שלאחר המזון ואימתי צריך לברך על כל כוס וכוס בסעודה וכיצד אסור לשתות אחר הסעודה קודם שיברך ויין שבתוך המזון כיצד אינו פוטר יין שלאחר המזון ברכת הפת וברכת הפרפרת איזה דבר פוטרין:
(קנו) כיצד הסמיבה מועלת לפטור כולם בברכת אחד מהם ואימתי כל אחד מברך לעצמו:
(קנז) יין שבתוך המזון כל אחד מברך לעצמו ושלאחר המזון אחד מברך לכולן ומי מבני החבורה קודם לברך על המוגמר ועל ברכת המזון:
(קנח) מאימתי מברכין על המוגמר ונוסח ברכת המוגמרות וברכת הריח ועל איזה דבר מברכין בורא עצי בשמים או בורא מיני בשמים ומה מברך על ריח טוב שבפירות ואיזה ברכת הריח שעלה הכלמה וברכת רואה אילנות מלבלבין ביומי ניסן:
(קנט) הביאו לפניו יין ושמן שמברך על היין תחלה:
(קסא) באיזה מליח אמרו יברך על המליח ופוטר הפת וכיצד ברכת העיקר פוטרת הטפל:
(קסב) נוסח ברכת חמשת המינין תחלה וסוף ונוסח ברכת ז' המינין תחלה וסוף בין בא"י בין בחו"ל:
(קסג) ברכת שותה מים ושאר המשקים ושאר שורשים:

שלשה שאכלו

(קסד) חיוב זימון לשלשה ופטור לנשים וכיצד מוסף מברך ונער יוצא ואחד שיצא לשוק מהשלשה או מי' כיצד מצטרף עמהן לזימון ג' וי':
(קסה) אחד יפסיק לשנים או להפך וכיצד אין זימון למפרע:
(קסו) אחד מן השוק אוכל ג' מברכין ברכת הזימון כיצד יענה:
(קסז) אימתי עונה אמן אחר ברכותיו משובח ואימתי הוי מגונה:
(קסח) בעה"ב בוצע ואורח מברך:
(קסט) ג' שאוכלין א' מהן לצאת כיצד יעשה וג' שאכלו ואין שם אחד מהם יודע הברכות כיצד יזמנו:
(קע) המברך ברכת הזימון לאיזה מקום חוזר:
(קעא) נוסח ברכת המזון בבית האבל:
(קעב) כיצד חולקין כבוד זה לזה בסעודה ואימתי הבוצע והמסובין לשתות ולאכול ומאיזה מקום מהפת יבצע:
(קעג) סדר עניים אמן כתיקונה היאך:
(קעד) שנים שאוכלין כיצד אחד מצטרף עמהן לזימון:
(קעה) גדול ות"ח וכהן קודמין לשאר העם לברך:
(קעו) איזה דבר יאכל שאין ראוי לזמן עליו ועל איזה אדם ראוי לזמן או לא:
(קעז) זימון נשים ועבדים וקטנים כיצד וכיצד קטן נעשה סניף:
(קעח) קלמן אכלו דגן וקלמן אכלו ירק כיצד מצטרפין:
(קעט) מי תיקן ברכת המזון ונוסחה בין בחול בין בשבת:
(קפ) כיצד אין מזמנין בשתים ואימתי נקרא שתיים בשמים:
(קפא) נוסח ברכת הטוב והמטיב ומי שטעה ולא הזכיר ברכת המזון של שבת או יו"ט או ר"ח כיצד מחזירין אותו:
(קפב) עד כמה יאכל שיהיה מטון לברכה וזימון:
(קפג) כיצד יברך בזימון ג' או י' או מאה או רבוא:

סימני כל הדינים הנמצאים ברב אלפס

(קפד) כשאומר ברכו כיצד אין מוציא עצמו מן הכלל בברכת המזון ובבית הכנסת:
(קפה) אנשים שאכלו כאחד אימתי רשאין לחלוק או לא ואימתי נחלקין להרבה זימונים:
(קפו) הרבה חבורות שאוכלות בבית אחד כיצד מצטרפין:
(קפז) כיצד מצוה לתת מים ביין עד שלא יברך:
(קפח) דברים שאמרו בפת ובשאר אוכלין ומשקין שאין נעשותן משום ביזוי אוכלין:
(קפט) שכח והכניס אוכלין או משקין לתוך פיו בלא ברכה וכן שכח ואכל פת ולא בירך המוציא כיצד יעשה:
(קצ) הדברים שנאמרו בכוס של ברכה בין לדידן בין לדידהו:
(קצא) ברכת המזון צריכה שתהיה מיושב ולא מעומד:

אלו דברים

(קצב) מכבד הבית מפזרין פרס שיטול ידיו:
(קצה) הנכנס לחנות של בשם והריח והמהלך חוץ לכרך או בשוקי צבריא והריח כיצד יברך ועל בשמים של עובדי כוכבים ובית הכסא כיצד יברך:
(קצו) המברך ברכה שאינה צריכה שעבר משום לא תשא:
(קצז) כיצד מברכין על האור:
(קצח) שכח ולא בירך ברכת המזון עד אימתי יכול לברך בא לו יין בתוך המזון ואין לו כוס אחר כיצד יברך:
(קצט) אחרי מי מהמברכים עונין אמן:
(ר) מים ראשונים ואחרונים חובה ואמצעיים רשות כיצד וטעם הדבר וכיצד נוטלין מים ראשונים ואחרונים וע"ג מה נוטלין:
(רא) כיצד נוטלין מחמי האור וטבריא וממים שנפסלו משתיית בהמה וממים שבורין ואיזה דבר צריך נט"י:
(רב) עד איזה פרק מצות נטילת ידים ומה הן הדברים החוצצין בנטילת ידים:
(רג) כיצד מועיל התנאי בנט"י משחרית לכל היום:
(רד) כיצד טובלין הידים במקוה ואיזה כלי ראוי לנט"י ושיעור מים לנט"י וכיצד צריך שיבואו מכח גברא:
(רה) למי התירו לאכול ע"י מפה בלא נטילת ידים והאוכל פחות מכזית אם צריך נטילת ידים:
(רו) אזהרה לשמש שלא יאכל בלא נט"י וכיצד יברך על כל כוס וכוס ופרוסה [ופרוס] ואימתי נותן פרוסה לשמש ועונש שמזלזל בנטילת ידים:
(רז) מים ראשונים בהגבהת ידיו ומים אחרונים בהפך ואיסור אכילה בלא ניגוב:
(רח) היוצא מן המשרה להסבין כיצד יטול ידיו:

הרואה

(רט) ברכת רואה נס לרבים ונס ליחיד וברכת רואה לוט ואשתו:
(רי) מי הם הד' שצריכין להודות וכיצד יודו ובפני מי:
(רי) סדר הטבת חלום:
(ריא) ברכת רואה מקום שנעקר ממנו עבודת כוכבים ורואה בבל ובית נבוכדנצר מקולים גוב אריות כבשן האש מקום שנוטלין ממנו עפר אוכלוסי ישראל וא"ה חכמים ומלכי ישראל וא"ה וחבירו לאחר שלשים יום או י"ב חדש ובתי כנסיות ובתי קברות של ישראל וא"ה בישובן וחורבנן ובריות משונות ובריות טובות:
(ריב) ברכת זיקין וזועות ורוחות ורעמים וברקים:
(ריג) ברכת הרים וגבעות ימים ונהרות חמה ולבנה וים הגדול:
(ריד) גשמים ובשורות טובות:
(רטו) ברכת יורשת אביו ובשורת מיתתו ברכת בונה בית חדש וקונה כלים חדשים ברכת הולך למוד גורנו והנכנס ויוצא מן הכרך וצועק לשעבר תפלתו שוא:
(רטז) תפלת נכנס לבית הכסא ומה יברך כשיצא:
(ריז) ברכת נכנס ויוצא מבית המרחץ ומבית הקזת דם:
(ריח) סדר מאה ברכות בכל יום כיצד:
(ריט) חיוב לברך על הרעה כמו על הטובה וטופס הברכה וכיצד יהא תמיד אדם רגיל לומר כל דעבד רחמנא לטב עביד:

שבת במה מדליקין

(שיג) חיוב הזכרת על הנסים בברכת המזון ואימתי מחזירין אותו:

במה טומנין

(שנג) באיזה דבר אסור לשפשף ידיו בחול מפני הפסד אוכלין:
(שנד) עונש המזלזל בנטילת ידים:

שמונה שרצים

(תלא) איסור משמוש שום דבר בידיו עד שלא יטלם:

נוטל

(תקלט) היתר ואיסור איבוד פרורין כיצד:

עירובין פרק קמא

(תקנג) במחנה ישראל היו פטורין מנט"י ראשונים ולא מאחרונים:

בכל מערבין

(תרט) על כל דבר המתחדש אומר זמן:

הדר

(תרלד) איסור להעביר על האוכלין כיצד:

פסחים פרק קמא

(תשא) איזו ברכה מברכין עליהן בלמ"ד ואיזו מברכין עליה בעל ובאיזו טבילה צריך לברך עליה עובר לטבילה וכיצד נדה מברכת על הטבילה:

כל שעה

(תשנ) איזה מעשה תנור ואילפס ואפיית קרקע מברכין עליו המוציא וג' ברכות:

ערבי פסחים

(תשעא) שינה מקומו כששותה אימתי צריך לחזור ולברך וכיצד מברך על שינוי יין ועל איזה דברים חוזר ומברך בשינוי מקומו וחבורה שעקרו ממקומם כשחוזרים אימתי חוזרין ומברכין:
(תשעה) בסעודה אימתי צריך לברך על כוס וכוס ואימתי סגי ליה בברכה ראשונה וכשאומר הב לן ונבריך כיצד יאמר עוד באכילה ושתיה:
(תשעט) כל הברכות כולן צריך לומר מעין חתימה סמוך לחתימה:
(תשפ) אין מברכין ברכת המזון על שכר ופסול כוס פגום לברכה ולקידוש ולהבדלה:
(תשצ) אימתי מברך גאל או גואל ישראל ואימתי אומר קדשנו במצותיך או קדשנו במצותיו:
(תשצג) איזה ברכת המזון טעונה כוס:

תענית פרק קמא

(תתה) נוסח ברכת גשמים ומאימתי מברכין על הגשמים:

ר"ה ראוהו ב"ד

(תתקמח) באיזה ברכות אמר אע"פ שיצא מוציא וברכת לחם ויין והכין אימתי אמרי' שאם יצא אינו מוציא וכשאינו אוכל שמהן אימתי יכול לפרוס להם ונברך או לא:

יום טוב של ראש השנה

(תתקסג) על כל דבר אומרים זמן ואפילו בשוק:

סוכה פרק הישן

(אלף מ) בן מברך לאביו ועבד לרבו ואשה לבעלה:

מגילה הקורא עומד

(אלף קל) ברכת המזון בשם בעשרה:
(אלף קלט) עונה אמן לא יגביה קולו יותר מן המברך:

כתובות אף על פי

(רעח) מה הן הדברים שאין משהין מלאכת מהן לשמש בסעודה:

חולין גיד הנשה

(תתכז) כיצד אין האורחים רשאים ליתן ממה שלפניהם לבנו ובתו של בעה"ב אפילו ברשות:

כל הבשר

(תתמה) מים ראשונים ואחרונים כיצד נוטלין ובאיזה מים וע"ג מי ושניהם חובה:
(תתמו) מים אמצעיים אימתי הם רשות או חובה ומפני מה מים אחרונים חובה:

סנהדרין היו בודקין

(אלף כה) עד כמה ימים מהחדש מברכין על הלבנה ונוסח הברכה ושכר המברך עליה בכל חדש וחדש:

הלכות שבת

ברכות פרק קמא

(י) כיצד יכול לרוץ לדבר מצוה בשבת ובהליכתו בשבת כיצד:

מי שמתו

(סב) חיוב נשים בקידוש היום:

אין עומדין

(קכב) קידוש והבדלה אף על פי שאומרן בתפלה צריך לאומרן על הכוס:

כיצד מברכין

(קמו) חיוב לבצוע בשבת על לחם משנה כיצד:

אלו דברים

(קלא) בקידוש היום מברך על היין ואחר כך על היום ומקדש קודם שיטול ידיו:
(קלג) מי שאין לו אלא כוס אחד במוצ"ש כיצד יברך ברכת המזון ויבדיל ואם מבדילין על הפת או לא:
(קלד) על איזה בשמים ועל איזה אור מברכין במוצ"ש:
(קלה) אין מברכין על האור עד שיאותו לאורו ואם צריך לחזור אחר האור במוצ"ש וכיצד מברך על האור במוצאי יוה"כ ובמוצאי י"ט אין מברכין על האור:

שבת פרק קמא

(רעד) יציאות השבת כיצד הן שתים שהן ארבע בפנים ובחוץ:
(רעה) איסור לדיית הפת כיצד:
(רעו) ד' רשויות האמורים מה הן ואיזה דבר נכלל ברה"ר או ברה"י או בכרמלית ומקום פטור וחיובן ופטורן בהוצאה ובהכנסה מזו לזו כיצד:
(רעז) חיוב מגביה קלה החבילה המוטלת לארץ כיצד ואיסור המטלטל בחלונות והבוזות בלא עירוב וכיצד עומד על האיסקופה ומטלטל או לא:
(רפ) עד כמה שעות ביום אסור להתענות בשבת וכיצד מתענין בו תענית חלום:
(רפו) איסור יציאת החייט במחטו ולבלר בקולמוסו וכל אדם בתפילין סמוך לחשכה וחיוב על כל אדם למשמש בבגדיו סמוך לחשכה:
(רפח) איזה דבר אסור לבדוק אותו לאור הנר שמא יטה:
(רפט) כיצד יפלה אדם כליו מן הכינה ומאכולת וכיצד הורגן:
(רצ) חפצי מצוה המותרין לעשותן בשבת וכיצד מבקרין חולים ומנחמין אבלים ומתפללין על החולים בשבת:
(רצא) איסור הקריאה לאור הנר שמא יטה וכיצד בודק השמש את כליו לאורו:
(רצג) אי זו מלאכה יכול להתחיל ע"ש עם חשכה אע"פ שהיא נגמרת בשבת מאליה כגון שריית דיו וסממנין ופתיחת מים לגינה והנחת גפרית ומוגמר תחת הכלים וקילור ואספלנית ותמים לריחים:
(רצד) איסור לאדם למלאת קדירתו ונחתום חביתו ונתינת פתו בתנור ולמכור לעובדי כוכבים סמוך לחשכה והיתר פריסת מצודות סמוך לחשכה:
(רצה) הדברים שאסורים לעשותן עם העובד כוכבים אלא בכדי שיצא מפתח ביתו:
(רצו) כיצד טוענין חמורות לפני העובד כוכבים בשבת:
(רצח) באיזה יום מהשבוע מותר להשכיר כליו לעובד כוכבים וכיצד שולחין אגרות ביד עובד כוכבים:
(רצט) איסור הפלגה בספינה והליכה בע"ש כיצד:
(ש) כיצד יוצאין על השיירות ומחללין את השבת להצלתן:
(שא) איסור נתינת עורות לעבדן וכלים לכובס ועעינת קורות בית הבד וריסוק שום ובוסר ומלילות עם חשכה:
(שב) איזה שמן ומתגלגלות ותמרים ובעלי חיים אסורים משום מוקצה:
(שג) כיצד צולין בשר בצל וביצה ונותנין פת לתנור ומשלשלין הפסח לתנור ומאחזין האור במדורה בע"ש עם חשכה:

במה מדליקין

(שד) איזה דבר אסור לעשות ממנו פתילות ואיזה שמן אסור להדליק בו ומאיזה דבר עושין מדורה וכיצד כורכין או מערבין דבר שמדליקין בו בדבר שאין מדליקין בו:
(שיא) חומר מצות הדלקת נר שבת ולאיזה מצוה יקדימנו ויזהר בהדלקת הנר שלא יקדים ושלא יאחר:
(שיח) חומר מצות קידוש היום ושכר מקיימו:
(שיט) איזה שמנים ופתילות מדליקין בהן בשבת וחובת הדלקת נר שבת ורחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין בע"ש:
(שכ) איסור נתינת שפופרת של ביצה בראש הנר או כלי עם שמן בצד הנר כיצד:
(שכא) אימתי מותר לכבות הנר בשבת ואימתי אסור:
(שכב) עונש האשה שאינה זהירה בהדלקת הנר:
(שכה) שלשה דברים שצריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה בניחותא:
(שכז) הדברים שאסורין לעשותן ערב שבת בספק חשכה ספק אינה חשכה:
(שכט) ספק איסור ההטמנה בדבר המוסיף הבל ואיסור ההטמנה בין השמשות:
(של) איסור המלאכה בין השמשות ושיעור בין השמשות כמה הוא ושש תקיעות בע"ש כיצד:

כירה

(שלא) איסור נתינת תבשיל וחמין בכירה כיצד ואם שכח עליה מבע"י אימתי התבשיל מותר או אסור:
(שלב) איסור הנאה מבישול ומשהיית שבת לבניו ונחולה כיצד:
(שלג) איסור נטילת התבשיל וחזרתו ע"ג כירה ואיסור נתינת תבשיל בתנור ובכופח ופירוק כירה ופי' כופח:
(שלד) דברים שאסור ליתנן בצד המיחם ובחמה ובחול משום דמחזי כבישול ודברים שמותר לצלות אותם או להדיח אותם בחמין והיתר נתינת צונן בחמה בשביל שיחמו:
(שלה) איסור רחיצת הגוף ופניו ידיו ורגליו בשבת בחמין ואיסור הזיעה במים בחמין והמתחמם כנגד המדורה או נתינת אלונטית חמה עליו:
(שלו) כיצד נותנין דבר כנגד האש להפיג צינתו ולפשרו ושיעור אין יד סולדת בו למותר וכיצד אין בכלי שני משום מבשל:
(שלח) היתר שתיית מים חמין שנתגלו ואנטיכי כיצד ואימתי נותן מים במיחם להפשירהו:
(שלט) היתר כיבוי גחלת ונטילת קוץ מהר"ל וכלמלים:
(שם) כיצד מערבין מים חמין בצונן או להפך וכיצד נותנין תבלין או מלח לתוך התבשיל בשבת:
(שמא) איסור ביטול כלי מהיכנו וכיצד נותנין כלי תחת הנר מבע"י או כופין כלי על הביצה שלא תשבר:
(שמב) כיצד מטלטלין המת ואיזה טלטול אסור ואיסור טלטול נר שהדליקו בו בשבת ואיזה מוקצה אסור ושמן שנותר בנר וקערה ומפה שיחדה או לא יחדה למצות:
(שמג) היתר הנחת נר ע"ג דקל בשבת ולא בי"ט:
(שמד) כיצד מטלטלין האיסור אגב ההיתר וכלי של תשמישו אימתי מחזירין אותו:
(שמה) כיצד נותנין כלי תחת הנר לקבל בו ניצוצות:

במה טומנין

(שמו) במה טומנין ובמה אין טומנין ובאיזה ענין הטיבה הטמנה או אוקמי אמומתא:
(שמז) איסור סחיטת הבגד על הכלי משום סחיטה ואיסור חזרת מוכין לתוך הכר וכסת:
(שמח) איסור פתיחת צואר החלוק ותיקון מגא:
(שמט) היתר הטמנה במוכין ושלחין וגיזי צמר וכיצד מטלטלין אותן ואם נתקלקלה גומת הטמנה כיצד מחזירין עליה:
(שנ) היתר טלטול חריות של דקל וקש שע"ג מטה וקופת עפר שיחדה לטלטול וכן כל דבר שיחדו לטלטול מבע"י:
(שנא) כיצד יוצאין בשבת בסוקרין ובליסה באיזה דבר חפין את הכלים:
(שנב) באיזה דבר יכול למשמש ולשפשף ידיו:
(שנג) הטומן דבר שישמור לתותו או לפת וגנוזות וסכין בעפר כיצד יכול ליטלו ולהחזירו:
(שנד) כיצד טומנין או מוסיפין על הטמנה ובאיזה שעה אסור להטמין ואימתי נוטל ומחזיר ואם נתגלה כיצד חוזר ומכסה וכיצד טומן קיתון של מים ולוגן והיתר נתינת מיחם ע"ג מיחם וקדירה ע"ג קדירה ולגמות פיהם בבצק כדי שישמרו:
(שנה) איסור ריסוק הברד והשלג והיתר נתינתן לתוך כוס או קערה:

במה בהמה יוצאה

(שנו) במה גמל ונאקה וסוס וכל בעלי השיר והחמור יוצאין ובמה אין יוצאין:
(שנז) לפואה ומיכה ופרכוס והזקת דם לאדם ולבהמה וכיצד אין גוזזין על לפואה בהמה משום שחיקת סממנים:
(שנח) במה כל מיני בהמות יוצאין ובמה אין יוצאין:
(שנט) כיצד יכול להוליך בהמות קשורין יחד וכמה צריך להגביה האפסר מן הקרקע:

במה אשה יוצאה

(שס) כיצד אין אשה יוצאה בחוטין ובלצוצות ובתכבין ובטוטפת ובכבול ובאיסטמא בשבת ופטורן מחטאת:
(שסב) איסור לצאת באיסטמא לרה"ר כיצד:
(שסד) איסור יציאת העבד והבהמה בחותם ובזוג שבצוארו כיצד:
(שסה) איסור יציאת האשה בעיר של זהב ובקטלא ונזמי האף ובמחט שאינה נקובה וטבעת ובגלגלת ותגורה ופטורן מחטאת:
(שסו) יציאת האיש בסנדל מסומר ובסנדל יחיד ותפילין ובקמיע וכמה מיני קמיעין יש:
(שסז) קמיעין אם מצילין אותן מן הדליקה:
(שע) איסור יציאת האיש בכלי זיין ופטורן מחטאת:
(שעא) איסור יציאת האשה במחט נקובה וטבעת עם חותם ובכבלים וכובלת וצלוחית פליטון וכן האיש וחיובן חטאת:
(שעג) איסור יציאת האיש בכלי זיין וחיובו חטאת ואיסור היציאה בבירית ובכבלים:
(שעד) כיצד אשה יוצאה בחוטי שער וטוטפת וסרביטין ספורין לרה"ר ובכבול ופאה נכרית בחצר ואיזה דבר אסור לצאת בו בחצר כמו שאסור לצאת בו לרשות הרבים ואיזה מותר:
(שעז) כיצד אשה יוצאה במוך שבאזנה ושבסנדלה ושהתקינה לנדתה ובדבר שנותנת לתוך פיה ושן תותבת ושן זהב וסלע שעל הצינית ותוכן שאינן לבועים וקיסמין שבאזנים ופרופות ורעולות:
(שפ) כיצד פורפת אשה על האבן או על האגוז או על המטבע:
(שפא) יציאת הקטע ומי שנכוו גידיו כיצד ואיסור יציאתם בלוקטמין ובאיזה דבר יכול לצאת מפני הגשמים או בדברים שנותנין ע"ג המכה וכיצד יוצא בדבר שנותן עליו לרפואה ובזוגין:
(שפב) היתר כתותי כתא אסיבורא ושיכת שמן ומלח בשבת ולחש לרפואות טיכור וליצוף וחינוק לקטן:

כלל גדול

(שפג) חיוב שוכח עיקר שבת או יודע ושכח מלאכות הרבה בשבתות הרבה או הרבה מלאכות מעין מלאכה אחת:
(שפד) המהלך במדבר וא"י אימתי שבת כיצד יעשה:
(שפה) מנין אבות מלאכות ותולדות שיש בכלל זורע:
(שפו) חיוב קיטול אספסתא וקיטת סילקא והוצר תיזין והוצל גבשושית ומותח גומא:
(שפז) פטור המקלקל במלאכה שאינה צריכה לגופה כיצד:
(שפח) המלאכות שהם בכלל קוצר ופטור זורק צרור לקטל להפיל הפילות או עלים:
(שפט) חיוב חולב ומחבץ ומגבן ומפרק ובונה מלח ממילחתא:
(שצ) המלאכות שהן בכלל דש:
(שצא) חיוב ואיסור הבורר כיצד וחיוב מחתך תרדיס ומסלת עצי דקלים:
(שצב) חיוב מוליך גלגלים לאש ומלתית הכופר והולש כנף וקוסמו ומולד ומותח חוט של תפילה:
(שצג) חיוב הלך השוחט המפספס ההולך ממלתא המכרטט הסף בין העמודים המגרר ראשי כלונסות סמבטת אבנים הממלח לטיח הגר צורה המנפח בכלי זכוכית המוקח אקופי מגלימא המכה בפטיש ואיזה דבר שבכלל מכה בפטיש הכותב אות גדולה או מוחק:
(שצד) כלל כל הדברים שחייב עליהן ב' ולאתן ושיעור הוצאת התבן ועצה ועמיר ועלין ועשבים ואוכלים:

המוציא יין

(שצה) שיעור הוצאת היין והחלב ולובן ביצה ודבש ושמן ומים ושאר משקין ותבלים וגמי וגייר והוצין ורבב ומוכין ועור ודיו וכחול וזפת וגפרית ושעוה:
(שצו) שיעור הוצאת דפק תלכית סורין פיד אדמה זבל חול קנה עלים זכוכית צרור ואבן:
(שצח) שיעור הוצאת אבנים של בית הכסא וכיצד יכול להכניסם עמו ואיזה אבנים או צרורות או עשבים מותרין בטלטול ואם יחוד והזמנה מועיל לאבנים או לא:
(ת) שיעור הוצאת חרס:

רבי עקיבא

(תה) כיצד מרחיצין הקטן יום ג' למילתו שחל בשבת:
(תו) שיעור הוצאת עצים תבלין קליפין מיני צבועים מיני ביטום מיני בשמים מיני מתכות מיני עפר קופת הרוכלים זרעוני גינה חגב לפורת כרמים:

המצניע

(תח) חיוב מוציא דבר שכשר להצניע ופטור מוציא שלא כדרך המוציאין:
(תט) מתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו או להיפך ודבר שהוציאוהו שנים:
(תי) חיוב ופטור מוציא אוכלים פחות מכשיעור בכלי והחי או המת במטה וכזית מן המת או כנבלה וכעדשה מן השרץ:
(תיא) היתר הוצאת המת המוטל בבזיון:
(תיב) איסור נטילת צפרניו ביד או בכלי שלו או של חבירו:
(תיג) איסור נטילת שער וגודלת וכוחלת ופוקסת:
(תטו) איסור נטילת לשון ויבלין שפרשו ותולש מעציץ:
(תטז) היתר ליבון וכיבוד הבית:

הזורק

(תיז) חיוב ופטור זורק ומושיט מרשות לרשות וזורק באויר באורך ובים:
(תיח) כיצד ממלאין מים מן הספינה וכיצד שופכין ממנה:
(תיט) כיצד מטלטלין מספינות מזו לזו וכן ממחלצאות הפרוסות לרה"ר ואם היו קשורות יחד ונפסקו וחזרו ונתקשרו כיצד חוזרין לטלטל והיתר מחיצה הנעשית בשבת כיצד:
(תכ) פטור וחיוב זורק שתחלתו זדון וסופו שגגה או להפך:

הבונה

(תכא) שיעור חיוב הבונה ושאר המלאכות ואיזה מלאכות חייבין משום בונה וחיוב מכה בקורנס ומסתת וקודח:
(תכב) שיעור חיוב חורש מנכש מקרסם מזרד מלקט עלים או עשבים:
(תכג) שיעור חיוב כותב ובאיזה דבר וכמה אותיות יכתוב ויהיה חייב:

האורג

(תכד) שיעור חיוב אורג ועושה שתי בתי נירין ופוצע וקורע וכל המקלקלין:
(תכו) שיעור חיוב המלבן המנפץ הצובע הטווה ואיסור צידת צפור לבי חגב לרעה וחרש:
(תכז) איזה דבר אסור בשבת שיהיה פטור ומותר ואיזה פטור אבל אסור:

שמונה שרצים

(תכח) מה הן השרצים שחייבין על צידתן ועל חבלתן ומה הן הפטורין ואיסור צידת פרעוש והורג כינה ופליות מאזן הכלי:
(תכט) איסור עשיית מי מלח ומליחת צנון והיתר הטבלת צנון וביצה במלח ועשיית מי מלח מועטין:
(תל) איסור והיתר לרפואות מעין כיצד:
(תלב) היתר כיחול עין שמרדה והעלאת אזנים ואונקלי ושאר לרפואות ואיזה חולי הוי חולי שיש בו סכנה ואימתי מחללין על החולים את השבת והיתר פיקוח נפש וספק נפשות כיצד דוחה שבת והיתר חילול שבת במקום סכנה:

[אלפס חולין]

(תלג) כיצד עושה רפואה למי שנפגפה ידו או רגלו ובאיזה מים מותר לרחוץ בשבת ואיזה אוכלין ומשקין אוכל ושותה בשבת לרפואה:
(תלה) רפואת לית הפה ורפואת חושש בשיניו וגרונו ומתגיר וכיצד סכין בשמן בשבת:

אלו קשרים

(תלו) חיוב עושה קשרים ומהו קשר של קיימא או לא ואיזה קשר מותר או אסור או חייב עליו לקשרו או להתירו:
(תלז) איסור קיפול הכלים והצעת המטות והיתרן:
(תלח) אזהרה לכבד שבת בכלים נאים משונים משל חול:
(תם) אזהרה שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך בחול ואיסור הספיגה בגפה והיתר המלוגא והקפילה ואיזה מלוגא חפץ אסור או מותר ואיסור הדיבור והיתר ההרהור:

כל כתבי

(תמא) מה הן כתבי הקדש שמצילין אותן מן הדליקה וברכות וקמיעין וס"ת ומה הן שאין מצילין ואותן שמותר לאבדן ביד ואיסור הקריאה בזמן בית המדרש ואיסור הקריאה בספרי הדיוטות ובשאלין כתבי הקדש איזה דבר מותר להציל עמהן ולהיכן מצילין אותן וכיצד מצילין מזון שלש סעודות מן הדליקה:
(תמב) נשברה לו חבית כיצד מביא כלים אחרים ויציל:
(תמג) הציל פת ממין אחד אם יכול להציל ממין אחר ואם יכול להציל משבת ליו"ט ומשבת זו לשבת זו ומיום הכפורים לשבת:
(תמד) שכח פת בתנור וקדש עליו היום כיצד יציל וכיצד ירדה:
(תמה) חיוב לאשכים להוצאת שבת ולבצוע על לחם משנה ומצוה שיהיה אחת מהם ככר של עילוב:
(תמו) איסור והיתר הדחת קערות וכוסות ולגוחיות בשבת:
(תמז) מצות שלש סעודות ועונג שבת ושכר משמר שבת כהלכתו:
(תמח) מנהג חכמים להתעטף מערב שבת ולצאת לקראת השבת ולטרוח בע"ש בהכנת צרכי שבת ולכבדו ולענגו כפי האפשר:
(תנ) מצוה להוסיף בהוצאת שבת וי"ט ולשנות זמן אכילתו ממה שרגיל בחול:
(תנא) חיוב לסדר השולחן להציע המטה ולהדליק הנר בערב שבת ובמוצאי שבת ויכבדו:
(תנב) היתר להציל בכלי אחד מזון כמה סעודות וכיצד יאמר לאחרים להציל עמו והמציל כלי תשמיש כיצד יציל ולהיכן יוליך מה שמציל:
(תנג) כיצד יכול לחון בפני הדליקה שלא תעבור וטלית וספר תורה שאחזו בו האור כיצד יעשה והיתר גרם כיבוי:
(תנד) כל שע"ג הטבלא כיצד מנער הטבלא לתחלה:
(תנה) כל שאחורי הדלת ומזוזה כיצד פותח ונועל כנגדו:
(תנו) עובד כוכבים או קטן שבאו לכבות אם מניחין אותם וכיצד אומר בדליקה כל המכבה אינו מפסיד:
(תנז) היתר כפיית הקערה על הנר ועל שאר דבר המזיק והיתר טלטול והוצאת גרף של רעי:
(תנח) מי הם המזיקין כגון לרפין נחשים ועקרבים בשבת או שהורגן לפי תומו והיתר דריסת הרוק לפי תומו:
(תנט) היתר טלטול פמוטות וקלועות כיצד:
(תס) נכרי שלקט עשבים או מילא מים או הדליק נר בשבת כיצד מותר ליהנות ממעשיו:
(תסא) היתר ואיסור העמדת בהמה ע"ג עשבים בשבת:
(תסב) מרחץ המרחצת בשבת וכל הלוק במסיבה כיצד יכול לישראל לרחוץ וליהנות שם במוצ"ש וכיצד נהנין מנר שדלק העובד כוכבים לעצמו:
(תסג) איסור והיתר השכרת מרחצו לעובד כוכבים וישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות כיצד יעשו בשכירות שבת:

כל הכלים

(תסד) היתר טלטול הדלתות וחלון אם נתפרקו וטלטול קורות ויתדות וקלוס ומגריפה ורחת ומזלג והכבר וכוש ומחט ופגה שטמה החבן וחררה בגחלין כיצד נוטלה:
(תסה) היתר אסוכי יונקא בשבת:
(תסו) טלטול קנה זיתים וטלטול כלים שמקפיד עליהן כגון מסר הגדול וטלטול כלים שמלאכתן להיתר ושמלאכתן לאיסור:
(תסז) טלטול המכבדות שמכבדין בהן הבית והיתר כיבוד הבית:
(תסח) היתר ואיסור טלטול שברי כלים:
(תסט) היתר ואיסור טלטול לבנים שנשארו מהבנין וחלם קטנה ומגופת חבית שנכתתה ושירי מחצלות שבלו ושירי בגדי עליונות ושברי תנור ישן וכיסויי תנור:
(תע) כיצד ממלאין בתבן שבקירויה:
(תעא) כיצד ממלאין בספיח שקשורה בזמורה:
(תעב) איסור עשיית אהל והיתר תוספת אהל עראי בשבת ויום טוב:
(תעג) באיזה פקק פוקקין החלון ובאיזה קנה ובאיזה קורה נועלין הדלת:
(תעד) היתר ואיסור כיסוי כלים תלושין ומחוברין וכיסוי קרקעות:

מפנין

(תעה) כיצד מפנין מפני האורחים ומפני בית המדרש ומפני התלמידים ומפני בטול מצוה וכיצד אין מפנין:
(תעו) כיצד מטלטלין הלוף והחצב והחרדל וחבילי זמורות וקש וזבלין ועלים:
(תעח) איסור והיתר קטימת ממאכל בהמה והמלילה והבורר בקטנית ובתמרים:
(תעט) טלטול בשר חי ותפל ומליח וטלטול עצמות ומים מגולין ודג תפל ומליח:
(תפ) אימתי מותר לכוף הסל לפני האפרוחים ולהעלות בהמה שנפלה לאמת המים ולהחות פרגוגות ושאר חיות ועופות על סיבכא ומי מדדן בחצר ואיסור הטקילה מן החצר סוס בעל חי:
(תפא) כיצד אשה מדדה את בנה וכיצד מדדין עגלים וסייחים:
(תפב) היתר ואיסור עשיית צרכי לידת הבהמה בשבת:
(תפג) אימתי מחללין השבת בשביל היולדת ועד כמה נמשך זמן הסכנה והיתר עשיית האש לחיה ולחולה ולמקיז דם והיתר עשיית צרכי הולד שנולד בשבת:

רבי אליעזר דמילה

(תקב) כיצד נותנין חמין ושמן ומוך וכמון ע"ג מכה בשבת וכיצד מקנח פי המכה ומחזיר הרטיה:
(תקג) כיצד מחללין שבת על ספק בן ז' ואיסור הטלטול בן ח' ודאי וכיצד אמו מניקתו:
(תקה) התינוק שיש בין שבות לשבות ואין לך בו אלא מה שאמרו חכמים:

תולין

(תקו) איסור תליית המשמרת וגוד וכסא ומטה ומלבני ומיני כלים משום חשש עשיית אהל:
(תקז) איסור המסמר שערים משום בונה או מתקן כיצד:
(תקח) איסור עשיית טלית כפולה והיתרה כיצד והיתר נטיית וילון ומסך:
(תקט) היתר הוצאת הכורע במלאכו כיצד:
(תקי) היתר נטיית ופריקת כילה וגוד ואיסור טלטול כירה שנשמטה אחת מירכותיה:
(תקיא) היתר יציאה בכילה שאינן בה אבנים ואיסור יציאה בטלית שאינה מצויצת כהלכתה:
(תקטו) איזו העמדה מותר לגורפא מרבן:
(תקטז) כיצד נותנין מים לשמרים ויין ומים לצולין למשמרת ומסננין היין בסודרין ובכפיפה מצרית:
(תקיז) איסור נתינת חרדל ע"פ כלי מלא כיצד ודברים שאסורין משום דמחזי כמשמרת:
(תקיח) היתר נתינת ביצה במסננת חרדל וחלזלל שלשו בערב שבת כיצד ממחהו למחר:
(תקיט) שחליים שמחקן ושום שריסקו מע"ש כיצד מתקנן למחר ואיסור והיתר עשיית אינומלין ואלונטית ושליית חלתית:
(תקכ) היתר שפשוף הכתובות לרגלו:
(תקכא) כיצד שולף כסות מתחוב בקנה:
(תקכב) טלטול ילק ויתר שתולין בו בשר ודג:
(תקכג) איסור גריפת הפטם וסילוקו לצדדין ואימתי נוטל מלפני בהמה זו ונותן לפני זו ואיסור שריית הכרשינין וכברת התבן בכברה:
(תקכד) טלטול קש שע"ג המטה ומכבש של בעה"ב ושל כובס ועוגלה המגורה בקרקע:
(תקכה) כיצד מהדקין פלפלין בשבת:
(תקכו) הרוחץ במים כיצד ינגב וילך לביתו וכחו נבלמלית כיצד מותר:
(תקכז) היתר קינוח הטיט שע"ג רגליו ואיסור לגרד הכלי בקרקע משום אשויי גומות:
(תקכח) איסורי התפשט אפומא דלחי:
(תקכט) איסור הדוק משום סחיטה (ושכפוך מנעלים) [ושכבוס בגדים]:
(תקל) איסור גריפת מנעל ושבל ואימתי סכין אותו שמן:
(תקלא) איסור יציאת קטן במנעל גדול ואשה במנעל מרופט ומנעל חדש:
(תקלג) היתר הטמנת מנעל מע"ג האימום:
(תקלד) היתר שכסוך מנעל ואיסור כיבוסו וכינוס הנבגל:

נוטל

(תקלה) כיצד נוטל בנו או כלכלה עם האבן ואיסור טלטולן עם הדינר וכיצד מפיל האבן שע"פ החבית וכבים איסור על גבי החבית כיצד נוטל ממנה יין:
(תקלו) מעות שע"ג הכר כיצד מפיל אותן וכיצד מטלטל אותן ואימתי הוי הכר בסיס לדבר האסור וכיצד מקנח לשבת שע"ג הכר:
(תקלז) כיצד מעביר מע"ג השולחן עצמות וקליפין ופירורין וכל דבר שאינו מאכל בהמה:
(תקלח) כיצד מקנחין בספוג וכיצד מטלטלין הספוג:
(תקמ) טלטול גרעינין ותמרים וכיצד מטלטל המוקצה ואלוקי אגב ככר ותינוק:

חבית

(תקמא) חבית שנשברה כיצד מציל ממנה מזון ג' סעודות נשפכו לו פירות כיצד מלקטן:
(תקמב) איסור סחיטת זיתים וענבים תותים ורמונים ושאר פירות ומשקין היוצאין מהן כיצד מותרין וכיצד סוחט פירות לתוך האוכל ולא לתוך המשקין:
(תקמד) היתר לינק החלב למי שגונח מלבו והיתר מיעוך קשקשין שבליגור ותיקון כלאחר יד:
(תקמה) היתר ואיסור סחיטת כבשין ושלקות ואיסור דריסת הפירות:
(תקמח) היתר משקין שוזגין מחלות דבש וזיתים וענבים שריסקן מע"ש:
(תקמט) איסור שריית חמין או הדחת צונן למאכל ודבר שבשרייתו והדחתו הוי גמר מלאכתו כגון דג מליח וקולייס האספנין:
(תקנ) היתר שבירת חבית והפקעת חותמות לאכול מה שבתוכו ואיסור עשיית פתח ונקיבת נקב ואיסור נתינת ספופרת ועשיית מרזב ואיסור נתינת' שעוה ושמן ע"פ הנקב משום ממרח:
(תקנא) היתר נתינת תבשיל לבור ומים היפים ברעים וצונן בחמין:
(תקנב) מי שנשרו כליו במים כיצד מהלך בהן וכיצד שוטחן בחמה:
(תקנג) איסור והיתר נעילת הטלית:
(תקנד) איסור יציאה בטלית מקופלת ובמשות סלרולין בסדינו ובמולר שבל כתפו כמנהג הלקנין ובטלית העשוי כמרזב:
(תקנה) הרוחץ כיצד מסתפג באלונטית ומביאה לביתו וכן שאר הסדינין כיצד מביאן לביתו דרך מלבוש:
(תקנו) היתר ואיסור סיכת שמן ומשמוש בני מעים ולחשים ושאלת דבר מן השדים ועימור וגמילה במגררת ואיסור רחיצה במים שצריך בני אדם להעלותו או במים שמשלשלין ואיסור עשיית אפיקטויזין:
(תקנז) אין מעצבין הסימנק והיתר ליפוף וחזרת השבר ורפואת מי שנפסק ידו או רגלו:

שואל

(תקנח) כיצד שואל אדם מחבירו כדי יין ושמן וככרות וכיצד יניח אצלו משכון אם אינו מאמינו ואיסור הלואה:
(תקס) כיצד מונה אדם אורחיו ופרפראותיו ואימתי אסור למנות מן הכתב ואיסור הקריאה בשטרי הדיוטות:
(תקסא) באיזה מראה אסור או מותר להסתכל בשבת:
(תקסב) איזה כתב אסור לקרות בשבת:
(תקסד) כיצד יכול להפיס עם בניו ובני ביתו ואיסור הפלת גורל:
(תקסו) איסור הצבלת פועלים ואיזה מלא חפץ אסור או מותר וכיצד אומר לחבירו הנראה שתעמוד עמי לערב ואיזה חשבונות מותרין או אסורין לחשבן בשבת והיתר לומר למקום פלוני אני הולך למחר ואימתי אסור להחשיך על התחום:
(תקסז) איסור עשיית חפציו קודם שיבדיל וחובת הבדלה בכוס ובתפלה וכיצד יכול לעשות מלאכה אחר ברכת ההבדלה ונוסח הברכה:
(תקסח) על איזה דבר יכול להחשיך על התחום ועל איזה אסור והדברים שזכאי אדם לאמרן בשבת:
(תקסט) כיצד נותנין שכירות שבת לחזנין שהבא העובד כוכבים בשבת ואיסור הספד בחלילין שעשה העובד כוכבים בשבת ואיסור ולקבור בקבר ובחלילין שעשה העובד כוכבים בשבת ואיסור ההנאה ממלאכת שבת ומלבד שבא מחוץ לתחום:
(תקע) איסור הטיול בשדהו לדעת מה היא צריכה והטיול אצל פתח המדינה לצאת משם כשתחשך:
(תקעא) צרכי המת שמותרין ושאסורין לעשותן בשבת כיצד סומכין קורה שנשברה בשבת:

מי שהחשיך

(תקעד) מי שהחשיך לו בדרך כיצד יעשה בהבלת כיסו ולמי יכול ליתנה ומי יעשה בשבת כיצד יעשה ואם נתן כיס או כלים על החמור כיצד יטלם מעליו כשיגיע לעיר:
(תקעה) החשיך לו בדרך וחבילתו על כתפיו כיצד יכול לרוץ עד שיגיע לביתו וכיצד יפרקנה מעליו:
(תקעו) החשיך לו בדרך ובהמתו טעונה כיצד יפרקנה ואיסור הטמנים בבהמה ובולדין של בהמה כיצד הדברים שמותר ליתן לפני הבהמה ואיסור ריסוק השחת והתלוון:
(תקעז) איבום ודריסת הגמל והמלאת עגלים והיתר הלעטת גמלים ועגלים והלקוט תרנגולים ונתינת מים לפני אווזים ותרנגולין ונתינת מזונות ואיסור הלקטה ונתינת מים לפני יונים ודבורים ונתינת מזון לפני חזיר:
(תקעח) כיצד נותנים מים על גב מורסן וגבילתו וגבילת הקלי ובתישת השתית:
(תקעט) היתר חיתוך לועין ונבילה לפני הבהמה:
(תקפ) כיצד מפירין נדרים בשבת או נשאלין עליהם:
(תקפא) היתר פקיקת המאור כיצד והיתר מדידה של מצוה:

עירובין פרק קמא

(תקפב) שיעור גובה המבוי למעלה ולמטה והבא להגביה או להשפילו כיצד ימעטנו או יגביהנו ושיעור רוחב המבוי ומבוי שנפרץ מלאו כלפי לחוץ כיצד יעשה ע"י פס ולחי הבולט מדופן המבוי כיצד מתיר במבוי לבדו ואימתי צריך לחי אחר:
(תקפג) מבוי עקום עושהו כמפולש וכיצד מתירין מבואות המפולשים לרה"ר וכיצד מתירין לס"ל עצמו וכיצד ניתר מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו לרשות הרבים:
(תקפד) כיצד מתירין מבוי הפסוי כולו ומבוי שצדו אחד ארוך וצדו אחד קצר:
(תקפה) קורה משום היכר ולחי משום מחיצה וכיצד משתמשין תחת הקורה ובין הלחיים:
(תקפו) נתינת הקורה ע"ג מבוי ולא ע"ג יתדות וכיצד מעמיד הלחי שיהיה נראה ומבוי שרחב יותר מעשרים אמה כיצד יתקנו לשנים:
(תקפז) שיעור רוחב המבוי כשאין לו צורת הפתח או כשיש לו צורת הפתח וצורת הפתח שאמרו כיצד ופסלות צורת הפתח שעשאה מן הצד:
(תקפח) הכשר מבוי סתום וחצר שנפרצה במלואה למקום האסור לה:
(תקפט) לנון יש הכונס לחצר איזה תיקון עושין שם כדי למלאות מימיה:

(תקסט) איזה מעשי שיתעל צלחי וקולם ואיזה הלל שצריכה פס ל' וסיעור לוחב והרחק הקולה ומעמיד ליה הכסא קולה שהיא נוגעת ממש לכותל וקורות המשלימות וקורה עקומה ושיעור לחיין טבהן לתכן ועולין ועשה לחי נראי מעי כמה מן המעי הכשיל ופסלות לחי שהגביהו מן הקרקע שלשה טפחים :

(תקל) פסלות לחי העומד מאליו ו. יפה מחילה העומדת מאליה :

(תקלא) שיעור הפרצה שאומרים במחיצה ועומד מרובה על הפרוץ או בפרוץ כיצד הוי מחיצה :

(תקלב) שיירא שחנתה במדבר או יחיד כיצד עושין מחיצה להתיר הטלטול בהם והילוק שיש בין עשיית מחיצה למחיצה ושיעור מקום שנותנין ליחיד לשנים לשלשה להקיף אותו וג' ע.קים מקום שראוי להם ומת אחד מהם או שנים שנתוסף עליהם אבל כיצד אוסרין או מותרין :

(תקלד) שיעור המחיצות דאורייתא ודרבנן :

עושין פסין

(תקלה) היתר עשיית פסי בירות ולמי הותרו ואיסורן בבבל ובחוץ לארץ :

(תקלו) כיצד יכול אדם לילך כמה מילין בשבת על ידי טרגנים מרגלין תוך ע' אמה ושירים :

(תקלז) כיצד מטלטלין בשבת וקרפף שהיא ב' אמה ושיריים שהוקף וכן בקרפף יותר מבית סאתים שלא הוקף לדירה ומדידת תחום שבת בריבוע או בעיגול :

בכל מערבין

(רכ) איסור השבות לא גזרו עליו לאיסור בין השמשות:

(רכא) תנה להכיר זמן בקידוש היום :

מי שהוציאוהו

(רכי) מי שהוציאוהו מן התחום או שיצא לדעת כמה אמות יש לו וכן אם החזירוהו לאחר שיצא כמה אמות יש לו וכיצד יכול ליכנס לתחומו ע"י הפלמה :

(רכיב) אימתי מודד אלפים אמה בפסיעותיו כיצד מטלטל בבקעה שהקיפוה העובדי כוכבים מחיצות בשבת ומי שבא אלפים אמה שלו בחצי העיר כיצד מטלטל בכולה :

(רכיג) הוציאוהו עובדי כוכבים לעיר מוקפת מחיצות או לדיר וסהר ובספינה כיצד מהלך את כולה :

(רכיד) הבא בספינה בשבת אימתי אסור או מותר לצאת ממנה :

(רכטו) מי שיצא חוץ לתחום כיצד יכנס ע"י מחיצה של בני אדם :

(רכטז) היוצא חוץ לתחום ברשות ב"ד ודבר מצוה כיצד יש לו אלפים אמה והיוצאין להציל כיצד חוזרים בכלי זיינן למקומן וכיצד נכנסין על העיירות בשבת :

(רכיח) הקונה שביתה סמוך לעיר ולא היה יודע שהעיר קרובה כיצד הפיר חשובה לו כל' אמות :

(רכיח) ולישן בדרך קונה שביתה מאליו וחמרי המקל וחמרי הטרגל שבכים אם קנו שביתה או לא :

(רכיט) הכין שבין שני תחומי שבת כיצד מתירין ע"י מחיצה למלאות ממנה :

(רכל) ל' אמות שאמרו באיזה מדה מודדין אותן היו ל' אמות של זה מובלעות בשל זה כיצד עושה :

(רכלג) מי שיצא חוץ לתחום או שהחשיך לו חוץ לתחום אפילו אמה אחת או שרגלו אחת חוץ לתחום ורגלו אחת תוך התחום כיצד יכנס :

כיצד מעברין

(רכלד) מעברין העירים ומה הן הדברים שמתעברין ושאין מתעברין ממה אימתי נותן קרפף לעיר להיות מודד הולה לו :

(רכלה) באיזה חבל מודדין תחום העיר וכיצד מודדין אותו הגיע לגיא או לכותל ולהר כיצד מודד ליבה במקום אחד ומיעט במקום אחר או שאחד מן המודדין מרבה המדה ואחד ממעט למי שומעין ומי נאמן לומר עד כאן תחום שבת :

(רכלט) כלו מדת אלפים אמה בסוף העיר או בחצי העיר אימתי נעשית כל העיר כל' אמות :

(רכל) עיר היושבת על שפת הנהר מאיזה מקום מתחיל מדידת האלפים אמה :

(רכלא) ב' עיירות א' גדולה ואחת קטנה הקרובות זו לזו כשמודדין האלפים אמה חוץ לאחת מהן אימתי אמרי' עיר גדולה מהלכין כל העיר קטנה אלא להפך ואם הגדולה נעשית עירובה בעיר קטנה או להפך כיצד כל העיר נעשים כל' אמות והפשן עירובו במערה אימתי השובה כל' אמות והמודד ע"י פסיעותיו וכלו בתוך העיר אין לו אלא עד מקום שכלו והשובת בעיר אפילו היא גדולה מאד חשובה שלה כל' אמות :

הדר

(רלמו) אין המעי מיתר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו :

חלון

(רלג) המקום צריך שיעמוס מלא לוגמיו :

כיצד משתתפין

(רלם) בור שבין ב' חצירות או אמת המים העוברת בחצר או גזוזטרא שהיא למעלה מן המים או ב' גזוזטראות זו למעלה מזו כיצד מתירין אותן למלאות משם מים :

(רלמח) איכור שפיכת מים לחצר שאין בה עוקה או על פי סביב וכיצד יש תקנה לשפוך שם :

כל גגות

(רלמד) היתר הטלטול בכל הספינה כיצד :

(רלמו) ביצד ה' ומחיצה חמשה מלטלטלין למחיצה :

(רלמח) חצר או בית שנפרץ בקרן זוית ומעמי שנפלו קורותיו ולחייו והבדלה בבקעה כיצד מטלטלין שם :

(רלמט) כיצד מטלטלין תחת הצליות ותחת גשרים המפולשים :

המוצא תפילין

(תער) המוצא תפילין בשבת כיצד יכניסם או מחשיך עליהם וכא בדרך ושקעה עליו חמה כיצד מביא תפילין לביתו או למקום המשתמר :

(תרעח) ילדה בשדה כיצד מביאתו לבית ואיסור נתינת חפץ לחבירו וחבירו לחבירו להוליכו כיצד :

(תערג) הקורא בספר על האיסקופה או על הגג ונתגלגל מידו כיצד גוללו אצלו :

(תרעג) זיז שלפני החלון כיצד נוטלין ונותנין עליו :

(תרעד) כיצד עומד אדם ברה"י ומטלטל ברה"ר או להפך וכיצד ירוק או יפהין מרה"ר לרה"י או להפך והיתר ההליכה עם הרוק בפיו ואיסור העקירה פע"ג ד' וכיצד מתכנתו משוית ליה מקום חשוב :

(תרעו) כיצד עומד אדם ברה"י ופותח ברשות הרבים או להפך וכיצד עומד אדם ברה"י ומגביה ידו וקולט מן הצנור ומן המזחילה :

(תרעז) בור ברה"ר וחולייתו גבוה י' כיצד ממלאין הימנו בשבת ואשפה ברה"ר גבוה י' כיצד זורקין לה:

(תרעח) אילן המיסך על הארץ אימתי מותר לטלטל תחתיו ועל כמה אמות מטלטלין בדירה שמשמשה לאויר והמחיצה צריכה שתהא יכולה לעמוד ברוח מצויה:

(תרעט) אימתי מותר לישב על שרשי אילן וכיצד אסור להיות נתלה ומסתך באילן ובבהמה וכיצד מפסע ועולה מספסל ויורד נבור שיח ומערה :

(תרפ) היתר לילך ע"ג עשבים בשבת אע"פ שתולשן והיתר לבר שאין מתכוין :

(תרפא) באיזה דלת או תקין או מתלאות או חבילות נועלין בשבת ובאיזה מהן אין נועלין :

(תרפב) כיצד עומד אדם ברשות היחיד ופותח ברשות הרבים או להפך וכן בכרמלית וכיצד פותח ונועל פתחי גינה ושערי חנויות ואימתי מביא מפתח מע"ש ומניחו באסקופה או בחלון שעל הפתח ולמחר פותח ונועל :

(תרפד) נגר שיש בראשו גלוסטרא והנגר הנגרר או קורה כיצד נועלין ופותחין בהן בשבת ואיזה ציר של דלת יכול להחזיר או לדחוק :

(תרפה) רטיה שפירשה מע"ג מכה כיצד מחזירין ומקנחין אותה ואיסור קשירת נימא ומציצת דבלה ונכיסת גמי על המכה ונזיקת מלח על המלח שלא יתליע איסור והיתר למלאות מבור שיח או גלגל בשבת ויום טוב כיצד :

(תרפו) חבל שנתקלקלה בימי בשמים כיצד מביא פגן ומללם :

(תרפח) איסור המשמיע קול בשבת בין בגלגל הבור בין בפיו בין בתפלה בלחשי ואיסור הפיסוק הפיסוק הליקוד ואיסור נשים המשחקות באגוזים :

פסחים מקום שנהגו

(תסמח) איסור עשיית מלאכה בע"פ ויום טוב ותמולאי שבתות וכיצד מגריס במנהג :

ערבי פסחים

(תסמט) בע"פ ובעי"ט כיצד אוכל אדם עד שתחשך והאוכל ונמשך משולשו על הלילה כיצד מקדש ומברך המוציא ובכרכת המזון :

(תסנ) מצות קדוש צריך שיהיה במקום סעודה והמקדש במקום זה והלך לאכול במקום אחר כיצד לא יצא ידי חובתו :

(תסנב) האוכל בע"ש עד שתחשך וקידש עליו כיוס בכניסת מים האחרונים יקדים ברכת המזון לקידוש היום ואימתי אמר לאין אומר ב' קדושות על כוס א' וקידוש והבדלה אומר על כוס אחד :

(תסנג) בקידוש על שניהם על פסת אין אומר זמן וכלל הקידוש בי"ט שחל להיות אחר השבת :

(תסנד) האוכל כמוצ"ש עד שתחשך מקדים ברכת המזון להבדלה ונוסח ההבדלה בין במוצ"ש להול בין במוצ"ש ליום טוב בין במוצאי י"ט לחול בין במוצאי יוה"כ ואזקוקה להבדלה מלה מן המובחר :

(תסנט) תוכה קודם היום ואזכרה בברכת המזון בלילי שבתות וי"ט והאוכל והולך עד שתחשך בין בערב שבת בין במוצאי שבת אימתי חייב לפרוס מפה ולקדש ולהבדיל או לא וכיצד שבת קובעת עצמה לקידוש ולא להבדלה :

(תסנו) איסור האכילה קודם ההבדלה ואם טעם מבדיל וכיצד יש לו לעמוד בתפלתו עד שיבדיל ומי שלא הבדיל במוצ"ש עד כמה ימים מבדיל ועד כמה נמשך זמן ברכת השור ומצות הקידוש בלילה וביום ונוסח הקדוש בלילה וביום וכיצד יקדים נט"י לקדוש ותורת קדוש על היין ואם מקדשין על הפת והמקדש צריך לטעום מלא לוגמיו :

(תסנח) איזה יין כשר או פסול לומר עליו קדוש היום:

(תסנ"ב) צריך להזכיר יציאת מצרים בקדוש ואימתי אומר מקדש השבת ואימתי אומר מקדש ישראל והזמנים:

יום טוב פרק קמא

(תסס) היתר טלטול סעלי שקלבין עליו בשל כיצד :

פרק יום טוב

(תתסב) טבילת אדם כיצד מותרת בשבת ולא טבילת כלים:

(תתסג) מותר לזמן עובד כוכבים בשבת :

(תתסד) היתר גרירת כלים ע"ג קרקע בשאינו מתכוין לעשות חריץ :

אין צדין

(תתסה) היתר טלטול שפוד שצלו בו וקוץ משום חשש נזק:

משילין פירות

(תתסכה) מה הן הדברים שאסורין משום שבות כגון עליה לאילן ורכיבה בהמה ומה הן משום רשות כגון לדון דין ולקדש וכו' ומה הן משום מצוה כגון ערכין והקדשות :

(תתסכט) אם שרין שבת וי"ט לענין מוקצה או לא :

יומא יום הכפורים

(תתסכם) בשבת כיצד עובר במים בשביל ומטנג לדרך מלבוש :

(תתסכח) חיוב תוספה מחול על הקדש בשבתות וי"ט :

(תתסכט) הרואה נפיו כיצד מפילין לו הם וספק נפשות כיצד דוחה שבת ומצות הלל שבת על השבגות וכיצד מפקחין פיקוח נפש אפילו על ספק עובד כוכבים ספק ישראל ולחיי שעה ומי שנפלה עליו מפולת כיצד בודקין אותו אם מת או חי :

כתובות האשה שנתארמלה

(רסו) כיצד אדם נאמן להפיר בגלגו מה שראה בקטנו על התחומין דרבנן :

אע"פ

(רסח) כיצד השכירות מהשכירים מחוי בשכר שבת או לא :

גיטין השולח

(תעב) המוכר בהמה גסה לעובדי כוכבים כיצד קונסין אותו או לא :

הניזקין

(סלו) כיצד קורין בספר אפטרתא ומטלטלין אותו בשבת וכיצד ניתן ליכתב :

חולין פ"ק

(סרלב) השוחט לחולה בשבת והמבשל לחולה בשבת אימתי מותר לבריא :

בבא קמא ביצד הרגל

(מח) סימה אבן מתיקו והוליא בשוגג בשבת או במכוין לזרוק שתים או ארבע וזרק ארבע או שמונה אימתי חייב :

שור שנגח הפרה

(קם) אחד שור ואחד כל בהמה וחיה ועוף שוין לענין מטחה שבת :

מרובה

(קמג) מקטם ממקן גזלה בערב שבת ובשבת :

סנהדרין חלק

(אלף מם) כיצד מכין וממעטין בכני מעים ולוחשין למיטות ומעבירין כלי ע"ג העין בשבת :

שבועות פרק קמא

(אלף לב) מותר לבעול בתולה בשבת :

ע"ז פרק קמא

(אלף ל) כיצד שוין רפואה בשבת למי שבלע נימא :

(אלף לו) כיצד ישראל מוחר שלא למכור בהמות לעובד כוכבים משום שאלה ומשום שכירות שלא יהיה ישראל כמחמר אחר בהמתו וחילוק שיש בין בהמה גסה לדקה וכין מוכר הוא עלמו או ע"י סרסורו וישראל המתיר למכור לעובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים :

(אלף ריח) כיצד אסור להשכיר מרחץ או שדה לעובד כוכבים ואימתי מותר וישראל ועובד כוכבים שקבלו שדה בשותפות כיצד חולקין השכירות של שבת :

הלכות עירובין

שבת במה מדליקין

(שכח) כיצד מערבין עלוני תחומין ומלרות בין השמשות ומספק חשיכה וספק אינה חשיכה :

עירובין עושין פסין

(תקמח) א' מאנשי חצר ששבת ולא עירב לשותו כיצד אוסר וכיצד יש לו תקנה בביטול רשותו להתיר :

בכל מערבין

(תקלט) איזה אוכל ומשקה כשר לערב בו עירוב תחומין ולשתף שתופי מבואות ושיעור האוכלין והמשקין שמערבין בהן וכיצד מצרפין זה עם זה לשיעור :

(רכ) ע"י מי כשר לשלוח העירוב והנותן עירובו באילן או בבור או בראש הקנה והקונדוס כיצד יועיל לו :

(רכח) נתן העירוב במגדל סגור ונאבד המפתח או שנתגלגל העירוב חוץ לתחום או שנפל עליו גל או שנשרף או שנטמא אימתי הוי עירוב :

(רכח) כל ספק בעירוב כשר :

(רכב) כיצד מתנה אדם על עירובי תחומין שיועיל לו לאיזה רוח שירצה :

(רכב) י"ם הסמוך לשבת כיצד מערב שני עירובין על שני ימים או לשני ימים אחד חמור לרוח זה והשני לרוח זה וכיצד אסור לערב בי"ט לשבת משום הכנה וכיצד יכול אדם לערב ברגליו ובמשיקה בלא פת ואם פמיכר בו בראשון כיצד הולך ומערב בו בשני נאכל עירובו בי"ט ראשון כיצד מערב בשני עירב ברגליו בראשון אם יכול לערב בפת בשני :

(רכז) כיצד מערב על שני י"ט שני של גליות ולא בשני י"ט של ראש השנה :

מי שהוציאוהו

(רכנ) שלשה חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים שהשלמיים ערבו והאמצעית לא ערבו כיצד אוסרות זו לזו :

(רכלח) מי שמחזיקה לו בדרך והיה מכיר אילן או גדר ואמר שביתתי תחתיו או שאמר שביתתי בעיקרו או מי שמפה ועירב לשתי רוחות או שאמר שביתתי במקומי כיצד קנה שם שביתה :

(רכלב) היתר לערב בגלגלו לכל אדם ולשלוח העירוב ע"י שלוחו להקל עליו ומי שהחזיק בדרך לכלת לקנות שביתה והחזירו חבירו וגמל בלבו לקנות שם השביתה אימתי קנה שם השביתה :

כיצד מעברין

(רכלז) כיצד מעברין עיר של יחיד ונעשית של רבים או להפך או עיר שיש לו שני פתחים ושאין לו אלא פתח א' ושיש לתוסס כולם מכאן ופתח מכאן או עיר של יחיד ונעשים של רבים ולכ"ר שברם בהוכה וכיצד מערבין מבוי מבוי בפני עלמו וא' מבוי מבוי שלא כסמוך עם בני מבוי כיצד עושה שלא לאסור עליהם :

(רכלח) מי שהיה במזלת ואמר לבנו ערב לי במערב או להפך או נותן עירובו לעיבורה של עיר או חוץ לעיבורה כיצד יש לו אלפים אמה :

הדר

(רלב) דירת עובד כוכבים אינה אוסרת על הישראל ובשני ישראלים במקום שעובד כוכבים אוסרין זה על זה וצריך שישכרו מן העובד כוכבים וכיצד שוכרין ממנו ואם שוכרין אפילו בשבת :

(רלג) כיצד שכירות מן העובד כוכבים דומה לעירוב שיועיל בפרועה ושיכור מסכיר ולקיט העובד כוכבים ושאחד ישכור מן העובד כוכבים בשביל כל החצר וכיצד יש ביטול מחצר לחצר או לחורבה ואם מבטלין וחוזרין ומבטלין :

(רלז) א' מבני מבוי שבקש יין ושמן מן השיתוף ולא נתנו לו כיצד בטל השיתוף וכיצד מתשתפין בתוכה :

(רלח) ישראל נותן רשות ומבטל רשות כיצד שכרין אימתי מבטל רשות או לא :

(רלט) אנשי חצר ששכח א' מהן ולא עירב או שעירבו שכחו ולא עירבו כיצד אוסרין על האחרים ומה תקנה יש להתירן וכיצד מבטלין רשותן לגבי האחרים ואפילו בשבת ומי שביטל רשותו ואח"כ הוציא כיצד חוזר לאסור :

(רמ) אימתי בעה"ב השותף לשכניו פטור מעירוב :

(רמא) עירובי חצרות בפת ולא ביין ושיתוף מבוי בין בפת בין ביין וטעם מצות עירוב ושיתוף :

(רמב) הרבה חבורות ששבתו בטרקלין או הרבה שאוכלין על שולחן אחד אימתי צריכין עירוב לכל א' וא' ואימתי סגי בעירוב א' לכולן ואיזו דירה חשיבה לאסור בשבילה על חבירו :

(רמג) מקום דירה שאוכלין בו הפת גורם לעירוב ומשם מתחילין למדוד האלפים אמה לא ממקום לינה :

(רמד) האב ובנו הרב ותלמידו שאין דיוכין כיצד חשיבי כיחידים :

(רמה) הרבה חצרות הפתוחים למבוי ועירבו בחצרות ולא נשתתפו במבוי או שנשתתפו במבוי ואחד מבני חצר לא עירב או שאחד מבני מבוי לא נשתתף כיצד מותרין ואסורין שם :

(רמז) מבוי שגרו אחד עובד כוכבים וגרו אחד ישראל כיצד מערבין אותו :

(רמח) שתי חצרות זו לפנים מזו עירבה פנימית ולא חיצונה או להפך או שעירבה כל א' לעצמה או שכחה א' מן החיצונה או מן הפנימית ולא עירב או שנתנו עירובן בחיצונה ושכח אחד ולא עירב או עובד כוכבים בפנימית ושני ישראלים בחיצונה כיצד מותרין ואסורין שם :

חלון

(רמט) כיצד מערבין שתי חצרות שחלון אחד ביניהן או על פתח מן הכים לעליה או כותל או חריץ או מתבן ביניהן או שני גזוזטראות זו כנגד זו אימתי מערבין אחד ואימתי מערבין שנים :

(רנ) כיצד משתתפין במבוי וע"י מי מזכין השיתוף וכיצד זוכין בשיתוף ובאיזה כלי ובאיזה בית מניחין השיתוף והעירוב :

(רנא) עירובי תחומין וחצרות ותבשילין ושיתופי מבואות צריך לזכות :

(רנב) כיצד אומר של אדם מערבת לו וכיצד כופין א' מבני מבוי להשתתף עמהן וממשכן או כלה אוכל של עירוב משיעורו אימתי מוסיף ומודיע או לא :

(רנג) כמה הוא שיעור שיתוף ועירוב ואיזה מהם צריך פת ובאיזה פת כשר לערב בו :

(רנד) באיזה עירוב אין מערבין לאדם שלא מדעתו וכיצד חשיב שלא מדעתו :

כיצד משתתפין

(רנה) כיצד משתתפין ומערבין בתחומין וכיצד אין מערבין אלא לדבר מצוה ואין מערבין משתחשך ואיזה קטן יוצא בעירוב אמו ועל ידי מי אדם מערב וכמה שיעור עירובי תחומים :

(רנז) אנשי חצר ואנשי מרפסת או אנשי חצר ואנשי עליה ששכחו ולא עירבו איזה מקום מותר לזה ואסור לזה :

(רנח) באיזה מקום כשר לתת עירובי חצרות ואיזו דירה אוסרת על בני החצר ושני בתים שלא עירבו ויש לאחד מהם בבית חבירו תפיסת יד כיצד אינו אוסר וכיצד סומכין של פת שעל השולחן משום עירוב ומשום שיתוף :

(רנט) ישראל או עובד כוכבים ששבת ביתו שבחצר והלך לשבות בעיר אחרת כיצד אינו אוסר :

(רנט) שני ליופלאות זו כנגד זו שמקלקלין עשו עוקה כיצד אוסרין זו על זו :

כל גגות

(רסג) כיצד כל גגות העיר וחצרות וקרפיפות השוים רשות אחד לטלטל מזה לזה :

(רסה) גג גדול הסמוך לקטן וחצר גדולה שנפרלה לקטנה כיצד אוסרין זה על זה :

(רסז) כותל שבין שני חצרות שנפל בשבת או שנפל ליללין בשבת או שעירב לכך ספחה וחלון וכסמוך וחצר שנפרלה לצידי רשות הרבים כיצד מטלטלין שם:

(רסט) איסור העירוב במבוי מפולש :

הלכות יום טוב

שבת במה מדליקין

(שיב) מה הן השמנים והפתילות שמדליקין בהן בי"ט :

כירה

(שמג) איסור האחת נר ע"ג דקל בי"ט משום תשמיש מחובר :

תולין

(קיב) מה בי"ט שני כיצד קוברין אותו :

(קיד) כיצד מעליס על המשמרת בי"ט ותולה בה שמרים וכיצד מפרים ומסיק שכר בחול המועד :

חבית

(תקמג) היתר תליבה לתוך קדירה ולא לתוך קערה בי"ט והיתר לינק מן הבהמה :

שואל

(תקמם) הלוואה י"ט אם ניתנה ליתבע :

(תקמה) איסור הפלת מגל בי"ט :

עירובין בכל מערבין

(רכל) כיצד מערבין על תנאי בי"ט שני של גליות ולא בשני י"ט של ר"ה :

(רכס) כיצד שפנים תלומה על תנאי מי"ט לחבירו :

(רכו) איסור לבר הנולד והלקט וכבה מחוץ לתחום בי"ט לאחזן והיתר לבר הבא בשביל ישראל זה לישראל אחר וגם כבן לבר הבא בשביל העובד כוכבים :

מי שהוציאוהו

(רכיא) פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו אימתי לא הפסידו מקומן :

חלון

(רנגא) עירובי תבשילין כיצד צריך לזכות :

פסחים ואלו עוברין

(תסמז) איסור אפייה מי"ט לחול כיצד :

[אלפס חולין]

מקום שנהגו

איסור עשיית מלאכה בע"פ ועל חלות תלוי במנהג והחולך ממקום שיש שם מנהג למקום שאין שם מנהג או להפך כיצד יעשה :

(תסמב) החולך ממקום שעושים היתר למקום שנהגו איסור בעשיית מלאכה אימתי נותנין עליו חומרי מקום שילא משם וחומרי מקום שהלך לשם :

(תסמג) חומר י"ט של גליות ועונש העובר עליו ומזלזל בו :

(תסמז) מי הן בעלי אומניות שמתחילין או משלימין מלאכתן בע"פ וכיצד מושיבין שבכה לתרנגולין ומחזירין תרנגולת שברחה ומילוק זבל והולכת כלים מבית האומן בין בי"ט בין בחה"מ :

ערבי פסחים

(תסמב) כיצד מטמא אדם ולוקח ונכיו ונימו ברגל :

יום טוב פרק קמא

(תסמד) איסור ביצה שנולדה בי"ט אחר השבת ושבת אחר י"ט או בי"ט דעלמא משום הכנה או משום גזירה :

(תסמה) איסור טלטול הביצה כיצד והיתר לכפות עליה כלי ואיסור ספקות ואיסור סעלובסה אפילו באלף :

(תסמו) שני י"ט של ר"ה או שבת ויום טוב או י"ט ושבת או שני י"ט של גליות אימתי נולדה בזה אסורה בזה או מותרת :

(תסמז) עלים שנשרו מן הדקל בשבת או בי"ט כיצד אסורין להסיקן בי"ט ואם נפלו לתוך התנור כיצד מבטלן ומסיקן :

(תסמם) מה בי"ט לאחזן או שני או בשני י"ט של ר"ה כיצד קוברים אותו ועושין לו צרכיו :

(תתנ) כיצד מניח אדם עירובי תבשילין מי"ט לחבירו וממנה :

(תתנא) היתר ואיסור אפרוח או טבל שנולד בי"ט ואימתי צריך להזמין שתיית הטבל עד יום ה' ג' לגידתו :

(תתנב) ממולא ביצים במלוח בתרנגולת כיצד אוכלים בי"ט :

(תתנד) מלא ביצים בקנה של תרנגולת בשחרים אימתי מותרים :

(תתנה) איסור הטחינה בי"ט אלא אם כן היה לו עפר מוכן ואיזהו בכלל מוכן ובאיזה עפר שנכים בספס אדם יכול לעשות בו כל צרכיו :

(תתנו) איסור שחיטת סכר וכיסוי דמו בי"ט ודם בהמה חיה ועוף שנתערבו כיצד יכסה אותם בי"ט ואיסור כיסוי דם שנכחת מעי"ט :

(תתנז) איסור ספרכת חלה לעיסה שנתגלגלה מעי"ט ואיסור הגכסת תרומות ומעשרות בי"ט :

(תתנח) איסור הולכת מנות בי"ט ממקום למקום כיצד:

(תתנט) כיצד יזמין אדם מעי"ט הגוזלות שרובה בי"ט ואיזה שפוט לריכים זימון או לא :

(תתסא) היתר נתינת שור לפני הדורכן ולמלוח עליו בשר לכתחילה וע"י העלמה ואיסור מליחת החלבים:

(תתסב) כיצד מולח אדם כמה חתיכות בשר לכתחילה וע"י העלמה :

(תתסג) איסור והיתר פיצוק ותגלום התנים' לחנויות ולגסים וג' דברים שהתירו בי"ט טוטן משום מתילתן :

(תתסד) החפלים שמותר להוליכן בי"ט לרה"ר ולחלורין:

(תתסה) י"ט ויוה"כ לריכין עירובי תחומין וחלרות :

(תתסו) היתר הולכת חלה ומתנות ותרומה לכהן :

(תתסז) כיצד מוליך מלילות וכיצד מנפחין הספולות וכוררין בי"ט :

(תתסח) תבלין ומלח ואשר השיכרין כיצד נידוכין וכותשין :

(תתסט) היתר ואיסור הברילה בי"ט :

(תתע) כיצד שולחין מנות מעניני אכילה בי"ט וכיצד שולחין כלים מנלגלים מנעלים תפילין :

פרק יום טוב

(תתעג) איסור הביטול מי"ט לשבת לכתחילה והיתרו בדיעבד :

(תתעד) עלום שמחת י"ט כיצד ולעולם ילמה אדם בהוללות שבתות וי"ט :

(תתעה) מבשיל סומך עליו לשבת משום עירובי תבשילין ולא על פת ומילי דלא מלפת :

(תתעז) עירובי תבשילין סגי במבשיל אחד וא"צ כזית לכל אחד ואחד ואפילו אלי כבזא שלוק קוליים האספמין כשר לעירוב ואימתי צריך לעת מניח ולעת מי שהניחו לו ומי כשר לזכות בו והונה של כל במה"ב לעשות עירוב לעלמו ואיסור עשיית עירובי תחומין וחלרות בי"ט שחל בע"ש :

(תתעט) כיצד מניח עירובי תבשילין ותלרות מיום טוב לחבירו על תנאי ולא עירובי תחומין :

(תתפ) איסור האופה מי"ט לחול ומי"ט לשבת וכיצד ממלאה אשה קדירה בשר ונותנת מים ולאחר תאכל פת לבתחלה :

(תתפא) מי שלא הניח עירוב כיצד אחרים אופין ומבשלין לו ואם עבר ואפה הוא בעלמו אם נאסר או אם הניח העירוב ונאכל או נאבד קודם שאפה או התחיל בעיסה ונאכל עירובו כיצד יעשה :

(תתפג) היתר שחיטת בהמה חליה של עובד כוכבים ואפיה של ישראל ואיסור אפיית עיסה שיש לעובד כוכבים בה שותפות וקמחה דבני חילא ואיסור זימון עובד כוכבים בי"ט . שנם האופה מי"ט לחול והיתר זימון עובד כוכבים בשבת ואיסור עשיית צרכי אוכל נפש שעובד כוכבים ובהמה כיצד וכיצד מחמין חמין לרחילה ביום טוב וכיצד רוחץ גופו בי"ט :

(תתפד) היתר זקיפת סמולה ועשיית פת מרובה ביום טוב ואיסור כיבוי הנר והבקעת וכיבוי הדליקה ואיסור ההסתפקות משמן שבנר הדלוק ומעלים הבל גבי האור :

(תתפה) כיצד טוחנין המין ביום טוב ובשני ימים טובים של גליות ושל ראש השנה :

(תתפו) כיצד עושין פת מרובה בי"ט ובפסח :

(תתפז) כיצד מכבדין בין המטות :

(תתפח) איסור הבחת מוגמר והיתר עישון הפירות :

(תתפט) איסור כיעון המלך וגיעון הגביבה והיתר שמספקת הרגל ולישת העיסה :

(תתצ) איסור קישור וקיסור בפני ידים :

(תתצא) היתר קירור וקרצוף בהמה :

(תתצב) היתר גרירת כלים בשבת ויום טוב בשאין מתכוין לעשות חריץ :

אין צדין

(תתצג) איסור הצידה ואיזה דבר צריך זימון ולוקח ממנו ביו"ט ואיזה דבר המוב כגלול והוי מוכן או לא :

(תתצד) איסור מאכל ודבר הבא מחוץ לתחום בין באכילה בין בטלטול ואימתי אוסר לערב בכדי שיעשו והבא בשביל ישראל זה אימתי מותר לישראל אחר :

(תתצה) כיצד שוחטין בהמה מסוכנת וכיצד יבולגה לביתו מן השדה :

(תתצו) ילוחם כומח במקלו ונוטה בפרמילו וכל אדם בכמת :

(תתצז) איסור לאיית מומי בכור ביו"ט ובכור שנפל לבור כיצד מעלין ושוחטין אותו :

(תתצח) היתר טלטול בבהמת חולין מסוכנת שמתה ביום טוב ולא של קדשים :

(תתק) איסור פיסוק דמים על הבהמה וכיצד שמין בהמה ביום טוב וכיצד נמנה אדם עם חבירו על הבהמה ואיסור והיתר לשקול בשר ולהניח בכף מאזנים והיתר לעשות בית יד וקב וסימן בבשר :

(תתקא) כיצד מותר להשחיז הסכין ותקין שנפגמה ושפוד שנרלם כיצד מתקנין אותו והיתר בריפת התנור ואיזה מכשירי אוכלים מותרין לעשותן ביום טוב ואיזה אסורין :

(תתקב) היתר טלטול שפוד שצלו בו וקוץ משום חשש נזק:

(תתקג) אסור לומר לטבח שקול לי בדינר בשר והיתר לומר לטבחו מלא לי כלי זה ואיסור המדידה בשעורין וקמח ותבלין ולמי מותר למדוד :

(תתקד) כיצד מותר לשמת הקמח בי"ט :

(תתקה) אימתי הולך אדם אצל חנוני או סבח או פסס הרגיל אצלו ונוקח הימנו בי"ט :

המביא כדי יין

(תתקו) המביא כדי יין או מוליך סבואה ממקום למקום כיצד יביאה לדך שינוי :

(תתקח) כיצד מתחיל ביו"ט בערימת התבן ואיסור התחלת מעלים שבמוקצה :

(תתקט) איסור המסתפקות ביו"ט מעלי טוכה של כל הסכה כיצד :

(תתקי) איסור עלים ועלי קנים ותפנים שבקרפף ושבעלה משום מוקצה :

(תתקיא) איסור והיתר בקיעת העלים כיצד :

(תתקיב) כיצד פותחין בית ומרידין ומפקיעין תוחמות כדי ליטול הפירות :

(תתקיג) איסור פתיחת הנר ועשיית פתמין ותתיכה וניעול והכטר הפתילה והיתר מיעוך הפתילה ושריית בשמן ותיוכה בפי שתי נרות ומסיחת פתילה :

(תתקיד) איסור שבירת החרס ותתיכת הנייר לצלות בו ואיזה לרכי סעור פותין ביום טוב כדי לאפות בו או לצלות בו :

(תתקטו) כיצד מלדדין אבנים של בית הכסא לעשות שם לרכיו ואיסור בנין קבע ועראי כיצד ועשיית מזוזות שפיחת קדירה ותיקון כילה ופוריה ותכיתא והקמת שתי תביים וסמיכת קדירה ולא בבקעה :

(תתקטז) איסור הנהגת בהמה במקל ביו"ט :

(תתקיז) מאיזה עץ יכול להסיק ואיזה כלים כשר כעין שפוד ואיסור הסקת הדס שמסבר ביו"ט ונשברי כלים והיתר היסק בכלים :

(תתקיח) כיצד אין מאלילי בהמה משום סיקון כלי והיתר טלטול עלי בשמים ומליגתן וקטימתן להריח בו :

(תתקיט) מאיזה דבר אין מוליאין האור ואיסור ליבון הרעפים ותסום סעור ופיריס תדשים והיתר טלטול סעור וכיליס חדשים ועשיית לרכי אפייה בכן :

(תתקכ) כיצד מתקנין הראש והכרעים וקונדים ובכביות ביום טוב ואיזה סולרי אומן :

(תתקכא) איסור נפיחה במפוח ותיקון השפוד ותזורו :

(תתקכב) איסור פליעת הקנה לצלות בו והיתר פליעת האגוז במטלית :

משילין פירות

(תתקכג) כיצד משילין פירות דרך ארובה וגג ותולין וכולמות :

(תתקכד) היתר כיסוי הפירות ויין ושמן מפני הדלף והיתר נתינת כלי תחת הדלף והיתר הוצאת עביט וגרוף של רעי תגב כלי ושלא תגב כלי :

(תתקכה) שבת וי"ט שוין בדברים שחייבין עליהן משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה :

(תתקכו) כיצד הבהמה והכלים הם כרגלי הבעלים להוליכן למקום שיוליכו ליכך הבעלים :

(תתקכח) איסור שחיטה בהמות מדבריות והיתר שחיטת הבייתות :

(תתקכט) אם שוין שבת ויו"ט לענין מוקצה או לא :

הלכות חוה"מ

מועד קטן פרק קמא

(אלף קנא) איסור מלאכת חול המועד דאורייתא וכיצד נמסרה ביאורה לחכמים :

(אלף קנב) כיצד משקין בית השלחין ושלה הבעל בחוה"מ :

(אלף קנג) כיצד מותר להשקות מבהמה המושכי מן האגמים ומן הפסקות והבלכות ואמת המים ובריכה המטפטפת וכיצד ישקה שתי ערוגות שזו למעלה מזו או כיצד ידלה מים לירקות ואיסור עשיית עוגיות לגפנים והיתר עשיית האמה ותיקון המקולקלים ותיקוני נהרות :

(אלף קנד) כיצד מתקנין קילקולי מים שברה"ר וחופרים והופלין אותו וכיצד חוטטין ופסין והופלין בורות שיחין מערות של יחיד והיתר תיקון לרכים ולחוב את מלרים מקואות ועשיית לרכי רבים ולירוני קברות וינ"ה של הכלאים :

(אלף קנה) כיצד מוסכין מים לאילן ולצלה ולדין אישום עכברין ומקרין פרלה ובונין כותל גוטה ואהמל ללאות נגעים :

(אלף קנו) איסור לקיטת עלמות אביו ואמו במועד ולעורר על מתו ולהספידו קודם לרגל ל' יום :

(אלף קנז) איסור והיתר חפירת כוכין וקברות ותיכסן ועשיית נכרכת כוכבין ועשיית ארון ולרכי המת במועד :

(אלף קנח) איסור נישואין ויבום ואסורתם שמחה בשמחה והיתר חולם גרושתו והיתר נישואין בערב מועד והיתר עשיית תכשיטי אשה במועד :

(אלף קנט) כיצד הדיוט ואומן תופרין במועד וכיצד מסרגין המטות :

(אלף קם) היתר העמדת וליקור ליחיים ומגילה לפרלי סוס וחמור ובנין אמת הרחיים ובית הבדה וקציצה ואלנכה :

(אלף קסא) היתר עשיית רשותה אדם ובהמה חיה ועוף :

(אלף קסב) היתר כמטות קלמי ואיסור קיסורי בילה :

(אלף קסג) כיצד מתקן קלקע לעשות שם גורן ומנקה קלקע לזמפת דקרקע ולדעתה לדעלים או סותח מים לקרקע לזמפת דקרקע או לזמפת לזבים :

(אלף קסד) היתר לקיטת תמרים וכבישתן וכל דבר האבד ואיזו פרקמטיא אסורה ואיזו מותרת :

(אלף קסה) איסור והיתר קליעת מלודה ומגדל ממול נפה ובכברה ועשיית מעקה ופיסה ותיקון סדקין ותיקון ליזור קורה מכשול מפתח :

(אלף קסו) איזה כבשים יכול לכבוש וכיצד לדין דגים במועד :

מי שהפך

(אלף קסז) מי שהתחיל במלאכה והגיע המועד ואיזה דבר האבד כיצד גומר :

(אלף קסח) עובדי כוכבים מקבלים קבלנות כיצד יעשה מלאכה במועד וכיצד נותנין לעובד כוכבים בקבלנות במועד עלמו :

(אלף קע) איסור הרבעת בהמה במועד :

(אלף קעא) איסור הכנסת לאן לדיר ליטול זבלים וכיצד מניחין לעובד כוכבים לדייר בין במועד בין בי"ט בין בשבת וכיצד נותנין או שכרו ומסייעין אותו:

(אלף קעב) מי שהיה ייע בתוך הבור והגיע המועד כיצד יגמור במועד והיתר תיקון התבית :

(אלף קעב) הלכות תעבד אין למשום א מה יש מכן ספור ומותר ופטור אבל אסור :

(אלף קעג) איסור והיתר פתיחה וקליטת עלים והפלם שבר והיתר מלאכת האבד גם במתובר ועקילת פשתן וכשות ושומשמין :

(אלף קעד) כיצד קולו ודש ואלה ועורה במועד :

(אלף קעה) היתר טלטול ומכירה ותיקון פרקמטיא אסורה :

(אלף קעו) כיצד מכבים סירותיו ותולה פשתנו ומוכרין מלאכתן במועד ואם קובנן גם בנו של מכוין אחריו :

(אלף קעח) כיצד לוקחין בתים ענבים אבנים בהמה ושוכרין פועלין בחוה"מ או לא :

(אלף קעט) כיצד מפנין מבית לבית מפיכה לפיכה ומביאין כלים מבית האומן או לא :

(אלף קפ) היתר מיסוי קליעות בקש וכיצד מוכרין או עושין מלאכה בלנעה וכיצד פותחין החנויות קלמן או טען ומסמכין השווקין בפירות וכיצד מוליאין הזבל שבחצר ומיזן פרק מקום שנהגו :

ואלו מגלחין

(אלף קפא) מי הם המותרין לגלח במועד ומי הם שאסורין ואין לגלח ברגל :

(אלף קפב) איזה ארוסם שאבי"מ שהיה לו אלא לגלח בערב מועד שהיה אסור לגלח במועד :

(אלף קפג) כיצד נוטלין לפרנים בחוה"מ ושפמו :

(אלף קפד) מי הם המותרין לכבס בגדים במועד ומי שאין לו אלא חלוק אחד כיצד יעשה :

(אלף קפה) מה הם הדברים שהותרו לכתוב במועד ואחרים שלאסורים ושמתכין כיצד סופרין ואיסור ספירת אירוסין ושמחה במועד ואיסור נישואין והיתר אירוסין בלא סעודה :

(דף רכג) איסור קריעה ותלישה והבדלה במועד כיצד:

הלכות חמץ ומצה

ברכות כיצד מברכין

(קמג) פריסא דהלכתא כיצד יוצא בו ידי חובתו בפסח:
(קמו) בפסח כיצד יבצע על לחם משנה שיהיה לחם עוני:

שבת פרק קמא

(כט) חמץ כל שעה שאוכלו מוכרו:

פסחים פרק קמא

(תרפח) חיוב בדיקת חמץ ליל י"ד לאור הנר ושלא להתחיל בום מלאכה ולימוד עד שלא יבדוק:
(תרפט) השוכר בית מחבירו אימתי מוטל על השוכר לבדוק או על המשכיר והמשכיר בית בחזקת בדוק ונמצא שאינו בדוק כיצד לא הוי מקח טעות:
(תרצ) איסור החמץ משש שעות ולמעלה דאורייתא וההכתקה וחייב שעשו לכן:
(תרצא) מי שיש חמץ או שאור ברשותו כיצד עובר משום בל יראה ובל ימצא ואם יש בידו חמץ בפקדון כיצד מבערו ואימתי חייב עליו:
(תרצג) המוצא חמץ ברשותו בפסח כיצד יעשה:
(תרצה) חמצו של עובד כוכבים כיצד יכול להכניסו בביתו:
(תרצו) מאימתי חל האונס ביעור למפרע ביום ויוצא בשיירה ושוכח בביתו חולב ומאימתי חייב לחזור ולבטל בהלכות פסח:
(תרצז) הבודק כיצד יבטל סמוך לבדיקה ועד כמה נמשך זמן הביטול שיועיל:
(תרצח) המקדש אשה בחמץ משש שעות ולמעלה אי הוי מקודשת:
(תרצט) העוסק במצוה ונזכר שיש לו חמץ בביתו כיצד יבטלנו:
(תש) נוסח ברכת הביעור של חמץ:
(תשב) לאיזה אור כשר לבדוק ובאיזה מקומות מהבית בבתים חייב לבדוק ובאיזה מקומות אין מטריחין אותו לבדוק וכיצד נמנע מבדיקה משום סכנה:
(תשג) אין חוששין שמא גררה חולדה חמץ ממקום למקום:
(תשד) בדיקה בליל י"ד וביום י"ד ותוך הפסח ולאחר הפסח:
(תשה) כיצד יצניע החמץ אחר הבדיקה ואם נמצא חסר ממניעו אימתי צריך לחזור ולבדוק:
(תשו) אם לאחר הבדיקה ראה עכבר או תינוק נכנס עם ככר אימתי צריך לחזור ולבדוק:
(תשז) הטעם למה אסרו חכמים שעה חמישית באכילת חמץ:
(תשח) י"ד שחל להיות בשבת כיצד מבערין החמץ:

כל שעה

(תשט) איזו שעה מיום י"ד החמץ אסור באכילה ובהנאה או אסור באכילה ומותר בהנאה:
(תשיג) חיוב ביעור חמץ אם הוא בשרפה דוקא או השבתתו בכל דבר:
(תשיד) היתר חמץ של עובד כוכבים שעבר עליו הפסח:
(תשטו) איסור חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח ואימתי אוסר בכל שהוא ואימתי אסור בעין דוקא ולא על ידי תערובת:
(תשטז) קדרות וכלים שנשתמש בהן בחמץ כל השנה כיצד יעשה האם בפסח ומשתמש בהן לאחר הפסח:
(תשיח) כוכא שאופין בו חמץ כל השנה כיצד מכשירו לאפות בו מצה וכיצד מגעיל סכינים ועץ פרור וכלי מתכות וכלי אבנים ומזוגות וכלים שנשתמש בהן בכלי ראשון ובכלי שני וכיצד היא סדר הגעלה:
(תשכ) כלי חרס אין להם היתר בהגעלה ואיזה כלי זכוכית יכול להכשיר:
(תשכב) איסור השמים שיש עליו שאור וחרוסת אפילו בצונן ובאיזה כלים של חמץ מותר להשתמש בהן מצה בצונן:
(תשכג) איסור והיתר חמץ של עובד כוכבים שהלוה בו ישראל עליו או עובד כוכבים שהלוה לישראל על חמצו:
(תשכד) בדיקת חמץ שנפלה עליו מפולת כיצד:
(תשכה) איזה מין ממיני דגן שיוצאין בהן י"ח מצה:
(תשכו) באיזה משקה כשר לעשות המצות בין בלילה ראשונה בין בשאר לילות ואם מי פירות מחמיצין:
(תשכז) חלוט שבלעו בדבש ומיטה אינו לחם עוני ויוצאין בפת חלוט בנוקחין ובפת הדראה ובפת נקיה:
(תשכח) שיעור לישת העיסה בפסח בדיעבד ולכתחלה:
(תשכט) איסור עשיית כריכין המצויירין לגוי וכיצד:
(תשל) כיצד יוצאין בפת הנאפה בתנור ובמעשה אילפס ובמלה גא ובמלה הנאפה ע"ג קרקע וכיצד יוצאין בבקיק הסבוי ולא במגעל וחיוב שיהיה מתוקן מתרומה ומעשר וחלה ואם יוצאין בלחמי תודה ורקיקי נזיר:
(תשלא) באיזה מין ירקות אדם יוצא ידי חובת מרור:
(תשלב) איסור שריית מורסן לתרנגולין ולאשה במלחין ולכיסת חמין:
(תשלב) פת האפוי ואפוי שבשלו וחלוט שחלטו אינן באין לידי חימוץ:
(תשלג) היתר קמח שנפל עליו דלף טורד:
(תשלד) איסור והיתר ותיקא ומיהוי קלידה בקימחא דאביבתא וחיכוך שערין יחד:
(תשלה) איסור לפיתת השעורים ואם נמצא חטה ושעורה נתבקעה כיצד תטמר:
(תשלו) איסור כו חניטה ולתיתה בזמן הזה:
(תשלז) חיוב לשמור חטים משעת קצירה ומפינה שטעמה כיצד מוכרין החטים שבה לישראל ולעובד כוכבים:
(תשלח) כיצד יכול למגול הקדרות בפסח:
(תשלט) איסור נתינת קמח לתוך חרדל וחרוסת:
(תשמ) מי שמים של נחתום כיצד שופכין אותם:
(תשמא) באיזה מקום כשר ללוש שם וכיצד המתעסק האשה בפת ובמה כלים של מים יהיה לה בשעת לישה ואיסור מלה שנעשה בפיה שלא נגע בזוגג ובמזיד:

ואלו עוברין

(תשמב) עובר דגן גמור ועובר בתערובת חמץ ובל איזה בתערובת חמץ נוקין או אסור או מותר להשהותו בפסח:
(תשמג) כיצד מבער חמץ שבסדקי עריבה ועריבת הפלכין:
(תשמד) כיצד מבער קמח מלוח ופת שעיפשה ושנפסל מאכילת כלב וקילור ואספלנים ורטיה ומלוגמא:
(תשמה) שיעור סימון ובצק החרש:
(תשמו) כיצד מפרישין חלה בפסח:
(תשמח) כיצד ג' נשים עסוקות בבצק אחד:
(תשמט) כל זמן שמתעסקין בפת אינו מחמיץ ואם תפחה העיסה כיצד תלטוש בצונן וכמה הוא שיעור העיסה שלשין בבת אחת:
(תשנ) איזה הם סימני השאור:
(תשנא) י"ד שחל להיות בשבת כיצד מבערין:
(תשנב) איסור אכילת המצה בערב פסח:

מקום שנהגו

(תשנג) איסור עשיית מלאכה בערב פסח מן המנחה ולמעלה:
(תשנד) איסור אכילת גדי וגדי מקולס בלילי פסחים ואיסור לומר בשר זה לפסח והיתר לומר חטין אלו לפסח:
(תשנז) מה הן המלאכות המותרות והאסורות לעשות בערב פסח:

ערבי פסחים

(תשנח) איסור האכילה בערב פסח סמוך למנחה כיצד ואם אכל ומשך סעודתו עד הלילה כיצד יעשה:
(תשנט) היתר אכילת דבר מועט ושתיה בערבי פסחים:
(תשס) כיצד היא מצות היסבה לכל אדם למצה ולד' כוסות וכיצד היא ההסיבה ומי חייב בה ומי פטור הימנה:
(תשסא) חובת ד' כוסות ומי חייב בהן ושיעור היין שנותנין בו וכמה שותה ממנו רובו או כולו:
(תשסב) מצוה לחלק קליות ואגוזים לנערים ולחטוף מצה בלילי פסחים:
(תשסג) שיעור רביעית של יום כמה הוא:
(תשסד) כיצד כל כוס מצוה בפני עצמו ואם מברכין על כל אחד ואחד מהן וסדר שתייתן כיצד:
(תשסה) כיצד מברכין על הגפן אחר שתיית הכוסות:
(תשסו) מהו מברך על טבל לראשון ואם אין לו אלא חזרת כיצד יעשה בשני הטבולים ומה הדברים שמנהג לשים בקערה:
(תשסז) מה הוא מברך על המצה ומה מברך על המרור וחובת כורך כיצד ואיסור השהיית מרור בחרוסת:
(תשסח) הובא נפשיה לעיקר לאחרון ולמיגזל ג' ולפני מי מגביהין השולחן והקערה:
(תשסט) למה נקרא המצה לחם עוני וכיצד בוצע בלילי פסחים בין בשחל בחול בין בשחל בשבת:
(תשע) מצות ההגדה וסדר שאילתו והוכח לשאול מה נשתנה ותשובתו וסדר ההגדה היאך הדברים שחייב אדם לומר בלילי פסחים וקריאת הלל וברכת אשר גאלנו והובה להגביה המצה והמרור ולא הפסח:
(תשעג) מה הוא מברך על כוס שלישי ועל כוס רביעי ומה היא ברכת השיר:
(תשעד) כיצד יש לו רשות לשתות בין הכוסות ועל כוס חמישי מהו אומר:
(תשעה) איסור האכילה אחר שאכל מצה שמורה ואיסור הפטים לאחר שגמר ההגדה על הכוסות:
(תשעו) מי שאין לו אלא כזית מצה שמורה כיצד יעשה ובופסגין ודובשנין והמקריסין כיצד אדם ממלא כריסו מהן בלילי פסחים:
(תשעז) מי שאין לו יין בלילי פסחים כיצד יעשה הסדר:
(תשעח) מי שרוצה לעשות הסדר בג' או ד' בתים כיצד יעשה:
(תשעט) מצות מצה דאורייתא ומרור לרבנן והמבטל על אכילתה אימתי חלה שבעתו ואם ישנו קטן או כותן כיצד יאכלנו אח"כ האפיקומן:
(תשפ) מצות ברכת העומר כיצד:

מגילה הקורא למפרע

(דף פב) כל הלילה כשר לספירת העומר:

מסכת עבודת כוכבים אין מעמידין

(דף רלט) מאי דקורא מי הם המותרים והאסורים לענין פסח:

הלכות ראש השנה

ברכות מי שמתו

(עז) בתקיעות אם שהה כדי לגמור את כולן אם חוזר לראש:

ראש השנה ראוהו בית דין

(תתקמב) באיזה מין בהמה יהיה השופר ויהיה כשר:
(תתקמג) בזמן בית המקדש כיצד היו תוקעים במקדש ובמדינה בראש השנה ביובל ובתעניות:
(תתקמד) פסולות שופר סדוק ודבקו ושופר שנסדק לארכו או לרחבו וצפהו זהב והרחיב את הקול ודבק שברי שופרות והוסיף עליו כל שהוא ונקב וסתמו במינו או שלא במינו וכשרות שופר שגררו ושיעור אורך השופר וכשרות שופר שגררו איזה קול כשר בשופר ואם נתן שופר בתוך שופר או שקלפו בזכרותו כיצד יוצא בו:
(תתקמה) תוקע לתוך הבור או הדות כיצד יוצא:
(תתקמו) שופר של עבודת כוכבים ומודר הנאה מחבירו או משופר כיצד תוקע:
(תתקמז) חיוב הכוונה בשומע ומשמיע בתקיעת שופר בין יחיד בין לצבור ומי הם החייבין בתקיעות ומי הם הכשרים להוציא אחרים י"ח:

יו"ט של ר"ה

(תתקמח) ר"ה שחל בשבת כיצד היו תוקעין במקדש ובמדינה ובזמן הזה כיצד יכולין לתקוע בשבת בראש השנה:
(תתקנ) סדר ברכות של מוסף בר"ה ופסוקים של מלכיות זכרונות שופרות:
(תתקנא) אימתי ש"ץ המתפלל מוסף יכול לתקוע הוא בעצמו על הסדר:
(תתקנב) למה אין אומרים הלל בר"ה ויוה"כ:
(תתקנג) איסור עשיית שום מלאכה דאורייתא ודרבנן כדי להביא ולתקן שופר ביו"ט של ר"ה והיתר נתינת בו מים לצחצחו:
(תתקנד) הקטנים כיצד מותר להם לתקוע בשבת ולגדולים להתעסק עמהם:
(תתקנה) המתעסק והשומע מן המתעסק כיצד לא יצא:
(תתקנו) סדר תקיעות של תשר"ת תש"ת תר"ת בין בישיבה בין בעמידה ושיעור אורך התקיעות ונוסח הברכה ואיסור השיחה בתקיעות:
(תתקנז) שמע התקיעות בסירוגין ומשמע בני אדם כאחד או בזה אחר זה או שהה בתקיעות כל היום אימתי יצא:
(תתקנח) תקיעות של ר"ה ודעבד וכן ברכות דמוסף מעכבות זו את זו ובצבור חובה לשמוע התקיעות בישיבה ובעמידה על הסדר:
(תתקס) יחיד אינו מחויב לשמוע התקיעות על סדר ברכות של מוסף ויחיד יוצא מידי תקיעה ולא ידי ברכות מוסף ולצבור יקדים ללכת למקום שתוקעין אפילו על הספק:
(תתקסא) אימתי ש"ץ מוציא רבים י"ח בתפלות ר"ה ויוה"כ וכיצד צריך להסדיר תפלה:
(תתקסב) בר"ה אין מזכירין בתפלה ר"ח ותוכה גומר בו זמן:

מגילה הקורא עומד

(דף פב) כל היום כשר לתקיעת שופר:

הלכות שביתת עשור ותשובה

שבת פרק שואל

(קטג) חיוב התשובה בכל יום והוידוי:

פסחים פרק מקום שנהגו

(תקנע) מצוה לעסוק בתורה אפילו שלא לשמה:
(תקסה) מצות הדלקת נר בערב יוה"כ וכיצד תלוי במנהג:

תענית פרק קמא

(תקס) יחזור אדם מלחטוא אפילו בסתר שקורות ביתו מעידין בו:

סדר תעניות

(תקכ) המתודה צריך לגמור בלבו שלא לשוב לאותה עבירה:

בשלשה פרקים

(תקמג) גודל השמחה ויו"ט שהיה ישראל ביום הכפורים וט"ו באב:

ביצה המביא כדי יין

(תקנז) כסיס השותה יין ביוה"כ ביום הכפורים אין מוחין בידן מפני שיהיו שוגגין ולא מזידין:

ר"ה פרק קמא

(תתקל) בפסח העולם נידון על התבואה ובעצרת על פירות האילן ובחג על המים ובראש השנה אדם נידון והדברים שמזכירין על ידי שופר:
(תתקלה) חובה לתקוע ולהריע בר"ה כדי לערבב השטן וכיצד האדם נידון:
(תתקלו) כיצד נדון האדם לפי מעשיו ודברים שמזכירין עונות האדם:
(תתקלז) דברים שקורעין גזר דינו של אדם:
(תתקלח) כיצד כל אדם צריך לראות עצמו כאילו הוא בינוני וכל מעשיו של אדם נידונין אחר רובו ומי הם שיש להם חלק לעוה"ב או לא ומי הן הנידונין בגיהנם וכיצד הוא מעשה הרשעים בגיהנם ופי' י"ג מדות וחובה להזכיר בכל צרה מעלת התשובה לעולם ונוהג בעשרת ימי תשובה ומעלת מעביר על מדותיו:

יומא יום הכפורים

(תתקסד) איסור אכילה ושתיה ביוה"כ והיתר עינויין מן התורה:
(תתקסה) כיצד התירו הרחיצה והסיכה למלוכלך בטיט והחולה ואימתי שחמין בלאו ונותן פת לתינוק ולהולך להקביל פני רבו ולשמוע הדרשה ושומרי פירות ובאיזה דבר מותר להלכלך או אסור:
(תתקסו) כיצד מעביר מפה שרויה במים ע"ג עיניו ביום הכפורים:
(תתקסח) באיזה סנדל מותר לצאת ואיסור גם לתינוקות בנעילת סנדל:
(תתקסט) תוספת יוה"כ מחול על הקדש בכניסתו וביציאתו:
(תתקע) היתר הרחיצה למלך וכלה ונעילת הסנדל לחיה ומפני הסכנה וחיוב כיבוד יום הכפורים בכסות נקיה:
(תתקעא) חיוב תינוק ותינוקת בתענית ביוה"כ כיצד ועוברה שהריחה כיצד מאכילין אותה:
(תתקעב) חולה כיצד מאכילין אותו ביוה"כ ועל פי מי וכיצד מאכילין מי שאחזו בולמוס:
(תתקעג) איזו עבירה מתכפרת בתשובה ואיזו ביוה"כ ואיזו מיתה ממרקת ועונש חילול השם ומה הוא בכלל חילול השם:
(תתקעז) מעלת קורא ושונה ועושה ונותן באמונה ודיבורו בנחת עם הבריות ומעלת התשובה:
(תתקעח) היכי דמי בעל תשובה ואיזה עבירות יגלה ואיזה יכסה ויחיד או לצבור שעברו עבירה עד כמה פעמים מוחלין להם וצריך המתודה שלא יחזור על העבירה ועבירות שהתודה עליהן יוה"כ זה חוזר ומתודה עליהן יוה"כ האחר וחיוב לפרש החטא ומצוה לפרסם החנפים:
(תתקעט) מעלת מזכה הרבים ועונש המחטיא והאומר אחטא ואשוב או אחטא ויום הכפורים מכפר אין לו כפרה:
(תתקפ) צריך אדם לרצות חבירו שחטא לו ופיוסו בין חי בין מת:
(תתקפא) מה הן העונשים וארבעה דברים המעכבין את התשובה:
(תתקפב) חיוב הוידוי בעיוה"כ וביוה"כ בתפלה בין יחיד בין לצבור כיצד ונוסח עיקרו של וידוי:
(תתקפג) רואה קרי ושאר הטמאים כיצד טובלין ביום הכפורים:
(תתקפד) לאה קרי ביוה"כ כיצד ידאג כל ימות השנה ויעשה תשובה:

מועד קטן ואלו מגלחין

(דף קמח) אם רואה אדם שיצרו גובר עליו כיצד יעשה להשקיטו:

קידושין פרק קמא

(תרמז) מעלת העושה מצוה אחת ומכריע כל העולם לכף זכות:

חולין שילוח הקן

(תתעג) אם אפילו במצוה קלה אמרה תורה למען ייטב לך ק"ו במצות החמורות שייטיבו לו:

סנהדרין חלק

(דף מג) כיצד כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ועונש האומר אין תחיית המתים מן התורה או אין תורה מן השמים:
(דף מד) עונש מחלל קדשים ומבזה מועדות ומפר בריתו ומגלה פנים בתורה שלא כהלכה:
(דף מו) מי הוא הנקרא אפיקורס או מגלה פנים בתורה ועונשן:
(דף מז) מי הוא בכלל קורא בספרים החיצונים ועונשו ואיסור קריאת פסוק של תורה בבית המשתאות כמין זמר ועונש העושה:
(דף נ) מי הן ד' כתות שאין מקבלות פני שכינה:

ע"ז פרק קמא

(דף קלג) השוטים שחזרו בתשובה כיצד מקבלין אותם:
(דף קיח) אזהרה שלא ישב במקום לצים והרחקתו מהם ועונש המתלוצץ ואזהרה על כל אדם לעשות תשובה בעודו איש חזק ובריא:

הלכות סוכה

פסחים ערבי פסחים

(תשנח) הטעם שלא ישב בסוכה כיצד הלה שנועתו:

י"ט פרק המביא

(תתקם) איסור הסתפקות מעצי סוכה כל ז' ומנוי סוכה וכיצד מועיל בהם התנאי:

סוכה פרק קמא

(תתקפה) שיעור גובה הסוכה מלמעלה ומלמטה ופסולה כשהיא גבוהה למעלה מכ' וכשהיא גבוהה י' וכיצד ימעטנה בכרים וכסתות ותבן ואבנים שדורבין ממנה להוכה ובנין אלכסונן וכיצד מוקק בה להשלימה לי' טפחים וכיצד אולין ממעטין בה לפוסלה וכשרות שוכן עקומה מאימתי דותה:
(תתקפו) כמה דפנות צריך לסוכה וכשרותה בשתי דפנות ושלישית אפילו טפח כיצד ודפנות שאין כמין בתים או כמבוי או שמיסך על גבי מבוי ובפי ביראות אימתי הפיסי דופן כשר:
(תתקפז) פסולת סוכה בשחמתה מרובה מצלתה וסוכה העשויה כמין צריף:
(תתקפח) לא יעמוד לאחור ולתוך הסוכה ושולחנו בתוך הבית:
(תתקפט) שתי סוכות של יוצרים זו לפנים מזו מי מהן הויא סוכה:
(תתקצא) כשרות סוכה גנב"ך ומונה רקב"ש וסוכה ישנה:
(תתקצב) איסור עצי סוכה כל ז' ונוייהן וכיצד מועיל בהם התנאי:
(תתקצג) פסולת סוכה תחת האילן וסוכה שעל גבי סוכה מי מהן הויא כשרה:
(תתקצד) פסולת וכשרות סוכה שפירס עליה סדין או שפירס סדין בסוכה ע"ג קינוף או ע"ג נקליטין:
(תתקצה) נויי סוכה אימתי מועיל להן תנאי להסתפק מהן:
(תתקצו) נויי סוכה אימתי ממעטין בסככה ואזהרה שלא נעשה בגד ע"ג סוכה לנאוי:
(תתקצז) כילה בסוכה כיצד מותר לישן תחתיה:
(תתקצח) פסולת סוכה שהדלה עליה גפן או דלעת ויחיבה מעשה ולא מן העשוי:
(דף ה) מאיזה דבר כשר לעשות הסכך ומאיזה דבר פסול והמסכך בנסרים אימתי כשרה או פסולה ופסולה סכך משפוין של מתכת כיצד:
(דף ח) מקלה שאין עליה מעזיבה כיצד מסככה וכיצד מקרה פוחתו בעמודין ובאלגונות המטה:
(דף ב) כיצד יכול לחמוט בגדים לעשות לו סוכה:
(דף ג) שלש דפנות מלמעלה למטה או להפך או שהרחיקן מן הסיכוך כיצד שעורן לדופן ומחלל' ופס ד' ומעשה כיצד מתירין במסך סוכה משום דופן:
(דף ד) כיצד מסככין על בית שנפחת ובחצר המוקף אכסדרא והסכך פסול כיצד פוסל באמצע ומן הצדדים לאויר כיצד פוסל באמצע ומן הצד ואם אמרי' לבוד אפי' באמצע:
(דף ה) כיצד מסככין ע"ג אכסדרה שיש לה פצימין או שאין לה ואימתי אמרי' פי תקרה יורד וסותם:
(דף ו) פסולת סוכה כמין צריף או שאין לה גג טפח:
(דף ז) כיצד ישן בכילה בסוכה דלא להוי כסוכה בתוך סוכה:
(דף ח) כיצד מסככין במחצלאות ובגודלים:

הישן

(דף ט) כיצד הישן בסוכה לא יצא ידי חובתו:
(דף י) פסולת סוכה סמוכה בכרעי מטה וכיצד מסכך על המטה:
(דף יא) כשרות סוכה המדובללת ושצלתה מרובה מחמתה או שבוין הלל והחמה וסוכה המעובה כמין בית:
(דף יב) כשרות סוכה שעשאה בראש העגלה ובראש הספינה וכשרות סוכה שעשאה בראש האילן ועל הגמל ואימתי יכול לעלות לה ביו"ט:
(דף יג) איזהו כשרים לדפנות והדופן צריך שיהיה יכול לעמוד ברוח מצויה:

(דף יד) העוסקין במצוה והמקמצים וחזן ושמשיו וחולה ומשמשיו והולכי דרכים ושומרי העיר וגנות ופרדסים כיצד פטורין מן הסוכה וחיוב האכל בסוכה:
(דף טו) היתר אכילת עראי ולא שינת עראי חוץ לסוכה ושיעור אכילת ושתיית עראי:
(דף יז) חובה לאכול בסוכה בלילי יום טוב הראשון של חג ומשם ואילך אין קבע למשתות ומי שלא עשה סוכה בערב י"ט יעשה בחג:
(דף יח) אדם יוצא בליל ראשון בסוכת חבירו שהשאילה לו:
(דף יט) שיעור משך אורך הסוכה:
(דף כ) פטור נשים ועבדים וקטנים מן הסוכה ואיזה קטן חייב בה כיצד כל ז' עושה סוכתו קבע ודירתו עראי ואיזה כלים מכנים בסוכה וחיוב האכילה והטיול והשינה בסוכה וכיצד יכול לפטור עצמו מן הסוכה בשביל ירידת גשמים בין מן האכילה בין מן השינה:

לולב וערבה

(דף כו) חיוב ברכת סוכה כל שעה שנכנס בה כיצד:
(דף כח) העושה סוכה כיצד יברך והנכנס לישב בה כיצד יברך וכיצד יסדר ברכות של סוכה על הכוס בליל ראשון ושני של חג:
(דף ס) בשמיני יושבין בסוכה בלא ברכה:
(דף סא) שמיני עצרת הוא חג בפני עצמו לתפלה ולזמן ולהזכיר בו מעין המאורע בברכת המזון:
(דף סב) חיוב השמחה וכבוד ביו"ט האחרון של חג וכיצד מתיר סוכתו ופוסלה אחר ז' ימים:

הלכות לולב

הלכות קטנות

(לעג) קטן היודע לנענע הלולב כיצד אביו חייב לקנות לו:

ראש השנה פרק בתרא

(תתק) כיצד לולב ניטל במקדש ובמדינה בשבת ובחול:

סוכה פרק הישן

(דף יח) אין אדם יוצא ביום ראשון בלולב שאול מחבירו:

לולב הגזול

(דף כב) פסולת לולב גזול ויבש ושל אשרה ועיר הנדחת:
(דף כג) פסולת וכשרות לולב קטום וסדוק ונחלק והעביד כי תימר ושונו וקוצו וכפוף וסדוק וחלות ופקוס וסליק כחד הוצא ונפרצו עליו או נפרדו או נחלקה התיומת וגיזי הר ברזל:
(דף כד) שיעור אורך הלולב ושיעור אורך הדס וערבה:
(דף כה) פסולת הדס גזול ויבש ושל אשרה ועיר הנדחת:
(דף כו) כיצד נקרא עבות ופסולת הדס שוטה וכמה הוא שיעור עבות וכשרות הדס שנקטמו ראשו ואם יבשו רוב עליו או נקטם ראשו או נפרצו עליו או שענביו מרובין מעליו אימתי כשר או פסול ואיסור למעט ענביו בי"ט:
(דף כז) יש להוסיף עד שלש להידור מצות לולב:
(דף כז) להידור מצוה אוגדים הלולב ואם לא אגדו מעו"ט כיצד אגדו בי"ט:
(דף כח) פסולת ערבה גזולה ויבשה ושל עיר הנדחת ואשירה ונקטם ראשה ונפרצו עליה וכשרות כמושה ושנשרו מקצת עליה:
(דף כט) סימני הערבה להכיר מה הוא הכשרה או הפסולה:
(דף ל) חובה ליטול ג' הדסים ושתי ערבות ולולב אחד וכיצד ד' מינין שבלולב מעכבין זה את זה וכיצד אין מוסיפין ואין פוחתין ואין מביאין מין אחר במקומן ואתרוג אינו נאגד עם שאר מינין ואם נטל כל מין לבדו יצא:
(דף לא) פסולת אתרוג גזול ויבש ושל אשרה ועיר הנדחת ושל ערלה ותרומה טמאה וטהורה ומעשר ודמאי כיצד:
(דף לב) אתרוג שעלתה בו חזזית או שניטלה פטמתו ונרקבתו או שקלף או שנסדק או שניקב או שחסר ומפוח וסרות וכושי שלוק ולבן ומנומר כדור תיום כושי ועשוי מגודל בדפוס אימתי כשר או פסול:
(דף לג) כיצד יוצאין ביום שני באתרוג חסר:
(דף לד) שיעור אתרוג קטן וגדול וכיצד אוגד לולב במטיחה ושלא במקום המטיחה וכיצד יקלע לרך כבוד והידור ואיזה דבר חוצץ בלקיחתו:
(דף לה) איסור להריח בהדס של לולב ומותר להריח באתרוג:
(דף לז) נטילת לולב בימין ואתרוג בשמאל ומברכין עליו כיצד ועל לולב וכיצד ינענע ובאיזה מקום בהלל ינענע:
(דף לח) כל היום כשר לנטילת לולב:
(דף מב) אינו רשאי לקנות אתרוג בשביעית:
(דף מג) כיצד לולב ניטל במקדש ובמדינה בין בחול בין בשבת:
(דף מד) כיצד אדם יוצא בלולב שאול ואם נתן לו במתנה כיצד יוצא ביום ראשון ואין שואלין או שולחין כיצד יוצאין בלולב של שותפים:
(דף מה) כיצד מצוה להיות כל היום הלולב בידו והמוציא לולב לרה"ר אימתי חייב על הוצאתו:
(דף מו) היתר חזרת הלולב למים ביום טוב ולהחליף המים בחוה"מ:
(דף מז) כיצד צריך לצאת בלולב לרך גדילתו וכיצד יגביהנו שיצא בו מיד:
(דף מח) חיוב קטן בלולב כיצד:

לולב וערבה

(דף נג) הטעם למה אין הלולב ניטל במדינה בשבת ובשבת אין מקיפין המזבח וחובת ערבה ביום ז' של חג כיצד ומצות חביטתה ונטילתה בפני עצמה ושיעורה ואינו יוצא בערבה שבלולב ביום ז':
(דף נה) העושה לולב לעצמו כיצד יברך על נטילתו ביום ראשון וביום שני וכיצד יברך עליו שהחיינו:
(דף נט) האתרוג בשמיני ספק שביעי והותרו בספיקי ספק שמיני וכיצד מותר לאכול האתרוג בכל יום כשסתרים מהן ז':

הלכות ר"ח וחנוכה

ברכות היה קורא

(לה) כיצד פוסק בקריאת הלל:

מי שמתו

(עז) בהלל אם שהה כדי לגמור את כולה אם חוזר לראש:

שבת במה מדליקין

(סה) באיזה פתילות ושמנים מדליקין בהן בחנוכה ואיסור התשמיש לאורה וזמן הדלקתה ושיעור השמן שנותנין בה וכיצד כבתה אין זקוק לה:
(סו) כמה נרות מדליק בחנוכה ומקום הנחתה וטעם למצות חנוכה וחיוב לגמור בו ההלל ואומר על הנסים ותוכר מצות שמחת חנוכה:
(סז) חנוכה שאירע בשבת אם יקדים נר חנוכה לנר שבת או לא וכיצד אסור להשתמש בנר חנוכה ולהדליק ממנה נר אחר:
(סח) כיצד ההדלקה עושה מצוה ולא הנחה ומי חייב בנר חנוכה וכיצד יזכר המדליק שלא יתכוון הרואה שלברכו הדליק:
(סט) כיצד האכסנאי חייב בנר חנוכה וכמה ברכות מברכין עליה:
(ע) חצר שיש לו שני פתחים כיצד מדליקין בו ונר שיש לו הרבה פיות או קערה שהקיפה פתילות אימתי עולה לכמה בני אדם:
(עא) חומר מצות נר חנוכה ואיזה מצוה יקדימנה:
(עב) הימים שגומרין בהן ההלל והימים שקורין אותו בדילוג ואימתי מברכין על קריאת הלל:

פסחים מקום שנהגו

(תשנה) איסור עשיית מלאכה בר"ח כיצד תלוי במנהג:

ראש השנה פרק קמא

(תתקלב) אם בניסן נברא העולם או בתשרי ובתפלים שאילתו בניסן ופסח ופסחי:
(תתקמ) מה הן החדשים ששלוחי ב"ד יוצאין להודיע קדוש החדש:

יום טוב של ראש השנה

(תתקנב) למה אין אומרים בר"ה ויוה"כ את הלל:
(תתקנט) בהלל שהה כדי לגמור כולה אינו חוזר לראש:

סוכה פרק הישן

(דף לט) עבד או אשה וקטן מקרין לפני הגדול הללו והוא עונה אחריהם:
(דף מא) מנהג קריאת ההלל היאך ביחיד ולצבור ואימתי מברכין עליו בין בתחלה בין בסוף:

מגילה פרק קמא

(דף עב) למה אין אומרים הלל בפורים:

שבת פרק כלל גדול

(צלג) מצוה לחשב תקופות ומזלות:

הלכות מגילה

ברכות היה קורא

(לה) כיצד פוסק בקריאת המגילה:

מי שמתו

(עז) במגילה אם שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש:

תענית פרק בד' פרקים

(תתלג) משנכנס אדר מרבין בשמחה ודנין עם העובד כוכבים:

ראש השנה פרק בתרא

(תתקנט) במגילה שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש:

מגילה פרק קמא

(דף סג) זמנים שקורין בהן המגילה בני הכפרים ובני כרכים ואיזו נקרא כרך ואיזה כפר והמקומות הסמוכין שנכללין בכלל כפר או כרך:
(דף סד) מה מצוה דוקא קודם לקריאת המגילה ולא שאר מצות וחיוב כהנים ולוים וישראלים נשים בקריאתה:
(דף סה) חיוב קריאת מגילה בלילה וביום:
(דף סו) פורים שחל בשבת אין קורין בו את המגילה אבל דורשין בענינה:
(דף סז) מגילה אימתי נקראת ביחיד ואימתי נקראת בעשרה:
(דף סח) כיצד אינו קורא במגילה כתובה בין הכתובים וכיצד שוקלה כאגרת וכל מיני שמחה מקדימין ולא מאחרין:
(דף סט) קראו המגילה בלשון ונשתבשה הכנה כיצד חוזרין וקורא והדברים שיש בין אדר הראשון לאדר השני:
(דף ע) מצות שילוח מנות ומצות סעודת פורים ולהרבות בו באכילה ושתיה:
(דף עא) איסור הספד ותענית בפורים וחנוכה ולפניהם ולאחריהם והיאך הותר לנביאים לכתוב המגילה בין הכתובים:
(דף עב) למה אין אומרים הלל בפורים:
(דף עג) קורין עשרת בני המן בנשימה אחת וכיצד כותבין וי"ו דויזתא וכיצד היא שירת בני המן כתובה:

הקורא למפרע

(דף עד) הקורא המגילה למפרע או על פה או תרגום בלשון לועז לא יצא ולעוז הקורא בלשון כשר לכל וכיצד קורין בלשון לגעזום. קוראה סירוגין כיצד השמיט בהן הסופר אותיות פסוקין וקראן ע"פ או שסיבן בה אותיות מטושטשים אימתי יצא י"ח. השמיט הקורא פסוק או מגלה הצבור שקראו תניה להיכן יתחיל קוראה מתנמנם או שקרא פסוק פסוק וכותבו ומגיהו כיצד יצא וחיוב הכוונה בקריאתה כיצד:
(דף עז) מגילה צריכה שרטוט:
(דף עח) חיוב כתיבת המגילה בדיו ולא בסם אחר ובספר ואשורית:
(דף עט) בן עיר שהלך לכרך או להפך באיזה יום קורא המגילה:
(דף פ) צריך שתהיה כל המגילה כתובה לפניו ובקריאתה כולה:
(דף פא) כיצד הסופר עושה ובאיזה תופין ואימתי קורין במגילה שבין הכתובים:
(דף פב) מי כשר לקרות המגילה וחיוב קריאתה ביום וכל היום כשר לקריאתה:

הקורא עומד

(דף קיא) כיצד קורין המגילה עומד או יושב באחד או בשנים או בעשרה כאחד:
(דף קיג) ברכת המגילה לפניה ולאחריה בלילה וביום:

בבא מציעא האומנין

(תעד) מגבת פורים לפורים כיצד:

הלכות תענית

ברכות אין עומדין

(קיב) איסור שחוק וזמר ונגינות עשרה בלאב לאחר חורבן הבית ואיסור לומר פסוק כמין זמר בבית המשתאות כיצד:

שבת פרק קמא

(רפד) כיצד מתענין תענית חלום אפילו בשבת והמתענה בשבת יעשה תענית על תעניתו לכפרה:

במה אשה

(שמג) מכשים שמתענין על פני כלות אין בו משום עשויות כלות:

פסחים מקום שנהגו

(תשנו) עשיית מלאכה בט"ב כיצד תלוי במנהג:

תענית פרק קמא

(תתו) כשהגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים כיצד גוזרים תעניות ומה הן אסורין באותן התעניות ובאיזה ימים גוזרין אותם ומי חייב בהן:
(תתח) המתענה על חולה ונתרפא או על צרה ועברה וההולך ממקום שמתענין למקום שאין מתענין או להפך כיצד יעשה:
(תתט) חובה על כל אדם להשתתף בצרת צבור ולא לפרוש מהם:
(תתי) יחיד שקבל עליו תענית ב' ימים או לן בתעניתו כיצד מתפלל עננו ותענית צריך קבלה מבעו"י [והשלמה עד] שקיעת החמה בעינן:
(תתיא) באיזה תענית אסור לאכול ולשתות בלילה שלפניו:
(תתיב) באיזה תענית אסור לאכול ולשתות בו אחר סעודה המפסקת וכיצד אסור:
(תתיג) כיצד עורכם עד כדי לבעילה בתענית:
(תתיד) הנזהר להתענות ובנה ואכל אימתי מתענה ומצלים ואימתי איכב את תעניתו וכיצד לוה אדם תעניתו ופורע וכיצד מתענין על החלום:
(תתטו) באיזה מקום בתפלה מתפלל עננו בין יחיד בין לצבור:
(תתטז) הגיע ר"ח כסליו ולא ירדו גשמים כיצד גוזרין תענית שני ומה הן הדברים שאסורין בהן ומי חייב להתענות בהן:
(תתיט) כיצד מקילין באיסור רחיצה סיכה מלאכה ונעילת סנדל בתעניות אלו:
(תתכ) עברו תעניות אלו ולא נענו כיצד גוזרין תעניות שוב והדברים שאסורים בהם ומי חייב בהן ואם לא נענו בתלו אין גוזרין עוד ובצלי לרוח גוזרין עד שיענו:
(תתכא) עברו תענית אחרונות ולא ירדו גשמים כיצד ממעטין במשא ומתן ובשמחה ובנישואין ובאירוסין ושאלת שלום ובינ"ת בזה עד שירחמו והיחידים כיצד מחמירין על עצמן בצינעי ואימתי הגשמים סימן ברכה:

סדר תעניות

(תתכג) סדר תעניות בהלכות והמלכיות והתרועות בתפלה והוצאת התיבה ונתינת אפר בראש ובדרשות דברי כיבושין וכיבוסי שקין ויציאה לבית הקברות ובקרנות לב:

(תתכה) מי לאוי להיות ש"ל בימי התעניות ועסח התפלה והפקיעות :

(תכז) תורר ימים הכתובים במגילת תענית וביטול מגילת תענית חוץ מחנוכה ופורים ולעולם יהא אדם רגיל לומר אבינו מלכנו :

(תתכח) הימים שיכולין לגזור בהן תעניות או לא ואם התחילו כיצד מפסיקין :

(תתכט) המתענה בט"ב כיצד מתענה ומשלים :

סדר תעניות אלו

(תתל) כיצד מתענין ומתריעין בין על הגשמים בין על הדבר או משלח ושדפון או ירקון וארבה וחסיל והיה רעה וחרב ותילוקין שיש ביניהם בתורך :

(תתלא) על אייזו צרה שלא תבא מתריעין אפילו בשבת ומתענין :

(תתלב) אזהרה ליחיד שלא יסגף עצמו בתענית :

(תתלג) אין מתפללין על רוב גשמים אלא בגולה :

(תתלד) עד מתי יהיו גשמים יורדין ויהיו הצבור פוסקים מתעניתם :

(תתלה) היו מתענין וירדו גשמים קודם חצות או אחר חצות אימתי ישלימו וכיצד אומרים הלל הגדול ומברכים על ירידתן :

בד' פרקים

(תתלו) הלכות שאירעו בי"ז בתמוז וט' באב וחיוב גישום השמחה באב והשעסקות עם העובד כוכבים :

(תתלז) איסור תספורת וכיבוס בשבת שחל ט' באב בתוכה כיצד והיתר אכילת בשר ויין בט' באב שחל בשבת :

(תתלח) איסור אכילת בשר ושתיית יין בסעודה המפסקת ומהו אוכל ושותה בה :

(תתלט) איסור רחיצה סיכה נעילת הסנדל תשמיש המטה וקריאת התורה בתשעה באב :

(תתמא) אין תענית צבור בבבל אלא ט' באב וחיוב עוברות ומיניקות להתענות בו והומר בין השמשות שלו :

(תתמב) חומרות שהחמירו חכמים לזכר אבלות ירושלים אחר החורבן בבנין בתים ותכשיטי נשים ושמחת חתנים :

(תתמג) איסור עשיית מלאכה בט' באב כיצד ועונש מי שאוכל ושותה בט' באב או שאוכל בשר ושותה יין בערב ט' באב :

ראש השנה פרק קמא

(תתקמא) כיצד בטלה מגילת תענית חוץ מחנוכה ופורים:

יומא יום הכפורים

(תתקמט) כיצד מעביר מפה שנויה על גבי עיניו בט' באב :

בבא בתרא המוכר את הספינה

(תתו) עד כמה תגול הפרקמטיא שמתריעין עליה אפילו בשבת :

הלכות מילה

שבת רבי אליעזר דמילה

(תתפד) היתר ואיסור הבאת האיזמל דמילה בשבת וכריכת הטלית וצרכי מילה שמחללין עליהן השבת :

(תתפה) מילה כיצד דוחה שבת וצרעת :

(תתפו) זמן מצות מילה ביום ולא בלילה :

(תתפז) אימתי מוטל מצות מילה על האב או על ב"ד או על עצמו :

(תתפח) איזה צרכי מילה מותרין לעשותן ואיזה אסורין בשבת בין במילה עצמה בין ברפואתה :

(תתפט) חיוב על המוהל למצוץ הדם וכיצד עושין לנער החלוק שלא יתכן :

(תצא) קטן ירוק או אדום או שנבלע בו דמו ממתינין למולו עד שירפא :

(תצא) היתר חמין לקטן לרחוץ אותו ביום ג' למילתו שחל בשבת :

(תצג) ספק ערלה ספק נולד בן ז' או בן שמונה אנדרוגינוס ומי שנולד בין השמשות ונולד כשהוא מהול כיצד אין דוחין שבת :

(תצד) נולד מהול כיצד מהלין אותו בין בחול בין בשבת :

(תצה) גר מהול אם מטיפין ממנו דם ברית :

(תצט) אנדרוגינוס אם מחללין עליו השבת :

(תק) כיצד לפעמים קטן נימול לח' לט' לי' לי"א לי"ב יום ומי ששגג ומל בשבת תינוק שלא בזמנו אימתי חייב :

(תקא) הוציא ראשו חוץ לפרוזדור אימתי נקרא נולד. קטן החולה כמה ימים ממתינין להכנסו :

(תקב) מה הן הציצין המעכבין המילה וכיצד בודקין מילת קטן המסורבל בבשר אם נימול יפה וחיוב הפריעה :

(תקג) נוסח ברכת מילה לישראל לגר ולעבד וכיצד מוהלין ומטבילין גרים ועבדים וגר שמלו בגיותו כיצד מוהלין אותו עתה :

(תקד) אם כבר ממנין מע"ש ונתפזרו או תמין ונטפטו או סכין ונגנב ונפגם כיצד יעשה :

(תקו) מי הם הכשרים והפסולים למול אחרים :

מגילה הקורא למפרע

(אלף פב) אין מלין אלא ביום ומעלה עמוד השחר כשר בדיעבד :

יבמות הבא על יבמתו

(פו) מתו לו שני בנים מחמת מילה לא ימול הג' :

קידושין פרק קמא

(תכח) חיוב האב על בנו למולו ולא על אמו ומי הן החייבין למולו אם לא מלו אביו :

הלכות אישות

ברכות פרק קמא

(ז) אזהרה נגיעת המטה בין צפון לדרום :

שבת במה מדליקין

(שטו) אזהרה שלא להפיל אימה יתירה בתוך ביתו :

במה אשה יוצאה

(שעב) שונא גורם לאשתו שתקלל אותו :

פסחים פרק קמא

(תכלח) המקדש אשה בחמץ משש שעות ולמעלה אי הויא מקודשת :

ואלו עוברין

(תנלב) איסור בעילת ארוסתו בבית חמיו :

מגילה הקורא למפרע

(אלף קכט) ברכת חתנים מעונה עשרה וחתנים מן המנין :

מועד קטן ואלו מגלחין

(אלף לנח) החתן מיסב ברחש המסובין :

יבמות פרק קמא

(ד) אם בנים הם כסימני גלות או עדיפי מסימנין או אין בנים בלא סימנין ואם צריכה נו בדיקת שערות:

פרק כיצד

(יד) איסור הבניות מדברי סופרים ומי מהן יש להן הפסק או לא ואיסור בת הורגו מן התורה וכיצד מותר באשת חולגו ובאשת חמיו וגם אשת חמיו והורגו כיצד מותר באשתו של בעל אמו ובתו :

(כב) הנעטן מן השפחה והמשתחרר מן העובדת כוכבים ונתגיירה מאשת איש והוציאה כיצד אין הנעטן יכול לנוגבן ואם כנס אימתי יוציא ומהו עידי מטועל ומהו עידי טומאה ומהו קלא דלא פסיק ואין דבר שבערוה בפחות מעשרה :

ארבעה אחין

(ג) כיצד הוי ספק קדושין ומה דינו ולא מיקטו זמן בקדושין :

החולץ

(מו) שומרת יבם שנפלו לה נכסים כיצד מוכרת ונותנת ואם מתה נכסים בחזקת מי :

(מז) אימתי היבמה ניזונת משל יבם ואימתי ניזונת משל בעל ואם היבם קטן ואין לה משל בעל כיצד ניזונת:

(נט) כמה נשים יכול אדם ליטול :

רבן גמליאל

(עג) מלקין אותן דמקדש בביאה משום פריצות :

הבא על יבמתו

(עז) כיצד הערלה חוביה בביאה ומקנה אשה לבעל ואימתי אינו קונה בהערלה :

(פא) איסור ליטול איילונית בין כהן בין ישראל אא"כ יש להם אשה ובנים :

(פג) מצות פריה ורביה כיצד וכיצד אסור להתבטל לעולם ממצוה זו וכמה בנים ובנות יהיו לו שקיים פריה ורביה :

(פד) כיצד חייב אדם לפקוד אשתו ואפילו סמוך לווסתה ועונש אם אינו פוקדה :

(פה) כיצד חייב אדם כיבוד אשתו ובאהבתה ובהדרכת בניו בדרך ישרה ולהשיא בנותיו סמוך לפרקן ומעלת נושא בת אחותו :

(פו) שהה עם אשתו י' שנים ולא ילדה אימתי חייב לגרשה ואימתי מותרת להנשא לאחר וכמה זימנין הויא חזקה שלא תלד עוד :

(לא) נישא לשנים ולא היו לה בנים כיצד תנשא לשלישי ואם נישאת לשלישי ולא היו לה בנים אם הלאשורים מלו תבעי כתובה שנתנו לה ואם נישאת לרביעי וילדה אם מוציאה מן השלישי כתובתה ואם אשה ובעלה עורגין זה עם זה מי הם הגורם מניעת הלידה בין לענין כתובה בין לענין הקדושין ואם שהתה עמו עשר שנים ולא ילדה אימתי מוציאין ממנו בע"כ :

(לב) אימתי מותר לאדם לישא כמה נשים :

(לג) שהתה י' שנים ולא ילדה והפילה מאימתי מתחילין למנות י' שנים ואם הפילה הלכה פעמים כיצד הוחזקה לנפלים ואימתי יוציא ויתן כתובה ולא תוספת ואשה שאמרה בטינא חוטרא לידא ומרא לקבורה אימתי שומעין לה ואין האשה מצווה בפריה ורביה:

(לד) אימתי יוציא ויתן כתובה ולא תוספת ואימתי יתן גם התוספת ואימתי נותן תוספת ולא כתובה :

אלמנה לכ"ג

(לו) איזה נכסים נקראים נכסי מלוג ואיזה נקראים צאן ברזל :

(לז) אימתי אמרינן בנכסי אשתו אם מתו או פחתו מתו ופחתו לו וכיצד הולכים אחר המנהג בקבלה נכסי צאן ברזל ובשומתן והמכנסת שום לבעלה וגירשה כיצד נוטלת כליה בע"כ וכיצד אין הבעל מוכר בשום שהכניסה לו ואם מכרו שניהם אימתי הבעל מוציא מיד הלקוחות :

(לט) הכניסה לבעלה ב' כלים שוין אלף ושיבחו ועמדו באלפיים כיצד נוטלין שניהן כשתתאלמנה או נתגרשה:

(ק) עבדים שהכניסה בת ישראל לכהן כיצד אוכלין בתרומה :

הערל

(קמ) סימני סריס חמה וסימני איילונית וטומטום שנקרע אי הוי דינו כסריס אדם :

יש מותרות

(קיד) שניות ואלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל או בת ישראל לנתין וממזר אימתי יש להן כתובה ותוספת פירות מזונות ובלאות ואימתי לא והולד מהן אימתי כשר או פסול :

בית שמאי

(קל) קטנה שניסת כיצד היא כאשתו לכל דבר אלא שיוצאה במיאון וכיצד זכאי בכל הדברים שזכאי באשתו :

(קלח) שומת קטן וקטנה וסימני קטן וקטנה ובעלה ונוגרת וזמן הבאת שתי שערות ואימתי הויא איילונית ואם בא סימן התחתון ולא עליון או שנשרו השערות וכיצד וע"י מי הנשים נבדקות ועל פי מי סומכין ושיעור השערה ומקומן ואם נמצא כשערות ותוך זמן אם הוא כלפני זמן או כלאחר זמן :

חרש

(קלט) חרש אימתי כונס ומוציא ברמיזה ואימתי תקנו רבנן נישואין לחרש ולחרשת לשוטה ולשוטים לקטן ולקטנה ואימתי יש להן כתובה וחילוק שיש בין היו חרשים ושוטים מעיקרא בין שנתחרשו ונשתטו לאחר מכאן :

האשה שלום

(קמז) אמרה מת בעלי התיבוני ליבמא או שאמרה תנו לי כתובתי או שאמרה התיבוני ליבמא ותנו לי כתובתי או תנו לי כתובתי והתירוני ליבמא אימתי נאמנת או לא :

(קנ) קדש או בעל אחת מחמש נשים ואינו יודע איזו וכל אחת אומרת אותי קדש או בעל כיצד יוציא ויתן כתובה :

האשה בתרא

(קס) עיל שהקישה או שנכנסה כרכום או ספינה המטורפת או שהלכה בים אימתי נידונין האנשים שבה בחזקת קיימין או מתים :

כתובות פרק קמא

(קסב) באיזה יום מתכנסת בתולה נישאת וכן אלמנה ואם הגיע הזמן ולא נישאו בין מחמת איזה אונס או בלא אונס אימתי מעלה לה מזונות תולין או פרומה:

(קסד) כיצד מתקנת סעודה ואילך אשה נישאת בכל יום ומה טעם בתולה תבעל בחמישי ואלמנה בששי ותקנת שקבעו למיכהא ולשמחה בין בתולה בין לאלמנה:

(קסו) טעם לנשואין ברביעי ובחמישי מפני שאמר בהם ברכה :

(קסז) היתר לבעול בתחילה בשבת ואם לא כתב כתובה כיצד מתפיסה מטלטלין ובועל :

(קסח) איזו אשה טעונה ברכה כל ז' ואיזו אין צריך אלא יום א' ועסח ז' ברכות ושהשמחה במעונו וכמה ימים אומר שהשמחה במעונו בין קודם נשואין בין לאחר מכאן :

(קסט) באיזה מקום מברכין ברכת חתנים ואירוסין ונוסח ברכת אירוסין :

(קע) כמה ימים מברכין כל שבע בחבות וכיצד טעונין עשרה ומי הם הנקראים פנים חדשות :

(קעג) האומר פתח פתוח מצאתי אימתי נאמן להפסידה כתובתה ותוספת וכמה בקיאות צריך לידע אם הוא פ"פ ואיזה משפחות יש שאין להן דמים ואם הנערות יש להן דמים או לא ומצות בעילה בוגרת כיצד והאומר לא מצאתי דם והיא אומרת עדיין בתולה אני כיצד בודקין אותה ועיין בהלכות בעילת נוגרת :

(קעד) מי הן הנשים שכתובתן מאתים ויש להן טענת בתולים ומי הן שכתובתן מנה ואין להן טענת דמים ונכנסה בחזקת בתולה ולא מצאה אימתי הוי מקח טעות:

(קעה) נתייחד עמה אימתי אין לו עוד טענת דמים ואם היא טוענת משארסתני נאנסתי והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך מי נאמן :

(קעז) האומרת מוכת עץ אני או נבעלתי לכשר אימתי נאמנת :

האשה שנתארמלה

(קפ) האומרת בתולה נשאתני והוא אומר אלמנה נשאתיך על איזה עדות סומכין שנשאת בתולה ואם אין עדים מי מהימן :

(קפא) מצות הריקוד ושמחת כלה ולספר בשבחה וכיצד מרקדין בה :

(קפב) איזו מצוה נדחית מלפני הכנסת כלה :

(רא) אמרה אשה איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אימתי נאמנת :

(רד) עד אחד אומר נתקדשה ועד אחד אומר לא נתקדשה אימתי אסורה או מותרת או שנים אומרים לאינוה שנתקדשה ושנים אומרים לא לאינוה שנתקדשה אימתי אסורה או לא :

(ריב) כיצד אדם נאמן להעיד בגודלו מה שראה בקטנו על בתולה שיצאתה בהינומא ורואשה פרוע :

נערה שנתפתתה

(רכד) מעשה ידי נערה ומציאתה אימתי הוי דאביה או דידה או דאחים :

(רכה) נערה שנתאלמנה או נתגרשה אימתי כתובתה דידה או דאביה או דאחים וכיצד טורפת מן הלקוחות:

(רכו) עד כמה פעמים מחלמן האשה או מגרש שלא תהא עוד רשאה להנשא לאחר :

(רל) מה הן הדברים שהאב זכאי בבתו :

(רלא) מה הן הדברים שהבעל זכאי באשתו ואלו שהבעל חייב אליה כגון מזונותיה וקבורתה ופרקונה:

(רלב) מי שנתמסה או מי שהלך למד"ה כיצד ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו ובניו ובנותיו :

(רלג) מי שהלך למד"ה ומתה אשתו כיצד ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה :

(רלה) האומר אל תקבלו אשתו מנכסיו אימתי אין היתומים חייבין בקבורתה :

(רלו) אזהרה שלא לשמש עם אשתו כמנהג הפרסיים והאומר אי אפשי בפנין אחר אימתי יוציא ויתן כתובה :

(רלז) מאימתי נכנסת האשה ברשות בעלה שיזכה בנכסיה ויירשנה אם מתה ויעלה לה מזונות :

(רלח) מד מתי חייב אדם לזון בניו ובנותיו ומתי פטור ואימתי כופין האב לפרנסן :

(רמב) האשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה כיצד הבעל יוציא מיד הלקוחות :

(רמד) תנאי כתובה שהבנות יזונו לאחר מיתת אביהם ואימתי ניזונות מן הקרקע ואימתי ניזונות מן המטלטלין :

(רמה) תנאי ב"ד שבתולה גובה מאתים ואלמנה מנה ושיהיו כל נכסיו אחראין וערבאין לכתובתה ושיהיה חייב בפרקונה בין כהנת בין ישראלית :

(רמו) אשת ישראל שנאנסה אימתי מותרת לבעלה ונשי לגנבי ודשבויי מ.טום ודגנובי ליסטים אימתי מותרין או אסורין :

(רמז) ממזרת ונתינה ואלמנה לכ"ג כיצד אינו חייב בפדיונה :

(רמח) כיצד אין הבעל יכול לפטור עצמו מפדיון אשתו ויבמין ויורשין כיצד פטורין מפדיונן ואם היו מבקשין עד י' בלמיה או על עסלה בכתובתה אימתי פטור או לא :

(רמט) כיצד חייב ברפואתה ואימתי יכול לפטור עצמה מרפואתה :

(רנ) תנאי ב"ד על כתובת בנין דכרין כיצד ואימתי הבנים נוטלין אותה וכיצד נגבית :

(רנא) מוכרת או מוחלת כתובתה אימתי יש לה כתובת בנין דכרין או לא :

(רנב) מוחלת כתובתה אימתי הפסידה מזונות :

(רנג) אימתי בנן נוקבן מיתזנן מנכסיו ואיזה בנות הן הניזונות או לאו ועד איזה זמן הן ניזונות בתנאי ב"ד:

(רנד) כיצד אלמנה יושבת בבית בעלה וניזונת מנכסיו בתנאי ב"ד :

(רנה) אלמנה כיצד משתמשת במדור וכלים וכסתות ושפחות שנשתמשה בהן בחיי בעלה ואם נפל המדור כיצד היתומים פטורים לבנותו ולתקנו :

(רנו) תובעת וממשכנת ומוכרת כתובתה ועשאה כתובתה אפותיקי לאחר אימתי הפסידה מזונות או לא :

(רנז) כשמגבין כתובה לאלמנה כיצד שמין הבגדים שעליה :

(רנז) המגרש אשתו אימתי שמין הבגדים שעליה :

(רנט) ייחד קרקע למזונות אשתו אימתי גובה לה מזונות ואימתי קצץ לה מזונות :

את על פי

(רס) נתאלמנה או נתגרשה מן האירוסין או מן הנשואין אימתי גובה גם התוספת ואימתי אינה גובה רק העיקר :

(רסא) כיצד הוי תוספת כתובה כעיקר כתובה ולענין מה חשיבא תוספת כעיקר הכתובה ממש :

(רסב) לענין כתובת בנין דכרין תוספת כתובה לא טרפא ממשעבדי :

(רסג) ייחד לה מטלטלין או קרקע אימתי נוטלתן בלא שבועה :

(רסו) כיצד חיבת חופה קונה לה הכתובה ואם נכנסת לחופה ולא נבעלה או שפירסה נדה אימתי קונה כתובתה ותוספת :

(רסז) כיצד הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הוי בעילתו זנות ואיסור השהיית עם אשתו בלא כתובה ואם נאבדה חייב לכתוב לה כתובה אחרת :

(רסח) כמה זמן נותנין לפרנס עצמן לבתולה ולאלמנה לבוגרת לארוסה וכן לאיש ואם הגיע זמן ולא נישאו אימתי אוכלות משלו וכיצד אין עושין על הקטנה להשיא בקטנותה ואביה והיא כיצד מעכבין מליכנס עד שתגדיל:

(ער) כיצד יכולה אשה לומר איני ניזונית ואיני עושה:

(רעא) אומר קונם שאני עושה לפיך אימתי צריך להפר:

(ערב) מה הן המלאכות שהאשה עושה לבעלה וכיצד כופין לגודלת ולמגורשת להניק אם הבן וכן לשאר הנשים:

(רעו) נתנה לה בן להניק כיצד מניקתו ואם ממאנת מלהניקו אימתי כופין אותה וכיצד כופה אותה לכליע המטה ולעשות בצמר ולא בפשתן ואם הכניסה לו שפחות כיצד שוקטת עצמה מחיוב המלאכות והמדיר אשתו מלעשות מלאכה אימתי יוציא :

(רעט) כיצד אינו כופה אשתו לעמוד לפני אביו ובנו ולתת תבן לבהמתו ולבקרו :

(רפ) מה היא העונה המוטלת בתורה לכל מין ומין מבני אדם ולת"ח וכמה ימים יכול לעמוד חוץ לביתו שלא ברשות :

(רפא) מורדת כיצד מכריזים עליה. ומורדת ממלאכה וממשמיש והאומרת מאים עלי אימתי הויא בכלל מורדת וכיצד מפסדת כתובתה מדינא דגמרא ומתקנת רבנן :

(רפב) המשורכת ורוצה לצאת מבעלה כיצד אין שומעין לה :

(רפג) כל שכופין אותה להוציא ומתה האשה עד שלא הוציאה כיצד הבעל יורשה ואם כותבין אגרת [מרד] על ארוסה ושומרת יבם :

(רפה) כיצד פוחתין למורדת מכתובתה וכיצד מוסיפין על כתובתה כשהבעל מורד :

(רפו) המשרה אשתו ע"י שליש כמה מזונות פוסק לה :

(רפז) המשרה אשתו ע"י שליש כמה מלבושין פוסק לה :

(רפח) פסק לאשתו או שפסקו לאלמנה מזונות ומלבושין והותירו המותרות למי :

(רפט) כמה מעות נותן לה לצרכיה ומה היא עושה לו ומעשה ידיה למי וכיצד אוכלת עמו בלילי שבת וחילוק שיש בין עני למכובד באלו הפיסוקים :

(רצ) כשהיא מניקה כיצד פוחתין ממעשה ידיה ומוסיפין על מזונותיה :

(רצ) אימתי חייב לזון בניו או לא :

מציאת האשה

(רצא) הבעל זכאי במציאת האשה ומעשה ידיה וירושתה ופירותיה :

(רצב) למי בושת ופגמה כיצד חולקין ביניהם הבעל והאשה ואם אמרה קונם שאני עושה לפיך אימתי יפר:

(רצג) הפוסק מעות לחתנו ומת אימתי יכול לסרב מתת הסיפוק ליכנס ואימתי זכה הכנס בסיפוק :

(רצד) פסקה להכניס לו כספים דינרין ושום כיצד הוא פוסק כנגדן :

(רצה) אין אדם יכול למכור כלי אשתו :

(רצו) כיצד כל השומות הולכין אחר המנהג :

(רצז) המשיא בתו סתם או מבית יתומה כמה פוסק לה ובעל שפסק להכניסה ערומה כיצד חייב לכסותה:

(שא) אימתי היתומה שניסת קטנה יכולה להוציאה מן האחין הרלוי לה וכיצד שמין לפרנסה כדעת האב וכיצד נוטלת עישור נכסין ואימתי מפסידות עישור נכסים בשלא מיחו :

(שב) האומר אל יזונו ואל יפרנסו בנותי מנכסיו אימתי שומעין לו :

(שג) כיצד מוציאין מן הלקוחות לפרנסת הבנות ולא למזונות ושתי בנות ובן שקדמה לאחרונה בשיעור נכסים ולא הספיקה השניה ליטול עד שמת הבן כיצד ויפלה ובת בשיעור נכסי' כיצד יש לה דין בע"ח ואימתי נוטנות מכינוכים או מזיבורית או בשנועה :

(דש) לפרנסה למזונות לכתובה אימתי גובין מן הקרקע ואימתי גובין מטלטלין :

(שה) המשליש מעות לקחת שדה לבתו אימתי הכרעת בידה עשר שיסנו המעות לבעלה או לא :

המדיר

(שח) המדיר אשתו שאמר לה קלי מעשה ידיך במזונותיך או שנדרה אימתי מהיום לאיסור אכילה כל פירות וקיום לה בעל או שנדרה מלהתקשט אימתי חייב להוציאה ולתת כתובתה :

[אלפס הולין]

(שט) המדיר אשתו שלא תלך לבית אביה לבית האבל לבית המשתה שמתאכי לפלוני דברים של קיון שמחה ממלאת ועושה שלא תשאל ושלא תשאיל אימתי חייב להוציא ויתן כתובה :

(שי) עוברת על דת משה שמאכילתו שאינו מעושר ומשמשתו נדה ואינה קוצה חלה ונודרת ואינה מקיימת ועוברת על דת יהודית ויוצאה ולאשה פרוע ומוה בשוק ומדברת עם כל אדם ומקללת יולדיו בפני מולידיו והקוללים אימתי יוצאות שלא בכתובה והיוצאות שלא בכתובה כיצד צריכים התראה לפספיד כתובתן :

(שיא) קדשה ע"מ שאין עליה נדרים או שכיצה מסם ומצאו עליה נדרים או שקדשה על תנאי ונכנסה סתם בשעות שתי נשים ושעות אשה אחת כענין שתי נשים או קדשה על תנאי ובעל סתם או קדש בפחות מבוה פרוטה ובעל או קדשה ע"מ שאין בה מומין או שכנסה סתם ונמצאו בה מומין אימתי צריכה גט ואימתי אינה מקודשת :

(שיב) איזה מומין פוסלין בנשים :

(שיג) האב ובעל שטוענין על המומין האב אומר משנתארסה עלה והבעל אומר קודם לכן היו על מי להביא ראיה :

(שמו) אימתי טוען שהוא שיוציא בשביל מומין שיש בו ומוכה שחין ובעל מלאכות בזויות ויבמה שנפלה לפניהן אימתי נחלצת :

(שמז) האומר אימי זן ואימי מפרנס כיצד כופין לזון :

(שיז) על איזה נשים כופין אותו להוציא וכשכופין אם כופין בשוטים או בדברים ואם אמרה האשה הויגא בהדיה אימתי שומעין לה ואימתי לא :

האשה שנפלו

(שיח) אשה שמכרה או נתנה בנכסי מלוג אימתי נוטל הוי מכרה ונתינתה בטל וכיצד נוציא מיד הלקוחות קרקע ופירות :

(שיט) אשה שנפלו להבריא נכסים מבטל כיצד עושה ויהיו מעשיה קיימין :

(שכ) נפלו לה נכסים איזה דבר יקנו מהם שהבעל יאכל הפירות ולא יכלה הקרן ואיזה דבר הוי בכלל פירות ואיזה הוי בכלל קרן בין גולות בהמות בין בתלושי' כפל בין בפירות מתובנין בין בעבדים ושפחות ואם בא לגרשה באיזה פירות זוכה האשה או הבעל :

(שכא) המוציא הוצאות על נכסי אשתו אימתי נוטל מה שהוציא בשבועה ואימתי מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל וחילוק שיש בין אשתו גדולה לקטנה ובין כולה לגרשה ובין אימרדה ובין נכסי מלוג לנכסי צאן ברזל :

(שכב) בעל שהוריד אריסים בנכסי מלוג וגירשה כיצד האריסים מסתלקים ואימתי יכול הבעל למכור קרקע מלוג לפירות או לא :

(שכג) שומרת יבם שנפלו לה נכסים מי זוכה בהן ואם מתה מי חייב בקבורתה וכיצד יבם זוכה בנכסי המת וכיצד יכול למכור ומה מתחיר המת כיצד מוציאין מידו ואיזה מעות ופירות יניח ויקנו מהן קרקע:

(שכה) כיצד צריך שיגו כל הנכסים אחראין לכתובת יבמה ולכתובה אשתו גרש יבמתו אין לה רק כתובתה החזירה כיצד יכול היבם למכור בנכסי אחיו :

הכותב

(שכו) איזה לשון סילוק יכתוב אדם לאשתו שיהיה מסולק מנכסי אשתו ומכל הפירות וכיצד נחנן כל הזכות והרעות לאשה ואיזה לשון אינו כלום :

(שכז) כיצד יכול אדם להתנות שאם מתה אשתו שלא יירשנה :

(שכח) מת והניח אשה ובע"ח ויורשין והיו לו פקדון ומעות ביד אחרים או פירות תלושין למי ינתנו מליגא לגמלא ומתקנתא לרבנן ואם קדם אחד מהן ותפס אימתי אין בתפיסתו כלום :

(שלו) האשה שהכניסה שטר חוב לבעלה אם יכול למחלה או לא :

(שלז) מכרה כתובתה בטובת הנאה ונתגלגה ומתה כיצד בעה יכולה למחול כתובת אמה לגבי אביה להפסיד הלקוחות :

(שלט) מי שיש עליו כתובת אשה ובע"ח שאין בהן דין קדימה ויש לו קרקע ומעות למי נותנין הקרקע ולמי המעות ואם אין שם אלא כדי א' מהם מי קודם :

(שמג) אשה הנפרעת משל יתומים או פוגמת כתובתה צריכה שבועה איזו לשון פטור מנדר ושבועה יכתוב הבעל לאשתו שיפטור אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה ממנו מיורשיו ומן הבאים ברשותו מנדר ושבועה:

(שמו) הפוגמת או פוחתת כתובתה או עד א' מעידה שהיא פרועה או הנפרעת מנכסים משועבדין או נפרעת מנכסי יתומים כיצד אינה נפרעת אלא בשבועה :

(שמט) הוציאה גט בלא כתובה או להפך הוציאה שני גיטין וב' כתובות או ב' כתובות וב' גיטין או ב' כתובות וגט ואחד או כתובה וגט ומיתה וכתובה קודמת לגט או גט קודם לכתובה או הוציאה ב' כתובות אי' של מאתים ואחד של ב' מאות כיצד גובה כתובתה :

(שנ) קטן שכתב כתובה בקטנותו וגר שנתגייר אשתו עמו אימתי כתובתן קיימת ואימתי נוטלות התוספת:

מי שהיה נשוי

(שנא) מי שהיה נשוי ב' נשים כיצד גובות כתובתן הן ויורשיהם בין מנה מאתים בין תוספת בין כתובת בנין דכרין :

(שנז) מי שהיה נשוי ב' נשים כתובה של א' מנה ושל ז' מאתים ושל א' שלש מאות ואין שם כדי שלכולן כיצד חולקות הנכסים של מת :

(שנט) מי שהיה נשוי ד' נשים ומת מי קודמת לתבלתה ומי נפרעת בשבועה ומי שלא בשבועה ואם קדמה המאוחרים ליטול אימתי זכתה ואם היו כולן יוצאות ביום א' או בשעה א' כיצד גובות :

(שסד) מי שהיה נשוי ב' נשים ומכר שדהו לב' לקוחות וכתבה חד מינייהו ללוקח דין ודברים אין לי עמך או שמכר ללוקח א' אימתי יכולות לחזור על הלקוחות ואימתי לא ואימתי יכולה אשה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי :

אלמנה ניזונת

(שסה) מזונות האלמנה ומעשה ידיה וירושתה וקבורתה ומציאתה על מי ואיזה מלאכות האשה עושה לבעלה אלמנה עושה ליורשין :

(שסו) אלמנה שהפסיקה מעלילין למזונות או לכתובה אימתי מועיל פסיקתה בין מדינא דגמרא בין מתקנתא דרבנן וכמה ימים פוסקה האלמנה לתבוע מזונותיה שהפסידה ואם יתומים אומרים נתנו מזונות והיא מכחשם מי נאמן וכמה קרקע יכולה למכור למזונותיה ובעד כמה ימים מוכרת בנת אחת ואחריות מכירתה על מי ואם תוזכם וטורפה היא מה שמכרה :

(שסח) אלמנה בין מן האירוסין או מן הנישואין כיצד מוכרין שלא בפני ב"ד שומחין וכיצד צריכה למכור בפני הבקיאין בשומא :

(שסט) אימתי חייב במזונות אשתו מקודשת ואינה מקודשת :

(שע) אימתי הפסידה האלמנה מזונות משום שמכרה או שמשכנה כתובתה בכל או במקצת וכשמוכרה כיצד כותבת לאיזה ותחבון מה שמכרה ונגובה מוכרת בב"ד ואלמנה שמוכרת שלא בב"ד צריכה שבועה ולא הכרזה:

(שעא) אלמנה שכתובתה מאתים ומכרה שוה מאתים במנה או שוה מנה במאתים כיצד נתקבלה כתובתה והיתה כתובתה מנה או ב' מאות ומכרה לאחרון יפה מנה במנה ודינר אימתי מכרה בטל :

(שעד) אלמנה שמכרה כיצד האחריות על היתומים :

(שעח) יתומה שמילאה או שניה שניסת או איילונית או יוצאת משום שם רע או אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין וממזר אימתי הפסידו כתובתן ותוספת ופירות ומזונות ובלאות נכסי לכ"ב ונכסי מלוג ואימתי לא הפסידו טוען אלא מקלקלן וכל חילוקיהן בארוך :

(שעט) אשה שאין לה וסת או רואה מחמת תשמיש אימתי הפסידה כתובה תוספת פירות מזונות בלאות:

הנושא

(שפ) הנושא אשה ופסק עימה בתה כיצד חייב לזונה ואם נגרשה כיצד חייב לזונה בבית בעלה השני ואם מת הבעל כיצד אינה בת זו ניזונת ואם פסקה גם עם בעלה השני לזונה שתי שנים כיצד זנין אותה בין מהם:

(שפו) בת אלה האם לעולם :

(שפב) מה הן הדברים שנקנין באמירה בעלמא ולא ביתנו ליכתב :

(שפג) כיצד חייבין היורשין לזון אלמנה בביתה ולמה לה מדור ואם מכרו המדור או נפל אימתי לגריכין להעמיד אחר או לא ולאלמנה שאמרה אי אפשי לזור בבית אבי אבי אימתי שומעין לה לעצה שם או לא :

(שפו) אימתי גובה כתובתה לעולם ואימתי אינה גובה אלא עד כ"ה שנים וכיצד כותבין אדרכתא לאשה על נכסי בעלה :

שני דייני גזירות

(שפז) כיצד פוסקין מזונות לאשת איש שהלך בעלה למד"ה ואימתי תשבע בתחילה או בסוף ואם בעל הומר פסקתי אימתי נאמן ואם דאמר נומר לה צאי מעשה ידיך במזונותיך :

(שפח) האשה שהלכה עם בעלה למד"ה ובאה ואמרה מת בעלי או גרשני כיצד מספרנסם ועד כמה וכן אדם שגירש אשתו ולא נתן כתובה עד כמה ימים חייב לפרנסה :

(שפט) מי שפרנס אשת חבירו שהלך בעלה למד"ה או שלוותה ממנו משום אימתי הפסיד אותם ואימתי חייב הבעל לשלם :

(שצב) הניח בנות ובנים ונכסים מרובין או מועטין אימתי הבנים יירשו והבנות יזונו ואימתי הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים :

(שצד) הפוסק מעות לחתנו או שפסקה אימי על עצמה ופשט לו הרגל אימתי תשב עד שתלבין ראשה ואימתי יכולה לכופו ולומר או כונס או פוטר :

(שצט) מאיזה עיר ומאיזה כרך יכול אדם להוציא אשתו ולהוליכה במקום אחר בע"כ וכיצד כופין זה את זה לעלות לא"י ולירושלים ושלא לצאת משם :

(ת) נשא אשה במקום זה וגרשה במקום אחר מאיזה מטבע נותן לה כתובתה מן הקלים או מן הכבדים :

(תג) כתובת אשה אי הויא לאוריימא או דרבנן :

גיטין המביא תניין

(תגג) כתובה ושאר שטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה אימתי כשרין או פסולין :

כל הגט

(תמ) כיצד אוכלת אשת כהן בתרומה בחזקת שבעלה קיים וכן לשאר הדברים כיצד מחזיקין אותו בחזקת קיים :

השולח

(תנה) כיצד משביעין או מדירין את אלמנה כשבאה לגבות כתובתה וכן הגרושה :

הניזקין

(תעט) הטעם למה כותבת אשה נגבים זיבורית :

(תפג) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים :

(תנ) לקח מן האיש ואחר כך מן האשה או להפך אימתי מקחו קיים או לא :

האומר התקבל

(תקט) כיצד אין לנערה יד לקבל עצמה כשיש לה אב :

(תקטו) איזה היא קטנה שמקדשת למיאון :

מי שאחזו

(תקלט) אימתי צריך שיהיה המגרש כשר או לא ואומר על מנת כאומר מעכשיו דמי :

הזורק

(תקמד) זרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק קרוב לה מתלה על מתלה אימתי הוי קידושין :

המגרש

(תקסו) יצא שמה בעיר מקודשת אימתי חוששין לאותו קול להחזיקה במקודשת ואיזה קול הוי קול ואיזה הוי אמתלא ומה הוא קלא דלא פסיק :

(תקסח) יצא לה שם מזנה או שהיא נשואה ארוסה בעולה תלולה או שנתקדשה בעיר אחרת שהיא ממזרת שפחה אימתי חוששין לשהוא קלא וביטול קול שלא הוחזק בב"ד וקלא דבתר נישואין ויצא קול שקדשה לראשון ובא אחר וקדשה קודשין מעליא או שיצא עליה קול בעלמא מזה ומזה כיצד אסורה או מותרת ואימתי תצא מזה או מזה :

קדושין פרק קמא

(תקע) אין האשה מתקדשת אלא מדעתה ובשלשה דרכים ונקנית בשטר שאינו שוה פרוטה ואינה נקנית בחליפין וכיצד קונה עצמה בב' דרכים :

(תקעא) כיצד נקנית בכסף ושיעור הכסף שנקנית בו ומה הן הדברים שיאמר לה הבעל כשמקדש אותה וחילוק שיש בין נתנה היא ואמר הוא או להפך :

(תקעג) היה מדבר עמה על עסקי קדושיה וקידשה ולא פירש אימתי הוו קדושין :

(תקעה) המקדש במלוה או בהנאת מלוה או במלוה שיש לה משכון או במלוה ופרוטה אימתי הויא מקודשת או לא :

(תקעו) כילך פרוטה ע"מ שתחזירנו לי כיצד אינה מקודשת בחליפין :

(תקעז) הן מנה לפלוני ותקדש אני לך הא לך מנה והתקדשי לפלוני הן מנה לפלוני ותקדש אני לו שילך מנה ואקדש אני לך כיצד הויא מקודשת :

(תקעט) כיצד מקדש בשיראי ובדבר הצריך שומא :

(תקפ) התקדשי לי במנה ונתן לה דינר או אמר במנה זה והיה מונה והולך או במנה א' ונמצא חסר או של נחשת או לא לא אימתי יכול אחד מהם לחזור בו ואם זה אומר במנה וזה אומר במאתים והלך כל אחד לביתו ואחר כך תבעו זה את זה וקדשו כלכדי מי יעשו :

(תקפב) קדשה במשכון דידיה או דאחרים אימתי הויא מקודשת :

(תקפד) נפלה החפץ שקדש בו וזרקתו או שאמר תנם לאבא או לאביך או תנם לפלוני או שאמר תנם לכם ע"מ שיקבלו לי או שאמר' תנם על הסלע בין סלע דידה בין סלע של שניהם או שקדשה בככר ואמר' תנהו לכלב תנהו לעני אימתי הויא מקודשת או לא :

(תקפה) היה מוכר תפלים או כוזג יין או גודל תמרים ובתלה ממנו מהם ואמר אימר אי יהיבנא לך מקדשת לי ואמרה הב מיהבת בין שכלה בין שלא כלה אימתי הויא מקודשת :

(תקפו) כיצד מקדש בשטר ועל איזה דבר כותבו ובע"ש מי מקדשם הבעלה ומה הוא כותב בשטר קדושין ואם צריך שיהיה מלפנו ומדעתה :

(תקפח) כיצד אומר אדם לבנו קנה לאי וקבלי קדושיך:

(תקפט) כמה הוא שיעור פרוטה שאשה מתקדשת בו :

(תקל) קדשה בתמרה והלכה תמרים שמדין כאן בדינר כיצד חוששין לקדושין דילמא שויא פרוטה במקום אחר וכן כיוצא בזה שמקדש באפני כותאי כיצד חוששין לקידושיה :

(תקלא) היו מגדרין אמתן למילתם בביאה ובשוק ובלא שידוכין :

(תקלב) קדשה באתא ואמרה לו הא אין בו ש"פ ואמר תתקדש בד' זוזין שיש בו ולקחתה ששם ומתקפ או אמר לה ככרי סלע זה פקדון וחזר ואמר התקדשי לי בו אימתי הויא מקודשת או לא :

(תקלד) קדשה בגזל ובחמס בין דידה בין דאחרים בין דידיך בין דלא שדיך או שאמר לה ככרי סלע זה שאני חייב ליך וחזר ואמר התקדשי לי בו אימתי הויא מקודשת או לא :

(תרי) חיוב שיש על האב להשיא לבנו אשה וללמדו ספר ואומנות ולהשיטו בנהר ואימתי אדם יקדים אשה לת"ת וכמה שנים לעמוד בלא אשה :

האיש מקדש

(תריח) כיצד האיש מקדש בו ובשלוחו ואזהרה שלא לקדש אשה עד שיראנה תחלה :

(תריט) כיצד אשה מתקדשת בה ובשלוחה וליכא איסורא להתקדש בשלוחה :

(תרכ) האיש מקדש בתו נערה ואסור לקדש אותה בקטנותה :

(תרכה) אמר לשנים לקדש לו אשה כיצד בן בן שלוחין בן בן עדיו :

(תרכח) נערה שיש לה אב אם היא יכולה לקבל קדושיה או לא :
(תרכט) קטנה או נערה שנתקדשה שלא לדעת אביה והמקדש אשה לבנו שלא מדעתו כיצד אינן קדושין ואימתי חוששין שמא לדעת האב נתקדשה :
(תרל) נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למד"ה ועמדה וניסת כיצד אינה אוכלת בתרומה ואין הבעל זכאי בירושתה :
(תרלא) התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו התקדשי לי בזו או שאמר התקדשי לי בזו ובזו או שהיתה אוכלת לאחת ראשונה אימתי מקודשת או לא :
(תרלב) התקדשי לי בכוס זה ומלא ליהרא או חמרא או מיא אימתי מקודשת וכיצד מצטרף מה שבתוכו עמו לפרוטה :
(תרלג) התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש או להפך בכסף והוא זהב ע"מ לבר פלוני ונמצא שהוא בענין אחר אימתי הויא מקודשת בטעות ואימתי לא ודברים שבלב אינן דברים ומקדש ע"מ שהוא חכם גבור עשיר צדיק רשע כיצד הויא מקודשת :
(תרלד) אמר לשליח קדש לי אשה במקום פלוני או הרי היא במקום פלוני וקדשה במקום אחר אימתי הוי מקודשת או לא :
(תרלה) קדשה ע"מ שאין עליה נדרים והיה בה קדשה על תנאי וכנסה או בעל מום וקדשה בפחות מש"פ ובעל אימתי הויא מקודשת וצריכה גט :
(תרלו) עשה שליח לקדש לו אשה ומת השליח באיזו אשה אסור או מותר :
(תרלז) המקדש אשה בפחות משוה פרוטה או שתי נשים בפרוטה או קטן שקדש ואח"כ שלחו לו סבלונות כיצד אין כאן קדושין :
(תרלח) אימתי חוששין לסבלונות שהם קדושין ואימתי אין חוששין :
(תרלט) קדושין שאינן מסורין לביאה כיצד אינן קדושין :
(תרמ) המקדש בפירות שביעית אם הם קדושין :
(תרמא) כיצד אשה נעשית שליח לחברתה לקבל קדושיה :
(תרמב) קדשה בגזל דידה או בגזל דעלמא בין דשדיך בין דלא שדיך ואלים שקדשה בפירות על שלא חלק והמקדש בפירות חבירו ומלאו חבירו ואמר ליה למה לא נפת לו מן היפות והמקדש בדברים האסורין או בדמיהן אימתי הויא מקודשת או לא :

האומר

(תרמג) הטועה שליח לקדש לו אשה והלך וקדשה לעצמו אימתי מקודשת לזה ולא למשלחו :
(תרמד) הרי את מקודשת לי אחר ל' יום ובא אחר וקדשה תוך ל' או שחזרה בה או שנתאכלו המעות אימתי הוו קדושין :
(תרמה) עשתה האשה שליח לקדשה והלכה היא וקדשה את עצמה כיצד נתבטל השליחות :
(תרמו) הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקדשה תוך ל' כיצד צריכה גם :
(תרמט) ע"מ שאתן ליך מאתים זוז ופסקה ידה וקבלה קדושין מאחר ע"מ שאתן לו מאתים זוז מכאן ועד ל' יום ע"מ שיש לי מאתים זוז [ע"מ שאראך מאתים זוז] ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה כיצד הוי מקודשת בכל אלה או לא :
(תרנ) מה הן התנאים שצריכין להיות כתנאי בני גד ובני ראובן ומה הן שאינן צריכים :
(תרנא) המקדש שאמר הייתי סבור שהיא כהנת או לויה או עשירה או עניה והיא כך כיצד הויא מקודשת :
(תרנב) הרי את מקודשת לי בפרוטה זו ע"מ שאדבר עליך לשלטון או שאעשה עמך כפועל או ע"מ שירצה אבא ומת האב או הבן כיצד הויא מקודשת :
(תרנג) קדשתי בתי ואיני יודע למי ובא אחד ואמר אני הוא או שזה כנסה ובא אחר ואמר אני קדשתיה מי נאמן ואשה שאינה יודעת למי נתקדשה וזה אומר אני קדשתיך או שנים שטוענים זה אומר אני קדשתיה וכן זה מי נאמן :
(תרנה) כיצד נאמן האב על קדושי וגרושי בתו הקטנה וכיצד אינו נאמן על בתו השבויה להתירה :
(תרנז) המקדש בתו בסתם כיצד אין הבוגרת בכלל ומי שיש לו שתי כיתי בנות וקדש בתו הגדולה או בתו הקטנה ואינו יודע איזו גדולה או איזו קטנה קידש מי מהן מותרות או אסורות :
(תרנח) האומר קדשתיך בפני פלוני ופלוני שהלכו למד"ה והיא אומרת לא קדשתני או שאמר קדשתיך והיא אומרת לא קדשת אלא בתי או להפך או היא אומרת קדשתני והוא אמר לא קדשתיך כיצד אסורין או מותרין זה וזה בקרובים :
(תרנט) המקדש בעד אחד או שכניהם מודים כיצד אין כאן קדושין ועובד כוכבים שקדש בזמן הזה כיצד אין חוששין לקדושיו :
(תרסא) כיצד אין האשה נאסרת על בעלה אלא בב' עדים או בקינוי וסתירה ואם זינתה בעד א' אימתי אסורה עליו :
(תרסב) אשה שאמרה טמאה אני לך אימתי אינה נאמנת ואימתי חוששין שמא עיניה נתנה באחר :

עשרה יוחסין

(תרעו) עשה שליח לקדש את בתו והלך האב וקדשה וכן היא שעשתה שליח והלכה היא וקדשה אימתי מקודשת לראשון או לשני ואימתי תלא :
(תרעז) קדשה אביה בדרך והיא קדשה עצמה בעיר והיא בוגרת אימתי הויא מקודשת :

בבא קמא מרובה

(קמב) תקנות שתקן עזרא לגבי אישות :

החובל

(קנו) אם אפשר לאשה למכור כתובתה בטובה תחת בעלה או לא ודין אשה שמכרה בנכסי מלוג כיצד מכרה קיים :

בבא מציעא פ"ק

(כח) אדם שגירש אשתו אימתי חייב במזונותיה ועי' פרק הנושא :
(לעא) הטוען אחר מעשה ב"ד אין בדבריו כלום :

אלו מציאות

(שכח) קדש אחת מחמש נשים בביאה ואינו יודע איזו היא כיצד יעשה :

המפקיד

(שמט) כיצד אין מקבלין פקדונות מן האשה ואם קבל כיצד יחזיר :

הזהב

(שפב) קידושי אשה הן בפרוטה לא בפחות :

הפועלים

(תקיא) המתנה על מה שכתוב בתורה אימתי תנאי קיים או בטל ובאיזה לא יהיה התנאי מועיל :

המקבל

(תקמה) שום הנדוניא הוא לפי מנהג המקומות :

בבא בתרא חזקת הבתים

(תסל) תליוה וקדיש אם קדושיו קדושין :
(תסלא) אימתי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו :
(תסלב) אשה שמכרה מנכסיה אימתי מליא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ולבטל המקח וחילוק שיש בין נכסי מלוג לשאר נכסים ובין מכר זה בלא זה או מכרו שניהם יחד :

יש נוחלין

(תספה) לענין איזה דבר אמרינן תוך כדי דיבור כדיבור דמי :
(תספט) אלמנה הניזונת מנכסי בעלה כיצד ניזונת בין מן היורשין בין ממקבלי מתנתו וחילוק שיש במתנה בין שהוא שכ"מ בין שהוא בריא :
(תספב) לוותה ואכלה ועמדה וניסת אם בע"ח גובה מהבעל :
(תספג) כיצד שויה רבנן לבעל זימנין כלוקח וזימנין כיורש :

מי שמת

(תספד) מי שמת והניח בנים ובנות כיצד הבנות ניזונות והבנים יורשין בזמן דאיכא נכסים מלובין או מוטפין או מלובין ונתמעטו ומוטפין ונתרבו ואימתי נקלא מתמעט בנכסים מלובים ואם הניח אלמנה ובת האלמנה קודמת להיות ניזונת :

(תתפה) אימתי חוזרין מוהלי וקדושי היכא שמת הארוס או ארוסה או שחזרו בהן :
(תתפח) כיצד הדרי סבלונות היכא שמת הוא או היא או שחזרו בהן :
(תתקיא) כיצד בודקין למקדש בביאה שיהיה גדול :
(תתקיח) כיצד בודקין לקדושין לדעת מנין שנותיו ותוך זמן כלפני זמן :

גט פשוט

(תתקנט) ערב לכתובה אימתי משתעבד ואם נתגרשה וצריך לפרוע הערבות אימתי חיישינן לקנוניא :
(תתקסט) המקדיש נכסיו והיה עליו כתובת אשה כשיגרשנה ידירנה הנאה משום חשש קנוניא :

סנהדרין הנשרפין

(אלף מ) מעלה אדם אשתו כגופו ומכבדה ומדריך בניו בדרך ישרה ומשיאן סמוך לפרקן :

שבועות כל הנשבעין

(אלף קפ) הפוגמת כתובתה או עד אחד מעידה שהיא פרוע' כיצד לא תפרע אלא בשבועה :

הלכות נערה ובתולה

כתובות ואלו נערות

(לטז) מי הן הנערות והקטנות שיש להן קנס ונערה שילא עליה שם רע בילדותה אימתי אין לה קנס ופיתוי :
(ליח) מי הן הנערות שאין להן קנס ובוגרות אם יש להן קנס ונערה שנתגרשה או נערה שבא עליה [ומתה או שבא עלי'] עד שלא נתארסה ונתארסה או ניסת או בגרה אחר כך אימתי משלם קנס או לא וקנסה למי :
(ליט) אונס ומפתה כמה משלמין ואימתי ולמי וכיצד חייבין לישא אותן או פטורין :
(כ) מי יכול לעכבן בנישואין שלהן ואם יכולין לגרש :
(כא) יתומה שנתארסה ונתגרשה אונס חייב ומפתה פטור ואיזה בושת ואיזה פגם ואיזהו קנס קטנה יש לה מכר וקנס נערה יש לה קנס ולא מכר [בוגרת אין לה קנס ולא מכר] והיכי דמי קטנה וה"ד נערה והאומר פתיתי בתו של פלוני כיצד ישלם :

נערה שנתפתתה

(לכג) נערה שנתפתתה אימתי בושתה פגמה לעצמה קנסה הוי לידה או לאביה או לאחים :
(לכט) אימתי מוציא שם רע חייב ואימתי פטור וכיצד הוא סדר הוצאת שם רע :

הלכות גרושין

שבת פרק חבית

(תקמו) על מפי עד כשר לעדות אשה :

יבמות פרק קמא

(כג) ואחת מהעריות שהיתה יכולה למאן ולא מיאנה בחיי הבעל לרתה חולצת ולא מתייבמת שאין מיאון לאחר מיתת הבעל וכלתו ככלות שמיאנה בבעל מותרת לחמיה מיאנה ביבם אסורה לחמיה :

פרק כיצד

(כל) המוציא אשתו משום שם רע או משום נדר כיצד לא יחזיר ואם החזיר כיצד אינו מוציא :
(כה) שליח שהביא הגט והאומר הרגתי בעליך כיצד לא ישא את אשתו ואם מותרת ע"פ זה לאחרים וחכם שאסר אשה על בעלה בנדר או שחלצה ומיאנה בפניו אימתי אסור לישא אותה ואימתי מותר ולמי הן מותרות וחילוק שיש בין אם החכם והמביא גט חשוד או לא או אם היו להם נשים בשעת מעשה ומתו או אם נתגרשו לאחר מכאן או שנישאו אלו הנשים לבעלים שניים לאחר מכאן ומתו הבעלים או לא :

ארבעה אחין

(לא) ספק גירושין כיצד הוי ומה טעם תיקנו זמן בגיטין ולא בקדושין :
(לה) ב' שקדשו ב' נשים ובכניסתן לחופה נתחלפו כיצד אסורות עליהן וחילוק בין שהיו גדולות או קטנות :
(לו) הנשים שצריכות להמתין ג' חדשים אחר מיתת בעליהן או לאחר גירושין שלשה חדשים עד שלא ינשאו ויתארסו ואם גם ארוסה ומפותה במשמע :

החולץ

(מ) איסור נושא מעוברת ומינקת חברו תוך כ"ד חדש ואם כנס אימתי יוציא :
(מב) קדש אלמנת וגרושת חבירו תוך ג' כיצד אסורה עליו :
(מג) אזהרה שלא ליקח אשה שדעתו לגרשה :
(נ) אימתי כותבין גט חליצה ואישתמודעינהו לדיינין אחוהי למיתנא ואימתי אין כותבין :
(נח) מי הן הנשים שצריכות להמתין ג' חדשים אחר מיתת בעליהן או אחר גירושין ליארס או לינשא וכיצד מונין הג' חדשים :
(נט) כיצד מונין כ"ד חדשים שצריכות להמתין מינקת ומעוברת חבירו :

רבן גמליאל

(פה) אמר לבלר לכתוב גט לארוסתו או לאשה או ליבמתו לכשאשאנה אגרשנה אימתי הוי גט כשר :

הבא על יבמתו

(פח) מצוה לגרש אשה רעה :
(לב) אימתי יוציא ויתן כתובה ולא תוספת ואימתי יתן גם התוספת :

האשה רבה

(קטו) אמרו לה מת בעליך וניסת לאחר ואח"כ בא בעלה אימתי תצא מזה ומזה וכיצד הפסידה כתובה ופירות ובלאות ואם קדמה ונשאו אימתי מחזירתן :
(קיט) אמרו לה מת בעליך ואחר כך מת בנך וניסת לשוק ואחר כך אמרו לה חילוף הדברים כיצד תצא :
(קכב) אמרו לה מת בעליך ונתקדשה ואחר כך בא בעלה כיצד תחזור לו וכיצד הוא ליה הגט הפוסל בכהונה :
(קכג) אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה ואח"כ באה אשתו כיצד תחזור לו וכיצד אין אחות אשתו צריכה גט ואיזה עליות יש שצריך גט להוציאן אם לא ואם הלכו אשתו וגיסו למדינת הים והלך זה ונשא אחת גיסו ואח"כ באו כיצד תלא וכיצד אסורות או מותרות :

בית שמאי

(קכט) כיצד ממאנין ארוסות ונשואות בבעל ביבם וכיצד מותרת לאחי בעלה ובפני מי צריכה למאן וכמה פעמים יכולה למאן בקטנותה ואיזו היא קטנה שצריכה מיאון ואיזה גופו של מיאון ע"י דבור וע"י מעשה :
(קלא) קטנה שמיאנה כיצד הוי' כהיתרה כאילו לא ניסת וקטנה שנתגרשה כיצד אסורה כגדולה ואם החזירה לאחר גירושין ומיאנה וניסת לאחר כיצד מותרת לחזור לו וממאנת שנתגרשה בקטנותה אימתי מותרת לחזור לו ואימתי אסורה לו ואסורה לאחיו ואימתי יש מיאון לאחר מיתה ואימתי לא :
(קלג) קטנה שלא מיאנה והגדילה וניסת לאחר אימתי תפסי קדושי שני ואימתי צריכה גט מימנו ואימתי צריכה גם משניהם והולד ממנה אימתי הוי ממזר :

חרש

(קלט) חרש שנשא פקחת או להפך או פקחת שנשתטית ונתחרשת וכן להפך אימתי יוציא ואימתי יקיים ואם חרשת היא גם מיאון או לא :
(קמ) טעם מפני מה אמרו שהחרש' תצא ואין האיש שנתחרש מוציא :
(קמא) האשה יוצאה בין מדעתה בין בע"כ ואם אמר למדים לאו גם זה שאני נותן לאחתי וחזר ואמר לה כנכי שטר חוב זה כיצד מתגרשת בו :

האשה שלום

(קמג) אשה שאמרה מת בעלי בין בשעת שלום בין בשעת מלחמה אימתי נאמנת או לא וכן עד שבא להעיד על בעלה שמת בין בשעת שלום בין בשעת מלחמה אימתי נאמן או לא ואיסור אשה שנטבע בעלה במים שאין להן סוף וכיצד על אחד וכן נשים נאמנין להעיד במים שאין להן סוף וכיצד סמכינן אסימנין :

(קמה) אם שלחו ממקום אחד להודיע יצחק בן שמעון מת אימתי חוששין שמא הוא יצחק אחר וכן אם נמצא גט שכתוב בו פלוני אימתי חיישינן שמא איננו זה פלוני :
(קמח) מי הם הנאמנים להעידה ומי הם הפסולים ואם התירוה על פי עד אחד ואח"כ באו שתי נשים או עד אחד ואמרו לא מת אימתי תלא ואימתי אזלינן בתר רוב דעות בזה ואם שתי נשים חולקות אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת או זאת אומרת נהרג וזאת אומרת מת כיצד נאמנות וכן אם ב' עדים חולקים זה אומר מת וזה אומר לא מת מי נאמן :
(קמט) האשה שאמרה מת בעלי כיצד היא מותרת ולרתה או חמותה אסורה :
(קנב) המזכה גט לאשתו בין במקום יבם בין במקום קטטה או באשתו בעלמא אימתי הוי גט או לא :

האשה בתרא

(קנה) כיצד מעידין על המת על הפרצוף ועל הסימנין ועל השומא ועל מי שלאחזו מגוייד ללוב וחיה אוכלת בו ושחטו בו רוב שנים :
(קנו) מי ששחטו בו רוב שנים ואמר כתבו גט לאשתי אם כותבין :
(קנז) על כמה ימים אחר מיתת המת משתנה בין מת בין נטבע ונפל למים שאין להן סוף אשתו כיצד אסורה לכתחילה ובדיעבד ועונש החכם המורה בה היתר ואם נפל למים שיש להן סוף מותרת והיכי דמי מים שיש להן סוף ונפל לגוב אריות לחפירת נחשים לכבשן האש ליורה מלאה יין ושמן אימתי מעידין עליו שמע מן הנשים או מן התינוקות או מבית דין של עובד כוכבים או של ישראל פלוני מת אימתי סומכין על עדות זו ואימתי סומכין על עדות העובד כוכבים וכיצד הוי מסיח לפי תומו וכיצד מעידין לאור הנר לאור הלבנה ע"פ בת קול :
(קנח) העומד על ראש ההר ואומר איש פלוני מת או האומר אני איש פלוני ממקום פלוני בן איש פלוני נשכני נחש והריני מת או שמצאו בשטר כתוב ונחתם איש פלוני מת או נהרג אימתי משיאין האשה על פיהן :
(קנח) האומר בשעת הסכנה כתבו גט לאשתי אימתי כותבין אע"פ שאינן מכירין :
(קנט) מי הם הפסולים לעדות אשה ומי הם הכשרים :
(קס) כיצד סומכין על פי עד אחד ועד מפי עד ועל פי עבד שפחה קרובין עובד כוכבים וכיצד הוי בכלל מסיח לפי תומו ועדות אשה לא בעי דרישה וחקירה :

כתובות פרק קמא

(קסב) אם טענת אונס מועלת בגיטין או לא :

האשה שנתארמלה

(ר) אמרה אשת איש הייתי וגרושה אני אימתי נאמנת :
(רג) ב' עדים אומרים מת וב' אומרים לא מת או ב' אומרים נתגרשה וב' אומרים לא נתגרשה אימתי תנשא ואימתי לא תנשא :
(רד) עד אומר נתקדשה ועד אומר לא נתקדשה אימתי תנשא ואימתי לא :
(רה) עד אומר נתגרשה ועד אומר לא נתגרשה או שנים אומרים לאיסור שנתגרשה ושנים אומרים לא להיתר אימתי תנשא ואימתי לא תנשא :

אף על פי

(רלה) זמן כ"ד חדש שנותנים למינקת שמת בעלה על שתנשא כיצד מונין אותן ואם נתנה בנה למינקת או גמלתו או מת אימתי מותרת לינשא תוך הזמן או לא :

גיטין פרק קמא

(תג) המביא גט ממד"ה אימתי צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ואימתי לא וכיצד צריך שיעמוד השליח על כתיבת הגט ובפני כמה צריך שיתנו לה השליח ואם נתנו לה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם כיצד יחזור ליתנו לה ואם ניסת בגט זה אימתי הולד ממזר :
(תה) המביא גט בא"י אם צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם והמביא ממד"ה ולא הספיק לומר בפ"נ ובפ"נ עד שנתחרש כיצד יתקיים בחותמיו :
(תו) באיזה דבר שוין גיטי נשים ושחרורי עבדים ופסלות על כותי בכל השטרות ובגיטין :
(תז) כיצד עדי הגט צריכין שיחתמו זה בפני זה :
(תח) עדים החתומים על הגט ושמותיהם כשמות עובדי כוכבים אימתי כשרים בלא עדי מסירה או לא :
(תי) האומר תנו גט זה לאשתי אימתי יכול לחזור בו :
(תיא) המזכה גט לאשתו במקום יבם או במקום קטטה אימתי מועיל :
(תיג) ע"מ שאמר תנו גט זה לאשתי ומת כיצד אין נותנין לאחר מיתה :

המביא

(תכ) שליח שאמר בפ"נ אבל לא נחתם או להפך או בפ"נ חציו ובפ"נ כולו או להפך או א' אומר בפ"נ וא' אומר בפ"נ או שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם או להפך אימתי כשר אימתי פסול ושנים שהביאו גט ממד"ה כיצד א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ :
(תכא) למה תיקנו רבנן זמן בגיטין :
(תכב) מאימתי מונין למגורשת ג' חדשי ההבחנה והמשליש גט לאשתו ואומר אל תתנו לה אלא לאחר ג' חדשים אם מותרת להנשא מיד וגט שנכתב ביום ונחתם בלילה או להפך אימתי כשר או פסול :
(תכד) אמר לעשרה כולכם כתבו ונחתמו תרי מינייהו ביומי' ואמר מכאן עד י' ימים או שנמצא אחד מהן קרוב או פסול אימתי כשר או פסול :
(תכה) איזו הם כשר לכתוב בו הגט ואיזהו הם אינו כשר :
(תכו) עדים שאינן יודעין לחתום או שאינן יודעים . לקרות אימתי כשרים וכיצד חותמין על הגט :
(תכח) גט שנכתב בכל לשון כשר :
(תכט) העדים שמעידין בפניהם הגט צריכין לקרותו קודם נתינה ואם סטלימו הבעל ולאחר קריאה הוציא גט ונתנו לה אימתי כשר או לא :
(תל) כיצד הגט כשר לכתוב אותו על העלה ועל קרן פרה ועל יד העבד ופסלות הגט כשמחובר לקרקע :
(תלא) נתן הגט ביד עבדו וכתב לה שטר מתנה עליו אימתי קנתה ומתגרשת :
(תלב) כתב הגט על איסורי הנאה או טופס מחובר ותורף בתלוש או להפך או שכתבו על נייר מחוק על הגליפתרא על דבר שיכול להזדייף אימתי כשר או לא :
(תלג) מי הן הכשרין והפסולין לכתוב הגט :
(תלד) מי הן הכשרין ופסולין להביא את הגט :
(תלו) מי הן האנשים שנאמנים להביא את הגט בחוצה לארץ ובארץ ואשה עצמה כיצד מביאה גיטה :

כל הגט

(תלז) פסלות גט שלא נכתב לשמו ולשמה כיצד ואם כתב תורף לשמה וטופס שלא לשמה אם הוא כשר ואם ריח הגט יש בגט שנכתב שלא לשמה :
(תלט) אבד הגט ממנו ואחר כך מצאו או מצא גיטי נשים אימתי כשרים לגרש בהן או לא ובאיזה סימנין סומכין להחזיר הגט :
(תמ) המביא גט שהניח הבעל חולה כיצד נותנו לה בחזקת שהוא קיים :
(תמא) עיר שהקיפוה כרקום כיצד מחזיקות הנשים שבה שהרוגים וכיצד סומכין על מי שמעיד מפי השמועה שפלוני מת ועיין פ' בתרא דיבמות :
(תמב) שליח שחלה כיצד יכול לעשות שליח אחר :
(תמג) אם אמר לשליח ראשון טול ממנה חפץ פלוני כיצד יכול לעשות שליח אחר ואם שינה בנטילת החפץ אימתי הגט פסול :
(תמד) שליח שממנה שליח אחר בפני מי ממנה אותו וכיצד יאמר הוא וגם השליח השני וכיצד הוי מגורשת אם מת השליח הראשון או הבעל קודם שנתנו לה :
(תמה) אימתי נקרא שליח שלא ניתן לגירושין ואימתי הוי שליח שניתן לגירושין :
(תמו) בעל שנתן זמן לשליח ליתנו לה אימתי חיישינן שמא פייס הבעל ולא יהבינן לה ואימתי לא חיישינן :
(תמז) כיצד אין טענת אונס מועלת בגיטין ואיזה דבר הנקרא אונס ואיזו איננו נקרא אונס עיין פרק גט פשוט ופ' המקבל :

השולח

(תמט) השולח גט וביטלו אימתי הוי מבוטל ואיזה לשון מועיל לבטלו :
(תנ) אם הולך כזכי דמי או לא :

[אלפס חולין]

(תנא) גט שבטלו כיצד יכול לחזור ולגרש בו ובפני מי צריך שיבטל הבעל כשבא לבטל בין קודם התקנה בין לאחר התקנה אמר לעשרה כתבו גט לאשתי כיצד מבטלו :
(תנב) כיצד מוסרין מודעא אגיטא ואימתי אמרינן שביטל המודעא :
(תנג) כיצד גילוי דעתא בגיטא לאו כלום לענין ביטולו :
(תנד) תקנת חכמים לכתוב בגט שם האיש והאשה וכל שם שיש לה כיצד :
(תנז) כיצד עדי מסירה ואימתי סגי עדי חתימה בלא עידי מסירה :
(תעה) המוציא אשתו משום שם רע או משום נדר או משום איילונית כיצד אינו יכול להחזירה וכיצד יאמר לה כשמגרשה ואימתי חייב לתת לאיילונית כתובתה :

הניזקין

(תפח) חרשת שהשיאה אביה כיצד מתגרשת :
(תלב) חרש כיצד יכול לגרש :

האומר התקבל

(תקג) איזה לשון הוי במשמע שליח לקבלה ובעל שאמר לשליח התקבל או הולך גט זה לאשתי או שהיא אמרה לשליח התקבל והבעל א"ל אי אפשי שתקבל אלא הולך או שהיא אמרה הבא לי והבעל אמר שא"ל הבא והבעל אמר הילך או שהיא אמרה הבא לי והוא אומר שאמרה לו התקבל או שאמרה התקבל והשליח אומר שאמרה התקבל והבעל אמר הילך אימתי הוי מגורשת או לא וחילוק שיש בין לשון הילך ללשון הולך :
(תקג) איש יכול להיות שליח הולכה ולקבלה וכן האשה :
(תקד) אם אשה יכולה לעשות שליח לקבל הגט מיד שליח בעלה :
(תקה) אמר הבעל שיכתבו גט לאשתו וכתבו וטעו בכתיבתו או נאבד אימתי יכולין לחזור ולכתוב אחר והאומר לשנים כתבו ותנו לשליח כיצד הם עצמן לא מצו מהוו שלוחי הולכה :
(תקו) אשה שעשה שליח לקבלה כיצד צריכה עדים על עשיית השליח ועל קבלת השליח את הגט לשמה וטעם למה אין השליח נאמן בלא עדים בזה וחייב עידי מסירה בכל הגיטין :
(תקז) בעל ושליח ואשה המעוינין על הגט זה אומר לגירושין וזה אומר לפקדון או שכולם אומרים לגירושין אלא שנאבד אימתי נאמנין או לא ואימתי נאמנת אשה לומר לבעלה גירשתני מטעם חזקה דאינה מעיזה :
(תקח) אימתי נערה מאורסה היא ואביה מקבלין גיטה :
(תקי) בחיי אביה אין הנערה עושה שליח לקבל גיטה ואימתי יכולה לעשות לאחר מיתת האב :
(תקיא) איזו היא קטנה שיודעת לשמור גיטה שמתגרשת :
(תקיב) איזו היא קטנה שמתגרשת אפילו קדשה אביה :
(תקיט) קטן וקטנה אינן יכולין לעשות שליח וקטנה שעשתה שליח לקבל גיטה אימתי הוי גט והאב יכול לעשות שליח לקבלה בשביל בתו הקטנה :
(תקכ) האומר תן גט לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר או שהיא אמרה התקבל גטי במקום פלוני וקבלו במקום אחר או שאמר הבעל לשליח הרי היא במקום פלוני ונתנו במקום אחר או שהיא אמרה לשליח הבא לי ממקום פלוני והביאו ממקום אחר אימתי הוי בכלל מגורשת מיד כשעשה השליח ואימתי לא הויא עד שיגיע גם לידה :
(תקכא) איזה לשון יאמר הבעל לשלוחין שיכתבו ויתנו ובאיזה לשון לא אמר כלום והיוצא בקולר ובשיירא וכיס והמסוכן על איזה לשון שיאמר כותבין גט לאשתו :
(תקכב) המושלך בבור ואומר כל השומע קולו יכתוב גט לאשתו והבריא שאמר כתבו ולא אמר תנו ובריא שאמר כתבו ועלה לראש הגג כיצד נותנין לה גט :
(תקכה) האומר לשנים או לשלשה תנו גט לאשתי כיצד אינן יכולין לומר לאחרים לכתוב דמילי לא מימסרן לשליח ופסלות גט שכתבו סופר שלא שמע ממש מפי הבעל שצוהו לכותבו ולאחרים לחתום ופסלות חרש שכתב לכתוב גט לאשתו ואינס לעלמא ששלח על ידי שליח וע"י כתב לכתוב גט לאשתו עד שישמעו קולו :
(תקכז) אמר לעשרה כתבו גט או שאמר כולכם כתבו גט או שאמר לעשרה הוליכו גט או כולכם הוליכו או שאמר כולכם חתומו כיצד עושין :

מי שאחזו

(תקכח) מי שאחזו קורדייקוס ואמר כתבו גט לאשתי או שחזר ואמר אל תכתבו ומי שנשתתק או חרש שאמר לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו אימתי כותבין ואימתי סומכין על רמיזותיו וכיצד בודקין אותו ואיזה חרש מגרש ברמיזות :
(תקכט) כיצד בודקין מי שנשתתק על עדות אשה ואם אמרו לו נכתוב גט לאשתך ואמר כתבו והלכו הם ואמרו לסופר לכתוב ולעדים לחתום כיצד פסול :
(תקל) האומר הרי זה גיטך אם מתי אימתי הוי במשמע שגירשה מהיום ואימתי משמע שאינה מגורשת עד לאחר מיתה והאומר אם מתי מחולי זה להוי גט אימתי לנין אותו שמת מאותו החולי ואימתי לא ואם עמד מחליו אימתי יכול לחזור בו :
(תקלג) נתן גט ע"מ שיהיה גט סמוך למיתה מה היא בתוכן הימים וכיצד אסור להתייחד עמה בזה הזמן ואם נתייחד עמה אימתי צריכה גט שני :
(תקלד) המגרש ע"מ שתתני לי מאתים זוז או בסתם או עד ל' יום או שחזר ואמר הרי הן מחולין לך כיצד הויא מגורשת :
(תקלו) הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי אצטליתי ואבדו אימתי הוי גט :
(תקלז) לשון דתקון רבנן בגט ע"מ אם לא מתי לא יהא גט אם מתי יהא גט אם לא מתי לא יהא גט :
(תקלח) הרי זה גיטך והנייר שלי או ע"מ שתחזירי לי הנייר או שאמר לה הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי אבא או שתניקי הבן בסתם או שני שנים אימתי הויא מגורשת או לא :
(תקמ) האומר הרי זה גיטך ע"מ כך וחזר ואמר ה"ז גיטך על מנת כך אימתי ביטלו דבריו האחרונים את הראשונים :
(תקמא) הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד ל' יום והלך וחזר או שאמר כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום והיה הולך ובא או אם לא באתי עד י"ב חדש ומת תוך י"ב חדש או שנתנו לה תוך י"ב או לאחר י"ב חדש או שאמר לאחר שבוע לאחר שנה לאחר חדש לאחר רגל וכיוצא בזה אימתי הוי גט :

הזורק

(תקמב) בתוך איזה רשות יזרוק ויתן הגט שתהיה האשה מגורשת וכיצד יקנה לה רשות שהגט בתוכה גיטה וחצרה בלא דעתה כיצד מתגרשת :
(תקמג) אמר לה כנסי שטר חוב או שמצאתו מאחוריו קוראה והיא גיטה או שנתן בידה הגט והיא ישנה או שאמר טלי גיטך מע"ג קרקע כיצד אינו גט ואם זרקו לה ספק קרוב לה ספק קרוב לו או מחצה על מחצה אימתי אינה מגורשת :
(תקמו) גט בידה ומשיחה בידו כיצד אינה מגורשת :
(תקמז) פסלות גט ישן ואיזה גט ישן :
(תקמח) שנה בכתיבת המלכות ובכתיבת המקום ממזרח למערב כיצד איננו גט ואם ניסת אימתי תלא ומה הן הדברים שהפסידה ופסלות הולד :
(תקמט) פסלות גט שנינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה וכיצד תלא והדברים שיש בה ופסלות הולד :
(תקנא) אם טעה הסופר ונתן הגט לאיש והשובר לאשה כיצד אינו גט וצריך לקרות הגט קודם נתינה ואחר נתינה :
(תקנב) נמלך שלא ליתן הגט שנכתב לאשתו כיצד לא פסלה מן הכהונה ואיזהו ריח הגט הפוסל בכהונה :
(תקנד) המגרש אשתו וחזר ונתייחד עמה אימתי אמרי' הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה כנסה בגטו קדשה כיצד תלא :

המגרש

(תקנה) המגרש שאמר הרי את מותרת לכל חוץ לפלוני אימתי הגט כשר ואימתי פסול ואיזה תנאי פוסל ע"פ ואיזה בכתב ותנאי הפוסל שנכתב לאחר התורף בכשרות כיצד אינו פוסל :
(תקנו) הרי זה גיטך ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי כל ימי חיי פלוני כל ימי חיו ע"מ שתלכי לפלוני ע"מ שתעלי לרקיע או ע"מ לבר שאפשר לקיימו בתילה לכל אלא למי שאין לה עליו קידושין או הותרה לכל אלא למי שיש לה עליו קידושין כיצד הוי גט או לא :
(תקנז) מה הוא גופו של גט ונוסח גט ומה כותבים בו וסדר הגט :
(תקנט) מה הן ג' גיטין שפסולין ואם ניסת בהן הולד כשר :
(תקס) כשרות גט שחתם בו סופר בעד ואיזה גט פסול שניכתם בו שלא תלא :
(תקסא) כשרות גט שאין עליו עדי חתימה אבל יש עדי מסירה וכיצד עדי מסירה עיקר לכתחלה ודיעבד טעם למה אין העדים חותמין על הגט :
(תקסב) שנים שגלתו שני גיטין שוין ונתערבו כיצד מתגרשת בהן :
(תקסד) ה' שגרשו בגט אחד שכתבו בו שם כל אחד ואחד או ב' גיטין שכתבו זה בצד זה ועדים בראש מתחת זה לתחת זה או ב' עדים יוונים או אחד עברי ואחד יווני או שטייר מקצת הגט וכתבו בדף השני והעדים מלמטה או עדים שכתבו בראש הדף מן הצד מאחוריו או הקיף ראשו של זה בצד ראשו של זה ועדים באמצע או ראשו של זה בצד סופו של זה ועדים מלמטה או שנקרחין עדיו וגט שכתבו עברית ועדיו יונית חתם סופר ועד איש פלוני עד או בן איש פלוני עד או שלא כתב עד או כתב חניכתו וחניכתה על ג' דורות או יותר אימתי כשר בכל אחד מאלו ואימתי פסול :
(תקסה) גט מעושה אימתי כשר ואימתי פסול :
(תקסז) יצא עליה קול שקידשה וגירשה או שיצא קול על אשת איש שנתגרשה אימתי חוששין לאותו קול ואימתי אומר הרי קול ושוברו עמו :
(תקסט) איזה ערות דבר ימצא אדם באשתו שיגרשנה ועונש מגרש אשתו ועונש נושא אשה לגרשה ואיזו מצוה לגרשה ומעלת אוהב אשתו ומכבדה :

קדושין פרק קמא

(תקעב) איזה לשון גרושין יאמר לה כשמגרשה שיהיה משלחה מביתו ולא שישלח את עצמו :
(תקעד) היה מדבר עמה על עסקי גירושיה וגירשה ולא פירש אימתי הוו גירושין :
(תקפא) מגבלין אמאן למבטל גיטא ואומר מודעא אגיטא :

האיש מקדש

(תרכו) אמר לשנים לגרש לו אשה כיצד הן שלוחיו וגם עדיו :
(תרכח) נערה מאורסה מי מקבל גיטה ואם יכולה לעשות שליח :

האומר

(תרסב) אמרה האשה השמים ביני לבינך כיצד יעשו דרך בקשה :

בבא מציעא פרק קמא

(ללט) נתן גט לאשה ומשיחה בידו אימתי הוי כריתות או לא :
(רנב) קטנה כיצד יש לה ד' אמות לענין גיטין ואם יש לה חצר ושליחות וקטן אין לו ד' אמות ולא חצר ולא שליחות :
(רנד) באיזה חצר אמרו להזורק גט לתוכו הויא מגורשת :
(רנו) מגורשת ואינה מגורשת מי נותן לה מזונות :
(רעב) מצא גיטי נשים אימתי יחזיר או לא :

אלו מציאות

(רלב) איש ואשתו שכל אחד נותן סימני הגט למי יתנו אותו :

איזהו נשך

(תטז) שכ"מ שנתן גט לאשתו ואמר כך אמרה אותי אם מתיה אחזור לך הוי פטומי מילי בעלמא או לא :

בבא בתרא יש נוחלין

(תתפב) כיצד אין הבעל נאמן לומר גרשתי אשתי :
(תתפג) באיסורא כגון גבי גט לא אמרינן שמנו של שטר מוכיח עליו :

מי שמת

(תתקיח) כיצד בודקין למיאונין לדעת מנין שנותיו :

גט פשוט

(תתקלו) כיצד כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו ושובר לאשה אף על פי שאין בעלה עמה וכיצד סומכין על האיש שיהיה שמו כך וכמה זמן יהא בעיר ויהא מוחזק שמו כך ומי נותן שכר הסופר :

הלכות
איסורי ביאה וסירוס ונדה

ברכות היה קורא

(לג) איסור השכיבה פרקדן כיצד :

פרק הרואה

(לכ) כיצד יזהר אדם מללכת אחרי אשה בדרך ובנהר ומלהרצות מעות מידו לידה ולהסתכל בה :

שבת פרק קמא

(לגב) איסור אכילת נדה עם בעלה ולישן הוא בבגדו והיא בבגדה על מטה אחת ואפילו בימי ליבונה וכיצד יתרחק הימנה :

במה מדליקין

(שכא) עונש האשה שאינה זהירה בנדה :

במה אשה

(שעד) איסור ההסתכלות אפילו באצבע קטנה של אשת איש :
(שעו) היתר לנדה להיות כוחלת ופוקסת ומקשטת עצמה :
(שעח) אזהרה לבתולות שלא לשכב זו עם זו משום כניעות :

המצניע

(תיד) איסור להיות על גבר שמלת אשה ללקט שערות לבנות מתוך שחורות :

שמנה שרצים

(תלא) איסור אחיזתו באמה כשמשתין ואיסור הוצאת שכבת זרע לבטלה ועונש מקשה עצמו לדעת והמהרהר והמשחקין בתינוקות :
(תלד) איסור הסירוס באדם :

עירובין פרק הדר

(תלג) אסור ללון בבקעה שאיש ואשתו שרויין בה :

המוצא תפילין

(תרפא) כיצד יתנהג אדם עם אשתו בקדושה ואיסור כפיית אשתו לתשמיש ולשמש מטתו ביום והרוצה שיהיו בניו זכרים כיצד יעשה :

פסחים ואלו עוברין

(תתכה) כיצד ישתדל אדם לישא אשה הוגנת לו ובת ת"ח :

מקום שנהגו

(תתקא) עם מי אדם אסור לרחוץ במרחץ :

תענית פרק קמא

(תתמ) איסור לשמש מטתו בשני רעבון כיצד :

מועד קטן ואלו מגלחין

(אלף לה) כלה שאירע לה אבל או אונס אחר הנישואין על שלא בעל הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים :

יבמות פרק קמא

(ג) איסור החולה גרושתו משניסת או נתאלמנה ופיגום הולד ממנה אם החזירה בין כהן בין ישראל והיתר החזרת גרושתו שזינתה :
(ד) קטנה מעוברת ומניקה כיצד משמשות במוך :

פרק כיצד

(יד) כיצד מותר באשת בן אחיו ובאשת בן אחותו ובת אחיו ובת אחותו ואיסור חזרת גרושתו משניסת וכיצד אין אדם פוסל את אשתו בביאת אחותה אמה ובתה :
(טו) איסור העריות וחילוק שיש בין שניות לעריות והבא על העריות שוגג או מזיד כיצד נפסלו מן הכהונה ואיסור גלוי בעריות וסימן בשניות :

(יז) גר שנתגייר כקטן שנולד דמי :
(כו) חכם שאסר אשה על בעלה בנדר או שליח שהביא גט ממדה"י אלו הנשים אסורות לחכם ולמביא הגט וכיוצא מותרים לבניהם ולאחיהם ולאביהם :
(מ) הנושא מן האשה כיצד אסור באמה ובבתה ובאחותה :

החולץ

(לט) ספק בן ט' לראשון ספק בן ז' לאחרון אימתי הולד כשר או ממזר ובאיזו אשה מותר :
(מג) אזהרה שלא ניקח הכנה נשים בהרבה מיעוט משום שלא תזנה הארץ :
(מד) ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון מה דינו לענין יוחסין :
(מ) המחזיר גרושתו ונשא חלוצתו או קרובת חלוצתו או קרובת גרושתו . ועובד כוכבים ועבד ומי שחציו עבד וחציו בן חורין הבא על בת ישראל אימתי הולד כשר ואימתי פסול :
(נב) חיוב טבילת גר לכתחלה בפני ג' ואם טבל בדיעבד שלא בפני ג' ואיזה דבר מעכב טבילתו :
(סג) כיצד מטבילין ומלין העבדים :
(סג) חיוב טבילה ומילת גר ביום וגר שאמר נתגיירתי ביני לבין עצמי או בפני ב"ד פלוני אימתי נאמן :
(סד) אחד האיש ואחד האשה שבאין להתגייר כיצד אומרין להן קצת המצות וכיצד מטבילין אותן ומאימתי חשוב כישראל לכל דבריו אם חזר אימתי חשוב כישראל מומר לעבודת כוכבים :
(סה) גר ועבד משוחרר שוין לטבילה ולא לקבלה וגר לקוח מן העובד כוכבים שוין גם לקבלה ולא לקוח מישראל ודין טבילת הגר כדין טבילת נדה לכל דבר :
(סז) איזה גר מטבילין אותו ע"ד ב"ד ואיזה גר אין מטבילין אלא מדעתו :
(סח) כיצד אסור לקיים עבדים שאינן נימולין אפילו שעה אחת :
(סט) מאיזו ביאה הולד ממזר ומאיזו ביאה אינו ממזר:

הבא על יבמתו

(עז) כיצד הערלה חשיבה כביאה לגבי איסור ערוות ומה היא הערלה ומה היא נשיקה :
(עח) הבא על א' מכל העריות בין בשוגג בין במזיד בין בגמר ביאה בין בהערלה כיצד פסלה מן הכהונה או נעשים חללה או לוקין עליהן :
(עח) פסולים וכשרות אשת כהן ואשת ישראל שנאנסו ושנבעלו לבהמה וגיורת פחותה מג' שנים ויום אחד ואלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט :
(עט) מי הן הנשים האסורות לכ"ג בנישואין וביבום ואם נשא אימתי יוציא ואימתי הולד חלל :
(פ) כהן הבא על אשתו נדה אין הולד חלל :
(פב) מאיזו ביאה נעשית האשה זונה והבא על הפנויה שלא לשום אישות אם עשאה זונה :
(פג) בכמה פעמים האשה קובעת וסתה ועוקרת :

אלמנה לכהן גדול

(קג) הבא על ארוסתו בבית חמיו אימתי הולד כשר וארוסה שנתעברה אימתי הולד שתוקי או בדוקי וארוס וארוסתו ששניהם מודים שמארוס נתעברה כיצד מותרת והולד כיצד כשר :
(קד) כיצד אין העבד פסול משום זרע :

הערל

(קה) פיסול וכשרות פצוע דכה וכרות שפכה ומי הוא הנקרא פצוע דכה ואיזהו כרות שפכה ופסולות וכשרות מי שאין לו אלא ביצה אחת או ניקב ונסתם או מטיל מים בשני מקומות :
(קו) נשים המסוללות זו בזו אם כשרות ואזהרה לבתולות מלשכב יחד :
(קז) פיסול עמוני ומואבי מצרי ואדומי ממזר ונתין מלבא בקהל כיצד :
(קי) אנדרוגינוס כיצד נושא אשה וחיוב בא על האנדרוגינוס :

יש מותרות

(קיא) איזה נשים אסורות לבעליהן וליבמיהן ואיזו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן או להפך :
(קיב) איסור גרושה לכהן הדיוט והיתר חלל לכהנת וכיצד גר מותר בכהנת :

האשה רבה

(קיז) אמרו לה מת בעליך וניסת לאחר ואח"כ בא בעלה כיצד הולד מזה ומזה ממזר :
(קכג) הבא על חמותו ואחות אשתו לא פסל אשתו :
(קכד) אמרו לו מתה אשתו ונשא אחותה מאביה חזרו לומר שמתה השניה ונשא אחותה מאמה חזרו לומר מתה השלישית ונשא אחותה מאביה חזרו לומר מתה הרביעית ונשא אחותה מאמה וחזרו לומר שכולן קיימות באיזו מהן מותר וכיצד פוטרות צרותיהן :

נושאין על האנוסה

(קטו) כיצד נושאין על האנוסה ועל המפותה בחייהן ולאחר מיתתן אבל אין אונסין ומפתין על האנוסה וכיצד אב ובנו נושאין אנוסת ומפותת חבירו :
(קטז) שני אחים גרים או משוחררין אימתי חייבין משום אשת אח או לא ואימתי מותרין כל אחד באשת חבירו ואימתי חשיבי כישראל לכל דבר :

כתובות פרק קמא

(קעב) האומר פתח פתוח מצאתי אימתי נאמן לאוסרה עליו :
(קעז) האומרת שהיא מוכת עץ או שנבעלה לכשר אימתי נאמנת :
(קעח) היתה מעוברת ואומרת לכשר נבעלתי אימתי נאמנת להכשירה אותה ואת בנה והרוצה מעוברת שהבעל מודה שממנו נתעברה אימתי מפסידין אותה או ומכשירין הולד :
(קעט) נבעלה בשעת קטנות אימתי תולין שנבעלה לכשר כגון העיר ורוב כיבה כשרין :

האשה שנתארמלה

(רב) אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני אימתי נאמנת או לא :
(רו) אמרה נשביתי וטהורה אני או שיש עדים שנשבית והיא אומרת טהורה אני או שאמרה נשביתי ויש לי עדים שטהורה אני או שתי נשים שנשבו וכל אחת אומרת טהורה אני או שכל אחת מעידה על חברתה אימתי מתירין אותן או לא ואם לאחר שהותרו באו עדי שביה או עדי טומאה כיצד מבא :
(רז) זה אומר אני כהן ובן זה או שניהם מעידין זה על זה אימתי נאמנין ועל פי מי מעלין לכהונה :
(רט) אשה שנחבשה בידי עובדי כוכבים אימתי אסורה ואימתי מותרת ועיר שכבשה כרקום אימתי הכהנות שבה כשרות או פסולות ואיזה עד כשר לעדות שבויה והפודה השבויה כיצד מעיד עליה ואימתי אדם נאמן עמד ע"י עצמו שאשתו בהגם טהורה בין בעיר שכבשה כרקום בין בשבויה :
(רי) אימתי הגרושה אסורה ליכנס ולדור בשכונת המגרש ולשאת ולתת עמו ומי נדחה מפני מי וכיצד נפרעין ממנו אם צ"ה כימנה וחילוק שיש בין גרושה מנישואין או מאירוסין :
(ריג) כיצד אדם נאמן להעיד בגדלו מה שראה בקטנו על איש שהיה כהן ושהיה אוכל בתרומה :

נערה שנתפתתה

(רכח) הגיורת שנתגיירה בתה עמה וזינתה נאירוסין כיצד מעידין אותה ואימתי יש לגיורת מאה סלע ובת ישראל מאורסת שזינתה אימתי סוקלין אותה על פתח אביה ואימתי על פתח ובית שער העיר ואם פרחה ולבסוף בגרה כיצד נידונית במיתתה :

אע"פ

(רעז) מה המלאכות שהנדה עושה לבעלה והמלאכות שאסורה נדה לעשות לבעלה :

המדיר

(שי) נדה סופרת לעצמה ז' נקיים ומהימנא :

אלמנה ניזונת

(שעט) אשה שאין לה וסת קבוע כיצד משמשת עם בעלה ואשה רואה דם מחמת תשמיש כיצד יוציא :

גיטין הזורק

(שסג) יצא קול שפלוני נתן גט לאשתו ויושבת תחתיו ומת ונשאת לכהן אימתי מלא וקלא דבתר נישואין כיצד אין חוששין לו :

קדושין פרק קמא

(תקלא) מגדלין אחתנא דדייר בני חמוה :

האומר

(תרמג) אימתי הולד הולך אחר הזכר ואימתי הולד הולך אחר הפגום ואימתי הולד ממזר ואימתי הולד כמוה וכיצד יכולין ממזרין ליטהר וכמה כיצד מטהר ממזרים :

עשרה יוחסין

(תרסד) מי הם מיוחסין שמותרין זה בזה :
(תרסה) אזהרה שלא ישא אשה שאינה הוגנת לו ומעלת נושא אשה מיוחסת :
(תרסו) כיצד ממזרין ונתינין אסורין לעמיד לבא וכיצד גר ועבד משוחרר וחלל מותרין בכהנות וגר שנשא ממזרת הולד ממזר :
(תרסז) כיצד להשתמש באשה גדולה וקטנה לשאול בשלומה :
(תרסח) פסלות פוסל אחרים ומיוחס הוא השותק :
(תרסט) איזהו שתוקי ואיזהו בדוקי ואיזהו אסופי ואימתי נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר וחילוק שיש בין קרא עליו עלעור או לא :
(תרעג) כל האסורין לבא לקהל כיצד מותרין ודאן בודאן וכיצד אסורין ודאן בספקן וספקן בודאן וספקן בספקן ומי הן הקרויין ספקן :
(תרעד) איזה חלל וחללה פסולין לכהונה ואיזו היא חללה ואיזו היא זונה ומי הן הנשים הבאות מגרים שכשרות לכהונה וכן הבאות ממשוחרר :
(תרעה) אימתי נאמן אדם לומר זה בני ממזר בן גרושה בן חלוצה ואימתי יכול לפסול הבן וכיצד אינו נאמן על בני בניו :
(תרעח) היוצא עם אשתו למדה"י ובא ואמר זו אשתי ואלו בניה או מתה אשתו ואלו בניה או אשה נשאתי במד"י והיא זו ואלו בניה אימתי נאמן אימתי צריך להביא ראיה ואימתי סומכין על החזקה כשכרוכין אחריה למקול ולהלקות ע"פ החזקות :
(תרעט) איסור היחוד עם שתי נשים :
(תרפ) איזהו יחוד אסור מן התורה ואיזה אסור מד"ס ועם מי אדם ואשה אסורין להתייחד וכיצד מלקין על היחוד על לא טובה השמועה ואין אוסרין על היחוד ועם איזה מקרוביו יכול להתייחד וליישן בקירוב בשר אזהרה לרווק ולאשה שלא ילמדו נערים ואזהרה לאדם שלא יהא עסקו עם הנשים ושלא ילמד אומנות בין הנשים וכיצד יכול רווק לרעות בהמה וליישן עם רווק אחר:

חולין בהמה המקשה

(תתה) מה הם סימני ולד באשה :

גיד הנשה

(תתכט) כיצד סומא מותר באשתו ובני אדם בנשותיהם בלילה :

בבא מציעא הפועלים

(תנו) איסור הסירוס ואם הוא על ידי עובד כוכבים אימתי יש לו היתר :
(תקב) כיצד מותר להרכיב מין במינו כמכחול בשפופרת:

בבא בתרא חזקת הבתים

(תסב) איסור ההסתכלות בנשים כשעומדות על הכביסה :

סנהדרין ארבע מיתות

(אלף לב) בת כהן שזינתה כיצד מחללין בקדושה ובכבוד אביה :

הנשרפין

(אלף לט) איסור מסית בתו לזקן ומשהה את בתו בוגרת שעובר משום אל תחלל את בתך להזנותה :
(אלף מא) הבועל ארמית כיצד קנאין פוגעין בו ואיסור ועונש בא על העובדת כוכבים וחייבו משום נשג"ז :

חלק

(אלף מג) עונש המסתכל בערוה :

מכות פרק קמא

(אלף מז) עדי ביאה אין צריך שיראו כמכחול בשפופרת :

שבועות פרק קמא

(אלף סג) המשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי כיצד יפרוש הימנה :
(אלף סד) אזהרה לפרוש מאשתו סמוך לוסתה כיצד וכיצד יקדש עצמו בשעת תשמיש ואיזה עת ראוי לתשמיש :
(אלף סה) אשה אין לה וסת קבוע כיצד תשמש :
(אלף סו) רואה דם מחמת תשמיש כיצד מותרת לבעלה ולכל אדם וכיצד תבדוק עצמה על זה :
(אלף סז) אימתי יכולה אשה לתלות דם שמראה בוספה או במכתה וכיצד נאמנת על הדם לומר שבא מן המכה :
(אלף סח) נדה האמורה בתורה כיצד היא ותוספת שהחמירו בנות ישראל על עצמן לישב ז' נקיים על כל דם וכיצד תשמש בימי טוהר בזמן הזה :
(אלף סט) כל בתולה ובוגרת כיון שבעל בעילת מצוה פורש ודין בוגרת שראתה דם מחמת תשמיש אחר בעילה ראשונה אם יש לו לתלות במכת בתולים :
(אלף ל) כל אשה שהובעם ליכנס צריכה לישב ז' נקיים:
(אלף לא) מי הם הנשים שבגופתיהן הם בחזקת טהרה כשבאים מן הדרך :
(אלף לב) הוחזקה נדה בשכינותיה או שאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני כיצד אסורה לבעלה:
(אלף לג) היתר לבעול בתחילה בשבת :
(אלף לד) היתר כיחול ופרכום לנדה בימי נדתה :

ע"ז פ"ק

(אלף לז) איסור העמדת בהמה בפונדקאות העובדי כוכבים ולמסור בהמה לרועה שלהן ולהתייחד ולהתלוות עמהן ולמסור להן תינוק ללמדו ספר ואומנות:
(אלף לי) אזהרה להתרחק מפתח זונה :
(אלף לט) אזהרה שלא להרהר באשה ושלא להסתכל בה ובבגדיה וכל בריה כשנזקקין זל"ז משום טומאת קרי:

אין מעמידין

(אלף לכ) כיצד אין מעמידין בהמה בפונדקאות העובדי כוכבים משום חשש רביעה ואזהרה לאלמנה שלא תגדל כלב מפני החשד :
(אלף לכא) איסור יחוד אשה עם עובד כוכבים וגם עם ישראל כיצד :

הלכות מקואות

שבת במה אשה

(שעט) כיצד הנשים טובלות ביומי נימן וביומי מטרי בנהרות :

גיטין כל הגט

(תמח) מקוה שנמדד ונמצא חסר כיצד סומכין על הטהרות שנעשו על גביו למפרע וביוצא בזה :

בבא קמא פרק מרובה

(קמג) מקוות שתקן עזרא :

בבא בתרא המוכר את הבית

(תתסח) מים היורדין למקוה דרך צינור אימתי פוסלים המקוה וכיצד צריך שיהיה הצינור :

שבועות פרק קמא

(אלף לג) טהרת נדה במי מקוה כיצד וכמה שיעור מקוה ומעיין :
(אלף לד) מעיין כיצד מטהר ומקוה כיצד מטהר וזוחלין ונוטפין כיצד מטהרין :
(אלף לה) מים שאובין כיצד פוסלין המקוה וכיצד מותר להמשיך לתוך מקוה מים שאובין או למלאות בכתף :
(אלף לו) כיצד מביאין מים למקוה ע"י צינור :
(אלף לז) נדה ויולדת אין טבילתן אלא בלילה ואימתי הותר להן לטבול ביום השמיני :
(אלף לח) באיזה דבר תהיה חפיפת האשה :
(אלף לט) אזהרה לאשה להדיח בית הקמטין ובבית הסתרים :
(אלף ק) אזהרת החציצה ומה הן הדברים החוצצין או שאינן חוצצין בטבילה ואם לאחר שטבלה מצאה בגופה או בשיניה או בפיה דבר החוצץ כיצד תחזור ותטבול וכיצד יכולה הנדה לתת לה יד בשעה שהיא טובלת :
(אלף קא) באיזה מקום ראוי שיהיו המים כדי שתוכל לטבול בלי בושה ובלי חפזון :
(אלף קב) אזהרה לאשה שלא תהא מבשלת לבנה בשעת טבילה ושלא יהיה לה נימה קשורה וכונו דאינו מקפיד ומישטו ומקפיד אם חוצצין :
(אלף קג) בשעת טבילה כיצד תטבול דרך גדילתה בענין שיהיו המים באין בכל מקום ואם יש לה לפלוף בעין או ריבה דכוחלת וכיצד תפתח עיניה ותעצימם וכיוצא בזה :
(אלף קד) החפיפה כיצד צריכה סמוך לטבילה ואם נזדמנה לה טבילה בשבת או ביו"ט כיצד תחוף :

הלכות יבום וחליצה

שבת רבי אליעזר דמילה

(תלו) כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל לגבי יבום וחליצה והחילוק שיש בין קים לן ביה שכלו לו חדשיו או לא :

חולין

(תקלב) איסור החליצה במנעל מלופם :

יבמות פרק קמא

(א) ט"ו נשים שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום וכולן שמתו בחיי הבעל או נתגרשו או מיאנו או שנמצאו איילונית כיצד מותרות צרותיהן וצרת ממאנת ביבום וצרת איילונית וצרת מחזיר גרושתו משניסת כיצד מותרות :
(ג) ממאנת ביבום דלית לה צרה ואיילונית ומחזיר גרושתו משניסת דלית לה צרה מי מהן בת יבום וחליצה ומי מהן אינה לא בת חליצה ולא בת יבום ומי מהן בת חליצה ולא בת יבום ופיטור סוטה ודאי וצרתה אף מן החליצה :
(ה) כיצד הוא דהכי עריות פוטרות צרותיהן וכיצד הוא דאם מתו הן צרותיהן מותרות :
(ו) אימתי אמרו שאם מתו או נתגרשו צרותיהן מותרות :
(ח) מה הן השש עריות החמורות מאלו הט"ו ומהו החומר שלהן :
(י) כיצד יש חולצות ולא מתיבמות מתיבמות ולא חולצות חולצות או מתיבמות לא חולצות ולא מתיבמות וכיצד יש חולצין ולא מיבמין מיבמין ולא חולצין חולצין או מיבמין לא חולצין ולא מיבמין :

כיצד פרק שני

(יא) כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו פוטרת צרתה:
(יב) חיוב היבום הוא לאחין שהיה להם ישיבה אחת בעולם והמיוחדין בנחלה פרט לאשת אח שלא היה בעולמו ולאחים מן האם :
(יג) שומרת יבם שמתה כיצד היבם אסור באמה ואם קדש אחיו של יבם אחות שומרת יבם אימתי כונסה וכיצד אמרו אחותה שהיא יבמתה או חולצת או מתיבמת ושומרת יבם שהיתה פסולה לבעלה כיצד חולצת או מתיבמת :
(יח) איזה אח זוקק אשת אחיו ליבום ואיזה בן פוטר אשת אביו מן היבום :
(כ) בנו הבא מן השפחה ומן העובדת כוכבים אינו פוטר מן היבום :
(כא) קדושין שאינן מסורין לביאה כיצד הוו קדושין לענין יבום וחליצה וגרושין :
(כא) שני נכרים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע איזו קידש וכן זה כיצד כונסין ומה דינן ליבום וחליצה וגרושין :
(כב) מצוה בגדול ליבם ואם קדם הקטן כיצד זכה ומי שם אחיו יוחנן אין קורא שם בן היבמה הנולד יוחנן:

ארבעה אחין

(כט) ד' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ומתו בעלי האחיות או ב' אחיות שנפלו לפני ב' אחין או יבם שנפלו לפניו ב' יבמות מאח אחד או ב' אחיות נשואי' לב' אחין שנפלו לפני יבם אחד זו אחר זו או שנפלו לפני ב' אחין והאחת אסורה על אלו משום ערוה או איסור מצוה או איסור קדושה או ב' אחין ב' מהן נשואין ב' אחיות ואחד מופנה או נשוי נכרית ומת א' מבעלי אחיות או שמת וגרש אותו הנשוי נכרית אימתי חולצין ואימתי מיבמין :
(כט) ספק ערוה כיצד חולצת ולא מתיבמת :
(לג) ג' אחין נשואין ג' נכריות ומת אחד מהם ועשה בה הב' מאמר ומת כיצד חולצת ולא מתיבמת ואם נתן גט למאמרו כיצד הותרה היא וצרתה :
(לד) ב' אחים נשואין ב' אחיות ומת א' מהם ואח"כ מתה אשתו של ב' כיצד אסורה זו עליו עולמית :

החולץ

(לז) החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה ולד קיימא או שאינו קיימא או שהפילה אימתי מותרת בקרוביו או אסורה ואימתי פסלה מן הכהונה או לא ואימתי צריכה חליצה ופיסול חליצת מעוברת :
(לט) הכונס יבמתו ונמצאת מעוברת אימתי יקיים ואימתי יוציא :
(מא) כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל פחות מכאן ספק ואם מת תוך שלשים ועמדה היבמה ונתקדשה לישראל או לכהן אימתי תצא וכיצד חולצין לה :
(מז) כינס היבמה הרי היא כאשתו לכל דבר וכתובתה על נכסי מי :
(מח) מי מהאחין קודם ליבום וכיצד כופין אחד מהן לחלוץ או ליבם ומי קודם לחליצה וביאת קטן וחליצת גדול מי עדיפא :
(מט) אם מצות יבום קודמת למצות חליצה או להפך ואם כופין על החליצה ויבום ונוסח גט חליצה ונוסח כתובת יבמין :
(נב) כיצד החולץ אסור בקרובותיה והיא בקרוביו ואם גזרו שניות בחלוצה וכיצד מותר בקרובת צרת חלוצתו ואסור בצרת קרובת חלוצתו ואיסור ביאת חלוצתו וצרת חלוצתו וביאת צרת יבמתו :
(נג) איסור אחות גרושתו ואיסור אחות חלוצתו :
(נד) איסור אחות זקוקתו עד שתתיבם זקוקתו לאחיו ואם מת היבם אימתי מותר באחות זקוקתו ואם מתה אשתו כיצד מותר בזקוקתו :
(נה) איסור ביאת וחליצת יבמתו עד אחר ג' חדשים למיתת היבם :
(נו) אימתי היבמה צריכה להמתין ג' חדשים אחר החליצה להנשא ומאיזה יום מתחילין למנות שלשה חדשים :
(נט) כמה נשים אדם מיבם וכיצד משיאין ליבם עצה ההוגנת לו ויבם שנפלו לפניו ב' יבמות מאח אחד כיצד מיבם או חולץ וכיצד בונה בית אחד ולא שני בתים :

רבן גמליאל

(ע) גט כיצד פוסל ביבמה ומאמר כיצד קונה ביבמה ואימתי יש גט אחר גט ומאמר אחר מאמר וכיצד אין לאחר בעילה כלום :
(עא) מצות יבום צריך לקדש תחלה ואחר כך בועל ובדיעבד קונה בבעילה בעלמא :
(עג) מצות מאמר נותן לה פרוטה ונוסח שטר יבמין :
(עד) אימתי יבמה צריכה גט וחליצה יחד ואימתי צריכה הימנו גט :

הבא על יבמתו

(עו) הבא על יבמתו בכל ענין ואפילו בהערמה בעלמא כיצד קנאה :

אלמנה לכהן גדול

(קא) ספק בן ט' ויום א' או ספק אם הביא ב' שערות כשחלץ או כשבא על יבמתו או נפל הבית עליו ועל בן אחיו כיצד חולצת ולא מתיבמת :
(קג) סומא וקטן שכנסו נשים ומתו אימתי נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום :

הערל

(קח) פיטור אשת סריס אדם וסריס חמה ואיילונית מחליצה ויבום וסריס שחלץ או בעל וכן איילונית שחלצה לה או נבעלה כיצד נפסלה :

[אלפס חולין]

יש מותרות

(קיח) איזה נשים מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן או להפך ואיזה נשים אסורות לבעליהן וליבמיהן או להפך :
(קיג) שניה לבעל ולא ליבם אסורה לבעל ומותרת ליבם ואין לה כתובה וכן להפך :

האשה רבה

(קיח) אמרו לה מת בעליך וניסת לאחר ומתו אחיו של זה ושל זה כיצד חולצין ולא מיבמין :
(קכ) יבמה שנתקדשה בלא חליצה כיצד מחזיר לטיפלה ליבם ויבמה שניסת בלא חליצה כיצד פלא מזה ומזה:
(קכא) כיצד עד אחד נאמן על מיתת הבעל ועל מיתת בנה :
(קכה) בן ט' שנים ויום אחד כיצד פוסל ע"י אחים ואחים פוסלין על ידו וכיצד קונה יבמתו בביאה ואם בא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת ואם בא על אשה לעלמא ומת אם אשתו פטורה מכלום :

נושאין על האנוסה

(קכז) גיורת שנתגיירו בניה עמה וכן שפחה פטורים מחליצה ויבום ובני אחים גרים או משוחררים אימתי לא חולצין ולא מיבמין :

מצות חליצה

(קכח) מצות חליצה וסדר נתינתה ובפני כמה והכשר המנעל והכשר גוף החליצה ובוונת החליצה ואיזה מקום ברגל כשר לחלוץ בו ובאיזה זמן ובאיזה יד ובאיזה רגל חולצין ומצות הרקיקה ומי כשרי לחליצה וחליצה מוטעת ומקלקלת שקורין וכתיבת גט חליצה ונוסחו ומצות יבום ונוסח כתובת יבמין :

בית שמאי

(קלב) אימתי גרושתו שהחזירה מותרת ליבם ואימתי אסורה וד' אחין נשואין ב' אחיות קטנות ומת בעלה של אחת מהן או נשואין ב' חרשות גדולה וקטנה ומת בעל אחת מהן אימתי תצא הגדולה ואימתי מלמדין אותה שתמאן :
(קלד) מי שנשוי שתי יתומות קטנות או ב' חרשות או קטנה וחרשת או פקחת וחרשת או גדולה וקטנה ומת אימתי ביאה וחליצת אחת מהן פוטרת חברתה ואם בא היבם על אחת מהן ומת ובא הוא או אחיו על השניה אימתי פסלן ואימתי יקיים :
(קלה) יבם קטן שבא על יבמה קטנה או גדולה כיצד קנאה ויבמה שאמרה בתוך ל' או לאחר ל' לא נבעלתי או שהיא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אימתי חולץ ואימתי מיבם וצרתה אימתי מותרת :
(קלו) הגודל' הבאה מיבמה אימתי כופין אותו לחלוץ ואימתי מבקשין אותו לחלוץ ויבמה שאמרה כשלה אני מן היהודים כיצד כופין לחלוץ לה ואימתי כותבין אגרת מרד על היבמה :

חרש

(קמב) אימתי חרשים וחרשות זקוקין ליבום וחליצה ואימתי פטורין ובני אחים נשואים ב' נכריות או ב' אחיות ואחד מהם פקח וא' חרש או שאחת מהאחיות או נכריות פקחת וא' חרשת ומתו א' מהם או אחת מהן אימתי מיבם ואימתי חולץ ואימתי מוציא בגט :

האשה שלום

(קנג) האשה שאמרה מת בעלי ואח"כ מת בני או להפך או שאמרה ניתן לי בן במד"ה ומת בני ואחר כך בעלי או להפך או שאמרה ניתן לי יבם במה"י ומת בעלי ואח"כ יבמי או להפך או שהלכה היא ויבמה ובעלה למד"ה והיא אומרת מת בעלי ואח"כ יבמי או להפך אימתי נאמנת ואימתי לא וכיצד אין האיש נאמן לומר מת אחי או מתה אשתי :

האשה בתרא

(קנד) האשה שהלך בעלה וצרתה למד"ה ובאו ואמרו לה מת בעליך כיצד לא תחלוץ ולא תתיבם שמא צרתה מעוברת או ילדה ומי שיש לה חמות במד"ה אימתי חוששין שמא ילדה חמותה וב' יבמות מב' אחין שכל א' אומרת מת בעלי אימתי נאמנות ואם לא עדים או בנים ולא לא מי מהן מותרת או מי אסורה :

כתובות האשה שנפלו לה

(שכד) יבם שכינס יבמתו כיצד היא כאשתו לכל דבר וכתובתה על נכסי מי :

גיטין פרק התקבל

(תקיז) איזו היא קטנה שחולצת :

הזורק

(תקב) העריות שאמרו צרותיהן מותרות וניסאו הצרות ונמצאו העריות איילונית או כונס יבמתו והצרה ניסת לאחר ונמצאה זו שהיא איילונית כיצד תצא והצרות שיש בה ופיסול הולד :

קדושין האומר

(תרכו) האומר יש לי בנים יש לי אחים אימתי נאמן לענין יבום :

בבא בתרא יש נוחלין

(תתסג) האב כיצד נאמן לומר שיש לו בן כדי לפטור אשתו מן היבום :
(תתסה) כיצד אין אדם נאמן לומר בשעת מיתה שאין לו אחים כדי לפטור אשתו מיבום וחליצה :
(תתעח) אין חולצין ואין ממאנין אח"כ מכירין :

מי שמת

(תתקיח) כיצד בודקין ליבם שבא על יבמתו שהיה בן ט' שנים ויום אחד ולחליצה ולמיאונין לדעת מנין שנותיו והוא זמן כלפני זמן :

סנהדרין זה בורר

(אלף טז) כיצד היבמה חייבת ללכת אחר היבם :

אחד דיני ממונות

(אלף כה) פסלות גר לדון בחליצה כיצד :

הלכות שחיטה וטרפות

יום טוב פרק קמא

(תתנא) עגל שנולד וכן אפרוח כמה ימים ממתינים לשחוט אותו :
(תתנה) כיצד מכסין הדם בי"ט וכיצד שוחט בי"ט :

משילין

(תתקכט) הטבח יש לו להשקות הבהמה קודם שישחטנה מפני הסירכות :

סוכה פרק לולב הגזול

(אלף נג) מאימתי סומכין על שחיטת הקטן :

כתובות פרק המדיר

(שיד) מחט שנמצא בעובי בית הכוסות אימתי כשרה או טרפה :

גיטין פרק קמא

(תל) פסלות שחיטת עובד כוכבים :

חולין פרק קמא

(תרפב) פסלות שחיטת חש"ו ופסלות שחיטת מי שאינו יודע הלכות שחיטה ומי שאינו מוחזק לשחוט וכשרות מי ששחט ואחרים רואים אותו :
(תרפג) חיוב בדיקת שחיטת הסימנין והסכין לאחר השחיטה ופסלות השחיטה אם לא בדקן :
(תרפד) כיצד אומר בשחיטה בחזקת היתר עומדת ואם בא זאב ונטל בני מעים כיצד תולין להקל :
(תרפה) השוחט בסכין ונמצאת פגומה אימתי שחיטתו פסולה או כשרה וחיוב בדיקת הסכין בין שחיטה לשחיטה ואם לא בדק על באחרונה ומצאו פגום כיצד טולן טריפות :
(תרפט) היאך סומכין להכשיר שחיטת כל שוחט משום רוב מצויין אצל שחיטה מומחין הן ומצאת תרנגול' שחוטה או שאמר לשלוחו צא ושחוט והלך ומצאו שחוט היאך כשרים :
(תרצ) שוחט בלא מתכוין ושחיטת חש"ו עובד כוכבים אימתי כשרה וכיצד בענין שחיטה מכח גברא :
(תרצא) שחיטת לילה וסומא ושוחט בשבת ויום הכפורים כיצד כשרה :
(תרצג) השוחט במגל יד בזכוכית בצור בקנה ובשן מכין בגומל ושחט בו כיצד שחיטתו כשרה ושוחט במחובר ובתלוש ולבסוף חיברו ובמגל קציר ושניים ומגרה ולשון כיצד שחיטתו פסולה :
(תרצה) איזה מקום השחיטה בצואר ואיזה מקום נקרא שיפוי כובע ופסלות שחיטה מן העורף :
(תרצו) פסלות עיקור הסימנין בעוף ובשבר המפרקת ורוב בשר עמה ועשאה גיסטרא ונטל יותר וחלק שלפה:

השוחט

(תרצז) כמה סימנין צריך לשחוט בבהמה חיה ועוף וחיוב שחיטת הורידין בעוף או לנוקבן בשעת שחיטה וכיצד רוב סימן כמותו :
(תרצח) ספק ניקב הושט מחיים או לא כיצד יש חזקה בעוף לבודקו ולא בבהמה ואם אין לו בדיקה מבחוץ אלא מבפנים :
(תרצט) שחט הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת או להפך או ספק אם קודם שחיטה נשמטה או לאחר שחיטה או שמצאה שמוטה ושחוטה אימתי כשרה או טרפה ואזהרה בשוחט שיגביה רגלי העוף מן הקרקע שלא יבא לידי עיקור :
(תש) חיוב שחיטת ורידין ונקיבתן היאך :
(תשא) כשרות שוחט ב' ראשים כאחת או שנים אוחזין בסכין ושוחטין או שוחט בב' וג' מקומות ושחיטה עשויה כמסרק וכקולמוס :
(תשב) טרפות חלדה כיצד :
(תשג) טרפות דרסה כיצד ושיעור אורך הסכין שמשחטין בו ואימתי כשר או בהולכה או בהובאה לבד :
(תשד) טרפות שחיטה שלא באת מכח אדם וכשרות שחיטה שלא מתכוין :
(תשה) טרפות שהייה כיצד ושיעור שהייה בבהמה ובעוף וכשרות שחיטה בסכין רע :
(תשו) איזו שחיטה פסולה עושה אותה נבילה ואיזו עושה אותה טרפה :
(תשח) כשרות בהמה ועוף שלא יצא מהם דם בשחיטתם:
(תשט) כיצד שוחטין המסוכנת ואיזו היא מסוכנת ובאיזה פרכום מפעפע לאחר שחיטה ניכרה בין בהמה בין חיה או עוף :
(תשי) השוחט לעובד כוכבים כיצד כשרה והשוחט לשם הרים גבעות ימים נהרות מדברות או שנים שאוחזין בסכין זה שוחט לשם זה וזה לשם זה ואימתי פסולה :
(תשיא) איסור השחיטה לתוך ימים ונהרות ולתוך הכלים לתוך הגומא כיצד ואימתי מותר לשחוט לתוך אגן מים עכורים ועל דופני הספינה ולתוך הגומא :

אלו טריפות

(תשיב) טרפות נקובת הושט בין שניקבו ב' עורות או אחד מהן או זה שלא כנגד זה או שעלה קרום בושט או שיש לה קוץ בושט או שנמצא קוץ בושט ומאיזה צד יש לושט בדיקה :
(תשיג) טרפות נקובת תורבץ הושט כיצד ואיזהו הנקרא תורבץ הושט ושיעור שחיטה בושט למעלה ולמטה וכן שיעור השחיטה בקנה :
(תשיד) כשרות תורבץ הושט שניטל ברובו וטרפות סימנין שנתדלדלו ברובן :
(תשטו) טרפות פסוקת הגרגרת ברובה כיצד :
(תשטז) טרפות נקובת הגרגרת או נפחתה או נסדקה ושיעור הנקבים וכיצד מצטרפין ואימתי נקובתו במשהו :
(תשיח) טרפות נקובת קרום של מוח ואיזה מקום ניקון כמוח ואיזה מקום ניקון כחוט השדרה :
(תשיט) טרפות נקובת הלב כיצד :
(תשכ) טרפות נפסק חוט השדרה כיצד ועד היכן חוט השדרה בין בבהמה בין בעוף :
(תשכא) ניטל הכבד או שנתדלדל הכבד אימתי כשרה או טרפה :
(תשכב) טרפות ריאה שניקבה כיצד וכיצד בודקין ריאה לתוכה וריאה שנגלדה או שהאדימה או שיבשה מקלפה או דקיימא גילדי גילדי אימתי כשרה או טרפה :
(תשכג) כיצד אין מקיפין בנושם למומין :
(תשכד) ב' אונות הסמוכות זו לזו אימתי אין להן בדיקה להכשירן ואימתי כשרין :
(תשכה) ב' בועות הסמוכות זו לזו אימתי יש להן בדיקה להכשירן או לא וכיצד בודקין אותם :
(תשכו) מנין אונות הריאה ואי חסיר או יתיר או חליף אימתי כשרה ואימתי טרפה :
(תשכז) כיצד היא ריאה דדמיא לאופתא לטריפה :
(תשכח) מראות הריאה הכשרות והטרפות :
(תשכט) אומם בריאה כיצד בודקין אותו :
(תשל) קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינה כלום ועינפים ריאה לאומא :
(תשלא) ריאה שנפסקה כקיטון או שנימוקה וקרום שלה קיים אימתי כשרה או לא :
(תשלב) כשרות ניטלה שלפוחית או שנתליש הכבד :
(תשלג) ריאה המקושרה לדופן או ריאה שניקבה ודופן סותמתה אימתי כשרה או לא וכיצד בודקין אותה לראות אם ניקבה :
(תשלד) ריאה שהעלתה צמחים אימתי כשרה או לא :
(תשלה) מחט דאישתכח בריאה או סמפון דריאה דאינקוב אימתי כשרה או לא :
(תשלו) כשרות הדרא דכנתא דאינקיב לחבריה וכיצד אין אומרים בטרפות זו דומה לזו :
(תשלז) מחט שנמצא בחיתוך הכבד או בשומני גיד הכוכות או במקום הגדול דכבד אימתי כשרה או לא:
(תשלח) גרעין שנמצא במרה אימתי כשר או לא :
(תשלט) אימתי תולין נקב שבריאה במקומות יד הטבח ותולעת שיצא מן הריאה אימתי תולין שיצא לאחר שחיטה :
(תשמ) טרפות נקובת הקיבה והדקין כיצד :
(תשמא) איזה חלב סותם הנקב ואיזה אינו סותם בין בבהמה וחיה ועוף :
(תשמב) נקובת בני מעים שליחה סותמתן נקובת המרה והכבד סותמה אימתי כשרה או לא :
(תשמג) נמצא נקב בבני מעים ואין ידוע אם קודם או לאחר שחיטה כיצד אין מקיפין בבני מעים :
(תשמד) כיצד מקיפין בריאה למות הנקבים זה לזה :
(תשמה) כיצד מקיפין בקנה :
(תשמו) חלחולת שניקבה אימתי כשרה :
(תשמז) טרפות נקובת הכרס פנימים וחיצונה או שחטלה או שנקרעה ושיעור הנקב והחסר והקרידה ואיזהו כרס הפנימית ואיזהו כרס החיצונה :
(תשמח) המסס ובית הכוסות שניקבו או שנמצא עליה קורט דם אימתי כשרה או לא :
(תשמט) טרפות הנפולה ואימתי חיישינן לריסוק איברים או לא וכיצד בודקין אותה אם נרסקו איבריה או לא:
(תשנ) כשנתברו הצלעות או נעקרו אימתי טרפה או לא:
(תשנא) טרפות גלגלת שנתבקעה כיצד :
(תשנב) טרפות בשר החופה רוב הכרס שנקרע או שניטל :
(תשנג) טרפות דרוסה כיצד ומי הם החיות והעופות הדורסים ושאין דורסין ואימתי חוששין לדרוסה וכיצד בודקין הדרוסה וטרפות בשר שנתמסמס :
(תשנד) ריאה דנפלה תלתי תלתי אימתי טרפה :
(תשנה) טרפות נקובת הקרן כיצד :
(תשנו) כשרות נקובת הגרגרת או שנסדקה או שנחסרה או שנפחתה הגלגלת או שניקב הלב או שנשברה השדרה או שניטל הכבד או שניקבו בית הכוסות והמסס אימתי כשרין :
(תשנז) בוקא דאטמא דשף מדוכתיה אימתי כשרה או לא:
(תשס) ניטל הטחול או ניקב אימתי כשרה או לא :
(תשסא) ניטלו הכליות או עיקר א' מהן או שנמצאה לה ג' כליות או שניקבו או שיש בהן מוגלא או מים או שהקטינה הכוליא אימתי כשרה או לא :
(תשסב) כשרות ניטל לחי התחתון וניטל האם שלה וטלפותיה :
(תשסג) תפוח הריאה בידי שמים או בידי אדם או שיבשה אימתי כשרה או לא וכיצד בודקין אותה :
(תשסד) הגלודה אימתי כשרה או טרפה :
(תשסה) עוף שניקב הושט ונפסק הגרגרת או שנשמטה אותה חולדה על לאשה אימתי טרפה וכיצד בודקים לראות אם ניקב קרום המוח וחילוק שיש בין עוף המים לשאר עופות ואיזה עוף חשיב כעוף המים :
(תשסו) ליקב הקרקבן אימתי טרפה או לא :

סימני הדינים הנמצאים ברב אלפס

(תשמז) ניקוב הלקין או שנפלה לאור ונחמרו בני מעיה הוליקו או הלדימו הוריקה הככל אימתי טרפה או לא:

(תשמח) לרוצת העוף כיצד בודקין אותה ואיזה נקב ומקול כשר בעוף:

(תשמט) טרפות נקובת גג הזפק ואיזהו גג הזפק הנידון כושט:

(תשנ) יצאו המעים ולא ניקבו אימתי כשרה או לא:

(תשנא) נשתברו רגליה אימתי כשרה:

(תשנב) שמוטת ירך או גף או יד בין בעוף בין בבהמה אימתי כשרה או לא:

(תשנג) כיצד אמרי' סימן לטרפה י"ב חדש בזכרים ובנקבות:

(תשנד) איסור ביצת טרפה וחלב טרפה:

(תשנז) חסר רגל או יתר רגל אימתי כשרה:

(תשנח) בהמה שנמצאו לה תרתי שני דיבי או שני בני מעים היוצאים כאחד אימתי כשרה או טרפה וכיצד אמרי' כל יתר כנטול דמי:

(תשנח) נשתכנו בפיה נמרטו כנפיה אימתי כשרה:

(תשנט) אחוזה והמעושנת ושהלעיטה חלתית ושהלכלה דברים שהם לה או לאדם סם המות או ששתתה מים הרעים כיצד כשרה ואין אוכלין ממנה משום סכנה:

(תזס) טרפות בהמה שהלעיטה קורט חלתית:

(תשסא) בהמה שנפסקו רגליה האחרונים כיצד אוכלין אותה:

בהמה המקשה

(תס) בן ט' שניתר בשחיטת אמו אימתי אין בו משום אותו ואת בנו:

(תסא) בהמה שנחתכו רגליה בין מן הארכובה ולמטה בין מן הארכובה ולמעלה אימתי כשרה או לא:

(תסב) טרפים ניטלו צומת הגידין ומקום צומת הגידין בין בבהמה בין בעוף ושיעור ארכן ומנייניהם:

אותו ואת בנו

(תמז) איסור אותו ואת בנו כיצד ובאיזה זמן נוהג ובמי נוהג ואימתי עובר בשחיטתן משום אותו ואת בנו ואימתי לא ואימתי לוקה שמונים ארבעים ואימתי צריך המוכר להודיע ללוקח מכרתי לשחוט בתה מכרתי לשחוט:

(תמט) יום אחד האמור באותו ואת בנו היום הולך אחר הלילה:

כיסוי הדם

(תתי) כיסוי הדם באיזה מקום ובאיזה זמן נוהג ועל נהג בחיה ועוף וכיצד נוהג בכוי בין בחול בין ביום טוב:

(תתיב) השוחט לחולה בשבת השוחט ונמצא טרפה והמנבלה בידו או נוחר ומעקר או שוחט ולא... או חש"ו ששחטו ואחרים רואין אימתי חייבין לכסות ואימתי פטורין:

(תתיב) חש"ו ששחטו אימתי השוחט אחריהן חייב משום אותו ואת בנו:

(תתיד) שחט ק' חיות ק' עופות או חיות ועופות יחד כיצד יכסה ומצות כיסוי הדם על מי מוטל ונתגלה כסוי הלוח ובלע הדם בקרקע או שנתערב או בדם בהמה כיצד חייב לכסות ודם הניתז והמכין אימתי צריך כיסוי ואיזה עפר לאוי לכסות וכיצד מכסין אותו בעפר:

שילוח הקן

(תתטו) מצות שילוח הקן באיזה זמן נוהג ובמי וכיצד חייב בה ובקיום מצוה זו כיצד ואימתי עליה ואימתי חייב מלקות ומעלת ושכר המקיימה:

בבא קמא שור שנגח את הפרה

(קנ) שיעור טונה המקום שיטול הבהמה דחייבי' לריבוק איברים:

בבא מציעא פרק שני

(סב) שלא הלשור מעל הבנים וחזלה עד כמה פעמים יחזור לשולחה ובאיזה לשר מוזהר שלא ליקח האם מעל הבנים:

בבא בתרא המוכר פירות

(תתי) מהם שנמצא בשובי בית הכוסות אימתי טרפה:

יש נוחלין

(תתכנ) כיצד אין אומרי' בטרפות זו דומה לזו:

ע"ז פרק קמא

(אלף לט) חיה גסה הרי היא כבהמה דקה לפרכוס:

הלכות

מאכלות אסורות ויין נסך

ברכות מי שמתו

(סו) המשקה נקביו ושותה בכלי מאום כיצד עובר משום כל משקלו:

שבת רבי אליעזר דמילה

(תלח) ולד בהמה אין שוחטין אותו עד ליל שמיני:

פסחים כל שעה

(תשיח) איסור כלאים אפילו שלא כדרך הנאתו:

(תשיז) איסור ליטם פסח בחלב ופיטם התנור באליה כיצד ואימתי:

(תשיט) הלוקח כלי תשמיש מן העובד כוכבים כיצד מגעילין ומטבילין סדר הכשרן וליבונן:

(תתכא) איזה מאני דקונית נכשרים בהגעלה ואיזה לא לגבי יין נסך:

יום טוב פרק קמא

(תתמז) באיזה איסור אמרינן דאין מבטלין אותו לכתחלה ובאיזה איסור מבטלין אותו:

(תתמח) איזהו אמרינן דכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל:

(תתנג) המולח ביצים במעי תרנגולת אימתי מותרות לאוכלן בחלב או אסורות:

פרק יום טוב

(תתש) דגים קטנים שבלאן עובד כוכבים אין בהם משום בישול עובד כוכבים:

ראש השנה פרק בתרא

(תתקנא) איסור אכילה מן החדש ביום ט"ו בניסן:

יומא יום הכפורים

(תתקעב) המסוכן ועוברה שהריחה כיצד מאכילין אותם דבר של איסור:

(תתקעה) מי שאחזו בולמוס ונשכו כלב שוטה כיצד מאכילין אותו דבר איסור:

גיטין פרק קמא

(סג) פסלות עובד כוכבים לגבי יין נסך:

השולח

(תנא) באיסורא לא אמרי' א"כ מה כח ב"ד יפה:

קידושין פרק קמא

(תכטו) איזו מצוה נוהגת גם בחולה לארץ אע"פ שהיא חובת קרקע ועגלה וחדש וכלאים איזה מהן נוהג מן התורה ואיזה מד"ס:

חולין פרק קמא

(תלפו) איסור סכין ששחט בה טרפה והשוחט בסכין של עובד כוכבים כיצד אוכל הבשר במקום ששחט:

(תלפז) סכין ששוחט בה לא יחתוך בה בשר ושחותך בו בשר לא יחתוך בו חלבים וכלי שמדיח בו בשר לא ידיח בו חלבים ויזהר מלתת בכלים עם חלב ע"ג בשר חם:

השוחט

(תתט) כיצד יכול לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה:

(תתח) כשרות בהמה ועוף שלא יצא מהם דם בשחיטתם:

(תתט) כיצד שוחטין המסוכנת ואיזו היא מסוכנת ובאיזה פרכוס שמעשה לאחר שחיטה ניתרת בין בהמה או חיה או עוף:

אלו טרפות

(תשמז) אזהרה שלא לאכול מדבר שהורה בו חכם מטבלה ומעלת פ"ח הרואה טרפה לעצמו:

(תשמח) איזהו חלב שעל הקיבה שהוא פטור:

(תשנד) איסור ביצי ספק טרפה כיצד:

(תשמט) איסור ביצת טרפה וחלב טרפה כיצד:

(תשנו) איסור קיבות שהתליע באיביה ותולעים שנמצאו בפירות לאחר י"ב חדש אימתי מותרין ואיזו בריה היא מתקיימת י"ב חדש:

(תשסב) כיצד בודקין סימני טהרה דבהמה וחיה בפיו או בפרסותיו או בגבלו:

(תשסג) מה הן סימני חיה ושחלבה מותר:

(תשסד) מה הן סימני העוף ועוף אינו נאכל אלא במסורת:

(תשסה) מה הן סימני ביצים וכיצד סומכין לקחת ביצים מן העובד כוכבים בכל מקום ואיסור לקיחה מן העובד כוכבים ביצים קלופות:

(תשסו) היתר גיעולי ביצים מזורות אם נמצא עליה קורט דם אימתי אסורים או מותרות:

(תשסז) אפרוח שלא נפתחו עיניו אימתי אסור:

(תשסח) איסור ביצת טרפה והיתר אפרוח בקליפה ביצת טרפה:

(תשסט) סימני עוף טהור וטמא ומיני עורבים טמאים ופסוניות וחזיר:

(תשל) סימני חגבים טהורים וטמאים:

(תשלא) סימני דגים טהורין וטמאים:

(תשלב) האוכל מן הטמאים עובר בעשה ולא תעשה:

(תשלג) איסור והיתר שרצים ותולעים שבמים ושבסכר ושבקשואים ושבדגים ושבבשר ושבגבינה כיצד והילוק שיש בין פירשו לחוץ או לא ואיזהו שרץ המים או שרץ הארץ או לא:

(תשלד) שרש כל הולך על גחון ומטייתא ומילה ולרעה:

בהמה המקשה

(תשלה) איסור אבר שיצא לחוץ ואימתי אסור היוצא בלבד ואימתי אסור טולו או מקום החתך ואימתי ניתר בשחיטת אמו או לא:

(תשלו) איסור אבר ובשר מן החי במי נוהג:

(תשלז) חתך בחלב הבהמה מן הכליות מן התחול אסור וחתך מן העובר מותר:

(תשלח) שליא בבהמה דמות יונה או קלוט במעי פרה או לבר אחר אימתי מותר או אסור ואיזו היא הקבועה:

(תמ) השוחט שחיטה כשרה או שקלע הבהמה או ששחט הטריפה ונמצא בה בן ח' בן ט' אימתי ניתר בשחיטת אמו ואימתי חלבו וגידו מותר או אסור ואין בו משום אותו ואת בנו:

(תמג) נשבר העצם למעלה או למטה מן הארכובה בין שיצא לחוץ או לא בין שרוב בשר קיים או לא בין שעור ובשר חופין את רובו או לא כיצד העצם והבהמה כשרין:

(תמד) שליל שבבהמה וכן שליא אימתי מותרין באכילה או לא:

גיד הנשה

(תמו) איסור גיד הנשה באיזה זמן נוהג ובאיזה ירך ובאיזו בהמה ולא בעוף ולא בשליל ואיסור חלבו והיתר שומנו כיצד וכמה גידין הם:

(תמז) איסור תומי חלב ותותין שבכליות ולובן שבכוליא והיתר חלב שהבשר חופה אותו ואיסור חלב שתחת המתניים וחלב שעל הכסלים וחלב שעל הקרב ושעל המסס ובית הכוסות וסימן להכיר בין חלב לשומן:

(תמט) חוטי סיד כיצד ניתרין לקדירה ואיסור חלב שעל הדקין ואיסור חוטין שבשקך וכמה הם והיתר האליה ואיסור חוטין דטחול ודכסלים ודכליות ודרוע ודלחיים ואיסור קרומין דטחול ודכסלים ודכוליא ודביצים ודמוח ואיזה מהן אסור משום חלב ואיזה משום דם:

(תמיח) היתר אכילת ביצי זכר תלוי במנהג:

(תמיט) ביצי זכר אימתי מותרין בלא קליפה ואימתי אסורין:

(תמכ) אומצא לאממיק כיצד ניתר לקדירה וגלגי וכן ביצים בקליפתן וגיד הנשה וחומץ שתולעין בו פעם א' אימתי אסור לחלוט בו עוד:

(תתכא) מולייתא כגון עוף מלא בשר שלא נמלח כיצד מותר צלי ואסור לקדירה:

(תתכב) הראש שמולגו ברמץ כיצד ימחהו בלמן שיהיה דמו יוצא:

(תתכג) איסור צליית בשר שחוטה בהדי בשר נבלה ופת עם צלי כיצד ואימתי ריחא מילתא היא:

(תתכג) כל דבר שיש לו מתירים זה בפני עצמו וזה בפני עצמו ונתערב אפילו באלף לא בטיל:

(תתכד) כיצד הטבח נאמן על החלב ואם נמצא אחריו חלב כיצד מעבירין ומלקין אותו:

(תתכה) אימתי שולח אדם ירך לעובד כוכבים שגיד הנשה בתוכה ואימתי חיישינן שמא יאכיל ממנה לישראל בגילה:

(תתכח) איסור בשר הנעלם מן העין כיצד וכיצד מותר בטביעות עין ועפ"י סימן אפילו הניחו ביד עובד כוכבים או נאכל ממנו:

(תתל) כיצד יזהר לנקר כל גיד הנשה ואיזה ממנו אסור מן התורה או מדרבנן ואימתי האוכלו סופג ארבעים ואימתי סופג שמונים:

(תתלא) ירך שנתבשל בו גיד הנשה כיצד משערין אותו ואין בגידין בנותן טעם אבל יש בשמנונית:

(תתלב) מין שנתערב במינו דהיתר כגון תרומה וחולין בשבעת מין בשאינו מינו דאיסור כגון בשר בחלב על ידי קפילא עובד כוכבים ואיזה תערובת משערין בששים ובמשערין התערובת באיזה דבר שבקדירה משערין לבטלו:

(תתלג) ירך שנצלה בגיד הנשה כיצד אוכל ממנו:

(תתלד) גדי שצלאו בחלבו בין כחוש בין שומן אימתי אסור לאכול ממנו ואימתי מותר:

(תתלה) ירך שנמלח בגיד הנשה כיצד מותר:

(תתלו) גיד הנשה אינו מועיל לבטל טעם האיסור דחשיב כעץ:

(תתלז) כחל שנתבשל בלא קריעה כיצד משערין אותו ואיסור גופיה ואימתי אוסר כשנפל לקדירה אחרת ותחיכה עצמה אימתי נעשית נבלה:

(תתלח) שיעור ביטול ביצה שיש בה אפרוח בששים ואחת וביצה של עוף טמא שנתבשלה עם ביצים טהורות כיצד היכא אוסרת:

(תתלט) כזית וחצי כזית איסור שנפל להיתר כיצד אסרינן וחצי שיעור כיצד אסור מן התורה ומים הנבלעים בכלי כיצד אינן מסייעין לבטל האיסור:

(תתמ) גיד הנשה שנתבשל עם הגידים ובריה שלמה וחתיכה הראויה להתכבד אימתי יש להן ביטול או לא ומה היא בריה ומה היא חתיכה הראויה להתכבד:

כל הבשר

(תתמא) איזה בשר קרוי בשר שיהא אסור לבשלו בחלב ולהעלותו על השולחן עם הגבינה והיתר בשר דגים וחגבים לבשל בחלב ולהעלותו על השולחן עם הגבינה ובאיזה שולחן אסרו להעלות בשר עם הגבינה עליו:

(תתמג) השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים אימתי מותרות לאוכלן בחלב:

(תתמד) הרוצה לאכול גבינה ובשר בסעודה א' כיצד יעשה בנט"י וקינוח הפה ואיזה דבר הגון לקינוח והאוכל בשר כמה ישהה אחריו לאכול גבינה ובשר שבין השינים גם הוא חשוב בשר:

(תתמו) מים אמצעיים אימתי הם רשות וכיצד הם חובה בין תבשיל לגבינה:

(תתמז) איסור לצירת בשר וגבינה במפה אחת בנגיעה כיצד ואימתי אוכלין זה לזה ואימתי צריך קליפה או הדחה:

(תתמח) אימתי מותרין שני אכסנאין לאכול על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה ואימתי אסורין:

(תתמט) איסור ליטם העיסה בחלב ואיסור טיחת התנור באליה כיצד ואימתי אסור הפת או לא:

(תתנ) איסור טיפה שנפלה על החתיכה ועל הקדירה מבחוץ וביטולה ודין אסשר לסוחטו אסור או מותר וחתיכה עצמה נעשית נבלה:

(תתנא) הכחל צריך לקורעו וכיצד ואימתי ניתר או נאסר בבישול וכיצד ניתר בצליה וכיצד משערין לבטלו כשנתבשל:

(תתנא) היתר קיבה שבישלה בחלבה:

(תתנב) חלב כיצד נקלט בקיבה ואימתי נעשה בבישול ואם לא קרשו כיצד אסור ואסר וכיצד משערין אותו:

(תתנג) דם דגים ודם חגבים אימתי מותרין ואימתי אסורין:

(תתנד) הכבד כיצד אוסרה ואינה נאסרת וכיצד ניתרת בבישול ע"י חליטה ובלי חליטה והיתר הטחול בבישול וכבד או כחל כיצד נצלה או נמלח עם שאר הבשר:

(תתנה) סכין ששחט בה כיצד אסור לחתוך בה רותח או צונן ואיסור קערה שמלחו בה והיתר צונן שחתכו בסכין של בשר לאוכלו בכותח וכיצד מליח חשיב כרותח ובכבוש כמבושל:

(תתנו) היתר דגים שעלו בקערה לאוכלן בכותח והיתר הנחת כל החומץ גבי כל הטיבות ואיסור צונן וכל דבר חריף שחתכו בסכין של בשר לאוכלו בכותח ואיסור הנחת כל המלח גבי כל הכותח:

(תתנז) מליח שאינו נאכל מחמת מלחו חשוב כרותח ויונה שנפל לכותח שנאכל מחמת מלחו חי מותר צלי בעי קליפה יש בו בקעים אסור מתובלין בתבלין אסור בכל ענין:

(תתנח) איסור בשר רותח לתוך חלב רותח ואם א' חם ואחד צונן אימתי אמרינן לתתאה גבר או עילאה גבר וצונן לתוך צונן אימתי בעי הדחה:

(תתנט) היתר ככר שחתך עליו צלי ואימתי אסור להניח כלי תחת הצלי ואימתי מותר:

(תתס) איסור שפוד וסכין שמלחן זה עם זה כיצד ואפילו בכלי מנוקב:

(תתסא) איסור בשר שחוטה שנמלח בהדי בשר נבלה ואיסור דג טהור שמלחו עם דג טמא כיצד:

(תתסב) הבשר לקדירה כיצד צריכה הדחה ומליחה ובאיזה מלח ימלחנה וכמה הדחות צריכה:

(תתסג) באיזה בני מעים אין מחזיקין דם ואיסור המליחה שלא בכלי מנוקב כיצד:

(תתסד) כיצד מותר למלוח הרבה חתיכות בחדא זימנא:

(תתסה) כמה צריך שתשהה הבשר במלח ויהיה מותר לקדירה ויצא דמו:

(תתסו) איסור עבירת מפרקת בהמה קודם שתצא נפשה ואיסור דם שנבלע באברים והיתר דם האברים שלא פירש:

(תתסז) איסור הביטול ואיסור ההנאה ואיסור האכילה בבשר בחלב ואיסור בשר עוף בחלב אם הוא מן התורה וכן בשר חיה או לא:

(תתסח) באיזה קיבה מעמידין הגבינה ובאיזו לא ואיסור העמדת הגבינה בעור קיבה ואיסור גבינות העובדי כוכבים ועיין פ' אין מעמידין:

בבא קמא שור שנגח את הפרה

(פה) באיסורא אזלינן בתר רובא ולא בממונא:

מרובה

(קמ) איסור גידול חזירים ואם נפלו לו בירושה כיצד מוכרן:

בבא בתרא לא יחפור

(תתעב) אזלינן בתר רובא באיסורין ורוב וקרוב הולכין אחר הרוב:

עבודה זרה אין מעמידין

(אלף לכט) ראיית לאיסור יין של עובד כוכבים וכן החומץ:

(אלף ל) חומץ שלנו ויין מבושל כיצד משתמר ביד עובד כוכבים בחותם אחד:

(אלף לא) איסור יין מבושל ואלונטית של עובד כוכבים כיצד ופירוש אלונטית:

(אלף לא) יין מזוג ויין מבושל ויין דלקרים ויין תוסס אימתי יש בהן משום יין נסך:

(אלף לג) הלוקח והמוכר בית בחצר עובד כוכבים כיצד ממלאהו יין שלא יחוש לזיוף:

(אלף לד) אפילו יין משתמר בחותם תוך חותם והיכי דמי חותם בתוך חותם:

(אלף לה) שכר של עובד כוכבים כיצד מותר לשתות ממנו:

(אלף לו) חומץ של שכר של עובד כוכבים אימתי מותר או אסור ואיסור חלם הדרייני:

(אלף לח) נודות העובד כוכבים וקנקניהן כיצד מכשירין על ידי ניר ומוריים ועירוי וחזרת כבשן וחילוק שיש בין כלי שמכניסו לקיום או לא וכיצד מכשיר כלי שמשמש בו העובד כוכבים יין:

(אלף לט) מאני דקוניא מי הם המותרין או האסורין לענין יין נסך:

(אלף מ) האלגין וגגי וסמפני יין של עובד כוכבים אימתי מותרין או אסורין והיתר כלי עובד כוכבים שעבר עליו י"ב חדש לענין יין נסך:

(אלף מא) כיצד קונין מוריים מן העובד כוכבים ולא חיישינן לתערובת יין וקיבת נבילה כיצד מותרת:

(אלף מב) איסור חלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו ואיסור גבינות העובד כוכבים:

(אלף מג) איסור פיתן ושמנן של עובדי כוכבים ואימתי מותרין:

(אלף מד) איסור שלקות וכבשין של עובדי כוכבים ומה הן הדברים שיש בהן משום בישולי עובדי כוכבים או לא ואיזה מעשה יעשה הישראל בבישול ואפייה שיכשיר ולא יהיה בהם משום בישול עובד כוכבים ופת שנתעסק בו העובד כוכבים כיצד יהיה מותר:

(אלף מה) לב מליח שמלחו עובד כוכבים וביצה צלויה עובד כוכבים וקפריסין וקפלוטות וחמין וקפלוטות וכוספן ומישחא שליק' והמכיס שלוקין ותבשיל עדשים וחמים ושעורין של עובד כוכבים אימתי מותרין:

(אלף מה) פתם כלי שעובד כוכבים אינן בני יומן ונותן טעם לפגם הרי:

(אלף מו) איסור טרית טרופה וציר שאין בה דגים וכלבנות שעשר קשקשין כשעולה מן המים:

(אלף מז) איזה קשקשת ממיר הדג:

(אלף מח) קורט של חלתית וכל דבר שחתכו בסכין שאינו בן יומו כיצד אסור:

(אלף מח) חזקת חבל שאינו יוצא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן ואם מת כיצד אשתו ובניו ובנותיו הן בחזקתן:

(אלף מט) הדברים שאסורין בחותם אחד ואותם שמותרין וסימנם חני"ם אסור חמפ"ג מותר:

(אלף נ) הדברים שאינן נקחין אלא מן המומחה ואם נתארח אצל בעה"ב או ששגר לו בעה"ב כיצד אוכל בחזקת היתר:

(אלף נ) איסור מלח סלקונדרית:

(אלף נא) איסור חלב שחלבו עובד כוכבים כיצד:

(אלף נג) היתר דבש העובד כוכבים:

(אלף נג) היתר טרית שאינה טרופה וציר שיש בה דגה:

(אלף נד) קרבי דגים ומעי דגים ממי נקחין וסימני ביצים וקרבי דגים טהורים:

(אלף נה) כבשין ושלקי של חלתית וזיתי גלוסקא והתגבינים והקפריסין והקפלוטות ויין תפוחים אימתי מותרין או אסורין:

כל הצלמים

(אלף על) פתם יינם שנתערב ביינו כיצד ימהלנו ודין התערובת:

רבי ישמעאל

(אלף לעו) איסור הדריכה עם העובד כוכבים בגת והיתר הבצירה והיין מאימתי נעשה יין נסך:

(אלף לעז) איסור יין שנגע בו העובד כוכבים שלא בכוונה כיצד וקטן בן יומו ועבדים ובני השפחות אם שותין יין נסך:

(אלף לעח) עובד כוכבים שטעם מן הכום והחזיר לחבית והמושיט ידו לחבית של יין ובמגר שהוא שמן או שהושיט ידו לראות אם הוא יין והיה יין וכתוו של עובד כוכבים שלא בכוונה אימתי עושין יין נסך ותערובתן כיצד מותר:

(אלף לעט) איסור יין שמזגו עובד כוכבים ועובד כוכבים שמוליך ענבים לגת:

(אלף לפ) כיצד מותר לקבל דמים של יין נסך מיד העובד כוכבים שמכרו ממש:

(אלף לפא) איסור יין שהעובד כוכבים נקח הכוזה מהחבית וביצו להחזיר:

(אלף לפב) עובד כוכבים שלקח יין מן החבית ונותן לתוך כלי אחר או להפך אימתי אסור או מותר וכיצד יכול העובד כוכבים לסייע במשא של יין ועובד כוכבים

המושך כלי יין שאינו מלא אם אוסר וחבית שנבקעה והעובד כוכבים חבקה כיצד אוסרה:

(אלף לפג) גת שיש בה יין טופח ע"מ להטפיח כיצד עובד כוכבים אוסרה בנגיעה:

(אלף לפד) עובד כוכבים שנמצא עומד בצד הבור אימתי אוסר לאותו יין:

(אלף לפה) עובד כוכבים שנפל לבור ועלה או שמדד החבית בקנה כיצד אוסר היין:

(אלף לפו) המניח יינו בבית שפתוח לרה"ר באיזה עיר יהיה שלא יפלכך לשומר והמניח יינו בחלכו של עובד כוכבים כיצד פגי בלא מפתח וחותם:

(אלף לפז) החילוק שיש בין כשישראל דר באותו חצר או לא:

(אלף לפח) עובד כוכבים שנמצא בין החביות כיצד אוסר היין:

השוכר את הפועל

(אלף לפט) פועל שנשכר לעשות ביין או לעשות מלאכה כמס ואח"כ עשה גם ביין נסך וכן חמור אימתי שכרו מותר או אסור וחלוק שיש בין שכרו לסתם יינם או ליין נסך והמקבל חפין בשכר יין נסך צריך לשורפם ולקוברם:

(אלף רל) למי יין נסך ביד עובד כוכבים מותרים והכוונה בקיומו של יין נסך ע"י דבר איסור *):

(אלף רלא) שכרו להעביר חבית חבית בפרוטה ונמצא חבית יין נסך ביניהם או שכרו להעביר ק' חביות בק' פלוטות ונמצא חבית יין נסך כיצד שכרו מותר:

(אלף רלג) יין נסך שנפל ע"ג ענבים או גרוגרות או חטין כיצד אוסרן ויין ישן או חדש בענבים אם אוסרן וחומץ יין בחומץ שכר וחומץ לתוך יין ויין לתוך חומץ כיצד אוסרין ואימתי אזלינן בתר טעמא ואימתי בתר טעמא:

(אלף רלג) אם ריחא מילתא היא או לא:

(אלף רלד) נותן טעם לפגם דשרי וכיצד הוי בכלל נותן טעם לפגם וטעם האיסור ולא ממשו אסור ואין נוקין עליו טעמו וממשו דהיינו כזית בכדי אכילת פרס אסור ולוקין עליו:

(אלף רלה) עכבר שנפל לתוך חומץ או לתוך שכר כיצד מותר:

(אלף רלו) עובד כוכבים כיצד מעביר כדי יין של ישראל ממקום למקום וכיצד מניח בתוחו ויין בקרון ובספינה והולך לו וכיצד מניח לבין על השולחן או על הדלפקי והולך וחילוקין שיש בין הודיע הישראל לעובד כוכבים שמפליג ממנו או לא ובין החביות פתוחות או סתומות:

(אלף רלז) עובד כוכבים שנכנס לאוצר יין ובגר הדלת או שעובד כוכבים שנמצא בין החביות כיצד אוסר לאותו יין:

(אלף רלח) ישראל שהניח יינו בספינה והלך לו מפני ששמע קול השופר בין השמשות או ששמע קול מתפלל כיצד היין מותר:

(אלף רלט) עובד כוכבים שנמצא במקום היין ויש בו מלמיח' שמעלה היין אם היין מותר:

(אלף ש) מסר מפתח לעובד כוכבים אם היין מותר ובולשת שנכנסה לעיר אימתי היין מותר:

(אלף שא) אומנין ישראל ששלח להן העובד כוכבים בשכרן והמוכר יינו לעובד כוכבים כיצד יש היתר למיקן:

(אלף שב) כיצד מעלה מכלי לכלי שאחד מהן אסור וכיצד יזהר כששופך יין לעובד כוכבים שלא יסמיינו העובד כוכבים ואיסור נצוק כיצד:

(אלף שג) איסור יין בכל שהוא כיצד במינו ושלא במינו:

(אלף שג) כל האיסורין שבתורה אימתי אוסרין בכל שהוא ואימתי בנותן טעם:

(אלף שד) תערובת יין נסך אימתי אסור או מותר בהנאה:

(אלף שה) הכשר גת של אבן ושל עץ ושל חלם ומתן ומספר וקנקן כיצד ומה הוא עירוי:

(אלף שו) כל כלי שמכניסו לקיום אפילו לפי שעה לא יניחנו בלא חותם ביד עובד כוכבים:

(אלף שז) מה הוא הכיגוב והכשר כלי יין שעויין מלמר ופשתן והבלים וכל כלי יין שעבר עליו י"ב חדש א"צ הכשר:

(אלף שח) איזה כלים יקח מן העובד כוכבים שצריכין טבילה ואיזה צריכין הדחה וטבילה ואיזה צריכין הגעלה או ליבון וטבילה ואיזה מהן אינן צריכין אפילו טבילה וכלי זכוכית וכלי לקוניא כיצד הם ככלי מתכות וטבילת כלים אלו צריכים מ' סאה:

(אלף שט) כלים שצריכין טבילה והגעלה או ליבון שנשתמש בהן ולא הכשירן מותר וכיצד בל נט"ל מותר:

(אלף שי) סדר ההגעלה כיצד ואיזה סכין יש לו הכשר בנעיצתו י' פעמים בקרקע וסדר הליבון כיצד שבהגעלה וליבון הגוף יפלט להן הכשר:

הלכות נזקי ממון

יבמות הבא על יבמתו

(ל) בכמה זימנין הוי השור מועד:

כתובות אלו נערות

(רכב) אימתי משלם ע"פ עצמו מה שהזיק ואימתי אינו משלם:

גיטין הניזקין

(תעז) הניזקין גובין מן העידית והטעם למה:

בבא קמא פרק קמא

(א) ארבעה אבות נזיקין מה הן דרך כלל וכיצד משלמין ומה מהן בכלל קרן ומה מהן בכלל ממון:

(ב) מה הן האבות והתולדות שמועדין מתחילתן ואותן שהן שינוי או תולדותיו:

(ד) כיצד הניזקין משלמין מן המיטב ועיין פ' המוכר פירות:

(י) חיוב חופר בור ברה"ר ובא אחר והשלימו ליו"ד:

(יב) בהמה שהזיקה מי מטפל בנבילה ופחת נבילה של מי הוא ומורת הבאת הנבילה על מי:

(טו) אם שמין פחת נבילה ופחת כלים לניזקין:

(יח) שור של ישראל שנגח של עובד כוכבים וב' שוורין רודפין אחר שור אחד זה אומר שורך הזיק וכן זה ודין שור הפקר שנגח תורה לידן ודין נגח ואחר כך הקדיש או הפקיר:

(כ) תשלומי נזק שור שנכנס ברשות המזיק שלא ברשות בעליו או שנכנס בחצר השותפין לומיא דבקעה או לפונדק והזיק או הוזק:

(כא) תשלומי נזק שהזיק בחצר שאינו מיוחד אלא לניזק:

(כב) תשלומי נזק שור שהזיק בחצר השותפין שמיוחד לזה לפירות ולזה לשוורים:

(כג) כל הניזקין אין שמין אלא בכסף ופרה שהזיקה טלית או להפך אין אומרים תלא זה בזה:

(כד) תשלומי ניזקין אם מכוונין וכיצד משתלמין מן היתומים בין קודם התקנה בין לאחר התקנה:

(כו) מי הם הכשרים להעיד על הניזקין ואיש ואשה שוין בניזקין:

(כז) פלגא ניזקא ונזק שלם באיזה ב"ד משתלם ואיזה דבר הוי שינוי ותולדה לקרן:

(כט) הבהמה לאיזה נזק מועדת בתחלה ותשלומי תם ותשלומי מועד ומי הן החיות לעשות שמועדים מתחילתן:

כיצד הרגל

(ל) כיצד הרגל מועדת ותולדות הרגל מן בגוף הבהמה ממה שהזיקה:

(לא) בהמה שדרסה ע"ג כלי ושברתו והשברים נפלו על כלי אחר כיצד משלם וכיצד הסרגוגלין מועדין ואם הזיק אימתי משלמין נ"ש או ח"נ:

(לב) כל התומר בניזקין לענין תשלומי ח"נ ונ"ש ותשלומי נזק עגלה המושכת בקרון:

(לג) תשלומי תרנגולין המחטטין בחבל דלי ונפסק הדלי ותרנגול שמקשקש בכלי והזיק וסוס שמנף וחמור שנער והזיקו:

(לד) מאיזה דבר משלם ח"נ לצרורות ואם יש העדאה לצרורות:

*) נ"ל אחר

(לה) בהמה שהסיזה והזיקה כיצד משלם ותשלומי תרנגול שהזיק בגליל שברגלו:

(לו) כיצד השן מועדת ואם אכלה אוכלין הראויין לה ושאינן ראויין לה או שנכנס לחצר הניזק וטרפה בהמה או שלא נתכוונה לאכול אלא להזיק או שהיה לחם בסל ואכלה הלחם ושברה הסל או שעלתה על החבית לאכול הלפת ושברה החבית ודין תשלומי בהמה ברה"ר שהזיקה שם או מע"ג חברתה:

(לט) תשלומי בהמה שהזיקה והיא עומדת בצדי לחנם או ברחבה:

(מ) תשלומי כלב וגדי בקפיצה ובריכה ואדם ותרנגול בדילוג והזיקו:

(מא) המדליק בתוך שלו והלך האש בשל חבירו אם אשו משום חציו או ממונו ועל איזה דבר שיזיק חייב לשלם:

(מב) תשלומי כלב שנטל חררה והדליק הגדיש ובסס לבתות חזרות אבל הכלבים ובסס מינות חזרות אבל העכברים:

(מג) דין אדם שנכנס לחצר שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית והמיתו:

(מד) מי שנזיס מספידין אותו כיצד מתלה בבעלים שיסלק ההיזק ואימתי מותר לו לשוחטן ולסלק היזקו מעליו:

(מה) איזהו מועד ואיזהו תם:

(מו) דין מסכה כלבו של חבירו בחבירו ודין כל המסכה ובא אחר ושיסה בו פטור ותשלומי ב' פלוט ברה"ר א' רבוצה וא' מהלכת ובעט' אחת בחברתה:

(מז) תשלומי רגל שדרסה ע"ג תינוק בחצר הניזק והמיתו:

המניח את הכד

(נא) דין מניח הכד ברה"ר או בזוית המיוחדת לבית הבד ונתקל בה ושברה או הוזק בה הנתקל:

(נב) חיוב תשלומי ושברי כדו ברה"ר והזיק בשעת נפילה או אח"כ ודין נתקל:

(נה) אבנו סכינו ומשאו ברה"ר ונפלו והזיקו או קנקנין שנפלו מראש הגג והזיקו:

(נו) מפקיר נזקיו והזיקו ותשלומי נזקי אבנו סכינו ומשאו שהם מונחים לגזור ודין נתקל באבן ונישוף בקרקע ודין כל היכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי:

(נז) מה הוא הקלקול שחייבו לנקלקל ברה"ר:

(נח) הגודר בקוצים והפריח ראשי הקוצים לרה"ר והזיקו והמצניע קוציו בכותל חבירו וסתר הכותל ונפלו ברה"ר והזיקו כיצד ישלם:

(נט) המכסה בורו בדליו של חבירו ובא זה ונפל לדליו והזיק:

(ס) מה יעשה אדם לקוציו ולזכוכיותיו שלא יזיקו:

(סא) תשלומי נזקי מוליא תבנו וקשו לרה"ר או מופר הגלל לרה"ר:

(סב) תשלומי ב' קדרין שמהלכין זה אחר זה ונתקל הראשון ונפל ונתקל הב' בראשון ותשלומי קדרין וזגגין שנתקל הראשון ונפל השני בראשון והשלישי בשני:

(סו) ב' שוורים תמין או מועדין שחבלו זה בזה כיצד משלמין הנזק או תם במועד או מועד בתם:

(סח) שור שנגח שור ואין הנבילה יפה כלום כיצד משלם הנזק אם הוקרה הנבילה או פיחתה של מי הוא וכן פחת שפיחתתו מיתה ממי היא:

(סט) החילוק שיש בין שור לאדם לענין בושת ותבלת:

(ע) דין שור שרודף אחר שור והוזק ומטענין עליו אם שור הזיקו או לקה בסלע או שהיו ב' שוורין רודפין זה אומר שורך הזיק וכן זה או שהיה א' גדול ואחד קטן א' תם וא' מועד או שמשם הניזק א' מהן:

שור שנגח

(עב) הלכה כר"ע דאמר שור שנגח האמור בתורה הניזק והבעלים שותפין בו ומאי נפקא מינה ואימתי נעשה הניזק שומר שכר על שור המזיק להתחייב בנזקיו:

(עו) שור מועד לאיזה דבר מועד שבבסם יהיה אח"כ מועד לכל ודין שור מועד לבירוגין ואימתי חוזר לתמותו:

(עז) תשלומי שור לידן שנגח לשור הקדש או להפך ושור עובד כוכבים שנגח לשור ישראל או להפך:

(עח) שור של פקח שנגח לשור של חש"ו או להפך ואימתי מעמידין לחש"ו אפוטרופוס לענין ניזקין:

(עט) שור האיצטדין אימתי חייב מיתה ודין שור מועד או שור תם שנגח האדם ומת או שנגח עבד או אמה ואיזה שור שהמיתה הוא לחייב מיתה או כופר:

(פא) שור היוצא ליסקל והקדישו בעליו קודם גמר דינו או אחר כך:

(פב) שור שמסרו לשומרין אימתי נכנסים תחת הבעלים לשלם נזקיו ובאיזה השמירה נפטרו השומרין מנזקיו:

שור שנגח את הפרה

(פד) שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה ומוטלין עליו או פרה שנגחה השור אימתי אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה בנזקין:

(פו) תשלומי נזקי פרה שנגחה השור ונמצא ולדה בצידה:

(פח) שור רודפה ע"ג נהר או גמל האוחר בין הגמלין ונמצא שור או גמל הרוג בצדו:

(פט) אם גובין הנזק מולד הפרה ומגיזת התרנגולת וכיצד שמין הנזק משור שנגח הפרה והפילה:

(צא) הקוצץ נטיעות שדה חבירו או אכל שם ערוגה אחת כיצד שמין:

(צב) תשלומי נזק שור שנגח פרה מעוברת ושמים פרה לחוד וולד לחוד:

(צג) המכניס קדרותיו לחצר בעה"ב ברשות או שלא ברשות וכן פירותיו והזיקו או הוזקו וכן אשה שנכנסה לאפות או טוחנת אצל בעה"ב והזיקה בעיסתה לבעה"ב או הוזקה כיצד משלמים:

(צד) הכנים שורו לחצר בעה"ב ברשות או שלא ברשות ונגחו שור בעה"ב או חפר בו בורות שיחין ומערות כיצד משלם:

(צה) הכנים שורו לחצר בעה"ב שלא ברשות והחליק בגללים ונשברו כליו של בעה"ב:

(צז) הכנים שורו לחצר בעה"ב ברשות או שלא ברשות ונפל לבור ע"ג חביו ואמו שהיו בבור או הבאיש מימיו כיצד משלם:

(צח) תשלומי נזק שור שסכסכה אשה פרה או שפחה פרה וילדו ילדיה:

(ק) תשלומי חופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר או להפך או הפקיר שורו ולא בורו או חפר ומסר לרבים או לא מסר:

(קא) איסור נתינת נזק מכשולו לרה"ר:

(קב) אחד בור ואחד כל דבר שהיא בתחילה כמה הוא ש' בור עמקו להתחייב עליו בנזקיו אם נפל שור או חמור ובור שחייבה עליו תורה אם לבור דוקא או אף לחנקו ומאי נפקא מינה:

(קד) תשלומי נזקי בור של שני שותפין כיצד ותשלומי נזקי בור שלא כיסהו כראוי או כיסהו כראוי והמזיק:

(קו) מי שפשע בכיסוי הבור לגבי דבר אחד או הוי פושע גם לדברים אחרים להתחייב בנזקיהם ותשלומי שור שנפל לפניו מקול הכרייה או דרך עליו ותשלומי שור שדחף את חבירו לבור או שנתקל באבן ששניח זה על פי הבור ונפל לבור:

(קח) בור שחייבה עליו תורה לא הוי אלא לגבי בהמה ולא לגבי אדם וכלים:

(קט) בור של חש"ו שנפל לבור או שהוא פקח או בן נח ועבד ואמה ואדם שמת והזיק גלילה שנפלו לבור כיצד משלם:

(קטו) אחד השור ואחד כל בהמה חיה ועוף שוין לענין נזקין:

הכונס צאן לדיר

(קי) איזו שמירה יעשה אדם לבהמתו שיפטר בה אם יצא לה אח"כ בהמתו והזיקה וכן שמירת שאר ניזקין ותשלומי פורץ גדר לפני בהמת חבירו ויצאה והזיקה:

(קיא) תשלומי כופף קמה של חבירו לפני הדליקה וגרם לו היזק:

(קיב) הניזקין שהשוטה אותם פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים:

(קיז) חיוב בהמה שהזיקה מפני שעמלה שמילה פתותה ושומר שמסר לשומר או לרועה והזיקה :
(קטו) בהמה שנפלה לגינה אימתי משלמת מה שנהנית ואימתי משלמת מה שהזיקה :
(קיח) כיצד שמין מה שהזיקה בין היכא שהזיקה ולא נהנית ובין היכא שנהנית גם כן והקוצץ דקל כיצד שמין אותו :
(קיח) בהמה שאכלה גדיש באותו מקום יהיה הגדיש שמתחייב עליו :
(קיט) השולח הבערה ביד אחרים מי חייב בנזקיה וליבה וליבתה הרוח. כיצד משער הדליקה ומתחייב על נזקיה :
(קכ) המדליק גדיש והיו בו כלים אימתי חייב על הכלים והמדליק גדיש שמקומו שאול לו ואם חייב על הטמון בתוך ואם עשו מקום נגזל באותו למשתמש ושקיל :

מרובה

(קמ) הדברים שאסורין לגדל בא״י ובירושלים ובשאר המקומות מפני הנזק :
(קמב) עשרה תנאים שהתנה יהושע :
(קמד) איסור גידול הכלבים ופריסת נשבין ליונים :

בבא מציעא הבית והעלייה

(קקלב) כותל ואילן שנפלו לרה״ר והזיקו או שנתנו לו ב״ד זמן שלשים יום ונפלו תוך הזמן אימתי משלם היזק :
(קקלג) מי שקלקלו ברה״ר בין בעה״ב בין שכיר אימתי חייבין בתשלומין :

בבא בתרא פרק קמא

(פרנא) איסור קלקול מלר שהחזיקו בו רבים :

חזקת הבתים

(תשמג) כיצד פותחין הפתחים לרה״ר וכיצד אין עושין חלל צורות ביתין ומעזות ואין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרה״ר ואם לקח חלר שיש בו זיזין וגזוזטראות כיצד זוכה בחזקתן :

המוכר פירות

(תשכ) מי ספינה מלר שהחזיקו בו רבים לגד שדהו לא עשה כלום והרי הרבים מחזיקין בשתי המלרים :

הלכות חובל ומזיק

כתובות הכותב

(שלח) המוכר שטר חוב לחבירו כיצד יכול הלה לגבות ממוחל משום דינא דגרמי :

גיטין השולח

(תסט) מזיק שיעבוד חבירו אימתי חייב לשלם :

הניזקין

(תפו) המנסך יין חבירו ומטמא ומדמע ומפגל אימתי חייב לשלם :
(תפז) האומר ס״ת שכתבתי לך גוילין ואזכרות שבו לא עבדתים לשמן כיצד מפסיד שכרו :

חולין כיסוי הדם

(תמיל) החוטף מצוה אחת של חבירו וקדם אינו ועשאה כיצד משלם :

גיד הנשה

(תתכט) זה מתן סימני פלוני שהבל בפלוני וזה יש לו בו טביעות עין מי נאמן :

בבא קמא פ״ק

(ג) מה הוא היזק שאינו ניכר ותשלומי היזק שאינו ניכר כיצד :
(יא) חיוב מליק גדיש ובא אחר והרבה בתבילות :
(יב) חיוב חמשה שישבו על ספסל ולא שברוהו ובא אחר וישב עליו ושברו :
(טו) אם שמין פחת נבלה ונבלה וכלים לחובל ומזיק :

כיצד הרגל

(מח) כיצד אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן בין בכוונה בין שלא בכוונה ואימתי משלם ד׳ דברים :
(מט) כיצד דנין דינא דגרמי ודין זרק כלי מראש הגג והיו שם כרים וכסתות ובא אחר וסילקן :

המניח את הכד

(נג) כיצד גובין קנסות מחובל בחבירו בבעיטה בלכוכה בפנוקלת :
(סג) תשלומי זה בא בחביתו וזה בא בקורתו או זה בא בכדו וזה בא בפשתנו והזיקו זה בזה :
(סד) דין מזיק אשתו בתשמיש המטה :
(סה) ב׳ המהלכים ברה״ר אחד רץ ואחד מהלך או שניהן רצין והזיקו זה את זה :
(סו) המבקע ברשות זה והזיק ברשות אחר ותשלומי נכנס לחנות נגר שלא ברשות או ברשות ונתזה בקעת על פניו וזורק אבן ומשילא ונשמטה מחמת ידו והוציא הלה ראשו וקבלה ב׳ אנשים שנפלו זה בזה ואדם מועד או תם ומועד באדם כיצד משלמין :

שור שנגח ד׳ וה׳

(עג) התוקע לחבירו כיצד משלם וחילוק יש בין סלע צורי לסלע מדינה גבי תשלומי חבלות :
(פג) איסור העמדת שום נזק בביתו :

שור שנגח את הפרה

(ל) הקוטע יד עבדו של חבירו כיצד שמין הנזק :
(לג) ב׳ בני אדם שנכנסו לחלר בעל הבית ברשות או שלא ברשות והזיקו או הוזקו :
(לט) אדם המתכוין לחבירו והכה אשה או שפחה או גיורת ויצאו ילדיה אימתי חייב לשלם דמי ולדות. ועיין פרק הנשרפין :

הכונס צאן לדיר

(קכא) הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה של כסף הוא והזיקתו בידים או פשעה בו כיצד משלם :
(קכב) הזורק מיגת חבירו לים ומטן הלה זוזים היו בה או כוס של כסף או מרגליות מי נאמן :
(קכג) המוסר חבירו בעדים והפסידו אם עשו בו תקנת גגזל לאשתבע ולישקול :

החובל

(קמה) כיצד שמין הנזק בחבלות ובאיזה מקום נגבה :
(קמו) משלם תשלומי החבלה לפי מה שהיא :
(קמח) תשלומי לער שלא במקום נזק או ההסך ותשלומי ריפוי שלא במקום נזק וכיצד ירפאהו ואם עבר על דברי הרופא ולשלם משלם לער ריפוי שבת ובושת במקום דליכא נזק :
(קמט) דין הבושת כיצד ומי חייב בבושת ולמי משלמין הבושת :
(קנ) כיצד שמין תשלומי שבת גדולה ותשלומי שבת קטנה :
(קנא) תשלומי קטיעת יד עבד של חבירו עבדי או כנעני :
(קנב) החובל בבת קטנה של אחרים כיצד משלם :
(קנג) חילוק יש בתשלומין בין שור לאדם ותשלומי חובל באביו והחובל ביוה״כ והחובל עבד עברי או כנעני :
(קנד) תשלומי בושת פנויים וגר ותש״ע :
(קנה) חש״ו החובל בהן חייב והן שחבלו באחרים פטורים וכן עבד ואשה פטורים כל זמן שהם תחת הבעלים עד שישתחררו ויתגרשו :
(קנז) תשלומי חובל באביו ע״י חבורה והחובל בחבירו בשבת והחובל בעבד כנעני שלו :
(קנח) תשלומי נזק תוקע לחבירו או סטרו :
(קנט) כיצד יש אומד למיתה ולנזיקין :
(קסא) המבזה חבירו בגופו כיצד משלם :
(קסב) בושת דברים ובושת בעיטה ובושת זקן כיצד משלם ועונשין לבושת ולא לחבלות :
(קסג) המבייש עצמו או חובל בעצמו או קולץ נטיעותיו פטור ואינו רשאי :
(קסד) שור שעמד להריגה ובא א׳ וקדם והרגו וכן מי שיש עליו לשחוט מצוה אחת וקדם אחד ועשאה מה ישלם :
(קסו) אע״פ שהמזיק משלם אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו מחילה :
(קסז) שונה מלים יד על חבירו ושונה מוסר דינו לאנשים ושונה מעמת חבירו ומעלם מי שאינו מן הנרדפין ולא מן הרודפין :

(קסח) דין אומר לחבירו עשה בי חבלה או אומר קרע כסותי שבר כלי :

הגוזל עצים

(קטז) תשלומי שורף שטרות חבירו וזורק מטבע לים וכיוצא בזה מדינא דגרמי :

הגוזל בתרא

(רכב) ישראל שאנסוהו להראות ממון חבירו או שנשא ונתן ביד או שהראוהו שלא ע״י אונס אימתי הוי מסור ועונש מסור ואפילו מסר במקום לער ל״ש מסר הגוף ל״ש מסר הממון :
(רכד) איסור להציל עצמו בממון חבירו כיצד ואימתי ורודף או נרדף שהזיקו אימתי פטורין :
(רלג) ממון מסור אם אסור לאבדו ביד או לא :

בבא מציעא הזהב

(תפט) אזהיר הכתוב באונאת דברים לגרים ולישראלים :

המקבל

(תקנז) אזהרה לאדם שלא יזיק את חבירו בעין הרע :

סנהדרין ארבע מיתות

(אלף לג) מותר לקרות רשע בן רשע לרשע אע״פ שהוא רשע בן לדיק :

שבועות כל הנשבעין

(אלף קיד) הנחבל אימתי נשבע ונוטל :

הלכות גניבה וגזילה ואבידה

עירובין פרק קמא

(תקלג) במחנה ישראל היו יכולין להביא עלים מכל מקום ולא היה משום גזל :

יבמות האשה שלום

(קנא) גזל א׳ מחמשה ואינו יודע ממי כיצד ישלם :

גיטין הניזקין

(תסט) גזל מקום ונטאו בבירה משלם דמי המריש ולא מריש גופיה :
(תלא) הלוקח מסיקריקון או שלקח מסיקריקון ואחר כך מבעה״ב או להפך אימתי מקחו קיים בין קודם התקנה בין לאחר התקנה ובאיזה מקום אמרינן דאין שם דין סיקריקון ואנפרות :
(תק) הלוקח זיתים שמנקף מעני אימתי הוי גזל גמור ואימתי הוי לדבריהם :
(תלם) כיצד יש גזל בחוטף מיד חש״ו מציאתם :

חולין גיד הנשה

(תתכט) זה נותן סימני אבידה וזה יש לו בו טביעות עין מי נאמן טפי :

בבא קמא פרק קמא

(יד) אם שמין פחת נבילה או פחת כלים לגנב ולגזלן בתשלומין :

כיצד הרגל

(לז) הלל בחצר חבירו שלא מדעתו אימתי מעלה לו שכר :

שור שנגח את הפרה

(קמ) אחד השור ואחד כל בהמה וחיה ועוף שוין לתשלומי כפל :
(קמ) אחד השור ואחד כל בהמה וחיה ועוף שוין להשבת אבידה :

הכונס צאן לדיר

(קטו) אם שומר אבידה הוי בכלל שומר שכר או לא :
(קטו) מי הוא הנקרא גזלן ומי נקרא חמסן :

מרובה

(קכז) מלת תשלומי כפל ומלת תשלומי ד׳ וה׳ באיזה דבר נוהג :
(קכח) טוען טענת גנב בפקדון כיצד ישלם :
(קכט) הגנב שמשלם כפל וד׳ וה׳ אי אזלינן בתר שעת גניבה או בתר שעת תשלומין ואימתי נעשה שינוי ביד הגנב :
(קל) תשלומי טובח ומוכר קודם יאוש או אחר יאוש :
(קלב) באיזה ענין הסיח הטביחה והמכירה שיתחייב בתשלומי ד׳ וה׳ :
(קלג) גנב שור של שותפין וטבחו והודה לאחד מהן :
(קלד) באיזה ענין הסיח הטביחה והמכירה שיפטר מתשלומי ד׳ וה׳ :
(קלז) הודה שגנב ואח״כ באו עדים שגנב או אמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב והודה על המכירה ואח״כ באו עדים אימתי פטור או לא :
(קלח) כיצד תהיה הטביחה והשחיטה להתחייב בה ודין גונב בהמת שותפין או שותפין שגנבו וגבי טביחה ומכירה יש אלית לדבר עבירה ומה הן הדברים הנקראים מכירה :
(קלט) הגנב שכשעה שגנב ומושך מן השור בין ברשות בעלים בין לאחר שילא מרשותם או שנתנו לא׳ מהשומרים והיה מושכו ומת ברשות בעלים :
(קמ) רועה שעשה תשובה אין מחייבין אותו למכור מיד :

הגוזל עצים

(קס) הגוזל שעשה בגזילה שינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי :
(קסא) שבח שע״ב גזילה של מי היא וכיצד כל הגזלנין משלמין כשעת הגזילה :
(קסג) גזל והשביח ומכר או הוריש מה מכר ומה הוריש ומה מכר לראשון לגבי כל זכות שבגא ליד או שמכר הגזילה לעובד כוכבים והשביח העובד כוכבים וחזר העובד כוכבים ומכרה לישראל :
(קסד) כיצד קונסין הגזלן לעשות חייב לתורה גזל בהמה והזקינה וכן עבדים או כתוב כיצד חוזרים ודין תוקף בעבדו ובספינתו של חבירו ועשה בהן מלאכה באיזה דבר יוכל הגזלן לומר לנגזל הרי שלך לפניך :
(קסט) הגוזל ממטבין ולבע בהן או שגזל למר ומסמנים שרוין מלים אחד או למר דחד ומימנין דחד כיצד ישלם :
(קסג) אימתי הוא שנשבע הגזלן ויתחייב ללכת אחר הנגזל להשיב הגזילה ולמי ישיב שילא בזה ידי השבה :
(קסח) תשלומי קרן וחומש דגזילה כיצד :
(קל) הכופר בפקדון כיצד נעשה עליו גזלן :
(קלג) גוזל אביו או הגר ונשבע לו כיצד ישלם :

הגוזל בתרא

(קלד) הגוזל ומאכיל את בניו או גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו כיצד ישלמו בין קודם התקנה בין לאחר התקנה דמשלמי ליתמי משמעבדי לבע״ח :
(רכ) מאיזה סיבה אין פורטין המעות מפני חשד גזל וחילוק יש בין מוכס העובד כוכבים העומד מאליו ומוכס ישראל שהעמידו המלך וכן לענין לקבל ממנו לדקה או שנטלו לו חמורו ונתנו לו חמור אחר :
(רד) איסור הברחת המכס כיצד :
(רז) גזל עובד כוכבים ולהגיזהו ופשעתו אימתי מותר :
(רח) דינא דמלכותא דינא וכיצד יכול המלך לגוף אחד מהעיר שיפרע המס בעד כולם ועבדא דמלכא כמלכא ועיין גם פלק חזקת הבתים :
(ריא) נטלו ליסטין כסותו ונתנו לו כסות אחרת או הציל מן הגיים ומן הליסטין אימתי הוי שלו :
(ריב) נאמנת אשה וקטן על נחיל של דבורים וכיצד יורד הלה לתוך שדה חבירו להציל נחילו ואם מתכוין ב״ד שיהיה זה מפרק עליו או שופך יינו כדי להציל פשתנו ודבש של חבירו :
(ריג) המכיר כליו וספריו ביד אחר אימתי הוצה לו להוליאם מידו :
(ריל) גנב ומכר או מכן או פרע בחובו ובהקיפו ואח״כ הוכר הגנב אימתי עשו בו תקנת השוק ובאיזה גנב עשו בו תקנת השוק :
(רמו) המפרק עליו והציל משמן חבירו או שפך יינו והציל דבש חבירו כיצד משלם :
(רמז) הפוסק לחבירו יותר משכרו הרלאוי לו אימתי מלי אמר משטה הייתי בך והמציל חמור משטיפת הנהר כמה יטול משכרו ואימתי זכה בו הגונה :
(ריח) שיירא שעמד עליה גיים לטורפה או משכרו

(ריל) וכן ספינה שעמדו מטבעה כיצד מחשבין וכל מגלי שעושין ביניהן הספנין והחמרין לריך לקיומו :
(ריט) שיירה שנלפרה בגייסות ועמד אחד והציל אימתי הציל לעצמו וחילוק יש בין אם שותפין או לא :
(רכא) הגוזל שדה ונטלה מסיקין או שטפה נהר כיצד ישלם :
(רכה) הגוזל חבירו בייאוש אם יכול להשיב במדבר :
(רכז) הגונב מחבירו בין דבר שהוא בעלי חיים או לא והחזירו ולא הודיע לבעלים אימתי נפטר מהחזיר :
(רכט) הגונב טלה מהעדר או משות מהכיס והוא שומר עליהם והחזירם אם לריך להודיע לבעלים :
(רל) הדברים הנלקחים ביד הרועים והאלימין והכנסים והכובסין והחייטים והתרסי׳ שחזקתן שהם גנובין מה הן וכן הדברים הנלקחין ביד שומרי פירות :
(רלב) אימתי מותר ליהנות מנכסי הגזלן ואימתי אסור :
(רלד) עונש גוזל מחברו אפילו שוה פרוטה :

בבא מציעא פרק קמא

(רנא) היה רוכב על גבי בהמה וראה מליאה ואמר לחבירו תנה לי או זכי ודין מגביה מליאה לחבירו וראה מליאה ונפל עליה ובא אחר והחזיק בה :
(רנב) קטנה יש לה ד׳ אמות לענין מליאה :
(רנג) האומר זכתה לי שדי לגבי מליאה אימתי זכתה לו:
(רנה) החילוק שיש בין מליאה למתנה לענין האומר זכתה לי שדי ובין היכא דלדעת אחרת מקנה או לא:
(רנו) מליאת בנו ובתו קטנים וגדולים ומליאת עבדו שפחתו כנעניים ועברים ומליאת אשתו ומליאת מגורשת ואינה מגורשת מי שכה בהן :
(רנח) מלא שטרי חובות אימתי חייב להחזיר :
(רס) מלא שובר שאשה כותבת לבעלה התקבלתי כתובתי כיצד יחזיר :
(רסב) מוכר שדה לחבירו ונמלאת שהיא גזולה אם הנגזל לוקח אשה כשהיא משובחת או לא ואימתי משלם הגזלה :
(רסד) הגזלן שמכר השדה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים אם מקחו קיים וחילוק יש בין חזר הגזלן ומכרה לאחר או הורישה או נתנה במתנה ובין קנאה הוא או שנפלה לו בירושה ממילא ודין מה מכר לראשון לגבי כל זכות שתבא לידו :
(רסו) המולא שטר חוב בשוק ויש בו קנין וכתוב עליו הנפק אימתי יחזיר :
(רס) המולא שטר חוב שכתוב זמנו בו ביום אם יחזור:
(רסב) מלא גיטי נשים אימתי יחזיר :
(רסג) מלא גיטי שחרור ודייתקי מתנות אימתי יחזיר :
(רסה) מלא אגרות שום אגרות מזון שטרי חליצה מיאונין ושטרי בירורין מלא תכריך שטרות או אגודין או ב׳ שטרות שאחדלוה משלשה או ב׳ שלוו מאחד מלא שטר ומפטורות בין שטרותיו אימתי יחזיר :

אלו מציאות

(רעז) מלא פירות מפוזרין אימתי זכה בהן :
(רעח) כללא דיאוש אומר וי לחסרון כיס ואיזהו דבר שסתמו יאוש ודין ייאוש שלא מדעת :
(רעט) מלא מעות מפוזרין כריכות בין ברה״ר בין ברה״י לכך נפילה או לכך הנחה מלא עגולי דבילה ככרות של נחתום מחרוזות של דגים וחתיכות בשר גיזי למר אניצי פשתן לשונות ארגמן אימתי הן שלו :
(רפ) מלא כלי מתכות אימתי יחזיר ומשקל ומדה ומנין אי הוי סימנין :
(רפא) מולא כלים שלא שבעתן טעין אימתי חייב להחזיר ומה הן הכלים שסתמן לא שבעתן טעין ולוגרבא דרבנן מהדרינן בטביעות עין וג׳ דברים דעבידי רבנן דמשנו בהו במיליהו ומפני השלום מותר לשנות :
(רפב) מאיזה מקום ומיד מי יליל המליל שיזכה בו המולא אבידה בחרמיא ופלמיא ובכל מקום שרבים מלויים שם אימתי הם שלו :
(רפג) הדברים שחייב להכריז עליהן כשמולאן :
(רפד) המולא סלע אפילו שמו כתוב עליה הרי היא של מולאה דאין סימן למטבע :
(רפה) מה הן הדברים שהן ספק הינוח שלכתחילה המולאן לא יגע בהן והמולא כלי באשפה או שמלאו בגל או בכותל ישן אימתי הם שלו :
(רפו) מלא דבר בכותל חדש אימתי הוא שלו וחילוק יש בין חפץ לחפץ והמולא בבית שהשכיר לאחרים או שעשה פונדק :
(רפז) ראה סלע שנפלה מבנים או משלשה אימתי חייב להחזיר ראה סלע שנפלה ונטלה לפני יאוש ע״מ לגוזלה או ע״מ להחזירה ולאחר ייאוש נתכוון לגוזלה משום מאי חייב וראה סלע שנפל מחבירו בין החול אימתי הוי יאוש :
(רפח) מלא בחנות או לקח פירות מחבירו ומלא בהן מעות אימתי הוי שלו וחילוק יש בין לוקח מבעה״ב ובין לוקח מתגר :
(רפט) כל דבר שיש בו סימנין ויש לו טובעין ולפני יאוש חייב להכריז :
(רל) אבידה שאין בה שוה פרוטה אין חייב להחזיר :
(רלא) באו שנים ונתנו סימני האבידה וכל אחד אומר שלי היא :
(רלג) כיצד מכריזין על האבידה ואיזה סימנים יתן שמחזירין בשבילן ותקנת הכרזה בזה :
(רלה) כיצד מטפלין באבידה ואימתי שם למיה ואוכל ואם יכול להשתמש בדמי האבידה ואם חייב באחריותן מלא ספרים ותפילין כיצד יטפל בהן :
(רלז) מלא כסות או כלים כיצד יטפל בהן וכיצד ישתמש באבידה לצורך האבידה :
(רלח) מלא אבידה ואינה לפי כבודו להחזירה או שהיה בבית הקברות והוא כהן או שהיתה אבידתו מרובה משל חבירו וכל שבשלו מחזיר ופורק וטוען בשל חבירו מחזיר ופורק וטוען :
(ש) איזו היא אבידה שמוזהר עליה להחזירה :
(שח) המחזיר האבידה ומתבטל ממלאכתו כיצד יקבל שכרו :
(שי) מלא בהמה ברפת או ברשות הרבים כיצד חייב להחזיר :
(שיא) היתה האבידה בבית הקברות כיצד יחזיר :
(שיב) אבידתו ואבידת אביו מי קודמת אבידת אביו ואבידת רבו מי קודמת :
(שמז) אבידת אביו ואבידת רבו ומובהק מי קודמת :

המפקיד

(שים) הכופר בפקדון כיצד נעשה עליו גזלן :
(שכח) גזל אחד מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהם גזל כיצד יצא ידי השבה :
(שמא) חיוב שולח יד בפקדון כיצד ושואל שלא מדעת היאך הוי גזלן :
(שמח) השולח יד בפקדון ונעשה עליו גזלן והשביח אגלו כיצד ישלם וחיוב שליחות יד בפקדון אי הוי אפילו במחשבה ועל ידי אחרים ואם שליחות יד לריכה חסרון :

הזהב

(שעמ) סלע שנפגמה וחסלה ועמדה על מחצה או יתר ופחות ממעט אימתי יקיים :
(שפב) המולא שוה פרוטה חייב להחזיר והגוזל שוה פרוטה יוליכנו אחריו :
(שפד) מה הן הדברים שאין להם תשלומי כפל ולא תשלומי ארבעה וחמשה :

איזהו נשך

(שכב) באיזו מדה ובאיזו משקל ובאיזו משורה אסרה תורה העול :
(שכג) שונה טומן משקולותיו במלח :
(תכח) בני חבורה המקפידין זה על זה מאיזה דבר יזהרו :

האומנין

(תעד) המשנה על דעת הבעלים כיצד לא הוי גזלן :

השואל

(תקכב) כיצד שמין גזילת חבילת תמרי :
(תקכז) היורד לתוך שדה או תורבת חבירו ונטעה או בנאה שלא ברשות אימתי הוי בכלל גזל ומה דינו :

המקבל

(תקנו) שחייש הבדלים בין הפסקן אימתי יש משום גזל ללוקח אותם :

[אלפס חולין]

(תקנח) כיצד יוסכו מודדי קרקע במלידתם למדוד בנמצום :

בבא בתרא לא יחפור

(תרעא) מלא אפרוח גזולות אימתי הוו שלו :
(תרעב) אזלינן בתר רובא באימורין ורוב וקרוב הלך אחר הרוב :

חזקת הבתים

(תמיח) שותף שירד לשדה שותפתו כיצד דינו כאחרים ניטול בו חלק :
(תשמג) כיצד דינא דמלכותא דינא ועיין גם פרק הגוזל בתרא וישראל שלקח מן העובד כוכבים ובא אחר והחזיק בה :

המוכר את הספינה

(תשלז) כמה טיפות חייב המוכר להקיף ביין ושמן ומילוי המדה ממי היא :
(תת) הסיטון והחנווני כיצד יקנחו מלותיהן וכיצד יקלקו במשקל וחיוב נתינת גרומין למשקל ועונש גזל הדיוט וחמור מגזל הקדש :
(תתא) עונש מדות קשה מעונש עריות :
(תתב) לא ישנה ממנהג המקום במדות ובמחיקה ובגדישת המדה וכיצד יעשו נפש המאזנים תלויה באויר ומאיזה דבר עושין המשקולות והמחק שלא יהיה בו עול ואזהרה לב״ד להעמיד אגרדמים בין למדות בין לשערים מפני הרמאין ועונש עושה עול במדות :
(תתג) במקום שנהגו לעשות חותם וסימן במדות איזה מדות מותר לקיים בלא ויבש :
(תתד) כמה מוסיפי׳ על המדות ועל המטבע וכמה מתכלין :

שבועת הדיינין

(אלף קנג) מליאות חש״ו כיצד יש בהן משום גזל :

הנשבעין

(אלף קמא) הנגזל כיצד נשבע ונוטל ואם שומר הבית ואשתו ובניו נשבעין במקום הנגזל וחילוק בין כשטוען דבר המדוד בו או לא ובין טוענו שני כלים וכפר באחד או כופר הכל ובין היכא שגזלן נכנס לבית בעה״ב כדי למשכנו וגזלו או לא נכנס כדי למשכנו אלא שנכנס ליקח ויצא טעון ובין שבעה״ב עשוי למכור כליו או לא ובין היכא שהדברים שמחת כנפיו הן מדברים העשויין להשאיל ולהשכיר או לא ובין היכא שגזלן מוחזק מפורסם בכך או לא ובין היכא שהכלים שמחת כנפיו גלויין או ממונין ובין היכא שיש בעה״ב או שומר בבית כשנכנס בבית או לא :
(אלף קנב) הטוען לחבירו נכנסת לביתי ולקחת חפץ פלוני בלי ידיעתי והלה אומר ברשותך נכנסתי ויש עד אחד שנכנס כיצד נאמן לומר שלקחתי בתוכו :

הלכות רוצח ושמירת הנפש

ברכות פרק קמא

(ח) מפני מה אין נכנסין לחורבה :

שבת במה מדליקין

(שכב) האזהרה מללכת למקום סכנה ושלא במקום סכנה כיצד :

רבי עקיבא

(מז) לדברים שיש בהם סכנה בעשייתן ולשתות :

שואל

(תקעג) סכנה ליגון בבית יחידי ואזהרה לחוס על הבריות :

עירובין פרק חלון

(סלג) בית שאין בו ד׳ על ד׳ פטור ממעקה :

מועד קטן ואלו מגלחין

(אלף קלד) אזהרה שלא לזרוק לפרניס משום סכנה ומעלת הקוברן ושורפן :

חולין פרק קמא

(תרפח) ראה לפור מנקר באבטיח ובתאנה כיצד חוששין לה לסכנה לחומרא :

בבא קמא פרק קמא

(כח) מי שיש לו נזק בביתו מחמיטין ליה עד דמסלק היזקו :

כיצד הרגל

(מח) היה לו אבן בחיקו ונפלה על האדם בשוגג ומת ונתכוון לזרוק שנים וזרק ארבעה :

שור שנגח ד׳ וה׳

(פ) נתכוון להרוג הבהמה והרג האדם לעובד כוכבים והרג ישראל לנפלים והרג בן קיימא מה דינו :
(פג) איסור העמדת שום נזק בביתו :

שור שנגח את הפרה

(קמ) א׳ שור וא׳ כל בהמה שוין לפריקה וטעינה :

בבא מציעא ואלו מציאות

(שג) מלות טעינה ופריקה וקדמה כיצד :
(שיב) אימתי מלי מפטר ממלות פריקה וטעינה :
(שיד) אביו ורבו נושאין במשא מי קודם :

איזהו נשך

(שלה) חייך קודמין לחיי חבירך לעולם :

סנהדרין אחד דיני ממונות

(אלף ים) ב׳ ספינות או שני חמרין וגמלין שאם יעברו שניהם כאחד יטבעו א׳ מהן כיצד יתפשרו ביניהם ומי ידחה מפני מי :

בן סורר ומורה

(אלף לז) חיוב הללת חבירו מן הסכנה בגופו וממונו ואיזה רודף ניתן להליל בנפשו וכיצד מלוה להליל הנרדף :

עבודה זרה פרק קמא

(אלף קל) כיצד עובר משום לפני עור לא תתן מכשול:
(אלף קלט) כיצד אסור לשתות מן הסילון מפני סכנת עלוקה :
(אלף לא) כיצד אסור לשתות מים בלילה מפני הסכנה:

אין מעמידין

(אלף רכב) איסור הייחוד לישראל עם העובד כוכבים מפני שפיכות דמים ואם אירע שנלוה עמו בדרך כיצד יזהר ממנו :
(אלף רכה) מי הם שמורידין אותן לבור ולא מעלין :
(אלף רכו) איזה ריפוי מותר להתרפאות מן העובד כוכבים ואיזה אסור :
(אלף רכח) אימתי ישראל מסתפר מן העובד כוכבים וכן עובד כוכבים מישראל :
(אלף רלא) באיזה יין יש בו משום גילוי וכן בשאר משקין וכיצד יזהר אדם מסכנת משקין מגולין ושאר אוכלין :
(אלף רלב) כיצד יזהר אדם מאכילת דבר שהוא מגוקר ומשאר דברים שיש בהם סכנה :

הלכות מכירה וקנין

עירובין הדר

(תרלה) שיכור אם הוי מקחו מקח וממכרו ממכר ואיזה שיכור :

יום טוב משילין

(תקקט) הנושא ונותן ומכר וקנה בשבת מה שעשה עשוי :

מסכת יבמות האשה שלום

(קנא) לקח מא׳ מחמשה ואינו יודע ממי כיצד ישלם :

כתובות האשה שנתארמלה ומציאת האשה

(קל) בל שמיה דזבין נכסי׳ ג׳ אומרים כשהוא שוטה זבין וב׳ אומרים להפך ביד מי מחזיקין המכר :
(רלה) אין אדם יכול למכור כלי אשתו :
(רז) הפעוטות אימתי הוי מקחן מקח וממכרן ממכר:

המדיר

(ריד) המחליף סלה בחמור ולא הספיק בעל הסלה למשוך עד שמת החמור או שנח שקנה בהמה ומלא בה מחט בעובי בית הכוסות על מי לריך להביא ראיה ואימתי מוגין שנרשות לוקח נפרסה או לא :

הכותב

(שלו) המוכר שטר חוב לחבירו כיצד חוזר ומוחלו בין הוא בין יורש ואשה המכנסת שטר חוב לבעלה אם יכולה למוחלה או לא והנותן שטר במתנת ש״מ כיצד נמחל :
(שלח) תקנה לקונה שטר חוב שלא יוכל הלוה למוחלו :

מי שהיה נשוי

(שנד) המוכר שלא באחריות ובא אח״כ הוא עלמו לטרוף אימתי אמרינן כמי דאחריות דעלמא לא קביל עליה אחריות דנפשיה קביל עליה והיורש שדה מיעקב ומכרה שלא באחריות וחזר הקונה ומכרה למוכר באחריות ובא ב״ח דיעקב לטרוף כיצד חייב קונה לראשון לפלותו והמוכר שלא באחריות כיצד אין חייב לפלותו מיד ב״ח ואפי׳ נמלאת שלא היתה שלו :
(שנה) המוכר שקבל עליו כל אונס׳ דמתיליד באיזה אונסים חייב :
(שנו) המוכר כל שדותיו לשמעון וחזר שמעון ומכר שדה אחת ללוי כיצד ב״ח יכול לטרוף מאיזה שירלה והמוכר באחריות ובא ב״ח לטרוף עם מי יעשה דין הב״ח ואם יצאו על השדה עסיקין אימתי הלוקח יכול לחזור בו או לא :

אלמנה ניזונת

(שמז) מוכר קרקע אדעתא שיספרנו לו מעות ולא הולרכו או אדעתא לעלות לא״י ולא הלך אימתי המכר בטל וכיצד מועיל גילוי דעת וכיצד דברים שבלב אינן דברים :
(שמג) אימתי הוא דאין אונאה לקרקעות ושליח שטעה יש אונאה לקרקעות ושליח ואלמנה שטעו בכל שהוא כיצד מכרן בטל :

הנושא

(שפא) האומר חייב אני לך מנה בשטר אי חייב כמאן דאמר אתם עדי אפילו לא קנו מידו :
(שפב) מה הן הדברים הנקנין באמירה ולא ניתנו ליכתב:

גיטין פרק קמא

(תמז) שנים שבאו לחשבון ולוים כמלא מעות בחשבון כיצד חוזר וכל קנין בטעות כיצד חוזר :

הניזקין

(תפה) כיצד אפוטרופסין מוכרין בנכסי היתומים :
(תלא) תלויה וזבין אימתי הוו זביניה זביני :
(תלב) החרש כיצד יכול לקנות ולמכור :
(תלג) הפעוטות אימתי מקחן מקח וממכרן ממכר ומתנתן מתנה ופעוטים כיצד חוזר ומי יקן שיש בין יש להן אפוטרופוס או לא :

האומר התקבל

(תקיד) הפעוטות אימתי מקחן מקח וממכרן ממכר :
(תקיח) בן כמה שנים יהיה הבן ויוכל למכור בנכסי אביו :

מי שאחזו

(תקכח) כיצד בודקין מי שנשתתק למשאות ומתנות ולירושות דידיה :
(תקלב) המוכר שקבל עליו כל אונסא דמתיליד באיזה אונס חייב :

קדושין פרק קמא

(תקעו) הילך מנה ע״מ שתחזרהו לי כיצד קונה במכר:
(תקעז) לענין ממון אמרינן תן מנה לפלוני ואני אשלם לך חייב וכן לענין קנין גמל ומקנה בשביל ההנאה:
(תקפא) המוכר והלוקח זה אומר במנה וזה אומר במאתים והלך כל אחד לביתו ואחר כך תבעו זה את זה ולוקח המקח כדברי מי יעשו :
(תקפג) הקונה חפץ ולא משך והניח עליו מסכן ונתייקר אימתי יכול לחזור בו :
(תקלז) הדלכים שעבד כנעני נקנה בהם בכסף בשטר בחזקה בחליפין במשיכה :
(תקלט) בהמה דקה וגסה כיצד נקנין במשיכה :
(תר) נכסים שיש להן אחריות ושאין להן אחריות כיצד נקנין ואימתי נקנין בכסף בלבד או בשטר בלבד או בחזקה בלבד או במשיכה :
(תרא) נכסים שאין להן אחריות כיצד נקנין אגב נכסים שיש להן אחריות בין במכר בין במתנה :
(תרב) זכו בשדה זו לפלו׳ וכתבו לו השטר או ע״מ שתכתבו לו שטר או שקדם מוכר וכתב שטר ללוקח אימתי יכול לחזור בו בין בשטר בין בשדה ואימתי לא:
(תרג) מכר לו עשר שדות בעשר מדינות אימתי החזיק באחד מהן קנה כולן :
(תרו) כל הנעשה דמים באחר אימתי כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו :
(תרז) כיצד לשנות הגבוה בכסף ולשנות ההדיוט בחזקה וכיצד אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט :

האיש מקדש

(תרכג) האחין שחלקו כיצד הן כלקוחות לענין משנת שמות או יותר מעשות ואם יש אונאה בקרקעות וביטול מקח ומשנת בדבר שבמדה ובמשקל ובמנין כיצד חוזר :
(תרלד) המוכר נכסיו אדעתא לעשות דבר פלוני ולא עשאו אימתי נתבטל המקח ואימתי אמרינן אגילוי דעתא ודברים שבלב אינן דברים :

האומר

(תרמד) העושה שליח לקנות לו קרקע והלך וקנאו לעצמו כיצד מה שעשה עשוי :
(תרמה) אזהרה שלא ימכור אדם נכסיו סרלאוטים :
(תרם) כיצד לא איגלו סהדי אלא לקרי ושנים שמודין זה לזה בקנין ממון כיצד אין יכולין לחזור בהן וכן בחלוקת אחים ושותפין :

עשרה יוחסין

(תרע) אימתי נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי :

אלו טריפות

(תתג) הלוקח בהמה מחבירו ונמלא מחט בעובי בית הכוסות אימתי הוי מקח טעות או לא :

אותו ואת בנו

(תתח) אימתי משחיטין הטבח בעה״ב ואימתי מעמידין דבריהם על דין תורה לומר למעות קונות בלא משיכה :

בבא קמא פרק קמא

(ח) המוכר שדה לחבירו ובא ב״ח וטרף אותו מי ילך לאשתעויי דינא בהדי ב״ח והמוכר שדה לחבירו ויצאו עליו עוררין אימתי יכול לחזור בו :

המניח את הכד

(נ) המוכר חבית סתם או כל סתם ויש לו הלכה שמות באותו מקום מה יתן לו אין הולכין בממון אחר הרוב והמע״ה :

שור שנגח את הפרה

(פה) כלל גדול בדין המוליא מחבירו עליו הראיה וממון לא אזלינן בתר רובא :
(קה) המוכר פרה או בית לחבירו באיזה מעשה קנה הקונה :
(קו) איזה דבר עושה קנין בקונה עלל מחבירו :

בבא מציעא פרק קמא

(רנו) שנים שטוענין על המקח כל אחד אומר אני קניתיו ואימתי נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי :
(רלח) טלר שקונין בו שני במה שיתפוש בו חבירו ג׳ על ג׳ :
(רכג) ד׳ אמות של אדם כיצד קונין לו בכל מקום :
(רמה) האומר לחבירו מה שאירע מהאח או מה שתעלה מלודתי מכור לך אימתי קנה :
(רעד) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו אימתי הוי מחול :

המפקיד

(שכח) לקח מחמשה בני אדם ואינו יודע מאיזה מהם כיצד יפרענו :
(שלם) הלוקח שמן מחבירו כמה שמרים יקבל :
(שמה) אפטרופוס שקנה בהמה ליתומים ונמן אותה

אותה ללוות ליתומים ונמצא בה אח"כ מקח טעות וכן סרסור שמכר ליתומים בכה"ג מי מפסיד :

הזהב

(שנג) זהב וכסף ונחשת ומעות הרעות ואסימון ומטבע מי חשוב פירא ומי חשוב טיבעא לענין קנין שמשמשך זה אחד מהן יהיה נקנין לו חבירו :

(שנה) זהב לגבי פירות חשוב טיבעא ואינו קונה בו הפירות על שימשוך דגבי זהב וכסף דמיפסלן חשיבי פירי לגבי שאר פירות וקונין בחליפין :

(שנו) מטבע אינו נקנה בחליפין :

(שנז) כל המטלטלין קונין זה את זה בחליפין כגון שהחליף שור בפרה וכיוצא בזה :

(שנח) כיצד יש דמים שהן כחליפין :

(שנט) אין מטבע נקנה בקנין סודר :

(שס) האומר כילו מעות בלא מנין וצא להחליפן בפירות חשיבי כפירי לקנות בחליפין :

(שסא) המושך קצת החליפין אין זה משיכה מעליא :

(שסב) קנין חליפין האמור בתורה כיצד הוא ובאיזה כלים קונין אותו קנין :

(שסג) משך פירות ולא נתן מעות קנה נתן מעות ולא משך הפירות לא קנה אבל עומד עליו במי שפרע :

(שסד) דבר תורה מעות קונות והטעם למה אמרו חכמים שצריך שימשוך ואם נאנס המקח ביד המוכר עד שלא משך הלוקח מי חייב באחריותו :

(שסה) דברים בלא מעות ודברים ומשכון ודברים ומעות אימתי קנה וכיצד יקבל עליו קללת מי שפרע החוזר בו :

(שסו) הנותן מקצת מעות על פיסוק גדול אימתי קנה ובאיזה ענין יש משום מחוסרי אמנה וגוגא מי שאינו עושה הין שלו צדק :

(שסח) הנותן מעות לחבירו על סחורה וחזר בו המוכר ואמר ליה ללוקח שיבא ויקח מעותיו ועד שלא בא לקחם אותם נאנסו או נגנבו מי מהם חייב באחריותם וכיצד :

(שע) הקונה דבר מחבירו ושמע שהשער רוצה בתוהו מקח אם יכול לחזור בו אם לא משך :

(שעא) כיצד נכסי יתומים הרי הן כהקדש לענין מקח וממכר :

(שעב) כמה הוא שיעור האונאה וכמה אונאה יהיה במקח שיהיה המקח קיים או בטל :

(שעג) בשום מום במקח שהוא מקח טעות חוזר לעולם :

(שעד) שיעור חזרת אונאה בכדי שיראה לתגר או לקרובו כיצד :

(שעה) הלוקח מתגר או מבע"ה אימתי יש בה אונאה :

(שעו) אחד הלוקח ואחד המוכר יש להן אונאה :

(שעז) האומר ע"מ שאין לך עלי אונאה או שאין בו אונאה והנושא ונותן באמונה אימתי יש בה דין אונאה כיצד יתנהג הלוקח עם המוכר בנושא ונותן באמונה :

(שעח) כמה מחסר הסלע ויהא בה דין אונאה :

(שפ) שיעור זמן שנתנו לחזרת סלע ומטבע כשיש בהן אונאה וחילוק שיש בין כרכים לכפרים בזה וכיצד יש מלח חסירות בזה ומעות דנפקי ע"י הדחק אימתי מקרי מעות :

(שפא) אם יש אונאה לפרוטות :

(שפג) ד' דברים שאין להן אונאה ויש בשכירות דין אונאה לחכיר ממכר ואימתי יש אונאה לקרקעות וביטול מקח :

(שפה) הלוקח האחין היא כלקוחות לענין אונאה :

(שפו) מרגלית וס"ת וסייף אימתי יש להן אונאה :

(שפז) איסור אונאת דברים כיצד ועונשו ואיסור להלוש עיניו על המקח בשעה שאין לו מעות :

(שפט) מזהיר הכתוב באונאת גרים ועל אונאת חבירו במלות :

(שצ) השוסק לחבירו פירות או יין אימתי מותר לערב עמהן דבר אחר ואימתי מותר לערב מים ביין ואם חנוני יכול לחלק קליות לתינוקות להרגילן אצלו או לפחות השער ואם יכול לייפות הדברים שמוכר כדי שיקפצו עליו קונין :

איזהו נשך

(ת) הנותן מעות על שער הגול סמוך לקציר וירא פן יחזרו בהם המוכרים כיצד יעשה :

(תטז) המוכר שלא באחריות ואח"כ אמר לו אי טרפי מינך אגלם לך אימתי הוי פסומי מילי :

(תיח) אסמכתא לא קניא ואם מכר באסמכתא ואכל הפירות אימתי חוזרים ומחילה בטעות כיצד לא הוי מחילה וחילוקים שיש בין הלואה למכר באסמכתא לענין אכילת פירות :

(תיט) הקונה קרקע לשם ראובן ואמר המוכר לכשיהיו לי מעות תחזור לי ואמר השליח אתה ולראובן אחים מתגלו ביניכם אי חשיב כה"ג אסמכתא או לא ואי הדרא ארעא ופירי :

(תכד) הנותן מעות לשליח לקנות לו דבר ושמע ולא קנה וג' שנתנו לאחד לקנות להם דבר והלך וקנה לאחד מהם זוקא אימתי קנו :

(תכה) במקומות שנוהגין שקנין יהא קנין בסימן אחד בלא משיכה אימתי קניא וכיצד הולכין אחר המנהג בקנין :

האומנין

(תסט) המוכר קרקע לחבירו ולא נתן כל הדמים וחזר בו אחד מהם יד החוזר על התחתונה ואימתי הוא דיכול אחד מהם לחזור בו :

(תעא) מוכר שנשאר לו לקבל קצת מעות קעייל ונפיק אזוזי אימתי מצי לחזור בו :

(תעב) קונה י' שוות בי' מליגות החזיק באחד מהן קנה כולן :

(תפא) המוכר פרה או שפחה לחבירו ואמר שיש בה כמה מומין ואותן מומין לא היו בה אבל היו בה מומין אחרים שלא הזכירם אי הוי מקח טעות :

השואל

(תקיט) לוקח כלי מבית האומן לבקרו ונאנס בידו או בשר מבית הטבח ונאנס אימתי חייב באחריות :

(תקכא) כדרך שקרקע נקנה בלקוחות כך נקנה בשכירות :

(תקכד) המחליף פרה בחמור וילדה או מוכר שפחתו וילדה ומוציאין על הולד כל אחד ברשותי ילדה של מי הוי :

(תקכה) היו לו ב' שוות או ב' עבדים או א' גדול ואחד קטן ומוציאין הלוקח והמוכר על איזה מהן מכר :

(תקלד) האומר חפץ זה שלך הוא באמתלת מאה מעי או להפך איזה לשון תפסינן עיקר ואימתי הולכין אחר פחות שבלשונות :

המקבל

(תקמג) האומר לחבירו בית כור עפר או כרם או פרדס אני מוכר לך איזה דבר הוי במשמע בית כור וכרם ופרדס :

(תקעט) הממחה בעל חובו אצל חבירו ונמצא עני אי יכול לחזור על הלוה והאומר לחבירו מנה לי שבידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן אימתי קנה :

בבא בתרא פ"ק

(תקלט) כיצד קנין דברים אינו כלום :

(תריד) איזה דבר הוי בכלל מכירת בית כור עפר או כרם או פרדס :

(תרלב) מה הן הדברים שרשאין בני העיר להתנות עליהן ולעשות תקנות ולהסיע על קנסן :

(תרלח) שנים שהתנו שמי שיעשה דבר פלוני יפול בקנס כך וכך אימתי התנאי קיים ואם יש אדם חשוב בעיר כל התנאין תלויין בדעתו :

לא יחפור

(תרמ) האומר בור וכותליה אני מוכר לך כמה הוא שיעור הכותל :

חזקת הבתים

(תרפב) האומר לחבירו נכסי זכר זיזין מזבינגא לך איזה נכסים הוי בכלל זה :

(תשד) שנים שקנו שדה אילן וזה החזיק בקרקע וזה באילנות כיצד קנו :

(תשח) מודעא לפני שנים וא"צ לכתוב ועל מי כותבים המודעא :

(תשט) כיצד כותבין מודעא אזניה ואונס ואמתנה :

(תשכג) המוכר חמור לחבירו ובא עובד כוכבים ואנסו ממנו כיצד אינו חייב לפצותו :

(תשכט) הנאנס למכור ומכר אימתי הוי מכירתו מכירה וחילוק שיש בין עשה מודעא או לא :

(תשלח) הקרקע נקנה בכסף בשטר בחזקה וכיצד היא אותה חזקה ואימתי גדר נעל פרץ נתן צרור ונטל צרור הוי חזקה :

(תשלט) כיצד קונין נכסי הגר ובאיזה קנין וחזקה :

(תשמב) היאך נכסי העובד כוכבים הם כמדבר שכל הקודם בהחזקה בהם :

המוכר את הבית

(תשנט) המוכר הבית אם מכר היציע והאפתא וחדר שלפנים ממנו וגג :

(תשס) המוכר בית לחבירו בבירה גדולה אימתי הוי גם הבירה בכלל :

(תשסא) המוכר קרקע לחבירו כיצד הולכין אחר לשונו וכן המוכר נכסים וכיצד הולכין אחר המצרים שמצר לו לומר זה הוי בכלל וזה לא :

(תשסב) המוסף בשדה שמכר חלקו וכן המוכר חלק מגדהו לחבירו מה מכר לו ומה קנה :

(תשסד) המוכר בית שצייר דיוטא העליונה כיצד מוציא בה זיזין ונוגה על גבה וכיצד יכתוב המוכר ללוקח שיועיל לקנות במכירה זו כל הדברים השייכים לבית ואפי' בור ודות :

(תשסה) בור ודות לא הוו בכלל בית ואימתי צריך המוכר או הלוקח לקחת לו דרך ללכת לבור ולדות :

(תשסו) שני בתים זה לפנים מזה ונותן שניהן במכר או במתנה או אחד במכר ואחד במתנה אימתי יש להן דרך זה על זה או לא ודלת ונגר ומכתשת מפתח מכתשת לחיים תנור כיריים כיצד הוו בכלל בית ובאיזה לשון יאמר לו המוכר שיזכה כולן :

(תשסט) המוכר חצר איזה דבר הוי בכלל חצר :

(תשע) מכר הולכים ומגולה כיצד יקנה אותם בחזקה :

(תשעא) מה הן הדברים שבכלל בית הבד ושבכלל מרחץ :

(תשעב) המוכר סעיר והעלה מה הן הדברים שבכללן :

(תשעג) המוכר שדה שיש בו דקלין ושייר מהם לעצמו או שלא שייר אלא קלמס או שאמר למוכר קרקע ודקלין אני מוכר לך ולא היו דקלין באותו קרקע וכן בשאר אילנות כיצד זוכה בהן הלוקח :

(תשעד) המוכר לדבר שאינו ברשותו אינו חייב לקנותו כדי לתת ללוקח אך הוא ברשות מוכר לקנותו :

(תשעה) המוכר את השדה שאמר כל מה שבתוכה מה הוי בכלל ומוכר בור גת שובך ושייר הבית לעצמו או להפך אימתי צריכין אחד מהן לקחת מחבירו הדרך :

(תשעו) הקונה אילנות או מוכר קרקע ושייר האילנות או להפך אימתי זכו בקרקע האילנות :

המוכר הספינה

(תשעז) המוכר הספינה מה הן הדברים הנמכרים בכללה :

(תשעח) הקונה הספינה כיצד יקנה אותה בחזקה או ע"י מסירה או משיכה וכיצד :

(תשעט) שטר חוב ואותיות כיצד נקנין וכיצד יכתוב לו המוכר ללוקח :

(תשפ) המזכה שדה לחבירו ואמר לכתוב לו שטר כיצד חוזר בו כתב השטר תחלה וזכה הלה בקרקע נקנה לו השטר בכל מקום שהוא :

(תשפא) מכירת קלון פרדות לומר פרה חמור חמורה ופרה מניקה ושפחה ליקנית מעוברת מניקה ובור וחפיר וכוורת וזבל ושובך מה הוי בכלל כל א' מאלו ואימתי הדמים מודיעים על המכר :

(תשפב) הלוקח פירות שובך כיצד יפריח מהברכות והלוקח פירות כוורת ואגות דבש מה יניח ומה יטול :

(תשפג) הלוקח אילנות לקוץ כמה יגביה הקלילה מן הקרקע והחילוק שיש בין אילן לאילן :

(תשפד) הלוקח אילנות בתוך שדה חבירו כיצד זוכין בגידולי אילנות בע"ה והלוקח וכיצד זוכה הלוקח בקרקע שבין האילנות ותולה להן ואימתי יכול הלוקח לחזור וליטע אותן אם מתו או יבשו או נקצצו ואיזה דבר יפסיק ביניהם שיגרום להפסיד ללוקח קרקע האילנות :

(תשפה) המוכר ראש הבהמה או רגליה או קנה או ככד מה הוי בכלל :

(תשפו) מוכר חיטים עליס ויין לחבירו על מנת כך ונמצא בהן שינוי כיצד חוזרין בהן :

(תשפז) אונאת שתות כיצד מחזיר ואימתי הוי ביטול מקח ואימתי יכולין שניהן לחזור בהן או א' מהם :

(תשפח) המוכר פירות או ספינה לחבירו ובאיזה מעשה קונהו הלוקח :

(תשפט) כליו של אדם כיצד קונין לו ובאיזה מקום בין כליו למוכר בין כליו ללוקח ומדד עד שלא פסק או פסק עד שלא מדד או משך פועלים וחמרים לתוך ביתו כיצד קנה והאומר כור בשלשים סלע נמלך אני מוכר לך כיצד חוזר בו :

(תשצ) כיצד נקנין נכסים שאין להן אחריות ושיש להן אחריות ובהמה ודברים שאין דרכן להגביה ולמשוך :

(תשצא) לאיזה מן התורה לקנין כסף ואימתי קונה בכסף בלא שטר כלל ואימתי צריך השטר :

(תשצב) אימתי קונה בשטר לבד בלא כסף ואימתי לא קנה בשטר עד שיתן דמים :

(תשצג) אימתי קנה בחזקה לבד :

(תשצד) טעם למה תיקנו לרבנן שלא יהיה קונה נכסים שאין להם אחריות אלא במשיכה :

(תשצה) כיצד נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להן אחריות בכסף בשטר ובחזקה ואם נתן שדה במכר ומטלטלין במתנה או שדה לאחד ומטלטלין לאחר כיצד נקנין אגב קרקע מכר לו י' שדות בי' מדינות כיצד יחזיק בהן :

(תשצו) המוכר פירות ברשות לוקח ומודד במדת הסרסור כיצד יכול אחד מהן לחזור בו ואם נשברה המדה למי נשברה :

(תת) באיזה דבר מותר לעשות אוצר בארץ ובחוצה לארץ ובאיזה דבר מותר להשתכר ואיסור הוצאת הפירות ממקום למקום כיצד :

המוכר פירות

(תתח) המוכר זרעוני גינה לחבירו ולא צמחו או מכר לו שור ונמצא נגחן מי חייב באחריותן ואימתי אמרי' הדמים מודיעין ובממון אין הולכין אחר הרוב:

(תתי) טבח שקנה בהמה ונמצא בה מחט בעובי בית הכוסות אימתי הוי מקח טעות :

(תתיא) כהן שמכר בכור ונודע שלא הראה מומו לחכם או מי שמכר בשר ונודע שהיה טרפה או של בכור פירות ונמצאו טבלים יין ונמצא יין נסך כיצד ישלמו וכיצד קונסין אותם :

(תתיב) המוכר עבד ונמצא גנב או קוביסטוס או נכתב למלכות או ליסטים מזויין :

(תתיג) המוכר פירות כמה טינופת יקבל עליו והכל הולך אחר המנהג ולכורות שבגורן מכרין יחד עם הסנואה הילך הנורל אותם מגורן חבירו משלם לו לפי חקין :

(תתיד) המוכר יין לחבירו כמה קוסום יקבל עליו למאה וחילוק שיש בין אמר לו למקפה או יין מסס או מכתף זה :

(תתטו) המוכר קנקנין בשרון כמה פטוסאות יקבל עליו למאה :

(תתטז) הלוקח יין למקפה והחמיץ אימתי חייב באחריותו וחילוק שיש במכירת יין דהחמיץ בין כשהוא בקנקנין למוכר או ללוקח או שלקחו לעצמה למוכרו במקום פלוני והחמיץ עד שלא הגיע לשם או שהחמיץ כשהגיע למכירת הלי החנות ומה הוא במשמע יין מבושם ויין ישן ויין מיושן :

(תתיז) מה הוא במשמע מכירת מקום לעשות רפת או בית או בית חתנות ולאמות ופקלין ומכניסת לאפלי :

(תתיח) מה הוא במשמע מכירת מקום אמה בית השלחין ואמה בית הקילון ומי זורע אגפי אמות הללו ואם נתקלקלו מי מתקן :

(תתכא) מה הוא במשמע מכירת דרך היחיד או טרטיס או המלך או הקבר או המעמד או מקום לעשות קבר ופגם משפחה שאחד ימכור קברו ודרך קברו מעמדו ומקום הספדו :

בית כור

(תתכב) כיצד הנקעים והסלעים נמדדין במכירת בית כור עפר ואם היה הבית כור שמכר פחות או יותר מהמדה כיצד ישלמו זה לזה ואימתי משלמין מעות או קרקע וחילוק שיש בין הוזל הקרקע או נתייקרה היכא שמשלמין קרקע והאומר לחבירו שתי לשונות הסותרין זו את זו כגון מידה בחבל אני מוכר לך הן חסיר הן יתיר הולכין אחר פחות הלשונות ולעולם קרקע בחזקת בעליה קיימא :

(תתכה) המוכר בית כור עפר שהראה ללוקח סימניו ומצריו ונמצא פחות או יתר שתות או פחות על שתות ויתר על שתות כיצד יתקיים המקח :

(תתכט) האומר לחבירו למכור לו חצי שדהו מה הוא במשמע ומה יקבל עליו המוכר לתת ללוקח :

(תתל) האומר לחבירו לכשאמכור לך אמכור והלך לאיש אחר והאומר מעכשיו הרי היא שלך כשיימי שלשה או ארבע או כדאמרי שלשה או ארבע וקנו מיניה כיצד תהיה השומא :

יש נוחלין

(תתלג) כיצד יכול לחזור בקניינו כל זמן שעסוקין באותו קנין :

מי שמת

(תתקיז) כיצד קטן אינו מוכר בנכסי אביו ובן כמה שנים יהיה שיועילו מעשיו :

(תתקיט) כיצד הקטן יכול למכור בנכסיו שלו שקנאם בשבילו האפטרופוס :

(תתקכא) בן כמה שנים מתנתו מתנה :

(תתקכו) כיצד מלוה שיהיה האב מוכר נכסיו והבן יוציא מיד הלוקח :

גט פשוט

(תתקמא) המחפים זכויותיו לב"ד שאם לא יבא ליום פלוני שיתבטלו זכיותיו כיצד מועיל ואימתי הוי אסמכתא ומה מועיל סטנת אונס :

(תתקנו) האומר שדי מכורה לך או שדה שיש לי מכורה לך מה הוי במשמע :

שבועות כל הנשבעין

(אלף קעט) אמר לחנוני תן לי בדינר פירות וטוענין על הדינר או על הפירות זה אומר שנתן וזה אומר לא נתן וכן אמר לשולחני תן לי בדינר מעות וטוענין על הדינר או על המעות מי מהן ישבע :

הלכות זכיה ומתנה

שבת פ"ק

(רפא) הנותן מתנה לחבירו אימתי צריך להודיעו או לא:

יבמות החולץ

(לס) הכותב נכסיו לבניו כיצד זוכין האב והבן בגוף ובפירות :

כתובות נערה שנתפתתה

(לכז) שני שטרות היוצאים מתחת יד אחד אימתי יטול שני את הראשון ואימתי אינו מבטלו בין בהלואות והודאות בין במכר בין במתנה בין בכתובות :

(לל) האומר אם מת אל תקברוהו מנכסיו כיצד אין שומעין לו :

(ללט) הכותב כל נכסיו לבניו הוא ואשתו אין ניזונין מהן :

(לנח) שכיב מרע שאמר נדוניא לברתא או חמרא לברתא ואייקר כיצד הפנה ליתומים :

אף על פי

(לסה) מתנת שכ"מ שכתוב בה קנין מה דינה ועיין בפרק מי שמת :

מציאת האשה

(עו) הפוסק מעות להוצאת בניו ואין מספיקין אימתי מוסיפין לתת להם כל צרכן :

הכותב

(קלה) ש"מ שנתן מנה לפלוני ובאו שנים שאמש עם אחד מי קודם ואימתי הוי אותה מתנה בטולה שודא דדייני :

(קלו) מכרה כתובתה בטובת הנאה ונתגרשה ומתה כיצד הבת יכולה למחול כתובת אמה לגבי אביה להפסיד הלקוחות :

מי שהיה נשוי

(קסב) הכותב נכסיו בשטר בלא קנין לאחד בבקר ולאחד בערב מי קודם ואימתי אמרינן שודא דדייני :

גיטין פ"ק

(קיד) שכ"מ שאמר תנו מנה לפלוני ומת כיצד יתנו לאחר מיתה :

(קטו) מעמד שלשתן כיצד קנה במלוה ופקדון ולכל מועם :

(קיח) הולך אימתי הוי כזכי במלוה ופקדון ולא במתנה:

(קיט) הולך מנה לפלוני והלך ולא מצאו ומת המשלח או שמת המקבל או שמת הנותן בין שהיה משלח בריא בין שהיה שכ"מ מי זכה בו :

השולח

(קמז) באיזה לשון יאמר הנותן שנתן למקבל שיועיל ובאיזה לשון לא יועיל :

(קמח) האומר כתבו שדה פלוני לפלוני או כתבתי ונתתי לו והמקבל אומר להד"מ או שבן המקבל אומר להד"ם מי נאמן ומי יזכה בפירות :

הניזקין

(קפב) ש"מ שנתן מתנה להרבה בני אדם בשטר אימתי אמרינן כל הקודם בשטר זכה תחילה ואימתי אמרינן שוין כולם כאחד ואם יצא שטר חוב עליו כיצד גובה מהן :

האומר התקבל

(תקיא) איזה קטן שזוכה לעצמו ולא לאחרים ואיזהו קטן שזוכה גם לאחרים :

(תקכב) היוצא בקולר וביוצא ובים והמסוכן באיזה לשון יתן לזכוי מתנתו מתנה :

(תקלא) ש"מ שניסק מחולי לחולי אימתי מתנתו מתנה :

המגרש

(תקסח) יצא קול על פלוני שהקדיש או הפקיר נכסיו אימתי אין חוששין לאותו קול :

קדושין פרק האומר

(תרמה) עני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה אימתי נקרא רשע :

בבא מציעא פ"ק

(רכב) באיזה ענין אמרו דארבע אמות של אדם קונות לו בכל מקום :

(רסד) הגוזל שנתן שדה במתנה וחזר ולקחו מבעלים הלאקוחים אם מהני קיימא ואימתי אמרי' מה נתן לראשון לשני כל זכות שתבא לידו :

המקבל

(תקמה) משמעות לשון ש"מ שלה הנו ארבע מאה זוזי לכתובה לברתא במקום שנהגו לכופלם :

בבא בתרא חזקת הבתים

(תרלז) שני שטרי מתנות שאי אפשר לדעת מי קודם שודא דדייני :

(תשנ) כיצד כותבין מודעא אמתנה :

(תשי) המתנה צריך שתהיה גלויה ולא מתנה טמירתא ואם יש חילוק בין בריא לשכ"מ :

(תשלט) ב' שדות או ב' בתים בנכסי הגר המחזיק בא' מהם אימתי קנה שתיהם :

(תשמ) איזה מעשה צריך לעשות בפלטרין ושדות ובתים נכסי הגר כדי להחזיק ולזכות בהן :

(תשמא) כמה קרקע קונה בקרקע הגר ע"י מכוש א' :

(תשמב) נכסי הכנעני היאך הם כמדבר שכל הקודם בהם זכה בהם :

(תשמה) המחזיק בנכסי הגר ויש דברים שמפסיקין בין מצר למצר כיצד קונה כולם :

(תשמו) משכונו של ישראל ביד הגר או של גר ביד ישראל ומת כיצד מחזיקין בו :

המוכר את הבית

(תשסג) האומר יחלוק פלוני או תנו לפלוני חלק ולא פירש כמה שיעור כיצד זכה המקבל :

(תשעט) טוען בעין יפה נותן והדברים שאינן בכלל מכירה בעיר ובית וחצר ושדה בנותן הרי הם בכלל מתנה :

יש נוחלין

(תתלח) הנותן הגוף מעכשיו והפירות לאחר מיתת פלוני היאך חשיב מקבל מתנות הגוף מוחזק :

(תתמג) בריא שאמר על הלואי לירש פלוני ירש שדה פלוני כיצד קנה :

(תתנג) הכותב כל נכסיו לבנו או לאשתו או שכתבן לבן בין הבנות ולאח בין האחין אימתי אינן אלא אפטרופין ואימתי זכו ואם יש חילוק בין כתב בבריא או בשכיב מרע :

(תתנה) הכותב פירות נכסיו לאשתו כיצד גובה כתובתה והכותב כל נכסיו לאשתו גרושה ויצא עליו שט"ח קודם למתנה כיצד תזכה במתנה :

(תתנו) כיצד הולכין אחר אומדנא דמוכח במתנה :

(תתנז) המחלק נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהו ושתקה או שלאחר שחילק נכסיו לבניו ואשתו שייר קצת מנכסיו כיצד הפסידה כתובתה :

(תתנח) שאלו לשכ"מ למי נותן נכסיו אם לפלוני והשיב ואלא למאן כיצד זכה :

(תתנט) אלמנה ניזונית מנכסי בעלה בין מהיורשים בין ממקבלי מתנתו כשהוא ש"מ ולא ממקבלי מתנת בריא:

(תתס) יכולה אין לה הפסק והאומר נכסי לך ואחריך לפלוני אם יש לשני כלום :

(תתסא) האומר תנו שקל לבני בשבת כיצד נותנין לו יותר ואימתי מקיימין דבריו :

(תתסו) כמלא דייתיקי קשורה על ירך המת כיצד דבריו קיימין ופירוש דייתיקי :

(תתסח) איזו היא מתנת בריא דלא קניא אלא לאחר מיתה:

(תתסט) שכ"מ שנותן מתנה ומייפה כח המקבל כיצד כותבין ונותנין :

(תתע) הכותב נכסיו לאחר מיתה ואין בו קנין אימתי אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו וכיצד קונה :

(תתעא) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו כיצד אין שניהן יכולין למוכרן ואם מכרו כיצד מעשיהן קיימין :

(תתעב) האומר נכסי לך ואחריך לפלוני כיצד יש לשני כלום אחר הראשון ואם אמר אחריך לעצמי כיצד דבריו קיימין :

(תתעג) אמר לאשה בין פנויה בין נשואה נכסי לך ואחריך לפלוני ועמדה וניסת או מכרה ומתה ביד מי מוקמינן לנכסיו :

(תתעד) מקבל מתנה שעמד וצוח בין מעיקרא בין בסוף כיצד קנה :

(תתעה) זיכה לו ע"י אחר ושתק ולבסוף צווח כיצד קנה:

(תתעו) ש"מ שנתן מנה לפלוני ומאתים לפלוני כיצד אין אומרים הקודם בשטר קונה תחלה ואם יצא עליו ש"ח כיצד גובה משניהם ואם אמר מנה לפלוני ואחריו לפלוני כיצד כל הקודם בשטר קנה :

(תתעז) ש"מ שאמר מאתים לפלוני בכור כראוי לו או לאשתו כראוי לה או לב"ח כראוי לו או שאמר לבכור בבכורתו ולאשתו בכתובתה ולב"ח בחובו כיצד נוטלין :

(תתעח) ש"מ שאמר לעדים מנה יש לי ביד פלוני כותבין אע"פ שאינן מכירין :

(תתעט) הכותב נכסיו לבנו לאחר מותו כיצד האב תולש ומאכיל ופירות המחוברין בשעת מיתה למי הן ואם מכר כיצד מעשיו קיימין :

מי שמת

(תתפ) המזכה לעובר אימתי קנה והמזכה למי שלא בא לעולם כלל והמזכה לעובר ולאחר עמו כיצד קנו :

(תתפז) האומר אתה וחמור קנו נכסיו או שאומר לאשתו את ובניך יקנו נכסי כיצד קנו :

(תתפח) השולח מתנה לאחי ביתו בשמת כיצד יחלקו ביניהם והאומר נכסי לבניי מי הן בכלל זה והאומר דיקלי לפלוני ונמצא שלא היו לו אלא שני שלים דקל כיצד קנה :

(תתפט) נכסיי לפלוני ובאו שנים שאמש כך אימתי אמר שודא דדייני האומר תנו לפלוני מנה מיין פלוני ואי אפשר למוכרו כיצד הוי תנאו תנאי שלא יזכה עד שיבא גמר :

(תתצב) כיצד אמרינן המתנה אשה לבנו הגדול בבית קנאה הבן :

(תתצג) אחד מהאחים שעשה שושבינות בחיי האב ומת האב וחזרה השושבינות מי מהן יוצא באותו שושבינות ואימתי הוי לאמצע :

(תתצד) מת השושבין אם חייב הלה להחזיר השושבינות:

(תתצה) כיצד סדרי מוהרי וקדושי היכא שמתה הארוסה או שחזרו בהן :

(תתצו) השושבינות כיצד נגבה והדברים שנאמרו משושבינות באורך :

(תתצז) הסבלונות ששולח לבית חמיו אימתי נגבין ואימתי לא :

(תתצח) כיצד הדרי סבלונות היכא שמת הוא או היא או שחזרו בהן :

(תתצט) חילוק שיש במתנת ש"מ בין היכא ששייר קרקע כל שהו או לא שייר ואימתי חיישינן שמא יש לו נכסים במדינה אחרת :

(תתק) הכותב נכסיו לאשתו שאין לו זרע ונודע אח"כ שיש לו אם אין מתנתו מתנה :

(תתקא) המוכר ש"ח לחבירו וחזר הוא או יורשו ומחלו אימתי הוי מחול :

(תתקב) באיזה לשון יתן הבית והקבל שיועיל ושכ"מ שנתן הלואתו שביד פלוני לפלוני כיצד קנה :

(תתקג) ש"מ שכתב כל נכסיו במחלק או בנמלך כיצד קנו ואם חזר במקצת המתנה מה קנה המקבל והמקדיש או מפקיר או מחלק נכסיו אם יכול לחזור בו :

(תתקד) מה הן הלשונות שהן לשון מתנה :

(תתקה) ש"מ שהודה על מעות שבידו שהן של פלוני כיצד נאמן :

(תתקו) ש"מ שמכר כל נכסיו ועמד מחוליו כיצד חוזר בו :

(תתקז) כיצד אמרינן כל היכא דאיתיה בירושה איתיה במתנה וכל היכא דליתיה בירושה כגון גר אין במתנתו כלום :

(תתקח) בכל הכהו דבעינן למעבדיה שיור קלי לאו דוקא שייר קרקע אלא אפי' שייר מטלטלין הוי שיור :

(תתקט) האומר מטלטלין או כל המטלטל לפלוני מהו במשמע והאומר נכסי לפלוני מה הוא במשמע נכסים:

(תתקי) האשה שנתנה נכסים לדעתה להנשא ואיגרשה כיצד הוי הולדת במתנתה :

(תתקיא) הכותב נכסיו לא' בערב ולא' בבקר מי מהן זוכה:

(תתקיב) לבני שכיב מרע כתובים וכמסורין דמו אפילו לא משך :

(תתקיג) איזהו מלוה מחמת מיתה ואימתי יכול לחזור בו כשנתרפא ואיזו היא מתנת ש"מ שצריכה קנין ומתנת ש"מ שכתוב בה קנין ויפה כחו או לא יפה כיצד קנה ומה הן הלשונות שממון מלוה מחמת מיתה הן :

(תתקיד) דייתקי מבטלת דייתקי וזכות מבטל זכות ואימתי אין לאחר קנין ש"מ כלום :

(תתקטו) מתנה דכתוב בה בחיים או מחיים ובמותם כיצד הוי במתנת ש"מ :

(תתקטז) מתנה שאין מפורש בה אם הוא ש"מ או בריא ומוציאין על הלשון או מתנת ש"מ שמוציאין אם מחמת אותו חולי מת או על מי מוטל הראיה :

(תתקכא) ש"מ שנותן מתנה בין בחול בין בשבת כיצד קנה המקבל ואימתי קונין בשבת מיד הנותן וכיצד נותן במתנה מטלטלי אגב מקרקעי ובן כמה שנים מתנתו מתנה :

(תקמא) ש"מ שאמר שלא בתורת הודאה מנה לפלוני בידי או שאמרו בתורת הודאה או שאמר תנו מנה לפלוני והיתומים אומרים חזר ואמר לנו אבינו פרעתיו אימתי נאמן ראו אביכם שהטמין מעות ואמר של מעשר הן כיצד דבריו קיימין ואימתי אדם עשוי שלא להשביע בניו ואימתי אין אדם משטה בשעת מיתה :

סנהדרין זה בורר

(אלף מ) האומר ראיתי אביכם שהטמין מעות או שלוה הוא בעצמו ואמר של פלוני הן או של מעשר הן אימתי דבריו קיימין או שבעל החלום אמר לו אביך הטמין מעות במקום פלוני והן של מעשר אם סומכין על דבריו :

הלכות שלוחין ושותפין

כתובות פרק הכותב

(של) השולח מעות למלוה ופרעו השליח ולא לקח השטר מידו או שאין שם שטר אימתי חייב השליח לשלם למשלח אם המלוה חוזר ותובעו ואימתי פטור השליח בשבועה :

(שמב) אימתי יכול הבעל להשביע אשתו שלא עיכבה כלום משלו :

(שמה) אשה שנעשה אפטרופס לאחר מיתת בעלה על איזה דבר יכולין להשביעה :

מי שהיה נשוי

(שנח) ג' שהפקידו לכיס זה מנה וזה מאתים וזה ג' מאות כיצד חולקין בין פחתו או הותירו :

(שס) אחין או שותפין אימתי אחד מהן יכול לכוף בעל דינו שידון עמו ואימתי מצי בעל דינו לומר לאו בעל דברים דידי את :

אלמנה ניזונית

(שעב) כשהוסיף המוכר לשליח על החשבון או על המשקל אימתי חולקין אותו השליח והמשלח ואימתי הרי הכל לשליח והאומר לשלוחו מכור מקרקעותי לתך והוא מכר כור או להפך אימתי אין מעשיו כלום ואימתי קנה הלוקח מקצת המכר והאומר זבין לחד ומכר לשנים או זבין סתם ומכר לשנים אימתי מעשיו קיימין או לא :

(שעג) שליח שטעה במכירתו אימתי אין מעשיו כלום:

גיטין כל הגט

(תמ) אימתי שליח עושה שליחותו בחזקה שהמשלחו חי וקיים :

(תמח) בג' פרקים בודקין יין של שותפות ופירות של שותפין והזמנים הראוים למכור בהן הפירות תבואה יין ושמן ואימתי יכול השותף למכור בלא דעת חבירו :

הניזקין

(תפו) כיצד מחשבין עם האפטרופסי' משביעין אותם :

האומר התקבל

(תקז) חזקה דשליח עושה שליחותו לא הוי אלא לחומרא ולא לקולא :

קדושין האיש מקדש

(תרכא) לכל דבר שלוחו של אדם כמותו חוץ לדבר עבירה :

(תרכב) כיצד שליח נעשה עד בממון :

(תרכז) אמר לשנים תנו מנה זו לפלוני הם אומרים נתננו והוא אומר לא נטלתי כיצד הדין ביניהם בין קודם תקנת שבועת היסת בין אח"כ ואימתי חייב שליח נוגע בעדות :

בבא קמא מרובה

(קלא) על איזה דבר כותבין הרשאה וטעם הרשאה ודיניו :

הגוזל קמא

(קס) הנותן מעות לשלוחו לקנות לו דבר ושינה מדעת המשלח מה ישלם :

(קסא) ראובן שקנה משמעון וכתב השטר בשם לוי אי מצי לכוף שמעון שיחזור לכתוב לו שטר על שמו והשדה בחזקת מי הוא :

(קסד) אם שליח שעשאו בעדים חשוב שליח גמור כמו מורשה :

(קסה) אם משלחין מעות ופקדונות בדיוקני ע"י סימנין:

(קסו) המשלח מעות לחבירו ע"י שלוחו וע"פ כתבו מי חייב באחריותן ואם השליח יכול לעשות שליח :

(קסז) בעל בנכסי אשתו אם צריך הרשאה :

הגוזל בתרא

(ריט) שיירא שסלפוה גייסות ועמד א' והציל אימתי הציל לעצמו וחילוק שיש בין הם שותפין או לא:

(רכ) בני חבורה שנמחל להם המכס אימתי נמחל לאמצע :

בבא מציעא פ"ק

(רלז) השליח כיצד נאמן ובאיזה דבר :

אלו מציאות

(שמ) השותפין שחלק אחד מהן בלא דעת חבירו אימתי חלוקתו חלוקה :

איזהו נשך

(תכו) כיצד מושיבין חנוני למחצית שכר וכיצד נותן לו מעות ליקח פירות למחצית שכר :

(תכז) היושב בחנות למחצית שכר לא יתעסק באומנות שלו :

(תכח) כיצד שמין עגל למחצית שכר וכיצד נותן לו שכר עמלו ומזונו :

(תכט) נתן מעות ליקח בהן למחצית שכר מאיזה מין יקח ואם לא לקח מה ישלם לו :

(תל) כיצד מושיבין תרנגולין ושמין עגלין סייחין פרה וחמור ודבר העושה ואוכל למחצית שכר וכמה יהיה שכרו וכיצד יחלקו הולדות וכיצד יטפל בהן :

(תלא) שותפין כיצד יכול אחד מהן לחלוק בלא דעת חבירו ובאיזה דבר :

האומנין

(תפד) סרסור שנאנס מידו בהליכה או בחזרה כיצד ישלם :

(תלג) השליח שאמר החבית של יין שקניתי לשמך נעשה חומץ אימתי נאמן :

השואל

(תקיח) לוקח כלים ע"מ שאם יקבלו אותם אנשים שיתן דמיו ונאנסו בהליכה או בחזרה כיצד ישלם :

(תקכ) שליח שלקח יין מחבירו להביאו למקום פלוני ונאנס מידו כיצד ישלם :

המקבל

(תקמח) דין העיסקא ופירוש עיסקא שהיא פלגא מלוה ופלגא פקדון :

(תקמט) אם המקבל יכול להוציא לצורכו ממעות העיסקא ואם מת המקבל אם נעשה מטלטלין אצל בניו לענין לגבותו מן היתומים :

(תקנ) שטר עיסקא היוצא על היתומים כיצד גובה החלק שהוא בתורת פקדון :

(תקנא) חלוק עיסקא שלא בדעת חבירו וכן חלוק שותפות חד עיסקא ותרי שטרי פקדון למלוה תרי עיסקי ותרי שטרי פקדון לחד כיצד הפקיד המקבל ונגלה והכרית הריוח לאמצע ואימתי יכול האחד לעכב על חבירו לחלוק העיסקא והריוח :

(תקעג) אריס שאמר למחצה ירדתי ובע"ה אומר לשליש מי נאמן :

בבא בתרא פ"ק

(תר) דבר הידוע לשני השותפין אפילו הוא בחזקת אחד מהם לא הפסיד השני חזקתו :

המוכר הספינה

(תשלג) השולח בנו אצל חנוני בפונדיון ונתן לו החנוני באיסר שמן ואיסר מעות ושבר הצלוחית ואבד האיסר מי חייב בתשלומין וכן הנוטל כלי מבית האומן לבקרו ונאנס בידו :

גט פשוט

(תתקמה) שליח שקנה קרקע לראובן שלא באחריות כילד הוי פסידא דשליח:

שבועות שבועת העדות

(אלף קלה) אזהרה לאיש שלא יבא בהרשאה וכילד יכול לבא בהרשאה:

כל הנשבעים

(אלף קסב) מי הן הנשבעין שלא בטענת בריא אלא בטענת שמא ושותפין והאריסי' שחלקו אם יש להשביען עוד על שמא או להטיל חרם סתם או ע"י גלגול ושותפין שזה אומר חלקתי עמך וקבלת חלקך וזה אומר לא חלקנו ועדיין יש בידך כך וכן כילד נשבעין:

הלכות שכנים

גיטין הניזקין

(סלא) איזה גור קודם להתמלאת תחלה ואיזה שדה קודם להשקות תחלה מן הנהר מדינא והדרכי שלום והלוקח מתוך מצודות חיה ועופות ודגים שפירשו אחרים אימתי הוי גזל גמור ואימתי הוי מדבריהם:

בבא קמא מרובה

(קמג) עשר תקנות שתקן עזרא:

הגוזל בתרא

(רח) דינא דמלכותא דינא לגבי מסים וארנוניות ודיני מסים ופרעונם:

(רי) ישראל דזבין ארעא לעובד כוכבים אמצר ישראל חבריה כילד מחייבין לסלק היזקו:

בבא מציעא איזהו נשך

(תכב) כילד יש במשכנתא דינא דבר מצרא:

השואל

(תקכו) המוכר זיתיו נמוטין לעצים ועשו פירות על שלא קצץ הלוקח מי זכה בהן ושטף נהר זיתיו ונתן בשדה חבירו ועשו פירות ממי הויין:

המקבל

(תקכז) אילן העומד על המיצר כילד חולקין פירותיו:

(תקכח) מי מבני העיר מסייעין להעמיד שערים ולעשות העיר ולכריית מעיין וגלאה בארנונא וכיוצא בזה:

(תקל) מגולת מים או מעיין שנתקלקל וכן ביב שנתקלקל כילד משתתפין השכנים בתקונו:

(תקלא) המחזיק בין ב' אחים או בין ב' שותפין כילד מסלקין אותו משום בר מצרא:

(תקלב) כילד יכול אחר לקנות על מצר חבירו ברשות בן המצר:

(תקלג) לוקח קרקע בתוך שלום המוכר וכן נותן מתנה אימתי אין בה משום דינא דבר מצרא:

(תקלד) מכר כל נכסיו לאחד או לבעלים הראשונים או קנה מעובד כוכבים ומכר לעובד כוכבים ומשכנתא ומוכר ברחוק וברע כדי לגאול בקרוב וביפה ומוכר לכרגא למזון לקבורה לאשה ליתמי לבתמי אימתי לית בה משום דינא דבר מצרא:

(תקלה) בעיא ב' מצרנים מי קודם ואם יש ביד הלוקח המעות אלא ביד המצרן או להפך מי קודם:

(תקלו) אם הקרקע של ראובן ויש עליו בנין או דקל משמעון מי מעכב על חבירו למכור:

(תקלז) בן המצר רוצה הקרקע לזורעה ולוקח רוצה אותה לבנות מי קודם:

(תקלח) איזה דבר מפסיק בין מוכר לבעל המצר שיועיל לבטל ממנו דין בן המצרא וא' מהמצרנים שקדם וקנה אם זכה וכולם שקנו יחד כילד חולקין:

הבית והעלייה

(תקלט) הבית והעלייה של ב' שנפלו כילד חולקין:

(תקמ) זה דר בביתו וזה דר בעלייתו וכשרוחץ העליון ידיו נופלין המים למטה בבית אימת חייב לסלק היזקו:

(תקמב) הבית ועלייה של שנים שנפלו כילד חוזרין לבנות אותם בשותפות:

(תקמג) בית הבד מאחד והגינה מאדם אחר ונפחת הגינה בארבע מי זורעה:

(תקמה) כותל שנפל לגינת חבירו ואינו רוצה לפנות האבנים אימתי זכה בהם או שאמר לו בעל הכותל זכה אתה באבנים:

(תקמו) ב' גינות זו ע"ג זו והירק בינתים כילד חולקין אותו:

בבא בתרא פרק קמא

(תקמט) חצר שאין בו ד' אמות כדי חלוקה ונתרצו לחולקו כילד יקנו קנין על דברים אלו שיועיל וחצר שיש בו דין חלוקה כופין לחלוק וכילד יבנה הכותל והכל הולך אחר המנהג ואם נפל אותו כותל כילד יחלקו האבנים:

(תקנ) חיוב גדר בגינת שותפות ובבקעה כילד שהכותל שלו ובונה איזה סימן יעשה להיכר שהכותל שלו:

(תקנב) המקיף חבירו מג' רוחות שעשה גדר לצלעתן אימתי ימייע הניקף בבנייכם:

(תקנג) כותל חצר השותפין שנפל כולם חייבין בבנייתו ואם זה טוען אני עשיתי כל ההוצאה וזה אומר פרעתי חלקי מי מהימן:

(תקנה) אחד מהשותפין שהגביה הכותל למעלה מד' והאחד סמך לו כותל אחד כנגד כותל זה אימתי מגלגלין עליו הכל ואם זה אומר נתתי חלקי וזה כופר מי מהימן:

(תקנו) כותל שבין ראובן ושמעון אימתי יהיה חזקה לאחד מהן באותו כותל להניח לאשי קורות וכילד הוא חזקת מרזב וחזקת השפכת מי גשמים לרך גגות:

(תקנח) כילד יש לו חזקה בכותל חבירו בשביל שסמך עליו קורות כורה:

(תקנט) ב' בתים בב' צידי רה"ר כילד כופין זה את זה לעשות מעקה לגגו משום היזק ראייה:

(תקס) גג הסמוך לחצר וגג הסמוך לגג וב' חצרות זו למעלה מזו והחצר למעלה מגג חבירו כילד מתקנין ביניהן בכותל ובמחיצות:

(תקסא) בית של אחד ועלייה של א' ונפחתו הכותלים התחתונים והושפלה מאד תקרת העלייה כילד ינהגו בתיקונה:

(תקסב) הבונה כותל ומאפיל על חבירו כילד מעכב עליו:

(תקסג) ב' שחלקו שדה וכרם בעל הכרם נוטל ד' אמות בשדה לבן בלא שום תנאי:

(תקסד) האחין שחלקו מה הן הדברים שאין להן זה על זה:

(תקסז) הדברים שבני חצר כופין זה את זה לסייען בהן:

(תקסח) הדברים שבני העיר כופין זה את זה לסייע בהן וכילד גובין אותם:

(תקסט) כילד כופין א' מבני מבוי לעשות דלת למבוי:

(תקע) איזה בעל אומנות כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיבו ביניהן:

(תקעא) כילד משעבדים בני חצר לאחד מבני חצר שיש לו בית בחצר אחרת לסייע עמהן בבנייני חצר זה:

(תקעב) בני העיר כילד משעבדין לאחד מבני העיר שיש לו בית בעיר אחרת לסייע עמהן:

(תקעג) כפיית בני מבוי זה לזה בצביים לחי וקורה ובני בקעה בצביים חנין ובן חרין:

(תקעד) כפיית בני העיר זה לזה בבנין ב"ה ובקניית ס"ת נביאים כתובים:

(תקעה) מי מבני העיר חייב בפיוס שבעי תומות העיר ובכריית בארות ובתיקון רחובה של עיר ומי יצא באכלוס' ומי שלא המסין והארנוניות:

(תקעו) כמה ישהא בעיר ויהיה כאנשי העיר לגבות ממנו לצרכי העיר בע"כ:

(תקעז) מי מסייע לפסי העיר ולשורא ולפרשא דמתא ולמורזיגא:

(תקעח) כילד רשאין בני העיר להסכים ביניהן ולעשות תקנות ולהסיע על קיצתן:

(תקפא) אימתי כופין בני החצר זה את זה לחלוק את החצר:

(תקפב) כשחולקין החצר כמה קרקע נוטלין לכל פתח ושאר שרחב ח' כמה קרקע נוטל ותיבה דסמכים ואכסדרא ובית שער ומרפסת וב' בתים פתוחים למרפסת כמה אמות עושים בחצר:

(תקפג) בית שאין בו ד' על ד' אמות אין גובל חלק בחצר וכן בית שאינו מקורה:

(תקפד) אחד מבני מבוי שרוצה לסתום פתחו לחצר אחר אימתי מעכבין עליו:

(תקפה) זבל שבחצר וזבל אכסניא כילד מתחלקת ובניית אכסניא כילד נוהגין אותו:

(תקפו) אחד מבני מבוי שבקש לסתום כנגד פתחו אימתי בני מבוי מעכבים עליו ה' חלונות הפתוחות למבוי כילד משתמשות זו עם זו ובעל החצר הפנימית שבקש לסתום פתחו ומי שהיה פתחו סתום ובקש לפותחו אימתי מעכבין עליו או לא ומי שסתם פתחו אימתי יש לו ד' אמות בחלוקת חצר ומבואות המפולשות לר"ה או לעיר אחרת ובקשו בעלי מבואות להעמיד להן דלתות או לסותמן כילד מעכבין עליו:

(תקפז) איסור קלקול מיצר שמחזיקו בו רבים:

(תקפח) אימתי השכנים כופין זה את זה לחלוק שדה וגינה:

(תקפט) בכור או יבם שקם תחת אחיו שחולקין שדה או גינה עם הפשוט אם יכולין ליטול שני החלקים אחד מיצרא וכן אחד מהאחין שקנה קרקע אצל שדות אביו או אצל אחד משדה בית השלחין שיש לה יאור להשקותה אם נותנין לו חלקו אחד מצרא וכילד חולקין שדה שיש לו יאור מצד זה ונהר מצד זה:

(תקצ) כמה יהיה בטרקלין ובמורן ובורג ועליה ומרחץ ובית הבד שיכולו לכוף זה לזה לחלוק אותם ודיכא לגדר או איגור כילד וחצר שאין בו ד' אמות ואמר אחד לחבירו טול אתה ד' אמות ואני אשאר אם שומעין לו:

(תקצא) כתבי קדש כילד חולקין אותם:

לא יחפור

(תקצב) כילד יכול לחפור בו סמוך לבור חבירו שלא יזיקנו:

(תקצג) שיעור הרחקת חפירת שיח ומערה ואמת המים ונברכת כובסין מכותל חבירו ושיעור הרחקת בור ממיצר חבירו ושיעור הרחקת גפת וזבל מלח סיד סלעים זרעים מחרישה מי רגלים מכותל חבירו ושיעור הרחקת ריחיים תנור חנות לבעים רפת בקר מחבירו:

(תקצה) אחד מבני חצר שרוצה לעשות אומנות בחצר או להשכיר ביתו לאומן כילד מעכבין עליו בני חצר ובני עיר או מבוי זה כילד מעכבין על בני עיר או מבוי אחר שלא יעשו שם משום דספקו לחיותייהו:

(תקצו) כותל של זה שהיה סמוך לכותל חבירו ונפל כילד יחזור לבנותו:

(תקצז) שיעור הרחקת הכותל מכנגד חלונות חבירו שלא יאפיל ושלא יוכל להציץ ולראות בבית חבירו:

(תקצח) שיעור הרחקת סולם מן השובך וכותל מן המזחילה:

(תקצט) כילד אין חזקה לניזקין:

(תר) שיעור הרחקת שובך מן העיר:

(תרא) הרחקת אילנות מן העיר ושאר היזקות כגון גורן ונבלות וקברות ובורסקי ואימתי נותנין בני העיר דמי האילן לבעליו שיקצצנו ואימתי פטורין ואם ספק אם אילן או עיר קדם כילד יעשו ושיעור הרחקת יהקות זו מזו לענין נזקין ושיעור הרחקת אילן מן הבור וחלול מן הבורים וכילד הוא דעל המזיק להרחיק עצמו:

(תרד) החילוק שיש בין מזיק בגירי דידיה ובין מזיק ע"י גרמא ואיסור הגרמת הניזקין:

(תרה) שיעור הרחקת אילנות וגפנים משדה חבירו ואם שרשי אילן חבירו יוצאין לשדהו כילד יקצצם ואילן שנוטה לשדהו או לבית השלחין או לרה"ר כילד יקצצו אותו:

חזקת הבתים

(תרמד) אדם בעל כילד יקיים בפרעון המקים ואם אמר הבעל פלוני לא יפרע כילד נפטר:

(תרנא) מה הן הדברים שיעמיד אדם בחצר שיקנה להם שם חזקה או לא והדברים המעכבין זה על זה השותפין בחצר:

(תרנד) חזקת מרזב וליוטר וסולם מצרי וצורי כילד:

(תרנה) חזקת חלון מצרי וצורי וחלונעשוי לאורה כילד:

(תרנו) כילד יש לו חזקה בהוצאת זיז לחצר חבירו:

(תרנז) אחד חצר יחיד ואחד חצר השותפין כילד מעכבין על פתיחת חלונו לחצרו ועל פתיחת בית ועל פתיחת פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון ועל שינוי פתח וחלון מקטן לגדול ולהפך ועל פתיחת חנות ועל חלוקת הפתח לב' והראה חבירו שסותם חלונו ושותק כילד הפסיד חזקתו:

המוכר את הבית

(תרסו) האחין שחלקו שהן כלקוחות מה הן הדברים שאין להם זה על זה:

המוכר פירות

(תרסח) מי שיש לו בור או גינה לפנים מבית וגינת חבירו כילד יכול ליכנס לשם ומי יכנים עמו וכילד יעשו השותפות למקומות כללו ומי זורע הדרך:

בית כור

(תרכו) האחין שחלקו כילד מתקיים החלוקה ע"פ הגורל:

גט פשוט

(תתקב) שני אחין אחד עני ואחד עשיר שהניח להן אביהם מרחץ ובית הבד בין שעשויין לשכירות או לא כילד ישתמשו בהן:

סנהדרין הנשרפין

(אלף מ) מעלת מי שאינו יורד לאומנות של חבירו:

הלכות מלוה ולוה

שבת פרק שואל

(תקצט) הלואה י"ט אם ניתנה ליתבע:

ראש השנה פ"ק

(תקלא) באחד בתשרי ר"ה למנין שטרות לדעת איזה שטר מוקדם ואיזה מאוחר:

כתובות האשה שנתארמלה

(קפ) טתפיס עובר על הכתובה ועל השטר:

(קפא) נושה בחבירו וחבירו בחבירו אימתי מוציאין מזה ונותנין לזה:

(קפז) איסור השהיית שטר פרוע בתוך ביתו:

(קצח) פיסול שטר שלוה בו ופרעו לחזור וללוות בו:

נערה שנתפתתה

(רכו) ב' שטרות היוצאין מתחת יד אחד אימתי בעל ב' את הראשון ואימתי אינו מבטלו בין בהלואות והודאות בין במכר בין במתנה בין בכתובות:

אף על פי

(רסד) אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה אימתי צריך לאמלוכי ביה או לא:

הכותב

(שכח) מת והניח אשה וב"ח ויורשין והניח מלוה או פקדון ביד אחרים או פירות תלושין למי ימסרו בין מדינה בין מקבלתא ואם קדם אחד ותפס אימתי תפיסתו מועלת או לא:

(שכט) ב"ח שתפס מטלטלי דיתמי ואמר שמחזיק תפס אימתי נאמן:

(שלא) נפקד שאמר שתפס הפקדון מחייב למפקיד בתורת משכון אימתי נאמן ואימתי צריך להביא לאייה בין מדינה לגמרא בין במקבלתא לרבנן:

(שלג) כילד היו כופין המחוייב שבועה שיפבע במקום בעל דינו ואימתי כותבין לו זכותו שנשבע ונפטר:

(שמ) ב"ח שיש לו קרקע ומעות ותולה המעות בעובד כוכבים כילד כופין אותו למכור קרקעותיו ולשלם משום:

(שמא) אימתי היו כופין ב"ח לקיים מלות פרעון ב"ח בע"כ:

(שמג) שטר חוב שיש בו נאמנות כילד ניגבה בלא שבועה בין ממש בין מיורשיו או אימתי נאמן הלוה או יורשיו לומר פרוע הוא מכח הנאמנות והמוען על שטר בעלמא פרוע כילד משביעין אותו:

(שמז) אימתי היתומים מן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה ואימתי א"צ שבועה:

(שמח) אימתי אשה וב"ח נפרעין שלא בפניו ואימתי צריכין שבועה:

(שמט) אימתי שטר חוב נגבה שלא בפרוזבול:

מי שהיה נשוי

(שנב) ב"ח שבא לטרוף מלקוחות כילד יכולין הלקוחות להעלות אותו קרקע בדמים ובשהלוקח מעלה אותו כילד חוזר על מוכר:

(שנג) יתומים שמכרו קרקע ובא ב"ח וטרפו וחזרו היתומים וקנו אותו כילד יכול ב"ח לחזור ולטרוף אותו כמה פעמים:

(שנט) אימתי אמרינן ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה:

(שסא) שני שטרות היוצאין ביום אחד אימתי אמר שודא דדייני ואימתי חולקין:

(שסג) שני שטרות שאחד כתוב בו בה' בנימן ובאחד כתוב בניסן סתם כילד יכולין לטרוף מן הלקוחות וכילד צריכין לכתוב הרשאה זה לזה:

(שסד) ב"ח ושני לקוחות שכתב ב"ח לא' מן הלקוחות דין ודברים אין לי עמך או אשה וב"ח ושני לקוחות כילד טורפין מן הלקוחות:

אלמנה ניזונות

(שעה) שום הדיינין שפחתו או הותירו ושטו אימתי מכלן קיים או בטל וחילוק שיש בין דברים שמשיגין הכרזה או לא ואיזה דבר שטעון הכרזה או לא ואיזה שטה ובאיזה מקום מכריזין ואחריות מכירת ב"ד על מי ואם מכרו ב"ד או השליח בלא הכרזה כילד מכרן בטל וכילד מחזירין אחר תוצלת היתומים למכור מקרקעיהם ביום ובשעה שימצא שומתן לסך יותר גדול שאפשר להעלותן:

(שעו) שום היתומים כמה ימים נמשך שמכריזין עליהן וסדר ההכרזה ונוסח הדברים שיאמר המכריז בשעה שיכריז:

(שעז) אימתי יש לב"ד להזקק לנכסי יתומים ואימתי אין מזקקין להן ובשנזקקין כילד צריכין להעמיד להן אפטרופוס:

שני דייני גזירות

(שלא) הפורע חוב חבירו שלא מדעתו אימתי איבד את מעותיו ואם נתפס בעד חבירו באכנון או גולגלת אם חייב לשלם וכילד הוי בכלל מבריח ארי מנכסי חבירו. ועיין במסכת ב"ק:

(שלג) המוציא שטר חוב על חבירו והלה אומר שמכר לו שדה לאחר מכאן ואומר אילו הייתי חייב לך היה לך ליפרע כשמכרת לי השדה מי נאמן ושנים שהוציאו שטר חוב זה על זה אימתי זה גובה שלו וזה גובה שלו ואימתי אמר אפוכי מטרתא למה לי:

(תא) המוציא שטר חוב על חבירו שכתוב במקום פלוני ותבעו במקום פלוני מאיזה מעות יגבהו מן היותר יפים או מן היותר קלים:

גיטין פ"ק

(תח) מי הן השטרות העולים בערכאות של גוים שכשרים ומי הם שפסולין ומי הם שגובין בהן מבני חורין ולא ממשועבדין:

(תיא) התופס לבעל חוב אימתי קנה ואימתי לא קנה והאומר לשליח תן זה לפלוני אימתי קנה:

(תטו) מעמד שלשתן כילד קונה במלוה:

(תיז) הולך או תן מנה לפלוני שאני חייב לו או הולך או תן מנה לפלוני פקדון שיש לו בידי אימתי חייב באחריותו וכילד אינו חוזר:

המביא תנין

(תכג) כתובה ושאר שטרות שנכתבו ביום ונחתמו בלילה אימתי כשרין או פסולין:

(תכו) עדים שאין יודעין לחתום ולקרות כילד פסולין לחתום בשאר שטרות שאינן גיטין:

(תכז) דיין שבא לפניו שטרא פרסאה כילד מקרא אותו לעובד כוכבים בפניו וכשחתומין עליו ישראל כילד גובין בו:

(תכח) שטר שנכתב בכל לשון אימתי כשר:

(תלג) פסלות שטרות שנכתבו על דבר שיכול להזדייף:

כל הגט

(תלח) הכותב טופסי שטרות למקח וממכר ולהלואה כילד כשרין ופסלות שטר שלוה בו ונמחל שעבודו לחזור ולהלוות בו:

(תמח) המלוה מעות את הכהן ואת העני להיות מפריש עליהן מעשר כילד מפריש עליהן בחזקה שהן קיימין ואם מתו גודלי כילד יעשה עם היורשים בפרעון סתוב וכן כל כיוצא בזה:

השולח

(תנח) תקנת פרוזבול כילד ונוסח של פרוזבול ואימתי מועיל ועל איזה דבר כותבין אותו וכילד אדם נאמן לומר פרוזבול היה לי ואבד:

(תסמ) לוה שעשה עבדו אפותקי למלוה ושחררו כילד מפקיע מידי שעבוד ומזיק שעבוד חבירו אימתי חייב לשלם:

(תע) השושה שדהו אפותקי לאחרים ושפסה נכסי או מכרה לאחרים אימתי גובה משאר נכסים או לא ואם מכרה לאשה בכתובתה ולב"ח בחובו אימתי הוו מעשיו קיימין:

הניזקין

(תעח) דינו של ב"ח לגבות בבינונית:

(תפ) שטר חוב היוצא על היתומים כילד אינו נגבה אלא מן הזיבורית ואפילו הם גדולים:

(תפז) יתומים שאמרו בין גדולים בין קטנים לשבועה ולזבורית:

(תפח) במקום שיש בני חורין אימתי אינו יכול לטרוף מן המשועבדין:

(תפב) אם שטר חוב יוצא על הטתן מפנה כילד נגבה מהמקבלים:

(תפג) אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה והבנות מנכסים משועבדים:

הזורק

(תקמה) אמר זרוק לי חובי בתורת גיטין אימתי יצא זה מאחריות החוב הרוא אם נאבד:

המגרש

(תקפב) בשאר שטרות הוו מגיהין לא אמרינן עידי מסירה כרתי:

קדושין פ"ק

(תקעח) לענין ממון אמר תן מנה לפלוני ואני אשלם חייב וכן כיוצא בזה:

(תקלג) מלוה ע"פ כילד גובה מן היורשין ולא מן הלקוחות ומלוה בשטר כילד נגבית:

בבא קמא פ"ק

(ו) דינן של ניזקין בעידית וב"ח בבינונית כתובת אשה בזבורית:

(ז) מי שיש עליו ניזקין וב"ח וכתובה ויש לו גם עידית בינונית זבורית ומכרן כילד משלמין:

הכונס צאן לדיר

(קמז) דין מבריח ארי מנכסי חבירו:

הגוזל קמא

(קעב) מלוי ברבית שבאו להחזיר אימתי מקבלין מהם:

(קצה) דין מלוה את חבירו על המשכון ונפסל:

(קצו) דין מלוה חבירו על המשכון והשיג עליו או פחתו ממנו:

(קפב) אם עושין אמנה בפירות ובדמים:

הגוזל בתרא

(קלט) הניח להן אביהן מעות של רבית או שום דבר המסויים אימתי חייבין להחזיר:

(רכה) המלוה את חבירו בישוב אם יכול לפרוע במדבר:

(רכח) הלוה מעות מחבירו ומלא בהן מעות יתריס על המשבון אימתי חייב להחזירן:

בבא מציעא פרק קמא

(רמג) שנים אוחזין בשטר מלוה וטוענין עליו זה אומר נפל ממני וזה אומר פרעתיו לך:

(רמט) כילד כותבין שטר ללוה אע"פ שאין המלוה עמו:

(רנב) ב"ח שבא לטרוף שדה מיד הלוקח אימתי גובה השבח ואימתי ישלם לו פירות וחילוק שיש בין הלוה שיוער ארעא ושבחא או לא ובין שוית ניהליה אפותיקי:

[אלפס חולין]

(סא) או לא לגבי שבח ופירות ואיזה פירות טורף:

(רעד) ממפון שיולא מתחת יד שליש או שיולא לאחר חיתום שטרות אימתי מקיימין אותו וממפון שנמלא בין שטרותיו קרועים או ביד יורשי מלוה:

ואלו מציאות

(שמ) כילד היא מלות השבת העבוט:

המפקיד

(שכב) שומא כילד הדרא וב"ד שמו קרקע או נוה גופיה שום קרקע למלוה אימתי חוזרת ומאימת אכיל המלוה את הפירות:

הזהב

(שכד) איסור לוות דינר בדינר כילד:

איזהו נשך

(שלא) איזהו נשך של תורה בכסף ובאוכל:

(שלג) עונש מלוה מעותיו בשוכד כוכבים ומלוה אותם ברבית:

(שלד) איזהו רבית קצוצה שיוצאה בדיינין מיכיה ולא מיורשיו:

(שלה) הניח להן אביהן מעות של רבית ופרה וכל דבר מסויים אימתי חייבין להחזיר:

(שלו) איזהו תרבית דרבנן:

(שלז) אימתי יכול לפסוק עם חבירו שיתן לו כל ימות השנה פירות כשער של עכשיו ואם פסק כשער הזול ונתייקרו ואין לזה פירות ליתן אם יכול לקבל דמיהן:

(שלח) אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער ומשיצא השער פוסקין דאע"פ שאין לזה יש לזה:

(שלט) הדברים שאסורין לעשותן בעבור מפני העלמת רבית:

(תא) כללא דרבית כל אגר נטר ליה אסור:

(תב) האומר אם תתן לי מעות מאכל עכשיו אוזיל גבך חד ספי אם יש בזה איסור:

(תג) המלוה מעות מחבירו ומלא בהן מעות יתר על החשבון אימתי חייב להחזירן:

(תד) אימתי מותר לומר אם תתן לי המעות מהמכר עכשיו אוזיל גבך והאומר מה שעזיזי ואחליו חולבות וגוזזות מכור לך בכך וכך הן לב הן מעט אימתי מותר:

(תה) הנותן מעות לחבירו על המכר ומקבל עליו יוקרא וזולא אי הוי קרוב לשכר ולהפסד:

(תו) המלוה מעות לחבירו כילד מותר לו לדור בחצרו שלא יהיה שם משום רבית ודין תוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה:

(תז) כשים עסק רבית היולא בדיינין בניין מוליאין אינו כל מידי דאתי לידיה בתורת רבית:

(תח) כילד מותר להלוות על השכירות שלא יהיה שם רבית:

(תט) כילד אסור להרבות על המכר משום חשש רבית וכילד מותרין על המכר שלא יהיה שם רבית:

(תי) הדברים שהם כמו רבית ומותרין:

(תיא) כילד הקרנא מותר וכן המוכר בהקפה:

(תיב) מכר שדה ונתן לו מקצת דמים מי אוכל הפירות ובאיזה תנאי:

(תיד) משכן לו בית או שדה ואמר לכשיהיו לי מעות תחזירם לי או שאמר הלוה לכשיהיו לי מעות תחזירם לך אימתי מותר:

(תטז) משכן לו בית או שדה ואמר כשתרצה למכור לא תמכור אלא לי אימתי מותר:

(תיז) המלוה מעות על השדה לזמן באיזה תנאי חשיב אסמכתא ובאיזה תנאי הויא אפותקי למגבא מיניה ומי אוכל הפירות:

(תיח) אסמכתא אימתי לא קניא וחילוק שיש בין מכר להלואה בדין אסמכתא:

(תיט) אם יש הלואה באסמכתא על קרקע כילד חוזרין הפירות:

(תכ) חזרת פירות במשכנתא בנכייתא ושלא בנכייתא ובמשכנתא דסורא כילד:

(תכא) דין משכנתא באתרא דמסלקי ובאתרא דלא מסלקי ודין משכנתא בנכייתא וסתם משכנתא בעל כמה זמן הוי:

(תכג) משנה שהלוה הולך להביא מעות המשכנתא אסור לו לאכול הפירות:

(תכד) ענין ערסי והקפות מי מהן מותרות ומי מהן אסורות:

(תכה) דין משכן לו שדה והדר חכרה המלוה ללוה:

(תכו) כילד מושיבין חנוני למחצית שכר וכילד נותנין לו מעות ליקח בהן פירות למחצית שכר:

(תלב) איסור להשכיר מעות לחבירו והיתר לשכור לו כלים:

(תלג) כילד מותר לקבל שכר על אמירת הרבים:

(תלד) כילד מפריז על שדהו ולא יהיה שם חשש רבית וכילד אסור להפריז על חנות ועל ספינה:

(תלה) כילד מותר להשכיר ספינה וכלי נחשת לחבירו:

(תלו) מעות של יתומים כילד מותר להלוותן:

(תלז) כל אדם כילד מותר להלוות מעותיו:

(תלט) איסור לקבל לאן ברזל מישראל כילד ומותר לקבלו מן העובד כוכבים:

(תמ) האומר פלתך עשויה עלי בפלגים כשלא אחזירנה והנני מעלה לך בעד שכירותה סלע לחדש אימתי מותר:

(תמא) כילד מותר להלוות לעובד כוכבים ברבית וחילוק שיש בין ת"ח לשאר אדם בזה:

(תמב) מי קודם במצות ההלואה האמורה בתורה:

(תמג) שמיות עין ועונש מלוה ברבית ומעלת מי שאינו מלוה ברבית:

(תמד) אימתי מותר להיות ערב לעובד כוכבים שלוה ברבים מישראל:

(תמה) כילד מלוה אדם מעות העובד כוכבים ברבית ואיסור הרבית כשבא מיד ישראל ליד ישראל כילד:

(תמו) ישראל שלוה מעובד כוכבים ברבית ונתגייר או עובד כוכבים שלוה מישראל ונתגייר כילד ישלמו:

(תמז) שטר שכתוב בו רבית כילד גובהו:

(תמח) כילד שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין:

(תמט) המקנה מידי לבנו קטן והדר זבניה אין במעשיו כלום והמעות הם כמלוה על פה:

(תממ) אימתי מותר לפסוק על השער מיצא השער:

(תנ) לווין סתם ופורעין סתם על שער שבשוק:

(תנא) המוליך מידי ממקום למקום וא"ל חבירו תן לי ואעלה לך כדרך שמעלין באותו מקום או תן לי כאן ואני אעלה לך פירות שיש לי באותו מקום והחמרין שמעלין ממקום היוקר למקום הזול כילד מותר:

(תנב) המקדים מעות לפירות הפלדם קודם שיתבשלו ולבהמות קודם שיגדלו אימתי מותר כילד מלוה אדם אריסין חיטין לזרע ומשלמין בגורן וכילד מעלמין שכירות פועלי השלות בגורן והיתר לתת מעות ליין בתשרי ולבחור אותו בניסן והיתר לקבל בשעת מלידה מידה אי' יותר:

(תנו) כילד פוסקין על הגדיש ועביט של ענבים ומעטן של זיתים וביצים של יוצר וסיד וזבל וכילד פוסקין על שער הגבוה בשעת הזול:

(תנז) איסור ללוות סאה בסאה כילד והיתר כשיש לו מאותו המין וכילד מלוה אדם אריסיו חיטין בחטין ואשה מחברתה ככר:

(תנח) בני חבורה המקפידין זה על זה כילד יזהרו בהלואה משום רבית:

(תנט) כילד מותר לת"ח ללוות זה מזה ברבית:

(תס) כילד אומר אדם לחבירו נכש עמי ואנכש ועדור ואחרוש עמך:

(תסא) מה הוא אבק רבית מוקדמת ומהו רבית מאוחרת ואיסור רבית דברים:

(תסב) על כמה מצות עוברין המלוה והלוה ברבית והעדים:

(תסג) אזהרה למלוה מלעבור לפני הלוה כשאין לו במה לפרוע:

(תסד) עונש מלוה מעותיו בלא עדים וקונה אדון לעצמו ותולה נכסיו בעובד כוכבים ונותנו נכסיו לבניו בחייו:

האומנין

(תע) הפורע לחבירו עד זוז כוי פרעון ואין לו עליו אלא תרעומת:

(תפס) המלוה על המשכון ונגנב או נאבד כילד מחייב:

(פא) כילד מותר להשכיר משכנו של עני:

השואל

(תקלד) אימתי הולכין בשטרות אחר הפחות שבלשונות ואימתי תפסינן לשון ראשון או אחרון:

(תקלה) לוה מחבירו מנה ואומר פרעתי מקצת ואין עם שוכר אינו נאמן:

המקבל

(תקעד) ב"ח שרוצה לטרוף מיתומים שבנה ושמרים שיתומים השבחו השבחו או שיש לזה עדים שאכיהן הבנית או דקוייה ניכאלים אפותקי או דמפיק ביה שיטור ארעא ושבחא אימתי טורף או לא ועיין פ"ק דב"מ:

(תקפב) שליח ב"ד עומד בחוץ ליטול המשכון:

(תקפג) הממשכן את חבירו איזה דבר יכול למשכנו:

(תקפד) כילד ממלקין לב"ח ואם מסלקין:

(תקפה) מלות החזרת העבוט כילד ואם החזיר לו ומת אם שומטו מעל בנין ובאיזה חוב יכול ליכנס לביתו לבעביטו וכן אם נכנס לבית ערב ואיסור לחבול אלמנה וריחים ורכב ואוכל נפש:

בבא בתרא פרק קמא

(תרל) האומר פרעתיך תוך זמני ועדיין לא הגיע הזמן או שאומר כן לאחר הזמן מי מהימן ואי אמרינן מגו במקום חזקה:

חזקת הבתים

(תרלא) המוכרע מחבירו בשטר והודה עליו שכות מעיף ושהשטר כשר נאכד ממנו אימתי אינו נאמן:

(תרלא) ערב שתובע ללוה בשטר שפרע בשבילו והלה אומר פרעתיך אימתי הוי שיעבוד השטר במקומו:

(תשח) הודאה בפני שנים ואין צריך לומר כתובו:

(תשט) קנין בפני שנים ואימתי אמרינן סתם קנין לכתיבה עומד וכותבין ואימתי צריך לאמלוכי ביה:

(תשכא) עשה עבדו אפותיקי או שורו אפותיקי כילד בעל חוב גובה ממנו:

(תשכב) המקנה לחבירו מטלטלי אגב מקרקעי היאך השעבוד חל על המטלטלין כאילו הן קרקעות:

המוכר פירות

(תתמ) ב"ח שיש בידו מעות אינו יכול לתופשו אלא מטלטלין וכילד חייב להגבות מעות אף לכתובה ונזקין:

בית כור

(תתכג) כילד הולך בשטרות אחר פתות שבלשונות ואימתי תפסינן לשון ראשון או אחרון:

(תתכה) ב' שילדו לשום נכסי הלוה ולא השוו דעתם אחד מי מהם נגררים:

יש נוחלין

(תתמו) כילד גובין מן העבדים:

(תתמט) המוציא שטר על חבירו ונתנו מעותיו ולוה אמר שפרע חליו ועדים מעידים שפרעו כולו כילד גובהו:

(תתפב) לווה ואכלה ועמלה וניפת אם בעל חוב גובה מהבעל:

מי שמת

(תתקכל) מלוה בשטר גובה ממשועבדין ומלוה ע"פ מבני חורין וכילד מועיל השעבוד שכתב לו כל נכסיי דעתיד למקני:

(תתקכה) כתב לאחר שעבוד נכסים דעתיד למקני ולוה וקנה לאחר השעבוד או הנגיח נכסיו לאחר השעבוד יחלקו ביניהם מה שקנה והבגיח:

גט פשוט

(תתקכח) כילד תותמין הסלים בגט פשוט ובגט מקושר ומקום כתיבת שניר וקים בשטרות וכילד מקיימין המחקים שבשטרות ומפני מה צריך לחזור מעניינו של שטר בשיטה אחרונה:

(תתקכט) פסלות הרחקת עדים מן הכתב שני שיטין כילד וכמות הרחקת שיטה אחת ופסלות הרחקה אגרתא מן העדים שיטה אחת ועדים ואגרתא הבאין על הטיופא ודין שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת או הוא ועדיו בשיטה א' או הוא ועדיו על המחק או הוא על הנייר ועדיו על המחק או להפך וכילד לא ישנה בכתיבת השטר לפי מנהגי המקומות בין קשור בין פשוט:

(תתקלב) כתוב בשטר זוזין ק' דאינון סלעין כ' וכיוצא בזה או שלא נתפרש הישב טוס המעות כילד אומרים הלך אחר הפחות שבלשונות וי"ד בעל השטר אימתי הוי על התחתונה:

(תתקלג) שטר שכתוב בגגל או בגא"ש או בכסף סתם מאיזה משום יגבה:

(תתקלד) שטר שכתוב למעלה ק' ולמטה ר' או להפך וכיוצא בזה אימתי הולכין אחר התחתון ואם כתוב שם מאה ורוצה כילד יד בעל השטר על התחתונה וכילד חוקקין דילמא זכוב מחק רגל פוא וגרייה אות אחר או פוא מלווח או לחוק דלמא זייפיה וכן על חשבון מעלנו ועד עשרה שבסוף שיטה:

(תתקלה) הוציא עליו כתב ידו כילד גובה:

(תתקלח) כילד כותבין שטר למוכר בלא לוקח ומי נותן שכר הסופר:

(תתקלט) כילד כותבין שטר ללוה בלא מלוה ומי נותן שכר הסופר:

(תתקמ) מי הן השטרות שאין כותבין אלא מדעת שניהם וכילד משלמין שכירות הסופר:

(תתקמב) מי שנמחק שטר חובו כילד חוזר לכתוב לו שטר אחר:

(תתקמג) שטר שנתקרע או נטשטש אימתי נפסל בכך:

(תתקמד) האומר שאבד שטרו בא"ז שטר חוזרין וכותבין שטר אחר ובשטובין כילד כותבין:

(תתקמז) כילד ק"ל דכותבין שובר על קצת פרעון השטר ועל טלו:

(תתקמח) האידנא דכתבינן שובר כילד אמרינן דשטרות המאוחרים כשרין ומה הן השטרות שאב"ש שהן מאוחרים הן פסולין וכילד יש לסופרים ליזהר לכתוב יום הקנין ומקומו בשטרות:

(תתקמט) הבא לעשות שטרו ולעשות משטר אחד שני ס' או לעשות משני שטרות שטר אחד כילד אין שומעין לו וטעם הדבר:

(תתקנא) שני יוסף בן שמעון בעיר אחת כילד אין מוציאין ש"ח זה על זה ולא אחר עליהן:

(תתקנב) שטר שכתוב בו אני פלוני לויתי ממך מנה ולא פירש ממי כילד יגבה בו:

(תתקנג) א' מהאחים שטר יוצא מתחת ידו אימתי מביא ראיה שחוא שלו בין שם ש"ח או שטר מתנה:

(תתקנד) נמצא לאחד שובר שטר יוסף בן שמעון פרוע אם כל שטרות בזה פרועין וכילד יעשו היכא בכתיבת השטר כשיש שני יוסף בן שמעון:

(תתקנה) האומר שטר בין שטרותי פרוע או שטר אחד של פלוני פרוע או חוב לך בידי פרוע מה הן השטרות שהן פרועות:

(תתקנו) המלוה חבירו ע"י ערב או קבלן כילד נפרע מן הערב ומהו ערב ומהו קבלן:

(תתקנח) ערב ליתומים שפרע ולא הודיע ליתומים אימתי הספק ואימתי חייבין להתפסת לכרכי ושלם כנגד העובד כוכבים ופלע הערבות כילד יגבה מהלוה:

(תתקנט) קבלן או ערב דב"ח או דכתובה כילד משתעבד וערב דכתובה שנתגרשה האשה וצריך לפרוע הערבות אימתי חייבין לקנויה:

(תתקסב) מלוה בשטר ומלוה ע"פ כילד נגבין ממשועבדין ומיתומים וכילד גובה ע"י כתב ידו וכן האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי:

(תתקסב) ערב היולא אחר או קודם חיתום שטרות וערב דבשעת מתן מעות או לאחר מתן מעות וערב דב"ד וערב דעלמא כילד משתעבדין ואימתי צריכין קנין:

מכות פרק קמא

(אלף נו) כמה הוא זמן פרעון הלואה בשלא קבע לו זמן:

שבועות שבועת הפקדון

(אלף קמד) שנים שלוו מאחד ולא כתבו אחראין ועלבאין זה לזה אימתי שניהן חייבין:

שבועת הדיינין

(אלף קמח) מלוה אומר לא נפרעתי כלום ולוה אומר

פרעתיו מחצה ועדים מעידים שפרעו כולו כיצד גובה:

(אלף קנה) המוציא שטר על חבירו ב"ד מחייבין אותו לשלם ואי טעין הלה השבע לי שלא פרעתיך אימתי שומעין לו ואיזו שבועה משביעין אותו וכן בפוגם שטר חבירו:

(אלף קנו) המלוה חבירו בעדים וא"ל אל תפרעני אלא בעדים ופוטן שפרעו או שאמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני ופרעו בפני אחרים או שאמר אל תפרעני אלא בפני שנים דתנו מתניתא ופרעו בפני אחרים אימתי צריך לשלם או פטור:

(אלף קנח) אימתי יכול אדם לומר על שטר שקבל שטראי ניהנו ואימתי איתרע שטרא:

(אלף קנט) האומר מהימנת עלי כל אימת דתאמרת דלא פרעתיך לו שהאמינו כבי תרי וכבי תלתא ופרעו בפני עדים אימתי הוי פרעון:

(אלף קסב) הבא ליפרע מנכסי יתומים גדולים וקטנים ומנכסי הקדש כיצד יפרע:

(אלף קסז) המלוה על המשכון ופוטנין על סך מעות ההלואה ועל שויו של משכון כיצד ישלם וכיצד חייב שבועה:

(אלף קסח) נגנב המשכון או נאבד באונס כיצד ישלם וכיצד ישבע:

כל הנשבעין

(אלף קסז) חנוני על פנקסו כיצד נשבע ונוטל:

(אלף קפא) כיצד היתומים נפרעין מן הלוה ויתומים מן היתומים בשבועה ושלא בשבועה ואימתי אמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו או ליורשיו ושטר דיתומים אין קורעין ואין מגבין בו ופוגם שטרו ומת ויתומים מן היתומים והעדב קיים כיצד גובין והחילוק שיש בין אם היתומים הם בניו או אחים ושאר מורישין לגבי דין זה:

הלכות חובל ומזיק

יבמות האשה שלום

(קמד) בא אחד ונתן סימני הפקדון ומקום שהצניעו הנפקד שם אימתי נאמן:

כתובות הכותב

(שלד) נפקד שהיה בידו פקדון חפץ משוה הלבה ומת כיצד מוציאין אותו מיד יורשיו ולמי נותנין אותו:

בבא קמא פ"ק

(סו) אם שמין פחת נבילה וכלי לשואל כשבא לשלם ועיין פ' השואל:

הכונס צאן לדיר

(קכא) הנותן דינר זהב לאשה וא"ל של כסף הוא והזיקתהו בידים או פשעה בו כיצד ישלם:

(קכד) המפקיד אצל חבירו שק חד אמר סיגין הוה מלא וחד אמר מקפין הוה מלא מי נאמן:

(קכה) מת בעל הפקדון והדבר בספק אם הפקדון היה מהמפקיד שמת או אם הוא מאיש אחר שנתנו למפקיד להפקידו למי יתנו:

החובל

(קמט) מי שהופקד בידו ארנקי של צדקה ופשע בה ונגנבה אם חייב לשלם:

הגוזל קמא

(קל) הכופר בפקדון אימתי נעשה עליו גזלן:

(קלא) דין טוען טענת גנב בפקדון ושבועת השומרין:

(קלב) תשלומין שומר שנגנב מידו באונס ואח"כ הוכר הגנב וחילוק שיש בין שנשבע או לא:

הגוזל בתרא

(קלו) הניח להן אביהן פרה שאולה אימתי חייבין להחזירה:

(רכג) הופקד בידו כוס של כסף או ארנקי של צדקה ובאו עליו גנבים ולקח הכוס והארנקי ונתן להם והציל עצמו אימתי חייב לשלם:

(רכה) הנפקד או מוצא אבידה בייאוש אם יכול לשלם במדבר:

בבא מציעא אלו מציאות

(רלו) השואל או מפקיד ס"ת לחבירו כיצד הותר לו להשתמש בו ואימתי יכול להשאילו לאחרים:

(רלז) כיצד ישתמש בפקדון לצורך הפקדון:

המפקיד

(רמז) נפקד ושוכר שנגנב מהם ושילמו ולא רצו ליפרע ואח"כ נמצא הגנב למי ישלם הכפל וחיוב שבועה של השומר ליפרע שאין הפקדון ברשותו:

(ריח) אימתי הכפל קנוי לנפקד ואימתי חולקין אותו בין המפקיד ובין הנפקד וכן לגבי שואל ואימתי מועיל תפיסת הכפל לנפקד או למפקיד:

(שכ) השומר שאינו יודע היכן נתן הפקדון כיצד ישלם:

(שכא) שילם ואחר כך נמצא הפקדון ממון אם חוזר הפקדון לבעליו:

(שכג) שואל ושוכר שהשאילו והשכירו הפרה לאחר ומתה כיצד ישלמו לבעליו והשוכר של דעת בעלים אימתי נקרא גזלן:

(שכד) חיוב שומר שמסר לשומר כיצד ואימתי ואין השואל רשאי להשאיל וכן השוכר:

(שכה) שומר שפשע בפקדון תחילתו בפשיעה וסופו באונס:

(שכו) שומר שנתן הפקדון בענין דהוי שמירה למידי ופשיעותא למידי ונגנב או נאנס:

(שכז) תחילתו בפשיעה וסופו באונס ובא האונס מחמת הפשיעה ורועה שהניח העדר ובא לעיר ובא זאב וטרף כיצד ישלמו:

(שכט) שומר שאמר אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע ממי הוא או שנים שהפקידו אצל שומר זה ק' וזה ר' או כלי יפה ק' וכלי יפה ר' וטוענים כל א' אומר שלי היה של מאתים כיצד ישלם:

(של) שומר שהפקדון שבידו הולך וכלה אימתי הותר לו ליגע בו ולמוכרו וכיצד ימכרנו:

(שלב) מי שהופקד בידו חמץ והגיע ערב הפסח כיצד יעשה:

(שלט) המפקיד פירות או יין או שמן אצל חבירו ועירבן עם שלו כיצד ישלם הפקדון ואם לא עירבן אימתי אמרינן הרי שלך לפניך:

(שמא) תשלומי נפקד שטלטל החבית של פקדון ונשברה וחיוב שולח יד בפקדון ושואל שלא מדעת היאך הוי גזלן:

(שמב) חיוב שומר שלא מסר כדרך השומרים ושומר שמסר הפקדון לאשתו ובניו:

(שמג) חיוב שבועה דשומר היכא אלא במקום דליכא עדים:

(שמד) נתן הפקדון במקום שנתן את שלו כיצד משתמר וכספים באיזה מקום יש להם שמירה ושומר שאינו יודע היכן נתן הפקדון ותחילתו בפשיעה וסופו באונס ונפקד שנתן הפקדון לאמו והיא נתנהו בתיבה ונגנב כיצד ישלם:

(שמו) נפקד שאמר לאחר על ביתו קח מפירות שלי והלך ולקח מפירות הפקדון כיצד ישלם:

(שמז) המפקיד מעות אצל שולחני או אצל בעה"ב אימתי מותר להשתמש בהן ואימתי חייב באחריותן:

(שמח) חיוב שולח יד בפקדון והוקר או הוזל:

(שמט) מיד מי אין מקבלין פקדונות ואם קבל כיצד יחזירן ואם אמרו בשעת מיתתן של פלוני הם אימתי נאמנין:

(שמט) מת הנפקד ולא צוה לביתו כיצד מחזירין היתומים אותו הפקדון:

(שנ) המפקיד אצל חבירו בייאוש אם יחזירנו במדבר:

(שנא) מפקיד שתובע הפקדון והלה אומר החזרתיו ונתן המפקיד סימני המקום שהניח בו ומצאוהו שם והלה אומר אינו שלך מי מהימן:

(שנב) המפקיד אצל חבירו בשטר כיצד יחזיר ואם טוענין על הפקדון מי מהימן:

הזהב

(שסט) הנפקד שאמר למפקיד הא ביתא קמך אי הוי שומר בכלל:

(שסה) הדברים שהשומר חנם אינו נשבע עליהם וש"ש אינו משלם:

האומנין

(תפה) שמור לי ואשמור לך או השאל לי ואשאל לך אימתי הוו שומרי שכר זה לזה ואימתי הוי שמירה ושאלה בבעלים:

(תפז) אמר השומר הנח לפני או לפניך או הנח סתמא אימתי נעשה עליו שומר:

הפועלים

(תקז) נגנבה באונס ואח"כ הוכר הגנב כיצד ישלם:

השואל

(תקיב) פטור שאלה בבעלים ומה הן בכלל בעלים וכיצד חייב שאלה בבעלים ואימתי חייב במזונותיה:

(תקיג) השואל פרה וכחשה אימתי פטור:

(תקיד) שואל כלי מחבירו ונשבר כיצד ישלם:

(תקטו) איזה מעשה יעשו הבעלים עם השואל והשוכר להוי שאלה בבעלים והאומנין בשעת מלאכתן ומקרי דרדקי אי הוו שאלה בבעלים ופטור שואל חתול מחבירו והרגוהו עכברין:

(תקטז) שואל ומשאיל שטוענין על פרה שאולה או על שנים או ג' פרות שמתו כולן או מקצתן שזה אומר שאולה מתה וזה אומר שכורה מתה וכיוצא בזה:

(תקיז) יתומים שהניח להן אביהם פרה שאולה כיצד משתמשים בה:

(תקיח) שואל שהחזיר ע"י שליח או ע"י עצמו ומתה אימתי חייב באחריותה:

(תקלו) השואל כלי בטובתו או ששאלו לעשות בו מלאכה פלונית כיצד ישתמש בו:

הלכות שכירות

כתובות נערה שנתפתתה

(רנז) לקיט היוצא מבית בעה"ב כיצד שמין הבגדים שעליו כשיוצא ממנו:

הנושא

(ספד) השוכר ליחיים מחבירו והתנה לטחון לו בשכרו ולא נצרך עוד המשכיר לטחינה אימתי הוי פסידא למשכיר או אימתי כופין השוכר ליתן לו דמים:

גיטין פ"ק

(תיח) אימתי יכול כל מפקיד או משכיר לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר:

מי שאחזו

(תקלה) האומר לפועל להרצות לו שכירות על מנת שיעשה יותר ממה שרגילין הפועלים לעשות ואירע אח"כ שלא נצרך להוסיף מלאכה אימתי קנה הפועל:

ב"ק שור שנגח את הפרה

(קמ) אחד שור ואחד כל בהמה וחיה ועוף שוין לחסימה:

הגוזל קמא

(קצט) נתן לאומנין לתקן וקלקלו או שברו כיצד ישלמו וכן טוחן ונחתום וטבח ובנאי שקלקלו מלאכתן ומראה דינר לשולחני ונמצא רע וצבע וחרש שקלקלו כיצד ישלמו וכל חילוק הן:

(קצא) כיצד היא שבועת השומרין:

הגוזל בתרא

(ריז) השוכר שליח ועשה שליחותו וזה אינו צריך עוד לו אם יקבל שכירתו:

בבא מציעא המפקיד

(שכג) השואל והשוכר כיצד אינן רשאין להשאיל ולהשכיר ושוכר ע"ד בעלים אימתי הוי גזלן:

(שנב) המפקיד אצל חבירו בשטר כיצד חייב להחזיר ואם טוענין על הפקדון מי מהימן:

האומנין

(תסה) בעל הבית שאמר לשליח לשכור לו פועלים ופסק עמהן יותר או פחות מדברי בעה"ב אימתי ישלם ואימתי יש להן עליו תרעומת:

(תסו) השוכר פועלים וחזרו בהן או בעה"ב הטעה אותם אימתי יש זה על זה תרעומת ואימתי ישלם בעה"ב או כיצד שוכר עליהן בעה"ב פועלים אחרים ומטען וחילוק שיש בין דבר האבד או לא ובין קבלן ושכיר ופועל שנאנס בחצי היום כגון שמת לו מת או אחזתו חמה כיצד משלם:

(תסז) שכר פועלים למלאכה ולא הוצרך אח"כ לאותה מלאכה אימתי משלם להם:

(תסח) פועלים שגמרו מלאכתם בחצי היום אם יכול לתת להם מלאכה אחרת לעשות ופועל שנשכר להביא מידי ממקום למקום והלך ולא הביא או שהלך להביא לחולה והבריא ולא נצרך לו כיצד משתלם:

(תעג) השוכר את החמור להוליכו למקום פלוני ומינה בו ומת כיצד ישלם:

(תעה) השוכר חמור והבריקה או שנעשה לאנגריא באחריות מי הוא:

(תעו) השוכר פועל ונאחז באנגריא כיצד ישלם שכירותו:

(תעז) השוכר חמור והבריקה או נסמית אימתי אומר לו הרי שלך לפניך ואם מת החמור בחצי הדרך אימתי חייב להעמיד לו חמור אחר:

(תעח) השוכר ספינה וטבעה בחצי הדרך כיצד ישלם השכירות ואימתי חייב להעמיד לו ספינה אחרת ושוכר ספינה ופרקה בחצי הדרך כיצד ישלם השכירות:

(תעט) השוכר חמור למשא ולרכוב מה הן הדברים שנותן עליו ואם יכול לשנות מאיש לאשה ומעוברת ומניקה:

(תפ) השוכר פרה לחרוש או לדוש ושינה בה כיצד ישלם:

(תפב) השוכר בהמה להביא עליה משא ידועה ושינה במשא או הוסיף על שיעור המשא וכמה הוא שיעור המשא לאדם ולבהמה ולספינה:

(תפג) כל השוכרין הרי הן שומרי שכר וכן כל האומנין ואימתי נפטרין מהיות ש"ש:

(תפה) שמור לי ואשמור לך או השאל לי ואשאל לך אימתי הוו שומרי שכר זה לזה ואימתי הוי שמירה ושאלה בבעלים:

(תפו) המשכיר שאמר לשוכר חמורו לא תלך בדרך פלוני ושינה השוכר כיצד משלם:

(תפח) הלוה על המשכון אימתי נעשה עליו ש"ש:

(תצא) המעביר חבית ממקום למקום ונשברה כיצד ישלם:

(תצג) שבועת ה' שהיא בין שניהם האמור בתורה אינו אלא במקום דליכא עדים ובמקום עדים צריך להביא ראיה:

(תצד) הפועלים ששברו החבית כיצד ישלמו:

הפועלים

(תצה) כיצד הוא מנהג הפועלים להשכים ולהעריב על מלאכתן וכיצד יזון אותם ומנהג מבטל הלכה:

(תצו) אכילת הפועלים בשעת מלאכתן כיצד:

(תצח) מאיזה דבר יזהר השכיר כדי שיעשה מלאכתו באמונה:

(תצט) כיצד יתנהגו יחד הפועל ובעה"ב או בעל הפרה עם בעה"ב בענין אכילתן:

(תק) איסור החסימה כיצד ואם מותר לומר לעובדי כוכבים לחסום את הפרה:

(תקב) אכילת הפועלים והבהמה בשעת מלאכה ובאיזו מלאכה ואם זוכין באכילתו בניו ואשתו ובני ביתו ושומרי גנות ופירות כיצד יאכלו:

(תקד) באיזה דבר חייבין ד' השומרין ועל מה נשבעין:

(תקה) רועה שנתלקה אחת מהצאן ונפלה לנהר או שדחפה אחת לחברתה כיצד ישלם:

(תקו) רועה שקפצו עליו שבאין ואם היה צועק היו באים להצילו פושע הוא:

(תקח) אימתי הוי אונס ע"י חיות וע"י ליסטין שיפטר הרועה בכך:

(תקט) רועה שהמית עדרו ובא זאב וטרף אימתי הוי פשיעה או שהיה לו לקדם ברועין ומקלות ולא קידם ובאיזה מאורע תמות הבהמה שתהיה באונס:

(תקי) כיצד מתנים השומרים תנאים להקל ולהחמיר על שמירתם:

השואל

(תקכא) שואל לא הוי שואל עד שימשוך כדרך שתקנו מסירה בלקוחות כך תקנו מסירה בשומרין השכירות נקנה כדרך שנקנה בלקוחות:

(תקכג) פועלים ששברו חבית יין שביום השוק שוה כך ובשאר ימים שוה פך כיצד ישלמו:

(תקכח) המשכיר בית או חנות לחבירו סתם כמה הוי זמנו בין בכרכים בין בכפרים וכיצד מודיעין זה לזה בסוף זמן השכירות:

(תקכט) השוכר מקום לחבירו בטובת הנאה ולא קיים הלה את תנאו אימתי מצי להשכיר לאחר בלי ידיעתו:

(תקל) מה הם הדברים שחייבין בהם המשכיר והשוכר לעשות בבית:

(תקלב) שכר לו בית ולא החצר הזבל שיהיה בחצר של מי הוא:

(תקלג) המשכיר בית לשנה ונתעברה חדש העיבור של מי הוא:

(תקלה) שכיר שאמר נתתי השכירות והלה כופר מי מהימן והמשכיר לי' שנים ולא הוזכר בשטר מאימתי מתחילין זה אומר עברו וזה כופר מי מהימן:

(תקלו) המשכיר בית ונפל אימתי חייב להעמיד לו בית אחר:

המקבל

(תקלח) קבלן או אריס הולכין אחר המנהג במלאכות שצריכין לעשות בשדה:

(תקלט) כיצד חולקין עם בעה"ב התבן והקש והמחילות והסייגות:

(תקמ) איזה תשמישי שדה מוטלין על בעה"ב ואיזה מוטלין על האריס:

(תקמא) כיצד חולקין הקנים וזמורות:

(תקמב) המקבל שדה בית השלחין או בית האילן ואירע שם אונס כיצד מנכה מן החכירות וחילוק שיש בין שוכר לחוכר:

(תקמד) המקבל שדה והוביר אותה כיצד ישלם:

(תקמז) קבלן שאמר אם אוביר אשלם אלף זוז ושתלא שאמר אי מפסידנא מסתלקנא בלא שבחא והמקבל שדה לזורעו מין אחד וזרעו מין אחר כיצד ישלמו:

(תקנב) חיוב הניכוש על החוכר השדה ומה יתן האריס לבעה"ב אם לא הוציאה פירות:

(תקנג) המקבל שדה בחכירות ואכלה חגב או נשדפה או אירע בו אונס אחר כיצד ינכה לו מחכירותו:

(תקנד) אימתי ישלם החוכר חכירתו מתוך השדה ואימתי נותן לו מן השוק:

(תקנה) המקבל שדה בחכירות או בקבלנות אימתי לא ישנה ממה שקבל עליו לזורעו:

(תקסט) החוכר והמקבל שדה לשנים מועטות מה יזרענה וכמה שנה יקבל ממנה והמקבל שדה לאספסתא וגדלו בו אילנות כיצד יטול שבח מהם:

(תקע) מקרי דרדקי שתלא טבחא אומנא וסופר מתא דמפסידין מסלקינן להו בלא התראה:

(תקעא) שתלא שרוצה להסתלק מקבלנותו כיצד נותנין לו השבח:

(תקעב) הממשכן פרדס לי' שנים וזקנו לחמש כיצד יעשו ושטר משכנתא שכתוב בו שנים סתם וטוענין על סכומם כמה הם וחילוק שיש בזה בין משכנתא דסורא לשאר משכנתא:

(תקעג) אריס שאמר למחצה ירדתי ובעה"ב אומר לשליש מי נאמן:

(תקעה) המקבל שדה לשבע שנים אם השביעית מן המנין:

(תקעו) זמן גביית שכר שכיר בין שכיר יום בין שכיר לילה ואימתי שלית בעה"ב עובר על בל תלין ועל כמה לאוין עובר הכובש שכר שכיר:

(תקעז) איזהו עושק שכר שכיר ואיזהו גזל:

(תקעח) עושק כובש שכר שכיר ובאיזה שכיר יש משום ביומו תתן שכרו ומשום בל תלין:

(תקעט) המחהו אצל חנוני ולא נתן אם חוזר על בעל הבית:

(תקפ) קבלן אם יש בו משום בל תלין ואם אומן קונה בשבח כלי:

(תקפא) שכיר אימתי נשבע ונוטל בין בזמנו בין שלא בזמנו וגר תושב אם יש בו משום ביומו תתן שכרו:

הבית והעלייה

(תקפט) המשכיר לחבירו עלייה ע"ג ביתו ונפחתה העלייה מי מתקן ואם נפלה אימתי מעמיד לו אחרת והמשכיר לו גפן ע"ג פרסק ונעקר הפרסק אימתי מעמיד לו פרסק אחר:

(תקצ) השוכר עלייה ע"ג ביתו מי מעמיד המעזיבה:

(תקצו) פועל שעשה בתבן וקש אם יכול לומר לו טול מה שעשית בשכרך:

(תקצז) שכיר ובעה"ב שקלקלו בלה"ל אימתי חייבין בתשלומין:

בבא בתרא פרק קמא

(תרז) השוכר בית מחבירו כבירה גדולה כיצד ישתמש בזיז ובכותלים ובגינה ובתבן ובתבה:

לא יחפור

(תרכד) מקרי דרדקי ושאר בעלי אומניות דפשעי מסלקינן להו בלא התראה:

חזקת הבתים

(תשיז) כיצד השותפין נעשין שומרי שכר זה לזה:

בית כור

(תתכב) המשכיר שאמר בי"ב זוזים לשנה בדינר לחדש ונתעברה השנה הולכין אחר פחות שבלשונות:

שבועות כל הנשבעין

(אלף קצ) השכיר כיצד נשבע ונוטל וחילוק שיש בין תבע בזמנו או לא ובין שנשכר בעדים או לא וכשטוענין על הקציצה מהשכירות מי נשבע:

ד' שומרין

(אלף קצח) שבועות הארבעה שומרין כיצד:

הלכות טוען ונטען

כתובות פרק קמא

(קעז) האומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע אימתי פטור מלשלם:

האשה שנתארמלה

(קפג) האומר שדה זו לקחתיה מאביך אימתי נאמן או לא:

הכותב

(שמו) שבועה דאורייתא ודרבנן בנקיטת חפץ בדאורייתא לא מפכינן שבועה ובדרבנן מפכינן משתבע וגובה ולא נהפך בדרבנן אי לא משתבע לא נחתינן לנכסיה ובדאורייתא נחתינן לנכסיה:

שני דייני גזירות

(שלג) טוען לחבירו שמן והודה לו בקנקנים או טענו שמן וקנקנים והודה בקנקנים אימתי הויא הודאה ממין הטענה או לא:

(שלה) הטוען על השדה והוא חתום על מכירתו בעד או דיין או שעשאה סימן לאחר או לעצמו אימתי איבד זכותו או לא:

(שלו) מי שהלך למדה"י ואבדה לו דרך שדהו אימתי חייבין לתת לו דרך ואימתי צריך שיקנה לו הדרך:

קידושין פרק קמא

(תיד) נכסים שאין להן אחריות כיצד זוקקין הנכסים שיש להן אחריות לישבע עליהן ועד היכן גלגול שבועה:

בבא קמא המניח

(עא) טענו חטים והודה לו בשעורים או להפך ואם תפס שעורים מה דינו:

הגוזל קמא

(קפט) נשבע ואחר כך באו עדים אם נפטר מלשלם מיד והנשבע להכחיש העד ובא אחר כך עד אחר אם מצטרפין לחייבו:

הגוזל בתרא

(רכו) האומר גזלתיך הלויתני הפקדת אצלי ואיני יודע אם החזרתיך לך או אומר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע כיצד ישלם:

[אלפס חולין]

בבא מציעא פ"ק

(רלה) שנים אוחזין בטלית בכריכתא וטוענין על מציאה או שניהם אדוקין בגוף הטלית כיצד יחלוקו:

(רלז) באיזה ענין הוא הודאת בעל דין כמאה עדים למי:

(רמ) שנים חולקין על הטלית ואוחזין בו או שתקפה האחד בפניהו או שאמרו להם שיחלוקו והדר אתא כי תפיס ליה חד מינייהו וטוענין עוד עליו או שאחד תקפו ושני מפרך ליה מרוכי:

(רמג) אי אמרינן למאן דתפיס אמונה תפיס נמי אשבועה:

(רמה) מנה לי בידך והלה כופר ועדים מעידים שיש בידו חמשים זוז:

(רמו) מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים והילך:

(רמז) כל הילך פטור משבועה ואימתי אמרינן דכל קרקע הילך הוא וכפר בקרקעות והודה בכלים אימתי נפטר משבועה:

(רמח) ספר שכתוב בו פלגין סתם וטוענין על מנין הפלגים וכן הטוען לחבירו כ' בספר וכ' על פה והודה בכ' דבספר וכפר בכ' דע"פ אימתי חייב שבועה על כפירתו וכיצד אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות:

(רמט) רועה שטוען דהד"ם ובאו עדים שאכל שנים מהם כיצד הוי גזלן וכשנגנבו נשבע:

(רנ) משביעין שבועת היסת למי שכופר בכל:

(רנ) שנים שרוכבין ע"ג בהמה או אחד רוכב ואחד מנהיג וטוענים עליה כל אחד אומר כולה שלי:

(רנז) אמרו לו ב"ד צא תן לו או חייב אתה ליתן לו ולאחר זמן אמר פרעתי ע"פ ב"ד אימתי נאמן ואימתי מוחזק כפרן לאותו ממון:

(רסח) הטוען לחבירו והלה כופר ועדים מעידין אותו וחזר ואמר פרעתי אימתי נאמן:

(רסט) מי שנתחייב שבועה בב"ד ואמר נשבעתי ועדים מעידים שלא נשבע וחזר ואמר נשבעתי אימתי נאמן:

המפקיד

(שלה) כיצד אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו הגדיל:

הזהב

(שפ) אין שבועה על פחות מהודאת פרוטה או כפירת פרוטה:

השואל

(תקכה) היו לו שני שוורים או שני עבדים אחד גדול ואחד קטן וטוענין הלוקח והמוכר על איזה מהן מכר:

הבית והעלייה

(תקפח) האומר חמשין ידענא וחמשין לא ידענא אימתי הוי מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע דמשלם:

בבא בתרא לא יחפור

(תרע) כיצד טוענין ליורש וכיצד טוענין ללוקח:

חזקת הבתים

(תרעו) זמן ג' שנים לחזקה כל דבר שעושה פירות תמיד כגון בורות שיחין מערות מרחצאות שובכות בית הבדין שלחים עבדים גדולים וטעם לזמן ג' שנים אלו אם לא מיחה:

(תרעז) אכילת ג' שנים אלו כיצד צריך שתהיה רצופה וביום ובלילה ועל איזה עדות סומכין בחזקת הבתים:

(תרעח) ג' שקנו ספינה ונשתמשו בה ג' שנים בדילוג ויצא עליה ערעור אם הפסידו חזקתם:

(תרעט) אכל השדה חוץ מבית רובע אם קנאה כולה:

(תרפ) כיצד קונין בחזקה מקום שאינו ראוי לזריעה:

(תרפא) כיצד צריך שיבכר המחזיק אכילתו דתהוי אכילה ברורה:

(תרפג) היכא שהמערער בא לעיר שיש בו המחזיק פעם אחת ועומד שם ל' יום ולא מיחה אי מצי למימר מה שלא מחיתי משום דסלידנא בשוקא וחילוק שיש בין שעת חירום או לא:

(תרפד) המחזיק שאמר למערער קרקע זו מפלוני קניתיה דאמר לי שקנה אותה ממך היאך הוי חזקה:

(תרפה) אמר המחזיק למערער יש לי עדים שלקחתי אותה ממך כשקנימי שדה זו ואם בזה המערער איבד את זכותו או שיש עדים למחזיק שהמערער בקש ממנו לקנות השדה בשבילו אימתי עביד איניש דזבין ניגיה:

(תרפו) יש למערער שטר על השדה שביד המחזיק קודם לשטר המחזיק או שזה הביא עדים שהיתה של אבותיו וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה ואימתי אמרינן מה לו לשקר:

(תרפז) אימתי טוען וחוזר וטוען בב"ד וחוץ לב"ד:

(תרפח) זה הביא עדים שהיתה של אבותיו ואכלה שני חזקה וזה הביא עדים שאכלה שני חזקה או שחזר ומלא עדים שהיתה גם של אבותיו אימתי אמרינן כל דאלים גבר:

(תרפט) המחזיק שטוען בשטר שבידו והודה עליו שהוא מזויף אבל אומר שהשטר כשר נאבד ממנו מי נאמן:

(תרצב) מי שיש בידו קרקע משכון מראובן ומת ראובן כיצד חייב להחזיר ליתומים אותו קרקע:

(תרצג) ראובן מת ובא זה ואמר קרוב אני וזה אומר אני קרובו יותר מי מהימן ואי אלים לחבריה אימתי הדרא ארעא ופירי וכן גבי טוען ומחזיר אימתי מחזיר המחזיק למערער ארעא ופירי:

(תרצד) האומר לקוצץ דקל של פלוני שמכרו לו אימתי נאמן ואם טען המחזיק לפירות ירדתי כיצד נאמן:

(תרצה) המחזיק שלא החזיק אלא שתי שנים ויש לו עד אחד או שאין לו עד כלל כיצד ישלם אכילת אלו שתי שנים ומי מהם ישבע דאורייתא או היסת ועד אחד מחייב שבועה וכן עד אחד פוטר:

(תרצו) ראובן ושמעון טוענין על דבר אחד אין ב"ד נזקקין להפום בשביל שום אחד מהן ואימתי אמרינן כל דאלים גבר:

(תרצח) היכא שהמערער מסייע למחזיק לכתוף עליו של פירות אימתי אבד המערער את זכותו:

(תרצט) אימתי אמרינן ישראל הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים ואם אמר הישראל אני קניתי מהעובד כוכבים והעובד כוכבים קנה ממך בפני אימתי נאמן:

(תש) הלוקח כלי לקצוץ דקל פלוני אימתי נאמן:

(תשא) המחזיק מהגדר ולחוץ או שאכלה ערלה שביעית שחת כלאים או שהיא קרקע שהתבואה יתירה על הטבח אם הפסיד בזה המערער זכותו:

(תשב) הגודרות העבדים והעזים אימתי אין להם חזקה:

(תשג) חזקת שדה אילן ושדה ניר כיצד זה החזיק באילנות וזה החזיק בקרקע האילנות כיצד הוי חזקה:

(תשד) שנים שקנו שדה אילן זה החזיק בקרקע וזה באילנות כיצד קנו:

(תשה) המחזיק בשעת חירום או שהמחזיק בעיר אחת והמערער בעיר אחרת שאין דרך ללכת לשם אימתי אינו חזקה:

(תשו) המחזיק בנכסי גולה מחמת מרדין או גולה מחמת ממון כיצד לא קנה:

(תשז) כיצד היא ענין המחאה שמועיל לבטל חזקת המחזיק:

(תשיא) כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה והבא מחמת ירושה א"צ טענה אבל צריך ראיה:

(תשיב) מחילה בטעות לא הויא מחילה:

(תשיב) המחזיק שאמר בית זה מפלוני קניתיו דאמר לי שקנאה ממך היאך מועיל חזקתו:

(תשיד) חזקת ג' שנים ע"י ג' לקוחות כיצד מצטרפין או שהיתה האכילה ע"י האב והבן והלוקח או שאכלה קצת משני חזקה בפני האב וקצתן בפני הבן וקצתן בפני לוקח:

(תשטו) כיצד אין לשותפין חזקה זה על זה:

(תשכד) כיצד אומן אין לו חזקה וכיצד אין חזקה בדברים העשוין להשאיל ולהשכיר:

(תשכה) כיצד אריס אין לו חזקה:

(תשכז) כיצד יש חזקה לבן אומן ובן אריס ובן גזלן ואיזה גזלן שאין לו חזקה:

(תשכח) אומן שירד מאומנותו ואריס מאריסותו ובן הנחלק מאביו ואשה מבעלה ואפטרופסין כיצד יש להן חזקה ואומה שבשבים אין להן חזקה אם הביאו ראיה על חזקתן כיצד מועיל:

(תשלב) אימתי אין לאיש חזקה בנכסי אשתו:

(תשלג) אימתי מחזיקין בנכסי אשת איש וכיצד אין לאשה חזקה בנכסי בעלה בקנין ומתנה:

(תשלז) כיצד אין לאב חזקה על נכסי הבן ולא הבן על האב:

(תשמט) עד אחד אומר אכלה שני חזקה ואחד אמר שעורין או עד אחד אומר אכלה שנה ראשונה שלישית חמישית ואחד אומר שניה רביעית ששית כיצד מצטרפין:

גט פשוט

(תתקמו) המחזיק בצ"ל ליזון כנגד המערער בשטר ובחזקה אם צריך לברר שתיהן:

סנהדרין זה בורר

(תתקפו) הביא ב' כיתי עדים לברר טענותיו ולא היה צריך אלא לכת אחת אם צריך לברר שיהיו שניהם כשרים ועיין פרק גט פשוט:

(תתקצו) פסלות חשוד על השבועה ואימתי מקבלין אותו:

(אלף ו) אימתי צריך לומר אתם עדיי ואימתי יכול לומר לחבירו משטה אני בך ומשמטין עדים לחבירו והלה הודה שחייב לו אימתי הוי הודאתו הודאה:

(אלף ז) אימתי אמרינן אדם עשוי שלא להשביע בניו ועצמו ושבועה דקבל עליו ושבועה דעבדא דשכיבא אדיכרי:

(אלף ח) הודה בפני שנים או בפני ג' במטלטלין או בקרקעות וקנו מידו או לא קנו מידו ואימתי כותבים והודאה דלא כתוב בה אמר לן כתובו וחתומו והבו ליה אימתי כשרה ואם כתוב בה לשום ב"ד ולא היו חתומים בה אלא שנים אימתי כשרה או פסולה:

שבועות שבועת העדות

(אלף קלג) אזהרה ללוה ולמלוה שיתרחקו מדבר שקר ושלא יטענו שקר כדי להביא שכנגדו לידי שבועה או כדי להפסד ממנו וג' טוענין באחד מנה לא יהיה א' בעל דין ושנים מעידין:

(אלף קלח) הטוען לחבירו מנה והלה אומר להד"מ כיצד הוחזק כפרן והיכא שטוען אלוני מנה הוא מנה שהיה הוא חייב לו או שנתנו לו במתנה אימתי נאמן והטוען מנה נתתי לך בצלל עמוד פלוני וזה אומר לא הייתי שם מעולם ועדים אומרים שראוהו שהשתין מים בצלל אותו עמוד כיצד נאמן:

שבועת הדיינין

(אלף קמה) שבועת הדיינין כיצד צריך שתהא טענת שתי כסף וההודאה פרוטה והאומר מנה לאבא בידך אין לך בידי אלא חמשים או מנה לאביך בידי אימתי פטור מפני שהוא כמשיב אבידה:

(אלף קמו) מנה לי בידך והלה כופר ועדים מעידים שיש בידו חמשים:

(אלף קמז) מנה לי בידך אין לך בידי אלא נ' והילך:

(אלף קנ) אימתי אמרינן דאין שבועת הדיינין באה אלא על טענת שתי כסף והודאת פרוטה ואימתי באה אף על טענת פרוטה ועד א' כיצד סגי לשבועה:

(אלף קנא) משביעין היסת לכופר הכל וחילוק שיש בשבועת היסת בין היכא דליכא לדרגא דממונא או לא ואם משביעין היסת על דבר שאם הודה בו לא היה חייב ממון:

(אלף קנב) החילוק שיש בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן לענין היפוך שבועה וגלגול לנכסיו ולחזור על השבועה:

(אלף קנד) מחוייב שבועה שלא רצה ליפרע כיצד היו משמתין אותו וכמה זמן קובעין לו לשלם:

(אלף קנז) הכופר במלוה שאמר להד"מ ועדים מעידים שהלוהו ופרעו אימתי אמרינן כל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ואימתי הוחזק כפרן כשאומר להד"מ בין לוה בין מלוה:

(אלף קסב) האומר מנה לאביך בידי והחזרתיו פרס אימתי רמינן עליה שבועה ואימתי הוי כמשיב אבידה וטעם למה מודה מקצת הטענה ישבע ותוקפה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חוב אי הויא האי חזקה אפילו בבנו:

(אלף קס) הטוען לחבירו כדי שמן והודה לו בקנקנין כיצד הוי מודה במקצת הטענה:

(אלף קסא) כיצד אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן וכיצד אין משביעין הקטן:

(אלף קסד) מה הן הדברים שאין נשבעין עליהם לאורייתא אלא דרבנן או ע"י גלגול וכיצד זוקקין הנכסים זה את זה לישבע עליהם:

(אלף קסה) כיצד אין נשבעין על הקרקעות והאומר י' גפנים מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש אם נשבע:

(אלף קסו) כיצד הנשבעין אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין והטוען לחבירו חפץ גדול ומודה בחפץ קטן או להפך טענו כור והודה בלתך טענו מנורה בת עשרה ליטרא והודה בבת חמש כיצד חייב שבועה:

כל הנשבעין

(אלף קסט) מי שחייב שבועה ונשבע פטור לעולם לשלם:

(אלף קעג) התוקף דבר מחבירו בפני עד אחד ואמר תפסי ודידי תפסי כיצד הוא ליה מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע:

(אלף קעה) שכנגדו חשוד על השבועה כיצד נשבע ונוטל ואם שניהם חשודין כיצד יעשו:

(אלף קעו) כיצד אמרינן שבועת ה' תהיה בין שניהם ולא בין היורשים וכל המחוייב שבועה ואינו יכול לישבע כיצד משלם:

(אלף קעח) אימתי אמרינן דממון המוטל בספק חולקין ואימתי אמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה:

(אלף קפב) על איזה שבועה מגלגלין שבועה אחרת ועל איזו אין מגלגלין ואם מגלגלין אע"ג דלא תבע ליה איהו:

(אלף קפד) גלגול שבועה הוא מדאורייתא ויש לגלגל בין באיסורא בין בממונא ועד היכן גלגול שבועה:

(אלף קפו) מחוייב שבועה שרוצה לשלם ולא ליפרע כדי להפטר מגלגול שבועות אחרות כיצד יכול הלה לכופו או שישלם כל התביעות או שישבע על כל הגלגולין:

(אלף קפז) נשבע ונפטר ואח"כ באו עדים אם חייב לשלם:

הלכות סנהדרין ודיינים

שבת פ"ק

(רעט) שכר הדיין שדן דין אמת לאמיתו ועד מתי יושבין בדין וזמן התחלת הדין:

מועד קטן אלו מגלחין

(אלף קפו) כיצד צורבא מרבנן עביד דינא לנפשיה:

(אלף רמג) איסור הלנת המת ותוכה קנותו בו ביום אימתי:

יבמות החולץ

(סא) איזה גר אסור למנותו מינוי על ישראל ואיזה מותר:

הבא על יבמתו

(פח) מי שלקה ושנה בב"ד כיצד מכניסין אותו לכיפה על שימות:

האשה רבה

(קמז) כיצד הפקר ב"ד היה הפקר ומכין ועונשין שלא מן התורה לעשות סייג:

כתובות האשה שנתארמלה

(קלו) אימתי אין עד נעשה דיין:

(קלט) שנים שדנו אימתי דיניהן דין:

אלו נערות

(רכב) אימתי משלם ע"פ עצמו ואימתי אינו משלם:

הכותב

(שלב) אימתי דנין ע"פ עד אחד לקיים לן בגוויה דלא מפקר מיניה דגמלא ואידלא כיצד אין סומכין ע"פ עד אחד לדבר דבר:

גיטין פ' השולח

(הנא) כל מעשה ב"ד קיים ואימתי אמרינן אם כן מה כח ב"ד יפה:

(מכח) הפקר ב"ד היה הפקר ורואים לזה שמין:

המגרש

(תקכו) כיצד אסור ללכת בערכאות של עובדי כוכבים ולדון בפניהם ואימתי כופין ע"י עובדי כוכבים :

קדושין פ"ק

(תקלא) הוי המגבדין אמאן דמגער שליח דרבנן ומאן דמייל עליה שמתא דרבנן ל' יום :

עשרה יוחסין

(תלעא) אימתי נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי :

חולין אלו טרפות

(תשמז) דיין שדן הדין וזיכה וחייב טימא ופיסל אסר והתיר או עדים שהעידו על הדבר אימתי מותרין ליהנות מאותו דבר שדנו עליו מפני החשד ודיין שטימא אימתי אין חבירו רשאי לטהר :

שילוח הקן

(תתעה) כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אינו חייב מלקות עליה ומנין מכת מרדות כמה היא :

בבא קמא פ"ק

(כה) דיני קנסות אין דנין אותן אלא בב"ד מומחין :

(כח) תפס הניזק בדבר שאינו נגבה בבבל או לא תפס ואמר הניזק לב"ד של א"י אנא איזל כיצד קובעין לו זמן :

המניח את הכד

(נג) באיזה מקום אמרו עביד איניש דינא לנפשיה :

שור שנגח את הפרה

(פה) כלל גדול אמרו בדין המוציא מחבירו עליו הראיה:

(פו) אימתי אמרינן דאין נזקקין אלא להובע תחילה ואימתי נזקקין אף לנתבע :

מרובה

(קמג) עשר תקנות שתיקן עזרא :

החובל

(קמז) הדברים דעבדינן שליחותייהו דבני א"י ואע"פ שאין סמיכה בבבל ומנהג שתי ישיבות לענין קנסות וגבייתן :

הגוזל בתרא

(ר) לאיזה דבר נאמן שליח ב"ד כבי תרי וכיצד קובעין הזמן לבא לב"ד וע"פ מי קובעים אותו ואימתי כותבים פתיחה ומ:בנות עליו :

(רא) באיזה ימים ראוי לקבוע זמן בהם לבא לב"ד :

בבא מציעא אלו מציאות

(רלט) מצוה לעשות לפנים משורת הדין :

(של) ב"ד היו ממיתין החייב מיתה באיזו מיתה שיוכלו :

בבא בתרא יש נוחלין

(תתלג) ג' שנכנסו לבקר החולה כיצד .רצו כותבין דין ושנים כותבין ואין עושין דין ואין (מפילין) דין נחלות בלילה אלא ביום ואין עד נעשה דיין :

(תתמה) מחזיק בשדה חבירו שמוען עליו המערער שגנבו ממנו ותרצה המחזיק בשבועת המערער או שאמר נאמן עלי אביך או שלשה רועי בקר כיצד אין יכול לחזור בו :

(תתנח) אימתי חייבין לכתיבת ב"ד שמא הוא ב"ד טועין :

סנהדרין פ"ק

(תתקסד) איזה דינים נריכין ג' מומחין ודינים שלריכין ב"ד של כ"ג :

(תתקסה) הודאות והלואות כיצד דנין אותן בג' הדיוטות ויחיד מומחה וכיצד פטור הדיין לשלם אם טעה :

(תתקסו) כיצד היו מועיל הרשות שנטלו ב"ד לדון בני אדם אפילו בעל כרחם :

(תתקסז) אימתי אסור התלמיד להורות במקום רבו :

(תתקסח) אימתי יכולין בעלי דינין לחזור בפסק ב"ד שדנו ב"ד או בפשרה ופשרה לריכה קנין ואימתי מצוה על הדיין לבצוע ואימתי יכול לומר איני נזקק לכם:

(תתקסט) תלמיד הרואה רבו טועה בדין כיצד יכול להחזיר אותו :

(תתקעא) אזהרה לדיין לדון בירא‍ה דין אמת וכיצד אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות :

(תתקעב) עונש תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה וכן להפך :

(תתקעג) מעלת הדיין שדן דין אמת לאמתו :

(תתקעד) עד כמה שעות ביום יושבין בדין :

(תתקעה) עונש דיין שאינו דן דין אמת ושנוטל מזה ונותן לזה ואומר דבר שאינו ברור לו וכיצד יעמוד הדיין ביראה בדין :

(תתקעו) עונש הדיין שבא לפניו שלריך לדמות מילתא למלתא ויש לו רב ואינו הולך ללמוד הימנו :

(תתקעז) כל היושבין בדין כאחד כל אחד לוקח חלק בשכר ועונש דין הבא והדיין לריך שלא יהא חסר לו כלום ולא נכהן :

(תתקעח) איזה שכר בטלה הותר לדיין ליטול ואזהרה לדיין שלא לדון אוהב ושונא ושלא ליקח אפילו שוחד דברים והנאה קלה לעלמא :

(תתקעט) כיצד ינהוג הדיין בלפול בעצמו ויזהר מן הגאוה :

(תתקפ) עונש מעמיד דיין שאינו הגון ושכר המעמידו הגון :

(תתקפא) אזהרה לדיין להיות מתון בדין לבו‍לית כלים הלריכין לדיין כשיולא לדין :

(תתקפב) אזהרה לדיין לשמוע דברי בעלי דינין כאחד ואזהרה לבעל דין שלא להשמיע לבו דבריו לדיין ואזהרה לדיין להלדיק הדין בלבו טרם שיחתכנו :

(תתקפג) אזהרה לנבור לסבול הדיין וכן לדיין לסבול הלבור ויש לדיין להדריכם בע"כ :

(תתקפד) ג' שיבבו בדין ושלח ב"ד הזמין לאובן בשם אחד מהדייניו ולא בא [אימתי] כותבין פתיחה עליו:

(תתקפה) דיני מכות בכמה סנהדרין ושיעור השנה בכמה:

סנהדרין זה בורר

(תתקפו) כשבוררין שני דיינין הם מבררין עוד דיין אחד כשר כרלונם וכיצד זה פוסל דיינו של זה וזה פוסל דיינו של זה :

(תתקפח) כיצד זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד :

(תתקפט) אמר נאמן עלי אבא או אביך או שלשה רועי בקר אימתי יכול לחזור בו ואם נתחייב לו שבועה אמר לו דור לי בחייך לאסך או שקבל עליו קרוב או פסול שיעיד לו או שקבל עליו אחד כבי תרי אימתי יכול לחזור בו או לא :

(אלף ד) אזהרה לדיין שלא ידין בוגאו ואזהרה לשני ה"א שבוגאין זה את זה שלא ישבו יחד בדין :

(אלף ה) כיצד בודקין וחוקרין על העדות לדעת האמת:

(אלף י) לאחר שאיימו ב"ד העדים כיצד נושאין ונותנין להבנות דעתם ואם א' מהדיינין אומר איני יודע כיצד מוסיפין דיינין אחרים :

(אלף יא) אזהרה לדיין לשנות הטענות ולפתוח פה לאילם ולריכין הכותגין לעמוד בעמידה ופסלות הדיינין שקרובין לבעלי הדינין או לעדים או זה לזה :

(אלף יב) כשנושאין ונותנין הדיינין על הדין כשפוסקין אותו כיצד כותבין :

(אלף יד) ב"ד שאמרו לבעל דין להביא עדים ולאיות ואמר שאין לו ואח"כ מלא אימתי יכול להביאם לסתור הדין ואימתי איבד זכותו וחילוק בין קטן לגדול בזה ובין מלא הראיות במדינת הים או במקום קרוב :

(אלף טו) אימתי היו כופין זה את זה לדון בעירם או ללכת לבית הועד או לבעור דיינין והאומר כתבו לי מאיזה טעם דנתוני אימתי היו כותבין :

אחד דיני ממונות

(אלף יז) דין מרומה לריך דרישה וחקירה ולא דין שאינו מרומה :

(אלף יט) כיצד יעשו הסהדה של לדק בין שני ספינות או שני חמרין וגמלין שאי אפשר שיעברו שתיהן בבת אחת או בין אחד רכוב ואחד טעון אחד רכוב ואחד ריקן מי ידחה מפני חבירו ואזהרה לבעלי דינין שילדעו אחר ב"ד יפה :

(אלף כ) הדברים שיש חילוק בין דיני ממונות לדיני נפשות לכל לדדיהם :

(אלף כא) החלוקין שיש בדיין שטעה בפסק דינו בין כוא שומהם או לא בין שטה בדבר משנה או בשיקול הדעת בין נשא ונתן ביד או לא בין קבלוהו עליו לדיין או לא ואימתי הדין חוזר ואימתי חייב לשלם מכיסו :

(אלף כב) דיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה ודנין ביום וגומרין בו ביום ומדרבנן אסור לדון בע"ש :

(אלף כג) אין דנין בלילה ושלשה שנכנסו לבקר החולה אימתי כותבין ועושין דין ואימתי אין עושין דין ועיין פ' יש נוחלין :

(אלף כד) כותא וממזר וגר כיצד כשרים לדון דיני ממונות:

נגמר הדין

(אלף כז) כיצד היה רשות ביד ב"ד להכות ולהעניש שלא מן התורה כדי לעשות סייג לתורה :

סנהדרין ארבע מיתות

(אלף לב) ד' מיתות שנמסרו לב"ד ובת כהן שזינתה כיצד מחללין בקדושת ובכבוד אביה :

מכות פ"ק

(אלף סה) כיצד אזהרה לדיין שיהא שומע מפי בעל דין עלמו ולא מפי התורגמן :

הגולין

(אלף פא) המלקות הוא ארבעים חסר אחד חייב כריתות אם נפטרין מיד כריתתן :

שבועות שבועת העדות

(אלף קכג) אזהרה לנידונים שיעמדו והלכות ביד ב"ד להושיבן ולא יחניף הדיין לזה יותר מזה :

(אלף קכד) אזהרה לדיין לדון יפה מי שיש בידו תורה ומלות כגון בעולה לדייני ולהקדים דינו לשאר דינין:

(אלף קכה) בשעת גמר דין דיין בישיבה וכולם בעמידה והיכי דמי גמר דין :

(אלף קכו) באיזה דברים יכול הדיין להדר פני ת"ח ולהחניף :

(אלף קכז) עדים שהם ת"ח אימתי יכולין להשמיע מלבא להעיד בפני בית דין :

(אלף קכח) אזהרה לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו ושלא יושיב תלמיד בור לפניו :

(אלף קכט) אזהרה לדיין ולעד שלא יצטרפו עם הגזלן:

(אלף קל) אזהרה לדיין שיחקור היטב בדין מלומה ולא יסמוך על העדים :

(אלף קלא) תלמיד שרואה לבו טועה בדין לא ישתוק ויאמר מיד :

(אלף קלב) אזהרה לדיין שלא יהלר פני אחד מהבעלי דינין ושלא ישמע דברי זה קודם הבירו וכן בעל דין לא ישמיע דבריו לדיין שלא בפני חברו :

(אלף קמב) המקלל אביו אמו עלמו חלם אימתי היא לוקה וכיצד לוקין על לאו דלא תקלל :

הלכות עדות

פסחים אלו עוברין

(שנו) כיצד עמי הארצות פסולין לעדות ולשבועה :

יבמות ד' אחין

(לג) כיצד סעדות פסול מפי כתב וכיצד כותב עדותו על הספר ומעיד עליו אע"פ שאינו זוכר ואימתי שנחקרו העדות הוא מפיהם :

כתובות האשה שנתארמלה

(קפד) עדים שאמרו אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו שטר אמנה הוא זה אמנה היו דברינו אימתי נאמנים :

(קפה) עדים שאמרו אמנה או מודעא או תנאי היו דברינו או עד אחד אומר תנאי ועד אחד אומר אינו תנאי אימתי נאמנין :

(קפח) עדים שמתו ובאו שנים ואמרו כתב ידם הוא זה אבל אנוסים או קטנים או פסולי עדות היו אימתי נאמנין :

(קלא) כיצד מזימין ומכחישין את העדים :

(קלב) מאיזה שטר סומכין לקיים ממנו השטר :

(קלג) כיצד מעיד אדם על עדותו שכתוב בשטר או על שמוש זכרונו שבביתו אפי' אינו זוכר העדות אלא מן הכתב וכיצד יכולים העדים או הבעל דין עלמו להזכיר זה לזה אופן העדות איך היה :

(קלד) כיצד העדים נאמנין כל אחד מהם לומר זה כתב ידי או זה כתב ידו של חבירי ושנים שחתומים על השטר ומת אחד מהן כיצד מקיימין עדותו ועלה טובה למלאה כתב ידו לב"ד שלא יכתוב אלא ע"ג חלם :

(קלה) עד ודיין אינן מלטרפין לעדות :

(קלו) כיצד בזרכנן על נעשה דיין וכיצד מעידין בפני הדיינין שמכירין או שאינן מכירין חתימת ידי העדים בקיום השטר :

(קלז) כשמקיימין השטר כיצד העדים מעידים קודם כתיבת האשרתא או אחר כך :

(קלט) שלשה שישבו לקיים השטר וקרא ערער על אחד מהן אימתי מלטרף ואם מת אחד מהני ג' קודם שחתמו כיצד כותבין :

(רח) כשרות העדות שלא לאוהו כאחד או שלא העידו שניהם כאחד בב"ד :

(ריא) הדברים שאדם נאמן להעיד בגדלו מה שראה בקטנותו :

ואלו נערות

(ריז) שפחה ליעה שידענו שהיה מחזר בעל השטר אחר זיופין אימתי אין ב"ד מגבין בו :

גיטין כל הגט

(שלח) כשרות אשרתא דדייני שנכתבה מקמי דנחוו סהדי אחתימת ידייהו :

מי שאחזו

(תקכח) כיצד בודקין מי שנשתתק על העליות שילדע :

(תקכט) פסולת עדות מי שנשתתק כיצד :

קדושין פרק קמא

(תריז) פסלות עדות מי שאינו לא במקרא ומשנה ודרך ארץ ואוכל בשוק :

בבא קמא מרובה

(קלד) עדים שהעידו באחד שגנב וטבח ונמלאו זוממים כיצד ישלמו :

(קלה) כיצד עד זומם נפסל למפרע :

החובל

(קנד) עבד פסול לעדות וגר כשר :

הגוזל בתרא

(קלח) אימתי אין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין ואימתי מקיימין השטר שלא בפני בעל דין :

(לט) ישראל היודע עדות לא יעיד לו ועובד אם יעיד :

(ריב) באיזה דבר נאמנין אשה וקטן מכיחין לפי תומן :

בבא מציעא פ"ק

(רמד) הכופר במלוה או בפקדון אם הוא כשר לעדות :

(רמט) איזה רועה הוא דפסול לעדות ולשבועה :

אלו מציאות

(רלד) כבוא העד לזכותו והעיד להוכחו בטעות כיצד כשר לחזור ולהגיד :

בבא בתרא חזקת הבתים

(תמח) קנין בפני שנים ואימתי אמר שתם קנין לכתיבה עומד וכותבין :

(תמיב) ג' כיתי עדים אחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים נותן מנה וכן כל כיולא בזה :

(תמטז) כיצד השותפין מעידין זה לזה :

(תמים) בני העיר שנגנב להם ס"ת כיצד דנין בדייני אותה העיר וכיצד מעידין עליו אנשי אותה העיר ע"י סילוק דלא להוו נוגעים בעדות :

(תמכו) אריס כיצד אינו מעיד לאותו שהורידו לבד ועדב למלוה ומלוה ללוה ולוקח לאמון ללוקח שני וקבלן כיצד הוו בכלל נוגעין בעדות :

(תמלא) עדים שאמרו מודעא או אמנה היו דברינו אם נאמנין :

(תמלז) עדי חזקה שנמלאו זוממין כיצד משלמין וג' כיתי עדים המעידין על שני חזקה כיצד מלטרפין:

(תמלח) עד אחד אומר אחד בגבה ועד אחד אומר א' בכלפה כיצד מלטרפין לגבי עדות שני שעדות :

(תמנ) אחד מן השוק כיצד מלטרף עם ג' אחין להעיד ג' עדות וכיצד לריך שיהיה העדות ע"פ שנים חליו ע"פ זה וחליו ע"פ זה :

יש נוחלין

(תתמז) פסלות לאחון בראשון ושני בראשון ובסרות שלישי בשני לגבי עדות ובסרות תחלתו וסופו בכשרות אע"פ שאמלעיתו בפסלות :

מי שמת

(תתקכ) בן כמה שנים עדות הקטן עדות :

גט פשוט

(תתקל) עד אחד בכתב ועד אחד ע"פ או שהעיד אחד בב"ד זה ואחד בב"ד זה או ב' שהעידו בב"ד זה וחזרו והעידו בב"ד זה כיצד מלטרפין :

(תתקלא) עד ודיין כיצד אין מלטרפין וג' שישבו לקיים השטר ומת אחד מהן כיצד כותבין האשרתא :

(תתקלה) המרלה כתב ידו בב"ד כיצד יכתוב מפני חשש הרמאין :

(תתקלו) אימתי ולגבי מי אמרינן כיון שהגיד אינו חוזר ומגיד וכיצד לא הוי בכלל חוזר ומגיד :

סנהדרין פ"ק

(תתקעט) אזהרה לעדים שיעידו האמת בילאה ובמורא :

זה בורר

(תתקלד) כיצד פסולין לעדות משחקי בקוביא ומלוי ברבית מפריחי יונים וסוחרי שביעית ומאימתי חוזרין לכשרותן וכיצד אדם קרוב אצל עצמו והאומר פלוני אוזיף לי ברבית כיצד מלטרף עם עד אחד לפסול המלוה לעדות והאומר פלוני רבעו לרצונו או פלוני בא על אשתו כיצד מלטרף עם אחר להורגו ופסלות טבח שילאה טרפה מתחת ידו וכיצד חוזר בתשובה :

(תתקלא) פסלות הגזלנין והחמסנין והגבאין המוכסין לעדות :

(תתקלב) פסולי עדות דאורייתא לא בעו הכרזה ודרבנן בעו הכרזה :

(תתקלג) כיצד רועה בהמות דידיה בהמס פסול ורועה דעלמא סתמו כשר ומקבלי לדקה מן העובד כוכבים פסולין לעדות וכן החשוד על העריות :

(תתקלד) ארים וגנב דעלמא כיצד נפסל לעדות אף ביומי ניסן ותשרי וכן הקובר המת ביום טוב ראשון ועד זומם כיצד נפסל למפרע :

(תתקלה) פסלות מומר אוכל נבלות לתאבון ולהכעיס :

(תתקלו) פסלות המועלין בשבועות :

(תתקלז) פסלות חשוד על השבועה ומאימתי מקבלין אותו :

(תתקלח) פסלות עד זומם לכל התורה :

(תתקלט) פסלות מי שאינו במקרא ומשנה ודרך ארץ ואוכל בשוק :

(אלף) אותם הפסולים לעדות מחמת קורבה :

(אלף א) היה קרוב ונתרחק או שתחלתו בכשרות וסופו בפסלות או להפך אימתי פסול וכיצד לריך שיהיה תחלתו וסופו בכשרות :

(אלף ב) עדים שאמרו פסולי עדות היינו אנוסים היינו כיצד נאמנין וש"מ שלוה בפני עדים קרובין לו ולחוקין מכניו אין בדבריו כלום :

(אלף ג) האוהב והשונא כיצד כשרין להעיד :

(אלף ה) כיצד בודקין העדים על העדות :

(אלף ו) כשעושין דבר בפני עדים אימתי לריך לומר אתם עדיי :

(אלף יא) אזהרה לעדים להעיד בעמידה ופסלות עדים שקרובין לבעלי דינין וזה לזה או לערב או לדיינין :

(אלף יג) כיצד העדות מלטרפת כשלא ראו המעשה כאחד ואחד אומר מנה שחור ואחד אומר מנה לבן ושני כיתים עדים אחד אומר מאתים ואחד אומר מנה וכן כת האחרת או אחד אומר היתה הלוואה בדיוטא עליונה ואחד אומר בתחתונה או אחד אומר בפני הודה לו חבית שמן ואחד אומר חבית יין כיצד מלטרפין וכשיבאו העדים זה אחר זה כיצד מלטרפין :

אחד דיני ממונות

(אלף יח) העדים שאמרו על עדים החתומים בשטר והלא עמנו הייתם במקום פלוני ביום פלוני כיצד יש להכשיר אותו שטר מטעם שיהיה מאוחר :

מכות פ"ק

(אלף נד) מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה ובן חלולה או שחייב גלות או מלקות או שחייב כופר ונמלאו זוממין כיצד מקיימין בהם ועושים לו כאשר זמם:

(אלף נה) מעידין אנו שפלוני גירש אשתו ולא נתן לה כתובה ונמלאו זוממין או מעידין על פלוני שחייב לחבירו אלף זוז על מנת ליתן מכאן עד י' ימים ו הא אומר מכאן עד י' שנים כיצד יתקיים בהם ועשיתם לו כאשר זמם :

(אלף נז) כשעדים זוממין משלמין אין לוקין וכיצד משלמין בממון ולא במלקות כשנמלאו זוממין וכיצד אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו כולם ואת עצמן :

(אלף נח) העידו על אחד שהרג פלוני במזרח ושנים אומרים במערב עמנו הייתם או שאמרו בלפרא לחד בשבת הרגו בסורא ושנים אומרים בפניא דחד בשבת עמנו הייתם כיצד נעשים זוממין :

(אלף נט) עדים שבאים הזימום וחזרו ובאו עדים מעידין כלבכי ראשונים וכן כמה כתות זו אחר זו כולם הזימו הראשונים או שבאה כת ו:זימה לכת שנייה :

(אלף ס) המביא עדים ונמלא שקרנים וחזר והביא כת אחרת של עדים אם יש לקבלן ולומר דלא הוחזקו ישראל להעיד שקר :

(אלף סא) עדים זוממין אימתי היו נהרגין ושני עדים מזימין אפילו ק' עדים ואין נעשין זוממין עד שיזומו כולה ואע"פ שעדות מתקיים בשנים אם הם שלשה דינן כשנים :

(אלף סב) עדים שנמלא בהן קרוב או פסול כיצד עדותן בטלה ואימתי אמרינן תתקיים העדות בשאר וחילוק שיש בזה בין עדות בשטר ובין עדות ע"פ :

(אלף סג) נותן שכתב לשני בני אדם ועדים כשרים לזה ופסולים לזה כיצד פלגינן דיבורא ושטר שחתום בו עד פסול ונמסר בפני עדים כשרים פסול שהוא מזוייף מתוכו :

(אלף סד) עדים שאינן רואים זה את זה בשעת מעשה כיצד מלטרפין וחילוק שיש בין דיני נפשות לדיני ממונות בזה :

(אלף סו) פסלות עדים שקרובין לערב ולחוקין ללוה ולמלוה :

שבועות שבועת העדות

(אלף קכב) שבועת העדות במי נוהגת ובמי אינה נוהגת וכיצד חייבים על כפירתן :

(אלף קכז) עדים שהם ת"ח א"צ להעיד בעמידה ואימתי יכולין להשמט מלבא להעיד בממונא ולא באיסורא :

(אלף קלב) תלמיד לא יסמוך על דברי רבו להעיד כדבריו אם לא ראה העדות בעיניו :

(אלף קלו) כיצד חייבין העדים על כפירת העדות וכיצד ישביע עליהם ובפני מי שיהיו חייבין אם כפרו וכשחזרו להודות תוך כדי דבור אם נפטרין :

(אלף קלז) כפרו שניהם כאחד או זה אחר זה או קדם אחד מהם והודה בתוך כדי דבור של חבירו או שני כיתי עדים שכפרה הראשונה ואח"כ השניה כיצד חייבין:

(אלף קלח) כיצד אמרו תוך כדי דיבור כדיבור דמי ושיעור תוך כדי דיבור :

(אלף קלט) חיוב עדים על כפירת העדות הוא כשתהיה העדות קודם לשבועה ושייחד אותם לעדים וישמעו מפי התובע את השבועה ושהם בעצמם ראו גוף העדות לא שידעוהו מפי אחרים ושיהיו כשרים לעדות וישביעם בא' מן הכינויים :

כל הנשבעין

(אלף קמח) שתי כיתי עדים המכחישות זו את זו כיצד זו באה בפני עצמה להעיד וכן בשני מלוין ושני לווין ושני שטרות בין במלוה ולוה ושני שטרות בין בשני מלווין ולוה אחד ושני שטרות בין בשני לווין ומלוה א' ושני שטרות ועד אחד מכת זו ועד אחד מכת זו שמתי הכתות מכחישות זו את זו כיצד פסולים להעיד:

הלכות נחלות

שבת פרק קמא

(רעב) אזהרה שלא יעבה אדם בנו בין הבנים :

[אלפס חולין]

יבמות פרק שני

(כ) כיצד כל בן נוטל חלק בירושה ואפילו ממזר :

החולץ

(לח) המחלק נכסיו על פיו ורבה לאחד ומעט לאחד אימתי דבריו קיימין :

(מה) ספק ויבם או ספק ובני יבם או שני ספקי שבאו לחלוק בנכסי יבם או בנכסי סבא כיצד חולקין :

(נא) כיצד היבם זוכה בנכסי אחיו וקם תחתיו לירושה ולא החולץ :

כתובות פרק הנושא

(ספג) הניח בן קטן אין מניחין אותו אצל הראוי ליורשו ובת אצל האם לעולם :

שני דייני גזירות

(שלה) האפטרופוס לריך שיהא חריף ויודע להפוך בזכות היתומים :

גיטין הניזקין

(תפה) כיצד אפטרופוס תורמין ומעשרין ומוכרין בהמה עבדים קרקעות ועושין להם סוכה לולב ציצית תפילין ס"ת ודברים שיש להן קלבה וכיצד אין פוסקין עליהן לדקה ופדיון שבויין ודבר שאין לו קלבה וכיצד רשאין לדון בעל היתומים :

(תפו) מי ראוי למנותו אפטרופוס בין ע"י ב"ד בין ע"י אבי יתומים וכיצד מחשבין עמהן תחלה וסוף ואימתי לריכין שבועה וכיצד חייב אפטרופוס משום שסמכו אצלו היתומים ואימתי יכול האפטרופוס לכבות עצמו משל יתומים ואם מפסיד או פושע כיצד מסלקינן ליה ונכסי יתומים כיצד הרי הן כהקדש :

קדושין פרק קמא

(תקלו) כיצד יולש עובד כוכבים את אביו וישראל מומר לעבודת כוכבים וגר את העובד כוכבים ועובד כוכבים את הגר גר את הגר בין מן התורה בין מדרבנן ו:טלו מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו אימתי כו' :

האיש מקדש

(תרכב) יתומים הבאים לחלוק בנכסי אביהם כיצד מעמידין להם אפטרופוס לחלוק וכיצד אין יכולים למחות משהגדילו וחילוק שיש בין טעו או לא טעו :

עשרה יוחסין

(תלעב) כיצד חיה ואביו ואמו נאמנין על הבכור :

בבא קמא פ"ק

(ט) האחין שחלקו ובא ב"ח וטרף חלק אחד מהם אימתי בטלה מחלוקת ועיין פרק בית כור :

(יז) האחין שבאין לחלוק כיצד שמין הבגדים ואותם שקנו מתפוסת הבית :

כיצד הרגל

(לח) עושין סעדה לטובת היתומים והיו גוזלין גזילות כדי לקיימה :

שור שנגח ד' וה'

(עה) כל בית דין הוא אביהן של יתומים :

הכונס צאן לדיר

(קכה) דבר שזכו בו יתומים גדו:ים וקטנים וחלקו ולקחו הגדולים חלקם ועד שלא זכו הקטנים ילא עליהם ערעור ובאיזה דבר יכולים הגדולים לומר לקטנים אנן מליאה אשכחנא :

בבא מציעא המפקיד

(שלג) מי ראוי להורידו לפקח על נכסי שבוי ומי שילד לנכסיו ובא אח"כ השבוי כיצד שמין לו ומי הוא שהוא בכלל שבוי לענין זה ולמי מעמידין אפטרופוס וכיצד אין מעמידין אפטרופוס לגדולים :

(שלו) ביד מי ראוי ליתן מעות היתומים :

(שמה) אפטרופוס שפשע אימתי חייב לשלם :

איזהו נשך

(תלו) מעות של יתומים כיצד מותר להלוותן :

(תלח) ביד מי ראוי ליתן מעות היתומים :

בבא בתרא בית כור

(תתכו) האחין שחלקו כיצד תתקיים החלוקה ע"פ הגורל:

(תתכז) האחין או שותפין שאחד מהן כאן והאחרים אינן כאן וזה רוצה לחלוק כיצד יתנו לו חלקו והאחין שחלקו ובא להן אח ממדינת הים או שבא ב"ח ונטל חלק אחד מהן אימתי בטלה מחלוקת :

יש נוחלין

(תתלא) האב את הבנים וכן לספר והאחין מן האב נוחלין ומנחילין והאיש את אמו והאיש את אשתו נוחלין ולא מנחילין וכן בני אחיות בנות אחיות אינן נוחלות במקום בנים :

(תתלד) אין הבעל יורש אשתו כשהוא בקבר וכן הבן אינו יורש אמו בקבר אחי האם מנחילין ולא נוחלין והאחין מן האם לא נוחלין ולא מנחילין וסדר נחלות כיצד הוא ומי קודם לחבירו בנחלה :

(תתלה) בכור שמת אביו בחיי אבי אביו ולקח חלק בכורה בנכסי אבי אינו נוטל חלק בכורה בנכסי אבי אביו שהוא לאוי מה שלא היה כן בירושת א"י :

(תתלו) בכור אינו נוטל פי שנים בנכסי האם והבנות אינן ניזונות מנכסי האם :

(תתלז) כיצד בכור נוטל פי שנים אחד מלוה ונשבח נכסי אביו וכיצד אינו נוטל בראוי ולא במלוה והיבם שקם תחת אביו וכן האשה והבנות כיצד אינן נוטלין בשבח הנכסים :

(תתלח) אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק :

(תתלט) אימתי יורש לבכור קודם חלוקה ואם מכר קודם חלוקה אימתי אינו מועיל ואם נטל חלקו כמו פשוט כיצד ויתר חלק בכורתו :

(תתמ) כיצד אין האב יכול להעביר נחלת פי שנים מן הבכור :

(תתמא) החילוק שיש בין אמר האב פלוני בכורי הוא או אמר בכור הוא ובין בכור מעיקרא לבכור שנקרע ונמלא זכר ומי הם הממעטים בחלק בכורה :

(תתמה) ולד בכור שנתערב בולד אחר כיצד יקח חלק בכורה :

(תתמב) תינוק בן יום אחד כיצד זכה בנחלה ולא העובר:

(תתמג) בן שנולד לאחר מיתת אביו פטום או בכור מה דינם לענין ירושה ומי הוא בכור לנחלה ולא לכהונה וכיצד נאמן אדם להעיד על בכורת בנו וכשרותו ומי הם הנאמנים על הבכור :

(תתמד) אמר בני הוא וחזר ואמר עבדי או חילוף הדברים אימתי נאמן :

(תתמח) האומר תטול אשתו כאחד מן הבנים כיצד נוטלת :

(תתנ) המחלק נכסיו שריבה לאחד ומיעט לאחד מבניו כיצד דבריו קיימין כתב מתנה שדה לפלוני וירשה או שאמר לשון המתנה בסוף או באמלע דבריו כיצד דבריו קיימין והאומר נכסי לך ותוך כדי דיבור אמר ואחריך לפלוני כיצד יעשו :

(תתנב) האומר על מי שאינו ראוי להיות יורשו שירשנו או על בן בין הבנים ובת בין הבנות ועל פשוט במקום בכור שירשהו כיצד אין דבריו קיימין :

(תתנב) אין לו לאדם להעביר נחלה ואע"פ שהוא רשאי:

(תתנו) אחד מן האחין שאמר זה אחי והאחרים אומרים אין אנו יודעים כיצד יזכה בנכסים :

(תתפ) הניח בנים גדולים וקטנים כיצד אין הגדולים מתפרנסים ע"י הקטנים וכיצד אין הקטנים ניזונין ע"י הגדולים :

(תתפא) גדולים שזכו בזכות מה בחיי אביהן כיצד אין הקטנים יכולין לזכות כנגדו לאחר מיתת אביהן והבנות כיצד ניזונות עם הבנים ובן הבנים עם הבנים והבנות עם הבנות :

מי שמת

(תתפה) הניח בנים ובנות וטומטום אצל מי נדחה הטומטום :

(תנ) השבח ששבחו האחין השותפין כיצד הוא לאמלע ואם אמר אחד מהם ראו מה שהניח אבא כיצד השבח לעצמו :

(תנא) כיצד השבח לעצמה ואשה שאלה ראו מה שהניח בעלי והריני עושה לעצמי :

(תנג) האחין השותפין כיצד שבח אחד מהן או הפסדו לאמלע ואחד מן האחין שמחלק לעצמו כיצד יש לו מזונות מתפיסת הבית :

(תמלז) אחד מהאחין שעשה שושבינות בחיי האב ומת האב וחזרה השושבינות מי מהן יזכה באותו שושבינות ואימתי הוי לאמלע :

(תתקכג) נפל הבית על הבנה מורישין וטוענין היורשים איזו מת תחלה הנכסים בחזקת מי מהם :

(תתקכז) נפל הבית עליו ועל אשתו או עליו ועל אמו וטוענין היורשין איזה מהן מת תחלה כיצד יחלקו הנכסים וכיצד אמרינן אין הבן יורש אמו בקבר להנחיל לאחין מן האב :

הלכות נדרים ושבועות

שבת במה מדליקין

(סנג) עונש ביטול נדרים :

מי שהחשיך

(תקפ) כיצד מפירין נדרים בשבת או נשאלין עליהן וזמן הפרת נדרים כמה נמשך וכיצד מפר הבעל בפניה ושלא בפניה ונשאלין לנדרים מעומד וביחידי ובלילה ובקרובים ובשבת :

ערובין כיצד מעברין

(תלכה) הנודר מן העיר אסור ללכת בעיבורה ומותר ליכנס לתחומה :

פסחים מקום שנהגו

(תשמ) כיצד לא ישנה אדם ממנהג אבותיו שנהגו איסור בדבר ודברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור כיצד אי אתה רשאי להתירו בפניהן והנוהג באיסור או שנוהג איסור לכתחלה כיצד נשאל עליו :

תענית פרק קמא

(תתיד) הנודר להתענות ושכח ואכל אימתי משלים ומשלים ואימתי איבד תעניתו וכיצד לווה אדם תעניתו ופורע וחובת תענית חלום :

ראש השנה פ"ק

(תתקל) כיצד הנודר עובר משום בל תאחר וכיצד הוא סדר הרגלים ונודר דבר לצדקה כיצד עובר לאלתר :

(תתקלג) הנודר הנאה מחבירו שנה אימתי מתחילין למנות השנה :

ראוהו ב"ד

(תתלמו) הנודר הנאה ממעיין כיצד טובל בו :

יבמות האשה רבה

(קיח) אמרו לאשה מת בעליך ונישאת לאחר כיצד זה וזה אינן לריכין בהפרת נדריה :

בית שמאי

(קלז) נדרי קטן וקטנה כיצד נבדקין ועונש נדרים :

כתובות אף על פי

(רעא) אמלה קונם שאני עושה לפיך אימתי לריך להפר או לא :

המדיר

(ריח) איזה נדרים שיש בהן עינוי נפש ואיזה לא ועל איזה נדרים מדירה או היא מדיר עלמה שיוליאנה:

שני דייני גזירות

(של) המודר הנאה מחבירו כיצד מחזיר לו אבידתו ופורע חובו :

גיטין השולח

(תיז) נדר שהודר ברבים ועל דעת רבים אימתי יש לו הפרה ואימתי אין לו הפרה :

קדושין האומר

(תרכב) אמרת האשה נטולה אני מן היהודים כיצד יפר חלקו ותמשמשו :

חולין כל הבשר

(תתמב) הנודר מן הבשר באיזה בשר אסור ואימתי אסור אף בבשר דגים ומותר בחגבים :

בבא קמא מרובה

(קמא) הנודר ליטא אשה וליקח בית אין מחייבין אותו ליקח מיד :

הגוזל קמא

(קלג) דין האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי בחיי ובמותי :

הגוזל בתרא

(רג) כיצד היו מותר לנדור להרגין ולחרמין ולמוכסין ולאיזה מוכסין הותר :

בבא בתרא פרק קמא

(תלכח) המודר הנאה מבני העיר מי הם בכלל אנשי העיר :

שבועות שבועת שתים

(אלף קה) שבועה שלא אוכל ואכל ושתה או שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה או שבועה שלא אוכל ושתה משום מאי חייב :

(אלף קו) מכבא הוי שבועה וכן איסר וכיצד פעמים הוי איסר נדר וכיצד המתפיס בשבועה אינו כמוליא שבועה מפיו :

(אלף קז) המתפיס בנדר כיצד חל עליו הנדר וכיצד יתפיסנו בדבר הנדור והאומר הרי עלי כיום שמת בו אבי כיצד הוי נדר :

(אלף קח) שבועה שלא אוכל ואכל מהרבה מינין של פת או שבועה שלא אוכל פת ואכל מכמה מיני פת וכן גבי שבועת שתיה אימתי חייב על כל א' ואחת ואימתי אינו חייב אלא א' :

(אלף קט) שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל או שתה אוכלין ומשקין שאינן ראויין לאכילה ושתיה או שכלל בשבועתו דברים המותרים עם דברים האסורים ואכל נבילות וטרפות שקלים ורמשים :

(אלף קי) שבועה שאתן לפלוני שאזרוק לים או שלא אתן ושלא אזרוק שאישן ושלא אישן ג' ימים שנכתבי שזרקתי שישנתי או שלא נתתי ושלא זרקתי ושלא ישנתי שבועה שפלוני זרק או שלא זרק משום מאי חייב והאומר קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל שקלים ורמשים אם אשתו אסורה :

(אלף קי) נדרים כיצד חלין על דבר מצוה כדבר הרשות משא"כ בשבועות ושבועות כיצד חלות על דבר שאין בו ממש משא"כ בנדרים :

(אלף קיא) הנשבע באחים או שלבו אחבו לישבע כיצד אינו חייב :

(אלף קיב) גמר בלבו לריך להוליא בשפתיו וכיצד לריך שיהיו פיו ולבו שוין :

(אלף קיג) נשבע לבטל או לקיים המלוה או להרע לאחרים או לעצמו או להטיב ולא נעשה שבועתו היפך חייב :

(אלף קיד) שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה או להפך אימתי חייב אחת או שתים ואימתי חייב כשאכל ממנה כזית ואימתי אינו חייב עד שיאכל כולה ואימתי נשאל עליה :

(אלף קטו) הנשבע לשנות הידוע או על דבר שאי אפשר כיצד הוי שבועת שוא ועדים שאמרו שבועה שלא נעידך אימתי חייבין :

(אלף קטז) בשבועות הולכין אחר לשון בני אדם ולא אחר דעת הנשבע :

(אלף קיז) נשבע לבטל המלוה אין בשבועתו כלום ולוקה שבועה שלא אוכל מלה פסח או שלא אוכל מלה בלילי פסח שבועה שלא אשב בלל סוכה כיצד אוכל מלה ויושב בסוכה :

(אלף קיח) שבועה שאוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה או שמתחלה אמר שבועה שלא אוכלנה ואח"כ שבועה שאוכלנה איזו היא שבועת בטוי ואיזו היא שבועת שוא וכיצד יעשה שלא יעבור על האמורה :

(אלף קיט) הנשבע על שנים שהם שנים וכן נשבע על דבר ידוע כיצד הוי שבועת שוא :

(אלף קכ) שבועת שוא ושבועת ביטוי במי נוהגת :

(אלף קכא) המושבע מפי אחרים ואמר אמן הוי כמוליא שבועה מפיו :

שבועת העדות

(אלף קכב) שבועת העדות במי נוהגת ובמי אינה נוהגת:

(אלף קמא) אלה אלור אמן טלם לשון שבועה הם וכן לאו לאו תרי זימני הן הן תרי זימני :

שבועת הפקדון
(אלף קמג) שבועת הפקדון כיצד חייב עליו ואימתי פטור כשכפר לא' מן השותפין או לעדים או בשטר:
שבועות הדיינין
(אלף קמט) איזו שבועה משביעין הדיינין בנקיטת חפץ וכיצד נקראו טוענין בשלא השביעוהו ואיזה חפץ צריך שיהיה וכיצד ישבע מעומד ולא מיושב ובאיזה לשון ישביעוהו וכיצד מאיימין עליו ומפחידים אותו על השבועה ועל דעת מי משביעים אותו:
מכות הגולין
(אלף עט) נדר בנזיר ושתה יין או שנטמא למתים או שגילח אימתי אינו חייב אלא אחת ואימתי חייב על כל אחד ואחד:

הלכות צדקה והקדש

עירובין הדר
(תרלג) אין נותן כל מתנות עניים לעני אחד בלבד:
ר"ה פ"ק
(תתקל) הנודר דבר לצדקה אימתי עובר עליו לאלתר או לא:
מגילה בני העיר
(אלף פט) רבים או יחיד שהלכו לעיר אחרת ופסקו עליהם צדקה אימתי מביאין עמהן או מניחין שם:
כתובות נערה שנתפתתה
(למ) שיעור עד כמה יבזבז לצדקה ממממונו בחייו ובמותו:
(למג) מעלת הזן בניו ומגדל יתום ויתומה בתוך ביתו:
אף על פי
(לסט) אין אדם יכול להקדיש מעשה אשתו
מציאת האשה
(רלח) יתום ויתומה שבאו להתפרנס או להנשא מי מהן קודם וכיצד משיאין אשה ליתום וכיצד מפרנסין העני ולא מעשירים:
(רלט) אין לו ואינו רוצה להתפרנס. כיצד נותנין לו במתנה והלואה ואין נזקקין למי שיש לו ושוגם מעלים עיניו מן הצדקה והמערים בתולאים כדי שיתנו לו צדקה:
(ש) אימתי מחייבין העני למכור ביתו וכלי תשמישו עד שלא יתנו לו צדקה:
גיטין פרק השולח
(שעג) מפני תקון העולם אין פודין השבויין יתר על דמיהן ואין מבריחין אותם:
(שעו) המוכר עצמו ובניו לעובדי כוכבים או וכו' כיצד אין פודין אותם:
הניזקין
(שפט) המקדיש דבר גזול לכפרת נפשו אימתי חל ההקדש ואם מכפר:
(שצא) כיצד מפרנסין עניי עובדי כוכבים עם עניי ישראל ומניחים אותם ללקט לקט שכחה ופאה מפני דרכי שלום ומחזיקין ידם בשביעית:
חולין הזרוע
(תתעג) אין שם עני נותן לו לקט שכחה ופאה כיצד הבעלים פטורין וכן כל שאר מתנות עניים ואין מעלין אותם בדמים:
בבא קמא פ"ק
(ה) הא דאמר מי שיש לו מאתים זוז אינו נוטל בלקט שכחה ופאה כיצד מיירי:
שור שנגח ד' וה'
(עד) דין האומר דבר זה לצדקה ואינו בידו כיצד זוכין בו העניים וחילוק שיש בין היכא עניים או גבאי צדקה או לא וחילוק שיש בין מקרקעי למטלטלי בזה גם שאר דיני צדקה אימתי הוא דמחייב על הצדקה ניתנה לאלתר וכיצד יכול לשנות הדבר שהקדיש מדבר לדבר אחר:
החובל
(קסט) מי שהופקד בידו ארנקי של צדקה ופשע בה ונגנבה אימתי חייב לשלם:
הגוזל בתרא
(רלא) למי הותר לגבאי צדקה לקחת הצדקה מידם:
בבא מציעא פ"ק
(רמא) המקדיש קרקע או מטלטלין שהוא ביד אחרים וכן המקדיש פקדון שיש לו ביד אחרים אימתי הוי קודש:
אלו מציאות
(שו) מי שהעניים קודם לחבירו ואימתי מקקין לו להעניקו:
(שטז) אביו ורבו שבויין מי קודם:
המפקיד
(שלא) גבאי צדקה אין פורטין לעצמן וגבאי תמחוי אין מוכרין לעצמן:
הזהב
(שמז) האומר ליתן מתנה לחבירו אימתי יכול לחזור ואם הוא עני אין יכול לחזור בו:
השואל
(תקפד) המקדיש נכסיו כיצד מסדרין לו
בבא בתרא פרק קמא
(תרל) על מי פוסקין הצדקה ופדיון שבויים:
(תרלא) כיצד ממשכנין על הצדקה וקופה ותמחוי כיצד נגבין וכיצד נחלקין:
(תרלג) מעות צדקה כיצד מותר לשנותן לדבר אחר ומעלת גבאי צדקה:
(תרלה) גבאי צדקה כיצד יתנהגו כדי להציל נפשם מן החשד וכן גבאי תמחוי:
(תרלו) מפס מתני צדקה על דעת אדם חשוב שבעיר נוהגין לחלק אותם כרצונו:
(תרלט) אין מחשבין בצדקה ובהקדש עם הגבאין:
(תרמ) איזה דבר יתבע העני שצריך לצדקו אם הוא במאי סך נתינת עני העובר ממקום למקום לפרנסה ולינה בחול ובשבת וחילוק שיש בין עני לעני:
(תרמא) לא יפתח אדם משליפים השקל לצדקה לשנה ומעלת הצדקה:
(תרמב) גדול המעשה יותר מן העושה וטוב למתן צדקה לעני קודם התפלה ובכמה ברכות מתברך והנותן פרוטה לעני או מפייסו בדברים:
(תרמג) אי אתה מצוה להעשיר העני אלא לפרנסו ואפילו עבד לרוץ לפניו:
(תרמד) כיצד מקבלין צדקה מהעובדי כוכבים וכיצד מחלקים להם והאומר שהלא זה למצוה רבה יתכן לפדיון שבויים ומקבלי צדקה מהעובדי כוכבים אימתי פסולין לעדות:

חזקת הבתים
(תשלה) האומר מנה לב"ה או לעניים באיזה ב"ה או לאיזה עניים ינתנו:
המוכר הספינה
(תשלט) המקדיש דבר שיש לו למכור דקייץ למייהו או לא קייץ כיצד חל עליו ההקדש:
גט פשוט
(תתקס) ש"מ שהקדיש כל נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי אימתי נאמן ולא חיישינן לקנוניא ואם אמר ש"מ תנו אימתי נותנין וכיצד אדם עשוי שלא להשביע עצמו:
שבועת הדיינין
(קסג) הבא ליפרע מנכסי הקדש כיצד יפרע:
ע"ז פ"ק
(אלף רלד) איסור להקדיש ולהעריך ולהחרים בזמן הזה וקנס עושה כך והקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה כיצד הוי מחולל:

הלכות חלה וערלה

ברכות כיצד מברכין
(קמח) פליתא או נהמא דהדקה או לחם העשוי לכותח או שעשאה כעבים או כלמודים אימתי פטורין מחלה ואימתי חייבין:
שבת במה מדליקין
(שכא) עונש האשה שאינה זהירה בהפרשת חלה:
עירובין כיצד משתתפין
(תרכו) כמה הוא שיעור העיסה שחייבת בחלה:
פסחים פ"ק
(תרלג) עיסת ארנונא חייבת בחלה:
כל שעה
(תשל) כיצד מהיה בגילגת העיסה שתהא חייבת בחלה:
ואלו עוברין
(תשמו) חיוב חלה דאורייתא ודרבנן וחלת הארץ ואימתי נוסנה לכהן וכיצד מצרף הרבה עיסות ופת יחד בכלי להפריש חלה על כולן:
ר"ה פ"ק
(תתקלב) כיצד מונין לנטיעה שני ערלה ומהיכן מתחילין השנה:
ע"ז כל הצלמים
(אלף רסח) איסור נטיעה והברכה והרכבה בערלה כיצד:

הלכות בכורות ומתנות כהונה

שבת חבית
(תקמז) על מפי עד כשר להעיד על מום הבכור:
פסחים פ"ק
(תרלב) בהמת ארנונא פטורה מן הבכורה
ערבי פסחים
(תשלט) ברכת פדיון הבן כיצד:
ביצה אין צדין
(תתלח) כיצד אסור לגרום מום בבכור:
מועד קטן מי שהפך
(אלף קטז) מטיל מום בבכור ומת אם קונסין בנו אחריו:
קדושין פ"ק
(תקעו) הא לך מנה על מנת שתחזירהו לי כיצד קונה בפדיון הבן:
(תרמ) חיוב האב בפדיון בנו ולא אמו ומי קודם לפדיון הוא או בנו:
חולין בהמה המקשה
(תפה) מבכרת שהפילה שליא אימתי מותר להשליכה ואימתי יש משום דרכי האמורי בשלייתא ובקבורתה:
הזרוע
(תתפט) מתנות זרוע ולחיים וקיבה באיזה זמן נוהגין ומי חייב או פטור מהן ולמי נותנין ומי אוכל בהן והמזיקן או האוכלן כיצד פטור ומי הוא השוחט והמשתתף שפטור מהן ואם כוי חייב בהן וכהן טבח אימתי חייב בהן והמוכר בני מעים של בהמה ויש בה מתנות כהונה מי מהם חייב בנתינתה וכיצד חולק הזרוע ולחיים וקיבה לכהנים וכיצד נאכלין דרך כבוד וכיצד אינן אוסרין הבשר אם לא הופרשו ואזהרה לכהן שלא יעלים מעלמו:
(תתצט) נוייה שילדה בכור כיצד פטורה מחמש סלעים ובכור שבא ליד כהן ומכרו לישראל במומו ונתערב באחרים כיצד יש לתערובת היתר:
(תתצא) כיצד יכול הכהן לזכות מתנותיו לנוכרא מדרבנן וחילוק שיש בין מכירי כהונה ולוייה או כהן דעלמא בזה:
(תתצג) כהן שהוא שותף בבהמה כיצד פוטרה ממתנות ואין נוהגין הזרוע ולא מפטימין הלחי ואם אין שם כהן נהם לו המתנות אם יעלה אותם בדמים ואיזה דבר נקרא זרוע ואיזה לחיים ואיזה קיבה:
ראשית הגז
(תתעד) מצות ראשית הגז באיזה זמן נוהג ובמי נוהג וכיצד חייב בה:
בבא קמא פ"ק
(טז) בכור שמת או נטרף בתוך ל' או ביום ל' מה דינו:

הלכות עבדים

מועד קטן מי שהפך
(אלף קטז) מוכר עבדו לעובד כוכבים ומת אם קונסין בנו אחריו:
יבמות החולץ
(סג) הלוקח עבד מן העובד כוכבים או עובד כוכבים גופיה שמכר עצמו לישראל וקדם וטבל לשם בן חורין אימתי קנה עצמו בן חורין או לא וכיצד מטבילין העבד ומלין אותו:
גיטין פ"ק
(תו) באיזה דבר שוין שחרורי עבדים לגיטי נשים:
(תי) האומר תנו ספר שחרור זה לעבדי אימתי יכול לחזור בו או לא:
(תיב) כיצד יכול הרב לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ואין העבד יוצא לחירות עד שיגיע השחרור לידו ועבד שהקדש ידו כיצד שבתו ורפואתו לרבו:
(תיג) ש"מ שאמר תנו שחרור זה לעבדי ומת כיצד לא יתנו לאחר מיתה:

המביא תניין
(תלה) כיצד עבד מקבל גט לחבירו מיד רבו של חבירו ולא מיד רבו שלו:
השולח
(תנט) עבד שנשבה ופדאו אחד ועבד שברח מבית האסורים אימתי יוצא לחירות או לא וגר שמת והניח עבדים גדולים וקטנים גדולים קנו עצמן ולא קטנים:
(תס) איסור שחרור עבדו ומצות שחרור שפחתו המנהפכת וגורמת תקלת איסור לבני אדם ועונש משחרר עבדו:
(תסב) עבד שנשא בת חורין בפני רבו או שהניח לו רבו תפלין או שלוה הימנו רבו או שעשאו אפוטרופוס או שקרא ג' פסוקים בבהכנ"ס או שהפקירו רבו אימתי יוצא לחירות:
(תסג) ש"מ שאמר עשו קורת רוח לשפחתי מה יעשו לה:
(תסד) המפקיר עבדו ומת כיצד צריך גט שחרור:
(תסה) עבד של שני בני אדם ואחד מהם שחררו כיצד כופין גם השני לשחררו:
(תסו) באיזה לשון ישחררנו שיהא משוחרר:
(תסז) האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין או כתבתי השחרור ונתתי לו והעבד אומר לא היה דברים מעולם מי נאמן:
(תסח) האומר לשפחה הרי את בת חורין וולדך עבד כיצד דבריו קיימין:
(תסט) עבד שעשאו רבו אפותיקי לאחרים ושחררו רבו כאחון כיצד עבד זה יוצא לחירות:
(תעא) עבד או שפחה שחציין עבדים וחציין בני חורין כיצד כופין להוציאן לחירות וכיצד קונה עצמו להיות חציו משוחרר ועבד של ב' שותפין או משחרר ב' עבדים בשטר אחד כיצד קנו עצמן והיוצאים בכ"ד ראשי אברים כיצד צריכין גט שחרור:
(תעב) המוכר עבדו לעובד כוכבים כיצד יצא לחירות וכיצד קונסין למוכר או לבנו:
(תעג) עבד שהפיל עצמו לגייסות והלוקח עבד מן העובד כוכבים ולא רצה למול והמוכר עבדו חוצה לארץ או לכותי או עבד שברח מחוצה לארץ לארץ אימתי וכיצד יוצא לחירות או לא:
המגרש
(תקכד) מה הוא גופו של גט שחרור ומה כותבין בו:
קדושין פ"ק
(תקסו) כיצד מצות יעוד האמה ומה הוא אומר לה כשמיעדה וכיצד מקדשה:
(תקסה) כיצד העבד עברי נקנה לרבו וכן הנרצע וכיצד קונה עצמו ואימתי עבד עברי נוהג:
(תקסז) הדברים שעבד כנעני נקנה בהם בכסף בשטר בחזקה בחליפין במשיכה וכיצד נקנה במשיכה וכיצד נקנה בחזקה וגר שמת והניח עבדים גדולים וקטנים כיצד קונה אותם הזוכה בהם:
(תקסח) עבד כנעני כיצד קונה עצמו מן האדון בכסף ובשטר בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו ובכ"ד ראשי אברים ובהכאת עינו ואזנו:
בבא קמא כיצד הרגל
(מח) היתה לו אבן מונחת בחיקו ונפלה וסימא עין העבד בנפילתה או נתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע:
החובל
(קס) כיצד העבד יוצא לחירות בהכאת עין ובחרשת אזן:
בבא מציעא איזהו נשך
(תנג) כיצד מותר לתקוף באנסים שאינם מהוגנים ולהשתעבד בהן:

הלכות כלאים

ברכות מי שמתו
(סא) המוצא כלאים בבגדו בשוק כיצד פושטו:
שבת במה בהמה
(שנא) כיצד אסור לקשור הרבה גמלים יחד בידו משום כלאים:
במה אשה יוצאה
(שסא) איצטלא שהוא סכינים שטוחין על פני הכלה אין בו משום כלאים:
תולין
(תקיח) כשות בכרם אין בו משום כלאים:
ביצה פ"ק
(תתעא) איסור לבישת כלאים והעמו מתחיו דאורייתא או דרבנן ואיסור החימום בכלאים ובגד שאבד בו כלאים מה יעשה ממנו:
(תתעב) בגד שאבד בו חוט כלאים ונתקן ואינו יודע אם נתקו לגמרי או לא ספיקו מותר ואיזהו שעטנז דאורייתא שוע טווי ונוז:
בבא קמא הפרה
(קט) א' השור וא' בהמה חיה ועוף שוין לענין כלאים:
הגוזל בתרא
(רס) אימתי הותר ללבוש כלאים כשאינו מתכוין להנאה לבישה:
בבא מציעא הפועלים
(תקא) כיצד מכניסין לדיר מין ושאינו מינו ואין חוששין בכלאים:
מכות הגולין
(אלף פ) הלובש כלאים אימתי אינו חייב אלא אחת ואימתי חייב על כל פעם ופעם:

הלכות אבלות וטומאת מת

ברכות היה קורא
(כא) אימתי נקרא אונן ואימתי נקרא אבל וחיוב שניהם מדאורייתא ואיסור הכחילה באונן כיצד:
(כב) כיצד מספידין וכיצד מקבלין תנחומים על העבדים ושפחות ולמי קורין אבות ולמי קורין אמהות:
מי שמתו
(כג) הדברים שאסור בהן מי שמתו מוטל לפניו בין בחול בין בשבת ופטורו מק"ש ושאר המצוה כיצד:
(כו) דברים שאסורין לעשותן בפני המת ובסוף ד' אמותיו:
(כז) כיצד מוליכין עצמות המת ממקום למקום דרך כבוד:
(כט) עונש רואה המת ואינו מלוהו או מספר אחר ממתן של ת"ח:

הלכות טומאה

(לכד) מי מבני אהרן מוזהר על טומאת מת ולאיזה מת יטמא ואימתי מטמאין אותו בע"כ ואימתי מטמא על האבלין ועל עלם כשורה ועל הודאי ולא על הספק ולא על הפורשין מדרכי צבור ולא יטמא לשאר מתים עם מתו:
(רכה) איסור לכהן לעמוד תוך ארבע אמות של מת:
(רכו) באיזה מקום יהיה המת שלא יוכל הכהן ליכנס שם:
(רכז) מה הן הדברים המביאין הטומאה והמאהילין:
(רכח) גוסס או כשבר מפרקתו ונקרע כדג ושחטו בו רוב סימנין אימתי חשוב כמת לענין טומאה:
(רכט) אימתי מותר לכהן ליכנס בבית הפרס ואיזהו בית הפרס דרבנן:
שבת פ"ק
(רל) באיזה לשון מתפללין על החולה וכשנכנס לבקרו כיצד יעמוד שם בירתה ופתח וכיצד מבקרין אותו בשבת וכן תנחומי אבלים:
מפנין
(תעו) מלות גמילות חסדים והכנסת אורחים ומה הן הדברים שאדם העושה אותם אוכל הפירות בעה"ז והקרן לעה"ב:
רבי אליעזר דמילה
(תלז) מת תוך ל' אין מתאבלין עליו אא"כ ידוע לן שכלו חדשיו:
שואל
(תקעב) איסור בעצימת עין המת עם יציאת הנפש ולזוז בו אבר והרואה שישלמו עיניו של מת כיצד יעשה וחיוב לעמוד שמירה למת ומלות ההספד:
תענית פ"ק
(תתיז) אבל ומנודה כיצד מותרין בשאילת השלום בדרכים:
(תתיח) מותר לחולה וקיבה לאבל:
סוכה לולב וערבה
(אלף מא) שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו לענין אבלות:
מגילה בני העיר
(אלף צד) כיצד מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה:
(אלף צו) כיצד אין נוהגין קלות ראש בבתי קברות ואיסור הנאה מהן:
הקורא עומד
(אלף קכח) מעמד ומושב וברכת אבלים ותנחומי אבלים בעשרה ואבלים מן המנין:
מ"ק פ"ק
(אלף קנו) איסור לקיטת עצמות אביו ואמו במועד ולעורר על מתו ולהספידו קודם לרגל ל' יום:
מי שהפך
(אלף קסו) מי שהתחיל במלאכה ואירע לו אבל כיצד יגמור:
(אלף קסח) איזה דברים מותרים לאבל לעשות בימי אבלו ואיזה דברים אחרים עושים לו בביתו או חוץ לביתו ושכירים שלו כיצד יעשו מלאכתו ושני אחין ושותפין שאירע אבל לאחד מהן כיצד יעשו:
(אלף קעב) מי שהיה יינו בתוך הבור ואירע לו אבל כיצד יגמור:
ואלו מגלחין
(אלף קסב) הדברים שהאבל אסור בהן ושחייב בהם דרך כלל:
(אלף קסג) כיצד האבל מותר לגלח ברגל ובימי אבלו ואימתי אסור לגלח בימי אבלו ואם מכפוהו אבליו כיצד מיקל שערו ומכבס ורוחץ:
(אלף קנז) כיצד הרגל מפסיק האבלות גזירת ז' ול' וכיצד מקלם יום כנולו לגזר גזירת ז' ול' חל ר' שלו ערב הרגל כיצד רוחץ ברגל והקובר מתו ברגל מאימתי חל עליו האבלות ואם אבלות יום ראשון דאורייתא או דרבנן וכיצד רגל עולה למנין שלשים בקובר מתו ברגל:
(אלף קסח) כיצד שבת עולה ואינה מפסקת ודברים של צנעה כיצד נוהג בשבת:
(אלף קסט) אימתי צריך שיהיה קרוע לפניו ואסור בחילוף בגדיו ואימתי מחזירו לאחריו ומותר בחילוף בגדיו ותומר אביו ואמו בקריעה משאר המתים:
(אלף ר) אם עצרת ור"ה ויה"כ הם רגלים לגבי גזירת ז' ול' וכיצד מבטלין הרגלים גזירת ז' ול':
(אלף רא) שמועה קרובה ורחוקה כמה נוהגת ואיזו היא קרובה ואיזו היא רחוקה ואם שמע שמועה ברגל או בשבת ולמוצאי שבת ורגל נעשת רחוקה כיצד יעשה והשומע ביום שלשים כיצד יתנהג אבלות:
(אלף רב) מת הולד ביום שלשים או תוך שלשים אימתי אין מתאבלין עליו:
(אלף רג) על אביו ואמו קורע אפילו שמע לאחר שבעה ולא על שאר המתים:
(אלף רד) על איזה מתים חייב אדם להתאבל מן התורה ואימתי מתאבל עם אחרים בפניהם מפני הכבוד:
(אלף רה) הכינו צרכי נישואין ומת אביו של חתן או אמה של כלה כיצד יעשו ומי דוחה חבירו וכיצד חייבין בדברים של צנעה באותן הימים וכן ברגל:
(אלף רו) אימתי אסור אבל בד"ת ואימתי מותר ואימתי אסור ברחיצה ובסיכה ואימתי מותר:
(אלף רז) איסור והיתר האבל בתפילין כיצד:
(אלף רח) איסור והיתר האבל במלאכה כיצד:
(אלף רט) איסור והיתר הליכת האבל חוץ לבית כיצד:
(אלף רי) איסור והיתר האבל בשאלת שלום בין על אביו ואמו בין על שאר קרוביו:
(אלף ריא) אבל שלא היה בבית כשנתחילו האחרים האבלות ובא אימתי מונה עמהם ואימתי מונה לעצמו ושיעור בא ממקום רחוק כמה הוא:
(אלף ריב) חומר אביו ואמו משאר מתים בחיים מעטו ואימתי מותר לחתום גם מפת אביו:
(אלף ריג) חומר אביו ואמו משאר מתים במיעוט עסקים:
(אלף ריד) חומר אביו ואמו משאר מתים בחליצת כתף:
(אלף רטו) חומר אביו ואמו משאר מתים בכניסת למקום שמחה ובגידול פרע:
(אלף רטז) חומר אביו ואמו משאר מתים בשיעור קריעה ובקריעת כל מלבושיו ובהבדלת שפה ובאיחוי קריעה ובקריעה ביד ולא בכלי ובפנים:
(אלף ריז) חיוב הקריעה מעומד וכיצד חולקין על חכם ואב ב"ד ונשיא:
(אלף ריח) כיצד בתי מדרשות בטלין על חכם או אב ב"ד או נשיא שמת וכיצד שורפין על המלכים ונשיאים:
(אלף ריט) איסור יציאת האבל מפתח ביתו שבת ראשונה ואיסור ישיבת במקומו עד שבת שלישית ואיסור הדיבור עד שבת רביעית:
(אלף רכ) עד כמה האבל אסור לישא אשה וחילוק שיש בין מתה אשתו או אביו או אחד משאר המתים ובין שיש לו בנים או אין לו:
(אלף רכא) עד כמה אסור בלבישת חדשים ובתספורת והאשה אימתי מותרת בנטילת שער וכמה ימים מתאבלת על בעלה:
(אלף רכב) הדברים שאסור בהן מי שמתו מוטל לפניו ושפטור בהן בין בחול בין בשבת:
(אלף רכג) איסור קריעה וחליצה והבראה במועד כיצד:
(אלף רכד) חיוב קריעה וחליצה והבראה על חכם שמת והספד והבכי על כל אדם כשר שמת וחיוב הקריעה לעומד על המת בשעת יציאת נשמה:
(אלף רכו) חכם שמת כיצד נוהגין בו כבוד בקריעה ובהספדו ובהוצאתו:
(אלף רכז) כיצד מבטלין ת"ת להוצאת המת:
(אלף רכח) ארון העובר ממקום למקום בין שלדו קיימת או לא אימתי עומדין עליו בשורה ואומר ברכת אבלים ותנחומי אבלים:
(אלף רכט) המלקט עצמות אביו כיצד מתאבל עליהן ואומר קילוסין ולא קינין וברכת אבלים ותנחומי אבלים:
(אלף רל) איזה קרע שנזל ואיזה קרע מאחה וכיצד קורע על שמועות רעות וברכת השם וס"ת שנשרף וחכם שמת:
(אלף רלא) רואה ערי יהודה או ירושלים או בהמ"ק בחורבנן כיצד קורע ומה הוא אומר:
(אלף רלב) חיוב הקריעה מתוך גוף הבגד לא מתוך השלל כיצד ואיסור האיחוי לקריעה אע"פ שהפכה למטה ואיסור האיחוי למוכר הבגד ולנוקח:
(אלף רלג) שיעור תחילת הקריעה ושיעור התוספת:
(אלף רלד) יכב לגלח והודיעוהו שמת אביו כיצד משלים:
(אלף רלה) כסבור מת אביו וקרע ונמצא שהיה בנו או להפך או כסבור שמת החולה וקרע ונמצא שנתעלף ואח"כ מת כיצד יצא י"ח קריעה תכפו מתיו כיצד מוסיף על הקריעה וכיצד אין מוסיף על אביו ואמו ונתמלא הבגד קרעין כיצד יעשה קרע למטה מן הצדדין כיצד לא יצא קורע לאחר ז' צריך לעשות קרע חדש ואזהרה שלא נלאת בבגד קרוע לפני המת ומי שיש לו חלוק שאול אימתי יכול לקרוע אותו:
(אלף רלו) חולה שנכנס למות אין מודיעין לו שמת לו מת או שאר צער וכיצד מקרעין לקטן וכיצד קורע על חמיו וחמותו:
(אלף רלז) כיצד הגוסס הרי הוא כחי ודברים שאסור לעשות לגוסס עד שימות לגמרי:
(אלף רלח) אזהרה לאבל שיתרחק מדברים שיביאוהו לידי שחוק ואימתי יבכוהו על מטות כפויות או זקופות:
(אלף רלט) מי שאירע לו אבל בדרך כיצד יתעסק או יקנה כלי צרכי נפש:
(אלף רמ) זמן התחלת חיוב האבלות משיסתום הגולל וחיוב כפיית המטה כיצד ואימתי זוקפין אותה:
(אלף רמא) היתר כיבוד וריבוץ והדחת כוסות קערות בבית האבל ואיסור הנאת בשמים ומוגמר שם:
(אלף רמב) באיזה כלים מוליכין הסעודה לבית האבל ובאיזה כלים מתקין שם ובאיזה כלים מוליכין המת ובאיזה מכריכין:
(אלף רמג) איסור הלנת המת:
(אלף רמד) איסור השחתת כלים לזורקן על המת וחיוב עשיית תכריכין וכסות למת:
(אלף רמה) איסור ברכת אבלים והנחת המטה ברחוב במועד וכיצד נשים מענות או מטפחות במועד בחנוכה בפורים ור"ח והיסור עמידה בשורה ותנחומי אבלים:
(אלף רמו) חיוב מעמדות ומושבות למת והכל לפי המנהג:
(אלף רמז) כיצד מוציאין תינוק פחות מבן ל' יום או בן ל' יום או מבן י"ב חדש ואימתי עומדין עליהן בשורה ומברכין ברכת אבלים ותנחומי אבלים וכיצד מספידין בני עניים עשירים זקנים:
(אלף רמח) על ת"ח מספידין בפניו במועד בחנוכה ופורים ויום שמועה כבפניו דמי:
(אלף רמט) מאימתי הולכים להן המנחמין ופטור אבל מלעמוד לפני הנשיא ואין אומרים להן שבו ומת שאין לו מנחמין כיצד עושין לו נחת רוח במקומו:
(אלף רנ) האבל אסור לאכול משלו ביום ראשון וחילוף סעודה שפיר דמי:
(אלף רנא) איסור עשיית מלאכה כשמת בעיר:
(אלף רנב) סדר האבילות ג' לבכי ז' להספד ל' לגיהוץ ותספורת ואסור להקשות על המת יותר מדאי:
(אלף רנג) ההספד הוא כבוד לחיים וכיצד כופין היורשים להספידו:
(אלף רנד) אין מתאבלין על מתוסך ומסורס וכפלין וכן ח' חי וכן ס' מת ומאבד עצמו מדעת והרואי ב"ל והפורשים מדרכי צבור:
(אלף רנה) חיוב אבלות וכל דבר לנופל בים או נטבע בנהר או חיה וליסטים הרגוהו ומאימתי מתחילין להן למנות האבלות:
(אלף רנו) מי שיש לו קרובו גוסס בעיר עד מתי אסור לצאת מתוכה העיר:
(אלף רנז) כיצד ידלג האבל כל ג' ימים הראשונים ומג' ועד ז':
(אלף רנח) איסור למנחמין ליסב ע"ג כסא ולומר דבר על שיפחת האבל והאבל מיסב בראש:
(אלף רנט) הנפטר מן המת מה יאמר לו:
יבמות האשה רבה
(קיח) אמרו לה מת בעליך ונישאת לכהן אחר ואח"כ בא בעלה כיצד זה וזה אין מטמאין לה:
כתובות פ"ק
(קסה) הכינו צרכי סעודה ומת אביו של חתן או אמה של כלה כיצד דחה האבילות:
(קעה) ברכת אבלים בעשרה ואבלים מן המנין ונוסח ברכת אבלים:
האשה שנתארמלה
(קפב) אימתי מבטלין ת"ת מפני הוצאת המת:
(ריד) כיצד אדם נאמן להעיד בגודלו מה שראה בקטנו על מקום בית הפרס או דרך זה לפלוני פה לעשות מעמד ומושב:
גיטין הניזקין
(תקא) הדברים שעושין עם העובדי כוכבים ועם עמי הארצות מפני דרכי שלום וכיצד קוברין מתיהם ומבקרים חולים שלהן:
בבא מציעא אלו מציאות
(שטז) ת"ח שבבבל קורעין זה על זה:
סנהדרין נגמר הדין
(אלף כז) איסור מלין את מתו כיצד ואיסור קבורת רשע אצל צדיק וכיצד עפר הקבר ומת ותשמישיו אסורין בהנאה ועפר הקבר אימתי מותר בהנאה:
(אלף כח) המזמין בגד למת לאו מילתא היא:
(אלף ל) מותר המתים למתים ומותר המת ליורשיו כיצד וכיצד אסורין הכלים שנזרקו על המת ואזהרה לקרובי המת שלא ישחיתו כלים לזורקן עליו:
עבודה זרה פ"ק
(אלף קלו) כיצד שורפין על מיתת מלכים ונשיאים:
(אלף רכ) כיצד כהן מטמא בחוצה לארץ לדון ולערער עם העובד כוכבים וללמוד תורה ולישא אשה:

אלו הן קיצור כל הדינים הנמצאים במרדכי

מצויינים באלפא ביתא מסודרים להלכות על סדר הטיימוני

הלכות יסודי התורה

והלכות ע"ז וחקות העובדי כוכבים ושמירת הנפש

ברכות פ"ק

(ו) מותר לומר שיר של פגעים בהות ויהי נועם להגן בפני המזיקין :

שבת פרק במה אשה

(סח) כל דבר שיש בו משום רפואה כגון לחשים מומחין וכגון לחשים הנקובין בתלמוד מותרים ואבל לחשים שאינם ידועים מומחים אסורים ויש בהן משום דרכי האמורי ור"י פי' במ"ח :

פרק שמונה שרצים

(ספג) מותר לתת אפר מקלה ע"ג מכה בחול :

שבת בהגהות

(תמט) אע"ג דבכל איסורין נראה דאסור לומר לעובד כוכבים לעשותו וא"כ היאך אנו אומרים לעובד כוכבים אכול גיד הנשה ומעשים בכל יום שאנו מאכילין אותן איסורין מ"מ נראה דאכילתם שעובד כוכבים שאדבר מוכיח ונראה שהעובד כוכבים להנאת עצמו מתכוין ושכינן ליה כאומר לעובד כוכבים עשה מלאכתך :

עירובין כיצד מעברין

(תקמז) פסק ר"י דבהר זימנא לא הוי מומר ואין לו דין מומר :

יבמות בהגהות

(קי) כיון דאין קיטוי אלא לדעת אם אי אפשר לו להשמט מלעבור אם לא שיהרג יהרג ואל יעבור אבל אם יש קיטוי שלא לדעת או שהיה מוקשה ועומד או שיודע שלא יתקשה אינו חייב למסור עצמו כיון שאינו עושה מעשה וכן אם רוצים להשליט על התינוק ויתמעך או יהרג יהרג ואל יעבור ואר"י דאונס בע"ז וג"ע וש"ד פטריה רחמנא אפילו בשעה מעשה דנהי דחייב למסור עצמו מ"מ אם לא מסר עצמו אינו חייב מיתה :

כתובות האשה שנתארמלה

(קכח) דאומן שילא שם לע על בתו מזונות ובא לשאל למכס שיתיר לו לעכשיו שנים מבוכן אין מורין לו להיתר דאע"פ דבבעל ארמית קהלין פוגעין בו אם היה בא לימלך אין מתירין לו :

ב"ב חזקת הבתים

(תקמט) אסור לעשות צורה בולטת אבל מותר לעשות שוקעת ומיהו לצבועים מותר לישראל לצור בעצמו ושוקע בולט או שוקע אסור לישראל לעשות אבל אם אחרים עשו מותר להגיהו שם היכא דרבים שכיחי גביה דליכא למיחש לחשדא :

סנהדרין פרק נגמר הדין

(תרפט) בע"ז וג"ע וש"ד יהרג ואל יעבור בין בצנעה בין בפרהסיא בין בשעת הגזירה בין שלא בשעת הגזירה ובשאר מצות בצנעה ושלא בשעת הגזירה יעבור

אלא במנחה של תענית ונהגו שש"ץ אומר בשחרית בקול רם:

(רפא) חל ר"ח בשבת אינו מזכיר של שבת ביעלה ויבא שאם אין ר"ח אין הזכרת שבת בעבודה אבל במוסף יש הזכרת שבת אפילו בלא ראש חדש:

(רפג) בחנוכה מזכיר על הניסים במוסף של שבת או של ר"ח שאירע בו חנוכה:

(רפד) במגן אבות אינו חותם אלא בשל שבת ואינו מזכיר של י"ט כשחל י"ט בשבת ולאבי"ה כתב דלא נתקן ברכת מגן אבות אלא לש"ץ ומקום שאין מנין אין לאומרו והאומר הוי ברכה לבטלה. והגאונים פסקו דבין יחיד בין צבור צ"ל ויכולו וברכת מגן. ואם לא התפלל ערבית ושמע ברכת מגן מפי ש"צ יצא ידי חובתו:

פרק במה מדליקין

(רלו) עניים ברכו עם הקהל הוא קבלת שבת הילכך מי ששהה להתפלל מנחה וענה ברכו עם הקהל הואיל וכבר עשהו קדש לא יעשנו חול להתפלל מנחה של חול אלא מתפלל ערבית שתים של שבת כהר"ר שמואל:

פרק כל כתבי

(מ) יחיד המתפלל ע"ש צריך לומר ויכולו בתפלתו באתה קדשת: ויכולו שאומר כל הקהל אחר התפלה היינו גזירה משום י"ט שחל להיות בע"ש שאין אומר ויכולו בתפלה וברכת מגן אבות הוא מפני הסכנה כדי שימתינו זה את זה:

עירובין בכל מערבין

(מלג) לרשב"ם בר"ה א"צ להזכיר פסוקי המוספין לא די"ט ולא דר"ח ולר"ת צריך להזכיר די"ט דר"ח והגיה בספרו מלבד עולת החדש ומנחתה וב' שעירים לכפר וב' תמידין כהלכתן:

פרק הדר

(סקיב) שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה אע"ג דאין אנו נזהרין עתה בזה משום דבלאו הכי אין אנו מכוונין כל כך בתפלה בזמן הזה:

תענית פ"ק

(תריב) בטל וברוחות לא חייבו חכמים להזכיר כגון משיב הרוח אם לא אמר אלא מוריד הגשם דיו או לא אמר ותן טל ומטר אלא ותן מטר דיו. בימות החמה אין לו להזכיר לכתחלה משיב הרוח מיהו אם הזכיר אין מחזירין אותו אמר מוריד הגשם מחזירין ולאו דוקא מחזירין דמה יועיל הרי כבר הזכיר אלא ר"ל מוחין בו שלא יעשה כיוצא: בימות הגשמים לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו לראש הברכה וי"מ מחזירין אותו לומר מוריד הגשם ולשון עיקר:

(תריג) הזכיר טל ולא הזכיר גשם אין מחזירין אותו ומכאן יש בני אדם שאומרים בכל פעם ותן טל לברכה אף בימות החמה שיהא רגיל בפיהם של דאז אם ישכחו מטר בימות הגשמים אין מחזירין ופסק ראבי"ה שאם לא אמר משיב הרוח ומוריד הגשם ומכל מקום שהתחיל לאתה קדוש שאין צריך לחזור אלא אומר משיב הרוח ומ"מ ושוב אומר אתה קדוש וכן הדין בשאלה ואם לא נזכר שאלה עד לאחר שומע תפלה חוזר לראש וגבורות גשמים אפי' נזכר קודם שומע תפלה חוזר לראש:

(תריד) שכח יעלה ויבא אם נזכר קודם שהתחיל בברכה שלאחריה אומר אותו בלא חתימה ואח"כ אומר מודים ואם התחיל ברכה שלאחריה מתחיל לראש הברכה שטעה בה ואם עקר רגליו חוזר לראש התפלה:

(תרטו) בי"ט האחרון של חג המתפלל מוסף מזכיר משיב הרוח ומ"מ וכיון שהתחיל שוב אינו פוסק ונוהגין לאחר קריאת התורה וקדיש שש"צ אומר בקול רם משיב הרוח ומוריד הגשם ואז מתפללין הקהל ומזכירין כמו שמזכיר ש"צ יעלה ויבא בר"ח קודם י"ח ברכות בערבית:

(תרטז) בירושלמי אם התפלל ואינו יודע אם הזכיר כל ל' יום חזקה שהיה למוד הזכיר מכאן ואילך מה שלמוד הוא מזכיר הילכך עד ל' יום לאחר הזכרה או להפך אם ספק לו אם הזכיר או לא הזכיר חוזר שאחר הרגל לשונו הוא הולך:

(תריז) יום ס' כלאחר ס' יש בירושלמי דמנין ס' מתקופת תשרי מעת לעת ואם נפלה תקופת תשרי ביום מתחיל לשאול ביום בלילה מתחיל בלילה לפי מה שנפלה תקופת תשרי ואם נפלה תקופת תשרי בג' שעות ביום ויש יחיד שלא התפלל עדיין אפילו הכי לא יזכור שאלה דבתר הוא אגב הקהל דאין עושין תורה כשתי תורות ואם לבור איחרו שואל עמהן:

ר"ה פ"ק

(תשו) פי' רש"י עיון תפלה שמצפה מתי תתקיים שמתוך כך שבטוח שמתקיים תפלתו עונותיו נזכרים ור"ת פירש עיון תפלה שאינו מדקדק בתפלתו אבל צריך לכוין:

סוכה פרק לולב הגזול

(תשכד) המתפלל והגיע לעושה שלום יענה עם הלבור ושוב יחזור לאלהי נלור כי כבר נגמר י"ח:

מגילה פרק הקורא את המגילה

(תשלא) ממשון הפקולי סדר י"ח ברכות על הסדר ביבנה פרש"י בפרק אין עומדין דאם טעה באמלעיות אין להם סדר וכל מקום שזוכר שטעה שם יאמרנו ואומר ר"י דבאמלעיות חוזר לראש הברכה שטעה וגומר על הסדר ולפי' ר"י שכח עננו בין גואל לרופא אפילו לא סיים אלא אותה ברכה אינו חוזר ואם חוזר הוי ברכה לבטלה לפרש"י יאמר עננו במקום שנזכר:

פ' הקורא עומד

(תמי) בירושלמי משמע דאם התחיל התפלה בי' ויצאו מקלתם גומר ועל היולאים שאין מניחין שם י' נאמר ועוזבי ה' יכלו:

(תמיב) אין פותחין בית הכנסת אלא למזרח אומר ר"י דוקא בימיהם ולדידהו שהיו מתפללין כלפי מערב אבל לדידן לא:

פרק בני העיר

(תמכז) המשתין שוהה כדי הילוך ד' אמות ומתפלל המתפלל לא ירוקנו עד שילך ד' אמות:

תענית פ"ק

(תרים) כתבו ספרים המתענה על הלבור וממלא לא הרי הוא מללי שמתעני ירושלמי ומכאן נהגו לעבור לפני התיבה בכ"ה וי"ה פרנסין המאוגנין:

ר"ה פרק ראוהו ב"ד

(תשמו) היה עובר אחורי בית הכנסת אם כוון לבו יצא ואע"ג דאמרי' לבור בגדולה וש"ץ בקטנה לא יצא י"ח היינו להצטרף לעשרה. ולענות קדיש וברכו וכל דבר שבקדושה אפילו מחילה של ברזל אינו מפסקת ועונין עם הלבור אפילו אותן שבחוץ:

מ"ק הלכות אבלות

(תתקכז) התפלל ערבית ועדין יום לאומרת תשבינן יום כגון אם התפלל ערבית במ"ש מבעוד יום לאחר בעשית מלאכה מ"מ לקולא לא עבדינן:

(תתקכח) אבל מלטרף למנין עשרה מיהו קודם סעודה קמייתא אינו מלטרף:

הגהות יבמות

(קיד) נער שהגיע לי"ג שנים חדש העיבור בכלל השנים ולכל דבר שבקדושה אינו משלים עד שיהא בן י"ג שנים וחדש העיבור בכלל:

יבמות פרק מצות חליצה

(נח) נאמן הקטן לומר בני זה גדול לירדנו לפני התיבה ולקרות בתורה:

(נט) ר"ת פסק דכל שהוא בשנת י"ג מקרי לפני וג"ת פליג:

חולין פ"ק

(תקלו) כתמלא זקנו ראוי לעבור ש"ל קבוע ולירד לפני התיבה בתעניות ובמעמדות אבל באקראי בעלמא משהביא ב' שערות ראוי לירד לפני התיבה:

(תקלז) ש"צ ע"ה וקונו ערב ות"ח אין קונו ערב ת"ח קודם וכתב רבינו שמחה שבוגה לא יתמנה ש"צ:

ב"ק החובל

(קו) השיב מהר"ם כי אין לחזן להתמנות ע"א השעבדי כוכבים וכן כל מיני שלהם:

עבודה זרה פ"ק

(תתמג) אם בא לומר אחר תפלתו כסדר י"ח אומר בלחש נלור ומיהו לרכי רבים יאמר אפילו באמלע תפלתו:

הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים

ברכות פ' אין עומדין

(קכ) לפי שהחזן צריך שיאמר כל תיבה ותיבה לפני הכהנים לא יענה אמן אחר סוף כל ברכה מפני הטרוף וש"ץ לא יקרא כהנים להוי הפסקה מיהו יאמר אלהינו ואלהי אבותינו וכו' עד מפי אהרן ובניו ואומר כהנים בקול רם:

תענית הלכות תשעה באב

(תלט) חל תשעה באב בב' וה' אומר אל ארך אפים ואינו אומר ובא לציון:

ר"ה פ"ק

(תשא) ד' דאמי השנים די ן טוה לתענית ולנפילת אפים:

מגילה פ' הקורא

(תתו) אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו ובירושלמי דוקא כשמתפללין בשביל לבור ובלבור אבל בינו לבינו כביתו שפיר דמי וכי נפלי על אפייהו מללו אללו ובית הכנסת שיש לו רלפה אבנים אין נופל שם על פניו עד שיפרוס על הרלפה עשבים או בגד וכן נוהגים ביה"כ:

(תתטו) קטן אינו נושא את כפיו אר"י דוקא לבדו אבל עם אחרים הכהנים נושא ופנוי לא ישא את כפיו שערוי בלא שמחה:

(תתטז) מפני שהעם מסתכלין בו פרש"י הטעם מפני שעיניו כהות וליתא להאי טעמא אלא בזמן הבית שהיו מברכין בשם ועכשו נראה לאסור משום הדעת כתב ראבי"ה מה שהכהנים פושטים אלבעותיהם וחולקין אמרו הדרשנים הטעם דאם סקת ו' לדמות וש"ם בתוך כה יהיה כמו פי' חלון. הטעם ששמדין מהללין שם בכלל ברכה:

(תתיז) לשנים קורין כהנים אר"ם ש"ל אסור להפסיק לקרא כהנים ואפי' לאמן יהא שמיה רבה אסור להפסיק ונהגו העם לקרא כהנים אם הכהן ש"ץ אמר לו הנותן מים ליטול ידיהם ישוב גם הוא אם הוא עולה עובר בג' עשה ומלמדין הנותן מים שלא יאמר לו לבר והנהיג הר"י מספילה ללאת לכהן מב"ה שיתחיל ש"ל בעבודה כשהכהן אינו נושא את כפיו:

(תתיח) כשהכהן חריק ליטים או בתוך י"ב חדש אביו ואמו נוהגין שלא ישא כפיהן כהן שהרג הנפש לא ישא את כפיו ודוקא מועד ורגיל להרוג אבי"ה והשיב רבינו שמשון מסכן על כהן שמל תינוק ומת שנושא את כפיו ועל כהן שהמיר ועשה תשובה ישא את כפיו:

ערובין פרק בכל מערבין

(תלה) יום הכילה שחל בתעניות אומר סליחות ווידוי ואין אומר והוא רחום:

חולין פ"ק

(תקלו) משהביא ב' שערות קטן נושא את כפיו לבדו ועם כהנים גדולים אפי' קטן נושא את כפיו אבל לבדו לא:

מצות חליצה

(נח) יש נוהגים לקרות בניהם לס"ת כשנכנסים לתוך י"ג שנים וגם כשהקטן עושה מעלמו אין מוחין בידו דקטן עולה למנין ז' ונותנין לו לברך ויורד לפני התיבה ומתפלל ואין חוששין אפילו לא עברו לו י"ג שנים הילכך אפי' הוחזק בכל אלה לא הוי חזקה להחזיקו גדול ומי הוא הנאמן להעיד על גדלו:

הלכות קריאת התורה

הפטרותיה וברכותיה וקדושת התורה וקדושת ב"ה וכהן

ברכות פ"ק

(סו) אסור לקרות בתורה בשמיכה:

(סז) כשנפתח ס"ת אסור לספר אפילו בהלכה ודוקא בקול רם אבל בלחש מותר וכן אם היה תורתו אומנתו או היו שם י' בלא הוא:

(יז) לרש"י אפילו עטרות ודיבון שאין בו תרגום צריך לקרות העברי ג' פעמים ולר"י צריך לקרות עליו תרגום ירושלמי ויותר טוב לקרות פעם ג' כתרגומו מלשון עברי:

(יח) קריאת הפרשה משעת מנחה בשבת ואילך נקרא עם הלבור:

(יט) יכול לקרות התורה ב' מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה ומלמדי תנוקות הפ' יצאו י"ח ופירוש מועיל יותר מן התרגום:

(כז) ברכת אשר בחר בנו ולעסוק בד"ת פוטרת כל היום ואין צריך לברך בכל פעם משום דלא מייאש דעתיה מללמוד וברכת אהבה רבה בלאו פוטרת אם שנה על אתר אבל הפסיק צריך לברך ברכת התורה וכשמשכים לעסוק בתורה אחר היום צריך לברך:

(כח) כשמשכים ללמוד בלילה א"צ לברך לברכת יום שלפניו פטרתו:

(ל) מה שאומרים פסוקים של ברכת כהנים וכיולא בזה אחר ברכת התורה אינו אלא מנהג:

(לא) צריך לומר לעסוק בד"ת והערב נא בוי"ו ולא יאמר בא"י למדני חקיך:

פרק מי שמתו

(נב) דיסקיא שיש בה ס"ת מפשילן לאחוריו ורוכב אבל אם מתירא וצריך לרכוב על סוס ולברוח מותר לרכוב עליהן:

(נג) ס"ת וחומשין לא ישמש שם מטתו עד שיעשה מחילה גבוהה י' טפחים ושאר ספרים סגי בכסוי:

(נד) לא ישב ע"ג ספסל שס"ת מונח עליה היה נסון ע"ל אחר מותר וכמה יהא מרוחק אותו הדבר שס"ת עליו ממקום שיושב עליו איכא דאמר טפח ואיכא דאמר כל שהוא ירושלמי:

שבת פ"ק

(לט) אין לומר בקול רם עם ש"צ בשעת קריאת התורה ומה שחזן קורא בתורה הוא שלא לבייש מי שאינו יודע:

פרק במה מדליקין

(לעל) פרסומי ניסא עדיף מתדיר הלכך ר"ח טבת שחל בשבת מפטיר בנרות זכריה וקורין בתורה דר"ח קודם ואח"כ בחנוכה כדי שיפטיר האחרון בנרות דזכריה דאע"ג דתדיר ושאינו תדיר תדיר קודם מ"מ פרסומי ניסא עדיף:

(לפב) יום הכפורים שחל להיות בשבת בהפטרת של מנחה מזכיר של שבת וכן בנעילה אבל לא בותחה נותן יד לפושעים ואומר במנחה בי"ה על התורה ועל העבודה לרבי' יואל ולרבינו שמשון אין לומר על התורה במנחה בי"ה ומנהג לאומרה:

ראש השנה פ"ק

(תשו) אותם בני אדם המתענים בבית האסורים אין מניחין אלגם ס"ת אפילו בר"ה וי"כ:

סוכה פרק לולב הגזול

(תשמ) הקורא בתורה לריך שיאחז בעמודי התורה בשעת ברכה וכן כתב ראבי"ה:

מגילה פ"ק

(תשפו) לתנ"ג אומר דאף ספרים לא התירו אלא לשון יונית או כתב יונית או כתב אשורית ולשון הקודש אבל כתב אחר ולשון אחר לא ומכאן אמר רבינו יואל לגר להעתיק חומש מספר של טומאים לעבודת עובדים ובבבל שאגב לא ידע לשון הקודש אלא לאגוס דלא לה עמיק להיות נוטריות ומה שאנו קורין בתרגום חומש ונביאים ממכוה אהמיה שאמרוה יונתן ואנקלוס ומעשה בווירלבורק ומנעו לגר להתפלל. והורה ש"ל ורבינו יואל התיר:

פ' הקורא את המגילה

(תשלג) ס"ת דחסרין ביה אותיות או תיבות או פסוק אין להפסיק לקרא להביא ס"ת אחרת אלא קורא אותה על פה כיון דלא אפשר שתחלת הדבר לא היה דעתו לקרות בע"פ ותו דיש לחוש להביא ס"ת אחרת כדאמר ביומא וסוטה גבי קריאת כ"ג בי"כ:

(תשלג) הא דפסקינן לכתחלה קורא על פה פסוקים החסרים דוקא אם לא קרא עדין ג' פסוקים או שהוא לכיעי בתש"מ או בר"ת שלריך לגמור הפרשה דאין מוסיפין עליהם או מתחלון בסמוך לפרשה ג' פסוקים דאין משיירין בפרשה פחות מג' פסוקים אבל אם כבר קרא ג' פסוקים ורחוק מסוף הפרשה שאפשר לו לברך ולסיים יברך אבל נתן לו ויגמור ויביאו ס"ת אחר דאין כאן ברכה לבטלה ואין כאן משום פגמה דפגומה היא:

פ' הקורא המגילה עומד

(תתה) אין קורין בפרשה פחות מי' פסוקים וסימני פרשת האזינו הזי"ו ל"ך לאלפי:

(תתח) השיב ריב"א על מעשה שבא לפניו שאירעו ג' חופות ביום ד' והיה א' מהן כהן וב' ישראל והורה שביום ה' היו יכולין לקרות בתורה אע"פ שיקראו ד' ויוסיפו על ג' דלגבי חתנים חשיב מועד ולכך קורין כולם:

(תתט) חד אמר שלה וחד אמר אינו שלה פר"ת דקי"ל כמ"ד שלה לכך אנו נוהגין בתענית בתשעה באב וכ"ש במנחה דשלישי מפטיר משום דאין מוסיפין על ג' אבל בשבת וי"ט שמוסיפין עושין כמ"ד אינו שלה ולכו הלשות ובשבת נהגין לקרות ז' בלא מפטיר לכך אומר קדיש להיכל שאין מפטיר ממנין ז' ומנהגינו שקטן קורא בפרשת מוספין בי"ט בתענית אין מתרגמין:

(תתיא) מה שמלגלגין מויחל עד פסל לך לפי שהקהל הוא כענין אחד בני העיר שאין להם אלא אחד שיקרא עומד וקורא ויושב ועומד וקורא ויושב לדידהו שלא היה כל אחד מברך לפניו ולאחריו אבל לדידן דמברכין אינו צריך לישב וכן כהן שעומד במקום לוי אין צריך לישב כתב רבי יהודה דהא"כ שאין בה אלא כהנים יקרא האחד בכל פעם ועל כל פרשה יברך לפניה ולאחריה אמר ראבי"ה כי היכי דלאמר לא יעמוד לקרא בתורה על שיאמר לו עמוד כן חזן שהוא עומדין וקורא צריך לומר אחר קרא ולריך שיעמוד אחר אבל הקורא כשם שנתנה תורה על ידי סרסור כך אנו קורין אותה ע"י סרסור:

(תתיג) כהן אחר כהן לא יקרא משום פגמו של ראשון מכאן היה מותה רבינו אפרים לחזן שהוא כהן לקרא כהן בתורה וה"ה ללוי שהוא חזן ואין מוזים לו המספיק לא יפטיר על שיסיים הגולל לגלול:

פ' בני העיר

(תתים) הזמנה לאו מילתא היא והזמנה גרידא לבית הכנסת או לדבר אחר בין בלבור בין במעשה לא הוי הזמנה אא"כ עשה דבור ומעשה כגון שהקדישו לב"ה והתפללו בה ואם לפי שעה הקדיש כגון בתי כנסיות שבבבל על תנאי עשויות ובלי ואי אתני הכל לפי תנאו:

(תתכ) לריך להתענות בזמן הזה על כורסיה שהוא משמים לס"ת שאם לא כן אסור להשען עליו להגלתו ואפי' ספרים אסור להניח עליו:

(תתכא) שאלו למהר"ם על לאובן שמכן קרקע לבנות עליו ב"ה והעובדי כוכבים מעכבים על ידו והקהל אומר הואיל וכן הוא נבנה עליו בית תלמוד תורה ולאובן אומר אדעתא להכי לא נתתי והשיב כי לאובן לא מלי הדר ביה לנעשה כדל ואם לא יוכלו עתה לעשות ב"ה אולי לאחר זמן יתרלו העובדי כוכבים או יפייסו לאובן שיתרלו לקבל לעשות:

(תתכב) שאל השואל ארון של אבן שהיתה מתחלת והיו הס"ת מתקלקלין בו אם מותר להולכו ולגנוז אבניו ולעשות של עץ תחתיו והשיב כ"י מוריי"א נראה בעיני דאין בו קדושה מתשמישי קדושה ואין לריך לגנוז אפילו האבנים:

(תתכג) כתוב בא"ז לריך ליזהר שלא יהיו מטפחות ס"ת ושאר הספרים עשמנו:

(תתכד) אין מוכרין ס"ת אפילו ישן ליקח חדש אומר ראבי"ה דוקא של רבים אבל של יחיד אדעתא דידיה עבדי וכל הקדושות שאמרו במתניתין אם הם של יחיד יכול לעשות בהן כל מה שירלה דאדעתא דידיה עבדי ובס"ת דיחיד המוכרו ליקח איסורא אלא אינו רואה סימן ברכה:

(תתכו) כל דבלי קדושה שמותרין למכור לכל מותרין למכור חוץ לד' דבלים אסור לגמוץ דבר מצ"ה אלא ע"מ לבנות:

(תתכח) מסופק ר"י בקריאת התורה כהן עם הארץ וישראל ת"ח איזה יקדים ובסעודה החכם ישראל מקדים לכהן עם הארץ וחכם יכול לתת רשות לעם הארץ כהן לברך לפניו:

(תתכט) בתי כנסיות אין ישנין בהן ומפרש ר"י דלכל דבר שהוא לורך בית הכנסת או ביה"כ כדי לשומרו מותר:

(תתלא) כל דין סדרי הפרשיות וסדרי ההפטרות ותדיר ושאינו תדיר והפטרות והמועדים:

(תתלג) היה קורא בתורה ונשתתק מתחיל הב' ממקום שפסק הראשון ופי' רבינו יואל כיון שנשתתק הוה ליה היסח הדעת ועל כן לריך השני לברך ומכאן יש לפסוק דאדם שעומד לקרות בתורה ובירך ברכה שלפניה וקרא מקלת הפסוקים ופסק ודבר ד"ת או דברי חול דלריך לחזור ולברך ברכה ראשונה אם רולה לקרות יותר ורבינו אפרים חולק עליו:

(תתלג) לאובן קנה להוציא ס"ת מן הארון ולתתו ביד ש"ל ושמעון ש"ל רולה למחות בו כי אומר שחוטף מלותו והשיב כ"י מוריי"א דאין הש"ל יכול למחות ביד לאובן קונה וכן המספס שיטול אחד לקנות להוציא המעילים לגלול ואין הגולל יכול למחות כי אע"פ שקנה הגלילה לא קנה ליקח המעילים:

(תתלד) הר"ר אליעזר מגרמייז"א אומר כי מעיל שמפור מתחתיו פשקן לריך לגוס לו המעיל על הס"ת ולא לו פשקן האוחז ס"ת ערום נקבר ערום כתב ראבי"ה דוקא בידים ממש אבל נפל ידיו ולא הסיח דעתו לא קפדינן:

הקומץ

(תתקכב) יש ליזהר בכתיבת היו"ד לעשות נקודה למעלה ונקודה למטה והכי איתא בפסיקתא א"ל יהודה כל אות שאינה מוקפת גויל מד' רוחותיה פסולה בירושלמי דוקא בעגלגל של מעלה אבל בעגלגל של מטה כשרה ובתלמוד דידן לא מחלק כלל וכן כתב הר"ל אלחנן דאין לסמוך בזה על הירושלמי וכתב רבינו שמשון דבין בתפילין בין במזוזות בין בס"ת בעינן מוקף גויל כתב ר"ת אפי' דבק דכתב בג' מקומות בדף אינו יכול לתקן דה"ל חק תוכות ואינו נראה אלא יתקן ויקיף גויל באותיות של שם טופל בדיעבד:

(תתקכג) ניקב תוכו של ה"א כשרה ירכו אם נשתייר כמלא אות קטנה פסולה תוכו פ"ה בלשון ראשון רבל התלוי בתוכה ובלשון שני פי' הגויל שבתוכה פי' החלק שבתוכה ובתפילין אויירי כל נקב שהדיו עובר עליו לא מקרי נקב וערכת כל האותיות ותיקון והכשלון והפגין שלבן:

(תתקכד) ס"ת שיש בו ג' טעיות יתקן ד' יגנז פירוש בכל עמוד ועמוד יש בו ג' טעיות ואם יש בה ה' שלימה מללה על כל הספר כולו ופי' הרי"ף דהיינו דוקא אם נכתב בו מתחלתו אבל אין להטיל יריעה ולכתוב בו עמוד אחד כדי להכשירה וה"מ בפסולות חסרות אבל יתרות ניח לן בה פ"א אלא יגרוד היתירות ומתקנן אבל להגיהם שלא יתקנם ודאי פסול ולעניין לכתוב אותיות קטנות או גדולות כשמגיה דחק רבינו שמשון למלא היתר ברור ולא מלא חסרות ס"ת פסול מפני שנראה כמנומר בחומשין של ס"ת יכול לגמור אפי' באמלע הדף וס"ת לא יגמור באמלע הדף אלא מקלר והולך ועיני כל ישראל באמלע שיטה:

(תתקכה) ח' פסוקים שבתורה יחיד קורא אותם פירש רבינו משולם שלא יקרא ש"ל עם הקורא ור"י פירש יחיד קורא לאפוקי שלא יקרא החזן ב' אנשים באלו ח' פסוקים לזה ד' ולזה ד':

(תתקכז) סופר שכותב ס"ת ותפילין ומזוזות לריך להוציאו בפיו ולקרות הוא בעלמא בן ישעה לק בלבבי פורענות כגון מויחל ואילך ולריך ליזהר על זו שהבי הא"ל הקב"ה למשה אמור וכתוב:

(תתקכח) שיעור היריעה ושיעור הדף ושיעור הגליון מלמטה טפח ולמעלה שלשה אלבעות ובין דף לדף

כמלא רוחב גודל ובין שטה לשטה כמלא שטה ובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה ובין אות לאות כמלא חוט השערה נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב הב' חוץ לדף אבל השמים חוץ לדף שרי ובמ"ג כל ב' אותיות שנראות כמו תיבה לא יכתוב חוץ לשיטה ואומר ר"ת דמן הדין אפילו אות אחד לא יכתוב חוץ לשטה מנין השיטים שבעמוד איתא במסכת סופרים או שטים או מ"ח שיעור הגליון בחומשין מלמעלה ב' אלבעות ולמטה ג' אלבעות והטועה בשם איכא דפסק תולין אותו בין השיטין ואיכא דפסק מוחק וכותב ואיכא דפסק למסלק כל היריעה וכל הדינין הללו לאו דוקא בס"ת אלא ה"ה בנביאים וכתובים וקלע היאך תופרין אותו:

(תתקנט) דין גויל ודוכסוסטוס והעמודים ולורת פרשיות פתוחות וסתומות ושמות ולורות ושלמים ודין שמות הנמחקין ושאינן נמחקין ודין לורת האותיות וכתיבה סמה הכותב את השם אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו היה כותב ב' או ג' שמות כאחד מפסיק בנתים ומשיב המוגל הקולמוס לכתוב השם לא יתחיל באותו שם אלא יתחיל מאותו שלפניו ואיסור לישב ע"ג מקום שס"ת מונח עליה כילד:

(תתקסד) אין מוכרין ס"ת אלא לשני דברים ללמוד תורה או לישא אשה והוא שאין לו דבר אחר למכור:

(תתקסה) תשמישי קדושה נגנזין וכם לורסקמא ספרים ותיק של ס"ת ותפילין ולא חל עלייהו קדושה על דעביד הזמנה והנחה ולא סגי בהלא ובירושלמי אזל הבימה שעומד עליה מי שאוחז הס"ת והלוחין שכותבין עליהן להתלמד אין בהן משום קדושת ארון אבל יש בו קדושה כמו קדושת בית הכנסת:

(תתקסו) כותבין בדיו ודובקין בדבק הס"ת שנקרע ותופרין בגידים וכותבין על הגויל במקום שיער ועל הקלף במקום הבשר ואם שינה פסול ואין כותבין כי אם על עור בהמה וחיה טהורה ואפילו נבילה והעיבוד לריך שיהא לשמה שיתן סיהולי הטורות בעיבוד לשמן או יסייע ישראל לעובד כוכבים ולריך לומר בפירוש אני נותן בעיבוד לשם דברים שבקדושה:

(תתקסז) הסופר ס"ת יניח למעלה ולמטה מעט בלא תפירה כדי שלא יקרע ובברייתא משמע שלא אתא לאפוקי רק שלא יתחוב המחט בתוך הכתב:

(תתקסח) יש עומדין על רגליהם בשעת קריאת התורה ויש אומרים דדי בשתיקה ובשעת קריאת התורה אסור לספר אפילו בדברי תורה ובה"ג כתב אי איכא דלייתי לס"ת שרי ואומר מהר"ם מי שלא שמע הפרשה יכול לחזור עד יום ד' מידי דהוה אהבדלה ור"י אוסר אחר השבת אסור לקרות בחומשין בלבור מפני כבוד לבור ומשמע דאם הלבור מחלו על כבודם שרי ופירשו התוספות דוקא לספרים דידהו שהיו גוללין כס"ת אבל לדידן אסור ועוד אומר מהר"ם שבטוב יכולין לקרות בתורה האב והבן והאח זה אחר זה רק שמניחין בשביל עין הרע ואין לריך לחזר המפטיר עם הסדר ולא הפרשה של מנחה:

(תתקסט) כתב מהר"ם להיות לקרוא בתורה וסיימו הסדר ואמר החזן קדיש ושוב ולא קראו אלא ו' אין לריך לחזור ולקרות לשביעי ואח"כ אומר קדיש אלא מפטיר עולה למנין ז':

(תתקעא) כתב מהר"ם שהזיונין לריך ליגע לגוס ומה שנהגו לכתוב ווי העמודים כהב אי איישר חילי אבטליניה ואין להתחיל שום עמוד בוי"ו כי אם אותם שמתחילין ביה"ם שמ"ו וכן וי"ו של ואעידה בם ומלאתי דאפי' בדיעבד ביה"ם שמ"ו פוסל אם לא כתב כן:

(תתקעב) מהר"ם כשהיה מגביה הס"ת היה מראה הכתב לעם וס"ת שנים לא היה פותח עד שגוללין הס"ת הראשונה וכן לא היה מטיל מפה עד שגולל הראשונה:

(תתקעג) דין פרשיות פתוחות וסתומות ולורתן וכמה לריך להניח בגמיים וחלוקיהן:

שבת פ"ק

(רכח) הא דלא יהיו גגות העיר גבוהים מבית הכנסת דוקא בימיהם שהיו משתמשים על הגגות לסמ"ג ואע"פ שאין לראיה ברורה לאיסור גמור להשתמש בעליות ב"ה מ"מ טוב ליזהר מלהשתמש עליהם דב"ה שלנו הוא כמו מקדש מעט והוי בסו לד קדושה שלא לנהוג בהן בזיון:

פרק במה מדליקין

(רעא) מדליקין מנר לנר הלכך מותר להדליק קינסא או נר של חול מנר של מלוה כדי להדליק בו נר של מלוה אחרת וכן בנר של שבת וכן בנרות של בית הכנסת אבל אם אינו רולה להדליק ממנו נר של מלוה אסור והתוספות פי' נהגו להחמיר שלא להדליק מנר לנר:

פרק כל כתבי

(שלו) בימי התלמוד שלא היו כותבין לדבר לא היו כותבין תלמוד ותפלות ולא שום דבר משום שבעל פה שלא נימסר ליכתב אבל לדידן בעלי שכחה כותבין כל מילי משום עת לעשות לה':

מ"ק פרק אלו מגלחין

(תתנה) מטפחות של ספרים אין מכבסין אותם במי רגלים ולא במי מערה כי אם בנתר ובורית מפני הכבוד:

הלכות אבלות

(תתמב) כהן אבל ואפילו אין שם כהן אלא הוא אעפ"כ אסור לקרות בתורה בתוך ז' וכ"ש אבל שאינו כהן שאסור לו בתוך ז':

(שלג) אימתי הסופר נאמן להפקיד שכרו ודין עיבוד הקלף אם לריך לשמו:

גיטין המביא גט

(שלט) אור"ת דדיו של ספרים אסור לכתוב בו ס"ת ודין הדיו שם:

פרק הניזקין

(תא) לנו הדעות בכהן אם יוכל למחול על כבודו או לא וכלאם דבקריאת התורה מיהא אינו יכול למחול לא כהן ולא לוי וי"א דגם בקריאת התורה יכול למחול בב' וה' דלא שכיחי רבים ואור"ם דאין חילוק בין ב' וה' לשבתות וי"ם דלעולם שכיחי רבים:

(תב) עיר שכולה כהנים ואין בה שום ישראל הכהן יקרא ב' פעמים ושוב יקראו כהנים ואם יש ב' או ג' ישראלים יקראו ויחזרו ויקראו הישראלים עד שישלימו למנין ז' ואם יש קטנים ישראלים שהגיעו לחינוך גם הם יעלו ויקראו ועיר שכולה כהנים ואין בה ישראלים ולא נשים ועבדים וקטנים לא יקראו כלל מהר"ם וי"א דאין גויים עולים במקום ישראל כלל וי"א כולם כהנים או כולם לוים יקראו במקום ישראל וי"א דלוי אינו עולה במקום כהן כשאין שם כהן אבל כהן עולה במקום לוי וי"א דגם לוי עולה במקום כהן עש"ב:

(תו) וי"א דכחומשין שהם בכרך אחד וגליון קורין בב"ה וי"א דאין רוח חכמים נוחה הימנו ומוטב שלא יקראו שאפי' בס"ת שאינו מוגה כהלכתו ואינו תפור בגידין אסור לקרות כ"ש בחומשין והוי כמזכיר ש"ש לבטלה:

(תז) כותבין מגילה לתינוק להתלמד וה"ה נמי קרבנות ק"ש ויוצא בהפלות שלנו וכיולא בהן משום עת לעשות לה':

הגהות גיטין

(תמג) דין קריאה בס"ת ושני פירושים על נתפלה הכגילה:

(תמג) השיב הסר מכנן ופשלאתם על ס"ת שנקרע ב' גיטין כה דלאמר לא יתפור מיירי בדאפילו אבל לא אפילו כי הני ספלי דידן אפי' בשלש יתפור וכיון דתפירן בג' ה"ה בד' וכו' ואפי' טובא לא שנא ודוקא בגידין אבל בשאר דברים לא ואם חסר ירישת ואין שם אחר ע"ש דינו:

חולין פרק כיסוי הדם

(תלגו) אם קדם לקרות בתורה אחר שלא נקרא אין לחייב כלל וכתב ריב"א דאפי' היה כהן ועמד אחר במקומו אין לחייבו:

גיטין פ"ק

(תמא) אור"ת דמותר להשתמש בכהן ואין בו מעילה אלא כשבגדי כהונה עליהם והר"ר פסק כתב דאע"פ שיש בהן קדושה יכולין למחול:

בבא קמא פרק החובל

(קח) השיב מהר"ם על ב' אחים שהיה להם ירושה שלא יוכל שום אדם לבנות דבר בב"ה זולתם ועתה א' רולה למכור חלקו לאיש אחר אשר לא אחיו הוא נראה דלאו כל כמיניה שהרי לא הטליטו הקהל על אותם המלות אלא לאותו האיש ולזרעו אבל לא למכור לאחרים וכן כל מיני שררה כהונה ולוייה אינו יכול למכור אם לא ברשות הקהל:

(פד) סומא מדרבנן חייב בכל המלות האמורות בתורה:

בבא בתרא פרק קמא

(תסה) אסור לישן בב"ה אפי' שינת עראי ואפי' בב"ה שבבבל שעל תנאי הן עשויות ה"מ בחורבנן אבל כל זמן שהן קיימין יש בהן קדושה פר"י אסור ליכנס בהן בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים ומי שלריך לקרות אדם בב"ה כשיכנס ישב מעט שהישיבה מלוה וכן הנכנס להתפלל לריך לישב במקומו כדי שיעור הילוך ב' פתחים ולצורך ב"ה עושין בו כל דבר ועל זה סומכין לישן בב"ה ביום הכפורים כדי לשומרו:

(תעח) כופין בני העיר זה את זה לבנות להם ב"ה ולקנות להם ס"ת ונביאים וכתובים ופסק הר"ם דה"ה להכניס אורחים ולחלק להם לדקה וכן אם אין מנין בעיר ורולים להשכיר מנין אפי' אם הוא עיר סלע דלאכתי לא כהוג בה מידי כופין זה את זה לתת בתוך הכיס וכן אם אין להם מנין אלא עם שמעון כופין אותו ליטאר או להשכיר אחר במקומו וכן הדין בכל המקומות בימים נוראים שיש להם א' או ב' פחות ממנין שמשכירין להשלים המנין וכ"ש שכופין א' לעמוד או יעמיד אחר במקומו מיהו אם יש שם מנין בלא הוא אין לכופו ולא חיישינן שמא ילמדך אחד מהם לנקביו ויצטרכו להמתין ואם יש שם י"א ושנים מוציאים ללכת לריך שישכירו אחר בשותפות במקומן וזה יתן חלי השכירות וזה החלי בשוה אפי' אחד עשיר וא' עני ושכר החזנים על היולא כמו על הנשאר וגובין לפי ממון ולא לפי נפשות שהרי מה שאינם הולכים חוץ לעירם למנין לפי שיש להם טורח לשכות בתיהם ליקס וממונם ותבואותיהם:

(סעם) היו שם עשרה ונלרך אחד מהם לנקביו ואינו יכול להעמיד עלמו רשאי ללאת וא"ל לשתוק עד שיחזור כיון דהתחילו בעשרה:

(תקיא) מדביק אדם תורה נביאים וכתובים אע"פ שא"א שלא יניח פעמים נביאים על תורה וכן נהגו העולם והימה הוא דהא הלכה כרבי יהודה דאמר תורה בפני עלמה פר"י בס"ת מניח מתחלתו וסופו כדי לגול עמוד ובשאר ספרים כדי לעשות היקף בתחלתן ובסופן כדי לגול עמוד לתחלתו הוא נגלל עש"ב:

פ' יש נוחלין

(תקפ) כתב ראבי"ה דאין אדם יכול למכור וליתן מקום אבותיו בבית הכנסת ורב האי כתב שמכירתו מכירה:

סנהדרין פרק נגמר הדין

(תרפו) כהן שיש לו בת שהמירה או שזינתה רשות הוא שלא לפתוח לו ראשון ולברך ראשון כי זרעו מחולל:

ע"ז פרק הצלמים

(תתיא) השיב הר"ם דאותן שמליירין במחזורים לורות חיות ועופות דלא יפה הן עושין דמתוך שמסתכלין בלורות אינן מכוונין לאביהן שבשמים:

פרק רבי ישמעאל

(תתיג) ראבי"ה קבל מאביו בנרות ושעוה של ע"ז שאסורין לנר מלוה בשבת וחנוכה או לב"ה וכ' הר"ם דהכשיפי כומרים עובדי כוכבים נהי דמותרין מכ"מ לדבר מלוה לליין בהן טליתות אין נכון לעשות וכן כל כיולא הדבר דדבר שנשתמש בו הדיוט אינו ראוי לגבוה ולב"ה:

הלכות ברכות

פ"ק דברכות

(נה) פלוגתא דרש"י ור"ת על ברכת אלוהי נשמה ומקום שאמרו להאריך:

מי שמתו

(סב) ספק אי נשים חייבות בברכת המזון דאורייתא או דרבנן ולרש"י דכתב הטעם משום דכתב על הארץ הטובה אשר נתן לך והן לא נטלו חלק בארץ א"כ כהנים ולויים פטורים מברכת המזון:

תפלת השחר

(לם) ברכת הלבנה לריכה שתהא מעומד שהוא כמקביל פני שכינה ופירוש ברכת הלבנה:

ברכות כיצד מברכין

(קיג) השותה משקין לרפואה אם המשקין טעים לשתות דלית ליה הנאה מינייהו לא בעי ברכה ואי אית ליה הנאה מינייהו בלא רפואה לריכי ברכה:

(קיד) על כל מיני גרעינין של פירות מברך בפ"ה העץ על בוסר פחות מכפול הלבן מברך בפ"ה האדמה לולבי גפנים וקליפה חילונה של שקדים שאוכלין אותם כשהן רכין מברך עליהן שה"כ כיון דלא אדעתא דהכי נטעי להו:

(קטו) הקפריסין מברך עלייהו בפ"ה האדמה לר"י אלפסי ולהר"ם מאיבר"א מברך בורא פרי העץ:

(קיז) על זנגביל וגרופלא ופלפל ביבישתא אין מברך עליהן ועל עץ קנמון מברך בפ"ה האדמה ועל צוקרו ואגוז מוסקט"ו מברך בורא פרי העץ:

(קים) יש תבשילין הרבה שנותנין בתוכן קמח ויש להסתפק אי לריך לברך עליהן במ"מ או לאו ולריך לראות אי עשוי לדבק אי לאו וכן קליות וחטין שלוקות וכיולא בהן הלכך טוב לאוכלן לאחר ברכת המוליא:

(קים) לחם שאינו ניכר וידוע אם הוא לחם שנימוח אין מברך עליו המוליא אבל פרורין שאין בהן כזית אם יש להם תוריתא דנהמא מברך עליהן המוליא ופרורין שנותנין במים והמים מתלבנים אין מברכין עליהן המוליא והפורס פתו ביין אין מברך עליו המוליא:

(קכ) יש דברים הרבה שאין מברכין עליהן המוליא ואם אדם קובע סעודתו עליהן חייבין בהמוליא וטוב לאוכלן בתוך הסעודה וכן מידי דתלוי בתוריתא דנהמא טוב לאוכלו בתוך הסעודה:

(קכח) על השלקות מברך בורא פרי האדמה ואפילו תומי וכרתי שיותר טובים חיים ממבושלים לאלפסי:

היה קורא

(כג) אדם שטועם ופולט אין לריך ברכה דאינו נהנה:

פ"ק

(לג) פתח בשכרא וסיים בחמרא יצא דלא מהדרינן ור"י פסק שמחזירין והר"ם מאיבר"א אומר שאם היה יודע מה הוא וטעה כגון שאמר בפ"ה העץ וחזר תוך כדי דבור ואמר בפ"ה הגפן יצא ולר"י ירקות שנתבשלו או כשתנו למעליותא בפ"ה האדמה לגריעותא שהכל וכן כל מיני קטניות ולפתות וכן פרי העץ שנשתנו למעליותא בפ"ה העץ לגריעותא שהכל ותפוחים שטובים חיים ומבושלים לעולם בורא פרי העץ ערמונים ואגוזים שאין דרכן לאוכלן חיים אלא מבושלים חיין מברך שהכל מבושלין מברך בפ"ה העץ:

כיצד מברכין

(קנג) אין מברכין אחר פחות מכשיעור משבעה המינין וטוב ליזהר (לשתות) [מלאכול] פחות מכזית או יותר של מכבילה לאלא מידי ספקות הללו ובירושל' דעל פרידה ענבים וגרגיר של רמון כיון שהיא בריה שלמה מברך אחריו מעין ג' אפילו שהוא פחות מכזית:

(קכד) נסיב תרמוסא למיכליה ונפל מידיה ונסיב אחריני בעי ברוכי זמנא אחריתי:

(קכה) מיא דכולהו שילקי כשילקי והוא שהמשקה היוצא ממנו עיקרו לשבול בו קאי דחשוב מאכל אבל אי עיקרו קאי לשתיה לא אלא מברך עליו שנ"ב ואחריו בנ"ר :

(קכו) פת לנומה שמורין בקערה ופת אלס אי פת לנומה חביבה ליה מברך על הלנומה ולדברי ה"ג דוקא שרויה בקערה אבל בקדרה אינו מברך עליה :

(קכז) יש לפניו ב' מיני פירות השוב עדיף וב"פ האדמה עדיף מברכת שהכל אפי' שהמין שמברך עליו שהכל חביב ליה יש לפניו פירות שברכותיהן שוות ויש בהן מז' המינין מברך על אותו שהוא מז' המינין אין ברכותיהן שוות כגון זית ולנון מברך אכל חד וחד בפני עצמו :

(קכח) ברכת המוציא גומר לה בהדיה דקא מפליד פרוסה אבל לא יחתוך בין ברכה לאכילה דהוי הפסק ובשבת לא יחתוך קודם שתכלה הברכה :

(קכט) פתיתין ושלמין ממין אחד שלמין עיקר לברך עליהן וכן גדולה וקטנה ממין אחד גדולה עיקר פת חטה ושאר מינין פת חטה עיקר פתיתין פת נקייה ושלמין פת קיבר שלמין עיקר פת כשר ופת של עובדי כוכבים אם שוין יברך על הכשר ואם של עובד כוכבים נקי וחביב ושל ישראל אינו נקי וחביב על איזה שירצה יברך וטוב להסיר הפת של עובד כוכבים מעל השלחן עד אחר ברכת המוציא :

(קל) טול כרוך גביל למורי לא הוי הפסק לדברים אלו שייכי להמוציא אבל אם סח בדברים אחרים חוזר ומברך ופת שלנו א"צ בשמ :

(קלא) כל אילן דיבש בסתוא וכלו גוזי וטרפי לגמרי בחורף והדר פארי משרשיו מברכין על פירותיו ב"פ האדמה וכל היכא דאי סקלי לפירא איתא לגוואה והדר מפיק פירא זהו פרי העץ לתשובת הגאונים וא"כ תותי"ס ופריז"ש וצימי"ש מברכין עלייהו ב"פ האדמה מיהו נהגו העם לברך ב"פ העץ כיון שעלו מתקיים משנה לשנה בספק אי הוא פרי העץ או פרי האדמה יברך ב"פ האדמה :

(קלב) היו לפניו ב' מיני פירות שאין ברכותיהן שוות כגון לנון וזית מברך אכל חד וחד ואיזה שירצה יקדים לרב האי ורמ"י ולה"ג והר"ס לעולם ב"פ העץ קודם לב"פ האדמה שני מינין ויש בהן ממין ז' מין שבעה עדיף אפי' האחר חביב אין ברכותיהן שוות מקדים ברכה ממין שבע היו כולן ממין אחד מקדים הראשון בפסוק אין בהן ממין שבע וברכותיהן שוות חביב עדיף :

(קלג) אפילו על הפת והיין שאמר שנ"ב יצא ואם בירך על הפת ברוך המקום שברא יצא :

(קלד) היו לפניו חטה וזית או שעורה ותמרים אע"ג דשוין לארץ מכל מקום מוקדמין בפסוק דהיינו לארץ ראשון יקדים לברכה :

(קלה) דברים הבאים בתוך הסעודה מחמת הסעודה כגון בשר לגים ירק מיני קדירה דייסא ולמיים"א וכה"ג שהם עיקר סעודה ומשום פת הן באין הפת פוטרתן וכן כל המשקין בתוך הסעודה חוץ מן היין אין טעונין ברכה לא לפניהם ולא לאחריהם ודברים הבאים שלא מחמת הסעודה בתוך הסעודה כגון פירות שאינן באין ללפת אלא לעכל המאכל טעונין ברכה לפניהם ולא לאחריהם ואם באין לאחר הסעודה כלומר לאחר שמשכו ידיהן מן הפת בין שהיו מיני לפתן בין פירות טעונין ברכה לפניהם ולאחריהם ודין זה שלישי אינו נוהג בינינו לברך לאחריהן כיון שאין אנו מושכין ידינו מן הפת על ברכת המזון ודייקא לר"י פת פוטרת ולרש"י טעון ברכה לפניה ולאחריה ואדם שמלפת פירות עם הפת והוא עיקר לפתן שלו פת פוטרתה ודוקא כשאוכלן לפני הסעודה אבל אוכלן באמצע הסעודה כיון דאין דרך ללפת בהן את הפת יראה דצריכין ברכה לפניהם וירא שמים האוכל פירות בסעודה

רא״ש פי׳ למעייל ג׳ סעודות ב׳ שניעות ואותן ג׳ סעודות יחלק לג׳ סעודות :

יום טוב פרק המביא

(תרלג) אין לאסור לברך על הבשמים בי״ט שחל להיות במוצ״ש שמא יקטום מן המחובר דהא קי״ל דשרי להריח וכן נהגו להריח ורש״י אוסר לברך על ההדס במוצ״ש שהוא יום טוב וכתב ר״י הטעם דמענוג יום טוב ושמחתו משיב נפש שאבדה :

סוכה פרק לולב וערבה

(תשעא) בכל י״ט של כל השנה אומר זמן על הכוס לבד מב׳ ימים אחרונים של פסח :

מגילה פרק הקורא

(תשלה) שאלו להר״ם מויינא אי בני כפר פוטר בניו ובני ביתו בקריאת היום דחיוב דאורייתא הוא הקריאה והוא אינו חייב אלא מדרבנן והשיב דשפיר פוטר. ור״ם אומר דקומא חייב מדאורייתא :

(תשלט) ר״י בר׳ קלונימוס מסופק אם סומא יברך בורא מאורי האש ולאבי״ה השיב דאינו מברך :

מגילה נקראת

(תשפ) נשים חייבות בשלש סעודות שאף הן היו בגזירת המן ועל ידי כן נתקן שלש סעודות בשבת :

יומא פרק יום הכפורים

(תשכג) מסתכלים בצפרנים בברכת בורא מאורי האש ומטילין מים בכוס הבדלה ורוחצים ממנו בפנים :

סוכה פרק לולב וערבה

(תשמז) המברך קידוש על יין חדש ביום טוב הזמן של קידוש פוטר זמן של יין חדש ומיהו אם לא קדש על יין חדש ובאמצע סעודתן הביאו לו יין חדש מברך זמן על יין חדש אע״פ שכבר בירך זמן על הקידוש :

מ״ק ואלו מגלחים

(תתקל) מי שמת לו מת במוצ״ש ולא נקבר עומד האבל בלא הבדלה ולמחר אחר קבורת המת יבדיל ומותר לאכול בלא הבדלה מהר״ם וי״מ דאחר יבדיל למוצ״ש בפניו ויפטר האבל ואינו נראה. וכיון דפטור מהבדלה אם מבדיל נקרא הדיוט :

בבא בתרא המוכר פירות

(תקסו) יין שיש לו קמחים כיון דפסול לנסכים אין אומר עליו קדוש :

הלכות שבת

ברכות פרק אלו דברים

(מו) ומנגב ידיו בין בחול בין בשבת ואין בכאן משום לבון וכן הסיר ר״ם לאשה שמנפה בגדיה בשבת בבית הכסא ליטול ידיה ולשפשף מקום הטינופת. אבל יש ליזהר שלא ליטול ע״ג עשבים בשבת אפילו שאינו מתכוין להשקותם דהוי פסיק רישיה :

שבת פ״ק

(ריח) לדיים הפת חכמה ואינה מלאכה והילך מותר לרדות כדי להגיל מזון ג׳ סעודות :

(ריט) אין מטלטלין בכרמלים יותר מד׳ אמות אבל פחות מד׳ אמות מטלטלין וכן התיר ר״ם בגינה יתירה על בית סאתים ולא הוקפה לדירה לטלטל מתוכה לחוץ הואיל ואין כה״ל גמורה עוברת לפניה. והתיר להטמין מפתח תוך הגינה אף שעומד בחוץ ונותן בתוך הגינה או נוטל מתוכה לחוץ :

(רכ) הטורר כים בשבת חייב וכן חבית שלנו אם הוציאה חוץ לארבע אמות והניחו או מה״ל לר״ה חייב לפי שכשעוקרו עוקר כולו כאחד אבל המגלגל דבר מלוגע שכשעוקר עיט זו עדיין השני מונח במקומו פטור :

(רכא) מותר לטלטל מטיבה גבוהה י׳ ורחבה ארבע לחצר דהלכה כרבי שמעון :

(רכב) אם אין המשקוף גבוה ד׳ אמות בה״ל מותר ליקח מפתח ולפתוח הפתח אבל לאחר שנפתח המנעול צריך להסיר המפתח ערם שיפתח הפתח עצמו שהרי מה שיש בין הפתח ולנכים רשות היחיד גמורה היא :

(רכו) בערב שבת עם חשכה צריך למשמש בגדיו ולסלק הדברים שיטכב עליו :

(רכח) תענית חלום אפילו בשבת דזהו עונג דידיה ומיהו תעניתא לתעניתא ואם אינו יכול להתענות ב׳ ימים רצופים ימתין להתענות ביום אחד מימי השבוע ולא יתענה ביום ראשון :

(רל) אסור להתענות בשבת עד ו׳ שעות ולתפלה ולתלמוד שרי לעסוק ולהתענות :

(רלג) פרעוש הקופצת ממקום אסור להורגה בשבת מיהו אם הפרעוש עוקצו מותר להסירו ולהשליכו ומאכולת שקורין פניי״אל מותר להורגו :

(רלד) בגד שמשימה האשה שיפול דם נדתה עליו ולא יטנפו בגדיה אסורה לצאת בו בשבת לכרמלית דהוי משוי :

(רלה) החזן יכול לסדר ראשי פרקיות לאור הנר בשבת יחידי כיון שאין צריך עיון. ולא יאמר ההגדה בלילי פסח בשבת ביחיד אא״כ יודע ההגדה על פה. ובלילי יוה״כ יכול היחיד לומר לבדו סליחות ותחנונים לאור הנר ובלילי יום טוב שחל להיות בשבת לא יאמר החזן המעריב לאור הנר :

(רלט) מותר לתת בגדיו ע״ג עם חקיקה לתקן או יכיעה לחרוג אע״פ שיודע שהעובד כוכבים יעשה בו מלאכה בשבת :

(רמ) ישראל המכיר או המשאיל בהמה לעובד כוכבים ועכבה אצלו בשבת צריך להפקירה בפני שלשה דמכתמא לא מפקר לה :

(רמא) ולהניח העובד כוכבים לרכוב על סוסו ליכא איסור בזור כיון דרכיבה שבות הוא על שבות לא גזרו :

(רמב) הגאון קילור ואספלנים צריך שתהיה מע״ש ואם נפלו בשבת על הארץ או על הכלי יחזור. וקילור שנותן ע״ג העין אפילו בשבת מותר. ורבינו שמשון התיר לכרוך גלגול בשבת למי שלקה בחלבנו שלא אסרו אלא גמי משום דמקי :

(רמג) אין נותנין חטין לרחים מערב שבת מפני השמעת הקול. שביתת כלים אין אדם מצווה עליהם הילכך מותר להשאיל כלי לעובד כוכבים מערב שבת אע״פ שהעובד כוכבים עושה בו מלאכה אבל בשבת אסור להשאיל. ולהשכיר בערב שבת אסור אפילו לשבוע ולחדש מפני שנראה כשכיר שבת ובדליעבד מותר לשכור לשבוע ולא ליום ובהמתו אסור להשאיל ולהשכיר אפילו ב׳ אם בכור לו שיעשה בה מלאכה בשבת :

(רמד) אסור לקנות הרקיה מפני שממרח וחייב חטאת :

(רמה) אמר ישראל לעובד כוכבים בהמתי קנויה לך יכול להניחה לו בשבת. סמ״ג :

(רמו) תנור שאפה בו העובד כוכבים בשבת בעה״ב והביאו לישראל בעל התנור שכר התנור אסור לקבלו אפילו דיעבד דאסור לקבל שכר שבת אפילו דיעבד לרבינו גרשום. ולרבינו מתיר כן הדין ביהודים הקונים מכסים ומשכירים לעובדי כוכבים לקבל מכס שבת. מיהו בקבלנות נראה דמותר כגון שהשכיר המכס לעובד כוכבים וא״ל כשתגבה ק׳ ליטרא אתן לך כך וכך מותר דקבלנות בהלוע שרי. וליתא אלא העובד כוכבים המקבל המכס אסור :

(רמז) השוכר עובד כוכבים לעשות לו בית בקבלנות אסור לבנותו בשבת דקבלנות במחובר אסור. ולתקן האבנים והקורות והנסרים דזו פלוש מותר לעובד כוכבים לתקן לחוץ ממקום בנין הבית שלא יהא נראה כבנין ישראל. ושמא גם זה אסור כיון שצורך מחובר הוא. סמ״ג :

(רמח) מעשה באחד שקנה סוס בשבת והורה רבינו גרשום שחייב מכות מרדות מדרבנן וצריך לגדור בפני זה :

(רמט) אסור לומר לעובד כוכבים מערב שבת תעשה מלאכה זו בשבת מפני שהוא כמסייע להר״ר יוסף ולסה״ת: ובסמ״ג פסק דמותר ליתן לעובד כוכבים מעות מערב שבת לקנות מה שירצה ובלבד שלא יאמר לעובד כוכבים קנה בשבת או למכור לו בגדים למכור ובלבד שלא יאמר לו למכור בשבת אלא בסתמא מכור וקנה לכשתמצא :

(רן) שכיר עובד כוכבים של ישראל או שפחתו שעשה אש או שלוק הנר בשביל ישראל אסור לישראל להנות כיון שגופו נהנה ממנו לסה״ס ובר״ל י״ע מתיר. מותר להנות עבדו ושפחתו שעובד כוכבים לעשות מלאכת עצמן ולא בשביל ישראל בשבת לסה״ת. נר דולק ואם דולק ובא העובד כוכבים והרבה בשמן או בעלים מותר לישראל להנות ממנו כיון שמתחלה היה יכול להנות ממנו קצת בהיתר. ולדברי הכל עובד כוכבים שעשה אש בשביל תינוק או חולה מותר אף לבריא :

(רנא) מותר לתת שפוד של בשר בתוך התנור ופיו מכוסה בבצק עם חשכה אפילו לא יהא מבע״י כמאכל בן דרוסאי ודוקא כשהשפוד והפלה מונחת אבל שלם לא. וסמוך לאש חוץ לתנור אסור לצלות ולשפות קדרה אלא א״כ מבושל וצלוי כמאכל בן דרוסאי מבע״י וכל זה למאן דפסק כרב אשי. ולמאן דפסק כרב ירמיה אסור לתת שפוד של בשר ואפילו מונחת ואפי׳ בתוך התנור. וקדירה שאבל האש אין הישראל רשאי להגיס בה בשבת בכף דהוי בישול. רוקח :

(רנב) י״ט שחל להיות בשבת יש אומרין לתת לעובד כוכבים מותר החמץ הואיל ויודע שיוליכנו חוץ ויש מתירין לתתו לפניו והוא יטלנו מאליו ונראה לדידן דלית לן דה״ל בכל ענין מותר ולא יתן משכונו לעובד כוכבים אם לא יטלנו לדך מלבוש ומותר לומר לעובד כוכבים הביא נר הדולק דלא הוי אלא טלטול ואפילו לישראל אין אסור אלא משום דהוי בסים לדבר האסור א״ז:

(רנג) נותנין מזונות לפני העובד כוכבים בחצר ואם נטלן ויצא אין נזקקין לו לריב״א דוקא שהיה יכול לאוכלן בחצר אבל היו מזונות מעשיות להוליכם חוץ לחצר אסור ליתן דהוי כמוליך בשליחות ישראל ורבינו יואל אוסר לישראל להחזיר משכנות של עובד כוכבים בשבת אפילו יחד לו מקום מבע״י ולאבי״ה מתיר אם יחד לו מקום מבע״י :

(רנד) ולקרות כתבים המובאים בשבת יש אוסרין ונראה למותר לקרותם דרך העבלה ולאבי״ה כתב שמותר לקבל כתבים אפילו לישראל ששולחו לו בשבת :

(רנה) כל דבר שהוא עושה אומר לעובד כוכבים ועושה וכל שאינו עושה אינו אומר לעובד כוכבים ועושה :

(רנו) אין משלחין אגרות אלא א״כ קצץ לו דמים דאז העובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד ודוקא אגרות בעי קציצה אבל שולח דבר אחר לא בעי קציצה :

(רנז) אסור ליכנס בספינה בשבת אפילו ללכת כל שהוא ובכל ענין שיצא בספינה בין בשבת בין בערב שבת מותר ללכת בכל הספינה ואסור ליכנס בקרון בשבת דאסור להשתמש בבעל חי א״כ שמא יפכה או יאכל ויכל מן הקרון :

(רנח) מפליגין בספינה לדבר מצוה ופר״ח דסחורה חשיב דבר מצוה וכן ההולך להראות פנים לחבירו וההולך לטייל הוי דבר הרשות וי״א הא דאין מפליגין דוקא בים משום עיבור ושם אבל שאר נהרות שרי :

(רנט) מחוסרין שחיקה מותר לשתות המשקה הזב ממנו בשבת וא״כ אותם ענבים דדורכין בגיגית ברגל שמשליכים עליהם מים שיקלוט הטעם שקורין אקוטילה מותר למשוך ממנו דרך ברזא בשבת אע״פ שקלט היין מפלגות מהענבים ומתערב עם המים וכן גיגית מלאה ענבים לדורכה ברגל ולא ברגל שמחוסרין דריכה מותר למשוך בברזא בשבת ולשתות אפילו שיוצא משקה בשבת מתוך הענבים שפיר דמי דמתבטל במשקה שיצא מערב שבת ולא שייך כאן מבטל איסור לכתחלה כיון שלא היה לעולם בעין וכן הגריספינ״ש מותר למשוך ממנו בשבת דרך ברזא ולשתות אפילו שהענבים הם שלמים מטעם שאמרנו :

(רסא) לרך יפה וטוב להעמיד הקדרה ע״ג פטפט של ברזל שיש לו שלשה רגלים למעלה מן הגחלים או על גבי אבנים ואין מחזירין אלא כשהוא כמאכל בן דרוסאי או מבושל אבל חי לגמרי לא :

שבת במה מדליקין

(רסב) מותר בשבת בהדלקת נר של שעוה שקורין קנדלו״ש וחכמי נרבונא אוסרין :

(רסג) כל הנרות שמשתמשין בהן בשבת אפילו שלא על השולחן כגון במרתף ובחדרים צריך שיהיו משמנים הראוי להדליק בהן בשבת ולמהר״ם אם יש במקום א׳ נר כשר דעי״ז יזכור ולא יטה שאר הנרות שבחצר ושבבית שרי ולשר מקומי כל דבר שיכול לעשות בלא נר כגון להוציא יין מהבית מותר להשתמש לאור כל נר :

(רסד) מותר לקחת קש ולכרוך עליו פשתן או צמר גפן כמו אותן שעושין בבית הכנסת שאינן עשויין להדליק אלא להעמיד הפתילה בשומן וגמי צ״ע אם יכול לעשות ממנו פתילה :

(רעא) מדליקין מנר של מצוה ע״י קיסם בין בנרות של שבת בין בנרות בית הכנסת :

(רעג) המדליק נר של שבת מברך להדליק נר של שבת אבל בי״כ שאינו שבת לא יברך דלא חשו לשלום בית אלא בשבת :

(רעה) כשהבעל והאשה זריזין בנר שבת שרי גברי לברכי נפקי מבינייהו אם אינו זריז אלא אחד מהן אינו יוצא אלא אחד :

(רפז) מצוה לרחוץ פניו ידיו ורגליו בע״ש וחמין וחפיפת הראש נמי בע״ש מצוה :

(רפח) לרש״י אסור לעשות פתילה מקנבוס שקורין קנוו״א וגם צמר גפן שקורין קוטון לפי שיוצא מן העץ ולר״ת ולר״י מותר דלא הוו עץ וכן נהגו העולם :

(רפט) מדליקין בפתילה שאינה מהובהבת אלא מחורכת דהיינו משפשפת מאור דרך העברה ודיו לר״י וסמ״ג ומה שנהגו הנשים לכבות אותם כדי שתאחוז השלהבת יותר היטב לרווחא דמלתא היא ולה״ג ובתוספות וכ״פ ר״ת נראה דצריך להבהב :

(רצ) ספק חשכה מערבין עירובי חצרות ועירובי תבשילין לר״ת וירושלמי ורבינו יואל התיר לערב אפילו לאחר עניית ברכו ואחר כך חזר בו :

(רצא) הא דאסור להטמין בדבר המוסיף הבל דוקא בשביל כמאכל ב״ד אבל בשיל כמאכל ב״ד יכול להטמין אפילו בדבר המוסיף הבל לרבינו יוסף ולר״ת אפי׳ בשל כל צרכו אסור להטמין בדבר המוסיף הבל אם מצטמק מכל לד יפה לו והוא ואיכא למגזר שמא יחתה. אבל אם אינו מצטמק מכל לד יכול להטמינו ע״ג כירה או פטפט שיש אש מתחיו :

(רצג) י״א דאין הדלקת נר בשבת קבלת שבת ובה״ג משמע להדיא דהוי קבלת שבת והמדליק יברך עובר לעשייתה ויהיה בדעתו שלא לקבל עליו שבת עד אחר הדלקת הנר. רבינו משולם לא היה מברך על הנר כיון שאין הדלקתה גמר מצותה ור״י חולק עליו והוכיח דמברכין ועוד יש אומרים שאין מברכים על הנר שאם דלקה מבעוד יום לא היה צריך לכבותה ולהדליקה וליתא ולרבינו אם צריך לכבותה ולהדליקה :

(רצד) בחורים שאין להם נשים והם חוץ לביתם צריכים להדליק בחדרם ואי יש להן נשים לא צריכי דהאשה מברכת בשבילם ומותר להדליק הנר בבית ולאכול בחצר אם יש לו אורה מהר״ם וי״א שצריך לאכול במקום נר:

(רצה) כל דבר שיש לו תורת כלי לא בטיל מחמת כובדו:

(רצו) עניית ברכו עם הקהל הוי קבלת שבת :

(רצז) אם נתקשרו שמים בעבים והמכשורים שהוא לילה והדליקו קצת הקהל ולא הספיקו לומר מנחה עד שנתפזרו העבים אותם שהדליקו אסורים בעשיית מלאכה כיון שקבלו שבת אפי׳ יש שהות ביום ואמר העם שלא הדליקו מותרין במלאכה וקבלת שבת בעשות בלא הדלקת נר לא הויא קבלה :

(רצח) היכא שרוב הקהל קבלו שבת המיעוט על כרחם נמשכים אחריהם ואסורים במלאכה וכתב ריב״ס דאם הקהל אמרו בע״ש ברכו אין היחיד שלא היה בבה״כ יכול לעשות מלאכה אע״פ שאינו רוצה לקבל עדיין שבת מיהו אין לאיתנו כל כך לראייה :

פרק כירה

(רצט) מותר להשהות הקדרה ע״ג גחלים ממש ומותר לומר לעובד כוכבים להסיר אותה מע״ג גחלים וגם הישראל עצמו אפשר שמותר להסירה הואיל ואינו מכבה הגחלים ואינו מזיזם וכל שכן שמותר לומר לעובד כוכבים מערב שבת להסירה א״ז :

(ש) מצטמק ויפה לו מותר להשהות על גבי כירה שאינה גרופה וקטומה לרבינו חננאל ורש״י מתיר להשהין מפותים ולגבסים חיים כי הם לראויים לאכילה יותר מהבטל כמאכל בן דרוסאי והוא הדין לביצים חיים ומים כדי שיהיו חמין למחר ודוקא לצורך מחר אבל לצורך לילה אסור שמא יחתה למהר בשולם :

(שא) הלכה כרבי מאיר בענין המבשל בשוגג בשבת סמ״ג וי״א הלכה כר׳ יהודה :

(שג) להרא״ש אין בישול אחר בישול ואם כן כל דבר שנתבשל כל צרכו מותר להחזירו לכלי ראשון להתחמם או ליתנו אצל האש וכל דבר שהדחתו היא גמר מלאכתו כגון מליח הישן אין מדיחים אותו בחמין בכלי ראשון וסמ״ג שאין בישול אחר בישול יש בישול אחר אפייה וצלייה ולא יתן פת אפי׳ אף בכלי שני במקום שהיד סולדת בו ואם עשה חלב שבת וגם מלאי יש ליזהר והמבושל לא יתן אצל האש במקום שהיד סולדת ולראבי״ה כתב דאין בישול אחר אפייה וצלייה :

(שג) מותר לשפוך על אבטיח מים צוננים אבל לחי אסורה אפי׳ בצונן ואפילו בקרקע דומיא דכלי כגון בריכה אבל נהר ממש שרי לר״י ולראבי״ה למותר לרחוץ בנהר ובר״ם להקר בלא שפשוף דשרי :

(שד) יין ושמן מותר להפשירן בכלי שני ולא בכלי ראשון ולא כנגד המדורה מקום שיוכל להתפשר ירושלמי וסמ״ג מים ויין ושמן מותר לפושרן כשאין היד סולדת בו ור״י מפרי״ם ומיימ׳ וכתב לאבי״ה דאין לתת פירות תוך הכוכל״ש בבית החורף כדי שיבולו אבל מבעוד יום מותר לתת שם :

(שה) מי שרחץ ידיו במים לא יעמוד כנגד המדורה לחמם ידיו שיש לחוש שיפשירו המים על ידיו :

(שח) לראבי״ה אפילו מלח בכלי שני בשיל ולראבי״ה ור״ח ור״י פסקו דאפילו בכלי ראשון לא בשיל והיה אומר הר״ר בן דמלח שלנו שמתקנין אותו ע״י בישול אין לחוש ומתמיר כרי״ף סמ״ג :

(שי) אסור לבטל כלי מהיכנו וכלי ניטל אפילו שלא לצורך דבר הניטל :

(שיא) מותר לעשות מחילה בשבת לצניעות כגון מחילה שעושין בשעת דרשה בין אנשים לנשים וכן מותר לעשות מחילה להגן על אדם חי ועל האוכלין אבל להגן על המת וכן מחילה שעושין בפני הספרים בחדר שישן בו צריך לעשותה מע״ש ולשייר בה טפח ולמחר פושטה מהר״ם :

(שיב) לסה״ל אביגדור הא דצריך ככר או תינוק לא דוקא במת ערום אבל למת בכסותו מטלטלין אותו אגב כסותו וכתב לאבי״ה דאם חוששין שמא יתקשו אבריו ולא יוכל לפושטו ויהיה בזיון למת למותר להניח עליו ככר או תינוק ודוחק על הככר עד שיתפשטו אבריו :

(שיג) הורה הרא״ש על מת שמת בספינה בשבת והיה מוטל בבזיון בפני העובד כוכבים שמותר לקברו ולהוציא מן הספינה ולהביאו ע״י עובדי כוכבים לבית מפני כבודו וסה״ל ברוך ממגנצא חולק עליו :

(שיד) מעשה באחד שהורה לומר לעובד כוכבים שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת שיבאו לקבורתו ואמר מהר״ם שעשה המורה אבל מודה דהקיף עלמא ואומר שישלחו אחר קרוביו הא ודאי שרי שמא מטרף דעתו עליו וכן קונין מסמ״ג בשבת שמא תטרף דעתו עליו וכן כתב רבינו שמחה :

(שטו) כל כלי לצורך גופו ולצורך מקומו ניטל בשבת ואפילו מסל הגדול והה״ס לכל שהדליקו בו בשבת אבל לנרות ומנות ולה״ג שאין עליהן תורת כלי ולא תורת אוכלין חמירי מכולהו ואפילו לצורך גופן או מקומן לא. לאבי״ה :

(שטז) כל בעלי חיים מוקצין הן כגלוגלות ולמוקין ורבינו שמשון פי׳ דוקא נולדו בו ביום ואינו עיקר :

(שיז) כלי שנותנין תחת הנר לקבל נצוצות לא יתן לתוכו מים דזהו הוי כבוי אבל מים שנותנין שלא לכוונת כבוי כגון אלו ללוחות שקורין לנפי״ש שנותנין בהן מים להגביה הזמן מותר :

(שיח) בקיץ בשבת שהזבובים מצויין אסור לסגור תיבה בשבת אם לא יניח ריוח גדול שיוכלו לצאת דאי לאו הכי הם נצודים והוי פסיק רישיה :

במה טומנין

(שכ) הא דנוהגין להטמין על הקרקע חמה שטומנין עליה אם כל היום אע״פ שמוסיף הבל מגפת ועלים י״ל דאינו אסור להטמין בדבר המוסיף הבל אלא במידי דמקלקל אבל דבר שהוא חם מחמת ד״א לא גזרו לפי שהולך ומתקרר ורמץ דאסור היינו משום דאית ביה אש ושייך למגזר שמא יחתה :

(שכא) אסור להניח גחלים בוערות תחת הקדרה אע״פ שאין סביב הדפנות ומיהו אם מלא גחלים בוערות למחר תחת הקדרה או סביב לה בשוגג לא נאסר התבשיל בכך סמ״ג :

(שכב) מותר לחתור מתימה פי התנור שסתמו מע״ש דאינו מתכוין לעשות פתח ושרי למגרי חביתא בכורפיא בשבת משום דמכוין להוציא יין ולא לעשות הפתח :

(שכג) כשהמוקצה על ההיתר נוטל ההיתר והמוקצה נופל על ידו אבל ליגע במוקצה ולהסירו לא :

(שכד) עלים שמיחקן ליטיבה מע״ש בעו קישור ואבנים בעו סיתות לריב״א ולר״ם ולרי״ף ולראבי״ה :

(שכה) מותר לרחוץ ידיו במורסן או באפר כירה בשבת מגובלים מע״ש או יקחם בידו יבשים וישפוך המים על ידו לגיבול על ידי שינוי הוי ושרי :

(שכו) צריך להזהיר נשים כשיוצאות בצעיפה שלא יצאו במחט שניטל חודה ושוקלה מיהו אם ניטל מע״ש לשם כך שפיר דמי :

(שכח) אסור לחוף כלי כסף במלח בשבת לפי שהמלח נמחה כשחופף בחזקה אבל בחול שהוא דק דק מותר ובנתר מותר בכלי עץ וכסף ואע״פ שלפעמים גורר אם הכסף הרי דבר שאין מתכוין :

(שכט) יש ליזהר מלאכול בשבת במקום עשבים לפי שאי אפשר שלא יפול שם מים וישקה לזרעים אבל להשתין ע״ג זרעים או לשפוך שם יין שפיר דמי שהם שורפים הזרעים :

(של) אסור לרחוץ ידיו משלג וגלגלי״א בשבת לפי שממחה אותה בידים והוי נולד וכן אסור לשים פשלג בחורף אבל האש לפי שהשמנונים הקרוש נעשה צלול והוא בעין לבדו ואינו מעורב עם שום דבר ואסור אבל אותם חתיכות גלגלי״א שמכניסין בקרקע בחורף ובימות הקיץ נותנין אותו בכוס לצננו נראה למותר ואפי׳ שנימוח קמא קמא בטיל ביתר ורבינו יחיאל מפרי״ש היה מתיר לתת הפשמידא אצל האור בשבת ומכל מקום טוב ליזהר שיהא רחוק כדי שלא תהא היד סולדת בו :

(שלא) כתב לאבי״ה מותר לשבר הגלד כדי ליקח המים המונחים תחתיו :

במה בהמה

(שלג) נמילותא ימירתא אמירא ועמא דבר לצאת הסוס בפרומביא והיחידים נזהרים אבל הסוס אסור בשניהם בפרומביא ובאפסר וכ״פ הר״ר פורת ראבי״ה דאם עסקיו לעים למותר לצאת בשניהם יחד והכל לפי הענין :

(שלד) פרה אסורה לצאת בחבל לר״ת והעגלים מותרין ובשיוצא הסוס לר״ה ותופס האפסר או הרסן בידו צריך שלא יהא החבל יוצא מתחת ידו טפח וצריך שיגביה מן הקרקע טפח החבל שבין ראש הבהמה לידו ואסור לצאת הסוס באוכף שעליו לרה״ר ואסור במרדעת מותר אם קשורה לו מע״ש ואסור להסיר האוכף מעל הסוס והמרדעת מעל החמור ואפי׳ בחצר ומותר לתת מרדעת לכתחלה על החמור בחצר מפני הקור שלא יצטנן ועל הסוס ספק אי שרי אי לא ואסור להעמיד הסוס במים כדי לצננו :

(שלה) אין הבהמה יוצאת בזוג שבצוארה אפי׳ הוא פקוק אבל בחצר שרי בזמן שפקוק ואינו משמיע קול וכן הדין בתרנגול לענין זוג ואין הסוס יוצא בטלס שבצוארו ולא בכלונסות שברגליו ולא תרנגולין בחוטין שקושרין להם לקצר פסיעותיהן ולא העגל והפרה בגימון וכן חמור או הסוס :

(שלו) אסור להוליך ב׳ בהמות קשורים יחד בשבת ואם היו קשורים שרי לאחוז אפסריהם יחד :

(שלח) סכין לאדם בשמן אבל בחלב וזומן אסור מפני שנמחה והוה ליה נולד ואסור ומפרכסין לאדם היינו להסיר מעליו גלדי המכה או צואה מעט ואפי׳ משום תענוג :

(שמ) בהמה שאחזה דם אם ספק הוא שאם לא יקיזו לה דם תמות מותר לומר לעובד כוכבים להקיזה לאבי״ה :

[מרדכי חולין]

במה אשה

(שמג) לא תצא אשה בחוטין שכרוכות סביב שערות ראשה אבל אם החוטין והרצועות בתוך השערות קלועות מותר לצאת בהן בשבת :

(שמד) אסור לסתור הקליעה בשבת והגודלת חייבת משום בונה אומר ר״י דלא אסרו חכמים לאשה לצאת אלא בדברים דקים כי הנך שמזכיר המשנה אבל דברים שהם עיקר מלבוש ליכא למגזר :

(שמו) עיר של זהב לרש״י הוא טסק״א ולר״ת הוא תכשיט שמשימין סביב הראש כהסיא לעטרות של כלות ואסור לצאת בהן בשבת דלמא משתלפא ומחויא ואם הוא תחת הצעיף מותר :

(שמז) שני חגורות לפי׳ א׳ מרש״י אסירי ולפי׳ שני מותרין ולר״י כשחגור אחד על חלוק וחגור אחד על קופה מותר וכ״ש דמותר ללבוש ב׳ סרבלים בשבת ולרבינו יואל ב׳ חגורות אסירי ואסור להוציא דרך הה״ל ב׳ מקטורין זה על גבי זה לצורך חבירו :

(שמח) מותר לצאת בשבת בקמיע תלוי בצוארו בשביל חולי או שרוצה פן יחלה אע״פ שאין בו סכנה ודוקא שנתנו אחד אדם מומחה בקמיע או שבקמיע מומחה אפי׳ לא נתנו לו מומחה אבל בע״א לא ובירושלמי נאמן אדם לומר קמיע זה לפאתי בו שלשה בני אדם או ג׳ פעמים :

(שמט) אומר רבינו תם דאיש יוצא בטבעת שיש עליו חותם דאין דרכו להראותו אבל לא האשה :

(שנ) אומר מהר״ם דאינו מועיל לקבוע ברזל ושאר מיני מתכות בראש חגורה לגוי ולחוק בו צורת מפתח ולהוליך בשבת עמו לסגור ולפתוח ואפי׳ שיש טהנגין היתר לא שלא מאין הורגלו :

(שנא) טסק״א תלויה בחוט של משי או בלולאות ואין סוגר בה מפתחי חלוקה אינו תכשים אלא משוי שאינו אלא לראות עושר בעלמא ואם סוגרת בה חלוקה או תקועה בשלשלת הוי תכשים :

(שנב) לא תצא אשה במוטפת ולכיניין ובאשפיגל״א ובנזמי האף אבל יוצאה בנזמי האזן ולא תצא בטבעת שיש עליה חותם ולא יצא האיש בשריון וקסדא ומגפיים ואם יצא פטור ובגלגל ובומה וסייף חייב ולא יצא במנעל א׳ בזמן שאין ברגלו מכה למחכו עליה ושליף ליה ואתי לאתויי אי נמי חשדי ליה עלמא שנושא האחר תחת בגדיו :

(שנג) מותר לאשה לקשור לרלועות סביב הבתי שוקים שלה פן יפלו למטה אע״פ שאינן קשורות בהן ואותן הכחבשין תפוסין שיש להם כבלי ברזל ברגליהן ר״י מתיר לצאת בהן לר״ת דכיון שהן בשביל שלא יברחו תקועין הן היטב וליכא למיחש למשלף ולמתוי ולמפסיק ולאתויי :

(שנד) האשה יוצאה במוך שהתקינה שלא יפול דם נדתה על בשרה אבל שלא יפול הדם על בגדיה שלא יטנפו אסור ויוצאה במוך שבסנדלה אם קשורין ומנעל שלנו מותר לצאת בו במוך או בתבן שהוא דחוק ולא נפיל ואפי׳ בשבת מותר ליתנו בתוך המנעל לכתחלה :

(שנה) פסק רבינו תם דכל תכשיטין שרו בחצר ובכרמלית דלדידן דלית לן רשות הרבים כרמלית היא כחצר ואולי כי כל מה שאסרו דילמא אתי לשלופי ולאתויי ארבע אמות ברה״ר לדידן דלית לן רה״ר שרי ואין למחות בנשים היוצאות בטבעות שלא ישמעו לנו והנח להן:

(שנו) איש או אשה שריחה רע יוצאה לרה״ר בפלפל וכה״ג ואשה פורפת על האבן בשבת ובלבד שהיתה בו מאתמול ועל האגוז לכתחלה אבל לא על המטבע ואם כרך ופרף מערב שבת על המטבע מותר ומותר ללבוש ב׳ סרבלים בשבת מפני הצנה :

(שנח) יש להתיר לקטע ללכת בשבת במקלות שנשען ונסמך בהן אבל זקנים שהולכים במקלות מחמת נענוע אסור לצאת בשבת למתולי סגיא והלוך הוא לעבידי :

כלל גדול

(שסא) יזהר אדם שלא לאסוף פירות ולקבלם יחד ויזהר אדם מב׳ מיני פירות שנתערבו וכ״ש פסולת שנתערב עם אוכל שלא יברור אלא דרך אכילתו יקחם ויאכלם :

(שסב) אין עיבוד באוכלין שילך אותן פלמו״ש של הפוחים מותר להחליקם ואין בהן משום ממחק והמחמיר תע״ב :

(שסג) פר״ת דב׳ מיני ברירות הן ביד לאלתר מותר לכתחלה בקנון לאלתר פטור אבל אסור בנפה חייב חטאת אבל לבו ביום אפילו ביד חייב חטאת :

(שסד) להרא״ש כל דבר שאדם מחתך ומקפיד על מדתו נקראת מלאכת מחשבת :

(שסה) לר״י מותר לפרר לחם אחרי שנטחן ככר דלא מצינו טוחן אחר טוחן :

(שסו) לרא״ש מולח דחייב היינו מולח גולה אבל למר מכבש ושער מסרק דלדכן בגיזה אינו חייב משום גוזז :

(שסח) בני אדם הרגילין לתפור בתי זרועותיהם בחוט או במשיחה וכשפושטן עצמו מתירה ומרחיבה וכשלובש מהדק התפירה אסור בשבת לעשות כן אבל אם כל הנקב מוקף תפירה שחלל הנקב נראה שמותר :

(שסט) מותר לתינוקות לאכול בשבת וי״מ אותם העוגות שכותבים עליו האותיות והציבות מהר״ם :

המוציא יין

(שע) שיעור שנתנו חכמים להוצאה היינו לענין חיוב חטאת מיהו פחות משיעור נמי אסור :

(שעא) אשה מניקה כשמשקה החלב בדדים לא תקל לה ביד בשבת דאין הדבר מותר אלא ביניקת התינוק בלבד וי״מ דוקא בכלי אסור דהוי מפרק ותולדה דדש אבל בקרקע מותר לחלוב :

פרק המצניע

(שעג) ליכין שפרשו לרש״י כלפי ראש אצבע קרוי למעלה וכלפי דד קרוי למטה ור״ת פי׳ איפכא ומספק יש לאסור בכל ענין :

פרק הזורק

(שעד) ספינות שאין קשורות אע״פ שמוקפות מחילה אין מטלטלין מזו לזו ואם הספינות גבוהות מן המים י׳ טפחים שרי :

(שעה) אבן שוקת שקורין סקווחטו״ר שטופכין מים ברה״ר והטופכין מקלחין לרשות הרבים אם אינו קמור פי׳ מכוסה ארבע אמות בר״ה אסור ואפי׳ לדידן דלית לן רה״ר אלא כרמלית אסור דכיון שהוא בעיר אתי לאחלופי ברה״ר מהר״ם :

(שעו) בית הכסא העומד בקיר החומה והצואה נופלת בתוך החפירה סמוכה העיר שהיא יתירה מבית סאתים שלא הוקף לדירה אם בית הכסא למעלה מי׳ טפחים והלכה כרב דימי דשרי להחליף רשויות הכא שרי הא״ג דליכא מחילה על הקרקע ואי הלכה כזעירי דפליג ארב דימי אם בית הכסא עשוי כך שהצואה נופלת על צדי הכותל אע״פ שאח״כ מתגלגלת ונופלת בכרמלית למטה מותר ואפילו איכא נופלת על צדי הכותל אלא שדף אחד או קנה אחד פחות מג׳ נגד פי הנקב בתוך ג׳ והצואה נופלת עליו ומשם נופלת למטה שרי אבל ע״י מחילה תלויה אין להתיר כגון שיש מחילה י׳ סביב פי הנקב בין למעלה בין למטה דהא מחילה תלויה אינה מחלת אלא במים מהר״ם. ולר״י נכון ליזהר אם לא נעשה להם מחילה לשם מים ותכנס מן המחילה לפחות טפח במים :

(שעז) ואותן בתי כסאות שהם בחפירה בקרקע של ב׳ שותפין היה נראה לאסור והר״ר יעקב מקינון מתירן :

פרק הבונה

(שעח) הא דאסור לנשים בשחיקת אגוזים דלמא אתי לאשויי גומות פירוש דילמא אשויי גומות במתכוין כגון שישכחו שהוא שבת מחמת טרדתן דאי בלא מתכוין שרי כר״ש לר״י :

שמנה שרצים

(שעט) לרא״ש אין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ואי אבל המפתח של תיבה יעבור אותה לכתחלה :

(שפ) מותר לערב מי מלח מועטים ולערב מים ומלח ולשפוך על נתחי עוף צלוי וכ״ש שמותר לתת מלח וטמן קודם על העוף ואח״כ ישפוך מים :

(שפא) אסור לתת אפר מקלה במכתו בשבת כיון שמוכח שלרפואה הוא עושה שם ואם הוא מכוח נפשות שרי ומותר לסוך לאשו שמן דלא מוכח דלרפואה עביד כיון שדרכו בכך בחול נראה כמסיך כדרכו :

(שפד) מותר ללעום מסטיכ״י משום ריח הפה ולרבי שמחה מותר לאכול תרסים מתוקים ולגמוע בילה חיה בשבת כדי להנעים הקול הואיל ואין בו רפואה :

(שפה) אדם שחש בראשו או בעיניו מותר ללחוש בשבת ומותר לעשות רפואה בשבת ע״י מידע שקורין פוג״ה למדידה זו שריא :

אלו קשרים

(שפו) אסור לקשור ב׳ ראשי האבנט ברצועות בתוך המכנסים בשבת כי אם בעניבה וטוב לעשות בראש האבנט כמו שעושין לחגורות כגון טוקלא של ברזל או נחשת לר״י. והרא״ש מתיר. ולהר״ר פורת ג׳ מיני קשרים יש. יש קשר שמתקיים בקשירה א׳ כגון קשר של גרדים או קשר שבראש החוט כשרוצה לתפור וחייב ויש קשר שאינו חייב אא״כ עושה ב׳ קשרים זה ע״ג זה כגון חבל דלי שנפסק החבל אבל עניבה מותר ובלבד שלא יעשה קשר למטה מן העניבה אלא יעשה ב׳ עניבות זו ע״ג זו. והאבנט של מכנסים שרגילין לחבר ב׳ ראשיה ברצועה א׳ אם מתקיים הקשר שבוע או שבועים על שיחליף אסור מדרבנן :

(שפז) כשמתנו לרצועות מנעל וסנדל נוטל ומחזיר ובלבד שלא יקשור. ולרשב״ם ה״ה לרצועה של טלית אם כשמטה שמותר להחזירה לטלית בלא קשר. וגלא דדוק׳ כשיש נקב מתוקן להכנסת רצועה בלא דוחק דאז שרי :

(שפח) טליתות שאין צריך בחלופן בו ביום אחרי לאחר מבית הכנסת נ״מ חדשים נ״מ ישנים אסור לקפלן אפי׳ באדם אחד וה״מ בסדר קפולו הראשון אבל שלא כסדר קפולו הראשון שרי. ואסור לנשים לקפול לעיפותיהן בשבת :

(שפט) אסור ליכנס במים בשבת אם בגדיו נוגעים במים פן יסחטם ואם הולך להקביל פני רבו מותר ואשה שיש טנוף בבגדיה מקנחת בסמרטוט ואינה נותנת עליהם מים בשבת. ואי ליכא טינוף לא יתן מים פן יסחום ובסמ״ג הורה ר״ת לנשים שהתינוקות לכלכו בגדיהן שמותרות ליטול ידיהן ולקנח במקום הלכלוך כדי שתוכל להתפלל :

(שצ) מנהג טוב כשאדם רוחץ ידיו בשבת שיזלוק מידיו המים לנער בכח קודם קנוח במפה או בבגד ואולי אין חשש כי אין דרך לבון בכך. ואין ליבון אלא במים ולא ביין ושאר משקין :

(שצא) מותר לקשור חגורו לדלי למלאות מן הבור מים ולחזור ולהתירו לחגור בו מתניו אבל חבל של עלמא אסור שהוא קשר של קיימא ואם נפסק החבל באמצע אסור לקשור ב׳ ראשי׳ ביחד אלא עונבן :

(שצב) חבל שתלוי בראש בהמה מותר לקשור ראש האחר באבוס או איפכא שהרי יתירנו בו ביום אבל לקשור שלא יתירנו בו ביום אסור :

פרק כל כתבי

(שצג) הלכה מדליקה שרי וכיבוי אסור ובירושלמי כיבוי מותר לכתבי הקדש אבל משום ממון אסור. והאידנא נהגו הכל לכבות ואין סמך להיתר זה אלא שאומרים שחוששין שמא ישרפו בהן תינוקות שלא יוכלו לברוח או שהעובדי כוכבים יכעסו עליהם על שמניחים הדליקה לדלוק ויש סכנת נפשות :

(שצד) מצילין כתבי הקדש מפני הדליקה אפילו למבוי מפולש ולחצר שלו מציל כל מה שירצה. ולחצר חבירו מציל כל מידי דצריך לו לאותו יום. ובגדים מציל לחצר שאינו מעורבת ולדידן דלית לן רה״ר נראה דאין לחוש כל כך להציל לחצר אחר :

(שצה) מצילין תיק הספר עם הספר אע״פ שיש בתוכה מעות וכן מותר לשום מזוזה או שאר כתבי הקדש או תפילין בתוך אלנקי מלא מעות מע״ש ובשבת אם יש דליקה יציל המעות אגב התפילין. ולא סגי לשום טבעת באלנקי להציל המעות דהטבעת בטל אגב המעות ובירושלמי משמע דדסקיא מלאה מעות נותן עליה ככר ומציל ובתלמוד דידן לא משמע כן ושמא בדליקה התירו טפי :

(שצו) בימי התלמוד שדברים שבע״פ לא ניתנו ליכתב לא היו מצילין אותן מן הדליקה אבל לדידן דניתן ליכתב כל מילי מצילין כולם מן הדליקה לר״י. וכן כל הספרים אפילו לא נכתבו בדיו כיון שיש בהן אזכרות מצילין אותם אבל מגילה דלית בה אזכרה מפני שנתנה ליכתב בדפי פכם ומדי אי לא נכתבה בדיו וכהוגן אין מצילין אותה מן הדליקה :

(שצח) מה שיכנים בשחרית בשבת יוצר משאר ימי החול הוא דבתמיד של חול כתיב בבקר בבקר ובשל שבת כתיב ביום :

(שצט) פסק לאבי״ה ור״ת דגרס כבוי מותר וקילור כבוי אסור ורבינו יואל כתב דלא שרינן גרס כבוי לכתחלה אלא במקום היזק :

(ת) נר שע״ג הטבלא מטלה אומר ר״י דמיירי שאין שמן בנר דאי יש שמן כמלא כשנכסף השמן הוא מכבה ונר שאחורי הדלת שאסור לפתוח ולנעול כנגדו אומר בסמ״ג בשם ר״י דמיירי שהנרות שקורין בדלת כדלך שרגיל להניח נרות של חנוכה בדלת ולא מיירי בכבוי דלות. ולר״י מיירי בכבוי דלות. ולמיימ׳ אם נזכר כשפותח ונועל לעשות בנחת שרי. ולמהר״ם מותר ליגע במעמד שלפני ארון הקדש והנרות דולקות ועומדות עליו ובלבד שלא יהא מנענעו אע״פ שהוא מוקצה דהא מוקצה עצמו אינו אסור ליגע אלא כשמנענעו. ומותר לסגור החלון בשבת שלא יכבה הנר מפני הרוח :

(תא) כשהעובד כוכבים בא לכבות נר או מדורה יש בני אדם אוסרין למחות בו ולומר אל תכבה וטועין בזה שהפירוש דאין אומרים לו כבה ר״ל אין צריך לומר לו כבה ואל תכבה :

(תב) כל המזיקין שאין בהן סכנה אם היו רצין אחריו מותר להורגן ופי׳ ר״ת דה״ה פרעוש וכיוצא בהן ומיהו נהיגי רבנן קשישי דממעטי מלצוד פרעוש אפילו מעל בשרם :

(תג) עובד כוכבים שהדליק הנר לעצמו או עשה כבש מותר לישראל להנות ממנו ואע״ג דפירות הנושרין ומשקין אסורין הכם הוא דקל פחיטתן ותליטתן ואיכא למגזר דאי שרית למבליגהו אתי לתלוש ולמחוש ולא מדכר ולפי זה עובד כוכבים שבישל בשר לעצמו או מידי אחריני מותר לישראל לאכול ממנו. ובתילוז אחר דאמר דסלני פירות ומשקין שהן מידי דמיכל אע״כ כל מידי דמיכל אסור ואם אפה עובד כוכבים בשביל או פת לעצמו אסור לישראל לאכול ממנו. וכן אוסר ר״ת הנאפה בשבת דדומה לשוחט דהא פת נמי לא חזי לכוס :

(תד) מלתא דאפשר לישראל גופיה לעשות כגון מים לצורך שהייתו דאפשר לו להיות מטפס ויורד לתוך הבור ולשתות שרי אפילו עשאו העובד כוכבים באיסור לצורך ישראל. ואם הביא העובד כוכבים מים מן הנהר מותר להשקות לבהמתו דאפשר לישראל להוליך שם בהמתו. וליקט עשבים העובד כוכבים בשבת לאסור לישראל הכא מיירי דקאי בתרי עברי נהרא דאי אפשר להוליך שם בהמתו לר״ת. ורבינו אליהו מפרי״ש מתיר. וריב״א אוסר וכתב בסמ״ג דאפילו לדברי המחמיר אם בא בשביל ישראל זה שאינו מחמיר מותר לישראל אחר המחמיר מידי דהוה אפירות שבאו מחוץ לתחום בשביל זה שמותרים לאחר :

(תה) מעמיד אדם בהמתו ע״ג עשבים בשבת אע״פ שהן מחוברין כגון במרעה ואינו עובר משום למען ינוח שורך :

(תו) ליקט עובד כוכבים עשבים בשבת ומאכיל לבהמת ישראל אע״ג לומר לו אל תאכיל ובלבד שלא יעכים לעשות בשביל ישראל ואומר שעושה לעצמו. וכל הלוקט בסביבה שרוב ישראל שם אסור אפילו לא אמר שעושה בשביל ישראל מפני שגופו נהנה מן האיסור :

(תח) כגון מלאכה שעושה העובד כוכבים לעצמו כגון אפה ולקט פירות או צד חיה ועוף ודגים אין צריך להמתין בכדי שיעשו ואם בא בשביל ישראל אפילו בא מחוץ לתחום צריך לאסור במ״ש בכדי שיעשו ואין ספק לילה עולה לחשבון :

(תי) מלאכה הנעשית בשביל ישראל ועובד כוכבים אסור למ״ש בכדי שיעשו אבל אין מחייבין אותו לצאת מביתו כגון בהדלקת הנר שנדלקה בשביל ישראל ועובד כוכבים. סמ״ג :

(תיא) הא דאמור להשכיר מרחץ לעובד כוכבים דוקא כשהמרחץ ביד ישראל דנקרא על שמו אבל כשהמרחץ ברשות אחר בפני עצמו ומכירין בו שמושכר הוא לו ממש אין לחוש לר"ח. והתיר ר"ת קיבולת שהעובד כוכבים מקבל עליו לבנות בית של ישראל ובונה אף בשבת דעובד כוכבים קבלנותיה קא עביד ואפ"ה לא רצה לעשות מעשה בעצמו :

ויכל הכלים

(תיב) כל כלי שמלאכתו להיתר אפילו מחמה לצל או שלא יגנב שרי. ומלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו מותר שלא יגנב אסור. מחט נקובה מותר לטלטלה ליטול בה את הקוץ מרגלו ואע"ג דחביל הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ואם ניטל חוד שלה או עוקצה אסור לטלטלה כאבן. והיא נמי מותרת כל משוי לה מכא :
(תיג) הלכה כרבי שמעון דשרי כל מיני מוקצה בר מנר שהדליקו בה באותה שבת ומכר הגדול ויסד של מחרישה וסכין דשחיטה וסכינא דאושכפי :
(תיד) אסור לכבד הבית בשבת לר"י. ובה"ג ור"ח שרו. וראבי"ה ורשב"ם ורבינו יואל ורש"י וריב"א פסקו דאסור לכבד הבית בין בשבת בין ביום טוב. אבל לשפוך מים על הארץ להרבין העפר שרי :
(תמו) לרש"י לא שייך איסור אהל מן הכל. ולר"ת שייך נמי מן הכל כל היכא דהמחיצה מהניא להתיר אבל מחיצה העשויה לצניעות בעלמא מותר לעשות :
(תמז) הלכה דדבר הניטל בעינן שיהא תורת כלי עליו. והופן אבנים שמומני, בהם אומר הר"ר י"מ שמותר לטלטלן בי"ש שהן להיות בע"ש בלי שום תיקון. ומיהו בשבת כשמסירין החמין אין לטלטלן כיון שבלא טלטולה סגי ליה ר"י והרוצה להשתמש באבן או בבקעת בשבת לסגור בהם הדלת או להכות בהן הברזא צריך שיעשה שום מעשה של תקון מבע"י ואם לאו אסור. כביתו בכון :

פרק מפנין

(תיז) רופא אומר צריך וחולה אומר אינו צריך שומעין לרופא ומחללין עליו השבת חולה אומר צריך ורופא אומר אין צריך שומעין לחולה רופא אחד אומר אין צריך וב' אומרים צריך שומעין לשנים וכן לעולם הולכין אחר רוב דעות :

רבי אליעזר דמילה

(תיח) צרכי מילה אין מחללין עליהן שבת אבל לאחר שנימול חולה הוא ומחללין עליו השבת אפי' במלאכה שאפשר לעשותה מע"ש :
(תכ) בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בכל שבת עד שיכלו לו חדשיו אבל האם שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה מן החלב שבדדיה שמצערין לה וכה"ג. כיצד ידעינן בבכור כגון כלה בתולה שנשאת ומת בעלה בהאי שבוע או אלמנה כלה שמשה ונתעברה והלך בעלה בדרך רחוקה ושוב לא שמשה וילדה לח' אלו ודאי נולדין לח' ואין נימולין בשבת :

רבי אליעזר דתולין

(תכד) משמרין יין לתוך סודר בכלי ובלבד שלא יעשה גומא לקבל היין ויין עכור אסור שנראה כבורר ובין הנמות שכולן עכורין מותר ש"ה :
(תכה) מותר להניח כובע של לבד בראשו בשבת ברה"ר היכא שיש רצועה או משיחה שקושרין תחת צוארו דליכא למיחש שמא יפול. וי"מ דכשהכובע קשה אסור שבולט טפח משום אהל ואם הוא רך מותר :
(תכז) לר"י משקה של שקדים כתושין מותר לסנן דרך סודר בשבת דמשום בורר ליכא ויכול לשתות קודם סינון ושמא יסחוט לא גזרינן אלא במים שהבגד דמלבן :
(תכח) לא להדוק איניש מוך או מטלית בתימת פך שמן או יין או בתימת נקב חבית דהוי פסיק רישיה דא"א שלא יסחוט. ובענוך מתיר היכא שהיין הולך לאיבוד דהוי פסיק רישיה דלא ניחא ליה. ור"י אסר בכל ענין דנהי דאיסורא דאורייתא ליכא בהולך לאיבוד איסורא דרבנן איכא :
(תכט) אסור לגרוף האבוס אפילו הוא של אבן או של עץ גזרה אטו של קרקע אבל לגרוף השלחן מן הצרורות וכן התיבה מותר. ואסור ליקח תבן מלפני שור ולתת לפני חמור אבל איפכא מותר :
(תל) הקש שע"ג המטה לא ינענעו בידו כדי לשכב עליו אבל מנענעו בגופו דטלטול מן הצד הוא ואם הקש ראוי למאכל בהמה או פירש עליו כר או סדין מע"ש מנענעו אפילו בידו אפי' אינו ראוי למאכל בהמה :
(תלא) טיט שעל גבי המנעל לא יקנחנו בכותל של אבנים שמוסיף טיט המנעל על הבנין ומחזיק בנין הכותל בשבת אבל בקורה שרי. לא יצא קטן במנעל גדול ולא אשה במנעל חדש אלא אם כן נכנסה אותו מערב שבת. ושומטין מנעל מעל גבי האימום אע"פ שהוא בדוחק :
(תלב) סגלין אינן נדוכין בשבת לרש"י ור"ח ושאלתות. וש"מ ור"י כתבו דבשבת נדוכין שלא כדרכן :
(תלג) חרדל שלשו מע"ש נותן לתוכו דבש ובלבד שלא יטרוף ואם כתש שומין מע"ש מותר לתת לתוכן משקין בשבת ואר"י דוקא כי נתן משקין מע"ש בשומין ובתרופת הוא דבליל שבת מערבו אפי' בכלי ואם לא נתן ע"ג מבע"י מערב באצבעו אבל לא בכלי. ומן הירושלמי אומר רבינו יקיר דמותר לעשות חרדל ברתים שלהם בי"ט :
(תלד) יש לאסור לנגב הבגדים סמוך לאש בשבת משום מלבן אי נמי משום מבשל :

פרק בומל

(תלה) מטלטלין צלמים מעל השלחן אם ראויין לכלב או לבהמה אחרת. מטות שעל הכלי ינער הכלי והן נופלות ודוקא שלא הניח שם מע"ש כדי לאכל שם כל השבת. ואסור לטלטל התינוק אם אבן או דינר בידו לא שרי תלמודא אלא כיש געגועין על אביו דוקא :

פרק חבית

(תלו) בשבת אסור לחלוב דהוי כבורר אוכל מתוך פסולת מיהו מחיטה דזיתים וענבים דשרי אפי' בקדרה שרי כיון דאשכול חזי לאכילה ומש"ג בשם הר"ר יוסף מתיר לסחוט נוסבר בתוך שומין ולא הודה לו ר"ם :
(תלח) אומר ר"י דהא דחותמות של כלים מתיר מפקיע ותותך היינו כגון דקטיר בחבלא אבל פותחות של עץ או של מתכת אסור לשבר ולהפקיע. והורה הר"ר אביגדור דדף שמטמינין לפני תנור וטורקין אותו בתנור בטיט בע"ש במקום שאין עובד כוכבים אף היכי מותר להסירו בשבת מן התנור דאף דהוי כתותמות שבקרקע כיון דאינו עשוי לקיים אלא להסיר מותר :
(תלט) חבית שנשברה מציל בכלי אחד הרבה ואם מציל בכלים הרבה מציל ג' סעודות ותו לא ובלבד שלא יקלוט הקלוח מן האויר בכלי אלא יניח הכלי על הארץ :
(תמ) אסור לשטות בגדים בשבת ליבש ואפילו בחדרו שלא כנגד העם. וקנה חלול מותר לקבוע בחבית ונותנין ברזא בתוך הנקב חלול למשוך היין אפילו לא היה שם הקנה מעולם ולא נקבו. ואין נוקבין נקב חדש בשבת ואם בא להוסיף אינו מוסיף ודוקא כשמתכוין להוסיף אבל היה סכין תקוע בערב שבת בחבית מותר להוציאו ולהכניסו שהרי אינו מתכוין להוסיף. ונוקבין במקום הישן אפי' במקדח כגון שנשברה הברזא לא שנא נקב קטן לא שנא גדול וישן דשרי היינו במקום העשוי לשמה :
(תמא) המנעל פליתו לפר"ת דוקא מן הטל שעליו דהוי כיבוס וליבון חייב אבל מן העפר לא. ולרש"י נראה דאף מן העפר :
(תמב) כל דבר השרוי במים אסור לטלטלו גזרה שמא יסחוט לרא"ס. מותר לצאת בטלית קטן בשבת רק שיהא מתוקן בציציותיו כדינו. ומהר"ם לא נהג לצאת בו. ואסור לאדם להניח בגדיו על כתפו מימין ולשמאל. היוצא בטלית מקופלת אדעתא לכסויי אסור אדעתא להתנאות מותר :
(תמג) מותר ללבוש טלית בלא נואות ולצאת ברשות הרבים. נפסק רצועה שבסנדלו שמכנים בה ראשו מותר ללכת בשבת בכך שהרצועות בטלות לגבי טלית. ואם הם מוזהבות וחשובות לא במילי ואסור ללכת בהן לרה"ר. ורצועות התלויות באבנט שלא בתוך המכנסים נראה דאפילו הן חשובות מותרות והמחמיר תע"ב :
(תמד) המנעל פליתו מן העפר בחותי ואוכמי וקפיד עליו חייב ואנן לא קפדינן לצובעו עם העפר :

פרק מי שהחשיך

(תמה) ההולך בדרך ואינו יכול ליכנס לעיר קודם שבת נתן כיסו לעובד כוכבים אין עמו עובד כוכבים או אין מאמינו נותנו על הסוס מבע"י וכשרוצה הסוס לעמוד יטלנו מעליו וכשמהלך יחזירנו עליו בהמה יתננו לקטן ישראל אין עמו לא זה ולא זה מוליכו פחות פחות מארבע אמות ואם ידאג פן ידלהו ויגזלוה ממנו מניחה עליו ורץ עד שמגיע לביתו ויזרקנו כלאחר יד. ומעות שבחיקו יכול ליטלן ולהצניען במקום אחר אע"פ שמוקצין הן ודוקא באותו חצר ולא לחצר שאינה מעורבת. והר"ס התיר לטלטל שק שיש בו מעות אבל להניח ביום השבת כדי לטלטל ביום השבת אסור ואפילו ירא מן הדליקה או גנבים או מוטל :
(תמח) מותר לומר לעובד כוכבים לחלוב הבהמה בשבת ושיטול החלב העובד כוכבים לעצמו דצער בעלי חיים מדאורייתא :
(תמט) לא יטייל אדם בתוך שדהו לדעת מה היא צריכה ולא על פתח המרחץ כדי ליכנס למרחץ לכשתחשך ולא יטייל אדם בשבת למלאת סוס או ספינה או קרון לצאת בהם :

הגהות מרדכי שבת

(תנ) כתב ראבי"ה אסקופות שלנו מה שיש מן הפתח ולפנים בין פתוח בין נעול רה"י גמור הוא דצורת הפתח אותו משקוף שבתקרה העליונה מתיר כל מה שלפנים ומה שיש חוץ לפתח אסור להכניס מעליו :
(תנג) לפנים יש בני אדם שמתקנין סעודה של שבת בספינה בערב שבת ומדליקין שם ב' נרות לקנות שם שביתה ויוצאין ולנין בעיר ולמחר נכנסין בספינה לפי שאומר שקנו בה שביתה ואין הדבר כן אלא בכה"ג אסור :
(תנד) כל מלאכה שגוף הישראל נהנה ממלאכת איסור לא מהני קלילה כגון שהדליק הנר או עשה האש אפילו קלן אסור אם עשה בשביל ישראל ולא דמי לשטוח אגרות דאין גוף הישראל נהנה מגוף ההוצאה וההולכה :
(תנו) כי היכי דמועיל שותפות פריפי בכל חצרה הכי נמי מועיל בכל שבת וי"ט :
(תנז) מתירין בית הצואר פי' ריב"א בית הצואר שהם נתקשר בשבת כביכמן מתירין אבל אם היה תפור כפי בית צואר או כמו שמדביקים הצלענים זוג של מנעל אסור לנתקן זה מזה שלא מצינו חילוק בין תפירה של קיימא לתפירה שאינה של קיימא. ורבינו יואל מתיר אפילו בתפירה הואיל ולא להתקיים עביד וכן כתב ראבי"ה בשם רשב"ם :
(תנח) אע"פ דשבות דלית ביה מעשה קל יש דברים שהתירו לומר לעובד כוכבים לעשות ויש דברים שלא התירו כיצד כל דבר דיש לחוש אם לא תתיר לו לומר לעובד כוכבים יעשה הוא בעצמו אז מותר לומר לעובד כוכבים לעשותו ודבר שאם אתה מתיר לו לומר לעובד כוכבים יעשנו הוא בעצמו אין מתירין לו לומר לעובד כוכבים :
(תנט) יש להתיר אמירה לעובדי כוכבים במקום מצוה אחרי שאיסור אמירה מותר בקלן דהא מותר לומר לעובד כוכבים שא כתבי בשבת בקלן. בדבר מצוה מותר לקלון בשבת דכתיב ממצוא חפצך חפציך אסורים חפצי שמים מותרים ויקלון דמים ואין כאן איסור אמירה לעובד כוכבים. ועוד נראה שאיסור אמירה לעובד כוכבים אינו אלא בדבר שהישראל נהנה שאומר לעובד כוכבים עשה מלאכתי אבל לא לומר לעובד כוכבים עשה מלאכתך. ואע"ג דכל איסורין נראה דאסור לומר לעובד כוכבים לעשותו מכל מקום בדבר שהעובד כוכבים להנאת עצמו מתכוון שרינן לומר לו לעשותו ותשבינן כאומר לעובד כוכבים עשה מלאכתך :
(תסא) אומר הרא"ם אם אין העובד כוכבים מכירו לישראל ואמר העובד כוכבים בפירוש שלצורך ישראל הוא עושה או מתקן העובד כוכבים אם לישראל והולך העובד כוכבים אסור ליהנות ממנו שבכל אלו נאמר ויראת מאלהיך :
(תסב) אומר הרא"ם דאם עבד עובד כוכבים או שפחה המושכרים לשנה עושין מלאכה אין למחות דאדעתא דנפשייהו עבידי בשביל ריוח שלהן :
(תסג) על היוגדום בשבת אומר ר"ב דאסור לשחוט לה תרנגולת כי טוב להאכילה נבילה שהיא איסור לאו מחילול שבת ולא הודו לו חביריו :
(תסד) אומר ריב"א דהא דחולה אומר צריך דמחללין עליו השבת דוקא שנראה לו סימנים דסבור להסתכן. ור"ת לא כתב כן אלא כיון שיודע החולה שהוא שבת ואינו יכול לסבול מחמת החולי מאכילין אותו ואפילו סבורין החולים שאינם מסוכנים :
(תסה) יש אומר דהרוכב על סוס והחשיך לו בדרך מותר לו לרכוב ולבא דהאי אינו עובר אלא משום שבות אם הוא בתוך התחום ואינו נראה כן :
(תסו) כתב אבי"ה אם היה החולה צריך לחמם יין ימלא הישראל ויחם העובד כוכבים ומוטב שיתנסך היין משיחלל שבת :
(תסז) היה לו וילון פרוס על גגות מע"ש כתופה והלך העובד כוכבים ולקח הוילון לספינתו אסור לישראל ללכת עם העובד כוכבים להשכיר לו וילון אחר לפרוס על הגג כבתחלה :
(תסח) היכא שראו ג' כוכבים בינוניים יש לסמוך עליהם שהוא לילה לענין יום ח' למילה אפילו יהיו למחר שבת ומתינוק יש בדין מכשירי מילה אי דחי שבת אי לא :
(תע) אם נולד בע"ש אחר תפלת ערבית ועדיין הוא יום שלא נראו הכוכבים מלין אותו בע"ש ואין מחללין עליו את השבת אע"פ שעשאוהו לילה בתפלתו :
(תעד) אומר ראבי"ה כלל באמירה לעובד כוכבים שבות דהני מילי באיסור דאורייתא ואפי' במקום מצוה אסור אבל באיסור דרבנן שרי אמירה לעובד כוכבים במקום מצוה ובדאורייתא נמי לא אמירה אלא בדבר שאי אפשר לעשותו כגון להחם חמין ולתלוש מן המחובר אבל אם אפשר לעשותו כגון ברה"ר דיכול להביא על ידי מחילות בני אדם שרי אמירה לעובד כוכבים והיכא דאיכא למימר אתי לאחויי ברה"ר אסור אמירה לעובד כוכבים אפילו באיסור דרבנן ואפי' לדבר מצוה :

בכל מערבין

(תפו) יש מיני שבות דגזרו עליו בין השמשות כגון מוליך פחות מד' אמות וכה"ג דבקל יכול לבא לידי איסור דאורייתא :
(תפח) אר"י דמחילה גמורה כגון תיבה שהיא סגורה ואבד המפתח אסור לשברה אבל היתה קשורה בחבל מותר לשבר ביד ואפילו בסכין מותר אבל דלת של בית שהוא קשור בחבל אסור לפסוק דמחילה גרועה אסורה בקרקע ור"י מקינו"ן התיר להסיר הצירים שאחורי התיבה אם נאבד המפתח ור"ף אוסר :
(תפט) אמר ריב"א דטלטול מוקצה שהוא לצורך אוכל נפש מותר לטלטלו כדי ליקח האוכל וראיה ממנהג שאנו מסיקין ע"ג אפר שהוסק ביום טוב שהוא מוקצה ומטלטלין אותו לצורך אוכל נפש לכבות הפשטי"א :

מי שהוציאוהו

(תק) אר"י צריך ליזהר בדבר הבא מחוץ לתחום אפילו בא בשביל ישראל זה דמותר לישראל אחר או בא בשביל עובד כוכבים שלא יטלטלו אותו חוץ לד' אמות בעיר שאינה מוקפת מחילה. והוקפה לדירה ובתים עיירות מוקפות לדירה אבל מבללים סתמייהו הוקפו ולבסוף נתיישבו :

פרק הדר

(תקיג) אע"ג דמותר להביא ע"י עובד כוכבים החמין לצורך מילה אין מותר אמירה לעובד כוכבים להביא ספר ללמוד או להתפלל דלצורך מצוה אחרת לא התירו אמירה לעובד כוכבים אלא למילה וכן נהגו כששכחו להביא החומש לומר ההפטרה בתוכו שהולכין עם עשרה ומפטירין :
(תקטו) אומר ר"י דאפילו ישראל יכול לרחוץ התינוק בשבת ממים שהוחמו ע"י עובד כוכבים בשבת :

מקום שנהגו

(תרג) מהר"ם לא מיחה לכתוב בע"ש אחר חצות כי אמר במלאכת שמים הוא עוסק אבל סופרים שכותבים בשביל שכירות אין לכתוב לעולם מחצות היום ואילך :

ביצה פרק שני

(תרעז) מי ששכח ולא הטביל כלי מע"ש נותן הכלי לעובד כוכבים במתנה ויחזור וישאלנו ממנו והוה ליה כשואלו מן העובד כוכבים לפטור מטבילה :

אין צדין

(תרפה) כתב אבי העזרי ספק מוכן אסור ספק מחוץ לתחום מותר כגון שיש לעובד כוכבים המביא דורון בשני בתים ואחת תוך לתחום ואחת חוץ לתחום שרי אפילו למי שבאו בשבילו :

משילין

(תרלד) כל המשמיע קול בשבת אסור וחזן הדופק לבית הכנסת כנהוג המשמש דינינו שרי וכתב אבי"ה דאורודי קלא לא אסרו אלא לישראל אבל עובד כוכבים המנגן בכלי שיר בנשואין שרי למימר ליה לנגן דאיסור דרבנן שרי במקום מצוה ושמחת חתן וכלה מצוה :
(תרלה) לא ישוט אדם בבריכה מלאה מים ואפילו עומדת בחצר ובירושלמי אוסר להושיט דבר להוליכו מאללו או להביאו אללו ולא מרקדים קיפוץ עוקר שתי רגליו ריקוד עוקר א' ומניח א' :
(תרלח) בירושלמי הכונס אלמנה צריך לכונסה מבע"ש מבע"י פן יראה כקונה קנין בשבת :

ביצה שנולדה

(תרמה) כלי שמלאכתו לאיסור כשהותר לטלטלו לצורך מקומו שרינן לטלטלו עד מקום שיצניעו שם וכתב מהר"ם דאם חפץ או שום דבר מונח על המטות או על שאר מוקצה והוא צריך לאותו חפץ מותר ליטלו משם דאין אסור ליגע במוקצה רק שלא יטלטלו וכלי שמלאכתו לאיסור אי צריך לגופו ולמקומו מותר לטלטלו אבל לא עץ ואבן אפי' הוא צריך לגופו ולמקומו אינו יכול ליטלו בשבת מאחר שאינו כלי :
(תרמב) בשבת אסור למלול ובראשי אצבעותיו מותר על ידי שינוי ולא להסיר הזלע מן השבלים אלא לרכך הקלחין עצמן לאכול :

פרק המביא

(תרנא) מהר"ם ור"י מפריש מתירין לחתוך ההוצא שקושרין בו הספל בשבת ואע"ג לומר ביום טוב שמותר :

משילין

(תרנז) אין מקדשין י"א אפילו אין לו אשה ובנים וי"א דוקא יש לו אשה ובנים ובירושלמי משמע דבכל ענין אסור :
(יז) תיוב המוציאה בשבת כילד וחילוק שיש בין נהגה או לא :

כתובות אע"פ

(קפה) מחזי כשכר שבת כתב ר"ב מכאן יש לי חשש על החזנים שמשכירים אותן להתפלל בשבת והר"ם מרוטנבורק אומר דאין איסור דהא נוהגין לו שכר … לקיום המצות ולהתפלל :

גיטין הזורק

(תלד) מגרשין בשבת כגון שכ"מ דלא אפשר בענין אחר :
(תלה) אע"פ שאין קונין בשבת קנין שלף איש נעלו מותר ונעל לא הוי תיקון מנעל שזה אי אפשר לעשותו בשבת :
(תלו) אסור לטלטל גט בשבת ונראה דדוקא גט שמוקצה לדבר ראיה אבל שאר כתבים שראוין לגור ע"פ לוחות מותרין לטלטל ומטעם זה מותר לטלטל אפילו קלף חלק אם אינו מוקצה לכתיבה ואפילו גם בזמן הזה שנכתבה תורה שבע"פ מותר לטלטלו שאדם יכול ללמוד הימנו כמה הלכות הגם :

הגהות קדושין

(תקסה) מותר למכור ולמכור בהמה דקה לרועה אפי' שמוליכה בשבת חוץ לתחום נהי שאדם מלווה על שביתת בהמתו דוקא שלא יעשה בה מלאכה לא … ולא אחר אבל מדבר שאין בו טעם איסור מלאכה אין מוזהר על בהמתו כגון … דהמעמיד אדם בהמתו על המוקצה וכן סדין הבא בתחומין שהן דרבנן … אפילו לאורייתא והאליך בראיות :
(תקסו) מה שהעובד כוכבים עושה בה מלאכה בבהמה דקה כגון גוזז וחולב לא מיפסר מיהו כתבו התוס' דצריך לקנות החלב מן העובד כוכבים דאז בדידיה קא שכח דאל"כ הרי הוא עושה מלאכת ישראל :

כיסוי הדם

(תרנח) שאלו לרבינו שמחה אם מוהל יכול להתחיל למול בשבת אי היכא למיחש שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת והשיב דלא יתחיל למול בשבת :

אלו מציאות

(לסג) אומר מהר"ם דהיכא דיש לבהמה רוב חלב בדדיה דמותר לומר לעובד כוכבים לחלוב אותה בשבת ויטול החלב לעצמו :

ע"ז פ"ק

(תשעו) התיר ר"ת לבנות אפי' בשבת בקבלנות דעובד כוכבים קבלנותיה קא עביד ור"י חולק ובאריכות שדה יש חילוקין עכ"ב :

הלכות עירובין

פרק במה מדליקין

(רל) ספק חשכה מערבין ערובי חצרות ורבינו יואל התיר לערב אפי' לאחר עניים ברכו וכן כתב … ואח"כ חזר בו ואוסר דיש חילוק בין קבל עליו שבת לספק חשכה ואומר בקבלת שבת מספק חשכה …

עירובין פ"ק

(תנה) מבוי גבוה מכ' אמה אם יש לו צורת הפתח … א"צ למעט ומבוי שהוא פחות מי' חוקק בו ד' … ד' אמות מיימ' ומהר"ם :
(תעו) לחי הבולט מדופנו של מבוי פחות מד' אמות נדון משום לחי ופרש"י דאע"ג דלא נעשה … הוקבע משום דקי"ל כאביי בלחי העומד מאיליו … אבל ר"ם פסיק דלא קי"ל כוותיה … קנ"ס הוא ימי לידה דפליגי בה אביי ורבא :
(תעז) מבוי עקום להר"ם יכול לעשות צורת פתח ב… ראשים ודי בתקון לחי בעקמומית ואפי' … בעקמומית יותר מי' אמות ומבוי שלדו א' ארוך וא… קצר אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר מיהו … המבוי יכול להניח הקורה באלכסון ואינו משמש … על הקורה בקצר כנגד הקצר והארוך כנגד הארוך …
(תעח) כלאה מבחוץ ונוה מבפנים רש"י פי' בב' פנים והתוספות פירשו הטעם ולורת הפתח שעשאה מן ה… דלא עשה כלום רש"י פירשו בע"א וכי"ף ורבינו ה… פירשו בע"א צריך שיהיו בשני הראשים הלחיים מכוונ… תחת הקורה דהכי אמר קנה מכאן וקנה מכאן וקור… ע"ג אתרוייהו קאי להר"ם :
(תעט) הכשר מבוי עקום או לחי או קורה וכגון דלא … הוי ברחבו יותר מעשר אבל אם ברחבו יותר מי' … צריך לעשות שם צורת פתח והמפולש אפי' מפולש … לבקעה או למבוי אחר עושה צ"פ מכאן ולחי או קורה … מכאן :
(תפ) מבוי שהוא רחב פחות מד' טפחים אינו צריך … תקון כלל ודוקא מבוי אבל חצר היכא דנפרץ … במלואה אפילו נפרץ פחות מארבע טפחים צריך … תיקון ומבוי פחות מארבע טפחים מחלון שע"ג … שופכין וזורקין לתוכו בשבת והמיימ' כתב פחות מג' … טפחים אינו צריך כלום משמע דפחות מד' צריך :
(תפא) מבוי שארכו כרחבו או יתר על רחבו אינו ניתר … בקורה טפח או בלחי משהו אלא בפס ד' … טפחים ונראה להר"ם דניתר בב' פסים משהו לכאן … ומשהו לכאן דדין חצר לו ופי' רש"י כמבוי שניתר … בלחי או קורה :
(תפב) די לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח … לאורכה ומיהו היכא שהכשרו בצורת פתח לא בעינן … שתהא הקורה טפח אלא קנה מכאן וקנה מכאן וקנה … ע"ג ובלבד שלא יהא נימל ברוח והמיל מהר"ם … לעשות לחיים מעיד מחוי וכיולא בזה וקורה בעינן … שתהא רחבה אפי' היכה ברוחה ומעמידי קורה אינן … צריכין שיהיו בריאים כדי לקבל קורה ואריח :
(תפג) שבת הואיל והותרה הותרה וכל שהותר למקצת … שבת הותר לכל השבת כגון עירב דרך הפתח ונסתם … הפתח לריב"א ור"י פירש דלבוני עלמא נסתם … הפתח וחזר ונפתח חזר להיתירו הראשון אפילו … שלא ערוב אחד ואם נוקין של תחומין או לא :

עושין פסין

(תפד) אלו וקרפף רבוא אחד הן ועשאו כל הקרפיפות שלנו הויין מוקפין לדירה ורגילים הוא לעשות פתח קודם להקיף ואח"כ אם לא נזרע כלו מותר לטלטל גם ממנו לבית אבל אם נזרע בזה רבו החלוקים :

עירובין פרק בכל מערבין

(תשו) בכל מערבין ומשתתפין חוץ ממים ומלח לרש"י בין ערובי תחומין בין ערובי חצרות ואינו נראה אלא דוקא ערובי תחומין אבל ערובי חצרות דוקא בפת ואין מערבין בבית הקברות :
(תל) מותר לאכול העירוב לכתחלה מיד משתחשכה לאחר קנין העירוב :

מי שהוציאוהו

(תלז) מהר"ם מי שיצא לדעת וחזר לדעת לעירוב אין לו אלא ד' אמות דמותר להלך בכל העיר כולה דהכי היא לו כד' אמות כיון ששבת בה בין השמשות ופירוש שיצאו חוץ לתחום וחזרו במקומן אפי' במזיד לא הפסידו מקומן שלא במקומן אפי' בשוגג אפילו ואומר מהר"ם דלא אמירי אלא למי שהוציאוהו אבל לישראל אחר שרו כי ההיא דהבא בשביל ישראל זה דמותר לישראל אחר :
(תלח) אר"מ דבני אדם שעושים מחילה פעם אחת אין לעשותם עוד מחילה אע"ג דהוו להו שלא לדעת שמא יגביהו בדבר קודם שיספיקו לגמור הדבר אבל אם נעשו מחילה בלא מתכוין לאדם אחד יכולין להיות מחילה לאדם אחר שלא לדעת :
(תלט) חפצי הפקר לא קנו שביתה וחפצי העובד כוכבים קנו שביתה אומר ר"י דהלכה כדברי המיקל בעירוב אפילו בפלוגתא דאמוראי ואין נראה להר"ם :
(תקא) הורה רבינו יואל לספינה הבאה מחוץ לתחום בשבת לעיר שהוקפה לדירה דכל העיר לו כארבע אמות ורבינו אפריים בר' יצחק אוסר :
(תקב) צריך ליזהר שלא לערב בדבר חשוב ביותר כגון פשטידא וכיולא בזה דאנן סהדי שהוא מקפיד עליו לרש"י אין קטן גובה עירוב ולר"ת קטן גובה עירוב ולר"ב אפטרופוס של קטן יכול להקנות שלא גרע משכירו ולקיטו :
(תקג) הניעור לב"ע קונה שביתה באמירה שביתתי במקומי ואומר ר"י דכן הדין שצריך שיאמר שביתתי במקומי אפי' לא אמר נמי אומר מהר"ם מי שמכיר אילן או גדר ובין השמשות הוא תוך אלפים אמה מאותו יכול לומר מקנה לי שביתתי תחתיו אבל יותר מאלפים אמה אין באמירתו כלום וכיצד הם שיעור ומדידת של ארבע אמות הנותנין לאדם :

כיצד מעברין

(תקד) הדברים שמעברין עם העיר או לא ודין נהיגה קרפף לעיר ומדידת הרים וגיא כיצד עיר של יחיד ונעשית של רבים אין מערבין אותה לחצאין או כולה ביחד או מבוי מבוי בפני עצמו וכגון דעביד דקה בראש כל מבוי ודקה הוא פתח כמוך לפרש"י או מחילה לר"ם ואי לא עביד דקה אין יכולין לחלק ועיר של יחיד כמם והכי היא של יחיד אין מערבין אותה לחצאין :
(תקה) אומר מהר"ם למותר לחלק אפילו מבוי אחד ולערבו לחצאין ובלבד שיתקן לו ב' לחיים או צורת פתח להוי חשוב כמקום ובגדל מן הדיורין ואם הדין שיכולין לחלק אלא במלעיתו בשני פסין של שני מבויין או בפס ל' ומערבין אלו לעצמן ובלבד שלא יהא בין פס לפס יותר מעשר ואם יותר מעשר יעשו צורת הפתח :
(תקו) המיימ' פסק כרבי אליעזר דאמר עורב וא' מניח מהלך אם כולה ומולא לה אלפים אמה והרב רבינו מקיל מספק בזה :

פרק הדר

(תקז) אלו של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה ומותר להכנים ולהוציא לישראל המתארח עם ואם יש עם ישראל אחר אסור לאורח להוציא מבית העובדי כוכבים לחצר אבל אותו ישראל מותר להוציא מביתו לחצר דאין ישראל האורח אוסר עליו לרש"י :
(תקט) שוכרין מן העובד כוכבים אפילו בפחות משוה פרוטה ואין צריך לשכור ממנו בכל ע"ש אבל אם חזר בו העובד כוכבים באמצע השבוע אז צריך לחזור ולקנות ממנו כשיסתלק ושוכרין מעובדי כוכבים אפי' בשבת ולא דמי למקח וממכר דאין זה אלא מתנה בעלמא ושוכרין מאשתו של עובד כוכבים או מאחד מבני ביתו :
(תקי) יחיד במקום שעבדי כוכבים לא אסר ואם כן ישראל ועובד כוכבים הדרין בחצר אחד אין העובד כוכבים אוסר על הישראל כלל מלהוציא לחצר כליו והורה ר"י ליהודים הדרים בעיר המוקפת חומה ודלתותיה נעולים בלילה אין צריך לשכור ואפי' בעלי בתים בבית א' הרבה אבל בחלוק דיורין אוסרין ואומר מהר"ם דאפי' אינן נעולות נמי מותרין לטלטל רק ברה"ר או במבואות המפולשין לר"ת. ופסק הר"ב בבני יהודים הדרים בב' בתים דאין די לשכור מן השר אלא מכל בני העיר צריך לשכור מכל אחד לבדו אם אין מקבלין פרס מן השר כלומר שאין אוכלין על שולחנו אבל המקבל פרס מן השר די לשכור מן השר :
(תקיא) עובד כוכבים שאינו רוצה לשכור לא יבטלו רשותו לגבי חד לעשותו יחיד במקום עובד כוכבים ובא מעשה לפני רש"י בתופס שנכנס ולא ערבו והוצרכו להוציא מבית לבית והתיר להם ע"י שיבטלו רשותם לאחד ור"ת חולק עליו בזה ואמר אם יש חדרים בבית יכול לבטל כל הבית לבד בחדר אחד שיהיה עכשיו אסור להוציא מן החדר לבית ומן הבית לחצר :
(תקיב) דין מניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת ודין יש לו תפיסת יד בביתו אם מוקצה ודין אם עובד כוכבים בא בשבת אם צריך ביטול וגם שכירות או סגי בביטול בלא שכירות :
(תקטז) ישראל עבריין אינו מבטל רשות ואפילו אינו עובר אלא מילי דרבנן ודין לדוקי :
(תקיז) מבוי שנשתתפו בו ואח"כ נשברה הקורה בני החלונות הפתוחות להם יכולין להתיר כל בני המבוי שחלוניהן פתוחות לו והקורה כנגדם אסורה למהר"ם :
(תקיח) חמש חבורות ששבתו בטרקלין א' עירוב אחד לכולן ואם מקצתן שרויין בחדרים ובעליות צריכין עירוב לכל חבורה וחבורה כשמחיצות המחלקות ביניהן מגיעות לתקרה ואפי' מחיצות יריעות וסדינים ומיהו כופ"ים או בחורים אפילו יש לכל אחד חדרו ואפי' יש לכל אחד פתח לבה"ג ואפי' אוכלים בחדרים וישנים לא בעי עירוב כיון דתמימי לאפייהו וביטול בבית ועוד דלאו לאסור עליו הואיל להם לשוחו והוה ליה כשכירו ולקיטו :
(תקיט) חלון שבכותל ישראל למעלה מי' אסור להשתמש ממנו לכותל ישראל אחר כנגדו וחצר עובד כוכבים באמצע אלא אם כן שכר מן העובד כוכבים ואם אין חצר העובד כוכבים פתוח למבוי או לחצר ישראל כלל אלא דרך חלון למעלה מי' :

פרק חלון

(תקכ) אומר רבינו מה לאם אדם מגדל יתום ויתומה בביתו דלא תסיבי כיד ב"ג לענין עירוב אשתו של אדם מערבת שלא מדעתו ואין ללמוד מכאן שהיא זוכה לזכות לבני מבוי ולבני חצר ולתת פת של בעלה בשביל כולם דהכי דבשביל עצמה יכולה לתת פת שלא מדעת בעלה מ"מ לזכות אינה יכולה ודין ע"י מי יכול לזכות בעירוב :
(תקכב) אחד ערובי תחומין ואחד שתופי מבואות צריכין לזכות לכ"ת והגאונים ורא"ת הדין בערובי תבשילין והחזיקו שיש בענין זכיית העירוב :
(תקכג) כשמעט האוכל ממזון ב' סעודות מוסיף ומזכה וא"צ להודיעו ואפי' כולה האוכל אם מערב ממין האוכל הראשון אין צריך להודיעו ואם מב' מינים דוקא כשמעט אבל כולה צריך להודיע כשמוסף עליהם חדשים שלא עירבו עדיין עמהם מוסיף ומזכה אם מעט מערב אין צריך להודיע ואם מעט כהם צריך להודיע :
(תקכד) שיעור ערובי תחומין בזמן שהן מרובין צריך מזון ב' סעודות לכל אחד ואחד ובזמן שהן מועטין כגרוגרת לכל אחד ומעשה בבית ר"י מפרי"ש שאכלו העירוב ליל שבת ולא נשאר ממנו רק חתיכה ואמר לסמוך על אותה חתיכה והא דאין מערבין בפרוסה היינו בתחלת עירוב ולהר"ם אם זיכה אחד פרוסה לנוין אסור למה :
(תקיד) אם מלוה לערב או לא. ומצר מבטלין הרשות וחוזרין ומבטלין ואימתי הוי דמבטל רשותו בחצר צריך לעשות תקנה דלא אפי לטלטלי :
(תקיז) דין מי שנתן רשותו ואח"כ הוציא לחצר דין בכמה כלים מערבין ומשתתפין והדברים שמערבין ומשתתפין בהן וכיצד סומכין על שיתוף במקום עירוב :

כיצד משתתפין

(תקכו) לר"ת אם תפיסת יד של בעה"ב שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע אינו אוסר לכל רשותו דחצר דידיה הוא כאילו דר עמו בבית ולריב"א הא דתפיסת יד של בעה"ב אינו אוסר הדר בבית התבן עם בעה"ב קאמר ומותר בעה"ב להוציא ולהכניס מן ביתו לחצר אבל דר בבית התבן אסור להוציא ולהכניס מביתו לחצר ולפי' ריב"א גם בעה"ב אסור להכניס ולהוציא מבית הדר לחצר ולפר"ש גם הדר בבית התבן מותר להכניס ולהוציא בבית בעה"ב דהוי כאורח לגביה :
(תקכז) נראה דלא חשיב תפיסת יד אלא בעה"ב שהכל את ביתו ומשכב לעצמו אחת מפנות הבית להניח שם את כליו דאז הוי כאילו דר שם עם השוכר ולכך אינו אוסר עליו בחצר או בבית :

הגהות כל גגות

(תקכח) מבוי שניטלו קורותיו או לחייו בשבת קי"ל דאסור בשבת ולא אמר בכה"ג שבת הואיל והותרה הותרה אבל עירב דרך פתח ונסתם או דיורין הבאין בשבת או חצרות שנפרצו זה לזה אמר בהו הואיל והותרו ואם נפתח בחול ונפתח בשבת חזר העירוב למקומו דין צורת הפתח. דין איסור תחומין ודין איסור שבות בהליכה בספינה ובהליכה ע"ג קרון ומעשה שאירע להר"ם ור"ת ז"ל על זה ודין מוקצה ודין טלטול בגגות ודין דברים הנעשים ע"י עובד כוכבים ודין שומר בהר"י ושוחה וזוקק ומשתין ברה"ר או להפך :

הלכות ר"ח והלל

ברכות פרק שני

(סב) ימים שגומרין בהן ההלל הם כ"א ימים בשנה :

מי שמתו

(סה) בהלל אם שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש :

במה מדליקין

(לעח) נשים דלא עבידי מלאכה בר"ח מנהגא בעלמא הוא :
(לפה) י"א דאין מברכין אפילו בגמור על ההלל כיון שהוא מנהג ולר"ת מברכין ויכולין לברך לגמור ולגמור משמע גם לקרות כראבי"ה ולמהר"ם לעולם אומר לקרות אפילו בי"ח ימים שגומרין בהן ההלל. ויחיד יכול לקרות ולברך לבדו על הלל בגלה אפשר מיהו טוב לחזור אחר רבים. לראבי"ה ויחיד מיקרי שיבה דליכא כגופיה כגון בתחילת הפסח מש"ב :

ר"ה פרק ראוהו ב"ד

(תקיח) בהלל אע"פ שיצא מוציא ולילה משום ברכה לבטלה ומשעינן שלא למברכין להוציא נשים י"א לנשים וקטנים דינם שוה :

לולב הגזול

(תשכה) מקום שנהגו לכפול י"מ הטעם לכופלים מאודך ואילך לפי שמאודך ואילך ישי וכמו אמרוהו ולא דוד עצמו לכך כופלין אותו להפסיק ביניהם להבחין כמו בזמירות כל הנשמה תהלל יה הללויה :

מגילה פ"ק

(תשסה) אומר רבינו גרשום דאבילות נוהג בר"ח :

הקורא עומד

(תתו) ראשי חדשים ניתנו לנשים ולא לאנשים להזהר ממלאכה ואמר ר"י דמלאכה כבידה כמרת ולזרוע אסור אף לאנשים :

הגהות מו"ק

(תתקע) מי שאירע לו אבל בר"ח נוהג בו אבלות :

הלכות תענית ודברים שנהגו בהן איסור

ברכות פ' שני

(כח) בתענים שקבל טועם ופולט אבל לא יבלע ובתענים הכתוב אסור אפילו לטעום ולפלוט :

שבת פ"ק

(רכט) תענית חלום אפי' בשבת דזהו עונג דידיה ומיתב תענית לתעניתא ואם אינו יכול להתענות ג' ימים רצופים ימסין להתענות ביום אחד מימי השבוע ולא יתענה ביום ראשון :
(רלא) היושב בתענית חלום בר"ח מיתב תענית לתעניתא כמו בשבת וראבי"ה כתב בשם רבינו קלונימוס דאין להתענות בזמן הזה תענית חלום בשבת ור' מאיר פירש דאין להתענות אלא על חלום שראוהו תלתא זימני :
(רלב) הא דלוה אדם תעניתו ופורע י"א דוקא שלא קבע לו זמן ומשקלא דבין קבע זמן בין לא קבע לוה ופורע וכתב ראבי"ה בשם ר"ת דהא דלוה ופורע דוקא היכא דלאים :

הגהות שבת

(תנה) כל תענית שלא שקעה עליו חמה לאו שמיה תענית דאינו לאם הכוכבים ומתחילת שקיעה עד לאם הכוכבים מהלך ד' מילין :

בכל מערבין

(תלג) *) חופה או ברית מילה שאירע ביום צום מותר לברך על הכוס ולמיתב לתינוק :
(תלד) הא דקי"ל מתענה ומשלים אומר מהר"ם דהשלמת תענית בע"ש סגי עד לאחר תפלת ערבית שמפלג מנחה ואילך והיה נוהג לטעום התבשיל כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה. ואם בא לצור בה"ג מבע"י מותר לאכול מיד דקיון לדבר תפלנו א"כ כבר קבלו עליהם שבת :
(תלה) יום המילה שאירע בתענית מברך על היין ואינו טועמו ואינו נותנו לתינוק אלא לשתייה עד אורתא וליספי :
(תלו) ואע"ג דביום התענית טועם ומבשיל ואין בכך כלום הכא ביום מילה לא יטעם בפעמיה כדי להטם טעימה דתפילה היינו שלא בליעה ואפילו בליעה קללה אין בכך כלום אבל הכא בעינן שלא לגומיו כטעימה טום מלוה :

מקום שנהגו

(תרב) נשאל למהר"ם מי שרגיל להתענות בכל שנה בין ר"ה ויה"כ או שלא לשתות יין מר"ח אב או מי"ז בתמוז ועתה רוצה לחזור מחמת שאינו בריא והשיב בשם ר"י הכהן שצריך שלשה להתירו והוא שרי בלשון כשהתחיל לעשות כן לעולם ואפילו בפעם אחת נהג צריך היתר כתב ר"י דהא דאמרינן דדברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן וכו' דוקא דברים שיודע בהן שהן מותרים ומחמיר בהן לנהוג איסור אבל אם היה ספק בידו ונוהג איסור מספק מתירין לו שאינו תורה אלא טעות :

תענית פ"ק

(תרכ) הרי שהיה מתענה על חולה ונתרפא משלים ומשלים ונראה לראבי"ה דהיינו כגון שנתרפא החולה או עברה הצרה לאחר חצות לר' מאיר ולאחר חצות לר' יהודה ולאחר ט' שעות לר' יוסי והלכה כר' יהודה :
(תרכח) ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין פי' ריב"א אפי' אם דעתו לחזור מתענה מיהו כיון שלא קבל עליו תענית נראה שאם יצא מחוץ לעיר חוץ לתחום שמותר לאכול מיד. וראבי"ה כתב דאפילו בתוך אחד בעיר יכול לאכול בצנעא. והתוספות פסקו דכל זמן שהוא בעיר מתענה עם צרת הצבור שכח בתענית ואכל לא יתרוע עלונין בעצמו שלא יאמר אחד שבכחתי

[מרדכי חולין]

*) אע"פ שכך כתוב בספרים תוספת שאירע בו' בשבת נראה שהוא משום דהיאך יכול לעשות שמחה ניצולים ביום צום וכבי מוכח דאסור האידנא דלצו ונהגו וכמו שכתב [illegible] ד"ל [illegible]

ברכות פרק אין עומדין

תענית פ"ק

הלכות תשעה באב

ביצה פרק שני

ר"ה פ"ק

יומא פרק יום הכפורים

שבת פרק מפנין

הגהות מועד קטן

מועד קטן ואלו מגלחין

הלכות יום טוב

שבת כלל גדול

כל כתבי

הגהות שבת

בכל מערבין

מי שהוציאוהו

ביצה פרק קמא

יום טוב

מ"ק פ"ק

משילין

אין צדיך

(תרפא) כתב אבי"ה ספק מוכן אסור . ספק מחוץ לתחום מותר כגון שיש לעובד כוכבים המביא דורון בשני בתים אחת תוך לתחום ואחת חוץ לתחום שרי אפילו למי שבא בשבילו :

מי שהפך

אלו מגלחין

הלכות פסח ועומר

ברכות פ' כיצד מברכין

שבת פ"ק

פסחים פ"ק

סימני דינים הנמצאים במרדכי

פמצאה בפרנגולת בפסח צריך כפיית כלי בי"ם כדי
לשורפה בחוה"מ ואפי' לאחר איסורו דהיינו מו' שעות
ולמעלה הוי בשרפה וכן בפסח ור"ת ורש"י פליגי
דימטי נקלא זמן איסורו ושלא זמן איסורו והר"ם
מפלייז"א אומר שמשמע על ריב"א שהיה רגיל להשהות
פרוסה אחת מלשורפה עד תחלת שעה ו' לקיים דברי
רש"י שאמר דתחילת ביעורו הוי בתחלת ו' :

(תקלה) מבטלין בלילה ומבטלין בשעת הביעור

יקדים קודם הערב שמא או יאחר ויחלל שבת

פרק כל שעה

(תקמט) נותן אדם חמצו לעובד כוכבים במתנה

אלו עוברין

מקום שנהגו

ביצה שנולדה

מגילה הקורא את המגילה

השק ודבק מכפים כמו בצק והורו חכמי מגנ"א לרקד
הקמח דאינו מחמיץ :

(תקע) מעשה בעובד כוכבים שהשליך עוגות חמץ בתנור
מלא מצות והורו שאם נגע חמץ במצה אסור ואי לאו
מותר וכן כתב ראבי"ה ור"ם על חמץ ומצה על שנאפו
יחד בתנור אחד :

(תקעא) כתוב בס"ג לא אסרינן לההיא ביצה דאישתכח

אבל הרא"ש אומר דאינו מותר הואיל שהוא במשהו :

הגהות ערבי פסחים

(תריא) דין כל סדר ליל של פסח בארוכה והנהגת
אכילת המצה והמרור והחרוסת ובכורותיהן וסדר
שתיית הכוסות ודין ברכת ההלל ודין אם סכת מלאכול
האפיקומן . דין קדוש בלילי שבתות והבדלה ועל איזה
יין מבדילין ומקדשין וכן בלילי פסחה :

ע"פ פ"ק

אין מעמידין

הלכות ראש השנה

מי שמתו

תענית פ"ק

ר"ה פ"ק

ר"ה פרק ראוהו ב"ד

הלכות סוכה ולולב

ברכות פרק קמא

ביצה פרק שני

ר"ה פ"ק

לולב הגזול

יומא פרק יום הכפורים

ר"ה

סוכה לולב הגזול

פרק לולב וערבה

הלכות יום הכפורים

מי שמתו

שבת פ"ק

פרק במה מדליקין

הלכות תשעה באב

פרק מפנין

[מרדכי חולין]

צריך שומעין לשניס וכן לעולם הולכין אחר רוב דעות :

יומא פרק יום הכפורים

(תשכב) כתוב בתשובת הגאונים שנוהגין תרנגולין
כמספר בני הבית בערב יה"כ ונהגו להקליט כו לכל
אחד בי"ס לפי שהוא גמל דין ונהגו להרבות בסעודת
עיה"כ ונהגו הפרושים לטבול עיה"כ וגם נהגו לבקש
מחילה ערב יה"כ :

ראוהו ב"ד

פ"ק דפסחים

סוכה פ"ק

פרק הישן

לולב וערבה

עירובין פרק הדר

הלכות חנוכה

במה מדליקין

(תשכו) פירשב"ס דבי"ט שני יוצא בגזול ורשב"ם
פוסל משום מצוה הבאה בעבירה :

(תשכז) מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה ולאפס בני אדם
שאין להם אלא לולב אחד ואתרוג אחד צריך להיות
דעת כולם שוה ליתנו לאחר שיברך עליו או יפקירו
ויזכה המברך מן ההפקר ואח"כ יפקיר אף הוא :

(תשכח) יעוקא מקנא קני אקטיי לא מקני אישתכח
דנפיק בלולב שאינו שלו וכתב ראבי"ה דאם הוא

(רמו) לא נתן צבר אלא שמן כשיעור מה שמוסיף עשה לו מדורה בפני עצמו נתן בו יותר משיעור וכבה יכול להשתמש ממנו :

(רמז) לרש"י בשם רבותיו ברכת הרואה נר חנוכה אינו אלא למי שלא הדליק בביתו עדיין ושאין דעתו להדליק בעצמו כגון אכסנאי ולר"י אינו נראה אלא בכל ענין מברך :

(רמח) נר חנוכה שלא הדליק בלילה אינו מדליק ביום וכיון דנדחה גם לא ידליק בשאר לילות ומוטב להדליק בנרות של מתכת בשמן זית ולמטה מי' ולמעלה מג' וכשמדליק מתחיל לצד שמאלו ופונה לצד ימין והנשאר בשמן בליל ראשון מוסיף עליו בליל ב' וכן כולם ובלילה האחרונה שורף כל הנשאר לבזו מהר"ם :

(רמט) נר חנוכה אסור להשתמש כלל לאורה ולאו דוקא הרצאת מעות דבזויי אלא ה"ה שאר הדברים לאכול ולקרות ולעשות מלאכה הילכך נהגו לעשות השמש גדול שאם בא להשתמש ישתמש בנר של חול :

(ער) יש יותר הדור להדליק בלילה הראשון א' ולהוסיף בכל לילה ממה שעשה נר לכל אחד ואחד ואפילו יוסיף מכאן ואילך לילה ראשון מברך שלש ברכות מכאן ואילך שתים דכן בכל יומא איתא :

(רעא) מדליקין מנר של מצוה לנר של מצוה על ידי קינסא והתוספות פירשו נהגו להחמיר שלא להדליק מנר לנר :

אלו מגלחין

(תקסט) אומר רבינו גרשום מי שאירע לו אבל בחנוכה נוהג אבילות בחנוכה :

הלכות מגילה ופורים

מי שמתו

(עה) במגילה אפי' שהה כדי לגמור את כולה אינו חוזר לראש :

מגילה פ"ק

(תשעד) תניא בתוספתא ובה"ג היוצאין בשיירא והמפרשין בספינה קורין בי"ד שלא אמרו להקדים אלא לכפרים ויש מרבותא דאמרי דמי שאין בידו מגילה מוטב שיקדימו ויקראו ממה שלא יקראו כלל והכי איתא בירושלמי דכל החדש כשר למגילה אבל לסעודה אין שאין אוכלה אלא או בי"ד או בט"ו :

(תשעה) מה שלא נהגו לקרות המגילה יום י"ד ויום ט"ו מספק בזמן הזה כדעבדי בי"ט משום דו"ל הרי זמנו ומ"מ איכא משום ולא יעבור ודוקא באיסור מלאכה עבדינן תרי יומי אבל אנן בקיאינן בקביעא דירחא ולכך בקריאת מגילה לא נהוג :

(תשעו) י"ג לא צריך קרא זמן קהלה לכל היא פירש ר"ת שבכל העם מתאספין לגוס אסתר שהוא בי"ג ולא מצינו לגוס אסתר בתלמודא כי אם בכאן ומה שאנו מקדימין לגום אסתר ליום ה' כשהוא חל בע"ש משום כבוד שלום שבת ומה שאין מאחרין אותו ליום א' כמו פ"ב משום דפ"ב פורענות הוא :

(תשעז) נהגו העם ליתן ג' מחציות לפורים כנגד ג' פעמים מחצית השקל הכתוב בפ' כי תשא ועונרות מתנות בשביל השובר דכתיב כל העובר על הפקודים ובמקום שאין מנין מעכב המעות פורים שלו ונותנו למקום שיחפוץ :

(תשעח) נשים חייבות במקרא מגילה פרש"י שיבולות להוציא האנשים ואינו נראה לה"ג והבי"ה ואומר אבי"ה דנשים מברכות על משמע מגילה אפילו אי קרו בעצמן וספק לראבי"ה אי קטן מצי לאפוקי נשים י"ח :

(תשפה) חייב אדם לקרות המגילה בלילה ולשנותה ביום פרשב"ם דאין צריך לברך זמן ביום כיון שבירך בלילה ור"ת אומר דמברך אף ביום ור"ת היה רגיל לומר זמן ביום בלחש בתוך כך שהיו הקהל שונין אמן לאפוקי מידי כל רבותא :

(תשפג) ר"ת ור"א פסקו דמגילה בזמנה יחיד קורא אותה כרב ורבי עמרם פסק כרב אסי וכן כתב ר"ב דיחיד הקורא אותה לא יברך לא לפניה ולא לאחריה דיחיד אינו מחוייב :

(תשפג) איתא במסכת סופרים דעל זום איכא קהלת שיר השירים מברך ע"מ מגילה ואם היתה כתובה בין הכתובים מברך על מקרא כתובים :

(תשפד) אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה אבל להספד ותענית זה וזה שוין אומר הר"ש דוקא קודם שבמגלה מגלת תענית אבל לאחר שבטלה מגלת תענית מותר בהספד ותענית ועוד אומר דקבלה בידו דלא לאמרו אסור בהספד ותענית דוקא בקראו המגילה ונתעברה השנה :

(תשפה) אומר ר"ב דאמגלות עשו בר"ח וחנוכה ופורים ושלאחר דלאחר שהתפללו נבית מאבל בליל פורים ילך לבה"כ לשמוע מקרא מגילה וה"ה דחייב לשלוח מנות דאבל חייב בכל מצות האמורות בתורה :

(תשפו) סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ופירש ראבי"ה שצריך לנהוג בליל שבת ויומו ואינו נראה :

(תשפח) מגבת פורים לפורים ואין עני רשאי לקנות מהן רצועה למנעלו אלא אם כן התנה במעמד אנשי העיר :

(תשפט) עדיף יומא דפוריא כיום שניתנה בו תורה דהא מר בריה דרבינא לא הוה יתיב בתעניתא :

(תשצ) שירה זו אריח ע"ג אריח פרש"י ז"ל אריח זה הכתב לבינה זהו החלק שהוא גדול כפלים מן הכתב ור"ת פי' השיטה ארוכה קרויה לבינה והקצר אריח ובשירת האזינו פר"ת שהיא לבינה ע"ג לבינה ואם לא כתבה אריח ע"ג אריח מעכב ובירושלמי וצריך איש ברייש דפא ואם בסופה :

הקורא את המגילה

(תשצב) אם מקצת המגילה עשויה כתקון חכמים קרויה ספר וכשרה ואין כאן איסור משום שבכתב אי אתה רשאי לאמרה על פה :

(תשצה) מגילה נכתבה שלא מן הכתב בלא העתקה ממש ומיהו צריך שרטוט בין שורה לשורה ולר"ת דכל הקון אותיותיה לכל מילי היא כס"ת ממש רק שהתלמוד דימה אותה לאגרת ונראה דגם במגילה צריכה שיור הספר שלא תקרע ומיהו במגילה תפרה בג' תופי גידים הפסולים כשרה משא"כ בס"ת ופי' מעולפים רבים הם :

(תת) הקורא את המגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא והני מילי בצבור אבל ביחיד יצא ובלפנים פסגת הא דיוצא ביחיד בכתובה בין הכתובים דוקא בימיהם שהיתה עשויה בגליון אבל לדידן לא והקורא את המגילה שהוא עשויה כאיגרת ובשמגלה טורך כולה ומברך ואין קורין אותה עד הנך האמת דכתיב בה ביום :

פרק בני העיר

(תתד) יש אומרים שאין אומר שאל הנוב את ריבנו ומקלסין לצדיקים ברוך מרדכי ברוכה אסתר וארור המן ואחוריהם בניו ותבונה זכור לטוב :

מועד קטן ואלו מגלחין

(תקקע) אומר רבינו גרשום מי שאירע לו אבל ביום פורים נוהג אבלותו בפורים :

הלכות מילה

במה מדליקין

(רלג) בן הנולד בשבת סמוך לחשכה והיה נראה יום אך היו כוכבים איזה כוכבים קטנים יש לסמוך על הכוכבים קטנים לעשותו לילה למול למחר כיון דלמחר אינו לא שבת ולא יש"ט לכ"ע :

רבי אליעזר דמילה

(קיט) צרכי מילה אין מחללין עליהן את השבת :

(קכ) כל הנולד בן שמנה ודאי אין מחללין עליו את השבת ואיזה זה כגון שלא בעלה שבשאם ומת בעלה בהאי שבוע או אלמנה שלא שמשמה ונשאה ונתעברה והלך בעלה בדרך רחוקה ושב לא שמשה וילדה לח' :

(קכא) מצוה חסידות היא שלאחר הברכה יגלה ערוה הקטן ואם לבו נוקפו ובהול מוטב שיגלה מיד ונהגו העם שמברך אבי הבן אחר המילה וכל זמן שמהול עוסק בפריעה מקרי עובר לעשייתן לראבי"ה :

(קכב) ושהחיינו לא מברך משום צערא דינוקא דשהחיינו לא שייך אלא בדבר שמחה לר"ת וכראה דלא מברך שהחיינו אלא מאן דקעביד מצוה המוטלת עליו הלכך המל אחרים אינו מברך שהחיינו אבל המל את בנו מברך שהחיינו ומהר"ם היה עומד בשעת המילה שנאמר ויעמוד כל העם בברית :

(תנג) האלפסי פסק דקטן הנולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית וגר שנתגייר כשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"ג כתב להפך :

הגהות מרדכי שבת

(תסח) כשאין האב בעיר רגילין ב"ד להעמיד שלשה וגדול שבהם מברך להכניסו ומילה שלא בזמנה כגון שנולד בין השמשות ויוצא דופן ואנדרוגינוס ומי שיש לו ב' ערלות ונולד כשהוא מהול שאנו מסופקים אם צריך להטיף ממנו דם ברית כל אלו אין דוחין לא שבת ולא י"ט וקטן חולה אין מלין אותו עד שיבריא וכן אם הוא אדום או ירוק עד שיהא כשאר תינוקות והאשה כשירה למול לסמ"ג ולאלפסי דוקא היכא דליכא איש דידע לממהליה ובעובד כוכבים מילה פסולה מיהו אם בעובד כוכבים מל כבר אין צריך לחזור ולמול ולחתוך מעט כי אם להטיף ממנו דם ברית סמ"ג ובסמ"ק דאשה איכא מלה :

(תסט) היכא שראו ב' כוכבים בינוניים יש לסמוך עליהם שהוא לילה אפילו יהיה למחר שבת כל מילה שאינה דוחה שבת אינה דוחה י"ט ראשון. וב' י"ט של ר"ה אינו דוחה לא ראשון ולא שני ומחלוקת סמ"ג ור"י וסמ"ק ואלפסי בדין מכשירי מילה שדוחין שבת :

(תע) אם נולד בע"ש אחר תפלת ערבית ועדיין הוא יום שלא נראו הכוכבים מלין אותו בע"ש ואין מחללין עליו את השבת אע"פ שעשאוהו לילה בתפלתו נולד ביום ד' בין השמשות ור"ה חל יום ה' ויום ו' נימול ליום ראשון שהוא ספק י"ט שלו והתאומים שנולדו א"צ כי אם ברכה אחת ואפילו יש ב' מוהלין הראשון יברך על המילה והשני אשר קדש בי"ס מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה כשמצריכין בשמות ולאחר המילה אומר אשרי ואם הוא במקום שצריך לצאת מבהכ"נ אין מלין עד אחר חזרת ס"ת ותוזלין ואומר קדיש מהר"ם :

(תעא) נהגו להטיל הערלה בין הגפלים ואסור לעשות כן בי"ס שני ומה שנהגו להטיל אינו חובה אלא מפני המדרש שאומר למעביר הקב"ה הערלה מקטנים שמתו בלא ברית ונותנה על פושעי ישראל :

(תעב) אומר מהר"ם מי שנדר לחבירו להיות בעל בריתו או למול בנו צריך לקיים לו ואע"ג דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מ"מ הואיל ומנהג הוא שנודרין ביניהן זה לזה ומקיימין גם כאן צריך לקיים ודמיא לסמיפותא דקניא ורבי' יחיאל אומר דאם הוא מגהג בעולם מעוכבת אינו כלום דהוי דבר שלא בא לעולם ולא דמי לסמיפותא :

עירובין בכל מערבין

(מלג) ברית מילה שאירעה ביום טוס מותר לברך על הכוס ולמ"מ נתינוק :

פרק הדר

(תקיג) מותר להביא ע"י עובד כוכבים החמין לצורך מילה :

יבמות החולץ

(מג) גר שנתגייר כשהוא מהול מטיפין ממנו דם ברית ואם נחתך כל הגיד אין מילתו מעכבת :

חולין כסוי הדם

(תרנה) מעשה באחד שנתן בנו למול ובא אחר והקדימו ומל והזמין אותו הראשון לדין על שלקח ברכתו והשיב ר"ת דאין לחייבו כיון דליכא חסרון לא עבדינן שליחותייהו ואפי' תפס מפקינן אבל אין לפוטרו מטעם שיתן לו תרנגולת לשתות :

(תרנו) שאלו לרבינו שמחה ב' תאומים למילה ביום א' אם די בברכה א' לאב ולמוהל וברכה אחרונה והשיב דאפילו שני מוהלים א' יברך על המילה והאב להכניסו והמוהל השני יברך אשר קדש ידיד מבטן וישלה לשניהם ואע"ג דליכא התינוק האחר בבהכ"נ כשמלו הראשון מכל מקום כיון דדעתו על זה שני רק שלא ימית דעתו בינתים ונראה דה"ה שני תינוקות לשני בני אדם מידי דהוה אשתיה וכיסוי והאכיל :

(תרנח) שאלו לרבינו שמחה אם מוהל יכול להתחיל למול בשבת אי איכא למיחש שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת והשיב דלא יתחיל למול :

גיטין כל הגט

(שמז) מי שנותן בנו למוהל ובעל ברית אסור לחזור בו ואם חזר חזרתו חזרה :

הלכות כלאים וערלה וחדש

ברכות מי שמתו

(מא) קיימא לן הלכה כרבי יאשיה בכלאים :

שבת במה בהמה

(שלז) היו חבלים שקשורין בהן הבהמות אחת לצד ואחת פשתן אסור לכורכן סביב ידו ולקושרם משום דנהנה בכלאים חבלים ואם הבהמות אחד חמור ואחד סוס אסור לכרוך החבלים סביב ידו משום מנהג כלאי בהמה ואפילו החבלים שוים :

(שמא) אדם מותר עם כל המינים לחרוש ולמשוך אבל ב' מינים אחרים שאסורים יחד אסור לאדם למשוך ולחרוש עמהם וא"כ אסור ליהודי ההולך לצוד צייד להוליך הכלב בידו לרבינו אפרים ורבינו יואל חולק :

(שמב) לרש"י כליבה וקשירה היינו ב' סכיכות ולר"ח פי' דקשר דאורייתא אינו אלא ב' קשרים זה על גב זה :

במה אשה

(שמה) אותם פריפונס"י או מפתראנ"ש אם יש בתוכן כלאי בגדים של צמר ונתחב המחט בהן ובמדינין של פשתן ויש בהן ב' תכיפות אפי' היה החוט של משי אסורין בהעלאתן עליו ולהצינן תחתיו משום כלאים ואם אין בתוכן רק גיזי צמר מותרין בין בהעלאה בין בהצעה דאין חוט הכפילה מחברו לבגד בתפירה רק שהוא מקרב ומהדק שני הבגדים החילוגים יחד לר"י :

הגהות שבת

(תמ) אומר ר"ת דדבר שהוא שוע טווי ונוז לאסור מדאורייתא אין חילוק בין רך לקשה לענין העלאה דבכל ענין אסור מדאורייתא ובכלאים דרבנן שאין טווין אלא שוע בלבד יש חילוק בין רך לקשה דלקשין לא גזרו רבנן אפי' בלבישה כיון דלית ביה איסור כלאים כ"א מדרבנן ובגדי כהונה שהיו מתירין להציען ותחתיהן מותרין אפי' מדאורייתא :

פסחים פרק כל שעה

(תקנה) צמר רחלים וצמר גמלים שטרפן זה בזה אם רוב גמלים מותר להביא פשתן לשם אע"פ שהאיסור מכלאים הוי במשהו כיון דמקודם בטל ברוב גמלים אינו חוזר וניעור אח"כ דפשתן לאסור במשהו :

ביצה פרק קמא

(תרסד) וילון כיון שהשמש מתחמם בו אסור לעשותו כלאים ודוקא מתעטף בו בגופו אסור לעשותו כלאים אבל לפרוש בגד כלאים נגד פתחו אע"פ שמגין מפני הקור ונמצא שגורם חום אפילו הכי שרי וכן התיר ראבי"ה לפרוש בגד כלאים על הגגית שרוחצין בו ושכבתו כיון דאינו כי אם מעמיד חום בעלמא לא שייך כלאים בכה"ג ושברא הוא דבדרך לבישה אפקיה קרא הסיר אבי"ה טעמים שאנו מכסים בהם ראשנו בהעלאה לפי שאין לדך חימום בכך אבל כל דבר שדרכו ללבוש גזרו בלבישת קשין דרבנן וספר נפנת פענח אוסר :

ר"ה פ"ק

(תסד) נראה מן התלמוד דנוטע מבריך ומרכיב חייב בערלה בח"ל משמע מבריך ומרכיב פטור מערלה ואתיא כרבי אליעזר בן יעקב והכי הלכתא כרבי אליעזר בן יעקב דקב ונקי :

מגילה פרק בני העיר

(תתכג) כתוב בא"ז דצריך ליזהר שלא יהיו מטפחות של ספר תורה ושל שאר ספרים שעושין לפי שפעמים מסמס בה ידיו שכורכה סביב ידו בימי הקור :

קדושין פרק האומר

(תקב) דין כלאי זרעים והמבריך והמרכיב וספק ערלה ובאיזה מקום נוהגין :

פ"ק

(תקא) מה שאין אנו נזהרין עתה מחדש לפי שרוב התבואות נזרעות קודם הפסח ואור המזרח של ע"ז בניסן מתירין אבל אם ידוע שלא נזרעה אסורה עד פסח הבא ופסקו התוס' הלכה למעשה דא"צ ליזהר בחו"ל לא מכלאי הכרם ולא מכלאי זרעים אלא מחיטה ושעורה וחלנן במפולת יד :

חולין אותו ואת בנו

(תרנא) פסק בספר המצות לאסור לקשור שני פרדות ביחד אלא א"כ שוות מאב ואם דמספקא לן בתלמודא אי חוששין לזרע האב אי לא :

ע"ז פרק השוכר

(תתכא) הכלאים נוהגין בזמן הזה ואפילו בח"ל וכן ערלה וכלאי הכרם ואיסור חדש לר"י ור"ת :

הלכות חלה ותרומה

ברכות פ' כיצד מברכין

(קכא) ורימוז"ש הואיל וכמה פעמים מחלקין שאין נותנין שיעור חלה בקדירה א' יש להסתפק אי חייבין בחלה ומוב להפריש בלא ברכה :

פסחים אלו עוברין

(תקלא) שיעור חלה הוא מ"ג ביצים וחומש ביצה :

(תקלב) של מלרף לחלה והוא הדין סבלא שיש לה לבזבזין גבוהין מן הלחם ובולט אחד מהן לפטור הכל ורא"ם כתב ולירוף של לא מהני אלא להחמיר וסמ"ג ואבי"ה פוסקים דמהני בין לחיוב בין לפטור :

מקום שנהגו

(תריא) עושין עיסה אחר הפסח ומחמילין בשאור של עובדי כוכבים ומברכין על החלה לרבינו שמעון ומ"מ בכל השנה נוהגין ליקח שאור מן העיסה קודם הפרשה דאי לאחר הפרשה הוי שאור פטור וכשמחמיץ בו עיסה אחרת פטור מחמשת לבעים לפי חשבון השאור היסה העיסה פטורה והיה מברך ברכה לבטלה ולכך אפילו כשרוצין ליתן ביותר מה' לבעים נהגו להחמיץ בשאור של חיוב :

פרק כל הבשר

(תרפט) כתוב בס"ה עיסה של בחורים ויש בין שניהן שיעור חלה חייבת בחלה וצריך נ"ה המפריש חלה ליטול רשות מן התלמידים ונפעם אחת שירשוהו די וא"צ ליטול רשות בכל פעם ומהני להרשות אפי' הוא עדיין קמח וה"ה אשה שיטולה לומר לחברתה קחי לי קמח ועשי לי עוגה והפרישי חלה אבן צריך להפריש מן הבלק ולא מן הקמח :

הגהות חולין

(תשמט) כהן קטן שלא ראה קרי או גדול שטבל לקרויו מותרין לאכול חלה ואם נתערבה חלה בחולין בח"ל דינו כדין חלת הארץ לענין ביטול ועכ"ב דיני חלה :

יבמות אלמנה לכהן גדול

(סה) הא דכהן השוכר פרה מישראל אע"פ שמזונותיה עליו לא יאכילנה תרומה אפי' שהתרומה מותר בהנאה לישראל אור"ת דהטעם הוא דהנאה של כילוי אסור אבל ישראל יכול להאכיל לפרה של כהן כיון דקנין כסף דכהן היא ורבינו יקר פירש דהטעם דאסור הוא מפני שבהמה מתפטמת מן התרומה ונמצא ישראל אוכל תרומה ואם כן לדידיה יהיה אסור לאכול עופות ובהמות המתפטמות מן הברלים ול"נ :

(סו) מדליקין בשמן תרומה במבואות האפלים ועל גב חולה במקום שגם הכהן משתמש שם ושרי לישראל דכל לאחר נר למאה כהן שהיה מיסב בתוך ביתו של ישראל הרי מדליק הנר בשמן שלו אע"פ שעמד הכהן משם והלך לו אינו חייב לכבותו עד שיכבה מאיליו :

הלכות אישות

משילין

(תרלז) אין מקדשין בי"ט ראשון אפי' אין לו אשה ובנים וי"א דוקא יש לו אשה ובנים וי"א דבכל ענין אסור וכן משמע בירושלמי :

(תרלח) הכונס אלמנה צריך לכונסה מע"ש מבע"י מפני שיהא כקונה קנין בשבת ופוסק מהר"ם שצריך לבא עליה מבע"י וע"כ נהגו ליחד אחר ברכת חתנים כי אלמנה אין לה חופה ונמצא שאין קנויה לו למעשה ידיה שלא בביאה ע"כ ביאה לאשונה אסורה בשבת :

סוכה פרק הישן

(תשמד) אין שמחה אלא בחופה מכאן כתב בא"ז שאם יצאו חתן וכלה מחופתם והלכו לאכול שלא במקום חופה שאין מברכין שהשמחה במעונו ולא ברכת חתנים וכן הורה ריב"א שלא לברך ועיקר ישיבת החתן וכלה קרוי חופה ולא מקום העשוי לאקראי בעלמא :

מ"ק פ"ק

(תשמג) אין מערבין שמחה בשמחה להכי נזהרין בני אדם שלא לעשות ב' חופות משתי אחיות או אחין וכיוצא בהן ביחד והראשונים היו נזהרין אפילו בנכרים לעשות ב' חופות ביום אחד מפני האיבה שהאחת הגונה מחברתה :

מ"ק ואלו מגלחין

(תתנ) אר"ת דמי שאין לו בנים מותר לישא אשה ולבעול תוך ל' ומיהו תוך ז' אסור והתיר לנערה שמת אחיה סמוך לחופה לכונסה תוך ל' עיין בהל' אבילות :

הגהות מ"ק

(תתקלו) עברו עליו ר"ה וי"ה ובכות ממיתם אשתו לא מקרי ג' רגלים אפי' בשעת האונס ובעינן פסח שבועות וסוכות :

יבמות הבא על יבמתו

(מו) כילד אמרו חכמים שישא את בניו סמוך לפירקן כי עדיין הן קטנים ולא תהו לבעילת זנות :

(מז) הנושא בת אחותו מצוה פרש"י. דוקא בת אחותו משום דרוב בנים דומין לאחי האם ונמצא שהיא בן גינו ורש"י כך יעמדו באהבה וריעות :

(מח) נשא אשה ושהה עמה י' שנים יוציא ויתן כתובה מכאן הוכיח ר"י דכל הני דקתני פ' המדיר שהיו כופין אותו להוציא דכולן נותנין כתובה לבד ממוכה שחין כדכתב רבינו גרשון אמנם אם היה שוטה אין לה כתובה דהא"כ שעריה ותכתא לא' מהן כדי ליטול כתובה :

(מט) בירושל' יש דגם שיית מדרבנן היו כופין להוציא בשופין דבדברים לא יוסר עבד וכל הני דרבנן אי אמלה הויא בהדיה שבקינן ליה בר ממוכה שחין בלא סהדי ושהתה י' שנים אפילו בסהדי אלא יוציא ויתן כתובה :

(נ) י"א דהאי דינא דשהה עמה י' שנים אינו נוהג בח"ל דתלינן בעונש הארץ וי"א דנוהג גם בחו"ל ועל ההיא דאמר דאין ישיבת חו"ל עולה מן המנין אנו סומכין שאין אנו מגרשין נשותינו כשהשהינו אצלנו י' שנים ואפילו בא"י חייב ליתן כתובה ותנאי כתובה :

(נא) נשאת לשנים ולא ילדה לשלישי לא תנשא ואפילו דבתרי זימני הוי חזקה אינו מפסיד כתובתה עד ג' זימני דאע"ג דלגבי איסורא החזקה הוי בב' זימני לגבי ממון אין החזקה עד ג' זימני ותימה לר"י מאי שנא איסורא ממונא :

(נב) נשאת לשלישי ולא היו לה בנים הנך קמאי אין יכולין לתבוע מינה הכתובה וכן אם היו לה בנים מן הרביעי אינו מוליא מיד השלישי :

(נג) שהתה עמו י' שנים ולו בנים ולה אין בנים לא כייפינן ליה להוציא וכן כתב בה"ג והיכא דאית ליה בנים מאשה אחרת והיא לית לה בנים ואמרה שהיפי בהליה י' שנים בעינא דאיכסוף לאחר להויין לי בנים הנא בלא כתובה מ"מ דלא מפקדא אפריה ורביה :

(נד) י"א דלדברים שבינו לבינה היא נאמנת וי"א שאינה נאמנת :

(נה) הלכה דנושא אדם כמה נשים מיהו בזמן הזה יש

[מרדכי חולין]

חלה של ר"ג שלא ישא אדם שתי נשים הלכך יתן כתובה :

(ע) כתב מהר"ם אע"ג דמשמע דבלאה מחמת מעונה היו כופין אותה מ"מ בעקור דאינלו מקנה אבל המדיר אשתו מתשמיש לא היו כפינן ליה להוציא אלא מקרי עברייתא ומוסיפין לה על כתובתה ומיהו נמלכין בה ואי אמרה לא בעינא לא כתובה ולא תוספת היו כפינן ליה להוציא ולא בשוטי אלא במילי :

יבמות אלמנה לכ"ג

(סג) כתב רב האי הבעל בנכסי אשתו הכתובים בכתובה או אם הכניסו לה שום מתלה אם רלה הבעל למכור לא ימכור ואם מכר מכירתו קיימת דהא לא ניתנה כתובה לגבות מחיים ודוקא במטלטלין ו"ה בקרקעות ובקרקעות כתב ריצב"א בשם רב האי להמכר בעל מיד ורש"י פי' כרב האי דבמטלטלין המכר קיים ור"י פי' לגם במטלטלי המכר בטל מיד ומוליאה מיד הלקוחות :

(סד) מכרו שניהם לפרנסה פירש ר"ג או זה או זה מוליאין מיד הלקוחות וכן פרש"י דאם מכר הבעל האשה מוליאה ואם מכרה האשה הבעל מוליא וכן פי' ר"י דאפילו מכר הבעל הוא עצמו מוליא :

יבמות פרק החולץ

(ל) מומר לעבודת כוכבים שקדש קדושיו קדושין וצריכה הימנו גט :

הגהות יבמות

(לו) פסק ר"ת דעובד כוכבים שקדש בזמן הזה אין חוששין לקדושיו ואפי' בדוכתא דקביעי אבל מומר לעבודת כוכבים חוששין לקדושיו :

(ק) אדם שרואה באשתו דבר מכוער משביעה בנקיטת חפץ שלא זינתה תחתיו ואח"כ גובה כתובתה אבל אינו יכול להשביעה על ידי גלגול :

(קו) הלכה כוותיה היכא שנתכם מקנות הקהל בענין השידוך א"צ רק שיפסלו זה את זה בעדים כשרים מלבון נפשם וא"כ אפילו המשדך הרחיק כנודד א"צ להתרת חרם הקהלות כי אם ל' בני אדם מג' ארצות להסיר החרם שלא מרלונו :

(קיב) נשאל לר"ג על איש ואשה ששמלו יחד ה' שנים ולא היו לה בנים גם לא ראתה האשה דם אלא לפרקים ולא ושם קבוע ופעמים שסבורה שהיא מעוברת מפני פיסוק הדמים ואינה מעוברת והאיש אומר הנה גבורת אנשים לי למה אינך מתעברת והאשה אומרת אמת הדבר וגם אני הייתי סבורה כך ואפשר שמזלך גרם והשיב ר"ג דהאיש ישהה עמה עד י' שנים ואם לא סלד יוליא ויתן כתובה ואין להפסיד כתובתה משום דאינה רואה דם קבוע ואחר שישהה עמה י' שנים אם לא ירלה לגרש כפינן ליה משום ביטול פריה ורביה :

כתובות פ"ק

(קכט) אין כונסין בלילה דאין רגילות לעשות נישואין בלילה . והאידנא דב"ד קביעין בכל יום אשה נשאת גם ביום ששי ומשום תקנת עניים נהגו לעשות נישואין ביום ששי :

(קל) כי לא כתיבה עדיין כתובה מועיל אתפסה ממלטלי כשיעור כתובה ומכאן סמך ריב"א לומר בשטר כתובה דאיה בעלמא הוא ולאי אלכיסא כתובתה אינה אסורה לו כיון דאיכא עדי קנין מיהו אין לסמוך על זה אלא בשעת הדחק :

(קלא) אומר הר"ר אפרים דמנהג הוא דאלום ואלוסתו השוהין בבית אחד מברכין עליהן שבעה ברכות פן יסיתו ומן הדין היה לברך ברכת אירוסין בשעת אירוסין אלא נהגו בשעת נישואין משום דמקיים בה והביל לגו הכשותות ובהיתא דרב כהנא דמסדר להו אכסא . ובאירוסין ובשוכין אינו מברך שהשמחה במעונו . ואינו מברך לקדש אשה ומברכין ברכת נשואין על כוס אחד וברכת אירוסין על כוס אחד ולכך מברכין על כל א' בפ"ה ולאחריו על הגפן ויש נוהגים להפסיק ביניהן בקריאת הכתובה . פי' ברכה אירוסין :

(קלב) אומר רבינו יחיאל שאסור לאדם להתיחד עם ארוסתו בלא ברכה :

(קלג) בשביל פנים חדשות אמרינן שבעה ברכות עיין בהלכות ברכות :

(קלה) כתב ר"י אין לחלק בשעת פתח פתוח בין נתאלמנה בין לזמן מרובה אלא כמו שמפורש ביבמות פרק ב"ש דמביא שענת בתולים כל שלשים יום :

(קלו) האלפסי פסק כרב נחמן דכתובה דרבנן ור"ת פסק דכתובה דאורייתא ושל אלמנה דוקא דרבנן ונ"מ דאי כתובה דאורייתא אין אדם נאמן עכשיו להפסיד את אשתו כתובתה לא בטענת פ"פ ולא בטענת דמים :

נערה שנתפתתה

(קמב) משמע דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה אע"ג דלא כתב לה וכן עשה ר"ב מעשה באלמנה שתפסה מעות מחיים ופסק דינתן לה כתובתה ובזמן הזה שאין דרך לכתוב לא גביא בשלא כתב לה :

(קנד) כתב לה פירות וכסות וכלים ה"ה דלא כתב דהן דברים הנקנים באמירה ורש"י ז"ל פי' כתב לה מן האירוסין ולנו הנלוקים :

(קנה) ובחזרת הכלונ"ז רבו הפסקות ופסקם רבינו תם והקהלות בענין הכלונית :

(קנז) נשאל אם אלמנה חייבת בקבורת בעלה היכא שלא הגיח לה כדי כתובתה והשיב דאינה חייבת בקבורתו ולא מלינו בשום מקום שמחייב האשה בקבורת בעלה אפי' הגיח לה כל כתובתה :

(קס) הכותב כל נכסיו לבניו אשתו נזונת מהם כתבו התוספות דוקא נתן לבניו אבל נתן לאחרים אחריכא מתנה כמכר היא ומפקעת מזונותיו ומזונות אשתו ממנו :

(קסא) מה שתקנו שכתובה אשה נגבית ממטלטלין דוקא מירושה או ממתנת ש"מ אבל הנותן במתנת בריא אין כתובה נגבית ממנו וכן כתבו רוב גדולי הדור שמתנת בריא מפקעת שעבוד גמור כמכר . ורשב"ם כתב דאפילו מתנת ש"מ מפקעת השעבוד ור"י ב"ר ברוך פסק דאפילו מתנת בריא לא מפקעת שעבוד כתובה ונגבית ממנו והר"ם פסק דהנותן מתנה לבנו וליורשו במתנת בריא לא הוי מתנה להפקיע כתובה דהוי כמו ירושה והנותן מתנה הוא אינו ניזון ממנה ואשתו ניזונת :

(קסב) כתובת בנין דכרין כתב בשימור זה ימים רבים נתבטלה כתובת בנין דכרין מיפיבתינו . וי"א דלא בטלה אלא ממטלטלי :

(קסג) כמה גדולים נחלקו בפרנסה דהיינו נדוניה וי"א דלא תקנו הגאונים שתהא הפרנסה נגבית ממטלטלי אלא דוקא ממקרקעי והתוס' פסקו דאף פרנסה ממטלטלים דרגילין להביא בעיהן ממטלטלי וחשוב כמקרקעי :

(קסד) תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ופרקונה תחת פירותיה . פירש ר"י אע"פ שיכולה אשה שתאמר איני נזונת ואיני עושה אינה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות אלא פודין אותה ותתן פירות בע"כ :

(קסה) האשה שהלך בעלה למד"י ואשתו תובעת מזונות ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין אשתו אבל לא בניו ובנותיו פירש ר"י דאם התחלה היא מגדלה גם הבנים גם עתה יתפרנסו דניחא ליה :

(קסו) ארוסה בשית היא אם יש לה מעות או לאו ונסמ"ג כתב דניזונת ויש חולקין וגם במתנת ול"ע . ואשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי הבעל הבעל מוליא מיד הלקוחות בלא דמים ואם הדמים בעין מחזירין ללקוחות :

(קסז) בניסי ולא בבקתי פסק בספר המקצועות שאם לר הבית יכולין היורשין לומר לאלמנה לר לגו המקום לכי לבית אביך ונזון אותך שם . ול"ע בירושלמי :

(קסח) מכרה כתובתה או משכנה או מקצתה לא איבדה מזונות . בירושלמי הא דאמר דתובעת כתובתה בב"ד איבדה מזונותיה דוקא מן השופי הא מאונס פי' אם לא נתן לה בהוותיה מזונותיה לא איבדה מזונותיה אסתבעה כתובתה :

הגהות יבמות

(קיז) אור"י דאשה דבעיא בדיקה אם יש עדים שהיו לה בנים א"צ לשאל אחר הסימנים אפילו היא ילדה דאין בנים בלא סימנין ואפילו לא הביאה אין לחוש דלאו איילונית היא :

(קטו) בירושלמי איתור סימנין תלויין בעיבור החדש :

כתובות נערה שנתפתתה

(קסט) סלקא כאנשי גליל דאמרו כל ימי מיגר ארמלותי וכן פסק האלפסי והלכה כאלפסי במקום שלא נחלקו

עליו התוספות והאידנא בכל מקום כמנהגן דבהדיא קי"ל בכתובות הכל כמנהג המדינה וכן בירושלמי :

(קע) אלמנה שמת חמיה קודם שמת בעלה פסק הר"ש שלא תגבה כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת בעלה וכיון דחמיה הניח האלמנה וקי"ל כאנשי גליל כאן לגוי כל נכסי חמיה לאו לגבי בעלה ואינה עושה בכלאי ואפילו יש בירוש יותר על כתובה תמותה :

(קעא) כתב מהר"ם אע"פ שסלכה כאנשי גליל אנו הא שנוהגין בכתובה כל ימי מיגר ארמלותך דאי לא כתבי לה הכי לא היו מחזיקים אותה בנכסים אלא היו זנים כל ל' יום אבל אנו הא דכותבים לה שמחזיקים אותה בכל הנכסים לגאת ולהם כבן :

(קעג) השיב מהר"ם שאם גירש אשתו בלא שבועה אין שמים בכתובה אפי' בגדי שבת וכן משמע מלשון הרי"ף אבל אלמנה שמין מה שעליה :

אע"פ

(קעה) מעשה באחד שנדר מעות להשיא יתומה והשביח אותה לגורכה ומתה היתומה ונשא יורשיה המעות ופסליה מטעם שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה וי"א דחייב משום נדר :

(קעז) דברים שהתוספת דינו כעיקר כתובה ולמי אומר תוספת הוא כתובה :

(קעח) כנס לחופה ולא נבעלה ופרסה נדה פסק ר"ת דפסקה לה תיבת ביאה ולכך מוב להכניסה שהולם ור"י פי' דוקא אם לא הודיעו לחתן שהיא נדה אבל הודיעו לחתן שהיא נדה ולאע"ג הוא כונסה לחופה ודאי היא קנויה לו מיד דעושה חופה כדי לבעול כשתהיה טהורה ולכן טוב שהודיע לחתן שהיא נדה :

(קעט) שופקין על פקקנה לפניהם . אומר לרש"י דוקא בלא קדושין אבל בקדושי קמוש לא דאסור לקדש בתו קטנה :

(קפב) פסק ר"ב להאידנא נהיגי שלנו דלאו אורחייהו למיתן ולכנם אין כוטין אותם ובפי' מלעת לו המטה לבנו פיגולין :

(קפג) זמן המעוט האמורים בתורה לאיש עם אשתו והאימתי נקראת מורדת ודין המורדת בארוך :

(קפד) השיב הר"ר מפסיח מקיימין את האיש שחוק ומאכל ממזמו בשמוק לא מלינו שיכול אשתו למכור בו לא מתממים ולא ממלאכה כיון שלא החליף להעבירם על דת לשמש באיסור ואם מרדה דנין לה כמורדת :

מציאת האשה

(קסו) מה ששם אמרו שליאת האשה לבעלה מן הירושלמי . והכי מלי בעל למפר לאשתו שנדרה קונם שאני עושה לפי שהוא דברים שאין בינו לבינה הן :

(קפז) רבו הדעות לפרש איכמי הוא שמספקא משום לחתנו ושם שיכול לומר לאחיך פייסי נראה ליזון ולך אי אפשי ליזון :

(קפח) אין אדם רשאי למכור כלי אשתו אומר מהר"ם אפילו כלי שבת וכלי חול :

(קפט) היאך נגבה שיעור נכסים והילד שאין לפרנסה באב וכילד מוליאין לפרנסה ולמאן הבעט :

(קצ) יתומה שהשיאוה לדעת אחיה ואמה ופסקו לה בק' או בב' יכולה היא שתגדיל למחות ולהוליא מידם מה שראוי ליתן לה ופרש"י דאפי' נתרלתה אין מחילתה מחילה ויכולה למחות משתגדיל וכתב רבינו בכוך אפי' הגיעה לכלל פשעות כשנתרלה יכולה למחות :

פרק המדיר

(קלד) פלוגתא דר"י ור"ח ושאר גדולים מה הן אותם שכופין אותם להוליא בשוטים או במילי ודין בארוך :

(קלה) אע"ג דקנס מפקיע מידי שעבוד אלמנה רבנן לשעבוד אשה ואר"י לא אמרי' אלמוה לשיעבודיה אלא היכא שמקדים נהגה מהם שאין הדבר נאמר אלא למשעבד כגון שאינו אוסרת מעשה ידיה אלא נבעלה. אבל היכא שהדבר נאמר לכל העולם כולו שגם המקדיש אסור בו או מפקיע מידי שעבוד :

(קלז) העובר על דת כתב מהר"ם שאם עברה על חרם או שבועה עוברת על דת היא דהא"ל עולם ואינו מקיימם ויכול לגרשה בלא הסכמת הקהלות ושבועת דבהכ"ג לא מיקן ר"ג לעבר על ישע שלא יעשה מלוה ושברה על דת די לה בהתראה פעם אחת ואם עברה פעם שנית אפי' לא הפרו בה בשעת מעשה שלא בלא כתובה ומעשה בא לפני מהר"ם בא' שהביא עדים שאשתו עברה חרם והיא גם היא הביאה עדים שהוא עבר חרם ופסק דאינו יכול להוליא כיון שחרם שלהם עשו בשון אבל אם היא עברה על דת והוא עבר חרמות יכול להוליא בלא כתובה בע"כ דעבריין לדבר א' אינו עבריין לכל התורה כולה :

(קלח) מומין שבגלוי אינו יכול לטעון ודוקא במקום שהנשים רוחצים מגולות פיהן אבל בעיר שמערב ובשאר מקומות שהנשים מכוסות אף מומין שבגלוי יכול לטעון אם אין מרחץ בעיר :

(רח) אומר ראבי"ה אע"ג דנכפה לגבי אשה מום הוי אין לאיש לחתיבה גבי איש מום דדילמא גבי אשה דוקא :

(רב) אלו שכופין להוליא אר"י דיוליא ויתן כתובה אע"פ דמגרש לה בע"כ ויש חולקין :

(רג) יש אומרים לגיח המוכס דוקא באיש הוי מום ולא באשה והר"ש אומר דגם באשה הוי מום מכ"ש :

(רד) היכי נעביד לנוף היכא דלא היו כופין בשוטים אומר הר"ף בשם ר"ח שגוזל לקבל עליו הגזירה שלא יישא וליתן עמו עד שיגרש וכן עשה ר"ת מעשה באחד שלא היה מאומן בשופין להוליא וגזרו עד שנתן גט ופסל אותו גט ועשה לעשות לו גט אחר :

הגהות יבמות

(קג) ראובן יצא מאשתו באדר ולא חזר אליה עד אדר משנה האחרת וילדה באדר והעיד עד א' שמולידים בן ממזר לא הפסידה בשביל זה כתובתה דדילמא אישתהי י"ב חדש :

פרק המדיר

(רה) האומר איני זן ואיני מפרנס יוליא ויתן כתובה פר"י ור"ת דאין כופין להוליא אלא כשיוליא טופין לתת כתובה ואיתא במטובה דאם אין לו לבעל לפרנסה אין טופין אותו למכור עצמו ולגלות ולהתעסק באומנות כדי לזון ולפרנס אשתו ולפרש"י אפי' יש לו אין כופין אלא מוכיח על כתובתה ב' פלוגתין ולר"ת יש לו כופין . וכתב ר"ת אם היה נראה לדיינים לקונסו לפנים משורת הדין מוב הדבר . ורבינו אליעזר כתב דאדם מחוייב להשכיר עלמו ולעשות מלאכה כדי לזון ולהביא ראיה מהכתובה דכתיב בה ולא אפלח . ואינו כ"כ ראיה דאפלח כ"ל אשעבד קרקעותי בחרישה וזריעה :

האשה שנפלו

(רז) מעשה באפוטרופוס של רחל אחות שמעון שהאל מלוי שליון שהשאילה לו רחל עד שלא נשאת שהיה מנכסיה שלא כתבה לבעלה והשיב לוי שאין לו שליון והחזירו ואח"כ הודה שיש לו אבל הוא ביוו מכח שמעון בעלה שחייב לו ב' זקוקין ודבו בזה הדעות י"א שאין כח ביד רחל לגבות שיש לה נכסים שהכניסה שלא לדעת שמעון בעלה עד שתביא ראיה בכורה בעדים שמשעון בעלה אמר בפניהם דין ודברים אין לי בנכסים אלו . וי"א דאין הדין כך :

(רט) המוליא הוצאות על נכסי אשתו שהוא מי שגבה נכסי מלוג של אשתו ודר בו שנה אם יגבה השבח או לא והשיב דישבע כמה הוליא ויטול ולא נימא מה שהוליא דר בו :

(רי) פירות נכסים בחזקתן ומיתום הפסקת לרדי אימתי :

(ריא) היה עושה בחבירו מנה והניח שומרם יבם בזה נבו הדעות עמ"ג :

פרק הכותב

(ריב) ראובן רולה לקנות חפץ ודוחה שמא ילפוך למוכרו והעבב אשתו עליו והכניסה אותו אשתו וקבלה עליה שלא תעכב וכתבו השטר וחלוו למהר"ם אם יכול לאשה לעכב כיון שבשעת הסגאי עדיין לא קנה החפץ והא"ב דבר שלא בא לעולם והשיב דלא מצית הדרא בה דנהי דאין אדם מקנה דשב"ל שפיר מסתלק מדשב"ל . כתב רב האי שאדם יכול להתנות עם אשתו קודם נישואין שלא יהיה לו רשות בנכסים ואם התנה אחר כך ומכרה קיים אפי' בנכסי הכתובה וכ"ש בנכסי מלוג ואפי' אם תמות בחיי בעלה אין בעלה יכול להוציא מיד הלקוחות

ומהר רי"צ"א ומה שהוסיף לה חפי' נכסי
יסכן בימי חא"כ פירש לגדיא :
(רכ) פי׳ שיש עליו כתובת אשה וב"ח
כגביה ועמ"ש . ובסוף דקדק מהר"ם
דאם אין שם כדי לפרוע שניהם דאפי׳
וספקה מתקינן מינה דהבינן לב"ח ומשה מה
מזה דלאשה לא יהבינן לב"ח לבדו יהבינן
ביום אחד . ואע"פ שהאלפסי כתב בשעריו
ספרו עיקר שנראה דב"ח קודם :
(רכג) הלכה כת"ק דהמושיב אשתו חנונית
משביעין אותה היורשים כל זמן שירצו
ור"ם פסקו כר"ש דכשתובעת כתובתה יורש
אותה על אפטרופום שנעשית בחיי בעלה
כתובתה אין משביעין אותה ומעשה באשה
עשאה ונותנת בבית בעלה והיתה אומרת
שהיו לה אינם שלו וירא היה הבעל
והשיב ר"ם שאין בידו להשביעה על פעם
אם היה סובן ודאי נגנבתם לו היה יכול
(רכד) השיב מהר"ם על האלמנה שייחד לה
שהיה לה בו לכתובתה ועתה באה לגבות
ושאלו אם משבע דנהי דאיהו לא התפיסה
אותי תפסה מעלמה והשיב דנ"ל דלא
פוגעין לה שבועת בריא עמ"ש :
(רכה) אם פטר הבעל לאשה לגבות בלא
מן היורשין בלא שבועה ואם לא כתב
לריכה שבועה :
(רכו) פסק ראבי"ה מה שמוען הבן שאין

בנכה ואתא בכריסה או על קשרי אלבעות לגליה ומי יוכל לבדוק כל הגוף ולעיין על אמיתות הבדיקה ואפילו נכרי לא מהימני :

האשה רבה

(עד) ל' חלוקין יש באשה א' בא א' מתירה ונשאת על פיו ובא אחד ואסרה לא פלא מהיתרה הראשון לאו דוקא נשאת אלא התירוה אע"פ שלא נשאת . ב' אפילו לבכה"ג דוקא נישאת לא תנשא לכתחלה משום לזות שפתים . ג' התירוה ע"פ עד אחד ובאו שנים ואסרוה אפילו נשאת תלא . ד' במקום שהתירוה ע"פ עד אחד ובאו אח"כ ב' פסולי עדות ואסרוה בזה נחלקו ב' לשונות בתלמוד בפ' תרש דליסנא קמא לקולא וליסנא בתרא לחומרא והלכתא כליסנא בתרא לחומרא :

האשה שלום

(עז) הסימנים המועילים להתיר אשה כשמת בעלה מה הן :

(עח) המזכה גט לאשתו במקום יבם בעיא בתלמוד אי הוי זכות לה או חובה ומסיק דחולצת ולא מתיבמת ונשאל על אחד שזיכה גט לאשתו במקום יבם קטן אי מועיל הגט לפוטרה מחליצה והשיב דל"ש וחולצת ור"ב כהן השיב דזכות הוא לה ואמר שכמדומה לו שנעשה מ"ם היה להתיר :

(פ) כתב מהר"ם ב' עובדי כוכבים או ב' נשים המעידים איש פלוני מת ואתא על כשר ואמר אינו מת הלכה כליסנא בתרא לחומרא ואין מתירין אותה לינשא ואפי' נשאת תלא וכן משמע בירושלמי :

האשה בתרא

(פא) הר"ם אע"ג דבעלמא לא חיישינן למיעוטא היכא דאיכא חזקה בהדי מיעוטא חיישינן ולחומרא חיישינן ואפילו כי ליכא חזקה בהדיה מיעוט הלכך האשה שהלך בעלה למדה"י בחזקת שאין לה בנים ומת הבעל הרי זו לא תנשא ולא תתיבם עד שתדע שמעוברת היתה :

(פב) אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ואין מעידין אלא עד ג' ימים להכירו מיהו היכא שהוא רואין ומכירין אותו יפה יכול להעיד אפילו לאחר ג' ימים :

(פג) בירושלמי המזיקין מצויין בבורות כלכך שמצויין בשעות הילכך מי שהיה מושלך בבור ואמר כתבו גט לאשתו צריך שיראו בבואה של אדם :

(פד) מעידין לאור הנר והלבנה וע"פ בת קול והוא שראו בבואה של אדם ודוקא בשדה אבל בעיר אפילו לא ראו בבואה :

(פו) פסק האלפסי עובד כוכבים המתחיל להסיח לפי תומו מעלמו רואה לאחול ולחקור ולגמור ומשיאין על פיו ובירושלמי מפרש היאך הוי מתכוין להעיד :

(פז) עד אחד במלחמה מלקא בתיקו ופר"ח לחומרא ומיהו אם נשאת לא תלא דהא מדמה ליה סלגוזא למים שאין להן סוף וכן משמע בירושלמי . והא דאינו נאמן דחיישינן דהעיד בדדמי דוקא בשהלך להלחם נהרוג או ליהרג במלחמה אבל אם הלך בדרך סכון למערכת המלחמה לקנות ביזה וכיולא בזה וזה העיד עליו שמת נאמן דבכה"ג אינו מעיד בדדמי . ואפילו הלך במלחמה ממש דאמרינן דאינו נאמן דוקא שהעיד עליו שנהרג אבל אם אמר מת על מטתו מהימנא כך השיב ראבי"ה :

(פח) כתב ר"ג עובד כוכבים מסיח לפי תומו ואמר פלוני נהרג ועובד כוכבים אחד אומר לא נהרג הרי זה דומה לעד אחד אומר מת ועד אחד אומר לא מת דפלא מהפילה שובד כוכבים אחד אומר נהרג וב' אומרים לא נהרג הלך אחר רוב עדות בפסולי עדות ואפילו נשאת תלא :

(פט) כתבו הרבה מהגדולים אע"פ שעד יהודי אינו נאמן במלחמה בדדמי כדלעיל מ"מ עובד כוכבים מל"ת ואומר ראיתיו הרוג וקברתיו יפה בנבישום עין נאמן מידי דהוה אאשה שאמרה מת על מטתו נאמנת לפי שאין לומר בדדמי אלא בהרבה שיש לומר שאמר כן על הספק אבל באמיתות דבר נ"ל עם מלחמה מ"ל עם שלום אך בזה גמגמו גדולים אם העובד כוכבים מת שראהו לף על פני המים ואומר שמכירו איך נאמינהו בנבישום עין ואין להקל מטעם דעיגונא כיון שהוא בגוף העדות :

(צ) הא דמקילין בעיגונא דאיתתא דוקא לאחר שהעיד הבעל מקילין בעדות אבל בגוף העדות לומר בזה הוי עדות באיתתא משום עיגונא לא מקילינן :

(צא) הרא"ש הורה מן התלמוד להתיר אשה שנטבע בעלה במים שאין להן סוף אחר שעמדה מגונה ד' שנים ויש אמתלאות למיתתו והיה מתירה לכתחלה אכן רוב הגדולים לא הסכימו לדעתו ואמרו להעושה מעשה לכתחלה בזה ראוי לנמסה . ומהר"ם השיב אע"ג דאמר מים שאין להם סוף אם נשאת לא תלא ה"מ אם נשאת בשוגג כגון שטעה הרב והתירה והלכה ונשאת אבל אם נשאת במרד ובעבריינות תלא ע"פ חכם תלא :

(צב) מעשה בזקנה בלי זרע שאמר לה עובד כוכבים מל"ת שעובדי כוכבים הרגו בעלה והפילוהו למים ועובד כוכבים אחד בא מל"ת שחי הפילוהו למים שאין להן סוף ובאת הזקנה ותבעה כתובתה ושיתירוה לינשא ויורשי הבעל אומרים עודנו חי . ורבינו לוי התירה לינשא וליטול כתובתה ואע"פ שהעובד כוכבים השני מכחיש הראשון אין העובד כוכבים נאמן כי אם בעדות אשה להתיר ולא לאסור ומשובש ר"ג למדמה עובד כוכבים ועובד כוכבים לעד ועד היא אסורה ור"ם השיב דאוקמא אחזקת אשת איש :

(צג) נפל ע"פ עדים למים שאין להן סוף נחתי יורשים לממון :

הגהות יבמות

(צט) מעיאים אשה על מפי עד וממירים לינשא ע"פ כתב וע"פ תורגמן מה שאין כן בשאר עדות :

(קב) אע"ג דחליצה בפניו שרינן לו לישא אותה אפ"ה בעל נפש יתרחק ממנה :

(קג) כתבים שאנו שולחים לעתא אמיתות הדבר אם פלוני מת ואילו העידו כן בפני ב"ד התירוה לינשא גם אנחנו שליחותייהו קא עבדינן ונתירה לינשא :

(קה) ורבינו שמעון פסיל גרושת מינקת חבירו לינשא תוך הזמן ולא הודה לו ר"ת :

(קיא) מתקנת ר"ג ואילך שתיקן שלא לגרש אשה בע"כ ל"ע אם יש לגרש בע"כ כשעמה י' שנים והאשג"י פסק לגרש :

(קכב) לאובן ושמעון יצאו חוץ לעיר בשעת מלחמה עם כשותיהן וילדיהן ורדפו עובדי כוכבים אחריהם והרגו שם האנשים וגם הילדים הוכו ומתו והנשים הבילו איך ראו מות האנשים על האכן והתירו חכמים להשיאם דליכא למימר דבכה"ג העידו בדדמי :

(קכג) לאובן מפי עד אחד מעיד ששמעון מת ואין לאובן בפניו אלא שלא לומר כן בכתב ידו מתירין האשה להנשא ע"פ לובן כתב כיון שמכירין שהוא כתב ידו של לאובן :

(קכה) מעשה בעובד כוכבים שאמר בשעה שדנוהו למיתה מנולם לא פסקתי כי אם פעם אחת שהרגתי יהודי בין ניקול"א לאורליו"ק שהיה מוליך י' ליטרות שנלחה מלת יהודי' לאחיה בניקול"א והתירו אשתו משום מכל"ת ע"י שמאלוהו לה אם שלחה המעות ואע"פ שהעובד כוכבים לא הזכיר שם היהודי ושם נגלי דין מי שנטבע במים שאין להם סוף ונשאת אשתו :

כתובות האשה שנתארמלה

(קמד) המגרש אשתו לא תנשא בשכונתו דוקא פנויה דאז היתה אסורה לו איסור עולם אבל כל זמן שהיא פנויה אין בכך כלום שהרי מותרת לחזור לו :

שני דייני גזירות

(קפ) מעשה בגט שלא ראו העדים לחתום מתחת שהיו פרודין ממעשיהם בגרכיהם והשכירן רבינו יהודה מפרי"ש וכתן לכל אחד שבה פשיטין :

הגהות כתובות

(קכ) לאובן יצא מביתו לפי ששמעון גזמו להרגו והניח אשתו ויצא ונכרת מחשבתו מהוך מעשיו שלא היה רוצה להתרחק ומיגלא שוב לא בא ולא נמצא ובאו ב' גוים ואמרו לפי הזמן פלוני מעיר פלונית נהרג ונקבר עם בגדיו ופשטי גיסו כוה עליו נהורגו וא"ל הראו לי קברו היכן קבור ואמרו אם תתן לנו זקוק נראה לך ובין

דלא לדא מלכו הבנלים וראו ונטלפה הספינה ולא נודע אח"כ בא מומר לשבודת כוכבים אחר ששב ולא שב ואמר שר אהו חי בלבפה ושלחו עמו ויבוקש ולא נמלא והתירו אשתו לינשא ע"פ אותן השובדי כוכבים שהסיחו כך ל"ם :

גיטין פ"ק

(שיד) הכותב גט ישראל י"ב סימן פחלה כמנין גט ויש שוד כבריות אחרות ועמ"ב :

(שטו) לריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם אפילו בזמה שכונה ופסק ר"ת דה"ה לכולנו בזמן הזה :

(שטז) ולענין זיונין של שעטנ"ז ב"ן בגט יש גדולים אומרים שלריך וי"א דלא לריך ועמ"ב אימתי יש לחוש ללנז גפין הראשונים :

(שיז) כומת פסול להביא הגט ואע"ג דאמרי' אפי' לא שמע אלא קל קימום' וקן מגילתא דוקא אם השומע הוא איש הראוי לראות אבל הסומא שאינו ראוי לראות אין שמיעתו כלום :

(שיח) ואם יש עליו עוררים יתקיים בחותמיו אבל כל זמן דלא אתי בעל ומערער נשאת ע"פ הגט ולא מנינן מזייף :

(שכ) אר"ם דאם קרוב מביא הגט לריך שיאמרו לו בפני ב' כשרים כמו בדין :

(שכב) אר"י דבשעת נתינת הגט יאמר בפני נכתב ובפני נחתם וה"ה תוך כדי דיבור :

(שכז) מדברי רבינו שמשון משמע משמע שאין כותבין גם בקולמוס של כנף עולה :

פרק שני דגיטין

(שלה) אפילו לא כתב אלא שיטה אחת לשמה כתב בס"ה ובס"מ שלריך להוליא בפיו שכותב לשמה וכן בחתימת העדים ואין די במחשבה ולריכין העדים לראות שיכתבו לכל הפחות שיטה ראשונה וה"ה שדי בשיטה שכתוב בה שם האיש ושם האשה והזמן אבל כופו של גט לא מהני :

(שמ) יש ליזהר שלא ליתן גם לאשה כשהוא לא שהרי אינו בר קיימא :

(שמג) ר"י מלריך לקרות הגט קודם הנתינה ואחר הנתינה ומיהו אם לא קראוהו או קודם או לאחר שניתן כשר בדיעבד רק שידוע שלא נתחלף ומהר"ם מלריך לקרותו קודם הנתינה אפילו בדיעבד :

(שמד) חק תוכות פסול ומתוך כך כשכותב הגט ונפל טיפת דיו בבי"ת ונעשה פ' או ס' ונעשה מ' או מ' כתומה ונעשה ס' וחקק טיפה עד שנעשית כהלכה הכל פסול וגם אין מועיל להעביר הקולמוס לעשייה לשמה :

(שמה) אר"י כי כל האותיות לריכות להיות מוקפות גויל ומעורה דהיינו הל' בשיטה של מעלה או נון פשוטה בשיטה של מטה ומיהו בדיעבד אם האותיות אין מוקפות גויל אין לפוסלו בשביל כך עמ"ב :

(שמו) ה"ג ור"ם ורא"ש פוסלין גם שתוהכין ממט לאחר הכתיבה ור"י ורשב"א מכשירין ע"ש :

(שמז) אין כותבין על הכייר מתוק ורבי אליעזר מכשיר דקבבר כידי מסירה כרתי ואע"ג דיכול להזדייף כשר ואם פרלה להגשא תביא עדי מסירתו וכן כתב מיימ' דאע"ג דאין שם עדים חתומים על הגט כלל כשר דעיקר הגט בעדי מסירה אבל אם נכתב על דבר שאינו יכול להזדייף יכולה להנשא בעדי חתימה לבדם אפילו לרבי אליעזר בהכרת החתימות והא דבעינן עדי מסירה כשמגרשת דוקא היכא שאין עדים חתומין בגט :

(שמח) כתב רש"י שאכור לבלוח גט לאשתו ע"י עובד כוכבים או לעשותו שליח לקבלה וכתב ראבי"ה דהיינו דוקא היכא דעובד כוכבים מוליך או מקבל אבל הבאת עובד כוכבים ליד ישראל שרי לכתחלה וכ"ש היכא שפירש בפירוש שמינה ליגראל לשליח :

(שמט) היכא דזכות לאשה יכולים לעשות שליח לקבל שלא מדעתם כגון שהוא מומר לעבודת כוכבים דזכות הוא לה וזכין לה שלא בפניה :

(שנב) ע"מ שלא תלכי לבית אביך אפילו אין לה אב כל יומאי תלתיא קרוין בית אביה ודין גם קטנה :

כל הגט

(שנד) כתב רבינו יואל אי לא דמסתפינא מחבריא הוה אמינא אפי' לא הזכיר שם האיש והאשה בגט רק שיהא כתוב כהלכתו כשר וגם כתב דבדיעבד כשר בלא זמן :

(שנו) רבינו תם הנהיג לכתוב בגיטין הרי את מותרת לכל אדם אכן בגיטין הקדמונים לא היה כתוב לשון זה ואין להוליא בשביל זה לעז על גפין הראשונים כי כמה לשונות היו כותבין שאין לנו עתה :

(שנט) שליח עושה שליח כשאין הבעל מקפיד ודין שליח שלא ניתן לגרושין ודין מיתות שמא פיים :

(שס) אין אורגין בגיטין במקלעות פסק דאורג בידי אדם לא הוי אורג בידי שמים הוי אורג וריב"ן פסק דאפילו בידי שמים לא הוי אורג ובתשובת הגאון יש דהוא אורג לחומרא ואם מת חולצת :

(שסא) בירושלמי משמע דלמלכך גיטא בחד מנא ולמימר לעובד כוכבים אמטייה האי גיטא בהלי ליגראל וניתביה לאינתתיה דלא מהני מיהו כמלא שאם יש שם ב"ד שיוכל הישראל לקבלו מיד העובד כוכבים וילך לבית דין וב"ל יעשו שליח שלהם ויתננו לה ויאמר שליח ב"ד אני :

השולח

(שסו) מעשה באשה שמינתה שליח לקבלה ונתעלל בדרך והלכה ומינתה אחר והלך זה השליח וקבל הגט שאינו כשר ושמע הראשון ונתאמץ והלך וקבל מן הבעל גם כשר ובא הדבר לפני רש"י ז"ל והשיב דעתי נוטה שלא ביטל שליחותיה דראשון עמ"ב :

(שסח) לכו הדבות בתוספו מודעא אגיטא ומבטל שליחות לגיטא ותקנה שלא יועיל מודעא וביטול שליחות ואם כותבין בגט מקום הלידה והרוח ואם כותבין כל שום וחטכה דאית ליה וכינויים ושם השיל שהבעל שומד שם :

(שסט) כתב הל"ף אדם שנשתנה שמו מחמת חולי אפי' קורין אותו מגיר בשם הראשון השני עיקר וכותבין אותו תחלה :

פרק התקבל

(תמ) שליח להולכה אין לריך לא חתימת ב"ד ולא חתימת עדים להודיע שנעשה שליח דגט שבידו מוכיח עמ"ב :

(תיא) נערה המאורסה היא והביה מקבלין גיטה ולרש"י דוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא כשיש לה אב ולהתוספות כ"ה קטנה וקטנה דאמר דוקא שהגיעה לכלל פעוטות אבל קודם שהגיעה לפעוטות אם אין לה קודם שנתקדשה או נשאת אינה יכולה להתגרש לפי' ר"ת :

(תיב) לרש"י כל שאינו יכולה לשמור גיטה אינה יכולה להתגרש ואפילו ע"י אביה דשוטה היא ור"ת פירש דקטנה או שוטה שיש לה אב מתגרשת ע"י אביה שאביה משמרה מלחזור וכן הורה הלכה למעשה :

(תטז) לר"ת ור"י"ף המס סופר ועד כשר ורש"י פוסל וי"א דגם ר"ח ור"יף אית להו הכי לחומרא ועמ"ב :

(תיז) חרש שיכול לדבר מתוך הכתב אין עושין גט לאשתו ואר"י דוקא חרש אבל פקח כשר ע"י כתב דלא גרע מאלם דמועלת הרכנה וי"א דהרכנה עדיף מכתב וחולקין על ר"י ותוספות פסקו דאשה יכולה למנות שליח ע"י כתיבת וחתימת עדים אע"ג דאין שומעין קולה :

(תיח) השיב רבינו יואל הבעל שוה לג' לכתוב ולתת גט לאשה ומעה העד האחרון וחתם סופר ועד לא היה סופר דהגט כשר אך יש למחוק סופר מן הגט דאין כותבין סופר ועד כאחד במקום שיש עד אחד דוקא אז תוספת השני אני סופר ועד :

(תים) היולא בקולר בירושלמי קאמר אפי' קולר של ממון דכל קולר חזקת מפק הוא ופירוש מכוון :

מי שאחזו

(תכא) אומר ר"י שהכותב גם לב"מ יזהר שלא יתקלקל בחליו בין כתיבה לכתיבה דפעמים שאינו בדעתו והרי כמו מבולף . וע"פ פירוש הר"ר אביגדור . ועל הנוסח השיב רבינו יואל שאע"פ שדעתו מיושבת עליו ומדבר אינו נותן גט לאשתו דהשיב כמם ור"י אומר כיון שמדבר ודעתו מיושבת עליו אין ספק דודאי נותנגט :

(תכב) על ענין דאמר בודקין אותו שלש פעמים לכו הפירותים והדשות :

(תכג) פשט המשנה משמע דאין חילוק בין מהיום אם

מתי בין מעכשיו אם מתי ומיהו אר"ת שיש להחמיר ולומר מעכשיו ור"י מפרש היה רגיל לומר לב"מ שיגרש מכל וכל בלא יום תנאי לאתוקי נפשיה מכל ספק ובמגוס והיה מזקיקה לקבל חרם תקנת הקהלות לינשא זה אם זה מיד כשיעמוד :

(תכד) גיטו כמתנתו מה מתנתו אפי' בכתב בלי שום תנאי אם עמד חוזר אף גט נמי ופליג אלפסואל דאמר ש"מ לריך בגיטו תנאי כשל לרש"י והרי"ף ור"ח ור"ם אומר דמחם גם של ש"מ ולא פירש אם עמד אינו חוזר ור"י פי' כ"א עמ"ב ודין סעכת אומכין :

(תכה) הא דאמר המגרש אשתו ולנה עמו בפונדק לאו דוקא לנה אלא אפילו נתייחד עמה באפילה :

(תכט) מהר"ם היה מלריך שניתו של ש"מ יהא קיים על לאחר מיתה ובמיימ' כתב דכל היכא דאמר מעכשיו או מהיום הרי היא מגורשת מיד כשהגיע הגט לידה ומשמע שם אפילו נטרף קודם מיתת הבעל ודין החילוק שיש בין מהיום אם מתי ובין מהיום ואם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש :

(תלא) כל האומר כ"ש כאומר מעכשיו דמי ודין גט שכיב מרע היאך נכתב כתקנת שמואל ודין שמאי הכתב בגם היאך :

(תלג) כהן ש"מ הנותן גט לאשתו על תנאי אין בזה ריח הגט אם עמד וכן כתוב בשאלתות וכן לאזול בארחא ויהיב גט לאיתתא על תנאי כי הדר מן הרא ארחא תוך הזמן לא פסיל לכהונה וכן השיב הר"י מווינ"א וכן פסקו ר"ג ותיקן שמרום דלא פסלה מן הכהונה אלא מומר להחזירה :

פרק הזורק

(תלג) הא דבעינן התם בעובדא דההוא גיטא דלקייה להרוא דוכתא דאיס ביה גיטא א"ג דדברי שכ"מ ככתובין וכמסורין דמי אומר מהר"ם דדוקא בדרבנן אבל גט דאורייתא לריך קנין דאורייתא :

(תלד) מגרשין בחצר כגון ש"מ שלא איפשר בענין אחר :

(תלז) כתב ר"ת קבלה מכבייתו זכק לה גט בחלר לא מסתריא בעלמא עד דמפי בה לידה ור"ם אומר שמופרס וכגון להחמיר ואף נכתב בתוך בגדיה שהיא לובשת יש להחמיר כי פעמים הן שחולין לכן יתננו בידה דוקא וכתב בב"ה שהאשה לא תסגור את ידה כשהבעל שם הגט לידה עד שיגליה הבעל ידו מידה פסק מיימ' שאם נתגרשה בגט ימן שתנשא לכתחלה :

(תלט) מקלום דגם היה במזרח וכתוב במערב ודין שינה שמו ושם עירה :

(תמא) מעשה באחד שהחתים בגט ב' עדים זה בפני זה בדין ולאחר זמן החתים עוד שניים שלא בפני השנים והכשירו רבינו משולם וכן ר"ם ורבינו אלחנן פסק בב"ה :

פרק המגרש

(תמב) נהגו העולם שבשעה ששוקק המגרש בנתינת הגט שאומר הרי זה גיטך והרי את מותרת לכל אדם ומיהו א"ל כי אם לרווחא בעלמא אמרינן דיעבד אינו גם משום דבעינן שתהא בת דעת :

(תמג) בענין התנאים שאיפשר ושאי איפשר לקיימם :

(תמד) כתב רב נטרונאי מי שקינא לאשתו ורולה לגרשה והושד אותו שמא ינשאנו לא יאמר לה חוץ או על מנת דנמלא גם בטל וכניה מנזרין שלא יאמר לב"ל בזהבו שלא תנשא אם פלוני ויגרש מכל וכל ואם גירש ואמר חוץ יטלנו ממנו ויחזור ויתננו לה ויאמר הרי את מותרת לכל אדם מן יומא דנן ולעלם :

(תמה) נגר הלשון בגם שיש בו מתקין וקיימין ונראה דבדיעבד יש מתקים שהם כשרים כשנתקיימו :

(תמו) דין כתיבת אותיות הגם מלאות וחסרות ארוטם וכיולא בזה בארוך :

(תמז) הלכה כרבי אליעזר בגיטין ומשובא דאיכ"ן על ההוא דכתב וחסם לזה ומכר לזה פלוגתא דר"מ ורבי אליעזר :

(תמח) מעשה בגט שניתן ויצא עליו קול שהיה פסול וכתבנו גם שני מפני הלעז ולא הלריך ר"ם להמתין ג' חדשים מזמן גם השני כיון שהראשון לא נפסל כי אם מפני הלעז :

(תנ) גט המעושה בישראל כשר ובעובד כוכבים פסול פירוש אר"ם שהרבנים השובדי כוכבים רק שהדיינים ישראלים כשר וא"כ אותם המומרים לעבודת כוכבים וכן כל אותם דעלוי המסיר מותר להכריחם ע"י עובד כוכבים עד שיאמר לסוף רולה אני ולריך לבטל מודעא :

הלכות הגט

(תנב) הלכות הגט וכתיבתו וחתימתו ונתינתו וכיולא בזה הכל בארוך עמ"ב :

(תנג) חרם רבינו תם וכל הגדולים שלא להוליא לעז על הגם אחר נתינתו לא בדבור ולא במעשה עמ"ב :

הגהות גיטין

(תנו) דין כתיבת הגט וימי החדש וכנוות ומקומות וכיולא בזה :

(תנז) מעשה באשה שהביאה גיטה ממדה"י והביאה עמה כתובה בעדים ולא מלאה עדי קיום ואלו חכמים שמותרת לינשא ולכי אתי בעל תבקש קיום או ברור גרושין וה"ה אם שלחו ב"ד חתימתן שבאותו מקום שניתן שם הגט שבפניהם נתגרשה שמותרת לינשא אפילו אין מכירין החתימה כיון דליכא מערער והשיב רבינו פם דשליח להולכה אין לריך עדים ולא חתימת ב"ד לגדיע שעשאו שליח להולכה כי הגט שבידו מוכיח :

(תנח) אחד שקיבל עליו בגזרת חרם ונידוי להחזיק בנו לגרש כלתו שיכול להתיר לעלמו וליווי ב"ד אינו כלום ואפילו לבעל אין יכולין לכוף כ"ם לאחרים ואפי' נשבע שבועה דאורייתא יכול להתיר ואם נתן גם בכפייה ה"ל גם מעושה שלא כדין :

(תסח) מעשה בבחור אחד שגירש אם אשתו ונשאת לאחר וקודם הנשואין הוליא קול שכתבת מעה היה כתוב בריזת וכתבת לגרושה לא ראו ליכנוס מן הספורה וכפה ר"ם אם הבחור להם לה גם כשר דכל קלא דקמי נישואין יש לחוש :

(תסט) אדם שקדש אשה ואינה רוצה בו אמר ר"ם שאין לכופו לא בדיני ישראל ולא בדיני אומות העולם שיגרש אך אם נתפס עבור מס או ד"א יכולים לומר לו לא נעזר לך ללאת מתפיסתך עד שתגרש ואין זה כפייה דאין עושין לו דבר רק שנמנעין מלעזור לו :

(תעה) מעשה בב' בנים האחד ניתן קודם שאמר הרי את מגורשת ופסח הג"ם להוי גם ולאחר שאמר הרי את מגורשת ופסח הג"ם להוי גם :

קדושין פרק שני

(תקד) [הפלים] עושה שנים אפי' לב"ל בגיטין אין [הפלים] עושה שליח אם נתן לו רשות מודה :

פ"ג

(תקלו) בגיטין אם עשאה שליח לקבלה בקנין חוזרת קודם שנעשה השליחות :

הגהות קדושין

(תקמח) לאובן שנתן ממון לשמעון שיתן גט לאשתו וגם מעלה לה מזונות והכל כדי שיקחנו לא מעשה מחשבתו ולא מיגשא לו כלל שנראה כמוקרין נשותיהן זה לזה :

יבמות החולץ

(יח) פסק הכ"ל יוכף שאם אדם קדש מינקת חבירו שא"ל להם לה גם אלא הפרשה בעלמא דדוקא נשאה הוא דלריכה גם אבל קדושין לא . וכתוב בשאלתות דאי כבר נשאה והשיב מעוברת ומינקת חבירו מפקינה לה בגט ואפילו הוא כהן כתב מוה"ם דאם קידש או נשא מעוברת תוך כ"ד חדש וגרושה הדירה שלא לגא עליה עד כ"ד חדש שאין להסירה ולומר דלא בעי להוליאה בגט כיון דאסירה עליה איסורא דאורייתא אלא לריך להוליאה בגט :

(יט) אומר מור"ם דהכי כ"ד חדש למינקת חדשים מלאים בעינן ואם הסנה מעוברת מעוברת לפסוק והשיב ר"י הזקן דמעלים בכל יום שמהרים מליאה מעוברת ומינקת חבירו עד כ"ד חדש חוץ מיום שנולד בו ויולא מיום שנתארסה ואין ליזהר לגיפור לטהירה קודם אפילו נתנה בנה למינקה ואפילו הכן עירנין גדול שלא לחזור

בה אין להתירה ולא מבעיא אם נתנה בנה למינקת נכרים דלא מועיל הערבון אלא אפי' לישראלים כמי לא מועיל הערבון ואין לנו מי שנוכל למחות לבני ר"ת גלופא ולהתירה :

הגהות יבמות

(קי) הורה רבינו יואל לכתחלה לאחד שקדש אלמנה חבירו תוך שלשה חדשים לברוח לטיראקי מבמייה וה"ה לכ"ד חדשים למעוברת דיברח או יוליא ולא שכי בהפרסה ודי בברח מעיר לעיר . קדש חייבי לאוין לריכה גם מן התורה אבל חייבי כריתות אפי' מדרבנן אינה לריכה והיכא שנשא חייבי כריתות יש מפרשים שלריכין גם מדרבנן :

(קיב) י"מ לחדשי המניקה שלריכה להמתין הם חדשי לבנה ואינו כן אלא הן חדשי חמה :

ב"ב גט פשוט

(תלמה) שכר הגט מהסופר על הבעל לאת מן הדין אור"י אם נפסה האשה כשר מן הדין והקלף והדיו לריך להיות משל בעל אבל בקולמוס אין לחוש אפילו אינו של בעל אין כאן חסרון :

(תתקיג) לורת האותיות בגיטין ומה שהורה רבי' אליעזר על גם שהיה פתלא"ם דומה לרי"ם וכן שאר האותיות :

(תתקיט) שירטום הגט וחסרות ויתירות הדברים שחלוק הגט מספר תורה :

הלכות יבום וחליצה ונכסי שומרת יבם

יבמות פ"ק

(א) מספקא לן אי הלכה כרבי בלרם כופה דאמר לפטורה מחליצה ומיבום או לא והולאה גדולה תלויה בדבר זה כגון שמעון שהמירה אשתו דתה לעבודת כוכבים ונשאה אחרת ומת בלא בנים ונפלה קמי אחיו והויא ליה לרת אשתו לרבי פטורה היא מחליצה ויבום ומותרת לשוק ולמתני' לריכה חליצה או יבום ומוב הדבר שתחלוץ ולא תתיבם :

פרק ב'

(ה) שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה אומרים לו המתן אומר ר"י דוקא קידש אומרים לו המתן מליכנס משום דנראה כנושא אחות זקוקתו אבל נשא כבר שהיא אשתו גמורה פקע לה זיקה ואין לריך להמתין מלבעול ודוקא קדש לאחר נפילה אבל קידשה קודם נפילה שלא היתה אחות זקוקתו בשעת קידושין א"ל להמתין כלל :

(ז) זיקה לא פקעה בכדי וכן הלכה :

(ח) מי שיש לו בן פוטר מן היבום יש ה"ג שכתוב בהן דבת לא פטרה וטעות הוא וקי"ל דבת כמי פטרה :

(יב) מי שיש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו כראה דמיירי דוקא כגון שהיו חלוקין בבית האסורין אבל בע"א כתב המיימ' דאשה שזינתה בין פנויה בין א"א ואמרה זה העובר מאיש פלוני והוא מודה לה אע"פ שהוא בנו לענין ירושה הרי זה ספק לענין יבום דכשם שזינתה עמו זינתה עם אחר וחולצת ולא מתייבמת :

החולץ

(כ) מת ביום שלשים כגון שהכהו ארי או נפל מן הגג חולצת ולא מתיבמת ביהק ופי' ק ומת הוי ודאי נפל ואע"ג דרוב נשים יולדות ולד של קיימא חיישינן למיעוטא בזה וכיולא בזה :

(כא) נשאל מר"ם מעשה באחד שנהרג והניח אשה ובן קיימא וניום שנהרג האב מת הולד וספק איזה מת תחלה ותנן החולץ ורולה לקחת אחות חולצתו מספק לאחות חולצה דרבנן ומספקא דרבנן לקולא והשיב ר"ם על ספק חלוצה לעמי נוטה כי אע"פ שיש למנות להיתר אינו כדאי לעשות מעשה לכתחלה דהכרבה מקומות מליט שהחמירו בספק ספיקא וכן השיב כ"ב :

(כז) סלה בגדול עד שיגדל וקטן עד שיגדיל אין אומרים לו וכתב מיימ' וכן אם היה הגדול בעיר אחרת אין אחיו הקטן יכול לומר לו אחיו הגדול המלוה המסיכו לו עד שיבא אלא אומר לזה שהוא כאן או חלוץ או יבם דין יבמה מרוחה להתייבם ולא רלתה עמ"ב :

(כח) יבמה שנפלה לפני מומר לעבודת כוכבים אינה נפטרת בלי חליצה ומתעגנת עד דחלין לה אותו המומר וכ"ל רב שריכה ורש"י ובתשובת הגאונים יש דיבמה שנפלה לפני מומר לפטור מן החליצה ומן היבום היכא דליכא יבם אחר אלא הוא ומהר"ם הביא ראיה לדבריהם אלא שאמר שלא מלאו לבו לחלוק על רש"י להלכה למעשה :

(כט) אם היה הבעל מומר לעבודת כוכבים ויבמה מתחיו בהונם ומת בהמרתו בלא בנים אינו זקוקה ליבם דהאי לאו אחיו הוא ואינו זקוקה נמי לחליצה בעל העיטור שאינו להכ"ם על יבמה שהיו לבב' יבמין הגדול מומר והקטן הלך למד"י אם הגדול מומר יכול לחלוץ מפני סקנת העיגון והשיב שלא לעשות מפני שיש יבם ישראל :

(לא) פסק האלפסי ושאלתות ורשב"ם ז"ל דקי"ל מלות יבום קודמת למלות חליצה והרבה פוסקין כן ואפי' יש לו אשה אחרת ואפי' היבמה זקנה שאינה ראויה לבנים ור"ת ורש"י ור"ח פסקו דמלות חליצה קודמת וי"א דכפינן לחלוץ ויש אומרים דלא כפינן לחלוץ ורבו הדעות עמ"ב :

(לג) הוסיו כל רבותי דשומרת יבם לאחר שחלצו לה היבמין יתובע הממון שהניח המת חליו לה וחליו ליבמין ואם אינו רולה לחלוץ ואומר אחזיק בכל הממון מוליאין מידו דהלמנה כגון זאת שאין לה מזונות אלא ג' חדשים מפקינן מינה ואי אית לה בנכסי מלוג דעיילה לגברא דלא מאחקן בכתובה דינם מפורש פ' האשה שנפלו . ופלוגתא דרש"י ור"ם שנחלקו בשומרת יבם שמתה נכסים בחזקת מי לא שייך אלא בשומרת יבם שמתה אבל זאת שהיא בחייה ואינה רולה לחלוץ ואינה יכולה ליבם אינה בתיעבה ממורדת ויהבינן לה כתובייתא מה שהכניסה לבעלה ותו לא וכל שאר נכסי המת יהבינן ליבמין כדין מורדת ואם מתרלה לחלוץ יתנו לה חלי הממון ויכתו לה מחלקה כל מה שנזכר והפקידה בפשיטה בין בחיי בעלה בין לאחר מיתת בעלה וכשנעשה ואם הבעל לוה נגם במתנה לאחיו ולאחותיו לא יכתו לה מחלקה כלום כי כתובה נגבית ממתנה :

(כד) ועל לאובן שהיה מכור שהיה ליבמה יותר מכדי כתובתה ולא רלה לחלוץ עד שמתן לו ב' זקוקין ונתנה הב' זקוקין ביד שליש למסם לו לאחר שיחלון לה ולאחר שחללה הוליאה שטר כתובתה ונשבעה שלא נפרעה על כתובתה ולא היה לה כדי כתובתה וכל אחד טוען מהשלים הב' זקוקין הדין כך הוא אם אמרה לשליש תנה לו במעמד שלשתן לאחר שיחלון לה אז ודאי יש לו לשליש ליתן לו ולא שייך משמה אני בך בדבר שבא לעולם אבל אם לא אמרה לשליש במעמד שלשתן הגם לו יחזירם השליש לאשה שלא קנאה מעולם החולץ :

(כו) באים יש לומר אשה הקנו לו מן השמים שהרי יכול ליבמה בע"כ אבל היא אינה יכולה לומר איש הקנו לי מן השמים ולא יהיה לו בנכסי מלוג דהא לא הקנו לה כלל דאם ירלה לא ייבם :

(לב) עמד בדין וברח ליגויים משל יבם פרש"י דוקא ברח ולא חלה ובירושלמי יש דה"ה חלה ואומר ר"י לא למעלה לה מזונות דוקא כשנתרלה מתחלה ליבם אבל אם דעתו נחלון לא יעשו לה מזונות :

(לג) היבמה שנתגלגלה לאחר שלשה חדשים אינה לריכה להמתין לינשא ואומר ר"ת דוקא חלץ שמוכיח שלא בא עליו אבל מת היבם לאחר ג' לריכה להמתין ב' חדשים אחרים דיותר קרובה היבמה לביאה מארוסה :

מצות חליצה

(מז) פ"ת שאם נקטעה רגלו חולין מן השוק דלמסה מן הארכובה כשר ומקרי שיר מעל רגלו אבל מי שרגלו בפוכה לא יחלון וי"מ בב"א ור"ע בסמ"ם יש שלריך ליזהר שלא יהא המנעל ארוך עד למעלה מן הארכובה ומשמע דכתיב מעל ולא מעל למעל ורש"י פי' למעלה מן הארכובה דפסול ג"ל שנתחבר רוב עקב וגם המנעל ובעל קשירתו והפתחו ורקיקה ובדיקת הסימנים ומי שחולין

ונפסי מי שחולין וכל דיני החליצה עמ"ב מספר אבי"ה וספר התרומה :

האשה רבה

(עה) כתבו הגאונים ור"ח דאם יבמה נתקדשה לשוק קפסינן לאוסרה שלומים על המקדש ואינו נראה לר"ם אלא אומר שמותרת למקדש אם ירלה היבם לחלון לה והגאונים חילקו בין יש לה בנים לבין אין לה בנים דאם יש לה בנים מאותו שנשאת לא מחלון ומשאר אבל זה ותורה"ם דבין כך ובין כך שלא מזה ומזה מדרבנן :

(עו) מעשה באשה שמת בעלה ולא נודע שהיה לה יבם ונתקדשה וגם המקדש לא ידע שהיתה זקוקה ליבם ושאלו לר"ם אי כה"ג יוליא והשיב שלא מליט קנס בשומרת יבם אלא"כ נשאת הלכך זה יחלון וזה יכנוס ואם לא ירלה לחלון גם זה לא יכנוס :

האשה שלום

(עם) השיב ר"ם דאין גם במקום יבם קטן מועיל במזכה וחולצת ור"ם כהן מתירה עמ"ב :

הגהות יבמות

(לד) הר"ם לנדה גם יבום היא אפי' בעם נדותה :

(קב) אע"ג דחלוצה בפניו שרינן לו לישא אותה אפ"ה בעל נפש יתרחק הימנה :

(קו) כתב בתוס' הגאונים פסקו דיבם שהיה מומר לעבודת כוכבים בשעת קדושי אחיו ועדיין כשמת אחיו שומד בהמרתו אינו זוקק אשת אחיו ופטורה בלא חליצה ואפי' חזר המומר בתשובה : לא מצינן ביה ולפי' ר"ת אפי' היה יהודי בשעת נישואי אחיו אם היה מומר כשמת אחיו לא מגנחינן ביה ולא חולץ ולא מיבם ויש מי שחולק על ר"ת והרא"ש מרגנשבורק מסה היאך יבם מומר קאי אפילו בחליצה דהא אבורה היא לו דקאין פוגעין בה :

(קח) כתב מהר"ם ז"ל שאין היבם יכול למעום אנמלל היכא שיבמתו תובעת לחלון או ליבם והוא ממאן ואם יש ליבם אשה כופין אותו לחלון :

(קיח) אומר הכ"ל יחיאל מפרי"ש דאם המבטל על חליצה מיוחד לכך אין לריך להקנותו ליבם ואם אינו מיוחד לכך לריך להקנותו ליבם או בהגבהה או במסירה ושאר דיני חליצה עמ"ב :

(קים) מן התורה בן יום אחד פוטר אמו מן החליצה ויבום ומדרבנן לא פטר כי אם בן ל' ואחד :

(קכב) דין יבמה שנכשלה בלא חליצה :

הגהות כתובות

(רלא) נשאל על בחור שהלך בת ישראל וקודם שכינסה נפלה לו יבמה אם יכול לכנום המקודשת קודם שיחלוץ ליבמתו כי הביא רולה לעכב על ידו ולכופו שיחלוץ לה קודם והשיב יכנום קודם שיחלון :

הנזקין

(שלו) יבם אין לו רשות כגר למכור בלא רשות יבמתו ומקחו בטל לגמרי :

הגהות גיטין

(תעג) האשה שחללה תוך ג' חדשים למיתת בעלה לריכה לחזור על כל האחים וכן החולץ למעוברת :

הלכות איסורי ביאה וגרים

מי שמתו

(פא) שוק וקול נאשה ערוה ושמה אין אנו יכולין ליזהר בשמיעת קול שיר האשה ועבוה דאמר דוקא במקום שאין רגילים לבכלום אבל בתולה הרגילה בגילוי שער לא חיישי' דליכא הרהור :

במה אשה

(קנה) הנולד מן הנדה בלא שום פגילה אינו ממזר ואפילו חלל לא הוי :

מקום שנהגו

(קרו) כתב מהר"ם ז"ל נראין עם אביו ועם חמיו ובעל אמו ובעל אחותו אינו יודע היתר וכמה פעמים טוליפי לאיסור ואין לחלק בגיבים למרחץ שלנו מדעת הכרם :

יבמות פ"ק

(ג) ג' נשים משמשות במוך פרש"י מותרם לשמש במוך ושאר הנשים אסורות משום השחתת זרע ולרבינו תם פירושו לריכות לשמש במוך ועלה פוגה קמ"ל אבל שאר הנשים אינן לריכות מיהו אי בעי לשמש במוך ליכא איסורא וכן פירש ריב"ם :

פרק שני

(ז) שניות דל' חייא לא איפסיקא אם יש לנו הפסק או לא ואזלינן לחומרא :

(ט) מותר אדם באשת חמיו ואסורה מפני מראית העין ומעשה בפרובינצ"א באחד שהיה נכתו מבות ויינו מזוג לקדש אשת חמיו ואפסקיה ר"ם למעודתיה :

(י) ב' אוכרין הבדלין בנים א' אוכרין משום מראית העין ור"ת ור"ג פוסקין כן כאשת חמיו מיהו בשמעתין פ"פ משות מלחמה נראה דלא חיישינן למראית העין :

(יא) כ"מ ושאלתות פסקו כאמימר דאפשר באשת אחי אביו ובאחות אבי אביו ואינו נראה לר"י :

(יב) י"מ דהכונס מן הפנויה לא יבעלנה משום לזות שפתים ור"י ור"ם אומר דאדרבה מלוה היא שיבעלנה :

(נג) הוליא ומכוער הדבר שלא פי' ר"מ שלא מן הכלל אם גירשה הבעל ונשאה הכולל וכן פכ"ם אבל בבעל פסקו ג"כ דאין מוליאין אלא אח"כ ראו כמכוער בשפופרת ואומר ר"י דלאו דוקא במכוער בשפופרת אלא שראו כדרך המנאפים ובשאלתות פוסקין דאי הדבר מכוער בשני עדים וקלא דלא פסיק מוליאין בין מבעל בין מבועל וחזר ר"ם והודה לשאלתות ור"י אומר דנ"ל כדברי ר"ם הראשונים ועל זה רבו הדעות והחולקים עמ"ב וכולד מפסדת כתובתה כ"ם זנות :

החולץ

(יח) פסק הכ"ל יוסף שאם אדם קידש מינקת חבירו שאינו לריך לתת לה גם אלא הפרשה בעלמא דדוקא נשאה הוא דלריכה גם אבל קדושין לא וכתב בשאלתות עמ"ב :

(נג) היבמה שנתגלגלה לאחר ג' חדשים אינה לריכה להמתין מלינשא אור"ם דוקא חלץ שמוכיח שלא בא עליה אבל מן היבום לאחר ג' לריכין להמתין ב' חדשים אחרים דיותר קרובה היבמה לביאה מארוסה-מגרושין ארוסה אמו נשואה :

(לג) גר וגיורת לריכין להמתין ג' חדשים להבחין בין זרע הנזרע בקדושה לזרע שלא נזרע בקדושה :

(לה) יש שמוכיחין דהגר מותר בגיורת וי"א שיש מדרש אגדה שאסורה כשנשאה בגיות גורם שמא יחזור :

(לו) האלפסי לכתחלה בעינן שיבא לגרה מגייר אבל ליעבד אפילו בלא טבילה הוי גר גמור ודוקא דידעינן ביה שהיה מתנהג מקודם בטורת י. ודים אבל לא ידעינן אינו נאמן ולרבינו יכל בשעת קבלת המלות בעינן ג' ור"י בר י"מ אומר דמדאורייתא בגר אפילו באחד כשר אלא דרבנן הוא דהלריך כמו בדיני ממונות ג' ומכני בג' הדיוטות אבל אם אין ידוע לנו כ"ם ע"פ עלמו הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומכינין עליו לכ"ם :

(לז) נאמן אדם לפסול בנו וכן ספק בשאלתות ונאמן לומר בני זה ממזר הוא ור"ם לא כתב כן ואפילו בשאלתות אסיק לן בני בנים אינו נאמן ניפסל בניו כ"ם :

(לח) לאחר שנתרפא המילה מטבילין אותו מיד מבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו ונפקא מינה שאם חזר לסורו וקדש הוו קדושיו קדושין גמורין כבו ישראל מומר לעבודת כוכבים ונראה דלף אם קדש בעודו ישראל ובהמכור נתן גם הוי גם ויש בגדולים שמפקפקין בו עמ"ם :

(לט) כיון דפסקי' דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר לא שנא פנויה ולא שנא אשת איש כי המילה והולידה מעובד כוכבים הולד כשר וקידושיו קידושין :

(מ) גר קטן מטבילין אותו על דעת בית דין ודוקא כשאומר בייעוני או מגיירין אפילו אין לו דעת אבל אם אינו רולה אינו גר כלקמני אם הגדילו יכולין למחות :

(מב) פסקו ר"יף ור"ם ור"ש כשמעון התימני דחייבי לאוין תפסי בהו קדושין בא על הנדה פוסק שומרת יבם אין הולד ממזר פכ"ם מדרבנן מיהו הוי ממזר ור"י פירש דאפילו מדרבנן כשר הולד :

(מג) גר שנתגייר כשאת מהול מטיפין ממנו דם

בריה ואם נתחך כל הגיד אין מילתו ...

(מד) רשה אחר רשה תבא למקבלי גרים ... הייט כשמשיאין אותו בדברים להתגייר ... אותו מיד אבל אם מתאמלים להתגייר היו ...

הבא על יבמתו

(מו) אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה ... זונה גיורת דאמר הכא דפסולה לכהונה ... פחותה מבת ג' שנים ויום א' ושנבעלה ... פירש בקונטרס בין זונה דחייבי כריתות ... דחייבי לאוין אבל בה"ג פירש דוקא דחייבי ... דלא תפסי בהו קדושין היא ביאה הויא ... פירש ר"ת :

(מז) דין פנויה ואנוסה שנתעברו במי ... ועל איזו חזקה סמכינן :

הערל

(מח) כל שנפצעו ביציו שלו או ניקבו ... פסול פירוש הולד ממזר כי הבעל אינו ... כשר לבא בקהל דהוי פיסול כתוב להכשרו ... שפכה אינו חוזר :

(מט) כתב לא"ם כל הנקבים שבתלמוד נקבים ... הם כמו ניקבו הזקין :

(ע) כל שאין לו אלא ביצה אחת הוי ... וכשר דוקא נפצעו ואפילו אחד מביציו ... אבל ניטל כשר ומתוך כך מתיר ר"ת אותם ... שחותכין ביצה אחת לרפואה ובירושלמי ... תלוי הלידה בשל ימין מבשל שמאל וכן ... לחתוך של ימין ונקב למטה מן העטרה ... ור"י ור"ת בפירושו :

(עא) מצרי ואדומי אינן אסורין אלא עד ... ואין המצרי מותר מיד מטעם שעל ... ובלבל כי אמר ר"ת דכתיב לא בלבל ... שלא בלבל ירושלים וי"א דגם אדומים לא ...

הגהות יבמות

(צו) עובד כוכבים שבא על אמו והוליד ... ונתגייר אע"פ שממזר היה כה"ג מותר ... מיד אומר ר"י דאפילו אחים מן האם ... לא למנכב כדי להדדי דגר שנתגייר כקטן ... ולא הוה ליה חיים מעולם :

(ק) אומר ר"ם ב' שהעידו על אשת איש ... דרישה וחקירה לאוסרה על בעלה :

(קא) ירושלמי האומנת שמתה אני לך ... אמללא לדבריה כאמנת ואי לאו איכא ... היה חבר או אם הוא מאמינה יוציא :

(קב) מינקת שנתעברה בזנות בא מעשה ... מרדכי והתירה ולא הודו לו חכמים ... צריכה להמתין זמן הקצוב לה להנשא ... הפיל גרושה מינקת חבירו ליכנס תוך ... הודה לו ר"ת :

(קג) ראובן שילא מאשתו במדר ... אליה וילדה במדר ... ממזר וגם יש עדי כיעור והיא אומרת ... ממנה שהיתה מעוברת אם אנו נאמנין ... לקיימה וגם כי יש עדי כיעור וצריך לזכור ... יוכל בע"כ ואם לאו יכול ...

כתובות פ"ק

(קיד) אין אוסרין אשה על בעלה על ... ירא כדרך המנאפים אינו נאמן להפסיד ...

פ"ב

(קטו) מעשה באשה אחת שהלכה בדרך ... ונשבאו ביער ישבו לנוח ולא האחד ... טימא אותה ולעקה ואין מושיע לה ... לרבותי' ואמרה נאנסתי ושתיקה ... דאי בעית אמרה לא נבעלתי ורבינו ... דעברה על דם ומייחדה שמא הפסידה ... ולאנ"ה כתב דמשום ייחוד לא הפסיד ... דאמר כ"ע דיני במידי ועוד דאין אוסרין ...

(קטז) האשה שנתפסה ע"י ממון מותרת ... כהן ואם יד העובדי כוכבים תקיפה ... כהן ולא לישראל וע"י נפשות אסורה ... לישראל לרבינו תם ולרש"י ע"י ממון ... ישראל דוקא :

המדיר

(קלט) ישוב על מה דאמר אין אדם ... בעילת זנות ובעיל לשם קידושין ... דהמקדש בע"א אין חושין לקידושיו אפי' ...

הגהות כתובות

(רש) בתשובת לש"י הנבעלת בדעת מן ... נאסרת לבעלה ואשת איש שהמירה ... כמו כן אסורה לבעלה ובתשובה אחרת ... ישראל אפי' נתפסה ע"י נפשות מותרת ...

קדושין פ"ג

(תקכט) הרבה חילוקים יש באומר זינתה ... מהר"ם דבעל נפש יש להחמיר היכא ... יודעין שלא לקנטרו ולהפקירו אומר כך ...

(תקל) מעשה באחד שאסר אשתו עליו ... והשיב רבינו שממון דחיישינן שמא עיניו ... וכופין אותו להתנהג עמה כדת ...

עשרה יוחסין

(תקמא) כל שעסקו עם הנשים לא יתייחד ... חילוק בין שנים להרבה בכל אסור :

(תקמג) מלקין על היחוד ואין אוסרין ... אבל בא"א לא מלקין ולא אוסרין ... על היחוד בא"א כהן אליבא דרבי ... דבעינן מוטעם אין לחוש :

הגהות קדושין

(תקמז) אשת איש שאמרה נבעלתי ברצון ... שאם רצה הבעל לקיימה ואומר ... בידו והאיש שאמר שאשתו נבעלת ... ואין עדים בדבר נראה דאינו נאמן ... עכ"ל :

...

הלכות נדה וטבילה

מי שמתו

שבת פ"ק

...

אלו טרפות

...

הלכות שחיטה וטריפות

יבמות פ"ק

הערל

חולין פ"ק

...

הלכות בכור ופדיון הבן ומתנות כהונה

הגהות יבמות

...

ותשובות לא האי יש שמי שאינו נותן חייב נידוי עכ"ב:

הגהות חולין

(תשמב) בשר שנמצא אצו ואין יודע אם העובד כוכבים השוחטו להתיר אף ידע העובד כוכבים שאינו נאכל בלא מום מותר ומותר להאכילו לעובד כוכבים ובזמן הזה אינו אסור אלא מדרבנן ונמצא אמו אף מדרבנן מותר:

הזהב

(רלו) אור"ת דדינר של זהב שוקל ב' דינרים של כסף ונפקא מינה לפדיון הבן ור"ת היה מדקדק כששיה אדם רוצה לתת סגולה לפדיון הבן די לתת לו כלי המחזיק אמה על אמה ברום אמה וחצי:

(שנ) כשאין לעובד כוכבים מה למשוך מעות קונות הלכך ישראל שיש לו בהמה מבכרת מותר לו לישראל לקבל מעות מן העובד כוכבים ולמכור לו העובר אע"ג דלא משך העובד כוכבים להפקיעו מבכורה וחוזר וקונהו מן העובד כוכבים לאחר שיולד:

פ"ק דע"ז

(תשע) אומר הר"ש דמותר לגדל דלם בפני הבכור בזמן הזה כדי שלא יבא לידי תקלה ור"י אומר:

פרק ב תרא

(תשכ) צריך ליזהר כשמוכר בהמה מבכרת לעובד כוכבים כדי לפוטרה מן הבכורה צריך שימשכנה לביתו וגם יתן משום ואז יצא ידי כל הספקות ר"י ואם אין לעובד כוכבים בית הישראל ישאל לו מקום בחצרו וימשכנה:

הלכות מאכלות אסורות

ובריות טהורות וטמאות ואבר מן החי

כיצד מברכין

(קמז) זנגביל כלה דאין מחתכין אותו בסכין של עובדי כוכבים דאי הוו מחתכין אותו בסכין של עובדי כוכבים לא גרע מקורם של תלמים א"נ יש לומר דיש להם כלים מיוחדים לכך ועוד דסתם כליהן אינן בני יומן ולתערובת יין משאר דברים אסורים לא חיישינן דאומנא לא מרע נפשיה:

פ' כירה

(שו) לרשב"ם עירוי ככלי שני לר"ת עירוי ככלי ראשון:

(שז) במליגת תרנגולין אם עירה עליהן מכלי ראשון א"צ לקלוף אלא השער ולא יותר ופעמים דאפילו קליפה אינו צריך אם לאם הכנגולם למעלה דאז הנולה שוכבת ומגינה בפני הרותחין וכתב ראבי"ה כהי דכלי שני אינו מבשל בולע ומפליט הוי ואם מלגו תרנגולת טרפה וכשרה יחד אסור שמומן הטרפה נדבק לאחר ומפעפע למים ונבלע בדבר קל מדם ולאחר מליגת הכשרות נמי אין להחזירם ליורה ולהרתיחם פעם שנית כדי להרפיה להדיח בהן קערות שאז נאסר הכל מדמו שנפלט בתוך הכלי בראשונה:

(שח) אע"פ דבשרא דהורא לא בשלה בכלי ראשון כ"א ע"י רתיחתן אין להטיל בשר יבש שרחץ אותו בכלי ראשון איסור שאע"פ שאינו מתבשל בולע הוא האיסור:

במה בהמה

(שלט) בחול מותר לחוף חטמין שבידו ושבגופו אפי' בחלב:

שמונה שרצים

(שפג) מותר לשמות השמן בחלב ואם השמין בקדרה מותרם:

הגהות שבת

(שנט) מה שאנו נוהגין לומר לעובד כוכבים שיאכל גיד הנשה אע"פ דקי"ל דבכל האיסורין אין אומרים לעובד כוכבים לעשותו מ"מ באכילת עובד כוכבים כיון שאין העובד כוכבים מתכוין אלא להנאת עצמו חשבינן ליה כאומר לעובד כוכבים עשה מלאכתך:

פ"ק דפסחים

(תקלד) אומר ראבי"ה דהיכא דמוגה חבים של יין נסך עם חביות כשרות דצריך לעשות היכרא דלא בדילי אינשי מיניה כמו בחמץ של עובד כוכבים שעושה לו מחיצה:

כל שעה

(תקמד) אומר רבינו יחיאל דאסור לעשות סחורה בדבר האסור באכילה ובדבר טמא וביין נסך מיהו צייד שנזדמן לו חיה ועוף ודגים טמאים מותר למוכרן וכן חמור וגמל וסוס הואיל ולמלאכה גדלים ואבי"ה מתיר לעשות סחורה בדבר טמא:

(תקמה) כתב אבי"ה דכל איסורין שבתורה שרי לאוכלן שלא כדרך הנאתן או ליהנות מהן שלא כדרך הנאתן ור"ם מתיר ולסרוף שכן אחד ממה ולשתות העפר לרפואה אף בכלאי הכרם ובשר בחלב אסור אפי' שלא כדרך הנאתן ושאר איסורין מותרין אפי' באכילה מיהו אדם שהוא בריא יזהר בדבר:

(תקמו) אבל לשיר בחייה בכל שהוא במיתתה בכזית דסתם שוף לך וחזי לאומלא והשיב דכך שנאה וחלב של שור הנסקל נותן ע"ג מכתו ופטור ומותר דלאו מפטורי שבת הוא:

(תקמז) קול מלאה וריח מעילה לית בהו אבל איסורא איכא:

(תקמח) תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה או בקש של כלאי הכרם היינו בקשים הגדלים לאחר שזרען בכלאים:

(תקנא) דג טמא שנמלא בדג טהור ונתבשל אם בלמור איסור מפומה מותר הטהור ולר"ת דלא יליף איסור מפומה יש לאסור אף הטהור אם אין בו ס' כנגד טמא הנמלא בו:

(תקנח) התיר ר"ם מלח שעכם ישראל בכליו של עובד כוכבים למלוח בו בשר היתר וכן בגינות העשוים בדפוסי עובדי כוכבים מותרים משום דמלח אינו מפליט מה שבלוע בכלי וגם רגילים לתת מלח בקערה או בקדרה של בשר וליתן מתוכו מלח במבשיל של חלב והיינו טעמא דאינו מפליט מה שבלוע בדבר שאינו אוכל:

(תקנט) קנקן של עובדי כוכבים מותר לתת לתוכו שכר שאע"פ שהיין נסך בלוע בו דהואיל ואינו נהנה מן הבלוע מותר בהנאה וכן מותר להחם חמין ביורות אסורות מעובדי כוכבים שהרי אין נהנה מן הבלוע:

(תקסב) מעשה בא לפני ר"י בדגים שבשלו במחבת כשר בת יומא והליקוהו חם בשל חלב בת יומא והתיר ר"י ואע"ג דגם יומא היא דשמנונים בדגים הוי נותן טעם לפגם אפי' הוי השמנונית בעין:

(תקסג) התורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואע"ג דלא פלט ע"י הגעלה שלם הוא ע"י כל בישול ובישול וכלי מתכת שמשתמשין ע"י האור אם הגעילן ולא ליבנן באור אסורין עד שילבנו:

(תקסד) קי"ל כר"ת וכרשב"ם דפעמים עירוי דכלי ראשון ככלי ראשון כר"ת ופעמים ככלי שני כרשב"ם כגון אם עירו רותחין על התרנגולת למולגה אסור אבל לעבות רותחים על כלים שקבלו טעם רותח אין להם תקנה אלא בהגעלה אלא אותם שהם פשוטים כגון דפום ושולחנות וכה"ג:

(תקסו) כל היכא למועיל עירוי בג' ימים מעת לעת מועיל לפיחה ומה שכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם זהו כשנתבשל בו האיסור:

(תקסז) היכא דהיתירא בלע לא מגעילין בכל הכלי אלא במאי דבלע:

שבת פ"ק

(רם) כל שהוא כמאכל ב"ד אין בו משום בישולי עובדי כוכבים וה"ה לשביל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי ביד עובד כוכבים לא מהני התוי דישראל אח"כ ואסור משום ב"נ ולר"י מפליט והר"ר יקר חולק בזה דכל שמתחלתו או סופו ביד ישראל שרי:

כל שעה

(תקעב) כתב הר"ר שמואל בשם ר"ת דלא שייך לומר דבר שיש לו מתירין היכא שהמאכל מתקלקל ושמע מרבינו חיים כ"ץ דדבר החוזר לאיסורו מאליו כגון חמץ שחוזר לאחר הפסח לאיסורו לא שייך לומר דבר שיש לו מתירין כ"ש דבר שאינו בעין כי אם טעמא בעלמא:

(תקעז) מגעילין כלי ראשון עם כלי שני אע"פ שאלו ממהרין לפלוט ואלו מאחרין ועץ פסור מבציל בלותחין אפי' הבית יד וכן המחבת כתב ראבי"ה מחבת אע"ג דמטגנין בה חלבים סגי בהגעלה:

(תקעח) על ענין הסלאי שע"ג הסבל כתב רבינו יואל שכשמספקין הכלי יבעי לו קודם שידליקו בו הסלאי ואח"כ מלבן הסלאי ומדליקו וכל סלאי שהיא מתחם וקדם הסלאי לבליעת האיסור א"צ להסיר דכבולעו כך פולטו וכן הסכינין מגעיל לקתא ולפרזלא ברותחין וא"צ להסיר הברזל מן הקתא:

(תקעט) כתב אבי"ה ראיתי בתשובת הגאון כשמגעילין צריך להשהות בו עד שמפלוט וכן כתב האלפסי ואנו רגילין למהר להוציאם וכסוי קדרה של מתכת צריך ליבון וכתוב בספר רוקח לא יניח אדם כלים הרבה לתוך הסל ולהגעיל בבת אחת:

(תקפ) ממלא אדם של כלים ומטבילן וכן טהורין:

(תקפא) קערות גדולות או לוח שנושאין עליו פולייטום של בשר או גבינה צריך ללבן אבנים באש ויניח על הקף ויערה עליהן:

(תקפב) כתוב בא"ז כרא"ה בעיני דכלי עצם א"צ הגעלה דלא בלעי ואם תחב כף חולבת של עצם לתוך קדרה של בשר אפי' בת יומא ואפי' אין בהם ס' איננה אוסרת וכן פר"י מפרי"ם דלא מלינו בליעה ואיסור גבי כלי עצם אמנם גבי כלי מדין אינו כרא"ה כן:

(תקפג) השיב רב יהודאי גאון על אודות היורה הגדולה שמגעילין בה כלים שא"צ להגעילה אחר שהגעיל בה הכלים וכן הורה רש"י ובסה"מ כתב שיש להגעילה אחרי שהגעיל בה הכלים ורשב"ם כתב דצריך להכשירה ולהגעילה קודם שיגעילו בה הכלים:

(תקפד) הא דאמר עביד לה גדנפא כתב ראבי"ה אפי' לא עביד גדנפא אלא שמשליך אוד או אבן עד שכל הכלים מכוסים במים דיו:

(תקפה) מדוכות של עובדי כוכבים צריכים הגעלה וקערות שלנו צריכות הגעלה בכלי ראשון:

(תקפו) החילוק שיש בכלים בין אוכמי לחיורי דוקא בתשמיש צונן אבל בחמין כולהו אסירי אפילו אוכמי וחיורי ואפילו לית בהו קרטופני אני"ה:

(תקל) חמין שנשפך עליהן חלב אסור לאוכלן עם בשר משום בשר בחלב ודחה לא סגי מאחר שהן בקועים:

כל שעה

(תקצה) כתוב בסמ"ג ובס"ה: נכון שלא להגעיל כלים בן יומן אם לא שיהא במים ס' כיוצא בו אבל כשאין בן יומו שאין כ"ש נשבח אלא לפגם מותר:

ביצה פ"ק

(תרמו) מעשה בתרנגולת נבילה שנתערבה עם שאר תרנגולות השחוטות והורה ר"ם להשליך אחת ולהתיר האחרות דאיכא ביה אחרי שאינה חיה וגם אינה ראויה להתכבד בפני האורחים כמו שהיא עם הנולה וכן כתב בסמ"ק דחתיכה הראויה להתכבד כ"ל כמו שהיא עתה אך אם בהמה עם הגמר או העוף עם הנולה אין ע ראויה להתכבד וכתב הר"ף דכל הבשלים אע"ג דלאחר מכאן מסירין הנולה והעוף מ"מ כיון שמתחלה כשנתערבה נתבטלה שוב אין חוזרין וניעורין:

(תרמז) מעשה בא לפני ר"ם על ככשא אחת טרפה שנתערבה עם שאר ככשים כשרות ומן הכשרות היו י"ב והשיב שהיא בטלה ברוב ובסה"מ כתב דא"צ לזרוק אחד מהם ואם היו הככשות של הרבה בני אדם ודאי א"צ להשליך אחת מהן כי יש לתלות שכל אחד לקח ההיתר:

(תרמח) בדרבנן היכא דליתיה לאיסור בעין מבטלין אותו לכתחלה ואיסורא דאורייתא אין מבטלין אפי' ליתא לאיסורא בעין ורשב"ם פירש דבמידי דאכילה אין מבטלין האיסור:

(תרמט) כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו:

(תרנ) השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותר לאוכלן בחלב פרשב"ם שנגמר לגמרי עם קליפתו החיצונה אבל לא נתקשה הקליפה החיצונה כדרך שנמכרת בשוק דין בשר עליה לכל דבר ותרנגולת שנתנבלה בחייה ביצתה אסורה:

(תרנג) ביצה שיש בה אפרוח מרוקם אינו אסור אלא מדרבנן אפרוחים שלא נפתחו עיניהם אסורים משום נבילה מידי דהוה אעגל פטם משמונה:

פ"ב

(תרנד) כבוש הרי הוא כמבושל פרש"י כבוש בחומץ ואינו נראה ורבינו מפרש דכבוש שהוא כמבושל מיקרי היכא ששהה ג' ימים בדבר לא הלכך כל דבר איסור לא ששהה ג' ימים בכלי היתר נאסר ע"י כן וכן אם נמלא בדבש חתיכה נבילה אסור דכבוש ג' ימים הרי הוא כמבושל כך פירש רא"ש וראבי"ה וי"מ דבשריית יום ולילה חשיב כבוש כמבושל והבצורים המעורבים בדבש אף כי ראש ורגל משרב בדבש ומבושל הוי נותן טעם לפגם ושרי:

יבמות אלמנה לכ"ג

(סה) היה נראה מדברי הר"ר יקיר שיהיה אסור לאכול עופות ובהמות המתפטמות מן הסרלים ואינו נראה:

הגהות יבמות

(קס) מעשה בגר שטבל בפני ג' ואח"כ נגע ביין ונחלקו בו גדולים י"א שמגעו מותר בשתיה ויש אוסרים וי"א דאם מל וטבל אפילו בלא ג' אינו עושה יין נסך:

(קכג) ענין ביטול התערובות ואימתי אמרינן קמא קמא בטיל:

גיטין פרק כל הגט

(שמה) י"מ שאין מגע יין נסך לגוסס ור"ת כתב שאין להקל דאין אנו בקיאין מתי יקרא גוסס או יין:

הנזקין

(שנט) הא דהתירו את הפת משום חיי נפש אפי' שלא חיי נפש נמי:

חולין פ"ק

(תקמו) סכין של שחיטה לא בעי שבילה והשוחט בסכין של עובדי כוכבים ל"ל שורא הוא ב"י או פיש שומן נדבק בסכין:

(תקפא) אגב דוחקא דסכינא בלע מכאן היה מצריך ריב"ם קליפה לבשר שנחתך בסכין של עובדי כוכבים או בסכין שניקרו ולא נהירא לי דלא בעי קליפה אלא לבית השחיטה אבל חתך או ניקר בו סגי הדחה צונן או גרידה:

(תקפב) וסכין ששחט בה נבלה אסור לחתוך בה רותח ובמיימו' סכין של עובדי כוכבים מלבנו או משחיזו כולו בריחים שלה ולצונן סגי בנעילה אם אין לו גומות ואם יש לו גומות צריך לשפשף באבן או בפחם להעביר את שבגומות וה"ה בסכין של בשר לחתוך בו גבינה או איפכא וסכינין של עובדי כוכבים ר"י היה מצריכן ליבון ור"ת אומר דסגי בהגעלה ומודה ר"ת בסכינים גדולים דרגילות להשתמש בהן ע"י האור דצריכין ליבון אפי' לחתוך בהו צונן עכ"ב:

(תקפה) כתב ראב"ן כשמנקר הבשר במקום חלב כגון במקום הכליות צריך לנקר בסכין של חלב ונשאר מקומות כגון בשופי אם ניקר בסכין א' הכל גם בחלב שבו א"צ קליפה דאינו חלב גמור אלא שישראל קדושים הן ונהגו בו איסור ולרש"י נראה דא"צ לעולם ב' סכינין בענין הניקור אלא הצריך סכין מיוחד לחתוך בו החלבים שמוכר בשוק ולא ליפחוף איגא כפלי עלוי בשרא דוקא קודם שנצלינן הבשר אבל לאחר שצלינן אין לחוש:

(תקל) מי שנזהר מפת של עובדי כוכבים אם נתנו במלק מפת של עובדי כוכבים או שנתערב בתבשיל מותר:

השוחט

(תלה) יש מי שאומר שאין לבשל עוף בלא ניתוח ואינו נראה אלא די בסילו הראש בעוף שלאחר לק ובגוזל בהמה יחתוך לב' חתיכות:

אלו טריפות

(תלכג) רבו הדעות לפרש איזה חלב אסור בדקין ובכרס ובטחול וראבי"ה כתב בהלכות ניקור שלו דיבול גם החלב והקרום שעל הטחול ושעל הכרס ושעל המסס ובית הכוסות:

(תלה) כתוב בה"ג מאן דאית ליה עיזא ומחלבה עבד כמכא ושחט ונמלאת טרפה הוית כמכא אסורה וכגון לידע דמקמי שחיטה נטרפה כגון בהובלד פי המכה וה"ה כשהבהמה נמלאת טרפה ע"י חסר או יתר אבל בפרשת דסירכות יש להתיר הגבינות לפי שאין אנו בקיאין בסירכות והיכא שעשו גבינות מבהמות הרבה ונמלאת אחת ודאי טרפה פסקו התוס' דכולם אסורים ואין להתיר מטעם חזקה כיון שלא נתברר שעה אחת:

(תרלח) דין עוף הדורס ודין עוף נאכל במסורת אור"י כל עוף שקורקבנו נקלף ביד בלא דוחק ויש לו עוד סי' אחר טהור אפי' אינו מכירו:

(תרלט) אין לוקחין ביצים מן העובדי כוכבים טרופות ודוקא טרופות אבל עיסה שנילושה בביצים לא חיישינן דאזלינן בתר רוב הביצים:

(תרמ) ר"ת אומר ליקח מן העובדי כוכבים אובליא"ש וקנפ"ש משום בישולי עובדי כוכבים ור"י מתיר דקמחא עיקר ובכל נשבטלו הביצים בעיסה ופת של עובדי כוכבים מותר מיהו אין להתיר פשטידא שלנו שאופה עובד כוכבים להתם השמנונית בעין על העיסה ומתחלה נאסר משום בישולי עובדי כוכבים:

(תרמא) ביצים שבורות יחד בקערה ולא טרופות ויש באחת מהן דם יוציא הכשרות כל א' לבדו וישאר אותו שעם הדם בסוף אבל לא יקח אותו שבו הדם תחלה ודין דם הביצים עיין במרדכי קל"ר:

(תרמב) תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסורה ע"ש פרש"י ופר"ת:

(תרמג) דין תולעים שבמים שמותרין כל שלא פירשו חוץ לדופני הכלי וכן חוץ לגוד וה"ה ליבחושין שקורין מוקיי"ש שביין וקישות שהתליע באיביה אסור לשמואל ה"ג ורי"ף ושאלתות פסקו כשמואל ורש"י ור"ת וריב"ם פסקו דלא כשמואל ולדידהו אין אסורין אלא התולעים שבאו בעוד שהפרי באילן ולא תולעים שגדלו לאחר שנתלש הפרי ומיהו היכא דניקב הפרי אסור התולע משום השרץ השורץ אף לרש"י ואותם התולעים שנמלאים תוך השומר של קטניות הקליפה החיצונה האדומה שנופלת בעת הדישה אסורין אף לפרש"י:

(תרמד) דין תולעים הנמלאים בשרביטים פויים ופולין ונתבשלו או עם השרביטין או בלא השרביטין ודין פירות שנתבשלו והיה בתוכם התולעת עכ"ב וירא שמים יזהר שילטננו המים קודם שיבשלו אותם כשמבשל דגים או בילים שמא תמלא נבילה אפרוח או דם או דג טמא או תולעת בפני והאריך:

(תרמה) אין קרוי בריה אלא אותו שנאסר מחמת עלמו ולא לדבר הנאסר מחמת דבר אחר ורבינו ברוך כתב דכל דבר הנאסר מחמת דבר אחר אינו חוזר ואוסר אפי' על חמין ביבש כ"א דוקא במים רותחין לפי שהמים מוליכים הטעם בשאר החתיכות ומהאי טעמא קליפה שנאסרה אינה אוסרת קליפה הסמוכה לה וכן לעולם וגם המלח אינו אוסר הבשר אע"פ שהמלח הבלוע מדם נותן טעם בבשר ואע"פ שטעם גופו של איסור נפלט ונבלע בדבר שסמוך לו אפי' שלא ע"י מים מ"מ איסור הנבלע בו ממקום אחר אינו נפלט אלא ע"י מים:

(תרמו) קוקאני רי"ף ור"ת פי' תולעים שבמעי הדגים ורש"י פי' שבחתיכות של בשר ושבכבד ואח"כ תולעים הנמלאים בבשר או בדגים אי מחיים אסורין ואי לאחר מיתה אם מתו התולעים מותרין וראבי"ה כתב דלאחר מיתה אפילו הן חיין מותרין כגון הבאים בבשר מחמת סרחון וה"ה לגבינה ומ"מ אם פרשו לגמרי אסורין והאריך:

בהמה המקשה

(תרמז) כתב רש"י בתשובה כל זמן שלא הפרים ע"ג קרקע לא נקרין ליה לא חלבו ולא גידו ולראב"ן כתב משום רב האי וכן ראבי"ה דגיד הנשה נוהג בו וצריך לנקר עם שומנו דכף סירך סתמא כתיב:

גיד הנשה

(תרנט) השיב ר"י דירכי החיות לריכות ניקור כירכי שור כבש או עז והמפקפק ע"ז דאוי לגופו ועסה לגד מינות שלא חילקו רבותינו בין חיה לבהמה אלא בחלבים הקרבים ע"ג מזבח אבל גיד וכל הבא מכחו אסור כשל בהמה ומספקא לן אם יש לנו לבדוק בעוף אם יש לו כף עגול מיהו כי לא חזינן סמכינן אדרוב עופות דלית להו כף עגול אבל אי חזינן דאית להו כף עגול אזלינן לחומרא:

(תלס) דין לובן כוליא ודין שומן של יותרת הכבד ודין שומן האליה ודין חלב שהבשר חופהו ודין דיש מעיה בהמתא ודין חוטין של דם וחוטין הנמלאין ברגלי בהמה ועוף וירכי העוף עכ"ב:

(תרסא) מותר לטוס תרנגולת על הלמן להסיר הנולה ודוקא לאחר שחתך הראש אמנם אם שם אותה על הלמן עם הראש אסור והשאר מותר וכן רגילות לתת רגלי הבהמה באור להסיר השער והטלפים ומותר דדם שבשאר המקומות לבד מהראש מצאב שהיב נורא ויש מחמירים למלוח הרגלים קודם שיתנו על האור ואח"כ חוזרים ומולחין אותן ומליחה ראשונה חומרא בעלמא היא ויש מולחין בית השחיטה כשמתקנין הראש בהם גזרה שמא יגלה ופעמים הוא בידם ומאן דעביד הכי אוסר כל הראש אלא ידיח בית השחיטה ולא יותר:

(תרסב) בתשובת הגאונים ראש שנתבשל ולא נקרע בין נמלח בין לא נמלח אסור לקדירה וראש שנתבשל ויש בו עדיין דמו ואח"כ קרעו והוציא דמו ומלח הראש שרי ואפי' לבשל עם שאר בשר בקדירה:

(תרסג) נשאל לר"י על רגלים שנמלחו קודם שנתנם על האש להסיר (על) הטלפים ולא מלחם אח"כ ונתנם כך בקדירה שהם מותרים וי"א דמי שמולח פרסת הרגל ולא חתך הקליפה תחלה הו"ל כמולח בכלי שאינו מנוקב ואסור מה שבתוך הקליפה וי"א דמהאי טעמא היה לאסור אף מה שחוץ לקליפה:

(תרסד) מעשה בראש אווז שנתבשל כשהיה שלם ולא חתכוהו לשנים והכשירו רבינו קלונימוס לפי שאין בלמו כזית לאסור:

(תרסה) פי' הרי"ף דליתא לאו מילתא היא ליאסר בדיעבד כתב הר"ם דפת שנאפה עם צלי בתנור קטן אסור בגדול כעין שלנו מותר אפי' לכתחלה וצלי של היתר עם צלי של איסור בדיעבד מותר לכתחלה אסור אא"כ מכוסה בבצק ובצל שנצלה עם צלי של איסור ודאי אסור לפי שהוא חריף עכ"ב:

(תרסו) אמר רב בשר שנתעלם מן העין אסור פסקו מיימוני ורי"ף כרב ואסור אא"כ היה לו סימן או טביעות עין ואפי' הניח בביתו ור"ת אומר דאין הלכה כרב היכא שהבשר בבית ישראל אם לא שהה לבשל במקום שלא הניחו דאז צריך סימן או טביעות עין וה"ה לשולח ביד עובד כוכבים ומעשה בשפחה שהוליכה תרנגולת לשחוט ובשל התרנגולת הכירה והתירוה:

(תרסח) פר"ת דלא חיישינן שמא יקח מן הקבוע רק בקדשים ואח"כ אם דלם זאב בהמה בעדר ואין ידוע איזו היא יכבשיהו עובד כוכבים ונכיידיכהו וניזלא כל דפרים מרובא פריש ור"י אומר שיש להתיר כולם מטעם ספק ספיקא עכ"ב:

(תרסט) ירך שנתבשל בה גיד אם יש בה בנ"ט י"מ אגיד וי"מ אירך ושומן הגיד פרש"י בס' ור"י ור"ת חולקין עכ"ב:

(תרע) מין במינו דליכא למיקם אטעמא פרש"י דמין במינו לא בטיל ור"ת פסק דהוי בס"ס חוץ מטבל ויין נסך ובסמ"ג כתב שמנהג כר"ת ואבי"ה כתב שמנהג כרש"י וכן הורה ר"י עכ"ב:

(תרעא) לא כל השיעורין שוין שהרי ציר שיעורו קרוב במאתים ורש"י פי' לציר חזק מן החומץ ר"י והסר מקולי אומר שמלח הבלוע מדם שנתן בקדרה יש לראות כאילו כל הדם מלח ואפי' באלף לא בטיל וס"ה מתיר ומהר"ם השיב על ציר שנפל בקדירה דהו"ל מין ושאינו מינו לבטל בס' וכתב דכל מילי ציר בטל בס' לכל היותר:

(תערב) חלב מפעפע דם אינו מפעפע הלכך בחתיכה של בשר מקלפה בציר ומקלפה חוץ לציר די להתיך מה שחוץ לציר דדם מסרק שריק ואינו מפעפע רק בדגים דלפו קרמייהו והאריך ורא"ם כתב דלא אמרינן חתיכה עלמה נעשית נבילה במקלת חתיכה אלא בכל החתיכה ואינו טעם נכון עכ"ב:

(תרעג) מעשה בבשר שמלחו ושרו בגיגית והיה דלף מים יורד עליו עד שהיה הציר והדם מי גשמים לף על הבשר והתיר רבינו יצחק בר' קלונימוס והאריך בראיות:

(תרעד) ראבי"ה פסק דאם נמלח חלב ובשר יחד וידוע

באיזה מקום נגע סגי בקליפה ולא בעינן ס' אלא בבשול ואם אין ידוע באיזה מקום נגע יקלוף הכל ואם יש הרבה חתיכות ונגע באחת ואין ידוע באיזו מהן נגע אם היא חתיכה הראויה להתכבד לא בטלה והכל אסור ואי לא בטלה ברוב ולא בעי אפי' קליפה וכן פי' רשב"ם וריב"א ומלשון ה"ג משמע דגם במליחה בלי לריך ס' וכן פסק ר"י וכן שורין רוב הגדולים מיהו נהגו כראבי"ה:

(תרעה) פר"ת דחלב כחוש אינו מפעפע ואין ר"י מודה לו ואר"ת דחלב של גיד אינו מפעפע ור"י פי' כיון דגיד מדרבנן לא יהא חמור מגיד עלמו וקי"ל אין בגידין בנ"ט ולאלפסי פסק דחלבו של גיד בס':

(תרעו) דין ביטול כחל עכ"ב ודוקא כחל הוא מן המינין כי היא של היתר אבל שאר איסורין לריך ס' של היתר לבד האיסור:

(תרעז) פירוש בישולי בילים ודין בילים טמאים שנתבשלו עם טהורים:

(תרעח) כף בת יומא שנתחבה ב' פעמים בקדירה לריך ב' פעמים ס' והיכא שהכניסו כף של חלב או של בשר בקדירה ע"ג החמשה דינין מספר התלויות בארוך:

(תרעט) הא דכחל עלמו אסור דשויה רבנן כחתיכת נבילה הטעם משום דאי אפשר להפריד החלב מן הכחל אבל בשאר איסורין כגון דם הבלוע בבשר או כל איסור הנבלע בכלי לא אמרינן חתיכה עלמה נעשית נבילה דאפשר להפליט האיסור ע"י ליבון או בישול בכלי עץ או מתכת ומהאי טעמא אם נפלה טיפה על דופן הקדירה מבחוץ והיא אלל האש אם יש ס' פעמים בתבשיל ואפילו בקדירה של חרס אם יש ס' פעמים בטיפה שנפלה כשירה וסמ"ג דין טיפה שנפלה ע"ג קדירה רבו הדעות וריב"א היה מתיר אף שלא כנגד הרוטב היכא דאיכא הפסד מרובה או בשבתות וי"ט:

(תרפ) פסק הריא"ז דחתיכת בשר שנמלחה ונמלא חלב דבוק באחד מהן אם אין באותה חתיכה לבטל החלב בששים שחתיכה עלמה נעשית נבילה ואוסרת בששים שאר החתיכות בששים כנגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה וכן הורו הרבה מהגדולים ואומר רבינו אפרים דלא אמרינן חתיכה עלמה נעשית נבילה אלא בבשר בחלב ולא בשאר איסורין:

(תרפא) מעשה בחתיכה שאינה מנוקרת מחלבה ונמלחה עם שאר חתיכות ולא היה באותה חתיכה ס' אבל עם שאר החתיכות היה ס' והשיב הר"ן מקיונן כי אותה חתיכה אסורה דשמא אין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה וא"כ שאר החתיכות נמי אסורות דשמא חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה ואין בשאר חתיכות לבטל מיהו אם נוגע החלב בחתיכה אחרת מלטרפת אותה חתיכה שנוגע בה החלב לבטלו דבכה"ג לא קיימא פעפוע מחתיכה לחתיכה אלא הוי כדבוק בה:

(תרפב) קרום הנאסר מטעם חלב כדאמרינן מלתא קמי הוי וכו' אם נמלחה עם החתיכות נראה דסגי בקליפה:

(תרפג) מעשה בכרס כבש שלא ניקרה מן החלב ונמלח עם הבשר והשיב מהר"ם אי איכא בכרס גופיה ס' כנגד החלב הדבוק בו הכרס מותר והחלב יקנר עדיין ושאר חתיכות בשר שנגעו בחלב שאין בכל אחד ס' לבטל החלב שעל הכרס אסורות ואין מלטרפות לבטל החלב כיון דחלב אין מפעפע אלא ע"י רוטב ואי ספק באיזו חתיכה נגעה שרו דהוי ספק בטיל ואפילו הן חתיכות הראויות להתכבד דהא דלא בטלה בראויה להתכבד ה"מ כשהיא בעלמה אסורה אבל זו מחמת בליעה לא ועוד דבכל חד וחד איכא למימר בהך לא נגעה:

(תרפד) מעשה בריאה של כבש שנמלחה עם כמה חתיכות ונמלאת יותרת הכבד דבוק בריאה דלא ניטל הקרום שלה הנאסר משום חלב י"א שאין לריך לבטל רק אותו הקרום והחתיכות הבשר יבטלוהו וי"א שלריך לשער נגד כל הריאה עכ"ב:

(תרפה) היתירא בלע איסורא לא בלע וה"ה נמי כשהאיסור נתבשל בהיתר אפילו מלא האיסור והכירו כגון השרץ או הדג טמא או נבילה וזרקו לחוץ לריך ס' מכל האיסור והאין כאילו נמחה כולו משום דלא ידעינן כמה נפק מיניה וה"ה לחומרא להיפך דאם נתבשל איסור בהיתר מה שנבלע בקדירה אינו מסייע לנותב ולבטל האיסור ואם בישל היתר בקדירה של איסור לריך לשער כנגד כל הקדירה דלא ידעינן כמה איסור נפק מיניה וכל זה כשהיא בת יומא וכתב ראבי"ה כיולד משערין בס' כנגד הכלי של איסור עכ"ב י"א דהיכא דתחב כף איסור בתבשיל של היתר דמשערינן כנגד כל הכף ור"ת וראבי"ה ברבי יקר ע"ב של כף חולבת שהגיעו בה קדרה מלאה בשר ושיער בששים לפי מה שנכנס בקדירה ולא כולה:

כל הבשר

(תרפו) השוחט תרנגולת ומלא בה בילים גמורות מותרות לאוכלן בחלב פירוש גמורות בקליפתן וגם אינן לריכות מליחה כי אין להן דין בשר ואי אין להן קליפה אסורות לאוכלן בחלב ולריכות מליחה כי יש להן דין בשר:

(תרפז) נהגו העולם שלא לאכול גבינה אחר בשר ואפי' אחר בשר עוף אבל בשר אחר גבינה מותר לאכול. גבינה פי' בה"ג ור"ת ורא"ם דוקא בלא קינוח והדחה אבל בקינוח ונטילה שרי אפי' באותה סעודה עלמה אבל גבינה מותר לאכול בשר אף בלא קינוח והדחה ודוקא ביממא ומדברי רי"ף ומיי' משמע שלריך לשהות לאכול גבינה אחר בשר ו' שעות ובתוספות משמע דבסעודה אחריתי ר"ל מיד לאחר שמסלק ובירך והוא מותר מיד ולראבי"ה כתב דאיתי מורי שאסר לאכול גבינה אחר בילים מבושלים בשומן גזרה אטו בשר בחלב ומהר"ם לא היה אוכל בשר בהמה ותיפ אחר גבינה והיה מיקל בבשר עוף משום דעוף וגבינה נאכלין באפיקורן והאריך:

(תרפח) כעין מפיסה אחת לפיקי שנהגין עכשיו כשזה אוכל בשר וזה גבינה על שולחן אחד שמספיקין בככר אחד או קנקן אחד או מפה אחת וי"מ דאין אסור אלא כשאוכלין בהולאה אחת דהוי מפיסה ע"ש:

(תרל) דין טיפת חלב שנפלה על חתיכת בשר ע"ש פלפול רש"י ותוס' ומיעוט הר"ף:

(תרלא) נשאל לרש"י על כף שנאסרה מחמת בשר בחלב ושוב תחבו אותו כף בקדרה של בשר והיה בתבשיל ס' מן הכף והשיב אחרי שאותה כף נאסרה מחמת בשר בחלב אין לה תקנה דאיסור בשר בחלב בכל שהוא ויש חולקין:

(תרלב) מוליאתא שריא פירש"י כגון אנו שממלאין גדיים ועלאים בין בשר לעור ואפי' לא נמלח אלא מליחה ללי שרי ור"ם חולק עליו בפירוש זה עכ"ב ודין פשטיד"א שלנו שטופלין אותה בבלק עכ"ב:

(תרלג) דין אומלא ביעי ומזיקי ודין אומלא דאסמיק עכ"ב:

(תרלד) מעשה שנמלא שלך בדג טהור ולא היה בשיעור ס' מן המים שנתבשל עמו ואסרו ר"י ואם היה בו ס' כשר:

(תרלה) דין נפל מלוסבו על החלם ודין תתאה גבר ועילאה גבר עכ"ב:

(תרלו) מעשים בכל יום שאוסרין בשר ששהה שיעור מליחה שנפל בציר ומלח שנפלט ואינו מותר אפילו ללי ועליפת מיניה היה אומר ר"ם תרנגולת שנמלחה בקערה אע"פ שלא שהה כשיעור ללי ולא פלט עדיין אפילו הכי למה ואסור לאוכלה ללי:

(תרלז) נשאל לראב"ן מרק של איסור שנאסר מחמת שלא היה במרק ס' מן האיסור שנפל בו ועתה נפל מאותו מרק בקדרה מי בעינן ס' מכל התערובות דהיינו מכל המרק או דוקא לפי החשבון של איסור שנפל בו והשיב ראב"ן דלא בעינן ס' אלא לפי האיסור שנפל ולא בעינן ס' מכל התערובות והאריך מלח בדבר ויש חולקין עליו:

(תרלח) דין כחל לביטול ולללי לרש"י ולר"ת:

(תרלט) דין לב לביטול לרש"י ולר"י ולראבי"ה וכתב ראבי"ה דקבלה היא שיש בעוף שלם ס' מן הלב אבל לא מן הכבד מעשה בתרנגולת שנמלחה עם הלב והשיב ר"י דא"ל להסיר רק מקום הלב והדבק ואין לריך לשער במליחה דדם בס' ודין חתיכה שהלב דבוק בה ונתבשל כך היא לריך ס' מכל החתיכה אי דוקא מן הלב:

(תמ) דין כבד לביטול ולללי לרש"י ולר"ת ולראבי"ה וכתב ראבי"ה דעוף שנתבשל עם הכבד אוסר כל העוף ואוסר כל מה שנתבשל עמו ואח"כ יש ס' כנגד כל העוף ולא משערינן בעופות אחרים עכ"ב:

(תמא) בין כבדא בין כחלא עלוי בישרא אסור ללנותו ואסור למולחו לכתחלה ופרש"י בשפודין שלנו אסורין בכל ענין בין למעלה בין למטה שפוד שללו בו כחל אסור לכתחלה ללנות בו בשר ללו בו כבד שרי ללנות בו בשר ולכתחלה אין לחתוך הכבד רותח בסכין בשעת ללייתו ובדיעבד לא אמרינן לסכין דדמא מסרק שריק שפוד שללו בו בשר א"ל כלום אע"פ שהאור מוליא דמו על השפוד ועל המאכל ואין לחלק בין כבד לבשר:

(תמב) מעשה בכחל שנמלא דבוק בחתיכת בשר ונמלח עמה ולא היה ס' והתיר ר"ת הכל ואע"ג דלא קלעו ומיהו טוב להחמיר היכא שלא נקרע והנזהרים שלא לחתוך כחל רותח בסכין של בשר מנהג הבל הוא:

(תמג) דין טחול ודין מוח של ראש דשוין הן לביטול:

(תמד) סכין ששחט בה וחתך בה רותח לריך קליפה הכן משום פעם אחת אין חשש רק שלא יהא מלוכלך וצ"ע במיי':

(תמה) קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בה רותח וכתב ראבי"ה דוקא בקערה שאינה ב"י דאי הבשל מותר אבל בבת יומא הבשר אסור אפילו לא שהה כדי פליטה ויש חולקין ע"ש ואם שהה הבשר בקערה לאחר פליטה הדר בלע מן הדם ואפילו בקערה חדשה אסור הבשר וגם הקערה:

(תמו) מעשה בשפחה שמלחה דגל שמא בקערה ואח"כ כשהסירה הטומאה מן הקערה הכניסם במחבת שהיו בו מים על האש והיו רותחין ומאותן המים נתנו בקמח ללוש בהם עיסה ולא היה ס' במים לבטל הקערה והשיב ר"י דלא אמרינן דלריך ס' במים לבטל הקערה אלא הכל היתר והיה המים שבמחבת ס' לבטל הטעם הבלוע בקערה כדי קליפה:

(תמז) כבוש הרי הוא כמבושל ואסור שפי ממליח ושמעתי שכבוש קרויה אחר ג' ימים והאריך עכ"ב:

(תמח) דגים שעלו בקערה ואחד מהם רותח או קערה או דגים מותר לאוכלן בכותח שיש בו חלב משום נ"ט בר נ"ט בהיתר וריב"ן אסרו של רש"י פי' דוקא עלו בקערה רותחת אבל נתבשלו אסור ור"י פירש דנ"ט ומותר:

(תמט) בילים שנתבשלו במחבת חולבת ב"י מותר לאוכלן בפשטיד"א וכן מיני קטניות שנתבשלו בקדירה של חלב מותר לערות בקערה של בשר אפילו לכתחלה ואפי' הקדירה ב"י הכל מותר וכן ירקות שצלקן במחבת חולבת ונקייה מחלב מותר לאוכלן בתבשיל של בשר ואפי' המחבת ב"י דליכא ג' נ"ט דהיתר:

(תנ) קערות שאכלו בהן רוטב רותח של בשר היום והודחו במים רותחים במחבת של חלב שאינו ב"י הקערות מותרות ואף המחבת נמי מותרת לבשל בה עוד חלב ודוקא כשהקערות מקונחות מן המרק קודם שהדיחן ודוקא שהמחבת אינה ב"י אבל אם המחבת חולבת ב"י וגם הקערות ב"י פשיטא דהכל אסור:

(תנב) לנון שחתכו בסכין בשר אסור לאוכלו בכותח הילכך לריך ליזהר שלא לחתוך בסכין שומים ובללים ולאפי כרתי שרולה לשום בבשר או איפכא ואם חתך לא סגי בהדחה ויש להסתפק אי סגי בקליפה מיהו אם חתך ונתנו בקדרה סגי בס' לבטל הטעם הבלוע בילק מן הסכין הואיל והיתרא בלע אבל חתך בסכין של עובד כוכבים דאיסורא בלע לריך ס' כנגד כל הירק דחתיכה עלמה נעשית נבילה ויכול להיות דאין חילוק אם הסכין ב"י או לאו דחורפא מחוי ליה לשבח ואם חתך עליו וכתוש שאינן חריפין סגי בהדחה ואם חתך קישות ואבטיח בריד לבי פסקי ודיו ואם חתך בו לפת חותך בו אח"כ אפילו לנון אבל אם חתך בו לחם או ירק שאינו חריף אסור לחתוך בו אח"כ לנון או ירק חריף שרולה לתת עם ירק:

(תנג) חתיכת נבילה שנפלה ברוטב ע"ש פלוגתא דרשב"ם ור"ת:

(תנד) מליח הרי הוא כרותח פי' שנמלח הרבה כעין שמולחין בשר להוליך לדרך רחוק ומתוך כך התיר ר"י מקורבייל גיגית מלאה בשר שנמלח עם נבילה וראב"ן התיר בשר שלא נוקר ונמלח עם החלב מהאי טעמא ורש"י פי' שנמלח כמו שמולחין אותו להתקיים כל השנה ור"ת פי' דכל מליחות שאנו מולחין הוי כרותח:

(תנה) שמואל אומר תתאה גבר והלכה כשמואל אין חילוק בין רותח דצלי לרותח דלאם ור"י אומר דפלוגתא דרב ושמואל לא הוי רק בחם דלאם עכ"ב ומלאתי שאסור לשפוך מכלי שיש שומן כשר לתוך כלי זולק ויש בו חלב או שומן טרפה דאסור לערות מלונן לתוך חם וע"ש:

(תנו) לדידן דלא בקיאים לטת תרי גללי לא פתוח ולא יהא אסור ליתן כלי תחת האווז בשפוד לקבל השומן אא"כ נמלח כדין קודם לאילו כלו לתתו בקדרה:

(תנז) בשר שחוטה דמספקא לן אם נמלחה עם נבילה או לא ה"ל ספיקא דאורייתא דציר נבילה דאורייתא ולחומרא אבל בדגים ספק אם נמלחו עם טמאים ספקא דרבנן לקולא כגון הריב"ם ומרקל"א שמוכרין העובדי כוכבים מלוחין מותרין מספק ונמלא בפסקי הר"ם דאם דג טמא נמלח עם דגים טהורין הרבה יחד אותם דגים שנגעו בטמא אסורים אבל השאר מותרין:

(תנח) טהור מליח וטמא תפל מותר להיפך אסור והוא הדין לבשר וגבינה אחד מליח ואחד תפל שנגעו זה בזה הטפל אסור והמליח כשר אם שניהם מלוחים שניהם אסורים וה"ה לנבילה וכשרה שנגעו זה בזה ואם האחד הם מחמת ביטול או צלי אין להם דין טמא מליח וטהור תפל אלא יש להן דין תתאה גבר ועילאה גבר וקליפה בעי ובשר וגבינה יבשים שנגעו זה בזה אינן אוסרין ואפילו הודחו דעכשיו לחין הן מחמת הדחה אפילו הכי כשרין אלא דוקא כשהן לחין מחמת המלח שהוא כרותח ומפליט הלחלוחים ואם נעשו גבינות בדפוסי העובדי כוכבים אפילו הן ב"י ומלח בהן העובד כוכבים גבינותיו של ישראל מותרין דמלח אינו מפליט מה שנבלע בעץ ובחרס ובאבן ובמתכות ויש רגילין לשום מלח בקערה של בשר יבשה ונותן מאותו מלח בתבשיל של חלב או איפכא וראב"ן אסר אפילו בדיעבד אם הדפוס ב"י:

(תנט) אין הבשר יוצא מידי דמו אא"כ מולחו יפה יפה אור"ת שלריך למולחו עד שלא יהא נאכל מחמת מלחו ודוקא לקדרה אבל לצלי לא בעי מליחה כלל הורה ריב"ק למלוח התרנגולת מבפנים ומבחוץ ואם לא נעשה כן אסור אפילו בדיעבד ואם נתן מן הרוטב של אותה תרנגולת שלא נמלחה מבפנים לקדירה אחרת הורה ריב"ק דלימא קמא קמא בטיל עכ"ב:

(תסב) מעשה שנמלח ראש כבש מבחוץ ולא מבפנים והורה רבינו יהודה שלא למולחו פעם שניה ולא יבשלהו אלא יצלהו דנורא משאב שהיב וה"ה שחתיכה עבה לריך לבקעה ולמולחה וכן הורה רבינו שמחה וה"ה דאם מלח תרנגולת מבפנים ולא מבחוץ דלא סגי וי"מ בצד אחד דדיעבד שפיר דמי ועיי' עכ"ב:

(תסא) דין הדחת הבשר קודם המליחה מקומות שיש שם מלח עב לריך לדוכו אבל שלנו דק וגמם ואין לריך ובשר יבש שלא הודח ונתבשל התירו ראב"ן ונראה דאפילו היה לא דכשמשימין הבשר במים נמס המלח מעל הבשר ובטל בס' ומהר"ם מתיר:

(תסכ) אומר רבינו יואל שקבלה בידו מן הראשונים דבשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא ניקור ולא נמלח ששוב אינה פולטת דמו שנתקשה מאיסור חלב ודם שבתוכה ומהר"ם נוהג להתיר בצליה שהרי בשר בלא מליחה מותר בצליה ולפ"ע אם מהר"ם מתיר אף לניקור:

(תסכג) הדולא דכנתא קיבה ודקין ומעיא אין בהם דם הלכך אם מלחם בכלי שאינו מנוקב או נתנו בקדירה ולא נמלחו הכל מותר ור"ם אומר דוקא הדקין אבל הכנתא גופה שהוא שומן שבסביבותיהם יש בהן דם ובעו מליחה ואע"פ שאין דם באלו בני מעים אין לאוסרן למולחן עם בשר שיש בהם דם והאריך ורבינו יואל אוסר למלוח בני מעים עם הבשר והאריך ואם לא מלח מעים ובשלו מותרין וכל המתבשל עמם עכ"ב:

(תסכד) אין מניחין בשר מלוח אלא ע"ג כלי מנוקב

וכ"ה על קף או על שולחן כתב מהר"ף בשר
בכלי שאינו מנוקב אסור הכל ואפילו מה
ואפילו לא שהה כשיעור מליחה וכן עשה
בפרנגולא ויש שהותכין ומשליכין מה
ומעות הוא בידם עכ"ל :
(תשכה) כתב ראבי"ה אחרי שנתמלא המלח
שמשך לחוץ פסק כאן והוא ליה כלונן
לשום הבשר בכלי מחלה ושוב לשפוך המים
והמחמיר לתת מים מחלה מכבג בשר
הבשר במלח כשיעור צלייה על דף
בניגית ולמחר מלאו רוב הציר
מעשה והתיר
(תשכו) בשר שנמלח ושהה כדי מליחה

ב"ק הגוזל קמא

ב"מ השוכר את הפועלים

ב"ב המוכר פירות

רבי ישמעאל

אין מעמידין

העור והרוטב

הגהות חולין

הלכות צדקה ופדיון שבוים

רי"ח פ"ק

מגילה בני העיר

כתובות פרק רביעי

שני דייני גזירות

הגהות כתובות

השוכר את הפועל

גיטין פרק כל הגט

הגהות גיטין

קדושין פ"ק

הגהות קדושין

ב"ק פ"ק

שור שנגח ד' וה'

פרק רביעי

פרק הכונס

פרק מרובה

הגוזל בתרא

הגהות ב"ק

ב"מ פ"ק

פרק המפקיד

פרק הזהב

איזהו נשך

פרק המקבל

הגהות ב"מ

ב"ב פ"ק

ואם טוען המשכון לו משום שהוא לאחר וקבלו לבקש מוחל נשבותה קודם שבאו ליד גבאי עד שיתבעמו ל"ש יום אחד או שנה וליכא שהדבר נדר ליתן לעניים למי כולה שהוא עליו לאחר משום דאינו יכול לומר לא נאמו אני רוצה ליתן אלא לאחרים שיבאו אח"כ דלשולם קיימי עניים היכא שנדר ליתן לפלוני ודאי לא עבר עד שיבא אותו פלוני וליכא שנדר בנבור וידע הגבאי אינו עובר עד שיתבעמו הגבאי ואם הגבאי אינו יודע ואם היה יודע היה תובע חייב להודיע לגבאי ואם לא הודיע עבר במר בלבו לתת לצדקה חייב לתתה כאילו הוציא בפיו :

שבועת הדיינין

(תקלז) נשאל לר"ת שמעון תובע מראובן ב' זקוקים שאומר שנתנם לו לצורת נכס ולתת מהם כך וכך לנשמת אביו וראובן אמר כי נתנם לו למען יחלקם גם קרן גם פירות למי שיכשר בעיניו והשיב אם שמעון אומר שנדר לצדקה אך אינו רוצה שיהיו עוד תחת ראובן ורוצה נחלקם הוא בעצמו אין ראובן חייב להחזירם לו ולא ישבע כמי על ככה דמוכח הכתב אינו ממון :

פ"ק דב"ב

(תקנג) מן הדין כדרב עניים אין הגבאים יכולין לשנות אפילו לדבר מצוה ...

הלכות נדרים ושבועות

שבת פרק כירה

שבועת הדיינין

כתובות פרק המדיר

הגהות כתובות

גיטין פרק השולח

הגהות קדושין

פ"ק דחולין

ב"מ פרק החובל

ב"מ פרק האומנין

הגהות ב"מ

שבועות פ"ק

שבועות העדות

שבועת הדיינין

הגהות שבועות

פרק הכונס

הלכות עבדים

פרק החולץ

פרק הערל

הלכות נזקי ממון וחובל ומזיק ומסור

סוגה פרק הישן

הגהות קדושין

פ"ק דב"ק

פרק שני

פרק כיצד הרגל

פרק המניח

שור שנגח את הפרה

פרק החובל

פרק הכונס

פרק החובל

הגזול קמא

הגזול בתרא

הגהות ב"ק

הלכות גניבה וגזלה

סוגה פרק הישן

הגהות קדושין

כתובות פרק בתרא

פרק הספינה

מי שמת

הגהות ב"ב

סימני דינים הנמצאים במרדכי

ב"ק פ"ק

(י) אמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן פ"ה אין שמין בהמה ושברי כלים לבעלים אלא משלמין לו בהמה חיה וכלי שלם וכן פי' הרי"ף ורשב"ם פי' דלענין פחת נבילה ושברים קאמר:

כיצד הרגל

(פז) דר בחצר חבירו דאינו מעלה לו שכר דוקא בחצר דלא קיימא לאגרא ואע"ג דגברא עביד למיגר דה"ל זה נהנה וזה אינו חסר ואי חסר בשום דבר מעלה לו שכר אפי' יותר מכדי חסרונו והדר בחצר חבירו שלא מדעתו דפטור דוקא היכא דלא ניחא ליה אלא בחנם אבל אם גילה בדעתו דניחא ליה בשכר מגלגלין עליו את הכל וכתב ראבי"ה דכגון זה נהנה וזה אינו חסר כופין על מדת סדום אבל אי אמר בעינא לאגורי לא כפינן ליה וכפר"י ואי חצר קיימא לאגרא צריך להעלות לו שכר אפילו גברא לא עביד למיגר דהא אפסדיה ור"י אומר דפטור וכן כתוב בשיטת הרי"ף ואפילו תקף חבירו והוציאו מביתו ודר בו אין זה כי אם גרמא בעלמא ופטור:

(יז) פ' ראב"ן דכל הבתים בזמן הזה לאגורי קיימו ואע"ג דלא השכירה מעולם מעשה בשר שלקח בית מיהודי והשאיל לאחר ושאל לו השכירות ופטרו רשב"ם שהרי השר היה משאילו לעובד כוכבים ונמצא זה נהנה וזה אינו חסר ק ימא לן עביד איניש דיהא לנפשיה אומר מהר"ם דוקא בחפץ המבורר עיין בהלכות דיינים:

פרק המניח

(לה) מי שיש לו משלח אם חטו מגניבה או יצא עליו שם גניבה יכול להוציאו קודם זמנו:

פרק הכונס

(כט) אור"י דעובד כוכבים אלם שאנס שדה מישראל ומכרו לישראל ובאו הבעלים לפדותו צריך לתת כל מה שנתן לעובד כוכבים ומיהו הישראל צריך להחזירס לבעלים בדמי מקחו ולא מצי למימר כבר נתיאשו ומיהו מטלטלים א"צ להחזירם דהוי שפיר יאוש וספרים לא הוי יאוש דמסתמא יבאו ליד ישראל וחייב הלוקח להחזירם:

(סו) אינו נקרא חמסן אלא הנותן דמים ולוקח בע"כ של חבירו אבל הומד במחשבה בלא מעשה אינו עובר בלא תחמוד:

פרק מרובה

(סם) בתלמוד מסיק דייאוש דכלי לא קני ולב האי. כתב שגזלן קנה ביאוש בעלים ומותר לקנות ממנו מה שגזל:

הגוזל קמא

(קס) הגוזל שדה מחבירו ומכלה לאחר והשביחה בא בעל הקרקע ונוטל אותה מיד הלוקח עם השבח אבל היציאה משלם לו דה"ל יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות דנוטל היציאה:

(קיא) גזלן אם הוציא המטבע שגזל לא עדיף מלוה ונותן לו מטבע היוצא וכגון שהיפנים והתלקים שוים במשקל דהוי כשעת הגזלה:

הגוזל בתרא

(קלט) נפלו ליסטין או מוכסין את כסותו ונתנו לו כסות אחרת הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין ממן אבל אם נתנו לו בעוד שהבעלים של אותו כסות מרדפין אחריו חייב להחזיר לבעלים הראשונים אפילו שלאחר שבאתה ליד זה נתייאשו הבעלים:

(קמ) כומרת עובדת כוכבים שהיתה לווקחת בגדים לכמה יהודים ואבדה סדין אחד והעובדת כוכבים נטלה סדין אחד מן היהודים האחרים ונתנה לו תמורת סדין שלו אשר אבדה וצויתי להחזיר לו שהרי אותם יהודים אחרים לא נתיאשו מסדין שלהם אלא היו מרדפין עליון אחר הכובסת ואם הכובסת משכנה הסדין לאותו יהודי עשו תקנת המשכנתא וצריך להחזיר לבעלים כפי אשר קנהו:

(קמא) פירושים על נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ופירושים על הא דגזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלה:

(קמב) דן הרא"ש והסכימו כל הגדולים שכל ממון שלא נקנה ביד מי שהוא ביאוש או בשינוי מעשה או בדבר שהוא נקנה בו הרי הוא ברשות בעלים וכל מקום שיהיה תמיד הוא ברשות בעלים ויכולין הבעלים להזמין לבן הגזלן השני או הנפקד השני ואם הם שלוחים או לעיטים דין אחד להם ולא מצו למימר לבעלים לאו בעל דברים דידי את עכ"ל:

(קמד) השתא דמטלטלי משתעבדי לב"ח חייב הבן לשלם אם לא נתיאשו הבעלים:

(קנא) נראה לראבי"ה דאדם שקנה ספרים ובאת דאם קנאם יהודי אחד יחזיר לו עד כדי דמיכן אם נתן כך מהן:

(קנב) כתב מיימ' שאסור לקנות גזלה אפי' לאחר יאוש והוא שידע בודאי שהיא הגזלה עצמה והאריך:

(קנה) עובד כוכבים בעל זרוע שאנס שכבי ישראל וירד לתוך שלהו מחמת שהיה נותנו גמור על בעל השדה ואחר שלקח השדה מכרה לישראל אחר אין הבעלים יכולים להוציאו מיד הלוקח עכ"ב:

(קנח) גזל עובד כוכבים אסור והטעתו עכ"ב ונראה דבמקום שיש חלול השם מחייב לאהדורי ליה אבידתו בירושלמי משמע דאפילו אין ידוע לעובד כוכבים מצוה לאהדורי:

(קסב) השיב מהר"ם על ראובן שהכיר ספריו שגזלן העובד כוכבים ביום הגזלה וידוע לכל שגנבום וגזלום ששמעון הקונה לא קנה אותם וקניינו אינו כלום עכ"ב ושוב פסק מהר"ם דישבע כמה הוציא ויטול מידי דהוה אאומר או כל אדם שקידם ברועים ומקלות:

(קסד) פסק ראב"ן אם נפלה דליקה בעיר או שבאו שוללין והכיר אח"כ כליו וספריו ביד אחר אם אינו עשוי למכור את כליו ישבע כמה הוציא ויטול ויחזיר ואם עשוי למכור אינו יכול לטעון עליהן אא"כ יש עדים שבשעת השלל והדליקה לעק על ספריו ובין עשוי למכור ובין אינו עשוי למכור אם טען זה בידו אתה מכרת לי נאמן בשבועה אפילו יצא לו שם גניבה בעיר:

(קסה) פסק ראב"ן ישראל שלקח כלים וספרים מגנב מפורסם ישראל ומכר לישראל אחר ובא בעל והוציאו מן הלוקח בדיניהם ואמר שלי הם שגנבנו ממני אם יש עדים שמגנב מפורסם קנאם ישראל הראשון חייב להחזיר דמיו ללוקח שני ולא מצי למימר הפר שהוציא ממך לא היה שלו ואם אין עדים שמגנב מפולסם קנאם הראשון לא עשו בו תקנת השוק ולא יחזיר לו הדמים והשר שלא כדין תפסו והלוקח יפסיד:

(קסו) בכולהו עשו תקנת השוק פי' הרי"ף דאינו כולל בזה גנב מפורסם ור"י כתב שמצא בשם ר"ת שכולל גם גנב מפורסם שעשו בו תקנת השוק ואם היה אומר לטובה נתכוונתי להשיב אבידה נאמן לר"ה ובלוקח מגזלן עשו בו תקנת השוק עכ"ב:

הגהות בבא קמא

(רמו) השר שכעס על עבדיו ומשמשיו ולקח מדבר או מכרו אינו גזל ומותר ליהנות בו והלוקח אותו מן השר הרי הוא שלו ואין הבעלים מוציאין מידו אבל השר שלקח שדה או חצר דרך חמס הרי זה גזל:

הגהות בבא מציעא

(תכה) גזלן שנטל מזה ונתן לזה מה שנתן נתן אבל גנב דלא ידעו בעלים שגנב להם ונתן לזה חייב להחזיר לבעלים הראשונים דהוה ליה יאוש שלא מדעת מיהו אם כבר ידעו הבעלים שגנב להן ואח"כ נתן לזה קנה:

(תכז) אותן ספרים שגוזלים עובדי כוכבים לישראל כו' לעיל:

חזקת הבתים

(תקכ) אור"י אע"ג דישראל שקנה קרקע מן העובד כוכבים ובא ישראל אחר והחזיק בה אין מוציאין מידו מיהו שרי לישראל לחזור ולתבוע לעובד כוכבים מעותיו אע"פ שמתוך כך יחזור העובד כוכבים ויגזול הקרקע מיד ישראל הקונה ואם ישראל הזוכה בא לשלם מעות ללוקח נראה לר"י אם היה בא ראשון להפקיע הקרקע מידו על ידי העובד כוכבים הוא ליה מכור ממש:

(תקנא) כתב הר"ם דאם ישראל מחזר לקנות וקדם ישראל אחר וקנה אינו נקרא רשע אלא א"כ שישראל הראשון גמר פיסוק הדמים עם העובד כוכבים ונתלנו זה לזה ולא היו חסרים רק הקנין והלך זה וקנאה באותם דמים או הוסיף דמים:

הספינה

(תקכד) נשאל להר"ם אשה שגנבה מבעלה מעות והפקידתן אצל אשה אחרת והיא יודעת שגנבתן והחזירה לה לאחר זמן הפקדון ועתה הבעל תובע את הנפקדת על ככה והשיב כי אחרי שידעה שגנבתן היה לה להשיב לבעלה וכיון שלא השיבה חייבת היא לשלם והאריך מאד. ועוד השיב הר"י בדבר משה על לאה שגנבה משל בעלה והמשיכה ושלחה את שמעון לקחת הממון אשר גנבה וכן עשה והנה הבעל טוען על השליח לאחר שידעת שהיה גנוב הממון הוא ממני היה לך להגיעו לידי והשיב כי השליח חייב לשלם לבעל מאחרי שנכנס בחיוב המחולה החולה שלימה בעי למעבד:

גט פשוט

(תלנד) מי שנתחייב ממון בב"ד עבור מלשינות ומת גובין מן היורשין אפי' ממטלטלי:

סנהדרין פרק זה בורר

(תרס) שלי לשחוק בקוביא כשאינו עושה ממנו אומנות וכן יש בשיטת ר"י מקינון:

הלכות פקדון וארבעה שומרים ושכירות ואבידה

יבמות מצות חליצה

(סז) הלכה דשוכר הוא כשומר שכר ולא כשומר חנם:

פרק הערל

(עח) מה הן הסימנין שמועילין במקום שהתלמוד אומר יהיב סימנא וקיל בענין ממון כגון גבי פקדון ומי שרואה חפץ ביד חבירו:

כתובות שני דייני גזירות

(ער) המקבל פקדון מן האשה יחזור לאשה דדילמא איניש יהב לה ע"מ שאין לבעלה רשות בה:

גטין פרק כל הגט

(שכו) אין השואל רשאי להשאיל אלינא דכולי עלמא:

פרק מי שאחזו

(תקכו) אומר ריצ"א דגבי פקדון אם אדם אומר לחבירו קח פקדונך אני איני רוצה לשומרו יותר אם הניחו בביתו ודאי פטור אפי' מפשיעה:

קדושין פרק שלישי

(תקכז) מעשה בא' שהשכיר ביתו לראובן והזמן מתחיל מר"ח ניסן ומ"מ בר"ח אדר הכניסו לביתו ולא בתורת שכירות גם לא אמר לו קני מעכשיו בחזקה ועתה קודם ניסן מתחלם ונשאל מי מהניא אותה חזקה שדר בו קודם או לאו והשיב ראבי"ה דלא מהניא חזקה אלא לאחר גמר המעשה ויכול לחזור בו ואע"ג דלפניו א"צ למימר לך חזק וקני מ"מ המחזיק צריך לגלות דעתו שלשם חזקה היה מתכוין מיד ואפילו כי הוי מתכוין לאלתר לא מהני להחזיק אי לא אמר מעכשו:

(תקנח) הלכה דאין לשכירות אלא לבסוף הילכך אפי' גמר המלאכה אינו חייב לתת לו השכירות עד שימסור לו החפץ:

הגהות קדושין

(תקמל) ראובן תובע לשמעון מן לי י' זהובים שנדרת לי שאדבר עליך לשלטון והשיב שמעון אמת כלדתי לך אבל מחמת יראה שהייתי ירא פן תקלקלו ענייני נגד השר ולא היה שום קנין והשיב המורה שחייב ליתן לו דה"ל כפועל וא"צ קנין ומה שטוען שמחמת יראתו ממנו נדר לו אין בדבריו כלום:

(תקנט) שליח שהיה נושא אגרות ונאנס נראה דלא יטול כלום:

כתובות פרק הנושא

(רסד) כל הפוסק לזון פלוני שנה או שתים אם הולכך נילך למקום אחר צריך שהמקבל יתן לו שם כפי שיעור שהיה מוציא עליו בביתו:

בבא קמא פ"ק

(א) כתב ר"ת דפועל צריך לתת לו מעות ומצי א"ל לבעה"ב זיל פרח ויזבין ולא מצי בעה"ב א"ל פול מה שעשית בשכרך ולמהר"ם נראה דדוקא בקש ודבן אבל במידי דאכילה כגון חטין ושעורין מצי א"ל פול מה שעשית בשכרך:

כיצד הרגל

(כ) כתב רבינו שמליה דפתח תיבות תמולות הן אצל עכברים ונפקא מינה שהפקפק שאמר בגד במיבה ואכלו העכבר שהוא חייב שהיה לו לתלותו על גם:

פרק המניח

(לה) מי שיש לו משלח אם חשוד מגנבה או יצא שם גניבה יכול להוציאו קודם זמנו:

(לז) המפקיד שאינו יכול להוציא את שלו מיד הנפקד אם לא על ידי עובדי כוכבים שפיר דמי להוציאו על ידי עובד כוכבים:

שור שנגח ד' וה'

(מט) כתוב בתוס' רבינו פרץ דנפקד יכול לעכב פקדון בשביל אחר שיש לו דין על המפקיד עי' שם:

פרק הכונס

(ע) אורחיה דשומר למימסר לבריליה וכן הדין לכל מי שידוע שדרכו למסור לו ומסר לו דפטור עכ"ב:

הגוזל בתרא

(קט) נשאל להר"ם לראובן שהפקיד פקדון ביד שמעון ובא לוי ותפש הפקדון מיד שמעון עבור החוב ששמעון חייב לו ולראובן אומר מה לך אצל ממוני ושמעון מודה דהממון של ראובן והשיב דבר פשוט הוא דלוי חייב להחזיר הממון לראובן ע"ש:

(קעב) פול דיכל והעבירה אין לו אלא שכרו אומר הר"ס דה"ה לשכר שדכנין שאינו מחוייב לתת אלא שכר פעלו ור"ן פסק שחייב לתת לשדכן כל מה שהתנה לו וכן פסק ר"י בא' שעשה מעשה שדים להחזיר הגניבה שחייב לתת לו כל מה שהתנה לו וכן פסק הס"מ דה"ה לרפואות שחייב לתת לו כל מה שהתנה לו מדברים כאלו דרך לתת דמים מרובים ואם בעה"ב אומר לא הסכרתי מעולם נאמן בלא שבועה ואומר הר"ס דאם עני תובע לעשיר גדלת לי כך וכך העשיר נשבע ע"ש:

(קעג) ראובן טען לשמעון השכלתני לילך עד קולוני"א להשתדל בשביל זווג ואמרת לי שאם אוכל להביא פה הבחור שהתן לי מ"ו זקוקים ועתה הנה הבחור בא ואני והבחור מזומנים לקיים התנאים שהודעת לבחור ועתה תן לי שכירותי ושמעון משיב לא גלדתי לך שום דבר אא"כ שישא אותו בחור אחותי ולא נשא והעיכוב אינו בידי השיב מהר"ם אם נדר לו שמעון מ"ו זקוקים בשביל שכר פעלו אף ע"פ שלא נתקיים הזיווג חייב לתת לו שכרו ואם כדברי שמעון שלא נדר על שיגמור הזיווג אז פטור שמעון לגמרי וישבע שמעון שהוא כן וגם ישבע שלא שינה מן התנאים שהתנה עם ראובן:

(קעד) השוכר פועלין להביא לו דורמוסקין לחולה נותן לו שכרו משלם בכל אשר התנה לו אם עשה שליחותו ופי' הרי"ח דוקא אם היה עסוק במלאכה שהפסיד בו כ"כ אז נותן לו שכרו משלם אפי' יותר מכדי פלחו הרבה אבל אי לאו הכי לא יתן לו רק שכר פלחו עכ"ב:

(קלג) אם השומר הראשון הוא עם השני במלאכתו לא נפטר בכך השני כי שמירה בבעלים לא פטרה אלא בבעלי הממון:

(קנז) כתב הרי"ף דאם הנפקד רוצה להשיב הפקדון במדבר ואין המפקיד רוצה לקבל במדבר דאחריות על הנפקד וכן הדין בגבולה עד שיכנס לו בישוב וכתב ראבי"ה לפיא בידי ונראה דאם לא היה לו באפשרות להניחו בישוב ונאנסו נראה דפטור הנפקד והמוצא:

פרק מרובה

(עט) מכאי צ"ל שיהא זה שופך את יינו ומציל דובשו פר"י דשאי בעל הדבש לשפוך היין אבל בעל היין אם שופך את היין מלעצמו יכול נומל בעל הדבש לא מלוגי נעמים ולא הייתי שופך כי הייתי דוחק ומציל ואין לו אלא שכרו:

פרק החובל

(קא) עניי דפומבדיתא מיקץ קייץ ובמקום דלא קץ פסור דס"ל ממון שאין לו תובעין ומיהו אם הגבאי א"ל לשומר שמור לי ארנקי של צדקה זו ואם פשע מתחייב לי חייב לשלם לגבאי ואז הגבאי צריך להחזיר להקדש כי אין לו להרויח במעות דהקדש:

פרק הגוזל בתרא

(קלה) אדם הנפקד אם שאל חפץ א' מן הפקדון שבידו ולאחר זמן החזירו למקום שהיה מונח בתחלה אין עליו דין שואל אלא שומר בעלמא ודעת שומר כדעת בעלים:

הגהות בבא קמא

(רז) אומר ר"י כיון דהכתוב מחייב שומר שכר בגניבה אפילו נגנבה באונס גדול דחייב ור"א דבאונס גמור כליסטים מזויין פטור:

(רז) מעשה בראובן ששאל משמעון סייף שהיה לו במשכון ואבדו והיה שואל לו שמעון דבר גדול כמו ששואל עובד כוכבים ממנו נראה דלא ישלם אלא שווי דסתם סייף דעלמא דנטילותא דסייף מתם קביל עלוי' אבל נטירותא דסייף יקר לא קביל עליה:

(רח) דין המפקיד אצל חבירו שק מלא וטוענין עליו חד אומר כסף הוה מלא וחד אומר תבן הוה מלא:

בבא מציעא פרק קמא

(רכ) מלמד שעד אחד מעידו שלא ידע ללמד הבעלים יש למלמד לישבע שידע באותו פעם ללמוד הבעל ויכחיש העד ונוטל:

פרק אלו מציאות

(רנו) שטף נהר קורותיו ונכנס לתוך שדה חבירו הרי אלו שלו וכגון שהבעלים שם ואם היו מרדפין אחריהם היו מצילין בקל ולא חשו לרדוף ודאי מסתמא נתייאשו אבל בע"א לא הוו שלו:

(רנז) נשאל לר' במגילה על ספינה שטבעה והיו בה ממון ישראל ולא יכלו להציל ונתנו ממון להשופט על הוצאות לחקור ולפשפש ביד אנשים החסידים שנתקבצו שם וגם הקהלות הכריזו כל מי שיבא לידו מנכסי הספינה שיחזיר לבעלי' ובתוך זה הזמן מכר עובד כוכבי' מנכסי הספינה לשמעון ואינו רוצה להחזיר לראובן ואמר שכבר זכה שהאבידה שטפה נהר מותלת והשיב ר"ג ששמעון חייב להחזיר וישבע כמה הוציא ויטול ועוד מפני תקנת הקהלות צריך להחזיר אפילו אם נתייאש ראובן:

(רנח) אפילו נאבד לבעה"ב עצמו אבידה בביתו ומצאה אחר בביתו היא שלו היכא דאיכא למיחש דנפלה בעה"ב ממנה:

(רסב) אסור להשתמש בספר פקדון:

המפקיד

(רסה) משביעין הנפקד שאינו ברשותו ואם היה הפקדון מכל מינין המצויין בשוק לקנות כמותן הרי זה משלם [ואינו] נשבע וכתב הר"ס אע"ג דשבועה זו על טענת ספק היא מ"מ משביעין אותו:

(רסח) כל לא ידענא היכא היא פשיעותא הוא וחייב לשלם מיד ואין לדחותו גומל הממן לי עד שיבוקש ואחזיר לך:

(רסט) ראובן הפקיד מרגלית ביד שמעון ושמעון אומר שאבדה ולא רצה לישבע וישלם דמיה זקוק אח"כ מצאה ומכלה בשני זקוקין וראובן תובע לו זקוק א' כיון ששמעון שילם המרגלית נקנה לו ואם השביח השביח ברשותו:

(ער) שומר שמסר לשומר חייב מטעם דאת מהימן לי בשבועה היאך לא ולכך היכא שהשומר הראשון יכול לישבע על האונס או שיש עדים בדבר פטור ואפי' מסרה לחש"ו ומתה ברשותם פטור וכן פסק הרי"ף ור"י ור"ת פסק להפעם משום דאין לגוני שיהיה פקדונו ביד אחר ולידי' אפילו באונסין יהא חייב אפילו ש"ח שמסרה לש"ש:

(רעא) ראובן הפקיד ביד שמעון ושמעון מסר ללוי בחא קיימא לן שומר שמסר לשומר חייב אלא אם כן נתן לו רשות למוסרו ביד אחר ואם ראובן רגיל להפקיד אצל לוי נראה דשמעון פטור עכ"ב מהר"ם:

(רעב) ראובן שאמר לשמעון תן לי פקדוני שבידך ושמעון משיב נתתי לאשתך אם אשת ראובן בת דעת וראובן מניחה לישא וליתן ישבע שמעון שמסר לה ופטור ע"ש מהר"ם:

(רעג) שומר שמסר לשומר בפני בעל הפקדון ולא מיחה אי נגנב או נאבד פסק במקלועות דלישבע שני דלא פשע וגם דליתיה ברשותיה ונפטרו תרווייהו דכיון דלא מיחה בו לא מצי למימר היאך לא מהימן בשבועה:

(רעד) ראובן אומר לשמעון נתתי לך חפץ לקשור בתבילתך וקשלת ושמתו בספינה ולא נכנסת בספינה ופשעת בשלי כי לא נודע מה נהיה בו השיבו לי ושמעון אומר מה שעשיתי בשלי עשיתי בשלך והגנבים והליסטים לקחו הכל שלי ושלך דין זה הוי שומר שמסר לשומר וחייב שמעון אפילו היה הספן יהודי מיהו אם יש עדים שהליסטים לקחו החפץ של ראובן מן הספינה פטור כיון דאילו נמי היה שם שמעון לא היה יכול להציל ואם הניח שמעון עבדו או אחד מבני ביתו בספינה פטור שמעון דלאו לא הוי שומר שמסר לשומר ואם ראובן היה רגיל להניח סחורותו אצל הספן לפעמים אין שמעון חייב והדין נמי כך הוא אם נטבעה הספינה ע"ש:

(רעה) ראובן טען לשמעון תן לי חפצי שהפקדתי אצלך ושמעון משיב אבודין היו ומכרתים אם לא היו אבודין יוחל מכדי חסרונן וגבע בהן חייב ליתן לו דמי חפצין כמו שהן שוין עתה בעת התביעה ואם חסרו יותר מכדי חסרונן לא יתן אלא מה שלקח בה וכטעילנן עם פירותיו עיין שם דין הסמיומוני:

(רעם) כתב מיימ' המפקיד אצל חבירו והלך למ"ה וזה השומר רוצה לילך בשיירא מביא הנפקד הפקדון לב"ד ופטור:

(רפ) כספים אין להם שמירה אלא בקרקע כתב מיימ' דה"ה לכל דבר קל ואין הקרקע מאכלת אותו והיכא דשמר בקרקע אפילו ש"ש פטור ור"י פסק דאפילו בקרקע ש"ש חייב ותימה הוא וכתב אבי"ה דהכל תלוי לפי המנהג והיכא שנהגו במקום שמשומר מגנבים או מאש פטור והמפקיד דברים שאינן נשמרים בקרקע שמתקלקלין ויש לנפקד כיפה של אבנים ע"ב קלקע חייב לתנם שם ואם לא עשה כן חייב ויש בירושלמי דאם נתן הפקדון במקום שנהגו ליתן את שלו אם כלוי לשמירה פטור וכתב אבי"ה דלריך שיהא שמור מגנבים ואש אבל בע"א לא עכ"ב ובין השמשות דאמר פטור לאו דוקא אלא אפילו מאלי היום ואילך ור"ת כתב דלדידן דלית לן במים רעועים א"צ שמירה בקרקע ודיו בכית:

(רפא) כל המפקיד ע"ד אשתו ובניו הוא מפקיד פסק ר"ת דהיינו דוקא לענין דלא מצי למימר את מהימנת לי בשבועה ולא הם אלא הם משתבעי ופטורה אבל פשעו הם ואין להם מה לשלם חייב הוא לשלם ומיימ' ור"ת פליגי עליו ואמר דאפי' פשעו פטור הוא מלשלם:

(רפב) ראובן טוען לשמעון השאלתיך ספר קדשים להעתיק ממנו והחזירו לי ושמעון מודה אבל אומר משלתי בידך ספר מועד שהיה כפלים וכפר ראובן בספר מועד על שבא עד ואז הודה ואמר אמת הוא אבל השאלתיו לאחרי ושמו בחדר אבנים ונשרף בתוכם ושמעון משיבו לא הרשיתיך להשאילו

לא לגנוב ולא לתקוף והשיב מהר"ם הדין זה ה"ל השאילני והשאיל לך דכנפשיה ש"מ זה לזה ושמינן חייבין בגניבה ואבידה ולא באונסין עכ"ב:

(רפג) נשאל להר"ם לאה שמתה והניחה פקדון ביד שמעון ויש לה שני בנים יעמד פה והשני אינגו פה ואותו שהוא פה תובע חלקו אם יש לנפקד ליתן לו חלקו או יש לחתותו עד שיבא אחיו והשיב שיתנו לו חלקו והילך ופלא שבקינן ביד הנפקד אבל יחלוק בפני ב"ד ובקרקעות ר"י מסופק אם יכול לחלוק שלא לדעת חבירו וע"ש:

(רפו) כל דבר שנמן הנפקד לאחד מבני ביתו לשמור ולא הודיעו שהוא של אחרים וטען על אשר על ביתו שנתנו למקום שאינו משתמר מאש ומגנבים ישבע הנפקד שמסר לו ופטור:

(רלג) המפקיד דבר לחבירו ונתנו לאחר על ביתו ונרקב חייב אשר על ביתו לשלם דפשע בה דה"ל להודיעו שמתקלקל:

(רלג) מי שיש ש"ח בידו בפקדון אסור לקרות ולהעתיק ממנו אפילו אות אא"כ הנפקד ת"ח:

(רלד) ראובן שהפקיד אצל שמעון חבית של יין והוליא ממנו שמעון יין והחמיץ חייב שמעון לשלם כל היין כשברה אין משלם אלא היין שלקח ממנה:

(רלה) כתב רבינו יואל להמפקיד אצל חבירו מעות בארנקי ואינן קשורין קשר משונה מותר הנפקד להשתמש בהן ובזמן הזה דין כל בעל הבית כדין חנוני ולוקח הפקיד מעות ממש אבל הפקיד נסכא של כסף אינו נראה שיהא מותר להוליא ולהשתמש ואין הנפקד חייב לתת מה שהרויח במעותיו של מפקיד למפקיד מיהו אם רוצה לתת לו איזה דבר יכול המפקיד לקבל ואין כאן חשש רבית ע"ש:

איזהו נשך

(שיח) שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף היינו לענין דלא ישלם לו בעה"ב עד שיעשה הכל:

(שכט) אור"י דמותר לשוכר להתנות להיות כשואל ולהיות כל האחריות עליו:

(של) פסק ראבי"ה המשכיר סוס לחבירו ומת נוטל השכר והסוס בשומתו וכן בכל הדברים המושכרים. ראובן טען על שמעון השכרתי לך פרה בו' פשימין לשבוע ואם תמות אצלך נתחייבת לי זקוק ואתה עשית בה מלאכה ו' שבות תן לי הזקוק וגם השכירות ושמעון אינו רוצה לתת כי אם הזקוק הדין עם ראובן ויש חולקין:

האומנין

(שמב) דין אימתי הפועלים יש להן תרעומות על בעה"ב או על השליח או להפך:

(שמג) מלמד החוזר בו ומורד בבעה"ב ואינו רוצה לגמור מלאכתו יד של בעה"ב על העליונה שוכר עליו או מטעהו וכתב רבינו חיים דאם קבל כבר המלמד את שכרו צריך להחזיר עד כדי שיוכל להשכיר אחר וכן פי' ראבי"ה ור"י ור"ש משנך דלימוד הוי דבר האבד ורבינו יואל כתב דמלמד כפועל שיכול לחזור בו בחלי היום והר"ס כתב הלכה למעשה דלימוד הוי דבר האבד וכתב דה"ה לסופר דהרבה מזיק לספר שהוא מפסי כתיבות ואם הביטול של מלמד מחמת מושל העיר הוי מכת מדינה והפסד בעה"ב והולכים אחר מיהוג המדינה להשכיר ולהעריב ללמוד והמלמד אין לו לעסוק בשום מלאכה אחרת עם הלימוד ולא יהא נעור בלילה לצרכו יותר מדאי ולא יסגף עצמו ולא ימעט במאכל ומשתה אם הוא בפרנסת עצמו:

(שמד) נער שלגיל להיות תדיר חולה והמלמד מכיר ויודע בו עליה דידיה למי לאחנויי ואם אין המלמד מכיר משפט הנער על בעה"ב למי להתנות ונער שאינו רגיל להיות חולה תדיר על בעה"ב למי להתנות ורבינו יואל פסק דפסידא דמלמד וכן דן הר"ס:

(שמה) נשאל להר"ם לאם השכירה בית ומתה ועתה היורשים אינם רוצים לפרוע למשכיר אלא כפי מה שדרה במוכה או להושיב בה דיורין שכן רוצין והשיב דאם לא נתנה כל השכירות היורשין פטורין ממה שלא דרה בו כיון שנאנסה ואם נתנה כל השכירות יש כח ביורשין להושיב בה דכוותה ולא דקשה מינה ואם לא נמלא יחזיר ליורשין כפי חשבון כמה אדם רוצה ליקח פחות כשלא היה דרה בה:

(שמו) מתחלה פסק הר"ס דאם מת התינוק לריך לתת למלמד כל שכרו משלם ושוב חזר בו וכתב דפטור בעה"ב ממה שלא למד וכתב רבי' יואל דמלמד יכול לחזור בו כל שעה שירלה וכן אם ב"ה אומר לו תלמוד לי נער אחד על שיתלמד בני הרשות בידו והוא שלא יהיה קשה מן הראשון בלימודו וכתב הר"ס דאם רוצה להוסיף על שכרו מפני שמלאכתו שניה כבידה מן הראשונה הרשות ביד ב"ה לחזור בו ואומר הר"ס דמלמד שא"ל בעה"ב לך מעמדי איני חפץ עוד בך ונתלבש המלמד ואח"כ חזר בו הבעה"ב ואין המלמד רוצה ואומר שמחל לו בעה"ב כבר להדין עם בעה"ב דלא נמחל שיעבודו באמירה בעלמא וכתב הר"ס דמלמד שחלה אפילו שבעה"ב מפסיד בכסלו הואיל ואנים נותן בעה"ב שכרו משלם ואפילו ימי חוליו ובתוספות משמע דמלמד נמי שחלה לא יטול רק כפי מה שלמד:

(שמז) קבלן מסופק ר"י אם יכול לחזור בו כשמשך כלי אומנותו ובתוספות רבינו שמעון דאינו יכול לחזור בו כשמשך ממנו המספורת אבל פועל יכול לחזור:

(שמח) נשאל למהר"ם על ראובן שהשכיר מלמד לבנו ולאחר שלמדו ששה ימים חזר בו המלמד ונשכר היה ספרי של המלמד ממושכן ביד שמעון והולך ראובן להשכיר מלמד אחר בדמים יתרים ורוצה לגבות כל הפסדו מספריו והשיב דבר פשוט הוא שאינו יכול לגבות הפסדו מספרו והאריך:

(שנ) פסק ר"ת דסופר *)שהשכיר עלמו ומשך בעה"ב ממנו קולמוס או מעל שלו אינו יכול לחזור בו אם הוא קבלן:

(שנג) שליח נושא אגרות בשכר ומלא מגר וחזר הוי פסידא דפועל ואפילו מה שקיבל מן השכירות יחזיר ואפילו מחלי הדרך לא יטול ואם היה לבעלים לידע ולא לפועל פסידא דבעה"ב:

(שנה) המשכיר בית לחבירו וכשרף בתוך זמן אפי' נתן לו כל שכרו יחזיר לו חוץ משכר הימים שעמד בו ודוקא בית סתם אבל בית זה אינו חייב להעמיד לו בית אחר:

(שנו) פסק רבינו יואל היכא דמת הנער בחלי שכתו דיכול נומל לו המלמד מן לי שכרי כולו מיהו נראה דיכול לתת לו בעה"ב נער חליף ללמוד כראשון עכ"ב:

(שנז) אומר הר"ס לראובן שהשכיר בית לשמעון ששמעון יכול להשכיר את לוי שתחתיו דאין לראובן על שמעון אלא תרעומות דדוקא במטלטלי אמר אין השואל רשאי להשאיל וכן אם ירלה שמעון למלאות הבית דיורין הרשות בידו כדרך כל שוכרי בית דאין לדבר קלבה ואם אמר לו בעל הבית לשוכר למה תשכיר ביתי לאחרים אם איכך חפץ בה תנה לי והניחה ואתה פטור משכירות דהדין עם בעה"ב סמ"ב ואינו יכול להשכירה אלא לאחרים שהן כמנין בני ביתו:

(שנח) לא תרכב עליו אשה פסק ריב"א דכ"ש אם הרכיב עליו עובד כוכבים דגרע מאשה והיכא דשינה השוכר אם נפחת הסוס והשוכר אומר איני יודע אם נפחת ישבע שאינו יודע ויפטר:

(שס) ראובן טען לשמעון השכרתיך ונתתי לך ספר להעתיק ושמעון משיב נגנב ממני חייב בגנבה ואם בביתו נאו הגנבים פטור ואם אמר ליה שמעון לראובן גמרתי מלאכתי טול ספרך והבא לי שכרי או שהקדים לו לראובן שכרו לא הוי שמעון ש"ש אלא ש"ח:

(שסא) המלוה את חבירו על המשכון והוא ש"ש ובשעת קבלת המשכון אמר איני מקבל אחריותו עלי אפילו ש"ח לא הוי אבל אם אמר סתמא ש"מ שלא אתחייב באחריות לא מספר מפשיעה:

(שסג) המלוה חבירו על המשכון וחזר המלוה והפקידו ללוה ונגנב או נאבד חייב המלוה את שביל הלוה נאבד דהוה ליה לוה כאלים אחר והמלוה הוי ש"ש והפקיד מעשיו:

(שסד) דן ר"י על ראובן שלוה מעות משמעון על בגד אחד וחזר והשאילו לו עד לאחר המועד ותוך המועד ומחמת יראת המושל מכרה את אשר לו לשמעון וגם מלבושים וכו' עיין בהלכות:

(שסה) קיימא לן ככל יוסף דאמר שומר אבידה ש"ש הוי ור"י פסק כרבה:

הפועלים

(שע) מתנה ש"ח להיות כשואל והשואל להיות כש"ח או כש"ש והשוכר להיות כשואל אפילו כשלא קנו מידו:

השואל

(שעג) פסק ראבי"ה השאיל לו סוסו ופשע האישפר"ל זכו לתקנת בהמתו אינו נקרא עמו שאלה בבעלים וכן לעולם אינו נקרא עמו במלאכתו אלא היכא דשואל נקט מן המשאיל עשה לי דבר פלוני אבל עשה מעלמו אין זה נקרא עמו במלאכתו:

(שעד) ראובן טוען לשמעון נתאכבתי בביתך אני ואשתי ובקשת מאשתי להשאיל לבתך עגולה של זהב שהיתה שוה ב' זקוקים להתקשט בה לנישואין וכן עשתה והלכה לנישואין ובחזרתה הסכיבה בבית החורף והשפחה עובדת כוכבים גנבה העיגולין ממנה ושמעון אומר ודאי כדבריך אבל אחרי השאילה לה עגילין חילוף אילו העגילין ועליין הם בידה ולראובן אומר שלא עגילין שלך אינן שוין חלי זקוק השיב הר"ס דשמעון פטור משום דשאלה בבעלים הוא ואפילו פשעה שלא הכית העגילין במקום הראוי להשתמר ולראובן חייב להחזיר לו אותם העגילין:

(שעו) נשאל להר"ס לראובן ששאל ספר אחד משמעון שעה אחת ולא יותר וא"ל מיד לאחר שעה תגלה אחריו או אביאנו לך ובתוך כך נפלה דליקה בבית ראובן ונשרף הספר מיד כשהתחילה הדליקה והולכך לראובן לברוח כי היה ירא פן ישליכוהו העובדי כוכבים באש השיב כיון דלא השאילו אלא לשעה וכבר כלה זמן שאלתו אע"פ שנשרף בבית שואל פטור מיהו אם היה יכול להציל היהודים או עובדי כוכבים שילילו ולא עשה חייב אע"פ שכלו ימי השאלה:

(שעז) ראובן עומד ברשות הרבים ואמר לו לשמעון שמור לי חפץ זה וא"ל לראובן הנח לפניך או הנח סתמא אפילו פשע בו לא מחייב דלא הוי לא ש"ח ולא ש"ש:

(שעח) ראובן טוען לשמעון השאלתיך כלי של למלאכה פלונית ועשית בו מלאכה אחרת ושברתו ושמעון אומר לא שניתי כי אם באותה מלאכה נשבר יחזיר לו הכלי וממלא ליה דמי מעליה וה"מ כי ליכא סהדי וגם אינו רוצה לישבע אבל אם רוצה לישבע ישבע שלא שינה ומחמת אותה מלאכה נשבר ופטור:

(שפב) אומר רב עמרם להמשכיר בית בעיר ובכרכים ואמר לכך וכך בחדש אפי' כלו החדשים בנכנת ושבע מוליאו לאלתר ובירושלמי משמע דבי שלים ימי השכירות שהתנה עמו צריך לצאת מיד ואין לו אפי' שעה ע"ש:

(שפג) בירושלמי המשכיר בית לחבירו ורוצה למוכרה בשביל מזונות לא ימכרנה אלא אם כן יקבל עליו הלוקח להניח השוכר לדור בו עד שישלים ימי השכירות שהתנה עמו אבל אם היה ביתו שדר בו המשכיר ממושכנת ביד עובד כוכבים ואם לא יפדנו מיד עובד כוכבים נחלטת לו לעובד כוכבים ולא תחזיר עוד למשכיר אז יכול למכור הבית שהשכיר לשוכר ואפילו לא ירלה הלוקח להניח בו השוכר כלל לריך השוכר ללאת:

(ספו) המשכיר בית לחבירו המשכיר חייב לתקן לו כל דבר שלריך אומן ודבר שא"צ אומן השוכר מתקנו בעלמו ולא יכנה לו המשכיר כלום:

(ספז) משכיר אומר ביה דיגרים השכלתי לך והשוכר אומר בס' דיגריס יד המשכיר על העליונה ואפי' בא בסוף החדש טלו למשכיר וסו"ה אם השוכר אומר שכלתי והמשכיר אומר לא השכרתי דנאמן המשכיר:

(ספח) ראובן ששאל כלי משמעון או בהמה למלאכה כיון שמשכו לראובן אינו יכול לחזור בו ויכול השואל להשתמש באותו כלי לעולם כל ימי שאלתה ובלבד שלא יהא חסר וכלה הכלי ואם קנה ממנו בקנין משתמש בו בכל מה שיחפוץ ואפילו כלה כולו ולא נשאר ממנו אלא בית יד ואותו הנשאר יחזיר לו:

המקבל

(שלח) מקרי דרדקי פסידא דלא הדר ות"צ המרלה משום דהפיא טעמא דמלמדו מעות היה יכול ללמדו דבר אחר וכ"ש אם בכל יום או מיומים דמצי מסלק בלא המרלה וכן עשה רבינו מעשה:

(ת) המתנה בעה"ב אבל חנוני וא"צ הפועל לב"ס הגני פוסקך אין הפועל חוזר עוד על בעה"ב ואם אמר אסמוך על שולחני על שיפרעני ואח"כ אפסקך יכול עוד לחזור על בעה"ב:

(תמ) המפקיד אצל חבירו ואמר הנפקד שהוא משכון אצלו עיין בהל' טוען ונטען:

הגהות בבא מציעא

(תיח) כתב ראב"ן דאין מנהג ליתן שכר לפוע בפני סהדי:

(תנו) מלא במקום שרבים מצויים שם הרי אלו שלו ואפי' שישראל נפל ולוקח ברוב כותים אבל ברוב ישראל חייב להכריז ורוב העיר שאמרו דזיל בתר רובא היינו במקום שרוב העיר מצויין שם אבל במקום שאין כולם מצויין שם יש לילך אחר רוב המצויין שם:

(תנז) סימנים שמחזירין בהן את האבדה:

(תנח) לוי שתפש פקדון בשביל החוב כו' לעיל:

(תנח) כתב מהר"ם בעה"ב שאמר למלמד למוד בני ולא גדל לו כלום ולאחר זמן לא רצה לתת לו מאומה הואיל ולא גדל לו אעפ"כ לריך לתת לו לפי הזמן שלמד כפי מה שרגילין ליתן לו במקום אחר ואין לעכב לו שכר פלחו:

(תנט) רבים שהשכירו מלמד אפילו לא התחיל במלאכתו אינן יכולין לחזור בהן ואפילו יחיד העושה ע"פ רבים אינו יכול לחזור בו אפי' לא התחילו שנינו:

(תס) השכיר מלמד לשתי שנים וכבר התחיל במלאכה שנה ראשונה ובעה"ב רוצה לחזור משנה שניה אינו יכול לחזור דהוי כאילו רוצה לחזור בתוך הזמן ושכיר לא בעי קנין:

(תסא) יש ליזהר למלמד או לסופר או לשאר מלאכות להשכיר עלמו להיות בקבע עם בעה"ב בלי הפסק סמוך על שולחנו יותר מג' שנים לכל ספי מג' שנים נפק ליה מתורת שכיר:

(תסב) נראה דאם ראובן הלך בשליחות שמעון בשכר ונתפש בדרך ולא בסיבת שמעון דאין חייב לפדותו אבל אם נתפס הלך חייב לפדותו:

בבא בתרא פרק קמא

(תסח) השיבו הגדולים על ראובן שהשכיר סופר וכתב לו מקלת והלך בדרך ושמעו שנהרג ואשתו תובעת השכירות וראובן אומר נתתי לו יותר ממה שכתב דהדין עם ראובן ונאמן במיגו דאי בעי אמר לא קבלתי עלי לתת לו שום שכירות אלא יגיעת בעלים והאריכו בראיות:

(תעב) המשכיר בית לחבירו לזמן קלוב אינו יכול להוציאו משם אפילו לבית יפה ממנו עד תשלום זמנו אף מנקשים ממנו לעשות לפנים משורת הדין וכן אינו יכול לכופו לסכנים בו פועלים לבנותו בעוד שהוא מושכר. או מפני קול הנכנסים ודריסת הרגלים:

(תקב) הפושע במעות של לדקה ונגנב פטור מלשלם ואם היה קלבה בעיר כך וכך לשבוע או לחדש או ליום חייב לשלם ואם נאכסו מן הנפקד בתפיסת השלטון הכי נמי דפטור מלשלם ואפילו פשע:

חזקת הבתים

(תקכל) ראובן טען לשמעון הפקדתי בידך חבולה

ושמעון משיב אמתך שנשרפה הפקידה קודם שנשאת פ"מ שלא יהא לך רשות בכסו ולאתה לגביה כראשונים מבעלה הראשון ופסקו הדיינים שישבע שמעון שהוא כדבריו ויתן הפקדון ליורשי האשה ועי' בהלכות טוען ונטען :

(סקט) מעשה בראובן שטען לשמעון שיחזיר לו פקדונו ושמעון משיב שהחזירו לו והייטהו ב"ד שטעה שהחזירו אח"כ אמר שמעון איני חפץ להפטר בשבועת שקר אך האמת כן הוא שחפץ הפקדון שמלפניו כדרך השומרים ולא פשעתי בו ונאבד עם שלי והשיב לאבי"ה דישבע שהוא כדבריו האחרונים ויפטר :

(סקכט) ראובן שכר לגוי ביתו וגוי שכר לשמעון יכול ראובן להוציא שמעון מביתו ואי טעין לוי לראובן אם כן תן לי שכרי שנתתי לך עד זמן פלוני יכול ראובן לומר לו הא ביתא קמך קום ודור בה ואיני רוצה שתכניס בו אחרים ואפי' לא נתן לו לוי כל השכירות מעיקרא חייב ליתן לו עתה שמשעה שהחזיק לוי בבית נתחייב בכל השכירות והוא שאין מונא לראובן להשכירה לאחר :

(סקמב) דין המפקיד אצל חבירו בעדים אין צריך להחזיר לו בעדים וחילוק יש בין אומן לאחר :

(סקמז) קבל הפקדון מן האשה ומן העבד יחזיר לאשה ולעבד מיהו אם נתן הנפקד לבעל ולרב שפיר עבד ופטור ואין בטענת העבד והאשה ממש אמרה האשה תנהו לפלוני שלו הוא אם הפקידה קודם שנשאת נאמנת ואם הפקידה לאחר שנשאת אינה נאמנת לגון ר"י ואשת ראובן שיש בידה מעות ואומר של פלוני הם והוא אומר לא כי אלא שלי הם אם אשה הנושאת והנותנת בתוך הבית אינה נאמנת בשבועה ואם היא בע"א וצ"ע :

הגוזל בתרא

(קנח) נשאל להר"ם על דליקה שנפלה בעיר וברחו בני אדם מפחד הדליקה ועמד יהודי א' והציל ספר אחד ובעלו ברח מן העיר אינו חייב להחזיר לבעלים למאי אמר הנא מהפקירא קא זכינא :

חזקת הבתים

(סקלד) מעשה היה במשכונו של ישראל ביד העובד כוכבים שמלאו יהודי שנפל מן העובד כוכבים ופסק רא"ם שצריך להחזיר המשכון לראשון בלא מעות מעשה בעובד כוכבים שמשכן לראובן ולחקו ראובן שיתן לו מעותיו וא"ל העובד כוכבים שימשכנו לישראל אחר וכן משכנו לשמעון והיה המשכון שוה כפלים ומת העובד כוכבים והשיב ראב"ן שמן הדין כל המשכון לשמעון וצ"ע על משכון עובד כוכבים שראובן הפקידו ביד שמעון ומת העובד כוכבים אם יוכל לשמעון לתת לראובן מעותיו ולזכות בו או לאו :

מי שמת

(סרנח) ראובן שהשכיל מלמד לבנו וא"ל איני יודע אם תדע ללמוד בני לך אצל לוי ינסה אותך והלך זה המלמד ולמד ולא בא לידי נסיון ונודע לראובן שלא הלך אצל לוי ואינו רוצה לתת שכרו והמלמד אומר כי עתה הנני מזומן לבא לידי נסיון ויש עד אחד שמעיד שבאותה שעה לא היה יודע ללמוד השיב מהר"ם להדין עם המלמד וישבע שבאותה שעה היה יודע ללמוד ויכחיש העד וראובן יתן לו שכרו :

(סרנב) אומר רבינו תם דמעמד שלשתן מועיל אפי' בעל כרחו של נפקד :

שבועות שבועת הדיינין

(סשעג) נראה לכל היכא דש"ש פטור מגניבה ש"ח פטור מפשיעה ומיימ' פליג ויש להוכיח דשואל בית לחבירו ונשרפה שהוא פטור :

(סשעד) הילכתא דהמלוה חבירו על המשכון ש"ש הוי ואם אבדו משלם ואם החוב יתר על המשכון משלם הלוה היתר על המשכון ואם באונס נאבד המשכון אין על הלוה כלום לשלם וגובה כל חובו ונשבע כדין שבועת השומרים וי"א דל"ש משכנו בשעת הלואתו ל"ש לא משכנו בשעת הלואתו ש"ש הוי ונשאל להר"ם אי המלוה הוי ש"ש על המשכון דוקא כנגד מעותיו או בכל שויו של משכון והשיב דביותר מכדי מעותיו הוי ש"ח עיין שם :

דיני קהלות ומסים ודינא דמלכותא ושכנים

חולין כל הבשר

(סמיח) א"ל חוץ לתחום אלכתיבהו מכאן נהגו שלא לנהוג תומרי המדינה ומנהגם אלא בתוך התחום כמו שעושין תקנות לשום דבר והיו מחרימין על מי שעובר על תקנתם ואם יש אדם שעובר על תקנתם חוץ לתחום המדינה לא עבר על החרם :

הגהות קדושין

(סקסא) ע"ד הדוכים שלרש מאת יהודים שיתעסקו באותם יהודים הדלים בכפרים שלו תחת שרים קטנים שישובו תחתיו ואם לא כלה גרש יגרש אותם נראה כיון שגיד הדוכים לגרש כולם אפי' כי אלו אומרים תמות נפשי עם פלשתים לא מהני אלא כופין אותם על מלות סלוס לחזור תחתיו ועוד שקלא טריא כדברי סלוסים דדינא דמלכותא דינא :

(סקסב) אם יש תביעה לאותם היהודים הדלים בכפרים עצמן שיש להם פסידא לעקור ממקומם זה ישבנו לאחר כך לאחר שיסלקו ההיזק של רבים אבל קודם לכן אין דאין למבוע מאומה שלא ידחה הדבר משום דהוי קדילה דכי שותפי ומשום הא דלא יחפור :

כתובות שני דייני גזירות

(רעז) בית שהיו בו שותפין ראובן ושמעון לכל א' היה בו כדי חלוקה וקנה שמעון מלוי אחיו חלק בנים ולא היה בו כדי חלוקה ואמר שמעון אי אפשי בתקנת חכמים שיהנו ליה אחלת מגרא כי אם אמרתי מגרי וכדי לבטל החלוקה אומר כך כי אמר אחרי שאני באתי מכח לוי יכול אני לבטל החלוקה כמו שהוא יכול לבטל מטעם דאי לא מהדרנא מגרא ללוי והשיב מהר"ם דאמרינן ליה לכי תהדר עכ"ב :

גיטין הניזקין

(סח) מערום היה ועוף אין בהן אלא מפני דרכי שלום ודוקא למי שאין אומנתו בכך אבל למי שאומנתו בכך צריך להרחיק דאמרינן מרחיקין ממצודות הדג כמלא רילא הדג דאמר ליה איומתי שקלת אבל בעו"א ליכא אלא מפני דרכי שלום :

בבא קמא פרק הגוזל בתרא

(קנ) הילכתא דדינא דמלכותא דינא וגם מקבין דשליחא דמלכא כמלכא ובמלכי ישראל לא אמרינן דינא דמלכותא דינא והאריך בדין זה עכ"ב :

(קנד) כתב הר"י ברבי פרץ ישראל המלוה לישראל חבירו על המשכון אין המלוה זקוק לשומרו יותר משנה למוכרו ולגבות הלואתו כדינא דמלכותא גבי פשים לעובדי כוכבים ברבים ועשה מעשה הזה באחד שמשכן לחבירו ספרים ואחר שנה שלא פרע בא הישראל ומכר המשכון לסוף שנה ותבעו חבירו לדין ופסק דאין לו עליו כלום :

(קט) פירוש על מאן דאשתכח בי דרי פרע מכסא דמלכא עכ"ב ואיתא בירושלמי דאם ראובן חייב למלוה לעובדי כוכבים או ישראל והלך אותו מלוה ותפס ישראל בן עיר א' של ראובן ונתפשר אותו ישראל אחר וכמן כסף או משכון אין ראובן חייב לאותו ישראל אחר בן עירו כלום אבל אם תפשו בשביל ארנון או גולגולת שהיה ראובן חייב לגבאי המלך לפרוע ופרע אותו ישראל בעבורו חייב ראובן לפרוע לו וכן עשה רבינו שמחה וריב"א מעשה :

(קסו) נשאל להר"ם על ראובן ושמעון שהלוו על משכון וביד ראובן היה המשכון והפשו השר ונלקח גם אותו משכון ושוב נתפשר עם השר שלו יחזיר לו המשכון ושמעון אינו רוצה לסייעו בפדיון המשכון כמו שפדאו מן השר כי אמר שמעון שאם שלו מוחזק על שר של ראובן שאם לא מיהר לראובן לפדותו היה טופה נשר של ראובן להחזיר המשכון בחנם והשיב נראה לי דאין לו לפדותו אלא נותן לו שכרו והאריך בראיות :

(קנם) הא דאסור למיזבן ארעא לעובד כוכבים אמצרא דישראל דוקא שיש ישראל שרוצה לקנות אבל בעו"א נראה למותר עכ"ב :

(קעה) דין שיירא שהיתה מהלכת ועמד עליה גיים היאך מחשבין :

(קעו) דאין החמרין להתנות אמר מהר"ם דבלא קניין מיירי ע"ש :

(קעז) פסק רבינו שמחה על ראובן הבא אצל השר לאחר שנתפשרו הקהל מן המס ובקש למחול לו חלקו מן המס ומחל לו מה שמחל לו צריך לסלק הקהל וכן עשה בעצמו הר"ר קלונימוס והר"ם אומר דאם ככר פטרו הקהל עם השר ושוב ביקש אחד לפוטרו מחלקו הגיע לעצמו ופטור אבל אם קודם פשרה בקש ופטרו חייב לתת מה אמנם אם השר אמר מעצמו קודם הפשרה פלו' לא יתן מס אלא פלוני ופלוני הוא פטור אע"ג דהורגלו לתת מס ביחד ואם כבר נתפשר ושוב רצה להוסיף לזה ולפחות לזה לאו כל כמיניה ואין שומעין לשר אלא יתן כפי מנהגם דשותפין ניניהו ואפילו יהודי הנכנס בעיר תחלה לדעת כן להתפשר לבדו שלא להשתתף עם הקהל אינו יכול להיות נחלק מהם אלא לדעתם וה"מ במסין דוקא הן שותפין אבל עלילות וארנוניות אינן שותפין ואם השר מעליל על קצת הקהל שלא כדין לא יתנו האחרים עמהם עיין שם :

(קעח) פסק הר"ם אם אמר השר מעצמו איני חפץ שזום יהודי ידור כאן אלא ברשות לראובן דראובן יכול לעכב עליו מדינא דמלכותא :

(קעט) השיב ר"ת על דבר המס שנותנין למלך בלא קצבה וראובן טוען לשמעון לתת ממעון אחרים שבידו דאינו חייב ליתן והאריך וכוף דבריו ומה שנוהגין במלכות זה לתת משל אחרים לא נהגו אלא מן החצי שהיא מלוה ולא מן החצי שהוא פקדון ואפילו מן החצי שהוא מלוה לא נהגו אלא מפני שקבל עליהם מתחלה מדעת כולם :

(קפ) השיב הר"ר אביגדור אם מתחלה הטיל המלך מס על עיר בפני עצמה ובקשו שאר היהודים מן המלך או משלוחו לחבר זה העיר עמהם כדי להקל עליהם וחיבור זה והתלו בהם בני העיר הזאת שלא יתחברו אותם עמהם ולא אבו שמוע ובחיבור זה הזקיקו שבני עיר הזאת נותנים יותר מס ממה שהוטל עליהם אם יש עדים כמה הפסידו ישלמו העיירות ואם לאו עבירה בלבד היא בידם ואם אמרו היהודים למלך מתחלה היינו מלובים ועכשיו אנו מועטים ואין אנו יכולין לתת כמשפט הראשון והלוחים אמרו מעצמם לחבר או אין פשיעה ואפילו שהכביד על אנשי העיר פטורים וכן עשיר הנושא ונותן בעיר נראה דדינו כן :

(קפג) השיב מהר"ם על יהודים שהורגלו בכל מלכות המלך לתת מס בשותפות ולאחר זמן נתן המלך לבנו קצת מלכותו שיהיה של בנו לחלופין והקהלות תובעים מס מאותם היהודים הדרים בעיירות של בן המלך לתת עמהם כמשפט הראשון והשיב נראה דאם נסתלק המלך מאותם עיירות לגמרי אין להכריח יושב עיירות האלו לתת מס עם יושבי מלכות המלך ואפילו היו שותפים מעיקרא אדעתא דהכי לא נשתתפו אמנם אם נתן אותם עיירות מהיום ופירות לאחר זמן ויש לו תפיסת יד בהם ולוקח מהם מס לא בטל השותפות ויש להם לתת עמהם כבראשונה :

(קפא) השיב הר"ם על ראובן ושמעון שתפס המושל ונתפשרו יחד ויש לאשת האחד מעות מתכשיטיה שמכרה אין לבעלה רשות לגלות בהן יד שאפי' הכי בעלה חייב לתת מהן לפי התשבון שביד אשתו שהמושל נותן עיניו לפי הנכנסין והיוצאין ויש מלכות נוהגין שאפי' ממה שיש לבניו ולבנותיו שלא ניפאו צריך ליתן מהם :

בבא מציעא פרק המפקיד

(רפד) ספרים שלנו שייך בהן דין גוד או איגוד יש באחין אחד מהן אינו יכול לבטל כיון שאינו יכול לומר גוד או איגוד :

איזהו נשך

(שלד) השיב מהר"ם על המלצר שלוה מן היהודים כ"א ליטר' בשלשים ובקש מן הקהל להיות ערבים כי ינכה להם בפרעון המס ועתה ילך המלצר מגדולתו ובאים הקהל להוציא מאותם היהודים ס' ליט' הטודפים על הקרן והמלוים אומרים אין לנו עסק עמכם כי העובד כוכבים היה חייב ל' ליט' ואתם נתערבתם בעבורו נר' שהקהל חייבין לפרוע כל הל' ליט' דבתר זקיפה אזלינן :

השואל

(שפו) ראובן ושמעון שותפין בבית ומכר שמעון חלקו ללוי ויהודה רביע לזה ורביע לזה ואין להם כדי חלוקה ועתה אם רוצה לחלוק ראובן לא מצו לוי ויהודה לעכב עליו מטעם דאין להם כדי חלוקה משום דלא עדיפי משמעון דאתו מחמתי' וכן הדין בראובן שהיה לו בית ומכר חציו לשמעון וחציו ללוי ויהודה רביע לזה ורביע לזה ואין להם כדי חלוקה כי ממו לידי חלוקה לא מצו לוי ויהודה למימר נפלוג לד' חלקים ושקול את תרי מני דידך במקום שיפול הגורל דלא עדיפי הכי מלראובן המוכר שהיה צריך לתת לשמעון חלקו במקום אחד :

המקבל

(שלג) אומר ר"ת דלא שייך דינא דבר מצרא בבתים וחצרות אלא בשדות ויש חולקין . כתוב רבינו שמחה אין למוכר עסק עם המצרן ואפי' אם היה מקבל קנין מן המצרן אינו מועיל ואפי' הלוקח שקבל קנין מן המצרן קודם שקנה אין באותו קנין כלום כי הוא קנין דברים ומה שלקח הלוקח זכה בו המצרן וה"מ דא"ל המצרן זיל זבון שפיר אבל אי אתא אמליך במצרן וא"ל זבון לא בעינא למקני כלל זכה הלוקח אם קנה מידו זבין במאתן ושוה מאה אומר לאבי"ה דיכול להשביעו דלאו קנוניא עבד . וכן לעובד כוכבים שמותי היו משמתינן ליה פר"י אפי' הודיע למצרן ולא רצה לקנות וי"א דוקא לא הודיע למצרן . ועל פי' משכונתא דסכונה גביה לגו הלעות ע"ש ונשאל להר"ם ראובן שהלוה מעות לעובד כוכבים על ביתו ואחר כך רוצה לקנותו וקדם שמעון וקנאה מן העובד כוכבים וראובן רוצה לזכות בו מכח מצרן למשכנתא והשיב דלא מקרי משכנתא אא"כ הלוה על הבית ודר בו ולא מצי מסלק בגו שתא :

(שלד) מעשה שגזרו שלא לקנות בית מעובד כוכבים ואמר מהר"ם דאף להחליף אסור :

(שלו) נהגו רוב הקהלות דכל היכא שהלוקח בעיר אין להשהות המקח עד שישלחו ויודיעו למצרן שאינו בעיר אם חפץ לקנותו אלא מודיע הדבר לב"ד לראות אם יש שרוצה לקחת בעד המצרן ודיו :

הבית והעליה

(סי) כל דבר הידוע הבא מכח שותפין אין לזה שמונח ברשותו כח לטעון לקחתיו ממך אם לא בראיה ברורה כי כח שניהם שוין בו כך פי' ראב"ן :

(סיא) ראובן שטען לשמעון תקנת תפילה להקוות לשם מי חלירך אצל מרחץ שלי ומימיך נופלין במרחץ שלי ושמעון משיב מה שתקנתי בשלי תקנתי ואם מזיק לך שום דבר תתקן כיון דגילי דשמעון ניגהו עליו לתקן ואומר הר"ם דאם התפילה מופלגת מן החומה ספח סגי בהכי :

(סיב) פסק הר"ם דחומה שבין שני שותפין והיא של שניהם למאי דאחזוק כבר אחזוק אבל אם מכאן ואילך בא אחד לסתור החומה ולהקליטה או לעשות בה דבר אחר חבירו מעכב עליו אא"כ התנו מתחלה :

(תמז) זבלים דשאי אדם להוציאן לרה"ר אפי' שלא בשעת הוצאת זבלים ואומר הר"ס דכ"ש מים נקיים ושופכין שאין טוחין ומתעשבין ברה"ר ואין בני רה"ר יכולין לעכב עליו להוציא מי גרגו ושופכין לרה"ר ואפי' בימות החמה ואפי' ביבין ומעלות שהן סרוחים אם דעתו לפנות לאלתר :

בבא בתרא פרק קמא

(תמו) פסק רבינו יואל דאם בנה ראובן בית בצד בית שמעון או בנה כותלים ונהנה שמעון מכותל לראובן חייב שמעון ליתן חלקו וכן אם הגביה הכותל ושוב הגביה שמעון אצלו ונהנה בהגבהתו צריך לתת חלקו לפי חשבון הנאתו :

(תמ) ראובן ושמעון שיש להם בתים זה בצד זה ומרזב על גגו של ראובן וגגו של שמעון גבוה משל ראובן ונוטף על גגו של ראובן בתוך מרזב שעל גגו ועתה בא ראובן להגביה את ביתו ושמעון אינו מניחו כי אומר שהחזיק וטען ראובן אע"פ שהבאת נאות לך כל ימיו עתה שנפסד רוצה אני להגביה ביתי ושמעון משיבו כמו שהוא עתה כך היה בימי מורישי נראה דהדין עם שמעון וטענינן ליה שמא מורישו של שמעון פיים למורישו של ראובן לקבל נטפיו אם לא יביא עדים שמחמת חיבת ראובן או מורישיו הניח לו בתחלה או דרך שכירות :

(תעא) קיימא לן דהיזק ראייה שמיה היזק וראב"ן כתב דאם יש מקום אחד בחצרו של שמעון שיכול להצניעו שם אינו יכול למחות אבל אם רואה בחצרו אפי' כמה חצרות מפסיקות יכול למחות מחמת היזק ראיה :

(תעג) כותל שבין ראובן לשמעון והכותל של ראובן לבדו יכול ראובן לסתור אותו בע"כ של שמעון :

(תעד) כל מילתא דלית בה סכנת נפשות לא אזלינן ביה בגבייתו אלא בתר ממון כגון עמד עליהן גיים וכה"ג והיכא דטעו במדבר מחשבינן אף לפי נפשות משום דאיכא התם סכנת נפשות :

(תעה) על ענין שומרי העיר שמתחילה שומרים בעצמם בלילות ואח"כ נתפשרו הקהל לתת דבר קצוב לשנה אומר מהר"ם אף על פי שמתחלה שומרים לפי הגלגולת אם דל ואם עשיר מ"מ אחרי שהוטבה השמירה לדין תורה מחשבין לפי שבח ממון ואין לומר כיון שהמעות שהן נותנין הוא תחת השמירה עצמה שהיו שומרים העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט . ונתינת מס מן הבתים תלוי במנהג העיר ואם אין מנהג קבוע בעיר חזינן אם הוא לצורך בנין חומת העיר ומגדלותיה לשמירת העיר ודאי יש להן ליתן מס מן הבתים לא מבעיא אותן שיושבין תוך העיר שצריך ליתן מס מבתיהן אלא אפי' אותן שיושבין חוץ לעיר ויש להם בתים בעיר יש ליתן מס מהם מיהו שאר מסים שנותנים בכל שנה למס לשר או לעירונין או היא מחמת הריוח שמלויותים בעיר ואין ליתן מס מן הבתים ודוקא מבית דירתו לא יתן אבל אם יש לו ב' או ג' בתים יתן מהם ואם השר רוצה שיתנו כל אשר להם או חצי ממונם או מס גדול שאינו חושש מניין לוקחים אותו אז יתנו מן הכל ואפי' מן הבתים :

(תעו) אומר ר"ת דאם הוטל מס או מתנה על בני העיר וברחו מקצתן שפטורין ואין אנו הנשארין יכולין לדוחקן ליתן מס עמהם ור"י השיב למנהג בכל הקהלות שאין אדם יכול לפטור עצמו מן המס בצאתו מן העיר אחרי שנתחייב בדין תורה :

(תעז) כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר פי' רבינו ברוך דמיירי דוקא דומיא דחמרת וגמלת העוברת ממקום למקום ונשתהה שם אבל אם אדם הבא לדור ולהשתקע שם הוי כקונה בית דירה שם והרי הוא כאנשי העיר מיד מיהו נראה שאין חייב אדם במתנה ואין להטילה עליו עד שנשתהה שם י"ב חדש ואם יש מנהג קבוע בעיר שיתן מיד נראה דאין לפוטרו דמנהג מבטל הלכה :

(תעח) כופין בני העיר זה את זה לבנות להם בהכ"נ ולקנות להם ס"ת נביאים וכתובים ופסק הר"ם דה"ה להכניס אורחים ולחלק להם לדקה וכן אם אין מנין בעיר ורוצים להשכיר מנין אפי' הוא עיר חדש דהכתי לא נהוג בה מידי כופין זה את זה לתת בתוך הכים . וכן אם אין להם מנין אלא עם שמעון כופין אותו ליטלא או להשכיר אחר במקומו וכן דכין בכ"מ בימים נוראים שיש להם א' או ב' פחות ממנין שמשכירין להשלים המנין וכ"ש שכופים א' לעמוד או יעמיד אחר במקומו מיהו אם יש שם מנין בלא הוא אין לכופו ולא חייבינן שמא יצטרך א' מהם לנקביו . ואם יש שם י"א ושנים רוצים ללכת לריכים שישכירו אחד בשותפות במקומן וכל אחד יפרע החצי ושכר החזנים על היוצאים כמו על הנשארים וגובין לפי ממון ולא לפי נפשות שהרי מה שאינן הולכים חוץ לעירם למנין לפי שיש להם מורה להניח בתיהם ריקם וממונם וחוצותיהם :

(תפ) רשאין בני העיר להסיע על קילתן פר"ת שעושין מדעת כל טובי העיר וטובי העיר הוי כחבר עיר וכל כמיניה ודוקא היכא דכבר התנו ביניהם אבל לא התנו מתחלה אין כח בבני העיר להכריח בני עירם למה שירצו :

(תפא) ועל אודות המס כל אחד יתן מכל מה שמלויות בו בין שלו בין של אחרים ואף אם עד עכשיו נהגו מאיליהן שלא ליקח המס ממה שיש ביד בני אדם משל אחרים יכולין מקלתן עתה למחות ולומר עד עתה סבלנו מכאן ואילך לא נסבול אין נותנין מס אלא מפרקמטיא ולא מקרקעות וכן המנהג ואם באו ראשי הקהל לשנות אין שומעין להן :

(תפב) אם ראשי הקהל באים לגזור חרם אם רוב הקהל מסכימים עם ראשי הקהל אין כח באחרים למחות ואם רוב הקהל לא הסכימו ומיחו אף ראשי הקהל עצו יכולין למחות אבל אם הרוב הסכימו המיעוט חלה עליהם הגזרה בע"כ ואפי' אם עמדו למחות אין מחאתן מחאה דאין צריך לענות אמן אחר גזרת האלה :

(תפד) אין רשאין ראשי העיר לקיים כל דבר היכא דיש דיין מומחה או אדם חשוב אם לא על פיו :

(תקה) חור שהיו המים מן הגגות יוצאין דרך שם וטען שמעון שראובן סתם לאותו חור וראובן אומר להד"מ שהיה שם חור מוליך שופכין לחצרי ועוד ואף לפי דבריך הרי אתה בעצמך בנית האצטבא שם במקום שאתה אומר שהיה שם חור וסתמת אותו השיב מהר"ם דראובן פטור אף משבועה סתם ראובן פתחו או חלונותיו ובא שמעון שכנו לבנות לפני פתחו או חלונו יכול ראובן לעכב עליו מלבנות שיכול לומר שדעתו לחזור ולפתוח כל שלא פרץ פצימיהן עכ"ב :

(תקו) מלר שהחזיקו בו רבים אסור לקלקלו וכגון שהחזיקו ברשות תחלה אבל אם באים מתחלה שלא ברשות להחזיק יכול הוא למחות בהם :

(תקז) תרי דאתו מכח חד מצו למכפינהו למרי דאתו מכח תרי למיתב מצרא דידהו בהדי הדדי דאמר הכי אי מיתבימו שפיר ואי לא מהדרנא שטרא למריה ולשקול הוא בע"כ אחד מצרא דשפיר איכא למימר אי שתקת שתקת אף על גב דלא מרות קלת אידך השתיקתו ע"ש . נשאל להר"ם אם השותפין יכולין להכריח את ראובן שיטול חלקו במערב והם יקחו חלקם במזרח לפי שלמקצתם יש להם קרקע אצלו והשיב כי דבר זה תלוי בפלוגתא דרש"י ור"ת ומאחר דלא בריר לן הלכה כמי יש להפיל גורלות אם יעלה לשותפין חלק שבמזרח יקחו חלקם במזרח וראובן יקח חלקו במערב ואם יעלה לראובן חלק במזרח לא יזכה לאלתר דדילמא קי"ל כרש"י הלכך נימא כל דאלים גבר ואם תגביר יד השותפין להחזיק במזרח יחזיקו ורבינו יואל פסק דנכסים כופין אותו לתת לו אמצרא חד עכ"ב וראובן ושמעון ולוי אחים שראובן ושמעון מכרו חלקם לשני יהודים קלונים להם ולוי לא רצה למכור עתה אח"כ רוצה לוי למכור חלקו ליהודה ורוצה שני יהודים שקנו יקחו חלקם לצד השני בשביל שמא כי יגיע לו ריוח למכור הצד האחר ליהודה שיקנה ביוקר מפני שסמוך לו ושני הקונים רוצים גם הם אותו צד כדי להרויח בו הדין עם שני הקונים עכ"ב :

(תקח) כללו של דבר כל דבר שהוא טוב לזה ואין להבירו הפסד בו כלל כופין את חבירו לעשותו מיימ' :

(תקט) הילכתא איש דינא דגוד או איגוד פר"י דאפי' בדמים יקרים מיותר משויו הרבה יכול לומר כן וכ"כ רבינו יואל משם ריב"א רבינו יקיר פירש כפי השומא דוקא פסק הר"ס דהיכא דראובן יש לו חלק גדול ושמעון יש לו חלק באותו בית פחות מכדי דירה ועל כן שמעון מעכב מלרלוק יכול לומר לו ראובן אחלוק עמך ואציגה עמך אמה א' מקרקע שלי ואהיה שותף עמך ברביע חלקך ואחר כך אמר ראובן לשמעון גוד ותקנה רביע שלי או אגוד ואקנה ג' רביעיות שלך יש פוסקין כתנא קמא דאמר טול אתה שיעור ואני פחות שומעין לו ויש פוסקין כרשב"ג דאמר אין שומעין לו ויש מחלקין בין מכר למתנה :

(תקי) בכתבי הקדש אע"פ ששניהם רוצים לא יחלוקו אם הוא בכלך אחד מפני בזיון כתבי הקדש מיהו בשתי כריכות חולקין אם שניהם רוצים אבל אין א' יכול לכוף את חבירו לחלוק ולהעלות בדמים אם כרך א' טוב מחבירו וכן כל הדברים דתרווייהו צריכי להאי וצריכי להאי בכה"ג לית דינא דגוד או איגוד דוקא אלא שאמר גוד אתה הכל או אני אגוד הכל פר"י דוקא ספרים שלהם שעשויין כעין ספר וגגלגלין הספרים דאיכא בזיון לחלוק אבל השתא שאנו קושרין בקונטרסים ליכא בזיון יהד הוא :

לא יחפור

(תקיב) חנות שבחצר יכול למחות ולומר שאינו יכול לישן מקול הנכנסין והיוצאין ודוקא לבני אדם נכריים זולתי בני החצר אבל מכה בפטיש או ברחיים אינו יכול למחות ולומר שאין יכול לישן מפני הפטיש ונראה לרבינו יואל דדוקא בחנות שלו אינו יכול למחות אבל בחצר בכל מעכבין זה על זה חוץ מן הכניסה ותינוקות הלומדין תורה בביתו אינו יכול למחות לומר שאינו יכול לישן מקולם אפי' באין מעלמא מיהו בתינוקות בשוליא דנגרי או בסופר או תינוקות עובדי כוכבים יכול למחות :

(תקיג) פר"י הא דבני העיר יכולין למחות על החיצונים למכור דוקא שאותם מהעיר רוצים ליתן בזול כמו אלו המביאין אבל אם מוכרין הן ביוקר גדול יותר מאלו המביאין אין בני העיר יכולין לעכב עליהם :

(תקיד) מי שיש לו בית בחצר השותפין לא ישכיר אותו כראה לר"י דלמוכרו שפיר דמי ואינו יכול לעכב עליו ולבתר הכי משתעי דינא בהדי לוקח אבל יכול לעכב מלמכור לעובד כוכבים :

(תקטו) יש מקומות שלכין דין מערופות ויש מקומות שאין דנין ומתירים לישראל ללכת למערופא של חבירו להלות לו :

(תקטז) מבוי הסתום מג' לדדין רק בצד אחד יכנסו לו ודר לראובן אצל סופו הסתום ובא שמעון לדור כנגד הצד הפתוח שאין העובד כוכבים יכול לילך אם לא ילך תחלה לפני פתח שמעון נראה דיכול לעכב עליו :

(תקיז) דינא הוא דבר מתא אבר מתא מהריתי אי שייך בכרגא שרוצה לפרוע הטוגות כמו בני העיר דלא מצו מעכב עליה אי לא מפני החרם של יישוב שגזרו ורבאים לגזור שכל מי שיבא בעיר שלא מדעתם שלא ישאו ויתנו עמו ואם יש לב בעיר יכול לגזור גם על הבא בעיר לגור ותלה עליו גזרתו י"א דאם נמלכו הקהל והתירו חרם הישוב שנה ושוב רוצים לגרשו והוא אינו רוצה לצאת דאין יכולין לגרשו דבטלה גזירתם לגמרי וי"א דיכולין שפיר לגרשו דגזירות הקהל תלות לפי חפצם :

(תקיח) הדר בעיר אחרת אע"ג דשייך בכרגא דמתא מ"מ לא מצינו מכח ההלכה שיהיה כאנשי העיר לשאת בעול אא"כ יהיה בעיר י"ב חדש או קנה בית דירה ואפי' לדבר מלוה כגון תמחוי וכה"ג אינו כאנשי העיר ואם שרוי בתוכה העיר משעבדין אותו על הכל אם (אין) יש מנהג :

(תקיט) בני אדם הטורחים לייסוב מפני פחד וסכנה אין בני ישוב יכולין לעכב על ידם להלות ולהרויח כשיעור חיותם וכפי מיפול ביתם עד יעבור הזעם וכפי מיעוט ממונם שישאו ויתנו בו יתנו עול עם בני העיר בני העיר שיש להם שוק או יריד אין יכולין לעכב בני עיר אחרת מלבא להלות בעירם ולעשות שם סחורה ביום השוק בני העיר שרצו לגרש אדם מיישובם אין יכולין לכופו על שיפרעו לו הוצאותיו וירויח שם שיעור מחייתו :

(תקכ) ראובן שעשה ליגור של אבנים לקרקעו אצל כותלו של שמעון והכותל של עלים ושמעון טוען שמזיקו בשפה שהגוטפין רבים שהמים נכנסין בביתו אם ראובן הרחיק ליגורו משמעון ג' טפחים אין לו להרחיק יותר אפילו מימיו מזיקין לו והאריך כותל שבין שני שותפין ושניהם יש להם לחלוק בו אין האחד יכול לבנות כיפה בחצר שלו ולא שום דבר בלא רשות חבירו עכ"ב ראובן דאית ליה בירא בצד מצר שמעון וקם שמעון ותפר בית הכסא רחוק מן המצר ג"ט ואפי' הכי קא מפסיד לבאר נראה דצריך להרחיק בית הכסא ממנו כ' אמה או יותר עד כדי שלא יזיק לבאר ואין יכול לומר החזקתי דאין חזקה לנזיקין מעשה בראובן שבא לסמוך כותל מן הצד לחלונו של שמעון והיה חלון שקוף מבחוץ ופסקו הדיינין להרחיק כמלא חלון משקיפתו והשיב מהר"ם שא"צ להרחיק מן השקיפה אלא מן החלון והאריך ושיעור כמלא רוחב חלון הוא טפח :

(תקכא) אין חזקה לנזיקין אור"ת דאפי' הקנה לו יכול לחזור בו דקנין טעות הוא שסבור היה שיוכל לקבל ועכשיו אינו יכול ופירשו רבינו יואל וריב"א דאם מחל בעדים הויא חזקה אפילו בלא קנין וכ"כ לר"י . אין חזקה לבית הכסא דוקא לבית הכסא שלהם שהיו למעלה מן הקרקע ומסריחין ביותר אבל מכוסה כמו שלנו יש להם חזקה ויש חולקין מיימ' . ומ"מ כל הרחקות דאמור לבנן אם לא הרחיק ורואה חבירו ושתק הרי זה מחל ואינו יכול לחזור ולכופו להרחיק והוא שירצה מדעתו דניחא ליה והולו הגאונים שבני מבוי או חצר שנעשה א' מהן אומן ולא מיחו והוחזק אפי' הכי יכולין לעכב בכל שעה שירצו ע"ש :

(תקכב) נוהגין בכל הקהלות שיחיד המדיין עם הקהלות עבור ענייני מסים שהקהל גובין ממנו המס תחלה ואח"כ אם ירצה ידון עמו לדין ואם נמצא שלא כדין יחזירו לו על פי ב"ד והקהל רוצים להיות מוחזקין ותופסים ונתבעין ולא תובעין וכתב הר"ס למנהג תורה הוא וכל היכא דאיכא ספיקא ליחיד ליפטר מן המס ישלם עד שיברר הדבר שהוא פטור ואם יש מנהג בעיר שהם נגללים אחריו ילכו אחר מנהגם אמנם חייבין לעשות לו דין דמשום דרבים הם לא יגזלו :

חזקת הבתים

(תקנג) אומר מהר"ם פרלכת שאין לו מלא ומתן יכול להוציא מן העיר מי שאין לו ישוב דאמר ליה אף אם אין לי מעות מ"מ קא פסקת לחיותאי שהמציאות שהיו באין לידך היו באין לידי וגם אתה מייקר שכירות בתים וע"א :

(תקנג) לבו הדעות במי שקונה דבר מן העובד כוכבים ודינו של עובד כוכבים הוא שיש לו חזקה לישראל בר מצרא בחלונות ובהסימוס ובע"א אי אמרינן לדינו של ישראל הקונה מן העובד כוכבים שהוא כדין העובד כוכבים והחזקות שהיו לעובד כוכבים יהיו לו או לא ורוב הפוסקים אומרים דישראל הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים לכל הדינים וי"א דהא דאמרי' ישראל הבא מחמת עובד כוכבים הרי הוא כעובד כוכבים היינו דוקא לענין הולרע כח של ישראל אבל ליפות כחו של ישראל לא אמרי' דלהוי כעובד כוכבים :

(תקנו) ראובן ושמעון היו בתיהן קרובין זה לזה ופתח ראובן חלון על גגו של שמעון ימים ושנים ועתה בא שמעון להגביה ביתו ולסתום חלונות של ראובן ולראובן יש לו אורה לביתו לצד אחר ורבו על זה הדעות י"א דיכול שמעון לסתום ויש אומרים דלא וצ"ע באורך :

(תקנז) ראובן ושמעון היו שכנים ולשניהם תפירה אחת לבתי כסאות שלהם ובא לראובן וחלק ביתו לשנים כדי שיהא לתוספת דיורין ושמעון מערער שמפני התוספת דיורין יתמלא בית הכסא מהרה דן לאבי"ה דהדין עם ראובן שהרי קודם הלוקח היה יכול למלאות ביתו דיורין :

(תקנח) השיב מהר"ם דהרבה שותפין שבבית א' והאחד מרשה את אחרים להשתמש בחלקו חביריו יכולין לעכב עליו :

(תקנט) פסק מהר"ם דאם יש עדים ששמעון בקש

מראובן שימכור לו מישוב שנה א"כ שמעון שלו שאין לו כח בישוב או שמחל לו דאם היה לו חזקה ייישוב לא היה מבקש ממנו להשכיר לו :

המוכר פירות

(סקסט) כתוב בשם רא"ס שיש לו כח להקהל למשכן אחד קודם שיבאו לב"ד כיון דרבים ניכהו ואח"כ ידונו לדין :

הגהות ב"ב

(תרנו) מס המוטל על העיר בכלל ויצא א' מן העיר חייב ליתן עם בני העיר ואפי' יצא ללכת לא"י שהוא מלוה אינו רשאי להטיל על הצבור המס שחייב בשביל מלות א"י :

הגהות שבועות

(תמנב) בזמן שהיו מפילינהם על הקהל בשביל גניבה אין אחד יכול לומר הוציאני מן הכלל שאתה יודע שלא גנבתי שאם לא גנב לא היה החרם חל עליו וכי היה מחרים שאם לא לימא כל מאן דגזלו אלא כל מאן דאית בידיה גזל כך וכך ולא לכל סבה ואומר תנו לי פיתקא דלטוותא נותנין והיו מחרימין בצבור אלא אומרים לו אם אתה חושד אדם הרי הדין ביניכם ואם לאו קבל בני ביתך אבל יתומים והפוטרופוס שאומרים לא ידענו מי הוא היו כותבין לכן פיתקא דלטותא :

הגהות בבא מציעא

(תמה) כתב בהז"ק הואיל שכל היכא שיכול להשתכר במקום אחר אז מעכבין עליו ונקרא רשע א"כ אסור לישראל להעביר מחבירו מערופיא שלו דהא גויים עובדי כוכבים איכא טובא ודמי למקח וממכר שיכול לקנות במקום אחר :

הלכות מכירה וקנין ואונאה

הגהות שבת

(תעג) לרבינו יחיאל הא דסמימתא קניא דוקא בדבר הבא לעולם ומועיל בו הקנין הילכך מועיל המנהג להחשיבו כקנין גמור אבל דבר שלא יועיל בו קנין כגון בדבר שלא בא לעולם לא מלינו שיועיל בו המנהג להחשיבו כקנין גמור :

כתובות מציאת האשה

(קלג) קטן אם יש לו אפוטרופוס אין מקחו מקח ור"ת בשם רב האי אמר שמתנתו מתנה ולאבי"ה ומיימ' חולקים והר"ש מבומגירג"ב כתב דפחות מבן כ' במקרקעי שירש אין מקחו מקח ואין מתנתו מתנה וכן מיימ' :

פרק אע"פ

(קעו) שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה אין להקשות א"כ קנה פלה ונמלאת טרפה או מתה או אירע בה אונס תבטל המקח מכאי טעמא דו"ל אנן סהדי דכל לוקח מכניס עצמו בספק זה ועוד א"ל מאי חזית דזיל בתר לוקח זיל בתר מוכר :

פרק המדיר

(ר) מעשה בראובן שמכר סוס לשמעון ומלא בו שמעון מומין וכל אחד אומר לחברו ברשותך נולדו והשיב מהר"ם על שמעון להביא ראיה שכל שהספק ברשותו עליו להביא ראיה ואפילו לא יהיב שמעון דמי הסוס מפקינן מיניה ויהבינן לראובן אמנם כיון דמשברא היה לו לראובן לידע במום זה ישבע ראובן שלא ידע ושלא הרגיש במום זה דהא אפי' מוחזק לא פטרינן ליה כשהוא טוען איני יודע היכא דהוה ליה למידע כ"ש היכא דלא מפקינן ממונא מיניה בלא שבועה ואפי' שמעון טוען ברי הדין כך הוא :

(רו) מעשה באחד שקנה מעיל לצורך הקהל והיה בו אונאה ולא שהה בידו בכדי שיראה לתגר או לקרובו ואומר הר"ר אביגדור שעל הקהל להביא ראיה שבאותה שעה היה בו כדי אונאה דכאן נמצאו וכאן היו ויש חולקים :

הכותב

(ריב) לראובן רוצה לקנות חפץ ודוחק שמא יפסקן' למוכרו ותעכב אשתו עליו והתנה עמה וא"ל אם תבטיח לי שאם אצטרך למוכרו שלא תעכב על ידי אקנאו ואם לאו לא אקנהו ואמרה הן וקבלה עליה וכתבו השטר ושאלו למהר"ם אם מוכל האשה לעכב כיון שבשעת התנאי עדיין לא קנה החפץ וא"ל דבר שלא בא לעולם והשיב דלא מצית הדרה בה דנהי דאין אדם מקנה דשלב"ל שפיר מסתלק אדם מדשלב"ל :

(ריט) מעשה באחד שקנה לחבירו מלוה של י"ח זקוקין ואמרו לבני מלון שיכול למחול כשמוחל המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול והשיב רבינו אליעזר דוקא כשמקנה לו גוף השטר אבל היכא שהקנה לו מלוה גופה אינו יכול למחול דה"ל כמקני מטלטלי אגב מקרקעי וכתב רב האי דאם קבל עליו הלוה בקנין או בשטר או בהודאתו בפני עדים שזקפו עליו במלוה לקונה אין יכול המוכר למחול :

הגהות כתובות

(רלב) לראובן החליף בתים לשמעון ומצא בהן מומין וטען שלא ידע בהן ולא הודיעו ולראובן אומר הנה הודעתיך ועוד אני מתקן כל המומין והשיב ראב"ן אם המומין ניכרין הן לכל הנכנסים שם אין לראובן חייב לשמעון כלום ואם שמעון נשבע שלא ככנם ולא ראה בטלין החליפין ומה שאמר לתקן המומין אם המומין אינן בגוף הבית החליפין קיימין אבל אם הם בגוף הקרקע והבית החליפין בטלין :

השולח

(שפו) דין קנין פירות כקנין הגוף :

הניזקין

(שפח) פ"ה שאם קנין לכתיבה עומד וכן באלפסי ורב האי ומיימ' דקנין בעדים חשיב כשטר גמור לכל מילי :

(שנה) נכסי יתומים הרי הן כהקדש :

(שנז) הפשוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים בכדי חייו כתב ראבי"ה ומשום כדי חייו דאמרו אפילו ביותר נמי :

(שנח) מה שאירש מאבא מכור לך דאמרי' בכדי חייו אפילו יותר נמי :

(ת) נשאל אם אבותיו נתנו לו קרקע בעודו קטן ולא ירשו מהם אם יכול למוכרו והשיב דיכול למוכרו ויש גמגום :

התקבל

(תיד) חילוקין בדין דבר שלא בא לעולם :

(תמו) הא דאמרינן לגולב בקטן מקני קני אקנויי לא מקני מיירי קודם שהגיע לפעוטות דאי הגיע מתנתו וממכרו קיים אי נמי כשיש לו אב ומפרשים דהפס לא מקנו לו כדי חייו אבל אם אין לו אב מתנתו מתנה אפי' יש לו אפוטרופוס :

קדושין פ"ק

(תפג) כתבו בשם ר"ת שאם נתן לו משכון ע"מ שיתן לו מנה יעכב המשכון עד שיתן לו כתב הרי"ף בתשובה במי שאמר לחבירו נתתי לך כך זהובים בקנין וכתבתי לך שעבוד על נכסי לגבותם כל עת שתרצה שאין המתנה כלום דאין מטבע נקנה בחליפין והשעבוד אינו מועיל ואפי' מי שפרע אין כאן :

(תפד) הנותן עלבון שבעת לחבירו ובקש לחזור בו חוזר ואינו מקבל מי שפרע דהא מקבל מי שפרע ומאי שנא זהב לא סדר בעיניה שבעת סלד בעיניה פיסול :

(תלג) אין קנין לעבד בלא רבו ולא לאשה בלא בעלה באורך :

האיש מקדש

(תקים) דברים שבלב אינם דברים ומיהו בדברים [illegible] העולם [illegible] :

פרק האומר

(תקטו) קנין חליפין הוי כקנין כסף ואין צריך [illegible]

מעכשיו אבל קנין משיכה לאחר שלשים אין בו ממש כיון שלא אמר מעכשיו :

עשרה יוחסין

(תקלח) נאמן המוכר לומר לאו מכרתי ולאו לא מכרתי ודוקא כשמקחו בידו ואיחזי נחי ממאן נקט פליגי בפירושו ר"ח ורש"י ור"ת :

הגהות כתובות

(רפח) ראובן היה חייב לשמעון מנה ואחר זמן הפרעון אמר שמעון לראובן חפץ פלוני אמכור לך במנה ותרצה ראובן לקנות ונתן לו מנה יכול שמעון לומר אני גובה אותו מנה בחובי והחפץ לא אתן לך ואיש במי שפרע אבל אם אמר לראובן הא לך עוד מנה ותן לי החפץ צריך ליתן לו או מקבל מי שפרע :

גיטין פרק הניזקין

(שלה) יהודי שדחק חבירו בבית האמורים לקבל עליו אדם לתת כך וכך פסק הר"ם דאין באותו התרס ממש כיון דאנוסין הן דהפי' תליוה ויהיב לא הוי מתנה כ"ש הכא דלא יהיב אכתי מידי עכ"ל :

מי שאחזו

(תכו) ע"ד התנאים לבו הלעות :

ב"ק פרק קמא

(ה) ראובן שמכר לשמעון ובא ב"ח דראובן וטריף ליה מיניה מצי ראובן לאשתעויי דינא בהדיה ואע"ג דשמעון יכול לומר אשתבע לי דלא פרעתיך וכל שאר הדברים כמו ראובן מ"מ יש נפקותא דלפעמים לראובן פקח משמעון :

ב"ב מי שמת

(תלג) השיב רבינו משולם על ג' אחים שהתנו יחד בקנין על נכסי אחותם שכל מי שיקבל מתנה ממנה וכו' עיין הלכות שותפין :

פרק גט פשוט

(תרמג) הא דאמר אין אדם מקנה דשלב"ל ה"מ היכא דלא ספיש לההוא מידי דאקני ליה וקא תבע ליה אבל אי תפס תפס הא למעות אינן קונות דוקא במידי דאיכא למיחש ולומר שמא נשרפו חטים בעלייה אבל במידי דליכא למיחש לשרפה מעות קונות בהגהות מרדכי דב"מ בשם בעל העיטור :

ב"ק פ"ק

(ו) עד שלא החזיק בשדה יכול לחזור בו ואפי' נתן המעות וכתב השטר על המכר אומר ר"ם דלעתו של אדם כל זמן שלא הלך אדם לראות גבולי השדה שיכול לחזור אם יבא ערעור ולפי' רש"י אינו כן ע"ש :

פרק המניח

(כו) איכא דקרו לכדא חביתא ונפקא מינה שהמחזיק מצי למימר אע"פ שהלוו מסייעך לא תוציא ממני דקים לי כנפשאי שאני מן המוטש וסוגיא א כרבנן דאמרי אין הדמים לפיה עכ"ל :

פרק הפרה

(כ) סומכוס אומר ממון המוטל בספק חולקין ולאו בכל הספקות קאמר סומכוס דחולקין דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה אלא בדבר שהוא ספק לב"ד בלא טענות כגון מחליף פרה בחמור וילדה וכיוצא בזה :

(כד) המוכר בית לחבירו כיון שמסר לו מפתח קנה וה"ה במוכר פרקמטיא אם מסר לו מפתח מקום המונח שם הסחורה קנה כאילו שכר מקומו וכן בכל המקום לפי מנהג הסוחרים :

הגוזל בתרא

(קכח) לקח מה' בני אדם ואינו יודע מאיזה מהן לקח חייב ליתן לכל אחד ואחד דהא ודאי לאחד מהן חייב :

ב"מ פרק קמא

(רמו) דין הא דאמרי' אדם אינו מקנה דשלב"ל בארוך ופסק הר"ם היכא דהקונה והמקנה והדבר הנקנה בא לעולם אפי' הלה המלו בדבר שלא בא לעולם מועיל :

פרק המפקיד

(רלא) ראובן טען על שמעון מכרת לי חפץ של זהב בתורת זהב ועכשיו שברתיו ומצאתי שהוא בדיל ויש בו אונאה עד כדי ביטול מקח ושמעון משיב לא נדרתי לך כלום אלא כמו שקניתי כן מכרתי ואפה אמש היית רוצה לקנותו מן העובד כוכבים ועוד היה לך להחזירו לי שלם כמו שהי' ומלוט שברת אותו השיב מהר"ם דהוי מקח טעות דאכן שהדי דבתורת זהב קנאו מיהו אם שמעון כופר ואומר איני מאמינך שמלאת בו עופרת נשבע שמעון שלא היה יודע שהיה בו עופרת ויפטר ומה ששמעון מתרעם שראובן שהיה לו להחזיר לו החפץ שלם אינה טענה שלא היה לו לידע שהיה בו בדיל דאילו היה יודע היה מחזירו שלם ואע"פ שהעובד כוכבים רימה לשמעון מה בכך משום הכי אין לשמעון להטעות לראובן הילכך מקח טעות הוא והדרא זביני :

(רנז) ראובן השכיר עלייתו לשמעון להניח בו פירות ואח"כ מכר פירותיו לראובן אע"פ שלא משך לראובן קנה אם נתן הכסף ולראובן שנתן דמים בפירות שקנה ולא משך ושמע שרוצים העובד כוכבים לאנס הפירות ותפס בו לראובן מפני האנסין אפילו הכי מקבל מי שפרע וכ"פ ר"ת :

פרק הזהב

(רלח) שמעון שמכר סוס לראובן ביין והניח היין ביד ראובן ומשך הסוס ובא עובד כוכבים ואמר שהסוס נגנב ממנו ולקח הסוס ועתה ראובן מעכב היין כי אומר שהיין לא יצא מרשותו ועוד שמקח טעות הוא והשיב מהר"ם שאפילו שהיין ברשותו כיון שמשך הסוס נקנה היין לשמעון ומה שטוען שמקח טעות הוא אם שמעון אומר שהעובד כוכבים גזל לו הסוס שלא כדין או אפילו אומר איני יודע אם גנוב היה או לא פטור שמעון ואינו חייב אפילו לישבע שלא היה ידע שהיה גנוב מיהו אם יש עדות ששמעון היה יודע שהסוס גנוב ובדין לקחו העובד כוכבים הוי מקח טעות :

(רלט) המוכר סוס ונמצא מום בסום משביעין המוכר דלא ידע ולא הרגיש במום מעיקרא משום שהמוכר היה לו לידע במום :

(ש) למקניא לאפוקי מדלוי מה שנהגו להקנות בסודר של עדים אומר רב שמרם דתקינו מתיבתא דליקנו העדים דעדים שליחותיה דקונה ומקנה קא עבדו :

(שא) פסק ר"ם דמשיכה בעובד כוכבים קונה וכ"פ רב האי גאון וכן הר"י מוויל"א והיכא דאין לעובד כוכבים מה למשוך מעות קונות לדברי הכל ואפילו למ"ד משיכה בעובד כוכבים אינו קונה ה"מ בדבר דשייכי ביה מעות כגון מקח וממכר אבל במציאה כ"ע מודו דקנה במשיכה או בהגבהה והר"ם היה מחמיר והיה מצריך מעות ומשיכה לאפוקי נפשיה מפלוגתא :

(שב) כשאין לעובד כוכבים מה למשוך מעות קונות :

(שג) כל שלא משך המכר הוי ברשות מוכר להתחייב באונסין כן פי' האלפסי וכן אבי"ה ורשב"ם ור"ת דלא כפי' רש"י :

(שד) מכר שוה כ"א בכ' או שוה כ' בכ"א דהשתא ליכא לא שתות מקח ולא שתות מעות אלא לגבי חד הוי ביטול מקח ולגבי אידך הוי מחילה לעולם אזלינן בתר מקח הן לענין מחילה הן לענין ביטול מקח :

(שה) ראובן שאמר לשמעון השכרתי לך בית בחזי זקוק ושוה השכירות זקוק ויש אונאה י"א להדין עם ראובן כיון דיש אונאה לשכירות וי"א דדוקא במטלטלין יש אונאה לשכירות ולא בבתים :

(שו) ראובן שאמר לשמעון איניתני בדברים והביא עדים שאינה אותו היו מלקין אותו שהרי עבר על לאו גמור :

(שז) כי היכי דלוקח מבטה"כ בו דין אונאה כן בטה"כ שנתאלה בקניינו אין לו אונאה ר"ם ידע הלוקח שהיה בו אונאה ושתק עד לאחר זמן ותבעו לדין לא הויא שתיקתו מחילה :

(שח) י"א דכל מי שמקבל מי שפרע צ"ל שפיו כן או שוקין לו בן בלכים וי"א שאומר לש"צ שיאמר כן צ' המגדל :

(שי) ראובן טען על שמעון מכרת לי יין בחזקת וורנקי"ש ומצאתי שמעורב בו יין הכי"ל ואיניתני ושמעון אומר הלא טעמת אותו ומה שטעמת כתבי לך הדין עם שמעון ואפילו עירבו קודם כיון שטעמו בחותה שעה אין לו עליו כלום ואי טעין עירבת לי לאחר שטעמתיו על זה ישבע ויפטור :

בבא מציעא פרק קמא

(רלט) אמר המוכר אי מזביננא מחורה לדידך מזבינגא והקנה לו לא קנה כיון דלא פסק עמו בכמה :

(רמה) פסק אבי"ה דקנין מהני שלא בפניו וכן פירש ר"י :

(רמו) שמעון שהיה לו בת קטנה ולראובן היה לו בן קטן וכתב שמעון לראובן לכשיהיה בנך לראוי לקדש אם לא יקבל קדושי בתי או היא בעצמה לא תקבל אם תהיה לראויה לקבל קדושין אז אתחייב לך מעכשיו שני זקוקין ומת שמעון קודם שהיה בן ראובן בן י"ג והיא גדלה ועמדה ונשאת לאחר ועתה תובע ראובן הקנס מבניו מתחלה השיב מהר"ם שיתומים פטורים אח"כ חזר בו וכתב דמחייבים אם לא יהיו פטורים מטעם אונס והאריך :

(רמז) דין הא דאמר אין אדם מקנה דבר שלב"ל בארוך ופסק הר"ם היכא דהקונה והמקנה והדבר הנקנה בא לעולם אפילו אם הלה מגלו בדבר שלב"ל מועיל :

בבא בתרא מי שמת

(תרמו) שמעון נתן לראובן מ"ע לימלום לבלום בריות ע"מ שיפלא בנו וכו' בהלכות אישות :

(תרלו) לזמכור בנכסי אביו עד בן כ' רי"ף ורשב"ם פי' דוקא נכסי אביו ור"ח פי' דה"ה נכסים שקנה ומיימ' כתב דבן י"ד אם יודע בטיב משא ומתן מקחו מקח וממכרו ממכר :

הגהות סנהדרין

(תשלג) ראובן שחק עם שמעון והלויה ממנו ל' דינרים ועכשיו תובע שיחזיר לו מה שהלויה לו והשיב ר"י ע"ע שב"ד מוציאים הל' דינרים מראובן ומחזירים לשמעון :

ב"מ פרק ז'

(לגג) ראובן שטען שמעון תקע לו אמונתו אם יש לו שטר או עדים שראוהו תוקע על ב"ד לאות לשמעון לקיים אמונתו דאמונה היא תקיעת כף וכו' :

איזהו נשך

(שכח) דין אסמכתא בארוך עש"ב והר"ם פסק שאדם נאמן לישבע על המשכון המחלם בידו ושא"ל הלוה קני מעכשיו וזכי במשכון מועיל והמלוה עושה לו טובה ואסמכתא זו קניא מעכשיו בלא ב"ד חשוב וכתבו רוב הגדולים דאסמכתא קניא והוא דלא אניס והוא דקנו מיניה בב"ד חשוב :

(שכב) השידוכין נקנס כיון דמנהג העולם להקנות הערבונו בכולר מן הדין אפי' בלא מעכשיו החוזר בו קני דבמנהגא תליא מילתא ועוד דלאוי לקונסו על שביים חבירו שלא ירגילו לחזור :

(שכג) ומשחקי בקוביא ומפריחי יונים אסמכתא הוא משום דלא גמר ומקני דאמר אנא ידענא בנקיטה עפי' שמדבר תלוי בחכמה אבל כל שחוק שאינו תלוי בחכמתו מספיקא גמרי ומקני אהדדי להפסד ולריוח :

(שכד) ראובן שמכר בית לשמעון ונדר לו לסלק המלכין ושם עירבון ביד שליש לסלקו ושמעון גם הוא שם עירבון ביד שליש שיתן מעותיו ואח"כ בא המלכין עם מעותיו ונילך ללוקח דין הוא שיחזרו הערבונות לבעליהן דכיון שלא היה שום קנין ולא ב"ד חשוב בדבר אלא שבמשיכה נמסרו לשליש שיזכה במעכשיו אי לא יסלק המלכין הוי אסמכתא ובלא האי לא קני :

השוכר את האומנין

(שנא) דין נותן ערבון על המקח בין מטלטלי בין מקרקעי :

(שפס) לא שייך אסמכתא בשידוכין דאין זה קנס מה שנהגו לקנוס החוזר וה"ה למלמד תינוקות אם מקבל המלמד על עצמו קנס אם יחזור ולא מלא מלמד אחר במקומו :

(שלד) מעשה שגזרו שלא לקנות בית מעובד כוכבים ואלו להר"ם אם להחליף בית בבית עם העובד כוכבים מותר או מקרי זביני או לא והשיב דחלוף מקרי זביני :

(תכח) עשה קנין בסודר שאינו שלו אינו מועיל כלום :

(תלב) כולן אם יש לו מוסר והחוזר בו מקבל מי שפרע :

(תלה) כתב ראבי"ה כל אדם האומר לחבירו לקיים לו דבר אחר המכירה והמתנה ולא הקנה לו בקנין הוי פסומי מילי בעלמא :

(תלו) מחילה אינה צריכה קנין :

(תמח) האי שמימותא קניא פר"ח מקום שנהגו לקנות בענין זה יש לסמוך על המנהג כי המנהג טוב וכשר :

(תמח) ראובן השכיר עלייתו לשמעון להניח שם פירותיו ואח"כ מכר פירותיו לראובן אע"פ שלא משך קנה אם נתן הכסף :

(תמט) א"ר יוחנן דבר תורה מעות קונות וכו' כתב העיטור משתבל דוקא עליה דשכיח בה דליקה אבל מכר לו חטין שבניה שכיחא בה דליקה מעות קונות והאריך :

(תנ) ראובן דזבין ארעא משמעון על שם לוי ולוי לא הרשהו וכתב השטר של שם לוי וכיון שרלה שמעון שלא בא לוי חזר בו מפני שלא הקנה ללוי כלום השיב העיטור שאינו יכול לחזור בו :

(תנח) לביס שהשכירו מלמד אפילו לא התחיל במלאכתו אינן יכולין לחזור בהן ואפילו יחיד העושה ע"פ לביס אינו יכול לחזור בו אפילו לא התחיל שנתו :

(תנט) כל דבר הנעשה בפני ז' טובי העיר ואפילו בפני ג' ואפילו יחיד ע"פ אין יכולין לחזור בהן וכל הנעשה ברבים א"צ קנין במקום שיחיד צריך קנין וג' טובי העיר חשובין ככל העיר וא"צ ז' טובי העיר אלא בדברים גדולים כגון להוציא בהכ"נ מקדושתו :

(תקלא) קנין בפני שנים אור"ת דאף שלא בפני שנים חשיב קנין . פסלה ביחיד וצריכה קנין . קנין מהני שלא בפני עדים וה"ל לומר כתובו אלא בלא רשות כותבין כל זמן שלא חזר בו אבל יכול לחזור בו . י"א דוקא בשטר מכר יכול לחזור אבל במתנה לא וי"א להפך ודנו הפרושים :

(תקמג) מקנין דמלוה וזבין זביניה זביני ואפילו בשלה זה :

(תקמד) היכא דכפה אותו לבטל מודעא מהני הביטול . והיכא דמהני מודעא א"צ שיהיה מאונס הגוף אלא אפילו אונס ממון הוי אונס :

(תקמה) ראובן שמכר קרקע שהיה מיוחד לכתובה או לנדוניית המקח בטל לאחר :

(תקס) נמלא בתשובת הר"ן גאון אם ראובן מכר כור חטין לשמעון וקנו מידו וקבל הדמים ולאחר זמן תבעו ונמלא שלא היו לו חטין בשעת הקנין שחייב להעמיד לו מקחו ואפילו נתייקר ונמייי' משמע דאם חזר בו מקבל מי שפרע :

(תקסח) הרי"ף ור"ם ור"י והר"ם פסקו דאין אותיות נקנות במסירה הילכך המוכר שטר חוב לחבירו או נתנו לו במתנה אינו נקנה במסירת השטר שבידו עד שיכתוב לו המקנה קנה שטר פלוני וכל שיעבוד שבו וימסור לו השטר :

(תקמו) המוכר חבית יין לחבירו והתחילה כל ג' ימים הראשונים ברשות מוכר ואפילו נתן הלוקח מעות למוכר יחזיר לו מכאן ואילך ברשות לוקח אפילו לא נתן לו מעות חייב ליתן לו מיהו היכא דלא טעמיה בשעת לקיחה נראה דמצי אמר טעמ"ס :

(תקסח) אם ישוב עינו מחמיץ הכי זה מקח טעות :

(תקע) המוכר קבלו דאין בני משפחה ומעכבין כתב ראבי"ה דאין יכול למכור ולתת מקום אבותיו בנ"ס ומיהו יחזירו בני משפחה הפסות בין בנ"ב בין נקבר שלא יפסיד לוקח ורב האי כתב שמכירתו מכירה :

(תרכ) מעשה באחד שסקנה לחבירו בקנין סודר קרקעות ומטלטלין ומעות בגב אחת וי"א דכי היכי דלא קנה המעות גם המטלטלין והקרקע לא קנה וי"א דקנה הכל במינו דהא על קלא חל על הכל ורבינו שמחה כ' דאע"ג דמעות לא קנה קרקעות ומטלטלין קנה :

(תריג) מעשה באחד שקנה תביעה מראובן שהיה לו על שמעון בקנין גמור ובא הקונה ושמעון לדין ופסל ר"י כנתבע אף מן התבועה שאין הקנין כלום מאחר שלא היה התביעה בעין ותימה הוא דהא בכל יום מלשה אם חבירו על המלוה ומקנה לו בקנין :

(תריל) פסק הר"ם דאין אדם יכול להקנות לחבירו שום חוב שיש לו על העובד כוכבים בשום ענין ואפי' בקנין וא"כ אם הקנה כל הרבית שעלה על החובות כל היכא דאיתיה של בעליו הוא ואסור ליקח נמי אם לא מחל המוכר ללוקח בפירות את הרבית :

(תרמא ותרמז) אין הקנין חל על דבר שאין בו ממש כגון המוכר אויר חורבה או דירה וכיולא בזה ופירות דקל :

(תרמז) בשטר שאין כתוב בו קנין הפירות כראוי כגון שלא הקנו לו קרקע לפירותיו אלא נתנו לו כח ליקח הפירות של קרקע ועדים חתמו תחתיו ושוב אין חוזרין ומגידין השיב ר"ת אחרי שכתוב בשטר שנתנו לו הפירות בקנין גמור מעכשיו אגב קרקע וקבלו עליו באחריות כל שטרי קנין הפשוט כתיקון חכמים יזלמד עליון מתחתון והקנין קיים כי תיקון חכמים הוא לסקנות קרקע לפירות ומועיל אפי' שאין כתוב בו בשטר :

(תרמח) המשתקים במתנה אפילו הקנו זה לזה לא קנו וכתב רבינו אליהו אפילו מסר לו משכון קודם שהתחילו לשחוק אפילו הכי לא קני אבל כשהמעות ומשכון שניהם על הדף שמשחקים בו והמקום קנוי לשניהם אין זה אסמכתא וה"ה למלמד תינוקות וכו' לעיל :

(תרפב) פרשב"ם דכל מנאי שבני אדם מתנין ומקיימין ביניהן לא שייך לומר מספה אני כך ובני אדם השומעים נעשים עדים במורים אע"ג דלא אמר להם אתם עדיי :

(תרפד) פסק ר"י ב"ב מי שנשבע או קבל חרם שלא יתן דבר או לא ימכור או יתחול הונו או שאר דברים ועבר שבועה או מכר או נתן אין במעשיו כלום כיון דאמר לא תעביד אי עביד לא מהני :

הלכות זכיה ומתנה

(קנג) שאלו לר"ם ש"מ שאמר תנו מנה לפלוני ולאחר שעה אמר פעם שניה תנו מנה לפלוני מי נימא להעמיד דבריו הראשונים חזר ואמר כן ואין לו אלא מנה או דילמא מנה הראשון קנה בדבריו הראשונים ומנה שני נמי קנה בדבריו שניים והשיב דאין לו אלא מנה אחד כיון דלא אמר עוד תנו לו מנה אחר וכן נראה להר"ם מנוכביר"ק :

(קס) הכותב כל נכסיו לבניו אשתו גיזונת מהם כתבו התוספות דוקא נתן לבניו אבל נתן לאחרים אחריכא מתנה כמכר היא ומפקעת מזונותיו ומזונות אשתו ממנו :

(קסא) מה שמקנו לכתובת אשה נגבית ממטלטלין דוקא מירושה או ממתנת ש"מ אבל הנותן במתנת בריא אין כתובה נגבית ממנו וכן כתבו רוב גדולי הדור שמתנת בריא מפקעת שעבוד גמור כממכר . ורשב"ם כתב דאפילו מתנת ש"מ מפקעת השעבוד . ור"ש בר' ברוך פסק דאפילו מתנת בריא לא מפקעת שעבוד כתובה ונגבית ממנו והר"ם פסק להנותן מתנה לבנו ליורשו במתנת בריא לא הוי מתנה להפקיע כתובה דהוי כמו ירושה והנותן מתנה הוא אינו ניזון ממנה אבל אשתו ניזונת :

(קעו) מתנת ש"מ שכתוב בה קנין אף לשמואל דמספקא ליה אי גריעא משאר מתנה דוקא היכא שהקנין נכתב בכתב אבל בעל פה אפי' שמואל מודה דיפוי כח הוא :

(קלג) כתב ר"ת הא דאמרינן מצוה לקיים דברי המת דוקא היכא שהושלש מתחילה לצורך זה :

(קלג) קטן אם יש לו אפוטרופוס לר"ח מתנתו מתנה ואבי"ה ומיימ' חולקין והר"ש כתב דפחות מבן כ' במקרקעי שירש אין מקחו מקח ואין מתנתו מתנה וכן מיימ' :

(רח) מעשה בספר מבריח שנעשה כדי שלא ישתעבדו נכסיו לב"ח והשיב ר"ת דאינו מועיל והמקבל מתנה גובה ממנו מתנתו :

(רמד) האי עובדא דאימיה דרמי בר חמא מתנת בריא בלא קנין הוה שכתבה בשטר נכסי נתונין לך במתנה אבל אי הוה בה קנין הוה מוקמינן ביד מאן דקדים אפי' שעה אחת ואור"ת בד"א בשטר מתנה או מכר אבל חוב ד"ה חולקין :

(רמח) מעשה בבנו של ראובן שהיה לו מעות ביד שמעון דודו וחלה ואמר בפני עדים מה שיש לדודי מעלי ינתן לאבי ולא מיחתה אשתו אחר כך הקל מעליו חליו והלך על משענתו וחזר והכביד עליו חליו ושלח לקרוא לדודו וא"ל מה שיש לך מעלי תנהו לאבא ומיחתה עתה האשה ומת וקיים שמעון דברי המת ועתה האשה תובעת משמעון מה שנתן לחמיה והשיב ראב"ן דשמעון עשה כדין ואין לאלמנה עליו כלום ואפי' לא נזה הבן כן דין הוא שינתן לו דהוא יורש בנו ומשום דרבי נתן דמוליאין מזה ונותנין לזה אין לחייב שמעון כלל :

(רנ) לאה נשאת לראובן והיו לה בנים ומת ראובן ונשאת לשמעון ומת בלא בנים והלכה האלמנה ונתנה הכתובה לבתה בת בעלה הראשון ומתה לאה ובאו בני ראובן להוליא מאחותם מה שנתנה לה כי אמם לא נשבעה על כתובתה והנכסים בחזקתם והשיב ראב"ן כי הבת זכתה במה שנתנה לה אמה ואפי' אמ"ל שאלו המכשיפין ידועים שהיו של אביהם הא קיימא לן אלמנה שתפסה מטלטלין אין מוליאין מידה וה"ה בתה הבאה מכחה ובעל שני בנכסי אשתו לוקח הוי . וכוף המשובה אפילו היו החפצים בידם היה להם ליתן משום מלוה לקיים ד"ה דכב"ע ליכא מאן דפליג דכופין . ואי ליכא עדי לואה ולא עדי מתנה מספקא שבמתנה נתנתם לה דהמטלטלין אינן צריכין כי אם משיכה :

(שכג) מעשה בש"מ שחילק נכסיו לכמה בני אדם בשטר ונמלא אחד מן העדים שהיה מן מקבלי המתנה והיה חלקו כתוב בשטר ופסל רבינו יואל השטר כולו אפי' לאחרים . ובמיימ' דוקא כשכתב לב' בני אדם ביחד אבל אם כתב לראובן שדה פלוני ולשמעון שדה פלוני הרי אלו שתי עדיות והלכתו מתנתו קיימת אע"פ שכתוב בשטר א' :

(שכח) האומר תנו מנה לפלוני ומת ימנו לאחר מיתה ומוקמינן לה במעמד שלשתן אבל מטעם דמן כוזי לא מהני אא"כ מסר לו מיד ליד ואמר לו הן לפלוני . ועוד אומר ר"ת דלא אמרינן הן כוזי אלא בחוב ופקדון שלריך בע"כ להחזיר ולא במתנה ומליאה וגם במעמד שלשה דקנה המקבל אפי' בע"כ של נפקד או של לוה עכ"ל :

(שכט) אומר ר"ח דאין שייך מעמד ג' בעובד כוכבים ואם העובד כוכבים לפקד והנותן והמקבל ישראל זכה ואם המקבל מתנה עובד כוכבים יכול לחזור בו אבן אם המקבל מתנה אנס ואין הישראל הנפקד יכול להשמט ממנו לפי שבדיניהם בכה"ג קנה יתן לעובד כוכבים אפי' לכתחילה :

(שלא) דין הילך לאו כוזי דמי ושליח מתנה :

(שלב) האומר מנה זו לפלוני יהא מנה זה לפלוני בידך ומת אין היורשין יכולין לכופו . ע"מ דין אם אמר זכה או המקבל . ומיהו על זכה לו בשטר אמאי יכול לחזור ויש תוספות כתוב בהן לא יחזור :

(שלג) אומר ר"י אע"ג דמית מקבל בחיי נותן ולא קני אלא לאחר מיתת הנותן אפי' הכי קנו יורשין ואפי' לא נולדו יורשי המקבל עד אחר מיתת הנותן קנו :

(שלד) מעשה בלוי שהפקיד מנה ביד שמעון וא"ל לראובן לוי קבל לי מנה משמעון שחייב לי וקבלו

[מרדכי חולין]

לוי לאחר זמן אמר שמעון פרעתי אותו מנה שלא כדין תחזירהו לי או תעכב אותו פקדון שהפקדת בידי בלא עדים ולראובן אמר לשמעון מנה זכית לי תנהו לי השיב ר"ם נ"ל דמן הדין לא יחזיר לוי המנה שזיכה לראובן שנתן לו שמעון ומה שעושו לוי זכיתי לראובן ע"מ שלא תפסיד פקדוני דברים שבלב אינם דברים ע"ש :

(שמל) מי שנותן בנו למוהל ובעל ברית אסור לחזור בו ואם חזר חזרתו מזלה :

(שמז) מקבל מתנה שאמר לאחר שבאת מתנה לידו אי אפשי בה מה דינו :

(ת) מתנת קטן מתנה בין מלוה בין מועטת דוקא במטלטלין :

(תכח) אע"ג להמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול היינו משום דקניינו מדרבנן אבל במידי דהתורה זוכתו אינו יכול למחול דהא נתן שטר חוב במתנת ש"מ אינו יכול למחול דמתנת ש"מ דאורייתא :

(תל) ראובן שנתן כל נכסיו לבנו ע"מ שיתן לד' בנותיו כך וכך מעות ואם יפחתו מן הסך שיש לו ליתן לבנות יתן מן הקרקעות לבנות ונפטרה אחת מן הבנות בחיי אביהן נראה דאפי' הכי מתנתו מתנה אם הוא יתן לג' בנות הנשארות לכל אחת ואחת חלק המתנה ומחלק המתה פטור לגמרי ואפי' מליתן ליורשיה :

(רמו) פי' הר"ם לדברי ש"מ ככתובין וכמסורין דמו ר"ל כמסירה המועלת בכל מקום באיזה לד שמועיל לאפוקי שאם אמר יאכל פלוני פירות דקל זה לא אמר כלום דלא משכחת בבריא כלל :

(רלא) המגביה מליאה לחבירו קנה חבירו וכפי' ראבי"ה ולראב"ן :

(רלב) פסק ראב"ן דאם באת סחורה ליד ראובן בזול ואמר שמעון קנה אותה בזיני ובינך והריוח נחלוק ושמעון שהק וקנאה ושוב אמר לפלגי קנייה לא איחלוקו וכתב ראבי"ה דרפיה בידיה דלא דמי קני מליאה ולא זכה אם לא נתרלה בפירוש לשניהם :

(רלג) לאה המליאה וכבל לו עליה מעבירין אותו ממנה שהרי אם לא יזכה בזאת מי יאמר דיזכה באחרת :

(רלד) לא אמרינן דעני המהפך בחררה ובא אחר ונטלה דנקרא רשע לא הוי אלא היכא דליה ליה פסידא לההוא אחר שבא ונטלה שימנו :

(רלה) המשכיר עצמו במקום שחבירו מושכר והיה יכול להשכיר עצמו במקום אחר נקרא רשע :

(רלו) פסק הר"ם ראובן שהיה מהפך בקרקע של עובד כוכבים על המילר של שמעון וקדם שמעון וקנה לא מיקרי רשע דלאו כל שעתא מתרמי ליה לקנות קרקע על המילר שלו :

(רלז) דן הר"ם דעובד כוכבים דלית ליה שליחות לית ליה זכייה ואם ראובן אמר לשמעון זכה בהון המעות לעובד כוכבים לא זכה בהן העובד כוכבים עד דאתו לידיה :

(רלח) פסק ראב"ן ראובן שנתכסכו אורחים בביתו והיה שמעון מחזר אחריהן לקנות הסחורה ואמר ראובן אני רולה לזכות כי בימי זכתם לי ונלך שמעון וקנאה כשלא היה ראובן בביתו ועתה טובעו לראובן שישיב לו שהלין עם ראובן . ולראבי"ה חולק עליו . ומיהו משום עני המהפך בחררה יש בדבר אם יכול לקנות במקום אחר :

(רמג) ראובן שמחזיק בבית ושמעון מפלפל עליה והלך שמעון ונתנה במתנה ללוי בעוד הבית ביד ראובן ואחר כך תקף שמעון לראובן והוליאו מידו בדיינין ועתה לוי תובעה משמעון ושמעון אומר כי המתנה לאו כלום היא אחרי שלא היה הבית ברשותו לא הדין עם לוי כיון שיכול להוליאה שמעון בדיינין מיהו אם הוליאו בחזקה אין מתנת לוי מתנה ובמתנת מטלטלין אפי' שיכול הנותן להוליאה בדיינים אין מתנתו מתנה :

(למד) ראובן טען על שמעון שעומד בימי ברלם ההל והיתה מרגלית בתוך ארבע אמות שלי ובאת והגבהת אותה ול' אמות שלי זכו לי וזכה שמעון בהגבהתו אם ברה"ר הגביהו אבל אם בסימטא או בלידי רה"ר הגביהה זכו ליה לראובן ד' אמותיו וחייב שמעון להחזיר :

(רנה) לפעמים אמרי' עדיו בחתומיו אין, לו למפרע ולא אמרי' הכי אלא היכא שניכר מתוך הכתב שקדם . היכא שכתבו ג' המתנות ביום אחד ולא ידעינן איזה נמסר תחילה עבדינן שודא אע"ג דידעינן איזה נכתב תחלה :

(רנד) פסק הר"ם אף הבריא שאמר ינתן לפלוני כך וכך אם ימות זה נקרא מלוה מחמת מיתה וקנה :

(רנה) לא אמרי' חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו אלא בדבר שירלה לקנות וחצרו קונה בדבר הבא לחצרו אחר כך אבל בדבר שלא היה דעת המוכר למכור ולא דעת הקונה לקנות לא קנה ומעשה בא' שקנה בדיל מן העובד כוכבים להכות בגנו ושוב מכרו לישראל חברו בחזקת בדיל ונמלא כסף ותבעו בדין ופסרו אבי"ה שאמר שלא זכה בו הראשון כשקנאו מן העובד כוכבים כיון שלא ידע ולא נתכוון לקנות הכסף :

(רנט) מעשה אירע בבית ריב"א שמת גר בביתו והחזיק בו אחד מן התלמידים בזהב שבאלבניטו וריב"א אמר דלא קניא מטעם חצרו דאפילו חצר המשומרת אינו קונה דבר שלא היה לו לידע יוסף משאר בני אדם . ור"ב פי' דלא אמרי' חצרו של אדם קונה שלא מדעתו אלא בהפקר גמור אבל לא גבי אבידה ואפילו היכא דליכא יאוש :

(רס) נשאל להר"ל אביגדור על עובד כוכבים שאבדו לו מעות בבית ישראל ומלאן ישראל אחר ופטן ישראל שהאבדה בביתו וכבר קנתה לו חצרו אפי' שלא מדעתו והשיב דלא אמרי' חצרו של אדם קונה לו אלא במידי דשכיח ורגיל למלוא אבל דברים שאינן מלויין כגון מעות ושאר מטלטלין לא זכתה לו חצרו וכו' :

(שיא) אמר לתת מתנה לחבירו יכול לחזור בו ונעשה נדר :

(שיב) ראובן טוען לשמעון אתמך שהיתה דולמי בשעת פטירתה לותה לתת לי ממלבושיה ומרלים לה ויש עדים על זה אומר מהר"ם אם לראובן אינו עמי שיש לו כ' זוז יכול שמעון לחזור בו ולא מלינן למכפייה לקיים דבריו ואם לראובן עני כופין שמעון לקיים דבריה :

(תקנח) יש אומרים דכי אמר לירתי ולירתי דירתי הכונה לומר ליולאי יריכי שיורש אם יסיו לו אבל שאר אדם שהוא ממשפחת אביה דורה או בן דודה לא ירית ויש אומרים דהכנים של יורשים אינן שכינן דאין אדם מקנה דבר [למי] שלא בא לעולם ויש אומרים דהיינו דוקא כשמזכה לו מעכשיו ובשעה לאו בר זכייה הוא אז אין אדם מקנה דבר למי שלא בא לעולם אבל היכא דלאמר אחרי לירתי משמע אותן יורשין שיהיו אז יזכה לכן :

(תקפד) פסק הר"ם על הנותן לבנו ולאשתו במתנת בריא מהיום ולאחר מיתה ליטול כאחד מהבנים זכרים ולאחר מות חמיו אם הנכסים הם כמו ביום המתנה או מרווחין ונתמעטו ישול כפי חלק כשגיעו אבל מועטים בשעת נתינת המתנה ונתרבו בשעת חלוקה לא יטול מקבל מתנה אלא כפי שהיו בשעת נתינה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם :

(תקפה) פסק הר"ם האלמנה כשנוטלת כתובתה לא יטול המקבל מתנה חלקו אלא מן הנכסים הנותרים ולא מצי המקבל מתנה לומר כיון שמתנתו מתנת בריא וכתובה אינו גובה ממתנת בריא דלא ישמעם חלקו של המתנה בשביל הכתובה אלא לעולם ידו על התחתונה :

(תקפו) הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופוס פסק הר"ם דראובן שנותן לאשתו מנה זה בשעת מיתתו למה לה כך וכך דאם היא לא היתה גם בשעת הלואה אין בכך כלום ולא כפפידה אח"כ חילק כל נכסיו ולא שייר כלום וכתב לה קרקע כל שהוא והוא מיימ' במקום גאונים שאפילו לא שייר אלא מטלטלין כל שהוא גובה כתובתה :

(תקפח) אומן נשים יקרות בנות מלא ומפן שהבעלים כותבין להן כל נכסיהן לא עשאום אלא אפוטרופוס

וא"כ אם יש עדים שמספידים הנכסים או כותמות לשם אדם שלא לצרך ליות הנכסים מסלקינן להו :

(תקפט) ראובן ושמעון שותפין מסלקין בדרך ותלה ראובן וקרא לשמעון ואמר תנו לפלוני מנכסי שיש לי בידך כך ולפלוני כך ונפטר ראובן ובא שמעון ופסר לב"ד כל המאורע והשיב ב"ד על זה ועשה לאוי המם ועתה אלמנתו של ראובן מן המקבל מה שנתן לו ואומרת כי הכל משועבד לכתובתה והשיב ר"ב שאין אלמנת לראובן יכולה להוציא מיד המקבל כלום ואפי' שנשתעבדו לכתובתה י"ל דקיימא לן דב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה עכ"ע וזה דוקא למ"ד דמתנת ש"מ מפקעת שיעבוד כתובה אבל לדברי ר"י אין מתנת ש"מ מפקעת מידי כתובה :

(תקלא) אדם שיש לו בן עני ורולה למת לו מעות כדי לסלקו לאחר זמן מירושתו הילך יעשה השיב מהר"ם דיש מקנה לאביו עכשיו אע"פ שהוא בריא לחלק נכסיו לאחר מותו לכל יורשיו במתנת ש"מ חוץ מזה וכן יאמר עכשו פלוני בני יטול לאחר מותו שלים ופלגי שלים ולא ישאר לזה כלום ולא יזכירהו במתנה וממילא לא ישאר לו כלום :

(תקלב) אפילו בריא וסיה בריא לאחר שנתן המתנה כמה ימים כיון שמלוה ואומר פלוני יטול לאחר מותו אין לך מלוה לאחר מיתה גדול מזה :

(תקלג) נשאל להר"ם על ראובן בן שרה שתובע שמעון ואומר שאמו אפקידה בידו חפץ ע"מ שיתנהו לבנה לאחר מותה ושמעון אומר כך אמרה לי אם אמות תשיבנו לראובן בני והשיב ממנו תנהו לי ואם היא קמות סנהו לראובן בני והשיב נ"ל דלא זכה לראובן במתנה א דאין זו מתנה וגם שמעון לא הוי כזוכה בשביל ראובן עכ"ע :

(תקלם) כתב ר"ם על המתנה שנתן לראובן לאמו וכתב לו שטר מתנה שיקח חלק מכל נכסיו כאחד מן היורשין ושטר מתנה זה כתוב בו מהיום ולאחר מיתה דהכי היא כמתנת בריא וזכה בגוף כל הנכסים שהיו לו בשעת המתנה גופא מהיום ופירי לאחר מיתה ודוקא בנכסים הידועין לו בשעת המתנה הוא דיכול אבל לא ימול בנכסים דליכא לספוקי בהו דשמא לאחר מכאן באו לידו כי אותם לא היה יכול לראובן לקנות לו כי אין אדם מקנה דשלב"ל . ולראובן שנתן לבתו מתנה כיון דמתנה מפקעת ירושה דאורייתא דהאומר תטול אשתי כאחד מן הבנים נוטלת כ"ע שמפקעת כתובת בנין דכרין שהיא מדרבנן ותגבה הבת מתנתה קודם שימלו הבנים כתובת בנין דכרין :

(תרב) ירושלמי מי שצוה מחמ"ש ואמר ינתנו לבני בנותיו בכלל ואם אמר בשעת מיתה פי' מלוה מחמת מיתה לתת לבניו לאחר מותו אין הבנות בכלל דמספקא לא לאפוקי אחסנתא מיבעיא ופסק הר"ם דה"ה הבריא שאמר אם אמות יתנו כך וכך היינו מלוה מחמת מיתה :

(תרל) פסק ר"י אדם שכ"מ או מלוה מחמת מיתה שאמר כתבו נכסי לבני ולבנותי מהיום ולאחר מיתה ויש שם קרקעות ותכשיטי נשים הראוי לבנים לבנים ולבנות לבנות :

(תרים) פסק ראבי"ה שכ"מ המלוה מחמת מיתה ואמר הלואתי לפלוני קונה באמירה בעלמא אע"ג דליתיה בבריא אפי' בקנין :

(תרכו) הלכתא מתנת שכ"מ במקצת בעיא קנין ובלא קנין לא קנה מקבל מתנה עש"ב דין מתנת שכ"מ ומלוה מחמת מיתה והאריך ואומר רבי' אפרים דלא אמרי' מלוה לקיים דברי המת אלא דוקא במקום דלא שייך קנין אבל במקום דשייך קנין לא אמרינן מלוה לקיים דברי המת :

(תרכז) כתב הר"ל חיים הא דקא חשבינן מסוכן מלוה מחמת מיתה לאו באומר בפי' ווי ליה למית אלא משום אומדנא שאנו אומדים דעתו שהוא מלוה מחמת מיתה ובה"ג כתב מלוה מחמת מיתה היכא דאפיק מפומיה מיתה מתנה ש"מ היכא דאמר במחמת ולא אפיק מפומיה מחמת מיתה :

(תרכח) נשאל להר"ם על אודות רחל שחלקה נכסיה בפני עדים ושוב אמרה כל אשר יותר על נכסיה ממה שחלקה בפניהם ינתן ליתום פלוני וכל זה היה בלא קנין אלא מחמת מיתה ולאה קרובתה היתה בבית ומסרה לה רחל מפתחות הבית והכל עד שעת מותה וכשנפטרה נודע שתפסה לאה צררי דמעות ומטלטלין ובאו לדין לאה והיתום ולאה אומרת שמחיים תפסה שנתנה לה רחל מרצונה והשיב כי אם המטלטלין שביד לאה יש בהם סימן וידוע בעדים שהיו של רחל ולאו העדים עכשיו אותם ביד לאה על לאה להביא ראיה שנתנה לה רחל ואי ליכא עדים כדפירשנו נאמנת לאה לומר שרחל נתנה לה ובשבועה עיין שם :

(תרכט) ראובן כשהיה בריא השליש מעות ביד שמעון לתת לבנו כשישא אשה ושוב מת ראובן ושוב מת בנו קודם שנשא אשה ובא לאה גובה כתובתה מאותם המעות שהשליש ביד שמעון לאותם מעות לא יצאו מרשות ראובן לעולם ואפילו לא מת הבן אלא שלא נשא אשה עד אחר מות ראובן יכולה היא לגבות מהן כתובתה דבכל קדמו שעבוד הכתובה :

(תרל) פסק הר"ם ראובן שיש לו מעות ביד שמעון ואמר כך אמר לו תנם לבני או לפלוני אחר מיתתי דהן לאו כוזי במתנה שהרי לא הושלש מתחילה לכך ולא מלינן מתנת בריא לאחר מיתה עכ"ע דיינין וחולקין במתנות :

(תרלג) נשאל לראב"ן בנו של ראובן היה לו זקוק ביד שמעון דודו וחלה וצוה בפני עדים ליתן לדודו שיתן הזקוק לאביו ואשתו לא מיחתה אח"כ הקל מעליו חליו וכו' עיין לעיל :

(תרלג) מעשים בכל יום שאדם נותן מטלטלין בלא דעת אשתו אע"פ שמשועבדין לה ואין יש מוחה עכ"ע :

(תרלג) לאה שנשאת לראובן והיו לה בנים ממנו ובגם ומת ראובן ונשאת ליעקב ומת יעקב בלא בנים ולאחר מיתת יעקב כתבה כתובתה לבתה וכו' עיין לעיל :

(תרלה) נשאל לר"ג על היתום שנפטר וצוה בפני עדים לתת כל אשר לו לשמעון דודו מקרקעי ומטלטלי חוץ מלמד כלים ויורדה דודו לא היה שם ולאחר זמן נתרעם יהודה על שמעון ואומר שצואתו אינה כלום שלא היה בן י"ג ועדים אומרים שהיה בן י"ג שנים והשיב דאין בצואתו כלום כיון דאינו בן י"ג אע"ג דידע בטיב משא ומתן אין מתנתו מתנה במקרקעי אבל אם היה בן י"ג [או] אפילו שהוא פחות מעונת עסר מתנתו מתנה במטלטלין וחפס בכן שמעון בצואת היתום :

(תרלו) נראה דבצואת הקטן לא שייך למימר מלוה לקיים דברי המת ואין בצואתו כלום :

(תרלז) מעשה באדם שנתן לאשתו כל אשר לו במתנה במלוה מחמת מיתה וכתב לה שטר שכל נכסיו יהיו לאשתו זוגתו ולאחריה ימנו לילדי בנותיו אך היה שמן מנכסיו י' ליטרין לש"ם לפלים לנדקה וכל השאר נתון לה והאשה קיימה דברי המת ועתה באים בני המת שאשתו הראשונה לסעמידה על כתובתה וגם הי' ליטרא שנתנה לנכות לה מכתובתה והשיב קנה מכבוד ליס דלא עשאה הבעל אלא אפוטרופא ויש חולקין וכ"ע :

(תרלט) השיב הר"ם מצב"ן ש"מ שאמר ביום ראשון תנו ה' זקוקים לפלוני וחזר ואמר תנו ס' זקוקין לפלוני דאין לו אלא ה' זקוקין ולא אמר מלינן לו פ"ז זקוקין :

(תרמה) השיב ראבי"ה על אלמנה שצותה בשעת מותה לתת מנכסיה לפלוני קרובי' ה' זקוקין והבן שותק ועתה אחרי מותה אומר שאמר לא נשבעה על כתובתה ומה שמספק מפני שלא רלה להכביסה והשיב דכיון ששותק בפניו ושתק הוי כאילו הודה שיש לו ממנה ה' זקוקין וחייב ליתן כאמר עושה :

(תריח) שכיב מרע שאמר הלואתי שיש לי ביד פלוני ופלוני זכה אומר הרא"ש דהכי מילי בהלואה של ישראל אבל בהקפאות של עובד כוכבים לא קני אפילו במתנת שכיב מרע ואפילו אם יש לעובד כוכבים משכון דמיא לא כמו מקפה דישראל מעובד כוכבים לא קני משכון ופסק ראב"ן דלא שייך מלוה פרעשי משפסבע שבועת יורשין וסקיל דהוי כיורש :

(תרמב) מאן דכתיב בשטר כל דאית לי ודיהוי לי נשון

נברי לא קני אלא מאי דהוה ליה בההיא שעתא ואידך לא:

(סרלד) י"א דאם מסר מודעא על מתנה אפילו בלא אונס הוי ביטול מעשה ואינו כלום:

הלכות שלוחין ושותפין

(רלו) שנים שהטילו לכיס זה מנה וזה מאתים אם עשו פרקמטיא השכר לאמצע ובירושלמי מפרש הטעם שתנו ביניהם שזה נוטל לפי כיסו וזה לפי כיסו נוטלין לקח זה בשלו וזה בשלו ונתערבו זה נוטל לפי מעותיו וזה נוטל לפי מעותיו ובמעריס הדין הוא במקום שיוסיף ממון על חבירו והתנו לעסוק בדבר מיוחד אם עשו מה שהתנו והתעסקו באותו עסק מיוחד הדין להיותם שוין בריוח ובהפסד אע"פ שלא פירש בשעת התנאי ואפי' שאחד מוסיף קרן יותר מחבירו אבל לא עשו מה שהתנו ושינו לעסוק בדבר אחר שלא התנו תחלה הדין שיטול כל אחד מן הריוח וההפסד כנגד מעותיו וכ"ע בהלפסי:

(רלז) תשובת הר"ם על ראובן ושמעון שנתרצו ללוות לעובד כוכבים שלשים זקוקים ובקש לוי להשתתף עמהן באותו חוב ונתרצו לו וקדם ראובן לתת לעובד כוכבים ד' זקוקין וחצי מחלקו ואח"כ הודיע עובד כוכבים לשותפין שאין צריך לו אלא אלו הד' זקוקין וחצי שקבל מראובן וראובן תבע מן השותפין שיתנו לו כל אחד מהם החלק המגיע לו מאלו הד' זקוקין וחצי שמעון נתן ולוי לא נתן ומת לוי וגבה שמעון החוב והריוח ואמר לראובן חלקך מהקרן ושליש מהריוח אתן לך ושליש אעכב לעצמי ושליש אתן ליורשי לוי וראובן תובע ב' שלישים אחרי כי לוי לא נתן לו את חלקו מהד' זקוקין וחצי והשיב מהר"ם דיורשי לוי נוטלין השליש שלהם והאריך בראיות והר"ר שלמה כתב דראובן נוטל הב' שלישים ומהר"ם דחה ראיותיו:

(רלח) ירושלמי שנים שלוו מאחד אע"פ שלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה כיון דלוו שתים יחד שליחות דהדדי עבוד ואם אין לאחד לשלם ישלם השני חלקו וחלק חבירו דכל מעשה השותפות אחד הוא ומסתמא כל חד וחד אדעתא דכולהו עבוד:

(רלט) הרי אחי ושני שותפי דאית להו דינא בהדי חד ונחית חד מינייהו בהדיה לדינא לא מצי אידך למימר את לאו בעל דברים דידי את אלא שליחותיה קא עביד דכתב ראבי"ה דהכי מילי בתובעין אבל בשותפין נתבעין לא אמר איבעי ליה למייתי ולא אמר דשליחותי' קעביד דיאמר השותף הנתבע מה שנשתתקתי כי אמרתי מי יתן שלא היה תובע אותי לעולם לדין ודיו וגם מן הדין להיות כנדון כשיתבעוהו וכן כתב ריב"א ומהר"ם דכשתבעוהו מקצת הקהל בעבור מסים וכה"ג וכל הקהל יודעין באותה תביעה אין יכולין לחזור ולטעון עליו ועיין במיימ':

(רמ) מעשה בראובן ושמעון שלוו על סוס והלך שמעון ושכר לוי ומשכן לו הסוס ברשות ראובן ושכר לו הבית לשומו בו ויצאת משפחה ומת הסוס וראובן אומר לא שכרתי [את] לוי ואין לו עלי כלום השיב מהר"ם דלאו כל כמיניה אלא כיון ששמעון שותפו שיתף לוי שליחותיה עבד:

(רמב) גבי שליחות לא בעינן רק גילוי דעתא:

(רנה) כאן שנה רבי הכל לבעל המעות השיב ר"ת על שליח ששולח לקבל מעות ושעה נראה לי דיחלוקו ושוב חזר בו וכתב דהכל לבעל המעות ולר"י נראה דהכל לשליח ואפילו חולקין אין שייך כאן וריב"א ורב למח כתבו שאם נתכוון השליח לזכות הכל לשליח אבל אם לא הכיר ונתן הכל לבעל הממון הרי הוא של בעל הממון:

(רנו) תשובת רב למח ושאלתם על ב' שהיו בפונדק ואבד חד מינייהו עיסקא מידי דכייל או מידי דמימני וא"ל לחבריה איתא ושייע בהדי בין בחנם בין בשכר ושייעיה והוה ביה חליפותא והשעה בין במדה בין במשקל בין בפשיטי פלגא דאלמלא זוזי דידיך לא הוה ממטי ואי לא הוה ממטי ליה לא הוה פייש:

(רנז) שאל ריב"ק מי שנתן מנה לשליח לפורעו ושכח מנה למי והשיב רבי' יקר שאם יש זמן רב ששכחו אע"ג שזה אומר אדעתא דהכי נתתיו לך שאם לא מצאתו שתחזירהו לי אפילו הכי קנה זה במה שבידו והר"ם השיב דהדרי זוזי למרייהו:

(רנח) השיב מהר"ם על מעות שנתן ראובן לשמעון לפרוע לעובד כוכבים בעל הבגד וזה שנתים שהם בידו והעובד כוכבים שכחם וראובן אומר תנם לי ואם יבוא העובד כוכבים להוציא מידך יחזור עלי שורת הדין שיחזיר שמעון מעותיו לראובן דלכ"ע הילך מנה לפלוני ובקשו ולא מצאו ליכא מ"ד דיעכבנו לעצמו:

(רנט) כאן ביש לו קצבה כתב הרשב"ם דהאומר לשלוחו צא ומכור לי חפץ זה בה' דינרין ומכרו בששה מותר לבעל הבית דדבר שאין לו קצבה הוא אבל אם טעה העובד כוכבים יתנן לו לשליח וכו':

(רס) ז"ל לא עדיף מדידך פסק רשב"ם כל מה שעושה השותף בשלו להרויח עושה בשל חבירו בין לריוח בין להפסד ובלבד שלא יפשע ובלבד שיהא זמן סחורה למכור:

(רסא) ב' שותפי' או ג' שיש להן דין עם אחד אין היחיד יכול לומר יבוא א' מכם ויטעון בשביל כולכם אלא השותפין יכולין לומר שכל א' רוצה לחלוק ולטעון על חלקו:

(ס) דין השותפין למשתעי דינא עם חד או חד למשתעי דינא בהדייהו:

(סב) שותף אינו רשאי למכור בלא דעת חבירו והכל לפי מנהג מוכרי העיר ואם שינה חייב ואם מכר אחד מהן באשראי בלא רשות חבירו יש בזה פלוגתא בין הגדולים ונראה דכיון דאורחא דמגבין בהכי פטור וכן אם הפקיד הסחורה בדרך פטור. תרין שותפין דמית חד מנהון ולא אשתבע או נמי חד מינייהו חשיד ליה דינא לאשתבועי לאידך:

(סה) טופס שטר שותפין:

(סז) מעשה בא' שגלה מן העיר שהיה חייב ממון ולאחר זמן היה לבו לחזור ושלח לחבירו ב' זהובים לפשר עם העובד כוכבים והלך זה ופשר בכ"ה והמשלח טוען שמותר והשיב רבי' שמחה דלא זכה השליח במותר ויחזיר:

(סי) דין השלישות אומר מהר"ם דשליש נאמן בלא שבועה וכן הוא רגיל לדון ואפילו במקום שאין שלישותו בידו והאריך וכן כתב ר"ת דבין שליש ובין שליח נאמנין לומר עשינו כמו שאמרת לנו ומיהו אם יש עדים ששינה בשליחותו חייב עוד היה אומר ר"ם דחזקת שליח עושה שליחותו הוי דוקא לחומרא אבל לא לקולא ודחו ראיותיו:

(סכ) אומר הרי"ף הא דאמרי' מילי לא ממסרן לשליח ר"ל כל היכא שאין הדבר נגמר ע"י השליח חשיב מילי ולא מימסר לשליח:

(סכה) השיב מהר"ם נאמן השליש לומר כך וכך היה התנאי שאם לא יעשה פלוני כך וכך שיתן כל מה שבידו לפלוני ואפילו בלא שבועה היכא שאין השליש מעכב לעצמו אבל אם טוען על השליש מעכבת לעצמך מן השלישות ישבע:

(סקכג) מה שעשה עשוי אלא שנהג מנהג רמאות הדין שוה בכל וכן הדין בשולח לקנות שדה או דבר אחר וקנה משל עצמו אבל בסתם זכה המשלח ואם קנאו במעות המשלח אף על פי שקנה לעצמו ואקפן עליו כמלוה אפי' הכי קנה המשלח:

(סקנו) כל שליחות קודם שנגמר יכול לבטלו ודבר בתא אמרו אפילו היה השליחות בקנין אפ"ה יכול לבטלו:

(סקנט) שליח שהיה נושא אגרום ונאנס נראה דלא יטול כלום:

(סקס) משום הכי אין השלוחין נאמנין לומר פרענו למלוה אפילו בשבועה דכיון דצריכי שבועה נפקי מתורת עדות שהרי נוגעים בעדות קצת:

(ע) כתב רא"ם ולאבי"ה ור"י ורוב הגדולים דהאידנא נהוג עלמא למכתב הרשאה אמטלטלי דכפרי והכל מילי וכל אדרכתא דלא פסיק ביה ז"ל לדון וזכי ואפיק לנפשך לאו כלום הוא דמאי א"ל לאו בעל דברים דידי את ודוקא כשמת המשלח הוא דמצי א"ל לאו בעל דברים דידי את אבל כל זמן שהמשלח חי לא דהא שלוחו של אדם כמותו וכי א"ל ז"ל דון לנפשך מועיל אע"פ שלא הקנה לו אגב קרקע:

(עא) ר"ת היה שולח הרשאה ביד עובד כוכבים ולא היה כותב בהרשאה וקנינא אלא וקנה לעובד כוכבים ובתשובת הגאונים יש דאם הרשה אדם עבדו הרשאה מעליא הויא:

(עב) אומר רבי' קלונימוס דאין אדם יכול למנות מורשה אפילו בקנין שלא בפני השליח דחוב הוא לו דכתיב אשר לא טוב עשה בעמיו זה הבא בהרשאה ואפילו יתגלגל השליח אח"כ מיהו אם הרשהו כדי שיגיע לו מעות שיש לו במקום אחר שאין צריך ליטעון עליהם נראה לעפיד דמי לפי' ר"י ועיין פי' תיקון ולשונות ההרשאות:

(עג) המפקיד שעשה מורשה אין הנפקד יכול לומר לו לאו בעל דברים דידי את אלא יכול להכריח הנפקד לבא לבית דין ואומר ר"י דיש למורשה רשות לדון עמו אי איכא אלים הוא בין בדיני ישראל בין בדיני עובד כוכבים:

(עה) פר"ת דאין המורשה יכול להרשות אחר תחתיו אלא אם כן נתנו לו הבעלים רשות ולגבי הרשאות מהני קנין והרשאה בלא קנין לא מהני וכל זמן שלא הגיע החפץ ליד המורשה יכול לחזור בו ולבטל שליחותו אפי' שליחות בקנין:

(עו) כתב הרי"ף שמורשה שאבד השטר חוב שנתנו לו הבעלים אם באונס משתבע דנאנס נאבד ונפטר:

(עז) כתב הרי"ף שהמורשה אפילו יוציא ממון מן הנתבע כשרין קרובי המורשה להעיד:

(עח) כתב רבינו מאיר דאין המורשה יכול לפטור ולפשר ולמחול אלא א"כ נתנו לו הבעלים רשות להדיא כתב רבינו שמחה אפי' לא היה בהרשאה זמן אין בכך כלום ועפ"ב פירוש ההרשאה:

(עט) אדם שהפקיד שטרו ביד שליש ואומר פלוני הוא נאמן במיגו דאי בעי אמר החזרתיו לך:

(ק) מעשה בראובן שהלוה לשמעון י' ליטרא ולאחר זמן אמר לו יהיו למחצית שכר ונשתמש בהן ונאנסו ומיינו ר"י דאין המעשה משתנה בחילוף הדברים הילכך חייב באונסין והאריך בראיות:

(קכג) כתב האלפסי דלא אמר ר' יהודה הותירו לאמצע אלא כשנותן לו המעות בשותפות למחצית שכר אבל אם נתן שלא בתורת שותפות אם הותירו הותירו לבעל המעות וכן פירש ר"י:

(קכד) ראובן שטען לשמעון שלחתי על ידך י' זקוקין מאיי הים וכשחזרתי ותבעתי ממך אמרת לי שהלויתם לעובד כוכבים מפני אחריות הדרך ועתה תן לי הריוח ושמעון השיב לא לוותי לך כלום וכשאמרתי לך כך לדחותך נתכוונתי שמעון חייב לראובן לשלם הריוח והר"ס כהן שלח פעם אחת כסף על ידי יהודי ועכב כספו בכנסים וגבה ממנו בעל כרחו ריוח י"ב זקוקין:

(קכה) המעכב כיסו של חבירו אין לו עליו אלא תרעומת ודוקא במקום שאין מרויח בו אבל אם הרויח בו נותן הריוח לבעל המעות ודוקא אם נתנו לו מתחלה לקנות בו דבר להרויח ואומר לא קניתי או לא הרויחתי אלא לעצמי אבל בתורת פקדון והרויח בהן אינו נותן לו הריוח ומיהו בפקדון נמי אי תובע פקדונו שאמר אני רוצה להרויח בו או להלוות והלה מעכב ומרויח בו גם זה נותן לו הריוח עפ"ב:

(קכו) אין מבלחין מעות בדיוקני פירש רש"י דיוקני דג או דבר אחר שהוא סימן שלו אפי' עדים חתומים עליה האומרים שזהו סימן שלו אין מבלחין ועוד יש הרבה פירושים על דיוקני עפ"ב:

(קכז) מי שהיה לו מלוה ביד אחר אם יכול לכתוב עליו הרשאה והיאך הוא אומר אדם והקניתי לו ד' אמות קרקע ואין לו קרקע:

(קכח) ראובן שהיה לו פקדון ביד שמעון בא לשמעון כתב ולא הכיר אם היה כתב יד לראובן אפי' היה כתוב בו סימנין ואותיות שביניהן בייחוד ומתוך כך מסר שמעון לשליח הפקדון חייב שמעון אם ראובן כופר ואומר לא שלחתי לך כתב מיהו שמעון יכול להחרים סתם על מי שלא כתב זה ולא יודה ויש מי שהורה שישבע לראובן ואח"כ יטול כדרך הנשבעין ונוטלין ונמצא בשם הרי"ף שישבע שמעון היסת שכתב זה בא אליו ולפיכך שלח ויפטר:

(קכט) לוי שבא בשליחות מראובן ולקח כ' מיד שמעון וראובן אומר לא שלחתי לקחת אלא כ' וכ' הביא לי לוי נשבע היסת שחמשים שנתת לי נתתי לראובן וישלם שמעון מכיסו אם היה חייב לראובן:

(קל) כתב הרי"ף היכא דשדר ליה חבריה כתב וא"ל שדר לי הגוא מידי דאית לי גבך ושדרא ניהליה לא מחייב באחריותיה דהאידנא נהוג הכי סברי וכ"פ ר"ת:

(קלא) פסק ראבי"ה שאם היה חייב ראובן לשמעון זקוק ושלח לו ע"י שלוחו ואבד אין שמעון יכול להשביע לשליח עד שיבא ראובן:

(קלב) פסק ראבי"ן ראובן ששלח זקוק לאשתו למזונות ונאבד שאינו נאבד לאשתו אם לא מדעת בעלה:

(קלד) כתב ריב"ם גברא דמוליכין לית רשותא לאוליכי אחרינא מיהו אם נתן לו רשות בזה הרשות בידו:

(קלה) ראובן הביא הרשאה ותבע את שמעון אינו יכול לחותו לומר שמא המרשה בעל שליחותך שהרי ראובן אומר לו תן לי הפקדון והרשאתי תהא אצלך ואם המפקיד הרשה אחר הוא הפסיד לעצמו ושמעון פטור שהרי בהרשאתו נתן לו. סמ"ג:

(קלו) ראובן שבא בהרשאת שמעון ותבע את לוי ואמר להר"ס [אבל] ישבע שמעון ויטול מוציאין הממון מיד לוי ויהא הממון מונח עד שיבא שמעון וישבע ויש לראובן להחרים על מי שטוען טענת שקר כדי לעכב הממון:

(קמו) פסק הר"ס על המלוה את חבירו למחצית שכר ומת הלוה ואין המלוה רוצה להניח אלמנת הממון דאם הלוה לו בסתם סתם הלואה ל' יום ואם הלוהו לזמן קבוע ועדיין לא הגיע הזמן נראה דאינו יכול להוציא מידה ויניחו בה למחצית שכר כל ימי משך זמן העיסקא ומיימ' פליג והר"ס מגרמסיירקא מסופק אם יכול לטעון דהם אינם יודעים להשתדל כמו אביהם ועפ"ב:

(קמח) מעשה בראובן שאמר לשמעון הקף בגדים מן העובד כוכבים וכן עשה ולאחר זמן נתן ראובן המעות לשמעון ליתן לעובד כוכבים וגבה העובד כוכבים וראובן שואל אותם משמעון והשיב מהר"ם כי בכל פעם הוא עם שמעון להחזיר לראובן המעות שנשארו בידו ורבינו יקיר אומר דזכה בהם שמעון ומהר"ם דחה ראיותיו עפ"ב:

(קמט) דין שלא לקבל מעותיו מן העובד כוכבים ומעה העובד כוכבים וכו' עיין לעיל:

(קעו) כל מה שהשותפין מתנין בלא קנין מועיל ומיי' וסמ"ג חולקין:

(קפא) כל מקום איבור שותף חולק שלא מדעת חבירו ופסק מהר"ם לראובן ושמעון שהיו דרים תחת שר א' והיה להם חוב א' בשותפות ויצא ראובן משם לדור תחת שר אחר וכעס עליו השר ואמר לשמעון אם חלקך אתה מייעש לך שיפרעו לך אבל חלק ראובן לא אתה מייעש דאם אמר לשמעון לעצמי אני מציל הציל לעצמו:

(קפב) ב' שיש להם חוב בשותפות והחוב מקולקל וצריך לתת שוחד לגבותו האחד רוצה והשני אינו רוצה יכול לחלוק שלא לדעת חבירו ויאמר לעצמי תוציא חלקי ואציל לעצמי:

(קפד) אמר פליג לא אמר לא פליג פסק אבי"ה דאם אין עדים בדבר שאמר כן נשבע שלא נתכוון להציל אלא לעצמו וזוכה:

(קפה) נשאל להר"ם על ראובן ושמעון שהיו שותפין בחוב וראובן קבל השר ותפשו השר והולך לראובן לפטור החוב ושמעון הזמינו לדין בשביל חלקו והשיב נראה דאם ראובן לא נתפס אלא בשביל החוב כדי לפטור הב"ח והערבים ודחק אותו לכך ישבע לראובן דלא נתפס אלא בשביל להפטור החוב ושנאנס לפורעו ופטור:

(קצ) [עוד] נשאל לראובן שקבל עיסקא מכמה בני אדם ושוב תפסו המושל עם שאר היהודים ולא השיגה ידו כדי גאולתו ולקח מן העיסקא ונתן פדיון נפשו והשיב דכיון דתפס ביד השר שאינו מתכוין אלא לגבות ממון שהוא נושא ונותן בו נראה דאפי' אית ליה לדידי' נכסי כדי פדיונו נוטל מן העיסקא שבידו לפי חשבון והאריך עפ"ב:

(ריח) זה אומר כך וזה אומר כך השליש נאמן בלא שבועה ר"ת ור"י וכן פסק ר"ב אבל אם אמר לפקדון נתתי לך צריך לישבע ולאבי"ה מחייב השליש שבועה והר"ם פסק דאפילו אין שלישותו בידו נאמן בלא שבועה במאי דעבד בעוד שלישותו בידו ודוקא שאין המשליטין חולקין עליו וכו' עיין לעיל:

(רכד) אומר לאבי"ה שכתב לאבי"ן שאם חלק ראובן פרקמטיא שלא מדעת שמעון שותפו שלא בפני ב"ד מפני שהיה צריך למעות ושוב נתקלקלה אע"ג דשמעון מצי מעכב לראובן לא מצי מעכב דלאיהו דאפסיד אנפשיה שחלק אע"פ דשלא כדין חלק ואם חושד שמעון לראובן שלא חלק בשוה ישבע ראובן שחלק בשוה:

(רעו) דין אם הדיוט ממנה אפוטרופוס היכא שבעל דין נשבע ואין המורשה יכול לטעון שקר:

(רפה) פר"ת שלשה דינין יש בחלוקה אחד בקרקעות ואחד במטלטלי ואחד בזוזי בקרקעות אם או שותף אין יכולין לחלוק אלא בפני חבירו ואפי' בב"ד. מטלטלי אין יכולין לחלוק אלא בב"ד. זוזי יכולין לחלוק אפי' שלא בפני ב"ד:

(שכו) בשם רש"י אם אדם חולק שלא לדעת חבירו לא הויא חלוקה וכל מה שמרויח המקבל בחלקו השכר לאמצע ואף על פי שחבירו מודה לו שחלק יפה:

(שנט) לאו' שמסר טבעת לסרסור למכור והפסיד האבן מן הטבעת נראה דהסרסור ש"ש הוי אפי' בשעת הליכה דאכתי לא מכר החפץ ושמא לא ימכור ולא יטול שכר אפי' הכי הוי ש"ש ואין בעה"ב צריך לישבע שלא ידע שלא היתה האבן תקועה יפה אלא הסרסור ישבע שאינו ברשותו וישבע כמה שוה האבן ויפרע שוויה:

(ריז) כל ריוח הבא ממעות השותפות יחלקו לאמצע ומי שקבל מעות לקנות דבר למחצית שכר גם שאר רוחים אם יקנה בהן ויהיה בהן אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לאמצע אמנם אם פירש מתחלה אם ארויח בשאר עניינים לא אחלק עמך אז לא יחלקו עמו:

(שסז) פסק הר"ס האב ששלח את בנו בשליחות ונתפס ואין לו ממון לבן דהאב חייב לפדותו ואינו יכול להפילו על הצבור ואפילו אינו סמוך על שולחנו כיון שהלך בשליחותו ומיהו יתר מכדי דמיו אינו חייב לפדותו וכן אם יש לו ממון לבן הוא יפדה את עצמו:

(שעט) ראובן נתן חפץ לשמעון בחוב היהודים להוליכו לביתו וטען שמעון קפצו עלי עובדי כוכבים וגזלוהו ממני יביא שמעון עדים שנאנס ופטור ואם לא יביא משלם דכל היכא דאפשר לברר טענתיה באותו מקום דשכיחי ליה תמן ליה שבועה כלל אלא יביא ראיה ואם לא יביא ישלם אבל אם דבר של לגנבה כגון שאומר החזרתי לך פקדון או הלואה ד"ה אין צריך להביא עדים אלא ישבע ויפטר:

(שפ) ראובן שמסר לשמעון מנה בשותפות ע"מ שיהיה ביניהם למחצית שכר כל ריוח שיבא ליד שמעון אף ממציאה וכן קבל עליו שמעון בפני עדים לא קני לראובן כיון דלא קנו מיניה ואין לו לראובן אלא חלק מנה שלו:

(שנ) עסק פלגא מלוה ופלגא פקדון אפלגא דמלוה מחייב באונסין ואפלגא דפקדון הוי עליה כש"ש ומיי' כתב דלא מחייב עליה בגנבה ואבידה. והר"ס פסק דעיסקא הוא מלוה לכל ענין בין לענין קדושין בין לענין מכירה. בין לענין שמיטה. והמלוה את חבירו למחצית שכר ומת אם לא שליש זמן המלוה אינו יכול לסלק אשת המת ובניו עד סוף הזמן ויש מסופקים בדבר וריב"א מסופק בדבר אי שביק זוזי' עפ"ב:

(שנא) פסק הר"ם מנוגביר"ק דאדם שמלוה לחצי ריוח שצריך להעלים מן הריוח אם ימן מת ואינו יכול לומר כך וכך נפתי למת ולקח חצי הריוח מן הנשאר אלא ישלים מן הריוח החסרון המת ומה שישאר מן הריוח יחלוקו אא"כ התנה ואמר אקח ריוח שלי אימתי שארצה:

(שנב) נשאל להר"ם על שני שותפין בחוב אחד ופרע מקצתו ורצה האחד לעכבו ואמר לחבירו לך וקח חלקך מן העובד כוכבים והשיב דלאו כל כמיניה:

(ס') כל דבר הידוע הבא מכח שותפין אין לזה שמוחזק ברשותו כח לטעון לקחתיו ממך אם לא בראיה ברורה כי כח שניהם שוין בו כ"פ ראב"ן:

(סיג) שותפין שהיה להם חוב ביחד ורצה האחד להתרחק ממקומו ולהוליך השטר חוב עמו חבירו יכול לעכב עליו מפני חלקו שאינו רוצה להרחיק שטר חובו ממקום קרוב:

(סנה) ראובן אמר לשמעון אי זבנת לדוך פלוני זבנה ביני לביניך אזל שמעון זבנה אמר ראובן פלג לי א"ל שמעון לא פליגנא אי דהיב ראובן לשמעון זוזי למזבן בהדי סהדי וקנו מיניה ב"ד מחייבין אותו לתת לו חלקו ואי לא יהיב ליה זוזי וליכא אלא דברים בעלמא ב"ד מודיעין לו דעבר אדאורייתא דכתיב הין צדק:

(תקלח) אומר הר"ס דאם קנו דבר בשותפות ולקח אחד מהם ושמר בסתם וחבירו שתק ונגנב או אבד אפי' לא אמר שמור לי חייב וי"א דכיון דלא אמר לו בפירוש אינו נעשה ש"ש. דקדק הר"י מווייג"א דשותף אפי' ש"ח אינו וכ"כ מהר"ם דשותפין פטורין מפשיעה דפשיעה בבעלים פטור:

(תקלט) ראובן שהיה לו חוב בשותפות עם שמעון ומאותו החוב הביא שמעון לעובד כוכבים י"ח דינרים כדי שיהא מכניס לו חובותיו אחרים ושמעון משיב שבשביל גביית חוב הכניס לו יד שמעון על העליונה ומה שראובן חושדו שהרבה לתת בשביל שאר חובותיו ישבע שמעון שלא נתן לו אלא בשביל חוב זה ונפטר:

(תרלב) ראובן ושמעון שותפין בסחורה ונתפס ראובן עם הפרקמטיא והולך לפדות עצמו ותובע ראובן את שמעון חצי דמיו אין שמעון חייב לתת לו כלום שאחריות גופו לא קבל עליו:

(תרלג) ב' אחים שיצאו לשוק ורצה אחד מהן מונה צריך לחלוק עם חבירו. ונראה מן הירושלמי דבמציאה אין חולקין אא"כ פירשו להדיא עפ"ב:

(תרלד) גרסינן בירושלמי אמר רבי חייא בר אבא סתם אחי שותפי ניכהו עד שלשה דורות:

(תרלה) השיב רבינו משולם על שלשה אחים שהתנו יחד בקנין על נכסי אחותם שנתן לה בעלה שכל מי שיקבל מתנה מאחותם שיחלקו בשוה שלשתם ולימים נתנה מתנה לאחד דאע"ג דאין אדם מקנה דשלב"ל בההיא הנאה דציית' אהדדי גמרי ומקני וכן לכל מגלה מהני בשיתוף מאי טעמא:

(תשפה) נשאל לר"מ ראובן ושמעון שעשו עיסקא בהדדי ואמר ראובן ושמעון תן לי אמונת שמים שלך שתחלוק עמי כל הממון שמרויח מזה לימים באו לחלוק הריוח ואמר ראובן השבע לי שלא הרווחת יותר ושמעון משיב כבר נתתי לך אמונתי שהוא כמו שבועה ולא אשבע עוד והשיב בכה"ג צריך לישבע עוד שבועת השותפין בנקיטת חפץ:

(תשפו) מה ששמעון אומר שבן לראובן הבא בהרשאתו מחל לו אם אין כתוב בהרשאה בפירוש שהיה לו כח למחול ולמחול אין במחילתו כלום. והמרשה את חבירו ללכת למלה"י וטוען הנתבע שטר פרוע הוא אישתבע לי דלא פרעתיך לא נתבטל בשביל זה ההרשאה דאינו חייב המורשה אלא לישבע שלא אמר לו המורשה שמסר זה פרוע וזה כיון שהרשאתו בידו אפי' שבועה זו אין צריך שהרי יש כאן עדים מחמת ההרשאה שכך א"ל המרשה שאינו פרוע שהרי על ככה הוא מרשהו:

(תשפז) ראובן הרשה שמעון להביא ספרים שיש לו ביד לוי ולאחר ששמעון קבלם מלוי חזר והפקידם ביד גוי ועתה ראובן תובע הספרים מיד לוי ולוי אומר שנכנס לשמעון בהרשאתו ומסולק הוא ממנו ואח"כ שמעון נכנס בידו לפקדון ורוצה לעכבם בשביל מעות שנתחייב לו שמעון והשיב ר"י ב"ם שאין לוי לעכבם חדא מפני תקנת השיקול ועוד דאין לוי נקרא מופקד משמעון דשמעון המורשה שליח הוא מראובן ואינו יכול לעכב לעצמו כדין כל מורשה הילכך צריך להחזירם לראובן:

(תרלו) טופס שטר שליחות כאורך ונאמנותו ובתום' הליב"ן נמצא שכתב רש"י שהיה מחייב לתובע לשלם שכר השליח ומביא ראיה דמאן דכתיב ליה כיתא אזיל לבי אמיה:

(תרח) השיב שבחו נכסים מחמת נכסים כשהושבחו נכסים שניתוספו בגופו מחמת פרקמטיא:

(תתסב) אשר לא טוב עשה זה הבא בהרשאה היינו דוקא כשעושה בשביל שהוא אלם ובעל מעות אבל כשעושה להביא מעותיו לחבירו שאין חבירו יכול לברות מלוה קא עביד:

הלכות מלוה ולוה ושטרות

(תש) נשאל לרבינו אליעזר בר' שמעון שטר שהיה כתוב בו כ"ל בשבת בכ"ב בתשרי ונמצא שאינו מכוון בימים שכ"ב בחדש היה יום שמיני עצרת ובדין היה לכתוב בכ"ל בחדש והשיב דאינו נפסל בכך וכן ריב"א וכן רבני מגנצ"א. וחולק ר"ת ופוסל אותו שטר:

(קד) שטר הכתוב במלוה הלוה והמלוה יש תורת שטר עליו ואין זה מפי כתבם אבל שטר שכתב עושה מאליו אין תורת שטר עליו. ושטר שיוצא מיד בעל דין וחתים העדים תחתיו הא"ל עדות ולא הוי מפי כתבם דהוה ליה כמי שנחקרה עדותן בב"ד דמעידנא דקא יהבי ליה למריה לא מצו אהדורי בהו ומהאי טעמא מקיימין לשטרא בחתימת ידי סהדי ולא איכפת לן אי דכירי או לא:

(קלט) נראה מן המעשים דעדות בקנין חשוב כשטר ולא מצי למימר פרעתי וטעמא משום סתם קנין לכתיבה עומד אף בהלואה וכתב לאבי"ה דפיא בידי:

(קמב) ר"ת ור"י פסקו כר' נתן דהנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה:

(קמו) אבל יוצא מתחת יד עצמו אימור זיופי זייף יש מי שהיו רוצים להוכיח מכאן דאם ראובן יש בידו שטר ונתקיים בחותמיו ושטר שני יוצא מתחת ידו שאותם העדים עצמם החתומים בראשון חתומים בשני שלא יגבה בשניהם דאימור חד מינייהו זיופי זייף כיון דמצינו בא' מהן דאיכווני איכוון וזייף. ור"ת השיב לשניהם כשרים לעיקר העדות בקביעות עין מליה ולא לגמרי חתימה לחתימה אלא תקנה הוא לעבידו בקיום משום פסידא דלקוחות ואפי' היה לראובן אלא שטרות החתומים כולם מכח א' של עדים כולם כשרים ואם העד סופר וכותב ספרים לא חיישינן דילמא זייף המוציא שטר כתיבתו של סופר מן הספר שכתב אלא שפיר מקיימין כתבו משטר שהוחזק בב"ד:

(קנא) הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין דוקא כשטוען להד"ם אבל טוען פרעתי פסק האלפסי דנאמן ור"י פסק דאינו נאמן דמ"מ יכול לטעון שטרך בידי מאי בעי:

(קנב) כי היכי דהמקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו כן כתב מיימ' וכתב הר"ס דוקא בגדי חול אבל בגדי שבת ויום טוב וכל שכן התכשיטין לב"ח גובה מהן ומיהו אם הקנה לה מעיקרא או אם היא הכניסתן אין ב"ח גובה מהן דנכסי בית אביה אמר אם רצה הבעל למכור לא ימכור. ושוב נמצא בתשובה אחרת ממהר"ם דאפילו בגדי שבת ויום טוב שתיקן להן אין בעל חוב גובה מהן ואפי' לא הקנה להן:

(קעד) יכול אדם לשעבד עצמו בק' מנין אפי' אין לו כדי שויין. ועוד כיון שכתב סתם ושעבדתי נכסי הרי הוא כאילו הודה שיש לו נכסים:

(קעה) ומה שכותב והקניתי לו ד' אמות קרקע בחצרי אפי' יודעין שאין לו דכיון דמודה שיש לו הודאת בעל דין כק' עדים דמי:

(קלה) אף ע"ג דקונם מפקיע מידי שעבוד אלמוה רבנן לשעבוד דב"ח ואשה ואומר ר"י דלא אמרי' אלמוה לשעבודיה אלא היכא שהמקדיש נהנה מהם שאין הדבר נאסר אלא למשועבד כמו שאינו אוסר מעשה ידיה אלא לבעלה או שאוסר נכסיו אלא למלוה דאם לא כן לא שבקת חיי לכל בריה אבל היכא שהדבר נאסר על כל העולם כולו שגם המקדיש אסור בו אז מפקיע מידי שעבוד גם דב"ח גם דאשה:

(כח) מעשה בשטר מבריח שנעשה כדי שיוכל ללוות ולא ישתעבדו נכסיו לב"ח והשיב ר"ת דהשטר קיים ומגבינן ביה ויש חולקין:

(ריל) יש אומרים דאשה גובה כתובתה ממלוה אפי' אין עליה משכון:

(רטו) האידנא דמטלטלי לב"ח משתעבדי ב"ח גבי מינייהו דיתמי בין תפסי בין לא תפסי:

(ריח) שטר שלוה בו אינו חוזר ולוה בו שכבר נמחל שעבודו פר"י שאם היו שם עדי החתומים היו יכולין לחזור וללוות בו:

(רכ) מי שיש עליו כתובת אשה ב"ח לגו משפפי הגבייה זה אומר בכה וזה אומר בכה ועמ"ג ובסוף דקדק מהר"ם מן האלפסי דאם אין יש כדי לפרוע שניהן דאפי' קדמה האשה ותפסה מפקינן מינה ויהבינן לב"ח:

(רכא) מלוה מעותיו בעובד כוכבים הוי השיב מהר"ם מה שפסק רבינו תם דהיכא דיש לב"ח זוזי דצריך לתת לו מעות ולא שוה כסף הני מילי בידוע לנו שיש לו כסף אבל אם אין ידוע והוא אומר שאין לו אין צריך ליטבע. ואפילו חזינן דאית ליה מעות ואומר אינן שלי לא מסביעינן ליה ואם אמר שאין לי ונמצא שיש לו או לא מהימן ליה וצריך לפרוע ולמזבן ולהביא מעות:

(רכב) פריעת ב"ח מלוה ביתומים מיירי דאינו אלא מלוה בעלמא:

(רכו) שטר הבוה למלוה להיות גובה בלא שבועה גובה מן היורשין בלא שבועה ואם לא כתב ממני ומיורשי צריך שבועה והשטר שביד התובע לא חשיב כמודה בשעת מיתה דילמא אמר דילמא שכח השטר בידו כשפרעו וצריך לישבע וכ"ש שטר שאין בו עדים אלא כתב ידו וכתב בו נאמנות ולא כתב מיורשי דטענינן ליתמי דפרוע כי היכי דהוה טעין איהו אי לא הוה כתיב ביה נאמנות ובשערי רי"ף יש חולק:

(רל) נזקקין ליפרע מן היתומים כשהמלוה בשטר דנעשה כמי שנחקרה עדותן בבית דין אבל בדברים אחרים שצריכין עדות אין נזקקין ליתומים קטנים:

(רלב) אין נפרעין מן האדם שלא בפניו ומלמד שהיה בבית ראובן והפקיד משכנותיו בבית ראובן והלך לו ויש לו מעות ביד שמעון וראובן אומר לשמעון תן לי מעותיו שבידך כי צריך אני לפרוע העובדי כוכבים מעלי אומר מהר"ם אין לראובן על שמעון כלום אלא ילך ויתבענו ואי לא איפשר לאודועי אז נפרע שלא בפניו:

(רלג) סמ"ג מלוה הבא ליפרע שלא בפני לוה כגון שהלך הלוה למדינת הים ותפסה האשה מטלטלי מנכסי הבעל מוציאין ונותנין לב"ח שהרי אפילו היה בעלה כאן לא היה זן אשתו ובניו עד שיפרע חובו ואפילו למ"ד מסלקין לב"ח:

(רמה) הא דאמר אבד המשכון אבדו מעותיו פר"ת דוקא אבד אבל נאנס לא:

(רמל) שטרי חובות שנכתבו ביום אחד דברי הכל חולקין:

(רמב) כשב"ח שני ימים מונין לשטרות ביום שני ויש כותבין ביום ראשון וכותבין ביום פלוני שלשים לחדש שעבר וי"א ביום שיבול לחדש שעבר והר"י מוינ"א פסל שטר שהיה כתוב בא' במרחשון ביום ו' ור"ח היה יום ו' ויום ז':

(רפב) שטר שאין כתוב בו שום מקום שנכתב בו כשר לכל דבריו וס"ס שטר שאין בו זמן הוא כשר:

(רפד) שטר אע"פ שאין בו קנין שטר הוא וכל שטר הנעשה מדעת שניהם וחתומים העדים תחתיו שטר כשר הוא:

(רפה) כותבין שובר בין אבוטו בין אמקלמו ומופס השובר:

(שא) שנים שלוו מאחד ולא נעשו אחראין וערבאין זה לזה אם מת אחד מהן או העני או כפר אחד מהן והודה אחד מהן אותו שהודה מתחייב בכל ואין מקבלין עדותו על חבירו:

(שג') אמר רב נחמן שיהא מודה דדייני הוו עפ"ב:

(שד) כתב רב האי מלוה על פה ומלוה בשטר ומלוה על פה קודמת גובה מנכסים בני חורין במחלה דקיימא לן שיעבודא דאורייתא שני מלוין בשטר וכתב בעל חוב למאוחר דמצי למפרעיה כל אימת דבעי לא מהני ליה תנאה ומלוה בשטר המוקדם קודם לעולם:

(שיט) בממון שטענינן מזוייף לנפרע שלא בפניו ומן היתומים ומלקוחות ואם כפל ונמצא כיון דאיתרע בנפילה אפי' אם ימצא עדי קיום אם הלוה טוען מזויף מן הדין אין לו לגבות דחיישינן שמא זייף ואי ליכא לוה קמן ומלוה מצא עידי קיום מחזירין לו ואי הלל אחי לוה וטעין מזוייף תו לא מהימן כיון שהוחזק בהיתר:

(שכה) פירושים בדין דינא דמלכותא דינא ושטרות העולים בערכ"ג כשרים והוא דלא מקבלי שוחדא:

(שכו) כתב רבי' שמואל בן חפני שטר העולה בערכאות של גוים שאנו צריכין לקנין וחליפין אין אנו עושין דין ואפילו בדיני ישראל וכ"ש עובדי כוכבים ולא בריך לן דהא דינא דמלכותא דינא. עמ"ר:

(של) מילתא בקרובים אי הכשרים חתמו קודם הפסולין כשר ואי הפסולין חתמו קודם הכשרים פסול:

(שלט) בכל כותבין בדיו בסם בסיקרא:

(שמא) ממלאין הקלפים דיו י"א שקולעים לסם נייר ומפילין דיו על הקלף וי"א שמקלפין והן ממלאין סמוך לקריסה ולא על הקריסה עצמה:

(שמח) התופס לב"ח קנה ודוקא שמבורר החוב למחוייב לו דהא סוף סוף צריך הוא לפורעו אבל על הספק כגון היכא שרוצה לישבע לא ופר"ת דכל היכא דהתופס היה יכול לזכות לעצמו מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה ואפילו במקום דחב לאחרים כגון אדם אחד שחייב לב' או ג' בני אדם האחד יכול לתפוס משל המחוייב ולתת לחבירו מה שתופס למגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה והוא יחזור על הלוה עוד ויתבע את שלו אבל אי ליכא למימר הכי התופס לב"ח במקום שחב לאחרים לא קנה:

(שנג) פירושים על דברי רבי אליעזר בדין עדי מסירה כרתי:

(שנה) שטר שנמחל שיעבודו אם חזר ולוה אותו יום עצמו והקנה לו פעם שנים בשעת הלואה כשר למיגב' ביה:

(שעח) נאמן אדם לומר פרוזבול היה לי ונאבד פר"ת נאמן בלא שבועה וכן פסקו הר"ס ורשב"ם. ואומר ר"י מפרי"ש דאפי' בלא מכחישו ואומר לא היה לך פרוזבול אפ"ה נאמן בלא שבועה דלא שביק היתירא ואכיל איסורא:

(שעט) מעשה בראובן שאמר לשמעון אתה אמרת לי שאלוה לך ר' זקוקין ותמצא להלוותם ביוסף מר' לשנה והמותר יהיה שלך והר' יהיו עלי ועתה תן לי אותם והלה משיב לא כי אלא הלוית לי ק' במתנים בלבית קצוה והשיב ר"י דנאמן לומר דבהפטר פלוה לו משום דלא שביק היתירא כלפי' ר"ת:

(שפ) אי המשמט כספים נוהג בזמן הזה או לא:

(שפא) אין כותבין פרוזבול אלא ב"ד הגדול שבדור ואין להקשות א"כ איך יתכן שיהא נאמן לומר פרוזבול היה לי הלא לא היה בפני אותו הגדול מימיו די"ל כגון שמעון קבילית ג' רועי בקר במקום ב"ד הגדול. ומהר"ם והר"ק כתבו דבזמן הזה צריך לישבע שהיה לו פרוזבול ונראה דכיון דפליג האלפסי האי מימרא דלאו הילכתא היא וכן פסקו התוספת וכן רבינו ברוך דבמקום שאין רגילין לכתוב פרוזבול אינו נאמן אפילו בשבועה:

(שלג) מהר"ם פסק לראובן שאמר ליתומים אביכם היה חייב לי מנה והם משיבים אין אנו יודעין או להד"מ אין להשביעם אפי' היסת ואפי' יתומים גדולים דלא נתקנה שבועת היסת כ"א בטענת ברי"א והכא לגבי יורשין הוא טוען שמא. ואם הוא טוען בטענת ברי"א כגון בפני לוה לכם או הוגד לי מפי עדים שמעתי וכיוצא בזה אז ודאי נשבעין אם הם גדולים אבל לקטנים אין נזקקין אלא אם כן לבים אוכלא בהן ונ"ע פ' המוכר פירות וה"ס:

(סכח) אומר ריב"א לגבי מלוה אי אמר הלוה הנה המנה מזומן לך ואם לא תרצה ליקחנו מידי עכשיו לא יהיה עלי באחריותי אלא אניחנו בביתי דלא מפסיה בכה"ג ולאבי"ה פטרו אפי' בהלואה והאריך:

(סלח) פלוגתא דרש"י ור"י בפירוש זרוק לי חובי והפטר:

(סם) אומר ר"י אף ע"ג דבגט פסלינן היה במזרח וכתב במערב מ"מ בשאר שטרות אפי' לא היה בעיר ביום הכתיבה כשר. ומ"מ אומר ר"י דאין נכון לכתוב כתובה שלא במקום חופה כי לכתחלה צריך ליזהר גם בשאר שטרות:

(סנג) כתב ר"ם דמן הדין אין לכתוב קיום מחקים ולא תלויות בשטה אחרונה בשטרות כי אם לפני וקנינא מיניה אמנם רגילים העולם לכתוב קיום מחקים גם בשיטה אחרונה וע"ש אי למדין משיטה אחרונה האידנא:

(סנז) אותם הנעשים ערבים לחתנים בנדוניית בשעת הנישואין ודאי לא משתעבדי אפי' בקנין ובלבד שלא יהא קבלן:

(סנם) פרוזבול אינו מועיל אלא על חובות שעברו ולא על חובות הבאים ושמיטה לפני בני א"י היתה שנת שלשים ושמנה לפרש"י ולר"ת שנת נ"ט ובמדל רבנן סבורלאי יש שמיטה בשנת ד' אלפים ותשע מאות ושנים ולארבעה לבריאת העולם:

(סם) השיב רבינו יצחק לא יתכן בעיני להשביע מן הדין את היתומים הנתבעין במה שהניח להן אביהם בירושה ויכולין לעכב לעצמן בלא שבועה דבעים שאין עשוין להפקיל ולהסכיר אי לא שוייה דאם אע"פ שמועבין שאין יודעין אם היה של אביהם של זה התובע או לא:

(ספב) אמר לחבירו מנה אני נותן לך והבית לו משכון על אותו מנה אין בו כלום ויכול לחזור בו ולהוציא המשכון מידו מן הדין אם לא יקנה קודם בקנין גמור המנה והשעבוד על המשכון ואחר כך יתן לו המשכון דאז יחול השעבוד על המשכון וי"א דלא אמר מכח אין כאן אלא בקדושין בלבד וי"א דאמר הכי בכל מילי:

(ספו) מנין לבעל חוב שקונה משכון לרש"י ז"ל להתחייב באונסין ולרבינו תם ותוס' פי' בענין אחר ע"ש באורך:

(סל) מלוה על פה גובה מן היורשין והוא דקיימי קמדי משעה שהודה על שטה שמת דאם לא כן טענינן ליורש כל מה דמצי טעין אבוהון:

(סלא) כתב מר לזק דאם הקיף או הלוה עובד כוכבים לישראל ומת אם אינו מחזיר ליורשיו קאי בעון ואמר לאבי"ה דוקא בדידי וקא תנאי ליה יורשיו אבל בע"א לא יחזיר ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו ופרש"י אין מחזיקין לו טובה ולר"י הוי אפי' קפידא היכא לידי קלקול שיסברו שיהיה לו חיים ולגבי גר מופסם חילקו היכא שעשה לו הגר פרעת מלוה להחזיר לבניו ועיין שם:

(סקכב) ע"ד הכסף אשר קבל לראובן למחצית שכר שנתים או שלשה ושוב נמלכו ועשו קצבה ביניהם להיות הזקוק ברביעי לשנה נראה דהוי ריבית קצוצה ויוצאה בדיינין ודין מחילה הרבים והאריך:

(יח) פירש מיימ' כי היכי דהמקדיש נכסיו אין לו

בכתובת אשתו ובניו כלום כ"ה בפ"ח ועיין לעיל :
(מז) אין חוקקין לנכסי יתומים אא"כ רבית אוכלת בהן ולא בכתובת אשה משום מזוני דחיישינן לגררי ופריעת בע"ח מלוה ויתמי לאו בני משעבד מלוה נינהו:
(יב) אומר ר"ת ורב שרירא דלא תקנו לגבות ממטלטלי דיתמי אלא לכתובה אבל הרי"ף ורבינו יואל ורשב"ם כתבו שמגבין לבע"ח ממטלטלי דיתמי :
(לא) לא מחייב מרדכי כאן אלא כגון ראובן לוה משמעון ושוב לוה שמעון מלוי חייב ראובן ללוי מרדכי כאן כיון דבעינן לאתחייב שמעון ונשתעבד ללוי נשתעבד לו ראובן כמו כן אבל אם שמעון לוה מלוי תחלה ושוב לוה ראובן משמעון לא משתעבד ראובן ללוי:
(לג) שטר שכתוב בו רבית וכו' דוקא כשהרבית מפורש בשטר אבל אם אינו מפורש אלא שזקפו קרן ורבית יחד אז איכא למיחש שמא יגבה הלכך אין גובין לא הקרן ולא הרבית :
(ק) מעשה בראובן שהלוה לשמעון שטה ניסכין ולאחר זמן אומר לו יהיו למחלים שכר ונשתמש בהן ונאנסו וחייבו ר"י דאין המעשה משתנה בחילוף הדברים הלכך חייב באונסים והאריך בראיות :
(קי) המלוה על המטבע בתחלה פי' רבי"ן דוקא הלוהו פרקמטיא אבל הלוהו מעות מה שהלוהו משלם לו ולסוף ימיו פי' כגון שהלוה מעות על מנת שישלם לו מעות ולא שאר סחורה והוא הדין למוכר לחבירו לזמן על המטבע על מנת שישלם לו מטבע וכן הכותב לאשתו בכתובתה מטבע הידוע משקלו והוסיפו על משקלו אם הוזלו הפירות מחמת התוספת מנכה לו שיעור התוספת מפני הרבית ואי לא הוזלו מחמת התוספת אין כאן רבית ואין מנכה לו מן המטבע היוצא באותה שעה אם לא הוסיפו עליו אלא חומש אבל הוסיפו יותר מחומש מנכה לו התוספת אע"פ שלא הוזלו הפירות וכ"ש למלוה על המטבע ופיחתו ממנו ואם המטבע שלוהו בעין נותן לו את המטבע עצמו עכ"ל :
(קיב) פסק ר"י כשנפסל המטבע דינא דמלכותא דינא וכמו שתיקן המלך שהפורע לאחר יום רביע והפורע לאחר שנה יפרע הכל כך היו עושין היהודים ביניהם. כן לרשב"ם ור"ת אם היה כותב בשטר שיש לו כך וכך ליטראות עובים היוצאים בהוצאה נותן לו מטבע היוצא אם לא הוסיפו עליו יותר מן האמור בתלמוד:
(קיג) נשאל מהר"ם על הודאת ראובן שנדר לתת לאשתו ב' זקוקין כסף על חנוכה מכסף הניתן או על מנת שתקבל גם ממנו ועתה אומר שביום ראשון של חנוכה נפסל המטבע והשיב נראה שיתן לה כסף דראשון אם הוא נותן ערב חנוכה דכיון דאמר עד חנוכה הוי זמנו על שיגיע :
(קכב) פסק ר"י שיכול אדם להלוות לחבירו למחלים שכר והלוה מקבל עליו כל אחריות כמו שיאמר שילוה על משכונות כסף וזהב וישמרם בקרקע ואז אם הלוה … בע"א אם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו … ואין בזה איסור רבית וגם המקבל אינו נחשב גזלן במה שמשנה ממונו על זה לדבר אחר ומדברי רבינו ברוך נראה דצריך להתנות שיוכל המקבל להוציא לצרכו אם ילפך עכ"ל :
(קכג) פסק הר"ר מלונדר"ש דאם לשמעון חוב וכותב על שם לראובן ויש לראובן חותמת אחרים כתובים על שמו ובא המלך ונטל תופס שמעון בשביל מתנות שאין לראובן לשלם לשמעון כלום מפני שמתנה דומה לממים :
(קכד) כתב הר"י בדבי פרק ישראל המלוה לישראל חבירו על המשכון אין המלוה זקוק לשומרו יותר משנה מלמוכרו ולגבות הלואתו בדינא דמלכותא גבי מלוי עובדי כוכבים ברבית ועשה מעשה בזה באחד שמשכן לחבירו ספרים ולאחר שנה שלא פרע בא הישראל ומכר המשכון לסוף שנה ותבעו חבירו לדין ופסק דאין לו עליו כלום :
(רה) כתב רבינו אביהו שעכשיו מתקנת הגאונים ואילך שנכתבו המטלטלין אחת קרקע להגבות לכתובה ולבע"ח נכתבו נמי אחת מלוה ע"פ וא"כ מלוה ע"פ שתפס מטלטלין אפילו לאחר מיתה מהני תפיסה ומה שתפס תפס :
(רסו) הלוה שאומר אין לי מעות לא כסף ולא שוה כסף מה לפרוע משביעין ליה בספק אבל היכא שהלוה אומר אין לי מעות אלא שוה כסף לא משביעין ליה בטענת שמא וי"א דאין משביעין אותו כשאומר אין לי מעות לפרוע :
(רפו) פסק ראבי"ה במעות לקט ומעשר אסור להלוותן ברבית דדינן כהדיוט והר"ם מתיר להלוותן ברבית והאריך עכ"ל :
(שיג) אומר ר"ת עובד כוכבים שאומר לישראל הילך שכרך ולא הלוה מעותי ברבית מותר אבל אסור מפני מראית העין ישראל שמינה עובד כוכבים אפוטרופוס או גזבר מותר ללוות הימנו ברבית כיון שהדבר מפורסם וידוע שהמעות שנושא ונותן בהם הן של עובד כוכבים. כל שהמעות באחריות ישראל אפי' הן ביד עובד כוכבים אסור להלוות מהן ברבית. באחריות עובד כוכבים מותר :
(שיד) פסק רבינו דנכייתא לבית אסורה ולא דמי למשכנתא ור"ת אומר דאין חילוק בין בית לשדה ומיי' פסק כרבינו ולפירוש רבינו אסור ללמוד בספרים של משכון אפי' בנכייתא :
(שטו) אומר רבינו שמשון דכ"ע הילך מותר ללוה לעשות טובה למלוה אפי' בדברים ומיהו אם קודם שהלואה היו אוהבין זה לזה והיו משאילים זה לזה לאחר הלואה נמי מותר עכ"ל :
(שטז) השיב מהר"ם ושאלת על בחור שהלוה לך מעות ואתה נותן לו הוצאה ואוכל עמו בכך אם מתחלה היה רגיל כך ביניכם שילוה לך מעות אסור אבל אם נתן לך הקרן במתנה במולה שאם תרצה לעכבו הרשות בידך מותר :
(שיז) הלוקח מכר ע"מ לתת לו מכאן ועד י"ב חדש רשאי שיאמר לו תן לי בפחות מיד ואינו חושש משום רבית ואומר ראבי"ה דוקא אי א"ל לאחר גמר המקח אבל קודם לא וכן המלוה יכול לומר ללוה הריני מוחל לך קצת ע"מ שתפרע לי קודם הזמן ואין המחילה נחשבת רבית :
(שיט) דין פלטי דאמירי ופרטי דגרו. ומותר ללות מנה מחבירו ולהתנות שיהא הריוח למלוה לגמרי עד זמן שיהיו ב' מנין ועד אותו שעה יהיו פקדון אצלו וכשיהיו שני מנין משם ואילך יהיה כל הריוח של המקבל ומיהו צריך ליתן שכר עמלו כ"ש שהוא טורח ומלוה לריוח המלוה ובכל דהו סגי ואם המקבל לוקח לעצמו הזרועות שמביאין העובדי כוכבים כשבאים לפדות משכנותיהם סגי במקום שכר עמלו :
(שכ) מותר לתת מעות באמנה בשער שילא בשוק ע"מ לקבל הן פירות הן מעות ואפי' אם יוקירו :
(שכה) אומר ראבי"ה להלוה מעות למחלים שכר אם מתנה המקבל בעל עצמו לא בעי שכר עמלו ומזונו. קצב בעל העיסקא עם המקבל למלות בה עד שיהיה שמות ואותו שמות לבעל העיסקא וכל האחריות דעיסקא על בעל העיסקא עד שמרויח השמות ומכאן ואילך תהא כל האחריות על המקבל ויהא כל הריוח למקבל עד סוף שנה אסור. לוה שנתן מעות לאוהבו של מלוה כדי שיפייסו שילוה לו שני ושכר אמירה הוא וכן אחר נמי שאינו לוה יכול לתת מעות למלוה כדי שילוה לפלוני אוהבו :
(שכז) לראובן שלוה מגבאי צדקה על ערבונות ברבית קצוצה לשנה ולאחר זמן נמוך השנה אמר שמעון לראובן תן לי המעות ואני אהיה ערבון תחת ערבונך ואפסיק ממנו אומר מהר"ם דאם ידוע שאין שמעון יכול להפטר מיד הגבאי אם לא שיפרע הריוח מוציאין אותו מיד לראובן ואם לראובן היה יכול ליפטר מהן בלא רבית ושמעון יפטר לבוליית הוצאות נותן לו ראובן שכר הטורח עכ"ל :
(שכח) אסור להלוות מאה מעות חולין ע"מ ליתן ק"כ להקדש וכ"ש שאסור להלוות לחבירו מאה ע"מ שיתן עשירי להקדש ומאה יחזיר לו :
(של) מעות של יתומים מלוה אותם קרוב לשכר ורחוק להפסד הילכך כתב ראב"ן דמקבל מעות יתומים שמעון שקיבלם שלא אגר שלא הפסד עליו לביאת ראיה ואם אין עדים ישבע ויפטר. ודוקא בב"ד מלוין אותם בבי אבל שלא בב"ד דין מעות היתומים כדין מעות שאר עמם. והאפוטרופוס של יתומים שהלוה מעות ברבית קצוצה ושוב אמר הלוה פרעתיך כך וכך והאפוטרופוס אומר לא פרעת אלא כך אומר מהר"ם אע"פ דאסור להלותן ברבית קצוצה מכל מקום כיון דאיכא בהו ריוח ללוה איבעי ליה לקיומיה תנאו ויהא ליה כאילו הלוהו קרוב לשכר ורחוק להפסד ומה שטוען הלוה שפרע כך וכך נאמן האפוטרופוס בלא שבועה ואם טוען איני מאמין שהן מעות של יתומים וגם טוען פרעתי יותר ישבע האפוטרופס שלא פרע אלא כך :
(שלג) כתב ראבי"ה ראובן שנתערב בשביל העובד כוכבים עבור הקרן והרבית ולא פרע שעובד כוכבים חייב ראובן לשלם לשמעון הקרן ולא הרבית אא"כ יאמר העובד כוכבים לשמעון תבע מן ראובן וראב"ן פוטרו. הלוה שמעון לעובד כוכבים על משכון או ע"י ערב שעובד כוכבים ובא ישראל והקיף המשכון ממנו ונתערב במקום המשכון או במקום הערב חייב ליתן לו גם הרבית שעלה כבר אבל לא הרבית שמכאן ולהבא :
(שלה) פרש"י שאסור ללות למומר ברבית ור"י פסק למומר להלותו והאריך בראיות :
(שלו) לראובן שהיה לו סחורה ופס אותה לשמעון בי' זקוקין וכל הריוח שיעול באותה סחורה ובדמיה יחלקו בשוה אבל אם יוזלו או יפסיד יתן לעולם עשרה זקוקין בכה"ג אסור :
(שלז) לראובן שאמר לשמעון הוה שלוחי ולוה לי מעות מן העובד כוכבים ברבית מותר שמעון ליטול הרבית מראובן וליתן לעובד כוכבים ועובד כוכבים שאמר לראובן תלוה לי מעות על משכוני או שאמר ליה העובד כוכבים תפיס משכון במקומי ואמר לשמעון זה משכונו של עובד כוכבים ונתרצה שמעון מותר שמעון ליקח הרבית מראובן ואם כופר לראובן ישבע … ויפטר ואפי' אם העובד כוכבים אלם ואינו רוצה לפרוע לראובן יטול שמעון הרבית א"כ הודיעו שם העובד כוכבים האלם. ואם פודה ראובן במעות של עצמו אותו המשכון מכל מקום הרבית מותר לקבל. ועובד כוכבים שמשכן לראובן וחזר ומכרו לשמעון ושהה שמעון לפדותו מותר לראובן ליקח הרבית משמעון . עיין שם דיני רבית באורך :
(שלח) נהגו העם היתר שהעובד כוכבים אומר לישראל לא ולוה לי מעות מישראל חבירך ואם הישראל המליח של עובד כוכבים קצב עם העובד כוכבים ביוקר ועם הישראל המלוה קצב בזול כההיא גוונא מותר ואם קצב עם המלוה ביוקר והעובד כוכבים אלם ואינו רוצה לפרוע לא יפרע הישראל מכיסו ואם חשדו שקבל מן העובד כוכבים ישבע היסת ויפטר. ואם ישראל חייב לעובד כוכבים מעות והעובד כוכבים זוקף שיפרענו על שנתן לו משכון ומשכנו לישראל אסור לו למלוה לקבל רבית כשיבא הישראל לפדותו אם המליל ישראל ערבון לעובד כוכבים ואין העובד כוכבים רוצה לפדותו אין הישראל המלוה יכול לומר לא אזהירנו אלא לעובד כוכבים וישראל מלוה על משכונו ואמר שהוא של עובד כוכבים וכשבא לפדותו אמר שלי הוא וכימיתיך נראה דאם אין המלוה רוצה להאמינו הרשות בידו ויש חולקין. ועובד כוכבים שלוה לצורך ישראל על משכונות ישראל אע"פ שהמלוה יודע שהלוה לצורך ישראל גובה קרן ורבית ורש"י מתיר אפי' לישראל שילוה ממלוה לצורך ישראל חבירו ברבית ועכ"ל חילוקין הרבה ומעשה ר"ת ור"י ומעשים בכל יום שמלוים איש לחבירו על משכונות העובדי כוכבים וקדמונים נהגו היתר שלא להטעות איש לרעהו בערבותיו ולומר של עובד כוכבים הם ומעשה אין שום אדם נאמן לומר אני רימיתיך והערבון שלי הוא דאין אדם משים עצמו רשע תלמיד חכם מותר ברבית כתב הר"ר אלחנן דוקא דבר מועט שבלאו הכי היו נותנין לו אבל דבר מרובה לא אפילו לתלמיד חכם פירש הר"ר יצחק מווינ"א דלוה שמחל למלוה לרבית דאינו מועיל ומיי' פליג פסק מהר"ם אם ראובן אמר לשמעון תלוה אותך עמה כדי שתרויח כדי שגם אתה תלוני פעם אחרת ואחריות כל כך דהוי תנאי ממון ומחייב שמעון להלוות לראובן בשיעור אותם המעות ע"מ שירויח כמה שהרויח הוא ומיהו הלוני ואני אלוה לך בשכר מעותיך הוי רבית קצוצה ואסור :
(שנג) אדם יכול לפרוע חבירו זוז ואין לו עליו אלא תרעומת אם לא יהיה החוב לזמן :
(שנח) לראובן היה לו משכון ביד העובדי כוכבים המלוים ברבית והולך גם לשמעון ללוות מהם ובקש מראובן שירשהו ללוות מהם על אותו משכון שכבר משכן לראובן בידם בעד איזה מעות וכן הרשהו ונשרף בית העובד כוכבים ואבד המשכון השיב מהר"ם דשמעון פטור מלשלם דמי המשכון כיון דלא משכנו מעולם ועוד שכבר היה משכון ביד העובד כוכבים בשביל ראובן בלאו הכי ומ"מ היה נשרף ואין ראובן יכול לטעון הא קא מתרבה שנפסקים מחובך ע"י משכוני … דרחימו עליה דשמעון ע"ש :
(ס) הממחה ב"ה אצל החנווני ואמר ליה הפועל הכני פוסקך אין הפועל חוזר על ב"ה ואם אמר אמכור על שולחני עד שיפרענו ואח"כ אפסלך יכול עוד לחזור על ב"ה :
(סא) פסק רבינו קלונימוס המלוה שלוה על משכון אין בידו של מלוה לכוף ללוה לפדות משכונו או למוכרו אלא יחמין על שיפדה וריב"א מחלק בין כלים שהוא צריך להן סדיל לשאר כלים דאם אין צריך להן סדיל משלשים יום ואילך יכול למכור המשכון בב"ד :
(תג) אם לא מצא מלוה ללוה נכסים אין אוסרין ואין משביעין אותו עכ"ל דברי מיי' והר"ר אביגדור כתב דהלוה נאמן לישבע שהממון שבידו משל אחרים הוא אע"פ שמלבים את עצמו ואת בני ביתו מאותו הממון ומיי' כתב דאם יש לו ממון ויש עליו חובות לעובדי כוכבים אפ"ה גובין אותו לישראל ואם עובד כוכבים תפסוהו הרי כל ישראל מצווין לפדותו עכ"ל מפיק הרי"ף ומיי' שמסדרין לב"ח ויש חולקין :
(תח) בירושלמי משמע דיכול לעכב לבד פקדון או דבר השאול כגון ששאל ממנו חפץ ואח"כ מעכבו למשכון :
(תכב) פסקו רוב הגדולים למודה בשטר שכתבו שצריך לקיימו ורשב"ם פסק שאין צריך לקיימו :
(תכד) פירוש שמפון סימן פרשון ור"ת אומר כל זמן שהוא ביד המלוה נקרא שמפון וכשבא ליד לוה נקרא שובר :
(תלג) מה לי הן מה לי דמיהן פרשב"ם דלא שרי אלא היכא דנותן לו פירות אחרים בדמי פירות שקנה ור"ת מפרש דאפי' בשלומי זוזי שרי ונראה דה"ה אם אין לו מעות מזומנין ללוה דפוסקין דמה לי דמיהן מה לי הן וכן התיר ר"י ללוות סאה בסאה אם יש לו מעות ללוה דחשיב כאילו יש לו פירות :
(תלו) כתב רב האי אם ימכור אדם באחריות ביותר ממה שקנה עכשיו ע"מ ליתן דמים לאחר זמן … אסור ואפילו נתרצה הקונה ואם היה נותן הדמים מעכשיו ע"מ ליקח המקח לאחר זמן מותר והאריך :
(תלז) מוכר אדם מטבע ליתן בתלבושו או כוס של זהב לנאות בו אע"ג דלא ידיע פחתייהו ואין כאן חשש רבית ומשכיר אדם מעותיו לשולחני להתלמד ולהתנאות בהן ולהתעשר בהן נגנבו או שאבדו חייב באחריותן נימלו מלפניו באונס הרי זה כנושא שכר נשמרש עליהן אסור משום רבית :
(תלט) מה שאנו נוהגין עתה היתר ברבית עובדי כוכבים משום דמכסיו אנו בין העובדי כוכבים וליכא למיחש דמש"ה ילמוד ממעשיהם ועוד דאיסורא דרבנן הוא :
(תקנה) הר"ר יעקב מאורליינ"ש התיר ללות ברבית בזה האופן שיכתוב בשטר שלוקח המעות מפלוני בהלואה בעד ע"ו ימים וכל זמן שיעכבם ולא יפרעם עליו לתת לו במתנה בכל שבוע ושבוע כך וכך פשיטין עכ"ל נוסח השטר :
(תקע) הא דכתבינן בשטר אקני ליה ממטלטלי אגב מקרקעי הוא לאלומי שטרא והא נמי דכתבינן דלא כאסמכתא ודלא כטופסא דשטרי בכל שטרות אף בשטר שאינו של שעבוד הוא לאלומי שטרא :
(תקל) לראובן שאמר לשמעון חייב אני לך מנה ושמעון אומר בודאי איני חייב לי אפילו אין שמעון מוחל לו לראובן פטור אע"פ שראובן עצמו יודע שחייב לו :
(תרכ) פסק ר"ת דהמלוה את חבירו לי' שנים אין שביעית משמטו ואע"ג דאתי לידי לא יגוש :
(תרכז) ש"מ שהודה בפקדון א"צ לומר כתובו דאין אדם משקר בשעת מיתה אבל בריא שהודה בפקדון בפני עדים יכול לומר שלא להשביע את עצמי עשיתי ונאמן הוא בכך ואפילו שלא היה בפני בעל דין שיאמר אתם עדי ואומר מהר"ם דל"ע אם ש"מ הודה במלוה אי מהני אי לא ונראה דמהני וכן כתב רב האי עכ"ל :
(תכלח) הוכיח הר"ר שמואל דלא אמר על היתומים מלוה לפרוע תוך זמנם אלא היכא שירשו מאביהם כדי החוב :
(תכלט) פסקו רוב הגדולים דדין חשש דאתפסת צררי לא הוי היכא דמת פתאום דלא אפיק אדעתיה לאתפוסי צררי אלא כשמת על ממטה כדרך כל הארץ ביישוב הדעת עכ"ל :
(תלמ) פסק הר"ר אברהם דכל בע"ח הבא לטרוף נכסים שאינם ידועים אי נקיט אחר כתיבת השטר כולו או קודם שעליו להביא ראיה מתי נקיט ואי לא יביא ראיה לא יגבה כי אם מתלה ולעולם על הטורף להביא ראיה מתי נקנה הקרקע :
(תלמא) אומר ר"י דבזמן הזה שאין אנו בקיאין במוסר אין אנו עושים כי אם פסום ואפי' לכהנים ולדידן דכתבינן שריר וקיים אין העדים חותמין עד שיכתוב בו שריר וקיים ואי לא כתב שריר וקיים השטר פסול אפי' כאילן בו מחק ומחק פוסל במקום שריר וקיים ואפי שריר וקיים לא כתבינן והנהיגו לכתוב שריר וקיים בכל השטרות והשתא אם לא חזר מעניינו של שטר בשיטה אחרונה כשר ובכל היכא דליכא למיחש לפיסול אפילו לא נעשה שום זיוף או קלקול בדבר כיון שיכול לבא לידי זיוף פסול כך כתב ראבי"ה וראב"ן לא כתב כן עכ"ל :
(תלמב) עד אחד בכתב ועד אחד על פה כשר פרשב"ם דכשר לגמרי ואפילו לטרוף ממשעבדי ופר"י למיילי כגון שאותו שבכתב מעיד על ההלואה שלוה אותה ושבע"פ מעיד שמסר לו את השטר שהעד חתום בו דבכה"ג יש במסירת השטר שני עידי מסירה אבל אם שניהן מעידין על לאיות המלוה או על שמיעת ההודאה אינו כשר :
(תלמג) צריך לכתוב יום הקנין ובמקום שנכתב בו עכ"ל ואומר רשב"ם וריב"א דדוקא בשטרי אקניתא אבל שטרי הלואה שיש בהן אחריות לא יכתוב אלא יום שעומד בו דאל"כ הוי מוקדם ופסול וכן בשטרי מקח מן יטרוף מן הלקוחות שלא כדין ונר"י נראה דבשטרי אקניתא לא שנא מכר ולא שנא מתנה :
(תלמז) פסק דין שכתב נתחייב פלוני לשכנגדו ולא נזכר בו מי הוא שכנגדו והשיב מהר"ם למי שיוציא הפסק דין מידו הוא שכנגדו שכתוב בו :
(תלמח) אדם שחייב לחבירו מלוה על פה ונתן כל נכסיו לאחר להפקיעם מן המלוה ב"ד כופין הלוה שיגבה המלוה מאותן נכסים ולא יועיל לו ערמתו :
(תלנ) חמשה מלוים בערבות מלוה ע"י ערב ולא אתני ממי שירצה יפרע גובה מן הלוה תחלה ואם אין לו נכסים … ב' אתני ממי שירצה יפרע ואין לו קרקעות ללוה נפרע ממי שירצה תחלה ג' ואם יש נכסים ללוה אפי' אתני נפרע מן הלוה תחלה ד' וקבלן דהיינו תן לו ואני נותן לך בין יש לו נכסים בין אין לו נפרע מן הערב תחלה ה' שלח ונותן ביד נפרע מן הערב תחלה ולא מן הלוה מיהו אם אין לו לערב ממה לפרוע חוזר על הלוה מדלרי נתן וכל הערבים בעי קנין בר מקבלן וערב בשעת מתן מעות כפר"ת וי"א דיש לו נכסים ואין לו נכסים האמור כאן גם מטלטלין קרויין נכסים ולאו דוקא מקרקעי עכ"ל :
(תלב) והוא דבעין יש לו מותר פר"ח דאם יאמר המוכר יש לי פירות מותר ואין צריך להביא ראיה :
(תקלז) הוכיח מהר"ם דגזל בשעת מיתה אביו מוליכו בגזלו חשיב וידע במילי דאבוה :
(תרכה) י"א דדוקא ערב לאשה בכתובתה הוא דלא משתעבד אבל אם ערב לחתן בנדונייא אשתו משתעבד והר"ם ורבינו יואל אומרים שרשב"ן היה ערב לחתן של ר' יעבץ על נדונייתו שקבלו לתת לחתן ופטר עצמו:
(תרכט) מי שנעשה ערב בקנין או שלא בקנין או קבלן יכול לחזור בו קודם נתינת המעות וערב המקבל ערבות אם על פיו מתיר שלו או משכונו הו"ל כערב בשעת מתן מעות ולא בעי קנין שמעון ערב ללוי וטען פרעתי לראובן שלא בפניך ואין הוכחה ביד לראובן שלא פרעו וראובן כופר פטור שמעון מערבותו ועוד פסק הר"ם דאם ד' או ה' ערבים כל אחד ערב עבור הכל מן אחד מהם גובה מאחרים ועוד פסק דאם מת הלוה טוענין לערב דילמא פרע הלוה אם עבר כבר זמנו ואפילו היה ערב נגד העובד כוכבים ומת הלוה אין על היתומים לפדותו דלמא פרע לעובד כוכבים ופסק דאם נשבע הלוה שפרע אז פטור הערב :
(תרלג) דין פריעת בע"ח מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מלוה נינהו ואי מלוה ע"פ גובה מן היורשין :
(תרלח) המלוה חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים ומלוה בשטר צריך לפורעו בעדים והמפקיד אצל חבירו אפילו בשטר א"צ להחזיר לו בעדים הוציא עליו כתב ידו נאמן לומר פרעתי עד שיהא כתוב בו נאמנות שלא יהא נאמן לומר פרעתי ואם מסר הלוה כתב ידו למלוה בפני עדים להיות עליו לראיה דומה לשטר ואם אמר פרעתיך אינו נאמן :
(תרלט) אי כתובת בע"ח נגבים ממתנת שכיב מרע או לא ע"ש :
(תרמ) הא דקי"ל עדי מסירה כרתי ה"ה עדי חתימה:
(תרמב) ועל שטר שזמנו כתוב בשבת או בי' בטבת נראה דכשר לטעות סופר הוא :
(תשעה) המלוה חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים ואם א"ל אל תפרעני אלא בעדים צריך לפורעו בעדים ואם אמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה"י נאמן והלפסי ורבי"ו כתבו דהלכו להם למדה"י אינו נאמן כתב רשב"ם דבכל הני דאמר אל תפרעני אלא בפני פלוני ופלוני וכה"ג מיירי דבקנין נעשו הדברים ורבינו יואל כתב דאפילו בלא קנין :
(תשעג) לראובן נשבע לשמעון לפרוע לו לר"ח הגיע הזמן ולא היה לו מעות לפרוע יש תקנה בלא התרת הכס שיאמר המלוה המקבלני :
(תמז) כתב במיי' מי שהיה לו שטר חוב על חבירו ואבד השטר והביא העדים קיימין אע"פ שטעו מידו וטוען שפרע נשבע היסת ונפטר :
(תמג) אומר רבינו יצחק דכי הפקיד או הלוה משמעון ונגנב או נאבד שהפקיד המלוה מעותיו והלכו רבינו ברוך חולק :
(תקמח) הא דהיתומים נשבעין שלא פקדנו אבא דוקא כשהן תובעין אבל כשהן נתבעין נאמנין בלא שבועה:
(סריז) שטר שכתוב בו ככל חומר שטרי העשויין כתיקון חכמים או אפילו חסר בשטר או לא פירש כמו שצריך הקנין קיים כתיקון חכמים אפילו אין כתוב בו להדיא :
(הקלה) יש שפוסקין כרבי יוסי בין בגיטין בין בשאר שטרות דלאחר זמנו של שטר מוכיח עליו ויש מחלקין בין גיטין לשטרות :
(תשלג) אם לא כתב בשטר שנת האלפים והמאות רק כתב שנת הפרט כשר ומעשה היה בכתובה שטעה הסופר וכתב שנת אלפים ודילג ארבעה והכשירה הר"י מווינ"א:

הלכות טוען ונטען ודין העיכוב

(כב) ממון המוטל בספק שאין מוחזק בו זה יותר מזה כגון הלנו באין לירש והלנו באין לירש דפ' מי שמת לדברי הכל יחלוקו אפילו לרבנן דפליגי על סומכוס ורשב"ם פסק הלכתא כסומכוס לעולם כגון בדבר שספק לדיינים ולא יכול לעולם לבא הדבר לידי בירור אז חולקין אבל במידי שיוכל הדבר לבא לידי בירור שמא יבואו עדים או למחר עדים ויעידו האמת אז המע"ה :
(כה) לא צריך משטה אני בך בדבר שבא לעולם והיה דפוך דיכר והעבירלי דאין לו אלא שכרו מיירי שלא נתן לו הדיכר מיד אלא אומר שיוכל דיכר לבסוף אם תעבירלי אבל כבר נתנו לא צריך למימר משטה אני בך :
(קנג) לפעמים אמר בריא ושמא בריא עדיף ופעמים לא ופירש הר"ס דג' מילי אינו יודע אם היכא שאינו יודע הוא לגמרי בלא למאות או אמר דפטור כהכיח דספלה ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא והיכא שטוען קצת למאות כגון מנה לי בידך והלה אומר איני יודע שהיה לו לדעת אם הלוהו או הפקיד גם הכא פטור ופרש"י דחייב לשבועת היסת והיכא שהוא מוכיח למאות ולאי כהדיא דהשואל או אמר בריא ושמא בריא עדיף :
(קלח) הא דאמר היכא דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דפטור דוקא באומר איני יודע שנתחייבתי לך מעולם אבל אומר נתחייבתי לך ואיני יודע אם פרעתי לך נאמן בשבועה ובלבד שלא יהא לתובע עדים בקנין או כתוב בשטר :
(קמ) כתב רי"ף בשערים אם אמר מנה לי בידך וזה טוען איני יודע ובאו עדים כמ"ש התובע ישבע ויטול ואם אמר שוב נזכרתי ופרעתי לא הוחזק כפרן בזה וישבע אלא ישלם ואם יש עד שלוה וזה אומר איני יודע ישבע שבועה התורה לעד אחד מחייב שבועה וכתב ראבי"ה לא הבנתי אם רי"ף ר"ל שישבע שבועת ברי או ישלם ולמורי נראה דלשבועה ר"ל מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם :
(קמא) אומר ר"י הא דאמר אין הולכין בממון אחר הרוב דוקא כשהממון שאנו באין להוציא מיד זה לא ביד זה המוחזק ברשות בעליו כגון מוכר שור לחבירו ונמלא נגחן שהרי לא ביד זה המוחזק ברשות בעליו אבל מציאה דספק שלא ביד כדין לא בידו כ"ע מודו דהולכין אחר הרוב להוציא מידו :
(קמד) אוקי פלי לבהדי פלי ואוקי ממונא בחזקת מריה ואין לאמוה כיון דמן הדין המע"ה כי תפיס אמאי לא מפקינן מיניה כי היכא דתקפו כהן למוציאין מידו דלא דמי דהכא טוען בריא אבל גבי בכור ספק הוא אף לכהן והר"ם לכל מיקי בתלמוד. אוקי ממונא בחזקת כל שמיא דוקא במקרקעי הוא דאמר הכי אבל במטלטלי אוקמינן בחזקת המוחזק :
(רכח) אין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות ומיהו מדרבנן נשבעין ותקנת גיאת דיכול אדם לומר לבעל השטר אשתבע לי דלא פרעתיך אע"ג דשטר הוי שעבוד קרקעות :
(רכט) אומר ר"ת דלחייב שבועה ולפטור שבועה וכל המחוייב שבועה אם עד אחד מהן מסייעו פטור מן השבועה :
(רלא) האומר לחבירו בב"ד לא לויתי איש יכול לחזור ולתקן ולומר מה שטענתי לא לויתי היינו כפי' שלא עמדתי בהלואתי אלא פרעתי :
(רלג) פוסק רש"י בכל מקום בתשובותיו דכל הנכסים שהניח המת מיד הם … בחזקת היורשין ואין תפיסת בע"ח או אשה מועלת בהן כלום ובכל מקום שהם הרי הם בחזקתם ואם תפסו יחזירו ליורשין בלא שום טענה :
(רלב) אין צריך לומר אתם עדי אע"פ שיודעים שהעדים עומדים שמה או לא :
(רלז) כל המחוייבין שבועה לא מחייבינן ליה לישבע לכתחלה אלא בפני התובע אבל אם נשבע לא נתברר שיצטרך לחזור ולישבע בפני התובע :
(שלא) אי נמי דקנו קנין בטעות הוא וחוזר כלשה לפרש דוקא שהתובע עצמו מודה דקנו אבל אם אין התובע מודה אינו נאמן לומר טעיתי במיגו דיכול לומר פרעתי :
(שנח) לפרש"י יש חילוק בין שבועה דאורייתא לדרבנן לענין נקיטת חפץ ור"י אומר דבכולהו בעיא נקיטת חפץ וסילוק הרי להפך השבועה דדרבנן לא מהפכינן :
(שסג) מקבל מתנה שטוען מתנה היא אם … אינו מתנה אלא טוען אני עליה או כה"ג נשבע היסת שכן הוא ופטור לבעליה :
(תמ) השיב ר"י לא יתכן בעיני להשביע מן הדין את היתומין הנתבעין במה שהניח להם אביהם בירושה ויכולים לעכב לעצמם בלא שבועה וכו' :
(תפז) השיב מהר"ם דטענת סתלאי טענה גרועה היא ולא מצי למטען אלא היכא שיש לו מגו :
(תיז) כתב ראב"ן אם לאו ביד התופס חפץ חפץ אחר מות אביו הואיל ואינו יכול לומר לקוח לריך לברר דממיים תפסו וכגון דשווים לאם ואי"ל אל תחזירני אלא בפני פלוני ופלוני דליכא מגו דהחזרתיו לך:
(תעו) לראובן הוציא שט"ח על שמעון ואמר הלה פרעתיך כך וכך בזה השבוע והשיב לו אמת כדבריך אבל האמנתיך מה ליעו :
(תעז) טבין נאמנות מיגו :
(פלז) אומר ר"י דלא על כל ספקות מגלגלין שאם נתחייב אדם שבועה לחבירו אין יכול לגלגל עליו ולומר השבע לי שלא גנבת לי מעולם אלא בספק שיש לחוש קצת כגון שותפין ואריסין היכא שחלקו וכן לעולם אין מגלגלין אלא היכא שיש קצת רגלים ויכולין הדברים :
(תקנג) על החוב שטוען לאובן על אשת שמעון תשבע אשת שמעון כי משביעין אשת איש ראבי"ה ור"י מוינ"א :
(ד) פירוש אי לייתא לייתא ואי לא מסלקנא שטרא למריה :
(מג) לא צריכא להפסף פירש ריב"א שמפסף מקודם ואז מהני ליה הודאתו אע"פ שלא הודה על מה שטען כיון שהודה המע"ה אי נמי כגון שספק בעדים דהשתא ליכא מיגו :
(מ) פירוש על טענו חיטים והודה לו בשעורים מאי זה מהן פטור ומחלוקת לרש"י ור"ת ורי"ף בספק :
(נ) סומכוס אומר ממון המוטל בספק חולקין לאו בכל הספקות קאמר סומכוס דחולקין דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה אלא בדבר שהוא ספק לבדר בלא שבועה כגון מחליף פרה בחמור וילדה וכיוצא בזה :
(נה) אפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא ולא אמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם אלא במידי דפשע שהיה לו לידע כגון בהלואה וכן גבי שבועת יורשין וכה"ג אבל במידי דלא ה"ל לידע לא אמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם :
(פז) הרי שחטף מחבירו שקיק … והטוען הניזק מרגליות היו בו אינו נאמן ואין משביעין אותו על כך ואם הפס אין מוציאין אותו מידו אלא נשבע מרגליות הוו בו וגובה ממה שבידו ואם ידע המזיק שמרגליות היו בו והניזק אומר אף היו נוטל בלא שבועה והוא שיהיה אמוד לכך דהרי המזיק חייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם :
(קלג) כתוב בספר החכמה נשבע ואח"כ באו עדים פטור ואין הלכה כן אלא אם באו עדים אחר השבועה חייב לשלם :
(קלז) נתחייב לוי שבועה אינו יכול לעכב ולומר איני נשבע עד שיחרים בפני שמעון על מי שיטען עלי שקר שאין זה החרם אלא תקנה קלה שתקנו האחרונים כדי שיכונו בעלי דינין את דבריהם ואין מעכבין שבועתו של זה מפני תקנה זו :
(קסב) אומר ר"ת דכל הספרים עשויים להשאיל ולהשכיר ולא נהגו העולם כר"ת אלא ספרים אינם עשויים להשאיל ולהשכיר :
(קפו) כתוב בספר חפץ למכור או אפי' לא מכר אלא שאמר בפרהסיא הלך ולאמכור פסול לשבועה וכתב מיי' מכור שאלמנהו להלוות ממון חבירו ולא להביא ולהך והביא ונתן ביד העובד כוכבים אינו רשע אלא בר פלוגין לבד ומשביעין אותו כשאר הכשרים :
(תפז) אומר ר"ת דלא אמרי' מגו על ממון זה במיגו דאי בעי לישבע ממון אחר לכל מגו שלוי בלאו לבר עלמו :
(תיז) הודאת בעל דין כמאה עדים דמי כתב רב האי דאימתי בזמן שתבעוהו והודה אבל אם הודה יכול לומר משטה אני בך ועוד כתב דאם תלה הודאתו בדברים אחרים אין בעל הדין יכול לומר הודאתו אקבל ושאר דבריו בטלים אלא מקבלים הודאתו כהשלום דבריו ועל זה אמר הפה שאסר הוא הפה שהתיר :
(רים) פסק ר"ת למי שחייב שבועה לחבירו ויש לו עד אחד שמסייעו שהעד פוטרו משבועה וכ"כ מהר"ם אם העד מעיד שלוה ראובן משמעון וראובן כופר אע"פ שהעד אינו יודע אם ראובן פרע מ"מ כיון דראובן אומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי וישבע ראובן שלא לוה וכיתים העד אבל אם ביד שמעון משל ראובן עמד בלא שבועה שהרי העד מסייעו לפטור משבועה :
(לב) מלמד שעד אחד מעידו שלא ידע ללמד … יש ללמד … משום ללמוד … ויכתים כפד ונוטל :
(לכא) כתב במ"מ ד' דינין יש אם האחד בלבד אוחז המע"ה ואם שנים אוחזין בגוף הטלית זה נוטל עד מקום שידו מגעת וכן זה והשאר חולקין בשבועה ואם לא היה אוחז בה לא זה ולא זה כל דאלים גבר ואם הטלית מונח עכ"ל :
(לכב) אומר ר"ת אע"פ דמתוך סוגית התלמוד משמע שאין לברר השבועה מ"מ אחר שיום התלמוד … תקנו הגאונים שצריך לברר ולבון בכל סיבות וא"כ אדם שטוען לחבירו מנה אתה חייב לי והלה אומר איני חייב לך על הדיינים לחקור היאך אינו חייב לו אם פרע לו אם לא לוה ממנו אבל אין להשביע בסתם ורוב הגדולים אומרים דיש להשביע בסתם וי"א דנכונה לדברי ר"ת. דוקא ר"ת מחייב אותו איני חייב לך כלום אבל בטוען פרעתי אין צריך לפרש :
(לכג) שמעון שאומר שהספר ממושכן בי' ליטרא ואינו רוצה לפרש דבריו יש לו לפרש ודאי אם אמר שכחתי היאך ממושכן בכך דא"צ לפרש אבל אם אומר איני רוצה לפרש ניכר שרמאות יש בדבר וצריך לפרש ואם לא יפרש יפסיד וגם כשאמר שכחתי היאך ממושכן בכך צריך לישבע שכחתי :
(לכד) מנה לי בידך א"ל הן למחר א"ל משטה אני בך פטור וכתב רב שעליה דצריך לישבע שנתכוון להשטות בעלמא :
(לכה) אדם התובע לחבירו מנה והלה אומר ודאי אני חייב לך אלא שאני תופסו עבור מנה שאתה חייב לי לאו כל כמיניה אלא יוציאו מידו המנה שהודה ואח"כ יעיינו על דין הנתבע וישלם לו :
(לכו) הלכה רווחת בישראל כל שבידו נאמן לטעון עד כדי דמיהן ל"ש פקדון ולא שנא הלואה ומי שמוחזק בדבר ידו על העליונה ואם זה שכנגדו יוציא מחזקתו לאו ע"י עובד כוכבים בפני עדים כדי שיהא מוחזק לאו כל כמיניה ואם שלא בפני עדים מתוך שיכול לומר לא עשיתי יכול לומר עשיתי וכדין עשיתי :
(לכז) פסק הר"ם הנמצא שקרן באחד מטענותיו לא הוחזק כפרן בשאר טענותיו והלכה כרב ששת דאמר הילך פטור :
(לכח) מגלגלין שבועה דאורייתא אע"פ שאין הנטל דין תובע לו שיגלגלנו :
(לכט) מוכיח הר"ם שנקיטת שבועת היסת אפי' על מילתא דאיסורא כגון האומר לחבירו גאלתני גנבתני והוא אומר להר"ם ישבע היסת ורבינו שמחה פליג עליו עכ"ל :
(למ) האומר אין לך בידי הוי כאילו אמר להר"ם ולא הוי כאומר פרעתי :
(לנ) פסקו לו פסק דין נתחייבתי נאמן לומר פרעתי ובשבועה שאין זה דומה לשטר חוב והר"ר משה כתב דאינו נאמן לומר פרעתי כל עוד שהפסק ביד התובע :
(לנה) מדברי הרי"ף משמע דנתחייב שבועה בב"ד ואח"כ אומר נשבעתי לאחר אם אין עדים מעידים אותו שלא נשבע ורש"י פי' דבשר שהקרה שבועה היינו אין שבועה חלה על שבועה וראבי"ה כתב דצריך לישבע לאמת דבריו שכבר נשבע בב"ד וכן פי' רשב"ם והר"א ממגלמיי"א דעכשיו שעושין להשביע בנקה"ח ברבים כל השבועות אם יאמר נשבעתי לא מהימן כיון שיש רואה וכן כתב הר"ם וכ"ב דעת הסמ"ג :
(לנג) ראובן אמר לשמעון תקע לו אמונתו אם יש לו שטר או עדים שראובן תוקע על ב"ד לאות לשמעון לקיים אמונתו דאמונה היא תקיעת כף ורבינו יוסף החזיר ממון ע"י תקיעת כף אחרי שעבר האיש על אמונתו ואם אין עדים ושמעון משיב לא תקעתי אלא בתנאי כך נאמן אם יחזירוהו ב"ד על שבועתו שכך נשבע ולא מחייב תו שבועה :
(לנג) הטוען אחר מעשה ב"ד לא עשה כלום וכה דזוקפין כתובה שיניו משום הוספה אבל מנה מאתים גבית בלא כתובה והוספת אפי' איכא סהדי שהתשע לה מהימן לומר פרעתי :
(למא) ראובן ממשכן לשמעון ספר וכשבא לפדותו טען ראובן נשתמשת בספר שלי ונשתמשו ושמעון השיב קריתי ושניתי בו אבל לא חסרתיו מאומה כלום וגם העדים מעידים שלמד בו פסק ראב"ן כיון שאסור להשתמש בספר פקדון ובספר משכון ויש עדים שלמד בו בפקדון פסול מלישבע וישבע ראובן כמה חסרו שמעון ויטול ואם טענו עוד ראובן פגימות אחרות המוטלות על שמעון ישבע ראובן ויטול ואם אין עדים שלמד בו מתוך שיכול לומר לא למדתי בו נאמן נמי לומר לא חסרתי בשבועה ולא נראה לראבי"ה לפוסלו בשבועה על ככה :
(רמז) פסק הרי"ף דכל תיקו דממון המוטל בספק חולקין ורשב"ם ור"ת . ורשב"ם ורי"י מווינ"א כתבו דכל תיקו דממונא המע"ה :
(ערב) ראובן שאמר לשמעון תן לי מה שבידך ושמעון משיב נתתי לאשתך אם אשת ראובן בת דעת וראובן מניחה ליטא וליתן ישבע שמעון שמסר לה ופטור והאריך:
(שמח) י"א דאדם שחייב לחברו מנה ויש לו משכון בעד אחר אין לו לתפוס … אם לא שבא לידו מזה הספק ויש לחלות וצריך עיון :
(שנב) ראובן טוען לשמעון משכנתי לך משכון שוה עשרים דינרים בי' דינרים ואבדת אותו בפשיעה והוא אומר לא כי אלא נגנב או נאבד שלא בפשיעה חייב לשלם לו עד כ' דינרים ואם אמר שמעון לא היה שוה אלא י' דינרים נשבע היסת ונפטר וגם נשבע שאינו ברשותו ואם אמר שהיה שוה י"ב נשבע שבועה דאורייתא על השאר ונותן לו ב' דינרין ואם המלוה טוען לא היה שוה אלא ה' דינרים תן לי עוד ה' דינרים ושמעון אומר היה שוה עשרה ישבע ראובן שאינו ברשותו ושמעון נשבע היסת ונפטר ואם הודה ואמר שוה ז' נשבע שבועה דאורייתא על השאר ונותן לו שלשה דינרים :
(שעה) אומר ר"י מווינ"א דר"ל מגלגלין אע"פ שאין התובע תובע לגלגל :
(שפח) חתן שדר שנים הרבה בבית חמיו ונשא אשתו ודר בה ואמר שחמיו נתן לו הקרקע במתנה והוא בגלות וחמיו אומר שהיה דר ומשמש עמו בבית אין חזקת החתן כלום אמנם מפני שבנה ידו על העליונה כמו שיטמון אנשים כמה אדם רוצה ליתן בבנין כזה עיין שם דין גובה … כתב ראבי"ה מי שתפס מחבירו שוה שקל וטען עליו סלע והלוה אינו מודה אלא שקל כדי שויו ומלוה אומר משכון זה חביב עלי כפליים משויו או פדה אותו בסלע או מעכבנו בסלע שהלויתיך עליו דאינו יכול ליתן עליו יותר מכדי דמיהן וי"א דיכול לטעון על מה שבידו גם יותר מכדי דמיו ע"ש :
(סד) יש מקומות שנוהגין שלא לעקל ושלא לעכב הספרים המלוין להם ואפי' במקום שחייבים להם ממון ויש מקומות נוהגין דבר זה במלמדי תינוקות שלא יעכבו הספרים אלא בשכר לימודם :
(סו) טען ראובן על שמעון להשיב לו מעותיו שנתנו לו למחלים שכר השיב שמעון להשיב ולא יעקל אדם פקדון והלוה מפני תביעה מיהו מ"מ לא הפסיד שמעון … ע"ש :
(תז) ראובן תובע את שמעון לדין על ספרו שלקח בביתו בלי ידיעתו ושמעון משיב כי ספרו בשביל ספר אחר שהשאילו ועכב ממנו ולא היה רוצה להחזירו וראובן אומר שבעת השאלה א"ל תן אותו בשאילה ונסתלקתי מן החרמים ושמעון כופר השיב הר"ם דשמעון לא עבר על תקנת העיקול דלא תיקנו אלא היכא שבא לידו בתורת שאלה או בתורת פקדון ואפילו בא לידו ומעכבו בשביל תביעתו היה אומר ר"ת דאע"ג דחייב להחזיר על פי החרם כמוחזק דיינינן ליה ולא הפסיד … ומיגו שלו :
(סמ) המפקיד אצל חבירו ואמר המקבל שהוא משכון אצלו נשבע המקבל שמשכון הוא אצלו ולא פקדון וינכה מה שיש לו לגבות ממנו ואם יש עדים שפקדון הוא אצלו ולוה טוען בתחלה פקדתי אצלי ואח"כ הלויתיך עליו ונעשה משכון אצלו נשבע המפקיד שאינו חייב לו כלום ולוקח פקדונו מידו :
(סין) אימתי אין דאיכא כלל דר"ת דאמר לכל פי' שפטר מסייעו מטל בלא שבועה :

(תלט) י"א דיכול אדם לעכב את שכירו משל חבירו כדי שיתן לו מה שיש לו לקבל ממנו אפי' לא בא לידו מדבר מתחלה בתורת משכון וי"א דלא אא"כ בא לידו מתחלה בתורת משכון:

(תמ) דקדק ריב"א מלשון הרי"ף ורמב"ן דכל היכא דלא הוצרך הדיין לגבות ממנו בע"כ לא מקרי אבתריה בי דינא:

(תמ) אומר ר"י כל דבר שיש לתלות שתיקתו לפי שמחשב בלבו מה יאמר לו לא אמר שתיקה כהודאה דמיא:

(תמא) אמרו באגדה אין מוסרין שבועה למי שעבר אחר שבועה וע"ש היאך נשבעין היכא שאחד משם בא לידי שבועת שוא:

(תמב) אומר רב האי דהיכא דאין דרכא דממונא לא משביעין בפירוש אלא אומר כן מי שחייב ואינו מודה וכו' וכן הורה רבינו תם ומעשה בא לפני ריב"א באחד שאמר להד"מ ופטרו משבועה מיהו ר"ת לא היה מוחה בדיינים להשביע אף בלא דרכא דממונא והיה אומר ר"ת דהיכא שאומר לויתי ופרעתי חייב אפילו דרכא דממונא ומשביעין כתב ריב"א שאם ירצה לדיינים שהשבועה מרומה שאין להשביעו אם לא שיתן אמתלא לדברים שטוען כך וכך אך היו מאמתין על מי שחייב ואינו מודה וכשמחייבין שבועה בב"ד וכו' מסם על פי שטוען דבר שאינו חייב שישביעוהו בחרם:

(תמד) אומן רקים המזכירין ש"ש לבטלה סמוכין לשבועה ואם יש לאדם דין עמהן יש להפך השבועה:

(תמה) אומר ר"י דכי הפקיד או הלוה המשכון ונגנב או אבד שהפקיד המלוה משלו והכ"ל בנון חולק:

(תמו) כתוב במיימ' מי שהיה לו שטר חוב על חבירו ואבד השטר והרי העדים קיימין אע"פ שקנו מידו וטוען שפרע נשבע היסת ונפטר:

(תמט) דין אם נאמן אדם לומר פרעתי בתוך זמנו והאריך והיכא דתבעו תוך זמנו ואמר פרעתיך ובזה אינו נאמן וחזר ותבעו לאחר זמנו ואמר פרעתיך כיון שמתחלה כבר הוחזק כפרן אינו נאמן ואי אמר בגו זימניה מחלת לי השעבוד צ"ע אי נאמן אי לא:

(תנג) חנוני שעשה חנות ואינו משתמש בו אלא ביום אם יש לו עדים שהחזיק בו ג' שנים הוית חזקה אבל חנות ממש שאין רגילות לדור בו אלא ביום למטר לתם ויין הויא חזקה בשלש שנים בדילוג ויש בני אדם שיצאו מן הבית ומעידין אנו שדרנו בתוכו מכח וטוענין לו השכירות נאמנין כיון שאין יודע שדר בתוכו כי אם על פיהם אינן נוגעין בעדות דאי בעו הוי שתקי:

(תנה) טוען וחוזר וטוען דכה"ג שאינו סותר דבריו הראשונים הואיל שנתן אמתלא לדבריו למה טוען טענה ראשונה דטעות היתה על אמתלא ואם הוכחש בטענה ראשונה בעדים אינו חוזר וטוען:

(תנז) פלח בת אשר טענה על ראובן אחי אביה מן האם קרקעות וספרים ומטלטלין של יעקב אביה שאמו של יעקב לא נשבעה על כתובתה ונשאר בידה יותר מכדי כתובתה והשיב שמעון כי אמרה לו שלא הניח יעקב רק כדי פריעת חובותיו ואם היה לאמו כלום משלו מחל לה או נתנה לו במתנה והשיב מהר"ם דאם החזיק שמעון בקרקע ג' שנים אחר מות הזקנה נאמן הוא בכל דבריו ואם לא החזיק אע"פ שהחזיקה היא ג' שנים אמו לאו בת חזקה היא דהני נכסי כיון דהיו לה מזוני מזוני היא דקא אכלה ולא הקפידו היורשים למחות ועל שמעון להביא ראיה בכל הדברים הידועים שהיו של יעקב ולא מצי לישבע שבועת היורשין וליפטר בכתובת אמו ועל מה ששמעון טוען שהיא מחלה לזקנה והיא כופרת לא מפטר מידי כלום אלא בשבועה שתשבע שלא נתנה ושלא מחלה מתלקת כלום:

(תנח) פירושים על נקבה דלבני אבא ואמא והאיך הוי מחויב שבועה ואינו יכול לישבע:

(תנט) שמעון ובניו טוענין חזקה שיש שמה שגנה יש להם כח למחות למי שבא לגור שם בלא רשותם אך אם יביא ראובן עדים שהם אנשים רעים ופסיכך לא היה רשאי למחות או אין להם חזקה ישוב ואם שמעון איש רע ובניו אינן רעים או יש לבניו חזקה היכא דאמת בטענה דנפשיה:

(תסא) מאן דלית ליה שום ישוב בקרקע ומצלער על חבירו וא"ל מה אתה עושה בתוך שלי וא"ל המחזיק שלא אמר לי שום אדם כלום ומיהו לא אלא בשתיקה עד שמברר שהיא שלך אומר בשב"ם דטענה גרועה היא:

(תסב) אומר הר"ם יהודה דלר בי אבות שנה והיורש שתי שנים בגופי דזכה היורש בישוב ולא נראה להר"ם:

(תסג) חלוקים שיש בין אומן לאחר לענין חזקה:

(תסד) הא דאמר דהיתומים נשבעין שלא פקדנו אבא דוקא ליטול ולגבות בשבועה או אבל כשהן נשבעין נאמנין בלא שבועה:

(תסה) מעשה בראובן שקנה קרקע מישראל מומר לעבודת כוכבים והחזיק בו ג' שנים בגופי ועבר עליו שמעון ואמר כי המומר גזלה ממנו ולא נמצא עדים שמיחה בראובן והשיב אבי"ם דהויא חזקה מעלייתא:

(תסו) פסק מהר"ם דאם יש עדים ששמעון בקש מראובן שימכור לו הישוב שנה אחר הודה שמצן שאין לו כח בישוב או מחל לו דאם היה לו חזקת ישוב לא היה מבקש ממנו להתיר לו:

(תסז) כתוב מהר"ם לגדול בשעת מיתת אביו מורישו בגדול חשוב דידע במילי דאבוה:

(תסח) אע"פ שאמר לו השבע ופטור יכול לחזור בו כיון שלא נשבע עדיין וכן היה פוסק הר"ם שאם לא נשבע יכול לחזור בו אע"פ שאמר לו הנתבע השבע ופטור ואמר רצוני לישבע כל זמן שלא נשבע יכול לחזור בו ורש"י כתב דאינו יכול לחזור בו וכן כתב ר"ת ורבינו יואל וצ"ע:

(תסט) ראובן שכיר אמנים או המושל בעירו ליקח משכון משמעון וליקח משכונו של ראובן בשביל שמעון השיב ר"י אע"פ שאין להם על שמעון דין ודברים דין הוא שיעכב ראובן משכון שמעון בשביל משכונותיו ואפי' נפל לראובן משכון שמעון ונתנם לאנס להציל משכונו עכ"ל:

(תע) מלמד שהלוה בבית בעל הבית על משכונותיו והפקיד מהן ולא פטר עם העובד כוכבים והלך לו ונגנב קצת מעותיו ביד בעל הבית וטוען בעה"ב אני צריך לפייס העובד כוכבים ממשכונותיך שבידי נראה דאין בעל הבית יכול לעכב עליו דאם יש לו עליו ילך וישבענו ומפקין מעותיו מבעה"ב:

(תעא) הבא לידון בשני עדים שמקו רוב הגדולים דאין צריך לברר:

(תעב) נשאל להר"ם ראובן טוען לשמעון מנה הלויתיך ושמעון אומר פרעתיך והאמנת עלי אמרך ושאלו ב"ד לאשתו ואמרה שלא פרע וחזר בו שמעון ואמר שאינו מקבל עליו והשיב דחוזר חולה דהוי קודם גמר דין:

(תעג) פרשב"ם דכל הנהו דבני אדם ממאמת ומקיימין ביניהן לא צריך לימר משטה אני בך ובני אדם הבוטחים כשאין עדים במורים אע"ג דלא אמר להם אתם עדי כתב רבינו שעדיה דהאומר משטה אני בך צריך לישבע להשבעות כמותן ופסק ר"י דאי לא שבין לא משגינין ליה ואומר הר"ם דוקא במלתא דלא שכיחא כגון דלא שכיחא שאדם יודע לחבירו בהשמטה אבל במלתא דשכיחא שפיר משגינין ליה משטה הייתי בך וגם אומר הר"ם דלא אומר משטה אני בך אלא בנתבע ולא בתובע:

(תעד) נשאל להר"ם יתום שטוען לבעל אמו מעות שא"ל שהיו בידו משלו ושטר כותב עם היתום עליהם הלה אמר לא היו דברים מעולם אי טוען אמת שכתבתי שמך עליהם ולא מפני שהן שלך אלא כדי שלא להשביע את עצמי והשיב דישבע בעל אמו שהוא כדבריו שלכך נתכוון ויפטר:

(תעה) ראובן האומר לשמעון חתנו שיר שלמוד את בנך ואתן לך כך וכך פטור ראובן כיון דחתנו לאו מני ובלאו הכי מצווה ללמוד את בנו והא דא"ל ראובן הכי לא אמר אלא לזרזו ומשטה היה בו ואי לא שבין משטה הייתי בך שבינן ליה בכה"ג:

(תעו) כל דיינא דאשבע בה' אלהי ישראל ולא המשיבו חפץ כנקט בשבועת בדבר מצוה כו' עיין בה"ג בגבו.ות:

(תעז) אין נשבעין על טענת הגאה דאינה ממון:

(תעח) פ"ב אע"פ שאין כופרים קרקעות ולא הודאה מגלגלין לידי שבועת התורה מ"מ שבועת היסת נשבעין על הקרקעות ואפילו בחפץ שהוא בצין ואמר חבירו שלי הוא חפץ זה שפקך נשבעין עליו ויש חולקין:

(תעט) כ"ש דין אינן מהפכין השבועה בשכנגדו חשוד

אף על גב דלא ייחא ולא ברבנן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן דשבועת היסת היא תקנה ותקנה דלאו תובע נשבע ונוטל לא אמרינן ויפסיד התובע בלא שום שבועה פסקו רמב"ן ומיימוני דאם אמר התובע לחזור ולהשבע אין מניחין לו מפני חלול השם ורשב"ם פליג וע"ש פלוגתא אי הלכה כמר בר רב אשי בר ממיפך שבועה דאורייתא:

(תפא) נשאל להר"ם אדם שקנה קרקע מחבירו ויש לו שטר ובתוך ג' השנים טען המוכר חזרת ומכרת לי ולקחת מותק בקרקע והשיב אין צריך אפי' שבועה דרבנן ואפי' אין לו שטר ובלבד שיאמר להד"מ אינו יכול להשביעו:

(תפב) אומר ר"ת דאינו יכול המוכר להשביע הנתבע בטענה שאומר לו הוגד לי בבירור מפי נאמנין אך לא כשרין להעיד וכו' שבלא גולאי ליקף בשל שסייעתי מרדך אחריה ובלא אומר להד"מ:

(תפג) ראובן משכן חפץ לשמעון ושמעון ללוי וא"ל משכון זה של ראובן הוא וזמן פדיונו עד יום פלוני ועבר הזמן ולא פדאו והלך לוי ונתנו במתנה ליהודה ובא לראובן ותבע משכונו משמעון הדין הוא שראובן ושמעון יוציאו המשכון מיהודה ויחזרו ליהודה שיעור הגואלה שהלוה לוי לשמעון ואם שמעון טוען שנתנו לו לזמן אינה טענה דאמתכתא היא ואם טען יהודה שאין המשכון בידו ישבע שאינו ברשותו וגם ישבע כמה היה שוה:

(תפד) השכיר שנשבע ונוטל אומר הר"ל יוסף שיכול להפך השבועה על בעה"ב לומר השבע והפטר ורוב הגדולים חולקין עליו ואומרים דלא מהפכינן מיהו אם השכיר אומר לבעל הבית השבע שאינך יודע בבירור שלא פרעתני והפטר אז צריך לישבע ועיין גוזמא אחרת מדמלכי לפנק כל הנשבעין באורך:

(תפה) כתב הר"א הא דאמרינן שכיר אינו נגזים ולא שכיר דוקא בפחות בני אדם אבל במוחזק לכך לא דוקא מכרח דאמגדתה הוא לעשרי להשאיל ולהשכיר אבל שאר ספרים אינן עשויין להשאיל ולהשכיר מפני שמתקלקלין יותר ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין צריך ספר מכירה אלא לכוונה דמלתא שלא יפסיד ליחבע וכן המנהג ור"ם פירש דכל הספרים עשויים להשאיל ולהשכיר לפי ראות הדיינים:

(תפו) אומר מהר"ם דראובן שיש בידו ספרים של שמעון ומשכנם ללוי דאין שמעון יכול להוציאם מיד לוי אם לא שיתן לו דמיו ואם ראובן אינו בעיר לא ישיב אותם עד שיבא:

(תפז) פסק הר"ם ראובן שלומד בן שמעון ושמעון נתן ספר אחד של הקדש לראובן עבור שכרו שיוכל לכתוב הספר למשכנו או למכרו עבור שכרו והקהל ימבעו משמעון לפטור הספר מיד ראובן:

(תפח) הא דאמרינן אין אדם מוריש שבועה לבניו דוקא שלא להוציא כלום מהיתומים אבל להחזיק מה שבידם אדם מוריש שפיר שבועה ליורשיו:

הלכות נחלות ואפוטרופסין ויתומים

(לג) נפל ע"פ עדים למים שאין להם סוף נחתי יורשין לממון דגבי ממון איסור מיית ובגי איסור כגון ליבמה אחמור רבנן ולא דמי לאין האחין נכנסין לנחלה על פיה דהא לא על פיה נחתי אלא ע"פ המסיתין:

(רנב) פוסק רש"י בתשובותיו דכל הנכסים שהניח המת מיד הם קופצים בחזקת היורשים ואין הפיכה בע"ה או אשה מוטלת בהן כלום ובכל מקום שהם הרי הם בחזקתם וכו':

(רנט) חלוקת אחים גדולים וקטנים כיצד:

(רסא) ראובן הלוה מעות של יתומים למשכנת ההגמון על כוס של כסף ולאחר ב' שנים אמר האפוטרופוס תן לי המשכנות והשיב ראובן הואיל והדרך רחוק מכאן קרוב למהלך יום אני ירא מעלילה שיעבירו אותה בדמים יקרים אך כאשר יעבירו פה כך אתן ליתומים והשיב דהדין עם היתומים דפשע קודם שלא היה לו להלוות לאחרים:

(רסח) תשובה על בן אחיו אם ראוי לירש בענין עבד ושפחה:

(רעב) מעשה באחד שאמר בפני הקהל ונוח שיעמידו אפוטרופוס ליתומים כיון שיש לו תביעות עליהם והשיב מהר"ם דאין מעמידין אפוטרופוס לתובע היתומים כי אם לזכותן ואע"ג דלגבי היזקא מוקמינן היזקא שאני:

(רפג) הלכה דמינכי אבי יתומים לא ישבע וכן פסק ר"ת וכתב ב"ה אי היכא עדי דמפקיד נכסים קלה אפילו מינכי אבי יתומים ישבע כיון דמסלקינן ליה משביעין ליה נמי וכן פסק באבי"ת:

(רפד) אפוטרופוס שאומר שמינכי אבי יתומים אפילו רוצה לישבע שכך הוא לא יניחוהו לגבות אי לא מהימן לב"ד ומסלקין ליה עד דלייתי ראיה והאפוטרופוס שמינהו ב"ד צ"ע אי צריך לחשב עמהן באחרונה או לא ואין להשביע במעבות ספק אפוטרופוס שמינהו אבי יתומים:

(רפה) ראובן שהודה שיש לו מנכסי פלוני המת ואמר ליתני לחלק כך וכך אם בשוה רוצה לחלק אין ביד היורשין להשביעו שלא עיכב לעצמו ושלא פשע ולא משביעין שמא אלא א"כ טוענין עליו ודאי אבל אם רוצה לחלק לאחד ולא לאחרים אע"ג שאומר שכך צוה לו המת יכולין להשביעו ואם הם קטנים ב"ד יעמידו אפוטרופוס וישביעוהו:

(רפו) השיב ר"י לא יתכן בעיני להשביע מן הדין היתומים הנתבעים כמה שהניח להם אביהם בירושה וכו':

(רפז) כתב מר צדק דאם הקיף או הלוה עובד כוכבים לישראל ומת אם אינו מחזיר ליורשיו קאי בצון ויש מיעקין וחולקין:

(רפח) השיב מר צדק מומר לעבודת כוכבים אינו יורש אביו ורמב"ן כתב דיורש ומוריש וכן בעל יורש אשתו המומרת ורבו בזה הדשות עכ"ב:

(רפט) יתומים שבאו לחלוק אומר רבינו יצחק דלאו דוקא באו כולהם אלא אפילו לא בא כ"א האחד וי"א דהיכא שאחד מוחה אין ראוי שמעמיד אפוטרופוס בצ"ב ור"ת פי' דוקא כשאביהם רוצים:

(רצ) מעמידין להן אפוטרופוס פ"ה למעמידין האפוטרופוס לכל חד וחד ובוררים להם חלק יפה ר"ל האפוטרופסין עצמן וקיימת החלוקה בלא גורל כאילו עשאום היתומים אם היו גדולים ואפי' במלתא דשייכא גוד או איגוד ותרוייהו נמי להאי ולהאי אפי' הכי יש כח ביד האפוטרופסין ודוקא ביתומים קטנים עשו תקנה אבל לא בשותף הבא לחלוק בלא דעת חבירו דהכם צריך ב' בקיאין בשומת כל מיני דכמאן דפליגי דמו ובדבר דשייך בו גוד או איגוד אינו יכול לחלוק בלא דעת חבירו אפי' ע"י שומת ב"ד ובקרקעות נ"ב אם יכול לחלוק בלא דעת חבירו ור"ת חולק על רש"י וגלים אפוטרופא דדי באפטרופא א' לכולן ועש"ב:

(ו) האחין שחלקו ובא בע"ח וטרף חלקו של אחד מהן וכשבאו אפותיקי מיירי דאל"כ הא קי"ל דכל אחד חייב לפרוע חובת אביהם:

(רצב) אין ב"ד מורידין למנות אפוטרופוס ליתומים גדולים אבל אם רוצה הוא להיות אין בידינו למחות:

(רצג) האפוטרופוס של יתומים יכול לטעון מה שירצה כי אין שם שום בירור ואילו הוה אביו קיים הוה טעין הכי:

(רצד) נשאל להר"ם לאה שמתה והניחה פקדון ביד שמעון ויש לה שני בנים האחד ישנו פה והשני אינגו פה ואותו שהוא פה תובע חלקו אם יש לנפקד ליתן לו חלקו או אם יש להמתין עד שיבא אחיו והשיב שיתנו לו חלקו והשאר שבקינן ביד הנפקד אבל יתאמק בפני ב"ד ובקרקעות ר"י מסופק אם יכול לחלוק שלא לדעת חבירו וצ"ע עש"ב:

(רצה) פסק הר"ם מורדין דאם סלופים חייב בפשיעה וכתב רב צמח גאון דמשום קטן ממנין עליהם אפילו קרוב אי הוה איניש מעלית ובפי נכסי כדאמר רבנן וכ"פ הר"ם:

(רצו) השיב מהר"ם על ראובן שטוען על אפוטרופוס שלו שמעון בב"ד מה שלא זכהו שהאפוטרופוס חייב בפשיעה מיהו לא מקרי פשיעה אלא א"כ שדברי ראובן היה פטור בלא שבועה ודברי אפוטרופוס נמי היאך בלא שבועה:

(רצח) פסק הר"ם כל האם פוסקים בין מינוהו ב"ד בין מינוהו אבי יתומים שממנו אבל בעל הבית אי מצי מן ממאי דאמור רבנן מסלקינן ליה בלא התראה:

(המו) יעקב היו לו שלשה בנים גדולים שסמוכין על שולחנו אחד טורח עם אביו וכן השני והשלישי אין לו עסק אלא אוכל ושותה לימים בא אחד ואמר השני לאביו הספרים שכתבתי ומלאכתי שמלאכתי תנם לי כי איני רוצה שיהנם אחי ביגיעי אחר מיתתך ואביו אומר עד כה הייתם סמוכים על שולחני וכל מעשה ידכם שלי הוא ולמה אתה חולק כתוב בעיני נראה דהדין עם האב עכ"ל:

(תמז) יתום אחד שהעמידו לו ב"ד אפוטרופוס אחי אמו על בתים וקרקעות שירש מאביו ויש מי שרוצה למחות משמע דאין מורידין קרוב לנכסי קטן ומשום הוא בידם למורידין רוצה לומר לאריכות אבל אפוטרופוס שפיר מוקמינן בין בקרקעות בין במעות:

(תקנב) יתומים שבאו לחלוק ב"ד מעמידין להם אפוטרופוס פר"ש דוקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא וכן פסק אבי"ם:

(תקנג) מלוה שיש עליו משכון הכל מודים דבכור נוטל פי שנים דבעל חוב קונה משכון וכגון שיש לו מטלטלין במשכון:

(תקנד) יבם שייבם את אשת הבכור שמת בחיי אביהם ואח"כ מת אביהם ואין האחים לחלוק ונוטל היבם חלקו והבן אומר נחלקו בזה נראה דכיון דלא נטבר חלקו בחייו ולא השבית בחייו הרי אבל היבם כמו ראוי ואינו נוטל:

(תקנה) אין הבעל נוטל בראוי כבמוחזק ומלוה דאשתו אפי' מה שהלוותה מנכסי מלוג שלה הבעל נוטל בהן וכל שכאו לגבי בכור ראוי לגבי בעל:

(תקנו) מספקי' דבכור שחולק בדבר אחד בשוה עם הפשוט ולא טבע חלק בכורתו ויפרוש מחל על הנכסים ואינו נוטל עוד חלק בכור אלא כפשוט וזה הדין שוה בין בקנין בין בלא קנין:

(תקנז) יש לו לבכור קודם חלוקה ואם מכר קודם חלוקה שפיר מכר ורשב"ם פי' דוקא חלק בכורה ולא חלק פשוט ורבים חולקין עליו ואמרי דהלכתא כר"ש לחלק פשוט יש למכור קודם חלוקה וי"א דאין אדם יכול למכור בכורתו לאדם אחר או ליתן לזה בכורה ויש חולקין:

(תר) השיב ר"ב על ראובן שלוה לשמעון אפוטרופוס שלו תן לגבי כך וכך ולגבותי כך וכך אז ודאי דבכי שביק מרע ככתובין וכמסורין למו אבל אם אמר ילך בידי ופיך כפי ומעייתך בעשייתי לחק לגבי בין רב בין מעט אמר שלא נתן מתחייב כלום אלא שיכסים לאותו מעשה שיעשה שמעון אחר מיתת ראובן ומעשה יגיאם כשמתו נפלו לפני הבן ויגאלו מרשות ראובן ואין לו לאפוטרופוס שלו כלום אלא להנהיג בנכסי היורש כמו אפיטרופא ושבועה ורשב"ם ז"ל כתב דאפילו אמר פיך כפי וידך כידי כיון שמינהו לאפוטרופוס מחיים על נכסיו שיכול לרבות ולמעט לדבריו כמסורין וכמכורין למו ולא אמרי' קפלה נחלה כבר משעת מיתתו ובאה ליד יורש אלא מה שעשה עשוי ועש"ב:

(תלג) נשאל להר"ם אדם שיש עלים שהתנה עם בניו הראשונים קודם שנשא אשתו השנייה שכל בנים שיולדו לו ממנה ייטלו חלקם בשוה עם הראשונים לא אם בא אתם והשיב כי הבא לא מקח בשוה עם הראשונים דבא אינה בכלל בנים:

(תקפח) יותן נשים יקרות שמשבל כותב לבן כל נכסיו לא עשאום אלא אפוטרופוס ולא מספיקות מסלקינן להון:

(תקפט) נאמן אדם לפסול בניו שלא ע"י בכורה:

(תכ) יש לבקדק בירושה הבאות מכח ספק כמו במקום שהבנים ולא נודע הראשון והאחרון להעמיד הנכסים בחזקת הנשבע שהוחזק בו תחלה ועש"ב דין הספקות וספיקי ספיקות והדין נפל הבית עליו ועל אמו או על אמו:

(תלג) השיב רבינו מתולם על ג' אחים שהתנו יחד בקנין על נכסי אותם וכו' עיין הלכות שותפין:

(תקנו) אומר מהר"ם לגדול בשעת מיתת אביו מורישו כגדול חשוב דידע במילי דאבוה:

(תרח) חשיב נכסים שבאו מחמת נכסים כשהושבחו נכסים במיתתו בגופו מחמת שבחו פרקמטיא:

הלכות דיינים

(קו) קיום שטרות דרבנן שאלו להר"ל קלונימוס הואיל ומדרבנן אם יכלו לקיים בקרובים והשיב דאין הכי נמי ולא הורו לו גדולי הדור דאל"כ לא שבקת חיי לכל בריה:

(קלא) אור"ם דבעלי דינין שאומרים זה לזה איני מיתי רוצה לטעון מיתי יכול לטעון כך אבל איני אתם יש לו לדיין למחות בהן ולהדריכם בדרך ישרה ואם לא יעשו כן יהיו פסולים שהוא מורה להם ויעשו מעשה:

(רמג) אמר שמואל שודא דדייני פסק הרי"ף ור"ת כשמואל ויש מתשובת הגאונים שפסקו כרב שחולקין לפי שהממון מוטל בספק חולקין ובספר המקצועות אין חילוק בשודא דדייני בין בקרקעות והלוואות כתב מהר"ם במלתא פלוגתא רבוותא לא עבדינן שודא אלא מי שהוא גדול הדור ומומחה לרבים וגם לא עבדינן שודא אלא היכא שאיפשר בהדיא בגמרא והיכא דלא איפשר המוציא מחבירו עליו הראיה וכ"כ כתב דכל הדיינין יכולין לעשות שודא דדייני:

(רל) מהר"ם היה רגיל לפסוק כל היכא שהגדולים חולקין בדבר אי שמם איזדך לא מצי מפיק מיניה דא"ל הלי אייתי ראיה שהלכה כזה הרב שפסק כן:

(רג) כתב רב נחשון שיאה מיני שודא דדייני הוי עש"ב:

(רכא) משמע בירושלמי דמי שחכם יודע לו עדות והעדים לנא לזון לפניו כדי שיוכל לכפור ולא יוכל החכם להעיד לו דאין עד נעשה דיין ילך החכם אצל ב"ד אחר ויעיד עליו ויפלק הטענה מבית דינו ויבטל ערמתו:

(תקלט) שודא דדייני פרש"י ז"ל לפי מה שנראה לדיינין איזה הגון יותר ור"ח פי' יעשה הדיין מה שירצה ורבו בו הפירושים:

(תקמ) נאמן הדיין לומר לזה זכיתי ודוקא כשבעלי דינין עומדין לפניו אבל אם הלכו להם הרי הוא כאחד מן השוק:

(תקמב) אם האחד מ"ח וידע לכתוב טענותיו והכנגדו ע"ה אין למ"ח לכתוב בעצמו אלא הדיינין יעתיקו אחר שיכתוב הוא דבריו כדי שלא יחמד המורה שמולחין אליו כן ישא פני ת"ח מהר"ם:

(שו) כשבעינן מוקין למומחה ולא אזלינן מאמינין ליה מגלאתי בשם רבינו יעבן דוקא שיש לו ללמם לשם מלבד זה ואפי' הכי רוצה נחותו לכבי היו מאמינין ליה:

(ל) קי"ל דעביד איניש דינא לנפשיה אומר מהר"ם ודוקא בחפץ המבורר שהוא שלו ומחזיק בו ומסרב לו להחזירו וכ"כ הר"ל קלונימוס דהיינו דוקא לאחד דבר שנלקח לו לאדם מותר לו ליקחו בכ"מ שיוכל להשיגו:

(גג) נזקקין לתובע תחלה פרש"י ראובן תבע משמעון מנה ושמעון משיבו מנה מעלי או יש לך משכון שנפחת מדמיו נזקקין לראובן תחלה שיפרע לו שמעון מה שהודה לו ואח"כ נזקקין לשמעון על פחת המשכון והתפיסה ור"י אומר דוקא אם יש לראובן שטר על חובו דאז אין שמעון נאמן לומר בפה שנזקקין לראובן תחלה אבל אם אין לו שטר לא דהיינו מגלפין כח שמעון דאם לא שנזקקין לראובן תחלה יהיה שמעון נאמן במגו דאי בעי אמר אין לך בידי כלום כיון שאין לו שטר ואפילו יש לו עדים יכול לומר החזרתי לך ויכול לטעון עד כדי דמיו ועפ"ב כי יש פירושים אחרים הרבה:

(פ) כתב אבי"ה הכי מסקנא דעבדינן שליחותייהו במלתא דשכיחא כל אדם שמזיק את חבירו בגופו או בממונו כגון נזקי שור וכיולא בהן מגבינן בבבל עש"ב:

(קמז) מקבלין עדות שלא בפני בעל דין דגבא ולא שלא בפני בעל דין עיין בהלכות עדות:

(קמח) מקיימין את השטר שלא בפני בעל דין דקיום שטרות דרבנן:

(קמט) נהגו קדמונים שאין קובלין בב"ה לא בניסן ולא בימים הנוראים ואם הם בני כפרים שבאים למנין קובעין להם זמן אחר הכל ואם יש דחייה ומאמות דנין לאלתר:

(עד) נראה מדברי הר"י דהיכא שאינו יכול להכריח חבירו לדון ביד ישראל שיכול לכופו בדיני עובדי כוכבים אבל כתב מהר"ם דאין מותר להכריח בידי עובדי כוכבים אלא אם כן ימיכו לו ב"ד או לאחר הקהל וכן כתב מיי':

(רכב) אומר ר"ם אע"פ שמתוך סוגית התלמוד משמע שאין לברר השבועות מ"מ אחר שיום התלמוד ברבו הרמ"ם תקנו הגאונים שצריך לברר וכלבן בכל דיבורים

וא"כ אדם שטוען לחבירו מנה אתה חייב לי והלה אומר איני חייב לך על הדיינים לחקור היאך אינו חייב לו אם פרעו או אם לא לוה הימנו אבל אין להשביעו בסתם ורוב הגדולים אומרים דיש להשביעו בסתם וי"א דנראה דברי ר"ת דוקא בטוען איני חייב לך כלום אבל בטוען פרעתי אין צריך לפרש:

(שסו) בירושלמי המנהג מבטל הלכה אמר בא"ז דוקא שהוא קבוע על פי חכמי המקום אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטועה בשיקול הדעת:

(שסז) כתב רב האי כל הטוען תמורת המנהג עליו להביא ראיה ואם אין ראיה שהוא טוען כמנהג המקום עליו שבועת היסת שלא שינה ממנהג המקום וזה עיקר גדול בדין:

(שיד) זמן ב"ד ל' יום פוסקין דכל דין ופסק שחייבו ב"ד כמה לשלם ממון אינו חייב לפרוע עד ל' יום ור"י שיבש הוכחה זו ואומר דמלוה שתבעו ממון לא יהבינן ליה זמן ואומר רשב"ם דוקא בדבר שיש בו טורח לעשות כגון שתירם כותל וכה"ג בעינן ל' יום ואם נתן אדם פקדון לחבירו או השאיל לו מלוה דהדרא בעינה ותבעו לכן חייב להחזיר מיד אבל אם הלוה לו מעות או יין דהמלוה דלא הדרא בעיניה יש לו זמן ב"ד ל' יום וכן כתב מהר"ם דזמן ב"ד לפרעון הוא ל' יום ודוקא דלאמר אין לי מעות אבל אמר יש לי ואיני חפץ ליתן לאלתר אין נותנין לו זמן:

(שסו) השיב ר"ת דכל זמן שאין לו זמן קבוע לשם הוא דנתנו ב"ד זמן ל' יום אבל בדבר שיש לו זמן כגון מלוה לניסן או לתשרי ביום קבוע אין נותנין זמן ב"ד אלא יפרע מיד או יכפוהו ב"ד:

(תקל) דין אמת לאמיתו לאפוקי דין מרומה אע"פ שהעדים מעידין אותו אין מחתכין אותו הואיל ויודעים שהם משקרים:

(תקלה) אם לאחר שפסקו הדין אמר שחייב כתבו לי מאיזה טעם דנתוני ואני רוצה לילך לב"ד הגדול או לבית הוועד ולסתור הדין גובין ממנו לאלתר ואין ממתינין לו עד שיסתור הדין וכשיסתור יחזירו לו:

(תרמ) קיום השטרות דנקלה אסרתא הוא על ז' דרכים אחד אם העדים מעידים בעצמם על כתב ידם כותבין במותב תלתא כחדא הוינא כד נפק שטרא דנן קדמנא דחתימי עליה פלוני ופלוני ואסהידו כל חד וחד אחתימת ידיהון מתקיים שטרא דנן מיניה וביה והרי הוא שריר וקיים הב' אם אחרים מעידים על כתב ידם כותבין מדאתו פלוני ופלוני ואסהידו על חתימת פלוני ופלוני דחתימי בשטרא איתקיים ספר דנן כדחזי וכו' הג' אם כתב ידם יוצא ממקום אחר כותבין אתקיים שטרא דנן קדמנא בחתימת שהדי אלין דחתימי עליה דאינון פלוני ופלוני וקיימנו שטרא כדחזי הד' אם העדים החתומין קיימין ואינן יודעין לקרות לריכין ב"ד לקבל עדותן ע"פ ואם נמלא עדותן מכוונת מקיימין אותו וכותבין הכי כו' וכן בשעד ודיין מצטרפין כותבין הכי וכו' ע"ש הו' היכא דליתיה לחד מינייהו ואיכא חבריה דידע כתיב חתימת ידיה אחתפא וקיימוניה והדר אתא איהו ואחזיקה ואסהידו אחתימת ידיה וכותבין וכו' ע"ש הז' ב' שיבאו לקיים ספר שנים מכירין חתימת ידי עדים ואחד אינו מכיר כותבין וכו' ע"ש וכתב גאון היכא דליכא רווחא בגוירתא לקיומי מלפף ביה גיירתא אחריתא וכותב בקיום וקיומיה דלא מלפף ליה לגויה וכתב ביה סימן מובהק ולכתחלה צריך לכתוב באחד מז' דרכים מיהו אי כתב במותב תלתא הוינא ואיקיים שטרא דנן קדמנא הרי הוא מקויים מבעל העיטור:

(תרמה) יחיד מומחה או שהם בני אדם כגון ב' אפי' מן ההדיוטות יכולין לדון את האדם בע"כ כשאינו רוצה לבא לדין:

(תרמו) נשאל להר"ם אם יכול לערער על הדיינים ולהזמינם לדין והשיב דיכול להזמינם ואם קבעו לו זמן להזמינם לדין וקבל עליו שאם לא הזמינם עד אותו זמן שלא יזמינם שוב ועבר המועד נראה דמאחר שלא קבל עליו בקנין כ"א בדברים בעלמא דיכול לחזור בו:

(תרמז) אומר הר"ם הא דאמרי' מה שעשה עשוי וישלם מביתו זה דוקא בימיהם שהיו דנין ומכריחין את העולם לדון בפניהם בע"כ אבל בזמן הזה שמכריחין את הדיינין להיות דיינין לא ישלמו מיהו יש להם לחזור בשגגו שלא כדין ואם אינם רוצים דין הוא שישלמו:

(תרמח) פסקו בה"ג כרבי אבהו דשנים שדנו אין דיניהם דין ור"ח פסק דהלכתא כשמואל שדיניהם דין:

(תרמט) הלכתא בפשרה צריכה קנין ובה"ג ומשמע בה"ג דאפי' לאחר שאמרו הפשרנים ואפי' במחול לא צריך קנין ור"ח קודם שאמרו הפשרנים ור"ח באתן לך וכתב רמב"ן דדוקא בשהוזקקו מתחלה לפשרה צריך קנין אבל אם הוזקקו מתחלה לדין א"צ קנין דאין אדם משנה בשעת דין ור"י פ"ב כתב דבשלשה פשרנים לא בעי קנין והקנין שצריך הני מילי שלא יכול הנותן לחזור בו אבל המקבל אינו יכול לחזור בו וי"א שאפי' המקבל צריך קנין:

(תרנ) מחילה אינה צריכה קנין וכתב רמב"ן דאם מחל חוב לחבירו שיש לו עליו מדעתו בלא פשרנים אין צריך קנין הואיל והחוב ביד ש"ח זכה במה שבידו אבל המוחל ע"י פשרנים צריך קנין שלא יתבענו עוד דאי לאו הכי מצי אמר לגו לפשרנים משטה הייתי בכם כיון שלא מחל בפני ב"ד נשאל לר"ם אם מחילה צריכה קנין היכא דיש למוחל משכון בידו והשיב דלא בעי קני ומעשה באחד שנתחייב שבועה לחבירו ופייסו למוחל ואמר יהי כדברך ושוב תפס הנתבע משכונו של זה ואמר מחילתי אינה מחילה כי לא אמרתי מחול לך גם לא היה קנין בדבר ופסק רמב"ן דמחילה גמורה היא ואינה צריכה קנין וכשאמר יהי כדברך הוי כאילו פירש בהדיא מחול לך:

(תרנב) פסק בב"מ דין שטעה וחייב שבועה למי שאינו חייב ועשה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע ואח"כ נודע שאינו בר שבועה אע"פ שקנו מיניה על הפשרה אינו כלום דקנין בטעות הוא:

(לשו) נשאל להר"ם אם האמכלר יכול לטעון ולהעביר אפילו בדבר שהוא יודע לו שאינו והשיב חלילה מעשות כן להיות חונף ולא לו אפילו בשל עצמו אין רשאי לשקר:

(תרנג) כל שכתו דכתובים דאפרא גדפא מריטא וכיולא בזה לא פסולין היו לה לדון אלא תומרא בעלמא היא שהיו מחמירין על עצמן:

(תרנו) כתב הר"ם הא דאמרינן דנאמנין עלי ג' רועי בקר אינו יכול לחזור בו הני מילי דלא נודע דפסול אבל אם נודע דפסול יכול לחזור בו דאלפסי פסק דאם קבל עליו חד קרוב או פסול בבי תרי וקנו מיניה לא מצי הדר ביה בא מעשה לפני הר"ם באחד שאמר נאמן עלי וקנו מיניה וכשהרגיש שהיה מטה דבריו וקבל שוחד רצה לחזור בו ופסק דלא מצי הדר ביה עש"ב:

(תרנז) פסק בסה"ה דאם יש בעיר ת"ח או גדול מחבירו יכול אחד מבעלי דינין לומר לא אדון בפני זה אלא בפני זה אע"פ שהוא קטן ממנו מאחר שהם בעיר אחת:

(תרנח) קבל עליו קרוב או פסול אינו יכול לחזור בו לאחר גמר דין וגמר דין היינו איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב וכן אם פסקו לישבע ואפי' משהושבע בעדות הוי גמר דין וכן פסק הר"ם דלאחר שהעידו העדים הוי כגמר דין ומקבל עליו קרוב או פסול או הנוגע בעדות אינו יכול לחזור בו משהושבע העדות:

(תרנט) כל הפסולין להעיד פסולין לדון ויש כשרים לעדות ופסולין לדין וכל הפסולין אם דנו כדין הדין בטל ואם קבלם עליהם אם קנו מידם אינם יכולים לחזור בהם כי אם לפני גמר דין:

(תרסו) לאחר שפסקו הדין או טוען ואמר יש לי עדים בארץ רחוקה אין נותנין לו אלא שלשים יום ופורע חובו מיד ואם יביא עדים יחזיר לו מעותיו דאל"כ כל אדם ידחה נתנו לו פסק דין ואמרו לו הבא עדים וראיה ואמר אין לי ולאחר גמר דין בלא עדים או ראיה אינו כלום אם באו לו עדים ממדינת הים או שהיתה דסקיא שלו מופקדת ביד אחר וכשהחזירה לו מלא שטר או ראיה מגיה וסותר ובלבד שיש עדים שמלאום בדסקיא ויינוקא אפילו אמר אין לי עדים ולא ראיה ומלא אח"כ ה"ז עדות וראיה ורב האי כתב דאין חילוק בין גדול לקטן עש"ב:

(תרעז) הוכיח ר"י דאם הוציא ראובן יציאותיו כדי לטוף את שמעון לדין דשמעון לא יפרע הוצאה אע"פ שזכה ראובן בתביעתו אמנם אם ראובן אמר לשמעון נלך לב"ד הגדול ואמר שמעון נלכה ולא הלך וראובן שבע המשום שפזר ללכת שמה והוא לא בא חייב לשלם לראובן כל יציאותיו אפילו לא גדר לו כלום והשיב מהר"ם ראובן שתובע לשלוח למרחקים ויש שכם סמוך להם ורואים הדיינים שהוא מתכוין להפסיד זה בשכירות השליח אין שומעין לו וכן אם אחד מבעלי דינים אומר נשלח לחכם שבסמוך וחבירו אומר נשלח למרחק יש לשלוח בסמוך ור"ם דאם יש סמוך בתוך עירם דאין לנו לנד:

(תרעח) נשאל להר"ם אם יש זמן עד כמה יכול לומר לומר מאיזה טעם דנתוני ועד כמה יכול לסתור הדין ואם צ"ל בפני הדיינים דוקא או אפילו שלא בפניהם והשיב דלא קבעו חכמים שום זמן לדבר אלא כ"ז שיאמר לדיינים כתבו לי מאיזה טעם דנתוני כותבין ונותנין לו ואומר ר"ת דאם נתרצו שניהם לדון בפני פלוני ולא נתעלמו לזון א"צ לכתוב מאיזה טעם דנתוני:

(תרעט) י"א דלוה לא מצי כייף למלוה לילך למקום הוועד עש"ב וכתוב בא"ז דכל היכא שיש בעיר מורה ויודע דין תורה ל"ש תובע ל"ש נתבע לא מצי למימר נלך לבית הוועד או לב"ד הגדול אלא דן בעירו בע"כ מפני הרמאין שלא ימשך עצמו מן הדין והשיב ר"ש מכוגנ"א דאחד מבני העיר המזמין חבירו לדין ע"כ ידון בעיר ואינו יכול לדחותו ולומר נלך לבית הוועד אבל בזה יכול לדחות שלא יעמוד עד יום ב' אבל דיינים בוררים להם לאמר זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ואם אכסנאי הוא שמזמין א' מבני העיר או ב' אכסנאים המזמינין זה"ז בוררין לאלתר וטוענין לאלתר וזה מנהג כשר והגון מפני הרמאין:

(תרפ) דין מרומה בעי דרישה וחקירה ודוקא כשאינו יודע בודאי שהוא מרומה אבל יודע בודאי שהוא מרומה אז אינו יכול לדון כלל והר"ם כתב דהיכא דנתבע טוען למחות בעי דרישה וחקירה אבל היכא דהתובע טוען למחות לא יטפל הדיין בדין זה:

(תרפב) טעה בדבר משנה חוזר ועש"ב דין חיוב הדיין בטעה ותמיה דיינין שכתב הרי"ף:

(תרפג) אומר הר"י מפרש"י דכל היכא דהוי מצלי או תני אמוראי פליגי והדיין לא ידע כי אם דבר הא' ולא ידע שהאחד חולק עליו והורה דלא הוי שיקול הדעת אלא מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו וה"ה אם טעה בתלמוד שרש"י פי' כן ושאר הגאונים פירשו כך ולא ידע כי אם דברי האחד והורה ודן כמו אותו שידע כה"ג לא הוי שיקול הדעת ומה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו:

(תרפד) סומא באחת מעיניו כשר לדון חבירו אבל בשתי עיניו פסול ב"ד של ג' שהיה אחד גר פסול עד שתהא אמו מישראל:

(תרפה) האב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד מיהו אם אין הרב מלמדו עתה הדין בשעת הדין אע"פ שהוא תלמידו נראה שיכול לישב עמו בדין והוא שיהיה לו קלת סברא להבין קלת:

(תשפו) אם באו ב' דינין לפניך ואחד מהם ת"ח פוסק לת"ח תחלה וכגון שבאו שניהם בבת אחת מיהו אם בא אחד מן הדינין תחלה הוא חייב להקדימו פסק הר"ם וכן הר"ם מסג"ן דהלכתא כהכי ביתיבה בין בעדים בין בבעלי דינין אפי' נגמר הדין שמעון שרוצה שאוהבו יעמוד אצלו כשהוא טוען והשותפין הן רבים ורוצים לטעון כולם השיב מהר"ם דלא יעשו כן אלא השותפין יבררו להם אחד שיטעון בשביל כולם או יטעון כל אחד ואחד לעצמו זה אחר זה וגם שמעון לא יקח אוהבו אצלו כי דבר זה גורם לדין שיתמתם:

הלכות עדות ונאמנות

(טז) פלגינן דיבורא במילתא שאין אנו צריכין לבוא שום דבר מלבנו אלא דלא מסימן על מה שאומר ברצון היה וכיולא בזה אבל בדבר שאנו צריכין לבוא דבר מלבנו כדי להאמין אותו על אותו עדות אז לא פלגינן דיבורא:

(יז) אומר ר"י דהיכא דמעידים על השטר שכך ראו בו אין זה מפי כתבם אלא מפיהם דהוי כאילו מעידים דאינו שנתקבלה עדותן בב"ד והא דקי"ל כותב אדם עדותו על ספר ומעיד והוא שזוכרה מעצמו אבל אם אין זוכרה מעצמו לא הפסם לאו היינו הספר אלא זכרון דברים בעלמא ור"י שמע מר"מ שנוהגין עתה כשיודעין העדים העדות והם רחוקים שולחים כתב ידם לב"ד ולא קיינין ביה מפיהם ולא מפי כתבם הואיל וזוכר העדות מעצמו והא דאמרי' מפיהם ולא מפי כתבם אור"ם דמיירי בדיני נפשות ומיהו בפירוש רש"י בחומש לא משמע כר"ם והמיי' כתב דין תורה מפיהם ולא מפי כתבם אבל מדברי סופרים מעידין על פי הספר:

(עג) י"ד חילוקים יש בענין הנאמנות אחד כל דבר שהוא ספק ולא איתחזק לא איסור ולא היתר עד אחד נאמן ב' איתחזק היתר ואמר עד אחד שהוא אסור אינו נאמן היכא שאין בידו ג' איתחזק איסורא אינו נאמן להתיר אם לא שבידו ד' אדם נאמן על שלו אפילו איתחזק איסורא ה' עמי הארץ והמודין אינן נאמנין על שלהם ו' האומר לחבירו שכל שלך מתוקן אע"ל היאך אמר אמרתי לפלוני לתקנו והוא אומר תקנתיו ז' אשה אומרת אשת איש הייתי ונתגרשתי אני ח' אשה שאמרה מת בעלי בעל אחד נאמנת ט' חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות כל פירותיו בחזקת מתוקנין י' אין אדם נאמן לומר כהן אני להאכילו בתרומה ואפי' בעד אחד היכא דאיכא למיחש לגומלין ואפי' עביד לאיגלויי י"א כל דבר שבידו של אדם אפי' איתחזק היתרא נאמן כ"ז שבידו לאסור אפי' אחר מכחישו י"ב אין עתה בידו והיתחזק היתר אינו נאמן אפי' שתק הבעל שלא הכחישו מלמדין אותו לאחר זמן שיכחישו י"ג אפילו דבר שאין בידו עתה אי א"ל כי אכחשיה הוי כאילו עדיין הוא ברשותו הואיל וכי אכחשיה אמר ליה י"ד עד אחד אומר אכלת חלב או נטמאו טהרותיך לפניך וה"ה נגנסך יינך והלה שותק שתיקה כהודאה דמיא ואפילו אמר אח"כ איני מאמינך או איני יודע לא מהני וכן נחלקו אביי ורבא בבעל שאמר שזינתה אשתו ושותק דלאביי נאמן הואיל ושתק לרבא אינו נאמן:

(קיז) יש בתשובת הגאונים דאשה פסולה לכל עדות רק לשמנה דברים ואלו הן א' נאמנת היא לומר זה פסול או גר או נתין או ממזר כשלא קרא עליו ערער ב' נאמנת על הבכור אביו לעולם אמו כל ז' היה לאמצר ובכלל זו אפוטי דאביו ואמו נאמנין עליו וכל זמן שהוא בשוק ומעברת חברותיה דשלש נשים יושבות במטה אחת דאם בדקה אחת מהן ואמרה טמאה אני מועברת חברותיה ג' א"א הייתי וגרושה אני נאמנת במקום שאין עדים ד' נשביתי וטהורה אני נאמנת במקום שאין עדים וכן אני טמאה וחברתי טהורה ה' אמרה א"א אני וחזרה ואמרה פנויה אני וכן אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני ונתנה אמתלא לדבריה נאמנת ו' האשה שהלך בעלה למדה"י ואמרה מת בעלי ובכלל זה האשה שאמרה לבעלה גרשתני דאינה מעיזה וכן שאר נשים נאמנות לומר מת בעלה חוץ מאותן שאינן נאמנות ז' נאמנת אשה לומר מכאן יצא נחיל של דבורים בזמן שהבעלים מרדפין אחריהן ומסיחין לפי תומן ח' ואיסמכתוענהו דפלוני אתרוג למימנא אפילו קרוב אפילו אשה נאמנת דגילוי מילתא בעלמא הוא והרב מעגנדרו"ם פירש בתשובות דנאמנת אשה לומר שהמום שהוטל בבכור שלא כונה הוטל וגם נאמנת לענין בדיקת סימנין:

(קכד) אדם שיש לו שימות שכותב עליו זכרונותיו ובא אחד ושאל לו עדות ומצא כתוב על שימותו ביום פלוני נמסר לי עדות פלוני יכול להעיד עליו אפילו אינו זוכר אלא מתוך הותו כתב ואם היו העדים החותמין על השטר א"צ שיזכרו עדות כלל ומקיימין אפילו שלא בפניהם:

(קכה) בספר חפץ פירש הא דאמר מפיהם ולא מפי כתבם היינו כשאין כתבם ניכר אבל כתבם ניכר חשוב מפיהם ולא שנא בעדות אשה [ול"ש] בשאר עדיות דאורייתא כשר:

(קמה) גבי דהזמה לא הוית הכחשה מיהו הוית מכאן פסק ראבי"ה דאם קבלו הדיינין עדות כעדים שלא בפני בעל דין בדיעבד הוית עדות וריב"א הוכיח דלא הוי עדות:

(קנד) רבינו יקיר היה אומר המוחזקים שאינם מקריבים כשרים להעיד ואינו נראה להכביר עש"ב:

(תקנ) האוכל בשוק שהוא ככלב ופסול לעדות דוקא שחוטף מכל אחרים ואוכל בשוק אבל אם אוכל מכלא בשוק או פתוח מכ"ש אין מעידין עליו:

הלכות אבילות

תם ונשלם לאל ברוך נעימות אשר חזק ואמיץ זרועותינו החיינו וקימנו והגיענו לתת קץ ותכלה לחבור הגדול הזה עם תוספות וענינים מענינים שונים כאשר שם בפינו ויעד בהקדמה האלוף כמוה"ר יהושע בועז מברוך ז"ל ואולם אם יראה וימצא בו איזה חסרון מאשר יעד יוכל להמנות על כי טרם כלה לדבר ואיננו כי לקח אותו אלהים ולולא זה אין ספק כי הוסיף בו כהנה וכהנה חדשים גם ישנים צפון לו ובאבוד חסיד מן הארץ לא נודע מקומם איה בא זה ואבד את זה יצרף לנו המקום מחשבה למעשה ויזכנו להרביץ תורה ברבים ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם אמן סלה: